

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Doktora Tezi

III. MURAT DİVANI'NIN

BAĞLAMLI DİZİN ve İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ

Gülden Esra Aydoğdu

16915300

Danışman

Prof. Dr. Halil Çeçen

Diyarbakır 2022

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Doktora Tezi

III. MURAT DİVANI'NIN

BAĞLAMLI DİZİN ve İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ

Gülden Esra Aydoğdu

16915300

Danışman

Prof. Dr. Halil Çeçen

Diyarbakır 2022

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "III. Murat Divanı'nın Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

10/06/2022

Gülden Esra Aydoğdu

ÖN SÖZ

Murâdî 16. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Divan Edebiyatı'nın önemli hükümdar şairlerindendir. Tarihi kişiliği üzerine önemli çalışmalar yapılmış ancak edebî kişiliğiyle ilgili incelemeler sınırlı kalmıştır.

Muradî'nin Türkçe Divanı üzerine şimdiye kadar yapılan en kapsamlı çalışma, Ahmet Kırkkılıç tarafından "Sultan Üçüncü Murat (Murâdî) Hayatı Edebî Kişiliği Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni" adıyla hazırlanan doktora tez çalışmasıdır. Bu çalışma daha sonra "Murâdî Divanı" adıyla Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı yayınları tarafından yayımlanmıştır. Şairin şiirlerini günümüz insanının anlamasına yönelik şerh incelemeleri bulunmaktadır ancak bu şerhler ağırlıklı olarak Arapça, Farsça gazellerine yapılmıştır, Muradî'nin Türkçe Divanı'na yönelik şerh çalışmaları oldukça sınırlı kalmıştır.

Ahmet Kırkkılıç'ın Muraâdî Divanı isimli çalışmasının esas alındığı bu incelemede Murâdî Türkçe Divanı'nın tüm söz varlığının ortaya konması, Divan'da yer alan kelimelerin tamamının anlamlandırılması; varsa mecazi, tasavvufi manalarının açıklanması, şairin kelime kadrosunun kullanım sıklığının belirlenmesi, hayata, olay ve nesnelere bakış açısının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Tenkitli metinde yer alan bazı okuma hatalarının düzeltilmesine de gayret edilmiştir.

Bu amaç doğrultusunda Divan word ortamına aktarılarak "gentium plus" fontunda transkribe edilmiştir. TEBDİZ projesi kapsamında hazırlanan bu çalışmada 1572 gazel, 48 mesnevi, 48 müfret, 39 kıt'a ve 1 muhammes olmak üzere toplam 1708 şiir TEBDİZ veri sistemine yüklenmiştir. Anlamlandırma sürecinde birçok lûgat ve ilgili kaynağın yanı sıra TEBDİZ sisteminin sağladığı ortak veri alanından istifade edilmiştir. Divan'ı teşkil eden kelimeler, tamlamalar, deyimler, atasözleri, ayetler, hadisler bağlamlı dizin yardımı ile belirlenerek alfabetik sıralanmış, kelime ve kelime gruplarının bağlama göre yüklendiği mecâzî anlamlar belirtilmiş, her madde başında tanıkların kullanım sıklıkları gösterilmiştir.

Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Murâdî'nin hayatı, eserleri ve edebî kişiliği hakkında bilgi verilmiş, Murâdî Divanı'nda yer alan önemli kavramlar değerlendirilmiştir. İkinci bölümde ise sözlüğün kullanım kılavuzu ve Murâdî Divanı bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğü yer almaktadır.

Bu çalışmada katkılarından ötürü danışmanım Prof. Dr. Halil Çeçen'e ve eski danışmanım Prof. Dr. Ramazan Sarıçiçek'e, TEBDİZ projesinin yürütücüsü Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak'a, Arapça ifadelerin tercümesinde yardımını esirgemeyen Prof. Dr. Kasım Şulul'a, beni destekleyen eşim Mahmut Aydoğdu'ya teşekkür ederim.

Gülden Esra AYDOĞDU

Diyarbakır 2022

ÖZET

Klasik Türk Edebiyatı, Osmanlı dönemi boyunca altı yüzyıl hüküm sürmüş Türk Edebiyatı'nın en uzun edebî dönemidir. Hayat şartlarının, düşünce dünyasının ve alfabenin değişmesinden dolayı günümüz insanının bu edebiyatı anlaması zorlaşmıştır.

Klasik Türk Edebiyatı metinlerini anlama yolunda yapılan güncel çalışmalardan biri de TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü) projesidir. Murâdî Divanı'nın Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü çalışması da bu proje kapsamında hazırlanmıştır. Çalışmada bütün kelime ve kelime gruplarının beyitte ifade ettiği anlamlar tespit edilmeye çalışılmış, daha sonra sözlük formatına dönüştürülmüştür. Çalışmanın bağlamlı dizin bölümü tanıkların alfabetik madde başlıkları altında toplanmasını ve divandaki kullanım sıklıklarının verilmesini; işlevsel sözlük kısmı ise sözcüklerin kullanıldıkları bağlama göre kazandıkları anlamı ifade etmektedir.

Bu çalışma ile Murâdî Divanı'nda 109.856 kelime, 24. 793 kelime grubu, 659 deyim, 199 ayet, 28 hadis tespit edilmiş, 5159 madde başı ve 9956 alt madde anlamlandırılmış, şairin duygu ve düşünce dünyasını şekillendiren kavramlar incelenmiş, dönemin kültürel unsurları Murâdî'nin şiirlerine yansıdığı ölçüde ifade edilmiştir. Böylelikle özelde Murâdî şiirlerinin genelde ise Klasik Türk Edebiyatı'nın anlaşılabilir kılınması amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler

Klasik Türk Edebiyatı, Murâdî, Murâdî Divanı, Bağlamlı Dizin, İşlevsel Sözlük

ABSTRACT

Classical Turkish Literature is the longest period of Turkish Literature during 600 years long Ottoman era. Due to the changes in the living conditions, world of thought and the alphabet, it has become difficult for today's people to understand this literature.

One of the works done in order to understand the texts of Classical Turkish Literature is TEBDİZ (Functional Dictionary and History and Literature Concordance Project). The context directory and functional dictionary of Muradi Divan was prepared in the scope of this Project. In this work all word's and phrases' meanings in the text were tried to be identified and thenceafter turned into the dictionary format. The concordance of the work represents the alphabetical sorting and the usage frequency of the proofs; and the functioanl dictionary section expresses the meanings of these proofs they get according to the context they are used.

With this study, 109.856 words, 24.793 word groups, 659 idioms, 199 verses of the Qur'an, 28 hadith were identified, 5159 lexical entries and 9956 sub-entries were interprited, the notions shaping the poet's world of thought are analysed and the cultural elements of the era are expressed as much as they are seen in the poems of Murâdî. By this method, poems of Murâdî in particular and the Classical Turkish Litareature in general are intended to be understandable.

Key words

Classical Turkish Literature, Muradi, Muradi Divan, Contextual Index, Functional Dictionary

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖN SÖZ ..... **I**
ÖZET ..... **III**
ABSTRACT ..... **IV**
İÇİNDEKİLER ..... **V**
KISALTMALAR ..... **VII**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
MURÂDÎ'NİN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

1.1. HAYATI **6**
1.2. ESERLERİ **9**
1.3. EDEBİ KİŞİLİĞİ **13**

İKİNCİ BÖLÜM
BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

2.1. SÖZLÜK KULLANMA KILAVUZU **18**
2.2. MURADÎ DİVANI BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ **19**
2.2.1. A 19
2.2.2. B 128
2.2.3. C 202
2.2.4. Ç 256
2.2.5. D 269
2.2.6. E 332
2.2.7. F 388
2.2.8. G 415
2.2.9. H 517
2.2.10. I 627
2.2.11. İ 631
2.2.12. J 684
2.2.13. K 684
2.2.14. L 777
2.2.15. M 795
2.2.16. N 923
2.2.17. O 996
2.2.18. Ö 1000

2.2.19. P 1002
2.2.20. R 1021
2.2.21. S 1055
2.2.22. Ş 1133
2.2.23. T 1160
2.2.24. U 1222
2.2.25. Ü 1232
2.2.26. V 1239
2.2.27. Y 1278
2.2.28. Z 1321
SONUÇ 1352
KAYNAKÇA 1355

KISALTMALAR

bk. : Bakınız

bs. : Baskı, basım

C : Cilt

çev. : Çeviren

ed. : Editör

G. : Gazel

H : Hicri

haz. : Hazırlayan

M : Miladi

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

No. : Numara

S : Sayı

s. : Sayfa

ss. : Sayfa Sayısı

TDK : Türk Dil Kurumu

TEBDİZ : Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük

UÜ : Uludağ Üniversitesi

vd. : Ve diğerleri

Yay. : Yayınları

GİRİŞ

Klasik Türk Edebiyatı, Türk Edebiyatı'nın altı yüzyıl hüküm sürmüş edebî dönemidir. Kendine has vezni, nazım şekilleri, kelime dünyası, mazmunları bulunan bu edebiyat günümüz insanı için anlam yönüyle kapalı kutudur. Klasik Türk Edebiyatı eserlerini anlamaya yönelik şerh, tahlil, kavram sözlüğü gibi farklı inceleme yöntemleri kullanılmıştır. Bu konuda yapılan güncel araştırma metotlarından biri de bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük çalışmalarıdır.

Dilbilim terimi olarak bağlam "bir dil birimini çevreleyen, ondan önce veya sonra gelen, birçok durumda söz konusu birimi etkileyen, onun anlamını, değerini belirleyen birim veya birimler bütünü, kontekst" şeklinde tanımlanmaktadır (https://sozluk.gov.tr/:19.03.2022). Zeynep Korkmaz ise bağlamı "Bir cümlede bir konuşmada veya bir metinde yer alan herhangi bir kelimenin anlamının daha iyi belirlenebilmesi için, kendisini çevreleyen ve karşılıklı ilişkide bulunduğu öteki öge ve ögelerle oluşturduğu bütün" olarak ifade etmektedir (Korkmaz, 1992: 18-19). Doğan Aksan'a göre "Bir göstergenin birlikte bulunduğu öteki göstergelerle oluşturduğu ve anlamını aydınlatan bütün, kontekst"tir (Aksan, 1999: 75). Tüm bu tanımların ortak noktası bağlamın birlikte yer aldığı sözcüklerin anlamını belirlemesi, desteklemesidir. Örneğin el sözcüğü, "Elleri titredi." cümlesinde kolun bilekten parmak ucuna kadar olan bölümü anlamındayken "elindeki tüm parayı harcadı." cümlesinde ise sahiplik, mülkiyet anlamında kullanılmıştır. "El basmak" deyiminde "kutsal bir şey üzerine el koyarak yemin etmek" anlamını taşımaktadır ((https://sozluk.gov.tr/:19.03.2022). Aynı kelime, cümle veya deyim içinde kullanımına, bağlamına göre farklı anlamlar içermektedir.

"İşlevsel (bağlamsal) sözlük", bir eserin söz varlığını en ince anlam farklılığına değin ortaya çıkaran sözlük (Boz, 2011: 91), "bağlamlı dizin" ise bağlamıyla beraber sunulan sözcüklerin oluşturduğu abecesel dizelge (Vardar, 2007: 32) şeklinde tanımlanır. Bağlamsal sözlükle, sözcüklerdeki anlam zenginliği ortaya koyulurken, bağlamlı dizinler de öğelerin bağlam içindeki görevlerini belirleme ve bunların diğer yapılarla olan ilişkilerinin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır (Vardar, 2002: 32).

Bağlamsal dizin çalışmaları Batı'da İncil metinlerine uygulanmıştır (Başkan, 2003: 150). Metin içerisinde yer alan kelimeler tek tek ele alınıp bağlama göre değerlendirilmiştir. Alexander Cruden ve John Eadie bu çalışmalar içerisinde önemli bir yer tutmuş isimlerdir. F. P Dutripon tarafından hazırlanan ve 1861'de yayımlanan Bibliorum Sacrorum Concordantiae, 1890 senesinde James Strong tarafından yayımlanan Strong's Exhaustive Concordance of the Bible ya da yaygın bilinen adıyla Strong's Concordance ve Newton Thompson ve Raymond Stock tarafından 1947'de yayımlanan Complete Concordance to the Bible (Douay Version) İncil üzerine yapılmış diğer bağlamlı dizin çalışmalarıdır (Şenödeyici, 2017: 283).

Batı'da edebî metinler üzerinde de bağlamlı dizinlerin hazırlandığı görülmektedir. Albert S. Cook'un 1911 yılında yayımladığı A Concordence To Beowulf, bir Anglosakson destanı olan Beowulf'un bağlamlı dizinidir. Sheakespeare'in eserlerine de benzer çalışmalar yapılmıştır. Bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük yöntemi Doğu'da da 1987 senesinde İran şairi Hafız'ın Divan'ına uygulanmıştır (Şenödeyici, 2017: 283).

Bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük çalışmaları Batı'da başlamış gibi görünse de Doğu'da Kur'an-ı Kerim'i anlama çabalarında benzer metotların kullanıldığı bilinmektedir. Nitekim tefsir ilminde Kur'an'ın doğru anlaşılması ve yorumlanması amacıyla ayetler bağlamlarıyla değerlendirilmişlerdir. Arapçada tefsir, belagat, usul ve sözlük ilimlerinde "siyak" ve "sibak" kavramları karşımıza çıkmaktadır. Siyâk terim olarak "sözün gelişi, ifade tarzı, üslup, tarz, anlatım biçimi" gibi manalarda kullanılmakta, bir terkip olarak siyâku'l-kelâm da "sözün gelişi, sevk edilişi" anlamına gelmektedir. Sibâk kavramı ise terim olarak, "bir şeyin geçmişi, öncesi, üst tarafı, başlangıcı, dil açısından bir ifadenin öncesi, yukarısı" gibi manalarda kullanıldığı gibi; bir terkip olarak sibâku'l-kelâm, "sözün baş tarafı ile olan bağlantısı, sözün evvelinden, öncesinden gelen mana, evveliyet" karşılığı olarak kullanılır. Genel olarak siyâk-sibâk kavramları birlikte kullanıldığı zaman, öncesine ve sonrasına bakarak, sözün hangi anlamda kullanıldığını tespit etmeye çalışmak anlamına gelir (Bakkal, 2009: 12-13).

Türk Edebiyatı'nda bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük çalışması 2007'de Furkan Öztürk'ün "Bâkî Divanı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]" adlı doktora

teziyle başlamıştır. Bu çalışmada Bâkî Divanı'nın söz varlığı ortaya konmuş, sözcüklere bağlamlarından hareketle anlamlar verilmiştir (Öztürk, 2007). 2011'de Özer Şenödeyici aynı yöntemi kullanarak Nâilî Divanı'nın bağlamlı dizinini ve işlevsel sözlüğünü yazmıştır (Şenödeyici, 2011). Yakın dönemde ise Orhan Kılıçarslan (Hayâlî Bey Divanı), Selim Gök (Hayretî Divanı,), Asuman Bayram (Firâkî / Hüsrev ü Şirin), Veysi Turan (Emrî Divanı), Gülcan Alıcı (Nef'î Divanı), Mete Bülent Değer (Mezâkî Divanı), Gamze Ünsal Topçu (Fasîh Ahmed Dede Divanı) gibi birçok araştırmacı, TEBDİZ projesi kapsamında edebî eserlerin dijital ortamda bağlamlı dizinini ve işlevsel sözlüğünü hazırlamaktadır (Kılıçarslan, 2016), (Gök, 2017), (Bayram, 2017), (Turan, 2018), (Alıcı, 2019), (Değer, 2018), (Topçu, 2021).

Bu çalışmada da hem tarihte hem de Divan Edebiyatı'nda önemli yeri olan Sultan III. Murad'ın Divan'ı TEBDİZ (Türk Edebiyatı bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük) projesi vasıtasıyla incelenmiş, Divan'ın bağlamsal dizini ve işlevsel sözlüğü hazırlanmıştır. III. Murat Divanı'nın Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü isimli çalışmamızda Ahmet KIRKKILIÇ'ın 2015 yılında Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları tarafından yayımlanan "Murâdî Divanı - Sultan Üçüncü Murad" adlı eseri esas alınmıştır. Tenkitli metin word ortamına aktarılarak "gentium plus" fontunda transkribe edilmiştir. Bu aşamada Murâdî Divanı'nın farklı nüshalarından istifade edilmiştir. Özellikle Ayasofya, Fatih ve Revan nüshaları ile tenkitli metin mukayese edilmiş transkripsiyon hatası olduğu düşünülen kelimeler düzeltilmeye çalışılmıştır.

1572 gazel, 48 mesnevi, 48 müfret, 39 kıt'a ve 1 muhammesten oluşan Divan'ın toplam 1708 şiiri, şekil ve tür özellikleri dikkate alınarak sisteme yüklenmiştir.

Sisteme girilen şiirlere otomatik olarak mısra numarası verilmiştir. Numaralandırılmış şiirlerde anlam verilecek kelime ve kelime grupları ek, kök, gövde hâlinde ayrılmış, anlamlar kök veya gövde esas alınarak verilmiştir. Anlamlandırma aşamasında birçok sözlükten ve ilgili kaynaklardan yararlanılmakla birlikte TEBDİZ sisteminin sağladığı ortak veri alanından da istifade edilmiştir. Anlamlandırma aşamasında metinde bulunan transkripsiyon (tı, sad, dad, harflerinin noktasız

gösterimi) ve harf (kelime sonunda yer alan “ç”, “p” seslerinin “c”, “b” şeklinde yazımı) hataları, okuma yanlışları düzeltilmeye çalışılmıştır.

Anlam verme bölümü bittikten sonra sisteme işlenen kelimeler word şeklinde TEBDİZ sistemi tarafından sözlük formatında dizinlenmiştir.

Örnek 1:

ʿarḳ [1] *Su kanalı. II Gözyaşı.*

- Dirildi yanına geldi çü dilber / Ḥicābından velī dökdi **ʿarḳlar** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 24, Beyit 2). [ʿarḳlar, -lar]*

İlk satırda yer alan “ark” kelimesi madde başı olup koyu şekilde gösterilmiştir. Köşeli parantez içerisinde kaç kez kullanıldığı belirtilmiştir. Sözcüğün önce gerçek anlamı verilmiştir. Mecaz anlam varsa *II* işaretinden sonra ifade edilmiştir. İkinci satırda tanık ve tanığın nazım şekli, beyit numarası bulunmaktadır.

Örnek 2:

‘aḳlı başa dirmek [3] (Deyim) *Aklını başına toplamak, akıllıca davranmak.*

- Kimseye ḳılmaz vefāsız dehr içinde cāvidān / **ʿAḳluñı başuna devşür** ḫ∨āb-ı ġafletden uyan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 2). [ʿaḳluñı başuna devşür,]*

Kelime grubunun deyim, ayet hadis durumu belirtilmiştir.

Örnek 3:

açmak [86] *1. Açmak, açık hale getirmek.*

- **Açılup** ḳaṣr-ı vücūduñ nice yir revzenesi / Ḳıldı sūrāḫī anuñ necm u meh u sāle ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 3). [açılup, -up]*

2. Söylemek, açıklamak.

- Göñül emr ile nehyüñ sırrına **açdı** ḳader elfāẕ / Anuñ çün ġayrıdan bir ẕerre ḳılmadı ḥazer elfāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 1). [açdı, -dı]*

3. Açılmak, çiçeklenmek.

- Riyāż u gülşen **açılsa** ḳamu murġ ider elḥānı / Yaluñuz verd içün bir bülbül-i nālān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 2). [açılsa, -(ı)l, -sa]*

4. Sayfa açmak.

- **Açaldan** gülşen evrāḳın oḳur bülbül kitābından / Senüñ naʿt-ı cemālüñi anuñ evrāḳ u bābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 1). [açaldan, -aldan]*

5. Gözünü açmak, seyretmek.

- Seḥerī yāre varup seyri cemāl eyleyelüm / **Açalum** dīde-i ʿaynumuzı ḥāl eyleyelüm *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 18, Beyit 1). [açalum, -alum]*

II Ayıp açmak; günah, kusur açıklamak.

- ʻAḳluñı başuña cemʻ it fehm ü idrāk ile ol / Kimsenüñ ʻaybını **açma** tā senüñ mestūr ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 3). [açma, -ma]*

Yukarıdaki örneklerde ise "açmak" fiilinin bağlama göre nasıl değişik anlamlar yüklendiği görülmektedir.

Bu şekilde hazırladığımız çalışmamız iki bölümden müteşekkildir. Birinci bölümü Murâdî'nin hayatı, eserleri, edebi kişiliği ve üslubunun belirgin özellikleri; ikinci bölümü ise çalışmanın asıl kısmı olan sözlük oluşturmaktadır. Sözlük bölümünde ilk olarak sözlük kullanma kılavuzu verilmiştir. Daha sonra metinde yer alan tüm sözcükler bağlamdaki yerleri ve işlevleriyle alfabetik olarak dizilmiştir. Bu inceleme ile Murâdî Divanı'nın kelime kadrosu ve bu kelimelerin bağlamsal karşılıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MURÂDÎ'NİN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

1.1. HAYATI

Babası İkinci Selim (1566 / 1574), annesi Haseki Afife Nurbanu Sultan'dır (1525 - 1530 / 1583). Manisa'da doğmuştur, "hayrü'n-nesep: 953 = 1546 doğumuna tarihtir. Sultan Murad (1574 / 1595), alçak boylu, beyaz tenli, ela gözlü, kaşları ve yüzü kumral, vücudu balık etlidir (Peçevi İbrahim Efendi, 1982: 1).

Sultan III. Murad, 16 sene Akşehir ve Manisa sancaklarında valilik yapmıştır.

Dedesi Kanuni Sultan Süleyman (1520 / 1566) tarafından 12 yaşında Akşehir'e, babası İkinci Selim döneminde de 18 yaşında Manisa sancakbeyliğine tayin edilmiştir. Akşehir sancak beyliği döneminde babası ile amcası Bayezid (1525 - 1526 / 1561) arasındaki muharebede Konya kalesini muhafaza etmiştir. Bu Üçüncü Murad'ın bizzat iştirak ettiği tek savaştır (Kırkkılıç, 2015: 23).

Babası İkinci Selimin vefatı üzerine büyük oğul olduğu için Sokullu Mehmet Paşa tarafından saltanata davet edilmiştir.

21 Aralık 1574'te 29 yaşında hükümdar olmuştur. On ikinci Osmanlı sultanı ve yetmiş yedinci İslam halifesidir. Sultan Murad'ın cülûsuyla birlikte beş şehzade boğdurulmuştur (Uzunçarşılı, 2003: 42).

Saray hekimi Hierosolimitano (1555 / 1622) şairin gözlerden uzak hayatında okumanın bir tutku haline geldiğini dile getirerek onun bir gününü özetlemektedir.

"… sabah gündoğumu ile birlikte ibadetini yapmak için kalkar. Daha sonraki yarım saatte yazmakla meşgul olur. Sonrasında, kendisine hoşuna gidecek aperatif bir şeyler verilir. Bundan sonra, bir saat kadar okumakla meşgul olur. Bu okuma saatinden sonra, haftanın dört günü Divan üyelerine nasihatler verir. Daha sonra bahçede cücelerin, soytarıların onu eğlendiren diğerlerinin maiyetinde bir saatlik yürüyüş

yapar. Daha sonra tekrar öğle yemeği vaktine kadar okumaya devam eder" (Felek, 2010).

Bir başka kaynakta da hükümdarın öğleden sonraki meşguliyetleri anlatılır:

Padişah, eğlence toplantıları yapıldığı her gün ikindi namazını kıldıktan sonra kalkıp haremine gider ve bugünün de böyle hoş geçtiği için yüce Tanrı'ya şükürler ederdi. Hasekilerin (çocuk validesi olan gözdeler) sayısı kırka, çocukların sayısı yüze eriştiği belirtilmektedir (Hammer, 2011: 911).

Hükümdarlığı 21 sene süren III. Murat, sarayında kapalı bir hayat geçirmiş, ilk dönemlerinde Cuma namazlarına çıkarken sonra onu da terk ederek sarayda namaz kılmayı adet edinmiştir.

Babası II. Selim, ara sıra Edirne'ye gidip dolaştığı halde bu İstanbul'dan ve hatta sonraları sarayından dışarı çıkmamıştır. Rivayete göre sar'alı olduğu için vezirleri tarafından sefere gitmesi hakkında yapılan tekliflere hastalığı meydana çıkacak diye mevafakat etmemiştir (Uzunçarşılı, 2003: 44, 114).

Sultan III Murad kaynaklarda zayıf iradeli, kendi başına direktif vermekten aciz, muhtelif tesirler altında hareket eden bir hükümdar olarak tanıtılmaktadır.

İlk zamanları vezir-i âzam Sokullu Mehmet Paşa'nın (1505 / 1579) idaresi sayesinde iyi gittiyse de onun ölümünden sonra o kudrette bir hükümet başkanı bulunmamasından dolayı devlet idaresine valide, haseki sultanlarla musahibe ve bazı paşalar, saray ağaları müdahale eder olmuşlardır (Uzunçarşılı, 2003: 114).

Sultan III. Murad döneminin önemli olayları arasında Şehzade Mehmet'in (1595 / 1603) 1582 tarihinde gerçekleşen sünnet düğünü yer almaktadır.

Hazırlıkları bir yıl önceden başlamıştır ve düğün merasimi 52 gün sürmüştür. Ayı, köpek, tilki gibi hayvanların kuyruklarına maytap bağlanıp ateşlenerek meydana salınması, pilav ikramı için 1500 bakır sini hazırlanması, 600 soytarının görev alması, temsili kale fethi gösterileri düğünün dikkat çeken yanlarından bazılarıdır (Özkan, 2003).

Sultan Üçüncü Murad padişahlığı süresince, on bir defa sadrazam, yedi defa da şeyhülislam değiştirmiştir. Yine ilk defa olmak üzere divanın basılması ve defterdarın öldürülmesi de bu devirde olmuştur (Kırkkılıç, 2015: 33).

Bir kitap kurdu olarak tanımlanabilecek Sultan III. Murad kendi siparişi üzerine hazırlanan Şemâilnâme'de elinde (Kur'an olarak da yorumlanabilecek) bir kitapla resmedilen tek Osmanlı Sultanıdır (Felek, 2010).

Silah kullanmada ve ata binmekte hüner sahibidir. Asma saatçilik ve ressamlığa da meyli vardır. Arapça ve Farsça'yı bu dillerde şiir söyleyecek kadar iyi bilmektedir.

Tarikat şeyhleri ve tarikat mensublarıyla mektuplaşmış, bilhassa Halveti şeyhi Şaban Efendi'nin (XVI. asır) halifesi olan Şeyh Şuca'a (XVI. asır) gördüğü rüyaları devamlı tabir ettirmiştir. Ashab-ı sülukla olan bu mükâtebe sebebiyle tasavvufa olan meyli daha da artmıştır. Ruhen maneviyata bağlı olup, kuvvetli bir tasavvuf kültürü ve imanı ile yoğrulmuştur (Kırkkılıç, 2015: 24).

Sultan Üçüncü Murad devri, üç yeni derviş tarikatının doğuşunu görmüştür. Bunlar: Celvetî, Uşşakî ve Şemsî tarikatlarıdır (Hammer, 2011: 993).

Sultan III. Murad'ın dünya tarihine ve özellikle dönemin hükümdarlarının yaptığı savaşlara alâka duyduğu, her şeyi öğrenmek istediği dünya tarihiyle ilgili olarak yaptırdığı tercümelerden anlaşılmaktadır. Bilhassa Amerika'nın İspanyollar tarafından keşfine dair Mehmed Suûdî'nin *Târîh-i Hind-i Garbî* adlı eseri yanında Feridun Ahmed Bey'in hazırlattığı Fransa tarihi, Seyfi Çelebi'nin Asya hanlıklarıyla ilgili eseri bunlar arasında sayılabilir (Kütükoğlu, 2020).

Padişah gök bilime büyük ilgi duymaktadır. Yapay bir gök kubbe yapılmasını sağlamak için büyük harcamalara izin vermiştir (Schweigger, 2004: 160).

Cemaziyelevvel 1003 (M. 12-1-1595/ 10-2-1595) tarihinde 49 yaşında vefat etmiştir (Peçevi İbrahim Efendi, 1982: 150).

1.2. ESERLERİ

Sultan Üçüncü Murad Osmanlı hanedanı içinde İkinci Bayezid'in oğlu Şehzade Korkud'dan sonra en çok ilmî eser veren kişidir (Kırkkılıç, 2015: 59).

1001 H. / 1592 M. tarihli Fütuhatu's-Sıyam, Sultan III. Murad'ın mesnevi tarzında remel bahrinde yazılmış tasavvufi eseridir. Eski kaynaklarda Futuhat-ı Sıyam veya Futuhat-ı Ramazan şeklinde geçmektedir. Tasavvufi sahada deruni coşkuların aksettiği bir mesnevidir. 91 ana başlık ve 1645 beyitten ibarettir (Uyar, 1995: 44).

Şairin Farsça Divanı ise 39 gazel ve 2 mesneviden oluşmaktadır. Divan'da bulunan 2 mesnevi Futuhat-ı Ramazan'da da mevcuttur. Dili Futuhat-ı Ramazan'a göre daha ağırdır. Şiirler daha çok tasavvuf ağırlıklıdır (Uyar, 1995: 57, 61).

Ahmet Kırkkılıç Sultan III. Murat'ın Esrarname isimli eserinin Şeyh Şemsettin Sivasi tarafından şerh edildiğini ve bu kitaba ulaşılamadığını ifade etmiştir (Kırkkılıç, 2015: 63). Şemseddin-i Sivasi'nin Şerhu Gazeliyyati's- Sultan Muradi's- Salis isimli kitabının Esrarname ile aynı eser olabileceği düşünülmektedir.

Şerhu Gazeliyyati's- Sultan Muradi's- Salis'in tek nüshası, Süleymaniye Kütüphanesi Amcazade Hüseyin Paşa Kitaplığı 282 / 2 numarada kayıtlı 210 x149 mm ebatlarında bir mecmuanın 114b167a varakları arasında yer almaktadır. Eserde dört Arapça, altı Farsça, altı Türkçe olmak üzere toplam 16 gazel vardır. Bu gazellerden sadece biri şerh edilmemiştir (Süer, 2017: 43, 44).

Sultan III. Murad'ın Arapça Divanı'nın olduğu da belirtilmiştir ancak bu esere ulaşılamamıştır (Kırkkılıç, 2015: 58).

Murâdî'nin Halvetî Şeyhi Şücâ Dede'ye gönderdiği rüya mektuplarından oluşan 259 varaklı Kitabü'l-Menâmât ise Nuh Ağa (Mirahur) tarafından derlenip bir araya getirilmiştir (Felek, 2014: 15). Sultan III. Murad'ın 2000'in üzerinde şahsi mektupları ve 330'un üzerinde rüya alıntısı bulunmaktadır (Felek, 2010).

Murâdî'nin Türkçe Divanı ise 1572 gazel, 48 mesnevi, 48 müfret, 39 kıt'a ve 1 muhammes olmak üzere toplam 1708 şiirden müteşekkildir.

Hasan Çelebi, Beyani ve Müstakimzade eseri mürettep olarak vasıflandırmıştır. Pek çok divandan farklı olarak kaside, terci-i bent, terkib-i bent, müstezat, rübai, tuyuğ, murabba, terbi, şarkı tardiye, tahmis, taştir, müseddes, tesdis, muamma, lügaz, tarih gibi manzumeler Muradi Divanı'nda bulunmamaktadır.

Muradi Divanı'ndaki manzumelerin çoğu Türkçedir. 5 gazel Arapça; 8 gazel, 2 mesnevi, 2 nazım, 1 kıta da Farsça yazılmıştır.

Bunların yanı sıra eserde Arapça-Türkçe olarak 81 mülemma gazel, 4 mülemma mesnevi, 1 nazım, Arapça-Farsça-Türkçe olarak 1 gazel; Arapça-Farsça olarak 1 gazel yer almaktadır.

Divanda Arap harflerinin hepsine uygun kafiyede şiir vardır. Muradî Divanı'nın toplam beyit sayısı 8398'dir.

TEBDİZ sisteminden elde edilen verilere göre şairin Divan'ında 109. 856 kelime varlığı bulunmaktadır. Bu kelimelerin 24. 793'ü kelime grubundan oluşmaktadır. Divan'da 659 deyim, 2 atasözü, 199 ayet ve 28 hadis tespit edilmiştir. Sözlük çalışmamızda 5159 madde başı ve 9956 alt madde anlamlandırılmıştır.

Şair Divanı'nda Murâdî mahlasının yanı sıra Murad ismini de kullanmıştır.

Sultan Üçüncü Murad Divanı'nın altısı İstanbul'da, ikisi Paris'te olmak üzere sekiz yazma nüshasını tespit edilmiştir.

Muradi Divanı'nın yazma nüshaları şunlardır:

1. Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih Kitaplığı, No. 3874.

Bu nüshada 1 besmele manzumesi, 5 münacat, 1424 gazel, 1 muhammes, 25 mesnevi, 35 kıta, 32 müfret vardır.

Başı:	Bi'smi'llāhi'r-Rahmāni'r-Rahīm Āyet-i unvān-ı kelām-ı kadīm
Sonu:	Tāatüm olmadı saña lāyık Rūşen eyle bu kalbi yā Hālık
Yaprak:	266
Satır:	17
Ebat:	Dış ebatları 300 x 165, iç ebatları 225 x 115

İstinsah tarihi: Belirtilmemiş
Müstensih adı: Belirtilmemiş
Yazı: Talik
Vakıf kaydı: Baş tarafında Birinci Mahmut'un tuğralı mührü ile vakfı tescil eden Evkaf Müfettişi Tahir Efendi'nin "Hāk-i pāy-i fahr-i ālem Mustafā" şeklindeki mührü basılıdır.

2. Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya Kitaplığı, No. 3972.

Bu nüshada 1 besmele manzumesi, 3 münacat, 1 naat, 1407 gazel, 1 muhammes, 12 nazım, 3 kıta, 1 mesnevi, 32 beyit vardır.

Başı: Bi'smi'llāhi'r-Rahmāni'r-Rahīm
Āyet-i unvān-ı kelām-ı kadīm
Sonu: Tāatüm olmadı saña lāyık
Rūşen eyle bu kalbi yā Hālık
Yaprak: 235
Satır: 19
Ebat: Dış ebatları 370 x 222, iç ebatları 260 x 132
İstinsah tarihi: Belirtilmemiş
Müstensih adı: Belirtilmemiş
Yazı: Nesih
Vakıf kaydı: Baş tarafında Birinci Mahmut'un tuğralı mührü ile vakfı tescil eden Evkaf Müfettişi Tahir Efendi'nin "Hāk-i pāy-i ālem Mustafā" şeklindeki mührü basılıdır.

3. Millet Kütüphanesi, Hekimoğlu Ali Paşa Kitaplığı, Ali Emiri, Manzum Eserler Bölümü. No. 625.

1278 gazel, 1 muhammes, 25 mesnevi, 28 kıta, 7 müfret vardır.

Başı: Bi'smi'llāhi'r-Rahmāni'r-Rahīm
Āyet-i unvān-ı kelām-ı kadīm
Sonu: Cür'adan mestem 'ineb ābı nedür
Bu şarābuñ bilmezem tābı nedür
Yaprak: 270
Satır: 15
Ebat: Dış ebatları 270 x 193, iç ebatları 110 x 180
İstinsah tarihi: Belirtilmemiş
Müstensih adı: Belirtilmemiş
Yazı: Talik
Vakıf kaydı: Birinci yaprakta Hekimoğlu Ali Paşa'nın vâkıf mührü basılıdır.

4. Eyüp Husrev Paşa Kütüphanesi, Mihrişah Sultan Kitaplığı, No. 359.

1 Besmele manzumesi, 8 beyitlik mesnevi ve 1230 gazel vardır.

Başı:	Bi'smi'llāhi'r-Rahmāni'r-Rahīm Āyet-i unvān-ı kelām-ı kadīm
Sonu:	Kenz-i manāyı bulup yolına terk-i ser idüp Kalbüñ āyīnesini nice safā gördüñ mi
Yaprak:	288
Satır:	13
Ebat:	Dış ebatları 289 x 165, iç ebatları 155 x 100
İstinsah tarihi:	Belirtilmemiş. H. 1081 (M. 1670/71) temellük tarihi
Müstensih adı:	Belirtilmemiş
Yazı:	Nesih
Vakıf kaydı:	"Süvari mukabele kesedarı sabık el-hac Mehmed Ataullah Efendi'nin Eyüp Cami-i Şerifi derunuda kâin Mihrişah Sultan Kütüphanesine vakfeylediği Nutk-ı SultanMurad Han-ı Salis nam kitaptır. Fi 17 C. Sene 1264" vakfiyesiyle vâkıfın imzası yazılıdır. Birinci yaprakta Hekimoğlu Ali Paşa'nın vâkıf mührü basılıdır.

5. Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Kitaplığı, Manzum Eserler Bölümü, No. 401.

Bu nüshada 1135 gazel, 26 müfret vardır.

Başı:	Bi'smi'llāhi'r-Rahmāni'r-Rahīm Āyet-i unvān-ı kelām-ı kadīm
Sonu:	Bu kitāb(uñ) sāhibine her zamān Sen ināyet eylegil yā Müste'ān
Yaprak:	353
Satır:	11
Ebat:	Dış ebatları 258 x 165, iç ebatları 168 x 102
İstinsah tarihi:	H. 1000 (M. 1592)
Müstensih adı:	Belirtilmemiş
Yazı:	Nesih
Kayıt Bilgisi:	Başta ve sonda Ali Emiri ile kitaplığı mühürleri basılıdır.

6. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan Kitaplığı, No. 740.

1 besmele manzumesi, 851 gazel, 25 mesnevi, 11 müfret vardır.

Başı:	Bede'nā bismi ilāhi'l-kerīmi'l-'atā Lehü'lizzü ve'l-mennü ve'l-kudretü ve'l-bekā
Sonu:	Beyyināñla mümin idenler iktibās Ey Murādī añladılar mantık u güftārumı
Yaprak:	179
Satır:	15
Ebat:	Dış ebatları 305 x 175, iç ebatları 204 x 96
İstinsah tarihi:	XVI. asır
Müstensih adı:	Mahmut bin Şeyh Ömer Dergüzini
Yazı:	Talik
Kayıt Bilgisi:	Birinci Mahmud'un tuğralı mührü vardır.

7. Bibliotheque National, No. 1030.

1 Besmele manzumesi, 1322 gazel, 24 mesnevi, 27 nazm, 28 müfred bulunmaktadır.

Başı:	Bi'smi'llāhi'r-Rahmāni'r-Rahīm Āyet-i unvān-ı kelām-ı kadīm
Sonu:	Bu kitāb(uñ) sāhibine her zamān Sen ināyet eylegil yā Müste'ān
Yaprak:	269
Satır:	15
Ebat:	------
İstinsah tarihi:	Belirtilmemiş
Müstensih adı:	Belirtilmemiş
Yazı:	Nesih
Kayıt Bilgisi:	"Bâ-diyâr-ı makám-ı İbrâhîm / Be Kâbe-i insân şâh-ı kerîm" kazılı bir mühür vardır.

8. Bibliotheque National, Levayih-i Tayyibe No. 274. Besmele manzumesi de dâhil olmak üzere 3 mesnevi ve 205 gazel vardır.

Başı:	Bi'smi'llāhi'r-Rahmāni'r-Rahīm Āyet-i unvān-ı kelām-ı kadīm
Sonu:	Lutf itse Murādına irgürse murādına Nām eylese adına sohbet nic'olur görsem
Yaprak:	101
Satır:	Sayfalardaki satır sayısı, manzume mısralarının karşı karşıya yazılması hâlinde beş, alt alta yazılması hâlinde ondur.
Ebat:	------
İstinsah tarihi:	Belirtilmemiş
Müstensih adı:	Belirtilmemiş
Yazı:	------
Kayıt Bilgisi:	------

(Kırkkılıç, 2015: 64-71).

1.3. EDEBİ KİŞİLİĞİ

Sultan III. Murad, Divan Edebiyatı'nın tanınmış hükümdar şairlerindendir. Dönemin âlimlerine, şeyh ve ediplerine kıymet vermiş, onlara ihsanlarda bulunmuştur. Özellikle şeyhler ve tarikat ehli kişiler ile sık sık temas kurmuş, onların fikirlerinden istifade etmiştir.

İlmî ve edebî bir atmosfer içinde hayatını idâme ettiren şair ağırlıklı olarak tasavvufî şiirler yazmıştır. Sultan Murad, şiirlerini diğer Osmanlı Sultanları gibi sade

ve basit bir dille söylemiştir. Oldukça işlek bir şiir tekniğine sahiptir. Tasannua merakı yoktur. Âdeta konuşur gibi bir şiir yazma lisanına sahiptir. Hammer ve Türk müellifler onun şiirlerinin; sufiyane, muhakkikane, muvahhidane ve mutazarrıane olarak kabul etmişlerdir (Kırkkılıç, 2015: 44).

Belirtildiği üzere şairin eserinde en belirleyici husus tasavvuftur. Şair kelimelerini bazen doğrudan vahdet, vahid, zikr, kesret, fena gibi tasavvuf ıstılahından seçmiştir. Doğrudan tasavvufî anlama sahip bu kavramların kullanım sıklığı fazladır. Örneğin vahdet 46, vahid 42, kesret 59, zikr 59, fenâ 112 kez kullanılmıştır.

Divan'da yer alan ayet ve hadisleri de bu tasavvufî daire içerisinde değerlendirebiliriz. Nitekim Murâdî Divanı'nda bulunan ayet ve hadisler dini hükümleri bildirmekten ziyade tevhidi, elest bezmini, Allah'ın esma ve sıfatlarını ihtiva etmektedir. Divan'da bu nitelikte 199 ayet ve 28 hadis tespit edilmiştir. En çok kullanılan ayetler "âyet-i kübrâ" (15 kez), "belî" (11 kez), "fe-emmâ" (13 kez), "leyse lil insânî illâ mâ se'â" (8 kez), "lâ velen"dir (8 kez). "Men 'aref sırrın" (9 kez), "kenz-i mahfî" (6) en sık kullanılan hadislerdir.

Şair bazen de gerçek anlamı tasavvuf içermeyen kavramlara tasavvufî anlam yüklemiştir. Örneğin deniz, nokta, pergel, gemi kelimeleri gerçek anlamda tasavvuf ihtiva etmemektedir fakat şair bu kavramları tasavvufî anlam katarak kullanmıştır. Nokta kelimesi ağırlıklı olarak hakiki birlik, tüm çokluğun aslı, öz; pergel seyr-i sülük, deniz İlahi aşk, vahdet; gemi kulu Hakk'a, hakikate ulaştıran araç, gönül anlamı taşımaktadır. Murâdî'nin kelimeleri bu şekilde kullanma tasarrufu oldukça fazladır. bahr 147, nokta 52, pergel 18, gemi 50 kez yer almıştır.

Divan'da dikkat çeken bir husus da Klasik Türk Edebiyatı'nın ana sözcüklerinden olan kadd, la'l, dehan gibi bazı beşerî güzellik unsurlarının ve kadeh, mey gibi içki tenasüplü kelimelerin çok az yer alışıdır. Nitekim kadeh 5, kadd 10, mey 10, la'l 8, rakip 8, dehân-dehen 8 kez kullanılmıştır. Murâdî bu kavramları tasavvufî anlam yükleyerek dahi kullanmayı pek tercih etmemiştir. Şairin bu kelimeleri çok az kullanmasının sebebi içkiyle, beşerî güzelliklerle pek anılmak istemeyişi, sahip olduğu hükümdarlık ve halifelik makamının saygınlığını koruma hassasiyeti olabilir.

Ayrıca şair Kitâbü'l-Menâmat'ta yer alan rüyalarında, kendisini peygamber hatta peygamberden üstün görmekte, Allah'ın iltifatlarına mazhar olmaktadır.

"Benüm ruhum, bugün sabah kendümizi görürdük Hazret-i Muhammed el-Mustafa salla'lahu aleyhi ve sellem olmışvuz…" (Felek, 2014: 27).

"Benüm sa'âdetüm, beyne'l-yakâzada nidâ geldi kim, izzetüm hakkı'çün eger habibüm Muhammed hâtemü'l-enbiyâ olmayaydı, seni nebi iderdüm…" (Felek, 2014: 23).

Bilinçaltında bulunan bu düşünceler, içki ve beşerî güzellik unsurlarına çok az yer vermesinin sebebi olabilir.

Murâdî Divanı'nda yer alan önemli kavramlardan biri de "şerh"tir. Divan'da şerh kelimesi kelime gruplarıyla birlikte 173 kez kullanılmıştır. Şair özellikle makta' beyitlerde şiirlerindeki derin anlamın, kendi ruh halinin anlaşılmasını, şerh edilmesini talep etmiştir.

Bir acâib mânâ izhâr eyledi yine *Murâd*
Noktasın şerh eylemez cem' olsalar dünyâ yine (G. 1240 / 5. Beyit)
Acep vech üzredir ahvâlimiz olmaz beyân elhak
O kâr-ı mümtenîdendir onu bilmez lisân elhak
Nice meşrûh ola ol sanma onu şerhe ḳâildir
Onu şerh etmeye halk-ı cihân olsa zebân elhak (G. 683 / 1. 2. Beyit)

Şairin bu şerh edilme isteğinde anlaşılma isteği etkili olmuştur. Nitekim şairin Farsça gazellerinin şerhine yönelik Şemseddin-i Sivasî Şerhu Gazeliyyati's-Sultan Muradi's-Sâlis isimli eseri kaleme almıştır (Paksoy, 2007). Ayrıca Muradî'nin bazı şiirleri Bâkî, Haşimî, Subhî, Hoca Sadeddin, Zekeriya gibi dönemin önemli edipleri tarafından şerh edilmiştir (Dağlar, 2018).

Murâdî'nin bu "şerh" ilgisinde Halvetî tarikatına intisab etmesinin de rolü olduğu düşünülmektedir. Halvetî tarikatında rüyaların özel bir önemi vardır ve müridin rüyalarını şeyhe günlük bildirmesi, rapor etmesi gerekmektedir. Şair, Halvetî şeyhi Şücâ Dede'ye rüyalarını tabir ettirmiş ve bu durum onun üzerinde açma, açıklama, yorumlama anlamlarını karşılayan "şerh"e ilgi uyandırmış olabilir. Nitekim Kitâbü'l-

Menâmat isimli eserde Sultan Murat'ın 330'un üzerinde rüyasına yer verilmiştir (Felek, 2010).

Murâdî Divanı'nda önemli kavramlardan biri de "deniz"dir. Sultan III. Murat, Divan'ında deniz ve denizle ilgili kavramları sıkça kullanmıştır. Kelime gruplarıyla birlikte bâdbân 13, bahr 147, mevc 21, emvâc 6, temevvüc 9, fülk 40, yemm 40, telâtum 7, ebhâr 3, ummân 44, gark 37, gavvâs 16, geştî 10, deryâ 121, deniz 8, sahil 7, şinav 10, lü'lü 3, sadef 6, zevrak 18, kulzüm 2 kez yer almıştır. Şairin bu kavramları çok sık kullanmasında sözcüklerin sahip olduğu tasavvufî anlamlar ve bu tasavvufî mananın lirik değer taşıması en temel etkendir. Deniz vahdet, İlahi aşk, mübalağa-mürekkep, gözyaşı, bitmez tükenmez söz varlığı, şairin kendisi, irfan, belâ, cömertlik, hikmet, fazilet, kader, ilim, fenafillah ve hayret makamı; gemi gönül, hakikate ulaştıran araç - tâat, ibadet; sahil İlahi aşkın dışında kalma; yelken aşk, inanç; damlalar, dalgalar kesret, maddî âlem; sadef dünya, kâinat; inci şairin sözleri, ulaşılmak istenen hakikat, Hak aşkı, bağrı delik şair; gavvas aşık, seyr-i sülûkta hakikati arayan yolcu anlamlarını taşımaktadır.

Vahdet denizinde gönül gemisine binen aşık gavvasın inanç, aşk yelkenini açıp kesret dalgalarında ilerlemesi ve sonunda hakikat, Hak incisine ulaşması Murâdî Divanı'nda tasavvufun lirik ifadelerindendir.

Toplam 568 kez yer alan bu kavramları şairin tercih etmesinde İstanbul'da inşa edilen büyük bir amiral gemisi de etkilemiş olabilir. Kanunî ve Selim zamanlarında inşâ edilen iki gemi ile rekabet edebilecek büyüklükteki geminin denize indirilişinde Sultan III. Murat ve devlet büyükleri hazır bulunmuş, büyük bir tören tertip edilmiştir (Hammer, 2011: 963). Saraydan dışarı çıkmayı pek tercih etmeyen hükümdarın bu törene katılması duruma önem verdiğinin bir göstergesidir. Şairin kavram dünyasında değer verdiği bir nesne, durum öne çıkmış olabilir.

Muradî Divanı'nda kullanım sıklığıyla dikkat çeken diğer kelime ise kelime gruplarıyla birlikte "terk" (241 kez) sözcüğüdür. Sultan III. Murat hayatındaki olayları, ruh hâlini şiirlerindeki sözcüklere yansıtmıştır. Şairin hayatına bakıldığında belli bir dönemden sonra cuma namazına çıkmayı terk ettiği sarayda ibadet etmeyi tercih ettiği, elçi kabulü gibi mühim hadiseler dışında Divan-ı Hümayun'a katılmadığı, yirmi yıllık

hükümdarlığı süresinde hiçbir seferde yer almadığı görülmektedir. Tüm bu olaylar Osmanlı devlet geleneği içerisinde önemli “terk”lerdir.

Divan’da 659 deyim, 2 atasözü tespit edilmiştir. Deyim sayısındaki çokluk konuşma dilinin, mahallileşmenin şair üzerindeki etkisinin tezahürüdür. En sık kullanılan deyimler ise yüz dutmak- tutmak (58), haber virmek (37), göz açmak (26 kez), haber almak (23), söz dinlemek (21), el çekmek (12 kez), kulak urmaktır (10 kez).

İKİNCİ BÖLÜM

BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

2.1. SÖZLÜK KULLANMA KILAVUZU

I. Sözlükte alfabetik sıralama esas alınmıştır. Madde başları içeriden, alt başlıklar ise kenardan başlatılmıştır.

II. Türkçe sözcüklerin türemiş biçimleri madde başı olarak alınmıştır. Arapça sözcüklerin müennesleri, Arapça ve Farsça sözcüklerin çoğul biçimleri ve nisbet î'si almış biçimleri, Farsça birleşik sözcükler alt başlık olarak değerlendirilmiştir.

III. Bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük eserin anlam dünyasına ışık tutmak amacıyla oluşturulduğundan kelimelerin tür ve köken bilgisi verilmemiştir.

IV. Murâdî Divanı'nı oluşturan bütün sözcüklerin sıklıkları (frequence), köşeli parantez [] içinde gösterilmiştir. Bu esnada ana başlıklar ve alt başlıkların sıklıkları birbirinden ayrı olarak verilmiştir.

V. Sözcüklerin gerçek anlamları, sırlamada ilk olarak verilmiştir. Bir sözcüğün verilen anlamından hareketle çağrıştırılan ya da kastedilen mecazî anlamlar *II* işaretinin ardından verilmiştir.

VI. Bağlamın veya sözcüğün anlaşılabilmesi için kimi açıklamalar yapmak gerektiğinde verilen anlamın ardından açıklamaya yer verilmiştir.

VII. Sultan III. Murat'ın bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğü, kelimelerin tüm tanıklarına yer verildiğinde 5480 sayfadır. Bu hacmi azaltmak amacıyla Divan'ın tamamında aynı anlamı taşıyan kelime, tek tanıkla belirtilmiştir.

VIII. Özel isimler hariç diğer kelime ve kelime grupları küçük harfle başlatılmıştır.

IX. Mülemma ya da tamamı Arapça, Farsça gazellerde dizenin veya beyitin tamamı anlamlandırılmıştır.

2.2. MURADÎ DİVANI BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ

2.2.1. A

āb [35] *1. Su*

Miyān-ı mā'-i ve'ṭ-ṭīn miyānında miyān oldı / Taġayyür ḳalmadı aṣlā hemān bir remz olupdur **āb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 2). [āb,]*

ʿİzzet u devlet ol durur dīg-i ḥayātı ḳaynada / Nār-ı maḥabbet ile kim ḳalmaya ḳaṭre deñlü **āb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 3). [āb,]*

Ḳamu nārı muṭfī olup ḳalmadı ẕerre tāb / Teraşşuḥ ḳılaldan inā'ı vücūdumdan **āb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 1). [āb,]*

Nār-ı celāliyyet ola şuʿle-ver / Düşmenüñ olmaya ḳulūbında **āb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 2). [āb,]*

Manṭıḳ-ı aʿlā bulupdur ṭūṭi-i sebz-i revān / Çünki ol **āb** ile ḥalt idüp içer ḳand-ı nebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 3). [āb,]*

Kāse-i ʿibretde āb-ı rūy ʿālim buldı bes / Oldılar ol **ābdan** her ṭayyibin ü ṭayyibāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 2). [ābdan, -dan]*

Ser-ā-tā-pā muḥīṭ oldı vücūdum ḥavżı **ābına** / Olupdur meşreb-i ṣāfi içer andan ḳamu millet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 4). [ābına, -ı, -(n)a]*

ʿIşḳ ile bir yirde ʿār olmaz ḥabībüm bilmiş ol / **Āb** ile bir kāsede tev'em olımaz nār güc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 2). [āb,]*

Ẕerre-i nāçize pertev ṣalsa tāb-ı āfītāb / **Āb** içinde ʿaks-i tāba şems urulmaz aña ad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 3). [āb,]*

Gūş-ı hūşuña alursañ bu Murāduñ sözlerin / Şöyle pāk ide seni pīrāheni **āb** eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 5). [āb,]*

Nice te'vīl ideyin ben bu cevābuñı senüñ / Ki didüñ ben yuyayın ḳan ile **ābuñı** senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 1). [ābuñı, -un, -ı]*

Keşti-i ḳalbi her dem sür baḥr-ı bī-kerāna / Ger **āb** ile havādan ʿummān olam dir iseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 3). [āb,]*

Gel Murādī ḳıl temāşā muḳteżā-yı ʿādeti / Āb-ı rūyı ister iseñ cümle nakşı **āba** ṣal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 5). [āba, -a]*

Ẕulmet içre istedüm āb-ı ḥayāt / Eşk-i çeşmi ṣuṣadum **āb** añladum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 2). [āb,]*

Ṣubḥ-ı ṣādıḳ görinür mihr-i ruḫuñ tābından / Baḥr-ı 'ışḳuñ bu cihān ḳaṭre durur **ābından** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 1). [ābından, -ı, -n, -dan]*

II İlim.

Şāriḥīn-i ʿālem aṣlā şerḥe olmazlar ḳadīr / Ey Murādī baḥr-ı ʿilmüñden alalar ḳaṭre **āb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 5). [āb,]*

2. Gözyaşı

Yaġılsa ḳaṭre ḳaṭre **āb-ı cism-i nehr** olur ḥāṣıl / Eger cemʿ olalar enhār yem-i ʿummān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 4). [āb-ı cism-i nehr,]*

Diler iseñ bulasın vaṣl-ı ḥabīb / Ḳıl cigerde tāb hem ʿaynuñda **āb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 4). [āb,]*

Āb u āteşden müberrā oldı bu āvāre dil / Bu ʿacebdür yine **āb** içinde āteşle yanar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 4). [āb,]*

Baḥr-ı ʿışḳa ṭalmışam ʿālemleri oldum muḥīṭ / Nitekim māh-ı cihānı **āb** içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 2). [āb,]*

Ābumı ḳan itmeyince bilmedüm peydā nedür / Müşkil işdür bil bunı aʿley nedür aʿlā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 1). [ābumı, -um, -ı]*

Gel berü fülk-i dili ṣal yem-i ʿummāna yine / Bād-bān ac ki bu **āb** üzre hemān ber-pādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 4). [āb,]*

Didüm ac perde-i rūyuñ göre tā dīdelerüm / Didi sil çeşmüñi kim dīdede **ābuñ** vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 2). [ābuñ, -uñ]*

Ben nār-ı ʿışḳa yanarum ammā ʿaceb durur / Kim iki şīşesi gözümüñ ṭolu **ābdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 4). [ābdur, -dur]*

Ġāfil olma bu iki gözlerümüñ **ābından** / Ḳatı emvācludur ey ṣanemā deryāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 4). [ābından, -ı, -n, -dan]*

Yaşuñı görüben saña raḥm eyler ise ger / Yaşuñ yirine gözlerinüñ **ābını** dem ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 4). [ābını, -ı, -(n)ı]*

'Ömr-i ḳadīme ṣordum 'ayn-ı ḥayātdan çün / Māhī bulur mı ṭāḳat ger çıḳsa **āb** içinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 4). [āb,]*

Lem'a-i mihr-i tābı ger **āb** içinde 'aks ide / Fī'l-mesel oldı bu maḥal āyinedür cemāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 3). [āb,]*

Çü aḳrebdür mine'l-ḳurbi ile'l-ḳurb / Nedendür **āb** içinde yanar oda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1426, Beyit 2). [āb,]*

Aḳar bu çeşme-sār-ı çeşmüñ **ābı** oluben ḫūnīn / Ol 'aynuñ başı vardur ben gedānuñ gönli dāġında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 2). [ābı, -ı]*

Ru'yete açdı niḳābın bu iki dīdelere / Vuṣlatı **ābı** ile ḳandı bu hicrüñ ʿaṭaşi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 2). [ābı, -ı]*

Bir ḥarfüñ istimāʿına ṭāḳat getürmeyüp / Mebhūt olup aḳıtdılar ʿaynından **ābını** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 3). [ābını, -ı, -(n)ı]*

Vücūdum oldı benüm şanma **āb** ile taḫmīr / Kelām-ı luṭf ile yārüm muḫammer itdi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 2). [āb,]*

Lemʿa-i ʿaks-i şems-veş gösteren **āb** içinde sen / Añla sen anı bir mesel terk idüben cehāleti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 4). [āb,]*

Şerār-ı nāra doymaz **āb** irerse nār olur sākin / Eger tāb-ı dile irerse vaṣl-ı yār olur sākin *(Murâdî Dîvânı, Müfret 35, Beyit 1). [āb,]*

āb-ālūd itmek [1] *Suya bulaşmış olmak. II Ağlamak.*

Buḫār-ı ʿışḳ **ider** bu dīde-i giryānı **āb-ālūd** / Seḥāb inse cebel üstine pes bārān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 3). [āb-ālūd ider, -er]*

āb-ı cūd [1] *Cömertlik suyu.*

Ser-be-ser emvāc uraldan dilde deryā-yı şühūd / Anuñ içün ḳaplamışdur ʿālemi bu **āb-ı cūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 1). [āb-ı cūd,]*

āb-ı çeşm [1] *Gözün suyu; gözyaşı.*

ʿÖmr-i sermeddür baña şīrīn-i ʿışḳuñdur leẕīẕ / Āh **āb-ı çeşmüm** ammā hicr ile gülgündur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 4). [āh-ı āb-ı çeşmüm, -üm]*

āb-ı dem' [1] *Gözyaşı.*

ʿArża ḳıldum ḥālümi dildāra bir şeb hem çü şemʿ / Āteş-i ʿışḳ ile çeşmüm ṭolmış idi **āb-ı dem**ʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 1). [āb-ı demʿ,]*

āb-ı dīde [1] *Gözyaşı.*

Her kime **āb-ı dīdemüz** irdi / 'Işḳ ile girye oldı pes aña hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 2). [āb-ı dīdemüz, -müz]*

āb-ı ḫamra[1] *Kırmızı su. II Kanlı gözyaşı.*

Anduġumca laʿl-i mey-gūnuñla çeşm-i mestüñi / İki gözden yaş yirine **āb-ı ḫamra** aġlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 2). [āb-ı ḫamra,]*

āb-ı ḥayāt [13] *İçeni ölümsüzlüğe kavuşturduğuna inanılan efsanevî su.*

Kāne sevdā'i bi'l-beyāżi mucīb / Ẓulmet içre bulınur **āb-ı ḥayāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 4). [āb-ı ḥayāt,]*

Müstedām olmaḳ dilerseñ maʿrifet kesb eylegil / Maʿrifet bezminde gel nūş eylegil **āb-ı ḥayāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 2). [āb-ı ḥayāt,]*

Bu kelāmını Murāduñ güzel ışġa eyle / Çeşme-i mīm-i Murādīden içüp **āb-ı ḥayāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 5). [āb-ı ḥayāt,]*

Şormaḳ ʿayb olmasun ey dilber-i şīrīn-ḫarekāt / Leblerüñ laʿl-i Bedeḫşān mı yaḫūd **āb-ı ḥayāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 1). [āb-ı ḥayāt,]*

Çün siyeh-pūş olasın ey meh-i tābān-ı cihān / Ḳaplamışdur şanasın **āb-ı ḥayātı** ẓulümāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 2). [āb-ı ḥayātı, -ı]*

Şol ki içmez ḳadeh-i dilberden **āb-ı ḥayāt** / Dār-ı dünyāda hem uḫrāda ʿani'l-mevtādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 3). [āb-ı ḥayāt,]*

Āb-ı ḥayāta irdi dil eyledi çünki nūş-ı cān / Başuma ʿaḳlı cemʿ idüp şimdi hemān ḥayādayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 3). [āb-ı ḥayāta, -a]*

Ẓulmet içre istedüm **āb-ı ḥayāt** / Eşk-i çeşmi şuṣadum āb añladum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 2). [āb-ı ḥayāt,]*

Nūş idelden cām-ı hestīden göñül **āb-ı ḥayāt** / Refʿ olındı ḳande kim vardur meyüñ mey-ḫānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 2). [āb-ı ḥayāt,]*

Āb-ı rūyuñ ṭamzurur çün ḳıbleye **āb-ı ḥayāt** / Ḳaṭresinden kā'ināt üzre 'aṭā ḳıldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 3). [āb-ı ḥayāt,]*

Nūş idelden cām-ı hestīden göñül **āb-ı ḥayāt** / Refʿ olındı ḳande kim vardur meyüñ mey-ḫānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 2). [āb-ı ḥayāt,]*

Ger ister iseñ iresin **āb-ı ḥayāta** sen / Añla Murādīnüñ bu arada maḳālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1531, Beyit 5). [āb-ı ḥayāta, -a]*

II İlim

Luṭf-ı ḥikmet kāsesinden nūş iden **āb-ı ḥayāt** / ʿİlm-i ūlā ile uḫrādan bilüpdür beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 1). [āb-ı ḥayāt,]*

āb-ı ḥayāt olmak [1] *Ölümsüzlük suyu olmak.*

Çün **āb-ı ḥayāt oldum** kevserle raḫīḳam ben / Āb olmışam ey 'āşıḳ her bir dil-i 'aṭşāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 4). [āb-ı ḥayāt oldum, -du, -m]*

āb-ı ḥayvān [3] *Ab-ı hayat bk.*

Virür iken leblerüñ cāna ḥayāt / Cān efendüm **āb-ı ḥayvānı** n'ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 4). [āb-ı ḥayvānı, -ı]*

Ḥicābuñ perdesin ḳaldur bulasın nūr-ı ẓulmetde / Dimişlerdür mesel ẓulmetdedür bil **āb-ı ḥayvānı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 5). [āb-ı ḥayvānı, -ı]*

II Sevgilinin dudağı.

Viṣālüñ **āb-ı ḥayvānın** bu hicr ile olan mürde / Ḳuluña eyleseñ şāhum ne vardur luṭf ile iḥsān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 4). [āb-ı ḥayvānın, -ın]*

āb-ı ʿışḳ [2] *Aşk suyu.*

Ezelden cism-i ḫāküm **āb-ı ʿışḳ** ile muḫammerdür / Anuñ çün mihr ü mehden iki ʿālemde münevverdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 1). [āb-ı ʿışḳ,]*

Āb-ı ʿışḳ ile muḫammer olalıdan ṭıynetüm / Ḳālıb-i insānda oldum rūḥ-ı cān ortalıġı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 3). [āb-ı ʿışḳ,]*

āb-ı kevser [1] *Cennette bulunduğuna ve içenin bir daha susuzluk çekmeyeceğine inanılan kutsal su.*

Cemʿ idüp fehm-i ḫıred bir yirde niʿmet bābını / Çünki ālāsı çekildi **āb-ı kevserdür** sebīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 4). [āb-ı kevserdür, -dür]*

āb-ı luṭf [2] *İyilik, cömertlik suyu.*

Münteşirdür **āb-ı luṭfı** çün levāmiʿdür muḫīṭ / İrdi çün ḥavż-ı vücūda māʿadāya neşr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 3). [āb-ı luṭfı, -ı]*

Aṣl u ferʿūm müctemiʿ olduḳda **āb-ı luṭf** ile / Ben beni taḫmīr iderdüm arada ʿışḳ idi ṣu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 3). [āb-ı luṭf,]*

āb-ı nebat [1] *Bitkinin suyu, can suyu.*

Murādī mīm ü rā'yı ḳodı buldı çün elīf ü dāl / Aradan giden anuñ çün didi **āb-ı nebātumdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 5). [āb-ı nebātumdur, -um, -dur]*

āb-ı nuṭf [1] *Duru ve safi su.*

Saḳāhüm şerbetin biñ kerre virse ḳanamaz ʿāṣıḳ / Eger olmasa **āb-ı nuṭfı** ḳılurdı helākeyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 3). [āb-ı nutfı, -ı]*

āb-ı raḥm [1] *Rahmet suyu.*

Çü bildi kārumızı aña göre ḳıldı ʿaṭā / Ki **āb-ı raḥm** ṣoyundurdı āteşin meselā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 1). [āb-ı raḥm,]*

āb-ı revan [1] *Akarsu. II Gönül.*

Beni mest eyledi ʿışḳı ḳarāra ḳalmadı çāre / Seyāḥat itmegi ʿālemde çün **āb-ı revān** ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 3). [āb-ı revān,]*

āb-ı rū [3] *1. Yüz suyu. 2. Şeref, haysiyet. 3. Medar-ı şeref ve iftihar.*

Āb-ı rūyı her dü-ʿālemdür olan ʿāṣıḳ saña / Şāh-ı dehr odur ki ola āsitānuñda gedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 1). [āb-ı rūyı, -(y)ı]*

Gel Murādī ḳıl temāşā muḳteżā-yı ʿādeti / **Āb-ı rūyı** ister iseñ cümle naḳşı āba ṣal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 5). [āb-ı rūyı, -ı]*

Āb-ı rūyuñ ṭamzurur çün ḳıbleye āb-ı ḥayāt / Ḳaṭresinden kā'ināt üzre ʿaṭā ḳıldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 3). [āb-ı rūyuñ, -un]*

āb-ı rūy-i ʿālim [1] *Âlimin yüzünün suyu.*

Kāse-i ʿibretde **āb-ı rūy-i ʿālim** buldı bes / Oldılar ol ābdan her ṭayyibin ü ṭayyibāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 2). [āb-ı rūy-i ʿālim,]*

āb-ı rūyı olmak [1] (Deyim) *Yüz suyu olmak. II Şeref ve itibar vesilesi olmak.*

Āb-ı rūyı olup bu erkānuñ / Sencileyin cihānda bir ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 3, Beyit 2). [āb-ı rūyı olup, -up]*

āb-ı şevḳ [1] *Arzu, coşkulu istek suyu.*

Sırr-ı esrār-ı İlāhī ile hem-serdür dil / **Āb-ı şevḳ** āteş-i derd ile muḫammerdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 3). [āb-ı şevḳ,]*

āb-ı vaṣl [2] *Vuslat, kavuşma suyu.*

Dil tenūrı āteş-i ʿışḳ ile oldı tāb-nāk / Rāstī bu **āb-ı vaṣla** teşnedür ey nūr-ı pāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 1). [āb-ı vaṣla, -a]*

Gel **āb-ı vaṣluñ** ile söyündür ḥarāretüm / Luṭf ile gel nihāyete irgür bu fürḳati *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 2). [āb-ı vaṣluñ, -un]*

āb-ı zülal [3] *Berrak su.*

Ṣunalı **āb-ı zülāli** raḥm idüp yārüm baña / Bir zülālüm vardur özge zülāle beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 4). [āb-ı zülāli, -i]*

Nice bir nār-ı fürḳatden yana ʿāṣıḳlaruñ cānā / Demidür kim fenālar teşneler **āb-ı zülālüñden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 2). [āb-ı zülālüñden, -ün, -den]*

Murādī **āb-ı zülālüñden** ire ger ḳaṭre / Ne deñlü mürr ola ʿālemde aʿẕab ide hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 5). [āb-ı zülālüñden, -ün, -den]*

āb ile efġān [1] *Gözyaşı ile inleme.*

Başdan başa ḳamu ʿālemi seyr eyleyüben / Yirde gökde ḳomayup **āb ile efġānum** arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 2). [āb ile efġānum, -um]*

āb ile ḫāk [1] *Su ve toprak.*

Āb ile ḫākı ḳoyup ṣūreti terk eyledüm / Anuñ içün bilemez kimse revānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 3). [āb ile ḫākı, -ı]*

āb ile nār [4] *Su ve ateş.*

Cemʿ olınmaz bir yire ġayr ile ey dil ʿışḳ-ı yār / Dura mı bir kāsede cemʿ oluben **āb ile nār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 1). [āb ile nār,]*

ʿIşḳ ile ʿār ḳarār itmedi bir dilde Murād / Ki ḳarār itmedi bir kāsede çün **āb ile nār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 5). [āb ile nār,]*

Ayrulalı bu çeşm ü dil andan / Anlaruñ yirleridür **āb ile nār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 6). [āb ile nār,]*

Ey Murādī cemʿ olımaz ʿār u ʿışḳ / Nitekim bir kāsede **āb ile nār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 5). [āb ile nār,]*

āb olmak [1] *Su olmak.*

Çün āb-ı ḥayāt oldum kevserle raḥīḳam ben / **Āb olmışam** ey ʻāşıḳ her bir dil-i ʻaṭşāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 4). [āb olmışam, -mış, --am]*

āb u āteş [5] *Su ve ateş.*

Āb u āteşden müberrā oldı bu āvāre dil / Bu ʿacebdür yine āb içinde āteşle yanar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 4). [āb u āteşden, -den]*

Āb ü āteşden ḫalāṣ olmış zer-i ḫāliṣ gibi / Kīmyāyı baḫş-ı Ḥaḳ ile meücellādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 2). [āb ü āteşden, -den]*

Āb u āteşden ḫalāṣ olduḳda cismüm ʿunṣurı / Pürżiyā ḳıldı iki dünyāyı nurāniyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 4). [āb u āteşden, -den]*

Ḥamdü li'llāh **āb ü āteşden** necātı bulmışuz / Cümle ecsādı muḫammer olmışuz taḫmīr ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 2). [āb ü āteşden, -den]*

Çıḳ **āb u āteş** arasında ḳılma zār u ḥazīn / Celī olup açıla sende tā bu cān başarı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 2). [āb u āteş,]*

āb u dāne [4] *Su ve yem.*

Gülşen-i vaṣluñ duyaldan ʿandelīb-i cānumuz / Yimez içmez ẕikr ü fikrüñ aña **āb u dānedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 3). [āb u dānedür, -dür]*

II Kısmet, rızık.

Kim ʿurūc eylerse ey dil tā ebed bulmaz ḫurūc / Anuñ içündür ki dökdük ṣaçduk **āb u dānemüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 4). [āb u dānemüz, -müz]*

Kārını terk itmeyince bulmadı kārın Murād / Sen daḫı kār ister iseñ geç bu **āb u dāneden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 5). [āb u dāneden, -den]*

Yā Rab cemālüñ pertevi rūşen ḳılur dil ḫānesin / Murġ-ı göñül cennetden almışdur çü **āb u dānesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 1). [āb u dānesin, -sin]*

āb u hevā [1] *Su ve hava. II Maddî unsurlar.*

Cemāl-i bā-kemāl muṭlaḳ oldı / Şu kim terk eyledi **āb ü hevāyı** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 39, Beyit 1). [āb ü hevāyı, -(y)ı]*

āb u nār [1] *Su ve ateş.*

Miyān-ı āb ü āteşdür nesīm-i gülşen-i cennet / Biri **āb u** biri **nār** u biri bād u birisi ḫāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 2). [āb u nār,]*

ʻabā [3] *Genellikle yünden yapılan ve ayaklara kadar uzanan hırka.*

ʿĀḳil iseñ sen bu varlıḳdan hebā ḳıl iḫtiyār / Zerkeş ü dībāyı terk eyle ʿ**abā** ḳıl iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 1). [ʿabā,]*

Murāduñ oldı cihān cümleten yanında giyāh / Tecemmülātı ḳoyup bir ʿ**abāya** ḳāniʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 5). [ʿabāya, -y, -a]*

Terk eyleyüp lübs-i ḳaba geysün muraḳḳaʻ bir **ʻabā** / Olsun ġarīb ü mübtelā terk eylesün dünyāyı ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 3). [ʻabā,]*

ābād bād [1] *Mamur, şen, bayındır olsun.*

Ḫāzin-i ḳudretde miftāḥ-ı ezel **ābād bād** / Bārekallāh nice kenzi dā'imā eyler küşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 1). [ābād bād,]*

ābād itmek [2] *Mamur etmek, bayındır duruma getirmek, şenlendirmek.*

Murādī bu suḫanuñ ḳuvvet-i cāndur el-ḥaḳ / **İder** demi ile vīrāne dilleri **ābād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 5). [ābād ider, -er]*

Dil ü cān milkini **ābād idüp** maʻmūr ḳıl yā Rab / Senüñ ġayrüñden āzād eyle gel luṭf eyle şād eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 4). [ābād idüp, -üp]*

ābād ḳılmak [1] *Mamur etmek, bayındır duruma getirmek. II Mutlu etmek.*

Ruḫ-ı zībāsın açar feṭḥ-i cemāl eyleyüben / Ol durur vaṣl ile virānumuz **ābād ḳılan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 2). [ābād ḳılan, -an]*

ābād olmak[1] *Mamur etmek, bayındır duruma getirmek. II Mutlu olmak.*

Seni ḳaşı gibi eyledi hilāl ol meh-i nev / Gün yüzin görmek ile **olmaduñ ābād** göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 2). [ābād olmaduñ, -ma, -du, -n]*

ābā vü ecdād [1] *Atalar, dedeler.*

ʿİbret isterseñ naẓar **ābā vü ecdāduña** ḳıl / Var mezārına olaruñ baḳ hemān ʿibret yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 3). [ābā vü ecdāduña, -un, -a]*

ʻabd [2] *Kul.*

Yār-ı ṣāduḳ ne revādur ki bizi tārik ola / Ḥāṣa kim ʿ**abdi** ferāmūş idüben ide güẓer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 4). [ʿabdi, -ī]*

Ḫudāyā dest-gīrümsin benüm sen / Elüm ḳaldur kim ednā **ʻabdünem** ben *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 43, Beyit 1). [ʻabdünem, -ün, -em]*

ʻabd-i ḫāliṣ olmak [1] *Halis, samimi kul olmak.*

Her ne yirde ki Murādī ola maʿbeddür ol / **ʻAbd-i ḫāliṣ olana** gizlü degüldür maʿbūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 5). [ʿabd-i ḫāliṣ olana, -an, -a]*

ʻabd-i żaʿīf [1] *Zayıf kul.*

Nice ẕikr ide seni **ʻabd-i żaʿīf** / Oldı esmāñ ẕātuña meclā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 8). [ʿabd-i żaʿīf,]*

abdal [2] *Derviş II perişan âşık.*

Abdāl gelse bunda uşlu olur hem abdāl / Gelsün żiyā virilsün kimüñ ṣafāsı vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 4). [abdāl,]*

Abdāl gelse bunda uşlu olur hem **abdāl** / Gelsün żiyā virilsün kimüñ ṣafāsı vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 4). [abdāl,]*

abdāl olmak [2] *Gezgin derviş olmak.*

Nām ü nengi terk idüp ʿālemde **abdāl olmışuz** / Vāḥid olup ikilikden fāriġu'l-bāl olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 1). [abdāl olmışuz, -mış, -uz]*

Ey Murādī ṣābirüz her ne gelürse yārden / Nām ü nengi terk idüp ʿālemde **abdāl olmışuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 5). [abdāl olmışuz, -mış, -uz]*

abdāl-ı bī-idrāk [1] *İdrâki, düşünme yetisi elden gitmiş abdâl, derviş.*

Cām-ı ʿışḳuñ cürʿa-keş **abdāl-ı bī-idrākiyüz** / Līk cümle ʿālemüñ bir ʿārif-i çālākiyüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 1). [abdāl-ı bī-idrākiyüz, -i, -(y)üz]*

abdāl-ı ʿışḳ olmak [1] *Aşk dervişi olmak.*

Ṣanma Ferhād ile Mecnūn oldılar abdāl-ı ʿışḳ / Dūstum ben mübtelādan aldılar anlar sebaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 2). [abdāl-ı ʿışḳ oldılar, -dı, -lar]*

'abes yire [2] *Boş yere, boşuna.*

Zaḥmet-i miḥnete ḳatlanmıyacaḳ dil-dāde / Çün ḥużūrın gözedür rāhı **'abes yire** yeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 4). [ʿabes yire,]*

ʿAlāmet-i ezelīdür senüñ yanundaġı rūḥ / **'Abes yire** geçürürsin sebeb nedür güzerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 3). [ʿabes yire,]*

āb-gīne-i cism [1] *Bedenin kadehi, billuru.*

Ḳıldum çü **āb-gīne-i cismümi** āyine / Pes soñra añladum ki muḥīṭ-nümā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 4). [āb-gīne-i cismümi, -üm, -i]*

ʿ**ābid [2]** *İbadet eden, tapan; kul.*

Ey kemālüñde külli şey mevcūd / Cümle ʿ**ābid** saña vü sen maʿbūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 271, Beyit 1). [ʿābid,]*

Ey vücūduñdur aṣl-ı her mevcūd / Ġayrüñ **'ābid** saña vü sen maʿbūd *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 29, Beyit 1). [ʿābid,]*

ʿ**ābid-i rāh olmak [1]** *(Aşk) yolunun ibadet edeni olmak.*

Sen mukīm olup meşaḳḳat çekmedün bir zerrece / Belde-i yāri ne bildüñ ʿ**ābid-i rāh olmaduñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 4). [ʿābid-i rāh olmaduñ, -ma, -du, -n]*

ʿ**ābid ü sācid olmak [1]** *İbadet ve secde eden olmak.*

ʿ**Ābid ü sācid olup** luʿb ile lehv eyleme / Ḥulv ile leẕẕet dile añla ʿibādetdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 2). [ʿābid ü sācid olup, -up]*

ʿ**acabā [2]** *Şüphe ve tereddüt bildiren soru zarfı.*

Kün didi şerḥe gelür mi **'acabā** ne ki murād / Terk iderseñ bu murādı ire maḳsūduña yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 797, Beyit 3). [ʿacabā,]*

ʿAcabā var mı ola cihān içre / Bir senüñ gibi şāh-ı nīk-ḫışāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 7). [ʿacabā,]*

ʿ**acā'ib [28]** *Tuhaf, ilginç, şaşırtıcı. (Bu kelime Divan'ın tamamında tuhaf, ilginç, şaşırtıcı anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī sırr-ı ekberdür ʿ**acā'ibdür** bu güftāruñ / Eger kim ṭaġa arż itseñ eriyüb ola cümle mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 5). [ʿacā'ibdür, -dür]*

'acā'ibden 'aceb olmak [1] *Acayipten daha acayip;, çok şaşkınlık, hayret uyandıracak olmak,.*

Bu Murāduñ ḫāli **olmışdur 'acā'ibden 'aceb** / Oldı ẕikr ile mekānı lā-ilāhe illā da hu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 5). ['acā'ibden 'aceb olmışdur, -mış, -dur]*

ʿ**acā'ib-i ezelī [1]** *Başlangıcı çok eski olan tuhaf, İlginç, şaşırtıcı durum.*

ʿ**Acā'ib-i ezelīdür** ġarā'ib-i esrār / Göñül seni mütefaḥḥış velīk sen peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 3). [ʿacā'ib-i ezelīdür, -dür]*

'aceb [149] *1. Acayip, garip, şaşılacak şey, tuhaf.*

İsm ile olsam müsemmā ol ʿaceb olmaz baña / Bu ʿ**acebdür** ẕāt olasın bulasın taḥḳīḳe cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 1). [ʿacebdür, -dür]*

Bu gün açdı cemālüñden niḳābın ol ruḥ-ı zībā / Vücūdum tāb-nāk olsa ʿ**aceb** midür serā-tā-pā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 1). [ʿaceb,]*

Sebāt-ı ʿömr olurdı ger sebāt olsa ḳulūb üzre / Ne ḳalb oldı bu ḳālıblar ʿ**acebdür** ḥikmet-i kübrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 4). [ʿacebdür, -dür]*

Göñül fülkin şıdı çün seng-i hicrān / ʿ**Aceb** mi çeşmüm aḳıdursa deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 2). [ʿaceb mi,]*

Baḥr-ı ʿışḳuñda fülk-i dil cānā / ʿ**Aceb** olmış durur yine peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 1). [ʿaceb,]*

Murādī bizde ʿ**aceb** ḥāl var añlar iseñ / Gehīce lāġar u gāhī mücessemüz cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 5). [ʿaceb,]*

ʿAceb varṭaya düşdi bī-ʿaḳl olan cāhilūn / Ki maṣnūʿa ṣāniʿ diyü eyleye ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 4). [ʿaceb,]*

ʿAyn-ı istiġnādadur el-ḥamdü-li'llah ḳalb-i pāk / Sen bu sırrı ʿāşıḳ-ı şādıḳdan añlama ʿ**aceb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 3). [ʿaceb,]*

ʿAceb ḥikmet degil mi kim ırag olmaya ol benden / "Fe-emmā" vuṣlata dā'im göñülde iḳtiżā ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 3). [ʿaceb,]*

Gel Murāduñ bu kelāmın diñle kim / Bir kelāmı var ʿacebdendür ʿ**aceb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 5). [ʿaceb,]*

Gel Murāduñ bu kelāmın diñle kim / Bir kelāmı var ʿ**acebdendür** ʿaceb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 5). [ʿacebdendür, -den, -dür]*

Ey Murādī senüñ aḥvāl ile ḥālüñ ne ʿaceb / ʿ**Aceb** oldur görince sende bu aḥvāl-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 5). [ʿaceb,]*

Ẓalām-ı ḥucb aradan rāfiʿ-i ʿani'l-merfūʿ / ʿ**Aceb** budur ki ola ʿışḳ ile göñül behhāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 2). [ʿaceb,]*

ʿAcebdür luʿbı dildāruñ ne oyunlar geçer her gün / Anı gözler dem-ā-dem sanma kim hercādur ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 4). [ʿacebdür, -dür]*

Miyān-ı ʿāşıḳ u maʿşūḳ ʿ**aceb** bir cāy-ı ekberdür / O cāya varmaz illā şol kişi kim tārik-i serdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 1). [ʿaceb,]*

Miyān-ı küfr ü īmānı ʿ**aceb** teşḫīş ider ʿārif / Aña maḥżā ilāhından olupdur bu hidāyetler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 2). [ʿaceb,]*

ʿ**Aceb** ḥikmet degül midür göñül yoġ içre var ister / Velī maḥv eyleyen ḥucbı nisār-ı ṭayyibātumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 3). [ʿaceb,]*

Vücūdum būstānın görmişemdür çün ṭolu ezhār / ʿ**Acebdür** bāġbān-ı ḳudret itmişdür ʿaceb tīmār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 1). [ʿacebdür, -dür]*

Vücūdum būstānın görmişemdür çün ṭolu ezhār / ʿAcebdür bāġbān-ı ḳudret itmişdür ʿ**aceb** tīmār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 1). [ʿaceb,]*

ʿAceb deryā-yı tevḫīdi ḳanadum fülk idüp gezdüm / N'idem ben ġayrı mellāḥı delīl-i bī-zevālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 3). [ʿaceb,]*

Benüm göñlüm ʿ**aceb** dildür nigārından cemāl ister / Eger görse cemālini hemān andan viṣāl ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 1). [ʿaceb,]*

Gerekmez bil ki baña gülşen-i bāġuñ temāşāsı / Benüm kūy-ı ḥabībümde ʿ**aceb** aʿlā ṭaraġum var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 3). [ʿaceb,]*

Āb u āteşden müberrā oldı bu āvāre dil / Bu ʿ**acebdür** yine āb içinde āteşle yanar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 4). [ʿacebdür, -dür]*

Āferīn ṣad āferīn anuñ kemālātına kim / Ġavṣ idüp baḥr-ı ḥaḳīḳatden ʿ**aceb** dürdānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 3). [ʿaceb,]*

Ey Murādī her ne denlü virseler andan ḫaber / Bu ʿ**aceb** ḥikmet durur kim ol nihān olmaḳdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 5). [ʿaceb,]*

Bu ʿ**aceb** sırdur çü tenhādur ne peydādur gezen / Bārek-Allāh ḫoş ʿ**aceb** serrā vü żarrā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 4). [ʿaceb,]*

Bu ʿ**acebdür** kim Murādī olmadı sende cüdā / Her seḥerde āh ü hicrān itdigüm senden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 415, Beyit 5). [ʿacebdür, -dür]*

Her ne demde ki żamīrine gele luṭf u cefā / Bu ʿ**acebdür** ki hemān bu dil-i meyyāle düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 3). [ʿacebdür, -dür]*

Añlanmadı Murādī kelāmı ʿ**aceb** durur / Bir ḥarfin añladuñsa eger ibtidā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 5). [ʿaceb,]*

Ben nār-ı ʿışḳa yanarum ammā ʿ**aceb** durur / Kim iki şīşesi gözümüñ ṭolu ābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 4). [ʿaceb,]*

ʿAyn-ı baṣīret ile naẓar eyle ey Murād / Bu kār-bān-ı ʿömr ü zamāne ʿ**aceb** geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 5). [ʿaceb,]*

Çün süllem-i hidāyet ile kāḫ-ı ʿizzete / Çıḳdum ayaġ ayaḳ ʿ**aceb** aʿlā gelüp geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 2). [ʿaceb,]*

Seni arar dil ü cānum eger baʿīd ü ḳarīb / Bunuñla eglenürem bir ʿ**acebce** ḳālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 2). [ʿacebce, -ce]*

Nem-i ʿaynüm ʿ**aceb** deryā olupdur / O deryāda neler peydā olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 1). [ʿaceb,]*

Murāduñ her ki gūş itdi kelāmın / ʿ**Aceb** şūride vü şeydā olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 5). [ʿaceb,]*

Ṭālib oldur biz temennā eylerüz budur ʿ**aceb** / Kimse teşḫīş idemez aṣlā bizüm āmālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 4). [ʿaceb,]*

ʿ**Acebdür** bu benüm ḥālüm aña fehm u ḫayāl irmez / Ḫayālum ḫalḳa ḫā'ildür aña vaṣf ile ḥāl irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 1). [ʿacebdür, -dür]*

ʿ**Acebdür** ḥubb-ı yār ey dil ki vāḥiddür bu vaḥdetde / Ṭutarlar her ṭaraf āyīne ṣūret kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 3). [ʿacebdür, -dür]*

Pençe-i ʿışḳ ile kimdür tutuşan / Bir bahādırdur ʿ**aceb** oransuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 4). [ʿaceb,]*

ʿ**Aceb** budur özi bir neyyir-i aʿẓam kemālince / Düşüben pāyına sācid aña şems ü ḳamer olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 4). [ʿaceb,]*

Bize ʿışḳuñ ʿ**aceb** sermāye düşmiş / Anuñ her bir rumūzı pāya düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 1). [ʿaceb,]*

Yanarsa tāb-ı firāḳa çeker ḥicāb-ı celāl / ʿ**Aceb** degüldür olursa eger celāle ḥarīṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 2). [ʿaceb,]*

ʿAlāyimden beyān olsa ʿ**aceb** mi Mā hüve'l-vāḳiʿ / Virür çün kim olardan ser-te-ser dā'im ḫaber elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 3). [ʿaceb,]*

ʿ**Aceb** mülāḥaẓadur fikr-i ʿāşıḳ-ı dil-rīş / Özinde ḥāzırı gözler velīk şol ile şaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 4). [ʿaceb,]*

Çün ʿ**aceb** geldi neden maḥcūbdur / Bildüm anuñ şübhesidür ḳara aġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 2). [ʿaceb,]*

Ḳaşı yayına ḳurbān olduġum anuñ ʿ**aceb** midür / Sözi şīrīn lebi şekker ʿ**aceb** ḫôş dil-rübā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 2). [ʿaceb,]*

ʿ**Aceb** vech üzredür aḥvālümüz olmaz beyān el-ḥaḳ / O kār-ı mümteniʿdendür anı bilmez lisān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 1). [ʿaceb,]*

Ḳalb-i Murādī ʿışḳ ile ṭolsa ʿ**aceb** degül / Böyle görindi şimdi yine muḳteżā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 5). [ʿaceb,]*

Āferīn meşreb-i ṣāfına ʿ**aceb** meşrebdür / İgen aʿlāda görürven bu cenābuñı senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 3). [ʿaceb,]*

Gerçi hicrüñi çekerven bu ʿacebdendür **ʿaceb** / Līk her laḥẓadayın ʿayn-ı viṣālüñde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 3). [ʿaceb,]*

Gerçi hicrüñi çekerven bu **ʿacebdendür** ʿaceb / Līk her laḥẓadayın ʿayn-ı viṣālüñde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 3). [ʿacebdendür, -den, -dür]*

Gūş idenler kelimātum didiler kim ṣaddaḳ / Ey Murādī ne **ʿaceb** ḥikmet olupdur süḫanuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 5). [ʿaceb,]*

Nām ü nişānı fikr ide mi saña yüz dutan / Bī-nām ola **ʿaceb** mi ḫayālüñ gören senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 4). [ʿaceb,]*

ʿAcebdür bu Murādīnüñ rumūzı / Ṣaḳın sen olma ġamnāk olma ġamnāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 5). [ʿacebdür, -dür]*

Cān fidā ḳılalı cānāna **ʿaceb** rūḥda dil / Ṣākiren min niʿamin kāne ʿaẓīmen min ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 801, Beyit 3). [ʿaceb,]*

Dünyā ṭolarsa Nūḥ ile ẓabt eylemek muḥāl / Keştī-miśāl ʿ**aceb** ulu deryādadur gönül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 2). [ʿaceb,]*

ʿ**Aceb** ṣadīḳ durur her ki ola saña ḫalīl / Ṣadāḳatüme benüm ṣıdḳ-ı ekber oldı delīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 1). [ʿaceb,]*

Bu devrānuñ ʿ**acebdür** ḥāli ey yār / Ki her biri ṣafā vü ẓevḳe mā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 3). [ʿacebdür, -dür]*

Yā İlāhi ola mı dünyāda / Sencileyin ʿ**aceb** laṭīf-ḫıṣāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 8). [ʿaceb,]*

ʿ**Aceb** menzil-i bü'l-ʿacebdür bu zīr-i ḫıyām / Ḫayāl-i zilāl oldı cümle vücūh-ı ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 3). [ʿaceb,]*

Murādī şöyle ḳāl oldum ki yoḳdur ẓerrece noḳṣān / Ebed ḳalmadı ġıl u ġış ʿ**aceb** ṣāḥib-ʿıyār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 6). [ʿaceb,]*

Bu nār-ı ʿışḳ ile her dem-be-dem ben ʿāşıḳ-ı şeydā / Yanar iseñ ʿ**aceb** midür çü ben pervāne-i ʿışḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 4). [ʿaceb,]*

ʿAṭā-yı bī-nihāyetden yine keşf-i ʿaṭā ḳıldı / ʿ**Aceb** fen eyledi sırr eyledi rūy-i celālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 2). [ʿaceb,]*

ʿ**Aceb** ḳudret durur bu ḥāl ʿ**aceb** ḥikmet durur bu kār / Beyān eyler seni eşyā velīkin bī-beyānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 4). [ʿaceb,]*

ʿ**Acebdür** kim aranursın velīkin olmaduñ ayru / Ne ḥikmet ṭaşra olınmaz cemāl ile celālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 4). [ʿacebdür,]*

Bī-ḥamdi'llāh seni gördüm ʿ**aceb** dildār imişsin sen / Cemālüñ pertevin gördükde bildüm yār imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 1). [ʿaceb,]*

Şu deñlü bilmişem ḳadrüñ senüñ ey vechi meh-pāre / Beni yār eyledüñ yāre ʿ**aceb** muḫtār imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 2). [ʿaceb,]*

Ḫayātum revnaḳın buldum cemāl-i lā-yezālīden / Müsebbebsin müsebbebden ʿ**aceb** sālār imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 3). [ʿaceb,]*

Yazalı ḫaṭṭı levḥ üzre ḥabībüm dest-i ḳudretle / Ṭolanduñ noḳṭa-i dā'im ʿ**aceb** pergār imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 4). [ʿaceb,]*

Nice nice bu vechüñe muḳābil oldı āyīne / Murādī ḫüsnüñi gördi ʿ**aceb** dīdār imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 5). [ʿaceb,]*

Tefaḫḫuş eyledüm dā'im seni dünyāda ʿuḳbāda / ʿ**Aceb** budur seni bir laḥẓa bulmam ayru yanumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 4). [ʿaceb,]*

Rüsūm-ı ṣūret ü maʿnā ʿayān olsa ʿ**aceb** midür / Naẓar ḳılsañ baña āyīne-i ʿibret-nümāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 3). [ʿaceb,]*

Müsemmā ism ile mersūm olan naṣṣ-ı ḳāṭıʿdur / Gözetdi maverāsından ʿ**aceb** ḫarc eyledi varın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 3). [ʿaceb,]*

Bir ʿ**aceb** deryā olupdur dil ki yoḳ aña kenār / Günde biñ deryā yudar aṣlā yimez gam ān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 3). [ʿaceb,]*

Şemʿ-i tābına ʿ**aceb** pervānedür dīvāne dil / Yanmaġ içün meclis-i eyvānı kimden istesün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 4). [ʿaceb,]*

Maḳṣad-ı aḳṣāya ṭālibdür göñül ey pür-hüner / Bu ʿ**acebdür** bunda bu dil ṣāḥib-i īḳān igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 4). [ʿacebdür, -dür]*

Ser-firāz olsam ʿ**aceb** mi kārumun kārında ben / Çābükem kārumda aṣlā ḳalmazam yoldaṣdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 3). [ʿaceb,]*

Dilde ḫaylī dem durur vardur maḥabbetden nişān / Bu ʿ**acebdür** dil seni cüyān u sen dilde nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 1). [ʿacebdür, -dür]*

Güş iden güftār-ı dil-sūzum ʿ**aceb** mi ola mest / Ḳaṭreyem gerçi Murādī aḳıdam deryāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 5). [ʿaceb,]*

İñleyen oldı bu ṣaḥrāda **ʻaceb** zār u ḫazīn / Ḳāṭı‘-ı menzil olalı giçerem ṣaḥrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 3). [ʻaceb,]*

Ey Murādī seni var eyledi Ḫallāḳ-ı ezel / Eḥadiyyetde ebed oldı **ʻaceb** ʻāleme cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 5). [ʻaceb,]*

Şeb-i rūzumda **ʻaceb** ʻışḳ ile ḫayrānam ben / Mihr ü mehveş beden ü cānumı gerdānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 1). [ʻaceb,]*

Miyān-ı ʻabdüñ ile saña girmedi kimse / **ʻAceb** budur ki girü kim berisin anda hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1139, Beyit 3). [ʻaceb,]*

Ḳādir-şinās olalı bāṭınum durur ẓāhir / Bu ẓāhirüm yine bāṭın **ʻaceb** beyānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 3). [ʻaceb,]*

Her kime ḳılsam naẓar eyler sirāyet aña da / Ḫoş ʻacā’ib cevher oldı ḫoş **ʻaceb** iksīr bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 4). [ʻaceb,]*

Gösterür yār yüzin āyinede / Ḥikmet oldur **ʻacebde** āyinede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 1). [ʻacebde, -de]*

Fāş ḳılmadı **ʻaceb** ḥikmetde sırruñ gözleyen / Ḥāl-i vaṣf olmaz şu kim ḥālinde ḥālüñ seyr ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 3). [ʻaceb,]*

ʻAcebdür ḥāl ey ṭālib rumūzın fehm iderseñ ger / Çü fāṭırdur ḳamu ʻilmi neden inşā ider cümle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 2). [ʻacebdür, -dür]*

Murāduñ yemm-i ʻummānı **ʻaceb** emvāc ider ẓāhir / Saña cevherler ʻarż ide ḳılursañ merḥabāñ üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 5). [ʻaceb,]*

ʻAceb āgāz-ı ḥikmetdür ḥakīmüñ ḥükm-i kübrāsı / Delīl-i bī-ʻibāretdür baña bu ḥükm-i kübrāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 4). [ʻaceb,]*

Refīḳ-i ʻışḳa su’āl itmişem dilārādan / Cevāb virdi **ʻaceb** cevher irdi kānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 2). [ʻaceb,]*

Tefażżul itsem **ʻaceb** mi melā’ike ḫānum / Aña ki ben bilürem olmadı olar āgāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 2). [ʻaceb,]*

Göñül deryā durur deryā içinde / **ʻAceb** peydā durur peydā içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 1). [ʻaceb,]*

Murāduñ ḥāli **a‘cebdür** ʻacebden / Neler taḥṣīl ider ġavġā içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 5). [aʻcebdür, -dür]*

Ṣabāyile ṣalınursa **ʻaceb** mi / Kim olmışdur şehā mestāne ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 5). [ʻaceb,]*

ʻAcebdür bu güzellükde Murādī / Ṣunulmazsa şeh-i ḫūbāna ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 7). [ʻacebdür, -dür]*

Ruḫı ʻışḳında ḳan aġlarsa ʻāşıḳlar **ʻaceb** midür / Hezārān bülbül eyler nāleler güller budaġında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 3). [ʻaceb,]*

Ayrulalı o gülden oldı yirüm benüm ḫār / Gelsem **ʻaceb** midür ben bülbül gibi fiġāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 3). [ʻaceb,]*

Tārik olursam **ʻaceb** mi kā’inātı ser-te-ser / Ḥālüme hem-ḥāl olup bir yaḫşı ḥāl añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gaze1455, Beyit 4). [ʻaceb,]*

ʿAcebdür bu delā’il kim delīl olur delāletle / Berāḫīn ile ḳāṭıʿdur muʿammādan muʿammāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 3). [ʿacebdür, -dür]*

Bizüm esrārumuz ʿālemde cān gibi nihān oldı / ʿIyān-ı bī-nihānīdür **ʿaceb** rūḥ-ı revān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 1). [ʿaceb,]*

ʿAceb aḥvāl olur cāna eger cān añlaya ẕihnüñ / Ne cānı var ki cāna cān diye ey cānumuñ cānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 4). [ʿaceb,]*

ʿAcebdür bu delā’il kim delīl olur delālāta / Berāhīn ile ḳāṭıʿdur muʿammādan muʿammāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 3). [ʿacebdür, -dür]*

Sensin baña cū cümleden akreb velī **ʿaceb** / ʿĀlemleri arar bu fiġānum seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 2). [ʿaceb,]*

Muḳaddemāt-ı ʿulūmın bilürdi ʿilm-i ʿalīm / **ʿAceb** mi hey’ete neşr eyler ise ḥālātı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 4). [ʿaceb]*

Çünki Murādī ʿışḳ eri oldı n’ider bu ʿālemi / Kenz-i ḫafī-i ʿilm-i cān anda **ʿaceb** nihān gibi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 5). [ʿaceb,]*

Ḳıldı kitābet **ʿaceb** bir nice mevżiʿde bes / Her ne didiyse didi ḫoş **ʿaceb** aʿlā didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 2). [ʿaceb,]*

Ḳıldı kitābet **ʿaceb** bir nice mevżiʿde bes / Her ne didiyse didi ḫoş **ʿaceb** aʿlā didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 2). [ʿaceb,]*

ʿAceb ḳudret durur yā Rab ʿaceb ḥikmet durur bu kār / Beyān eyler seni eşyā velīkin bī-beyānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 10). [ʿaceb,]*

ʿAceb ḳudret durur yā Rab **ʾaceb** ḥikmet durur bu kār / Beyān eyler seni eşyā velīkin bī-beyānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 10). [ʾaceb,]*

ʾAceb fermān-ı z̲i'l-maʿnā irişdi maḥż-ı ʿibretden / Anı ben bilmedüm illā ki bildüm geldi ḥażretden *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 14, Beyit 1). [ʾaceb,]*

ʾAcebdür ḳılmışam ḳıldı telaṭṭüf / Neden aşdı yine vech-i ḥicābı *(Murâdî Dîvânı, Müfret 4, Beyit 1). [ʾacebdür, -dür]*

ʾAceb ḥāl oldı ʿuşşāḳa yine açmış ḥicābın yār / Yine iḥyā ḳılupdur anları ol pür-vefā dildār *(Murâdî Dîvânı, Müfret 18, Beyit 1). [ʾaceb,]*

Beyżā vü sevdāda geẕer ʿaynüm benüm ġaybüm benüm / Yā Rab **ʾacebden** aʿcebem sırr oldı bu ḥālüm benüm *(Murâdî Dîvânı, Müfret 25, Beyit 1). [ʾacebden, -den]*

2. Acaba.

Ey ʿ**aceb** bilsem nedür bu ʿışḳuñuñ sermāyesi / Ser-be-ser ʿālemlere ʿışḳuñ olupdur muḳtedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 2). [ʿaceb,]*

Eger kāzım degilmişseñ nic'olurdı ʿ**aceb** aḥvāl / Ḳamu kāruñ çü ḥikmetdür ḳılınmaz ḥikmetün ifşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 3). [ʿaceb,]*

ʿAceb bilsen n'ola ḥālüm benüm maḥşerde yā Rab / ʿ**Aceb** ṣāliḥ mi aʿmālüm benüm maḥşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 1). [ʿaceb,]*

ʿAceb bilsen n'ola ḥālüm benüm maḥşerde yā Rab / ʿ**Aceb** ṣāliḥ mi aʿmālüm benüm maḥşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 1). [ʿaceb,]*

Ḳapuña yüz süri geldüm ḳamu eksüklügüm bildüm / ʿ**Aceb** n'olısar aḥvālüm benüm maḥşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 2). [ʿaceb,]*

Su'āl eyleyesin çün kim baña cümle fiʿālümden / ʿ**Aceb** n'olısar aḳvālüm benüm maḥşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 3). [ʿaceb,]*

Bilen sensin ḳılan sensin alan sensin viren sensin / Ya n'olısar ʿ**aceb** ḳālüm benüm maḥşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 4). [ʿaceb,]*

Ey ʿ**aceb** ḥālüm n'ola yā Rabbenā senden meded / Baḳma cürme ḳıl ʿaṭā yā Rabbenā senden meded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 1). [ʿaceb,]*

ʿ**Aceb** cemāl-i kemālüñde mi vücūd-ı eḥad / Ya vāḥidüñ eḥadında kemāl-i lā-yūʿad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 1). [ʿaceb,]*

Göñül murġın idüpdür dām-ı zülfüñ dilberā naḫcīr / Ḫalāṣına anuñ var mı ʿ**aceb** bir çāre vü tedbīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 1). [ʿaceb,]*

ʿ**Aceb** bilsem nedür bu dem ki demler bunda bir demdür / Bu demde bulmayan bir dem dimem aña ki ādemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 1). [ʿaceb,]*

Benefşe fikre varmış kim ʿ**aceb** var mıdur ʿālemde / Gözüñ gibi ḳara gözler şaçuñ gibi siyeh teller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 4). [ʿaceb,]*

Gülsitān içre ʿ**aceb** bülbüllerüñ feryādı ne / Güş-ı hūşı ṭutsañ añlarduñ ne müşkil kārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 3). [ʿaceb,]*

Her ṭaraf baḳduḳça nev nev bir temāşā gösterür / Rūyuñı cānā ʿ**aceb** bilsem ne ebhā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 1). [ʿaceb,]*

Bize mestūr ne ḳalmış durur ʿālemde ʿ**aceb** / Sākit ol ḥażret-i Ḥaḳ cümlesin itdi iẓhār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 3). [ʿaceb,]*

Ben bilmedüm bu ṭarz-ı ʿacā'ib ʿ**aceb** nedür / Leylümde bir seḥer didi leyl ü seḥerdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 4). [ʿaceb,]*

ʿ**Aceb** neden bu cihān ile sen muḳayyedsin / Bilür misin n'ola ḥālüñ ḳaçan eẕā olıser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 3). [ʿaceb,]*

ʿ**Aceb** ṭutar mısın ey dil żamīr-aḥvālin / Muṣallat oldı żamīre ʿaceb ma'āldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 2). [ʿaceb,]*

ʿ**Aceb** ṭutar mısın ey dil żamīr-aḥvālin / Muṣallat oldı żamīre ʿ**aceb** ma'āldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 2). [ʿaceb,]*

Miyān-ı cevr ü cefāda çeker vefā ḳılmaz / ʿ**Aceb** bu yine baña eyler ʿarż-ı ḥālüm fāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 2). [ʿaceb,]*

Murādī her ne ḳadar kendözini ṣaḳlar ise / ʿ**Aceb** budur ider anı benüm maḳālüm fāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 5). [ʿaceb,]*

ʿ**Aceb** bu ḥikmet-i ʿuẓmā ne sırr-ı ekberdür / Muḳīm ẓann olınur ḳalb līk rāti ʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 4). [ʿaceb,]*

Rūy-ı müveccehüñ ne ḫaṭā eylemiş ʿ**aceb** / Rāz-ı derūn derūnına ḥucbındadur muḥil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 2). [ʿaceb,]*

Cemāl-i dil-rübāsıdur dili şeydā iden yārüñ / ʿ**Aceb** olmaz eger bir dem urasın yarama merhem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 4). [ʿaceb,]*

Şerḥe ḳābil mi ʿ**aceb** ḥüsn-i ruḫuñ yār didüm / Virmedi baña cevābı yine tekrār didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 1). [ʿaceb,]*

ʿ**Aceb** bilsem çāre ḥalāṣa īn ü ānīden / Cevāb irdi hüveydāda enīs-i lā-mekānīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 1). [ʿaceb,]*

Āh ʿ**aceb** ḥālüm n'ola ol demde tedbīrüm n'ola / Anuñ içün gözlerümden yaş olur her dem revān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 3). [ʿaceb,]*

ʿAceb ey dil ḫayālüñde ruḫ-ı cānāna irdüñ mi / Gül ü ʿabherde bir şemme bulup bostāna irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 1). [ʾaceb,]*

İdüben şarf-ı maḳdūruñ bu günde ḥıdmet-i yāre / Oluben cān ile bende **ʾaceb** sulṭāna irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 2). [ʾaceb,]*

ʿIşḳı bildüñ mi dilā anda cefā gördüñ mi / Yāri bulduñ mı **ʾaceb** mihr ü vefā gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 1). [ʾaceb,]*

ʿAceb bilsem dilüñ tenḥası var mı / Ne bāṭındur bunuñ peydāsı var mı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 1). [ʾaceb,]*

Ten fāriġ olımaz **ʿaceb** ol cāndan niçün / İllā meger ki sen seni ḳılsañ cüdāya rāh *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 30, Beyit 2). [ʾaceb,]*

Farḳ ider miydüñ **ʿaceb** kendüñi cānā heyhāt / Bir olur idi saña cümle ḥayāt ile memāt *(Murâdî Dîvânı, Müfret 1, Beyit 1). [ʾaceb,]*

ʿAceb revā mı saña ey ḥabīb-i cān ü göñül / Beni görüp diyesin kim beni seven bu degül *(Murâdî Dîvânı, Müfret 15, Beyit 1). [ʾaceb,]*

Kesret-i ʿışyān ile yā Rab **ʿaceb** ḥālüm n'ola / Tevbeler olsun günāha tevbeler yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Müfret 17, Beyit 1). [ʾaceb,]*

ʿ**acebde ḳalmak [1]** *Şaşırmak.*

ʿ**Acebde ḳaldı** bu rūḥum benüm bu maʿnāda / Bu mihr-i ḥubb ile mihrümden ayrudur maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 2). [ʿacebde ḳaldı, -dı]*

ʿ**acebden** ʿ**acīb [1]** *Çok tuhaf, acâyip.*

Nidāsını gūş eyledüm virdi ḥaşyet tamām / Velī leẕẕetin bulmışam kim ʿ**acebden** ʿ**acīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 2). [ʿacebden ʿacīb,]*

ʿ**acebden aʿceb olmak [1]** Çok şaşırtıcı, hayret uyandırıcı olmak

ʿ**Acebden aʿceb olmışdur** bu iki ʿaynumuñ ḥāli / Murādī niçün ebsemdür cemāli gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 5). [ʿacebden, -den]*

ʿ**aceb eylemek [1]** *Şaşırmak, hayret etmek.*

Çün vücūd irdi vücūdından türāba feyż ile / Sen ʿ**aceb eyler** misin emlāk ḳıldıysa sücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 2). [ʿaceb eyler, -r]*

ʿaceb itmek [1] *Şaşırmak.*

Münderic olsa göñülde ḳamu ʿilm **itme ʿaceb** / ʿArş-ı aʿlā görinür ḳalb-i beşer ḥażretden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 4). [ʿaceb itme, -me]*

ʿaceb ḳalmak [1] *Şaşırmak.*

Revzen-i çeşmümde her dem çün cemāl-i yār ola / Siz **ʿaceb ḳalmañ** dilümde nāmı ger tekrār ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 1). [ʿaceb ḳalmañ, -ma, -n]*

ʿ**aceb ḳılmak [1]** *Şaşırmak.*

Dil müşābih olsa Cibrīle şaḳın **ḳılma** ʿ**aceb** / Ṭarfetü'l-ʿaynında sırrın gördi bālın söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 4). [ʿaceb ḳılma, -ma]*

ʿaceb ne [1] *Acaba neden.*

Niçün kendüñi görürsin **ʿaceb ne** / Bil anı şoñra ḳorlar seni yire *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 2). [ʿaceb ne,]*

ʿ**aceb olmak [10]** *Acâyip, tuhaf, garip olmak.*

İsm ile olsam müsemmā ol ʿ**aceb olmaz** baña / Bu ʿacebdür ẕāt olasın bulasın taḥḳīḳe cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 1). [ʿaceb olmaz, -maz]*

Aʿceb olmışdur bu ṭarz-ı hūb ehl-i sāḥile / Ehl-i deryāya Murādī olmadı hergiz ʿaceb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 5). [ʿaceb olmadı, -ma, -dı]*

ʿAcā'ibdür benüm ḥālüm ki bundan **olmaz aʿceb** kim / Ki idersin beni iki vü gāhīde idersin bir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 2). [aʿceb olmaz, -maz]*

ʿ**Aceb olmaya** ey rāh-ı ḥaḳīḳat isteyen ʿārif / Seni bilmekde ol ṣarrāf ʿulūmuñ sende ẓāhirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 4). [ʿaceb olmaya, -ma, -(y)a]*

Ben taʿaḳḳul eylesem **olmaz** ʿ**aceb** bu rāḥati / Kimsene ʿaḳl eylemez miḥnetde ʿayn-ı rāḥatüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 2). [ʿaceb olmaz, -maz]*

Baş açuḳ dīvāne geldüm dün gice meyḫāneden / Didiler **olmaz** ʿ**aceb** dīvānelük mestāneden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 1). [ʿaceb olmaz, -maz]*

Ben taʿaccüb ḳılmışam āsār ile eṭvār içün / Bir nidā irdi ʿ**aceb olmaz** bular muḫtār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 1). [ʿaceb olmaz, -maz]*

Hüccet ile diler iseñ bu Murāduñ ḫaberin / **ʿAceb olmaz** ḳaṭarāt ister iseñ deryādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 5). [ʿaceb olmaz, -maz]*

Seyyid-i ādem iderseñ beni **olmaya ʿaceb** / Ulularam seni her dem ne siyādetdür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 3). [ʿaceb olmaya, -ma, -(y)a]*

Musaḫḫar olsa deryālar **ʿaceb olmaya** ḳalbüñde / Dümen tarzında māhirdür sefinüm bād-bānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 4). [ʿaceb olmaya, -ma, -(y)a]*

aʿceb [2] *Çok şaşırtan, hayrette bırakan, tuhaf.*

Ḫoş aʿẕeb oldı ḫoş **aʿceb** bu ṭarz-ı ḥüsn velī / Diler ise ola bir laḥẓada nice biñ bāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 3). [aʿceb,]*

Beyżā vü sevdāda geẕer ʿaynüm benüm ġaybüm benüm / Yā Rab ʿacebden **aʿcebem** sırr oldı bu ḥālüm benüm *(Murâdî Dîvânı, Müfret 25, Beyit 1). [aʿcebem, -em]*

aʿceb olmak [2] *Çok acâyip, tuhaf olmak.*

Aʿceb olmışdur bu ṭarz-ı hūb ehl-i sāḥile / Ehl-i deryāya Murādī olmadı hergiz ʿaceb *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 132, Beyit 5). [aʿceb olmışdur, -mış, -dur]

ʿAlā'im oldı ḳamu ʿāleme ḫuşūş-i niḳāb / ʿ**Aceb olur** bu niḳābumda keşf olursa cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 4). [ʿaceb olur, -ur]*

'aceblenmek [1] *Şaşırmak.*

Sulṭān-ı 'ışḳa ḥālümi didüm **'aceblendi** / Cümle muḥib içinde sen olduñ 'alem-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 4). ['aceblendi, -di]*

ʿ**acele ḳılmak [1]** *Bir şeyi çabuk yapmaya çalışma, telâş ve sabırsızlık göstererek çabuk davranmak.*

Gel te'emmülle su'āluña cevābuñ ala gör / ʿ**Acele ḳılma** ʿacūlüñ olısar ʿaḳlı ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 4). [ʿacele ḳılma, -ma]*

ʿ**acem[1]** *İran.*

Ey Murādī ḳalb mir'ātında nāẓır olmaġa / Geldi cümle evliyā tā min ʿ**Acem** ez ḥadd-ı Rūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 5). [ʿacem,]*

acı [3] *1.Bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duyu; bu tatta olan şey.*

Enīs olalı 'ışḳuñla dilüm bir lezẕet almışdur / Baña aġudan **acıdur** lisānum ger uram ḳande *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 4). [acıdur, -dur]*

2.Elem, sıkıntı, acı çekme.

Tīġ-i belāya ṭut ḳarşu cismüñ / **Acısı** geçsün tā üstüḫ∨āna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 6). [acısı, -sı]*

Ṭuymadum tīgüñden olan yaranuña **acısını** / Zīre kim tīġuñ durur bu yaramuñ öz merhemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 2). [acısını, -sı, -(n)ı]*

acı şu aḳmak [1] *Gözyaşı, ağlamak.*

ʿAyn-ı ʿaynumdan ki **aḳar acı şu** her ḳaṭresi / Her biri bir ḳatredür ki ḳapladı dār u diyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 2). [acı şu aḳar, -ar]*

acımak [2] *Merhamet etmek.*

ʿIşḳumı bileli ol meh baña muḥkem **acıdı** / Didi kim nāz u ġınā vech-i ḥısāna yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 4). [acıdı, -dı]*

Her ḳaçan āh çekem derd ile Eyyūb-ṣıfat / **Acıyup** āhuma her zīr ile bālā iñler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 3). [acıyup, -y, -up]*

'acīb [4] *Garip, tuhaf, şaşılacak.*

Mefḫar olalı cihāna faḫrum olmışdur füzūn / Faḫr olundum mefḫarumda iftiḫār itmek ʿ**acīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 3). [ʿacīb,]*

Ḥaḳ Teālā şöyle virmiş ḥamdü-li'llah saña kim / Ey Murādī kimsenüñ güftārı yoḳ senden ʿ**acīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 5). [ʿacīb,]*

Dür-i yetīm iy ḫān cümleden ifrāz / Ġarīb vāḳiʿa ḫānum ʿ**acīb** ḫādisedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 4). [ʿacīb,]*

Ġarīb vāḳı' a ancaḳ **'acīb** ḥadīse bu / Bilür iken yine benden ṣorar mu'ammāsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 4). ['acīb,]*

ʿ**acīb olmak [1]** *Acayip, garip olmak.*

Oldı Murādī ʿālem-i ṣūretde ʿayn-ı rūḥ / Rūḥ-ı muṣavver oldı ise **olmadı** ʿ**acīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 5). [ʿacīb olmadı, -ma, -dı]*

ʿ**ācil [1]** *Acele eden, acele.*

Ey Murādī bilürem vaʿdesi yārüñ ḥaḳdur / Bārī bilmem neye ʿ**ācil** bu dil-i ʿācil-i mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 5). [ʿācil,]*

ʿ**āciz [10]** *Güçsüz, zayıf, yetersiz. (Bu kelime Divan'ın tamamında güçsüz, zayıf anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dest-i nefsümden Ḫudāyā ʿ**ācizem** eyle ḫalāṣ / Cümle müşkiller saña āsāndur yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 2). [ʿācizem, -em]*

ʿ**āciz itmek [1]** *Güçsüzleştirmek, zayıflatmak.*

ʿAcze lāyıḳdur egerçi bu ḳuṣūr ile dilüm / Ol mürüvvet issi līkin ʿ**āciz itmiş** yaḫşı bīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 2). [ʿāciz itmiş, -miş]*

'āciz olmak [3] *Güçsüz olmak, çaresiz bir duruma düşmek.*

Benüm rāz-ı nihānumdan ḫaber bilmez melā'ikler / Melā'ik ʿ**āciz olmışdur** ne bilsünler ḫalāyıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 1). [ʿāciz olmışdur, -mış, -dur]*

Ey Murādī diñleyen güftār-ı maʿnīdāruñı / Añlamaḳda ʿ**āciz olup** bilemez nedür beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1031, Beyit 5). [ʿāciz olup, -up]*

Ḥamdü li'llāh ki eyledüm da'vā / **Olmadum 'āciz** anda beyyinede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 3). ['āciz olmadum, -ma, -du, -m]*

ʿ**acūl [1]** *Çok aceleci, tez canlı, telâşçı, sabırsız (kimse).*

Gel te'emmülle su'āluña cevābuñ ala gör / ʿAcele ḳılma ʿ**acūlüñ** olısar ʿaḳlı ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 4). [ʿacūlüñ, -un]*

ʿ**acz [4]** *Acizlik, iktidarsızlık, el yetmeme, zayıf ve kuvvetsiz olma.*

Fehm ü idrākinde ʿ**aczün** var ise ey bī-ḫaber / Bu rumūzuñ ḫallini bir ehline yalvarasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 4). [ʿaczün, -üñ]*

ʿ**Acze** lāyıḳdur egerçi bu ḳuṣūr ile dilüm / Ol mürüvvet issi līkin ʿāciz itmiş yaḫşı bīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 2). [ʿacze, -e]*

ʿĀlem-i ġayba ṭutup **'acz** ile gel rūy-i niyāz / Dāmen-i pīr-i ṭarīḳat ṭutalum döne döne *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 4, Beyit 2). ['acz,]*

ʾAcze olduñsa maḳar ey ṣāḥib-i feyż-i kemāl / Ṣol ḳadar ola ziyāde ṣaymayasın hiç ʿad *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 20, Beyit 3). [ʾacze, -e]*

açmak [86] *1. Açmak, açık hale getirmek.*

Açılup ḳaṣr-ı vücūduñ nice yir revzenesi / Ḳıldı sūrāḫī anuñ necm u meh u sāle ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 3). [açılup, -up]*

Mest-i lā-yaʿḳıl gezersek zāhidā ʿayb eyleme / Tā belī bezminden **açılḳdur** bizüm mey-ḫānemüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 2). [açılḳdur, -dur]*

Ey Murādī oḳuram bunca ʿulūm-ı aḫbār / Sırruñı bilmedüm **açdum** çü kitābuñı senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 5). [açdum, -dum]*

Nice bir mest-i lā-yaʿḳıl yine mestāneler maḫmūr / **Açıldı** çün der-i ḫum-ḫāne hep mestāneler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 3). [açıldı, -dı]*

Yaḳīn olmaz bu īḳān ile el-ḥaḳ fażl-ı ʿallāme / Hüviyyet maḥzenin **aç** kim mülāḳī ol liḳāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 2). [aç,]*

Taḥayyürdür velī miftāḥ kilīdi **açmaġıl** zinhār / Ṣafāsın sürmek isterseñ çevürme yüz belāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 3). [açmaġıl, -ma, -ġıl]*

Açduḳda didi iḳrā gördüm ki ḫaṭṭ-ı Raḥmān / Oldı sebeb ziyāde pes cümle feṭḥ-i bāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 4). [açduḳda, -duḳ, -da]*

Miftāḥ ile feṭḥ olaydı līkin / Her kim ki **açar** bula amānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 4). [açar -ar]*

Açıldıḳda cenāheynüm muḫīṭ-i nār ü cennetdür / Birisi vaṣf-ı ḳālümdür biri mevṣūf-ı ḥālümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 2). [açıldıḳda, --dık, --da]*

2. Söylemek, açıklamak.

Eyā yā eyyühe'l-aḥbāb gelüñ size **açam** bir bāb / Ne kim dirsem hemān deryāb ne maʿnā kim ola her cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 3). [açam, -am]*

Açmazdı Murādī kelimāt içre maʿānī / Virilmese idi aña bürhān-ı hidāyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 5). [açmazdı, -maz, -dı]*

Ṭūṭī-i cān çünki mir'āt-ı dile ḳıldı naẓar / **Açdı** güftār-ı dürer-bārını pes virdi ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 1). [açdı, -dı]*

Fiʿl-i maʿnī remzini fiʿl ile kenz itdüm yine / Fiʿl ile ḳıldum muḳaffel kenzümi **açma** ḫaẓer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 4). [açma, -ma]*

Remzini fehm itmeyen feṭḥ idemez genc-i rumūz / Anuñ içün **açamaz** feṭḥinde ḫayrān eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 2). [açamaz, -a, -maz]*

Ey Murādī saña bir ḫôşça naṣīhat ḳıluram / Degmeye **açma** ṣaḳın rāz-ı dili eyle ḫaẓer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 5). [açma, -ma]*

Diñle Murādīnüñ bu kelāmı ne şerḥ ider / **Açduḳça** ʿışḳ muṣḥafını ḫūb fālı var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 465, Beyit 5). [açduḳça, -duḳça]*

Açup gencin ṣaçar çün ʿāleme her dem güher iḫlāṣ / ʿAvālim üstine dürr-i maʿāni neṣr ider iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 1). [açup, -up]*

Göñül emr ile nehyüñ sırrına **açdı** ḳader elfāẓ / Anuñ çün ġayrıdan bir ẕerre ḳılmadı ḫazer elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 1). [açdı, -dı]*

Cāna cennāt-ı naʿīmüñ şerḥini **açdı** ezel / Olmadı maḳbūl-ı cān ol buldı bir andan güzel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 1). [açdı, -dı]*

Ḳamu bāb u fuṣūlın ḥarf ḥarfin görmişem cümle / Anuñ ebvābın **açduḳda** nice biñ biñ cinān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 2). [açduḳda, -duḳ, -da]*

Velī Murādīye sen ḫāṣılın ṣorarsañ eger / Saña muḳaffel ü mübhem olanuñ **aça** derin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1140, Beyit 5). [aça, -a]*

Şürūḥum maḳālini **açdum** çü kāmillere / Bu şerḥ ile vaṣfumda ebkem maḳālüm yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 3). [açdum, -du, -m]*

Ḥicābuñdan münevverdür zemīn ü āsumān el-ḥaḳ / Nice ṭāḳat vire ʿuṣṣāḳ **açarsañ** rūy-i maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 3). [açarsañ, -ar, -sa, -n]*

Bedāyiʿ remzinüñ şerḥin dilerseñ / Ḥicābın **ac** nedür gör māverāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1559, Beyit 4). [ac,]*

3. Açılmak, çiçeklenmek.

Riyāż u gülşen **açılsa** ḳamu murġ ider elḥānı / Yaluñuz verd içün bir bülbül-i nālān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 2). [açılsa, -(ı)l, -sa]*

Açılmış ravża-i dildār dirilmiş cümle ʿāṣıḳlar / Murādī ʿayn-ı ʿāṣıḳ girmesün muḥkem yaṣaġum var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 5). [açılmış, -mış]*

Açıldı ḫadāyıḳda nice biñ gül ezhār / Şerḥe gele mi ṣādır-ı maṣdūr ile maṣdar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 4). [açıldı, -dı]*

Bāġ-ı felek içre begüm **açıldı** mı bir gül / Kim üstine anuñ varup aġlamaya bülbül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 1). [açıldı, -ıl, -dı]*

Ṭaleb verdi **açılduḳça** olur cān bülbüli ḫandān / Meʿānī nev-bahārınuñ olupdur boyına ḫayrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 1). [açılduḳça, -duk, -ça]*

Bārānını yaġdurdı yine ebr-i maḥabbet / Ezhār-ı maʿārif **açılur** yirlü yirinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 3). [açılur, -ur] (ortaya çıkmak, âşikâr olmak anlamı da mevcut)*

4. Sayfa açmak.

Açaldan gülşen evrāḳın oḳur bülbül kitābından / Senüñ naʿt-ı cemālüñi anuñ evrāḳ u bābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 1). [açaldan, -aldan]*

5. Gözünü açmak, seyretmek.

Gözin **açmış** durur şehlā cemālüñe olup ḥayrān / Oḳur ḥüsnüñ kitābını saña meddāḥ olup güller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 3). [açmış, -mış]*

Seḥerī yāre varup seyri cemāl eyleyelüm / **Açalum** dīde-i ʿaynumuzı ḥāl eyleyelüm *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 18, Beyit 1). [açalum, -alum]*

II Gönlünü açmak, yönelmek.

Diler iseñ olasın sen dü-ʿāleme ser-tāc / Derūnı baġla sivādan cenāb-ı ḥażrete **ac** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 1). [ac,]*

II Örtüyü; engeli ortadan kaldırmak.

Nice bir ʿāṣıḳlaruñ āhiyle zār içre ḳala / **Aç** niḳābuñ göreler yüzüñ bulalar tā ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 4). [aç,]*

Aç niḳāb-ı vechüñi ḳılsun temāşā ʿāṣıḳīn / Kimi dīvāne kimi ḥayretde ḳalsun cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 4). [aç,]*

Bu gün **açdı** cemālüñden niḳābın ol ruḫ-ı zībā / Vücūdum tāb-nāk olsa ʿaceb midür serā-tā-pā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 1). [açdı, -dı]*

Çün **açdı** ḥicābın oldı peydā / Pes ḳıldı nidā didi "Keşefnā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 1). [açdı, -dı]*

Gel berü ey çerāġ-ı ehl-i ḳulūb / **Aç** ḥicābuñı olmaġıl maḥcūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 1). [aç,]*

Leyse nūrun ʿani'r-recā'i ḳarīb / **Açdı** nūrı çü ẓulmet-i ḳalbi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 3). [açdı, -dı]*

Seḥerde **açdı** ẓülmānī niḳābın şāhid-i ḳudret / Gelüp envār-ı berḳından cihāna ʿālem-i fıṭrat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 1). [açdı, -dı]*

Aç niḳāb-ı ġafleti ḳaldur gözüñden perdeyi / Tā müşāhid olasın rūy-i ḥabībi ser-te-ser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 3). [aç,]*

Aç niḳābuñı cemālüñden idüp ʿarż-ı cemāl / Nice biñ kāfiri ḫānum yine imāna getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 2). [aç,]*

Didüm **ac** perde-i rūyuñ göre tā dīdelerüm / Didi sil çeşmüñi kim dīdede ābuñ vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 2). [ac,]*

Celāli perdesin **açsa** cemālidür mekşūf / Celāli ile cemāli ġam ile şādumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 4). [açsa, -sa]*

Murāduñ vech-i taḥḳīḳi yine ʿayn-ı kināyetdür / Diler kim **açа** ʿışḳ ile cemāl-i dil-rübādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 5). [açа, -a]*

Nice ola baña rāz-ı nihān cāna ʿayān sensüz / Niḳābuñ **acmayınca** olmadı ġavrüñ nihān sensüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 1). [acmayınca, -ma, -(y)ınca]*

Rāfiʿ-i ḥucb olur iseñ her an / **Aç** ḥicābı gözüñe ġayrıya aṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 4). [aç,]*

ʿArş-ı aʿlāda nice ḥucb aşılu nūr-ı ẓūlm / **Açdı** pes perdesini rūy-i zemīne keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 3). [açdı, -dı]*

Kāşif-i ġayb-ı ezel refʿ ide çün cümle ḥicāb / Perde **açılsa** eger bil ki yirine keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 4). [açılsa, -sa]*

Açdı niḳābı çün ḥabīb ḳanı naẓar ḳılıcı göz / Ḥaḳḳı muʿayyen istegil saña dimem ḫayāle baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 2). [açdı, -dı]*

Geldüginde **açdı** yetmiş bin cenāḥ / Olmaz aña her güzīn yaḳın ıraḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 2). [açdı, -dı]*

Āyīnem **açalı** görürem cümle ʿālemi / Her ne ki buldum anda olupdur ṣafā senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 4). [açalı, -alı]*

Ey Murādī gel temāşā eyle ʿayn-ı vaḥdeti / **Aç** ḥicāb-ı lā-naẓīri kā'ināt olsun ḫacīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 5). [aç,]*

Aç cemālüñden niḳābı ʿayna ḫā'il itme gel / Ḥālümüz cānā ġam-ı hicr ile müşkil itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 1). [aç,]***Aç** göñül āyinesin jeng-i sivādan her dem / Görmege rūy-i ḥabībi yüri var bī-keder ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 3). [aç,]*

Her dem ġıṭāsını eger **açsaydı** ol cemāl / Ḳalmaz idi cihānda ne resm ü ne ḫôd ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 1). [açsaydı, -saydı]*

Muḥāl olmaz mecāl olmaz ki ger kesdüñ ʿılaḳeyin / Durış cehd eyle ʿaynüñden **açıla** tā ḥicābeyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 1). [açıla, -ı, -l, -a]*

Cān ü ten ārāyişin terk itmeyince cān-ı men / **Açmadı** ḥucb-ı cemālinden yaña cānān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 1). [açmadı, -madı]*

Açmayınca dil niḳābın gösterür mi yüz cemāl / Ey cemālüm ibtidāsından görürseñ sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 3). [açmayınca, -ma, -(y)ınca]*

Ruḫ-ı zībāsın **açar** feṭḥ-i cemāl eyleyüben / Ol durur vaṣl ile virānumuz ābād ḳılan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 2). [açar, -ar]*

Açıldı yine şems-i dıraḫşān ḥicābı / Berḳ urdı nücūmı yine żav'-ı ḳamerinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 2). [açıldı, -dı]*

Niḳābın **açmadadur** çün ʿiẕār-ı bī-hemtā / Giderdi ġayrıyı dilden ḫayālüñ isteyüben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 3). [açmadadur, -ma, -da, -dur]*

Ṣūret-i mir'āta baḳdum kim cemālin **açmış** o / Neşr ider maḥż-ı vücūda lemʿa-i dildār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 1). [açmış, -mış]*

Açdı mı rūyını yoḫsa var mı vechinde niḳāb / Ṭoġrısın söyle ṣabā dildār kūyından bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 4). [açdı, -dı]*

Rūy-i dilber çün niḳāb **açsa** fidādur cān didi / Cān fidā ḳılmak olupdur ʿāşıḳa bürhān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 1). [açsa, -sa]*

Gel ey maḥbūb-ı dil-bendüm cemālüñden niḳāb **açġıl** / Ki tā bir demde ʿuşşāḳuñ bula biñ biñ tesellāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 2). [açġıl, -ġıl]*

Görindi ḫubb-ı ḥaḳīḳatde maʿrifet her cāy / **Açılsa** līk ḥicābum irişmez ʿaḳl ile rāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 1). [açılsa, -sa]*

Cemālin **açdı** ḥabibüm baña naẓar ḳıldı / Cemāl-i ḥüsni baña ser-te-ser eser ḳıldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 1). [açdı, -dı]*

ʿAhd-ı mīsāk itdi keşf-i cemāl / **Açdı** çün kim niḳābı didi belī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit 3). [açdı, -dı]*

Aç niḳābuñ ey dil-ārā rūşen eyle ʿālemi / Cānumı vaṣluñla ḫandān eyle kim giryān benem *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 35, Beyit 2). [aç,]*

II Gönül gözünün açılması, hakikate erişmek.

Ḥaẓẓ al bu Murādīnüñ güftārını gūş eyle / Ḳalbüñi **açup** ol dem mir'āt-nümā eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 5). [açup, -(u)p]*

Açdı çeşm-i cānı ol dem baḳdı dil mir'ātına / Ḳıldı taḥṣīl-i tebehhüc oldı yüzi nūrı aġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 3). [açdı, -dı]*

Ḥicāb-ı nefs ü şehvetden bu çeşm olmayıcaḳ **açıḳ** / Cenāb-ı ḫażrete ey dil nice olısar ol lāyıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 1). [açıḳ,]*

ll Âşikâr olmak, görünmek, ortaya çıkmak.

Murādī ʿilm-i hüveydādur egerçi biḥās / **Açar** kemāl ile her laḥẓa bir cemāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 5). [açar, -ar]*

Ey Murādī maʿrifet dükkānın **açduḳ** şöyle kim / Ḳuş dilin söyletmez olduḳ ḫ∨āce-i ʿAṭṭāra biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 5). [açduḳ, -duḳ]*

Cemālüñ perdesin ḳaldur ki görsün ibtidādan yüz / Ḳamer bedri nite kim her gice **açar** dücādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 1). [açar, -ar]*

Cennetüñ bābını keşf itmege Rıżvān gerek / Maʿrifet gencin **açan** ḫāzin-i ʿirfānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 3). [açan,]*

Şāh-ı cemāle ḳarşu ḥüsn illeri **açılmış** / Her kāra bāʿis ancaḳ birbir zamāndur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 4). [açılmış, -mış]*

Oḳuyam çünki ben sebʿa'l-mesānī ism-i Ḥaḳḳ ile / Sekizdür **acılan** yedi ḳapanur ḳılmaz āzārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 4). [acılan, -an]*

Mubaşşar oldı şu kim ʿālem-i ḫayātında / Ne deñlü ola müdaḳḳiḳ **açıla** bürhānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 3). [açıla, -a]*

II Ayıp açmak; günah, kusur açıklamak.

ʿAḳluñı başuña cemʿ it fehm ü idrāk ile ol / Kimsenüñ ʿaybını **açma** tā senüñ mestūr ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 3). [açma, -ma]*

II El açmak, duâ etmek.

Ecel **açup** durur nice ḳafadan / Bilinmez ne yaġar ebr-i ḳażādan *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 2). [açup, -up]*

Ḳapuña niçün sürmeyeyin rūy-i siyāhum / Her şāh u gedā saña **açar** dest-i temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 3). [açar, -ar]*

II Görmek, *aydınlanmak.*

Nidā-yı ẕü't-teʿālādan alupdur gūş-ı cān leẕẕet / **Açıldı** dīde-i bīnā o leẕẕetden zehī devlet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 1). [açıldı, -dı]*

II Cennet kapısını açmak, cennete gitmek.

Kebā'irden ṣaġā'irden ḳaçar pes / Özine bāb-ı firdevsi **açar** bes *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 4). [açar, -ar]*

Serā-perde küşād olsa ruḥ-ı cānān olur peydā / **Açılsa** bāb-ı cennet ḥūr ile ġılmān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 1). [açılsa, -(ı)l, -sa]*

Bāb-ı ʿadni **açayın** diyü temennāda olan / Şimdiden bunda mürüvvetle seḫavet gözedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 4). [açayın, -ayın]*

aç gezmek [1] *Yoksul, muhtaç, fakir olmak; bu şekilde dolaşmak.*

Sücūduñ içre bul miʿrāc degül ḫācet **gezesin aç** / Sözüm diñle gözüñi aç di lā-mescūde illā-hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 3). [aç,]*

ad [23] *İsim, nam, şan, şöhret. (Bu kelime Divan'ın tamamında isim, nam anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ẕerre-i nāçize pertev ṣalsa tāb-ı āfitāb / Āb içinde ʿaks-i tāba şems urulmaz aña **ad** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 3). [ad,]*

ad u şıfat [1] *İsim ve vasıf.*

İsm ile ḳapladı ʿālemleri nām ile vücūd / Anuñ içün didiler ʿilm iledür **ad u şıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 2). [ad-ı ṣıfat,]*

ad itmek [1] *Isim yapmak, ün salmak, şöhret olmak.*

Sen Murādī derdmendüñe virürsin her murād / Nāmını anuñ murād idüp neden **ad idesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 5). [ad idesin, -e, -sin]*

ad ḳomak [2] *İsim vermek, adlandırmak.*

Añlar iseñ bu Murādīnüñ murādından murād / Bu murād ismin ezelde kim **ḳomuşdur** aña **ad** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 5). [ad ḳomuşdur, -muş, -dur]*

Ḥabīb-i ezel gördi çün kim beni / O demde **ḳodı adumı** ādemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 1). [adumı ḳodı, -dı]*

ad ü şān [2] *Ad ve ün, şöhret.*

Bize sāḳī-i ḳudret ṣunalı bu bāde-i ʿışḳı / Belī bezminde daḥı urmışız biz **ad ü şān** terkin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 5). [ad ü şān,]*

Oḳudı çünki nām-ı bī-nişānı / O ḥays ile ki geçdi **ad ü şāndan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 4). [ad ü şāndan, -dan]*

ad ü şān u ʿār [1] *Ad, şan ve utanma.*

Rāciʿ oldum ḳomadum bu günki ḳavli yarına / Ṣanma kim ben bunda geldüm **ad ü şān u ʿār** içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 4). [ad ü şān u ʿār,]*

aʿdā [4] *Düşmanlar, hasımlar.*

Atdı avcından çü bir müşt-i türāb / Ṣındı **aʿdā** ḳalmadı ḳalbinde tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 1). [aʿdā,]*

İrişdi naṣri iẕā-cādan idüp fettāḥ-ı feṯḥ-i bāb / Virildi nıḳmet **aʿdāya** idüp pes tebbet ile şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 3). [aʿdāya, -(y)a]*

Oldılar maḳhūr **aʿdā** cümleten / Ḳopdı başlarına pes ṭūfān-ı şer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 4). [aʿdā,]*

Nāṣır-ı vehhāb virdi çünki nuṣret ser-be-ser / Münhezimdür ḥamdu li'llāh cümle **a'dā** gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 2). [a'dā,]*

ādāb [2] *Ahlak ve terbiyenin gerektirdiği konuşma ve hareket tarzı.*

Ādāb gevherini alup eyle tāc-ı ser / Evvelce gör ki ṣoñra zamān-ı edeb geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 4). [ādāb,]*

Bāb-ı ġayrı yaṣdananlar bilmedi **ādābdan** / Ehl-i ādāb olmayanlar bulmadı sulṭāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 3). [ādābdan, -dan]*

ʿadd [1] *Adet, sayı, sayma.*

ʿAcze olduñsa maḳar ey ṣāḥib-i feyż-i kemāl / Ṣol ḳadar ola ziyāde ṣaymayasın hiç **ʿadd** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 20, Beyit 3). [ʿadd,]*

'add itmek [3] *Saymak, kabul etmek.*

ʿÖmr-i sermedden ḫaberdār olmadı ġāfiller āh / Anları mevtādan ʿ**add it** gerçi kim dünyādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 4). [ʿadd it,]*

Cān ḥükmini virelden nefḫadan bilmezlenür / Anuñ içün evvelīni ʿ**add ider** tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 2). [ʿadd ider, -er]*

Rāġıb iken raġbeti insāna sa'y itmiş meger / Pes niçün cürm **'add ider** ḳan olmadı çün üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 4). ['add ider, -er]*

ʿ**add ü vezn[1]** *Sayı ve ölçü.*

ʿAdd ü vezn olduḳda iki cānibüñ sermāyesi / Her ne meksebden alındıysa virildi pes edā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 3). [ʿadd ü vezn,]*

ʿadd u vezn ḥisābın [1] *Sayı ve ölçü hesabı.*

Ṭarḥ itdi **ʿadd u vezn ḥisābın** berāberin / Her şey'üñ anda añladı ḥis ile ḥālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 3). [ʿadd u vezn ḥisābın,]*

ʿ**aded [4]** *Sayı, hesap.*

Añla Murādīnüñ sözin ister iseñ eger ʿilim / Sen daḥı ḥālüñ istegil yoḫsa ʿulūma yoḳ ʿ**aded** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 5). [ʿaded,]*

Yaḳdı fırāk odına göñlümi meded / Yok mı ilāhī fürkate pāyān ile ʿ**aded** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 1). [ʿaded,]*

Mantıḳından Murāduñ añla bunı / Erbaʿīn oldı ḳırḳ içinde ʿ**aded** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 5). [ʿaded,]*

Ḳılduḳ ṭapuñı biz sened yā Rab bize senden meded / İḫsānuña yoḳdur **ʿaded** göster bize dīdāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 2). [ʿaded,]*

ʿ**aded-i bī-ʿaded [1]** *Sayısız adet, çok, hayli.*

Ṭarḳ olupdur ʿ**aded-i bī-ʿaded** ol ḫallāḳa / Her ne kim var ise bildük o ṭarīḳatdan biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 4). [ʿaded-i bī-ʿaded,]*

ʿ**aded olmak [3]** *Sınır, son olmak.*

Birlerem ol pādişāhı kim vücūdıdur vaḥīd / Cümle esmā vü ṣıfātına **olınmadı** ʿ**aded** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 3). [ʿaded olınmadı, -ın, -ma, -dı]*

ʿArşa baḳarsa dīde-i seyr ide nur-ı naʿlümüz / Tāb ura vech-i arża ol **olmaya** nūrına ʿ**aded** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 2). [ʿaded olmaya, -ma, -(y)a]*

Ey münevver vechüñe ben ʿālem-i kübrā didüm / Lem yeliddür naṣṣ-ı kāṭı añla **olmadı 'aded** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 20, Beyit 2). ['aded olmadı, -ma, -dı]*

ʿ**adedsüz [1]** *Sayısız.*

ʿAlā'imden ʿalāmātı bilüp ʿilm ile ʿāmildür / Velī anuñ beyānına ʿ**adedsüz** terk-i cān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 4). [ʿadedsüz,]*

ʿ**adem [10]** *Hiçlik, yokluk. (Bu kelime Divan'ın tamamında hiçlik, yokluk anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün geldi ʿ**ademden** yine şaḥrā-yı vücūda / Mevcūd olanı ḳıldı vücūd ile tesellā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 3). [ʿademden, -den]*

ʿ**adem** ʿ**adem ḳılmak [1]** *Yokluk içinde yok etmek. II Masivadan sıyrılmak.*

Maʿnāyı añladı şu ki maʿnādan el yudı / Var oldı şol ki **ḳıldı** vücūdın ʿ**adem** ʿ**adem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 3). [ʿadem ʿadem ḳıldı, -dı]*

ʿ**adem ḳılmak [1)** *Yok etmek. II Nefsi öldürmek.*

Ger ister iseñ olmaġa dildār ile ḫalvet / Sen kendüñ aradan çıḳarup cümle ʿ**adem ḳıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 3). [ʿadem ḳıl,]*

ʿ**adem olmak [2]** *Yok olmak.*

Gel te'emmülle su'āluña cevābuñ ala gör / ʿAcele ḳılma ʿacūlüñ **olısar** ʿaḳlı ʿ**adem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 4). [ʿadem olısar, -ısar]*

Ne mekān buldı mekāna ne zamānına zamān / ʿAlemin dikdi vücūdında cihān **oldı** ʿ**adem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 4). [ʿadem oldı, -dı]*

ādem [66] *İnsanoğlu, insan.*

Geldi Murādī ʿāleme **ādem** ḳanı başīr / Anı bilen bilür ki nedür sırr-ı kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 5). [ādem,]*

Gel kemālüñ lemʿasından ʿāleme neşr it żiyā / ʿĀlem ü ādemde ʿālem **ādem** olsun muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 1). [ādem,]*

Anuñ milki durur ʿālem degildür kimseden mīrās / Anuñ ḥükmindedür **ādem** anuñ emrindedür eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 2). [ādem,]*

Ḥażret-i Ḫālıḳ-ı kerīm-i ʿaṭā / Baʿżı **ādemden** eyledi eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 1). [ādemden, -den]*

Nefḫa-i rūḥı kim ṭuyar **ādem** odur ḥaḳīḳīde / Nefsini tārik idüp ol eyler ol ilticā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 4). [ādem,]*

Lāmiʿ ol nūr oldı ʿālemlerde **ādemlerde** hep / Lîkin olmış ṭarz-ı āḫer nevʿ-i nevʿin ile yād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 2). [ādemlerde, -ler, -de]*

Murteżā olmaz eger olmazsa **ādem** iltiẕāẕ / Çāşnīdür leẕẕetinden ṭaʿm-ı eşvāḳ-ı ʿazīz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 2). [ādem,]*

İbtidā vü intihā olmış Murādīde çü cemʿ / Anuñ içün olur andan **ādem** ʿālem iltiẕāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 5). [ādem,]*

Dime demdür ki olmaz ġam dem olur demdeme ġamdan / Çü demden **ādem** oldı dem ne demdür belki demdemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 4). [ādem,]*

ʿAceb bilsem nedür bu dem ki demler bunda bir demdür / Bu demde bulmayan bir dem dimem aña ki **ādemdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 1). [ādemdür, -dür]*

Murāduñ baḥr-ı vaḥdānī yine mevc urdı ʿālemde / Şalan dil fülkini bu baḥre **ādemdür** muḳarrerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 5). [ādemdür, -dür]*

Didi gördüm anda bir ʿālem ki vaṣf olmaz aña / Nice ʿālemdür ki yoḳdur anda **ādemden** eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 2). [ādemden, -den]*

Mūr u māhī ẕevḳ ider ālāyı **ādem** neylesün / Pes namāz-ı dest içün ʿuṣṣāḳ ile ḳan eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 3). [ādem,]*

İnḳiyād-ı ehl-i dil **ādemleri** merdüm ḳılur / Ṭābʿ-ı münḳāduñ içün tedbīrüñi eyle vaḳār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 2). [ādemleri, -ler, -i]*

Ḥamd-ı sābıḳdur olan minberde **ādem** söyledi / Biñ biñ ararsañ eger elf ile ḥā el-ḥamdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 3). [ādem,]*

Ḥaḳḳumı setr eylemez ḥaḳḳā ki ḥaḳḳum bendedür / Her ne kim isterseñ ey **ādem** heman **ādemdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 1). [ādemdedür, -de, -dür]*

Ādem ḫaberin bilmezem ʿālem eserin hiç / Söyletme Murādī yine divānelügüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 5). [ādem,]*

Dünyāyı tekye ḳılma ki bir bī-vefā durur / Her günde nice **ādemi** yir ejderhā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 1). [ādemi, -i]*

Cemāle ʿāşıḳ oḳurlar benüm çün **ādemdür** / Kemāl-i Bārī naẓarda kemāl-i zādümdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 1). [ādemdür, -dür]*

Ya Rabbi ne ʿālemdür ismüm benüm **ādemdür** / Bu yirde nice biñ dem bir laḥẓa vü bir demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 1). [ādemdür, -dür]*

Anuñ kim gözleri pür-nem degüldür / Ḥaḳīḳat bil kim ol **ādem** degüldür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 523, Beyit 1). [ādem,]*

Şol kişinüñ ki olmaya ʿışḳı / Hergiz aña dime ki **ādemdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 531, Beyit 2). [ādemdür, -dür]*

Gözlerüñ aḳıtduġı demdür bil anı nem degil / Şöyle bil **ādem** degil anı ki oldı zārsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 4). [ādem,]*

Cān virmeyince kişi cānāneye iremez / Mest olmayınca **ādem** mey-ḫāneye iremez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 596, Beyit 1). [ādem,]*

Żiyā-ı żavʿı maḥv eyler eger **ādemde** ʿālemde / Miyān-ı beyn beyninden eger berḳ ura envārum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 4). [ādemde, -de]*

ʿAvālimden murād insān-ı ʿālemdür muḥaḳḳaḳda / Velī min külli vechin ʿālem **ādem** ʿālem **ādem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 2). [ādem,]*

ʿAvālimden murād insān-ı ʿālemdür muḥaḳḳaḳda / Velī min külli vechin ʿālem **ādem** ʿālem **ādem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 2). [ādem,]*

Ġarīb ü āşinādan vaz gelem yā Rab senüñ çün hem / Şu kim olmaya ʿāşıḳ sen aña hergiz dime **ādem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 1). [ādem,]*

Tāb uraldan dilde ʿışḳuñ ʿāleme baḳmaz gözüm / Cürʿadan mest olalıdan **ādeme** baḳmaz gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 1). [ādeme, -e]*

Mūnis olduḳda irerse n'ola insāna ʿaṭā / Ger kemāle irişilürse dinilür **ādem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 2). [ādem,]*

Geldi ol niyyete çün ʿavn-ı Murād ile ʿuyūn / **Ādem** añla bu cihānı daḫı ʿālem ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 5). [ādem,]*

Geldi ol niyyete çün ʿavn-ı Murād ile ʿuyūn / Ādem añla bu cihānı daḫı ʿālem **ādem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 5). [ādem,]*

Ḫum-ḫāne-i ezelde mestānedür çü **ādem** / Birdür baña anuñ çün her demde ġamla şādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 1). [ādem,]*

ʿArş-ı ʿulāmuñ üstine çıḳmadı sırr ile melek / **Ādem** iseñ bu ḥüsn ile ʿarş-ı ʿulāya ḳo ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 4). [ādem,]*

ʿArş-ı ʿalānuñ üstine çıḳmadı per ile melek / **Ādem** iseñ bu ḥiss ile ʿarş-ı ʿalāya ḳo ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 4). [ādem,]*

Reşḥa-i ʿaynümde seyr itdüm ḥaḳīḳat ʿālemin / ʿĀlem-i kesretde gördüm maḥż-ı ṣūret **ādemin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 1). [ādemin, -iñ]*

Çün ideyim ʿarża vardum adum **ādem** oldı pes / Ġurbete düşdüm efendüm ḫāṭır-ı deyyār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 3). [ādem,]*

Oldı Murādī 'ālim **ādem** ḳanı ura dem / Sen **ādem** iseñ imdi refʿ eylegil 'aẕābın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 5). [ādem,]*

Oldı Murādī 'ālim **ādem** ḳanı ura dem / Sen **ādem** iseñ imdi refʿ eylegil 'aẕābın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 5). [ādem,]*

'Ālemde nesne görmedüm 'uzletden efżalin / **Ādem** degil kişi çeke ġam ġamla şād içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 4). [ādem,]*

Reh-i ṣadāḳate ṣıdḳ ile yüz ṭutan **ādem** / Vücūduñ itmese ifnā ṭuyar mı ḫālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 3). [ādem,]*

Gösterür **ādeme** ṭarīḳ-i sedād / Rehber-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 4). [ādeme, -e]*

Ebr-i ḥikmet reşḥasın ṭamzurdı çün kim 'āleme / Kimini emlāka virdi kimisini **ādeme** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 1). [ādeme, -e]*

'Ālemüñ 'ayn-ı başīret birle baḳ āsārına / Gelmedi dünyāya **ādem** kim ḫayālin ögrene *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 3). [ādem,]*

Ādem oldı ol ki dā'im ḥamd ide Allāhına / Ḥāmid olana Ḫudā luṭfın ziyāde eyleye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 4). [ādem,]*

Ḫāṣa li'llāh ben taḥayyürden bunı yād itmezem / Şükr içün dirven ki zīrā ḥamd lāzım **ādeme** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 3). [ādeme, -e]*

Kitāb-ı ḥüsnüñi ezberledüm bildüm fünūnın heb / Ḳarīnüm bulmadum hergiz eger 'ālemde **ādemde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 2). [ādemde, -de]*

Göñlümüñ istedügi baña bir **ādem** olsa / Ḫavf-ı Mevlādan iki dīdesi pür-nem olsa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 1). [ādem,]*

Genc-i 'uzlet gibi genc olmaya bu 'ālemde / Naẓar-ı 'ibret ile 'ālemi gör **ādemde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 1). [ādemde, -de]*

'Ömr-i 'ālemde ne var 'ömr ile **ādem** dile kim / Tā kim insān oluben 'ömr ire şām u seḥere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1360, Beyit 4). [ādem,]*

'Işḳdur ṣalan cihāna demdeme / 'Işḳı olmayanlara **ādem** dime *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1421, Beyit 1). [ādem,]*

'Işḳ eri ol 'ışḳı gözle 'ışḳ ile / 'Āşıḳ olġıl 'ışḳ ile dön **ādeme** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1421, Beyit 3). [ādeme, -e]*

Bu ḥicāb-ı beşeriyyetde ki maḥcūb ola / **Ādem** ādem olımaz her ne ḳadar ḫūb ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 1). [ādem,]*

Ey Murādī gel berü ʿālem nedür **ādem** nedür / Her ne kim var ise gevher cümleye kān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 5). [ādem,]*

ʿĀlem-i hicretdedür çün kā'inātuñ ʿālemi / **Ādem** oldur kim anuñ vaḥdet ola dā'im demi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 1). [ādem,]*

Murādī ʿālem ü **ādem** miyānıdur hemān bir dem / Müdām olsun demüñ her dem ki saña ser-be-ser geldi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 5). [ādem,]*

Ḥabīb-i ezel gördi çün kim beni / O demde ḳodı adumı **ādemi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 1). [ādemi, -i]*

ʿAmel-i ṣāliḥ ile cennete girmez **ādem** / Meger elṭāf-ı Ḫudā faẓl ola aña hem-dem *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 34, Beyit 1). [ādem,]*

ʿArż-ı mü'min hemān demi gibidür / Bī-edeb ṣanma **ādemī** gibidür *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 25, Beyit 1). [ādemī, -i]*

Ḥikmet-i ʿilm u edeb elzem durur / ʿĀmil-i bi'l-i ʿilm olan **ādem** durur *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 35, Beyit 1). [ādem,]*

II Hz. Âdem.

"ʿAlleme'l-esmā" rumūzın fehm iden ʿāriflere / Ḫuṭbede **ādem** görinmez secde ḳılmazlar aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 4). [ādem,]*

Murādī ʿayn-ı ʿināyet irişmeseydi eger / Ne **ādem ādem** olurdı ne ḫôd cihān peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 5). [ādem,]*

ʿĀlemde bulındı ʿilm-i ʿālem / **Ādemden** alındı feyż-i ḥikmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 2). [ādemden, -den]*

Miyān-ı mā'-ı ve'ṭ-ṭīn iken **ādem** / Resūl idi özi dini mü'eyyed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 3). [ādem,]*

Murādīnüñ kelām-ı dil-küşāsından olur ẓāhir / ʿUlūm-ı ʿalleme'l-esmā ki **ādemden** muḳadderdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 5). [ādemden, -den]*

Dīnüm İslām idi ḫalḳ olmamış idi ʿālem / Ḳılaġuzladı yine **ādemi** dīne keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 2). [ādemi, -i]*

ādem eylemek [2] *İnsanı yaratmak.*

Ḫilḳatde **ādem eyledi** ḫallāḳ çün beni / İnsān oḳur bu ismümi pes iḳtiżāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 3). [ādem eyledi, -di]*

II İnsan haline getirmek, insana yaraşır vasıflar kazanmak.

Rāh-ı ḥaḳīḳatde ifnā eyler iseñ ger vücūd / **Ādem eyle** ṭıynetüñ tā olmayasın min ẓalūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 2). [ādem eyle,]*

ādem-i rıżā [1] *İnsanların rızası, hoşnutluğu.*

Olsa eger dem-ā-dem her demde maḥż-ı 'ālem / İnsān olup Murādī sen **ādem-i rıżāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 5). [ādem-i rıżāda, -da]*

ādem oğlanı [1] *İnsanoğlu.*

Cümle ʿālem cennet olsa **Ādem oġlanı** melek / ʿUzlet oldı aña cennet ayru seyrān istemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 4). [ādem oġlanı,]*

ādem olmak [7] *İnsan olmak, şahsiyet sahibi ideal insan olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Āyet-i ẕī'l-beşer nedür **ādem olan** bilür anı / **Ādem olanı** ey beşer herkese nāfiʿ añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 3). [ādem olan, -an]*

ʿ**ādet [6]** *Gelenek, alışılmış şey, usûl.*

Vaṣl-ı ḥabīb içün dil çekdi nice felāket / Ḳayırmazam ben anı ʿuşşāḳa budur ʿ**ādet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 1). [ʿādet,]*

Beḳāsından beḳā bulmaḳ bu demde bize ʿ**ādetdür** / Anuñ her dem saʿādet birle bize bu saʿādetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 1). [ʿādetdür, -dür]*

Ḳadīm ʿuşşāḳa ʿ**ādet** terk-i serdür / Aña zīrā ki ser virmek naẓardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 518, Beyit 1). [ʿādet,]*

Ey Murādī ḫayra dönsün dir iseñ her işlerüñ / Ḥaḳḳı gözle Ḥaḳḳı gözleyenüñ oldur **'ādeti** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 5). ['ādeti, -i]*

II Huy, tabiat.

ʿ**Ādeti** terk itmedi şol kim mü'ebbeddür özi / Her ne ẓāhir olsa pes özüñ ʿ**ādetdür** gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 3). [ʿādeti, -i]*

Ḫarḳ ḳılan vücūdını n'eyleye ḫarḳ u **'ādeti** / Kim bula bu sa'ādeti ekmel-i bī'l-kemāl ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 3). ['ādeti, -i]*

ʿ**ādet olmak [2]** *Alışkanlık haline gelmek, gelenek olmak.*

Ṣabr u ḳarāra ṭāḳat ʿuşşāḳa **oldı** ʿ**ādet** / Luṭf eyle ey ḥabībüm ḳıl anları himāyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 1). [ʿādet oldı, -dı]*

Ḳan ile almak vüżū' **oldı** çü ʿ**ādet** ʿāşıḳa / Bize ḥācet olmadı bu kār içün bir ḳaṭre mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 3). [ʿādet oldı, -dı]*

ʿ**adīl [1]** *Müsavi, denk.*

Bulınmaz durur cümle ʿālemde pes / O maḥbūba ne miśl ne ḫôd ʿ**adīl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 2). [ʿadīl,]*

ʿ**adīl olmak [2]** *Adaletli olmak.*

Ey Murādī ḥamdü li'llāh **olmadı** saña ʿ**adīl** / Kim ki fehm itmez seni v'allāhi ġāyet dūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 5). [ʿadīl olmadı, -ma, -dı]*

Dād içün cevrüñ elinden saña geldüm ḫānum / ʿ**Ādil olmaḳ** güzelüm şāh-ı cihāna yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 2). [ʿādil olmaḳ, -mak]*

adīm-i arż [1] *Yeryüzü.*

Çün **adīm-i arżdansın** yā nedendür bu ġurūr / Çün türāba rāciʿ oldun ḫāksın pes yā nesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 3). [adīm-i arżdansın, -dan, -sın]*

'adl [1] *Adalet.*

Şāhum ḳapuña gelmişem aṣl-ı murād içün / Ḳıldum taẓallümi saña **'adl** ile dād içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 1). ['adl,]*

ʿ**adn [2]** *Cennetin en yüksek mevkiine veya değişik yerlerinin tamamına verilen ad.*

Çün belāya Murādī didi belī / Her sözi ʿ**adne** virdi biñ revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 5). [ʿadne, -e]*

Añla Murāduñ sözini ser-te-ser / **'Adnüñ** içinde olasın cāvidān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1173, Beyit 5). [ʿadnüñ, -ün]*

'adn-ı selam [1] *Esenlik veren Adn cenneti.*

‘Adn-ı selāmı n’eylerüz virgil anı ṭāliblere / Me’vā-yı vuṣlat isterüz virgil anı me’vā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 3). [ʿadn-ı selāmı, -ı]*

ʿ**adn uçmağı [1]** *Adn cenneti*

Çekilür sidre-i aʿlāya ya ʿ**adn uçmaġına** / Ḳanġı ʿāṣıḳ ki işigüñde bulur ise memāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 3). [ʿadn uçmaġına, -(n)a]*

ʿ **adū [6]** *Düşman. (Bu kelime Dîvan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Emr ile çün remy ola müştī türāb / Nice ʿ**adū** ola ḫarāb u yebāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 1). [ʿadū,]*

ʿadū olmak [2] *Düşman olmak.*

Sen baña yār olalı ben geçmişem her yārden / Cümleten baña **ʿadū olmış** durur māl ü ʿayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 2). [ʿadū olmış, -mış]*

Her ḳaçan ḫalḳ-ı cihān ola cevāb ile ʿadū / ʿĀḳil olan kimsenüñ sīnede olmaz kīnesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 3). [ʿadū ola, -a]*

āfāḳ [23] *Ufuklar, göğün etrafı, dünyanın köşesi bucağı. (Bu kelime Dîvan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Lemʿası şems-i vücūduñ virdi **āfāḳa** żiyā / O żiyādan şevḳ irüp eşyā didi yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 1). [āfāḳa, -a]*

āfāḳa atmak [1] *Kulak arkası etmek, dikkate almamak.*

Sen Murāduñ bu kelāmın **atma āfāḳa** şaḳın / Gördi anı bir ḫayāl imiş geçüp gitdi meger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 5). [āfāḳa atma, -ma]*

āfāḳı ṭutmak [1] *Ufku sarmak.*

Saʿd-ı ekber ṭāliʿ oldı çünki burc-ı ġaybdan / Lemʿası **āfāḳı ṭutdı** ʿizzet-i ʿulyā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 2). [āfāḳı ṭutdı, -dı]*

āfāḳ u enfüs[1] *Bütün çevre ve canlar.*

Ser-te-ser gezdüm ḳamu **āfāḳ u enfüs** ʿālemin / Bulmadum kūyından özge turmaġ içün bir maḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 3). [āfāḳ u enfüs,]*

afāḳ ve māfihā [1] *Dünya ve âhiret.*

Żaḥve-i kübrāda şems-i aʿẓam olmışdur bedīd / Cümle **afāḳa ve māfihāya** ṣalmış nūr-ı tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 2). [afāḳa ve māfihāya, -a, -(y)a]*

āferīde [1] *Yaratılmış, mahlûk, yaratık.*

Yazdı ḳalem ena’llāh sābıḳda bir cerīde / Sensin murād-ı ‘ālem ey cān **āferīde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 1). [āferīde,]*

āferīn [12] *Aferin, takdir ve övgü sözü. (Bu kelime Dîvan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Āferīn ṣad **āferīn** ẕihn-i Murāda āferīn / Vaḥdeti bu kesret-i aṣḥāb içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 5). [āferīn,]*

āferin itmek [1] *Beğenilmek, alkışlanmak.*

Eşkümi gördükde deryā **āferin itdi** baña / Benden artuḳdur yaşuñ v’Allāhi ḫayrānum saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 1). [āferin itdi, -di]*

āfet [1] *Sakınılması gereken, tehlikeli, insana büyük zarar verecek olan kimse veya durum.*

Ey nihānī sırruñı fāş itme **āfet** vaz gel / Degme kesde şimdi bulınmaz emānet vaz gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 1). [āfet,]*

āfitāb [9] *Güneş.*

Ẕerredür ol cemāl-i Mevlādan / ʿĀleme viren **āfitāb** żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 7). [āfitāb,]*

Ṭāḳat olmaz şeb-pere çeşminde çün kim nūr içün / Māh-tābum ḫāṭır içün ṭoġmasun mı **āfitāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 2). [āfitāb,]*

Nūr-ı ʿaksidür viren revnaḳ cihānuñ vechine / Lemʿasınuñ lemʿasıdur **āfitāb** altındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 2). [āfitāb,]*

Şeb-pere olmaz muḳābil **āfitābuñ** tābına / Bir degül nā-būd olanlar ile maḥrem būdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 2). [āfitābuñ, -uñ]*

ʿĀlem münevver oldıġı şundandur añla kim / Berḳ-i yüzüñ seḥerde ṭutar **āfitāba** yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 4). [āfitāba, -a]*

Cemāl-i ḫüsn irişür **āfitābdan** ḳamere / Ḳamer żiyāsı durur berḳ uran bu baḥr u bere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 1). [āfitābdan, -dan]*

Şerḥ eyledüm ḫayātum maşrıḳda **āfitāba** / Şerminden oldı aḫmer düşdi varup ḥicāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 1). [āfitāba, -a]*

II Sevgili, dost.

Şerḥüm içün kitābuma yüz ṭutmışam yine / Ben māhum **āfitābuma** yüz ṭutmışam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 1). [āfitābuma, -um, -a]*

Dünyā karañudur güzelüm sensizin baña / Aydın iden anı baña sen **āfitābdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 3). [āfitābdur, -dur]*

āfitāb-āsā [1] *Güneş gibi.*

Şeb-i hicrānda nā-peydāyam ey meh rū ʿināyet ḳıl / Bu ẕerre ḳadre pertev ṣal ḥabībüm **āfitāb-āsā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 5). [āfitāb-āsā,]*

āfitāb-ı ezel [1] *Ezel güneşi.*

Āfitāb-ı ezelüñ saʿd ile ḳılmışsa ṭulūʿ / Ḳamere olsa muḳābil ola aʿlā güẕeri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 2). [āfitāb-ı ezelüñ, -ün]*

āfitāb-ı ḥüsn [1] *Güzellik güneşi.*

Dem durur demler yudar bu fürḳat içün dil meded / **Āfitāb-ı ḥüsnüñeyüz** hem çü laʿl-i nāra biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 3). [āfitāb-ı ḥüsnüñeyüz, -ün, -e, -(y)üz, -]*

āfitāb-ı neyyir olmak [1] *Parlak, nurlu güneş olmak.*

Āfitāb-ı neyyir oldum tāb-baḫşam ʿāleme / Pertevümle bildüm ayru nesne yoḳ dildārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 2). [āfitāb-ı neyyir oldum, -du, -m]*

āfitāb-ı ʿālem olmak [1] *Âlemi aydınlatan güneş olmak.*

Āfitāb-ı ʿālem oldı dil ḳamu seyyāredür / Merd-i vāḥiddür ḳamu ʿālem bilürler nāzını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 2). [āfitāb-ı ʿālem oldı, -dı]*

ʿāfiyet [1] *Sağlık, esenlik.*

Ḥaḳḳ-ı ḳadri bilür iseñ iresin maʿrifete / Maʿrifet bezmine var kim iresin **ʿāfiyete** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 1). [ʿāfiyete, -e]*

ʿ**āfiyet bulmak [1]** *Rahat etmek.*

Fe'dḫulūhā ḫālidīn āvāzesin gūş eyleyen / Dāḫil olup her elemden **buldı** anlar ʿ**āfiyet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 3). [ʿāfiyet buldı, -dı]*

ʿafū[1] *Affeden, merhametli.*

Eylik eyle saña yavuz ṣanana / Diler iseñ ki raḥmet ide **ʿafū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 2). [ʿafū,]*

ʿafv [4] *Af, suçunu bağışlama, bağışlamak.*

Cürmüm çü benden estaġfiru'llah / **ʿAfvuñ** çü senden estaġfiru'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1439, Beyit 1). [ʿafvuñ, -un]*

İşüm ser-cümle ʿiṣyan u ḫaṭādur / Saña lāyıḳ olan **ʿafv** u ʿaṭādur *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 3). [ʿafv,]*

Benüm senden ümīdüm **ʿafv** u raḥmet / Kerīmā ḳādirā ḳıl baña şefḳat *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 44, Beyit 6). [ʿafv,]*

Saña lāyıḳ olan **ʿafv** u ʿaṭādur / Baña lāyıḳ olan cürm ü ḫaṭādur *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 17). [ʿafv,]*

ʿafv-ı ḫaṭā ḳılmak [1] *Hataları affetmek.*

ʿAfv-ı ḫaṭā ḳıl ey Ḥaḳ eyle ʿaṭāña lāyıḳ / İḥsān ile ʿaṭāña ẕerre gerek bahāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 4). [ʿafv-ı ḫaṭā ḳıl,]*

ʿ**afv-ı raḥmān [1]** *Allah'ın affı, bağışlaması.*

Re'fet ü raḥmetde gördüm merḥamet emrin tamām / ʿ**Afv-ı Raḥmān** ile uçmaġa girürler ḫāṣ u ʿām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 1). [ʿafv-ı raḥmān,]*

ʿ**afv itmek [1]** *Affetme,bağışlama.*

Ola kim merḥamet ḳılup günāhuñ ʿ**afv ide** ol şāh / Ḳabūl ola senüñ tevbeñ nitekim tevbe-i ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 5). [ʿafv ide, -e]*

ʿ**afv u ġufrān [1]** *Affetme ve bağışlama.*

ʿ**Afv u ġufrān** oldı Ḥaḳḳuñ kārı çün ġāfirlere / Maġfiretler bulasın ġāfir iseñ yevmü'l-ḳıyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 3). [ʿafv u ġufrān,]*

aġ [1] *Beyaz. II Gözün beyaz kısmı.*

Keşf ideli Murādī bu emṣār ḳavmini / Ḥayret baṣar ḳamuyı naẓardan bu **aġuma** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 5). [aġuma, -um, -a]*

aġı ḳaradan seçmek [1] (Deyim) *Akı karadan seçmek, ayırt edebilmek. II İki şey arasındaki farkı anlamak.*

Maʿānī gencinüñ miftāḥıdur fettāḥ olan evvel / Bunı fehm itmeyen hergiz **seçer** mi **aġı ḳaradan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 4). [aġı ḳaradan seçer, -er]*

aġ ile ḳara [13] *Ak ve siyah. II İyi ve kötü, doğru ve yanlış.*

Gözleme iki cihānuñ aġ ile ḳarasını / Her göz açup yumduġuñca **aġ u ḳara** sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 2). [aġ u ḳara,]*

Nāmdan nām itdi nāmın neng ü nāmın terk idüp / Pes gelüp **aġ u ḳarayı** ḳıldı **ḳara ile aġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 3). [aġ u ḳarayı, -(y)ı]*

Saḳā min ḥāmihi selmā ve ke'si dürre'i beyżā' / Şu kim içmeye bu cāmı ne bilsün **aġı ḳaradan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 4). [aġı ḳaradan, -dan]*

Maḥż-ı ḥaḳā'iḳ oldı bu kim ẓāhir itdi 'ışḳ / 'Işḳa düşen nedür bu cihān **aġ u ḳarasın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 4). [aġ u ḳarasın, -sın]*

Meslek olalı bize rāh-ı Ḫudā-yı celīl / Baḳmadı 'ālemlerüñ **aġ ile ḳarasına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 4). [aġ ile ḳarasına, -sı, -(n)a]*

Çün 'avn-i baṣar oldı bize bizdedür elṭāf / Oldur bizi gözleyici **aġ ile ḳarada** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1412, Beyit 2). [aġ ile ḳarada, -da]*

Geçdi sūd ile ziyānından göñül dīvānedür / ʿAynına gelmez ebed dünyāñuñ **aġ u ḳarası** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 4). [aġ u ḳarası, -sı]*

II Sevgili dışındaki her şey, masiva.

Cān terkin her kim eyler ol bulur cānāna yol / Yol bulur mı şol ki ġayruñ **aġ u ḳarasındadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 5). [aġ u ḳarasındadur, -sı, -n, -da, -dur]*

Dutan cenābuña yüzin geçmek gerekdür ġayrıdan / Ḫūn eyleyüp eşkini ḳosun **aġ ile ḳarayı** ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 2). [aġ ile ḳarayı, -(y)ı]*

Ḳara vü aġı farḳ itmez açan sevdā vü beyżāyı / Bulan sırr-ı ev-ednā geçer ol **aġ u ḳaradan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 3). [aġ u ḳaradan, -dan]*

Saña müştaḳ olalı dil cümleden ḳıldı güẕār / Baña sensin pes n'idem pes **aġ ile ḳarayı** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 2). [aġ ile ḳarayı, -(y)ı]*

Cān ü cismi terk idüp dil çıḳmayınca aradan / Bilmez idi n'eydügin çeşminde **aġ u ḳarasın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 4). [aġ u ḳarasın, -sın]*

Ḥayāt-ı cāvidān iste n'idersin bu fenā milkin / Cemāl-i yāri seyr eyle n'idersin **aġ u ḳarayı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 3). [aġ u ḳarayı, -(y)ı]*

Aġ u ḳarası ʿaynuñuñ birbirine ḳarābeti / Ḫāṭıruña alup bunuñ remzini dilde yaz kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 4). [aġ u ḳarası, -sı]*

Murādī server olmışdur ʿulūmına nihāyet yoḳ / Kitābın ezber itmiş oḳımaz **aġ u ḳarasından** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 5). [aġ u ḳarasından, -sın, -dan]*

aġ ile ḳarasını gözlemek [1] *Ak ile karayı, iyi ve kötü yanları düşünmek.*

Gözleme iki cihānuñ aġ ile ḳarasını / Her göz açup yumduġuñca aġ u ḳara sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 2). [aġ ile ḳarasını gözleme, -me]*

aġ [1] *İplik, sicim veya tel gibi malzemeden kafes şeklinde örülmüş, göz göz seyrek örgü // zülüf.*

Giriftār oldı murġ-i dil nigāruñ zülfi **aġında** / Göricek dāne-i ḫāli o māhuñ gül yañaġında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 1). [aġında, -ı, -n, -da]*

āgāh[3] *1. Haberdar, basîret sâhibi, sırlara vâkıf, müteyakkız.*

Tertīb nedür cümle bilürsin bu rumūzı / **Āgāhuña** baḳ ger dil-i āgāhı severseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 3). [āgāhuña, -un, -a]*

Olmaġıl ḫayvānveş her maʿnīden alġıl ḫaber / Yolda ḳalma ac gözüñ **āgāhı** senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 2). [āgāhı,]*

Cāvidānī maʻrifetdür añla sırr-ı men ʻaref / Āgāh olam dir iseñ vaḳtüñ geçür **āgāhda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 2). [āgāhda, -da]*

āgāh eylemek [1] *Haberdar etmek.*

Ey Murādī iki cihān sende / Bizi vāḥidden **eylegil āgāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 5). [āgāh eylegil, -gil]*

āgāh ol [14] *Haberdar olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bil ve **āgāh ol** göñül taḳdīr-i Ḫaḳdur cümle kār / Ey kemālüm gözleyen kārumda gözle kim ne var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 1). [āgāh ol,]*

ağarmak [2] *Ağarmak, beyazlamak.*

Yetişdi bir daḫı ʿālem ḳocaldum rīşüm **aġardı** / Tenüm inceldi şol resme ṣanasın ince tār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 4). [aġardı, -dı]*

Nice bir nāzenīn ʿömrüñ giçe ġafletde sevdāda / Saçuñ **aġarmada** ḳalbüñ ḳararmaḳ üzredür her an *(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 3). [aġarmada, -ma, -da]*

āġāz eylemek [1] *Başlamak.*

Dile ʿālemde kim olur dem-sāz / Şerḥ-i maʿlūma eylese āġāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 1). [āġāz eylese, -se]*

āgāz-ı ḥikmet [1] *Hikmet, bilgelik başlangıcı.*

ʻAceb **āgāz-ı ḥikmetdür** ḥakīmüñ ḥükm-i kübrāsı / Delīl-i bī-ʻibāretdür baña bu ḥükm-i kübrāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 4). [āgāz-ı ḥikmetdür, -dür]*

āġāz itmek [2] *Başlamak.*

İdelüm anda duʿayile niyāza **āġāz** / Bulalum ʿuzleti pes cümleye ʿizzet idelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 2). [āġāz idelüm, -elü, -m]*

Nehc-i rāh-ı müstaḳīme ṭoġrılup **āgāz idüp** / Ġāyet-i ʿulyāda buldı ʿizzet ile iḳtirān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 3). [āgāz idüp, -üp]*

ağlamak [33] *Ağlamak, gözyaşı dökmek.*

Firāḳa **aġlayan** oldur ḥarām eyleyüben ḫvābı / Göñülle bile pür-ġamdur cemāli gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 4). [aġlayan, -y, -an]*

Bu gözüm māh-ı nev gördükçe ḳılmañ ʿayb **aġlarsa** / Anuñ **aġladuġı** oldur ki bir ḳaşı hilāl ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 4). [aġlarsa, -r, -sa]*

Āh kim vuṣlat demin andukça her an **aġladur** / Vuṣlatuñ fehm itmeyenler bilmedi hicrān nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 2). [aġladur, -dur]*

Beni **aġlatma** didüm ey gül-i ḫandānum gel / Didi kim bülbül olan āh ü fiġāna yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 3). [aġlatma, -t, -ma]*

Sünbüle ḳarşu ger **aġlar** isem ʿayb itme baña / Baḳduġumca aña ol zülfi muṭarrā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 3). [aġlar, -r]*

Şol ḳadar **aġlamışam** ḥumret-i hicrān ile kim / Eşk-i çeşmümi görelden yedi deryā iñler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 2). [aġlamışam, -mış, -am]*

Çoḳdan **aġlardı** bu gözüm ḳanı / Añlamasa anı ḥayāl-i nigār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 2). [aġlardı, -r, -dı]*

Gülşen-i ḥüsnüñ görelden bülbül-i cān **aġlamaz** / Rūy-i zībāñı görelden çeşm-i giryān **aġlamaz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 1). [aġlamaz, -maz]*

Bu meseldür nehr ola çün baḥr-ı ʿummān **aġlamaz** / Sen ruḥ-ı dil-cūyı cānā göreli bu dīdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 2). [aġlamaz, -maz]*

ʿĀlemüñ ʿilmindedür olmaḳ ḳader ʿālemleri / Bu ecilden anuñ içün merd-i meydān **aġlamaz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 4). [aġlamaz, -maz]*

Men be-kā min miḥnetin lā-ʿaḳluhu lā-fehmühü / Ey Murādī rāżī olan Ḥaḳḳa bir an **aġlamaz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 5). [aġlamaz, -maz]*

Ger Murādīde celāl ile cemāli göresin / Dönmezüz **aġlayasın** hiç bu hey'etden biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 5). [aġlayasın, -y, -asın]*

Yā Rab inṣāf vir ol Aḥmed-i muḫtār ḥaḳḳı / Nice bir **aġlada** biz o ḳaşı ṭuġrāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 5). [aġlada, -a, -]*

Çāk itdi yed-i ḥayret bu sabr-ı girībānın / Bilmem ne ola ḥikmet **aġlamaġa** ṭāḳat yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 2). [aġlamaġa, -maġ, -a]*

Bāġ-ı felek içre begüm açıldı mı bir gül / Kim üstine anuñ varup **aġlamaya** bülbül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 1). [aġlamaya, -ma, -ya]*

Çoḳdan **aġlardı** gözüm yaşın döküp / Anı eglendürmeseydi ger ḥayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 6). [aġlardı, -r, -dı]*

Ben Murādī ile ey meh olalı senden cüdā / Ṭaġ u ṣaḥrā bile **aġlar** ṣanma tenhā aġlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 5). [aġlar, -r]*

Gül yüzüñden ayrulalı bülbülāsā **aġlaram** / Eyleyüp Ḥaḳdan viṣālüñi temennā **aġlaram** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 1). [aġlaram, -r, -am]*

Gül yüzüñden ayrulalı bülbülāsā **aġlaram** / Eyleyüp Ḥaḳdan viṣālüñi temennā **aġlaram** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 1). [aġlaram, -r, -am]*

Anduġumca laʿl-i mey-gūnuñla çeşm-i mestüñi / İki gözden yaş yirine āb-ı ḥamra **aġlaram** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 2). [aġlaram, -r, -am]*

Ḳāmet-i bālānı añup ey meh-i burc-ı şeref / Serv ü şemşādı ḳaçan ḳılsam temāşā **aġlaram** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 3). [aġlaram, -r, -am]*

Ölmedüm yolına sen cānānenüñ ḳurban diyü / Gelse cānā her ḳaçan kim ʿīd-i ażḥā **aġlaram** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 4). [aġlaram, -r, -am]*

Ben Murādī ile ey meh olalı senden cüdā / Ṭaġ u ṣaḥrā bile aġlar ṣanma tenhā **aġlaram** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 5). [aġlaram, -r, -am]*

Sāmiʿ-i ṣavt olan kişi buldı necāt-ı cāvidān / **Aġlayu** ḳıldı tā ebed oldı evrāda ṣol k'aṣem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 4). [aġlayu, -y, -u]*

Ey hilāl ebrū güneş yüzlü ṣaçı leylüm benüm / Gice gündüz **aġlaram** ben sen meh-i tābān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 5). [aġlaram, -r, -am]*

Nice bir **aġlayayın** derd ile hicrānuñ içün / Dostum eyle teraḥḥum baña öz cānuñ içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 1). [aġlayayın, -ya, -yın]*

Muʿammā oldı ismüñ nükhetinden çün gül-i aḥmer / Anuñ çün ʿandelīb **aġlar** aña ḳarşu çıḳup yaza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 2). [aġlar, -r]*

Ne demdür bu demüñ kim **aġladur** dem ʿāşıḳa hicrüñ / Velīkin bir dem-i vaṣlüñ ṭutar biñ dem yirin demde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 3). [aġladur, -dur]*

Beni **aġlatma** senüñ ḥüsn ü cemālüñ ḥaḳḳı / Cāyı ḥasretde bizi eyleme gel āvāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 3). [aġlatma, -t, -ma]*

Rüsūm-ı ʿāleme ʿaḳl ile nāẓır olduñ ise / Ġam ehlin **aġlayuben** gülme şād-mān olana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 3). [aġlayuben, -yuben]*

Aġladuġumca derd ile ben mübtelā Murād / ʿIşḳ odı eyledi daḥı sūzān bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 7). [aġladuġumca, -duk, -um, -ca]*

Çü böyledür Ḫudāya ne ḳılalum / Dem-ā-dem **aġlayalum** yā ḳılalum *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 13). [aġlayalum, -yalum]*

II Yağmurun yağması.

Māye-i ḥikmetdedür taḳdīr-i ḥükmüñ pāyesi / Dürr-i beyżā olmasaydı ebr-i nīsān **aġlamaz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 3). [aġlamaz, -maz]*

aġlayu aġlayu [1] *Ağlaya ağlaya.*

Hicr-i yār olduḳda aḳsun gözlerüñden ḳanlu yaş / **Aġlayu aġlayu** dā'im vuṣlat eyle ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 4). [aġlayu aġlayu,]*

aġlāl [1] *Kelepçe.*

Dimiş raḳīb yāre ḳulunam eli baġlu / Bend olsun aña yā Rab **aġlal** ile selāsil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 6). [aġlal,]*

aġmak [2] *Yükselmek, çıkmak.*

Ṭūr-ı Mūsāda ṭolandum nice māh u nice sāl / Ṭūr-ı cisme **aġmayınca** bilmedüm ḳurbet nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 3). [aġmayınca, -ma, -(y)ınca]*

Aḳıtma yaşumı ey nūr-ı dīde / Göge **aġdurma** bu āh u fiġānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 2). [aġdurma, -ma]*

aġu [2] *Zehir, acı.*

Enīs olalı ʻışḳuñla dilüm bir leẕẕet almışdur / Baña **aġudan** acıdur lisānum ger uram ḳande *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 4). [aġudan, -dan]*

Aldanup ḳalmaġıl ārāyişine dünyānuñ / ʻAḳıl olan ḳata mı el ile **aġu** aşına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 4). [aġu,]*

āgūş itmek [1] *Kucaklamak.*

İki gözümi iki yüze baḳmadan menʿ eyledüm / Birlükde sābit olmışam dildārumı **āgūş idem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 2). [āgūş idem, -em]*

aġyār [18] *Yabancılar, başkaları.*

Minnetüm şol ḫāledür kim bilmeye **aġyār** anı / Raġbetüm şol ḳāledür kim ibtidā olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 2). [aġyār,]*

Gerekmez yārdan ġayrı baña **aġyārdur** cümle / Ser-i kūyuñdan özge şanma bir yirde ḳarār ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 3). [aġyārdur, -dur]*

ʿĀrif olup beni añlamadı deyyār neyem / Yār bilmez nice bilsün beni **aġyār** neyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 1). [aġyār,]*

Arada olsa yine nice nice nāz u niyāz / Bilmeye duymaya ol işleri **aġyār** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 2). [aġyār,]*

Ḥamdü li'llāh olup **aġyardan** ʻālem ḫālī / Ṣoḥbet itdi iki deryā yine tenhā bu gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 2). [aġyardan, -dan]*

Ey Murādī çü seni añlayumadı **aġyār** / Her ne güftāruñ ola söyle hemān yārāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 5). [aġyār,]*

II Rakip.

Yār ile yār olup çün geldi aradan **aġyār** / Olmadı cümle nāḳış virildi her kerāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 3). [aġyār,]*

Yāre yār olduġumuz şanma dilā meccāna / Hāy **aġyāruñ** elinden ne eẕā çekmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 2). [aġyāruñ, -uñ]*

Yār ile rāzumı benüm **aġyār** duyamaz / Ol ḳande idi yār ile vār iken ülfetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 934, Beyit 3). [aġyār,]*

Rāżıyam her ne gelürse yār içün **aġyārden** / Çekmezem hergiz elem ben dāmen-i dildārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 1). [aġyārden, -den]*

Yār içündür çekdügüm ġam çekmezem **aġyārden** / Heybet oldum çünki gördüm dīde-i tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 1). [aġyārden, -den]*

Ḳamu yārin ḳılupdur cümle **aġyār** / Ümīdi bu ki yāri ola yāri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1560, Beyit 4). [aġyār,]*

Cümle ʿālem ṣūreti āyīne-dār / Ḥāşa li'llāh göstere **aġyāra** rūy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 4). [aġyāra, -a]*

II Allah'tan başka her şey, mâsivâ.

Murādīnüñ nedür sırrı Ḫudādan ġayrısı bilmez / Ḫudādur çün anuñ yāri ne ġam ger ġayr ola **aġyār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 5). [aġyār,]*

Delidür şol ki yāri terk idüp meyl ide **aġyāra** / Bulayduñ sen eger çāre zamāna açmaz idüñ göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 4). [aġyāra, -a]*

Ġayre yāriz bize ġayr oldı ḥicāb ʿayn-ı ḥicāb / Āşināyuz bize ẓann itme ki **aġyār** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 743, Beyit 4). [aġyār,]*

Dilerseñ yār ile yār olmaġa terk eyle **aġyārı** / Bıraḳ nāmūs ile ʿārı hemān dīdārı seyr eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 3). [aġyārı, -ı]*

Sādıḳ iseñ ey göñül iḳrārda / Yārda ol olmaġıl **aġyārda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 1). [aġyārda, -da]*

aġyār-ı nā-hemvāre [1] *Kötü rakip.*

Rāzümi bildürmezem **aġyār-ı nā-hemvāre** ben / Genc-i sırra dā'imā çün ḥākim-i aʿlā menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 3). [aġyār-ı nā-hemvāre, -e]*

aġyār olmak [5] *Yabancı olmak, dost olmamak.*

Murādī yār ile yār ol ḳamu cümleye **aġyār ol** / İşükde ṭurma tekrār ol al imdi pīrden himmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 6). [aġyār ol,]*

Cümle cihān **aġyār olursa** ʿaynuma gelmez benüm / Ben ʿāşıḳ-ı bī-çāreye olsun hemān tek yār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 5). [aġyār olursa, -ur, -sa]*

Yār ile yār olaldan dil ġayra **oldı aġyār** / Ġayrıyı terk idelden ṣāḥib-vaḳār idüpdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 2). [aġyār oldı, -dı]*

Bu yirde bir olmaġ içün ikilik itmem iḫtiyār / **Aġyār oluben** ġayrıya cānāne-i ʻışḳam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 4). [aġyār oluben, -uben]*

Gerekmez bize hergiz **olan aġyār** / Bize ol lāzım olur kim ola yār *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 13, Beyit 3). [aġyār olan, -an]*

aġız [5] *Ağız, dudak.*

Ruḫuñ mir'ātına ḫayrān olaldan ṭūṭī-i cānum / Zebānı ditrer **aġzında** ḳaçan ol olısar epsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 4). [aġzında, -nda]*

II Dil, konuşma.

Elüme **aġzuma** aldurma benüm maḥrūmāt / Bańa her demde mubāḥ eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 4). [aġzuma, -m, -a]*

Bilmişem her dem beni dildār benden yeg sever / Āh **aġzından** velīkin almaġa iḳrār güc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 3). [aġzından, -ın, -dan]*

Necātum çün temennāda muʿammer eylemiş kārın / Bu ḥaysiyyetden almışdur ḥabīb **aġzından** iḳrārın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 1). [aġzından, -ı, -(n)dan]*

Gülşende ḳıldı bülbül-i gūyā ḥikāyeti / **Aġzından** itdi ġoncenüñ işbu rivāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 1). [aġzından,]*

āh [48] *"Ah!" özlem, üzüntü, sevgi bildiren ünlem. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nice bir ʿāşıḳlaruñ **āhiyle** zār içre ḳala / Aç niḳābuñ göreler yüzüñ bulalar tā şafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 4). [āhiyle, -i, -(y)le]*

āh çekmek [1] *Âh etmek, hasret çekmek, inlemek.*

Her ḳaçan **āh çekem** derd ile Eyyūb-ṣıfat / Acıyup āhuma her zīr ile bālā iñler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 3). [āh çekem, -em]*

āh-ı göñül āteş [1] *Gönül ahının, eleminin ateşi.*

Yıḳmaġıl ḫāṭırını kimsenüñ ey dil zinhār / Kimse ḳarşu durımaz **āh-ı göñül āteşine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 2). [āh-ı göñül āteşine, -(n)e]*

āh-ı maẓlūmān [1] *Zulme uğrayanların ahı.*

Ey Murādī bār-gāh-ı ḫażrete eyle niyāz / Cürm-i eflāk **āh-ı maẓlūmāna** ḫā'il olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 5). [āh-ı maẓlūmāna, -a]*

āh-ı seḥer [2] *Seher vakti çekilen ah.*

ʿĀşıḳlaruñ ḫarāreti derd ü cigerdedür / ʿĀlemde her ne kim ola **āh-ı seḥerdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 1). [āh-ı seḥerdedür, -de, -dür]*

Āh-ı seḥer oḳı geçer nüh feleküñ siperlerin / Biz bilürüz me'ālümüz nāle vü āhı n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 3). [āh-ı seḥer,]*

āh-ı seḥer eylemek [1] *Seher vakti ah etmek, acı çekmek.*

Ḫ∨ābuñdan uyan ġafletüñi dīdeden ezber / Aldanma ḫayālāta var **āh-ı seḥer eyle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 4). [āh-ı seḥer eyle,]*

āh-ı seḥergāh [1] *Seher vakti feryadı.*

Bilemez kimse ḫaḳīḳat bu Murādī līkin / Ne bilür ḥikmet-i ʿışḳ **āh-ı seḥergāhumdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 5). [āh-ı seḥergāhumdan, -um, -dan]*

āh itmek [6] *Feryat etmek, inlemek, şikâyet etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Hiç meḳābirden yańa varduñ mı urduñ mı ḳulaġ / **Āh idüp** dest-i ecelden derdnāk olmış yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 3). [āh idüp, -üp]*

āh ile efgān[2] *İnleyişler ve feryatlar.*

Zāhidā vird ü duʿāyı bize tārīf eyleme / ʿĀşıḳuñ vird ü duʿāsı **āh ile efgān** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 2). [āh ile efgān,]*

Vaṣl olmaġı isterseñ ol şāh-ı dil-ārāya / Artur yüri eksiltme sen **āh ile efġānı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 6). [āh ile efġānı, -ı]*

āh ile feryād [1] *Ağlayıp inleme, çok üzülme.*

Benüm **āh ile feryādum** ve çeşmüm yaşın isterseñ / Bisāṭında varup seyr eyle kim ṭôlāba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 2). [āh ile feryādum, -um]*

āh ile feryād eylemek [1] *Çok inlemek, acı çekmek.*

Bu Murādī ḳulınuñ göñlini çün almaz ele / Ḥaşre dek **eyleyiser āh ile feryād** göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 5). [āh ile feryād eyleyiser, -(y)iser]*

āh ile zārı ḳılmak [1] *Ağlayıp inleme, perişan olma.*

Göñül ġam-gīn gözüm nem-gīn yaşum ḳana boyanmışdur / Ḳıluram āh ile zārı güzel ben mübtelā senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 6). [āh ile zārı ḳıluram, -ur, --am]*

āh ḳılmak [4] *Derin bir keder veya özlemle içten gelerek ah demek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳalbümi rūşen eyle 'ışḳuñla / Olmayam tā ki ayru **ḳılmayam āh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1220, Beyit 4). [āh ḳılmayam, -ma, -(y)am]*

āh kim [3] *Manevi bir acıyı, pismanlık ve ümitsizlik duygusunu pekistirmeye yarayan ses taklidi sözcük.*

Āh kim şerḥ itmek içün ḫālümüz gelmez dile / Şerḥini anuñ yine bu şerḥ-i bürhānum ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 1). [āh kim,]*

Āh kim oldı ḥabīb içün bugün ġavġā yine / Ṣulḥ olınmadı didiler pes gelüñ ferdā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 1). [āh kim,]*

Āḫiret fikrin ider ḳalmadı ḫānum şimdi / **Āh kim** ġaflet ile geçdi zamānum şimdi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 1). [āh kim,]*

āh olmak [1] *Feryat, inilti ile dolmak.*

İki dünyāyı terk iden bu yola baş açıḳ giden / İşi dildār şevḳinden dem-ā-dem **āh olan** gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 2). [āh olan, -an]*

āh u efġān itmek [2] *Ah edip inlemek.*

Dutalı ʿışḳını başdan bilmediler ünsini / Ḥasretinden fürḳatinden **āh u efġān itdiler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 4). [āh u efġān itdiler, -di, -ler]*

Āhumı gūş eyledükce raḥmuñ artar dilberā / Lāki her dem **āh u efġān itdigüm** senden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 415, Beyit 4). [āh u efġān itdigüm, -düg, -üm]*

āh u fiġān [7] *Ağlayıp inlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥicāb urmış cemāline hevāyı virmiş ʿuşşāḳa / Eger ʿışḳa nişān ister iseñ **āh u fiġāndan** ṣor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 4). [āh u fiġāndan, -dan]*

āhum şerārı [1] *Ahımın kıvılcımı.*

Hicrüñ şebinde māhum çoḳdan nihān olurdum / **Āhum şerārı** baña ger olmasa mesā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 3). [āhum şerārı,]*

āhum şereri [1] *Ahımın kıvılcımı.*

Āhum şererindendür bu şems-i cihān-ārā / Oldıġı felek üzre ey şāh-ı cihān tābān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 4). [āhum şererindendür, -n, -den, -dür]*

āh ü hicrān itmek [1] *İnlemek ve kederlenmek.*

Bu ʿacebdür kim Murādī olmadı sende cüdā / Her seḥerde **āh ü hicrān itdigüm** senden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 415, Beyit 5). [āh ü hicrān itdigüm, -düg, -üm]*

āh ü vāy [1] *Ağlayıp inlemek, sızlanmak.*

Fiġān eyler idi saṭḥ-ı çemende / Anuñ dilinde **āh ü vāyı** gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 2). [āh ü vāyı, -(y)ı]*

āh ü zār [1] *Ağlama, inleme, feryat etme, sızlanma.*

Ġarḳ olalum mı hemān bu dīde-i ḫūn-bāra biz / Nice ṭāḳat virevüz cānā bu **āh ü zāra** biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 1). [āh ü zāra, -a]*

āh vāh ḳılmak [1] *Ah vah etmek, inlemek, sızlanmak.*

Çoḳdur günāhum yā ilāh sensin baña her dem penāh / Her dem ḳılurven āh vāh estaġfiru'llāh el-ʿaẕīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 940, Beyit 5). [āh vāh ḳılurven, -urven]*

aḫbāb [2] *Dostlar, bildik, tanıdık, sevilen kimseler.*

Çün muḥibbüñdür ḥabībüñ ey Murād / Kā'inātı saña **aḫbāb** añladum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 5). [aḥbāb,]*

Zerre-i nāçīze döndi dil diler ümmīdümi / Ḥayrete varıp yıḳıldı üşdi **aḫbāb** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 3). [aḥbāb,]*

aḫbār [4] *Haberler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫāme-i ʿilm-i ezel levḥe çü ḳıldı raḳam / Besmeleden ṣoñra bes yazdı bu **aḫbārumuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 4). [aḫbārumuz, -umuz]*

aḫbār-ı esrar [1] *Sırların haberi, bilgisi.*

Bi-ḥamdi'llāh ki minnetdür nice **aḫbār-ı esrāra** / Gelüp gūş urdılar her dem velī fāş olmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 3). [aḫbār-ı esrāra, -a]*

aḫbār-ı ḥüsn [1] *Güzelliğin haberleri.*

Aḫbār-ı ḥüsni ʿāleme yayıldı ser-te-ser / Günden güne şüyūʿ ile tāze ḫaberdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 3). [aḫbār-ı ḥüsni, -i]*

aḫcāb [1] *Utanma, engel, örtü.*

Bugün bezm-i ʿulāda meclis itdüñ ḥucbı kaldurduñ / Saña bir söz direm zinhār ṣaḳın olmasun **aḫcābuñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 5). [aḫcābuñ, -un]*

ʿahd [11] *And, yemin, söz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sābit eyle beni ḳavlümde ki ḳavlüñ ḥaḳdur / Ṣādıḳ oldı senüñ ʿ**ahdüñle** kelāmuñ ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 1). [ʿahdüñle, -ün, -le]*

ʿahde vefa kılmak [1] (Deyim) *Sözünde durmak, dostluk bağını korumak.*

ʿ**Ahde ḳılduñ** çün **vefāyı** eyledüñ iḳrāruñı / Kim nedendür keşf ḳılduñ yine pinhān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 4). [ʿahde, -e]*

'ahd eylemek [1] *Bir şeyi yapmak için kendi kendine söz vermek.*

Ḳālu belā bezminde çün **'ahd eyledüm** cānān ile / Ḥikmet kitābın oḳuyup ferzāne-i 'ışḳam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 3). ['ahd eyledüm, -dü, -m]*

ʿahd-ı ezel [1] *Ezelde, bezm-i elestte, verilen söz.*

ʿ**Ahd-ı ezelde** çün kim ʿışḳ oldı başa yazu / Her murġ-i bī-per ü pā bu dāneye iremez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 596, Beyit 4). [ʿahd-ı ezelde, -de]*

Ben seni sevmek ṭarīḳin bilmişemdür tā ezel / Oldı çün **ʿahd-ı ezelde** ʿışḳ-ı rūḥum hem-demi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 3). ['ahd-ı ezelde, -de]*

ʿahd-ı ferda [1] *Ertelenen vaat..*

Murādī rāżī olur mı bu ʿ**ahd-ı ferdāya** / Senüñ murāduñ olursa cihān olur uçmaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 5). [ʿahd-ı ferdāya, -(y)a]*

ʿahd-ı mīsāk itmek [1] *Anlaşma, sözleşme.*

ʿAhd-ı mīsāk itdi keşf-i cemāl / Açdı çün kim niḳābı didi belī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit 3). [ʿahd-ı mīsāk itdi, -di]*

ʿahdi bütün [1] *Tam sözlü, sözüne sadık.*

Bize ʿālemde hemān **ʿahdi bütün** yār gerek / ʿĀşıḳ-ı ḫasta-dile dīde-i ḫūn-bār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 743, Beyit 1). [ʿahdi bütün,]*

ʿahd ile peymān [2] *Söz ve yemin.*

Müstaḥkem idüp ʿ**ahd ile peymānını** anda / Oldı mütefekkir ḳıluben virdini ezber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 2). [ʿahd ile peymānını, -ı, -(n)ı]*

Mihr ü vefā nedür yā bu cevr ü cefā n'ola / Ya ara yirde ʿ**ahd ile peymān** olan nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 4). [ʿahd ile peymān,]*

ʿahd u peymān [3] *Kuvvetle verilen söz, yemin.*

Didi yārüm senüñle ḳande gitdi ʿahd ü peymānum / Didüm kim ʿ**ahd u peymānuñ** henüz yirinde sulṭānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 1). [ʿahd u peymānuñ, -un]*

Rabbüme ḳıldum duʿā ol dem ʿaṭāsın gözledüm / ʿ**Ahd ü peymānın** gözetdüm hem vefāsın gözledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 1). [ʿahd ü peymānın, -nın]*

Gel berü ey ʿilm-i erkān isteyen / Yārüñ ile **ʿahd ü peymān** isteyen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 1). [ʿahd ü peymān,]*

ʿ**ahd u peymānın ḳılmak [1]** *Söz ve yeminde bulunmak.*

Benümle ʿ**ahd u peymānın ḳılupdur** ol ṭabīb-i dil / Geçerven cān ü serden geçmezem iḳrārdan hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 2). [ʿahd u peymānın ḳılupdur, -up, -dur]*

ʿ**ahd u peymān olmak [1]** *Sözüne, yeminine sadık kalmak.*

Ne kim oldı arada ʿahd u peymān / Dinildi söylenildi evvel āḫir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 516, Beyit 2). [ʿahd u peymān oldı, -dı]*

āhen [1] *Demir.*

Çün sende durur bu ʿilm-i ʿirfān / Mūm ola Murādī tutsañ **āhen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 5). [āhen,]*

āhen-i bürhān itmek [1] *Sert, katı; doğruluğu kesinleşmiş delil.*

Umūr-ı dīde durur cümleten evāmir çün / **İder** olar da yirinde bir **āhen-i bürhān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 3). [āhen-i bürhān ider, -er]*

āhen-i ḳalp [1] *Kalp demiri; kılıcı.*

Pes andan şayḳal-i tevḥīdi ur sen **āhen-i ḳalbe** / Ola āyīne-i aṣfāleyin daḫı çü cām-ı Cem *(Murâdî Dîvânı, Gazel871, Beyit 3). [āhen-i ḳalbe, -e]*

āheng itmek [2] *Uyum sağlamak, eşlik etmek.*

Fiġān u nāleme **āheng ider** gülşende bülbüller / İder sīnem benüm naġme begüm çeng ü rebāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 2). [āheng ider, -er]*

Nālişümden ṭaġlar **āheng ider** āvāzuma / Derdümüñ pāyānı yoḳ gelmekde hicrān yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 2). [āheng ider, -er]*

ahibbā [1] *Dostlar; bildik, tanıdık, sevilen kimseler.*

Anuñ içün tārik olmışam **aḥibbā** ṣoḥbetin / Ḫalvet-i dilde ḳılam yār ile tenha ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 1). [aḥibbā,]*

āḫīlük [1] Kardeşlik; bünyesi içindeki esnaf birlikleri ustalar, kalfalar ve çıraklardan oluşan dinî-içtimâî teşkilat.

Ey Murādī **āḫīlük** bil degmenüñ kārı degül / Lāki sa'y it "Leyse li'l-insāni illā mā seʿā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 5). [āhīlük, -lük]*

âhir [51] *Nihayet, son. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Reng-i būyına cihānuñ cehd idüp aldanmaġıl / Evveli bir ṭatluraḳdur **āḫırı** ammā belā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 4). [āḫırı,]*

āḫir-ı dünya [1] *Dünyanın sonu.*

Erşed oldur ki bile **āḫır-ı dünyāyı** ḳamu / Ey göñül maʿrifet olmasa kişi olmaz ulu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 1). [āḫır-ı dünyāyı, -(y)ı]*

āḫirīn ü müntehā vü evvelin [1] *Son ve ilk.*

Sāḥa-i ḳudret bezenmiş aṣl-ı mevcūd evvelīn / **Āḫirīn ü müntehā vü evvelīn** ola hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 2). [āḫirīn ü müntehā vü evvelīn,]*

āḫir u āḫir [2] *Son, en son.*

Cemālüñ pertevi dünyā vü māfihādadur ẓāhir / Sen ol sulṭān-ı evvelsin ezelsin **āḫir ü āḫir** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 1). [āḫir ü āḫir,]*

Evvel ü evvele bidāyet yoḳ / **Āḫir ü āḫire** nihāyet yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 16, Beyit 2). [āḫir ü āḫire, -e]*

āhir u bāḳī [1] *Son ve dâimî, kalıcı.*

Fānī cihāndur bu cihān ḳıl yaraġuñı / Ḳalmaz kimesne **āhır u bāḳī** Ḥudā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 3). [āhır u bāḳī,]*

āḫirü'l-emr [1] *İşin sonu, akibet, en son.*

Her ki dünyāya meyl ider cānā / **Āḫirü'l-emr** irişür aña belā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 1). [āḫirü'l-emr,]*

āḫiret [14] *Ahiret, öldükten sonraki alem. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣaḳın aldanma fānīye beḳā iste ger ʿāḳilseñ / Gerekdür **āḫiret** milki ṭaleb ḳıl yaḫşı evṭāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 2). [āḫiret,]*

āḫiret-endīş olmak [1] *Ahireti düşünen olmak.*

Āḫiret-endīş ol ḳo ġafleti / ʿİbret-i fikr eyle dā'im ʿusreti *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 38, Beyit 2). [āḫiret-endīş ol,]*

āḫiret mā'ili [2] *Ahirete meyleden, ahirete kavuşmayı arzulayan.*

Āḫiret mā'ili dünyā sever añlama ṣaḳın / Şems-i bedre iren aẕvā sever añlama ṣaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 1). [āḫiret mā'ili, -i]*

Bu Murādī ne kim olmış ḳamu terk itdi hemān / **Āḫiret mā'ili** dünyā sever añlama ṣaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 5). [āḫiret mā'ili,]*

aḥkām [2] *Hükümler, kānunlar, emirler, buyruklar.*

Çeker tevḳīʿ-i ḳudret ḥükmini **aḥkāmına** dā'im / Virürüz yirlü yirine günehkār olmazuz hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 4). [aḥkāmına, -ı, -n, -a]*

Aḥkāmını muṣarraḥ idüp kilk-i ḳudreti / Mīm oldı anda ḥāmid elif hā vü dālına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 2). [aḥkāmını, -ı, -nı]*

aḥkām-ı ʿaynüñ lemʿası [1] *Asıl, gerçek hükümlerin, kararların ışığı, parıltısı.*

Ḥikmetüm ḥükmindedür **aḥkām-ı ʿaynüñ lemʿası** / Ġayr-ı ʿaynüñden geçerseñ fehm idersin ḥikmetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 3). [aḥkām-ı ʿaynüñ lemʿası,]*

aḥkem [2] *Çok güçlü, hükmedici.*

Cemīʿ-i ʿāleme ḥükmüñ yürür ey ʿālemüñ şāhı / Kim ola bir daḫı sulṭān çü sensin ḥākim ü **aḥkem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 12). [aḥkem,]*

Günāhuma muḳırram sensin aʿlem / Ne kim ḥükm eyler iseñ sensin **aḥkem** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 44, Beyit 5). [aḥkem,]*

ahmak [1] *Budala, akılsız, şaşkın.*

Bu cennāt ile ḥūra aldanursañ / Muḥaḳḳaḳ bilmişem kim sensin **aḥmaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 2). [aḥmaḳ,]*

Aḥmed [2] *Hz. Muhammed.*

Eḥaddan oldı ẓāhir çünki **Aḥmed** / Çü geldi ʿāleme dindi Muḥammed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 1). [aḥmed,]*

Müctemiʿ oldı çün ṣıfāt-ı eḥad / Ḳodılar gökde ismini **Aḥmed** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 1). [aḥmed,]*

Aḥmed-i muḫtār[3] *Hz. Muhammed.*

Ey Murādī saña her kimse mürebbī olımaz / Saña ʿilm ögreden ol **Aḥmed-i Muḫtār** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 5). [aḥmed-i muḫtār,]*

Ġayra biz baş egmezüz her bir ṭarīḳi n'eylerüz / **Aḥmed-i Muḫtār** ol başduġı izi isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 4). [aḥmed-i muḫtār,]*

Yā Rab inṣāf vir ol **Aḥmed-i muḫtār** ḥaḳḳı / Nice bir aġlada biz o ḳaşı ṭuġrāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 5). [aḥmed-i muḫtār,]*

Aḥmed-i muḫtār-ı ṭavr [1] *Hz. Muhammed'in davranışı, sünneti.*

Ey cemāl-i lā-yezālīden münevver bi'l-eḥad / **Aḥmed-i muḫtār-ı ṭavrın** mīm ü dāl añlar bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 4). [aḥmed-i muḫtār-ı ṭavrın, -ın]*

aḥmer olmak [1] *Kızarmak.*

Şerḥ eyledüm ḥayātum maşrıḳda āfitāba / Şerminden **oldı aḥmer** düşdi varup ḥicāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 1). [aḥmer oldı, -dı]*

aḫrāb [2] *Kulaktaki küpe deliği.*

Miyān-ı ḥayy u meyyitde gelüp yuḫyī yümīt **aḫrāb** / Cidāl idüp miyānını ider pes pāk-ender pāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 4). [aḫrāb,]*

Şerḥ olalı cürʿasından eylemiş **aḫrābı** derc / Manṭıḳ-ı ʿilm-i muʿammādan beyānīdur gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 3). [aḫrābı, -ı]*

aḫrār [1] *"Hür"ün cem'i. Serbest olanlar.*

Ḥürr-i aṣl oldum 'abādumdur ḳamu / Her ne var ednā ile **aḫrārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 3). [aḫrārdan, -dan]*

aḫrār ü ebrār [1] *Hür olanlar ve hayır sahipleri.*

Gel kemāl-i şerḥ-i muṭlaḳdan bilürseñ bir ḫaber / Senden olsun münteşir **aḫrār ü ebrāra** eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 1). [aḫrār ü ebrāra, -a]*

aḥsen [2] *Daha güzel, en güzel.*

Ḥüsnini **aḥsen** ḳılupdur çün didüm **aḥsen** aña / Virdi anı yevm-i evvelde daḫı mī'ād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 4). [aḥsen,]*

Cemāli āyine dutdı cemālüme ḳarşu / Cemālin añladum **aḥsen** yine cemālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 3). [aḥsen,]*

aḥsena'llāhu lehü men naẕare'l-iḥsānā bi-kemālin ve cemāli ve bi-luṭfin ve yesīr [1] *Bize ihsan edene Allah da kolaylıkla, güzellikle, lütufla ve kolaylıkla ihsan etsin.*

Aḥsena'llāhu lehü men naẕare'l-iḥsānā / Bi-kemālin ve cemāli ve be-luṭfin ve yesīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 2). [aḥsena'llāhu lehü men naẕare'l-iḥsānā bi-kemālin ve cemāli ve be-luṭfin ve yesīr,]*

aḥsen-i taḳvīm itmek [1] *Allah'ın her şeyi en güzel kıvamda(şekilde) yaratması (Tin Suresi 4. ayete atfen).*

Müfteḫir ben nice olmayam ki ey ṣāhib-cemāl / Her ne ẓāhir ola benden **aḥsen-i taḳvīm ider** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 2). [aḥsen-i taḳvīm ider, -er]*

aḥsen-i taḳvīm ḳılmak [1] *En güzel yaratılışta var etmek.*

Ḥaḳ seni **aḥsen-i taḳvīm ḳılup** ḫilḳatde / Ḥüsn ile ḫulḳı saña virdi bugün devletde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 1). [aḥsen-i taḳvīm ḳılup, -up]*

aḥsen-i vech [3] *En güzel tarz.*

Murādī **aḥsen-i vech** üzredür egerçi vücūh / Velī bu vech ile olmış durur ḳamu aḥvāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 5). [aḥsen-i vech,]*

Münteşirdür cümle-i āfāka medḥ-i ḥüsn-i yār / **Aḥsen-i vech** ile bildüm vaż'umı cānān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 3). [aḥsen-i vech,]*

Aḥsen-i vech ile bildürdi kemālinden eser / Neṣr olur ʿāleme ol vech ile ḥüsn-i ḫaberi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 2). [aḥsen-i vech,]*

aḥsen ḳılmak [1] *En güzeli yapmak.*

Ḥüsnini **aḥsen ḳılupdur** çün didüm aḥsen aña / Virdi anı yevm-i evvelde daḫı mī'ādda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 4). [aḥsen ḳılupdur, -up, -dur]*

aḥvāl [41] *Durumlar, içinde bulunulan haller, olup biten işler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

"Lā vü len"den geçmişüz sensin bilen **aḥvālümüz** / Başumuz ḳılduḳ ḳadem tā bulavuz rāh-ı rıżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 2). [aḥvālümüz, -(ü)müz]*

aḥvāl-ı cihan [1] *Dünya hali.*

Ey Murādī ṭarfetü'l-ʿayn oldı **aḥvāl-ı cihān** / Kimse ḳalbin münkesir ḳılma göñüldür çün zücāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 5). [aḥvāl-ı cihān,]*

aḥvāl-i pür-maʿnā [1] *Mânâ dolu hâller.*

Vücūdumdan beyān almaḳ beyān-ı bī-nihāyetdür / Hemān **aḥvāl-i pür-maʿnā** ʿināyetdür ʿināyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 1). [aḥvāl-i pür-maʿnā,]*

aḥvāl-i ʿulūm [1] *İlimlerin hâlleri, durumları.*

Ḥālet-i dilde durur her n'ola **aḥvāl-i ʿulūm** / Ḥālümüz maḥv olur elbette n'olursa ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 2). [aḥvāl-i ʿulūm,]*

aḥvāl-i ʿayn [1] *Kendi hâlim, durumum.*

Şerḥe gelmez bu benüm **aḥvāl-i ʿaynüm** bir nefes / Kim dilerse şerḥini bulmaġa terk itsün heves *(Murâdî Dîvânı, Müfret 23, Beyit 1). [aḥvāl-i ʿaynüm, -üm]*

aḥvāl ü kār [1] *Durum ve iş, vaziyet.*

Farḳ itmek içün ʿālemüñ **aḥvāl ü kārını** / Cümle żamīri ḳıldı musaḫḫar fu'ādına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 3). [aḥvāl ü kārını, -ı, -(n)ı]*

aḥvāl [ü] ṣıfat [1] *Sıfatın, vasfın durumu.*

Ey Murādī senüñ aḥvāl ile ḥālüñ ne ʿaceb / ʿAceb oldur görince sende bu **aḥvāl [ü] ṣıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 5). [aḥvāl-i ṣıfat,]*

aḫyānā [2] *Kâh kâh, arada sırada.*

Murāduñ sen murādısın anuñ ġayrı murādı yoḳ / Saña lāyıḳ olan oldur añasın anı **aḫyānā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 5). [aḫyānā,]*

Düşdi göñlüm cemālüñe cānā / Naẓar eyle ḳuluña **aḫyānā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 1). [aḫyānā,]*

aḫżar [1] *Huzur, nezd, makam.*

Maḫżarında ḥāẓır olmaḳ devlet-i ʿuẓmā durur / Şöyle kim **aḫżar** çün manẓaruñdur her vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 4). [aḫżar,]*

aḫẕ eylemek [1] *Almak, kabul etmek.*

Lāmi'-i şemsi eḥad nūrını beẕl eyledi dil / Ḳamer-āsā anı **aḫẕ eyledi** a'lādan dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 3). [aḫẕ eyledi, -di]*

ʿā'id [2] *Birine veya bir şeye mahsus, ona ayrılmış, tahsis edilmiş.*

Anuñ ḥüsnine ġāyet yoḳ hemān ḥaṭṭuñ saña **ʿā'id** / Muʿarrādur araluḳda bunı fikr eyle ḳıl iẕʿān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 4). [ʿā'id,]*

Ey cihān-ārāyişin seyr eyleyen ġāfil-mebāş / Seyr-i naḳş itmekde ne **ʿā'id** saña dīdārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 3). [ʿā'id,]*

ʿā'ile [1] *Akraba. II Pay hakkı olan.*

Manṭıḳum ezber iderseñ biline saña kelām / Behre-dār olmaz iseñ nefsüñi bil **ʿā'iledür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 4). [ʿā'iledür, -dür]*

ak [1] *Beyaz*

Senüñ kāruñ çü kāruñdur neden kāruñ müfevveżdür / Füyūżuñ ʿaynını **aḳdur** ḫalāṣ olam melāletden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 2). [aḳdur, -dur]*

aḳ u ḳara [2] *Beyaz ve siyah. II her şey, masiva.*

Her ne kim ister isem ben senden isterven hemān / Nesne ḳılmazam efendüm **aḳ u ḳarada** ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 3). [aḳ u ḳarada, -da]*

Murādī kimse fehm itmez sözüñi līk kāmiller / Kemāl ile olan kāmil ne ḳılsun **aḳ u ḳarayı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 5). [aḳ u ḳarayı, -(y)ı]*

ʿaḳabince [1] *Ardından, takiben.*

Derdini şol kişi görüp ide taḥammüli / Dermānını bulur ʿ**aḳabince** bu ġam degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 3). [ʿaḳabince,]*

aḳar şu [2] *Akarsu. II Söz, sedâ.*

Didiler çün recaʿnādan nidāyı / Revān olup aḳarlar çün **aḳar şu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1212, Beyit 3). [aḳar şu,]*

Murāduñ sözleri ʿayn-ı ḥaḳīḳat maḥż-ı ʿibretdür / Bu güftāra ḳulaġ ur ġayrı per-tāb it **aḳar şuya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 5). [aḳar şuya, -(y)a]*

aḳdāḥ [2] *Kadeh'ler, câmlar, bardaklar.*

Cürʿa nūş itdükde **aḳdāḥı** şıdum / Bāde-i nūş eylerem esrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 4). [aḳdāḥı, -ı]*

ʿAyn-ı vaḥdetden içüpdür nice **aḳdāḥ** ile mā / Bir şarāb-ı lā-yezālī mest u ḥayrān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 3). [aḳdāḥ,]*

aḳdes [1] *En kutsal.*

Ṭā'ir-i gülşen-i ḳudüs ḫvāce-i Rūḥ-ı Ḳudsdür / Cümlenüñ oldı **aḳdesi** eyledi çün ḥayā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 2). [aḳdesi, -i]*

aḳdes olmak [1] *En kutsal olmak.*

Muḳaddessin senün maḥbūbun oldı senden aḳdes bes / Ne cevhersin ki ġayrıda bulınmaz dürr-i nā-yābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 4). [aḳdes oldı, -dı]*

ʿ**āḳibet [17]** *Netice, son, nihayet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Furṣatı fevt itme ey dil ʿ**āḳıbet** bu dem geçer / İḫtiyār-ı ḫalvet it k'oldur ḳamudan ḫūb-ter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 1). [ʿāḳıbet,]*

ʿ**āḳibet-endīş olmak [2]** *Sonunu düşünen olmak.*

Ey Murādī ʿ**āḳibet-endīş olup** gözle tarīḳ / Ḳul olanlar ḥażret-i sulṭānadur fermān-ber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 5). [ʿāḳibet endīş olup, -up]*

ʿĀḳıbet-endīş olan dünyāda ġāfil olmadı / Kārını tedbir iden ʿālemde cāhil olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 1). [ʿāḳıbet-endīş olan, -an]*

ʿāḳil [59] *Akıllı kimse. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Māsivāyı terk idüben dünyādan bī-zār ol / ʿ**Āḳil** iseñ ey göñül ʿışḳ ile olġıl āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 2). [ʿāḳil,]*

ʿ**āḳil-i ḫūb [1]** *Güzel, latif akıllı kişi.*

Ḥużūr-ı vaḥdete meyl eyledi dil-i nālān / Cihān-ı kesrete mā'il olur mı ʿ**āḳil-i ḫūb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 4). [ʿāḳil-i ḫūb,]*

ʻāḳil-i kâmil [2] *Olgunluğa erişmiş akıllı kişi.*

ʻĀḳil-i kāmil iseñ eyle Murādī bu işi / İḫtiyār eyle ferāġat oturup vaḥdetde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 5). [ʻāḳil-i kāmil,]*

Bir laḥẓa devr ider felek niçün saña bunca emek / Ger **ʻāḳil-i kāmil** iseñ dünyādan olġıl sen beri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 2). [ʻāḳil-i kāmil,]*

ʿ**āḳil ḳılmak [1]** *Akıllı etmek.*

Bu remzi feṯḥ ider mi degme kimse / Meger ḳıla Murādī anı ʿāḳil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 5). [ʿāḳil ḳıla, -a]*

ʿ**āḳil olmak [11]** *Akıllı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu beḳā-yı ʿuzlet oldı ʿ**āḳil olan** kimsene / Pes Murāduñ ḳavli olmaz fikr-i rūşenden ırağ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 5). [ʿāḳil olan, -an]*

ʻaḳl [80] *Akıl. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Külliyet irişdi ʿ**aḳla** çün kim / Pes oldı ḥabīb-i ʿālem-ārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 3). [ʿaḳla, -a]*

ʿ**aḳla gelmek [1]** (Deyim) *Akla gelmek, düşünmek.*

Nāṭıḳum nuṭḳuma virmedi benüm ẕerre ḫalel / Her ne kim ʿ**aḳla gelürse** anı bilgil mevcūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 3). [ʿaḳla gelürse, -ür, -se]*

ʿ**aḳl almak [1]** (Deyim) *Aklını kaybetmek.*

Yaḳīne ʿilm iledürse ẕevī'l-ʿ uḳūl n'ider / Çü ʿ**aḳlın aldura** pes ilticāyı n'eyler dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 3). [aldura, -a]*

ʻaḳl atı [1] *Akıl atı.*

Her nice yügrük ola ẕevī'l-ʻaḳluñ **ʻaḳl atı** / Yolda ḳala irişmeye eser ayaġuma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367,4) Beyit [ʻaḳl atı,]*

ʻaḳla urmak [1] (Deyim) *Akla vurmak. II Akıllıca düşünmek, değerlendirmek.*

Murāduñ diñlegil ḳālin saḳın urġıl oñat ʻaḳla / Muʻammā-i ledün bilmek dilerseñ añla ḳālümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 5). [ʻaḳla urġıl, -gıl]*

ʿ**aḳl eylemek [1]** (Deyim) *Düşünmek.*

Ben taʿaḳḳul eylesem olmaz ʿaceb bu rāḥati / Kimsene ʿ**aḳl eylemez** miḥnetde ʿayn-ı rāḥatüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 2). [ʿaḳl eylemez, -mez]*

ʿ**aḳl-ı ʿālem [1]** *Herkesin aklı.*

Murādī işbu maʿnā fehmini bilmediler kimse / Bu yirde cümle ʿ**aḳl-ı ʿālemin** ḳāṣır durur el-ḥaḳ

(Murâdî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 5). [ʿaḳl-ı ʿālemin, -in]

‘aḳlı başa dirmek [3] (Deyim) *Aklını başına toplamak, akıllıca davranmak.*

Kimseye ḳılmaz vefāsız dehr içinde cāvidān / ʾ**Aḳluñı başuna devşür** ḫ∨āb-ı ġafletden uyan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 2). [ʾaḳluñı başuna devşür,]*

ʾĀḳil iseñ sen benüm ḳavlüme ḳā’il olasın / ʾ**Aḳluñı başuña devşür** ḫ∨āb-ı ġafletden uyan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 4). [ʾaḳluñı başuña devşür,]*

Murādī ḳavlini gūş eyle ‘aḳlı dir başa / Ḫudāyı ẕākir olup rūz u şeb senā eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 5). [‘aḳlı başa dir,]*

‘aḳlı başuña cem‘ eylemek [3] (Deyim) *Aklını başına toplamak. II Akıllıca düşünmek.*

Neden baġlanuben ḳalduñ bu mekkāruñ ḫayālinde / Gel **‘aḳluñ başuña cem eyleyüp** Ḥaḳdan rıżā iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 2). [‘aḳluñ başuña cem eyleyüp, -(y)üp]*

ʿAklı gel başuña cem‘ eyle eger ʿāḳil iseñ / ʿĀḳil oldur edeb ile vara rāhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 2). [‘aklı başuña cem‘ eyle,]*

‘Aḳlı gel **başuña cem‘ eyle** eger ‘āḳil iseñ / ‘Āḳil oldur edeb ile vara rāhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 2). [‘aḳlı başuña cem‘ eyle,]*

‘aḳlı dirmek [4] (Deyim) *Aklı başında olmak, aklını derleyip toplamak. II Akıllıca, makul davranmak.*

Nice bir ġafletde aʿmā olasın **dir** ʿ**aḳluñı** / Baḳ göñül mir’ātine gör kim ne ṣūret gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 3). [ʿaḳluñı dir,]*

Ḫaber-i ferruḫı ḫayr oldı yine peydāda / Ġaflet eyleme göñül **‘aḳluñı dir** aṣfāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 1). [‘aḳluñı dir,]*

‘İlm ögrenigör cihānda her dem / **Dir ‘aḳluñı** bā-cehālet olma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1441, Beyit 2). [‘aḳluñı dir,]*

Münevver eyle ‘āḳil sen derūnuñ / Ḳıyāmetde kim ola **‘aḳlı dire** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 4). [‘aḳlı dire ola, -a]*

‘aḳl-ı ekmel olmak [1] *En mükemmel aklın oluşması, meydana gelmesi.*

Emr ile ḥükm-i ḳāṭı‘ irişdi çün türāba / Bir **‘aḳl-ı ekmel oldı** ḳādir olup cevāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 1). [‘aḳl-ı ekmel oldı, -dı]*

ʿ**aḳl-ı evvel [6]** *Allah’ın yarattığı ilk varlık, ilk sebep, maddî olmayan, fakat maddenin kendisinden doğduğu asıl varlık. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Elfdür evvel ḥurūfa ibtidā ey merd-i rāh / Oldı ʿ**aḳl-ı evvele** saṭvet ü behcet iftitāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 3). [ʿaḳl-ı evvele, -e]*

‘aḳl-ı ḥayrān [1] *(Bir şeyin mükemmelliği karşısında) hayran kalmış, kendinden geçmiş akıl.*

Bu ḳadar ḥikmetine irmedi **‘aḳl-ı ḥayrān** / Gene ẕātında beni eyle velī ser-gerdān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 1). [‘aḳl-ı ḥayrān,]*

‘aḳlı ḳalmak [1] (Deyim) *Bir şeyi hep düşünmek, hatırından çıkmamak.*

Revnaḳ bulurdı her kişi miḳdārına göre / Żabṭ itse **‘aḳlı ḳalmasa** idi kemānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 3). [‘aḳlı ḳalmasa, -ma, -sa]*

ʿ**aḳl-ı küll [4]** *Akl-ı evvelden sonra gelen ilk mertebe, akl-ı evvelin mazharı; her şeyi kavrayan akıl. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿ**Aḳl-ı küll** olalı hem-rāh aña dildür peyrev / Taḫtumı ṣanma Süleymān gibi sen bād iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 4). [ʿaḳl-ı küll,]*

ʿ**aḳl-ı mebhūt [1]** *Hayrete düşmüş akıl.*

Lāzım nedür dilā kim elzemde ʿ**aḳl-ı mebhūt** / Sevdā-yı fenn-i āḫer zehrine durdı ḳaldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 4). [ʿaḳl-ı mebhūt,]*

‘aḳl-ı müdrik [1] *İdrak eden, anlama yetisine sahip akıl.*

Ẕāt-ı pāküñdür müberrā cümle maʿḳūlātdan / **‘Aḳl-ı müdrik** varımuz güş itme menḳūlātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 1). [‘aḳl-ı müdrik,]*

ʿ**aḳl-ı reh-nümūn [1]** *Yol gösteren akıl.*

Baḥr-i istiġrāḳa ġarḳ oldı bu ʿ**aḳl-ı reh-nümūn** / Ḥayret ile anuñ içün “māʿarefnā”dur nidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 2). [ʿaḳl-ı reh-nümūn,]*

ʿ**aḳl-ı ressāḫ [1]** *Sağlam, yetkin, muhkem akıl.*

Ḥafīdür ʿ**aḳl-ı ressāḫa** celīdür ehl-i ʿirfāna / Cemāl-i bā-kemāle rāġıb iseñ gözle merd-āne *(Murâdî Dîvânı, Müfret 30, Beyit 1). [ʾaḳl-ı ressāḫa, -a]*

‘aḳl-ı sebük-bār [1] *Dünya derdi, yükü taşımayan akıl.*

Çü **‘aḳl-ı sebük-bār** olupdur muḥīṭ-i ‘ulūm / Muḥīṭ eyledi çāre oldı mine’l-‘ālemīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 3). [‘aḳl-ı sebük-bār,]*

‘aḳl-ı selim [1] *Sağduyu; Selim akla sahip olanlar.*

Hikmet ü ḳudretini añladı ol vehhābuñ / Eyledi **‘aḳl-ı selīmi** üzerine hem-rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 3). [‘aḳl-ı selīmi, -i]*

ʿ**aḳlınca [1]** *Kendince.*

ʿUḳūl irmez nihāyetle Murādīnüñ kelāmına / Velī ʿ**aḳlınca** her bir kimseye bir dāstān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 5). [ʿaḳlınca,]*

ʿ**aḳlı gitmek [1]** (Deyim) *Aklı gitmek, ne yapacağını şaşırmak, doğru düşünemez olmak.*

Çü **gitdi** selb olub ʿ**aḳlum** n'ider ʿaḳlı olan ʿaḳlı / Şunuñ kim yoḳdur idrāki özinden ʿaḳl u cān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 2). [ʿaḳlum gitdi, -di]*

ʿ**aḳl ile cān [1]** *Akıl ve can.*

Şeb-rev olmışdur ḥicāb altında çün nefs-i ẓalūm / ʿ**Aḳl ile cān** oldı şāhid cürm-i iḳrārındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 2). [ʿaḳl ile cān,]*

ʿ**akl irmek [2]** (Deyim) *Aklı ermek, anlamak.*

ʿ**Akl iremez** kemālin müstefsir olma gel / ʿAyn-ı maʿānīye naẓar aʿlādadur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 4). [ʿakl iremez, -e, -mez]*

Mīğ-i luṭfı bize çün yaġdura iḥsān maṭarın / Biterüz şöyle ki **'aḳl irmeye** tekrārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 2). [ʿaḳl irmeye, -me, -(y)e]*

'aḳl terāzūsına urmak [1] *Akıl terazisine vurmak. II Akıllıca, makul anlayışla olayları değerlendirmek.*

Uralum 'aḳl terāzūsına anı ḳat ḳat / Görelüm luṭf-i nidāyile ola ol āsān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1105, Beyit 4). ['aḳl terāzūsına uralum, -alu, -m]*

ʿ**aḳl u cān [1]** *Akıl ve can.*

Çü gitdi selb olub ʿaḳlum n'ider ʿaḳlı olan ʿaḳlı / Şunuñ kim yoḳdur idrāki özinden ʿ**aḳl u cān** ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 2). [ʿaḳl u cān,]*

'aḳl u dānış [1] *Akıl ve bilgi.*

'Aḳl ü dānişden mücellā oldı dil āyīnesi / Ḳanlu oldur kim maḥabbetden bir ola sīnesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 1). ['aḳl ü dānişden, -den]*

ʿ**aḳl u dil [1]** *Akıl ve gönül/yürek.*

Ġayb-ı ġaybiyyetde ḳāṣırdur egerçi ʿ**aḳl u dil** / Līk emri ile dil ekmelde māfīhā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 3). [ʿaḳl u dil,]*

ʿ**aḳl u fehm [1]** *Akıl ve anlama.*

Bu Murādīdür vücūd-ı maḥż-ı sırr-ı kā'ināt / Sen kemāl isterseñ eyle ʿ**aḳl u fehmi** tār u mār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 5). [ʿaḳl u fehmi, -i]*

'Aḳl u fehm ile yüri ʿilm ile tutġıl mirṣād / ʿĀḳil oldur ki Murādī bile nef' ü żarārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 5). ['aḳl u fehm,]*

'aḳl u idrak [1] *Akıl ve anlama gücü.*

Baḥr-ı aʿẓamdur vücūd-ı ʿārifīn ey ẕü'l-ʿaḳıl / **'Aḳl u idrāk** ister iseñ çekme ʿālemden ġamı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 3). ['aḳl u idrāk,]*

'aḳl zevraḳı [2] *Akıl sandalı; akıl, fikir.*

Baḥr-ı muḥīṭe girdi yine **'aḳl zevraḳı** / Şol deñlü gezdi bulmadı yolı kenārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 2). ['aḳl zevraḳı,]*

Baḥr-ı muḥīṭe girdi yine **'aḳl zevraḳı** / Şol deñlü gezdi bulmadı yolı kenārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 2). ['aḳl zevraḳı,]*

ʿ**aḳluña urmak [1]** *Düşünmek.*

Bu Murādī dimiş bunı līkin / ʿ**Aḳluña urġıl** olmaġıl ser-keş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 5). [ʿaḳluña urġıl, -gıl]*

'aḳluñı başa düşürmek [1] *Aklını başına düşürmek. II Akıl, mantık doğrultusunda davranmak.*

ʿAḳluñı başa düşürüp fī'l-ḥāl / Olmaġıl sen müşevveşü'l-aḥvāl *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 28, Beyit 2). [ʿaḳluñı başa düşürüp, -üp]*

'aḳluñı başuña cem' itmek [1] (Deyim) *Aklını başına toplamak, akılsızca davranışlarda bulunmaktan kendini kurtarmak.*

'Aḳluñı başuña cem' it fehm ü idrāk ile ol / Kimsenüñ ʿaybını açma tā senüñ mestūr ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 3). ['aḳluñı başuña cem' it,]*

aḳlām çalmak [1] *Yazmak, yazılmak, işlenmek.*

Maḥabbet çün **çalındı** evvel **aḳlām** / Velī her kişiye virilmedi tām *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 2). [aḳlām çalındı, -ın, -dı]*

aḳmak [19] *Akmak, coşmak, kaynağından çıkmak, dökülmek.*

Baḥr-ı bī-pāyāna enhār irse nā-peydā olur / Her ne deñlü çaġlayup **aḳarsa** nā-gūyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 1). [aḳarsa, -ar, -sa]*

Nice saña virmesün dil bu gedā-yı derdmend / Dostum çün leblerüñden çeşme-i ḥayvān **aḳar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 4). [aḳar, -ar]*

Añladuñ mı yine bu yirde Murāduñ suḥenin / Yine luṭf ile maʿārifden **aḳıtdı** enhār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 5). [aḳıtdı, -dı]*

Yenbūʿ-ı ḥikmet oldı **aḳıtdı** dil zülālin / Kim nūş iderse anı bilgil ki var idüpdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 3). [aḳıtdı, -dı]*

Bunı añlamaġa şāhā gerek bir meşreb-i ʿālī / Murādīnüñ revānından **aḳar** dā'im revān elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 5). [aḳar, -ar]*

Ṣafā ẕevḳini istedüm buldum ānīde / Meẕāḳ-ı revān oldı ʿışḳında **aḳan** zülāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 2). [aḳan, -(a)n]*

Nesīm-i luṭf eser çün kim muʿaṭṭardur meşām-ı dil / **Aḳar** mā-ı leẕīẕi feyż alup ḳand-i zülālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 3). [aḳar, -ar]*

Ṣal vücūduñ fülkini geşt eyle baṭn-ı 'ālemi / Bu Murādīnüñ dilinden **aḳdı** bu deryā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 5). [aḳdı, -dı]*

II Ağlamak.

Sīnemi ḳıldı delük delük efendüm göz yaşum / Ṣanasın kim ḫāk üstine begüm bārān **aḳar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 2). [aḳar, -ar]*

Çāresini bilmezem bu yaşumı diñdirmegüñ / N'eyleyem ey dostlar her laḥẓa vü her an **aḳar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 3). [aḳar, -ar]*

Ey Murādī çeşmüñ oldı ʿaynāni tecriyān / Gice gündüz **aḳıdur** yaşın olup giryān aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 5). [aḳıdur, -(u)r]*

Aḳıtdı gözi yaşını çün yār işiginde / Raḥmet naẓarın eyledi bārāna berāber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 3). [aḳıtdı, -dı]*

Gözlerüñ **aḳıtduġı** demdür bil anı nem degil / Şöyle bil ādem degil anı ki oldı zārsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 4). [aḳıtduġı, -duġ, -ı]*

Ḳum fe-enẓir ʿaynından **aḳıdup** zülāl-i faẓlını / Faḳr ile faḫr eyleyüb ḳavline bürhān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 3). [aḳıdup, -up]*

Aḳıtġıl eşki çeşmüñden olasın maʿṣiyetden pāk / ʿİbādāt it ḳıl istiġfar ola tā kim günāhuñ kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 2). [aḳıtġıl, -gıl]*

Ārzū-yı vuṣlat eyler bu dil-i bī-çāremüz / **Aḳıdur** hicrüñle gözler yaş yirine nice dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 3). [aḳıdur, -(u)r]*

Aḳıdup yaşını deryālar gibi ḳıldı ṣadef / Düşdügi içün cüdā nā-yāb bir dürdāneden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 2). [aḳıdup, -(u)p]*

Diñüz baña bi'llāhi göñlümi alan ḳanı / Hicrinden **aḳıdur** göz yaşlar yirine ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 1). [aḳıdur, -(u)r]*

Güş iden güftār-ı dil-sūzum ʿaceb mi ola mest / Ḳaṭreyem gerçi Murādī **aḳıdam** deryāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 5). [aḳıdam, -am]*

aḳmār [1] *Aylar.*

Şuʿāʿ-ı mihr-i feyżinden eger neşr olmasa ẕerre / Olurdı mużmaḥil **aḳmār** şems olmazdı nūrānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 4). [aḳmār,]*

aḳrān [1] *Denk, eş, benzer.*

Anuñ bir ḫāzini var kim yoḳ anuñ hergiz **aḳrānı** / Güzellükde şu resmedür anı medḥ idemez meddāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 3). [aḳrānı, -ı]*

aḳreb [6] *Daha yakın, daha karîb. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳurbete oldı mübeddel buʿdumuz ḥamdüm aña / Oldı **aḳreb** ḳurb ile ḳurbetde aḳrebdür karīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 2). [aḳrebdür, -dür]*

aḳreb olmak [4] *En yakın olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳurbete oldı mübeddel buʿdumuz ḥamdüm aña / **Oldı aḳreb** ḳurb ile ḳurbetde aḳrebdür karīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 2). [aḳreb oldı, -dı]*

ʿaks [15] *Akis, yansıma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tuṭar mir'āt-ı dilde çün cemāl **ʿaksine** āyīne / Beyān-ı beyyinātuñdan saña bürhān ider yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 2). [ʿaksine, -i, -(n)e]*

ʿaks-i güneş [1] *Güneşin yansıması.*

Lāḥıḳ olmasa eger **ʿaks-i güneş** ẕerresine / Nice teşḫīş ide żav-ı nücūm ü ḳamerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 3). [ʿaks-i güneş,]*

ʿaks-i ḥüsn [1] *Güzelliğin yansıması.*

Rūyına āyīne tutdı **ʿaks-i ḥüsnin** gösterüp / Mest ider ʿuşşāḳını bir cürʿa-i peymāneden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 4). [ʿaks-i ḥüsnin, -in]*

ʿaks-i ḳamer [1] *Ay ışığının yansıması.*

Şuʿāʿ-ı ḥüsninin pür-tāb idince **ʿaks-i ḳamer** / İrişdürür aña şems-i ezel ḥarārātı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 3). [ʿaks-i ḳamer,]*

ʿaks-i mihr [2] *Güneşin yansıması.*

Vech-i tābānuñı dīde tāb içinde seyr ider / **ʿAks-i mihri** nitekim mehtāb içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 1). [ʿaks-i mihri, -i]*

Şems-i tābān oldı çün kim **ʿaks-i mihrüm** ʿāleme / Ey Murādī ben degülven mihribānumdur gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 5). [ʿaks-i mihrüm, -üm]*

ʿaks-i mir'āt [1] *Aynadaki yansıma.*

Her ne kim ḳılsa ḫābībüm ḳamu efʿālinde / **ʿAks-i mir'āta** girüp dīde-i seyyāle düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 2). [ʿaks-i mir'āta, -a]*

ʿaks-i nūr-ı vech [1] *Yüzdeki nurun, ışığın yansıması.*

Tāb uraldan **ʿaks-i nūr-ı vechüñ** ey sırr-ı nihān / Sen nihānīden ʿayānīler ʿayān oldı ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 1). [ʿaks-i nūr-ı vechüñ, -ün]*

ʿaks-i nūr-ı yār [1] *Sevgilinin, Allah'ın nurunun yansıması.*

Pāre pāre oldı Sīnā **ʿaks-i nūr-ı yārden** / Nice ṭāḳat göstere şol k'aña peydā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 2). [ʿaks-i nūr-ı yārden, -den]*

ʿaks-i ruḫ [2] *Yanağın ışıltısı; parlak yanak.*

Eger mir'āt-ı dilde **ʿaks-i ruḫdan** / Ne andan var sevād ey dil ne beyżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 4). [ʿaks-i ruḫdan, -dan]*

Ṣubḥ-dem **ʿaks-i ruḫından** şemse nūr itmiş ʿaṭā / Māha ḳılmış rū-be-rū anı zamān itmiş yüze

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 3). [ʻaks-i ruḫından, -ın, -dan]

ʻaks-i ruḫ-sār [1] *Yanağın yansıması.*

Mir'āt-ı ʻayn-ı taḥḳīḳ gösterdi **ʻaks-i ruḫ-sār** / Ey cümlenüñ cemāli sensin yine numūde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 2). [ʻaks-i ruḫ-sār,]*

ʻaks-i rūy [1] *(Sevgilinin) Yüzünün yansıması.*

Tāb uraldan **ʻaks-i rūyuñ** tābdur ʻālemlere / Dem-be-dem dil ārzūsı irmegedür demlere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 1). [ʻaks-i rūyuñ, -un]*

ʿ**aks-i siyer-nümā [1]** *Hz. Muhammed'in ahlâk ve yüksek vasıflarını gösterenin yansıması.*

Medḥ ile medḥin eyledi çün ẕāt-ı ẕi'l-beḳā / Mir'āt-ı ṣūret eyledi ʿ**aks-i siyer-nümā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 1). [ʿaks-i siyer-nümā,]*

ʿ**aks-i tab [2]** *Parlak yansıma.*

Ẕerre-i nāçize pertev ṣalsa tāb-ı āfitāb / Āb içinde ʿ**aks-i tāba** ṣems urulmaz aña ad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 3). [ʿaks-i tāba, -a]*

ʿ**Aks-i tābuñ** uralı ʿāleme ey nūr-ı mübīn / Lemʿa-i berḳ-i cemālüñ nice peydā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 2). [ʿaks-i tābuñ, -un]*

ʻaks itmek [1] *Yansımak.*

Lemʻa-i mihr-i tābı ger āb içinde **ʻaks ide** / Fī'l-mesel oldı bu maḥal āyinedür cemāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 3). [ʻaks ide, -e]*

ʿ**aks-i yār [1]** *Sevgilinin yansıması.*

Ṣūret-i dünyāda ẕāhirdür cemāli ʿ**aks-i yār** / Leyse fī'l-ḥalki cemālün leyse ʿan ġayrin ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 1). [ʿaks-i yār,]*

ʿ**aks olmak [2]** *Yansımak.*

Ṭarḥ idelden berü ʿ**aks oldı** dile sit-cihāt / Nefs u rūḥum biri ḳā'il birisi ḳā'iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 3). [ʿaks oldı, -dı]*

Şuʿāʿ-ı mihrüme ʿ**aks oldı** ʿaksedür rāciʿ / Burūḳ-ı aṣlā naẓar ḳıl biline tā feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 4). [ʿaks oldı, -dı]*

aḳṣā [3] *En uzak, en son.*

Bilā-ḥarfin nedür ḳāli gel imdi añla maʻnāyı / Murādī buldı **aḳṣāyı** çü söyler dem-be-dem Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 5). [aḳṣāyı, -(y)ı]*

Bilā- ṣariḳ n'ider fānī gel imdi añla maʻnāyı / Murādī buldu **aḳṣāyı** çü söyler dem-be-dem Allah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 5). [aḳṣāyı, -(y)ı]*

Ru'yet-i ʿuẓmādadur **aḳṣā** maḳām / Mantıḳ-ı aʿlādadur aʿlā peyām *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 32, Beyit 1). [aḳṣā,]*

aḳṣā-yı cism [1] *En uzak cisim, gezegen, yer.*

Rāh-ı ḥaḳīḳat içre dil ṭutalı ṭarīḳat / **Aḳṣā-yı cismi** gezdi irmedi intihāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 2). [aḳṣā-yı cismi, -i]*

aḳvā [3] *Ar. sf. Daha kuvvetli.*

Yā Rabbi Murādī ḳuluñı luṭfuña irgür / Çün sensin iki ʿāleme bürhān ile **aḳvā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 5). [aḳvā,]*

Miḳrāz-ı şerʿ **aḳvā** iken biçer mecāzı / Gel derz-i şerʿe vālic oluben ol selāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 4). [aḳvā,]*

ʿArṣa-i heybetde ḳapdı devletüñ kūyını pes / Her neye kim el ura kārında ol **aḳvā** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 3). [aḳvā,]*

aḳvā eylemek [1] *Çok kuvvetli yapmak.*

Fāʿil-i muḫtāra çün eyledi ʿarż-ı vücūd / Cūd-ı vücūdumda pes **eyledi aḳvā** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 3). [aḳvā eyledi, -di]*

aḳvāl [14] *Kavl'ler, sözler, kelâmlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sen daḫı tā ḳalmayasın fi'd-dücā / Gel Murāduñ diñlegil **aḳvālini** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 5). [aḳvālini, -i, -(n)i]*

aḳval-i şıfat [1] *Sıfatın, vasfın sözleri.*

Ḳavl-i ḳā'ilde dinildi nice ḳavl-i efʿāl / Ḳavlümüz bunda durur kim ola **aḳval-i ṣıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 3). [aḳval-i ṣıfat,]*

aḳvāl olmak [1] *Sözler olmak. II Sıradan sözler olmak.*

Murāduñ ḳavli **olmadı** bu **aḳvāl** / Buyurdı cümle ḳavlümdür kemā ḳāl *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 5). [aḳvāl olmadı, -ma, -dı]*

al [2] *Hile, düzen, aldatma.*

Cān ile cānān arasında ḥicābın refʿ iden / Meyl idüp aldanmadılar māsivānuñ **alına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 4). [alına, -ına]*

Aşıldı levḥ-i dil ṣalınur cā-be-cā müdām / Baġlandı çünki rişte-i ḥubb ile **āl** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 3). [āl,]*

al eylemek [2] *Hile yapmak.*

Çeşm-i seḥḥāruñ **eyledi** baña **al** / Bu elif ḳaddüm benüm çün dāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 1). [al eyledi, -di]*

Bir kemān ebrū miyānum ḳıldı dāl / Aldı gönlüm **eyleyüben** baña **al** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 1). [al eyleyüben, -(y)üben]*

āl ḳılmak [1] *Hile, düzen kurmak. II Anlamı gizlemek.*

Eyleyüp her yirde cāyı hep baṣīr oldı baṣar / Bu rumūzumda ulū'l-ebṣāra **ḳıldum ālümi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 3). [ālümi ḳıldum, -du, -m]*

al [3] *Açık kırmızı renk.*

Eger görse yañaġı ḫālini olmazdı ḳāniʿ ol / Münāsib girü ol ḥāla ruḫı üzre bir **al** ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 3). [al,]*

Laʿlüñden aldı **al** ile ġonce ṭarāveti / Zülfüñden aldı sünbül-i ġarrā leṭāfeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 1). [al,]*

II Kanlı gözyaşı.

Her seḥer bülbülleyin **āl** ile zār oldı işüm / Gel teraḥḥum eyle baġrum ġonceveş pür-ḫūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 2). [āl,]*

‘alā [4] *Daha iyi, pek iyi, en yüksek, ziyâde ve mürtefî olan.*

ʿAlā’im oldı ʿ**alāya** ʿ**alāyile** süflī / Birisidür derecāt u birisidür derekāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 4). [ʿalāyile, -(y)ile]*

Çün ʿaḳl-ı evvelümde görindi fütūḥ-ı ġayb / Nāmumı levḥe kilk ile yazdı ʿ**alāda** ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 4). [ʿalāda, -da]*

Şerḥ ü beyāna ṣıġmadı gerçi bu ḥüsn-i rūy / Herkes dilinde medḥi ʿ**alā** ḳudreti’l-himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 3). [ʿalā,]*

‘İsmet ḥicābı çün kim ṭutmış cihānı düp-düz / Yā bu cezā nedendür rāġıb iken **‘alāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 4). [‘alāda, -da]*

‘alā eyle [1] *Yüce eylemek, ululamak.*

Cān ile göñül çün aña düşdi / Pes añla anuñ **eyle ‘alāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1434, Beyit 3). [‘alāda eyle,]*

a‘lā [56] *Yüksek, yüce, mukaddes. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Beni evvel idüp evvel beni sābit ḳılur āḫir / Murādī bunı fehm eyler iseñ diyem daḫı aʿ**lā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 5). [aʿlā,]*

aʿlā derecāt [1] *Yüksek dereceler.*

Āstānından anuñ gitme Murādī zinhār / Ger murāduñ ise bulmaḳ senüñ **aʿlā derecāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 7). [aʿlā derecāt,]*

a‘lā eylemek [2] *Yüceltmek.*

Ten gibi esfelde ḳalma menzilüñ / Hem çü cān-ı pāk **aʿlā eylegil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 4). [aʿlā eylegil, -gil]*

Gerçi kim dirler ‘uluvv-ı himmeti īmāndan / Saña tefvīż itmişem sen **eylegil a‘lā** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1255,*

aʿlā ile edna [1] *Soylu, zengin ile soysuz, fakir.*

Pes **aʿlā ile ednā** buldı tefrīḳ / Biri ehl-i ʿiḳāb ve biri rütbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 4). [aʿlā ile ednā,]*

aʿlā itmek [1] *En üst seviyede yapmak.*

Ṣaġa vü ṣola baş ṣaluben serv-i ḫırāmān / Tevḥīdüñ **ider** ṣevḳ ile şāhā senüñ **aʿlā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 3). [aʿlā ider, -er]*

aʿlā’l-meṭālib [1] *İstek, arzu, taleb edilen şeyin en yücesi.*

Olalı genc-i pinhānuñ kilīdi / Özinde münderic **aʿlā’l-meṭālib** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 2). [aʿlā’l-meṭālib,]*

aʿlā olmak [11] *Yüce olmak, güzel olmak, yakışmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Görme şaḳın özüñi baḳma kişi ʿaybına / Ḫāk ile berāber o ḳadrüñ **ola** tā **aʿlā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 3). [aʿlā ola, -a]*

aʿlā vü edna [6] *Yüce ve hakir. II Tüm insanlar, halk. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mündericdür cümleten **aʿlā vü ednā** münderic / Ey Murādī mündericdür cümle aʿlā münderic *(Murâdî Dîvânı, Gazel 220, Beyit 5). [aʿlā vü ednā,]*

ālā [29] *Güzel, latif, hoş. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Himemdendür **ālā** velī himmetüm sendedür / Çü luṭfuñdan iḥsān ola oluram pür-żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 3). [ālā,]*

ʿ**alā’im [7]** *Nişanlar, belgeler. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿ**Alā’im** oldı ʿalāya ʿalāyile süflī / Birisidür derecāt u birisidür derekāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 4). [ʿalā’im,]*

ʿ**alā’im olmak [1]** *İzlerin, nişanların olması.*

ʿ**Alā’im oldı** ḳamu ʿāleme ḫuṣūṣ-i niḳāb / ʿAceb olur bu niḳābumda keşf olursa cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 4). [ʿalā’im oldı, -dı]*

‘alāḳa [1] *Bağlantı, ilişki.*

Çünki Murādī añladı neymiş **‘alāḳa** / Geçdi kemāl-i ekmeli irdi kemāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 5). [‘alāḳa,]*

ʿ**alāḳa-i fu’ād [1]** *Kalbin ilgisi.*

Ẕerrece var ise eger ġayra ʿ**alāḳa-i fu’ād** / Vaṣl-ı ḥabībe sen anı cümle-i māniʿ añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 2). [ʿalāḳa-i fu’ād,]*

ʿ**alāmāt [1]** *İzler, nişanlar.*

ʿAlā’imden ʿ**alāmātı** bilüp ʿilm ile ʿāmildür / Velī anuñ beyānına ʿadedsüz terk-i cān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 4). [ʿalāmātı, -ı]*

ʿ**alāmāt-ı** ʿ**aṭāyā [1]** *Cömertlik, bağış, ihsan alâmetleri.*

Müyesser çün ḳolay itmiş umūrın ẓāhir ü bāṭın / ʿ**Alāmāt-ı** ʿ**aṭāyādur** "ve yessernāhü teysīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 3). [ʿalāmāt-ı ʿaṭāyādur, -dur]*

'alāmet [8] *Nişan, işaret, eser, iz, remiz; bir şeyin bilinmesine vasıta olan şey. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿIşḳuñda dili eyledi çün sırra ʿalāmet / Sırrında ʿ**alāmetde** bulur yine nihāyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 1). [ʿalāmetde, -de]*

ʿ**alāmet eylemek [1]** *İşaret koymak, nişan etmek.*

ʿIşḳuñda dili eyledi çün sırra ʿalāmet / Sırrında ʿalāmetde bulur yine nihāyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 1). [ʿalāmet eyledi, -di]*

'alāmet-i ezelī [1] *Ezelden beri var olan iz, işaret.*

'Alāmet-i ezelīdür senüñ yanundaġı rūḥ / 'Abes yire geçürürsin sebeb nedür güẕerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 3). ['alāmet-i ezelīdür, -dür]*

'alāmet olmak [4] *Belirti olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Varlıḳ diler iseñ ey Murādī / ʿIşḳ **oldı** aña yüce ʿ**alāmet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 209, Beyit 5). [ʿalāmet oldı, -dı]*

ālām-ı 'ışḳ [1] *Aşkın elemleri, acıları, dertleri, sıkıntıları.*

Bizdedür **ālām-ı 'ışḳ** ammā devāsı yārde / 'Işḳ iledür ḥāl-i dil tekrārdur tekrārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 1). [ālām-ı 'ışḳ,]*

ālāt [1] *Aletler, makineler. II Eşyalar.*

Naḳş-ı bī-ālet durur ger sende var ise naẓar / Nāẓır-ı naḳḳāş ol ḳılma naẓar **ālātına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 3). [ālātına, -ı, -(n)a]*

alay [3] *Alay, topluluk, hepsi.*

Mūr u māhī ẕevḳ ider **ālāyı** ādem neylesün / Pes namāz-ı dest içün ʿuşşāḳ ile ḳan eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 3). [ālāyı,]*

Leẕẕātı terk idenler leẕẕāta irdi el-ḥaḳ / **Ālāyı** terk idenler naʿmāta irdi el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 1). [ālāyı,]*

Nihān-ı bī-nihān el-ḥaḳ ʿayān-ı bī-ʿayān olmış / Murādīnüñ żamīrinden ider feyeżān **ālāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 5). [ālāyı, -ı]*

ālāy-ı Ḥaḳḳ [1] *Allah'ın güzellikleri.*

Añlaġıl **ālāy-ı Ḥaḳḳı** eyle naʿmāya naẓar / Furṣatı fevt eyleme v'Allāhi bu ḳavle inan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1031, Beyit 4). [ālā-yı ḥaḳḳı, -ı, -]*

ālāy-ı nāẓır-ı hey'et [1] *Durumun, hâlin görünen güzellikleri.*

Ālāy-ı nāẓır-ı hey'et küşāde-çeşm olup gözle / Güneşden nice nūr olur ṭoḳındıġınca bedr aya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 4). [ālā-yı nāẓır-ı hey'et,]*

ālāy-ı 'uẓmā [1] *Büyük güzellikler.*

Gel Murāduñ cān ile pendini eylerseñ ḳabūl / Bulasın naʿmā vü hem **ālā-yı 'uẓmā** gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1197, Beyit 5). [ālā-yı 'uẓmā,]*

ʿ**alāyıḳ [1]** *Dünya bağları, alakalar.*

ʿ**Alāyıḳdan** müberrā olmayınca bulmadum ḳurbet / Ḫalāyıḳdan muʿarrā olmayınca görmedüm bāhir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 2). [ʿalāyıḳdan, -dan]*

ʿ**alāyim [1]** *Alametler.*

ʿ**Alāyimden** beyān olsa ʿaceb mi Mā hüve'l-vāḳiʿ / Virür çün kim olardan ser-te-ser dā'im ḫaber elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 3). [ʿalāyimden, -den]*

ālāyiş [1] *Gösteriş, debdebe, tantana.*

Ben sanurdum kim bilür ʿālem nedür terbiyyeti / Tārik olmayınca Rabbüm bilmedüm **ālāyişi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 2). [ālāyişi, -i]*

ālāyiş-i ʿ**ālem [1]** *Dünyanın gösterişi.*

Bizi menʿ idemez **ālāyiş-i** ʿ**ālem** Ḥaḳdan / Ḥamd ü şükr aña ki ḥaḳ bizde ḥaḳīḳatden biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 2). [ālāyiş-i ʿālem,]*

ālāyiş-i ġam [1] *Keder bulaşığı.*

Ḳurtarur **ālāyiş-i ġamdan** dil ü cānın şu kim / Añlaya bir ẕerrece ḳalbinde cür'et var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 4). [ālāyiş-i ġamdan, -dan]*

alçaġ [1] *Alçak. II alçakgönüllülük.*

Alçaḳlıġı terk itme **alçaġ** ile hem-rāz ol / Gögsüni şaḳın germe tā düşmeyesin cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 4). [alçaġ,]*

alçaḳ eylemek [1] *Alçak etmek. II Değersizleşmek.*

Ger tekebbürden ırağ olduñsa ey ṣāḥib-ḥışāl / **Alçaḳ eyleme** özüñi var ʿulāda sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 3). [alçaḳ eyleme, -me]*

alçaḳ olmak [1] *Alçak gönüllü olmak, kendini olduğundan daha aşağı düzeyde sayma durumu.*

Ey Murādī ister iseñ saña yüz ṭuta murād / Benligi terk eyleyüp sen **alçaḳ ol** bālāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 5). [alçaḳ ol,]*

aldamak [41] *Aldanmak, kanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gerüben gögsüñi **aldanma** bu dünyāya ṣaḳın / Ġarra-i māl u ʿömür olma yoḳ anlarda sebāt

(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 4). [aldanma, -ma]

aldanup ḳalmak [7] *Aldanıp kalmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Naḳş u ḫayāla **aldanuben ḳalma** ey gönül / Naḳḳāşı gözle dem-be-dem ol naḳşa cān virür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 2). [aldanuben ḳalma, -ma]*

aldurmak [1] *Aldırmak, aldırış etmek.*

Elüme aġzuma **aldurma** benüm maḥrūmāt / Baña her demde mubāḥ eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 4). [aldurma, -ma]*

'ale'l-levḥ [1] *Levha üzeri. II Levh-i Mahfûz üzerine.*

Nāmını yazdı **'ale'l-levḥ** ḳalem ʿilm ile çün / Kişver-i maʿrifeti feṯḥ ider ebvābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 4). [ʿale'l-levḥ,]*

ʿālem [342] *1. Dünya.*

Geldi Murādī **ʿāleme** ādem ḳanı başīr / Anı bilen bilür ki nedür sırr-ı kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 5). [ʿāleme, -e]*

Senden durur ne kim ola **ʿālemde** cümle kār / Herkes velīk vāsıṭaya eyler ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 2). [ʿālemde, -de]*

Gel kemālüñ lemʿasından **ʿāleme** neşr it żiyā / **ʿĀlem** ü ādemde **ʿālem** ādem olsun muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 1). [ʿāleme, -e]*

Ey Murādī hergizin **ʿālemde** aʿmā olmadı / Ḫāk-i pāy-ı evliyāyı çeşme ḳılan tūtiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 5). [ʿālemde, -de]*

İḳtibās itdi çü dil lemʿa-i pür-tābuñdan / Żavʿ ile virdi żiyā **ʿāleme** ḳalmadı dücā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 3). [ʿāleme, -e]*

Fürūġın mihr-i ḥikmetdür ṣaçan **ʿālemde** ey meh-rū / Miyān-ı beyni beyninden burūḳ oldı ḳamu ażvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 2). [ʿālemde, -de]*

Anuñ milki durur **ʿālem** degildür kimseden mīrās / Anuñ ḥükmindedür ādem anuñ emrindedür eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 2). [ʿālem,]*

Żerredür ol cemāl-i Mevlādan / **ʿĀleme** viren āfītāb żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 7). [ʿāleme, -e]*

Sulṭān-ı cihān oldı ṣol kim ṭuta yüz saña / Pes bil o nihān olmaz **ʿālemde** odur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

Rāstīdür ḥikmet-i ʿirfāna **ʿālemde** sebeb / Ṭoġruluġı ḳoma elden ʿizzet ide tā ki Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

Māverāya varuben dīde-i dil ḳıldı naẓar / **ʿĀlemüñ** revnaḳıdur geldi gider rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 2). [ʿālemüñ, -ün]*

Revnaḳ-ı ḥüsn-i rūy-i yār dīdeye virse ferr ü tāb / Gelmez idi bu **ʿāleme** żerrece deñlü inḳılāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 1). [ʿāleme, -e]*

Yūsuf-ı sānīsin ey māh-liḳā **ʿālemde** / Kim naẓar itse saña günde ider biñ ṣalavāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 4). [ʿālemde, -de]*

ʿĀlem durur Murādī andan cihāndur ʿaks / Kā'im durur dem-ā-dem gerçi geçer bu sāʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 5). [ʿālem,]*

ʿĀlemde ʿışḳa beñzer olmadı bir leṭāfet / Ammā ki vaṣla mānend olmadı bir ḥalāvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

ʿĀlemde dilerseñ ki ḥużūruñ ola dā'im / Yanuña yaḳīn olmayalar ehl-i şeḳāvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 2). [ʿālemde, -de]*

ʿĀlemde yüri ḳılma naẓar aza vü çoġa / Ta kim bulasın cennet ü niʿmetde ḥalāvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 4). [ʿālemde, -de]*

Bulmadum mislüñ ve hem ayru kişi / **ʿĀlemi** ḳıldum tecessüs ḳat ḳat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 3). [ʿālemi, -i]*

ʿĀlemde bulındı ʿilm-i ʿālem / Ādemden alındı feyż-i ḥikmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 2). [ʿālemde, -de]*

Ṭolaşuben **ʿālemi** tā şarḳ u ġarb / Külbe-i aḥzānumı gördüñ mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 3). [ʿālemi, -i]*

Ser-be-ser emvāc uraldan dilde deryā-yı şühūd / Anuñ içün ḳaplamışdur **ʿālemi** bu āb-ı cūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 1). [ʿālemi, -i]*

Eḥaddan oldı ẓāhir çünki Aḥmed / Çü geldi **ʿāleme** dindi Muḥammed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 1). [ʿāleme, -e]*

Beni mest eyledi ʿışḳı ḳarāra ḳalmadı çāre / Seyāḥat itmegi **ʿālemde** çün āb-ı revān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 3). [ʿālemde, -de]*

Beni **ʿālemde** Ferhād eyleyen Şīrīn zebānuñdur / Beni bülbülleyin zār eyleyen ġonce dehānuñdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

Benefşe fikre varmış kim ʿaceb var mıdur **ʿālemde** / Gözüñ gibi ḳara gözler ṣaçuñ gibi siyeh teller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 4). [ʿālemde, -de]*

Añlaġıl bi'llahi furṣat virmiş iken al saña / Pes bu **ʿālem** maʿberinden bir gün eylersin ʿubūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 5). [ʿālem,]*

Didi gördüm anda bir ʿālem ki vaṣf olmaz aña / Nice **ʿālemdür** ki yoḳdur anda ādemden eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 2). [ʿālemdür, -dür]*

ʿĀlemüñ maḫż-ı ḫayāl olduġı şundan añla kim / Her neye ḳılsañ naẓar şekl ile elvān oldılar

(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 2). [ʿālemüñ, -üñ]

Kibriyā-yı ʿizzetüñdendür vücūd-ı tābver / Tābdan bir lemʿadur neşr oldı ʿ**ālemde** eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

Yā bu ʿuşşāḳuñ serinde tā ebed sevdā nedür / Yā bu ʿ**ālem** ḫalḳınuñ ḳılduḳları ġavġā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 3). [ʿālem,]*

Çerḫ-i mīnādur mekān-ı rūḥ pes ʿulyādadur / ʿ**Āleme** baḫş-ı ḥayātı muʿciz-i ʿĪsādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 1). [ʿāleme, -e]*

Ey cemāl-i bā-kemālüñ kibriyāsı perdedār / ʿ**Ālem** ü ādemde mevcūd oldı nūruñ her ne var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 1). [ʿālem]*

Seyr içün murġ-ı göñül ʿ**ālemde** çün her cā gezer / Kimsene virmez nişānın sırr ile tenhā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

Gösterür īcād idüp ʿ**ālemde** ṣūretden eser / Vāḳıf-ı maʿnā olan oldı ṣuverden pāy-ber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

Ey Murādī merd-i meydān ol durur ʿ**ālemde** kim / Ḥükm-i Ḥaḳḳuñ Muṣṭafānuñ şerʿi icrāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 5). [ʿālemde, -de]*

Bir nefes virsem velīkin ʿ**ālemüñ** eşyāsına / Mürde ḳalmayup cihānda cümleten iḥyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 2). [ʿālemüñ, -üñ]*

Bī-vücūdam gerçi yanında velī benven vücūd / Ṣıġmadum ʿ**ālemlere** kendümde bulmadum ṣıġar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 4). [ʿālemlere, -ler, -e]*

Bizdedür hep bizdedür hep bizdedür hep her ne var / Bizdedür v'allāhi ʿ**ālem** kā'inātı bizdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 4). [ʿālem,]*

Lemʿa-i nūr-ı hüdā virdi żiyā ʿ**āleme** çün / Nāşir-i ẕerre durur ʿ**āleme** pes leyl ü nehār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 2). [ʿāleme, -e]*

Rāḥat-ı dil dileyen ʿ**āleme** rāḥat gözedür / Ḳurb-ı yāri dileyen dilde sadāḳat gözedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 1). [ʿāleme, -e]*

ʿİbret ile naẓar it ʿ**āleme** ʿibret demidür / Ḳāniʿ-i nān-ı cevin ol ki ḳanāʿat demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 1). [ʿāleme, -e]*

Bize mestūr ne ḳalmış durur ʿ**ālemde** ʿaceb / Sākit ol ḥażret-i Ḥaḳ cümlesin itdi iẓhār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 3). [ʿālemde, -de]*

Nice demdür seni cānā bu dil ü cānum arar / Ṣulayup ʿ**ālemi** bu dīde-i giryānum arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 1). [ʿālemi, -i]*

Başdan başa ḳamu ʿ**ālemi** seyr eyleyüben / Yirde gökde ḳomayup āb ile efġānum arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 2). [ʿālemi, -i]*

ʿAks-i tābuñ uralı ʿ**āleme** ey nūr-ı mübīn / Lemʿa-i berḳ-i cemālüñ nice peydā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 2). [ʿāleme, -e]*

Cān ile göñülden saña çün cān iledürler / Ḥüsnüni alup ʿ**āleme** destān iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 1). [ʿāleme, -e]*

Ḳul olup eli bağlu işigüñe gelenler / ʿİzzet olınup ʿ**āleme** sulṭān iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 2). [ʿāleme, -e]*

Ferd oldı maḥabbetde bedel çün kim / Pes kendüye ʿāşıḳ idinür ʿ**ālemi** ṣad-bār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 2). [ʿālemi, -i]*

ʿ**Ālemde** bizi bilmedi kendözini bilmez / Mevlāsını ḳul bilmeye ḫıdmet idemezler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456,* ʿ**Ālem** seḥeri bād gibi çün güẕerāndur / Ol rūḥ-ı revān anuñ içün cāna nihāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 1). [ʿālem,]*

Ādem ḫaberin bilmezem ʿ**ālem** eserin hiç / Söyletme Murādī yine divānelügüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 5). [ʿālem,]*

ʿĀşıḳlaruñ ḥarāreti derd ü cigerdedür / ʿ**Ālemde** her ne kim ola āh-ı seḥerdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

Aḫbār-ı ḫüsni ʿ**āleme** yayıldı ser-te-ser / Günden güne şüyūʿ ile tāze ḫaberdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 3). [ʿāleme, -e]*

Ġayrıya varma gel gezüben serseri yire / ʿ**Ālemde** her ne kim ola ḳalb-i ṣafādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 2). [ʿālemde, -de]*

ʿ**Ālemde** iki nesnenüñ olmaz nihāyeti / Bir ḫüsn-i yāre bir daḫı ʿışḳ-ı gedādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 3). [ʿālemde, -de]*

ʿ**Ālemde** fārıġam ne ʿaceb ḳıṣṣadur bu kim / Ben ʿilm içindeyin beni ʿirfān araşdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 4). [ʿālemde, -de]*

Nūruñ durur çü ʿ**āleme** dā'im żiyā viren / Yā bu felekde şems ile ażvā neden gelür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 3). [ʿāleme, -e]*

Peydā çü sensin ʿ**āleme** ey ẓāhirül-vücūd / Biñ dürlü gösterüp yā bu peydā neden gelür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 4). [ʿāleme, -e]*

ʿIşḳuñ ṭuyaldan cān ü dil cān ü cihān gelmez göze / Her cānda kim ʿışḳuñ ola ʿ**ālemde** ol peydālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 2). [ʿālemde, -de]*

Gedā-yı kūyuñ oldı çün Murādī / Efendüm ʿ**āleme** sulṭān olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 7). [ʿāleme, -e]*

ʿ**Ālemüñ** ʿilmini bilem dir iseñ / İste bir noḳṭadan ḫaber didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 529, Beyit 4). [ʿālemüñ, -üñ]*

Çoḳ durur ʿ**ālemde** vaṣṣāf-ı cemīl / Vaṣfumuz bizüm cemāl-i özgedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 538, Beyit 4). [ʿālemde, -de]*

Füsḥat-i eyyāmile ʿömr-i ʿazīzi isterüz / Biz sizüñle ʿ**ālem** içre cümle bizi isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 1). [ʿālem,]*

Beyit 4). [ʿālemde, -de]

Cümle ʿ**ālem** cennet olsa Ādem oġlanı melek / ʿUzlet oldı aña cennet ayru seyrān istemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 4). [ʿālem,]*

Nām ü nengi terk idüp ʿ**ālemde** abdāl olmışuz / Vāḥid olup ikilikden fāriġu'l-bāl olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

Ey Murādī ṣābirüz her ne gelürse yārden / Nām ü nengi terk idüp ʿ**ālemde** abdāl olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 5). [ʿālemde, -de]*

Baḳmazuz ārāyiş-i ʿālemlere ṣubḥ u mesā / ʿ**Ālemi** geşt eyleyüp bir ḳalb-i meyyāl isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 4). [ʿālemi, -i]*

Fāriġu'l-bāl olmışuz ʿ**ālemde** ḳīl u ḳālden / Biz edeb ṭarzın bilüp ṣamt ile iḥsān isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 3). [ʿālemde, -de]*

Şerḥ olınmaz ḥasb-ı ḥāli ʿāşıḳ-ı dil-ḫastanuñ / Ẕerreden bir ẕerredür ger ʿ**āleme** düşse birāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 2). [ʿāleme, -e]*

Biz ḥaḳā'iḳ gülşeninde murġ-i gūyā olmışuz / Ten ḥicābın ḳaldurup ʿ**ālemde** peydā olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

Ṭāḳ-ı mīnā-yı sipihri gezelüm döne döne / Gün gibi berḳ uralum ʿ**āleme** bir māh ile biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 4). [ʿāleme, -e]*

ʿ**Ālem** münevver olduġı şundandur añla kim / Berḳ-i yüzüñ seḥerde ṭutar āfitāba yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 4). [ʿālem,]*

Ẕāhib-i rāh-ı Ḥaḳ olup żayf gelüp bu ʿ**āleme** / Her ne ki var ise ʿaṭā ġayrlara getürmişüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 4). [ʿāleme, -e]*

Lemʿa-i nūr-ı vech çün keşf-i niḳāb idüp durur / ʿ**Āleme** virdi ḥüsnini anuñ içün cemālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 598, Beyit 3). [ʿāleme, -e]*

Cümle-i vechümde gördüm bir misāl / ʿ**Ālemüñ** ʿilmini bir noḳṭamda yaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 4). [ʿālemüñ, -üñ]*

Küdüret gösterüp ʿ**ālemde** her dem / Velī bāṭında ey dil aṣfiyāyuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 605, Beyit 4). [ʿālemde, -de]*

Dile ʿ**ālemde** kim olur dem-sāz / Şerḥ-i maʿlūma eylese āġāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

Ḳanı ʿ**ālem** içinde bir er kim / Ṭolu olmaya ḳalbi ḥırṣ ile az *(Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 3). [ʿālem,]*

ʿ**Alemde** daḫı bencüleyin ʿışḳ eri gelmez / Bir bencüleyin Zāl-ı cihān ṣāb getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 3). [ʿalemde, -de]*

Şürūʿum şerʿedür rehber anuñla reh muʿammerdür / Benüm ḳavl-i ḥaḳīḳüm ʿ**āleme** islām ü dīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 4). [ʿāleme, -e]*

Şerāyiʿden ḫaberdār ol tecāhül eyleme zinhār / Bilürsin ʿ**ālemi** ḫānum şerīʿat eyleyen cünbiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 621, Beyit 2). [ʿālemi, -i]*

Çün beni oldı müşāhid yaşuma ḫayrān olup / Allāh Allāh didi ʿ**ālemde** ne sırlar var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 3). [ʿālemde, -de]*

Gel temāşā eyle ṣunʿullāhı ey merd-i kemāl / Altı günde yaradıldı ʿ**ālem** ü sensin dü-şeş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 4). [ʿālem,]*

Ḥüsnüñi ʿ**ālemde** bildüm ʿilm ile meşhūr imiş / ʿİlmüñi her kim bile ʿ**ālemde** ol maʿmūr imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

Ruḥı ḳıldı tecellī ʿ**ālemine** / ʿAvālimden geçüp ezmāna düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 4). [ʿālemine, -in, -e]*

Açup gencin ṣaçar çün ʿ**āleme** her dem güher iḷlāṣ / ʿAvālim üstine dürr-i maʿāni neşr ider iḷlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 1). [ʿāleme, -e]*

Senā-yı bī-misāl olmış ṭolanur mislüm āfāḳa / Ṣaḳın āfāḳı ʿ**ālemden** gözetme enfüsi rāciʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 4). [ʿālemden, -den]*

Çün Murādī başlaya bir dem kelāmuñ ḳāline / Nekhet-i ḫūb ʿ**ālemi** ḳaplar feraḥ bulur dimāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 5). [ʿālemi, -i]*

Dīnüm İslām idi ḫalḳ olmamış idi ʿ**ālem** / Ḳılaġuzladı yine ādemi dīne keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 2). [ʿālem,]*

Kişiye devlet oldur kim rıżāsın gözleye Ḥaḳḳuñ / Dem-ā-dem ẕikr-i Ḥaḳ ola diye ʿ**ālem** fenā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 4). [ʿālem,]*

Ḥayāt-ı rūḥ-baḫş olmaz idi bu arada meknūn / Eger bilmese ʿ**ālemde** nedendür aṣfiyā revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 4). [ʿālemde, -de]*

Bende ḳıldı ise sulṭān u gedāyı ġam degül / Ḥükm iderse ʿ**āleme** cānā eger hünkār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 5). [ʿāleme, -e]*

Oldı anuñ nice biñ şāhān-ı ʿālem bendesi / Çünki keşf itdi cemālin ʿ**āleme** sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 2). [ʿāleme, -e]*

Ṭoldı ʿ**ālemde** cümle kevn ü mekān / Ġulġuledür ḳamu peyām el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 4). [ʿālemde, -de]*

Gördüñ elyaḳ bendeñi ʿ**ālemde** sulṭān eyledüñ / Sen baña ḥaddümden efzūn luṭf ü iḥsān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

Āteşümden āsumān ile zemīn bulur fenā / ʿ**Āleme** bir ẕerresi yayılsa ger bu dūdenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 3). [ʿāleme, -e]*

Bize **ʿālemde** hemān ʿahdi bütün yār gerek / ʿĀşıḳ-ı ḥasta-dile dīde-i ḫūn-bār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 743, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

ʿĀlemde faḫr iden bu ʿulūm-ı kemāl ile / Kimdür kemāl diye kemālüñ gören senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 2). [ʿālemde, -de]*

ʿĀlemde nedür añla rıżā sırrını bir dem / Ger yürüdigüñ ʿışḳ ile bu rāhı severseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 2). [ʿālemde, -de]*

Gördigüñ her birini Ḫıżr añla **ʿālem** ḫalḳınuñ / Ḥasb-i ḥālüñden ḳamunuñ ṭurma dā'im ḥikmet al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 2). [ʿālem,]*

ʿİlm ü ḥikmet sözlerinden behre-dār olduñsa ger / Ḥadd ile pāyānı yoḳdur mā gibi **ʿālemde** bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 4). [ʿālemde, -de]*

Levḥ-i dilde naḳşını naḳş itdi naḳḳāş-ı ezel / Gelmedin bu **ʿāleme** hem olmadın bu ʿuḳde-ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 1). [ʿāleme, -e]*

Nice naẓar ḳılur idi bu ʿ**āleme** Murād / Ger çekmeseydi çeşmine kuḥl-i vücūdı ḫāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 5). [ʿāleme, -e]*

Geldi Murādī ʿ**āleme** bir ṣūret-i beşer / Bilmedi anı bilmeyiser ʿilm ile me'āl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 5). [ʿāleme, -e]*

Çoḳ durur ʿ**ālemde** bil ehl-i ṣuver / Añlama her gördigüñ ṣāhib-vüṣūl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 6). [ʿālemde, -de]*

Mefḫar olalı bu ʿayān ʿ**āleme** / Mülkine kendüsine ḫān itdi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 842, Beyit 4). [ʿāleme, -e]*

Budur ʿāriflik ʿ**ālemde** Murādī / Çekesin iki dünyādan daḫı el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 5). [ʿālemde, -de]*

Cemālin ider her dem ārāyide / Ki ṭoldura tā ʿ**āleme** ḳāl u ḳīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 4). [ʿāleme, -e]*

Kitāb-ı ʿışḳı açdum çün ʿacā'ib dāstān gördüm / Ki her bir ʿ**ālemin** seyr eyledüm bir gülsitān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 1). [ʿālemin, -iñ]*

Żiyā-ı żavʿı maḥv eyler eger ādemde ʿ**ālemde** / Miyān-ı beyn beyninden eger berḳ ura envārum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 4). [ʿālemde, -de]*

Yetişdi bir daḫı ʿ**ālem** ḳocaldum rīşüm aġardı / Tenüm inceldi şol resme şanasın ince tār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 4). [ʿālem,]*

Raḳam ḳılmayalar ḫālüm eger küttāb ola ʿ**ālem** / Beyāna gelmez aḥvālüm midād ola eger her yem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 1). [ʿālem,]*

Murāduñ ḥasb-i ḥālini beyān eyliyemez aṣlā / Eger küttāb ola ʿ**ālem** midād ola eger her yem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 5). [ʿālem,]*

Maḫzen-i dürr ü cevāhirsin bu ʿ**ālem** içre sen / Encüm içre görinen ol māhı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 4). [ʿālem,]*

ʿ**Ālem** olmışdur ḫayālümde ḫayāl-ender ḫayāl / ʿĀlem-i kübrā vü ṣuġrā oldı ʿayn-ı ḳudretüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 4). [ʿālem,]*

ʿ**Ālemüñ** ʿilm-i ḥisābın ebcedümden ögrenür / Noḳṭama baş indürüp bir dem olan hem-ṣoḥbetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 3). [ʿālemüñ, -üñ]*

Muḳtedā-yı evvelīn ü āḫirīn olduḳda dil / Sāye ṣaldı **ʿāleme** buldı niẓāmın hep ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 2). [ʿāleme, -e]*

Tāb uraldan dilde ʿışḳuñ ʿ**āleme** baḳmaz gözüm / Cürʿadan mest olalıdan ādeme baḳmaz gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 1). [ʿāleme, -e]*

Āyet-i inni ena'llāh oldı münzel ʿ**āleme** / Çeşm-i ʿayn ile anuñ dā'im temāşāsındayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 4). [ʿāleme, -e]*

ʿArş ü ferş-i kā'ināta ʿayn-ı mevcūda ʿalīm / Aʿlem-i evvelde ʿ**ālem** ẕāt-ı vāḥiddür muḳīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 1). [ʿālem,]*

Pādişāh-ı dehrem oldum yār işiginde gedā / Çün gedāyam ʿ**ālem** içre rütbe-i vālā menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 2). [ʿālem,]*

Ser-firāzān-ı ḫaḳīḳatde görindi ʿ**ālem** / ʿĀlemüñ ṭıynet-i arżından olupdur ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 1). [ʿālem,]*

ʿĀḳil oldur ḳıla kārında tedārük her dem / Kim bilür kimseye ḳalmaz çü fenādur ʿ**ālem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 1). [ʿālem,]*

Ey Murādī dökeli derde devā Ḫaḳdandur / ʿAynuña gelmeye hergiz yıḳılursa ʿ**ālem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 5). [ʿālem,]*

Şecer-i ẕikri diküp ʿarṣa-i vaḥdetde bu dem / Ol şecer berki baña her birisi bir ʿ**ālem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 1). [ʿālem,]*

Ger añlamaz iseñ bu Murāduñ kelāmını / ʿ**Ālemde** var durur dime aṣlā dirāyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 934, Beyit 5). [ʿālemde, -de]*

Neşr-i nuşūr-ı ḥaşr içün cemʿ eyledi ḫalḳı niçün / Geldi Murādī ʿ**āleme** ḫôşdur rıżā-yı ẕī'n-naʿam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 5). [ʿāleme geldi, -di]*

Yā Rabbi nedür bilsem bu tāb-ı cihān-tābum / Her ʿ**āleme** mihrümden ṭob urdı meh-i tābum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 1). [ʿāleme, -e]*

ʿ**Ālemi** geşt eyledüm ẕahr ile baṭnın ḳamu / Bulımadum bir bilür rāz-ı nihānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 2). [ʿālemi, -i]*

Lemʿa-i nūr-ı behcetüm berḳ ura ʿ**āleme** ḳaçan / Selb ola cümle cāydan ḳalmaya ẕerre-i ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 2). [ʿāleme, -e]*

Ḳo ṣūret ʿālemin ey pīr-i ʿālem / Yüri gözle hemān sırr ile ʿ**ālem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 1). [ʿālem,]*

ʿ**Ālemde** nedür Murādī bilsen / Pes añlar idüñ neden yapıldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 6). [ʿālemde, -de]*

Çünki yayıldı bu kelām ʿ**āleme** / Eyledi taḥsīn Murāda enām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 5). [ʿāleme, -e]*

Muḥīṭ-i ʿālem-i ġayret olan yoḳdur bu ʿ**ālemde** / Meger şol kimse olmışdur ferāġat ḳıla naʿmādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 4). [ʿālemde, -de]*

Ḥabībüm mihr-i tābından ḳamu mehpāreler ẕerre / Ne deñlü var ise ʿ**ālemde** hep cānāneler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 4). [ʿālemde, -de]*

Murāduñ saña te'sīr eylemezse ḳavl-i pür-sūzı / Efendüm saña bu ʿ**ālemde** ayruḳ pāyeler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 5). [ʿālemde, -de]*

Murādī merd odur ʿ**ālemde** kim dönmeye ḳavlinden / Şu kim ẕevḳ-i ṣaḥīḥ ister ḳomaz ḳalbinde īn ü ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 5). [ʿālemde, -de]*

Cemāl-i yār mestīdür ḳamu ʿ**ālem** ü māfīhā / Ene'l-ʿāşıḳ nidāsıdur gelen herkes cevābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 3). [ʿālem,]*

Murādī baḥredür zevraḳ velī baḥr añadur zevraḳ / Benüm tābum durur ʿ**ālem** benüm çün nūrı tābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 5). [ʿālem,]*

ʿIşḳ-ı dildārı görüp buldı eserden pes eser / Bende-i ʿışḳ oldı dil bu ʿ**āleme** sulṭān igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 2). [ʿāleme, -e]*

Çeşm-i ʿibretle naẓar ḳıl kā'inātuñ ḥāline / ʿ**Ālemüñ** bilgil fenāsın girdiş-i devrāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 4). [ʿālemüñ, -üñ]*

ʿ**Ālemüm** emrinde gerçi oldı nice ʿālemīn / Ādem oldı ṣunʿ-ı ekber ʿ**āleme** ol virdi şān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 2). [ʿālemüm, -üm]*

Şems-i tābān oldı çün kim ʿaks-i mihrüm ʿ**āleme** / Ey Murādī ben degülven mihribānumdur gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 5). [ʿāleme, -e]*

Revnaḳ-ı ḥüsn ü cemālüñ ḳıldı şeydā ʿ**ālemi** / Her vücūd eyler senüñ ḥüsnüñi ʿilmince beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 2). [ʿālemi, -i]*

ʿ**Ālemi** bir ṣūret añla dil ḫayāl-i yārden / Küllī andandur bilürven gelmezem inkārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 1). [ʿālemi, -i]*

Ey Murādī bilmedüm ʿ**ālemde** kim vuṣlat nedür / Cān ü ten ārāyişin terk itmeyince cān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 5). [ʿālemde, -de]*

Sen Murāduñ ḥāline vāḳıf degülsin ẕerrece / Geçmeyince tā ki ʿ**ālemde** yoġ ile vardan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 5). [ʿālemde, -de]*

Cā-be-cā aldanma nakṣı ṣūretine **ʿālemüñ** / Vaḳtüñi bul ḥaḳ ile geçgil ḳamu sāʿātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 4). [ʿālemüñ, -ün]*

Āfitāb-ı neyyir oldum tāb-baḫşam **ʿāleme** / Pertevümle bildüm ayru nesne yoḳ dildārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 2). [ʿāleme, -e]*

Ey Murādī seni **ʿālemde** nedür muḳabil iden / Ḥaḳḳa raġbetde bulındı yine bu yanumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 5). [ʿālemde, -de]*

Ey Murādī seni var eyledi Ḫallāḳ-ı ezel / Eḥadiyyetde ebed oldı ʿaceb **ʿāleme** cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 5). [ʿāleme, -e]*

Gösterdi cemālin yine ʿışḳı eserinden / **ʿĀlem** ṭoludur medḥ ile ḥüsni ḫaberinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 1). [ʿālem,]*

ʿĀlemden eyledüm çü ferāġat vü çekdüm el / Emrüñe ḳılmışam bu işi inḳıyād içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 2). [ʿālemden, -den]*

Şorar iseñ bize sen eger terkin **ʿālemüñ** / ʿĀḳil degül bu kim yiye ġam maḫż-ı ad içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 3). [ʿālemüñ, -üñ]*

ʿĀlemde nesne görmedüm ʿuzletden efżalin / Ādem degil kişi çeke ġam ġamla şād içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 4). [ʿālemde, -de]*

Murādī āb-ı zülālüñden ire ger ḳaṭre / Ne deñlü mürr ola **ʿālemde** aʿẕab ide hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 5). [ʿālemde, -de]*

Dā'ireyem noḳṭayam sābit-i devvār men / Devr iderin oluben **ʿālemi** pergār men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 1). [ʿālemi, -i]*

ʿĀlemi ben n'eylerem kevn ü mekān bendedür / Şehrī menem bāyiʿem müşterī bāzār men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 4). [ʿālemi, -i]*

Şām u seherden dem ḳılan bir dem ḳılur biñ **ʿālemi** / **ʿĀlemde** ʿışḳuñ olmasa olmaz idi ān u zamān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 4). [ʿālemde, -de]*

ʿĀlemüñ bildüm vücūdın ʿilm ile / ʿAyn-ı vāḥid ḳılmışam merdāne ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1168, Beyit 4). [ʿālemüñ, -ün]*

Baḳma māl u cāhına bu **ʿālemüñ** / Ömrüñ dā'im geçür ṭāʿatde sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1170, Beyit 3). [ʿālemüñ, -üñ]*

Eşk-i çeşmümden oldı **ʿālem** ṣu / Ġarḳa-i āb oldı cümle ṣu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 1). [ʿālem,]*

ʿĀlemi terk eyle ey dil ḫıdmete baġla kemer / Pādişāha ḳulluḳ idüp ḳurbet eyle ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 2). [ʿālemi, -i]*

ʿĀlemin şerḥin saña bir bir beyān itsem eger / Gūş-ı cānı ḳıl küşāde eyle aşfā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1197, Beyit 3). [ʿālemin, -in]*

Ben beni gördügümi bilmiş idüm gördükde / Līk **ʿālemde** bu ānumda cihānumdur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 2). [ʿālemde, -de]*

Herkese ḳıldı ʿaṭā gerçi Ḫudā ḥālince / Ey Murādī gezen **ʿālemde** zebānumdur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 5). [ʿālemde, -de]*

ʿĀleme ṣaçdı feyż-i niʿmetini / Kerem-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 2). [ʿāleme, -e]*

Ey Murādī sen murāduñı murād üstinde bil / Eylegil her dem niyāzuñ **ʿālemüñ** vehhābına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1227, Beyit 5). [ʿālemüñ, -ün]*

ʿĀleme sen ṣıġmaduñ pes iki ʿālem sendedür / Ṭavruñı fehm eyler isen ṭavr ḳıl etvārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 4). [ʿāleme, -e]*

Ben ḥayāt-ı cāvidānum añladum iẕʿān ile / Anuñ içün gezmişem **ʿālemde** ben bürhān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

Çün mekān oldı vücūdum rāhumuñ sulṭānına / Anuñ içün gelmişüzdür **ʿālemüñ** seyrānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 1). [ʿālemüñ, -üñ]*

ʿĀlemi bir noḳṭa gördüm cümleten āyīnede / Nāẕıram ben lā-mekānī **ʿālemüñ** devrānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 3). [ʿālemüñ, -ün]*

Sırruñı pinhān iderseñ sırr ile ey müttaḳī / Cümleten **ʿālem** ser-ā-ser berḳ-i nūruñdan ṭola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 4). [ʿālem,]*

Maẕhar-ı nūr-ı ḥaḳā'iḳdür ḥaḳīḳat serveri / Neşr-i berḳ eyler velīkin **ʿāleme** iḫfā ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 3). [ʿāleme, -e]*

Bülbül-i nālāna ḳarşu verd-i aḫmerdür küşād / Yaʿni **ʿālem** ʿālem içre buldı ezmān bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 4). [ʿālem,]*

Bülbül-i nālāna ḳarşu verd-i aḫmerdür küşād / Yaʿni **ʿālem** ʿālem içre buldı ezmān bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 4). [ʿālem,]*

Ebr-i ḥikmet reşḥasın ṭamzurdı çün kim **ʿāleme** / Kimini emlāka virdi kimisini ādeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 1). [ʿāleme, -e]*

ʿĀlemüñ ʿayn-ı baṣīret birle baḳ āsārına / Gelmedi dünyāya ādem kim ḥayālin ögrene *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 3). [ʿālemüñ, -ün]*

Emrini taḳdīrine ḳılmış ḥavāle ser-te-ser / Cümleten **ʿālemleri** taḫmīl idüp nūn üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 3). [ʿālemleri, -ler, -i]*

Ḫicābdur rūḥdur **ʿālem** velī rūḥ añadur perde / Fürūʿı aşlā degişmez şular ki gözledi pāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 3). [ʿālem,]*

ʿArūs-ı nev gelür bir bir aña damad olur **ʿālem** / Ḳarār itmez bir iki gün gider **ʿālem** daḫı bāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 3). [ʿālem,]*

Temevvüc eylese deryā-yı dil **ʿālem** olur ġarḳ-āb / Velī eyler te'ennī her işinde gözler endāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 4). [ʿālem,]*

Senüñ ḥüsnüñ şuʿāʿı olalı **ʿālemde** ṭābende / Mehi mihrüñ vücūdı ḳalmadı bir ẕerre **ʿālemde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

Cemālüñ ʿaksidür pertev ṣalan āfāḳa her demde / Anuñ çün ʿālemüm vardur benüm her demde **ʿālemde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

Kitāb-ı ḥüsnüñi ezberledüm bildüm fünūnın heb / Ḳarīnüm bulmadum hergiz eger **ʿālemde** ādemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 2). [ʿālemde, -de]*

Senüñ eṭvār-ı tavruñ bilmedi **ʿālemde** her kim var / Senüñ ḥālüñ bilüp ḥalüñe ḥāl-daş olmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 2). [ʿālemde, -de]*

Murādī ḳalbüñ evrāḳına bir naḳş eyledün kim sen / Saña beñzer ḳamu **ʿālemde** naḳḳaş olmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 5). [ʿālemde, -de]*

Göñül oldı temennāda bulupdur tende tenhāyı / Bulup tenhāda çün ḫalī ṣalupdur **ʿāleme** sāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 3). [ʿāleme, -e]*

Genc-i ʿuzlet gibi genc olmaya bu **ʿālemde** / Naẕar-ı ʿibret ile ʿālemi gör ādemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

Keşf eyledi ḥicābı çü dilber kemāl ile / Ḳıldı müzeyyen **ʿālemi** nūr-ı cemāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 1). [ʿālemi, -i]*

Derd-i ʿışḳı bilmeyen **ʿālemde** dermān bilmedi / Hicr-i yāri çekmeyenler vaṣl-ı cānān bilmedi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

Lemʿasından ẓāhire geldi ṭavāliʿle burūḳ / Neşr ider **ʿālemde** anı cümle esbāb eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 2). [ʿālemde, -de]*

Baḳmazam ṭolsa dü-ʿālem cümle zībālarla heb / Misli yoḳ **ʿālemde** bir ṣāḥib-cemāl añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 3). [ʿālemde, -de]*

Kesretinden ḳaçmışam anuñ içün bu **ʿālemüñ** / Ḫücre-i vaḥdetde buldum gūşe-i tekrārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 2). [ʿālemüñ, -ün]*

Çün Murādī vārid oldı **ʿālemüñ** mevrūdıdur / Kimse bilmedi duʿāyile nedür evrādını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 5). [ʿālemüñ, -ün]*

Āfitāb-ı **ʿālem** oldı dil ḳamu seyyāredür / Merd-i vāḥiddür ḳamu **ʿālem** bilürler nāzını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 2). [ʿālem,]*

Baḥr-ı aʿẓamdur vücūd-ı ʿārifîn ey ẕü'l-ʿaḳıl / ʿAḳl u idrāk ister iseñ çekme **ʿālemden** ġamı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 3). [ʿālemden, -den]*

Ẕevḳ idelden ẕevḳüñi ey dil-rübā-yı bī-misil / Bulmadum mislümi gezdüm ser-te-ser her **ʿālemi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 4). [ʿālemi, -i]*

Kemāl-i bī-nihāyetdür hüveydā bu vücūdumda / Żiyāsıdur anuñ bu **ʿāleme** żav-ı ḳamer geldi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 3). [ʿāleme, -e]*

Çü geldüm **ʿāleme** seyr eyleyüp gezdüm her ārāyı / Ne cā ḳaldı ne kūşe görmişem her kūşe vü cāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 1). [ʿāleme, -e]*

Murāduñ **ʿāleme** ḥükmi şu deñlü nāfiẕ olmışdur / Ki yirde yir yir oḳındı berāt-ı nām-ı ṭuġrāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 5). [ʿāleme, -e]*

Ṣorarsañ ger Murādīye niçün fāriġdür **ʿālemden** / Rıżāsın gözleyüp buldı temennāda temennāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 5). [ʿālemden, -den]*

Aḥsen-i vech ile bildürdi kemālinden eser / Neşr olur **ʿāleme** ol vech ile ḥüsn-i ḫaberi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 2). [ʿāleme, -e]*

Dil virme cemʿ-i ʿaḳl idüben ʿāleme Murād / **ʿĀlemden** ellerüñi çeküp ḳıl ferāġati *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 5). [ʿālemden, -den]*

Dil virme cemʿ-i ʿaḳl idüben **ʿāleme** Murād / ʿĀlemden ellerüñi çeküp ḳıl ferāġati *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 5). [ʿāleme, -e]*

Ufuḳdan ṭāliʿ oldı şems-i devlet / Yayıldı **ʿāleme** nūr-ı başīret *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 3). [ʿāleme, -e]*

ʿĀlemüñ aldanmaġıl ālāsına / Cehd ḳıl tā giresin me'vāsına *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 2). [ʿālemüñ, -ün]*

ʿĀlemüñ ẕerre ẕerre ḳıymeti yoḳ / Āḫirüñ behre behre niʿmeti yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 5). [ʿālemüñ, -ün]*

ʿĀlemi vardur Murāduñ **ʿālem** olmaz aña kes / Terk idüpdür ol sebebden işbu seyr-i ʿālemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 5). [ʿālem,]*

ʿĀḳıbet-endīş olan dünyāda ġāfil olmadı / Kārını tedbir iden **ʿālemde** cāhil olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

Ey refīḳ-i dil-sitānum diñle ḳavlüm ʿışḳ ile / Cehd ḳıl olmayasın **ʿālemde** ʿilm āyīnesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 4). [ʿālemde, -de]*

Eserdür gerçi bu **ʿālem** mü'essirden kināyetdür / İki dünyāya ammā kim bu sırrumdan eser geldi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 4). [ʿālem,]*

Murādī **ʿālem** ü ādem miyānıdur hemān bir dem / Müdām olsun demüñ her dem ki saña ser-be-ser geldi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 5). [ʿālem,]*

Bizüm esrārumuz **ʿālemde** cān gibi nihān oldı / ʿIyān-ı bī-nihānīdür ʿaceb rūḥ-ı revān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 1). [ʿālemde, -de]*

Ḥüsn-i ṣūretle gezüp ʿāleme destān olma / Aldanursañ eger **ʿālemde** denīsin be-denī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 4). [ʿālemde, -de]*

ʿĀlemde her ne deñlü lisān olsa sendedür / Bilmez Murādī dünyāda bir tercemān seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 5). [ʿālemde, -de]*

Murādī baḥr-ı ḥaḳīḳatdedür şināver çün / Dirīg kimse bu **ʿālemde** bilmedi anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 5). [ʿālemde, -de]*

Çünki Murādī ʿışḳ eri oldı n'ider bu **ʿālemi** / Kenz-i ḫafī-i ʿilm-i cān anda ʿaceb nihān gibi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 5). [ʿālemi, -i]*

ʿĀlem fenā durur çün añla Murādī ḥāli / Her kişi nevbetinde ṣurnā-yı mevti çaldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 5). [ʿālem,]*

Nedür dirseñ eger **ʿālem** me'āli / Nice oynar gözet ẓıll-ı ḫayāli *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 2). [ʿālem,]*

Ḳutlu şol kimse durur kim olısar defter-i aḳ / **ʿĀleme** geldüñ anuñ çün ḳılasın göce yaraḳ *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 28, Beyit 1). [ʿāleme, -e]*

Aç niḳābuñ ey dil-ārā rūşen eyle **ʿālemi** / Cānumı vaṣluñla ḫandān eyle kim giryān benem *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 35, Beyit 2). [ʿālemi, -i]*

2.Varlık, kâinât.

ʿĀlemde ḳıldı ʿ**ālemi** kenz-i ḫafī yine / Ṣaldı ʿuyūna ġayret ile ḥucb-ı kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 2). [ālemde, -de]*

Ey ʿaceb bilsem nedür bu ʿışḳuñuñ sermāyesi / Ser-be-ser ʿ**ālemlere** ʿışḳuñ olupdur muḳtedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 2). [ʿālemlere, -ler, -e]*

Mekānuñdur senüñ bāb-ı fu'ādı ʿāşıḳuñ cümle / Ne ʿ**ālemdür** ki bu ʿ**ālem** seni cümle arar cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 4). [ʿālemdür, -dür]*

Anuñ milki durur ʿ**ālem** degildür kimseden mīrās / Anuñ ḥükmindedür ādem anuñ emrindedür eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 2). [ʿālem,]*

Oldı çü ʿulūmında ezel ʿilm ile aʿlem / ʿ**Ālem** kim ola ʿilmine oldur yine aʿlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 5). [ʿālem,]*

ʿ**Ālemde** nedür ʿilm ile maʿmūl olan işdür / Men kāne lehü kāne ve-lem kāne ʿadīlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 6). [ʿālemde, -de]*

ʿ**Ālemde** beni añlayamaz ġayr-ı nuḳūṣuñ / Sensiz n'ideyin olmasun ʿuḳbāyile dünyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 4). [ʿālemde, -de]*

Āyet-i kübrā düşüpdür ʿ**āleme** ḥüsn ü cemāl / Ġayb-ı ʿaynından cihāna düşdi esrār-ı ʿacīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 2). [ʿāleme, -e]*

ʿİlm ile buldı bulanlar genc-i maʿnāya ṭarīḳ / ʿ**Ālemüñ** ʿilmindedür şerʿ-i mekān-ı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 3). [ʿālemüñ, -ün]*

Cümleten ʿ**ālemi** seyr eyledi dil bād-ı ṣıfat / Her neye ḳıldı naẕar gördi ġam u şād-ı ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 1). [ʿālemi, -i]*

İsm ile ḳapladı ʿ**ālemleri** nām ile vücūd / Anuñ içün didiler ʿilm iledür ad-ı ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 2). [ʿālemleri, -ler, -i]*

Ṭaġıtdı şaʿşaʿasın ʿ**āleme** ṭaraf-be-ṭaraf / Nücūmı māhı ider cümleten ḳamu ıṣlāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 3). [ʿāleme, -e]*

Lāmiʿ ol nūr oldı ʿ**ālemlerde** ādemlerde hep / Līkin olmış ṭarz-ı āḫer nevʿ-i nevʿin ile yād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 2). [ʿālemlerde, -ler, -de]*

Ben eyledüm temāşāyı ṭurur ʿ**ālem** temāşāda / Dinildi ikisi daḫı ṣıfātum ile ẕātumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 4). [ʿālem,]*

Didüm ʿ**ālem** ṣürūḥumdur beni kim ṣāriḥ olmışdur / Didi ʿibret-nümā olduñ beyān-ı muʿteber göster *(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 3). [ʿālem,]*

Taḥayyür ḳapladı ʿ**ālemleri** ḥüsn-i cemālüñden / Anuñ çün zindeler bī-ʿaḳl mevt-i ḫ∨āba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 4). [ʿālemleri, -ler, -i]*

Beni ḫalḳ eyledi ḫālıḳ egerçi maḥż-ı ḳudretden / Velīkin ḳudret-i maḥżam çü ʿ**ālem** bende ḳāṣırdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 2). [ʿālem,]*

ʿ**Ālemüñ** kārın ki gördüm ʿilmi peydāsındadur / Her neye ḳıldum naẕar anuñ temennāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 1). [ʿālemüñ, -üñ]*

Didi gördüm anda bir ʿ**ālem** ki vaṣf olmaz aña / Nice ʿālemdür ki yoḳdur anda ādemden eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 2). [ʿālem,]*

Burḳaʿ-ı evvelle maḥcūb olmayan ʿ**ālemlere** / Añla kim oldı muʿallim Ḥaḳḳ ile ṭutan ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 3). [ʿālemlere, -ler, -e]*

Sen ġanīsin cümle ʿ**ālemler** saña muḥtācdur / Cümleten şāh u gedā o mīr ü ḫān emrüñedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 3). [ʿālemler, -ler]*

Ey Murādī her ne kim ḳılsañ ṭaleb yanuñdadur / Ser-te-ser ʿ**ālemleri** ḳılma tefaḥḥuṣ zaḥmeten *(Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 5). [ʿālemleri, -ler, -i]*

Maʿrifet bābın açar çün ʿ**āleme** ʿilm-i ezel / ʿAḳl-ı evvel nāṭıḳa ilḳā ider peydā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 2). [ʿāleme, -e]*

Baḥr-ı ʿışḳa ṭalmışam ʿ**ālemleri** oldum muḥīṭ / Nitekim māh-ı cihānı āb içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 2). [ʿālemleri, -ler, -i]*

ʿ**Ālemüñ** fer-i vücūdıdur fürūġ-ı laʿl-i dil / Menbaʿ-ı ʿilm olmadı her k'olmaya ʿālī-güher *(Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 4). [ʿālemüñ, -üñ]*

Her ne ʿ**ālem** var ise anda o peydā görinür / Dikeli küngüre-i ḳurba maḥabbet ʿalemin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 4). [ʿālem,]*

Bulmadum ṣıdḳ ile bir kişi ki vire ḫaberüñ / Ḳamu ʿ**ālemleri** gördüm seni sulṭānum arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 3). [ʿālemleri, -leri]*

Geldi bu Murādī yine ʿ**ālemlere** ḳudret / Ḥükm-i ezel ile kurılur yine bu bāzār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 5). [ʿālemlere, -ler, -e]*

Meşrūḥ-ı ezelden ne temennā ḳıla ṭālib / İblāġ-ı ʿilim remz ile ʿ**ālemde** revān ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 3). [ʿālemde, -de]*

Ḳamu ʿ**ālemlere** ḥükm itmek içün / Murāduñ sebʿa-i seyyāresi var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 5). [ʿālemlere, -ler, -e]*

Emr-i Ḥaḳdur görinen ʿ**ālem** ü ādemde kamu / Bunı fehm itmek içün nūn ile bir ḳāf gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 4). [ʿālem]*

ʿ**Ālemüñ** ʿilmindedür olmaḳ ḳader ʿ**ālemleri** / Bu ecilden anuñ içün merd-i meydān aġlamaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 4). [ʿālemleri, -ler, -i]*

Tāb ura ger ʿāşıḳa nūr-ı cemāl-i dil-peẕīr / Nūr olur ʿ**ālemlere** bu genc olur dünyāya bāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 3). [ʿālemlere, -ler, -e]*

Ṭulūʿ-ı mihre himmetdür viren ʿ**ālemlere** revnaḳ / Ḳarār itmez ḥabībüm cümleten kevn ü mekān sensüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 4). [ʿālemlere, -ler, -e]*

Cemāl-i lā-naẕīridür viren ʿ**ālemlere** revnaḳ / Eger ʿaynüñ irişürse saʿādet eyleyen cünbiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 621, Beyit 3). [ʿālemlere, -ler, -e]*

Ḳalbümüñ ḳalbinde bildüm sırr-ı sürūr var imiş / Zeyn ider ʿ**ālemleri** bir nūr-ı enver var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 1). [ʿālemleri, -ler, -i]*

Sebāt-ı neyyir-i aʿẓam eger olmasa ʿ**ālemde** / Nücūm ile ḳamer bī-nūr ola böyle didi ḳaṣṣāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 2). [ʿālemde, -de]*

ʿ**Ālemüñ** cemʿiyyetin günc-i dücāda gördiler / Vaḥdet ü kesret maḳāmını şular kim ḳıldı farḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 3). [ʿālemüñ, -üñ]*

Bende ḳılmışdur ḳamu ʿ**ālemleri** bir laḥẓada / Çün vürūduñ taḫtına çıḳdı olup sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 2). [ʿālemleri, -ler, -i]*

Cān ü dil milkini yaġma eyledi sulṭān-ı ʿışḳ / ʿ**Āleme** neşr eyledi nuʿmāsını sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 1). [ʿāleme, -e]*

Cümleten ʿ**ālemleri** maḥkūm ḳılduñ ḥükmine / Yā nedür aṣlı anı derd ile giryān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 5). [ʿālemleri, -ler, -i]*

Āyīnem açalı görürem cümle **ʿālemi** / Her ne ki buldum anda olupdur ṣafā senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 4). [ʿālemi,]*

Cümleten oldı münevver bu vücūduñ **ʿālemi** / Her nice olsa ʿavālim olmaya aña bedel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 2). [ʿālemi,]*

ʿĀlemüñ nefy ile isbātını bilmişdür tamām / Kenz-i maḫfīdür velīkin özge peydādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 2). [ʿālemüñ, -ün]*

Āyet-i kübrā virür **ʿālemlere** neşv ü nemā / Āyet-i büşrā ile ins ile cinn eyler maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 4). [ʿālemlere, -ler, -e]*

Ser-te-ser gezdüm ḳamu āfāḳ u enfüs **ʿālemin** / Bulmadum kūyından özge turmaġ içün bir maḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 3). [ʿālemin, -in]*

Bir ẕerresi durur viren ʿ**ālemlere** ḥayāt / Ger cümle olsa olmaz idi hiçbir mecāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 2). [ʿālemlere, -ler, -e]*

Seḥer çün niḳāb açdı vechüñ bu ʿ**ālemlere** / Niḳābuñ niḳābındadur ẕerre cümle-miśāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 2). [ʿālemlere, -ler, -e]*

ʿAvālimden murād insān-ı ʿālemdür muḥaḳḳaḳda / Velī min külli vechin ʿ**ālem** ādem ʿ**ālem** ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 2). [ʿālem,]*

Ben ki ḳıldum kendümi erkān ile ḳıldum naẓar / Baḳmadum ʿ**ālemlere** pes māverāsın gözledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 3). [ʿālemlere, -ler, -e]*

Münteşir olduḳda emrüñ bu vücūdum milkine / Nefḫ ider ʿ**ālemlere** rūḥını īḳānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 914, Beyit 4). [ʿālemlere, -ler, -e]*

Ey Murādī çü ṣadāḳatle bir olduḳ mevcūd / Cümleten ʿ**ālemi** bu ṣıdḳ ile ṣādıḳ bilürem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 916, Beyit 5). [ʿālemi, -i]*

Geçelüm anda serā-perdeye maḫṣūṣ oluben / ʿ**Ālemi** ḳabża alup bu işe himmet idelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 5). [ʿālemi, -i]*

Ser-firāzān-ı ḥaḳīḳatde görindi ʿālem / ʿ**Ālemüñ** ṭıynet-i arżından olupdur ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 1). [ʿālemüñ, -üñ]*

ʿ**Ālemüñ** ḥālini her laḥẓa temāşā ḳıldum / Gezüben seyrini her zīr ile bālā ḳıldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 1). [ʿālemüñ, -üñ]*

Geldi ol niyyete çün ʿavn-ı Murād ile ʿuyūn / Ādem añla bu cihānı daḫı ʿ**ālem** ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 5). [ʿālem,]*

ʿ**Ālemlere** ṣıġmaz iken el-ḥaḳ / Ben ḥoḳḳa-i ʿışḳ içinde ṣıġdum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 3). [ʿālemlere, -ler, -e]*

Nişānıdur vücūdumda görinen bu eserler heb / Cüyūşumdur ʿavālimden olan ẓāhir ʿ**ālemlerden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 3). [ʿālemlerden, -ler, -den]*

Sen ol sulṭān-ı ʿālemsin ṭoyar naʿmañ ile ʿ**ālem** / Cihanı var iden sensin velikin bi-cihansın sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 2). [ʿālem,]*

Celāl-i hey'et olmışdur ḫayāl ile Murādī bu / Yanardı oda ʿ**ālemler** şerer çıḳsa zebānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 5). [ʿālemler, -ler]*

ʿ**Ālemüñ** ʿilmin bilelden eyledüm ʿarż-ıʿulūm / Bu ʿulūmuñ manṭıḳından nice şāniʿdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 4). [ʿālemüñ, -üñ]*

Rūḥdur ʿ**ālemlere** bi'llāh ʿavn-ı dūr-bīn / ʿAynümi billāh oldur baña eshel gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 4). [ʿālemlere, -ler, -e]*

Bilmez idüm ʿ**ālemüñ** ʿilmini olmasa vücūd / Cehd idüben bildüre ekberde sulṭān āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 4). [ʿālemüñ, -ün]*

Ey göñül ʻışḳa düşelden berü ḫayrānam ben / Yār ile yār olalı **ʻāleme** bürhānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 1). [ʻāleme, -e]*

Ben vücūdum **ʻālemin** eyledüm **ʻālem** güneşin / Cümlesi aldı edeb izini bu ṣuġrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 4). [ʻālemin, -in]*

Ey baña ʻarż-ı ʻulūm eyleyen **ʻālem** ḳanısın / Saña bir söz diyeyin ʻilm ile ʻirfānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 3). [ʻālem,]*

Ben lisānum bilürem kimse zebānum bilmez / Ḳangı **ʻālemdür** ide şerḥ u beyānum iẕʻān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 4). [ʻālemdür, -dür]*

Mir'āt-ı ʻālem şerḥ ider çün vaṣf-ı ḥüsnüñ ẕerresin / Lākin bu **ʻālemden** geçen ḥüsnüñe oldur tercemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 2). [ʻālemden, -den]*

ʻĀlemüñ ʻilmini bilem dir iseñ / Her kelāmında leẕẕet añla bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1164, Beyit 4). [ʻālemüñ, -üñ]*

Olur cümle cihān bir gūne **ʻālem** / Murādī her ḳaçan kim diye yā-hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1212, Beyit 5). [ʻālem,]*

ʻĀleme virdi ferr ile zīnet / Ḳadem-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 5). [ʻāleme, -e]*

ʻĀleme esdi virdi yaḫşı ḫayāt / Ḫoş dem-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 6). [ʻāleme, -e]*

ʿĀlemi bildi ʿilmi oldı delīl / Oldı pes ʿālem-i ferāġatda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 2). [ʿālemi, -i]*

Nār-ı dūzaḫdan ṣanurdum **ʿālemüñ** ẓülmātını / Perde-i hicrüñden olmış eyledüm ışḳā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 2). [ʿālemüñ, -üñ]*

Ey kemāl-i ḳudretin ʿarż ideli **ʿālemlere** / Ehl-i ʿaḳla emr idersin baḳmaġa eṭvārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 3). [ʿālemlere, -ler, -e]*

Tāb uraldan ʿaks-i rūyuñ tābdur **ʿālemlere** / Dem-be-dem dil ārzūsı irmegedür demlere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 1). [ʿālemlere, -ler, -e]*

ʿĀlemüñ ṭavrında çün ṭavr-ı ḫayālin añladum / Pes ḥicāb-ı ġayb ile ṣāhib-celāl oldum yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 4). [ʿālemüñ, -üñ]*

Cemālüñ revnaḳıdur **ʿālemi** cānā ḳılan tāze / Senüñ ḫüsnüñ olupdur maşrıḳ u maġribde āvāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 1). [ʿālemi, -i]*

Genc-i ʿuzlet gibi genc olmaya bu ʿālemde / Naẓar-ı ʿibret ile **ʿālemi** gör ādemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 1). [ʿālemi, -i]*

Meslek olalı bize rāh-ı Ḫudā-yı celīl / Baḳmadı **ʿālemlerüñ** aġ ile ḳarasına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 4). [ʿālemlerüñ, -ler, -ün]*

Ḥikmeti ser añlar iseñ sen bu ʿaynuñda nedür / **ʿĀlemüñ** esrārınuñ sensin bugün ṣāḥib-dili *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 3). [ʿālemüñ, -ün]*

Ẕerre ẕerre münteşir oldı şuʿāʿum **ʿāleme** / Mihr ü māha nūr içün żavʿumla dāl itdüñ beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 4). [ʿāleme, -e]*

Ey Murādī gel berü **ʿālem** nedür ādem nedür / Her ne kim var ise gevher cümleye kān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 5). [ʿālem,]*

ʿİlm-i insānī nedür bildür uṣūlī fehmini / Ḥayy idüp **ʿālemleri** ünsümle iḥyā ol didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 4). [ʿālemleri, -ler, -i]*

Ser-te-ser **ʿālemleri** geşt itdi seyyāḥ-ı göñül / Ey vücūdum baḥrına ġavvāṣ olan gör hem-demi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 2). [ʿālemleri, -ler, -i]*

Dime ʿālem aña kim ol ḫabīr olmaya **ʿālemden** / Murādī aʿlem oldur kim vire bu feyże maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 5). [ʿālemden, -den]*

Murādī maḥv ider bir lemʿasında **ʿālemüñ** nārın / Ne bilsün berḳ-i envāruñ şular kim nāra yüz ṭutdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 5). [ʿālemüñ, -ün]*

Sensin baña cū cümleden akreb velī ʿaceb / **ʿĀlemleri** arar bu fiġānum seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 2). [ʿālemleri, -ler, -i]*

İkide ücde gördi **ʿālemi** çün / Anuñ içün bir eyledi yüzini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 2). [ʿālemi, -i]*

Cümle **ʿālem** ṣūreti āyīne-dār / Ḥāşa li'llāh göstere aġyāra rūy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 4). [ʿālem,]*

ʿİlm-i ledün durur yine ʿilm-i ezel ebed hemān / Farż ile sünnet oldı bu **ʿāleme** maḥż-ı bā-vefā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 13, Beyit 2). [ʿāleme, -e]*

ʿĀlemüñ revnaḳı hep sendedür ehl-i baṣar / Gözüñ ac eyle naẓar nice temāşāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 37, Beyit 2). [ʿālemüñ, -ün]*

Çerāġ-ı çeşm-i ehl-i dil kemāl-i rūḥ-ı dil-cūdur / Ḥabībüñ cümleten **ʿālem** fidā-yı yek-ser-i mūdur *(Murâdî Dîvânı, Müfret 37, Beyit 1). [ʿālem,]*

Sen ol sulṭān-ı ʿālemsin ṭoyar naʿmā gele **ʿālem** / Cihānı var iden sensin velīkin bī-cihānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 5). [ʿālem,]*

3. Herkes, halk.

Ben ṣanurdum kim cihānda añladı ʿ**ālem** seni / Şimdi bildüm cümlesi ẓann eylemiş bāṭıl saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 2). [ʿālem,]*

ʿ**Ālem** faḳīr ü sen ġanīsin / Senüñ ḥükmüñdedür mecmūʿ-ı eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 2). [ʿālem,]*

ʿ**Ālem** senüñ ḳapuñda ḳuldur / Senüñdür ḳabż u basṭ ifnā vü iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 3). [ʿālem,]*

ʿ**Ālem** senüñ cūduñla mevcūd / Zemīn ü āsumān ü heft deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 4). [ʿālem,]*

ʿ**Ālemden** itmişdür ferāġat / Seni ister Murādī sensin aʿlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 5). [ʿālemden, -den]*

Şerḥ oldı baña maʿnī şāriḥdür anı ʿ**ālem** / Bir noḳṭayı ḥall eyler her kim ki bile maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 4). [ʿālem,]*

Çün münteşirdür ʿ**āleme** bir ẓerre ʿilminden ḫaber / Kānet nidā'en dāyimen min-ʿilminā min-ʿilminā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 4). [ʿāleme, -e]*

Ey Murādī neş'e-i kübrāda bulduñ ʿ**ālemi** / Her duʿā kim eyleseñ maḳbūl ider çün ol mucīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 5). [ʿālemi, -i]*

İbtidā vü intihā olmış Murādīde çü cemʿ / Anuñ içün olur andan ādem ʿ**ālem** iltiẓāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 5). [ʿālem,]*

Şüyūʿ-ı nām-ı dilberden yine şeydādur ʿāşıḳlar / Düşüp ser-pā bürehne ʿ**āleme** rüsvādur ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 1). [ʿāleme, -e]*

Ne ʿārum var ne nāmūsum ne ʿ**ālemden** ḫaberdārum / Ḳamusın maḥv iden benden senüñ ol mū-miyānuñdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 3). [ʿālemden, -den]*

Mantıḳından bu Murāduñ ger alursañ bir ḫaber / ʿİlm ile bu ʿ**ālem** içinde bulasın iştihār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 5). [ʿālem,]*

Rāzumı fāş itmezem ʿ**ālemlere** mevtā olur / Yoḳ ḫilāfum bu söze v'allāhi hep ifnā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 1). [ʿālemlere, -ler, -e]*

ʿ**Ālemüñ** maḥż-ı ḫayāl idügini bildi göñül / Ol hümādur buña ḳonmaz ki bilür mezbeledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 3). [ʿālemüñ, -üñ]*

Ey Murādī beni kendümi ḳomazlar ʿ**ālem** / Çekerem cevri ne vardur bu geñiş ḫavṣaladur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 6). [ʿālem,]*

Aṣl-ı ḫaḳāyıḳum gözedürven ḫabībden / Maʿṣūḳ u ʿāşıḳ eylediler ʿ**āleme** ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 467, Beyit 4). [ʿāleme, -e]*

Ben ḳılmadum sefer ḳamu ʿ**ālem** sürürda / Bir bir geçer öñümde bu seyrüm ḫażardadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 3). [ʿālem,]*

Ḫayr-ı maḳdem ey ḥabīb-i dilsitān-ı dil-nüvāz / Cümle maḥbūb olsa ʿ**ālem** senden olmaz ḳalb-bāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 1). [ʿālem,]*

ʿ**Ālemlere** hidāyet ammā bilen nevādur / Geldi Murādī çün kim elfāz-ı ṭābʿ-ı pāküñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 5). [ʿālemlere, -ler, -e]*

Revānum olalı tende tenümde ʿ**ālemüñ** cānı / Revā mı bī-revān olmış benüm cismümde cān sensüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 2). [ʿālemüñ, -üñ]*

Bu Murādī buldı çün ʿışḳuñda sırr-ı Aḥmedi / Cümle ʿ**ālem** bende olmış anı sulṭān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 5). [ʿālem,]*

ʿ**Alemüñ** vaḥş-ı ṭuyūrın ṣayd ider ṣubḥ ile şām / Kimsenüñ girmez eline kendüsi vaḥş ibn-i vaḥş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 3). [ʿalemüñ, -üñ]*

Ey Murādī sen murād olsañ ne var ʿ**ālemlere** / Ḥaḳḳ ile olanuñ oldı Ḥaḳ didi muḫtār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 5). [ʿālemlere, -ler, -e]*

Baş çıḳardı ceyb-i ẕilletden şu kim sevdi seni / ʿ**Ālemüñ** sulṭānıdur şevḳuñla olan sīne-çāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 4). [ʿālemüñ, -üñ]*

Ey Murādī seni **ʻālem** ne bilür aʻmādur / Vāḥidi iki görür olsa eger dīdede ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 5). [ʻālem,]*

Remzini bu Murāduñ bilmekde ʿ**ālem** ʿāciz / Allāh ile olanlar her işde oldı kāmil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 812, Beyit 5). [ʿālem,]*

Ġayrı mümessel olmadın biz mesel olduk ʿ**āleme** / Cā'e hünā ḥikāyete ḫażere levḥun bi'l-ḳalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 3). [ʿāleme, -e]*

Bi-ḥamdi'llāhi ve'l-minne kemāle āşināyam ben / Ne deñlü var ise ʿ**ālem** ḳamuya pādişāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 1). [ʿālem,]*

Kendüñi sen bilmedün ammā bilür ʿ**ālem** seni / Cevher-i nā-yābsın ḳıymet bulınmaz der-cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 4). [ʿālem,]*

Biz temennā eylerüz virmek saña erzānīdür / Çun cevad oldun sehadan oldı ʿ**ālem** şād-mān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 3). [ʾālem,]*

Çāger-i ʻışḳ olalı **ʻāleme** sulṭānam ben / Gör ḥabībüm beni sen kim nice bürhānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 1). [ʻāleme, -e]*

Ey Murādī **ʻālemüñ** ḳalbindedür ʻışḳuñ senüñ / Ṭavf iderlerse n'ola Kaʻbesini Baṭḥā ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 5). [ʻālemüñ, -ün]*

Murādī çünki ismini dehānına ṭolu ḳıldı / Tek ü tenḥā olup **ʻālemden** iki fırḳaya ol şāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 5). [ʻālemden, -den]*

ʻUsri yüsrini ḳırmasa iki dünyānuñ / Cümleten **ʻālem** iki ʻaynına her dem olsa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 2). [ʻālem,]*

Farḳ itmek içün **ʻālemüñ** aḥvāl ü kārını / Cümle żamīri ḳıldı musaḫḫar fu'ādına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 3). [ʻālemüñ, -üñ]*

Lā-reybe fīh çün ümmü'l-kitāb şānı / İḫlāṣa irgürürseñ **ʻālem** durur ṣafāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 4). [ʻālem,]*

Ben sanurdum kim bilür **ʻālem** nedür terbiyyeti / Tārik olmayınca Rabbüm bilmedüm ālāyişi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 2). [ʻālem,]*

ʿĀlem-i hicretdedür çün kā'inātuñ **ʻālemi** / Ādem oldur kim anuñ vaḥdet ola dā'im demi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 1). [ʻālemi, -i]*

Ḥasb-i ḥālüm gözeden **ʻāleme** fāş olma yüri / Ḳalbüñi nerm idegör muḥkem ü ṭaş olma yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 1). [ʻāleme, -e]*

ʻĀlemüñ taḳdīrine şāhid durur / Bir beyān-ı lāzım u ʻā'id durur *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 2). [ʻālemüñ, -ün]*

4. Ruh ve düşünüş bakımından içinde bulunulan ortam

Günc-i ḫalvet ʿ**ālemin** gör kesreti ḳılma ṭaleb / Ṭālib-i taḥḳīḳ iseñ ol "kable mevtin" sen fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 4). [ʿālemin, -in]*

Maḥabbet ʿ**ālemin** gördüm ki yoḳdur ḥadd ü pāyānı / Dilüm ḳılmaz beyānını beyān oldum aña illā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 3). [ʿālemin, -in]*

Ḥaḳīḳat ʿ**ālemin** gezdüm Murād anda emīr olmış / Rıʿāyā olanuñ ḫālin hemān şāh-ı cihāndan ṣor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 5). [ʿālemin, -iñ]*

ʿ**Ālemi** ravż-i cennetde müşāhid oluben / Ḥūr u ġılmānı derilüp ḳıldılar efʿāle ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 4). [ʿālemi, -i]*

Bezm-i elest-i mestī oldur cihān-ı hestī / Gel varluḳ ʿ**ālemine** bī'l-külliyen beḳādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 3). [ʿālemine, -i, -n, -e]*

ʿIşḳ ile hem-serüz bugün māl ile cāhı n'eylerüz / Tārik-i iki ʿ**ālemüz** tāc u külāhı n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 1). [ʿālemüz, -üz]*

Bu Murādīnüñ ḫuṣūṣında nedür gör mā-ḥaṣal / Gir maḥabbet ʿ**ālemine** tā bulasın rāḥatüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 5). [ʿālemine, -i, -ne]*

Şebābum ʿ**āleminde** pes vücūdumdan zen aldum ben / Müvelled oldı bir rūḥ-ı muṣavver maḥż-ı kār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 3). [ʿāleminde, -i, -n, -de]*

II İç dünya, derûn.

Murāduñ baḥr-ı vaḥdānī yine mevc urdı ʿ**ālemde** / Ṣalan dil fülkini bu baḥre ādemdür muḳarrerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 5). [ʿālemde, -de]*

Ya Rabbi ne ʿ**ālemdür** ismüm benüm ādemdür / Bu yirde nice biñ dem bir laḥẓa vü bir demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 1). [ʿālemdür, -dür]*

Ben ḫurūcumda vülūcum **ʿālemin** naṣb itdüm / ʿĀlemüm rāfiʿini görmege bir dāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 3). [ʿālemin, -in]*

Ben ḫurūcumda vülūcum ʿālemin naṣb itdüm / **ʿĀlemüm** rāfiʿini görmege bir dāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 3). [ʿālemüm, -üm]*

Dil fülki ʿummān-ı ḥaḳīḳatde olupdur āşinā / Dildür gezen her **ʿālemi** dil şemʿine pervānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 4). [ʿālemi, -i]*

Bu vücūdum **ʿālem** içre ḳat ḳat-ender ḳat ḳıl / Tā ki maʿnā-yı ḥaḳīḳatden ḫaber ḳalbüñ ala *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 5). [ʿālem,]*

ʿĀlem iki ʿāleme vāṣıṭadur gerçi kim / Ḳalma vasaṭda ṣaḳın gel berü giç nārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 4). [ʿālem,]*

ʿĀlem iki ʿāleme vāsıṭadur gerçi kim / Kalma vusṭada ṣaḳın gel berü geç nārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 4). [ʿālem,]*

Cemālüñ ʿaksidür pertev ṣalan āfāḳa her demde / Anuñ çün **ʿālemüm** vardur benüm her demde ʿālemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 1). [ʿālemüm, -üm]*

Seḥerde refʿ ide çün kim niḳābın ẕü'l-celāl Allāh / Ne **ʿālem** gösterür ʿuṣṣāḳa ol dem ẕü'l-kemāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 1). [ʿālem,]*

Ḥamdü li'llāh olup aġyardan **ʿālem** ḫālī / Ṣoḥbet itdi iki deryā yine tenhā bu gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 2). [ʿālem,]*

Ḥicāb-ı dil ne revādur ki olmaya mekşūf / Bu **ʿālem** içre ʿulūm ile kām-rān olana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 4). [ʿālem,]*

Şerḥ olalı kitābum **ʿālem** ḥisāb olupdur / Mürg-i tefekkür-i ġayr irmedi bu me'āle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 3). [ʿālem,]*

ʿĀlemi vardur Murāduñ ʿālem olmaz aña kes / Terk idüpdür ol sebebden işbu seyr-i ʿālemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 5). [ʿālemi, -i]*

Dime **ʿālem** aña kim ol ḫabīr olmaya ʿālemden / Murādī aʿlem oldur kim vire bu feyże maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 5). [ʿālem,]*

Rūḥumı nefḫ ideli **ʿāleme** rūḥ oldı tenüm / Cānuma cān olalı pes baña ol cān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 2). [ʿāleme, -e]*

ʿĀlemüñ girdini gezdüm yine pergār-ṣıfat / Eylesün anı nuḳat gibi miyān ʿummānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 3). [ʿālemüñ, -ün]*

Ḳalbümüñ mişbāḥıdur **ʿālemlere** viren ziyā / Şems-i neyyir eyleyen bir dürlü peydādur beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 3). [ʿālemlere, -ler, -e]*

ʿāleme destān olmak [1] (Deyim) *"Dillere destan olmak" deyiminin karşılığı olarak bir kişi veya olayın herkes tarafından konuşulması, halk arasında yayılması.*

Ḥüsn-i ṣūretle gezüp **ʿāleme destān olma** / Aldanursañ eger ʿālemde denīsin be-denī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 4). [ʿāleme destān olma, -ma]*

ʿ**āleme düşmek [1]** (Deyim) *Bir hâlin etkisi altında kalmak.*

Ne kesret ḳaldı ne vaḥdet göñül bir ʿ**āleme düşdi** / Vaḥīd oldı bi-ḥamdi'llāh ki kesret kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 4). [ʿāleme düşdi, -di]*

ʿāleme gelmek [1] *Dünyaya gelmek, doğmak.*

Cümleye cemʿ olan göñül çünki kemāle irişür / Bir daḫı **gelmez ʿāleme** gitdi hemān o cān gibi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 2). [ʿāleme gelmez, -mez]*

ʿālem-i ādem [1] *İnsanlık alemi.*

Manẓar-ı ʿayn olmaġa imkāna yoḳdur dest-res / Ḥaşr-ı neşri ḳıldı berzaḫ **ʿālem-i ādemlere** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 2). [ʿālem-i ādemlere, -ler, -e]*

ʿ**ālem-i aṣġar [1]** *En küçük âlem, dünya.*

ʿ**Ālem-i aṣġarı** kübrāda gören ʿayn-ı yaḳīn / Bu fenā ʿālem içün ḳor mı yire cāy-ı sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 2). [ʿālem-i aṣġarı, -ı]*

ʿālem-i aṣġar u ekber [1] *Küçük ve büyük dünya. II Dünya ve ahiret.*

ʿĀlem-i aṣġar u ekberde gezer çün bu Murād / Ġayrīlar irmediler irdi Murādī ḫareme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 5). [ʿālem-i aṣġar u ekberde, -de]*

ʿālem-i aṣl [1] *Asıl alem. II Ahiret.*

Ḥicāb içinde ḳalmışsın unutduñ **ʿālem-i aṣlı** / Olan ṣıdḳ içre müstaġraḳ görinmez ol her ārāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 4). [ʿālem-i aṣlı, -ı]*

ʿ**ālem-i** ʿ**ayne'l-yaḳīn [1]** *Bir şeyi bilmenin ikinci basamağı, bir şeyin bilgisini gözlem yoluyla elde etmek. Tasavvufî açıdan müşahede makamı.*

Ġayb-ı ʿaynından gelüp ʿayn ile ʿaynı şād ider / ʿ**Ālem-i** ʿ**ayne'l-yaḳīne** bir ʿayānīdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 4). [ʿālem-i ʿayne'l-yaḳīne, -e]*

ʿ**ālem-i** ʿ**ayn[1]** *Gözün dünyası; görünen âlem.*

ʿ**Ālem-i** ʿ**aynumda** ʿaynumdur vücūdum ḥāfıẓı / Ġayb-ı ġayba ḳıl naẓar şerḥ-i nihānumdur gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 2). [ʿālem-i ʿaynumda, -um, -da]*

ʿālem-i bī-keyf [1] *Huzurun olmadığı dünya.*

Milket-i ḥüsn oldı çün ʿāṣıḳlara cāy-ı maḳar / Ehl-i ḥālüñ **ʿālem-i bī-keyfe** ʿilmi varası *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 3). [ʿālem-i bī-keyfe, -e]*

ʿ**ālem-i devran [1]** *Zamanın, dünyanın mânâsı.*

Bildügüm demde baña ʿ**ālem-i devrān** didiler / Beyyinātını hemān eyle gel iẕʿān didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 1). [ʿālem-i devrān,]*

ʿālem-i devrān olmak [1] *Dönen, devreden âlemde olmak. II Belli bir hâl üzere kalmayıp rûhî heyecanlar yaşamak.*

Men ʿaref sırrında ḥayrān oldılar ehl-i ṭarīḳ / Sırr-ı taḥḳīḳ añlayandur **ʿālem-i devrān olan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 3). [ʿālem-i devrān olan, -an]*

ʿ**ālem-i encüm [1]** *Yıldızlar âlemi.*

ʿ**Ālem-i encümi** seyr eyleme bir māha iriş / Anlara żavʿ viren şems-i żuḥādur yine bes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 4). [ʿālem-i encümi, -i]*

ʿ**ālem-i enver [1]** *Nurlu, parlak âlem.*

Mihr-i luṭfuñ ṭoġalı ʿ**ālem-i enverde** vücūd / Cümle insān ü melā'ik ḳamu eşyāda sücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 1). [ʿālem-i enverde, -de]*

ʿ**ālem-i eṭvār [1]** *Hâllerin, tavırların âlemi.*

Her ne kim var ise vardur ʿ**ālem-i eṭvārda** / Bī-baṣīret görmez anı oldı zīrā bī-baṣar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 2). [ʿālem-i eṭvārda, -da]*

aʿ**lem-i evvel [1]** *İlk en iyi bilen.*

ʿArş ü ferş-i kā'ināta ʿayn-ı mevcūda ʿalīm / **A**ʿ**lem-i evvelde** ʿālem ẕāt-ı vāḥiddür muḳīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 1). [aʿlem-i evvelde, -de]*

ʿ**ālem-i fānī [4]** *Gelip geçici âlem, dünya.*

ʿ**Ālem-i fānī** bilürseñ pes nedendür bu ṭamaʿ / Cümle mālı ḳor gidersin ol saña ḥasret yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 4). [ʿālem-i fānī,]*

Vücūd-ı cūdı ḫaber virmek üzre yārāna / Mücerred ābını gönderdi **ʿālem-i fāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 1). [ʿālem-i fāna, -a]*

Murādī sırr-ı ḥikmetden eger kim inkişāf itse / Beḳā bulaydı ḥükm-i Ḥaḳḳ ile bu **ʿālem-i fānī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 5). [ʿālem-i fānī,]*

Rūşen oldı bu **ʿālem-i fānī** / Geldi milk-i dilüñ çü sulṭānı *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 3, Beyit 1). [ʿālem-i fānī,]*

ʿālem-i fānī vü bāḳī [1] *Dünya ve ahiret alemi.*

Ġam degül mihr-i cihān-ārā girü virmezse nūr / **ʿĀlem-i fānīde vü bāḳīde** ażvādur gönül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 4). [ʿālem-i fānīde vü bāḳīde, -de]*

ʿālem-i ferāġatda olmak [1] *Dünyadan vazgeçmek, dünyayı bırakmak.*

ʿĀlemi bildi ʿilmi oldı delīl / **Oldı** pes **ʿālem-i ferāġatda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 2). [ʿālem-i ferāġatda oldı, -dı]*

ʿ**ālem-i fıṭrat [1]** *Yaradılışın âlemi, dünyası.*

Seḥerde açdı ẓülmānī niḳābın şāhid-i ḳudret / Gelüp envār-ı berḳınden cihāna ʿ**ālem-i fıṭrat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 1). [ʿālem-i fıṭrat,]*

ʿ**ālem-i ġayb [3]]** *Gayb âlemi, görünmeyen, bilinmeyen âlem.*

ʿ**Ālem-i ġayb** ile şehādet nedür / Oldı murād ile Murādī saʿīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 5). [ʿālem-i ġayb,]*

ʿĀlem-i ġayba n'ola muṭṭali‘ oldıysa müdām / Cümle-i ḫalḳda muḫtār olan dildür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 4). [ʿālem-i ġayba, -a]*

ʿĀlem-i ġayba ṭutup ʿacz ile gel rūy-i niyāz / Dāmen-i pīr-i ṭarīḳat ṭutalum döne döne *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 4, Beyit 2). [ʿālem-i ġayba, -a]*

ʿālem-i ġayb-ı şehadet [1] *Görünen ve görünmeyen şeylerin âlemi.*

Geldi Murādī **ʿālem-i ġayb-ı şehādete** / Ögretdi cümle ʿāṣıḳa ser-dādelik sözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 5). [ʿālem-i ġayb-ı şehādete, -e]*

ʿ**ālem-i ġayb-ı şühūd [1]** *Görünen ve bilinmeyen âlem.*

ʿ**Ālem-i ġayb-ı şühūdı** ḳamu seyrān itdüm / Ey Murādī ḳamu ʿālem seni gūyā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 5). [ʿālem-i ġayb-ı şühūdı, -i]*

ʿalem-i ġayret [1] *Çabalama, çalışma dünyası.*

ʿAlem-i ġayretdedür cümle ʿuḳūl / Bī-lisān ü bī-lisān ü bī-lisān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1169, Beyit 3). [ʿalem-i ġayretdedür, -de, -dür]*

ʿālem-i ḥayāt [1] *Hayat âlemi; ömür.*

Mubaṣṣar oldı şu kim **ʿālem-i ḥayātında** / Ne deñlü ola müdaḳḳiḳ açıla bürhānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 3). [ʿālem-i ḥayātında, -ın, -da]*

ʿālem-i ḥayret [1] *Kendinden geçmişlik dünyası (tasavvufta dervişin tecellilerle hayran olduğu âlem).*

Ben şanurdum **ʿālem-i ḥayretde** ḳaldı dīdeler / Şimdi bildüm cāmiʿü'l-ʿaḳl oldı ol şūrīdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 1). [ʿālem-i ḥayretde, -de]*

ʿālem-i hicret [1] *Göç âlemi; ölüm.*

ʿĀlem-i hicretdedür çün kā'inātuñ ʿālemi / Ādem oldur kim anuñ vaḥdet ola dā'im demi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 1). [ʿālem-i hicretdedür, -de, -dür]*

ʿālem-i ʿışḳ [1] *Aşk, aşıklar âlemi.*

ʿĀlem-i ʿışḳa çü mürġ-i dil idüpdür pervāz / Başdı her laḫẓada biñ biñ nice bālāya ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 3). [ʿālem-i ʿışḳa, -a]*

ʿālem-i kesret [2] *Çokluk âlemi. II Masiva.*

ʿĀlem-i kesretde gezdüm maṭlabum vecd ü vaḥīd / Vaḥdetün oldı muʿayyen oldı ṭālıʿ pes saʿīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 1). [ʿālem-i kesretde, -de]*

Reşḥa-i ʿaynümde seyr itdüm ḥaḳīḳat ʿālemin / **ʿĀlem-i kesretde** gördüm maḫż-ı ṣūret ādemin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 1). [ʿālem-i kesretde, -de]*

ʿālem-i kevn ü fesād [1] *Varlık ve yokluk dünyası.*

Elümüz çekmişüz bu **ʿālem-i kevn ü fesād** içre / Ṣuver-perver olanlarla hem-esrār olmazuz hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 2). [ʿālem-i kevn ü fesād,]*

ʿālem-i kevn ü mekân [1] *Varlık âlemi.*

Şerḥe gelüp oldı bes **ʿālem-i kevn ü mekān** / Geldi ʿayāna beyān oldı ʿayān muṭṭaliʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 2). [ʿālem-i kevn ü mekān,]*

ʿālem-i kübrā [3] *Büyük âlem, kâinat.*

Eyleyüp **ʿālem-i kübrā** özini / Nām-ı ʿarşı özine ḳıldı maḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 2). [ʿālem-i kübrā,]*

Ey münevver vechüñe ben **ʿālem-i kübrā** didüm / Lem yeliddür naṣṣ-ı kāṭı añla olmadı ʿaded *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 20, Beyit 2). [ʿālem-i kübrā,]*

Ġaflet itme berü gel **ʿālem-i kübrāsın** sen / Kenz-i maḫfī-yi Ḫudā rāh-ı temennāsın sen *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 18, Beyit 2). [ʿālem-i kübrāsın, -sın]*

ʿālem-i kübrā vü ṣuġrā[1] *Büyük ve küçük alem, dünya.*

ʿĀlem olmışdur ḥayālümde ḥayāl-ender ḥayāl / **ʿĀlem-i kübrā vü ṣuġrā** oldı ʿayn-ı ḳudretüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 4). [ʿālem-i kübrā vü ṣuġrā,]*

ʿālem-i lāhūta [1] *Uluhiyyet alemi.*

ʿĀlem-i lāhūta vardı murġ-i dil bir ānda / ʿĀlem-i nāsūtı terk idüp daḫı çekmez taʿab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 2). [ʿālem-i lāhūta, -a]*

ʻalem-i lā-ilāhe illā'llah [1] *Allah'tan başka ilah yoktur; tevhid sancağı.*

Maġrib ü maşrıḳa ḳanad açdı / **ʻAlem-i lā-ilāhe illā'llah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 3). [ʻalem-i lā-ilāhe illā'llah,]*

ʿālem-i maʿnā [1] *Mana dünyası.*

Ḥāmi-yi milk-i başīretden ḫaber gūş itmişem / Her ṣuver bir **ʿālem-i maʿnādan** almışdur ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 3). [ʿālem-i maʿnādan, -dan]*

ʿālem-i maʿnā vü ṣūret [1] *Şekil ve anlam dünyası.*

Ey Murāduñ mantıḳından diñleyen ʿilm-i ledün / **ʿĀlem-i maʿnā vü ṣūretdür** hemān şām u seḥer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 5). [ʿālem-i maʿnā vü ṣūretdür, -dür]*

ʻālem-i milk-i şehadet [1] *Göze görünenler ülkesi, madde âlemi, dünya.*

Geldi Murādī **ʻālem-i milk-i şehādete** / Efʿālini rıżāda ide ol yüce ilāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 5). [ʻālem-i milk-i şehādete, -e]*

ʿālem-i milk-i vücūd [1] *Beden, varlık ülkesinin âlemi, dünyası.*

ʿĀlem-i milk-i vücūda çünki şāh-ı rūḥsın / Rāḥat-ı kübrā içün ġayrı fenā ḳılmaḳ gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 4). [ʿālem-i milk-i vücūda, -a]*

ʿālem-i muṭlaḳ [1] *Tek âlem.*

Ḥikmetin teşḫīş idendür **ʿālem-i muṭlaḳ** bu gün / Ḥaşr içinde bir ayaḳ üstinde olmaḳ biñ ayaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 4). [ʿālem-i muṭlaḳ,]*

ʿālem-i mülk ü melekût [1] *Varlık, dünya ve melekler âlemi.*

ʿĀlem-i mülk ü melekūtı ḳamu seyr idesin / Her ne kim var bu cihānda göresin ḳara vü aḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 4). [ʿālem-i mülk ü melekūtı, -ı]*

ʿālemīn [2] *Âlemler.*

Ṭoldı ḥüsnüñ ġulġulından āsumān ile zemīn / Anuñ içün saña müştāḳ oldı cümle **ʿālemīn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 1). [ʿālemīn,]*

Bu kelāmından Murāduñ **ʿālemīn** / Nice ʿilm añlar ki bilmez cāhilīn *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 5). [ʿālemīn,]*

ʿālem-i nāsūt [1] *İnsanlık alemi.*

ʿĀlem-i lāhūta vardı murġ-i dil bir ānda / ʿ**Ālem-i nāsūtı** terk idüp daḫı çekmez taʿab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 2). [ʿālem-i nāsūtı, -ı]*

ʿālem-i nefs olmak [1] *Nefis âlemini, benliği tanıyor olmak.*

ʿĀlem-i nefs olıgör Rabbüñi bilmekdür bu / Rabbüñi şöyle ki bildüñ diyesin sen yā-hū *(Murâdî Dîvânı, Müfret 28, Beyit 1). [ʿālem-i nefs olıgör, -ıgör]*

ʿ**ālemīn olmak [1]** *Âlemlerin yaratılması, var edilmesi.*

ʿĀlemüm emrinde gerçi **oldı** nice ʿ**ālemīn** / Ādem oldı şunʿ-ı ekber ʿāleme ol virdi şān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 2). [ʿālemīn oldı, -dı]*

ʿ**ālem-i nuṭḳ [1]** *Sözün dünyası.*

ʿĀlem-i nuṭḳumı ẓann eyleme nuṭḳ-ı insān / Nuṭḳ-ı elfāẓumı sen añla keremden ekrem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 4). [ʿālem-i nuṭḳumı, -um, -ı]*

ʿālem-i rāy [1] *Âlemin fikri, iradesi.*

Kerāmet-i ezelīdür egerçi **ʿālem-i rāy** / Ebedle cemʿ ola ger daḫı ḫūb olur ārāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 1). [ʿālem-i rāy,]*

ʿālem-i rūḥ-ı misal [1] *Temsil olan, vücud bulan ruh âlemi.*

Geldi Murādī **ʿālem-i rūḥ-ı misāle** çün / Bī-misl ü bī-misāl müşāhid anı zamān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 5). [ʿālem-i rūḥ-ı misāle, -e]*

ʿālem-i ru'yā-ṣıfat [1] *Rüya, hayal âlemi.*

Ṭayy idüp milk-i vücūdı **ʿālem-i ru'yā-ṣıfat** / ʿArş-ı ʿalā levḥ-i maḥfūẓ üzre cevlān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 2). [ʿālem-i ru'yā-ṣıfat,]*

ʿālem-i şadr [1] *Âlemin göğsüne, gönlüne girmek. II İnsanlığın sevgisini kazanmak.*

ʿĀlem-i ṣadra geçelden nefeḫāt ile yürür / Her ne kim ḳılsa Murād añlaġıl ünsiyyetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 5). [ʿālem-i ṣadra, -a]*

ʿālem-i sānī [1] *İki âlem. II Dünya ve ahiret.*

Żiyā-yı āferīnişden olupdur **ʿālem-i sānī** / Ben evvel ḫalḳ olundum çün baña devrāndur anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 1). [ʿālem-i sānī,]*

ʿālem-i sırr-ı ḫafā [1] *Sırlar âlemi.*

ʿĀlem-i sırr-ı ḫafādur nāḳil-i ʿilme'l-yaḳīn / Muḳtedā-yı evliyādur zübde-i aʿyān olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 2). [ʿālem-i sırr-ı ḫafādur, -dur]*

ʿ**ālem-i ṣūret [3]** *Görünen, maddi alem.*

Oldı Murādī ʿ**ālem-i ṣūretde** ʿayn-ı rūḥ / Rūḥ-ı muṣavver oldı ise olmadı ʿacīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 5). [ʿālem-i ṣūretde, -de]*

Ḥālet isterseñ eger ey ṭālib-i ʿilm-i ledün / ʿ**Ālem-i ṣūretden** iḫrāc eyle murġuñ bul necāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 4). [ʿālem-i ṣūretden, -den]*

ʿĀlem-i ṣūrete düşdi bu vücūd āyinesi / Emrini ṭutdı ḥabībüñ gelüben ṭāʿatde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 2). [ʿālem-i ṣūrete, -e]*

ʿ**ālem-i ṣuver [3]** *Sûretlerin âlemi, manzaraların dünyası.*

Oldı Murādī aʿyūn-ı nāsa nihān çün / Bu ʿ**ālem-i ṣuverde** gözet n'eyler iḳtiżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 5). [ʿālem-i ṣuverde, -de]*

Terk-i nişān idenler bu ʿ**ālem-i ṣuverden** / Döndürdi ḳāli ḥāle ḥālāta irdi el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 3). [ʿālem-i ṣuverden, -den]*

Ḳapladı çünki **ʿālem-i ṣuveri** / Yirde vü gökde ḳalmadı ḳayġu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 4). [ʿālem-i ṣuveri, -i]*

ʿ**ālem-i taḥḳīk [2]** *Hakikat âlemi.*

Gūyā olalı bu dil ismüñle seni her dem / Pes ʿ**ālem-i taḥḳīke** ol başdı olup ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 1). [ʿālem-i taḥḳīke, -e]*

Gūyā olalı bu dil ismüñle seni her dem / Pes ʿ**ālem-i taḥḳīke** ol başdı olup ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 1). [ʿālem-i taḥḳīke, -e]*

ʿ**ālem-i uḫrā [1]** *Ahiret âlemi.*

Murādī ʿ**ālem-i uḫrāyı** ʿarż itdi bize dildār / Feḥāşā yārdan ġayra ḫırīdār olmazuz hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 5). [ʿālem-i uḫrāyı, -(y)ı]*

ʿālem-i ʿulvī [5] *Yüce âlem; İlahi âlem. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿ**Ālem-i ʿulviye** pervāz eylesün murġ-ı vücūd / ʿĀşıḳuñ maʿşūḳ ile anda olan bāzārı gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 2). [ʿālem-i ʿulviye, -(y)e]*

ʿ**ālem-i ʿulyā [3]** *Yüce âlem.*

ʿ**Ālem-i ʿulyādadur** añla vücūda muʿteber / Maḫzen-i esrār olaldan günc-i dil kāşānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 2). [ʿālem-i ʿulyādadur, -da, -dur]*

ʿ**Ālem-i ʿulyāya** pervāz eyledi ḳudsī göñül / Levḥ-i maḥfūẓ ʿArş u Kürsī cümle cevlān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 3). [ʿālem-i ʿulyāya, -(y)a]*

ʿĀlem-i ʿulyāda görenler beni / Cümle didi aña gerekdür seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1565, Beyit 1). ['ālem-i 'ulyāda, -da]*

ʿ**ālem-i vaḥdet [3]** *Birlik dünyası; Allah'ın birliğiyle ortaya konulan dünya.*

Añlama leẕẕātı kim ravża-i cennetdedür / Her ne ki vardur göñül ʿ**ālem-i vaḥdetdedür** *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 494, Beyit 1). [ʿālem-i vaḥdetdedür, -de, -dür]

Ey Murādī ʿ**ālem-i vaḥdetde** kesretdür vaḥīd / Sen temāşā ḳıl beni kim kesret-i tenhā menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 5). [ʿālem-i vaḥdetde, -de]*

ʻĀlem-i vaḥdetde kesret ʻilmini ḳılma ṭaleb / Nār-ı vādīyi gözetme dest-i Mūsā üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 3). [ʻālem-i vaḥdetde, -de]*

ʻālemüñ mübdīʻi [1] *Âlemi yok iken var eden, varlık alemine çıkaran (Allah).*

ʻĀlemüñ mübdīʻi çü cüz ile kül / Elif ü hā olupdur ʻāşıḳa rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 4). [ʻālemüñ mübdīʻi, -i]*

ʻalem-zede olmak [1] *Tüm âlem tarafından tanınan, bilinen olmak.*

Sulṭān-ı ʻışḳa ḥālümi didüm ʻaceblendi / Cümle muḥib içinde sen **olduñ ʻalem-zede** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 4). [ʻalem-zede olduñ, -du, -n]*

aʿlem [11] *Âlim, bilge. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Oldı çü ʿulūmında ezel ʿilm ile **aʿlem** / ʿĀlem kim ola ʿilmine oldur yine aʿlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 5). [aʿlem,]*

aʿlem itmek [1] *En iyi bilen, âlim etmek.*

Murāduñ ḳavli ḥaḳdur her sözinde / Anı ʿilminde **aʿlem itdi** iʿlem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 5). [aʿlem itdi, -di]*

aʻlem olmak [4] *En iyi bilen kişi olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḫtār olanlar oldı rıżāda / Her kim ki buldı ol **oldı aʿlem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 974, Beyit 4). [aʿlem oldı, -dı]*

ʿ**alem [5]** *1. Nişan, iz, sembol.*

Ben ʿalāmet olmışam ʿışḳ ile bildi kā'ināt / Pes ʿalā'im bulmaġa benden ʿ**alemler** var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 2). [ʿalemler, -ler]*

Vech-i maʿnā ẕāhirīn bāṭından añlar çünki dil / ʿİlm-i lāḥıḳdur ḳoyan bu cümle mevcūda ʿ**alem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 2). [ʿalem,]*

Ẕāt-ı ḳadīmi görmege cānlar virür cān-ı żaʿīf / Līkin ne tedbīr eylesüñ bāḳīde fānīdür ʿ**alem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2). [ʿalem,]*

Şalındı ʿarşa-i vicde nice muvaḥḥidler / Velī berātına çekdi **ʿālem** ile ṭuġrāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 3). [ʿālem,]*

2. Bayrak, sancak.

ʿİlm-i ḥikmetden ḫaberdār ol yüri ey muḫterem / Tā ki maʿnānüñ ḥişārı üzre naṣb ola **ʿalem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 1). [ʿalem,]*

.ʿ**alem dikmek [11]** *Bayrak dikmek, fethetmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her ne ʿālem var ise anda o peydā görinür / **Dikeli** küngüre-i ḳurba maḥabbet ʿ**alemin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 4). [ʿalemin dikeli, -eli]*

ʿalet [1] *Sebep, vesile, alet.*

Ġam u şādī bir **āletdür** nedür şādī nedür yā ġam / Eger aḳluñ saña yār ise gec gel şād ile ġamdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 4). [āletdür, -dür]*

ālet-i ẕevḳ [1] *Zevke vesile olan unsurlar.*

Müheyyā itmişem ben **ālet-i ẕevḳüm** kemālince / Velīkin isterem olsun senüñ ʻayn-ı şafān üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 2). [ālet-i ẕevḳüm, -üm]*

aʿley [1] *En yüce.*

Ābumı ḳan itmeyince bilmedüm peydā nedür / Müşkil işdür bil bunı **aʿley** nedür aʿlā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 1). [aʿley,]*

ʻālī [4] *Yüce, ulu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İki ʿālemdür ḳurıldı biri ʿ**ālī** biri pest / Kendü ʿilminden bilür ʿilmini yine müntehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 4). [ʿālī,]*

ʿ**ālī güher [2]** *Yüce, ulu cevher.*

Maḫzen-i esrār olandur bilmişem ʿ**ālī güher** / Ḥamdü li'llāh cümle ʿālem aña eyler istinād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 2). [ʿālī güher,]*

ʿĀlemüñ fer-i vücūdıdur fürūġ-ı laʿl-i dil / Menbaʿ-ı ʿilm olmadı her k'olmaya ʿ**ālī güher** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 4). [ʿālī güher,]*

ʿ**ālī olmak [2]** *Yüce, ulu olmak.*

Eger diler iseñ ey dil senüñ baḫtuñ **ola** ʿ**ālī** / Ḫudādan her ne kim saña gelürse ṭut anı maʿẕūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 5). [ʿālī ola, -a]*

ʻĀli olmañ dilerseñ ʻuḳbāda / Baḳma dünyāya şimdi ey meh-rū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 10). [ʻāli olmañ, -ma, -n]*

ʿAlī [1] *İslam'ın dördüncü halifesi, kahramanlığı ve ilmi ile meşhur olan Hazreti Ali.*

Gerek peyġamber ol gerek velī sen / Gerek ʿÖmer gerekse ol **ʿAlī** sen *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 5). [ʿalī,]*

ʿ**alīl [1]** *Hasta, hastalıklı.*

Ḥakīm kim diyeler muṭlaḳā saña yaraşur / ʿ**Alīl** kim diyeler dā'imā baña yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 482, Beyit 4). [ʿalīl,]*

ʻalīl-i fürḳat [1] *Ayrılık hastası.*

Nice gündür **ʻalīl-i fürḳat** idüñ / Şimdi derd-i ṭabīb ile eglen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 2). [ʻalīl-i fürḳat,]*

ʻalīl ḳalmak [1] *Hasta olmak.*

Ḫasta-i cehl oluben **ḳalma** cehāletden **ʻalīl** / Ṭut Murāduñ sözini gel ḳoma tiryāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 5). [ʿalīl ḳalma, -ma]*

ʿ**alīl olmak [1]** *Hastalanmak.*

Oldı Murādī yine sāḳī-i ʿayn-ı zülāl / Nūş ide bu şerbeti her kim olursa ʿalīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 5). [ʿalīl olursa, -ur, -sa]*

ʿ**Alīm [8]** *1. İlmi ezelî ve ebedî olan Allah'ın ismi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemāl-ı Ḥaḳda Rabbümdür mürebbī ey cihān-ārā / ʿ**Alīmümdür** benüm her ḥālüme ey dil olan dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 1). [ʿalīmümdür, -üm, -dür]*

ʻalīm-i ʻallām [1] *En bilginler bilgini.*

Baṣīr vardı baṣīre **ʻalīm-i ʻallāma** / Müdebbir oldı müşāvir semīʻ aña bürhān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 3). [ʿalīm-i ʿallāma, -a]*

ʿ**Alīmün ḫakīmün kerīmün ẕevi'l-kibriyā [1]** *O kibriya sahibi alim, hakim ve kerimdir.*

Ve fevvażtü emrī ile'l-ḳadīmi'lleẕī / ʿ**Alīmün ḫakīmün kerīmün ẕevi'l-kibriyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 3). [ʿalīmün ḫakīmün kerīmün ẕevi'l-kibriyā,]*

ʿ**ālim [15]** *Âlim, bilgin. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İstedügümi bilmege ʿ**ālim** gerek baña / Ḥaḳḳā budur bilürse ḳalısar durur ṭanā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 1). [ʿālim,]*

ʻālimān [1] *Alimler.*

Sen bir ʻalīmsin saña bir ẕerre gizlü yoḳ / Ḥayrān olup durur senüñ ʻilmüñde **ʻālimān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1134, Beyit 3). [ʻālimān,]*

ʿālimān-ı ʿulūm-ı lem-yezelī [1] *Sonu olmayan ilimlerin âlimleri.*

Reh-revān-ı ṭarīḳat-i ezelī / **ʿĀlimān-ı ʿulūm-ı lem-yezelī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit 1). [ʿālimān-ı ʿulūm-ı lem-yezelī,]*

ʿ**Ālime'l-ḫafā [1]** *Gizliliği bilen, Allah.*

Yā mālike'l-mülūk ve yā ʿ**ālime'l-ḫafā** / Yā kāşife'l-kürūbı leke'l-ḥamdü ve's-senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 1). [ʿālime'l-ḫafā,]*

ʿālim-i dānā [1] *Bilgili âlim.*

Ey Murādī **ʿālim-i dānāya** kimdür lā diyen / Lā velenden ger geçerseñ sañadur yalvarası *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 5). [ʿālim-i dānāya, -(y)a]*

ʿ**ālim-i devran [2]** *Zamanın bilgini.*

Senden şu kişi kim oḳuya ders-i ḥaḳīḳi / ʿAllāmelere ʿ**ālim-i devrān** iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 3). [ʿālim-i devrān,]*

Şerḥe olmadı bizüm ḳavlümüzi şāḥib-i ʿilm / Ḳavlümüz şerḥ ideni ʿ**ālim-i devrān** bilürüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 578, Beyit 3). [ʿālim-i devrān,]*

ʿ**ālim-i devrān olmak [1]** *Zamanın bilgini olmak.*

Varalum küngüre-i ʿarşı ser-ā-pā görelüm / Gelelüm bunda yine ʿ**ālim-i devrān olalum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 2). [ʿālim-i devrān olalum, -alu, -m]*

ʿ**ālim-i esrar [1]** *Sırları bilen.*

Ey Murādī sen eger ister iseñ ʿizzet ü cāh / Ṭāʿat eyle aña kim ʿ**ālim-i esrār** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 5). [ʿālim-i esrār,]*

ʿālim-i ʿilm-i ezel [1] *Ezel ilminin bilgini, âlimi; Allah.*

Vāḳıf-ı esrār-ı Ḥaḳdur **ʿālim-i ʿilm-i ezel** / Lem-yezeldür mebde'i ʿilm-i ezeldür lem-yezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 1). [ʿālim-i ʿilm-i ezel,]*

ʿ**ālim-i ʿilm-i ḫaḳ [1]** *Allah'ın ilminin âlimi, bileni.*

ʿ**Ālim-i ʿilm-i Ḫaḳ** gerek sözlerüñi ol añlaya / Çünki Murādī her sözüñ noḳṭası oldı bir kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 5). [ʿālim-i ʿilm-i ḫaḳ,]*

ʻālim-i ʻilm olmak [1] *İlim bilen âlim olmak.*

Çün getürdi beyyināt **ʻālim-i ʻilm oldı** pes / Oldı sübḥāne'lleẕī esrāda bir esrā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 4). [ʻālim-i ʻilm oldı, -dı]*

ʿ**ālim-i mükerrem [1]** *Yüce âlim, Allah.*

Ey ʿilm-i ledünne ism-i aʿẓam / Ey ʿilm ile ʿ**ālim-i mükerrem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 1). [ʿālim-i mükerrem,]*

ʿ**ālim-i sırr-ı ḫafiyyāt [1]** *Gizli sırların âlimi, en iyi bileni.*

ʿ**Ālim-i sırr-ı ḫafiyyāt** oldı Rabbü'l-ʿālemin / Ḳānit olġıl ol Kerīm'e luṭfı ālāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 4). [ʿālim-i sırr-ı ḫafiyyāt,]*

ʿ**ālim-i ʿulūm [1]** *İlimlerin bilgini.*

Aḥvālümi ḳaçan ḳıla şerḥ ʿ**ālim-i ʿulūm** / Kendüyi bilmek evvel aña elzem-i lüzūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 1). [ʿālim-i ʿulūm,]*

ʻālim-i üstād [1] *Bilgin, çok iyi bilen kişi.*

Gel Murāduñ manṭıḳından añla bu dürlü kelām / Bulmayasın anı sen bir **ʻālim-i üstādda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 5). [ʻālim-i üstādda, -da]*

ʻālim olmak [11] *İlim sahibi olmak, bilgili olmak; bilmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿİlmi ile ʿāmil olan n'eylesün eşkālden / ʿ**Ālim oldı** şol ki terk itdi rübāʿ ile sülās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 2). [ʿālim oldı, -dı]*

ʿ**ālimü'd-dehr olmak [1]** *Zamanın âlimi, bilgini olmak.*

Añlar iseñ ʿ**ālimü'd-dehr olduñ** ey şūrīde ḥāl / Bu Murāduñ manṭıḳından görenler peydā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 5). [ʿālimü'd-dehr olduñ, -du, -n]*

ʿĀlim ü ʿAllām u Ra'ūf u Eḥad [1] *Ālim ve allam ve merhametli ve tek olan Allah.*

ʿĀlim ü ʿAllām u Ra'ūf u Eḥad / Ḳādir ü mennān ü kerīm ü ṣamed *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 26, Beyit 2). [ʿālim ü ʿallām u ra'ūf u eḥad,]*

Allāh [53] *Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Saʿy idegör virmek **Allāhuñ** durur tevfīḳ u ḫayr / Kim dimişler "Leyse li'l-insāni illā mā seʿā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 8). [allāhuñ, -un]*

Allāh Allāh [5] *Şaşırma ifade eden bir söz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Allāh Allāh ne ʿaceb ḥāl durur ḥāl-i vücūd / ʿİlm-i ẕāt-ı eḥadiyyetde durur aṣl-ı şühūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 1). [allāh allāh,]*

Allāhda olmak [1] *Allah ile beraber olmak, kalbin Allah'ı zikretmesi.*

Ḥüsn ile meydāna gelseñ tāb olur ḫūbān-ı dehr / Zen-cihānuñ hudʿasına uyma **ol Allāhda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 3). [allāhda ol,]*

Allāhu ʿafāk [1] *Allah iftirayı ortaya çıkarır… [(Onlar, günahkār iftiracıların hepsine iner. 26/ Şuara 222; (Yalancı ve günahkār kişinin vay hāline!) 45/Cāsiye 7-8].*

Rifʿatüm sensin benüm ey mihr-i nūr-efşān kim / Rūḥum oldı sen mehüñ dil-dādesi **Allāhu ʿafāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 2). [allāhu ʿafāk,]*

Allāhu aʿlem [1] *Allah en iyi bilendir.*

Levḥ üzre ḫāme naḳşı mükerrem / **Allāhu aʿlem** Allāhu aʿẕam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 974, Beyit 1). [allāhu aʿlem,]*

Allāhu aʿẓam [1] *Yüce Allah.*

Levḥ üzre ḫāme naḳşı mükerrem / Allāhu aʿlem **Allāhu aʿẓam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 974, Beyit 1). [allāhu aʿẓam,]*

Allāhu ekber [2] *Allah büyüktür.*

Çü ṭurdum kaʿbe-i yāre berāber / Didüm pes ʿışḳ ile **Allāhu ekber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 1). [allāhu ekber,]*

Diyem **Allāhu ekber** çün işidür ḥamd idenden ḥamd / Leke'l-hamdü diyem çün kim leke'l-ḥamd eyler iḳrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 3). [allāhu ekber,]*

Allāhu ferdün ve'l-ḥaḳku rabbi [1] *Allah eşsizdir, Rabb'im haktır.*

Allāhu ferdün ve'l-ḥaḳku Rabbī / Ve'l-ʿaḳlu minnā ve'r-rūḥu minnī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1571, Beyit 1). [allāhu ferdün ve'l-ḥaḳku rabbī,]*

ʿ**allām [1]** *Her şeyi bilen (Allah, Allah'ın sıfatıdır).*

Ḥamd ol Allāha ki oldur eḥad / ʿĀlim ü ʿ**allām** ü ḥakīm ü ṣamed *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 2). [ʿallām,]*

ʻallām-ı cihan [1] *Cihanın en bilgini.*

Duyduñsa Murāduñ kelimātında ḫalāvet / Bir ḥarfini şerḥ it eger **ʻallām-ı cihānsın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 5). [ʻallām-ı cihānsın, -sın]*

ʿ**allām-ı devrān olmak [2]** *Tüm zamanların bilgini olmak.*

Āyet-i kübrādadur ʿayn-ı ʿulūm-ı kün fekān / Fehm ü idrāk eyleyen ʿ**allām-ı devrān oldılar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 4). [ʿallām-ı devrān oldılar, -dı, -lar]*

Çekdi ḳudret ḫāmesin levḥ-i dile arḳām içün / Virdi ḳadrin istedi ʿ**allām-ı devrān olduġum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 4). [ʿallām-ı devrān olduġum, -duk, -um]*

ʿ**allām-ı ʿışḳ [1]** *Aşkın her şeyini bilen.*

ʿ**Allām-ı ʿışḳa** vardum Murādī / Virdi bu ḳavle nice fetāvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 5). [ʿallām-ı ʿışḳa, -a]*

ʿ**allām-ı ʿulūm [1]** *İlimleri en iyi bilen.*

Çü ʿ**allām-ı ʿulūm** ile yine ʿayn-ı kemāl oldum / Nice ḥā mīm u dāl ile elifden dāla dāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 1). [ʿallām-ı ʿulūm,]*

ʿ**allām-ı zaman [1]** *Zamanın bilgini.*

Nedür bu sācid ü mescūduñ añlarsañ muʿammāsın / Seni devr-i zamān içinde ʿ**allām-ı zamān** gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 3). [ʿallām-ı zamān,]*

ʿ**allām-ı zamān olmak [1]** *Zamanın bilgini olmak.*

İşini beñzedüp kāra görüpdür kār ile kārın / Muʿammā sırrını bilmiş hem ʿ**allām-ı zamān**

olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 2). [ʿallām-ı zamān olmış, -mış]*

'allāme [10] *Âlim, çok bilgili, her şeyi bilen, her ilimde üstat olan kimse. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nāme-i taḳdīri taḥḳīḳ itmeyen ʿ**allāmeler** / Mülzem olmazlardı gūş itse şüyūʿın ʿāḳibet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 2). [ʿallāmeler, -ler]*

ʿ**alleme'l-esmā [3]** *"Allah Adem'e bütün isimleri öğretti. Sonra onları önce meleklere arz edip: Eğer siz sözünüzde sadık iseniz, şunların isinlerini bana bildirin, dedi." (Bakara 2/31) ayetinden iktibastır.*

ʿ**Alleme'l-esmā rumūzın** fehm iden ʿāriflere / Ḫuṭbede ādem görinmez secde ḳılmazlar aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 4). ["ʿalleme'l-esmā",]*

ʿ**Alleme'l-esmādadur** ʿayn-ı göñül inhādadur / Şerʿ-i ẓāhirde görindi emrini icrādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 1). [ʿalleme'l-esmādadur, -da, -dur]*

ʿĀḳilüñ ʿilmindedür çün ʿ**alleme'l-esmāda** farż / Vācib-i sünnetdedür bu müstecāb aʿlāda farż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 1). [ʿalleme'l-esmāda, -da]*

ʿ**alleme'l-esmā rumūzı [1]** *"alleme'l-esmā"nın işaretleri: "Allah Adem'e bütün isimleri öğretti. Sonra onları önce meleklere arz edip: Eğer siz sözünüzde sadık iseniz, şunların isinlerini bana bildirin, dedi." (Bakara 2/31) ayetinden iktibastır.*

Ey Murādī faʿiliyyet ḫālıḳuñ żabtındadur / Oldı seyyār ʿ**alleme'l-esmā rumūzı** hem çü bād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 5). [ʿalleme'l-esmā rumūzı,]*

ʿ**alleme'l-insān mālem yaʿlemüñ [1]** *Alâk suresinin beşinci âyetine işarettir. Âyet şudur : «Allemel insane ma lem ya'lem» Meali: «insana bilmediğini belleten keremi erişilmez mertebede olan Tanrının adile oku.».*

Bu Murādī ʿ**Alleme'l-insān mālem yaʿlemüñ** / Dersini ḳıldı ḳırā'āt ser-te-ser oldı hümām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 5). [ʿalleme'l-insān mālem yaʿlemüñ, -ün]*

almak [85] *Almak, elde etmek.*

ʿAdd ü vezn olduḳda iki cānibüñ sermāyesi / Her ne meksebden **alındıysa** virildi pes edā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 3). [alındıysa, -(ı)n, -, -sa]*

Dilberā kühl-i ṣafā hānī ben **almam** ʿayna / Ḫāk-i pāyün olur iken iki çeşmüme cilā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 3). [almam, -ma, -m]*

Bulam eger ey Mevlā bir ẕerre rıżāñı ben / **Almazdı** Murādı ḫāk ne dünyā vü ne ʿuḳbā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 5). [almazdı, -maz, -dı]*

Çü ʿayna **almadı** ḥükmine virdi ikisini / Yed-i yemīnine ʿuḳba yesārına dünyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 4). [almadı, -ma, -dı]*

Gel Murādīnüñ kelāmın eyle bir bir istimāʿ / Her ne girürse elüñe **al** hemān sen yā naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 5). [al,]*

Ṣārihīn-i ʿālem aṣlā şerḥe olmazlar ḳadīr / Ey Murādī baḥr-ı ʿilmüñden **alalar** ḳaṭre āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 5). [alalar, -a, -lar]*

Murādī **al** edebi cümle varı ḫarc eyle / İki cihānda bulunmadı bil bahā-yı edeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 5). [al,]*

Bilen sensin ḳılan sensin **alan** sensin viren sensin / Ya n'olısar ʿaceb ḳālüm benüm maḥşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 4). [alan, -an]*

Aġ u ḳarası ʿaynuñuñ birbirine ḳarābeti / Ḫāṭıruña **alup** bunuñ remzini dilde yaz kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 4). [alup, -up]*

Şuʿāʿ-ı mihr-i tābı mümkin olmazdı **ala** meh-tāb / Arada virmese bir ẕerre cānum al eger furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 2). [ala, -a]*

Gel **al** bu Murādī sözine eyleme inkār / Tā görmeyesin iki cihān içre meẕellet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 5). [al,]*

Al gevher-i vaṣlı yolına vir bugün cān naḳdini / Çün germ olupdur ʿāṣıḳa ġāyet bugün bāzār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 6). [al,]*

ʿĀlemde bulındı ʿilm-i ʿālem / Ādemden **alındı** feyż-i ḥikmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 2). [alındı, -dı]*

Varlıḳ diler iseñ **alġıl** ʿışḳı / ʿIşḳ ile bulındı her saʿādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 209, Beyit 2). [alġıl, -gıl]*

Curʿa peymāy oldı çün ʿāṣıḳlara rūz-ı ezel / Cümlesinden **almışuzdur** cürʿayı olduḳda ʿīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 3). [almışuzdur, -mış, -uz, -dur]*

Güş-ı hūşa ki Murāduñ kelimātın **alasın** / Göresin her naṭaḳında nice biñ defʿada sūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 5). [alasın, -a, -sın]*

ʿArṣa-i levḥi gezmişem ḥadd-i ḥudūda **almışam** / Ḫāzini olmışam anuñ ʿayn ide mi aña ne ḥadd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 2). [almışam, -mış, -am]*

ʿUrūc eyler nice ervāḥ egerçi evc-i bālāya / Bir avuc ḫāke **almazlar** oları añla ʿāṣıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 4). [almazlar, -maz, -lar]*

Cāndan yār olmayan bāzār-ı ʿışḳı bilmedi / Bī-ḥamiyyetdür hemān taḳlīd ile **alur** ṣatar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 3). [alur, -ur]*

Añlaġıl bi'llahi furṣat virmiş iken **al** saña / Pes bu ʿālem maʿberinden bir gün eylersin ʿubūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 5). [al,]*

Cān ile göñülden saña çün cān iledürler / Ḥüsnüni **alup** ʿāleme destān iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 1). [alup, -up]*

Ādāb gevherini **alup** eyle tāc-ı ser / Evvelce gör ki şoñra zamān-ı edeb geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 4). [alup, -up]*

Alındı hem virildi cümle maḳṣūd / Kimi ġā'ib kimisi oldı ḥāżır *(Murâdî Dîvânı, Gazel 516, Beyit 3). [alındı, -ın, -dı]*

Laʿl-i yārī Murādī **alur** ise / Eylegil naḳd-ı cān ile bāzār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 7). [alur, -ur]*

Yol uzaḳ zād u zevādum yoḳdur / Bir refīḳ **alımadum** rāha yarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 2). [alımadum, -ı, -ma, -dum]*

Ey Murādī naḳd-i cānı vir ḥabībüñ vaṣlın **al** / Olımaz bil bu müyesser böyle bu bāzārsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 5). [al,]*

Almışuzdur biz zemīn ü āsumānı cümleten / Ḳanḳı yirde kim dilerseñ biz o cāyīlerdenüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 3). [almışuzdur, -mış, -uz, -dur]*

Aldı naḳd-ı ḫıredüm iki ḥarāmī çeşmüñ / Ḥākim ol var durur añlarla bizüm daʿvāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 3). [aldı, -dı]*

Gel Murāduñ manṭıḳın gūş eylegil / **Alduġuñ** miḳdārı **al** ger çoġ u az *(Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 5). [al,]*

Gel imdi añlaġıl maʿnā nedür bilgil esāsından / Beyānından beyān **alġıl** ḳoyupdur cümleye eşrāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 3). [alġıl, -ġıl]*

Vaḥdet ḫazīnesinden her kim ki **aldı** gevher / Āyāt-ı ʿışḳ oḳudı āyāta irdi el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 2). [aldı, -dı]*

Cān ü göñül arasın **aldı** çü deryā-yı ʿışḳ / Yazdı berāt-ı ezel çekdi çü ṭuġrā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 1). [aldı, -dı]*

Yoḳ añla Murādī buña ġāyet / Deryā dükenür mi **alsa** bardaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 5). [alsa, -sa]*

Metāʿ-ı lā-bahādur bu bulardan çek elüñ tācir / **Alup** bir gevher-i nā-yābı fāriġ ol olup bī-bāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 3). [alup, -up]*

Alınup ḫākdan çün kim mülebbes oldı müştī ḫāk / Nidā irişdi aña emr ile didi ki erselnāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 1). [alınup, -up]*

Pes cevābın aldı ḳāṣıd **alduġın** virdi hemān / Pes Murādī urdı ol dem bāb-ı āmennāya el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 5). [alduġın, -duġ, -ı, -n]*

Şemme-i zevḳ ü ṣafādan ey göñül gel lezzet **al** / Her neye kim sen naẓar ḳılursañ andan ḥālet **al** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 1). [al,]*

Gördigüñ her birini Ḫıżr añla ʿālem ḫalḳınuñ / Ḥasb-i ḥālüñden ḳamunuñ ṭurma dā'im ḥikmet **al** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 2). [al,]*

Menbaʿ-ı kenz-i ḥaḳāyıḳ çün ḳanāʿatdür dilā / Nām ile nāmūsı terk it āḫirette devlet **al** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 4). [al,]*

Ey Murādī merd iseñ bi'llāhi merd ol dā'imā / Ḳıl tevāżuñ dā'imūn üzre özüñe ʿizzet **al** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 5). [al,]*

Rū'yet-i dildāre gerçi ḳurdılar nice ṭarīḳ / Rāh-rev olmaḳ dilerseñ gel ṭarīḳi bizden **al** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 3). [al,]*

Ey Murādī çün derūnuñ maḫzen-i esrārdur / Cevher **almak** ister iseñ gel berü dükkāna gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 5). [almak, -maḳ]*

Ey Murādī baḥr-ı ḥikmetde olan ġavvāṣlar / Ḳaṭre **alsunlar** senüñ naẓmuñdan ey deryā-misāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 6). [alsunlar, -sun, -lar]*

Ehl-i ḥāl ister iseñ olmaġa ey ḥāl ehli / Var bu ḥāli giderüp yirine özge ḥāl **al** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 3). [al,]*

Fetvā vü dersi ḳodı ʿilm-i ledünden **aldı** / Ezberledi o fende nice nice mesā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 812, Beyit 3). [aldı, -dı]*

Ḳanı şeftālū didüm ey dilber / Ruḫ-ı ālı didi ki baña gel **al** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 4). [al,]*

Çü **aldum** ḳavli ḳā'ilden ne ḳavlüm belki ḳā'ilven / Ne ḳā'il belki ḳavlüm ḳavl ile ṣāḥib-maḳāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 4). [aldum, -du, -m]*

Mihr-i rūyuñ tābına ṭāḳat virürse dôstum / Yanumı encümler **alsa** cümle meh-tāb añlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 2). [alsa, -sa]*

Mīm-i Aḥmedden eger **alduñsa** ümmet mīmini / Añlaġıl mīm-i Murādī olasın ḫayrü'l-ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 5). [alduñsa, -duñ, -sa]*

Vuṣlat ṭobını **almaġa** çevgān-ı cān ile / Şöyle segirdürem gehī kim āna ṣıġmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 3). [almaġa, -mag, -a]*

Murāduñ vech-i taḥḳīḳi kemāl-i Ḥaḳḳa rāciʿdür / Kelāmı cümleten ḥaḳdur mecāz **alma** maḳālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 5). [alma, -ma]*

Naḳş-ı mir'ātumda gördüm şormışam naḳḳāşdan / Yedi yā vü nūn ü yānun resmin **aldum** ḳaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 1). [aldum, -du, -m]*

Ey Murādī baḥr-ı ḥikmetde şināv iden kişi / Senden **alur** her nefes bir ḳaṭreden sermāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 5). [alur, -ur]*

Ḫaberi bī-ḫaber **almaġa** gelendür ḫabere / Yūsufa söyledi pes ʿilm ile rü'yā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 4). [almaġa, -maġa]*

Bu ḥisābı ikiye varmaya dil defterinüñ / Tā ki mefhūmın **ala** ol raḳam-ı vaḥdetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 2). [ala, -a]*

Bizi ḳorḳutma bugün āteş-i dūzaḫla yüri / Nār bundan **alınur** alduñ ise cā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 2). [alınur, -ur, -]*

Ürādī lücce-i deryādan **aldı** bir gevher / Eridi şu oluben ḳapladı nice ʿummān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 5). [aldı, -dı]*

Yā Rab cemālüñ pertevi rūşen ḳılur dil ḫānesin / Murġ-ı göñül cennetden **almışdur** çü āb u dānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 1). [almışdur, -mış, -dur]*

Alınur şanma ḳamu memleketi ʿasker ile / Cümle eṭrāfa giden tīr ü kemānumdur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 4). [alınur, -ın, -ur]*

Muḳarrerdür cemāl-i bā-kemālinden **alur** pertev / Şular kim iki dünyāyı ḳatında ṭutmadı bir cev *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 1). [alur, -ur]*

Cürʿa nūş oldum yine cānān elinden bir gice / Bende iḥsān **aldı** yaʿni ḫān elinden bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 1). [aldı, -dı]*

Ḫayālüñ ḫaylī ṭaġıldı ḫayāl **aldum** çü ʿaynüñden / Yā bu ḥikmet nedür kim ġayb-ı ʿaynün ṣıġmadı aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 3). [aldum, -du, -m]*

Murādī ne idügini murād almaġ içün **aldı** / Murādī eylemedi meyl anuñ çün ḫarḳ-ı ʿādāta *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 5). [aldı, -dı]*

Cemīlü'l-vaṣf olan evvel erer ḳor nāndan ey dil / Cemālü'l-vech olan ḥüsnin **alır** andan cemālince *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 2). [alır, -ır]*

Meyl itme ʿākil iseñ ey dil fenā cihāna / Bir gün **alup** elüñi atar seni yabana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 1). [alup, -up]*

Ḳıl Murādī özüñi zer gibi ṣāf / Dür **alup** pes ṭal imdi ʿummāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit 5). [alup, -up]*

Sırrımuñ sırrında çün sırrum gelüp ḳıldı cülūs / Ey Murādī andan **aldı** cümleten zībālıġı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 5). [aldı, -dı]*

Milkin **aldı** dil ḳo arżīn ġayrī tīmār eylesün / Buldı dil icmāli virdi āḫire ifrāzını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 4). [aldı, -dı]*

Çerāġını açup ʿayn ile ʿayn **aldı** ġaybından / Ḳoyup tenhāda bir kesret idüp kesretde tenhāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 2). [aldı, -dı]*

Mekānı ṭarfetü'l-ʿayn içre **aldı** oldı pür-envār / Dücā ḳıldı anuñ nūrı żiyā-yı şems ile ayı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 4). [aldı, -dı]*

Laʿlüñden **aldı** al ile ġonce ṭarāveti / Zülfüñden **aldı** sünbül-i ġarrā leṭāfeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 1). [aldı, -dı]*

Laʿlüñden **aldı** al ile ġonce ṭarāveti / Zülfüñden **aldı** sünbül-i ġarrā leṭāfeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 1). [aldı, -dı]*

Çün ʿışḳa buluşdum didüm aña bu cevābı / Bir cezbeden **alur** idi el'ān ġam u şādī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 3). [alur, -ur]*

Diñüz baña bi'llāhi göñlümi **alan** ḳanı / Hicrinden aḳıdur göz yaşlar yirine ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 1). [alan,]*

Ḳodılar ṣafḥa-i kemāle raḳam / Ḳalem **almadı** hergiz anlar anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit 2). [almadı, -ma, -dı]*

Ġavvāṣ-ı baḥr-ı ḥikmet envāʿ-ı gevher **aldı** / Her gevher oldı bir baḥr ebḥār anda ṭoldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 1). [aldı, -dı]*

Alup her żerre miḳdārına göre / Görür her biri envārına göre *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 4). [alup, -up]*

Göñül levḥine yazdum bir nice söz / Birini **almaġ** içün vir nice yüz *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 1). [almaġ, -maġ]*

ʿĀlemüñ burca dik ḥişār **alasın** / Ḫıdmetüñ birle kām-kār olasın *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 6). [alasın, -asın]*

II Kabul etmek.

Ey Murādī ḳalemüñ şaḳḳını şaḳḳu'l-ḳamer **al** / İʿtiḳād eyledi nuṣretde saña cümle cünūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 5). [al,]*

II Dinlemek.

Semīʿ olalı ḥaḳḳı ile güftārını ḫallāḳuñ / Ḫalāyıḳ ḳavlin **alup** şanma biz efvāha yüz ṭutduḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 3). [alup, -up]*

II Dahil olmak.

Oldı çün dā'ire-i merkezinüñ noḳṭa ḳamu / Ḫalḳaya **al** bu cihānı ele girsün naḫcīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 3). [al,]*

II Kaldırmak, ortaya çıkarmak.

Gel berü maʿnā yüzinden **al** niḳāb / Gözlerüñde ger sebel var ise sil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 4). [al,]*

II Evlenmek.

Şebābum ʿāleminde pes vücūdumdan zen **aldum** ben / Müvelled oldı bir rūḥ-ı muṣavver maḥż-ı kār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 3). [aldum, -du, -m]*

II Payını, nasibini almak.

Ser-be-ser āfāḳı ṭavāf eyler ol / Andan **alur** behreyi ḫās ile ʿām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 3). [alur, -ur]*

ala ala [1] *Alarak, alıp değiştirerek.*

Murādī şi‘rin oḳur ehl-i ‘irfān / Biri birbirinden ey cān **ala ala** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 5). [ala ala,]*

alt [9] *Alt, aşağı.*

Niḳāb-ı bā-ʿayān **altında** maḥcūb / ʿIyān-ı bā-nihān vechinde ʿaynum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 3). [altında, -ın, -da]*

Elā yā eyyühe’l-aḥbāb dıraḫtuñ **altıdur** kevser / Kim içerse zülālinden olup mest olmadı hüşyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 4). [altıdur, -ı, -dur]*

Rūy-ı zībāsı ḥabībüñ çün niḳāb **altındadur** / Leyle-i ẓulmīde nūr-ı meh sehāb **altındadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 1). [altındadur, -ın, -da, -dur]*

Nūr-ı ʿaksidür viren revnaḳ cihānuñ vechine / Lemʿasınuñ lemʿasıdur āfitāb **altındadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 2). [altındadur, -ın, -da, -dur]*

Māverādandur vücūhuñ vech-i maʿmūrı yine / Ḫaymede efʿāl u eşkāli ḥicāb **altındadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 3). [altındadur, -ın, -da, -dur]*

Vażʿı sābıḳ añlama bu ḳubbe-i devvārı sen / Sen fenā remzin tefekkür ḳıl ḥabāb **altındadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 4). [altındadur, -ın, -da, -dur]*

Fānī dünyā benüm oldı diyüben da‘vī ḳılan / Kellesi ṭopraġun **altında** yatur hem çü sifāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 4). [altında, -ı, -n, -da]*

Cān ṭā’ir ola çün kim bu ḳafesden çıḳuben / Ḫāk **altında** yatursın nice ān u nice dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 2). [altında, -ı, -n, -da]*

II Bir şeyin etkisine maruz kalmak

Ey Murādī ḳıl duʿāyı leyle vü esḥārda / Her ne kim vardur duʿā-yı müstecāb **altındadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 5). [altındadur, -ın, -da, -dur, -]*

altı [2] *"Altı" sayı sıfatı.*

Gel temāşā eyle ṣunʿullāhı ey merd-i kemāl / **Altı** günde yaradıldı ʿālem ü sensin dü-şeş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 4). [altı,]*

Altı günde cihānı var itdüñ / Kimi yād u kimini yār itdüñ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 29, Beyit 2). [altı,]*

ālūde-i maḥabbet [1] *Sohbete karışan, sohbet eden.*

Ālūde-i maḥabbete ṣordum ḥikāyetüm / Maʿlūmı üzre söyledi aṣl-ı rivāyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 934, Beyit 1). [ālūde-i maḥabbete, -e]*

aʿmā [5] *Kör, gözleri görmeyen. ll İlahi tecellinin farkında olmayan kişi. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey seyri sırrumda ḳılan sensin yine seyri ḳılan / Gören seni görmezlenür var çeşmi līk **aʿmālanur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 3). [aʿmālanur, -la, -n, -ur]*

aʿmā olmak [5] *Kör olmak. II Gönül gözü kapalı olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī hergizin ʿālemde **aʿmā olmadı** / Ḫāk-i pāy-ı evliyāyı çeşme ḳılan tūtiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 5). [aʿmā olmadı, -ma, -dı]*

ama [1] *Fakat, lakin.*

Baḥr çü mevci cūş ide kim getüriser **ama** tāb / Fülk-i vücūda irmese cūd olur idi ol ḫarāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 1). [ama,]*

a‘māl [3] *Ameller, işler. II Yapılan hayırlar.*

ʿAceb bilsen n’ola ḥālüm benüm maḥşerde yā Rab / ʿAceb ṣāliḥ mi **aʿmālüm** benüm maḥşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 1). [aʿmālüm, -üm]*

Bilmişem kendüm ayıḳam añladum **a‘mālden** / Her ne kim ḳılsam Ḫudādan ḳıl temennā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1197, Beyit 2). [a‘mālden, -den]*

‘Ömr ü ‘izzetden gelür bir fā’ide **a‘māl** ile / Ḳurı ġavġāyı n’idersin zinde olġıl ḥāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 1). [a‘māl,]*

a‘māl-i ṣāliḥāt [1] *Salih ameller.*

A‘māl-i ṣāliḥātuñ eger olmaya senüñ / Uḫrāda saña ḳubḥ-ı ‘amelden ne fā’ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1369, Beyit 3). [a‘māl-i ṣāliḥātuñ, -un]*

āmāl [3] *Emeller, istekler, ümitler.*

İlāhī isterem senden Murādīye murādın vir / Bulur mıyam bu **āmālüm** benüm maḥşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 5). [āmālüm, -üm]*

Ṭālib oldur biz temennā eylerüz budur ʿaceb / Kimse teşḫīş idemez aṣlā bizüm **āmālümüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 4). [āmālümüz, -ümüz]*

İderüz biz ʿināyet istidʿa / Çekerüz vaṣl içün nice **āmāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 3). [āmāl,]*

aman [6] *Emin olma, korkusuzluk, güven, emniyet. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī ġarḳa-i baḥr-ı hüviyyet oldı bi’llāhi / Dilemez hergizin yārā o deryāda **amān** senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 5). [amān,]*

amān virmek [6] *Emniyet, güven vermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İsteme kemlügini şaḳın ẕerre kimsenüñ / Ṣanma ki kimseye ecel ey dil **amān virür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 3). [amān virür, -ür]*

āmede der-rūz-ı rūşen semʿ-i nādir ibtidā [1] *İlk defa ender bir dinleme aydınlık günde geldi.*

Āmede der-rūz-ı rūşen semʿ-i nādir ibtidā / Yā ḥabībī saʿyinā mimmen nidā'ü'l-ḳāṭıʿā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 21, Beyit 2). [āmede der-rūz-ı rūşen semʿ-i nādir ibtidā,]*

ʿamel [14] *İş, çalışma kâr. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Olup pergār-ı devvār ol ʿ**amelde** / Heyūlādur heyūlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 73, Beyit 2). [ʿamelde, -de]*

ʿ**amel eylemek [1]** *Bir iş yapmak, bir şeyle meşgul olmak.*

Murādī **eylemeye** şol ki ḳavli ile ʿ**amel** / Ne deñlü var ise ışlāḥdan ola meslūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 5). [ʿamel eylemeye, -me, -(y)e]*

ʿ**amel-i** ʿ**ilm ü ṣalīḥ [1]** *İlim ve salih amel.*

ʿ**Amel-i** ʿ**ilm ü ṣalīḥ** eyle müyesser yā Rab / Luṭf ü iḥsān-ı necāḥ eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 1). [ʿamel-i ʿilm ü ṣalīḥ,]*

ʿamel-i ṣāliḥ [1] *Salih amel: İyi, güzel ve faydalı iş veya davranışlar.*

ʿAmel-i ṣāliḥ ile cennete girmez ādem / Meger elṭāf-ı Ḫudā faẓl ola aña hem-dem *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 34, Beyit 1). [ʿamel-i ṣāliḥ,]*

ʿamel işlemek [1] *Çalışmak.*

Dāmenüñe pāyuñı çek gel berü hem çün ḥabl / Ger ululuk ister iseñ **işle** gel yaḫşı **ʿamel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 1). [ʿamel işle,]*

ʿ**amel itmek [1]** *Yapmak.*

Dileyen bilmege ʿilm-i ezelī / Ṣāliḥ olup **ide** ol ṣāliḥ ʿ**amel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 4). [ʿamel ide, -e]*

ʿamel-i zühd [1] *Dünyadan el çekerek kendini ibadete vermek.*

ʿAmel-i zühd ile taḳvāyı ḳılam elde iken / Ḥażrete artuben āh u fiġānum şimdi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 3). [ʿamel-i zühd,]*

ʿamel ḳılmak [5] *Davranmak, hareket etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sen Murāduñ ger kelāmiyle **ḳılasın** pes **ʿamel** / Ḳalmaya āyīne-i ḳalbüñde bir ẕerre ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 5). [ʿamel ḳılasın, -a, -sın]*

āmennā [4] *Arapça inandık anlamına gelen bu sözcük, bu söylediğiniz doğrudur, öyledir, diyecek yok, tamam gibi kabul ve onama anlatır. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Güş idenler Murādīnüñ sözini / Cān ü dilden didiler **āmennā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 5). [āmennā,]*

ʿ**āmil [3]** *Amel eden; bildiklerini uygulayan.*

ʿAlā'imden ʿalāmātı bilüp ʿilm ile ʿ**āmildür** / Velī anuñ beyānına ʿadedsüz terk-i cān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 4). [ʿāmildür, -dür]*

Ġayb-ı ʿayn-ı Mā hüve'l-vāḳiʿdedür aṣl-ı şuhūd / Biri isneyn ile ʿ**āmil** biri vāḥid nām-ver *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 3). [ʿāmil,]*

Rāstīdür ḳanda kim var nīk ü bed her bir ʿamel / ʿ**Āmilüm** ben ol ʿamelle añla bürhānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 914, Beyit 2). [ʿāmilüm, -üm]*

ʿāmil-i bi'l-i ʿilm olmak [1] *İlim ile amel etmek.*

Ḥikmet-i ʿilm u edeb elzem durur / **ʿĀmil-i bi'l-i ʿilm olan** ādem durur *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 35, Beyit 1). [ʿāmil-i bi'l-i ʿilm olan, -an]*

ʿāmil-i ḥilm-i rümūz-ı bihterīn [1] *En iyi, yüce sırları sükûnetle yapan.*

Kāmil-i baḥr-ı ʿulūm-ı mihterīn / **ʿĀmil-i ḥilm-i rümūz-ı bihterīn** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 6). [ʿāmil-i ḥilm-i rümūz-ı bihterīn,]*

ʿāmil-i ʿilm olmak [1] *İlimle amel eden olmak.*

ʿİlm-i uḫrā ile ūlāyı bilürse ne ʿaceb / **ʿĀmil-i ʿilm ola** çün ʿilm ile aʿlemdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 3). [ʿāmil-i ʿilm ola, -a]*

ʿ**āmil olmak [3]** *İcra etmek, çalışmak.*

ʿİlmi ile ʿ**āmil olan** n'eylesün eşkālden / ʿĀlim oldı şol ki terk itdi rübāʿ ile sülās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 2). [ʿāmil olan, -an]*

Ḳılmaz Murādī ʿilmüñ iḥāta / ʿİlmüñle ʿ**āmil olġıl** pes epsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 974, Beyit 5). [ʿāmil olġıl, -gıl]*

ʿĀmil ol ʿilmüñle ey ʿālī nejād / Sen daḫı tā kim olasın ber-murād *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 31, Beyit 2). [ʿāmil ol,]*

ʿ**amīm [1]** *Herkese mahsus, umuma ait.*

Ḥıfẓ-ı amānındayam yarıcı baña kerīm / Luṭfına yüz dutmışam luṭfı anundur ʿ**amīm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 1). [ʿamīm,]*

āmīn [2] *"Öyle olsun, Allah kabul etsin" anlamlarında, duaların arasında ve sonunda kullanılan bir söz.*

Ḥamdümi iḫlāṣ ile ʿarż eyledüm çün fātiḥā / Baña meftūḥ oldı **āmīnümde** emniyetle sūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 3). [āmīnümde, -üm, -de]*

Lām elifden geleli ḥāyile mīm ü daḫı dāl / Çü ben el-ḥamd oḳuyam cümle melek dir **āmīn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 4). [āmīn,]*

ʿ**āmm [1]** *Herkese âit, umûma mahsus.*

Yā ḫafīyye'l-luṭf luṭfuñ ʿ**āmmdur** maḫlūḳuña / Senden istidʿā iderler faż̧l u iḥsān u niʿam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 2). [ʿāmdur, -dur]*

ʿ**āmm eylemek [1]** *Umumileştirmek, genelleştirmek. II Basitleştirmek, sıradan hâle getirmek.*

Ḥamd-ı bī-ḥad saña kim luṭfı baña ʿāmm itdüñ / Beni ʿ**āmm eylemedüñ** luṭfuñı ḳılduñ inṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 2). [ʿām eylemedüñ, -me, -dü, -n]*

ʿ**āmm itmek [1]** *Umumileştirmek, genelleştirmek. II Sürekli hâle getirmek.*

Ḥamd-ı bī-ḥad saña kim luṭfı baña ʿ**āmm itdüñ** / Beni ʿām eylemedüñ luṭfuñı ḳılduñ inṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 2). [ʿām itdüñ, -dü, -n]*

amma [31] 1. *Ama, fakat, lakin, ancak anlamlarında bir bağlaç.*

Yā Rab ne ḥikmet oldı kim ʿuşşāḳ arar seni / **Ammā** ki hiç degilsin olardan cüdā cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 5). [ammā,]*

Reng-i būyına cihānuñ cehd idüp aldanmaġıl / Evveli bir ṭatluraḳdur āḫırı **ammā** belā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 4). [ammā,]*

Ḥicābı refʿ ider **ammā** hüner ḳarārdadur / İn-isteḳarre fe-sevfe terānī lā-maḥcūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 3). [ammā,]*

ʿÖmr-i sermeddür baña şīrīn-i ʿışḳuñdur leẕīẕ / Āh-ı āb-ı çeşmüm **ammā** hicr ile gülgündur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 4). [ammā,]*

Ḥavl ile küll-i şey' görürven ġayır-nümā / **Ammā** k'olarda añlamadum ibtidā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 2). [ammā,]*

Ben nār-ı ʿışḳa yanarum **ammā** ʿaceb durur / Kim iki şīşesi gözümüñ ṭolu ābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 4). [ammā,]*

Ey dostum ne ḥikmet her şey'e raḥm idersin / Bize gelince **ammā** işüñ gücüñ cefādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 2). [ammā,]*

ʿĀlemlere hidāyet **ammā** bilen nevādur / Geldi Murādī çün kim elfāz-ı ṭābʿ-ı pāküñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 5). [ammā,]*

Velī mūẕī durur ġāyet ziyān-kār / Gezer baş üzre **ammā** yāre beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 5). [ammā,]*

Ḥaḳḳ-ı maʿbūdumda buldum çün ʿibādet leẕẕetin / Ben de buldum ḳurbeti **ammā** ki pinhān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 2). [ammā,]*

Cān oldı gerçi arada **ammā** sebeb ne kim / Olsa cüdā olur yine rūḥ olmaġa maḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 4). [ammā,]*

Çü sensin ẓāhir ü bāṭın senüñdür evvel ü āḫir / Cemālüñ bī-nişān **ammā** ʿacā'ib ẕi'l-cemālsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 3). [ammā,]*

Sañadur ḥamd ü minnet her zamān ey ḳādir-i dānā / Senüñ ʿāşıḳlaruñ ister seni **ammā** muḥalsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 4). [ammā,]*

Beni peydā ḳılaldan sen saña āyīnedür ḳalbüm / Bu ḳavli söyledüm **ammā** yine aʿlā olan sensin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 2). [ammā,]*

Hümā-yı gül-şen-i ḳudsem mekānum ʿarş-ı aʿlādur / Şikāyet eylerem **ammā** vücūdum nār u ābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 2). [ammā,]*

Ḥarf-i ṣavtın bilmedüm **ammā** bilürven ṣavt-ı ḥarf / Kārumı ferḫunde bildüm ʿaḳla iẕʿān oldığın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 3). [ammā,]*

Kendüñi sen bilmedün **ammā** bilür ʿālem seni / Cevher-i nā-yābsın ḳıymet bulınmaz der-cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 4). [ammā,]*

Müknet-i ʻuẕmāyadur **ammā** cibillet himmeti / ʻAzminüñ ʻazminde her dem ʻazm-ı himmetdür yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 4). [ammā,]*

Bizdedür ālām-ı ʻışḳ **ammā** devāsı yārde / ʻIşḳ iledür ḥāl-i dil tekrārdur tekrārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 1). [ammā,]*

Gözlerem mir'ātını çün dīde-bān itmiş yüze / Gözleyüp **ammā** temāşāsın nihān itmiş yüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 1). [ammā,]*

Nesīm-i ṣubḥ-ı sādıḳdan ḫayāldür cān-baḫş **ammā** / Beni ḫayrān ider ḥüsnüñ żamīrümdür ḫayālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 4). [ammā,]*

Nām-ı ḥabībi añlamaḳ olmış durur ʻasīr / **Ammā** mücāhid ol yüri ḥüsn-i fiʻāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 4). [ammā,]*

ʻAynuñ mücerreb oldı ġayruñ mücerreb **ammā** / Yā tecribe ne ḥācet ṣol ki ola azmūde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 3). [ammā,]*

Rüşd-i iḫlāṣında gördüm mürşidüñ irşādını / Yazmış **ammā** kim ḥabībüm ismüm ile adını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 1). [ammā,]*

Ṭutarlar elde ʿārifler Murāduñ naẓm-ı güftārın / ʿIyān-ı ehldür nā-ehle **ammā** kim nihān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 5). [ammā,]*

Eserdür gerçi bu ʿālem mü'essirden kināyetdür / İki dünyāya **ammā** kim bu sırrumdan eser geldi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 4). [ammā,]*

Olur çün münderic **ammā** göñül levḥinde ḥāletler / Ẕuhūr eyler muʿammāsı biraz eṭrāf-ı ārāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 2). [ammā,]*

Bize aḳreb oluben çeşmümüzüñ aġından / Biz araruz anı **ammā** ne temāşādur bu *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 33, Beyit 2). [ammā,]*

Ḳıṣṣa-i pür-ẕevkümi gūşlar eyleyenler ṭañladı / Cāhil olanlar ṭañladı ʿāḳiller **ammā** añladı *(Murâdî Dîvânı, Müfret 44, Beyit 1). [ammā,]*

2. Sözü pekiştirmek, kuvvetlendirmek için kullanılmıştır.

Virür her şey'e ḥālince Ḫudā-yı kibriyā revnaḳ / Cemāl-i bā-kemālindendür **ammā** ibtidā revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 1). [ammā,]*

Ey Murādī dāne-i ḥardal degildür mümkināt / ʿAynüñe **ammā** cemāle bī-muḥāl olmaḳ neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 5). [ammā,]*

ammā ki [4] *Ama, ne var ki. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿĀlemde ʿışḳa beñzer olmadı bir leṭāfet / **Ammā ki** vaṣla mānend olmadı bir ḥalāvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 1). [ammā ki,]*

ammā kim [2] *Oysa ki.*

Cihān bāġında gerçi serv-ḳadler çoḳdur **ammā kim** / Görünmez gözüme aṣlā o ḫoş-reftārdan ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 6). [ammā kim,]*

Sevdā-yı ser-i ʿışḳuñ evvelde inandurdı / Hicrüñ odı **ammā kim** cān ü teni yandurdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 1). [ammā kim,]*

ʿammereka'llāhu bi-ʿumrin cedīd [1] *Allah sana yeni bir ömür versin.*

ʿAmmereka'llāhu bi-ʿumrin cedīd / Esʿadeka'llāhu bi-saʿdīn ferīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 1). [ʿammereka'llāhu bi-ʿumrin cedīd,]*

ʿamūd [1] *Direk, sütun.*

ʿİmādü'd-dīn olur şol kim ṭuta şerʿüñ **ʿamūdından** / Binā muḥkem ola dirseñ esās olsun aña ṭāʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 4). [ʿamūdından, -ın, -dan]*

ʿamye'l-baṣar itmek [1] *Gözün görmemesi.*

Beyyinātından muʿarrādur müberrā sırları / Sırr-ı esrā seyrin **itmişdür** velī **ʿamye'l-baṣar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 4). [ʿamye'l-baṣar itmişdür, -miş, -dür]*

añ [5] *Güzellik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mefḫarum olalı faḫruñ iftiḫār itdüm igen / Bulmadum bir melce' vü me'vā meger **ānuñdadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 2). [ānuñdadur, -uñ, -da, -dur]*

an [28] *An, zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Eyledi şevḳ ile ẕevḳini nihānından ʿayān / Ṭayy ider **ān** ile ānı demde bir **ān** insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 3). [ān,]*

ān eylemek [1] *Çok kısa bir zaman.*

Gel Murāduñ sözini gūş eyle / Vaḳti bir demde eylegil bir ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 5). [ān eylegil, -gil]*

ān-ı vāḥid [5] *Birlik, yakınlık vakti. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murādīnüñ kelāmın müstemiʿ ol cān ile / ʿArż ola pes **ān-ı vāḥid** saña nice beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 5). [ān-ı vāḥid,]*

ān olmak [1] *Çok kısa bir zaman.*

ʿÖmr-i sermedden ne leẕẕet kim geçerse hicr ile / Şādīsi **ān oldı** biñ ġamla geçen sāʿātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 4). [ān oldı, -dı]*

añsuzın [3] *Ansızın, birdenbire.*

ʿĀrlanma gel Murādīnüñ kelāmın gūş ḳıl / **Añsuzın** bir gün raḥīl içün ider āvāz-ı ṣūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 6). [añsuzın,]*

Dönmeg ile ġā'ib oldum çün naẕardan **ansuzın** / Ayaġum başmadum ʿarşa özge cevlān istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 874, Beyit 5). [ansuzın,]*

Aldanup ḳalma cihāna ḳıl yaraġuñ ey ʿamū / Āh kim irer ecel bir gün saña bil **ansuzın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 4). [ansuzın,]*

ān u zaman [4] *An ve zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ser-mest oluben añlamadı **ān u zamānı** / Gelmez o beyāna ne ḳadar buldı siyādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 4). [ān u zamānı, -ı]*

ʿanā [1] *İşkence, eziyet.*

Dil **ʿanāda** oldı çün kim ġayrdan dildār içün / Gökde vü yirde olandan cümle istiġnādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 3). [ʿanāda, -da]*

aña [326] *Ona. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir ẕerresinden oldı münevver bu şeş cihāt / Ger mihri ṭāliʿ olsa cihān doymaya **aña** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 4). [aña,]*

ʿan-ʿaẕāb [1] *Azaptan.*

Cā-be-cā nūr-ı hüdādur görinen her laḥẕada / Her kimüñ başında lāmiʿ ḳurtulupdur **ʿan-ʿaẕāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 4). [ʿan-ʿaẕāb,]*

ʿanber-i kâkül [1] *Amber kokulu saç perçemi.*

Dām kurmış güzel o **ʿanber-i kāküllerini** / Ḳaşdı bu bend ide ʿāşıḳlarınuñ dillerini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 1). [ʿanber-i kāküllerini, -ler, -i, -(n)i]*

āncā [6] *1.O kadar, onun kadar, öylece.*

Rūz-ı ʿīd olduḳda tāb-ı şemse gözler mi doyar / **Anca** ḳādir derk ile şebde hilāle baḳmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 2). [anca,]*

Bu **anca** mürüvvet nice luṭf ü nice iḥsān / Sensin yine muḥsin sebeb olduḳ biz arada *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1412, Beyit 4). [anca, -n, -ca]*

2. Ancak, sadece, yalnız.

Ṭaleb gerçi murādumdur mürüvvetdür murād **āncā** / Maḥall-i ḳudret olmışdur eger ancā vü ger īncā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 1). [āncā,]*

Kār ve kisbi tārikem sende durur göñül hemān / Ġayrıyı bilemez dilüm **anca** seni bilür inan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 1). [anca,]*

Cihāna şöyle aldanduñ ki fikre gelmez ʿuḳbā hiç / Düşürdüñ başuñı bilmezlik ile **anca** ġavġāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 4). [anca,]*

3. Şimdi, daha yeni.

Kendümi terk itmeyince bulmadum cānāne yol / **Anca** geçdüm bu seferden dūzaḫ u ḫuld-ı berīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 3). [anca,]*

ancā vü īncā [1] *Orda ve burada.*

Ṭaleb gerçi murādumdur mürüvvetdür murād āncā / Maḥall-i ḳudret olmışdur eger **ancā vü** ger **īncā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 1). [ancā vü īncā,]*

ancaḳ [45] *1.Yalnızca, sadece.*

Çünki sendendür ʿināyet saʿyümüz **ancaḳ** bizüm / Kim buyurduñ "Leyse li'l-insāni illā mā seʿā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 3). [ancaḳ,]*

Nedendür ġāfil olmışsın ḳamu fikrüñ hevā **ancaḳ** / Anı bilmez misin yevm-i ḳıyāmet olısar peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 3). [ancaḳ,]*

Senüñ zībā cemālüñ görmeyelden / Ḫayālüñ añlar **ancaḳ** cānı cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 2). [ancaḳ,]*

Ḳılmazam bir nesne yā Rab ben bu dünyāda ṭaleb / Ḳıluram **ancaḳ** seni dünyāda ʿuḳbāda ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 1). [ancaḳ,]*

Baḥr-ı bī-pāyānı kimdür kim iḥāṭa eyleye / Zevraḳ-ı dil bildi **ancaḳ** mevcdür deryā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 3). [ancaḳ,]*

Misāl-i ʿaks-i mā **ancaḳ** temevvüc ḳıldı deryādan / Ṣaçılmasın burūḳın ḳaṭreden ḳılmış durur taḳdīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 4). [ancaḳ,]*

Ṣaġ u ṣola nāẓır olmaz ʿāşıḳān-ı müstaḳīm / Rūy-i dildār oldı **ancaḳ** añlara cāy-ı naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 3). [ancaḳ,]*

Ḫālümi kimse añlamaz **ancaḳ** Ḫudā bilür / Ḳalbinde herkesüñ ne var ol pādişā bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 462, Beyit 1). [ancaḳ,]*

Her ʿilmi bu Murādī bilür ḳılma iʿtiḳād / Bilmez o nesne Rabbine **ancaḳ** senā bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 462, Beyit 5). [ancaḳ,]*

Ben bilmezem bu kārumı **ancaḳ** bilür ḥabīb / Bilür ol anı bildügi anuñ baña yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 2). [ancaḳ,]*

Murādī irdügini **ancaḳ** ol Ḫudāyī bilür / Rıżāyı gözledi anuñ çün irdi devlete pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 5). [ancaḳ,]*

Ḳamudan bī-misāl el-ḥaḳ sözüm budur hemān **ancaḳ** / Murādī her ki ḫālifdür hemān anları ol ḳāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 5). [ancaḳ,]*

Cāna bir derd uġrayupdur kim devā ḳılmaz ṭabīb / Ey ṭabīb-i dil sen **ancaḳ** idisersin anı ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 4). [ancaḳ,]*

Cihān ḫalḳını yutmaḳda zemīn bir ejdehā **ancaḳ** / Bu dünyānuñ içi ṭaşı ḳamu derd ü belā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 1). [ancaḳ,]*

Cihān ḫalḳını yutmaḳda zemīn bir ejdehā ancaḳ / Bu dünyānuñ içi ṭaşı ḳamu derd ü belā **ancaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 1). [ancaḳ,]*

Nedür bu cāh ü ʿizzetler fenādur āḫırı çün kim / Cihanun kār u bārı cümleten cevr ü cefā **ancaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 2). [ancaḳ,]*

Arıtġıl bāṭınuñ ḥıḳd u ḥasedden her yaramazdan / Benüm diyü ṣalınmaġıl ṣonı cümle hebā **ancaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 3). [ancaḳ,]*

Kişiye devlet oldur kim rıżāsın gözleye Ḫaḳḳuñ / Dem-ā-dem ẕikr-i Ḫaḳ ola diye ʿālem fenā **ancaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 4). [ancaḳ,]*

Murādī secdeden ḳaldurma başuñ laḥẓa her laḥẓa / Bilürsin kārı Mevlānuñ ḳula luṭf ü ʿatā **ancaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 5). [ancaḳ,]*

Yine bir servere yandum bu göñlüm mübtelā **ancaḳ** / Baña işi güci anuñ hemān cevr ü cefā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 1). [ancaḳ,]*

Yine bir servere yandum bu göñlüm mübtelā ancaḳ / Baña işi güci anuñ hemān cevr ü cefā **ancaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 1). [ancaḳ,]*

Ḳaşı yayına ḳurbān olduġum anuñ ʿaceb midür / Sözi şīrīn lebi şekker ʿaceb ḫôş dil-rübā **ancaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 2). [ancaḳ,]*

Cemāli āyet-i Raḥmān viṣāli derdüme dermān / Anı kim medḥ ide bile o bir luṭf-ı Ḫudā **ancaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 3). [ancaḳ,]*

Ne deñlü yolına anuñ virürsem cānumı ḳurbān / Anuñ yolına bu saʿyüm benüm cümle hebā **ancak** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 4). [ancak,]*

Ṣaḥn-ı ḳudsīde vücūdum yine ṭūbā **ancaḳ** / Bāġ-ı vaḥdetde göñül bir gül-i raʿnā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 1). [ancaḳ,]*

Ṣaḥn-ı ḳudsīde vücūdum yine ṭūbā ancaḳ / Bāġ-ı vaḥdetde göñül bir gül-i raʿnā **ancaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 1). [ancaḳ,]*

Ne nihān ide dilüm cümle ʿayānuñda senüñ / Her ne kim geldi gelür bu dile peydā **ancaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 2). [ancaḳ,]*

Ben cemālüñe naẓar ḳılduġumı gördi cemāl / Ey kemālum naẓarumla ṭolu her cā **ancaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 3). [ancaḳ,]*

Ḳamer-i bedre baḳarsam beni şemsüm gözedür / Şemsüm envārı ile her yanum aẓvā **ancaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 4). [ancaḳ,]*

ʿĀlem-i ġayb-ı şühūdı ḳamu seyrān itdüm / Ey Murādī ḳamu ʿālem seni gūyā **ancaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 5). [ancaḳ,]*

Cemāl-i dil-küşāda gördüm el-ḥaḳ / Ne kim gördüm cemālüm bilür **ancaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 1). [ancaḳ,]*

Ey Murādī seni bilmekde ʿuḳūl ʿācizdür / Kimse bilmez bilür **ancaḳ** beni settār neyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 5). [ancaḳ,]*

Şerḥe ṣıġar añlama şerḥ ü beyānum benüm / Ḥaḳ bilür **ancaḳ** hemān sırr-ı ʿayānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 1). [ancaḳ,]*

Yüzüm ḳapuna ṭutmışam bilmezem ġayrı cāy / Seni bilürem **ancaḳ** ey Ḥayy-ı Rabb-i ʿaẓīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 2). [ancaḳ,]*

Şāh-ı cemāle ḳarşu ḥüsn illeri açılmış / Her kāra bā‘is **ancaḳ** birbir zamāndur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 4). [ancaḳ,]*

Ḥālümüzi bilür **ancaḳ** yine ol yār-ı güzīn / Ḳılduġı luṭfı bize eyleye tekrār yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 3). [ancaḳ,]*

Nice dillerle medḥ eyler Ḫudāyı / Gül oldı arada **ancaḳ** bahāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 3). [ancaḳ,]*

Añlayımadılar anı bildiler **ancaḳ** aṣfiyā / Oldı olara dād-ı Ḥaḳ buldı ulu saʿādeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 2). [ancaḳ,]*

2. Lâkin, ama, fakat, yalnız.

Murādī Besmele’nüñ noḳtası vücūduñdur / Ḫudāya oldı ʿayān **ancaḳ** ol ki yana deger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 5). [ancaḳ,]*

Murādīnüñ ḳabūli oldı **ancaḳ** bir naẓar ṭoġrı / Ḳabul itmez aña ʿarż olına cümle cihān sensüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 5). [ancaḳ,]*

Murādum sensin ey dilber benüm ġayrı degül fikrüm / Cemālüñ ārzū **ancaḳ** baña ġayrı degül fikrüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 1). [ancaḳ,]*

Kemāl ehli kemālini kemālinden bilür **ancaḳ** / Kemālini kemālüm şerḥ ider oldı bu merżādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 3). [ancaḳ,]*

‘Iyān-ı bī-‘ayānundur nihān olan nihān **ancaḳ** / Urur bu sīne-i mecrūḥa yara yara merhemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 4). [ancaḳ,]*

3. Öyle ki.

Murādī ol mehüñ ḥüsnini medḥ itmek degil imkān / Nice bir söyleyesin sen hele bir müntehā **ancaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 5). [ancaḳ,]*

Ġarīb vāḳı‘ a **ancaḳ** ‘acīb ḥadīse bu / Bilür iken yine benden şorar mu‘ammāsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 4). [ancaḳ,]*

anda [67] *Onda. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Minnetle **anda** baḳdı yemīn ü yesārına / Pes “ʿusri yüsr”e eyledi raġbetde iltiçā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 2). [anda,]*

andan [85] *Ondan. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nūr-ı maḥż odı ezelden lemʿa-i dīdār-ı Ḥaḳ / Emri ile her dü ʿālem buldılar **andan** żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 4). [andan,]*

andan ayru [1] *Ondan başkası, onun dışındakiler.*

Ser-firāzān-ı ḥaḳīḳatdür vücūd-ı ʿayn-ı ḥaḳ / **Andan ayrusı** mürebbīdür maḥallī mā-ḥażar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 2). [andan ayrusı,]*

andan özge [2] *Ondan başka.*

Oldur kemāl-i luṭf ile iḥyā iden meni / Ḥāṣā ki **andan özgeye** ben iltiçā idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 4). [andan özgeye, -(y)e]*

Lāyıḳ-ı cāh-ı viṣāl olmaġa sa‘y eyle meded / **Andan özge** her ne kim ola hebādur milk ü cāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 2). [andan özge,]*

andan sonra [1] *Ondan sonra.*

Fāʿil-i muḫtāra iş degdi pes **andan soñradan** / Eyledi bu mümkināta pes meremmet iftitāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 4). [andan soñradan, -dan]*

‘āndelib [7] *Bülbül. II Aşık. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey temennā eyleyen ġayrı temennāyı ḳoġıl / Gözle ʿışḳı ʿışḳ ile feryād ḳıl çün ʿ**andelīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 3). [ʿandelīb,]*

‘andelīb-āsā olmak [1] *Bülbül gibi olmak.*

Benüm faḫrum budur dā’im senüñ gül-zār-ı ḥüsnüñde / Olayın ‘andelīb-āsā dem-ā-dem murġ-i gūyende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 3). [‘andelīb-āsā olayın, -ayın]*

ʿ**andelīb-i cān [1]** *Can bülbülü.*

Gülşen-i vaṣluñ duyaldan ʿ**andelīb-i cānumuz** / Yimez içmez ẕikr ü fikrüñ aña āb u dānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 3). [ʿandelīb-i cānumuz, -umuz]*

ʿ**andelīb-i ḳudret [1]** *Kudret bülbülü.*

Muʿanber ḳıldı zülfeynin yüzin bedr-i dücā ḳıldı / Terennüm ʿ**andelīb-i ḳudret** itdi ṣavt-ı raʿnādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 2). [ʿandelīb-i ḳudret,]*

andurmak [1] *Bir şeye onu akla ve hatıra getirecek şekilde benzemek.*

Ülfetin **anduruben** ḳıldı Ḫalīl-i ezelī / Pes ḥabīb-i ebedī ḳıldı şehen-şāhumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 4). [anduruben, -uben]*

ane [1] *Anne.*

Çün ṭıynetüm İlāhi ʿışḳuñla oldı taḫmīr / Ḳarnında **anenüñ** ben bilmiş idüm bu ḥālüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 2). [anenüñ, -nün]*

anı [212] *Onu. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Geldi Murādī ʿāleme ādem ḳanı başīr / **Anı** bilen bilür ki nedür sırr-ı kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 5). [anı,]*

anī [6] *Bir anda, ansızın. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣuʿūdı ile ḳuʿūdın bir itdi **ānīde** / Nidā idüp oḳudı didi Fāliḳu’l-ıṣbāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 3). [ānīde,]*

ʿ**an-ḳarībi’z-zamān [1]** *Yakın vakitten.*

ʿAn-ḳarībi’z-zamān gelse beşīr / Her ne dilerse ḳādir oldı ḳadīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 1). [ʿan-ḳarībi’z-zamān,]*

‘ani’l-‘ālemīn [1] *Âlemlerden.*

Bilindi rumūz ile çün kenz-i maḫfī durur / Velīkin ġanīdür ganīdür **‘ani’l-‘ālemīn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 4). [‘ani’l-‘ālemīn,]*

‘ani’l-īmān [1] *İmandan.*

Bu ʿuḳde ḥalline bir kamil-i mükemmel gör / Ḥaẕer ve el-ḥaẕer olma beri **‘ani’l-īmān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 3). [‘ani’l-īmān,]*

ʿani’l-lemʿa olmak [1] *Işıktan, nurdan olmak.*

Ḥayāt-ı rūḥ **ʿani’l-lemʿa oldı** meşhūrest / Hidāyet irdi aña şol ki buldı iẕʿānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 2). [ʿani’l-lem’a oldı, -dı]*

ʿ**ani’l-mevtā [1]** *Ölüden.*

Şol ki içmez ḳadeh-i dilberden āb-ı ḥayāt / Dār-ı dünyāda hem uḫrāda ʿ**ani’l-mevtādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 3). [ʿani’l-mevtādur, -dur]*

‘anḳa olmak [1] *Anka kuşu gibi kanaatkâr olmak.*

Gel berü kūh-ı ḳanāʿat içre **ʿanḳā ol** bugün / Ḳonma her bir cīfeye pāk ol sözümi diñle gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 3). [ʿanḳā ol,]*

Olmışam kūḥ-ı ḳanāʿatde yine **‘anḳa** bu gün / Bir hümāyam ecniḥam ḳılmış durur bālā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 3). [‘anḳa olmışam, -mış, --am]*

ʿanḳarīb [1] *Yakında, çok geçmeden.*

ʿAnḳarīb oldı viṣāl ol ẕī-kerem keşf ide rū / Ol ḥabīb ü ol kerīm-i mihr-bān añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 3). [ʿanḳarīb,]*

anlamak [487] *Sezip kavramak, akıl erdirmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında sezmek, kavramak anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İşbu Murādī sözlerin **añlayan** er durur / Her kim görürse ḥayrete varur ḳılar ṭaña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 3). [añlayan, -y, -an]*

anlar [44] *Onlar. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gezerler anda keştīler içi maḫlūḳ ile memlū / Sürer bād-ı mehīb **anları** açmış bād-bān cemʿā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 3). [anları,]*

anlatmak [3] *İfade etmek, açıklamak.*

Rāsti bu ki şehādātı nedür beyyinenüñ / Añlamazsın meger **añlatdura** sırr-ı meşhūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 4). [añlatdura, -dur, -a]*

Lebīb-i bī-bedel **añlatdı** bize esrārı / Gelen didi gelecekdür hemīn beyānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 3). [añlatdı, -dı]*

Ġam degül mir’āt-ı ḳalbe nāẕır olsa ger ʿuyūn / **Añladur** cān ü göñül ḳadrin anuñ baḫşāyişi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 3). [añladur, -ur]*

anmak [17] *Dile getirmek, söylemek, hatırlatmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Lām elifden añladuñ mı ḫā vü mimüñ remzini / Her kim anı **añar** ise dimezem ayıḳ aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 4). [añar, -ar]*

ansuz [10] *Onsuz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Görmeyelden gözi ol Yūsufı ben Yaʿḳūbuñ / Dostlar ṣanmañuz **ansız** baña dünyā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 6). [ansız, -sız]*

ʿ**anūd olmak [2]** *İnatçı olmak.*

İster iseñ ʿilm ü ḥikmetden olasın behredār / Gel berü diñle Murādīnüñ sözin **olma** ʿ**anūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 5). [ʿanūd olma, -ma]*

İbtidā ekberde çün kim kibriyādan lemʿadur / İntihā **oldı** selāmet ile iḳrārı ʿ**anūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 4). [ʿanūd oldı, -dı]*

anun [254] *Onun. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çü yazdı bunları nūr oldı bāhir / **Anuñ** ardınca ẕūlmet oldı ẓāhir *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 4). [anuñ,]*

anuñ içün [167] *Onun için, bu yüzden, bundan dolayı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu cismüm rāḥatı cānum çü gitdi / **Anun çün** ḳaldı bu ten ferd ü tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 4). [anun çün,]*

ʿ**ār [21]** *Utanma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Göñülde yir ṭutar ṣanma ḥabībüm ʿışḳ ile ʿārı / Dime ol ʿāşıḳa ʿāşıḳ ki nāmūs ile ʿ**ār** ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 2). [ʿār,]*

ʿ**ār eylemek [2]** *Utanmak.*

Ey Murādī ʿilmüñe her ẕerre şāhiddür senüñ / Ḥaḳḳı ḥaḳ itmekde ehl-i ḥaḳ olan **eyler** mi ʿ**ār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 5). [ʿār eyler, -r]*

Nāliş-i dermānda āh ile semāya ger çıḳa / Semʿ-i luṭfuñ gūş ider andan dönüp ʿ**ār eylemez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 3). [ʿār eylemez, -mez]*

ʿ**ār olmak [1]** *Utanma, çekinme, mahcup olma.*

ʿIşḳ ile bir yirde ʿ**ār olmaz** ḥabībüm bilmiş ol / Āb ile bir kāsede tev'ām olımaz nār güc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 2). [ʿār olmaz, -maz]*

ʿ**ār u** ʿ**ışḳ [1]** *Utanma ve aşk.*

Ey Murādī cemʿ olımaz ʿ**ār u** ʿ**ışḳ** / Nitekim bir kāsede āb ile nār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 5). [ʿār u ʿışḳ,]*

ārā [4] *Süs, bezek, ziynet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dilde sen pinhān u dil müştāḳ u cūyādur seni / Sen benümlesin ne ḥikmetdür gezem **ārāyı** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 4). [ārāyı, -y, -ı]*

ara [63] *1. İki şeyin ortası, iç.*

Bir yanum āteş olupdur bir yanumda oldı ṣu / Od ile ṣu **arasından** sen beni eyle rehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 2). [arasından, -sı, -, -dan]*

Murādī gerçi ki söyler velī söyletdüren Ḥaḳdur / Er iseñ söylegil illā **aradan** kes ki gitsün lā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 5). [aradan, -dan]*

ʿİlm-i edyān ile ebdān **arasında** cism-i ḫāk / ʿİlm ile eyler ʿilāc aña ṭabīb iltür şarāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 3). [arasında, -n, -da, -]*

Cemāl ile kemāl **arasını** teşḫīş iden ʿārif / Ne deñlü kesb ider bir ol ḳadar bulur ḫulūṣiyyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 3). [arasını, -(n)ı]*

Yār ile yār olup çün geldi **aradan** aġyār / Olmadı cümle nāḳış virildi her kerāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 3). [aradan,]*

Yaḳīnüm **arasını** bilmezem ırağ u yaḳın / Ve naḫnü aḳrebu sırrınadur viren ṣalavāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 4). [arasını, -sı, -(n)ı]*

Ẓalām-ı ḥucb **aradan** rāfiʿ-i ʿani'l-merfūʿ / ʿAceb budur ki ola ʿışḳ ile göñül behhāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 2). [aradan, -dan]*

Arada mest ü lā-yaʿḳıl olupdur bilemez çāre / Yine yoġ içre varından bugün peydādur ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 3). [arada,]*

Murādī mīm ü rā'yı ḳodı buldı çün elīf ü dāl / **Aradan** giden anuñ çün didi āb-ı nebātumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 5). [aradan, -dan]*

Ḥicāb-ı kibriyādur perdesi rūy-ı müberrānuñ / İki perde **arasında** heman bu fehm-i ḳāṣırdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 3). [arasında, -sı, -n, -da]*

Maḫż-ı ḥikmetden hüveydādur bu āyāt-ı ḥakīm / **Arada** bir nesne oldı murġ-ı mā vü mār u mūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 3). [arada, -da]*

ʿAyn-ı vaḥdet bir görünmez **arada** olsa ḥicāb / **Arada** refʿ eyle anı kim celālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 3). [arada, -da]*

ʿAyn-ı vaḥdet bir görünmez arada olsa ḥicāb / **Arada** refʿ eyle anı kim celālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 3). [arada, -da]*

Gel Murādīnüñ kelāmın istimāʿ eyle yine / Saṭrınuñ her **arasını** añla bir uçmaġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 5). [arasını, -sı, -(n)ı]*

Ey Murādī hele feyyāżda buḫl olmadı çün / **Arada** ayaḳ ayaḳ ʿarż olunan pāye nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 5). [arada, -da]*

Maḥabbet-i ezelīdür **arada** bāhir olan / Ezel ebed bugün ol ittiṣāle rāġıbdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 2). [arada, -da]*

Çü āyine ṭutuşurlar misāl ile maʿnī / Teferrüc **arada** bir ḫūb-ter temāşādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 3). [arada, -da]*

Sensin iden ey ḥabīb ḥubb ile ʿāşıḳ seni / Līk yine ġayr ile ortaluḳ **aradadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 3). [aradadur, -dur]*

Ne kim oldı **arada** ʿahd u peymān / Dinildi söylenildi evvel āḫir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 516, Beyit 2). [arada, -da]*

Minnete minnet oldı minnet pes / Oldı vaṣṣāf **arada** ḳāṣır *(Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 2). [arada, -da]*

Anuñ içündür ṣıfat esmā bizüm hem-ḫānemüz / ʿAyn-ı ġaybı bulmaġ içün ġā'ib olduḳ **ārādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 3). [ārādan, -dan]*

Cān ile cānān **arasına** girür mi ġayrılar / Ber-ter olmışdur bizüm ʿarş-ı ʿalādan bālumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 2). [arasına, -sı, -na]*

Murādī ḥubb-ı ḥālüñden ṣaḳın deyyāra fāş itme / Eger ḳan ola **arada** bu ḳana açmaz idüñ göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 5). [arada, -da]*

Ḥā'il olur mı **arada** yār ola bizümle çün / Añla bu sırrı ey fetā tā bilesin viṣālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 598, Beyit 4). [arada, -da]*

Münseliḫ oldı cān ü dil ḳālıb-ı ġayrı n'eylesün / **Arada** nesne ḳalmadı bizde bulındı ḥālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 3). [arada, -da]*

Cāmiʿü'l-āyāt olanlar bildiler aḳvālüñi / Ey Murādī ḳıl ṭaleb ḳılsun seni **arada** farż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 5). [arada, -da]*

Rū-be-rū olduḳça maʿşūk ile ʿāşıḳ anda / **Arada** nāz ü niyāz ile geçer güftār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 2). [arada, -da]*

Cān ü cānānuñ **arasın** ḥall ider mi iftirāḳ / Ṣūretā iẓhār iden maʿnāda olmaz yaḫşı baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 1). [arasın, -sın]*

Cān ü göñül **arasın** aldı çü deryā-yı ʿışḳ / Yazdı berāt-ı ezel çekdi çü ṭuġrā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 1). [arasın, -sın]*

Müfevveż eyledi feyyāża ḥükmin tā ola cārī / Olup pür-tāb-ı enver pes **aradan** ṣıçradı çālāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 4). [aradan, -dan]*

Arasında iki vechüñ ḳıluben mest-i bī-dermān / Birisine baḳar şād ü birisine baḳar ġam-nāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 2). [arasında, -sında]*

Ger begendüñse berātuñ yazalar menşūrını / Oḳusunlar gör ġalaṭ var mı **arada** sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 2). [arada, -da]*

Gel ʿāşıḳ iseñ yār ile gel bir demi dem ḳıl / Bir sikke ḳo ʿāşıḳlar **arasında** ʿilim ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 1). [arasında, -sı, -n, -da]*

Sen bu varlıḳ perdesin ḳaldurmayınca **aradan** / Pes ebed ḳalduñ dücāda gitmedi senden ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 2). [aradan, -dan]*

Sen bu varlıḳ perdesin ḳaldurmayınca **aradan** / Pes ebed ḳalduñ dücāda gitmedi senden ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 2). [aradan, -dan]*

Nefḫa-i rūḥ egerçi görinür **arada** rāy / Bir sebeb oldı velīkin demi aṣlā bir dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 2). [arada, -da]*

Cān ü tenüm **arası** ṭobṭolıdur ʿışḳ ile / Ṣorar isen ṣadrümi ʿilm ile baḥr-ı ʿaẓīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 2). [arası, -sı]*

Müntekış ḳıldı nuḳūşın ḳıldı iẓhār-ı hüner / Eyledi temyīz-i ḥikmetle nuḳūşuñ **ārāsın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 2). [ārāsın, -sın]*

Yaramuñ ḳalbinde buldum çün maḥabbet çāresin / Anuñ içün seçmişem maʿşūḳ u ʿāşıḳ **arasın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 1). [arasın, -sın]*

Mir'ātı giderdüm **aradan** oldı dirāyāt / Rükn ile yine manẓar-ı vechüñde miyānsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 3). [aradan, -dan]*

Zībā yüzüñdendür münevver bu zemīn ü āsumān / Pes **arada** oldı bahāne māh ile şems-i cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 1). [arada, -da]*

Aṣl u ferʿūm müctemiʿ olduḳda āb-ı luṭf ile / Ben beni taḫmīr iderdüm **arada** ʿışḳ idi şu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 3). [arada, -da]*

Maʿrifet lemʿasınuñ lemʿasıdur aṣl-ı vücūd / Bu vücūd ile vücūd **arasına** düşdi ḳayu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 2). [arasına, -sı, -n, -a]*

Lāzım oldı çün baña ḳıldı şifāsından şifā / Yoġ ile var **arasında** var idüpdür varda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1231, Beyit 3). [arasında, -sında]*

Cān ile cānān **arasında** ḥicābın refʿ iden / Meyl idüp aldanmadılar māsivānuñ alına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 4). [arasında, -sında]*

Baḥr-ı maʿārif içre geştī-i dil ṭolanur / Kendüde ʿayn-ı pinhān şeydā gezer **arada** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 3). [arada, -da]*

Bu anca mürüvvet nice luṭf ü nice iḥsān / Sensin yine muḥsin sebeb olduḳ biz **arada** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1412, Beyit 4). [arada, -da]*

Nice dillerle medḥ eyler Ḫudāyı / Gül oldı **arada** ancaḳ bahāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 3). [arada, -da]*

Her ḳaçan ṭarḥ eylesem dil-ḫānesinden ġayrıyı / Yār ile mā-beynümüzde ḳālimüz ḳīl **arası** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 3). [arası, -sı]*

Çehre-i dildāruñ olmışdur niḳāb ārāyişi / **Aradan** ārāyişin ḳaldurmaḳ olsa kāşkī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 1). [aradan, -dan]*

Ey Murādī sanma oldum seyr-i bāġa pür-heves / **Aramuzda** yār ile sırr-ı nihān añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 5). [aramuzda, -muz, -da]*

Ṣūret-i cān oldı çün vech-i kemānuñ **arası** / **Aradan** ḳaldur vücūduñ oldur anuñ çāresi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 1). [arası, -s, -ı]*

Ben ṣanurdum ġayrıdandur bu ḥicābum **arası** / Şimdi bildüm añladum benden imiş hep varını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1482, Beyit 3). [arası, -sı]*

Sözi ḥaḳdur çü Murāduñ berü gel bāṭılı ḳo / Kendüñi görme ḳo gitsün **aradan** mā vü meni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 5). [aradan, -dan]*

Menbaʿ-ı ṣıdḳ u ṣafā ol ki ṭutan dāmen-i yār / Gözedür turmaya **arada** olan iḳrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 5). [arada, -da]*

Çıḳ āb u āteş **arasında** ḳılma zār u ḥazīn / Celī olup açıla sende tā bu cān başarı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 2). [arasında, -sı, -n, -da]*

2. Zaman, vakit.

Deryā-yı ḥayret üzre fülk-i göñül şināver / Varmaġa kūy-ı yāre bir **ara** var mı yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 2). [ara,]*

Şuʿāʿ-ı mihr-i tābı mümkin olmazdı ala meh-tāb / **Arada** virmese bir zerre cānum al eger furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 2). [arada,]*

Göster Murādī fiʿl ile ḳavlüñ sadāḳatin / Nāz u niyāz olursa **arada** saña yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 5). [arada,]*

Çün oldı ḥüsn-ı rıżāyile muḥsin iḥsānı / **Arada** oldı ḥabībüm hemān bahāne ḥużūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 3). [arada,]*

Bi-ḥamdi'llāh devāsız olmadı derd / Velī her nesnenüñ bir **arası** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 2). [arası, -(s)ı]*

Gezdi bu **arada** nice yüz kerre be-tekrār / Bir laḥẓa bulımadı özin laḥẓada ḫālī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 4). [arada,]*

ara yir [9] *Ara yer, aralık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣafḥa-i levḥ üzre yazmış çünki mīsāk āyetin / **Ara yirde** anuñ içün oldı muḥkem iltizāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 3). [ara yirde,]*

arada bir [1] *Arada bir, bazen.*

Līkin bizümle oldı yine ol bize enīs / **Arada bir** bahāne olupdur bu kāruma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 4). [arada bir,]*

arada ḳalmak [1] (Deyim) *Birbirine zıt iki durumdan hangisini seçeceğini bilememek, bir tercih yapamamak.*

Cemāl ḳılsa tecellī celāli maẓhardur / **Arada ḳaldı** çü ṣubḥ u mesāyı n'eyler dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 4). [arada ḳaldı, -dı]*

arada olmak [2] *Bir şeyin veya durumun ortasında bulunmak.*

Cān **oldı** gerçi **arada** ammā sebeb ne kim / Olsa cüdā olur yine rūḥ olmaġa maḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 4). [arada oldı, -dı]*

Arada olsa yine nice nice nāz u niyāz / Bilmeye duymaya ol işleri aġyār yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 2). [arada olsa, -sa]*

aradan çıḳmak [2] *Aradan çekilmek. II Tasavvufi manada Allah'a ulaşma yolunda benliğini yok etme.*

Ger ister iseñ olmaġa dildār ile ḫalvet / Sen kendüñ **aradan çıḳarup** cümle ʿadem ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 3). [aradan çıḳarup, -up]*

Cān ü cismi terk idüp dil **çıḳmayınca aradan** / Bilmez idi n'eydügin çeşminde aġ u ḳarasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 4). [aradan çıḳmayınca, -ma, -(y)ınca]*

aradan gitmek [2] *Aradan kaldırmak.*

Ḳaldurdı ḥicābın idüben keşf-i cemāli / Ṭarḥ oldı **aradan gidüben** tā-i maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 4). [aradan gidüben, -üben]*

Ġayb-ı hüviyyet ile ezeldür ebedde ān / Cān ü teni **gider aradan** olmaz aña şān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 1). [aradan gider,]*

aradan ḳaldurmak [1] *Aradaki engeli kaldırmak.*

Perde-i pindārı **ḳaldur aradan** tā kim saña / Ol cemālüñ nūrı tābān ola bir an yaḥtemil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 2). [aradan ḳaldur,]*

araya girmek [1] *Bir iş yapılırken ona engel olacak başka bir şey çıkmak; iki kişinin arasındaki bir işe karışmak.*

Murādī 'ilm-i ezberde kitāb-ı ders-i fetvā yoḳ / Ḥabīb ile ḥabīb olduñsa **girmez** kimse **araya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 5). [araya girmez, -mez]*

araya ve ortaya girmek [1] *Araya girmek, engel olmak.*

ʿAḳlı yaġmaya viren ʿışḳı degülmiş anuñ / Söyler idüm giren araya ve ortaya nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 3). [araya ve ortaya giren, -en]*

aʿrāf [1] *Âhirette günahla sevâbı denk olanların kalacakları cennetle cehennem arasındaki yer.*

Miyān-ı beyne vü beyni vücūdudur berzaḫ / Miyān-ı cennet ü nārı sen añlama **aʿrāf** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 4). [aʿrāf,]*

aʿraf olmak [1] *Arada, ortada olmak.*

Kemāli iḳtiżāsınuñ ḳażādur çāresi el-ḥaḳ / Ḳaderde **aʿraf olursañ** ṣaḳın devr itme misl-i çarḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 3). [aʿraf olursañ, -ur, -sa, -n]*

ʿarāfāt-ı vücūd [1] *Beden, varlık Arafat'ı.*

Men ʿaref sırrı **ʿArāfāt-ı vücūdumdan** ʿayān / Ḥācī-yi dil eylesün pīrāmeni bes bī-cidāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 4). [ʿarāfāt-ı vücūdumdan, -um, -dan]*

aralıḳ [4] *Aralık, mesafe, açıklık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Anuñ ḥüsnine ġāyet yoḳ hemān ḫaṭṭuñ saña ʿā'id / Muʿarrādur **araluḳda** bunı fikr eyle ḳıl iẕʿān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 4). [araluḳda, -da]*

ārām itmek [1] *Dinlenmek, istirahat etmek.*

Müşkilātum ḥallini ḳıldum ṭaleb cānāndan / Didi geç bir laḥẓa **ārām itme** baş u cāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 1). [ārām itme, -me]*

ārām-ı dil [1] *Gönül rahatlığı.*

Ḥabbeẕā vuṣlat demin yād eyledi **ārām-ı dil** / Kim zebān-ı ḥālümüz nām ile pür-eẕkārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 2). [ārām-ı dil,]*

aramak [57] *Bulmaya çalışmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yā Rab ne ḥikmet oldı kim ʿuṣṣāḳ **arar** seni / Ammā ki hiç degilsin olardan cüdā cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 5). [arar, -r]*

aranmak [1] *Sorulmak, araştırılmak.*

ʿAcebdür kim **aranursın** velīkin olmaduñ ayru / Ne ḥikmet ṭaşra olınmaz cemāl ile celālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 4). [aranursın, -ur, -sın]*

araşdurmak [6] *Araştırmak, aramak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vaḳt-i seḥerde cānumı cānān **araşdurur** / Niteki gicelerde anı cān araşdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 1). [araşdurur, -ur]*

ārāy [1] *Süs, bezek.*

Kerāmet-i ezelīdür egerçi ʿālem-i rāy / Ebedle cemʿ ola ger daḫı ḫūb olur **ārāy** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 1). [ārāy,]*

ārāyī [1] *Süs, ziynet.*

Teferrüc ḳıldum **ārāyī** cemālini nihān gördüm / Çü terk itdüm temāşāyı nihānını ʿayān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 1). [ārāyī,]*

ārāyide itmek [1] *Süslemek.*

Cemālin **ider** her dem **ārāyide** / Ki ṭoldura tā ʿāleme ḳāl u ḳīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 4). [ārāyide ider, -er]*

ārāyiş [5] *Zinet, süs. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rūz u şeb oldı çü **ārāyişde** sitt-i cihāt / Ne müferriḥ yir olur ravża-i bāġ-ı cennāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 1). [ārāyişde, -de]*

ārāyiş-i ʿālem [1] *Dünyanın süsü.*

Baḳmazuz **ārāyiş-i ʿālemlere** ṣubḥ u mesā / ʿĀlemi geşt eyleyüp bir ḳalb-i meyyāl isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 4). [ārāyiş-i ʿālemlere, -ler, -e]*

ʿaraż [1] *Devamlılığı ve kalıcılığı olmayan, kendi başına bir varlığı bulunmayan ve var olmak için dayanacak bir cevhere muhtaç olan şey.*

Eger mir'āta yüz ṭutsam benüm ʿaksüm ḳılur ẓāhir / Fe-emmā aṣlumı bildüm ʿ**araż** bilmem daḫı cevher *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 2). [ʿaraż,]*

ʿaraż olmak [1] *Devamlılığı ve kalıcılığı olmamak, kendi başına bir varlığı bulunmamak, var olmak için dayanacak bir cevhere muhtaç olmak.*

Baḥr-ı muḥīṭüñde senüñ çün vāḥid oldı cevherüñ / Cevher nedür **olmaz** ʿ**araż** ḥāşā vücūden min emām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 2). [ʿaraż olmaz, -maz]*

ard [2] *Arka, geri.*

Şimdi bildüm şemʿ-i vech-i nūr olan tāb-ı cemāl / Nūr-ı şemʿe baḳ ḥicāb **ardında** gör ẓıll-ı ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 1). [ardında, -ı, -(n)da]*

Perde-dār oldı perde-i ġayba / Perde **ardına** vardı pinhāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 5). [ardına, -ı, -(n)a]*

ardına düşmek [1] *Bir kimseyi tâkip etmek, peşinden veya yolundan gitmek, arkasına düşmek.*

Her kişinüñ **ardına düşüp** uyup gitme ṣaḳın / Hiç ḳulaġuzluk ṣaḳın sen ummaġıl güm-rāhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 4). [ardına düşüp, -üp]*

ardınca [5] *(İyelik ve eşitlik hali eklerinin kalıplaşmasıyla) Arkasından, arkası sıra, peşinden. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī söyledigüñ sözleri ol ṭutmak **ardınca** / Dilerseñ olmayasın bāb-ı raḥmetden ebed mehcūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 7). [ardınca,]*

arduña atmak [4] *Arkasına atmak II Terk etmek, vazgeçmek, bırakmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İrişem dir iseñ ednādan eger aʿlāya / Bu cihān milkini dübdüz yüri var **arduña at** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 3). [arduña at,]*

aʿref [1] *En arif, irfanı yüce olan kimse.*

Aʿref odur cihānda kim ʿārif ola bu ḥālüme / Ekmel olur şu kimse kim añlaya bu kemālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 598, Beyit 2). [aʿref,]*

a'ref-i eşya [1] *Varlığı en iyi bilen.*

A'ref-i eşyā nedür ger añlar iseñ 'ilm ile / Menzil-i Ḥaḳḳe'l-yaḳīnüñ ḥamd ider el-ḥamdlere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 4). [a'ref-i eşyā,]*

ʿārī olmak [1] *Temizlenmek, uzak olmak, kurtulmak.*

Vücūd-ı şekli terk eyle **olasın** cümleden **ʿārī** / Senüñ çün ẓāhir ola çünki eşkāl olasın efḥam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 4). [ʿārī olasın, -a, -sın]*

ʿarıc olmak [1] *Çıkıp inen olmak.*

Murādī süllem-i şerʿ-i şerīfe **oldı** çün **ʿarıc** / ʿUrūc imiş o miʿrāca sen añla iḳtiżā maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 5). [ʿarıc,]*

arıtmak [1] *Yıkamak, temizlemek. II Manevi arınmak.*

Arıtġıl bāṭınuñ ḥıḳd u ḥasedden her yaramazdan / Benüm diyü şalınmaġıl şonı cümle hebā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 3). [arıtġıl, -ġıl]*

ʿārıżiyyet [1] *Gelip geçici olma durumu.*

Cāy-gāh oldı göñül taḫtı çü sultān-ı dile / **ʿĀrıżiyyet** ḳalmadı ḫāṣiyyet-i ẕāt oldı dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 2). [ʿārıżiyyet,]*

ʿārif [28] *Zihni olgunluğa ve sezgi gücüne sahip bilge kişi, marifet ehli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī sırr-ı ʿışḳı degme kimse bilemez / **ʿĀrif** iseñ ʿāşıḳ iseñ gel biyā vü merḥabā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 5). [ʿārif,]*

ʿārifā [1] *Ey arif kimse.*

Sen maʿārif baḥrine ṭalmaḳ dilerseñ **ʿārifā** / Cān göziyle bu Murāduñ sözlerine yaḫşı baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 5). [ʿārifā,]*

ʿārifān [1] *Arifler.*

Çeşmümüñ yaşın görenler ʿayn-ı ḥamrā didiler / **ʿĀrifān** her ḳaṭresin bir ulu deryā didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 1). [ʿārifān,]*

'ārifāne [2] *Gönül ehli, aşk insanı gibi davranarak.*

Ey Murādī 'ārif iseñ **'ārifāne** cünbiş it / Ḳıl naẓar her nesnenüñ sā'at ile evḳātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 5). ['ārifāne,]*

'Ārif oldur **'ārifāne** ḳoya bir rişteye el / 'Ārif olmaz şol kişi kim kāşif-i esrār ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 4). ['ārifāne,]*

ʿārifān-ı der-geh-i ḥażret [1] *Yüce dergâhın irfan, bilgi sahipleri.*

ʿĀrifān-ı der-geh-i ḥażret dür-i maḳṣūddur / Her ne kim var ise maḫlūḳa o dürden sūddur *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 22, Beyit 1). [ʿārifān-ı der-geh-i ḥażret,]*

ʿārif-i çālāk [1] *Büyük, yüce irfan sahibi.*

Cām-ı ʿışḳuñ cürʿa-keş abdāl-ı bī-idrākiyüz / Līk cümle ʿālemüñ bir **ʿārif-i çālākiyüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 1). [ʿārif-i çālākiyüz, -i, -(y)üz]*

ʿārif-i küll-i rumuz [1] *Bütün gizli işaretleri bilen, anlayan.*

ʿĀrif-i küll-i rumūza şormışam āyātdan / Didi olmışdur şüyūʿı nefy ile isbātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 1). [ʿārif-i küll-i rumūza, -a]*

ʿārif-i muṭlaḳ [1] *Dilediği işi yapmakta serbest olan İrfan sahibi.*

Maʿrifet-i Ḥaḳḳa şor **ʿārif-i muṭlaḳ** nedür / Lāyıḳ olan kimseye söyle kim elyaḳ nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 1). [ʿārif-i muṭlaḳ,]*

ʿārifīn [1] *Arifler, hikmet sahibi kişiler.*

Bu Murāduñ sözine münkir olan kimselere / **ʿĀrifīn** añlar içün dāḫil-i nīrān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 5). [ʿārifīn,]*

ʿārif-i rāh-ı ḥaḳīḳi [1] *Hakikat yolunun ârifi.*

ʿĀrif-i rāh-ı ḥaḳīḳi şorma ehl-i ʿörfe sen / Ḫasta-i dil-teşnenüñ çeşmi dem-ā-dem mādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 4). [ʿārif-i rāh-ı ḥaḳīḳi,]*

ʿārif-i yekta [1] *Eşsiz, benzersiz olan arif.*

Cān ü ten arayışın şūretde seyr itseñ ne var / **ʿĀrif-i yektāya** maʿnāsın hüveydā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 4). [ʿārif-i yektāya, -(y)a]*

ʿārifiyyet [1] *Bilgelik.*

Eger var ise sende **ʿārifiyyet** / İşit eşyā saña ḳılur nidāyı *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 39, Beyit 2). [ʿārifiyyet,]*

ʿāriflik [1] *İrfan sahibi olma, Allah'ı tanımanın en yüce mertebesinde olma.*

Budur ʿ**āriflik** ʿālemde Murādī / Çekesin iki dünyādan daḥı el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 5). [ʿāriflik,]*

ʻārif olmak [13] *İrfan sahibi olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kendüñi bilesin Murād Rabbüñi ʿ**ārif olasın** / Cürʿa-i ʿışḳı nūş ḳıl tā olasın beḳā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 5). [ʿārif olasın, -a, -sın]*

ʿ**āriyet almak [1]** *Emanet almak.*

Ḥamd Ḫudāya ey göñül **almadı** ʿ**āriyet** Murād / Diñle kelām-ı remzini her gün anuñ müceddidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 5). [ʿāriyet almadı, -ma, -dı]*

ʿ**āriyyet [1]** *Emanet.*

Müzekkī olup cümle elvānı maḥv eyledi / Muʿarrā olup ʿ**āriyyetden** ḳamu ṣeyḫ u ṣāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 3). [ʿāriyyetden, -den]*

ʿarḳ [1] *Su kanalı. II Gözyaşı.*

Dirildi yanına geldi çü dilber / Ḥicābından velī dökdi **ʿarḳlar** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 24, Beyit 2). [ʿarḳlar, -lar]*

arḳa [1] *Sırt, arka.*

Līkin yine **arḳamı** ṣıġayup / Yaramı oñultdı merheminden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 3). [arḳamı, -m, -ı]*

ʿ**ārlanmak [1]** *Utanmak, mahcup olmak.*

ʿ**Ārlanma** gel Murādīnüñ kelāmın gūş ḳıl / Añsuzın bir gün raḥīl içün ider āvāz-ı ṣūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 6). [ʿārlanma, -ma]*

armağan [1] *Hediye.*

Cemālin görmek içün ol ḥabībüñ / Benüm cānumdur aña **armaġanum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 3). [armaġanum, -u, -m]*

ʿarrāc olmak [1] *Yukarı çıkma, yükselme.*

Çün vücūduñ ṭavrına **ʿarrāc ola** Mūsī-i ʿışḳ / Pāre pāre rīze rīze ola duymaya cibāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 2). [ʿarrāc ola, -a]*

ʿ**arrāf [4]** *Gāipten haber veren kimse. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Elā yā ey göñüller maʿrifet ister iseñ her dem / Naẓar ḳıl bu kelāma kim bilimez bunı bir ʿ**arrāf** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 4). [ʿarrāf,]*

ʿ**arrāf-ı cān olmak [1]** *Canın hekimi olmak.*

Murādīnüñ kelāmın añlayam dirseñ murādī ol / Murādını bulınca ben nice ʿ**arrāf-ı cān oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 5). [ʿarrāf-ı cān oldum, -du, -m]*

ʻarrāf-ı ehl-i Ḥaḳḳ [1] *Allah dostu olup gâipten haber veren kimse.*

ʻArrāf-ı ehl-i Ḥaḳḳa su'al eyledüm ḳamu / Didüm ki bildürüñ ne durur muḳteżā-yı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 3). [ʻarrāf-ı ehl-i ḥaḳḳa, -a]*

ʻarrāf olmak [1] *En bilgili, hikmet sahibi kişi olmak.*

ʻArrāf olam dir iseñ aç imdi gūş-ı cānı / Ḳavl-i Murādī diñle ġafletle varma ḫ∨āba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 5). [ʻarrāf olam, --am]*

ʻarşa [12] *Meydan. II Dünya.*

Ser virdüñ ise serverüm server olursın ʿ**arşada** / İllā ki sensin bu zamān içre sifāl-i bī-bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 5). [ʿarşada, -da]*

Mürtefiʿ oldı laḥẓada nefʿini buldı ʿ**arşada** / Tābını gördi laḥẓada irdi ḥayāt-ı iftiḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 2). [ʿarşada, -da]*

ʿ**Arşada** mānendi yoḳdur ẕerrece / Ḫoş ʿaceb kesb eylemişdür ṭumṭurāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 4). [ʿarşada, -da]*

Şevḳ ile didüm ki ḳalbüm bir semāʿ ister yine / Ṣıġmazam bu ʿ**arşaya** ben ʿarş-ı meydān istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 874, Beyit 4). [ʿarşaya, -y, -a]*

Gel bir naẓar ile yine bu **ʿarşada** şimdi / Naẓm itdi Murādī nice yāḳūt laʿāli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 5). [ʿarşada, -da]*

II Aşk meydanı.

Ḳanṭaradur ṣırāṭı çün ṣarṭ ile başdı dil ḳadem / Kā'im olursañ ʿ**arşada** ʿışḳı ola saña sened *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 3). [ʿarşada, -da]*

Varlıḳ 'ilminde çün baḥs eyledüm yārān ile / Ṭā'ir-i ḳudsī durur dil **ʿarşada** ṭayrān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 1). [ʻarşada, -da]*

Bilmeyen 'ışḳı dilā añlamadı ġayrıdan / Olmadı aṣlā muḳır **ʻarşada** tekrārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1395, Beyit 3). [ʻarşada, -da]*

Geldüm bu **ʿarşaya** bu cemāl ü kemāl ile / Bir ḫūb-rūdan itmişem işbu leṭāfeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 2). [ʿarşaya, -(y)a]*

Çünki Ṭūr-ı 'ışḳda erīnī didüm / Ṭoldı vādī **ʿarşa** vü küh-sāra rüy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 2). [ʿarşa,]*

II Varlık.

Bu vücūdum ʿ**arşasında** merd-i meydān olmışam / Nice eşcāʿlar başıldı ḳıldı ġavġālar ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 2). [ʿarşasında, -sı, -n, -da]*

Vücūdum ʿ**arşasında** çün bürāderle kenār oldum / Eb ü ümme mülāḳat oluben pes āşkār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 1). [ʿarşasında, -sı, -(n)da]*

ʿ**arṣa-i ʿālem [1]** *Dünya meydanı.*

Bir ʿayān olsa olur ʿ**arṣa-i ʿālemde** nihān / Ol nihāyetümi bulur kim ki bile tenhāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 575, Beyit 3). [ʿarṣa-i ʿālemde, -de]*

ʿ**arṣa-i fehm [1]** *Anlama, kavrama alanı.*

ʿArṣa-i fehm derkümi ṭayy ideli cenāḥ ile / Mürġ-i vücūduma nice yirde irişdi pes himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 2). [ʿarṣa-i fehm,]*

ʿ**arṣa-i heybet [2]** *Büyüklüğüyle saygı ve korku uyandıran yer. II Mahşer.*

Neşr-i nüşūra ʿ**arṣa-i heybetde** kā'im ol / Elvān levm eyledi ḳudretde beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 2). [ʿarṣa-i heybetde, -de]*

ʿ**Arṣa-i heybetde** ḳapdı devletüñ kūyını pes / Her neye kim el ura kārında ol aḳvā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 3). [ʿarṣa-i heybetde, -de]*

ʿ**arṣa-i ḥikmet [4]** *Hikmet, bilgelik arsası II Akıl, idrâk yeri.*

ʿArṣa-i ḥikmetde seyrān eyledi esb-i vücūd / Seyr ider bir yirde kim bir yirde cān olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 3). [ʿarṣa-i ḥikmetde, -de]*

Bu Murādī ʿ**arṣa-i ḥikmetde** ḳurmışdur ḥıyām / "Fe'd-ḫulū fe-sʿav velā insāne illā mā-seʿā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 5). [ʿarṣa-i ḥikmetde, -de]*

ʿArṣa-i ḥikmetde gördüm kāḫ-ı tevḥīdi bülend / Süllem olmış iki cānib ʿayn-ı ġayb esrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 2). [ʿarṣa-i ḥikmetde, -de]*

Murādī **ʿarṣa-i ḥikmetde** çün kān eylemiş ʿilmi / Maʿārif kūyıdur her dem dönen ḥālāt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 5). [ʿarṣa-i ḥikmetde, -de]*

ʿ**arṣa-i ʿışḳ [2]** *Aşk arsası, aşk meydanı.*

Ey Murādī çünki başduñ ʿ**arṣa-i ʿışḳa** ḳadem / İvme zinhār ivme zinhār ivme ivme yāb yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 5). [ʿarṣa-i ʿışḳa, -a]*

ʿ**Arṣa-i ʿışḳı** ṭolandum cāy-ı maḳṣūd isteyüp / Sırr ile şimdi anı ṭuydum ki rāz ehlindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 2). [ʿarṣa-i ʿışḳı, -ı]*

Eyledüm ḳaṭʿ-ı menāzil **ʿarṣa-i ʿışḳında** ben / Şimdi hāmūn-ı ḥaḳīḳatde alurven menzili *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 2). [ʿarṣa-i ʿışḳında, -ın, -da]*

ʿ**arṣa-i kevn [1]** *Varlık, mevcudiyet alanı.*

ʿ**Arṣa-i kevne** ṭoldılar cinn ile ins ü ṭayr u vaḥş / Ḥāline göre her birinüñ virilüp durur niʿam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 2). [ʿarṣa-i kevne, -e]*

ʿarṣa-i ḳudret [1] *Kudret arsası; kudretin tecelli ettiği, ortaya çıktığı yer.*

ʿArṣa-i ḳudretde düşmiş çünki taḳdīr-i ezel / Pes müberrādur bedelden bī-bedeldür bī-bedel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 1). [ʿarṣa-i ḳudretde, -de]*

ʿ**arṣa-i kübrā [1]** *Mahşer yeri.*

ʿ**Arṣa-i kübrāda** nāẓır olasın tevfīḳ ile / Bu Murādī göresin kim ʿarṣa kılmış istinād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 5). [ʿarṣa-i kübrāda, -da]*

ʿ**arṣa-i levḥ [1]** *Allah tarafından takdir edilen kutsal yazgının bulunduğu alan.*

ʿ**Arṣa-i levḥi** gezmişem ḥadd-i ḥudūda almışam / Ḫāzini olmışam anuñ ʿayn ide mi aña ne ḥadd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 2). [ʿarṣa-i levḥi, -i]*

ʿ**arṣa-i tevḥīd [1]** *Allah'ın birliği arsası, Allah'ın birliği üzeri.*

ʿ**Arṣa-i tevḥīde** ḳurduñ çünki ʿaḳluñ ḫaymesin / Añlaġıl ednā vü aʿlā zīr ile bālā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 5). [ʿarṣa-i tevḥīde, -e]*

ʿ**arṣa-i vaḥdet [1]** *Vahdet arsası. II Allah'a yakın olma hali.*

Şecer-i ẕikri diküp ʿ**arṣa-i vaḥdetde** bu dem / Ol şecer berki baña her birisi bir ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 1). [ʿarṣa-i vaḥdetde, -de]*

ʿarṣa-i vicd [1] *Vicdan arsası; vicdan.*

Şalındı **ʿarṣa-i vicde** nice muvaḥḥidler / Velī berātına çekdi ʿālem ile ṭuġrāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 3). [ʿarṣa-i vicde, -e]*

> ʿ**arş [16]** *Allah'ın dokuzuncu kat gökte tasavvur edilen kudret ve azamet tahtı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tāb-ı naʿlüm n'ola ger tāb urur ise ʿ**arşa** / Tāb-ı saṭḥında anuñ eyle ḫaẕer rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 4). [ʿarşa, -a]*

ʿ**arşa çıḳmak [1]** *Göğe yükselmek, en yüksek seviyeye ulaşmak.*

Varalum ʿ**arşa çıḳup** anda ʿibādet idelüm / Ehl-i cürme ne ḳadar varsa şefāʿat idelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 1). [ʿarşa çıḳup, -up]*

ʿarş eylemek [2] *Gök gibi yüce kılmak.*

Levḥ-i maḥfūẓı ṭaleb eyler iseñ iste nihān / ʿĀrifüñ ḳalbini **ʿarş eyledi** Raḥmān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 4). [ʿarş eyledi, -di]*

Ṭayr itdi kürsī ile Murādī hemān o dem / **ʿArş eyledi** ʿurūc ile ʿizzet me'ābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 5). [ʿarş eyledi, -di]*

‘arş-ı ‘alā [19] *Yüce arş; İslâm inancına göre göğün en yüksek katı, âlem tasavvurunda en yüksek nokta. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭā’ir-i ḳudsī görelden ʿışḳ oldı bālver / Şöyle ṭayr eyler ki ḳalbi ʿ**arş-ı aʿlāsındadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 2). [ʿarş-ı aʿlāsındadur, -sı, -n, -da, -dur]*

‘arş-ı a‘ẓam [3] *Allah'ın yarattığı gök katlarının en yükseği.*

Kürs-i ekberde bulındı yine ʿ**arş-ı aʿẓam** / Derc olupdur nefeḥatında nice biñ nefeḥat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 3). [ʿarş-ı aʿẓam,]*

Mürġ-i pervāz ideliden ʿ**arş-ı aʿẓam** sāḳına / Ḳalb ḳālıbda olur emlāk ile cemʿiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 2). [ʿarş-ı aʿẓam,]*

ʿArş-ı ʿalā melā’ik çegnindedür velīkin / Hey’etden **‘arş-ı a‘ẓam** düşmişdür ıżṭırāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 4). [ʿarş-ı a‘ẓam,]*

ʿ**arş-ı ʿaẓīm [3]** *En büyük gök, yüce arş.*

Sāḥa-i ḳudret oldı dil ʿ**arş-ı ʿaẓīm** aña maḳar / Ġayrı mekānı n’eylerem ben ki mekānı bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 957, Beyit 2). [ʿarş-ı ʿaẓīm,]*

Ey Murādī merd-i ḥaḳḳānīdedür **‘arş-ı ‘aẓīm** / Lā-beyānīden beyānın iḳtiżā ḳıldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 5). [ʿarş-ı ʿaẓīm,]*

‘Arş-ı ‘aẓīm ʿarş-ı muʿallāya biz / Himmetümüz bilürüz ʿarş-ı muʿallā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 2). [ʿarş-ı ʿaẓīm,]*

ʿ**arş-ı bālā [1]** *Yüce arş, dokuzuncu gök.*

Ḳaçan kim sırr-ı seyrānum cevāb-ı cemʿ-i aʿlādur / Serīrüm kürsī ev-ednā mekānum ʿ**arş-ı bālādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 1). [ʿarş-ı bālādur, -dur]*

‘arş-ı beḳā [1] *Sonsuz gök.*

ʿİlm ile ḥikmet olupdur iki yanında cenāḥ / Ṭayr-ı dil **‘arş-ı beḳāda** yine perrān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 4). [ʿarş-ı beḳāda, -da]*

ʿ**arş-ı ḫudā [1]** *Allah'ın arşı.*

Ḳalb-i gedā-yı ʿāşıḳ ʿ**arş-ı Ḫudādur** el-ḥaḳ / İki cihān yüzinde mir’āt-ı rū-nümādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 2). [ʿarş-ı ḫudādur, -dur]*

ʿ**arş-ı ḳalb [1]** *Kalbin en yüksek mertebesi.*

Çü şerʿ-i ḳalb idesen ʿarş olur sen añla bunı / Gel ʿ**arş-ı ḳalbe** ʿurūc eyle olasın ḥāl-daş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 3). [ʿarş-ı ḳalbe, -e]*

ʿ**arş-ı meydan [1]** *Meydanın, dünyanın dokuzuncu kat göğü.*

Şevḳ ile didüm ki ḳalbüm bir semāʿ ister yine / Ṣıġmazam bu ʿarṣaya ben ʿ**arş-ı meydān** istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 874, Beyit 4). [ʿarş-ı meydān,]*

‘arş-ı mu‘allā [6] *Yüce arşın (İslâm inancına göre göğün en yüksek katı) kubbesi. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ne şey’e kim naẓar ḳılsam anuñ vechi hüveydādur / Çü ire feyżi feyyāżuñ dile ʿ**arş-ı muʿallādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 1). [ʿarş-ı muʿallādur, -dur]*

ʿ**arş-ı muʿallā olmak [1]** *Yüce arş, gök olmak.*

Ṭūr-ı Sīnā **olalı** ʿ**arş-ı muʿallā** ey dil / Nice Mūsāda bize dest-i temennā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 3). [ʿarş-ı muʿallā olalı, -alı]*

ʿ**arş-ı raḥmān olmak [1]** *Bütün yaratılmışları şefkat ve merhametle besleyip büyüten Allah'ın tasarruf dairesi, makamı olmak.*

Ṭūrda Mūsāya eylemiş beyānı şevḳ ile / Ḳalbi-i ʿāşıḳ ʿ**arş-ı Raḥmān oldı** bil ey dil-nüvāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 4). [ʿarş-ı raḥmān oldı, -dı]*

ʿ**arş-ı ʿulā [4]** *Yüce, ulu arş. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿ**Arş-ı ʿulāda** bānuñ bülendiyle medḥ ider / Kürsīdedür meṭāfi melā’ik mesel ḍurūb” *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 3). [ʿarş-ı ʿulāda, -da]*

ʿ**arş-ı vedūd [1]** *Şefkat sahibi Allah'ın arşı, seması.*

Sāḥa-i ʿarşa başaldan ḳadem-i nevʿ-i beşer / Didi tesbīḥi melā’ikle daḫı ʿ**arş-ı vedūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 4). [ʿarş-ı vedūd,]*

ʿ**arş ile ferş [1]** *Yeryüzü ve gökyüzü.*

Rūh-ı ḳudüs ḳamu melek dā’ir-i ʿālem oldı çün / ʿ**Arş ile ferşi** ḳaplayan cümle-i perr ü bāle bak *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 3). [ʿarş ile ferşi, -i]*

ʿ**arş olmak [1]** *Göğün en yüksek katı olmak.*

Çü şerʿ-i ḳalb idesen ʿ**arş olur** sen añla bunı / Gel ʿarş-ı ḳalbe ʿurūc eyle olasın ḥāl-daş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 3). [ʿarş olur, -ur]*

ʿ**arş u ferş [2]** *Yeryüzü ve gökyüzü.*

ʿ**Arş u ferş** oldı ṭolu naʿt-ı ḥabīb ile ḳamu / Sende var ise maḥabbet bulasın sen daḫı cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 4). [ʿarş u ferş,]*

Ṭobṭoludur **'arş u ferş** ey kām-rān / Nām-ı Ḥaḳḳ ile zemīn ü hem-zamān *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 31, Beyit 1). ['arş u ferş,]*

ʿ**arş u ferş ü kürs [1]** *Gökyüzü, yeryüzü ve gökyüzünün aşağısı.*

İftiḫār ile ḳadem başduḳda ʿ**Arş u Ferş ü Kürs** / Ḥüsn-i vechüñ ʿayn-ı ʿaynum zīr ü bālā söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 2). [ʿarş u ferş ü kürs,]*

ʿ**arş u kürsī [2]** *Yer ve gök. II Allah'ın büyüklük ve yüceliğinin ve her şeyi kuşatan sınırsız egemenliğinin tecelli ettiği iki yer.*

Cān ü ten milkin viren yaġmaya buldı devleti / Rūḥ-ı ṭayyib ʿ**Arş u Kürsī** cümle devrān oldılar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 3). [ʿarş u kürsī,]*

ʿĀlem-i ʿulyāya pervāz eyledi ḳudsī göñül / Levḥ-i maḥfūẓ ʿ**Arş u Kürsī** cümle cevlān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 3). [ʿarş u kürsī,]*

ʿ**arş ü ferş-i kā'ināt [1]** *Kainatın yeri ve göğü.*

ʿ**Arş ü ferş-i kā'ināta** ʿayn-ı mevcūda ʿalīm / Aʿlem-i evvelde ʿālem ẕāt-ı vāḥiddür muḳīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 1). [ʿarş ü ferş-i kā'ināta, -a]*

artmak [18] *Fazlalaşmak, çoğalmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿIşḳı sermeddür cihāna ḥükm iden min ḥākimin / Saʿyün **artur** Leyse li'l-insāni illā mā seʿā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 4). [artur, -ur]*

artuḳ [2] *Daha çok, fazla.*

Eşkümi gördükde deryā āferin itdi baña / Benden **artuḳdur** yaşuñ v'Allāhi ḫayrānum saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 1). [artuḳdur, -dur]*

Murādīye ṣaḳın ṭaʿn itme zāhid / Ḫudāya senden **artuḳdur** inanum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 5). [artuḳdur, -dur]*

'arūs-ı nev [1] *Yeni gelin.*

'Arūs-ı nev gelür bir bir aña damad olur 'ālem / Ḳarār itmez bir iki gün gider 'ālem daḫı bāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 3). ['arūs-ı nev,]*

arż [5] *1. Yeryüzü.*

Dümūʿ-ı ʿaynın aḳıtdı semā çün ṭurdı **arż** üzre / Gelüp şevḳe ʿayān oldı ne kim var kendüde iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 2). [arż,]*

Beni peydā ḳılalı ʿarż iderem **arża** vücūd / Gele tā kim bir ayaġ üstine biñ pā muḫliş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 2). [arża, -a]*

Çün ideyim ʿ**arża** vardum adum ādem oldı pes / Ġurbete düşdüm efendüm ḫāṭır-ı deyyār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 3). [ʿarża, -a]*

II Toprak.

Sāḥa-i ḳudretde oldı çün nebātuñ ḥāṣılı / Kiminüñ **arżında** bitmişdür semer kiminde ʿūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 2). [arżında, -ın, -da]*

Milkin aldı dil ḳo **arżīn** ġayrī tīmār eylesün / Buldı dil icmāli virdi āḫire ifrāzını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit4). [arżīn, -ın]*

arż-ı iẕ'ān [1] *Anlayış, idrak dünyası.*

Devḥa-i tevḥīdi zikrüm **arż-ı iẕ'ān** üstine / Virdi esmārını pes elvān elvān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 1). [arż-ı iẕ'ān,]*

arż-ı sāḫire [1] *Büyüleyici nitelikte olan yeryüzü, yer.*

Bu ne ḥācetdür ki ferdāya ḳomaḳ bu ḥāleti / Ey Murādī ḥaşr ola gör işte **arż-ı sāḫire** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 5). [arż-ı sāḫire, -e]*

arż-ı vücūd [1] *Varlık toprağı. II Beden.*

Nisār-ı ṭayyibāt itse eger ebr-i ṣafā vücūd / Benüm **arż-ı vücūdumda** ne kim eşyā biter ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 3). [arż-ı vücūdumda, -um, -da]*

arż ile āsumān [1] *Yer ve gök.*

Cām-ı cihāna ḳıl naẓar cāmı gözet cihān yine / Günde ne ṭavr u ṭarz ider **arż ile āsumān** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 1). [arż ile āsumān,]*

arż ile sema[3] *Yer ile gök.*

Cāmiʿ durur Murādī sözi ḳıldı çün ḳabūl / Şol nesneyi ḳılmadılar **arż ile semā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 5). [arż ile semā, -ma, -dı, -lar]*

İnbiʿāc olduḳda **arż ile semā** fī'l-intihā / Pes binā-yı lā-yezālīden ḳılındı ibtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 1). [arż ile semā,]*

Her ẕerrede çün vardur bir ẕerre kemālinden / Memlūdur anuñ içün **arż ile semā** el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 3). [arż ile semā,]*

arż u āsumān [1] *Yer ve gök.*

Kevn içre cüz' ü kül ḳamu aduñ müsebbiḥūn / Tesbīḥüñ ile cümle ṭolu **arż ü āsumān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1134, Beyit 4). [arż ü āsumān,]*

arż u eflāk ve māfīhā [1] *Yeryüzü, gökler ve ahiret.*

Muḥtecib olmasa vechüñ ey ḥabīb-i dilsitān / **Arż u eflāk ve māfīhāda** olmazdı ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 2). [arż u eflāk ve māfīhāda, -da]*

arż u nüh devvār [1] *Yeryüzü ve dokuz felek.*

Muḳarrerdür ḥabīb-i dil kemālin eylese iẓhār / Vücūd-ı cümle nā-būd olur idi **arż u nüh devvār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 1). [arż u nüh devvār,]*

arż u sema [5] *Yer ve gök. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Arż u semā götürmedi anı ki biz götürmişüz / Cümle cihān irişmedi aña ki bizler irmişüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 1). [arż u semā,]*

arż u semāvāt [2] *Yer ve gökler.*

Murādī **arż u semāvātı** aṣdı yanına çün / Cidāli n'eylesün ol şimdi ʿayn-ı dāldadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 5). [ʿarż u semāvātı, -ı]*

Gerçi menem ẓāhira ḳā'id-i kūşe-nişīn / **Arż u semāvātda** ma'nīde seyyār men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 2). [arż u semāvātda, -da]*

ʿ**arż [6]** *Bir büyüğe saygıyla sunmak, bildirmek.*

ʿArż-ı cānān itmege ḥālin varur mı ʿışḳ eri / Āteş-i hicre yananlar ʿ**arża** bī-pervā imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 4). [ʿarża, -a]*

Her cevābın ʿ**arżasında** ʿ**arżadur** ins ü melek / Sen vücūdum noḳṭasında ḳıl ṭaleb pīrāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 4). [ʿarżadur, -dur, -]*

Cümleten anda melā'ik ṭurmış idi ṣāf ṣāf / Her ṣafuñ ṭūl ile ʿ**arżı** oldı yetmiş biñ ḳadar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 3). [ʿarżı oldı, -dı]*

Ger bilür iseñ Murāduñ mīm ü maʿnāsı nedür / Andan anlarsañ benüm bu **ʿarż** ile hem ḳālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 5). [ʿarż,]*

İştiyāḳın **ʿarż** içün tedbīr idüpdür mev'iẓe / Līk ʿaẕāb-ı münkir olmışdur memātuñ evveli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 4). [ʿarż,]*

Ger bilür iseñ Murāduñ mīm ü maʿnāsı nedür / Andan anlarsañ benüm bu **ʿarż** ile hem ḳālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 5). [ʿarż,]*

ʿ**arża ḳılmak [2]** *Göstermek.*

ʿ**Arża ḳıldum** ḥālümi dildāra bir şeb hem çü şemʿ / Āteş-i ʿışḳ ile çeşmüm ṭolmış idi āb-ı demʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 1). [ʿarża ḳıldum, -du, -m]*

II Anlatmak.

ʿArża ḳılsam bir seḥer cānāna ḳalbüm derdini / Cānumuñ mir'āt-ı Ḥaḳda ʿaksine dil urmış el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 2). [ʿarża ḳılsam, -sa, -m]*

ʿ**arż eylemek [6]** *Saygı ile anlatmak, ifade etmek.*

Ḥamdümi iḫlāṣ ile ʿ**arż eyledüm** çün fātiḥā / Baña meftūḥ oldı āmīnümde emniyetle sūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 3). [ʿarż eyledüm, -dü, -m]*

Varup ʿ**arż eyledüm** yāre didüm bu derde ḳıl çāre / Didi çāre buña ʿāṣıḳ olur rāz-ı nihānīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 3). [ʿarż eyledüm, -dü, -m]*

Murādī bilmek olmışdur bu güftāruñ güherden yeg / Hemān **ʿarż eylegil** ṭurma bulursañ ger ḫarīdārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 5). [ʿarż eylegil, -gil]*

II Sunmak, göstermek.

ʿ**Arz eyleme** ḥabībüm vechüñ niḳāb içinde / Nice bir olsa her dem bu ʿayna rūyuñ iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 3). [ʿarz eyleme, -me]*

ʻArż eylemiş cemālin dilber niḳāb içinden / Şan mihr oldı ṭāīi' ol dem seḥāb içinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 1). [ʻarż eylemiş, -miş]*

Gel Murādīden bu ḳavli istimā' eyle hemān / Cānını **ʻarż eyler** iseñ işte bāzārı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 5). [ʻarż eyler, -r]*

ʻarż-ı aḥvāl eylemek [1] *Durumunu bildirmek.*

Ey Murādī çü bilürsin bu cihān fānīdür / Nice bir **eyleyesin** herkese **ʻarż-ı aḥvāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 5). [ʻarż-ı aḥvāl eyleyesin, -(y)e, -sin]*

ʿ**arż-ı cānān itmek [1]** *Sevgiliye sunmak.*

ʿ**Arż-ı cānān itmege** ḥālin varur mı ʿışḳ eri / Āteş-i hicre yananlar ʿarża bī-pervā imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 4). [ʿarż-ı cānān itmege, -meg, -e]*

ʻarż-ı cemāl itmek [2] *Güzelliğini, yüzünü göstermek.*

Aç niḳābuñı cemālüñden **idüp** ʿ**arż-ı cemāl** / Nice biñ kāfiri ḫānum yine imāna getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 2). [ʿarż-ı cemāl idüp, -üp]*

Aṣdı vechine niḳābın ḥucub-ı iḫfādan / Ne ʻaceb **ʻarż-ı cemāl ide** yine iḫfādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 1). [ʻarż-ı cemāl ide, -e]*

ʿ**arż-ı cemāl ḳılmak [1]** *Güzelliği ortaya koymak, göstermek.*

Maḫż-ı ḥikmetdür **ḳılan** her dem saña ʿ**arż-ı cemāl** / Behredār-ı ḥikmet olan menzil-i ʿulyādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 2). [ʿarż-ı cemāl ḳılan, -an]*

ʿarż-ı defter eylemek [1] *Defterde yazılanları sunmak. II Günah sevap defterinde yazılanların bildirilmesi.*

ʿArż-ı defter eylese bir bir ḫaber virdügini / Anı olmışdur muḥāsib nice yevm ü ay u yıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 3). [ʿarż-ı defter eylese, -se]*

ʿ**arż-ı ḥācāt eylemek [1]** *İstekleri bildirmek.*

Secde ḳılmışdur melā'ik ʿ**arż-ı ḥācāt eyleyüp** / Sözleri bu "Rabbenā nevvirlenā yevme'l-ḥisāb" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 3). [ʿarż-ı ḥācāt eyleyüp, -(y)üp]*

ʿ**arż-ı ḥācāt itmek [1]** *İhtiyacını dile getirmek, sunmak.*

ʿ**Arż-ı ḥācāt itmek** içün yāre vardum bir seḥer / Yüzine baḳduḳda aṣlā bende bulmadum eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 1). [ʿarż-ı ḥācāt itmek, -mek]*

ʿ**arż-ı ḥācet ḳılmak [2]** *İhtiyacını bildirmek, dile getirmek.*

ʿ**Arż-ı ḥācet ḳılmaġa** ḳaṣd eyledüm selmīye çün / Didi kim ṣanma maḥabbet dīde-i bīnādadur

(Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 3). [ʿarż-ı ḥācet ḳılmaġa, -a]

Ṭāḳati selb oldı şevḳi pes füzūn oldı ḳati / Çāre-sāza ʿ**arż-ı ḥācet ḳıldı** olmadı ırağ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 4). [ʿarż-ı ḥācet ḳıldı, -dı]*

ʿ**arż-ı ḥāl [2]** *Hâlini arz etmek, gönlünün dileğini söylemek, içini açmak.*

Miyān-ı cevr ü cefāda çeker vefā ḳılmaz / ʿAceb bu yine baña eyler ʿ**arż-ı ḥālüm** fāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 2). [ʿarż-ı ḥālüm, -üm]*

ʿArż-ı ḥāl içün muḳābil yāre rūy / Ṭutdı āyīne yine dildāra rūy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 1). [ʿarż-ı ḥāl,]*

ʿ**arż-ı ḥāl itmek [2]** *Kişinin içinde bulunduğu durumu, halini bildirmesi; içini dökmek.*

Niyāzumdan oluben yāre ʿ**arż-ı ḥāl itdüm** / Ki yaʿnī luṭf ü vefāsın varup su'āl itdüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 1). [ʿarż-ı ḥāl itdüm, -dü, -m]*

Ben ne ḫākam ʿ**arż-ı ḥāl idem** saña ey ẕü'l-minen / Cümle ḥālüm pādişāhum ḥażretüñe hep ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 3). [ʿarż-ı ḥāl idem, -em]*

ʿ**arż-ı ḥikmet eylemek [1]** *Hikmeti, bilgeliği sunmak, ortaya koymak.*

Murādī **eylemişdür** ʿ**arż-ı ḥikmet** / Velīkin ʿavdet oldı kār-ı müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 843, Beyit 5). [ʿarż-ı ḥikmet eylemişdür, -miş, -dür]*

ʿ**arż-ı hüner ḳılmak [1]** *Hüner gösterme, yeteneğini ortaya koyma.*

Ḳılmaz idi enbiyā vü evliyā ʿ**arż-ı hüner** / Güş-ı cāna gelmeseydi ger nidā-yı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 2). [ʿarż-ı hüner ḳılmaz, -maz]*

ʻarż-ı ḳādir [1] *Kudret sahibi olan Allah'ın yeryüzü.*

Men ʻaref sırrın bilür şol kim olur ʻarrāfdan / İbtidāda bilmeyen yüz dutsun **ʻarż-ı ḳādire** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 4). [ʻarż-ı ḳādire, -e]*

ʿarż-ı mü'min [1] *Allah'a iman eden kişinin sunumu; ibadeti, kulluğu.*

ʿArż-ı mü'min hemān demi gibidür / Bī-edeb ṣanma ādemī gibidür *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 25, Beyit 1). [ʿarż-ı mü'min,]*

ʿ**arż-ı niyāz itmek [1]** *İsteğini arz etmek, arzusunu söylemek.*

Mescide vardı sücūd içün **idüp** ʿ**arż-ı niyāz** / Eyledi mescid ü miḥrāb aña ol laḥẓa sücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 3). [ʿarż-ı niyāz idüp, -üp]*

ʿ**arż-ı temennā eylemek [1]** *Isteğini dile getirmek, söylemek.*

Bunca müddetdür saña ʿ**arż-ı temennā eylerem** / Pes gelüp cān olasın ḳalbümi tenhā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 1). [ʿarż-ı temennā eylerem, -r, -em]*

ʻarż-ı ʻulūm eylemek [1] *İlmi, bilgiyi sergileme, ortaya koyma.*

Ey baña **ʻarż-ı ʻulūm eyleyen** ʻālem ḳanısın / Saña bir söz diyeyin ʻilm ile ʻirfānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 3). [ʻarż-ı ʻulūm eyleyen, -(y)en]*

ʿ**arż-ı vücūd [1]** *Varlığın arzı, sunulması.*

Ḫālıḳuñ ṣunʿını ẓann eylemişem ʿ**arż-ı vücūd** / Bildüm aṣlın biline sācid ile tā mescūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 1). [ʿarż-ı vücūd,]*

ʿarż-ı vücūd eylemek [1] *Varlığını sunmak.*

Fāʿil-i muḫtāra çün **eyledi ʿarż-ı vücūd** / Cūd-ı vücūdumda pes eyledi aḳvā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 3). [ʿarż-ı vücūd eyledi, -di]*

ʿ**arż-ı yār ḳılmak [1]** *Sevgiliye sunmak.*

Metāʿ-ı ḥüsni **ḳılur** ʿ**arż-ı yār** gün-ā-gün / Hemān bu cān semenin eyle ittiṣāle ṭarīḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 3). [ʿarż-ı yār ḳılur, -ur]*

ʿ**arż-ıʿulūm eylemek [1]** *İlimleri ortaya çıkarmak, sunmak.*

ʿĀlemüñ ʿilmin bilelden **eyledüm** ʿ**arż-ıʿulūm** / Bu ʿulūmuñ manṭıḳından nice ṣāniʿdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 4). [ʿarż-ıʿulūm eyledüm, -dü, -m]*

ʻarż itmek [21] *Sunmak, takdim etmek, göstermek.*

Cemālüñ gülşenin ʿ**arż it** ide tā naʿra bülbüller / Yaḳalar çāk ide güller gireler raḳṣa sünbüller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 1). [ʿarż it,]*

Nihān-ı bā-ʿayān ile ʿayān-ı bā-nihān olmış / Murādı dilberüñ ʿ**arż ide** cāy-ı müntehādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 2). [ʿarż ide, -e]*

Serādan tā süreyyāya ṣalınmış ġulġul-i ḥüsni / Diler kim ʿ**arż ide** süflī ile ʿayn-ı ʿalādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 3). [ʿarż ide, -e]*

Ne peydā ḳıldı peydāda gör ol ḫallāḳ-ı ʿālem kim / Ḥakīm-i muṭlaḳ oldur kim nuḳūşın ʿ**arż ider** naḳḳāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 3). [ʿarż ider, -er]*

Beni peydā ḳılalı ʿ**arż iderem** arża vücūd / Gele tā kim bir ayaġ üstine biñ pā muḫliş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 2). [ʿarż iderem, -er, -em]*

Her ṭarafdan naḳşını **ʿarż itdi** naḳḳāş-ı ezel / ʿĀrif oldı līk dil gözler cemāl-i lem-yezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 1). [ʿarż itdi, -di]*

Ṣāḥa-i sīmāda gördüm ḳudret ile bir vücūd / Cemʿ olup cümle ḫalāyıḳ **ʿarż ider** aña ʿamel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 3). [ʿarż ider, -er]*

Çün Murādī **ʻarż ider** dürr ü güher / Gel temāşā eyle ol sāʿatde sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1170, Beyit 5). [ʻarż ider, -er]*

Ey kemāl-i ḳudretin **ʻarż ideli** ʻālemlere / Ehl-i ʿaḳla emr idersin baḳmaġa eṭvārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 3). [ʿarż ideli, -eli]*

Murāduñ yemm-i ʻummānı ʻaceb emvāc ider ẓāhir / Saña cevherler **ʻarż ide** ḳılursañ merḥabāñ üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 5). [ʻarż ide, -e]*

ʻArż itdi ḳudret-i evce özine iḫtiyāc / Maʻlūm-ı ḥāl oldı yine kendü ḥāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 4). [ʻarż itdi, -di]*

II İfade etmek, anlatmak.

Murādī sırr-ı ekberdür ʿacā'ibdür bu güftāruñ / Eger kim ṭaġa **arż itseñ** eriyüb ola cümle mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 5). [arż itseñ, -se, -n]*

Dil ḳaçan kim yāre ḥālin ʿ**arż ider** virmez cevāb / Ṣāmıt olsa her ḳaçan ol demde eyler feṭḥ-i bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 1). [ʿarż ider, -er]*

Ḥabībe ḥālümi ʿ**arż itmegedür** iḳdāmum / Velā maḳāl ile olmaz o vaṣf-ı ḥāl üslūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 2). [ʿarż itmegedür, -meg, -e, -dür]*

Yāre ḥalüñ ʿ**arż idüp** bir bir ḥikāyet eylegil / Sergüzeşt üñ söyle aña şimdi çün ān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 3). [ʿarż idüp, -üp]*

Ey Murādī ʿ**arż iderseñ** ḥālüñi ger fi's-sücūd / Rabbiye'l-aʿlāda ḥācet ḥācet-i Mevlā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 5). [ʿarż iderseñ, -er, -se, -n]*

Murādī ʿālem-i uḫrāyı ʿ**arż itdi** bize dildār / Fe-ḥāṣā yārdan ġayra ḫırīdār olmazuz hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 5). [ʿarż itdi, -di]*

Maʿānī şerḥini virdi beyān aldı beyānından / Delālātını ʿ**arż itdi** gelüp bunda ʿayān elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 4). [ʿarż itdi, -di]*

Rāḥatüm vaṣluñdadur vaṣluñ temennāsındayam / Dil ḥayālüñ ḥükmini ʿ**arż itdi** īmāsındayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 1). [ʿarż itdi, -di]*

Didi ol müstemiʿ ḳavlüm saña bir söz diyem el-ḥaḳ / Buña çāre budur ʿ**arż it** ḥabībüñe beyānīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 2). [ʿarż it,]*

Kürsī 'izzet ḳurılur cem' olur aṣḥāb-ı 'uḳūl / **ʻArż iderler** biri birine şerī'āt ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 4). [ʻarż iderler, -er, -ler]*

ʿ**arż olmak [12]** *İfade edilmek, anlatılmak.*

Semāvāt içre ʿ**arż oldı** melā'ik içre bir ḥālet / Ne ḥāletdür bu ḥālet kim ʿacā'ib ḳıṣṣadur nev-yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 5). [ʿarż oldı, -dı]*

Saʿd-ı ekberden ṭulūʿ itmekdedür ʿayn-ı necāt / Mümkināt-ı ḳālüme ʿ**arż oldı** ġayb-ı beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 1). [ʿarż oldı, -dı]*

Gel Murādīnüñ kelāmın müstemiʿ ol cān ile / ʿ**Arż ola** pes ān-ı vāḥid saña nice beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 5). [ʿarż ola, -a]*

Murādī saña **ʻarż olursa** Murād-ı ezel / Benüm ḥaḳḳ-ı taḥḳīḳe vardur su'ālüm yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 5). [ʻarż olursa, -ur, -sa]*

II Sunulmak, gösterilmek.

Ey göñül ister iseñ kesb idesin ger ḥālāt / Ṣād olma sana ger ʿ**arż ola** biñ biñ derecāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 1). [ʿarż ola, -a]*

Ey Murādī hele feyyāżda buḫl olmadı çün / Arada ayaḳ ayaḳ ʿ**arż olunan** pāye nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 5). [ʿarż olunan, -un, -an]*

ʿ**Arż olsa** ger cān ü cihān olsa miyān-ı ḥaḳ naẓar / Ṣāḥib-ʿuḳūl olduñsa ger ʿaḳluñ ebed bulmaz ḫaṭar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 1). [ʿarż olsa, -sa]*

Benüm çün ʿömr-i cāvīdüm aña ʿ**arż olmadı** hem ṭūl / Vücūdum cūdıdur olmaz bu ömr-i cāvidān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 3). [ʿarż olmadı, -ma, -dı]*

Murādīnüñ ḳabūli oldı ancaḳ bir naẓar ṭoġrı / Ḳabul itmez aña ʿ**arż olına** cümle cihān sensüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 5). [ʿarż olına, -ın, -a]*

Ne deñlü rāhda ʿ**arż oldı** ise naʿmādan / Olara mültefit olmadı irdi ḳurbete pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 2). [ʿarż oldı, -dı]*

Maḫż-ı devletdür eger kim ʿ**arż ola** saña vücūd / Ecmel ü ekmelde gördüm dil geçer mi vardan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 3). [ʿarż ola, -a]*

Ṣūret-i Mūsāya gelmiş çün cevāb-ı len terānī / Ṭūra ʿ**arż olan** celālini cibāl añlar bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 3). [ʿarż olan, -an]*

arzu [10] *Arzu, dilek, istek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿÖmr-i cān-ı rūḥ-ı maʿnādur ḥaḳīḳat **ārzū** / Ey ʿazīzüm ʿizzet isterseñ hemān imʿāndadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 374, Beyit 3). [ārzū,]*

ārzū eylemek [16] *İstek duymak, istemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bildi Murādī virdini **eyledi** maʿnā **ārzū** / Senüñ içün diler seni dā'im ider duʿā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 5). [ārzū eyledi, -di]*

ārzū itmek [1] *Heves, şevk ‖ özlem.*

ʿIşḳa muḥibb oldum **idüp ārzū** / Cān ü beden şimdi seyāḥatdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 3). [ārzū idüp, -üp]*

ārzū ḳılmak [1] *İstemek, heves etmek.*

Sen seni çün **ārzū ḳıldun** saña meyl idigör / Ṭālib ü maṭlabı añlar eyleyen ṭoġru naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 1). [ārzū ḳıldun, -du, -n]*

ārzū olmak [3] *İstekte bulunmak, istemek.*

Cānib-i vāḥidde **olmaz** cānibeyne **ārzū** / Ger dilerseñ ẕevḳ-i vaḥdet olma ey dil cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 4). [ārzū olmaz, -maz]*

Ey Murādī luṭfı çoḳ sübḥānuma ḥamd iderem / Heb ʻaṭā eyler ne kim **olursa** baña **ārzū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1189, Beyit 5). [ārzū olursa, -ur, -sa]*

Ġam degül senden ḥabībüm her ne ṭutsa baña rū / Cümlesinden vaṣluñ **olmışdur** bu ḳalbe **ārzū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 1). [ārzū olmışdur, -mış, -dur]*

ārzū-yı dil olmak [1] *Gönlün arzusu olmak.*

Cemāl-i bā-kemālüñ **oldı** çün kim **ārzū-yı dil** / Ki senden ġayrusına meyl idüben olmadı dilgīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 4). [ārzū-yı dil oldı, -dı]*

ārzū-yı gūş olmak [1] *Dinlemeyi arzulamak, istemek.*

Ārzū-yı gūş olup ḳavlinden itdüñ iltimās / Ḳā'ilüm ḳā'il degüldür bir ṭaraf ola vaḳār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 4). [ārzū-yı gūş olup, -up]*

ārzū-yı lemʿa-i dīdār itmek [1] *Yüzün parıltısını arzu etmek.*

Ḳalb-i maḥrūr ārzū-yı vuṣlat-ı dildār ider / ʿAyn-ı seyyāl **ārzū-yı lemʿa-i dīdār ider** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 1). [ārzū-yı lemʿa-i dīdār ider, -er]*

ārzū-yı nefs [1] *Nefsin isteği, arzusu.*

Ārzū-yı nefsüñi ḳıl ber-ṭaraf / Cennet-i tevḥīde gel ālāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 3). [ārzū-yı nefsüñi, -ün, -i]*

ārzū-yı vaḥdet eylemek [1] *Allah'ın birliğini arzulama.*

Kesreti ḳo **ārzū-yı vaḥdet eyle** rūz u şeb / Fā'ide ḳılmaz bu kesret saña cānā gözüñ ac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 4). [ārzū-yı vaḥdet eyle,]*

ārzū-yı vaḥdet-i ʿuẓmā [1] *Yüce birliğe, kesretten uzaklaşıp bir olan Allah'a yakınlaşmaya arzu duymak.*

Ārzū-yı vaḥdet-i ʿuẓmādadur ʿayn-ı ʿulūm / Ger bu ʿilmi ister iseñ gözleme hergiz rüsūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 1). [ārzū-yı vaḥdet-i ʿuẓmādadur, -da, -dur]*

ārzū-yı vuṣlat eylemek [1] *Kavuşmayı arzulamak.*

Ārzū-yı vuṣlat eyler bu dil-i bī-çāremüz / Aḳıdur hicrüñle gözler yaş yirine nice dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 3). [ārzū-yı vuṣlat eyler, -r]*

ārzū-yı vuṣlat-ı dildār itmek [1] *Sevgiliye kavuşmayı arzu etmek.*

Ḳalb-i maḥrūr **ārzū-yı vuṣlat-ı dildār ider** / ʿAyn-ı seyyāl ārzū-yı lemʿa-i dīdār ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 1). [ārzū-yı vuṣlat-ı dildār ider, -er]*

ārzū-yı yār [1] *Sevgilinin arzusu, sevgiliyi isteme.*

Her ḳaçan kim **ārzū-yı yār** ider ḳalb-i ḥazīn / Mā yerāhu'l ʿaynü illā ḳad yerāhu bi'l-yaḳīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 1). [ārzū-yı yār,]*

'aṣā [3] *Asa, uzun sopa, değnek, baston.*

Āyet-i kübrāda gördüm remz-i Mūsā āyetin / Cümle Firʿavn olsa ʿālem ben ʿ**asādan** geçmezem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 4). [ʿasādan, -dan]*

Ol **'aṣāsı** olur mıydı suʻbān / Dimese lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 15). ['aṣāsı, -sı]*

İḳtibas içün ḳabesle vardı Mūsā Ṭūra çün / Ejdehā oldı **'aṣāsı** anda fermān 'ışḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 4). ['aṣāsı, -sı]*

'aṣā-yı şer' [1] *Dini hükümlerin asası, yol göstericiliği, desteği.*

Cildini cild iden kişi her dem **'aṣā-yı şer'** ile / Emre iṭā'at idene şanma ki mekr u āl ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 2). ['aṣā-yı şer',]*

aṣam olmak [1] *Sağır olmak.*

Ger ister iseñ olmaġa sen fāżıl-ı zamān / Diñle Murādīnüñ sözini **olmaġıl aṣam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 5). [aṣam olmaġıl, -ma, -gıl]*

aʿṣamtü ilā rabbün hüve'l-ḥaḳḳu celīl: *Rabb'ime yapıştım, o hakk'tır, celîldir.*

Aʿṣamtü ilā Rabbün hüve'l-ḥaḳḳu celīl / Ferdün eḥadün muḳaddirün Allāhu cemīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 815, Beyit 1). [aʿṣamtü ilā rabbün hüve'l-ḥaḳḳu celīl,]*

āsān [3] *Kolay, zahmetsiz.*

Dest-i nefsümden Ḫudāyā ʿācizem eyle ḫalāṣ / Cümle müşkiller saña **āsāndur** yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 2). [āsāndur, -dur]*

ʿIşḳı **āsān** mı şanursın ey Murādī bilmiş ol / Naḳd-i cān ile olur dā'im hemān bāzār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 7). [āsān,]*

ʿIşḳı **āsān** ṣanma ey dil ʿāṣıḳa bürhān gerek / İbtidā ʿışḳa ḳadem baṣduḳda tāḳ-ı cān gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 1). [āsān,]*

āsān eylemek [1] *Kolaylaştırmak.*

Ḥamdümi ḥamd eyledükce ḳılduñ elṭāfuñ ziyād / Her neye el urdum ise baña **āsān eyledüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 3). [āsān eyledüñ, -dü, -n]*

āsān itmek [1] *Kolaylaştırmak, kolay kılmak.*

Ey Murādī irdigüñ iḥsāna kimse irmedi / Cümle-i müşkilleri çün saña **āsān itdi** Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 5). [āsān itdi, -di]*

āsān olmak [1] *Kolay, zahmetsiz olmak.*

Uralum ʿaḳl terāzūsına anı ḳat ḳat / Görelüm luṭf-i nidāyile **ola** ol **āsān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1105, Beyit 4). [āsān ola, -a]*

āsār [15] *Eserler, izler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Telaṭṭuf gösterüp ġāyetde ġāyet / Olup **āsār** ile inʿām bāhir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 516, Beyit 4). [āsār,]*

āsār-ı ḥaḳ [2] *Gerçeğin, Hakk'ın izleri.*

Çün ḥaḳīḳat milkine başdı ḳadem ṭayr-ı vücūd / Bu vücūdumda vücūdum buldı pes **āsār-ı Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 3). [āsār-ı ḥaḳ,]*

Çün ezelden neşr ider āsārını **āsār-ı Ḥaḳ** / Berḳ urur anuñ içün eẕher ṭaraf envār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 1). [āsār-ı ḥaḳ,]*

āsār-ı hū [2] *Allah'ın nişaneleri, izleri.*

Ṭurmayup iki cihānda dutmaduḳ hergiz ḳarār / Sırr-ı ev-ednā bildük ne'ydügin **āsār-ı hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 3). [āsār-ı hū,]*

Menbā'-ı luṭf oldı hū maḫzen-i esrār-ı ġayb / Ma'den-i hū oldı hū neşr ider **āsār-ı hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 2). [āsār-ı hū,]*

āsār-ı verd-i ʿāşıḳīn [1] *Aşıkların gülünün etkisi, izi.*

Oldı çün āsārdan **āsār-ı verd-i ʿāşıḳīn** / Şemm iderler nükhetin añla mü'essir māyesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 3). [āsār-ı verd-i ʿāşıḳīn,]*

aşbaʿ-ı sebbābene [1] *Şehadet parmağı, başparmağın yanındaki parmak.*

Senüñ bu **aşbaʿ-ı sebbābene** ṭurmaz iki dünyā / Yine ḳalʿ-ı cibāl eyler Murādī himmet-i merdān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 5). [aşbaʿ-ı sebbābene, -(n)e]*

aşdāf [1] *Sedefler.*

Burūḳın neşr ider āfāka nūra ġarḳ encümler / Maʿānīdür olan **aşdāf** ḳamerdendür żiyā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 4). [aşdāf,]*

aşdaḳ [1] *En doğru, en güvenilir.*

Ḥaḳ oldı cevāb el-ḥaḳ mürsel sözüme **aşdaḳ** / Cāndur bilene mülḥaḳ cān oldı tenüm cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 4). [aşdaḳ,]*

aşem ḳılmak [1] *Çok sağır olmak, hiç işitmemek.*

Ġūş eyle Murāduñ bu kelāmını ḥabībā / Dünyā sözini diñleme semʿüñi **aşem ḳıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 5). [aşem ḳıl,]*

aşem olmak [1] *Çok sağır, hiç işitmeyen olmak.*

Ḫālıḳı oldı müsebbiḥ her ne kim var kā'ināt / Aç ḳulaḳ **olma aşem** bu mümkināt aṣvātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 4). [aşem olma, -ma]*

aşfā [1] *Daha, pek sâfî.*

Ḫaber-i ferruḫı ḫayr oldı yine peydāda / Ġaflet eyleme göñül ʿaḳluñı dir **aşfāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 1). [aşfāda, -da]*

aşfā eylemek [1] *En saf, temiz tutmak.*

ʿĀlemin şerḥin saña bir bir beyān itsem eger / Güş-ı cānı ḳıl küşāde **eyle aşfā** gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1197, Beyit 3). [aşfā eyle,]*

aşfā ḳılmak [1] *En saf, katıksız hâle getirmek.*

Durış mir'āt-ı ḳalbi tā sivādan **ḳılasın aşfā** / Niçün ġāfil olup mā'il olasın ṭaġ u ṣaḥrāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 2). [aşfā ḳılasın, -a, -sın]*

aşfiyā [5] *Peygambere vâris olup, onun meslek ve gayelerini ihyaya ve tatbike çalışan muhakkik zatlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey cemāl-i dil-sitānuñ ʿışḳına pā-māldür / Enbiyā vü evliyā vü **aşfiyā** vü atḳiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 2). [aşfiyā,]*

aşġar u ekber [1] *En küçük ve en büyük.*

Nīl-i ekberden bugün pes nīl-i aṣġardur ʿayān / Ḳıl tecessüs **aşġar u ekberde** ṣubḥ ile mesā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 4). [aşġar u ekberde, -de]*

aşḥāb [1] *Dost.*

Anuñ çün heft ü heşt **aşḥābını** temīz ider feyyāż / Çü mebde'den bedāyiʿdür hevā hūdan hüveydādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 4). [aşḥābını, -ını]*

aşḥāb-ı ʿuḳūl [1] *Akıl sahipleri.*

Kürsī ʿizzet ḳurılur cemʿ olur **aşḥāb-ı ʿuḳūl** / ʿArż iderler biri birine şerīʿāt ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 4). [aşḥāb-ı ʿuḳūl,]*

ʿāşım olmak [1] *Temiz, nâmuslu, iffetli.*

Gel tā'ib olup cümle günāha gice gündüz / ʿİşmet gözedüp ʿişmet ile **olıgör** ʿāşım *(Murâdî Dîvânı, Gazel 960, Beyit 4). [ʿāşım olıgör, -ıgör]*

ʿ**āṣi [1]** *Allah'ın emirlerine uymayan, günahkâr (kimse).*

Dilerven yā Ḫudā senden ʿināyet ḳıl bu ʿ**āsīye** / Senüñ ʿışḳuñ ile yā Rab dem-ā-dem yaḳılam yanam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 10). [ʿāsīye, -ye]*

ʿāṣī olmak [1] *İsyan etmek, başkaldırmak.*

Revā mıdur aña **ʿāṣī olasın** / Tekebbür birle içün ṭoldurasın *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 11). [ʿāṣī olasın, -a, -sın]*

āsim-i her dü-cihān olmak [1] *Dünya ve ahiretin günahkârı olmak.*

Āsim-i her dü-cihān oldı vü bulmadı felāḥ / Emrine şol ki anuñ añmaya bi'llāhi beşi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 4). [āsim-i her dü-cihān oldı, -dı]*

ʿ**asīr [1]** *Usretli, güç, çetin.*

Murāduñ kelāmında maʿnā bilinmek ʿ**asīr** / Meger kim beyān eyleye ol ḥabib-i nesīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 5). [ʿasīr,]*

ʿasīr olmak [1] *Zor olmak.*

Nām-ı ḥabībi añlamaḳ **olmış** durur **ʿasīr** / Ammā mücāhid ol yüri ḥüsn-i fiʿāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 4). [ʿasīr olmış, -mış]*

āsitān [6] *Eşik, dergah; huzur, kat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Āb-ı rūyı her dü-ʿālemdür olan ʿāşıḳ saña / Şāh-ı dehr odur ki ola **āsitānuñda** gedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 1). [āsitānuñda, -un, -da]*

āsitān-ı Ḥaḳḳ [1] *Hakkın eşiği, dergahı.*

Ey ḥayāt-ı cāvidānı isteyen merd-i lebīb / Derde çāre ister iseñ **āsitān-ı Ḥaḳḳa** ḳaç *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 3). [āsitān-ı ḥaḳḳa, -a]*

āsitān-ı Muṣṭafā [1] *Hz. Muhammed'in eşiği, dergahı.*

İster iseñ bilmege ḳavl-i Murādīden beyān / Oḳusunlar **āsitān-ı Muṣṭafāda** sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 5). [āsitān-ı muṣṭafāda, -da]*

āsitān-ı yār [2] *Sevgilinin eşiği.*

Cān ile cān oynadum çün **āsitān-ı yārde** / Berkemāl oldum özümden meclis-i dildārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1231, Beyit 1). [āstān-ı yārde, -de]*

Yüri sen vāʿıẓā cennet maḳāmın ḳılmaġıl taʿrīf / Baña me'vā gerekmez **āstān-ı yārden** ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 2). [āstān-ı yārden, -den]*

āsitān (āstān)olmak [1] *Eşik, dergah olmak.*

Żemā'ir milkine vardum ʿacā'ib ḳāʿalar gördüm / Velīkin ḳalbüme lāyiḥ bir ulu **āstān oldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 3). [āstān oldı, -dı]*

āsiyāb-āsā [1] *Su değirmeni gibi.*

Teraḥḥum ḳıl iki mīzāb-ı çeşmümden aḳan yaşa / Güzellük pāyidār olmaz cihāndur **āsiyāb-āsā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 3). [āsiyāb-āsā,]*

ʿasker [2] *Asker.*

Çün gelüben yanına tolsa sivānuñ ʿ**askeri** / Pādişāh-ı ʿışḳ irüp ṭaġıtdı vü ḳıldı yaşaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 4). [ʿaskeri, -i]*

Alınur şanma ḳamu memleketi **ʿasker** ile / Cümle eṭrāfa giden tīr ü kemānumdur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 4). [ʿasker,]*

ʿ**asker-i ġayr [1]** *Düşman askeri II Allah'tan başka olan her şey.*

Murādī taḫt-ı dile şāh-ı ʿışḳ itdi nüzūl / Ṭaġıtdı ʿ**asker-i ġayrı** oturdı buldı felāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 5). [ʿasker-i ġayrı, -ı]*

aṣl [22] *Asıl, temel, esas, hakiki, başlangıç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫurūcum **aṣlın** isterseñ ben andan olmadum ḫāric / Vülūcumda ḫurūcum vaṣfını añla maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 2). [aṣlın, -ın]*

aṣl ferʿ ol [1] *Bir şeyin aslının, kendisinin şubesi, dalı olmak.*

Murādī **aṣl ferʿ oldı** egerçi aṣl-ı evveldür / Miyān-ı āb ü gildendür iren ezhār ile zīnet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 5). [aṣl ferʿ oldı, -dı]*

aṣle'l-uṣūl [1] *Asılların, köklerin kökü.*

Cān ü dilden çün seni ḳıldum ḳabūl / Añladum bildüm seni **aṣle'l-uṣūl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 1). [aṣle'l-uṣūl,]*

aṣl-ı ādem [1] *Adem'in, insanın aslı.*

Aṣl-ı ādem çünki oldı ḫākdan ey ẕū-fünūn / Benlügi terk eyleyüp sen görme hergiz kendözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 2). [aṣl-ı ādem,]*

aṣl-ı cān [1] *Canın aslı, kendisi.*

Cāna buluşdı **aṣl-ı cān** bildi beni didi hemān / Diñle benüm sözüm inan geldi ṣıfāt-ı iftiḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 4). [aṣl-ı cān,]*

aṣl-ı cān olmak [1] *Canın, ruhun asıl kaynağı olmak.*

Sāḥa-i fāna gelmişem lāki beḳā durur yirüm / Gerçi beden türābdur oldı türāba aṣl-ı cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 2). [aṣl-ı cān oldı, -dı]*

aṣl-ı cūd [1] *Cömertliğin asıl varlığı, kaynağı.*

Milk-i ebeddedür vücūd ile vücūda gel sücūd / Secde durur çü **aṣl-ı cūd** ṭut bu ḳulaġı ḳāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 2). [aṣl-ı cūd,]*

aṣl-ı evvel [1] *İlk kendisi, aslı.*

Murādī aṣl ferʿ oldı egerçi **aṣl-ı evveldür** / Miyān-ı āb ü gildendür iren ezhār ile zīnet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 5). [aṣl-ı evveldür, -dür]*

aṣl-ı fāl [1] *Talihin kendisi.*

Ḳaṭrede deryā muʿayyen oldı yemde ḳaṭre kim / Müntehā-yı ṭāḳat olmışdur vücūda **aṣl-ı fāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 4). [aṣl-ı fāl,]*

aṣl-ı ḥaḳāyıḳ [2] *Hakikatlerin aslı.*

Aṣl-ı ḥaḳāyıḳum gözedürven ḥabībden / Maʿṣūḳ u ʿāşıḳ eyleldiler ʿāleme ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 467, Beyit 4). [aṣl-ı ḥaḳāyıḳum, -um]*

Semʿ-i cāna irişür gerçi nidā aʿlādan / Dīdeye **aṣl-ı ḥaḳīḳat** gerek ev-ednādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 1). [aṣl-ı ḥaḳīḳat,]*

aṣl-ı ḥarf [1] *Harfin aslı, kendisi.*

Semʿe irse bī-ḥurūf ey merd-i dānā **aṣl-ı ḥarf** / Her vaḳāyiʿ kim ẓuhūr eyler muʿammāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 4). [aṣl-ı ḥarf,]*

aṣl-ı her mevcūd [1] *Bütün varlıkların, var olanların aslı, kaynağı.*

Ey vücūduñdur **aṣl-ı her mevcūd** / Ġayrüñ ʿābid saña vü sen maʿbūd *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 29, Beyit 1). [aṣl-ı her mevcūd,]*

aṣl-ı himem [4] *Himmetin, cömertliğin, lütfun aslı, kaynağı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Himmet-i bālādadur dirler egerçi her ne var / Līk himmetden daḫı efżal durur **aṣl-ı himem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 3). [aṣl-ı himem,]*

aṣl-ı hüner [2] *Marifetin aslı, kendisi.*

Ṭā'ir-i ḳudsī cenāḥ açdı nişān besmeledür / Dār-ı Ḥaḳdur bu hemān **aṣl-ı hüner** ḥavṣaladur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 1). [aṣl-ı hüner,]*

ʻÖmri cān itmekdedür **aṣl-ı hüner** ey ẕū-fünūn / ʻĀlim oldur ʻilm ile kendü me'ālin ögrene *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 4). [aṣl-ı hüner,]*

aṣl-ı maḳṣūd [1] *Asıl amaç, gaye.*

Aṣl-ı maḳṣūduñı biz fehm idemedük līkin / Bize ol müşkilümüz ḫāl idüben ḳıl iḥsān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1105, Beyit 3). [aṣl-ı maḳṣūduñı, -un, -ı]*

aṣl-ı ma'nā [1] *Mana hakikati.*

Kemāl-i ehl-i ḥaḳdur görinen bu cümle eşyāda / Velīkin nefs-i maḫṣūṣum olupdur **aṣl-ı ma'nāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 1). [aṣl-ı ma'nāda, -da]*

aṣl-ı meşhūd olmak [1] *Göz ile görülen şeyin aslı olmak.*

Şühedā **oldı** çü meşhedde nedür **aṣl-ı şühūd** / Şāhidīn olmaġ içün oldı pes aṣl-ı meşhūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 1). [aṣl-ı meşhūd oldı, -dı]*

aṣl-ı mevcūd [1] *Varlıkların aslı.*

Sāḥa-i ḳudret bezenmiş **aṣl-ı mevcūd** evvelīn / Āḫirīn ü müntehā vü evvelīn ola hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 2). [aṣl-ı mevcūd,]*

aṣl-ı murād [8] *(Kainatın yaratılmasının) Asıl gayesi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Żaḥve-i kübrāda gördüm cümle eşyā secdede / Āşinā olmaḳ durur **aṣl-ı murād** ey āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 3). [aṣl-ı murād,]*

aṣl-ı murād olmak [1] *İstenilen şeyin kendisi olmak.*

Şerḥ-i maḳsūd **oldı** çün **aṣl-ı murād** / Bī-beyān ü bī-beyān ü bī-beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1169, Beyit 2). [aṣl-ı murād oldı, -dı]*

aṣl-ı murādī [1] *Asıl istek. II III Murat'ın kendisi.*

İste murāduñı Murād geldi murāda her murād / **Aṣl-ı Murādīdür** murād buldı çü ẕāt-ı iftiḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 5). [aṣl-ı murādīdür, -dür]*

aṣl-ı müsebbeb [1] *Sebep olan, meydana getiren asıl durum.*

Āyāt-ı fetḥ ezberledüm ki ṣubḥ-ı ṣādıḳdur bu gün / **Aṣl-ı müsebbebdür** viren ʿöẕr itmezüz esbābda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 2). [aṣl-ı müsebbebdür, -dür]*

aṣl-ı naẓar [2] *Bakışın kendisi, aslı.*

Ẓāhir ü bāṭında fiʿlüm fāʿilün fiʿlinde pes / İḫtiyārī fāʿilüñ fiʿlinedür **aṣl-ı naẓar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 3). [aṣl-ı naẓar,]*

Āyine ṭutmaḳda maḳṣūd ṣunʻadur **aṣl-ı naẓar** / ʻĀḳil olmaz ḥüsn içün zeyn-i cemālüñ ögrene *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 2). [aṣl-ı naẓar,]*

aṣl-ı rivayet [1] *Rivayetin, naklolunan konunun aslı, ta kendisi.*

Ālūde-i maḥabbete ṣordum ḥikāyetüm / Maʿlūmı üzre söyledi **aṣl-ı rivāyetüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 934, Beyit 1). [aṣl-ı rivāyetüm, -üm]*

aṣl-ı sabit [1] *Sabit, değişmez temel, esas, kâide.*

Bu ʿömr-i cāvidānı ḳılduñ çü sen müheyyā / Ey ferʿe **aṣl-ı sābit** rūḥ-ı cesedde maḫyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 1). [aṣl-ı sābit,]*

aṣl-ı şerḥ-i kün fekān [1] *"Ol deyince oluverir" âyetinin hakikati.*

Aṣl oldur kim biline **aṣl-ı şerḥ-i kün fekān** / Mā hüve'l-vāḳiʿde çoḳ olur ʿulūm-ı baḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 2). [aṣl-ı şerḥ-i kün fekān,]*

aṣl-ı şühūd [8] *Göze görünenin aslı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şāhidem ben şāhidem ʿaynındadur **aṣl-ı şühūd** / Zīr-i dest-i muṭlaḳ olmışdur bugün miftāḥ-ı cūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 1). [aṣl-ı şühūd,]*

aṣl-ı temcīd [1] *Yüceliğin, ululuğun aslı.*

Maʿānī gencinüñ miftāḥı tevhīd / Anı bilgil ki oldur **aṣl-ı temcīd** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 5, Beyit 2). [aṣl-ı temcīd,]*

aṣl-ı tenha [1] *Yalnızlığın kaynağı.*

Ne tenhādur bu tenhālık bilinmez **aṣl-i tenhā** mı / Ne kesretdür bu kesret ibtidā mı intihā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 2). [aṣl-i tenhā,]*

aṣl-ı vücūd [1] *Vücudun, varlığın aslı.*

Maʿrifet lemʿasınuñ lemʿasıdur **aṣl-ı vücūd** / Bu vücūd ile vücūd arasına düşdi ḳayu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 2). [aṣl-ı vücūd,]*

aṣl-ı ẓuhūr [1] *Görünenin kendisi.*

Sābit oldı çü sebātında durur **aṣl-ı ẓuhūr** / Pes ẓuhūrın yine maẓharla ḳılupdur isbāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 2). [aṣl-ı ẓuhūr,]*

aṣl ile ferʿi [1] *Bir şeyin aslı ile şubesi, dalı.*

Bildi Murādī yine **aṣl ile ferʿi** yaḳīn / ʿİlm-i ledün birle Ḥaḳ eyledi deryā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 5). [aṣl ile fer'i, -i]*

aṣl olmak [2] *Bir şeyin esâsını teşkil eden, en önemli tarafı olan (durum).*

Aṣl oldı çü her fürūʿa maẓhar / Gel mültefit olma ferʿe gel sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 4). [aṣl oldı, -dı]*

Rāki'-i sācidde **aṣl olmaz** ne ṣūret ḥāceti / İster iseñ gözle maʿnāyı ḳamu efʿāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 3). [aṣl olmaz, -maz]*

aṣl u ferʿ [1] *Kaynak, kök, başlangıç noktası; bir işin temeli ve dalları.*

Aṣl u ferʿūm müctemiʿ olduḳda āb-ı luṭf ile / Ben beni taḫmīr iderdüm arada ʿışḳ idi ṣu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 3). [aṣl u fer'ūm, -üm]*

aṣl u fürūʿ [1] *Bir şeyin aslı, başı, kaynağı ve o kaynaktan meydana gelen çeşitleri. bir meselenin başı sonu.*

Muʿammerdür fürūʿından ne aṣl u ne fürūʿ oldı / Bināsın her zamān tecdīd ider çün bildi miʿmārın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 4). [aṣl u fürūʿ,]*

aṣlu'l-ḥubb [1] *Sevginin aslı.*

Ben seni sevdüm egerçi līk **aṣlu'l-ḥubbsın** / Ben seni her demde mihmān itdigüm senden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 415, Beyit 3). [aṣlu'l-ḥubbsın, -sın]*

aṣlā [47] *Asla, hiçbir vakit. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün işittüm bu nidāyı kesb idüp nice feraḥ / Ḳalmadı **aṣlā** ḳusūrum eyledüm ḥamd ü senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 4). [aṣlā,]*

aṣlaḥ-ı kār [1] *Daha iyi, en salih işler.*

Rütbe-i ʿulyāya meyl itme bu dār-ı fānīde / **Aṣlaḥ-ı kāra** durış ḳurtılasın tā nārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 3). [aṣlaḥ-ı kāra, -a]*

aṣlında [3] *Asıl olarak, esasen.*

Gerek **aṣlında** her demde ḳıla ʿāḳil ʿaṭā ilḥāḥ / ʿAlā'imden ne maʿnādur ki ibrām idesin maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 2). [aṣlında,]*

Dest-i inṣāf ile munṣıf olan ey vechi ḥasen / Döne **aslında** Murād el ura dāmānümüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 5). [aslında,]*

Necāt oldı taḥiyyāta sebeb **aṣlında** bi'l-esbāb / Anuñ içün sebebdür bu sebebden ʿavn-ı ġufrānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 3). [aṣlında,]*

aṣliyyet [3] *Husûsîlik, özellik, seçkinlik.*

Murāduñ baḥr-ı ḥikmetdür maḳāl-ı rūḥ-efzāsı / Seni iḥyā ider elbette ger var ise **aṣliyyet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 5). [aṣliyyet,]*

Mā-i demden dem idüp her demde biñ dem buldı dem / Buldı bir demde demin demlerdedür **aṣliyyetüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 4). [aṣliyyetüm, -üm]*

Bilmez idüm ben senüñ **aṣliyyetüñ** / Bilmek oldı ḳavl ile aḳvālini *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 1, Beyit 2). [aṣliyyetüñ, -ün]*

aşmak [12] *Asmak, takmak, tutturmak.*

Maʿānī gencini fetḥ eyledi çün ḫālıḳ-ı fettāḥ / **Aşub** zencīr-i ḳudretle anuñ bābında bir mişbāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 1). [aşub, -ub]*

Perdeyi **aşmaḳda** bildüñ mi nedür maʿnāya rāh / İnkişāfından berü cānibde ḳılmaz iʿtibār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 2). [aşmaḳda, -da]*

Murādī ister iseñ ḳurtulasın iki ʿālemden / Miyānuñdan miyānuña ḥaḳīḳatden ḥicābuñ **āş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 5). [āş,]*

Rāfiʿ-i ḥucb olur iseñ her an / Aç ḥicābı gözüñe ġayrıya **aş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 4). [aş,]*

Aşdı çü miftāḥını bāb-ı riyāż üstine / Oldı bu maʿnāya bes ins ile cān muṭṭaliʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 4). [aşdı, -dı]*

Aşa çün kim serā-perde cemāle / İki ʿaynuma olmaz nesne ḥā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 848, Beyit 2). [aşa, -a]*

Perde **aşşa** gün yüzine ebr-i zülfinden o māh / Encümāsā çeşm-i bī-ḫˇāb ü melāl olmaḳ neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 2). [aşşa, -şa]*

Aṣdı vechine niḳābın ḥucub-ı iḫfādan / Ne ʿaceb ʿarż-ı cemāl ide yine iḫfādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 1). [aṣdı, -dı]*

Ṣāhidem bedr-i cemāline seḥāb **aṣdı** niḳāb / Zülfi bir perde gelür ṣaʿṣaʿası tābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 3). [aṣdı, -dı]*

Menem ol murġ-i himmet ʿilm-i ʿālemdür me'ālümde / **Aṣılmış** ṣubḥa-i ʿubbād-ı ʿālem perr ü bālümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 1). [aṣılmış, -mış]*

Niḳāb **aṣma** ḥabîbüm eyle luṭfuñ rūy-i dil-cūya / Ḳo düşsün cümle ʿuṣṣāḳuñ ṣadāsı hāy ile hūya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 1). [aṣma, -ma]*

II Hükmetmek.

Murādī ʿarż u semāvātı **aṣdı** yanına çün / Cidāli n'eylesün ol şimdi ʿayn-ı dāldadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 5). [aṣdı, -dı]*

āsmān, āsumān [10] *Gök, sema. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şerḥ eylemez bu ḥālümi v'Allāhi kā'ināt / Deryā mürekkeb olsa zemīn **āsumān** devāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 1). [āsumān,]*

āsmān-ı ḥüsn [1] *Güzellik seması.*

Āsmān-ı ḥüsn içinde gerçi var meh-pāreler / Cümlesi seyyāredür ḳatuñda ey gün yüzlü māh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 5). [āsmān-ı ḥüsn,]*

āsmān-ı ḳurb [1] *Göğün yakın tabakası, katı.*

Baḫt-ı ṭāliʿ saʿdinüñ te'sīridür ey cān-ı men / **Āsmān-ı ḳurbda** seyr eyleyen seyyāresi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 4). [āsmān-ı ḳurbda, -da]*

āsumān ile zemin [2] *Gök ile yer.*

Āteşümden **āsumān ile zemīn** bulur fenā / ʿĀleme bir ẕerresi yayılsa ger bu dūdenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 3). [āsumān ile zemīn,]*

Ṭoldı ḥüsnüñ ġulġulından **āsumān ile zemīn** / Anuñ içün saña müştāḳ oldı cümle ʿālemīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 1). [āsumān ile zemīn,]*

ʿāş olmak [1] *İsyankâr olmak.*

Çü ʿilm-i milk-i ūlādan ḫaber virdüm saña ḥālüm / Eger sen bilmek isterseñ şaḳın Rabbüñe **olma ʿāş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 4). [ʿāş olma, -ma].*

aşşı [3] *Fayda, yarar.*

ʿĀḳıl iseñ ḳamu ġavġāyı Murādī terk it / Yüri tenhāya ki yoḳ **aşşısı** bu ġavġānuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 738, Beyit 5). [aşşısı, -sı]*

Ey Murādī bunda gör maṭlūbuñı idüp ṭaleb / Yoḫsa ne **aşşı** saña ol vaʿde-i heyhātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 5). [aşşı,]*

Ne **aşşı** saña dünyāda fenādur ʿaḳibet el-ḥaḳ / Durış kim dār-ı uḫrāda olasın sen de ferḫunde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 4). [aşşı,]*

aşşı ḳılmak [1] *Yarar sağlamak.*

Saña ne **aşşı ḳılısar** ʿizz ü ḥaşmet cāh u māl / ʿIşḳ-ı Mevlādan berüsin sen yabana at gönül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 3). [aşşı ḳılısar, -ısar]*

āsūde [2] *Mutlu, rahat, sıkıntı ve üzüntülerden uzak.*

Merd olup merdāne ḳıl sen ey Murādī kendüñi / Zaḥmetin bilmez meseldür yollaruñ **āsūdeler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 5). [āsūdeler, -ler]*

Hicr-i yāri çekmege ṭākat getürmez dīdeler / Baḳup aḥvālin anuñ fehm idemez **āsūdeler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 1). [āsūdeler, -ler]*

aşvāt [3] *Sesler, sadâlar.*

Semīʿ-i ṣavt olalıdan ḳamu **aşvāta** meyl itmez / Beyānından muʿarrādur beyān ile beyān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 4). [aşvāta, -a]*

Ṣımāḥ olmadı **aşvāta** semīʿ-i ḥarf bī-ḥarfin / Ne ḳılsun sāmiʿi her dem semiʿ oldı semiʿ nādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 4). [aşvāta, -a]*

Ḫālıḳı oldı müsebbiḥ her ne kim var kā'ināt / Aç ḳulaḳ olma aṣem bu mümkināt **aşvātına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 4). [aşvātına, -ı, -(n)a]*

aş [1] *Aş, yemek.*

Aldanup ḳalmaġıl ārāyişine dünyānuñ / ʿAḳıl olan ḳata mı el ile aġu **aşına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 4). [aşına, -ıñ, -a]*

aş olmak [2] *Aş, lokma olmak.*

Hicr oldı dile yoldaş miḥnetle bile ḳardaş / Ġam baña **olupdur aş** ġuṣṣa daḫı hem-sāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 4). [aş olupdur, -up, -dur]*

II Herkesin diline düşmek.

Şöyle ḳıl nefsüñi kim cümle saña diye belī / Düşüp aġzına cihān ḫalḳınuñ **aş olma** yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 4). [aş olma, -ma]*

ʿāşıḳ [156] *Âşık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nice bir **ʿāşıḳlaruñ** āhiyle zār içre ḳala / Aç niḳābuñ göreler yüzüñ bulalar tā ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 4). [ʿāşıḳlaruñ, -lar, -un]*

ʿāşıḳā [1] *Ey aşık.*

Şimdi var hicrān ile eglen yüri / **ʻĀşıḳā** hicrāna var bir ān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 6). [ʻāşıḳā,]*

ʿ**āşıḳān-ı müstaḳīm [1]** *Doğru, gerçek aşıklar.*

Ṣaġ u ṣola nāẕır olmaz ʿ**āşıḳān-ı müstaḳīm** / Rūy-i dildār oldı ancaḳ añlara cāy-ı naẕar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 3). [ʿāşıḳān-ı müstaḳīm,]*

ʿ**āşıḳān u ḥüccāc [1]** *Aşıklar ve hacılar.*

Ḥarīm-i Kaʿbe-i kūyuñda ʿ**āşıḳān u ḥüccāc** / Ṣu kim muḥibb ola ʿışḳuñda ol durur behhāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 1). [ʿāşıḳān u ḥüccāc,]*

ʿ**āşıḳī [1]** *Bir âşık.*

ʿĀşıḳī dirlerse disünler saña kim ey Murād / İşidürdüm gerçek imiş sende cevher var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 5). [ʿāşıḳī,]*

ʻāşıḳ-ı ʻārif [1] *Gönül ehli/ârif olan âşığın gönlü.*

Muntaẕır oldı cevāba çü semāʻ itdi semīʻ / **ʻĀşıḳ-ı ʻārif** iseñ añla ne zībādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 4). [ʻāşıḳ-ı ʻārif,]*

ʿ**āşıḳ-ı bī-çāre [2]** *Zavallı âşık.*

Cümle cihān aġyār olursa ʿaynuma gelmez benüm / Ben ʿ**āşıḳ-ı bī-çāreye** olsun hemān tek yār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 5). [ʿāşıḳ-ı bī-çāreye, -(y)e]*

ʿIşḳ ile āvāredür derd ile dil ṣad pāredür / ʿ**Āşıḳ-ı bī-çāredür** cānānı kimden istesün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 2). [ʿāşıḳ-ı bī-çāredür, -dür]*

ʻāşıḳ-ı dildāde [3] *(Sevgiliye) gönül vermiş âşık.*

Faḫrı degül mi ʿ**āşıḳ-ı dil-dādenüñ** bu kim / Hicr ile ḳomaya o vefādār anı ġarīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 3). [ʿāşıḳ-ı dil-dādenüñ, -nün]*

Şarṭ-ı ʿāşıḳ ol durur yārine her dem baş ege / ʿ**Āşıḳ-ı dildādeye** ṭaġ üsti ḫānum bāġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 3). [ʿāşıḳ-ı dildādeye, -(y)e]*

ʿÖmr i ḫarc eyler yolunda **ʻāşıḳ-ı dildāde** āh / Her ne deñlü kim şitāb itse görinür özge rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 1). [ʻāşıḳ-ı dildāde,]*

ʻāşıḳ-ı dildār [1] *Gönül alanın; sevgilinin âşığı.*

Ḫalvet-i dil oldı tenhā yine ʻışḳ-ı yār ile / Vāṣıl iden ʻışḳ olupdur **ʻāşıḳ-ı dildār** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 1). [ʻāşıḳ-ı dildār,]*

ʻāşıḳ-ı dil-efgār [1] *Gönlü yaralı âşık.*

Yā Rab naṣīb eyle şemʻ-i ruḫına ḳarşu / Ben **ʻāşıḳ-ı dil-efgār** pervāne gibi yana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 5). [ʻāşıḳ-ı dil-efgār,]*

ʿ**āşıḳ-ı dil-ḫasta [2]** *Gönlü yaralı, gönül hastası, âşık.*

Ṭoġrıluḳdur baña rāhuñda kifāyet eyleyen / ʿ**Āşıḳ-ı dil-ḫastaya** budur şifā ḳānūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 3). [ʿāşıḳ-ı dil-ḫastaya, -(y)a]*

Şerḥ olınmaz ḥasb-ı ḥāli ʿ**āşıḳ-ı dil-ḫastanuñ** / Ẕerreden bir ẕerredür ger ʿāleme düşse birāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 2). [ʿāşıḳ-ı dil-ḫastanuñ, -nun]*

ʿ**āşıḳ-ı dīvāne olmak [1]** *Delice seven aşık olmak.*

ʿ**Āşıḳ-ı dīvāne ol** başuñda ʿaḳluñ var ise / ʿĀşıḳ olan kimsene ʿulyāda buldı menzilin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 4). [ʿāşıḳ-ı dīvāne ol,]*

āşık-ı ḫasta [2] *Hasta aşık.*

Dil-i ġam-dīdeye şādī ruḫ-ı dildār durur / ʿ**Āşık-ı ḫastaya** her demde devā yār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 1). [ʿāşık-ı ḫastaya, -(y)a]*

Āşık-ı ḫasta ḥālüñe maḥmaṣadan ne ḥāl ola / Ḫāṣa ki senden özge bir ġayrı añа meʾāl ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 1). [āşık-ı ḫasta,]*

ʻāşıḳ-ı ḫasta-dil [1] *Gönlü hasta aşık.*

Bize ʿālemde hemān ʿahdi bütün yār gerek / **ʻĀşıḳ-ı ḫasta-dile** dīde-i ḫūn-bār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 743, Beyit 1). [ʿāşıḳ-ı ḫasta-dile, -e]*

ʿ**āşıḳ-ı hicrān-keş [1]** *Ayrılık çeken aşık.*

Bir ḥarāret sende ger yoġ ise gel ey müddeʿī / ʿ**Āşıḳ-ı hicrān-keşüñ** ḳalbinde yanan nārı gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 3). [ʿāşıḳ-ı hicrān-keşüñ, -ün]*

ʻāşıḳ-ı māl ü menāl ü sīm ü zer-bedre [1] *Mala, mülke ve altın, gümüş dolu keseye aşık olan..*

Murāduñ merd olandur ḳıymetini fehm iden ʻārif / Ḳamusı **ʻāşıḳ-ı māl ü menāl ü sīm ü zer-bedre** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 5). [ʻāşıḳ-ı māl ü menāl ü sīm ü zer-bedre,]*

ʻāşıḳ-ı mecnun [1] *Mecnun olan, deliren aşık.*

Eserdür bī-eserden bu ʿacā'ib sırr-ı ekberdür / Ne bilsün **ʻāşıḳ-ı mecnūn** gelürse her seḥer Leylī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 4). [ʻāşıḳ-ı mecnūn,]*

ʻāşıḳ-ı miḥnet-keş [1] *Sıkıntı çeken aşık.*

Mevt oldur iḫtiyāri ola mużṭarr olmaya / **ʻĀşıḳ-ı miḥnet-keşe** miḥnet maḥabbet çün güvāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 4). [ʻāşıḳ-ı miḥnet-keşe, -e]*

ʿ**āşıḳ-ı muḫtār [1]** *Beğenilmiş, gözde aşık.*

Ġam degüldür baña senden her ne gelse yār güc / Ṣābir olur çevre çekmez ʿ**āşıḳ-ı muḫtār** güc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 1). [ʿāşıḳ-ı muḫtār,]*

ʻāşıḳ-ı nālān [2] *Inleyen aşık. figan eden aşık.*

Ey ṣabā ger kūy-ı yāre eyler iseñ sen güẕer / Būy-ı zülfini getür ben ʿ**āşıḳ-ı nālān** içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 6). [ʿāşıḳ-ı nālān,]*

Vuṣlat umar **ʻāşıḳ-ı nālān** didüm / Didi ki ṭut ʻışḳuñı tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1172, Beyit 2). [ʻāşıḳ-ı nālān,]*

‘āşıḳī nīst ḥalāl er-ne-şevī divane [1] *Divane olmazsan āşıklık helal olmaz.*

Da‘vetī kerd-i merā güft-i be-nūş ey ‘āḳil / **‘Āşıḳī nīst ḥalāl er-ne-şevī dīvāne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1442, Beyit 2). [‘āşıḳī nīst ḥalāl ez-ne-şevī dīvāne,]*

‘āşıḳ-ı peyda [1] *Meydanda olan aşık.*

Gülşen-i ḥüsninedür bülbül ü güldür yine pes / Kendü ma‘şuḳ hemān **‘āşıḳ-ı peydādur** bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 2). [‘āşıḳ-ı peydādur, -dur]*

ʿ**āşıḳ-ı ṣādıḳ [2]** *Gerçek âşık.*

ʿAyn-ı istiġnādadur el-ḥamdü-li’llah ḳalb-i pāk / Sen bu sırrı ʿ**āşıḳ-ı ṣādıḳdan** añlama ʿaceb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 3). [ʿāşıḳ-ı ṣādıḳdan, -dan]*

ʿUlūm-ı ḥikmeti ögrendi ʿ**āşıḳ-ı ṣādıḳ** / Velīk şerḥ ü beyānına yār ḳıldı yaṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 3). [ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ,]*

ʿ**āşıḳ-ı ṣādıḳ olmak [1]** *Aşkında sadakatli, vefalı olmak.*

Sen semen-sīmāya cānın virse ʿāşıḳ ṭañ mıdur / ʿ**Āşıḳ-ı ṣādıḳ olanlar** ġam yemezler cān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 2). [ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ olanlar, -an, -lar]*

‘āşıḳ-ı ser-mest olmak [1] *Kendinden geçmiş aşık olmak.*

‘Işḳ ile **‘āşıḳ-ı ser-mest olalı** dānāyam / Her gice vuṣlat-ı cānānuma mihmānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 4). [‘āşıḳ-ı ser-mest olalı, -alı]*

‘āşıḳ-ı şeydā [2] *Divane âşık.*

Bu nār-ı ʿışḳ ile her dem-be-dem ben ʿ**āşıḳ-ı şeydā** / Yanar iseñ ʿaceb midür çü ben pervāne-i ʿışḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 4). [ʿāşıḳ-ı şeydā,]*

Cür‘a nūş oldı yine **‘āşıḳ-ı şeydā** bu gice / Eyledi şevḳ ile dildārı temāşā bu gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 1). [‘āşıḳ-ı şeydā,]*

ʿ**āşıḳ-ı şūrīde [1]** *Divane âşık.*

ʿĀşıḳ-ı şūrīde dinmez ol vücūd-ı ḫāma tā / Cismi pūlādını nār-ı ʿışḳ ile ḳılmaya mūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 3). [ʿāşıḳ-ı şūrīde,]*

ʿāşıḳ-ı yār olmak [1] *Sevgilinin aşığı olmak.*

ʿĀşıḳ-ı yār olana dīde-i ḫūn-bār gerek / Vāṣıl olmaḳ dileyen kātim-i esrār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 1). [ʿāşıḳ-ı yār olana, -an, -a]*

ʿ**āşıḳ-ı zār [2]** *Ağlayan aşık.*

Rāḥat-ı maḫż-ı şafā kesb ider ol ʿ**āşıḳ-ı zār** / Dāme-i vaṣl ucına parmaġı ucın kim eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 2). [ʿāşıḳ-ı zār,]*

Dil tenūrında yanar āteş-i ʿışḳ-ı dildār / Gözyaşın ḳaynadur ol āteş ile ʿ**āşıḳ-ı zār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 1). [ʿāşıḳ-ı zār,]*

Memāta varmış idi **ʿāşıḳ-ı zār** / Eger luṭf itmeyeydi aña dil-dār *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 24, Beyit 1). [ʿāşıḳ-ı zār,]*

ʿ**āşıḳīn [3]** *Aşıklar.*

Aç niḳāb-ı vechüñi ḳılsun temāşā ʿ**āşıḳīn** / Kimi dīvāne kimi ḥayretde ḳalsun cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 4). [ʿāşıḳīn,]*

Resmi oldur ʿ**āşıḳīnuñ** bu ṭarīḳ-i rāhda / Eyleye evvel ḳademde cān u dilden terk-i ser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 2). [ʿāşıḳīnuñ, -un]*

Bunca fırāḳa nice ṣabūr ola ʿ**āşıḳīn** / ʿAhdüñe eyle ey güzelüm gel vefā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 2). [ʿāşıḳīn,]*

ʿ**āşıḳīn olmak [1]** *Aşıklar olmak.*

Nūş idelden bāde-i ʿışḳı ebed maḥmūr olup / ʿ**Āşıḳīn oldı** bu keyfiyyetde hūn-ālūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 4). [ʿāşıḳīn oldı, -dı]*

ʿ**āşıḳ itmek [1]** *Aşık etmek.*

Sensin iden ey ḥabīb ḥubb ile ʿāşıḳ seni / Līk yine ġayr ile ortaluḳ aradadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 3). [ʿāşıḳ iden, -en]*

ʿ**āşıḳlıḳ [2]** *Aşıklık; aşık olma durumu.*

Ey baña müştāḳ olan ʿ**āşıḳlıġum** fehm itmege / Iṭṭılāʿ itmez aña taḥṣīl illā iştiyāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 3). [ʿāşıḳlıġum, -um]*

Çün oldı Murādī ʿışḳa hem-ser / ʿ**Āşıḳlıḳ** aña durur müsellem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 5). [ʿāşıḳlıḳ,]*

ʿ**āşıḳ olmak [26]** *Sevgiliye gönülden bağlanmak, sevdalanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Āb-ı rūyı her dü-ʿālemdür **olan** ʿ**āşıḳ** saña / Şāh-ı dehr odur ki ola āsitānuñda gedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 1). [ʿāşıḳ olan, -an]*

ʿ**āşıḳ u maʿşūḳ [1]** *Seven ve sevilen.*

Murādī ʿ**āşıḳ u maʿşūḳı** isterseñ murādı gör / Murādīnüñ kelāmını er olandur ḳılan idrāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 5). [ʿāşıḳ u maʿşūḳı, -ı]*

ʿ**āşıḳ u şeydā ḳılmak [1]** *Divane aşık olmak.*

Ol cemāle şöyle **ḳıldı** ʿ**āşıḳ u şeydā** beni / Eyleyiser ʿāḳibet Manṣūr-veş ber-dār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 4). [ʿāşıḳ u şeydā ḳıldı, -dı]*

āşkār, āşikār [7] *Ortaya çıkarmak, görünür kılmak, belli, açık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ol biḥāruñ ḳaṭresi her biri bir merd-i güzīn / Öldiler çaġırdılar cümle belī **āşkār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 3). [āşkār,]*

aşikâre [2] *Açıkça, alenen, herkesin içinde.*

Sırr-ı ev-ednāda aʿlā olmaġa aʿlem gerek / **Āşikāre** yā nihānī bilmege kim vire tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 4). [āşikāre,]*

Ḳudretinden ol Ḫudānuñ **āşikāre** her ne var / Ẓulmet-i beyżāsına sırr oldı bu leyl ü nehār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 1). [āşikāre,]*

āşkār eylemek [2] *Ortaya çıkarmak, görünür kılmak.*

Niḳābuñ refʿ idüp cāna cemālüñ **āşikār eyle** / Nice bir muntaẓır olsun emān göster bir ān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 2). [āşikār eyle,]*

Eyledi māhiyyetümi **āşkār** / Līk anı ġayre nihān itdi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 842, Beyit 2). [āşkār eyledi, -di]*

āşkār ile nihan [1] *Açık ve gizli.*

Eger bir ẕerre mihrinden olaydı ḥāṣıluñ ḫānum / Bu defʿa **āşkār ile nihāna** açmaz idüñ göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 3). [āşkār ile nihāna, -a]*

āşkār ol [5] *Belli olmak, ortaya çıkmak, belirginleşmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Āşkār olduḳda ṣūret genc-i maʿnādur ḫafī / Kenz-i lā-yefnā dilerseñ himmeti ḳıl aña dal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 4). [āşkār olduḳda, -du, -k, -da-dukda, -, -]*

āşikār ü nihan [1] *Gizli ve açık.*

Ene'l-ḥaḳ oldı kelāmından **āşikār ü nihān** / Hezār Manṣūr-ı Ḫallācı günde dāra çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 4). [āşikār ü nihān,]*

āşkāre vü nihan [1] *Açık ve gizli.*

Ḳuvvet-i muṭlaḳdadur her **āşkāre vü nihān** / Ḳuvveti çün sendedür hem luṭfıdur saña ḳarīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 3). [āşkāre vü nihān,]*

āşinā [26] *Bildik kimse, dost, enîs. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Biz **āşināları** ḳamu yād eyledük hemān / Deryā-yı ʿışḳda olalıdan biz āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 3). [āşināları, -lar, -ı]*

āşinā eylemek [1] *Tanıdık eylemek.*

Ḳaldur ḥicābuñı olalum biz de behredār / Nūruñ ezelde **eyledi** çün **āşinā** senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 2). [āşinā eyledi, -di]*

āşinā itmek [1] *Bilen , tanıyan etmek .*

Her dem emīnüm oldı Muḥammed ḥabīb-i Ḥaḳ / Oldur anuñla her dem **iden** bizi **āşinā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 3). [āşinā iden, -en]*

āşinā ḳılmak [7] *Tanıdık, bildik eylemek, dost kılmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Beni yār ile **ḳıldı āşinā** ol / Göñül taḫtında ḫānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 7). [āşinā ḳıldı, -dı]*

āşinā olmak [21] *Tanıdık olmak, yabancı olmamak, dost olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Biz āşnāları ḳamu yād eyledük hemān / Deryā-yı ʿışḳda **olalıdan** biz **āşinā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 3). [āşinā olalıdan, -alı, -dan]*

āşināyī [1] *Bildik, tanıdık.*

Ḳalbümüz mir'ātı ḥaḳdur biz Ḫudāyīlerdenüz / Baḥr-ı tevḥīd içre her dem **āşināyīlerdenüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 1). [āşināyīlerdenüz, -ler, -den, -üz]*

āşinā-yı ʿışḳ [1] *Aşka aşina.*

ʿAyn-ı ʿibret dīde-i cānı ḳılursa rūşenā / **Āşinā-yı ʿışḳ** olur dil āşinādur āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 1). [āşinā-yı ʿışḳ,]*

āşinā-yı 'ışḳ olmak [2] *Aşka âşina olmak.*

Fātiḥü'l-ebvāb olanlar daḳḳ-ı ebvāb eylemez / **Āşinā-yı ʿışḳ olanlar** bir nefes ḫ∨āb eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 1). [āşinā-yı ʿışḳ olanlar, -an, -lar]*

Āşinā-yı 'ışḳ olalı bilmişem māhiyyetüm / Baña ẕevḳ ile ṣafādur ḳande miḥnet var ise *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 3). [āşinā-yı 'ışḳ olalı, -alı]*

āşinā-yı sırr [1] *Sırlara vâkıf, âşina olmak.*

Serverüñ mālā kelāmın şerḥ iden eṭvārda / **Āşinā-yı sırra** emr-i ḥāl ile destūrdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 2). [āşinā-yı sırra, -a]*

āşinā-yı 'ışḳ olmak [1] *Aşk ile dost olmak.*

Āşinā-yı 'ışḳ olalı cümleden yād oldı pes / Ol ḥabīb-i bī-misāl içün muʿarrādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 3). [āşinā-yı 'ışḳ olalı, -alı]*

āşiyān [5] *Kuş yuvası*

Ḳondı diraḫt-ı ʿizzete çün murġ-i bā-cenāḥ / Buldı çü **āşiyānını** n'eyler o cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 4). [āşiyānını, -ı, -nı]*

Āşiyānından cüdā oldı maḥabbet ṭurrası / Sūz-ı āh ile kelāmın anuñ içün ḳıldı pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 2). [āşiyānından, -ı, -n, -dan]*

Āşiyānını bulmaġ içün ol / Derd ile dā'im eyler āvāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 2). [āşiyānını, -ı, -nı]*

Hümā-yı devlet irişmişdür **āşiyānumuza** / Gelür çü nükhet-i vuṣlat meşām-ı cānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 1). [āşiyānumuza, -umuz, -a]*

II Mesken, ev.

Devḥa-i tevḥīdde yapdı Murādī **āşiyān** / Zīr-i bālına alupdur her ne kim var muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 5). [āşiyān,]*

II Gönül.

Ḥayāt-ı cāvidān buldı yaḳīni **āşiyānında** / Fenāsınuñ fenāsında şu kim mevt ile iḥyādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 3). [āşiyānında, -ı, -n, -da]*

āşiyān-ı ʿayn [1] *Kendi yuvası, yuva kaynağı.*

Nīl idüp mürġ-i ḥayātum **āşiyān-ı ʿaynına** / Devḥa-i ʿizzetde buldum ġayret içre hem-demin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 2). [āşiyān-ı ʿaynına, -ı, -(n)a]*

āşiyān-ı ḳuds [1] *Kutsal yuva.*

Varmaġ isterseñ eger kim **āşiyān-ı ḳudse** gel / Münseliḥ ḳıl rūḥuñı sen eylegil tenden ıraġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 2). [āşiyān-ı ḳudse, -e]*

aşmak [1] *Aşmak, geçmek.*

Yā Rabbi günāhum çün **aşdı** ḥadden / Sen luṭfuñ işle yā yüce sulṭān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1179, Beyit 2). [aşdı, -dı]*

aşüfte [1] *Avare, dağılmış, perişan. II Gönül.*

Müştāḳ olalı saña **āşüfte** gönlüm ey Ḥaḳ / Geçdüm ḳamudan el-ḥaḳ ʿışḳuñ beni oyalar *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 26, Beyit 2). [āşüfte,]*

āşüfte eyle [1] *Perişan olmak. II Aklı başından gitmek, meftun olmak.*

İḳtiran itmez ḥabībüm senden özgiye göñül / **Eyledi āşüfte** ḥālüñ dôstum her dem senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 4). [āşüfte eyledi, -di]*

āşüfte ḥāl eylemek [1] *Çıldırırcasına sevmek.*

Vādī-i ḥayretde ḳoyup bī-nevā / **Eyledi** zülfi gibi **āşüfte ḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 2). [āşüfte ḥāl eyledi, -di]*

āşüfte ḳılmak [2] *Aklı başından gitmek, meftun olmak.*

Ṭabʿ-ı meyyāle gelür fikr-i viṣāl / Beni **āşüfte ḳılur** līk cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit 1). [āşüfte ḳılur, -ur]*

Beni **āşüfte ḳılmışdur** velī cām-ı ṣafā-baḫşum / Muḥīṭ oldı cihānı niʿmetüm anuñ ʿaṭāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 4). [āşüfte ḳılmışdur, -mış, -dur]*

āşüfte olmak [1] *Aşık, meftun olmak.*

Āşüfte oldı cān ile bāzārı vardur / Ḳurbān içün yolında bugün terk-i serdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 4). [āşüfte oldı, -dı]*

āşüfte vü zār [1] *Çıldırırcasına seven ve inleyen.*

Seveli rūy-i ḥabībi dilüm **āşüfte vü zār** / İʿtimād itmez iseñ dīdedeki māye nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 2). [āşüfte vü zār,]*

ʿ**aṭā [40]** *Bağış, ihsan, lütuf. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nebt ile revnaḳ-ı küllī vire enbāt-ı ḥüsn / Bitüre her işini kār ile kārında **ʿaṭā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 3). [ʿaṭā,]*

ʿaṭā ʿaṭā eylemek [1] *Çokça bağışlamak, vermek, ihsan etmek.*

Çünki dilüm ḳılur saña ṣubḥ u mesā senā senā / Sen daḫı luṭf ile añla **eyle şehā ʿaṭā ʿaṭā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 1). [ʿaṭā ʿaṭā eyle,]*

ʿaṭā ʿaṭā virmek [1] *Çokça ihsanda bulunmak, bağış yapmak.*

Anlamaġ ile buldılar rāh-ı hüdāya yol bulan / Şol kişiye ki istedi **virdi** aña **ʿaṭā ʿaṭā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 2). [ʿaṭā ʿaṭā virdi, -di]*

Anlamaġ ile buldılar rāh-ı hüdāya yol bulan / Şol kişiyi kim istedi **virdi** aña **ʿaṭā ʿaṭā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 116, Beyit 2). [ʿaṭā ʿaṭā virdi, -di]*

ʿaṭā-baḫş olmak [1] *Cömertlik, lütuf bahşetmek, sunmak.*

Ḫaṭā-pūş u **ʿaṭā-baḫş olalı** şāhum keremlerden / Ziyāde ḥaẕẕ idüpdür bu dil ü cānum bu demlerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 1). [ʿaṭā-baḫş olalı, -alı]*

ʿaṭā eylemek [5] *Bağışlamak, vermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu nefs elinden eyle beni ey Ḫudā ḫalāṣ / **Eyle ʿaṭā** ki ol saña lāyıḳ ʿaṭā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 5). [ʿaṭā eyle,]*

ʿaṭā itmek [2] *Bağışlama, vergi, ihsan.*

Ṣanāyiʿden el çekmeyen bilmedi ṣāniʿi / Ne ṣanʿat durur ṣanʿata **ide** ṣāniʿi **ʿaṭā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 3). [ʿaṭā ide, -e]*

Ṣubḥ-dem 'aks-i ruḫından şemse nūr itmiş 'aṭā / Māha ḳılmış rū-be-rū anı zamān itmiş yüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 3). [ʿaṭā itmiş, -miş]*

ʿaṭā ḳılmak [8] *İhsan etmek, bağışlama. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

N'ola ḫālüm pādişāhum baña **ḳılmazsañ ʿaṭā** / Çün işüm cürm ü ḫaṭā her āndur yā Rabbenā

(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 3). [ʿaṭā ḳılmazsañ, -maz, -sa, -n]

ʿ**aṭālar ḳılmak [2]** *Bağışlarda, lütuflarda, ihsanlarda bulunma.*

Ey şāh-ı milk nīgū **ḳıl** ʿāṣıḳa ʿ**aṭālar** / Sulṭān olan kişinüñ dā'im işi ʿaṭādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 3). [ʿaṭālar ḳıl,]*

İlāhī **ḳıl** Murādīye ʿ**aṭālar** / Ḳapuñda ola ol her laḥẓa sā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 5). [ʿaṭālar ḳıl,]*

ʿ**aṭā virmek [1]** *İhsanda bulunmak, bağış yapmak.*

Gūşişe göre degüldür **virilen** her dem ʿ**aṭā** / Ḥażretüñden müntehā durur ʿayān olan senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 724, Beyit 4). [ʿaṭā virilen, -il, -en]*

'aṭā vü kerem [1] *İhsan ve cömertlik.*

Seḥer sarāy-ı ḥaḳīḳatde hem-nişīnüm o şāh / Zehī **'aṭā vü kerem** lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 1). ['aṭā vü kerem,]*

ʿ**aṭā-yı bī-ḥisāb [1]** *Hesapsız bağış, ihsan.*

Vāhib-i muṭlaḳdadur gerçi ʿ**aṭā-yı bī-ḥisāb** / Leyse li'l-insāni illā mā seʿā ḥükmin ḳovar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 3). [ʿaṭā-yı bī-ḥisāb,]*

ʿ**aṭā-yı bī-nihāyet [4]** *Sonu olmayan bağış, ihsan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün ʿ**aṭā-yı bī-nihāyetdür** senüñ şānuñda cūd / Ḳāsım oldı senden oldı cümleten maḳsūm heb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 2). [ʿaṭā-yı bī-nihāyetdür, -dür]*

ʿ**aṭā-yı cāvidānī [1]** *Sonsuz bağış, ihsan.*

Gel Murādīnüñ kelāmından kemāl iẕʿān ḳıl / Her ne kim geldi ʿ**aṭā-yı cāvidānīdür** gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 5). [ʿaṭā-yı cāvidānīdür, -dür]*

ʿ**atā-yı edeb [1]** *Edebin bahşedilmesi.*

Çeker mi idi taʿab bil çıḳar idi serden / Dem-ā-dem olmasa idi eger ʿ**atā-yı edeb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 4). [ʿatā-yı edeb,]*

ʿ**aṭā-yı ġınā [2]** *Zenginlik ihsanı.*

Bu ḫūd ʿ**aṭā-yı ġınādur** ya şīvedür yaḫū nāz / Ḥużūr-ı meskenet olmaġa faḳr-ı faḫri yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 3). [ʿaṭā-yı ġınādur,]*

Bu ḫūd ʿ**aṭā-yı ġınādur** ya şīvedür yaḫū nāz / Ḥużūr-ı meskenet olmaġa faḳr-ı faḫri yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 3). [ʿaṭā-yı ġınādur, -dur]*

ʿ**aṭā-yı ʿışḳ [1]** *Aşkın ihsanı, lütfu.*

Bezm-i belāda oldı dile ibtidā-yı ʿışḳ / Başdan ayaġa ḳapladı cānı ʿ**aṭā-yı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 1). [ʿaṭā-yı ʿışḳ,]*

ʿ**aṭā-yı Mevlā [1]** *Allah'ın cömertliği.*

Eger ki var ise behreñ fünūn-ı ʿilm içre / Murādī ḳavlini ḥall it ʿ**aṭā-yı Mevlādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 5). [ʿaṭā-yı Mevlādur, -dur]*

ʿ**aṭā-yı tābān olmak [1]** *Parlak ihsan, lütuf olmak.*

Ruḥ-sārı bize **olmış** çü ʿ**aṭā-yı tābān** / Meh-i mihrüm ḫaṭāvāt ile gezer rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 3). [ʿaṭā-yı tābān olmış, -mış]*

ʿ**aṭa**ʿ**nā [1]** *İtaat ettik... (2/Bakara 285; 4/Nisa 46; 5/Maide 7; 24/Nur 47,51; 34/Sebe 66, 67).*

Murāduñ bildiler ḳavl ile fiʿlin / Anuñ çün çıġrışup dirler **"aṭa**ʿ**nā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 73, Beyit 5). ["aṭaʿnā",]*

'aṭaş [2] *Susuzluk, hararet.*

'Aṭaş ne fā'ide kim ola mā-i emlaḥdan / Ḥarāret-i cigerīden gerek durur ʿaṭşān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 4). ['aṭaş,]*

Gel Murādīye ġālib ise **'aṭaş** / Feyż ide tā saña yem-i 'ummān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1162, Beyit 5). ['aṭaş,]*

āteş [13] *Ateş.*

Bir yanum **āteş** olupdur bir yanumda oldı şu / Od ile şu arasından sen beni eyle rehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 2). [āteş,]*

Çü bildi kārumızı aña göre ḳıldı ʿaṭā / Ki āb-ı raḥm ṣoyundurdı **āteşin** meselā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 1). [āteşin, -in]*

ʿĀrif ile ʿāşıḳuñ mābeyni olmışdur refīʿ / Birisi **āteşdedür** biri żiyā içre gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 2). [āteşdedür, -de, -dür]*

Tamunuñ **āteşini** nār-ı duzaḫ itdi yine / Ḳamusı birde ḳarār itdi līk sābiʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 3). [āteşini, -i, -ni]*

II Gönül ateşi.

Ey Murādī neye beñzer kişi kim ʿışḳa düşe / Añla kim **āteşe** bir penbe düşüpdür meselā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 5). [āteş-e]*

Āb u āteşden müberrā oldı bu āvāre dil / Bu ʿacebdür yine āb içinde **āteşle** yanar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 4). [āteşle, -le]*

Vāḳıʿāt-ı ġam-ı hicrānı görüp dīdelerüm / Āhumuñ **āteşini** çeşme-i seyyāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 2). [āteşini, -i, -ni]*

Rāh-rev oldı göñül **āteşe** ḥarḳ olsa n'ola / ʿĀşıḳın öldüre maʿşūḳ yā ḳanı nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 4). [āteşe, -e]*

Dil tenūrında yanar āteş-i ʿışḳ-ı dildār / Gözyaşın ḳaynadur ol **āteş** ile ʿāşıḳ-ı zār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 1). [āteş,]*

Āteşümden āsumān ile zemīn bulur fenā / ʿĀleme bir ẕerresi yayılsa ger bu dūdenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 3). [āteşümden, --üm, --den]*

Seni sevmekde maʿmūr itmeyen vīrāne-i ḳalbin / Düşüp **āteşlere** şāhum dil-i vīrānesi yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 4). [āteşlere, -ler, -e]*

Yā Rab ne **āteşdür** irdi cāna / Kül oldı bu cānum yana yana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 1). [āteşdür, -dür]*

II Ayrılık ateşi.

Firāḳı **āteşine** ḥarḳ ider beni o nigār / Raḳīb-i bed-siyerüñ sözine uyar ḥayfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 2). [āteşine, -i, -(n)e]*

āteş-i derd [1] *Aşk derdinin ateşi.*

Sırr-ı esrār-ı İlāhī ile hem-serdür dil / Āb-ı şevḳ **āteş-i derd** ile muḥammerdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 3). [āteş-i derd,]*

āteş-i dūzaḫ [2] *Cehennem ateşi.*

Bizi ḳorḳutma bugün **āteş-i dūzaḫla** yüri / Nār bundan alınur alduñ ise cā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 2). [āteş-i dūzaḫla, -la]*

Āteş-i dūzaḫa ṭāḳat mi tutar cism-i żaʿīf / Eylesem zārī ile Ḥaḳdan imānum şimdi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 2). [āteş-i dūzaḫa, -a]*

āteş-i hicr [2] *Ayrılık ateşi; ayrılığın verdiği acı, keder.*

Āteş-i hicr ile yaḳan baġrumı / Yūsuf-ı Kenʿānumı gördüñ mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 2). [āteş-i hicr,]*

ʿArż-ı cānān itmege ḥālin varur mı ʿışḳ eri / **Āteş-i hicre** yananlar ʿarża bī-pervā imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 4). [āteş-i hicre, -e]*

āteş-i ʿışḳ [6] *Aşk ateşi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ezelden **āteş-i ʿışḳuñ** ḳılupdur ṭıynetüm taḫmīr / Kemendüñe olupdur anuñ içün murġ-ı dil naḫcīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 1). [āteş-i ʿışḳuñ, -un]*

āteş-i ʿışḳ-ı dildār [1] *Sevgilinin aşkının ateşi.*

Dil tenūrında yanar **āteş-i ʿışḳ-ı dildār** / Gözyaşın ḳaynadur ol āteş ile ʿāşıḳ-ı zār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 1). [āteş-i ʿışḳ-ı dildār,]*

āteş-i ʿışḳ-ı Ḫudā [1] *Allah aşkının ateşi .*

Dil tenūrında yanar çün **āteş-i ʿışḳ-ı Ḫudā** / Rabbenā yessirlenā mimmā yekūnu bi'r-recā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 1). [āteş-i ʿışḳ-ı ḫudā,]*

āteş-i ʿışḳ [1] *Aşk ateşi.*

Āteş-i ʿışḳuñ uraldan sīne-i mecrūḥa dāġ / Dūstum iki cihāndan cān ü dil ḳıldı ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 1). [āteş-i ʿışḳuñ, -un]*

āteşīn olmak [1] *Ateşli, coşkun olmak.*

Yā Rab ne **āteşīn olur** imiş firāḳ odı / Gösterme anı kimseye luṭf eyle ey ṣamed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 3). [āteşīn olur, -ur]*

āteş ü āb [1] *Su ve ateş.*

Maʿrifet ṭılsımını açmaġı dānāyı gözet / **Āteş ü āb** gelüp cemʿ olımaz bir demde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 2). [āteş ü āb,]*

ʿātıfet [1] *Karşılık beklemeden yapılan iyilik, iyilikseverlik, ihsan.*

ʿAṭıfet bezminde gördüm ḫ∨ān-ı vaṣlüñ niʿmetin / Cūd u iḥsānuñdan olmış behre-ver bir nice cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 2). [ʿaṭıfet,]*

ʿāṭıl bāṭıl eylemek [1] *Boş, faydasız, esassız görmek.*

Ṣunʿını göreli ṣunʿında anuñ ṣubḥ u mesā / Meh ü mihrin ḳamunuñ eyledüm ʿāṭıl bāṭıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 2). [ʿāṭıl bāṭıl eyledüm, -dü , -m]*

atılmak [1] *Hücum etmek, bir şeye girişmek.*

Miyān-ı ʿarṣa-i ḳudretde miḥnet mancılıgıyla / **Atıldıḳda** ebed berd-i selām oldı aña nārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 4). [atıldıḳda, -dık, -da]*

ʿaṭiyye [1] *Hediye.*

 Bir **ʿaṭiyyedür** Ḫudādan bende-i ẕi'd-devlete / Neydügin añlar ḥabībüm ehl-i ʿirfān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 2). [ʿaṭiyyedür, -dür]*

atḳiyā [1] *Takvâ sahipleri .*

Ey cemāl-i dil-sitānuñ ʿışḳına pā-māldür / Enbiyā vü evliyā vü aṣfiyā vü **atḳiyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 2). [atḳiyā,]*

atmak [6] *Atmak.*

Şerḥe gelmez bu vücuduñ baḥrı bī-pāyāndur / Ḫātemüñ deryāya **atma** cehd ḳıl ḳalmaya ṣu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 3). [atma, -ma]*

Müberrādur muʿarrādur cihān u cānı terk itmiş / **Atupdur** cismini oda yanupdur hem çü pervāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 3). [atupdur, -up, -dur]*

ʿAmelde ʿömr vefāsın ḳayurma kāmil iseñ / Bu ḥutı ḥayy idüben ölmedin **at** ʿummāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 4). [at,]*

II Ok atmak.

Yed-i mü'eyyed ile aldı ḳabża-i ḥükme / Ḳader oḳını **atar** her ṭarafda ḳavs-ı ḳażā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 2). [atar, -ar]*

Atdı avcından çü bir müşt-i türāb / Şındı aʿdā ḳalmadı ḳalbinde tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 1). [atdı, -dı]*

II Can atmak, çok heveslenmek

Muḳaddem olımaz muḳdim meded irmezse ḥażretden / Bu yolda cānı **atupdur** nice mest ü nice ayıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 2). [atupdur, -up, -dur]*

aṭlas [1] *İpekli kumaş.*

Ḫvār baḳma şāhlar vardur ki taḫt-ı ḳubbede / Kimi **aṭlas** pūşlardur kimisi daḫı palāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 3). [aṭlas,]*

aṭşān [3] *Susamış.*

Murādī yümn-i himmetde Muḥammed mīmi serçeşmeñ / Ḳamu ʿ**aṭşānı** ḳandurduñ dehānuñ ġaymı māṭardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 5). [ʿaṭşānı, -ı]*

Sen Muḥammed ḳadrini **aṭşān** iken mi añladuñ / Olduġı dem parmaġı nāşire-i āb-ı zülāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 4). [aṭşān,]*

ʿAṭaş ne fā'ide kim ola mā-i emlaḥdan / Ḥarāret-i cigerīden gerek durur **ʿaṭşān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 4). [ʿaṭşān,]*

aṭyeb [1] *En güzel.*

Muḳarnas ṭaḳ u **aṭyebdür** tebāyiʿ / Ve kem min ḳā'ilin ḳavlen ḫayālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 73, Beyit 3). [aṭyebdür, -dür]*

aṭyeb olmak [1] *En güzel olmak.*

Aṭyeb ol ey cān-ı men çün verd-i tāze dem-be-dem / Bil rumūz-ı ḫilḳatüñde ṭayyibātuñ evvelin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 4). [aṭyeb ol,]*

āvāda [1] *Bütünüyle, tamamıyla, adamakıllı.*

İster iseñ bulmaġa ʿayn-ı hüviyyet sırrını / Gel Murāduñ manṭıḳından diñle gel **āvāda** hu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 5). [āvāda, -da]*

ʿavālim [19] *Âlemler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿ**Avālim** gerçi seyrānum ḫabībümdür muḥibbü'l-vaḳt / Ḥużūra çekdi izʿānum ḫabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 1). [ʿavālim,]*

ʿavālim revzeni [1] *Dünyaların pencereleri.*

Ey Murādī ḳıl naẓar çün manẓaruñdur her vücūd / ʿAyn-ı feyżüñde küşādedür **ʿavālim revzeni** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 5). [ʿavālim revzeni,]*

āvāre [5] *Perişan, derbeder, zavallı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dil derd-i yāre düşdi bir çāre var mı yā Rab / Bir ben gibi cihānda **āvāre** var mı yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 1). [āvāre,]*

āvāre dil [1] *Perişan gönül.*

Āb u āteşden müberrā oldı bu **āvāre dil** / Bu ʿacebdür yine āb içinde āteşle yanar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 4). [āvāre dil,]*

āvāre eylemek [1] *Perişan olmak, başıboş olmak.*

Beni aġlatma senüñ ḫüsn ü cemālüñ ḫaḳḳı / Cāy-ı ḥasretde bizi **eyleme** gel **āvāre** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 3). [āvāre eyleme, -me]*

āvāre ḳalmak [1] *Bir başına, çaresiz kalmak.*

Murādī **ḳaldı āvāre** olur mı derde bir çāre / Baña bu derd ü bu miḥnet nedendür bilmezem bilsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 5). [āvāre ḳaldı, -dı]*

āvāre olmak [2] *Şaşkın, sersemlemiş olmak; aşikar bir işin farkına varamayacak halde olmak.*

ʿAyb ḳılmañ eger **āvāre olam** çün Mecnūn / Ḳande kim baḳsa gözüm ol ṣaçı leylī görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 4). [āvāre olam, --am]*

Yār eylese bir çāre dil olmasa āvāre / Yār olsa hemān yāre ʿizzet nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 4). [āvāre olmasa, -ma, -sa]*

āvāz [5] *Ses, sada. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Fe'dḫulūhā ḫālidīn **āvāzesin** gūş eyleyen / Dāḫil olup her elemden buldı anlar ʿāfiyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 3). [āvāzesin, -sin]*

āvāze eylemek [1] *Seslenmek.*

Āṣiyānını bulmaġ içün ol / Derd ile dā'im **eyler āvāze** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 2). [āvāze eyler, -r]*

āvāze-i maḥabbet [1] *Muhabbetin sesi.*

Āvāze-i maḥabbet eṭrāfı ḳıldı memlū / Bu ʿışḳ ile semāʿa geldi cihānda ẕerrāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 2). [āvāze-i maḥabbet,]*

āvāze ol [1] *Sesin, bir konu hakkındaki konuşmanın, dillerde olması; herkesin o konuda konuşması.*

Cemālüñ revnaḳıdur ʿālemi cānā ḳılan tāze / Senüñ ḫüsnüñ **olupdur** maşrıḳ u maġribde **āvāze** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 1). [āvāze olupdur, -up, -dur]*

āvāz-ı bülend [1] *Yüksek ses.*

Bād-ı bürhān istedükce virdi **āvāz-ı bülend** / Baş ṣalup ḳıldı tesbīḥini itġān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 6). [āvāz-ı bülend,]*

āvāz-ı şūr itmek [1] *Sûr sesinin çalması, kıyametin kopması.*

ʿĀrlanma gel Murādīnüñ kelāmın gūş ḳıl / Añsuzın bir gün raḥīl içün **ider āvāz-ı şūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 6). [āvāz-ı şūr ider, -er]*

avc [1] *Avuç.*

Atdı **avcından** çü bir müşt-i türāb / Şındı aʿdā ḳalmadı ḳalbinde tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 1). [avcından, -ın, -dan]*

ʿ**avdet olmak [1]** *Geri gelme, dönme, dönüş.*

Murādī eylemişdür ʿarż-ı ḥikmet / Velīkin ʿ**avdet oldı** kār-ı müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 843, Beyit 5). [ʿavdet oldı, -dı]*

āviẖte-i fikr-i me'āl ḳılmak [*Anlamın, meydana gelen şeyin düşüncesinin asılı kalması. II Düşüncenin oluşması.*

Revzen-i ehl-i başīretdür cihān ārāyişi / Her birisin **ḳıldılar āviẖte-i fikr-i me'āl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 3). [āviẖte-i fikr-i meʿāl ḳıldılar, -dı, -lar]*

'avn [10] *Yardım, imdat. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿ**Avnı** ẕahīr olalı dil ü cāna her nefes / Cümle cihāt oldı mehābetle muḳtedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 2). [ʿavnı,]*

'avn eylemek [1] *Yardım etmek.*

Ẕākir-i hū ol yüri dem-be-dem iḳrār ile / **Eyleye 'avnı** Murād pes saña her bār hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 5). ['avnı eyleye, -(y)e]*

'avn-ı bād-ı himem [1] *Himmet rüzgarının yardımı.*

'Avn-ı bād-ı himem ile ider ol ṭayy-ı mekān / Olmadı bu yürüyişde kesel olup kāhil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 3). ['avn-ı bād-ı himem,]*

ʿ**avn-i Bārī [2]** *Allah'ın yardımı.*

ʿ**Avn-ı Bārī** anda oldı her nefes / Bunı şārih āyet-i āyet-i ümmü'l-kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 3). [ʿavn-ı bārī,]*

Cāhil olur mı Murādī şu kim / ʿ**Avn-ı Bārī** ile muʿallemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 531, Beyit 5). [ʿavn-ı bārī,]*

'avn-i başar olmak [1] *Her şeyi gören Allah'ın yardımının olması.*

Çün **'avn-i başar oldı** bize bizdedür elṭāf / Oldur bizi gözleyici aġ ile ḳarada *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1412, Beyit 2). ['avn-i başar oldı, -dı]*

ʿ**avn-i dūr-bīn [1]** *Uzağı görmeye yardım eden.*

Rūḥdur ʿālemlere bi'llāh ʿ**avn-ı dūr-bīn** / ʿAynümi billāh oldur baña eshel gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 4). [ʿavn-ı dūr-bīn,]*

'avn-i ġufrānī [1] *Bağışlayan Allah'ın yardımı.*

Necāt oldı taḥiyyāta sebeb aṣlında bi'l-esbāb / Anuñ içün sebebdür bu sebebden **'avn-ı ġufrānī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 3). ['avn-ı ġufrānī,]*

'avn-i Ḫaḳ [1] *Allah'ın yardımı.*

'Avn-ı Ḫaḳdur dil-i āgāhumuzı şād ḳılan / Ḳomayup ġamdan eser ġuṣṣadan āzād ḳılan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 1). ['avn-ı ḥaḳdur, -dur]*

'avn-i Ḫudā [1] *Allah'ın yardımı.*

Sensin Murādī çün kim iki cihāna mih-ter / **'Avn-ı Ḫudādur** el-ḥaḳ pāk eyleyen ẕelelden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 5). ['avn-ı ḫudādur, -dur]*

'avn-i luṭf-ı yār [1] *Sevgilinin iyiliğinin yardımı.*

Vuṣlat-ı dildārdadur her ne leẕẕet var ise / **'Avn-ı luṭf-ı yārdedur** her ne devlet var ise *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 1). ['avn-ı luṭf-ı yārdedur, -de, -dur]*

'avn-ı luṭf-ı yezdānī [1] *Allah'ın lütfu ve yardımı.*

İʿāde eyledüm çün kim irişdi faẕl-ı sübḥānī / Yaḳīnen añladum kim irdi **'avn-ı luṭf-ı Yezdānī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 1). [ʿavn-ı luṭf-ı yezdānī,]*

ʿ**avn-ı Murād [1]** *III Murat'ın yardımı.*

Geldi ol niyyete çün ʿ**avn-ı Murād** ile ʿuyūn / Ādem añla bu cihānı daḫı ʿālem ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 5). [ʿavn-ı murād,]*

ʿ**avn-ı yār [2]** *Sevgilinin yardımı.*

ʿ**Avn-ı yār** ile ziyān itmedi kesret baña hiç / Melā-ı kesrete baḳsam baña vaḥdet görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 2). [ʿavn-ı yār,]*

Buldı çün kim ʿ**avn-i yāri** yāri ḳıldı ʿavn-ı yār / Ḫayberüñ bābını ḳalʿ itdi bu resme ḥaydarum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 4). [ʿavn-i yāri, -i]*

ʿ**avn-ı yār ḳılmak [1]** *Sevgilinin yardım etmesi.*

Buldı çün kim ʿavn-i yāri yāri **ḳıldı** ʿ**avn-ı yār** / Ḫayberüñ bābını ḳalʿ itdi bu resme ḥaydarum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 4). [ʿavn-ı yār ḳıldı, -dı]*

avunmak [2] *Avunmak, teselli bulmak.*

Avunmaduñ ne deñlü saña virdiler niʿām / **Avunduran** nedür bilürem ey nihān seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 3). [avunduran, -dur, -an]*

Avunmaduñ ne deñlü saña virdiler niʿām / Avunduran nedür bilürem ey nihān seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 3). [avunmaduñ, -ma, -du, -n]*

avutmak [1] *Bir kimsenin acısını veya sıkıntısını yatıştırmak, teselli etmek.*

Çün kim cihāna geldüm ben ḳılmadum ferāmūş / Gerçi beni **avutdı** her yirde ḳīl ü ḳālüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 3). [avutdı, -dı]*

ay [2] *Yaklaşık otuz günlük zaman parçası.*

Noḳṭayam pergār içinde devr iderler hep beni / Yıllar **aylardur** geçer bu māh u sāla beñzemez

(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 2). [aylardur, -lar, -dur]

Ṣāḥsārından ḳoparma ġonceyi ġafletle sen / Ṣolmayup tā kim devām üzre dura **ay** ile yıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 2). [ay,]*

ay [7] *Dünyanın uydusu, kamer.*

Ger müyesser ola görmek ben cemāl / Gökdeki **aya** virür sāyem żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 2). [aya, -a]*

Güneşden eẕher oldı żav-ı vechüñ / Żiyā virmek ile şems **aya** düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 3). [aya, -a]*

Ġurra-i mehde hilāl oldı görinen her **ay** / Dün ü gün oldı celāl ile cemāl içün ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 3). [ay,]*

Ālā-yı nāẕır-ı hey'et küşāde-çeşm olup gözle / Güneşden nice nūr olur ṭoḳındıġınca bedr **aya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 4). [aya, -a]*

Murāduñ sen bu güftārın eger fehm idesin ey dil / Ki ḫūrşīd-i cihān gibi virürsin sen żiyā **aya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 5). [aya, -a]*

Mekānı ṭarfetü'l-ʿayn içre aldı oldı pür-envār / Dücā ḳıldı anuñ nūrı żiyā-yı şems ile **ayı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 4). [ayı, -ı]*

II Sevgilinin yüzünün aydınlığı.

Meclis-i ʿışḳ içre gördüm ol yüzi bedr **ayı** çün / Sema-ı ġarrāsı muḳābil ḳıldı dīdārı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 4). [ayı, -ı]*

ay u yıl [1] *Ay ve yıl.*

Ḥubb-ı ḥabīb ile biz olduḳ ezel āşinā / Oldı ḥisāb-ı ebed geçmedi bir **ay u yıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 2). [ay u yıl,]*

aya [3] *Avuç içi, el.*

Ṭālib-i ʿömr-i leẕīẕi añladum bürhān ile / Mümkināt iẕhārına açdum bu ḳudret **ayasın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 2). [ayasın, -sı, -n]*

Bir naẕardur biñ naẕar yüz biñ naẕardur bir naẕar / Parmaġuñ yum lafẕatu'llāh oldı insān **ayasın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 3). [ayasın, -sı, -n]*

İki cihān ser-te-ser taḫt-ı ḥükūmetdedür / Ḳabża-i kudretde ol içse eger **ayasın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 2). [ayasın, -sı, -n]*

ayā [1] *Acaba.*

ʿIşḳ sırrın ne bilürsin sen **āyā** murġ-i seḥer / ʿIşḳ oldur yaḳasın ḳalbüñi sen ḳālıbla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1342, Beyit 4). [āyā,]*

ayaḳ [10] *Ayak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ayaġı ṭaşra başuben edebden itme ḫurūc / Ne deñlü aḳreb ola gözle müntehā-yı edeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 2). [ayaġı, -ı]*

ayaġa ḳaldurmak [1] *Ayağa kaldırmak II Yardım etmek .*

Dest-i luṭfuñla elüm al **ayaġa ḳaldur** beni / Çün keremdür saña ḳānūn eylegil ḥāṣıl şifā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 3). [ayaġa ḳaldur,]*

ayaġı ṭopraġı [1] *Ayağın toprağı, tozu, ayağın bastığı toprak, yer. Birisine karşı alçalmak, sevgide son dereceyi aşmak anlamlarında kullanılagelen tabirlerdendir. Tevazu ifadesi olarak kullanılır.*

Baḥr-ı ḥaḳḳānīde her kim ki şināverlik ide / **Ayaġı ṭopraġını** sürme-i ebrār didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 4). [ayaġı ṭopraġını, -(n)ı]*

ayaġı tozı [1] *Ayağının tozu.*

Şol kimse ki dermāna ire derdüñ içinde / **Ayaġı tozın** cümleye derman iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 4). [ayaġı tozın, -n]*

ayaḳ ayaḳ [2] *Adım adım.*

Çün süllem-i hidāyet ile kāḫ-ı ʿizzete / Çıḳdum **ayaġ ayaḳ** ʿaceb aʿlā gelüp geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 2). [ayaġ ayaḳ,]*

II Yavaş yavaş.

Ey Murādī hele feyyāżda buḫl olmadı çün / Arada **ayaḳ ayaḳ** ʿarż olunan pāye nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 5). [ayaḳ ayaḳ,]*

ayaḳ başmak [2] *Bir yere varmak, ulaşmak.*

Segān-ı kūyun **ayaḳ başduġı** yire viren būse / Ḳılupdur pādişāhum zīr ile bālādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 3). [ayaḳ başduġı, -dug, -ı]*

Çerḫ devvār olmasa şāyet eger / Şems-i neyyir añа **başmazdı ayaġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 4). [ayaġ başmazdı, -maz, -dı]*

ayaḳda ḳalmamak [1] *İşleri kötü gitmesine rağmen yıkılmamak,çökmemek, mücadeleyi elden bırakmamak.*

Merd iseñ merdāne ol **ḳalma ayaḳda** sen daḫı / Bu Murāduñ mantıḳından diñlegil şerḥ u beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 5). [ayaḳda ḳalma,]*

ayaḳ-daş olmak [1] *Yol arkadaşı, yoldaş olmak.*

İki ʿālemde ey dil saña sır-daş olmadı kimse / Senüñle rāha varmaḳda **ayaḳ-daş olmadı** kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 1). [ayaḳ-daş olmadı, -ma, -dı]*

ayaḳ ile çıḳmak [1] *Ayakla çıkmak. II Nefsin başı, iradeyi ele geçirmesi.*

Şaḳın özüñi özüñden özüñ özüñe ʿadū / **Çıḳup ayaḳ ile** başdan ṭayandılar nice pāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 4). [ayaḳ ile çıḳup, -up]*

ayaḳlar altında ḳoymak [1] (Deyim) *Hor, zavallı duruma düşmek.*

Kimisin **ayaḳlar altında ḳoyup** pā-māl ider / Kimisini ḳara yirden elin alup ḳaldurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 4). [ayaḳlar altında ḳoyup, -up]*

ʿ**ayān [49]** *Belli, açık, âşikâr. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nīl-i ekberden bugün pes nīl-i aṣġardur ʿ**ayān** / Ḳıl tecessüs aṣġar u ekberde ṣubḥ ile mesā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 4). [ʿayān,]*

ʿ**ayāna gelmek [1]** *Belirmek, ortaya çıkmak.*

Şerḥe gelüp oldı bes ʿālem-i kevn ü mekān / **Geldi** ʿ**ayāna** beyān oldı ʿayān muṭṭaliʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 2). [ʿayāna geldi, -di]*

ʿ**ayān eylemek [7]** *Ortaya koymak, âşikâr etmek. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mānīʿ-i memnūʿdan menʿ ile ger menʿ olasın / Saña pes elṭāfını eyler ʿayān ḳıl iktirās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 3). [ʿayān eyler, -r]*

ʻayān-ı bā-beyān [1] *Açıklanan, dile gelen görünürlük.*

Nihān olmañ ne mümkindür **ʻayān-ı bā-beyānuñ** āh / Fe-emmā vech-i kübrādur misāl olmaz misālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 3). [ʻayān-ı bā-beyānuñ, -un]*

ʿ**ayān-ı bā-nihān olmak [2]** *Gizliliğin ayan, görünür oluşu.*

Nihān-ı bā-ʿayān ile ʿ**ayān-ı bā-nihān olmış** / Murādı dilberüñ ʿarż ide cāy-ı müntehādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 2). [ʿayān-ı bā-nihān olmış, -mış]*

Nihān-ı bā-ʿayān ile ʿ**ayān-ı bā-nihān olmış** / Murādı dilberüñ ʿarż ide cāy-ı müntehādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 2). [ʿayān-ı bā-nihān olmış, -mış]*

ʿ**ayān-ı bī-ʿayān olmak [3]** *Görünmeden, aşikar olmadan bilinir olmak.*

Çü rāzum sırrını bildi ʿ**ayān-ı bī-ʿayān oldı** / ʿIyānını muḥīṭ oldı nihān oldı ʿayānīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 4). [ʿayān-ı bī-ʿayān oldı, -dı]*

Nihān-ı bī-nihān el-ḥaḳ **ʻayān-ı bī-ʻayān olmış** / Murādīnüñ żamīrinden ider feyeżān ālāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 5). [ʻayān-ı bī-ʻayān olmış, -mış]*

Nihān-ı bī- nihān el-ḥaḳ **ʻayān-ı bī-ʻayān olmış** / Murādīnüñ żamīrinde ider feyeżān ālāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 5). [ʻayān-ı bī-ʻayān olmış, -mış]*

ʿ**ayān-ı bī-beyān [2]** *Dile gelmeyen, anlatılamayan açıklık, aşikârlık.*

Çün ʿ**ayān-ı bī-beyānından** beyānumdur gelen / Her ne kim dünyāda gelmişdür ʿayānumdur gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 1). [ʿayān-ı bī-beyānından, -ın, -dan]*

Ẕāt-ı aḫfādur nişānı çün başīret ehlinüñ / Pes **ʻayān-ı bī-beyānīdür** yine ġam-ḫvāresi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 2). [ʻayān-ı bī-beyānīdür, -dür]*

ʻayān-ı māverā olmak [1] *Görülen âlemin ötesinin âşikâr olması. II Kalp gözünün açılması.*

Ḳalb-i tābān içre olmışdur ʿayān-ı māverā / Ey verāsın işitenler Ḥaḳḳa eyleñ ilticā *(Murâdî Dîvânı, Müfret 14, Beyit 1). [ʻayān-ı māverā olmışdur, -mış, -dur]*

ʿ**ayānī [3]** *Açık, belli.*

Çü rāzum sırrını bildi ʿayān-ı bī-ʿayān oldı / ʿIyānını muḥīṭ oldı nihān oldı ʿ**ayānīden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 4). [ʿayānīden, -den]*

Ġayb-ı ʿaynından gelüp ʿayn ile ʿaynı şād ider / ʿĀlem-i ʿayne'l-yaḳīne bir ʿ**ayānīdür** gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 4). [ʿayānīdür, -dür]*

Tāb uraldan ʿaks-i nūr-ı vechüñ ey sırr-ı nihān / Sen nihānīden **ʻayānīler** ʿayān oldı ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 1). [ʻayānīler, -ler]*

ʿ**ayān ile nihan [2]** *Açık ile gizli.*

Sen Murādīden ʿ**ayān ile nihānı** añlama / Gel ʿayān ile nihānum gözle var ise baṣar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 5). [ʿayān ile nihānı, -ı]*

Sen Murādīden ʿayān ile nihānı añlama / Gel ʿ**ayān ile nihānum** gözle var ise baṣar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 5). [ʿayān ile nihānum, -um]*

ʻayānī mī-küned cühhāl-i bī-bāk [1] *Korkusuz cahiller kendilerini gösteriyorlar.*

ʻAyānī mī-küned cühhāl-i bī-bāk / Beyāneş rā-nemī dānem süriş-i ḫāk *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 8, Beyit 4). [ʻayānī mī-küned cühhāl-i bī-bāk,]*

ʿ**ayān itmek [5]** *Göstermek, açıklamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī ser virüp sırrı ʿ**ayān itme** ṣaḳın / Kāṣif olma ḳıl ḥaẕer zinhār ḳılma keşf-i rāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 5). [ʿayān itme, -me]*

ʻayān ḳılmak [2] *Açıklamak, ortaya koymak, âşikâr etmek.*

Ḫiṭāb idüp didi kim ey Murādī iste feyżüñden / Mesā'il mübhemin bir bir hemān **ḳılsun** ʿ**ayān** el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 5). [ʿayān ḳılsun, -sun]*

Ey Murādī çü saña her işi Ḥaḳ **ḳıldı ʻayān** / Kim ola mānīʻ ola anı ki muḫtār ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 5). [ʿayān ḳıldı, -dı]*

ʿ**ayān olmak [36]** *Açık, aşikar, gözle görünür olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dümūʿ-ı ʿaynın aḳıtdı semā çün ṭurdı arż üzre / Gelüp şevḳe ʿ**ayān oldı** ne kim var kendüde iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 2). [ʿayān oldı, -dı]*

ʿayān ü nihan [1] *Açık ve gizli. II Her şey; masiva.*

Almaduñ ʿayna cümle **ʿayān ü nihānı** sen / ʿAyn ile Ḥaḳ idüp durur ey dil ʿayān seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 4). [ʿayān ü nihānı, -ı]*

ʿ**ayān [2]** *Gözler.*

Müheyyādur ʿ**ayāna** fi'l-ḳıyāma / Anuñ çün oldı defter üzre ḥāsib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 4). [ʿayāna, -a]*

ʿIyān olalı vücūdum vücūda bürhānum / Nihān olalı ʿ**ayānumdadur** yine bu sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 2). [ʿayānumdadur, -um, -da, -dur]*

aʿ**yān [3]** *İleri gelenler.*

Ey Murādī çü sözüñ oldı senüñ ġayb-ı lisān / Bunı fehm eylemek **a**ʿ**yāne** igen müşkil olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 5). [aʿyāne, -a]*

Muḫteliṭ olmaġıl **a'yān** ile ger efḳar ile / Ḥürmeti ister iseñ yaḫşı dile ʿuzletden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 3). [a'yān,]*

ʿİşveyle ḳıldı cümleten **a'yāna** ʿayn-ı ḥāl / Bir kimse irmedi bu şecerden budaġuma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 2). [a'yāna, -a] (Kelimenin "gözler" anlamı da değerlendirilmeli)*

āyāt [8] *1.Ayetler, nişaneler.*

Vaḥdet ḫazīnesinden her kim ki aldı gevher / Āyāt-ı ʿışḳ oḳudı **āyāta** irdi el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 2). [āyāta, -a]*

Pür-āyet olupdur tek baḳsam ḳamu **āyāta** / Her ne ki gelür ʿayna görindi baña el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 2). [āyāta, -a]*

Ẕevḳ eyledigüñ gördigüñ **āyāt** Ḥaḳ içün / ʿIşḳ ile gehī eyledigüñ āhı severseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 4). [āyāt,]*

Gel Murādīnüñ kelāmın bulduñ ise sen leẕīẕ / Her ne deñlü kim dilerseñ şerḥ ide **āyātdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 5). [āyātdan, -dan]*

ʿĀrif-i küll-i rumūza şormışam **āyātdan** / Didi olmışdur şüyūʿı nefy ile isbātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 1). [āyātdan, -dan]*

Muṣarraḥ yazılmış yine beyyināt / Gel **āyātı** gör kim odur ḳāṭıʿat *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 34, Beyit 1). [āyātı, -ı]*

2. Kur'an surelerini oluşturan kısımlardan her biri, ayetler.

Çü ṣubḥ-ı ṣādıḳı gördüm ki maḥv ider ẓulümāt / Oḳurdı Fāliḳu'l-ışbāḥ ile nice **āyāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 1). [āyāt,]*

Felāḥ ü fevzi isterseñ göñülde sırrı isterseñ / Muṭīʿ olġıl ne kim emr eyledi tenzīl ü **āyāta** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 2). [āyāta, -a]*

āyāt-ı 'ayn-ı lafẓ [1] *Sözün kendisinin ayetleri. II Kur'an ayetleri.*

Āyāt-ı 'ayn-ı lafẓı nāmūs-ı ekbere ṣor / Bī-ṣavt u bī-ḥurūfı gel añla cān ü dilden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 4). [āyāt-ı 'ayn-ı lafẓı, -ı]*

āyāt-ı fetḥ [1] *Fetih âyetleri. Kur'an'ın kırk sekizinci suresi olan Fetih suresinin âyetleri.*

Āyāt-ı fetḥ ezberledüm ki ṣubḥ-ı ṣādıḳdur bu gün / Aṣl-ı müsebbebdür viren ʿöẕr itmezüz esbābda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 2). [āyāt-ı fetḥ,]*

āyāt-ı ḥakīm [1] *Allah'ın ayetleri.*

Maḫż-ı ḥikmetden hüveydādur bu **āyāt-ı ḥakīm** / Arada bir nesne oldı murġ-ı mā vü mār u mūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 3). [āyāt-ı ḥakīm,]*

āyāt-ı ʿ**ışḳ [1]** *Aşk ayetleri.*

Vaḥdet ḫazīnesinden her kim ki aldı gevher / **Āyāt-ı** ʿ**ışḳ** oḳudı āyāta irdi el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 2). [āyāt-ı ʿışḳ,]*

āyāt-ı ḳalb [1] *Gönül âyeti, gönülde olan âyet, iz, eser.*

'Ulūm-ı ẓāhire bāṭın yine bu bāṭına ẓāhir / Ẓuhūr-ı 'Alleme'l-esmā benüm **āyāt-ı ḳalbümde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 2). [āyāt-ı ḳalbümde, -üm, -de]*

āyāt-ı kübrā [2] *En büyük ayetler.*

Ben inanmışam saña **āyāt-ı kübrā** ḥaḳḳ'içün / Mü'minem her ḳavl ü kāruña sen īmān iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 2). [āyāt-ı kübrā,]*

Ey varaḳdan naḳl iden **āyāt-ı kübrā** ḥarfini / Levḥ-i maḥfūẓa naẓar ḳıl tā ʿayān ola delīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 3). [āyāt-ı kübrā,]*

āyāt-ı ṣubḥ [1] *Sabah ayeti, izi, belirtileri.*

Āyāt-ı ṣubḥ içinde oldı ḳamer münevver / Leylī-i ed'ac içre seyyāredür icāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 2). [āyāt-ı ṣubḥ,]*

ʿ**ayb [5]** *Ayıp, kusur, hata. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Görme şaḳın özüñi baḳma kişi ʿ**aybına** / Ḫāk ile berāber o ḳadrüñ ola tā aʿlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 3). [ʿaybına, -ı, -(n)a]*

ʿ**ayb eylemek [4]** *Kınamak, ayıplamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mest-i lā-yaʿḳıl gezersek zāhidā ʿ**ayb eyleme** / Tā belī bezminden açıḳdur bizüm mey-ḫānemüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 2). [ʿayb eyleme, -me]*

‘ayb-ı ‘ayn [1] *Kusurlu, noksan gören göz.*

Añladum ‘ilm-i ḥaḳīḳümde bu inşā şuverin / **‘Ayb-ı ‘aynum** gözedürven yine bu inşādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 2). [ʿayb-ı ‘aynum, -um]*

ʿ**ayb-ı hüviyyet [1]** *Kimliği, aslı ayıplı, kusurlu.*

ʿ**Ayb-ı hüviyyetde** çün oldı zamān muṭṭaliʿ / Vāḳıf-ı esrār olup oldı nihān muṭṭaliʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 1). [ʿayb-ı hüviyyetde, -de]*

ʿ**ayb itmek [5]** *Ayıplamak, kınamak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sünbüle ḳarşu ger aġlar isem ʿ**ayb itme** baña / Baḳduġumca aña ol zülfi muṭarrā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 3). [ʿayb itme, -me]*

ʿ**ayb ḳılmak [3]** *Ayıplamak.*

Bu gözüm māh-ı nev gördükçe **ḳılmañ** ʿ**ayb** aġlarsa / Anuñ aġladuġı oldur ki bir ḳaşı hilāl ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 4). [ʿayb ḳılmañ, -ma, -n]*

Bu Murāda ʿ**ayb ḳılmañ** ger ide divānelik / ʿIşḳ-ı yār idüpdür anı tār ü mār ü tār ü mār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 5). [ʿayb ḳılmañ, -ma, -n]*

ʿ**Ayb ḳılmañ** eger āvāre olam çün Mecnūn / Ḳande kim baḳsa gözüm ol şaçı leylī görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 4). [ʿayb ḳılmañ, -ma, -n]*

ʿ**ayb olmak [1]** *Ayıp olmak, utandıracak bir halin oluşması.*

Şormaḳ ʿ**ayb olmasun** ey dilber-i şīrīn-ḥarekāt / Leblerüñ laʿl-i Bedeḫşān mı yaḫūd āb-ı ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 1). [ʿayb olmasun, -ma, -sun]*

aydına çıḳmak [1] *Aydınlığa çıkmak.*

Maḳṣūd-ı ezel nedür gel añla / **Çıḳ aydına** ḳalmaġıl dücāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1434, Beyit 4). [aydına çıḳ,]*

aydın itmek [2] *Aydınlatmak, nurlandırmak.*

Gel berü baş u cānı vir var ise ʿışḳa ṭāḳatüñ / **Aydın iden** derūnını olmadı ol dücā dücā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 3). [aydın iden, -en]*

Dünyā karañudur güzelüm sensizin baña / **Aydın iden** anı baña sen āfitābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 3). [aydın iden, -en]*

āye [1] *Kimsenin inkâr edemeyeceği alâmet, işâret, nişan.*

Sāʿat olmasa yaḳīn olmaz idi şaḳḳ-ı ḳamer / Oldı çün var idi anuñ barmaġında **āyesi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 4). [āyesi, -s, -i]*

āyende [2] *Gelen, gelici.*

Beyān-ı sırr-ı mā-evḥā hevādan olmadı ḳaṭ‘a / Egerçi ḳavl-i bī-ḥadde revende ile **āyende** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 2). [āyende,]*

‘Ayn-ı ḳader egerçi taġyire ḳābil olmaz / Līkin ḳażā-yı ḥükmüñ **āyende** bir bahāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 2). [āyende,]*

āyet [22] *Kur'anın müstakil mânâ ifade eden her cümlesi. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rabbi enzilnī duʿāsıyla duʿāsın isteyen / **Āyetin** münzelde buldı eyledi ol dem ḳuʿūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 4). [āyetin, -in]*

āyet-i ‘arş [1] *Göklerin (göğün en yüksek tabakası) ayeti. II Mülk Suresi'ne telmih.*

Āyet-i ekber olsa dil **āyet-i ‘arş** kürs olur / Cān ile bendesi olan cehd ide mi ḳıtāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 4). [āyet-i ‘arş,]*

āyet-i āyet-i ümmü’l-kitāb [1] *Kitapların anasının ayeti [Sana Kitab’ı indiren odur. Onda Kitab’ın temeli olan kesin anlamlı ayetler vardır (3/ Āli İmrān 7; 13/Rad 39)] nin âyeti.*

ʿAvn-ı Bārī anda oldı her nefes / Bunı şārih **āyet-i āyet-i ümmü’l-kitāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 3). [āyet-i āyet-i ümmü’l-kitāb,]*

āyet-i büşrā [1] *Müjdeleyen ayet.*

Āyet-i kübrā virür ʿālemlere neşv ü nemā / **Āyet-i büşrā** ile ins ile cinn eyler maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 4). [āyet-i büşrā,]*

āyet-i ekber olmak [1] *(Allah'ın kudretini gösteren) ulu ayet.*

Āyet-i ekber olsa dil āyet-i ʿarş kürs olur / Cān ile bendesi olan cehd ide mi ḳıtāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 4). [āyet-i ekber olsa, -sa]*

āyet-i Ḫudā [1] *Allah'ın âyeti.*

Muṣḥaf durur cemālüñ ey mihr-i rūḥ-efzā / Saṭr-ı ḳaşuñ nigārā bil **āyet-i Ḫudādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 4). [āyet-i ḫudādur, -dur]*

āyet-i inni ena’llāh [1] *"innî enallâhu rabbul âlemîn" Mânâsı: Şüphesiz ben alemlerin Rabbi olan Allah'ım. (Kasas Suresi/30.ayet).*

Āyet-i inni ena’llāh oldı münzel ʿāleme / Çeşm-i ʿayn ile anuñ dā’im temāşāsındayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 4). [āyet-i inni ena’llāh,]*

āyet-i kübrā [15] *Büyük ayet, mucize 83/3b 79/Naziat 20: Ve ona en büyük mucizeyi gösterdi. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Pes didi aña “Ḳāf” daḫı “Ḳur’ānun mecīdün” / “Ve’n-Necm”den didiler **āyet-i kübrā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 3). [āyet-i kübrā,]*

āyet-i kübrā olmak [2] *Büyük âyet. II Mucize olmak.*

Gel Murāduñ vuḳūfın it taḥṣīl / Olasın sen de **āyet-i kübrā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 6). [āyet-i kübrā olasın, -a, -sın]*

Murādī **āyet-i kübrā olupdur** bilen aʿlāyı / Ṣuña kim irişür büşrā geçer aʿla vü ednādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 5). [āyet-i kübrā olupdur, -up, -dur]*

āyet-i naṣrun min’allāh [1] *"Zafer Allah'tandır." (Saff, 61/13).*

Seyf-i ḳudret çün ṣalındı kesdi düşmen gerdenin / **Āyet-i naṣrun min’Allāh** indi her cā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 4). [āyet-i naṣrun min’allāh,]*

āyet-i Raḥmān [1] *Allah'ın ayeti.*

Cemāli **āyet-i Raḥmān** viṣāli derdüme dermān / Anı kim medḥ ide bile o bir luṭf-ı Ḫudā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 3). [āyet-i raḥmān,]*

āyet-i raḥmān-ı ʿışḳ olmak [1] *Allah'ın ayetinin aşkı olmak.*

Ber ü baḥrüñ ḥākimidür cüz’ ü küllüñ maḳdemi / Mā-ḥaṣal bil kim **olupdur āyet-i Raḥmān-ı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 4). [āyet-i raḥmān-ı ʿışḳ olupdur, -up, -dur]*

āyet-i ümmü’l-kitāb [2] *Kitapların anasının ayeti [Sana Kitab’ı indiren odur. Onda Kitab’ın temeli olan kesin anlamlı ayetler vardır (3/ Āli İmrān 7; 13/Rad 39)].*

Levḥ-i dilde çün yazıldı **āyet-i ümmü’l-kitāb”** / Her ḥurūfına virilmüşdür nice biñ biñ cevāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 1). [āyet-i ümmü’l-kitāb”,]*

Levḥ-i dile mesṭūr olalı **“āyet-i ümmü’l-kitāb”** / Fī-ʿilmihi āyātünā ʿan-sırrihi ihlāṣunā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 3). [“āyet-i ümmü’l-kitāb”,]*

āyet-i ʿunvān-ı kelām-ı ḳadīm [1] *Kur'an-ı Kerim kitabının âyeti.*

Bi’smi’llāhi’r-Raḥmāni’r-Raḥīm / **Āyet-i ʿunvān-ı kelām-ı ḳadīm** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 1). [āyet-i ʿunvān-ı kelām-ı ḳadīm,]*

āyet-i z̲ī’l-beşer [1] *İnsana dair olan izler, işaretler.*

Āyet-i z̲ī’l-beşer nedür ādem olan bilür anı / Ādem olanı ey beşer herkese nāfiʿ añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 3). [āyet-i z̲ī’l-beşer,]*

ayıḳ [6] *Aklı başında; kendinde ve bilinçli olan. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Lām elifden añladuñ mı ḥā vü mimüñ remzini / Her kim anı añar ise dimezem **ayıḳ** aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 4). [ayıḳ,]*

ayıḳ olmak [2] *Kendinde, bilinçli olmak.*

Bezm-i ʿışḳ-ı ezelīden nice dil **ayıḳ ola** / Bir ḳadeḥ cürʿası mest eyledi cānı cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 1). [ayıḳ ola, -a]*

Ben cürʿa-i nūş itmezem **olmaz** idüm **ayıḳ** / Ḳurtardı cihānuñ beni nefs ü żararından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 2). [ayıḳ olmaz, -maz]*

ayılmak [2] *Ayılmak, uyanmak.*

Ḥayāt-ı cāvidānumdur ḫumār-ı şevḳüñ ey dilber / Ebed **ayılmazam** ṣunduñ ezelde çünki peymāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 2). [ayılmazam, -maz, --am]*

ayırmak [18] *1.Ayırmak, ayrı düşürmek.*

Maḥabbetden beni **ayırma** yā Rab / Çü verd-i būstānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 19). [ayırma, -ma]*

Seni sevmekde şol ḥadde varupdur bu dil-i şeydā / Anı **ayırmaya** ger cümle ʿālem ḳılalar tedbīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 3). [ayırmaya, -ma, -(y)a]*

Pāy-ı ṣadāḳat dā’imā muḥkem olup sābit ola / **Ayırmaya** yirden seni her yaña dest olsa kemer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 4). [ayırmaya, -ma, -ya]*

Çün **ayırdı** felek bizi senden / Gele mi gözüme behişt ile ḥūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 2). [ayırdı, -dı]*

Yoḳdur beḳāsı çün kim bu çarḫ-ı nüh-ṭıbāḳuñ / Ḳalbüñ **ayırma** Ḥaḳdan ḫandān olam dir iseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 2). [ayırma, -ma]*

Temennā vaṣluñ olmışdur baña ey yār-i pinhānī / Murādum bu durur senden **ayırma** bu temennādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 3). [ayırma, -ma]*

Beni senden cüdā ḳılmaġa her kim eyleye tedbīr / **Ayır** ḳıymetlüden anı dilerven ben hemān senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 2). [ayır,]*

İlāhi senden **ayırma** dili senden beni senden / Şu māhī çıḳa deryādan anuñ ḫāli neye vara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 5). [ayırma, -ma]*

Yā ḥabiba’llah **ayırmaġıl** cemālüñden beni / Yā resula’llah ayırmaġıl cemālüñden beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 1). [ayırmaġıl, --ma, --ġıl]*

ā ḥabiba’llah ayırmaġıl cemālüñden beni / Yā resula’llah **ayırmaġıl** cemālüñden beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 1). [ayırmaġıl, --ma, --ġıl]*

Yā şefīʿe’l-müz̲nibīn ü yā delile’l-ʿācizīn / Yā resula’llah **ayırmaġıl** cemālüñden beni *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 2). [ayırmaġıl, --ma, --ġıl]

Luṭf ü iḥsān u mürüvvet eyle baña yā şefîʿ / Yā resula'llah **ayırmaġıl** cemālüñden beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 3). [ayırmaġıl, --ma, --ġıl]*

Saña erzānī olan ol sırr-ı vaḥdet ḥaḳḳı'çün / Yā resula'llah **ayırmaġıl** cemālüñden beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 4). [ayırmaġıl, --ma, --ġıl]*

Bu Murādī derdmendüñ derdine dermān idüp / Yā resula'llah **ayırmaġıl** cemālüñden beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 5). [ayırmaġıl, --ma, --ġıl]*

2. *Ayırt etmek; birkaç şeyi birbirinden ayıran niteliği anlamak, tefrik etmek.*

Ḥaḳḳ ile bāṭıluñdan **ayırduñ** ise kendüñ / Bil ḳıymetüñ bulınmaz degmede bu ḥaḳīḳat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 4). [ayırduñ, -du, -n]*

Ḥaḳḳı bāṭıldan **ayırmayınca** kendüm bilmedüm / Ben cemāline senüñle olmışam bīnā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 4). [ayırmayınca, -ma, -y, -ınca]*

Bir meḥekdür ẕikr-i Ḥaḳ kim feṭḥ ider müşkilleri / **Ayırur** her maʿdeni budur anuñ ḫāṣiyyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 3). [ayırur, -ur]*

II Ölüm.

Cān-ı şīrīnden nice şāh u gedāyı **ayırup** / Eylemişdür ḳara yir altında şāhum pāy-māl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 2). [ayırup, -up]*

āyin [2] *Merasim, tören.*

Göñül cemāline ḳarşu tutupdur āyine / Ḳodı çü **āyinini** bunda geldi āyīne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 1). [āyinini, -i, -n, -i]*

Göñül cemāline ḳarşu tutupdur āyine / Ḳodı çü āyinini bunda geldi **āyīne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 1). [āyīne, -e]*

āyine [61] *Ayna.*

Emvāc-ı yem ṭaġıldı çü her kūşeden yaña / Her ḳaṭresi bir **āyine** oldı cihān-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 1). [āyine,]*

Münḳaṭıʿ olmadı yine zen ṭuta merde **āyine** / İş bu durur her **āyine** oldılar iki reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 2). [āyine,]*

Tuṭar mir'āt-ı dilde çün cemāl ʿaksine **āyīne** / Beyān-ı beyyinātuñdan saña bürhān ider yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 2). [āyīne,]*

Līkin iden aña naẓar çeşmini eyleye ṣavāb / Āyineyi her **āyine** āyinedār gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 3). [āyine,]*

Līkin iden aña naẓar çeşmini eyleye ṣavāb / **Āyineyi** her āyine āyinedār gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 3). [āyineyi, -(y)i]*

Ẓamīr **āyinesine** gelen ḥaḳīḳīdür / Ḳonuldı dā'ire-i noḳṭadan bu żād-ı vülūc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 3). [āyinesine, -si, -(n)e]*

Ṭūṭī-yi cāna virür taʿlīm içün bir **āyine** / Anuñ içün ʿilmini ṣevḳ ile her an arturur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 3). [āyine,]*

Jeng-i ġayrıdan göñül **āyinesin** sil didi yār / Āyine bilmez misin sildükçe aʿlā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 2). [āyinesin, -si, -n]*

āb urdı cemāl **āyinede** berḳ-ı muṣavver / Bu ṣūret-i dil-keş yine rāz ile nihān-dār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 4). [āyinede, --de]*

Āyīnemüz cemāl-i ḥabībe naẓardadur / Her dem misālümüz yine rūy-i eserdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 1). [āyīnemüz, -müz]*

Cemāl **āyinesin** şāhid oldı çün kāşif / Lisān-ı ḳāli ḳoyup özge ḥāle rāġıbdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 3). [āyinesin, -si, -n]*

Görinür **āyīnede** ruḫ-sār-ı cānān yüz-be-yüz / Āşkāra görsem anı āh bir an yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 1). [āyīnede, --de]*

Āyine-i ʿiber-nümā oldı çü ḳalb-i ādemi / **Āyinede** cemālüñe ḳarşu durur cemālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 2). [āyinede, --de]*

Āyine çün göstere ruḫ-sārunuñ ʿaksin baña / Gelmez illā ʿaynuma her ne gelürse nūr imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 3). [āyine,]*

Gören rūy-i ḥabībi **āyinemde** / Bu vech ile naẓarda oldı ḳāniʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 3). [āyinemde, -m, -de]*

Murādī ʿayn-ı ḥaḳḳiyyetdedür maḥż-ı baṣar çün kim / Ṭutup elde cemāl **āyīnesini** rāha yüz tutduḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 5). [āyīnesini, -sini]*

Beni rūyında gördi **āyīne** / Didi olmış işüñ tamām el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 2). [āyīne,]*

Mir'āt-ı ġayba nāẓır olan seyr ider ʿuyūn / **Āyīnesin** ḳapar ḥaṭ ü ḫālüñ gören senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 3). [āyīnesin, -si, -n]*

Gördüm çü ʿaynumı iki ṣūretde bir miśāl / **Āyīne** gösterür nice yüzden nice cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 1). [āyīne,]*

Cemālüñ **āyinesini** naẓarda göstergil / Telaṭṭuf ile bu ḫüsnüñ eśerde göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 1). [āyinesini, -sini]*

ʿAyn-ı ḥaḳīḳate yine ʿayn ile nāẓır **āyine** / Cümle başīret ehline vāḥid olur ḳamu ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 2). [āyine,]*

ʿAyn-ı ḥaḳīḳate yine ʿayn ile nāẓır **āyine** / Cümle başīret ehline vāḥid ulu ḳamu ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 2). [āyine,]*

Nice nice bu vechüñe muḳābil oldı **āyīne** / Murādī ḫüsnüñi gördi ʿaceb dīdār imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 5). [āyīne,]*

Nice saḳy-ı ṣafādur kim ṣafā-yı pür-ṣafā sende / Muṣaffā olsa **āyīne** ʿayān olur ʿayānumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 2). [āyīne,]*

ʿAyn-ı vücūduñ gösterür mir'āt-ı dil **āyīnedür** / Dil ṣerḥini dilden dile gūş itme ġayr efsānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 2). [āyīnedür, -dür]*

Gösterür yār yüzin **āyinede** / Ḥikmet oldur ʿacebde **āyinede** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 1). [āyinede, -de]*

Lemʿanuñ ʿaksine evvel tutdı mir'āt ehl-i ʿışḳ / Tāb urdı ṣems-i enver ṣındı yandı **āyine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 2). [āyine,]*

Rūy-i dildāra naẓar ṣaldı gözüm **āyinede** / Oldı ġā'ib naẓarum ġā'ibedür **āyinede** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 1). [āyinede, --de]*

Rūy-i dildāra naẓar ṣaldı gözüm **āyinede** / Oldı ġā'ib naẓarum ġā'ibedür **āyinede** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 1). [āyinede, --de]*

Ey Murādī ikilik birlige yol virmez imiş / Baḳmaġa **āyineye** saña misālüñ perde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 5). [āyineye, -y, -e]*

Gördüm ki luṭf ile beni yār eyledi yine / Lāzım budur ki bir olam aña her **āyine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 1). [āyine,]*

Necm-i hüdā ṭarīḳine **āyīne** reh-nümā / Gözler dikerler aña ki aña bulına rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 3). [āyīne,]*

Lemʿa-i mihr-i tābı ger āb içinde ʿaks ide / Fī'l-mesel oldı bu maḥal **āyinedür** cemāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 3). [āyinedür, -dür]*

II Gönül.

Gel berū rengi gider **āyine** ṣayḳal eyle / Bilesin sende nedür ḥāṣıl olan bu ṣūret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 4). [āyine,]*

Ṭutar **āyīneler** ṣaf ṣaf görinür yir yirin ṣūret / Bu ṣūret ṣūret-i vāḥid-nümāyişde nümā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 3). [āyīneler, -ler]*

Bir nefesde eyledüm ġāyet celī mir'ātumı / **Āyine** çünki mücellā ola aʿlā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 3). [āyine,]*

Her naẓarda çün nümūdār-ı ṣuverdür āyine / **Āyine** ṣūretle memlū līk ṣūret bir eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 2). [āyine,]*

Her naẓarda çün nümūdār-ı ṣuverdür **āyine** / Āyine ṣūretle memlū līk ṣūret bir eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 2). [āyine,]*

Jeng-i ġayrıdan gönül āyinesin sil didi yār / **Āyine** bilmez misin sildükçe aʿlā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 2). [āyine,]*

Çü **āyine** ṭutuṣurlar misāl ile maʿnī / Teferrüc arada bir ḫūb-ter temāṣādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 3). [āyine,]*

Oldı muʿayyen aña ḥāl-i cemāl-i ḥabīb / Ṣol ki anuñ ḳalbinüñ **āyinesi** sādedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 2). [āyinesi, -si]*

ʿAcebdür ḥubb-ı yār ey dil ki vāḥiddür bu vaḥdetde / Ṭutarlar her ṭaraf **āyīne** ṣūret kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 3). [āyīne,]*

Keşf-i ḥucb itse ne ġam kāṣif-i muṭlaḳdur bu / Perde-dār **āyinesi** aña beḳādur yine bes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 2). [āyinesi, -si]*

Ġıl u ġışdan eridüp ḳalbi muṣaffā eyle / Daʿvā-yı vech idenüñ **āyinesi** ṣāf gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 2). [āyinesi, -si]*

Āyīnem açalı görürem cümle ʿālemi / Her ne ki buldum anda olupdur ṣafā senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 4). [āyīnem, -m]*

Ey Murādī ḳalbüñüñ **āyinesin** / ʿIşḳ ile pāk ü mücellā eylegil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 5). [āyinesin, -si, -n]*

Ṣuretüñ **āyīnesi** mir'āta sūretdür yine / İsteme mīnāda şeklüñ refʿ ḳıl gitsün ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 4). [āyīnesi, -si]*

Bu Murādī gice gündüz gicesin gündüz ider / Münʿakis oldı bu **āyīnede** şems u ḳamer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 5). [āyīnede, -de]*

Gösterür yār yüzin **āyinede** / Ḥikmet oldur ʿacebde **āyinede** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 1). [āyinede,]*

Bilse idüñ eger Murādī sözin / Ḳā'il olur idüñ bu **āyinede** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 5). [āyinede, -de]*

Semʿüme irdi nidā çün cāna cān irdi yine / Baḳmaġ içün rūyuma bir **āyine** virdi yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 1). [āyine,]*

ʿĀlemi bir noḳṭa gördüm cümleten **āyīnede** / Nāẓıram ben lā-mekānī ʿālemüñ devrānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 3). [āyīnede, -de]*

Gösterür her veche yüzden bize ṣūret **āyine** / Cümlenüñ naḳş-ı ḫayālin dil ḳomışdur āyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 1). [āyine,]*

Gösterür her veche yüzden bize ṣūret āyine / Cümlenüñ naḳş-ı ḫayālin dil ḳomışdur **āyine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 1). [āyine,]*

Ṭūṭi-i cāna döner söyletmek içün **āyine** / Añla güftārını güftār-ı zülālinden yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 3). [āyine,]*

Ḫātıruñ bulındı çün āyīnede **āyīnesi** / Mahv olındı ḳalmadı ḫāṭırda her kim ḫāṭıra *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 2). [āyīnesi, -si]*

Ḫātıruñ bulındı çün **āyīnede** āyīnesi / Mahv olındı ḳalmadı ḫāṭırda her kim ḫāṭıra *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 2). [āyīnede, -de]*

Āyīneñi gel eyle mücellā vü ṣafā-baḫş / Her söze inanma aña her dem naẓar eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 2). [āyīneñi, -n, -i]*

Ḳomış **āyīnesinde** bir ʿalāmet / Bulur mir'āt ʿalāmetden kerāmet *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 3). [āyīnesinde, -sin, -de, -]*

II Aşıkların yüzü.

Vechümüñ **āyinesinde** vech ile gördüm vücūh / Ol cemīl oldı cemāl oldı benüm māhiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 2). [āyinesinde, -sin, -de]*

II Allah'ın tecelli ettiği yer.

Beni peydā ḳılaldan sen saña **āyīnedür** ḳalbüm / Bu ḳavli söyledüm ammā yine aʿlā olan sensin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 2). [āyīnedür, -dür]*

āyinedār [2] *Ayna tutucu, tutan.*

Līkin iden aña naẓar çeşmini eyleye ṣavāb / Āyineyi her āyine **āyinedār** gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 3). [āyinedār,]*

Cümle ʿālem ṣūreti **āyīne-dār** / Ḥāşa li'llāh göstere aġyāra rūy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 4). [āyīne-dār,]*

āyīnedār olmak [1] *Ayna tutmak, göstermek.*

Dutalı mir'ātı rūya **oldı** rū **āyīnedār** / Birbirine ger muḳābil ola peydādur cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 2). [āyīnedār oldı, -dı]*

āyine dutmak [2] *Ayna tutmak. II Yansıtmak, ortaya çıkarmak.*

Cemāli **āyine dutdı** cemālüme ḳarşu / Cemālin añladum aḥsen yine cemālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 3). [āyine dutdı, -dı]*

ʿÖmr-i ʿazīze ṣāhum ʿömr oldı yine mir'āt / **Āyīne dutdı** ḳudret nūr-ı hüdā öñinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 4). [āyīne dutdı, -dı]*

āyīne-i ʿālem-nümā eylemek [1] *Alemi gösteren ayna olmak.*

Ṭaḳdı ḳanadıdur aña ḳıldı bu niʿmeti ʿaṭā / **Āyīne-i ʿālem-nümā eyledi** virmedi zevāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 2). [āyīne-i ʿālem-nümā eyledi, -di]*

āyīne-i aṣfāleyin [1] *En saf, en temiz ayna gibi.*

Pes andan ṣayḳal-i tevḥīdi ur sen āhen-i ḳalbe / Ola **āyīne-i aṣfāleyin** daḫı çü cām-ı Cem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 3). [āyīne-i aṣfāleyin, -leyin]*

āyīne-i cemal [1] *Güzellik aynası.*

Āyīne-i cemālüñ ṣām-ı cihān-nümādur / Her kim naẓar ḳılursa göñli gözi ṣafādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 1). [āyīne-i cemālüñ, -ün]*

āyīne-i dil [1] *Gönül aynası.*

Maḥcūb olur mı **āyīne-i dil** nemedle pes / İkrāh ile ḥicābını ḳılmasa perde-dān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 4). [āyīne-i dil,]*

āyine-i ḥüsn [1] *Güzellik aynası.*

Baḳuben **āyine-i ḥüsnüñe** yazdum ḳat ḳat / Bulmadum ġayrıyı bir noḳṭa misālüñde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 4). [āyine-i ḥüsnüñe, -ün, -e]*

āyine-i ʿibret [2] *İbret aynası.*

Ey ki mir'āt-ı ruḫuñ **āyine-i ʿibretdür** / Sen vaḥīd ise bu kāruñda ne cemʿiyyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 1). [āyine-i ʿibretdür, -dür]*

Murādī nesne yoḳ ẓāhir ʿamelden / Velī **āyīne-i ʿibret-nümāyuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 605, Beyit 5). [āyīne-i ʿibret-nümāyuz, -(y)uz]*

āyine-i ʿiber-nümā olmak [4] *İbret gösteren ayna olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nūr-ı ʿışḳuñ lemʿasından irse ḳalbine eser / **Olur** idi bu Murād **āyīne-i ʿibret-nümā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 5). [āyīne-i ʿibret-nümā olur, -ur]*

āyine-i ḳalp [3] *Kalp aynası.*

Sil ġubār-ı ġayrıdan **āyine-i ḳalbüñ** Murād / Rūy göstermez şu mir'āt üzre kim sevdā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 5). [āyine-i ḳalbüñ, -ün]*

Āyine-i ḳalbüñi eyle muṣayḳal ki tā / Añlayasın nefsüñi kim nice ḥāletdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 3). [āyine-i ḳalbüñi, -ün, -i]*

Sen Murāduñ ger kelāmiyle ḳılasın pes ʿamel / Ḳalmaya **āyīne-i ḳalbüñde** bir ẕerre ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 5). [āyīne-i ḳalbüñde, -ün, -de]*

āyīne-i maḥabbet [1] *Muhabbet aynası.*

Āyīne-i maḥabbet behhāc olalı ḳalbe / Ḳalmadı nesne maḥfī cümle görindi ṣūret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 2). [āyīne-i maḥabbet,]*

āyīne-i muḥaḳḳaḳ olmak [1] *Hakikatin aynası olmak.*

Mir'āt-ı ṣūret içre dinildi len terānī / **Āyīne-i muḥaḳḳaḳ oldı** bize ḥavāṭır *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 3). [āyīne-i muḥaḳḳaḳ oldı, -dı]*

āyīne itmek [2] *Ayna gibi saf, berrak olmak.*

Ḳalbi **idüpdür āyine çün** vech-i aḥsenüñ / Ḥüsnüñ durur ḳılan yine mir'āt-ı bā-ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 3). [āyine idüpdür, -üp, -dür]*

Gūş ḳıl ḳavl-i Murādī olasın tā ṣāfī / Ḳalbüñi lemʿa-i nūr ile **idüp āyīne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 5). [āyīne idüp, -üp]*

āyīne-i ẕihn [1] *Zihin aynası.*

Ṣol kimse ki ḳalbinde her laḥẓa ṣafā vardur / **Āyīne-i ẕihninde** her vechi nümā vardur *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 506, Beyit 1). [āyīne-i ẕihninde, -i, -n, -de]

āyine ḳılmak [2] *Ayna kılmak, tecelli etmek, yansımak.*

Seni ḫallāḳ-ı cihān **āyine ḳılmış** özine / Yüzini göstere tā kim bula ḳalbüñ behcet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 3). [āyine ḳılmış, -mış]*

Ḳıldum çü āb-gīne-i cismümi **āyine** / Pes soñra añladum ki muḥīṭ-nümā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 4). [āyine ḳıldum, -du, -m]*

āyineler aşmak [1] *Ayna asmak. II Gönül aynası.*

Cemāl-i yāre sebeb olmaġ içün ey ʻārif / Ṭarafda **āyineler aşmışuz** mekānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 4). [āyineler aşmışuz, -mış, -uz]*

āyine olmak [1] *Ayna olmak.*

Ṣūretüm **āyine olmış** görinür ṣūretde / Beni taṣvīr ideli bende durur ṣūretde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 1). [āyine olmış, -mış]*

āyine ṭutmak [13] *Ayna tutma; göstermek, ortaya çıkarmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Münḳaṭıʻ olmadı yine zen **ṭuta** merde **āyine** / İş bu durur her āyine oldılar iki reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 2). [āyine ṭuta, -a]*

ayru [2] *Ayırmak; ayrı, uzak.*

Nice ola andan **ayru** çünki **ayru** olmadı / Geşt idüp iki cihānı bulmadı aña bedel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 2). [ayru, -u]*

Ḥaḳdan **ayru** bulımadum özüme çāre-geri / Cümleyi terk idüben anı temennā ḳıldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 4). [ayru, -u]*

ʻayn [104] *1.Göz.*

Ḥaḳḳā budur ki ʻayn-ı ʻināyetdedür hüdā / ʻAyn-ı ḥaḳīḳatüme bu ʻ**ayn** oldı reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 1). [ʻayn,]*

Tāb-ı nūruñ ʻ**aynuma** oldı cilā-yı nūr-ı tāb / Līk çeşmüm nūrı nūrından münevverdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 2). [ʻaynuma, -um, -a]*

Dilberā kühl-i ṣafā hānī ben almam ʻ**ayna** / Ḫāk-i pāyün olur iken iki çeşmüme cilā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 3). [ʻayna, -a]*

Bu semʻüñ gūşunı aç kim olasın müstemiʻ ḳavli / Bu ʻ**aynuñ** çeşmini eyle küşāde olasın bīnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 3). [ʻaynuñ, -un]*

ʻArz eyleme ḥabībüm vechüñ niḳāb içinde / Nice bir olsa her dem bu ʻ**ayna** rūyuñ iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 3). [ʻayn-a]*

Ḥicāb-ı perde baña ḳılma ġayrı yā Rabbī / Ki ola ʻ**aynuma** mekşūf rūy-i bī-hemtā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 2). [ʻaynuma, -um, -a]*

Aġ u ḳarası ʻ**aynuñuñ** birbirine ḳarābeti / Ḫāṭıruña alup bunuñ remzini dilde yaz kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 4). [ʻaynuñuñ, -un, -un]*

Diler iseñ bulasın vaṣl-ı ḥabīb / Ḳıl cigerde tāb hem ʻ**aynuñda** āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 4). [ʻaynuñda, -un, -da]*

Niḳāb-ı bā-ʻayān altında maḥcūb / ʻIyān-ı bā-nihān vechinde ʻ**aynum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 3). [ʻaynum, -um]*

Ya Rab nedür bu ḥikmet ʻ**aynumda** Ḥaḳḳ isbāt / Vāḥid durur fu'ādum ḳudretde oldı kerrāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 1). [ʻaynumda, -um, -da]*

Çü tenzīh eyledi ġayrından ʻ**aynın** / Velī ḳudretle rütbet oldı fıṭrat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 2). [ʻaynın, -ın]*

Şāhidem ben şāhidem ʻ**aynındadur** aṣl-ı şühūd / Zīr-i dest-i muṭlaḳ olmışdur bugün miftāḥ-ı cūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 1). [ʻaynındadur, -ın, -da, -dur]*

Görindi ġayb ile ʻ**aynumda** çün kemāl-i vücūd / Cihānuñ añla ʻuyūnına bu ḫayāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 1). [ʻaynumda, -um, -da]*

Çü ʻayn-ı raḥmetimiş bilmişem fünūn-ı kemāl / Bu ʻ**aynumuzda** aḳarsa n'ola zülāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 3). [ʻaynumuzda, -(u)muz, -da]*

Cihānı var mübeyyinler didüm n'eyler beyānı dil / Didi ʻ**ayn** ile ʻayn-ı Ḥaḳḳı dā'im her naẓar göster *(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 4). [ʻayn,]*

ʻĀrifüñ ʻ**aynındadur** nūr-ı cemāl-i tāb-ver / Cānı ḳurbān eylemekdür ʻāşıḳa ednā hüner *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 1). [ʻaynındadur, -ın, -da, -dur]*

Fiʻli fiʻle ḳıldı tebdīl ʻayn-ı vāḥidde Murād / ʻAynı ʻ**ayna** ḳavli ḳavle evvel āḫır aç başar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 5). [ʻayna, -a]*

Fiʻl ü ḳavlümden ḥaẕer ḳılsam yine ṭālib benüm / Maḥż-ı ẓāhir ʻ**ayn** olursam nām-ı māfīhā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 2). [ʻayn,]*

Fetvā-yı ʻaynı ʻ**ayn** ile bilmek hüner degül / Añla Murādī ġayb ile ʻayn-ı ʻaṭādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 6). [ʻayn,]*

Buldum yüzümde ben eserin ḥüsn-i vechüñüñ / Her ʻ**ayn** ile iḫāṭası medd-i başardadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 2). [ʻayn,]*

Tāb uraldan dilde mihr-i ʻışḳ-ı yār / Ẕerredür ʻ**aynümde** ġayrı ne ki var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 1). [ʻaynümde, -üm, -de]*

Maʻnāda ġayb ile añla yār ile tenhādayuz / Gerçi kim cānā görürsin ʻ**ayn** ile peydādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 1). [ʻayn,]*

Ṭutar çün gözgü-yi ʻibret-nümā ʻ**aynümüze** dildār / Başīr olduḳ anı pes ġayrı dīdār olmazuz hergiz

(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 3). [ʿaynümüze, -ümüz, -e]

Bu devr-i bī-vefādan derd u ġamla / Olur mı ʿ**aynumuz** ki ola demsüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 604, Beyit 3). [ʿaynumuz, -umuz]*

Tāb-ı ruḫ-ı dildāra gözüm tāb getürmez / ʿ**Aynum** gibi bir göz daḫı ḫūn-āb getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 1). [ʿaynum, -um]*

Cemāl-i lā-naẓīridür viren ʿālemlere revnaḳ / Eger ʿ**aynüñ** irişürse saʿādet eyleyen cünbiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 621, Beyit 3). [ʿaynüñ, -uñ]*

Ṣubḥ-dem bir ʿandelībi gördüm eylerdi fiġān / Ḥār elinden āh idüp ʿ**aynında** demler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 2). [ʿaynında, -ı, -n, -da]*

Ben ṣanurdum perdemün taḫtında ġayrum var imiş / Şimdi bildüm ʿaynümüñ ʿaynında ʿ**aynüm** var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 1). [ʿaynüm, -üm]*

Ben ṣanurdum perdemün taḫtında ġayrum var imiş / Şimdi bildüm ʿaynümüñ ʿ**aynında** ʿaynüm var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 1). [ʿaynında, -ı, -n, -da]*

Ben ṣanurdum perdemün taḫtında ġayrum var imiş / Şimdi bildüm ʿ**aynümüñ** ʿaynında ʿaynüm var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 1). [ʿaynümüñ, -üm, -ün]*

Ḳum fe-enẓir ʿ**aynından** aḳıdup zülāl-i faẕlını / Faḳr ile faḫr eyleyüb ḳavline bürhān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 3). [ʿaynından, -ı, -n, -dan]*

Gördi çeşm-i ʿālemin ʿ**aynümde** ṣūret var imiş / Bilmediler līk ʿaynumda maḥabbet var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 1). [ʿaynümde, -üm, -de]*

Gördi çeşm-i ʿālemin ʿaynümde ṣūret var imiş / Bilmediler līk ʿ**aynumda** maḥabbet var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 1). [ʿaynumda, -um, -da]*

Nigāra varsam ider ʿ**aynüm** ittiṣālüm fāş / Dilümde ḫalvet idem eyler infiṣālüm fāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 1). [ʿaynüm, -um]*

Çü ʿ**aynı** göstere çeşme naẓarda bir daḫı dir / Mesel durur dil-i teşne olur zülāle ḫarīş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 3). [ʿaynı, -ı]*

Ġayb-ı ʿaynuñdan müberrāsın velī ʿ**aynuñda** ġayb / ʿİbretüñden reh-nümā durur ʿayān olan senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 724, Beyit 3). [ʿaynuñda, -uñ, -da]*

ʿAḳlumı ideli yaġma ol iki **ʿayn** ile ġayb / İki ʿaynüm giceler ḳaldı ḫayālüñde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 2). [ʿayn,]*

ʿAḳlumı ideli yaġma ol iki ʿayn ile ġayb / İki **ʿaynüm** giceler ḳaldı ḫayālüñde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 2). [ʿaynüm, -üm]*

Her seḥer tāb urdı **ʿayna** lemʿa-i mihr-i ezel / Perde-i ẓulmet küşāde oldı olup ʿukde-ḫal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 1). [ʿayna, -a]*

Aç cemālüñden niḳābı **ʿayna** ḫā'il itme gel / Ḥālümüz cānā ġam-ı hicr ile müşkil itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 1). [ʿayna, -a]*

Gel berü diñle sözüm bi'llāhi ḫayf olmaz saña / Çek Murāduñ küḥlini **ʿaynuñda** ḳalmasun zibil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 5). [ʿaynuñda, -un, -da]*

Rūḥum vücūhını yine ʿ**ayn** ile görmişem / Rūḥum mesābesinde görindi nice ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 2). [ʿayn,]*

Gördüm çü ʿ**aynumı** iki ṣūretde bir miśāl / Āyīne gösterür nice yüzden nice cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 1). [ʿaynumı, -um, -ı]*

Ṭarfatü'l-ʿayn oldı ʿ**aynüm** ġaybüm içre ʿayn ile / Ḳılmaġa biñ dā'ire pergārı devvār istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 4). [ʿaynüm, -um]*

Ṭarfatü'l-ʿayn oldı ʿaynüm ġaybüm içre ʿ**ayn** ile / Ḳılmaġa biñ dā'ire pergārı devvār istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 4). [ʿayn,]*

Aynümüz gerçi ḫayāt ile muḳayyeddür ezel / Ben ezel bildüm ebed remzindedür faẕl-ı ʿaẓīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 4). [ʿaynümüz, -ümüz]*

Her neye nāẓır ola ʿ**ayn** ile cān dīdeleri / Cümleyi baña naẓar birle muvāfıḳ bilürem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 916, Beyit 3). [ʿayn,]*

Ferd-i muṭlaḳ görinür vāḥidi ʿ**aynümde** vaḥīd / Cümleden el çeküben server-i efrād oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 2). [ʿaynümde, -üm, -de]*

ʿAyn-ı ḫaḳīḳate yine ʿ**ayn** ile nāẓır āyine / Cümle baṣīret ehline vāḥid olur ḳamu ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 2). [ʿayn,]*

ʿAyn-ı ḫaḳīḳate yine ʿ**ayn** ile nāẓır āyine / Cümle baṣīret ehline vāḥid ulu ḳamu ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 2). [ʿayn,]*

Kemāl-i merḥameti ẓāhir oldı ol demde / Yüzüme baḳduġını ʿ**ayn** ile ḫayāl itdüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 3). [ʿayn,]*

Senüñ kāruñ çü kāruñdur neden kāruñ müfevveżdür / Füyūżuñ ʿ**aynını** aḳdur ḫalāṣ olam melāletden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 2). [ʿaynını, -ı, -n, -ı]*

Muḥāl olmaz mecāl olmaz ki ger kesdüñ ʿılaḳeyin / Durış cehd eyle ʿ**aynüñden** açıla tā ḥicābeyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 1). [ʿaynüñden, -ün, -den]*

ʿĀlem-i ʿaynumda ʿ**aynumdur** vücūdum ḫāfıẓı / Ġayb-ı ġayba ḳıl naẓar şerḥ-i nihānumdur gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 2). [ʿaynumdur, -um, -dur]*

ʿİlm-i sābıḳdur vücūdum lemʿa-i envār içün / Her ṭaraf ḳıldum küşāde ʿ**aynumı** dīdār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 1). [ʿaynumı, -um, -ı]*

İmtizāc itmekde ġaybüm ʿ**ayn** ile müşkildedür / Her ne kim vardur ola ān ü zamānīdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 2). [ʿayn,]*

Ġayb-ı ʿaynından gelüp ʿayn ile ʿ**aynı** şād ider / ʿĀlem-i ʿayne'l-yaḳīne bir ʿayānīdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 4). [ʿaynı, -ı]*

Rūḥdur ʿālemlere bi'llāh ʿavn-ı dūr-bīn / ʿ**Aynümi** billāh oldur baña eshel gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 4). [ʿaynümi, -üm, -i]*

Ey Murādī dāne-i ḥardal degildür mümkināt / ʿ**Aynüñe** ammā cemāle bī-muḥāl olmaḳ neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 5). [ʿaynüñe, -ün, -e]*

Taʿayyün itmedi **ʿaynı** mübeyyen itdi lisān / Müzeyyen oldı bu arż u semā heyūlādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 4). [ʿaynı, -ı]*

Gösterür fiʿlümde efʿāl-i ṣaḥīḥīn ẕāt ile / Ḳılmadı **ʿaynümde** ġayrı ḥāl ile ḥālāt ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 1). [ʿaynümde, -üm, -de]*

Bir seḥer gördüm ḥabībüm nūrdur ażvāyile / **ʿAyn** ile buldum yaḳīnüm mihrini sevdāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 1). [ʿayn,]*

Murādī ʿayn-ı vāḥiddür ne **ʿayn** ile naẓar ḳılsañ / Ḫudā ḥaḳḳı Ḫudādan ġayrı yoḳdur ferd yanumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 5). [ʿayn,]*

Meftūḥ olalı **ʿayn** ile çeşmüm bu dīdeme / Refʿ eyledi Murādī ḥicābın rıżāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1365, Beyit 5). [ʿayn,]*

ʿAynumda ġaybuñ eyledi iẓhār ġaybuñı / Levḥ üzre çünki başladı kilki kitābete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 4). [ʿaynumda, -um, -da]*

Mir'āt-ı ḥüsnüñ içre görindi çü vech-i ʿayn / **ʿAynuñ** ne ġam defātire olsa ḳalem-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 2). [ʿaynuñ, -un]*

Nāẓır olalı vechüñe ʿayn ile **ʿaynüm** dīdesi / Her nāmuñı ezber oḳur rūhum lisānı ʿışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 2). [ʿaynüm, -üm]*

Nāẓır olalı vechüñe **ʿayn** ile ʿaynüm dīdesi / Her nāmuñı ezber oḳur rūhum lisānı ʿışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 2). [ʿayn,]*

Aḳar bu çeşme-sār-ı çeşmüñ ābı oluben ḫūnīn / Ol **ʿaynuñ** başı vardur ben gedānuñ göñli dāġında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 2). [ʿaynuñ, -un]*

Dünyāda her ne kim var **ʿayn** u bihār u enhār / Gözüm yaşıdur olmış yir yüzine revāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 6). [ʿayn,]*

Ḥikmeti ser añlar iseñ sen bu **ʿaynuñda** nedür / ʿĀlemüñ esrārınuñ sensin bugün ṣāḥib-dili *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 3). [ʿaynuñda, -un, -da]*

Dem-be-dem dem aḳıdup **ʿaynından** ʿāşıḳ derd ile / ʿAşıḳ oldur ʿārı ḳoya ola ʿışḳuñ hem-demi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 3). [ʿaynından, -ın, -dan]*

ʿAyn-ı vaḥdetden hüveydādur didüm nūr-ı eḥad / Bir ḳılup **ʿaynumla** ʿaynuña hüveydā ol didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 3). [ʿaynumla, -um, -la]*

ʿAyn-ı vaḥdetden hüveydādur didüm nūr-ı eḥad / Bir ḳılup ʿaynumla **ʿaynuña** hüveydā ol didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 3). [ʿaynuña, -un, -a]*

Tāb uraldan **ʿaynuma** nūruñ ḳomadı bende tāb / Ḳalbi ḥayrān çeşmi giryān ʿaḳlı sekrān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 3). [ʿaynuma, -um, -a]*

Cihān-ı cān içün şerḥ istedüm ben pīr-i maʿnādan / Didi **ʿaynüñdedür** ʿayn ile ġaybuñdan ʿayān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 4). [ʿaynüñdedür, -ün, -de, -dür]*

Çerāġını açup **ʿayn** ile **ʿayn** aldı ġaybından / Ḳoyup tenhāda bir kesret idüp kesretde tenhāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 2). [ʿayn,]*

Çerāġını açup **ʿayn** ile **ʿayn** aldı ġaybından / Ḳoyup tenhāda bir kesret idüp kesretde tenhāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 2). [ʿayn,]*

Ṣubḥ-dem tāb urdı ṣaʿṣaʿa-i nūr-ı cemāl / Dīde-i cāndadur **ʿaynıyile** āsārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 2). [ʿaynıyile, -ı, -(y)ile]*

Bir ḥarfüñ istimāʿına ṭāḳat getürmeyüp / Mebhūt olup aḳıtdılar **ʿaynından** ābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 3). [ʿaynından, -ın, -dan]*

Almaduñ ʿayna cümle ʿayān ü nihānı sen / **ʿAyn** ile Ḥaḳ idüp durur ey dil ʿayān seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 4). [ʿayn,]*

Gerçi kim sūretde **ʿaynum** bilmedi keyfiyyetin / Līk ḥayrān eyleyen ḥüsn-i dilārādur beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 2). [ʿaynum, -um]*

Vāḳıʿā **ʿayna** mecāz oldı muḳalled bu mecāz / Ḳarañuda müteferriḳ sañ ki ḳaṣr-ı dırāz *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 9, Beyit 1). [ʿayna, -a]*

ʿIyān oldukça nūruñ **ʿayna** müstevlī olur ḫayret / Senüñdür ḳudret ü saṭvet senüñdür ʿizzet ü rifʿat *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 7). [ʿayna, -a]*

2. Bir şeyin aslı, kendisi, zâtı.

Ġayrumuzdan bizi ṭarḥ eyledi ʿ**aynuñ** līkin / Ġayrı ʿaynuñda senüñ ʿayn ile ġayruñ iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 45, Beyit 2). [ʿaynuñ, -un]*

Fiʿli fiʿle ḳıldı tebdīl ʿayn-ı vāḥidde Murād / ʿ**Aynı** ʿayna ḳavli ḳavle evvel āḫır aç başar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 5). [ʿaynı, -ı]*

Aldānanuñ cihāna ʿ**aynında** var ḥicābı / Pīş ü peşinde anuñ yaḫşı belāsı vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 2). [ʿaynında, -ı, -n, -da]*

ʿAynı içün ḥaḳḳını eyler muʿayyen dā'imā / Ḳudreti bildürmek içün ḳudret-i īmādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 4). [ʿaynı,]*

Ġayb-ı ʿaynından gelüp ʿ**ayn** ile ʿaynı şād ider / ʿĀlem-i ʿayne'l-yaḳīne bir ʿayānīdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 4). [ʿayn,]*

Terk idelden ġayrıyı ʿaynında buldum ʿ**aynümi** / Ġayb-ı ḥaḳḳum şerḥini ṭuydum ḳamu eṭvārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 2). [ʿaynümi, -üm, -i]*

Terk idelden ġayrıyı ʿ**aynında** buldum ʿaynümi / Ġayb-ı ḥaḳḳum şerḥini ṭuydum ḳamu eṭvārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 2). [ʿaynında, -ın]*

ʿAyn-ı ġayb üzre velī ġayb ile **ʻayna** rāh-ber / İsteyen rāh-ı temennāyı temennādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 4). [ʻayna, -a]*

Ḫayālüñ ḫaylī ṭaġıldı ḫayāl aldum çü **ʻaynüñden** / Yā bu ḥikmet nedür kim ġayb-ı ʻaynün ṣıġmadı aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 3). [ʻaynüñden, -ün, -den]*

ʻAynuñ mücerreb oldı ġayruñ mücerreb ammā / Yā tecribe ne ḥācet şol ki ola azmūde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 3). [ʻaynuñ, -un]*

Cānumı cāna virmişem rūḥı cemāle / **ʻAynümi** ḥāle virmişem sırrı viṣāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 1). [ʻaynümi, -üm, -i]*

II Görünen, aşikar olan.

Lāmiʿü'l-envār olup oldı muḫīṭ-i ġayb u ʿayn / Ġaybını ʿayn eyleyüp ʿ**aynında** ġaybı muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 2). [ʿaynında, -ın, -da]*

Nūr oldı çu nārında ʿ**ayn** oldı bu varında / Leyl ile nehārında ʿ**ayn** ile mükerremdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 3). [ʿayn,]*

Ḫamse-i devr idicek vāhide yüz urdı yine / Ġayb-ı ʿaynumla didi ġayb ile **ʻaynuñ** severin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 3). [ʻaynuñ, -un]*

Anuñdur ġayb ile **ʻaynı** hem ülādur hem uḫrādur / Velī her kişiye virmiş durur özge ḫayāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 2). [ʻaynı, -ı]*

Necāt-ı dil muḫaḳḳaḳdur senüñ **ʻaynüñ** ẓuhūrında / Şu çeşm ebrū muḳābil saña baḳmaz çeşm ü ebrūya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 3). [ʻaynüñ, -un]*

Cihān-ı cān içün şerḥ istedüm ben pīr-i maʿnādan / Didi ʿaynüñdedür **ʻayn** ile ġaybuñdan ʿayān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 4). [ʻayn,]*

Beyżā vü sevdāda gezer **ʻaynüm** benüm ġaybüm benüm / Yā Rab ʿacebden aʿcebem sırr oldı bu ḫālüm benüm *(Murâdî Dîvânı, Müfret 25, Beyit 1). [ʻaynüm, -um]*

II Değer, itibar.

Meyyāl olalı yāre bu ḳalb-i nā-tüvānum / ʿ**Aynümde** ẕerre deñlü yoḳdur cihān ü cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 1). [ʿaynümde, -üm, -de]*

Māl ü cāhā baḳmazam ḫardal degüldür **ʻaynuma** / Mihr içinde bulmışamdur her ne rütbet var ise *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 4). [ʻaynuma, -um, -a]*

ʿ**ayna almak [9]** (Deyim) *İtibar etmek, önem vermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çü ʿ**ayna** almadı ḥükmine virdi ikisini / Yed-i yemīnine ʿuḳba yesārına dünyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 4). [ʿayna, -a]*

ʻayna ʻayn olmak [1] *Göz ile görülür olmak.*

Her muʿayyen ki **ʻayna ʻayn oldı** / Danışup dururam muʿayyende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 4). [ʻayna ʻayn oldı, -dı]*

ʿ**ayna gelmek [15]** *Görünür olmak.*

Gel Murādīnüñ nihānından ʿayāna rāġıb ol / ʿ**Ayna gelme** bī-ʿayān ol ister iseñ müntehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 5). [ʿayna gelme, -me]*

ʿIşḳı ṣorarsañ o ḥāl-i özgedür / ʿ**Ayna gelmez** ol ḫayāl-i özgedür eger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 538, Beyit 1). [ʿayna gelmez, -mez]*

Pür-āyet olupdur tek baḳsam ḳamu āyāta / Her ne ki **gelür** ʿ**ayna** görindi baña el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 2). [ʿayna gelür, -ür]*

Kāmil itdüm çünki ġaybümde özüm efʿālümi / **ʿAyna geldüm** ḥüsn-i vech üzre bulup eşkālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 1). [ʿayna geldüm, -dü, -m]*

Kāmil itdüm çünki ġaybümde özüm efʿālümi / **ʿAyna geldüm** ḥüsn-i vech üzre bulup eşkālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 1). [ʿayna geldüm, -dü, -m]*

Tecellīden ḳarār itmez göñül ister tecellāyı / Tecellī **ʿaynına gelmez** diler keşf ide maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 1). [ʿaynına gelmez, -mez]*

Tesellādan ḳarār itmez göñül ister tecellāyı / Tecellā **ʿaynına gelmez** diler keşf ide maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 1). [ʿaynına gelmez, -mez]*

II (Deyim) Gözünde değeri olmak.

Cümle cihān aġyār olursa ʿ**aynuma gelmez** benüm / Ben ʿāşıḳ-ı bī-çāreye olsun hemān tek yār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 5). [ʿaynuma gelmez, -mez]*

Ve'n-Necmden geçmeyince ḥāle vāḳıf olmaz / Münkirüñ ʿ**aynına gelmez** naṣṣ-ı bürhān eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 6). [ʿaynına gelmez, -mez]*

Çün hem-dem oldı saña cān ʿ**aynuma gelmez** dü-cihān / Zencīr-i zülfüñ bendine divāneyem ben

kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 2). [ʿaynuma gelmez,]*

Āyine çün göstere ruḫ-sārunuñ ʿaksin baña / Gelmez illā ʿaynuma her ne gelürse nūr imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 3). [ʿaynuma gelmez, -mez]*

Cürʿa nūş olduḳda buldı devlet-i ʿuzmā yine / Her zamān **ʿaynına gelmez** anuñ içün seyr-ı bāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 2). [ʿaynına gelmez, -mez]*

Ẕerrece gelmez benüm ʿaynuma seyrān-ı behişt / Baña seyrān-geh cemālüñ bes n'idem ben seyr-i bāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 2). [ʿaynuma gelmez, -mez]*

Ey Murādī dökeli derde devā Ḫaḳdandur / **ʿAynuña gelmeye** hergiz yıḳılursa ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 5). [ʿaynuña gelmeye, -me, -(y)e]*

Geçdi sūd ile ziyānından göñül dīvānedür / **ʿAynına gelmez** ebed dünyānuñ aġ u ḳarası *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 4). [ʿaynına gelmez, -mez]*

ʿ**ayna gözükmek [1]** *Göze görünmek.*

Ḳamu seyrānı terk itdük eger cennet daḫı olsa / **Gözükmez** ʿ**ayna** ġayrı özge bir seyrānumuz vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 3). [ʿayna gözükmez, -mez]*

ʿ**aynāni tecriyān [1]** *İkisinde de akıp giden iki kaynak vardır (55/Rahman 50).*

Ey Murādī çeşmüñ oldı ʿ**aynāni tecriyān** / Gice gündüz aḳıdur yaşın olup giryān aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 5). [ʿaynāni tecriyān,]*

ʿ**ayn eylemek [1]** *Görünür eylemek.*

Lāmiʿü'l-envār olup oldı muḫīṭ-i ġayb u ʿayn / Ġaybını ʿ**ayn eyleyüp** ʿaynında ġaybı muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 2). [ʿayn eyleyüp, -(y)üp]*

ʿ**ayne'l-cemīl [1]** *Güzelliğin kaynağı, kendisi.*

ʿİlm ü edeb ögrenen cümleye oldı delīl / Līk ṣorarsan bizi cümleye ʿ**ayne'l-cemīl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 1). [ʿayne'l-cemīl,]*

ʿ**ayne'l-yakīn [1]** *Bir şeyi bilmenin ikinci basamağı, bir şeyin bilgisini gözlem yoluyla elde etmek. Tasavvufî açıdan müşahede makamına karşılık gelir.*

Fāʿil-i muḫtārdan ḳıldum ṭaleb ʿ**ayne'l-yaḳīn** / Ḫayrumı ḥaḳḳ ile bildüm ʿilm-i ḫayrum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 4). [ʿayne'l-yaḳīn,]*

ʿayne'l-yaḳīn itmek [1] *Bir şeyi bilmenin ikinci basamağı; bir şeyin bilgisini gözlem yoluyla elde etmek.*

Seni ʿilme'l-yaḳīn ide kemā-kān / Seni **ʿayne'l-yaḳīn ide** kemā-kān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 33, Beyit 3). [ʿayne'l-yaḳīn ide, -e]*

ʿ**ayneyn [1]** *İki göz.*

Cān içre eger ister iseñ vuṣlat-ı dildār / ʿ**Ayneynüñi** çeşm ābıyile durma ter eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 3). [ʿayneynüñi, -ün, -i]*

ʿaynı açmak [1] *Gözünü açmak. II Basireti açık olmak.*

Varlıḳdan geçmeyince varlıḳ gelmez ele / **Açmayınca ʿaynı** nice göre nā-bīnā seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 2). [ʿaynı açmayınca, -ma, -(y)ınca]*

ʿ**ayn-ı ʿalā [1]** *Yüce kaynak, menşe.*

Serādan tā süreyyāya ṣalınmış ġulġul-i ḥüsni / Diler kim ʿarż ide süflī ile ʿ**ayn-ı ʿalādan** yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 3). [ʿayn-ı ʿalādan, -dan]*

ʿayn-ı aʿmā [1] *Kör göz.*

Sırr-ı ʿışḳı ne bilür gözlemeyen ḥüsn-i rehā / **ʿAyn-ı aʿmā** nice iḳrār ide bürhānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 4). [ʿayn-ı aʿmā,]*

ʿ**ayn-ı ʿāşıḳ girmek [1]** *Âşıkların gözünün girmesi, başka âşıkların bakması.*

Açılmış ravża-i dildār dirilmiş cümle ʿāşıḳlar / Murādī ʿ**ayn-ı ʿāşıḳ girmesün** muḥkem yaṣaġum var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 5). [ʿayn-ı ʿāşıḳ girmesün, -me, -sün]*

ʿ**ayn-ı ʿaṭā [1]** *Lutuf madeni.*

Fetvā-yı ʿaynı ʿayn ile bilmek hüner degül / Añla Murādī ġayb ile ʿ**ayn-ı ʿaṭādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 6). [ʿayn-ı ʿaṭādadur, -da, -dur]*

ʿ**ayn-ı ʿayn [4]** *Göz pınarı, kendisi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İftiḫār ile ḳadem başduḳda ʿArş u Ferş ü Kürs / Ḥüsn-i vechüñ ʿ**ayn-ı ʿaynum** zīr ü bālā söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 2). [ʿayn-ı ʿaynum, -um]*

ʿ**ayn-ı ʿazīz-i ādem [1]** *İnsanlığın değerli kaynağı.*

Cāy-ı ümīd-i ʿālem ʿ**ayn-ı ʿazīz-i ādem** / Ey ʿālem-i mükerrem ey mihr ü ḥubba lāyıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 2). [ʿayn-ı ʿazīz-i ādem,]*

ʿ**ayn-ı bahir [1]** *Açıkça görünen.*

Ne bāhir sırr-ı aḫfāsın ḫafīsin kim naẓīr irmez / Ne bāṭın ʿ**ayn-ı bāhirsin** ki ẓāhir ḳudretüñ ḳādir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 3). [ʿayn-ı bāhirsin, -sin]*

ʿ**ayn-ı başar [1]** *Gören göz.*

Ḫayālat-ı cihānı dāfiʿiz ʿ**ayn-ı başardan** biz / Anı ẓann itme sen kim māl ile biz cāha yüz tutduḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 4). [ʿayn-ı başardan, -dan]*

ʿ**ayn-ı başīret [4]** *Basiret, idrâk gözü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Laḥẓanuñ künhindedür ʿ**ayn-ı başīret** ḥāżır ol / Nāḳid ol maḥż-ı ulūhiyyetdür istiġnā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 4). [ʿayn-ı başīret,]*

ʿ**ayn-ı beḳā [3]** *Ebedîliğin kaynağı.*

Ger beḳā olmaḳ dilerseñ ḳıl fenā kendözüñi / Ol fenā yolında sen tā bulasın ʿ**ayn-ı beḳā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 6). [ʿayn-ı beḳā,]*

ʿAyn-ı beḳā meskenin bulmaġ içün her zamān / Nefsi fenā eylerüz böyle durur kārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 3). [ʿayn-ı beḳā,]*

Her kim ki cān virürse sen pādişāh öñinde / **ʻAyn-ı beḳāya** irer ol ibtidā öñinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 1). [ʿayn-ı beḳāya, -(y)a]*

ʿ**ayn-ı bela [1]** *Belanın aslı, asıl bela, belanın kaynağı.*

Aldanma yüze güldügine bu zamānenüñ / Cümle sürür u zīneti ʿ**ayn-ı belā** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 2). [ʿayn-ı belā,]*

ʿ**ayn-ı bihter [1]** *En iyi kaynak.*

Şemā'il bezmine geldi biri ṣūret biri sīret / Birisi ʿ**ayn-ı bihterdür** birisi ʿayn-ı ebterdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 3). [ʿayn-ı bihterdür, -dür]*

ʿ**ayn-ı bīnā olmak [1]** *Gören göz olmak.*

Her zamān bir anı gözler ey çerāġ-ı çeşm-i men / Gice gündüz añlar iseñ ʿ**ayn-ı bīnā olmışuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 4). [ʿayn-ı bīnā olmışuz, -mış, -uz]*

ʿ**ayn-i cahilin [1]** *Cahillerin gözü.*

Ey Murādī ʿayn-ı ḥikmetdür kelāmuñ bilmiş ol / Līk ʿ**ayn-i cāhilīne** ser-te-ser mestūr imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 5). [ʿayn-i cāhilīne, -e]*

ʻayn-ı celāl ile cemāl itmek [1] *Celal, heybet, azamet ile güzelliğin kaynağı.*

İki vech itdi beni ʻayn-ı celāl ile cemāl / Bir yüzüm oldı içümde birisi ṭaşumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 2). [ʻayn-ı celāl ile cemāl itdi, -di]*

ʿ**ayn-ı cemal [4]** *Güzel göz, yüz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün tecellī eyledi ʿ**ayn-ı cemālinden** ḥabīb / Ḥamd u minnet kim naṣībe bu düşüpdür yā naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 1). [ʿayn-ı cemālinden, -in, -den]*

ʿ**ayn-ı dāl [1]** *Delillerin, hakikatin kaynağı.*

Murādī ʿarż u semāvātı aṣdı yanına çün / Cidāli n'eylesün ol şimdi ʿ**ayn-ı dāldadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 5). [ʿayn-ı dāldadur, -da, -dur]*

ʿayn-ı dü [1] *İki göz.*

Envār-ı şaʿşaʿañda yiter gezdi **ʿayn-ı dü** / Ḥaḳḳuñda isterem bulam ʿayn-ı rıżā senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 3). [ʿayn-ı dü,]*

ʿ**ayn-ı ebter [1]** *Faydasız, zürriyetsiz şeyin kaynağı.*

Şemā'il bezmine geldi biri ṣūret biri sīret / Birisi ʿayn-ı bihterdür birisi ʿ**ayn-ı ebterdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 3). [ʿayn-ı ebterdür, -dür]*

ʿ**ayn-ı eḥad [1]** *Vahdetin, tekliğin kaynağı.*

Milk-i ezel bizüm durur maḥż-ı ebed bizüm durur / ʿ**Ayn-ı eḥad** bizüm durur naḳdı çü bunda virmişüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 3). [ʿayn-ı eḥad,]*

ʿ**ayn-ı enẓār [1]** *Bakan gözler.*

Şular yanında kim iki cihān ḫāke berāberdür / Olaruñ ʿ**ayn-ı enẓārı** hemān iksīr-i ekberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 1). [ʿayn-ı enẓārı, -ı]*

ʿayn-ı feyz [1] *İhsanın kaynağı.*

Ey Murādī ḳıl naẓar çün manẓaruñdur her vücūd / **ʿAyn-ı feyżüñde** küşādedür ʿavālim revzeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 5). [ʿayn-ı feyżüñde, -ün, -de]*

ʿ**ayn-ı ġayb [4]** *Gayb gözü, görülemeyen alemin kaynağı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥażret-i ġaybdur çü ġaybu'l-ġayb / ʿ**Ayn-ı ġayb** ile müttefiḳ lā-reyb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 1). [ʿayn-ı ġayb,]*

ʿ**ayn-ı ġayr [1]** *Başka, yabancı göz.*

ʿ**Ayn-ı ġayrından** müberrādur nedür bu sırr kim / Ḫubb-ı ʿışḳı pes żamīr-i cümle şeyḫ u şābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 4). [ʿayn-ı ġayrından, -ın, -dan]*

ʿ**ayn-ı ġınā [1]** *Zenginlik, bolluk kaynağı.*

Dā'iremüz nokṭa-i ḳudretdedür / ʿ**Ayn-ı ġınā** maḥż-ı ferāġatdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 1). [ʿayn-ı ġınā,]*

ʿ**ayn-ı gönül [1]** *Gönül gözü.*

ʿAlleme'l-esmādadur ʿ**ayn-ı göñül** inhādadur / Şerʿ-i ẓāhirde görindi emrini icrādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 1). [ʿayn-ı göñül,]*

ʿ**ayn-ı ḫacālet [1]** *Utanan göz.*

Benüm ʿışḳ-ı ḥaḳīḳümden ne deñlü kim su'āl itseñ / Nihāyet istemeñ benden gözet ʿ**ayn-ı ḫacāletdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 2). [ʿayn-ı ḫacāletdür, -dür]*

ʿayn-ı ḥaḳā'ik [1] *Hakikatlerin kaynağı.*

Resm ile ṣūret nedür añlar iseñ ey ʿazīz / Ḥikmet-i ʿulyādadur **ʿayn-ı ḥaḳā'ik** hemāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 23, Beyit 3). [ʿayn-ı ḥaḳā'ik,]*

‘ayn-ı ḥaḳīḳat [5] *Hakikatin kendisi, gerçeği gören göz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥaḳḳā budur ki ʿayn-ı ʿināyetdedür hüdā / ʿ**Ayn-ı ḥaḳīḳatüme** bu ʿayn oldı reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 1). [ʿayn-ı ḥaḳīḳatüme, -üm, -e]*

‘ayn-ı ḥaḳḳ [5] *Hakikat gözü, hakikati gören göz.*

Murāduñ ʿ**ayn-ı ḥaḳḳını** hüviyyetdür ḳılan bāhir / Cemālüñ perdesi ṭursun helāk olmaya māfīhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 5). [ʿayn-ı ḥaḳḳını, -ı, -(n)ı]*

ʿ**Ayn-ı ḥaḳḳ** ile çeşmüñ olsa küşād / Cümle maḫfīleri olurdı başīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 3). [ʿayn-ı ḥaḳḳ,]*

Eger var ise inṣāfuñ gör imdi **‘ayn-ı ḥaḳḳ** ile / Ne cevherler mübeyyendür Murādīnüñ maḳālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 5). [‘ayn-ı ḥaḳḳ,]*

‘Ayn-ı ḥaḳḳ ile ġuyūb-ı dü-cihāndur ḥāṣıl / Dā’iren bekle gözet kim anı pergār ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 4). [‘ayn-ı ḥaḳḳ,]*

II Hakk'ın kaynağı, ta kendisi, zatı.

Cihānı var mübeyyinler didüm n’eyler beyānı dil / Didi ʿayn ile ʿ**ayn-ı Ḥaḳḳı** dā’im her naẓar göster *(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 4). [ʿayn-ı ḥaḳḳı, -ı]*

ʿ**ayn-ı ḥaḳḳiyet [2]** *Hakikat gözü, hakikati gören göz.*

Murādī ʿ**ayn-ı ḥaḳḳiyyetdedür** maḥż-ı başar çün kim / Ṭutup elde cemāl āyīnesini rāha yüz tutduḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 5). [ʿayn-ı ḥaḳḳiyyetdedür, -de, -dür]*

Ḥażretüñden ʿ**ayn-ı ḥaḳḳiyet** diler bu dīdeler / Gerçi senden bir nefesden bulmamışuz infikāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 2). [ʿayn-ı ḥaḳḳiyet,]*

‘ayn-ı ḥāl ḳılmak [1] *Hâlin, durumun kaynağı kılmak.*

‘İşveyle **ḳıldı** cümleten a‘yāna **‘ayn-ı ḥāl** / Bir kimse irmedi bu şecerden budaġuma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 2). [‘ayn-ı ḥāl ḳıldı, -dı]*

ʿ**ayn-ı ḥālet [1]** *Hâlin, durumun gözü, kaynağı.*

Miyān-ı ʿayn-ı vāḥidden muʿayyendür iki ʿaynum / Birisi ʿayn-ı ülfetdür birisi ʿ**ayn-ı ḥāletdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 3). [ʿayn-ı ḥāletdür, -dür]*

ʿ**ayn-ı ḥāl [1]** *Hâlin, durumun gözü, kaynağı.*

Gör Murāduñ ʿ**ayn-ı ḥālini** yine / ʿAyn-ı ḥikmet nice aḳar çaġ çaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 5). [ʿayn-ı ḥālini, -i, -(n)i, -, -]*

ʿ**ayn-ı ḥamrā [1]** *Kızıl çeşme.*

Çeşmümüñ yaşın görenler ʿ**ayn-ı ḥamrā** didiler / ʿĀrifān her ḳaṭresin bir ulu deryā didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 1). [ʿayn-ı ḥamrā,]*

‘ayn-ı ḫayāl [1] *Hayalin kendisi.*

Ṭayf-ı ḫayāl-i ḥāleti añlamışam ḥāl / Eylemezem naẓar velī **‘ayn-ı ḫayāle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 3). [‘ayn-ı ḫayāle, -e]*

‘ayn-ı ḥayāt [1] *Yaşam kaynağı.*

‘Ömr-i ḳadīme ṣordum **‘ayn-ı ḥayātdan** çün / Māhī bulur mı ṭāḳat ger çıḳsa āb içinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 4). [‘ayn-ı ḥayātdan, -dan]*

ʿ**ayn-ı ḫażar [1]** *Sabit meskeni olanların oturdukları memleketin kendisi, ikâmet hâli.*

ʿ**Ayn-ı ḫażarda** bu sefer-i iḳtiżā nedür / Olma ḥabīb-i dil bu su’ālumda münfaʿil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 3). [ʿayn-ı ḫażarda, -da]*

ʿayn-ı ḥicāb [1] *Örtülü, kapalı göz.*

Ġayre yāriz bize ġayr oldı ḥicāb **ʿayn-ı ḥicāb** / Āşināyuz bize ẓann itme ki aġyār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 743, Beyit 4). [ʿayn-ı ḥicāb,]*

ʿ**ayn-ı ḥikmet [4]** *Hikmetin, bilgeliğin aslı, kendisi. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿ**Ayn-ı ḥikmetdür** vücūd-ı kā’ināt ey muʿteber / ʿĀḳil iseñ her hüveydādan alagör bir ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 1). [ʿayn-ı ḥikmetdür, -dür]*

ʿayn-ı hüdā [1] *Hidayet gözü..*

ʿAyn-ı hüdā küşāde olup gözledi ṭaraf / Buldı tecessüs eyleyüben mīr-i serveri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 3). [ʿayn-ı hüdā,]*

‘ayn-ı hüviyyet [2] *Hakikatin, aslın kaynağı.*

Müştāḳ-ı ʿayna ġayrüñ ʿ**ayn-ı hüviyyetüñ** hā / Żāḥikdedür tebessüm maġmūm gerçi giryān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 3). [ʿayn-ı hüviyyetüñ, -ün]*

İster iseñ bulmaġa **‘ayn-ı hüviyyet** sırrını / Gel Murāduñ manṭıḳından diñle gel āvāda hu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 5). [‘ayn-ı hüviyyet,]*

ʿ**ayn-ı ʿibret [2]** *Ibret gözü.*

ʿ**Ayn-ı ʿibret** dīde-i cānı ḳılursa rūşenā / Āşinā-yı ʿışḳ olur dil āşinādur āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 1). [ʿayn-ı ʿibret,]*

Gel temāşā eyle gel ʿibret-nümādur cān ile / ʿ**Ayn-ı ʿibret** maḥż-ı ḥikmetdür bugün sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 4). [ʿayn-ı ʿibret,]*

ʿ**ayn-ı ʿināyet [4]** *İnayet, yardım kaynağı; ihsan nazarı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥaḳḳā budur ki ʿ**ayn-ı ʿināyetdedür** hüdā / ʿAyn-ı ḥaḳīḳatüme bu ʿayn oldı reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 1). [ʿayn-ı ʿināyetdedür, -de, -dür]*

ʻayn-ı ʻināyet olmak [1] *Lutfun kaynağı olmak.*

ʻAyn-ı ʻināyet oldı anuñ iki dīdesi / Buldı ḫalāṣ her ki bula merḥābā-yı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 4). [ʻayn-ı ʻināyet oldı, -dı]*

ʿ**ayn-ı istiğna [1]** *Küçümseme, hiçe sayma, hor görme.*

ʿ**Ayn-ı istiġnādadur** el-ḥamdü-li'llah ḳalb-i pāk / Sen bu sırrı ʿāṣıḳ-ı ṣādıḳdan añlama ʿaceb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 3). [ʿayn-ı istiġnādadur, -da, -dur]*

ʻayn-ı ḳader [2] *Kaderin kendisi.*

Īlācda müsebbete ṣordum ḳażā nedür / ʿ**Ayn-ı ḳaderle** virdi cevāb iḳtiżā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 1). [ʿayn-ı ḳaderle, -le]*

ʻAyn-ı ḳader egerçi taġyire ḳābil olmaz / Līkin ḳażā-yı ḥükmüñ āyende bir bahāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 2). [ʿayn-ı ḳader,]*

ʿ**ayn-ı ḳāl olmak [1]** *Sözün kaynağı, menşei olmak.*

Getürdüm ḳālümi ḥāle yine baḳmadum aḥvāle / Eritdüm cānumı ʿışḳ ile ṣızdum ʿ**ayn-ı ḳāl oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 2). [ʿayn-ı ḳāl oldum, -du, -m]*

ʿ**ayn-ı kelam [1]** *Sözün kendisi, kaynağı.*

Şerḥ-i miḳdārındadur her kişinüñ ʿ**ayn-ı kelām** / Bu Murāduñ noḳṭa-i nuṭḳında maʿnā söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 5). [ʿayn-ı kelām,]*

ʿayn-ı kemal [1] *Olgunluğun, mükemmelliğin gözü.*

Cemāl-i yār gerek gözlerüm çü mir'ātı / Birisi **ʿayn-ı kemāl** vü biri ḫayālātı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 1). [ʿayn-ı kemāl,]*

ʿ**ayn-ı kemāl olmak [4]** *Kemâliyetin kendisi, kaynağı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿ**Ayn-ı kemāl oldum** yine ḫāl ile ḫāl oldum yine / Zār-ı ḫayāl oldum yine zībā cemālüñden midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 3). [ʿayn-ı kemāl oldum, -du, -m]*

ʿ**ayn-ı kesret [2]** *Kesret, masiva kaynağı.*

Cūş eyledi çünki baḥr-ı vaḥdet / Mevcinden irişdi ʿ**ayn-ı kesret** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 1). [ʿayn-ı kesret,]*

Murādī ʿ**ayn-ı kesretde** çü vaḥdet meclisin gördüm / Aña sen ḫīn-i vaḥdetde ʿināyāt eyle ey ġāfir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 5). [ʿayn-ı kesretde, -de]*

ʿ**ayn-ı kināyet [1]** *Maksadı kapalı şekilde anlatan kaynak.*

Murāduñ vech-i taḥḳīḳi yine ʿ**ayn-ı kināyetdür** / Diler kim aça ʿışḳ ile cemāl-i dil-rübādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 5). [ʿayn-ı kināyetdür, -dür]*

ʿ**ayn-ı ḳudret [2]** *Kudret kaynağı, menşei olmak.*

Ser-te-ser āfāḳı ḳılmışdur iḥāṭa her zamān / ʿ**Ayn-ı ḳudret** maḥż-ı heybet maḥż-ı ḳāniʿdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 2). [ʿayn-ı ḳudret,]*

Ḫayme-i ecsāmda ervāḥuñ olmışdur ḫayāl / Maḥż-ı ḥikmet **ʿayn-ı ḳudretdür** bu eşyā cünbüşi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 4). [ʿayn-ı ḳudretdür, -dür]*

ʿ**ayn-ı ḳudret olmak [1]** *Kudret kaynağı, menşei olmak.*

ʿĀlem olmışdur ḫayālümde ḫayāl-ender ḫayāl / ʿĀlem-i kübrā vü ṣuġrā **oldı** ʿ**ayn-ı ḳudretüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 4). [ʿayn-ı ḳudretüm oldı, -dı]*

ʿ**ayn-ı kübrā [1]** *Büyük kaynak.*

Anuñ çün mīm ü rā vü elf ü dālı ʿilm-i milletdür / Murāduñ ʿ**ayn-ı kübrāsındadur** Ḥaḳḳ-ı eser çün kim *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 5). [ʿayn-ı kübrāsındadur,]*

ʿ**ayn-ı maʿānīye [1]** *Mânâlar gözü.*

ʿAkl iremez kemālin müstefsir olma gel / ʿ**Ayn-ı maʿānīye** naẓar aʿlādadur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 4). [ʿayn-ı maʿānīye, -(y)e]*

ʿayn-ı me'āl [1] *Anlamın kendisi, kaynağı.*

Dildedür rāz-ı nihānum sendedür **ʿayn-ı me'āl** / Ḥamd oldur kim saña maʿlūm olupdur ḥasb-ı ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 1). [ʿayn-ı me'āl,]*

ʿ**ayn-ı meh-tāb [1]** *Ay ışığının kaynağı, kendisi.*

Maʿrifet şerḥinde bir bāb añladum / Şems-i tābı ʿ**ayn-ı meh-tāb** añladum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 1). [ʿayn-ı meh-tāb,]*

ʿ**ayn-ı mevcūd [1]** *Varlığın ta kendisi.*

ʿArş ü ferş-i kā'ināta ʿ**ayn-ı mevcūda** ʿalīm / Aʿlem-i evvelde ʿālem ẕāt-ı vāḥiddür muḳīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 1). [ʿayn-ı mevcūda, -a]*

ʿ**ayn-ı mülhem [1]** *İlham olanın kendisi, aslı.*

Evliyāya ʿ**ayn-ı mülhem** enbiyāya vaḥy-ı Ḥaḳ / Vāḥid-i muṭlaḳ olupdur şānī olmadı inan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 4). [ʿayn-ı mülhem,]*

ʿ**ayn-ı murād [2]** *1.Muradın, arzunun kendisi.*

ʿ**Ayn-ı Murāda** irmege n'eyler zamānı dil / Çün kim Murādī elde durur şām u ṣubḥ-dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 5). [ʿayn-ı murāda, -a]*

2. Muradî'nin gözü.

ʿ**Ayn-ı Murādī** ḳan aḳıdur hicr-i yārdan / Vaṣl-ı nigār bir dem anı eyle yā eḥad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 5). [ʿayn-ı murādī,]*

ʿ**ayn-ı murād olmak [1]** *Muradın, arzunun kaynağı olmak.*

Murādī ʿ**ayn-ı murād oldı** merd ḥaḳḳıdur / Murādī bu ki murād ala andan aṣl-ı murād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 5). [ʿayn-ı murād oldı, -dı]*

ʿ**ayn-ı müvāneset [1]** *Ünsiyet peyda etmenin, alışkanlığın kaynağı.*

Ġarḳ-ı şühūd-ı baḥr ola çün kim nedür rıżā / ʿ**Ayn-ı müvāneset** yā ḥażar yā seferdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 4). [ʿayn-ı müvāneset,]*

ʿ**ayn-ı necat [1]** *Kurtuluş gözü, kaynağı.*

Saʿd-ı ekberden ṭulūʿ itmekdedür ʿ**ayn-ı necāt** / Mümkināt-ı ḳālüme ʿarż oldı ġayb-ı beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 1). [ʿayn-ı necāt,]*

ʻayn-ı nihan [1] *Gizemin kaynağı, kendisi.*

Rehber-i ṭurḳ olana nice ṭarīḳ ola küşād / Līk bir noḳṭādur **ʻayn-ı nihān** maḥż -ı nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 4). [ʻayn-ı nihān,]*

ʻayn-ı pinhan [1] *Sır kaynağı.*

Baḥr-ı maʻārif içre geştī-i dil ṭolanur / Kendüde **ʻayn-ı pinhān** ṣeydā gezer arada *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 3). [ʻayn-ı pinhān,]*

ʿ**ayn-ı rāḥat [1]** *Rahatlığın kendisi.*

Ben taʿaḳḳul eylesem olmaz ʿaceb bu rāḥati / Kimsene ʿaḳl eylemez miḥnetde ʿ**ayn-ı rāḥatüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 2). [ʿayn-ı rāḥatüm, -üm]*

ayn-ı raḥmet [2] *Rahmet pınarı, kaynağı*

Ayn-ı raḥmetdür kelāmuñ cümle-i ṣayrulara / Ḳurtılur ġamdan Murādī saña olan āṣinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 5). [ayn-ı raḥmetdür, -dür]*

Çü ʿ**ayn-ı raḥmetimiş** bilmişem fünūn-ı kemāl / Bu ʿaynumuzda aḳarsa n'ola zülāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 3). [ʿayn-ı raḥmetimiş, -i, -miş]*

ʻayn-ı rāvī [1] *Rivayet edenin kaynağı.*

Ḥüsn-i rivāyeti irişelden tevātüre / Kimisi **ʻayn-ı rāvī** kimisi ḫayāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 2). [ʻayn-ı rāvī,]*

ʿ**ayn-ı refāhiyyet [1]** *Bolluk, rahatlık kaynağı.*

Benüm bu cānuma cevr ü cefālar ḳılduġuñ cānā / Baña ʿ**ayn-ı refāhiyyet** durur ṣanma ziyānuñdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 4). [ʿayn-ı refāhiyyet,]*

ʿayn-ı rıżā [1] *Hoşgörülü, müsamahalı bakış, nazar.*

Envār-ı ṣaʿṣaʿañda yiter gezdi ʿayn-ı dü / Ḥaḳḳuñda isterem bulam **ʿayn-ı rıżā** senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 3). [ʿayn-ı rıżā,]*

ʿ**ayn-ı rūḥ olmak [1]** *Can gözü olmak.*

Oldı Murādī ʿālem-i ṣūretde ʿayn-ı rūḥ / Rūḥ-ı muṣavver oldı ise olmadı ʿacīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 5). [ʿayn-ı rūḥ oldı, -dı]*

ʻayn-ı saʻādet [1] *Saadet kaynağı.*

Murādī **ʻayn-ı saʻādetdür** özüñ dā'imā / Murādı ne idügin añlağıl maḳālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 5). [ʻayn-ı saʻādetdür, -dür]*

ʻayn-ı şafā [1] *Gönül huzuru, rızası.*

Müheyyā itmişem ben ālet-i ẕevḳüm kemālince / Velīkin isterem olsun senüñ **ʻayn-ı şafān** üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 2). [ʻayn-ı ṣafān, -n]*

ʻayn-ı sebāt eylemek [1] *Sözünden, kararından vazgeçmeme hali.*

Gördi çün ḫayme-i ecsād ḳonup göçmededür / Rūḥını ḳıldı muḳīm **ʻayn-ı sebāt eyledi** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 3). [ʻayn-ı sebāt eyledi, -di]*

ʿ**ayn-ı sebeb [1]** *Sebep kaynağı, sebebi yaratan.*

Ẓāhirīdür ḫafī ḫafī ẓāhir / Bāṭınīdür ẓuhūra ʿ**ayn-ı sebeb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 2). [ʿayn-ı sebeb,]*

ʻayn-ı sema [1] *Gökyüzünün kendisi.*

Maḥż-ı felek çü devvār **ʻayn-ı semā** sevābit / Cān iledür muḳayyed düş midür irdi ḫ∨āba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 3). [ʻayn-ı semā,]*

ʿ**ayn-ı seyyal [1]** *Akıcı, akan göz; ağlayan göz.*

Ḳalb-i maḥrūr ārzū-yı vuṣlat-ı dildār ider / ʿ**Ayn-ı seyyāl** ārzū-yı lemʿa-i dīdār ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 1). [ʿayn-ı seyyāl,]*

ʿ**ayn-ı ʿulūm [1]** *İlimlerinin kaynağı.*

Ārzū-yı vaḥdet-i ʿuẓmādadur ʿ**ayn-ı ʿulūm** / Ger bu ʿilmi ister iseñ gözleme hergiz rüsūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 1). [ʿayn-ı ʿulūm,]*

ʿ**ayn-ı ʿulūm-ı Ḥaḳḳ** *Allah'ın ilimlerinin kaynağı.*

Çeşm-i küşādeler çün açarlar cemāle göz / ʿ**Ayn-ı ʿulūm-ı Ḥaḳḳa** ṭutarlar kemāle göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 1). [ʿayn-ı ʿulūm-ı ḥaḳḳa, -a]*

ʿ**ayn-ı ʿulūm-ı kün fekān [1]** *"Ol derse oluverir" ilminin kaynağı.*

Āyet-i kübrādadur ʿ**ayn-ı ʿulūm-ı kün fekān** / Fehm ü idrāk eyleyen ʿallām-ı devrān oldılar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 4). [ʿayn-ı ʿulūm-ı kün fekān,]*

ʿ**ayn-ı ülfet [3]** *Dostluk kaynağı.*

Ezelden çünki sendendür baña bu ʿ**ayn-ı ülfetler** / Senüñ pes maḫż-ı luṭfuñdan olupdur bu ʿinâyetler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 1). [ʿayn-ı ülfetler, -ler]*

Miyân-ı ʿayn-ı vâḥidden muʿayyendür iki ʿaynum / Birisi ʿ**ayn-ı ülfetdür** birisi ʿayn-ı ḫâletdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 3). [ʿayn-ı ülfetdür, -dür]*

Menbaʿ-ı faż̧l-ı ʿaṭâdan ʿ**ayn-ı ülfetdür** gelen / İki cânibden hemân mihr ü maḥabbetdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 1). [ʿayn-ı ülfetdür, -dür]*

ʿ**ayn-ı vaḥdet [9]** *Birlik kaynağı, Allah'a yakınlık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿ**Ayn-ı vaḥdet** bir görünmez arada olsa ḥicâb / Arada refʿ eyle anı kim celâlüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 3). [ʿayn-ı vaḥdet,]*

ʿ**ayn-ı vâḥid [4]** *Birliğin, yakınlığın kaynağı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿ**Ayn-ı vâḥiddür** yine ġayrında hem-dem iltiẕâẕ / Muḳteżâ-yı iḳtiżâ adumda her dem iltiẕâẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 1). [ʿayn-ı vâḥiddür, -dür]*

ʻayn-ı vâḥid ḳılmak [1] *Tekliğin, birliğin kendisi, kaynağı olmak.*

ʻĀlemüñ bildüm vücûdın ʻilm ile / **ʻAyn-ı vâḥid ḳılmışam** merdâne ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1168, Beyit 4). [ʿayn-ı vâḥid ḳılmışam, -mış, --am]*

ʻayn-ı vâḥid olmak [1] *Birliğin, yakınlığın kaynağı olmak.*

Maġrib ü maşrıḳda gördüm iki ʻaynüñ lemʻasın / **ʻAyn-ı vâḥid oldı** ḥaḳḳum şanmağıl ḳolayına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 4). [ʻayn-ı vâḥid oldı, -dı]*

ʻayn-ı viṣâl [2] *Kavuşmayı bekleyen göz.*

Gerçi hicrüñi çekerven bu ʿacebdendür ʿaceb / Lîk her laḥẓadayın **ʿayn-ı viṣâlüñde** senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 3). [ʿayn-ı viṣâlüñde, -ün, -de*

Ey Murâdî ẓûlmet-i hicrân ile şeb dîdeye / Rûzda kim ḳor anı **ʻayn-ı viṣâle** baḳmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 5). [ʻayn-ı viṣâle, -e]*

ʿayn-ı vücûb [1] *Elzem olan göz, görüş, nazar.*

Milk-i muḫalled içre çü gördüm cemâlini / **ʿAyn-ı vücûb** ile gözedürdüm kemâlini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 1). [ʿayn-ı vücûb,]*

ʻayn-ı vücûd [1] *Varlığın kaynağı.*

ʻAyn-ı vücûduñ gösterür mir'ât-ı dil âyînedür / Dil şerḥini dilden dile gûş itme ġayr efsânesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 2). [ʻayn-ı vücûduñ, -un]*

ʻayn-ı yaḳîn [2] *Göz ile görür derecede görerek, müşahede ederek bilmek.*

ʿĀlem-i aṣġarı kübrâda gören ʿ**ayn-ı yaḳîn** / Bu fenâ ʿâlem içün ḳor mı yire cây-ı sebât *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 2). [ʿayn-ı yaḳîn,]*

ʻIyân olalı görindi gözüme **ʻayn-ı yaḳîn** / Ḥaḳîḳatüm göreli dîdeye nihânam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 2). [ʻayn-ı yaḳîn,]*

ʿ**ayn-ı yara [1]** *Yaranın kendisi.*

Ẓâhirâ manẓûr-ı enẓâr oldı ʿ**ayn-ı yaralar** / Kendüsin yara urur tîmâr ider pes yarasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 3). [ʿayn-ı yaralar, -lar]*

ʿ**ayn-ı żarar [1]** *Zarar görmüş; ziyanın, kaybın kendisi.*

Şu kim cân virmeye yâr işiginde / Aña ʿâşıḳ dimek ʿ**ayn-ı żarardur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 518, Beyit 2). [ʿayn-ı żarardur, -dur]*

ʿ**ayn-ı ẕât [1]** *Allah'ın bizzat kendisi.*

Lâ vü lenden geçmeyince varlıḳ gelmez ele / Ḳıl fenâsın bu vücûduñ bulasın tâ ʿ**ayn-ı ẕât** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 4). [ʿayn-ı ẕât,]*

ʿ**ayn-ı żavʿ [1]** *Aydınlık kaynağı.*

Münʿakis oldı cemâlüñden göñül mir'âtına / Nûr-ı vechüñ ʿ**ayn-ı żavʿuñ** ḳalmadı hergiz ẓulâm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 3). [ʿayn-ı żavʿuñ, -un]*

ʿayn-ı zülâl olmak [1] *Soğuk, tatlı su kaynağı olmak. II Seçkin şiir, söz kaynağı olmak.*

Bir **ʿayn-ı zülâl olduñ** sen yine Murâdî kim / Ġâfil kim aça anı nevminden uyandurdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 5). [ʿayn-ı zülâl olduñ, -du, -n]*

ʿ**ayn ile ġayr [1]** *Kendisi, zâtı ile başkası.*

Ġayrumuzdan bizi ṭarḥ eyledi ʿaynuñ lîkin / Ġayr-ı ʿaynuñda senüñ ʿ**ayn ile ġayruñ** iḷfâ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 45, Beyit 2). [ʿayn ile ġayruñ, -un]*

ʿ**ayn itmek [2]** *Görmek.*

ʿArṣa-i levḥi gezmişem ḥadd-i ḥudûda almışam / Ḫâzini olmışam anuñ ʿ**ayn ide** mi aña ne ḥadd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 2). [ʿayn ide,]*

Bu naẓardan ʿ**ayn idüp** mir'âti urduñsa yire / Maḥż-ı feyże elyaḳ olduñ feyż-i maḥża ḳıl naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 2). [ʿayn idüp, -üp]*

ʿ**ayniyyet [1]** *Bir şeyin aslı gibi, tıpkısı olma.*

Mâ'il-i ʿışḳ olalıdan virmedüm ġayrıya râh / Ġayba ġayb u ʿayn oldı benüm ʿ**ayniyyetüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 2). [ʿayniyyetüm, -üm]*

ʿ**ayn olmak [3]** *Görünür olmak, hakikati görmek.*

Ḥâlât-ı ʿayn-ı vaḥdet kesretdedür çü maḥcûb / Ḳaldur ḥicâb-ı ġayrı ʿ**ayn ola** tâ ki bâhir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 2). [ʿayn ola, -a]*

Nūr oldı çu nārında ʿ**ayn oldı** bu varında / Leyl ile nehārında ʿayn ile mükerremdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 3). [ʿayn oldı, -dı]*

Çeşm-i cihān-bīnüñ eger ʿ**ayn oldı** ise ḥaḳ ile / Başdan ayaġa ey püser cümle vücūduñdur başar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 2). [ʿayn oldı, -dı]*

‘aynuñda olmak [1] *Gözünde olmak, değerli, itibar edilen olmak.*

Bu Murāduñ bilmek isterseñ eger māhiyyetin / **Olmasun ‘aynuñda** dünyā vü temāşā ẕerrece *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 5). [‘aynuñda olmasun, -ma, -sun]*

‘aynü’l-ḥaḳ [1] *Hakikatin kaynağı, kendisi.*

Murādī buldı **‘aynü’l-ḥaḳ** ki ḥaḳḳu’l-ḥaḳ olup ẓāhir / Anuñ çündür bu vech üzre ana virmiş makāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 5). [ʿaynü’l-ḥaḳ,]*

ʿ**aynü’l-ḥalāş [1]** *Kurtuluş kaynağı.*

Āyet-i kübrādadur ʿilm-i ezel ʿ**aynü’l-ḥalāş** / Ḳalb-i ḳalbüm ʿayn-ı ʿaynum sırrı peydā söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 3). [ʿaynü’l-ḥalāş,]*

‘aynümde ḳomak [1] *Gözünde koymak. II Değer vermek, itibar etmek.*

Ḳomazam ġayrıyı **‘aynümde** bugün ey server / Añlanup ‘ışḳ ile kārında ḳarār itdüm ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 2). [‘aynümde ḳomazam, -maz, --am-üm, -de]*

ʿ**ayn [1]** *Arapçadaki "ayn" harfi.*

Çü emr oldı dinildi ḳatılup ʿ**ayn** ile sīn iẓhār / Tevaḳḳuf eyleyüp el-ḥamd yüridi çün bād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 4). [ʿayn,]*

ayrılmak [7] *Ayrılmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī rāyegān **ayrılmamışdur** vaṣl-ı dildāra / Olursañ müntehī bilgil senādur āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 5). [ayrılmamışdur, -ma, -mış, -dur]*

ayrılıġ [1] *Ayrılık.*

Dost **ayrılıġını** ḳıl ʿināyetler ey Ḫudā / Virme kimesne başına gösterme gel ebed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 2). [ayrılıġını, -ı, -(n)ı]*

ayru [17] *Ayrı, uzak.*

ʿAcebde ḳaldı bu rūḥum benüm bu maʿnāda / Bu mihr-i ḥubb ile mihrümden **ayrudur** maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 2). [ayrudur, -dur]*

Sensüzin hiç olımaz bende ḥayāt / Senden **ayrudur** ḥayāt ile memāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 1). [ayrudur, -dur]*

Şanma ʿāşıḳ senden **ayru** şāddur ey serverüm / Hā-yı hicrüñle efendüm bu göñül maḥzūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 8). [ayru,]*

Bu Murādī sensüzin olmaz taḥammül eylemez / Şādī-i ḳalbisin anuñ senden **ayru** aña ġam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 5). [ayru,]*

Tefaḥḥuş eyledüm dā’im seni dünyāda ʿuḳbāda / ʿAceb budur seni bir laḥẓa bulmam **ayru** yanumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 4). [ayru,]*

‘Aẕāb oldur bize ey yār ki bir dem yārden **ayru** / Düşerse laḥẓası ḫānum olur bir yıl yılı ara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 3). [ayru,]*

II Başka, öteki, diğer.

ʿĀḳıl iseñ eger ki ey meh-rū / Ḥaḳdan **ayruyı** ḳılmaġıl maḥbūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 2). [ayruyı, -(y)ı]*

Bulmadum mislüñ ve hem **ayru** kişi / ʿĀlemi ḳıldum tecessüs ḳat ḳat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 3). [ayru,]*

Ḫayālūñ ḫaylī ḳapladı dil aña eylemez meyli / Nice ḳılsun aña meyli aña **ayru** temāşādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 4). [ayru,]*

Cümle ʿālem cennet olsa Ādem oġlanı melek / ʿUzlet oldı aña cennet **ayru** seyrān istemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 4). [ayru,]*

Ey Murādī ger murāduñ ise Ḥaḳḳa irmege / Anı bulmaḳ isteyenler **ayru** cānān istemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 5). [ayru,]*

Senden **ayru** bize yār olmaġı gösterme bize / Dā’imā cān ü bedende seni cānān bilürüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 578, Beyit 2). [ayru,]*

Ey Murādī sözlerüñ v’Allāhi ḥaḳdur bilmiş ol / Ḥaḳdan **ayrudan** bi-ḥamdi’llāh ırağum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 5). [ayrudan, -dan]*

Bu Murādī cümleden geçdi seni ḳıldı murād / Senden **ayruyı** anuñ ḥükmine fermān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 5). [ayruyı, -(y)ı]*

Ḥāşā ki Murād **ayruya** meyl eyleye senden / Ḳalbi leke min mehdin ile’l-laḥdi yemīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 815, Beyit 5). [ayruya, -y, -a]*

Ḥādiśdür **ayrusı** velī oldur ḳadīm pes / Sübḥāne men nihāyete lā-yürdirkü ve’l-ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 821, Beyit 3). [ayrusı, -sı]*

Āfitāb-ı neyyir oldum tāb-baḫşam ʿāleme / Pertevümle bildüm **ayru** nesne yoḳ dildārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 2). [ayru,]*

ayru olmak [6] *Uzak kalmak, ayrı düşmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mümessel oldı vücūd ile çün ʿadem nakşı / Seçildi **ayru olup** cā-be-cā ḥayāt ü memāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 2). [ayru olup, -up]*

ayruḳ [1] *Başka, diğer.*

Murāduñ saña te'sīr eylemezse ḳavl-i pür-sūzı / Efendüm saña bu ʿālemde **ayruḳ** pāyeler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 5). [ayruḳ,]*

ayruḳ olmak [1] *Aykırı, isyancı olmak.*

Bu Murādī **ola** mı bende bir **ayruḳ** şāha / Var iken sencüleyin nīk-siyer Dārāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 7). [ayruḳ ola, -a]*

a'yun-ı nās [2] *İnsanların gözleri.*

Oldı Murādī **aʿyūn-ı nāsa** nihān çün / Bu ʿālem-i ṣuverde gözet n'eyler iḳtiżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 5). [aʿyūn-ı nāsa, -a]*

'İlimdür 'ilmüme zeynüm ne bilsün ẕihnümi vaṣṣāf / Gelürsem **a'yun-ı nāsa** ḫayāl olmaz ḫayālümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 4). [aʿyun-ı nāsa, -a]*

ʿayyār [1] *Aldatan, hileci.*

Ne yirde kim gezer nāḳış olurdum / Gider gizlü yire **ʿayyāra** beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 2). [ʿayyāra, -a]*

ʿayyūḳ [1] *Keçi yıldızı, göğün en yüksek noktası.*

Umarum raḥmetin ben bī-dil ü cān / İrer **ʿayyūḳa** çün āh u fiġānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 2). [ʿayyūḳa, -a]*

az [4] *Az, çok olmayan.*

İşbu Murādī sözlerin añlayan **azdur** / Her kim görürse ḥayrete varur ḳalur ṭanā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 5). [azdur, -dur]*

Ḳanı ʿālem içinde bir er kim / Ṭolu olmaya ḳalbi ḥırṣ ile **az** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 3). [az,]*

Sāz-kār olmaġ içün anuñla / Her çoġı biz degişmezüz **aza** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 6). [aza, -a]*

II Kanaat.

Ser-firāz olmaḳda çoḳ saʿy eyledüm minnet aña / Ẕilleti terk itmişem gördüm ki **az** ehlindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 4). [az,]*

az u çok [2] *Az ve çok. II Her şey.*

ʿĀlemde yüri ḳılma naẕar **aza vü çoġa** / Ta kim bulasın cennet ü niʿmetde ḥalāvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 4). [aza vü çoġa,]*

Murāduñ **az u çoğından** senüñ bir merḥābāñ efżal / Beni sen eylegil ekmel cemāl-i bā-kemāl içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 5). [az u çoğından, -ın, -dan]*

'aẕāb [4] *Ceza, eziyet, sıkıntı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Teḳāṭür eyledi baḥr-ı muḥīṭe ġaysün ʿ**aẕab** / Bil anı lü'lü-i insān ider bu ṣād-ı vülūc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 2). [ʿaẕab,]*

ʿaẕāb-ı münkir [1] *İnkar edenin azabı.*

İştiyāḳın ʿarż içün tedbīr idüpdür mev'iẓe / Līk **ʿaẕāb-ı münkir** olmışdur memātuñ evveli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 4). [ʿaẕāb-ı münkir,]*

ʿaẕāb-ı nīrān [1] *Cehennem azabı.*

Kime virdüñ cinān u ġılmānı / Kime virdüñ **ʿaẕāb-ı nīrānı** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 29, Beyit 4). [ʿaẕāb-ı nīrānı, -ı]*

a'ẕab itmek [1] *İşkence, eziyet etmek, acı çektirmek.*

Murādī āb-ı zülālüñden ire ger ḳaṭre / Ne deñlü mürr ola 'ālemde **a'ẕab ide** hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 5). [aʿẕab ide, -e]*

ʿaẕāb u ʿiḳāb [1] *Ceza, eziyet.*

Luṭfuñ umup cenābuña ṣıġınan / Ḥāṣa kim göre ol **ʿaẕāb u ʿiḳāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 4). [ʿaẕāb u ʿiḳāb,]*

āzād eylemek [2] *Kurtarmak.*

Bu ẓūlmānī ḳafesden murġ-i cānı **eyleyüp āzād** / Ḥayāt-ı cāvidānī ibtidā vü intihā iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 3). [āzād eyleyüp, -(y)üp]*

Dil ü cān milkini ābād idüp ma'mūr ḳıl yā Rab / Senüñ ġayrüñden **āzād eyle** gel luṭf eyle şād eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 4). [āzād eyle,]*

āzād ḳılmak [1] *Kurtarmak.*

'Avn-ı Ḥaḳdur dil-i āgāhumuzı şād ḳılan / Ḳomayup ġamdan eser ġuṣṣadan **āzād ḳılan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 1). [āzād ḳılan, -an]*

āzād olmak [4] *Kurtulmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḥīṭ-i ġarḳa-i nūr olalı bu resm-i fu'ād / Cihān sūd u ziyānından **oldı** ol **āzād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 1). [āzād oldı, -dı]*

āzāde [3] *Kurtulmuş, özgür.*

Yürür iken cihānda **āzāde** / ʿIşḳıña şimdi olmışam me'mūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 6). [āzāde,]*

Ḥamdü li'llāh kimsemüz yoḳdur ḫavāṭır bilmezüz / Bende-i ʿışḳ olalıdan ser-be-ser **āzādeyüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 4). [āzādeyüz, -y, -(ü)z]*

'Arş-ı 'ulāda virdi ḫaber çün meleklere / Yār oldı söyleyen yine **āzādelik** sözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 2). [āzādelik, -lik]*

aż'afü'l-maḫlūḳ [1] *Yaratılmışların en zayıfı, acizi.*

Murādī mūrdan kim bir ḳuluñdur **aż'afü'l-maḫlūḳ** / Müyesser ḳıl seni tesbīḥ ide her laḥẓa yā sübḥān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 5). [aż'afü'l-maḫlūḳ,]*

a'ẓam [11] *Büyük, ulu, yüce. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Oldı Murādī efḥam 'ışḳ iledür mufaḫḫam / Gel iste nūr-ı a'ẓam **a'ẓamdadur** mu'allā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 5). [a'ẓamdadur, -da, -dur]*

a'ẓam-ı ism [1] *En büyük, yüce isim.*

Ey Murādī **a'ẓam-ı ism** oldı mīm-i ism-i Ḥaḳ / Şol müsemmāyı bulanlar irmez aṣlā ġamlara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 5). [a'ẓam-ı ism,]*

a'ẓam olmak [1] *Büyük, yüce olmak.*

Çünki 'azīz sensin 'izzet saña müfevveż / Sen **a'ẓam olduġuñ** çün artar bu 'izz ü cāhum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 4). [a'ẓam olduġuñ, -duk, -un]*

'aẓamet [1] *Büyüklük, ululuk.*

'Aẓīmsin **'aẓametde** velīk a'lemsin / Bularda gerçi kim ıṭlaḳ olındı remz ile tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 3). ['aẓametde, -de]*

āzārı ḳılmak [1] *Daha eksiği olmak.*

Oḳuyam çünki ben seb'a'l-mesānī ism-i Ḥaḳḳ ile / Sekizdür acılan yedi ḳapanur **ḳılmaz āzārı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 4). [āzārı ḳılmaz, -maz]*

āzārsuz olmak [1] *Eksiksiz olmak.*

Baḳmaz āsāra göñül ister mü'essir kim durur / 'Usri yüsre ṣabr idüp **olmaḳ** diler **āzārsuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 3). [āzārsuz olmaḳ, -mak]*

a'ẕeb olmak [1] *En tatlı, lezzetli olmak.*

Ḫoş **a'ẕeb oldı** ḫoş a'ceb bu ṭarz-ı ḥüsn velī / Diler ise ola bir laḥẓada nice biñ bāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 3). [a'ẕeb oldı, -dı]*

ażḥā [3] *Kurban, kurban bayramı.*

Olalı ḥürmeti iḥrām ile bu ten muḥrim / Cānı **ażḥāya** getürmiş naẕarın sāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 3). [ażḥāya, -(y)a]*

Seḥerden bir seḥer gördüm aña bir rūz beñzer yoḳ / Muṭāf oldum ḳamu nāsa nitekim Ka'be **ażḥāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 2). [ażḥāda, -da]*

Murādīnüñ temennāsı girü andan temennā pes / Ṭavaf olındı beyt-i ḳalbi yine Ka'be **ażḥāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 5). [ażḥāda, -da]*

aẕher [2] *Apaçık, besbelli.*

Pes hüveydādan hüveydā oldı bu ġaybiyyetüm / Bāṭın u ẓāhirde **aẕher** baṭn-ı baṭn-ı ṭıynde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 3). [aẕher,]*

Murādī gördi maḳṣūdın yine ḳaṣdında ol **aẕher** / Anuñ çün her ṭaraf ẓāhir gelür bāṭın himemlerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 5). [aẕher,]*

'azīm [5] *Büyük, ulu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yaluñuzdur baña vāḥid **'azīmümdür** baña kübrā / Semī'ümdür sözüm sāmi' rahīmümdür baña müşfiḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). ['azīmümdür, -üm, -dür]*

'azīmet eylemek [1] *Yönelmek, yola çıkmaya niyetlenmek.*

'Azīmet eylemedin luṭfı eyler istiḳbāl / Şu kim ki 'ālī ṭutar bulan oldur a'lāsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 2). ['azīmet eylemedin, -me, -di, -n]*

'azīz [10] *Saygın ve hürmetli kişi; sevgili.*

Ey ṣafā-baḫş-ı dil ü cānum baña sensin **'azīz** / Gel bu taġyīr-i mizācumdan necāt irgür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 4). ['azīz,]*

'Azīzümdür refīḳ u mūnisümdür / Benüm ẕikr-i lisānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 11). ['azīzümdür, -üm, -dür]*

'Azīzüm senden isterven benüm 'izz ile temkīnüm / Müberrā ola dā'imde şurūḥumdur nihān olmaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 4). ['azīzüm, -üm]*

'Azīzüm nūr-ı vech-i yāre ṭāḳat kimse göstermez / Nedür bu 'ışḳ-ı dil k'andan ferāġat kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 1). ['azīzüm, -üm]*

Virdüñ Murāda 'izzeti sen bir **'azīzsin** / Ḳapuñda bende oldı ḳamu māsivā senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 5). ['azīzsin, -sin]*

İster iseñ ġınā eger ṣan'at idin ḳanā'ati / Diler iseñ **'azīzi** ger sen anı ḳāni' añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 4). ['azīzi, -i]*

Civāruna eger irsem **'azīzüm** 'izzet idüp / Baña sen ecr-i 'aẓīmi ḥażarda göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 3). ['azīzüm, -üm]*

'Azīzüm 'izzetüñ 'izzetdedür 'izzet kemālinde / Kemālüñ şerḥini şerḥ itmege başlar cemālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 1). ['azīzüm,]*

2. Allah; benzeri bulunmayan, eşsiz kudret sahibi, mağlup edilmesi mümkün olmayan.

'İzzetde çün Murādīyi 'izzetledi **'azīz** / Her mā-ḥalaḳda sırr ile sırrı ḫaberdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 5). ['azīz,]*

Çünki **'azīz** sensin 'izzet saña müfevveż / Sen a'ẓam olduġuñ çün artar bu 'izz ü cāhum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 4). ['azīz,]*

ʿazīz eylemek [1] *Değerli, saygın eylemek.*

Ḫudāvendā żamīrümde maḥabbet şemʿini yandur / **ʿAzīz eyle** bu ʿizzetle şarāb-ı ʿışḳuña ḳandur *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 19, Beyit 1). [ʿazīz eyle,]*

ʿ**azīz-i bā-kemāl olmak [1]** *Mükemmel sevgili olmak.*

ʿ**Azīz-i bā-kemāl olan** bilür her ʿizzetüñ aşlın / Anuñ çün cāndan olur münteşir her cā-be-cā revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 2). [ʿazīz-i bā-kemāl olan, -an]*

ʿazīz-i cān [1] *Yüce, değerli can.*

Çün kim **ʿazīz-i cānsan** ʿizz ile ibtidāda / Dā'im mükerrem eyle nāz itme intihāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 1). [ʿazīz-i cānsan, -sa, -n]*

ʿ**azīz-i çeşm-i men [1]** *Benim gözümün değerlisi, kıymetlisi.*

ʿ**Azīz-i çeşm-i men** añla bu ʿilm-i bā-ḫaberi / Ḫaber rumūzını bilmeyen eylemez irşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 3). [ʿazīz-i çeşm-i men,]*

ʿazīz-i mışr-ı dil [1] *Gönül Mısr'ının (ülkesinin) azizi. (Beyitte Aziz, Yusuf, Mısır telmihi)*

Ey **ʿazīz-i mışr-ı dil** her ʿusri yüsr oldı ḥisāb / Bulmaz idi ʿizz-i Yūsuf çekmeseydi renc-i çāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 3). [ʿazīz-i mışr-ı dil,]*

ʿ**azīz-i ẕi'l-celāl [1]** *Yücelik sahibi değerli, üstün olan. II Allah.*

Saña maḫṣūṣdur her dem olasın cümleden aʿlā / Senüñdür ʿizz ü istiġnā ʿ**azīz-i ẕi'l-celālsin** sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 2). [ʿazīz-i ẕi'l-celālsin, -sin]*

ʿ**azīz itmek [1]** *Sevgide üstün tutmak, değer vermek.*

ʿAzīz ider bizi ʿizzet eger ki ʿizzet ide / Bizüm bu ʿizzetümüzde bizüm durur bu ġınā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 3). [ʿazīz ider, -er]*

ʿazīz olmak [3] *Değerli, izzetli olmak.*

ʿİzzetde ʿ**azīz olmaḳ** ister bu Murādī / Fehm eyleyeyin diyen özin eyleye ḫalvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 5). [ʿazīz olmaḳ, -mak]*

Muʿizz oldı çün iʿzāz ile buldı devlet ü ʿizzet / ʿ**Azīz oldı** ʿalīm oldı bu resme eyledi ḳaṣṣāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 3). [ʿazīz oldı, -dı]*

ʿAzīz olanlar ʿizzetde ẕelīl olan meẕelletde / Uçar mürġ-i ʿuḳūlı her birinüñ perr ü bālince *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 4). [ʿazīz olanlar, -an, -lar]*

ʿazm [3] *Kasıt, niyet, karar.*

ʿ**Azmümüz** ḫayra durur ḫayr ile iḥsān iderüz / Herkesüñ ḳalbini mesrūr ve şādān iderüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 1). [ʿazmümüz, -ü, -müz]*

Müknet-i ʿuẓmāyadur ammā cibillet himmeti / ʿAzminüñ **ʿazminde** her dem ʿazm-ı himmetdür yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 4). [ʿazminde, -in, -de]*

Müknet-i ʿuẓmāyadur ammā cibillet himmeti / **ʿAzminüñ** ʿazminde her dem ʿazm-ı himmetdür yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 4). [ʿazminüñ, -i, -nün]*

ʿazm eylemek [1] *Niyet etmek, yönelmek, karar vermek.*

Saña **ʿazm eyleyüp** terk eyleyen ġayruñı her demde / Senüñ iḥsān-ı bī-pāyānuñ irişür aña nev-rev *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 3). [ʿazm eyleyüp, -(y)üp]*

ʿazm-ı dildār itmek [1] *Sevgiliye yönelmek, meyletmek.*

ʿAzm-ı dildār ideli güni dildür devrān / Ḫāşa li'llāh ki seni terk ide ber-kār ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 2). [ʿazm-ı dildār ideli, -eli]*

ʿazm-ı himmet [1] *Bağışta, ihsanda bulunmada kesin niyette olmak, karar vermek.*

Müknet-i ʿuẓmāyadur ammā cibillet himmeti / ʿAzminüñ ʿazminde her dem **ʿazm-ı himmetdür** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 4). [ʿazm-ı himmetdür, -dür]*

ʿ**azm-i kenār itmek [2]** *Kıyıya doğru gitmek. II Sevgilinin yanına doğru hareket etmek, gitmek.*

Ḫużur ister iseñ ʿ**azm-i kenār it** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 1). [ʿazm-i kenār it,]*

Ṭīb-ı ḫāṭır oluben **ʿazm-i kenār itdüm** ben / Cümle-i tārik olup terk-i diyār itdüm ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 1). [ʿazm-i kenār itdüm, -dü, -m]*

ʿ**azm-i meydān eylemek [1]** *Meydanı gezmek.*

ʿ**Azm-ı meydān eyleye** çün merd-i merdān insilāḫ / Ey Murādī merd iseñ merdāne depret kendüñi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 5). [ʿazm-ı meydān eyleye, -(y)e]*

azmūde olmak [1] *Tecrübe etmek, denemek.*

ʿAynuñ mücerreb oldı ġayruñ mücerreb ammā / Yā tecribe ne ḥācet şol ki **ola azmūde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 3). [azmūde ola, -a]*

ʿazrā'il [1] *Dört büyük melekten, Allah'ın emriyle insanların canını almakla görevlendirilmiş olanı, ölüm meleği.*

Nefeḫātumda durur rūḥ-ı mü'ebbed ḫaberi / Ḳodı İsrāfili **ʿAzrā'ili** Ḥaḳ didi lisān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 3). [ʿazrā'ili, -i]*

ażvā [15] *Işıklar, aydınlıklar, parıltılar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Fürūġın mihr-i ḥikmetdür şaçan ʿālemde ey meh-rū / Miyān-ı beyni beyninden burūḳ oldı ḳamu **ażvā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 2). [ażvā,]*

ażvā olmak [3] *Işık, aydınlık, parıltı olması.*

Miḳdār-ı naẕardur āh yā ben n'ideyin ḫānum / Rūḥ oldı ebed cānum cān **oldı** baña **ażvā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 3). [ażvā oldı, -dı]*

Beni insān iderseñ itme gel nisyān ile hergiz / Vücūdum beytine çün kim yine **ażvā olan** sensin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 3). [ażvā olan, -an]*

Nūr-ı şemsüm şöyle ṭutmışdur cihānı ser-te-ser / Cümle ʿālemde ne kim var **oldı ażvā** ẕerrece *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 4). [ażvā oldı, -dı]*

ażvā-yı baḥr ü ber [1] *Kara ve denizin parıltıları.*

Kemāl-i lemʿadan nāşī durur **ażvā-yı baḥr ü ber** / Kemālüñden kemāl iste ne söyler diñleme eşḫāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 3). [ażvā-yı baḥr ü ber,]*

2.2.2. B

bā-ʿaḳl olmak [1] *Akıllı olmak.*

Mehde ger girme(ye) **bā-ʿaḳl ola** mı ṭıfl-ı ʿaceb / Sebebinden şorar iseñ gel anı ḳıl inhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 4). [bā-ʿaḳl ola, -a]*

bā-ʿār itmek [1] *Utanarak, utançla yapmak.*

ʿIşḳ ile bir yirde ʿār itmez ḳarār ey cān-ı men / ʿĀşıḳ olmaz şol kişi kim kārını **bā-ʿār ider** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 3). [bā-ʿār ider, -er]*

bā-ʿayān olmak [1] *Açık, âşikâr olmak.*

ʿIyān -ı bī-ʿayānuñdan geçerseñ **bā-ʿayān olduñ** / Bu maʿnāyı bilen kimse iki ʿālemde bihterdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 3). [bā-ʿayān olduñ, -du, -n]*

bā-cehālet olmak [1] *Cehalet, bilgisizlik içinde olmak.*

ʿİlm ögrenigör cihānda her dem / Dir ʿaḳluñı **bā-cehālet olma** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1441, Beyit 2). [bā-cehālet olma, -ma]*

bā-cidāl eylemek [1] *Kavgalı olmak.*

Bu sebebdür **eyleyen** ḫalḳ-ı cihānı **bā-cidāl** / Anuñ içün yirde hem göklerde ḳan olmaḳdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 4). [bā-cidāl eyleyen, -(y)en]*

bā-edeb [1] *Edeple.*

Lāzım olmaz gerçi līkin ġayre benven **bā-edeb** / Ben mü'eddebven ḳururven ol mü'eddeb çün ḫıyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 3). [bā-edeb,]*

bā-edeb olmak [1] *Edepli olmak.*

Her ne yirde olsañ **olġıl bā-edeb** / Açmaġıl ḫāric şaḳın güftāra leb *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 35, Beyit 3). [bā-edeb olġıl, -gıl]*

bā-ḫayāt [1] *Hayat ile.*

Ḥażreti ḫażretde bildi ḫıżr-ı dildür **bā-ḫayāt** / ʿÖmr-i sermed ʿilmine pes ibtidā ḳıldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 2). [bā-ḫayāt,]*

bā-ḫuṣūṣ [1] *Hususuyla, hele, her şeyden evvel, en ziyade.*

Bāliş-i rāḫatda bir ser görmemişem **bā-ḫuṣūṣ** / Her kimi gördüm benüm gibi ġamı tekrārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 2). [bā-ḫuṣūṣ,]*

bā-nihān [1] *Gizlilikle.*

Şuʿāʿ-ı ʿayn-ı envāra revādur remz-i meclāsın / Celīdür **bā-nihān** el-ḥaḳ buña bir tercemān olmaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 3). [bā-nihān,]*

bā-nişān olmak [1] *Belirli izi olmak, tanınır olmak.*

Bī-nişān ol ger dilerseñ kim olasın bā-nişān / Ey nişān-ı bī-nişānı añla efnādur hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 1). [bā-nişān olasın, -a, -sın]*

bā-revān olmaḳ [1] *Yürümek, gitmek.*

Şūret-i mir'āta ḳarşu çün muḳābil eyledi / Rūy-i zībā her ṭarafda **bā-revān olmaḳdadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 2). [bā-revān olmaḳdadur, -mak, -da, -dur]*

bā-şūret [1] *Suret ile, görünüşte.*

Rāh-revdür gerçi bu cānı beden **bā-şūreti** / Cāna minnetdārdur çekdürmedi cāna elem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 3). [bā-şūreti, -i]*

bā-temennā olmak [1] *Dileme, isteme, niyazda bulunma.*

Senüñ nūruñ müşāhid olalı bu dīde-i cānum / Cemālüñden cemālüm **bā-temennā oldı** gitdükce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1329, Beyit 4). [bā-temennā oldı, -dı]*

be-tekrār [1] *Tekrar tekrar.*

Gezdi bu arada nice yüz kerre **be-tekrār** / Bir laḥẓa bulımadı özin laḥẓada ḫālī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 4). [be-tekrār,]*

be-v'allāhi [1] *Allah için.*

Ḳo bu ġavġā-yı dünyāyı gözet gel ẕuḫr-ı uḫrāyı / **Be-v'Allāhi** ḥisāb eyler ḳomaz bir nīme-i ḫīrāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 4). [be-v'allāhi,]*

bāb [25] *1.Kapı.*

Didüm ol dār-ı visāle ne zamān ola duḫūl / Didi kim gözle ṭarīḳüñ aña **bābuñ** vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 3). [bābuñ, -u, -ñ]*

Çıḳuben ḫalḳasın **bābında** ṭutdum / Derūnında Murād itdüm duʿālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 5). [bābında, -ın, -da]*

Buldı çün kim ʿavn-i yāri yāri ḳıldı ʿavn-ı yār / Ḫayberüñ **bābını** ḳalʿ itdi bu resme ḥaydarum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 4). [bābını, -ını]*

Lābeler ḳıldum varup ol ravżanuñ rıżvānına / **Bābını** feṯḥ ide tā ḥayrān olam seyrānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 1). [bābını, -ını]*

2. Bölüm, konu.

Ey cemāl-i lā-yezāli isteyen ʿārif ḳanı / Oḳımaduñ maʿrifet dersinde ḳaldı nice **bāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 3). [bāb,]*

Vaḥdet-i dildür ne kesret kesret oldı çün ẕehāb / Ẕāhib oldı çünki bir şey bağlanılmaz dilde **bāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 1). [bāb,]*

Maʿrifet **bābında** bir ṣāhib-temīzi isterüz / Biz bizi bizde girü bulmaḳda eylerüz ṣitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 2). [bābında, -ı, -n, -da]*

Maʿrifet şerḥinde bir **bāb** añladum / Şems-i tābı ʿayn-ı meh-tāb añladum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 1). [bāb,]*

Ḳalbüñ İbrāhīmi çün suḥf-ı maḥabbet oḳudı / İsmini buldı Ḫalīl olmış anuñ **bābından** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 2). [bābından, -ın, -dan]*

Ezberleyüp ders-i ḥaḳīḳi vird iderven her zamān / Līkin murād-ı ʿışḳını ḳıldum tecessüs **bābda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 3). [bābda, -da]*

Gezdüm cihānı sū-be-sū ḳavlüñe bulmadum naẓar / Didüm Murādī görmedüm ḳavlüñ gibi kim **bābda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 5). [bābda, -da]*

Baḳdum bu kāra çünki fehm içün işbu **bābı** / Pes eyledüm naẓar ben el uruben kitāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 3). [bābı, -ı]*

Cümle niyāz idüp didiler kim bi-ḥaḳḳı ān / Keşf it maḥabbetüñ bize bir iki **bābını** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 2). [bābını, -ı, -n, -ı]*

II Anlam hazinesinin kapısı.

Maʿānī gencini feṯḥ eyledi çün ḫālıḳ-ı fettāḥ / Aṣub zencīr-i ḳudretle anuñ **bābında** bir miṣbāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 1). [bābında, -ın, -da]*

II Allah'ın kapısı.

İlāhī Murāduñ dil ü dīdesin rūşen it / Ki **bābuñdan** özge aña olmaya hiç cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 5). [bābuñdan, -un, -dan]*

II Cennet kapısı.

Dikdi otaġ cennetüñ **bābına** ḥikmetüm ʿalem / Ṭabl-ı maʿārifi çalup ḳıldı nidā gele ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 1). [bābına, -ı, -na]*

Cennetüñ miftāḥı virildi Murāduñ destine / **Bābunı** feṯḥ eylemişdür Fe'dḫulūhā ḫālidīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 5). [bābunı, -un, -ı]*

II Kapının açılması; engelin ortadan kalkması.

Nefād irmedi gelmedi kimseye bir ḥiṭāb / Muʿāf oldılar cümleten feṯḥ olındı çü **bāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 2). [bāb,]*

Buldı ol ḥayretde bir ẕevḳ u ṣafā kim şerhi yoḳ / Luṭf idüp maḥbūb ona feṯḥ itdi biñ **bāb** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 4). [bāb,]*

Her işde ḫāżır oldı çünki vehhāb / Anuñla feṯḥ olur mesdūd olan **bāb** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 3, Beyit 4). [bāb,]*

Fātiḥ durur hidāyet meftūḥ ḳābiliyyet / Yār oldı ise bunda feṯḥ itdi cümle **bābın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 3). [bābın, -ıñ]*

II Eşik, huzur, makam.

Ḳanġı **bāba** varup sürem rūyum / Senden özge ḳılam yā kime senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 4). [bāba, -a]*

Ben temennā **bābını** feṯḥ eyledüm evvel ḳadem / Bir recāma şimdi yüz dürlü temennā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 2). [bābını, -ı, -n, -ı]*

Bār-gāh-ı ʿizzet itmişdür saña **bābın** küşād / İster iseñ iste gel andan hemān her ʿizzeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 4). [bābın, -ıñ]*

Cān ü ten terk ideli ol baña cānān didi / **Bābına** ḳul olalı adumı sulṭān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 1). [bābına, -ıñ, -a]*

bāb açmak [3] *Kapı açmak. II Konu açmak.*

Eyā yā eyyühe'l-aḥbāb gelüñ size **açam** bir **bāb** / Ne kim dirsem hemān deryāb ne maʿnā kim ola her cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 3). [bāb açam,]*

Eyā yā eyyühe'l-aḥbāb gelüñ size **açam** bir **bāb** / Ne kim dirsem hemān deryāb ne maʿnā kim ola her cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). [bāb açam]*

II Engelleri kaldırmak.

Tevbeler eyledüm eyā Mevlā / Kerem u luṭfuñ ile **aç** baña **bāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 2). [bāb aç,]*

bāb-ender bāb [1] *Bölüm bölüm, kısım kısım.*

Kitāb-ı ʿışḳı ezberden oḳıdum **bāb-ender bāb** / Ḳamu mevcūd imiş ezberledüm īn ile ān vaṣfın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 3). [bāb-ender bāb,]*

bāb-ı ʿadn [1] *Cennetin kapısı.*

Bāb-ı ʿadni açayın diyü temennāda olan / Şimdiden bunda mürüvvetle seḫavet gözedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 4). [bāb-ı ʿadni, -i]*

bāb-ı āmennā [1] *İnanç kapısı. II İnanma, rıza gösterme mertebesi.*

Pes cevābın aldı ḳāṣıd alduġın virdi hemān / Pes Murādī urdı ol dem **bāb-ı āmennāya** el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 5). [bāb-ı āmennāya, -(y)a]*

bāb-ı cennet [1] *Cennetin kapısı.*

Serā-perde küşād olsa ruḥ-ı cānān olur peydā / Açılsa **bāb-ı cennet** ḥūr ile ġılmān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 1). [bāb-ı cennet,]*

bāb-ı der [1] *Kapı. II Gönül kapısı.*

Gel Murādīnüñ murādın añla kim merdānedür / Anuñ içündür küşāde bu benüm **bāb-ı derüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 6). [bāb-ı derüm, -üm]*

bāb-ı düden geçmek [1] *İkilik kapısından geçmek. II Kesretten vazgeçmek.*

Gel temennā eyle külliyet geçüp bāb-ı düden / Sāḥa-i ʿizzetde tā kim vireler saña maḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 4). [bāb-ı düden geçüp, -üp]*

bāb-ı firdevs [1] *Cennetin kapısı.*

Kebā'irden ṣaġā'irden ḳaçar pes / Özine **bāb-ı firdevsi** açar bes *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 4). [bāb-ı firdevsi, -i]*

bāb-ı fu'ād [1] *Gönül kapısı.*

Mekānuñdur senüñ **bāb-ı fu'ādı** ʿāṣıḳuñ cümle / Ne ʿālemdür ki bu ʿālem seni cümle arar cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 4). [bāb-ı fu'ādı, -ı]*

bāb-ı ġayr [1] *Başka kapı, sığınılacak başka yer.*

Bāb-ı ġayrı yaṣdananlar bilmedi ādābdan / Ehl-i ādāb olmayanlar bulmadı sulṭāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 3). [bāb-ı ġayrı, -ı]*

bāb-ı genc [1] *Hazine kapısı.*

Oturmış **bāb-ı genc** içre anuñ ḳarşusına ṣaf ṣaf / Ṭururlar elleri bağlu melā'ikle ḳamu ervāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 4). [bāb-ı genc,]*

bāb-ı ʿışḳ [1] *Aşk kapısı.*

Bāb-ı ʿışḳı çün küşāde ḳılmışam ibrām ile / Rehrev-i dil milk-i vaṣlı ide seyrān yaḥtemil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 4). [bāb-ı 'ışḳı, -ı]*

bāb-ı ʿilm [1] *İlim kapısı.*

Mecdini bildürmek içün bu Murādī şimdi pes / **Bāb-ı ʿilminde** yine bir noḳṭa iʿlān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 5). [bāb-ı 'ilminde, -in, -de]*

bāb-ı mağribin [1] *Batı kapısı, güneşin battığı cihet.*

İftitāḥ ile küşāde oldı **bāb-ı maġribīn** / Dest-i ḳudret maşrıḳeyne ṣalsa n'ola demdeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 3). [bāb-ı maġribīn,]*

bāb-ı mevlā [1] *Mevlananın kapısı, Mevlananın dergahı.*

Kimsene mesned idinüp dilemezven bir murād / Her ne olursa iderven **bāb-ı Mevlāda** ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 4). [bāb-ı mevlāda, -da]*

bāb-ı muʿallā [2] *Yüce kapı.*

Kimüñ ḳapusına varalum ey şeh-i ʿālem / Ḳapuñ gibi şāhā var iken **bāb-ı muʿallā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 4). [bāb-ı muʿallā,]*

ʿİmāret eyledi cūd ile ḳudret maḫż-ı ḥikmetden / Şeref virdi vücūda yükselüp **bāb-ı muʿallāsı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 3). [bāb-ı muʿallāsı, -sı]*

bāb-ı muġlaḳ [1] *Kapalı kapı.*

Bāb-ı muġlaḳdan duḫūl itdüñse ey sāḥib-kemāl / Ṣaḳla miftāḥı oñatca lāzım ola kim bile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 2). [bāb-ı muġlaḳdan, -dan]*

bāb-ı raḥmet [1] *Rahmet kapısı.*

Murādī söyledigüñ sözleri ol ṭutmak ardınca / Dilerseñ olmayasın **bāb-ı raḥmetden** ebed mehcūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 7). [bāb-ı raḥmetden, -den]*

bāb-ı riyāż [1] *Bahçe kapısı. II Manevi bahçe girişi.*

Aṣdı çü miftāḥını **bāb-ı riyāż** üstine / Oldı bu maʿnāya bes ins ile cān muṭṭaliʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 4). [bāb-ı riyāż,]*

bāb u fuṣūl [2] *Konu ve bölümler.*

Cā-be-cā yoḳlamışam **bāb ü fuṣūlun** cemʿā / Bilmişem ʿāṣıḳı maʿṣūḳına kimler iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 2). [bāb ü fuṣūlun, -un]*

Ḳamu **bāb u fuṣūlın** ḥarf ḥarfin görmişem cümle / Anuñ ebvābın açduḳda nice biñ biñ cinān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 2). [bāb u fuṣūlın, -ın]*

bād [15] *1.Rüzgar.*

Telāṭum eyledi baḥr-ı maḥabbet **bād** ile tenhā / Neler peydā durur andan ki tenhāda durur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 1). [bād,]*

Ey Murādī fāʿiliyyet ḫālıḳuñ żabtındadur / Oldı seyyār ʿalleme'l-esmā rumūzı hem çü **bād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 5). [bād,]*

Tāb-ı ruḥsārı cemālüñ manẓarından gösterür / Revzen-i ʿaynumda ṭurmadı ḫayāli hem çü **bād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 2). [bād,]*

Misāl bulmadı dil ḳıldı beni misāl içre / Kesāfeti ḳoyup elṭāf oldı hem çün **bād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 3). [bād,]*

Çü emr oldı dinildi ḳatılup ʿayn ile sīn iẓhār / Tevaḳḳuf eyleyüp el-ḥamd yüridi çün **bād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 4). [bād,]*

ʿIşḳumı her demde ey dil cevr ü cānān arturur / Nitekim **bād** esdügince mevc-i ʿummān arturur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 1). [bād,]*

ʿAḳl-ı küll olalı hem-rāh aña dildür peyrev / Taḫtumı ṣanma Süleymān gibi sen **bād** iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 4). [bād,]*

ʿĀlem seḥeri **bād** gibi çün güẕerāndur / Ol rūḥ-ı revān anuñ içün cāna nihāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 1). [bād,]*

Añla bu sırrı ʿömr-i revān oldı hem çü **bād** / Ṣanur mısın Murādī ki dünyā gelüp geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 5). [bād,]*

ʿUlyādadur hümā çün sāyem hümāya devlet / Ben devlete hümāyam devlet cenāḥa **bādum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 3). [bādum, -um]*

Şemmeden bir şemme meşmūm nükhet-i nīgū müdām / Muḳteżādan Murtażāya bī-eserdür **bādda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 3). [bādda, -da]*

ʻArūs-ı nev gelür bir bir aña damad olur ʻālem / Ḳarār itmez bir iki gün gider ʻālem daḫı **bāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 3). [bāda, -a]*

Yaġdurdı mīġ-ı luṭfı çü bārān-ı raḥmeti / Emr eyledi ki dā'im ese ʻavnı **bādına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 2). [bādına, -ı, -na]*

Ḳanı Cem ü ḳanı Ḳubād toprakların ṣavurdı **bād** / İşitmedün mi n'oldılar Dārāyile İskenderi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 4). [bād,]*

2. Zaman.

Çü vaʿż itdüm melā'ikde bir āvāz irdi minberden / Mübārek bir **bād** indi saña nūr-ı aẕherden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 1). [bād,]*

bād-ı bürhān [1] *Delil, ispat rüzgarı.*

Bād-ı bürhān istedükce virdi āvāz-ı bülend / Baş ṣalup ḳıldı tesbīḥini itġān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 6). [bād-ı bürhān,]*

bād-ı ḫazān [2] *Sonbahar rüzgarı.*

Geçmedin bāġuñ zamānı esmedin **bād-ı ḫazān** / Sür hemān devrānuñı şimdi çü devrān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 2). [bād-ı ḫazān,]*

Ġāfil olma serverā bu bāġ-ı ḥüsnüñ sebzine / Esdürür **bād-ı ḫazānı** çerḫ-i gerdūn dündur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 4). [bād-ı ḫazānı, -ı]*

bād-ı luṭf irmek [1] *Lütuf rüzgarının erişmesi.*

Pes andan **bād-ı luṭf irdi** muʿaṭṭar ḳıldı cān bāġın / Fenā bulmamışam aṣlā cüvān-ı bī-ḳarār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 5). [bād-ı luṭf irdi, -di]*

bād-ı mehīb [1] *Heybetli, güçlü rüzgar.*

Gezerler anda keştīler içi maḥlūḳ ile memlū / Sürer **bād-ı mehīb** anları açmış bād-bān cemʿā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 3). [bād-ı mehīb,]*

bād-ı ṣabā [3] *Sabah rüzgarı.*

Yine ṭaġıtdı gibi sünbülin o māh-liḳā / Ki şemme eyledi iblāġ baña **bād-ı ṣabā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 1). [bād-ı ṣabā,]*

Bād-ı ṣabā cānumı gördüñ mi hīc / Söyle o cānānumı gördüñ mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 1). [bād-ı ṣabā,]*

Seḥer **bād-ı ṣabāyile** vücūdum zevraḳı ṭayyār / Ne var çün himmetüm elde ki olmaz bādbān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 4). [bād-ı ṣabāyile, -(y)ile]*

bād-ı seḥer [2] *Seher rüzgarı.*

Ṭoġdı yine çün şems-i hüdā şarḳ-ı ṣafāda / Ḫoş nükhet irişdi yine **bād-i seḥerinden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 4). [bād-i seḥerinden, -in, -den]*

Nükhet-i yāri getürdi yine **bād-ı seḥeri** / Cümle āfākı muḥīṭ oldı o büyük eseri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 1). [bād-ı seḥeri, -i]*

bād-ı ṣıfat [1] *Hâl, şekil, vasıf rüzgarı. II Zamanın özellikleri, nitelikleri.*

Cümleten ʿālemi seyr eyledi dil **bād-ı ṣıfat** / Her neye ḳıldı naẓar gördi ġam u şād-ı ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 1). [bād-ı ṣıfat,]*

bād u ḫāk [1] *Rüzgar ve toprak.*

Miyān-ı āb ü āteşdür nesīm-i gülşen-i cennet / Biri āb u biri nār u biri bād u birisi ḫāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 2). [bād u ḫāk,]*

bād urmak [1] *Rüzgarın esmesi.*

Ḥaḳḳ-ı vücūdumı mecāz üstine dikmişem ʿalem / Ṣalınur ol ṭaraf ṭaraf **bād ura** ḳaçan himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 1). [bād ura, -a]*

> **bādbān [6]** *Yelken. II İnanç, aşk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Eserse rīḥ-i ʿāṣıf ger temevvüc baḥr ider el-ḥaḳ / Eger olmasa fülke **bād-bān** seyr eylemez deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 2). [bād-bān,]*

bād-bān açmak [4] *Yelken açmak; yola çıkmak için hareket etmek. II İnanç, aşk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

bād-bān eylemek [1] *Yelken eylemek. II Bir şeyin yardımından yararlanmak.*

Baḥre ṣalındı fülk-i dil bulmadı ḥadd ile kenār / Eyledi nice kerredür ʻaḳl ile fehmi bād-bān

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 3). [bād-bān eyledi, -di]

bād-bān olmak [1] *Yelken olmak.*

Zevraḳ-ı dil āşinā olalı baḥr-ı vaḥdete / **Bād-bān olup** girü ʿummān olan kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 2). [bād-bān olup, -up]*

bādbān-ı ẕevḳini açmak [1] *Zevk yelkenini açmak II zevkle dolmak.*

Bādbān-ı ẕevḳini açdı hevā-yı şevḳ ile / Ṣaldı cismi cismini ʿummāna ʿummān insilāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 4). [bādbān-ı ẕevḳini açdı, -dı]*

bade [2] *Kadeh, şarap.*

Ḫum-ḫānesinden vaḥdetüñ nūş eyleyenler **bādeyi** / Mest olanuñdur bu maḳām olımadı ayıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 3). [bādeyi, -y, -i]*

Çünki ʿışḳuñ **bādesinden** içmişem / Geçmişem ben kendözümden geçmişem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 1). [bādesinden, -si, -n, -den]*

bāde-i bezm-i bela [1] *Keder meclisinin içkisi.*

Bāde-i bezm-i belādan bulmayanlar çāşnī / Terk-i varın itmeyenler vaṣl-ı cānān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 4). [bāde-i bezm-i belādan, -dan]*

bāde-i ḫamrā [2] *Kırmızı şarap.*

Senüñ ʿışḳuñ şarābın nūş idenler ey ḥabīb-i dil / Ḳılurlar şübhe mi var **bāde-i ḫamrādan** istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 4). [bāde-i ḫamrādan, -dan]*

Cāmdur bu iki çeşmüm **bāde-i ḫamrā** ṭolu / Ḳāmetüm çeng oldı sīnem dilberā ḳānūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 3). [bāde-i ḫamrā,]*

bāde-i ʿışḳ [7] *Aşk şarabı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nūş idelden **bāde-i ʿışḳı** ebed maḥmūr olup / ʿĀşıḳīn oldı bu keyfiyyetde hūn-ālūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 4). [bāde-i ʿışḳı, -ı]*

bāde-i ʿışḳ içmek [1] *Aşk şarabını içmek. II Aşık olmak.*

Cürʿa nūş oldum ḥabībā dest-i ḳudretden yine / **Bāde-i ʿışḳ içmişemdür** cām-ı vaḥdetden yine *(Murâdî Dîvânı, Müfret 19, Beyit 1). [bāde-i 'ışḳ içmişemdür, -miş, -em, -dür]*

bāde-i nūş eylemek [1] *Şarap, içki içmek.*

Cürʿa nūş itdükde aḳdāḥı ṣıdum / **Bāde-i nūş eylerem** esrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 4). [bāde-i nūş eylerem, -r, -em]*

bāde-i ṣabūḥ olmak [1] *Sabah içilen şarap olmak.*

Vuṣlat şarābını baña ṣun sāḳiyā meded / Hicr ile **oldı** ḫūn-ı dilüm **bāde-i ṣabūḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 5). [bāde-i ṣabūḥ oldı, -dı]*

bāġ [4] *Yeşillik, çiçekli, ağaçlı yer.*

Bāġ ile ḫānumdan irer mı beni / Mūnis-i yārānumı gördüñ mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 4). [bāġ,]*

Geçmedin **bāġuñ** zamānı esmedin bād-ı ḫazān / Sür hemān devrānuñı şimdi çü devrān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 2). [bāġuñ, -uñ]*

Bāġı seyr itmek içün gelse ḳaçan ol meh-rū / Medḥ iderler görürem bāġ-ı ḳaranfillerini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 3). [bāġı, -ı]*

II Dünya.

Gel Murāduñ manṭıḳından faẓl-ı Ḥaḳḳı diñlegil / Seyr ḳılġıl bu riyāż-ı ḥikmeti terk eyle **bāġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 5). [bāġ,]*

bāġ-bān-ı ḳudret [1] *Kudret bahçıvanı.*

Vücūdum būstānın görmişemdür çün ṭolu ezhār / ʿAcebdür **bāġbān-ı ḳudret** itmişdür ʿaceb tīmār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 1). [bāġbān-ı ḳudret,]*

bāġ-ı cemal [1] *Güzellik bahçesi; sevgilinin yüzü.*

Çün görmez oldı **bāġ-ı cemālüñi** ey perī / Eglendürür mi bir daḫı seyrān bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 2). [bāġ-ı cemālüñi, -ün, -i]*

bāġ-ı cennet [1] *Cennet bahçesi.*

Bāġ-ı cennetler ḥarām olsun bize dildārsuz / Baḳmaya bu gözlerimüz ġayrıya ol yārsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 1). [bāġ-ı cennetler, -ler]*

bāġ-ı cinān [1] *Cennet bahçesi.*

Düşüpdür ʿışḳuña rūḥum revānum cān ü dilden çün / Ḥarām olsın aña sensiz eger **bāġ-ı cinān** ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 4). [bāġ-ı cinān,]*

bāġ-ı dehr [2] *Dünya bahçesi.*

Ġūş-ı hūşuña alup diñle Murāduñ süḫanın / **Bāġ-ı dehrüñ** güline baḳma ki ol ṣolsa gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 5). [bāġ-ı dehrüñ, -ün]*

Lāle-zāruñ seyrin eyler **bāġ-ı dehre** aldanan / Bize seyr itdür cemālüñ şems-i ḫūn-bār üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 2). [bāġ-ı dehre, -e]*

bāġ-ı felek [1] *Dünya bağı, bahçesi.*

Bāġ-ı felek içre begüm açıldı mı bir gül / Kim üstine anuñ varup aġlamaya bülbül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 1). [bāġ-ı felek,]*

bāġ-ı gül [1] *Gül bahçesi.*

Bir şemme duydı **bāġ-ı gül** gül-ʿiẕārdan / ʿĀrum yāsını ḳodı ʿulyāda seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 3). [bāġ-ı gül,]*

bāġ-ı ḥüsn [2] *Güzellik bahçesi.*

Ġāfil olma serverā bu **bāġ-ı ḥüsnüñ** sebzine / Esdürür bād-ı ḥazānı çerḫ-i gerdūn dūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 4). [bāġ-ı ḥüsnüñ, -ün]*

Rāh-ı ḥaḳīḳatde ġayrüm ḳalmadı illā ki ben / Ẕāhib oldum **bāġ-ı ḥüsnüñden** alalı reng ü bū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 2). [bāġ-ı ḥüsnüñden, -ün, -den]*

bāġ-ı ḳaranfil [1] *Bahçenin karanfili.*

Bāġı seyr itmek içün gelse ḳaçan ol meh-rū / Medḥ iderler görürem **bāġ-ı ḳaranfillerini** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 3). [bāġ-ı ḳaranfillerini, -ler, -i, -(n)i]*

bāġ-ı ruḫ [1] *Yanak, yüz bahçesi.*

N'idem ben cennetüñ seyrini ey şāh / Baña **bāġ-ı ruḫuñ** seyrān olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 4). [bāġ-ı ruḫuñ, -un]*

bāġ-ı vaḥdet [1] *Birlik bahçesi.*

Ṣaḥn-ı ḳudsīde vücūdum yine ṭūbā ancaḳ / **Bāġ-ı vaḥdetde** göñül bir gül-i raʿnā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 1). [bāġ-ı vaḥdetde,]*

bāġ olmak [1] *Bağ haline gelmek, bahçe olmak.*

Balıġuñ ḳarnı **oldı** Yūnusa **bāġ** / Didi çün lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 9). [bāġ oldı, -dı]*

bāġ u rāġ olmak [1] *Güzel bahçe olmak.*

Kūşe-i vaḥdet bu cāna ravża-i rıḍvāndur / Günc-i ʿuzlet baña olmışdur ḥabībüm bāġ u rāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 3). [bāġ u rāġ olmışdur, -mış, -dur]*

bağışlamak [3] *1.Affetmek, bağışlamak.*

Günāhum çoḳ durur yā Rab **bağışla** / Saña ne lāyıḳ ise anı işle *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 2). [bağışla,]*

Bağışlağıl bizi ey ferd-i vāḥid / Ki sensin ḳādir ü sulṭān-ı mācid *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 27, Beyit 2). [bağışlağıl, -ğıl]*

2. Karşılıksız vermek, hibe etmek.

Baḳ Murādī Murāduñ özge sözi / Ki murādı dile **bağışlar** ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 5). [bağışlar, -lar]*

bağır [5] *Sine, kalp, gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her seḥer bülbülleyin āl ile zār oldı işüm / Gel teraḥḥum eyle **bağrum** ġonceveş pür-ḫūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 2). [bağrum, -um]*

bağrı delinmek [1] *Incinin ortasından delinmesi. II İçine ızdırap işlemek, çok müteesir olmak.*

Gün yüzüñ şavḳına māhum ḳan yudaram laʾl-veş / Dür gibi **bağrum delindi** sen leb-i mercān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 4). [bağrum delindi, -di]*

bağrı ḫūn olmak [1] *Yüreği kanlarla dolmak II dert ve kederden çok fazla üzülmek.*

Yād itme raḳībi sen efendüm meded eyle / Yād eyle anı tā kim **ola bağrı** anuñ **ḫūn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 3). [bağrı ḫūn ola, -a]*

bağrı yanmak [2] (Deyim) *İçi yanmak, dertli olmak.*

Āteş-i hicr ile **yaḳan bağrumı** / Yūsuf-ı Kenʿānumı gördüñ mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 2). [bağrumı yaḳan, -an]*

Nice bir fürḳatle yansun bağrı ben pervānenüñ / Şemʿ-i ruḫsāruñı cānā görmeyem mi ben bir an *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 3). [bağrı yansun, -sun]*

bağlamak [15] *Sarmak, takmak, asmak.*

Müzeyyen eylemiş anı nice dürlü cevāhirden / Şu resme **bağlamış** zīnet görenler kesb ider efrāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 2). [bağlamış, -mış]*

Leyliyā zencīr-i ẓülfüñ **bağla** dil Mecnūndur / Fürḳatüñden iki ʿaynum Nīl ile Ceyḥūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 1). [bağla,]*

II Bir amaca bağlanmak, onu hedeflemek.

Ben maʿānīde ḥaḳīḳat kemerin **bağlamışam** / Kimse el irgüremez muḥkem olupdur kemerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 2). [bağlamışam, -mış, --am]*

Mümkinātuñ riştesinden **bağladum** bir ḫoş kemend / Ḳalʿa-i vaḥdetde oldum vuṣlat-ı cānān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 4). [bağladum, -dum]*

Zīn-i ġayret **bağla** himmet esbine / Ey Murādī ḳalma yoġ u varda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 5). [bağla,]*

II Yer almak.

Vaḥdet-i dildür ne kesret kesret oldı çün ẕehāb / Ẕāhib oldı çünki bir şey **bağlanılmaz** dilde bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 1). [bağlanılmaz, -n, -ıl, -maz]*

II Kurtulmak, olumsuz etkilerden uzaklaşmak.

Diler iseñ olasın sen dü-ʿāleme ser-tāc / Derūnı **bağla** sivādan cenāb-ı ḥażrete ac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 1). [bağla,]*

II Yönelmek, tevekkül etmek.

Ḳabż u baṣt oldı çü ḥaḳḳuñ pes bu ne tedbīrler / Ḥaḳḳa **bağlar** cümle kārın ey göñül bīnā olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 2). [bağlar, -r]*

II Peklik oluşturmak.

Yinciler yayıldı ḫavl-i ḳuvvet aḥvāl üstine / Himmet ile **bağladı** meydān meydān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 4). [bağladı, -dı]*

II Elleri bağlamak, kelepçelemek.

Uzatma elüñ genc-i leb-i yāre şaḳın kim / **Bağlamaya** destüñi senüñ zincīre kākül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 5). [bağlamaya, -ma, -(y)a]*

II Gönül vermek, aşık olmak.

ʿIşḳa düşüp dīvāne-dil zencīre bağlanmaḳ diler / Zencīr-i zülfe gel berü **bağlanalum** dīvāneler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 2). [bağlanalum, -alum]*

ʿIşḳa düşüp dīvāne-dil zencīre **bağlanmaḳ** diler / Zencīr-i zülfe gel berü bağlanalum dīvāneler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 2). [bağlanmaḳ, -maḳ]*

Miḥneti çekdükce müstaḥkem olupdur ḥabl-i ʿışḳ / **Bağlu** ḳandīl-i vücūda nūr ile bālādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 2). [bağlu,]*

Neden **bağlanuben** ḳalduñ bu mekkāruñ ḫayālinde / Gel ʻaḳluñ başuña cem eyleyüp Ḥaḳdan rıżā iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 2). [bağlanuben, -uben]*

Aşıldı levḥ-i dil şalınur cā-be-cā müdām / **Bağlandı** çünki rişte-i ḥubb ile āl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 3). [bağlandı, -dı]*

baha [6] *Kıymet, değer, bedel. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şol kişi kim ġavṣ ide ol yem-i bī-sāḥile / Buldı şu cevherleri k'olmadı añа **bahā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 2). [bahā,]*

bahā baha bulmak [2] *Değer, bedel, karşılık bulmak.*

Añla sözin Murādīnüñ çeşmüñi eylegil küşā / Kimsene ḳavline anuñ **bulımadı bahā bahā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 5). [bahā bahā bulımadı, -ı, -ma, -dı]*

Cāna ḳıyar iseñ eger bulduñ anuñ rıżāsını / Bulduñ ise rıżāsını **bulımadı bahā bahā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 116, Beyit 4). [bahā bahā bulımadı, -ı, -ma, -dı]*

bahā bulmak [3] *Değer, bedel, karşılık bulmak.*

Gördi ol deryāda bir gevher ki ḫāṣü'l-ḫāṣdür / Kim **bulınmaz** iki dünyāda añа hergiz **bahā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 2). [bahā bulınmaz, -(ı)n, -maz]*

Cāna ḳıyar iseñ eger bulduñ anuñ rıżāsını / Bulduñ ise rıżāsını saña **bulınmadı bahā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 4). [bahā bulınmadı, -(ı)n, -ma, -dı]*

Murāduñ yed-i ḳudretüñde olupdur senüñ / Anuñ çün Murāda **bulınmaz** ebed hiç **bahā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 5). [bahā bulınmaz, -ın, -maz]*

bahā itmek [1] *Değerini karşılamak.*

Benven żaʿīf ḫāṭī ve mücrim günāhkār / Ḳādir neyem ki niʿmete şükrüm **bahā idem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 2). [bahā idem, -em]*

bahā olmak [3] *Değeri, dengi olmak.*

Şol kemāle rāġıbum kim intihā olmaz aña / Şol cemāle ʿāşıḳum hergiz **bahā olmaz** aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 1). [bahā olmaz, -maz]*

Cihānı varını ser-cümle cemʿ itseñ **bahā olmaz** / Ararsañ iki dünyāyı ele girmez o kān el-ḫaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 3). [bahā olmaz, -maz]*

Gel diñle Murādīnüñ bu ḳavl-i güher-pāşın / Bu güher-i maʿnāya **olmadı bahā** el-ḫaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 5). [bahā olmadı, -ma, -dı]*

bahā-yı edeb [1] *Edebin değeri.*

Murādī al edebi cümle varı ḫarc eyle / İki cihānda bulunmadı bil **bahā-yı edeb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 5). [bahā-yı edeb,]*

bahadır [1] *Vücutça güçlü, kuvvetli, boyu posu yerinde yiğit.*

Pençe-i ʿışḳ ile kimdür tutuşan / Bir **bahādırdur** ʿaceb oransuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 4). [bahādırdur, -dur]*

bahane [2] *Vesile, sebep.*

Müstecāb olmaḳdan olmışdur recālar mültemes / Daʿvet oldı bir **bahāne** cūd-ı iḥsāna sebeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 3). [bahāne,]*

ʻAfv-ı ḫaṭā ḳıl ey Ḥaḳ eyle ʻaṭāña lāyıḳ / İḥsān ile ʻaṭāña ẕerre gerek **bahāne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 4). [bahāne,]*

bahāne olmak [4] *Bahanesi, sebebi olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Līkin bizümle oldı yine ol bize enīs / Arada bir **bahāne olupdur** bu kāruma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 4). [bahāne olupdur, -up, -dur]*

bahir [11] *Açık, apaçık, besbelli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Egerçi ketm-i ʿademden var ise **bāhirdür** / Sebeb olur ʿademe añla infiṣāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 4). [bāhirdür, -dür]*

bāhir ḳılmak [1] *Açık, apaçık, besbelli etmek.*

Murāduñ ʿayn-ı ḫaḳḳını hüviyyetdür ḳılan bāhir / Cemālüñ perdesi ṭursun helāk olmaya māfihā

(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 5). [bāhir ḳılan, -an]

bāhir olmak [5] *Açık, belli olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Fıṭrat oldı ʿayān çü emrüñden / Raḥmet ü heybet **oldı** pes **bāhir** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 4). [bāhir oldı, -dı]*

baḥr [33] *Deniz.*

Gel Murādīnüñ kelāmından iderseñ iḳtibās / **Baḥr** ola saña ʿubūr içün ḥabībüm hem çü ber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 5). [baḥr,]*

Bildi çün nūr-ı yaḳīni bu Murādī enver / Lem'a ile nice **baḥrı** ḳaṭarāt eyledi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 5). [baḥrı, -ı]*

Çün kim nesīm-i luṭf ese göñlüm dü-ʿālemden kese / Bir ḳatreyem līkin dilerven **baḥr** gibi cūş idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 3). [baḥr,]*

Ey Murādī sāḥil-i deryāda gül-geşt eyleyen / **Baḥr** içinde bulmadı Ḫıżrı daḫı hem-sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 5). [baḥr,]*

Ḥikāyet eyledi evvel n'idersin āḫirüñ kārın / Su'ālinden cevāb añlar iseñ gör **baḥrdan** ḳaṭre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 2). [baḥrdan, -dan]*

II Vahdet, Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellîsi, sonsuz olan sıfat ve zat makamı.

Fenn-i fünūn bildi fünūn-ı kemāline / Ḳarışdı iki **baḥr** oluben ḥayy ile fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 3). [baḥr,]*

Bir ʿacā'ib **baḥra** düşdüm yoḳ durur ḥadd ü kenār / Pes kenārından kenārına iderven ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 3). [baḥra, -a]*

Baḥre ger zevraḳ ṣalarsa ḥadd ü pāyān istemez / Menzili n'eyler çün oldı āṣināsı cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 2). [baḥre, -e]*

Eserse rīḥ-i ʿāṣıf ger temevvüc **baḥr** ider el-ḥaḳ / Eger olmasa fülke bād-bān seyr eylemez deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 2). [baḥr,]*

Bildi Murādī çünki senüñ ʿışḳuñı ezel / Rāz-ı nihāna irdi diler **baḥr** içinde çūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 5). [baḥr,]*

Baḥr çü mevci cūş ide kim getüriser ama tāb / Fülk-i vücūda irmese cūd olur idi ol ḫarāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 1). [baḥr,]*

Sen Murāduñ **baḥrınuñ** emvācını ḳılma ḥisāb / Būd olan nā-būd olur nā-būd olandur anda būd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 5). [baḥrınuñ, -i, -nün]*

Dürr-i nā-yāb gelür ḳatreden ey baḥr-ı kerem / **Baḥr** eger dürr-i muḥīṭ olsa dür oldı nā-būd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 4). [baḥr,]*

Murāduñ baḥr-ı vaḥdānī yine mevc urdı ʿālemde / Ṣalan dil fülkini bu **baḥre** ādemdür muḳarrerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 5). [baḥre, -e]*

Ey Murādī baḥre düşdüñ kim anuñ pāyānı yoḳ / Līk sen bir **baḥrsin** kim sende deryā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 5). [baḥrsin, -sin]*

Māverā-yı ʿışḳa irmez ger nebīdür ger velī / **Baḥr** içinde ḳalmışuz anuñ içün āvāre biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 3). [baḥr,]*

Semīʿ olsa olur sāmiʿ ṣımāḫ-ı cān ü dil dā'im / Vücūduñ **baḥre** ṣal dürr içün ol ġavvāṣ ol ġavvāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 4). [baḥre, -e]*

Murādīnüñ murādıdur temennāda temennāsı / Çıḳarur nice biñ dürler olupdur **baḥra** çün ġavvāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 5). [baḥra, -a]*

Ẓāhir ü bāṭındadur çün sırr-ı vaḥdet lemʿası / Eyledi ġavvās-ı vaḥdet **baḥrine** dīdār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 2). [baḥrine, -i, -n, -e]*

Girmedüñ ʿummāna bilmezsin bu baḥrüñ ḥālini / **Baḥre** ṭalmayınca ṣanma kendüñi dürdānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 2). [baḥre, -e]*

Girmedüñ ʿummāna bilmezsin bu **baḥrüñ** ḥālini / Baḥre ṭalmayınca ṣanma kendüñi dürdānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 2). [baḥrüñ, -ün]*

Murādī baḥredür zevraḳ velī **baḥr** añadur zevraḳ / Benüm tābum durur ʿālem benüm çün nūrı tābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 5). [baḥr,]*

Murādī **baḥredür** zevraḳ velī baḥr añadur zevraḳ / Benüm tābum durur ʿālem benüm çün nūrı tābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 5). [baḥredür, -e, -dür]*

Her seḥer bir **baḥre** ġavṣ eyler dür-i nāyāb içün / Ġavṭa-i ʿuṣṣāḳı ġayrılar ḫayāl añlar bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 2). [baḥre, -e]*

Zevraḳ-ı dil açdı çün kim bād-bān / Bī-kerān bir **baḥre** olmışdur revān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 1). [baḥre, -e]*

Baḥre ṣalındı fülk-i dil bulmadı ḥadd ile kenār / Eyledi nice kerredür 'aḳl ile fehmi bād-bān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 3). [baḥre, -e]*

Māha ḳarşu ẕevraḳ-ı dil gezdi bir **baḥr** üzre âh / Lü'lü vü mercân ile toldurdı 'ummān bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 2). [baḥır,]*

'Ayn-ı vaḥdet kesreti maḥv ü hebā ḳıldı yine / Fülk-i dil bir ulu **baḥri** āşinā ḳıldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 1). [baḥri, -i]*

Cem'-i baḥrin ile dil fülki tilāṭumda geçer / İbtidā **baḥr** idi **baḥr** oldı vücūdum yine de *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 3). [baḥr,]*

II Bir durum veya varlığın deniz gibi genişliği, sınırının olmayışı.

Gerçi Murāduñ dili **baḥr** durur bī-kerān / Başı anuñ ʿarşda ayaġı deryādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 5). [baḥr,]*

Ṣalımaz her kişi geştī bu ʿulūmuñ **baḥrına** / Ġark-ı fülk itmek gelüpdür mevc-i ʿummāna geñez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 3). [baḥrına, -ı, -na]*

Sen maʿārif **baḥrine** ṭalmaḳ dilerseñ ʿārifā / Cān göziyle bu Murāduñ sözlerine yaḫşı baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 5). [baḥrine, -i, -n, -e]*

Faẓīlet **baḥri** ʿumḳından çıḳardı dürr-i nā-yābı / Cemīʿ-i ʿāleme ser-tāc olup olmadı ol ġam-nāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 3). [baḥri, -i]*

baḥr ile berr [1] *Deniz ve kara. II Dünya.*

Ṭāliʿ midür nedür ki bu ḫūrşīd-i enveri / Nūrı iḥāṭa ḳıldı ḳamu **baḥr ile berri** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 1). [baḥr ile beri, -i]*

baḥr olmak [3] *Deniz gibi olmak, deniz gibi geniş ve engin olmak.*

Baḥr oldı çün göñül yem-i ʿummāna ṣıġmazam / Şerḥ eylesem bu ḥālümi divāna ṣıġmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 1). [baḥr oldı, -dı]*

Cemʿ-i baḥrin ile dil fülki tilāṭumda geçer / İbtidā baḥr idi **baḥr oldı** vücūdum yine de *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 3). [baḥr oldı, -dı]*

Ġavvāṣ-ı baḥr-ı ḥikmet envāʿ-ı gevher aldı / Her gevher **oldı** bir **baḥr** ebḥār anda ṭoldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 1). [baḥr oldı, -dı]*

baḥr u berr [7] *Deniz ve kara. II Dünya. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baḥr u berr olmaz Murādīye maḳām ey müddeʿī / Ān-ı vāḥid Kaʿbe vü Yesribde vü Baṭḥādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 5). [baḥr u ber,]*

baḥr-āsā ḳılmak [1] Deniz gibi geniş, engin olmak.

Ḫoş-ḥışāl ol baḳmaġıl sen herkesüñ güftārına / Ḳalbüñi **ḳıl baḥr-āsā** gözle kim her kārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 1). [baḥr-āsā ḳıl,]*

baḥre düşmek [3] *Denize düşmek. II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellî hâli.*

Ey Murādī **baḥre düşdüñ** kim anuñ pāyānı yoḳ / Līk sen bir baḥrsin kim sende deryā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 5). [baḥre düşdüñ, -dü, -n]*

Bir **baḥre düşüpdür** yine ġavvāṣ-ı göñül kim / ʿUmmāna deger ḳaṭre-i dürdānelügüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 2). [baḥre düşüpdür, -üp, -dür]*

Göñül bir **baḥre düşdi** yoḳ kenārı / Anuñ çün terk idüpdür kār u bārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1560, Beyit 1). [baḥre düşdi, -di]*

baḥre girmek [2] *Denize girmek. II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellîsi.*

ʿAcā'ib **baḥre ṭaldı** dil aña ḥadd u kenār olmaz / Ġarā'ib ḥayret-i kübrāda gördüm cümle şeyḫ u şab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 3). [baḥre ṭaldı, -dı]*

Bir **baḥre girdi** yine Murād ey ḥabīb-i men / Ġayrılar aña girmedi ṭutdı kenāresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 5). [baḥre girdi, -di]*

baḥren aḥāṭa innī taḥayyertü bi'l-ḥarā [1] *Kuşatıcı bir okyanus ortasında hayret içinde kaldım.*

Baḥren aḥāṭa innī taḥayyertü bi'l-ḥarā / Yā sāki ıskınī bi-şarābī emeddemā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 1). [baḥren aḥāṭa innī taḥayyertü bi'l-ḥarā,]*

baḥr-ı aḫżar [1] *Yeşil deniz; Hint Okyanusu.*

Murādī **baḥr-ı aḫżardur** aña ḥadd ü kenār olmaz / Kenār olmaz kenār olmaz ṣaḳın ḳılma özüñ pertāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 6). [baḥr-ı aḫżardur, -dur]*

baḥr-ı aʿẓam [4] *Büyük deniz. II Dünya.*

Nevʿ nevʿ olup bu envāʿ-ı beşer cinn ile cān / Mevc uralar nitekim bir **baḥr-ı aʿẓam** bi't-tamām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 2). [baḥr-ı aʿẓam,]*

II Deniz gibi geniş olmak, ucu bucağı olmamak.

Baḥr-ı aʿẓamdur Murādī her yaña keffin ṣaçar / N'eylesün nā-ehle keşf itmek olur esrār güc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 5). [baḥr-ı aʿẓamdur, -dur]*

Murādī **baḥr-ı a'ẓamdur** ḳamu 'ālem durur māhī / Eger māhiyyet isterseñ o deryāda özüñ ara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 6). [baḥr-ı a'ẓamdur, -dur]*

Baḥr-ı aʿ'ẓamdur vücūd-ı 'ārifīn ey ẕü'l-'aḳıl / 'Aḳl u idrāk ister iseñ çekme 'ālemden ġamı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 3). [baḥr-ı a'ẓamdur, -dur]*

baḥr-ı ʿaẓīm [1] *Büyük deniz. II Deniz gibi geniş olmak, ucu bucağı olmamak.*

Cān ü tenüm arası ṭobṭolıdur ʿışḳ ile / Ṣorar isen ṣadrümi ʿilm ile **baḥr-ı ʿaẓīm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 2). [baḥr-ı ʿaẓīm,]*

bahr-ı 'aẓīm olmak [1] *Büyük deniz olmak. II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet*

Murādīde muḳarrerdür ola her ne ki var mevcūd / O bir **bahr-ı 'aẓīm oldı** ki yoḳdur hiç pāyānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 6). [bahr-ı 'aẓīm oldı, -dı]*

baḥr-ı bela [1] *Bela denizi; sıkıntıların deniz gibi çok, büyük olması.*

Baḥr-ı belāya ṣalma gel ʿāṣıḳuñı meded meded / Cān ikiligi terk idüp anuñ içün didi eḥad *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 256, Beyit 1). [baḥr-ı belāya, -(y)a]

bahr-ı bī-kenār [1] *Uçsuz bucaksız deniz.*

Bu sırr-ı ʿışḳı ey ġāfil ḥakīm-i sırr-ı dāndan ṣor / Cevāhir maʿdenini ṭurma **bahr-ı bī-kenārdan** ṣor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 1). [bahr-ı bī-kenārdan, -dan]*

baḥr-i bī-kerān [5] Uçsuz bucaksız deniz.

Oldı deryā ḳaṭre çün deryā olupdur ḳaṭreveş / Yemm-i yemdür çünki **baḥr-ı bī-kerāna** baḳmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 2). [baḥr-ı bī-kerāna, -a]*

II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli.

Keştī-i ḳalbi her dem sür **baḥr-ı bī-kerāna** / Ger āb ile havādan ʿummān olam dir iseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 3). [baḥr-ı bī-kerāna, -a]*

Murādī bil bu deryānuñ kerānın bulmadı kimse / Naẓar iderse saña bil ki **baḥr-ı bī-kerānsın** sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 5). [baḥr-ı bī-kerānsın, -sın]*

Her kelām-ı nā-kesi semʿüñe alma zinhār / Gel berü deryā dil ol sensin çü **baḥr-i bī-kerān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 2). [baḥr-i bī-kerān,]*

Naẓar iderse saña bil ki **baḥr-ı bī-kerānsın** sen *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 13). [baḥr-ı bī-kerānsın, -sın]*

baḥr-ı bi-kerān olmak [1] *Sınırsız, sonu olmayan deniz. II Aşkla dolu olmak, gönül genişliği.*

Kenār mı bulınur **baḥr-ı bi-kerān olana** / İki cihānda ne ḳıymet bulına cān olana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 1). [baḥr-ı bi-kerān olana, -an, -a]*

baḥr-ı bī-pāyān [4] *Uçsuz bucaksız deniz. II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baḥr-ı bī-pāyānı kimdür kim iḥāṭa eyleye / Zevraḳ-ı dil bildi ancaḳ mevcdür deryā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 3). [baḥr-ı bī-pāyānı, -ı]*

baḥr-ı bī-pāyān olmak [1] *Uçsuz bucaksız deniz olmak. II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli.*

Murādī **baḥr-ı bī-pāyān olupdur** mevcidür ebḥār / Telāṭum oldı ʿirfānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 5). [baḥr-ı bī-pāyān olupdur, -up, -dur]*

baḥr-ı cūd [1] *Cömertlik denizi.*

Ey Murādī **baḥr-ı cūduñ** dāne-i yektāsısın / Her ṣadef bilmez seni yıllarc'ola memdūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 5). [baḥr-ı cūduñ, -un]*

baḥr-ı derya [1] *Deniz.*

Encüm-i saʿd oldı ṭāliʿ **baḥr-ı deryā** üstine / Ṣanasın kim mihr-i ʿālem ṭoġdı dünyā üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 1). [baḥr-ı deryā,]*

baḥr-ı eḥad [1] *Birlik, vahdet denizi.*

Her ki seni görüp bile söyle aña Murādīyā / **Baḥr-ı eḥad** cevāhirin vaṣfını k'anda dirmişüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 5). [baḥr-ı eḥad,]*

baḥr-ı fena [1] *Yokluk denizi; Allah'ta yok olmak, benlikten sıyrılmak, fenâ-fi'llâh makâmı.*

Baḥr-ı fenāda āşinā oldı bu geştī-i vücūd / Ṭurfetü'l-ʿayn olup durur perr ile perr u bālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 4). [baḥr-ı fenāda, -da]*

baḥr-ı fu'ād [1] *Gönül denizi.*

ʿUmmān-ı bī-pāyān olup ʿilm ile bu **baḥr-ı fu'ād** / ʿArş-ı muʿallādan geçüp olsun maḳām aʿlā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 2). [baḥr-ı fu'ād,]*

baḥr-ı ḥakīḳat [4] *Hakikat denizi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baḥr-ı ḥakīḳat içre bu fülk-i dil şināver / N'ola iḥāṭa ḳılsa her yanını anuñ ẕāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 2). [baḥr-ı ḥakīḳat,]*

baḥr-ı ḥaḳīḳi [1] *Hakikat denizi.*

Eşk-i ḫūn-ālūduma yārum muʿammā söylemiş / Mevc urup **baḥr-ı ḥaḳīḳi** yedi deryā söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 1). [baḥr-ı ḥaḳīḳi,]*

baḥr-ı ḥaḳḳānī [1] *Hakikat denizi.*

Baḥr-ı ḥaḳḳānīde her kim ki şināverlik ide / Ayaġı toprāġını sürme-i ebrār didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 4). [baḥr-ı ḥaḳḳānīde, -de]*

baḥr-ı ḫamrā [1] *Kızıl deniz.*

Baḥr-ı ḫamrāda eger gördüñ ise ṣūretler / Ḳaṭredür añla anı sen yem-i ʿummānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 4). [baḥr-ı ḫamrāda, -da]*

baḥr-ı ḥayret [4] *Hayret denizi. II Hakk'ın keyfiyyetini anlama çabası içinde hayrete düşme hâli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baḥr-ı ḥayretde nice bir ġavṭa ḳılsun fülk-i dil / Ḥamdü li'llāh virdi ol andan necāt-ı lā-yezāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 3). [baḥr-ı ḥayretde, -de]*

baḥr-ı ḥikmet [3] *Hikmet denizi. II Allah'ın varlığı yaratışındaki sebepler, sırlar.*

Murāduñ **baḥr-ı ḥikmetdür** maḳāl-ı rūḥ-efzāsı / Seni iḥyā ider elbette ger var ise aṣliyyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 5). [baḥr-ı ḥikmetdür, -dür]*

ʿAcā'ib **baḥr-ı ḥikmetdür** ḥabībüm diñle ḫāṣü'l-ḫāṣ / Dilerseñ olasın andan ṣaḳın terk eyleme iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 1). [baḥr-ı ḥikmetdür, -dür]*

Ey Murādī **baḥr-ı ḥikmetde** şināv iden kişi / Senden alur her nefes bir ḳaṭreden sermāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 5). [baḥr-ı ḥikmetde, -de]*

baḥr-ı ḥikmetde olmak [1] *Hikmet denizinde olmak. II Allah'ın varlığı yaratışındaki sebepleri, sırları anlama çabasında olmak.*

Ey Murādī **baḥr-ı ḥikmetde olan** ġavvāṣlar / Ḳaṭre alsunlar senüñ naẓmuñdan ey deryā-misāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 6). [baḥr-ı ḥikmetde olan, -an]*

baḥr-ı ʿışḳ [11] *Aşk denizi. II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baḥr-ı ʿışḳuñda göñül fülki olalı āşinā / Māsivāyı cümle terk itdi yüzin ṭutdı saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 1). [baḥr-ı ʿışḳuñda, -un, -da]*

baḥr-ı ʿışḳ-ı lā-mekān [1] *Mekansız aşk denizi. II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli.*

Ey Murādī āşinā vü yāri terk idüp ḳamu / **Baḥr-ı ʿışḳ-ı lā-mekāna** āşinā ḳılmaḳ gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 5). [baḥr-ı ʿışḳ-ı lā-mekāna, -a]*

baḥr-ı ʿışḳuñ mevci [1] *Aşk denizinin dalgası. II Kesret, masiva.*

Baḥr-ı ʿışḳuñ mevcine pāyān olmaz bilmiş ol / İbtidā-yı mevcdür cismüñ muḥīṭ olan velī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 4). [baḥr-ı ʿışḳuñ mevcine, -(n)e]*

baḥr-ı iḳtiżā [1] *Kaderin gerçekleşmesi denizi. II Kaderin gücü.*

Bir seḥer gördüm temevvüc ḳıldı **baḥr-ı iḳtiżā** / Fülk-i hestīye ṭaḳılmış bād-bānumdur gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 4). [baḥr-ı iḳtiżā,]*

baḥr-ı ʿilm [2] *İlim denizi. II İlmin deniz gibi geniş olması.*

Şāriḥīn-i ʿālem aṣlā şerḥe olmazlar ḳadīr / Ey Murādī **baḥr-ı ʿilmüñden** alalar ḳaṭre āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 5). [baḥr-ı ʿilmüñden, -ün, -den]*

Ey Murādī **baḥr-ı ʿilmüñe** senüñ olmaz kenār / Fülkini her kim ki ṣaldı bilmedi pāyān nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 5). [baḥr-ı ʿilmüñe, -ün, -e]*

baḥr-ı ʿilm olmaḳ [1] *İlim denizi olmak. II Çok bilgili olmak.*

Ey Murādī **baḥr-ı ʿilm olmaḳda** dānādur kişi / Līk sen dānā iseñ dānāları ḳılma ḫacil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 5). [baḥr-ı ʿilm olmaḳda, -mak, -da]*

baḥr-ı ʿirfān [1] *İlim, bilgi denizi. II İlmin deniz gibi geniş olması.*

Ey Murādī **baḥr-ı ʿirfānuñ** re'īsisin hemān / Her ne dürlü mevc ursa sende ġā'ib cümleyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 5). [baḥr-ı ʿirfānuñ, -un]*

baḥr-i istiġrāḳ [1] *Kendinden geçip dünyayı unutma denizi . II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli.*

Baḥr-i istiġrāḳa ġarḳ oldı bu ʿaḳl-ı reh-nümūn / Ḥayret ile anuñ içün "māʿarefnā"dur nidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 2). [baḥr-i istiġrāḳa, -a]*

baḥr-ı ḳaʿr [1] *Derin deniz. II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli.*

ʿAcā'ib **baḥr-ı ḳaʿrında** ṣalupdur bīḫler tā kim / Ki her bergi ṣalup sāye nice biñ biñ ḳadar ṭūmār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 3). [baḥr-ı ḳaʿrında, -ın, -da]*

baḥr-ı ḳudret [1] *Kudret denizi. II Allah'ın kudretinin sonsuz oluşu.*

Ḳaçan kim mevc ura bu **baḥr-ı ḳudret** / Dökilür her ṭarafdan dürr-i ḥikmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 1). [baḥr-ı ḳudret,]*

baḥr-ı ma'ārif [2] *İlim denizi. II İlmin deniz gibi geniş olması.*

Murādī **baḥr-ı maʿārifde** ġavṣ iden sensin / Şular ki müddeʿīdür zevraḳın kenāra çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 5). [baḥr-ı maʿārifde, -de]*

Baḥr-ı ma'ārif içre geştī-i dil ṭolanur / Kendüde 'ayn-ı pinhān şeydā gezer arada *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 3). [baḥr-ı ma'ārif,]*

baḥr-ı mağfiret [1] *Mağfiret, bağışlama denizi. II Allah'ın affının deniz gibi ucu bucağı olmayışı.*

Mevc urdı **baḥr-ı maġfiret** eylemedi ḳarār / Anuñ içün ṣorulmadı olan ḥaṭāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 4). [baḥr-ı maġfiret,]*

baḥr-ı maḥabbet [6] *Aşk denizi. II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Telāṭum eyledi **baḥr-ı maḥabbet** bād ile tenhā / Neler peydā durur andan ki tenhāda durur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 1). [baḥr-ı maḥabbet,]*

baḥr-ı muḥīṭ [4] *Okyanus. II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baḥr-ı muḥīṭ itdi iḥāṭa ṭaraf ṭaraf / Fülk-i dile kenār ḳanı ḳıla ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 4). [baḥr-ı muḥīṭ,]*

baḥr-ı raḥmet [2] *Rahmet denizi. II Allah'ın merhametinin ucu bucağı olmayışı.*

Baḥr-ı raḥmet temevvüc üzre durur / Reşḥaya irmeyenler oldı tebāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 3). [baḥr-ı raḥmet,]*

Ḫudāvendā kemāl-i ʿizzetüñden / Bize neşr eyle **baḥr-ı raḥmetüñden** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 1). [baḥr-ı raḥmetüñden, -ün, -den]*

baḥr-ı rūḥ [1] *Can denizi.*

Ger işitdüñ ise nidā-yı ezel / Var ebed **baḥr-ı rūḥa** ol ġavvāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 2). [baḥr-ı rūḥa, -a]*

baḥr-ı şühūd [1] *İlâhî tecellîlere şâhit olma, mânâ âlemini seyretme denizi.*

Nīsān-ı ʿışḳuñdan düşüp oldı baña dünyā ṣadef / **Baḥr-ı şühūd** içre şehā dür-dāneyem ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 4). [baḥr-ı şühūd,]*

baḥr-ı tevḥīd [2] *Birlik denizi. II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli.*

Ḳalbümüz mir'ātı ḥaḳdur biz Ḫudāyīlerdenüz / **Baḥr-ı tevḥīd** içre her dem āşināyīlerdenüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 1). [baḥr-ı tevḥīd,]*

Baḥr-ı tevḥīde giren kimsene pāyān bulımaz / Ḳul ki olmaya ṣadāḳatde o sulṭān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 1). [baḥr-ı tevḥīde, -e]*

baḥr-ı ʿulūm [1] *İlimler denizi. II İlimlerin deniz gibi geniş olması.*

Baḥr-ı ʿulūm içre ṣol kimse ola bī-mesel / Çün ala bundan sebaḳ ecmel olur bī-riyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 4). [baḥr-ı ʿulūm,]*

baḥr-ı ʿummān [5] *Büyük deniz, okyanus.*

Bu meseldür nehr ola çün **baḥr-ı ʿummān** aġlamaz / Sen ruḫ-ı dil-cūyı cānā göreli bu dīdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 2). [baḥr-ı ʿummān,]*

II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli.

Benüm deryā-yı aʿẓam kim ḥisāba gelmez emvācum / Benüm bir **baḥr-ı ʿummān** kim kenār olmaz ebed baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 2). [baḥr-ı ʿummān,]*

Murādī ṭalduġınca çıḳduġınca **baḥr-ı ʿummāna** / Anuñ her ḳaṭresinden kāmil-i insān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 5). [baḥr-ı ʿummāna, -a]*

Ṭaldı bir deryāya kim her ḳaṭre bir deryā durur / Mevc ururs a ger Murādī **baḥr-i ʿummān** eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 7). [baḥr-i ʿummān,]*

Muḳallid **baḥr-ı ʿummān** içre girmez / Anuñ çün geştī-i ṣad-pāresi var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 3). [baḥr-ı ʿummān,]*

baḥr-ı ʿummān olmak [2] *Büyük deniz, okyanus olmak. II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli.*

Baḥr-ı ʿummān olmışam ʿummān-ı ʿālem bendedür / Cümleten gevherlerüm ʿummāna beẕl itsem gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 2). [baḥr-ı ʿummān olmışam, -mış, --am]*

Fülk-i dil ġarḳ oldı şöyle vaḥdetün deryāsına / Şöyle ṭūfāndur içüm kim **baḥr-ı ʿummān olmışam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 4). [baḥr-ı ʿummān olmışam, -mış, --am]*

baḥr-ı vaḥdānī [1] *Birlik denizi. II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli.*

Murāduñ **baḥr-ı vaḥdānī** yine mevc urdı ʿālemde / Ṣalan dil fülkini bu baḥre ādemdür muḳarrerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 5). [baḥr-ı vaḥdānī,]*

baḥr-ı vaḥdet [6] *Vahdet, birlik denizi. II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cūş eyledi çünki **baḥr-ı vaḥdet** / Mevcinden irişdi ʿayn-ı kesret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 1). [baḥr-ı vaḥdet,]*

baḥr-ı vücūd [2] *Vücut, varlık denizi. II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli.*

Baḥr-ı vücūdında ṣol kişi k'ola āşinā / Bildi nedür ibtidā bildi nedür intihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 1). [baḥr-ı vücūdında, -ın, -da]*

Geldi ḳuruldı ʿömrümüz ḫayme-i bād-bān gibi / **Baḥr-ı vücūda** fülk-i dil girdi geçer zamān gibi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 1). [baḥr-ı vücūda, -a]*

baḥs eylemek [3] *Konuşmak, bahsetmek, hakkında söz söylemek.*

Baḥs eylesün mesā'il-i fetvāda ḳo anı / Ẓāhir ḫaberlerine çeke saṭr ile rüsūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 2). [baḥs eylesün, -sün]*

Varlıḳ ʿilminde çün **baḥs eyledüm** yārān ile / Ṭā'ir-i ḳudsī durur dil ʿarṣada ṭayrān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 1). [baḥs eyledüm, -dü, -m]*

Maʿrifet bābında **baḥs itdi** ʿuḳūl-ı evvelīn / Āḫirīnüñ ʿaḳlı olmışdur ziyāde lā dime *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 2). [baḥs itdi, -di]*

baḥs olmak [1] *Söylenilme, konuşulma, bahsi geçme.*

Men ʿaref sırrında **baḥs oldı** yine ʿirfān ile / Her birisi bir kelām itdi nice bürhān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 1). [baḥs oldı, -dı]*

baḥs ü cidal [1] *Konuşma ve tartışma.*

Eger ʿāḳil iseñ ey dil yüri ġavġāyı terk eyle / Murāduñ ḥāli añlanmaz aña **baḥs ü cidāl** irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 5). [baḥs ü cidāl,]*

baḫşāyiş [2] *Bağışlayış.*

Ġam degül mir’āt-ı ḳalbe nāẕır olsa ger ʿuyūn / Añladur cān ü göñül ḳadrin anuñ **baḫşāyişi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 3). [baḫşāyişi, -i]*

Kim ki bilmez ḫālıḳuñ **baḫşāyişin** / Sen elem çekme gel ol murdār içün *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 8, Beyit 2). [baḫşāyişin, -in]*

baḫşāyiş-i Ḥaḳ [1] *Allah'ın bahşettiği, verdiği.*

Merḥamet **baḫşāyiş-i** Ḥaḳdan ʿatādur kāmile / Ḥaḳdan isterseñ ʿaṭāyı merḥamet ḳıl ber-devām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 2). [baḫşāyiş-i ḥaḳdan, -dan]*

baḫş eylemek [2] *Karşılıksız olarak vermek, bağışlamak, sunmak.*

İbtihāc-ı dil odur kim göre çeşmüm yüze yüz / Bu sürūrı dile **baḫş eyle** meserret yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 3). [baḫş eyle,]*

Rezzāḳ oldı **baḫş iden** erzāñı cümleye / Kimine ġam kimisine dem şād-mān virür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 4). [baḫş iden, -en]*

baḫş-ı ḥayāt [1] *Hayat bahşetmek, yaşam sunmak.*

Çerḫ-i mīnādur mekān-ı rūḥ pes ʿulyādadur / ʿĀleme **baḫş-ı ḥayātı** muʿciz-i ʿĪsādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 1). [baḫş-ı ḥayātı, -ı]*

Cebhesinde żiyā durur lāmiʿ / Rūḥuma **eyledi** şafālar **baḫş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 2). [baḫş eyledi, -di]*

baḫş itmek [1] *Karşılıksız olarak vermek, bağışlamak.*

Ḥażret-i ḫallāḳ-ı Rabb-ı ẕü’l-celāl / Her vücūda **baḫş idüpdür** bir kemāl *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 31, Beyit 1). [baḫş idüpdür, -üp, -dür]*

baḫş olmak [2] *İhsan edilmek, bağışlanmak.*

Merātib-i ezelīdür çü **baḫş olan** evvel / Dime ki ṣāḥib-i ʿaḳl olana ine pāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 2). [baḫş olan, -an]*

Sırr-ı ʿacebdedür yine sırr-ı ḥabīb-i cān-fezā / Cāna ḳıyar iseñ eger cānuña **baḫş ola** beḳā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 13, Beyit 1). [baḫş ola, -a]*

baḫt [2] *Allah tarafından ezelde belirlendiği kabul edilen kısmet ve nasip, uygun talih, ikbal, şans.*

Eger diler iseñ ey dil senüñ **baḫtuñ** ola ʿālī / Ḫudādan her ne kim saña gelürse ṭut anı maʿẕūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 5). [baḫtuñ, -(u)ñ]*

Ḥażret-i Ḥaḳdan gerekdür olmamaḳ hergiz cüdā / Ey Murādī **baḫt** odur kim yār ola cebbār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 5). [baḫt,]*

baḫt-ı ṭāliʿ [1] *Talih, kısmet.*

Baḫt-ı ṭāliʿ saʿdinüñ te’sīridür ey cān-ı men / Āsmān-ı ḳurbda seyr eyleyen seyyāresi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 4). [baḫt-ı ṭāliʿ,]*

baḫtiyār [1] *Bahtlı, talihli, talihi açık, kutlu, mutlu.*

Devlet saʿādet ister iseñ ey refīḳ ger / Ẓulmetde ḳalma gel berü bir **baḫtiyāra** gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 3). [baḫtiyāra, -a]*

baḫtiyār olmak [1] *Mutlu olmak, sevinmek.*

İḫtiyārın gözeden bildi ki muḫtār nedür / **Baḫtiyār ola** eger defʿ ider ise żararın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 2). [baḫtiyār ola, -a]*

baḫtlu [1] *Talihli.*

ʿAynuña alma nihānı ʿāḳil iseñ sen sen ol / **Baḫtludur** ol kişi kim bu cihāndan dūr ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 4). [baḫtludur, -dur]*

baḫtlu olmak [1] *Talihli olmak.*

Ey ḥicāb-ı tende ḳılmış pertev-i mihrüñ ḳanı / Āsmānuñdan seḥābı refʿ ḳıl **ol baḫtlu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 2). [baḫtlu ol,]*

bā-ı bismi’llah [2] *Bismillah'ın bâ'sı, ilk harfi.*

Ḥarfdür noḳṭadan kelime lüġat / Mütekellimde **bā-i bismillāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 2). [bā-i bismillāh,]*

Cümleten mevcūdı añla **bā-ı bismi’llahda** / Kendüzüñ terk eyle tā kim bulasın Allāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 1). [bā-ı bismi’llahda, -da]*

baʿīd olmak [1] *Uzak olmak.*

Ey Murādī ḳaṭre çün deryādan **olmadı baʿīd** / Çünk’ezelden ulu deryā idük ʿummān isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 5). [baʿīd olmadı, -ma, -dı]*

baʿīd ü ḳarīb [1] *Uzak ve yakın.*

Seni arar dil ü cānum eger **baʿīd ü ḳarīb** / Bunuñla eglenürem bir ʿacebce ḳālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 2). [baʿīd ü ḳarīb,]*

bā‘is [2] *Sebep olucu, olan, bâdî.*

Ṣafā vü ẕevke **bāʿisdür** cemāl-i yār-ı rūḥ-efzā / Ruḥından ger niḳābın refʿ ide olmaz ḫaber peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 1). [bāʿisdür, -dür]*

Şāh-ı cemāle ḳarşu ḥüsn illeri açılmış / Her kāra **bā‘is** ancaḳ birbir zamāndur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 4). [bā‘is,]*

bāʿis-i ġufrān olmak [1] *Bağışlanmaya vesile olan .*

Ben güneh-kār oldıġumca ey şefīʿüm vir ḫaber / Çün Murādam **bāʿis-i ġufrān olan** kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 5). [bāʿis-i ġufrān olan, -an]*

bāʿis-i ḥikmet [1] *Hikmet sebebi.*

Ey Murādī **bāʿis-i ḥikmet** nedür bildüñ mi hiç / Söylemiş her dem kelāmında kemālin söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 5). [bāʿis-i ḥikmet,]*

bāk ḳılmak [1] *Korkmak, sakınmak.*

Rütbe-i aʿlāda oldur kim ola bī-vāsıṭa / Dāʿī-yi Ḥaḳ oluben bir kimseden ḳılmaya bāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 4). [bāk ḳılmaya, -ma, -(y)a]*

bāk olmak [1] *Korkmak.*

Ḫavf-ı Ḥaḳdan ḳalbi dā'im ṭolu **bāk olmış** yatar / Milk-i dünyāya gönül virmez Murādī ʿāḳilīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 5). [bāk olmış, -mış]*

bāḳī [4] *1.Dâimî, kalıcı, sonsuz.*

Ġayrıyı terk iderseñ eger kāmil olasın / Bāḳī kimesne ḳalmaya **bāḳī** Ḫudā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 3). [bāḳī,]*

Mālı n'eylersin cihān **bāḳī** degül çün kim saña / ʿĀḳil iseñ gel berü ur bir dükenmez gence el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 4). [bāḳī,]*

2. *Ebedi olan Allah.*

Cān-ı ʿazīze ʿizzet ider cān ile meger / **Bāḳīde** buldı cümle beḳāsını ibtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 2). [bāḳīde, -de]*

Ẕāt-ı ḳadīmi görmege cānlar virür cān-ı żaʿīf / Līkin ne tedbīr eylesüñ **bāḳīde** fānīdür ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2). [bāḳīde, -de]*

bāḳī-i ẕü'l-celāl [1] *Celal sahibi bâkî; Allah.*

Ḳarārına mümkin ḳadīm olmaya çün vücūd / Vücūd-ı beḳādur yine **bāḳī-i ẕü'l-celāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 4). [bāḳī-i ẕü'l-celāl,]*

baḳmak [149] *1. Nazar etmek.*

Minnetle anda **baḳdı** yemīn ü yesārına / Pes "ʿusri yüsr"e eyledi raġbetde iltecā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 2). [baḳdı, -dı]*

Mir'āta **baḳdum** gördüm yüzüñi / Çün kim yüzümden ḳıldum temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 4). [baḳdum, -du, -m]*

Kemāl-i ehl-i ʿirfāna kemālüm oldı çün mir'āt / **Baḳuben** ṭūṭī-i ervāḥ anuñla dāstān söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 4). [baḳuben, -uben]*

Ruḫ-ı dildārı ger **baḳsa** aña ḥasret çeküp derdi / Ne ḳutludur ol ʿāşıḳlar ruḫ-ı cānānda ḫāl ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 2). [baḳsa, -sa]*

Hicr-i yāri çekmege ṭākat getürmez dīdeler / **Baḳup** aḥvālin anuñ fehm idemez āsūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 1). [baḳup, -up]*

Seyre gel ey ẓulmet-i inkār içinde tīre-dil / **Baḳ** gözüñle gör nider bizden temāşālar ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 4). [baḳ,]*

ʿArż-ı ḥācāt itmek içün yāre vardum bir seḥer / Yüzine **baḳduḳda** aşlā bende bulmadum eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 1). [baḳduḳda, -duk, -da]*

Ey muʿarrif nice taʿrif eyleyesin şānumuz / Çünki doymaz gözlerüñ **baḳmaġa** pür-envārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 4). [baḳmaġa, -ma, -ġ, -a]*

Her ṭaraf **baḳduḳça** nev nev bir temāşā gösterür / Rūyuñı cānā ʿaceb bilsem ne ebhā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 1). [baḳduḳça, -duḳca]*

ʿAvn-ı yār ile ziyān itmedi kesret baña hiç / Melā-ı kesrete **baḳsam** baña vaḥdet görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 2). [baḳsam, -sa, -m]*

Baḳduġumca güneşe ol meh-i ġarrā görinür / Māha baḳduḳça gözüm ol ḳaşı ṭuġrā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 1). [baḳduġumca, -duġ, -u, -m, -ca]*

Sünbüle ḳarşu ger aġlar isem ʿayb itme baña / **Baḳduġumca** aña ol zülfi muṭarrā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 3). [baḳduġumca, -duġ, -u, -m, -ca]*

Her ḳaçan kim naẓar idem bu dil-i mir'āta / **Baḳduġumca** aña her dem baña sevdā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 5). [baḳduġumca, -duġ, -u, -m, -ca]*

Baḳduġumca güneşe ol meh-i ġarrā görinür / Māha **baḳduḳça** gözüm ol ḳaşı ṭuġrā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 1). [baḳduḳça, -duḳca]*

ʿAyb ḳılmañ eger āvāre olam çün Mecnūn / Ḳande kim **baḳsa** gözüm ol ṣaçı leylī görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 4). [baḳsa, -sa]*

Hemān dildāre **baḳ** ġayrı gözetme / Ḳamunuñ kārı yoġ u vara beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 4). [baḳ,]*Bāġ-ı cennetler ḥarām olsun bize dildārsuz / **Baḳmaya** bu gözlerimüz ġayrıya ol yārsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 1). [baḳmaya, -ma, -y, -a]*

Baḳmaz āsāra göñül ister mü'essir kim durur / ʿUsri yüsre ṣabr idüp olmaḳ diler āzārsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 3). [baḳmaz, -maz]*

Bilürdi ʿāşıḳa oldı ḥarām ġayra heves / Yüzin dönübeni **bakmadı** ḥūr-ı cennete pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 3). [bakmadı, -ma, -dı]*

Dilde hicr-i yār ile biñ yirde dāġum var imiş / Añlaram ġayrıya **baḳmaġa** yaşaġum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 1). [baḳmaġa, -ma, -ġa]*

Yek naẓar biñ naẓraya cā virdi istidlālden / **Baḳmaġa** mir'āta olmışdur ṣafā-yı sırr-ı şarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 3). [baḳmaġa, -maġa]*

Gel berü ey dūstum ben ʿāşıḳuñ ḥāline **baḳ** / Görmeyeldeñ gül yüzüñ ḳaldı bu cānumdan ramaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 1). [baḳ,]*

Ḳamer-i bedre **baḳarsam** beni şemsüm gözedür / Şemsüm envārı ile her yanum ażvā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 4). [baḳarsam, -arsam]*

Arasında iki vechüñ ḳıluben mest-i bī-dermān / Birisine **baḳar** şād ü birisine **baḳar** ġam-nāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 2). [baḳar, -ar]*

Arasında iki vechüñ ḳıluben mest-i bī-dermān / Birisine **baḳar** şād ü birisine **baḳar** ġam-nāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 2). [baḳar, -ar]*

Baḳuben āyine-i ḥüsnüñe yazdum ḳat ḳat / Bulmadum ġayrıyı bir noḳṭa misālüñde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 4). [baḳuben, -uben]*

Ḥikmet şarābın isteyen naʿma-i ġayra **baḳmadı** / Buldı devāsın şübhesiz sözin ṭutan ḥāẕıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 4). [baḳmadı, -ma, -dı]*

Ben ki ḳıldum kendümi erkān ile ḳıldum naẓar / **Baḳmadum** ʿālemlere pes māverāsın gözledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 3). [baḳmadum, -ma, -du, -m]*

Manẓar olalı vücūdum cümle erbāb-ı naẓar / Evvel āḫir **baḳdılar** bilmediler māhiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 2). [baḳdılar, -dı, -lar]*

Her ḳaçan kim ol ḥabībüm keşf ide baña cemāl / Ol cemāle **baḳmaġ** ile bilmişem māhiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 2). [baḳmaġ, -maġ]*

ʿAḳluma oldı muvāfıḳ yine çeşm-i serverüm / Her neye kim **baḳaram** baña muṭābıḳ bilürem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 916, Beyit 4). [baḳaram, -ar, --am]*

Mir'āta **baḳdı** ḥüsnini ifşā içün ḥabīb / ʿĀşıḳ ḳulaġ urup aña ṣarf eyleyüp himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 4). [baḳdı, -dı]*

İki gözümi iki yüze **baḳmadan** menʿ eyledüm / Birlükde sābit olmışam dildārumı āgūş idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 2). [baḳmadan, -madan]*

Baḳdı o bām-ı dārdan gördi ḳamu ʿavālimi / Ḳıldı o bāmdan ʿurūc ġayr ile hem-dem oldı dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 4). [baḳdı, -dı]*

Kemāl-i merḥameti ẓāhir oldı ol demde / Yüzüme **baḳduġını** ʿayn ile ḥayāl itdüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 3). [baḳduġını, -duk, -ı, -n, -ı]*

Kimse kimse ḥāline **baḳmaġa** ḳādir olmayup / Gözlerin göge dikübeń çaġrışalar el-amān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 2). [baḳmaġa, -maġa]*

Lāyiḥ olsa ey kemālüm dil virür çeşme başar / Ger başīretle **baḳarsañ** gör bizi ebṣārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 4). [baḳarsañ, -arsañ]*

Baḳamaz kimse ruḫı mihrine ol cānānuñ / Çünki nāẓırven aña Şems-i dıraḫşānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 4). [baḳamaz, -amaz]*

Hūya düşdükde hevā terkin urupdur cān ü dil / Her neye **baḳsañ** anuñ çün iderüz tekrār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 2). [baḳsañ, -sa, -ñ]*

Sem'üme irdi nidā çün cāna cān irdi yine / **Baḳmaġ** içün rūyuma bir āyine virdi yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 1). [baḳmaġ, -maġ]*

Yāre ḳarşu göz nice doysun cemāle **baḳmaġa** / Nāḳış olan gözümi bulur kemāle bakmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 1). [baḳmaġa, -maġ, -a]*

Yāre ḳarşu göz nice doysun cemāle baḳmaġa / Nāḳış olan gözümi bulur kemāle **bakmaġa** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 1). [bakmaġa, -maġ, -a]*

Rūz-ı 'īd olduḳda tāb-ı şemse gözler mi doyar / Anca ḳādir derk ile şebde hilāle **baḳmaġa** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 2). [baḳmaġa, -maġ, -a]*

Çün cevāb istermiş ol yār-ı güzīn 'uşşāḳdan / İẕn virsün pes kitābından su'āle **baḳmaġa** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 3). [baḳmaġa, -mak, -a]*

Ḳīl u ḳāli tārik olmayınca ey vāsi' zebān / Ḥāşā vü kellā ḳomazlar saña ḥāle **baḳmaġa** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 4). [baḳmaġa, -maġ, -a]*

Ey Murādī ẓūlmet-i hicrān ile şeb dīdeye / Rūzda kim ḳor anı 'ayn-ı viṣāle **baḳmaġa** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 5). [baḳmaġa, -maġ, -a]*

Sivā terkin urup ey dil hevā-yı hūya ḳıl tebdīl / Yüri muḫyī'l-mumīti ẕikr ḳıl **baḳuben** eşyāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 2). [baḳuben, -uben]*

Recāda ṭurmışuz el baġlayup ḳarşu o Mevlāya / Yücede isteyüp anı **baḳup** sevdā vü beyżāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 1). [baḳup, -up]*

Ey Murādī ikilik birlige yol virmez imiş / **Baḳmaġa** āyineye saña misālüñ perde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 5). [baḳmaġa, -mak, -a]*

Mürüvvet ehli **baḳar** mı gözüñgi mir'āta / Muḳābil oldı ḳabūl-ı cemāl-i Raḥmāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 3). [baḳar, -ar]*

Bulmaḳ dilerseñ ger beḳā özüñi var eyle fenā / **Baḳma** Murādī ġayrīya cānāna cānān ol yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 5). [baḳma, --ma]*

2. İlgilenmek, değer vermek, dikkate almak.

İnḳirāża **baḳmazuz** biz ibtidāyı gözlerüz / Anun içün gözlerüz biz ibtidāda intihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 2). [baḳmazuz, -maz, -uz]*

Ne **baḳarsın** bu cihān milkine yā sīm ü zere / Ḫāk ile bir gün ola kāse-i ser ṭolsa gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 4). [baḳarsın, -ar, -sın]*

Cürm ile ḫaṭāma n'ola **baḳmasañ** eyā şāh / Luṭf ü keremüñ ḳapladı dünyāyı ser-ā-pā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 4). [baḳmasañ, -ma, -sa, -n]*

Sen **baḳma** Murādī bu iki yüzli cihāna / Yār ile hemān iste ki ḳalbüñ ola tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 5). [baḳma, -ma]*

Lemʿa-i nūruñı gören şems-i cihāna **baḳmadı** / Żavʿuñı fehm iden kişi bulmadı bir żiyā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 2). [baḳmadı, -ma, -dı]*

Görme ṣaḳın özüñi **baḳma** kişi ʿaybına / Ḫāk ile berāber o ḳadrüñ ola tā aʿlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 3). [baḳma, -ma]*

Añla ʿāḳilseñ bu sırdan bir ḫaber / Ṣūrete **baḳma** lebīb olġıl lebīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 3). [baḳma, -ma]*

Ey ʿaceb ḥālüm n'ola yā Rabbenā senden meded / **Baḳma** cürme ḳıl ʿaṭā yā Rabbenā senden meded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 1). [baḳma, -ma]*

Enīs-i ʿışḳ olalıdan gözüm ġayrıya **baḳmaz** hiç / Ṭavāf eyler gelüp pā-būs idüp payende merżālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 3). [baḳmaz, -maz]*

ʿÖmr-i cāna **baḳmadı** çeşmüm görelden rūy-ı yār / Sözini gūş ideli geçdüm ḳamudan her ne var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 1). [baḳmadı, -ma, -dı]*

İstimāʿ itme kelāmı istimāʿ eyle kelām / **Baḳmaġıl** ġayrıya mir'āt-i mücellā sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 3). [baḳmaġıl, -ma, -ġıl]*

Ṣūrete **baḳma** ṣaḳın sīrete nāẓır olıgör / Ḫāṭırı yıḳma ṣaḳın cābir-i ḫāṭır olıgör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 1). [baḳma, -ma]*

Bulmayan ʿışḳ-ı ḥaḳīḳi kelimātuñla Murād / Dehen-i ġayra **baḳup** bilmezem kim ne diler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 5). [baḳup, -up]*

Düşdi Murādī derdüñe meşġūl-ı nām-ı virdüñe / Baḳmadı **baḳdı** ferdüñe zībā cemālüñden midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 5). [baḳdı, -dı]*

Baḳmazuz ārāyiş-i ʿālemlere ṣubḥ u mesā / ʿĀlemi geşt eyleyüp bir ḳalb-i meyyāl isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 4). [baḳmazuz, -maz, -uz]*

Murādī ʿāḳil iseñ ger ṣaḳın aldanma dünyāya / Kimesneye ṣaḳın **baḳma** Ḫudāya ʿāṣıḳ ol ʿāṣıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 5). [baḳma, -ma]*

Ġūş-ı hūşuña alup diñle Murāduñ süḫanın / Bāġ-ı dehrüñ güline **baḳma** ki ol ṣolsa gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 5). [baḳma, -ma]*

Bildüñ çü ḥāl-i ʿālem n'eydügini tamāmı / Bir żerre **baḳma** aña şükrān olam dir iseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 4). [baḳma, -ma]*

Sen şebüñ rūz eyledüñse **baḳmaġıl** rūz u şebe / Saña vaḳt olmaz żiyāyile dücāda sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 4). [baḳmaġıl,]*

İster iseñ bulmaġa ḥāletde ḥāl / **Baḳmaġıl** zinhār imdi ṣaġ u ṣol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 5). [baḳmaġıl, -ma, -gıl]*

Getürdüm ḳālümi ḥāle yine **baḳmadum** aḥvāle / Eritdüm cānumı ʿışḳ ile şızdum ʿayn-ı ḳāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 2). [baḳmadum, -ma, -du, -m]*

Şāh-ı ʿışḳ olalı dil milk-i cihāna **baḳmazam** / Cānını buldı tenüm çün rūḥ u cāna **baḳmazam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 1). [baḳmazam, -maz, -(a)m]*

Şāh-ı ʿışḳ olalı dil milk-i cihāna **baḳmazam** / Cānını buldı tenüm çün rūḥ u cāna **baḳmazam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 1). [baḳmazam, -maz, -(a)m]*

Oldı deryā ḳaṭre çün deryā olupdur ḳaṭreveş / Yemm-i yemdür çünki baḥr-ı bī-kerāna **baḳmazam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 2). [baḳmazam, -maz, -(a)m]*

Yār ile ünsiyyet eyledi gönül insān-vār / Anuñ içün īn ü āna ins ü cāna **baḳmazam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 3). [baḳmazam, -maz, -(a)m]*

Menzil-i ʿulyā çü menzil oldı dil mihmānına / Anuñ içün cennet ü ḳaṣr-ı cināna **baḳmazam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 4). [baḳmazam, -maz, -(a)m]*

Çün Murādīnüñ murādıdur murādı ins ü cān / Kāmrān oldı göñül her kāmrāna **baḳmazam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 5). [baḳmazam, -maz, -(a)m]*

Tāb uraldan dilde ʿışḳuñ ʿāleme **baḳmaz** gözüm / Cürʿadan mest olalıdan ādeme **baḳmaz** gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 1). [baḳmaz, -maz]*

Tāb uraldan dilde ʿışḳuñ ʿāleme **baḳmaz** gözüm / Cürʿadan mest olalıdan ādeme **baḳmaz** gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 1). [baḳmaz, -maz]*

N'eyleyem me'vāyı ḳıldı beni me'vā ʿışḳ-ı yār / Yoġ ile var içreyem şād ü ġama **baḳmaz** gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 2). [baḳmaz, -maz]*

Bilmezem ben kendümi ʿayb eylemeñ yārān baña / Ḳan ṣudan aʿlā durur bunda neme **baḳmaz** gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 3). [baḳmaz, -maz]*

Ḫavf ider mi cāndan her kim ḳoya baş ortaya / Çeşmümüzden ḳan aḳarsa ol deme **baḳmaz**

gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 4). [baḳmaz, -maz]*

Bu Murāda sāġar-ı ʿışḳı ṣunaldan dest-i yār / Ḳopar ise başına biñ demdeme **baḳmaz** gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 5). [baḳmaz, -maz]*

Dünyā niʿamına **baḳmazam** ben / Ẕikr oldı benüm hemān zevādüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 3). [baḳmazam, -maz, -(a)m]*

Ṣohbet-i ḫāṣ eylerem ḫāṣe'l-ḫavāṣa **baḳmazam** / Ṣanma kim ben eylerem dünyā vü ʿuḳbā ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 4). [baḳmazam, -maz, -(a)m]*

Baḳma māl u cāhına bu ʻālemüñ / Ömrüñ dā'im geçür ṭā'atde sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1170, Beyit 3). [baḳma, -ma]*

ʻĀli olmañ dilerseñ ʻuḳbāda / **Baḳma** dünyāya ṣimdi ey meh-rū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 10). [baḳma, -ma]*

Cihānuñ naḳşına **baḳma** anuñ naḳḳāşını iste / Cemī'-i ʻālemüñ levḥin muṣavver ḳılmaz illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 3). [baḳma, -ma]*

Māl ü cāhā **baḳmazam** ḫardal degüldür ʻaynuma / Mihr içinde bulmışamdur her ne rütbet var ise *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 4). [baḳmazam, -maz, -(a)m]*

Ben ḫayāle **baḳmazam** Ḥaḳḳ-ı cemāle ʻāşıḳam / Ben cemāl-i bā-kemāli isterem īmān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 2). [baḳmazam, -maz, -(a)m]*

Ḫoş-ḫışāl ol **baḳmaġıl** sen herkesüñ güftārına / Ḳalbüñi ḳıl baḥr-āsā gözle kim her kārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 1). [baḳmaġıl, -ma, -gıl]*

Mā'il-i cā vü ḥaşem olma sebāt olmaz aña / Ẕuhr-ı uḫrā ḳıl ṭaleb **baḳma** cihān eṭvārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 2). [baḳma, -ma]*

Yemīn ile yesārına **baḳanlar** olmadı ṣādıḳ / Bu ara yirde olan ʻahd ile iḳrārı seyr eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 4). [baḳanlar, -anlar]*

Bu çeşmüm pür olaldan **baḳmadı** bu ins ile cāna / Ḥabib ile göñül berḳ itdi ʻahd içün çü peymāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 1). [baḳmadı, -ma, -dı]*

Haḳā'iḳden ḫabīr olan yüzin ṭutmaz bu eşyāya / Deḳā'iḳden ḫabīr olan **baḳar** mı ḳurı ġavġāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 1). [baḳar, -ar]*

Necāt-ı dil muḥaḳḳaḳdur senüñ ʻaynüñ ẓuhūrında / Şu çeşm ebrū muḳābil saña **baḳmaz** çeşm ü ebrūya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 3). [baḳmaz, -maz]*

Ḳalbine eyle naẓar her kime nāẓır olasın / **Baḳma** ḫūb ola eger çeşmine rūy u ḳaşına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 3). [baḳma, -ma]*

Murād olursa saña ger murādını bilesin / Naẓar mü'essire ḳıl **baḳmaġıl** ṣaḳın esere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 5). [baḳmaġıl, -ma, -ğıl]*

Cān ile müştāḳ olan ru'yet-i dildārına / **Baḳmadı** ol özgenüñ yoġı ile varına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1395, Beyit 1). [baḳmadı, -ma, -dı]*

Didi ki ṣanma Murād ʻışḳı ḥabībi geñez / Her ki ḥabībi seve **baḳmadı** āsārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1395, Beyit 5). [baḳmadı, -ma, -dı]*

Hem-dem olan yār ile **baḳmadı** ālāsına / Kesreti terk eyleyüp yol bula tenhāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 1). [baḳmadı, -ma, -dı]*

Nüktededür nüktedān diñle bu ḳavli hemān / İster iseñ ṣānī'i **baḳma** heyūlāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 3). [baḳma, -ma]*

Meslek olalı bize rāh-ı Ḫudā-yı celīl / **Baḳmadı** ʻālemlerüñ aġ ile ḳarasına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 4). [baḳmadı, -ma, -dı]*

İste Murādīde peyām ḫatm olur anda her kelām / Kāse-i ʻışḳı nūş ḳıl **baḳma** cihān sifāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 6). [baḳma, -ma]*

Murāduñ remzini bilmek dilerseñ / Ṣaḳın **baḳma** ziyāna daḥı sūda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1426, Beyit 5). [baḳma, -ma]*

Murādī ʻışḳ-ı Ḥaḳ olan kişide / ʻAlāmet o ki **baḳmaz** baş u cāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 5). [baḳmaz, -maz]*

Baḳmazam ṭolsa dü-ʻālem cümle zībālarla heb / Misli yoḳ ʻālemde bir ṣāḥib-cemāl añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 3). [baḳmazam, -maz, -(a)m]*

Merd iseñ **baḳma** cihān milkine bir laḥẓa Murād / Niceyi aldayuben ḳıldı hebā gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 5). [baḳma, -ma]*

Ṣaḳın rāz açmaġıl nā-ehl olana / Eyüyi gözle **baḳma** ad u sana *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 3). [baḳma, -ma]*

Baḳmaġıl yā Rabb günāhuma benüm / Raḥm ḳılġıl dūd-ı āhuma benüm *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 30, Beyit 2). [baḳmaġıl, -ma, -gıl]*

Ezelden nūş idenler cām-ı ʿışḳı / Açup göz **baḳmadı** başa ayaġa *(Murâdî Dîvânı, Müfret 7, Beyit 1). [baḳmadı, -ma, -dı]*

3. Değerlendirmek.

Ḫ∨ār **baḳma** şāhlar vardur ki taḫt-ı ḳubbede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 3). [baḳma, -ma]*

Sen maʿārif baḥrine ṭalmaḳ dilerseñ ʿārifā / Cān göziyle bu Murāduñ sözlerine yaḫşı **baḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 5). [baḳ,]*

Cān ü cānānuñ arasın ḫall ider mi iftirāḳ / Ṣūretā iẓhār iden maʿnāda olmaz yaḫşı **baḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 1). [baḳ,]*

4. Hikmetle bakmak, anlamak, idrak etmek.

Bilmekde bilmek olmaz ḳalmaġa ruḫṣat olmaz / Ey dil **baḳ** dilerseñ eyle özüñi ifnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 4). [baḳ,]*

Kehkeşān-ı dehre **baḳdum** herkese yol gösterür / Hāy ẓālim bī-vefādur āh bu kevn-i fesād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 4). [baḳdum, -du, -m]*

ʿArşa **baḳarsa** dīde-i seyr ide nur-ı naʿlümüz / Tāb ura vech-i arża ol olmaya nūrına ʿaded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 2). [baḳarsa, -ar, -sa]*

Nice bir ġafletde aʿmā olasın dir ʿaḳluñı / **Baḳ** göñül mir'ātine gör kim ne ṣūret gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 3). [baḳ,]*

ʿİbret isterseñ naẓar ābā vü ecdāduña ḳıl / Var mezārına olaruñ **baḳ** hemān ʿibret yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 3). [baḳ,]*

Ṭās-ı mihri oynadur her gün felek barmaġ ile / Ṭās-bāz-ı dehre **baḳ** her dem temāşā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 3). [baḳ,]*

Her biri oldı āḫiretden vaz / Cān ile Ḥaḳḳa **baḳ** ʿibādet iden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 4). [baḳ,]*

Açdı çeşm-i cānı ol dem **baḳdı** dil mir'ātına / Ḳıldı taḥṣīl-i tebehhüc oldı yüzi nūrı aġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 3). [baḳdı, -dı]*

Çerḫ-i dü-tāya ḳıl naẓar ḳudret-i ẓi'l-celāl **baḳ** / Pertev-i mihr ü māhı ḳo şaʿşaʿa-i cemāle **baḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 1). [baḳ,]*

Çerḫ-i dü-tāya ḳıl naẓar ḳudret-i ẓi'l-celāl **baḳ** / Pertev-i mihr ü māhı ḳo şaʿşaʿa-i cemāle **baḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 1). [baḳ,]*

Açdı niḳābı çün ḥabīb ḳanı naẓar ḳılıcı göz / Ḥaḳḳı muʿayyen istegil saña dimem ḫayāle **baḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 2). [baḳ,]*

Rūh-ı ḳudüs ḳamu melek dā'ir-i ʿālem oldı çün / ʿArş ile ferşi ḳaplayan cümle-i perr ü bāle **bak** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 3). [bak,]*

Yemm-i muḥīṭe fülk-i dil girdi çü bād-bān açup / Laḫzada nice rāh alur gel berü sen bu ḫāle **baḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 4). [baḳ,]*

Añla Murādī ḳavlini ġayrıyı tārik ol hemān / İster iseñ maʿārifī gel berü bu maḳāle **baḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 5). [baḳ,]*

Pür-āyet olupdur tek **baḳsam** ḳamu āyāta / Her ne ki gelür ʿayna görindi baña el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 2). [baḳsam, -sa, -m]*

Tertīb nedür cümle bilürsin bu rumūzı / Āgāhuña **baḳ** ger dil-i āgāhı severseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 3). [baḳ,]*

Şimdi bildüm şemʿ-i vech-i nūr olan tāb-ı cemāl / Nūr-ı şemʿe **baḳ** ḥicāb ardında gör zıll-ı ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 1). [baḳ,]*

Ḫayme-i eflāk içinde seyr ider cümle ṣuver / Cā-be-cā naḳş ile ṣūret resmine **baḳ** añla ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 3). [baḳ,]*

Āyet-i kübrāya **baḳdum** andadur küllī vücūd / Bu vücūduñ hey'etin bildüm odur luṭf-ı ʿamīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 3). [baḳdum, -du, -m]*

Baḳup çün bende-i fermānına bildüm kemālātuñ / Velīkin üns-i ülfet çün geçer fikrüm ḫayālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 4). [baḳup, -up]*

Gel berü ac gözüñi ḳaldur ḥicābuñ ser-te-ser / **Baḳ** göñül mir'ātına gör nice naḳş oldı cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1031, Beyit 3). [baḳ,]*

Tā'ir-i gülşen-i ḳuds oldı yine bülbül-i cān / Ḳalbüm ezhārına **baḳ** nice gülistānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 3). [baḳ,]*

Baḳ Murādī Murāduñ özge sözi / Ki murādı dile baġışlar ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 5). [baḳ,]*

Ṣūret-i mir'āta **baḳdum** kim cemālin açmış o / Neşr ider maḥż-ı vücūda lemʿa-i dildār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 1). [baḳdum, -du, -m]*

Ey kemāl-i ḳudretin ʿarż ideli ʿālemlere / Ehl-i ʿaḳla emr idersin **baḳmaġa** eṭvārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 3). [baḳmaġa, -maġa]*

Ey Murādī ḳābiliyyet oldı şart-ı dād-ı Ḥaḳ / Lemʿa-i nūr-ı tecellīdür **baḳan** envārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 5). [baḳan, -an]*

ʿĀlemüñ ʿayn-ı baṣīret birle **baḳ** āsārına / Gelmedi dünyāya ādem kim ḫayālin ögrene *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 3). [baḳ,]*

Ḫālıḳın ḳıldı tefekkür **baḳuben** eşyāya / Cümle maḥlūḳ anuñ birligine ḳıldı güvāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 2). [baḳuben, -uben]*

Zāhidā gel bize uy tā ki ziyān itmeyesin / Kendü īmānuñı gör **baḳ** bizüm īmānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 2). [baḳ,]*

Ḳazā ne ḥükm ider ise rıżādadur çāre / **Baḳ** imdi var ise ʿaḳluñ ḳażā ile ḳadere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 3). [baḳ,]*

Baḳdum bu kāra çünki fehm içün işbu bābı / Pes eyledüm naẓar ben el uruben kitāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 3). [baḳdum, -du, -m]*

Cān mir'ātına **baḳ** gözle ruḫ-ı dildārı / Tā ki terk eyleyesin cümle vücūd u varı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 1). [baḳ,]*

Her kim göz açup **baḳdı** ise ʿayn-ı cemāle / Maḥv oldı vücūdını ḳoyup bī-eser oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 2). [baḳdı, -dı]*

Baḳdı mir'āta gördi dil özini / Giceden farḳ itdi gündüzini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 1). [baḳdı, -dı)*

Müstemiʿ olġıl yine var ise sende ṣafā / Ḳavl-i Murādīye **baḳ** manṭıḳ-ı ʿulyā didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 5). [baḳ,]*

baḳup ḳalmak [1] *Bakıp kalmak, gözünü alamamak.*

Naẓar ḳıldı dil çü dilārāsına / **Baḳup ḳaldı** ḥüsni temāşāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1416, Beyit 1). [baḳup ḳaldı, -dı]*

bāl [10] *1. Kanat. 2. Kol. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Benüm çün ṭāyir-i ḳudsī iki yanumda **bālüm** var / Birisi cezbe-i yār u biri ʿışḳī kemālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 1). [bālüm, -üm]*

bāl-ı himmet [2] *İhsan kanadı.*

Be-küllī kār u bārumdan geçüp tefvīż idüp yāre / Ṭaḳaldan **bāl-ı himmet** ben cemīle maḥbūb-ı bāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 4). [bāl-ı himmet,]*

Müstedām olup yine devletde buldum devletüm / Anuñ içün ṣalmışam etrāfa **bāl-i himmetüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 880, Beyit 1). [bāl-i himmetüm, -üm]*

bāl-i hümayun [1] *Padişahın kanadı. II Hükümdarın himayesi.*

Fiʿlüm istiḫrācına ḳavlüm ḫurūc itdi bu kez / Gözlerüm **bāl-i hümāyūnumda** devlet sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 2). [bāl-i hümāyūnumda, -um, -da]*

bāl-ı ḳudret [1] *Kudret kanadı.*

Bāl-ı ḳudretle Murādī ṭayr ider eṭrāfda / Bu kelāmı añlaġıl ʿaḳluñda ḳudret var ise *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 5). [bāl-ı ḳudretle, -le]*

bāl-i özge [1] *Başka, farklı kanat.*

Ravża-i ḳudsīde çoḳdur ẕü'l-cenāḥ / Bizde olan bāl **bāl-i özgedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 538, Beyit 2). [bāl-i özgedür, -dür]*

bāl itmek [1] *Kanatlanmak, uçmak.*

ʿArş-ı aʿlāda geçürdüñ çünki lebbeyküm ünin / ʿĀlem-i ʿulvīde pervāz ile **bāl itdüñ** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 3). [bāl itdüñ, -dü, -n]*

bāl olmak [1] *Kanat sahibi olmak. II Aşığın bülbül gibi kanatlarının olması.*

Ser-be-ser serrā vü ġarrā ṣoḥbetin ḳıldum ḳamu / Ẕü'l-cenāḥ olup hemān bāl ile **bāl oldum** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 3). [bāl oldum, -du, -m]*

bālver olmak [1] *Kanatlı, uçabilen olmak.*

Ṭā'ir-i ḳudsī görelden ʿışḳ **oldı bālver** / Ṣöyle ṭayr eyler ki ḳalbi ʿarş-ı aʿlāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 2). [bālver oldı, -dı]*

bāl [2] *Gönül, kalp.*

Cān ile cānān arasına girür mi ġayrılar / Ber-ter olmışdur bizüm ʿarş-ı ʿalādan **bālumuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 2). [bālumuz, -ümüz]*

Dil müşābih olsa Cibrīle ṣaḳın ḳılma ʿaceb / Ṭarfetü'l-ʿaynında sırrın gördi **bālın** söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 4). [bālın, -in]*

bālā [9] *Yüksek, yüce, âlî.*

Emr olındı pes beşīre eyledi tebşīrini / Aña da oldı ḫaber naṣṣ ile **bālādan** fütūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 3). [bālādan, -dan]*

Vaz gelmez ʿışḳ-ı dilberden göñül şeydā durur / Degme bir cāyı begenmez himmeti **bālā** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 1). [bālā,]*

Miḥneti çekdükce müstaḥkem olupdur ḫabl-i ʿışḳ / Baġlu ḳandīl-i vücūda nūr ile **bālādayuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 2). [bālādayuz, -da, -yuz]*

Ey Murādī ister iseñ saña yüz ṭuta murād / Benligi terk eyleyüp sen alçaḳ ol **bālāya** gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 5). [bālāya, -y, -a]*

Ey Murādī seni yār eyledi çün kim maḫṣūṣ / Zīri terk eyledi geçdi dahı **bālādan** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 5). [bālādan, -dan]*

ʿĀlem-i ʿışḳa çü mürġ-i dil idüpdür pervāz / Başdı her laḫẓada biñ biñ nice **bālāya** ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 3). [bālāya, -y, -a]*

Ḫurūcın añla ki 'ışḳı biline **bālādan** / Ṣımāḫ-ı cāna ire bir nidā ev-ednā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 1). [bālādan, -dan]*

Ḥamiyyet ḳılmaġ içün himmeti **bālā** dutar her dem / Belī didi anuñ içün ḳaçan kim oldı tekrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 2). [bālā,]*

II Çok, fazla.

Gel temennā ḳıl ḥabīb-i cān añla iştiyāḳ / İştiyāḳına bugün müştāḳ **bālā** iştiyāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 1). [bālā,]*

bālā ḳılmak [1] *Yüceltmek.*

Olmışam kūḥ-ı ḳanāʿatde yine ʿanḳa bu gün / Bir hümāyam ecniḥam **ḳılmış** durur **bālā** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 3). [bālā ḳılmış, -mış]*

balıġ [1] *Balık.*

Balıġuñ ḳarnı oldı Yūnusa bāġ / Didi çün lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 9). [balıġuñ, -uñ]*

bāliġ olmak [1] *Erginleşmek, olgunlaşmak.*

İḳtibās eyledi müsemmādan / **Bāliġ oldı** gelüp belāġatda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 4). [bāliġ oldı, -dı]*

bāliş-i rāḥat [1] *Rahat yastık.*

Bāliş-i rāḥatda bir ser görmemişem bā-ḫuṣūṣ / Her kimi gördüm benüm gibi ġamı tekrārdur

(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 2). [bāliş-i rāḥatda, -da]

bām [1] *Gökyüzü.*

Baḳdı o bām-ı dārdan gördi ḳamu ʿavālimi / Ḳıldı o **bāmdan** ʿurūc ġayr ile hem-dem oldı dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 4). [bāmdan, -dan]*

bām-ı dār [1] *Dünyanın damı, gökyüzü.*

Baḳdı o **bām-ı dārdan** gördi ḳamu ʿavālimi / Ḳıldı o bāmdan ʿurūc ġayr ile hem-dem oldı dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 4). [bām-ı dārdan, -dan]*

bān [1] *Ezan.*

ʿArş-ı ʿulāda **bānuñ** bülendiyle medḥ ider / Kürsīdedür meṭāfi melā'ik mesel ḍurūb" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 3). [bānuñ, -un]*

bana [152] *Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Virgil **baña** ḥayāt-ı ebed luṭfuñ işlegil / Iġmāż-ı ʿayn eyleme gel eyle merḥabā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 4). [baña,]*

bār [2] 1. *Meyve, yemiş, mahsul.*

Mā-ı ʿavn ile şulandı yine tā mīveleri / Oldı her **bārı** anuñ fülk-i vücūda bir yem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 2). [bārı, -ı]*

2. Defa, kere.

Ḫafīdür rūy-i dildārum egerçi çeşm-i aġyare / Velīkin vechine nāẓır durur yārüñ bu her **bāre** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 1). [bāre, -e]*

bārān [7] *Yağmur. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Buḫār-ı ʿışḳ ider bu dīde-i giryānı āb-ālūd / Seḥāb inse cebel üstine pes **bārān** olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 3). [bārān,]*

bārān-ı aḥkām [1] *Hüküm, irade yağmuru.*

Seḥāb-ı luṭfı yaġdurdı yine **bārān-ı aḥkāmı** / Ḳamu mevcūd-ı ʿālem başına ṣāḥib-zamān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 2). [bārān-ı aḥkāmı, -ı]*

bārān-ı raḥmet [1] *Rahmet yağmuru.*

Yaġdurdı mīġ-ı luṭfı çü **bārān-ı raḥmeti** / Emr eyledi ki dā'im ese 'avnı bādına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 2). [bārān-ı raḥmeti, -i]*

bardaḳ [1] *Testi.*

Yoḳ añla Murādī buña ġāyet / Deryā dükenür mi alsa **bardaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 5). [bardaḳ,]*

bāre [1] *1. Defa, kez. 2. Kale. 3. Zülf. 4. At.*

Bu ʿışḳuñ bī-nihāyetdür ṭarīḳi / Ṭarīḳi geç geçer şol **bāresi** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 4). [bāresi, -si]*

bārek allāh [15] *Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫāzin-i ḳudretde miftāḥ-ı ezel ābād bād / **Bārekallāh** nice kenzi dā'imā eyler küşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 1). [bārekallāh,]*

bār-gāh [1] *Yüce divan, makâm. II Allah'ın huzuru.*

Dem-i vaṣlına duḫūl eyleyen ey ʿārif-i dil / **Bār-gāhında** taḳarrüb bulam ebrār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 4). [bār-gāhında, -ı, -n, -da]*

bār-gāh-ı Ḫaḳ [1] *Allah'ın yüce divanı.*

Ḫüsn-i bāġına ḥazān irmesün anuñ diyü ben / **Bār-gāh-ı Ḫaḳḳa** ḳaldurdı şınar ellerini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 4). [bār-gāh-ı ḥaḳḳa, -a]*

bār-gāh-ı ḥażret [1] *Yüksek huzur, yüce makâm.*

Ey Murādī **bār-gāh-ı ḥażrete** eyle niyāz / Cürm-i eflāk āh-ı maẓlūmāna ḫā'il olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 5). [bār-gāh-ı ḥażrete, -e]*

bār-gāh-ı ʿizzet [1] *Değer, yüce makâm, saray.*

Bār-gāh-ı ʿizzet itmişdür saña bābın küşād / İster iseñ iste gel andan hemān her ʿizzeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 4). [bār-gāh-ı 'izzet,]*

bārī [1] *Hâlık, Cenabıhak.*

Mā'il ḳılınca kendüye **Bārī** / Dil eylemişdür nice müdārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 3). [bārī,]*

bārī [2] *Madem, öyleyse.*

Ey Murādī bilürem vaʿdesi yārüñ ḥaḳdur / **Bārī** bilmem neye ʿācil bu dil-i ʿācil-i mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 5). [bārī,]*

Ḳıl Murāduñ bu kelāmın istimāʿ / Añlamazsañ eyle gel **bārī** metāʿ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 12). [bārī,]*

barmaġ ile oynadmak [1] *Bir parmağında oynatmak, istediğini yaptırmak.*

Ṭās-ı mihri **oynadur** her gün felek **barmaġ ile** / Ṭās-bāz-ı dehre baḳ her dem temāşā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 3). [barmaġ ile oynadur, -ur]*

barmaḳ [1] *Parmak.*

Sāʿat olmasa yaḳīn olmaz idi şaḳḳ-ı ḳamer / Oldı çün var idi anuñ **barmaġında** āyesi *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 4). [barmaġında, -ı, -(n)da]

başmak [7] *1.Ayak basmak, yere basmak.*

Ayaġı ṭaşra **başuben** edebden itme ḫurūc / Ne deñlü aḳreb ola gözle müntehā-yı edeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 2). [başuben, -uben]*

Ġayra biz baş egmezüz her bir ṭarīḳi n'eylerüz / Aḥmed-i Muḫtār ol **başduġı** izi isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 4). [başduġı, -duġ, -ı]*

Şöyle ṭayy itdi vücūd illerini / **Başmadı** hergiz ayaġ üzre ayaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 3). [başmadı, -ma, -dı]*

Dönmeg ile ġā'ib oldum çün naẓardan ansuzın / Ayaġum **başmadum** ʿarşa özge cevlān istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 874, Beyit 5). [başmadum, -ma, -du, -m]*

Ṣaḳın bir gün iresin intihāya / **Başarlar** ḳabri döge döge pāya *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 3). [başarlar, -ar, -lar]*

2. *Yayılmak, kaplamak.*

Bu vücūd iḳlīmine **başdı** bu elvān-ı ḥudūd / Bu tarīḳi ḳurdı kendin bunda iẕʿān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 2). [başdı, -dı]*

II Erişmek, olgunlaşmak.

Gūyā olalı bu dil ismüñle seni her dem / Pes ʿālem-i taḫḳīke ol **başdı** olup ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 1). [başdı, -dı]*

başar [12] *Gözdeki görme hassası, göz. II Anlayış, idrak, basiret. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī gözleme merdi **başardan** / Ve-taṭlüb lā'lāhü buʿden ve ḳurbā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 5). [başardan, -dan]*

başar açmak [1] *Gözünü açmak, dikkatle bakmak.*

Fiʿli fiʿle ḳıldı tebdīl ʿayn-ı vāḥidde Murād / ʿAynı ʿayna ḳavli ḳavle evvel āḫır **aç başar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 5). [başar aç,]*

başar-ı nūrānī [1] *Nurlu, ışıklı görüş gücü. II Sezgi, kalp gözü açık olma hali.*

Biz başīretle nice fikr idelüm ḳadr-ı ḳader / Yine ḳudretle gerekdür **başar-ı nūrānī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 2). [başar-ı nūrānī,]*

başar u sem' ü zeban [1] *Göz, kulak ve dil.*

Ḥażret-i vāḥidi ism ile müsemmāda gözet / **Başar u sem' ü zebānuñ** saña cümle ḫā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 2). [başar u sem' ü zebānuñ, -un]*

başāyir [1] *İbretli görünüşler, deliller, ibretler.*

Ḥaḳḳı taḥḳīḳ itmede gerçi **başāyir** bī-l-başar / Līk ḳaldur perde-i ʿaynuñda ẓāhir māverā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 3). [başāyir,]*

başīr [6] *1. Gören, görüp anlayan, kalp gözüyle gören, basiret sahibi.*

Geldi Murādī ʿāleme ādem ḳanı **başīr** / Anı bilen bilür ki nedür sırr-ı kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 5). [başīr,]*

Mubaṣṣır irdi kemāle kemāli līk **başīr** / Başīre menzil olur bī-başardadur eknāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 2). [başīr,]*

Mubaṣṣır irdi kemāle kemāli līk başīr / **Başīre** menzil olur bī-başardadur eknāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 2). [başīre, -e]*

Başīr vardı başīre 'alīm-i 'allāma / Müdebbir oldı müşāvir semīʿ aña bürhān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 3). [başīr,]*

Başīr vardı **başīre** 'alīm-i 'allāma / Müdebbir oldı müşāvir semīʿ aña bürhān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 3). [başīre, -e]*

2. Her şeyi görüp bilmekte olan; Allah.

İlāhumdur baña ʿAlīm vedūdumdur muḥibbüm pes / Ḥabībümdür baña maḥbūb **başīrümdür** beni bīnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 2). [başīrümdür, -üm, -dür*

başīr olmak [5] *Görünür hale gelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cihān levḥinde gördüñ mi ne taṣvīr eyledi naḳḳāş / Kemāl-i ʿaḳl ile **olġıl başīr** ü olmaġıl aʿmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 4). [başīr olġıl, -gıl]*

başīret [11] *Kalp gözüyle görme, kalp gözüyle görerek bir şeyin gerçeğini kavrama. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Eserdür sırr-ı ekberden naẓardur rükn-i evvelden / Muʿammādur **başīretden** beyān u dāstān olmaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 2). [başīretden, -den]*

başīret ʿaynını küşāde ḳıl [1] *Sezgi gözünü açık tutmak, öngörülü olmak.*

Ḳıl başīret ʿaynını dā'im **küşāde** ey küşād / Men reānīden ḫaberdār ol ki ol ūlādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 4). [başīret ʿaynını küşāde ḳıl,]*

başīret çeşmi [1] *Gönül, kalp gözü.*

Başīret çeşmine kuḥl-ı ḥaḳīḳat çekmeyen aʿmā / Murādī varumı bilmez ne varum belki eṭvārum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 5). [başīret çeşmine, -(n)e]*

başīret dīdesin açmak [1] *Basiret, ibret gözünü açmak; olaylardan ders çıkarmak.*

‘Uḳde-i ḥall itmege **acgıl başīret dīdesin** / Tā niḳābuñ keşf ide Rabbüñ senüñ īḳān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 4). [başīret dīdesin acgıl, -gıl]*

başīret ehli [3] *Görme yetisine sahip kişi II Olgun, ileri görüşlü kişi.*

ʿAyn-ı ḥaḳīḳate yine ʿayn ile nāẓır āyine / Cümle **başīret ehline** vāḥid olur ḳamu ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 2). [başīret ehline, -(n)e]*

ʿAyn-ı ḥaḳīḳate yine ʿayn ile nāẓır āyine / Cümle **başīret ehline** vāḥid ulu ḳamu ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 2). [başīret ehline, -(n)e]*

Rāh-ı maʻmūr-ı ẕevī’l-ʻaḳla **başīret ehli** / Özi Mūsā vü velī nūr-ı tecellādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 3). [başīret ehli,]*

başīret eylemek [1] *Sezmek.*

Mübaşşır **eylemez** hergiz **başīret** / Anuñ fermānı olur bīş eger kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 4). [başīret eylemez, -mez]*

başīret gözin [1] *Kalp gözü.*

Başīret gözin ben ḳuluñ ḳıl küşāde müdām / Bile ʿilm ile ʿilmüñi dem-be-dem yā ʿalīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 4). [başīret gözin, -n]*

başīret virmek [1] *Görmek, sezmek.*

Menbaʻ-ı ‘ilm-i ledün şol kişidür kim dāim / Rāḥatı terk idüben **vire başīret** cāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 4). [başīret vire, -e]*

baş [38] *1. Vücudun üst ve önünde bulunan bölüm, kafa, ser.*

“Lā vü len”den geçmişüz sensin bilen aḥvālümüz / **Başumuz** ḳılduḳ ḳadem tā bulavuz rāh-ı rıżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 2). [başumuz, -(u)muz]*

Bir milki ḳo ki bitmedi ibrām ile ber-kār / **Başuñ** yire ḳo ḳalduruben dest-i temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 4). [başuñ, -un]*

Cā-be-cā nūr-ı hüdādur görinen her laḥẓada / Her kimüñ **başında** lāmiʿ ḳurtulupdur ʿan-ʿaẕāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 4). [başında, -ın, -da]*

İrdi ʿadū **başına** seyf-i ḳażā / Rumḥ-ı muvaḥḥidde cigerler kebāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 4). [başına, -ı, -(n)a]*

Cemʿ olmadı **başına** bir laḥẓada ʿaḳlı / Eylemedi ḥāl üzre irişmiş idi ḥālet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 3). [başına, -ı, -(n)a]*

İsm-i ḥayyīden müsellemdür selāmında selām / Pes selāmetden ẓuhūr itse n’ola **başında** tāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 3). [başında, -ın, -da]*

Ḥākim-i emr-i ezel ḥükmine buldurdı revāc / Kimine bir şal ve kiminüñ virür **başına** tāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 1). [başına, -ı, -(n)a]*

Başumı ṭob eylerüm bulsam nigārı dir idüñ / Furṣatı fevt eyleme şimdi çü meydān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 6). [başumı, -um, -ı]*

Gerçi Murāduñ dili baḥr durur bī-kerān / **Başı** anuñ ʿarşda ayaġı deryādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 5). [başı, -ı]*

Şaḳın binā-yı şerʿden ḳoparmaġıl bir ṭaş / Ḳoparsa taş eger yarılur nice biñ **baş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 1). [baş,]*

Murādī secdeden ḳaldurma **başuñ** laḥẓa her laḥẓa / Bilürsin kārı Mevlānuñ ḳula luṭf ü ʿatā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 5). [başuñ, -uñ]*

Şuʿle-i āhum benüm olmış durur **başımda** tāc / Milk-i ʿışḳ içre ben ʿāşıḳ şimdi sulṭān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 3). [başımda, -ım, -da]*

Eger **başuñda** ʿaḳluñ var ise genc-i nihān iste / ʿİbādet eyle Mevlāya günāhuñ an olup giryān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 2). [başuñda, -(u)ñ, -da]*

ʿĀşıḳ-ı dīvāne ol **başuñda** ʿaḳluñ var ise / ʿĀşıḳ olan kimsene ʿulyāda buldı menzilin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 4). [başuñda, -(u)ñ, -da]*

Fa’ide eylemez bu ad ile şan / **Başuñ** ola türābda çü kedū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 9). [başuñ, -uñ]*

Şaḳın özüñi özüñden özüñ özüñe ʿadū / Çıḳup ayaḳ ile **başdan** ṭayandılar nice pāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 4). [başdan, -dan]*

2. *Bir şeyin ucu, uçlarından biri.*

Yazmayan medḥüñ cihānda ey ḳamer-ṭalʿat senüñ / Ḫāme gibi ol pelīdüñ **başı** olsun iki şaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 5). [başı, -ı]*

II Kader, alınyazısı.

Baş açdı çü şādıḳlar meydān-ı maḥabbetde / Şular ki şaḳındılar **başında** saʿādet yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 3). [başında, -ı, -n, -da]*

Ḳālū belāda **başuma** ʿışḳuñ yazıldı çün / Senden ider mi bu dil-i şeydā ferāġati *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 4). [başuma, -um, -a]*

II Kaynak, memba.

Aḳar bu çeşme-sār-ı çeşmüñ ābı oluben ḫūnīn / Ol ‘aynuñ **başı** vardur ben gedānuñ göñli dāġında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 2). [başı, -ı]*

II Kişinin kendi şahsı, zâtı.

ʿIşḳuñı **başuma** virdüñ beni dīvāne idüp / Ḳalb-i ḥubbuñla ṭolu ḳālıbum olmış gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 2). [başuma, -um, -a]*

Ḳara zülfüñ ḳoyaldan **başa** sevdā / Ḳararı ḳalmadı bu göñlüm aṣlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 1). [başa, -a]*

Dost ayrılığını ḳıl ʿināyetler ey Ḫudā / Virme kimesne **başına** gösterme gel ebed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 2). [başına, -ı, -(n)a]*

Dutalı ʿışḳını **başdan** bilmediler ünsini / Ḥasretinden fürḳatinden āh u efġān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 4). [başdan,]*

Başın ḥalāṣ ider mi göñül dest-i ʿışḳdan / ʿIşḳun efendi nice nice mekr ü āli var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 465, Beyit 4). [başın, -ın]*

Şemme-i ʿışḳı añlayan cān ile **başa** ḳalmadı / Belki sülūkı anlaruñ bir ulu rāh içindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 4). [başa, -a]*

Oldılar maḳhūr aʿdā cümleten / Ḳopdı **başlarına** pes ṭūfān-ı şer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 4). [başlarına, -larına]*

Başuma sevdā virüp Mecnūn iden kimdür beni / Bilmez idüm bu gice bildüm ki ol Leylā imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 2). [başuma, -um, -a]*

Baş der-dāmen bu rāha gelmişem yoḳdur döniş / Esb-i himmet ṣalmaġa menzil ü meydān iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 4). [baş,]*

Vuṣlat içün **baş** ile cāna ḳıyanlar ey göñül / Āferīn merd oldı añlar ṭutdılar merdāne yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 4). [baş,]*

İntiḫāb itdi ḳamu kārını her kārında / Çekilüp **başını** ḳurtardı müsellemdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 4). [başını, -ı, -n, -ı]*

Mümteniʿdür ṣādıḳa **baş** ile cānuñ ḳayusı / Ṭoġrılık zīrā olupdur ser-be-ser īmāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 2). [baş]*

Rūḥumı ḫalḳ eyleyelden ol ilāh-ı ins ü cān / **Başumı** anuñ yolına ḳomışamdur der-miyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 1). [başumı, -um, -ı]*

Ḳaşuñ ḳalemi çekdi **başa** ḫaṭṭ-ı maḥabbet / Eyledi gözüñ hicri miyānumı benüm nūn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 2). [başa, -a]*

Çün **başuma** evvelden çekdi ḳalem-i ḳudret / ʻIşḳını o cānānuñ gözüm ṭura mı bir an *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 2). [başuma, -u, -m, -a]*

Eger **başuñda** fehmüñ vār ise fehm eyle güftārum / Cenāb-ı Ḥaḳḳı me’vā ḳıl ṣaḳın meyl itme me’vāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 3). [başuñda, -(u)ñ, -da]*

Māye-i cümle vücūda beni sermāye idüp / Ḳodı bu devleti dīhimi benüm **başımda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 3). [başımda, -ım, -da]*

Hümā-yı devlet eger **başuña** ṣala sāye / ʻAṭā vü luṭf-ı Ḫudā saña ola hem-sāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 1). [başuña, -un, -a]*

Seḥāb-ı luṭfı yaġdurdı yine bārān-ı aḥkāmı / Ḳamu mevcūd-ı ʿālem **başına** ṣāḥib-zamān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 2). [başına, --ı, --(n)a]*

başa almak [1] (Deyim) *Bir durumun hakim olması.*

Naẓarda bir naẓar gördi naẓīrin bulmadı hergiz / Eline aldı cām-ı ʿışḳı **başa aldı** sevdāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 3). [başa aldı, -dı]*

başa ayağa [1] *Başa ayağa, yukarıdan aşağıya.*

Ezelden nūş idenler cām-ı ʿışḳı / Açup göz baḳmadı **başa ayaġa** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 7, Beyit 1). [başa ayaġa,]*

başa çıḳmak [2] (Deyim) *Bir işi başarıyla sonuçlandırmak.*

Rāh-ı ʿışḳı ögrenüp bildüm fünūnın cümleten / **Başa çıkmaġ** içün andan iẕn-i bürhān istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 874, Beyit 2). [başa çıkmaġ,]*

Cān ile yol ṭutan kişi **başa çıḳar** ṭarīḳde / Şol ki bu yoldadur fenā buldı ebed beḳā beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 2). [başa çıḳar, -ar]*

baş açmak [5] *Başı açık olmak, başı açık bir şekilde.*

Ṣubḥ-dem çün ḳalḳa yirden **baş açuḳ** ḫalḳ-ı cihān / Yaluñ ayaḳ oluben ʿüryān ola pir ü cüvān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 1). [baş açuḳ,]*

II Dervişlerin dünyadan el etek çekmesi.

İki dünyāyı terk iden bu yola **baş açıḳ** giden / İşi dildār şevḳinden dem-ā-dem āh olan gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 2). [baş açıḳ,]*

II Korkusuz, pervasız.

Baş açdı çü ṣādıḳlar meydān-ı maḥabbetde / Şular ki ṣaḳındılar başında saʿādet yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 3). [baş açdı, -dı]*

Baş açuḳ dīvāne geldüm dün gice meyḫāneden / Didiler olmaz ʿaceb dīvānelük mestāneden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 1). [baş açuḳ,]*

ʿIşḳıñı dutdı gönülde cümle maḫlūḳ-ı cihān / Yā ḥabībā çıġrışurlar **baş açuḳ** kāşāneden *(Murâdî Dîvânı, Gazel*

1028, Beyit 3). [baş açuḳ,]

başa gelmek [2] (Deyim) *Kötü bir duruma uğramak, beklemediği bir durumu yaşamak.*

Ṣabr idem cevrüñ ile fürḳatüñe / **Başuma geldi** çün benüm bu ḫāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 3). [başuma geldi, -di]*

Bu ḥüsn-i bī-nihāyetden bize çün kim ḫaber geldi / Bu **başa** anuñ ʿışḳından neler **geldi** neler geldi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 1). [başa geldi, -di]*

başa ḳoymak [1] *Başa takmak. II Değer vermek.*

Çeşmüñe beñzedi diyü şehlā vü nergisi / **Başa ḳoyup** iderler olara riʾāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 2). [başa ḳoyup, -(y)up]*

başa yazu olmak [1] *Başa yazılmak; kaderde olmak.*

ʿAhd-ı ezelde çün kim ʿışḳ oldı başa yazu / Her murġ-i bī-per ü pā bu dāneye iremez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 596, Beyit 4). [başa yazu oldı, -dı]*

baş çekmek [1] *Yüzünü çevirmek. II İlgisini kesmek.*

Gözet Ḥaḳḳuñ rıżāsın ey ḳarındaş / Ṣaḳın emr-i Ḫudādan **çekme** gel **baş** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 4). [baş çekme, -me]*

baş çıḳarmak [1] *Baş çıkarmak; belirmek, ortaya çıkmak.*

Baş çıḳardı ceyb-i z̲illetden şu kim sevdi seni / ʿĀlemüñ sulṭānıdur şevḳuñla olan sīne-çāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 4). [baş çıḳardı, -dı]*

başda dutmak [1] *Başta tutmak. II Çok değer vermek.*

Ḳuṣūr-ı cennetin gördüm göñül mā'il degül līkin / Cenābuñ ister ol yārüñ **dutar başda** bu sevdāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 3). [başda dutar, -ar]*

başdan [1] Tamamen.

Her ne kim vardur ʿuyūn ile biḥār enhārdan / Bendedür bu cümle evlādum bi-kārı **başdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 2). [başdan, -dan]*

başdan ayağa [6] *Bütünüyle, tamamıyla. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yolı ile ṭutalı her işi **başdan ayaġa** / Āh bu yolda nice renc ü ʿanā çekmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 4). [başdan ayaġa,]*

başdan ayaġa ḳaplamak [1] *Baştan ayağa, tamamen kaplamak, yayılmak.*

Semʿümüze gelmiş durur çün kim bizüm ihbār-ı dôst / **Ḳapladı başdan ayaġa** cismümüzi envār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 1). [başdan ayaġa ḳapladı, -dı]*

başdan başa [1] *Baştan başa.*

Başdan başa ḳamu ʿālemi seyr eyleyüben / Yirde gökde ḳomayup āb ile efġānum arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 2). [başdan başa,]*

başdan çıḳmak [*Yoldan sapmak. II Aşık olmak.*

Başdan çıḳmayıcaḳ cānını terk itmeyicek / Ey Murādī iremez kimse bu esrārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 5). [başdan çıḳmayıcaḳ, -ma, -(y)ıcak]*

başdan dutmak [*Başında tutmak. II Bir duygunun, durumun etkisi altında kalmak.*

Cān ü dilden geçmeyince cān ü dil gelmez ele / Ṣādıḳ oldur her nefes **başdan duta** derd ü ġamı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 2). [başdan duta, -a]*

başdan ṭutulmak [2] *Başa gelmek, bir duyguyu yaşamak; aşık olmak.*

Var mı ʿışḳ-ı nihānīyi ṣordum / Didi **başdan ṭutuldı** añla hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 2). [başdan ṭutuldı, -dı]*

ʿIşḳ-ı Ferhādı yine **başdan ṭutup** / Vaṣl-ı Şīrīn fikri ile cān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 3). [başdan ṭutup, -up]*

baş eğmek [6] *Başını eğmek, aşağı bakmak.*

Ne yazdı levḥe gör naḳḳāş-ı dehr naḳşı sen **egme baş** / İki gözden döküben yaş gözetme zīr ü bālāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 3). [baş egme, -me]*

Deyim II Güçlünün buyruğuna uymayı kabul etmek.

Lāyıḳ-ı ʿayn oldı şol kim **egmedi** ġayrıya **baş** / Anuñ içün anlara rūy-ı hüveydā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 4). [baş egmedi, -me, -di]*

Şart-ı ʿāşıḳ ol durur yārine her dem **baş ege** / ʿĀşıḳ-ı dildādeye ṭaġ üsti ḫānum bāġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 3). [baş ege, -e]*

Ġayra biz **baş egmezüz** her bir ṭarīḳi n'eylerüz / Aḥmed-i Muḫtār ol başduġı izi isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 4). [baş egmezüz, -mez, -üz)*

Sırrı ifşā eylemez ʿilm ile dānādur göñül / **Baş egmez** kimseye ḫānum tüvānādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 1). [baş egmez, -mez]*

Yā ʿazīzā ḳādirā ʿizzet yaraşur saña kim / Kim saña **baş egmeye** ḥāli anuñ oldı tebāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 3). [baş egmeye, -me, -(y)e]*

başına ḳopmak [1] (Deyim) *Meydana gelmek, bir şeye maruz kalmak.*

Bu Murāda sāġar-ı ʿışḳı ṣunaldan dest-i yār / **Ḳopar** ise **başına** biñ demdeme baḳmaz gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 5). [başına ḳopar, -ar]*

başına tāc idmek [1] *Taç diye başına takmak. II Çok sevmek ve saymak, el üstünde tutmak.*

Nuṣḥ u pendin bu Murāduñ er iseñ eyle ḳabūl / Nūr-ı Ḥaḳdur edebī **tāc ider** ʿāḳil **başına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 5). [başına tāc ider, -er]*

başı ortaya ḳomak [3] *Başını ortaya koymak. II Canını feda etmeyi göze almak.*

Çün irdi bir seḥer vaḳtin nidā-yı kāf u nūn bize / Cevābın virmişüz anuñ çü **ḳoduḳ başı ortaya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 4). [başı ortaya ḳoduḳ, -du, -k]*

Çünki o şehüñ ʿışḳı eyledi beni iḥya / Ortaya ḳodum başı bulınca ben ol ḫānı *(Murâdî Dîvânı,*

Gazel 1556, Beyit 4). [başı ortaya ḳodum, -du, -m]

Ḥaḳ ʿışḳı ile tevʿām aldı bu Murādī çün / **Ḳodı başın ortaya** bulunca o sulṭānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 7). [başın ortaya ḳodı, -dı]*

başı miyāna ḳomak [1] *Başını ortaya koymak. II Ölümü göze almak.*

Ṣanma ki döndürem yüz ben ol şeh-i cihāndan / Bu rāh-ı ʿışḳ içinde **başım ḳodum miyāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 7). [başım miyāna ḳodum, -du, -m]*

başında sevdā olmak [1] *Aşık olmak.*

Anuñ kim **olmaya başında sevdā** / Anı añla behāyimden beterdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 518, Beyit 3). [başında sevdā olmaya, -ma, -(y)a]*

başını meydāna ḳoymak [1] *Başını meydana koymak. II Ölümü göze almak.*

Gel ḥaḳīḳat yemine ġavṣ idelüm merdāne / Merd odur **başını meydāna ḳoya** rindāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 1). [başını meydāna ḳoya, -a]*

başını terk eylemek [1] *Canını feda etmek, ölmek.*

Rāh-ı ʾışḳa bu Murādī ṣanma sālik olmadı / **Başını terk eyledi** bu yolda sen sulṭān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 7). [başını terk eyledi, -di]*

başın ṭop itmek [1] *Başın gövdeden ayrılması. II Bir şey uğruna can vermek.*

Açılmış ʿışḳ meydānı oturmış manẓar içre ḫūb / Ḳanı **ṭop itmege başın** bugün merdāneler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 2). [başın ṭop itmege, -mek, -e]*

başın yire ḳoymak [1] *Başını yere koymak; secde etmek, rıza göstermek.*

ʿİzzetdedür muʿazzez virdi rıżā çü ḥükme / **Başın yire ḳoyuben** nāẓır durur ḫiṭāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 2). [başın yire ḳoyuben, -uben]*

baş ile cān oynamak [1] *Başı ve canıyla oynamak; başını ve canını feda etmek.*

Baş ile cān oynaduġım bildi yolında Murād / Ṣübhesi ḳalmadı anuñ merd-i meydān olduġum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 5). [baş ile cān oynaduġım, -duk, -um]*

baş indürmek [4] (Deyim) *Baş eğmek, direnmekten vazgeçip güçlünün buyruğuna girmek, teslim olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün ḥavżа-i ḳudretdedür kevn ü mekānı cümlenüñ / Tedbīre **baş indürmezem** taḳdīr ider dā'im ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 2). [baş indürmezem, -mez, -em]*

baş ḳomak [2] (Deyim) *Bir kimse veya değer uğruna ölümü göze almak, canını feda etmek.*

Murādī ḳavlinüñ her ḥarfidür bir mürşid-i kāmil / Dilerseñ bulasın rüşdi **ḳo** her birine biñ biñ **baş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 5). [baş ḳo,]*

Ḥavf ider mi cāndan her kim **ḳoya baş** ortaya / Çeşmümüzden ḳan aḳarsa ol deme baḳmaz gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 4). [baş ḳoya, -a]*

başlarına ḳoymak [1] *Bir olayın kişinin başına gelmesi, o olayın yaşanması.*

Oldılar maḫhūr-ı aʿdā cümleten / **Ḳoydı başlarına** pes ṭūfān-ı şer *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 27, Beyit 4). [başlarına ḳoydı, -dı]*

baş şalmak [2] *Uzamak, gelişim göstermek.*

Ṣaġa vü ṣola **baş şaluben** serv-i ḫırāmān / Tevḥīdüñ ider şevḳ ile şāhā senüñ aʿlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 3). [baş şaluben, -uben]*

Bād-ı bürhān istedükce virdi āvāz-ı bülend / **Baş şalup** ḳıldı tesbīḥini itġān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 6). [baş şalup, -up]*

baş olmak [1] *Aynı kafada, düşüncede olmak.*

Cehli terk eyleyüben ʿilm ü edeb ḳıl taḥṣīl / Kendüsin bilmez ile cāh ile **baş olma** yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 3). [baş olma, -ma]*

baş u cān [2] *Baş ve can. II Âşığın canı.*

Müşkilātum ḥallini ḳıldum ṭaleb cānāndan / Didi geç bir laḥẓa ārām itme **baş u cāndan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 1). [baş u cāndan, -dan]*

Murādī ʿışḳ-ı Ḥaḳ olan kişide / ʿAlāmet o ki baḳmaz **baş u cāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 5). [baş u cāna, -a]*

baş u cān terkin urmak [1] *Canından vazgeçmek, kendini feda etmek.*

Yolına ol nigāruñ urmışuz biz baş u cān terkin / İkilikden geçüben ḳılmışuz iki cihān terkin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 1). [baş u cān terkin urmışuz, -mış, -uz]*

baş u cān virmek [1] *Başını ve canını vermek. II Kendini feda etmek.*

Gel berü **baş u cānı vir** var ise ʿışḳa ṭāḳatüñ / Aydın iden derūnını olmadı ol dücā dücā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 3). [baş u cānı vir, -ı]*

başuma çıḳmak [2] *Başta olması. II Bir durumun hakim olması..*

Müstedām oldum müdām olsun bu ʿīşüm dostum / **Başuma çıḳdı** benüm bu ʿışḳ-ı ḫummārı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 2). [başuma çıḳdı, -dı]*

Başuma çıḳdı zülf-i siyāhuñ maḥabbeti / Ḳıldı şehā lebüñ mey-i sekrān bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 3). [başuma çıḳdı, -dı]*

başuña 'aḳlı cem' itmek [2] *Aklını başına toplamak, mantıklı davranmak.*

Āb-ı ḥayāta irdi dil eyledi çünki nūş-ı cān / **Başuma ʿaḳlı cemʿ idüp** şimdi hemān ḥayādayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 3). [başuma ʻaḳlı cemʻ id-üp]*

Ḥabībüñ ʿişve vü nāzı be-ġāyet bī-nihāyetdür / **Başuña ʻaḳlı cemʻ it** şīve vü nāzına ṭayanma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 4). [başuña ʻaḳlı cemʻ it,]*

başuña al [1] *Başına takmak. II Belli bir duruma uygun şekilde davranmak.*

Başuña al yüri edeb tācın / Alasın cümle tā cihān bācın *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 25, Beyit 2). [başuña al,]*

başuña tāc eylemek [1] (Deyim) *Çok değerli bulmak.*

Veraʿ u zühdi libās eyle ki ḥürmet demidür / Edebi **başuña tāc eyle** ki devlet demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 2). [başuña tāc eyle,]*

başuña yazmak [1] *Alın yazısı, kader.*

Başuña yazadur çün miḥnet senüñ Murādī / Gördüñ zamāna uymaz sen uy hemān zamāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 9). [başuña yazadur, -a, -dur]*

başuñda devlet var [3] *Büyük bir nimeti ele geçirmek.*

Teferrüc eyle ālāyı gider dünya vü ʿuḳbāyı / Bilürseñ işbu maʿnāyı **başuñda var** imiş **devlet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 4). [başuñda devlet var imiş,]*

Nehc-i hüdādur añla cümle kelāmı el-ḥaḳ / Diñle Murādī ḳavlin **başuñda varsa devlet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 5). [başuñda devlet varsa, -sa]*

Ṣıdḳ ile bildüm ey dil yāre maḥabbetüñ var / Ger bende iseñ aña **başuñda devletüñ var** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 1). [başuñda devletüñ var,]*

başuñda tāc-ı ʿişmet olmak [1] *Masumluk tâcının başta olması.*

Tāc-ı ʿişmet olsa başuñda saña ʿizzet yiter / Ḥürmetüñi ṣaḳlar iseñ ol saña ḥürmet yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 1). [başuñda tāc-ı ʿişmet olsa, -sa]*

başuñda tāc ḳılmak [1] *Başına tac etmek. II Çok değer vermek.*

Saña bir söz söyleyem kim kilk-i zerle naḳş kıl / Kim ulu cevher durur **ḳılġıl** anı **başuñda tāc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 4). [başuñda tāc ḳılġıl, -gıl]*

başuñı ġavġāya düşürmek [1] *Başını kavgaya düşürmek, sıkıntı içinde olmak.*

Cihāna şöyle aldanduñ ki fikre gelmez ʻuḳbā hiç / **Düşürdüñ başuñı** bilmezlik ile anca **ġavġāya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 4). [başuñı ġavġāya düşürdüñ, -dü, -n]*

başuñ yire ḳomak [1] *Başını yere koymak. II Mütevazı olmak.*

Ḫāk ol yolında **başuñ yire ḳo** / Kibr ile kimse gelmez miyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 5). [başuñ yire ḳo,]*

baş urmak [1] *Baş vurmak; başını saygıyla eğmek.*

Baş urup çün secde-i sehv içün istiġfāra biz / Zār ile yalvaravuz ol ḥażret-i ġaffāra biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 1). [baş urup, -up]*

baş üstinde yiri var [1] *Başın üstüne, saça takılması. II Çok değer verilmesi.*

Ṭutarlarsa **baş üstinde yiri var** / Ki çün beñzer leb-i cānāna ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 2). [baş üstinde yiri var,]*

baş üzre [2] *Hürmet, saygı ifadesi.*

Velī mūẕī durur ġāyet ziyān-kār / Gezer **baş üzre** ammā yāre beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 5). [baş,]*

Ġavṭa-i baḥr-ı ḥaḳīḳat ḳılduñ ise ey ulu / **Baş üzredür** ḳarāruñ bī-bahāya dānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 4). [baş üzredür, -dür]*

baş virmek [1] *Kendini feda etmek, bir amaç uğruna ölmek.*

Baş viren evvel ḳademde ol bulur cānāna yol / Yoḫsa virmek yolına bu yoġ ile varı degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 3). [baş viren, -en]*

bāşed murād-i devlet der-her çi būd būde [1] *Devletin isteği nede olursa o oldu.*

Ey menbaʻ-i kerāmet ez-ʻışḳ-ı tuvcih hālet / **Bāşed murād-i devlet der-her çi būd būde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 5). [bāşed murād-i devlet der-her çi būd būde,]*

başlamak [9] *Bir işi yapmak üzere harekete geçmek, bir işe girişmek, şürû etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu Murādī seni bulmadı çü dünyālarda / **Başlayup** fikr ile her sāʿat ü her ānum arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 5). [başlayup, -y, -up]*

baṯḥā [1] *Mekke'de bir derenin ismi olup şehr-i mezkûra da alem olmuştur.*

Ey Murādī ʻālemüñ ḳalbindedür ʻışḳuñ senüñ / Ṭavf iderlerse n'ola Kaʻbesini **Baṯḥā** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 5). [baṯḥā,]*

bāṭıl [9] *Hak ve hakikat olmayan şey, boş şey, yalan, yanlış. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben ṣanurdum kim cihānda añladı ʿālem seni / Şimdi bildüm cümlesi ẓann eylemiş **bāṭıl** saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 2). [bāṭıl,]*

bāṭıl olmak [2] *Boş, yanlış, geçersiz olmak.*

Ṭāʿat-ı Mevlāya bel bağla ṭurup ṣubḥ ile şām / Cāmid ü ḥayvān gibi **bāṭıl olma** bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 3). [bāṭıl olma, -ma]*

Nice bir sen bu beḳāsız fülke mā'il olasın / Fehm ü idrāküñ dururken yine **bāṭıl olasın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 3). [bāṭıl olasın, -a, -sın]*

bāṭın [20] *1. İç, gizli, derun.*

Ẓāhir ü bāṭında **bāṭın** ẓāhirin naḳş eylemiş / Şöyle yazmış levḥi elf ü bā vü tā olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 4). [bāṭın,]*

Ḥażret-i ḫallāḳ-ı ʿālem ḳudretin inşādadur / Her ne kim ẓāhirdedür **bāṭında** ol peydādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 1). [bāṭında, -da]*

Bāṭın çü eẕherdür Murād ẓāhirde bāṭın seyridür / **Bāṭında** ve ẓāhirdedür yā pes neden iḫfālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 5). [bāṭında, -da]*

Bāṭın çü eẕherdür Murād ẓāhirde bāṭın seyridür / Bāṭında ve ẓāhirdedür yā pes neden iḫfālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 5). [bāṭın,]*

Bāṭın çü eẕherdür Murād ẓāhirde **bāṭın** seyridür / Bāṭında ve ẓāhirdedür yā pes neden iḫfālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 5). [bāṭın,]*

Küdüret gösterüp ʿālemde her dem / Velī **bāṭında** ey dil aṣfiyāyuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 605, Beyit 4). [bāṭında, -da]*

Ẓāhirüm Arıtġıl **bāṭınuñ** ḥıḳd u ḥasedden her yaramazdan / Benüm diyü ṣalınmaġıl ṣonı cümle hebā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 3). [bāṭınuñ, -uñ]*

mes'elesin bilmege aḳvāl gerek / **Bāṭınum** ḥālini fehm itmege bir ḥāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 1). [bāṭınum, -um]*

Vech-i maʿnā ẓāhirīn **bāṭından** añlar çünki dil / ʿİlm-i lāḥıḳdur ḳoyan bu cümle mevcūda ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 2). [bāṭından, -dan]*

Ẓāhir ü bātında eẕher oldı **bātın** ẓāhiri / Maẕhar oldum maẕharum vaḥdetde ʿulyā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 4). [bātın,]*

Murādī gördi maḳṣūdın yine ḳaṣdında ol aẕher / Anuñ çün her ṭaraf ẓāhir gelür **bāṭın** himemlerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 5). [bāṭın,]*

ʿAlā'im gerçi eẕherdür velī ẓāhir degül zinhār / N'ola ẓāhir eger **bāṭın** ʿayān ola su'ālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 4). [bāṭın,]*

Genc-i maḫzūnuñı ẓāhir idesin n'ola didüm / **Bāṭınum** baṭna ḳodum ẓāhirümi ẓahr iderin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 4). [bāṭınum, -um]*

Ḳādir-şinās olalı **bāṭınum** durur ẓāhir / Bu ẓāhirüm yine bāṭın ʿaceb beyānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 3). [bāṭınum, -um]*

Ḳādir-şinās olalı bāṭınum durur ẓāhir / Bu ẓāhirüm yine **bāṭın** ʿaceb beyānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 3). [bāṭın,]*

ʿUlūm-ı ẓāhire **bāṭın** yine bu bāṭına ẓāhir / Ẓuhūr-ı ʿAlleme'l-esmā benüm āyāt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 2). [bāṭın,]*

ʿUlūm-ı ẓāhire bāṭın yine bu **bāṭına** ẓāhir / Ẓuhūr-ı ʿAlleme'l-esmā benüm āyāt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 2). [bāṭına, -a]*

Cān ile ḳıldı göñül ʿışḳ ile çün tenhā beni / **Bāṭın** iken eyledi şevḳi yine peydā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 1). [bāṭın,]*

ʿAceb bilsem dilüñ tenḥası var mı / Ne **bāṭındur** bunuñ peydāsı var mı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 1). [bāṭındur, -dur]*

2. *Görülmeyen, görülmekten münezzeh olan Allah.*

Ne bāhir sırr-ı aḫfāsın ḫafīsin kim naẕīr irmez / Ne **bāṭın** ʿayn-ı bāhirsin ki ẓāhir ḳudretüñ ḳādir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 3). [bāṭın,]*

bāṭınī [1] *İç yüz, dâhil, derûn.*

Ẓāhirīdür ḫafī ḫafī ẓāhir / **Bāṭınīdür** ẓuhūra ʿayn-ı sebeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 2). [bāṭınīdür, -dür]*

bāṭın olmak [1] *Gizli hale gelmek.*

Çü ḥükmin eyledi ẓāhir ne ẓāhir eẕher-i bāhir / Velīkin ẓāhire **bāṭın olupdur** rāzda sırrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 4). [bāṭın olupdur, -up, -dur]*

bāṭın u peyda [1] *Gizli ve açık.*

Yārüñ ḫayāli dīdede tenhā gelüp geçer / Nūr-ı cemāli **bāṭın u peydā** gelüp geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 1). [bāṭın u peydā,]*

bāṭın u ẓāhir [4] *Görünen ve görünmeyen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī ʿilm-i ezelde ʿulūm-ı ẓāhirdür / Velīk **bāṭın u ẓāhirde** gösterür ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 5). [bāṭın u ẓāhirde, -de]*

baṭn [1] *Bir şeyin içi, ortası, iç.*

Genc-i maḫzūnuñı ẓāhir idesin n'ola didüm / Bāṭınum **baṭna** ḳodum ẓāhirümi ẓahr iderin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 4). [baṭna, -a]*

baṭn-ı ʿālem [1] *Kainatın, dünyanın içi.*

Ṣal vücūduñ fülkini geşt eyle **baṭn-ı ʿālemi** / Bu Murādīnüñ dilinden aḳdı bu deryā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 5). [baṭn-ı ʿālemi, -i]*

baṭn-ı baṭn-ı ṭıyn [1] *Yaradılışın, tabiatın iç yüzü, hakikati.*

Pes hüveydādan hüveydā oldı bu ġaybiyyetüm / Bāṭın u ẓāhirde eẕher **baṭn-ı baṭn-ı ṭıynde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 3). [baṭn-ı baṭn-ı ṭıynde, -de]*

baṭṭāṭ olmak [1] *Çağırıcı olmak.*

Tefekkür eyle gel dā'im neden geldüñ nedür aṣluñ / Seni yaratmadı anuñ içün kim **olasın baṭṭāṭ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 2). [baṭṭāṭ olasın, -a, -sın]*

battīḫ [1] *Bittih, kavun.*

Battīḫ ola mı zer‘ idicek tuḫm-ı ḥanẓalı / Bitdükde pes saña o semerden ne fā'ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1369, Beyit 4). [battīḫ,]*

bā-verā [1] *Halk ile.*

Bī-taḥammül olma deryā-dil olup ol **bā-verā** / Ḥaḳ Teʿālādan hidāyet eylegil dā'im ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 2). [bā-verā,]*

bay [1] *Zengin, varlıklı.*

Kimi isterse ġarīb eyler kimi isterse **bay** / Kimisin ḫalḳuñ ider giryān kimisin güldürür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 2). [bay,]*

bāy olmak [1] *Zengin olmak.*

Ḫoş aʿẕeb oldı ḫoş aʿceb bu ṭarz-ı ḥüsn velī / Diler ise **ola** bir laḥẓada nice biñ **bāy** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 3). [bāy ola, -a]*

bāy ü faḳīr [1] *Zengin ve fakir.*

Taʻaṣṣub ḳılma her **bāy ü faḳīre** / Tekebbür eyleme ḫor u ḫaḳīre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 1). [bāy ü faḳīre, -e]*

bāyi‘ [1] *Satan, satıcı.*

‘Ālemi ben n'eylerem kevn ü mekān bendedür / Şehrī menem **bāyi‘em** müşterī bāzār men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 4). [bāyi‘em, -em]*

bāyi‘ ü müşteri [1] *Satıcı ve alıcı, müşteri.*

Bu ne ḥikmet ki bugün **bāyi‘ ü** hem **müşterīsin** / Yine ḫānūt-ı ‘avālimdeki bāzār olasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 2). [bāyi‘ ü müşterīsin, -sin]*

bāz [5] *1. Doğan denilen yırtıcı kuş.*

Cümleten dünyā vü uḫrā hep şikār oldı dile / Dutalı bāzū-yı ʿizzet üzre devlet **bāzını** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 3). [bāzını, -ı, -nı]*

Ben eger yāre varam ʿaḳlumda yaġma gösterür / Yārdan çün **bāz** olam kendümde peydā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 1). [bāz,]*

Resūl-ı rāhber oldı bu yolda rūḥü'l-emīn / Per ile şeh-per ile ḳalb-i ḳālıb olmış **bāz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 2). [bāz,]*

Murādī ʿışḳ-ı yārine çü ṣayd oldı göñül mürġı / Velī murġ ile **bāz** oldı özi aʿlā zamānīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 5). [bāz,]*

2. Tekrar, yeniden; geri.

Tāb ura ger ʿāṣıḳa nūr-ı cemāl-i dil-peẕīr / Nūr olur ʿālemlere bu genc olur dünyāya **bāz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 3). [bāz,]*

bāz olmak [1] *Geri olmak.*

ʿĀḳil iseñ Murādī diñle sözüm / Ḥaḳdan özge ḳamudan **olġıl bāz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 5). [bāz olġıl, -gıl]*

bāzār [14] *Pazar, alışveriş yeri.*

Ey ḫarīdār-ı maʿārif mekseb-i ʿirfāna gel / Mevżiʿ-i meẕkūrda herkes bu **bāzārındadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 3). [bāzārındadur, -ı, -n, -da, -dur]*

‘Ālemi ben n'eylerem kevn ü mekān bendedür / Şehrī menem bāyiʻem müşterī **bāzār** men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 4). [bāzār,]*

Gel Murādīden bu ḳavli istimā‘ eyle hemān / Cānını ‘arż eyler iseñ işte **bāzārı** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 5). [bāzārı, -ı]*

Şatan ‘ışḳuñı ġayrüñ ‘ışḳına cānā aña ḫaḳdur / Serin ṭaşlara ursun bilmedi **bāzārını** bunda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 2). [bāzārını, -ı, -(n)ı]*

Kārumı kārumda buldum pes ḳılurven kārumı / Eylerem beyʿ ü şirā çün bilürem **bāzārumı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 1). [bāzārumı, -um, -ı]*

Leb-i la'line dildāruñ bahā isterse ger cānuñ / Murādī dünyāda yig var mı bu **bāzārdan** ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 7). [bāzārdan, -dan]*

II Dünya.

Geldi bu Murādī yine ʿālemlere ḳudret / Ḥükm-i ezel ile kurılur yine bu **bāzār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 5). [bāzār,]*

II Alışveriş, pazarlık.

ʿĀlem-i ʿulviye pervāz eylesün murġ-ı vücūd / ʿĀṣıḳuñ maʿṣūḳ ile anda olan **bāzārı** gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 2). [bāzārı, -ı]*

Āṣüfte oldı cān ile **bāzārı** vardur / Ḳurbān içün yolında bugün terk-i serdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 4). [bāzārı, -ı]*

Ey Murādī naḳd-i cānı vir ḥabībüñ vaṣlın al / Olımaz bil bu müyesser böyle bu **bāzārsuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 5). [bāzārsuz, -suz]*

Terk-i ḥayāt eylemez ʿışḳuña kim cān virür / Vaṣl aluruz cān ile oldı bu **bāzārumuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 2). [bāzārumuz, -umuz]*

Bir kelāmum ḳılmaġ içün naḳl-i ʿāciz ḳaldılar / Cinn ü ins ile melā'ik birle **bāzār** istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 3). [bāzār,]*

Ṭāleb maṭlūba maṭlūbdan ḫaberdür añla bu kārı / Ṣaḥīḥ añlar iseñ bil ṭālibe maṭlūb **bāzārı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 1). [bāzārı, -ı]*

II Hayat.

ʿÖmre maġdūr olma **bāzār** oldı tiz / Ḥālümüz n'ola gele çün rüst-e-ḫīz *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 24, Beyit 1). [bāzār,]*

bāzār eylemek [1] *Pazarlık etmek, alışveriş yapmak.*

Laʿl-i yārī Murādī alur ise / **Eylegil** naḳd-ı cān ile **bāzār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 7). [bāzār eylegil, -gil]*

bāzār-ı dôst [1] *Sevgilinin pazarı.*

Al gevher-i vaṣlı yolına vir bugün cān naḳdini / Çün germ olupdur ʿāṣıḳa ġāyet bugün **bāzār-ı dôst** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 6). [bāzār-ı dôst,]*

bāzār-ı hū [1] *Allah zikrinin pazarı. II Allah zikri karşılığı can verilen pazar.*

Külli şey'in hālikün sırrın bilüp ser virmişüz / Anuñ içün bilmişüzdür nicedür **bāzār-ı hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 4). [bāzār-ı hū,]*

bāzār-ı ʿışḳ [2] *Aşk pazarı.*

Cāndan yār olmayan **bāzār-ı ʿışḳı** bilmedi / Bī-ḥamiyyetdür hemān taḳlīd ile alur ṣatar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 3). [bāzār-ı ʿışḳı, -ı]*

Sırr-ı vaḥdet gencine yol ister iseñ ey Murād / Naḳd-i cānı ḳomayana eylegil **bāzār-ı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 5). [bāzār-ı ʿışḳ,]*

bāzār-ı ʿışḳ olmak [1] *Aşk pazarının, alışverişinin olması.*

ʿIşḳı āsān mı ṣanursın ey Murādī bilmiş ol / Naḳd-i cān ile **olur** dā'im hemān **bāzār-ı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 7). [bāzār-ı ʿışḳ olur, -ur]*

bāzār idmek [1] *Alış veriş yapmak, pazarlık yapmak.*

Ey Murādī rāyegān olmaz çü maḳṣūda vüṣūl / Gevheri ṣoldur alan kim cān ile **bāzār ider** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 5). [bāzār ider, -er]*

bāzār olmak [*Alışveriş yapmak II Aşk alışverişi yapmak.*

Bu ne ḥikmet ki bugün bāyi' ü hem müşterīsin / Yine ḥānūt-ı 'avālimdeki **bāzār olasın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 2). [bāzār olasın, -a, -sın]*

İḫtirāz itmem ḳonulsa ṭaşra Yaḥyā gibi ser / Vuṣlat-ı cānān cān ile eger **bāzār ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 2). [bāzār ola, -a]*

ba'żı [4] *Kimi, bir kısım. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥażret-i Ḫālıḳ-ı kerīm-i ʿaṭā / **Baʿżı** ādemden eyledi eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 1). [baʿżı,]*

baʿżı baʿżı [1] *Bazı bazı, zaman zaman.*

Cürʿadan mest oldı **baʿżı baʿżı** oldı ḍāllden / Gel bu maʿnāyı nişānuñ eyle ḳıl ḫāṭır-nişān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 4). [baʿżı baʿżı,]*

bāzū [2] *Pazu, kol, güç.*

Muʿayyen ile mübeyyen iki yanında olup / Ṭaḳıldı himmeti **bāzūsı** üzre iki cenāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 2). [bāzūsı, -sı]*

Gösterür her dürlüden ol āyet-i kübrā ṣuver / Līk āyet ol ṣuverden pāk **bāzū** pāk-ver *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395,]Beyit 1). [bāzū* Virdi çün **bāzūya** ḳuvvet ol kerimü'l-ekremīn / Yazdı menşūr-ı berāt innā feteḥnā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 3). [bāzūya, -y, -a]*

bāzū-yı 'izzet [1] *Değer, kıymet kolu; gücü.*

Cümleten dünyā vü uḫrā hep şikār oldı dile / Dutalı **bāzū-yı 'izzet** üzre devlet bāzını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 3). [bāzū-yı 'izzet,]*

bed-nām olmak [1] *Adı kötüye çıkmak, kötü anılmak.*

Ḥaḳ seni anuñ içün itmedi ḫalḳ / Nefsüñe uyup **olasın bed-nām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 3). [bed-nām olasın, -a, -sın]*

bed ü nīk [1] *İyi ile kötü.*

Bed ü nīki görelden ḥüsn ü ḳubḥı bilmişem aʿlā / Cemīlü'l-vaṣf olalıdan cemāl-i bā-cemāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 3). [bed ü nīki, -i]*

bedāyiʿ [3] *Eşi ve benzeri olmayan güzel, mükemmel ve yeni şeyler.*

Anuñ çün heft ü heşt aṣḥābını temīz ider feyyāż / Çü mebde'den **bedāyiʿdür** hevā hūdan hüveydādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 4). [bedāyiʿdür, -dür]*

Elā yā eyyühe'l-mübdiʿ olup elvān ile maḫlūḳ / Bu vech ile **bedāyiʿden** gezer ṭarz ile envāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 3). [bedāyiʿden, -den]*

Bedāyi' remzinüñ şerḥin dilerseñ / Ḥicābın ac nedür gör māverāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1559, Beyit 4). [bedāyi',]*

bedāyiʿ-i nefeḫāt [1] *Eşi benzeri olmayan esintiler, güzel kokular.*

Bedāyiʿ-i nefeḫāta bediʿ olur ḳavlüm / Bu ḳavlümi göreli lāldur ḳamu aḳvāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 3). [bedāyiʿ-i nefeḫāta, -a]*

bedel [7] *Karşılık, bir şeyin yerini tutan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ferd oldı maḥabbetde **bedel** çün kim / Pes kendüye ʿāṣıḳ idinür ʿālemi ṣad-bār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 2). [bedel,]*

bedel ḳılmak [1] *Değer biçmek, değerini belirlemek.*

Ḳaṭredür ṣūretde oldı līk deryā bu Murād / Her ne kim ḳılmış durur **ḳıldı bedel** on üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 5). [bedel ḳıldı, -dı]*

bedel olmak [2] *Karşılık olmak.*

Cehd eyle eylüge bulasın cümle eylügi / Ṣanma ki kemlüge **bedel olan** ṣafā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 4). [bedel olan, -an]*

Cümleten oldı münevver bu vücūduñ ʿālemi / Her nice olsa ʿavālim **olmaya** aña **bedel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 2). [bedel olmaya, -ma, -(y)a]*

beden [10] *Gövde, cisim, vücut. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bedenüm tāze vü ter eyle viṣāl ile benüm / Būy-ı vaṣl ile riyāḥ eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 3). [bedenüm, -üm]*

beden dükkânı [1] *Beden dükkanı. II Varlık, nefis.*

ʿIşḳ bāzārına çün girdi metāʿ-ı dil ü cān / Nice biñ perde yapıldı çü **beden dükkānı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 2). [beden dükkānı,]*

beden ü cān [1] *Beden ve can.*

Şeb-i rūzumda ʿaceb ʿışḳ ile ḥayrānam ben / Mihr ü mehveş **beden ü cānumı** gerdānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 1). [beden ü cānumı, -um, -ı]*

bede'nā bismi ilāhi'l-kerīmi'l-ʿaṭā [1] *Kerim ve ata sahibi Allah'ın (cc.) adıyla başladık.*

Bede'nā bismi ilāhi'l-kerīmi'l-ʿaṭā / Lehü'lʿizzü ve'l-mennü ve'l-ḳudretü ve'l-beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 1). [bede'nā bismi ilāhi'l-kerīmi'l-ʿaṭā,]*

be-denī [1] *Alçaklıkla.*

Ḥüsn-i ṣūretle gezüp ʿāleme destān olma / Aldanursañ eger ʿālemde denīsin **be-denī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 4). [be-denī,]*

bed-gümān olmak [1] *Şüpheci olmak.*

Sen bizi yol bilmez añlayuben olma bed-gümān / Ḳanġı rāha dir iseñ biz dönmezüz bi-bākīyüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 2). [bed-gümān olma, -ma]*

bedīʿ [2] *Benzeri bulunmayan.*

Muḥaddisānı vücūda ḫaber virür çü vücūd / Ḫaber virürse **bedīʿa** nidāyı n'eyler dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 2). [bedīʿa, -a]*

Bildi kendümden **bedī'üm** eyledi ibdāʿ pes / Farḳ idüben çünki ḳıldı ṭavʿ ile īcādını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 2). [bedīʿüm, -üm]*

bedīʿ eylemek [1] *Benzersiz hâle getirmek. II Benzeri olmayan güzelleştirme.*

Maṣnūʿını ṣunʿında **bedīʿ eyledi** ibdāʿ / Eyledi vürūdını vürūd ile muʿammer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 3). [bedīʿ eyledi, -di]*

bedīʿ olmak [1] *Yeni, görülmemiş olmak.*

Bedāyiʿ-i nefeḫāta **bedīʿ olur** ḳavlüm / Bu ḳavlümi göreli lāldur ḳamu aḳvāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 3). [bedīʿ olur, -ur]*

bedi'ü'z-zamān olmak [1] *Zamanın söz ustası olmak.*

Ḳavl-i Murādī yine **oldı bedi'ü'z-zamān** / ʿİlm ile ʿallāmeler irmedi feḥvāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 5). [bedi'üʿz-zamān oldı, -dı]*

bedīd [1] *Görünür; açık, meydanda,.*

Laḥẓadadur laḥẓa-i ʿayn-ı luḥuẓ / Dīdededür çeşm-i nihān çün **bedīd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 3). [bedīd,]*

bedīd olmak [3] *Görünmek, ortaya çıkmak.*

Żaḥve-i kübrāda şems-i aʿẓam **olmışdur bedīd** / Cümle afāḳa ve māfihāya ṣalmış nūr-ı tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 2). [bedīd olmışdur, -mış, -dur]*

Lām elifde veḳāyi' **oldı bedīd** / Ebced olmış sebebde cedd ile eb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 4). [bedīd oldı, -dı]*

Re'fet ü ḳudretde celāl ü cemāl / **Oldı** bidāyetde nihāyet **bedīd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 2). [bedīd oldı, -dı]*

bedihi [1] *Aşikar, belli ve açık olma.*

Ey Murādī bu **bedīhīdür** ola ʿilmüñ ziyād / Ṭālib-i maṭlūbdadur añla dā'im ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 5). [bedīhīdür, -dür]*

bedr [2] *Ayın on dördü, dolunay.*

Cemālüñ perdesin ḳaldur ki görsün ibtidādan yüz / Ḳamer **bedri** nite kim her gice açar dücādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 1). [bedri,]*

Meclis-i ʿışḳ içre gördüm ol yüzi **bedr** ayı çün / Sema-ı ġarrāsı muḳābil ḳıldı dīdārı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 4). [bedr,]*

bedr-ay [3] *Dolunay.*

Eger maḥabbet ile mihr-i enver olduñsa / Ḳarada ḳalmaya nūruñ irişe **bedr-aya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 4). [bedr-aya, -a]*

II Sevgili.

Ālā-yı nāẓır-ı hey'et küşāde-çeşm olup gözle / Güneşden nice nūr olur ṭoḳındığınca **bedr aya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 4). [bedr-aya-a]*

Ben ẕerre o ḫūrşīde dil vireli her demde / Ḳaldum şeb-i hicr içre irmedüm o **bedr-aya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 2). [bedr-aya, -a]*

bedr-i cemal [1] *Sevgilinin dolunay gibi güzel olan yüzü.*

Şāhidem **bedr-i cemāline** seḥāb aṣdı niḳāb / Zülfi bir perde gelür ṣa‘ṣa‘ası tābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 3). [bedr-i cemāline, -i, -(n)e]*

bedr-i dücā ḳılmak [1] *Karanlığı aydınlatan dolunay.*

Muʿanber ḳıldı zülfeynin yüzin **bedr-i dücā ḳıldı** / Terennüm ʿandelīb-i ḳudret itdi ṣavt-ı raʿnādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 2). [bedr-i dücā ḳıldı, -dı]*

bedr-i enver [1] *En parlak dolunay.*

Cemāli **bedr-i enver** ẕerredür aña muḳābilde / Żiyāsı cümle aẕvānun żiyāsında durur bürhān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 982, Beyit 4). [bedr-i enver,]*

bedr-i münīr [1] *Parlak ay.*

Ey Murādī ʿulūmuñ oldı senüñ / Dū cihānuñ içinde **bedr-i münīr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 5). [bedr-i münīr,]*

bedr-i tābān [1] *Parlak olan dolunay.*

Ṣuʿāʿ-ı mihre ḳarşu cümle-i seyyāre nā-peydā / Fe-emmā **bedr-i tābānum** ḥabībümdür muḥibbü’l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 2). [bedr-i tābānum, -um]*

bedr-i tām [1] *Dolunay.*

Ol ḥabīb ü ol şefīʿ ü ol cemāli **bedr-i tām** / Eylesün derde şifā yā Rabbenā senden meded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 4). [bedr-i tām,]*

bedrü’d-dücā [1] *Karanlığı gideren ay.*

Ḳıl ʿināyet bu Murādī bendeñe / Tā hidāyet ḳıla ol **bedrü’d-dücā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 5). [bedrü’d-dücā,]*

bedraḳa-i ʿışḳ [1] *Aşk rehberi, yol göstericisi.*

Ẕāhib-i rāh olalı ibn-i sebīl-i dil-i mā / Ḥall ider **bedraḳa-i ʿışḳ** hemān müşkil-i mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 1). [bedraḳa-i ʿışḳ,]*

bedraḳe-i hidayet [1] *Hidayet rehberi.*

Rāhına reh-ber eylemiş **bedraḳe-i hidāyeti** / Bilmegi bilmemek dimiş şāriḥ-i ders ü faṣl u bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 2). [bedraḳe-i hidāyeti, -i]*

beg [8] *Bey, efendi.*

Fiġān u nāleme āheng ider gülşende bülbüller / İder sīnem benüm naġme **begüm** çeng ü rebāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 2). [begüm, -üm]*

Murāduñ sözlerin ger ḳılasın gūş / **Begüm** kesb idesin nice fevā’id *(Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 5). [begüm, -üm]*

Sīnemi ḳıldı delük delük efendüm göz yaşum / Ṣanasın kim ḫāk üstine **begüm** bārān aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 2). [begüm,]*

Mü’min odur **begüm** ḳıla īmānını dürüst / Īmān içinde ḳılmaya islāmını dirīġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 4). [begüm,]*

Bāġ-ı felek içre **begüm** açıldı mı bir gül / Kim üstine anuñ varup aġlamaya bülbül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 1). [begüm,]*

Sen senden cüdā eyle eger ister iseñ dā’im / Bu külliyāt ü cüz’iyyātdan olmaġa **begüm** āgāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 2). [begüm,]*

II Sevgili.

Senüñ hicrāna çün ṭoḳındı **begüm** / Üşenüp ṭaġıluben oldı hebā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 3). [begüm, -üm]*

Senüñ ol tīr-i ġamzeñle **begüm** ebrū kemānuñdur / Ḫamīde eyleyen ḳaddüm dilümi eyleyen şerḥa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 2). [begüm,]*

be-ġāyet [2] *Aşırı, son derece.*

Ben ṣıġınmışam Ḫudāya baña mesned ol durur / Zīrā anuñ luṭf ü iḥsānı **be-ġāyet** bol durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 1). [be-ġāyet,]*

Ḫabībüñ ‘işve vü nāzı **be-ġāyet** bī-nihāyetdür / Başuña ‘aḳlı cem‘ it şīve vü nāzına ṭayanma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 4). [be-ġāyet,]*

beğenmek [3] *Beğenmek, hoşuna gitmek.*

Vaz gelmez ʿışḳ-ı dilberden göñül şeydā durur / Degme bir cāyı **begenmez** himmeti bālā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 1). [begenmez, -mez]*

Gūş idenler bu kelāmum **begenüp** hep didiler / Ey Murādī bunı yār olsa dehāna yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 5). [begenüp, -üp]*

Ger **begendüñse** berātuñ yazalar menşūrını / Oḳusunlar gör ġalaṭ var mı arada sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 2). [begendüñse, -düñse]*

be-güft hātifī ender kelām mā bendā [1] *Gayptan haber veren biri bize şöyle seslendi.*

Be-güft hātifī ender kelām mā bendā / Ne-bāşedet ki resīden be-ġūr u heyhāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 216, Beyit 2). [be-güft hātifī ender kelām mā bendā,]*

behāyim [3] *Dört ayaklı hayvanlar.*

Anuñ kim olmaya başında sevdā / Anı añla **behāyimden** beterdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 518, Beyit 3). [behāyimden, -den]*

Yiyüp içüp yatup uyuma **behāyim** gibi sen / Ṭāʿat-i Ḫaḳda durış nefsüñi ḳaplasın ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 4). [behāyim,]*

Her gicede tā ṣubḥa degin ḳā’im-i leyl ol / Ġafletde yatup ḳalma ṣaḳın hem çü **behāyim** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 960, Beyit 3). [behāyim,]*

behcet [1] *Sevinç, güler yüzlülük, güzellik, şirinlik.*

Seni ḫallāḳ-ı cihān āyine ḳılmış özine / Yüzini göstere tā kim bula ḳalbüñ **behcet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 3). [behcet,]*

behhāc [2] *Şen, güzel.*

Āyīne-i maḥabbet **behhāc** olalı ḳalbe / Ḳalmadı nesne maḥfī cümle görindi ṣūret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 2). [behhāc,]*

Ḥarīm-i Kaʿbe-i kūyuñda ʿāṣıḳān u ḥüccāc / Şu kim muḥibb ola ʿışḳuñda ol durur **behhāc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 1). [behhāc,]*

behhāc olmak [2] *Şen, güzel olmak.*

Ẓalām-ı ḥucb aradan rāfiʿ-i ʿani'l-merfūʿ / ʿAceb budur ki **ola** ʿışḳ ile göñül **behhāc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 2). [behhāc ola, -a]*

Behhāc olan ḳulubuñ bil kim ʿaṭāsı vardur / Her ibtidānuñ ey dil bil intihāsı vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 1). [behhāc olan, -an]*

behişt [1] *Cennet.*

Çün ayırdı felek bizi senden / Gele mi gözüme **behişt** ile ḥūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 2). [behişt,]*

behrām [1] *Merih yıldızı, Mars.*

Felekle şems u māh u Zühre **Behram** / Züḥāl Keyvān ḳamusı saña fercām *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 9). [behram,]*

behre [8] *Pay, hisse, kısmet, nasip. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī **behre** isterseñ ḳoma kendüñde sen ẕerre / Bu yirde çāk olur zehre bu maʿnā gizlü maʿnādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 5). [behre,]*

behre almak [3] *Hisse almak, nasiplenmek.*

Alupdur nefḫadan **behre** ʿaṭā bulmaḳ bulunmaḳda / Olup dā'ire ḳudretde devir ire müdārāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 3). [behre alupdur, -up, -dur]*

Nūr-ı lāmiʿden oldı çün ẕerre / Kendüye göre **aldılar behre** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 2). [behre aldılar, -dı, -lar]*

İster iseñ iki ʿālemden **alasın behre** / Gel Murādīye yaḳın gezme şehirden şehre *(Murâdî Dîvânı, Müfret 3, Beyit 1). [behre alasın, -a, -sın]*

behre behre [1] *Pay, hisse.*

ʿĀlemüñ ẕerre ẕerre ḳıymeti yoḳ / Āḫirüñ **behre behre** niʿmeti yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 5). [behre behre,]*

behre bulmak [1] *Hisse almak, nasiplenmek.*

Rāh-ı ṭarīḳat içre **bulduñsa behre** cānā / Cehd eyle imdi cānum ḳalmaya sende ṣūret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 2). [behre bulduñsa, -du, -n, -sa]*

behredār olmak [6] *Hissedar olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İster iseñ ʿilm ü ḥikmetden **olasın behredār** / Gel berü diñle Murādīnüñ sözin olma ʿanūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 5). [behredār olasın, -a, -sın]*

behredār-ı ḥikmet olmak [1] *Hikmetten payı olmak.*

Maḥż-ı ḥikmetdür ḳılan her dem saña ʿarż-ı cemāl / **Behredār-ı ḥikmet olan** menzil-i ʿulyādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 2). [behredār-ı ḥikmet olan, -an]*

behre-ver olmak [1] *Nasiplenmek, faydalanmak.*

ʾAṭıfet bezminde gördüm ḫ∨ān-ı vaṣlüñ niʿmetin / Cūd u iḥsānuñdan **olmış behre-ver** bir nice cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 2). [behre-ver olmış, -mış]*

be-ḫ∨āhī baḫt u devlet ger ne-bāşed der cezā dilet ṭaleb rāyī ṭaleb fermāy çi fermāyet be-gū ferma [1] *Talihli olmak istiyorsan ama şatafat istemiyorsan istediğin her şey Allah'tadır.*

Be-ḫ∨āhī baḫt u devlet ger ne-bāşed der cezā dilet / Ṭaleb rāyī ṭaleb fermāy çi fermāyet be-gū fermā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 72, Beyit 4). [be-ḫ∨āhī baḫt u devlet ger ne-bāşed der cezā dilet ṭaleb rāyī ṭaleb fermāy çi fermāyet be-gū fermā,]*

beḳā [43] *Bakilik, fani olmayış. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Görmek diledügi içün envār-ı şaʿşaʿa / Dā'im Murādī kendüzin eyler **beḳā** fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 6). [beḳā,]*

beḳā beḳā [1] *Ebedîlik, devamlılık.*

Cān ile yol ṭutan kişi başa çıḳar ṭarīḳde / Şol ki bu yoldadur fenā buldı ebed **beḳā beḳā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 2). [beḳā beḳā,]*

beḳā bulmak [4] *Sonsuzluğa ermek. II Bekabillaha, Allah'ta yok olmaya ulaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cām-ı ʿışḳuñ cürʿasından eyleyen bir ḳaṭre nūş / Kendüzin küllī fenā eyler **bulur** dā'im **beḳā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 3). [beḳā bulur, -ur]*

beḳā-ender beḳā olmak [1] *Sonsuzluk içinde ebedi olmak.*

Beḳā bulmaz o bi'llāhi beḳāsın ḳılmayan ifnā / **Beḳā-ender beḳā oldı** şu kim tekrāra yüz ṭutdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 4). [beḳā-ender beḳā oldı, -dı]*

beḳā eylemek [1] *Ölümsüz, ebedi olmak. II Bekabillaha, Allah'ta yok olmaya ulaşmak.*

Cihānı gözle görürsin fenā durur lā-reyb / Fenāyı tārik olup cānuñı **beḳā eyle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 3). [beḳā eyle,]*

beḳā olmak [4] *Baki, kalıcı, sonsuz olmak. II Bekabillaha, Allah'ta yok olmaya ulaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger **beḳā olmaḳ** dilerseñ ḳıl fenā kendözüñi / Ol fenā yolında sen tā bulasın ʿayn-ı beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 6). [beḳā olmaḳ, -mak]*

beḳā virmek [1] *Sonsuzluk, ölümsüzlük vermek.*

Cāna **beḳā virüp** durur oldı çün ibtidā ṣıfat / ʿİzzet ile ʿulādadur tā ebed intihā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 1). [beḳā virüp, -üp]*

beḳāyī [1] *Ölmezlik, ölümsüzlük, ebediyet, ebedîlik, bâkîlik*

Rūḥumuz ervāḥ-ı ʿālemdür fenāyı bilmezüz / Ger vücūdumuzdan añlarsañ **beḳāyīlerdenüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 4). [beḳāyīlerdenüz, -ler, -den, -üz]*

beḳā-yı evliya [1] *Allah dostlarının bakiliği, fani olmayışı.*

Sırr-ı ḥaḳīḳatüñ odur maẓharı fī'l-ezel ebed / Sırrına ṭutdı āyine sırrı **beḳā-yı evliyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 2). [beḳā-yı evliyā,]*

beḳā-yı hū [1] *Allah'ın ebedîliği.*

Sırr-ı Ḫudāda a'lem olan ism-i aʿẓamı / Oldur bilen Murādī fenāda **beḳā-yı hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 5). [beḳā-yı hū,]*

beḳā-yı lā-yezālī [1] *Ebedi sonsuzluk.*

Gel vücūduñ ḳıl fenā tā kim beḳāya iresin / Ol **beḳā-yı lā-yezālīden** fenāya iresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 1). [beḳā-yı lā-yezālīden, -den]*

beḳā-yı lem-yezel [1]*Sonsuzluk, ölümsüzlük.*

Ṣaḥn-ı fenāya vardı çün buldu **beḳā-yı lem-yezel** / Oldı ebed aña ezel buldı ḥayāt-ı cāvidān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 2). [beḳā-yı lem-yezel,]*

beḳā-yı maʿrifet [1] *Marifetin bakiliği, fani olmayışı.*

Bulmaya aṣlā fenā vü görmeye hergiz zevāl / Aña kim bir laḥẓa el vire **beḳā-yı maʿrifet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 4). [beḳā-yı maʿrifet,]*

beḳā-yı sırr-ı şarṭ [1] *Ölümsüzlük sırrının şartı.*

Daʿvetüm ḥaḳdur necāta sāʿīyem min külli vech / Bu beḳāya nefʿ-i küllīdür **beḳā-yı sırr-ı şarṭ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 4). [beḳā-yı sırr-ı şarṭ,]*

beḳā-yı ʿuzlet olmak [1] *Sürekli olarak yalnızlık köşesine çekilmek.*

Bu **beḳā-yı ʿuzlet oldı** ʿāḳil olan kimsene / Pes Murāduñ ḳavli olmaz fikr-i rūşenden ırag̱ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 5). [beḳā-yı ʿuzlet oldı, -dı]*

beklemek [5] *Bir kimsenin gelmesini veya bir işin olmasını gözler vaziyette olmak, durup kollamak, intizar etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Āsitānuñ baña yegdür **beklemek** / Olmadan milk-i cihāna pādişā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 2). [beklemek, -mek]*

be-küllī [2] *Tamamen, bütünüyle.*

ʿİş-ı cihānı ko ki **be-külli** fenā durur / Māl ile cāh u ʿizzeti külli hebā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 1). [be-külli,]*

Be-küllī kār u bārumdan geçüp tefvīż idüp yāre / Ṭaḳaldan bāl-ı himmet ben cemīle maḥbūb-ı bāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 4). [be-küllī,]*

bel [1] *Bel.*

Murādī añla taḥḳīḳi gözet her işde tedḳīḳi / **Beliñi** ḳılmag̱ıl igen biline evṣatü'l-evsāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 5). [beliñi, -ini]*

bel bağlamak [2] *Bir kimsenin kendisine yardım edeceğine inanmak, güvenmek; hizmetine girmek.*

Ṭāʿat-ı Mevlāya **bel bag̱la** ṭurup ṣubḥ ile şām / Cāmid ü ḥayvān gibi bāṭıl olma bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 3). [bel bag̱la,]*

Rāh-ı ḥaḳīḳatinde **bel bag̱ladum** muḫayyer / Her yirde g̱ayrı nāmı söylemesün lisānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 4). [bel bag̱ladum, -du, -m]*

bela [18] *1.Felaket, afet.*

Reng-i būyına cihānuñ cehd idüp aldanmag̱ıl / Evveli bir ṭatluraḳdur āḫırı ammā **belā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 4). [belā,]*

Çoḳdur çü **belāsı** yoḳ vefāsı / Niçün ḳılasın bunuñla ülfet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 2). [belāsı, -sı]*

Perişān olalı göñlüm taʿassür çekmezem hergiz / Bilürem bir **belā** ardınca Ḫaḳdan biñ ʿaṭā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 2). [belā,]*

Çün belī bezminde nūş itdüm bu cām-ı ʿışḳı ben / Her **belāya** pes belā didüm ki ʿışḳ içinde var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 4). [belāya, -y, -a]*

Sen **belā** meydānı içre dik melāmet dārını / Diler iseñ bilmege sırr-ı ene'l-Ḥaḳdan ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 2). [belā,]*

ʿÖmrüm senüñ ḫayālüñ ile rūz u şeb geçer / Ṣabr idelüm **belāya** olur cümle hep geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 1). [belāya, -y, -a]*

Aldānanuñ cihāna ʿaynında var ḥicābı / Pīş ü peşinde anuñ yaḫşı **belāsı** vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 2). [belāsı, -sı]*

Taḥayyürdür velī miftāḥ kilīdi açmaġıl zinhār / Ṣafāsın sürmek isterseñ çevürme yüz **belāsından** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 3). [belāsından, -sı, -n, -dan]*

Ben anuñ çün her ne kim gelse **belāya** ṣābirem / Verd-i raʿnā isteyen hergiz ḳocınmaz ḫārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 4). [belāya, -y, -a]*

Bezm-i belāda çün kim didük belā **belāya** / Biz ṭurmışuz cefāya ḳaçmaġa yoḳdur imkān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 3). [belāya, -y, -a]*

Belī didüm belī bezminde çün sen şāh-ı devrāna / Ḳabūl itdüm anuñ içün **belāyı** bu ten ü cāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 1). [belāyı, -(y)ı]*

Ḳażāma ṣābir olanlar **belāma** / İrişürler olar aʿlā maḳāma *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 2). [belāma, -m, -a]*

Ḫudāyā saña raḥmetler sezādur / Efendüm baña ʿişyānum **belādur** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 18). [belādur, -dur]*

Ṣıġındum saña yā Rab her **belādan** / Ḥuṣūṣā bu cihān-ı pür cefādan *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 19). [belādan, -dan]*

2. Evet. Allah, ruhlar âlemini yarattığında, ruhlara "elestü bi-Rabbiküm (Ben sizin Rabbiniz değil miyim?)" diye sorar. Ruhlar, bu soruya "belâ (evet)" cevabını verirler (Kur'ân-ı Kerîm 7/172).

Çün belī bezminde nūş itdüm bu cām-ı ʿışḳı ben / Her belāya pes **belā** didüm ki ʿışḳ içinde var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 4). [belā,]*

Çün **belāya** Murādī didi belī / Her sözi ʿadne virdi biñ revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 5). [belāya, -ya]*

Bezm-i belāda ʿışḳuña çün kim **belā** didüm / Ġayrıya dimedüm anı illā saña didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 1). [belā,]*

Çü ʿışḳa mübtelā oldı **belā** didi beliyyāta / Ḳamu terk eyledi varın özin ḳurtardı ġavġādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 2). [belā,]*

Bezm-i belāda çün kim didük **belā** belāya / Biz ṭurmışuz cefāya ḳaçmaġa yoḳdur imkān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 3). [belā,]*

belā çekmek [3] *Sıkıntı ve zorluk yaşamak.*

Nice müddetdür **çekerdüñ** hicr ü fürḳatden **belā** / Şükr-i Yezdān eyle ʿāşıḳ şimdi cānān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 4). [belā çekerdüñ, -er, -dü, -n]*

Bir naẕar çün biñ **belā çekdüñ** yoluñda dostum / Ġam cefāsın çekmeyenler bilmedi şādān nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 3). [belā çekdüñ, -dü, -n]*

Dil beni yāre virince ne **bela çekmişdür** / Yār ile hem-dem olınca ne cefā çekmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 1). [bela çekmişdür, -miş, -dür]*

belā deşti [1] *Bela, sıkıntı çölü.*

Belā deştindesin Leylādan ötri / Benem Mecnūn-ı bī-ārām ü şeydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 3). [belā deştindesin, -n, -de, -sin]*

belā irişmek [1] *Bela gelmek.*

Her ki dünyāya meyl ider cānā / Āḫirü'l-emr **irişür** aña **belā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 1). [belā irişür, -ür]*

belā-keş olmak [1] *Belâ çekmek; sıkıntı çekmek, sıkıntıya katlanmak.*

Cihān u cānı yüri tārik ol eger er iseñ / **Belā-keş ol** yüri tā kim gele miyāna ḥużūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 4). [belā-keş ol,]*

belāsını virmek [1] *Bela, sıkıntılı durum ile karşılaşmak.*

Ḥaḳdur Murādī her işi faʿʿālün limā yürīd / Kendin gören münāfıḳa **virür belāsını** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 5). [belāsını virür, -ür]*

belagat [2] *Etkili, güzel ve yerinde söz söyleme.*

İḳtibās eyledi müsemmādan / Bāliġ oldı gelüp **belāġatda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 4). [belāġatda, -da]*

Faẕl ile ḳo **belāġati** iste ulu saʿādeti / Dile aña liyāḳati isteme īn ü ān ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1448, Beyit 4). [belāġati, -i]*

belāġat eylemek [1] *Etkili, güzel ve yerinde söz söyleme.*

Ḳalbinde ḳulūb ʿilmini ḳalb eyledi maġlūb / İsbāta dutup **eyledi** sözinde **belāġat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 2). [belāġat eyledi, -di]*

belde-i yār [1] *Sevgilinin diyarı.*

Sen mukīm olup meşaḳḳat çekmedün bir ẕerrece / **Belde-i yāri** ne bildüñ ʿābid-i rāh olmaduñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 4). [belde-i yāri, -i]*

beli [14] *Evet. II Aferin.*

Ṣalup esb oldı pür-himmet ne himmet belki pür-heybet / **Belī** dimiş durur meydānda ṣāḥib-ḳırān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 3). [belī,]*

Ādem olan Murādīnüñ ḳavline hep **belī** didi / Ol ki özini bilmedi oldı bes ebter ü aşem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 5). [belī,]*

Şöyle ḳıl nefsüñi kim cümle saña diye **belī** / Düşüp aġzına cihān ḫalḳınuñ aş olma yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 4). [belī,]*

2. *"Ben sizin Rabbiniz değil miyim" demiş ve buna kendilerini şahit tutmuştu. Onlar da: "Evet şahidiz" demişlerdi (7/Araf 172).*

Ol biḥāruñ ḳaṭresi her biri bir merd-i güzīn / Öldiler çaġırdılar cümle **belī** āşkār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 3). [belī,]*

Çün **belī** bezminde nūş itdüm bu cām-ı ʿışḳı ben / Her belāya pes belā didüm ki ʿışḳ içinde var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 4). [belī,]*

Mest-i lā-yaʿḳıl gezersek zāhidā ʿayb eyleme / Tā **belī** bezminden açıḳdur bizüm mey-ḫānemüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 2). [belī,]*

Çün belāya Murādī didi **belī** / Her sözi ʿadne virdi biñ revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 5). [belī,]*

Bize sāḳī-i ḳudret şunalı bu bāde-i ʿışḳı / **Belī** bezminde daḫı urmışız biz ad ü şān terkin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 5). [belī]*

Muḳīm-i kūşe-nişīn andadur cevāb **belī** / Ḫalāṣ olmadı cān ü cihān su'ālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 2). [belī,]*

Belī didüm belī bezminde çün sen şāh-ı devrāna / Ḳabūl itdüm anuñ içün belāyı bu ten ü cāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 1). [belī,]*

Belī didüm **belī** bezminde çün sen şāh-ı devrāna / Ḳabūl itdüm anuñ içün belāyı bu ten ü cāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 1). [belī,]*

Ḥamiyyet ḳılmaġ içün himmeti bālā dutar her dem / **Belī** didi anuñ içün ḳaçan kim oldı tekrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 2). [belī,]*

Şundı çün sāḳī-i ḳudret bize cām-ı eceli / Her ne emr oldı ise cān ü göñül didi **belī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 1). [belī,]*

ʿAhd-ı mīsāk itdi keşf-i cemāl / Açdı çün kim niḳābı didi **belī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit 3). [belī,]*

beliyyāt [1] *Felaketler, kederler, tasalar.*

Çü ʿışḳa mübtelā oldı belā didi **beliyyāta** / Ḳamu terk eyledi varın özin ḳurtardı ġavġādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 2). [beliyyāta, -a]*

belki [15] *Belki. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sebʿi ṭıbāḳı seyr ider ḥücre-i dildedür velī / Ḥāşa k'ola mekān aña **belki** ider senā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 3). [belki,]*

bellü [9] *Belli, açık, aşikâr. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Āferīn ol nakşa naḳḳāş-ı ezel taṣvīridür / Ṣūret-i menḳūş olupdur nakş-ı evvel **bellü** bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 2). [bellü,]*

bellü bilmek [2] *Açıkç) bil.*

Bilmegi terk eyle var tā kim olasın ʿalīm / Ṣoñra bilesin bizi söz bu durur **bellü bil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 4). [bellü bil,]*

Cānı ḳurban eyle cānān yolına / Böyle olmayınca olmaz **bellü bil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 2). [bellü bil,]*

belürmek [1] *Belirmek, ortaya çıkmak.*

Fecrüñ çü maṭlaʿından ṭāliʿ bu şems-i vaḥdāt / Her yañeden **belürmiş** seyyāre-i saʿādāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 1). [belürmiş, -miş]*

ben [938] *Birinci teklik şahıs zamiri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳurtar **beni** iki ciheti eyle bir hemān / Bir yaña gözlerüm ola olmaya her yaña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 2). [beni, -i]*

ben beni bilmek [1] *Kendi kendini tanımak, bilmek.*

Yā ḫafiyyü'l-ḥāl iḫfā ḳılmaġa maḫfīce gel / **Ben beni bilmekde** sensin yine baña reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 3). [ben beni bilmekde, -de]*

ben żaʿīf [[1] *Zayıf ve aciz olan ben.*

Bir tecellīsine ol şāh-ı cihānuñ **ben żaʿīf** / Cānumı ḳurbān iderem ondan özge ne'm ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 3). [ben żaʿīf,]*

bencüleyin [2] *Benim gibi.*

ʿAlemde daḫı **bencüleyin** ʿışḳ eri gelmez / Bir bencüleyin Zāl-ı cihān şāb getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 3). [bencüleyin, -cüley]*

ʿAlemde daḫı bencüleyin ʿışḳ eri gelmez / Bir **bencüleyin** Zāl-ı cihān şāb getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 3). [bencüleyin, -cüley]*

bend [2] *1. Bağ, engel.*

Bendümi ḫall eylemiş ḥamd olsun ol rahmānuma / Her cevābında şanurdum bend ü bāġum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 4). [bendümi,]*

2. Kıvrım, bağ, düğüm.

Çün hem-dem oldı saña cān ʿaynuma gelmez dü-cihān / Zencīr-i zülfüñ **bendine** divāneyem ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 2). [bendine, -i, -n, -e]*

bend itmek [3] *Bağlamak, hükmü altına almak.*

Ne tedbīr oldı senden cümleten ʿuşşāḳa ey ḫānum / Ḳamu **bend itdüñ** anları maḥabbetden urub zencīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 2). [bend itdüñ, -dü, -n]*

Dil-ḫalīş olmaḳ ne mümkin ey şeh-i Yūsuf-cemāl / Çün anı **bend itmege** ḳılduñ zeneḫdānuñda çāh

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 4). [bend itmege, -mek, -e]

Dām kurmış güzel o ʿanber-i kāküllerini / Ḳaṣdı bu **bend ide** ʿāṣıḳlarınuñ dillerini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 1). [bend ide, -e]*

bend olmak [1] *Bağ olmak, engel olmak.*

Dimiş raḳīb yāre ḳulunam eli bağlu / **Bend olsun** aña yā Rab aġlal ile selāsil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 6). [bend olsun, -sun]*

bend ü bāġ [1] *Set, bağ, engel.*

Bendümi ḥall eylemiş ḥamd olsun ol rahmānuma / Her cevābında ṣanurdum **bend ü bāġum** var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 4). [bend ü bāġum, -um]*

bende [40] *Kul, köle. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murādī **bendeñe** luṭfuñ irişdür ey saḫī / Rabbenā etmim lenā taḳṣīrenā taḳṣīrenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 5). [bendeñe, -e]*

bende çekmek [1] *Bağlamak, esir etmek.*

Bu nefsi **bende çeküp** geç aña eyü pā-bend / Elinden anuñ özüñ dāmenin rehā eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 2). [bende çeküp, -üp]*

bende-i fermān-ber [1] *Hükme tâbi olan köle.*

ʿIşḳ oldı Murādīye çün **bende-i fermān-ber** / Çün ḥālini bilmezsin pes ṭınma yüri epsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 5). [bende-i fermān-ber,]*

bende-i ferman [1] *Emir kulu, fermanlı köle.*

Baḳup çün **bende-i fermānına** bildüm kemālātuñ / Velīkin üns-i ülfet çün geçer fikrüm ḫayālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 4). [bende-i fermānına, -ı, -(n)a]*

bende-i geda [1] *Yoksul kul, köle.*

Sensin çü şāh-ı ʿālem biz **bende-i gedāyuz** / Biz saña āşināyuz kılġıl bize ʿināyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 3). [bende-i gedāyuz, -(y)uz]*

bende-i ʿışḳ olmak [2] *Aşkın esiri, kölesi olmak, aşka düşmek, aşık olmak.*

Ḥamdü li'llāh kimsemüz yoḳdur ḫavātır bilmezüz / **Bende-i ʿışḳ olalıdan** ser-be-ser āzādeyüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 4). [bende-i ʿışḳ olalıdan, -alı, -dan]*

ʿIşḳ-ı dildārı görüp buldı eserden pes eser / **Bende-i ʿışḳ oldı** dil bu ʿāleme sulṭān igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 2). [bende-i ʿışḳ oldı, -dı]*

bende-i şādıḳ olmak [1] *Sadık kul, köle olmak.*

Merd olan eyler fidā cānını cānān 'ışḳına / **Bende-i şādıḳ olan** ḳurbān olur ḫān 'ışḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 1). [bende-i şādıḳ olan, -an]*

bende-i yār olmak [1] *Sevgilinin kulu, kölesi olmak.*

Terk idüp kūyını cümle fāriġu'l-bālüm yine / **Bende-i yār olalı** kūyına sulṭān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 2). [bende-i yār olalı, -alı]*

bende-i ẕi'd-devlet [1] *Devlet, saadet sahibi kul.*

Bir ʿaṭiyyedür Ḫudādan **bende-i ẕi'd-devlete** / Neydügin añlar ḥabībüm ehl-i ʿirfān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 2). [bende-i ẕi'd-devlete, -e]*

bende ḳılmak [2] *Kul, köle haline getirmek.*

Bende ḳıldı ise sulṭān u gedāyı ġam degül / Ḥükm iderse ʿāleme cānā eger hünkār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 5). [bende ḳıldı, -dı]*

Bende ḳılmışdur ḳamu ʿālemleri bir laḥẓada / Çün vürūduñ taḫtına çıḳdı olup sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 2). [bende ḳılmışdur, -mış, -dur]*

bende ḳomak [1] *Kul, köle etmek.*

Zülf-i Leylāsı seni **bende ḳodı** çün Mecnūn / Leb-i şīrīni seni eyledi Ferhād göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 4). [bende ḳodı, -dı]*

bendelig [1] *Kul, köle, hizmetkâr.*

ʿĀḳıbetümi fikr idüp ḥażrete ilticādayam / **Bendeligüm** bilüp hemān dā'im aña senādayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 1). [bendeligüm, -üm]*

bendelige al [1] *Kul, köle etmek, itaati altına almak.*

ʿİzz ile iḳbāli terk it ʿizzet isterseñ eger / ʿİzzeti **al bendelige** tā bilesin ʿizzetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 880, Beyit 4). [bendelige al,]*

bende olmak [10] *Kul, köle olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu Murādī buldı çün ʿışḳuñda sırr-ı Aḥmedi / Cümle ʿālem **bende olmış** anı sulṭān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 5). [bende olmış, -mış]*

beñdeş itmek [1] *Benzer, eş etmek.*

Rabbi bilürse lem yelid kimseyi **beñdeş itmez** ol / Ṣuġlı ziyāde ger ḳıla arturuben didi ṣamed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 4). [beñdeş itmez, -mez]*

benefşe [1] *Güzel kokulu, mor renkli çiçek.*

Benefşe fikre varmış kim ʿaceb var mıdur ʿālemde / Gözüñ gibi ḳara gözler ṣaçuñ gibi siyeh teller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 4). [benefşe,]*

benlig [5] *Bir kimsenin kendisini kendisi yapan özellik, kişinin öz varlığı, benlik, kişilik. II Nefîs. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu*

nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

N'olduġumı bilmedüm ḳalmadı **benlikden** eser / Pes irdi semʿüme bir ḫoş nidā-yı cān-fezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 2). [benlikden, -den]*

benlüg [8] *Benlik.*

Kimde kim var ise virmez **benlüginden** ol nişān / Ḳande olsa misk-i ezfer būyı eṭrāfı ṭutar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 4). [benlüginden, -i, -n, -den]*

Benlügümde bulmaduñ cānā çü sen tenhā beni / Bulmışam ben senlügüñde līk ben aʿlā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 1). [benlügümde, -üm, -de]*

II Nefis.

Ḳoġıl **benlügi** ey ġāfil felekde yoḳ ḳarār el-ḥaḳ / Gice gündüz geçer ʿömrüñ felek döner ṭolāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 4). [benlügi, -i]*

Ey Murādī **benlügi** terk eyle gel senden yüri / Ḳo bu kesret milkini genc-i dücā ḳıl iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 5). [benlügi, -i]*

Benlügi terk eyleyen buldı vücūh ile hemān / Bī-başardur çeşm-i bīnā diller oldı bunda lāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 3). [benlügi, -i]*

Benlügi terk idüben eylügi var pīşe idin / Ġarrā olma bu cihāna saña gelmeye melāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 2). [benlügi, -i]*

Münteşir ola vücūdumdan cihāna şaʿşaʿa / **Benlügüm** terk eyleyüp şems-i ḍuḥādan geçmezem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 3). [benlügüm, -üm]*

Aṣl-ı ādem çünki oldı ḫākdan ey ẕū-fünūn / **Benlügi** terk eyleyüp sen görme hergiz kendözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 2). [benlügi, -i]*

bennā-yı devlet [1] *Saadet, saltanat mimarı.*

Binā-yı ḳaṣr-ı ʿizzet eyledi şol merd-i muḳbil kim / Binā-yı devleti **bennā-yı devletle** muʿammerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 3). [bennā-yı devletle, -le]*

beñz [1] *1.Yüz, görünen kısım. 2.Yüzün rengi.*

Mū gibi inceldi cismüm şevḳ-i zülfüñden senüñ / Yāvī ḳıldum kendümi zerd oldı **beñzüm** hem çü gāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 2). [beñzüm, -üm]*

benzemek [27] *Benzemek, bir şeyi andırmak, ona uygunluk göstermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mā-hüve'l-ḥaḳḳdur saña bu cümle güftārum benüm / Ġayrı kāra **beñzemez** bir özge işde işbu kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 4). [beñzemez, -mez]*

benzer [1] *Gibi.*

ʿĀlemde ʿışḳa **beñzer** olmadı bir leṭāfet / Ammā ki vaṣla mānend olmadı bir ḥalāvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 1). [beñzer,]*

ber [1] *Kara, toprak.*

Gel Murādīnüñ kelāmından iderseñ iḳtibās / Baḥr ola saña ʿubūr içün ḥabībüm hem çü **ber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 5). [ber,]*

ber ü baḥr [1] *Kara ve deniz. II Bütün âlem, dünya.*

Ber ü baḥrüñ ḥākimidür cüz' ü küllüñ maḳdemi / Mā-ḥaṣal bil kim olupdur āyet-i Raḥmān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 4). [ber ü baḥrüñ, -ün]*

beraber [19] *Birlikte, beraber. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sābıḳı fikr eyle kim sābıḳda neydi sābıḳūn / Sebḳat eyle kim bulınmaya **berāber** tā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 4). [berāber,]*

ber-āb-zede [1] *Sulu, ıslak. II Gözyaşı ile ıslanmış olmak.*

Tevekkül ehli odur kim Murādī her demde / Görürsin anı ki seccādesin **ber-āb-zede** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 5). [ber-āb-zede,]*

berāḥīn [2] *Deliller, tanıklar.*

ʿAcebdür bu delā'il kim delīl olur delāletle / **Berāḥīn** ile ḳāṭıʿdur muʿammādan muʿammāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 3). [berāḥīn,]*

ʿAcebdür bu delā'il kim delīl olur delālāta / **Berāhīn** ile ḳāṭıʿdur muʿammādan muʿammāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 3). [berāhīn,]*

berat [5] *1. İmtiyaz, rütbe bildiren ferman.*

Ger begendüñse **berātuñ** yazalar menşūrını / Oḳusunlar gör ġalaṭ var mı arada sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 2). [berātuñ, -uñ]*

Levn ü rengi terk idüp bī-reng ü levn oldı Murād / Nūr-ı nūrında umūrımda **berātum** gözlerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 5). [berātum, -um]*

Çün **berātum** oḳudum yazmış ḳul huva'llāhu'l-ʿaẕīm / İsm-i Raḥmānı hüveydā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 2). [berātum, -um]*

Ṣalındı ʿarṣa-i vicde nice muvaḥḥidler / Velī **berātına** çekdi ʿālem ile ṭuġrāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 3). [berātına, -ı, -n, -a]*

2. *Berat gecesi, Şaban ayının on beşinci gecesi.*

Yapışuben dile ḥācet o mehüñ zülfine kim / Leyletü'l-ḳadrdur anuñ birisi biri **berāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 6). [berāt,]*

berāt eylemek [1] *Azat etmek.*

Didi kim oldı mü'ebbed saña bu ḳurbiyyet / Aldı emrini bu vech ile **berāt eyledi** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 2). [berāt eyledi, -di]*

berāt-ı ezel [1] *Ezelden verilen berat, ferman.*

Cān ü göñül arasın aldı çü deryā-yı ʿışḳ / Yazdı **berāt-ı ezel** çekdi çü ṭuġrā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 1). [berāt-ı ezel,]*

berāt-ı iftiḫār [1] *Şeref, öğünme fermanı, buyruğu.*

Levḥ-i dile ḳalem çeküp yazdı **berāt-ı iftiḫār** / Eyledi emr-i sābıkı buldı sebāt-ı iftiḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 1). [berāt-ı iftiḫār,]*

berāt-ı nām-ı ṭuġrā [1] *Fermandaki tuğranın şöhreti, ismi.*

Murāduñ ʿāleme ḥükmi şu deñlü nāfiẕ olmışdur / Ki yirde yir yir oḳındı **berāt-ı nām-ı ṭuġrāsı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 5). [berāt-ı nām-ı ṭuġrāsı, -sı]*

berāzıḫ [1] *Ölülerin ruhlarının kıyamete kadar bulunacakları yer.*

Yücede irmişem ġāyāt-ı şevḳe / **Berāzıḫ** olmadı bir ẕerre ḥā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 843, Beyit 2). [berāzıḫ,]*

berd olmak [2] *Soğuk olmak.*

Dūzaḫa irdi çünki ḳaṭre-i eşk / **Berd oluben** ṣoyındı yidi ṭamu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 3). [berd oluben, -uben]*

II Ateşin Hz. İbrahim'e soğuk, serinletici olması.

Berd olur mıydı ol Ḫalīle nār / Dimese lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 6). [berd olur, -ur]*

berd-i selām olmak [1] *Esenlikle soğuk olmak.*

Miyān-ı ʿarṣa-i ḳudretde miḥnet mancılıgıyla / Atıldıḳda ebed **berd-i selām oldı** aña nārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 4). [berd-i selām oldı, -dı]*

ber-dār-ı ʿışḳ [1] *Aşkın asılmışı.*

Ol cemāle şöyle ḳıldı ʿāşıḳ u şeydā beni / Eyleyiser ʿāḳibet Manṣūr-veş **ber-dār-ı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 4). [ber-dār-ı ʿışḳ,]*

ber-devām [2] *Devamlı, dâim, daimî.*

Merḥamet baḫṣāyiş-i Ḥaḳdan ʿatādur kāmile / Ḥaḳdan isterseñ ʿaṭāyı merḥamet ḳıl **ber-devām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 2). [ber-devām,]*

Ey Murādī raḥmet-i Raḥmāna isterseñ vüṣūl / Merḥamet ḳıl pīşe dā'im merḥamet ḳıl **ber-devām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 5). [ber-devām,]*

ber-devām olmak [1] *Daimî, devamlı olmak.*

ʿİnāyātuñ ile yine **ber-devām olmışam** / Saña ḳılmışam evvel āḫir hemān iltică *(Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 4). [ber-devām olmışam, -mış, -am]*

ber-eflāk olmak [1] *Semalar, talihler üzere olmak.*

Ṭınāb-ı himmet ile ḫaymem **oldı ber-eflāk** / Urındı ḥabl-ı yaḳīn añladum ki tār nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 4). [ber-eflāk oldı, -dı]*

ber-ḳadd [1] *Boyu üzere.*

Yād eylemiş **ber-ḳaddi** ḳamu āşināları / Terk itdi cümle kesret tenhāda seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 2). [ber-ḳaddi, -i]*

ber-kār [2] *İş, uğraşma, çabalama üzere.*

Bir milki ḳo ki bitmedi ibrām ile **ber-kār** / Başuñ yire ḳo ḳalduruben dest-i temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 4). [ber-kār,]*

Her kişi dünyāda meşġūl oldı bir kār üstine / Saña meşġūl olmışuz biz kār **ber-kār** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 1). [ber-kār,]*

ber-kār ḳılmak [1] *Bir işle uğraşmak, işe dalmak.*

'Azm-ı dildār ideli güni dildür devrān / Ḫāṣa li'llāh ki seni terk ide **ber-kār ḳıla** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 2). [ber-kār ḳıla, -a]*

ber-ḳarār [1] *Kararlı, yerli, daimî.*

Ber-ḳarār üzre ḳurılmadı çü rükn-i ʿālem / Nice erkān gözedürsin görüben ey millet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 2). [ber-ḳarār,]*

ber-ḳarār itmek [2] *Devamlı hale getirmek.*

Gezmişem nice ʿavālim tutmadum aṣlā ḳarar / **Ber-ḳarār idüm** yine ḥālümde buldum ḥālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 2). [ber-ḳarār idüm, -üm]*

Gezmişem nice ʿavālim tutmadum aṣlā ḳarar / **Ber-ḳarār idüm** yine ḥālümde buldum ḥālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 2). [ber-ḳarār idüm, -üm]*

ber-ḳarār olmak [1] *Devamlı olmak, sürekliliğe sahip olmak.*

Ber-ḳarār olmaz fenādur ʿömrü dünya māl ü cāh / Küll-i şey'e nāẕır olġıl her birinden ʿibret al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 3). [ber-ḳarār olmaz, -maz]*

ber-kemāl [1] *Kemâl üzere olan; kemâle ermiş.*

Dem-ā-dem kām-rān olġıl kemālüñ **ber-kemāl** el-ḥaḳ / Kemālüñden nice kāmilleri mest eyledi cāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 4). [ber-kemāl,]*

ber-kemāl eylemek [1] *Kemale erdirmek, eksiksiz hale getirmek.*

Ḥażret-i Mevlā cemālin **ber-kemāl eyler** yine / İḳtiżāsı üzre herkes bir me'āl eyler yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 1). [ber-kemāl eyler, -r]*

ber-kemāl olmak [5] *Kemal üzere olan, kemale ermiş; mükemmel. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ber-kemāl oldı gönül gerçi kemālünde senüñ / Līk ḥayretde durur ḥüsn-i cemālünde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 1). [ber-kemāl oldı, -dı]*

ber-maḥal olmak [1] *Yer mefhumuna bağlı olmak.*

ʿAḳl-ı kül virdi cevābın pes müdebbirdür didi / Böyle olmayınca **olmaz** külli şey'in **ber-maḥal** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 3). [ber-maḥal olmaz, -maz]*

ber-murād eylemek [1] *Arzusuna kavuşturmak, dileğine eriştirmek.*

Murāduñ ārzūsı dā'imā ḥüsn-i rıżāñ olmış / Saña lāyıḳ ne ise anuñ ile **ber-murād eyle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 5). [ber-murād eyle,]*

ber-murād itmek [1] *Arzusunu yerine getirtmek, emeline kavuşturmak.*

Bu defʿa ḥamdüme tekrār ḥamd ḥamd itdüm / Buyurdı ḥāmidi maḥmūd **ber-murād ideyin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 3). [ber-murād ideyin, -e, -(y)in]*

ber-murād olmak [6] *Muradına ermek, isteğine kavuşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī çün gele taḫt-ı dile sulṭān-ı ʿışḳ / **Ber-murād olur** anuñla gelse bir an insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 5). [ber-murād olur, -ur]*

ber-niḳāb [1] *Örtü üzere , örtülü .*

Ẕāt-ı pāküñ muḥtecibdür kibriyādur **ber-niḳāb** / Ente sulṭānün ʿaleynā Rabbenā ekşiflenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 2). [ber-niḳāb,]*

ber-pā [1] *Ayak üzerinde, ayakta, kâim.*

Gel berü fülk-i dili ṣal yem-i ʿummāna yine / Bād-bān ac ki bu āb üzre hemān **ber-pādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 4). [ber-pādur, -dur]*

ber-ṭaraf ḳıl [2] *Gidermek, ortadan kaldırmak.*

Ārzū-yı nefsüñi **ḳıl ber-ṭaraf** / Cennet-i tevḥīde gel ālāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 3). [ber-ṭaraf ḳıl,]*

Ezelden bī-ḫaberlerdür ebedden oldılar mebhūt / Velīkin **ber-ṭaraf ḳılmış** ṭarafda lā-yezāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 3). [ber-ṭaraf ḳılmış, -mış]*

ber-ter olmak [1] *Daha yüksek, daha üstün olmak.*

Cān ile cānān arasına girür mi ġayrılar / **Ber-ter olmışdur** bizüm ʿarş-ı ʿalādan bālumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 2). [ber-ter olmışdur, -mış, -dur]*

ber-vech-i ḥayvān [1] *Hayvan suretli.*

Kāmil olġıl gel kemāl ögren gel olma bī-kemāl / Bī-kemāl olanları **ber-vech-i ḥayvān** itdi Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 3). [ber-vech-i ḥayvān,]*

berekāt [2] *Bereketler, ihsanlar.*

Ṣādıḳum ṣıdḳ ile Ḥaḳ ṣıdḳuma virsün **berekāt** / Berekāt ile virür her ne virürse derecāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 1). [berekāt,]*

Ṣādıḳum ṣıdḳ ile Ḥaḳ ṣıdḳuma virsün berekāt / **Berekāt** ile virür her ne virürse derecāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 1). [berekāt,]*

berg [2] *Yaprak.*

ʿAcā'ib baḥr-ı ḳaʿrında ṣalupdur bīḫler tā kim / Ki her **bergi** ṣalup sāye nice biñ biñ ḳadar ṭūmār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 3). [bergi, -i]*

Ṣecer-i ẕikri diküp ʿarṣa-i vaḥdetde bu dem / Ol ṣecer **bergi** baña her birisi bir ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 1). [berki, -i]*

beri [6] *Uzak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İkilükden **beriiz** nāẓır-ı vāḥid çü bizüz / Bir görinür gözümüze iki dünyāda ne var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 4). [beriiz, -iz]*

beri olmak [7] *Uzak olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vücūdından **beri olalı** vechi / Heyūlāda heyūlā oldı el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 3). [beri olalı, -alı]*

berḳāsā [1] *Şimşek gibi.*

Benven ol ṭāvus-ı ḳudsī kim uçam bir laḥẓada / Ṭurfetü'l-ʿayn içre bulur cümle **berḳāsā** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 5). [berḳāsā,]*

berḳ-i cemal [1] *Güzel yüzün şimşeği, şimşek gibi parlaklığı.*

Ṣubḥ-dem **berḳ-i cemālüñ** dilde sevdā gösterür / Nār-ı Mūsāya beden nār-ı tecellā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 1). [berḳ-i cemālüñ, -ün]*

berḳ-i envār [1] *Nurların şimşeği.*

Murādī maḥv ider bir lemʿasında ʿālemüñ nārın / Ne bilsün **berḳ-i envāruñ** şular kim nāra yüz ṭutdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 5). [berḳ-i envāruñ, -un]*

berḳ-i ḥabīb [1] *Sevgilinin şimşeği, şimşek gibi parlak yüzü.*

Ḥicāb-ı dil n'ola olsa māsivā neyler / Niḳābı **berḳ-i ḥabībüñ** ḳamu cināna deger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 4). [berḳ-i ḥabībüñ, -ün]*

berḳ-ı muṣavver [1] *Resmedilmiş, tasvir edilmiş şimşek, parlaklık.*

Tāb urdı cemāl āyinede **berḳ-ı muṣavver** / Bu ṣūret-i dil-keş yine rāz ile nihān-dār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 4). [berḳ-ı muṣavver,]*

berḳ-i nūr [1] *Nur şimşeği, ışığı.*

Sırruñı pinhān iderseñ sırr ile ey müttaḳī / Cümleten ʻālem ser-ā-ser **berḳ-i nūruñdan** ṭola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 4). [berḳ-i nūruñdan, -un, -dan]*

berḳ irmek [1] *Şimşeğin erişmesi. II Şimşek gibi hızlı, ışık saçan olmak.*

Himemden çekmezem pāyı ṭurup meydān-ı ʻışḳından / Burāḳa **berḳ irüp** durdı hemān żavʻ-ı dücā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 3). [berḳ irüp, -üp]*

berḳ-i yüz [1] *Yüzün şimşek gibi parıltısı.*

ʻĀlem münevver oldugı şundandur añla kim / **Berḳ-i yüzüñ** seḥerde ṭutar āfitāba yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 4). [berḳ-i yüzüñ, -ün]*

berḳ olmak [3] *Parlamak, şimşek gibi ortaya çıkmak.*

İḳtibās itdüm çü şems-i yārden / **Berḳ olan** ol lemʻa-i envārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 1). [berḳ olan, -an]*

Dostuñ kārı müsebbeb ola çün kārumuza / **Berḳ olan** lemʻa-i nūrı durur envārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 1). [berḳ olan, -an]*

Ṣuʻāʻ-ı mihri çü **berḳ oldı** tāb-nāk oluben / Ḳamer żiyāsına żamm oldı tāb-ver ḳıldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 4). [berḳ oldı, -dı]*

berḳ urmak [21] *Şimşek çakması, şimşek çakar gibi parıldamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Berḳ urdı żiyā çü sācid oldı / Bir daḥı didi nidā "Raḥimnā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 2). [berḳ urdı, -dı]*

berk-var [1] *Şimşek gibi.*

Çün ʻurūc eyler buraḳ-ı ʻaḳl-ı kāmil **berḳ-vār** / Ṣaçılan bir reşḥadur eşkāle bālından yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 4). [berḳ-vār,]*

berḳveş [1] *Şimşek gibi.*

Gülşen-i cennetde gezmiş bir buraḳ / **Berḳveş** geldi uruben sāḳa sāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 1). [berḳveş,]*

berḳ itmek [1] *Sağlamlaştırmak, kuvvetlendirmek.*

Bu çeşmüm pür olaldan baḳmadı bu ins ile cāna / Ḥabib ile göñül **berḳ itdi** ʻahd içün çü peymāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 1). [berḳ itdi, -di]*

berrāḳ [1] *Pek parlak, temiz, şeffaf.*

Berrāḳdur sıfîd-i daʻcā sivāda merbūṭ / Anuñ içün bulındı sevdā bu cān içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 3). [berrāḳdur, -dur]*

berrāḳ itmek [1] *Parlak etmek.*

Añladuñ mı cümle eşyāda olan peydā nedür / Mihr ü māh u encümi **berrāḳ iden** ażvā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 2). [berrāḳ iden, -en]*

berü [12] *1. Bu tarafa, bu yana, buraya.*

ʻIşḳuñ bu göñülde olalıdan **berü** peydā / Ṭutdum yüzümi saña ben şāh-ı dil-ārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 1). [berü,]*

Gel **berü** baş u cānı vir var ise ʻışka ṭāḳatüñ / Aydın iden derūnını olmadı ol dücā dücā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 3). [berü,]*

Ḥarīm-i ḥażretüñe varmaġa ṭarīḳ nedür / Didüm didi ki ḳonaġı **berüdedür** illā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 4). [berüdedür, -de, -dür]*

Perdeyi aşmaḳda bildüñ mi nedür maʻnāya rāh / İnkişāfından **berü** cānibde ḳılmaz iʻtibār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 2). [berü,]*

Ṭavḳ idelden **berü** zencīr-i ḳażā gerdenümi / Bir yaña ḥāle çeker bir yañadan ḳāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 2). [berü,]*

Ṭarḥ idelden **berü** ʻaks oldı dile sit-cihāt / Nefs u rūḥum biri ḳā'il birisi ḳā'iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 3). [berü,]*

Her kim ki diler añlaya ḳavlümi Murāduñ / Gelsün **berü** pes ʻışḳ ile meydāna berāber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 5). [berü,]*

Görmeyelden **berü** ben zerre cemālüñ şemsin / Oldı ey māh ḳarañu dil-i nā-peydāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 2). [berü,]*

Ey Murādī kelimātuñ işidelden **berü** āh / Şanma kim anı ḳoyup özge maḳāl istedi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 5). [berü,]*

Ey göñül ʻışḳa düşelden **berü** ḥayrānam ben / Yār ile yār olalı ʻāleme bürhānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 1). [berü,]*

Biz zamān-ı ezelīden **berü** dervīşlerüz / ʻIşḳ-ı cānān ile üftāde vü dil-rīşlerüz *(Murâdî Dîvânı, Müfret 20, Beyit 1). [berü,]*

2.Öte, uzak.

Saña ne aşşı ḳılısar ʻizz ü ḥaşmet cāh u māl / ʻIşḳ-ı Mevlādan **berüsin** sen yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 3). [berüsin, -sin]*

berü gelmek [38] *Yaklaş, beriye gel, bu tarafa gel. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cürʿa-nūş itmek dilerseñ **gel berü** dīvāne ol / Gel bu varlıḳ perdesin keşf eyle bulasın sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 3). [berü gel,]*

berūde [1] *Araplara özgü bir cins kumaş ve bu kumaştan yapılan giysi.*

ʿİlm oldı ḳābiliyyet pes muḳteżā ḳażādur / Ḫā'il ola mı nesne ḳalb ola çün **berūde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 4). [berūde,]*

berzaḫ [3] *İki âlemin arası, dünya ile âhiret arası.*

Ṣıraṭ-ı müstaḳīm üzre ḳanāṭırın ḳurar **berzaḫ** / Teġāfül eyleyimezseñ geçersin cennet ü dūzaḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 1). [berzaḫ,]*

Berzaḫ ḳodılar ʿāṣıḳ içün nice maḥalde / Evvel ḳademi terk-i ser olmaḳda durur kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 3). [berzaḫ,]*

Miyān-ı beyne vü beyni vücūdudur **berzaḫ** / Miyān-ı cennet ü nārı sen añlama aʿrāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 4). [berzaḫ,]*

berzaḫ-ı ḥaşr [1] *Ölülerin ruhlarının toplandığı yer.*

Berzaḫ-ı ḥaşrüñ tecellāsında tāb olmaz baña / Pes remīm itdi ʿıẕāmın nice gün fersūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 3). [berzaḫ-ı ḥaşrüñ, -ün]*

berzaḫ ḳılmak [1] *İki âlemin arası kılmak.*

Manẓar-ı ʿayn olmaġa imkāna yoḳdur dest-res / Ḥaşr-ı neşri **ḳıldı berzaḫ** ʿālem-i ādemlere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 2). [berzaḫ ḳıldı, -dı]*

berz-i eṭrāf-ı ārā [1] *Ekilmiş olan yerin süsü.*

Olur çün münderic her dem göñül levḥinde ḥāletler / Ẓuhūr eyler muʿammāsı **berz-i eṭrāf-ı ārāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 2). [berz-i eṭrāf-ı ārāyı, -(y)ı]*

bes [28] *Yeter, yetişir, tamam, kâfi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kāse-i ʿibretde āb-ı rūy-i ʿālim buldı **bes** / Oldılar ol ābdan her ṭayyibin ü ṭayyibāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 2). [bes,]*

bes durur [1] *Yeter, yetişir.*

Bes durur ʿāṣıḳlara maʿnā yüzinden bir nişān / Ten ḥicābın keşf idüp olsa nümāyān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 4). [bes durur,]*

besī [1] *Çok, birçok.*

Besī āfāḳı geşt itdüm görüp bu levn-i ḥaḍrāda / Senā-ḫ∨ānı olupdur dil aña ḳarada deryāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 1). [besī,]*

beslemek [1] *Yetiştirmek.*

Boyuñı añaram itsem eger naẓar serve / Yüzüñi fikr iderem **beslesem** gül-i raʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 3). [beslesem, -se, -m]*

besmele [4] *Bismillâh veya bismillâhirrahmanirrahim kelâm-ı şerîfi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭā'ir-i ḳudsī cenāḥ açdı nişān **besmeledür** / Dār-ı Ḥaḳdur bu hemān aṣl-ı hüner ḥavṣaladur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 1). [besmeledür, -dür]*

beşaret [1] *Göz açıklığı, derin görüş.*

Bu Murāda çü didüñ mīm-i Muḥammedle Murād / Bizi ṣıdḳ ile ṣadīḳ eyle **besāret** yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 5). [besāret,]*

beş [1] *Beş. II Beş vakit namaz.*

Āsim-i her dü-cihān oldı vü bulmadı felāḥ / Emrine ṣol ki anuñ añmaya bi'llāhi **beşi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 4). [beşi, -i]*

beşaret [3] *İyi haber, müjde, muştu.*

İdüp bu Murādīye **beşāretle** telaṭṭuf / Pes ḳıldı işāretle anı mürşid-i raʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 5). [beşāretle, -le]*

Mübeşşirden işit **beşāret** sözin / Nihāyetde sen müntehā ḳıl ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 160, Beyit 2). [beşāret,]*

Dilde ümmīd-i viṣāl-i yār olupdur münderic / Bu **beşāretle** hümā-yı ṣāḥibü'l-bāl olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 3). [beşāretle, -le]*

beşāret virmek [1] *Müjde vermek.*

Selām idüp selāmında **beşāret virdi** ḳavlinde / Yemīn ile yesārında hümāyun itdi encāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 2). [beşāret virdi, -di]*

beşer [2] *İnsan, insanoğlu.*

Beşer bilmekdedür ḫayrān melekler bunda ser-gerdān / Benüm ol yār ile her an ʿacā'ib gizlü ḥālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 4). [beşer,]*

Beşer didi saña ḫallāḳ velī oldum muṣavverven / Beni ol münseliḥ ḳılmaz ebed eyledi pāyında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 3). [beşer,]*

beşeriyyet [2] *İnsanlık.*

Libāsdur **beşeriyyet** çü rūḥ-ı bī-bedele / Sebeb o rūḥum olupdur viṣāl-i cān ü dile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 1). [beşeriyyet,]*

Ḫāliʿ ol gel **beşeriyyetde** libās-ı ḥaḍrā / Bilesin tā melikiyyetde esās-ı seferi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 1). [beşeriyyetde, -de]*

beşīr [4] *Müjdeci, müjde verici.*

ʿAn-ḳarībi'z-zamān gelse **beşīr** / Her ne dilerse ḳādir oldı ḳadīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 1). [beşīr,]*

Ezelde ḥükmi **beşīr** üzre oldı çün ḳāṭıʿ / Beşīr irişdi neẕīre neẕīrdür ḳāmıʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 1). [beşīr,]*

Ezelde ḥükmi beşīr üzre oldı çün ḳāṭıʿ / **Beşīr** irişdi nezīre nezīrdür ḳāmıʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 1). [beşīr,]*

II Hz. Muhammed.

Emr olındı pes **beşīre** eyledi tebşīrini / Aña da oldı ḫaber naṣṣ ile bālādan fütūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 3). [beşīre, -e]*

beter [1] *Çok fenâ, daha fenâ.*

Anuñ kim olmaya başında sevdā / Anı añla behāyimden **beterdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 518, Beyit 3). [beterdür, -dür]*

beter eylemek [1] *Söz konusu durumdan daha kötü hale düşmek.*

Her kim ki Murāduñ sözin almaya ḳulaġa / Ḥālini eger bilmeye daḫı **beter eyle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 5). [beter eyle,]*

beyā ey kevkeb-i himmet ne-dānem rāh-ı ez-menzil [1] *Hadi gecenin yıldızı, evimin yolunu bulamıyorum.*

Beyā ey kevkeb-i himmet ne-dānem rāh-ı ez-menzil / Ki der-tārīk-i şeb mārā reh-i ūrā güẕer benümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 72, Beyit 3). [beyā ey kevkeb-i himmet ne-dānem rāh-ı ez-menzil,]*

beyan [59] *Anlatma, açık ve güzel söyleme, ifade. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿİlm-i ḥikmetden Murādī yine ḳıldı bir beyān / Ol beyān ile **beyānında** beyān itse n'ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 5). [beyānında, -ı(n), -da]*

beyān almak [2] *Anlatma, edebî ifade etme.*

Vücūdumdan **beyān almaḳ** beyān-ı bī-nihāyetdür / Hemān aḥvāl-i pür-maʿnā ʿināyetdür ʿināyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 1). [beyān almaḳ, -mak]*

Maʿānī şerḥini virdi **beyān aldı** beyānından / Delālātını ʿarż itdi gelüp bunda ʿayān elfāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 4). [beyān aldı, -dı]*

beyān eylemek [22] *Açıklamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rāh-ı Ḥaḳḳı didüm **beyān eyle** / Didi "Lā taṭlubü's-sivā ebedā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 4). [beyān eyle,]*

beyān itmek [6] *Bildirmek, anlatmak, söylemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿİlm-i ḥikmetden Murādī yine ḳıldı bir beyān / Ol beyān ile beyānında **beyān itse** n'ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 5). [beyān itse, -se]*

beyān ḳılmak [4] *İfade etmek, anlatmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿİlm-i ḥikmetden Murādī yine **ḳıldı** bir **beyān** / Ol beyān ile beyānında beyān itse n'ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 5). [beyān ḳıldı, -dı]*

beyān olmak [19] *Açıklanmak, ifade edilmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Maḥabbet ʿālemin gördüm ki yoḳdur ḥadd ü pāyānı / Dilüm ḳılmaz beyānını **beyān oldum** aña illā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 3). [beyān oldum, -du, -m]*

beyāna gelmek [9] *Açıklanmak, ifade edilmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ser-mest oluben añlamadı ān u zamānı / **Gelmez** o **beyāna** ne ḳadar buldı siyādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 4). [beyāna gelmez, -mez]*

beyānāt eylemek [1] *Açıklamalar yapmak , nutuk vermek .*

Er iseñ ʿārif iseñ añla Murāduñ sözini / **Eyledi** şimdi **beyānātı** saña icmālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 5). [beyānātı eyledi, -ı, -di]*

beyāneş rā-nemī dānem süriş-i ḫāk [1] *Başı toprakta olanın beyanını anlamıyorum.*

ʿAyānī mī-küned cühhāl-i bī-bāk / **Beyāneş rā-nemī dānem süriş-i ḫāk** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 8, Beyit 4). [beyāneş rā-nemī dānem süriş-i ḫāk,]*

beyān-ı beyyināt [1] *Delillerin ifadesi.*

Tuṭar mir'āt-ı dilde çün cemāl ʿaksine āyīne / **Beyān-ı beyyināt**uñdan saña bürhān ider yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 2). [beyān-ı beyyināt**uñ**dan, -un, -dan]*

beyān-ı bī-'ayān olmak [2] *Görülmeyen, bilinmeyen açıklama olmak.*

ʿIyān -ı bī-beyān olmaḳ **beyan-ı bī-ʿayāndur** pes / N'idersin cemʿ idüp cemʿi çü vāhid birde şākirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 4). [beyan-ı bī-ʿayāndur, -dur]*

Murāduñ şerḥ-i maʿnāsı **beyān-ı bī-'ayān oldı** / Bunı fehm eyleyem dirseñ gözet maʿnāyı elḥamda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 5). [beyān-ı bī-'ayān oldı, -dı]*

beyān-ı bī-beyān [2] *Açıklanamayan ifade, kolay açıklanamayan ifade.*

Murāduñ şerḥe gelmez bu beyān-ı bī-beyāndur çün / **Beyān-ı bī-beyānuñdan** beyān eyler ne ḥālsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 5). [beyān-ı bī-beyānuñdan, -un, -dan]*

Murāduñ şerḥe gelmez bu **beyān-ı bī-beyāndur** çün / Beyān-ı bī-beyānuñdan beyān eyler ne ḥālsin

sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 5). [beyān-ı bī-beyāndur, -dur]*

beyān-ı bī-nihāyet [2] *Nihayetsiz, sonsuz anlatma.*

Vücūdumdan beyān almaḳ **beyān-ı bī-nihāyetdür** / Hemān aḥvāl-i pür-maʿnā ʿināyetdür ʿināyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 1). [beyān-ı bī-nihāyetdür, -dür]*

Mürūr-ı vāḥid ü ḫāmis çü sādisden olur sābiʿ / **Beyān-ı bī-nihāyetdür** ne sālisdür ne ḫôd rābiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 1). [beyān-ı bī-nihāyetdür, -dür]*

beyān-ı ḳā'il [1] *Dile gelen açıklama.*

Beyān-ı ḳā'ili fikr eyledüm şerḥ ü beyānumda / Yaḳīnüm ḫāṣılın buldum yine fehm-i ʿayānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 1). [beyān-ı ḳā'ili, -i]*

beyān-ı ḳudsī [1] *Kutsal beyan, anlatım.*

ʿAlīmüñ ʿilmidür el-ḥaḳ **beyān-ı ḳudsī** enfāsum / Bu ʿilmüñ kā'ināta ẕerresi nūr-ı mübīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 3). [beyān-ı ḳudsī,]*

beyān-ı küll-i mevcūd [1] *Bütün varlığın ifadesi, dile gelmesi.*

Żamīr-i āfitāb-āsāya her ẕerre ʿayān oldı / **Beyān-ı küll-i mevcūd** ile mevcūd ʿayān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 1). [beyān-ı küll-i mevcūd,]*

beyān-ı lāzım u ʿā'id [1] *Konuyla ilgili ve gerekli açıklama.*

ʿĀlemüñ taḳdīrine şāhid durur / Bir **beyān-ı lāzım u ʿā'id** durur *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 2). [beyān-ı lāzım u ʿā'id,]*

beyān-ı ma'nevī [1] *Duyularla sezilebilen, anlamla ilgili olan açıklama.*

Bilmek isterseñ Murādīden **beyān-ı ma'nevī** / Gel bu mirṣāda ḳadem baṣ bilesin evrādı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 5). [beyān-ı ma'nevī,]*

beyān-ı muʿteber [1] *İtibar edilecek, güven duyulacak açıklama.*

Didüm ʿālem şürūḥumdur beni kim şāriḥ olmışdur / Didi ʿibret-nümā olduñ **beyān-ı muʿteber** göster *(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 3). [beyān-ı muʿteber,]*

beyān-ı sırr-ı mā-evḥā [1] *Allah (cc.) o anda kuluna vahyedeceğini etti (53/Necm 10) ayetinin sırrı.*

Beyān-ı sırr-ı mā-evḥā hevādan olmadı ḳaṭʿa / Egerçi ḳavl-i bī-ḥadde revende ile āyende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 2). [beyān-ı sırr-ı mā-evḥā,]*

beyānī [2] *Açıklama, anlatma, söyleme.*

Didi ol müstemiʿ ḳavlüm saña bir söz diyem el-ḥaḳ / Buña çāre budur ʿarż it ḥabībüñe **beyānīden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 2). [beyānīden, -den]*

Şerḥ olalı cürʿasından eylemiş aḫrābı derc / Manṭıḳ-ı ʿilm-i muʿammādan **beyānīdur** gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 3). [beyānīdur, -dür]*

beyāż [1] *Beyaz, ak. II Saf, temiz.*

Beyāżı ḳalmadı nāmumda bir cā / Ḳamu şirretle ṭolmışdur ser-ā-pā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 15). [beyāżı, -ı]*

beyāż ü ḥażr ü āl [1] *Beyaz, yeşil ve kırmızı.*

Kenār-ı ḥavż-ı rütbetde bitüpdür veche-i ʿişmet / Semer virdi nice dürlü **beyāż ü ḥażr ü ālından** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 4). [beyāż ü ḥażr ü ālından, -ın, -dan]*

beyhude [1] *Boş yere, boşuna.*

Ser-be-ser **beyhūde** gezme ḳıl ḳanāʿat rızḳ içün / Andan efzūn olmaz ol ḳassām kim taḳsīm ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 4). [beyhūde,]*

beyn [3] *Ara, orta, iki şeyin ortada kalan kısmı.*

Fürūġın mihr-i ḥikmetdür ṣaçan ʿālemde ey mehrū / Miyān-ı beyni **beyninden** burūḳ oldı ḳamu ażvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 2). [beyninden, -in, -den]*

Miyān-ı beyne vü **beyni** vücūdudur berzaḫ / Miyān-ı cennet ü nārı sen añlama aʿrāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 4). [beyni, -i]*

Żiyā-ı żavʿı maḥv eyler eger ādemde ʿālemde / Miyān-ı beyn **beyninden** eger berḳ ura envārum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 4). [beyninden, -in, -den]*

beyn beyn ḳılmak [1] *Ara araya. II Eşit, müsavi olmak.*

Çün **beyn beyn ḳıldı** vücūdum terāzūsın / Ḳıldı mübeyyen anda cemāl ü celālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 2). [beyn beyn ḳıldı, -dı]*

beyne beyni [1] *Ara ara, zaman zaman.*

Her ḳaçan kim idesin luṭf-ı himāyetlerüñi / **Beyne beyni** görinür manẓaradan nāẓıra cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 2). [beyne beyni,]*

beyt [*1. Ev.*

Ḫaber virdi çü ḫüsninden o maḥbūbuñ gelüp vaṣṣāf / Dirilüp ṭavf idüp **beytini** sācid oldılar eşnāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 1). [beytini, -i, -ni]*

2. *Kâbe, Beytullah.*

Kaʿbe **beyt** ismin edā itmekdedür ṭarz-ı ʿaceb / Ey muṣallī ḳutbü'l-aḳṭāb ile ṣor efrāda farż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 4). [beyt,]*

Ṭavāf eyledüm **beytümi** ḳaṣd ile / Ki ḥacc oldı kim ḥacca olmadı yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 4). [beytümi, -üm, -i]*

beyte'l-ḥarām [1] *Kabe.*

Ṭavāf içün ḳonuldı ẓāhirā **beyte'l-ḥarām** el-ḥaḳ / Velīkin ḳalb-i insānl muṭāf ʿarş-ı muʿallāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 2). [beyte'l-ḥarām,]*

beyt-i dil [1] *Gönül evi.*

Andan itdi iḳtibāsı cümle ḳandīl-i zücāc / Lemʿa-i kandīl nūrından münevver **beyt-i dil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 2). [beyt-i dil,]*

beyt-i ḫānenüñ ebvābı [1] *Evin kapısı, kapıları.*

Ṣubḥ oldı ḳalmadı eser-i ẓūlmet-i dücā / Nūr oldı **beyt-i ḫānenüñ ebvābı** hem deri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 2). [beyt-i ḫānenüñ ebvābı, -ı]*

beyt-i ḳalb [1] *Gönül evi.*

Murādīnüñ temennāsı girü andan temennā pes / Ṭavaf olındı **beyt-i ḳalbi** yine Kaʿbe ażḥāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 5). [beyt-i ḳalbi, -i]*

beyt-i maʿmur [1] *Hz. Âdem ile yeryüzüne indirilip Tufan'dan sonra tekrar Kâbe'nin hizasında yedinci kat göge çıkarıldığına inanılan köşk, tapınak.*

Āsitānuñı şehā her ki ṭavāf ide senüñ / **Beyt-i maʿmur** ile ol Kaʿbeye mi ḳā'il durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 2). [beyt-i maʿmur,]*

beytü'l-ḥarām [2] *Kabe.*

Kaʿbe-i ḥācātı ben ṣanur idüm **beytü'l-ḥarām** / Bilmedüm bildüm faẓīlet luṭf u iḥsānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 3). [beytü'l-ḥarām,]*

Kaʿbe-i ḥācātı ben ṣanur idüm **beytü'l-ḥaram** / Bilmedüm bildüm faẓīlet luṭf ü iḥsānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 3). [beytü'l-ḥaram,]*

beyʿ eylemek [1] *Satın alma. II Aşk alışverişi.*

Cān ü ten ṭarḥındadur çünki ḥisāb-ı lā-naẓīr / Rūḥumı **beyʿ eyledüm** çün bulmışam cān ü teni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 3). [beyʿ eyledüm, -dü, -m]*

beyʿ ü şirā eylemek [1] *Alım satım, alış veriş yapmak.*

Kārumı kārumda buldum pes ḳılurven kārumı / **Eylerem beyʿ ü şirā** çün bilürem bāzārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 1). [beyʿ ü şirā eylerem, -r, -em]*

beyyi' ile'l-ḥabībi vücūdeke hüve'r-rıżā [1] *Vücudunu sevgiliye bağlı kıl, rıza ondadır.*

Fe'fhemü Murādī eyḳaẓeke'Allāhu fī'd-devām / **Beyyi' ile'l-ḥabībi vücūdeke hüve'r-rıżā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 5). [beyyi' ile'l-ḥabībi vücūdeke hüve'r-rıżā,]*

beyyināt [12] *1. Çeşitli noktaları beyan eden ve açıklayan.*

Luṭf-ı ḥikmet kāsesinden nūş iden āb-ı ḥayāt / ʿİlm-i ūlā ile uḫrādan bilüpdür **beyyināt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 1). [beyyināt,]*

Gel Murādīnüñ kelāmın müstemiʿ ol cān ile / ʿArż ola pes ān-ı vāḥid saña nice **beyyināt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 5). [beyyināt,]*

Neşr-i nüşūra ʿarşa-i heybetde kā'im ol / Elvān levm eyledi ḳudretde **beyyināt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 2). [beyyināt,]*

Ḳābil vücūda kā'il olur himmet-i ricāl / Nā-ḳābile ne fā'ide ger görse **beyyināt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 3). [beyyināt,]*

Sen Murādīnüñ kelāmın **beyyināt** emrinde bil / Ġayrı maʿnā ḳılmasun ḳalbüñ tefekkür el-ḥaẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 5). [beyyināt,]*

Beyyinātından muʿarrādur müberrā sırları / Sırr-ı esrā seyrin itmişdür velī ʿamye'l-baṣar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 4). [beyyinātından, -ı, -n, -dan]*

Bildügüm demde baña ʿālem-i devrān didiler / **Beyyinātını** hemān eyle gel iẕʿān didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 1). [beyyinātını, -ı, -(n)ı]*

Şerḥ-i bünyān ile geldi çünki cümle **beyyināt** / Ben beni farḳ idüben pes müntehāsın gözledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 4). [beyyināt,]*

Kātib-i ḳudret yazar çün her cihātuñ evvelin / Ḥikmeti añlarsañ añla **beyyinātuñ** evvelin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 1). [beyyinātuñ, -uñ]*

Çün getürdi **beyyinātı** ʿālim-i ʿilm oldı pes / Oldı sübḥāne'lleẕī esrāda bir esrā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 4). [beyyinātı, -ı]*

Bu Murāduñ **beyyinâtı** ḥadd ü ʿadde ṣıġmadı / Ḳande ḳaldı kim beyāna ol gele taḥrīr ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 5). [beyyinâtı, -ı]*

2. Deliller, Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinin delilleri.

Muṣarraḥ yazılmış yine **beyyināt** / Gel āyātı gör kim odur ḳāṭıʿat *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 34, Beyit 1). [beyyināt,]*

beyyine [7] *Delil, kanıt. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rāsti bu ki şehādātı nedür **beyyinenüñ** / Añlamazsın meger añlatdura sırr-ı meşhūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 4). [beyyinenüñ, -nün]*

beyż ü dücā [1] *Beyaz ve kara.*

Pāk-ı dāmen olalum cümle hevādan geçelüm / Yād ile yek-dil olup **beyż ü dücādan** geçelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 1). [beyż ü dücādan, -dan]*

beyżā [8] *Çok beyaz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu*

nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Olub māhīler anda her biri bir şekl-i āḫerde / Kiminüñ rengi sevdādur kiminüñ levnidür **beyżā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 2). [beyżā,]*

beyżā-i dest [1] *Elin beyazı, Hz. Musa'nın mucizesi.*

Ben şanurdum yaluñuz Mūsādadur **beyżā-i dest** / Nice Firʿavnīlere şimdi yed-i beyżā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 2). [beyżā-i dest,]*

beyżā itmek [1] *Beyaz etmek , sarartmak .*

Ezelīdür senüñ ʿışḳuñla çü ʿışḳum cānā / Beni sevdāda ḳara ḳılmaduñ **itdüñ beyżā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 1). [beyżā itdüñ, -dü, -n]*

beyżā vü sevda [1] *Beyaz ve siyah. II Gözün beyaz ve siyah kısmı.*

Beyżā vü sevdāda geẕer ʿaynüm benüm ġaybüm benüm / Yā Rab ʿacebden aʿcebem sırr oldı bu ḥālüm benüm *(Murâdî Dîvânı, Müfret 25, Beyit 1). [beyżā vü sevdāda, -da]*

bezemek [2] *Süslemek.*

Bezendi ḫ∨ān-ı luṭf ile ser-ā-ser cümleten eknāf / Varup mihmān olup mihmāna ḳarşu anda mihmānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 857, Beyit 2). [bezendi, -di]*

Sāḥa-i ḳudret **bezenmiş** aṣl-ı mevcūd evvelīn / Āḫirīn ü müntehā vü evvelīn ola hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 2). [bezenmiş, -n, -miş]*

beẕl eylemek [4] *Harcamak, sarf etmek, saçmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Lāmiʿ-i şemsi eḥad nūrını **beẕl eyledi** dil / Ḳamer-āsā anı aḫẕ eyledi aʿlādan dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 3). [beẕl eyledi, -di]*

beẕl itmek [7] *Esirgemeden bol bol vermek, saçmak, dağıtmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿIşḳ ol durur ki cānını ʿāşıḳ şaḳınmaya / Maʿşūḳa **beẕl idüp** ḳomaya cānını dirīġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 2). [beẕl idüp, -üp]*

beẕl-i maḳdūr eylemek [1] *Gücü yettiğince çabalamak, çalışmak.*

Beẕl-i maḳdūr eylegil virmek yaraşur ḫālıḳa / Leyse li'l-insāni illā mā seʿādur saʿy gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 4). [beẕl-i maḳdūr eylegil, -gil]*

bezm [10] *1. Meclis, dernek, divan.*

Müstedām olmaḳ dilerseñ maʿrifet kesb eylegil / Maʿrifet **bezminde** gel nūş eylegil āb-ı ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 2). [bezminde, -in, -de]*

Şemā'il **bezmine** geldi biri şūret biri sīret / Birisi ʿayn-ı bihterdür birisi ʿayn-ı ebterdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 3). [bezmine, -i, -(n)e]*

Muḳarreb **bezmine** vardum didüm kim aşlını bildüm / Didiler lā nüsellim gerçi dirler yoḳ zamān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 583, Beyit 3). [bezmine, -i, -n, -e]*

Ḳoma ayıḳda özüñ 'ilm ile bürhān olġıl / Her cihet **bezmine** gel şem'-i şebistān olġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 3). [bezmine, -ine]*

Şemʿ-i ʿaḳlı yaḳmışam **bezmümde** yārüñ dün gice / Şuʿle ḳapdum çün añı mihr-i hüveydā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 3). [bezmümde, -ü, -m, -de]*

ʾAṭıfet **bezminde** gördüm ḫ∨ān-ı vaṣlüñ niʿmetin / Cūd u iḥsānuñdan olmış behre-ver bir nice cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 2). [bezminde, -i, -n, -de]*

Çemen **bezminde** şāh olsa yaraşur / Ṭutar çün cünbüşi şāhāne ġonca *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 6). [bezminde, -inde]*

2. Allah'ın ezelde ruhları yarattıktan sonra, "Elestü bi-Rabbiküm: Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" diye sorduğu ve ruhların, "Bela evet, sen bizim Rabb'imizsin" diye Allah'ı tasdik ettikleri ezel meclisi.

Çün belī **bezminde** nūş itdüm bu cām-ı ʿışḳı ben / Her belāya pes belā didüm ki ʿışḳ içinde var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 4). [bezminde, -i, -n, -de]*

Mest-i lā-yaʿḳıl gezersek zāhidā ʿayb eyleme / Tā belī **bezminden** açıḳdur bizüm mey-ḫānemüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 2). [bezminden, -in, -den]*

Belī didüm belī **bezminde** çün sen şāh-ı devrāna / Ḳabūl itdüm anuñ içün belāyı bu ten ü cāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 1). [bezminde, -i, -n, -de]*

bezm-i bela [3] *"Bela" meclisi; ezelde ruhların toplandığı meclis.*

Bezm-i belāda oldı dile ibtidā-yı ʿışḳ / Başdan ayaġa ḳapladı cānı ʿaṭā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 1). [bezm-i belāda, -da]*

Bezm-i belāda ʿışḳuña çün kim belā didüm / Ġayrıya dimedüm anı illā saña didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 1). [bezm-i belāda, -da]*

Bezm-i belāda çün kim didük belā belāya / Biz ṭurmışuz cefāya ḳaçmaġa yoḳdur imkān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 3). [bezm-i belāda, -da]*

bezm-i cemal [1] *Güzellik meclisi. II Sevgilinin yüzü.*

Göñül **bezm-i cemāle** oldı ṭālib / Ṭalebden bī-ḫaberdür kendü rāġıb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 1). [bezm-i cemāle, -e]*

bezm-i elest-i mesti [1] *Allah'ın ruhları yaratıp "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" dediği ânın sarhoşluğu.*

Bezm-i elest-i mestī oldur cihān-ı hestī / Gel varluḳ ʿālemine bī'l-külliyen beḳādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 3). [bezm-i elest-i mestī,]*

bezm-i ʿışḳ-ı ezelī [1] *Ezelî aşkın meclisi .*

Bezm-i ʿışḳ-ı ezelīden nice dil ayıḳ ola / Bir ḳadeḥ cürʿası mest eyledi cānı cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 1). [bezm-i ʿışḳ-ı ezelīden, -den]*

bezm-i rūz-ı ilāhī [1] *Allah'ın gününün meclisi. II Elest bezmi.*

Çü **bezm-i rūz-ı İlāhīden** irdi cāna ḥużūr / Muḥaḳḳaḳ oldı ebed gelmedi beyāna ḥużūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 1). [bezm-i rūz-ı ilāhīden, -den]*

bezm-i ʿulā [1] *Yüce meclis.*

Bugün **bezm-i ʿulāda** meclis itdüñ ḥucbı kaldurduñ / Saña bir söz direm zinhār şaḳın olmasun aḥcābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 5). [bezm-i ʿulāda, -da]*

bezm-i ʿışḳ [1] *Aşk meclisi.*

Bezm-i ʿışḳı şanmaġıl kim rāyegān ola saña / Tāb-ı dil var ise sende gūş idersin bir maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 4). [bezm-i ʿışḳı, -ı]*

bıraḳmak [2] *Bırakmak, vazgeçmek.*

Bıraḳ dünyāyı terk-i kār u bār it / Ḳo kesret milkini vaḥdet gözetgil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 2). [bıraḳ,]*

Dilerseñ yār ile yār olmaġa terk eyle aġyārı / **Bıraḳ** nāmūs ile ʿārı hemān dīdārı seyr eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 3). [bıraḳ,]*

bī-ʿaḳl [2] *1.Akılsız.*

ʿAceb varṭaya düşdi **bī-ʿaḳl** olan cāhilūn / Ki maşnūʿa şānīʿ diyü eyleye ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 4). [bī-ʿaḳl,]*

Taḥayyür ḳapladı ʿālemleri ḥüsn-i cemālüñden / Anuñ çün zindeler **bī-ʿaḳl** mevt-i ḫ∨āba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 4). [bī-ʿaḳl,]*

bī-ʿaḳıl ḳılmak [1] *Akıldan mahrum kılmak.*

Maʿnī cemāline niḳāb urdı gelüp celāl ile / **Ḳıldı** çoġını **bī-ʿaḳıl** vech ile bu riʿāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 3). [bī-ʿaḳıl ḳıldı, -dı]*

bī-amān [2] *Acımasız, merhametsiz.*

Āh elüñden bī-āmānsın ey felek sen **bī-amān** / Her zamānda kār u kesbüñ oldı bu ḫalḳa jeyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 1). [bī-amān,]*

Āh elüñden **bī-āmānsın** ey felek sen bī-amān / Her zamānda kār u kesbüñ oldı bu ḫalḳa jeyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 1). [bī-āmānsın, -sın]*

bi-ʿār [1] *Arsız, utanmaz.*

İḳtiran itmez göñül bir ġayr ile şūridedür / Yār ister yār ister yār ile **bi-ʿārdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 4). [bi-ʿārdur, -dur]*

bī-ārām [1] *Rahatsız, huzursuz.*

Dest-i luṭfuñ yār elindendür bize peymāne-keş / Mest olup ʿuşşāḳı **bī-ārām** tā rūz-ı cezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 4). [bī-ārām,]*

bi-ʿavn-ı vehhāb [1] *Çok veren, bağışlayan Allah'ın yardımı ile.*

Ey Murādī şaña yār oldı **bi-ʿavn-ı vehhāb** / Ebṭaḥiyyün medeniyyün hāşimiyyün ḳureyşī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 5). [bi-ʿavn-ı vehhāb,]*

bī-ʿayān [3] *Belirsiz, açık olmayan, görünmeyen.*

Senüñdür ḳuvvet ü saṭvet senüñdür ʿizzet u nuṣret / ʿIyānsın cümleye şāhā velīkin **bī-ʿayānsın** sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 3). [bī-ʿayānsın, -sın]*

Yār ile şorma ḥālüm bir **bī-ʿayāndur** bu / Bir ġayra söylenilmez rāz-ı nihāndur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 1). [bī-ʿayāndur, -dur]*

ʿAyānsın cümleye şāhā velīkin **bī-ʿayānsın** sen / Ṭulūʿ-ı āfitāb-ı ʿizzetüñle ḫayradur efkār *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 8). [bī-ʿayānsın, -sın]*

bī-ʿayān olmak [1] *Görünmez olmak , âşikâr olmamak .*

Gel Murādīnüñ nihānından ʿayāna rāġıb ol / ʿAyna gelme **bī-ʿayān ol** ister iseñ müntehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 5). [bī-ʿayān ol,]*

bī-bahā [3] *1. Paha biçilemeyecek kadar değerli.*

Ġavṭa-i baḥr-ı ḫaḳīḳat ḳılduñ ise ey ulu / Baş üzredür ḳarāruñ **bī-bahāya** dānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 4). [bī-bahāya, -(y)a]*

2. Değersiz.

Ġam u endūh-ı dünyādan elüñ çek ḫāṣılı yoḳdur / Ne deñlü māl olursa **bī-bahādur** āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 4). [bī-bahādur, -dur]*

Cān ü cihānı terk idene ʿāşıḳ aña di / Kendü murādını gözeden **bī-bahā** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 4). [bī-bahā,]*

bī-bahā olmak [1] *Paha biçilemeyecek kadar değerli olmak.*

Nihāyetde çün kim olupdur göñül müntehā / Velīkin ziyādile ister **ola bī-bahā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 1). [bī-bahā ola, -a]*

bī-bāk [3] *Korkusuz, çekinmeyen, sakınmayan.*

Sen bizi yol bilmez añlayuben olma bed-gümān / Ḳanġı rāha dir iseñ biz dönmezüz **bi-bākīyüz**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 2). [bi-bākīyüz, -(y)üz]

Teḳāżā-yı muʿārıżdan niẓām-ı milk-i dīn oldı / Şühūdın ẓāhir itdi çün vaḥīd oldı varup **bī-bāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 2). [bī-bāk,]*

Çerāġ-ı ehl-i dil oldur ki aldanmaya leẕẕāta / Niḳābın her nuḳūşun refʿ idüp rāfiʿ ola **bī-bāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 2). [bī-bāk,]*

bī-bāk olmak [2] *Korkusuz olmak.*

Metāʿ-ı lā-bahādur bu bulardan çek elüñ tācir / Alup bir gevher-i nā-yābı fāriġ ol **olup bī-bāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 3). [bī-bāk olup, -up]*

Senüñle seyr ider dünyāyı her dem / Sen andan ḫā'if ü ol **oldı bī-bāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 3). [bī-bāk oldı, -dı]*

bī-baṣar [3] *Basiretsiz, görüş gücü zayıf olan.*

Şebpere añlar mı tāb-ı āfitābuñ leẕẕetin / **Bī-baṣarlar** müşkilini sürmeler ḥall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 2). [bī-baṣarlar, -lar]*

Mubaṣṣır irdi kemāle kemāli līk baṣīr / Baṣīre menzil olur **bī-baṣardadur** eknāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 2). [bī-baṣardadur, -da, -dur]*

Benlügi terk eyleyen buldı vücūh ile hemān / **Bī-baṣardur** çeşm-i bīnā diller oldı bunda lāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 3). [bī-baṣardur, -dur]*

bī-baṣar olmak [4] *1. Bakmamak.*

Yārdan bulmaġa isterseñ eger keşf-i cemāl / Gözüñi yāre diküp ġayrı yüze **bī-baṣar ol** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 2). [bī-baṣar ol,]*

II Basiretsiz, görüş gücü zayıf olan kişi.

Her ne kim var ise vardur ʿālem-i eṭvārda / **Bī-baṣīret** görmez anı oldı zīrā bī-baṣar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 2). [bī-baṣar oldı, -dı]*

Nūr-ı lemeʿān oldı ṭaraflarda hüveydā / Teşḫīş idemez anı şu kim **bī-baṣar oldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 3). [bī-baṣar oldı, -dı]*

Şol ki kim oldı ḫaber gelmez ḫaber andan ebed / Ey başīret isteyen zinhār **olma bī-baṣar** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 17, Beyit 2). [bī-baṣar olma, -ma]*

bī-başīret [1] *Gafil, basiretsiz, sağgörüsüz, insani özellikleri eksik olan.*

Her ne kim var ise vardur ʿālem-i eṭvārda / **Bī-baṣīret** görmez anı oldı zīrā bī-baṣar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 2). [bī-baṣīret,]*

bī-bedel [5] *Eşsiz, benzeri olmayan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Maḫż-ı ḥikmetden cemāli nūrını ol **bī-bedel** / Kimine pinhān ider kimine peydā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 4). [bī-bedel,]*

bī-berr ü sāḥil itmek [1] *Denizsiz ve sahilsiz etmek. II Aşk denizinden mahrum kalmak.*

Nice bir ʿummān-ı ḥayretde gezüp bu fülk-i dil / Ḫāṣılın taḥmīl ḳıl **bī-berr ü sāḥil itme** gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 2). [bī-berr ü sāḥil itme, -me]*

bī-beyān [5] *Dile gelmez, konuşmaz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAceb ḳudret durur bu ḥāl ʿaceb ḥikmet durur bu kār / Beyān eyler seni eşyā velīkin **bī-beyānsın** sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 4). [bī-beyānsın, -sın]*

bī-beyān olmak [1] *Açıklamasız olmak, dile gelmemek.*

Mekānum lā-mekānīdür beyānum **bī-beyān olmış** / Dem-ā-dem rütbe-i aʿlām-ı ʿuẓma oldı gitdükce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1329, Beyit 2). [bī-beyān olmış, -mış]*

bī-beyān ü bi-ʿayān [1] *Açıklamasız ve kapalı, gözle görülmeyen.*

Gel bu varlıḳ perdesin keşf eyle tā kim göresin / Bir ʿayān ile mübeyyen **bī-beyān ü bi-ʿayān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 4). [bī-beyān ü bi-ʿayān,]*

bī-cāh olmak [1] *Makamsız olmak. II Aşığın kendisini sınırlayan herhangi bir bağ, mekanla kendini sınırlandırmayışı.*

Aldanup ḳalma cihān zīnetine **bī-cāh ol** / Ḳāniʿ ol her ne ki var iki cihāna şāh ol *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 2). [bī-cāh ol,]*

bi-cān [1] *Cansız, ruhsuz; kendini kaybetmiş, aklını yitirmiş.*

Ey Murādī degme bir ḳavlüñde ḳılma ʿışḳı fāş / Müstemiʿ ola ḥarāret birle **bī-cān** yaḥtemil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 5). [bī-cān,]*

bī-cān eylemek [1] *Cansız bırakmak.*

Çün musavver eyledi taṣvīrini her ṣūretüñ / Kimi **bī-cān eylemiş** kimini cān itmiş yüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 4). [bī-cān eylemiş, -miş]*

bī-cidāl [1] *Varlığı tartışmasız şekilde bilinen; Allah.*

Sensin ol sulṭān-ı aʿẓam bī-vezīr ü bī-naẓīr / Bī-misāl ü **bī-cidāl** ü bī-raʿiyyet bī-sipāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 4). [bī-cidāl,]*

bī-cidāl eylemek [1] *Kavga etmemek.*

Men ʿaref sırrı ʿArāfāt-ı vücūdumdan ʿayān / Ḥācī-yi dil eylesün pīrāmeni bes **bī-cidāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 4). [bī-cidāl eylesün, -sün]*

bi-cihan [5] *Dünyası olmamak. II Allah'ın yer mefhumundan münezzeh olması. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sen ol sulṭān-ı ʿālemsin ṭoyar naʿmañ ile ʿālem / Cihanı var iden sensin velikin **bi-cihansın** sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 2). [bi-cihansın, -sın]*

bī-çāre [8] *1. Çaresiz. 2. Düşkün, zavallı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baña sen benden yaḳınsın līk ben **bī-çāre** dil / Ḳıluram her dem seni ṣaḥrāda deryāda ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 2). [bī-çāre,]*

biçmek [1] *Dikilecek kumaşı belli bir ölçüye ve modele uygun olarak makasla kesmek.*

Miḳrāz-ı şerʿ aḳvā iken **biçer** mecāzı / Gel derz-i şerʿe vālic oluben ol selāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 4). [biçer, -er]*

biçmek [2] *Hasat etmek, devşirip toplamak.*

Çün fenādur ʿāḳıbet dünyā geçer / Her ne zerʿ eyler kişi anı **biçer** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 3). [biçer, -er]*

Ḫayāl-i kevni terk eyle ne ṣūret ẓāhir ü bāṭın / Ne mümkin ola **bī-çāre** aña kim çāre yüz ṭutdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 2). [bī-çāre,]*

bī-dād [1] *Zulüm, eziyet, adaletsizlik.*

Kime feryād ideyin senden ey **bī-dād** göñül / Olmaduñ yārüñ elinden n'ideyin şād göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 1). [bī-dād,]*

bī-dād olmak [1] *Adaletsiz olmak.*

Nice bir ġafletde sen **bī-dād ol** / Ṣūrdan bir gün çıḳar ṣavt-ı muhīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 4). [bīdād ol,]*

bīdār [1] *Uykusuz, uyumayan.*

Bir eylese envār-ı dil eylese iḳrārı / Keşf eylese **bīdārı** ru'yet nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 2). [bīdārı, -ı]*

bīdār eylemek [1] *Uyandırmak II açmak.*

Açıcaḳ perdeyi yüzden gözi **bīdār eyle** / Līkin anuñ ile bir yirde görürler mi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 2). [bīdār eyle,]*

bīdār itmek [1] *Uyandırmak.*

Beni ḥayrān iden ol rūy-i ṣafādur dā'im / Beni **bī-dār iden** ol dīde-i ebṣār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 2). [bī-dār iden, -en]*

bīdār olmak [2] *Uyanık olmak, uykusuz kalmak.*

Görmeyelden gözüm hilāl ḳaşın / **Oldı** her şeb çü farḳdan **bīdār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 4). [bīdār oldı, -dı]*

Meded olduñ yetişürsin ḳamu dermānde / Ne ʿacebdür kimine hicr ile **bīdār olasın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 3). [bīdār olasın, -a, -sın]*

bidayet [4] *Başlangıç, başlama. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Re'fet ü ḳudretde celāl ü cemāl / Oldı **bidāyetde** nihāyet bedīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 2). [bidāyetde, -de]*

bi'd-derecāt [1] *Derece, mertebe ile.*

Çün ol Ḫudā bizi ḳıldı refīʿ **bi'd-derecāt** / Bizi ḳarīb ider aña bizüm şerīʿatümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 608, Beyit 3). [bi'd-derecāt,]*

bī-delīl olmak [1] *Delilsiz, kanıtsız olmak.*

Ġarḳa-i baḥr-ı fenā olmaġa budur çün delīl / Kim delīlüñ **bī-delīl olmaya** bil derd ü cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 2). [bī-delīl olmaya, -ma, -(y)a]*

bī-dil ü cān [2] *Gönülsüz ve cansız.*

Umarum raḥmetin ben **bī-dil ü cān** / İrer ʿayyūḳa çün āh u fiġānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 2). [bī-dil ü cān,]*

Ḥāl-i ʿuşşāḳı nice fehm ide her **bī-dil ü cān** / Şemʿe yansa olara mażḥek olur pervāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 2). [bī-dil ü cān,]*

bī-edeb [1] *Edepsiz.*

ʿArż-ı mü'min hemān demi gibidür / **Bī-edeb** ṣanma ādemī gibidür *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 25, Beyit 1). [bī-edeb,]*

bi-emr-i ẕü'l-celāl [1] *Celâl, ululuk sahibi Allah'ın emri ile.*

Ġālib-i cümle ḥudūd olup **bi-emr-i ẕü'l-celāl** / Ḳaṣd-ı maḳṣūd eyleyüben nuṣret-i ālādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 3). [bi-emr-i ẕü'l-celāl,]*

bī-eser [5] *İzi, belirtisi olmayan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Virdi cevābını didi kim bilmişem seni / Añladum anı kim sözini **bī-eser** dimiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 4). [bī-eser,]*

bī-eser olmak [3] *Emaresiz, izsiz olmak.*

Bu lafẓ-ı maʿnī durur gerçi ara yirde bir ẓāhir / Kelām olmaz tekellümden **olupdur bī-eser** elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 4). [bī-eser olupdur, -up, -dur]*

Eserümden eser isterseñ eger **bī-eser ol** / Naẓarumdan naẓar isterseñ eger bī-naẓar ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 1). [bī-eser ol,]*

Her kim göz açup baḳdı ise ʿayn-ı cemāle / Maḥv oldı vücūdını ḳoyup **bī-eser oldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 2). [bī-eser oldı, -dı]*

bi-esrārihi [1] *Sırrıyla.*

Eyledi rūyına özinden niḳāb / Sırrına didi ki **bi-esrārihi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1424, Beyit 2). [bi-esrārihi,]*

bi-eṭvārihi [1] *Tavrıyla.*

Ṭūr-ı tecellīyi şudur añlayan / Eyleye ṭavrını **bi-eṭvārihi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1424, Beyit 3). [bi-eṭvārihi,]*

bī-gāne [4] *Kayıtsız, ilgisiz; yabancı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳullāb-ı ʿışḳūñ ṭaḳılalı boynuma ey dilrübā / Cümle cihān ü cāndan **bī-gāneyem** ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 3). [bī-gāneyem, -(y)em]*

bīgāne-i ʿışḳ [1] *Aşka kayıtsız, alakasız olan kimse.*

Vücūdum ẓāhir olmadın naṣīb olmışdı baña ʿışḳ / Çü ẓāhir olmışam şanma beni **bīgāne-i ʿışḳam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 6). [bīgāne-i ʿışḳam, --am]*

bī-gānesi olmak [1] *Kayıtsız, ilgisiz, alâkasız olmak.*

Kim muʿarrādur vücūdından bulan oldur özin / Ḥāşa li'llāh kim **ola** dilber anuñ **bī-gānesi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 3). [bī-gānesi ola, -a]*

bī-gümān [4] *Şüphesiz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī bu rumūzın kim ki şerḥin eyleye / Ḳutbü'l-aḳṭab ol durur ṭut dāmenini **bī-gümān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 5). [bī-gümān,]*

bī-ḫaber [11] *Habersiz, bilgisiz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kim ḫaber-dār ise senden **bī-ḫaberdür** ol hemān / Lāldur bunda zebān-ı ʿārifīn ü atḳiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 2). [bī-ḫaberdür, -dür]*

bī-ḫaber ḳılmak [3] *Habersiz olmak, bir konu hakkında bilgisi olmamak.*

Kemālinden mükemmeldür şular kim içdi ṣahbādan / Ḫaberden **bī-ḫaber oldı** ḫaber bilen muʿammādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 1). [bī-ḫaber oldı, -dı]*

Bī-ḫaber olma özüñden k'ey ṣaḳın ey merd-i dīn / Bu Murāduñ manṭıḳın sen añlaġıl bürhān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 5). [bī-ḫaber olma, -ma]*

Vücūda irdi vücūdum çün irdi dildāra / Ḥayāt virdi baña līk **bī-ḫaber ḳıldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 2). [bī-ḫaber ḳıldı, -dı]*

bī-ḥad [5] *Hadsiz hesapsız; çok. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Refʿ ḳıldı evc-i eflāke ḥaẕīẕ-i ḫākden / Bir faḳīr idüm baña odur viren **bī-ḥad** ġınā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 3). [bī-ḥad,]*

bī-ḥad ḥisāb eylemek [1] *Hadsiz hesapsız, sınırsız etmek.*

İmtiyāz itdüñ ḳamuyı **eyledüñ bī-ḥad ḥisāb** / Ḥāsib olduñ gel ḥisābı seyr ḳıl ya ẕe'n-nevāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 2). [bī-ḥad ḥisāb eyledüñ, -dü, -n]*

bī-ḥadd u pāyān [1] *Sınırsız ve sonsuz, uçsuz bucaksız.*

Şāh-rāh-ı ʿışḳa düşen aña pāyān istemez / Bir ulu deryā durur **bī-ḥadd u pāyān** yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 4). [bī-ḥadd u pāyān,]*

bi-ḥadd ü pāyān eylemek [1] *Sınırsız ve sonsuz eylemek.*

Ben senüñ ālāna şükrümi nice ḳılam edā / Sen baña iḥsānuñı **bi-ḥadd ü pāyān eyledüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 2). [bi-ḥadd ü pāyān eyledüñ, -dü, -n]*

bī-ḥaḳīḳat olmak [1] *Hakikatsiz, vefasız olmak.*

Gel añla Murādīnüñ kelāmın / Dur ḳavlüñe **bī-ḥaḳīḳat olma** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1441, Beyit 5). [bī-ḥaḳīḳat olma, -ma]*

bi-ḥaḳḳi [1] *Hakkı için.*

Cümle niyāz idüp didiler kim **bi-ḥaḳḳi** ān / Keşf it maḥabbetüñ bize bir iki bābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 2). [bi-ḥaḳḳi,]*

"bi-ḥaḳḳi ʿarşi ʿaẕīm" [1] *Büyük Arş'ın hakkına… [O büyük arşın Rabbidir. (9/Tevbe 129; 23/Müminun 86; 27/Neml 23, 26)].*

Ey Murādī **"bi-ḥaḳḳi ʿarşi ʿaẕīm"** / İnneme'l-ʿilmü kāne fīhi bimā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 5). ["bi-ḥaḳḳi ʿarşi ʿaẕīm",]*

bi-ḥaḳḳ-ı nūr-ı ḥabīb [1] *Sevgilinin nurunun hakkı için.*

Yā ilāhī **bi-ḥaḳḳ-ı nūr-ı ḥabīb** / Rū'yet-i vechüñ eyle bize naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 1). [bi-ḥaḳḳ-ı nūr-ı ḥabīb,]*

bi-ḥamdi'llah [10] *Allah'a şükür olsun, Allah'ın yardımıyla. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Viṣālüñ milk-i zībāsını feth itdüm **bi-ḥamdi'llah** / İḥāṭa eyledi her cānibīni ser-te-ser furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 3). [bi-ḥamdi'llah,]*

bī-ḥamdi'llāhi ve 'l-minne [5] *Hamd ve minnet ancak Allah'adır. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bi-ḥamdi'llāhi ve'l-minne kemāle āşināyam ben / Ne deñlü var ise ʿālem ḳamuya pādişāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 1). [bi-ḥamdi'llāhi ve'l-minne,]*

bī-ḥamiyyet [1] *Utanmaz.*

Cāndan yār olmayan bāzār-ı ʿışḳı bilmedi / **Bī-ḥamiyyetdür** hemān taḳlīd ile alur şatar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 3). [bī-ḥamiyyetdür, -dür]*

bihār [4] *Denizler.*

Her ne kim vardur ʿuyūn ile **biḥār** enhārdan / Bendedür bu cümle evlādum bi-kārı başdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 2). [biḥār,]*

Dünyāda her ne kim var 'ayn u **bihār** u enhār / Gözüm yaşıdur olmış yir yüzine revāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 6). [bihār,]*

II Aşk denizi, vahdet.

Ol **biḥāruñ** ḳaṭresi her biri bir merd-i güzīn / Öldiler çağırdılar cümle belī āşkār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 3). [biḥāruñ,]*

Murāduñ 'ayn-ı vaḥdetde iki yanı berāberdür / Nice yüz kerre yüz biñ fülk ola gezmiş **biḥārumda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 5). [biḥārumda, -um, -da]*

biḥār-ı feragat [1] *Feragat denizi.*

Fülk-i vücūdı saldı **biḥār-ı ferāġata** / Lü'lüdür añlaġıl yem-i ʿirfāna insilāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 4). [biḥār-ı ferāġata, -a]*

bī-ḥarf [1] *Harfsiz.*

Şımāḥ olmadı aşvāta semīʿ-i ḥarf **bī-ḥarfin** / Ne ḳılsun sāmiʿi her dem semiʿ oldı semiʿ nādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 4). [bī-ḥarfin, -in]*

biḥās [1] *Konuşulan, sözü edilen.*

Murādī ʿilm-i hüveydādur egerçi **biḥās** / Açar kemāl ile her laḥẓa bir cemāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 5). [biḥās,]*

biḥās eylemek [1] *Bahsini etmek, hakkında konuşmak.*

Her ne deñlü **eylerem** ʿallāmeler ile **biḥās** / Cümlenüñ oldı cevābı el-vedūdü el-vedūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 3). [biḥās eylerem, -r, -em]*

biḥās olmak [2] *Bahsini etmek, hakkında konuşmak.*

Mū-be-mū bir mū cihl yaruben **olındı biḥās** / Ḥüsnini şerh itmediler ḳaldılar evlā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 2). [biḥās olındı, -ın, -dı]*

'Ömr-i sermedde egerçi **olınur** nice **biḥās** / Ṭıynet-i pāküñi pāk eyle hemān dünyāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 2). [biḥās olınur, -ın, -ur]*

biḥās olmak [1] *Şüphelenmek.*

Nice nice yirde olur ol vücūdundan biḥās / Bu vücūdumı ayırma ṭoġrıdan yā müsteġās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 1). [biḥās olur, -ur]*

bī-hemtā [1] *Eşsiz, benzersiz.*

Şūreti bī-misl ü **bī-hemtāda** ẕākir ḳudreti / Ḳudreti teşḫīş iderseñ añlayasın ḥikmeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 1). [bī-hemtāda, -da]*

bī-hemtā ḳılmak [1] *Eşi benzeri olmamak.*

Ey Murādī işi işle işi işleme şaḳın / Dā'imā aña duruş kāruñı **bī-hemtā ḳıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 5). [bī-hemtā ḳıl,]*

bī-ḥicāb [2] *Perdesiz, örtüsüz, açık bir şekilde.*

Cevāb eylerseñ ey rūḥum ṣımāḫ-ı cāna remz eyle / Leẕīẕ olmaz velīkin **bī-ḥicāb** ile durur leẕẕāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 2). [bī-ḥicāb,]*

Ḳādir olmaz mı seni seyr eyleye dil **bī-ḥicāb** / Mihribānum ġayret ile oluruz ṣad-pāre biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 4). [bī-ḥicāb,]*

bī-ḥicāb ü bī-niḳāb olmak [1] *Perdesiz, örtüsüz, engelsiz olmak. II Masivadan kurtulmak.*

Refʿ iderse ger ḥicābuñ gözle gel / **Bī-ḥicāb ü bī-niḳāb olduñsa** ḫānum gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 2). [bī-ḥicāb ü bī-niḳāb olduñsa, -du, -n, -sa]*

bī-ḥisāb [1] *Hesaba gelmez, sayısız, pek çok.*

Ṭā'ir-i ḳudsam çü men bülbül-i ḳudsī menem / Ecniḥadur **bī-hisāb** her yaña ṭayyār men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 3). [bī-hisāb,]*

bīḫler ṣalmak [1] *Kök salmak.*

ʿAcā'ib baḥr-ı ḳaʿrında **ṣalupdur bīḫler** tā kim / Ki her bergi ṣalup sāye nice biñ biñ ḳadar ṭūmār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 3). [bīḫler ṣalupdur, -ler-up, -dur]*

bihter [7] *Daha iyi, pek iyi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿIyān -ı bī-ʿayānuñdan geçerseñ bā-ʿayān olduñ / Bu maʿnāyı bilen kimse iki ʿālemde **bihterdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 3). [bihterdür, -dür]*

bihter olmak [2] *Daha iyi olmak.*

Nāmuñı terk itmeyince lāyıḳ-ı nām olımaz / **Bihter olmaḳ** ister iseñ olma bihterden ırağ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 3). [bihter olmaḳ, -mak]*

Didüm kim anda yā hādī hidāyet eyle her rāha / Dinildi server olduñ **bihter olduñ** cümle bihterden

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 3). [bihter olduñ, -du, -n]

bī-hūde [2] *Beyhude, boşuna.*

Muḳtedā-yı ʿālem oldur kim sebaḳ senden ala / Yoḫsa anı n'eylerüz **bī-hūde** ḳıla ceyb-i çāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 3). [bī-hūde,]*

ʿAyb eylemeñüz dôstlar **bī-hūde** söylerse Murād / Çün kim ṭaşa deryā-yı ʿışḳ ṣanmañ ki fikr u hūş idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 5). [bī-hūde,]*

bī-ḥūruf [1] *Harfsiz.*

Semʿe irse **bī-ḥurūf** ey merd-i dānā aṣl-ı ḥarf / Her vaḳāyiʿ kim ẓuhūr eyler muʿammāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 4). [bī-ḥurūf,]*

bī-hūş [1] *Aklı başında olmayan, kendinden geçmiş.*

Bu Murādı nūş idenler cürʿasından ḳaṭresin / Yatdılar ser-mest olup **bī-hūş** tā rūz-ı cezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 5). [bī-hūş,]*

bī-hūş olmak [1] *Kendinden geçmek, kendini kaybetmek.*

Bāde-i ʻışḳından ol şeh toldurupdur bir ḳadeḥ / Cürʻasın nūş eyleyen **bī-hūş olur** esrār ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 4). [bī-hūş olur, -ur]*

bī-hüner olmak [1] *Hünerden, marifetten yoksun olmak.*

ʻİlm-i ezelīdür oḳınan cümle kütübde / İẓhār idemez līk cihān **bī-hüner oldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 4). [bī-hüner oldı, -dı]*

bī-ıżṭırār [1] *Mecbur olmadan, isteyerek.*

Bulsa dil miʻrācını muḫtār ile **bī-ıżṭırār** / Mużṭarib olmasa Manṣūr ölmez dār ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 3). [bī-ıżṭırār,]*

bī-iḫtiyār olmak [1] *Elinde olmayarak, istemsiz bir biçimde herhangi bir olay ya da durumu gerçekleştirmek.*

Merd ol durur kim bu Murāduñ fehm ide güftārını / Ḳılmañ ʻuyūbına naẓar **bī-iḫtiyār oldı** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 5). [bī-iḫtiyār oldı, -dı]*

bī-imkān [1] *İmkansız, mümkün olmayan.*

Lāḥıḳ olmayınca mihrüñ pertevi ẕerrāta pes / Ẓāhir olmaz dīde-i nāsa bu **bī-imkāndur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 374, Beyit 4). [bī-imkāndur, -dur]*

bī-īn ü ān [1] *Bu ve o'dan münezzeh olan. II Her şeyden münezzeh olan Allah.*

Zamān ile mekānuñ ḫālıḳı **bī-īn ü ānsın** sen / Mekān senden ṭolu yā Rab velīkin bī-mekānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 2). [bī-īn ü ānsın, -sın]*

bī-itā'at olmak [1] *Asi olmak, itaat etmemek.*

Maġrūr-ı serīr-i ṣıḥḥat olma / Bil Rabbüñi **bī-itā'at olma** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1441, Beyit 1). [bī-itā'at olma, -ma]*

bī-ḳāl u ḳıl [1] *Dedikodusuz.*

Eylüge irmez kişi sen bellü bil / Virmez ise sevdügin **bī-ḳāl u ḳıl** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 2, Beyit 3). [bī-ḳāl u ḳıl,]*

bī-kām itmek [1] *İsteksiz olmak, gönülden arzulamamak.*

Muʿarrāda muʿallādur niḳāb iden özin veche / Vücūhından ḫaber bilen **ider bī-kām** her kāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 4). [bī-kām ider, -er]*

bī-kār [2] *Avare, herhangi bir meşguliyeti olmayan, işsiz, başıboş.*

Her nefes çıḳmaya yār ʻışḳı anuñ ḳalbinden / Yārdan ġayrıdan ol kārına **bī-kār** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 4). [bī-kār,]*

Her ne kim vardur ʻuyūn ile biḥār enhārdan / Bendedür bu cümle evlādum **bi-kārı** başdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 2). [bi-kārı, -ı]*

bī-ḳarār eylemek [1] *Kararsız kılmak, huzursuz etmek.*

Sāḥa-i ḳudretde cevlān üzredür aṣl-ı şuhūd / Münkirīni ġāfilīni **eylemişdür bī-ḳarār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 2). [bī-ḳarār eylemişdür, -miş, -dür]*

bī-ḳarār olmak [3] *Durmamak, sabit kalmamak, sürekli dönüp durmak. || Kararsız, huzursuz olmak.*

Ḳarār idüp maḳarrında ḳarār itdi ḳarār ile / Ḳarārın bulmayanlar **bī-ḳarār olup** gezer eṭrāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 2). [bī-ḳarār olup, -up]*

Eger ister iseñ uġramayasın bir ḫaṭara / Kimseye ḳılma ḫaṭā ḳaṣdını sen **bī-ḳarār ol** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 4). [bī-ḳarār ol,]*

Çün maṭla'-ı mihrinden ol meh āşkār oldı yine / Ṭāḳati ḳalur tābına dil **bī-ḳarār oldı** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 1). [bī-ḳarār oldı, -dı]*

bī-keder olmak [1] *Kedersiz olmak. II Dünyevi dertlerden azat olmak.*

Aç göñül āyinesin jeng-i sivādan her dem / Görmege rūy-i ḥabībi yüri var **bī-keder ol** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 3). [bī-keder ol,]*

bī-kemāl [1] *Olgun olmayan.*

Kāmil olġıl gel kemāl ögren gel olma bī-kemāl / **Bī-kemāl** olanları ber-vech-i ḥayvān itdi Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 3). [bī-kemāl,]*

bī-kemāl olmak [1] *Kemal, olgunluk sahibi olmama.*

Kāmil olġıl gel kemāl ögren gel olma bī-kemāl / **Bī-kemāl olanları** ber-vech-i ḥayvān itdi Ḥaḳ

(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 3). [bī-kemāl olma, -ma]

bī-kenār [1] *Engin, uçsuz bucaksız.*

Bu Murādī merd idelden āḫırın yād itmedük / **Bī-kenār** u bī-nihāye ulu deryā ol didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 5). [bī-kenār,]*

bī-kenār ü bī-nihāye [1] *Kenarsız ve sınırsız.*

Ey Murādī ʿilmüñe yoḳdur senüñ ḥadd ü kenār / **Bī-kenār ü bī-nihāye** özge deryādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 5). [bī-kenār ü bī-nihāye,]*

bī-kerān [2] *Sınırsız, uçsuz bucaksız.*

Gerçi Murāduñ dili baḥr durur **bī-kerān** / Başı anuñ ʿarşda ayaġı deryādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 5). [bī-kerān,]*

Zevraḳ-ı dil açdı çün kim bād-bān / **Bī-kerān** bir baḥre olmışdur revān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 1). [bī-kerān,]*

bī-kes [1] *Kimsesiz, zavallı, yalnız.*

ʿİnāyet eylegil yā Rab ġarībem **bī-kesem** yā Rab / Baña bu derd ü bu miḥnet nedendür bilmezem bilsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 2). [bī-kesem, -em]*

bī-kes olmak [1] *Kimsesiz kalmak.*

Kimseñ olmasun Murādī dü-cihānda **bī-kes ol** / Ḥaḳ teʿālā ḥażretinden ülfet eyle ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 5). [bī-kes ol,]*

bī-keyf [1] *İsteğe bağlı olmadan.*

Keyfenüñ emrinde **bī-keyf** oldı çün sırr-ı Ḫudā / Emrini "kün" ḳıldı künden oldı pes nūr-ı hüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 1). [bī-keyf,]*

bi-külli [1] *Hep, bütün, tamamıyla.*

Bi-küllī māsivādan fāriġam Ḥaḳdur baña maṭlab / N'iderven ben Murādī ġayrıyı dīvāna-i ʿışḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 7). [bi-küllī,]*

bildür [24] *Bildirmek, habardar etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Merd oldı gelüp çü merd-i merdān / **Bildürdi** nedür rumūz-ı fıṭrat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 3). [bildürdi, -di]*

biledmek [1] *Bildirmek, öğretmek.*

Li nüsellim dimezüz bu bir ulu mes'eledür / Levḥ-i maḥfūẓda mesṭūr-ı kitābı **biledür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 1). [biledür, -ür]*

bilmek [956] *Bilgi sahibi olmak, anlamak.*

Sür pāyına Murādī yüzüñi Muḥammedüñ / Sensin anı **bilen** viren oldur seni aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 5). [bilen, -en]*

bilen bilür [1] *Daha önce deneyip bilgisi olanın bilmesi.*

Geldi Murādī ʿāleme ādem ḳanı başīr / Anı **bilen bilür** ki nedür sırr-ı kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 5). [bilen bilür, -ür]*

bilmegi bilmemek [1] *Bildiği her şeyi, nefsini bilmez olmak, unutmak.*

Rāhına reh-ber eylemiş bedraḳe-i hidāyeti / **Bilmegi bilmemek** dimiş şāriḥ-i ders ü faṣl u bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 2). [bilmegi bilmemek,]*

bilmez [1] *Bilgisiz, cahil.*

Rumūz aḥvālini ṣorma ḥaẕer ḳıl **bilmeze** hergiz / Ḥisāb-ı ebcedi kim bilmedi bilmez muʿammādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 2). [bilmeze, -e]*

bilmezlenmek [2] *Bilmezlikten gelmek, bilmez görünmek.*

Mis misin yā sīm ü zer **bilmezlenüp** görme seni / Gel berü ṣarrāf-ı dehrüz cevherüñ ḥakkākiyüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 3). [bilmezlenüp, -üp]*

Cān ḥükmini virelden nefḥadan **bilmezlenür** / Anuñ içün evvelīni ʿadd ider tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 2). [bilmezlenür, -ür]*

bilmezlüg [3] *Bilmemek, bir şey hakkında bilgisi, mâlûmâtı olmamak.*

Cām-ı Sikender n'eylesün İskender oldı cām çün / **Bilmezlüginden** eylemiş bunca ḥakīme iḳtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 3). [bilmezlüginden, -in, -den]*

Bilmezem **bilmezlügüm** maʿẕūr ṭut ey muḥterem / Bu meseldür girmez imiş dost dostı ḳanına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 2). [bilmezlügüm, -üm]*

Cihāna şöyle aldanduñ ki fikre gelmez ʿuḳbā hiç / Düşürdüñ başuñı **bilmezlüg** ile anca ġavġāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 4). [bilmezlüg,]*

bilmiş olmak [29] *Haberin olsun, iyi bil. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿIşḳ ile bir yirde ʿār olmaz ḥabībüm **bilmiş ol** / Āb ile bir kāsede tev'ām olmaz nār güc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 2). [bilmiş ol,]*

bil bağlamak [1] (Deyim) *Birisinin yardımcı olacağına inanmak, güvenmek.*

Ḳulluġa **bil bağlayuben** ḳılmayanlar cān ile / Bil ḥaḳīḳat anları kim emr-i sulṭān bilmedi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 2). [bil bağlayuben, -(y)uben]*

bilād [2] *Şehirler.*

Elviye-i naṣr ile feṭḥ olınup çün **bilād** / Pes bu sebebden durur cān ile dil oldı şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 1). [bilād,]*

Fetḥ olındı çü emr-i Ḥaḳla **bilād** / Cümleten oldılar göñülden şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 1). [bilād,]*

bilā-ḥarf [1] *Harfsiz, harf olmadan.*

Bilā-ḥarfin nedür ḳāli gel imdi añla maʿnāyı / Murādī buldı aḳṣāyı çü söyler dem-be-dem Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 5). [bilā-ḥarfîn, -in]*

bilā-şariḳ [1] *Hırsızlık olmadan.*

Bilā- şariḳ n'ider fānī gel imdi añla maʿnāyı / Murādī buldu aḳṣāyı çü söyler dem-be-dem Allah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 5). [bilā- ṣariḳ,]*

bi'l-ʿaḳli yā murādī fe'fhem bi-ḥaḳḳi mevlā fī-buʿdike ḫayālā fī-ḳalbike ʿayānā [1] *Ey Muradi, Mevla hakkı için hayalinde uzak ve kalbinde ayan olanı akılla bil.*

Bi'l-ʿaḳli yā Murādī fe'fhem bi-ḥaḳḳi Mevlā / Fī-buʿdike ḫayālā fī-ḳalbike ʿayānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 5). [bi'l-ʿaḳli yā murādī fe'fhem bi-ḥaḳḳi mevlā fī-buʿdike ḫayālā fī-ḳalbike ʿayānā,]*

bī-l-baṣar [1] *Göz ile.*

Ḥaḳḳı taḥḳīḳ itmede gerçi baṣāyir **bī-l-baṣar** / Līk ḳaldur perde-i ʿaynuñda ẓāhir māverā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 3). [bī-l-baṣar,]*

bile [7] *Da, de, dahi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Firāḳa aġlayan oldur ḥarām eyleyüben ḫ∨ābı / Göñülle **bile** pür-ġamdur cemāli gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 4). [bile,]*

bi'l-eḥad [1] *Allah'ın birliği ile.*

Ey cemāl-i lā-yezālīden münevver **bi'l-eḥad** / Aḥmed-i muḫtār-ı ṭavrın mīm ü dāl añlar bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 4). [bi'l-eḥad,]*

bi'l-esbāb [1] *Sebepler ile.*

Necāt oldı taḥiyyāta sebeb aṣlında **bi'l-esbāb** / Anuñ içün sebebdür bu sebebden ʿavn-ı ġufrānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 3). [bi'l-esbāb,]*

bi'l-evḳāt [1] *Zamanla.*

Gel Murāduñ mantıḳın gūş eyle ey ṣāḥib-kemāl / Vaḳtüñe ḥāżır olursañ vaḳti **bi'l-evḳāt** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 5). [bi'l-evḳāt,]*

bi'l-ibtidā [1] *Başlangıcından, başından .*

Ey Murādī gel ḥicāb-ı benlügi terk eyle var / Sen anuñsın ol senüñ **bi'l-ibtidā** fī'l-intihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 5). [bi'l-ibtidā,]*

bi'l-iḫlāṣ [1] *Samimiyetle, gönülden.*

Ger dilerseñ vücūdı **bi'l-iḫlāṣ** / Sen vücūduñdan it özüñi ḫalāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 1). [bi'l-iḫlāṣ,]*

bī-lisān [3] *Dilsiz, sözsüz.*

'Alem-i ġayretdedür cümle ʻuḳūl / **Bī-lisān** ü bī-lisān ü bī-lisān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1169, Beyit 3). [bī-lisān,]*

'Alem-i ġayretdedür cümle ʻuḳūl / Bī-lisān ü **bī-lisān** ü bī-lisān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1169, Beyit 3). [bī-lisān,]*

'Alem-i ġayretdedür cümle ʻuḳūl / Bī-lisān ü bī-lisān ü **bī-lisān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1169, Beyit 3). [bī-lisān,]*

bi'l-ittifāḳ [1] *Beraberce, oy birliğiyle.*

Kāf u nūnı ẓāhirā ḳıldı sebeb **bi'l-ittifāḳ** / Līk maʿnā añlanılmayınca olmaz ʿuḳde ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 2). [bi'l-ittifāḳ,]*

bi'l-kemāl [1] *Kemâl ile, mükemmel şekilde.*

İẓhār-ı ḳudret ḳılmaġ içün rūḥı mir'āt eylemiş / Tā göstere ʿayn-ı kemālin **bi'l-kemāl** ve'l-kerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 3). [bi'l-kemāl,]*

bi'l-külliyen [1] *Tamamen.*

Bezm-i elest-i mestī oldur cihān-ı hestī / Gel varluḳ ʿālemine **bi'l-külliyen** beḳādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 3). [bi'l-külliyen,]*

bi'llāh / bi'llahi [36] *"Allah için, Allah hakkı için" anlamında bir yemin sözü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

"Len tenālü'l-birr" remzin bilmeyen şol cāhile / Eylemez **bi'llahi** añla maġfiret ġufrān aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 4). [bi'llahi,]*

bīm itmek [1] *Korkmak.*

Muʿcizātından ḥabībüñ buldı bulduġın Murād / Anuñ içün yanına cehhāl gelmez **bīm ider** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 5). [bīm ider, -er]*

bī-maʿnā olmak [1] *Anlamsız olmak, anlamı olmayan.*

Eger maʿnī dilerseñ sen muʿayyen añla maʿnādan / Ne maʿna bil ki **bī-maʿnā olupdur** hep "ulü'l-elbāb" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 4). [bī-maʿnā olupdur, -up, -dur]*

bī-ma'rifet olmak [1] *Marifetsiz, basiretsiz olmak.*

Furṣatı fevt eyleme **bī-ma'rifet olma** yüri / Bir gün ola kim sıruñ ola türāb içre kedū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 3). [bī-ma'rifet olma, -ma]*

bī-mecāl [2] *Halsiz, tâkatsiz, zayıf..*

Zemzem-i eşküm firāḳuñda cihānı ḳıldı seyl / Zemzeme ḳıl nāḳa-i dil ḳaldı yolda **bi-mecāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 2). [bi-mecāl,]*

İştiyāḳum ḥadde gelmez **bī-mecāl itdüñ** beni / Yanuña varınca her ḥālümde ḥāl itdüñ beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 1). [bī-mecāl itdüñ, -dü, -n]*

bī-mekān [3] *Mekânsız; mekânı olmayan, kendisine bir mekân tayin edilemeyen; mekândan münezzeh.*

Ger temennāda ḥużūrum ḥāżır olsa **bī-mekān** / Lemʿalar maḥv ola mekşūf olsa ger bir ẕerre lemʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 4). [bī-mekān,]*

Mekān senden ṭolu yā Rab velīkin **bī-mekānsın** sen / Vücūduñla zamān memlū velīkīn bī-zamānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 1). [bī-mekānsın, -sın]*

Zamān ile mekānuñ ḥālıḳı bī-īn ü ānsın sen / Mekān senden ṭolu yā Rab velīkin **bī-mekānsın** sen *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 2). [bī-mekānsın, -sın]*

bī-melāmet [1] *Ayıplamama, kınamama.*

Cān virüp alursañ ʿışḳı ṣatun / Ersin dü-cihānda **bī-melāmet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 209, Beyit 3). [bī-melāmet,]*

bī-melāmet olmak [1] *Ayıplamamak, kınamamak.*

Ḥaḳ sevmedi ẕü'l-feraḥ olanı / Añ mevtüñi **bī-melāmet olma** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1441, Beyit 3). [bī-melāmet olma, -ma]*

bī-mesel olmak [1] *Benzersiz olmak.*

Baḥr-ı ʿulūm içre şol kimse **ola bī-mesel** / Çün ala bundan sebaḳ ecmel olur bī-riyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 4). [bī-mesel ola, -a]*

bī-misāl [5] *Dengi ve eşiti olmayan Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rūy-i bī-hemtāya ḳılmış çün celālinden niḳāb / **Bī-misālin** kibriyasıdur ḳılan yine ḥicāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 1). [bī-misālin, -in]*

bī-misāl ü bī-raḳam [1] *Benzersiz ve yazısız, işaretsiz.*

Maʿrifet levḥ-i dilüñ erḳāmı olmış gerçi kim / **Bī-misāl ü bī-raḳamdur** dā'imā inşādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 3). [bī-misāl ü bī-raḳamdur, -dur]*

bī-misl [2] *Benzersiz, eşi benzeri olmayan.*

Geldi Murādī ʿālem-i rūḥ-ı misāle çün / **Bī-misl** ü bī-misāl müşāhid anı zamān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 5). [bī-misl,]*

Ṣūreti **bī-misl** ü bī-hemtāda ẕākir ḳudreti / Ḳudreti teşḫīş iderseñ añlayasın ḥikmeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 1). [bī-misl,]*

bį-muḥābā [1] *Çekinmeden, sakınmadan, korkmadan.*

Ḳıyās-ı ehldür bu **bī-muḥābā** / Ki mübdiʿde bilür aʿlāda peydā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 7, Beyit 2). [bī-muḥābā,]*

bī-muḥāl olmaḳ [1] *Mümkün olmak.*

Ey Murādī dāne-i ḥardal degildür mümkināt / ʿAynüñe ammā cemāle **bī-muḥāl olmaḳ** neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 5). [bī-muḥāl olmaḳ, -mak, -]*

biñ [53] *Bin, pek çok. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün keşf idesin baña cemālüñ keremüñden / Şükrāne içün bir de ḳılam **biñ** nefes iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 3). [biñ,]*

biñ ayaḳ bir ayaḳ üstinde ṭurmak [1] *Çok kalabalık olmak, adım atacak yer olmamak.*

Nefḫa-i kübrāda çün ser ḳaldura ḫāṣ ile ʿām / **Biñ ayaḳ bir ayaḳ üstinde ṭurup** ṭuta ḳıyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 1). [biñ ayaḳ bir ayaḳ üstinde ṭurup, -up]*

biñ biñ [13] *Binlerce, pek çok. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī merd olup merdāne depret kendüñi / Nice **biñ biñ** merdi alasın elüñ ardına tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 5). [biñ biñ,]*

biñ cān [1] *Bin can.*

Gel ḥicāb-ı hicrüni şaḳḳ eyle ey ṣāḥib-cemāl / Mihr-i vaṣluñ lemʿasınuñ ẕerresi **biñ cānadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 2). [biñ cānadur, -a, -dur]*

biñ cān ḳurbān [1] *Bin canı dahi olsa kurban, feda etmek.*

Söyledüm ʿışḳı ṭarīḳin baʿżı ehl-i zāra ben / Bir kelāmı virdiler **biñ cān ḳurbān** ʿışḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 5). [biñ cān ḳurbān,]*

biñde bir [4] *Binde bir. II Çok az. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu Murāduñ sözlerin şerḥ itmeye **biñde birin** / Nice biñ gelse ulü'l-elbāb elbāb üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 5). [biñde birin,]*

biñde birin itmek [1] *Çok azını, binde birini yapmak.*

İdemez biñde birin şerḥ-i fem-i ḳā'il-i mā / Laḥaẓāt ile göreydi bize ikrām-ı niʿam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 3). [biñde birin idemez, -e, -mez]*

biñ defʿa [3] *Bin kez, pek çok defa.*

Muʿayyen ibtidāsıdur nihāyetde kim esbaḳdur / Nihāyet bulımaz **biñ defʿa** ḳılsun āşinā ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 4). [biñ defʿa,]*

Gūş-ı hūşa ki Murāduñ kelimātın alasın / Göresin her naṭaḳında nice **biñ defʿada** sūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 5). [biñ defʿada, -da]*

Ḳāniʿ olmaz Murādī oldı bülend / Demde **biñ defʿa** olsa ḫāṣü'l-ḫāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 5). [biñ defʿa,]*

biñ dem [2] *Bin an, uzun süre, hâl.*

Ya Rabbi ne ʿālemdür ismüm benüm ādemdür / Bu yirde nice **biñ dem** bir laḥẓa vü bir demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 1). [biñ dem,]*

Mā-i demden dem idüp her demde **biñ dem** buldı dem / Buldı bir demde demin demlerdedür aṣliyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 4). [biñ dem,]*

biñ dürlü [3] *Bir türlü, bin çeşit.*

Ḳıl naẓar her dem cihān **biñ dürlü** ḥālet gösterür / Kimine şādī kimisine melālet gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 1). [biñ dürlü,]*

Peydā çü sensin ʿāleme ey ẓāhirül-vücūd / **Biñ dürlü** gösterüp yā bu peydā neden gelür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 4). [biñ dürlü,]*

Maḥż-ı ḥaḳīḳat oldı maḥfūẓ-ı levḥ-i ḳalbüñ / Her noḳṭa-i kelāma **biñ dürlü** ḥikmetüñ var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 2). [biñ dürlü,].*

biñ kerre [2] *Bin defa, pek çok.*

Hicr ile var olmadan ey dil saña **biñ kerre** yeg / Ol ḥabībüñ rāh-ı ʿışḳında fenā ḳıl iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 3). [biñ kerre,]*

Saḳayhüm şerbetin **biñ kerre** virse ḳanamaz ʿāşıḳ / Eger olmasa āb-ı nuṭfı ḳılurdı helākeyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 3). [biñ kerre,]*

biñ olmak [1] *Bin tane, binlerce olmak.*

Ḫudānuñ ḥikmetine ʿaḳl ü idrāk / İrişmez **biñ olursa** cüst ü çālāk *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 7). [biñ olursa, -ur, -sa]*

bina [7] *1. Bina, yapı. 2. Yapı yapmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿİmādü'd-dīn olur şol kim ṭuta şerʿüñ ʿamūdından / **Binā** muḥkem ola dirseñ esās olsun aña ṭāʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 4). [binā,]*

binā-yı cism [2] *Varlık binası.*

Cān ile cān eylesün Ḫaḳḳa senāyile sipās / Kim **binā-yı cisme** urmış maḥż-ı ḥikmetle esās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 1). [binā-yı cisme, -e]*

Çerḫ-i aʿlādan **binā-yı cismümi** ḳıldı yüce / Çün muʿammer eyledi bildüm nedür miʿmārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 4). [binā-i cismümi, -üm, -i]*

binā-yı devlet [1] *1.Saltanat binası. 2.mutluluk sarayı.*

Binā-yı ḳaṣr-ı ʿizzet eyledi şol merd-i muḳbil kim / **Binā-yı devleti** bennā-yı devletle muʿammerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 3). [binā-yı devleti, -i]*

binā-yı ibn-i ādem [1] *İnsanoğlunun bedeni, varlığı, yapısı.*

Binā-yı ibn-i ādem muḫtelifdür çün esāsında / Binā hedm olmasun dirseñ bināsın gör bināsında *(Murâdî Dîvânı, Müfret 22, Beyit 1). [binā-yı ibn-i ādem,]*

binā-yı ḳaṣr-ı ʿizzet eylemek [1] *İzzet köşkünü bina etmek, kurmak.*

Binā-yı ḳaṣr-ı ʿizzet eyledi şol merd-i muḳbil kim / Binā-yı devleti bennā-yı devletle muʿammerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 3). [binā-yı ḳaṣr-ı ʿizzet eyledi, -di]*

binā-yı lā-yezālī [2] *Zevâl bulmayan binâ , bitimsiz yapı .*

İnbiʿāc olduḳda arż ile semā fī'l-intihā / Pes **binā-yı lā-yezālīden** ḳılındı ibtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 1). [binā-yı lā-yezālīden, -den]*

Muʿammerdür göñül şehri **binā-yı lā-yezālīden** / Nidā eyler anuñ ehli nidā-yı ẕü't-teʿālīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 1). [binā-yı lā-yezālīden, -den]*

binā-yı şerʿ [1] *Şeriat binası, yapısı.*

Ṣaḳın **binā-yı şerʿden** ḳoparmaġıl bir ṭaş / Ḳoparsa taş eger yarılur nice biñ baş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 1). [binā-yı şerʿden, -den]*

bīnā [2] *Gören, görücü.*

İlāhumdur baña ʿAlīm vedūdumdur muḥibbüm pes / Ḥabībümdür baña maḥbūb başīrümdür beni **bīnā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 2). [bīnā,]*

Kemāl-i Ḥaḳḳı müşāhid başar çü **bīnādur** / Cemāl-i nūr cemāl içre dīde aʿlādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 1). [bīnādur, -dur]*

bīnā olmak [6] *Görür olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu semʿüñ gūşunı aç kim olasın müstemiʿ ḳavli / Bu ʿaynuñ çeşmini eyle küşāde **olasın bīnā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 3). [bīnā olasın, -a, -sın]*

bī-nām olmak [1] *Adsız, sansız olmak.*

Nām ü nişānı fikr ide mi saña yüz dutan / **Bī-nām ola** ʿaceb mi ḥayālüñ gören senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 4). [bī-nām ola, -a]*

bī-nām ü nişan [1] *İzi işareti olmayan.*

Gözeden ʿār ile nāmūsını ʿāşıḳ olımaz / Bize **bī-nām ü nişān** merd-i dil-efgār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 743, Beyit 2). [bī-nām ü nişān,]*

bī-naẓar olmak [1] *Bakışsız olmak. II Malayâni şeylere bakmamak.*

Eserümden eser isterseñ eger bī-eser ol / Naẓarumdan naẓar isterseñ eger **bī-naẓar ol** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 1). [bī-naẓar ol,]*

bī-naẓīr [2] *Eşi benzeri olmayan, benzersiz.*

Bī-naẓīr buldı Murādī şübheden oldı ḫalāṣ / Dimesün şimden girü hergiz naẓīrüm var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 5). [bī-naẓīr,]*

Sensin ol sulṭān-ı aʿẓam bī-vezīr ü **bī-naẓīr** / Bī-misāl ü bī-cidāl ü bī-raʿiyyet bī-sipāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 4). [bī-naẓīr,]*

bī-nevā [1] *Çaresiz, zavallı, nasipsiz.*

Vādī-i ḫayretde ḳoyup **bī-nevā** / Eyledi zülfi gibi āşüfte ḫāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 2). [bī-nevā,]*

bi-nevādī bi-ḥicābi ve bede'i min-ḥucebin [1] *Nida ile, hicab ile perdeler arkasından göründü.*

Bi-nevādī bi-ḥicābi ve bede'i min-ḥucebin / Ṭalaʿat aṭṭaliʿu'l-ʿarşu ve kürsü cemʿā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 124, Beyit 4). [bi-nevādī bi-ḥicābi ve bede'i min-ḥucebin,]*

bī-nihān olmak [1] *Gizli, sır olmayan.*

ʿIyān -ı bī-nihānuñdan ʿayānuñ **bī-nihān olmış** / Yoluñda ser viren anuñ içün olmaz fenā hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 4). [bī-nihān olmış, -mış]*

bī-nihāye [2] *Nihayetsiz, sonsuz.*

Bu Murādī merd idelden āḫırın yād itmedük / Bī-kenār u **bī-nihāye** ulu deryā ol didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 5). [bī-nihāye,]*

Senüñ luṭfuñla faẓluñ **bī-nihāye** / Ögüpdür ḳullaruñ maḥż-ı ʿaṭāya *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 37, Beyit 2). [bī-nihāye,]*

bī-nihāyet [6] *Nihayetsiz, sonsuz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu ʿışḳuñ **bī-nihāyetdür** ṭarīḳi / Ṭarīḳi geç geçer şol bāresi var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 4). [bī-nihāyetdür, -dür]*

bī-nişān [6] *Belirsiz, görünmeyen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çü sensin ẓāhir ü bāṭın senüñdür evvel ü āḫir / Cemālüñ **bī-nişān** ammā ʿacā'ib ẕi'l-cemālsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 3). [bī-nişān,]*

bī-nişān olmak [2] *Belirsiz olmak, izi olmamak.*

Ḥırz-ı cān oldı çü nāmuñ yā nişānı nicedür / **Bī-nişān ol** göresin tā ki nihānı nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 1). [bī-nişān ol,]*

Bī-nişān ol ger dilerseñ kim olasın bā-nişān / Ey nişān-ı bī-nişānı añla efnādur hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 1). [bī-nişān ol,]*

bī-nişān ü bī-zebān olmak [1] *Belirsiz ve dilsiz olmak.*

Ġarḳa-i baḥr-ı fenādur fülk-i cism-i bī-nişān / **Bī-nişān ü bī-zebān olan** kişi insāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 374, Beyit 2). [bī-nişān ü bī-zebān olan, -an]*

bī-niyāz [1] *Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan. (Allah).*

Rūy-i ʿaczi ḳo zemīne **bī-niyāza** ḳıl niyāz / Cān ile tekbīr iderseñ bu namāz olur ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 4). [bī-niyāza, -a]*

bī-nizāʿ olmak [1] *Çekişmesiz, kavgasız olmak.*

Gel tamāmiyyet dilerseñ **bī-nizāʿ ol** cümleden / Nā'il-i ḳadr olmaḳ isterseñ gözet ṣavmü'l-ġarīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 4). [bī-nizāʿ ol,]*

bī-nūr olmak [1] *Işıksız olmak.*

Sebāt-ı neyyir-i aʿẓam eger olmasa ʿālemde / Nücūm ile ḳamer **bī-nūr ola** böyle didi ḳaṣṣāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 2). [bī-nūr ola, -a]*

bī-pāyān [1] *Sonsuz, tükenmez.*

Şerḥe gelmez bu vücuduñ baḥrı **bī-pāyāndur** / Ḫātemüñ deryāya atma cehd ḳıl ḳalmaya ṣu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 3). [bī-pāyāndur, -dur]*

bī-pāyān eylemek [1] *Sonsuz hale getirmek. II Oldukça fazla ihsanda bulunma.*

Cemālüñi baña iḥsān eyle / Bu iḥsānuñı **bī-pāyān eyle** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 3). [bī-pāyān eyle,]*

bī-pervā [1] *Çekinmeden, korkusuz bir biçimde.*

ʿArż-ı cānān itmege ḫālin varur mı ʿışḳ eri / Āteş-i hicre yananlar ʿarża **bī-pervā** imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 4). [bī-pervā,]*

bir [704] *1.Bir sayı sıfatı; tek.*

ʿAyn-ı vaḥdet **bir** görünmez arada olsa ḥicāb / Arada refʿ eyle anı kim celālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 3). [bir,]*

Cān-baḫş olmaḳ dilerseñ bende ol bir kām ile / **Bir** kelāmında anuñ biñ mürdeler iḥyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 4). [bir,]*

Her neye kim nāẓır iseñ cāmdur ʿibret-nümā / ʿİbret ile gör ki **bir** ṣūretde her eşyā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 4). [bir,]*

Bir nefes virsem velīkin ʿālemüñ eşyāsına / Mürde ḳalmayup cihānda cümleten iḥyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 2). [bir,]*

Bir tāc ile bir ḫırḳa vü bir nān bize kāfī / Bir bizcileyin kimse ḳanāʿat idemezler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 3). [bir,]*

Bir tāc ile **bir** ḫırḳa vü bir nān bize kāfī / Bir bizcileyin kimse ḳanāʿat idemezler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 3). [bir,]*

Bir tāc ile bir ḫırḳa vü **bir** nān bize kāfī / Bir bizcileyin kimse ḳanāʿat idemezler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 3). [bir,]*

ʿĀlemde iki nesnenüñ olmaz nihāyeti / **Bir** ḥüsn-i yāre bir daḫı ʿışk-ı gedādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 3). [bir,]*

ʿĀlemde iki nesnenüñ olmaz nihāyeti / Bir ḥüsn-i yāre **bir** daḫı ʿışk-ı gedādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 3). [bir,]*

Ey Murādī cemʿ olımaz ʿār u ʿışḳ / Nitekim **bir** kāsede āb ile nār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 5). [bir,]*

Cümle-i vechümde gördüm **bir** misāl / ʿĀlemüñ ʿilmini **bir** noḳṭamda yaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 4). [bir,]*

Şaḳın binā-yı şerʿden ḳoparmaġıl **bir** ṭaş / Ḳoparsa taş eger yarılur nice biñ baş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 1). [bir,]*

Beni peydā ḳılalı ʿarż iderem arża vücūd / Gele tā kim **bir** ayaġ üstine biñ pā muḫliş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 2). [bir,]*

Murādī oḳı iḫlāṣı seni dā'im ider şāfī / **Bir** oḳuyana üç ḫatme sevābın feyż ider iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 5). [bir,]*

Fā ḥarfi ḳaf olursa ne ġam **bir** nuḳaṭla bes / Pergāra noḳṭa oldı göñül men necā ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 4). [bir,]*

Ḥikmetin teşḫīş idendür ʿālem-i muṭlaḳ bu gün / Ḥaşr içinde **bir** ayaḳ üstinde olmaḳ biñ ayaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 4). [bir,]*

Ḳameri **bir** işāret itdi iki / İki dünyāyı ḳıldı bir varaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 4). [bir,]*

Ḳameri bir işāret itdi iki / İki dünyāyı ḳıldı **bir** varaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 4). [bir,]*

Bir naẓarda nice biñ manẓūrı naẓẓar eyleyüp / Niʿmetüñden nice ālādur ʿayān olan senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 724, Beyit 2). [bir,]*

Baḳuben āyine-i ḥüsnüñe yazdum ḳat ḳat / Bulmadum ġayrıyı **bir** noḳṭa misālüñde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 4). [bir,]*

Ġuş ḳıl **bir** ḥarf kim biñ ḥarf durur / Bu Murāduñ āyet-i kübrāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 5). [bir,]*

Evvelīn ü āḫirīnüñ ʿilmi çün **bir** noḳṭadur / Noḳṭa-i devr eyle ögren sanʿatı pergārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 4). [bir,]*

Bir naẓardur biñ naẓar yüz biñ naẓardur bir naẓar / Parmaġuñ yum lafẓatu'llāh oldı insān ayasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 3). [bir,]*

Bir naẓardur biñ naẓar yüz biñ naẓardur **bir** naẓar / Parmaġuñ yum lafẓatu'llāh oldı insān ayasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 3). [bir,]*

Bir cevābuña senüñ nice nice cān elyaḳ / Her kelāmuñda bugün eylemişüz biñ im'ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1105, Beyit 2). [bir,]*

Duyduñsa Murāduñ kelimātında ḫalāvet / **Bir** ḥarfini şerḥ it eger 'allām-ı cihānsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 5). [bir,]*

Muḳarrerdür cemāl-i bā-kemālinden alur pertev / Şular kim iki dünyāyı ḳatında ṭutmadı **bir** cev *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 1). [bir,]*

Ḳābe ḳavseynüñ nedür sırrını şoldur añlayan / Oḳ gibi ṭayy itdi pes urdı nişānın **bir** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 4). [bir,]*

İki vech itdi beni 'ayn-ı celāl ile cemāl / **Bir** yüzüm oldı içümde birisi ṭaşumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 2). [bir,]*

2. Sadece, yalnızca.

Bir ḫaber alduñsa ey dil sen eger / **Bir** saña oldı musaḫḫar baḥr u ber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 1). [bir,]*

3. Aynı, benzer.

Gül yüzinsüz bu bülbül-i cāna / **Birdür** iki cihānda yoġ ile var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 3). [birdür, -dür]*

Ḫum-ḫāne-i ezelde mestānedür çü ādem / **Birdür** baña anuñ çün her demde ġamla şādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 1). [birdür, -dür]*

4. Bir, tek.

Her ne ḳılsam olduḳ anuñla müsemmā mā-ḥaṣal / Nāmumuz **birdür** velīkin her ṭaraf inşā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 4). [birdür, -dür]*

II Vahdet.

ʿIyān -ı bī-beyān olmaḳ beyan-ı bī-ʿayāndur pes / N'idersin cemʿ idüp cemʿi çü vāhid **birde** şākirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 4). [birde, -de]*

Tamunuñ āteşini nār-ı duzaḫ itdi yine / Ḳamusı **birde** ḳarār itdi līk sābiʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 3). [birde, -de]*

Ḥaḳḳ-ı ḥaḳīḳīdür gözüm bildi yaḳīni / Vāḥidi gördi **birde** bir irdi çü ḥāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 2). [birde, -de]*

Ḥaḳḳ-ı ḥaḳīḳīdür gözüm bildi yaḳīni / Vāḥidi gördi birde **bir** irdi çü ḥāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 2). [bir,]*

ʿĀlime nefʿi ʿilmidür cāh ile cehlidür żarār / ʿĀrife **bir** yiter hemān cümle ḳatında lāl ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 4). [bir,]*

(Yukarıda belirtilen tanıkların dışındaki tüm kullanımlar "herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı" anlamını taşımaktadır).

bir ʿacā'ib [1] *Tuhaf.*

Bir ʿacā'ib baḥra düşdüm yoḳ durur ḥadd ü kenār / Pes kenārından kenārına iderven ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 3). [bir ʿacā'ib,]*

bir ʿaceb [1] *Şaşırtan, hayrette bırakan, tuhaf.*

Fehmi ḳāṣırdur ḳamu ḫalḳ-ı cihānuñ ser-te-ser / Kimsene bilmez Murādī **bir ʿaceb** deryā imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 5). [bir ʿaceb,]*

bir ʿaceb ḥāl [1] *Tuhaf, şaşılacak durum .*

Bir ʿaceb ḥālüm işitdüm kendü kendümden yine / Didi kim niçün durur ḥālüñden öz ḥālüñ ḫafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 5). [bir ʿaceb ḥālüm, -üm]*

bir an [20] *Çok kısa süre. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳālıbı ḳalb itmeyince ḳılmayınca rāstī / Her nefes şükr itmeyince bulmadı **bir an** aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 2). [bir an,]*

bir ān olmak [1] *Bir anlık olmak, çok kısa sürmek.*

Sen bu cihānı n'idesin leẕẕeti çün **bir ān ola** / Āḫiret iste ey göñül kim saña cāvidān ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1448, Beyit 1). [bir ān ola, -a]*

bir ānda [2] *Bir anda, aniden, hemen.*

ʿĀlem-i lāhūta vardı murġ-i dil **bir ānda** / ʿĀlem-i nāsūtı terk idüp daḫı çekmez taʿab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 2). [bir ānda,]*

Sāḥa-i arż u semāyı gezmişem **bir anda** / Cānib-i Ḥaḳdan virilmişdür bu cāh u ʿizzetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 3). [bir anda,]*

bir avuç [2] *Bir avuç, azıcık.*

Emri geldükde **bir avuc** ḫāka / Eyledi ḳatre ḳatreden deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 2). [bir avuc,]*

ʿUrūc eyler nice ervāḥ egerçi evc-i bālāya / **Bir avuc** ḫāke almazlar oları añla ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 4). [bir avuc,]*

bir avuc ṭoprak [1] *Bir avuç toprak. II Dünya malı, mal mülk.*

Ṭamaʿı terk idüben gözle ḳanāʿat yolını / Gözi seyr eylemez illā ki **bir avuc ṭoprak** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 28, Beyit 2). [bir avuc ṭoprak,]*

bir baha [1] *Aynı değerde, kıymette görmek.*

ʿAyn-ı ḳader egerçi taġyire ḳābil olmaz / Līkin ḳażā-yı ḥükmüñ āyende **bir bahāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 2). [bir bahāda, -da]*

bir behre [1] *Bir pay, hisse, nasip.*

Cān cemāl-i yārden **bir behre** eyler ārzū / Terk ider cān ile başın olsa bir dem rū-be-rū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 1). [bir behre,]*

bir bilmek [1] *Aynı kabul etmek.*

Vāḥid-i muṭlaḳsın isbāt eylerem ḥaḳḳ ile ben / Ṣıdḳ ile **bir bilürem** īmānı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 2). [bir bilürem, -ür, -em]*

bir bir [17] *Tek tek, birer birer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murādīnüñ kelāmın eyle **bir bir** istimāʿ / Her ne girürse elüñe al hemān sen yā naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 5). [bir bir,]*

bir bir itmek [1] *Tek tek anlatmak.*

Semīʿ-i naʿt olalı ol cemāl-i bā-kemālüñ dil / Lisān-ı ḥāl ü ḳāl ile **ider bir bir** zebān vaṣfın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 4). [bir bir ider, -er]*

bir cür'a [3] *Bir yudum.*

Bir cür'adan mest oldı dil cevlān-gehīdür lā-mekān / Bir ʿarṣ-ı aʿlā oldı kim ʿarṣ oldı aña nerdüben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 1). [bir cür'adan, -dan]*

Ṣarāb-ı vuṣlatuñ **bir cür'asın** ẕevk eyleyen ʿāşıḳ / Eger cāmuñ ṭolusın saña virürlerse ḳanma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 3). [bir cür'asın,]*

Vire **bir cür'a** yine cām-ı ḥaḳīḳīsinden / Gāh mest ide bizi geh ide hüşyār yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 4). [bir cür'a,]*

bir daḫı [17] *Bir daha, artık, bundan sonra. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ne ʿaceb ḥālet olur ḫālet-i vuṣlat yā Rab / **Bir daḫı** el vire mi bize o devlet yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 1). [bir daḫı,]*

bir daḳīḳa [1] *Bir dakika, kısacık bir süre.*

Dāmen-i yāri ṭutup terk eyler iseñ ġayrı sen / **Bir daḳīḳa** ḳomaya cümle vire iḥsānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 2). [bir daḳīḳa,]*

bir defʿa [3] *Bir kere, defa.*

Oldı çün **bir defʿada** yirüñ yüzinde kārumuz / Yā ne ḥikmetdür Murādī kārda tekrārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 5). [bir defʿada, -da]*

Cemālüñ burḳaʿın refʿ eyledüñ **bir defʿa** evvel çün / Ḳamu dillerden anuñ çün ebed gitmez ṣafā hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 2). [bir defʿa,]*

Cān ü dilden geçmeyince var olur mı cān ü dil / Cümle ʿālem cismine **bir defʿa** bir cān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 4). [bir defʿa,]*

bir degül [1] *Aynı değil.*

Şeb-pere olmaz muḳābil āfītābuñ tābına / **Bir degül** nā-būd olanlar ile maḥrem būdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 2). [bir degül,]*

bir dem [33] *Bir nefeslik zaman, bir an. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Oldı Murādī çün kim ʿışḳ-ı ḥabībe çāger / İrmege çāre **bir dem** dil-dāre var mı yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 5). [bir dem,]*

bir dem ḳılmak [1] *Farklı zaman dilimlerini tek vakitte yaşamak. II Zaman kavramını aşmak.*

Şām u seherden dem ḳılan **bir dem ḳılur** biñ ʿālemi / ʿĀlemde ʿışḳuñ olmasa olmaz idi ān u zamān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 4). [bir dem ḳılur, -ur]*

bir dem olmak [2] *Bir an.*

Ān ile ān oluben her işi **bir demde olan** / Sanmaġıl anı şeb ü rūz u meh u sāle güyer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 2). [bir demde olan, -an]*

Demde **bir dem oldı** dem demdür deminde demdeme / Ol dem ile dem durur kim buldılar anda demin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 4). [bir dem oldı, -dı]*

Devr ile çerḫ-i bī-sütūn sāl ile māh irüşdürür / Māh ile sāl gice gün **bir dem olur** hemān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 3). [bir dem olur, -ur]*

bir dürlü [2] *Bir çeşit.*

Murādī sözlerüñ her biri **bir dürlü** muʿammādur / Anı añlamayanlar dimesün iẕʿānumuz vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 5). [bir dürlü,]*

Ḳalbümüñ mişbāḥıdur ʿālemlere viren ziyā / Şems-i neyyir eyleyen **bir dürlü** peydādur beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 3). [bir dürlü,]*

bir durmak [1] *Bir, eşit, denk olmak.*

Seni şol kimse kim bildi rıżāñı gözledi dā'im / Ḳatında **bir durur** gedā vü ḳayṣer ü ḫusrev *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 4). [bir durur, -ur]*

bir eylemek [6] *1. Birlemek, bir hale getirmek.*

Sāḥa-i devletde esb-i himmeti cevlān ider / Ṭarfatü'l-ʿayn içre anı anı **bir eyler** hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 4). [bir eyler, -r]*

2. Eşit saymak, denk tutmak.

Sem'-i dilüm ṭolı çü ṣadā-yı nidāyile / **Bir eylemişem** āḫırumı ibtidāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 1). [bir eylemişem, -mış, -em]*

II Birliğe, vahdete ulaşmak.

İki gördüñ kendüñi **bir eyle** var / Her işi sen işleme iẕʿānsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 2). [bir eyle,]*

Bir eylese envār-ı dil eylese iḳrārı / Keşf eylese bīdārı ru'yet nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 2). [bir eylese, -se]*

Dil irse murādına **bir eylese** adına / Şād olsa reşādına vaḥdet nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 7). [bir eylese, -se]*

İkide ücde gördi ʿālemi çün / Anuñ içün **bir eyledi** yüzini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 2). [bir eyledi, -di]*

bir görinmek [1] *Aynı görünmek.*

İkilükden beriiz nāẓır-ı vāḥid çü bizüz / **Bir görinür** gözümüze iki dünyāda ne var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 4). [bir görinür, -ür]*

bir güne olmak [1] *Bir türlü, çeşit olmak.*

Olur cümle cihān **bir güne** ʿālem / Murādī her ḳaçan kim diye yā-hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1212, Beyit 5). [bir güne olur, -ur]*

bir gün [15] *Sonra, ilerde, eninde sonunda, mutlaka. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġāfil ṣaḳın olma sen **bir gün** ecel irişür / ʿÜryān olursın sen hem zīr ve hem bālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 2). [bir gün,]*

bir gün ola ki [1] *Bir gün olsun ki.*

Pāy-bend itme ġayrıyı özge / **Bir gün ola ki** gelmeye gözüñe *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 3). [bir gün ola ki,]*

bir gün ola kim [1] *Bir gün olur ki.*

Furṣatı fevt eyleme bī-maʿrifet olma yüri / **Bir gün ola kim** sıruñ ola türāb içre kedū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 3). [bir gün ola kim,]*

bir ḥarf [1] *Bir harf kadar. II. Çok az miktarda, azıcık.*

Bir ḥarf ḳavl ḳavl-i Murād olmaya beyān / V'Allāhi olsa cümleten eşyāda elsine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 5). [bir ḥarf,]*

bir itmek [2] *1. Birleştirmek, bir araya getirmek.*

Bu Murāduñ sözlerinde şol bilür iẕʿān kim / Bir kelām ile iki dünyāyı **bir ide** hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 5). [bir ide, -e]*

2. Aynı yapmak, eşit yapmak.

ʿAcā'ibdür benüm ḥālüm ki bundan olmaz aʿceb kim / Ki idersin beni iki vü gāhīde **idersin bir** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 2). [bir idersin, -er, -sin]*

bir iki [1] *Birkaç.*

Cümle niyāz idüp didiler kim bi-ḥaḳḳi ān / Keşf it maḥabbetüñ bize **bir iki** bābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 2). [bir iki,]*

bir iki gün [4] *Kısa bir zaman dilimi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġarrā olma bu cihānuñ **bir iki gün** ʿömrine / Mālik-i ḫayl ü ḥaşemler sīne-çāk olmış yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 2). [bir iki gün,]*

bir iki günlük [2] *Kısa bir zaman dilimi.*

Bir iki günlük ʿömr içün nedür bu ġussa vü ḳayġu / Ne deñlü vuṣlat el virse cüdādur āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 3). [bir iki günlük,]*

Niçün **bir iki günlük** ʿömre ey yār / Olup maġrūr idesin yirüñi nār *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 3). [bir iki günlük,]*

bir itmek [1] *Eşit saymak, aynı değerde kılmak.*

Ṣuʿūdı ile ḳuʿūdın **bir itdi** ānīde / Nidā idüp oḳudı didi Fāliḳu'l-ışbāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 3). [bir itdi, -di]*

bir ḳadem [1] *Bir adım. II Bir an.*

ʿÖmrinde ḫarc iderse kemālin kemāl ile / Kāmil ḳomaya ẕerre ṭarīḳüñde **bir ḳadem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 4). [bir ḳadem,]*

bir ḳadem başmak [1] *Bir adım atmak. II Yakınlaşmak.*

ʿİlm ü ḥikmet menziline **bir ḳadem başduñsa** ger / Anuñ iledür göñül vīrānesi maʿmūr olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 2). [bir ḳadem başduñsa, -du, -n, -sa]*

bir ḳaṭre [9] *Bir damla. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cām-ı ʿışḳuñ cürʿasından eyleyen **bir ḳaṭre** nūş / Kendüzin küllī fenā eyler bulur dā'im beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 3). [bir ḳaṭre,]*

bir ḳaṭre āb [1] *Bir damla su. II Gözyaşı.*

ʻĀşıḳ olan kimsede nāmūs ü ʻār itmez ḳarār / Dökseler **bir ḳaṭre ābı** maḥv olur nār üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 3). [bir ḳaṭre ābı, -ı]*

bir kenāra atmak [*Sahile yanaşmak.*

Māfī'ż-żamīri ḳılma göñül āşkāre gel / Ḳalbüñ sefīnesin **atagör bir kenāra** gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 1). [bir kenāra atagör,]*

bir kerre [1] *Bir defa.*

Cān-fezā oldı yine ʻışḳ-ı ḥaḳīḳī nā-gāh / Vāḥid iseñ gele **bir kerre** bu tekrārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 2). [bir kerre,]*

bir kes [1] *Herhangi bir kişi, tek bir kimse.*

Baḥr-ı ʿışḳa degme **bir kes** ṣalımaz dil zevraḳın / Ṭavr u ṭarzın fehm idemez zīre eṭvārı degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 2). [bir kes,]*

bir kez [1] *Bir defa, bir kerecik, bir defa olsun.*

Bir kez Murāda bir naẓar-ı ʿibret ile ger / Ḳalb-i cihānı ḳalb-i dünyāda seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 5). [bir kez,]*

bir ḳılmak [3] *Bir kılmak, bir yapmak; aynı kılmak.*

Himāyet ḳılmasa dildār eger ṣūrīde-i ʿışḳa / İki dünyāyı **bir ḳılsañ** himāyet kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 2). [bir ḳılsañ, -sa, -n]*

ʿAyn-ı vaḥdetden hüveydādur didüm nūr-ı eḥad / **Bir ḳılup** ʿaynumla ʿaynuña hüveydā ol didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 3). [bir ḳılup, -up]*

II Vahdete erişmek.

İkilükden geçüp bu dil ṭarīḳ-i bire **bir ḳıldı** / Bir olduġı içün cümle didi ẕāt u ṣıfātumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 2). [bir ḳıldı, -dı]*

bir kimse [10] *1. Herhangi biri.*

Maḳām-ı ʿışḳ u maʿṣūḳı ne bilsün degme **bir kimse** / Anı bilen zebānında kitāb-ı ʿışḳ-ı ezberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 4). [bir kimse,]*

2. Hiçbir kimse.

Ferdinde ferd olalı cihān içredür vaḥīd / **Bir kimse** yoḳ ki bulmaya yanında menzilet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 3). [bir kimse,]*

Zebānuñ degmesün cehd eylegil **bir kimseye** hergiz / ʿİḳāb olınur uḫrāda egerçi ola ol bir mūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 4). [bir kimseye, -(y)e]*

Bir zamāna irmişüzdür kim ʿacā'ib ḥāli var / Ḳalmadı **bir kimsede** hergiz mürüvvet vaz gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 2). [bir kimsede, -de]*

Ser-te-ser ʿışḳuñ şüyūʿın diñledüm aḫbār ile / Görmedüm **bir kimse** kim añlar sefīd ü ḳarasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 2). [bir kimse,]*

Māhiyyetümi añlasa ger cümle ḫalāyıḳ / **Bir kimsene** ḳalmaz idi geçmeye serinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 3). [bir kimsene,]*

ʻİşveyle ḳıldı cümleten aʻyāna ʻayn-ı ḥāl / **Bir kimse** irmedi bu şecerden budaġuma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 2). [bir kimse,]*

Ḥaḳḳā budur ki gelmedi ḥüsnüñ nihāyete / **Bir kimse** irmedi o cemālüñde ġāyete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 1). [bir kimse,]*

Bu ʻīş ü ʻışreti ḳo ḳıl Ḫālıḳa ʻibādet / Bil kim amān virmez **bir kimseye** zamāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 2). [bir kimseye, -(y)e]*

Bilgil Murādī bu cihān **bir kimseye** virmez amān / Virgil Ḫudānuñ yolına ṭurma hemān cān ü seri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 5). [bir kimseye, -(y)e]*

bir kişi [1] *Bir kişi, birisi.*

Vaṣl-ı Ḫudānuñ ola mı **bir kişi** lāyıḳı / Bir ṣanma sen bu dünyāda mest ile ayıḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 1). [bir kişi,]*

bir laḥẓa [25] *Çok kısa bir an. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nice kim ḥamdüme **bir laḥẓa** nihāyet yoḳdur / Yoḳ durur luṭfa nihāyet nice kim ḳıla ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 3). [bir laḥza,]*

bir loḳma [1] *Azıcık yemek. II Dervişçe yetinmek, az şeyle geçinmek, çok malda gözü olmamak.*

Ḳāniʿ ol **bir loḳmaya** aldanma dürlü niʿmete / Ey Murādī k'ey muraḳḳaʿ el çekup ʿunvān ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 5). [bir loḳmaya, -(y)a]*

bir müşt-i türāb [1] *Bir avuç toprak.*

Atdı avcından çü **bir müşt-i türāb** / Ṣındı aʿdā ḳalmadı ḳalbinde tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 1). [bir müşt-i türāb,]*

bir naẓar [6] *1. Bir bakış.*

Murādīnüñ ḳabūli oldı ancaḳ **bir naẓar** ṭoġrı / Ḳabul itmez aña ʿarż olına cümle cihān sensüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 5). [bir naẓar,]*

Bir naẓarda ġaybümün ġaybında ẕātüm gözlerüm / **Bir naẓarda** ʿayn-ı ʿaynumda ṣıfātum gözlerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 1). [bir naẓarda, -da]*

Bir naẓarda nāẓır itdi nice manẓūrı yine / Bilmek içün bunları eyledi ey dil yaḫşı dān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 2). [bir naẓarda, -da]*

Bir naẓarda kā'ināt emrinde fermān eyledi / Pes bu fermānında bir bir yaḫşī imʿān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 1). [bir naẓarda, -da]*

Meşġūl olur mı dil seni gördükde ġayrıya / Bi'llāhi **bir naẓarda** gel eyle dirāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 4). [bir naẓarda, -da]*

2. Bir an, çok kısa süre.

Cemālüñ **bir naẓar** seyr eyleyen ey şāh-ı ʿuṣṣāḳān / Muḥaḳḳaḳdur ḳılur dünyādan ü ʿuḳbādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 2). [bir naẓar,]*

bir naẓar eylemek [1] *Bir kez bakmak.*

Ṭā'ir-i gülşen-i ḳudsem baña me'vādur bu / **Bir naẓar eyle** ḥabībüm nice ālādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 1). [bir naẓar eyle,]*

bir nefes [12] *1. Bir soluk.*

Bir nefesde eyledüm ġāyet celī mir'ātumı / Āyine çünki mücellā ola aʿlā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 3). [bir nefesde, -de]*

Añlar iseñ ger bu remzi kāmilü'l-ʿilm olasın / Nice ḫasta saña gele **bir nefes** dermān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 4). [bir nefes,]*

2. Bir an.

Fātiḥü'l-ebvāb olanlar daḳḳ-ı ebvāb eylemez / Āṣinā-yı ʿışḳ olanlar **bir nefes** ḫvāb eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 1). [bir nefes,]*

Ḥażretüñden ʿayn-ı ḥaḳḳiyet diler bu dīdeler / Gerçi senden **bir nefesden** bulmamışuz infikāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 2). [bir nefesden, -den]*

Ḳālden fehm itmedüm aḳvālüñi bir ẕerrece / Fiʿli telḫīṣ itmeyince **bir nefes** ānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 914, Beyit 3). [bir nefes,]*

Rūyuñ niḳābını gele refʿ eyle **bir nefes** / Tā kim kemālüñ ile vücūda ire ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 2). [bir nefes,]*

Ġāfil itme **bir nefes** ḳalbüñi ẕikru'llāhdan / Her ne kim isterseñ ey dil istegil Allāhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 1). [bir nefes,]*

Ey vücūdum şehrinüñ sulṭānı gel milküñ gözet / Sensüz olmasun bu milküñ **bir nefes** sulṭān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 3). [bir nefes,]*

İnḳıtaʿ itmez muvaḥḥid **bir nefes** tevḥīdden / Anuñ içün şehr-i dilde buldı dil hem-sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 4). [bir nefes,]*

Bi'llāhi söylemeñ baña bī-çārelik sözin / Añmañ yanumda **bir nefes** āvārelik sözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 1). [bir nefes,]*

Gel Murāduñ manṭıḳından diñle ḥikmet sözlerin / Şād olasın uġramaya **bir nefes** ḳalbüñ ġama *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 5). [bir nefes,]*

Şerḥe gelmez bu benüm aḥvāl-i ʿaynüm **bir nefes** / Kim dilerse şerḥini bulmaġa terk itsün heves *(Murâdî Dîvânı, Müfret 23, Beyit 1). [bir nefes,]*

bir nesne [1] *Bir şeyin meydana gelmesi.*

Muḳaddes ḳıldı cānum çün cihāndan / Aña **bir nesne** geldi ṭatlu cāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 1). [bir nesne,]*

bir nice [6] *Bir hayli, birçok. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muntaẓır ʿışḳ içre gördüm **bir nice** maʿnā ṣıfat / Kimisi sāḥilde seyr eyler kimi deryādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 2). [bir nice,]*

bir nice biñ [1] *Birkaç bin.*

Ṣaḥn-ı sarāy-ı vaṣla başmaġ içün ḳadem ben / Vardur benüm yanumda **bir nice biñ** ḳanadum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 2). [bir nice biñ,]*

bir nice dem [2] *Birçok, pek çok, çok zaman.*

Muntaẓır olduḳ saña **bir nice demdür** nice gün / Bir kelām eyle yine dildār kūyından bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 2). [bir nice demdür, -dür]*

Ḫūn-ı cigerdedür dil ü cānuñ ḥarāreti / **Bir nice dem** göñülde geçer derd ü ḥasreti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 1). [bir nice dem,]*

bir noḳṭa [8] *Bir nokta.*

Cümle ʿālem durışur ʿilme ki **bir noḳṭa** bile / Cümleyi bildi Murādī elif-i elḥamda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 5). [bir noḳṭa,]*

Mecdini bildürmek içün bu Murādī şimdi pes / Bāb-ı ʿilminde yine **bir noḳṭa** iʿlān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 5). [bir noḳṭa,]*

II Nokta kadar, küçücük.

Gel Murāduñ yine cān ile kelāmın diñle / Nice biñ mürdeye **bir noḳṭası** muʿṭī-i ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 5). [bir noḳṭası, -sı]*

Ger yazarsañ sen Murāduñ sözlerin / Eyleye **bir noḳṭası** biñ ḳavli māt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 5). [bir noḳṭası, -sı]*

Murāduñ merd olan añlar kelāmı noḳṭası remzin / Ki **bir noḳṭası** añlanmaġa ʿömr-i cāvidān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 5). [bir noḳṭası, -sı]*

Her kim ki bulur fehm ile irfān işigüñde / **Bir noḳṭasını** ʿilm ile bürhān iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 5). [bir noḳṭasını, -sı, -(n)ı]*

ʿĀlemi **bir noḳṭa** gördüm cümleten āyīnede / Nāẓıram ben lā-mekānī ʿālemüñ devrānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 3). [bir noḳṭa,]*

II Bir merkez.

Cemīʿ-i ʿālemüñ ʿilmi olur **bir noḳṭadan** ẓāhir / Cemālüñ cīmidür noḳṭa nedür saña elif bā tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 4). [bir noḳṭadan,]*

bir ol ḳadar [1] *Bir o kadar, çok.*

Cemāl ile kemāl arasını teşḫīş iden ʿārif / Ne deñlü kesb ider **bir ol ḳadar** bulur ḫulūṣiyyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 3). [bir ol ḳadar,]*

bir olmak [12] *1. Tek olmak.*

İkilükden geçüp bu dil ṭarīḳ-i bire bir ḳıldı / **Bir olduġı** içün cümle didi ẕāt u ṣıfātumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 2). [bir olduġı, -duğ, -ı]*

Bu yirde **bir olmaġ** içün ikilik itmem iḫtiyār / Aġyār oluben ġayrıya cānāne-i ʿışḳam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 4). [bir olmaġ, -mağ]*

2. Aynı, bir olmak.

Dôstum saña olaldan mübtelā / Cāna **bir oldı** beḳāyile fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 1). [bir oldı, -dı]*

ʿArz eyleme ḥabībüm vechüñ niḳāb içinde / Nice **bir olsa** her dem bu ʿayna rūyuñ iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 3). [bir olsa, -sa]*

Naʿam-ı lā ne ʿacebdür nedür isbāt-ı nehy / Görinür gizlü **bir ola mı** ola çün meh-tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 4). [bir ola mı,]*

Dünyā ile āḫiret derilmiş / **Bir oldı** ḳamuda yalvarılmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 1). [bir oldı, -dı]*

Yüri var ʿālim olmaġı ṭaleb ḳıl / Nice **bir olasın** cehl ile erzel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 2). [bir olasın, -a, -sın]*

Merdüm-i kāmil ararsañ arama dünyāyı / Saña bir söz diyeyin ʿaḳluñı **bir olma** delü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 3). [bir olma, -ma]*

Gördüm ki luṭf ile beni yār eyledi yine / Lāzım budur ki **bir olam** aña her āyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 1). [bir olam, --am]*

ʿAḳl ü dānişden mücellā oldı dil āyīnesi / Ḳanlu oldur kim maḥabbetden **bir ola** sīnesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 1). [bir ola, -a]*

Murādīye murābıṭ ḥācet olmaz / **Bir oldı** ibtidāsı intihāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1559, Beyit 5). [bir oldı, -dı]*

Farḳ ider miydüñ ʿaceb kendüñi cānā heyhāt / **Bir olur** idi saña cümle ḥayāt ile memāt *(Murâdî Dîvânı, Müfret 1, Beyit 1). [bir olur, -ur]*

bir özge [1] *Bir başka.*

Mükāfāt eyledi dilber baña ḳılduġı cevr içün / Gidüp selb oldı aḥvālüm daḫı **bir özge** ḥāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 2). [bir özge,]*

bir pare [1] *Bir parça, biraz, birazcık.*

Ḳulaḳ urmaḳda güftāra kim ola kim vire ṭāḳat / Velīkin ṭāḳat irgürmek gerekdür bize **bir pāre** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 2). [bir pāre,]*

bir şanmak [1] *Aynı, denk sanmak, zannetmek.*

Vaṣl-ı Ḫudānuñ ola mı bir kişi lāyıḳı / **Bir şanma** sen bu dünyāda mest ile ayıḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 1). [bir şanma, -ma]*

bir şey [2] *Herhangi bir şey.*

Mübdiʿ-i küllü'l-bedāyiʿden hüveydā olmayan / Ṣāḥib olmaḳ **bir şeye** ben dimezem lāyıḳ aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 2). [bir şeye, -e]*

Vaḥdet-i dildür ne kesret kesret oldı çün ẕehāb / Ẕāhib oldı çünki **bir şey** bağlanılmaz dilde bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 1). [bir şey,]*

bir söz dimek [1] *Bir söz söylemek, nasihatte bulunmak.*

Merdüm-i kāmil ararsañ arama dünyāyı / Saña **bir söz diyeyin** ʿaḳluñı bir olma delü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 3). [bir söz diyeyin, -(y)e, -(y)in]*

bir ṭaraf [2] *Bir yanda.*

Selsebil ırmaġınun yanında ḥūr olmış muḥīt / **Bir ṭarafda** söyleşür ġılman u ġufrān āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 2). [bir ṭarafda,]*

Bir ṭarafda şavt ide ṭūbā ki ṭūbā men daḫel / **Bir ṭarafda** medḥ ider ḥūr ile Rıḍvān āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 3). [bir ṭarafda,]*

bir ṭarz [1] *Bir tavır, bir davranış, bir eda.*

Terk eylemişem çü īn ü ānı / **Bir ṭarz** ile bulmışam mekānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 1). [bir ṭarz,]*

bir vaḳt olmak [2] *Bir zaman olur, an gelir.*

Lāġar olup vücūdum olur gāhī çün mekes / **Bir vaḳt olur ki** bu iki dīvāna ṣıġmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 2). [bir vaḳt olur ki,]*

Bir vaḳt olur özini Murādī ḳılur şümār / **Bir vaḳt olur** ki ḥadd ile imkāna ṣıġmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 5). [bir vaḳt olur, -ur]*

bir vech ile [1] *Bir nedenle, bir şekilde.*

Çün vücūdum devḥası neşv ü nemā bulmaḳdadur / Ki anı gördi aña **bir vech ile** düşdi ḳamu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 4). [bir vech ile,]*

bir vech üzre [1] *Bir suret, tarz üzere.*

Miyān-ı āb u āteşden ḫurūc eyle mü'eyyeddür / Anuñ çün gösterür her laḥẓa **bir vech üzre** eṭvāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 2). [bir vech üzre,]*

bir vücūd [1] *Tek vücud.*

Ṣāḥa-i sīmāda gördüm ḳudret ile **bir vücūd** / Cemʿ olup cümle ḫalāyıḳ ʿarż ider aña ʿamel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 3). [bir vücūd,]*

bir yan [2] *Bir taraf.*

Bir yanum āteş olupdur bir yanumda oldı şu / Od ile şu arasından sen beni eyle rehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 2). [bir yanum, -um]*

Bir yanum āteş olupdur **bir yanumda** oldı şu / Od ile şu arasından sen beni eyle rehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 2). [bir yanumda, -um, -da]*

bir yana [7] *Bir tarafa, yana. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳurtar beni iki ciheti eyle bir hemān / **Bir yaña** gözlerüm ola olmaya her yaña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 2). [bir yaña,]*

bir yaña bir yañadan [1] *Bir taraftan bir tarafa, diğer bir tarafa, ayrılıp farklı yönlere gitmek, dağılmak.*

Ṭavḳ idelden berü zencīr-i ḳażā gerdenümi / Bir yaña ḫāle çeker bir yañadan ḳāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 2). [bir yaña bir yañadan, -dan]*

bir yaña ḳomak [1] *Önemsememek, değerli görmemek.*

Cihān u cānı n'eyler kendü devrān / **Ḳodı** īn ile ānı **bir yaña** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 844, Beyit 4). [bir yaña ḳodı, -dı]*

bir yir [11] *Bir yer.*

Ben ol pervāz urıcıyam cihān pāyumda bir ẕerre / Ferāġumdur delīlüm şanma **bir yirden** me'ālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 2). [bir yirden, -den]*

II Aynı yer.

Evvelīn ü āḫirīn olsa eger **bir yirde** cemʿ / Añlamayalar bu remzi bilmeyeler yā fetā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 4). [bir yirde, -de]*

ʿIşḳ ile **bir yirde** ʿār olmaz ḥabībüm bilmiş ol / Āb ile bir kāsede tev'ām olımaz nār güc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 2). [bir yirde, -de]*

Cemʿ olınmaz **bir yire** ġayr ile ey dil ʿışḳ-ı yār / Dura mı bir kāsede cemʿ oluben āb ile nār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 1). [bir yire, -e]*

Fülk-i dil deryā-yı ʿışḳa düşeli bulmaz kenār / Mevc mevc üzre gelüp **bir yirde** ḳıldırmaz ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 1). [bir yirde, -de]*

Cemʿ idüp fehm-i ḫıred **bir yirde** niʿmet bābını / Çünki ālāsı çekildi āb-ı kevserdür sebīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 4). [bir yirde, -de]*

Müberrā ḳıl özüñ her dem diseñ ibhām ola mefhūm / Ne mümkindür ola **bir yirde** pes icmāʿ-ı żarbeyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 4). [bir yirde, -de]*

Ne ḳadar var ise enhār ḳamu oldı ḫāmūş / Oldı **bir yirde** mülāḳat iki deryā bu gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 3). [bir yirde, -de]*

Bir yirde ḳarār eyleme ey dil güẕer eyle / Ġayra naẕaruñ olmaya aṣlā ḫaẕer eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 1). [bir yirde, -de]*

ʿIşḳ ile ʿār ey Murādī olımaz **bir yirde** cemʿ / ʿĀrı ḳodum yoġ içinde var gördüm kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 5). [bir yirde, -de]*

Açıcaḳ perdeyi yüzden gözi bīdār eyle / Līkin anuñ ile **bir yirde** görürler mi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 2). [bir yirde, -de]*

bir ẕerre [33] *Zerre kadar, bir parça, çok az. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir ẕerresinden oldı münevver bu şeş cihāt / Ger mihri ṭāliʿ olsa cihān doymaya aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 4). [bir ẕerresinden, -si, -n, -den-sin, -den]*

bī-raʿiyyet [1] *Halka muhtaç olmayan.*

Sensin ol sulṭān-ı aʿẓam bī-vezīr ü bī-naẕīr / Bī-misāl ü bī-cidāl ü **bī-raʿiyyet** bī-sipāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 4). [bī-raʿiyyet,]*

biraz [2] *Az da olsa, az miktarda.*

Şerḥ olınmaz ḥasb-ı ḥāli ʿāşıḳ-ı dil-ḫastanuñ / Ẕerreden bir ẕerredür ger ʿāleme düşse **birāz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 2). [birāz,]*

Olur çün münderic ammā göñül levḥinde ḥāletler / Ẕuhūr eyler muʿammāsı **biraz** eṭrāf-ı ārāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 2). [biraz,]*

birbiri [13] *Birbiri, karşılıklı olarak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İki cihānı **birbirine** ṣıġduran nedür / İki kelām oldı ḳamu şey'e reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 4). [birbirine, -ne]*

bī-reng ü levn olmak [1] *Renksiz olmak. II Dünyanın cazibesine kapılmamak.*

Levn ü rengi terk idüp **bī-reng ü levn oldı** Murād / Nūr-ı nūrında umūrımda berātum gözlerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 5). [bī-reng ü levn oldı, -dı]*

bī-revān olmak [1] *Ruhsuz, cansız olmak.*

Revānum olalı tende tenümde ʿālemüñ cānı / Revā mı **bī-revān olmış** benüm cismümde cān sensüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 2). [bī-revān olmış, -mış]*

biri [10] *Biri, bir diğeri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vech-i ādemde var vücūh-ı kesīr / **Birisidür** ḫitāb-ı "kerremnā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 2). [birisidür, -dür, -]*

biri birbiri [1] *Biri diğeri.*

Murādī şiʿrin oḳur ehl-i ʿirfān / **Biri birbirinden** ey cān ala ala *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 5). [biri birbirinden,]*

biri biri [8] *Birbiri, bir diğeri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī lāḥıḳ olmaz gerçi aşlā ferʿ pes / Līk ferʿ ü aṣl olmaz **biri birinden** cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 5). [biri birinden*]

biri … biri [18] *"Biri... diğeri" anlamında karşılaştırma bağlacı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣanʿata olmışdur yemīn ile yesāruñ zümresi / **Birine** ḥikmet **birine** töhmet oldı iḳtiżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 2). [birine birine,]*

biri biri biri birisi [1] *Biri ... biri.. bağlaç.*

Miyān-ı āb ü āteşdür nesīm-i gülşen-i cennet / **Biri** āb u **biri** nār u **biri** bād u **birisi** ḫāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 2). [biri biri biri birisi, -si]*

birisin birbirine [1] *Biri birine.*

Görmedüm hiç muvāfıḳ **birisin birbirine** / Bu sebebden özümi ʿışḳ ile tenhā ḳıldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 2). [birisin birbirine,]*

bī-riyā [2] *İçi dışı bir, samimi.*

Baḥr-ı ʿulūm içre şol kimse ola bī-mesel / Çün ala bundan sebaḳ ecmel olur **bī-riyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 4). [bī-riyā,]*

Nehc-i hüdāda buldı yolum çün ṭarīḳini / Milk-i ferāġa irdi bulup **bī-riyā** ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 3). [bī-riyā,]*

birle [13] *Ile, birlikte. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Beḳāsından beḳā bulmaḳ bu demde bize ʿādetdür / Anuñ her dem saʿādet **birle** bize bu saʿādetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 1). [birle,]*

birlemek [1] *Birlemek. II Tevhit.*

Birlerem ol pādişāhı kim vücūdıdur vaḥīd / Cümle esmā vü ṣıfātına olınmadı ʿaded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 3). [birlerem, -r, -em]*

Birledi bu dil ü cānum çün olupdur āgāh / Nefy-i isbāt ile maḥv eyledi didi Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 1). [birledi, -di]*

birlig [4] *Allah'ın birliği, tevhit. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nedür ṭarḥ iden ikiden **birlügi** yā fetā / Maḳālüñi ṭarḥ eyle tā bulasın sen nīk ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 4). [birlügi, -i]*

birr ü iḥsāna vāḳıf-ı ezelī [1] *İyilik ve ihsana ezelden vākıf.*

Birr ü iḥsāna vāḳıf-ı ezelī / Oldı her demde ġarḳa-i naʿmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 3). [birr ü iḥsāna vāḳıf-ı ezelī,]*

bisāṭ [1] *Döşeme, kilim, halı.*

Benüm āh ile feryādum ve çeşmüm yaşın isterseñ / **Bisāṭında** varup seyr eyle kim ṭôlāba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 2). [bisāṭında, -ın, -da]*

bī-ṣavt u bī-ḥurūf [1] *Sessiz ve harfsiz.*

Āyāt-ı ʿayn-ı lafẓı nāmūs-ı ekbere ṣor / **Bī-ṣavt u bī-ḥurūfı** gel añla cān ü dilden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 4). [bī-ṣavt u bī-ḥurūfı, -ı]*

bī-ṣavt u ḥarf olmak [1] *Sessiz ve harf olmak.*

Semāʿ-ı ṣavt içün **bī-ṣavt u ḥarf olmaḳ** levāzımdan / Ḥurūf ezberle iḥvānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 3). [bī-ṣavt u ḥarf olmaḳ,]*

bī-sebāt [1] *Değişken, kararsız.*

Nedür ol **bī-sebāt** u bī-vefā kim / Seni senden ziyāde oldı derrāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 2). [bī-sebāt,]*

bī-ser ü pā ḳılmak [1] *Başsız ve ayaksız olmak. II Maddeden sıyrılmak.*

Müberrādan teberrā ḳıl vücūduñ **bī-ser ü pā ḳıl** / Çün iḥyā oldı iḥyā ḳıl ṣaḳın aldanma ālāya

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 3). [bī-ser ü pā ḳıl,]

bī-ser ü sāmān [1] *Başsız, intizamsız ve perişan, savruk.*

Nice nuṭḳa gelürdi bu Murādī **bī-ser ü sāmān** / Eger virmese ḳudretle aña ḫoş-ter maḳāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 5). [bī-ser ü sāmān,]*

bī-sipāh [1] *Askere, orduya, desteğe ihtiyacı olmayan Allah.*

Sensin ol sulṭān-ı a'ẕam bī-vezīr ü bī-naẕīr / Bī-misāl ü bī-cidāl ü bī-ra'iyyet **bī-sipāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 4). [bī-sipāh,]*

bi'smi'llāh [2] *"Allah'ın adıyla" manasında "Bismillâhirrahmânirrahim" sözünün kısaltılmış şekli.*

Çünki **bi'smi'llāhi** er-Raḥmān didi er-Raḥīm / Ḳul hüve'llāhu eḥad bu āyete bürhān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 4). [bi'smi'llāhi,]*

Kilk-i ḳudret çü yazdı **bi'smi'llah** / Evvelā lā-ilāhe illa'llah *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 16, Beyit 1). [bi'smi'llah,]*

bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm [1] *Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla.*

Bi'smi'llāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥīm / Āyet-i 'unvān-ı kelām-ı ḳadīm *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 1). [bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm,]*

bi'ş-şevāb [1] *Sevap ile.*

Merd-i mülhem **bi'ş-şevāb** oldı kelimu'llāh çün / Yā ne dirsin sen kelām-ı bī-ḥicāba mā-keẕeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 4). [bi'ş-şevāb,]*

bisyār [1] *Çok. II Gereksiz.*

Ey Murādī ezelī ḥikmetedür ẕihn-i ebed / Anuñ içün ne ki var ġayrıya **bisyār** didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 5). [bisyār,]*

bīş [1] *Çok, fazla.*

Mübaşşır eylemez hergiz başīret / Anuñ fermānı olur **bīş** eger kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 4). [bīş,]*

bīşe [1] *Orman. II Tarikat.*

Ey Murādī ezelī vaḥdeti gör kesreti ḳo / Şīr iseñ ara ḳamu **bīşeyi** bul bir daḫı şīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 5). [bīşe-yi,]*

bī-şümār eylemek [1] *Sayısız, çok eylemek.*

Yā Rab Murāda luṭfuñı sen **eyle bī-şümār** / Ġaffār olan nice ṭuta ġufrānını dirīġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 5). [bī-şümār eyle,]*

bitmek [8] *Ortaya çıkmak, yetişmek.*

Nebt ile revnaḳ-ı küllī vire enbāt-ı ḫüsn / **Bitüre** her işini kār ile kārında 'aṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 3). [bitüre, -ür, -e]*

Nedür bu devḥa-i kübrā ki çekmiş āsumān ser / Ġuṣūnında olup memlū **biter** her bir ṭaraf esmār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 2). [biter, -er]*

Ḳaçan fānī ola ḳuyruḳ otından / **Biter** bir daḫı rengi ḳara beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 3). [biter, -er]*

Gülistān-ı vücūdumda **biter** güller kemālinden / Öter cān bülbüli her dem beyān eyler maḳālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 1). [biter, -er]*

Kenār-ı ḥavż-ı rütbetde **bitüpdür** veche-i 'işmet / Semer virdi nice dürlü beyāż ü ḥażr ü ālından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 4). [bitüpdür, -(ü)pdür]*

Mīġ-i luṭfı bize çün yaġdura iḥsān maṭarın / **Biterüz** şöyle ki 'aḳl irmeye tekrārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 2). [biterüz, -er, -üz]*

Battīḫ ola mı zer' idicek tuḫm-ı ḥanẓalı / **Bitdükde** pes saña o semerden ne fā'ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1369, Beyit 4). [bitdükde, -dük, -de]*

II Belirmek, hasıl olmak.

Nisār-ı ṭayyibāt itse eger ebr-i ṣafā vücūd / Benüm arż-ı vücūdumda ne kim eşyā **biter** ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 3). [biter, -er]*

bitmek [3] *Sona ermek, bitmek.*

Bir milki ḳo ki **bitmedi** ibrām ile ber-kār / Başuñ yire ḳo ḳalduruben dest-i temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 4). [bitmedi, -me, -di]*

Nice bir zārı ḳıla bu dil-i pür-sevdāmuz / Dūstum hicr ile **bitmez** mi bizüm ġavġāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 1). [bitmez, -mez]*

Ey kā'ināta pādişāh ey cümle maḫlūḳa ilah / Nice ḳılam hicrüñle āh **bitmez** mi hicrānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 8). [bitmez, -mez]*

bī-tāb itmek [1] *Dermansız bırakmak, güçsüz hale getirmek.*

Tāb urup tāb-ı cemālinden beni **bī-tāb iden** / Āh bildüm bir seḥer ol mihr-i rūḫ-efzā imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 3). [bī-tāb iden, -en]*

bī-taḥammül olmak [1] *Tahammülsüz olmak.*

Bī-taḥammül olma deryā-dil olup ol bā-verā / Ḥaḳ Te'ālādan hidāyet eylegil dā'im ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 2). [bī-taḥammül olma, -ma]*

bī-tār eylemek [1] *Karanlığın olmayışı; aydınlık eylemek.*

Lem'a ger nūr-ı cemālüñden cihāna irmese / Ẓulmet-ı ḳahr-ı celālüñ kimse **bī-tār eylemez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 2). [bī-tār eylemez, -mez]*

bī-tārik oldmak [1] *Yola, usûle sahip olmamak.*

Cemāl-i dil-rübā senden gönül bir lezzet almış kim / Ḳamu **bī-tārik oldı** gezmez oldı ṭaġ u ṣaḥrāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 4). [bī-tārik oldı, -dı]*

bi't-tamām [5] *Tamamıyla. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nevʿ nevʿ olup bu envāʿ-ı beşer cinn ile cān / Mevc uralar nitekim bir baḥr-ı aʿẓam **bi't-tamām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 2). [bi't-tamām,]*

bī-ʿusret [1] *Zor, güç olmayan.*

Rāh-ı aʿlāda görindi yine ḥadd ile ḥudūd / Bu ṭarīḳ ibn-i sebīl olana **bī-ʿusretdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 3). [bī-ʿusretdür, -dür]*

bi-vaḳt olmak [1] *Vakitsiz, zamansız olmak.*

Mekān-ı lā-mekānīden beyānın ṭarḥ ider her dem / Çü **bi-vaḳt oldı** vaḳtinden seçer mi ān ile ānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 4). [bi-vaḳt oldı, -dı]*

bī-vāsıṭa olmak [1] *Vasıtasız, aracısız olmak.*

Rütbe-i aʿlāda oldur kim **ola bī-vāsıṭa** / Dāʿī-yi Ḥaḳ oluben bir kimseden ḳılmaya bāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 4). [bī-vāsıṭa ola, -a]*

bī-vefā [5] *Vefasız. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kehkeşān-ı dehre baḳdum herkese yol gösterür / Hāy ẓālim **bī-vefādur** āh bu kevn-i fesād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 4). [bī-vefādur, -dur]*

bī-vefā olmak [1] *Vefasız olmak.*

İster iseñ ḥaḳḳuñı bilsün senüñ ḫāṣ ile ʿām / Olmaġıl sen bī-vefā olġıl ḥabībüm Ḥaḳ-şinās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 612, Beyit 4). [bī-vefā olmaġıl, -ma, -gıl]*

bī-vezīr [1] *Yardımcısız, yardıma ihtiyacı olmayan Allah.*

Sensin ol sulṭān-ı aʿẓam **bī-vezīr** ü bī-naẓīr / Bī-misāl ü bī-cidāl ü bī-raʿiyyet bī-sipāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 4). [bī-vezīr,]*

bī-vücūd [1] *Vücutsuz, maddi varlığı olmayan.*

Bī-vücūdam gerçi yanında velī benven vücūd / Ṣıġmadum ʿālemlere kendümde bulmadum ṣıġar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 4). [bī-vücūdam, -(a)m]*

bī-vücūd olmak [2] *Maddi varlığından arınmak.*

Gel Murāduñ sözini añla murād ile yine / **Bī-vücūd ol** ki bilesin ne durur ṭayy-ı vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 5). [bī-vücūd ol,]*

Bu vücūdum **bī-vücūd olmasa** bulmazdum vücūd / Bu vücūdum faẓl u cūd olduḳda buldum ben amān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 3). [bī-vücūd olmasa, -ma, -sa]*

biyā [1] *Gel.*

Ey Murādī sırr-ı ʿışḳı degme kimse bilemez / ʿĀrif iseñ ʿāşıḳ iseñ gel **biyā** vü merḥabā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 5). [biyā,]*

biz [365] *Biz; şahıs zamiri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Lîkin bizümle oldı yine ol **bize** enīs / Arada bir bahāne olupdur bu kāruma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 4). [bize, -e]*

bizcileyin [1] *Bizim gibi.*

Bir tāc ile bir ḫırḳa vü bir nān bize kāfī / Bir **bizcileyin** kimse ḳanāʿat idemezler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 3). [bizcileyin,]*

bī-zamān [2] *Belli bir zamana sığdırılamayan, tüm zamanların hükümranı olan Allah.*

Mekān senden ṭolu yā Rab velīkin bī-mekānsın sen / Vücūduñla zamān memlū velīkin **bī-zamānsın** sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 1). [bī-zamānsın, -sın]*

Vücūduñla zamān memlū velīkin **bī-zamānsın** sen / Ḳadīm ü vāḥid ü ferd ü ṣamedsin Rabbena'l-ekrem *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 3). [bī-zamānsın, -sın]*

bī-zamān itmek [1] *Zamansız etmek, zaman mefhumunu ortadan kaldırmak.*

Çü terk-i īn ü ān ḳıldum zamānumdur muḫayyer pes / Zamānum **bī-zamān itdüm** baña olmaz zamān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 2). [bī-zamān itdüm, -dü, -m]*

bī-zār olmak [1] *Rahatsız olmak, usanmak, bıkmak.*

Māsivāyı terk idüben dünyādan **bī-zār ol** / ʿĀḳil iseñ ey gönül ʿışḳ ile olġıl āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 2). [bī-zār ol,]*

bī-zebān [3] *Dilsiz olmak, hiç konuşmamak.*

Bu Murāduñ oldı şerḥinde ḳamu / **Bī-zebān** ü bī-zebān ü bī-zebān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1169, Beyit 5). [bī-zebān,]*

Bu Murāduñ oldı şerḥinde ḳamu / Bī-zebān ü **bī-zebān** ü **bī-zebān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1169, Beyit 5). [bī-zebān,]*

Bu Murāduñ oldı şerḥinde ḳamu / Bī-zebān ü **bī-zebān** ü **bī-zebān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1169, Beyit 5). [bī-zebān,]*

bī-zevāl [2] *Bitmez, tükenmez, sonsuz.*

Revān-ı cān fidā ḳıldum yolına çün o cānānuñ / Zevālüm istemez ḥāşā benüm ol **bī-zevāl** Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 2). [bī-zevāl,]*

Ey ḥakīm-i lā-yezālī ey ilāh-ı ber kemāl / Ey ʿalīm-i bī-zevālī **bī-zevāl** ü pāy-dār *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 7, Beyit 2). [bī-zevāl,]*

bī-ẕikr [1] *Zikretmeyen, anmayan.*

Farḳ-ı ẕākir birle **bī-ẕikr** ol durur / Ḥayy ile meyyit gibidür bil hemān *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 31, Beyit 3). [bī-ẕikr,]*

bī-żiyā olmak [1] *Işıksız olmak.*

Cümle nücūm ile ḳamer olurdı bī-żiyā / Şems-i cemāl dutsa eger kim seḥāba yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 3). [bī-żiyā olurdı, -ur, -dı]*

bi'ẕ-ẕāt [2] *Kendi, kendisi.*

Kendü çün aña keşf ide rūy-i ḥaḳīḳatin / **Bi'ẕ-ẕāt** n'ide vāsıṭayı ol ġınādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 3). [bi'ẕ-ẕāt,]*

Ġanī **bī'ẕ-ẕāt** muṭlaḳdur hüve'r-Rahmānü ve'l-mennān / Yücedür ṭālibüm her dem hüve'd-deyyānü ve's-sulṭān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 1). [bī'ẕ-ẕāt,]*

bol [3] *Geniş, çok, mebzul.*

Ben ṣıġınmışam Ḫudāya baña mesned ol durur / Zīrā anuñ luṭf ü iḥsānı be-ġāyet **bol** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 1). [bol,]*

Kesme ümmīdi ṣaḳın Allāhdan / Ḥaddi yoḳdur luṭfınuñ ġāyetde **bol** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 4). [bol,]*

Cümleye sulṭān-ı Ḫudā ol durur / Luṭf ile iḥsānı igen **bol** durur *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 5). [bol,]*

borç [1] *Borç.*

Beni öldür didüm öldürmedi yār / Ne **borcumuz** bizüm bu intizāra *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 2). [borcumuz, -um, -uz]*

bostān [3] *Bahçe, bostan. II Aşk diyarı.*

Ey Murādī ḳalbüñe ebr-i maḥabbet sepdi ṣu / Gel teferrüc eyle gör kim nice **bostānam** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 5). [bostānam, --am]*

II Sevgilinin diyarı.

Ḳadem başsa ḳaçan **bostāna** ġonce / Ḳılur bülbülleri dīvāne ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 1). [bostāna, -a]*

ʿAceb ey dil ḫayālüñde ruḫ-ı cānāna irdüñ mi / Gül ü ʿabherde bir şemme bulup **bostāna** irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 1). [bostāna, -a]*

boy [3] *Boy, endam.*

Boyuñı añaram itsem eger naẓar serve / Yüzüñi fikr iderem beslesem gül-i raʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 3). [boyuñı, -un, -ı]*

Gül ü şehlāya vü serve bu gözüm ḳılsa naẓar / Ol yüzi gül **boyı** serv ü gözi şehlā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 2). [boyı, -ı]*

Ṭaleb verdi açılduḳça olur cān bülbüli ḫandān / Meʿānī nev-bahārınuñ olupdur **boyına** ḫayrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 1). [boyına, -ı, -n, -a]*

boyanmak [1] *Boyanmak II Bürünmek, kaplanmak.*

Göñül ġam-gīn gözüm nem-gīn yaşum ḳana **boyanmışdur** / Ḳıluram āh ile zārı güzel ben mübtelā senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 6). [boyanmışdur, -mış, -dur]*

boyun [2] *Başı bedene bağlayan bölge.*

Ḳullāb-ı ʿışḳūñ ṭaḳılalı **boynuma** ey dilrübā / Cümle cihān ü cāndan bī-gāneyem ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 3). [boynuma, -um, -a]*

Oldı Mecnūn ey hilāl-ebrū saña bu derd-mend / Leyliyā zencīr-i zülfüñ gel anuñ **boynuna** ṭaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 4). [boynuna, -uña]*

boynına zincīr itmek [1] *Boynuna zincir gibi dolamak.*

Fāriġu'l-bāl oldı ġayrıdan göñül dīvānesi / **Boynına zincīr idüp** zülf-i muṭarrā ṣohbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 2). [boynına zincīr idüp, -üp]*

bozılmak [1] *Bozulmak, işe yaramaz duruma gelmek.*

Cihān ārāyişine aldanuben olmaġıl ḫayrān / Fenādur ey göñül āḫır **bozılur** defter ü dīvān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 1). [bozılur, -ur]*

bölük bölük [6] *Kısım kısım. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫaḳḳā budur ki geldi saʿādet **bölük bölük** / Eṭrāfumuzı ḳapladı devlet bölük bölük *(Murâdî Dîvânı, Gazel 745, Beyit 1). [bölük bölük,]*

böyle [20] *Böyle, bu şekilde. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Böyle olmışdur muḳadder böyledür pes nāṣiyet / Maʿrifet mihrindedür żav'-ı hidāyet maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 1). [böyle,]*

bu [1716] *Bu; varlıkları işaret yoluyla niteleme, belirtme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir ẕerresinden oldı münevver **bu** şeş cihāt / Ger mihri ṭāliʿ olsa cihān doymaya aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 4). [bu,]*

bu arada [2] *Bu sırada, bu esnada.*

Ḥayāt-ı rūḥ-baḫş olmaz idi **bu arada** meknūn / Eger bilmese ʿālemde nedendür aṣfiyā revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 4). [bu arada,]*

Ger ister iseñ iresin āb-ı ḥayāta sen / Añla Murādīnüñ **bu arada** maḳālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1531, Beyit 5). [bu arada, -da]*

bu deñlü [1] *Bu kadar, bu kadar çok.*

Senüñ emrüñledür ḫānum **bu deñlü** ḳılduġum iḳdām / Murāda ḳalsa çoḳdan el çekerdi cümle ġavġādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 5). [bu deñlü,]*

bu durur [3] *Budur.*

Ya Rab saña her dem **bu durur** dilde niyāzum / Her laḥẓada şükrüñle lisānum ola gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 2). [bu durur,]*

Ḳaldur bu ḥicābuñı gözüm nūr ile ṭolsun / Senden **bu durur** rūz ile şeb dilde temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 2). [bu durur,]*

Ṣādıḳluga ʻalāmet olan **bu durur** Murād / Yārini bile sevmeye yāri murād içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 5). [bu durur,]*

bu gün [64] *Bugün. II Artık, bundan böyle. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nīl-i ekberden **bugün** pes nīl-i aşġardur ʿayān / Ḳıl tecessüs aşġar u ekberde ṣubḥ ile mesā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 4). [bugün,]*

bu güni yārına ḳoma [1] *Bugünü yarına bırakmak. II Yapılacak işleri ertelemek.*

ʿĀḳil iseñ **bu güni yārına ḳoma** zinhār / Fevt iden furṣatını oldı deli oldı deli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 4). [bu güni yārine ḳoma, -ma]*

bu ḳadar [3] *Bu kadar, çok fazla.*

Bu ḳadar ḳavl-i ʿaẓm ile ṭoludur bu cihān / Bulınur ḳavl-i ʿaẓīmümde velīkin aʿẓam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 3). [bu ḳadar,]*

Bu ḳadar ḥikmetine irmedi ʻaḳl-ı ḥayrān / Gene ẕātında beni eyle velī ser-gerdān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 1). [bu ḳadar,]*

Ey Murādī **bu ḳadar** neşr-i cevāhir ḳılduñ / Kim bilür şimdi ḫazīneñde neler var yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 5). [bu ḳadar,]*

bu kim [5] *Bu ki, budur. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Faḫrı degül mi ʿāṣıḳ-ı dil-dādenüñ **bu kim** / Hicr ile ḳomaya o vefādār anı ġarīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 3). [bu kim,]*

bunca [9] *Bu kadar çok, böylesi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cām-ı Sikender n'eylesün İskender oldı cām çün / Bilmezlüginden eylemiş **bunca** ḥakīme iḳtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 3). [bunca,]*

buncalayın [1] *Bunun gibi, böyle.*

Ey Murādī olmazuz biz ġayrı ḳavli müstemiʿ / **Buncalayın** ḳavl-i ḫūb-ı dāstānum var iken *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1095, Beyit 5). [buncalayın,]*

bundan ötri [1] *Bundan dolayı.*

Bu meseldür ki dinür żarb-ı ḥabīb oldı zīb / **Bundan ötri** nice mālumı nisār itdüm ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 4). [bundan ötri,]*

bundan özge [2] *Bundan başka.*

Çün ṭarīḳüñdür ṣırāṭ-ı müstakīm / **Bundan özge** bulmadum bir ṭoġrı yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 2). [bundan özge,]*

Ṣafālar olmaya mı **bundan özge** ne ṣafā vardur / Mesīḥ-āsā Murādī mürdeler ḥaydür me'ālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 5). [bundan özge,]*

bu ne [2] *Bu nasıl; hayranlık duygusunu belirtme..*

Bu ne ḥikmetdür ki taḳdīr eylemiş / Eyledi ol dem ḫiṭāb-ı müsteṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 2). [bu ne,]*

Bu ne ḥācetdür ki ferdāya ḳomaḳ bu ḥāleti / Ey Murādī ḥaşr ola gör işte arż-ı sāḥire *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 5). [bu ne,]*

bu ne … bu ne [2] *Bu nasıl/ne kadar...*

Bu ne ḥikmet **bu ne** ḳudret **bu ne** elṭāf ola kim / Yār her demde bizi ḳıla tefaḥḥuṣla rehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 3). [bu ne,]*

bunuñ gibi [1] *Bunun gibi, böylesi.*

Mesmūʿ olalı semʿine aḳvāli ḫabībüñ / El virmedi ġayrıya **bunuñ gibi** saʿādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 2). [bunuñ gibi,]*

bu resme [1] *Bu şekilde.*

Her kimi kim ṣormışamdur virdi **bu resme** cevāb / Çıḳmaġıl yārüñ rıżāsında ṣaḳın bir ān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 4). [bu resme, -e]*

bu sebepden [1] *Bu sebepten, bu yüzden, bundan dolayı.*

Her ḳaçan ḳavl eylesem ḳavlüm baña biñ ḳavl ider / **Bu sebepden** ṣāḥib-i ḳavl ü hem ʻirfānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 4). [bu sebepden, -den]*

Bū leheb [1] *Ebû Leheb: Peygamberimizin amcası olup İslâm dinine olan düşmanlığı ile ünlüdür.*

Kim ki münkirdür Murāduñ ḳavline ḳılma gümān / **Bū Lehebdür** nār-ı dūzaḫda yanar hem çün ḥaṭab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 5). [bū lehebdür, -dür]*

būd [2] *Vücut, varlık.*

Sen Murāduñ baḥrınuñ emvācını ḳılma ḥisāb / Būd olan nā-būd olur nā-būd olandur anda **būd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 5). [būd,]*

Şeb-pere olmaz muḳābil āfītābuñ tābına / Bir degül nā-būd olanlar ile maḥrem **būdeler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 2). [būdeler, -e, -ler]*

būd olmak [1] *Var olmak. II Nefsin mevcudiyeti.*

Sen Murāduñ baḥrınuñ emvācını ḳılma ḥisāb / **Būd olan** nā-būd olur nā-būd olandur anda būd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 5). [būd olan, -an]*

buʿd [2] *Uzaklık.*

Ḳurbete oldı mübeddel **buʿdumuz** ḥamdüm aña / Oldı aḳreb ḳurb ile ḳurbetde aḳrebdür karīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 2). [buʿdumuz, -umuz]*

Ey maḳām-ı vuṣlata vāṣıl bilen öz nefsini / Ḥadd ü pāyān olımaz **buʿd** ile ḳurbiyyet ıraḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 2). [buʿd,]*

bu'd u ḳurb [1] *Uzaklık ve yakınlık.*

Ḳabl ü ba'dı **bu'd u ḳurb** añlarsa maḥcūb oldı māh / Her cihet ṣavtın münādī bil maḳālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 4). [bu'd u ḳurb,]*

budaġ [1] *Dal, ağacın çıkıntısı.*

ʿİṣveyle ḳıldı cümleten aʿyāna ʿayn-ı ḥāl / Bir kimse irmedi bu ṣecerden **budaġuma** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 2). [budaġuma, -um, -a]*

budelā [1] *Allah aşkına karşılık aklını bedel olarak veren kimseler.*

Umenāyuz nuḳebāyuz **budelāyuz** nücebā / Ḳuṭb-ı aḳṭāba ṣorarsañ yine ġavs oldı ḥiṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 3). [budelāyuz, -(y)uz]*

Ẕāt-ı pāka bu Murādī yine medhūş el-ḥaḳ / **Budelā** vü nuḳebā ġavs ile evtād-ı ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 5). [budelā,]*

buḫār-ı ʿışḳ [1] *Aşk buharı.*

Buḫār-ı ʿışḳ ider bu dīde-i giryānı āb-ālūd / Seḥāb inse cebel üstine pes bārān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 3). [buḫār-ı ʿışḳ,]*

buḫl olmak [1] *Cimrilik olması.*

Ey Murādī hele feyyāżda **buḫl olmadı** çün / Arada ayaḳ ayaḳ ʿarż olunan pāye nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 5). [buḫl olmadı, -ma, -dı]*

bulınmak [21] *Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.*

Murādī al edebi cümle varı ḥarc eyle / İki cihānda **bulunmadı** bil bahā-yı edeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 5). [bulunmadı, -ma, -dı]*

Kāne sevdā'i bi'l-beyāżi mucīb / Ẓulmet içre **bulınur** āb-ı ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 4). [bulınur, -ur]*

Kürs-i ekberde **bulındı** yine ʿarş-ı aʿẓam / Derc olupdur nefeḥatında nice biñ nefeḥat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 3). [bulındı, -dı]*

Ḥaḳḳ ile bāṭıluñdan ayırduñ ise kendüñ / Bil ḳıymetüñ **bulınmaz** degmede bu ḥaḳīḳat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 4). [bulınmaz, -maz]*

ʿĀlemde **bulındı** ʿilm-i ʿālem / Ādemden alındı feyż-i ḥikmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 2). [bulındı, -dı]*

Añla Murādī ḳavlini ḳavl-i ṣaḥīḥdür / Tesbīḥ-i vecd ile **bulınur** bu muḳaddemāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 5). [bulınur, -ur]*

Ṣanmaġıl kim ġayrı yirde **bulına** dürr ü güher / Ey Murādī her ne varsa yoḳla dükkānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 5). [bulına, -a]*

Sanmaġıl kim ġayrı yirde **bulına** dürr ü güher / Ey Murādī her ne varsa yoḳla dükkānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 5). [bulına, -a]*

Ruḥ-ı tābendesinden çün niḳābın keşf ide dildār / **Bulınmaz** bende nesne bu yoġ ile yārdan hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 4). [bulınmaz, -maz]*

Münseliḥ oldı cān ü dil ḳālıb-ı ġayrı n'eylesün / Arada nesne ḳalmadı bizde **bulındı** ḥālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 3). [bulındı, -dı]*

Muḳaddessin senün maḥbūbun oldı senden aḳdes bes / Ne cevhersin ki ġayrıda **bulınmaz** dürr-i nā-yābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 4). [bulınmaz, -maz]*

Ey nihānī sırruñı fāş itme āfet vaz gel / Degme kesde şimdi **bulınmaz** emānet vaz gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 1). [bulınmaz, -maz]*

Niceler yārem diyü iẓhār-ı ṣıdḳ eyler saña / Līk **bulınmaz** olar içre ṣadāḳat vaz gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 3). [bulınmaz, --maz]*

Bu ḳadar ḳavl-i ʿaẓm ile ṭoludur bu cihān / **Bulınur** ḳavl-i ʿaẓīmümde velīkin aʿẓam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 3). [bulınur, -ur]*

Şevḳüñde çün nihāyet ü pāyān **bulunmadı** / Pāyānı bulmışam daḥı pāyānı n'eylerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 2). [bulunmadı, -madı]*

Kenār mı bulınur baḥr-ı bi-kerān olana / İki cihānda ne ḳıymet **bulına** cān olana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 1). [bulına, -a]*

Kenār mı **bulınur** baḥr-ı bi-kerān olana / İki cihānda ne ḳıymet bulına cān olana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 1). [bulınur, -ur]*

Ḥātıruñ **bulındı** çün āyīnede āyīnesi / Mahv olındı ḳalmadı ḫāṭırda her kim ḫāṭıra *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 2). [bulındı, -dı]*

Alupdur nefḥadan behre ʿaṭā bulmaḳ **bulunmaḳda** / Olup dā'ire ḳudretde devir ire müdārāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 3). [bulunmaḳda, -mak, -da]*

Müşterī var ise ger maʿrifetüñ gevherine / Ey Murādī ne cevāhir **bulınur** kāmında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 5). [bulınur, -ur]*

II Elde edilmek, ulaşılmak.

Vāḥid olmayınca kesretden vahīd olmaz fu'ād / Ḥaḳ **bulınmaz** ḳılmayınca ẕikr-i inşā elsine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 4). [bulınmaz, -maz*

bulmak [505] *Elde etmek, ermek, ulaşmak. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān-ı ʿazīze ʿizzet ider cān ile meger / Bāḳīde **buldı** cümle beḳāsını ibtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 2). [buldı, -dı]*

buluşmak [3] *Buluşmak, bir araya gelmek, kavuşmak.*

Cāna **buluşdı** aṣl-ı cān bildi beni didi hemān / Diñle benüm sözüm inan geldi ṣıfāt-ı iftiḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 4). [buluşdı, -dı]*

Geldi pes didi müdebbir buña tedbīr gerek / ʻĀlim ile **buluşup** añladı dil ḫayr u şerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 2). [buluşup, -up]*

Çün ʿışḳa **buluşdum** didüm aña bu cevābı / Bir ceẕbeden alur idi el'ān ġam u şādī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 3). [buluşdum, -dum]*

burāḳ [2] *Hz. Muhammed'in, üzerine binerek miraca çıkması için emrine verilen binek.*

Gülşen-i cennetde gezmiş bir **buraḳ** / Berḳveş geldi uruben sāḳa sāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 1). [buraḳ,]*

Himemden çekmezem pāyı ṭurup meydān-ı ʿışḳından / **Burāḳa** berḳ irüp durdı hemān ẕavʿ-ı dücā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 3). [burāḳa, -a]*

buraḳ-ı 'aḳl-ı kâmil [1] *Kemâle ermiş olanların burak gibi hızlı, kıvrak akılları.*

Çün ʿurūc eyler **buraḳ-ı 'aḳl-ı kāmil** berḳ-vār / Ṣaçılan bir reşḥadur eşkāle bālından yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 4). [buraḳ-ı 'aḳl-ı kāmil,]*

burç [1] *Kale, hisar, sur.*

ʿĀlemüñ **burca** dik ḥiṣār alasın / Ḫıdmetüñ birle kām-kār olasın *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 6). [burca, -a]*

burc-ı ġayb [1] *Gayb, bilinmezlik burcu.*

Saʿd-ı ekber ṭāliʿ oldı çünki **burc-ı ġaybdan** / Lemʿası āfāḳı ṭutdı ʿizzet-i ʿulyā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 2). [burc-ı ġaybdan, -dan]*

burc-ı hidayet [1] *Doğruluk burcu.*

Burc-ı hidāyet üzre ṭoġdı çü şems-i neyyir / Āfāḳa pertev irdi dünyāya nūr ṣaldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 2). [burc-ı hidāyet,]*

burc-ı rıfʿat [1] *Yücelik burcu.*

Burc-ı rıfʿatda ṭulūʿ eyledi çün māh-ı münīr / Ey benüm şems-i cihānum n'ola buña tedbīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 1). [burc-ı rıfʿatda, -da]*

burc-ı saʿādet [1] *Mutluluk burcu.*

Şems-i hidāyet ṭoġup māh-ı münīr oldı dil / Necm-i vücūdı gözet **burc-ı saʿādetdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 3). [burc-ı saʿādetdedür, -de, -dür]*

burc-ı şeref [1] *Mutluluk zamanı, baht açıklığı.*

Varup çü **burc-ı şerefde** mekān idüp ṭurdı / Ḥicāba girmedi aṣla vü buldı fevz u felāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 2). [burc-ı şerefde, -de]*

būriyā [1] *Hasır.*

Merḥamet saña ḳalupdur ḳıl ʻināyet naẕarın / **Buriyā** gibi olupdur bedenüm ṣad-pāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 4). [buriyā,]*

burkaʿ [5] *Peçe, yaşmak. II Örtü, engel. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Burkaʿı refʿ eyle vechüñden göre ʿāṣıḳlarun / İştiyāḳ ile nice bir vireler bu cāna tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 2). [burkaʿı, -ı]*

burḳaʿ-ı evvel [1] *İlk örtü, ilk yüz örtüsü. II Örtü, engel.*

Burḳaʿ-ı evvelle maḥcūb olmayan ʿālemlere / Añla kim oldı muʿallim Ḥaḳḳ ile ṭutan ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 3). [burḳaʿ-ı evvelle, -le]*

burḳa'-ı rūy [1] *Yüzün peçesi.*

Burḳa'-ı rūyuñ n'ola keşf eyleseñ ey dil-rübā / Pertev-i ʻaksüñ ṭoḳınsa cümleye tenhā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 2). [burḳa'-ı rūyuñ, -un]*

burḳaʿ-ı vech [1] *Yüzün peçesi, örtüsü.*

Burḳaʿ-ı vechüñ gider seyr eyleyem zībā yüzüñ / İki dünyāyile māfīhāyı ben sensiz n'idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 4). [burḳaʿ-ı vechüñ, -ün]*

burūc [1] *Hisarlar, kuleler.*

Gördi deryā ortasında bir ḥiṣār / Ḳaplamış cümle **burūcın** dil ü cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 2). [burūcın, -ın]*

burūḳ [4] *Şimşekler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Burūḳın neşr ider āfāka nūra ġarḳ encümler / Maʿānīdür olan aṣdāf ḳamerdendür żiyā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 4). [burūḳın, -ın]*

burūḳ olmak [1] *Şimşek oluşması.*

Fürūġın mihr-i ḥikmetdür ṣaçan ʿālemde ey mehrū / Miyān-ı beyni beyninden **burūḳ oldı** ḳamu ażvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 2). [burūḳ oldı, -dı]*

burūḳ-ı aṣlā [1] *Asıl, gerçek şimşekler.*

Şuʿāʿ-ı mihrüme ʿaks oldı ʿaksedür rāciʿ / **Burūḳ-ı aṣlā** naẓar ḳıl biline tā feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 4). [burūḳ-ı aṣlā, -a]*

būs itmek [1] *Öpmek.*

ʿArş-ı aʿlā pāyümüz **būs itmege** nālişdeyüz / Biz tevāzuʿ ehliyüz yirinde ṣūret ḫākiyüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 4). [būs itmege, -meg, -e]*

būse virmek [1] *Öpmek, öpücük vermek.*

Segān-ı kūyun ayaḳ başduġı yire **viren būse** / Ḳılupdur pādişāhum zīr ile bālādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 3). [būse viren, -en]*

būstān [3] *Bahçe.*

Vücūdum **būstānın** görmişemdür çün ṭolu ezhār / ʿAcebdür bāġbān-ı ḳudret itmişdür ʿaceb tīmār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 1). [būstānın, -ın]*

II Sevgilin bulunduğu yer.

Şemīm-i verd-i aḥmer ister iseñ **būstān** gözle / Fiġān-ı bülbül-i şeydā dilerseñ gülsitāndan şor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 2). [būstān,]*

Bülbülā ḳıl naġmeler çün ki gülistān eldedür / Eylegil seyr ü temāşā çünki **būstān** eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 1). [būstān,]*

būstān-ı cihan [1] *Dünya bahçesi.*

Būstān-ı cihān ġarḳa-i āb oldı yaşumdan / Şol deñlü gelür kim anı ṭôlāb getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 2). [būstān-ı cihān,]*

buṭlān [3] *Batıl olma; haktan uzak, boş ve temelsiz olma.*

Ḥaḳ durur ḥaḳḳ-ı ḥaḳîḳatde ḳomaz **buṭlānı** / Ḥaḳ ḳatında bulımaz sāḥir ile siḥr-i sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 3). [buṭlānı, -ı]*

Gelse ḥaḳ bir yirde **buṭlān** üzredür bāṭıl hemān / Her kime kim olsa ḥāfız me'men olur hem emīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 2). [buṭlān,]*

Ger tefekkür eyler iseñ eylegil fehmüñ ḳavī / Olmaya ḳalbüñde tā **buṭlān** buṭlān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 4). [buṭlān,]*

būy [3] *Koku.*

Kimde kim var ise virmez benlüginden ol nişān / Ḳande olsa misk-i ezfer **būyı** eṭrāfı ṭutar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 4). [būyı, -ı]*

Senüñ bu ḥüsn-i zībānı görelden bülbül-i cānum / Naẓar ḳılmaḳ ne mümkin derde yāhūd reng ile **būya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 2). [būya, -a]*

Yudarsa la'lveş ḳanı bu şeydāsını 'ayb itme / Elest vaḳtinde zülfüñ **būyı** ḳalmışdur dimāġında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 4). [būyı, -ı]*

būy-ı gül [2] *Gülbahçesi kokusu.*

Būy-ı güldendür ḥużūrı bülbül-i şūrīdenüñ / Ṣāniʿ-i verdüñ cemāli ārzūsı dīdenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 1). [būy-ı güldendür, -den, -dür]*

Rūḥa rāḥatlar virür cennetde gerçi **būy-ı gül** / Būy-ı vuṣlat müjdesi rāḥat yiter bu cānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 3). [būy-ı gül,]*

būy-ı ḥabīb [1] *Sevgilinin kokusu.*

Ḥabbeẕā irdi Murādīye seḥer **būy-ı ḥabīb** / Her ne kim vardur ʿavālimde bizüm gūyāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 575, Beyit 5). [būy-ı ḥabīb,]*

būy-ı laṭīf [1] *Güzel koku.*

Ḥabbeẕā gülşen-i vuṣlatdan ire **būy-ı laṭīf** / Vāridüñ ṣafḥasına naḳş ide nāmuñ mevrūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 4). [būy-ı laṭīf,]*

būy-ı ṣafā irmek [1] *Neşe , huzur kokusu erişmesi .*

Ḳalmasun zār-ı firāḳ ile diyü luṭf idüben / Ḥabbeẕā **irdi** nesīm ile yine **būy-ı ṣafā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 4). [būy-ı ṣafā irdi, -di]*

būy-ı vaṣl [1] *Kavuşma kokusu.*

Bedenüm tāze vü ter eyle viṣāl ile benüm / **Būy-ı vaṣl** ile riyāḥ eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 3). [būy-ı vaṣl,]*

bū-yı verd [1] *Gül kokusu. II Sevgilinin kokusu.*

Her ḳaçan **bū-yı verd** bulmayasın / Nāle-i 'andelīb ile eglen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 3). [bū-yı verd,]*

būy-ı vuṣlat [2] *Kavuşma kokusu.*

Ḥabīb-i mūnis-i cān ü dilümden **būy-ı vuṣlatdur** / Niḳābın keşf idüp rūyından olmış cā-be-cā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 2). [būy-ı vuṣlatdur, -dur]*

Rūḥa rāḥatlar virür cennetde gerçi būy-ı gül / **Būy-ı vuṣlat** müjdesi rāḥat yiter bu cānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 3). [būy-ı vuṣlat,]*

būy-ı zülf [1] *Saç kokusu.*

Ey ṣabā ger kūy-ı yāre eyler iseñ sen güẕer / **Būy-ı zülfini** getür ben ʿāṣıḳ-ı nālān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 6). [būy-ı zülfini, -i, -(n)i]*

buyruk [1] *Buyruk, emir, hüküm.*

Ḥaḳ **buyruġınadur** inḳıyādum / Her demde rıżāsıdur murādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 1). [buyruġınadur, -ı, -(n)a, -dur]*

buyruḳ olmak [1] *Emir vermek.*

Bu fenāda kimse muḫtār olmamışdur bilmiş ol / Her kişiye **oldı buyruḳ** ṭāʿati idine kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 3). [buyruḳ oldı, -dı]*

buyurmak [10] *Bir şeyin yapılmasını kesin olarak bildirmek, emretmek. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çünki sendendür ʿināyet saʿyümüz ancaḳ bizüm / Kim **buyurduñ** "Leyse li'l-insāni illā mā seʿā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 3). [buyurduñ, -du, -n]*

Murāduñ ḳavli olmadı bu aḳvāl / **Buyurdı** cümle ḳavlümdür kemā ḳāl *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 5). [buyurdı, -dı]*

buyūt [1] *Evler.*

Ḫāne-i dilden geçüp seyr eyledüm nice **buyūt** / Ġayrılar dāḫil degül ebvāb içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 4). [buyūt,]*

bükmek [2] *Eğmek.*

Oldı ḳader çü kendüde virdi **büker** celālini / Virdi cemālini **büker** ḳadr ile eldedür himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 4). [büker, -er]*

II Bir durumdan başka duruma çevirmek.

Oldı ḳader çü kendüde virdi **büker** celālini / Virdi cemālini **büker** ḳadr ile eldedür himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 4). [büker, -er]*

bülbül [15] *Güzel sesiyle bilinen kuş*

Fiġān u nāleme āheng ider gülşende **bülbüller** / İder sīnem benüm naġme begüm çeng ü rebāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 2). [bülbüller, -ler]*

Seḥer **bülbül** ḫurūşından dü-çeşme gelmemişdür ḫ∨āb / Sürūr-ı şevḳ ile eylerdi medḥ-i dilber-i nā-yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 1). [bülbül,]*

Gülsitān içre ʿaceb **bülbüllerüñ** feryādı ne / Güş-ı hūşı ṭutsañ añlarduñ ne müşkil kārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 3). [bülbüllerüñ, -ler, -üñ]*

II Aşık.

ʿĀşıḳlaruz biz n'eyleyelüm cennetüñ gülzārını / Yiter iki dünyāda biz **bülbüllere** gülzār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 2). [bülbüllere, -ler, -e]*

Cemālüñ gülşenin ʿarż it ide tā naʿra **bülbüller** / Yaḳalar çāk ide güller gireler raḳṣa sünbüller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 1). [bülbüller, -ler]*

Nālemi gūş idegör **bülbül** aña nāle düşer / Ḥālümi bilmek içün ḥāl ile biñ ḥāle düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 1). [bülbül,]*

Çü ruḫ-sāruñ gül-i ḫandān olupdur / Hezārān **bülbülüñ** nālān olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 1). [bülbülüñ, -üñ]*

Ruḫ u rūyını ḳoḳmayaldan anuñ / Oldı **bülbüllerin** yiri pür-ḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 5). [bülbüllerin, -ler, -(i)n]*

Gülşen-i ḥüsnüñde nālān oldı **bülbüldür** göñül / Ey cemālüñ verdine ḥayrāndur cān ile dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 1). [bülbüldür, -dür]*

Bāġ-ı felek içre begüm açıldı mı bir gül / Kim üstine anuñ varup ağlamaya **bülbül** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 1). [bülbül,]*

Açaldan gülşen evrāḳın oḳur **bülbül** kitābından / Senüñ naʿt-ı cemālüñi anuñ evrāḳ u bābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 1). [bülbül,]*

Seḥerde cūş ider **bülbül** fiġāna / Gül üzre āh ider ol yana yana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 1). [bülbül,]*

Ḳadem başsa ḳaçan bostāna ġonce / Ḳılur **bülbülleri** dīvāne ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 1). [bülbülleri, -ler, -i]*

Hezārān **bülbüli** ḳılmışdur ihlāk / Anuñ içün boyanmış ḳana ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 3). [bülbüli, -i]*

Ruḫı 'ışḳında ḳan ağlarsa 'āşıḳlar 'aceb midür / Hezārān **bülbül** eyler nāleler güller budağında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 3). [bülbül,]*

Ayrulalı o gülden oldı yirüm benüm ḫār / Gelsem 'aceb midür ben **bülbül** gibi fiġāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 3). [bülbül,]*

Nāle-i **bülbül** nedür yā gül nedür **bülbül** nedür / Bu rumūzı bilmeyen n'eyler o seyr-i gülşeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 4). [bülbül,]*

Gözüm her dem nigāra ḳarşu ḳan ağlarsa ʿayb itme / Fiġān eyler mi **bülbül** nesneye gül-zārdan ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 3). [bülbül,]*

bülbülā [1] *Ey bülbül.*

Bülbülā ḳıl naġmeler çün ki gülistān eldedür / Eylegil seyr ü temāşā çünki būstān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 1). [bülbülā,]*

bülbülāsā [1] *Bülbül gibi.*

Gül yüzüñden ayrulalı **bülbülāsā** ağlaram / Eyleyüp Ḥaḳdan vişālüñi temennā ağlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 1). [bülbülāsā,]*

bülbül-i āşüfte-dil [1] *Gönlü perişan olmuş aşık.*

Gül yüzüñe ḥasretüm ben **bülbül-i āşüfte-dil** / Anuñ içün her seḥer ey ġonce ḳıluram fiġān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 2). [bülbül-i āşüfte-dil,]*

bülbül-i cān [4] *Can bülbülü. II Aşık.*

Gül yüzinsüz bu **bülbül-i cāna** / Birdür iki cihānda yoġ ile var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 3). [bülbül-i cāna, -a]*

Gülşen-i ḥüsnüñ görelden **bülbül-i cān** aġlamaz / Rūy-i zībāñı görelden çeşm-i giryān aġlamaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 1). [bülbül-i cān,]*

Tā'ir-i gülşen-i ḳuds oldı yine **bülbül-i cān** / Ḳalbüm ezhārına baḳ nice gülistānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 3). [bülbül-i cān,]*

Senüñ bu ḥüsn-i zībānı görelden **bülbül-i cānum** / Naẓar ḳılmaḳ ne mümkin derde yāhūd reng ile būya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 2). [bülbül-i cānum, -um]*

bülbül-i dil [2] *Gönül bülbülü. II Aşık.*

Dehenüñ ġoncesine meyl ideli **bülbül-i dil** / Dôstum ravża-i ḥüsnüñde benüm naġme-serā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 2). [bülbül-i dil,]*

Ruḫlaruñ var iken ey şāh-ı cihān / **Bülbül-i dil** verd-i ḫandānı n'ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 6). [bülbül-i dil,]*

bülbül-i güya [4] *Söyleyen, şakıyan bülbül.*

Āhumı gūş ideli **bülbül-i gūyā** iñler / Nālemi añlayalı ṭaġ ile ṣaḥrā iñler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 1). [bülbül-i gūyā,]*

Seḥerde **bülbül-i gūyāyı** gördüm / Gülistān içre ol şeydāyı gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 1). [bülbül-i gūyāyı, -(y)ı]*

II Aşık.

Gülistān-ı ʿışḳa girdüm **bülbül-i gūyā** menem / Yārümüñ gördüm cemālin vālih ü şeydā menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 1). [bülbül-i gūyā,]*

Gülşende ḳıldı **bülbül-i gūyā** ḥikāyeti / Aġzından itdi ġoncenüñ işbu rivāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 1). [bülbül-i gūyā,]*

bülbül-i gūyā olmak [1] *Söyleyen, konuşan bülbül olmak. II Aşık.*

İḳtibās itdüm çü ḥüsnüñden bu ḥüsnüm gülşenin / **Bülbül-i gūyā olup** ṣāḥib-maḳāl oldum yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 2). [bülbül-i gūyā olup, -up]*

bülbül-i ḳudsī [3] *Kutsal, mübarek bülbül.*

Gülşen-i ḳudsde çün **bülbül-i ḳudsī** iñler / Gül-i baḫtı açılur yaşını ol demde siler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 1). [bülbül-i ḳudsī,]*

Gülşen-i cennetde gördüm vech-i sübḥān āyetin / **Bülbül-i ḳudsī** oḳurdı cümle Raḥmān āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 1). [bülbül-i ḳudsī,]*

Ṭā'ir-i ḳudsam çü men **bülbül-i ḳudsī** menem / Ecniḥadur bī-hisāb her yaña ṭayyār men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 3). [bülbül-i ḳudsī,]*

bülbül-i nālān [2] *İnleyen bülbül. II Aşık.*

Riyāż u gülşen açılsa ḳamu murġ ider elḥānı / Yaluñuz verd içün bir **bülbül-i nālān** olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 2). [bülbül-i nālān,]*

Bülbül-i nālāna ḳarşu verd-i aḫmerdür küşād / Ya'ni 'ālem 'ālem içre buldı ezmān bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 4). [bülbül-i nālāna, -a]*

bülbül-i şūrīde [1] *Çılgın bülbül.*

Būy-ı güldendür ḫużūrı **bülbül-i şūrīdenüñ** / Ṣāniʿ-i verdüñ cemāli ārzūsı dīdenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 1). [bülbül-i şūrīdenüñ, -nün]*

bülbül itmek [1] *Bülbül gibi aşık olmak.*

Ol lebi ġonce nigāra **bülbül idelden** beni / Ḳıldı cümle ʿālemi bu gözlerüme ḫār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 6). [bülbül idelden, -elden]*

bülbülleyin [2] *Bülbül gibi.*

Beni ʿālemde Ferhād eyleyen Şīrīn zebānuñdur / Beni **bülbülleyin** zār eyleyen ġonce dehānuñdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 1). [bülbülleyin,]*

Her seḥer **bülbülleyin** āl ile zār oldı işüm / Gel teraḥḥum eyle baġrum ġonceveş pür-ḫūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 2). [bülbülleyin,]*

bülbül olmak [1] *Bülbül olmak; âşık olmak.*

Beni aġlatma didüm ey gül-i ḫandānum gel / Didi kim **bülbül olan** āh ü fiġāna yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 3). [bülbül olan, -an]*

bülbül ü gül [1] *Bülbül ve gül II Aşık ve sevgili.*

Gülşen-i ḥüsninedür **bülbül ü güldür** yine pes / Kendü ma'şuḳ hemān 'āşıḳ-ı peydādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 2). [bülbül ü güldür, -dür]*

bülend [2] *Yüce, yüksek.*

ʿArş-ı ʿulāda bānuñ **bülendiyle** medḥ ider / Kürsīdedür meṭāfī melā'ik mesel ḍurūb" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 3). [bülendiyle, -i, -(y)le]*

ʿArṣa-i ḥikmetde gördüm kāḫ-ı tevḥīdi **bülend** / Süllem olmış iki cānib ʿayn-ı ġayb esrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 2). [bülend,]*

bülend-āvāz [1] *Gür ve yüksek bir sesle, haykırırcasına.*

Cümlesi ḳılmış nidā ḫānum **bülend-āvāz** ile / Her birüñ güftārını gördüm ki hep imżādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 3). [bülend-āvāz,]*

bülend ḳılmak [1] *Yüceltmek.*

Pāye-i ḳudretde **ḳılduñ** ḳadrini dā'im **bülend** / Yā neden ʿışḳuñla anuñ kārın efġān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 3). [bülend ḳılduñ, -du, -n]*

bülend olmak [1] *Yükselmek, yücelmek.*

Ḳāniʿ olmaz Murādī **oldı bülend** / Demde biñ defʿa olsa ḫāṣü'l-ḫāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 5). [bülend oldı, -dı]*

bünyād [3] *Temel, bina. II gönül.*

Muʿammer olsa **bünyāduñ** irerse ḳubbe-i çerḫe / Ṭıbāḳ eṭbāḳa yüz ṭutma hebādur āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 2). [bünyāduñ, -un]*

ʿİlm-i ezelīdür bu fehminde ʿuḳūl ʿāciz / V'allāh ʿulemā bilmez bu ad ile **bünyādum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 3). [bünyādum, -(u)m]*

İsmini gördüm müsemmā seyr idüp āvāzda / Bulmışam lākin müsemmā pes gelüp **bünyādda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 1). [bünyādda, -da]*

bünyād itmek [1] *Yapmak, kurmak.*

Yaraşur cānā saña ʿāşıḳlaruñ şād idesin / Şānuña ḫāṣa düşer mi ẓulme **bünyād idesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 1). [bünyād idesin, -e, -sin]*

bürāder [1] *Kardeş.*

Vücūdum ʿarṣasında çün **bürāderle** kenār oldum / Eb ü ümme mülāḳat oluben pes āşkār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 1). [bürāderle, -le]*

bürehne olmak [1] *Çıplak olmak.*

Çaġıruben ṭarafeyne bu lisān itse nidā / Pā vü ser **ola bürehne** ṭola her cā muḫliş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 3). [bürehne ola, -a]*

bürhān [43] *Delil, ispat, tanık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

"Ṭā-Hā" didi çün naṣṣ ile **bürhān** ile münzil / "Ṭā-Hā"da bulındı yine "Ṭā- Hā" ile "esrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 4). [bürhān,]*

bürhān eylemek [3] *Delil, tanık yapmak.*

Ḳum fe-enẓir ʿaynından aḳıdup zülāl-i faẓlını / Faḳr ile faḫr eyleyüb ḳavline **bürhān eylemiş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 3). [bürhān eylemiş, -miş]*

Revnaḳumdan cümleten pür-revnaḳ oldı kā'ināt / ʿAklum ile naḳlümi ṭobṭolu **bürhān eyledüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 4). [bürhān eyledüñ, -dü, -n]*

ʿİlm-i ḥikmet aṣlını ʿilminde ḥıfẓ eyler yine / Ol kitābuñ noḳṭasını aña **bürhān eyledi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 4). [bürhān eyledi, -di]*

bürhān itmek [3] *İspat etmek, delil ortaya koymak.*

Tuṭar mir'āt-ı dilde çün cemāl ʿaksine āyīne / Beyān-ı beyyinātuñdan saña **bürhān ider** yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 2). [bürhān ider, -er]*

Bilmedi kimse Murāduñ sözleri maʿnāsını / Her kişi zuʿmınca bir vech ile **bürhan itdiler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 5). [bürhan itdiler, -di, -ler]*

Ḫāme-i ḳudret çü saṭr itdi ṣudūrın remzini / Her birin bir fiʿl ile bir resme **bürhān itdiler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 4). [bürhān itdiler, -di, -ler]*

bürhān ḳılmak [3] *Delil, ispat etmek.*

Çünki bi'smi'llāhi er-Raḥmān didi er-Raḥīm / Ḳul hüve'llāhu eḥad bu āyete **bürhān ḳıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 4). [bürhān ḳıl,]*

Ḳudūmın añladı ehl-i başīret / Anuñ çün ḳıldılar 'ışḳ ile bürhān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1182, Beyit 3). [bürhān ḳıldılar, -dı, -lar]*

Ber-kemāl olan kişi bulur kemālinde kemāl / Lāzım olmaz kim **ḳıla bürhānı** bürhān 'ışḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 3). [bürhānı ḳıla, -a]*

bürhān olmak [6] *Kılavuz olmak.*

Menbaʿ-ı cūd u seḫāya **oldı bürhān** insilāḫ / Maşrıḳ-ı tende olupdur şems-i tābān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 1). [bürhān oldı, -dı]*

II İnsanı aradığı gerçeğe ulaştırabilecek iz, emare olmak.

Milk-i tende **oldı** çün daʿvāya **bürhān** insilāḫ / Ḥükm ḳıldı aña pes ol demde sulṭān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 1). [bürhān oldı, -dı]*

Ḳoma ayıḳda özüñ 'ilm ile **bürhān olġıl** / Her cihet bezmine gel şem'-i şebistān olġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 3). [bürhān olġıl, -gıl]*

Lemʿa-i berḳ-ı nūra ṭuş oldı / Lemʿası **oldı** kendüye **bürhān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 4). [bürhān oldı, -dı]*

Rūy-i dilber çün niḳāb açsa fidādur cān didi / Cān fidā ḳılmak **olupdur** 'āşıḳa **bürhān** didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 1). [bürhān olupdur, -up, -dur]*

Ḳılma maḥabbet ġayrıya miḥnet durur çün ġayrısı / ʿIşḳ odına döne döne her laḥẓa **bürhān ol** yüri

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 4). [bürhān ol,]

bürhān-ı hidayet [1] *Hidayetin delili.*

Açmazdı Murādī kelimāt içre maʿāni / Virilmese idi aña **bürhān-ı hidāyet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 5). [bürhān-ı hidāyet,]*

bürimek [1] *Sarmak, kaplamak, örtmek.*

Kim teḫallüf ide bu vaʿdeye vaʿdemde benüm / ʿİlmi ile **büriyüp** rāfiʿ-i evtād oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 4). [büriyüp, -(y)üp]*

bürnā ile pīr [1] *Genç ile yaşlı.*

Ey kemālüm gözeden kimseye medḥ itme beni / Ḥālıḳum bildügi pes bilmeye **bürnā ile pīr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 4). [bürnā ile pīr,]*

büşrā [2] *Müjde.*

Kün fekānuñ evvelin bilen bilür āḫır n'ola / Āḫırın āḫırda **büşrā** bilmek olmışdur ḳader *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 3). [büşrā,]*

Murādī āyet-i kübrā olupdur bilen aʿlāyı / Şuña kim irişür **büşrā** geçer aʿla vü ednādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 5). [büşrā,]*

bütün [1] *Bütün.*

ʿAḳl ile yek-cihet olursañ eger / Ḳul olurlar saña **bütün** dünyā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 29, Beyit 2). [bütün,]*

büyük [1] *Büyük, fazla, yüce.*

Nükhet-i yāri getürdi yine bād-ı seḥeri / Cümle āfākı muḥīṭ oldı o **büyük** eseri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 1). [büyük,]*

2.2.3. C

cā 17] *Yer, makam, mahal, mevki.*Pes cevābını virüp didi Murādī merd olan / Kimsene ḥālini bilmez ḥāl ider ḥālinde **cā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 6). [cā,]*

İsm ile olsam müsemmā olʿaceb olmaz baña / Bu ʿacebdür ẕāt olasın bulasın taḥḳīḳe **cā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 1). [cā,]*

Her ḳaçan kim idesin luṭf-ı himāyetlerüñi / Beyne beyni görinür manẓaradan nāẓıra **cā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 2). [cā,]*

Zā'ir ola ḳamular yirlü yirin ser-tā-ser / Nice kerre ola ḫālī nice defʿa ṭola **cā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 2). [cā,]*

Çaġıruben ṭarafeyne bu lisān itse nidā / Pā vü ser ola bürehne ṭola her **cā** muḫliş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 3). [cā,]*

Yek naẓar biñ naẓraya **cā** virdi istidlālden / Baḳmaġa mir'āta olmışdur şafā-yı sırr-ı şarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 3). [cā,]*

Ben cemālüñe naẓar ḳılduġumı gördi cemāl / Ey kemālum naẓarumla ṭolu her **cā** ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 3). [cā,]*

Murādī çāgerüñ cānā eger ḳapunda bulsa **cā** / Bulurdı devlet-i bāḳī olurdı dā'imā ḫandān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 5). [cā,]*

Çün ḥaḳīḳat iline geldi bu sulṭān-ı göñül / Ġayrı yirlerde varup **cā** sever añlama ṣaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 2). [cā,]*

Miyān-ı cāh ile çāhı ne farḳ ider farḳa / Şu kimse farḳ ider anı ḫaber bile **cādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 3). [cādan, -dan]*

Eger 'āḳil iseñ yārā 'ibādet eyle Mevlāya / Cihān terkini urġıl mā'il olma hiç her **cāya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 1). [cāya, -ya]*

Ne var ḥaşr-i iḥyā da olsa kefīl / Kimüñ **cāyı** mesvā kimüñ ḥāviye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 3). [cāyı, -yı]*

Ḳulūb aḥvālini ḳalb añladı çün / Anuñ çün bir ḳalupdur **cā** içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 2). [cā,]*

Çü geldüm ʿāleme seyr eyleyüp gezdüm her ārāyı / Ne **cā** ḳaldı ne kūşe görmişem her kūşe vü cāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 1). [cā,]*

Cemāl-i bā-kemālüñden irerse bir naẓar laḥẓa / Bu ḥükm ile olur ḳā'im mesīredür aña her **cā** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 32, Beyit 2). [cā,]*

Beyāżı ḳalmadı nāmumda bir **cā** / Ḳamu şirretle ṭolmışdur ser-ā-pā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 15). [cā,]*

II Cehennem.

Bizi ḳorḳutma bugün āteş-i dūzaḫla yüri / Nār bundan alınur alduñ ise **cā** ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 2). [cā,]*

cā bulmak [1] *Mevki, makâm bulmak.*

ʿArş u ferş oldı ṭolu naʿt-ı ḥabīb ile ḳamu / Sende var ise maḥabbet **bulasın** sen daḫı **cā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 4). [cā bulasın, -a, -sın]*

cā eylemek [1] *Yer edinmek.*

Ġınādur ḫāṣılum ġayra ġanī oldur ḥaḳīḳatde / "Fe-emmā" fazl u ihsānı göñülde **eylemişdür cā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 2). [cā eylemişdür, -miş, -dür]*

cā itmek [2] *Yer etmek, mesken tutmak .*

Dostum ʿışḳ-ı cemālüñ ideli göñlüm **cā** / Bu dü-çeşmüm ṭaraf-ı āḫere olmadı küşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 1). [cā ideli, -eli]*

Selāmün fe'd-ḫulūhā ḫālidīn oldı cevāb el-ḥaḳ / Muʿammerdür bu 'ömr-i cāvidāna **cā ider** cümle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 4). [cā ider, -er]*

cā ḳılmak [1] *Mekan tutmak, yer edinmek.*

Ey cemāle rāġıb olan eyle tenhā dīdeñi / Kesreti manẓūr idinme **ḳılasın** vaḥdetde **cā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 3). [cā ḳılasın, -ası, -n]*

cā olmak [1] *Yer olmak.*

İlāhī Murāduñ dil ü dīdesin rūşen it / Ki bābuñdan özge aña **olmaya** hiç **cā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 5). [cā olmaya, -ma, -(y)a]*

cā virmek [2] *Yer vermek.*

Yā ḥabīb-i cān ü dil sensin münezzeh cümleden / Līk esrār-ı ḫafiyyüñdür **viren** eşvāḳa **cā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 3). [cā viren, -en]*

Muʿīn ol işümde daḫı ḳavl ü fiʿlümde hem / Murād itdüñ ismümi **virgil** murāduma **cā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 120, Beyit 4). [cā virgil, -gil]*

cā-be-cā [13] *Yer yer, mahal-be-mahal. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳondı diraḫt-ı ʿizzete çün murġ-i bā-cenāḥ / Buldı çü āşiyānını n'eyler o **cā-be-cā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 4). [cā-be-cā,]*

cā-be-cā olmak [1] *Yer yer olmak. II Sabit kadem olmamak, duruma göre hâl değiştirmek.*

Cānib-i vāḥidde olmaz cānibeyne ārzū / Ger dilerseñ ẕevḳ-i vaḥdet **olma** ey dil **cā-be-cā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 4). [cā-be-cā olma, -ma]*

cābir-i ḫāṭır olmak [1] *Gönül kırıklığını sarıcı olmak, kırık kalbin gönlünü yapmak.*

Ṣūrete baḳma şaḳın sīrete nāẓır olıgör / Ḫāṭırı yıḳma şaḳın **cābir-i ḫāṭır olıgör** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 1). [cābir-i ḫāṭır olıgör, -ıgör]*

cābük-i meydān olmak [1] *Meydanın hızlısı olmak. II İşinde hızlı, seri davranan olmak.*

Ṭut Murāduñ sözini **cābük-i meydān olġıl** / Bu muʿammāyı bilüp ṣāḥib-i iẕʿān olġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 5). [cābük-i meydān olġıl, -gıl]*

cā'e beşīrün min nidā iżtereme'l-hevā hevā ḳāle imāmün muḳtedā hüve hevā hüve vü hū [1] *Müjdeciden ses geldi arzu ve istekler çarpıştı kendisine uyulan imam dedi o onu istedi.*

Cā'e beşīrün min nidā iżtereme'l-hevā hevā / Ḳāle imāmün muḳtedā hüve hevā hüve vü hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1205, Beyit 4). [cā'e beşīrün min nidā iżtereme'l-hevā hevā ḳāle imāmün muḳtedā hüve hevā hüve vü hū,]*

cā'e hünā ḥikāyete ḥaẕere levḥun bi'l-ḳalem [1] *(İşittik ki) Buraya bir hikâye geldi, levh kalemden sakındı.*

Ġayrı mümessel olmadın biz mesel olduḳ ʿāleme / **Cā'e hünā ḥikāyete ḥaẕere levḥun bi'l-ḳalem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 3). [cā'e hünā ḥikāyete ḥaẕere levḥun bi'l-ḳalem,]*

cā'e 'īden li-ūlā ḥālin ve min 'umri ḫayālin [1] *Hayal ömründen birinci bayram geldi.*

Ṣubḥ-ı ṣādıḳda eger ṭāli' ola nūr-ı cemāl / **Cā'e 'īden li-ūlā ḥālin ve min 'umri ḫayālin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 801, Beyit 1). [cā'e 'īden li-ūlā ḥālin ve min 'umri ḫayālin,]*

câh [15] *Makam, derece, rütbe; heybet, ihtişam. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī dilerseñ aʿlā **cāh** / Eksük itme dilüñde ẕikr-i Ḫudā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 9). [cāh,]*

cāh ehli [1] *Makam, mevki sahibi olanlar.*

Ṣaḳınġıl ṭālib olma māl u cāha / Nice **cāh ehli** gördüm düşdi çāha *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 4). [cāh ehli,]*

cāh u ʿizzet [3] *Makam ve büyüklük, değer.*

ʿĪş-ı cihānı ko ki be-külli fenā durur / Māl ile **cāh u ʿizzeti** külli hebā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 1). [cāh u ʿizzeti, -i]*

Nedür bu **cāh ü ʿizzetler** fenādur āḫırı çün kim / Cihanun kār u bārı cümleten cevr ü cefā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 2). [cāh ü ʿizzetler, -ler]*

Sāḥa-i arż u semāyı gezmişem bir anda / Cānib-i Ḫaḳdan virilmişdür bu **cāh u ʿizzetüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 3). [cāh u ʿizzetüm, -üm]*

cāh u māl [1] *Makam ve mülk.*

Saña ne aşşı ḳılısar ʿizz ü ḥaşmet **cāh u māl** / ʿIşḳ-ı Mevlādan berüsin sen yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 3). [cāh u māl,]*

cāh u manşıb [1] *Makam ve mevki.*

Terk eyle cihānda **cāh u manşıb** / Tā virile saña ulu rütbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 3). [cāh u manṣıb,]*

cāhı ḳazmak [2] *Yeri, toprağı kazmak. II İnsanlara zarar vermek.*

Ḳazmagıl cāhı şaḳın ġayrılaruñ düşmesi çün / Bu meseldür ḳuyı ḳazan yine cāhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 4). [cāhı ḳazmagıl, -ma, -gıl]*

Ḳazmaġıl cāhı şaḳın ġayrılaruñ düşmesi çün / Bu meseldür ḳuyı ḳazan yine cāhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 4). [cāhı ḳazmaġıl, -ma, -gıl]*

cāhında olmak [1] *Yerinde olmak, bir mevkiye sahip olmak.*

Dime sulṭān aña kim taḫt ile **cāhında ola** / Belki sulṭān o durur cümle penāhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 1). [cāhında ola, -a]*

cahil [4] *Akılsız, şuursuz, kendini bilmeyen, gaflet içinde olan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

"Len tenālü'l-birr" remzin bilmeyen şol **cāhile** / Eylemez bi'llahi añla maġfiret ġufrān aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 4). [cāhile, -e]*

cāhil olmak [7] *Cahil olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şol ki bilmeye seni ẓann ile ol ẓanna düşe / ʿĀlim ise dökeli ʿilme yine **cāhil olur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 3). [cāhil olur, -ur]*

cāhil-i muṭlaḳ [1] *Mutlak cahil, cahilliği kesin olan.*

Añla Murādīde vücūh olmadı ḥadd-i bā-ḥisāb / **Cāhil-i muṭlaḳ** ol durur ḳoya ʿulūmı üzre ḥad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 5). [cāhil-i muṭlaḳ,]*

cahilin [1] *Cahiller.*

Bu kelāmından Murāduñ ʿālemīn / Nice ʿilm añlar ki bilmez **cāhilīn** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 5). [cāhilīn,]*

cāʿil-i muḫtār olmak [1] *Beğenilmiş, seçkin yaratıcı olmak.*

Cāʿil-i muḫtār olaldan iḫtiyāruñ sendedür / Fāʿil-i muṭlaḳ olaldan oldı ḳalbüm saña rām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 2). [cāʿil-i muḫtār olaldan, -aldan]*

cām [14] *Kadeh.*

Cām-ı Sikender n'eylesün İskender oldı **cām** çün / Bilmezlüginden eylemiş bunca ḥakīme iḳtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 3). [cām,]*

Her neye kim nāẓır iseñ **cāmdur** ʿibret-nümā / ʿİbret ile gör ki bir ṣūretde her eşyā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 4). [cāmdur, -dur]*

Cāmdur bu iki çeşmüm bāde-i ḥamrā ṭolu / Ḳāmetüm çeng oldı sīnem dilberā ḳānūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 3). [cāmdur, -dur]*

Anı fikr eyle ki çün ire ecel / Vire dünyā saña zehrin ṭolu **cām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 4). [cām,]*

Nümāyan oldı naʿması özi yine temennāsı / Ne leẕẕetlidür aʿlası bilür nūş eyleyen **cāmın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 3). [cāmın, -ın]*

Murāduñ ʿışḳıdur ʿışḳa ḫaber viren bu ʿışḳından / Bunı fehm itmeyen kimse varup ṭebḫ eylesün **cāmın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 5). [cāmın, -ın]*

Saḳā min ḥāmihi selmā ve ke'si dürre'i beyżā' / Şu kim içmeye bu **cāmı** ne bilsün ağı ḳaradan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 4). [cāmı, --ı]*

Ṣarāb-ı vuṣlatuñ bir cürʿasın ẕevk eyleyen ʿāṣıḳ / Eger **cāmuñ** ṭolusın saña virürlerse ḳanma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 3). [cāmuñ, -u, -n]*

II Haller, arifîn gönlü.

Dem-ā-dem kām-rān olġıl kemālüñ ber-kemāl el-ḥaḳ / Kemālüñden nice kāmilleri mest eyledi **cāmuñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 4). [cāmuñ, -u, -n]*

Sāḳī-i ḳudret ki ṣunmışdur baña bir **cāmı** kim / Cürʿasından rūz-ı ḥaşre deñlü sekrān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 5). [cāmı, -ı]*

ʿAyn-ı vaḥdet görinür sırr ile pinhānumdan / Bir ḫaber ister iseñ ṣor yüri var **cāmından** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 1). [cāmından, -ı, -n, -dan]*

Cām ile cānı bulmaġa cān atdı cān ü ten / Cān virmeyince bilmedi aṣlā şikārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 3). [cām,]*

Cām ile cānı bulmaġa cān atdı cān ü ten / Cān virmeyince bilmedi aṣlā şikārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 3). [cām,]*

Cām-ı cihāna ḳıl naẓar **cāmı** gözet cihān yine / Günde ne ṭavr u ṭarz ider arż ile āsumān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 1). [cāmı, -ı]*

cām-ı cem [1] *Şarabı icat eden Cem'in sihirli kadehi. II Gönül.*

Naẓar-ı ehl-i naẓardur naẓaruñ sulṭānı / Her kişi bir naẓar ḳıla mı **cām-ı Cemde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 3). [cām-ı cemde, -de]*

cām-ı cem olmak [1] *Şarabın mucidi Cem'in kadehi olmak.*

Pes andan ṣayḳal-i tevḥīdi ur sen āhen-i ḳalbe / **Ola** āyīne-i aṣfāleyin daḫı çü **cām-ı Cem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 3). [cām-ı cem ola, -a]*

cām-ı cihan [1] *Dünyayı gösteren kadeh.*

Cām-ı cihāna ḳıl naẓar cāmı gözet cihān yine / Günde ne ṭavr u ṭarz ider arż ile āsumān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 1). [cām-ı cihāna, -a]*

cām-ı cihān-nümā [5] *İçinde dünyayı yansıtan kadeh, Cemşît'in yedi çeşit madenden yapılmış meşhûr kadehi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her ne Murādī k'oldı olur mā-ḫalaḳ ḳamu / **Cām-ı cihān-nümā** diledi sende buldı pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 614, Beyit 5). [cām-ı cihān-nümā,]*

cām-ı ecel [1] *Ölüm kadehi; ecel.*

Ṣundı çün sāḳī-i ḳudret bize **cām-ı eceli** / Her ne emr oldı ise cān ü göñül didi belī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 1). [cām-ı eceli, -i]*

cām-ı ḥaḳīḳat [1] *Hakîkat şarabı.*

Şu kim nūş itmedi **cām-ı ḥaḳīḳatden** mey-i ʿışḳı / Murādī añla anı añlamaz esrārdan hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 5). [cām-ı ḥaḳīḳatden, -den]*

cām-ı ḥaḳīḳī [1] *Gerçek kadeh, hakikat kadehi.*

Vire bir cürʿa yine **cām-ı ḥaḳīḳīsinden** / Gāh mest ide bizi geh ide hüşyār yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 4). [cām-ı ḥaḳīḳīsinden, -sin, -den]*

cām-ı hestī [2] *Varlık, mevcudiyet kadehi.*

Nūş idelden **cām-ı hestīden** göñül āb-ı ḥayāt / Refʿ olındı ḳande kim vardur meyüñ mey-ḫānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 2). [cām-ı hestīden, -den]*

Nūş idelden **cām-ı hestīden** göñül āb-ı ḥayāt / Refʿ olındı ḳande kim vardur meyüñ mey-ḫānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 2). [cām-ı hestīden, -den]*

cām-ı ḥubb [1] *Sevgi kadehi.*

Ḳıṣṣa-i ʿışḳum işiden cümle ḥayrān oldılar / **Cām-ı ḥubbum** nūş idenler mest ü sekrān oldılar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 1). [cām-ı ḥubbum, -um]*

cām-ı ʿışḳ [8] *Aşk şarabı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cām-ı ʿışḳuñ cürʿasından eyleyen bir ḳaṭre nūş / Kendüzin küllī fenā eyler bulur dā'im beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 3). [cām-ı ʿışḳuñ, -un]*

cām-ı memat [1] *Ölüm kadehi.*

Gör bu dünyā-yı denī kimseye ḳılmadı vefā / Cümle ʿālem bulısar **cām-ı memāt** ile fenā *(Murâdî Dîvânı, Müfret 38, Beyit 1). [cām-ı memāt,]*

cām-ı ṣafā [1] *Neşe ve zevk şarabı.*

Baña şundılar ezel bezminde çün **cām-ı ṣafā** / Pür-ṣafā olup özümden geçmişem ben muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 1). [cām-ı ṣafā,]*

cām-ı ṣafā-baḫş [1] *Gönlü hoş eden, sefa veren kadeh, şarap.*

Beni āşüfte ḳılmışdur velī **cām-ı ṣafā-baḫşum** / Muḥīṭ oldı cihānı niʿmetüm anuñ ʿaṭāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 4). [cām-ı ṣafā-baḫşum, -um]*

cām-ı ṣaḥbā [3] *İçki kadehi.*

Ezelden çünki nūş itdi bu cānum **cām-ı ṣaḥbādan** / Anuñ ẕevḳ-i zülālinden geçüpdür cümle naʿmādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 1). [cām-ı ṣaḥbādan, -dan]*

Şarāb-ı ʿışḳı nūş iden geçüpdür **cām-ı ṣaḥbādan** / Maḥabbet eyleyen saña geçüpdür her dilārādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 1). [cām-ı ṣaḥbādan, -dan]*

Murāduñ añlamadı sözlerini ʿallāme / Meger ṣol añladı kim içdi **cām-ı sahbādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 5). [cām-ı sahbādan, -dan]*

cām-ı şarāb-āsā [1] *Şarap kadehi gibi.*

Firāḳuñdan ciger yandı eyā dilber kebāb-āsā / İki gözden aḳar yaşum benüm **cām-ı şarāb-āsā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 1). [cām-ı şarāb-āsā,]*

cām-ı sikender [1] *İskender'in kadehi.*

Cām-ı Sikender n'eylesün İskender oldı **cām** çün / Bilmezlüginden eylemiş bunca ḥakīme iḳtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 3). [cām-ı sikender,]*

cām-ı vaḥdet [1] *Allah'a yakın olma kadehi, birlik kadehi.*

Cürʿa nūş oldum ḥabībā dest-i ḳudretden yine / Bāde-i ʿışḳ içmişemdür **cām-ı vaḥdetden** yine *(Murâdî Dîvânı, Müfret 19, Beyit 1). [cām-ı vaḥdetden, -den]*

[1] *Elbise.*

ʿÖmr-i sermedde bulındı yine erbāb-ı viṣāl / Cism-i fānī olara **cāme** olupdur ʿārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 4). [cāme,]*

cāmi' [6] *Derleyen , toplayan, içine alan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cāmiʿ durur Murādī sözi ḳıldı çün ḳabūl / Ṣol nesneyi ḳılmadılar arż ile semā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 5). [cāmiʿ,]*

cāmiʿ **olmak [3]** *Bir araya getirmek, bir arada bulundurmak, içermek.*

Cāmiʿ **oldı** bu kelāmum aña benven naẓẓar / Ben ḳarārumı yirümde çü bulurven tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 1). [cāmiʿ oldı, -dı]*

Rumūz-ı ʿilm-i esmāda muḥaḳḳiḳler ne şerḥ itmiş / Eger ana muḳırr iseñ yüri cemʿüñde ol cāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 3). [cāmiʿ ol,]*

Cemīʿ mümkini **cāmi**ʿ **olursañ** ey ʿāḳil / Sivā maḥabbetini ḳılma infiṣāle ṭarīḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 4). [cāmiʿ olursañ, -ur, -sa, -n]*

cāmiʿ **ü mescid [1]** *Namaz kılınan yerler.*

Maʿbedümdür her cevānib **cāmi**ʿ **ü mescid** nedür / Ḳalb-i cāmiʿ eyledüm bildüm ol iʿlān oldığın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 4). [cāmiʿ ü mescid,]*

cāmiʿü'l-ʿaḳl olmak [2] *Aklı derlemek, toplamak.*

Ben ṣanurdum ʿālem-i ḥayretde ḳaldı dīdeler / Şimdi bildüm **cāmiʿü'l-ʿaḳl oldı** ol şūrīdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 1). [cāmiʿü'l-ʿaḳl oldı, -dı]*

Pāk-dāmen oluben dut ḳoma bir pāk etegin / **Cāmi'ü'l-'aḳl oluben** ṭut ḳoma idrāk etegin

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 1). [cāmi‘ü’l-‘aḳl oluben, -uben]

cāmiʿü’l-āyāt olmak [1] *Ayetleri toplamış olmak.*

Cāmiʿü’l-āyāt olanlar bildiler aḳvālüñi / Ey Murādī ḳıl ṭaleb ḳılsun seni arada farż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 5). [cāmiʿü’l-āyāt olanlar, -an, -lar]*

cāmiʿü’l-esrār olmak [1] *Tüm sırları kendinde toplayan, sırlara vâkıf olan.*

Cāmiʿü’l-esrār olaldan bu Murādī ẕū-fünūn / Şol ki ṭaġıtmadı kendin bilmedi cemʿiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 5). [cāmiʿü’l-esrār olaldan, -aldan]*

cāmi‘a [1] *Topluluk.*

Ulü’l-emre tābi‘ bu ecnās bes / Velī bilmedüñ anları **cāmi‘a** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 4). [cāmi‘a,]*

cāmid [1] *Cansız, ruhsuz.*

Ṭāʿat-ı Mevlāya bel baġla ṭurup ṣubḥ ile şām / **Cāmid** ü ḥayvān gibi bāṭıl olma bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 3). [cāmid,]*

cān [307] *Ruh, can.*

Cāna ḳıyar iseñ eger bulduñ anuñ rıżāsını / Bulduñ ise rıżāsını bulumadı bahā bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 116, Beyit 4). [cāna, -a]*

Cānın virelden ol dil-rübāya / **Cān** eylemişdür rūḥında peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 2). [cān,]*

Cānuma rūḥ-baḫş vaṣl-ı ḥabīb / Rabbi yessir ʿani’l-cemāli naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 1). [cānuma, -um, -a]*

Cāna tenin degişdi cān ü tenin virenler / Kārında fāʿil oldı her kim ki buldı ruḫṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 4). [cāna, -a]*

Rāh-ı ṭarīḳat içre bulduñsa behre cānā / Cehd eyle imdi **cānum** ḳalmaya sende ṣūret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 2). [cānum, -um]*

Cāna beḳā virüp durur oldı çün ibtidā ṣıfat / ʿİzzet ile ʿulādadur tā ebed intihā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 1). [cāna, -a]*

Cānuñ maḳarrı olalı bu milket-i vücūd / Żabṭında her dem oldı nice şāh u memleket *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 2). [cānuñ, -un]*

Revānı **cān** ile ḳıldum didüm cāna muḫammer ben / Didi kim fażl-ı pür-āsār-ı ẕātı bī-ḫaber göster *(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 2). [cān,]*

Vücūduñ reh-güẕārında eger var ise yol **cāna** / Ḥabībüm kūy-ı cānāna ki ol menzil ferāġatdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 2). [cāna, -a]*

Revānı cān ile ḳıldum didüm **cāna** muḫammer ben / Didi kim fażl-ı pür-āsār-ı ẕātı bī-ḫaber göster *(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 2). [cāna, -a]*

Benüm bu **cānuma** cevr ü cefālar ḳılduġuñ cānā / Baña ʿayn-ı refāhiyyet durur ṣanma ziyānuñdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 4). [cānuma, -um, -a]*

Cān ü ten fikr ü ḫayāle atmasun aṣlā seni / Cān ü ten remzin gözet kim cān ü ten **cānuñdadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 2). [cānuñdadur, -da, -dur]*

Ṣāhbāz-ı ḳudsdür **cāna** fu’ād-ı ehl-i dil / Münkir olma ehl-i ḥāle ne dise cānā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 4). [cāna, -a]*

Cānumı rūḥa çü cān eyledi ol cān-ı güzīn / Ṣanma rāz ehline sen milk-i cihān ḥā’il olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 4). [cānumı, -um, -ı]*

ʿĀlem seḥeri bād gibi çün güẕerāndur / Ol rūḥ-ı revān anuñ içün **cāna** nihāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 1). [cāna, -ā]*

Çü bezm-i rūz-ı İlāhīden irdi **cāna** ḥużūr / Muḥaḳḳaḳ oldı ebed gelmedi beyāna ḥużūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 1). [cāna, -a]*

Cānını terk iden kişi genc-i murādın isteyüp / Ṣādıḳ olur ṭalebde şol vāy ile āh içindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 2). [cānını, -ın, -ı]*

Şemme-i ʿışḳı añlayan **cān** ile başa ḳalmadı / Belki sülūkı anlaruñ bir ulu rāh içindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 4). [cān,]*

Virür iken leblerüñ cāna ḥayāt / **Cān** efendüm āb-ı ḥayvānı n’ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 4). [cān,]*

Ser fidā ḳılmaḳ olupdur **cāna** cānāna geñez / Cān virmek nitekim oldı dilīrāna geñez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 1). [cāna, -a]*

Fāriġ oldı bu göñül bir daḫı cānān istemez / Cānı daḫı gitse anuñ yirine **cān** istemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 1). [cān,]*

Fāriġ oldı bu göñül bir daḫı cānān istemez / **Cānı** daḫı gitse anuñ yirine cān istemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 1). [cānı, -ı]*

Vāʿıẓā sen baña pend eyleme kār eyleyemez / **Cānı** terk eylemeyen kimsene cānān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 3). [cānı, -ı]*

Revānum olalı tende tenümde ʿālemüñ cānı / Revā mı bī-revān olmış benüm cismümde **cān** sensüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 2). [cān,]*

Revānum olalı tende tenümde ʿālemüñ **cānı** / Revā mı bī-revān olmış benüm cismümde cān sensüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 2). [cānı, -ı]*

Mir’āt-ı dilde naḳş ideli ṣūretin ḥabīb / **Cān** ile rūḥ içinde murāḳıb bu ḥālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 2). [cān,]*

Terk-i ḥayāt eylemez ʿışḳuña kim **cān** virür / Vaṣl aluruz **cān** ile oldı bu bāzārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 2). [cān,]*

Ben nice ṣabir olam cānānsuz / Bir beden gördün mi ṭura **cānsuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 1). [cānsuz, -suz]*

Cān cemāli cān ile sevmekdedür / Anuñ içün olmadı ol ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 3). [cān,]*

Cān ile cān eylesün Ḥaḳḳa senāyile sipās / Kim binā-yı cisme urmış maḥż-ı ḥikmetle esās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 1). [cān,]*

Maşrıḳ u maġrib iki bālında zīr olmış anuñ / Yedi deryā oldı minḳārında **cānum** ḳaṭre-veş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 2). [cānum,]*

Ezelde söyledi **cāna** çün ol rāh-ı revān elfāẕ / Anuñ çün neşr olup ṭoldı zemīn ile zamān elfāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 1). [cāna, -a]*

Çün ezelden ṭutdı **cānum** ḳavl-i cānāna ḳulaġ / Pes semāʿ idüp sürürından ṭolandı ṣol u ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 1). [cānum, -um]*

Ben temāşā ḳılmasam bir dem cemālüñi eger / Pāk nāmuñ Ḥaḳḳ içün olmazdı **cānum** ẕerre ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 4). [cānum, -um]*

Bu Murādīnüñ beyānı şerḥe ṭutardı yüzin / Söyler idi **cānı** bil olmasa cānāndan yaṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 5). [cānı, -ı]*

ʿIşḳ ol durur ki **cānını** ʿāşıḳ ṣaḳınmaya / Maʿşūḳa beẕl idüp ḳomaya **cānını** dirīġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 2). [cānını, -ın, -ı]*

ʿIşḳ ol durur ki **cānını** ʿāşıḳ ṣaḳınmaya / Maʿşūḳa beẕl idüp ḳomaya **cānını** dirīġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 2). [cānını, -ın, -ı]*

Maḥabbet-i ezelīdür viren bu **cāna** ferāġ / Ferāġ-ı bāl ile vaṣl oldı yāre ġayr-ı ırağ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 1). [cāna, -a]*

ʿAzīz-i bā-kemāl olan bilür her ʿizzetüñ aṣlın / Anuñ çün **cāndan** olur münteşir her cā-be-cā revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 2). [cāndan, -dan]*

Mesīḥā-dem olan fāżıl bilür iḥyā iden sırrı / Ḳaçan **cān** ire ebdāna virür her āşinā revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 3). [cān,]*

Ne deñlü yolına anuñ virürsem **cānumı** ḳurbān / Anuñ yolına bu saʿyüm benüm cümle hebā ancak *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 4). [cānumı, -ı, -um]*

Ey kemāl-i ḥüsn ile maḥlūḳ olan ḫūb ü ḥasen / Anlaruñ pertevlerinden **cānı** lemʿān itdi Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 2). [cānı, -ı]*

Metāʿ-ı ḥüsni ḳılur ʿarż-ı yār gün-ā-gün / Hemān bu **cān** semenin eyle ittiṣāle ṭarīḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 3). [cān,]*

Çün ezelden **cān** ile cānuñda cānān eyledüñ / Yā nedür bir cürʿadan āḫırda sekrān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 1). [cān,]*

Çün ezelden cān ile **cānuñda** cānān eyledüñ / Yā nedür bir cürʿadan āḫırda sekrān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 1). [cānuñda, -(u)ñ, -da]*

Cānı cānānun ṭarīḳinde fidā ḳılmaḳ gerek / Her ḳadem başduḳda ʿışḳa ibtidā ḳılmaḳ gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 1). [cānı, -ı]*

ʿÖmr-i sermed buldı ey cān ü revānum cān ü ten / **Cān** sensin sevmeyen olsun seni cānüm helāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 3). [cān,]*

Cān ile girdüñ ise rāhına cānānuñ eger / Yolına ʿaḳl ü dil ü cān ü ten īsār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 2). [cān,]*

Cān ile girdüñ ise rāhına cānānuñ eger / Yolına ʿaḳl ü dil ü **cān** ü ten īsār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 2). [cān,]*

Rāh-ı maḥabbetde şu kim **cānın** ṣaḳındılar saña / Anlar cenābuña senüñ olmadılar lāyıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 2). [cānın, -ın]*

Cāna cennāt-ı naʿīmüñ şerḥini açdı ezel / Olmadı maḳbūl-ı cān ol buldı bir andan güzel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 1). [cāna, -a]*

Cān ü cānān ortasından ten ḥicābın refʿ iden / Ṭuymaġa bu sırrı hergiz virmediler **cāna** yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 3). [cāna, -ā]*

Gülşen-i ḥüsnüñde nālān oldı bülbüldür göñül / Ey cemālüñ verdine ḥayrāndur **cān** ile dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 1). [cān,]*

Lāḥıḳ olmasa eger ẕerre-i pertev **cāna** / Nice imkān olur idi bulına vech-i sebīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 4). [cāna, -a]*

Cān oldı gerçi arada ammā sebeb ne kim / Olsa cüdā olur yine rūḥ olmaġa maḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 4). [cān,]*

Cānumuz cān içinde oldı nihān / Ẕākir oldı anuñ çün olmadı lāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 2). [cānumuz, -u, -muz]*

Cānumuz **cān** içinde oldı nihān / Ẕākir oldı anuñ çün olmadı lāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 2). [cān,]*

Didi çün ıṭṭılāʿ itdüñ nedendür olmaduñ vāḥid / Didüm ʿışḳa düşelden vāḥidem terk itdi ten **cānum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 2). [cānum, -um]*

Ṣamāḫ-ı cāna irdi bir nidā-yı ḫūb-ter ey dil / Didi kim ben seni iki cihāna cümle **cān** gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 4). [cān,]*

Getürdüm ḳālümi ḥāle yine baḳmadum aḥvāle / Eritdüm **cānumı** ʿışḳ ile ṣızdum ʿayn-ı ḳāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 2). [cānumı, -ı, -um]*

Beni bir laḥẓa dūr itme cenābuñdan ḳıl iḥsānı / Fidā ḳılmaḳ durur **cānum** saña ġayrı degül fikrüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 4). [cānum, -um]*

Şāh-ı ʿışḳ olalı dil milk-i cihāna baḳmazam / **Cānını** buldı tenüm çün rūḥ u cāna baḳmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 1). [cānını, -ını]*

Ḫavf ider mi **cāndan** her kim ḳoya baş ortaya / Çeşmümüzden ḳan aḳarsa ol deme baḳmaz gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 4). [cāndan, -dan]*

Rāh-revdür gerçi bu cānı beden bā-ṣūreti / Cāna minnetdārdur çekdürmedi **cāna** elem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 3). [cāna, -a]*

Rāh-revdür gerçi bu **cānı** beden bā-ṣūreti / Cāna minnetdārdur çekdürmedi cāna elem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 3). [cānı, -ı]*

Cān ü tenden geçmeyince bulmadum sen cānı āh / Çün fenā oldum yolunda **cānı** senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 3). [cānı, -ı]*

Senden ayru olmasun cismümde bu **cānum** benüm / Sende mümkindür vücūdum üzre imkānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 914, Beyit 1). [cānum, -um]*

Cān ṭā'ir ola çün kim bu ḳafesden çıḳuben / Ḫāk altında yatursın nice ān u nice dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 2). [cān,]*

Ger ḥaḳīḳatle baña nāẕır iseñ sulṭānum / **Cānuma** cān dime cānuma cānum cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 1). [cānuma, -uma]*

Ger ḥaḳīḳatle baña nāẕır iseñ sulṭānum / Cānuma cān dime **cānuma** cānum cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 1). [cānuma, -uma]*

Tertīb-i ʿışḳı bilmege ister gehī göñül / Cismüm içindeki gehī bu **cāna** ṣıġmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 4). [cāna, -a]*

Ẕāt-ı ḳadīmi görmege **cānlar** virür cān-ı ża'īf / Līkin ne tedbīr eylesüñ bāḳīde fānīdür ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2). [cānlar, -lar]*

Ḥaḳ oldı cevāb el-ḥaḳ mürsel sözüme aṣdaḳ / Cāndur bilene mülḥaḳ **cān** oldı tenüm cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 4). [cān,]*

Cānı çü terk eyledi buldı ḥayāt-ı ebed / Beñzemez anuñ içün ġayrıya **cānum** benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 4). [cānum, -um]*

Cemālin görmek içün ol ḥabībüñ / Benüm **cānumdur** aña armaġanum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 3). [cānumdur, -um, -dur]*

Ezelden çünki nūş itdi bu **cānum** cām-ı ṣaḥbādan / Anuñ ẕevḳ-i zülālinden geçüpdür cümle naʿmādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 1). [cānum, -(u)m]*

Taḥayyür ḳapladı cānı anuñ yā n'ola dermānı / Devā senden yine aña ṭalebdür **cān** ile dilden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 2). [cān,]*

Taḥayyür ḳapladı **cānı** anuñ yā n'ola dermānı / Devā senden yine aña ṭalebdür cān ile dilden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 2). [cānı, -ı]*

Viṣālüñ rūḥuma **cāndur** benüm ey ʿālemüñ cānı / Ümīdüm bu durur bulam viṣāl-i cāvidān senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 4). [cāndur, -dur]*

Gel berü ey terk-i **cān** iden bugün cānān içün / Saña vardur bir cevābum diñle anı **cān** içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 1). [cān,]*

Rūḥuma ṣordum bu cānum teşnesinden bir ḫaber / Didi kim **cānumda** ẓan itmem revānum oldığın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 3). [cānumda, -um, -da]*

Yārdan şehd ü şekerdür her ne kim geldi cefā / **Cān** ile durdum yolında dönmezem iḳrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 3). [cān,]*

Cān ḥükmini virelden nefḫadan bilmezlenür / Anuñ içün evvelīni ʿadd ider tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 2). [cān,]*

ʾAṭıfet bezminde gördüm ḫ∨ān-ı vaṣlüñ niʿmetin / Cūd u iḥsānuñdan olmış behre-ver bir nice **cān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 2). [cān,]*

Sen semen-sīmāya cānın virse ʿāṣıḳ ṭañ mıdur / ʿĀṣıḳ-ı ṣādıḳ olanlar ġam yemezler **cān** içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 2). [cān,]*

Ṣol cemālüñ kaʿbesi ḥaḳḳı bu ben pür-derd ü ġam / ʿÎd-i vaṣlüñe ḳomışam **cānumı** ḳurbān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 3). [cānumı, --(u)m, --ı]*

Cānı ḳoydum yoluña bulmaġa sen cānānı / Kamu **cān** içre gör imdi nice cānānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 3). [cān,]*

Nice bir aġlayayın derd ile hicrānuñ içün / Dostum eyle teraḥḥum baña öz **cānuñ** içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 1). [cānuñ, -uñ]*

Ḳanı ḳavl ile ḳararuñ benüm ile **cānum** / Seni senden dilerem ʿahd ile peymānuñ içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 2). [cānum, -um]*

Bir cevābuña senüñ nice nice **cān** elyaḳ / Her kelāmuñda bugün eylemişüz biñ imʿān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1105, Beyit 2). [cān,]*

Rāh-ı ḥaḳīḳate ẕāhib olalı cān ü göñül / Beni cān ile gören cān iledür **cānı** yaḳīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 2). [cānı, -ı]*

Rāh-ı ḥaḳīḳate ẕāhib olalı cān ü göñül / Beni cān ile gören **cān** iledür cānı yaḳīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 2). [cān,]*

Rāh-ı ḥaḳīḳate ẕāhib olalı cān ü göñül / Beni **cān** ile gören cān iledür cānı yaḳīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 2). [cān,]*

Murādī buldı murāda vüṣūl-ı lā-yuḥṣa / Didi ki **cān** ile kimdür ki istinād ideyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 5). [cān,]*

Nesīm-i ṣubḥ ireli **cān** ile cihānam ben / Kimine fikr-i ḥafī kimine ʿayānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 1). [cān,]*

Yā ḳādir-i bī-hemtā ʿışḳuñ dile ḳıl efzūn / **Cānuma** naṣīb eyle yoluña ola ḳurbāñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 6). [cānuma, -uma]*

Derd-i dildāra var mıdur dermān / Līk dermān aña fidādur **cān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 1). [cān,]*

Çıḳ bu varlıḳ perdesinden āşkār / Gel ʿademde olmaġıl **cān** isteyen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 2). [cān,]*

Cān ile cān virmişem cānāna ben / Bendeyem ḳul olmışam sulṭāna ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1168, Beyit 1). [cān,]*

Muḳaddes ḳıldı **cānum** çün cihāndan / Aña bir nesne geldi ṭatlu cāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 1). [cānum, -(u)m]*

Rükn-i aʿẓamdan murād olduñsa **cāna** gel berü / Sende añla sendedür cümle temāşā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1197, Beyit 1). [cāna, -a]*

Beni ḥayretde ḳoyan rūḥ-ı revānumdur bu / **Cānuma** rūḥ viren rāhat-i cānumdur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 1). [cānuma, -uma]*

Cān ile cān oynadum çün āstān-ı yārde / Berkemāl oldum özümden meclis-i dildārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1231, Beyit 1). [cān,]*

Rūḥa rāḥatlar virür cennetde gerçi būy-ı gül / Būy-ı vuṣlat müjdesi rāḥat yiter bu **cānda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 3). [cānda, -da]*

Ṭāḳatüm tarḥ eyledi mekşūf olalı mihr-bān / Ḳaplamasa mīġ-i luṭfı ḳalmaz idüm **cān** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 2). [cān,]*

Cān ile cānān arasında ḥicābın refʿ iden / Meyl idüp aldanmadılar māsivānuñ alına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 4). [cān,]*

Gel Murādīden bu ḳavli istimāʿ eyle hemān / **Cānını** ʿarż eyler iseñ işte bāzārı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 5). [cānını, -ı, -n, -ı]*

Murādīnüñ vücūdında cihānuñ **cānıdur** ẓāhir / Feemmā n'eylesün ismi muʿammādur bu dünyāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 5). [cānıdur, -ı, -dur]*

Murādī sözlerin ʿāḳil iseñ **cāna** ḥamā'il ḳıl / Bunı bil bellü degme kimse maḥrem olımaz rāza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 5). [cāna, -a]*

Özüñi ḳoma ġafletde uyarġıl ḫ∨ābdan **cānuñ** / Elüñden geldügi miḳdār durış gel ḥıdmete sende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 3). [cānuñ, -uñ]*

Taḥayyür ḳapladı **cānı** ne bilürdi taḥayyürden / Ne bilsün bildi bilmedi irişdi çün muʿammāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 2). [cānı, -ı]*

Vücūdı maḥż-ı ḳudretdür meẓāhirde olan ẓāhīr / Benüm rūḥum muḳarrer añlaġıl **cānum** revānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 2). [cānum, -um]*

Ser fidā eyleyen evvelde girür ʿışḳ iline / **Cānı** terk eyle ki evvel iresin āḫırına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 1). [cānı, -ı]*

Başdan çıḳmayıcaḳ **cānını** terk itmeyicek / Ey Murādī iremez kimse bu esrārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 5). [cānını, -ı, -nı]*

Reh-rev-i rāh-ı ḥaḳiḳat olalı biz cāna / **Cān** ile rūḥumuzı cān ilerüz cānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 3). [cān,]*

Reh-rev-i rāh-ı ḥaḳiḳat olalı biz cāna / Cān ile rūḥumuzı **cān** ilerüz cānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 3). [cān,]*

Cānumı fehm idem diler idüm cihānda / **Cānum** cihānda añlamadum bilmedüm anda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 1). [cānum, -um]*

Cānumı fehm idem diler idüm cihānda / Cānum cihānda añlamadum bilmedüm anda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 1). [cānumı, -um, -ı]*

Ḳabūl-ı hey'et ider mi ḥayāta irdi çü **cān** / Meger ki dāmen-i insāna dest-i pāy ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 2). [cān,]*

Cihānı gözle görürsin fenā durur lā-reyb / Fenāyı tārik olup **cānuñı** beḳā eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 3). [cānuñı, -uñ, -ı]*

Şemʿ-i ruḫuñ tābı yine yandurdı **cānı** ʿışḳ ile / Medḫüñde her dem deprenür ḳalbüm zebānı ʿışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 1). [cānı, -ı]*

Maʿnā ḥicābından çün ol maʿnā yüzin keşf eyledi / Dīvānelik terkin ḳılup **cān** hūş-yār oldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 2). [cān,]*

Cāna ġıdādur sözüñ murġ-i seḥer gel berü / Eyle beyān bir cevāb ʿışḳ-ı muʿammāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 2). [cāna, -a]*

Berrāḳdur sıfīd-i daʿcā sivāda merbūṭ / Anuñ içün bulındı sevdā bu **cān** içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 3). [cān,]*

Maḥż-ı felek çü devvār ʿayn-ı semā sevābit / **Cān** iledür muḳayyed düş midür irdi ḫ∨āba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 3). [cān,]*

Āyet-i ekber olsa dil āyet-i ʿarş kürs olur / **Cān** ile bendesi olan cehd ide mi ḳıtāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 4). [cān,]*

Rūḥ-ı muṣavver olsa ger kim añadur ki diye **cān** / Cān-ı ʿazīz-i cān-ı men cān iledür bu **cān** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 4). [cān,]*

Rūḥ-ı muṣavver olsa ger kim añadur ki diye cān / Cān-ı ʿazīz-i cān-ı men **cān** iledür bu cān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 4). [cān,]*

Gel iste Murādīden gel añla nedür ʿilmi / 'İlmi ile ol ʿālim cehl irmedi bu **cāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 6). [cāna, -a]*

Cān nedür cānāna ḳurbān olmaya / ʿIşḳı yoḳdur şol ki nālān olmaya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1422, Beyit 1). [cān,]*

İderven **cānumı** ḳurbān şeksiz / Anuñ yañaġı üstindeki ḫāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 3). [cānumı, -(u)m, -ı]*

İḫtirāz itmem ḳonulsa ṭaşra Yaḥyā gibi ser / Vuṣlat-ı cānān **cān** ile eger bāzār ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 2). [cān,]*

ʿĀşıḳ odur Murādī kim maʿşūḳa vire cānını / ʿĀşıḳ aña dime ṣaḳın cismi içinde **cān** ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1448, Beyit 5). [cān,]*

Ḳulluġa bil bağlayuben ḳılmayanlar **cān** ile / Bil ḥaḳīḳat anları kim emr-i sulṭān bilmedi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 2). [cān,]*

Ey Murādī **cān** terkin urmayınca kimsene / Genc-i vaṣlına ḥabībüñ irmeye hergiz eli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 5). [cān,]*

İster iseñ bulmaġa vaṣl-ı ḥabībi cān ile / **Cānı** terk eyle yüri Manṣūr-veş dik dāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 2). [cānı, -ı]*

İster iseñ bulmaġa vaṣl-ı ḥabībi **cān** ile / Cānı terk eyle yüri Manṣūr-veş dik dāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 2). [cān,]*

İdüben ṣarf-ı maḳdūruñ bu günde ḫıdmet-i yāre / Oluben **cān** ile bende ʿaceb sulṭāna irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 2). [cān,]*

Leb-i la'line dildāruñ bahā isterse ger **cānuñ** / Murādī dünyāda yig var mı bu bāzārdan ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 7). [cānuñ, -uñ]*

Eger el virse el virmek ḳarañudan çıḳar **cānı** / Velī zinhār ber-zinhār gözetme kār-ı aʿlāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 4). [cānı, -ı]*

Bizüm esrārumuz ʿālemde **cān** gibi nihān oldı / ʿIyān-ı bī-nihānīdür ʿaceb rūḥ-ı revān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 1). [cān,]*

ʿAceb aḥvāl olur **cāna** eger cān añlaya ẕihnüñ / Ne cānı var ki cāna cān diye ey cānumuñ cānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 4). [cāna, -a]*

ʿAceb aḥvāl olur cāna eger **cān** añlaya ẕihnüñ / Ne cānı var ki cāna cān diye ey cānumuñ cānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 4). [cān,]*

ʿAceb aḥvāl olur cāna eger cān añlaya ẕihnüñ / Ne **cānı** var ki cāna cān diye ey cānumuñ **cānı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 4). [cānı, -ı]*

ʿAceb aḥvāl olur cāna eger cān añlaya ẕihnüñ / Ne cānı var ki cāna **cān** diye ey cānumuñ cānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 4). [cān,]*

Ḳıl küşāde bu Murāduñ sözine cān ḳulaġın / Tenüñi ḫidmete ṣarf eyle bulasın **cānı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 5). [cānı, -ı]*

Cānā Murādīye ḳo cefāyı vefālar it / **Cānında** eyledi seni cānān seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1537, Beyit 5). [cānında, -ı, -n, -da]*

Māl ile **cāna** ġarra olma tiz gecicidür bular / Aña durış kim bu seri ḳurtarasın döküp deri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 3). [cāna, -a]*

Cümleye cemʿ olan göñül çünki kemāle irişür / Bir daḫı gelmez ʿāleme gitdi hemān o **cān** gibi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 2). [cān,]*

Terk eyler idüm **cānı** didüñ ki senüñven ben / Ol laḫza güher-bāruñdur cānı ṭayandurdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 4). [cānı, -ı]*

Terk eyler idüm cānı didüñ ki senüñven ben / Ol laḫza güher-bāruñdur **cānı** ṭayandurdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 4). [cānı, -ı]*

Ben **cān** ile rūḥı n'eyler idüm / Virmese yemīn ile bu cānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 9). [cān,]*

Sırr-ı ʿacebdedür yine sırr-ı ḥabīb-i cān-fezā / Cāna ḳıyar iseñ eger **cānuña** baḫş ola beḳā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 13, Beyit 1). [cānuña, -u, -ñ, -a]*

Ten fārigˇ olımaz ʿaceb ol **cāndan** niçün / İllā meger ki sen seni ḳılsañ cüdāya rāh *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 30, Beyit 2). [cāndan, -dan]*

Her seḥer ẕikr-i Ḫudādur bu lisānumda benüm / Ḫalḳ olınmadın daḫı sevgüsi **cānumda** benüm *(Murâdî Dîvânı, Müfret 26, Beyit 1). [cānumda, -um, -da]*

2. Gönül.

Cān-ı ʿazīze ʿizzet ider **cān** ile meger / Bāḳīde buldı cümle beḳāsını ibtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 2). [cān,]*

Cānumun sermāyesi ʿömrüñde ḥāṣıldur senüñ / Ḫāẕıḳ-ı bī-misl olup sen **cāna** sensin cān-fezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 2). [cāna, -a]*

Dôstum saña olaldan mübtelā / **Cāna** bir oldı beḳāyile fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 1). [cāna, -a]*

Bezm-i ʿışḳ-ı ezelīden nice dil ayıḳ ola / Bir ḳadeḥ cürʿası mest eyledi **cānı** cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 1). [cānı, -ı]*

Bu Murādī nice sen dilbere virmeye göñül / Rūyuna her ki naẕar ḳıla bulur **cānı** ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 5). [cānı, -ı]*

Cān ile eyle kelāmını Murāduñ der-gūş / Ger bu īmā vü kelāmum bilemezseñ ḥayfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 6). [cān,]*

Vücūdum gülşeninde **cānumdan** ṣadā peydā / Muʿayyendür mübeyyendür derūnumda nidā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 1). [cānumdan, -um, -dan]*

Bu cismüm rāḥatı **cānum** çü gitdi / Anun çün ḳaldı bu ten ferd ü tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 4). [cānum, -um]*

Senüñ zībā cemālüñ görmeyelden / Ḫayālüñ añlar ancaḳ **cānı** cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 2). [cānı, -ı]*

Cān ile kemālin bilüben gördi cemāli / Ol demde didi “Ente ḳadīmün ve murādā” *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 4). [cān,]*

Cān ile yol ṭutan kişi başa çıḳar ṭarīḳde / Şol ki bu yoldadur fenā buldı ebed beḳā beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 2). [cān,]*

Miḳdār-ı naẕardur āh yā ben n’ideyin ḫānum / Rūḥ oldı ebed cānum **cān** oldı baña ażvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 3). [cān,]*

Şems-i münīre irmek **cān** eyler ārzūyı / Ey cānumuñ kemāli gel cānı eyle peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 2). [cān,]*

Şems-i münīre irmek cān eyler ārzūyı / Ey cānumuñ kemāli gel **cānı** eyle peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 2). [cānı, -ı]*

Cānum anuñ şükrānesi göñlüm anuñ dīvānesi / Ḳalbüm żiyā pervānesi “Min-ibtidā fī-l-intihā” *(Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 2). [cānum, -um]*

Cān oldı çün mā’il saña sen daḫı mā’ilsin aña / Maʿşūḳ u ʿāşıḳ oldılar biri birine reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 1). [cān,]*

Burkaʿı refʿ eyle vechüñden göre ʿāşıḳlarun / İştiyāḳ ile nice bir vireler bu **cāna** tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 2). [cāna, -a]*

ʿIşḳ-ı ḥabīb-i dilsūz kār itdi **cāna** muḥkem / Hem-dem baña cihānda bī-çāre var mı yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 3). [cāna, -a]*

Gel Murādīnüñ kelāmın müstemiʿ ol **cān** ile / ʿArż ola pes ān-ı vāḥid saña nice beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 5). [cān,]*

Gel Murāduñ yine **cān** ile kelāmın diñle / Nice biñ mürdeye bir noḳṭası muʿṭī-i ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 5). [cān,]*

Çoḳdan ferāġat eyledük cümle cihānı **cāndan** / Olalı ṭolu göñlümüz her dem-be-dem efkār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 4). [cāndan, -dan]*

Hicrün oḳı bu **cānumı** eyledi pür-şürūḥ / Ḳalmadı ṭāḳatüm meded it vaṣl ile baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 4). [cānumı, -um, -ı]*

Gūş-ı hūşa bir şalā didi ṣadāyile hemān / Eyledi **cānı** ḳatı medhūş u ḥayrān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 2). [cānı, -ı]*

ʿİlm-i ḥaḳīḳati ki ḥakāyıḳda gösterür / Ger ögredürse anı sezā **cāna** insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 3). [cāna, -a]*

Baḫr-ı belāya ṣalma gel ʿāşıḳuñı meded meded / **Cān** ikiligi terk idüp anuñ içün didi eḥad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 1). [cān,]*

Dū-cihānı **cāna** ḳısmet eylemiş / Buldı ẓulmetden żiyādan iltiẕāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 3). [cāna, -a]*

Bunı fehm itmege **cāna** gerekdür meşreb-i ʿālī / Murādīnüñ sözi añlanmaġa vird-i zebān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 5). [cāna, -a]*

Dimezven aña ʿāşıḳ kim senüñ yoluñda **cān** ister / Odur ʿışḳuñda ṣādıḳ kim hemān terk-i revān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 1). [cān,]*

Niḳābuñ refʿ idüp **cāna** cemālüñ āşikār eyle / Nice bir muntaẕır olsun emān göster bir ān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 2). [cāna, -a]*

Ḳamudan geçmişüz ey dil bizüm cānānumuz vardur / O cānānuñ yolında virmege bir **cānumuz** vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 1). [cānumuz, -u, -muz]*

Ṭoġrısın diyem kelāmuñ saña ey ṣāḥib-hüner / Bu Murāduñ añlar iseñ her sözi biñ **cānadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 5). [cānadur, -adur]*

Şanma kim sensiz ḥabībüm bende bu **cān** eglenür / Dūstum oldı ḫayālüñ dilde mihmān eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 1). [cān,]*

Cān naẕar mir’āta ṣaldı bu cemālüñ vechidür / Vech-i maʿnāda dimezven bu kemālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 1). [cān,]*

Ey Murādī şöyle saḳlañ ṭuymasun **cānuñ** seni / Yoḫsa dünyāda vü uḫrā ser-te-ser ġavġā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 5). [cānuñ, -uñ]*

Cān şuʿā-ı ḥüsnüñi çün gördi tenhā gizlenür / Şanma kim ecsāmdur dünyāda peydā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 1). [cān,]*

Olalı ḫürmeti iḥrām ile bu ten muḥrim / **Cānı** ażḥāya getürmiş naẕarın sāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 3). [cānı, -ı]*

Cānumuz ʿışḳa düşelden dilümüz nāle çeker / Ḫāl-i dilber dil-i meyyālümüzi ḫāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 1). [cānumuz, -u, -muz]*

Cānı ḳurbān içün ey dil yine cānāna getür / Mūr-ı pāy-ı meleḫi pīş-i Süleymāna getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 1). [cānı, -ı]*

Ḳānit olmaya şu kim emrüñe **cāna** im-rūz / Ḳayd u bend ile seḥerden anı divāne getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 3). [cāna, -a]*

Cān atdı çü cān ʿışḳ ile cānāna berāber / Bir söz didi cānān aña kim **cāna** berāber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 1). [cāna, -a]*

Cān atdı çü **cān** ʿışḳ ile cānāna berāber / Bir söz didi cānān aña kim cāna berāber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 1). [cān,]*

Cān ile göñülden saña çün cān iledürler / Ḥüsnüni alup ʿāleme destān iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 1). [cān,]*

Cān ile göñülden saña çün **cān** iledürler / Ḥüsnüni alup ʿāleme destān iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 1). [cān,]*

Bilmek dileyen ʿışḳ ṭarīḳinde muʿammā / **Cānumda** benüm pes telef-i cān arasunlar

(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 3). [cānumda, -um, -da]

Ger bende iseñ sen kelimātına Murāduñ / **Cānuña** senüñ cümle murāduñ nigerāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 5). [cānuña, -u, -ñ, -a]*

Āşüfte oldı **cān** ile bāzārı vardur / Ḳurbān içün yolında bugün terk-i serdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 4). [cān,]*

Cānlar eritdi ʿāşıḳuñ ey meh saña yiter / Ferdāya ṣalma gel bizi ey dil-rübā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 1). [cānlar, -lar]*

Vaḳt-i seḥerde cānumı cānān araşdurur / Niteki gicelerde anı **cān** araşdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 1). [cān,]*

Vaḳt-i seḥerde **cānumı** cānān araşdurur / Niteki gicelerde anı cān araşdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 1). [cānumı, -um, -ı]*

Vaḳt-i seḥerde **cānumı** cānān araşdurur / Niteki gicelerde anı cān araşdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 1). [cānumı, -um, -ı]*

ʿIşḳuñ çü sende **cāna** bu sevdā neden gelür / Dilde ẓuhūruñ ola yā iḫfā neden gelür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 1). [cāna, -a]*

Ḫiṭāb irerse eger **cānı** iftiḫāra çeker / Fürūġ-ı mihrini yaʿni ḳamer-ʿiẕāra çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 1). [cānı, -ı]*

Ḥüsn-i cemālüñe dil ʿaḳl ile ḥayretdedür / Vech-i kemāl olsa ger **cān** ile dehşetdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 1). [cān,]*

ʿAyn-ı ʿināyetinde ḳıldı naẓar çü şerḥe / Mihrüñ şuʿāʿı **cānı** māhında kār idüpdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 4). [cānı, -ı]*

Çün hem-dem oldı saña **cān** ʿaynuma gelmez dücihān / Zencīr-i zülfüñ bendine divāneyem ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 2). [cān,]*

ʿIşḳuñ ṭuyaldan cān ü dil cān ü cihān gelmez göze / Her **cānda** kim ʿışḳuñ ola ʿālemde ol peydālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 2). [cānda, -da]*

Cānda ḳalmadı ṣabr u dilde sürūr / Sen melekrūdan olalı mehcūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 1). [cānda, -da]*

Virür iken leblerüñ **cāna** ḥayāt / Cān efendüm ābı ḥayvānı n'ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 4). [cāna, -a]*

Cān ile oldum anuñ efkendesi / Dīdeden aḳar anuñ çün cūy-bār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 3). [cān,]*

Münderic oldı kelāmında kelām-ı ehl-i ḥaḳ / Gelmez anuñ çün kelāmı degme bir **cāna** geñez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 2). [cāna, -a]*

Sensüzin cānā beni bir laḥẓa bu **cān** eglemez / Cennete varsam eger ḥūr ile ġılmān eglemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 1). [cān,]*

ʿÖmrümüz sermāyesin **cān** içre pinhān isterüz / Yaʿnī virān olmasun dil milkine ḫān isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 1). [cān,]*

Merkez-i ṣıdḳ u ṣafādan güẕerān eylemedin / Elf-i cehd eyler ise **cān** ile ḫullān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 4). [cān,]*

Yücedür vech-i min vechin velīkin mest ü ḫayrānuz / Cihān u cānı terk itdük ne bilsün anı **cān** ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 583, Beyit 4). [cān,]*

Benüm ḫālüm nedür bilseñ cihāna açmaz idüñ göz / Cihān ne ola ḳatuñda bu **cāna** açmaz idüñ göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 1). [cāna, -a]*

Nice ola baña rāz-ı nihān **cāna** ʿayān sensüz / Niḳābuñ acmayınca olmadı ġavrüñ nihān sensüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 1). [cāna, -a]*

Cān cemāli **cān** ile sevmekdedür / Anuñ içün olmadı ol ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 3). [cān,]*

Ġayrı n'ider ne var ise illā'ki sendedür / **Cān** dile ʿaṭā diledi sende buldı pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 614, Beyit 2). [cān,]*

Ḳāf dindi ḳudretinden çünki derdüñ **cān** ile / Bārek Allāh bārek Allāh ḫôş kemālüñ var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 2). [cān,]*

ʿUrve-i vüsḳāyı bildüm ġāyet-i memāt imiş / **Cān** ile cānānı sevmek maḳṣad-ı aḳṣā imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 1). [cān,]*

Göñül sevdā-yı şerḥ-i **cāna** düşmiş / Ne **cāna** bir yem-i ʿummāna düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 1). [cāna, -a]*

Bir **cānı** ki gördüñ oldur ʿāşıḳ / ʿUşşāḳ durur tābān ḳurılmuş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 4). [cānı, -ı]*

Bir eser geldi o sözden **cāna** kim gelmez dile / Güş idelden anı ḳıldı iki ʿālemden ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 2). [cāna, -a]*

Kūşe-i vaḥdet bu **cāna** ravża-i rıḍvāndur / Günc-i ʿuzlet baña olmışdur ḥabībüm bāġ u rāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 3). [cāna, -a]*

Cāna bir derd uġrayupdur kim devā ḳılmaz ṭabīb / Ey ṭabīb-i dil sen ancaḳ idisersin anı ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 4). [cāna, -a]*

Muḳaddem olımaz muḳdim meded irmezse ḥażretden / Bu yolda **cānı** atupdur nice mest ü nice ayıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 2). [cānı, -ı]*

Muḳaddem ger mu'aḫḫardur olupdur **cān** fidā-yı ʿışḳ / Kemāl üzre kemāli ibtidā vü intihā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 2). [cān,]*

Gel temāşā eyle gel ʿibret-nümādur **cān** ile / ʿAyn-ı ʿibret maḥż-ı ḥikmetdür bugün sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 4). [cān,]*

Gel berü ey dūstum ben ʿāşıḳuñ ḫāline baḳ / Görmeyeldeñ gül yüzüñ ḳaldı bu **cānumdan**

ramaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 1). [cānumdan, -um, -dan]*

Rūyum cemāle ḳarşu **cānum** kemālin ister / Birbirine yaḳışdı ülfet virelden ol Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 2). [cānum, -um]*

Bezm-i belāda oldı dile ibtidā-yı ʿışḳ / Başdan ayaġa ḳapladı **cānı** ʿaṭā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 1). [cānı, -ı]*

Cānı cānān ʿışḳına cānāne beẕl itsem gerek / Ḳadr-ı ṭāḳat ḫidmetüm sulṭāna beẕl itsem gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 1). [cānı, -ı]*

Cāna ḳalmaz ʿāşıḳam cānān sen cān iste tek / Nice bürhān irgürem daʿvāya bürhān iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 1). [cāna, -a]*

ʿArża ḳılsam bir seḥer cānāna ḳalbüm derdini / **Cānumuñ** mir'āt-ı Ḥaḳda ʿaksine dil urmış el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 2). [cānumuñ, -um, -uñ]*

Ḳılmaġ içün cāna **cānın** āşinā / Eyledi cān ü göñülden irtiḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 833, Beyit 4). [cānın, -ın]*

Ḳaçan kim niḳāb açsa rūy-i cemīl / İder ṭālibīn aña **cānın** sebīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 1). [cānın, -ın]*

Ger ḥaḳīḳatle baña nāẕır iseñ sulṭānum / Cānuma **cān** dime cānuma cānum cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 1). [cān,]*

Ḥaḳ oldı cevāb el-ḥaḳ mürsel sözüme aṣdaḳ / Cāndur bilene mülḥaḳ cān oldı tenüm **cānum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 4). [cānum, -um]*

Ḥaḳ oldı cevāb el-ḥaḳ mürsel sözüme aṣdaḳ / **Cāndur** bilene mülḥaḳ cān oldı tenüm cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 4). [cāndur, -dur]*

Cānı çü terk eyledi buldı ḥayāt-ı ebed / Beñzemez anuñ içün ġayrıya cānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 4). [cānı, -ı]*

Meded ḳıl vaṣluñ ābından nigārum / Nice bir yaḳa hicr odı bu **cānum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 3). [cānum,]*

Ne ḫākem ẕikr ide Ḥaḳḳı lisānum / Doyımaz çün celāline bu **cānum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 1). [cānum, -um]*

Cān ile cemāle nāẕıram çün / Dīvāne geẕerken ʿāḳil oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 4). [cān,]*

Dil yār ile yār olsa **cānumda** ḳarār olsa / Tekrār ile var olsa vuṣlat nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 1). [cānumda, -um, -da]*

Cān iste temennāyı ẕevk eylese ālāyı / Yār itse tecellāyı ḳurbet nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 3). [cān,]*

Baña ʿilmüñ naṣīb eyle özüñ **cāna** ḥabīb eyle / Beni saña ḳarīb eyle irişdür gel hidāyetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 3). [cāna, -a]*

Eserdür çün kim eserle mü'essirdür bu istidlāl / Ṭuramaz ṭaġlar ḳarşu eser iderse **cānumdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 4). [cānumdan, -um, -dan]*

Rūḥuma ṣordum bu **cānum** teşnesinden bir ḫaber / Didi kim cānumda ẕan itmem revānum oldıġın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 3). [cānum, -um]*

Cān cemāl-i yāre ḳarşu seyr ider ḥālātdan / Ḫūb olan seyrān ider ḥüsn-i ruḥın mir'ātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 1). [cān,]*

Sevdāya düşdi **cānum** dil añladı kemālin / Āyīne ṭutdı dilber göstermege cemālin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1124, Beyit 1). [cānum, -um]*

Ḥālini ḥāl idinmek virdi bu **cāna** ʻizzet / Ḥavlini ḳıldı ḥā'il añlanmaġa me'ālin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1124, Beyit 4). [cāna, -a]*

Ger ẕākir olasın anı sen ṣubḥ-ı bā-mesā / Eyler raḥīm ʻaṭā dil ile **cāna** şefḳatin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1135, Beyit 2). [cāna, -a]*

Cān cemāl-i yārden bir behre eyler ārzū / Terk ider cān ile başın olsa bir dem rū-be-rū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 1). [cān,]*

Cān ile ḥażrete tutam ben rāh / Eşhed'en lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1221, Beyit 4). [cān,]*

Senüñ luṭfuña ṣıġınduḳ yüzi dergāhuña dutduḳ / İlāhi nezʻ ḥālinde hidāyet eylegil **cāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 4). [cāna, -a]*

Senüñ ʻışḳuñ hevāsından şu kim **cānın** nisār eyler / İki ʻālem musaḫḫar olsa degmez yek ser-i mūya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 4). [cānın, -ın]*

Menbaʻ-ı ʻilm-i ledün şol kişidür kim dāim / Rāḥatı terk idüben vire başīret **cāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 4). [cāna, -a]*

Cān içre eger ister iseñ vuṣlat-ı dildār / ʿAyneynüñi çeşm ābıyile durma ter eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 3). [cān,]*

Cānumı cāna virmişem rūḥı cemāle / ʻAynümi ḥāle virmişem sırrı viṣāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 1). [cānumı, -um, -ı]*

ʻIşḳ-ı Ferhādı yine başdan ṭutup / Vaṣl-ı Şīrīn fikri ile **cān** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 3). [cān,]*

Cānuñı farḳ eyleme cānāndan / Ḳurb ile mümtāz ol ebrārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 4). [cānuñı, -uñ, -ı]*

Yā Rab ne āteşdür irdi **cāna** / Kül oldı bu cānum yana yana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 1). [cāna, -a]*

Yā Rab ne āteşdür irdi cāna / Kül oldı bu **cānum** yana yana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 1). [cānum, -(u)m]*

Çün kim irişdi **cānuma** bu nār / Yoġ ile varum atdum yabana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 2). [cānuma, -(u)m, -a]*

Yā Rab ne ḳılmışam ben ol ḳaşları kemāna / Her demde cevr oḳına **cānum** ḳılur nişāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 1). [cānum, -(u)m]*

Cān ile ḳıldı göñül ʿışḳ ile çün tenhā beni / Bāṭın iken eyledi şevḳi yine peydā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 1). [cān,]*

Cān ü ten bulmaḳda her demde feraḥ bu aña ḥamd / **Cān** ile cānāna meyl itdüm o cān añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 2). [cān,]*

Cān ü ten bulmaḳda her demde feraḥ bu aña ḥamd / Cān ile cānāna meyl itdüm o **cān** añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 2). [cān,]*

Ḳanı baña cānān olan dil derdine dermān olan / **Cāndur** aña ḳurbān olan bir ġayrī ḳurbānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 4). [cāndur, -dur]*

Göñlüm düşeli saña ey şāh-ı cihān-ārā / Dünyādan vü ʿuḳbādan **cānumı** uṣandurdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 2). [cānumı, -um, -ı]*

Cānum seni diler n'ola rūḥ olsa baña cān / Her dem gice gözümde gözüm günde gündüzüm *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 11, Beyit 2). [cānum, -(u)m]*

Yār-ı men **cānumda** iẕʿān itdürür yārum baña / Lā-vefā illā-vefā illā-vefā illā-vefā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 15, Beyit 1). [cānumda, -um, -da]*

Ḥüsn ü cemālüñe naẓarum dūş olalı āh / **Cānum** seni arar yine saña ḳılur nigāh *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 30, Beyit 1). [cānum, -(u)m]*

Aç niḳābuñ ey dil-ārā rūşen eyle ʿālemi / **Cānumı** vaṣluñla ḫandān eyle kim giryān benem *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 35, Beyit 2). [cānumı, -(u)m, -ı]*

Kitāb-ı ʿizzet-i cānāndan **cāna** gelür leẕẕet / Ne ḥāletdür o ḥālet kim leẕā'iẕden virür ḥālet *(Murâdî Dîvânı, Müfret 32, Beyit 1). [cāna, -a]*

3. *Hayat, yaşam.*

ʿÖmr ü **cānı** neylesün ey dostum ʿāşıḳ olan / Gel cemālüñ perdesin keşf eyle sulṭānum hemān *(Murâdî Dîvânı, Müfret 10, Beyit 1). [cānı, -ı]*

II Sevgili.

Revā oldur saña cānā ḳılasın şefḳat ʿuşşāḳa / Saña cān vireni **cānum** sen eylegil anı iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 3). [cānum, -um]*

Miḳdār-ı naẓardur āh yā ben n'ideyin ḫānum / Rūḥ oldı ebed **cānum** cān oldı baña ażvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 3). [cānum, -um].*

Bād-ı ṣabā **cānumı** gördüñ mi hīc / Söyle o cānānumı gördüñ mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 1). [cānumı, -ı]*

Cāna buluşdı aṣl-ı cān bildi beni didi hemān / Diñle benüm sözüm inan geldi ṣıfāt-ı iftiḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 4). [cāna, -a]*

Ne ġam **cānum** giderse ger bu tenden / Viṣālüñ baña çün kim cān olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 5). [cānum, -um]*

Gel berü **cān** ister iseñ olmaġıl andan ırağ / İster iseñ kendözüñi olmaġıl senden ırağ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 1). [cān,]*

Ol raḳīb-i bed-ʿamel **cānum** dimiş ol dilbere / Yā İlāhī cānın al ol kāfiri ṭamuda yaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 6). [cānum,]*

Bu dūd-ı āhumdan şerer ṭoġrı semāvāta çıḳar / Dil nice bir hicrān çeker vaṣluñ baña **cānum** ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 3). [cānum,]*

Cāna ḳalmaz ʿāşıḳam cānān sen **cān** iste tek / Nice bürhān irgürem daʿvāya bürhān iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 1). [cān,]*

ʿÖmr-i sermed buldı ey cān ü revānum cān ü ten / Cān sensin sevmeyen olsun seni **cānüm** helāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 3). [cānüm,]*

Terk-i ser ḳılan Murādī ol bulur cānāna yol / Şol ki naḳdı **cāna** ḳıymaz merd-i bāzārı degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 5). [cāna, -a]*

Ḳılmaġ içün **cāna** cānın āşinā / Eyledi cān ü göñülden irtiḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 833, Beyit 4). [cāna, -a]*

Rāh-revdür gerçi bu cānı beden bā-ṣūreti / **Cāna** minnetdārdur çekdürmedi cāna elem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 3). [cāna, -a]*

Cān ü tenden geçmeyince bulmadum sen **cānı** āh / Çün fenā oldum yolunda cānı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 3). [cānı, -ı]*

Ger ḫaḳīḳatle baña nāẓır iseñ sulṭānum / Cānuma cān dime cānuma **cānum** cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 1). [cānum,]*

Ger ḫaḳīḳatle baña nāẓır iseñ sulṭānum / Cānuma cān dime cānuma cānum **cānum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 1). [cānum,]*

Semīʿ olalı elfāẓ-ı ḫabībi gūş-ı hūş eyle / Ṣafālar kesb idüpdür kim anı eylemedi bir **cān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 2). [cān,]*

Derde düşdi bu göñül dermānı kimden istesün / Bende oldı **cān** ile sulṭānı kimden istesün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 1). [cān,]*

Cām ile **cānı** bulmaġa cān atdı cān ü ten / Cān virmeyince bilmedi aṣlā şikārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 3). [cānı, -ı]*

Reh-rev-i rāh-ı ḫaḳiḳat olalı biz cāna / Cān ile rūḥumuzı cān ilerüz **cānumuza** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 3). [cānumuza, -umuz, -a]*

Reh-rev-i rāh-ı ḥaḳiḳat olalı biz **cāna** / Cān ile rūḥumuzı cān ilerüz cānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 3). [cāna, -ā]*

Cām ile **cānı** bulmaġa cān atdı cān ü ten / Cān virmeyince bilmedi aṣlā ṣikārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 3). [cānı, -ı]*

Cānumı **cāna** virmişem rūḥı cemāle / ʻAynümi ḥāle virmişem sırrı viṣāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 1). [cāna, -a]*

Rūḥumı nefḫ ideli ʿāleme rūḥ oldı tenüm / Cānuma **cān** olalı pes baña ol **cān** didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 2). [cān,]*

Çeşmümde nem dilümde ḥarāret ṣitābda / Ḥayretde **cān** diler yine ḥayrān seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1537, Beyit 4). [cān,]*

Çün ʿışḳ-ı dil-ārāyile **cāna** ḫaber oldı / Deryā-yı maḥabbetde bu dil ġavṭa-ger oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 1). [cāna, -a]*

cānā [62] *Ey sevgilim, canım, ey dost.*

Ezelīdür senüñ ʿışḳuñla çü ʿışḳum **cānā** / Beni sevdāda ḳara ḳılmaduñ itdüñ beyżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 1). [cānā,]*

Bezm-i ʿışḳ-ı ezelīden nice dil ayıḳ ola / Bir ḳadeḥ cürʿası mest eyledi cānı **cānā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 1). [cānā,]*

Seveliden seni her dem dil ü cānum **cānā** / Sırrı sırruñda senüñ eylememişdür tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 1). [cānā,]*

Revā oldur saña **cānā** ḳılasın ṣefḳat ʿuṣṣāḳa / Saña cān vireni cānum sen eylegil anı iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 3). [cānā,]*

Mekānuñdur senüñ bāb-ı fu'ādı ʿāṣıḳuñ cümle / Ne ʿālemdür ki bu ʿālem seni cümle arar **cānā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 4). [cānā,]*

Temevvüc eylese deryā ne ṭāḳat gösterür **cānā** / Çü doymaz mevcine anuñ ne ḥôd ṭaġa ne ḥôd saḥrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 1). [cānā,]*

Senüñ zībā cemālüñ görmeyelden / Ḫayālüñ añlar ancaḳ cānı **cānā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 2). [cānā,]*

Düşdi göñlüm cemālüñe **cānā** / Naẓar eyle ḳuluña aḫyānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 1). [cānā,]*

Baḫr-ı ʿışḳuñda fülk-i dil **cānā** / ʿAceb olmış durur yine peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 1). [cānā,]*

Geldi Murādī çün kim cāy-ı cihāna raḥmet / Gel eylegil ḥamiyyet cān ol cihāna **cānā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 5). [cānā,]*

Selāmet-i ezelīden müsellemüz **cānā** / ʿUlūm-ı lem-yezelīden muʿallemüz cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 1). [cānā,]*

Selāmet-i ezelīden müsellemüz cānā / ʿUlūm-ı lem-yezelīden muʿallemüz **cānā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 1). [cānā,]*

Kerīm ḳapusına ṭutmışuz dem-ā-dem yüz / İki cihānda anuñ çün mükerremüz **cānā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 2). [cāna,]*

ʿAẓīmi ulularuz ṣubḥ u şām her sāʿat / Cemīʿ-i ʿālem içinde muʿaẓẓamuz **cānā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 3). [cānā,]*

Ya nice itmeyevüz faḫr ey ḥabīb-i cihān / Ḫudā-yı ḫādimi ġayre mufaḫḫamuz **cānā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 4). [cānā,]*

Murādī bizde ʿaceb ḥāl var añlar iseñ / Gehīce lāġar u gāhī mücessemüz **cānā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 5). [cānā,]*

Muḳteżā-yı ʿışḳumı fehm itdürüp ʿālimlere / ʿİlm içinde her birisin eyledüm **cānā** lebīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 2). [cānā,]*

Benüm bu cānuma cevr ü cefālar ḳılduġuñ **cānā** / Baña ʿayn-ı refāhiyyet durur ṣanma ziyānuñdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 4). [cānā,]*

Eşk-i çeşmüm yirine **cānā** gözümden ḳan aḳar / Şöyle cūş ile gelür kim sanasın ʿummān aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 1). [cānā,]*

Her ṭaraf baḳduḳça nev nev bir temāşā gösterür / Rūyuñı **cānā** ʿaceb bilsem ne ebhā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 1). [cānā,]*

Ṣanma ki göñli ey dost senden anuñ cüdādur / Görmezse ger cemālüñ **cānā** Murādī bendeñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 5). [cānā,]*

Cānā beni ʿışḳuñ senüñ çoḳdan ḳılup durur fenā / Cānum ḳomışam yoluña cānāneyem ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 5). [cānā,]*

Ṭutdı göñlüm ḳarañuluḳ **cānā** / Çün güẕer ḳıldı yanumuzdan o nūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 4). [cānā,]*

Bu meseldür nehr ola çün baḥr-ı ʿummān aġlamaz / Sen ruḫ-ı dil-cūyı **cānā** göreli bu dīdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 2). [cānā,]*

Sensüzin **cānā** beni bir laḥẓa bu cān eglemez / Cennete varsam eger ḥūr ile ġılmān eglemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 1). [cānā,]*

Ġarḳ olalum mı hemān bu dīde-i ḫūn-bāra biz / Nice ṭāḳat virevüz **cānā** bu āh ü zāra biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 1). [cānā,]*

Bende ḳıldı ise sulṭān u gedāyı ġam degül / Ḥükm iderse ʿāleme **cānā** eger hünkār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 5). [cānā,]*

Derd ü ġam-ı cānānı derd ehline keşf eyle / Sır ṣaḳlamada **cānā** herkesde liyāḳat yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 4). [cānā,]*

İsmüñe ben eylerem **cānā** yemīn-ender yemīn / Dilde ġayrinüñ ḫayālidür muḥal-ender muḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 3). [cānā,]*

Aç cemālüñden niḳābı ʿayna ḥā'il itme gel / Ḥālümüz **cānā** ġam-ı hicr ile müşkil itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 1). [cānā,]*

'Işḳuña düşen n'eylesün **cānā** iki dünyāyı ol / Derdüñe düşen n'eylesün ġılman ile ḥavrāyı ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 1). [cānā,]*

Ben mürdeyi ḳıl iḥyā vaṣluña ey Mesīḥā / Bu derd-i ʿışḳ **cānā** ḥālümı ḳıldı müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 2). [cānā,]*

Senden baña ne kim gele **cānā** sitem degül / Cevr ü cefāñ bu dile aṣlā elem degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 1). [cānā,]*

Ölmedüm yolına sen cānānenüñ ḳurban diyü / Gelse **cānā** her ḳaçan kim ʿīd-i ażḥā aġlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 4). [cānā,]*

Murādī çāgerüñ **cānā** eger ḳapunda bulsa cā / Bulurdı devlet-i bāḳī olurdı dā'imā ḫandān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 5). [cānā,]*

Nice bir nār-ı fürḳatden yana ʿāşıḳlaruñ **cānā** / Demidür kim fenālar teşneler āb-ı zülālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 2). [cānā,]*

Nice bir **cānā** ḳılam sen māh-ı hicrinden fiġān / Gün yüzüñ göster baña ey server-i sulṭāniyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 1). [cānā,]*

Nice bir fürḳatle yansun baġrı ben pervānenüñ / Ṣemʿ-i ruḫsāruñı **cānā** görmeyem mi ben bir an *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 3). [cānā,]*

Ṭāḳatüm ḳalmadı **cānā** ḥasretüñ çekmeklüge / Nice bir hicr ile ḳalam el-amān ü el-amān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 4). [cānā,]*

Yaraşur **cānā** saña ʿāşıḳlaruñ şād idesin / Ṣānuña ḥāşa düşer mi ẓulme bünyād idesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 1). [cānā,]*

Merḥaba ey müjde-dād-ı vuṣlat-ı dildārumuz / Ḫoş irüşdük eyler idük saña **cānā** ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1189, Beyit 3). [cānā,]*

Muntaẓırdur luṭfuña 'āşıḳlaruñ **cānā** yine / Anı isterler cemālüñ ḳılasın peydā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 1). [cānā,]*

Ben cemāl-i yāre **cānā** şöyle ḥayrānum yine / İki 'ālemden geçüp 'ışḳ ile mihmānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 1). [cānā,]*

Yoluña varum virür olsam piyāde ṭañ mıdur / Ruḥlaruñ şevḳine **cānā** bende oldı cümle şāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 6). [cānā,]*

Ḥabīb-i cān ü dil **cānā** revā mıdur ḳaça bizden / O hāşā kim ḳarār ide velī ferd oldı a'lāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 4). [cāna,]*

Cemālüñ revnaḳıdur 'ālemi **cānā** ḳılan tāze / Senüñ ḥüsnüñ olupdur maşrıḳ u maġribde āvāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 1). [cānā,]*

Ṣatan 'ışḳuñı ġayrüñ 'ışḳına **cānā** aña ḥaḳdur / Serin ṭaşlara ursun bilmedi bāzārını bunda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 2). [cānā,]*

Benlügümde bulmaduñ **cānā** çü sen tenhā beni / Bulmışam ben senlügüñde līk ben aʿlā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 1). [cānā,]*

ʿAceb aḥvāl olur **cāna** eger cān añlaya ẕihnüñ / Ne cānı var ki **cāna** cān diye ey cānumuñ cānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 4). [cāna,]*

Cānā Murādīye ḳo cefāyı vefālar it / Cānında eyledi seni cānān seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1537, Beyit 5). [cānā,]*

2. Ey canım, gönlüm.

Her ki dünyāya meyl ider **cānā** / Āḫirü'l-emr irişür aña belā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 1). [cānā,]*

Alçaḳlıġı terk itme alçaġ ile hem-rāz ol / Gögsüni ṣaḳın germe tā düşmeyesin **cānā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 4). [cānā,]*

Rāh-ı ṭarīḳat içre bulduñsa behre **cānā** / Cehd eyle imdi cānum ḳalmaya sende ṣūret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 2). [cānā,]*

Kesreti ḳo ārzū-yı vaḥdet eyle rūz u şeb / Fā'ide ḳılmaz bu kesret saña **cānā** gözüñ ac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 4). [cānā,]*

Ṣāhbāz-ı ḳudsdür cāna fu'ād-ı ehl-i dil / Münkir olma ehl-i ḥāle ne dise **cānā** olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 4). [cānā,]*

Nice demdür seni **cānā** bu dil ü cānum arar / Ṣulayup ʿālemi bu dīde-i giryānum arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 1). [cānā,]*

Maʿnāda ġayb ile añla yār ile tenhādayuz / Gerçi kim **cānā** görürsin ʿayn ile peydādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 1). [cānā,]*

Ben cemāl-i yāre **cānā** şöyle ḥayrān olmışam / Gitdi benden ikilük ben cümle yek-sān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 1). [cānā,]*

Fā'ide görmez cihāndan kimse **cānā** hergizin / ʿĀḳil oldur kim bu dünyādan ṭuta fāriġ özin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 1). [cānā,]*

Murāduñ kim ola güftārını fehm eyleye **cānā** / Beyān ister iseñ ḳo kesreti ṣuġl ile tenhāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 5). [cānā,]*

Gūş-ı cānı küşāde ḳıl **cānā** / Saña bir söz diyem bugün tenhā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 29, Beyit 1). [cānā,]*

Farḳ ider miydüñ ʿaceb kendüñi **cānā** heyhāt / Bir olur idi saña cümle ḥayāt ile memāt *(Murâdî Dîvânı, Müfret 1, Beyit 1). [cānā,]*

cāna cān irmek [1] *Cana can gelmek, hayat dolu olmak.*

Sem'üme irdi nidā çün **cāna cān irdi** yine / Baḳmaġ içün rūyuma bir āyine virdi yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 1). [cāna cān irdi, -di]*

cāna cān olmak [1] *Cana hayat vermek, canına can katmak.*

Rūḥumı nefḫ ideli ʿāleme rūḥ oldı tenüm / **Cānuma cān olalı** pes baña ol cān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 2). [cānuma cān olalı, -alı]*

cāna değmek [2] *Cana bedel olmak.*

Ey Murādī sözüñüñ her biri bin **cāna deger** / Līk kanı bularun kadrini bilen heyhāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 5). [cāna deger, -er]*

Bu Murāduñ sözleri her biri biñ **cāna deger** / Aña mānend ister iseñ yoḳdur aña inbisās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 5). [cāna deger,]*

cāna gelmek [1] *Gönülde belirme.*

Ṣımāḫı **cāna gelürse** nidā-yı ẕi'l-ikrām / Muḥaḳḳaḳ olduñ ise sırrını muḥaḳḳaḳ bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 3). [cāna gelürse, -ür, -se, -]*

cāna ḳalmak [1] *Canını korumak, canına değer göstermek.*

Cāna ḳalmaz şol ki sādıḳ oldı ʿışḳ-ı yārde / Cān ile baş ile virmişdür reh-i dildārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 1). [cāna ḳalmaz, -maz]*

cāna ḳıymak [4] *Canını feda etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cāna ḳıyar iseñ eger bulduñ anuñ rıżāsını / Bulduñ ise rıżāsını saña bulınmadı bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 4). [cāna ḳıyar, -ar]*

cān almak [3] *1. Öldürmek, canını almak.*

Ṣuʿāʿ-ı mihr-i tābı mümkin olmazdı ala meh-tāb / Arada virmese bir ẕerre **cānum al** eger furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 2). [cānum al,]*

Ol raḳīb-i bed-ʿamel cānum dimiş ol dilbere / Yā İlāhī **cānın al** ol kāfiri ṭamuda yaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 6). [cānın al,]*

2. Gönlü esir etmek.

Ey Murādī rāyegān olmaz çü maḳṣūda vüṣūl / Gevheri şoldur **alan** kim **cān** ile bāzār ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 5). [cān alan, -an]*

cān atmak [6] (Deyim) *Bir şeye erişmeyi çok istemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān atdı çü cānānesine buldı ḥayātı / İḳdām ile pes ḥāṣılını eyledi ḳurbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 3). [cān atdı, -dı]*

cān bāġın [1] *Can, gönül bahçesi.*

Pes andan bād-ı luṭf irdi muʿaṭṭar ḳıldı **cān bāġın** / Fenā bulmamışam aṣlā cüvān-ı bī-ḳarār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 5). [cān bāġın, -n]*

cān bağışlamak [1] *Can vermek, hayat vermek.*

Şeb-i deycūr içinde ḳalmış idüm zār-ı ser-gerdān / Gelüben tāze **cān baġışlamışdur** bir seḥer vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 3). [cān baġışlamışdur, -mış, -dur]*

cān-baḫş [1] *Can bağışlayan, can bağışlarcasına, insanı memnun ve mutlu eden, ferahlık veren.*

Nesīm-i ṣubḥ-ı sādıḳdan ḥayāldür **cān-baḫş** ammā / Beni ḥayrān ider ḥüsnüñ żamīrümdür ḥayālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 4). [cān-baḫş,]*

cān-baḫş olmak [4] *Can veren, can bağışlayan olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳālıb-ı fersūdeye **cān-baḫş olupdur** bu kelām / Ey Murādī ḥażret-i Ḥaḳ zihnüñe virsün ziyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 5). [cān-baḫş olupdur, -up, -dur]*

cān baş virmek [1] *Canını ve başını feda etmek.*

Cāna ḳalmaz şol ki sādıḳ oldı ʿışḳ-ı yārde / **Cān ile baş** ile **virmişdür** reh-i dildārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 1). [cān baş virmişdür, -miş, -dür]*

cān başarı açılmak [1] *Can, gönül gözünün açık olması.*

Çıḳ āb u āteş arasında ḳılma zār u ḥazīn / Celī olup **açıla** sende tā bu **cān başarı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 2). [cān başarı açıla, -a]*

cān bülbüli [3] *Gönül bülbülü; aşık, seven.*

Cürʿa-i cām-ı maḥabbetden çü dil sekrāndur / Anuñ içün her seḥer **cān bülbüli** nālāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 374, Beyit 1). [cān bülbüli,]*

Gülistān-ı vücūdumda biter güller kemālinden / Öter **cān bülbüli** her dem beyān eyler maḳālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 1). [cān bülbüli,]*

Ṭaleb verdi açılduḳça olur **cān bülbüli** ḫandān / Meʿānī nev-bahārınuñ olupdur boyına ḥayrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 1). [cān bülbüli,]*

cāndan [1] *Büyük bir samimiyetle, yürekten.*

Cāndan yār olmayan bāzār-ı ʿışḳı bilmedi / Bī-ḥamiyyetdür hemān taḳlīd ile alur ṣatar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 3). [cāndan,]*

cān dehāna gelmek [1] *Canın ağza gelmesi. II Ruhun bedenden çıkması, ölüm.*

Ḳoma Murādī elden niyāzı / Tā kim **gelince cānuñ dehāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 7). [cānuñ dehāna gelince, -ince]*

cān dideleri [1] *Can gözü. II Hadiseleri manevi yönden gören göz.*

Her neye nāẓır ola ʿayn ile **cān dīdeleri** / Cümleyi baña naẓar birle muvāfıḳ bilürem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 916, Beyit 3). [cān dīdeleri,]*

cān dilemek [1] *Can, hayat istemek.*

Felemmā evṣale'l-ḥayyü'lleẕī lā ḥayye min fevḳih / O demde her ki bizden **cān dilerse** işde ḥāzırdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 3). [cān dilerse, -r, -se]*

cān eritmek [1] *Canını tüketmek, bir uğurda eriyip gitmek.*

Zāhid ü ʿābid maḥabbet ẕevḳini duymadılar / **Cān eridürler** hemān zāyid yire fersūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 3). [cān eridürler, -dür, -ler]*

cān eylemek [5] *Hayat vermek, canlandırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cānumı rūḥa çü **cān eyledi** ol cān-ı güzīn / Ṣanma rāz ehline sen milk-i cihān ḥā'il olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 4). [cān eyledi, -di]*

cān-fezā [1] *Cana hayat veren, iç açan.*

Cānumun sermāyesi ʿömrüñde ḥāṣıldur senüñ / Ḥāẕıḳ-ı bī-misl olup sen cāna sensin **cān-fezā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 2). [cān-fezā,]*

cān-fezā olmak [1] *Cana can katıcı olmak.*

Cān-fezā oldı yine 'ışḳ-ı ḥaḳā'iḳ nā-gāh / Vāḥid iseñ gele bir kerre bu tekrārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 2). [cān-fezā oldı, -dı]*

cān fidā [2] *Canı feda etmek, yaşamaz olmak, ölmek.*

Vücūda vecd olup mihmān ziyāfetde **fidādur cān** / Müdebbirden olur dermān "ve debbernāhü tedbīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 2). [cān fidādur, -dur]*

Rūy-i dilber çün niḳāb açsa **fidādur cān** didi / Cān fidā ḳılmak olupdur 'āşıḳa bürhān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 1). [cān fidādur, -dur]*

cān fidā eylemek [1] *Canını feda etmek, canına kıymak.*

Merd olan **eyler fidā cānını** cānān 'ışḳına / Bende-i ṣādıḳ olan ḳurbān olur ḥān 'ışḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 1). [cānını fidā eyler, -r]*

cān fidā ḳılmak [7] *Canını feda etmek, hiçbir şeyini esirgememek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Añlar degül Murādī kimesne bu sözlerüñ / İllā meger şu kim **ḳıla** ʿışḳ ile **cān fidā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 5). [cān fidā kıla, kıla-a]*

cān gözi [3] *Gönül gözü, basîret.*

Cān gözini ḳıl küşād ʿibret ile ḳıl naẓar / ʿĀḳil olan dā'imā her naẓar ʿibretdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 2). [cān gözini, -(n)i]*

Sen maʿārif baḥrine ṭalmaḳ dilerseñ ʿārifā / **Cān göziyle** bu Murāduñ sözlerine yaḫşı baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 5). [cān göziyle,]*

Fānūs-veş içünde yüri şemʿ-i ʿışḳı yaḳ / Tā **cān gözi** ile göresin rūy-i ḥālıḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 3). [cān gözi,]*

cān-ı ʿazīz [4] *Saygın, değerli can. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān-ı ʿazīze ʿizzet ider cān ile meger / Bāḳīde buldı cümle beḳāsını ibtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 2). [cān-ı ʿazīze, -e]*

cān-ı 'azīz-i cān-ı men [1] *Benim aziz, kıymetli canımın canı.*

Rūḥ-ı muṣavver olsa ger kim añadur ki diye cān / **Cān-ı 'azīz-i cān-ı men** cān iledür bu cān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 4). [cān-ı 'azīz-i cān-ı men,]*

cān-ı cihān itmek [1] *Dünyanın canı, özü haline getirmek.*

Diñler iseñ ger bu Murāduñ sözin / Bil ki özin **cān-ı cihān itdi** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 842, Beyit 5). [cān-ı cihān itdi, -di]*

cān-ı fena [1] *Yok olan, zeval bulan can, varlık.*

Virdüm fenāya cismümi **cān-ı fenāyı** nūş idem / Ḳıldum hebā kendözümi kim hāṭırumı ḫôş idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 1). [cān-ı fenāyı, -(y)ı]*

cān-ı güzīn [1] *Seçkin can.*

Cānumı rūḥa çü cān eyledi ol **cān-ı güzīn** / Ṣanma rāz ehline sen milk-i cihān ḥā'il olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 4). [cān-ı güzīn,]*

cān-ı ʿışḳ olmak [1] *Aşkın canı olmak.*

Gel Murāduñ mantıḳından diñle ʿışḳ ile ḫaber / Tā ki iki ʿālem içre **olasın** sen **cān-ı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 5). [cān-ı ʿışḳ olasın, -a, -sın]*

cān-ı men [3] *Benim canım.*

Diñler iseñ Murādī kelāmını **cān-ı men** / Günden güne maḥabbeti yāre ziyādedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 5). [cān-ı men,]*

Cān ü ten ārāyişin terk itmeyince **cān-ı men** / Açmadı ḫucb-ı cemālinden yaña cānān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 1). [cān-ı men,]*

Ey Murādī bilmedüm ʿālemde kim vuṣlat nedür / Cān ü ten ārāyişin terk itmeyince **cān-ı men** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 5). [cān-ı men,]*

cān-ı pāk [1] *Temiz can.*

Ten gibi esfelde ḳalma menzilüñ / Hem çü **cān-ı pāk** aʿlā eylegil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 4). [cān-ı pāk,]*

cān-ı şaḳī [1] *Bahtsız can, gönül.*

Cān-ı şaḳīye uġrasa ḫānum saʿīd ider / Gör kim ne gevher oldı bugün kīmyā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 2). [cān-ı şaḳīye, -(y)e]*

cān-ı şīrīn [1] *Tatlı can.*

Cān-ı şīrīnden nice şāh u gedāyı ayırup / Eylemişdür ḳara yir altında şāhum pāy-māl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 2). [cān-ı şīrīnden, -den]*

cānı yoluña ḳoymak [1] Deyim *Canından vazgeçmek, uğruna canını feda etmek.*

Cānı ḳoydum yoluña bulmaġa sen cānānı / Kamu cān içre gör imdi nice cānānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 3). [cānı yoluña ḳoydum, -du, -m]*

cān-ı żaʿīf virmek [1] *Zayıf düşmüş canın, bedenin feda edilmesi.*

Ẕāt-ı ḳadīmi görmege cānlar virür cān-ı żaʿīf / Līkin ne tedbīr eylesüñ bāḳīde fānīdür ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2). [cān-ı żaʿīf virür, -ür]*

cān ile [25] *Candan, isteyerek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murādīnüñ kelāmın gūş ḳılġıl **cān ile** / Ki ne taḥṣīl idesin sen olasın mihmān aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 5). [cān ile,]*

cān ile baş [1] *Can ve baş; hayat.*

Cān cemāl-i yārden bir behre eyler ārzū / Terk ider **cān ile başın** olsa bir dem rū-be-rū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 1). [cān ile başın, -ın]*

cān ile cānān [1] *Seven ve sevilen.*

Cān ile cānān arasına girür mi ġayrılar / Ber-ter olmışdur bizüm ʿarş-ı ʿalādan bālumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 2). [cān ile cānān,]*

cān ile dil [2] *Can ile gönül.*

Yār ile yār olmaḳ isterseñ eger ey ḫaḳ-şinās / Olmaz aña ḳılmayınca **cān ile dil** iltihās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 4). [cān ile dil,]*

Elviye-i naṣr ile feth olınup çün bilād / Pes bu sebebden durur **cān ile dil** oldı şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 1). [cān ile dil,]*

cān ile gönül [1] *Can ve gönül.*

Şemʿ-i ruḫsāruña **cān ile göñül** pervānedür / Yoluña cānın viren ʿāşıḳ degül mi yā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 1). [cān ile göñül,]*

cān ile gūş ḳılmak [1] *Candan kulak tutmak, kulak vermek, dikkatle dinlemek .*

Gel Murādīnüñ kelāmın **gūş ḳılġıl cān ile** / Ki ne taḥṣīl idesin sen olasın mihmān aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 5). [cān ile gūş ḳılġıl,]*

cān ile ser [1] *Can ve baş.*

Bu ne ḥüsn ü bu ne ḥikmetdür ki ey nūr-ı liḳā / Ẕerre-i nūruñ gören terk itdi **cān ile serin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 2). [cān ile serin, -in]*

cān ile ten [1] *Ruh ile beden.*

Felā nercū ve illā fażlühü min ḥaysü mā-kāne / Murādīdür murād olan bilürseñ **cān ile tende** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 6). [cān ile tende, -de]*

cān itmek [3] *Hayat vermek, canlandırmak..*

Rūḥ-ı ḳudse ṣorar iseñ ḫāberi ey ʿārif / Ey Murādī seni İsrāfile ṣūr **cān iderüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 5). [cān iderüz, -er, -üz]*

ʿÖmri **cān itmekdedür** aṣl-ı hüner ey ẕū-fünūn / ʿĀlim oldur ʿilm ile kendü me'ālin ögrene *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 4). [cān itmekdedür, -mek, -de, -dür]*

Çün musavver eyledi taṣvīrini her ṣūretüñ / Kimi bī-cān eylemiş kimini **cān itmiş** yüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 4). [cān itmiş, -miş]*

cān ḳulaġın küşāde ḳılmak [1] *Can kulağını açmak. II Dikkatle dinlemek.*

Ḳıl küşāde bu Murāduñ sözine **cān ḳulaġın** / Tenüñi ḫidmete ṣarf eyle bulasın cānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 5). [cān ḳulaġın küşāde ḳıl,]*

cān ḳurbān [1] *Canını feda etme, bir değer veya kimse uğruna ölme.*

Pīr-i ḥikmetden su'āl itdüm bu remzüñ sırların / Lemʿa-i bir laḫẓasına nice **cān ḳurbān** didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 2). [cān ḳurbān,]*

cān ḳurban eylemek [2] *Canını feda etmek, uğruna ölmek.*

ʿĀrifüñ ʿaynındadur nūr-ı cemāl-i tāb-ver / **Cānı ḳurbān eylemekdür** ʿāşıḳa ednā hüner *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 1). [cānı ḳurbān eylemekdür, -dür]*

Cānı ḳurban eyle cānān yolına / Böyle olmayınca olmaz bellü bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 2). [cānı ḳurban eyle,]*

cān ḳurbān itmek [2] *Canını bir şey uğruna vermek; ölmek.*

Bir tecellīsine ol şāh-ı cihānuñ ben żaʿīf / **Cānumı ḳurbān iderem** ondan özge ne'm ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 3). [cānumı ḳurbān iderem, -er, -em]*

Ġark-ı ḫūn oldı derūn-ı ʿāşıḳın hicrān ile / ʿIyd-i vaṣla **cānı ḳurbān itmege** efkār ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 2). [cānı ḳurbān itmege, -meg, -e]*

cān ḳurbān ḳılmak [1] *Canını fedâ etmek.*

Cenāb-ı Ḥaḳdan özge ʿāḳil iseñ isteme me’vā / Aña **ḳurbān ḳıl cānuñ** nedür dünyā nedür ʿuḳbā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 1). [cānuñ ḳurbān ḳıl, -un]*

cān ḳurbān olmak [1] *Canın kurban, feda olması.*

Seni sevmek güzelüm bu dil ü cāna yaraşur / **Cān ḳurbān ola** sen ḳaşı kemāna yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 1). [cān ḳurbān ola, -a]*

cān mir’ātı [1] *Gönül aynası.*

Cān mir’ātına baḳ gözle ruḥ-ı dildārı / Tā ki terk eyleyesin cümle vücūd u varı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 1). [cān mir’ātına, -(n)a]*

cān naḳdini virmek [1] *Can sermayesini, hayatını vermek.*

Al gevher-i vaṣlı yolına **vir** bugün **cān naḳdini** / Çün germ olupdur ʿāşıḳa ġāyet bugün bāzār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 6). [cān naḳdini vir,]*

cān olmak [11] *1. Sevgili olmak.*

Geldi Murādī çün kim cāy-ı cihāna raḥmet / Gel eylegil ḥamiyyet **cān ol** cihāna cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 5). [cān ol,]*

Ey cemālüñ pertevi āfāḳı lemʿān eylemiş / Ol żiyā ḳarşusına **cān oldı** pür-sūz ü güdāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 2). [cān oldı, -dı]*

Bunca müddetdür saña ʿarż-ı temennā eylerem / Pes gelüp **cān olasın** ḳalbümi tenhā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 1). [cān olasın, -a, -sın]*

Ey Murādī seni var eyledi Ḫallāḳ-ı ezel / Eḥadiyyetde ebed **oldı** ‘aceb ‘āleme **cān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 5). [cān oldı, -dı]*

Kenār mı bulınur baḥr-ı bi-kerān olana / İki cihānda ne ḳıymet bulına **cān olana** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 1). [cān olana, -an, -a]*

Cānum seni diler n’ola rūḥ **olsa** baña **cān** / Her dem gice gözümde gözüm günde gündüzüm *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 11, Beyit 2). [cān olsa, -sa]*

2. *Ruh olmak, hayat vermek.*

ʿArṣa-i ḥikmetde seyrān eyledi esb-i vücūd / Seyr ider bir yirde kim bir yirde **cān olmaz** aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 3). [cān olmaz, -maz]*

Mürde iḥyā eylemek muʿciz olur ʿĪsā içün / Tāñrı çün anuñ gibi her laḥẓa **cān olmaḳdadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 3). [cān olmaḳdadur, -mak, -da, -dur]*

Ne ġam cānum giderse ger bu tenden / Viṣālüñ baña çün kim **cān olupdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 5). [cān olupdur, -up, -dur]*

Ẓulümāt içre olana meh-i tābān olġıl / Mürdeler cismine bi’llāh bugün **cān olġıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 4). [cān olġıl, -gıl]*

Küllī varlıḳdan hüveydādur vücūduñ lemʿası / Bir vücuduñ varıyam bilmem bu **cānum oldıġın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 2). [cānum oldıġın, -dık, -ın]*

cān ortaya ḳoymak [1] *Canını ortaya koymak; ölümü göze almak.*

Rāhumdan eger ister iseñ bir ḫaber almaḳ / **Ortaya ḳoyup cānuñı** ḳaçma ḫaṭarından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 4). [cānuñı ortaya ḳoyup, -up]*

cān oynatmak [1] *Canını feda etmeye hazır olmak.*

Cān ile **cān oynadum** çün āstān-ı yārde / Berkemāl oldum özümden meclis-i dildārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1231, Beyit 1). [cān oynadum, -du, -m]*

cān sermayesi [1] *Cânın varlığı, serveti .*

Cānumun sermāyesi ʿömrüñde ḫāṣıldur senüñ / Ḥāẕıḳ-ı bī-misl olup sen cāna sensin cān-fezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 2). [cānumun sermāyesi, -um, -un]*

cān tende olmak [1] *Ruhun bedende olması, canlı olmak.*

Murāduñ diñle aḳvālin ola tā yaḫşı aḥvālüñ / Özüñ ḳullıḳda ḳıl kā’im nitekim **cān ola tende** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 5). [cān tende ola, -a]*

cān terkin eylemek [1] *Kendinden, canından vazgeçmek.*

Cān terkin her kim **eyler** ol bulur cānāna yol / Yol bulur mı şol ki ġayruñ aġ u ḳarasındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 5). [cān terkin eyler, -r]*

cān terkini urmak [1] *Canını terk etmek, canından vazgeçmek.*

Ġavvās-ı ʿışḳ olanlar **cān terkini uruben** / ʿUmmāna ṭalmayınca dür-dāneye iremez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 596, Beyit 2). [cān terkini uruben, -uben]*

cān ṭūṭīsi [1] *Can papağanı.*

Şu **cān ṭūṭīsi** şimdi kim ḳafesde söyleşür güftār / Ecel ṣayyādı bir gün ṣayd idiser olmaġıl ġāfil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 4). [cān ṭūṭīsi,]*

cān ü baş [2] *Can ve baş.*

Cān ü başa ger ḳıyarsañ vuṣlata bulduñ ṭarīḳ / ʿIşḳdan ġayrı saña dünyāda olmaya edīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 4). [cān ü başa, -a]*

Cān ü başın terk idenler buldılar cānāna yol / Ṣıdḳ ile ṣādıḳ olanlar buldular sulṭāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 1). [cān ü başın, -ın]*

cān ü başa ḳalmak [1] *Can baş derdine düşmek.*

Cān ü başa ḳalmaz ol kim merd ola meydānda / Sāye ṣalar merd olanlar nice merdān ‘ışḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 2). [cān ü başa ḳalmaz,]*

cān ü başı fidā ḳılmak [2] *Can ve başı; her şeyi feda etmek.*

Cān ü başını fidā ḳılduñ ise ʿāşıḳ ol / Bu maḥabbetde bunı añlama leffāf gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 3). [cān ü başını fidā ḳılduñ, -du, -n]*

Cān ü başı ḳıl fidā evvel ḳadem / Ḳul odur kim ola sulṭān isteyen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 4). [cān ü başı fidā ḳıl,]*

cān ü beden [2] *Ruh ve beden.*

ʿIşḳa muḥibb oldum idüp ārzū / **Cān ü beden** şimdi seyāḥatdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 3). [cān ü beden,]*

Senden ayru bize yār olmaġı gösterme bize / Dā'imā **cān ü bedende** seni cānān bilürüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 578, Beyit 2). [cān ü bedende, -de]*

cān ü cānān [2] *Seven ve sevgili.*

Cān ü cānānuñ arasın ḥall ider mi iftirāḳ / Ṣūretā iẓhār iden maʿnāda olmaz yaḫşı baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 1). [cān ü cānānuñ, -un]*

Cān ü cānān ortasından ten ḥicābın refʿ iden / Ṭuymaġa bu sırrı hergiz virmediler cāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 3). [cān ü cānān,]*

cān ü cihan [10] *Can ve dünya. II Masiva.*

Bu gönlüm çün mekānından mekān-ı lā-mekān ister / Çü ẕevk eyledi ḥubbuñ ṣanma kim **cān ü cihān** ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 1). [cān ü cihān,]*

Cān ü cihānı terk idene ʿāşıḳ aña di / Kendü murādını gözeden bī-bahā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 4). [cān ü cihānı, -ı]*

ʿArż olsa ger **cān ü cihān** olsa miyān-ı ḥaḳ naẓar / Ṣāḥib-ʿuḳūl olduñsa ger ʿaḳluñ ebed bulmaz ḫaṭar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 1). [cān ü cihān,]*

Tāb-ı cemālüñ ʿaksini göz görse dil şeydālanur / Keşf-i ḥicāb itseñ eger **cān ü cihān** rüsvālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 1). [cān ü cihān,]*

ʿIşḳuñ ṭuyaldan cān ü dil **cān ü cihān** gelmez göze / Her cānda kim ʿışḳuñ ola ʿālemde ol peydālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 2). [cān ü cihān,]*

Muḳīm-i kūşe-nişīn andadur cevāb belī / Ḫalāṣ olmadı **cān ü cihān** su'ālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 2). [cān ü cihān,]*

Vecde gelüp cümlesi ġayrete ġarḳ oldılar / Cümleten unutdılar ḳalmadı **cān ü cihān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1151, Beyit 3). [cān ü cihān,]*

Vecde gelüp cümlesi ḥayrete ġarḳ oldılar / Cümleten unutdılar ḳılmadı **cān u cihān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1175, Beyit 3). [cān u cihān,]*

II Bütün her şey.

Kemālümdür viṣālümdür cemālüm / Benüm **cān ü cihānumdur** maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 10). [cān ü cihānumdur, -um, -dur]*

İstedi istedügin diledi ol da anı / Bulmadı aña mānend **cān ü cihān** içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 4). [cān ü cihān,]*

cān ü cism [1] *Can ve beden.*

Cān ü cismi terk idüp dil çıḳmayınca aradan / Bilmez idi n'eydügin çeşminde aġ u ḳarasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 4). [cān ü cismi, -i]*

cān ü dil [37] *Can ve gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Güş idenler Murādīnüñ sözini / **Cān ü dilden** didiler āmennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 5). [cān ü dilden, -den]*

cān ü dil āyīnesin [2] *Can ve gönül aynası.*

Ger mücellā eyler iseñ **cān ü dil āyīnesin** / Her eserden bir ḫaber al her ḫaberden bir eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 2). [cān ü dil āyīnesin, -n]*

Cān ü dil āyinesin jeng-i sivādan pāk it / Ṣūfiyā ṣoñra gözet anı ki zībā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 4). [cān ü dil āyinesin, -n]*

cān ü dil olmak [1] *Gönülden, bütün benliğiyle sevmek.*

Bu Murādī vaḥdet içre ferd ü vāḥiddür gönül / Ben gönül nedür ṭuyaldan rūḥum **oldı cān ü dil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 1). [cān ü dil oldı, -dı]*

cān ü dil ü ten [1] *Can, gönül ve beden.*

Güş eyleyen kelāmumı terk itdi ʿaḳlını / Virür fenāya ṣoñ ucı **cān ü dil ü teni** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 1). [cān ü dil ü teni, -i]*

cān ü gönül [10] *Can ve gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān ü gönülde ḫānum ʿışḳuñ maḳarr idüpdür / Ṣevḳ u maḥabbetündür bu cism ü cāna rāḥat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 2). [cān ü gönülde, -de]*

cān ü gönül virmek [1] *Sevmek, âşık olmak.*

Cān ü gönül virelden ol çeşm-i rūşenāya / Deryā-yı 'ışḳa girdi dil zevrakı şitāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 1). [cān ü gönül virelden, -elden]*

cān ü ser [5] *Can ve baş. II Nefis. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫaḳḳı bāṭıldan seçenler buldılar sırdan eser / ʿIşḳ ile hem-rāz olanlar terk iderler **cān ü ser** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 1). [cān ü ser,]*

cān ü serden geçmek [1] *Can ve baştan geçmek, kendini feda etmek.*

Benümle ʿahd u peymānın ḳılupdur ol ṭabīb-i dil / **Geçerven cān ü serden** geçmezem iḳrārdan hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 2). [cān ü serden geçerven, -er, -ven]*

cān ü seri yolına virmek [1] *Can ve başı; her şeyi yoluna, uğruna feda etmek.*

Bilgil Murādī bu cihān bir kimseye virmez amān / **Virgil** Ḫudānuñ yolına ṭurma hemān **cān ü seri** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 5). [cān ü seri yolına virgil, -gil]*

cān ü ten [28] *Can ve beden. II Nefis. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şöyle ḳalmışdur taḥayyürde Murādī kim şehā / Külliyen maḥv oldı **cān ü ten** hemān varsın Ḫudā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 9). [cān ü ten,]*

cān ü ten ārāyişin [3] *Can ve beden süsü.*

Cān ü ten ārāyişin terk itmeyince cān-ı men / Açmadı ḥucb-ı cemālinden yaña cānān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 1). [cān ü ten ārāyişin, -in]*

Ey Murādī bilmedüm ʿālemde kim vuṣlat nedür / **Cān ü ten ārāyişin** terk itmeyince cān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 5). [cān ü ten ārāyişin, -n]*

Ḫarc var itmededür yolına yāre sevgilü / **Cān u ten ārāyişin** terk eyle olasın ulu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 1). [cān u ten ārāyişin,]*

cān ü tenden geçmek [1] *Can ve bedenden geçmek, bunları feda etmek.*

Cān ü tenden geçmeyince kimse cānān bulımaz / ʿAḳlı yaġma itmeyenler genc-i ʿirfān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 1). [cān ü tenden geçmeyince, -me, -(y)ince]*

cān ü ten milkin [1] *Can ve beden ülkesi.*

Cān ü ten milkin viren yaġmaya buldı devleti / Rūḥ-ı ṭayyib ʿArş u Kürsī cümle devrān oldılar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 3). [cān ü ten milkin, -in]*

cān ü ten ṭarḥın [1] *Can ve beden düzeni, nizamı.*

Cān ü ten ṭarḥındadur çünki ḥisāb-ı lā-naẕīr / Rūḥumı beyʿ eyledüm çün bulmışam cān ü teni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 3). [cān ü ten ṭarḥındadur, -ın, -da, -dur*

cān ü teni ḳomak [1] *Can ve bedeni terk etmek, feda etmek.*

Beni luṭf ile ṭutar cān ile sevdüm ben anı / Rāh-ı ʿışḳında yol üzre **ḳomışam cān ü teni** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 1). [cān ü teni ḳomışam, -mış, --am]*

cān virmek [26] *Ölmek, ruhunu teslim etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şerḥa şerḥa olmayınca dil dime ʿāşıḳ aña / Ḥayretinden **virmeyince cān** dimem sādıḳ aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 1). [cān virmeyince, -me, -(y)ince]*

cānān [71] *Sevgili, yâr. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her ki cānunı virdi **cānāna** / Kāne ḥayyen ebed velā mevtā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 90, Beyit 2). [cānāna, -a]*

cānān elinden [1] *Sevgili eli. II Sevgili sebebiyle.*

Cür'a nūş oldum yine **cānān elinden** bir gice / Bende iḥsān aldı ya'ni ḫān elinden bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 1). [cānān elinden,]*

cānān eylemek [2] *Sevgili, dost etmek.*

Şerʿini sābit ḳılup sübḥān ilā yevmi'l-ḳıyām / Kendüye maḥbūb idüp ġayrıya **cānān eylemiş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 5). [cānān eylemiş, -miş]*

Cānā Murādīye ḳo cefāyı vefālar it / Cānında **eyledi** seni **cānān** seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1537, Beyit 5). [cānān eyledi, -di]*

cānān olmak [2] *Sevgili olmak.*

Ey ḥabīb-i cān ü dil **cānān olan** kimdür baña / Taḫt-ı dilde vir ḫaber sulṭān olan kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 1). [cānān olan, -an]*

Ḳanı baña **cānān olan** dil derdine dermān olan / Cāndur aña ḳurbān olan bir ġayrī ḳurbānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 4). [cānān olan, -an]*

Bulmaḳ dilerseñ ger beḳā özüñi var eyle fenā / Baḳma Murādī ġayrīya cānāna **cānān ol** yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 5). [cānān ol,]*

cānāne [6] *Sevgili, yâr. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿÖmr ü cāna ḳıymayınca kim bulur **cānānesin** / Çeşm-i bīdār ile nevm-i ġaflet ile ḳılma ḫvāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 4). [cānānesin, -sin]*

cānāne-i 'ışḳ [1] *Aşk sevgilisi.*

Bu yirde bir olmaġ içün ikilik itmem iḫtiyār / Aġyār oluben ġayrıya **cānāne-i 'ışḳam** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 4). [cānāne-i 'ışḳam, --am]*

cānānelüg [1] *Sevgililik.*

Cānān ile şimdi yine **cānānelügüm** var / Nūş eylemişem cürʿa-i mestānelügüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 1). [cānānelügüm, -üm]*

cānān-ı men [1] *Benim sevgilim.*

Cān ü ten ārāyişin terk itmeyince cān-ı men / Açmadı ḫucb-ı cemālinden yaña **cānān-ı men** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 1). [cānān-ı men,]*

cānib [1] *Taraf, cihet, yan.*

Perdeyi aşmaḳda bildüñ mi nedür maʿnāya rāh / İnkişāfından berü **cānibde** ḳılmaz iʿtibār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 2). [cānibde, -de]*

cānibeyn [2] *İki taraf.*

Cānib-i vāḥidde olmaz **cānibeyne** ārzū / Ger dilerseñ ẕevḳ-i vaḥdet olma ey dil cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 4). [cānibeyne, -e]*

Evc-i aʿlāda olan eyledi süflīye naẓar / **Cānibeynini** berāberdedür iʿ̱ān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 2). [cānibeynini, -i, -(n)i]*

cānib-i Ḥaḳdan [1] *Allah tarafından.*

Sāḥa-i arż u semāyı gezmişem bir anda / **Cānib-i Ḥaḳdan** virilmişdür bu cāh u ʿizzetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 3). [cānib-i ḥaḳdan, -dan]*

cānib-i mekşūf [1] *Keşfolunmuş, bilinen taraf, cihet.*

Cānib-i mekşūfını keşf eyledi iʿ̱an içün / Vāride mevrūdını sırr ile ḳılmışdur ḫiṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 2). [cānib-i mekşūfını, -ı, -(n)ı]*

cānib-i vāḥid [1] *Tek taraf , tek yön . II Vahdet tarafı, yanı*

Cānib-i vāḥidde olmaz cānibeyne ārzū / Ger dilerseñ ẕevḳ-i vaḥdet olma ey dil cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 4). [cānib-i vāḥidde, -de]*

cānn [1] Cin taifesi.

Ṭavḳ eyledi ʿışḳı ṭavf-ı kaʿbem / Mescid görürem bu ins **cānnı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 5). [cānı, -ı]*

cārī [1] *Etkin, yürürlükte.*

Çün ena'llāh āyetin yazdı ḳalem nūn üstine / Anuñ içün ḥükmi **cārīdür** bu ḳānūn üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 1). [cārīdür, -dr]*

cārī ḳılmak [1] *Geçerli kılmak.*

Ferd-i muṭlaḳ vāḥidüñ nūrında çün mestūrdur / Kün fekān emrin **ḳılan cārī** hemān ol nūrdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 1). [cārī ḳılan, -an]*

cārī olmak [1] *Geçerli olmak, yürürlükte olmak.*

Müfevveż eyledi feyyāża ḥükmin tā ola cārī / Olup pür-tāb-ı enver pes aradan ṣıçradı çālāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 4). [cārī ola, -a]*

cārūb [1] *Süpürge.*

İster iseñ alasın ʿilm-i ledünnīde sebāḳ / Ehl-i Ḥaḳḳuñ teneg ayaġına **cārūb** ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 4). [cārūb,]*

cāvidān [1] *Daimî, ebedî.*

Ben beni añlar iki ʿālemde bulmadum henūz / Bir zamān-ı cāvidānī **cāvidān** anlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 4). [cāvidān,]*

cāvidān ḳılmak [1] *Ebedi, sonsuz, ölümsüz olmak.*

Kimseye **ḳılmaz** vefāsız dehr içinde **cāvidān** / ʿAḳluñı başına devşür ḫvāb-ı ġafletden uyan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 2). [cāvidān ḳılmaz, -maz]*

cāvidān olmak [5] *Ebedi, kalıcı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān ü tenden cān ü tenle **cāvidān oldı** vücūd / Ḥayy ile iḥyāya serdāram ḥayātum gözlerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 2). [cāvidān oldı, -dı]*

cāvidānī [1] *Ebedî, kalıcı, dâimî, bâkî.*

Cāvidānī maʿrifetdür añla sırr-ı men ʿaref / Āgāh olam dir iseñ vaḳtüñ geçür āgāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 2). [cāvidānī,]*

cāvidānī ʿömr [1] *Uzun ömür.*

Cāvidānī ʿömre düşmek degmeye kār olmadı / Ey benüm kārum bilen özge temāşādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 4). [cāvidānī ʿömre, -e]*

cāvid olmak [2] *Sonsuz, ebedî, kalıcı, bâkî olmak.*

ʿÖmrümüz **cāvid olaldan** ṣıḥḥat-ı āzādeyüz / Lāzımü'l-ḥāl olmaġ içün ʿişmet-i ibḳādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 1). [cāvid olaldan, -aldan]*

Gerçi **cāvid oldı** ʿömrüm līk bilmezdüm ḥayāt / Şimdi bildüm ʿömrümüñ ʿömrinde ʿömrüm var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 3). [cāvid oldı, -dı]*

cāy [10] *Yer, mahal, mevki.*

Rū-be-rū yāre niḳāb açduralı nāz u niyāz / Farḳ olımaz saña ol **cāyda** sācid mescūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 2). [cāyda, -da]*

Miyān-ı ʿāşıḳ u maʿşūḳ ʿaceb bir cāy-ı ekberdür / O **cāya** varmaz illā şol kişi kim tārik-i serdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 1). [cāya, -a]*

Vaz gelmez ʿışḳ-ı dilberden göñül şeydā durur / Degme bir **cāyı** begenmez himmeti bālā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 1). [cāyı, -ı]*

Gel berü inşāfa gel gūş it Murāduñ manṭıḳın / Münkir-i Ḥaḳ olanuñ elbette **cāyı** nārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 5). [cāyı, -ı]*

Ey Murādī bu fenā-dāra göñül virme şaḳın / Ṭurıcaḳ **cāy** degül belki hemān merḥaledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 5). [cāy,]*

Lemʿa-i nūr-ı behcetüm berḳ ura ʿāleme ḳaçan / Selb ola cümle **cāydan** ḳalmaya ẕerre-i ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 2). [cāydan, -dan]*

Yüzüm ḳapuna ṭutmışam bilmezem ġayrı **cāy** / Seni bilürem ancaḳ ey Ḥayy-ı Rabb-i ʿaẕīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 2). [cāy,]*

Ṭās-bāz u sāḥir olmışdur felek aldanmaġıl / Sevmegil dünyāyı **cāyuñ** tā ḳuşūr u ḫūr ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 2). [cāyuñ, -uñ]*

II Hal, durum, vaziyet.

Maḥabbet cürʿasından mest ü ḥayrān eylegil dā'im / Senüñle āşinā ḳıl ġayrılarla **cāyı** yād eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 3). [cāyı, -ı]*

Nice bir lehv ile luʿb ola bu kār / Gel duruş olmaya **cāyuñ** ḥāviye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 2). [cāyuñ, -uñ]*

cāy eylemek [4] *Yerleşmek, yer edinmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cāy eyledüm çü kūşe-i ʿarş üzre ben gedā / Uçurmayınca bālümi ben bālı bilmedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 3). [cāy eyledüm, -dü, -m]*

cāy-gāh olmak [1] *Mevki, yer olmak.*

Cāy-gāh oldı göñül taḫtı çü sultān-ı dile / ʿĀrıżiyyet ḳalmadı ḥāṣiyyet-i ẕāt oldı dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 2). [cāy-gāh oldı, -dı]*

cāyī [1] *Yer, durum, ahval.*

Almışuzdur biz zemīn ü āsumānı cümleten / Ḳanḳı yirde kim dilerseñ biz o **cāyīlerdenüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 3). [cāyīlerdenüz, -ler, -den, -üz]*

cāy-ı ʿadem [1] *Yokluk yeri.*

Ey Murādī merd olandur añlayan güftāruñı / Yāra varınca nice **cāy-ı ʿademler** var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 6). [cāy-ı ʿademler, -ler]*

cāy-ı āḫer [1] *Başka yer.*

Fikr iderdüm kim ne ḥikmet ḳılmadum hergiz ḳarār / Bilmedüm kim **cāy-ı āḫerde** ṭuraġum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 3). [cāy-ı āḫerde, -de]*

cāy-ı bī-hemtā [1] *Eşi benzeri olmayan yer. II Cennet.*

Şūr u ġavġāsın cihānuñ terk idüben fāriġ ol / Cāy-ı ġavġāda n'idersin **cāy-ı bī-hemtāya** gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 3). [cāy-ı bī-hemtāya, -(y)a]*

cāy-ı cennet [1] *Cennet gibi güzel yer.*

Velīkin dil murād itmez diler bir kūşe-i tenhā / Semā vü arżuñ ʿırżınca egerçi **cāy-ı cennetdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 4). [cāy-ı cennetdür,]*

cāy-ı cihan [1] *Dünya yeri, yurdu.*

Geldi Murādī çün kim **cāy-ı cihāna** raḥmet / Gel eylegil ḥamiyyet cān ol cihāna cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 5). [cāy-ı cihāna, -a]*

cāy-ı ekber [1] *En büyük yer.*

Miyān-ı ʿāşıḳ u maʿşūḳ ʿaceb bir **cāy-ı ekberdür** / O cāya varmaz illā şol kişi kim tārik-i serdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 1). [cāy-ı ekberdür, -dür]*

cāy-ı ġavġā [1] *Kavga yeri. II Dünya.*

Şūr u ġavġāsın cihānuñ terk idüben fāriġ ol / **Cāy-ı ġavġāda** n'idersin cāy-ı bī-hemtāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 3). [cāy-ı ġavġāda, -da]*

cāy-ı ḥasret [1] *Hasret yeri; hasrette.*

Beni aġlatma senüñ ḥüsn ü cemālüñ ḥaḳḳı / **Cāy-ı ḥasretde** bizi eyleme gel āvāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 3). [cāy-ı ḥasretde, -de]*

cāy-ı istiġna [1] *Kanaat etme yeri, noktası.*

Bu Murāda vir ḫaber kim cümle māfīhā nedür / Bil buları tā ṣoram kim **cāy-ı istiġnā** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 6). [cāy-ı istiġnā,]*

cāy-ı maḳar [1] *Durulan, mesken edinilen yer.*

Cāy-ı maḳarra varmaġa ʿālī gerek himem / Ḳande bulur himem şu ki derc ide seyyi'āt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 2). [cāy-ı maḳarra, -a]*

cāy-ı maḳar olmak [1] *Durulan, ikamet edilen yer olmak.*

Milket-i ḥüsn **oldı** çün ʿāşıḳlara **cāy-ı maḳar** / Ehl-i ḥālüñ ʿālem-i bī-keyfe ʿilmi varası *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 3). [cāy-ı maḳar oldı, -dı]*

cāy-ı maḳṣūd [2] *İstenilen yer.*

ʿArṣa-i ʿışḳı ṭolandum **cāy-ı maḳṣūd** isteyüp / Sırr ile şimdi anı ṭuydum ki rāz ehlindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 2). [cāy-ı maḳṣūd,]*

Kāf u nūndan dileyen şerḥ ile maʿnā ḫaberin / **Cāy-ı maḳṣūda** varup ʿavn ile añlar eserin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 1). [cāy-ı maḳṣūda, -a]*

cāy-ı menzilet [1] *Konaklama yeri.*

Mavṭın-ı aʿlāda ṭutdum çünki **cāy-ı menzilet** / Anuñ içün didiler süflīde vü aʿlāda hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 3). [cāy-ı menzilet,]*

cāy-ı mu'āḫıẕ [1] *Tenkit edenin yeri. II Eleştiride bulunmak.*

Cāy-ı mu'āḫıẕı geçüp irdi çü dār-ı emne ol / Çıḳdı o dār-ı saḫta vü dikdi ʿalāmeti ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 3). [cāy-ı mu'āḫıẕı, -ı]*

cāy-ı muḫterem [1] *Kıymetli yer, makam.*

Rāh-ı ḥaḳīḳatümde çün ḳalmadı **cāy-ı muḥterem** / Cümle ziyāret itmişem niteki Kaʿbe vü Ḥarem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 1). [cāy-ı muḥterem,]*

cāy-ı münteha [1] *En uç yer, son nokta.*

Nihān-ı bā-ʿayān ile ʿayān-ı bā-nihān olmış / Murādı dilberüñ ʿarż ide **cāy-ı müntehādan** yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 2). [cāy-ı müntehādan, -dan]*

cāy-ı nā-hemvāre [1] *Çarpık, eğri yer.*

Ṣalmışuz dil zevraḳın deryā-yı bī-pāyāna çün / Āḫırı bir **cāy-ı nā-hemvāre** nāzil itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 4). [cāy-ı nā-hemvāre, -e]*

cāy-ı naẓar [1] *Bakılan, nazar edilen yer olmak.*

Ṣemʿ-i lāmiʿ olsa her pervāneye oldur muṭāf / Mihr-i ʿālemdür velīkin cümleye **cāy-ı naẓar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 4). [cāy-ı naẓar,]*

cāy-ı naẓar olmak [1] *Bakılan, nazar edilen yer olmak.*

Ṣaġ u ṣola nāẓır olmaz ʿāṣıḳān-ı müstaḳīm / Rūy-i dildār **oldı** ancaḳ añlara **cāy-ı naẓar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 3). [cāy-ı naẓar oldı, -dı]*

cāy-ı sebāt ḳomak [1] *Bulunduğu yeri bırakmama, yerden ayrılmama.*

ʿĀlem-i aṣġarı kübrāda gören ʿayn-ı yaḳīn / Bu fenā ʿālem içün **ḳor** mı yire **cāy-ı sebāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 2). [cāy-ı sebāt ḳor, -r]*

cāy-ı ṣoḥbet [1] *Sohbet yeri.*

Nefādī olmadı aṣlā bu ḥüsn-i ḫalḳuñ ey ʿāṣıḳ / Miyān-ı ʿāṣıḳ u maʿşūḳ ʿacā'ib **cāy-ı ṣoḥbetdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 4). [cāy-ı ṣoḥbetdür, -dür]*

cāy-ı süknā olmak [1] *Yer, yurt olmak. II Dünyanın kalıcı bir yer olmaması.*

Cāy-ı süknā olmadı pes bir rıbāṭ-ı köhnedür / Bu cihānuñ her ki geldi kendi göçdi dārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 3). [cāy-ı süknā olmadı, -ma, -dı]*

cā-yı temāşā [1] *Seyir makamı.*

Ṭurfetü'l-ʿaynumda gördüm ḫayl-i ʿışḳuñ ʿaskerin / Manẓarum seyr eyleyen **cā-yı temāşā** didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 3). [cā-yı temāşā,]*

cāy-ı ümīd-i ʿālem [1] *Âlemin ümit yeri.*

Cāy-ı ümīd-i ʿālem ʿayn-ı ʿazīz-i ādem / Ey ʿālem-i mükerrem ey mihr ü ḥubba lāyıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 2). [cāy-ı ümīd-i ʿālem,]*

cebbar [4] *Azâmet, kahır ve izzet sahibi; Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cümleten ṣunʿıdur bu kevn u mekān / Ol münezzeh ġanī durur **cebbār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 527, Beyit 5). [cebbār,]*

cebbār-ı hū [1] *Ulu, azâmet sahibi Allah.*

Ḥażret-i Ḥaḳdan gerekdür olmamaḳ hergiz cüdā / Ey Murādī baḫt odur kim yār ola **cebbār-ı hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 5). [cebbār-ı hū,]*

cebel [2] *Dağ.*

Buḫār-ı ʿışḳ ider bu dīde-i giryānı āb-ālūd / Seḥāb inse **cebel** üstine pes bārān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 3). [cebel,]*

Murādī merd olan oldur **cebel** ḳalʿ ide himmetle / Ṭaḳındıḳca ḥabībüm kūh-ı ṭūra nūruñ envārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 5). [cebel,]*

cebhe [1] *Yüz, alın.*

Cebhesinde żiyā durur lāmiʿ / Rūḥuma eyledi ṣafālar baḫş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 2). [cebhesinde, -si, -n, -de]*

cebhe-i ebrār [1] *Hayır sahiplerinin tarafı.*

Cebhe-i ebrārda berḳ urdı nūr-ı varumuz / Anuñ içün oldı vech-i ḳurb ile āsārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 1). [cebhe-i ebrārda, -da]*

cedd [1] *Soy, sop, büyük baba II ebced kelimesinin ced hecesi.*

Lām elifde veḳāyi' oldı bedīd / Ebced olmış sebebde **cedd** ile eb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 4). [cedd,]*

cedel eylemek [1] *Tartışmak, çekişmek, münakaşa etmek.*

Nedür bu ḳudret ü ḳadrüñ ki ḳatredür taḳdīr / Muḥaddiśān-ı ʿuḳūl **eylemişdür** anda **cedel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 4). [cedel eylemişdür, -miş, -dür]*

cedel ḳılmak [1] *Tartışmak, çekişmek, münakaşa etmek.*

Genc-i maʿnā-yı nihāyetdür bu / **Ḳılmasun** kimse bu maʿnāda **cedel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 3). [cedel ḳılmasun, -ma, -sun]*

cedvel-i zer [1] *Altın cetvel.*

Ṣafḥa-i rükn-i kitāb **cedvel-i zerle** ṭolu / Yazdı anı kā'ināt söyledi imlā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 3). [cedvel-i zerle, -le]*

cefa [14] *İncitme, eziyet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İḳtirān eylemese bendesini bilmez idi / Ne **cefā** añlanur idi ne dahı mihr ü vefā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 4). [cefā,]*

cefā āteşine yandurmak [1] *Eziyet ateşiyle yakmak. II Aşığı üzmek.*

Beni **yandurma cefā āteşine** eyle ḥaẕer / Çoḳ nedāmet çekesin şoñra peşīmānuñ içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 3). [cefā āteşine yandurma, -dur, -ma]*

cefā çekmek [4] *Zulüm görmek, sıkıntı çekmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dil beni yāre virince ne bela çekmişdür / Yār ile hem-dem olınca ne **cefā çekmişdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 1). [cefā çekmişdür, -miş, -dür]*

cefā gelmek [1] *Eziyet.*

Yārdan şehd ü şekerdür her ne kim **geldi cefā** / Cān ile durdum yolında dönmezem iḳrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 3). [cefā geldi, -di]*

cefā itmek [1] *Cefa, eziyet etmek.*

Murādī cevr ü cefā-yı ünāsa ṣābirdür / Baña **cefā idene** cān ile celāl itdüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 5). [cefā idene, -en, -e]*

cefā-kār [1] *Cefa eden, eziyet veren.*

Kime ḳıldı vefā bu çarḫ-ı ġaddār / Kime cevr itmemişdür bu **cefā-kār** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 4). [cefā-kār,]*

cefā vü cevr [1] *Eziyet ve azap.*

Baña 'ışḳı yolında olmadı hiç / **Cefā vü cevrden** ġayr nevāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 2). [cefā vü cevrden, -den]*

cefāya ṭurmak [1] *Cefa, sıkıntı çekmek.*

Bezm-i belāda çün kim didük belā belāya / Biz **ṭurmışuz cefāya** ḳaçmaġa yoḳdur imkān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 3). [cefāya ṭurmışuz, -mış, -uz]*

cefā-yı yār [1] *Sevgilinin cefası.*

Ṣabra ṭāḳat ḳomadı hicr-i ḥabīb-i dil-figār / Ṣabr iden her dem **cefā-yı yāre** yüzi aġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 2). [cefā-yı yāre, -e]*

cehalet [4] *Bir şeyi bilmez olma, bilmezlik hâli; bilgisizlik, cahillik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫasta-i cehl oluben ḳalma **cehāletden** 'alīl / Ṭut Murāduñ sözini gel ḳoma tiryāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 5). [cehāletden, -den]*

cehd [7] *Çaba, gayret, uğraş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭāʿatüm ṣubḥ u mesāda istedüm **cehd** ile tā / Bulmayınca ḳomadum buldum namāz ehlindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 3). [cehd,]*

cehd eylemek [9] *Çalışıp çabalamak, uğraşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rāh-ı ṭarīḳat içre bulduñsa behre cānā / **Cehd eyle** imdi cānum ḳalmaya sende ṣūret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192,*

cehd itmek [19] *Azmetmek, çalışıp çabalamak, gayret etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Reng-i būyına cihānuñ **cehd idüp** aldanmaġıl / Evveli bir ṭatluraḳdur āḫırı ammā belā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 4). [cehd idüp, -üp]*

cehd ḳılmak [11] *Uğraşmak, çaba sarf etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī Ḫudā saña nāẕır / **Cehd ḳıl** ḳo zamānede eyü ad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 5). [cehd ḳıl,]*

cehd kün dürī bi-zer dil-i mī-bend [1] *Dünya malına gönül bağlamaktan uzak kalmaya çalış.*

Der-cihān-ı bāş ey fetā hem-çün ġarīb / **Cehd kün dürī bi-zer dil-i mī-bend** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 6, Beyit 1). [cehd kün dürī bi-zer dil-i mī-bend,]*

cehd-i belīġ [1] *Düzgün çalışma.*

Ḳomadı **cehd-i belīġ** ile işin ferdālara / Buldı maḳṣūdına himmetle bu günden dest-res *(Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 4). [cehd-i belīġ,]*

cehd-i cidd [1] *Çalışıp çabalama, büyük gayret sarf etme, uğraşma.*

Nā'il olmaz **cehd-i cidd** ile mücerred kimsene / Muntaẓırdur ṣāḥib-i emrüñ ḳamu fermānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 4). [cehd-i cidd,]*

cehd-i esnan [1] *Işıklı, parlak gayret.*

Temennā bir temennādur bu remzi añlamazsañ ger / Ne zaḥmet saña ṣanmaz **cehd-i esnān** ile mermer ṭaş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 4). [cehd-i esnān,]*

cehd-i vāfir [1] *Çok emek, gayret.*

Murāduñ bu kelāmı fehm olınmaz **cehd-i vāfirle** / Velī her bir sözi iki cihāna merḥabā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 5). [cehd-i vāfirle, -le]*

cehennem [3] *Ahirette günahkârların ceza ve azap görecekleri yer.*

Ey Murādī kim bulur idi **cehennemden** necāt / Olmasaydı raḥmet ile ger şefāʿat yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 5). [cehennemden, -den]*

Nār-ı ġayretdür **cehennem** nār ile memlū olan / Ḥüsn-i dilberdür cinānda ḥūr u ġılmān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 4). [cehennem,]*

Gel imdi ṣāliḥ-i aʿmāli eylegil pīşe / Özüñden ola o dāfiʿ **cehennemüñ** şererin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 4). [cehennemüñ, -üñ]*

cehhāl [1] *Cahiller.*

Muʿcizātından ḥabībüñ buldı bulduġın Murād / Anuñ içün yanına **cehhāl** gelmez bīm ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 5). [cehhāl,]*

ceḥīm [2] *Cehennem.*

Yā **ceḥīme** nār olan yā ravżada ḥʿūrā nedür / Yā nedendür yā nedür bu ʿurve-i vüsḳā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 4). [ceḥīme, -e]*

Ḫalḳ olındı gerçi ḳahruñdan **cehīmün** ḫānesi / Ehl-i tevḥīd olanuñ sen şeh yerin nār eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 4). [cehīmün, -ün]*

ceḥīm-i pür-āteş [1] *Ateş dolu cehennem.*

Bir yanında durur riyāż-ı cinān / Bir yanında **ceḥīm-i pür-āteş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 3). [ceḥīm-i pür-āteş,]*

cehl [7] *Bilgisizlik, cahillik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Seni şu kim ki bilendür o **cehlile** meşhūr / Şular ki bilmediler oldılar dücāda dücā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 4). [cehlile, -ile]*

celal 39] *1. Yücelik, ululuk.*

Rūy-i bī-hemtāya ḳılmış çün **celālinden** niḳāb / Bī-misālin kibriyasıdur ḳılan yine ḥicāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 1). [celālinden, -in, -den]*

Murādī cümleyi derc eylemiş **celālinde** / Kemāli ile muḥaḳḳaḳ cemāle rāġıbdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 5). [celālinde, -i, -n, -de]*

Ger Murādīde **celāl** ile cemāli göresin / Dönmezüz aġlayasın hiç bu hey'etden biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 5). [celāl,]*

Ḥüsn-i cemāli eẕher ola diyü her zamān / Rūy-i cemāle perde aṣar bu **celālümüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 4). [celālümüz, -ümüz]*

Yanarsa tāb-ı firāḳa çeker ḥicāb-ı celāl / ʿAceb degüldür olursa eger **celāle** ḥarīş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 2). [celāle, -e]*

Çün süleymā rūyına çekdi **celālinden** niḳāb / Eyledi ʿuşşāḳını ser-mest ü şeydā añlamaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 3). [celālinden, -in, -den]*

Ne ḫākem ẕikr ide Ḥaḳḳı lisānum / Doyımaz çün **celāline** bu cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 1). [celāline, -i, -(n)e, -]*

Ferec-i dil görinür gerçi tecellā-i cemāl / Ol **celālinden** anuñ līk ṭoludur mādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 2). [celālinden, -in, -den]*

Ey Murādī çün murādında murādın gözledüm / Pes **celālinden** çıḳuben ẕü'l-cemāl oldum yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 5). [celālinden, -in, -den]*

Kemāl-i maʿrifetüm añladum kemālinde / Celāl-i saṭvetümi bilmişem **celālinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 1). [celālinde, -i, -n, -de]*

Murādī çünki **celālüñ** durur cemāle ḳarīn / Bunı kim erlere illā kim oldı er ḳıldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 5). [celālüñ, -üñ]*

Maʿnī cemāline niḳāb urdı gelüp **celāl** ile / Ḳıldı çoġını bī-ʿaḳıl vech ile bu riʿāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 3). [celāl,]*

2. Allah'ın "kahhar, cebbar, mütekebbir" gibi sertlik ve büyüklük ifade eden sıfatlarının tecellisi.

Ey **celālüñde** bir cemāl iḫfā / Hem çü rūz vü leyle-i daʿcā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 1). [celālüñde, -ün, -de]*

Ẕāt-ı vāḥidde dinilmez ne cemāl ü ne **celāl** / Eḥadiyyetde durur cünbüş-i efʿāl-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 2). [celāl,]*

ʿAyn-ı vaḥdet bir görünmez arada olsa ḥicāb / Arada refʿ eyle anı kim **celālüñ** vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 3). [celālüñ, -üñ, -]*

Şāhidümdür ʿusri yüsrā kim cemālümdür **celāl** / Ḳande olduġuñ dilerseñ istemegil ḳandedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 4). [celāl,]*

Celāli perdesin açsa cemālidür mekşūf / **Celāli** ile cemāli ġam ile şādumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 4). [celāli,]*

Celāli perdesin açsa cemālidür mekşūf / **Celāli** ile cemāli ġam ile şādumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 4). [celāli, -i]*

Ḥicāb itmiş **celālini** cemāle / Güneş nūrı meh-i tābāna düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 3). [celālini, -i, -(n)i]*

Cemālüñ pertevindendür ne kim ola beyān el-ḥaḳ / **Celālüñ** heybetindendür zemīn ü āsumān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 1). [celālüñ, -üñ]*

Senüñ ḥükmüñdedür ḥikmet ki ḥikmetden gelür ḳudret / **Celālüñle** cemālüñden durur iki cihān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 2). [celālüñle, -ün, -le]*

Ṣafā mir'ātını gördüm **celālüñdür** ṭutan elde / Cemālüñe muḳābildür müşāhid olmış ebrāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 3). [celālüñdür, -üñ, -dür]*

Yaraşur her dem **celālüñ** perde-i ġayb-ı cemāl / Reh-nümūn-ı ġayrüñ olsa ḫażretüñe sal sal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 1). [celālüñ, -üñ]*

Cemāl ḳılsa tecellī **celāli** maẓhardur / Arada ḳaldı çü ṣubḥ u mesāyı n'eyler dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 4). [celāli, -i]*

Celālinden oldı muʿayyen cemāl-i kemāl / Cemālinden oldı mübeyyen **celāl** ile ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 1). [celāl,]*

Celālinden oldı muʿayyen cemāl-i kemāl / Cemālinden oldı mübeyyen celāl ile ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 1). [celālinden, -i, -n, -den]*

Oldı ḳader çü kendüde virdi büker **celālini** / Virdi cemālini büker ḳadr ile eldedür himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 4). [celālini, -i, -(n)i]*

Nişān-ı māverāsından hüveydā bir yem-i aʿẕam / Anuñ nışfı cemālīden vü nışfıdur **celāliden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 2). [celāliden, -i, -den]*

ʿAcebdür kim aranursın velīkin olmaduñ ayru / Ne ḥikmet ṭaşra olınmaz cemāl ile **celālüñden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 4). [celālüñden, -üñ, -den]*

Ṣūret-i Mūsāya gelmiş çün cevāb-ı len terānī / Ṭūra ʿarż olan **celālini** cibāl añlar bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 3). [celālini, -i, -(n)i]*

Ġurra-i mehde hilāl oldı görinen her ay / Dün ü gün oldı **celāl** ile cemāl içün ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 3). [celāl,]*

Ey Murādī eser-i ḥikmet olupdur bu kelām / Ey **celāl** ile cemālüñde gör imdi hünerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 5). [celāl,]*

Murādī maḥż-ı beḳāda görür **celāl** ü cemāl / Sözini söyler anuñ çün maḳālin isteyüben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 5). [celāl,]*

Yā Rab nedür bilsem benüm ʿışḳuñ **celālüñden** midür / Noḳsān aña gelmez ebed olur mezīd ol her zamān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 4). [celālüñden, -üñ, -den]*

ʿĀşıḳ olaldan cemālüm ʿāşıḳ olmışdur baña / Biñ cemāl ile **celālüñ** gelmişem tedbīrine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 3). [celālüñ, -üñ]*

Çü vaṣfın vaṣf idem didi velī lāl oldı vaṣṣāfı / **Celālinden** ḥicāb urdı cemāle ẕü'l-celāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 4). [celālinden, -i, -n, -den]*

Reh-rev-i ʿayn-ı ḥaḳā'iḳde cemīl oldı cemāl / Göz açurmaz o cemāline **celālüñ** perde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 3). [celālüñ, -üñ]*

Çün beyn beyn ḳıldı vücūdum terāzūsın / Ḳıldı mübeyyen anda cemāl ü **celālini** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 2). [celālini, -i, -(n)i]*

Oldı ol ʿilm-i Ḫudā-yı ẕü'l-celāl / Gel **celāli** dāfiʿ ol min maḥżi ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 8). [celāli, -i]*

celāl itmek [1] *Kızgınlık göstermek, hiddetlenmek.*

Murādī cevr ü cefā-yı ünāsa ṣābirdür / Baña cefā idene cān ile **celāl itdüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 5). [celāl itdüm, -dü, -m]*

celāl-i cemāl-i celal [1] *Yüce güzelliğin ulviliği.*

Serā-perde-i ġaybdan çün görindi cemāl / Cemāl-i celāli **celāl-i cemāl-i celāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 1). [celāl-i cemāl-i celāl,]*

celāl-i hey'et olmak [1] *Yüce suretli, görünüşlü olmak.*

Celāl-i hey'et olmışdur ḫayāl ile Murādī bu / Yanardı oda ʿālemler şerer çıḳsa zebānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 5). [celāl-i hey'et olmışdur, -mış, -dur]*

celāl-i ḳālıb [1] *Bedenin, sûretin azameti, görkemi.*

Eger ki cümle olduñsa cemāl-i feyż-i insāna / **Celāl-i ḳālıbı** terk eyleyüp rūḥ ol budur millet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 2). [celāl-i ḳālıbı, -ı]*

celāl-i kibriyā [1] *Allah'ın büyüklüğü.*

Çün **celāl-i kibriyāda** perde aşmış bi't-temām / Ṣaḥv-ı ġarḳı ḳıl temennā ʿarş-ı aʿlā üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 4). [celāl-i kibriyāda, -da]*

celāl-i saṭvet [1] *Yüce güç.*

Kemāl-i maʿrifetüm añladum kemālinde / **Celāl-i saṭvetümi** bilmişem celālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 1). [celāl-i saṭvetümi, -üm, -i]*

celāl-ı şunʿ-ı ebed [1] *Sonsuza dek sürecek olan kudretin celâli, ululuğu.*

Muʿayyen-i ezelīdür **celāl-ı şunʿ-ı ebed** / Ḳalem nuḳūşını taṣvīr içün misāldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 3). [celāl-ı şunʿ-ı ebed,]*

celāl-i vücūd [1] *Varlığın büyüklüğü, ululuğu.*

Ḳarāra yaḳdı ise ṭūrı ger **celāl-i vücūd** / Cemāli perde-i Mūsā-yı bī-ḳarāra çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 3). [celāl-i vücūd,]*

celāl ü cemal [1 *Yücelik ve güzellik.*

Re'fet ü ḳudretde **celāl ü cemāl** / Oldı bidāyetde nihāyet bedīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 2). [celāl ü cemāl,]*

celi [3] *Açık, belli, aşikâr.*

Şuʿāʿ-ı ʿayn-ı envāra revādur remz-i meclāsın / **Celīdür** bā-nihān el-ḥaḳ buña bir tercemān olmaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 3). [celīdür, -dür]*

Ḫafīdür sırruñ iḫfāda **celīdür** līk her kāruñ / Cemālüñ pertevi ḥayrānı oldı cümleten varuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 1). [celīdür, -dür]*

Ḫafīdür ʿaḳl-ı ressāḫa **celīdür** ehl-i ʿirfāna / Cemāl-i bā-kemāle rāġıb iseñ gözle merd-āne *(Murâdî Dîvânı, Müfret 30, Beyit 1). [celīdür, -dür]*

celī eylemek [1] *Aydınlatmak, parlatmak.*

Bir nefesde **eyledüm** ġāyet **celī** mir'ātumı / Āyine çünki mücellā ola aʿlā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 3). [celī eyledüm, -dü, -m]*

celī olmak [2] *Açık, aşikâr olmak.*

Beni ġayretde ḳodı ḥüsn-i dilārā-yı ḥabīb / Ḳıldığınca naẓarın dīde-i cān **oldı celī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 2). [celī oldı, -dı]*

Çıḳ āb u āteş arasında ḳılma zār u ḥazīn / **Celī olup** açıla sende tā bu cān başarı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 2). [celī olup, -up]*

celīl eylemek [1] *Ulu, büyük etmek.*

Ululuḳ isteyüp özini **eyledi celīl** / Her dem ṭutar anuñ içün ol ẕü'l-celāle göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 3). [celīl eyledi,]*

celīs [2] *Beraber, birlikte oturan, refik.*

Sırr-ı maʿnādan Murādī ister iseñ ger ḫaber / Gel enīsüñ hem **celīsüñ** dā'imā Ḳur'ān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 5). [celīsüñ, -üñ]*

Enīsüm eylegil ḥubbuñ **celīsüm** eylegil mihrüñ / ʿİnāyet eylegil şevḳüñ cemāl-i bā-kemāl içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 4). [celīsüm, -üm]*

celīs-i hem-kenār [1] *Aynı çevrede oturan, arkadaş.*

Enīs-i ġam-güsār oldur **celīs-i hem-kenār** oldur / Dil-i pür-derde hemdemdür cemāli gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 3). [celīs-i hem-kenār,]*

cell [1] *Celil, büyük, ulu.*

Maḫzen-i ʻilm-i maʻānī oldı meşrūḥ üzre şerḥ / Geh **cell** ü geh cemāl oldum ġam ile şādda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 2). [cell,]*

cellād [1] *Can alan kimse.*

Ḳafada oldı çü peyk-i ecel saña **cellād** / Ḫalāṣa çāre çü yoḳ emre iḳtidā eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 4). [cellād,]*

cellād-ı cevr [1] *Eziyet eden cellat. II Sevgili.*

Cefāya yoḳ mı oranuñ nice çeksün dil ü cānım / Teraḥḥum eyle kim **cellād-ı cevrüñden** emān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 3). [cellād-ı cevrüñden, -ün, -den]*

celle celal [1] *Onun şanı ne yücedir.*

Ḫayretüm efzūn olur ḳılsam temāşā-yı cemāl / Kibriyā-yı ʿayn-ı vaḥdetdür bu dem **celle celāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 1). [celle celāl,]*

Cem [2] *İran hükümdarı.*

Ḳanı İskender ḳanı Dārā ḳanı Ḫusrevle **Cem** / Ḳanı Şeddād ile Nemrūd buldılar küllī zevāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 3). [cem,]*

Ḳanı **Cem** ü ḳanı Ḳubād toprakların ṣavurdı bād / İşitmedün mi n'oldılar Dārāyile İskenderi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 4). [cem,]*

cem' [8] *Toplanma, bütün, tüm. II Bütün eşya ve varlıkların Allah sayesinde mevcut olduklarını görme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī **cemʿi** cemʿ itmek degildür degmenüñ kārı / "Fe-emmā" söyle güftārın bilür anı olan dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 5). [cemʿi, -i]*

ʿIyān -ı bī-beyān olmaḳ beyan-ı bī-ʿayāndur pes / N'idersin cemʿ idüp **cemʿi** çü vāhid birde şākirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 4). [cemʿi,]*

cemʿ eylemek [5] *Toplamak, bir araya getirmek, dağınıklıktan kurtarmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemīʿ-i ʿālemi **cemʿ eyledüm** sözüm yine bu / Murādīnüñ süḫanı gibi görmedüm cāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 5). [cemʿ eyledüm, -dü, -m]*

cemʿ ḥāli [1]*Toplanma hali, topluluk durumu. II Bütün eşya ve varlıkların Allah sayesinde mevcut olduklarını görme durumu.*

Cemʿ ile **cemʿ ḥālini** añlayımadı ehl-i ḥāl / Diñle sözin Murādīnüñ ḳavlini cāmiʿ añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 5). [cemʿ ḥālini, -(n)i]*

cemʿ-i ʿaḳl itmek [1] *Aklını toplamak, akla uygun şekilde davranmak.*

Dil virme **cemʿ-i ʿaḳl idüben** ʿāleme Murād / ʿĀlemden ellerüñi çeküp ḳıl ferāġati *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 5). [cemʿ-i ʿaḳl idüben, -üben]*

cemʿ-i baḥreyn [1] *Denizin suyunun bir araya gelmesi; dalgalanması.*

Cemʿ-i baḥreyn ile dil fülki tilāṭumda geçer / İbtidā baḥr idi baḥr oldı vücūdum yine de *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 3). [cemʿ-i baḥrin, -in]*

cemʿ-i bezm [1] *Meclis, toplantı. II Şarap meclisi.*

Cemʿ-i bezmi ṭaġıdup eyler perākende şu kim / İḳtirān idüp maḥabbetle ola hem-kār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 3). [cemʿ-i bezmi, -i]*

cemʿ itmek [10] *Toplamak, bir araya getirmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī cemʿi **cemʿ itmek** degildür degmenüñ kārı / "Fe-emmā" söyle güftārın bilür anı olan dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 5). [cemʿ itmek, -mek]*

cemʿ olmak [25] *Toplamak, bir araya getirmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yaġılsa ḳaṭre ḳaṭre āb-ı cism-i nehr olur ḥāṣıl / Eger **cemʿ olalar** enhār yem-i ʿummān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 4). [cemʿ olalar, -a, -lar]*

cemʿā [4] *Bir arada, beraber. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gezerler anda keştîler içi maḥlūḳ ile memlū / Sürer bād-ı mehîb anları açmış bād-bān **cemʿā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 3). [cemʿā,]*

cemāʿat [1] *Bir yere toplanmış insan kalabalığı.*

Muḳtedādur çü göñül oldı ḥaḳīḳatde imām / Bu cemīʿā bu **cemāʿatde** muṣallī ebrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 4). [cemāʿatde, -de]*

cemal [249] *1. Güzellik, güzel yüz.*

Şol kemāle rāġıbum kim intihā olmaz aña / Şol **cemāle** ʿāşıḳum hergiz bahā olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 1). [cemāle, -e]*

Ger müyesser ola görmek ben **cemāl** / Gökdeki aya virür sāyem żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 2). [cemāl,]*

Nār-ı fürḳatle nice bir yana dil / Bir naẓar göster **cemālüñi** baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 3). [cemālüñi, -ün, -i]*

Murādī vech-i dil-dārı müşāhid olayın dirseñ / **Cemāli** lemʿasındandur olan şems-i żuḥā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 5). [cemāli, -i]*

Cemālüñ pertevinden ḫurrem oldı cümleten dünyā / Ḥabībüm ẕerre yanuñda olur şems-i cihān-ārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 1). [cemālüñ, -ün]*

Cemālüñ bir naẓar seyr eyleyen ey şāh-ı ʿuşşāḳān / Muḥaḳḳaḳdur ḳılur dünyādan ü ʿuḳbādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 2). [cemālüñ, -ün]*

Cemālüñ perdesin ḳaldur cemālüñ nice bir mestūr / Bilürven cümle fiʿlüñdür eger serrā eger żarrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 2). [cemālüñ, -ün]*

Cemālüñ perdesin ḳaldur **cemālüñ** nice bir mestūr / Bilürven cümle fiʿlüñdür eger serrā eger żarrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 2). [cemālüñ, -ün]*

Murāduñ ʿayn-ı ḥaḳḳını hüviyyetdür ḳılan bāhir / **Cemālüñ** perdesi ṭursun helāk olmaya māfihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 5). [cemālüñ, -ün]*

Bu gün açdı **cemālüñden** niḳābın ol ruḫ-ı zībā / Vücūdum tāb-nāk olsa ʿaceb midür serā-tā-pā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 1). [cemālüñden, -ün, -den]*

Cān ile kemālin bilüben gördi **cemāli** / Ol demde didi "Ente ḳadīmün ve murādā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 4). [cemāli, -i]*

Çün keşf idesin baña **cemālüñ** keremüñden / Şükrāne içün bir de ḳılam biñ nefes iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 3). [cemālüñ, -ün]*

Düşdi göñlüm **cemālüñe** cānā / Naẓar eyle ḳuluña aḥyānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 1). [cemālüñe, -ün, -e]*

Ḥicābı gerçi ḳılursın cemālüñe perde / Ne perde var ne **cemālüñ** ġanī özüñ ḫāṣā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 2). [cemālüñ, -ün]*

Ḥicābı gerçi ḳılursın **cemālüñe** perde / Ne perde var ne cemālüñ ġanī özüñ ḫāṣā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 2). [cemālüñe, -ün, -e]*

Minnet-i ʿuzmā durur senden bize ey kān-ı cūd / Gösteresin bir naẓar açup **cemālüñden** niḳāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 4). [cemālüñden, -ün, -den]*

Ẕātuñ çü perde-i ʿaẓametde nihāndur / Maḥbūbsın **cemālüñe** oldı niḳāb-ı ḫūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 2). [cemālüñe, -ün, -e]*

Bir ẕerre irdi verde **cemālüñ** netīcesi / Rūyına ḳarşu medhüñ oḳur aña ʿandelīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 4). [cemālüñ, -ün]*

Tuṭar mir'āt-ı dilde çün **cemāl** ʿaksine āyīne / Beyān-ı beyyinātuñdan saña bürhān ider yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 2). [cemāl,]*

Yār **cemālinden** açar çün niḳāb / Ḳarşu varur dīde-i dil yāb yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 1). [cemālinden, -in, -den]*

Kemālümdür viṣālümdür **cemālüm** / Benüm cān ü cihānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 10). [cemālüm, -üm]*

Pertev-i nūr-ı cemālinden münevverdür **cemāl** / Berḳ urup andan ẓuhūr itdi bu eşyādan fütūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 2). [cemāl,]*

Görindi ḫüsn-i ḥabībümde çün **cemāl** evżaḥ / Anuñ içün iki ʿālemdedür kemāl evżaḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 1). [cemāl,]*

Tāb-ı ruḫsārı **cemālüñ** manẓarından gösterür / Revzen-i ʿaynumda ṭurmadı ḫayāli hem çü bād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 2). [cemālüñ, -ün]*

Niḳābuñ refʿ idüp cāna **cemālüñ** āşikār eyle / Nice bir muntaẓır olsun emān göster bir ān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 2). [cemālüñ, -ün]*

Çü ḫ∨ābumda görem zībā **cemālin** ol dilārāmuñ / Yine ḫ∨ābumda ḫ∨ābum ḥüsn-i vech ile ide taʿbīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 4). [cemālin, -in]*

Cemāle ʿāşıḳam her dem mükāfat eylese dilber / ʿIyān -ı bī-beyān olmış hemān ol dem aña hem-ser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 1). [cemāle, -e]*

Cemālin inkişāf itmiş ḳanı bir dīde-i bāḳī / Duruş ḫānum küşād olsun göresin n'eydügin manẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 3). [cemālin, -iñ]*

Ḳarar itmez bu ḳalbümde senüñ ġayrüñ muḥaḳḳaḳdur / **Cemālüñ** ʿışḳına müştāḳ olana

ʿışḳuñ eşfaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 1). [cemālüñ, -ün]*

Cemālüñ pertev-i ʿaksi düşürmiş mihr ile māha / Cihāna zīnet içün ol türāb-ı āba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 3). [cemālüñ, -ün]*

Cemālüñ revnaḳı dünyā vü māfihāda ẕāhirdür / Velīkin ḥüsn-i insānīde eẕher belki bāhirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 1). [cemālüñ,]*

Ḥicāb urmış **cemāline** hevāyı virmiş ʿuṣṣāḳa / Eger ʿışḳa nişān ister iseñ āh u fiġāndan ṣor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 4). [cemāline, -i, -n, -e]*

Benüm göñlüm ʿaceb dildür nigārından **cemāl** ister / Eger görse cemālini hemān andan viṣāl ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 1). [cemāl,]*

Benüm göñlüm ʿaceb dildür nigārından cemāl ister / Eger görse **cemālini** hemān andan viṣāl ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 1). [cemālini, -i, -n, -i]*

Cemālüñ gülşenin ʿarż it ide tā naʿra bülbüller / Yaḳalar çāk ide güller gireler raḳṣa sünbüller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 1). [cemālüñ, -üñ]*

Gözin açmış durur şehlā **cemālüñe** olup ḥayrān / Oḳur ḥüsnüñ kitābını saña meddāḥ olup güller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 3). [cemālüñe, -ün, -e]*

Senüñ ḥüsnüñ **cemālüñdür** cihānı eyleyen tenvīr / Ḳamu luṭfuñ kemālüñdür ider eşkāl ile taṣvīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 1). [cemālüñdür, -üñ, -dür]*

Müberrādur **cemālüñ** çün ḥayātına ʿuḳūl irmez / Muḳaddersin ne yüzden kim iderlerse seni taḳrīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 2). [cemālüñ, -üñ]*

Her ḳaçan kim ol **cemāle** bir naẕar ḳılsa bu göz / Ḥayret-i kübrāda mebhūt oldı fürḳat ṭaġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 4). [cemāle, -e]*

Ḳanı gün görmez güzeller n'oldı ol zībā **cemāl** / Ẕerre ẕerre şerḥa şerḥa infikāk olmış yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 4). [cemāl,]*

Aç niḳābuñı **cemālüñden** idüp ʿarż-ı cemāl / Nice biñ kāfiri ḫānum yine imāna getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 2). [cemālüñden, -üñ, -den]*

Tāb urdı **cemāl** āyinede berḳ-ı muṣavver / Bu ṣūret-i dil-keş yine rāz ile nihān-dār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 4). [cemāl,]*

ʿĀşıḳlaruñ ʿilācı durur ṣabr ü yā sefer / Ṣabrum senüñ **cemālüñ** oluben baña naẕar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 467, Beyit 1). [cemālüñ, -ün]*

Ḳarāra yaḳdı ise ṭūrı ger celāl-i vücūd / **Cemāli** perde-i Mūsā-yı bī-ḳarāra çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 3). [cemāli, -i]*

Murādī cümleyi derc eylemiş celālinde / Kemāli ile muḥaḳḳaḳ **cemāle** rāġıbdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 5). [cemāle, -e]*

Cemāle ʿāşıḳ oḳurlar benüm çün ādemdür / Kemāl-i Bārī naẕarda kemāl-i zādümdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 1). [cemāle, -e]*

Celāli perdesin açsa cemālidür mekşūf / Celāli ile **cemāli** ġam ile şādumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 4). [cemāli, -i]*

Celāli perdesin açsa **cemālidür** mekşūf / Celāli ile cemāli ġam ile şādumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 4). [cemālidür, -i, -dür]*

Muṣḥaf durur **cemālüñ** ey mihr-i rūḥ-efzā / Saṭr-ı ḳaşuñ nigārā bil āyet-i Ḫudādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 4). [cemālüñ, -ün]*

Ṣanma ki göñli ey dost senden anuñ cüdādur / Görmezse ger **cemālüñ** cānā Murādī bendeñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 5). [cemālüñ, -ün]*

Ser-mest ü ḥayrān olduġum zībā **cemālüñden** midür / Şevḳ ile sekrān olduġum zībā cemālüñden midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 1). [cemālüñden, -üñ, -den]*

Ser-mest ü ḥayrān olduġum zībā cemālüñden midür / Şevḳ ile sekrān olduġum zībā **cemālüñden** midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 1). [cemālüñden, -üñ, -den]*

Ẕevḳ eyleyelden ʿışḳuñı kendümi bilmem kendümi / Taḥṣīl ḳıldum zevḳüñi zībā **cemālüñden** midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 2). [cemālüñden, -üñ, -den]*

ʿAyn-ı kemāl oldum yine ḫāl ile ḥāl oldum yine / Zār-ı ḥayāl oldum yine zībā **cemālüñden** midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 3). [cemālüñden, -üñ, -den]*

Cūş eyledüm deryāleyin berḳ ururam ażvāleyin / Beyżādayın sevdāleyin zībā **cemālüñden** midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 4). [cemālüñden, -üñ, -den]*

Düşdi Murādī derdüñe meşġūl-ı nām-ı virdüñe / Baḳmadı baḳdı ferdüñe zībā **cemālüñden** midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 5). [cemālüñden, -üñ, -den]*

Ḳıldı cānān **cemāli** bizden dūr / Olduḳ ol māhdan yine mehcūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 1). [cemāli, -+i]*

Nūrdan ezher **cemālüñ** var iken / Dūstum dil şems-i tābānı n'ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 5). [cemālüñ,]*

Bir **cemāle** ʿāşıḳum kim bir **cemāle** beñzemez / Ḫālümüzden ger ṣorarsañ ġayrı ḥāle beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 1). [cemāle, -e]*

Bir **cemāle** ʿāşıḳum kim bir **cemāle** beñzemez / Ḫālümüzden ger ṣorarsañ ġayrı ḥāle beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 1). [cemāle, -e]*

Ey Murādī yāri seyr idende ʿaḳl itmez ḳarār / Ḥāşa li'llāh ol **cemāli** ide iẕʿān yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 5). [cemāli, -i]*

Ger Murādīde celāl ile **cemāli** göresin / Dönmezüz aġlayasın hiç bu hey'etden biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 5). [cemāli, -i]*

Görmeyelden berü ben ẕerre **cemālüñ** şemsin / Oldı ey māh ḳarañu dil-i nā-peydāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 2). [cemālüñ, -ün]*

Cemālüñ perdesin ḳaldur ki görsün ibtidādan yüz / Ḳamer bedri nite kim her gice açar dücādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 1). [cemālüñ,]*

Cemālüñ burḳaʿın refʿ eyledüñ bir defʿa evvel çün / Ḳamu dillerden anuñ çün ebed gitmez şafā hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 2). [cemālüñ, -ün]*

Yār ile hem-dem olsa dil-i pür-melālümüz / Olurdı mihrümüz bu cihānda **cemālümüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 1). [cemālümüz, -ümüz]*

Lemʿa-i nūr-ı vech çün keşf-i niḳāb idüp durur / ʿĀleme virdi ḥüsnini anuñ içün **cemālümüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 598, Beyit 3). [cemālümüz, -ümüz]*

Āyine-i ʿiber-nümā oldı çü ḳalb-i ādemi / Āyinede cemālüñe ḳarşu durur **cemālümüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 2). [cemālümüz, -ümüz]*

Āyine-i ʿiber-nümā oldı çü ḳalb-i ādemi / Āyinede **cemālüñe** ḳarşu durur cemālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 2). [cemālüñe, -üñe]*

Cān **cemāli** cān ile sevmekdedür / Anuñ içün olmadı ol ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 3). [cemāli, -i]*

Cemāle çekme niḳābuñ didüm mürüvvet ḳıl / Didi kemālüm idüpdür benüm **cemālüm** fāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 3). [cemālüm, -üm]*

Cemāle çekme niḳābuñ didüm mürüvvet ḳıl / Didi kemālüm idüpdür benüm cemālüm fāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 3). [cemāle, -e]*

Ḥicāb itmiş celālini **cemāle** / Güneş nūrı meh-i tābāna düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 3). [cemāle, -e]*

Mir'āt çü göstere **cemāli** / Ayrılmadı añla ḳavşurulmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 3). [cemāli, -i]*

Muḥibb-i ḥubb-ı ezeldür olan **cemāle** ḥarīş / Ḥabīb-i milket-i dildür olan kemāle ḥarīş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 1). [cemāle, -e]*

ʿUyūnı rāfiʿ olursa diler ʿuyūnı hemān / **Cemāle** mūnis olan olımaz ḥayāle ḥarīş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 4). [cemāle, -e]*

Ben temāşā ḳılmasam bir dem **cemālüñi** eger / Pāk nāmuñ Ḥaḳḳ içün olmazdı cānum ẕerre şaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 4). [cemālüñi, -üñ, -i]*

Ẕerrece gelmez benüm ʿaynuma seyrān-ı behişt / Baña seyrān-geh **cemālüñ** bes n'idem ben seyr-i bāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 2). [cemālüñ, -ün]*

Maḳarr-ı salṭanatda şol kişi ṭutdı mekānı kim / Anun zībā **cemālinden** olupdur ser-be-ser vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 4). [cemālinden, -i, -n, -den]*

Oldı anuñ nice biñ şāhān-ı ʿālem bendesi / Çünki keşf itdi **cemālin** ʿāleme sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 2). [cemālin, -iñ]*

Ben **cemālüñe** naẓar ḳılduġumı gördi cemāl / Ey kemālum naẓarumla ṭolu her cā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 3). [cemālüñe, -üñ, -e]*

Ben cemālüñe naẓar ḳılduġumı gördi **cemāl** / Ey kemālum naẓarumla ṭolu her cā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 3). [cemāl,]*

Rūyum **cemāle** ḳarşu cānum kemālin ister / Birbirine yaḳışdı ülfet virelden ol Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 2). [cemāle, -e]*

Cihānda ʿışḳa bedel görmedüm **cemāle** ṭarīḳ / Eger ki ʿāşıḳ iseñ ʿışḳı bil viṣāle ṭarīḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 1). [cemāle, -e]*

Cemāl-i dil-küşāda gördüm el-ḥaḳ / Ne kim gördüm **cemālüm** bilür ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 1). [cemālüm, -üm]*

Ṣafā mir'ātını gördüm celālüñdür ṭutan elde / **Cemālüñe** muḳābildür müşāhid olmış ebrāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 3). [cemālüñe, -üñ, -e]*

Būy-ı güldendür ḥużūrı bülbül-i şūrīdenüñ / Ṣāniʿ-i verdüñ **cemāli** ārzūsı dīdenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 1). [cemāli, -i]*

Rāḥat-ı dildür viṣālüñ dôstum her dem senüñ / ʿÖmr-i bāḳīdür **cemālüñ** dôstum her dem senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 1). [cemālüñ, -üñ]*

Tāʿbīr-i ḥüsn ider mi **cemālüñ** gören senüñ / Taḳrīr-i ḥāl ide mi yā ḥālüñ gören senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 1). [cemālüñ, -üñ]*

Gülşen-i ḥüsnüñde nālān oldı bülbüldür göñül / Ey **cemālüñ** verdine ḥayrāndur cān ile dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 1). [cemālüñ, -üñ]*

Ḫurrem ol dil kim ḥabībi aña keşf ide cemāl / Dil cemāl ile **cemālinde** kemāl ide ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 1). [cemālinde, -in, -de]*

Ḫurrem ol dil kim ḥabībi aña keşf ide **cemāl** / Dil cemāl ile cemālinde kemāl ide ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 1). [cemāl,]*

Ḫurrem ol dil kim ḥabībi aña keşf ide cemāl / Dil **cemāl** ile cemālinde kemāl ide ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 1). [cemāl,]*

Dutalı mir'ātı rūya oldı rū āyīnedār / Birbirine ger muḳābil ola peydādur **cemāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 2). [cemāl,]*

Perde-i pindārı ḳaldur aradan tā kim saña / Ol **cemālüñ** nūrı tābān ola bir an yaḥtemil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 2). [cemālüñ, -üñ]*

Aç **cemālüñden** niḳābı ʿayna ḥā'il itme gel / Ḥālümüz cānā ġam-ı hicr ile müşkil itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 1). [cemālüñden, -üñ, -den]*

Ẕikr-i saʿyüm çün benüm kūyuñda kaʿbemdür **cemāl** / Merve ḥaḳḳı çün ḥafādur ārzū her māh ü sāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 1). [cemāl,]*

Ruḫ-ı zībā-yı dilārāda **cemāl** istedi dil / ʻİlm-i ūlā ile uḫrāda kemāl istedi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 1). [cemāl,]*

Gördüm çü ʿaynumı iki ṣūretde bir miśāl / Āyīne gösterür nice yüzden nice **cemāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 1). [cemāl,]*

Her dem ġıṭāsını eger açsaydı ol **cemāl** / Ḳalmaz idi cihānda ne resm ü ne ḫôd ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 1). [cemāl,]*

ʿAlā'im oldı ḳamu ʿāleme ḫuṣūṣ-i niḳāb / ʿAceb olur bu niḳābumda keşf olursa **cemāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 4). [cemāl,]*

Cemāl ḳılsa tecellī celāli maẕhardur / Arada ḳaldı çü ṣubḥ u mesāyı n'eyler dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 4). [cemāl,]*

Cemālüñ āyinesini naẕarda göstergil / Telaṭṭuf ile bu ḥüsnüñ eśerde göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 1). [cemālüñ, -(ü)ñ]*

Ṭabʿ-ı meyyāle gelür fikr-i viṣāl / Beni āşüfte ḳılur līk **cemāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit 1). [cemāl,]*

Aṣa çün kim serā-perde **cemāle** / İki ʿaynuma olmaz nesne ḥā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 848, Beyit 2). [cemāle, -e]*

Cemālin ider her dem ārāyide / Ki ṭoldura tā ʿāleme ḳāl u ḳīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 4). [cemālin, -in]*

Kemāl-i cemālüñ münīr-i cemāl-i kemāl / Kemālüñ **cemālüñdedür** sen kemāl-i cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 1). [cemālüñdedür, -ün, -de, -dür]*

Teferrüc ḳıldum ārāyī **cemālini** nihān gördüm / Çü terk itdüm temāşāyı nihānını ʿayān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 1). [cemālini, -i, -n, -i]*

Murādum sensin ey dilber benüm ġayrı degül fikrüm / **Cemālüñ** ārzū ancaḳ baña ġayrı degül fikrüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 1). [cemālüñ,]*

Vechümüñ āyinesinde vech ile gördüm vücūh / Ol cemīl oldı **cemāl** oldı benüm māhiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 2). [cemāl,]*

Her ḳaçan kim ol ḥabībüm keşf ide baña **cemāl** / Ol cemāle baḳmaġ ile bilmişem māhiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 2). [cemāl,]*

Her ḳaçan kim ol ḥabībüm keşf ide baña cemāl / Ol **cemāle** baḳmaġ ile bilmişem māhiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 2). [cemāle, -e]*

Münʿakis oldı **cemālüñden** göñül mir'ātına / Nūr-ı vechüñ ʿayn-ı żavʿuñ ḳalmadı hergiz ẓulām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 3). [cemālüñden, --üñ, --den]*

Gülistān-ı ʿışḳa girdüm bülbül-i gūyā menem / Yārümüñ gördüm **cemālin** vālih ü şeydā menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 1). [cemālin, -iñ]*

Gördüm **cemālüñi** geçüben her cemīlden / Rıżvān u cennet ü ġam-ı ġılmānı n'eylerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 3). [cemālüñi, -üñ, -i]*

Her gāh kim **cemālüñe** müştāḳ ola gözüm / Her pertevi ki berḳ ura biñ merḥāba didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 2). [cemālüñe, -üñ, -e]*

Oldı ḳader çü kendüde virdi büker celālini / Virdi **cemālini** büker ḳadr ile eldedür himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 4). [cemālini, -n, -i]*

Fāriġam cümle temāşādan bu gün / Çün **cemālüñe** gözümi açmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 2). [cemālüñe, -üñ, -e]*

Cān ile **cemāle** nāẕıram çün / Dīvāne geẕerken ʿāḳil oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 4). [cemāle, -e]*

Cemāli bedr-i enver ẕerredür aña muḳābilde / Żiyāsı cümle ażvānun żiyāsında durur bürhān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 982, Beyit 4). [cemāli, -i]*

Ḥabībā eyle ʿuşşāḳa tesellī gel viṣālüñden / Ḥicāb-ı refʿ idüp bir dem tecellī ḳıl **cemālüñden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 1). [cemālüñden, --üñ, --den]*

Bī-ḥamdi'llāh seni gördüm ʿaceb dildār imişsin sen / **Cemālüñ** pertevin gördükde bildüm yār imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 1). [cemālüñ, -ün]*

Viṣālüñ virgil ʿuşşāḳa tecellī māverāsından / **Cemālüñ** ehl-i rāha kāşif olġıl ibtidāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 1). [cemālüñ, -ün]*

Seḥer çaġında açmış perdeyi dilber **cemālinden** / Mürüvvetler ḳılup ʿuşşāḳa ṣordı kendü ḥālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 1). [cemālinden, -in, -den]*

Cemāle ḥüsn revnaḳdur görinen gerçi ṣūretde / Velākin ru'yet olursa ḫafī olsa olur senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 2). [cemāle, -e]*

Açmayınca dil niḳābın gösterür mi yüz **cemāl** / Ey cemālüm ibtidāsından görürseñ sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 3). [cemāl,]*

Açmayınca dil niḳābın gösterür mi yüz cemāl / Ey **cemālüm** ibtidāsından görürseñ sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 3). [cemālüm, -üm]*

Tābverdür çün **cemālüñ** tāb kim virür aña / Dilde tāb-ı ʿışḳ vardur n'eyleyem olmaz nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 3). [cemālüñ, -üñ]*

Ey Murādī dāne-i ḥardal degildür mümkināt / ʿAynüñe ammā **cemāle** bī-muḥāl olmaḳ neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 5). [cemāle, -e]*

Ġurra-i mehde hilāl oldı görinen her ay / Dün ü gün oldı celāl ile **cemāl** içün ʻayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 3). [cemāl,]*

Ne revādur ki **cemālüñ** bize settār olasın / Dilerüz bize kemālüñde hemīn yār olasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 1). [cemālüñ, -üñ]*

Ey Murādī eser-i ḥikmet olupdur bu kelām / Ey celāl ile **cemālüñde** gör imdi hünerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 5). [cemālüñde, -üñ, -de]*

Sevdāya düşdi cānum dil añladı kemālin / Āyīne ṭutdı dilber göstermege **cemālin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1124, Beyit 1). [cemālin, -iñ]*

ʻArż eylemiş **cemālin** dilber niḳāb içinden / Ṣan mihr oldı ṭāīʻ ol dem seḥāb içinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 1). [cemālin, -iñ]*

Gösterdi **cemālin** yine ʻışḳı eserinden / ʻĀlem ṭoludur medḥ ile ḥüsni ḫaberinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 1). [cemālin, -in]*

Fürūġ-ı ḥüsn ü cemāl-i cihān **cemālüñden** / Kemāl-i dil ne ki vardur senüñ kemālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 1). [cemālüñden, --üñ, --den]*

ʻUşşāḳa ne ḫoş demdür yanında ola cānān / Görmekle **cemālini** ġam-gīn dil ola şādān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 1). [cemālini, -i, -n, -i]*

Muntaẓırdur luṭfuña ʻāşıḳlaruñ cānā yine / Anı isterler **cemālüñ** ḳılasın peydā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 1). [cemālüñ, -(ü)ñ]*

Münʻakis oldı żiyāsından **cemālüñ** nüh ṭıbāḳ / Ol żiyānuñ lemʻasından şems-i raḫşānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 4). [cemālüñ, -(ü)ñ]*

ʻĀşıḳ olaldan **cemālüm** ʻāşıḳ olmışdur baña / Biñ cemāl ile celālüñ gelmişem tedbīrine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 3). [cemālüm, -üm]*

ʻĀşıḳ olaldan cemālüm ʻāşıḳ olmışdur baña / Biñ **cemāl** ile celālüñ gelmişem tedbīrine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 3). [cemāl,]*

Lāle-zāruñ seyrin eyler bāġ-ı dehre aldanan / Bize seyr itdür **cemālüñ** şems-i ḫūn-bār üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 2). [cemālüñ, -(ü)ñ]*

Çün **cemālüñ** ʻaksini mirʼāta ḳıldı rū-be-rū / Bu sebebden biri birine vefā ḳıldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 4). [cemālüñ, -(ü)ñ]*

Ey vücūdum şerḥini şerḥ eyleyen kāmillere / Sen **cemāle** olma şāriḥ gel bu peydā üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 2). [cemāle, -e]*

Yāre ḳarşu göz nice doysun **cemāle** baḳmaġa / Nāḳış olan gözümi bulur kemāle bakmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 1). [cemāle, -e]*

Burḳaʻın ḳaldurdı dilber çün **cemālinden** yine / Ekmel oldı dil kemāl ile kemālinden yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 1). [cemālinden, -i, -n, -den]*

ʻAzīzüm ʻizzetüñ ʻizzetdedür ʻizzet kemālinde / Kemālüñ şerḥini şerḥ itmege başlar **cemālinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 1). [cemālinde, -i, -n, -de]*

Ḳanādil-i maḥabbetdür yanan hücrāt-ı ḳalbümde / **Cemālidür** hüveydā her seḥer mirʼāt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 1). [cemālidür, -i, -dür]*

Cemālüñ revnaḳıdur ʻālemi cānā ḳılan tāze / Senüñ ḥüsnüñ olupdur maşrıḳ u maġribde āvāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 1). [cemālüñ, -ün]*

Cemālüñ ʻaksidür pertev ṣalan āfāḳa her demde / Anuñ çün ʻālemüm vardur benüm her demde ʻālemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 1). [cemālüñ, -(ü)ñ]*

Cemālüñ ʻaksidür her dem ḳılan āfākı tāb-ende / Vücūdı gerçi sendendür velī sen ḳande ol ḳande *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 1). [cemālüñ, -(ü)ñ]*

Senüñ nūruñ müşāhid olalı bu dīde-i cānum / Cemālüñden **cemālüm** bā-temennā oldı gitdükce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1329, Beyit 4). [cemālüm, -üm]*

Senüñ nūruñ müşāhid olalı bu dīde-i cānum / **Cemālüñden** cemālüm bā-temennā oldı gitdükce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1329, Beyit 4). [cemālüñden, -üñden]*

Cemīlüʼl-vaṣf olan evvel erer ḳor nāndan ey dil / Cemālüʼl-vech olan ḥüsnin alır andan **cemālince** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 2). [cemālince, -ince]*

Ḳaṣd idersem seni bulmaġa kemālüñ perde / Arasam cümle kemālini **cemālüñ** perde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 1). [cemālüñ, -(ü)ñ]*

Reh-rev-i ʻayn-ı ḥaḳāʼiḳde cemīl oldı cemāl / Göz açurmaz o **cemāline** celālüñ perde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 3). [cemāline, -i, -n, -e]*

Ḥaḳḳā budur ki gelmedi ḥüsnüñ nihāyete / Bir kimse irmedi o **cemālüñde** ġāyete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 1). [cemālüñde, -üñ, -de]*

Her cānibe naẓarda ḥabībüñ **cemāline** / Aldanmaġıl ḥaḳīḳat ile gör cemāli ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 1). [cemāline, -i, -n, -e]*

Göñül **cemāline** ḳarşu tutupdur āyine / Ḳodı çü āyinini bunda geldi āyīne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 1). [cemāline, -i, -n, -e]*

Cemāli āyine dutdı **cemālüme** ḳarşu / Cemālin añladum aḥsen yine cemālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 3). [cemālüme, -üm, -e]*

Cemāli āyine dutdı cemālüme ḳarşu / Cemālin añladum aḥsen yine cemālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 3). [cemāli, -i]*

Cemāli āyine dutdı cemālüme ḳarşu / **Cemālin** añladum aḥsen yine cemālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 3). [cemālin, -(i)n]*

Cemāli āyine dutdı cemālüme ḳarşu / Cemālin añladum aḥsen yine **cemālinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 3). [cemālinde, -in, -de]*

Gelgil yüzüñi göster aldanma bu kemāle / Āyīne tutmışam ben nice nice **cemāle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 1). [cemāle, -e]*

Lemʿa-i mihr-i tābı ger āb içinde ʿaks ide / Fī'l-mesel oldı bu maḥal āyinedür **cemāline** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 3). [cemāline, -ine]*

Cānumı cāna virmişem rūḥı **cemāle** / ʿAynümi ḥāle virmişem sırrı viṣāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 1). [cemāle, -e]*

Cemāl-i ḥabībümde gördüm kemālüm yine / Kemālinde gördüm anuñ bu **cemālüm** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 1). [cemālüm, -üm]*

Dirāyet idelden **cemālümde** ḥāl-i ʿacīb / Benüm ḥālümi bilmek ister bu ḥālüm yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 2). [cemālümde, -üm, -de]*

Yā ḥabiba'llah ayırmaġıl **cemālüñden** beni / Yā resula'llah ayırmaġıl cemālüñden beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 1). [cemālüñden, -üñden]*

Yā ḥabiba'llah ayırmaġıl cemālüñden beni / Yā resula'llah ayırmaġıl **cemālüñden** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 1). [cemālüñden, -üñden]*

Yā şefīʿe'l-müẕnibīn ü yā delile'l-ʿācizīn / Yā resula'llah ayırmaġıl **cemālüñden** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 2). [cemālüñden, -üñden]*

Luṭf ü iḥsān u mürüvvet eyle baña yā şefīʿ / Yā resula'llah ayırmaġıl **cemālüñden** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 3). [cemālüñden, -üñden]*

Saña erzānī olan ol sırr-ı vaḥdet ḥaḳḳı'çün / Yā resula'llah ayırmaġıl **cemālüñden** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 4). [cemālüñden, -üñden]*

Bu Murādī derdmendüñ derdine dermān idüp / Yā resula'llah ayırmaġıl **cemālüñden** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 5). [cemālüñden, -üñden]*

ʿAḳlumı yaġmaladı göñlüm perīşān eyledi / Gösterüp bir dem **cemālin** yine pinhān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 1). [cemālin, -(i)n]*

Gel ey maḥbūb-ı dil-bendüm **cemālüñden** niḳāb açġıl / Ki tā bir demde ʿuşşāḳuñ bula biñ biñ tesellāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 2). [cemālüñden, -üñ, -den]*

Geldüm bu ʿarṣaya bu **cemāl** ü kemāl ile / Bir ḫūb-rūdan itmişem işbu leṭāfeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 2). [cemāl,]*

Göstermişem **cemāle** ḥabībüm cemālini / Bildüm kemāli çünki bilürven kemālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1531, Beyit 1). [cemāle, -e]*

Göstermişem cemāle ḥabībüm **cemālini** / Bildüm kemāli çünki bilürven kemālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1531, Beyit 1). [cemālini, -i, -, -i]*

Setr eyleme **cemālüñi** görsün bu dīdemüz / Nāẕır özüñ görür yine ḫānum seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 3). [cemālüñi, -üñ, -i]*

Cemālin açdı ḥabibüm baña naẕar ḳıldı / Cemāl-i ḥüsni baña ser-te-ser eser ḳıldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 1). [cemālin, -i, -n]*

Murādī çünki celālüñ durur **cemāle** ḳarīn / Bunı kim erlere illā kim oldı er ḳıldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 5). [cemāle, -e]*

Maʿnī **cemāline** niḳāb urdı gelüp celāl ile / Ḳıldı çoġını bī-ʿaḳıl vech ile bu riʿāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 3). [cemāline, -i, -(n)e]*

Cemālin çü mekşūf ide ḥüsn-i yār / Kim ola ki farḳ ide andan beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 2). [cemālin, -in]*

Rūy-i zībāñı görelden vālih ü ḥayrān benem / Müstetir ḳılma **cemālüñ** çünki ser-gerdān benem *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 35, Beyit 1). [cemālüñ, -üñ]*

Ḥaḳ Teʿālā ḳudretin seyr eyle ey ṣāḥib-kemāl / ʿĀşıḳ iseñ Ḥaḳdan özge sevmegil ġayri **cemāl** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 36, Beyit 1). [cemāl,]*

Görelden ser-be-ser **cemālin** / Teferrüc ideli ḥaṭṭ ile ḥālin *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 1). [cemālin, -(i)n]*

ʿÖmr ü cānı neylesün ey dostum ʿāşıḳ olan / Gel **cemālüñ** perdesin keşf eyle sulṭānum hemān *(Murâdî Dîvânı, Müfret 10, Beyit 1). [cemālüñ, -(ü)ñ]*

2. Allah'ın lütuf, ihsan, rıza sıfatlarının karşılığı.

Ey **cemāle** rāġıb olan eyle tenhā dīdeñi / Kesreti manẕūr idinme ḳılasın vaḥdetde cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 3). [cemāle, -e]*

Cemīʿ-i ʿālemüñ ʿilmi olur bir noḳṭadan ẓāhir / **Cemālüñ** cīmidür noḳṭa nedür saña elif bā tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 4). [cemālüñ, -ün]*

Ey celālüñde bir **cemāl** iḫfā / Hem çü rūz vü leyle-i daʿcā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 1). [cemāl,]*

Ẕāt-ı vāḥidde dinilmez ne **cemāl** ü ne celāl / Eḥadiyyetde durur cünbüş-i efʿāl-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 2). [cemāl,]*

Cemāl ile kemāl arasını teşḫīş iden ʿārif / Ne deñlü kesb ider bir ol ḳadar bulur ḫulūṣiyyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 3). [cemāl,]*

Ol ḥabīb ü ol şefīʿ ü ol **cemāli** bedr-i tām / Eylesün derde şifā yā Rabbenā senden meded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 4). [cemāli, -i]*

Cemālüñ pertevi dünyā vü māfīhādadur ẓāhir / Sen ol sulṭān-ı evvelsin ezelsin āḫir ü āḫir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 1). [cemālüñ, -üñ]*

Beni ḥayrān iden yā Rab o nūruñdan żiyā mıdur / **Cemālüñden** yine keşf itsek iḥsānuñ revā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 1). [cemālüñden, -üñ, -den]*

Çerāġ-ı çeşm-i ʿālemdür **cemāli** gözleyen gözler / Żiyā-ı ʿayn-ı ādemdür cemāli gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 1). [cemāli, -i]*

Çerāġ-ı çeşm-i ʿālemdür cemāli gözleyen gözler / Żiyā-ı ʿayn-ı ādemdür **cemāli** gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 1). [cemāli, -i]*

Ḥayāt-ı mürde olmışdur refīḳ-i ṣāḥib-i enẓār / Ḳamu yaraya merhemdür **cemāli** gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 2). [cemāli, -i]*

Enīs-i ġam-güsār oldur celīs-i hem-kenār oldur / Dil-i pür-derde hemdemdür **cemāli** gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 3). [cemāli, -i]*

Firāḳa aġlayan oldur ḥarām eyleyüben ḫ∨ābı / Göñülle bile pür-ġamdur **cemāli** gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 4). [cemāli, -i]*

ʿAcebden aʿceb olmışdur bu iki ʿaynumuñ ḥāli / Murādī niçün ebsemdür **cemāli** gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 5). [cemāli, -i]*

Maḥż-ı ḥikmetden **cemāli** nūrını ol bī-bedel / Kimine pinhān ider kimine peydā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 4). [cemāli, -i]*

Cān naẓar mir'āta ṣaldı bu **cemālüñ** vechidür / Vech-i maʿnāda dimezven bu kemālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 1). [cemālüñ, -üñ]*

Ṣūret-i dünyāda ẓāhirdür **cemāli** ʿaks-i yār / Leyse fī'l-ḥalki cemālün leyse ʿan ġayrin ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 1). [cemāli, -i]*

Ṣāhidümdür ʿusri yüsrā kim **cemālümdür** celāl / Ḳande olduġuñ dilerseñ istemegil ḳandedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 4). [cemālümdür, -üm, -dür]*

Cemāl āyinesin şāhid oldı çün kāşif / Lisān-ı ḳāli ḳoyup özge ḥāle rāġıbdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 3). [cemāl,]*

Cemāli ʿaksini ṣaldı irişdi tā ebedā / Münaḳḳaş eyledi ṣūretleri ḫayāldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 4). [cemāli, -i]*

Kemāl-i Ḥaḳḳı müşāhid başar çü bīnādur / Cemāl-i nūr **cemāl** içre dīde aʿlādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 1). [cemāl,]*

Çeşm-i küşādeler çün açarlar **cemāle** göz / ʿAyn-ı ʿulūm-ı Ḥaḳḳa ṭutarlar kemāle göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 1). [cemāle, -e]*

Cemālüñ pertevindendür ne kim ola beyān el-ḥaḳ / Celālüñ heybetindendür zemīn ü āsumān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 1). [cemālüñ, -üñ]*

Senüñ ḥükmüñdedür ḥikmet ki ḥikmetden gelür ḳudret / Celālüñle **cemālüñden** durur iki cihān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 2). [cemālüñden, -üñden]*

Murādī ʿayn-ı ḥaḳḳiyyetdedür maḥż-ı başar çün kim / Ṭutup elde **cemāl** āyīnesini rāha yüz tutduḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 5). [cemāl,]*

Cemāli āyet-i Raḥmān viṣāli derdüme dermān / Anı kim medḥ ide bile o bir luṭf-ı Ḫudā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 3). [cemāli, -+i]*

Ol **cemāle** şöyle ḳıldı ʿāşıḳ u şeydā beni / Eyleyiser ʿāḳibet Manṣūr-veş ber-dār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 4). [cemāle, -e]*

Ḫafīdür sırruñ iḫfāda celīdür līk her kāruñ / **Cemālüñ** pertevi ḫayrānı oldı cümleten varuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 1). [cemālüñ, -ün]*

Ḳaṣdüm **cemālüñ** oldı benüm ey Ḫudā senüñ / Kimdür cemālüñi göre ol müntehā senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 1). [cemālüñ, -üñ]*

Ḳaṣdüm cemālüñ oldı benüm ey Ḫudā senüñ / Kimdür **cemālüñi** göre ol müntehā senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 1). [cemālüñi, -üñ, -i]*

Yā Rab nedür bu ḥikmet ḳudretdedür kemālüñ / Her ḳande nāẓır olsam manẓar baña **cemālüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 1). [cemālüñ,]*

Celālinden oldı muʿayyen cemāl-i kemāl / **Cemālinden** oldı mübeyyen celāl ile ḫāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 1). [cemālinden, -i, -n, -den]*

Serā-perde-i ġaybdan çün görindi **cemāl** / Cemāl-i celāli celāl-i cemāl-i celāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 1). [cemāl,]*

Cemālin görmek içün ol ḥabībüñ / Benüm cānumdur aña armaġanum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 3). [cemālin, -in]*

Nişān-ı māverāsından hüveydā bir yem-i aʿẓam / Anuñ nışfı **cemālīden** vü nışfıdur celāliden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 2). [cemālīden, -den]*

Muḥīṭ olmışdur ol deryā o şehri dil-küşāyı pes / İḥāṭa eylemiş bir sūr anı şāhā **cemālīden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 3). [cemālīden, -den]*

ʿAcebdür kim aranursın velīkin olmaduñ ayru / Ne ḥikmet ṭaşra olınmaz **cemāl** ile celālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 4). [cemāl,]*

Çü sensin ẓāhir ü bāṭın senüñdür evvel ü āḫir / **Cemālüñ** bī-nişān ammā ʿacā'ib ẓi'l-cemālsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 3). [cemālüñ, -üñ]*

Ne ḥikmetdür bu sır ey dil ḥicāb-ı kibriyā dutmış / **Cemālin** zeyn idüp girü mülāḳīde likāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 4). [cemālin, -iñ]*

Seni arar dil ü cānum **cemālüñ** isteyüben / Yed-i niyāzı semāda kemālüñ isteyüben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 1). [cemālüñ, -üñ]*

Murādī maḥż-ı beḳāda görür celāl ü **cemāl** / Sözini söyler anuñ çün maḳālin isteyüben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 5). [cemāl,]*

Yā Rab **cemālüñ** pertevi rūşen ḳılur dil ḫānesin / Murġ-ı göñül cennetden almışdur çü āb u dānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 1). [cemālüñ, -üñ]*

Çün **cemāle** ṭutmışam āyīne ben / Ṣūretüm naḳş eyledüm īmāna ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1168, Beyit 2). [cemāle, -e]*

Ṣūret-i mir'āta baḳdum kim **cemālin** açmış o / Neşr ider maḥż-ı vücūda lemʿa-i dildār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 1). [cemālin, -iñ]*

Ḥażret-i Mevlā **cemālin** ber-kemāl eyler yine / İḳtiżāsı üzre herkes bir me'āl eyler yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 1). [cemālin, -in]*

Ḥaḳḳı bāṭıldan ayırmayınca kendüm bilmedüm / Ben **cemāline** senüñle olmışam bīnā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 4). [cemāline, -i, -n, -e]*

Maḫzen-i ʿilm-i maʿānī oldı meşrūḥ üzre şerḥ / Geh cell ü geh **cemāl** oldum ġam ile şādda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 2). [cemāl,]*

Çü vaṣfın vaṣf idem didi velī lāl oldı vaṣṣāfı / Celālinden ḥicāb urdı **cemāle** ẓü'l-celāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 4). [cemāle, -e]*

Murādī dest-i zārın refʿ ider ol yüce dergāha / **Cemālinden** diler keşf ide ẓātın ẓü'l-cemāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 5). [cemālinden, -i, -n, -den]*

Reh-rev-i ʿayn-ı ḥaḳā'iḳde cemīl oldı **cemāl** / Göz açurmaz o cemāline celālüñ perde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 3). [cemāl,]*

Her cānibe naẓarda ḥabībüñ cemāline / Aldanmaġıl ḥaḳīḳat ile gör **cemāli** ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 1). [cemāli, -i]*

Yā Rab **cemālüñ** gösterüp vir devlet-i kübrā bize / Vaḥdetde ḫoş-ḥāl eyleyüp ġayrıdan istiġnā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 1). [cemālüñ, -üñ]*

Mir'āt-ı ʿayn-ı taḥḳīḳ gösterdi ʿaks-i ruḫ-sār / Ey cümlenüñ **cemāli** sensin yine numūde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 2). [cemāli, -i]*

Milk-i muḫalled içre çü gördüm **cemālini** / ʿAyn-ı vücūb ile gözedürdüm kemālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 1). [cemālini, -i, -, -i]*

Çün beyn beyn ḳıldı vücūdum terāzūsın / Ḳıldı mübeyyen anda **cemāl** ü celālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 2). [cemāl,]*

Ḥamd-i lā-yuʿad Ḫudā-yı lā-yezāl-i ber-kemāl / Müşt-i ḫākīden yaratdı virdi insāna **cemāl** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 12, Beyit 1). [cemāl,]*

Ol cemīl-i bī-misāldür kim **cemāli** lemʿası / Eyledi cümle münevver virdi her bir şey'e ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 12, Beyit 2). [cemāli, -i]*

Ey **cemālüñ** āyetinden ḳul huva'llāhu eḥad / Zahir ü batındadur çünki ḳul huva'llāhu'ṣ-ṣamed *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 20, Beyit 1). [cemālüñ, -üñ]*

Cemāl ile cemāli sābit eyler / Mübeyyendür beyānı sābit eyler *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 5, Beyit 5). [cemāl,]*

Cemāl ile **cemāli** sābit eyler / Mübeyyendür beyānı sābit eyler *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 5, Beyit 5). [cemāli, -i]*

Cemālüñi baña iḥsān eyle / Bu iḥsānuñı bī-pāyān eyle *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 3). [cemālüñi, -üñ, -i]*

cemāl ü ḥüsn [1] *Güzellik.*

Bu **cemāl ü ḥüsnüñi** görmezse dīdem ḫūndur / Fürḳatüñden çeşme-i Nīl ü biri Ceyḫūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 1). [cemāl ü ḥüsnüñi, -ün, -i]*

cemāl-i aḫsen-i taḳvīm [1] *En güzel yaratılmış güzellik.*

Cemāl-i aḫsen-i taḳvīm ile ḫulḳ oldı çün insān / Dilerseñ olasın kāmil gözetgil vech-i maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 2). [cemāl-i aḫsen-i taḳvīm,]*

cemāl-iʿaks [1] *Güzelliğin, güzel yüzün yansıması.*

Cemāl-iʿaksi ṣalar gerçi sāye her ṭarafa / Velīk degmede bulınmaz ʿışḳ-ı rūḥānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 4). [cemāl-iʿaksi, -i]*

cemāl-i ʿālem-ārā [1] *Dünyayı süsleyen güzellik, yüz güzelliği.*

Niḳāb açmış yüzinden çün **cemāl-i ʿālem-ārāsı** / Gören ʿāşıḳlaruñ vardukça artupdur temennāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 1). [cemāl-i ʿālem-ārāsı, -sı]*

cemāl-i bā-kemāl [18] *Tam, mükemmel güzellik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemāl-i bā-kemālüñ oldı çün kim ārzū-yı dil / Ki senden ġayrusına meyl idüben olmadı dilgīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 4). [cemāl-i bā-kemālüñ, -ün]*

cemāl-i bā-kemāl olmak [2] *Tam, mükemmel güzellik sahibi olmak.*

Görelden nūr-ı ruḫsāruñ **cemāl-i bā-kemāl oldum** / ʿIyān-ı ʿayn olalıdan ʿuyūn içre ḫayāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 1). [cemāl-i bā-kemāl oldum, -du, -m]*

Bed ü nīki görelden ḫüsn ü ḳubḥı bilmişem aʿlā / Cemīlü'l-vaṣf olalıdan **cemāl-i bā-cemāl oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 3). [cemāl-i bā-cemāl oldum, -du, -m]*

cemāl-i beḳā [1] *Ebedî güzellik.*

Dünyā ṭolusı olsa Murāduñ dolanmaduñ / Eglendüren **cemāl-i beḳādur** hemān seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 2). [cemāl-i beḳādur, -dur]*

cemāl-i bī-misāl [1] *Emsalsiz, benzeri olmayan güzellik, güzel yüz.*

Cemāl-i bī-misālüñ baña peydā oldı gitdükce / Ne aʿẕamdur saʿādetdür hüveydā oldı gitdükce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1329, Beyit 1). [cemāl-i bī-misālüñ, -ün]*

cemāl-i celal [2] *Yüce güzellik.*

Serā-perde-i ġaybdan çün görindi cemāl / **Cemāl-i celāli** celāl-i cemāl-i celāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 1). [cemāl-i celāli, -i]*

Ḥicāb aṣdığı dem **cemāl-i celāl** / Eger arar iseñ bulasın beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 3). [cemāl-i celāl,]*

cemāl-i cümle [1] *Bütün güzellikler.*

Cemāl-i cümleden geçdüm cemīlünven hevāsından / Hevāya olmadum tābiʿ yine ṣāhib-celāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 4). [cemāl-i cümleden, -den]*

cemāl-i dil-küşā [1] *Gönül açan güzellik.*

Cemāl-i dil-küşāda gördüm el-ḥaḳ / Ne kim gördüm cemālüm bilür ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 1). [cemāl-i dil-küşāda, -da]*

cemāl-i dil-rübā [3] *Gönül alan yüz, güzellik.*

Murāduñ vech-i taḥḳīḳi yine ʿayn-ı kināyetdür / Diler kim açа ʿışḳ ile **cemāl-i dil-rübādan** yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 5). [cemāl-i dil-rübādan, -dan]*

Cemāl-i dil-rübāsıdur dili şeydā iden yārüñ / ʿAceb olmaz eger bir dem urasın yarama merhem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 4). [cemāl-i dil-rübāsıdur, -sı, -dur]*

Cemāl-i dil-rübā senden göñül bir lezzet almış kim / Ḳamu bī-tārik oldı gezmez oldı ṭaġ u ṣaḥrāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 4). [cemāl-i dil-rübā,]*

cemāl-i enver [1] *Yüz güzelliğinin çok nurlu oluşu, parlaklığı.*

Muḳtebesdür **cemāl-i enverden** / Anuñ içün żiyāsıdur bāhir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 532, Beyit 2). [cemāl-i enverden, -den]*

cemāl-i feyż-i insān [1] *İnsana bağışlanan güzellik.*

Eger ki cümle olduñsa **cemāl-i feyż-i insāna** / Celāl-i ḳālıbı terk eyleyüp rūḥ ol budur millet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 2). [cemāl-i feyż-i insāna, -a]*

cemāl-i ġayb [1] *Bilinmeyen, gizli olan güzellik.*

Ey **cemāl-i ġayba** maẓhar bilmemişsin kendüñi / Gel ḫaber virem saña ben bu sebātuñ evvelin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 3). [cemāl-i ġayba, -a]*

cemāl-i gül [1] *Gülün yüzü, çehresi.*

Anuñ içün tāb urur dilden zebāna / **Cemāl-i gülden** almışdur ḫaber çün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 2). [cemāl-i gülden,]*

cemāl-i ḥabīb [3] *Sevgilinin yüz güzelliği.*

Seḥer **cemāl-i ḥabībüm** niḳābın itdi küşād / Maḥabbet-i ezelimüz ziyāde oldı ziyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 1). [cemāl-i ḥabībüm, -üm]*

Āyīnemüz **cemāl-i ḥabībe** naẓardadur / Her dem misālümüz yine rūy-i eserdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 1). [cemāl-i ḥabībe, -e]*

Cemāl-i ḥabībümde gördüm kemālüm yine / Kemālinde gördüm anuñ bu cemālüm yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 1). [cemāl-i ḥabībümde, -üm, -de]*

cemāl-i Ḥaḳ [2] *Allah'ın güzelliği.*

Cemāl-ı Ḥaḳda Rabbümdür mürebbī ey cihān-ārā / ʿAlīmümdür benüm her ḥālüme ey dil olan dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 1). [cemāl-ı ḥaḳda, -da]*

Ẕevḳ-i Murādī ḳıl ṭaleb tā görine **cemāl-i Ḥaḳ** / ʻİlm-i kemāle al sebaḳ ḥay iledür zamān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 5). [cemāl-i ḥaḳ,]*

cemāl-i ḥüsn [3] *Yüz güzelliği.*

Cemāl-i ḥüsn ile taʿbīr olur egerçi saña / Vücūdında müberrā vücūduñ āmennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 1). [cemāl-i ḥüsn,]*

Cemāl-i ḥüsn irişür āfītābdan ḳamere / Ḳamer żiyāsı durur berḳ uran bu baḥr u bere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 1). [cemāl-i ḥüsn,]*

Cemālin açdı ḥabibüm baña naẕar ḳıldı / **Cemāl-i ḥüsni** baña ser-te-ser eser ḳıldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 1). [cemāl-i ḥüsni, -i]*

cemāl-i kemal [3] *Kemale ermiş güzellik.*

ʿAceb **cemāl-i kemālüñde** mi vücūd-ı eḥad / Ya vāḥidüñ eḥadında kemāl-i lā-yūʿad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 1). [cemāl-i kemālüñde, -ün, -de]*

Didüm **cemāl-i kemāle** sebeb kemāl-i cemāl / Didi igen daḫı ḳılur yine kemālüm fāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 4). [cemāl-i kemāle, -e]*

Celālinden oldı muʿayyen **cemāl-i kemāl** / Cemālinden oldı mübeyyen celāl ile ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 1). [cemāl-i kemāl,]*

cemāl-i küllü min küllin [1] *Küll'den bir küllün güzelliği.*

Cemāl-i küllü min küllin eger keşf-i niḳāb ide / Mükerrer olmadı aṣlā müyesser yüsri ʿusrādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 2). [cemāl-i küllü min küllin,]*

cemāl-i lā-misāl [1] *Eşi benzeri olmayan güzellik.*

Ḫudāvendüm ẓahīrümdür benüm her dürlü kārumda / **Cemāl-i lā-misālidür** ki var eyledi varumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 1). [cemāl-i lā-misālidür, -dür]*

cemāl-i lā-nazīr [7] *Eşi benzeri olmayan güzellik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger dilerseñ ol **cemāl-i lā-nazīri** görmege / Yüri var ḳıl cümle cism ü cānı yolında fidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 5). [cemāl-i lā-nazīri, -i]*

cemāl-i lā-yezāl [5] *Ebedi güzellik. II Tanrı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemāl-i lā-yezāle rehberümdür / Benüm sırr-ı nihānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 2). [cemāl-i lā-yezāle, -e]*

cemāl-i maḫż-ı ülfet [1] *Yakınlığın, dostluğun kaynağı olan güzellik.*

Cemāl-i maḫż-ı ülfetden temennā eyledüm behre / Cevāb irdi anuñ bir lemʿasıdur mihrden ẕerre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 1). [cemāl-i maḫż-ı ülfetden, -den]*

cemāl-i mevlā [1] *Allah'ın güzelliği.*

Ẕerredür ol **cemāl-i Mevlādan** / ʿĀleme viren āfitāb żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 7). [cemāl-i mevlādan, -dan]*

cemāl-i nūr [1] *Nurun güzelliği.*

Kemāl-i Ḥaḳḳı müşāhid baṣar çü bīnādur / **Cemāl-i nūr** cemāl içre dīde aʿlādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 1). [cemāl-i nūr,]*

cemāl-i özge [1] *Başka, farklı güzel yüz.*

Çoḳ durur ʿālemde vaṣṣāf-ı cemīl / Vaṣfumuz bizüm **cemāl-i özgedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 538, Beyit 4). [cemāl-i özgedür, -dür]*

cemāl-i pertev [2] *Nurlu güzellik.*

Cemāl-i pertev enverdür cemāl-i pertevi n'eyler / Muʿarrādur müberrādur hüve'l-ḥayyü hüve's-sübḥān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 4). [cemāl-i pertev,]*

Cemāl-i pertev enverdür **cemāl-i pertevi** n'eyler / Muʿarrādur müberrādur hüve'l-ḥayyü hüve's-sübḥān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 4). [cemāl-i pertevi, -i]*

cemāl-i rūy [1] *Yüz güzelliği.*

Nişāne virmedüg içün **cemāl-i rūyuñdan** / Ḳamu ʿuyūna ḥicāb oldı ġaflet ile sebel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 2). [cemāl-i rūyuñdan, -un, -dan]*

cemāl-i vücūd [1] *Varlığın, bedenin güzelliği.*

Murādī ʿilm-i hüveydādur egerçi biḥās / Açar kemāl ile her laḥẓa bir **cemāl-i vücūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 5). [cemāl-i vücūd,]*

cemāl-i yār [19] *Sevgilinin güzelliği. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cihānuñ varını hergiz gözüm ʿaynına almaz hiç / **Cemāl-i yāri** seyr içün muʿayyen bir yaraġum var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 4). [cemāl-i yāri, -i]*

cemāl-i yār olmak [1] *Sevgilinin güzel olması.*

Revzen-i çeşmümde her dem çün **cemāl-i yār ola** / Siz ʿaceb ḳalmañ dilümde nāmı ger tekrār ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 1). [cemāl-i yār ola, -a]*

cemāl-i yār-ı rūḥ-efzā [1] *Cana can katan sevgilinin güzelliği.*

Ṣafā vü ẕevke bāʿisdür **cemāl-i yār-ı rūḥ-efzā** / Ruḥından ger niḳābın refʿ ide olmaz ḫaber peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 1). [cemāl-i yār-ı rūḥ-efzā,]*

cemālü'l-vech olmak [1] *Güzel yüzlü olmak.*

Cemīlü'l-vaṣf olan evvel erer ḳor nāndan ey dil / **Cemālü'l-vech olan** ḥüsnin alır andan cemālince *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 2). [cemālü'l-vech olan, -an]*

cemālüñ āyeti [1] *Yüzünün güzelliğinin alâmeti, nişanı.*

Ṣafḥa-i dilde **cemālüñ āyeti** imlā olur / Her ne defter yazıla ol ṣafḥadan inşā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 1). [cemālüñ āyeti,]*

cemālüñ kaʿbesi [1] *Kabe gibi güzel, seyredilmeye değer güzel yüz.*

Ṣol **cemālüñ kaʿbesi** ḥaḳḳı bu ben pür-derd ü ġam / ʿÎd-i vaṣlüñe ḳomışam cānumı ḳurbān içün

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 3). [cemālüñ kaʿbesi,]

cemālüñ nūrı [1] *Allah'ın güzellik ve rahmetle tecellîsinin nuru.*

Cemālüñ nūrını göster beni nūra idüp hem-ser / Gözüm nūruña ḳıl manẓar müyesser eyle ḥāletden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 4). [cemālüñ nūrını, -(n)ı]*

cemʿen [1] *Bir yere toplamak suretiyle.*

İḥāṭa eyledi **cemʿen** gehī cūʿ u gehī naʿmā / Gehī sırran gehī żarren gehī māt ü gehī derrāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 3). [cemʿen,]*

cemīʿ [5] *Bütün, tüm, cümle. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥaḳḳā'ik ʿilmin ögrenmek degüldür herkesüñ şānı / **Cemīʿi** cemʿ olan yirde ne ẓāhirdür ne ḫôd peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 2). [cemīʿi, -i]*

cemīʿ-i ʿālem [8] *Âlemin tümü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemīʿ-i ʿālemüñ ʿilmi olur bir noḳṭadan ẓāhir / Cemālüñ cīmidür noḳṭa nedür saña elif bā tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 4). [cemīʿ-i ʿālemüñ, -ün]*

cemī'-i 'ālemüñ levḥin [1] *Âlemin hepsinin, tamamının levhası; manevi sayfası.*

Cihānuñ naḳşına baḳma anuñ naḳḳāşını iste / **Cemī'-i 'ālemüñ levḥin** muṣavver ḳılmaz illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 3). [cemī'-i 'ālemüñ levḥin,]*

cemiʿ-i kā'ināt [2] *Bütün kainat, yaratılmış olan her şey.*

Ezelden çünki ḳalb-i ḳalbüm oldı ibtidā maḫrec / **Cemiʿ-i kā'ināta** girü oldur intihā maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 1). [cemiʿ-i kā'ināta, -a]*

Mümeyyizdür ider temyīz fī'l-ḥāl / **Cemī'-i kā'ināt** emrindedür çāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 4). [cemī'-i kā'ināt,]*

cemīʿ-i kār [1] *Bütün ameller, işler.*

Cemīʿ-i kārumuz tefvīż idüp ol yüce dergāha / Tevekkül eyledükçe feyż ider naʿmā-yı ʿulyādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 2). [cemīʿ-i kārumuz, -umuz]*

cemīʿ-i lāle [1] *Lalelerin tümü.*

Dırāz itmiş zebān sūsen senüñ ḥüsnüñi medḥ eyler / **Cemīʿ-i lāleler** hicrüñden olmışdur siyeh diller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 2). [cemīʿ-i lāleler, -ler]*

cemī'-i ṭavr [1] *Halin, davranışlarının tamamı.*

Ṭolu ḥikmet 'ulūmında 'ilimdür her kemālātı / Müyesserden **cemī'-i ṭavrıdur** rükn ile ālāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 4). [cemī'-i ṭavrıdur, -ı, -dur]*

cemīʿā [1] *Bütün, toplam olarak, tamamen.*

Muḳtedādur çü göñül oldı ḥaḳīḳatde imām / Bu **cemīʿā** bu cemāʿatde muṣallī ebrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 4). [cemīʿā,]*

cemil [5] *Güzel. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemāl-i cümleden geçdüm **cemīlünven** hevāsından / Hevāya olmadum tābiʿ yine ṣāhib-celāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 4). [cemīlünven, -ünven]***cemīl-i bī-misāl [1]** *Benzersiz güzel.*

Ol **cemīl-i bī-misāldür** kim cemāli lemʿası / Eyledi cümle münevver virdi her bir şey'e ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 12, Beyit 2). [cemīl-i bī-misāldür, -dür]*

cemīlü'l-vaṣf olmak [3] *Güzel vasıflı, meziyetli olmak.*

Bed ü nīki görelden ḥüsn ü ḳubḥı bilmişem aʿlā / **Cemīlü'l-vaṣf olalıdan** cemāl-i bā-cemāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 3). [cemīlü'l-vaṣf olalıdan, -alıdan]*

Cemāl-i lā-naẓīrīdür **cemilü'l-vaṣf olan** ey dil / 'Iyān-ı bī-nihānīdür nihān olan bu ḥālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 2). [cemilü'l-vaṣf olan, -an]*

Cemīlü'l-vaṣf olan evvel erer ḳor nāndan ey dil / Cemālü'l-vech olan ḥüsnin alır andan cemālince *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 2). [cemīlü'l-vaṣf olan, -an]*

cem'iyyet [11] *Topluluk, insanlar.*

Ḥafā vü ẓevk-i dünyāya ṭayanma kim o ḥırmāndur / Ne **cemʿiyyet** k'olur bunda ṣonı āḫir perīşāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 1). [cemʿiyyet,]*

Ey ki mir'āt-ı ruḫuñ āyine-i ʿibretdür / Sen vaḥīd ise bu kāruñda ne **cemʿiyyetdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 1). [cemʿiyyetdür, -dür]*

ʿĀlemüñ **cemʿiyyetin** günc-i dücāda gördiler / Vaḥdet ü kesret maḳāmını şular kim ḳıldı farḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 3). [cemʿiyyetin, -i, -n]*

Ṭaġılup **cem'iyyet** olındı zamāna va'deler / Cem' olup mī'ādda ṣuġrāyile kübrā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 4). [cem'iyyet,]*

2. Zihin ve hâtırın yalnız Allah için meşgul olması.

Cemʿiyyetüm bulaldan ṭaġıtmadum bu cismüm / Ben kendözümi bildüm rāḥat virelden ol Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 3). [cemʿiyyetüm, -üm]*

Bu Murādīnüñ vücūdı cemʿdür / Cümleden cemʿ eyledüm **cemʿiyyetüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 752, Beyit 5). [cemʿiyyetüñ, -ün]*

Ḳurtılan cümle perīşānından iki ʿālemüñ / Oldur añlar isem añlayan benüm **cemʿiyyetüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 880, Beyit 2). [cemʿiyyetüm, -üm]*

Cāmiʿü'l-esrār olaldan bu Murādī ẕū-fünūn / Ṣol ki ṭaġıtmadı kendin bilmedi **cemʿiyyetüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 5). [cemʿiyyetüm, -üm]*

Ṭaġıdursañ kār u bāruñ gel Murāduñ yanına / Cemʿ iderseñ kendüñi añlayasın **cemʿiyyetüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 5). [cemʿiyyetüm, -üm]*

Mürġ-i pervāz ideliden ʿarş-ı aʿẓam sāḳına / Ḳalb ḳālıbda olur emlāk ile **cemʿiyyetüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 2). [cemʿiyyetüm, -üm]*

Cemʿ olanlar oldılar dünyā vü ʿuḳbāyile hep / Cemʿ olalı yar ile ṭaġıtmışam **cemʿiyyetüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 3). [cemʿiyyetüm, -üm]*

cemm-i ġafīr [1] *İnsan kalabalığı.*

Añlamak emrinde ḥayrān oldılar **cemm-i ġafīr** / ʿĀrifüñ sırrındadur sırr ile tenhā añlamaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 4). [cemm-i ġafīr,]*

cenāb [15] *1."şeref, onur ve büyüklük" terimi olarak kullanılır, hazret.*

Çün ḳıldı edā cümle ṣalāt ile selāmı / Ḳaldurdı **cenābına** hemān dest-i temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 2). [cenābına, -ı, -(n)a]*

Luṭfuñ umup **cenābuña** ṣıġınan / Ḥāṣa kim göre ol ʿaẕāb u ʿiḳāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 4). [cenābuña, -un, -a]*

Ger behredār olam dir iseñ dem-be-dem Murād / Eyle duʿā **cenābına** urġıl türāba yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 5). [cenābına, -ı, -n, -a]*

Rūyımu ṭutarven ol **cenāba** / Oldı çü ġażabdan esbaḳ esbaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 2). [cenāba, -a]*

Āferīn meşreb-i ṣāfına ʿaceb meşrebdür / İgen aʿlāda görürven bu **cenābuñı** senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 3). [cenābuñı, -un, -ı]*

Beni bir laḥẓa dūr itme **cenābuñdan** ḳıl iḥsānı / Fidā ḳılmaḳ durur cānum saña ġayrı degül fikrüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 4). [cenābuñdan, -uñ, -dan]*

Rāhümi ṭoġrı ḳılalı eylemişem anı sened / Ḥażretine **cenābına** ṣubḥ u mesā duʿādayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 2). [cenābına, -ı, -n, -a]*

Ḳuṣūr-ı cennetin gördüm göñül mā'il degül līkin / **Cenābuñ** ister ol yārüñ dutar başda bu sevdāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 3). [cenābuñ, -uñ]*

2. Dergâh, huzur, makam.

Ḳarşuña biñ niyāz ile ṭuram / Süre misin **cenābdan** ḥāṣā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 3). [cenābdan, -dan]*

Rāh-ı maḥabbetde şu kim cānın ṣaḳındılar saña / Anlar **cenābuña** senüñ olmadılar lāyıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 2). [cenābuña, -u, -ñ, -a]*

Dutan **cenābuña** yüzin geçmek gerekdür ġayrıdan / Ḫūn eyleyüp eşkini ḳosun aġ ile ḳarayı ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 2). [cenābuña, -u, -ñ, -a]*

Geldüm **cenābuña** senüñ luṭfuñ umarven raḥmetüñ / Vardur ḳuluna re'fetüñ estaġfiru'llāh el-ʿazīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 940, Beyit 4). [cenābuña, -u, -ñ, -a]*

Taʿayyün ile ne mümkin **cenābuña** pervāz / Muḳaddes-i ezelīden geçer mi bālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 4). [cenābuña, -u, -ñ, -a]*

Gördüm Murādī cümle murādumda ārzū / Her vech ile **cenābuma** yüz ṭutmışam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 5). [cenābuma, -um, -a]*

Ḫudāvendā ġarīb ü mest-mendüm / **Cenābuñda** en ednā derd-mendüm *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 1). [cenābuñda, -uñ, -da]*

cenāb-ı Ḥaḳ [7] *Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cenāb-ı Ḥaḳdan özge ʿāḳil iseñ isteme me'vā / Aña ḳurbān ḳıl cānuñ nedür dünyā nedür ʿuḳbā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 1). [cenāb-ı ḥaḳdan, -dan]*

cenāb-ı ḥażret-i vehhāb [1] *Çok veren, bağışlayan Cenab-ı Hazreti Allah.*

Ḫaste-dilsin bu fenāda yoḳ saña hergiz ṭabīb / Gel **cenāb-ı ḥażret-i vehhābdan** iste ʿilāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 2). [cenāb-ı ḥażret-i vehhābdan, -dan]*

cenāb-ı kibriyā [2] *Yüce Allah.*

Elā ey ṭālib-i vāḥid dilerseñ olasın maḥrem / **Cenāb-ı kibriyāya** sen budur şarṭ-ı edeb bil hem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 1). [cenāb-ı kibriyāya, -(y)a]*

Ey **cenāb-ı kibriyāsıdur** münezzeh min-sivāh / Ey ġuyūbı oldı ġaybe'l-ġayb pes lā-iştibāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 1). [cenāb-ı kibriyāsıdur, -sı, -dur]*

cenāb-ı milk-i evla [1] *Yüce mülkün hazreti. II Allah.*

Cenāb-ı milk-i evlādan irişdi emr-i ḳāṭıʿ çün / Neden kim oldı maḳṣūdı ol iş anda hemān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 4). [cenāb-ı milk-i evlādan, -dan]*

cenāb-ı yār [2] *Yüce sevgili.*

Vardum **cenāb-ı yāre** didüm var mıdur ḫaber / Didüm nedür gelüp saña ol bī-ḫaber dimiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 3). [cenāb-ı yāre, -e]*

ʿArş-ı aʿlā oldı rūḥü'l-ḳudse çün cevlān-geh / Ben **cenāb-ı yārde** ṭāvūs-ı cevlānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 3). [cenāb-ı yārde, -de]*

cenāḥ [6] *Kanat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her ḳaçan kim menzil-i aʿlāyı ḳılsam ben ṭaleb / Saṭḥ ider küllī **cenāḥın** her melā'ik cümle heb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 1). [cenāḥın, -ın]*

cenāḥ açmak [1] *Kanat açmak.*

Ṭā'ir-i ḳudsī **cenāḥ açdı** nişān besmeledür / Dār-ı Ḥaḳdur bu hemān aṣl-ı hüner ḥavṣaladur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 1). [cenāḥ açdı, -dı]*

cenāḥeyn [2] *İki kanat, iki yön.*

Zamān ile yoġ ile varuñ olmışdum miyānında / **Cenāheyn** ile ṭā'ir ṣāḥib-i perr ile bāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 2). [cenāheyn,]*

Açıldıḳda **cenāheynüm** muḥīṭ-i nār ü cennetdür / Birisi vaṣf-ı ḳālümdür biri mevṣūf-ı ḥālümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 2). [cenāheynüm, -üm]*

cenāḥ-ı erbaʿa [1] *Dört kanat.*

Gezer ʿavālimi çün oldı perr ü bāl evżaḥ / Çü murġ-ı cāna ṭaḳıldı **cenāḥ-ı erbaʿası** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 2). [cenāḥ-ı erbaʿası, -sı]*

cenān [1] *Yürek, kalp, gönül.*

Muḥāṣemetde ne var sendedür çü ḥüsn-i ezel / **Cenāna** rāġıb olup yā nedür bu ṭūl-ı emel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 1). [cenāna, -a]*

ceng ü cidāl olmak [1] *Savaş ve kavga.*

Gel Murāduñ münderic lafẓın temāşā eylegil / Tā murāduñ üzre ola olmaya ceng ü cidāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 5). [ceng ü cidāl olmaya, -ma, -(y)a]*

cennāt [3] *Cennetler.*

Bu **cennāt** ile ḥūra aldanursañ / Muḥaḳḳaḳ bilmişem kim sensin aḥmaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 2). [cennāt,]*

Dilerseñ bulasın vuṣlat ṭarīḳin evvelā gözle / Budur evvel ḳadem meyl eyleme naʿmā vü **cennāta** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 3). [cennāta, -a]*

Murādī vaḥdet-i kübrāda bulduñ ise vücūd / Gel imdi vaḥdet-i ṣuġrāda iste **cennātı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 5). [cennātı, -ı]*

cennāt-ı naʿīm [1] *Cennetin nimetleri.*

Cāna **cennāt-ı naʿīmüñ** şerḥini açdı ezel / Olmadı maḳbūl-ı cān ol buldı bir andan güzel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 1). [cennāt-ı naʿīmüñ, -ün]*

cennāt-ı sāmin [1] *Sekizinci cennet.*

Kitābda didi **cennāt-ı sāmin** oldı hemān / Velīk sırr ile bildürdi cümle tāsiʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 2). [cennāt-ı sāmin,]*

cennet [18] *Gölgelik bahçe anlamında olup ahirette müminlerin gidecekleri yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ẕāhidüñ ḳalbinde **cennet** ʿāṣıḳuñ mā'il saña / Ḳālıb-ı ḳalbümi sensin eyleyen nā'il saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 1). [cennet,]*

cennet olmak [1] *Cennete dönüşmek.*

Cümle ʿālem **cennet olsa** Ādem oġlanı melek / ʿUzlet oldı aña cennet ayru seyrān istemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 4). [cennet oldı, -dı]*

cennet ṭuraġın eylemek [1] *Karar kılınan, nihaî yerin cennet olması.*

Er olan eyler ʿuḳbānuñ yaraġın / Durışur **eyleye cennet ṭuraġın** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 3). [cennet ṭuraġın eyleye, -(y)e]*

cennet ü dūzaḫ [1] *Cennet ve cehennem.*

Ṣıraṭ-ı müstaḳīm üzre ḳanāṭırın ḳurar berzaḫ / Teġāfül eyleyimezseñ geçersin **cennet ü dūzaḫ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 1). [cennet ü dūzaḫ,]*

cennet u ḥūr [1] *Cennet ve huri.*

Sen melek-rū perīden ayrılalı / Ẕerre gelmez gözüme **cennet u ḥūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 3). [cennet u ḥūr,]*

cennet ü ḳaṣr-ı cinān [1] *Cennet ve cennetin köşkü.*

Menzil-i ʿulyā çü menzil oldı dil mihmānına / Anuñ içün **cennet ü ḳaṣr-ı cināna** baḳmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 4). [cennet ü ḳaṣr-ı cināna, -a]*

cennet ü naʻmā [1] *Cennet ve nimetler.*

Vāʻıẓā bize dime **cennet ü naʻmā** ḫaberin / Söyle gel ḳādir iseñ rūy-i dīlārā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 1). [cennet ü naʻmā,]*

cennet u nār [3] *Cennet ve cehennem.*

Cennet u nāra muḳırven vü ḳażā ḫayr u şere / Yevm-i mevʿūd ile mīzān u ṣırāṭuñ ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 4). [cennet u nāra, -a]*

Bize gel söyleme biz nuṣḥ ḳabūl eylemezüz / Vāʿiẓā **cennet ü nārı** yiter itdüñ tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 2). [cennet ü nārı, -ı]*

Murādī gel murāduñda murād idi murāduñda / Murād ider murāduñda elüñde **cennet ü nāruñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 5). [cennet ü nāruñ, -un]*

cennet ü niʿmet [1] *Cennet ve nimet.*

ʿĀlemde yüri ḳılma naẕar aza vü çoġa / Ta kim bulasın **cennet ü niʿmetde** ḥalāvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 4). [cennet ü niʿmetde, -de]*

cennete girmek [1] *Cennete ulaşmak, cennetlik olmak.*

ʿAmel-i ṣāliḥ ile **cennete girmez** ādem / Meger elṭāf-ı Ḫudā faẕl ola aña hem-dem *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 34, Beyit 1). [cennete girmez, -mez]*

cennet-i ʿadn [1] *Adn Cenneti, peygamberlere, sıddîklara, şehitlere mahsus, içinde gözlerin hiç görmediği, insanın hatırından geçmeyen muazzam güzelliklerin bulunduğu cennet adı.*

N'idem ben **cennet-i ʿadni** n'idem firdevs-i me'vāyı / Baña senden güzel yoḳdur çü sensin cümleden aʿẓam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 11). [cennet-i ʿadni, -i]*

cennet-i aşl [1] *Asıl, gerçek cennet.*

Miyān-ı minber ü mescid olupdur ravża-i cennet / Bulupdur **cennet-i aşlı** geçüpdür her temāşādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 4). [cennet-i aşlı, -ı]*

cennet-i me'vā [1] *Meʾvā cenneti, Kur'an-ı Kerim'de adı geçen sekiz cennetten biri.*

Ṣanmañ ansız aña ol **cennet-i me'vā** görinür / Bu Murādī eger olmaz ise vaṣl ol ḥūra *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 7). [cennet-i me'vā,]*

cennet-i muʿallā [1] *Yüce cennet.*

Selāmün ḳavl nedür **cennet-i muʿallāda** / Muġayyebāt-ı ezeldür yine bunda mirṣād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 4). [cennet-i muʿallāda, -da]*

cennet-i tevḥīd [1] *Birlik, Allah'ın birliğine iman cenneti.*

Ārzū-yı nefsüñi ḳıl ber-ṭaraf / **Cennet-i tevḥīde** gel ālāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 3). [cennet-i tevḥīde, -e]*

cennetüñ babı [1] *Cennetin kapısı.*

Cennetüñ bābını keşf itmege Rıżvān gerek / Maʿrifet gencin açan ḫāzin-i ʿirfānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 3). [cennetüñ bābını, -(n)ı]*

cennetüñ miftāḥı [1] *Cennetin anahtarı. II Cennete gitmenin yolu.*

Cennetüñ miftāḥı virildi Murāduñ destine / Bābunı feṭḥ eylemişdür Fe'dḫulūhā ḫālidīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 5). [cennetüñ miftāḥı,]*

cerb-i zeban [1] *Üstün dil, söz.*

Murādīnüñ cevābın diñler iseñ ey cihān-ārā / Ṣaḳın her bir kesüñ **cerb-i zebānuñ** görüp aldanma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 5). [cerb-i zebānuñ, -un]*

ceres-āsā [2] *Çan, çıngırak gibi.*

Simʿā-ı ṣavtı çün bildi **ceres-āsā** olur peydā / Ne ẓāhirdür bu peydā kim ẓuhūrında durur eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 1). [ceres-āsā,]*

Simʿā-ı ṣavtı çün bildi **ceres-āsā** olur peydā / Ne ẓāhirdür bu peydā kim ẓuhūrında durur eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 1). [ceres-āsā,]*

ceresüñ ṣalṣalası [1] *Çan sesi. II İlâhî kudret sıfatının şiddetli inkişâf etmesi.*

Ceresüñ ṣalṣalası misli gelür çünki cevāb / Mülḥidā ebter olur kim k'ana elḥān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 3). [ceresüñ ṣalṣalası,]*

ceride [1] *Defter, kitap.*

Yazdı ḳalem ena'llāh sābıḳda bir **cerīde** / Sensin murād-ı ʿālem ey cān āferīde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 1). [cerīde,]*

cev [1] *Arpa, arpa tanesi.*

Muḳarrerdür cemāl-i bā-kemālinden alur pertev / Ṣular kim iki dünyāyı ḳatında ṭutmadı bir **cev** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 1). [cev,]*

cevāb [44] *Yanıt, karşılık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rāġıb-ı sırra bir ḫaber ṣordum / Pes **cevābında** didi "Kāne ḏuḥā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 2). [cevābında, -ın, -da]*

cevāb almak [4] *Sorduğu soruya karşılık bulmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Pes **cevābın aldı** ḳāṣıd alduġın virdi hemān / Pes Murādī urdı ol dem bāb-ı āmennāya el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 5). [cevābın aldı, -dı]*

cevāb eylemek [2] *Cevaplamak, cevap vermek.*

Cevāb eylerseñ ey rūḥum ṣımāḫ-ı cāna remz eyle / Leẕīẕ olmaz velīkin bī-ḥicāb ile durur leẕẕāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 2). [cevāb eylerseñ, -r, -se, -n]*

Rūy-i mālīde ḳılup ḳıldı tażarruʿla niyāz / Pes **cevāb eyledi** lā ben yine men var didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 2). [cevāb eyledi, -di]*

cevāb gelmek [2] *Yanıt vermek.*

Semʿ-i cāna **geldi** ḥikmetden **cevāb** / Aldı dil pes ol ṣadādan iltiẕāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 2). [cevāb geldi, -di]*

Ceresüñ ṣalṣalası misli **gelür** çünki **cevāb** / Mülḥidā ebter olur kim k'ana elḥān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 3). [cevāb gelür, -ür]*

cevāb-ı ʿaẓīm virmek [1] *Yüce cevabı vermek.*

Cān ü göñül şerḥ içün pīrüme ḳıldum su'āl / Virdi cevāb-ı ʿaẓīm didi ki fīhā'l-maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 23, Beyit 1). [cevāb-ı ʿaẓīm virdi, -di]*

cevāb-ı cemʿ-i aʿlā [1] *Yüce toplanmanın cevabı, karşılığı.*

Ḳaçan kim sırr-ı seyrānum **cevāb-ı cemʿ-i aʿlādur** / Serīrüm kürsī ev-ednā mekānum ʿarş-ı bālādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 1). [cevāb-ı cemʿ-i aʿlādur, -dur]*

cevāb-ı len terānī [1] *"Sen beni asla göremezsin"(A'râf 7/143) cevabı.*

Ṣūret-i Mūsāya gelmiş çün **cevāb-ı len terānī** / Ṭūra ʿarż olan celālini cibāl añlar bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 3). [cevāb-ı len terānī,]*

cevāb-ı ra'yet [1] *Fikrin, düşüncenin cevabı, karşılığı* .

Semʿ-i ḳabūle irdi **cevāb-ı ra'yet** içün / Refʿ eyledi ġıṭāsını ḥucbında muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 3). [cevāb-ı ra'yet,]*

cevāb-ı şāfī virmek [2] *Şifa sunan cevabı vermek.*

Ehl-i ḥaḳīḳat itdi su'āl ʿışḳ-ı yārine / **Virdüm cevāb-ı şāfī** didüm yoġ varına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 1). [cevāb-ı şāfī virdüm, -dü, -m]*

Ehl-i ḥaḳīḳat itdi su'āl ʿışḳ-ı yārine / **Virdüm cevāb-ı şāfī** didüm yoġ varına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 1). [cevāb-ı şāfī virdüm, -dü, -m]*

cevāb-ı şaḥīḥ [1] *Gerçek, doğru cevap.*

Lisān-ı nāṭıḳa söyletdi bir **cevāb-ı şaḥīḥ** / Maḳāle virdi cevābın o ḳālüñ isteyüben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 4). [cevāb-ı şaḥīḥ,]*

cevāb-ı şavāb [1] *En iyi cevap.*

Murād aldı çün kim **cevāb-ı şavāb** / Varup ẕikrin arturdı Mevlāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1416, Beyit 5). [cevāb-ı şavāb,]*

cevāb itmek [5] *Cevap vermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir seḥer gördüm niḳābın şaḳḳ idüp yüz gösterür / Bir **cevāb idüp** didi "Fe'nẓurlenā niʿme'l-me'āb" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 2). [cevāb idüp, -üp]*

cevāb olmak [1] *Yanıt vermek.*

Selāmün fe'd-ḫulūhā ḫālidīn **oldı cevāb** el-ḥaḳ / Muʿammerdür bu ʿömr-i cāvidāna cā ider cümle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 4). [cevāb oldı, -dı]*

cevāb ü peyām virmek [1] *Cevap ve haber vermek.*

Eyledi ʿaḳl ile göñül ictimāʿ / Birbirine virdi cevāb ü peyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 4). [cevāb ü peyām virdi, -di]*

cevāb virmek [9] *Cevaplamak, karşılık vermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Pes **cevābını virüp** didi Murādī merd olan / Kimsene ḥālini bilmez ḥāl ider ḥālinde cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 6). [cevābını virüp, -üp]*

cevad olmak [1] *Cömert olmak.*

Biz temennā eylerüz virmek saña erzānīdür / Çun **cevad oldun** sehadan oldı ʾālem şād-mān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 3). [cevad oldun, -du, -n]*

cevahir [5] *1. Elmas, zümrüt, pırlanta gibi değerli süsler.*

Müzeyyen eylemiş anı nice dürlü **cevāhirden** / Şu resme bağlamış zīnet görenler kesb ider efrāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 2). [cevāhirden, -den]*

Bu sırr-ı ʿışḳı ey ġāfil ḥakīm-i sırr-ı dāndan şor / **Cevāhir** maʿdenini ṭurma bahr-ı bī-kenārdan şor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 1). [cevāhir,]*

II Marifet cevheri.

Müşterī var ise ger maʿrifetüñ gevherine / Ey Murādī ne **cevāhir** bulınur kāmında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 5). [cevāhir,]*

2. Bir şeyin özü, maya, gevher.

Her ki seni görüp bile söyle aña Murādīyā / Baḥr-ı eḥad **cevāhirin** vaṣfını k'anda dirmişüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 5). [cevāhirin, -in]*

cevāmiʿ [1] *Camiler.*

Murād oldı ḥayātuñdan senüñ ḥayy / Murādīden ṭolu mescid **cevāmiʿ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 5). [cevāmiʿ,]*

cevānib [1] *Yanlar.*

Maʿbedümdür her **cevānib** cāmiʿ ü mescid nedür / Ḳalb-i cāmiʿ eyledüm bildüm ol iʿlān oldığın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 4). [cevānib,]*

cevher [27] *1. Var olan bir şeyin özü, esâsı, varlığındaki maya, gevher.*

Benüm yemm-i ḥaḳīḳat kim ḥaḳā'iḳ **cevheri** bende / Nihāyetler bulınmaz dürr-i meknūna ebed aṣlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 3). [cevheri, -i]*

Vücūduñ **cevherin** bildüm nice yıldur vücūdum ḫarc / Vücūda irdüm anuñla olupdur reh-nümā maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 4). [cevherin, -in]*

Eger mir'āta yüz ṭutsam benüm ʿaksüm ḳılur ẓāhir / Fe-emmā aṣlumı bildüm ʿaraż bilmem daḫı **cevher** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 2). [cevher,]*

Cevherüñ var ise ṣūfī gel berü meydāna pes / Remz-i dervīşānı tāc u ḫırḳalar ḥall eylemez

(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 3). [cevherüñ, -üñ]

Baḥr-ı muḥīṭüñde senüñ çün vāḥid oldı cevherüñ / **Cevher** nedür olmaz ʿaraż hāṣā ḥāṣā vücūden min emām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 2). [cevher,]*

Baḥr-ı muḥīṭüñde senüñ çün vāḥid oldı **cevherüñ** / Cevher nedür olmaz ʿaraż hāṣā ḥāṣā vücūden min emām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 2). [cevherüñ, -üñ]*

Ẕerre ẕerre çekmeyen derd-i ḥabīb / Bellü bil ol **cevhere** ḳan olmaya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1422, Beyit 3). [cevhere, -e]*

2. Mücevher, kıymetli taş.

Cevherüñ ḳıymetin añlamaġa ṣarrāf gerek / Her ʿulūmuñ ḥikemin bilmege ʿarrāf gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 1). [cevherüñ, -üñ]*

II Değer, kıymet.

Elā ey ṭālib-i ʿirfān gel imdi eylegil iʿẓām / Eger kim ḳılasın seyrān ne **cevherler** ḳılam ifṣā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 4). [cevherler, -ler]*

Ṣol kişi kim ġavṣ ide ol yem-i bī-sāḥile / Buldı ṣu **cevherleri** k'olmadı aña bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 2). [cevherleri, -ler, -i]*

Saña bir söz söyleyem kim kilk-i zerle naḳş kıl / Kim ulu **cevher** durur ḳılġıl anı başuñda tāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 4). [cevher,]*

Bir **cevher** oldı dil anı devrān arar müdām / Bir gevher oldı ḳalb anı ʿummān araṣdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 2). [cevher,]*

Mis misin yā sīm ü zer bilmezlenüp görme seni / Gel berü ṣarrāf-ı dehrüz **cevherüñ** ḥakkākiyüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 3). [cevherüñ, -üñ]*

Tā ezelden perdeyi **cevher** yüzinden refʿ içün / Salṭanat terkin urup biz ṣāḥib-i ṣāl olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 2). [cevher,]*

ʿĀṣıḳī dirlerse disünler saña kim ey Murād / İşidürdüm gerçek imiş sende **cevher** var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 5). [cevher,]*

Muḳaddessin senün maḥbūbun oldı senden aḳdes bes / Ne **cevhersin** ki ġayrıda bulınmaz dürr-i nā-yābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 4). [cevhersin, -sin]*

Naḳd-ı cān ü ʿömri ṣarf eyle bu **cevher** yolına / Bir daḥı girmez ele bu anı gel biñ ān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 3). [cevher,]*

Ey Murādī çün derūnuñ maḫzen-i esrārdur / **Cevher** almak ister iseñ gel berü dükkāna gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 5). [cevher,]*

Baḥr-ı maḥabbet içre ġarḳ oldı zevraḳ-ı dil / Ṭoldurdı anuñ için çoḳ **cevher** itdi ḥāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 812, Beyit 2). [cevher,]*

Baḥr-ı muḥīṭüñde senüñ çün vāḥid oldı **cevherüñ** / Cevher nedür olmaz ʿaraż ḥāṣā vücūden min emām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 2). [cevherüñ, -üñ]*

Baḥr-ı muḥīṭüñde senüñ çün vāḥid oldı cevherüñ / **Cevher** nedür olmaz ʿaraż ḥāṣā vücūden min emām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 2). [cevher,]*

Eger var ise inṣāfuñ gör imdi ʻayn-ı ḥaḳḳ ile / Ne **cevherler** mübeyyendür Murādīnüñ maḳālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 5). [cevherler, -ler]*

Refīḳ-i ʻışḳa su'āl itmişem dilārādan / Cevāb virdi ʻaceb **cevher** irdi kānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 2). [cevher,]*

Baḥr-ı maḥabbet içre senādur bu fülk-i dil / Bulmaḳda nice **cevheri** ol āşinā ḥaḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 3). [cevheri, -i]*

II Değerli söz.

Ey Murādī sözlerüñ **cevher** durur yā kīmyā / Anuñ içün oldı güftāruñ ḳamu efvāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 5). [cevher,]*

Murāduñ yemm-i ʻummānı ʻaceb emvāc ider ẓāhir / Saña **cevherler** ʻarż ide ḳılursañ merḥabāñ üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 5). [cevherler, -ler]*

Ẕākir olduḳca Murādī anı meẕkūr idinür / Gör ne **cevher** görinür verd-i güher-pāşumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 5). [cevher,]*

cevher olmak [2] *Cevher, mücevher gibi değerli olmak.*

Ṭālib olsa ele girse n'idelüm n'eyleyelüm / **Cevher olmaġa** Murādī nice ʿummān bilürüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 578, Beyit 5). [cevher olmaġa, -mağ, -a]*

Her kime ḳılsam naẕar eyler sirāyet aña da / Ḫoş ʻacā'ib **cevher oldı** ḫoş ʻaceb iksīr bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 4). [cevher oldı, -dı]*

cevher ü dürr ü le'ālī [1] *Elmas, inci ve inciler.*

Ben virürsem sen ḳabūl itmek senüñ şānuñdadur / **Cevher ü dürr ü le'ālī** hep senüñ yanuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 1). [cevher ü dürr ü le'ālī,]*

cevher-i ʻaḳl [1] *Akıl cevheri.*

Baḥr-ı ḥayretde n'ola ġavṣ ide bu geşti-i dil / Nefḫa-i rūḥ iledür **cevher-i ʻaḳla** mā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 1). [cevher-i ʻaḳla, -a]*

cevher-i a'lā [1] *Yüce cevher; değer.*

Yem-i ʻummāna ṭalan **cevher-i a'lādur** bu / Revḥ-i rūḥ-ı ʻilim-i āyet-i kübrādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 1). [cevher-i a'lādur, -dur]*

cevher-i dürr-i la'āl [1] *İnciler incisinin cevheri, kıymeti.*

Ben ne dirsem sen ḳabul itmek senüñ şānuñdadur / **Cevher-i dürr-i la'āli** hep senüñ yanuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 1). [cevher-i dürr-i la'āli,]*

cevher-i maʿnā-yı sır [1] *Anlam cevherinin sırrı.*

Münderic oldı yine **cevher-i maʿnā-yı sır** / Ḥoḳḳa-i ebdānuma ṭoldı çü kālā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 2). [cevher-i maʿnā-yı sır,]*

cevher-i nā-yāb [1] *Eşsiz kıymetli taş.*

Kendüñi sen bilmedün ammā bilür ʿālem seni / **Cevher-i nā-yābsın** ḳıymet bulınmaz der-cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 4). [cevher-i nā-yābsın, -sın]*

cevlān [5] *Dolaşma, gezinti, dolanma. II Hareket, canlılık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çünki kitmān-ı ḫafādur muḳteżā-yı emr-i ġayb / Ẓāhir ü bāṭında **cevlānın** görürseñ ḳılma reyb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 1). [cevlānın, -ın]*

cevlān eylemek [2] *Dolaşmak, gezinmek.*

ʿĀlem-i ʿulyāya pervāz eyledi ḳudsī göñül / Levḥ-i maḥfūẓ ʿArş u Kürsī cümle **cevlān eylemiş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 3). [cevlān eylemiş, -miş]*

Ṭayy idüp milk-i vücūdı ʿālem-i ru'yā-ṣıfat / ʿArş-ı ʿalā levḥ-i maḥfūẓ üzre **cevlān eyledi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 2). [cevlān eyledi, -di]*

cevlān-gehī [1] *Gezecek yer, gezilecek alan.*

Bir cür'adan mest oldı dil **cevlān-gehīdür** lā-mekān / Bir 'arş-ı a'lā oldı kim 'arş oldı aña nerdüben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 1). [cevlān-gehīdür, -dür]*

cevlān-geh olmak [1] *Dolaşma, gezinti yeri olmak.*

'Arş-ı a'lā **oldı** rūḥü'l-ḳudse çün **cevlān-geh** / Ben cenāb-ı yārde ṭāvūs-ı cevlānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 3). [cevlān-geh oldı, -dı]*

cevlān-ı ʿışḳ itmek [1] *Aşkın dolaşması, gezinmesi.*

Sāḥa-i ʿizzetde gördüm kim **ider cevlān-ı ʿışḳ** / Nice perr ü bāl ile gördüm ḳılur ṭayrān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 1). [cevlān-ı ʿışḳ ider, -er]*

cevlān itmek [2] *Dolaşmak, gezinmek.*

Her ne deñlü tā'ir-i ḳudsī **ide cevlānlar** / İrmeye künh-i ḥaḳīḳat olmaya ʿuḳde küşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 2). [cevlānlar ide, -e]*

Sāḥa-i devletde esb-i himmeti **cevlān ider** / Ṭarfatü'l-ʿayn içre anı anı bir eyler hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 4). [cevlān ider, -er]*

cevlān ḳılmak [1] *Dolaşmak, gezinmek.*

Bu Murādī çün semend-i himmete oldı süvār / **Ḳılmaġa cevlān** içün meydānı kimden istesün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 5). [cevlān ḳılmaġa, -mak, -a]*

cevr [4] *Ezâ, sitem, incitme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dād içün **cevrüñ** elinden saña geldüm ḫānum / ʿĀdil olmaḳ güzelüm şāh-ı cihāna yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 2). [cevrüñ, -üñ]*

cevr-i hicr-i yār [2] *Sevgilinin ayrılığının eziyeti.*

Cevr-i hicr-i yārden her kim ki çekdi ẓulmini / Bu Murāduñ ḳatına gelsün ki görmeye sitem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 5). [cevr-i hicr-i yārden, -den]*

Cevr-i hicr-i yārdan her kim ki çekdi ẓulmini / Bu Murāduñ ḳatına gelsün ki görmeye sitem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 5). [cevr-i hicr-i yārdan, -dan]*

cevr itmek [3] *Gönül kırmak, incitmek.*

Her ne deñlü **cevr iderse** ol ruḫ-ı zībā baña / Ey Murādī ben aña ḥamd ü senādan geçmezem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 5). [cevr iderse, -er, -se]*

ʿİtābuñ neydi maʿnāsı göñül çün āşinā oldı / Ne **cevr itdüñse** cevr olmaz bize ẕevḳ u ṣafā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 1). [cevr itdüñse, -dü, -n, -se]*

Kime ḳıldı vefā bu çarḫ-ı ġaddār / Kime **cevr itmemişdür** bu cefā-kār *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 4). [cevr itmemişdür, -me, -miş, -dür]*

cevr ḳılmak [1] *Eziyet etmek.*

Mükāfāt eyledi dilber baña **ḳılduġı cevr** içün / Gidüp selb oldı aḥvālüm daḫı bir özge ḥāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 2). [cevr ḳılduġı, -duk, -ı]*

cevr oḳı [1] *Eziyet, sitem okları.*

Yā Rab ne ḳılmışam ben ol ḳaşları kemāna / Her demde **cevr oḳına** cānum ḳılur nişāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 1). [cevr oḳına, -(n)a]*

cevr olmak [1] *Eziyet.*

ʿİtābuñ neydi maʿnāsı göñül çün āşinā oldı / Ne cevr itdüñse **cevr olmaz** bize ẕevḳ u şafā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 1). [cevr olmaz, -maz]*

cevr ü cānān [1] *Eziyet ve sevgili.*

ʿIşḳumı her demde ey dil **cevr ü cānān** arturur / Nitekim bād esdügince mevc-i ʿummān arturur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 1). [cevr ü cānān,]*

cevr ü cefa [6] *İncitici söz veya davranışlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mihr ü vefā nedür yā bu **cevr ü cefā** n'ola / Ya ara yirde ʿahd ile peymān olan nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 4). [cevr ü cefā,]*

cevr ü cefā çekmek [1] *Eziyet ve sıkıntı çekmek, eziyet ve sıkıntıya katlanmak.*

Ḥamdü li'llāh olmadı iḥsānsuz / Bu Murādī çekdi çoḳ **cevr ü cefā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 5). [cevr ü cefā çekdi, -di, -]*

cevr ü cefā eylemek [1] *Üzmek, sıkıntı vermek.*

Bu dünyāya ne ḳıldum ben baña **cevr ü cefā eyler** / Baña bu cevr u bu miḥnet nedendür bilmezem bilsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 3). [cevr ü cefā eyler, -r]*

cevr ü cefālar ḳılmak [1] *Eziyet, sıkıntı göstermek.*

Benüm bu cānuma **cevr ü cefālar ḳılduġuñ** cānā / Baña ʿayn-ı refāhiyyet durur ṣanma ziyānuñdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 4). [cevr ü cefālar ḳılduġuñ, -du(ğ), -un]*

cevr ü cefā-yı ünās [1] *İnsanların eziyeti.*

Murādī **cevr ü cefā-yı ünāsa** ṣābirdür / Baña cefā idene cān ile celāl itdüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 5). [cevr ü cefā-yı ünāsa, -a]*

cevr ü cefā-yı yār [1] *Sevgilinin zulüm ve cefası.*

Beni **cevr ü cefā-yı yārden** yüz döndürür ṣanma / Naṣīḥat iderem gönlüm deli olduḳça uṣlanma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 1). [cevr ü cefā-yı yārden, -den]*

cevr ü miḥnet [1] *Eziyet ve sıkıntı.*

Bu dünyāya ne ḳıldum ben baña cevr ü cefā eyler / Baña bu **cevr ü** bu **miḥnet** nedendür bilmezem bilsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 3). [cevr u miḥnet,]*

ceyb-i çāk ḳılmak [1] *Gömleği açmak, yakayı yırtmak.*

Muḳtedā-yı ʿālem oldur kim sebaḳ senden ala / Yoḫsa anı n'eylerüz bī-hūde **ḳıla ceyb-i çāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 3). [ceyb-i çāk ḳıla, -a]*

ceyb-i ẕillet [1] *Zillet gömleğinin yarığı, açıklığı.*

Baş çıḳardı **ceyb-i ẕilletden** şu kim sevdi seni / ʿĀlemüñ sulṭānıdur şevḳuñla olan sīne-çāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 4). [ceyb-i ẕilletden, -den]*

cezâ [1] *Ceza.*

ʻİsmet ḥicābı çün kim ṭutmış cihānı düp-düz / Yā bu **cezā** nedendür rāġıb iken ʻalāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 4). [cezā,]*

ceẕbe [2] *1. Heyecan ve coşkunlukla kendinden geçme durumu.*

Çün ʿışḳa buluşdum didüm aña bu cevābı / Bir **ceẕbeden** alur idi el'ān ġam u şādī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 3). [ceẕbeden, -den]*

2. Allah'ın, kulunu mânen kendisine çekmesinden doğan coşkunluk, kendinden geçme ve istiğrak hâli.

Vuḳū'-ı tāma irer mi didüm ʻuḳūl-ı ḫavāṣ / Didi ki ḥikmetimi añla **ceẕbe** ḥālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 4). [ceẕbe,]*

ceẕbe-i Ḥaḳ [1] *Allah'ın cezbesi, Allah'ın kulunu kendine çekip yaklaştırması.*

Murādī **ceẕbe-i Ḥaḳdur** kelāmuñ / Zebānumda beyānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 20). [ceẕbe-i ḥaḳdur, -dur]*

ceẕbe-i 'ışḳ-ı cemīl-i müte'āl [1] *Yüce güzelliğin aşkının cezbesi,.*

Zā'ir-i kūy-ı ḥabīb oldı ḳurbiyyet / **Ceẕbe-i 'ışḳ-ı cemīl-i müte'āl** istedi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 2). [ceẕbe-i 'ışḳ-ı cemīl-i müte'āl,]*

ceẕbe-i yār [2] *Sevgilinin cezbesi.*

Benüm çün ṭāyir-i ḳudsī iki yanumda bālüm var / Birisi **ceẕbe-i yār** u biri ʿışḳī kemālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 1). [ceẕbe-i yār,]*

Dīde-i ʿaḳl çü bīnā olımaz rāzında / **Ceẕbe-i yāri** gözet gör ki edānī nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 2). [ceẕbe-i yāri, -i]*

ceẕbetün min ceẕb [1] *Cezbeden bir cezbe .*

Olsa mübrim dil nice taḥṣīl ide ol mā-ḥaṣal / **"Ceẕbetün min ceẕb"** Raḥman virmeyince tā ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 2). ["ceẕbetün min ceẕb",]*

cibāl [6] *Cebeller, dağlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī merd-i ezeldür özinde merdāne / Ḳoparsa himmet-i merdān n'ola **cibāl** zecā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 5). [cibāl,]*

cibillet [1] *Yaratılış, tıynet, huy.*

Müknet-i ʻuẓmāyadur ammā **cibillet** himmeti / ʻAzminüñ ʻazminde her dem ʻazm-ı himmetdür yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 4). [cibillet,]*

cibrīl [1] *Hz. Cebrail.*

Dil müşābih olsa **Cibrīle** ṣaḳın ḳılma ʿaceb / Ṭarfetü'l-ʿaynında sırrın gördi bālın söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 4). [cibrīle, -e]*

cidal [4] *Anlaşmazlık, kavga. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī ʿarż u semāvātı aṣdı yanına çün / **Cidāli** n'eylesün ol şimdi ʿayn-ı dāldadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 5). [cidāli, -i]*

cidāl eylemek [2] *Kavga etmek, mücâdele etmek.*

Ol lebi Şīrīne Ferhād olalı / **Eylerem** ben kūh-ı ʿışḳ ile **cidāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 3). [cidāl eylerem, -r, -em]*

Uluya giciye ḳıl eylügi furṣat demidür / Nefs-i kāfirle **cidāl eyle** şecāʿat demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 3). [cidāl eyle,]*

cidāl itmek [1] *Tartışmak, münakaşa etmek.*

Miyān-ı ḥayy u meyyitde gelüp yuḥyī yümīt aḫrāb / **Cidāl idüp** miyānını ider pes pāk-ender pāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 4). [cidāl idüp, -üp]*

cidāl ḳılmak [2] *Kavga etmek.*

Sır ile ıtlāḳ bildüñse Murādī gel berü / Şimdiden girü senüñle kimsene **ḳılmaz cidāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 5). [cidāl ḳılmaz, -maz]*

Murāduñ eger bilmez isen muʿammāların / Özüñ devşür imdi kimesneyle **ḳılma cidāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 5). [cidāl ḳılma, -ma]*

cidd ü cehd [1] *Çalışma ve çabalama.*

Eger seyyāresin pür-nūr iderse **cidd ü cehd** ile / İrişür mihr ü feyżinden ider anı ḳamer feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 2). [cidd ü cehd,]*

ciddā [1] *Cidden, hakîkaten.*

Didi evvel eḥad Allāh ṣameddür lem yelid **ciddā** / Lem yelid didi andan anı tenzīh ider iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 2). [ciddā,]*

cife [1] *Kokmuş ceset, leş.*

Gel berü kūh-ı ḳanāʿat içre ʿanḳā ol bugün / Ḳonma her bir **cīfeye** pāk ol sözümi diñle gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 3). [cīfeye, -y, -e]*

ciğer [2] *Bağır, yürek.*

Diler iseñ bulasın vaṣl-ı ḥabīb / Ḳıl **cigerde** tāb hem ʿaynuñda āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 4). [cigerde, -de]*

Sūz-nāk eyleyelüm āteş-i ʿışḳ ile **ciger** / Bu maḥabbet odına ḥarḳ ile ḳāl eyleyelüm *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 18, Beyit 2). [ciger,]*

ciger yanmak [2] (Deyim) *Çok acı çekmek.*

Firāḳuñdan **ciger yandı** eyā dilber kebāb-āsā / İki gözden aḳar yaşum benüm cām-ı şarāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 1). [ciger yandı, -dı]*

Firāḳ ile kebābāsā **ciger yanmış** idi nāra / Bi-ḥamdi'llāh ṣusamışdur yine vaṣlı zülālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 2). [ciger yanmış, -mış]*

cigerler kebāb [1] *İnsanın bağrının yanması, çok acı çekmesi.*

İrdi ʿadū başına seyf-i ḳażā / Rumḥ-ı muvaḥḥidde **cigerler kebāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 4). [cigerler kebāb,]*

cihād eylemek [1] *Savaşmak.*

Mücāhidsen **cihād eyle** ʿināyet iste her demde / Muʿīn olmaz ise saña fe-inne's-saʿye lā-tenfaʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 4). [cihād eyle,]*

cihan [215] *Dünya, âlem. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir ẕerresinden oldı münevver bu şeş cihāt / Ger mihri ṭāliʿ olsa **cihān** doymaya aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 4). [cihān,]*

cihān-ārā [1] *Cihanı süsleyen.*

Cihān-ārā cihān oldı cihāna / Aña şems ü ḳamer ażvā olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 3). [cihān-ārā,]*

cihān ārāyişi [4] *Dünya süsü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cihān ārāyişine aldanuben olmaġıl ḥayrān / Fenādur ey göñül āḫır bozılur defter ü dīvān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 1). [cihān ārāyişine, -(n)e]*

cihān bācın almak [1] *Dünyanın vergisini almak. II Dünyaya hükmetmek.*

Başuña al yüri edeb tācın / **Alasın** cümle tā **cihān bācın** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 25, Beyit 2). [cihān bācın alasın, -a, -sın]*

cihān bāġı [1] *Dünya bahçesi.*

Cihān bāġında gerçi serv-ḳadler çoḳdur ammā kim / Görünmez gözüme aşlā o ḫoş-reftārdan ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 6). [cihān bāġında, -da]*

cihāndan geçmek [1] *Dünya bağından vazgeçmek, dünyevi olan her şeyle ilişiğini kesmek.*

Bir cürʿa mest idelden dil **geçdi** bu **cihāndan** / Bir lezzete irişdi terk oldı cümle lezzāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 3). [cihāndan geçdi, -di]*

cihān ḫalḳınuñ aġzına düşmek [1] Deyim *Tüm insanların dilinde olmak. II Herkesin ondan söz etmesi.*

Şöyle ḳıl nefsüñi kim cümle saña diye belī / **Düşüp aġzına cihān ḫalḳınuñ** aş olma yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 4). [cihān ḫalḳınuñ aġzına düşüp, -üp]*

cihān-ı bī-ḳarār [1] *Sabit olmayan, yerinde durmayan dünya. II Vefasız dünya.*

Ey Murādī bī-vefādur bu **cihān-ı bī-ḳarār** / Terk-i dünyā eyle tā ḳalbüñ ebed mesrūr ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 5). [cihān-ı bī-ḳarār,]*

cihān-ı bī-nişānī [1] *Belirsizlik, tanınmazlık dünyası, adı sanı olmama âlemi.*

Cihān-ı bī-nişānīden gelürse feyż-i külliyāt / Mükemmeldür kemāl ile olursa ḥüsn-i tekrāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 2). [cihān-ı bī-nişānīden, -den]*

cihān-ı bī-vefā [*Vefasız dünya.*

Olma ey dil bu **cihān-ı bī-vefāya** mübtelā / Mülk ü māl ü cāh ü ʿizzet olısar küllī hebā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 1). [cihān-ı bī-vefāya, -(y)a]*

Fenādur bu **cihān-ı bī-vefā** umma vefā bundan / Fenā-ender fenā ol mā'il ol sulṭân-ı a'lāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 4). [cihān-ı bī-vefā,]*

cihān-ı cān [1] *Gönül âlemi.*

Cihān-ı cān içün şerḥ istedüm ben pīr-i maʿnādan / Didi ʿaynüñdedür ʿayn ile ġaybuñdan ʿayān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 4). [cihān-ı cān,]*

cihān-ı hestī [1] *Varlık dünyası.*

Bezm-i elest-i mestī oldur **cihān-ı hestī** / Gel varluḳ ʿālemine bī'l-külliyen beḳādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 3). [cihān-ı hestī,]*

cihān-ı kesret [1] *Çokluğun dünyası. II Allah'ın dışındaki şeylerin dünyası.*

Ḥużūr-ı vaḥdete meyl eyledi dil-i nālān / **Cihān-ı kesrete** mā'il olur mı ʿāḳil-i ḫūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 4). [cihān-ı kesrete, -e]*

cihān-ı maʿrifet [1] *Irfan dünyası.*

Cān ü ten terkin uranlar buldılar maʿnāya yol / Ey Murādī tārik olandur **cihān-ı maʿrifet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 5). [cihān-ı maʿrifet,]*

cihān-ı pür cefa [1] *Sıkıntılarla dolu dünya.*

Ṣığındum saña yā Rab her belādan / Ḥuṣūṣā bu **cihān-ı pür cefādan** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 19). [cihān-ı pür cefādan, -dan]*

cihānı ṭutmak [1] *Her tarafa yayılmak, dünyayı tutmak.*

'İsmet ḥicābı çün kim **ṭutmış cihānı** düp-düz / Yā bu cezā nedendür rāġıb iken 'alāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 4). [cihānı ṭutmış, -mış]*

cihān milki [3] *Dünya mülkü, yeryüzü, cihan.*

İrişem dir iseñ ednādan eger aʿlāya / Bu **cihān milkini** dübdüz yüri var arduña at *(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 3). [cihān milkini, -(n)i]*

Ey Murādī bu **cihān milkini** terk eyle yüri / Ma'rifet bābını keşf eyleye tā kim saña ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 797, Beyit 5). [cihān milkini, -(n)i]*

Merd iseñ baḳma **cihān milkine** bir laḥẓa Murād / Niceyi aldayuben ḳıldı hebā gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 5). [cihān milkine, -(n)e]*

cihān mülki [1] *Dünya mülkü, varlığı; dünya zenginliği.*

Bu **cihān mülki** Murādī ḳılur 'uḳbāya naẓar / Gel berü añla bunı kim nice dünyādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 5). [cihān mülki,]*

cihān-nümā [1] *Dünyayı gösteren.*

Emvāc-ı yem ṭaġıldı çü her kūşeden yaña / Her ḳaṭresi bir āyine oldı **cihān-nümā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 1). [cihān-nümā,]*

cihān olmak [2] *Dünya gibi olmak.*

Serīr-i saṭvete sulṭān olan gedā bunda / Cihān içinde **cihān olduġum** neden maʿlūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 3). [cihān olduġum, -duk, -um]*

Maḥabbet himmet-i a'lā ki velā yaʿlā / Mücerred zīr ile bālā ḥabībüm bir **cihān oldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 4). [cihān oldı, -dı]*

cihān u ʿālem [1] *Dünya. II Herkes, her şey.*

Her kim ki ide saña niyāzı / Destinde durur **cihān u ʿālem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 4). [cihān u ʿālem,]*

cihān u cān [8] *Dünya ve varlık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫaber geldi dilārādan ḫaberden bī-ḫaberlerdur / **Cihān u cāndan** şimdi yine tenhādur ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 2). [cihān u cāndan, -dan]*

cihānuñ naḳşı [1] *Dünyanın suretleri, süsü.*

Cihānuñ naḳşına baḳma anuñ naḳḳāşını iste / Cemī'-i 'ālemüñ levḥin muṣavver ḳılmaz illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 3). [cihānuñ naḳşına, -(n)a]*

cihānuñ reng-i būyı [1] *Dünyanın kokusunun rengi II Dünyanın çekici hevesleri .*

Reng-i būyına cihānuñ cehd idüp aldanmaġıl / Evveli bir ṭatluraḳdur āḫırı ammā belā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 4). [cihānuñ reng-i būyına, -(n)a-un]*

cihat [2] *Cihetler, yönler, taraflar.*

ʿAvnı ẓahīr olalı dil ü cāna her nefes / Cümle **cihāt** oldı mehābetle muḳtedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 2). [cihāt,]*

Kātib-i ḳudret yazar çün her **cihātuñ** evvelin / Ḥikmeti añlarsañ añla beyyinātuñ evvelin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 1). [cihātuñ, -uñ]*

cihāt-ı mine [1] *Mekke ile Müzdelife arasında Mescid-i Harâm'ın yaklaşık 7 km. kuzeydoğusunda ve Harem sınırları içinde bulunan yerin civarı.*

Beni ḥāżır bilenüñ ḥāżırıyam rūz ile şeb / Kaʿbeyi ister iseñ gezme **cihāt-ı Minede** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 4). [cihāt-ı minede, -de]*

cihāt-ı sitt [1] *Altı taraf; ön, arka, sağ, sol, üst, alt.*

Şuʿāʿ-ı āfitāb-ı ʿışḳuñ oldı ser-te-ser tābān / **Cihāt-ı sitti** terk itdüm senüñ kūyuñ cihānumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 3). [cihāt-ı sitti, -i]*

cila [1] *Parlaklık, ışıltı.*

Şoḥbet-i ebrār ile bulan **cilā** ey ẕū-fünūn / Münderic olsa maʿānīde nidāsın añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 3). [cilā,]*

cilā eylemek [1] *Parlatmak, temizlemek.*

Ẓamīr āyinesin ẕikr ile **cilā eyle** / ʻUlūm-ı evvele āḫirde ibtidā eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 1). [cilā eyle,]*

cilā olmak [1] *Parlamak.*

Dilberā kühl-i ṣafā hānī ben almam ʿayna / Ḫāk-i pāyün olur iken iki çeşmüme cilā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 3). [cilā olur iken, -ur, -iken]*

cilā-yı nūr-ı tāb olmak [1] *Işığın nûrunun cilâsı, parlaklığı.*

Tāb-ı nūruñ ʿaynuma **oldı cilā-yı nūr-ı tāb** / Līk çeşmüm nūrı nūrından münevverdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 2). [cilā-yı nūr-ı tāb oldı, -dı]*

cild [1] *Deri, ten. II Varlık, benlik.*

Cildini cild iden kişi her dem ʻaṣā-yı şerʻ ile / Emre iṭāʻat idene ṣanma ki mekr u āl ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 2). [cildini, -i, -(n)i]*

cild itmek [1] *Ciltlemek, kaplamak. II Bir durumun hakim olması.*

Cildini **cild iden** kişi her dem ʻaṣā-yı şerʻ ile / Emre iṭāʻat idene ṣanma ki mekr u āl ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 2). [cild iden, -en]*

cilve-i ḥüsn ü cemal [1] *Güzelliğin cilvesi, görünmesi.*

Maʿnī-i bürhāna bürhān itdi bürhānın ḳarīn / **Cilve-i ḥüsn ü cemāli** ḳıldı raʿnā añlamak *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 2). [cilve-i ḥüsn ü cemāli, -i]*

cīm [1] *Arap alfabesinde (c) sesini veren harf. II Harfin içindeki nokta.*

Cemīʿ-i ʿālemüñ ʿilmi olur bir noḳṭadan ẓāhir / Cemālüñ **cīmidür** noḳṭa nedür saña elif bā tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 4). [cīmidür, -i, -dür]*

cinān [8] *Cennetler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Seyr itse **cinānında** cāy eylese yanında / Fehm olsa beyānında fikret nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 11). [cinānında, -ın, -da]*

cinn [1] *Cin, gözle görülmeyen yaratık.*

Emr ile kürse çıḳdum oḳudum kitābını / Emlāk ü ins ü **cinne** ʿibādet sevābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 1). [cinne, -e]*

cinn ile cān [1] *Cin ve insan.*

Nevʿ nevʿ olup bu envāʿ-ı beşer **cinn ile cān** / Mevc uralar nitekim bir baḥr-ı aʿẓam bi't-tamām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 2). [cinn ile cān,]*

cinn ile ins [2] *Cin ve insan taifesi.*

Bir kelāmum ḳılmaġ içün naḳl-i ʿāciz ḳaldılar / **Cinn ü ins** ile melā'ik birle bāzār istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 3). [cinn ü ins,]*

ʿArṣa-i kevne ṭoldılar **cinn ile ins** ü ṭayr u vaḥş / Ḫāline göre her birinüñ virilüp durur niʿam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 2). [cinn ile ins,]*

cism [26] *Cisim, vücut. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān ü tenden gelici rūḥ-ı revānum sensin / Yoluña **cismi** fenā eyleyeli buldı beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 4). [cismi, -i]*

cism ü cān [5] *Can ve beden. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger dilerseñ ol cemāl-i lā-nazīri görmege / Yüri var ḳıl cümle **cism ü cānı** yolında fidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 5). [cism ü cānı, -ı]*

cism-i fānī [1] *Gelip geçici beden.*

ʿÖmr-i sermedde bulındı yine erbāb-ı viṣāl / **Cism-i fānī** olara cāme olupdur ʿārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 4). [cism-i fānī,]*

cism-i ḫāk [3] *Toprak olan beden, vücut.*

ʿİlm-i edyān ile ebdān arasında **cism-i ḫāk** / ʿİlm ile eyler ʿilāc aña ṭabīb iltür şarāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 3). [cism-i ḫāk,]*

Ezelden **cism-i ḫāküm** āb-ı ʿışḳ ile muḥammerdür / Anuñ çün mihr ü mehden iki ʿālemde münevverdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 1). [cism-i ḫāküm, -üm]*

İrişdi **cism-i ḫākīye** nidā-yı ḳum fe-erselnāk / Gelüp seyr itdi cismi rūḥ çü gitdi kibr oldı ḫāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 1). [cism-i ḫākīye, -(y)e]*

cism-i ḳafes [1] *Beden kafesi, bedenin ruhu kafeste tutması.*

Ṭayr-ı vücūd-ı ʿāşıḳān ṭayr itmek içün rāh arar / **Cism-i ḳafesdür** anlaruñ ervāḥına sicn-i ẓulem

(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 4). [cism-i ḳafesdür, -dür]

cism-i nehr[1] *Beden, varlık nehri. II Gözyaşı.*

Yaġılsa ḳaṭre ḳaṭre āb **cism-i nehr** olur ḥāṣıl / Eger cemʿ olalar enhār yem-i ʿummān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 4). [āb-ı cism-i nehr,]*

cismi pūlād [1] *Çelikten beden, vücut, varlık. II Güçlü kişi.*

ʿĀşıḳ-ı şūrīde dinmez ol vücūd-ı ḫāma tā / **Cismi pūlādını** nār-ı ʿışḳ ile ḳılmaya mūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 3). [cismi pūlādını, -ı, -(n)ı]*

cism-i żaʿīf [1] *Zayıf, güçsüz beden.*

Āteş-i dūzaḫa ṭāḳat mi tutar **cism-i żaʿīf** / Eylesem zārī ile Ḥaḳdan imānum şimdi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 2). [cism-i żaʿīf,]*

cisr-i şerʿī [1] *Şeriat köprüsü.*

Cisr-i şerʿīden gelüp geldük muḥīṭ-i vaḥdete / Āşināyuz anda bu fenn içre raʿnā olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 3). [cisr-i şerʿīden, -den]*

civar [1] *Yakın yer, etraf.*

Civāruna eger irsem ʿazīzüm ʿizzet idüp / Baña sen ecr-i ʿaẓīmi ḥażarda göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 3). [civāruna, -un, -a]*

cömerd [1] *Cömert.*

Cihān **cömerdini** gördüm igen çoḳ / Velī yoḳ çeşm-i güher-bāra beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 3). [cömerdini, -i, -(n)i]*

cū [1] *Irmak, akarsu. II Gözyaşı.*

Sensin baña **cū** cümleden akreb velī ʿaceb / ʿĀlemleri arar bu fiġānum seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 2). [cū,]*

cūʿ [1] *Açlık.*

İḫāṭa eyledi cemʿen gehī **cūʿ** u gehī naʿmā / Gehī sırran gehī żarren gehī māt ü gehī derrāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 3). [cūʿ,]*

cūd [10] *Cömertlik, cömertçe davranmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿĀlem senüñ **cūduñla** mevcūd / Zemīn ü āsumān ü heft deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 4). [cūduñla, -un, -la]*

cūd eylemek [1] *Cömertlik yapmak, cömertçe davranmak.*

Ol selāmın ḳılmasa dil virmez idi hiç selām / **Eyledi** ol dem şehādetde teḥiyyāt ile **cūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 2). [cūd eyledi, -di]*

cūd-ı ḥabīb [1] *Sevgilinin cömertliği.*

Beni iẓhār ideli **cūd-ı ḥabīb** ile vücūd / Ġayrı vech üzre o peydā sever añlama ṣaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 4). [cūd-ı ḥabīb,]*

cūd-ı iḥsān [1] *Bağış cömertliği.*

Müstecāb olmaḳdan olmışdur recālar mültemes / Daʿvet oldı bir bahāne **cūd-ı iḥsāna** sebeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 3). [cūd-ı iḥsāna, -a]*

cūd-ı vücūd [1] *Varlıktaki cömertlik.*

Fāʿil-i muḫtāra çün eyledi ʿarż-ı vücūd / **Cūd-ı vücūdumda** pes eyledi aḳvā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 3). [cūd-ı vücūdumda, -um, -dan]*

cūd olmak [1] *Yardımda, bağışta bulunmak.*

Baḥr çü mevci cūş ide kim getüriser ama tāb / Fülk-i vücūda irmese **cūd olur** idi ol ḫarāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 1). [cūd olur, -ur]*

cūd u iḥsān [2] *Cömertlik ve bağış.*

Sen kerīmü'ş-şānsın maʿbūdsın yā ẕe'l-celāl / **Cūd u iḥsānuñla** toludur şehā kevn ü mekān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 4). [cūd u iḥsānuñla, -un, -la]*

ʿAṭıfet bezminde gördüm ḫvān-ı vaṣlüñ niʿmetin / **Cūd u iḥsānuñdan** olmış behre-ver bir nice cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 2). [cūd u iḥsānuñdan, -un, -dan]*

cūş [1] *Coşma, kaynama.*

Eşk-i çeşmüm yirine cānā gözümden ḳan aḳar / Şöyle **cūş** ile gelür kim sanasın ʿummān aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 1). [cūş,]*

cūş eylemek [3] *Coşup taşmak. II İlahî tecellilerle kendinden geçmek.*

Cūş eyledi çünki baḥr-ı vaḥdet / Mevcinden irişdi ʿayn-ı kesret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 1). [cūş eyledi, -di]*

Cūş eyledüm deryāleyin berḳ ururam ażvāleyin / Beyżādayın sevdāleyin zībā cemālüñden midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 4). [cūş eyledüm, -dü, -m]*

Cūş eyledi çün yem-i maḥabbet / Dil zevraḳı bulmadı nihāyet *(Murâdî Dîvânı, Müfret 8, Beyit 1). [cūş eyledi, -di]*

cūş itmek [6] *Çoşup taşmak. II İlahî tecellilerle kendinden geçmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḥaḳḳaḳ ʿilm-i ūlā ile uḫrā cāmiʿi dildür / Bir ʿilme cehd idüp **cūş it** ne ders ola ne ḫôd fetvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 3). [cūş it,]*

cūş ḳılmak [1] *Coşmak, taşmak. II İlahî tecellilerle kendinden geçmek.*

Cūş ḳıldı yine dil ʿışḳ ile bir ḥāle güyer / Ḥāle hem-ḥāl oluben ḥavl ile aḥvāle güyer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 1). [cūş ḳıldı, -dı]*

cūyā [1] *Arayıcı, arayan, isteyen (kimse).*

Dilde sen pinhān u dil müştāḳ u **cūyādur** seni / Sen benümlesin ne ḥikmetdür gezem ārāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 4). [cūyādur, -dur]*

cūyān [1] *Arayıcı, arayan, isteyen (kimse).*

Dilde ḫaylī dem durur vardur maḥabbetden nişān / Bu ʿacebdür dil seni **cūyān** u sen dilde nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 1). [cūyān,]*

cūy-bār [2] *Akarsu, ırmak.*

Miyān-ı āb ile ḫākı ḳoyup ḫalāṣ oldum / Düşüp deñizine bildüm ki **cūy-bār** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 2). [cūy-bār,]*

Cān ile oldum anuñ efkendesi / Dīdeden aḳar anuñ çün **cūy-bār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 3). [cūy-bār,]*

cūy-ı eşk [1] *Gözyaşı ırmağı.*

Cūy-ı eşküm dīdelerden şevḳine yārüñ yine / Şöyle aḳdı kim Murādī virmedi ʿummāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 5). [cūy-ı eşküm, -üm]*

cüda [3] *Ayrı.*

Bir iki günlük ʿömr içün nedür bu ġussa vü ḳayġu / Ne deñlü vuṣlat el virse **cüdādur** āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 3). [cüdādur, -dur]*

Ṣanma ki göñli ey dost senden anuñ **cüdādur** / Görmezse ger cemālüñ cānā Murādī bendeñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 5). [cüdādur, -dur]*

Ten fāriġ olımaz ʿaceb ol cāndan niçün / İllā meger ki sen seni ḳılsañ **cüdāya** rāh *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 30, Beyit 2). [cüdāya, -(y)a]*

cüdā cüda [1] *Ayrı ayrı .*

Yā Rab ne ḥikmet oldı kim ʿuṣṣāḳ arar seni / Ammā ki hiç degilsin olardan **cüdā cüdā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 5). [cüdā cüdā,]*

cüdā düşmek [1] *Ayrı düşmek, uzak kalmak; görüşememek, yakın olamamak.*

Aḳıdup yaşını deryālar gibi ḳıldı ṣadef / **Düşdügi** içün **cüdā** nā-yāb bir dürdāneden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 2). [cüdā düşdügi, -dü, -(ğ)i]*

cüdā eylemek [2] *Ayırmak, uzaklaştırmak, mahrum etmek.*

Sen senden **cüdā eyle** eger ister iseñ dā'im / Bu külliyāt ü cüz'iyyātdan olmaġa begüm āgāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 2). [cüdā eyle,]*

Seni senden ne **cüdā eyleye** bi'llah Murād / Çünki eyler saña her demde ḥabībüñ yāri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 6). [cüdā eyleye, -(y)e]*

cüdā ḳalmak [1] *Ayrı düşme.*

Yāri bulınca göñlüme didüm ki arasın / Vaṣl oldıġınca kimse **cüdā ḳalmaz** arasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 1). [cüdā ḳalmaz, -maz]*

cüdā ḳılmak [6] *Ayırmak, uzak tutmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿÖmr ü cānı n'eylesün senden şu kim ola cüdā / Luṭf idüp **ḳılma cüdā** saña olalı āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 1). [cüdā ḳılma, -ma]*

cüdā olmak [15] *Ayrı düşmek, uzak kalmak, görüşememek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Devrinde devre geldi çü devr ile dāire / Devvār noḳṭa oldı hemān **olmadı cüdā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 4). [cüdā olmadı, -ma, -dı]*

cülūs itmek [1] *Tahta çıkmak.*

Dil milkine **cülūs ideli** ʿışḳ-ı kām-yāb / Buldı saʿādetin yüce ḳıldı sitāresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 2). [cülūs ideli, -eli]*

cülūs ḳılmak [1] *Oturmak.*

Sırrımuñ sırrında çün sırrum gelüp **ḳıldı cülūs** / Ey Murādī andan aldı cümleten zībālıġı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 5). [cülūs ḳıldı, -dı]*

cümle [424] *Bütün, tüm, müstesnası olmayarak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān-ı ʿazīze ʿizzet ider cān ile meger / Bāḳīde buldı **cümle** beḳāsını ibtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 2). [cümle,]*

cümle 'ālem [17] *Bütün dünya, herkes. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rūḥ-ı aʿẓamdan murādum rūḥ-ı rāḥat olmasa / Heybetümden **cümle** ʿālem olur idi ḳat ḳat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 4). [cümle ʿālem,]*

cümle cihan [6] *Bütün dünya, herkes. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cümle cihān aġyār olursa ʿaynuma gelmez benüm / Ben ʿāşıḳ-ı bī-çāreye olsun hemān tek yār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 5). [cümle cihān,]*

cümle cihān elsinesi [1] *Bütün dünya dilleri, lisanları.*

Nāmuñı vird ideli **cümle cihān elsinesi** / Herkese ʿaḳl ile miḳdār-ı zuʿemdür mevrūd *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 254, Beyit 2). [cümle cihān elsinesi, -si]

cümle eşya [1] *Bütün mevcudat.*

Żaḥve-i kübrāda gördüm **cümle eşyā** secdede / Āşinā olmaḳ durur aṣl-ı murād ey āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 3). [cümle eşyā,]*

cümle insān ü melā'ik [1] *Bütün insan ve melekler.*

Mihr-i luṭfuñ ṭoġalı ʿālem-i enverde vücūd / **Cümle insān ü melā'ik** ḳamu eşyāda sücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 1). [cümle insān ü melā'ik,]*

cümle kār [1] *Bütün iş güç, kazanç.*

Senden durur ne kim ola ʿālemde **cümle kār** / Herkes velīk vāsıṭaya eyler ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 2). [cümle kār,]*

cümle maḫlūḳ [1] *Bütün varlık.*

Ḫālıḳın ḳıldı tefekkür baḳuben eşyāya / **Cümle maḫlūḳ** anuñ birligine ḳıldı güvāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 2). [cümle maḫlūḳ,]*

cümle melā'ik [1] *Bütün melekler.*

Olalı ʿışḳ-ı ḥabīb ile muḥammer bu vücūd / Eyledi **cümle melā'ik** aña ʿışḳ ile sücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 1). [cümle melā'ik,]*

cümle var [1] *Bütün mal, varlık.*

Murādī al edebi **cümle varı** ḫarc eyle / İki cihānda bulunmadı bil bahā-yı edeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 5). [cümle varı,]*

cümle-i āfāk [1] *Dünyanın dört bir yanı.*

Münteşirdür **cümle-i āfāka** medḥ-i ḥüsn-i yār / Aḥsen-i vech ile bildüm vaż'umı cānān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 3). [cümle-i āfāka, -a]*

cümle-i ʿālem [5] *Bütün alem, herkes. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Levḥ-i dilde naḳş olaldan rūy-i zībā-yı ḥabīb / **Cümle-i ʿālemlerüñ** derdine ben oldum ṭabīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 1). [cümle-i ʿālemlerüñ, -ler, -ün]*

cümle-i derman [1] *Dermanın, ilacın tümü, tamamı.*

Ḥamdü lā-yuḥṣā aña kim rāzıḳ-ı maḫlūḳdur / **Cümle-i dermānda** yā andan durur her dem meded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 4). [cümle-i dermānda, -da]*

cümle-i eşya [1] *Tüm yaratılmışlar, mevcudat, var olan şeylerin bütünü.*

Ey senüñ ḥüsnüñ hüveydā cümle-i ʿālemleri / **Cümle-i eşyāda** vardur ḥüsnüñ içün hüccetüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 2). [cümle-i eşyāda, -da]*

cümle-i ḫalḳ [1] *Yaratılmışların hepsi.*

'Ālem-i ġayba n'ola muttaṣli' oldıysa müdām / **Cümle-i ḫalḳda** muḫtār olan dildür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 4). [cümle-i ḫalḳda, -da]*

cümle-i hem-sāye [1] *Bütün komşular, yakın olanlar.*

Ḫāne-i 'izz-i celāl oldı maḳarr-ı vücūd / 'İzz-i ṣafāda ḳodı **cümle-i hem-sāyesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 3). [cümle-i hem-sāyesin, -sin]*

cümle-i insān ü melā'ik [1] *Bütün insan ve melekler.*

Dem-beste ḳalur **cümle-i insān ü melā'ik** / Çün kim bu kelāma naẓar imʿān iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 6). [cümle-i insān ü melā'ik,]*

cümle-i ḳalmışlar [2] *Kalmışların hepsine , tümüne. II İhtiyaç sahipleri.*

Ol durur rāzıḳ u ferd ü mübīn / **Cümle-i ḳalmışlara** oldur muʿīn *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 3). [cümle-i ḳalmışlara, -a]*

Cümle-i ḳalmışlara feryād-res / Ġayrısını añla hevā vü heves *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 6). [cümle-i ḳalmışlara, -a]*

cümle-i lezzāt [1] *Lezzetlerin tümü.*

Şol ki lezzet aldı rūyından ḥabīb-i maʿnīnüñ / Fārigü'l-bāl oldı her dem **cümle-i lezzātdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 2). [cümle-i lezzātdan, -dan]*

cümle-i mānīʿ [1] *Tüm engeller.*

Żerrece var ise eger ġayra ʿalāḳa-i fu'ād / Vaṣl-ı ḥabībe sen anı **cümle-i mānīʿ** añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 2). [cümle-i mānīʿ,]*

cümle-i me'vā [2] *Bütün cennetler.*

Ṭarfete'l-'ayn içreyüz cümle-i me'vāda biz / Olmaġa yir cehd ider **cümle-i me'vā** bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 4). [cümle-i me'vā,]*

Ṭarfete'l-'ayn içreyüz **cümle-i me'vāda** biz / Olmaġa yir cehd ider cümle-i me'vā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 4). [cümle-i me'vāda, -da]*

cümle-i mevcūd [1] *Bütün varlıklar.*

Çün kim derile **cümle-i mevcūd** Murāda / Bir bir aluben ḫażrete insān iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 7). [cümle-i mevcūd,]*

cümle-i mevta [1] *Bütün ölüler.*

'Aḳl ile eger nāẓır iseñ fi'l-i Murāda / İḫyādan ola **cümle-i mevtā** naẓarından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 5). [cümle-i mevtā,]*

cümle-i müşkiller [1] *Zorlukların tamamı.*

Ey Murādī irdigüñ iḥsāna kimse irmedi / **Cümle-i müşkilleri** çün saña āsān itdi Ḫaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 5). [cümle-i müşkilleri, -ler, -i]*

cümle-i na'mā [1] *Bütün nimetler.*

Şükri ziyād itmişüz şükrümüz içinde biz / Ṭurfe-i vāḥid durur **cümle-i na‘mā** bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 3). [cümle-i na‘mā,]*

cümle-i perr ü bāl [1] *Tüm kanat ve kollar.*

Rūḥ-ı ḳudüs ḳamu melek dā’ir-i ʿālem oldı çün / ʿArş ile ferşi ḳaplayan **cümle-i perr ü bāle** bak *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 3). [cümle-i perr ü bāle, -e]*

cümle-i rāh [1] *Yolların tümü.*

Ṣāfiʿ-i āyet-i ẕelīl bendesi rūḥ-ı Cebrā’il / **Cümle-i rāhadur** delīl maṭlaʿ-ı nūr-ı kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 4). [cümle-i rāhadur, -a, -dur]*

cümle-i şayru [1] *Hastaların tümüne .*

Ayn-ı raḥmetdür kelāmuñ **cümle-i şayrulara** / Ḳurtılur ġamdan Murādī saña olan āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 5). [cümle-i şayrulara, -lar, -a]*

cümle-i seyyare [2] *Bütün yıldızlar, gezegenler.*

Ṣuʿāʿ-ı mihre ḳarşu **cümle-i seyyāre** nā-peydā / Fe-emmā bedr-i tābānum ḥabībümdür muḥibbü’l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 2). [cümle-i seyyāre,]*

Ẕerre-i nāçizi çün kim şems pür-tāb eyledi / **Cümle-i seyyāreyi** ol şemse meh-tāb eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 1). [cümle-i seyyāreyi, -(y)i]*

cümle-i tābān [1] *Parıltıların, ışıltıların tümü.*

Ḳıldı müstaġraḳ murādını yine nūr-ı cemāl / Lemʿadār olup anuñ çün **cümle-i tābāndan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 5). [cümle-i tābāndan, -dan]*

cümle-i tārik olmak [1] *Bütün her şeyi terk etmek.*

Ṭīb-ı ḫāṭır oluben ‘azm-i kenār itdüm ben / **Cümle-i tārik olup** terk-i diyār itdüm ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 1). [cümle-i tārik olup, -up]*

cümle-i vech [1] *Sûretlerin tümü.*

Cümle-i vechümde gördüm bir misāl / ʿĀlemüñ ʿilmini bir noḳṭamda yaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 4). [cümle-i vechümde, -üm, -de]*

cümle-i ẕerrāt [1] *Zerrelerin tümü.*

Cümle-i ẕerrātda bāhir durur ḥükm-i ezel / Gel tefekkür eyle ḫānum nice ḫāşiʿdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 3). [cümle-i ẕerrātda, -da]*

cümle-miśāl [1] *Bütün, tüm örnek.*

Seḥer çün niḳāb açdı vechüñ bu ʿālemlere / Niḳābuñ niḳābındadur ẕerre **cümle-miśāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 2). [cümle-miśāl,]*

cümleten [74] *Bütünüyle, tamamen. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben sebātum istedüm virdi ḥayātın **cümleten** / Ben bu niʿmet şükrini nice ḳılam yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 2). [cümleten,]*

cünbiş [12] *Kımıldanma, hareket. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bildüñ Murādī **cünbüş** ü işler anuñ durur / Ḳılmak cihān ile yā bu ġavġā neden gelür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 5). [cünbüş,]*

cünbiş itmek [1] *Hareket etmek.*

Ey Murādī ‘ārif iseñ ‘ārifāne **cünbiş it** / Ḳıl naẓar her nesnenüñ sāʿat ile evḳātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 5). [cünbiş it,]*

cünbüş-i efʿāl-i şıfat [1] *Sıfatın, vasfın işlerinin hareketi.*

Ẕāt-ı vāḥidde dinilmez ne cemāl ü ne celāl / Eḥadiyyetde durur **cünbüş-i efʿāl-i şıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 2). [cünbüş-i efʿāl-i ṣıfat,]*

cünbüş ṭutmak [1] *Müzik aletini tutmak, çalmak.*

Çemen bezminde şāh olsa yaraşur / **Ṭutar** çün **cünbüşi** şāhāne ġonca *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 6). [cünbüşi ṭutar, -ar-i]*

cünd [1] *Asker.*

Aña ḥayrān itdürüp cümle melā’ik **cündini** / Kendüsin bir cürʿa-i şevḳ ile sekrān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 3). [cündini, -i, -(n)i]*

cünūd [1] *Askerler, ordu.*

Ey Murādī ḳalemüñ şaḳḳını şaḳḳu’l-ḳamer al / İʿtiḳād eyledi nuṣretde saña cümle **cünūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 5). [cünūd, -de]*

cür‘a [17] *Yudum, içim. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu Murādı nūş idenler **cürʿasından** ḳaṭresin / Yatdılar ser-mest olup bī-hūş tā rūz-ı cezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 5). [cürʿasından, -sı, -n, -dan]*

cür‘a-i aḳdāḥ [1] *Kadehlerdeki yudumlar.*

Cür‘a-i aḳdāḥdan cem‘ oldı bir deryā yine / Ṣaldılar ‘uṣṣāḳ ẕevraḳ zīr ile bālā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 1). [cür‘a-i aḳdāḥdan, -dan]*

cürʿa-i cām-ı maḥabbet [2] *Aşk kadehinin yudumu.*

Şems-i envār-ı hüdādur menbaʿ-ı ṣıdḳ u ṣafā / **Cürʿa-i cām-ı maḥabbetden** velī mestānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 2). [cürʿa-i cām-ı maḥabbetden, -den]*

Cürʿa-i cām-ı maḥabbetden çü dil sekrāndur / Anuñ içün her seḥer cān bülbüli nālāndur *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 374, Beyit 1). [cürʿa-i cām-ı maḥabbetden, -den]

cür‘a-i dest [1] *Eldeki bir yudumluk içki.*

Cür‘a-i destüñden ey dilber çü nūş itdüm yine / Evvelīn ü āḫirīni nakşına ṭutdum yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 1). [cür‘a-i destüñden, -ün, -den]*

cürʿa-i ehl-i ḥaḳā’iḳ [1] *Hakikatlere vakıf kişilerin bir yudumluk içkisi. II Feyiz almak.*

Şol kim ki içdi **cürʿa-i ehl-i ḥaḳā’iḳi** / Nūr oldı anda ḳalmadı bir ẕerre-i ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 2). [cürʿa-i ehl-i ḥaḳā’iḳi, -i]*

cür‘a-i ḥubb [1] *Güzel yudum.*

Bir **cür‘a-i ḥubbuñdur** kim ḳıldı beni medhūş / Ẓan itme mey-i şevḳüñ ḫānum beni ḳandurdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 3). [cür’a-i ḥubbuñdur, -un, -dur]*

cürʿa-i ʿışḳ [2] *Aşk yudumu.*

Kendüñi bilesin Murād Rabbüñi ʿārif olasın / **Cürʿa-i ʿışḳı** nūş ḳıl tā olasın beḳā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 5). [cürʿa-i ʿışḳı, -ı]*

Gel Murāduñ ḳavl-i pür-maʿnāsına ṭut gūş-ı hūş / **Cürʿa-i ʿışḳı** yine mestāne beẕl itsem gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 5). [cürʿa-i ʿışḳı, -ı]*

cürʿa-i mestānelüg [1] *Sarhoş edici içim.*

Cānān ile şimdi yine cānānelügüm var / Nūş eylemişem **cürʿa-i mestānelügüm** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 1). [cürʿa-i mestānelügüm, -üm]*

cür‘a-i nūş itmek [1] *Bir yudum içki içmek,.*

Ben **cür‘a-i nūş itmezem** olmaz idüm ayıḳ / Ḳurtardı cihānuñ beni nefʿ ü ẓararından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 2). [cür‘a-i nūş itmezem, -mez, -em]*

cürʿa-i peymāne [1] *Kadehteki damla.*

Rūyına āyīne tutdı ʿaks-i ḥüsnin gösterüp / Mest ider ʿuşşāḳını bir **cürʿa-i peymāneden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 4). [cürʿa-i peymāneden, -den]*

cürʿa-i şevḳ [1] *İçme isteği.*

Aña ḫayrān itdürüp cümle melā’ik cündini / Kendüsin bir **cürʿa-i şevḳ** ile sekrān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 3). [cürʿa-i şevḳ,]*

cürʿa-i zülāl-i ezel [1] *Çok eskiden beri var olan tatlı, soğuk suyun damlası, yudumu.*

Ebed ḫumārı iderdi ebed şarāb-ı elest / Meded irişmese ger **cürʿa-i zülāl-i ezel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 4). [cürʿa-i zülāl-i ezel,]*

cürʿa-keş [1] *Yudum çeken, içen.*

Cām-ı ʿışḳuñ **cürʿa-keş** abdāl-ı bī-idrākiyüz / Līk cümle ʿālemüñ bir ʿārif-i çālākiyüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 1). [cürʿa-keş,]*

cür‘a nūş eylemek [3] *Bir yudum içmek.*

Çün **cürʿayı nūş eyledüm** hāte’ṣ-ṣabūḥ yā ʿāşıḳīn / Bu sekrümüz dā’im ola eylemesün ferzāneler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 3). [cürʿayı, -yı]*

Bāde-i ‘ışḳından ol şeh toldurupdur bir ḳadeḥ / **Cür‘asın nūş eyleyen** bī-hūş olur esrār ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 4). [cür‘asın, -sın]*

Cürʿayı nūş eyleyüp mest-i ebed olmışam / Līk yine gözlerüm ḫayret-i ṣahbādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 4). [cürʿayı, -(y)ı]*

cürʿa-nūş itmek [3] *Kadehteki yudumu içmek.*

Cürʿa-nūş itmek dilerseñ gel berü dīvāne ol / Gel bu varlıḳ perdesin keşf eyle bulasın sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 3). [cürʿa-nūş itmek, -mek]*

Cür‘a nūş itdükde aḳdāḥı şıdum / Bāde-i nūş eylerem esrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 4). [cür‘a,]*

Kendüzüm bilmem dirīġa hep ferāmuş itmişem / **Cür‘asını nūş idüp** ser-mest ü ḫayrān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 2). [cür’asını, -sı, -(n)ı]*

cür‘a-nūş olmak [10] *Kadehteki yudumu içen olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cürʿa nūş olalı ḫum-ḫāne-i vaḥdetden biz / Nice dem fāriġuz ez-ġayr ve kesretden biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 1). [cürʿa,]*

cürʿa peymāy [1] *Yudumu, damlayı ölçmek, tartmak.*

Cürʿa peymāy oldı çün ʿāşıḳlara rūz-ı ezel / Cümlesinden almışuzdur cürʿayı olduḳda ʿīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 3). [curʿa peymāy,]*

cür’et [1] *Cesaret, yiğitlik, korkmayarak ileriye atılma.*

Ḳurtarur ālāyiş-i ġamdan dil ü cānın şu kim / Añlaya bir ẕerrece ḳalbinde **cür’et** var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 4). [cür’et,]*

cür’et itmek [1] *Cesaret etmek, yüreklilik göstermek, kalkışmak.*

Lisānın kim **ider** taḥrīke **cür’et** / İder yek-sān ile nuṭḳını her ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1182, Beyit 4). [cür’et ider, -er]*

cürm [8] *Suç, günah. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dün ü gün oldı işümüz ʿişyān / ʿÖmrümüz geçdi **cürm** ile ḫayfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 2). [cürm,]*

cürm-i eflak [1] *Gökyüzündeki günahlar.*

Ey Murādī bār-gāh-ı ḫażrete eyle niyāz / **Cürm-i eflāk** āh-ı maẕlūmāna ḫā'il olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 5). [cürm-i eflāk,]*

cürm-i iḳrār [1] *Saklanmayıp söylenilen suç.*

Şeb-rev olmışdur ḥicāb altında çün nefs-i ẓalūm / ʿAḳl ile cān oldı şāhid **cürm-i iḳrārındadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 2). [cürm-i iḳrārındadur, -ı, -n, -da, -dur]*

cürm ile ḫaṭā [1] *Günah ve yanlış.*

Cürm ile ḫaṭāma n'ola baḳmasañ eyā şāh / Luṭf ü keremüñ ḳapladı dünyāyı ser-ā-pā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 4). [cürm ile ḫaṭāma, -m, -a]*

cürm ü günah [2] *Suç ve günah.*

Maḫzen-i sırr-ı ʿışḳ olan buldı ḫalāṣ-ı cāvidān / Ṣāf ola ẕikr ile göñül **cürm ü günāhı** n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 5). [cürm ü günāhı, -ı]*

Bilmezem kim sen nigāra n'eyledüm **cürm ü günāh** / Baña hicrüñ çekdürüben itdürürsin her gün āh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 1). [cürm ü günāh,]*

cürm ü ḫaṭā [3] *Günah ve yanlış.*

Ḥücre-i ḳalbüm ṭolı ḳıl şuʿle-i envār ile / Nice bir **cürm ü ḫaṭāyile** ola göñlüm ḳara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 3). [cürm ü ḫaṭāyile, -(y)ile]*

N'ola ḥālüm pādişāhum baña ḳılmazsañ ʿaṭā / Çün işüm **cürm ü ḫaṭā** her āndur yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 3). [cürm ü ḫaṭā,]*

Benüm kārum ḳamu **cürm ü ḫaṭādur** / Senüñ yā Rab işüñ luṭf ü ʿaṭādur *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 44, Beyit 2). [cürm ü ḫaṭādur, -dur]*

cüst [1] *Arama, araştırma.*

Ḫudānuñ ḥikmetine ʿaḳl ü idrāk / İrişmez biñ olursa **cüst** ü çālāk *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 7). [cüst,]*

cüvān [2] *Genç, taze, delikanlı.*

Ger bu Murāduñ sözin ʿışḳ ile ey muttaḳī / Diñler iseñ olasın sen daḫı dānā **cüvān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1151, Beyit 5). [cüvān,]*

Gel bu Murāduñ sözin ʿışḳ ile ey muttaḳī / Diñler iseñ olasın sen daḫi dānā **cüvān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1175, Beyit 5). [cüvān,]*

cüvān-ı bī-ḳarār olmak [1] *Kararsız genç olmak. II Delikanlı olmak.*

Pes andan bād-ı luṭf irdi muʿaṭṭar ḳıldı cān bāġın / Fenā bulmamışam aṣlā **cüvān-ı bī-ḳarār oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 5). [cüvān-ı bī-ḳarār oldum, -du, -m]*

cüyūş [1] *Askerler, ordular.*

Nişānıdur vücūdumda görinen bu eserler heb / **Cüyūşumdur** ʿavālimden olan ẓāhir ʿālemlerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 3). [cüyūşumdur, -um, -dur]*

cüz ile kül [1] *Parça ve bütün.*

ʻĀlemüñ mübdīʻi çü **cüz ile kül** / Elif ü hā olupdur ʻāşıḳa rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 4). [cüz ile kül,]*

cüz' ü kemāl ile hüner [1] *Parçalar ve mükemmellik ile marifet.*

Cüz' ü külden çü gelür **cüz' ü kemāl ile hüner** / Hüner ehlinden eger gelse hüner minnetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 4). [cüz' ü kemāl ile hüner,]*

cüz' ü küll [4] *Parça ve bütün; maddenin en küçük birimi ve varlık âleminin tamamı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cüz' ü küllden çü gelür cüz' ü kemāl ile hüner / Hüner ehlinden eger gelse hüner minnetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 4). [cüz' ü külden, -den]*

cüz'iyyāt [1] *Bir bütünün küçük parçaları.*

Sen senden cüdā eyle eger ister iseñ dā'im / Bu külliyāt ü **cüz'iyyātdan** olmaġa begüm āgāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 2). [cüz'iyyātdan, -dan]*

2.2.4. Ç

çābük [1] *Çabuk, tez.*

Ser-firāz olsam ʿaceb mi kārumun kārında ben / **Çābükem** kārumda aṣlā ḳalmazam yoldaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 3). [çābükem, -em]*

çaġ çaġ [1] *Çağıl çağıl.*

Gör Murāduñ ʿayn-ı ḥālini yine / ʿAyn-ı ḥikmet nice aḳar **çaġ çaġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 5). [çaġ çaġ,]*

çağırmak [6] *1. Çağırmak, seslenmek.*

Ol biḥāruñ ḳaṭresi her biri bir merd-i güzīn / Öldiler **çaġırdılar** cümle belī āşkār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 3). [çaġırdılar, -+dı, -+lar]*

Çaġıruben ṭarafeyne bu lisān itse nidā / Pā vü ser ola bürehne ṭola her cā muḫliş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 3). [çaġıruben, -uben]*

Çü bildüm bir kerāmet virdi Ḥaḳ kim ḥadde gelmez ol / Melā'ik cümle āmennā diyü **çaġırdı** her yirden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 2). [çaġırdı, -dı]*

2. Davet etmek.

Göcdedür her vücūd u her ẕerrāt / **Çağırur** mevt-i ḥādimü'l-leẕẕāt *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 4). [çağırur, -ur]*

II Yalvarmak, yakarmak.

Tesbiḥüñ ile yā Rab ṭoldur içümi her dem / **Çağıra** bu cān ü dil her dem saña yā sübḥān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 5). [çağıra, -a]*

Çağırup didüm ki yā maḥbūb derdüm çoḳ benüm / Bir nidā irdi ki ben derdüñe dermān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 6). [çağırup, -(u)p]*

çağlamak [1] *Coşkun biçimde akmak, coşmak.*

Baḥr-ı bī-pāyāna enhār irse nā-peydā olur / Her ne deñlü **çağlayup** aḳarsa nā-gūyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 1). [çağlayup, -y, -(u)p]*

çağrışmak [2] *Hep bir ağızdan bağırmak, yüksek sesle söyleşmek.*

Şarāb-ı ʿışḳı bir ḳaṭre virüpdür cümleye ẕevḳi / Anuñ çün **çağrışurlar** cümleten ins ile cān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 5). [çağrışurlar, -(u)r, -lar]*

Kimse kimse ḥāline baḳmaġa ḳādir olmayup / Gözlerin göge diküben **çağrışalar** el-amān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 2). [çağrışalar, -a, -lar]*

çâh [4] *Kuyu, çukur. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şöyle ḥabs itdi seni ol ẕeḳanı **çāhında** / Olmaduñ iki cihānda meded āzād göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 3). [çāhında, -ı, -n, -da]*

çāha düşmek [1] *Kuyuya düşmek. II Doğru yoldan ayrılmak suretiyle zor durumda kalmak.*

Ṣaḳınġıl ṭālib olma māl u cāha / Nice cāh ehli gördüm **düşdi çāha** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 4). [çāha düşdi, -di]*

çāh-ı ẓulmet [1] *Zulmet, karanlık kuyu.*

Mışr-ı ʿışḳuñ Yūsufın Yaʿḳūb-ı dilden ḳıl ṭaleb / **Çāh-ı ẓulmetde** ḳalanlar bilmedi Kenʿān nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 4). [çāh-ı ẓulmetde, -de]*

çaḳ [1] *Tam, dek, hatta.*

Mümeyyizdür ider temyīz fī'l-ḥāl / Cemīʿ-i kā'ināt emrindedür **çāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 4). [çāk,]*

çāk eylemek [1] *Yırtmak, parçalamak.*

Tīġ-i ġamla dem-be-dem bu sīnemi **çāk eyledi** / Yaḳdı yandırdı bu baġrum ey dirīġā nār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 2). [çāk eyledi, -di]*

çāk itmek [2] *Yırtılmak.*

Çāk itdi yed-i ḥayret bu sabr-ı girībānın / Bilmem ne ola ḥikmet aġlamaġa ṭāḳat yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 2). [çāk itdi, -di]*

II Goncaların yaprak açması.

Cemālüñ gülşenin ʿarż it ide tā naʿra bülbüller / Yaḳalar **çāk ide** güller gireler raḳṣa sünbüller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 1). [çāk ide, -e]*

çāk ḳılmak [1] *Yırtılmak; parçalamak.*

Şerār-ı nār-ı āhumdan ṭutışdı ḥayme-i eflāk / Ḥabībüñ çāresidür çāre-i ṣabrum **ḳılan çāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 1). [çāk ḳılan, -an]*

çāk olmak [4] *Yırtılmak, parçalanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī behre isterseñ ḳoma kendüñde sen ẕerre / Bu yirde **çāk olur** zehre bu maʿnā gizlü maʿnādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 5). [çāk olur, -ur]*

çaker [2] *Kul, köle II âşık.*

İrişdürdi yine dildāruma ey dil ḥaber furṣat / Bu **çākerden** o sulṭāna neler dimiş neler furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 1). [çākerden, -den]*

Murādī **çākerüñ** cānā eger ḳapunda bulsa cā / Bulurdı devlet-i bāḳī olurdı dā'imā ḥandān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 5). [çākerüñ, -üñ]*

çāker-i 'ışḳ olmak [1] *Aşkın kölesi olmak.*

Çāker-i 'ışḳ olalı 'āleme sulṭānam ben / Gör ḥabībüm beni sen kim nice bürhānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 1). [çāker-i 'ışḳ olalı, -alı]*

çāker itmek [1] *Kul, köle yapmak.*

Ger nefsi ḳul idüp özüñe **çāker idesin** / Gör imdi nice neṣr idiser nūr-ı ḥikmetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1135, Beyit 4). [çāker idesin, -e, -sin]*

çāker olmak [1] *Kul, köle olmak.*

Oldı Murādī çün kim ʿışḳ-ı ḥabībe **çāker** / İrmege çāre bir dem dil-dāre var mı yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 5). [çāker oldı, -dı]*

çalmak [1] *Çalmak; sûra üflemek.*

Eyledi çünki Murādī özini heşt behişt / İmtiyāz itmek içün ṣūrı ḳaçan **çala** güyer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 5). [çala, -a]*

çālāk [4] *Hareketi sür'atli, çevik, cevval. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müfevveż eyledi feyyāża ḥükmin tā ola cārī / Olup pür-tāb-ı enver pes aradan ṣıçradı **çālāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 4). [çālāk,]*

çālāk eteğin [1] *Büyük, yüce adamların eteği. II Yüce kişilerin vasıfları.*

Baḥr u berri eger itmege dilerseñ seyrān / Ḫıżr u İlyās sıfat ṭut ḳoma **çālāk etegin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 4). [çālāk etegin, -n]*

çālāk olmak [1] *Hızlı olmak, acele hareket etmek.*

Murādīnüñ kelāmınuñ olupdur fehmi müşkilce / Anı şol kimse añlar kim içinde ola **ol çālāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 5). [çālāk ola, -a]*

çār [2] *Dört.*

Münfaʿil oldı cümleten muḳtebis oldı çün göñül / Rubʿını virdi **çārına** oldı ṭalebde müntehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 3). [çārına,]*

Çār yanum **çār** olur ise ger murabbaʿ rubʿ ola / Terk idüp sādis ü ḫāmis olmışam bir yaña ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 2). [çār,]*

çār eṭrāf [1] *Dört yan, dört etraf.*

Çār eṭrāfum yine memlū olupdur ser-te-ser / Her naẓarda bir vücūda irmişem peydā ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 2). [çār eṭrāfum, -um]*

çar rükn [2] *Dört direk, sütun.*

Ṭavaf eyledüm anuñ **çar rüknin** / Olupdur ḥacc-ı ekber pes müyesser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 2). [çar rüknin, -in]*

Ḫāne-i dilde olursam hem-nişīn ol yār ile / **Çār rüknine** naẓar ḳılduḳda ebvāb anlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 3). [çār rüknine, -i, -(n)e]*

çār yan [2] *Dört taraf; sağ, sol, ön, arka, her taraf.*

Çār yanum çār olur ise ger murabbaʿ rubʿ ola / Terk idüp sādis ü ḫāmis olmışam bir yaña ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 2). [çār yanum, -um]*

Baḥr-ı ḥayret **çār yanumı** iḥāṭa eyledi / Ḳande kim ḳılsam naẓar dīdār gördüm kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 2). [çār yanumı, -um, -ı]*

çare [33] *1. İlâç, tedbir. II Aşk derdinin ilacı.*

Çün ezelden ʿışḳa düşdüm pes ḫalāṣa çāre ne / **Çāresi** vaṣl-ı ḥabīb oldı anuñ pes dā'imā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 2). [çāresi, -si]*

Dil derd-i yāre düşdi bir **çāre** var mı yā Rab / Bir ben gibi cihānda āvāre var mı yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 1). [çāre,]*

Oldı Murādī çün kim ʿışḳ-ı ḥabībe çāger / İrmege **çāre** bir dem dil-dāre var mı yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 5). [çāre,]*

Gezmişem cümle eṭibbāyı bu derde **çāre** yoḳ / Çāresüzler çāresi buldum yine senden ʿilāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 3). [çāre,]*

Gezmişem cümle eṭibbāyı bu derde çāre yoḳ / Çāresüzler **çāresi** buldum yine senden ʿilāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 3). [çāresi, -si]*

Ey ḥayāt-ı cāvidānı isteyen merd-i lebīb / Derde **çāre** ister iseñ āsitān-ı Ḫaḳḳa ḳaç *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 3). [çāre,]*

Arada mest ü lā-yaʿḳıl olupdur bilemez **çāre** / Yine yoġ içre varından bugün peydādur ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 3). [çāre,]*

Derūn-ı dilde yāruñ yarası var / Ṭabībā sende anuñ **çāresi** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 1). [çāresi, -si]*

Çāreyi ġayrıdan ararsañ eger dīvānesin / Ey Murādī her ne kim derd ola aña **çāre** biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 5). [çāre,]*

Çāreyi ġayrıdan ararsañ eger dīvānesin / Ey Murādī her ne kim derd ola aña çāre biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 5). [çāreyi, -y, -i]*

Şerār-ı nār-ı āhumdan ṭutışdı ḫayme-i eflāk / Ḥabībüñ **çāresidür** çāre-i ṣabrum ḳılan çāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 1). [çāresidür, -si, -dür]*

Miyān-ı āb ü āteşden necāta var mıdur çāre / Ḥabībüm **çāre** sendendür aña çāre degül merhem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 2). [çāre,]*

Miyān-ı āb ü āteşden necāta var mıdur **çāre** / Ḥabībüm çāre sendendür aña çāre degül merhem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 2). [çāre,]*

Miyān-ı āb ü āteşden necāta var mıdur çāre / Ḥabībüm çāre sendendür aña **çāre** degül merhem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 2). [çāre,]*

Didi ol müstemiʿ ḳavlüm saña bir söz diyem el-ḥaḳ / Buña **çāre** budur ʿarż it ḥabībüñe beyānīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 2). [çāre,]*

Varup ʿarż eyledüm yāre didüm bu derde ḳıl **çāre** / Didi **çāre** buña ʿāşıḳ olur rāz-ı nihānīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 3). [çāre,]*

Yaramuñ ḳalbinde buldum çün maḥabbet **çāresin** / Anuñ içün seçmişem maʿşūḳ u ʿāşıḳ arasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 1). [çāresin, -sin]*

Ḳalb-i ḥazīne fürḳat ile yara urdı yār / Desti ile mürehhim anuñ ḳıldı **çāresin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 3). [çāresin, -sin]*

Çāre-sāzuñ **çāresinden** çāre-sāz oldı göñül / Baḥr-ı vaḥdet içre ṭaldum özge ʿummānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 2). [çāresinden, -sin, -den]*

Çün ezelden yārden oldı derūnum yarası / Ol ṭabīb-i cāndandur girü anuñ **çāresi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 1). [çāresi, -si]*

Ṭabīb-i ḥāẕıḳı bulduñ mı var mı derdüñe **çāre** / ʿİlāc odı mı bu kāra nice dermāna irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 3). [çāre,]*

2. Yol; çözüm yolu.

Kemāli iḳtiżāsınuñ ḳażādur **çāresi** el-ḥaḳ / Ḳaderde aʿraf olursañ ṣaḳın devr itme misl-i çarḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 3). [çāresi, -si]*

Çāresini bilmezem bu yaşumı diñdirmegüñ / N'eyleyem ey dostlar her laḥẓa vü her an aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 3). [çāresini, -si, -n, -i]*

ʿAceb bilsem **çāre** ḫalāṣa īn ü ānīden / Cevāb irdi hüveydāda enīs-i lā-mekānīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 1). [çāre,]*

Miḥnete ṣabr itdüg'içün buldı göñlüm **çāresin** / Çāresüzler çāresi bildi nedür bī-çāresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 1). [çāresin, -sin]*

Lebīb olan bunı añlar ki olımaz **çāre** / Meger ki **çāre** ked eyleye çāreyi yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 4). [çāre,]*

Lebīb olan bunı añlar ki olımaz çāre / Meger ki çāre ked eyleye **çāreyi** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 4). [çāreyi, -y, -i]*

Ḳafada oldı çü peyk-i ecel saña cellād / Ḫalāṣa **çāre** çü yoḳ emre iḳtidā eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 4). [çāre,]*

Ḳazā ne ḥükm ider ise rıżādadur **çāre** / Baḳ imdi var ise ʿaḳluñ ḳażā ile ḳadere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 3). [çāre,]*

Ṣūret-i cān oldı çün vech-i kemānuñ arası / Aradan ḳaldur vücūduñ oldur anuñ **çāresi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 1). [çāresi, -si]*

Ḫayāl-i kevni terk eyle ne ṣūret ẓāhir ü bāṭın / Ne mümkin ola bī-çāre aña kim **çāre** yüz ṭutdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 2). [çāre,]*

Çāreden **çāre** ger gelürse eger / Her güzin kimsede olur mı żarār *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 4). [çāre,]*

Çāreden çāre ger gelürse eger / Her güzin kimsede olur mı żarār *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 4). [çāreden, -den]*

çāre bulmak [3] *1. Deva bulmak, tedavi etmek. II Aşk derdine çare bulmak.*

Derd ü hicrüñden yiter ḳan yutdı bu bī-çāre dil / Bir daḫı bu vuṣlata **bulur** mıyuz bir **çāre** biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 2). [çāre bulur, -ur]*

2. Bir meseleyi halletmeye çalışmak, çözüm yolu aramak.

Delidür ṣol ki yāri terk idüp meyl ide aġyāra / **Bulayduñ** sen eger **çāre** zamāna açmaz idüñ göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 4). [çāre bulayduñ, -a(y), -du, -n]*

Vāʿıẓ sen eger **bulduñ** ise **çāre** ḫalāṣa / Gel ḫālümüze ḳo bizi luṭf eyle kerem ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 2). [çāre bulduñ, -du, -n]*

çāre eylemek [1] *Derde derman bulmak. II Aşk derdine çare bulmak.*

Yār **eylese** bir **çāre** dil olmasa āvāre / Yār olsa hemān yāre ʿizzet nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 4). [çāre eylese, -se]*

çāre ḳalmak [1] *Çare bulunması. II Aşk derdine çare bulmak.*

Beni mest eyledi ʿışḳı ḳarāra **ḳalmadı çāre** / Seyāḥat itmegi ʿālemde çün āb-ı revān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 3). [çāre ḳalmadı, -ma, -dı]*

çāre ḳılmak [4] *1. Çare bulunması. II Aşk derdine çare bulmak.*

Varup ʿarż eyledüm yāre didüm bu derde **ḳıl çāre** / Didi çāre buña ʿāṣıḳ olur rāz-ı nihānīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 3). [çāre ḳıl,]*

Gösterüp yara-i baġrumı bugün dildāra / Didüm ey merḥameti çoḳ baña **ḳıl** bir **çāre** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 1). [çāre ḳıl,]*

Ġam degül ḥüsn-i cemālüñden eger nālān olam / **Çaresini** sen **ḳılursın** çün saña mihmān olam *(Murâdî Dîvânı, Müfret 11, Beyit 1). [çaresini ḳılursın, -ur, -sın]*

2. Yardım etmek.

Çāresüz ḳaldum Ḫudāyā **çāre ḳıl** yā Rab baña / Nefs ü şeyṭāndan ḫalāṣ eyle beni ey pādişā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 1). [çāre ḳıl,]*

çāre ne [1] *Çare nedir, çare yok; yapılacak bir şeyin olmaması, elden hiçbir şeyin gelmemesi.*

Çün ezelden ʿışḳa düşdüm pes ḫalāṣa **çāre ne** / Çāresi vaṣl-ı ḥabīb oldı anuñ pes dā'imā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 2). [çāre ne,]*

çāre olmak [4] *1. Bir meseleyi halletmek, çözüm yolu bulmak.*

Didüm olmaz mı seni görmege bir çāre baña / Didi ebvābını şerḥ eyle kitābun vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 4). [çāre olmaz, -maz]*

Çü ʿaḳl-ı sebük-bār olupdur muḥīṭ-i ʿulūm / Muḥīṭ eyledi **çāre oldı** mine'l-ʿālemīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 3). [çāre oldı, -dı]*

Lebīb olan bunı añlar ki olımaz çāre / Meger ki çāre ked eyleye çāreyi yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 4). [çāre olımaz, -ı, -maz]*

2. Çare bulunması. II Aşk derdine çare bulmak.

Bu rāh-ı ʿışḳ içinde ḳaluram bi'llāhi āvāre / Eger **olmaz** ise **çāre** baña ey reh-nümā senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 3). [çāre olmaz, -maz]*

çāre vü tedbir [1] *Çare ve önlem.*

Göñül murġın idüpdür dām-ı zülfüñ dilberā naḫcīr / Ḫalāṣına anuñ var mı ʿaceb bir **çāre vü tedbīr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 1). [çāre vü tedbīr,]*

çāre-ger [1] *Çare bulucu.*

Ḥaḳdan ayru bulımadum özüme **çāre-geri** / Cümleyi terk idüben anı temennā ḳıldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 4). [çāre-geri, -i]*

çāre-i ṣabr [1] *Sabrın çaresi.*

Şerār-ı nār-ı āhumdan ṭutışdı ḫayme-i eflāk / Ḥabībüñ çāresidür **çāre-i ṣabrum** ḳılan çāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 1). [çāre-i ṣabrum, -um]*

çāre-sāz [4] *Çare ve tedbir düşünen, bulan; çözüm bulan, çözüm yolu bulan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿÖmrümi ʿömrümde gördüm çün dırāz / Ḥālūmi ḥālümde buldum **çāre-sāz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 1). [çāre-sāz,]*

çāre-sāz olmak [1] *Çözüm üreten, çare bulan olmak.*

Çāre-sāzuñ çāresinden **çāre-sāz oldı** göñül / Baḥr-ı vaḥdet içre ṭaldum özge ʻummānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 2). [çāre-sāz oldı, -dı]*

çāresüz ḳalmak [1] *Çözüm yolu, çıkar yolu bulamamak.*

Çāresüz ḳaldum Ḫudāyā çāre ḳıl yā Rab baña / Nefs ü şeyṭāndan ḫalāṣ eyle beni ey pādişā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 1). [çāresüz ḳaldum, -du, -m]*

çāresüzler çaresi [2] *Çaresiz kalmışlara çare olan. II Allah.*

Gezmişem cümle eṭibbāyı bu derde çāre yoḳ / **Çāresüzler çāresi** buldum yine senden ʿilāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 3). [çāresüzler çāresi]*

Miḥnete ṣabr itdüg'içün buldı göñlüm çāresin / **Çāresüzler çāresi** bildi nedür bī-çāresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 1). [çāresüzler çāresi,]*

çarḫ-ı ġaddār [1] *Merhametsiz, zalim felek.*

Kime ḳıldı vefā bu **çarḫ-ı ġaddār** / Kime cevr itmemişdür bu cefā-kār *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 4). [çarḫ-ı ġaddār,]*

çarḫ-ı nüh-ṭıbāḳ [1] *Dokuz tabakalı felek.*

Yoḳdur beḳāsı çün kim bu **çarḫ-ı nüh-ṭıbāḳuñ** / Ḳalbüñ ayırma Ḥaḳdan ḫandān olam dir iseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 2). [çarḫ-ı nüh-ṭıbāḳuñ, -un]*

çāşnī [2] *Lezzet, tat, çeşni.*

Murteżā olmaz eger olmazsa ādem iltiẕāẕ / **Çāşnīdür** leẕẕetinden ṭaʿm-ı eşvāḳ-ı ʿazīz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 2). [çāşnīdür, -dür]*

Bāde-i bezm-i belādan bulmayanlar **çāşnī** / Terk-i varın itmeyenler vaṣl-ı cānān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 4). [çāşnī,]*

çegn [2] *Sırt, arka, bel.*

Ger olursañ ḫāmil iki ʿālemi bir **çegnüñe** / Anda añlarsın benüm ḳuvvetde olan ṭāḳatüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 880, Beyit 3). [çegnüñe, -ün, -e, -]*

ʻArş-ı ʻalā melā'ik **çegnindedür** velīkin / Hey'etden ʻarş-ı aʻẓam düşmişdür ıżṭırāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 4). [çegnindedür, -in, -de, -dür]*

çehre [1] *Yüz, surat, sima.*

Yūsuf-ı meh **çehreme** her gice mihr eyler sücūd / Ey muʿabbir añlamazsın kim ne ru'yā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 2). [çehreme, -m, -e]*

çehre-i dildār [2] *Sevgilinin yüzü.*

Dīde-i bīnā ḳılursañ nūr-ı iẕʿān ile ger / Nāẓır olduḳda ḳamuda **çehre-i dildārı** gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 4). [çehre-i dildārı, -ı]*

Ger ṭulū' ide ne var **çehre-i dildār** yine / Söyleşe ʻāşıḳ ile bir nice güftār yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 1). [çehre-i dildār,]*

çehre-i dildāruñ olmak [1] *Sevgilinin yüzü, sureti olmak, haline gelmek.*

Çehre-i dildāruñ olmışdur niḳāb ārāyişi / Aradan ārāyişin ḳaldurmaḳ olsa kāşkī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 1). [çehre-i dildāruñ olmışdur, -mış, -dur]*

çekmek [56] *1. Yukarıya doğru yükselmek; göğe çıkmak.*

Meydāna gelmişdür Murād merdāneler ḫāżır mıdur / ʿAvn ile cümle pest olur ger āsumāna **çekseler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 5). [çekseler, -se, -ler]*

2. Katlanmak, tahammül etmek.

Vaṣl-ı ḥabīb içün dil **çekdi** nice felāket / Ḳayırmazam ben anı ʿuṣṣāḳa budur ʿādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 1). [çekdi, -di]*

Cefāya yoḳ mı oranuñ nice **çeksün** dil ü cānım / Teraḥḥum eyle kim cellād-ı cevrüñden emān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 3). [çeksün, -sün]*

Geçürme bu demi bir dem geçerse aġlayasın dem / Demidür ger **çekersen** dem ki dem mādur çü mā demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 2). [çekersen, -er, -señ]*

Bir naẓar çün biñ belā çekdüñ yoluñda dostum / Ġam cefāsın **çekmeyenler** bilmedi şādān nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 3). [çekmeyenler, -me, -y, -en, -ler]*

Zā'ir-i Kaʿbe olaldan bu göñül nāle **çeker** / Çün nidāda didi lebbeyk anı bir ḫāle **çeker** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 1). [çeker, -er]*

Ṭavḳ idelden berü zencīr-i ḳażā gerdenümi / Bir yaña ḫāle **çeker** bir yañadan ḳāle **çeker** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 2). [çeker, -er]*

Zemzeme vardı Murādī **çeküben** zemzemeyi / Çün delīl oldı delīlin yine ol dāla çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 5). [çeküben, -üben]*

Kişi **çekdügini** bilür bu meseldür dirler / Bu tenüm yāri bulınca ne ḳażā çekmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 3). [çekdügini, -düg, -i, -(n)i]*

Kişi çekdügini bilür bu meseldür dirler / Bu tenüm yāri bulınca ne ḳażā **çekmişdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 3). [çekmişdür, -miş, -dür]*

Yolı ile ṭutalı her işi başdan ayaġa / Āh bu yolda nice renc ü ʿanā **çekmişdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 4). [çekmişdür, -miş, -dür]*

Ger Murāduñ bileyin dir iseñ ey dil ḫālin / Yār yolında nice sūd u ḫaṭā **çekmişdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 5). [çekmişdür, -miş, -dür]*

Ey Murādī beni kendümi ḳomazlar ʿālem / **Çekerem** cevri ne vardur bu geñiş ḥavṣaladur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 6). [çekerem, -e, -r, -e, -m]*

Cānumuz ʿışḳa düşelden dilümüz nāle **çeker** / Ḫāl-i dilber dil-i meyyālümüzi ḫāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 1). [çeker, -er]*

Vāḳıʿāt-ı ġam-ı hicrānı görüp dīdelerüm / Āhumuñ āteşini çeşme-i seyyāle **çeker** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 2). [çeker, -er]*

Bu yolda bizüm **çekdügümüz** tāb-ı taʿab çoḳ / Ġayrı kişiler böyle seyāḥat idemezler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 2). [çekdügümüz, -düg, -ümüz]*

Murādī **çekdügini** kimse bilmez illā Ḥaḳ / Ṣanur mısın eline girdi rāyegāna ḫużūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 5). [çekdügini, -düg, -i, -n, -i]*

Miyān-ı cevr ü cefāda **çeker** vefā ḳılmaz / ʿAceb bu yine baña eyler ʿarż-ı ḥālüm fāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 2). [çeker, -er]*

Yanarsa tāb-ı firāḳa **çeker** ḥicāb-ı celāl / ʿAceb degüldür olursa eger celāle ḥarīş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 2). [çeker, -er]*

Gerçi hicrüñi **çekerven** bu ʿacebdendür ʿaceb / Līk her laḥẓadayın ʿayn-ı vişālüñde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 3). [çekerven, -er, -ven]*

İderüz biz ʿināyet istidʿa / **Çekerüz** vaṣl içün nice āmāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 3). [çekerüz, -er, -üz]*

Çeke gör ḳahr-ı dünyāyı nitekim çekdi ol Eyyüb / Bu günki gün çeken kahrı yarın anda olur ḫurrem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 6). [çeke gör,]*

Çeke gör ḳahr-ı dünyāyı nitekim **çekdi** ol Eyyüb / Bu günki gün çeken kahrı yarın anda olur ḫurrem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 6). [çekdi, -di]*

Yār içündür **çekdügüm** ġam çekmezem aġyārden / Heybet oldum çünki gördüm dīde-i tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 1). [çekdügüm, -düg, -üm]*

Bilmezem kim sen nigāra n'eyledüm cürm ü günāh / Baña hicrüñ **çekdürüben** itdürürsin her gün āh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 1). [çekdürüben, -üben]*

Ṣabā kūy-ı nigāra ger geçerseñ / Neler **çekdügümüz** söyle o yāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 3). [çekdügümüz, -düg, -ümüz]*

Murādī çekdügini ger **çekeydi** / Olurdı seng-i ḫāra pāre pāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 5). [çekeydi, -eydi]*

Murādī **çekdügini** ger çekeydi / Olurdı seng-i ḫāra pāre pāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 5). [çekdügini, -düg, -i, -n, -i]*

Derd-i ʻışḳı bilmeyen ʻālemde dermān bilmedi / Hicr-i yāri **çekmeyenler** vaṣl-ı cānān bilmedi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 1). [çekmeyenler, -me, -y, -en, -ler]*

Baḥr-ı aʿẓamdur vücūd-ı ʿārifīn ey ẕü'l-ʿaḳıl / ʿAḳl u idrāk ister iseñ **çekme** ʿālemden ġamı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 3). [çekme, -me]*

Ġayrı terk itmeyince olmadı ġam / Ṣād olmazdı **çekmese** elemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit 4). [çekmese, -me, -se]*

3. Nikab çekmek; yüzünü örtmek.

Maʿnā yüzine dil ki ḳaçan **çekse** niḳābı / Ġāyet naẓarumla benüm imʿān arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 4). [çekse, -se]*

Ḳarāra yaḳdı ise ṭūrı ger celāl-i vücūd / Cemāli perde-i Mūsā-yı bī-ḳarāra **çeker** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 3). [çeker, -er]*

Cemāle **çekme** niḳābuñ didüm mürüvvet ḳıl / Didi kemālüm idüpdür benüm cemālüm fāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 3). [çekme, -me]*

Ruḫsārını niḳābına çün kim **çeker** o şāh / Mir'āt-ı ḳalbe perde olur bizde dūd-ı āh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 1). [çeker, -er]*

4. Kalem çekmek, yazmak.

Fu'āduñ levḥine naḳḳāş-ı ḳudret / Ele aldı **çeküp** kilk-i saʿādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 1). [çeküp, -üp]*

Çekdi ḳudret ḫāmesin levḥ-i dile arḳām içün / Virdi ḳadrin istedi ʿallām-ı devrān olduġum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 4). [çekdi, -di]*

Gel ṣorma baña sen bunı ṣorġıl yüri sırra / Sırrum didi kim sırr ile **çek** nāme midādı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 4). [çek,]*

5. Uyku çekmek. II Gaflet uykusu.

Ferd-i vāḥid oldı dutmaz ān-ı vāḥidde ḳarār / Niʿmeti ḫvānına **çekdi** ḳutb ile efrādını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 4). [çekdi, -di]*

6. İçki içmek; kadeh çekmek.

Muntaẕırdur ḫabere meyl ile meyyāle **çeker** / Iżṭıcāʿ itdi ḥaṭīm içre ne vaḳt ire peyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 4). [çeker, -er]*

7. *Kendine göre şu veya bu şekilde mânâlandırmak, yorumlamak, tefsir etmek.*

Ṭavḳ idelden berü zencīr-i ḳażā gerdenümi / Bir yaña ḥāle **çeker** bir yañadan ḳāle **çeker** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 2). [çeker, -er]*

Zemzeme vardı Murādī çeküben zemzemeyi / Çün delīl oldı delīlin yine ol dāla **çeker** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 5). [çeker, -er]*

Yāra hem-rāh olalı bu dil-i āteş-tābum / Ṭāḳat u ṣabr idemez kendüyi aḥvāle **çeker** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 3). [çeker, -er]*

Nās iẕʿān idemez ḥālümi ḥaḳḳ ile benüm / Kimisi ḥāle çekerler kimisi ḳāle **çeker** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 4). [çeker, -er]*

Nās iẕʿān idemez ḥālümi ḥaḳḳ ile benüm / Kimisi ḥāle **çekerler** kimisi ḳāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 4). [çekerler, -er, -ler]*

Bu kelāmında Murādī yine bir ḥāl itmiş / Ẕāt-ı sābit bilinür kendüyi efʿāle **çeker** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 5). [çeker, -er]*

Ḫiṭāb irerse eger cānı iftiḫāra **çeker** / Fürūġ-ı mihrini yaʿni ḳamer-ʿiẕāra çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 1). [çeker, -er]*

Ḫiṭāb irerse eger cānı iftiḫāra çeker / Fürūġ-ı mihrini yaʿni ḳamer-ʿiẕāra **çeker** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 1). [çeker, -er]*

8. Sürme çekmek, sürmek.

Gel berü diñle sözüm bi'llāhi ḥayf olmaz saña / **Çek** Murāduñ küḥlini ʿaynuñda ḳalmasun zibil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 5). [çek,]*

Nice naẕar ḳılur idi bu ʿāleme Murād / Ger **çekmeseydi** çeşmine kuḥl-i vücūdı ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 5). [çekmeseydi, -me, -se, -(y)di]*

Baṣīret çeşmine kuḥl-ı ḥaḳīḳat **çekmeyen** aʿmā / Murādī varumı bilmez ne varum belki eṭvārum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 5). [çekmeyen, -me, -(y)en]*

9. Boyun çekmesi; uzaması.

Münderic oldı pes anda nice elvān-ı varaḳ / Ḳadd-i bālā **çekdi** pes ebdān ebdān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 3). [çekdi, -di]*

10. Gölge oluşması.

Olalı ḥürmeti iḥrām ile bu ten muḥrim / Cānı ażḥāya getürmiş naẕarın sāle **çeker** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 3). [çeker, -er]*

11. Diyarlara çekmek; alıp götürmek.

Ne deñlü ḫāne-i dilde dilerse vuṣlatı dil / Ṣadā-yı ḥüsni yine anı bir diyāra **çeker** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 2). [çeker, -er]*

12. Utangaçlık çekmek.

ʿĀrif olam diyen kişi görme özüñ özüñi gör / Dinle Murādī sözlerin **çekmeyesin** ḫacāleti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 5). [çekmeyesin, -me, -y, -e, -sin]*

13. Tuğra çekmek.

Cān ü göñül arasın aldı çü deryā-yı ʿışḳ / Yazdı berāt-ı ezel **çekdi** çü ṭuġrā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 1). [çekdi, -di]*

çekilmek [5] *1. Yükselmek.*

Çekilür sidre-i aʿlāya ya ʿadn uçmaġına / Ḳanġı ʿāşıḳ ki işigüñde bulur ise memāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 3). [çekilür, -ür]*

2. Bırakmak, terk etmek.

Ḳıldı beni mużāʿaf naʿmāsıdur çü aʿlā / Her cümleden **çekildüm** niʿmet virelden ol Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 4). [çekildüm, -düm]*

İntiḫāb itdi ḳamu kārını her kārında / **Çekilüp** başını ḳurtardı müsellemdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 4). [çekilüp, -üp]*

3. Vukû bulmak, gerçekleşmek.

Eyledi biñ biñ ricā ḥāl-i ḫayālinden ḫayāl / Muḳteżāyīden **çekildi** ḫasta iken oldı ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 2). [çekildi, -di]*

Cemʿ idüp fehm-i ḫıred bir yirde niʿmet bābını / Çünki ālāsı **çekildi** āb-ı kevserdür sebīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 4). [çekildi, -di]*

çemen [2] *Ağaçlı, çiçekli, yeşillik olan yer.*

Çünki gitdüñ cihānı seyr iderek / Ḥālümüzi yüri **çemenlere** ṣor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 3). [çemenlere, -ler, -e]*

Çemen bezminde şāh olsa yaraşur / Ṭutar çün cünbüşi şāhāne ġonca *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 6). [çemen,]*

çeng olmak [1] *Çeng gibi eğri olmak. II Beli bükülmek.*

Cāmdur bu iki çeşmüm bāde-i ḫamrā ṭolu / Ḳāmetüm **çeng oldı** sīnem dilberā ḳānūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 3). [çeng oldı, -dı]*

çeng ü ney ü def [1] *Çeng, ney ve def.*

Nuḳl ü şarāb ü **çeng ü ney ü def** ile rebāb / Dār-ı beḳāda cümlesi saña ḫaṭā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 3). [çeng ü ney ü def,]*

çeng ü rebāb-āsā [1] *Çeng (bir çeşit saz) ve rebâb (bir çeşit kemançe) gibi.*

Fiġān u nāleme āheng ider gülşende bülbüller / İder sīnem benüm naġme begüm **çeng ü rebāb-āsā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 2). [çeng ü rebāb-āsā,]*

çerāġ [3] *Mum, kandil.*

Çerāġ-ı āfitāb olmış durur yanumda bir ẕerre / Żiyā virür iki dünyāya bir ḫôş-ter **çerāġum** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 2). [çerāġum, -um]*

II İlahi aşkın neticesinde ortaya çıkan alev.

Mihr-i ṭarīḳatde biz elde **çerāġ** oynaruz / Anuñ içün ḳalmadı yolda bir ibn-i sebīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 3). [çerāġ,]*

N'ola mişkāt-ı ezelden yanar ise bu **çerāġ** / Ol żiyā ile görinür baña nefʿ ü żarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 4). [çerāġ,]*

çerāġ açmak [1] *Kandili açmak, aydınlatmak.*

Çerāġını açup ʿayn ile ʿayn aldı ġaybından / Ḳoyup tenhāda bir kesret idüp kesretde tenhāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 2). [çerāġını açup, -up]*

çerāġ-ı āfitāb olmak [1] *Güneşin mumu olmak, güneşten bir parça olmak.*

Çerāġ-ı āfitāb olmış durur yanumda bir ẕerre / Żiyā virür iki dünyāya bir ḫôş-ter çerāġum var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 2). [çerāġ-ı āfitāb olmış, -mış]*

çerāġ-ı çeşm-i ʿālem [1] *Âlemin gözünün nuru.*

Çerāġ-ı çeşm-i ʿālemdür cemāli gözleyen gözler / Żiyā-ı ʿayn-ı ādemdür cemāli gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 1). [çerāġ-ı çeşm-i ʿālemdür, -dür]*

çerāġ-ı çeşm-i ehl-i dil [2] *Gönül ehlinin gözünün ışığı, nuru.*

Çerāġ-ı çeşm-i ehl-i dil müberrādur dü-ʿālemden / Eger ṣādıḳsañ ʿışḳuñda cüdā olmaya göz nemden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 1). [çerāġ-ı çeşm-i ehl-i dil,]*

Çerāġ-ı çeşm-i ehl-i dil kemāl-i rūḥ-ı dil-cūdur / Ḥabībüñ cümleten ʿālem fidā-yı yek-ser-i mūdur *(Murâdî Dîvânı, Müfret 37, Beyit 1). [çerāġ-ı çeşm-i ehl-i dil,]*

çerāġ-ı ehl-i dil [1] *Gönül ehlinin kandili, ışığı.*

Çerāġ-ı ehl-i dil oldur ki aldanmaya lezzāta / Niḳābın her nuḳūşun refʿ idüp rāfiʿ ola bī-bāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 2). [çerāġ-ı ehl-i dil,]*

çerāġ-ı enver [1] *Nurların kandili.*

Şuʿāʿ-ı mihr ü māha şuʿle virür şol kesüñ şemsi / **Çerāġ-ı enveri** maḫż-ı hidāyetden münevverdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 4). [çerāġ-ı enveri, -i]*

çerāġ-ı ḳalb [1] *Gönlün ışığı, alevi.*

İḳtibāsa ṭūr-ı cisme vardı Mūsī-i vücūd / Nūr virdiler **çerāġ-ı ḳalbine** bürhān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 3). [çerāġ-ı ḳalbine, -i, -(n)e]*

çerāġ yaḳmak [1] *Kandil yakmak. II Aşka tutulmak.*

Ḫāne-i ḳalbüñde tevḥīd ile **yaḳ** bir ḫoş **çerāġ** / İki ʿālemde odur çün şuʿle-i deycūr olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 3). [çerāġ yaḳ,]*

çerā-gāh [1] *Hayvan otlayacak yer, otlak, mera.*

Ten **çerā-gāhında** otlar çün bu nefs-i gūsfend / Ey ḫalīlüm niʿmetüñ yir gelmez andan ḫāşa kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 4). [çerā-gāhında, -ın, -da]*

çerḫ [2] *Dünya, felek.*

Çerḫi var idendür iẓhār-ı ene'l-Ḥaḳ eyleyen / Lāzım ıẓhārı degül çün şems-i tābānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 4). [çerḫi, -i]*

Çerḫ devvār olmasa şāyet eger / Şems-i neyyir aña başmazdı ayaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 4). [çerḫ,]*

çerḫ-i aʿlā [1] *En yüce gök.*

Çerḫ-i aʿlādan binā-i cismümi ḳıldı yüce / Çün muʿammer eyledi bildüm nedür miʿmārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 4). [çerḫ-i aʿlādan, -dan]*

çerḫ-i bī-sütūn [1] *Sütunsuz felek. II Gökyüzü.*

Devr ile **çerḫ-i bī-sütūn** sāl ile māh irüşdürür / Māh ile sāl gice gün bir dem olur hemān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 3). [çerḫ-i bī-sütūn,]*

çerḫ-i devvār [1] *Durmadan dönen felek; dünya.*

Ḳamu ʿālemlerüñ vaṣfını şordum **çerḫ-i devvāra** / Benüm tāb-ende māhuma ḫaber virdi ḳarārumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 2). [çerḫ-i devvāra, -a]*

çerḫ-i dü-tā [1] *İki kat olmuş, kamburu çıkmış felek.*

Çerḫ-i dü-tāya ḳıl naẓar ḳudret-i ẕi'l-celāl baḳ / Pertev-i mihr ü māhı ḳo şaʿşaʿa-i cemāle baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 1). [çerḫ-i dü-tāya, -(y)a]*

çerḫ-i gerdūn [1] *Dönen felek. II Dünya.*

Ġāfil olma serverā bu bāġ-ı ḥüsnüñ sebzine / Esdürür bād-ı ḫazānı **çerḫ-i gerdūn** dündur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 4). [çerḫ-i gerdūn,]*

çerḫ-i mīnā [1] *Mavi gökyüzü.*

Çerḫ-i mīnādur mekān-ı rūḥ pes ʿulyādadur / ʿĀleme baḫş-ı ḫayātı muʿciz-i ʿĪsādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 1). [çerḫ-i mīnādur, -dur]*

çerḫ-i ser-nigūn [1] *Baş aşağı olmuş felek, dünya.*

Bu **çerḫ-i ser-nigūndan** çekdüm nice meşaḳḳat / Şimden girü bu ʿāşıḳ ḳanına şalla ḳana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 8). [çerḫ-i ser-nigūndan, -dan]*

çerḫ-i şu'bede bāz [1] *Hokkabaz, hilekar felek.*

Seni aldar bu **çerḫ-i şu‘bede bāz** / Gösterür dürlü dürlü reng ile bū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 4). [çerḫ-i şu‘bede bāz, -de]*

çerḫ tolābı [1] *Felek dolabı. II Dünyanın sürekli dönmesi, dünya.*

Çerḫ tolābında gördüm delve girmiş bir melek / Ḳısmet eyleyüp gezer erzāḳı ol her bir feme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 4). [çerḫ tolābında, -(n)da]*

çerḫ urmak [1] *Dönmek.*

Māh u ḫūrşīd ü sitāre cümle sergerdān olup / **Çerḫ ururlar** cümleten heft āsumān emrüñdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 2). [çerḫ ururlar, -ur, -lar]*

çeri [1] *Asker, ordu.*

Ey Murādī ḳırar sevā **çerisin** / Leşker-i lā-ilāhe illā’llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 6). [çerisin, -sin]*

çeşm [41] *Göz, dide, ayn. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī hergizin ʿālemde aʿmā olmadı / Ḫāk-i pāy-ı evliyāyı **çeşme** ḳılan tūtiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 5). [çeşme, -e]*

çeşm ābı [1] *Göz yaşı.*

Cān içre eger ister iseñ vuṣlat-ı dildār / ʿAyneynüñi **çeşm ābıyile** durma ter eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 3). [çeşm ābıyile, -(y)ile]*

çeşm ü dil [1] *Göz ve gönül.*

Ayrulalı bu **çeşm ü dil** andan / Anlaruñ yirleridür āb ile nār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 6). [çeşm ü dil,]*

çeşm ü ebru [1] *Kaş ve göz.*

Necāt-ı dil muḥaḳḳaḳdur senüñ ‘aynüñ ẓuhūrında / Şu çeşm ebrū muḳābil saña baḳmaz **çeşm ü ebrūya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 3). [çeşm ü ebrūya, -(y)a]*

çeşme ṭūṭīya olmak [1] *Göze sürme olmak.*

Murādī merd-i ḥaḳīḳat olupdur ol kimse / Ki ḫāk-i pāyı **ola çeşme ṭūṭīya** sere tāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 5). [çeşme ṭūṭīya ola, -a]*

çeşme-i ḥayvān [1] *Hayat çeşmesi II İçeni ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan suyun pınarı.*

Nice saña virmesün dil bu gedā-yı derdmend / Dostum çün lebleriñden **çeşme-i ḥayvān** aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 4). [çeşme-i ḥayvān,]*

çeşme-i mīm-i murādī [1] *Murat ismindeki mim harfinin çeşmesi.*

Bu kelāmını Murāduñ güzel ışġa eyle / **Çeşme-i mīm-i Murādīden** içüp āb-ı ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 5). [çeşme-i mīm-i murādīden, -den]*

çeşme-i nīl ü ceyḫūn [1] *Nil ve Ceyhun nehri gibi göz (gözyaşından dolayı).*

Bu cemāl ü ḥüsnüñi görmezse dīdem ḫūndur / Fürḳatüñden çeşme-i Nīl ü biri Ceyḫūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 1). [çeşme-i nīl ü ceyḫūndur, -dur]*

çeşme-i seyyale [1] *Gözden akan, gözyaşı.*

Vāḳıʿāt-ı ġam-ı hicrānı görüp dīdelerüm / Āhumuñ āteşini **çeşme-i seyyāle** çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 2). [çeşme-i seyyāle,]*

çeşme-sār-ı çeşm [1] *Gözyaşı çeşmesi(çok akan gözyaşı).*

Aḳar bu **çeşme-sār-ı çeşmüñ** ābı oluben ḫūnīn / Ol ‘aynuñ başı vardur ben gedānuñ göñli dāġında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 2). [çeşme-sār-ı çeşmüñ, -ün]*

çeşm-i a‘dā [1] *Düşmanların gözleri.*

Remy ḳılındı dest-i ḳudret **çeşm-i a‘dāya** türāb / Virdi Ḥaḳ saña Murādī cümle ālā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 5). [çeşm-i a‘dāya, -(y)a]*

çeşm aġı [1] *Gözün beyaz kısmı.*

Bize aḳreb oluben **çeşmümüzüñ aġından** / Biz araruz anı ammā ne temāşādur bu *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 33, Beyit 2). [çeşmümüzüñ aġından, -dan]*

çeşm-i aġyar [1] *Rakiplerin gözleri.*

Ḥafīdür rūy-i dildārum egerçi **çeşm-i aġyare** / Velīkin vechine nāẓır durur yārüñ bu her bāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 1). [çeşm-i aġyare, -e]*

çeşm-i ʿālemin [1] *Insanların gözleri.*

Gördi **çeşm-i ʿālemin** ʿaynümde ṣūret var imiş / Bilmediler līk ʿaynumda maḥabbet var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 1). [çeşm-i ʿālemin, -in]*

çeşm-i ʿayān [1] *Açık, aşikâr gören göz.*

Ḥaḳkā budur ki ḥüsnüñi dā’im görür gözü / **Çeşm-i ʿayān** ile ola çün rū-be-rū yüzüm *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 11, Beyit 1). [çeşm-i ʿayān,]*

çeşm-i ʿayn [1] *Gözün kendisi, pınarı.*

Āyet-i inni ena’llāh oldı münzel ʿāleme / **Çeşm-i ʿayn** ile anuñ dā’im temāşāsındayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 4). [çeşm-i ʿayn,]*

çeşm-i bed-naẓar itmek [1] *Kötü bakışlı göz.*

Çü **çeşm-i bed-naẓar ide** ḥafīẓdur ḫāfıẓ / Ḥamā’il-i ḥikem ile tolu durur sīne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 2). [çeşm-i bed-naẓar ide, -e]*

çeşm-i bīdār [1] *Uykusuz göz II Aşığın üzüntüden uyku girmeyen gözü.*

ʿÖmr ü cāna ḳıymayınca kim bulur cānānesin / **Çeşm-i bīdār** ile nevm-i ġaflet ile ḳılma ḫ̲v̆āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 4). [çeşm-i bīdār,]*

çeşm-i bī-ḫ̲v̆āb ü melāl olmaḳ [1] *Hüzünlü ve uykusuz göz olmak.*

Perde aşşa gün yüzine ebr-i zülfinden o māh / Encümāsā **çeşm-i bī-ḫ̲v̆āb ü melāl olmaḳ** neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 2). [çeşm-i bī-ḫ̲v̆āb ü melāl olmaḳ, -mak]*

çeşm-i bīnā [1] *Gören göz.*

Benlügi terk eyleyen buldı vücūh ile hemān / Bī-baṣardur **çeşm-i bīnā** diller oldı bunda lāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 3). [çeşm-i bīnā,]*

çeşm-i cān [5] *Gönül gözü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥaḳḳā budur ki keşf-i cemāl eylese ḥabīb / Bu **çeşm-i cāna** manẓar-ı aʿlādadur naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 1). [çeşm-i cāna, -a]*

çeşm-i cānuñ açıḳ ṭutmak [1] *Can gözünü açık tutmak. II Uyanık, dikkatli olmak.*

Ḳulaġ ur ʿaḳl ile her dem **açıḳ ṭut çeşm-i cānuñ** gel / Murādīden görinen sırr ile güftārı seyr eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 5). [çeşm-i cānuñ açıḳ ṭut,]*

çeşm-i cihān-bīn [1] *Dünyayı gören göz.*

Çeşm-i cihān-bīnüñ eger ʿayn oldı ise ḥaḳ ile / Başdan ayaġa ey püser cümle vücūduñdur baṣar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 2). [çeşm-i cihān-bīnüñ, -ün]*

çeşm-i dü [2] *İki göz.*

Farḳ itmek içün eyledi farḳında **çeşm-i dü** / Tā kim ḳarār ile bile ḥadd ü ḳarārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 4). [çeşm-i dü,]*

Farḳ itmek içün eyledi farḳında **çeşm-i dü** / Tā kim ḳarār ile bile ḥadd ü ḳarārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 4). [çeşm-i dü,]*

çeşm-i ġazāl [1] *Ceylan göz. II Ceylan gözlü güzel.*

Göñül ṣayd oldı bir **çeşm-i ġazāle** / Çü ḳıldı ġamzesi tīġin havāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 1). [çeşm-i ġazāle, -e]*

çeşm-i giryān [2] *Ağlayan göz.*

Rāġıbān-ı rūyuñ olmışlar ḳamu ḥayrān u zār / **Çeşm-i giryānlar** dökerler ḳaṭreler hem çün seḥāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 3). [çeşm-i giryānlar, -lar]*

Gülşen-i ḥüsnüñ görelden bülbül-i cān aġlamaz / Rūy-i zībāñı görelden **çeşm-i giryān** aġlamaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 1). [çeşm-i giryān,]*

çeşm-i güher-bār [1] *İnci yağdıran göz.*

Cihān cömerdini gördüm igen çoḳ / Velī yoḳ **çeşm-i güher-bāra** beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 3). [çeşm-i güher-bāra, -a]*

çeşm-i ḫ̲ūn-bār [1] *Kanlar yağdıran göz. II Kan ağlamak.*

İstediler çün Murādīden bu maʿnādan ḫaber / Şevḳden yaş yirine bir **çeşm-i ḫ̲ūn-bār** istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 5). [çeşm-i ḫ̲ūn-bār,]*

çeşm-i ḫ̲ūn-feşān [1] *Kan saçan göz. II Kan ağlamak.*

Nice demdür ki **çeşm-i ḫ̲ūn-feşānum** anı gözlerdi / Görindi ḥamd u minnet sırrı ile sır kemālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 3). [çeşm-i ḫ̲ūn-feşānum, -um]*

çeşm-i ʻiber [2] *İbret gözü.*

ʻİbret isterseñ yüri **çeşm-i ʻiberle** ḳıl naẓar / Heb Murādī ile memlū cümlenüñ dil-ḫ̲ānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 5). [çeşm-i ʻiberle, -le]*

Ṣaḥn-ı sarāy-ı ʻāleme **çeşm-i ʻiberle** ḳıl naẓar / Kimisi ẓāhir olmada kimisidür nihān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 2). [çeşm-i ʻiberle, -le]*

çeşm-i ʻibret [2] *İbret gözü; ibretlik bakış.*

Çeşm-i ʿibretle naẓar ḳıl kā'inātuñ ḥāline / ʿĀlemüñ bilgil fenāsın girdiş-i devrāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 4). [çeşm-i ʿibretle, -le]*

Ey Murādī **çeşm-i ʻibret** birle ḳıl dā'im naẓar / Ḥikmet-i ḥayy-ı ḳadīmi gözle gel emvātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 5). [çeşm-i ʻibret,]*

çeşm-i küşade [1] *Açılmış; bakan göz.*

Çeşm-i küşādeler çün açarlar cemāle göz / ʿAyn-ı ʿulūm-ı Ḥaḳḳa ṭutarlar kemāle göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 1). [çeşm-i küşādeler, -ler]*

çeşm-i mest [1] *Mahmur, baygın bakan göz.*

Anduġumca laʿl-i mey-gūnuñla **çeşm-i mestüñi** / İki gözden yaş yirine āb-ı ḥamra aġlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 2). [çeşm-i mestüñi, -ün, -i]*

çeşm-i nāẓır [2] *Gözeten göz.*

Çeşm-i nāẓır gözedür vechini cehd ile tamām / Līk her laḥẓada fikriyle ḫ̲ayāl istedi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 3). [çeşm-i nāẓır,]*

Eser durur görinen **çeşm-i nāẓıra** dā'im / Naẓar irişür ise saña iresin naẓara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 2). [çeşm-i nāẓıra, -a]*

çeşm-i nem-zede [1] *Nemli, ağlayan göz.*

Gördükde rūyuñı naẓar-ı vaḳt isterüz / Yaş ile pür olup bu iki **çeşm-i nem-zede** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 3). [çeşm-i nem-zede,]*

çeşm-i nihan [1] *Gizli göz.*

Laḥzadadur laḥza-i ʿayn-ı luḥuz / Dīdededür **çeşm-i nihān** çün bedīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 3). [çeşm-i nihān,]*

çeşm-i nūr-ı baḫş [1] *Nur bahşeden göz.*

Bu **çeşm-i nūr-ı baḫşam** çün cemāl-i yāre nāẓırdur / Ḳamuyı ʿaynına almadı çün mecmūʿ-ı ḫāṭırdur *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 38, Beyit 1). [çeşm-i nūr-ı baḫşam, --am]*

çeşm-i rūşenā [1] *Parlak, ışıldayan göz (sevgilinin gözü).*

Cān ü göñül virelden ol **çeşm-i rūşenāya** / Deryā-yı ʿışḳa girdi dil zevraḳı şitāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 1). [çeşm-i rūşenāya, -(y)a]*

çeşm-i seḥḥār [1] *Sihirli gözler. II Aşığı büyüleyen gözler.*

Çeşm-i seḥḥāruñ eyledi baña al / Bu elif ḳaddüm benüm çün dāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 1). [çeşm-i seḥḥāruñ, -un]*

çeşm-i server [1] *Başkanın, hükümdarın gözü. II Sevgilinin gözü.*

ʿAḳluma oldı muvāfıḳ yine **çeşm-i serverüm** / Her neye kim baḳaram baña muṭābıḳ bilürem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 916, Beyit 4). [çeşm-i serverüm, -üm]*

çeşm-i seyyal [1] *Akan, gözyaşı döken göz.*

Biz ḳamu esrāra maḥrem ṣāhib-i ḥāl isterüz / Riḳḳat-i ḳalb ile her dem **çeşm-i seyyāl** isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 1). [çeşm-i seyyāl,]*

çeşm-i ter [1] *Nemli; ağlayan gözler.*

Murādī merd-i ʿaybından hüner degil ḫaber almaḳ / Serüñde sırr-ı aʿlā gör diye tā **çeşm-i ter** elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 5). [çeşm-i ter,]*

çeşm küşād ḳılmak [1] *Gözünü açmak. II Gerçekleri görmek, hakikatten gafil olmamak.*

Gel ḥicāb-ı ġafleti refʿ eyle **çeşmüñ ḳıl küşād** / Tā saña daḫı naṣīb ola bugün iẕʿāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 3). [çeşmüñ küşād ḳıl,]*

çeşm nūrı [1] *Göz nûru, ışığı .*

Tāb-ı nūruñ ʿaynuma oldı cilā-yı nūr-ı tāb / Līk **çeşmüm nūrı** nūrından münevverdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 2). [çeşmüm nūrı,]*

çeşm revzeni [1] *Gözün pencereleri; kapakları*

Çeşmümüz revzenleri oldı küşāde ṣubḥ u şām / Dīde-bān-ı ḥayret olmış ġarḳa-i dīdārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 2). [çeşmümüz revzenleri,]*

çetr-i bī-sütūn [1] *Sütunsuz direk, çadır. II Gökyüzü.*

Bu **çetr-i bī-sütūnı** çün ḳurdı ol müdebbir / Seyr ide şems-i seyyār ol meh-liḳā öñinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 2). [çetr-i bī-sütūnı, -ı]*

çevgān-ı cān [1] *Can, gönül çevganı.*

Vuṣlat ṭobını almaġa **çevgān-ı cān** ile / Şöyle segirdürem gehī kim āna ṣıġmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 3). [çevgān-ı cān,]*

çevre [2] *Etraf, civar.*

Egerçi **çevre** yanumda muḥīṭ-i baḥr-ı bi-pāyān / Bulınmaz ḥadd ü pāyānum baña ḳavl ü maḳāl irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 3). [çevre,]*

II Etraftaki insanlar.

Ġam degüldür baña senden her ne gelse yār güc / Ṣābir olur **çevre** çekmez ʿāṣıḳ-ı muḫtār güc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 1). [çevre,]*

çevre almak [1] *Çevrelemek, etrafına toplanmak.*

Gel berü şemʿ-i cihān ol **çevre alsunlar** seni / Ṣuʿle vir fānūs-ı dehre görine ẓıll-ı ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 36, Beyit 2). [çevre alsunlar, -sun, -lar]*

çığırmak [1] *Bağırmak.*

Dek ṭurma Murādī sen ḳıl ẕikrini ol şāhuñ / Derd ile **çığır** her dem raḥm it baña yā Raḥmān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 7). [çığır,]*

çığrışmak [2] *Bağırmak.*

Murāduñ bildiler ḳavl ile fiʿlin / Anuñ çün **çığrışup** dirler "aṭaʿnā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 73, Beyit 5). [çığrışup, -up]*

ʿIşḳıñı dutdı gönülde cümle maḥlūḳ-ı cihān / Yā ḥabībā **çığrışurlar** baş açuḳ kāşāneden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 3). [çığrışurlar, -ur, -lar]*

çıḳmak [47] *1. Bir yerden veya durumdan uzaklaşmak, ayrılmak.*

Murādī ṭaldugınca **çıḳduġınca** baḥr-ı ʿummāna / Anuñ her ḳaṭresinden kāmil-i insān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 5). [çıḳduġınca, -du(ğ), -ınca]*

ʿIşḳı ḳapladı Murādīyi ḳomaz ʿaḳla gele / **Çıḳmaz** ol noḳṭa ki dā'ire-i pergāle düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 5). [çıḳmaz, -maz]*

Çıḳma Mevlānuñ rıżāsından ṣaḳın bir ẕerrece / Ey Murādī bilmek isterseñ eger ālā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 5). [çıḳma, -ma]*

Gel berü Ḥūt oluben **çıḳma** deñiz kaʿrından / Tā ḥayāta iresin ol niʿam-ı ʿuẓmādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 2). [çıḳma, -ma]*

Çıḳuben ḫalḳasın bābında ṭutdum / Derūnında Murād itdüm duʿālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 5). [çıḳuben, -uben]*

Ġavṣ-ı ʿummān ideli oldı çü deryā muḫliṣ / Ṣad hezārān o deñizden **çıḳa** peydā muḫliṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 1). [çıḳa, -a]*

Her nefes **çıḳmaya** yār ʿışḳı anuñ ḳalbinden / Yārdan ġayrıdan ol kārına bī-kār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 4). [çıḳmaya, -maya]*

ʿUrve-i vüsḳāda ḫatm itdüñse ḫavf-ı vaḥşeti / Kūyı meydāndan **çıḳarduñ** ʿuḳde oldı saña ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 4). [çıḳarduñ, -du, -ñ]*

Gelüp żamīrüme düşdi yine ḫayāl-i ezel / Ebed **çıḳar** mı bu ḳalbümden ol menāl-i ezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 1). [çıḳar, -ar]*

Cān ṭā'ir ola çün kim bu ḳafesden **çıḳuben** / Ḫāk altında yatursın nice ān u nice dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 2). [çıḳuben, -uben]*

Seḥerde müjde-i devlet irişdi muḳteżāsından / Senüñdür ʿizzet ü nuṣret hemān **çıḳma** rıżāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 1). [çıḳma, -ma]*

Ṣalan baḫr-ı maḥabbetde vücūdı fülkine bir dem / Bulup sāḥil **çıḳar** añlama sen anı o deryādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 2). [çıḳar, -ar]*

İster iseñ bulmaġa dā'im ṭarīḳ-i müstaḳīm / Her söze ḳılma ʿamel kim ol **çıḳar** efvāhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 3). [çıḳar, -(a)r]*

ʿÖmr-i ḳadīme ṣordum ʿayn-ı ḥayātdan çün / Māhī bulur mı ṭāḳat ger **çıḳsa** āb içinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 4). [çıḳsa, -sa]*

Celāl-i hey'et olmışdur ḫayāl ile Murādī bu / Yanardı oda ʿālemler şerer **çıḳsa** zebānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 5). [çıḳsa, -sa]*

Şād ü ġamdan **çıḳmaduñ** mı ey dil-i şūrīde āh / Gāh şād ü gāh ġamdan pür-melāl olmaḳ neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 4). [çıḳmaduñ, -ma, -du, -n]*

Dā'ireden **çıḳmadı** her biri pergār-vār / Noḳṭa gibi ḳaldılar dā'irede ins ü cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1151, Beyit 4). [çıḳmadı, -ma, -dı]*

Çıḳ bu varlıḳ perdesinden āşkār / Gel 'ademde olmaġıl cān isteyen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 2). [çıḳ,]*

Dā'ireden **çıḳmadı** her biri pergār-vār / Noḳta gibi ḳıldılar dā'irede ins ü cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1175, Beyit 4). [çıḳmadı, -ma, -dı]*

Ṭavrumı ben bileli ṭavrından anuñ **çıḳmadum** / Cümle baña uydılar pes ṭavr ile eṭvārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1231, Beyit 4). [çıḳmadum, -ma, -dum]*

Ṭaşra **çıḳma** noḳṭa-i devr eyle ey ṣāḥib-kemāl / Dest-i ḳudretdür ḥavāle çünki pergār üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 4). [çıḳma, -ma]*

Ey Murādī çün murādında murādın gözledüm / Pes celālinden **çıḳuben** ẕü'l-cemāl oldum yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 5). [çıḳuben, -uben]*

İlāhi senden ayırma dili senden beni senden / Şu māhī **çıḳa** deryādan anuñ ḥāli neye vara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 5). [çıḳa, -a]*

Çü **çıḳmaḳ** olmadı ḥācet enişde / Niçündür mānīʿi nedür şuʿūda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1426, Beyit 3). [çıḳmaḳ, -maḳ]*

Her kimi kim ṣormışamdur virdi bu resme cevāb / **Çıḳmaġıl** yārüñ rıżāsında ṣaḳın bir ān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 4). [çıḳmaġıl, -ma, -gıl]*

Eger el virse el virmek ḳarañudan **çıḳar** cānı / Velī zinhār ber-zinhār gözetme kār-ı aʿlāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 4). [çıḳar, -(a)r]*

Çıḳ āb u āteş arasında ḳılma zār u ḥazīn / Celī olup açıla sende tā bu cān başarı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 2). [çıḳ,]*

2. Tahta oturmak.

Bende ḳılmışdur ḳamu ʿālemleri bir laḫżada / Çün vürüduñ taḫtına **çıḳdı** olup sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 2). [çıḳdı, -dı]*

3. Örtünün kalkması.

Perdeden **çıḳduḳda** çün vechinde imʿān itdiler / Virilüp taḫt-ı şehādet üzre sulṭān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 1). [çıḳduḳda, -duḳ, -da]*

Oldı Murādī ḳā'im yār iledür çü dā'im / Zinhār **çıḳmaz** añla her dem ḥicāb içinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 5). [çıḳmaz, -maz]*

4. Yükselmek.

Nice bir ġafletde sen bīdād ol / Ṣūrdan bir gün **çıḳar** ṣavt-ı muhīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 4). [çıḳar, -ar]*

Menber-i ʿarş üzre **çıḳup** ḥamd ider / Rūḥ u cisim ḫālıḳ-ı midḥatdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 2). [çıḳup, -up]*

Nāliş-i dermānda āh ile semāya ger **çıḳa** / Semʿ-i luṭfuñ gūş ider andan dönüp ʿār eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 3). [çıḳa, -a]*

ʿArş-ı ʿulāmuñ üstine **çıḳmadı** sırr ile melek / Ādem iseñ bu ḥüsn ile ʿarş-ı ʿulāya ḳo ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 4). [çıḳmadı, -ma, -dı]*

ʿArş-ı ʿalānuñ üstine **çıḳmadı** per ile melek / Ādem iseñ bu ḥiss ile ʿarş-ı ʿalāya ḳo ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 4). [çıḳmadı, -madı]*

Çıḳ muʿallā ʿarşa ḫānum ḳıl naẓar āfāḳa gel / Ān-ı vāḥiddür saña her manẓar u her bir kemīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 4). [çıḳ,]*

Evce **çıḳar** çün hümā ṭayr ider eflākda / Devlet-i 'uẓmā bilür kime ṣalar sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 4). [çıḳar, -ar]*

Sırr-ı Ḥabībi ḳıldı hikāye fu'āda sır / Ṭayr itdi evce **çıḳdı** hemān iki bāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 3). [çıḳdı, -dı]*

Bu dūd-ı āhumdan şerer ṭoġrı semāvāta **çıḳar** / Dil nice bir hicrān çeker vaṣluñ baña cānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 3). [çıḳar, -ar]*

5. Bir şeyin üstüne çıkmak.

Çün süllem-i hidāyet ile kāḫ-ı ʿizzete / **Çıḳdum** ayaġ ayaḳ ʿaceb aʿlā gelüp geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 2). [çıḳdum, -du, -m]*

Cāy-ı mu'āḫızı geçüp irdi çü dār-ı emne ol / **Çıḳdı** o dār-ı saḫta vü dikdi ʿalāmeti ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 3). [çıḳdı, -dı]*

Ṭurma **çıḳ** dār-ı ene'l-Ḥaḳḳa yüri Manṣūrveş / Tā ki ol miʿrāc dāruñda beḳāya iresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 2). [çıḳ,]*

Emr ile kürse **çıḳdum** oḳudum kitābını / Emlāk ü ins ü cinne ʿibādet sevābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 1). [çıḳdum, -du, -m]*

6. İnci çıkarmak.

Baḥr-ı vaḥdetde şināver olalı işbu Murād / Nice dürler **çıḳarur** al ḳulaġa raʿnādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 5). [çıḳarur, -ur]*

Murādīnüñ murādıdur temennāda temennāsı / **Çıḳarur** nice biñ dürler olupdur baḥra çün ġavvāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 5). [çıḳarur, -ur]*

Faẕīlet baḥri ʿumḳından **çıḳardı** dürr-i nā-yābı / Cemīʿ-i ʿāleme ser-tāc olup olmadı ol ġam-nāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 3). [çıḳardı, -ar, -dı]*

II Söz söylemek.

Gel diñle Murādīnüñ kelāmın / Kim nice **çıḳar** güher feminden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 5). [çıḳar, -ar]*

7. Gönülden çıkarmak; vazgeçmek.

Cehd ḳıl ḥubb-ı cihānı ḫāne-i dilden **çıḳar** / Bunda eyü nesne olmaz saña ey ṣūrīde-ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 4). [çıḳar,]*

çi dāned bī-başīret çist cevher [1] *Basiretsiz cevherin ne olduğunu ne anlar.*

Çi dāned bī-başīret çist cevher / Çi dāned kāfir-i bī-dīn-i hem-ser *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 8, Beyit 2). [çi dāned bī-başīret çist cevher,]*

çi dāned bī-mubaṣṣır şeb çist yā rūz [1] *Basiretsiz gece ve gündüzün ne olduğunu anlamaz.*

Çi dāned bī-mubaṣṣır şeb çist yā rūz / Hemān dāned ṣuʿāʿ-ı nām imrūz *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 8, Beyit 3). [çi dāned bī-mubaṣṣır şeb çist yā rūz,]*

çi dāned kāfir-i bī-dīn-i hem-ser [1] *Dinsiz kāfir eşin ne olduğunu ne anlar.*

Çi dāned bī-başīret çist cevher / **Çi dāned kāfir-i bī-dīn-i hem-ser** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 8, Beyit 2). [çi dāned kāfir-i bī-dīn-i hem-ser,]*

çigne almak [1] *Omza almak. II Maddi manevi bir yükü yüklenmek.*

Bu iki dünyāyı **alup çignüme** / Miknetümi gördi zemīn ü zamān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1173, Beyit 2). [çignüme alup, -up]*

çoġ olmak [2] *Fazla olmak.*

Çün ṣırāṭ-ı müstaḳīmi ḳurdı Rabbü'l-'ālemīn / Ġayrı terk it **çoġ olur** çün elsine efvāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 4). [çoġ olur, -ur]*

Bildüm özümi 'ilm ile 'aḳlum özümdedür / Aldanma her söze **çoġ olur** söz miyānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 4). [çoġ olur, -ur]*

çoġ u az [1] *Çok ve az.*

Gel Murāduñ manṭıḳın gūş eylegil / Alduġuñ miḳdārı al ger **çoġ u az** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 5). [çoġ u az,]*

çoḳ [34] *Çok. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çoḳdur çü belāsı yoḳ vefāsı / Niçün ḳılasın bunuñla ülfet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 2). [çoḳdur, -dur]*

çoḳ dürlü [1] *Çok çeşitli.*

Gösterdi Murādī pes **çoḳ dürlü** işāretler / Līkin n'ideyin ḥayfā bir ehl-i irādet yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 5). [çoḳ dürlü,]*

çoḳ olmak [1] *Çok olmak, fazla olmak.*

Aṣl oldur kim biline aṣl-ı şerḥ-i kün fekān / Mā hüve'l-vāḳiʿde **çoḳ olur** ʿulūm-ı baḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 2). [çoḳ olur, -ur]*

çoḳdan [7] *Çok zaman önce. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çoḳdan ferāġat eyledük cümle cihānı cāndan / Olalı ṭolu gönlümüz her dem-be-dem efkār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 4). [çoḳdan,]*

çūb [1] *Ağaç parçası, değnek, tahta parçası.*

Bildi Murādī çünki senüñ ʿışḳuñı ezel / Rāz-ı nihāna irdi diler baḥr içinde **çūb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 5). [çūb,]*

çü [386] *Çünkü, şundan dolayı, şu sebeple, zira. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Emvāc-ı yem ṭaġıldı **çü** her kūşeden yaña / Her ḳaṭresi bir āyine oldı cihān-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 1). [çü,]*

çü be-küşād ez-ruḫ-ı niḳābeş ān cihān-ārā [1] *Git ve o süslü dünyanın yüzündeki örtüyü aç.*

Çü be-küşād ez-ruḫ-ı niḳābeş ān cihān-ārā / Zi-ʿaḳl-ı dāniş ü miknet-i dil ʿāşıḳ şeved tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 72, Beyit 1). [çü be-küşād ez-ruḫ-ı niḳābeş ān cihān-ārā,]*

çün [716] *-dığı için, çünkü, mademki. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳalbi idüpdür āyine **çün** vech-i aḥsenüñ / Ḥüsnüñ durur ḳılan yine mir'āt-ı bā-ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 3). [çün,]*

çün resul-i ḥaḳḳ u rā-melʿūn güft [1] *Hakk'ın resulü melun dediğinde.*

Çün resul-i Ḥaḳḳ u rā-melʿūn güft / Terk-i u der nezd-i ʿāḳil şüde bend *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 6, Beyit 2). [çün resul-i ḥaḳḳ u rā-melʿūn güft,]*

çünk'ezelden [1] *Çünki ezelden.*

Ey Murādī ḳaṭre çün deryādan olmadı baʿīd / **Çünk'ezelden** ulu deryā idük ʿummān isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 5). [çünk'ezelden,]*

çün ki / çün kim [249] *Çünkü, nedeniyle, zira. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḳaddesdür ezel **çün kim** gör imdi kibriyā kimdür / Eger kibr ü riyāyı terk iderseñ olasın raʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 4). [çün kim,]*

2.2.5. D

dâd [3] *1.Adalet, doğruluk.*

Dād içün cevrüñ elinden saña geldüm ḫānum / ʿĀdil olmaḳ güzelüm şāh-ı cihāna yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 2). [dād,]*

Şāhum ḳapuña gelmişem aṣl-ı murād içün / Ḳıldum taẕallümi saña 'adl ile **dād** içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 1). [dād,]*

2. İyilik, ihsan.

İns ü cānuñ murādı olmadı **dād** / Bu Murādīyedür murād-ı murād *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 7). [dād,]*

dād-ı Ḫaḳ [2] *Allah vergisi, İlahi ihsan.*

Ḳābiliyyet kesb ider dil gerçi her bir fennde / Līk şarṭ-ı ḳābiliyyet **dād-ı Ḫaḳdandur** me'āl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 2). [dād-ı ḥaḳdandur, -dan, -dur]*

'İlm-i ḥikmet **dād-ı Ḫaḳdur** pes virilmez degmeye / Ḫaḳḳa minnet anuñ içün egmedüm ser kimseye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 1). [dād-ı ḥaḳdur, -dur]*

dād-ı Ḫaḳ olmak [1] *Allah'ın adaletinin gerçekleşmesi.*

Añlayımadılar anı bildiler ancaḳ aṣfiyā / **Oldı** olara **dād-ı Ḫaḳ** buldı ulu saʿādeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 2). [dād-ı ḥaḳ oldı, -dı]*

dāfiʿ [2] *Def eden, gideren.*

Ḫayālat-ı cihānı **dāfiʿiz** ʿayn-ı başardan biz / Anı ẓann itme sen kim māl ile biz cāha yüz tutduḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 4). [dāfiʿiz, -iz]*

Defʿ-i żarr itse ne vardur hey'etin meslūb iden / **Dāfi'üñ** ḥükminde kārın añlayan defʿāt ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 4). [dāfi'üñ, -ün]*

dāfi' olmak [2] *Def etmek, kovmak.*

Gel imdi ṣāliḥ-i aʿmāli eylegil pīşe / Özüñden **ola** o **dāfi'** cehennemüñ şererin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 4). [dāfi' ola, -a]*

Oldı ol ʿilm-i Ḫudā-yı ẕü'l-celāl / Gel celāli **dāfi' ol** min maḥżi ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 8). [dāfi' ol,]*

dāġ [2] *Kızgın demir ve saire ile vücuda vurulan nişan, damga, yakı.*

Dāġ-ı dilde gördigüñ dünyāyı ṣanma **dāġdur** / Yār yolında viren cānını her dem ṣaġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 1). [dāġdur, -dur]*

Dilde hicr-i yār ile biñ yirde **dāġum** var imiş / Añlaram ġayrıya baḳmaġa yaṣaġum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 1). [dāġum, -um]*

dāġ-ı dil [1] *Gönül yarası.*

Dāġ-ı dilde gördigüñ dünyāyı ṣanma dāġdur / Yār yolında viren cānını her dem ṣaġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 1). [dāġ-ı dilde, -de]*

dāġ-ı dilber [1] *Sevgilinin ateş yarası, derdi.*

ʿĀşıḳuñ baġrında her dem **dāġ-ı dilber** var imiş / Bilmedüm hicr-i ḥabībümde ne ġamlar var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 1). [dāġ-ı dilber,]*

dāġ urmak [5] *Yaralamak, yakmak, kızgın bir alet ile yanık izi yapmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ururam deşt-i sīnem üzre **dāġı** / Dolaşduḳça o dil-ber taġ u ṣaḥrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 3). [dāġı ururam, -ı, -ur, -am]*

dağıtmak [1] *Dağıtmak, saçmak.*

Elden ele düşürüp sünbül şaçuñ **dağıtma** / Ṣaḳla sen anı ʿömrüm olmaz yabanda ḥāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 4). [dağıtma, -ma]*

daḫı [103] *De, da, bile. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İḳtirān eylemese bendesini bilmez idi / Ne cefā añlanur idi ne **daḫı** mihr ü vefā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 4). [daḫı,]*

dāḫil [3] *İç, içeri; içinde olma.*

Ḫāne-i dilden geçüp seyr eyledüm nice buyūt / Ġayrılar **dāḫil** degül ebvāb içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 4). [dāḫil,]*

Her kelāmında Murāduñ nice ḥikmet **dāḫil** / Sırr-ı Ḥaḳḳ oldı hüveydā yine el'ān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 5). [dāḫil,]*

Ḳabża-i ḥükm ile **dāḫilse** eger kevn ü mekān / Ḥükmüñe vāḳıf olursañ saña irmez ḫaṭarı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 4). [dāḫilse, -se]*

dāḫil-i nīrān [1] *Ateşin, cehennemin içinde olan.*

Bu Murāduñ sözine münkir olan kimselere / ʿĀrifīn añlar içün **dāḫil-i nīrān** didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 5). [dāḫil-i nīrān,]*

dāḫil olmak [1] *Dahil olmak, bağlanmak, girmek.*

Fe'dḫulūhā ḫālidīn āvāzesin gūş eyleyen / **Dāḫil olup** her elemden buldı anlar ʿāfiyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 3). [dāḫil olup, -up]*

daim [97] *Her zaman, sürekli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Görmek diledügi içün envār-ı şaʿşaʿa / **Dā'im** Murādī kendüzin eyler beḳā fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 6). [dā'im,]*

dā'im eylemek [1] *Devamlı, sürekli kılmak.*

Durış tevḥīd-i Ḥaḳḳı **dā'im eyle** / ʿİbādetle vücūduñ ḳā'im eyle *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 1). [dā'im eyle,]*

dā'im olmak [6] *Sürekli olmak, devam etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿĀlemde dilerseñ ki ḥużūruñ **ola dā'im** / Yanuña yaḳīn olmayalar ehl-i şeḳāvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 2). [dā'im ola, -a]*

dā'imā [41] *Devam üzere, her vakit. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün ezelden ʿışḳa düşdüm pes ḫalāṣa çāre ne / Çāresi vaṣl-ı ḥabīb oldı anuñ pes **dā'imā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 2). [dā'imā,]*

daire [13] *Halka, çember. II Devir nazariyesi; mutlak varlıktan tecellî suretiyle ayrılan bir nesne, çeşitli değişim safhalarından geçtikten sonra varlıkların en süflisi olan madde mertebesine kadar iner. Sonra yükselmeye başlayarak yine çeşitli merhalelerden geçtikten sonra geldiği noktaya ulaşır. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Devrinde devre geldi çü devr ile **dāire** / Devvār noḳṭa oldı hemān olmadı cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 4). [dāire,]*

dā'ire-dil noḳṭa [1] *Gönül dairesinin merkezindeki nokta. II Devir nazariyesi.*

Ders-i kitāb istemez **dā'ire-dil noḳṭaya** / Baña didiler ledün bildürür anı ʿalīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 3). [dā'ire-dil noḳṭaya, -(y)a]*

dā'ire-i merkez [1] *Merkezin, merkezdeki noktanın dairesi. II Devir nazariyesi.*

Oldı çün **dā'ire-i merkezinüñ** noḳṭa ḳamu / Ḫalḳaya al bu cihānı ele girsün naḫcīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 3). [dā'ire-i merkezinüñ, -i, -nün]*

dā'ire-i noḳṭa [1] *Noktanın dâiresi. II Devir nazariyesi.*

Ẓamīr āyinesine gelen ḥaḳīḳīdür / Ḳonuldı **dā'ire-i noḳṭadan** bu żād-ı vülūc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 3). [dā'ire-i noḳṭadan,]*

dā'ire-i pergāl [1] *Pergelin dairesi, pergelle çizilen daire.*

ʿIşḳı ḳapladı Murādīyi ḳomaz ʿaḳla gele / Çıḳmaz ol noḳṭa ki **dā'ire-i pergāle** düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 5). [dā'ire-i pergāle, -e]*

dā'ire olmak [2] *Daire şeklinde dizilmiş olmak. II Devir nazariyesi.*

Merkez-i ʿayn-ı vaḥdete **oldı** Murādī **dā'ire** / Anı muḥīṭ olmayup cümlesi çekdiler elem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 5). [dā'ire oldı, -dı]*

Alupdur nefḫadan behre ʿaṭā bulmaḳ bulunmaḳda / **Olup dā'ire** ḳudretde devir ire müdārāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 3). [dā'ire olup, -up]*

dā'ir-i ʿālem olmak [1] *Âlemi devreden, dönen olmak.*

Rūh-ı ḳudüs ḳamu melek **dā'ir-i ʿālem oldı** çün / ʿArş ile ferşi ḳaplayan cümle-i perr ü bāle bak *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 3). [dā'ir-i ʿālem oldı, -dı]*

dā'ir olmak [1] *Dolaşmak. II Devir nazariyesi.*

Dā'ir olmış vücūdı çün pergār / ʿİlm bir noḳṭa oldı añla vü dān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 4). [dā'ir olmış, -mış]*

dāʿī-yi Ḥaḳ olmak [1] *Allah'a dua eden olmak.*

Rütbe-i aʿlāda oldur kim ola bī-vāsıṭa / **Dāʿī-yi Ḥaḳ oluben** bir kimseden ḳılmaya bāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 4). [dāʿī-yi ḥaḳ oluben, -uben]*

dāʿī-yi ḥikmet olmak [1] *Hikmete davet etmek, çağırmak.*

Dāʿī-yi ḥikmet olalı ṣādıḳuz daʿvāmuza / Ṣāhid olmışdur bizüm daʿvāmuza her kārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 3). [dāʿī-yi ḥikmet olalı, -alı]*

daḳmak [1] *Takmak.*

Ṭaḳa gör nefsüñe zencīr elüñde tā zebūn olsun / Bu gün sen aña ṭaḳmazsan **daḳısarlar** saña erḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 7). [daḳısarlar, -ısar, -lar]*

daḳīḳa [1] *1. Bir saatlik zaman dilimi. 2. İnce düşünce.*

Seḥer vaḳt-i ṭulūʿında nümāyān olsa her sāʿat / **Daḳīḳa** ḳalmaz imʿānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 4). [daḳīḳa,]*

daḳḳ-ı bāb eylemek [1] *Kapı çalma.*

Mültemis oldı çü saña vaṣl-ı yār / **Eyle** uli'l-elbāb yüri **daḳḳ-ı bāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 3). [daḳḳ-ı bāb eyle,]*

daḳḳ-ı ebvāb eylemek [1] *Kapıları çalmak. II Medet ummak.*

Fātiḥü'l-ebvāb olanlar **daḳḳ-ı ebvāb eylemez** / Āşinā-yı ʿışḳ olanlar bir nefes ḥ∨āb eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 1). [daḳḳ-ı ebvāb eylemez, -mez]*

dāl [6] *Arap alfabesindeki "dal" harfi.*

Semʿine irdi çün nidā oldı nidā aña ġıdā / Ḳaldı elifle **dāl** ü ḥā kendüye oldı pes o **dāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 3). [dāl,]*

Çü ʿallām-ı ʿulūm ile yine ʿayn-ı kemāl oldum / Nice ḥā mīm u dāl ile elifden **dāla** dāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 1). [dāla, -a]*

Lām elifden geleli ḥāyile mīm ü daḫı **dāl** / Çü ben el-ḥamd oḳuyam cümle melek dir āmīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 4). [dāl,]*

Aḥkāmını muṣarraḥ idüp kilk-i ḳudreti / Mīm oldı anda ḥāmid elif hā vü **dālına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 2). [dālına, -ı, -(n)a]*

II Belin iki büklüm olması.

Çeşm-i seḫḥāruñ eyledi baña al / Bu elif ḳaddüm benüm çün **dāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 1). [dāl,]*

Çü ʿallām-ı ʿulūm ile yine ʿayn-ı kemāl oldum / Nice ḥā mīm u **dāl** ile elifden dāla **dāl** oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 1). [dāl,]*

dāl itmek [2] *"Dal" harfi gibi eğik duruma getirmek.*

Refīḳüm oldı yanumca enīn-i nāle vü āh / Ṣefīʿüm oldılar anda ḳaddüm çü **dāl itdüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 2). [dāl itdüm, -dü, -m]*

Ẕerre ẕerre münteşir oldı ṣuʿāʿum ʿāleme / Mihr ü māha nūr içün żavʿumla **dāl itdüñ** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 4). [dāl itdüñ, -dü, -n]*

dāl ḳılmak [1] *Kişinin belini bükmek; çaresizlik içinde bırakmak.*

Bir kemān ebrū miyānum **ḳıldı dāl** / Aldı göñlüm eyleyüben baña al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 1). [dāl ḳıldı, -dı]*

dāl olmak [1] *Dal harfi gibi olmak; iki büklüm olmak, saygı ve hürmet göstermek.*

Çü ʿallām-ı ʿulūm ile yine ʿayn-ı kemāl oldum / Nice ḥā mīm u dāl ile elifden dāla **dāl oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 1). [dāl oldum, -du, -m]*

dāll [5] *Gösteren, işaret eden. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu ki dāll eyledi **dāllinda** durur yine delīl / Bil ẕelīl oldı şu kim añlamaya dāll-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 4). [dāllinda, -in, -de]*

dāll eylemek [2] *Delalet etmek, göstermek.*

Bu ki **dāll eyledi** dāllinda durur yine delīl / Bil ẕelīl oldı şu kim añlamaya dāll-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 4). [dāll eyledi, -di]*

Refʿ idüp her şübhesin ḳılan ziyāde ʻilmini / Müntehā-yı ʻilminüñ şerḥinde **dāll eyler** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 3). [dāl eyler, -r]*

dāll-ı ṣıfat [1] *Vasfı, sıfatı gösteren, işaret eden.*

Bu ki dāll eyledi dāllinda durur yine delīl / Bil ẕelīl oldı şu kim añlamaya **dāll-i ṣıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 4). [dāl-ı ṣıfat,]*

dall ḳılmak [1] *Delalet etmek, göstermek.*

Āşkār olduḳda ṣūret genc-i maʿnādur ḫafī / Kenz-i lā-yefnā dilerseñ himmeti **ḳıl** aña **dall** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 4). [dal ḳıl,]*

dāll olmak [2] *Delil olan; işâret eden, yol gösteren.*

Murāduñ żamīrinde olsa ne var her vücūd / Vücūdına **oldı** vücūd-ı muḳaddes çü **dāll** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 5). [dāl oldı, -dı]*

Cürʿadan mest oldı baʿżı baʿżı **oldı ḍāllden** / Gel bu maʿnāyı nişānuñ eyle ḳıl ḫāṭır-nişān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 4). [ḍāllden oldı, -den-dı]*

dalmak [1] *Denize dalmak. II Bir alanda derin düşünmek.*

Ḫāk-ı rāh-ı ḳadem-i server-i insān olġıl / **Dal** maʻānī yemmine ṣāḥib-i ʻirfān olġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 1). [dal,]*

dām [2] *Tuzak, ağ.*

Müstedām-ı ʿömr olanlar ḫavf ider mi **dāmdan** / Ben murādum bulmışam dā'imle dā'im bende şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 4). [dāmdan, -dan]*

ʿİsmet-i ṣıdḳı hemān yirden ḳılma ḳalbden / Mekr ile sicn-i belā **dāmına** düşseñ gāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 4). [dāmına, -ı, -n, -a]*

dām-ı zülf [1] *Zülüf tuzağı.*

Göñül murġın idüpdür **dām-ı zülfüñ** dilberā naḥcīr / Ḫalāṣına anuñ var mı ʿaceb bir çāre vü tedbīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 1). [dām-ı zülfüñ, -ün]*

dām ḳurmaḳ [2] *Tuzak kurmak. II Aşığın gönlünü avlamak.*

Şāh-bāz-ı dil uçarken gördi anı dide-bān / **Dām ḳurmaḳ** istedi bir evc-i aʿlā didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 4). [dām ḳurmaḳ,]*

Dām kurmış güzel o ʿanber-i kāküllerini / Ḳaṣdı bu bend ide ʿāṣıḳlarınuñ dillerini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 1). [dām kurmış, -mış]*

damad olmak [1] *Bir aileye göre kızları ile evlenmiş olan erkek; güvey olmak II Yakın, sıkı ilişki kurmak; ilgi görmek.*

ʿArūs-ı nev gelür bir bir aña **damad olur** ʿālem / Ḳarār itmez bir iki gün gider ʿālem daḫı bāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 3). [damad olur, -ur]*

dāmān [1] *Etek. II Sevgilinin himaye ve ilgisi, koruyuculuğu.*

Dest-i inṣāf ile munṣıf olan ey vechi ḥasen / Döne aslında Murād el ura **dāmānümüze** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 5). [dāmānümüze, -ümüz, -e]*

dāmen [3] *Etek. II Manevi ağırlık, yük.*

Dāmenüñe pāyuñı çek gel berü hem çün ḥabl / Ger ululuk ister iseñ işle gel yaḫşı ʿamel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 1). [dāmenüñe, -üñ, -e]*

Saña me'vā yiter me'vā yüri ṭaʿn eyleme zāhid / Bize iki cihāndan **dāmeni** kütāh olan gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 4). [dāmeni, -i]*

Munfaʿil olmazam ben eşyādan / Yed-i ġam **dāmenümdedür** kütāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 3). [dāmenümdedür, -üm, -de, -dür]*

dāmen çekmek [1] *Eteğini çekmek. II Vazgeçmek, bırakmak.*

Cümleyi terk eyleyüben **dāmenin çekdi** çü kūh / Virseler ger aña cümle ḫūr u ġılmān istemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 2). [dāmenin çekdi, -di]*

dāmen-i dildār [1] *Sevgilinin eteği.*

Rāżıyam her ne gelürse yār içün aġyārden / Çekmezem hergiz elem ben **dāmen-i dildārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 1). [dāmen-i dildārdan, -dan]*

dāmenin elde ṭutmak [1] *Eteğine tutunmak. II Himayesine sığınmak.*

Cümlenüñ maḫż-ı murādı bu Murādīde ʿayān / **Dāmenin elde ṭutanlar** ḫulefādur yine bes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 5). [dāmenin elde ṭutanlar, -an, -lar]*

dāmen-i insān [1] *İnsan eteği. II İnsanlık sureti, beden.*

Ḳabūl-ı hey'et ider mi ḥayāta irdi çü cān / Meger ki **dāmen-i insāna** dest-i pāy ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 2). [dāmen-i insāna, -a]*

dāmenin rehā eylemek [1] *Eteğini kurtarmak. II Kötü, zor bir durumdan kurtulmak.*

Bu nefsi bende çeküp geç aña eyü pā-bend / Elinden anuñ özüñ **dāmenin rehā eyle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 2). [dāmenin rehā eyle,]*

dāmen-i pīr-i ṭarīḳat ṭutmak [1] *Tarikat şeyhinin eteğini tutmak. II Dervişlerden manevi yardım istemek.*

ʿĀlem-i ġayba ṭutup ʿacz ile gel rūy-i niyāz / **Dāmen-i pīr-i ṭarīḳat ṭutalum** döne döne *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 4, Beyit 2). [dāmen-i pīr-i ṭarīḳat ṭutalum, -alu, -m]*

dāmen-i vaṣl ucı [1] *Kavuşma eteğinin ucu. II Sevgiliye kavuşma.*

Rāḥat-ı maḫż-ı ṣafā kesb ider ol ʿāṣıḳ-ı zār / **Dāmen-i vaṣl ucına** parmaġı ucın kim eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 2). [dāme-i vaṣl ucına, -(n)a].*

dāmen-i yār ṭutmak [3] *Sevgilinin eteğini tutmak. II Sevgiliye sığınmak, ondan medet ummak.*

Cān ü serden vaz olandur **dāmen-i yāri ṭutan** / Dāmenin çün ṭutmışam biñ ṣad hezārāndur serüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 3). [dāmen-i yāri ṭutan, -an]*

Dāmen-i yāri ṭutup terk eyler iseñ ġayrı sen / Bir daḳīḳa ḳomaya cümle vire iḥsānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 2). [dāmen-i yāri ṭutup, -up]*

Menbaʿ-ı ṣıdḳ u ṣafā ol ki **ṭutan dāmen-i yār** / Gözedür turmaya arada olan iḳrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 5). [dāmen-i yār ṭutan, -an]*

dāmen ṭutmak [5] *Etek tutmak. II Manevi yardım istemek, almak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ehl-i diller **dāmenin ṭut** ister iseñ ger necāt / Zīrā Ḥaḳ anlara virmişdür ne kim var ṭayyibāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 1). [dāmenin ṭut, -in]*

dān [3] *Bil.*

Bir naẕarda nāẕır itdi nice manẕūrı yine / Bilmek içün bunları eyledi ey dil yaḫşı **dān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 2). [dān,]*

Nāḳil-i şūra didüm vir baña ihyā ḫaberin / Didi ihyā ile emvātı hemān añla vü **dān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 2). [dān,]*

Dā'ir olmış vücūdı çün pergār / ʿİlm bir noḳṭa oldı añla vü **dān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 4). [dān,]*

dānā [8] *Ârif, âlim, fâzıl.*

Ey Murādī baḥr-ı ʿilm olmaḳda **dānādur** kişi / Līk sen dānā iseñ dānāları ḳılma ḫacil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 5). [dānādur, -dur]*

Ey Murādī baḥr-ı ʿilm olmaḳda dānādur kişi / Līk sen **dānā** iseñ dānāları ḳılma ḫacil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 5). [dānā,]*

Ey Murādī baḥr-ı ʿilm olmaḳda dānādur kişi / Līk sen dānā iseñ **dānāları** ḳılma ḫacil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 5). [dānāları, -lar, -ı]*

Sırrı ifşā eylemez ʿilm ile **dānādur** göñül / Baş egmez kimseye ḫānum tüvānādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 1). [dānādur, -dur]*

ʿIşḳ ile ʿāşıḳ-ı ser-mest olalı **dānāyam** / Her gice vuṣlat-ı cānānuma mihmānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 4). [dānāyam, -y, -am]*

Maʿrifet ṭılsımını açmaġı **dānāyı** gözet / Āteş ü āb gelüp cemʿ olmaz bir demde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 2). [dānāyı, -y, -ı]*

Ey Murādī bilmek isterseñ eger aḥvālümüz / ʿİlm ile dānā iden bir ulu **dānādur** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 5). [dānādur, -dur]*

II Âlim, bilgin, bilgili; Allah.

Ḳarn-ı ezelde çün kim farḳ olmadı ġuyūbuñ / Ġayb-ı ḥaḳīḳatüñdür esrār-ı ġaybī **dānā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 2). [dānā,]*

dānā itmek [1] *Bilgili kılmak.*

Ey Murādī bilmek isterseñ eger aḥvālümüz / ʿİlm ile **dānā iden** bir ulu dānādur beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 5). [dānā iden, -en]*

dānā ḳılmak [1] *Bilgin kılmak.*

Muḥāl olmaya luṭfuñdan senüñ ey ḳādir-i bīnā / Saña dā'im muḥib olanı **ḳılsañ** ʿilm ile **dānā** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 32, Beyit 1). [dānā ḳılsañ, -sa, -n]*

dānā olmak [6] *Bilmek, farkında olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemāl-ı Ḥaḳda Rabbümdür mürebbī ey cihān-ārā / ʿAlīmümdür benüm her ḥālüme ey dil **olan dānā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 1). [dānā olan, -an]*

dāne [4] *Tane, tohum.*

ʿAhd-ı ezelde çün kim ʿışḳ oldı başa yazu / Her murġ-i bī-per ü pā bu **dāneye** iremez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 596, Beyit 4). [dāneye, -y, -e]*

Āşinā her laḥẓada buldı ḳamudan iştihār / Oldı murġān-ı ʿayāna tuʿma anuñ **dānesi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 4). [dānesi, -si]*

Āşinā her laḥẓada buldı ḳamudan iştihār / Oldı murġān-ı ʿayāna tuʿmā anun **dānesi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 4). [dānesi, -si]*

II Çok az miktar.

Ġavṭa-i baḥr-ı ḥaḳīḳat ḳılduñ ise ey ulu / Baş üzredür ḳarāruñ bī-bahāya **dānesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 4). [dānesin, -sin]*

dāne dāne [1] *Tane tane.*

Dāne dāne çünki düşürem ḫayālüm ḫabbesin / Ol ḫayāl ile bu ḫāl-i māverādan geçmezem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 2). [dāne dāne,]*

dāne-i ḫāl [1] *Tane, tohum gibi olan ben.*

Giriftār oldı murġ-i dil nigāruñ zülfi aġında / Göricek **dāne-i ḫāli** o māhuñ gül yañaġında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 1). [dāne-i ḫāli, -i]*

dāne-i ḫardal [1] *Hardal tanesi. II Çok küçük.*

Ey Murādī **dāne-i ḫardal** degildür mümkināt / ʿAynüñe ammā cemāle bī-muḥāl olmaḳ neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 5). [dāne-i ḫardal,]*

dāne-i yekta [1] *Tek, eşsiz benzersiz tane. II İnci.*

Ey Murādī baḥr-ı cūduñ **dāne-i yektāsısın** / Her ṣadef bilmez seni yıllarc'ola memdūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 5). [dāne-i yektāsısın, -sı, -sın]*

dānem zi-ḥusni ān ki zi-zībā-yı eş ki hest [1] *Onun güzelliğinden güzelliğin ne olduğunu biliyorum.*

Dānem zi-ḥusni ān ki zi-zībā-yı eş ki hest / Ender heyecān ʿaceb çi-küned īn ḥicāb-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 5, Beyit 2). [dānem zi-ḥusni ān ki zi-zībā-yı eş ki hest,]*

danışmak [2] *Danışmak, sorup soruşturmak.*

Bir delīle **danışup** kūyı ṭavāf içün anuñ / Didi kim anı anuñ yevm ü meh ü sāle düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 4). [danışup, -up]*

Her muʿayyen ki ʿayna ʿayn oldı / **Danışup** dururam muʿayyende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 4). [danışup, -up]*

dāniş [2] *Bilgi sahipleri, âlim.*

Dāniş isterseñ eger gel berü zānū çöküben / Güş ḳıl gör ki nice ʿilm ile ʿirfān bilürüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 578, Beyit 4). [dāniş,]*

Ṣūret-i zībā nedür bir neş'e-i ḥüsn ü cemāl / Rūḥ u ʿakl u ʿilm ü **dāniş** ḳaṭre-i baḥr-ı kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 1). [dāniş,]*

dār [3] *Ev, yurt.*

Aç gözüñ ey merd-i ʿāḳil dār-ı dünyādur bu **dār** / Hiç bilür misin ṭutar mısın ebed bunda ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 1). [dār,]*

Ḳanı sende ʿibādet ile ṭāʿat / Ḳalur mı saña milk ü **dār** ü deyyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 3). [dār,]*

II Ahiret.

Cāy-ı süknā olmadı pes bir rıbāṭ-ı köhnedür / Bu cihānuñ her ki geldi kendi göçdi **dārına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 3). [dārına, -ı, -(n)a]*

dār-ı beḳā [1] *Ebedî diyar. II Ahiret.*

Nuḳl ü şarāb ü çeng ü ney ü def ile rebāb / **Dār-ı beḳāda** cümlesi saña ḫaṭā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 3). [dār-ı beḳāda, -da]*

dār-ı cennet [1] *Cennet yurdu.*

Bu cihānda ḥużūrı n'eylersin / **Dār-ı cennetde** iste ẕevḳ u ḥużūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 2). [dār-ı cennetde, -de]*

dār-ı dünya [3] *Dünya yurdu, yeryüzü.*

Dilā bu **dār-ı dünyādā** ṣanur mısın vefā vardur / Vefāsı yirine bi'llāhi biñ renc ü ʿanā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 1). [dār-ı dünyādā, -da]*

Aç gözüñ ey merd-i ʿāḳil **dār-ı dünyādur** bu dār / Hiç bilür misin ṭutar mısın ebed bunda ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 1). [dār-ı dünyādur, -dur]*

Şol ki içmez ḳadeh-i dilberden āb-ı ḥayāt / **Dār-ı dünyāda** hem uḫrāda ʿani'l-mevtādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 3). [dār-ı dünyāda, -da]*

dār-ı emn [1] *Güvenli yer, yurt.*

Cāy-ı mu'āḥızı geçüp irdi çü **dār-ı emne** ol / Çıḳdı o dār-ı saḫta vü dikdi ʿalāmeti ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 3). [dār-ı emne, -e]*

dār-ı fānī [3] *Yok olacak olan, fani alem; dünya.*

Dār-ı fānī durur bu dār-ı ġurūr / Kimse bulmadı bunda hiç sürūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 1). [dār-ı fānī,]*

Rütbe-i ʿulyāya meyl itme bu **dār-ı fānīde** / Aṣlaḥ-ı kāra durış ḳurtılasın tā nārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 3). [dār-ı fānīde, -de]*

Dār-ı fānī durur bu dār-ı ġurūr / Kimse bulmadı bunda hiç sürūr *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 1). [dār-ı fānī,]*

dār-ı fena [2] *Dünyâ.*

Ḳo **dār-ı fenāyı** beḳā ḳıl ṭaleb / Yoluñ bulmaġa reh-nümā ḳıl ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 160, Beyit 1). [dār-ı fenāyı, -(y)ı]*

Ne baġlarsın göñül **dār-ı fenāya** / Ṣafāsı degmedi renc ü ʿanāya *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 42, Beyit 2). [dār-ı fenāya, -(y)a]*

dār-ı ġurūr [2] *Gururlanma, aldanma yeri; dünya.*

Dār-ı fānī durur bu **dār-ı ġurūr** / Kimse bulmadı bunda hiç sürūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 1). [dār-ı ġurūr,]*

Dār-ı fānī durur bu **dār-ı ġurūr** / Kimse bulmadı bunda hiç sürūr *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 1). [dār-ı ġurūr,]*

dār-ı ḥaḳ [1] *Hakikat yurdu.*

Ṭā'ir-i ḳudsī cenāḥ açdı nişān besmeledür / **Dār-ı Ḥaḳdur** bu hemān aṣl-ı hüner ḥavṣaladur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 1). [dār-ı ḥaḳdur, -dur]*

dār-ı miḥnet [1] *Dert yurdu.*

Bulduñ bu cihānı **dār-ı miḥnet** / Göñlüñ buña ḳılmasun maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 1). [dār-ı miḥnet,]*

dār-ı saḫt [1] *Güç, zor yurt.*

Cāy-ı mu'āḥızı geçüp irdi çü dār-ı emne ol / Çıḳdı o **dār-ı saḫta** vü dikdi ʿalāmeti ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 3). [dār-ı saḫta, -a]*

dār-ı ṣūret [1] *Şekil, görünüş diyarı. II Dünya.*

Ey Murādī **dār-ı ṣūret** oldı çün kim mezraʿa / Ḫāne-i miḥnet olupdur ṭayyibātuñ evveli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 5). [dār-ı ṣūret,]*

dār-ı uḫrā [1] *Ahiret yurdu.*

Ne aṣṣı saña dünyāda fenādur ʻaḳibet el-ḥaḳ / Durış kim **dār-ı uḫrāda** olasın sen de ferḫunde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 4). [dār-ı uḫrāda, -da]*

dār-ı visal [1] *Kavuşma yurdu, diyarı.*

Didüm ol **dār-ı visāle** ne zamān ola duḫūl / Didi kim gözle ṭarīḳüñ aña bābuñ vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 3). [dār-ı visāle, -e]*

dār u diyār ḳaplamak [1] *Dünyayı sarmak, kaplamak.*

ʿAyn-ı ʿaynumdan ki aḳar acı şu her ḳaṭresi / Her biri bir ḳatredür ki **ḳapladı dār u diyār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 2). [dār u diyār ḳapladı, -dı]*

dār u ḫāne [1] *Ev, yurt.*

Murāduñ şerḥe gelmez ʿışḳ-ı yār ile olan kārı / Buña kim iʿtiḳād itmezse **dār u ḫānesi** yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 5). [dār u ḫānesi, -si]*

dārü'l-amān [1] *Sığınak.*

Ġıdā-yı rūḥ-baḫşumdur ḥayātum / Benüm **dārü'l-amānumdur** maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 12). [dārü'l-amānumdur, -um, -dur]*

dārü'ş-şifā [2] *Şifahane. II Aşk derdinin şifahanesi.*

Maḥabbet şemʿini yaḳdum ḳanı pervāneler gelsün / Küşād olmış yine **dārü'ş-şifā** dīvāneler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 1). [dārü'ş-şifā,]*

dār [3] *İdama mahkum olanları asmak için dikilen direk, darağacı.*

Sen belā meydānı içre dik melāmet **dārını** / Diler iseñ bilmege sırr-ı ene'l-Ḥaḳdan ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 2). [dārını, -ı, -n, -ı]*

Vāḥid ol vāḥid dilerseñ bunda ṣıġmaz ikilik / Raḳṣ uruben **dāra** varsun kime kim cānān gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 4). [dāra, -a]*

Bulsa dil miʿrācını muḫtār ile bī-ıżṭırār / Mużṭarib olmasa Manṣūr ölmez **dār** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 3). [dār,]*

dāra çekmek [1] *Darağacında asmak, idam etmek.*

Ene'l-ḥaḳ oldı kelāmından āṣikār ü nihān / Hezār Manṣūr-ı Ḫallācı günde **dāra çeker** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 4). [dāra çeker, -er]*

dār dikmek [3] *Darağacı dikmek, idam etmek.*

Murādī sırr-ı maʿnādan ḫaberdār olayım degme / Meger Manṣūrveş meydān-ı ʿışḳ içre **dike dārın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 5). [dārın dike, -e]*

İster iseñ bulmaġa vaṣl-ı ḥabībi cān ile / Cānı terk eyle yüri Manṣūr-veş **dik dāruñı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 2). [dāruñı dik,]*

Şerḥe ṣıġmaz sırr-ı ʿışḳ anı kimesne añlamaz / Tā meger meydān-ı ʿışḳa **dike** evvel **dārını** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1482, Beyit 4). [dārını dike, -e]*

dār-ı ās olmak [1] *Mersin ağacının dalı, direği.*

Ġālib olmışlar durur ḳudretle Firʿavnīlere / Nitekim Mūsā elinde ejder **oldı dār-ı ās** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 4). [dār-ı ās oldı, -dı]*

dār-ı ene'l-Ḥaḳḳ [1] *Ben hakkım sözünün dar ağacı; Hallac-ı Mansur'a atıfta bulunularak.*

Ṭurma çıḳ **dār-ı ene'l-Ḥaḳḳa** yüri Manṣūrveş / Tā ki ol miʿrāc dāruñda beḳāya iresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 2). [dār-ı ene'l-ḥaḳḳa, -a]*

dārā [3] *Eski İran'ın meşhur bir şahı.*

Ḳanı İskender ḳanı **Dārā** ḳanı Ḫusrevle Cem / Ḳanı Şeddād ile Nemrūd buldılar küllī zevāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 3). [dārā,]*

Ḳanı Cem ü ḳanı Ḳubād toprakların ṣavurdı bād / İşitmedün mi n'oldılar **Dārāyile** İskenderi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 4). [dārāyile, -(y)ile]*

II Hükümdar.

Bu Murādī ola mı bende bir ayruḳ şāha / Var iken sencüleyin nīk-siyer **Dārāmuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 7). [dārāmuz, -muz]*

dāstān [5] *Destan, hikaye. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kemāl-i ehl-i ʿirfāna kemālüm oldı çün mir'āt / Baḳuben ṭūṭī-i ervāḥ anuñla **dāstān** söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 4). [dāstān,]*

dāstān olmak [2] *Destan olmak, anlatılmak.*

Eserdür sırr-ı ekberden naẓardur rükn-i evvelden / Muʿammādur başīretden beyān u **dāstān olmaz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 2). [dāstān olmaz, -maz]*

ʿUḳūl irmez nihāyetle Murādīnüñ kelāmına / Velī ʿaḳlınca her bir kimseye bir **dāstān olmış** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 5). [dāstān olmış, -mış]*

daʿvā [7] *Çözülmesi gereken mesele, dava. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Milk-i tende oldı çün **daʿvāya** bürhān insilāḫ / Ḥükm ḳıldı aña pes ol demde sulṭān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 1). [daʿvāya, -(y)a]*

da'vā eylemek [1] *Bir meziyetin kendinde bulunduğunu ileri sürmek, iddia etmek.*

Ḥamdü li'llāh ki **eyledüm da'vā** / Olmadum 'āciz anda beyyinede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 3). [da'vā eyledüm, -dü, -m]*

daʿvā ḳılmak [1] *İddiada bulunmak, iddia etmek.*

ʿIşḳ ile **daʿvā ḳılan** gel berü göster hünerüñ / Merd iseñ kār ile bürhānuñı meydāna getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 4). [daʿvā ḳılan, -an]*

daʿvā-yı bürhān [1] *Davanın ispatı, delili.*

İrgürdi çünki **daʿvā-yı bürhāna** insilāḫ / Ol demde kārın eyledi merdāne insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 1). [daʿvā-yı bürhāna, -a]*

daʿvā-yı merd eylemek [1] *Yiğitlik iddiasında bulunmak.*

Murādī merd-i meydāndur elinde ṭop ile çevgān / Eger **daʿvā-yı merd eyler** iseñ cevlānı göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 5). [daʿvā-yı merd eyler, -r]*

daʿvā-yı vech itmek [1] *Yüz; yüzün güzelliği konusunda iddia sahibi olmak.*

Ġıl u ġışdan eridüp ḳalbi muṣaffā eyle / **Daʿvā-yı vech idenüñ** āyinesi ṣāf gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 2). [daʿvā-yı vech idenüñ, -en, -ün]*

daʿvet [2] *Davet etmek, çağırmak.*

Müstecāb olmaḳdan olmışdur recālar mültemes / **Daʿvet** oldı bir bahāne cūd-ı iḥsāna sebeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 3). [daʿvet,]*

Daʿvetüm ḥaḳdur necāta sāʿīyem min külli vech / Bu beḳāya nefʿ-i küllīdür beḳā-yı sırr-ı ṣarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 4). [daʿvetüm, -üm]*

da‘vetī kerd-i merā güft-i be-nūş ey ‘āḳil [1] *Davet etti, dedi: Ey akıllı iç.*

Da‘vetī kerd-i merā güft-i be-nūş ey ‘āḳil / ‘Āşıḳī nīst ḥalāl ez-ne-şevī dīvāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1442, Beyit 2). [da‘vetī kerd-i merā güft-i be-nūş ey ‘āḳil,]*

daʿvī [2] *Dava, iddia.*

Bilmek içün bu şıdḳumuz **daʿvīye** ḳaṣdımuz nedür / Ḳāżī vü şāhid ol ḥabīb ġayrı güvāhı n’eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 4). [daʿvīye, -ye]*

Var ise sendedür ‘ışḳ-ı İlāhī / Getür bu **da‘vīye** maʿnā miyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 4). [daʿvīye, -(y)e]*

da‘vī ḳılmak [1] *İddiada bulunmak.*

Fānī dünyā benüm oldı diyüben **da‘vī ḳılan** / Kellesi ṭopraġun altında yatur hem çü sifāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 4). [daʿvī ḳılan, -an]*

da‘vī-i ‘ışḳ itmek [1] *Aşk davasında, iddiasında bulunmak.*

Da‘vī-i ‘ışḳ itdiler vaṣlın temennā itmege / Pes ṭaleb ḳıldı ḥabīb anlardan iki beyyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 3). [daʿvī-i ‘ışḳ itdiler, -di, -ler]*

daʿvī-yi ḫuşk eylemek [1] *Kuru, boş dava etmek; boş yere tartışmak.*

Lāyıḳ-ı dīdār iseñ gel imtiḥān ol görelüm / **Daʿvī-yi ḫuşk eyleme** kim dilde olur çoḳ ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 4). [daʿvī-yi ḫuşk eyleme, -me]*

dā virmek [1] *Hastalık, acı, sıkıntı vermek.*

Revnaḳ vireli devr ile devrāna irerler / Ḫāmūş olup soñra **virür** derdi dile **dā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 3). [dā virür, -ür]*

Dāvudveş [1] *Hz. Davud gibi. II Güzel ses.*

Eger **Dāvudveş** ḳılsam bu elḥānum Zebūrumda / Ṭolardı cümle maḥlūḳātdan ṭaġ ile saḥrālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 2). [dāvudveş,]*

dayanmak [1] *Güvenmek, sığınmak.*

Dayanma maḥż-ı fenāya beḳāya rāġıb ol / Dile saʿādet-i uḫrā ki ol beḳā olıser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 2). [dayanma, -ma]*

dāye [1] *Çocuk emzirici, çocuk mürebbiyesi, süt nine.*

İçmiş idi şehd-i şīr oldığı vaḳtin şītı / Şimdi Murādī çeker terbiyeye **dāyesın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 5). [dāyesın, -sin]*

debīr [1] *Kâtip, münşî.*

Kātib-i ḳudret yazaldan bu evāmir saṭrını / Bir **debīrem** çekmişem her ḥükme bir tuġrāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 3). [debīrem, -em]*

debīr-i efżal [1] *Faziletli kâtip.*

Debīr-i efżala şerḥ eyledi mudaḳḳiḳ rāz / Didi ki ʿilmi ʿavālimden eyledi mümtāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 1). [debīr-i efżala, -a]*

defʿa [2] *Kez, kere.*

Eger bir ẕerre mihrinden olaydı ḫāṣıluñ ḫānum / Bu **defʿa** āşkār ile nihāna açmaz idüñ göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 3). [defʿa,]*

Bu **def‘a** ḥamdüme tekrār ḥamd ḥamd itdüm / Buyurdı ḫāmidi maḥmūd ber-murād ideyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 3). [defʿa,]*

def‘āt [1] *Birçok kez.*

Defʿ-i żarr itse ne vardur hey’etin meslūb iden / Dāfi‘üñ ḥükminde kārın añlayan **def‘āt** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 4). [defʿāt,]*

defātir [2] *Defterler.*

Sābıḳda añladuñ mı geçen mācerāları / Memhūr anuñ **defātiri** fevḳa’l-ʿulādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 4). [defātiri, -i]*

II Güzellik defteri.

Mir’āt-ı ḫüsnüñ içre görindi çü vech-i ‘ayn / ‘Aynuñ ne ġam **defātire** olsa ḳalem-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 2). [defātire, -e]*

def‘ itmek [1] *Ortadan kaldırmak, yok etmek, gidermek.*

İḫtiyārın gözeden bildi ki muḫtār nedür / Baḫtiyār ola eger **def‘ ider** ise żararın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 2). [defʿ ider, -er]*

defʿ-i żarr itmek [1] *Zararı def etmek, uzaklaştırmak.*

Defʿ-i żarr itse ne vardur hey’etin meslūb iden / Dāfi‘üñ ḥükminde kārın añlayan defʿāt ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 4). [defʿ-i żarr itse, -se]*

defter [9] *Defter.*

Müheyyādur ʿayāna fi’l-ḳıyāma / Anuñ çün oldı **defter** üzre ḥāsib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 4). [defter,]*

Yazup **defterde** kilk-i ḳudret ile ḫaṭṭ çün kim ad / Didi Nūn ile Ṣād Yā-Sīn Ḫā-Mīm Elif-Lām-Mīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 1). [defterde, -de]*

Fehm ü dāniş remzini remz itmedi ʿallāmeler / Gerçi yazmış baʿżı ʿilmin ẓāhirā **defterde** Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 2). [defterde, -de]*

II Marifet defteri.

Sālik-i nehc-i hidāyet olana ey ẕü-fünūn / Maʿrifetden **defter** olmışdur aña her bir varaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 4). [defter,]*

II Güzellik defteri.

Ṣafḥa-i dilde cemālüñ āyeti imlā olur / Her ne **defter** yazıla ol ṣafḥadan inşā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 1). [defter,]*

II Amel defteri.

Oḳuna çünki **defterüñ** anda senüñ varaḳ varaḳ / Ṣāliḥ iden ʿamellerin añla anı necā necā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 4). [defterüñ, -ün]*

Varalum **defterimüz** oḳıyalum sulṭāna / İẕn-i sulṭān ile manṣūr-ı saʿādet idelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 4). [defterimüz, -i, -müz]*

II Ledünle ilgili, ilâhî sırlara, Tanrı ilmine âit defter.

Defteri taṭbīḳ iderseñ defteri ġayrıdadur / Sen mürekkebden durış tā kim ḳalem ṣaḳḳı ṭola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 3). [defteri, -i]*

Defteri taṭbīḳ iderseñ **defteri** ġayrıdadur / Sen mürekkebden durış tā kim ḳalem ṣaḳḳı ṭola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 3). [defteri, -i]*

defter eylemek [1] *Yazmak, defter tutmak, toplamak, bir araya getirmek.*

Rükn-i aʿẓam fehmin isterseñ eyā ṭālib bu gün / Müfredātuñ **defter eyle** gel berü iḳrārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 3). [defter eyle,]*

defter-i aḳ olmak [1] *Amel defteri temiz olmak.*

Ḳutlu ṣol kimse durur kim **olısar defter-i aḳ** / ʿĀleme geldüñ anuñ çün ḳılasın göce yaraḳ *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 28, Beyit 1). [defter-i aḳ olısar, -ısar]*

defter-i şerḥ [1] *Açıklamaların yazıldığı defter.*

Yazılmaz **defter-i şerḥüm** mürekkeb olsa deryālar / Ḳamu mevcūd ʻācizler durur nakş-ı misālümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 3). [defter-i şerḥüm, -üm]*

defter ṭutmak [1] *Hesapların deftere işlenmesi.*

Biz ḳılmışuz muḥasebe evvelden āḫire / **Defter ṭutup** ḥisābuma yüz ṭutmışam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 2). [defter ṭutup, -up]*

defter ü dīvān [1] *Defter ve divan.*

Cihān ārāyişine aldanuben olmaġıl ḫayrān / Fenādur ey göñül āḫır bozılur **defter ü dīvān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 1). [defter ü dīvān,]*

değin [1] *Bir işin sona erdiği zamânı ve yeri gösterir, -e kadar, -e dek.*

Her gicede tā ṣubḥa **degin** ḳā'im-i leyl ol / Ġafletde yatup ḳalma ṣaḳın hem çü behāyim *(Murâdî Dîvânı, Gazel 960, Beyit 3). [degin,]*

değişmek [6] *Birini diğerine tercih etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cāna tenin **degişdi** cān ü tenin virenler / Kārında fāʿil oldı her kim ki buldı ruḫṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 4). [degişdi, -di]*

değiştirilmek [1] *Başka bir biçim veya duruma girmek.*

Görseñ birini ki oldı meyyit / Bir ṣūret olur **degişdürilmiş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 5). [degişdürilmiş, -dür, -il, -miş]*

degme [32] *Herhangi biri, sıradan biri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī sırr-ı ʿışḳı **degme** kimse bilemez / ʿĀrif iseñ ʿāşıḳ iseñ gel biyā vü merḥabā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 5). [degme, -me]*

degme bir can [1] *Herhangi, sıradan bir kişi.*

Degme bir can bilemez sırr-ı ene'l-hak'dan ḫaber / Anı ṣol añlar ki ʿışḳ ile irādet gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 4). [degme bir can,]*

degme bir kimsene [1] *Sıradan biri, herhangi biri.*

Birbirinden mütefāvit yaradıldı çü cihān / **Degme bir kimsene** fehm ide mi ḥikmet ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 4). [degme bir kimsene,]*

degme biri [1] *Sıradan, herhangi bir kişi.*

Er olur ṣol ki başa pāyını muḥkem yirine / İrmeye pāyını yolından anuñ **degme biri** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 4). [degme biri,]*

degme kes [2] *Sıradan kimseler.*

Ey Murādī bu ṭarīḳ-i ʿışḳı bilmez **degme kes** / ʿĀşıḳ oldur kim beri olmaya zār ü āhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 5). [degme kes,]*

Rāh-ı ʿışḳuñda baña hem-rāh olımaz **degme kes** / Māder-i ʿışḳuñda illā baña hem-zād idesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 3). [degme kes,]*

degme kişi [1] *Herhangi biri, birisi.*

Bu Murāduñ sözini **degme kişi** fehm idemez / Añlaya ṣol ki meger ʿışḳ ile pür-ḫūn oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 5). [degme kişi,]*

degmek [6] *Bedel olmak, karşılık gelmek, ... gibi değerli olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dilüm ḥabīb-i nihāndur sözüm cihāna **deger** / Cihān ne ḳıymet añа ʿömr-i cāvidāna deger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 1). [deger, -er]*

değmek [6] *Ulaşmak, erişmek, dokunmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Zebānuñ **degmesün** cehd eylegil bir kimseye hergiz / ʿİḳāb olınur uḫrāda egerçi ola ol bir mūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 4). [degmesün, -mesüñ]*

dehan [5] *Ağız. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Lisānumdur **dehānumdur** zebānum / Dil ile tev'emānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 17). [dehānumdur, -um, -dur]*

dehān olmak [1] *Ağız olmak. II Dilinde, sözünde olmak.*

Ḥayretümden bilmezem tende revānum oldıġın / Her kelāmı şerḥ iden bilmem **dehānum oldıġın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 1). [dehānum oldıġın, -dık, -ın]*

dehen-i ġayr [1] *Başkalarının ağzı. II Başkalarının sözü.*

Bulmayan ʿışḳ-ı ḥaḳīḳi kelimātuñla Murād / **Dehen-i ġayra** baḳup bilmezem kim ne diler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 5). [dehen-i ġayra, -a]*

dehenüñ ġoncesi [1] *Ağzının goncası, gonca gibi ağız* .

Dehenüñ ġoncesine meyl ideli bülbül-i dil / Dôstum ravżа-i ḥüsnüñde benüm naġme-serā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 2). [dehenüñ ġoncesine, -(n)e]*

dehr [2] *Dünya, cihan.*

Kimseye ḳılmaz vefāsız **dehr** içinde cāvidān / ʿAḳluñı başuna devşür ḫ∨āb-ı ġafletden uyan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 2). [dehr,]*

Maḳālātum lisānumdan degüldür tercemānīdür / Lisān-ı ʿayn-ı vāḥid ol viresin lerze tā **dehre** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 4). [dehre, -e]*

dehr-i eyyam [1] *Dünyanın günleri; hayat.*

Çü menşūrında yazdı nām ile nām eyledi nāmın / Bu ʿunvān ü ṣalābetle geçürdi **dehr-i eyyāmın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 1). [dehr-i eyyāmın, -ın]*

dehşet [2] *Korku, ürküntü.*

Vuṣlatda viṣāl ile özin bilmedi ḳatʿā / Bir lezzete irdi ki anı ḳapladı **dehşet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 2). [dehşet,]*

Ḥüsn-i cemālüñe dil ʿaḳl ile ḥayretdedür / Vech-i kemāl olsa ger cān ile **dehşetdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 1). [dehşetdedür, -de, -dür]*

dek [1] *-e kadar, -e değin.*

Bu Murādī ḳulınuñ gönlini çün almaz ele / Ḥaşre **dek** eyleyiser āh ile feryād gönül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 5). [dek,]*

dek [1] *Sessiz, rahat, sakince.*

Günāhumı bildür baña ben daḫı bileyüm / Şuçum bildürüp **dek** güzel soñradan varuñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1572, Beyit 3). [dek,]*

dek ṭurmak [2] *Rahat durmak.*

Dek ṭursa ger zebān bil ser daḫı ṭutar ḳarār / Ne gelürse nīk ü bed her kişiye dilden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 2). [dek ṭursa, -ur, -sa]*

Dek ṭurma Murādī sen ḳıl ẕikrini ol şāhuñ / Derd ile çıġır her dem raḥm it baña yā Raḥmān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 7). [dek turma, -ma]*

deḳā'ıḳ [5] *Dikkat gerektiren şeyler, incelikler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Haḳā'iḳden ḫabīr olan yüzin ṭutmaz bu eşyāya / **Deḳā'iḳden** ḫabīr olan baḳar mı ḳurı ġavġāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 1). [deḳā'iḳden, -den]*

delā'il [3] *Deliller.*

Māh u ḫurşīd ü sitāre devr ider bir kār içün / Gerçi dirler var **delā'il** ḳubbe-i devvārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 4). [delā'il,]*

ʿAcebdür bu **delā'il** kim delīl olur delāletle / Berāḫīn ile ḳāṭıʿdur muʿammādan muʿammāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 3). [delā'il,]*

ʿAcebdür bu **delā'il** kim delīl olur delālāta / Berāhīn ile ḳāṭıʿdur muʿammādan muʿammāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 3). [delā'il,]*

delā'il-i ʿaceb [1] *En tuhaf, hayrette bırakan izler, deliller.*

Benüm çü ḫalḳ ile tekrār mā-ḫalaḳdur kim / **Delā'il-i ʿaceb** ile mükerrer itdi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 4). [delā'il-i 'aceb,]*

delālāt [6] *Deliller, işaretler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Beyān eyler kemālātın ʿayān eyler **delālātın** / Pes andan medḥ ider ẕātın neler söyler neler iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 4). [delālātın, -ın]*

delalet [2] *Delil, işaret.*

ʿAyānuñdur saña cümle dilüm peydāsı pinhānı / Delālātını iẓhār eylegil yine **delāletden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 4). [delāletden, -den]*

ʿAcebdür bu delā'il kim delīl olur **delāletle** / Berāḫīn ile ḳāṭıʿdur muʿammādan muʿammāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 3). [delāletle, -le]*

deli [2] *Akıl veya şuuru yerinde olmayan, çılgın, meczup, mecnun.*

Delidür şol ki yāri terk idüp meyl ide aġyāra / Bulayduñ sen eger çāre zamāna açmaz idüñ göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 4). [delidür, -dür]*

Merdüm-i kāmil ararsañ arama dünyāyı / Saña bir söz diyeyin ʻaḳluñı bir olma **delü** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 3). [delü,]*

deli olmak [3] *Aklını kaybetmek, delirmek.*

Beni cevr ü cefā-yı yārden yüz döndürür ṣanma / Naṣīḥat iderem göñlüm **deli olduḳça** uṣlanma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 1). [deli olduḳça, -dukça]*

ʻĀḳil iseñ bu güni yārine ḳoma zinhār / Fevt iden furṣatını oldı **deli oldı** deli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 4). [deli oldı, -dı]*

ʻĀḳil iseñ bu güni yārine ḳoma zinhār / Fevt iden furṣatını oldı **deli oldı** deli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 4). [deli oldı, -dı]*

delü divane [2] *Deli divane, çılgın.*

ʻIşḳ ile ḳalʻa-i dile her kim diker ʻalem / Maʻẕūr olur ki yoḳ **delü dīvāneye** ḳalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 1). [delü dīvāneye, -(y)e]*

Ey benüm ḥālüm ṣoran bi'llāh sen bī-gānesin / Yā ḫū zincīre ṭaḳılmış bir **delü dīvānesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 1). [delü dīvānesin, -sin]*

delil [13] *1. Kılavuz, rehber, yol gösterici.*

Ṣāfīʻ-i āyet-i ẕelīl bendesi rūḥ-ı Cebrā'il / Cümle-i rāhadur **delīl** maṭlaʻ-ı nūr-ı kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 4). [delīl,]*

Ben ol pervāz urıcıyam cihān pāyumda bir ẕerre / Ferāġumdur **delīlüm** ṣanma bir yirden me'ālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 2). [delīlüm, -üm]*

Zemzeme vardı Murādī çeküben zemzemeyi / Çün **delīl** oldı delīlin yine ol dāla çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 5). [delīl,]*

Zemzeme vardı Murādī çeküben zemzemeyi / Çün delīl oldı **delīlin** yine ol dāla çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 5). [delīlin, -in]*

Bir **delīle** danışup kūyı ṭavāf içün anuñ / Didi kim anı anuñ yevm ü meh ü sāle düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 4). [delīle, -e]*

2. Şahit, belge, nişan.

Bu ki dāll eyledi dāllinda durur yine **delīl** / Bil ẕelīl oldı şu kim añlamaya dāll-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 4). [delīl,]*

Ey varaḳdan naḳl iden āyāt-ı kübrā ḥarfini / Levḥ-i maḥfūẓa naẓar ḳıl tā ʻayān ola **delīl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 3). [delīl,]*

Kevn ü mekānuñ rehbere rāh-ı Ḫudāya vir **delīl** / Ḳālū selāmen ḳavlünā ente's-selām minke's-selām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 3). [delīl,]*

Ẕāhib-i rāh-ı ḥaḳīḳat olmaġa budur **delīl** / Müstaḳīm ola fu'ādı gelmeye inkārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 3). [delīl,]*

Ġarḳa-i baḥr-ı fenā olmaġa budur çün **delīl** / Kim delīlüñ bī-delīl olmaya bil derd ü cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 2). [delīl,]*

Ġarḳa-i baḥr-ı fenā olmaġa budur çün delīl / Kim **delīlüñ** bī-delīl olmaya bil derd ü cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 2). [delīlüñ, -üñ]*

Murāduñ budur çün **delīli** ḳamu / Getür añlara şerʻ ile beyyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 5). [delīli, -i]*

Muġayyibātı ḳayurma muʻayyenāta düriş / Dilā yelinde gezerseñ **delīldür** eseri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 3). [delīldür, -dür]*

delīl olmak [5] *1. Rehber olmak.*

ʻİlm ü edeb ögrenen cümleye **oldı delīl** / Līk ṣorarsan bizi cümleye ʻayne'l-cemīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 1). [delīl oldı, -dı]*

ʻAceb ṣadīḳ durur her ki ola saña ḫalīl / Ṣadāḳatüme benüm ṣıdḳ-ı ekber **oldı delīl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 1). [delīl oldı, -dı]*

ʻĀlemi bildi ʻilmi **oldı delīl** / Oldı pes ʻālem-i ferāġatda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 2). [delīl oldı, -dı]*

2. Delil olmak; işaret, ipucu olmak.

ʻAcebdür bu delā'il kim **delīl olur** delāletle / Berāḥīn ile ḳātıʻdur muʻammādan muʻammāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 3). [delīl olur, -ur]*

ʻAcebdür bu delā'il kim **delīl olur** delālāta / Berāhīn ile ḳāṭıʻdur muʻammādan muʻammāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 3). [delīl olur, -ur]*

delīl-i bī-ʻibāret [1] *Cümleye, ifadeye ihtiyacı olmayan delil.*

ʻAceb āgāz-ı ḥikmetdür ḥakīmüñ ḥükm-i kübrāsı / **Delīl-i bī-ʻibāretdür** baña bu ḥükm-i kübrāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 4). [delīl-i bī-ʻibāretdür, -dür]*

delīl-i bī-zevāl [1] *Zevalsiz, sonu olmayan.*

ʻAceb deryā-yı tevḥīdi ḳanadum fülk idüp gezdüm / N'idem ben ġayrı mellāḥı **delīl-i bī-zevālüm** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 3). [delīl-i bī-zevālüm, -üm]*

delīl-i enbiyā vü evliya [1] *Evliya ve peygamberlerin delili.*

Delīl-i enbiyā vü evliyādur / Muṣaffādur küdūret andan ebʻad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 4). [delīl-i enbiyā vü evliyādur, -dur]*

delük delük ḳılmak [1] *Parça parça etmek. II Çok acı çekmek.*

Sīnemi **ḳıldı delük delük** efendüm göz yaşum / Ṣanasın kim ḫāk üstine begüm bārān aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 2). [delük delük ḳıldı, -dı]*

delv [1] *1. Kova 2. Kova burcu.*

Çerḫ tolābında gördüm **delve** girmiş bir melek / Ḳısmet eyleyüp gezer erzāḳı ol her bir feme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 4). [delve, -e]*

dem [93] *1. Nefes.*

Murādī bu suḫanuñ ḳuvvet-i cāndur el-ḥaḳ / İder **demi** ile vīrāne dilleri ābād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 5). [demi, -i]*

Dime demdür ki olmaz ġam **dem** olur demdeme ġamdan / Çü demden ādem oldı dem ne demdür belki demdemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 4). [dem,]*

Ḥabībüñ hicri derdinden göñül āh / **Dem** olur mı ki gözüm ola nemsüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 604, Beyit 2). [dem,]*

Ḳāniʿ olmaz Murādī oldı bülend / **Demde** biñ defʿa olsa ḫāṣü'l-ḫāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 5). [demde, -de]*

Nefḫa-i rūḥ egerçi görinür arada rāy / Bir sebeb oldı velīkin **demi** aṣlā bir dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 2). [demi, -i]*

Geldüm çü ġuyūb ʻāleminden / İrdüm bu vücūda ol **deminden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 1). [deminden, -i, -n, -den]*

Ey Ḫālıḳ-ı maʻbūd ve yā sāmie'l-aṣvāt / Çoḳdur çü günāhum iderem **demde** nice āh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 4). [demde, -de]*

ʿArż-ı mü'min hemān **demi** gibidür / Bī-edeb ṣanma ādemī gibidür *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 25, Beyit 1). [demi, -i]*

2. Zaman, an, vakit.

Gördigi **dem** anı didüm oldı dil ḫayrān aña / Nice nice saʿy ḳıldı bulmadı pāyān aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 1). [dem,]*

Eyledi şevḳ ile ẕevḳini nihānından ʿayān / Ṭayy ider ān ile ānı **demde** bir ān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 3). [demde, -de]*

Beḳāsından beḳā bulmaḳ bu **demde** bize ʿādetdür / Anuñ her dem saʿādet birle bize bu saʿādetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 1). [demde, -de]*

ʿAceb bilsem nedür bu **dem** ki demler bunda bir demdür / Bu demde bulmayan bir dem dimem aña ki ādemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 1). [dem,]*

ʿAceb bilsem nedür bu dem ki demler bunda bir demdür / Bu **demde** bulmayan bir dem dimem aña ki ādemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 1). [demde, -de]*

ʿAceb bilsem nedür bu dem ki demler bunda bir **demdür** / Bu demde bulmayan bir dem dimem aña ki ādemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 1). [demdür, -dür]*

ʿAceb bilsem nedür bu dem ki **demler** bunda bir demdür / Bu demde bulmayan bir dem dimem aña ki ādemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 1). [demler, -ler]*

Geçürme bu **demi** bir dem geçerse aġlayasın dem / Demidür ger çekersen dem ki dem mādur çü mā demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 2). [demi, -i]*

Geçürme bu demi bir **dem** geçerse aġlayasın dem / Demidür ger çekersen dem ki dem mādur çü mā demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 2). [dem,]*

Geçürme bu demi bir dem geçerse aġlayasın dem / **Demidür** ger çekersen dem ki dem mādur çü mā demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 2). [demidür, -i, -dür]*

Dem ü mādan geçerseñ ger dem ü mādan olur kāruñ / Dem-ā-dem eşküñ ola dem **demidür** dem ki bu demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 3). [demidür, -i, -dür]*

Dime **demdür** ki olmaz ġam dem olur demdeme ġamdan / Çü demden ādem oldı dem ne demdür belki demdemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 4). [demdür, -dür]*

Dime demdür ki olmaz ġam **dem** olur demdeme ġamdan / Çü demden ādem oldı dem ne demdür belki demdemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 4). [dem,]*

Dime demdür ki olmaz ġam dem olur demdeme ġamdan / Çü demden ādem oldı dem ne **demdür** belki demdemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 4). [demdür, -dür]*

Devām-ı dem devām olsun dem olsun ey Murādī dem / Müdām olsun müdāmuñ k'anda bir dem nice biñ **demdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 5). [demdür, -dür]*

Devām-ı dem devām olsun **dem** olsun ey Murādī dem / Müdām olsun müdāmuñ k'anda bir dem nice biñ demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 5). [dem,]*

Devām-ı dem devām olsun dem olsun ey Murādī **dem** / Müdām olsun müdāmuñ k'anda bir dem nice biñ demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 5). [dem,]*

Devām-ı dem devām olsun dem olsun ey Murādī dem / Müdām olsun müdāmuñ k'anda bir **dem** nice biñ demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 5). [dem,]*

Cemāle ʿāşıḳam her **dem** mükāfat eylese dilber / ʿIyān -ı bī-beyān olmış hemān ol dem aña hem-ser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 1). [dem,]*

Ḫasta idüñ nice **demdür** derde dermān bulmaduñ / Eylegil ʿīş u ṭarab kim şimdi dermān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 5). [demdür, -dür]*

Ḥabbeẕā vuṣlat **demin** yād eyledi ārām-ı dil / Kim zebān-ı ḥālümüz nām ile pür-eẕkārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 2). [demin, -in]*

Bildügüm **demde** baña ʿālem-i devrān didiler / Beyyinātını hemān eyle gel iẕʿān didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 1). [demde, -de]*

Ḥāsib ol nefsüñi her demde vü her sāʿat ü ān / Ḥaḳ ḥisāb eyleyiser ol **deme** ḥāżır olıgör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 2). [deme, -e]*

ʿİbret ile naẓar it ʿāleme ʿibret **demidür** / Ḳāniʿ-i nān-ı cevin ol ki ḳanāʿat demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 1). [demidür, -i, -dür]*

ʿİbret ile naẓar it ʿāleme ʿibret demidür / Ḳāniʿ-i nān-ı cevin ol ki ḳanāʿat **demidür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 1). [demidür, -i, -dür]*

Veraʿ u zühdi libās eyle ki ḥürmet demidür / Edebi başuña tāc eyle ki devlet **demidür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 2). [demidür, -i, -dür]*

Veraʿ u zühdi libās eyle ki ḥürmet **demidür** / Edebi başuña tāc eyle ki devlet demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 2). [demidür, -i, -dür]*

Uluya giciye ḳıl eylügi furṣat **demidür** / Nefs-i kāfirle cidāl eyle şecāʿat demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 3). [demidür, -i, -dür]*

Uluya giciye ḳıl eylügi furṣat demidür / Nefs-i kāfirle cidāl eyle şecāʿat **demidür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 3). [demidür, -i, -dür]*

Furṣatuñ elde durur şimdi çü ġayret **demidür** / El açup Ḥaḳḳa niyāz eyle icābet demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 4). [demidür, -i, -dür]*

Furṣatuñ elde durur şimdi çü ġayret demidür / El açup Ḥaḳḳa niyāz eyle icābet **demidür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 4). [demidür, -i, -dür]*

Ḥak saña virdi kerāmātı saʿādet **demidür** / Ḥamdü li'llāh ki Murādī demüñ ʿizzet demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 5). [demidür, -i, -dür]*

Ḥak saña virdi kerāmātı saʿādet demidür / Ḥamdü li'llāh ki Murādī demüñ ʿizzet **demidür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 5). [demidür, -i, -dür]*

Ḥak saña virdi kerāmātı saʿādet demidür / Ḥamdü li'llāh ki Murādī **demüñ** ʿizzet demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 5). [demüñ, -üñ]*

Nice **demdür** seni cānā bu dil ü cānum arar / Ṣulayup ʿālemi bu dīde-i giryānum arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 1). [demdür, -dür]*

Rezzāḳ oldı baḫş iden erzāñı cümleye / Kimine ġam kimisine **dem** ṣād-mān virür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 4). [dem,]*

Ḳulluġın ider ṣol kim cān ile sever anı / Müstaġfir olur aña ol **dem** ki ḫaṭā eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 2). [dem,]*

Murādī ol Ḥudā-yı bī-zevāli / Dem-ā-dem ẕikr ḳıl çün **dem** bu dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 5). [dem,]*

Murādī ol Ḥudā-yı bī-zevāli / Dem-ā-dem ẕikr ḳıl çün dem bu **dem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 5). [dem,]*

Dem durur demler yudar bu fürḳat içün dil meded / Āfitāb-ı ḫüsnüñeyüz hem çü laʿl-i nāra biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 3). [dem,]*

Cürʿa nūş olalı ḫum-ḫāne-i vaḥdetden biz / Nice **dem** fāriġuz ez-ġayr ve kesretden biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 1). [dem,]*

Vaṣf-ı dem ḳılmaḳda **dem** vardur bilür ehl-i kemāl / Bir demüm dem ḳılmaġa lākin ne demler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 3). [dem,]*

Vaṣf-ı dem ḳılmaḳda dem vardur bilür ehl-i kemāl / Bir **demüm** dem ḳılmaġa lākin ne demler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 3). [demüm, -üm]*

Vaṣf-ı dem ḳılmaḳda dem vardur bilür ehl-i kemāl / Bir demüm dem ḳılmaġa lākin ne **demler** var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 3). [demler, -ler]*

Meḥābādan ibā ḳıldı bilürdi ferʿ ile aṣlı / Ḥisāba aldı her demde **demidür** sāmin ü tāsiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 2). [demidür, -i, -dür]*

ʿĀrifüñ ʿurḳında demdür çün maḥabbet **demleri** / Laḥmeke laḥmi varup maʿnāsına el urdı el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 4). [demleri, -ler, -i]*

Sen Muḥammed ḳadrini atṣān iken mi añladuñ / Olduġı **dem** parmaġı nāṣire-i āb-ı zülāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 4). [dem,]*

Ey Murādī **dem** demüñdür sābit olsun dā'imā / Ente baḥrün ente baḥrün inneme'l-enhār ḳal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 5). [dem,]*

Ey Murādī dem **demüñdür** sābit olsun dā'imā / Ente baḥrün ente baḥrün inneme'l-enhār ḳal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 5). [demüñdür, -ün, -dür]*

Ḥayretüm efzūn olur ḳılsam temāṣā-yı cemāl / Kibriyā-yı ʿayn-ı vaḥdetdür bu **dem** celle celāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 1). [dem,]*

Bu Murād aldana mı fānī **deme** / Bildi kim dünyā durur ẓıll-i ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 833, Beyit 5). [deme, -e]*

Ṭuymadın gel Murādī seni raḳīb / Yoḫsa eyler bu **dem** seni pā-māl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 9). [dem,]*

Murāduñ ṭarz-ı aḥvālin ne bilsün bilmeyen kendin / Bilem dirsen bu aḥvāli demüñden ḫāṣıl eyle **dem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 5). [dem,]*

Murāduñ ṭarz-ı aḥvālin ne bilsün bilmeyen kendin / Bilem dirsen bu aḥvāli **demüñden** ḫāṣıl eyle dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 5). [demüñden, -üñden]*

Mā-i demden dem idüp her demde biñ dem buldı dem / Buldı bir demde **demin** demlerdedür

aṣliyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 4). [demin, -i, -n]*

Mā-i demden dem idüp her demde biñ dem buldı dem / Buldı bir demde demin **demlerdedür** aṣliyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 4). [demlerdedür, -ler, -de, -dür]*

Cāy-gāh oldı göñül taḫtı çü sultān-ı dile / ʿĀrıżiyyet ḳalmadı ḫāṣiyyet-i ẕāt oldı **dem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 2). [dem,]*

Cān ṭā'ir ola çün kim bu ḳafesden çıḳuben / Ḫāk altında yatursın nice ān u nice **dem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 2). [dem,]*

Maʿānī baḥrine ġavvaṣ olalı ān ile **demde** / Murādīnüñ kelāmı mündericdür ism-i aʿlādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 5). [demde, -de]*

Baḳdı o bām-ı dārdan gördi ḳamu ʿavālimi / Ḳıldı o bāmdan ʿurūc ġayr ile hem-dem oldı **dem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 4). [dem,]*

Ḫaṭā-pūş u ʿaṭā-baḫş olalı şāhum keremlerden / Ziyāde ḥaẕẕ idüpdür bu dil ü cānum bu **demlerden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 1). [demlerden, -ler, -den]*

Nice bir nār-ı fürḳatden yana ʿāşıḳlaruñ cānā / **Demidür** kim fenālar teşneler āb-ı zülālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 2). [demidür, -i, -dür]*

Ey Murādī cehdi elden ḳılma terk eyle ḥaẕer / Bilmegi bul şimdiki **dem** dil saña fermān igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 5). [dem,]*

Dilde ḫaylī **dem** durur vardur maḥabbetden nişān / Bu ʿacebdür dil seni cūyān u sen dilde nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 1). [dem,]*

Demde bir dem oldı dem demdür deminde demdeme / Ol dem ile dem durur kim buldılar anda **demin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 4). [demin, -i, -n]*

Demde bir dem oldı dem **demdür** deminde demdeme / Ol dem ile dem durur kim buldılar anda demin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 4). [demdür, -dür]*

Demde bir dem oldı **dem** demdür deminde demdeme / Ol dem ile dem durur kim buldılar anda demin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 4). [dem,]*

Demde bir **dem** oldı dem demdür deminde demdeme / Ol dem ile dem durur kim buldılar anda demin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 4). [dem,]*

Demde bir dem oldı dem demdür deminde demdeme / Ol dem ile dem durur kim buldılar anda demin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 4). [demde, -de]*

Demde bir dem oldı dem demdür **deminde** demdeme / Ol dem ile dem durur kim buldılar anda demin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 4). [deminde, -in, -de]*

Āh ʿaceb ḥālüm n'ola ol **demde** tedbīrüm n'ola / Anuñ içün gözlerümden yaş olur her dem revān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 3). [demde, -de]*

ʻUşşāḳa ne ḫoş **demdür** yanında ola cānān / Görmekle cemālini ġam-gīn dil ola şādān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 1). [demdür, -dür]*

Demidür ey günāh-ı maẓlūmuñ / Eşk-i çeşmüñ ile günāhuñı yu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 8). [demidür, -i, -dür]*

Tāb uraldan ʻaks-i rūyuñ tābdur ʻālemlere / Dem-be-dem dil ārzūsı irmegedür **demlere** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 1). [demlere, -ler, -e]*

Niʻmet-i kübrādadur elḥamdu lī'llāh ẕātumuz / Maʻnīmüz ʻirfān ile memlū daḫı şükr ol **deme** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 2). [deme, -e]*

Ne demdür bu demüñ kim aġladur dem ʻāşıḳa hicrüñ / Velīkin bir dem-i vaṣlüñ ṭutar biñ dem yirin **demde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 3). [demde, -de]*

Nidā-yı fāliḳu'l-ışbāḥ irişe çünki mevtāya / Ne ḳutludur o **dem** cānān ṣalar ʻuşşāḳına sāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 1). [dem,]*

Cānı cānāna fidā ḳılmaġa niʻmet bilüben / İde ḳurbān yolına şükr ide her dem bu **deme** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 2). [deme, -e]*

Şol **demde** ki nefsī vü nefsī diye maḫlūḳ / Ḫavlüñle o demde bizi ḳurtarmadı ey şāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 2). [demde, -de]*

Şol demde ki nefsī vü nefsī diye maḫlūḳ / Ḫavlüñle o **demde** bizi ḳurtarmadı ey şāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 2). [demde, -de]*

ʻIşḳ ile yoldaş olanlar ey göñül / İrişen anlar durur bir ḫoş **deme** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1421, Beyit 2). [deme, -e]*

Cemāl-i lā-naẓīrin keşf iderse zīr-i ḫucbından / Ziyāde ola ol **demde** ḳamu üftādenüñ meyli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 2). [demde, -de]*

Ṭayr itdi kürsī ile Murādī hemān o **dem** / ʿArş eyledi ʿurūc ile ʿizzet me'ābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 5). [dem,]*

Ḥabīb-i ezel gördi çün kim beni / O **demde** ḳodı adumı ādemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 1). [demde, -de]*

Ḥicāb aṣdıġı **dem** cemāl-i celāl / Eger arar iseñ bulasın beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 3). [dem,]*

dem ā dem [35] *Her vakit. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger dilerseñ kim **dem-ā-dem** olasın maḥbūb ile / Yüri var Manṣūr-veş kendüñ hebā ḳılġıl hebā

(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 7). [dem-ā-dem,]

dem-be-dem [31] *Her zaman, daima, her an. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey cemālüñ lemʿası mihrüñden enverdür baña / Mihr-i ḥubbuñ **dem-be-dem** mihrüñden ezherdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 1). [dem-be-dem,]*

dem-beste ḳalmak [1] *Suskun hale gelmek, bir olay karşısında nefesi kesilmek.*

Dem-beste ḳalur cümle-i insān ü melā'ik / Çün kim bu kelāma naẓar imʿān iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 6). [dem-beste ḳalur, -ur]*

dem bulmak [1] *Soluk, nefes bulmak. II Hayat bulmak.*

Mā-i demden dem idüp her demde biñ **dem buldı** dem / Buldı bir demde demin demlerdedür aṣliyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 4). [dem buldı, -dı]*

dem eylemek [1] *Nefes almak; yaşamak.*

Hevādār olalı saña hevā-yı ġayrı terk itdüm / Hevāñ eyledi dīvāne velī **eylemedi** bir **dem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 3). [dem eylemedi, -me, -di]*

dem geçmek [1] *Vaktin geçmesi; ömrün geçmesi.*

Furṣatı fevt itme ey dil ʿāḳıbet bu **dem geçer** / İḫtiyār-ı ḫalvet it k'oldur ḳamudan ḫūb-ter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 1). [dem geçer, -er]*

dem idmek [1] *İçki içmek, sarhoş olmak.*

Mā-i demden **dem idüp** her demde biñ dem buldı dem / Buldı bir demde demin demlerdedür aṣliyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 4). [dem idüp, -üp]*

dem-i ḥāl [1] *Hâlin, durumun zamanı.*

Seni ḫayrān ideli ḥüsn ü cemāl-i dildār / Ḳamu ḫayran Murādī **dem-i ḥālüñde** senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 5). [dem-i ḥālüñde, -ün, -de]*

dem-i ḫoş [1] *Güzel vakit.*

Bir zamān-ı ʿālem içre bir zamān añlar beni / Ol **dem-i ḫoşda** bu ḳalb-i şād-mān añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 1). [dem-i ḫoşda, -da]*

dem-i ʿīsā [1] *Hz. İsa nefesi; ölüleri dirilten nefes.*

Dīdem benüm çün ol ruḫ-ı zībāyı ḳarşular / Ṣan mürdeler durur **dem-i ʿĪsāyı** ḳarşular *(Murâdî Dîvânı, Müfret 24, Beyit 1). [dem-i ʿīsāyı, -(y)ı]*

dem-i laḥẓa [1] *An, içinde bulunulan kısa zaman.*

Ġam-ı endūhı ḳoyup vaʻde-i ferdā olmaz / Dūrı terk itdi **dem-i laḥẓada** ḥāl istedi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 4). [dem-i laḥẓada, -da]*

dem-i vaṣl [2] *Kavuşma zamanı.*

Dem-i vaṣlına duḫūl eyleyen ey ʿārif-i dil / Bārgāhında taḳarrüb bulam ebrār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 4). [dem-i vaṣlına, -ı, -(n)a]*

Ne demdür bu demüñ kim ağladur dem ʻāşıḳa hicrüñ / Velīkin bir **dem-i vaṣlüñ** ṭutar biñ dem yirin demde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 3). [dem-i vaṣlüñ, -un]*

dem ḳılmak [3] *Zamanı, ânı yaşamak.*

Vaṣf-ı dem ḳılmaḳda dem vardur bilür ehl-i kemāl / Bir demüm **dem ḳılmaġa** lākin ne demler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 3). [dem ḳılmaġa, -mağ, -a]*

Gel ʿāşıḳ iseñ yār ile gel bir demi **dem ḳıl** / Bir sikke ḳo ʿāşıḳlar arasında ʿilim ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 1). [dem ḳıl,]*

Şām u seherden **dem ḳılan** bir dem ḳılur biñ ʻālemi / ʻĀlemde ʻışḳuñ olmasa olmaz idi ān u zamān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 4). [dem ḳılan, -an]*

dem olmak [1] *Vakti, zamanı olmak.*

ʿĀlem-i hicretdedür çün kā'inātuñ ʿālemi / Ādem oldur kim anuñ vaḥdet **ola** dā'im **demi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 1). [demi ola, -a]*

dem urmak [3] *Nefes vermek, ferahlamak. II Bahsetmek, konuşmak, söz etmek.*

Elā iy ḳum fe-enẓur maʿnīsin fehm eyleyen ʿārif / Fe-kebbirden fe-ṭahhirden **dem ursañ** gelür ḫālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 3). [dem ursañ, -ur, -sa, -n]*

ʿÖmr-i sermeddür baña ʿışḳuñ dü-ʿālemde ne ġam / Ḫāṣa li'llāh kim zebānum ġayrı yirden **ura dem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 1). [dem ura, -a]*

Oldı Murādī ʻālim ādem ḳanı **ura dem** / Sen ādem iseñ imdi refʿ eylegil ʻaẕābın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 5). [dem ura, -a]*

dem [22] *Kan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAceb bilsem nedür bu dem ki demler bunda bir demdür / Bu demde bulmayan bir **dem** dimem aña ki ādemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 1). [dem,]*

dem ağlamak [1] *Kan ağlamak. II Çok üzülmek.*

Geçürme bu demi bir dem geçerse **ağlayasın dem** / Demidür ger çekersen dem ki dem mādur çü mā demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 2). [dem ağlayasın, -(y)a, -sın]*

dem aḳıtmak [2] *Kan akıtmak. II Kan ağlamak, üzülmek.*

Gözlerüñ **aḳıtduġı demdür** bil anı nem degil / Şöyle bil ādem degil anı ki oldı zārsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 4). [demdür akıtduğı, -duk, -ı]*

Dem-be-dem **dem aḳıdup** ʿaynından ʿāşıḳ derd ile / ʿAşıḳ oldur ʿārı ḳoya ola ʿışḳuñ hem-demi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 3). [dem aḳıdup, -up]*

dem ḳılmak [1] *Kan ağlamak. II Çok acı çekmek.*

Yaşuñı görüben saña raḥm eyler ise ger / Yaşuñ yirine gözlerinüñ ābını **dem ḳıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 4). [dem ḳıl,]*

dem ü mā [2] *Kan ve su. II Kanlı gözyaşı.*

Dem ü mādan geçerseñ ger dem ü mādan olur kāruñ / Dem-ā-dem eşküñ ola dem demidür dem ki bu demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 3). [dem ü mādan, -dan]*

Dem ü mādan geçerseñ ger **dem ü mādan** olur kāruñ / Dem-ā-dem eşküñ ola dem demidür dem ki bu demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 3). [dem ü mādan, -dan]*

dem yudmak [1] *Kanlar yutmak. II Çok acı çekmek.*

Dem durur **demler yudar** bu fürḳat içün dil meded / Āfitāb-ı ḥüsnüñeyüz hem çü laʿl-i nāra biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 3). [demler yudar, -ar]*

demdeme [2] *Öfke.*

Dime demdür ki olmaz ġam dem olur **demdeme** ġamdan / Çü demden ādem oldı dem ne demdür belki demdemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 4). [demdeme,]*

Bu Murāda sāġar-ı ʿışḳı ṣunaldan dest-i yār / Ḳopar ise başına biñ **demdeme** baḳmaz gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 5). [demdeme, -ar]*

demdeme [3] *Şöhret, ün.*

İftitāḥ ile küşāde oldı bāb-ı maġribīn / Dest-i ḳudret maṣrıḳeyne ṣalsa n'ola **demdeme** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 3). [demdeme,]*

'Işḳdur ṣalan cihāna **demdeme** / 'Işḳı olmayanlara ādem dime *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1421, Beyit 1). [demdeme,]*

Demde bir dem oldı dem demdür deminde **demdeme** / Ol dem ile dem durur kim buldılar anda demin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 4). [demdeme, -ar]*

demdem-i lā-ilāhe illā'llah [1] *Allah'tan başka ilah yoktur'un şöhreti, ünü.*

Oldı memlū iki cihāna ṣadā / **Demdem-i lā-ilāhe illā'llah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 7). [demdem-i lā-ilāhe illā'llah,]*

dem-sāz olmak [2] *Dost olmak, sırdaş olmak.*

Dile ʿālemde kim **olur dem-sāz** / Şerḥ-i maʿlūma eylese āġāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 1). [dem-sāz olur, -ur]*

Beni ḥayretde ḳodı fāṣıl-ı ʿaḳl-ı evvel / Āḫirümde nice kim ʿışḳ ile **dem-sāz oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 2). [dem-sāz oldum, -du, -m]*

demek [3] *Söylemek.*

Ruḫ-ı dildārı ger baḳsa aña ḥasret çeküp **derdi** / Ne ḳutludur ol ʿāşıḳlar ruḫ-ı cānānda ḫāl ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 2). [derdi, -r, -di]*

Bildüm günāhumı ḳamu ḳapuña geldüm yüz sürü / Yā Rabbī **derven** yalvara etaġfiru'llāh el-ʿaẕīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 940, Beyit 2). [derven, -r, -ven]*

Ben didüm kim ifʿal emrüke **dedi** innī fāʿil / Bir ḫayāl imiş Murādī yine buyurdı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 5). [dedi, -di]*

denemek [1] *Sınamak, tecrübe etmek.*

Ṣınadı cümle vücūdı **denedi** her rāyı / Andan özge özine bildi kim olmaya penāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 4). [denedi, -di]*

deng ü ḥayrān itmek [1] *Şaşkın ve hayran etmek.*

Çün niḳābın keşf idüp ḳıldı tecellā-yı cemāl / Cümleyi bir lemʿa ile **deng ü ḥayrān itdiler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 3). [deng ü ḥayrān itdiler, -di, -ler]*

deni [3] *Alçak.*

Sen olma **denīlerle** muṣāḥib yüri zinhār / Her dem araġıl ḳande ki var ehl-i siyādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 3). [denīlerle, -ler, -le]*

Aldanma vefāsına aṣlā **denī** dünyānuñ / Bir laḥẓa ṣafāsında yüz dürlü cefā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 3). [denī,]*

Ḥüsn-i ṣūretle gezüp ʿāleme destān olma / Aldanursañ eger ʿālemde **denīsin** be-denī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 4). [denīsin, -sin]*

deñiz [7] *Deniz. II Vahdet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Reşḥa-i ʿaynumda eyler çünki deryālar ẓuhūr / Ol **deñizler** ḳaṭresini ḳıldı dünyālar ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 1). [deñizler, -ler]*

deñize düşmek [1] *Denize düşmek. II Vahdet.*

Miyān-ı āb ile ḫākı ḳoyup ḫalāṣ oldum / **Düşüp deñizine** bildüm ki cüy-bār nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 2). [deñizine düşüp, -üp]*

deñlü [6] *Kadar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Revnaḳ-ı ḥüsn-i rūy-i yār dīdeye virse ferr ü tāb / Gelmez idi bu ʿāleme ẕerrece **deñlü** inḳılāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 1). [deñlü,]*

deprenmek [1] *Kımıldamak, hareket etmek, sarsılmak.*

Şem‘-i ruḫuñ tābı yine yandurdı cānı ‘ışḳ ile / Medḥüñde her dem **deprenür** ḳalbüm zebānı ‘ışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 1). [deprenür, -ür]*

depret [2] *Kımıldatmak, hareket ettirmek, sarsmak.*

Ey Murādī merd olup merdāne **depret** kendüñi / Nice biñ biñ merdi alasın elüñ ardına tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 5). [depret,]*

ʿAzm-ı meydān eyleye çün merd-i merdān insilāḫ / Ey Murādī merd iseñ merdāne **depret** kendüñi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 5). [depret,]*

der [1] *Kapı.*

Ṣubḥ oldı ḳalmadı eser-i ẓūlmet-i dücā / Nūr oldı beyt-i ḫānenüñ ebvābı hem **deri** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 2). [deri, -i]*

der açmak [1] *Kapıyı açmak. II Engeli kaldırmak.*

Velī Murādīye sen ḫāṣılın ṣorarsañ eger / Saña muḳaffel ü mübhem olanuñ açа **derin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1140, Beyit 5). [derin,]*

der cennet-i beden çū murādī sitād-ı gül der-ravża’i me‘ānī būd gülistān-ı men [1] *Beden cennetinde gül murat edince benim manalar bahçesinde gülistanım oluştu.*

Der cennet-i beden çū Murādī sitād-ı gül / Der-ravża’i me‘ānī būd gülistān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1184, Beyit 5). [der cennet-i beden çū murādī sitād-ı gül der-ravża’i me‘ānī būd gülistān-ı men,]*

der-beder ḳılmak [1] *Perişan olmak.*

Murādī iste feyżüñden senüñ feyżüñ kemālīdür / Degül ḫācet ṭolanuben **ḳılasın der-beder** ilḫāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 5). [derbeder ḳılasın, -a, -sın]*

der-beder olmak [1] *Perişan olmak.*

Murādīnüñ kelāmı vardı bir ḥadde melā’ikler / **Olup** anuñ kemālinden gezerler **der-beder** vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 5). [der-beder olup, -up]*

derc eylemek [3] *İçine almak, dahil etmek.*

Murādī cümleyi **derc eylemiş** celālinde / Kemāli ile muḥaḳḳaḳ cemāle rāğıbdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 5). [derc eylemiş, -miş]*

Ne **derc eylemiş** ṣāḥib-i ʿilm o nüktedān / Biliş virmege aña gerek bir ehl-i kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 2). [derc eylemiş, -miş]*

Şerḥ olalı cürʿasından **eylemiş** aḫrābı **derc** / Manṭıḳ-ı ʿilm-i muʿammādan beyānīdur gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 3). [derc eylemiş, -miş]*

derc itmek [1] *Toplama, bir araya getirme.*

Cāy-ı maḳarra varmaġa ʿālī gerek himem / Ḳande bulur himem şu ki **derc ide** seyyi’āt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 2). [derc ide, -e]*

derc olmak [3] *1. Toplanmak, bir araya gelmek.*

Kürs-i ekberde bulındı yine ʿarş-ı aʿẓam / **Derc olupdur** nefeḥatında nice biñ nefeḥat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 3). [derc olupdur, -up, -dur]*

Derc olalı ḫazīneye cümleten olmış olacaḳ / Geçdi elümden ol ḳamu urmadı kimse aña yed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 3). [derc olalı, -alı]*

2. Hattatların yazdığı meşk tomarı olmak.

Levḥ-i dilde çün yazıldı ism-i ẕātuñ evveli / Evvel ü āḫirde **derc oldı** ṣıfātuñ evveli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 1). [derc oldı, -dı]*

der-cihān [1] *Cihan içinde.*

Kendüñi sen bilmedün ammā bilür ʿālem seni / Cevher-i nā-yābsın ḳıymet bulınmaz **der-cihān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 4). [der-cihān,]*

der-cihān-bāş ey fetā hem-çün ġarīb [1] *Ey genç, dünyada garip bir yolcu gibi ol.*

Der-cihān-bāş ey fetā hem-çün ġarīb / Cehd kün dūrī bi-zer dil-i mī-bend *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 6, Beyit 1). [der-cihān-ı bāş ey fetā hem-çün ġarīb,]*

derd [53] *1. Gam, keder.*

Revnaḳ vireli devr ile devrāna irerler / Ḫāmūş olup soñra virür **derdi** dile dā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 3). [derdi, -i]*

Ey ḥayāt-ı cāvidānı isteyen merd-i lebīb / **Derde** çāre ister iseñ āsitān-ı Ḥaḳḳa ḳaç *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 3). [derde, -e]*

Rāz-ı dil şerḥin virürsem bu göñül rüsvā olur / Söylemezsem **derdümi** eşyā beni gūyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 1). [derdümi, -üm, -i]*

Nālişümden ṭaġlar āheng ider āvāzuma / **Derdümüñ** pāyānı yoḳ gelmekde hicrān yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 2). [derdümüñ, -üm, -ün]*

Ḥabībüñ hicri **derdinden** göñül āh / Dem olur mı ki gözüm ola nemsüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 604, Beyit 2). [derdinden, -in, -den]*

Ḳāf dindi ḳudretinden çünki **derdüñ** cān ile / Bārek Allāh bārek Allāh ḫôş kemālüñ var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 2). [derdüñ, -üñ]*

Bir ʿışḳa hevā-dāram kim ḥadd ile ġāyet yoḳ / Bir **derde** giriftāram derde ki nihāyet yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 1). [derde, -e]*

Bir ʿışḳa hevā-dāram kim ḥadd ile ġāyet yoḳ / Bir derde giriftāram **derde** ki nihāyet yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 1). [derde, -e]*

Cümleten ʿālemleri maḥkūm ḳılduñ ḥükmine / Yā nedür aṣlı anı **derd** ile giryān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 5). [derd,]*

ʿArża ḳılsam bir seḥer cānāna ḳalbüm **derdini** / Cānumuñ mir'āt-ı Ḥaḳda ʿaksine dil urmış el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 2). [derdini, -i, -n, -i]*

Murādī ʿışḳuña düşdi anuñ eglencesi oldur / Senüñ **derdüñ** yiter aña çeker mi ġayrıdan ol ġam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 5). [derdüñ, -üñ]*

Bilmek isterseñ Murādīnüñ kelāmından ḫaber / Şerḥe gelmez degmenün **derdinde** imʿānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 914, Beyit 5). [derdinde, -i, -n, -de]*

ʿIşḳ ile āvāredür **derd** ile dil ṣad pāredür / ʿĀşıḳ-ı bī-çāredür cānānı kimden istesün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 2). [derd,]*

Nice bir aġlayayın **derd** ile hicrānuñ içün / Dostum eyle teraḥḥum baña öz cānuñ içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 1). [derd,]*

Dek ṭurma Murādī sen ḳıl ẕikrini ol şāhuñ / **Derd** ile çıġır her dem raḥm it baña yā Raḥmān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 7). [derd,]*

Āṣiyānını bulmaġ içün ol / **Derd** ile dā'im eyler āvāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 2). [derd,]*

Senüñ bu ḥüsn-i zībānı görelden bülbül-i cānum / Naẓar ḳılmaḳ ne mümkin **derde** yāhūd reng ile būya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 2). [derde, -e]*

Lehv ü hevāda geçdi ʻömr-i ʻazīz ey vāy / **Derdüm** beyāna gelmez ṣıġmaz ġamum lisāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 3). [derdüm, -üm]*

Deryā midād ola ger eşcār olursa aḳlām / **Derdümi** yaza ger ḫalḳ gelmeye ol beyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 3). [derdümi, -(ü)m, -i]*

Dem-be-dem dem aḳıdup ʿaynından ʿāşıḳ **derd** ile / ʿAşıḳ oldur ʿārı ḳoya ola ʿışḳuñ hem-demi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 3). [derd,]*

Aġladuġumca **derd** ile ben mübtelā Murād / ʿIşḳ odı eyledi daḫı sūzān bu gönlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 7). [derd,]*

Cümle cihān miḥnet durur **derd** ile hem fürḳat durur / Gönlüm baña cennet durur cennetde rıżvānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 6). [derd,]*

Kesretde vaḥdet gözlegil urġıl cihāna püşt-i pā / Yā-hū ve yā men-hū diyü **derd** ile giryān ol yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 2). [derd,]*

2. Acı, ağrı, sızı. II Aşk derdi.

Bu Murādī **derdinüñ** dermānını kim bilmese / Her ḫuṣūṣa mālik ise dimezem ḥāẕıḳ aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 5). [derdinüñ, -i, -nün]*Ey Murādī derd-i ʿışḳuñ yine dermānı ḥabīb / Ḳanġı **derd** ola ḥabībüm kim devā olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 5). [derd,]*

Levḥ-i dilde naḳş olaldan rūy-i zībā-yı ḥabīb / Cümle-i ʿālemlerüñ **derdine** ben oldum ṭabīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 1). [derdine, -i, -(n)e]*

Gezmişem cümle eṭibbāyı bu **derde** çāre yoḳ / Çāresüzler çāresi buldum yine senden ʿilāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 3). [derde, -e]*

Söyle Murādī baña ṭoġrı ḫaber / **Derdüme** dermānumı gördüñ mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 5). [derdüme, -üm, -e]*

Ol ḥabīb ü ol şefīʿ ü ol cemāli bedr-i tām / Eylesün **derde** şifā yā Rabbenā senden meded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 4). [derde, -e]*

Her ḳaçan āh çekem **derd** ile Eyyūb-ṣıfat / Acıyup āhuma her zīr ile bālā iñler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 3). [derd,]*

Şol kimse ki dermāna ire **derdüñ** içinde / Ayaġı tozın cümleye derman iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 4). [derdüñ, -üñ]*

Derdümde benüm derd ile dermān arasunlar / Ḥükmümde hemān emr ile sulṭān arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 1). [derdümde, -üm, -de]*

Derdümde benüm **derd** ile dermān arasunlar / Ḥükmümde hemān emr ile sulṭān arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 1). [derd,]*

Bi-ḥamdi'llāh devāsız olmadı **derd** / Velī her nesnenüñ bir arası var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 2). [derd,]*

Ḳaçan derd ü firāḳa uġrasa dil / Ḫayālüñ **derdüme** dermān olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 6). [derdüme, -üm, -e]*

Bilmezem bu **derdümüñ** dermānını kimden bilem / Bir ṭabīb-i ḥāẕıḳa olmadı imkān yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 3). [derdümüñ, -üm, -ün]*

Ḫasta göñül devā diledi sende buldı pes / Her **derdine** şifā diledi sende buldı pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 614, Beyit 1). [derdine, -i, -n, -e]*

Cāna bir **derd** uġrayupdur kim devā ḳılmaz ṭabīb / Ey ṭabīb-i dil sen ancaḳ idisersin anı ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 4). [derd,]*

Cemāli āyet-i Raḥmān viṣāli **derdüme** dermān / Anı kim medḥ ide bile o bir luṭf-ı Ḫudā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 3). [derdüme, -(ü)m, -e]*

Her **derdüm** içün buldum biñ dürli devā el-ḥaḳ / Her bir marażum çün vardur nice şifā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 1). [derdüm, -üm]*

Derd-i ʿışḳı bilmeyenler bilmediler ḥāl ne / **Derd** ile hem-derd olanlar buldılar dermāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 2). [derd,]*

Derdini şol kişi görüp ide taḥammüli / Dermānını bulur ʿaḳabince bu ġam degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 3). [derdini, -i, -n, -i]*

Didi terk-i hevā ḳıldum hevāyile nedür **derdüñ** / Didüm ʿışḳuñ hevāsından irişdi derde dermānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 3). [derdüñ, -üñ]*

Didi terk-i hevā ḳıldum hevāyile nedür derdüñ / Didüm ʿışḳuñ hevāsından irişdi **derde** dermānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 3). [derde, -e]*

Ḳā'im-i menzil olandan luṭf ü iḥsān istedüm / Yaʿnī ʿışḳuñ ḫastasıyam **derde** dermān istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 874, Beyit 1). [derde, -e]*

Çaġırup didüm ki yā maḥbūb **derdüm** çoḳ benüm / Bir nidā irdi ki ben derdüñe dermān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 6). [derdüm, -üm]*

Ey Murādī dökeli **derde** devā Ḥaḳdandur / ʿAynuña gelmeye hergiz yıḳılursa ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 5). [derde, -e]*

Ṣalduñ beni çü **derdüñe** dermānı n'eylerem / Buldum bu baḫr-ı ʿışḳuñı ʿummānı n'eylerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 1). [derdüñe, -üñ, -e]*

Derdüme devā itse ẕikrini ġıdā itse / Dil aña senā itse şefḳat nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 5). [derdüme, -üm, -e]*

Varup ʿarż eyledüm yāre didüm bu **derde** ḳıl çāre / Didi çāre buña ʿāşıḳ olur rāz-ı nihānīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 3). [derde, -e]*

Ḥudāyā **derde** düş olduk irişdür bizi dermāna / Vücūdumuz ʿināyet eyle yaḳma nār-ı nīrāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 1). [derde, -e]*

Ṭabīb-i ḥāẕıḳı bulduñ mı var mı **derdüñe** çāre / ʿİlāc odı mı bu kāra nice dermāna irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 3). [derdüñe,]*

Var eyledüñ beni ḳoma saʿyümde nā-ümīd / **Derdüm** seni diler yine dermān seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1537, Beyit 3). [derdüm, -üm]*

ʿĀşıḳlara ḳılan vefā dil derdine ḳılan devā / Gel ey ṭabīb-i pür-ṣafā **derdüme** dermānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 2). [derdüme, -üme]*

derd ehli [5] *Sıkıntı çeken insanlar. II Aşıklar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Derd ehlinüñ bulımadı dermānını ṭabīb / **Derd ehli** ḳande var beni dermān araşdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 3). [derd ehli,]*

derd ile göyneklü bir ḫôş āh [1] *Dert giyinmiş, yüklenmiş ah çekme.*

Ġāfil olma ey göñül v'Allāhi senden isterem / **Derd ile göyneklü bir ḫôş āhı** senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 1). [derd ile göyneklü bir ḫôş āhı, -ı]*

derd olmak [1] *Dert, sıkıntı olmak.*

Çāreyi ġayrıdan ararsañ eger dīvānesin / Ey Murādī her ne kim **derd ola** aña çāre biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 5). [derd ola, -a]*

derd ü bela [2] *Dert ve bela.*

Cihān ḫalḳını yutmaḳda zemīn bir ejdehā ancaḳ / Bu dünyānuñ içi ṭaşı ḳamu **derd ü belā** ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 1). [derd ü belā,]*

Baña **derd ü belā** miḥnet nedendür bilmezem bilsem / Nedendür baña bu nikmet nedendür bilmezem bilsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 1). [derd ü belā,]*

derd ü ciğer [1] *Gam ve ciğer; gönül.*

ʿĀşıḳlaruñ ḥarāreti **derd ü cigerdedür** / ʿĀlemde her ne kim ola āh-ı seḥerdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 1). [derd ü cigerdedür, -de, -dür]*

derd ü cihan [1] *Dert ve dünya.*

Ġarḳa-i baḥr-ı fenā olmaġa budur çün delīl / Kim delīlüñ bī-delīl olmaya bil **derd ü cihān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 2). [derd ü cihān,]*

derd ü elem çekmek [3] *Dert ve keder çekmek.*

Ġayr-ı vāḳiʿ çün ne lāzım **çekmege derd ü elem** / ʿĀşıḳ oldur hicr-i yār içün çeke her laḥẓa ġam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 1). [derd ü elem çekmege, -mek, -e]*

Ġayr-ı vāḳiʿ çün ne lāzım çekmege derd ü elem / ʿĀşıḳ oldur hicr-i yār içün **çeke derd ü elem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 1). [derd ü elem çeke, -e]*

Ġayr-ı vāḳiʿ çün ne lāzım **çekmege derd ü elem** / ʿĀşıḳ oldur hicr-i yār içün çeke derd ü elem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 1). [derd ü elem çekmege, -mek, -e]*

derd ü firāḳ [1] *Dert ve ayrılık.*

Ḳaçan **derd ü firāḳa** uġrasa dil / Ḥayālüñ derdüme dermān olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 6). [derd ü firāḳa, -a]*

derd ü ġam [5] *Dert ve üzüntü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Göñül virme cihāna pür-elemdür / İşi geh şādīdür geh **derd ü ġamdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 1). [derd ü ġamdur, -dur]*

derd ü ġam çekmek [1] *Dert, sıkıntı çekmek.*

Ey Murādī seni bilen bilmez / Her ki bilmedi **çekdi derd ü ġam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit 5). [derd ü ġam çekdi, -di]*

derd ü ġam-ı cānān [1] *Sevginin dert ve kederi.*

Derd ü ġam-ı cānānı derd ehline keşf eyle / Sır saḳlamada cānā herkesde liyāḳat yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 4). [derd ü ġam-ı cānānı, -ı]*

derd ü ḥasret [1] *Dert ve özlem.*

Ḫūn-ı cigerdedür dil ü cānuñ ḥarāreti / Bir nice dem göñülde geçer **derd ü ḥasreti** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 1). [derd ü ḥasreti, -i]*

derd ü hicr [1] *Ayrılık derdi, acısı.*

Derd ü hicrüñden yiter ḳan yutdı bu bī-çāre dil / Bir daḫı bu vuṣlata bulur mıyuz bir çāre biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 2). [derd ü hicrüñden, -ün, -den]*

derd ü miḥnet [3] *Dert ve sıkıntı.*

ʿİnāyet eylegil yā Rab ġarībem bī-kesem yā Rab / Baña bu **derd ü bu miḥnet** nedendür bilmezem bilsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 2). [derd ü miḥnet,]*

Ġarībem bilimezem kim nedür baña bu fürḳatler / Baña bu **derd ü bu miḥnet** nedendür bilmezem bilsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 4). [derd ü miḥnet,]*

Murādī ḳaldı āvāre olur mı derde bir çāre / Baña bu **derd ü bu miḥnet** nedendür bilmezem bilsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 5). [derd ü miḥnet,]*

derde çāre olmak [1] *Derdi, sıkıntıyı gidermek.*

Murādī ḳaldı āvāre **olur** mı **derde** bir **çāre** / Baña bu derd ü bu miḥnet nedendür bilmezem bilsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 5). [derde çāre olur, -ur]*

derde dermān bulmak [2] *Derde derman bulmak. II Derdi, sıkıntıyı gidermek.*

Ḫasta idüñ nice demdür **derde dermān bulmaduñ** / Eylegil ʿīş u ṭarab kim şimdi dermān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 5). [derde dermān bulmaduñ, -ma, -du, -n]*

Ey Murādī reng-i būya aldanup ḳalma ṣaḳın / Ṭutmayan sözin ṭabībüñ **derde dermān bulımaz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 5). [derde dermān bulımaz, -ı, -maz]*

derde dermān olmak [2] *Soruna çözüm bulmak, sıkıntıyı geçirmeye çare göstermek.*

Çaġırup didüm ki yā maḥbūb derdüm çoḳ benüm / Bir nidā irdi ki ben **derdüñe dermān olmışam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 6). [derdüñe dermān olmışam, -mış, --am]*

Bilemezler düşmeyenler derde dermān lezzetin / Derd-i yāri çekmişem her **derde dermān olmışam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 4). [derde dermān olmışam, -mış, --am]*

derde düşmek [5] *Bir sıkıntıya, kedere maruz kalmak ve bu durumdan kurtulamamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Düşdi Murādī **derdüñe** meşġūl-ı nām-ı virdüñe / Baḳmadı baḳdı ferdüñe zībā cemālüñden midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 5). [derdüñe düşdi, -di]*

derde şalmak [1] *Sıkıntılara duçar etmek, keder ve üzüntü içinde bırakmak.*

Bizi çün **derde şaldı** ʿışḳ-ı cānān / Gözümüz ḫvāb ḳılmaz sāʿat u ān *(Murâdî Dîvânı, Müfret 43, Beyit 1). [derde şaldı, -dı]*

derd-i derūn-ı ʿāşıḳ [1] *Âşığın içindeki, kimseye söylemediği dert.*

Şerḥ u beyāna gelmez **derd-i derūn-ı ʿāşıḳ** / ʿIşḳ olmadı müyesser kimde ki yoḳ sadākat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 3). [derd-i derūn-ı ʿāşıḳ,]*

derd-i dil [2] *Gönül derdi. II Aşk.*

Ḥadden aşdı **derd-i dil** gel ṭabībüm ḳıl devā / İntiẓār ile saña bu ḳaddüm olmışdur dü-tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 1). [derd-i dil,]*

Derūn-ı dilde **derd-i dil** derūnuñ / Nedür dil añlamak mescūd-ı eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 73, Beyit 4). [derd-i dil,]*

derd-i dildār [1] *Sevgilinin aşkının derdi.*

Derd-i dildāra var mıdur dermān / Līk dermān aña fidādur cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 1). [derd-i dildāra, -a]*

derd-i ḥabīb çekmek [1] *Sevgilinin derdini çekmek.*

Ẕerre ẕerre çekmeyen derd-i ḥabīb / Bellü bil ol cevhere ḳan olmaya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1422, Beyit 3). [derd-i ḥabīb çekmeyen, -me, -(y)en]*

derd-i ʿışḳ [4] *Aşk derdi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī **derd-i ʿışḳuñ** yine dermānı ḥabīb / Ḳanġı derd ola ḥabībüm kim devā olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 5). [derd-i ʿışḳuñ, -un]*

derd-i ʿışḳa düşmek [1] *Aşk derdine düşmek, aşkın sıkıntısını çekmek.*

Çü düşdüm derd-i ʿışḳa şanma kendümden eśer buldum / Düşelden ʿışḳına anuñ neler buldum neler buldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 1). [derd-i ʿışḳa düşdüm, -dü, -m]*

derd-i ʿışḳ çekmek [1] *Aşk derdini çekmek.*

Derd-i ʿışḳuñ çekmeyenler bilmedi dermān nedür / Saña ḳurbān olmayanlar bilmedi ḳurbān nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 1). [derd-i ʿışḳuñ çekmeyenler, -me, -(y)en, -ler]*

derd-i ṭabīb [2] *Doktorun; sevgilinin derdi, üzüntüsü.*

Ey Murādī ḳo murādı ol murād-ı yār ile / Ṣabr ider **derd-i ṭabībe** aña kim dermān gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 5). [derd-i ṭabībe, -e]*

Nice gündür ʿalīl-i fürḳat idüñ / Şimdi **derd-i ṭabīb** ile eglen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 2). [derd-i ṭabīb,]*

derd-i ʿuṣṣāḳ [1] *Aşıkların derdi.*

Rū-be-rū olmaḳ senüñle kimseye olmaz revā / Senden irişür ḥabībüm **derd-i ʿuṣṣāḳa** devā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 1). [derd-i ʿuṣṣāḳa, -a]*

derd-i yāre düşmek [1] *Yar derdine düşmek. II Sevdalanmak.*

Dil **derd-i yāre düşdi** bir çāre var mı yā Rab / Bir ben gibi cihānda āvāre var mı yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 1). [derd-i yāre düşdi, -di]*

derd-i yār çekmek [1] *Sevgilinin derdini çekmek.*

Bilemezler düşmeyenler derde dermān lezzetin / **Derd-i yāri çekmişem** her derde dermān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 4). [derd-i yāri çekmişem, -miş, -em]*

derdine dermān itmek [1] *Derdine çare bulmak.*

Bu Murādī derdmendüñ **derdine dermān idüp** / Yā resula'llah ayırmaġıl cemālüñden beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 5). [derdine dermān idüp, -üp]*

derd-men [4] *Dert sahibi. II Aşık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sen Murādī **derdmendüñe** virürsin her murād / Nāmını anuñ murād idüp neden ad idesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 5). [derdmendüñe, -üñe]*

derd-mend olmak [1] *Dertli olmak. II Aşık olmak.*

Oldı Mecnūn ey hilāl-ebrū saña bu **derd-mend** / Leyliyā zencīr-i zülfüñ gel anuñ boynuna ṭaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 4). [derd-mend oldı, -dı]*

derdnāk olmak [1] *Dertli olmak.*

Hiç meḳābirden yaña varduñ mı urduñ mı ḳulaġ / Āh idüp dest-i ecelden **derdnāk olmış** yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 3). [derdnāk olmış, -mış]*

der-dāmen [1] *Eteğini toplama. II Derli toplu, saygılı olma.*

Baş **der-dāmen** bu rāha gelmişem yoḳdur döniş / Esb-i himmet ṣalmaġa menzil ü meydān iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 4). [der-dāmen,]*

derecāt [3] *Dereceler, mertebeler.*

Ey göñül ister iseñ kesb idesin ger ḥālāt / Ṣād olma sana ger ʿarż ola biñ biñ **derecāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 1). [derecāt,]*

Ṣādıḳum ṣıdḳ ile Ḥaḳ ṣıdḳuma virsün berekāt / Berekāt ile virür her ne virürse **derecāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 1). [derecāt,]*

ʿAlā'im oldı ʿalāya ʿalāyile süflī / Birisidür **derecāt** u birisidür derekāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 4). [derecāt,]*

derekāt [1] *1. Basamaklar. 2. Aşağı katlar.*

ʿAlā'im oldı ʿalāya ʿalāyile süflī / Birisidür derecāt u birisidür **derekāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 4). [derekāt,]*

der-gāh [11] *Kapı, eşik. II Allah'ın huzuru. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu bir yüce **dergāhdur** aʿla durur ḳadri ʿaẕīm / Bunda berāberdür Murādī cümleten şāh u gedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 6). [dergāhdur, -dur]*

dergāh olmak [3] *Tekke gibi olmak. II Sığınılacak yere varmak, yönelmek.*

Ḳalmaġıl rāhda rāh ehline hem-rāh ol / Göñül Allāha ṭutup bendeyi bu **der-gāh** ol *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 18, Beyit 1). [der-gāh, ol]*

Ḳalmaġıl rāhda rāh ehline gel hem-rāh ol / Göñül Allāha ṭutup bendeyi bu **der-gāh** ol *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 18, Beyit 4). [der-gāh, ol]*

Ḳalmaġıl rāhda rāh ehline gel hem-rāh ol / Göñül Allāha dönüp bendeyi bu **dergāh ol** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 3). [dergāh ol,]*

dergāh-ı a'lā [1] *Yüce dergah.*

Saña seyr ü temāşādan olur mı fā'ide ḥāṣıl / Niçündür ḳulluḳ itmezsin sen ol **dergāh-ı a'lāya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 3). [dergāh-ı a'lāya, -(y)a]*

der-gāh-ı Ḥaḳḳ [2] *Allah'ın huzuru.*

Bir murād isteme hergiz kimseden sen ey Murād / ʿĀḳıl oldur kim duta **dergāh-ı Ḥaḳḳa** kendözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 5). [dergāh-ı ḥaḳḳa, -a]*

Ne yüzle varası **der-gāh-ı Ḥaḳḳa** / Çü varmaduñ bugün sen rāh-ı Ḥaḳḳa *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 12). [der-gāh-ı ḥaḳḳa, -a]*

dergāh-ı sulṭān [1] *Sultanın kapısı. II İlahî huzur.*

Ne eksük ola cūduñdan iderseñ ger bize raḥmet / Yüzümüz sürüyü çün gelmişüz **dergāh-ı sulṭāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 2). [dergāh-ı sulṭāna, -a]*

der-gūş eylemek [1] *Dinlemek, işitmek .*

Cān ile **eyle** kelāmını Murāduñ **der-gūş** / Ger bu īmā vü kelāmum bilemezseñ ḥayfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 6). [der-gūş eyle,]*

deri dökmek [1] *Ter dökmek. II Bir amaç uğrunda çok çabalamak. (Deri dögmek şeklinde de okunabilir; kapıyı çalmak, çabalamak.)*

Māl ile cāna ġarra olma tiz gecicidür bular / Aña durış kim bu seri ḳurtarasın **döküp deri** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 3). [deri döküp, -üp]*

der-i ḫum-ḫāne [1] *Meyhanenin kapısı.*

Nice bir mest-i lā-yaʿḳıl yine mestāneler maḫmūr / Açıldı çün **der-i ḫum-ḫāne** hep mestāneler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 3). [der-i ḫum-ḫāne,]*

derilmek [3] *Toplamak.*

ʿĀlemi ravż-i cennetde müşāhid oluben / Ḥūr u ġılmānı **derilüp** ḳıldılar efʿāle ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 4). [derilüp, -üp]*

Çün kim **derile** cümle-i mevcūd Murāda / Bir bir aluben ḥażrete insān iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 7). [derile, -e]*

Dünyā ile āḫiret **derilmiş** / Bir oldı ḳamuda yalvarılmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 1). [derilmiş, --miş]*

derk [3] *Anlama, kavrama.*

ʿArṣa-i fehm **derkümi** ṭayy ideli cenāḥ ile / Mürġ-i vücūduma nice yirde irişdi pes himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 2). [derkümi, -üm, -i]*

Rūz-ı ʻīd olduḳda tāb-ı şemse gözler mi doyar / Anca ḳādir **derk** ile şebde hilāle baḳmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 2). [derk,]*

Gel Murāduñ diñle ḳavlin añla ġāyet **derk** ile / Diñle gel anı maḳāl ile maḳālinden yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 5). [derk,]*

derk eylemek [1] *Anlamak, idrak etmek, kavramak.*

Laṭīfüñ maʿnīsin añlar ki bulan luṭf ile behre / Ḫabīr olur şu kim **derk eyleye** idrāk ile elṭāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 3). [derk eyleye, -(y)e]*

derk itmek [3] *Anlamak.*

Künhini **derk itmede** ʿāciz ʿuḳūl-ı aṣfiyā / Enbiyā vü evliyāda mā-ʿarefnādur nidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 1). [derk itmede, -me, -de]*

Ḥikmetüñ fikrindedür arż ü semāda mā-ḫalaḳ / ʿİlmüñi **derk itmedi** bir ṣāḥib-i ʿilm ü sebaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 1). [derk itmedi, -me, -di]*

Ḥādis olan ḳadīmini **derk ide** bile mi göñül / Her ki diye ki müdrikem destüñi sal zevāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 5). [derk ide, -e]*

derk-i baḥr [1] *Anlayış, idrak denizi.*

Nice **derk-i baḥr** ide bir ḳaṭre-i nā-bedīd / Bu maʻnāyı bilmezseñ olduñ mine'ẕ-ẕālimīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 2). [derk-i baḥr,]*

derk-i naẓar [1] *Anlayan, idark eden bakış.*

Nice şerḥ ola muʿayyen göremez **derk-i naẓar** / Şol vücūdı ki vücūdında olupdur mevcūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 3). [derk-i naẓar,]*

derman [36] *1. İlaç. II Aşk derdinin ilacı.*

Bu Murādī derdinüñ **dermānını** kim bilmese / Her ḫuṣūṣa mālik ise dimezem ḥāżıḳ aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 5). [dermānını, -ı, -(n)ı]*

Ey Murādī derd-i ʿışḳuñ yine **dermānı** ḥabīb / Ḳanġı derd ola ḥabībüm kim devā olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 5). [dermānı, -ı]*

Söyle Murādī baña ṭoġrı ḫaber / Derdüme **dermānumı** gördüñ mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 5). [dermānumı, -um, -ı]*

Ey ṭabīb-i ḥāzıḳ olsun saña sevgendüm bu kim / Eyle **dermān** var ise dil derdine ḳılma ʿinād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 3). [dermān,]*

Ḫasta idüñ nice demdür derde **dermān** bulmaduñ / Eylegil ʿīş u ṭarab kim şimdi **dermān** eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 5). [dermān,]*

Derd-i ʿışḳuñ çekmeyenler bilmedi **dermān** nedür / Saña ḳurbān olmayanlar bilmedi ḳurbān nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 1). [dermān,]*

Şol kimse ki **dermāna** ire derdüñ içinde / Ayaġı tozın cümleye derman iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 4). [dermāna, -a]*

Şol kimse ki dermāna ire derdüñ içinde / Ayaġı tozın cümleye **derman** iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 4). [derman,]*

Derdümde benüm derd ile **dermān** arasunlar / Ḥükmümde hemān emr ile sulṭān arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 1). [dermān,]*

Derd ehlinüñ bulımadı dermānını ṭabīb / Derd ehli ḳande var beni **dermān** araşdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 3). [dermān,]*

Derd ehlinüñ bulımadı **dermānını** ṭabīb / Derd ehli ḳande var beni dermān araşdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 3). [dermānını, -ın, -ı]*

Bilmezem bu derdümüñ **dermānını** kimden bilem / Bir ṭabīb-i ḥāzıḳa olmadı imkān yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 3). [dermānını, -ı, -n, -ı]*

Cemāli āyet-i Raḥmān viṣāli derdüme **dermān** / Anı kim medḥ ide bile o bir luṭf-ı Ḫudā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 3). [dermān,]*

Ey Murādī ḳo murādı ol murād-ı yār ile / Ṣabr ider derd-i ṭabībe aña kim **dermān** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 5). [dermān,]*

Derd-i ʿışḳı bilmeyenler bilmediler ḥāl ne / Derd ile hem-derd olanlar buldılar **dermāna** yol

(Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 2). [dermāna, -a]

Cihānda niceler vardur ṭabīb adına cāhiller / Ṭabīb-i ḥāẕıḳ olduñsa baña **dermānı** göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 4). [dermānı, -ı]*

Derdini şol kişi görüp ide taḥammüli / **Dermānını** bulur ʿaḳabince bu ġam degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 3). [dermānını, -ın, -ı]*

Didi terk-i hevā ḳıldum hevāyile nedür derdüñ / Didüm ʿışḳuñ hevāsından irişdi derde **dermānum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 3). [dermānum, -um]*

Ḳā'im-i menzil olandan luṭf ü iḥsān istedüm / Yaʿnī ʿışḳuñ ḫastasıyam derde **dermān** istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 874, Beyit 1). [dermān,]*

Ḫasta-i ʿışḳam yine **dermānı** senden isterem / Her ne deñlü mücrimem ġufrānı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 1). [dermānı, -ı]*

Bilemezler düşmeyenler derde **dermān** leẕẕetin / Derd-i yāri çekmişem her derde **dermān** olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 4). [dermān,]*

Ṣalduñ beni çü derdüñe **dermānı** n'eylerem / Buldum bu baḫr-ı ʿışḳuñı ʿummānı n'eylerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 1). [dermānı, -ı]*

Taḥayyür ḳapladı cānı anuñ yā n'ola **dermānı** / Devā senden yine aña ṭalebdür cān ile dilden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 2). [dermānı, -ı]*

Añlar iseñ ger bu remzi kāmilü'l-ʿilm olasın / Nice ḫasta saña gele bir nefes **dermān** içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 4). [dermān,]*

Derde düşdi bu göñül **dermānı** kimden istesün / Bende oldı cān ile sulṭānı kimden istesün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 1). [dermānı, -ı]*

Münderic 'ilminde oldı evvelīn ü āḫirīn / Şol ki marżādandur oldur cümleye **dermān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 4). [dermān]*

Derd-i dildāra var mıdur **dermān** / Līk dermān aña fidādur cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 1). [dermān,]*

Derd-i dildāra var mıdur dermān / Līk **dermān** aña fidādur cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 1). [dermān,]*

Rūḥ-ı rūḥ oldı çünki rūḥa ḳarīn / Pes ṭabīb oldı cümle **dermāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 2). [dermāna, -a]*

Ḫudāyā derde düş olduk irişdür bizi **dermāna** / Vücūdumuz 'ināyet eyle yaḳma nār-ı nīrāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 1). [dermāna, -a]*

Derd-i 'ışḳı bilmeyen 'ālemde **dermān** bilmedi / Hicr-i yāri çekmeyenler vaṣl-ı cānān bilmedi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 1). [dermān,]*

Ṭabīb-i ḥāẕıḳı bulduñ mı var mı derdüñe çāre / ʿİlāc odı mı bu kāra nice **dermāna** irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 3). [dermāna, -a]*

Var eyledüñ beni ḳoma saʿyümde nā-ümīd / Derdüm seni diler yine **dermān** seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1537, Beyit 3). [dermān,]*

ʿĀşıḳlara ḳılan vefā dil derdine ḳılan devā / Gel ey ṭabīb-i pür-şafā derdüme **dermānum** ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 2). [dermānum, -(u)m]*

2. Çare.

Ḳalbe didüm ki yāre di **dermānuñ** eylesün / Ḳatlan didi cefāya ki cümle taʿab geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 2). [dermānuñ, -uñ]*

Kitābında didi iḳrā oḳındı ezber-i manẓūr / Naẓar mir'āta urmaḳdur hünerdür añla **dermānı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 3). [dermānı, -ı]*

dermān bulmak [1] *İlaç bulmak. II Aşk derdinin ilacını bulmak.*

Düşdi bir derde bu dil kim aña tā rūz-ı ḳıyām / Cemʿ olur ise eṭibbā ḳamu **dermān bulımaz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 2). [dermān bulımaz, -ı, -maz]*

dermān olmak [5] *İlaç olmak. II Aşk derdinin ilacı.*

Ḫasta-i ʿışḳ oldıġumca ben devāya ṭālibüm / Ey ṭabībüm söyle kim **dermān olan** kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 3). [dermān olan, -an]*

Ḳaçan derd ü firāḳa uġrasa dil / Ḫayālüñ derdüme **dermān olupdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 6). [dermān olupdur, -up, -dur]*

Ey göñül ṣabr ile **ola** vaṣla **dermān** yaḥtemil / Ola kim bir gün teraḥḥum ide cānān yaḥtemil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 1). [dermān ola, -a]*

Ḳanı baña cānān olan dil derdine **dermān olan** / Cāndur aña ḳurbān olan bir ġayrī ḳurbānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 4). [dermān olan, -an]*

2. Çare olmak.

Vücūda vecd olup mihmān ziyāfetde fidādur cān / Müdebbirden **olur dermān** "ve debbernāhü tedbīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 2). [dermān olur, -ur]*

dermān virmek [1] *Çare vermek.*

Mübdiʿ-i küll-i bedāyiʿden ẓuhūrın bilmedi / Ḳaldı maḥcūb-ı ebed Ḫaḳ **virmedi dermān** aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 3). [dermān virmedi, -me, -di]*

dermānde [1] *Aciz, biçare.*

Meded olduñ yetişürsin ḳamu **dermānde** / Ne ʿacebdür kimine hicr ile bīdār olasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 3). [dermānde,]*

dermān-ı cān [1] *Can dermanı, ilacı.*

Benüm rāzum nihāndur rāz-dānın bulmadı kimse / Naẓarsız pīrden **dermān-ı cānın** bulmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 11). [dermān-ı cānın, -ın]*

der-miyān [1] *Açık, ortada.*

Rūḥumı ḫalḳ eyleyelden ol ilāh-ı ins ü cān / Başumı anuñ yolına ḳomışamdur **der-miyān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 1). [der-miyān,]*

derrāk [2] *Çabuk anlayan, anlayışlı.*

Maʿānī buldı anlar kim ʿulūmın ḳıldılar taḳrīr / Nihānı buldı şol k'oldı Murādī lafẓını **derrāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 5). [derrāk,]*

İḫāṭa eyledi cemʿen gehī cūʿ u gehī naʿmā / Gehī sırran gehī żarren gehī māt ü gehī **derrāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 3). [derrāk,]*

derrāk olmak [1] *Anlayışlı olmak.*

Nedür ol bī-sebāt u bī-vefā kim / Seni senden ziyāde **oldı derrāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 2). [derrāk oldı, -dı]*

ders [6] *Bilgi, ders. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḥaḳḳaḳ ʿilm-i ūlā ile uḫrā cāmiʿi dildür / Bir ʿilme cehd idüp cūş it ne **ders** ola ne ḫôd fetvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 3). [ders,]*

ders-i ḥaḳīḳi [3] *Hakikat dersi, bilgisi.*

Senden şu kişi kim oḳuya **ders-i ḥaḳīḳi** / ʿAllāmelere ʿālim-i devrān iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 3). [ders-i ḥaḳīḳi,]*

Ders-i ḥaḳīḳi ezber idüp istedüm ḥafī / Ḥatm itdüm evvelini anuñ intihāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1365, Beyit 2). [ders-i ḥaḳīḳi,]*

Ezberleyüp **ders-i ḥaḳīḳi** vird iderven her zamān / Līkin murād-ı ʻışḳını ḳıldum tecessüs bābda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 3). [ders-i ḥaḳīḳi,]*

ders-i ḥakīm eylemek [1] *Hikmet dersi işlemek.*

Gelüp ḫ∨āce-i ḥikmet **eyledi ders-i ḥakīm** / Şu resme ki ḥayrān olupdur nice biñ lebīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 4). [ders-i ḥakīm eyledi, -di]*

ders-i ḥikmet [1] *Hikmet dersi.*

Çü ḳudret mektebinde **ders-i ḥikmet** ḳılmışuz ezber / Bize bu ʻilm-i ḥikmetde sebaḳ-daş olmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 4). [ders-i ḥikmet,]*

ders-i ʿışḳ [1] *Aşk dersi.*

Fu'ādında kitāb-ı ʿışḳ anuñ her demde ezberdür / Murāda **ders-i ʿışḳı** kimse taʿlīm idemez el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 5). [ders-i ʿışḳı,]*

ders-i kitāb [1] *Dersin kitabı.*

Ders-i kitāb istemez dā'ire-dil noḳṭaya / Baña didiler ledün bildürür anı ʿalīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 3). [ders-i kitāb,]*

ders-i ʿulūm [1] *İlimlerin dersi.*

Ben oḳumışam **ders-i ʿulūmı** ezelīden / Bu ilmi yazup ortaya küttāb getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 4). [ders-i ʿulūmı, -ı]*

ders oḳımak [1] *İlim tahsil etmek, öğrenmek.*

Muʿammā remzini bildi şu kim **ders oḳıdı** senden / Fażīlet şerḥini bilenler oldı fāżıl-ı efżal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 2). [ders oḳıdı, -dı]*

der-şubḥ u mesā [1] *Sabah ve akşam.*

Ġarḳa-i baḥr-ı hüviyyet oldı **der-şubḥ u mesā** / Gicede gündüzde anuñ içün aʿlādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 3). [der-şubḥ u mesā,]*

derun [13] *Gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şerḥe gelmez bu **derūnum** ḥāli ey dānā-yı ḥāl / Ḥālümüñ ḥavlindedür ḥālüñ senüñ ey meh-liḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 2). [derūnum, -um]*

derūn-ı ʿāşıḳ [1] *Âşığın gönlü.*

Ġark-ı ḫūn oldı **derūn-ı ʿāşıḳın** hicrān ile / ʿIyd-i vaṣla cānı ḳurbān itmege efkār ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 2). [derūn-ı ʿāşıḳın, -ın]*

derūn-ı dā'ire [1] *Daire içi. II Gönül dâiresi.*

Dirildi cümle nuḳaṭlar **derūn-ı dā'ireye** / Şular ki ṭaşrada ḳaldı bulur mı hiç necāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 4). [derūn-ı dā'ireye, -(y)e]*

derūn-ı dil [2] *Gönlün derinlikleri.*

Derūn-ı dilde derd-i dil derūnuñ / Nedür dil añlamak mescūd-ı eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 73, Beyit 4). [derūn-ı dilde, -de]*

Derūn-ı dilde yāruñ yarası var / Ṭabībā sende anuñ çāresi var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 1). [derūn-ı dilde, -de]*

derūn-ı ḳalb [1] *Kalbin içi.*

Her ki virdi **derūn-ı ḳalbe** ṣafā / Refeʿallāhu ḳadrehu ebedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 90, Beyit 1). [derūn-ı ḳalbe, -e]*

derūnı yaḳmak [1] *Gönlünü yakmak. II Aşk ateşine düşmek.*

ʿIşḳ ile **derūnı yaḳsa** ʿuşşāḳ / Bulurlar anuñ ile selāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 209, Beyit 4). [derūnı yaḳsa,]*

dervāze [1] *Şehir veya kale kapısı.*

Per açup murġ-i dil çü pervāza / Başladı geçdi nice **dervāze** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 1). [dervāze,]*

derviş [1] *Bir tarikata girmiş, onun kurallarına ve törelerine bağlı kimse; alçak gönüllü ve her şeyi hoş gören kimse. II Aşık.*

Biz zamān-ı ezelīden berü **dervīşlerüz** / ʿIşḳ-ı cānān ile üftāde vü dil-rīşlerüz *(Murâdî Dîvânı, Müfret 20, Beyit 1). [dervīşlerüz, -ler, -üz]*

derya [86] *Deniz.*

Eşkümi gördükde **deryā** āferin itdi baña / Benden artuḳdur yaşuñ v'Allāhi ḫayrānum saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 1). [deryā,]*

Emri geldükde bir avuc ḫāka / Eyledi ḳaṭre ḳaṭreden **deryā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 2). [deryā,]*

Baña sen benden yaḳınsın līk ben bī-çāre dil / Ḳıluram her dem seni ṣaḥrāda **deryāda** ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 2). [deryāda, -da]*

Baḥr-ı bī-pāyānı kimdür kim iḥāṭa eyleye / Zevraḳ-ı dil bildi ancaḳ mevcdür **deryā** ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 3). [deryā,]*

Şerḥ eylemez bu ḥālümi v'Allāhi kā'ināt / **Deryā** mürekkeb olsa zemīn āsumān devāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 1). [deryā,]*

Ḳalemler olsa ger eşcār mürekkeb olsa **deryālar** / Yazılmaz idi aḥvālüm ne peydādur bu peydālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 1). [deryālar, -lar]*

Misāl-i ʿaks-i mā ancaḳ temevvüc ḳıldı **deryādan** / Ṣaçılmasın burūḳın ḳaṭreden ḳılmış durur taḳdīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 4). [deryādan, -dan]*

Ey Murādī ḳaṭre çün **deryādan** olmadı baʿīd / Çünk'ezelden ulu deryā idük ʿummān isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 5). [deryādan, -dan]*

Maṭarlar oldı emṭārumda ẓāhir / Anuñ her ḳaṭresi **deryāya** düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 4). [deryāya, -ya]*

Yoḳ añla Murādī buña ġāyet / **Deryā** dükenür mi alsa bardaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 5). [deryā,]*

Ḳaṭre **deryā** olmayınca gevhere el iremez / ʿĀṣıḳuñ her ḳaṭresi bu yolda bir ʿummān gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 3). [deryā,]*

Didiler ḫaḳā'iḳ-şināsān-ı 'ilme'l-yaḳīn / Çü mevc ura **deryā** görünmez ṣudan ṣāḥilīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 1). [deryā,]*

İlāhi senden ayırma dili senden beni senden / Şu māhī çıḳa **deryādan** anuñ ḥāli neye vara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 5). [deryādan, -dan]*

Murāduñ ḫüsn-i ta'bīrin işiden ġaş olur elbet / Meseldür maḥv olur el-ḥaḳ düşerse ḳaṭre **deryāya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 5). [deryāya, -ya]*

Besī āfāḳı geşt itdüm görüp bu levn-i ḥaḍrāda / Senā-ḫvānı olupdur dil aña ḳarada **deryāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 1). [deryāda, -da]*

II Vahdet.

Dümūʿumdan çü ẓāhir oldı bir yemm-i mehīb-āsā / O **deryādan** müheyyā oldı peydāda olub peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 1). [deryādan, -dan]*

Temevvüc eylese **deryā** ne ṭākat gösterür cānā / Çü doymaz mevcine anuñ ne ḫôd ṭaġa ne ḫôd saḥrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 1). [deryā,]*

Eserse rīḥ-i ʿāṣıf ger temevvüc baḥr ider el-ḥaḳ / Eger olmasa fülke bād-bān seyr eylemez **deryā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 2). [deryā,]*

Girdi **deryā** içine deryālar / Oldı peydāda ser-be-ser peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 3). [deryā,]*

Girdi deryā içine **deryālar** / Oldı peydāda ser-be-ser peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 3). [deryālar, -lar]*

Ṭaldı bir deryāya kim her ḳaṭre bir **deryā** durur / Mevc ururse ger Murādī baḥr-i ʿummān eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 7). [deryā,]*

Ey Murādī baḥre düşdüñ kim anuñ pāyānı yoḳ / Līk sen bir baḥrsin kim sende **deryā** gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 5). [deryā,]*

Nem-i ʿaynüm ʿaceb deryā olupdur / O **deryāda** neler peydā olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 1). [deryāda, -da]*

Ġavṣ-ı ʿummān ideli oldı çü **deryā** muḫliṣ / Ṣad hezārān o deñizden çıḳa peydā muḫliṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 1). [deryā,]*

Bir şāḫ-sār zevraḳa döndi bu fülk-i dil / **Deryāda** ḥadde irse bulur zīr-i pā ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 2). [deryāda, -da]*

Göñül peydāda peydā oldı el-ḥaḳ / Ulu **deryāda** deryā oldı el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 1). [deryāda, -da]*

Ḳaṭrede **deryā** muʿayyen oldı yemde ḳaṭre kim / Müntehā-yı ṭāḳat olmışdur vücūda aṣl-ı fāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 4). [deryā,]*

Dürr-i deryā-yı ḥaḳīḳat bu kelām-ı dil-cū / Ḳaṭarāt itdi hüveydā yine **deryādan** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 2). [deryādan, -+dan]*

Muḫīṭ oldı yem-i ḳudret iḥāṭa ḳıldı ser-tā-pā / O **deryā** ortasında bir melek-ṣūret püser buldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 2). [deryā,]*

Oldı **deryā** ḳaṭre çün deryā olupdur ḳaṭreveş / Yemm-i yemdür çünki baḥr-ı bī-kerāna baḳmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 2). [deryā,]*

Oldı deryā ḳaṭre çün **deryā** olupdur ḳaṭreveş / Yemm-i yemdür çünki baḥr-ı bī-kerāna baḳmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 2). [deryā,]*

Muḥīṭ olmışdur ol **deryā** o şehri dil-küşāyı pes / İḥāṭa eylemiş bir sūr anı şāhā cemālīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 3). [deryā,]*

Murādī bil bu **deryānuñ** kerānın bulmadı kimse / Naẓar iderse saña bil ki baḥr-ı bī-kerānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 5). [deryānuñ, -nun]*

Ṣalan baḥr-ı maḥabbetde vücūdı fülkine bir dem / Bulup sāḥil çıḳar añlama sen anı o **deryādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 2). [deryādan, -dan]*

Murādī ġarḳa-i baḥr-ı hüviyyet oldı bi'llāhi / Dilemez hergizin yārā o **deryāda** amān senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 5). [deryāda, -da]*

Ṣalmışam ʿışḳı deñizine fu'ādum zevraḳın / Eylerem her demde ben **deryāda** deryā ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 3). [deryāda, -da]*

Bu ʿacā'ib ḳıṣṣadur añla ḫaberden gel ḫaber / Āh ile hem-rāzdur **deryāda** dil mihmān igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 3). [deryāda, -da]*

Ey dil Murādī ḳavli şerḥ ü beyāna gelmez / **Deryā** durur bu deryā 'ummān durur bu 'ummān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 5). [deryā,]*

Ey dil Murādī ḳavli şerḥ ü beyāna gelmez / Deryā durur bu **deryā** 'ummān durur bu 'ummān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 5). [deryā,]*

Yem-i ḥaḳāyıḳ üzre göñül fülkini ḳoma / Tā bilmeyince 'ilm ile **deryādelik** sözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 4). [der-yādelik, -lik]*

Gördi **deryā** ortasında bir ḥışār / Ḳaplamış cümle burūcın dil ü cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 2). [deryā,]*

Ṭolalı bu ḳalbümüzde dem-be-dem envār-ı hū / Ṭurmaz artar mevc urur **deryālayım** esrār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 1). [deryālayım, -layım]*

Fülk-i dil **deryāda** ṭayr u rūhumuz ṣaḥrādadur / Anuñ içün söylenür deryāda vü ṣaḥrāda hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 2). [deryāda, -da]*

Ṣalmışam ʿışḳı deñizine fu'ādum zevraḳın / Eylerem her demde ben deryāda **deryā** ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 3). [deryā,]*

Bir ʿaceb **deryā** olupdur dil ki yoḳ aña kenār / Günde biñ **deryā** yudar aṣlā yimez gam ān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 3). [deryā,]*

Ḳaçmışam ġayretde ġavvāṣ olmışam **deryāya** ben / Ġayre ḫālümdür nihān illā ki aña hep ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 2). [deryāya, -(y)am]*

Taḥayyüre n'ola ġarḳ itse ḳalbi istiġrāḳ / Ne deñlü ḳatre olursa bilür o **deryāsın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 3). [deryāsın, -sın]*

Fülk-i dil **deryāda** ṭayr u rūhumuz ṣaḥrādadur / Anuñ içün söylenür **deryāda** vü ṣaḥrāda hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 2). [deryāda,]*

Cür'a-i aḳdāḥdan cem' oldı bir **deryā** yine / Ṣaldılar 'uṣṣāḳ ẕevraḳ zīr ile bālā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 1). [deryā,]*

Murādī baḥr-ı a'ẓamdur ḳamu 'ālem durur māhī / Eger māhiyyet isterseñ o **deryāda** özüñ ara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 6). [deryāda, -da]*

Muḥīṭ oldı yem-i ḳudret telāṭümde telāṭümde / Hevā terkin ḳılup fülk-i göñül **deryāda** ṭutdı rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 4). [deryāda, -da]*

Musaḫḫar olsa **deryālar** 'aceb olmaya ḳalbüñde / Dümen tarzında māhirdür sefinüm bād-bānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 4). [deryālar, -lar]*

Bir ḳatre iken yā Rab ḳılduñ beni bir deryā / **Deryāyı** ḳarışdurduñ 'ummān ile 'ummāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 2). [deryāyı, -yı]*

Göñül **deryā** durur deryā içinde / 'Aceb peydā durur peydā içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 1). [deryā,]*

Göñül deryā durur **deryā** içinde / 'Aceb peydā durur peydā içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 1). [deryā,]*

Bu geştī-i vücūduñ bād-bānın bulmadı kimse / Murādī bil bu **deryānın** kerānın bulmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 12). [deryānın, -ın]*

II Bir duygunun veya durumun deniz kadar çok, yoğun oluşu.

Raḥmetüñ **deryāsına** ḥadd ü kenār olmadı hiç / Ḳatresinden neşr ḳıl biz ḳullara yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 4). [deryāsına, -sı, -na]*

Gördi ol **deryāda** bir gevher ki ḫāṣü'l-ḫāṣdür / Kim bulınmaz iki dünyāda aña hergiz bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 2). [deryāda, -da]*

Ḳaçan mevc ursa ol **deryā** ṭolar şarḳ ile ġarb aṣvāt / Zemīn ü āsumān ditrer yine sākin olur ḫālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 4). [deryā,]*

Göñül fülkin ṣıdı çün seng-i hicrān / ʿAceb mi çeşmüm aḳıdursa **deryā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 2). [deryā,]*

Muṭābaḳat ideli ʿışḳ ile dil-i şeydā / Muḳābil oldı biri birine iki **deryā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 1). [deryā,]*

Telāṭum eyledi baḥr-ı maḥabbet mevc-ender mevc / O **deryāda** vücūdum zevraḳı devrān ider yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 3). [deryāda, -da]*

Muntaẓır ʿışḳ içre gördüm bir nice maʿnā ṣıfat / Kimisi sāḥilde seyr eyler kimi **deryādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 2). [deryādadur, -da, -dur]*

Çeşmümüñ yaşın görenler ʿayn-ı ḥamrā didiler / ʿĀrifān her ḳaṭresin bir ulu **deryā** didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 1). [deryā,]*

Ḳalemüm reşḥaları her biri bir **deryādur** / Ol deñizlerde nice nevʿ deñiz peydādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 1). [deryādur, -dur]*

Ey Murādī yem-i ʿirfānuña olmadı verāy / Her ḥurūfı kelimātuñ nice **deryā** görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 5). [deryā,]*

Gerçi Murāduñ dili baḥr durur bī-kerān / Başı anuñ ʿarşda ayaġı **deryādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 5). [deryādadur, -da, -dur]*

Nem-i ʿaynüm ʿaceb **deryā** olupdur / O deryāda neler peydā olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 1). [deryā,]*

Şāh-rāh-ı ʿışḳa düşen aña pāyān istemez / Bir ulu **deryā** durur bī-ḥadd u pāyān yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 4). [deryā,]*

Ey Murādī ḳaṭre çün deryādan olmadı baʿīd / Çünk'ezelden ulu **deryā** idük ʿummān isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 5). [deryā,]*

Ġāfil olma bu iki gözlerümüñ ābından / Ḳatı emvācludur ey ṣanemā **deryāmuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 4). [deryāmuz, -muz]*

Fehmi ḳāṣırdur ḳamu ḫalḳ-ı cihānuñ ser-te-ser / Kimsene bilmez Murādī bir ʿaceb **deryā** imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 5). [deryā,]*

Bī-nihāyet ulu **deryādur** Murādī sözleri / Ḥayy-ı mevtā eylemez tā ölmeyince teff-i sāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 5). [deryādur, -dur]*

Ey Murādī ʿilmüñe yoḳdur senüñ ḥadd ü kenār / Bī-kenār ü bī-nihāye özge **deryādur** göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 5). [deryādur, -dur]*

Dünyā ṭolarsa Nūḥ ile ẕabt eylemek muḥāl / Keştī-miśāl ʿaceb ulu **deryādadur** göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 2). [deryādadur, -dadur]*

Fülk-i dil ġarḳ oldı şöyle vaḥdetün **deryāsına** / Şöyle ṭūfāndur içüm kim baḥr-ı ʿummān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 4). [deryāsına, -sı, -n, -a]*

Aḳıdup yaşını **deryālar** gibi ḳıldı ṣadef / Düşdügi içün cüdā nā-yāb bir dürdāneden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 2). [deryālar, -lar]*

Noḳṭayam pergār içinde devr ider durmaz beni / Ey Murādī maḥv iderven günde bin **deryāyı** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 5). [deryāyı, -yı]*

Hüccet ile diler iseñ bu Murāduñ ḫaberin / ʿAceb olmaz ḳaṭarāt ister iseñ **deryādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 5). [deryādan, -dan]*

Yūsufuñ **deryāsına** tā'bīr olındı çoḳ rumūz / ʿĀṣıḳuñ ḫ∨ābına ta'bīr oldı biñ rü'yā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 4). [deryāsına, -sı, -(n)a]*

Ṣal vücūduñ fülkini geşt eyle baṭn-ı ʿālemi / Bu Murādīnüñ dilinden aḳdı bu **deryā** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 5). [deryā,]*

Bu vücūdum fülki seyr eyler muʿallāḳdur hevā / ʿAyna almaz mevc ururse cümle **deryā** ẕerrece *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 3). [deryā,]*

Bir ḳaṭre iken yā Rab ḳılduñ beni bir **deryā** / Deryāyı ḳarışdurduñ ʿummān ile ʿummāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 2). [deryā,]*

II Gözyaşı.

Reşḥa-i ʿaynumda eyler çünki **deryālar** ẓuhūr / Ol deñizler ḳaṭresini ḳıldı dünyālar ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 1). [deryālar, --lar]*

Gūş iden güftār-ı dil-sūzum ʿaceb mi ola mest / Ḳaṭreyem gerçi Murādī aḳıdam **deryāyı** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 5). [deryāyı, -yı]*

II Masiva.

Şerḥe gelmez bu vücuduñ baḥrı bī-pāyāndur / Ḫātemüñ **deryāya** atma cehd ḳıl ḳalmaya ṣu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 3). [deryāya, -(y)a]*

deryā dil olmak [2] *Derya gibi engin gönüllü olmak.*

Bī-taḥammül olma **deryā-dil olup** ol bā-verā / Ḫaḳ Teʿālādan hidāyet eylegil dā'im ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 2). [deryā-dil olup, -up]*

Her kelām-ı nā-kesi semʿüñe alma zinhār / Gel berü **deryā dil ol** sensin çü baḥr-i bī-kerān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 2). [deryā dil ol,]*

deryā eylemek [3] *Deniz gibi yapmak. II Vahdete erişmek.*

Ẕerre iken mihr-i raḫşān olıgör / Ḳaṭre-i ʿışḳ ile **deryā eylegil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 3). [deryā eylegil, -gil]*

Eyle deryā kendüñi sen ḳaṭrelikden ol ḫalāṣ / İster iseñ vuṣlatı terk eyle nām u ʿāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 3). [deryā eyle,]*

Bildi Murādī yine aṣl ile ferʿi yaḳīn / ʿİlm-i ledün birle Ḫaḳ **eyledi deryā** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 5). [deryā eyledi, -di]*

deryāleyin [1] *Deniz gibi.*

Cūş eyledüm **deryāleyin** berḳ ururam ażvāleyin / Beyżādayın sevdāleyin zībā cemālüñden midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 4). [deryāleyin,]*

deryā midād olmak [1] *Deniz mürekkep olsa. II Çokluk, abartı.*

Deryā midād ola ger eşcār olursa aḳlām / Derdümi yaza ger ḥalḳ gelmeye ol beyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 3). [deryā midād ola, -a]*

deryā-misāl [1] *Deniz gibi, deniz misali.*

Ey Murādī baḥr-ı ḥikmetde olan ġavvāṣlar / Ḳaṭre alsunlar senüñ naẓmuñdan ey **deryā-misāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 6). [deryā-misāl,]*

deryā mürekkeb olmak [1] *Denizler mürekkep olsa. II Mübalağa, abartı.*

Yazılmaz defter-i şerḥüm **mürekkeb olsa deryālar** / Ḳamu mevcūd ʻācizler durur naḳş-ı misālümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 3). [deryālar mürekkeb olsa, -sa]*

deryā olmak [7] *Deniz gibi olmak. II Vahdete erişmek..*

Gel ister iseñ ey dil bilmege bu aḥvāli / Vir ḳaṭre Murādīye tā kim **olasın deryā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 5). [deryā olasın, -a, -sın]*

Göñül peydāda peydā oldı el-ḥaḳ / Ulu deryāda **deryā oldı** el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 1). [deryā oldı, -dı]*

Bu Murādī merd idelden āḫırın yād itmedük / Bī-kenār u bī-nihāye ulu **deryā ol** didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 5). [deryā ol,]*

II Bir duygunun veya durumun deniz kadar çok, yoğun oluşu.

Bir ʿaceb **deryā olupdur** dil ki yoḳ aña kenār / Günde biñ deryā yudar aṣlā yimez gam ān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 3). [deryā olupdur, -up, -dur]*

Ḳaṭredür ṣūretde **oldı** līk **deryā** bu Murād / Her ne kim ḳılmış durur ḳıldı bedel on üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 5). [deryā oldı, -dı]*

Murāduñ merd-i kāmildür kelāmuñ fehm iden el-ḥaḳ / Kelāmı **oldı** bir **deryā** ki gelmez ḥadd ü pāyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 5). [deryā oldı, -dı]*

Çü eşküñden döke ḳaṭre firāḳ-ı hicr-i yār içün / **Olur** her biri bir **deryā** cihānı ġarḳ ider seyli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 3). [deryā olur, -ur]*

deryā vü enhār-ı revan [1] *Deniz ve ırmaklar.*

Ebrden bir ḳaṭre emrüñsüz yire nāzil degül / Cümleten **deryā vü enhār-ı revān** emrüñdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 4). [deryā vü enhār-ı revān,]*

deryāya düşmek [1] *Denize düşmek. II Vahdet.*

Temevvüc ide cihān cümleten ola ġarḳ-āb / Eger düşerse kelāmuñ Murādī deryāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 5). [deryāya düşerse, -er, -se]*

deryāya ṭalmak [1] *Denize dalmak. II Vahdet.*

Ṭaldı bir deryāya kim her ḳaṭre bir deryā durur / Mevc ururs a ger Murādī baḥr-i ʿummān eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 7). [deryāya ṭaldı, -dı]*

deryā-yı aʿẓam [1] *En büyük deniz.*

Benüm **deryā-yı aʿẓam** kim ḥisāba gelmez emvācum / Benüm bir baḥr-ı ʿummān kim kenār olmaz ebed baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 2). [deryā-yı aʿẓam,]*

deryā-yı bī-pāyān [*Sınırsız, uçsuz bucaksız, sonsuz deniz. II Vahdet.*

Ṣalmışuz dil zevraḳın **deryā-yı bī-pāyāna** çün / Āḫırı bir cāy-ı nā-hemvāre nāzil itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 4). [deryā-yı bī-pāyāna, -a]*

deryā-yı dil [1] *Gönül denizi.*

Temevvüc eylese **deryā-yı dil** ʻālem olur ġarḳ-āb / Velī eyler te'ennī her işinde gözler endāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 4). [deryā-yı dil,]*

deryā-yı ḥayret [1] *Hayret denizi.*

Deryā-yı ḥayret üzre fülk-i göñül şināver / Varmaġa kūy-ı yāre bir ara var mı yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 2). [deryā-yı ḥayret,]*

deryā-yı iḥsān [1] *İyilik, lütuf denizi.*

Ne ḳaṭre eksilür **deryā-yı iḥsānuñdan** ey ḳayyüm / Eger bir ẕerre inʿāmuñ irerse baña yā Ḥannān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 3). [deryā-yı iḥsānuñdan, -un, -dan]*

deryā-yı ʿışḳ [5] *Aşk denizi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Biz āşnāları ḳamu yād eyledük hemān / **Deryā-yı ʿışḳda** olalıdan biz āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 3). [deryā-yı ʿışḳda, -da]*

deryā-yı ʿışḳa düşmek [1] *Aşk denizine dalmak. II Vahdet.*

Fülk-i dil **deryā-yı ʿışḳa düşeli** bulmaz kenār / Mevc mevc üzre gelüp bir yirde ḳıldırmaz ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 1). [deryā-yı ʿışḳa düşeli, -eli]*

deryā-yı maḥabbet [1] *Sevgi denizi.*

Çün ʿışḳ-ı dil-ārāyile cāna ḫaber oldı / **Deryā-yı maḥabbetde** bu dil ġavṭa-ger oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 1). [deryā-yı maḥabbetde, -de]*

deryā-yı muḥīṭ [1] *Büyük deniz, okyanus.*

Ḥālümi şorarsañ añla el-ḥaḳ / **Deryā-yı muḥīṭe** girdi zevrak *(Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 1). [deryā-yı muḥīṭe, -e]*

deryā-yı şühūd [2] *Mânâ âleminin görünen, vücut bulan denizi.*

Ser-be-ser emvāc uraldan dilde **deryā-yı şühūd** / Anuñ içün ḳaplamışdur ʿālemi bu āb-ı cūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 1). [deryā-yı şühūd,]*

Çü neysān-ı maḥabbetden gelüp oldı ṣadef dünyā / Bu **deryā-yı şühūd** içre şehā dürdāne-i ʿışḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 3). [deryā-yı şühūd,]*

deryā-yı tevḥīd [1] *Tevhid denizi.*

ʿAceb **deryā-yı tevḥīdi** ḳanadum fülk idüp gezdüm / N'idem ben ġayrı mellāḥı delīl-i bī-zevālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 3). [deryā-yı tevḥīdi, -i]*

deryāb [2] *Akıllı, anlayışlı, müdrik.*

Eyā yā eyyühe'l-aḥbāb gelüñ size açam bir bāb / Ne kim dirsem hemān **deryāb** ne maʿnā kim ola her cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 3). [deryāb,]*

Ebḥār temevvücde eşcār teselsülde / **Deryāb** yedi deryā peydā neden olmışdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 3). [deryāb,]*

deryāb olmak [1] *Akıllı, anlayışlı olmak.*

Eyā yā eyyühe'l-aḥbāb gelüñ size açam bir bāb / Ne kim dirsem hemān **deryāb** ne maʿnā kim **ola** her cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). [deryāb ola, -a]*

derz-i şerʿ [1] *Şeriat terzisi.*

Miḳrāz-ı şerʿ aḳvā iken biçer mecāzı / Gel **derz-i şerʿe** vālic oluben ol selāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 4). [derz-i şerʿe, -e]*

dest [8] *1. El.*

Uzatma elüñ genc-i leb-i yāre şaḳın kim / Baġlamaya **destüñi** senüñ zincīre kākül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 5). [destüñi, -üñ, -i]*

Ġūşuna alġıl Murāduñ sözlerin / Ehl-i dil yanına var **destüñle** il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 5). [destüñle, -üñ, -le]*

Ḳalb-i ḥazīne fürḳat ile yara urdı yār / **Desti** ile mürehhim anuñ ḳıldı çāresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 3). [desti, -i]*

2. Yetkinlik, güç.

Ġayb-ı ʿaynı māverasından tekellüm bir daḫı / Murteżā **destindedür** tīr ü kemān-ı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 4). [destindedür, -in, -de, -dür]*

Her kim ki ide saña niyāzı / **Destinde** durur cihān u ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 4). [destinde, -in, -de]*

Cennetüñ miftāḥı virildi Murāduñ **destine** / Bābunı feṭḥ eylemişdür Fe'dḫulūhā ḫālidīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 5). [destine, -i, -ne]*

Uzadup ellerin yemīn ü yesār / İki **destinde** oldı iki cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 3). [destinde, -de, -in]*

Refīḳ-i dil-nüvāzumdur dutar **destinde** mir'ātı / Naẓar-gāh-ı Ḫudādur bu durur dā'im kenārumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 3). [destinde, -de, -in]*

dest çekmek [2] (Deyim) *Elini çekmek. II Bırakmak, vazgeçmek.*

Devletüñ var ise **çek** fānī cihāndan **destüñi** / Künc-i ʿuzlet iḫtiyār it ẕikr-i Ḥaḳ devlet yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 2). [destüñi çek,]*

Ḳavl ü ḳuvvet gerçi ḥaḳdandur müsebbebdür velī / **Destüñi çekme** ṣaḳın sen ṣāḥib-i ḥālātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 4). [destüñi çekme, -me]*

dest-gīr [1] *Düşenin elini tutan, yardımcı. II Allah.*

Ḫudāyā **dest-gīrümsin** benüm sen / Elüm ḳaldur kim ednā ʿabdünem ben *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 43, Beyit 1). [dest-gīrümsin, -üm, -sin]*

dest-i beyżā [2] *Musa Aleyhisselâm'ın mucize olarak gösterdiği beyaz ve parlak eli.*

Ḳavl-i dilberüñ kelīm oldı Murādī her nefes / Nice fırʿavnīlere ol **dest-i beyżā** gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 5). [dest-i beyżā,]*

Gösteren tūr-ı ḥaḳīḳatde tecellādur beni / Eyleyen Mūsī-i ḳudret **dest-i beyżādur** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 1). [dest-i beyżādur, -dur]*

dest-i çevgān [1] *Çevgeni, ucu eğri değneği tutan el.*

Şārih-i ʿilm-i eḥadsın şerʿdür ʿarş-ı ʿaẓīm / Ḫāricüñ kūy-ı seri bil **dest-i çevgānuñdadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 3). [dest-i çevgānuñdadur, -un, -da, -dur]*

dest-i ecel [3] *Ecel eli. II Ölüm.*

Hiç meḳābirden yaña varduñ mı urduñ mı ḳulaġ / Āh idüp **dest-i ecelden** derdnāk olmış yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 3). [dest-i ecelden, -den]*

Sen Murādīnüñ kelāmın gūş eyle cān ile / Ṭāʿata cehd eyle virmez çün amān **dest-i ecel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 5). [dest-i ecel,]*

Yaḳanı **dest-i ecel** ṭutar olursan nālān / Oldı v'allāhi sözüm ḥaḳ bu cevāba sen inan *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 5). [dest-i ecel,]*

dest-i inṣāf [1] *İnsaf; adalet eli.*

Dest-i inṣāf ile munṣıf olan ey vechi ḥasen / Döne aslında Murād el ura dāmānümüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 5). [dest-i inṣāf,]*

dest-i ʿışḳ [1] *Aşkın eli.*

Başın ḫalāṣ ider mi göñül **dest-i ʿışḳdan** / ʿIşḳun efendi nice nice mekr ü āli var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 465, Beyit 4). [dest-i ʿışḳdan, -dan]*

dest-i ḳudret [7] *Kudret eli. II Kudret sahibi Yaratıcı'nın tasarrufu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tīr-i ḥikmet **dest-i ḳudret** üzre çün devrān ider / Pes ḳılur pertāv oları her ṭaraf ḳavs-ı ḳażā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 3). [dest-i ḳudret,]*

dest-i luṭf [2] *İyilik eli.*

Dest-i luṭfuñ yār elindendür bize peymāne-keş / Mest olup ʿuşşāḳı bī-ārām tā rūz-ı cezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 4). [dest-i luṭfuñ, -un]*

Dest-i luṭfuñla elüm al ayaġa ḳaldur beni / Çün keremdür saña ḳānūn eylegil ḥāṣıl şifā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 3). [dest-i luṭfuñla, -un, -la]*

dest-i Mesīḥā [1] *Hz. İsâ'nın eli.*

Cür'a-nūş oldı yine **dest-i Mesīḥādan** dil / Mest-i la-ya'ḳıl olupdur yine ṣahbādan dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 1). [dest-i mesīḥādan, -dan]*

dest-i Mūsā [1] *Hz. Musa'nın eli.*

'Ālem-i vaḥdetde kesret 'ilmini ḳılma ṭaleb / Nār-ı vādīyi gözetme **dest-i Mūsā** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 3). [dest-i mūsā,]*

dest-i namaz [2] *Namazın eli. II Abdest.*

Viremez bu mes'ele fetvāsını şeyḫu'l-enām / Çün bu yirde ḳan iledür ʿāṣıḳa **dest-i namāz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 3). [dest-i namāz,]*

Rāz-ı dildendür ḳamu kevn ü mekān ey pāk-bāz / Sırrı fāş eylerse ʿāṣıḳ ḫūnīdür **dest-i namāz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 1). [dest-i namāz,]*

dest-i nefs [1] *Nefsin eli. II Nefsin istekleri.*

Dest-i nefsümden Ḫudāyā ʿācizem eyle ḫalāṣ / Cümle müşkiller saña āsāndur yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 2). [dest-i nefsümden, -üm, -den]*

dest-i pāy [1] *El, ayak. II Beden.*

Ḳabūl-ı hey'et ider mi ḥayāta irdi çü cān / Meger ki dāmen-i insāna **dest-i pāy** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 2). [dest-i pāy,]*

dest-i res [1] *Güç, kudret II İmkan.*

Ten ḥicābın refʿ iden maḳṣūda bulmış **dest-i res** / Bir hümādur uçmaġa perr ile bāl eyler yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 2). [dest-i res,]*

dest-i temenna [2] *Arzu, istek eli.*

Ḳapuña niçün sürmeyeyin rūy-i siyāhum / Her şāh u gedā saña açar **dest-i temennā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 3). [dest-i temennā,]*

Ṭūr-ı Sīnā olalı ʿarş-ı muʿallā ey dil / Nice Mūsāda bize **dest-i temennā** görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 3). [dest-i temennā,]*

dest-i temennā ḳaldurmak [2] *Arzu, istek elini kaldırmak. II Duada el açmak.*

Çün ḳıldı edā cümle ṣalāt ile selāmı / **Ḳaldurdı** cenābına hemān **dest-i temennā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 2). [dest-i temennā ḳaldurdı, -dı]*

Bir milki ḳo ki bitmedi ibrām ile ber-kār / Başuñ yire ḳo **ḳalduruben dest-i temennā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 4). [dest-i temennā ḳalduruben, -uben]*

dest-i ṭırnaġ [1] *Elin tırnağı. II Tırnakla tutunmak; bir şeyi ya da durumu iyice kavramak, onu hiç bırakmamak.*

Güş eyle gel Murādīnüñ kelāmın ey ulu / Tā ṭarīḳat dâmenine **dest-i ṭırnaġuñ** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 6). [dest-i ṭırnaġuñ, -un]*

dest-i vehhāb [1] *Çok hibe edenin, bağışlayanın; Allah'ın eli.*

Dest-i vehhābuñ durur çün kim bu taḳsīmāt hep / Ey Murādī yā neden gözler gözüñ nefʿ ü żarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 5). [dest-i vehhābuñ, -un]*

dest-i yār [3] *Sevgilinin eli.*

Bu Murāda sāġar-ı ʿışḳı şunaldan **dest-i yār** / Ḳopar ise başına biñ demdeme baḳmaz gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 5). [dest-i yār,]*

Cür'a şunup **dest-i yār** ser-be-ser 'uşşāḳına / Eyledi ḥüsnin ḳamu anlara bir bir beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1151, Beyit 2). [dest-i yār,]*

Cürʿa şunub **dest-i yār** ser-be-ser ʿuşşāḳına / Anlara ḥüsnin ḳamu anlara bir bir beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1175, Beyit 2). [dest-i yār,]*

dest-i zār [1] *Ağlayarak, inleyerek açılan el.*

Murādī **dest-i zārın** refʿ ider ol yüce dergāha / Cemālinden diler keşf ide ẕātın ẕü'l-cemāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 5). [dest-i zārın, -ın]*

destinde ṭutmak [1] *Elinde tutmak.*

Ṭutar destinde tā şuna hezāra / Şarāb ile ṭolu peymāne ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 4). [destinde ṭutar, -ar]*

dest olmak [1] *El gibi olmak. II Destek olmak, yardım etmek.*

Pāy-ı ṣadāḳat dā'imā muḥkem olup sābit ola / Ayırmaya yirden seni her yaña **dest olsa** kemer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 4). [dest olsa, -sa]*

dest-res [3] *Eli yetişen, muktedir, muvaffak, nail.*

Buldı nidā-yı limene **dest-res** / Milk-i ebed içre şu k'ola vaḥīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 4). [dest-res,]*

Ḳomadı cehd-i belīġ ile işin ferdālara / Buldı maḳṣūdına himmetle bu günden **dest-res** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 4). [dest-res,]*

Manẓar-ı ʻayn olmaġa imkāna yoḳdur **dest-res** / Ḥaşr-ı neşri ḳıldı berzaḫ ʻālem-i ādemlere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 2). [dest-res,]*

dest salmak [1] *Elini salmak. II Bir işe dahil olmak, bir hâlin içine girmek.*

Ḥādis olan ḳadīmini derk ide bile mi göñül / Her ki diye ki müdrikem **destüñi sal** zevāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 5). [destüñi sal,]*

dest urmaḳ [3] *El vurmak. II Erişmek.*

Terk-i maḳṣūd eyleyüp **urmaḳ** gerek maḳṣūda **dest** / Tārik olmayan bulur mı maḳṣad-ı aḳṣāya yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 2). [dest urmaḳ, -mak]*

Terk-i cān iden bu yolda ol **urur** maḳṣūda **dest** / Ḥamd u minnet kim yine cānāna mihmān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 3). [dest urur, -ur]*

II Ele almak, nakşetmek, yazmak.

Kātib-i dehr **urup destini** levḥ u ḳaleme / Ḥalimüñ biñde birin yazmadı düşdi eleme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 1). [destini urup, -up]*

dest ü zeban [1] *El ve dil.*

Kimse rencīde senüñ **dest ü zebānuñdan** āh / Olmasun cehd idüben bu işe ḳādir olıgör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 3). [dest ü zebānuñdan, -un, -dan]*

destan [2] *Hikaye, efsanevi anlatı.*

Cān ile göñülden saña çün cān iledürler / Ḥüsnüni alup ʿāleme **destān** iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 1). [destān,]*

Şerḥümi ezberledüm virdüm odur çün dā'imā / Güft u gū māżī müżāriʿ ḳıṣṣa **destān** eglemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 3). [destān,]*

destur [2] *İzin, müsaade.*

Serverüñ mālā kelāmın şerḥ iden eṭvārda / Āşinā-yı sırra emr-i ḥāl ile **destūrdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 2). [destūrdur, -dur]*

Rū-be-rū olmaḳ ne mümkindür saña ey nūr-ı ʿayn / Līk vardur bu ḳadar bir ẕerresi **destūr** imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 4). [destūr,]*

destūr virmek [1] *İzin vermek.*

V'Allāhi ḳalsa vāḥid eger noḳṭadur ʻadem / **Destūr virdi** līk n'idem ismi adına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 4). [destūr virdi, -di]*

deşt-i sīne [1] *Kalp, gönül çölü.*

Ururam **deşt-i sīnem** üzre dāġı / Dolaşduḳça o dil-ber taġ u şaḥrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 3). [deşt-i sīnem, -m]*

deva [13] *1. İlaç, derman.*

Ḫasta-i ʿışḳ oldıġumca ben **devāya** ṭālibüm / Ey ṭabībüm söyle kim dermān olan kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 3). [devāya, -(y)a]*

Dil-i ġam-dīdeye şādī ruḫ-ı dildār durur / ʿĀşık-ı ḫastaya her demde **devā** yār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 1). [devā,]*

Bi-ḥamdi'llāh **devāsız** olmadı derd / Velī her nesnenüñ bir arası var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 2). [devāsız, -sız]*

Ḫasta göñül **devā** diledi sende buldı pes / Her derdine şifā diledi sende buldı pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 614, Beyit 1). [devā,]*

Her derdüm içün buldum biñ dürli **devā** el-ḥaḳ / Her bir marażum çün vardur nice şifā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 1). [devā,]*

Ḥikmet şarābın isteyen naʿma-i ġayra baḳmadı / Buldı **devāsın** şübhesiz sözin ṭutan ḫāẕıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 4). [devāsın, -sın]*

Ey Murādī dökeli derde **devā** Ḥaḳdandur / ʿAynuña gelmeye hergiz yıḳılursa ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 5). [devā,]*

Bi'llāhi ṣanʿatüñde mücerreb ol ey ṭabīb / Derd ehline **devā** diyü virmeyesin sümüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 3). [devā,]*

ʿİlāc ile dil-i bimāra irdüm / Meded irgür **devā** ister ḫabībüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 967, Beyit 3). [devā,]*

Taḫayyür ḳapladı cānı anuñ yā n'ola dermānı / **Devā** senden yine aña ṭalebdür cān ile dilden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 2). [devā,]*

Teraḥḥum ḳıl baña dildār ki ben bir ḫastayam pür-zār / Baña dünyāda sensin vār ṭabībüm gel **devā** senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 4). [devā,]*

Bizdedür ālām-ı ʻışḳ ammā **devāsı** yārde / ʻIşḳ iledür ḥāl-i dil tekrārdur tekrārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 1). [devāsı, -sı]*

2.Çare, tedbir.

Şeklüñi mīm ile mażmūm eyleme müşkil olur / Bilemezsin kendüñi düşdüñ **devāsız** müşkile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 3). [devāsız, -sız]*

devā irişmek [1] *Devanın erişmesi. II Sevgiliye kavuşmak.*

Rū-be-rū olmaḳ senüñle kimseye olmaz revā / Senden irişür ḫabībüm derd-i ʿuşşāḳa devā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 1). [devā irişür, -ür]*

devā itmek [1] *Rahatsızlığı gidermek, iyileştirmek. II İyilik, ihsanda bulunmak.*

Derdüme **devā itse** ẕikrini ġıdā itse / Dil aña senā itse şefḳat nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 5). [devā itse, -se]*

devā ḳılmak [4] *İlaç olmak. II Aşk derdinin ilacı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥadden aşdı derd-i dil gel ṭabībüm **ḳıl devā** / İntiẓār ile saña bu ḳaddüm olmışdur dü-tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 1). [devā ḳıl,]*

devā olmak [2] *İlaç olmak. II Aşk derdinin ilacı olmak.*

Ey Murādī derd-i ʿışḳuñ yine dermānı ḥabīb / Ḳanġı derd ola ḥabībüm kim **devā olmaz** aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 5). [devā olmaz, -maz]*

Güneş żiyāsına mir'ātı tutmak **oldı devā** / Ki tā ki hücre-i deycūra nūr ola lāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 3). [devā oldı, -dı]*

devām-ı dem [1] *Nefesin sürekli oluşu; uzun ömür.*

Devām-ı dem devām olsun dem olsun ey Murādī dem / Müdām olsun müdāmuñ k'anda bir dem nice biñ demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 5). [devām-ı dem,]*

devām olmak [1] *Sürme, devam etme.*

Devām-ı dem **devām olsun** dem olsun ey Murādī dem / Müdām olsun müdāmuñ k'anda bir dem nice biñ demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 5). [devām olsun, -sun]*

devām ü ber-devām [1] *Sürekli.*

Olsun Murād ʿışḳuñ senüñ dā'im **devām ü ber-devām** / ʿAḳluñ olur ise tamām gūş eyleme efsāneler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 5). [devām ü ber-devām,]*

devām üzre [1] *Devam etme hali, bir halde devam etme.*

Şāḥsārından ḳoparma ġonceyi ġafletle sen / Ṣolmayup tā kim **devām üzre** dura ay ile yıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 2). [devām üzre,]*

devān olmak [1] *Koşmak.*

Niçe **devān olup** ḳılasın ser-te-ser güẕer / İnṣāf şimdiden girü gel bir ḳarāra gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 2). [devān olup, -up]*

devāt [1] *Divit, kalem koymak için uzun madenî sapı ve ucunda bir de hokkası bulunan âlet.*

Şerḥ eylemez bu ḥālümi v'Allāhi kā'ināt / Deryā mürekkeb olsa zemīn āsumān **devāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 1). [devāt,]*

devḥa-i fānī [1] *Yokluğun büyük ağacı. II Dünyevî arzular.*

Şāḥ-sār-ı eḥadiyyetde ḳonup murġ-ı göñül / Vara mı **devḥa-i fānīye** daḥı ol heyhāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 4). [devḥa-i fānīye, -(y)e]*

devḥa-i ʿizzet [1] *İzzet, saygınlık ağacı.*

Nīl idüp mürġ-i ḥayātum āşiyān-ı ʿaynına / **Devḥa-i ʿizzetde** buldum ġayret içre hem-demin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 2). [devḥa-i ʿizzetde, -de]*

devḥa-i kübrā [1] *Büyük, ulu ağaç.*

Nedür bu **devḥa-i kübrā** ki çekmiş āsumān ser / Ġuṣūnında olup memlū biter her bir ṭaraf esmār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 2). [devḥa-i kübrā,]*

devḥa-i tevḥīd [2] *Tevhidin , birliğin ulu ağacı .*

Devḥa-i tevḥīdde yapdı Murādī āşiyān / Zīr-i bālına alupdur her ne kim var muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 5). [devḥa-i tevḥīdde, -de]*

Devḥa-i tevḥīdi zikrüm arż-ı iẕʿān üstine / Virdi esmārını pes elvān elvān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 1). [devḥa-i tevḥīdi, -i]*

devir [1] *Dönme, dönüş. II Devir nazariyesi.*

Alupdur nefḥadan behre ʿaṭā bulmaḳ bulunmaḳda / Olup dā'ire ḳudretde **devir** ire müdārāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 3). [devir,]*

devlet [42] *1. Hükûmet, devlet; hükümdarlık.*

Veraʿ u zühdi libās eyle ki ḥürmet demidür / Edebi başuña tāc eyle ki **devlet** demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 2). [devlet,]*

Devlet anuñ ki terk ide māl ile cāhını / Ṣanma Murādī **devleti** tāc ü kemerdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 5). [devleti, -i]*

Devlet anuñ ki terk ide māl ile cāhını / Ṣanma Murādī devleti tāc ü kemerdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 5). [devlet,]*

Devlet degül mi iki cihānda saña Murād / Her demde sen ḳavlini o sulṭān araşdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 5). [devlet,]*

ʿİzzet ile biz muʿazzezlerdeniz ey cān-ı men / Anuñ içün rāhda **devletle** hem-pā olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 2). [devletle, -le]*

Murādī irdügini ancaḳ ol Ḥudāyī bilür / Rıżāyı gözledi anuñ çün irdi **devlete** pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 5). [devlete, -e]*

Ḥaḳḳā budur ki geldi saʿādet bölük bölük / Eṭrāfumuzı ḳapladı **devlet** bölük bölük *(Murâdî Dîvânı, Gazel 745, Beyit 1). [devlet,]*

Müstedām olup yine devletde buldum **devletüm** / Anuñ içün ṣalmışam etrāfa bāl-i himmetüm

(Murâdî Dîvânı, Gazel 880, Beyit 1). [devletüm, -üm]

Virmezem ben ẕevḳümi şāhān-ı ʿālem ẕevḳine / Men gedā-yı kūy-ı yār olalı buldum **devletüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 2). [devletüm, -üm]*

Murādīdür saña bende ilāhi ḳılma efkende / Hemīşe eylegil ḥande naṣīb eyle o **devletden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 5). [devletden, -den]*

Ḳılupdur Murādīde **devlet** ʿaṭā iḳtirān / Serine göre her kişi pes görür devletin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 5). [devlet,]*

Māye-i cümle vücūda beni sermāye idüp / Ḳodı bu **devleti** dīhimi benüm başımda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 3). [devleti, -i]*

Ḥaḳ seni aḥsen-i taḳvīm ḳılup ḥilḳatde / Ḥüsn ile ḫulḳı saña virdi bugün **devletde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 1). [devletde, -de]*

ʿĀḳil iseñ yüri her milleti bir ḥikmet ṭut / Ṣanma **devlet** bulınur her külah-ı Edhemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 4). [devlet,]*

2. Mutluluk, zenginlik.

Ne ʿaceb ḥālet olur ḥālet-i vuṣlat yā Rab / Bir daḫı el vire mi bize o **devlet** yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 1). [devlet,]*

Ne ʿaceb ḥālet olur ḥāletümüz ey ḥālet / Gāh şevḳ u gehī ḥüzn ü gehī fürḳat **devlet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 1). [devlet,]*

Nidā-yı ẕü't-teʿālādan alupdur gūş-ı cān leẕẕet / Açıldı dīde-i bīnā o leẕẕetden zehī **devlet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 1). [devlet,]*

Muḳırr olduḳça elṭāfa virürsin tāze elṭāfı / Şekūr olduḳça naʿmāya virilen tāze **devletdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 2). [devletdür, -dür]*

Evvel ü uḫrāya çün kim ser-be-ser ḳıldum naẓar / Cümleden vaz gelmeyince bilmedüm **devlet** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 2). [devlet,]*

ʿArṣa-i heybetde ḳapdı **devletüñ** kūyını pes / Her neye kim el ura kārında ol aḳvā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 3). [devletüñ, -üñ]*

Devletüñ var ise çek fānī cihāndan destüñi / Künc-i ʿuzlet iḫtiyār it ẕikr-i Ḥaḳ **devlet** yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 2). [devlet,]*

Kişiye **devlet** oldur kim rıżāsın gözleye Ḥaḳḳuñ / Dem-ā-dem ẕikr-i Ḥaḳ ola diye ʿālem fenā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 4). [devlet,]*

Nāmını vird eylesem her subḥ u şām / Ḳarşuma yüzin ṭutar yüz **devletüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 752, Beyit 2). [devletüñ, -üñ]*

Menbaʿ-ı kenz-i ḥaḳāyıḳ çün ḳanāʿatdür dilā / Nām ile nāmūsı terk it āḫirette **devlet** al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 4). [devlet,]*

Devlet saʿādet ister iseñ ey refīḳ ger / Ẓulmetde ḳalma gel berü bir baḫtiyāra gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 3). [devlet,]*

Luṭf itse ʿināyetden gösterse saʿādetden / Ol olur hidāyetden **devlet** nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 10). [devlet,]*

Kişilik terk iden kimse bulur ol **devlet** ü ʿizzet / Dilerseñ **devlet** ü rifʿat ṭaleb ḳıl sırr-ı esmādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 4). [devlet,]*

Kāruñı sen tamām iderseñ eger / Her işüñ işde **devlet** añla bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1164, Beyit 3). [devlet,]*

Sırrumı sende ḳodum saña emānetdür bu / Anı sensin gözeden çün baña **devletdür** bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 1). [devletdür, -dür]*

Vuṣlat-ı dildārdadur her ne leẕẕet var ise / 'Avn-ı luṭf-ı yārdedur her ne **devlet** var ise *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 1). [devlet,]*

Tāc-ı 'izzetdür kerāmet gerçi kim insānda / Līk **devlet** var ziyāde vuṣlat-ı cānānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 1). [devlet,]*

Ẓāhir ü bāṭında maʿmūr ol budur **devlet** saña / Ol mücāhid girmeyesin tā ki dūzaḫ nārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 4). [devlet,]*

3. Baht, talih.

Ẓafer peykerdedür himmet çü himmet ḳābiliyyetdür / Ne ḳābil muḳbil-i maḳbūl olursa ulu **devletdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 1). [devletdür, -dür]*

Devletüñ var ise çek fānī cihāndan destüñi / Künc-i ʿuzlet iḫtiyār it ẕikr-i Ḥaḳ devlet yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 2). [devletüñ, -üñ]*

Şol kim anuñ serine perr-i hümā-sāye şalar / Arayup **devleti** neyler anı devlet gözedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 2). [devleti, -i]*

Şol kim anuñ serine perr-i hümā-sāye şalar / Arayup devleti neyler anı **devlet** gözedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 2). [devlet,]*

Müstedām olup yine **devletde** buldum devletüm / Anuñ içün şalmışam etrāfa bāl-i himmetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 880, Beyit 1). [devletde, -de]*

ʿUlyādadur hümā çün sāyem hümāya devlet / Ben **devlete** hümāyam devlet cenāḥa bādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 3). [devlete, -e]*

ʿUlyādadur hümā çün sāyem hümāya **devlet** / Ben devlete hümāyam devlet cenāḥa bādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 3). [devlet,]*

ʿUlyādadur hümā çün sāyem hümāya devlet / Ben devlete hümāyam **devlet** cenāḥa bādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 3). [devlet,]*

Ḳılupdur Murādīde devlet 'aṭā iḳtirān / Serine göre her kişi pes görür **devletin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 5). [devletin, -in]*

Cümleten dünyā vü uḫrā hep şikār oldı dile / Dutalı bāzū-yı ʿizzet üzre **devlet** bāzını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 3). [devlet,]*

devlet bulmak [1] *Mutluluğu bulmak.*

Cān ü ten milkin viren yaġmaya **buldı devleti** / Rūḥ-ı ṭayyib ʿArş u Kürsī cümle devrān oldılar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 3). [devleti buldı, -dı]*

devlet-i bāḳī [1] *Ebedi mutluluk.*

Murādī çāgerüñ cānā eger ḳapunda bulsa cā / Bulurdı **devlet-i bāḳī** olurdı dā'imā ḫandān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 5). [devlet-i bāḳī,]*

devlet-i inşa [1] *Meydana getirilen saâdet, talih.*

Çün ḥayāt-ı bī-zevāl ile müheyyādur vücūd / Sırr-ı cān ile dem-ā-dem **devlet-i inşādayuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 2). [devlet-i inşādayuz, -da, -(y)uz]*

devlet-i kübrā [1] *1. Büyük, yüce devlet, hükümranlık. 2. Büyük saadet.*

Yā Rab cemālüñ gösterüp vir **devlet-i kübrā** bize / Vaḥdetde ḫoş-ḥāl eyleyüp ġayrıdan istiġnā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 1). [devlet-i kübrā,]*

devlet-i ʿışḳ [1] *Aşk makamı, mutluluğu.*

Allāh Allāh ne ʿaceb ḥālet olur ḥālet-i ʿışḳ / Şāh-ı dü-ʿālem olur kime irer **devlet-i ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 16, Beyit 1). [devlet-i ʿışḳ,]*

devlet-i ʿuẓmā [6] *1. Büyük hükümdarlık. 2. Büyük mutluluk.*

Murādī **devlet-i ʿuẓmā** dilerseñ / Yüri gözle rıżā-yı Ḥaḳḳı her bār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 5). [devlet-i ʿuẓmā,]*

Nefs-i Murādī **devlet-i ʿuzmā** dü-ʿāleme / Terk-i sivā ile bulunur ġālibā ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 5). [devlet-i ʿuzmā,]*

2. Büyük mutluluk.

Cürʿa nūş olduḳda buldı **devlet-i ʿuzmā** yine / Her zamān ʿaynına gelmez anuñ içün seyr-ı bāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 2). [devlet-i ʿuzmā,]*

Maḥżarında ḥāżır olmaḳ **devlet-i ʿuẓmā** durur / Şöyle kim aḥżar çün manẓaruñdur her vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 4). [devlet-i ʿuẓmā,]*

3. Büyük talih.

Evce çıḳar çün hümā ṭayr ider eflākda / **Devlet-i ʿuẓmā** bilür kime ṣalar sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 4). [devlet-i ʿuẓmā,]*

Kim durur ol manṭıḳı gūyā olan / **Devlet-i ʿuẓmāsı** muʿammā olan *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 32, Beyit 2). [devlet-i ʿuẓmāsı, -sı]*

devlet sayesin [1] *Devletin gölgesi. II Talih kuşunun gölgesi, himayesi.*

Fiʿlüm istiḫrācına ḳavlüm ḫurūc itdi bu kez / Gözlerüm bāl-i hümāyūnumda **devlet sāyesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 2). [devlet sāyesin,]*

devlet ü cihan [1] *Devlet ve cihan.*

Devlet ü cihānda saña sevdā-yı Ḫudādur / Sen eyleme ʿāşıḳ yüri bu göñlüñi her cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 6). [devlet ü cihānda, -da]*

devlet u iḳbāl [1] *Mutluluk ve iyi talih.*

Devlet u iḳbāl n'eydügin göñül bilmez idi / Gelmeseydi eyleyüp iḳbāl-ı devlet yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 3). [devlet u iḳbāl,]*

devlet ü ʿizzet [2] *Saadet ve şeref.*

Muʿizz oldı çün iʿzāz ile buldı **devlet ü ʿizzet** / ʿAzīz oldı ʿalīm oldı bu resme eyledi ḳaṣṣāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 3). [devlet ü ʿizzet,]*

Kişilik terk iden kimse bulur ol **devlet ü ʿizzet** / Dilerseñ devlet ü rifʿat ṭaleb ḳıl sırr-ı esmādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 4). [devlet ü ʿizzet,]*

devlet virmek [1] *1. Saltanat, hükümdarlık verilmesi. 2. Saâdete erişmek.*

Bu ʿömr-i cāvidāna ruḫṣat virelden ol Ḥaḳ / Bildüm nedür naṣībüm **devlet virelden** ol Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 1). [devlet virelden, -elden]*

devr [8] *1. Dönme, dönüş.*

Şems inʿikāsı pertev-i vechinden oldı çün / Sevdā-yı ḫüsni **devr** ile devr-i ḳamerdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 2). [devr,]*

Devr ile çerḫ-i bī-sütūn sāl ile māh irüşdürür / Māh ile sāl gice gün bir dem olur hemān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 3). [devr,]*

2. Dünyaya gelme (nüzul) ve tekrar geldiği yere dönme (uruc) hali.

Devrinde devre geldi çü devr ile dāire / Devvār noḳṭa oldı hemān olmadı cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 4). [devrinde, -in, -de]*

Devrinde **devre** geldi çü devr ile dāire / Devvār noḳṭa oldı hemān olmadı cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 4). [devre, -e]*

Devrinde devre geldi çü **devr** ile dāire / Devvār noḳṭa oldı hemān olmadı cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 4). [devr,]*

Revnaḳ vireli **devr** ile devrāna irerler / Ḫāmūş olup soñra virür derdi dile dā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 3). [devr,]*

Ben ḥuṣūle rāġıbem oldı ḥuṣūlum mā-ḥaṣal / **Devrümi** bir noḳṭadan fehm iyle biñ pergār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 3). [devrümi, -üm, -i]*

Kim virür ṣoñra baña fā'ideyi uḫrāda / Elde iken göreyim **devr** ile ānum şimdi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 4). [devr,]*

devr dönmek [1] *1. Talihin, bahtın değişmesi. 2. Dünyaya gelme (nüzul) ve tekrar geldiği yere dönme (uruc) hali.*

ʿİbret alġıl yüri Mevlādan eger ʿāḳil iseñ / **Devr** bir gün **döniser** saña bu pergār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 3). [devr döniser, -iser]*

devr eylemek [2] *1. Dönmek, dolaşmak. 2. Dünyaya gelme (nüzul) ve tekrar geldiği yere dönme (uruc) hali.*

Elā ya eyyühe'l-cāmiʿ Murādī cemʿi maḳṣūduñ / Nedendür ḥikmeti **devr eyler** anı cümleten varuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 5). [devr eyler, -r]*

Devr eyledi erkānı ḳamu noḳṭa-be-noḳṭa / Bulmadı gezüp saṭḥ-ı dü-ʿālemde misāli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 2). [devr eyledi, -di]*

devr-i bī-vefā [1] *Vefasız felek, zaman.*

Bu **devr-i bī-vefādan** derd u ġamla / Olur mı ʿaynumuz ki ola demsüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 604, Beyit 3). [devr-i bī-vefādan, -dan]*

devr idmek [8] *1. Dönmek, dolaşmak.*

Kemāli iḳtiżāsınuñ ḳażādur çāresi el-ḥaḳ / Ḳaderde aʿraf olursañ ṣaḳın **devr itme** misl-i çarḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 3). [devr itme, -me]*

Laḥẓa laḥẓa eyledügümce küşāde dīdemi / Dīdeme biñ dīde virdi **devr ider** ṭutmaz ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 3). [devr ider, -er]*

Māh u ḫurşīd ü sitāre **devr ider** bir kār içün / Gerçi dirler var delā'il ḳubbe-i devvārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 4). [devr ider, -er]*

Bir laḥẓa **devr ider** felek niçün saña bunca emek / Ger ʿāḳil-i kāmil iseñ dünyādan olġıl sen beri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 2). [devr ider, -er]*

1. Dönmek, dolaşmak. 2. Dünyaya gelme (nüzul) ve tekrar geldiği yere dönme (uruc) hali.

Noḳṭayam pergār içinde **devr iderler** hep beni / Yıllar aylardur geçer bu māh u sāla beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 2). [devr iderler, -er, -ler]*

Noḳṭayam pergār içinde **devr ider** durmaz beni / Ey Murādī maḥv iderven günde bin deryāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 5). [devr ider, -er]*

Mü'min oldı nice İslām ile īmān getürüp / Göreli dā'irede **devr idişin** nūr-ı mübīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 3). [devr idişin, -iş, -in]*

Devr idüp dā'ire ʿaḳlı dolanur idi göñül / ʿIşḳ ilinde şimdi ben devvār gördüm kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 3). [devr idüp, -üp]*

devr iderin olmak [1] *1. Devreden, dönen olmak. 2. Dünyaya gelme (nüzul) ve tekrar geldiği yere dönme (uruc) hali.*

Dā'ireyem noḳṭayam sābit-i devvār men / **Devr iderin oluben** ʿālemi pergār men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 1). [devr iderin oluben, -uben]*

devri geçmek [1] *Zamanı geçmek, eskimek.*

Geçüpdür devri Mecnūnuñ daḫı Vāmıḳla Ferhāduñ / Murādī sen fiġānı eyle kim şimdi zamānuñdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 5). [devri geçüpdür, -üp, -dür]*

devr-i ḳamer [2] *Ay devri. II Sevgilinin yüzünün aşikar olduğu vakit.*

Şems inʿikāsı pertev-i vechinden oldı çün / Sevdā-yı ḥüsni devr ile **devr-i ḳamerdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 2). [devr-i ḳamerdedür, -de, -dür]*

Eger ki şems-i cemālini inkişaf idesin / Anuñ şuʿāʿını **devr-i ḳamerde** göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 4). [devr-i ḳamerde, -de]*

devr-i zaman [1] *Zamanın devri, ilerlemesi.*

Nedür bu sācid ü mescūduñ añlarsañ muʿammāsın / Seni **devr-i zamān** içinde ʿallām-ı zamān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 3). [devr-i zamān,]*

devran [13] *1. Dünya, felek.*

Cihān u cānı n'eyler kendü **devrān** / Ḳodı īn ile ānı bir yaña dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 844, Beyit 4). [devrān,]*

Ġarḳa-i baḥr-ı maḥabbet olalıdan cān ü dil / Düşdi fikr-i yāre her dem ġam yimez **devrān** içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 2). [devrān,]*

Gözüñ aç fānīdür fānī bu **devrān** / Ṣoñ ucı olısardur cümle vīrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 1). [devrān,]*

2. Baht, talih.

Geçmedin bāġuñ zamānı esmedin bād-ı ḫazān / Sür hemān devrānuñı şimdi çü **devrān** eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 2). [devrān,]*

Bu **devrānuñ** ʿacebdür ḥāli ey yār / Ki her biri ṣafā vü ẕevḳe mā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 3). [devrānuñ, -uñ]*

'Azm-ı dildār ideli güni dildür **devrān** / Ḫāṣa li'llāh ki seni terk ide ber-kār ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 2). [devrān,]*

Ey Murādī olma hicrāna melūl / İnḳılāb üstindedür **devrān** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 7). [devrān,]*

3. Devir; dünyaya gelme (nüzul) ve tekrar geldiği yere dönme (uruc) hali.

Bir cevher oldı dil anı **devrān** arar müdām / Bir gevher oldı ḳalb anı ʿummān araşdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 2). [devrān,]*

Bu Murādī anlaruñ çün emrini ḳıldı tamām / Pes şurū‘ itdi yine bu resme bir **devrān** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 5). [devrān,]*

‘Ālemi bir noḳṭa gördüm cümleten āyīnede / Nāẕıram ben lā-mekānī ‘ālemüñ **devrānına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 3). [devrānına, -ı, -(n)a]*

Żiyā-yı āferīnişden olupdur ʿālem-i sānī / Ben evvel ḫalḳ olundum çün baña **devrāndur** anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 1). [devrāndur, -dur]*

Ḳalem çün ism-i levḥi levḥe yazdı levḥ-i levḥümdür / Anuñ çün oldı lāyiḥ ʿālemine cümle **devrānı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 2). [devrānı, -ı]*

4. Devir, dönüş.

Ben Murādīden murāduñ istedüm teşḫīṣini / Didi kim sen ‘arşum ol ben seni **devrānam** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 5). [devrānam, --am]*

devrāna irmek [1] *Dönmek, dolaşmak. II Devir; dünyaya gelme (nüzul) ve tekrar geldiği yere dönme (uruc) hali.*

Revnaḳ vireli devr ile **devrāna irerler** / Ḫāmūş olup soñra virür derdi dile dā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 3). [devrāna irerler, -er, -ler]*

devrān itmek [3] *Dönmek, dolaşmak. II Devir; dünyaya gelme (nüzul) ve tekrar geldiği yere dönme (uruc) hali.*

Tīr-i ḥikmet dest-i ḳudret üzre çün **devrān ider** / Pes ḳılur pertāv oları her ṭaraf ḳavs-ı ḳażā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 3). [devrān ider, -er]*

Telāṭum eyledi baḥr-ı maḥabbet mevc-ender mevc / O deryāda vücūdum zevraḳı **devrān ider** yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 3). [devrān ider, -er]*

Dönerseñ noḳṭa üzre dā’ireveş / Bilürsin kendözün **devrān iderseñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 754, Beyit 4). [devrān iderseñ, -er, -se, -n]*

devrān olmak [1] *Dönmek, dolaşmak. II Devir; dünyaya gelme (nüzul) ve tekrar geldiği yere dönme (uruc) hali.*

Cān ü ten milkin viren yaġmaya buldı devleti / Rūḥ-ı ṭayyib ʿArş u Kürsī cümle **devrān oldılar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 3). [devrān oldılar, -dı, -lar]*

devrān sürmek [2] *Huzur, refah içinde yaşamak.*

Geçmedin bāġuñ zamānı esmedin bād-ı ḫazān / **Sür** hemān **devrānuñı** şimdi çü devrān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 2). [devrānuñı sür,]*

Murādī ger ḥaḳīḳatden ḥaḳīḳatse murāduñ pes / Elüñ çek bu aralıkdan **süresin** tā ki **devrānı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 5). [devrānı süresin, -e, -sin]*

devşürmek [1] *Toplamak, derlemek, bir araya getirmek.*

Murāduñ eger bilmez isen muʿammāların / Özüñ **devşür** imdi kimesneyle ḳılma cidāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 5). [devşür,]*

devvār [7] *Çok devreden, daima dönen. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Devrinde devre geldi çü devr ile dāire / **Devvār** noḳṭa oldı hemān olmadı cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 4). [devvār,]*

devvār olmak [1] *Dönmek.*

Çerḫ **devvār olmasa** şāyet eger / Şems-i neyyir aña başmazdı ayaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 4). [devvār olmasa, -ma, -sa]*

deycūr olmak [1] *Karanlık olmak.*

Görmeyelden gözüm yüzüñ güneşin / **Oldı** cümle cihān baña **deycūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 2). [deycūr oldı, -dı]*

deyr [1] *Kilise, manastır.*

Mescidle **deyre** varsa ‘ayb eylemeñ Murāda / Bilüñ ṭaleb ḳılur ol cānānı ḫāne ḫāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 5). [deyre, -e]*

deyyān [1] *Herkesin hesabını ve hakkını en iyi bilen ve veren Allah.*

Yā Rabbi ġufrān raḥm it Murāda / Sensin çü a‘ẕam sensin çü **deyyān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1179, Beyit 5). [deyyān,]*

deyyār [3] *Bir kimse, kimsecikler.*

Murādī ḥubb-ı ḫālüñden ṣaḳın **deyyāra** fāş itme / Eger ḳan ola arada bu ḳana açmaz idüñ göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 5). [deyyāra, -a]*

ʿĀrif olup beni añlamadı **deyyār** neyem / Yār bilmez nice bilsün beni aġyār neyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 1). [deyyār,]*

2. Manastır sahibi II Zâhit, kaba sofu.

Ḳanı sende ʿibādet ile ṭāʿat / Ḳalur mı saña milk ü dār ü **deyyār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 3). [deyyār,]*

dıraḫşān [1] *Far. sf. Parlak, ziyadar, nurlu.*

Reşḥa-i ʿayn-ı ḳader dünyāyı ʿummān eylemiş / Ġayb-ı ḥikmet mihri her şey’i **dıraḫşān** eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 1). [dıraḫşān,]*

dıraḫt [1] *Ağaç.*

Elā yā eyyühe'l-aḥbāb **dıraḫtuñ** altıdur kevser / Kim içerse zülālinden olup mest olmadı hüşyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 4). [dıraḫtuñ, -(u)ñ]*

dıraḫt-ı ʿizzet [1] *İzzet ağacı.*

Ḳondı **dıraḫt-ı ʿizzete** çün murġ-i bā-cenāḥ / Buldı çü āşiyānını n'eyler o cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 4). [diraḫt-ı ʿizzete, -e]*

dırāz [1] *Uzun.*

ʿÖmrümi ʿömrümde gördüm çün **dırāz** / Ḥālümi ḥālümde buldum çāre-sāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 1). [dırāz,]*

dībā [1] *Dallı çiçekli bir cins ipek kumaş.*

Murādī var ise fehm ü bilişüñ / Ṣaḳın aldanma **dībā** vü ḥarīre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 5). [dībā,]*

dīdār [23] *1. Yüz, çehre.*

Nice nice bu vechüñe muḳābil oldı āyīne / Murādī ḥüsnüñi gördi ʿaceb **dīdār** imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 5). [dīdār,]*

Rāġıb-ı dīdāra ṣordum bir ḫaber **dīdārdan** / Ṣumt ile virdi cevābın ʿārif oldum yārden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 1). [dīdārdan, -dan]*

Meclis-i 'ışḳ içre gördüm ol yüzi bedr ayı çün / Sema-ı ġarrāsı muḳābil ḳıldı **dīdārı** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 4). [dīdārı, -ı]*

Dilerseñ yār ile yār olmaġa terk eyle aġyārı / Bıraḳ nāmūs ile ʿārı hemān **dīdārı** seyr eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 3). [dīdārı, -ı]*

'Işḳuña düşdi çünki bu göñlüm ṣafāyile / **Dīdāra** ṭutdı āyine ol dem liḳāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1365, Beyit 1). [dīdāra, -a]*

Gözüme nesne görünmez ruḥ-ı dildārdan ġayrı / Meseldür ʿāşıḳa eglence yoḳ **dīdārdan** ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 1). [dīdārdan, -dan]*

2. Allah'ın mümin kullarına vaad ettiği görüntüsü, tecellisi.

Tevḥīd-i hū hergiz dilüñden eksük olmasun Murād / Ger dilerseñ göstere **dīdārını** her bār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 7). [dīdārını, -ı, -(n)ı]*

Şāhid-i maʿnā çü ṭutar āyine / Her yañadan göstere **dīdārumuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 4). [dīdārumuz, -umuz]*

Muḳarreb meclisin gördüm ne mir'ātı ne ḫôd ġayrı / Muḥīṭ-i bī-nihāyetdür nihān olmadı **dīdāruñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 4). [dīdāruñ, -uñ]*

Ey Murādī bizi her ṣūrete ṣanma mā'il / Bize her ṣūreti naḳş iden o **dīdār** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 743, Beyit 5). [dīdār,]*

Rıżāñı dilerem yā Rab naṣīb eyle anı bāña / Müyesser eyle **dīdāruñ** baña yā ḥayyı yā mennān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 2). [dīdāruñ, -uñ]*

ʿİlm-i sābıḳdur vücūdum lemʿa-i envār içün / Her ṭaraf ḳıldum küşāde ʿaynumı **dīdār** içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 1). [dīdār,]*

Ey Murādī levḥ-i maḥfūẓ üzre nāmuñ naḳş olup / Yazdı nāmuñ yanına ḫalḳ eyledüm **dīdār** içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 5). [dīdār,]*

Ey cihān-ārāyişin seyr eyleyen ġāfil-mebāş / Seyr-i naḳş itmekde ne ʿā'id saña **dīdārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 3). [dīdārdan, -dan]*

Ey Murādī baġlama dil iki dünyā mihrine / Dörd yanuñ ister iseñ dem-be-dem **dīdār** ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 5). [dīdār,]*

Baḥr-ı ḥayret çār yanumı iḥāṭa eyledi / Ḳande kim ḳılsam naẓar **dīdār** gördüm kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 2). [dīdār,]*

Ey Ḫālıḳ-ı arż u semā göster bize **dīdāruñı** / Senden iderüz biz recā göster bize dīdāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 1). [dīdāruñı, -uñ, -ı]*

Ey Ḫālıḳ-ı arż u semā göster bize dīdāruñı / Senden iderüz biz recā göster bize **dīdāruñı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 1). [dīdāruñı, -uñ, -ı]*

Ḳılduḳ ṭapuñı biz sened yā Rab bize senden meded / İḥsānuña yoḳdur ʿaded göster bize **dīdāruñı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 2). [dīdāruñı, -uñ, -ı]*

Yā Rab ḥayātuñ ḥaḳḳı çün göster bize **dīdāruñı** / Maḥbūb-ı ẕātuñ ḥaḳḳı çün göster bize dīdāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 3). [dīdāruñı, -uñ, -ı]*

Yā Rab ḥayātuñ ḥaḳḳı çün göster bize dīdāruñı / Maḥbūb-ı ẕātuñ ḥaḳḳı çün göster bize **dīdāruñı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 3). [dīdāruñı, -uñ, -ı]*

Sensin bize Raḥmān olan sensin bize ġufrān olan / Her demde ẕü'l-iḥsān olan göster bize **dīdāruñı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 4). [dīdāruñı, -uñ, -ı]*

Eyler Murādī çün duʿā ḥażretüñe dā'im senā / Budur sözümüz dā'imā göster bize **dīdāruñı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 5). [dīdāruñı, -uñ, -ı]*

didār-ı dôst [1] *Sevgilinin yüzü.*

Ey zāhid-i zīnet-perest taʿn itme bu ʿāşıḳlara / Ṭurma dile tāc ü kemer yiter bize **didār-ı dôst** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 3). [didār-ı dôst,]*

dīdār-ı Ḫaḳ [1] *Yüce Allah'ın yüzü, vechullah; İlahi tecelli.*

Ẓāhir ü bāṭındadur çün sırr-ı vaḥdet lemʿası / Eyledi ġavvās-ı vaḥdet baḥrine **dīdār-ı Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 2). [dīdār-ı ḥaḳ,]*

dīdār olmak [1] *Görmek, görüşmek.*

Ṭutar çün gözgü-yi ʿibret-nümā ʿaynümüze dildār / Başīr olduḳ anı pes ġayrı **dīdār olmazuz** hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 3). [dīdār olmazuz, -maz, -uz]*

dīde [37] *Göz.*

Ey cemāle rāġıb olan eyle tenhā **dīdeñi** / Kesreti manẓūr idinme ḳılasın vaḥdetde cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 3). [dīdeñi, -n, -i]*

dīde ābı [1] *Göz suyu. II Gözyaşı.*

Dīde ābından göñül şehrini gel maʿmūr ḳıl / Yil gibi ʿömrüñ geçer sen şanma kim yilden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 3). [dīde ābından, -n, -dan]*

dīdeden gitmek [1] *Gözden gitmek, unutmak, akıldan çıkarmak.*

Her laḥẓa **gitmez dīdeden** nūr-ı cemālüñ lem'ası / Oldur bizüm maḳṣūdumuz ġayrı n'ider ażvā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 4). [dīdeden gitmez, -mez]*

dīde-i ʿaḳl [2] *Akıl gözü.*

Ḳıl **dīde-i ʿaḳlumı** benüm rūşen ü bīnā / Ṭutdum yüzümi kapuña luṭf issi Ḥudāyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 1). [dīde-i ʿaḳlumı, -um, -ı]*

Dīde-i ʿaḳl çü bīnā olımaz rāzında / Ceẕbe-i yāri gözet gör ki edānī nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 2). [dīde-i ʿaḳl,]*

dīde-i ʿayn [1] *Göz. II Basiret.*

Seḥerī yāre varup seyri cemāl eyleyelüm / Açalum **dīde-i ʿaynumuzı** ḥāl eyleyelüm *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 18, Beyit 1). [dīde-i ʿaynumuzı, -umuz, -u]*

dīde-i bāḳī [1] *Ölümsüz göz.*

Cemālin inkişāf itmiş ḳanı bir **dīde-i bāḳī** / Duruş ḫānum küşād olsun göresin n'eydügin manẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 3). [dīde-i bāḳī,]*

dīde-i başīr [1] *Görüp anlayan göz.*

Her ḳanda kim naẓar ḳıla bu **dīde-i başīr** / Her cānibüñ nidāsını gūş itdi yā mucīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 2). [dīde-i başīr,]*

dīde-i bīnā [3] *Gören göz. II Ferasetli nazar.*

Sen serv-i revānı görüben **dīde-i bīnā** / Miḥrāb-ı ḫam-ı ebrūña ism itdi muṣallā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 1). [dīde-i bīnā,]*

Nidā-yı ẕü't-teʿālādan alupdur gūş-ı cān leẕẕet / Açıldı **dīde-i bīnā** o leẕẕetden zehī devlet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 1). [dīde-i bīnā,]*

ʿArż-ı ḥācet ḳılmaġa ḳaṣd eyledüm selmīye çün / Didi kim şanma maḥabbet **dīde-i bīnādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 3). [dīde-i bīnādadur, -da, -dur]*

dīde-i bīnā ḳılmak [1] *Gören göz. II Ferasetli nazar.*

Dīde-i bīnā ḳılursañ nūr-ı iẕʿān ile ger / Nāẓır olduḳda ḳamuda çehre-i dildārı gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 4). [dīde-i bīnā ḳılursañ, -ur, -sa, -n]*

dīde-i cān [6] *Gönül gözü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAyn-ı ʿibret **dīde-i cānı** ḳılursa rūşenā / Āşinā-yı ʿışḳ olur dil āşinādur āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 1). [dīde-i cānı, -ı]*

dīde-i devran [1] *Dönen göz. II Devir nazariyesi.*

Göreli ḥüsn ü cemālüñi dil oldı ḥayran / Baña göster beni ol **dīde-i devrānuñ** içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 4). [dīde-i devrānuñ, -un]*

dīde-i dil [3] *Kalp, gönül gözü.*

Māverāya varuben **dīde-i dil** ḳıldı naẓar / ʿĀlemüñ revnaḳıdur geldi gider rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 2). [dīde-i dil,]*

Yār cemālinden açar çün niḳāb / Ḳarşu varur **dīde-i dil** yāb yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 1). [dīde-i dil,]*

Rūy-i yāre **dīde-i dildür** küşād / ʿÖmrümüz anuñ içün oldı ziyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 1). [dīde-i dildür, -dür]*

dīde-i ebṣār [1] *Gözler.*

Beni ḥayrān iden ol rūy-i ṣafādur dā'im / Beni bīdār iden ol **dīde-i ebṣār** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 2). [dīde-i ebṣār,]*

dīde-i giryān [6] *Ağlayan göz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Buḫār-ı ʿışḳ ider bu **dīde-i giryānı** āb-ālūd / Seḥāb inse cebel üstine pes bārān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 3). [dīde-i giryānı, -ı]*

dīde-i ḫūn-bār [7] *Kan saçan göz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġarḳ olalum mı hemān bu **dīde-i ḫūn-bāra** biz / Nice ṭāḳat virevüz cānā bu āh ü zāra biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 1). [dīde-i ḫūn-bāra, -a]*

dīde-i inṣāf ile baḳmak [1] *İnsaf nazarıyla bakmak;, hakikati idrak edecek bir anlayışla olayları temaşa eylemek.*

Ey başīret ehli gel baḳ dīde-i inṣāf ile / Çün kilīd elde ya niçün itmeyesin feṭḥ-i bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 4). [dīde-i inṣāf ile baḳ,]*

dīde-i küffar [1] *Kâfirin gözü.*

Nuṣret-i fettāḥ çü mü'mindedür / **Dīde-i küffārdadur** ḫūn-ı ḥ∨āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 3). [dīde-i küffārdadur, -da, -dur]*

dīde-i nās [1] *İnsan gözü.*

Lāḥıḳ olmayınca mihrüñ pertevi ẕerrāta pes / Ẓāhir olmaz **dīde-i nāsa** bu bī-imkāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 374, Beyit 4). [dīde-i nāsa, -a]*

dīde-i seyr itmek [1] *Etrafa bakan, etrafı seyreden göz.*

ʿArşa baḳarsa **dīde-i seyr ide** nur-ı naʿlümüz / Tāb ura vech-i arża ol olmaya nūrına ʿaded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 2). [dīde-i seyr ide, -e]*

dīde-i seyyale [1] *Gözyaşı.*

Her ne kim ḳılsa ḥābībüm ḳamu efʿālinde / ʿAks-i mir'āta girüp **dīde-i seyyāle** düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 2). [dīde-i seyyāle,]*

dīde-i tekrar [1] *Yeniden görmek.*

Yār içündür çekdügüm ġam çekmezem aġyārden / Heybet oldum çünki gördüm **dīde-i tekrārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 1). [dīde-i tekrārdan, -dan]*

dīde-i ter [2] *Islak gözler. II Ağlayan göz.*

Rūy-i dildāra naẓar ideli bu **dīde-i ter** / Her neye nāẓır olursam ḳomaz anlara eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 1). [dīde-i ter,]*

Ṭaraf-ı āḫere meyl itmedi bu **dīde-i ter** / Añlamışdur anı ol āyet-i kübrā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 3). [dīde-i ter,]*

dīde-i ümmīd [1] *Ümit, istek gözü.*

Dīde-i ümmīdi buldum çeşm-i cānumdan küşād / Rāhumuñ me'vāların menzilden itdüm izdiyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 1). [dīde-i ümmīdi, -i]*

dīde küşāde olmak [1] *Gözün açık olması; uyanık olmak.*

Seḥerde **dīde olduḳda küşāde** / Naẓar-gāh-ı ʿayānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 18). [dīde küşāde olduḳda, -dukda]*

dīde-bān [3] *Gözcü, bekçi, muhafız.*

Ḫayālumdür dü-çeşmümde şeb ü rūz / Mükerrer **dīde-bānumdur** maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 16). [dīde-bānumdur, -um, -dur]*

Şāh-bāz-ı dil uçarken gördi anı **dide-bān** / Dām ḳurmaḳ istedi bir evc-i aʿlā didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 4). [dide-bān,]*

Murādī naṣṣ-ı ḳātıʿla maḳālātuñ durur efṣaḥ / Bu vāżıḥdur eger olsañ müfessir **dīde-bānumda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 5). [dīde-bānumda, -um, -da]*

dīde-bān itmek [1] *Gözcülük etmek.*

Gözlerem mir'ātını çün **dīde-bān itmiş** yüze / Gözleyüp ammā temāşāsın nihān itmiş yüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 1). [dīde-bān itmiş, -miş]*

dīde-bān olmak [1] *Gözcü olmak.*

Ġam ile şādīyi żıdd itdi ḫālıḳ-ı ezelī / Mücerreb oldı ḳamu fiʿle **dīde-bān olana** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 2). [dīde-bān olana, -an, -a]*

dīde-bān-ı ḥayret olmak [1] *Hayretle, hayret makamı ile, gözleyen olmak.*

Çeşmümüz revzenleri oldı küşāde ṣubḥ u şām / **Dīde-bān-ı ḥayret olmış** ġarḳa-i dīdārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 2). [dīde-bān-ı ḥayret olmış, -mış]*

dīg-i ḥayāt [1] *Hayat tenceresi. II Yaşam.*

ʿİzzet u devlet ol durur **dīg-i ḥayātı** ḳaynada / Nār-ı maḥabbet ile kim ḳalmaya ḳaṭre deñlü āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 3). [dīg-i ḥayātı, -ı]*

dīh [1] *Köy, karye.*

Māye-i cümle vücūda beni sermāye idüp / Ḳodı bu devleti **dīhimi** benüm başımda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 3). [dīhimi, -im, -i]*

dikmek [4] *1. Bir cismi dik olarak durdurmak; bayrak dikmek.*

ʿİlm-i ḥikmetden muʿammerdür vücūduñ yapusı / Līk ḳanı bir dilāver kim **dike** aña ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 4). [dike, -e]*

ʿĀlemüñ burca **dik** ḥişār alasın / Ḫıdmetüñ birle kām-kār olasın *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 6). [dik,]*

2. Dar ağacını dikmek.

Sen belā meydānı içre **dik** melāmet dārını / Diler iseñ bilmege sırr-ı ene'l-Ḥaḳdan ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 2). [dik,]*

3. Ağaç dikmek. II Zikir ağacı dikmek, zikretmek.

Şecer-i żikri **diküp** ʿarṣa-i vaḥdetde bu dem / Ol şecer berki baña her birisi bir ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 1). [diküp, -üp]*

dikkat-i çeşm itmek [1] *Dikkatle bakmak.*

Rüsūm-ı ehl-i ḥaḳīḳat budur ki her demde / Naẓarda **dikkat-i çeşm ide** ola maḥż-ı penāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 3). [dikkat-i çeşm ide, -e]*

dil [364] *Gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün ʿışḳ geldi sırrını fāş eyledi baña / **Dil** oldı kendü kendüsine yine reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 1). [dil,]*

dilā [12] *Ey gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dilā bu dār-ı dünyādā ṣanur mısın vefā vardur / Vefāsı yirine bi'llāhi biñ renc ü ʿanā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 1). [dilā,]*

dil āyīnesi [3] *Gönül aynası.*

Murāduñ kelāmın bilem dir iseñ / **Dil āyīnesinden** gider jengi sil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 5). [dil āyīnesinden, -n, -den]*

Kenz-i maḫfîden çü peydā oldı **dil āyīnesi** / Hem nihānum hem hüveydā tā ḳılam aʿlāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 4). [dil āyīnesi,]*

ʿAḳl ü dānişden mücellā oldı **dil āyīnesi** / Ḳanlu oldur kim maḥabbetden bir ola sīnesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 1). [dil āyīnesi,]*

dil-ārā, dil-ārām [12] *Gönlü alan; sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dil ü ʿaḳlumuz oldı yine yaġma / Yüzin döndürdi bizden o **dil-ārā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 1). [dil-ārā,]*

dil-āver [2] *Yürekli, cesur, yiğit.*

ʿİlm-i ḥikmetden muʿammerdür vücūduñ yapusı / Līk ḳanı bir **dilāver** kim dike añа ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 4). [dilāver,]*

ʿİlm ü ḥikmetden muʿammerdür vücūduñ yapusı / Līk ḳanı bir **dilāver** kim dike añа ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 4). [dilāver,]*

dil bağlamak [1] *Gönül bağlamak; severek bağlanmak, âşık olmak.*

Ey Murādī **baġlama dil** iki dünyā mihrine / Dörd yanuñ ister iseñ dem-be-dem dīdār ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 5). [dil baġlama, -ma]*

dil-ber [21] *Gönül alan, güzel. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu Murādī nice sen **dil-bere** virmeye göñül / Rūyuna her ki naẓar ḳıla bulur cānı ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 5). [dilbere, -e]*

dil-berā [6] *Ey gönül alan, sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dil-berā kühl-i ṣafā hānī ben almam ʿayna / Ḫāk-i pāyün olur iken iki çeşmüme cilā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 3). [dilberā,]*

dilber dudağı [1] *1. Sevgilinin dudağı. 2. Bir çeşit tatlı.*

Leb-i laʻl-i hevāsında Murādī aġlar iken ḳan / Didi hātif nasībüñ var senüñ **dilber dudaġında** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 5). [dilber dudaġında, -(n)da]*

dil bülbüli [1] *Gönül bülbülü, gönül kuşu. II Aşığın gönlü.*

Dil bülbüli çün başlaya feryād u zār u naġmeye / Feryād ile iki cihānı isterem ḫāmūş idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 4). [dil bülbüli,]*

dil cür'ası [1] *Gönül yudumu.*

Dilden giderme şerḥini ṭarḥ eyle dilden ġayrıyı / **Dil cür'asından** ey Murād nūş eyle gel peymānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 5). [dil cür'asından, -n, -dan]*

dil-dāde [4] *Gönül vermiş, âşık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Zaḥmet-i miḥnete ḳatlanmıyacaḳ **dil-dāde** / Çün ḥużūrın gözedür rāhı ʿabes yire yeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 4). [dil-dāde,]*

dil-dār [50] *Birinin gönlünü almış, sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī ger saña raḥm itse **dil-dār** / Saña ġavġā-yı ʿālemden ne pervā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 5). [dil-dār,]*

dilde āteş ḳoymak [1] *Gönüle ateş düşürmek. II Aşk ateşi.*

Dilde bir **āteş ḳoyupdur** ʿışḳuñ ey dilber senüñ / Āh idem ger cümle ḫākister idem dünyāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 3). [dilde āteş ḳoyupdur, -up, -dur]*

dil defteri [1] *Gönül defteri.*

Bu ḥisābı ikiye varmaya **dil defterinüñ** / Tā ki mefhūmın ala ol raḳam-ı vaḥdetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 2). [dil defterinüñ, -nün]*

dilden gidermek [1] *Gönülden uzaklaştırmak.*

Dilden giderme şerḥini ṭarḥ eyle dilden ġayrıyı / Dil cür'asından ey Murād nūş eyle gel peymānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 5). [dilden giderme, -me]*

dilden ḳomak [1] *Dilinden düşürmeme, gönlünden çıkarmama.*

Allāh ẕikrini **ḳoma dilden** ṣaḳın ṣaḳın / Oldur seni Ḫudāya ḳılan dem-be-dem yaḳīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1135, Beyit 1). [dilden ḳoma,]*

dil derdi [3] *Gönül derdi.*

Ey ṭabīb-i ḥāzıḳ olsun saña sevgendüm bu kim / Eyle dermān var ise **dil derdine** ḳılma ʿinād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 3). [dil derdine, -(n)e]*

ʿĀşıḳlara ḳılan vefā **dil derdine** ḳılan devā / Gel ey ṭabīb-i pür-ṣafā derdüme dermānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 2). [dil derdine, -(n)e]*

Ḳanı baña cānān olan **dil derdine** dermān olan / Cāndur aña ḳurbān olan bir ġayrī ḳurbānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 4). [dil derdine, -(n)e]*

dil-efgār olmak [1] *Gönlü yaralı olmak.*

Ġam-ı dünyāyile ey dil **dil-efgār olmazuz** hergiz / Bi-ḥamdi'llāh ki andan ġayr ile yār olmazuz hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 1). [dil-efgār olmazuz, -maz, -uz]*

dile gelmek [2] *Gönüle gelmek; hissedilmek.*

Bilgil ki beḳāsı yoḳ zamānuñ / **Gelsün dilüñe** oñatca ḥālet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 4). [dilüñe gelsün, -sün]*

Çün kim urdı mihribānum sīne-i mecrūḥa dāġ / ʿIşḳ irüp **geldi dile** virdi dü-ʿālemden ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 1). [dile geldi, -di]*

dil eyleyemek [1] *Gönül yapmak, kalp kazanmak.*

Ger dilerseñ bulasın sen daḥı küllīde kemāl / Dilüñi cehd idüben **eyleyesin** sen nice **dil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 2). [dil eyleyesin, -(y)e, -sin]*

dil fülki [5] *Gönül sandalı, kayığı. II Aşığın gönlü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murāduñ baḥr-ı vaḥdānī yine mevc urdı ʿālemde / Ṣalan **dil fülkini** bu baḥre ādemdür muḳarrerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 5). [dil fülkini, -(n)i]*

dil-gīr olmak [1] *Gönlü tutulmak, kalbine sıkıntı girmek.*

Cemāl-i bā-kemālüñ oldı çün kim ārzū-yı dil / Ki senden ġayrusına meyl idüben **olmadı dil-gīr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 4). [dilgīr olmadı, -ma, -dı]*

dil-ḫalīş olmak [1] *Gönlü huzura, kurtuluşa erişmiş olmak.*

Dil-ḫalīş olmaḳ ne mümkin ey şeh-i Yūsuf-cemāl / Çün anı bend itmege ḳılduñ zeneḫdānuñda çāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 4). [dil-ḫalīş olmaḳ, -mak]*

dil ḫānesi [5] *Gönül evi; aşığın gönlü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Zeyn olalı niʿmet-i dildār ile **dil ḫānesi** / İki dünyādan ḳabūl itmem anuñ çün zīnetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 4). [dil ḫānesi,]*

dil hücresi [1] *Gönül odası, evi.*

Tāb-nāk olsa eger **dil hücresi** ey ẕū-fünūn / Maṭlaʿ-ı envār olurdı laḥẓa laḥẓa her zamān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 4). [dil hücresi,]*

dil-i ʿācil-i mā [1] *Bizim aceleci gönlümüz.*

Ey Murādī bilürem vaʿdesi yārüñ ḥaḳdur / Bārī bilmem neye ʿācil bu **dil-i ʿācil-i mā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 5). [dil-i ʿācil-i mā,]*

dil-i āgāh [3] *Kalp gözü açık gönül.*

Seyr-i fi'llāh idelüm sırr-ı maʿa'llāh ile biz / Ḳılalum her ne ḳılursañ **dil-i āgāh** ile biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 1). [dil-i āgāh,]*

Tertīb nedür cümle bilürsin bu rumūzı / Āgāhuña baḳ ger **dil-i āgāhı** severseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 3). [dil-i āgāhı, -ı]*

'Avn-ı Ḥaḳdur **dil-i āgāhumuzı** şād ḳılan / Ḳomayup ġamdan eser ġuṣṣadan āzād ḳılan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 1). [dil-i āgāhumuzı, -umuz, -ı]*

dil-i aşfā [1] *Daha, pek sâfî gönül.*

Murādī vird-i ezberdür oḳur subḥ ile şām el-ḥaḳ / Muḳaddesdür **dil-i aşfā** ne serrā aña ne żarrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 5). [dil-i aşfā,]*

dil-i ʿāşıḳ [1] *Âşığın gönlü.*

Şerḥe gelmez bu maḥabbet kim **dil-i ʿāşıḳdadur** / Her ki gördi lemʿasından oldı ol min-sālimīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 3). [dil-i ʿāşıḳdadur, -da, -dur]*

dil-i āteş-tāb [1] *Ateş gibi hararetli, yakıcı gönül.*

Yāra hem-rāh olalı bu **dil-i āteş-tābum** / Ṭāḳat u ṣabr idemez kendüyi aḥvāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 3). [dil-i āteş-tābum, -um]*

dil-i 'aṭşān [1] *Susamış gönül.*

Çün āb-ı ḥayāt oldum kevserle raḥīḳam ben / Āb olmışam ey 'āşıḳ her bir **dil-i 'aṭşāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 4). [dil-i 'aṭşāna, -a]*

dil-i āzürde [1] *Kırılmış gönül.*

Bu Murādīnüñ ḥaḳīḳat çünki sen sulṭānısın / Gönlini alġıl ele gel bu **dil-i āzürdenüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 5). [dil-i āzürdenüñ, -nün]*

dil-i bī-çāre [1] *Zavallı, düşkün gönül.*

Ārzū-yı vuṣlat eyler bu **dil-i bī-çāremüz** / Aḳıdur hicrüñle gözler yaş yirine nice dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 3). [dil-i bī-çāremüz, -müz]*

dil-i bīmār [3] *Hasta gönül.*

Ey gözleri mestüm **dil-i bīmāra** naẓar ḳıl / Hicrüñ odına sīne kebāb oldı yaşum mül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 6). [dil-i bīmāra, -a]*

ʿİlāc ile **dil-i bimāra** irdüm / Meded irgür devā ister ḥabībüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 967, Beyit 3). [dil-i bimāra, -a]*

'Ömr-i cān oldı viṣālüñ **dil-i bīmārumuza** / Ḥamdü li'llāh yine ḥayy irdi bizüm varumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 1). [dil-i bīmārumuza, -umuz, -a]*

dil-i ġam-dīde [2] *Gam görmüş, kederli gönül.*

Dil-i ġam-dīdeye şādī ruḫ-ı dildār durur / ʿĀşık-ı ḫastaya her demde devā yār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 1). [dil-i ġam-dīdeye, -(y)e]*

Ġālib olmazdı maḥabbet **dil-i ġam-dīdem** / Raġbet olmasa eger şevḳ ile cānānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 2). [dil-i ġam-dīdem, -m]*

dil-i ġam-gīn [1] *Gamlı, tasalı gönül.*

Yā Rab bu **dil-i ġam-gīn** ḥāli n'olısar āḫır / İrmez mi viṣālüñe dā'im çeke mi hicrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 3). [dil-i ġam-gīn,]*

dil-i güya [1] *Söyleyen, konuşan gönül.*

Faḫruma faḫr içün **dil-i gūyā** senā yiter / Kūy-ı ḥabībe ṣavḳ-ı göñül reh-nümā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 1). [dil-i gūyā,]*

dil-i ḥazīn [1] *Hüzünlü, dertli gönül.*

Cemāl-i yāre hevesde **dil-i ḥazīnüm** āh / Hemān ḥabīb diyü rūz u şeb maḳālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 4). [dil-i ḥazīnüm, -üm]*

dil-i maḥrem [1] *Gönlün içinde gizli olan duygu.*

Ṭavāf-ı ṭurfadan çün kim **dil-i maḥrem** muvaḳḳatdür / Muvaḳḳatler ḳonuldı kim ṭavāf olına eyvānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 857, Beyit 4). [dil-i maḥrem,]*

dil-i maḥzūn [3] *Kederli gönül.*

Şāhā nice bir ḥüzn ile ḳala **dil-i maḥzūn** / Leyli şaçuña oldı güzel çünki o Mecnūn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 1). [dil-i maḥzūn,]*

İlāhī ġonce-i ümmīdümi dā'im küşād eyle / **Dil-i maḥzūnumı** vaṣl-ı cemālüñ birle şād eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 1). [dil-i maḥzūnumı, -um, -ı]*

Fürḳatde vü hicrānda ḳalur mı **dil-i maḥzūn** / Yoḫsa ola mı vuṣlat göre mi gözüm anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 3). [dil-i maḥzūn,]*

dil-i mā'il-i mā [1] *Meyleden, istekli gönlümüz.*

Ḫayra maḳdem görinür milk-i ḥabībe yolumuz / Vaṣl ile ḫurrem ola ṣa'lla(h) **dil-i mā'il-i mā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 2). [dil-i mā'il-i mā,]*

dil-i mecnun [2] *Mecnun'un gönlü. II Deli gönül.*

Ġayra yakışmaz **dil-i Mecnūn** ey Leylī-ḥicāb / Sende bulmışdur seni mir'āt-ı dildür rū-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 2). [dil-i mecnūn,]*

Ezelden çün **dil-i mecnūnı** saña āşinā ḳılduñ / Ne mümkindür ki sizden yād ola ol āşinā hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 3). [dil-i mecnūnı, -ı]*

dil-i meyyal [5] *Bir şey veya kimseye istek, arzu duyan gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Meyli olduñda ṣalar sāyesini lā-şekk ü reyb / Dime kim sen aña kim her **dil-i meyyāle** güyer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 4). [dil-i meyyāle, -e]*

dil-i mir'āt [1] *Gönül aynası.*

Her ḳaçan kim naẓar idem bu **dil-i mir'āta** / Baḳduġumca aña her dem baña sevdā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 5). [dil-i mir'āta, -a]*

dil-i nālān [5] *İnleyen gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥużūr-ı vaḥdete meyl eyledi **dil-i nālān** / Cihān-ı kesrete mā'il olur mı ʿāḳil-i ḫūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 4). [dil-i nālān,]*

dil-i nā-peydā [1] *Görünmez, bulunmaz gönül.*

Görmeyelden berü ben ẕerre cemālüñ şemsin / Oldı ey māh ḳarañu **dil-i nā-peydāmuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 2). [dil-i nā-peydāmuz, -muz]*

dil-i pervane [1] *Pervâne gönül.*

Şemʿ-i ʿışḳa cān virelden bu **dil-i pervānemüz** / Bir beḳā bulduḳ fenāda ġayrıdan pervānemüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 1). [dil-i pervānemüz, -müz]*

dil-i pür-derd [1] *Çok dertli gönül.*

Enīs-i ġam-güsār oldur celīs-i hem-kenār oldur / **Dil-i pür-derde** hemdemdür cemāli gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 3). [dil-i pür-derde, -e]*

dil-i pür-melāl [1] *Çok kederli gönül; bıkmış, usanmış gönül.*

Yār ile hem-dem olsa **dil-i pür-melālümüz** / Olurdı mihrümüz bu cihānda cemālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 1). [dil-i pür-melālümüz, -ümüz]*

dil-i pür-sevdā [2] *Sevda dolu gönül.*

Yine bir ḥāle düşüpdür **dil-i pür-sevdāmuz** / Bilmeyen evvelümüz bilemedi uḫrāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 575, Beyit 1). [dil-i pür-sevdāmuz, -muz]*

Nice bir zārı ḳıla bu **dil-i pür-sevdāmuz** / Dūstum hicr ile bitmez mi bizüm ġavġāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 1). [dil-i pür-sevdāmuz, -muz]*

dil-i pür-yara [1] *Yarası, acısı çok gönül.*

Rāygān mı irişür vuṣlat-ı dildāra kişi / Tīġ-i cevri **dil-i pür-yarayı** ḳaç pāre diler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 3). [dil-i pür-yarayı, -(y)ı]*

dil-i pür-żiyā [1] *Işık dolu, aydınlık gönül.*

ʿİlm-i żemāyirüñ nice dürlü fünūnı var / Fehm eylemez meger ki **dil-i pür-żiyā** bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 462, Beyit 2). [dil-i pür-żiyā,]*

dilīrān [1] *Yürekliler, cesurlar.*

Ser fidā ḳılmaḳ olupdur cāna cānāna geñez / Cān virmek nitekim oldı **dilīrāna** geñez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 1). [dilīrāna, -a]*

dilīr-i cihān-sitān olmak [1] *Yürekli hükümdar olmak.*

Oldı Murādī çünki **dilīr-i cihān-sitān** / Cümle ʿavālime ol olupdur ḳadem-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 5). [dilīr-i cihān-sitān oldı, -dı]*

dil-i sā'il-i mā [1] *Bizim dilenci, isteyen, talepkâr gönlümüz.*

Rū ḥicābını eger ḳaldura ol ḥüsn ü cemāl / Ṭāḳat itmez bilürem añа **dil-i sā'il-i mā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 4). [dil-i sā'il-i mā,]*

dil-i şeydā [8] *Deli, çılgın gönül. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muṭābaḳat ideli ʿışḳ ile **dil-i şeydā** / Muḳābil oldı biri birine iki deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 1). [dil-i şeydā,]*

dil-i şūrīde [2] *Perişan, tutkun gönül.*

İḳtirān itmez **dil-i şūrīde** bir dem ġayr ile / Eylemez aṣlā ḳabūl ü yoġ olmaz varsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 2). [dil-i şūrīde,*

Her seḥerde nāle çeksem iñler āhum nāleme / Hey ʿacā'ib ḥāli vardur bu **dil-i şūrīdenüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 2). [dil-i şūrīdenüñ, -nün]*

dil-i sūzān [1] *Yanık, ateşli gönül.*

ʿIşḳı pinhān ideli tende **dil-i sūzānum** / Cümle sūzān oluben pest ile aʿlā iñler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 4). [dil-i sūzānum, -um]*

dil-i tābān [1] *Nurlu gönül.*

Lāmiʿ-i mihr-i ḥaḳīḳatde **dil-i tābānum** / Berḳ uran encüm-i seyyāre durur māhumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 3). [dil-i tābānum, -um]*

dil-i teşne [1] *Susamış gönül.*

Çü ʿaynı göstere çeşme naẓarda bir daḫı dir / Mesel durur **dil-i teşne** olur zülāle ḥarīṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 3). [dil-i teşne,]*

dil-i 'uşşāḳ [2] *Aşıkların gönlü.*

Fikret-i kesret nice ḳalsun **dil-i** ʿ**uşşāḳda** / Dem-be-dem yir eyledi ḳalbinde çün efkār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 4). [dil-i ʿuşşāḳda, -da]*

Beni ḥayrān ideli cümle cihān ḥayrānam / Ne ṣafādur **dil-i 'uşşāḳa** ki dildār ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 3). [dil-i 'uşşāḳa, -a]*

dil-i virane [1] *Yıkık, harap gönül.*

Seni sevmekde maʿmūr itmeyen vīrāne-i ḳalbin / Düşüp āteşlere şāhum **dil-i vīrānesi** yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 4). [dil-i vīrānesi, -si]*

dil ḳandīli [1] *Gönül kandili ; gönlün aşk derdiyle yanması.*

ʿIşḳ zencīri ṭaḳıldı çünki **dil ḳandīline** / Yir ile gökde vü māfīhāya virdi ol żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 4). [dil ḳandīline, -(n)e]*

dil-keş [1] *Gönül çekici, cezbedici.*

Çün nümāyān oldı rūy-i yār **dil-keş** min-ḥicāb / İḳtibās-ı nūr idüp feyż aldı her ażvā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 2). [dil-keş,]*

dil-küşā [1] *Gönüle ferahlık veren.*

Muḥīṭ olmışdur ol deryā o şehri **dil-küşāyı** pes / İḥāṭa eylemiş bir sūr anı şāhā cemālīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 3). [dil-küşāyı, -(y)ı]*

dil maḥremi [1] *Gönlün samimi olduğu. II Sevgili.*

Maḥrem olmaz kimsene bu rāza ey dil bilmiş ol / Ey Murādī ṭālib ol kim bulasın **dil maḥremin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 5). [dil maḥremin, -n]*

dil māh-veşi [1] *Ay gibi parlak, saf olan gönül.*

Ṭāliʿ-i saʿda ḳarīn oldı saʿādet güneşi / Şems-i tābāna yaḳīn oldı bu **dil māh-veşi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 1). [dil māh-veşi,]*

dil mihmanı [1] *Gönül misafiri.*

Menzil-i ʿulyā çü menzil oldı **dil mihmānına** / Anuñ içün cennet ü ḳaṣr-ı cināna baḳmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 4). [dil mihmānına, -(n)a]*

dil milki [2] *Gönül ülkesi.*

ʿÖmrümüz sermāyesin cān içre pinhān isterüz / Yaʿnī virān olmasun **dil milkine** ḫān isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 1). [dil milkine, -(n)e]*

Dil milkine cülūs ideli ʻışḳ-ı kām-yāb / Buldı saʿādetin yüce ḳıldı sitāresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 2). [dil milkine, -(n)e]*

dil-nüvāz [1] *Gönül okşayan.*

ʻĪş -ı ḥayāt-ı ebed niʻmet-i kübrā bize / Rūyı vü ruḫ **dil-nüvāz** seyr ü temāşā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 1). [dil-nüvāz,]*

dil pervanesi [3] *Gönül pervanesi. II Pervane gibi aşk ateşinin etrafında dolanan ve aşk ateşiyle yanan aşık.*

Şemʿ-i ʿışḳa dün gice ḫarḳ oldı **dil pervānesi** / Rūḥına cān virmek içün ḳıldı ifnā ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 2). [dil pervānesi,]*

Ṣoḥbet-i dār-ı ḥabībe vardı **dil pervānesi** / Şemʻine yanmaḳ dilerseñ bi'llāh ol dīvānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 1). [dil pervānesi,]*

Ṣoḥbet-i dār-ı ḥabībe vardı **dil pervānesi** / Şemʻine yanmaḳ diler bi'llāh ol divānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 1). [dil pervānesi,]*

dil-rīş [1] *Gönlü yaralı, aşktan dolayı dertli.*

Biz zamān-ı ezelīden berü dervīşlerüz / ʿIşḳ-ı cānān ile üftāde vü **dil-rīşlerüz** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 20, Beyit 1). [dil-rīşlerüz, -ler, -üz]*

dil-rübā [5] *Gönül alan, sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cānın virelden ol **dil-rübāya** / Cān eylemişdür rūḥında peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 2). [dil-rübāya, -(y)a]*

dil-rübā-yı ṣāḥib-i rāz [1] *Sır sahibi sevgili.*

Ḳabūl-i ḥüsn idüp ol **dil-rübā-yı ṣāḥib-i rāz** / Muḳarrer-i kerem idüp mükerrer itdi reşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 2). [dilrübā-yı ṣāḥib-i rāz,]*

dil sırrı [1] *Gönül sırrı, gönülde gizli tutulan şey.*

Çün temennā ḳıldı **dil sırrında** iẓhār-ı sücūd / Pes ḳıyām ile rükūʿ oldı aña aṣl-ı şühūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 1). [dil sırrında, -(n)da, -]*

dil şerḥi [1] *Gönülde yer alan duyguları etraflıca anlatmak.*

ʿAyn-ı vücūduñ gösterür mir'āt-ı dil āyīnedür / **Dil şerḥini** dilden dile gūş itme ġayr efsānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 2). [dil şerḥini, -(n)i]*

dil-şūrīde [1] *Gönlü perişan olan; aşık.*

Muġtenim olalı naʿmān ile **dil-şūrīdesi** / Ḳāniʿ olımaz aña pes ister ol aʿlā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 3). [dil-şūrīdesi, -si]*

dil ü ʿaḳl [1] *Gönül ve akıl.*

Dil ü ʿaḳlumuz oldı yine yaġma / Yüzin döndürdi bizden o dil-ārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 1). [dil ü ʿaḳlumuz, -umuz]*

dil ü cān [27] *Gönül ve can. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAvnı ẓahīr olalı **dil ü cāna** her nefes / Cümle cihāt oldı mehābetle muḳtedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 2). [dil ü cāna, -a]*

dil ü cān milki [1] *Gönül ve can ülkesi.*

Dil ü cān milkini ābād idüp maʿmūr ḳıl yā Rab / Senüñ ġayrüñden āzād eyle gel luṭf eyle şād eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 4). [dil ü cān milkini, -(n)i]*

dil ü cān virmek [1] *Gönül ve can vermek II Bir amaç uğruna her şeyini feda etmek.*

Kārını bildi göñül ʿışḳına virdi dil ü cān / Nāẓır olmamaġ içün ġayrıya eyledi yasaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 3). [dil ü cān virdi, -di]*

dil ü dīde [1] *Gönül ve göz.*

İlāhī Murāduñ **dil ü dīdesin** rūşen it / Ki bābuñdan özge aña olmaya hiç cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 5). [dil ü dīdesin, -sin]*

dilüñ tenḥası [1] *Gönlün boş olması, gönülde aşkın bulunmaması.*

ʿAceb bilsem **dilüñ tenḥası** var mı / Ne bāṭındur bunuñ peydāsı var mı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 1). [dilüñ tenḥası,]*

dil virmek [5] *Gönül vermek, sevmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Saña **dil viren** ten ü cānı n'ider / Dostum bir özge cānānı n'ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 1). [dil viren, -en]*

dil zevraḳı [5] *Gönül sandalı; aşığın gönlü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baḥr-ı ʿışḳa degme bir kes ṣalımaz **dil zevraḳın** / Ṭavr u ṭarzın fehm idemez zīre eṭvārı degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 2). [dil zevraḳın, -n]*

dil [32] *Dil, lisan, söz, konuşma.*

Kitāb-ı ʿışḳ oḳıyaldan nedür **dil** māżī müstaḳbel / Telāş ile rubāʿı gözlemez şol kim diler naʿmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 2). [dil,]*

Dilinde vaḥş u ṭayruñ cümleten ẕikr-i ḥabīb el-ḥaḳ / Kimi ṭālib kimi rāġıb kimisi ḥāl ile tevvāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 2). [dilinde, -in, -de]*

Murādī merd-i kār oldur yañılmaz ola kārında / **Dilinde** ẕikri nāmı ḳalbinüñ ẕikrinde ẕikrādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 5). [dilinde, -i, -n, -de]*

Hem-rehüm olmaġa her **dillerde** gūyā söylenür / Manẓarum olmaġa ḥüsn ile tecellā söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 1). [dillerde, -ler, -de]*

Dek ṭurursa ger zebān bil ser daḫı ṭutar ḳarār / Ne gelürse nīk ü bed her kişiye **dilden** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 2). [dilden, -den]*

Cānumuz ʿışḳa düşelden **dilümüz** nāle çeker / Ḥāl-i dilber dil-i meyyālümüzi ḥāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 1). [dilümüz, -ü, -müz]*

Söyleme gel bu cihān mesāvīsin / Ẕikr-i Ḥaḳḳı **dilüñde** ḳıl mevfūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 2). [dilüñde, -üñ, -de]*

Benlügi terk eyleyen buldı vücūh ile hemān / Bī-baṣardur çeşm-i bīnā **diller** oldı bunda lāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 3). [diller, -ler]*

Ger dilerseñ bulasın sen daḫı küllīde kemāl / **Dilüñi** cehd idüben eyleyesin sen nice dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 2). [dilüñi, -üñi]*

Senden özge güzel Ḫudā ḥaḳḳı / Yoḳ durur bu **dilümde** hiç maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 5). [dilümde, -ü, -m, -de]*

Murādī cihānda murāda vüṣūl olmadı / Nice ḥāller var ki **diller** olur anda lāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 5). [diller, -ler]*

Naẕar ḳılma bu dünyāya oturġıl vāḥid ü tenhā / **Dilüñden** eksük olmasun anuñ ẕikrini ḳıl her dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 4). [dilüñden, -ü, -n, -den]*

Şerḥ ü beyāna ṣıġmadı gerçi bu ḥüsn-i rūy / Herkes **dilinde** medḥi ʿalā ḳudreti'l-himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 3). [dilinde,]*

Ḥaddüm degül benüm ki Ḥudāya duʿā idem / Lāyıḳ degül benüm **dilüme** kim senā idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 1). [dilüme, -(ü)m, -e]*

Dillerde yād olaldan nām oldı her lisānum / Yād itdügüm bilüpdür **dillerde** cümle yādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 4). [dillerde, -ler, -de]*

Dillerde yād olaldan nām oldı her lisānum / Yād itdügüm bilüpdür dillerde cümle yādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 4). [dillerde, -ler, -de]*

Fiġān eyler idi saṭḥ-ı çemende / Anuñ **dilinde** āh ü vāyı gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 2). [dilinde, -i, -n, -de]*

Ḳıldı ṣıfātını **dil** ezber tamām / Anuñ içün ẕātınadur ihtimām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 1). [dil,]*

Ziyāde itmese ger 'ömr içinde naʿmāsın / Ne ḳādir idi ki artura **dil** temennāsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 1). [dil,]*

Baḳ Murādī Murāduñ özge sözi / Ki murādı **dile** bağışlar ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 5). [dile, -e]*

Dil Murādī ḥāl ile hūda ḳıla şevḳ ile hū / **Dilde** eksük olmasun her dem-be-dem efkār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 5). [dilde, -de]*

Dem-ā-dem ẕākir ol ẕākir ziyāde niʿmet eyler ḥamd / Ki **dillerde** göñüllerde mükerrer ḳılmaz illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 4). [dillerde, -ler, -de]*

Her ki **dilinde** göñül eyleye tekrār hū / Luṭf ile iḥsānını feyż ide cebbār hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 1). [dilinde, -i, -n, -de]*

Ey Murādī mürşid-i kāmil gerekse her kime / Elde **dilde** arayup varup maḳālin seyr ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 5). [dilde, -de]*

Dilerseñ levḥ-i dilde yazmaġa ger naḳş-ı bismi'llāh / Dem-ā-dem eksük olmasuñ **dilüñde** ẕikr-i illā'llāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 1). [dilüñde, -üñ, -de]*

Ziyād u naḳṣdan çün kim müberrādur müberrādur / Anuñ vaṣf-ı kemālin söyleşür **diller** maḳālince *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 3). [diller, -ler]*

Anuñ içün tāb urur **dilden** zebāna / Cemāl-i gülden almışdur ḫaber çün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 2). [dilden, -den]*

Nice **dillerle** medḥ eyler Ḥudāyı / Gül oldı arada ancaḳ bahāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 3). [dillerle, -ler, -le]*

Revzen-i çeşmümde her dem çün cemāl-i yār ola / Siz 'aceb ḳalmañ **dilümde** nāmı ger tekrār ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 1). [dilümde, -ümde]*

Murādī şerḥ-i āḫirdür ne mümkindür ola meşrūḥ / Kim anı bilmeye lākin **dilinde** ola vāveylā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 5). [dilinde, -i, -n, -de]*

Ḳamu **dillerde** meẕkūr oldı nāmuñ / Sen olduñ ḫālıḳı cümle enāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 39, Beyit 1). [dillerde, -ler, -de]*

Yalan söz gelmesün aṣlā **dilüñden** / Yaman iş gelmesün hergiz elüñden *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 48, Beyit 2). [dilüñden, -ü, -n, -den]*

dil açmak [1] *Ağzını açmak, konuşmaya başlamak.*

Cür'a nūş oldum ezelden ta ebed gitmez ḫumār / **Dil açup** nāmını ẕikr eyler tenümde cümle mū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 3). [dil açup, -up]*

dilden dile gūş itmek [1] *Başkalarından dinlemek.*

'Ayn-ı vücūduñ gösterür mir'āt-ı dil āyīnedür / Dil şerḥini **dilden dile gūş itme** ġayr efsānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 2). [dilden dile gūş itme, -me]*

dile gelmek [5] *Dile gelmek, konuşmaya başlamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir eser geldi o sözden cāna kim **gelmez dile** / Gūş idelden anı ḳıldı iki ʿālemden ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 2). [dile gelmez, -mez]*

dilüñden eksük olmamak [1] (Deyim) *Dilinden düşmemek. II Daima yad edilmek.*

Tevḥīd-i hū hergiz **dilüñden eksük olmasun** Murād / Ger dilerseñ göstere dīdārını her bār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 7). [dilüñden eksük olmasun, -sun]*

dilüñ ṭutmak [1] (Deyim) *Dilini tutmak: Gerektiği yerde susmasını bilmek, sözüne hâkim olmak, rastgele ve ağzına her geleni söylemekten kaçınmak, ağzını tutmak, çenesini tutmak.*

Dilüñ ṭut kim zebānuñdur ziyānuñ / Peşīmāndur şu kim epsem degüldür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 523, Beyit 2). [dilüñ ṭut,]*

dilemek [186] *Istemek, arzulamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Görmek **diledügi** için envār-ı şaʿşaʿa / Dā'im Murādī kendüzin eyler beḳā fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 6). [diledügi, -düg, -i]*

dilenci [1] *Başkalarına el açarak, dilenerek geçinen kimse. II Allah'ın inâyetine muhtaç kişi.*

Żaʿīfem ḳapuna geldüm **dilenci** / Beni sen ḳılmaġıl ḥalḳun gülünci *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 4). [dilenci,]*

dilmek [1] Parçalara ayırmak.

Rāygān mı irişür vuṣlat-ı dildāra kişi / Tīġ-i cevri dil-i pür-yarayı ḳaç pāre **diler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 3). [diler, -r]*

dimāġ [1] *Akıl, bilinç, şuur.*

Çün Murādī başlaya bir dem kelāmuñ ḳāline / Nekhet-i ḫūb ʿālemi ḳaplar feraḥ bulur **dimāġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 5). [dimāġ,]*

dimāġda ḳalmak [1] *Aklında kalmak, unutamamak.*

Yudarsa laʿlveş ḳanı bu şeydāsını ʿayb itme / Elest vaḳtinde zülfüñ būyı **ḳalmışdur dimāġında** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 4). [dimāġında ḳalmışdur, -mış, -dur]*

dimek [572] *Demek, söylemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir ʿaceb ḥālüm işitdüm kendü kendümden yine / **Didi kim** niçün durur ḥālüñden öz ḥālüñ ḫafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 5). [didi kim,]*

din [5] *İnanç, inanma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Miyān-ı mā'-ı ve'ṭ-ṭīn iken ādem / Resūl idi özi **dini** mü'eyyed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 3). [dini, -i]*

dindirmek [1] *Dindirmek, teskin etmek.*

Çāresini bilmezem bu yaşumı **diñdirmegüñ** / N'eyleyem ey dostlar her laḥẓa vü her an aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 3). [diñdirmegüñ, -meg, -ün]*

dinlemek [89] *Kulak vermek, dinlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥamd Ḫudāya ey göñül almadı ʿāriyet Murād / **Diñle** kelām-ı remzini her gün anuñ müceddidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 5). [diñle,]*

dirāyāt olmak [1] *Bilginin, kavrayışın artması.*

Mir'ātı giderdüm aradan **oldı dirāyāt** / Rükn ile yine manẓar-ı vechüñde miyānsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 3). [dirāyāt oldı, -dı]*

dirayet [5] *Çabuk kavrama yeteneği, kavrayış, anlayış. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murāduñ bilmeyen kārın bilemez kendü eṭvārın / Kişiye elzem olan bil **dirāyetdür** dirāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 5). [dirāyetdür, -dür]*

dirāyet itmek [3] *Kavrayışı güçlü olma, anlayış.*

Dirāyet idelden cemālümde ḥāl-i ʿacīb / Benüm ḥālümi bilmek ister bu ḥālüm yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 2). [dirāyet idelden, -elden]*

Bir ḥiṣṣedür Murādī bu güftārdan murād / ʿĀḳil olanlar anı **iderler dirāyeti** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 5). [dirāyeti iderler, -er, -ler]*

Levḥ-i dile yazup durur kilk-i kader çün āyeti / Cemʿ oluben ḳamu cihān **itmege tā dirāyeti** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 1). [dirāyeti itmege, -mek, -e]*

dirāyeti eylemek [1] *Çabuk anlama, kavrama.*

Meşġūl olur mı dil seni gördükde ġayrıya / Bi'llāhi bir naẓarda gel **eyle dirāyeti** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 4). [dirāyeti eyle,]*

dirīġ [5] *Esirgemek, sakınmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥamd ol Ḫudāya k'eylemez inʿāmını **dirīġ** / Ḥāṣā kerīm olan ide iḥsānını **dirīġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 1). [dirīġ,]*

dirīġ itmek [2] *Esirgemek.*

Ḥamd ol Ḫudāya k'eylemez inʿāmını dirīġ / Ḥāṣā kerīm olan **ide** iḥsānını **dirīġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 1). [dirīġ ide, -e]*

ʿİnāyātuñ **dirīg itme** muʿīn olġıl ʿināyetden / Şu deñlü añlamaḳ var kim muḥīṭ olam dirāyetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 1). [dirīg itme, -me]*

dirīġ ḳılmak [1] *Esirgemek.*

Mü'min odur begüm ḳıla īmānını dürüst / Īmān içinde **ḳılmaya** islāmını **dirīġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 4). [dirīġ ḳılmaya, -ma, -(y)a]*

dirīġ olmak [1] *Esirgemek..*

ʿIyānātı **dırīġ olmaz** saña her demde ey meh-veş / Senüñdür cümle māfihā senüñ meftūḥ-ı ebvābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 3). [dırīġ olmaz, -maz]*

dirīġā [2] *Çok yazık!*

Dirīġā olmadum bir gün elemsüz / Cihānda var mı bir dem derd u ġamsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 604, Beyit 1). [dirīġā,]*

Kendüzüm bilmem **dirīġa** hep ferāmuş itmişem / Cürʿasını nūş idüp ser-mest ü ḫayrān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 2). [dirīġa,]*

dirilmek [1] *Derilmek, toplanmak.*

Ḳurıldı menber-i ḳudret Murād oldı ḫaṭīb anda / Anı dinlemege eṣnāf **dirildi** ṣāf-ender ṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 5). [dirildi, -di]*

dirilmek [5] *Canlanmak, hayat bulmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dirildi cümle nuḳaṭlar derūn-ı dā'ireye / Ṣular ki ṭaşrada ḳaldı bulur mı hiç necāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 4). [dirildi, -di]*

dirlik [1] *Bir tedirginliği, üzüntü ve sıkıntısı olmama durumu, huzur, rahat.*

Ebed **dirlik** dilerseñ ger yüri ölmezden evvel öl / Selāmet dārına Manṣūrveş var ḳıl nişān terkin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 6). [dirlik,]*

dirlik eylemek [1] *İyi geçinmek, uyum içinde yaşamak.*

Ey dil diler iseñ ṭola ḳalbüñ kemāl ile / Dünyāda **dirlik eyle** hemān yaḫşī ḥāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 1). [dirlik eyle,]*

ditremek [3] *Titremek.*

Ḳaçan mevc ursa ol deryā ṭolar şarḳ ile ġarb aṣvāt / Zemīn ü āsumān **ditrer** yine sākin olur ḥālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 4). [ditrer, -r]*

Semʿ-i cāna çün kim irişe cevāb / **Ditredür** cümle miyānum heybetüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 752, Beyit 3). [ditredür, -t, -ür]*

Ruḫuñ mir'ātına ḫayrān olaldan ṭūṭī-i cānum / Zebānı **ditrer** aġzında ḳaçan ol olısar epsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 4). [ditrer, -r]*

dīvān [3] *1. Büyük meclis.*

Ḳānit olmaya şu kim emrüñe cāna im-rūz / Ḳayd u bend ile seḥerden anı **divāne** getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 3). [divāne, -e]*

2. Şiir mecmuası.

Baḥr oldı çün göñül yem-i ʿummāna ṣıġmazam / Şerḥ eylesem bu ḥālümi **divāna** ṣıġmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 1). [divāna, -a]*

Lāġar olup vücūdum olur gāhī çün mekes / Bir vaḳt olur ki bu iki **dīvāna** ṣıġmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 2). [dīvāna, -a]*

dīvāna çıḳmak [1] *Huzuruna varmak, yüce bir makama çıkmak.*

Pes didüm semʿen ve ṭāʿe ol nişānuñ gösterüp / Feṭḥ-i bāb idüp varup **çıḳdum** anuñ **dīvānına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 3). [dīvānına çıḳdum, -du, -m]*

divane [15] *Deli, mecnun. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Aç niḳāb-ı vechüñi ḳılsun temāşā ʿāşıḳīn / Kimi **dīvāne** kimi ḫayretde ḳalsun cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 4). [dīvāne,]*

dīvāne-dil [1] *Deli gönül.*

ʿIşḳa düşüp **dīvāne-dil** zencīre baġlanmaḳ diler / Zencīr-i zülfe gel berü baġlanalum dīvāneler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 2). [dīvāne-dil,]*

dīvāne eylemek [1] *Deliye dönmek.*

Hevādār olalı saña hevā-yı ġayrı terk itdüm / Hevāñ **eyledi dīvāne** velī eylemedi bir dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 3). [dīvāne eyledi, -di]*

dīvāne-i ʿışḳ [2] *Aşk delisi.*

Bi-küllī māsivādan fāriġam Ḥaḳdur baña maṭlab / N'iderven ben Murādī ġayrıyı **dīvāne-i ʿışḳam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 7). [dīvāna-i ʿışḳam, --am]*

Ḫum-ḫāne-i vaḥdetde ben mestāne-i ʻışḳam yine / Kāşāne-i ʻuzletde ben **dīvāne-i 'ışḳam** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 1). [dīvāne-i 'ışḳam, --am]*

dīvāne itmek [1] *Deli etmek, çıldırtmak.*

ʿIşḳuñı başuma virdüñ beni **dīvāne idüp** / Ḳalb-i ḥubbuñla ṭolu ḳālıbum olmış gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 2). [dīvāne idüp, -üp]*

dīvāne ḳılmak [1] *Kendinden geçirmek, düşkün hale getirmek; mübtela, aşık etmek.*

Ḳadem başsa ḳaçan bostāna ġonce / **Ḳılur** bülbülleri **dīvāne** ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 1). [dīvāne ḳılur, -ur]*

divanelik [3] *Divane olma durumu, delilik, çılgınlık, mecnunluk.*

Ādem ḫaberin bilmezem ʿālem eserin hiç / Söyletme Murādī yine **divānelügüm** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 5). [divānelügüm, -üm]*

Baş açuḳ dīvāne geldüm dün gice meyḫāneden / Didiler olmaz ʿaceb **dīvānelük** mestāneden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 1). [dīvānelük,]*

Maʿnā ḥicābından çün ol maʿnā yüzin keşf eyledi / **Dīvānelik** terkin ḳılup cān hūş-yār oldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 2). [dīvānelik,]*

divānelik itmek [1] *Delilik etmek, akıllı davranmamak.*

Bu Murāda ʿayb ḳılmañ ger **ide divānelik** / ʿIşḳ-ı yār idüpdür anı tār ü mār ü tār ü mār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 5). [divānelik ide, -e]*

dīvāne olmak [2] *Delirmek, kendinden geçmek.*

Cürʿa-nūş itmek dilerseñ gel berü **dīvāne ol** / Gel bu varlıḳ perdesin keşf eyle bulasın sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 3). [dīvāne ol,]*

Ṣoḥbet-i dār-ı ḥabībe vardı dil pervānesi / Şemʿine yanmaḳ dilerseñ bi'llāh **ol dīvānesi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 1). [dīvānesi ol,]*

diyanet [1] *Dindarlık, dînin hükümlerine uyma ve bu hükümlerin gerektirdiği gibi hareket etme.*

Tefekkür eyleme leẕẕāt-ı fānī / Irāġ eyler **diyānetden** seni bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 4). [diyānetden, -den]*

diyar [2] *Memleket, ülke.*

Ne deñlü ḫāne-i dilde dilerse vuṣlatı dil / Ṣadā-yı ḥüsni yine anı bir **diyāra** çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 2). [diyāra, -a]*

Göñül fülki çıḳam dirken kenāra / Ṣalar ġam mevci anı bir **diyāra** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 1). [diyāra, -a]*

diyār-ı ʻadem [1] *Yokluk diyarı, dünya.*

Birbirine beni gösterdi cihān enmilesi / Şol ki görmedi gözi düşdi **diyār-ı ʻademe** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 2). [diyār-ı ʻademe, -e]*

diye / diyü [24] *Diyerek, deyip. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her kim ki şiʻr **diye** Murāduñ kelāmına / İki cihānda laʻnetin itsün aña Ḫudā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 5). [diye,]*

diye görmek [4] *Söyleyiver. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Saña raḥmet dilerseñ eyleye hū / **Diyegör** lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 1). [diyegör,]*

doġrı rāh [1] *Her türlü kötülükten uzak olan tutum, hak yolu.*

Uyma vesvāsına şeytān-ı laʻīnüñ zīnhār / Dūr ḳılma ḳalbüñi bir laḥẓa **doġrı rāhdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 4). [doġrı rāhdan, -dan]*

2. Saçılmak, serpilmek. II Çıkmak, ortaya konulmak.

Ḳaçan kim mevc ura bu baḥr-ı ḳudret / **Dökilür** her ṭarafdan dürr-i ḥikmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 1). [dökilür, -ür]*

doḳınmak [1] *Dokunmak, temas etmek.*

Şuʻāʻı nūr-ı pür-tābuñ **doḳındı** lemʻa-ber lemʻa / Levāmiʻden muʻarrādur bu kevn ile mekān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 4). [doḳındı, -dı]*

dolāb [1] *Su değirmeni.*

Benüm āh ile feryādum ve çeşmüm yaşın isterseñ / Bisāṭında varup seyr eyle kim **ṭôlāba** düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 2). [ṭôlāba, -a]*

dolanmak [3] *Dolanmak, bir şeyin çevresinde dönmek.*

Dünyā ṭolusı olsa Murāduñ **dolanmaduñ** / Eglendüren cemāl-i beḳādur hemān seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 2). [dolanmaduñ, -ma, -du, -n]*

II Aklı karışmak, aklı başından gitmek.

Devr idüp dā'ire ʻaḳlı **dolanur** idi göñül / ʻIşḳ ilinde şimdi ben devvār gördüm kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 3). [dolanur, -ur]*

II Eğlendirmek.

Şeydā göñül **dolandura** mı ins ü cān seni / Eglendüremedi seni ḫūr-ı cinān seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 1). [dolandura, -a]*

dolaşmak [1] *Gezmek.*

Ururam deşt-i sīnem üzre dāġı / **Dolaşduḳça** o dil-ber taġ u ṣaḥrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 3). [dolaşduḳça, -dukça]*

dost [31] *Dost, arkadaş.*

Şanma Ferhād ile Mecnūn oldılar abdāl-ı ʻışḳ / **Dostum** ben mübtelādan aldılar anlar sebaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 2). [dūstum, -um]*

Ol leb-i laʻlüñ havāsından bu ben üftādenüñ / **Dostum** ḳan aġlamaḳdan gözleri oldı ṣafaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 3). [dūstum, -um]*

ʻAyb eylemeñüz **dôstlar** bī-hūde söylerse Murād / Çün kim ṭaşa deryā-yı ʻışḳ ṣanmañ ki fikr u hūş idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 5). [dôstlar,]*

II Sevgili.

Dostum saña olaldan mübtelā / Cāna bir oldı beḳāyile fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 1). [dôstum, -um]*

Dostum ʻışḳ-ı cemālüñ ideli göñlüm cā / Bu dü-çeşmüm ṭaraf-ı āḫere olmadı küşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 1). [dostum, -um]*

Dehenüñ ġoncesine meyl ideli bülbül-i dil / **Dostum** ravża-i ḥüsnüñde benüm naġme-serā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 2). [dôstum, -um]*

Dost ayrılığını ḳıl ʻināyetler ey Ḫudā / Virme kimesne başına gösterme gel ebed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 2). [dost,]*

Nice saña virmesün dil bu gedā-yı derdmend / **Dostum** çün leblerüñden çeşme-i ḥayvān aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 4). [dostum, -um]*

Bir naẓar çün biñ belā çekdüñ yoluñda **dostum** / Ġam cefāsın çekmeyenler bilmedi şādān nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 3). [dostum, -um]*

Dostum bilmem ne ḥāletler ider vechüñ baña / Her ki nāẓırdur baña nev nev mühennā didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 2). [dostum,]*

Sen baña maḥbūbsın ẕāhirde gerçi **dostum** / Maʿnāda şevḳuñı ıẕʿān itdigüm senden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 415, Beyit 2). [dostum,]*

Görmeyelden gözi ol Yūsufı ben Yaʿḳūbuñ / **Dostlar** şanmañuz ansız baña dünyā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 6). [dostlar, -lar]*

Saña dil viren ten ü cānı n'ider / **Dostum** bir özge cānānı n'ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 1). [dostum, -um]*

Nūrdan ezher cemālüñ var iken / **Dostum** dil şems-i tābānı n'ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 5). [dūstum, -um]*

Nice bir zārı ḳıla bu dil-i pür-sevdāmuz / **Dostum** hicr ile bitmez mi bizüm ġavġāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 1). [dūstum, -um]*

Āteş-i ʿışḳuñ uraldan sīne-i mecrūḥa dāġ / **Dostum** iki cihāndan cān ü dil ḳıldı ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 1). [dūstum, -um]*

Āh kim her dem ḳılur ben mübtelāyı zār-ı ʿışḳ / Bilmez idüm müşkil imiş **dostlar** bu kār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 1). [dostlar, -lar]*

Rāḥat-ı dildür vişālüñ **dôstum** her dem senüñ / ʿÖmr-i bāḳīdür cemālüñ dôstum her dem senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 1). [dôstum, -um]*

Rāḥat-ı dildür vişālüñ dôstum her dem senüñ / ʿÖmr-i bāḳīdür cemālüñ **dôstum** her dem senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 1). [dôstum, -um]*

Sende mihrüm tā ezelden mündericdür ey ḥabīb / Mest ider zülālüñ **dôstum** her dem senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 2). [dôstum, -um]*

Ser-te-ser gezdüm cihānı bulmadum saña bedel / İki çeşmümde ḥayālüñ **dôstum** her dem senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 3). [dôstum, -um]*

İḳtiran itmez ḥabībüm senden özgiye göñül / Eyledi āşüfte ḥālüñ **dôstum** her dem senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 4). [dôstum, -um]*

Çün bu güftārı didüm geldi cevābı kim Murād / Ḫôş gelür baña maḳālüñ **dôstum** her dem senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 5). [dôstum, -um]*

Mihr-i rūyuñ tābına ṭāḳat virürse **dôstum** / Yanumı encümler alsa cümle meh-tāb añlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 2). [dôstum, -um]*

Ey Murādī ben bilürven menbaʿ-ı ʿirfān nedür / Bendesine **dostum** reml ile heykel gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 5). [dostum, -um]*

Nice bir aġlayayın derd ile hicrānuñ içün / **Dostum** eyle teraḥḥum baña öz cānuñ içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 1). [dostum, -um]*

Müstedām oldum müdām olsun bu ʻīşüm **dostum** / Başuma çıḳdı benüm bu ʻışḳ-ı ḫummārı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 2). [dostum,]*

Dostuñ kārı müsebbeb ola çün kārumuza / Berḳ olan lemʻa-i nūrı durur envārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 1). [dostuñ, -uñ]*

Dostum her demde vechüñden ḫayāl añlar beni / Şanma kim bu salṭanatla milk ü māl añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 1). [dostum, -um]*

Çoḳdan eylerdüm bu yirden **dostum** terk-i diyār / Līk her demde rıżāñ ile me'āl añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 2). [dostum, -um]*

Ey kemāl-i müntehāya rāġıb olan kimsene / **Dost** isterseñ eger ḳurtar bu benlikden seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 4). [dost,]*

dost dostı ḳanına girmez [1] (Atasözü) *Dost olan kişi dostuna zarar vermez.*

Bilmezem bilmezlügüm maʻẕūr ṭut ey muḥterem / Bu meseldür **girmez** imiş **dost dostı ḳanına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 2). [dost dostı ḳanına girmez,]*

dost olmak [1] *Dost olmak.*

Şanma kim sensiz ḥabībüm bende bu cān eglenür / **Dostum oldı** ḥayālüñ dilde mihmān eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 1). [dūstum oldı, -dı]*

doymak [8] *Yeter bulmak, kanmak, tatmin olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir ẕerresinden oldı münevver bu şeş cihāt / Ger mihri ṭāliʿ olsa cihān **doymaya** aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 4). [doymaya, -ma, -ya]*

döge döğe [1] *Döve döve, vura vura.*

Şaḳın bir gün iresin intihāya / Başarlar ḳabri **döge döge** pāya *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 3). [döge döge,]*

dökmek [8] *Akıtmak, dökmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kim ʿurūc eylerse ey dil tā ebed bulmaz ḫurūc / Anuñ içündür ki **dökdük** ṣaçduk āb u dānemüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 4). [dökdük, -dü, -k]*

dönmek [26] *1. Devretmek, dolaşmak.*

Ḳoġıl benlügi ey ġāfil felekde yoḳ ḳarār el-ḥaḳ / Gice gündüz geçer ʿömrüñ felek **döner** ṭolāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 4). [döner, -er]*

Bir şāhsın ey şāh ki sen şāh-ı cihānuñ / Medḥ ile ṭoludur **döneli** günbed-i ḫaḍrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 2). [döneli, -eli]*

Murādī günbed-i eflāk **döner** zāyir olup şaḫṣuñ / Eger olmaz ise olmaz zemīn ü āsumān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 5). [döner, -er]*

Dönerseñ noḳṭa üzre dā'ireveş / Bilürsin kendözün devrān iderseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 754, Beyit 4). [dönerseñ, -er, -se, -ñ]*

Dönmeg ile ġā'ib oldum çün naẓardan ansuzın / Ayaġum başmadum ʿarşa özge cevlān istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 874, Beyit 5). [dönmeg, -meg]*

Murādī 'arṣa-i ḥikmetde çün kān eylemiş 'ilmi / Ma'ārif kūyıdur her dem **dönen** ḥālāt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 5). [dönen, -en]*

2. Bir halden başka duruma geçmek.

Bir şāḫ-sār zevraḳa **döndi** bu fülk-i dil / Deryāda ḥadde irse bulur zīr-i pā ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 2). [döndi, -di]*

Terk-i nişān idenler bu ʿālem-i şuverden / **Döndürdi** ḳāli ḥāle ḥālāta irdi el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 3). [döndürdi, -dürdi]*

Dest-i inṣāf ile munṣıf olan ey vechi ḥasen / **Döne** aslında Murād el ura dāmānümüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 5). [döne, -e]*

Ey Murādī ḫayra **dönsün** dir iseñ her işlerüñ / Ḥaḳḳı gözle Ḥaḳḳı gözleyenüñ oldur ʿādeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 5). [dönsün, -sün]*

3. Gibi olmak, benzemek.

Zerre-i nāçīze **döndi** dil diler ümmīdümi / Ḥayrete varıp yıḳıldı üşdi aḫbāb üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 3). [döndi, -di]*

Ṭūṭi-i cāna **döner** söyletmek içün āyine / Añla güftārını güftār-ı zülālinden yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 3). [döner, -er]*

'Işḳ eri ol 'ışḳı gözle 'ışḳ ile / 'Āşıḳ olġıl 'ışḳ ile **dön** ādeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1421, Beyit 3). [dön,]*

4. Vazgeçmek, caymak.

Sen bizi yol bilmez añlayuben olma bed-gümān / Ḳanġı rāha dir iseñ biz **dönmezüz** bi-bākīyüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 2). [dönmezüz, -mez, -(ü)z]*

Ger Murādīde celāl ile cemāli göresin / **Dönmezüz** aġlayasın hiç bu hey'etden biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 5). [dönmezüz, -mez, -(ü)z]*

Ricā vü minneti terk itmezem dildārdan hergiz / Ḳamu terkin ururven **dönmezem** ben yārdan hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 1). [dönmezem, -mez, -em]*

Baş der-dāmen bu rāha gelmişem yoḳdur **döniş** / Esb-i himmet ṣalmaġa menzil ü meydān iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 4). [döniş, -iş]*

Yārdan şehd ü şekerdür her ne kim geldi cefā / Cān ile durdum yolında **dönmezem** iḳrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 3). [dönmezem, -mez, -em]*

Ṣādıḳam ḳavlümde ḫāṣā kim **dönem** bir yaña ben / Olur ise cümle ʿālem bir yaña bir yaña ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 1). [dönem, -em]*

Ey Murādī merd odur kim ṣādıḳ ola ḳavline / Ṣādıḳam ḳavlümde ḫāṣā ki **dönem** bir yaña ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 5). [dönem, -em]*

Hey'etümden **dönmezem** didükde vardur heybetüm / Ben heyūlā bilmezem insān oldum yār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 2). [dönmezem, -mez, -em]*

Aldı ḳulaġum ḫaberi yārden / **Dönmemiş** ol itdügi iḳrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1172, Beyit 1). [dönmemiş, -me, -miş]*

5. Elden ele geçmek.

İder şevḳ ile şevḳin āşkāre / Anuñ içün **döner** bu şerḥ-i mīnū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1212, Beyit 2). [döner, -er]*

6. Yapılmakta olan işi bitirip başka işe, duruma geçmek.

Nāliş-i dermānda āh ile semāya ger çıḳa / Semʿ-i luṭfuñ gūş ider andan **dönüp** ʿār eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 3). [dönüp, -üp]*

7. Yönelmek.

Ḳalmaġıl rāhda rāh ehline gel hem-rāh ol / Göñül Allāha **dönüp** bendeyi bu dergāh ol *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 3). [dönüp, -üp]*

8. Çevirmek.

Dil ü ʿaḳlumuz oldı yine yaġma / Yüzin **döndürdi** bizden o dil-ārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 1). [döndürdi, -di]*

döne döne [6] *Döne döne, durmaksızın. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭāḳ-ı mīnā-yı sipihri gezelüm **döne döne** / Gün gibi berḳ uralum ʿāleme bir māh ile biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 4). [döne döne,]*

dörd [1] *Dört, sayı sıfatı.*

Ḳalem şaḳḳ olup **dörd** pāre hemān / Yazar tā ḳıyāmet rumūz-ı nihān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 34, Beyit 2). [dörd,]*

dörd yan [1] *Dört taraf. II Her yer.*

Ey Murādī bağlama dil iki dünyā mihrine / **Dörd yanuñ** ister iseñ dem-be-dem dīdār ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 5). [dörd yanuñ, -un]*

duʿā [9] *Allah'a yalvarma; niyaz. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳıl **duʿāmuzı** müstecāb bizüm / İnneke ḳādirün ḳarībü mucīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 2). [duʿāmuzı, -muz, -ı]*

duʿā dilemek [2] *Dua etmek.*

Ben **duʿāmı diledüm** ġayrı duʿāsın dilesin / Pes ḳabūlüne hemān eyleyelüm ḥamd ü senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 2). [duʿāmı diledüm, -m, -ı, -dü, -m]*

Ben duʿāmı diledüm ġayrı **duʿāsın dilesin** / Pes ḳabūlüne hemān eyleyelüm ḥamd ü senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 2). [duʿāsın dilesin, -sı, -n, -sin]*

duʿā eylemek [3] *Dua etmek.*

Ey Murādī neş'e-i kübrāda bulduñ ʿālemi / Her **duʿā** kim **eyleseñ** maḳbūl ider çün ol mucīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 5). [duʿā eyleseñ, -se, -n]*

Ger behredār olam dir iseñ dem-be-dem Murād / **Eyle duʿā** cenābına urġıl türāba yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 5). [duʿā eyle,]*

Eyler Murādī çün **duʿā** ḥażretüñe dā'im senā / Budur sözümüz dā'imā göster bize dīdāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 5). [duʿā eyler, -r]*

duʿā itmek [5] *Dua etmek; Allah'a yalvarmak, niyaz etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫaṭar irmeye diyü ḥüsnüñe serv ile çenār / Ḳılayor biri namāz ve **ideyo**r biri **duʿā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 4). [duʿā ideyor, -e, -yor]*

duʿā ḳılmak [2] *Allah'a yalvarma, niyaz.*

Ey Murādī **ḳıl duʿāyı** leyle vü esḥārda / Her ne kim vardur duʿā-yı müstecāb altındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 5). [duʿāyı ḳıl,]*

Rabbüme **ḳıldum duʿā** ol dem ʿaṭāsın gözledüm / ʿAhd ü peymānın gözetdüm hem vefāsın gözledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 1). [duʿā ḳıldum, -du, -m]*

duʿā-yı müstecāb [1] *Kabul edilmiş dua.*

Ey Murādī ḳıl duʿāyı leyle vü esḥārda / Her ne kim vardur **duʿā-yı müstecāb** altındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 5). [duʿā-yı müstecāb,]*

dūde [1] *Mürekkep yapılan çıra isi.*

Āteşümden āsumān ile zemīn bulur fenā / ʿĀleme bir ẕerresi yayılsa ger bu **dūdenüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 3). [dūdenüñ, -nün]*

dūd-ı āh [3] *Çekilen ateşli ahlardan çıkan duman. II Yürek yangını.*

Ruḥsārını niḳābına çün kim çeker o şāh / Mir'āt-ı ḳalbe perde olur bizde **dūd-ı āh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 1). [dūd-ı āh,]*

Bu **dūd-ı āhumdan** şerer ṭoġrı semāvāta çıḳar / Dil nice bir hicrān çeker vaṣluñ baña cānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 3). [dūd-ı āhumdan, -um, -dan]*

Baḳmaġıl yā Rabb günāhuma benüm / Raḥm ḳılġıl **dūd-ı āhuma** benüm *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 30, Beyit 2). [dūd-ı āhuma, -um, -a]*

dūd-ı cism [1] *Bedenin, vücudun dumanı. II Gam.*

ʿĀṣıḳ olalı bu göñül zār ile āh içindedür / Ḳapladı **dūd-ı cismümi** dūd-ı siyāh içindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 1). [dūd-ı cismümi, -üm, -i]*

dūd-ı siyah [1] *Kara duman. II Aşığın içindeki acı, kederin ah ederek çıkması.*

ʿĀṣıḳ olalı bu göñül zār ile āh içindedür / Ḳapladı dūd-ı cismümi **dūd-ı siyāh** içindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 1). [dūd-ı siyāh,]*

duḫūl eylemek [1] *Girmek.*

Dem-i vaṣlına **duḫūl eyleyen** ey ʿārif-i dil / Bārgāhında taḳarrüb bulam ebrār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 4). [duḫūl eyleyen, -(y)en]*

duḫūl itmek [1] *İçeri girmek, içeri dahil olmak.*

Bāb-ı muġlaḳdan **duḫūl itdüñse** ey sāḥib-kemāl / Ṣaḳla miftāḥı oñatca lāzım ola kim bile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 2). [duḫūl itdüñse, -dü, -n, -se]*

duḫūl olmak [1] *İçeri girmek. II Kavuşmak.*

Didüm ol dār-ı visāle ne zamān **ola duḫūl** / Didi kim gözle ṭarīḳüñ aña bābuñ vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 3). [duḫūl ola, -a]*

dūn [2] *Alçak, soysuz, denî.*

Ġāfil olma serverā bu bāġ-ı ḥüsnüñ sebzine / Esdürür bād-ı ḫazānı çerḫ-i gerdūn **dūndur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 4). [dūndur, -dur]*

Ey Murādī ḥamdü li'llāh olmadı saña ʿadīl / Kim ki fehm itmez seni v'allāhi ġāyet **dūndur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 5). [dūndur, -dur]*

dūr [3] *Uzak.*

Mā hüve'l-vāḳiʿ durur gerçi vuḳūʿ-ı tāmda / Min ṭarafin ḫafiyyin āḫirinde **dūrdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 3). [dūrdur, -dur]*

Fikre gelmezsin seni her kim taṣavvur eylese / Her ne deñlü kim ḳarīb olan saña ol **dūr** imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 2). [dūr,]*

Ġam-ı endūhı ḳoyup vaʻde-i ferdā olmaz / **Dūrı** terk itdi dem-i laḫzada ḥāl istedi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 4). [dūrı, -ı]*

dūr itmek [2] *Uzaklaştırmak.*

Yā Rab Murādī ḳuluñı ʿışḳuñdan **itme dūr** / ʿUşşāḳa ʿışḳuñ oldı senüñ çün ġıdā-yı rūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 7). [dūr itme, -me]*

Beni bir laḥẓa **dūr itme** cenābuñdan ḳıl iḥsānı / Fidā ḳılmaḳ durur cānum saña ġayrı degül fikrüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 4). [dūr itme, -me]*

dūr ḳılmak [5] *Uzak tutmak, uzaklaştırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dūr ḳılma ʿışḳı dilden sen Murād / Dem-be-dem bulġıl Ḥudādan iltiẕāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 5). [dūr ḳılma, -ma]*

dūr olmak [3] *Uzak olmak.*

Ṭurma saʿy eyle rūz u şeb aña kim / **Olmayasın** Cenāb-ı Ḥaḳdan **dūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 4). [dūr olmayasın, -ma, -(y)a, -sın]*

Kendümi ḫāka ṣalsam ʿayb itmeñ / ʿÖmrümüñ ḥāṣılından **oldum dūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 5). [dūr oldum, -du, -m]*

ʻAynuña alma nihānı ʻāḳil iseñ sen sen ol / Baḫtludur ol kişi kim bu cihāndan **dūr ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 4). [dūr ola, -a]*

durışmak 23] *Uğraşıp gayret etmek, çalışıp çabalamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey kemāl-i maḥabbetüñ kānı / Sen kemāle **durış** kemāl saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 5). [durış,]*

durmak [14] *1. Kalmak, beklemek.*

Maḥzen-i ʿayn-ı ḥaḳāyıḳde **durur** pinhānum / Beni pinhān idemez sırr-ı vücūdum aṣlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 5). [durur, -ur]*

Cemʿ olınmaz bir yire ġayr ile ey dil ʿışḳ-ı yār / **Dura** mı bir kāsede cemʿ oluben āb ile nār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 1). [dura, -a]*

Çünki mīzān **dura** ḫāżır fī-yevm / Bir sevāb olmadı kim cāha yarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 4). [dura, -a]*

Lāzım oldur bize dā'im **durışavuz** ḫayra / Ḫayrumuz mü'min ile kāfire yeksān iderüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 2). [durışavuz, -ış, -avuz]*

Noḳṭayam pergār içinde devr ider **durmaz** beni / Ey Murādī maḥv iderven günde bin deryāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 5). [durmaz, -maz]*

Her muʻayyen ki ʻayna ʻayn oldı / Danışup **dururam** muʻayyende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 4). [dururam, -ur, --am]*

Ḳā'im olup **durur** çü murāduñda bu Murād / Ḥāl üzre ḥavlüñ ile girür cümle hey'ete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 5). [durur, -ur]*

Cān içre eger ister iseñ vuṣlat-ı dildār / ʿAyneynüñi çeşm ābıyile **durma** ter eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 3). [durma,]*

Himemden çekmezem pāyı ṭurup meydān-ı ʿışḳından / Burāḳa berḳ irüp **durdı** hemān żavʿ-ı dücā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 3). [durdı, -dı]*

Her dem ṭalebdedür dil ü cānum seni seni / **Durmaz** arar bu eşk-i revānum seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 1). [durmaz, -maz]*

2. Var olmak, bulunmak.

Nice bir sen bu beḳāsız fülke mā'il olasın / Fehm ü idrāküñ **dururken** yine bāṭıl olasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 3). [dururken, -ur, -ken]*

Ḥayāt-ı cāvidānīdür velīkin kibriyā **dursun** / Ki tā vechini görmekde virem bir dem mecāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 3). [dursun, -sun]*

3. Sabit kalmak, değişmemek.

Şāḫsārından ḳoparma ġonceyi ġafletle sen / Ṣolmayup tā kim devām üzre **dura** ay ile yıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 2). [dura, -a]*

Gel añla Murādīnüñ kelāmın / **Dur** ḳavlüñe bī-ḥaḳīḳat olma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1441, Beyit 5). [dur,]*

durdı ḳaldı [1] *Durup kalmak. II Bir durumun etkisinin uzun süre hissedilmesi.*

Lāzım nedür dilā kim elzemde ʿaḳl-ı mebhūt / Sevdā-yı fenn-i āḫer zehrine **durdı ḳaldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 4). [durdı ḳaldı, -dı]*

durur [379] *Teklik üçüncü şahıs bildirme eki; -dır, -dir. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İşbu Murādī sözlerin añlayan er **durur** / Her kim görürse ḫayrete varur ḳılar ṭaña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 3). [durur,*

düş kerdem güẕerī çün be-der-i mey-ḫāne [1] *Dün gece meyhane kapısından geçtim.*

Düş kerdem güẕerī çün be-der-i mey-ḫāne / Sāḳī-yi ḫūb girifte be-dereş peymāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1442, Beyit 1). [düş kerdem güẕerī çün be-der-i mey-ḫāne,]*

düş olmak [5] *Müptela olmak, giriftar olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Göñül bir ʿilme **düş oldı** ne dersi var ne fetvāsı / Oḳumazven ben ol ʿilmi ki her dem imtiḥān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 4). [düş oldı, -dı]*

dutmak [10] *1. Elinde bulundurmak.*

Dutalı mir'ātı rūya oldı rū āyīnedār / Birbirine ger muḳābil ola peydādur cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 2). [dutalı, -alı]*

Refīḳ-i dil-nüvāzumdur **dutar** destinde mir'ātı / Naẓar-gāh-ı Ḫudādur bu durur dā'im kenārumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 3). [dutar, -ar]*

'Işḳ ile ger **dutayın** dir iseñ ey dil geştī / Ḳıl taḥammül ura ger günde saña biñ sedeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 3). [dutayın, -a, -(y)ın]*

2. Gerçekleştirmek, yerine getirmek.

Ḳalbinde ḳulūb ʿilmini ḳalb eyledi maġlūb / İsbāta **dutup** eyledi sözinde belāġat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 2). [dutup, -up]*

Rāh-ı ḥaḳīḳate ḳademin şol kişi başar / İslām içinde **dutmaya** iẕʿānını dirīġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 3). [dutmaya, -ma, -ya]*

Faṣl-ı ʿaṭā ile ḳaçan ola nidā-yı ẕe'l-kerem / Pes **dutuben** misālini levḥ-i dile yazar ḳalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 1). [dutuben, -uben]*

Cümleten dünyā vü uḫrā hep şikār oldı dile / **Dutalı** bāzū-yı ʿizzet üzre devlet bāzını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 3). [dutalı, -alı]*

Ḥamiyyet ḳılmaġ içün himmeti bālā **dutar** her dem / Belī didi anuñ içün ḳaçan kim oldı tekrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 2). [dutar, -ar]*

3. Yönelmek, bağlanmak.

Bir murād isteme hergiz kimseden sen ey Murād / ʿĀḳıl oldur kim **duta** dergāh-ı Ḥaḳḳa kendözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 5). [duta, -a]*

4. Kaplamak, sarmak.

Ne ḥikmetdür bu sır ey dil ḥicāb-ı kibriyā **dutmış** / Cemālin zeyn idüp girü mülāḳīde likāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 4). [dutmış, -mış]*

duymak [9] *1. Işitmek.*

Gülşen-i vaṣluñ **duyaldan** ʿandelīb-i cānumuz / Yimez içmez ẕikr ü fikrüñ aña āb u dānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 3). [duyaldan, -aldan]*

Sırrumı ḫüdʿa ile ḫīleme yār itdüm çün / **Duymasun** kimse diyü ṭanz ile ʿārında geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 3). [duymasun, -ma, -sun]*

Benüm nefʿüm **duyaldan** ḫāṣ ile ʿām / Muʿaṭṭal oldı eşyāda menāfiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 2). [duyaldan, -aldan]*

Çün vücūduñ ṭavrına ʿarrāc ola Mūsī-i ʿışḳ / Pāre pāre rīze rīze ola **duymaya** cibāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 2). [duymaya, -ma, -y, -a]*

Yār ile rāzumı benüm aġyār **duyamaz** / Ol ḳande idi yār ile vār iken ülfetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 934, Beyit 3). [duyamaz, -a, -maz]*

Arada olsa yine nice nice nāz u niyāz / Bilmeye **duymaya** ol işleri aġyār yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 2). [duymaya, -ma, -y, -a]*

2. Sezmek, fark etmek, hissetmek.

Bir şemme **duydı** bāġ-ı gül gül-ʿiẕārdan / ʿĀrum yāsını ḳodı ʿulyāda seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 3). [duydı, -dı]*

Ḳatlu fālümde görüp ṭā'ir-i ḳudsīde nisār / Ḳademü'l-ḫayr **duyup** kendümi var itdüm ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 3). [duyup, -up]*

Duyduñsa Murāduñ kelimātında ḫalāvet / Bir ḥarfini şerḥ it eger ʿallām-ı cihānsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 5). [duyduñsa, -du, -ñ, -sa]*

dūzaḫ [2] *Cehennem.*

Dūzaḫa irdi çünki ḳaṭre-i eşk / Berd oluben şoyındı yidi ṭamu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 3). [dūzaḫa, -a]*

Ẓāhir ü bāṭında maʿmūr ol budur devlet saña / Ol mücāhid girmeyesin tā ki **dūzaḫ** nārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 4). [dūzaḫ,]*

dūzaḫ u ḫuld-ı berin [1] *Cehennem ve kutsal cennet.*

Kendümi terk itmeyince bulmadum cānāne yol / Anca geçdüm bu seferden **dūzaḫ u ḫuld-ı berīn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 3). [dūzaḫ u ḫuld-ı berīn,]*

dü-ʿālem [12] *İki dünya. II Dünya ve ahiret. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Āb-ı rūyı her **dü-ʿālemdür** olan ʿāṣıḳ saña / Ṣāh-ı dehr odur ki ola āsitānuñda gedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 1). [dü-ʿālemdür, -dür]*

dü-ʿālem gülşeni [1] *İki dünyanın; dünyanın ve ahiretin gül bahçesi.*

Vāridātumdan münevverdür vücūdum gülşeni / Mümkinātumdan müzeyyendür **dü-ʿālem gülşeni** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 1). [dü-'ālem gülşeni,]*

dübdüz yürimek [1] *Dümdüz yürümek, bir yere sapmadan yürümek.*

İrişem dir iseñ ednādan eger aʿlāya / Bu cihān milkini **dübdüz yüri** var arduña at *(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 3). [dübdüz yüri,]*

dücā [9] *Karanlık, zulmet, târ. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Seni şu kim ki bilendür o cehlile meşhūr / Şular ki bilmediler oldılar dücāda **dücā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 4). [dücā,]*

dücā dücā [1] *Çok karanlık, zulmet, târ.*

Gel berü baş u cānı vir var ise ʿışka ṭāḳatüñ / Aydın iden derūnını olmadı ol **dücā dücā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 3). [dücā dücā,]*

dücā ḳalmak [2] *Karanlıkta kalmak .*

İḳtibās itdi çü dil lemʿa-i pür-tābuñdan / Żavʿ ile virdi żiyā ʿāleme **ḳalmadı dücā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 3). [dücā ḳalmadı, -ma, -dı]*

Maḳṣūd-ı ezel nedür gel añla / Çıḳ aydına **ḳalmaġıl dücāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1434, Beyit 4). [dücāda ḳalmaġıl, -ma, -gıl]*

dücā ḳılmak [1] *Karanlık hale getirmek.*

Mekānı ṭarfetü'l-ʿayn içre aldı oldı pür-envār / **Dücā ḳıldı** anuñ nūrı żiyā-yı şems ile ayı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 4). [dücā ḳıldı, -dı]*

dü cihan [9] *İki dünya. II Dünya ve ahiret. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nāzil olmaḳ neden oldı bu ḥaḳāyıḳ ḫaberi / Ola tā ṣıdḳ-ı Muḥammed **dü-cihānda** peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 3). [dü-cihānda, -da]*

dü-çeşm [3] *Iki göz.*

Dostum ʿışḳ-ı cemālüñ ideli gönlüm cā / Bu **dü-çeşmüm** ṭaraf-ı āḫere olmadı küşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 1). [dü-çeşmüm, -üm]*

Seḥer bülbül ḫurūşından **dü-çeşme** gelmemişdür ḫ∨āb / Sürūr-ı şevḳ ile eylerdi medḥ-i dilber-i nā-yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 1). [dü-çeşme, -e]*

Ḫayālumdür **dü-çeşmümde** şeb ü rūz / Mükerrer dīde-bānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 16). [dü-çeşmümde, -üm, -de]*

dükeli [3] *Bütün, tüm.*

"Faṣbir li-ḥükmi Rabbike"nüñ sırrın añladı / Işmarladı şu kim **dükeli** kārını aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 4). [dükeli,]*

Şol ki bilmeye seni ẓann ile ol ẓanna düşe / ʿĀlim ise **dökeli** ʿilme yine cāhil olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 3). [dökeli,]*

Ey Murādī **dökeli** derde devā Ḫaḳdandur / ʿAynuña gelmeye hergiz yıḳılursa ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 5). [dökeli,]*

dükenmek [2] *Bitmek, sona ermek.*

Yoḳ añla Murādī buña ġāyet / Deryā **dükenür** mi alsa bardaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 5). [dükenür, -ür]*

Temennā eyledüm bir gün seḥer-gehden niyāz ile / İrişdi ḳuvvet ü ferrüm **dükenmezdür** temāşāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 4). [dükenmezdür, -mez, -dür]*

dükenmez genc [1] *Sonu olmayan hazine.*

Mālı n'eylersin cihān bāḳī degül çün kim saña / ʿĀḳil iseñ gel berü ur bir **dükenmez gence** el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 4). [dükenmez gence, -e]*

dükkân [4] *Dükkan. II Sevgilinin ağzı.*

Şanmaġıl kim ġayrı yirde bulına dürr ü güher / Ey Murādī her ne varsa yoḳla **dükkānuñdadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 5). [dükkānuñdadur, -un, -da, -dur]*

II Marifet dükkanı.

Ey Murādī maʿrifet **dükkānın** açduḳ şöyle kim / Ḳuş dilin söyletmez olduḳ ḫ∨āce-i ʿAṭṭāra biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 5). [dükkānın, -ı, -n]*

II Aşk dükkanı.

Ey Murādī çün derūnuñ maḫzen-i esrārdur / Cevher almak ister iseñ gel berü **dükkāna** gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 5). [dükkāna, -a]*

II Şiir.

Sanmaġıl kim ġayrı yirde bulına dürr ü güher / Ey Murādī her ne varsa yoḳla **dükkānuñdadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 5). [dükkānuñdadur, -un, -da, -dur]*

dümen [1] *Geminin yönünü belirleyen kısım. II Hayatın yönü.*

Musaḫḫar olsa deryālar ʿaceb olmaya ḳalbüñde / **Dümen** tarzında māhirdür sefinüm bād-bānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 4). [dümen,]*

dü-mīm olmak [1] *İki mim harfi olmak. II Muhammed ismindeki iki mim harfi.*

Ḳābe ḳavseyn üzre iki şāhid oldı iki ḳāf / İkisi daḫı **olur** ism-i Muḥammedde **dü-mīm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 2). [dü-mīm olur, -ur]*

dümūʿ [1] *Gözyaşları.*

Dümūʿumdan çü ẓāhir oldı bir yemm-i mehīb-āsā / O deryādan müheyyā oldı peydāda olub peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 1). [dümūʿumdan, -um, -dan]*

dümūʿ-ı ʿayn aḳıtmak [2] *Gözyaşı dökmek, ağlamak.*

Dümūʿ-ı ʿaynın aḳıtdı semā çün ṭurdı arż üzre / Gelüp şevḳe ʿayān oldı ne kim var kendüde iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 2). [dümūʿ-ı ʿaynın aḳıtdı, -ın, -dı]*

Dümūʿ-ı ʿaynın aḳıtdı semā çün ṭurdı arż üzre / Gelüp şevḳe ʿayān oldı ne kim var kendüde iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 2). [dümūʿ-ı ʿaynın aḳıtdı, -ın, -dı]*

dün gice [3] *Dün gece.*

Şemʿ-i ʿaḳlı yaḳmışam bezmümde yārüñ **dün gice** / Şuʿle ḳapdum çün añı mihr-i hüveydā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 3). [dün gice,]*

Baş açuḳ dīvāne geldüm **dün gice** meyḫāneden / Didiler olmaz ʿaceb dīvānelük mestāneden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 1). [dün gice,]*

Şemʿ-i ʿışḳa **dün gice** ḫarḳ oldı dil pervānesi / Rūḥına cān virmek içün ḳıldı ifnā şoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 2). [dün gice,]*

dün gün [1] *Gece gündüz.*

Çün o durur ḫālık-ı kevn ü mekān / Eyle ʿibādet aña **dün gün** hemān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 7). [dün gün,]*

dün ü gün [3] *Gece ve gündüz, sürekli.*

Murādī **dün ü gün** yalvar Ḫudāya / Gine saña gele ol māh-sīmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 5). [dün ü gün,]*

Dün ü gün oldı işümüz ʿişyān / ʿÖmrümüz geçdi cürm ile ḥayfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 2). [dün ü gün,]*

Ġurra-i mehde hilāl oldı görinen her ay / **Dün ü gün** oldı celāl ile cemāl içün ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 3). [dün ü gün,]*

dünya [121] *Dünya. II Dünya hayatı.*

Māsivāyı terk idüben **dünyādan** bī-zār ol / ʿĀḳil iseñ ey göñül ʿışḳ ile olġıl āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 2). [dünyādan, -dan]*

Cemālüñ pertevinden ḫurrem oldı cümleten **dünyā** / Ḥabībüm ẕerre yanuñda olur şems-i cihān-ārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 1). [dünyā,]*

Cenāb-ı Ḥaḳdan özge ʿāḳil iseñ isteme me'vā / Aña ḳurbān ḳıl cānuñ nedür **dünyā** nedür ʿuḳbā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 1). [dünyā,]*

Ṣaḳın aldanma **dünyāya** ribāṭ-ı köhnedür ey dil / Niceler ḳonuben göçdi göçersin sen daḫı ferdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 2). [dünyāya, -(y)a]*

Cürm ile ḫaṭāma n'ola baḳmasañ eyā şāh / Lutf ü keremüñ ḳapladı **dünyāyı** ser-ā-pā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 4). [dünyāyı, -(y)ı]*

Cümle **dünyāda** her ne var mevcūd / Sen şehüñ ẕikri iledür gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 4). [dünyāda, -da]*

Her ki **dünyāya** meyl ider cānā / Āḫirü'l-emr irişür aña belā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 1). [dünyāya, -(y)a]*

Çü ʿayna almadı ḥükmine virdi ikisini / Yed-i yemīnine ʿuḳba yesārına **dünyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 4). [dünyā,]*

Ḳılmazam bir nesne yā Rab ben bu **dünyāda** ṭaleb / Ḳıluram ancaḳ seni dünyāda ʿuḳbāda ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 1). [dünyāda, -da]*

Ḳılmazam bir nesne yā Rab ben bu dünyāda ṭaleb / Ḳıluram ancaḳ seni **dünyāda** ʿuḳbāda ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 1). [dünyāda, -da]*

Cān ü başa ger ḳıyarsañ vuṣlata bulduñ ṭarīḳ / ʿIşḳdan ġayrı saña **dünyāda** olmaya edīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 4). [dünyāda, -da]*

Gerüben gögsüñi aldanma bu **dünyāya** ṣaḳın / Ġarra-i māl u ʿömür olma yoḳ anlarda sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 4). [dünyāya, -(y)a]*

Dünyā ṭolu ṭalebde her nice olsa eṣvāt / Ġavs oldı çünki ġavvāş ḳuṭb oldı aña ṭālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 4). [dünyā,]*

Bıraḳ **dünyāyı** terk-i kār u bār it / Ḳo kesret milkini vaḥdet gözetgil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 2). [dünyāyı, -(y)ı]*

Bu cihānı sen n'idersin çün fenādur ʿāḳıbet / Bu fenā **dünyāyı** terk idüp beḳā ḳıl iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 2). [dünyāyı, -y, -ı]*

ʿÖmr-i sermedden ḫaberdār olmadı ġāfiller āh / Anları mevtādan ʿadd it gerçi kim **dünyādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 4). [dünyādadur, -da, -dur]*

Reşḥa-i ʿaynumda eyler çünki deryālar ẓuhūr / Ol deñizler ḳaṭresini ḳıldı **dünyālar** ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 1). [dünyālar, -lar]*

Dāġ-ı dilde gördigüñ **dünyāyı** ṣanma dāġdur / Yār yolında viren cānını her dem ṣaġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 1). [dünyāyı, -y, -ı]*

Cān şuʿā-ı ḥüsnüñi çün gördi tenhā gizlenür / Ṣanma kim ecsāmdur **dünyāda** peydā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 1). [dünyāda, -da]*

Her mekānı aradum yir yir ki bir yir ḳılmadı / **Dünyāda** ʿuḳbāda gördüm zīr ü bālā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 3). [dünyāda, -da]*

Ger dilerseñ bulasın **dünyāda** ʿālim ʿilmini / Al Murāduñ manṭıḳından gel berü bir bir ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 5). [dünyāda,]*

Müsteḥaḳ olduñsa Raḥmānuñ eger elṭāfına / Gel teferrüc eylegil **dünyā** nedür ʿuḳbā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 3). [dünyā,]*

Göñül aldanma bu **dünyā** ḳatı ġaddār durur / Nicenüñ ḳanın içüpdür ḳatı ḫūn-ḫvār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 1). [dünyā,]*

Ey Murādī o durur şāh-ı cihān **dünyāda** / Künc-i ʿuzletde olup mesken-i vaḥdet gözedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 5). [dünyāda, -da]*

Bu Murādī seni bulmadı çü **dünyālarda** / Başlayup fikr ile her sāʿat ü her ānum arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 5). [dünyālarda, -da]*

Görmeyelden gözi ol Yūsufı ben Yaʿḳūbuñ / Dostlar ṣanmañuz ansız baña **dünyā** görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 6). [dünyā,]*

Dünyā karañudur güzelüm sensizin baña / Aydın iden anı baña sen āfītābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 3). [dünyā,]*

Yoḳdur Murādī bendeñe **dünyāda** bir murād / Anuñ murādı sen şeh-i ʿālī-cenābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 7). [dünyāda, -da]*

Dünyāya ṭālib olma ki ṣoñı fenā durur / ʿĪş ü ṣafāsı miḥnet u renc u ʿanā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 1). [dünyāya, -y, -a]*

Dünyāya mā'il olma vü ḥayrān seyrine / Ẓıll-ı ḫayāldur bu temāşā gelüp geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 3). [dünyāya, -y, -a]*

Añla bu sırrı ʿömr-i revān oldı hem çü bād / Ṣanur mısın Murādī ki **dünyā** gelüp geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 5). [dünyā,]*

Dünyāyı tekye ḳılma ki bir bī-vefā durur / Her günde nice ādemi yir ejderhā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 1). [dünyāyı, --yı]*

Aldanma vefāsına aṣlā denī **dünyānuñ** / Bir laḥẓa ṣafāsında yüz dürlü cefā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 3). [dünyānuñ, -nuñ]*

Mihr u ḳamer envārı **dünyāyı** muḥīṭ oldı / Bu ḳudret ü bu ażvā peydā neden olmışdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 2). [dünyāyı, -yı]*

Nīsān-ı ʿışḳuñdan düşüp oldı baña **dünyā** ṣadef / Baḥr-ı şühūd içre şehā dür-dāneyem ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 4). [dünyā,]*

Seveliden Murādī sen güzeli / Oldı **dünyā** içinde ol meşhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 7). [dünyā,]*

ʿIşḳ meyinden bu Murādī şöyle maḫmur oldı kim / Ṭolsa **dünyā** ol ḫumarı cürʿalar ḥall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 5). [dünyā,]*

Tāb ura ger ʿāşıḳa nūr-ı cemāl-i dil-peẕīr / Nūr olur ʿālemlere bu genc olur **dünyāya** bāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 3). [dünyāya, -y, -a]*

Reşḥa-i ʿayn-ı ḳader **dünyāyı** ʿummān eylemiş / Ġayb-ı ḥikmet mihri her şey'i dıraḫşān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 1). [dünyāyı, -y, -ı]*

Murādīnüñ yine şīrīn-maḳāli / Yayılmış ser-be-ser **dünyāya** düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 5). [dünyāya, -y, -a]*

Dünyā ile āḫiret derilmiş / Bir oldı ḳamuda yalvarılmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 1). [dünyā,]*

Cihān ḥalḳını yutmaḳda zemīn bir ejdehā ancaḳ / Bu **dünyānuñ** içi ṭaşı ḳamu derd ü belā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 1). [dünyānuñ, -nuñ]*

Murādī ʿāḳil iseñ ger ṣaḳın aldanma **dünyāya** / Kimesneye ṣaḳın baḳma Ḫudāya ʿāşıḳ ol ʿāşıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 5). [dünyāya, --ya]*

Bu Murādīnüñ murādı budur ey perverdigār / Gelmesün ol dilbere **dünyāda** şerr-i mā-ḥalaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 7). [dünyāda, -da]*

İstimāʿ ideli dil vaṣfını ol zībānuñ / ʿAynına almadı zībālarını **dünyānuñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 738, Beyit 1). [dünyānuñ, -nuñ]*

Her ki **dünyāyı** ḳodı āḫirete mā'ildür / Aḫiret isteyeni añla hemān gülse gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 2). [dünyāyı, -y, -ı]*

Senüñle seyr ider **dünyāyı** her dem / Sen andan ḫā'if ü ol oldı bī-bāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 3). [dünyāyı, -y, -ı]*

Bu fenā **dünyāyı** n'eylersin göñül uḫrāya gel / Māsivāyı terk idüben ol yüce Mevlāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 1). [dünyāyı, -yı]*

Bu fenā **dünyāyı** terk idüp yabana at gönül / Fā'ide ḳılmaz saña çün kim yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 1). [dünyāyı, -y, -ı]*

Ber-ḳarār olmaz fenādur ʿömrü **dünya** māl ü cāh / Küll-i şey'e nāẕır olġıl her birinden ʿibret al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 3). [dünya,]*

Ṣana mısın ḳıla ey dil sana **dünyāda** menāl / Terk eyleme ḳanā'at çü geçer 'izzet ü māl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 1). [dünyāda, -da]*

Fānī **dünyā** benüm oldı diyüben da'vī ḳılan / Kellesi ṭopraġun altında yatur hem çü sifāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 4). [dünyā,]*

Ḳamu ögrendi eyü yavuzını **dünyānuñ** / Gör Murādī gözüñ aç nice mu'allamdur dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 5). [dünyānuñ, -nuñ]*

Terk eyleyüp lübs-i ḳaba geysün muraḳḳa' bir 'abā / Olsun ġarīb ü mübtelā terk eylesün **dünyāyı** ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 3). [dünyāyı, -yı]*

Ḳuru ġavġāsını arduña atġıl sen bu **dünyānuñ** / Ḳamu māl ile cāhuñ ḳalmayısar saña bellü bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 3). [dünyānuñ, -nuñ]*

Ġūş eyle Murāduñ bu kelāmını ḥabībā / **Dünyā** sözini diñleme semʿüñi aṣem ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 5). [dünyā,]*

Dünyā ṭolarsa Nūḥ ile ẕabt eylemek muḥāl / Keştī-miśāl ʿaceb ulu deryādadur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 2). [dünyā,]*

Şimdi şorar iseñ eger ey sāḥib-i kemāl / Ẓan eyleme ki **dünyāda** ʿukbādadur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 3). [dünyāda,]*

Bu Murād aldana mı fānī deme / Bildi kim **dünyā** durur ẓıll-i ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 833, Beyit 5). [dünyā,]*

Yā İlāhi ola mı **dünyāda** / Sencileyin ʿaceb laṭīf-ḫışāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 8). [dünyāda, -da]*

Çü neysān-ı maḥabbetden gelüp oldı ṣadef **dünyā** / Bu deryā-yı şühūd içre şehā dürdāne-i ʿışḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 3). [dünyā,]*

Bu **dünyāya** ne ḳıldum ben baña cevr ü cefā eyler / Baña bu cevr u bu miḥnet nedendür bilmezem bilsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 3). [dünyāya, -y, -a]*

Naẓar ḳılma bu **dünyāya** oturġıl vāḥid ü tenhā / Dilüñden eksük olmasun anuñ ẓikrini ḳıl her dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 4). [dünyāya, -y, -a]*

Sen beni ẓāhirde **dünyā** içre gördüñse ṣaḳın / Ey Murādī sen taṣavvur ḳılma sevdāsındayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 5). [dünyā,]*

Ġāyıb-āne nice ḥükm oluna bu aṣl-ı şühūd / Bir şehādet ider isem daḫı **dünyāda** ne ġam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 3). [dünyāda, -da]*

Şol ki ḳabūl ḳılmaya ġayrıya nuṣḥ ide / **Dünyāda** āhiretde odur eẕlām-ı ẓulūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 4). [dünyāda, -da]*

Anı fikr eyle ki çün ire ecel / Vire **dünyā** saña zehrin ṭolu cām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 4). [dünyā,]*

Dünyā niʿamına baḳmazam ben / Ẕikr oldı benüm hemān zevādüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 3). [dünyā,]*

Meyl itmese **dünyāya** şükr eylese ālāya / Ḥamd eylese Mevlāya ʿiffet nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 6). [dünyāya, -y, -a]*

Terk eylesem eşyāyı fikr itmese **dünyāyı** / Her dürlü temāşāyı ʿuzlet nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 8). [dünyāyı, -y, -ı]*

Cefāsından ḫafī ḳılmış virüp bir nūr-ı berrāḳı / Münevver ḳıldı **dünyāyı** żiyāsı şems-i ġarrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 3). [dünyāyı, -y, -ı]*

Naẓar gevher durur zinhār o edeb ḳılmaġıl żāyiʿ / Bunuñ ḳadrin bilürseñ yeg durur **dünyā** ṭolu zerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 3). [dünyā,]*

Tefaḥḥuş eyledüm dā'im seni **dünyāda** ʿuḳbāda / ʿAceb budur seni bir laḥẓa bulmam ayru yanumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 4). [dünyāda, -da]*

Teraḥḥum ḳıl baña dildār ki ben bir ḫastayam pür-zār / Baña **dünyāda** sensin vār ṭabībüm gel devā senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 4). [dünyāda, -da]*

Ḥicāb-ı ġayret-i kübrā muḥīṭ olmasa **dünyāyı** / Ḳarar itmez mi cān ü ten nişāndur cān ü ten tenden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 3). [dünyāyı, -y, -ı]*

Fā'ide görmez cihāndan kimse cānā hergizin / ʿĀḳil oldur kim bu **dünyādan** ṭuta fārig̈ özin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 1). [dünyādan, -dan]*

Dilde bir āteş ḳoyupdur ʿışḳuñ ey dilber senüñ / Āh idem ger cümle ḫākister idem **dünyāyı** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 3). [dünyāyı, -y, -ı]*

Āḫiret mā'ili **dünyā** sever añlama ṣaḳın / Şems-i bedre iren ażvā sever añlama ṣaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 1). [dünyā,]*

Bu Murādī ne kim olmış ḳamu terk itdi hemān / Āḫiret mā'ili **dünyā** sever añlama ṣaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 5). [dünyā,]*

Eyle **dünyāda** sen eyü ʿameli / Olasın āḫiretde tā maʿfū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 3). [dünyāda, -da]*

ʿĀli olmañ dilerseñ ʿuḳbāda / Baḳma **dünyāya** şimdi ey meh-rū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 10). [dünyāya, -ya]*

Cān u dildendür vücūdum çün didi peydāda hū / Anuñ içün kim görürsin dir beni **dünyāda** hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 1). [dünyāda, -da]*

ʿAyn-ı ḥikmetde görindi ḥükm-i Ḥayy-ı lā-yenām / Anuñ içün söylenür **dünyāda** vü uḫrāda hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 4). [dünyāda, -da]*

Bu cihān mülki Murādī ḳılur ʿuḳbāya naẓar / Gel berü añla bunı kim nice **dünyādur** bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 5). [dünyādur, -dur]*

Merdüm-i kāmil ararsañ arama **dünyāyı** / Saña bir söz diyeyin ʿaḳluñı bir olma delü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 3). [dünyāyı, -y, -ı]*

Bir ʿacā'ib maʿnā iẓhār eyledi yine Murād / Noḳṭasın şerḥ eylemez cemʿ olsalar **dünyā** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 5). [dünyā,]*

Ey Murādī biñde bir evṣāfuñ olmaya beyān / Olsalar ūlā vü uḫrā cümle **dünyā** elsine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 5). [dünyā,]*

Her kişi **dünyāda** meşġūl oldı bir kār üstine / Saña meşġūl olmışuz biz kār ber-kār üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 1). [dünyāda, -da]*

ʿĀlemüñ ʿayn-ı baṣīret birle baḳ āsārına / Gelmedi **dünyāya** ādem kim ḫayālin ögrene *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 3). [dünyāya, -ya]*

Encüm-i saʿd oldı ṭāliʿ baḫr-ı deryā üstine / Ṣanasın kim mihr-i ʿālem ṭoġdı **dünyā** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 1). [dünyā,]*

Ṣuʿlesidür mihr-i ʿışḳuñ berḳ uran **dünyāda** āh / Tāb-ı şemsi berḳ uran ṣanma bu māhuñ üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 2). [dünyāda, -da]*

Şu kim bilmeye vuṣlat ʻālemin **dünyā** seve ey dil / Serini ṭaşa ursun sīnesini eylesün pāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 4). [dünyā,]*

Seḥer tāb-ı cemālüñden żiyā düşdi çü **dünyāya** / Mülāzım oldı insāna melā'ik düşdi ġavġāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 1). [dünyāya, -y, -a]*

Murādīnüñ vücūdında cihānuñ cānıdur ẓāhir / Feemmā n'eylesün ismi muʻammādur bu **dünyāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 5). [dünyāda, -da]*

ʻUmūmen millet olmışdur bu **dünyā** gerçi ser-tā-pā / Velīkin vāḥid olmaḳdur bula dil rāh-ı aʻlāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 2). [dünyā,]*

Ne aṣṣı saña **dünyāda** fenādur ʻaḳibet el-ḥaḳ / Durış kim dār-ı uḫrāda olasın sen de ferḫunde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 4). [dünyāda, -da]*

Feraḥlar kesb idüp her dem muṭīʻ-i lā-yemūt oldı / Bu evżāʻ ile rütbet buldı **dünyāyile** ʻuḳbāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 4). [dünyāyile, -ile]*

Müsemmādan ḫaber bilen Murādī bī-ḫaberdür ol / Aña kim bir ḫaber oldı ḫaber virmez o **dünyāya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 5). [dünyāya, -ya]*

Aldanup ḳalmaġıl ārāyişine **dünyānuñ** / ʻAḳıl olan ḳata mı el ile aġu aşına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 4). [dünyānuñ, -nuñ]*

ʻÖmr-i sermedde egerçi olınur nice biḥās / Ṭıynet-i pāküñi pāk eyle hemān **dünyāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 2). [dünyāda, -da]*

Ey dil diler iseñ ṭola ḳalbüñ kemāl ile / **Dünyāda** dirlik eyle hemān yaḫşī ḥāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 1). [dünyāda, -da]*

Dünyāda her ne kim var ʻayn u bihār u enhār / Gözüm yaşıdur olmış yir yüzine revāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 6). [dünyāda, -da]*

Ṭās-bāz u sāḥir olmışdur felek aldanmaġıl / Sevmegil **dünyāyı** cāyuñ tā ḳuşūr u ḥūr ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 2). [dünyāyı, -y, -ı]*

Geçdi sūd ile ziyānından göñül dīvānedür / ʿAynına gelmez ebed **dünyānuñ** aġ u ḳarası *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 4). [dünyānuñ, -nuñ]*

ʿĀḳıbet-endīş olan **dünyāda** ġāfil olmadı / Kārını tedbir iden ʿālemde cāhil olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 1). [dünyāda, -da]*

Bu Murādīnüñ çü **dünyāda** cevābı Ḥaḳ durur / Ḥaḳ cevābıdur cevābı ġayrı yoḳdur nesnesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 5). [dünyāda, -da]*

Leb-i la'line dildāruñ bahā isterse ger cānuñ / Murādī **dünyāda** yig var mı bu bāzārdan ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 7). [dünyāda, -da]*

Vaṣl-ı Ḫudānuñ ola mı bir kişi lāyıḳı / Bir şanma sen bu **dünyāda** mest ile ayıḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 1). [dünyāda, -da]*

ʿĀlemde her ne deñlü lisān olsa sendedür / Bilmez Murādī **dünyāda** bir tercemān seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 5). [dünyāda, -da]*

Giderdi göñlümden keder **dünyāya** ḳılmazduñ naẓar / Bu ben Murādīye eger raḥm itse Yezdānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 9). [dünyāya, -ya]*

Bir laḥẓa devr ider felek niçün saña bunca emek / Ger ʿāḳil-i kāmil iseñ **dünyādan** olġıl sen beri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 2). [dünyādan, -dan]*

Göñlüm düşeli saña ey şāh-ı cihān-ārā / **Dünyādan** vü ʿuḳbādan cānumı uşandurdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 2). [dünyādan, -dan]*

Burc-ı hidāyet üzre ṭoġdı çü şems-i neyyir / Āfāḳa pertev irdi **dünyāya** nūr şaldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 2). [dünyāya, -ya]*

Şaḳın aldanma **dünyāya** ṭayanma / Anuñ iḥsānına hergiz inanma *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 2). [dünyāya, -ya]*

Çün fenādur ʿāḳıbet **dünyā** geçer / Her ne zerʿ eyler kişi anı biçer *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 3). [dünyā,]*

Tāc-ı ʿizzetdür edeb ḥıfẓ eyle var / Ḥikmet ile işlenür **dünyāda** kār *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 35, Beyit 2). [dünyāda, -da]*

Şanur mısın bu **dünyāda** vefā var / Vefāsı yirine cevr ü cefā var *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 42, Beyit 4). [dünyāda, -da]*

Fenā **dünyādan** iʿrāż eyle ey dil / Cihān rengine aldanmadı ʿāḳil *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 1). [dünyādan, -dan]*

Durış aldamasun **dünyā** seni de / Ḳul oldur dā'imā Mevlāya gide *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 2). [dünyā,]*

Ḥayret-i kübrāda ḳaldı bulmayan yolında rāh / Vāy saña ister iseñ **dünyāda** ʿizz ile cāh *(Murâdî Dîvânı, Müfret 45, Beyit 1). [dünyāda, -da]*

2. Dünya halkı.

ʿAḳl ile yek-cihet olursañ eger / Ḳul olurlar saña bütün **dünyā** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 29, Beyit 2). [dünyā,]*

dünyāda gelmek [1] *Dünyaya gelmek, var olmak.*

Çün ʿayān-ı bī-beyānından beyānumdur gelen / Her ne kim **dünyāda gelmişdür** ʿayānumdur gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 1). [dünyāda gelmişdür, -miş, -dür]*

dünyā geçer [1] *Zamanın geçmesi, ömrün sona ermesi.*

ʿĀkıbet **dünyā geçer** çün kim bilürsin ey göñül / Ne umarsın iki günlük manşıb ile cāhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 3). [dünyā geçer, -er]*

dünyā ile uḫrā [1] *Dünya ile âhiret.*

Murādī iste kim **dünyāñ ile uḫrāñ** ola maʿmūr / ʿİnāyātın ḳarīn itsün saña ol ḫālıḳ-ı dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 5). [dünyāñ ile uḫrāñ, -n, -n]*

dünyā ile uḳbā [1] *Dünya ve âhiret.*

Murādī ḥā'il olmaz çün saña kevn ü mekān taḥḳīḳ / Ne kim senden gelür **dünyā ile uḳbā** ider cümle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 5). [dünyā ile uḳbā,]*

dünyā ṭolusı [1] *Dünya dolusu; dünyalar kadar, çok.*

Dünyā ṭolusı olsa Murāduñ dolanmaduñ / Eglendüren cemāl-i beḳādur hemān seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 2). [dünyā ṭolusı,]*

dünyā vü māfīhā [3] *Dünya ve ahiret.*

Revzen-i çeşmümde ḥaḳḳiyet görür eşyā ṣıfat / Anuñ içün bildi dil **dünyā vü māfīhā** ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 1). [dünyā vü māfīhā,]*

Cemālüñ revnaḳı **dünyā vü māfihāda** ẓāhirdür / Velīkin ḥüsn-i insānīde eẓher belki bāhirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 1). [dünyā vü māfihāda, -da]*

Cemālüñ pertevi **dünyā vü māfihādadur** ẓāhir / Sen ol sulṭān-ı evvelsin ezelsin āḫir ü āḫir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 1). [dünyā vü māfihādadur, -da, -dur]*

dünyā vü temāşā [1] *Dünya ve onun gezintisi, nazarı.*

Bu Murāduñ bilmek isterseñ eger māhiyyetin / Olmasun ʿaynuñda **dünyā vü temāşā** ẓerrece *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 5). [dünyā vü temāşā,]*

dünyā vü uḫrā [3] *Dünya ve ahiret.*

Murādī didügi ḥaḳdur eger **dünyā vü uḫrāda** / Velī te'sīri anuñ emr ile esbāba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 5). [dünyā vü uḫrāda, -da]*

Ey Murādī şöyle saḳlañ ṭuymasun cānuñ seni / Yoḫsa **dünyāda vü uḫrā** ser-te-ser ġavġā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 5). [dünyāda vü uḫrā, -da]*

Cümleten **dünyā vü uḫrā** hep şikār oldı dile / Dutalı bāzū-yı ʿizzet üzre devlet bāzını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 3). [dünyā vü uḫrā,]*

dünyā vü ʿuḳbā [5] *Dünya ve ahiret. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemālüñ bir naẓar seyr eyleyen ey şāh-ı ʿuşşāḳān / Muḥaḳḳaḳdur ḳılur **dünyādan ü ʿuḳbādan** istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 2). [dünyādan ü ʿuḳbādan, -dan, -dan]*

dünyā vü ʿuḳbāyı virmek [1] *Dünya ve âhireti vermek; iki cihânı bağışlamak .*

Ey beşīrüm çün baña muştuladuñ vaṣlın yine / Müjde içün **vireyin dünyā vü ʿuḳbāyı** saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 4). [dünyā vü ʿuḳbāyı vireyin, -eyin, -]*

dünyāyı ʿaṭā ḳılmaḳ [1] *Dünyayı bağışlamak; ihsan etmek .*

Yaraya merhem urup yārüm naẓar ḳıldı baña / Bir naẓar yegdür baña **dünyāyı ḳılmaḳdan ʿaṭā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 1). [dünyāyı ʿaṭā ḳılmaḳdan, -dan]*

dünyā-yı deni [3] *Alçak, değersiz, kıymetsiz dünya.*

Çünki **dünyā-yı denī** ḳalmadı hiç bir kimseye / Ḳalmayıser saña vü ġayra yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 4). [dünyā-yı denī,]*

İgen aldanma **dünyā-yı denīye** / Temāşā eylegör ifnāsı var mı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 3). [dünyā-yı denīye, -(y)e]*

Gör bu **dünyā-yı denī** kimseye ḳılmadı vefā / Cümle ʿālem bulısar cām-ı memāt ile fenā *(Murâdî Dîvânı, Müfret 38, Beyit 1). [dünyā-yı denī,]*

dünyā-yı ʿışḳ [1] *Aşk dünyası.*

Añla Murāduñ sözin ey meh-i pür-ferr ü tāb / Şems-i hüdā vire nūr ṭola bu **dünyā-yı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 5). [dünyā-yı ʿışḳ,]*

düp-düz [1] *Dümdüz.*

'İsmet ḥicābı çün kim ṭutmış cihānı **düp-düz** / Yā bu cezā nedendür rāġıb iken 'alāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 4). [düp-düz,]*

dürr [7] *İnci.*

Gün yüzüñ şavḳına māhum ḳan yudaram laʾl-veş / **Dürr** gibi baġrum delindi sen leb-i mercān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 4). [dür,]*

II İtaat etmek.

ʿĀrifān-ı der-geh-i ḥażret dür-i maḳṣūddur / Her ne kim var ise maḫlūḳa o **dürrden** sūddur *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 22, Beyit 1). [dürden, -den]*

Dürr-i nā-yāb gelür ḳaṭreden ey baḥr-ı kerem / Baḥr eger dürr-i muḥīṭ olsa **dürr** oldı nā-būd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 4). [dür,]*

Perdesinde böyle **dürr** keşf olsa nic'olurdı kār / Ḫôş ʿaceb ḥesnā imiş bi'llāhi ol ḳūtü'l-ḳulūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 3). [dür,]*

Baḥr-ı vaḥdetde şināver olalı işbu Murād / Nice **dürrler** çıḳarur al ḳulaġa raʿnādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 5). [dürler, -er]*

Semīʿ olsa olur sāmiʿ şımāḫ-ı cān ü dil dā'im / Vücūduñ baḥre ṣal **dürr** içün ol ġavvāṣ ol ġavvāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 4). [dürr,]*

Ḳıl Murādī özüñi zer gibi ṣāf / **Dürr** alup pes ṭal imdi ʿummāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit 5). [dür,]*

dür-dāne [8] *Inci tanesi.*

Degmenüñ kārı degildür nāra atmaḳ kendözin / Ḥāṣıl olmaz her ṣadefde degme **dürdāne** geñez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 4). [dürdāne,]*

II İnsan-ı kamil.

Āferīn ṣad āferīn anuñ kemālātına kim / Ġavṣ idüp baḥr-ı ḥaḳīḳatden ʿaceb **dürdānedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 3). [dürdānedür, -dür]*

Nīsān-ı ʿışḳuñdan düşüp oldı baña dünyā ṣadef / Baḥr-ı şühūd içre şehā **dür-dāneyem** ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 4). [dür-dāneyem, -(y)em]*

Ġavvās-ı ʿışḳ olanlar cān terkini uruben / ʿUmmāna ṭalmayınca **dür-dāneye** iremez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 596, Beyit 2). [dür-dāneye, -ye]*

Murādī bu ʿavālim bir ṣadefdür / Vücūduñ cümleye **dürdāne** düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 5). [dürdāne,]*

Aḳıdup yaşını deryālar gibi ḳıldı ṣadef / Düşdügi içün cüdā nā-yāb bir **dürdāneden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 2). [dürdāneden, -den]*

Girmedüñ ʿummāna bilmezsin bu baḥrüñ ḥālini / Baḥre ṭalmayınca ṣanma kendüñi **dürdānesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 2). [dürdānesin, -sin]*

Merkezin buldı noḳṭa dā'ireden / Ḥavż-ı kevserde ṣanki **dürdāne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 3). [dürdāne,]*

dürdāne-i ʻışḳ [2] *Aşkın inci tanesi.*

Çü neysān-ı maḥabbetden gelüp oldı ṣadef dünyā / Bu deryā-yı şühūd içre şehā **dürdāne-i ʿışḳam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 3). [dürdāne-i ʿışḳam, --am]*

Bu kār u bārı terk idüp rāh-ı fenāyı gözleyüp / ʻUmmān-ı ʻirfāna ṭalup **dürdāne-i ʻışḳam** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 2). [dürdāne-i ʻışḳam, --am]*

dürr-i beyżā [1] *Beyaz inci.*

Māye-i ḥikmetdedür taḳdīr-i ḥükmüñ pāyesi / **Dürr-i beyżā** olmasaydı ebr-i nīsān aġlamaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 3). [dürr-i beyżā,]*

dürr-i derya [1] *Deniz incisi.*

Murādī ḳo bu maʻnāyı hemān eyle temāşāyı / Bilürseñ **dürr-i deryāyı** müşābih olduñ insāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 5). [dürr-i deryāyı, -(y)ı]*

dürr-i deryā-yı ḥaḳīḳat [2] *Hakikat denizinin incisi.*

Dürr-i deryā-yı ḥaḳīḳat bu kelām-ı dil-cū / Ḳaṭarāt itdi hüveydā yine deryādan dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 2). [dürr-i deryā-yı ḥaḳīḳat,]*

Dürr-i deryā-yı ḥaḳīḳat kelimātum el-ḥaḳ / Ey Murādī kelimātuñı senüñ ben güderin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 5). [dürr-i deryā-yı ḥaḳīḳat,]*

dürr-i ḥikmet [1] *Hikmet incisi.*

Ḳaçan kim mevc ura bu baḥr-ı ḳudret / Dökilür her ṭarafdan **dürr-i ḥikmet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 1). [dürr-i ḥikmet,]*

dürr-i maʿāni [2] *Anlam incisi.*

Açup gencin ṣaçar çün ʿāleme her dem güher iḫlāṣ / ʿAvālim üstine **dürr-i maʿāni** neşr ider iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 1). [dürr-i maʿāni,]*

Arayup **dürr-i maʻānī** olalum ṭālib-i ʿışḳ / Baḥr-ı vaḥdetde vücūda ṭolalum döne döne *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 4, Beyit 3). [dürr-i maʿānī,]*

dürr-i maḳṣūd [1] *Ulaşılması arzu edilen inci. II Sevgili.*

ʿĀrifān-ı der-geh-i ḥażret **dürr-i maḳṣūddur** / Her ne kim var ise maḫlūḳa o dürden sūddur *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 22, Beyit 1). [dür-i maḳṣūddur, -dur]*

dürr-i meknūn [1] *Dizilmiş inci.*

Benüm yemm-i ḥaḳīḳat kim ḥaḳā'iḳ cevheri bende / Nihāyetler bulınmaz **dürr-i meknūna** ebed aṣlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 3). [dürr-i meknūna, -a]*

dürr-i meknūn olmak [1] *Saklı inci olmak.*

Dürr-i meknūn oldı güftārı Murāduñ ḥarf ḥarf / Gūş iderseñ gösterür her birisi Mevlāya yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 5). [dürr-i meknūn oldı, -dı]*

dürr-i muḥīṭ olmak [1] *Etrafı çeviren, kuşatan inci olmak.*

Dürr-i nā-yāb gelür ḳaṭreden ey baḥr-ı kerem / Baḥr eger **dürr-i muḥīṭ olsa** dür oldı nā-būd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 4). [dürr-i muḥīṭ olsa, -sa]*

dürr-i nāyāb [4] *Bulunmaz, nadir inci. II İnsan-ı kamil. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dürr-i nā-yāb gelür ḳaṭreden ey baḥr-ı kerem / Baḥr eger dürr-i muḥīṭ olsa dür oldı nā-būd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 4). [dürr-i nā-yāb,]*

dürr-i yetim [1] *Sedefinde tek olarak çıkan iri inci.*

Dürr-i yetīm... iy ḫān cümleden ifrāz / Ġarīb vāḳiʿa ḫānum ʿacīb ḫādisedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 4). [dür-i yetīm,]*

dürr-i yemīn olmak [1] *Deniz incisi olmak.*

Ṭalebüm şevḳine ṭāliblere ‘ışḳ oldı ḳarīn / Gevherüm elden ele düşdi **olup dürr-i yemīn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 1). [dürr-i yemīn olup, -up]*

dürler şaçmak [1] *İnciler saçmak. II Şiirler yazmak.*

Ol ḥabībüñ vaṣlı şavḳından yine / Ey Murādī gör ne **dürler şaçmışam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 5). [dürler şaçmışam, -mış, --am]*

dürr olmak [1] *İnci gibi olmak.*

Ḳıl Murādī özüñi zer gibi ṣāf / **Dürr olup** pes ṭal imdi ‘ummāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit 5). [dür olup, -up]*

dürr ü güher [3] *Inci ve mücevher.*

Ṣanmaġıl kim ġayrı yirde bulına **dürr ü güher** / Ey Murādī her ne varsa yoḳla dükkānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 5). [dürr ü güher,]*

Sanmaġıl kim ġayrı yirde bulına **dürr ü güher** / Ey Murādī her ne varsa yoḳla dükkānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 5). [dürr ü güher,]*

Çün Murādī ‘arż ider **dürr ü güher** / Gel temāṣā eyle ol sā‘atde sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1170, Beyit 5). [dürr ü güher,]*

dürlü [9] *Tür, çeşit. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭarz-ı istiġnāda gerçi gösterür **dürlü** ṣuver / Kendi kendüm añladum remz-i ḥicābından ṭarab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 4). [dürlü,]*

dürlü dürlü [1] *Çeşit çeşit.*

Seni aldar bu çerḫ-i ṣu‘bede bāz / Gösterür **dürlü dürlü** reng ile bū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 4). [dürlü dürlü,]*

dürüst [1] *Adil, eşit.*

Fi‘l fi‘l-i ezelīdür yed-i ḳudretde **dürüst** / Ṣāhid isterseñ eger ḥāżır iki beyyinede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 2). [dürüst,]*

dürüst ḳılmak [1] *Doğru, düzgün yapmak; dürüst olmak.*

Mü’min odur begüm **ḳıla** īmānını **dürüst** / Īmān içinde ḳılmaya islāmını dirīġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 4). [dürüst ḳıla, -a]*

düş [2] *Hayal, rüya.*

Diñledüm līkin bilemem **düş** midür yāḫūd ḫayāl / Ey Murādī rāżī olsun isterem Rabbü’l-enām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 5). [düş,]*

Maḥż-ı felek çü devvār ‘ayn-ı semā sevābit / Cān iledür muḳayyed **düş** midür irdi ḫ∨āba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 3). [düş,]*

dü-şeş [1] *Tavla oyununda iki zarın da altı gelmesi ll İyi tesadüf, şansın iyi olması.*

Gel temāşā eyle ṣunʿullāhı ey merd-i kemāl / Altı günde yaradıldı ʿālem ü sensin **dü-şeş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 4). [dü-şeş,]*

düşmek [56] 1. *İnmek. II Yağmurun yağması.*

Maṭarlar oldı emṭārumda ẓāhir / Anuñ her ḳaṭresi deryāya **düşmiş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 4). [düşmiş, -miş]*

Murāduñ ḥüsn-i ta‘bīrin işiden ġaş olur elbet / Meseldür maḥv olur el-ḥaḳ **düşerse** ḳaṭre deryāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 5). [düşerse, -er, -se]*

2. Mübtela olmak, aşık olmak.

Düşdi göñlüm cemālüñe cānā / Naẓar eyle ḳuluña aḥyānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 1). [düşdi, -di]*

Düşelden ʿışḳ-ı dildāra bulupdur dil ulu rütbet / Viṣāle irmemişdür ḳılmayınca tā özin ḫalvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 1). [düşelden, -elden]*

Telāṭum eyleyüp baḥr-ı maḥabbet tāba **düşmişdür** / Kenārın bulmayıp geştī-i dil girdāba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 1). [düşmişdür, -dür]*

Her ne demde ki żamīrine gele luṭf u cefā / Bu ʿacebdür ki hemān bu dil-i meyyāle **düşer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 3). [düşer, -e, -r]*

Dilüm ḥabībe **düşelden** zebān maḳāldedür / Maḳāl ḳavl ile ḥavlinde ḥüsn-i ḥāldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 1). [düşelden, -elden]*

Göñül sevdā-yı şerḥ-i cāna **düşmiş** / Ne cāna bir yem-i ʿummāna düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 1). [düşmiş,]*

Ḳarār eylememiş sevdāda hergiz / Yüzin aġ eylemiş Raḥmāna **düşmiş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 2). [düşmiş, -miş]*

Dāne dāne çünki **düşürem** ḫayālüm ḥabbesin / Ol ḫayāl ile bu ḥāl-i māverādan geçmezem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 2). [düşürem, -em]*

Seni sevmekde maʿmūr itmeyen vīrāne-i ḳalbin / **Düşüp** āteşlere şāhum dil-i vīrānesi yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 4). [düşüp, -üp]*

Ġarḳa-i baḥr-ı maḥabbet olalıdan cān ü dil / **Düşdi** fikr-i yāre her dem ġam yimez devrān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 2). [düşdi, -di]*

Muḥīṭ oldı taḥayyürle bu aḳlum n’eyleyem bilmem / Yine dil zevrakı pāyānsuz **düşdi** bir ‘ummāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 4). [düşdi, -di]*

Cān ile göñül çün aña **düşdi** / Pes añla anuñ eyle ‘alāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1434, Beyit 3). [düşdi, -di]*

3. Meydana gelmek, ortaya çıkmak, gerçekleşmek.

Āyet-i kübrā **düşüpdür** ʿāleme ḥüsn ü cemāl / Ġayb-ı ʿaynından cihāna düşdi esrār-ı ʿacīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 2). [düşüpdür, -üp, -dür]*

Telāṭum eyleyüp baḥr-ı maḥabbet tāba **düşmişdür** / Kenārın bulmayıp geştī-i dil girdāba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 1). [düşmişdür, -miş, -dür]*

Murādī didügi ḥaḳdur eger dünyā vü uḫrāda / Velī te'sīri anuñ emr ile esbāba **düşmişdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 5). [düşmişdür, -miş, -dür]*

Nālemi gūş idegör bülbül aña nāle **düşer** / Ḥālümi bilmek içün ḥāl ile biñ ḥāle düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 1). [düşer, -er]*

Bir delīle danışup kūyı ṭavāf içün anuñ / Didi kim anı anuñ yevm ü meh ü sāle **düşer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 4). [düşer, -er]*

ʿIşḳı ḳapladı Murādīyi ḳomaz ʿaḳla gele / Çıḳmaz ol noḳṭa ki dā'ire-i pergāle **düşer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 5). [düşer, -er]*

Nīsān-ı ʿışḳuñdan **düşüp** oldı baña dünyā ṣadef / Baḥr-ı şühūd içre şehā dür-dāneyem ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 4). [düşüp, -üp]*

Şerḥ olınmaz ḥasb-ı ḥāli ʿāṣıḳ-ı dil-ḫastanuñ / Ẕerreden bir ẕerredür ger ʿāleme **düşse** birāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 2). [düşse, -se]*

Ruḫı ḳıldı tecellī ʿālemine / ʿAvālimden geçüp ezmāna **düşmiş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 4). [düşmiş, -miş]*

Murādī bu ʿavālim bir ṣadefdür / Vücūduñ cümleye dürdāne **düşmiş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 5). [düşmiş, -miş]*

ʿArṣa-i ḳudretde **düşmiş** çünki taḳdīr-i ezel / Pes müberrādur bedelden bī-bedeldür bī-bedel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 1). [düşmiş, -miş]*

Çün vücūdum devḥası neşv ü nemā bulmaḳdadur / Ki anı gördi aña bir vech ile **düşdi** ḳamu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 4). [düşdi, -di]*

'Aẕāb oldur bize ey yār ki bir dem yārden ayru / **Düşerse** laḥẓası ḫānum olur bir yıl yılı ara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 3). [düşerse, -er, -se]*

'Ālem-i ṣūrete **düşdi** bu vücūd āyinesi / Emrini ṭutdı ḥabībüñ gelüben ṭā'atde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 2). [düşdi, -di]*

4. Payına düşmek, nasip olmak.

Çün tecellī eyledi ʿayn-ı cemālinden ḥabīb / Ḥamd u minnet kim naṣībe bu **düşüpdür** yā naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 1). [düşüpdür, -üp, -dür]*

Bize ʿışḳuñ ʿaceb sermāye **düşmiş** / Anuñ her bir rumūzı pāya **düşmiş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 1). [düşmiş, -miş]*

Cāvidānī ʿömre **düşmek** degmeye kār olmadı / Ey benüm kārum bilen özge temāşādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 4). [düşmek, -mek]*

5. Kötü bir durum yüzünden istenmeyen bir yerde veya durumda bulunmak.

Alçaḳlıġı terk itme alçaġ ile hem-rāz ol / Gögsüni ṣaḳın germe tā **düşmeyesin** cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 4). [düşmeyesin, -me, -(y)e, -sin]*

ʿAceb varṭaya **düşdi** bī-ʿaḳl olan cāhilūn / Ki maṣnūʿa ṣāniʿ diyü eyleye ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 4). [düşdi, -di]*

Şüyūʿ-ı nām-ı dilberden yine şeydādur ʿāşıḳlar / **Düşüp** ser-pā bürehne ʿāleme rüsvādur ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 1). [düşüp, -üp]*

Nālemi gūş idegör bülbül aña nāle düşer / Ḥālümi bilmek içün ḥāl ile biñ ḥāle **düşer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 1). [düşer, -er]*

Şeklüñi mīm ile maẕmūm eyleme müşkil olur / Bilemezsin kendüñi **düşdüñ** devāsız müşkile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 3). [düşdüñ, -düñ]*

Terk-i istifsār idüp gūş it Murāduñ ḳavlini / Añlayup her ḥāli tā kim **düşmeyesin** müşkile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 5). [düşmeyesin, -me, -ye, -sin]*

'İsmet-i ṣıdḳı hemān yirden ḳılma ḳalbden / Mekr ile sicn-i belā dāmına **düşseñ** gāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 4). [düşseñ, -se, -ñ]*

Müberrā olmayan ey dil berīlerden berīdür ol / Berī olma berī olġıl **düşürme** kendüñi vāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 2). [düşürme, -ür, -me]*

Deryā-yı 'ışḳ içinde bu fülk-i dil meded āh / Girdāb-ı hicre **düşdi** irmedi bir mekāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 2). [düşdi, -di]*

Ḳazmagıl cāhı ṣaḳın ġayrılaruñ **düşmesi** çün / Bu meseldür ḳuyı ḳazan yine cāhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 4). [düşmesi, -me, -si]*

Ḳazmaġıl cāhı ṣaḳın ġayrılaruñ **düşmesi** çün / Bu meseldür ḳuyı ḳazan yine cāhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 4). [düşmesi, -me, -si]*

6. Yayılmak, dağılmak.

Āyet-i kübrā düşüpdür ʿāleme ḥüsn ü cemāl / Ġayb-ı ʿaynından cihāna **düşdi** esrār-ı ʿacīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 2). [düşdi, -di]*

Cemālüñ pertev-i ʿaksi **düşürmiş** mihr ile māha / Cihāna zīnet içün ol türāb-ı āba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 3). [düşürmiş, -miş]*

Cemālüñ pertev-i ʿaksi düşürmiş mihr ile māha / Cihāna zīnet içün ol türāb-ı āba **düşmişdür**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 3). [düşmişdür, -miş, -dür]

Ḥicāb itmiş celālini cemāle / Güneş nūrı meh-i tābāna **düşmiş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 3). [düşmiş, -miş]*

Güneşden eẕher oldı żav-ı vechüñ / Żiyā virmek ile şems aya **düşmiş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 3). [düşmiş, -miş]*

Murādīnüñ yine şīrīn-maḳāli / Yayılmış ser-be-ser dünyāya **düşmiş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 5). [düşmiş, -miş]*

7. Akla, hatıra gelmek.

Gelüp żamīrüme **düşdi** yine ḫayāl-i ezel / Ebed çıḳar mı bu ḳalbümden ol menāl-i ezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 1). [düşdi, -di]*

8. Gözyaşı dökmek.

Her ne kim ḳılsa ḥābībüm ḳamu efʿālinde / ʿAks-i mir'āta girüp dīde-i seyyāle **düşer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 2). [düşer, -e, -r]*

9. Dalmak.

Bir ʿacā'ib baḥra **düşdüm** yoḳ durur ḥadd ü kenār / Pes kenārından kenārına iderven ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 3). [düşdüm, -dü, -m]*

Lücce-i baḥra **düşdi** pes zevraḳ-ı dil mücidd olup / Bulmadı ḥadd ile kenār seyrini ḳıldı cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 4). [düşdi, -di]*

10. Etkisi altında kalmak.

Taḥayyür ḳapladı ʿālemleri ḥüsn-i cemālüñden / Anuñ çün zindeler bī-ʿaḳl mevt-i ḫ∨āba **düşmişdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 4). [düşmişdür, -miş, -dür]*

Şol ki bilmeye seni ẕann ile ol ẓanna **düşe** / ʿĀlim ise dökeli ʿilme yine cāhil olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 3). [düşe,]*

11. Uygun düşmek, yakışmak.

Yaraşur cānā saña ʿāşıḳlaruñ şād idesin / Şānuña ḥāşa **düşer** mi ẓulme bünyād idesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 1). [düşer, -er]*

II Devamlı olmak.

Benüm āh ile feryādum ve çeşmüm yaşın isterseñ / Bisātında varup seyr eyle kim ṭôlāba **düşmişdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 2). [düşmişdür, -mişdür]*

düşmen [3] *Düşman.*

Nār-ı celāliyyet ola şuʿle-ver / **Düşmenüñ** olmaya ḳulūbında āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 2). [düşmenüñ, -ün]*

Bir iki gün yüziñe ḫande ḳılur şimdi cihān / Saña **düşmenlügi** var ṣanma saña yār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 4). [düşmenlügi, -i]*

Seyf-i ḳudret çün ṣalındı kesdi **düşmen** gerdenin / Āyet-i naṣrun min'Allāh indi her cā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 4). [düşmen,]*

düşmen olmak [1] *Düşman olmak.*

Āşinā olalı ʿışḳuñla göñül / **Düşmen oldı** baña yād u āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 4). [düşmen oldı, -dı]*

düşmiş [1] *Düşkün, aciz kimseler.*

Nuṣret isterseñ eger ḥażret-i Ḥaḳdan dā'im / Ey Murādī ḳamu **düşmişlere** nāṣır olıgör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 5). [düşmişlere, -e]*

düşünmek [1] *Aklından geçirmek, göz önüne getirmek.*

Ey ders-i mecāzī oḳuyan ṭıfl **düşüñ** kim / ʿİlm-i ezelüñ noḳṭasıdur sendeki güftār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 4). [düşüñ,]*

düşvār [1] *Güç, müşkül, zor.*

Murādī bu muʿammādan ḫaber bilmek durur **düşvār** / Dutan ebkem zebānını ḳamu yirde selāmetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 5). [düşvār,]*

dü-tā itmek [1] *İki kat; iki büklüm etmek, bükmek, eğmek.*

Çün ben Murādı bulmışam andan kamu murād / Ḫıdmete yaraşur ki bu ḳaddüm **dü-tā idem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 5). [dü-tā idem, -em]*

dü-tā olmak [3] *İki kat olmak, eğrilmek.*

Ḥadden aşdı derd-i dil gel ṭabībüm ḳıl devā / İntiẓār ile saña bu ḳaddüm **olmışdur dü-tā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 1). [dü-tā olmışdur, -mış, -dur]*

İnbiʿāc itse ḳaçan şarḳ ile ġarb **ola dü-tā** / Mihr ile meh ola hābıṭ bu felek ġayrı semā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 1). [dü-tā ola, -a]*

Ṭıfl-ı nā-reste sıfīd eyleye rīşin nice dem / Ger **dü-tā ola** ḳadi bilmeye her bār neyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 4). [dü-tā ola, -a]*

düzd-i taḥayyür [1] *Hayret hırsızı.*

Olmışam ser-mest ü ḫayrān bilmezem kim n'ideyin / Eylemiş **düzd-i taḥayyür** cümleten yaġma beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 6). [düzd-i taḥayyür,]*

düzmek [2] *Kurmak, dizmek, hazırlamak.*

Ulü'l-emrüñ **düzildi** emri ile çünki bu enmāṭ / Sen anı şanmaġıl ḳā'im ḳoyuben göçdi çün füsṭāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 1). [düzildi, -di]*

Şöyle beklerler ol aʿẓam **düzdi** kim / Ger ʿadū gelür ise virmez amān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 3). [düzdi, -di]*

2.2.6. E

eb [1] *Baba, ata. II Ebced kelimesinin eb hecesi.*

Lām elifde veḳāyi' oldı bedīd / Ebced olmış sebebde cedd ile **eb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 4). [eb,]*

eb ü ümme [1] *Baba ve anne.*

Vücūdum ʿarṣasında çün bürāderle kenār oldum / **Eb ü ümme** mülāḳat oluben pes āşkār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 1). [eb ü ümme, -e]*

eb'ad [3] *Daha, pek, en uzak.*

Delīl-i enbiyā vü evliyādur / Muṣaffādur küdūret andan **ebʿad** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 4). [ebʿad,]*

Murādī sırrı ḳoya kim ki fehmidür **eb'ad** / Kim ola şimdi ki maʿnā vire beyānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 5). [ebʿad,]*

'Ömr-i Murādī sermed oldı sivādan **eb'ad** / Ḳılduñ anı muḳayyed 'ışḳ ile ibtilāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 5). [ebʿad,]*

ebʿad eylemek [1] *Çok uzak eylemek.*

Bu ʿömr-i cān-ı sermed ʿışḳuñladur muḳayyed / Ġayrüñden **eyle ebʿad** ḳıl gel kerem ʿināyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 4). [ebʿad eyle,]*

ebced [3] *Her harfî bir sayıyı karşılayan Arap harfleri ile yazılı sekiz kelimeden meydana gelen bir hesap sistemi.*

Lām elifde veḳāyi' oldı bedīd / **Ebced** olmış sebebde cedd ile eb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 4). [ebced,]*

ʿĀlemüñ ʿilm-i ḥisābın **ebcedümden** ögrenür / Noḳṭama baş indürüp bir dem olan hem-şoḥbetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 3). [ebcedümden, -üm, -den]*

Ṭarḥ ideli ḥisābı çekdi ḥisābdan el / **Ebcedden** añladı hep ḥamd ile ḳıldı iḥsān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 4). [ebcedden, -den]*

ebdān [5] *Bedenler, vücutlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mesīḥā-dem olan fāżıl bilür iḥyā iden sırrı / Ḳaçan cān ire **ebdāna** virür her āşinā revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 3). [ebdāna, -a]*

ebed [61] *Gelecekte muteber sonu olmayan zaman, sonsuza kadar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murāduñ merd olan bildi nedür ḥal ile eṭvārı / Er oldur kim er oldur kim **ebed** ḳılmaya sırr ifşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 5). [ebed,]*

ebedā [2] *Devam etme, daim olma.*

Cemāli ʿaksini ṣaldı irişdi tā **ebedā** / Münaḳḳaş eyledi ṣūretleri ḫayāldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 4). [ebedā,]*

Ṣaḥayifinde yazıldı viṣāl içün menşūr / Şu vech ile **ebedā** yoḳdur anda ḳara vü aġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 2). [ebedā,]*

ebed eylemek [1] *Dâimî kılmak.*

ʿÖmr ile eyledi iḥyā bizi yā Rabb-i kemāl / Bu ʿināyetle **ebed eyle** ʿināyet yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 4). [ebed eyle,]*

ebed ḫumārı [1] *Sonsuzluk sarhoşluğu.*

Ebed ḫumārı iderdi ebed şarāb-ı elest / Meded irişmese ger cürʿa-i zülāl-i ezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 4). [ebed ḫumārı,]*

ebedī [3] *Sonsuza kadar, ebediyen.*

Secde itmedügi içün aña / **Ebedi** laʿnet oldı şeyṭāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit 3). [ebedi,]*

Merḥamet virdi senüñ ḳalbüñe ḫallāḳ-ı cihān / Cümle 'ālem senüñ ile **ebedī** ülfetde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 2). [ebedī,]*

Secde itmedügi içün aña / **Ebedī** laʿnet oldı şeyṭāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit 3). [ebedī,]*

ebed-i lā-yūʿad [1] *Sayısız, hesapsız gelecek. II Sonu belli olmayan gelecek zaman.*

Ezelī oldı ezel bu **ebed-i lā-yūʿad** / Ṣāḥib-i mūcib olup ṣāḥib-i īcād oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 3). [ebed-i lā-yūʿad,]*

ebed irişmek [1] *Sonsuzluğa erişmek.*

İrişdi emr-i ezelde **ebed** me'āl-i vücūd / Teraşşuḥ itdi inā-ı vücūda ḫāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 1). [ebed irişdi, -di]*

ebed olmak [6] *Sonsuz olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Miḳdār-ı naẓardur āh yā ben n'ideyin ḫānum / Rūḥ **oldı ebed** cānum cān oldı baña ażvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 3). [ebed oldı, -dı]*

ebedü'l-ābād [1] *Sonsuza kadar.*

Zinde olayın dirseñ ʿāşıḳ **ebedü'l-ābād** / Var yüri hebā eyle yolında ten ü cānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 5). [ebedü'l-ābād,]*

ebhā [1] *En güzel.*

Her ṭaraf baḳduḳça nev nev bir temāşā gösterür / Rūyuñı cānā ʿaceb bilsem ne **ebhā** gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 1). [ebhā,]*

ebḫā olmak [1] *Daha güzel olmak.*

Elā ey ʿārif-i esrār-ı maʿnā / Dilerseñ **olasın** ʿilm ile **ebḥā** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 5, Beyit 1). [ebḥā olasın, -a, -sın]*

ebḥār [3] *Denizler. II Vahdet.*

Murādī baḥr-ı bī-pāyān olupdur mevcidür **ebḥār** / Telāṭum oldı ʿirfānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 5). [ebḥār,]*

Ebḥār temevvücde eşcār teselsülde / Deryāb yedi deryā peydā neden olmışdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 3). [ebḥār,]*

Ġavvāṣ-ı baḥr-ı ḥikmet envāʿ-ı gevher aldı / Her gevher oldı bir baḥr **ebḥār** anda ṭoldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 1). [ebḥār,]*

ebkem [4] *Dilsiz. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī bu muʿammādan ḫaber bilmek durur düşvār / Dutan **ebkem** zebānını ḳamu yirde selāmetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 5). [ebkem,]*

ebkemün minhü ʿālimün ve lebīb [1] *Ālim ve akil olanlar (Murat'ın sözleri karşısında) sustular, konuşamaz oldular.*

Ebkemün minhü ʿālimün ve lebīb / Sırr-ı meknūndur kelām-ı Murād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 5). [ebkemün minhü ʿālimün ve lebīb,]*

ebr [1] *Bulut.*

Ebrden bir ḳaṭre emrüñsüz yire nāzil degül / Cümleten deryā vü enhār-ı revān emrüñedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 4). [ebrden, -den]*

ebr-i ḥikmet reşḥası [1] *Hikmet bulutunun damlası.*

Ebr-i ḥikmet reşḥasın ṭamzurdı çün kim ʻāleme / Kimini emlāka virdi kimisini ādeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 1). [ebr-i ḥikmet reşḥasın,]*

ebr-i himmet [2] *Lütuf bulutu.*

Ebr-i himmet yaġduraldan kaṭresin her bir yire / Oldı iḫfā üzre her mümkinde bu esrārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 4). [ebr-i himmet,]*

Yaġdurupdur **ebr-i himmet** luṭf ile tedrīc ile / Tāzelendi yaġdı çün bārān bārān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 2). [ebr-i himmet,]*

ebr-i ḫuşk [1] *Kuru bulut.*

Muḳaddimātı bilürseñ muḳaddimāt ile gör / Eger muḥīṭ iseñ ol **ebr-i ḫuşke** yaġmur ṣac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 3). [ebr-i ḫuşke, -e]*

ebr-i ḳażā [1] *Kaza bulutu. II Kaderin tecelli etmesi.*

Ecel açup durur nice ḳafadan / Bilinmez ne yaġar **ebr-i ḳażādan** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 2). [ebr-i ḳażādan, -dan]*

ebr-i maḥabbet [2] *Sevgi bulutu.*

Bārānını yaġdurdı yine **ebr-i maḥabbet** / Ezhār-ı maʿārif açılur yirlü yirinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 3). [ebr-i maḥabbet,]*

Ey Murādī ḳalbüñe **ebr-i maḥabbet** sepdi ṣu / Gel teferrüc eyle gör kim nice bostānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 5). [ebr-i maḥabbet,]*

ebr-i nīsān [1] *Nisan bulutu; sadefin karnına girince incinin oluşması.*

Māye-i ḥikmetdedür taḳdīr-i ḥükmüñ pāyesi / Dürr-i beyżā olmasaydı **ebr-i nīsān** aġlamaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 3). [ebr-i nīsān,]*

ebr-i ṣafā [1] *Safâ, huzur bulutu.*

Nisār-ı ṭayyibāt itse eger **ebr-i ṣafā** vücūd / Benüm arż-ı vücūdumda ne kim eşyā biter ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 3). [ebr-i ṣafā,]*

ebr-i zülf [1] *Sevgilinin buluta benzeyen siyah saçları.*

Perde aṣṣa gün yüzine **ebr-i zülfinden** o māh / Encümāsā çeşm-i bī-ḫˇāb ü melāl olmaḳ neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 2). [ebr-i zülfinden, -in, -den]*

ebraḳ [1] *Fazla parıltılı.*

Şems ü ḳamerde olan ẕerre-i ażvāsıdur / İdene rūşen özin söyle ki **ebraḳ** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 4). [ebraḳ,]*

ebrār [15] *Birr'ler, özü sözü doğru faziletli, kerim zatlar, adamlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dilerseñ ehl-i ḥālüñ ẕevḳini bir ẕerrece ṭatmak / Teġāfül eyleme var imdi **ebrār** ile ḳıl ṣoḥbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 2). [ebrār,]*

ebru [2] *Kaş.*

Çü **ebrūñ** oldı miḥrāb-ı mesācid / Aña naẕẕār olupdur cümle sācid *(Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 1). [ebrūñ, -n]*

Necāt-ı dil muḥaḳḳaḳdur senüñ ʻaynüñ ẕuhūrında / Şu çeşm **ebrū** muḳābil saña baḳmaz çeşm ü ebrūya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 3). [ebrū,]*

ebrū keman [1] *Yay kaşlı.*

Senüñ ol tīr-i ġamzeñle begüm **ebrū kemānuñdur** / Ḫamīde eyleyen ḳaddüm dilümi eyleyen şerḥa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 2). [ebrū kemānuñdur, -un, -dur]*

ebṣār [3] *Gözler.*

Revnaḳ-ı ḥüsnin gözedür çün ḫayāl / Dīde gerek gözleye **ebṣārumuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 2). [ebṣārumuz, -umuz]*

Ḫayālāt-ı vaḳāyiʿden ulü'l-ʿayn oldı **ebṣārum** / Ulü'l-ʿazmüñ ṣafāsına ṣafā-baḫş oldı muḫtārum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 1). [ebṣārum, -um]*

Lāyiḥ olsa ey kemālüm dil virür çeşme başar / Ger başīretle baḳarsañ gör bizi **ebṣārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 4). [ebṣārdan, -dan]*

ebsem [1] *Susmuş, sessiz.*

ʿAcebden aʿceb olmışdur bu iki ʿaynumuñ ḥāli / Murādī niçün **ebsemdür** cemāli gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 5). [ebsemdür, -dür]*

ebṭaḥiyyün medeniyyün hāşimiyyün ḳureyşī [1] *Çöl ehli Medineli Haşim soyuna mensup, Kureyşī.*

Ey Murādī ṣaña yār oldı bī-ʿavn-ı vehhāb / **Ebṭaḥiyyün medeniyyün hāşimiyyün ḳureyşī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 5). [ebṭaḥiyyün medeniyyün hāşimiyyün ḳureyşī,]*

ebter olmak [1] *Bir işe yaramayan, faydasız, kötü.*

Ceresüñ ṣalṣalası misli gelür çünki cevāb / Mülḥidā **ebter olur** kim k'ana elḥān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 3). [ebter olur, -ur]*

ebter ü aşem olmak [1] *Eksik, noksan ve sağır olmak.*

Ādem olan Murādīnüñ ḳavline hep belī didi / Ol ki özini bilmedi **oldı** bes **ebter ü aşem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 5). [ebter ü aşem oldı, -dı]*

ebvāb [6] *1. "Bab" kelimesinin cem'i, kapılar. II Manevi kapı; boyut.*

Ḫāne-i dilden geçüp seyr eyledüm nice buyūt / Ġayrılar dāḫil degül **ebvāb** içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 4). [ebvāb,]*

Ḫāne-i dilde olursam hem-nişīn ol yār ile / Çār rüknine naẓar ḳılduḳda **ebvāb** anlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 3). [ebvāb,]*

Nāmını yazdı ʿale'l-levḥ ḳalem ʿilm ile çün / Kişver-i maʿrifeti fetḥ ider **ebvābından** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 4). [ebvābından, -ın, -dan]*

Elā yā eyyühe'l-aḥbāb açıldı cümleten **ebvāb** / Ṣafā-yı sırrunuz varsa gezelüm cümle ārāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 2). [ebvāb,]*

2. Kitabın bölümleri.

Didüm olmaz mı seni görmege bir çāre baña / Didi **ebvābını** şerḥ eyle kitābun vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 4). [ebvābını, -ı, -(n)ı]*

Ḳamu bāb u fuṣūlın ḥarf ḥarfin görmişem cümle / Anuñ **ebvābın** açduḳda nice biñ biñ cinān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 2). [ebvābın, -ın]*

ecel [8] *Can verme, ölüm. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İsteme kemlügini şaḳın ẕerre kimsenüñ / Şanma ki kimseye **ecel** ey dil amān virür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 3). [ecel,]*

ecel irişmek [1] *Eceli yetişmek, ölüm zamanı gelmek, ölecek olmak.*

Ġāfil ṣaḳın olma sen bir gün **ecel irişür** / ʿÜryān olursın sen hem zīr ve hem bālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 2). [ecel irişür, -ür]*

ecel şayyādı [1] *Ölüm avcısı. II Azrail.*

Şu cān ṭūṭīsi şimdi kim ḳafesde söyleşür güftār / **Ecel şayyādı** bir gün ṣayd idiser olmaġıl ġāfil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 4). [ecel ṣayyādı, -ı]*

echel [2] *Ziyade cahil olan.*

Ger muṭābıḳ olmasa mir'āta vech-i tāze rūy / Bir yüzinden gösterişdür anı **echel** gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 2). [echel,]*

'İlm-i 'ālim ḳandedür **echel** durur bu maʿnīde / Mihr-bānum mihrini virdüm bu yaḫşı adına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 4). [echel,]*

echel olmak [2] *En cahil olmak.*

Murāduñ bu kelāmına kim ola diye maʿnāyı / Bu yirdedür ki bunda cümle aʿlem **oldılar echel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 5). [echel oldılar, -dı, -lar]*

Kemālin bilmege dil ekmel oldı / Beyānın eylemekde **echel oldı** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 42, Beyit 1). [echel oldı, -dı]*

ecil [1] *Sebep.*

ʿĀlemüñ ʿilmindedür olmaḳ ḳader ʿālemleri / Bu **ecilden** anuñ içün merd-i meydān aġlamaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 4). [ecilden, -den]*

ecmel [2] *Daha güzel.*

Baḥr-ı ʿulūm içre şol kimse ola bī-mesel / Çün ala bundan sebaḳ **ecmel** olur bī-riyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 4). [ecmel,]*

Maḫż-ı devletdür eger kim ʿarż ola saña vücūd / **Ecmel** ü ekmelde gördüm dil geçer mi vardan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 3). [ecmel,]*

ecnās [1] *Türler, cinsler.*

Ulü'l-emre tābiʿ bu **ecnās** bes / Velī bilmedüñ anları cāmiʿa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 4). [ecnās,]*

ecniḥa [3] *Kanatlar; kuş.*

Ṭā’ir-i ḳudsam çü men bülbül-i ḳudsī menem / **Ecniḥadur** bī-hisāb her yaña ṭayyār men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 3). [ecniḥadur, -dur]*

Melā’ik durur çün ülī **ecniha** / Kimisine de mesnā kimi sālise *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 1). [ecniha,]*

Olmışam kūḥ-ı ḳanā‘atde yine ‘anḳa bu gün / Bir hümāyam **ecniḥam** ḳılmış durur bālā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 3). [ecniḥam, -m]*

ecr-i ʿaẕīm [1] *Büyük sevap.*

Civāruna eger irsem ʿazīzüm ʿizzet idüp / Baña sen **ecr-i ʿaẕīmi** ḥażarda göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 3). [ecr-i ʿaẕīmi, -i]*

ecsād [1] *Cesetler, bedenler.*

Ḥamdü li’llāh āb ü āteşden necātı bulmışuz / Cümle **ecsādı** muḫammer olmışuz taḫmīr ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 2). [ecsādı, -ı]*

ecsām [1] *Cisimler.*

Cān şuʿā-ı ḥüsnüñi çün gördi tenhā gizlenür / Ṣanma kim **ecsāmdur** dünyāda peydā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 1). [ecsāmdur, -dur]*

ecza [1] *Cüzler, parçalar, kısımlar.*

Ene’l-Ḥaḳdan hüveydādur yine ḥaḳḳiyyet-i kübrā / Ne ḥaḳḳiyyet ne keyfiyyet ne **eczā** kibriyā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 3). [eczā,]*

edā [1] *Tarz, üslûp, davranış veya anlatış biçimi.*

Bilindi fürḳatüñ kenzi ḥafāda / Dinildi kesret ü vaḥdet **edāsı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1559, Beyit 2). [edāsı, -sı]*

edā itmek [2] *Yerine getirmek, istenileni, gerekeni yapmak.*

Kaʿbe beyt ismin **edā itmekdedür** ṭarz-ı ʿaceb / Ey muṣallī ḳutbü’l-aḳṭāb ile ṣor efrāda farż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 4). [edā itmekdedür, -mek, -de, -dür]*

Ol baña şol ḳadar ḳılur iḥsān ḥisābı yoḳ / Ḳanġı birin anup daḫı şükrin **edā idem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 3). [edā idem, -em]*

edā ḳılmak [3] *Yerine getirmek.*

Çün **ḳıldı edā** cümle ṣalāt ile selāmı / Ḳaldurdı cenābına hemān dest-i temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 2). [edā ḳıldı, -dı]*

Refīḳüm oldı çü ʿışḳ-ı ḥabīb her demde / Ḥuḳūḳın anuñ **edā ḳılmaḳ** ictihādumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 2). [edā ḳılmaḳ, -mak]*

Ben senüñ ālāna şükrümi nice **ḳılam edā** / Sen baña iḥsānuñı bi-ḥadd ü pāyān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 2). [edā ḳılam, --am]*

edā virmek [1] *Tarz, üslûp, davranış biçimi vermek, kazandırmak .*

ʿAdd ü vezn olduḳda iki cānibüñ sermāyesi / Her ne meksebden alındıysa **virildi** pes **edā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 3). [edā virildi, -(i)l, -di]*

edānī [1] *Aşağılık kimseler.*

Dīde-i ʿaḳl çü bīnā olımaz rāzında / Ceẕbe-i yāri gözet gör ki **edānī** nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 2). [edānī,]*

ed-demʿu mine’l-ʿayni ilā ḥāli delil [1] *Gözden akan yaş hālimin delilidir.*

Ḥālümi ne ḥācet ki beyān ide zebānum / **Ed-demʿu mine’l-ʿayni ilā ḥāli delīl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 815, Beyit 2). [ed-demʿu mine’l-ʿayni ilā ḥāli delīl,]*

edeb [13] *Edeb, terbiye. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī al **edebi** cümle varı ḫarc eyle / İki cihānda bulunmadı bil bahā-yı edeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 5). [edebi, -i]*

edeb-i ʿaḳl [1] *Aklın zarifliği, terbiyesi.*

Edeb-i ʿaḳla uyup ġayr-ı kelām eylemezüz / Başmazuz ṭaşra ayaḳ rāh-ı şerīʿatdan biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 3). [edeb-i ʿaḳla, -a]*

edeb almak [1] *Terbiye öğrenmek, güzel ahlak edinmek.*

Ben vücūdum ‘ālemin eyledüm ‘ālem güneşin / Cümlesi **aldı edeb** izini bu şuġrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 4). [edeb aldı, -dı]*

edeb tacın [1] *Edep tacı.*

Başuña al yüri **edeb tācın** / Alasın cümle tā cihān bācın *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 25, Beyit 2). [edeb tācın,]*

edhem [2] *İbrahim Edhem; Belh hükümdarı iken tacını ve tahtını terk ederek derviş olan evliyâdan bir zat.*

Ey Murādī sırr-ı lā-yuḥṣā durur sırr-ı velī / Tāc u taḫtı ʿārif iseñ tārik ol çün **Edhemī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 5). [edhemī, -i]*

Ḳul olmaġa bu meclise lāyık degül durur / Terk itdi gerçi taḫtını **Edhem** ü meskeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 3). [edhem,]*

edīb [2] *1. Edebî yazılar yazan kimse, edebî nesir yazarı.*

Ḥāẕık itmiş çünki telmīẕin fünūnında **edīb** / Şöyle māhir oldı kim söyletmedi üstādını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 3). [edīb,]*

2. Terbiyeli, saygılı, nazik kimse.

Cān ü başa ger ḳıyarsañ vuṣlata bulduñ ṭarīḳ / ʿIşḳdan ġayrı saña dünyāda olmaya **edīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 4). [edīb,]*

edīb-i ʿişmet [1] *Masum, temiz zariflik, ediblik.*

Edīb-i ʿişmet ile çün edebdedür bu Murād / Kelāmın añlamayan bilmedi veḳār nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 5). [edīb-i ʿişmet,]*

edna [8] *1. Aşağı.*

İrişem dir iseñ **ednādan** eger aʿlāya / Bu cihān milkini dübdüz yüri var arduña at *(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 3). [ednādan, -dan]*

ʿĀrifüñ ʿaynındadur nūr-ı cemāl-i tāb-ver / Cānı ḳurbān eylemekdür ʿāşıḳa **ednā** hüner *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 1). [ednā,]*

Ḥürr-i aṣl oldum ʻabādumdur ḳamu / Her ne var **ednā** ile aḥrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 3). [ednā,]*

2. Aşağı nitelikli, değersiz.

Şu ʿāşıḳ kim vire ʿışḳ ile cānı / Fidā-yı rūḥ aña **ednā** hünerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 518, Beyit 4). [ednā,]*

Murādīnüñ kelāmınuñ hevāsında nihāyet yoḳ / En **ednā** görmeye füc'et oḳıyan bunı ezberden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 5). [ednā,]*

Ḥudā ṣunʻını fikr eyle naẓar ḳıl ṭāḳ-ı mīnāya / Aña meyl eylegil meyl eyleme aʻlāya **ednāya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 1). [ednāya, -y, -a]*

Ḥudāvendā ġarīb ü mest-mendüm / Cenābuñda en **ednā** derd-mendüm *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 1). [ednā,]*

Ḥudāyā dest-gīrümsin benüm sen / Elüm ḳaldur kim **ednā** ʿabdünem ben *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 43, Beyit 1). [ednā,]*

ednā olmak [1] *Pek aşağı, en alçak, küçük ve değersiz olmak.*

ʿĀḳil iseñ Ḥaḳdan özge kimseyi ḳılma penāh / Ḥükmi iledür anuñ **ednā olan** aʿlā olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 4). [ednā olan, -an]*

ednā vü aʿlā [2] *Alt ve üst.*

ʿArṣa-i tevḥīde ḳurduñ çünki ʿaḳluñ ḥaymesin / Añlaġıl **ednā vü aʿlā** zīr ile bālā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 5). [ednā vü aʿlā,]*

Murāduñ diñle taḳrīrin gel imdi ʿāşıḳ ol sende / Ḳamu **ednā vü aʿlādan** igen aʿlādur ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 5). [ednā vü aʿlādan, -dan]*

efʿāl [13] *Fiiller, işler, ameller. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu kelāmında Murādī yine bir ḥāl itmiş / Ẕāt-ı sābit bilinür kendüyi **efʿāle** çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 5). [efʿāle, -e]*

efʿāl-i ṣaḥīḥīn [1] *Gerçek ameller, işler.*

Gösterür fiʻlümde **efʿāl-i ṣaḥīḥīn** ẕāt ile / Ḳılmadı ʻaynümde ġayrı ḥāl ile ḥālāt ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 1). [efʿāl-i ṣaḥīḥīn,]*

efʿāl u eşkâl [1] *İşler ve şekiller.*

Māverādandur vücūhuñ vech-i maʿmūrı yine / Ḥaymede **efʿāl u eşkāli** ḥicāb altındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 3). [efʿāl u eşkāli, -i]*

efendi [13] *Buyruğu yürüyen, sözü geçen kimse. II Ey sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her ne kim ister isem ben senden isterven hemān / Nesne ḳılmazam **efendüm** aḳ u ḳarada ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 3). [efendüm, -m]*

efġān [2] *Acı ile bağırıp çağırma, inleme, feryat.*

Çün ben ḳulın nālān sever iki gözüm giryān sever / İşüm gücüm **efġān** sever olmaz mı efġānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 5). [efġān,]*

Çün ben ḳulın nālān sever iki gözüm giryān sever / İşüm gücüm efġān sever olmaz mı **efġānum** ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 5). [efġānum, -um]*

efġān eylemek [1] *Feryat etmek, haykırmak.*

Pāye-i ḳudretde ḳılduñ ḳadrini dā'im bülend / Yā neden ʿışḳuñla anuñ kārın **efġān eyledüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 3). [efġān eyledüñ, -dü, -n]*

efġān olmak [1] *Ağlamak, feryat etmek.*

Hicr-i yārinden bu ben bī-çārenüñ / Bir dem olmaz işi **efġān olmaya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1422, Beyit 2). [efġān olmaya, -ma, -(y)a]*

efḫam olmak [1] *Çok şeref sahibi, en ulu olmak.*

Vücūd-ı şekli terk eyle olasın cümleden ʿārī / Senüñ çün ẓāhir ola çünki eşkāl **olasın efḫam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 4). [efḫam olasın, -a, -sın]*

efḫam olmak [1] *Anlayan, idrâk eden olmak.*

Oldı Murādī **efḫam** ʿışḳ iledür mufaḫḫam / Gel iste nūr-ı aʿẓam aʿẓamdadur muʿallā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 5). [efḫam oldı,]*

efkâr [10] *1. "Fikr"in cem". Düşünce, düşünmeler. Niyetler.*

Her ne kim gelse bize sālim olur biz sıḳayuz / Bizüm **efkār** ile kārımuza rehber tevvāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 2). [efkār,]*

Ger Murāduñ bilmek isterseñ nedür **efkārını** / Fāriġ olup cümleden biz fikret-i Mevlādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 5). [efkārını, -ı, -(n)ı]*

Āh Murādīyi bilen bilmedi / Ḥayf dimiş bilmeyen **efkārumuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 5). [efkārumuz, -umuz]*

Ḥaḳ ile eyle Murādī her zamān **efkāruñı** / Feyż ide tā ḳāl ü ḥālüñden senüñ esrār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 5). [efkāruñı, -un, -ı]*

Yārdan ġayrı naẓar oldı ḥarām ʿāşıḳlara / Ṣādıḳ olmaz şol kişi kim yāri **efkārı** degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 4). [efkārı, -ı]*

Kemāle ben gümān itmem fe-emmā vech-i āḫer var / Gelüpdür evvel āḫirden hem evvel āḫir **efkārum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 3). [efkārum, -um]*

Künhini cümle umuruñ nice idrāk itsün / Kār fehmini irişdürmeyen **efkārumuza** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 3). [efkārumuza, -umuz, -a]*

Eglenür mi ḳalb-i ʿāşıḳ ḥūr u ġılmān ile āh / Ḥāşa li'llāh yārden ġayrı aña **efkār** ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 3). [efkār,]*

ʿAyānsın cümleye şāhā velīkin bī-ʿayānsın sen / Ṭulūʿ-ı āfitāb-ı ʿizzetüñle ḫayradur **efkār** *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 8). [efkār,]*

2. Sıkıntı, üzüntü.

Mündefiʿ ḳıldı cümle **efkārı** / Eser-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 3). [efkārı, -ı]*

efkār almaḳ [1] *Fikirlere, endişelere dalmak.*

Ṭarzını **efkāra almaḳdur** muḫāl-ender muḥāl / Ḳıl naẓar güftāra ḳılma kim igen raʿnā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 2). [efkāra almaḳdur, -dur]*

efkār eylemek [1] *Düşünmek.*

Evvelüñ fikr-i ḫayāli senden iḫbār eylemez / Seyr iden ḥüsn-i ṣıfātuñ ẕātuñ **efkār eylemez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 1). [efkār eylemez, -mez]*

efkār-ı dôst [1] *Sevgilinin düşüncesi, fikri.*

Çoḳdan ferāġat eyledük cümle cihānı cāndan / Olalı ṭolu gönlümüz her dem-be-dem **efkār-ı dôst** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 4). [efkār-ı dôst,]*

efkār-ı hū [1] *Allah'ı düşünmek, anmak.*

Dil Murādī ḥāl ile hūda ḳıla şevḳ ile hū / Dilde eksük olmasun her dem-be-dem **efkār-ı hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 5). [efkār-ı hū,]*

efkār-ı ʿışḳ [1] *Aşk düşünceleri, dertleri.*

Fikret-i kesret nice ḳalsun dil-i ʿuşşāḳda / Dem-be-dem yir eyledi ḳalbinde çün **efkār-ı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 4). [efkār-ı ʿışḳ,]*

efkār itmek [1] *Efkârlandırmak, sıkıntıya, karamsarlığa düşürmek.*

Ġark-ı ḫūn oldı derūn-ı ʿāşıḳın hicrān ile / ʿIyd-i vaṣla cānı ḳurbān itmege **efkār ider** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 2). [efkār ider,]*

efḳâr [1] *Fakirler, toplumun fakir kesimi.*

Muḫteliṭ olmaġıl aʿyān ile ger **efḳar** ile / Ḥürmeti ister iseñ yaḫşı dile ʿuzletden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 3). [efḳar,]*

efgende [2] *1. Yıkılmış, yıkık, düşürülmüş, düşkün. 2. Âşık-ı bî-çâre.*

Cān ile oldum anuñ **efgendesi** / Dīdeden aḳar anuñ çün cūy-bār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 3). [efkendesi, -si]*

Ne kim var ise ġayrüñ cümleden buldum nihāyet ben / Velī sende nihāyet bulmayuben ḳaldum **efgende** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 5). [efkende,]*

efgende ḳılmak [2] *Yıkılmış, harap etmek. II Perişan etmek.*

Murādīdür saña bende ilāhi **ḳılma efgende** / Hemīşe eylegil ḫande naṣīb eyle o devletden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 5). [efkende ḳılma, -ma]*

Seḫā vü cūd-ı Rabbe zār ile yüz ṭuta çün bende / Muḥaḳḳaḳdur ser-efrāz ider anı **ḳılmaz efgende** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 1). [efkende ḳılmaz, -maz]*

eflak [2] *Felekler; gökyüzü.*

Şems-i enver ṭoġdığın her gün görür mi dīdeler / Ger işāret olmasa **eflāk** ile ḥālātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 2). [eflāk,]*

Evce çıḳar çün hümā ṭayr ider **eflākda** / Devlet-i ʿuẓmā bilür kime ṣalar sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 4). [eflākda, -da]*

eflāk eteğin [1] *Gökyüzünün eteği; gök.*

Şāh-bāz olmaġa ey dil hevesüñ var ise gel / Mihr ü māhı iki per ḳıl ḳoma **eflāk etegin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 3). [eflāk etegin, -n]*

efnā [1] *Fani olan, yok olan.*

Bī-nişān ol ger dilerseñ kim olasın bā-nişān / Ey nişān-ı bī-nişānı añla **efnādur** hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 1). [efnādur, -dur]*

efrād [2] *Fertler.*

Kaʿbe beyt ismin edā itmekdedür ṭarz-ı ʿaceb / Ey muṣallī ḳutbü'l-aḳṭāb ile ṣor **efrāda** farż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 4). [efrāda, -a]*

Ferd-i vāḥid oldı dutmaz ān-ı vāḥidde ḳarār / Niʿmeti ḫ∨ānına çekdi ḳutb ile **efrādını** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 4). [efrādını, -ı, -n, -ı]*

efrāḥ [3] *İç açıklıkları, sevinmeler.*

Müzeyyen eylemiş anı nice dürlü cevāhirden / Şu resme baġlamış zīnet görenler kesb ider **efrāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 2). [efrāḥ,]*

Murādī cümle cihān üzre kā'ināt olmış / Bu ḳavli fehm iden elbette kesb ider **efrāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 5). [efrāḥ,]*

İki fırḳa olup bes cümle ervāḥ / Kime ġuṣṣa virildi kime **efrāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 5). [efrāḥ,]*

efṣaḥ [1] *Daha, pek fasih.*

Murādī naṣṣ-ı ḳātıʿla maḳālātuñ durur **efṣaḥ** / Bu vāżıḥdur eger olsañ müfessir dīde-bānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 5). [efṣaḥ,]*

efsane [3] *Efsane, hikâye.*

Tārik-i ġayr ol eger ʿışḳuñda ṣādıḳsañ Murād / Yārdan ġayrı ne kim vardur ḳamu **efsānedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 5). [efsānedür, -dür]*

Olsun Murād ʿışḳuñ senüñ dā'im devām ü ber-devām / ʿAḳluñ olur ise tamām güş eyleme **efsāneler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 5). [efsāneler, -ler]*

ʿAyn-ı vücūduñ gösterür mir'āt-ı dil āyīnedür / Dil şerḥini dilden dile güş itme ġayr **efsānesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 2). [efsānesin, -s, -i, -n]*

efvāh [8] *Ağızlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī bu kelāmuñdan yeg / Görmedüm nuṭḳı kim **efvāha** yarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 5). [efvāha, -a]*

efvāhda olmak [1] *Ağızda olmak. II Güzel bir vasıftan dolayı dillerde olmak, herkesin bu durumu konuşması.*

Ey Murādī sözlerüñ cevher durur yā kīmyā / Anuñ içün **oldı** güftāruñ ḳamu **efvāhda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 5). [efvāhda oldı, -dı]*

efvāh-ı ʿāşıḳ [1] *Aşığın ağzı.*

N'idersin mümkini ey dil ne mümkin var ne ḫôd memnūʿ / Heman **efvāh-ı ʿāşıḳda** liyāḳat eyleyen cünbiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 621, Beyit 4). [efvāh-ı ʿāşıḳda, -da]*

efvāh-ı nāsa düşmek [1] *Halkın, insanların ağzına düşmek.*

Efvāh-ı nāsa düşme olma yamana yoldaş / Zinhār erāzili sen kendüñe ḳılma yoldaş *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 2, Beyit 1). [efvāh-ı nāsa düşme, -a-me]*

efżal, efḍal [8] *Daha faziletli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel ey ʿāşıḳ hemān hū di hüve'l-bāḳī hüve'l-bāḳī / Çün oldur cümleden **efżal** çün oldur cümleden aʿlem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 9). [efżal,]*

efḍal-i aʿlem [1] *Bilginlerin en yücesi. II Allah.*

Sensin çü ḥabībī kā'inātuñ / Ey ṣāḥib-i ʿilm **efḍal-i aʿlem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 2). [efḍal-i aʿlem,]*

efzūn [1] *Çok, fazla.*

Gördüñ elyaḳ bendeñi ʿālemde sulṭān eyledüñ / Sen baña ḥaddümden **efzūn** luṭf ü iḥsān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 1). [efzūn,]*

efzūn ḳılmak [1] *Fazlalaştırmak, çoğaltmak.*

Yā ḳādir-i bī-hemtā 'ışḳuñ dile **ḳıl efzūn** / Cānuma naṣīb eyle yoluña ola ḳurbāñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 6). [efzūn ḳıl,]*

efzūn olmak [3] *Artmak, çoğalmak.*

Ser-be-ser beyhūde gezme ḳıl ḳanāʿat rızḳ içün / Andan **efzūn olmaz** ol ḳassām kim taḳsīm ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 4). [efzūn olmaz, -maz]*

Ḥayretüm **efzūn olur** ḳılsam temāşā-yı cemāl / Kibriyā-yı ʿayn-ı vaḥdetdür bu dem celle celāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 1). [efzūn olur, -ur]*

N'ola ger fāʿil-i muḫtār ider ise muḫtār / Genc-i maʿnāsı anuñ ser-be-ser **efzūn oldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 3). [efzūn oldı, -dı]*

eger [286] *Şart edatı, şayet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Evvelīn ü āḫirīn olsa **eger** bir yirde cemʿ / Añlamayalar bu remzi bilmeyeler yā fetā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 4). [eger,]*

eger eger [3] *"gerek ...., gerek ..." anlamını veren bağlaç.*

Murādīye murādın vir murāda irgür anı sen / Murādı sensin ey sulṭān **eger** ūlā **eger** uḫrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 5). [eger eger,]*

Cemālüñ perdesin ḳaldur cemālüñ nice bir mestūr / Bilürven cümle fiʿlüñdür **eger** serrā **eger** żarrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 2). [eger eger,]*

Ḳamudan ẓāhir oldı ʿışḳ-ı yār ey mihter i ʿālem / Ḥakīmüñ ḥükmidür el-ḥaḳ **eger** yara **eger** merhem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 1). [eger eger,]*

eger ger [1] *İster...ister, gerek...gerek.*

Ṭaleb gerçi murādumdur mürüvvetdür murād āncā / Maḥall-i ḳudret olmışdur **eger** ancā vü **ger** īncā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 1). [eger ger,]*

egerçi [34] *Her ne kadar, ise de. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Velīkin dil murād itmez diler bir kūşe-i tenhā / Semā vü arżuñ ʿırżınca **egerçi** cāy-ı cennetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 4). [egerçi,]*

eglemek [31] *Eğlenmek, hoşça vakit geçirmek.*

Şanma kim sensiz ḥabībüm bende bu cān **eglenür** / Dūstum oldı ḫayālüñ dilde mihmān eglenür

(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 1). [eglenür, -ür]

Şanma kim sensiz ḥabîbüm bende bu cān eglenür / Dūstum oldı ḫayālüñ dilde mihmān **eglenür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 1). [eglenür, -ür]*

Remzini fehm itmeyen feṯḥ idemez genc-i rumūz / Anuñ içün açamaz feṯḥinde ḫayrān **eglenür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 2). [eglenür, -ür]*

Seni arar dil ü cānum eger baʿīd ü ḳarīb / Bunuñla **eglenürem** bir ʿacebce ḳālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 2). [eglenürem, -ür, -em]*

Sensüzin cānā beni bir laḥẓa bu cān **eglemez** / Cennete varsam eger ḫūr ile ġılmān eglemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 1). [eglemez, -mez]*

Sensüzin cānā beni bir laḥẓa bu cān eglemez / Cennete varsam eger ḫūr ile ġılmān **eglemez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 1). [eglemez, -mez]*

Ben baña yār olayım tek ġayrı yāri n'eyleyem / Bensüzin ġayrı beni bir dem ve bir ān **eglemez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 2). [eglemez, -mez]*

Şerḥümi ezberledüm virdüm odur çün dā'imā / Güft u gū māžī müżāriʿ ḳıṣṣa destān **eglemez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 3). [eglemez, -mez]*

Müntehā-yı baḥr-ı ḳalbüñ fülki olmış kāf u nūn / İşbu ḳalbi anuñ içün seyr-i ʿummān **eglemez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 4). [eglemez, -mez]*

Gel Murāduñ ḳavlini ezberle ḫırz-ı cān içün / ʿĀşıḳ olan kimseyi naʿmā-yı devrān **eglemez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 5). [eglemez, -mez]*

Çoḳdan aġlardı gözüm yaşın döküp / Anı **eglendürmeseydi** ger ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 6). [eglendürmeseydi, -me, -se(y), -di]*

Dil ḫayāl-i ḥabīb ile **eglen** / Ol ḥabīb-i lebīb ile eglen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 1). [eglen,]*

Dil ḫayāl-i ḥabīb ile eglen / Ol ḥabīb-i lebīb ile **eglen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 1). [eglen,]*

Nice gündür ʿalīl-i fürḳat idüñ / Şimdi derd-i ṭabīb ile **eglen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 2). [eglen,]*

Her ḳaçan bū-yı verd bulmayasın / Nāle-i ʿandelīb ile **eglen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 3). [eglen,]*

Lā ve len terkiñ eylegil ʿāşıḳ / Ol ḥasīb-i nesīb ile **eglen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 4). [eglen,]*

Diñle güftārını Murāduñ gel / Bu kelām-ı ʿacīb ile **eglen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 5). [eglen,]*

Eglenür mi ḳalb-i ʿāşıḳ ḫūr u ġılmān ile āh / Ḥāşa li'llāh yārden ġayrı aña efkār ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 3). [eglenür, -ür]*

Şeydā göñül dolandura mı ins ü cān seni / **Eglendüremedi** seni ḫūr-ı cinān seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 1). [eglendüremedi, -e, -me, -di]*

Dünyā ṭolusı olsa Murāduñ dolanmaduñ / **Eglendüren** cemāl-i beḳādur hemān seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 2). [eglendüren, -dür, -en]*

Nār-ı firāḳ yaḳalı ey cān bu göñlümi / Şanur mısın ki **eglene** bir an bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 1). [eglene, -e]*

Çün görmez oldı bāġ-ı cemālüñi ey perī / **Eglendürür** mi bir daḫı seyrān bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 2). [eglendürür, -ür]*

Sensiz eyā melek nice ẓan idesin baña / **Eglendürür** mi ravża-i Rıżvān bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 5). [eglendürür, -ür, -mi]*

2. Bir kimsenin herhangi bir kusuru veya zayıf noktası ile alay etmek.

Mūr u māhī ẕevḳ ider ālāyı ādem neylesün / Pes namāz-ı dest içün ʿuşşāḳ ile ḳan **eglenür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 3). [eglenür, -ür]*

Şerḥini ʿāşıḳlaruñ şerḥ idemez ʿallāmeler / Yazamazlar mū-be-mū küttāb-ı devrān **eglenür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 4). [eglenür, -ür]*

Ve'n-Necmden geçmeyince ḥāle vāḳıf olımaz / Münkirüñ ʿaynına gelmez naṣṣ-ı bürhān **eglenür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 6). [eglenür, -ür]*

Ṭaldı bir deryāya kim her ḳaṭre bir deryā durur / Mevc ururs a ger Murādī baḥr-i ʿummān **eglenür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 7). [eglenür, -ür]*

Gülsitān-ı dehre aldanma sebāt olmaz aña / Bī-vefādur **eglenüb** ḳalmaz gül-i ḥamrā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 3). [eglenüb, -üb]*

3. Bulunmak, durmak.

ʿĀrif olan olmadı maʿrūf fehm-i nāsda / ʿĀrifüñ ḳalbinde her dem sırr-ı Yezdān **eglenür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 5). [eglenür, -ür]*

Ṣabr ile **eglen** dil-i nālān yine / Ṣāyed ire raḥmet-i cānān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 1). [eglen,]*

Şimdi var hicrān ile **eglen** yüri / ʿĀşıḳā hicrāna var bir ān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 6). [eglen,]*

eglence [5] *Gönül eğlendirecek, hoş vakit geçirtecek şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġam-ı hicrānda **eglencem** oldur / Benüm eşk-i revānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 9). [eglencem, -m]*

egn [1] *Sırt.*

Ḥalʿ idüp **egnümden** el-ḥaḳ bu libās-ı mümkini / Mümteniʿden vaz olup ḳaṣd eyledüm tekrār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 2). [egnümden, -üm, -den]*

egri ḳadem ḳomak [1] *Eğri adım bırakmak, atmak. II Yanlış davranışta bulunmak.*

Ger necāt ister iseñ ṭoġrı tarīḳi gözle / Ḫāric-i rāha varup **ḳoma** ṣaḳın **egri ḳadem** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 34, Beyit 3). [egri ḳadem ḳoma, -ma]*

eḥabbü'l-aşlin min ḥubbin fe-inne'l-aşle fī-ḥubbī [1] *Aslın en sevimlisi sevgidendir zira asıl benim sevgimdedir.*

Eḥabbü'l-aşlin min ḥubbin fe-inne'l-aşle fī-ḥubbī / Ḥabīb ile ḥabīb olmış n'ider pes özge ġavġāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 4). [eḥabbü'l-aşlin min ḥubbin fe-inne'l-aşle fī-ḥubbī,]*

eḥad [12] *Allah."Tek, bir" anlamında esmâ-i hüsnâdandır. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün eḥaddür eḥadda buldı **eḥad** / Vāḥidün bi's-sebāti fī'l-isbāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 203, Beyit 3). [eḥad,]*

eḥad nūrı [1] *Vahdet nuru.*

Lāmi'-i şemsi **eḥad nūrını** beẕl eyledi dil / Ḳamer-āsā anı aḫẕ eyledi a'lādan dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 3). [eḥad nūrını, -(n)ı]*

eḥadiyyet [2] *Allah'ın birliği.*

Ẕāt-ı vāḥidde dinilmez ne cemāl ü ne celāl / **Eḥadiyyetde** durur cünbüş-i efʿāl-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 2). [eḥadiyyetde, -de]*

Ey Murādī seni var eyledi Ḫallāḳ-ı ezel / **Eḥadiyyetde** ebed oldı 'aceb 'āleme cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 5). [eḥadiyyetde, -de]*

ehem [1] *En önemlisi, en mühimi.*

ʿĀşıḳda her ne deñlü ola ṣıdḳ ile ṣafā / Yārinden özge maṣlaḥat aña **ehem** degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 2). [ehem,]*

ehl [14] *1. Sahip, malik, mutasarrıf olan.*

ʿIşḳı bilmezsen eger bilgil niyāz **ehlindedür** / Añlamazsañ yāri sen fehm eyle nāz ehlindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 1). [ehlindedür, -i, -n, -den, -dür]*

ʿIşḳı bilmezsen eger bilgil niyāz ehlindedür / Añlamazsañ yāri sen fehm eyle nāz **ehlindedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 1). [ehlindedür, -i, -n, -den, -dür]*

ʿArṣa-i ʿışḳı ṭolandum cāy-ı maḳṣūd isteyüp / Sırr ile şimdi anı ṭuydum ki rāz **ehlindedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 2). [ehlindedür, -i, -n, -den, -dür]*

Ṭāʿatüm ṣubḥ u mesāda istedüm cehd ile tā / Bulmayınca ḳomadum buldum namāz **ehlindedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 3). [ehlindedür, -i, -n, -den, -dür]*

Ser-firāz olmaḳda çoḳ saʿy eyledüm minnet aña / Ẕilleti terk itmişem gördüm ki az **ehlindedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 4). [ehlindedür, -i, -n, -den, -dür]*

Ey Murādī ḳurb-ı yāre meslek isterdüm hemān / Ḥamdü li'llāh añladum sūz u güdāz **ehlindedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 5). [ehlindedür, -i, -n, -den, -dür]*

ʿArş-ı aʿlā pāyümüz būs itmege nālişdeyüz / Biz tevāzuʿ **ehliyüz** yirinde ṣūret ḫākiyüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 4). [ehliyüz, -i, -y, -üz]*

Muʿammerdür göñül şehri binā-yı lā-yezālīden / Nidā eyler anuñ **ehli** nidā-yı ẕü't-teʿālīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 1). [ehli, -i]*

Bu vaż' u ṭarzumı gözle başīret **ehli** iseñ / Mu'arref ol müteşerri' gözet ḥakīmāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 2). [ehli, -i]*

Mürüvvet **ehli** baḳar mı gözüñgi mir'āta / Muḳābil oldı ḳabūl-ı cemāl-i Raḥmāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 3). [ehli, -i]*

Rüsūm-ı 'āleme 'aḳl ile nāẕır olduñ ise / Ġam **ehlin** aġlayuben gülme şād-mān olana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 3). [ehlin, -in]*

Ẕāt-ı aḥfādur nişānı çün başīret **ehlinüñ** / Pes ʿayān-ı bī-beyānīdür yine ġam-ḫ∨āresi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 2). [ehlinüñ, -i, -nüñ]*

2. Ehil, bir işten anlayan.

Fāş itme sırr-ı ʿışḳı şu kim **ehli** olmadı / Var ise ger Murādī hemān ehl-i kāra gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 5). [ehli, -i]*

Fehm ü idrākinde ʿaczün var ise ey bī-ḫaber / Bu rumūzuñ ḥallini bir **ehline** yalvarasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 4). [ehline, -i, -n, -e]*

ehl-i ādāb olmak [1] *Usul ehli olmak; yol, yöntem bilen olmak.*

Bāb-ı ġayrı yaṣdananlar bilmedi ādābdan / **Ehl-i ādāb olmayanlar** bulmadı sulṭāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 3). [ehl-i ādāb olmayanlar, -ma, -(y)an, -lar]*

ehl-i ‘aḳl [2] *Akıl sahipleri, akıllılar.*

ʿĀḳıl iseñ Murādī vār iste **ehl-i ʿaḳlı** / Cāhil olanlar ey dil ferzāneye iremez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 596, Beyit 5). [ehl-i ʿaḳlı, -ı]*

Ey kemāl-i ḳudretin ‘arż ideli ‘ālemlere / **Ehl-i ‘aḳla** emr idersin baḳmaġa eṭvārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 3). [ehl-i ‘aḳla, -a]*

ehl-i başar [1] *Görmekte hassas olan kişiler. II İdrak sahipleri.*

ʿĀlemüñ revnaḳı hep sendedür **ehl-i başar** / Gözüñ ac eyle naẓar nice temāşāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 37, Beyit 2). [ehl-i başar,]*

ehl-i başar olmak [1] *Görmekte hassas olan kişiler. II İdrak sahipleri.*

Ey Murādī saña inkār eyleyen aʿmā durur / Kāruña **ehl-i başar olanlar** inkār eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 5). [ehl-i başar olanlar, -an, -lar]*

ehl-i başīret [2] *Basiret sahipleri, öngörüsü yüksek kişiler.*

Ḳudūmın añladı **ehl-i başīret** / Anuñ çün ḳıldılar ‘ışḳ ile bürhān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1182, Beyit 3). [ehl-i başīret,]*

Elā ey ʿāḳil ü **ehl-i başīret** / Ḫudānun virdügin bilgil ġanīmet *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 8). [ehl-i başīret,]*

ehl-i başīret olmak [2] *Gerçeği kalp gözüyle anlayan olmak.*

Ehl-i başīret olġıl taḥḳīḳ kārı iste / Aldanma ey Murād zinhār bu ḫayāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 5). [ehl-i başīret olġıl, -gıl]*

Ehl-i başīret olġıl yolda ne var ḳıl iẕʿān / Pāyuña ḳıl ḥaẓer kim ṭoḳunmaya senüñ ṭaş *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 2, Beyit 2). [ehl-i başīret olġıl, -gıl]*

ehl-i beḳā olmak [1] *Sonsuzluk nuruna mazhar olmak.*

Merd-i Ḫudā durur Murād merd o durur ola murād / **Ehl-i beḳā olalı** dil cism ile cānı bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 957, Beyit 4). [ehl-i beḳā olalı, -alı]*

ehl-i bid‘at olmak [1] *Dinin usulünde olmayan ekleme yapmak.*

Ger mu’min iseñ eyü ‘amel ḳıl / Cehd eyle ki **ehl-i bid‘at olma** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1441, Beyit 4). [ehl-i bid‘at olma, -ma]*

ehl-i cürm [1] *Suçlular, günahkârlar.*

Varalum ʿarşa çıḳup anda ʿibādet idelüm / **Ehl-i cürme** ne ḳadar varsa şefāʿat idelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 1). [ehl-i cürme, -e]*

ehl-i derya [1] *Deniz ehli. II Vahdete, İlahi yakınlığa sahip kişiler.*

Aʿceb olmışdur bu ṭarz-ı hūb ehl-i sāḥile / **Ehl-i deryāya** Murādī olmadı hergiz ʿaceb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 5). [ehl-i deryāya, -(y)a]*

ehl-i dil [2] *Âşıklar, gönül ehli.*

Ehl-i diller dāmenin ṭut ister iseñ ger necāt / Zīrā Ḥaḳ anlara virmişdür ne kim var ṭayyibāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 1). [ehl-i diller, -ler]*

Sehm-i emri **ehl-i dil** her yaña per-tāb eylemez / Ḳabża-i ḳudretde muḥkem olmasa ḳavs-i ḳażā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 4). [ehl-i dil,]*

Ġūşuna alġıl Murāduñ sözlerin / **Ehl-i dil** yanına var destüñle il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 5). [ehl-i dil,]*

ehl-i dünyā olmak [1] *Dünya adamı; ahireti düşünmeyip bu dünyaya gönül bağlamış olan kimse olmak.*

Gezüben cümle cihānı yine ānī gelelüm / **Ehl-i dünyā olanı** yine nigehbān olalum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 4). [ehl-i dünyā olanı, -an, -ı]*

ehl-i Ḥaḳḳ [2] *Allah'a iman eden kimse.*

İster iseñ alasın ‘ilm-i ledünnīde sebāḳ / **Ehl-i Ḥaḳḳuñ** teneg ayaġına cārūb ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 4). [ehl-i ḥaḳḳuñ, -un]*

Kelāmın **ehl-i Ḥaḳkuñ** diñle gel var / Ḳulaġa al anı tekrār tekrār *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 1). [ehl-i ḥaḳkuñ, -un]*

ehl-i ḥaḳ olmak [1] *Hak ehli, doğru yolda olmak.*

Ey Murādī ʿilmüñe her ẕerre şāhiddür senüñ / Ḥaḳḳı ḥaḳ itmekde **ehl-i ḥaḳ olan** eyler mi ʿār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 5). [ehl-i ḥaḳ olan, -an]*

ehl-i ḥaḳīḳat [3] *Hakikat ehli.*

Mecāzı n’eylesün **ehl-i ḥaḳīḳat** / Muḥaḳḳīḳseñ ṭarīḳatdür muḥaḳḳaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 4). [ehl-i ḥaḳīḳat,]*

Ehl-i ḥaḳīḳat itdi su’āl ‘ışḳ-ı yārine / Virdüm cevāb-ı şāfī didüm yoġ varına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 1). [ehl-i ḥaḳīḳat,]*

Ehl-i ḥaḳīḳat itdi su’āl ‘ışḳ-ı yārine / Virdüm cevāb-ı şāfī didüm yoġ varına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 1). [ehl-i ḥaḳīḳat,]*

ehl-i ḥāl [9] *Gönül ehli. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dilerseñ **ehl-i ḥālüñ** ẕevḳini bir ẕerrece ṭatmak / Teġāfül eyleme var imdi ebrār ile ḳıl ṣoḥbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 2). [ehl-i ḥālüñ, -ün]*

ehl-i ḥāl olmak [3] *Gönül ehli olmak.*

Ger diler iseñ Murādīnüñ murādın bilesin / Vaz gelgil sen murāduñdan olasın ehl-i ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 5). [ehl-i ḥāl olasın, -a, -sın]*

Bul ehl-i ḥāli **ehl-i ḥāl olasın** / Yüri aʿlāyı bul terk eyle esfel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 4). [ehl-i ḥāl olasın, -a, -sın]*

Ehl-i ḥāl olmaḳ dilerseñ vāḳıf-ı ḥāl ol yüri / Vāḳıf-ı ḥāl olmayan her işde kāmil olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 3). [ehl-i ḥāl olmaḳ, -mak]*

ehl-i ʻışḳ [3] *Âşıklar.*

Ger Murādī ṣorar iseñ kim nenüñ kārındadur / **Ehl-i ʿışḳa** ḳāḍī olmış ḥüccet imżāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 6). [ehl-i ʿışḳa, -a]*

Ehl-i ʿışḳa oldı ey dil ibtidā-yı sırr-ı şarṭ / Añlaġıl meşrūṭ-ı şarṭı intihā-yı sırr-ı şarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 1). [ehl-i ʿışḳa, -a]*

Lemʻanuñ ʻaksine evvel tutdı mir'āt **ehl-i ʻışḳ** / Tāb urdı şems-i enver ṣındı yandı āyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 2). [ehl-i ʻışḳ,]*

ehl-i ʻışḳ olmak [1] *Aşk ehli olmak, aşktan anlamak, gerçek aşık olmak.*

Ehl-i ʻışḳ olan bilür ʻışḳ ehlinüñ ḥālin yine / Ten ḥicābında ḳalanlar bilmediler ḥāl ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 1). [ehl-i ʻışḳ olan, -an]*

ehl-i ʿiḳāb [1] *Eza, cefa, eziyet gören.*

Pes aʿlā ile ednā buldı tefrīḳ / Biri **ehl-i ʿiḳāb** ve biri rütbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 4). [ehl-i ʿiḳāb,]*

ehl-i irādet [1] *İrade, ihtiyar sahibi.*

Gösterdi Murādī pes çoḳ dürlü işāretler / Līkin n'ideyin ḥayfā bir **ehl-i irādet** yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 5). [ehl-i irādet,]*

ehl-i ʿirfān [7] *İrfan sahibi, ârifler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir ʿaṭiyyedür Ḫudādan bende-i ẕi'd-devlete / Neydügin añlar ḥabībüm **ehl-i ʿirfān** insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 2). [ehl-i ʿirfān,]*

ehl-i islām [1] *İslam ehli.*

Ẓaferdür her zamān her dem ḳarīni **ehl-i İslāmuñ** / Livā-i nuṣret üzre çün yazıldı ism ile nāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 1). [ehl-i islāmuñ, -un]*

ehl-i kār [1] *Yaptığı hareketleri uygun olan, güzel ahlaklı.*

Fāş itme sırr-ı ʿışḳı şu kim ehli olmadı / Var ise ger Murādī hemān **ehl-i kāra** gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 5). [ehl-i kāra, -a]*

ehl-i kemal [2] *Ilim ve fazilet sahipleri, kâmil insanlar.*

Vaṣf-ı dem ḳılmaḳda dem vardur bilür **ehl-i kemāl** / Bir demüm dem ḳılmaġa lākin ne demler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 3). [ehl-i kemāl,]*

Ne derc eylemiş ṣāḥib-i ʿilm o nüktedān / Biliş virmege aña gerek bir **ehl-i kemāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 2). [ehl-i kemāl,]*

ehl-i kemāl olmak [1] *Bilgi, görgü ve davranış yönünden olgunluğa erişmek, olgunlaşmak.*

Vaḳtüñi ḫoşca görürsin **olasın ehl-i kemāl** / Cehd ḳıl tā ki ḳaçırmayasın elden anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 3). [ehl-i kemāl olasın, -a, -sın]*

ehl-i kitāb [1] *Kitabı olanlar. II İslam geleneğinde, Yahudiler ve Hıristiyanlar gibi kutsal bir kitabı bulunan dinin takipçileri.*

Münfaʿil olma çü sözüñ reddi yoḳ / Diñle ne kim naḳl ide **ehl-i kitāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 4). [ehl-i kitāb,]*

ehl-i ʿörf [1] *Medresede yetişen din bilginleri.*

ʿĀrif-i rāh-ı ḥaḳīḳi ṣorma **ehl-i ʿörfe** sen / Ḫasta-i dil-teşnenüñ çeşmi dem-ā-dem mādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 4). [ehl-i ʿörfe, -e]*

ehl-i rāh [1] *Hakikati gören, doğru yolda yürüyen.*

Viṣālüñ virgil ʿuṣṣāḳa tecellī māverāsından / Cemālüñ **ehl-i rāha** kāṣif olġıl ibtidāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 1). [ehl-i rāha, -a]*

ehl-i rumuz [1] *Manası gizli olan sözlerden anlayan.*

Müttefiḳ oldı yine **ehl-i rumūz** ile göñül / Her ne mevżiʿde ṭaleb olına ḥāżır biledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 2). [ehl-i rumūz,]*

ehl-i saʿādet [1] *Mutlu kimseler.*

Sulṭān-ı cihān oldı şu kim kıldı kanāʿat / Ṣol kim ola ḳāniʿ o durur **ehl-i saʿādet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 1). [ehl-i saʿādet,]*

ehl-i sāḥil [1] *Sahil ehli. II Varlık alemi.*

Aʿceb olmışdur bu ṭarz-ı hūb **ehl-i sāḥile** / Ehl-i deryāya Murādī olmadı hergiz ʿaceb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 5). [ehl-i sāḥile, -e]*

ehl-i şavaş olmak [1] *Savaşçı, kavgacı olmak.*

Her kime ṭuş olasın ülfet ile ünsiyet it / Nefs-i bed-ḫūya uyup **ehl-i şavaş olma** yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 2). [ehl-i şavaş olma, -ma]*

ehl-i semūm [1] *Zehirlenmiş olanlar.*

Ḥayāt-ı cāvidānı ister iseñ gel berü ʿāşıḳ / Murāduñ naẓmıdur **ehl-i semūma** ser-be-ser tiryāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 5). [ehl-i semūma, -a]*

ehl-i sena [1] *Övme, methetme işini yapan.*

Egerçi ṣāniʿ-i ekber beni var itdi ṣunʿından / Fe-emmā olmadın ġayrı daḫı **ehl-i senāyam** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 5). [ehl-i senāyam, -(y)am]*

ehl-i ser [1] *Akıl ile her şeyi anlamaya çalışanlar, öze inemeyenler.*

Men ʿaref sırrında **ehl-i ser** idüp cevlānlara / Keşf olınmaz yār ile sırr-ı nihānum var iken *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1095, Beyit 3). [ehl-i ser,]*

ehl-i siyādet [1] *Ululuk, büyüklük ehli, sahibi.*

Sen olma denīlerle muṣāḥib yüri zinhār / Her dem araġıl ḳande ki var **ehl-i siyādet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 3). [ehl-i siyādet,]*

ehl-i ṣuver [1] *Suret ehli. II Maddiyatta kalmış, maneviyat eksiği olan.*

Çoḳ durur ʿālemde bil **ehl-i ṣuver** / Añlama her gördigüñ ṣāhib-vüṣūl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 6). [ehl-i ṣuver,]*

ehl-i şeḳāvet [1] *Sıkıntı ehli, cehennemlik olanlar.*

ʿĀlemde dilerseñ ki ḥużūruñ ola dā'im / Yanuña yaḳīn olmayalar **ehl-i şeḳāvet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 2). [ehl-i şeḳāvet,]*

ehl-i ṭarīḳ [1] *Tarikata girmiş olan kimse veya kimseler, derviş.*

Men ʻaref sırrında ḥayrān oldılar **ehl-i ṭarīḳ** / Sırr-ı taḥḳīḳ añlayandur ʻālem-i devrān olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 3). [ehl-i ṭarīḳ,]*

ehl-i ṭarīḳ olmak [1] *Tarikat ehli olmak, belli bir yola tâbi olmak.*

Gel Murādī añla rāhı **olasın ehl-i ṭarīḳ** / Añlar iseñ ger bilürsin cümleye ḫān oldıġın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 5). [ehl-i ṭarīḳ olasın, -a, -sın]*

ehl-i ṭarīḳat [1] *Tarikat ehli.*

Pāk-bāza şormışam **ehl-i ṭarīḳat** yolların / Didi irersen Murāda ʿömrüñ cāvidān olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 5). [ehl-i ṭarīḳat,]*

ehl-i tevḥīd olmak [1] *Allah'ın birliğine inanmak.*

Ḫalḳ olındı gerçi ḳahruñdan cehīmün ḫānesi / **Ehl-i tevḥīd olanuñ** sen şeh yerin nār eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 4). [ehl-i tevḥīd olanuñ, -an, -un]*

ehl-i vecd [1] *Aşk ehli.*

Bir vecd ü ḥāl virdi Murād **ehl-i vecde** kim / Şerḥ ü beyāna gelmez o şerḥ-i maḳāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 5). [ehl-i vecde, -e]*

ehl-i vücūd [2] *Vücud ehli, varlık sahipleri.*

Kemāl **ehl-i vücūda** vücūd olınca kemāl / Benüm kemāl-i vücūdumdadur bu ḥüsn-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 3). [ehl-i vücūda, -a]*

Kimi görseñ şanursın **ehl-i vücūd** / Arasañ lışş olur yāḫūd ġammāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 2). [ehl-i vücūd,]*

ehl-i zār [1] *Ağlayan, inleyen kişiler. II Aşıklar.*

Söyledüm ʻışḳı ṭarīḳin baʻżı **ehl-i zāra** ben / Bir kelāmı virdiler biñ cān ḳurbān ʻışḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 5). [ehl-i zāra, -a]*

ehl olmak [1] *Sahip, malik, mutasarrıf olmak.*

Gel Murādun bu kelāmını gözet inṣāf it / **Ehl olan** kimsenede ḥaḳ ile inṣāf gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 5). [ehl olan, -an]*

ehliyyet [1] *Kabiliyet, kifayet ve yeterlilik.*

Ger Murāduñ manṭıḳından kesb-i ʿirfan idesin / Bulduñ iki ḫānede **ehliyyet** ile iştihār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 5). [ehliyyet,]*

ejdehā / ejderhā [2] *Büyük yılan.*

Dünyāyı tekye ḳılma ki bir bī-vefā durur / Her günde nice ādemi yir **ejderhā** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 1). [ejderhā,]*

Cihān ḫalḳını yutmaḳda zemīn bir **ejdehā** ancaḳ / Bu dünyānuñ içi ṭaşı ḳamu derd ü belā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 1). [ejdehā,]*

ejdehā olmak [1] *Ejderha, büyük yılan olmak.*

İḳtibas içün ḳabesle vardı Mūsā Ṭūra çün / **Ejdehā oldı** ʻaṣāsı anda fermān ʻışḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 4). [ejdehā oldı, -dı]*

ejder [1] *Büyük yılan.*

Ġālib olmışlar durur ḳudretle Firʿavnīlere / Nitekim Mūsā elinde **ejder** oldı dār-ı ās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 4). [ejder,]*

ekber [3] *En büyük.*

Cümleten her ne ki vardur aña maḥżardur dil / Ey Murādī naẓar it Kaʿbeden **ekberdür** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 5). [ekberdür, -dür]*

Bilmez idüm ʾālemüñ ʾilmini olmasa vücūd / Cehd idüben bildüre **ekberde** sulṭān āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 4). [ekberde, -de]*

II Namazın başında getirilen tekbir.

İbtidā **ekberde** çün kim kibriyādan lemʿadur / İntihā oldı selāmet ile iḳrārı ʿanūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 4). [ekberde, -de]*

ekmek [1] *Toprağa tohum atmak veya gömmek.*

Ekmeyen ṭuḫm-ı ezel almaz fevā'id ḫırmanın / Kendü ʻırżı kendüsinde pāy-māl eyler yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 4). [ekmeyen, -me, -y, -eñ]*

ekmel [5] *Daha, pek kâmil, noksansız. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġayb-ı ġaybiyyetde ḳāṣırdur egerçi ʿaḳl u dil / Līk emri ile dil **ekmelde** māfīhā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 3). [ekmelde, -de]*

ekmel eylemek [1] *En kamil hale getirmek, noksansız kılmak.*

Murāduñ az u çoġından senüñ bir merḥābāñ efżal / Beni sen **eylegil ekmel** cemāl-i bā-kemāl içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 5). [ekmel eylegil, -gil]*

ekmel olmak [6] *En mükemmel olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İsterseñ ey Murādī ʿilmüñde **ekmel olmaḳ** / Bil sendedür şerīʿat bil sendedür ṭarīḳat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 5). [ekmel olmaḳ, -mak]*

ekmel-i bī'l-kemāl olmak [1] *Olgunluk ile mükemmelliğe erişme.*

Ḫarḳ ḳılan vücūdını n'eyleye ḫarḳ u ʻādeti / Kim bula bu saʻādeti **ekmel-i bī'l-kemāl ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 3). [ekmel-i bī'l-kemāl ola, -a]*

ekmeliyet [1] *Mükemmellik.*

Ekmeliyetden murād olmaz velī kāmil özi / Kün ʿaleyke kāmilen testetir ʿanke'l-vaḳār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 4). [ekmeliyetden, -den]*

eknāf [2] *Yanlar, yönler, taraflar.*

Mubaşşır irdi kemāle kemāli līk başīr / Başīre menzil olur bī-başardadur **eknāf** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 2). [eknāf,]*

Bezendi ḫ∨ān-ı luṭf ile ser-ā-ser cümleten **eknāf** / Varup mihmān olup mihmāna ḳarşu anda mihmānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 857, Beyit 2). [eknāf,]*

ekrem [7] *En değerli, cömert. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cümleden aʿẓam ü hem **ekremsin** / Ey Kerīm ü Raḥīm ü Rabb u Vedūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 271, Beyit 2). [ekremsin, -sin]*

eksilmek [4] *Azalmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Beni ḳılma maḥrūm sen varlıġuñ ḥaḳḳı çün / Ne **eksile** cūduñdan ey ferd-i berr-i ḳadīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 3). [eksile, -e]*

eksük itmek [3] *Eksik etmek, bir şeyden mahrum bırakmak.*

Eksük itme dilüñde ẕikr-i Ḫudā / Söyle "Sübḥāne Rabbiye'l-aʿlā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 1). [eksük itme, -me]*

Ey Murādī dilerseñ aʿlā cāh / **Eksük itme** dilüñde ẕikr-i Ḫudā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 9). [eksük itme, -me]*

Eksük itme gele zebānuñdan / Tevḥīd-i lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 19). [eksük itme,]*

eksük olmak [4] *Eksik etmek, bir şeyden mahrum bırakmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī sırr-ı ebrārı gözet vaṣl-ı muḳarrebden / Yoluñda ṣādıḳ ol kim **eksük olmaz** merḥabā hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 5). [eksük olmaz, -maz]*

eksüklüg [1] *Hata, noksan, kusur.*

Ḳapuña yüz süri geldüm ḳamu **eksüklügüm** bildüm / ʿAceb n'olısar aḥvālüm benüm maḫşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 2). [eksüklügüm, -üm]*

ekvân [1] *Âlemler, dünyalar, varlıklar.*

Ser-te-ser eyvān ile **ekvānı** geşt itdüm ḳamu / Manẓarından mihr-i tābān ola raḫşān yaḥtemil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 3). [ekvānı, -ı]*

el [37] *1. İnsanın uzvu el.*

Gel Murādīnüñ kelāmın eyle bir bir istimāʿ / Her ne girürse **elüñe** al hemān sen yā naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 5). [elüñe, -ün, -e]*

Elüme aġzuma aldurma benüm maḥrūmāt / Baña her demde mubāḥ eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 4). [elüme, -üm, -e]*

Çü yaḳdı ʿışḳ ile şevḳi göñülde bir mişbāḥ / Ṭutup **elinde** anı her dücāda buldı necāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 1). [elinde, -in, -de]*

Ġālib olmışlar durur ḳudretle Firʿavnīlere / Nitekim Mūsā **elinde** ejder oldı dār-ı ās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 4). [elinde, -i, -n, -de]*

Murādī ʿayn-ı ḥaḳḳiyyetdedür maḥż-ı başar çün kim / Ṭutup **elde** cemāl āyīnesini rāha yüz tutduḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 5). [elde, -de]*

Uzatma **elüñ** genc-i leb-i yāre şaḳın kim / Baġlamaya destüñi senüñ zincīre kākül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 5). [elüñ, -üñ]*

Mihr-i ṭarīḳatde biz **elde** çerāġ oynaruz / Anuñ içün ḳalmadı yolda bir ibn-i sebīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 3). [elde, -de]*

Uzadup **ellerin** yemīn ü yesār / İki destinde oldı iki cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 3). [ellerin, -ler, -in]*

Ey Murādī mürşid-i kāmil gerekse her kime / **Elde** dilde arayup varup maḳālin seyr ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 5). [elde, -de]*

Aldanup ḳalmaġıl ārāyişine dünyānuñ / ʻAḳıl olan ḳata mı **el** ile aġu aşına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 4). [el,]*

Ḥüsn-i bāġına ḥazān irmesün anuñ diyü ben / Bār-gāh-ı Ḥaḳḳa ḳaldurdı şınar **ellerini** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 4). [ellerini, -lerini]*

Yalan söz gelmesün aṣlā dilüñden / Yaman iş gelmesün hergiz **elüñden** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 48, Beyit 2). [elüñden, -, -]*

2. Güç, iktidar, irade.

Dem-ā-dem ḥaḳḳı ẕikr eyle çün oldur Ḳādir ü Mevlā / **Elindedür** anuñ ḳabż ile basṭ iḥyā ile ifnā

(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 1). [elindedür, -in, -de, -dür]

Rāstīdür ḥikmet-i ʿirfāna ʿālemde sebeb / Ṭoġrulugı ḳoma **elden** ʿizzet ide tā ki Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 1). [elden, -den]*

Ey başīret ehli gel bak dīde-i inṣāf ile / Çün kilīd **elde** ya niçün itmeyesin feṯḥ-i bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 4). [elde, -de]*

Derc olalı ḫazīneye cümleten olmış olacaḳ / Geçdi **elümden** ol ḳamu urmadı kimse aña yed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 3). [elümden, -üm, -den]*

Bülbülā ḳıl naġmeler çün ki gülistān **eldedür** / Eylegil seyr ü temāşā çünki būstān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 1). [eldedür, -dür]*

Bülbülā ḳıl naġmeler çün ki gülistān eldedür / Eylegil seyr ü temāşā çünki būstān **eldedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 1). [eldedür, -dür]*

Geçmedin bāġuñ zamānı esmedin bād-ı ḫazān / Sür hemān devrānuñı şimdi çü devrān **eldedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 2). [eldedür, -dür]*

Yāre ḥalüñ ʿarż idüp bir bir ḥikāyet eylegil / Sergüzeştüñ söyle aña şimdi çün ān **eldedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 3). [eldedür, -dür]*

Nice müddetdür çekerdüñ hicr ü fürḳatden belā / Şükr-i Yezdān eyle ʿāşıḳ şimdi cānān **eldedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 4). [eldedür, -dür]*

Ḫasta idüñ nice demdür derde dermān bulmaduñ / Eylegil ʿīş u ṭarab kim şimdi dermān **eldedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 5). [eldedür, -dür]*

Başumı ṭob eylerüm bulsam nigārı dir idüñ / Furṣatı fevt eyleme şimdi çü meydān **eldedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 6). [eldedür, -dür]*

Bende iseñ ger Ḫudāya ey Murādī sen daḫı / Gice gündüz eyle ḫıdmet çünki sulṭān **eldedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 7). [eldedür, -dür]*

Furṣatuñ **elde** durur şimdi çü ġayret demidür / El açup Ḥaḳḳa niyāz eyle icābet demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 4). [elde, -de]*

Seḥer bād-ı ṣabāyile vücūdum zevraḳı ṭayyār / Ne var çün himmetüm **elde** ki olmaz bādbān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 4). [elde, -de]*

Murādī gel murāduñda murād idi murāduñda / Murād ider murāduñda **elüñde** cennet ü nāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 5). [elüñde, -üñ, -de]*

Elā yā eyyühe'l-mānīʿ ne menʿ eyler vücūhuñdan / **Elüñde** ḳudretüñ yapış nedendür böyle eṭvāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 4). [elüñde, -üñ, -de]*

Ḳādir-i ḳudrete ṣordum ki nedür aḥvālüm / Didi cümle hep **elüñde** ḳamu aḥvāl senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 4). [elüñde, -üñ, -de]*

ʿĀrifüñ ʿurḳında demdür çün maḥabbet demleri / Laḥmeke laḥmi varup maʿnāsına **el** urdı **el** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 4). [el,]*

Murādī merd-i meydāndur **elinde** ṭop ile çevgān / Eger daʿvā-yı merd eyler iseñ cevlānı göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 5). [elinde,]*

Murādī ḳabża-i ḥükmüñdedür ḳamu ne ki var / **Elüñ** durur ḳamuya muḳsim-i nevāl-i ezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 5). [elüñ, -üñ]*

Ṭaḳa gör nefsüñe zencīr **elüñde** tā zebūn olsun / Bu gün sen aña ṭaḳmazsan daḳısarlar saña erḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 7). [elüñde, -üñ, -de]*

ʿAyn-ı Murāda irmege n'eyler zamānı dil / Çün kim Murādī **elde** durur şām u ṣubḥ-dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 5). [elde, -de]*

Oldı ḳader çü kendüde virdi büker celālini / Virdi cemālini büker ḳadr ile **eldedür** himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 4). [eldedür, -dür]*

Meyl itme ʻākil iseñ ey dil fenā cihāna / Bir gün alup **elüñi** atar seni yabana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 1). [elüñi, -üñ, -i]*

Ḥarīm-i kaʿbeñe vardum **elümde** ḫalḳa-i ümmīd / Bu nefsi ḫ∨āb-ı ġafletden ʿināyet eyle uyandur *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 19, Beyit 2). [elümde, -üm, -de]*

el açmak [1] *Duâ etmek için elleri bir araya getirip açmak.*

Furṣatuñ elde durur şimdi çü ġayret demidür / **El açup** Ḥaḳḳa niyāz eyle icābet demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 4). [el açup, -up]*

el almak [1] *Elinden tutmak, yardım etmek.*

Dest-i luṭfuñla **elüm al** ayaġa ḳaldur beni / Çün keremdür saña ḳānūn eylegil ḥāṣıl şifā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 3). [elüm al,]*

el alup ḳaldurmak [2] *Elinden tutup kaldırmak. II Yardımda bulunmak.*

Kimisin ayaḳlar altında ḳoyup pā-māl ider / Kimisini ḳara yirden **elin alup ḳaldurur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 4). [elin alup ḳaldurur, -ur]*

Maḥabbet baḫrine ṭaldur **elüm alup** beni **ḳaldur** / Bu ben giryānuñı güldür ʿināyet ḳıl saʿādetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 2). [elüm alup ḳaldur,]*

el arḳası yirde [1] *Pes etmek, mağlubiyeti kabul etmek.*

Ey Murādī āferīn **el arḳası yirde** saña / Şimdi añladum seni ben āferīn ü āferīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 5). [el arḳası yirde,]*

el bağlayub ṭurmak [2] (Deyim) *Saygı göstermek amacıyla elleri önde birleştirmek.*

Ḳul oldı aña cümle selāṭīn-i cihān-bān / **El bağlayuben ṭurdı** çü sulṭāna berāber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 2). [el bağlayuben ṭurdı, -dı]*

Recāda ṭurmışuz el bağlayup ḳarşu o Mevlāya / Yücede isteyüp anı baḳup sevdā vü beyżāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 1). [el bağlayup ṭurmışuz, -mış, -uz]*

el çekmek (Deyim) **[12]** *Vazgeçmek, ilgisini kesmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣanāyiʿden **el çekmeyen** bilmedi ṣāniʿi / Ne ṣanʿat durur ṣanʿata ide ṣāniʿi ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 3). [el çekmeyen, -me, -(y)en]*

el değmek [1] *Ulaşmak.*

Gel Murāduñ bu kelāmına naẓar eyle yine / Genc-i pinhān durur **degmez** aña degme **eli** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 5). [eli degmez, -mez]*

elde iken [2] *Elinde bulunduğu zaman, sahip olduğu anda.*

ʿAmel-i zühd ile taḳvāyı ḳılam **elde iken** / Ḥażrete artuben āh u fiġānum şimdi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 3). [elde iken,]*

Kim virür ṣoñra baña fā'ideyi uḫrāda / **Elde iken** göreyim devr ile ānum şimdi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 4). [elde iken,]*

elden ele düşmek [2] Deyim *Elden ele gezmek. II Değeri azalmak.*

Elden ele düşürüp sünbül ṣaçuñ dağıtma / Ṣaḳla sen anı ʿömrüm olmaz yabanda ḫāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 4). [elden ele düşürüp, -ür, -üp]*

Ṭalebüm şevḳine ṭāliblere ʻışḳ oldı ḳarīn / Gevherüm **elden ele düşdi** olup dürr-i yemīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 1). [elden ele düşdi, -di]*

elden gelmek [1] Deyim *Mümkün olmak, gücü yetmek, yapabilmek.*

Amānı bulmadı kimse ecelden / Bulurdı cümle şehler **gelse elden** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 5). [elden gelse, -se]*

elden gitmek [3] (Deyim) *Zayi olmak, yitirmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her rūz u şeb ġam ile dil **gitdi elden** eyvāh / Bir daḫı bu gam ile sad-pāre var mı yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 4). [elden gitdi, -di]*

elden ḳaçırmak [1] (Deyim) *Elde edilebilecek iyi bir şeyi türlü nedenlerle elde edememek, ondan yararlanamamak.*

Vaḳtüñi ḫoşca görürsin olasın ehl-i kemāl / Cehd ḳıl tā ki **ḳaçırmayasın elden** anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 3). [elden ḳaçırmayasın, -ma, -(y)a, -sın]*

elden ḳılmak [1] *Elden bırakmak. II Vazgeçmek.*

Ey Murādī cehdi **elden ḳılma** terk eyle ḥaẕer / Bilmegi bul şimdiki dem dil saña fermān igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 5). [elden ḳılma, -ma]*

elden ḳomak [9] (Deyim) *Bırakmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rıżā-yı Ḥaḳḳı **elden ḳoma** rāh-ı şerʿi ṭut dā'im / Murādī işbu maʿnāyı bilenler kāmil insāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 5). [elden ḳoma,]*

elden virmek [1] *Elden bırakmak, sahip olamamak.*

Murādī iḫtiyārın **virdi elden** / Hemān yārine virdi iḫtiyārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1560, Beyit 5). [elden virdi, -di]*

elde ṭutmak [3] *Elinde tutmak. II Sahip olmak.*

Maʿānī gencinüñ miftāḥını **tutmış elinde** yār / Diler kim göstere her dem kemāl ile ʿaṭādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 4). [elinde tutmış, -mış]*

Ṣafā mir'ātını gördüm celālüñdür **ṭutan elde** / Cemālüñe muḳābildür müşāhid olmış ebrāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 3). [elde ṭutan, -an]*

Ṭutarlar elde ʿārifler Murāduñ naẓm-ı güftārın / ʿIyān-ı ehldür nā-ehle ammā kim nihān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 5). [elde ṭutarlar, -ar, -lar]*

ele almak [7] *Ele geçirmek, sahip olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Fu'āduñ levḥine naḳḳāş-ı ḳudret / **Ele aldı** çeküp kilk-i saʿādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 1). [ele aldı, -dı]*

ele gelmek [5] (Deyim) *Ulaşmak, nail olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Lā vü lenden geçmeyince varlıḳ **gelmez ele** / Ḳıl fenāsın bu vücūduñ bulasın tā ʿayn-ı ẕāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 4). [ele gelmez, -mez]*

ele girmek [7] *Ele geçmek, elde etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çü ġavvāṣ oldı ol lüccī firāḳa / **Eline girdi** anuñ ḫôş ġanīmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 3). [eline girdi, -di]*

ele iḫtiyār virilmek [1] *Seçme hakkı tanınması.*

Pes niçün ṣāliḥ ʿamel yoḳ sende ey ġāfil kişi / Sen ṣanur mısın ki **virildi elüñe iḫtiyār** *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 355, Beyit 2). [elüñe iḫtiyār virildi, -di]

eli bağlu [3] *Saygı için ellerini göbeğinin üstüne kavuşturup durmak.*

Ḳul olup **eli bağlu** işigüñe gelenler / ʿİzzet olınup ʿāleme sulṭān iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 2). [eli bağlu,]*

Dimiş raḳīb yāre ḳulunam **eli bağlu** / Bend olsun aña yā Rab aġlal ile selāsil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 6). [eli bağlu,]*

II Bir şey yapamamak, yapacak gücü olmamak.

Sulṭān olan bu yirde **eli bağlu** bendedür / Ḳul olmayınca dutmadı ol pāk-dāmeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 4). [eli bağlu,]*

eli bağlu ṭurmak [1] *Elleri önlerinde bağlı şekilde durmak; saygı göstermek.*

Oturmış bāb-ı genc içre anuñ ḳarşusına ṣaf ṣaf / **Ṭururlar elleri bağlu** melā'ikle ḳamu ervāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 4). [elleri bağlu ṭururlar, -ur, -lar]*

eli duʿāya ḳaldurmak [1] *Dua etmek üzere ellerini açmak.*

Çün ḳıldı Ḫudā yüzin anuñ cümleden enver / **Ḳaldurdı duʿāya elini** ʿarşa berāber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 1). [elini duʿāya ḳaldurdı, -dı]*

elinden [10] *Birinin elinden; yüzünden, -den dolayı, ... sebebiyle. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dest-i luṭfuñ yār **elindendür** bize peymāne-keş / Mest olup ʿuşşāḳı bī-ārām tā rūz-ı cezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 4). [elindendür, -in, -de, -dür]*

elinden almak [1] *Mahrum etmek, sahip olduğu şeyi ele geçirmek.*

Müştāḳ olan ġarīb ü bī-çāre derd-mendi / Ḫāṣa **elinden alup** sen atasın yabana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 2). [elinden alup, -up]*

elinden olmak [1] *Birinin kendisinin yapması.*

Muḥīṭ-i mā-hüve'l-vāḳıʿ sıġar gerçi bu idrāke / Velīkin ṣıġmadı hergiz bu ḫôd **olmışdur elinden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 3). [elinden olmışdur, -mış, -dur]*

el irmek [4] *Ulaşmak, bir şeye ulaşacak kadar güçlü olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳaṭre deryā olmayınca gevhere **el iremez** / ʿĀṣıḳuñ her ḳaṭresi bu yolda bir ʿummān gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 3). [el iremez, -e, -mez]*

el ḳaldurmak [1] *Elimi kaldır. II Zavallı, âciz durumdan kurtarılma isteği.*

Ḫudāyā dest-gīrümsin benüm sen / **Elüm ḳaldur** kim ednā ʿabdünem ben *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 43, Beyit 1). [elüm ḳaldur,]*

el urmak [10] *El vurmak, değmek. II Bir işi yapmaya yanaşmak, girişmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥamdümi ḥamd eyledükce ḳılduñ elṭāfuñ ziyād / Her neye **el urdum** ise baña āsān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 3). [el urdum, -du, -m]*

elüñ ardına almak [1] *Bir topluluğa liderlik etmek , topluluğu emriyle harekete geçirmek .*

Ey Murādī merd olup merdāne depret kendüñi / Nice biñ biñ merdi **alasın elüñ ardına** tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 5). [elüñ ardına alasın, -a, -sın]*

elüñden geldügi miḳdār [1] *Elinden geldiği kadar, gücünün yettiği ölçüde.*

Özüñi ḳoma ġafletde uyarġıl ḫ∨ābdan cānuñ / **Elüñden geldügi miḳdār** durış gel ḫıdmete sende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 3). [elüñden geldügi miḳdār,]*

el virmek [11] (Deyim) *Yardım etmek, fırsat vermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Neʿaceb ḥālet olur ḥālet-i vuṣlat yā Rab / Bir dahı **el vire** mi bize o devlet yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 1). [el vire, -e]*

el yumak [3] *Elini çekmek, bırakmak, vazgeçmek.*

Gel imdi pīr-i maʿnā ol cihāndan cümleten **el yu** / Bu nefs-i şūma hergizde ṣaḳın sen virmegil ruḫṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 5). [el yu,]*

Cümleden **el yudı** çün yāre muṭīʿ oldı muṭīʿ / Kerem-i yār ile gör nice mükerremdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 2). [el yudı, -dı]*

Maʿnāyı añladı şu ki maʿnādan **el yudı** / Var oldı şol ki ḳıldı vücūdın ʿadem ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 3). [el yudı, -dı]*

elā [20] *Başlama ve tenbih edatı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Elā bu ʿizzet ü cāha ṭayanub olmaġıl maġrūr / Çü ḳalmadı kimesneye bil olmaz saña da ibḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 3). [elā,]*

elā ey ʿāṣıḳān-ı dil ḫabīb āmed çü dil āncā [1] *Ey gönül aşıkları, gönül orada olduğu vakit sevgili de oraya gelir.*

Murādī ʿaṣḳ ān dildār ne-bāṣed ger dü-ʿālem bes / **Elā ey ʿāṣıḳān-ı dil ḫabīb āmed çü dil āncā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 72, Beyit 5). [elā ey ʿāṣıḳān-ı dil ḫabīb āmed çü dil āncā,]*

elā iy ḳum fe-enẕur [1] *Kalk da uyar (74/Müddessir 2).*

Elā iy ḳum fe-enẕur maʿnīsin fehm eyleyen ʿārif / Fe-kebbirden fe-ṭahhirden dem ursuñ gelür ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 3). [elā iy ḳum fe-enẕur,]*

elā yā eyyühe'l-aḥbāb [3] *Ey sevgililer!.*

Ṭulūʿ eylerse bu mihr-i münīr añа cihān ẕerre / **Elā yā eyyühe'l-aḥbāb** gelüñ kim ṭoġdı māh-tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 4). [elā yā eyyühe'l-aḥbāb,]*

Elā yā eyyühe'l-aḥbāb nedür maʿnī-i ẕāt el-ḥaḳ / Eger añlamaḳ isterseñ görürsin yine yārümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 4). [elā yā eyyühe'l-aḥbāb,]*

Elā yā eyyühe'l-aḥbāb açıldı cümleten ebvāb / Ṣafā-yı sırrunuz varsa gezelüm cümle ārāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 2). [elā yā eyyühe'l-aḥbāb,]*

elā yā eyyühe'l-aḥbāb lenā min-şerbetin ke'sā [1] *Dikkat edin ey dostlar (sevgililer) şerbet dolu bardaklar vardır.*

Elā yā eyyühe'l-aḥbāb lenā min-şerbetin ke'sā / Anı her kim ki nūş ide vücūdı nūr-ı ibhādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 4). [elā yā eyyühe'l-aḥbāb lenā min-şerbetin ke'sā,]*

elā yā eyyühe'l-müştāḳi faʿlem [1] *Dikkat ey tutkun āşık.*

Elā yā eyyühe'l-müştāḳi faʿlem / Fe-inne'l-ʿilme min ʿayni'z-zülālī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1562, Beyit 4). [elā yā eyyühe'l-müştāḳi fa'lem,]*

el-ʿabdü murādün velehü küntü murādā [1] *Murat kulun senin muradını ister.*

El-ʿabdü murādün velehü küntü murādā / Men yeẕkürüke teẕkürü bi'ṣ-ṣıdḳı ve ʿadlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 8). [el-ʿabdü murādün velehü küntü murādā,]*

"el-ʿabdü yüdebbir" [1] *Kul tedbirli davranır.*

"El-ʿabdü yüdebbir" didi "v'Allāhu yüḳaddir" / Men kāne mürīdün ve bihi yaʿlemü maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 2). ["el-ʿabdü yüdebbir",]*

el-amān [4] *Aman, imdat, medet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kimse kimse ḥāline baḳmaġa ḳādir olmayup / Gözlerin göge diküben çaġrışalar **el-amān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 2). [el-amān,]*

el'ān [4] *Şimdi, halen, şu anda. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nāḳil ü menḳūlı bir naḳl itdiler / Pes olur **el'ān** nice ḳīl u ḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 838, Beyit 2). [el'ān,]*

el-ʿāşıḳu min hicrike fānin ve ʿalīl [1] *Āşık senin ayrılığından fānі ve zordadır.*

ʿĀşıḳ nice saġ ola çü senden ola ayru / **El-ʿāşıḳu min hicrike fānin ve ʿalīl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 815, Beyit 4). [el-ʿāşıḳu min hicrike fānin ve ʿalīl,]*

elbāb [1] *Akıl.*

Bu Murāduñ sözlerin şerḥ itmeye biñde birin / Nice biñ gelse ulü'l-elbāb **elbāb** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 5). [elbāb,]*

elbet [8] *Mutlaka, hiç şüphesiz, muhakkak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Neşāṭ-ı dehre aldanma fenādur āḫırı **elbet** / Ne kim emr ide emmāre ḫaṭādur āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 1). [elbet,]*

elbetde [9] *Mutlaka, hiç şüphesiz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥālet-i dilde durur her n'ola aḥvāl-i ʿulūm / Ḥālümüz maḥv olur **elbette** n'olursa ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 2). [elbette,]*

elem [5] *Üzüntü, tasa, keder. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Fe'dḫulūhā ḫālidīn āvāzesin gūş eyleyen / Dāḫil olup her **elemden** buldı anlar ʿāfiyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 3). [elemden, -den]*

elem çekmek [5] (Deyim) *Üzülmek, tasalanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rāh-revdür gerçi bu cānı beden bā-ṣūreti / Cāna minnetdārdur **çekdürmedi** cāna **elem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 3). [elem çekdürmedi, -dür, -me, -di]*

eleme düşmek [1] *Acıya gark olmak.*

Kātib-i dehr urup destini levḥ u ḳaleme / Ḥalimüñ biñde birin yazmadı **düşdi eleme** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 1). [eleme düşdi, -di]*

elem-zede olmak [1] *Acı çekmek.*

Hicr ile ʿāşıḳuñı şehā ḳılma ġam-zede / Saña muḥibb olan **ola** ḥāṣā **elem-zede** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 1). [elem-zede ola, -a]*

elem neşraḥ [1] *"Genişletmedik mi?" (Kur'an, İnşirah 94: 1).*

Elem neşraḥ dinildi ḳālıbuñ ḳalbinde maʿnāda / Velī maʿnāsı ḳalb içre olur mektūb-ı inşāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 1). [elem neşraḥ,]*

elest [1] *Allâh'ın, ruhlar âlemini yarattığında, ruhlara "elestü bi-Rabbiküm*

(Ben sizin Rabbiniz değil miyim?)" diye sorup ruhların da "belâ (evet)" diye cevap verdiği gün.

Yudarsa laʿlveş ḳanı bu şeydāsını ʿayb itme / **Elest** vaḳtinde zülfüñ būyı ḳalmışdur dimāġında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 4). [elest,]*

elf [2] *1000 sayısı.*

Müttefiḳ ism ile müsemmāsı / ʿİlmdür noḳṭa noḳṭa **elf** ile heb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 3). [elf,]*

ʿUlūm-ı künde kāfuñ **elfi** misli rāst olduñsa / Gelür milk-i hüviyyetden saña ḳudret ve hem heybet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 4). [elfi, -i]*

elf cehd [1] *Binlerce çalışma, gayret.*

Yüzüm vücūduma sürdüm ḥayāt idüp ʿilmüm / Bu **elf cehd** ile bildüm ki ṣad hezār nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 3). [elf cehd,]*

elf-i cehd eylemek [1] *Binlerce çabalama göstermek, çok gayret göstermek.*

Merkez-i ṣıdḳ u ṣafādan güẕerān eylemedin / **Elf-i cehd eyler** ise cān ile ḫullān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 4). [elf-i cehd eyler, -r]*

elf [7] *Elif harfi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Elfdür evvel ḥurūfa ibtidā ey merd-i rāh / Oldı ʿaḳl-ı evvele saṭvet ü behcet iftitāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 3). [elfdür, -dür]*

elf ile ḥā [1] *Arap alfabesindeki elif ve ha harfi.*

Ḥamd-ı sābıḳdur olan minberde ādem söyledi / Biñ biñ ararsañ eger **elf ile ḥā** el-ḥamdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 3). [elf ile ḥā,]*

elf ü bā vü tā [1] *Arap alfabesinin ilk üç harfi .*

Ẓāhir ü bāṭında bāṭın ẓāhirin nakş eylemiş / Şöyle yazmış levḥi **elf ü bā vü tā** olmaz añа *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 4). [elf ü bā vü tā,]*

elfāẕ [16] *Kelimeler, lafızlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muʿammādan ḫaber bilmek dilerseñ ey cemāli ḫūb / Murāduñ diñle **elfāẕın** hidāyetdür hidāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 5). [elfāẕın, -ın]*

elfāẕ-ı ḥabīb [1] *Sevgilinin sözleri.*

Semīʿ olalı **elfāẕ-ı ḥabībi** gūş-ı hūş eyle / Ṣafālar kesb idüpdür kim anı eylemedi bir cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 2). [elfāẕ-ı ḥabībi, -i]*

elfāẕ-ı lā-yuḥṣā [1] *Sayısız, çok lafızlar, kelimeler.*

Senāsında durur **elfāẕ-ı lā-yuḥṣā** kemāl ile / Kemāl-i bā-kemālinde kemālince ʿayān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 2). [elfāẕ-ı lā-yuḥṣā,]*

elfāz-ı ṭābʿ-ı pāk [1] *Temiz yaradılışlı, fıtratlı lafızlar, sözler.*

ʿĀlemlere hidāyet ammā bilen nevādur / Geldi Murādī çün kim **elfāz-ı ṭābʿ-ı pāküñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 5). [elfāz-ı ṭābʿ-ı pāküñ, -ün]*

el-ḥabīb [2] *Sevgili.*

Çün gül-istān içre gördüm ʿandelīb / Dir idi kim el-ḥabībü **el-ḥabīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 1). [el-ḥabīb,]*

Çün gül-istān içre gördüm ʿandelīb / Dir idi kim **el-ḥabībü** el-ḥabīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 1). [el-ḥabībü,]*

el-hak [95] *Doğrusu, hakkâ, hak budur ki. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳoġıl benlügi ey ġāfil felekde yoḳ ḳarār **el-ḥaḳ** / Gice gündüz geçer ʿömrüñ felek döner ṭolāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 4). [el-ḥaḳ,]*

el-ḫāliḳu'lleẕī ḫalaḳa'l-mevte ve'l-ḥayāt [1] *Hanginizin daha iyi iş işlediğini belirtmek için, ölümü ve dirimi yaratan odur (67/Mülk 2).*

Sübḥāne vāḥidün eḥade'ẕ-ẕāte bi'ṣ-ṣıfāt / **El-ḫāliḳu'lleẕī ḫalaḳa'l-mevte ve'l-ḥayāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 1). [el-ḫāliḳu'lleẕī ḫalaḳa'l-mevte ve'l-ḥayāt,]*

el-ḥamd [5] *Allah'a hamd olsun (Fatiha Suresi-2). (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çü emr oldı dinildi ḳatılup ʿayn ile sīn iẓhār / Tevaḳḳuf eyleyüp **el-ḥamd** yüridi çün bād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 4). [el-ḥamd,]*

elḥamdu lī'llāh [5] *Allah'a hamd olsun. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAyn-ı istiġnādadur **el-ḥamdü-li'llah** ḳalb-i pāk / Sen bu sırrı ʿāşıḳ-ı ṣādıḳdan añlama ʿaceb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 3). [el-ḥamdü-li'llah,]*

el-ḥamdü li'llāhi'lleẕī aʿṭā lenā milke'l-ʿıẓam [1] *Bize büyük mülkü veren Allah'a hamd olsun.*

El-ḥamdü li'llāhi'lleẕī aʿṭā lenā milke'l-ʿıẓam / Eş-şükrü li'llāhi'lleẕī ebḳā lenā ẕāte'l-ḳıdem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 1). [el-ḥamdü li'llāhi'lleẕī aʿṭā lenā milke'l-ʿıẓam,]*

el-ḥamdü li'llāhi'lleẕī niʿme'l-ʿulā niʿme'l-ʿulā [1] *Ona hamt ne güzel yüceliktir, ne güzel yüceliktir.*

El-ḥamdü li'llāhi'lleẕī niʿme'l-ʿulā niʿme'l-ʿulā / Ve'ş-şükrü li'llāhi'lleẕī niʿme's-senā niʿme's-senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 1). [el-ḥamdü li'llāhi'lleẕī niʿme'l-ʿulā niʿme'l-ʿulā,]*

elḥān [1] *Nağmeler, ezgiler, melodiler.*

Ceresüñ şalṣalası misli gelür çünki cevāb / Mülḥidā ebter olur kim k'ana **elḥān** didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 3). [elḥān,]*

elḥān itmek [1] *Şarkı söylemek.*

Riyāż u gülşen açılsa ḳamu murġ **ider elḥānı** / Yaluñuz verd içün bir bülbül-i nālān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 2). [elḥānı ider, -ı, -er]*

elḥān ḳılmak [1] *Nağmelerde, ezgilerde bulunmak.*

Eger Dāvudveş **ḳılsam** bu **elḥānum** Zebūrumda / Ṭolardı cümle maḥlūḳātdan ṭaġ ile saḥrālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 2). [elḥānum ḳılsam, -sa, -m]*

el-ḥāṣıl [1] *Netice itibariyle, sonuçta.*

Şol deñlü seni vaṣl ile dil ḳıldı temennā / **El-ḥāṣıl** anuñ vaṣlını vuṣlat idüp iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 1). [el-ḥāṣıl,]*

el-ḥayātü fī'l-ḥayāti [1] *Hayat, hayattadır...*

Iżṭırāb itdüm göricek ıżṭırābumı didi / **El-ḥayātü fī'l-ḥayāti** didi ḳayırdı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 4). [el-ḥayātü fī'l-ḥayāti,]*

el-ḥayātü mine'l-ḥayāti ḥayāt [1] *Hayat onun hayatındandır.*

Buldı çün ḥayy ile Murādī ḥayāt / **El-ḥayātü mine'l-ḥayāti ḥayāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 203, Beyit 5). [el-ḥayātü mine'l-ḥayāti ḥayāt,]*

el-ḥazer [1] *"Sakın, sakınınız, sakınılsın" anlamında bir ifade.*

Sen Murādīnüñ kelāmın beyyināt emrinde bil / Ġayrı maʿnā ḳılmasun ḳalbüñ tefekkür **el-ḥaẕer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 5). [el-ḥaẕer,]*

elif [8] *Arap alfabesinin ilk harfi.*

Lām **elifde** veḳāyi' oldı bedīd / Ebced olmış sebebde cedd ile eb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 4). [elifde, -de]*

Semʿine irdi çün nidā oldı nidā aña ġıdā / Ḳaldı **elifle** dāl ü ḥā kendüye oldı pes o dāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 3). [elifle, -le]*

Çü ʿallām-ı ʿulūm ile yine ʿayn-ı kemāl oldum / Nice ḥā mīm u dāl ile **elifden** dāla dāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 1). [elifden, -den]*

Lām **elifden** geleli ḥāyile mīm ü daḫı dāl / Çü ben el-ḥamd oḳuyam cümle melek dir āmīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 4). [elifden, -den]*

Aḥkāmını muṣarraḥ idüp kilk-i ḳudreti / Mīm oldı anda ḥāmid **elif** hā vü dālına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 2). [elif,]*

II Sevgilinin boyu.

Elifüñ maʿnīsini itmek içün dil iẕʿān / Cehd ḳıldı nice kez ḳaddi anuñ nūn oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 2). [elifüñ, -üñ]*

II Hurufîlik: Elif harfinin ebceddeki değeri "bir" dir ve Allah'ın zatının vahdetine delalet eder.

Musḥafum keşf eyledüm pes geldi elf üzre **elif** / Ḥamdu li'llāh ġāyet-i ʿizzetde buldum fālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 4). [elif,]*

Musḥafum keşf eyledüm pes geldi elf üzre **elif** / Ḥamdu li'llāh ġāyet-i ʿizzetde buldum fālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 4). [elif,]*

elif bā tā [1] *Arap alfabesinin ilk üç harfi.*

Cemīʿ-i ʿālemüñ ʿilmi olur bir noḳṭadan ẓāhir / Cemālüñ cīmidür noḳṭa nedür saña **elif bā tā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 4). [elif bā tā,]*

elif hā vü dāl [1] *Ehad, Allah'ın birliği.*

Ḳaldur ḥicāb-ı ʿaynuñı ʿaḳluñ münevver it / Ġayrīda ṭurma iste **elif hā vü dāl** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 4). [elif hā vü dāl,]*

elif ḳadd [1] *Dimdik ve düz boy.*

Çeşm-i seḥḥāruñ eyledi baña al / Bu **elif ḳaddüm** benüm çün dāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 1). [elif ḳaddüm, -üm]*

elīf ü dāl [1] *Elif ve dal harfi.*

Murādī mīm ü rā'yı ḳodı buldı çün **elīf ü dāl** / Aradan giden anuñ çün didi āb-ı nebātumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 5). [elīf ü dāl,]*

elif ü hā [1] *Arapça âh kelimesinde yer alan elif ve ha harfleri.*

ʿĀlemüñ mübdīʿi çü cüz ile kül / **Elif ü hā** olupdur ʿāṣıḳa rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 4). [elif ü hā,]*

elif-i elḥam [1] *Fatiha suresinin, "elham" ifadesinin elif harfi.*

Cümle ʿālem durışur ʿilme ki bir noḳṭa bile / Cümleyi bildi Murādī **elif-i elḥamda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 5). [elif-i elḥamda, -da]*

elif-lām-mīm [1] *Elif, Lam, Mim (2/Bakara 1, 3/ Āli İmran 1, 7/Araf 1, 13/Rad 1, 29/Ankebut 1, 30/Rum 1, 31/Lokman 1, 32/Secde 1).*

Yazup defterde kilk-i ḳudret ile ḫaṭṭ çün kim ad / Didi Nūn ile Ṣād Yā-Sīn Ḥā-Mīm **Elif-Lām-Mīm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 1). [elif-lām-mīm,]*

el-ḳalbi mine'l-ḳalbi ile'l-ḳalbi sebil [1] *Kalpten kalbe yol vardır.*

Elbette bu ḥālümden o yārüñ ḫaberi var / **El-ḳalbi mine'l-ḳalbi ile'l-ḳalbi sebīl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 815, Beyit 3). [el-ḳalbi mine'l-ḳalbi ile'l-ḳalbi sebīl,]*

el-minnetü li'llāh [1] *Minnet ancak Allah içindir.*

El-minnetü li’llāh añadur ḥamd u senāmuz / Ol bize ‘ināyetde vü biz aña senāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1412, Beyit 3). [el-minnetü li’llāh,]*

el-murādī fī-murādik ve’l-murādü fī’l-murād [1] *İsteğim isteğindir ve istek istektedir.*

El-murādī fī-murādik ve’l-murādü fī’l-murād / Ente maḳṣūdu’l-Murādī ente ẕü’l-faẓli’l-ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 5). [el-murādī fī-murādik ve’l-murādü fī’l-murād,]*

elsine [13] *Diller, lisanlar. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Lemʿadan ẕerreler hüveydādur / **Elsine** bu maḳālde ḳāṣır *(Murâdî Dîvânı, Gazel 532, Beyit 3). [elsine,]*

elsine ser ü pā olmak [1] *Baştan ayağa dil olmak.*

Ey ‘ayānın isteyen bu güft ü gūdan vaz gel / Ser fidā ḳıl virme sırr **olsañ ser ü pā elsine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 2). [ser ü pā olsañ, -sa, -n*

elṭāf [15] *Lütuflar, iyilikler. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu ne ḥikmet bu ne ḳudret bu ne **elṭāf** ola kim / Yār her demde bizi ḳıla tefaḥḥuṣla rehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 3). [elṭāf,]*

elṭāf-ı Ḫudā [1] *Allah'ın keremi.*

ʿAmel-i ṣāliḥ ile cennete girmez ādem / Meger **elṭāf-ı Ḫudā** faẓl ola aña hem-dem *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 34, Beyit 1). [elṭāf-ı ḫudā,]*

elvāḥ [1] *Yazı yazılan, resim yapılan levhalar, tablolar.*

Murādīnüñ kelāmıdur kemāl-i ḳudret ü heybet / Anuñ bir ḥarfi şerḥ olmaz ḥalāyıḳ ger yaza **elvāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 5). [elvāḥ,]*

el-vāḥidü celālen el-vāḥidü cemālā [1] *Otek olan zat celal ve cemal sahibidir.*

Yā ḳalbī ente faṣbir fī-hicrihi cemīlā / **El-vāḥidü celālen el-vāḥidü cemālā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 3). [el-vāḥidü celālen el-vāḥidü cemālā,]*

elvān [3] *Türlü türlü, rengârenk.*

Müzekkī olup cümle **elvānı** maḥv eyledi / Muʿarrā olup ʿāriyyetden ḳamu şeyḥ u şāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 3). [elvānı, -ı]*

Neşr-i nüşūra ʿarṣa-i heybetde kā’im ol / **Elvān** levm eyledi ḳudretde beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 2). [elvān,]*

Elā yā eyyühe’l-mübdiʿ olup **elvān** ile maḫlūḳ / Bu vech ile bedāyiʿden gezer ṭarz ile envāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 3). [elvān,]*

elvān elvan [1] *Renk renk, çeşit çeşit.*

Devḥa-i tevḥīdi zikrüm arż-ı iẕʿān üstine / Virdi esmārını pes **elvān elvān** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 1). [elvān elvān,]*

elvān-ı ḥudūd [1] *Sınırların renkleri, çeşidi.*

Bu vücūd iḳlīmine başdı bu **elvān-ı ḥudūd** / Bu tarīḳi ḳurdı kendin bunda iẕʿān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 2). [elvān-ı ḥudūd,]*

elvān-ı varaḳ [1] *Renkli sayfa.*

Münderic oldı pes anda nice **elvān-ı varaḳ** / Ḳadd-i bālā çekdi pes ebdān ebdān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 3). [elvān-ı varaḳ,]*

el-vedūdü el-vedūd [1] *Çok şefkatli.*

Her ne deñlü eylerem ʿallāmeler ile biḥās / Cümlenüñ oldı cevābı **el-vedūdü el-vedūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 3). [el-vedūdü el-vedūd,]*

elviye-i naṣr [1] *Yardımın bayrakları, sancakları.*

Elviye-i naṣr ile feth olınup çün bilād / Pes bu sebebden durur cān ile dil oldı şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 1). [elviye-i naṣr,]*

elyaḳ [7] *Daha münasip, daha layık. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rıżāñı dilerven ulu niʿmet oldur baña / Velī baña eyle ne kim ola **elyaḳ** saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 1). [elyaḳ,]*

elyaḳ olmak [4] *Layık, uygun olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu naẓardan ʿayn idüp mir’āti urduñsa yire / Maḥż-ı feyże **elyaḳ olduñ** feyż-i maḥża ḳıl naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 2). [elyaḳ olduñ, -du, -n]*

elzem [4] *Çok lāzım, gerekli. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Levāzım gerçi ḥāżırdur “Fe-emmā” ruḫṣatı **elzem** / Bu rūşen olmasa bārān nebāt olmaya nit ez-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 4). [elzem,]*

elzem olmak [1] *En gerekli olmak.*

Murāduñ bilmeyen kārın bilemez kendü eṭvārın / Kişiye **elzem olan** bil dirāyetdür dirāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 5). [elzem olan, -an]*

elzem-i lüzum [1] *Gerekli olanların en gereklisi.*

Aḥvālümi ḳaçan ḳıla şerḥ ʿālim-i ʿulūm / Kendüyi bilmek evvel aña **elzem-i lüzūm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 1). [elzem-i lüzūm,]*

emān [1] *Emin olma, korkusuzluk, güven, emniyet.*

Niḳābuñ refʿ idüp cāna cemālüñ āşikār eyle / Nice bir muntaẓır olsun **emān** göster bir ān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 2). [emān,]*

emān istemek [2] *Aman istemek; sığınıp merhamet istemek, affedilmeyi dilemek.*

Cefāya yoḳ mı oranuñ nice çeksün dil ü cānım / Teraḥḥum eyle kim cellād-ı cevrüñden **emān ister** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 3). [emān ister, -r]*

Naẓar ḳıldı naẓīrinde naẓīrinden **emān ister** / Virüp varluġı yaġmaya ḥayāt-ı cāvidān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 1). [emān ister, -r]*

emanet [2] *Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse.*

Ey nihānī sırruñı fāş itme āfet vaz gel / Degme kesde şimdi bulınmaz **emānet** vaz gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 1). [emānet,]*

Sırrumı sende ḳodum saña **emānetdür** bu / Anı sensin gözeden çün baña devletdür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 1). [emānetdür, -dür]*

emek [1] *Bir iş uğruna gayret ve çaba sarf etmek.*

Bir laḥẓa devr ider felek niçün saña bunca **emek** / Ger ʿāḳil-i kāmil iseñ dünyādan olġıl sen beri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 2). [emek,]*

emīn [2] *1. Güvenilir, inanılır, îtimat edilir kimse, inak.*

Gelse ḥaḳ bir yirde buṭlān üzredür bāṭıl hemān / Her kime kim olsa ḥāfıẓ me'men olur hem **emīn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 2). [emīn,]*

II Hz. Muhammed'in lakabı.

Her dem **emīnüm** oldı Muḥammed ḥabīb-i Ḥaḳ / Oldur anuñla her dem iden bizi āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 3). [emīnüm, -üm]*

emir [2] *Emir, buyruk.*

Ulü'l-emrüñ düzildi **emri** ile çünki bu enmāṭ / Sen anı şanmaġıl ḳā'im ḳoyuben göçdi çün füsṭāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 1). [emri, -i]*

Ger diler iseñ viṣāl-i dildār / Olmaya **emirde** lā ile len *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 2). [emirde, -de]*

emīr olmak [1] *Emir, yönetici olmak.*

Ḥaḳīḳat ʿālemin gezdüm Murād anda **emīr olmış** / Rıʿāyā olanuñ ḥālin hemān şāh-ı cihāndan ṣor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 5). [emīr olmış, -mış]*

emlak [3] *Mülkler, dünyadaki yerler.*

Ṭulūʿ ider çü semā-i vücūda şems-i ṣabāḥ / Nidā idüp ḳamu **emlāk** Fāliḳu'l-ışbāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 1). [emlāk,]*

ʿĀlimüñ ʿilminde ḳıldı imtiḥān içün özin / Ṣordı **emlāka** mesā'il ḳıldı ġavġā ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 3). [emlāka, -a]*

II Beden, vücut.

Mürġ-i pervāz ideliden ʿarş-ı aʿẓam sāḳına / Ḳalb ḳālıbda olur **emlāk** ile cemʿiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 2). [emlāk,]*

emlāk [4] *Melekler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün vücūd irdi vücūdından türāba feyż ile / Sen ʿaceb eyler misin **emlāk** ḳıldıysa sücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 2). [emlāk,]*

emlāk ü eşya [1] *Mülkler ve eşya. II Cansızlar âlemi.*

İns ü cin **emlāk ü eşyā** bilmediler sırrumuz / Enbiyā vü evliyādan daḫı ḫôş-ter ḥālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 3). [emlāk ü eşyā,]*

emmāre [2] *Emreden, emredici; kötülüğü emreden ve bundan zevk alan nefis.*

Neşāṭ-ı dehre aldanma fenādur āḫırı elbet / Ne kim emr ide **emmāre** ḫaṭādur āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 1). [emmāre,]*

Ḥażret-i ḫallāḳa ṭā'at ḳıl müdām / Ola ta **emmāre** ey dil rāżiye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 3). [emmāre,]*

emniyet [1] *İnanma, güvenme, güven, itimat.*

Ḥamdümi iḫlāṣ ile ʿarż eyledüm çün fātiḥā / Baña meftūḥ oldı āmīnümde **emniyetle** sūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 3). [emniyetle, -le]*

emr [59] *Buyruk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Keyfenüñ **emrinde** bī-keyf oldı çün sırr-ı Ḫudā / Emrini "kün" ḳıldı künden oldı pes nūr-ı hüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 1). [emrinde, -in, -de]*

emr almak [1] *Emir almak.*

Didi kim oldı mü'ebbed saña bu ḳurbiyyet / **Aldı emrini** bu vech ile berāt eyledi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 2). [emrini aldı, -dı]*

emr eylemek [2] *Emretmek.*

Felāḥ ü fevzi isterseñ göñülde sırrı isterseñ / Muṭīʿ olġıl ne kim **emr eyledi** tenzīl ü āyāta *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 2). [emr eyledi, -di]*

Yaġdurdı mīġ-ı luṭfı çü bārān-ı raḥmeti / **Emr eyledi** ki dā'im ese 'avnı bādına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 2). [emr eyledi, -di]*

emr itmek [2] *Kesin olarak bildirmek, buyurmak.*

Neşāṭ-ı dehre aldanma fenādur āḫırı elbet / Ne kim **emr ide** emmāre ḥaṭādur āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 1). [emr ide, -e]*

Ey kemāl-i ḳudretin ʿarż ideli ʿālemlere / Ehl-i ʿaḳla **emr idersin** baḳmaġa eṭvārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 3). [emr idersin, -er, -sin]*

emr olmak [4] *Hükmetmek, emir vermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Emr olındı pes beşīre eyledi tebşīrini / Aña da oldı ḫaber naṣṣ ile bālādan fütūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 3). [emr olındı, -ın, -dı]*

emr-i ʿamel [1] *İşin emri, buyruğu.*

Şerḥ itmek içün **emr-i ʿamelde** ḥikāyetin / Taḳdīr ḳıldı ḥükm ile gönderdi nāziʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 3). [emr-i ʿamelde, -de]*

emr-i bi-emru'llah olmak [1] *Allah'ın emrine uygun emirde olmak.*

İstimāʿ eyle dilā ḳavlümi gel āgāh ol / Her ne kim işler iseñ **emr-i bi-emru'llah ol** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 1). [emr-i bi-emru'llah ol,]*

emri bi'l-maʿrūf itmek [1] *İyiliği emretmek.*

Murādī **emri bi'l-maʿrūf idenler** ḳalmadı yolda / Ki her kişi ṭarīḳince bulur ālā vü naʿmādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 5). [emri bi'l-maʿrūf idenler, -en, -ler]*

emr-i bī-niyāz [1] *Yalvarmasız, ihtiyaçsız emir.*

Her cihetde nāfiẕü'l-ḥükm oldı **emr-i bī-niyāz** / Līk her şeyde görinen cümlesi esbābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 3). [emr-i bī-niyāz,]*

emr-i cebbar [1] *Yüce, azâmetli, ulu emir.*

İrādetdür ezelden **emr-i cebbār** / Anı ḳādir bilür ey merd-i hüşyār *(Murâdî Dîvânı, Müfret 40, Beyit 1). [emr-i cebbār,]*

emr-i efḫam [1] *Çok şerefli emir.*

Hemānā kün didüñ olmışdur eṭrāf / Ezelden böyle olmış **emr-i efḫam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 3). [emr-i efḫam,]*

emr-i ezel [1] *Ezelden verilen emir.*

İrişdi **emr-i ezelde** ebed me'āl-i vücūd / Teraşşuḥ itdi inā-ı vücūda ḥāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 1). [emr-i ezelde, -de]*

emr-i "fetennāk" [1] *Seni üzüntüden kurtarmış ve seni birçok musibetlerle denemiştik (20/Ta-Ha 40) emri, âyeti.*

Baña geldiyse ger **emr-i "fetennāk"** / Fe-teşkür ente li-Rabbi'l-ʿaṭāyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 2). [emr-i "fetennāk",]*

emr-i ġarīb [1] *Sırlı buyruk, emir.*

Ey Murādī ne ʿaceb ḥādisedür **emr-i ġarīb** / Her ne kim olsa kelāmuñ görinür elsinede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 5). [emr-i ġarīb,]*

emr-i Ḫaḳ [2] *Allah'ın emri.*

Feṭḥ olındı çü **emr-i Ḫaḳla** bilād / Cümleten oldılar göñülden şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 1). [emr-i ḫaḳla, -la]*

Emr-i Ḫaḳdur görinen ʿālem ü ādemde kamu / Bunı fehm itmek içün nūn ile bir ḳāf gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 4). [emr-i ḫaḳdur, -dur]*

emr-i ḥāl [1] *Hâl, durum emri.*

Serverüñ mālā kelāmın şerḥ iden eṭvārda / Āşinā-yı sırra **emr-i ḥāl** ile destūrdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 2). [emr-i ḥāl,]*

emr-i Ḫudā [1] *Allah'ın emri.*

Gözet Ḥaḳḳuñ rıżāsın ey ḳarındaş / Ṣaḳın **emr-i Ḫudādan** çekme gel baş *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 4). [emr-i ḫudādan, -dan]*

emr-i ḳāṭıʿ [1] *Kesin emir, hüküm.*

Cenāb-ı milk-i evlādan irişdi **emr-i ḳāṭıʿ** çün / Neden kim oldı maḳṣūdı ol iş anda hemān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 4). [emr-i ḳāṭı',]*

emr-i kün [2] *Ol emri; Allah (C.C.) bir şeye "Kün" dese; o şey olur.*

Emr-i künle şems-i ʿālemdür ṣalar çün pertevi / Nice nice ẕerreler iḥyā ider sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 3). [emr-i künle, -le]*

Miyān u ʿarż u semā oldı emr-i ẕi'l-iḥsān / Bu **emr-i künde** durur gerçi ḫalḳ-ı kevn ü mekān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 1). [emr-i künde, -de]*

emr-i kün-fekān [1] *Ol emri.*

Ḫalḳ olındı çünki ḳudretden umūr-ı dü-cihān / Pes ḳamunuñ varluġına şāhid **emr-i kün-fekān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 1). [emr-i kün-fekān,]*

emr-i sabık [1] *Geçmişteki emir.*

Levḥ-i dile ḳalem çeküp yazdı berāt-ı iftiḫār / Eyledi **emr-i sābıkı** buldı sebāt-ı iftiḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 1). [emr-i sābıkı, -ı]*

emr-i sulṭān [1] *Hükümdarın emri.*

Ḳulluġa bil baġlayuben ḳılmayanlar cān ile / Bil ḥaḳīḳat anları kim **emr-i sulṭān** bilmedi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 2). [emr-i sulṭān,]*

emr-i ṭahr [1] *Temiz emir.*

Rabbine yolını taḥḳīḳ eyleyen oldur k'ana / **Emr-i ṭahr** ile muṭahhar ḳılup iḥsān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 2). [emr-i ṭahr,]*

emr-i vāḥid [1] *Tek, bir olanın emri, Allah'ın emri.*

Umūr-ı muʿżamadan oldı **emr-i vāḥid** pes / Ki oldı münteşir andan evāmir-i erkān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 2). [emr-i vāḥid,]*

emr-i ẕi'l-iḥsān olmak [1] *İhsan sahibinin, Allah'ın emriyle olması, yaratılması.*

Miyān u ʻarż u semā **oldı emr-i ẕi'l-iḥsān** / Bu emr-i künde durur gerçi ḫalḳ-ı kevn ü mekān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 1). [emr-i ẕi'l-iḥsān oldı, -dı]*

emrinde olmak [1] *Emrinde olmak, hükmü altında bulunmak, üzerinde söz sahibi olmak.*

Kā'inât **emrinde olmış** her lisānı müstemiʿ / Añlamamış kimseler herkes maḳālin söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 2). [emrinde olmış, -mış]*

emrini ṭutmak [1] *Emrini, isteğini yerine getirmek.*

ʻĀlem-i ṣūrete düşdi bu vücūd āyinesi / **Emrini ṭutdı** ḥabībüñ gelüben ṭāʻatde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 2). [emrini ṭutdı, -dı]*

emṣār [1] *"Mısr"ın cem'i. Beldeler, şehirler.*

Keşf ideli Murādī bu **emṣār** ḳavmini / Ḥayret baṣar ḳamuyı naẓardan bu aġuma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 5). [emṣār,]*

emṭār [1] *Yağmur II Gözyaşı.*

Maṭarlar oldı **emṭārumda** ẓāhir / Anuñ her ḳaṭresi deryāya düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 4). [emṭārumda, -um, -dan]*

emvāc [5] *Dalgalar. II Kesret. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Benüm deryā-yı aʿẓam kim ḥisāba gelmez **emvācum** / Benüm bir baḥr-ı ʿummān kim kenār olmaz ebed baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 2). [emvācum, -um]*

emvāc-ı yem [1] *Denizin dalgaları. II Kesret.*

Emvāc-ı yem ṭaġıldı çü her kūşeden yaña / Her ḳaṭresi bir āyine oldı cihān-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 1). [emvāc-ı yem,]*

emvāt [2] *Ölüler.*

Ey Murādī çeşm-i ʻibret birle ḳıl dā'im naẓar / Ḥikmet-i ḥayy-ı ḳadīmi gözle gel **emvātdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 5). [emvātdan, -dan]*

Nāḳil-i ṣūra didüm vir baña ihyā ḫaberin / Didi ihyā ile **emvātı** hemān añla vü dān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 2). [emvātı, -ı]*

emvāt-ı cāmid [1] *Cansız ölmüşler.*

Çün enfāsum durur ʿĪsāya aḳreb / Bulur benden ḥayāt **emvāt-ı cāmid** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 3). [emvāt-ı cāmid,]*

emvāt-ı ser-gerdān [1] *Başı dönmüş, perişan ölüler. II Aşıklar.*

Yiter ḥayrān u ser-gerdān ḳamu **emvāt-ı ser-gerdān** / Muḥibbüm diyü her ẕerre cevāb ider türābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 4). [emvāt-ı ser-gerdān,]*

en [2] *Çok.*

Murādīnüñ kelāmınuñ hevāsında nihāyet yoḳ / **En** ednā görmeye füc'et oḳıyan bunı ezberden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 5). [en,]*

Ḫudāvendā ġarīb ü mest-mendüm / Cenābuñda **en** ednā derd-mendüm *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 1). [en,]*

ena'llāh [3] *Şüphesiz ben ālemlerin Rabbi olan Allah'ım (28/Kasas 30, 20/Ta-Ha 14, 27/Neml 9).*

Çün ezel yazdı **ena'llāh** āyetin şaḳḳu'l-ḳalem / Muʿcize olsa Muḥammedden ne var şaḳḳu'l-ḳamer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 4). [ena'llāh,]*

Çün **ena'llāh** āyetin yazdı ḳalem nūn üstine / Anuñ içün ḥükmi cārīdür bu ḳānūn üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 1). [ena'llāh,]*

Yazdı ḳalem **ena'llāh** sābıḳda bir cerīde / Sensin murād-ı ʻālem ey cān āferīde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 1). [ena'llāh,]*

enam [2] *İnsanlar, halk.*

Çünki yayıldı bu kelām ʿāleme / Eyledi taḥsīn Murāda **enām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 5). [enām,]*

Ḳamu dillerde meẕkūr oldı nāmuñ / Sen olduñ ḫālıḳı cümle **enāmuñ** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 39, Beyit 1). [enāmuñ, -un]*

enbāt-ı ḥüsn [1] *Güzel bitkiler.*

Nebt ile revnaḳ-ı küllī vire **enbāt-ı ḥüsn** / Bitüre her işini kār ile kārında ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 3). [enbāt-ı ḥüsn,]*

enbiya [7] *Nebi'ler, peygamberler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey cemāl-i dil-sitānuñ ʿışḳına pā-māldür / **Enbiyā** vü evliyā vü aṣfiyā vü atḳiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 2). [enbiyā,]*

enbiyā vü evliya [4] *Peygamberler ve veliler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Künhini derk itmede ʿāciz ʿuḳūl-ı aṣfiyā / **Enbiyā vü evliyāda** mā-ʿarefnādur nidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 1). [enbiyā vü evliyāda, -da]*

encam [1] *Son, akıbet.*

Selām idüp selāmında beşāret virdi ḳavlinde / Yemīn ile yesārında hümāyun itdi **encāmın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 2). [encāmın,]*

encüm [6] *Yıldızlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Burūḳın neşr ider āfāka nūra ġarḳ **encümler** / Maʿānīdür olan aṣdāf ḳamerdendür żiyā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 4). [encümler, -ler]*

encüm olmak [1] *Yıldız olmak. II Yol gösterici olmak.*

Rāh-ı vüṣūla **encüm oldı** hüdā-yı hādī / Künc-i dücāda sākin teşḫīṣ ider mi evḳāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 4). [encüm oldı, -dı]*

encümāsā [1] *Yıldızlar gibi.*

Perde aṣṣa gün yüzine ebr-i zülfinden o māh / **Encümāsā** çeşm-i bī-ḫˇāb ü melāl olmaḳ neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 2). [encümāsā,]*

encüm-i sa'd [1] *Kutlu, uğurlu yıldızlar.*

Encüm-i sa'd oldı ṭāliʿ baḥr-ı deryā üstine / Ṣanasın kim mihr-i ʿālem ṭoġdı dünyā üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 1). [encüm-i sa'd,]*

encüm-i şems ü ḳamer [1] *Güneş ve ay yıldızı.*

Bir żiyā virdi ruḫ-ı yār iki dīdeye kim / Tāb-baḫş oldı olar **encüm-i şems ü ḳamere** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1360, Beyit 3). [encüm-i şems ü ḳamere, -e]*

encüm-i seyyare [1] *Hareket eden yıldızlar.*

Lāmiʿ-i mihr-i ḥaḳīḳatde dil-i tābānum / Berḳ uran **encüm-i seyyāre** durur māhumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 3). [encüm-i seyyāre,]*

endaze [2] *Ölçü.*

Ey Murādī rıżā dilerseñ eger / Her işüñde gözetgil **endāze** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 7). [endāze,]*

Temevvüc eylese deryā-yı dil ʿālem olur ġarḳ-āb / Velī eyler te'ennī her işinde gözler **endāze** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 4). [endāze,]*

ender heyecān ʿaceb çi-küned īn ḥicāb-ı ʿışḳ [1] *Bu heyecanda aşk örtüsü neler yapmıyor.*

Dānem zi-ḥusni ān ki zi-zībā-yı eş ki hest / **Ender heyecān ʿaceb çi-küned īn ḥicāb-ı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 5, Beyit 2). [ender heyecān ʿaceb çi-küned īn ḥicāb-ı ʿışḳ,]*

endīşe ḳılmak [1] *Düşünmek.*

Cehd ḳıl tā ola mīzānuñ saḳīl / Āḫire aḥvālini **endīşe ḳıl** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 4). [endīşe ḳıl,]*

ene'l-ʿāşıḳ [1] *Ben aşığım.*

Cemāl-i yār mestīdür ḳamu ʿālem ü māfihā / **Ene'l-ʿāşıḳ** nidāsıdur gelen herkes cevābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 3). [ene'l-ʿāşıḳ,]*

enel-ḥaḳ [8] *Ben Hakk'ım; Hallac-ı Mansur'un vecd hâlinde söylediği söz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī sırr-ı Ḥaḳdur çün **"ene'l-Ḥaḳ"** söyleyen / Yā nedür Manṣūr-ı Ḥallāca olan ẓulm ü eẕā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 5). ["ene'l-ḥaḳ",]*

ene'l-müẕnib ve ente'r-rabbü maʿbūd [1] *Ben günahkārım, sen mabudum, Rabb'imsin.*

Ene'l-müẕnib ve ente'r-Rabbü maʿbūd / Teḳabbelnā duʿānā ente maḳṣūd *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 27, Beyit 3). [ene'l-müẕnib ve ente'r-rabbü ma'būd,]*

enfās [3] *Nefesler, soluklar.*

Çün **enfāsum** durur ʿĪsāya aḳreb / Bulur benden ḥayāt emvāt-ı cāmid *(Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 3). [enfāsum, -um]*

ʿAlīmüñ ʿilmidür el-ḥaḳ beyān-ı ḳudsī **enfāsum** / Bu ʿilmüñ kā'ināta ẕerresi nūr-ı mübīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 3). [enfāsum, -um]*

Ne deñlü mürde olursa bulur ḥayāt-ı ebed / Murāduñ eyler ise güş eger ki **enfāsın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 5). [enfāsın, -ı, -n]*

enfās ü aḳvāl [1] *Nefesler ve sözler.*

Murāduñ mürdeyi itse n'ola ḥay ey cihān-ārā / Ḳamu **enfās ü aḳvāli** yine aʿlā olan sensin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 5). [enfās ü aḳvāli, -i]*

enfüs [1] *Iç, ruhla ilgili.*

Senā-yı bī-misāl olmış ṭolanur mislüm āfāḳa / Ṣaḳın āfāḳı ʿālemden gözetme **enfüsi** rāciʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 4). [enfüsi, -i]*

enfüs-i āfāḳ [1] *Ufukların ruhları, içi.*

Enfüs-i āfāḳda buldı çü dil pāyesin / Şimdi ziyāde ḳılur renc ile sermāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 1). [enfüs-i āfāḳda, -da]*

enhār [6] *Irmaklar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yaġılsa ḳaṭre ḳaṭre āb-ı cism-i nehr olur ḥāṣıl / Eger cemʿ olalar **enhār** yem-i ʿummān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 4). [enhār,]*

Baḥr-ı bī-pāyāna **enhār** irse nā-peydā olur / Her ne deñlü çaġlayup aḳarsa nā-gūyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 1). [enhār,]*

Her ne kim vardur ʿuyūn ile biḥār **enhārdan** / Bendedür bu cümle evlādum bi-kārı başdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 2). [enhārdan, -dan]*

Ne ḳadar var ise **enhār** ḳamu oldı ḥāmūş / Oldı bir yirde mülāḳat iki deryā bu gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 3). [enhār,]*

Dünyāda her ne kim var ʿayn u bihār u **enhār** / Gözüm yaşıdur olmış yir yüzine revāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 6). [enhār,]*

II Çokluk, bolluk.

Añladuñ mı yine bu yirde Murāduñ suḫenin / Yine luṭf ile maʿārifden aḳıtdı **enhār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 5). [enhār,]*

enīn-i nāle vü āh [1] *İnlemek, ah çekmek.*

Refīḳüm oldı yanumca **enīn-i nāle vü āh** / Şefīʿüm oldılar anda ḳaddüm çü dāl itdüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 2). [enīn-i nāle vü āh,]*

enīn ḳılmak [1] *İnlemek.*

Ey Murādī **ḳıl** duʿā ile **enīn** / Olasın uḫrāda tā min sālimīn *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 5). [enīn ḳıl,]*

enīs [3] *Arkadaş, yâren.*

Sırr-ı maʿnādan Murādī ister iseñ ger ḫaber / Gel **enīsüñ** hem celīsüñ dā'imā Ḳur'ān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 5). [enīsüñ, -üñ]*

Enīsüm eylegil ḥubbuñ celīsüm eylegil mihrüñ / ʿİnāyet eylegil şevḳüñ cemāl-i bā-kemāl içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 4). [enīsüm, -üm]*

Enīs ü mūnis-i rūḥ-ı revāndur gerçi nām-ı yār / Velī ẕātında ḫayrānum beḳā oldı baña andan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 4). [enīs,]*

enīs eylemek [1] *Dost edinmek.*

Müvāneset çü **enīs eyledi** ʿayānı nihān / Nihān ʿayānına oldı ʿayān nihānına sed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 2). [enīs eyledi, -di]*

enīs-i ġam-güsār [2] *Üzüntüyü gideren arkadaş.*

Enīs-i ġam-güsārumdur dem-ā-dem / Ḥabīb-i mihribānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 3). [enīs-i ġam-güsārumdur, -um, -dur]*

Enīs-i ġam-güsār oldur celīs-i hem-kenār oldur / Dil-i pür-derde hemdemdür cemāli gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 3). [enīs-i ġam-güsār,]*

enīs-i ʿışḳ olmak [1] *Aşkın dostu olmak.*

Enīs-i ʿışḳ olalıdan gözüm ġayrıya baḳmaz hiç / Ṭavāf eyler gelüp pā-būs idüp payende merżālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 3). [enīs-i ʿışḳ olalıdan, -alı, -dan]*

enīs-i lā-mekānī [1] *Mekansız olan, yeri bulunmayan dost.*

ʿAceb bilsem çāre ḫalāṣa īn ü ānīden / Cevāb irdi hüveydāda **enīs-i lā-mekānīden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 1). [enīs-i lā-mekānīden, -den]*

enīs-i mūnis olmak [1] *Eşi dostu; sevimli cana yakın dost, arkadaş olmak.*

Enīs-i mūnis olalı şemīmin şemmeden ṭutdı / Virüp cānı o meşmūma maʿānīden beyān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 2). [enīs-i mūnis olalı, -alı]*

enīs olmak [2] *Arkadaş olmak.*

Līkin bizümle oldı yine **ol** bize **enīs** / Arada bir bahāne olupdur bu kāruma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 4). [enīs oldı, -do]*

Enīs olalı ʿışḳuñla dilüm bir leẕẕet almışdur / Baña aġudan acıdur lisānum ger uram ḳande *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 4). [enīs olalı, -alı]*

enīş [1] *İniş, inmek.*

Çü çıḳmaḳ olmadı ḥācet **enişde** / Niçündür mānīʿi nedür şuʿūda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1426, Beyit 3). [enişde, -de]*

enmāṭ [1] *Çeşitli, çeşit çeşit.*

Ulü'l-emrüñ düzildi emri ile çünki bu **enmāṭ** / Sen anı şanmaġıl ḳā'im ḳoyuben göçdi çün füsṭāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 1). [enmāṭ,]*

enmile [1] *Parmak ucu.*

Birbirine beni gösterdi cihān **enmilesi** / Şol ki görmedi gözi düşdi diyār-ı ʿademe *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 2). [enmilesi, -si]*

ente ʿallāmü'l-ġuyūbi inneke ṣāḥib ḥikem [1] *Sen hikmetler sahibi ve gaybı bilensin.*

Müntehā-yı raḥmetüñden kesmezüz ümmidümüz / **Ente ʿallāmü'l-ġuyūbi inneke ṣāḥib ḥikem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 4). [ente ʿallāmü'l-ġuyūbi inneke ṣāḥib ḥikem,]*

ente baḥrün ente baḥrün inneme'l-enhār [1] *Sen denizsin sen okyanussun nehirler. Nehirler küçüktür, azdır.*

Ey Murādī dem demüñdür sābit olsun dā'imā / **Ente baḥrün ente baḥrün inneme'l-enhār** ḳal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 5). [ente baḥrün ente baḥrün inneme'l-enhār,]*

ente hümāmün bi't-tamāmi innī hümām bi'l-hümām [1] *Sen son derece kaygılısın ben de kaygılılardanım.*

Mustaġfir oldum çün saña müstaġfirem çün ṣubḥ u şām / **Ente hümāmün bi't-tamāmi innī hümām bi'l-hümām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 1). [ente hümāmün bi't-tamāmi innī hümām bi'l-hümām,]*

ente ḳadīmün ve murādā [1] *Sen kadimsin ve istenilensin.*

Cān ile kemālin bilüben gördi cemāli / Ol demde didi **"Ente ḳadīmün ve murādā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 4). ["ente ḳadīmün ve murādā",]*

ente maḥbūbun ileynā lā terdü ʿanna'ʿaṭāk [1] *Sen bizim sevgilimizsin bizden nimetini kesme.*

Yā ḥabībe'l-ḳalbi ercūke vemā nercū sivāk / **Ente maḥbūbun ileynā lā terdü ʿanna'ʿaṭāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 1). [ente maḥbūbun ileynā lā terdü ʿanna'ʿaṭāk,]*

ente maḳṣūdu'l-murādī ente ẕü'l-faẓli'l-ʿaṭā [1] *Sen Murad'ın maksudusun, sen fazilet ve ihsan sahibisin.*

El-murādī fī-murādik ve'l-murādü fī'l-murād / **Ente maḳṣūdu'l-Murādī ente ẕü'l-faẓli'l-ʿaṭā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 5). [ente maḳṣūdu'l-murādī ente ẕü'l-faẓli'l-ʿaṭā,]*

ente maʿbūdü'l-berāyā ḳāle faḥküm [1] *Sen temiz olanların mabudusun hükmet dedi.*

Yā veliyye'l-ḥükmi faḥküm yā ʿaẕīme'l-menni ḥāl / **Ente maʿbūdü'l-berāyā ḳāle faḥküm** ḳāle ḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 1). [ente maʿbūdü'l-berāyā ḳāle faḥküm,]*

ente murādun ʿabduhu fa'ṣbir li-ḥükmi rabbike [1] *Sen kulunun muradısın, Rabb'inin hükmüne sabret.*

Ente murādun ʿabduhu fa'ṣbir li-ḥükmi Rabbike / Rabbī rahīmün bi'l-ʿaṭā yā ẕe'l-ʿaṭā yā ẕe'l-ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 5). [ente murādun ʿabduhu fa'ṣbir li-ḥükmi rabbike,]*

ente sulṭānü'l-berāyā ente raḥmānü'l-verā [1] *Sen yaratılanların sultanı ve günahtan sakınanların Rahman'ısın.*

Ḳādir-i muṭlaḳ çü sensin māniʿüñ yoḳdur senüñ / **Ente sulṭānü'l-berāyā ente Raḥmānü'l-verā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 4). [ente sulṭānü'l-berāyā ente raḥmānü'l-verā,]*

ente sulṭānün ʿaleynā cārin emrüke ʿindenā [1] *Sen sultansın, indimizde emrin geçerlidir.*

Yā ḥabībe'l-ḳalbi fa'ḥküm beynenā fa'ṣliḥ lenā / **Ente sulṭānün ʿaleynā cārin emrüke ʿindenā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 1). [ente sulṭānün ʿaleynā cārin emrüke ʿindenā,]*

ente sulṭānün ʿaleynā rabbenā ekşiflenā [1] *Sen sultanımızsın, Rabbimiz bize keşfettir.*

Ẕāt-ı pāküñ muḥtecibdür kibriyādur ber-niḳāb / **Ente sulṭānün ʿaleynā Rabbenā ekşiflenā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 2). [ente sulṭānün ʿaleynā rabbenā ekşiflenā,]*

ente sulṭānü's-seḫāyā ente rahmānü'l-verā [1] *Sen cömertlik sultanı, günahtan sakınanların Rahman'ı,.*

Ente sulṭānü's-seḫāyā ente Rahmānü'l-verā / Fāʿilün limā yürīdü vaʿfü ʿannā be'senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 1). [ente sulṭānü's-seḫāyā ente rahmānü'l-verā,]*

envāʿ-ı beşer [1] *İnsan türleri.*

Nevʿ nevʿ olup bu **envāʿ-ı beşer** cinn ile cān / Mevc uralar nitekim bir baḥr-ı aʿẓam bi't-tamām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 2). [envāʿ-ı beşer,]*

envāʿ-ı gevher [1] *Çeşitli cevherler, değerler.*

Ġavvāṣ-ı baḥr-ı ḥikmet **envāʿ-ı gevher** aldı / Her gevher oldı bir baḥr ebḥār anda ṭoldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 1). [envāʿ-ı gevher,]*

envār [16] *Nurlar, aydınlıklar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

"Vaʿfü ʿannā" virdini vird itmeseydi ger türāb / Şemsden **envār** olur mıydı virür miydi żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 3). [envār,]*

envār olmak [1] *Nur olmak, aydınlanmak.*

Ey Murādī seni fehm itmede ʻācizdür nās / Līk her şey'de **envār olan** dildür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 5). [envār olan, -an]*

envār-ı berḳ [1] *Şimşeğin ışıkları, nurları.*

Seḥerde açdı ẓülmānī niḳābın şāhid-i ḳudret / Gelüp **envār-ı berḳından** cihāna ʿālem-i fıṭrat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 1). [envār-ı berḳından, -ın, -den]*

envār-ı dil [1] *Gönül nuru.*

Bir eylese **envār-ı dil** eylese iḳrārı / Keşf eylese bīdārı ru'yet nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 2). [envār-ı dil,]*

envār-ı dôst [1] *Dostun, sevgilinin nurları.*

Semʿümüze gelmiş durur çün kim bizüm ihbār-ı dôst / Ḳapladı başdan ayaġa cismümüzi **envār-ı dôst** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 1). [envār-ı dôst,]*

envār-ı Ḥaḳ [2] *Hakk'ın nurları.*

Ṣafḥa-i ḳalbümde menḳūş oldı çün esrār-ı Ḥaḳ / Ḳande kim ḳılsam naẓar ẓāhir durur **envār-ı Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 1). [envār-ı ḥaḳ,]*

Çün ezelden neşr ider āsārını āsār-ı Ḥaḳ / Berḳ urur anuñ içün ezher ṭaraf **envār-ı Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 1). [envār-ı ḥaḳ,]*

envār-ı hū [1] *Ilahi nurlar.*

Ṭolalı bu ḳalbümüzde dem-be-dem **envār-ı hū** / Ṭurmaz artar mevc urur deryālayım esrār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 1). [envār-ı hū,]*

envār-ı ʿışḳ [1] *Aşk parıltısı, aşk nurları.*

Ḫāne-i dilde çü berḳ urdı yine **envār-ı ʿışḳ** / Şems-i enver ṭāliʿ olduḳça olur tekrār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 1). [envār-ı ʿışḳ,]*

envār-ı şaʿşaʿa [2] *Parlaklığın ışıkları.*

Görmek diledügi içün **envār-ı şaʿşaʿa** / Dā'im Murādī kendüzin eyler beḳā fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 6). [envār-ı şaʿşaʿa,]*

Envār-ı şaʿşaʿañda yiter gezdi ʿayn-ı dü / Ḫaḳḳuñda isterem bulam ʿayn-ı rıżā senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 3). [envār-ı şa'şa'añda, -n, -da]*

enver [5] *Daha, pek, en nurlu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey cemālüñ lemʿası mihrüñden **enverdür** baña / Mihr-i ḥubbuñ dem-be-dem mihrüñden ezherdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 1). [enverdür, -dür]*

enver ḳılmak [1] *Aydınlatmak.*

Çün **ḳıldı** Ḫudā yüzin anuñ cümleden **enver** / Ḳaldurdı duʿāya elini ʿarşa berāber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 1). [enver ḳıldı, -dı]*

enver olmak [1] *Aydınlanmak.*

Şemʿ **oldı** hemān mihre münevver gibi **enver** / Ṭarḥ eyledi bes ẓulmeti ḳılmadı şefāʿat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 4). [enver oldı, -dı]*

epsem [4] *Sessiz, ses çıkarmayan, susan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dilüñ ṭut kim zebānuñdur ziyānuñ / Peşīmāndur şu kim **epsem** degüldür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 523, Beyit 2). [epsem,]*

epsem olmak [3] *Ses çıkarmamak, susmak.*

Ruḫuñ mir'ātına ḥayrān olaldan ṭūṭī-i cānum / Zebānı ditrer aġzında ḳaçan ol **olısar epsem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 4). [epsem olısar, -ı, -sar]*

Maḥabbet şemʿine bu ḥücre-i ḳalbi ḳılup mişkāt / Gönül pervānesi dā'im tolaşur **olmayup epsem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 3). [epsem olmayup, -ma, -(y)up]*

ʿİnāyet eylegil şāhā ḥabībüñ Muṣṭafā ḥaḳḳı / Ki ẕikrüñden senüñ bir an İlāhi **olmayam epsem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 13). [epsem olmayam, -ma, -(y)am]*

er [19] *Yiğit, mert. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İşbu Murādī sözlerin añlayan **er** durur / Her kim görürse ḥayrete varur ḳılar ṭaña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 3). [er,]*

er ḳılmak [1] *Yiğit, sözünün eri kılmak.*

Murādī çünki celālüñ durur cemāle ḳarīn / Bunı kim erlere illā kim oldı **er ḳıldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 5). [er ḳıldı, -dı]*

er olmak [3] *Yiğit, mert olmak.*

Murādī ʿāşıḳ u maʿşūḳı isterseñ murādı gör / Murādīnüñ kelāmını **er olandur** ḳılan idrāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 5). [er olandur, -an, -dur]*

Er olur şol ki başa pāyını muḥkem yirine / İrmeye pāyını yolından anuñ degme biri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 4). [er olur, -ur]*

Er olan eyler ʿuḳbānuñ yaraġın / Durışur eyleye cennet ṭuraġın *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 3). [er olan, -an]*

er oldur kim [2] *Yiğit odur ki.*

Murāduñ merd olan bildi nedür ḥal ile eṭvārı / **Er oldur kim** er oldur kim ebed ḳılmaya sırr ifşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 5). [er oldur kim,]*

Murāduñ merd olan bildi nedür ḥal ile eṭvārı / Er oldur kim **er oldur kim** ebed ḳılmaya sırr ifşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 5). [er oldur kim,]*

erāzil [1] *Pek alçak ve soysuz kimseler.*

Efvāh-ı nāsa düşme olma yamana yoldaş / Zinhār **erāzili** sen kendüñe ḳılma yoldaş *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 2, Beyit 1). [erāzili, -i]*

erbāb-ı dil [1] *Gönül erbabı, olgun insan, kamil insan.*

Çün terānīden terāne eyleye **erbāb-ı dil** / Pes yerāhu min yerānīden varam bir yaña ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 3). [erbāb-ı dil,]*

erbāb-ı naẓar [1] *Bakış sahipleri.*

Manẓar olalı vücūdum cümle **erbāb-ı naẓar** / Evvel āḫir baḳdılar bilmediler māhiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 2). [erbāb-ı naẓar,]*

erbāb-ı viṣāl [1] *Kavuşma erbabı, ehil olan kimse.*

ʿÖmr-i sermedde bulındı yine **erbāb-ı viṣāl** / Cism-i fānī olara cāme olupdur ʿārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 4). [erbāb-ı viṣāl,]*

erbaʿīn [1] *Kırk II. Sufilerin 40 günlük süre zarfında dünyadan kat-ı alaka edip tecrid hayat yaşaması.*

Ḫalvet-i ʿışḳda çün muʿtekif olmış ʿāşıḳ / **Erbaʿīn** ile muḥammer oluben buldı vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 2). [erbaʿīn,]*

erbaʿīn olmak [1] *Kırk olmak, kırkıncı sırayı almak.*

Manṭıḳından Murāduñ añla bunı / **Erbaʿīn oldı** ḳırḳ içinde ʿaded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 5). [erbaʿīn oldı, -dı]*

erçi [1] *Gerçi; her ne kadar.*

Rāḥil oldı bu vücūd **erci** bugün rāḥilde / Ne ʿacebdür yine rāhın viresin rāḥatda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 3). [erci,]*

eren [1] *Ermiş; er.*

Cihānı ḳalʿ u ḳamʿ eyler **erenlerdür** velī sīret / Vilāyet pādişāhında ulu maḫzen çü himmetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 3). [erenlerdür, -ler, -dür]*

erfaḳ [1] *Yoldaş olmaya en çok lâyık.*

Ḳalbini yumşadana söyle ki **erfaḳ** nedür / Rıfḳ-ı göñülde murād tesliye-i rūḥdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 3). [erfaḳ,]*

erfʿ-i ḥicāb [1] *Daha yüce, ulu örtü.*

Ḥicāb-ı ġayrı çün terk eyledüm **erfʿ-i ḥicāb** içün / Muʿayyen kesb-i ẓāhirdür nihānīdür nihānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 3). [erfʿ-i ḥicāb,]*

erḥam [2] *Daha, pek merhametli; Allah.*

Yā Rabbi Yezdān sensin çü **erḥam** / Sensin çü ekrem yā ferd-i sübḥān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1179, Beyit 4). [erḥam,]*

Muʿammā bilmeyen bilmez nedür maʿnā-yı bismi'llāh / Bilen Raḥmānı **erḥamdan** Raḥīm oldı żiyā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 2). [erḥamdan, -dan]*

erḥamü rāḥim [1] *Merhametlilerin en merhametlisi.*

Çün Ḫudāya **erḥamü rāḥim** dinildi ism ile / Bu sıfatla muttaṣıf ol ola rāḥim sende nām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 4). [erḥamü rāḥim,]*

erimek [4] *Erimek. II Güçlüklere maruz kalmak.*

Murādī sırr-ı ekberdür ʿacā'ibdür bu güftāruñ / Eger kim ṭaġa arż itseñ **eriyüb** ola cümle mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 5). [eriyüb, -(y)üb]*

Ġam-ı sevdāyile yaġun **erimeyince** müdām / Vaṣl-ı yāri nice sen idebilürsin ḥāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 3). [erimeyince, -me, -(y)ince]*

Murādī lücce-i deryādan aldı bir gevher / **Eridi** ṣu oluben ḳapladı nice ʿummān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 5). [eridi, -di]*

II Saflaştırmak

Ġıl u ġışdan **eridüp** ḳalbi muṣaffā eyle / Daʿvā-yı vech idenüñ āyinesi ṣāf gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 2). [eridüp, -üp]*

erīnī [1] *"Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tur'a) gelip de Rabb'i onunla konuşunca "Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi." (Aʿraf 7/143) ayetinden iktibastır.*

Çünki Ṭūr-ı ʿışḳda **erīnī** didüm / Ṭoldı vādī ʿarṣa vü küh-sāra rūy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 2). [erīnī,]*

erişmek [2] *Erişmek, ulaşmak, kavuşmak.*

Nūr-ı ʿaynüm gel **eriş** berḳ ura tā fevḳu'l-cebel / Ġār-ı vaḥdetde ḥarāret birledür dil pāymāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 3). [eriş,]*

Cümle erkān oldı pāye çünki rükn-i evvele / Evvel ü āḫir çü menzildür **erişgil** menzile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 1). [erişgil, -gil]*

eritmek [2] *Harcayıp tüketmek. II Üzmek.*

Cānlar **eritdi** ʿāṣıḳuñ ey meh saña yiter / Ferdāya ṣalma gel bizi ey dil-rübā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 1). [eritdi, -di]*

Getürdüm ḳālümi ḥāle yine baḳmadum aḥvāle / **Eritdüm** cānumı ʿışḳ ile ṣızdum ʿayn-ı ḳāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 2). [eritdüm, -dü, -m]*

erḳam [1] *Yazılar, resimler, sayılar.*

Çekdi ḳudret ḫāmesin levḥ-i dile **arḳām** içün / Virdi ḳadrin istedi ʿallām-ı devrān olduġum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 4). [arḳām,]*

erḳāmı olmak [1] *Yazıları, resimleri olmak.*

Maʿrifet levḥ-i dilüñ **erḳāmı olmış** gerçi kim / Bī-misāl ü bī-raḳamdur dā'imā inşādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 3). [erḳāmı olmış, -mış]*

erḳam [1] *İnsanı ısırmak için aranan habis yılan veya erkek yılan; alaca (aklı karalı) yılan.*

Ṭaḳa gör nefsüñe zencīr elüñde tā zebūn olsun / Bu gün sen aña ṭaḳmazsan daḳısarlar saña **erḳam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 7). [erḳam,]*

erkân [13] *1. Esas, temel.*

Ber-ḳarār üzre ḳurılmadı çü rükn-i ʿālem / Nice **erkān** gözedürsin görüben ey millet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 2). [erkān,]*

Murādī rükn-i aʿẓam ʿışḳdur cümle bu **erkāna** / Eger fehm itmek isterseñ degül sırr u nihān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 6). [erkāna, -a]*

Cümle **erkān** oldı pāye çünki rükn-i evvele / Evvel ü āḫir çü menzildür erişgil menzile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 1). [erkān,]*

Rūḥ-ı sānī eyledi iḥyā bu **erkānı** ḳamu / İkilikdendür müberrā bu ḥayātuñ evveli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 3). [erkānı, -ı]*

Rükn-i evvelde durur āḫirümüñ **erkānı** / Bedenüm ger ṣorasın gevherüñ oldur kānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 1). [erkānı, -ı]*

Devr eyledi **erkānı** ḳamu noḳṭa-be-noḳṭa / Bulmadı gezüp saṭḥ-ı dü-ʿālemde misāli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 2). [erkānı, -ı]*

2. Adâp, usûl, esaslar.

Şemme durur gösterür cümleten **erkān** ile / Kimisi żilletdedür kimi saʿādetdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 493, Beyit 2). [erkān,]*

Murādī mā-hüve'l-vāḳiʿ hüve'l-vāḳiʿ hüve'l-vāḳiʿ / N'idersin anuñ **erkānı** siyādet eyleyen cünbiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 621, Beyit 5). [erkānı, -ı]*

Gel bu maʿnāyı eger ḥāfıẓ iseñ fehmüñde / Cümle **erkānı** bilürsin saña yoḳdur müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 4). [erkānı, -ı]*

Tefāḫur ḳıluram çü rükn ile ben / Ḳoyup cümle **erkānı** bulduḳ vuṣūl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 2). [erkānı, -ı]*

Ben ki ḳıldum kendümi **erkān** ile ḳıldum naẓar / Baḳmadum ʿālemlere pes māverāsın gözledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 3). [erkān,]*

Kāf u nūnuñ rüknini **erkān** ile fehm eyleyen / Cüz' ü kül remzinden añlar mihrini ẕerrāt ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 2). [erkān,]*

3. İleri gelenler.

Āb-ı rūyı olup bu **erkānuñ** / Sencileyin cihānda bir ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 3, Beyit 2). [erkānuñ, -uñ]*

erkān eylemek [1] *Esasa, usûle uygun olmak.*

Çü rüknin **eyledi** ḥükm ile **erkān** / Muʿarrā ḳıldı kendözin kemā-kān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1182, Beyit 1). [erkān eyledi, -di]*

ermek [2] *Ermek, ulaşmak.*

Cān virüp alursañ ʿışḳı ṣatun / **Ersin** dü-cihānda bī-melāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 209, Beyit 3). [ersin, -sin]*

Cemīlü'l-vaṣf olan evvel **erer** ḳor nāndan ey dil / Cemālü'l-vech olan ḥüsnin alır andan cemālince *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 2). [erer, -er]*

er-raḥīm [1] *Rahmet, merhamet, şefkat eden; Allah.*

Çünki bi'smi'llāhi er-Raḥmān didi **er-Raḥīm** / Ḳul hüve'llāhu eḥad bu āyete bürhān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 4). [er-raḥīm,]*

er-raḥmān [2] *Bütün varlıklara merhamet eden.*

Çünki bi'smi'llāhi **er-Raḥmān** didi er-Raḥīm / Ḳul hüve'llāhu eḥad bu āyete bürhān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 4). [er-raḥmān,]*

Muḥīṭ çünki enel-Ḥaḳda yazdı **er-Raḥmān** / Raḥīm ismini bildürdi luṭf ile mennān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 1). [er-raḥmān,]*

erselnāk [1] *"Ve mâ erselnâke illâ rahmeten lil âlemîn" Biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik. (Enbiya suresi/107.ayet).*

Alınup ḫākdan çün kim mülebbes oldı müştī ḫāk / Nidā irişdi aña emr ile didi ki **erselnāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 1). [erselnāk,]*

erşed [1] *En doğru yolu tutmuş, doğru yola en yakın olan, davranışları en iyi olan.*

Erşed oldur ki bile āḫır-ı dünyāyı ḳamu / Ey gönül maʿrifet olmasa kişi olmaz ulu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 1). [erşed,]*

erşed ü a'ẓam [1] *Daha reşid, doğru yola da yakın ve daha büyük.*

Maḥż-ı ḥikmetdür vücūdı hem lisānı ẕü'l-beyān / **Erşed ü a'ẓam** durur ġāyetde hem aʿlā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 4). [erşed ü a'ẓam,]*

ervāḥ [5] *Ruhlar, canlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Oturmış bāb-ı genc içre anuñ ḳarşusına ṣaf ṣaf / Ṭururlar elleri baġlu melā'ikle ḳamu **ervāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 4). [ervāḥ,]*

ervāḥ-ı ʿālem [1] *Alemin ruhları, canı.*

Rūḥumuz **ervāḥ-ı ʿālemdür** fenāyı bilmezüz / Ger vücūdumuzdan añlarsañ beḳāyīlerdenüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 4). [ervāḥ-ı ʿālemdür, -dür]*

ervāḥ-ı saʿādet [1] *Mutlu ruhlar.*

Ḫurrem ol dil ki ola ʿışḳ-ı ḥabīb ile ʿulā / Nice nice gele **ervāḥ-ı saʿādet** peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 1). [ervāḥ-ı saʿādet,]*

erzāḳ [1] *Yiyecek, içecek şey, azık.*

Çerḫ tolābında gördüm delve girmiş bir melek / Ḳısmet eyleyüp gezer **erzāḳı** ol her bir feme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 4). [erzāḳı, -ı]*

erzān [1] *Kolay, ucuz.*

Rezzāḳ oldı baḫş iden **erzāñı** cümleye / Kimine ġam kimisine dem ṣād-mān virür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 4). [erzāñı, -ı]*

erzānī [1] *Layık, uygun.*

Biz temennā eylerüz virmek saña **erzānīdür** / Çun cevad oldun sehadan oldı ʾālem ṣād-mān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 3). [erzānīdür, -dür]*

erzānī ḳılmak [1] *1. Kolay etmek. 2. Layık görmek.*

Kām-yāb olmaġa kāmuñ gerek ey kām-ı cihān / Sensin **erzānī ḳılan** ʿizz u saʿadet yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 2). [erzānī ḳılan, -an]*

erzānī olmak [1] *Layık, uygun olmak.*

Saña **erzānī olan** ol sırr-ı vaḥdet ḥaḳḳı'çün / Yā resula'llah ayırmaġıl cemālüñden beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 4). [erzānī olan, -an]*

erzel [1] *En rezil, rezillerin rezili.*

Yüri var ʿālim olmaġı ṭaleb ḳıl / Nice bir olasın cehl ile **erzel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 2). [erzel,]*

esʿadeka'llāhu bi-saʿdīn ferīd [1] *Allah sana eşsiz bir mutluluk versin.*

ʿAmmereka'llāhu bi-ʿumrin cedīd / **Esʿadeka'llāhu bi-saʿdīn ferīd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 1). [esʿadeka'llāhu bi-saʿdīn ferīd,]*

es'ad olmak [1] *Hayırlı olmak.*

Oldı aḳreb vaʿde-i Ḥaḳ ola peydā gel berü / **Es'ad oldı** ṭāli'üñ ʿulyāda ʿulyā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 1). [es'ad oldı, -dı]*

eṣaḥḥ [1] *En doğru, güvenilir.*

Oldı MurādI āzād çün ġayrinüñ ġamından / Buldı kelām **eṣaḥḥın** pes ḳalmadı gümānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 5). [eṣaḥḥın, -ın]*

esās [3] *Temel, asıl.*

Eyledi maʿmūr-ı ḳudret ibtidā baña **esās** / Münhedim olmaz o kim ḳādir anı termīm ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 3). [esās,]*

Gel imdi añlaġıl maʿnā nedür bilgil **esāsından** / Beyānından beyān alġıl ḳoyupdur cümleye eşrāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 3). [esāsından, -ından]*

Binā-yı ibn-i ādem muḫtelifdür çün **esāsında** / Binā hedm olmasun dirseñ bināsın gör bināsında *(Murâdî Dîvânı, Müfret 22, Beyit 1). [esāsında, -ı, -n, -da]*

esās-ı sefer [1] *Asıl, gerçek yolculuk.*

Ḫāliʿ ol gel beşeriyyetde libās-ı ḥaḍrā / Bilesin tā melikiyyetde **esās-ı seferi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 1). [esās-ı seferi, -i]*

esās-ı şerʿ [1] *Şeriatın esasları, temel özellikleri.*

Esās-ı şerʿe ḫalel virme olasın sābit / Ezel mühendisi bu ṭarzı ḳurdı ḥāżır baş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 2). [esās-ı şerʿe, -e]*

esās olmak [1] *Temel olmak.*

ʿİmādü'd-dīn olur şol kim ṭuta şerʿüñ ʿamūdından / Binā muḥkem ola dirseñ **esās olsun** aña ṭāʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 4). [esās olsun, -sun]*

esās urmak [1] *Temel atmak. II Allah'ın insanı yoktan yaratması.*

Cān ile cān eylesün Ḥaḳḳa senāyile sipās / Kim binā-yı cisme **urmış** maḥż-ı ḥikmetle esās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 1). [esās urmış, -mış]*

esb [1] *At, feres.*

Ṣalup **esb** oldı pür-himmet ne himmet belki pür-heybet / Belī dimiş durur meydānda ṣāḥib-ḳırān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 3). [esb,]*

esb-i fikr [1] *Fikir atı.*

Sırrında ʿışḳ-ı ʿāṣıḳadur çün mürācaʿat / Seyrāngeh **esb-i fikre** bu hāmūn-ı ʿāṭıfet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 1). [esb-i fikre, -e]*

esb-i himmet [2] *Yardım, lütuf atı.*

Baş der-dāmen bu rāha gelmişem yoḳdur döniş / **Esb-i himmet** ṣalmaġa menzil ü meydān iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 4). [esb-i himmet,]*

Sāḥa-i devletde **esb-i himmeti** cevlān ider / Ṭarfatü'l-ʿayn içre anı anı bir eyler hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 4). [esb-i himmeti, -i]*

esb-i vücūd [1] *Vücût atı. II Beden.*

ʿArṣa-i ḥikmetde seyrān eyledi **esb-i vücūd** / Seyr ider bir yirde kim bir yirde cān olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 3). [esb-i vücūd,]*

esbāb [5] *Sebepler, vasıtalar, vesileler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her cihetde nāfiẕü'l-ḥükm oldı emr-i bī-niyāz / Līk her şeyde görinen cümlesi **esbābdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 3). [esbābdur, -dur]*

esbāb eylemek [1] *Bir olayın gerçekleşmesini bir nedene bağlamak.*

Lemʿasından ẓāhire geldi ṭavāli'le burūḳ / Neşr ider 'ālemde anı cümle **esbāb eyledi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 2). [esbāb eyledi, -di]*

esbaḳ [5] *Daha evvel, önce. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muʿayyen ibtidāsıdur nihāyetde kim **esbaḳdur** / Nihāyet bulımaz biñ defʿa ḳılsun āşinā ilhāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 4). [esbaḳdur, -dur]*

esbaḳ olmak [1] *Daha önce olmak.*

İlāhī oldı vaʿdeñ ḥaḳḳ-ı muṭlaḳ / Ġażabdan raḥmetüñ **olmışdur esbaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 37, Beyit 1). [esbaḳ olmışdur, -mış, -dur]*

eṣdaḳ [1] *En doğru sözlü, dürüst.*

Her ki maḥabbet diler ṣıdḳ aña elzem durur / Ṣıdḳı maḳām idine söyle ki **eṣdaḳ** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 2). [eṣdaḳ,]*

eser [67] *Eser, iz, nişan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muʿarrādur libāsından görinen vech-i bā-maʿnā / Vücūh ile müberrādur **eserdendür** ʿaṭā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 3). [eserdendür, -den, -dür]*

eser bulmak [3] *Belirti, iz bulmak.*

Ḥürmetüm şerḥinde semʿ-i cāna virmişler ḫaber / Ol ḫaberden her kime irişdi **buldı** bir **eser** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 1). [eser buldı, -dı]*

Çü ḥüsninden **eser buldı** gelüp virdi ḫaber vaṣṣāf / Neler didi beyān olmaz neler didi neler vaṣṣāf

(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 1). [eser buldı, -dı]

Bu Murāduñ bu kelāmında **eser bulmaz** iseñ / Saña yazıḳ ki cihānda olımaduñ uṣlu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 5). [eser bulmaz, -maz]*

eser görmek [1] *Herhangi bir iz, işaret görmek; bir şeyle ilgili bir belirtiyle karşılaşmak.*

Bi-ḥamdi'llāhi ve'l-minne gelüben āyet-i kübrā / Vücūdum ka'besi aṣlā **eser görmez** ṣanemlerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 4). [eser görmez, -mez]*

eser itmek [1] *İz bırakmak, tesir etmek.*

Eserdür çün kim eserle mü'essirdür bu istidlāl / Ṭuramaz ṭaġlar ḳarşu **eser iderse** cānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 4). [eser iderse, -er, -se]*

eser irmek [1] *İz bırakmak. II Etkilemek.*

Nūr-ı ʿışḳuñ lemʿasından **irse** ḳalbine **eser** / Olur idi bu Murād āyīne-i ʿibret-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 5). [eser irse, -se]*

eser ḳalmak [1] *Belirti, iz bırakmak.*

N'olduġumı bilmedüm **ḳalmadı** benlikden **eser** / Pes irdi semʿüme bir ḫoş nidā-yı cān-fezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 2). [eser ḳalmadı,]*

eser ḳılmak [3] *Iz bırakmak. II Tesir etmek, etkilemek.*

Vürūd-ı cümle-i aḫbāra **ḳılmışdur eser** ilḥāḥ / Nitek'āyīne-i ruḥsāra ḳılmışdur naẓar ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 1). [eser ḳılmışdur, -mış, -dur]*

Murādīye **eser ḳıldı** bu güftār / Gözüm açdum hemān aʿlāyı gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 5). [eser ḳıldı, -dı]*

Cemālin açdı ḥabibüm baña naẓar ḳıldı / Cemāl-i ḥüsni baña ser-te-ser **eser ḳıldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 1). [eser ḳıldı, -dı]*

eser ḳomak [1] *İz bırakma.*

Ol ḥabīb-i cān u dilden ister iseñ bir ḫaber / Gel berü bir laḥẓada ḳoma vücūduñdan eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 1). [eser ḳoma,]*

eser olmak [3] *Delalet etmek, işaret olunmak.*

Seyrümi sırrında gördüm sırrumı sırrumda ben / Sırr-ı seyri cemʿ idüp seyr ile sırr **oldı eser** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 2). [eser oldı, -dı]*

Her ne kim **ola eser** mihr ü maḥabbetdedür / Fāʿil-i muḫtār pes fiʿl ile ḥikmetdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 493, Beyit 1). [eser ola, -a].*

Muʿammādan ḫaber olmış ʿulūmı ḳılmış istiḫrāc / Ledünnī ʿilminüñ faẓlıyla yanında **eser olmış** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 2). [eser olmış, -mış]*

eser yoḳ [1] *Emare, işaret yok.*

Didi gördüm anda bir ʿālem ki vaṣf olmaz aña / Nice ʿālemdür ki yoḳdur anda ādemden eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 2). [eser yoḳdur, -dur]*

eser-i ḥikmet olmak [1] *Hikmetin eseri, emaresi olmak.*

Ey Murādī **eser-i ḥikmet olupdur** bu kelām / Ey celāl ile cemālüñde gör imdi hünerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 5). [eser-i ḥikmet olupdur, -up, -dur]*

eser-i lā-ilāhe illā'llah [1] *Kelime-i tevhidin izi, eseri.*

Mündefiʿ ḳıldı cümle efkārı / **Eser-i lā-ilāhe illā'llah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 3). [eser-i lā-ilāhe illāʾllah,]*

eser-i şemme [1] *Kokunun izi.*

Bulsa idi ʿandelīb bir **eser-i şemmeden** / Ḳılmaz idi bir naẓar ravżada gül-zārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1395, Beyit 2). [eser-i şemmeden, -den]*

eser-i ẓūlmet-i dücā [1] *Zifiri karanlıktan iz, emare.*

Ṣubḥ oldı ḳalmadı **eser-i ẓūlmet-i dücā** / Nūr oldı beyt-i ḫānenüñ ebvābı hem deri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 2). [eser-i ẓūlmet-i dücā,]*

esfel [2] *Alçak yer, aşağı, dip.*

Ten gibi **esfelde** ḳalma menzilüñ / Hem çü cān-ı pāk aʿlā eylegil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 4). [esfelde,]*

Bul ehl-i ḥāli ehl-i ḥāl olasın / Yüri aʿlāyı bul terk eyle **esfel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 4). [esfel,]*

esfel olmak [1] *En sefil, pek aşağı olmak.*

Mekān ile zamānı tārik ol vaḳt ister iseñ ger / Muvaḳḳat ol yüri ḳatlin ṣaḳın **olmayasın esfel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 3). [esfel olmayasın, -ma, -(y)a, -sın]*

eshel [3] *En kolay.*

Şerḥ ü beyāna sıġmaz bu ʿilm-i mümkinātuñ / Şol nesne mümteniʿdür **eshel** ḳatuñda ḥālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 2). [eshel,]*

Ẕāhib-i rāh-ı hüdāya nesne olmaz pāy-bend / Menzilin her dem müsehhel oldı **eshel** gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 3). [eshel,]*

Rūḥdur ʿālemlere biʾllāh ʿavn-ı dūr-bīn / ʿAynümi billāh oldur baña **eshel** gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 4). [eshel,]*

esirgemek [1] *Acımak, merhamet etmek.*

Esirge merḥamet eyle baña kim / Ġarīb ü bī-kesem gül yüzlü ḫānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 4). [esirge,]*

esma [3] *Allah'ın güzel isimleri.*

Nice ẕikr ide seni ʿabd-i żaʿīf / Oldı **esmāñ** ẕātuña meclā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 8). [esmāñ, -n]*

Anuñ içündür ṣıfat **esmā** bizüm hem-ḫānemüz / ʿAyn-ı ġaybı bulmaġ içün ġā'ib olduḳ ārādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 3). [esmā,]*

II "Allah, Adem'e bütün isimleri öğretti" (Bakara suresi/31.ayet).

Aña bildürdi cümle **esmāyı** / Eyleyüp maẕhar anı ʻirfāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit 2). [esmāyı, -y, -ı]*Aña bildürdi cümle **esmāyı** / Eyleyüp maẕhar anı ʻirfāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit 2). [esmāyı, -yı]*

esmā vü ṣıfāt [1] *Allah'ın isim ve sıfatları.*

Birlerem ol pādişāhı kim vücūdıdur vaḥīd / Cümle **esmā vü ṣıfātına** olınmadı ʿaded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 3). [esmā vü ṣıfātına, -ı, -(n)a]*

esmār [4] *Meyveler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Maḥabbetdür viren revnaḳ eger maʿṣūḳ-ı ʿāṣıḳda / Mürebbī olmasa ḳılmaz şecer **esmārını** peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 3). [esmārını, -ı, -(n)ı]*

esmek [7] *Esmek, havanın bir yönden başka bir yöne akması.*

Eserse rīḥ-i ʿāṣıf ger temevvüc baḥr ider el-ḥaḳ / Eger olmasa fülke bād-bān seyr eylemez deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 2). [eserse, -er, -se]*

ʿIşḳumı her demde ey dil cevr ü cānān arturur / Nitekim bād **esdügince** mevc-i ʿummān arturur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 1). [esdügince, -düg, -ince]*

Geçmedin bāġuñ zamānı **esmedin** bād-ı ḫazān / Sür hemān devrānuñı şimdi çü devrān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 2). [esmedin, -di, -n]*

Ġāfil olma serverā bu bāġ-ı ḥüsnüñ sebzine / **Esdürür** bād-ı ḫazānı çerḫ-i gerdūn dündur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 4). [esdürür, -dür, -ür]*

Çün kim nesīm-i luṭf **ese** göñlüm dü-ʿālemden kese / Bir ḳatreyem līkin dilerven baḥr gibi cūş idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 3). [ese, -e]*

Yaġdurdı mīġ-ı luṭfı çü bārān-ı raḥmeti / Emr eyledi ki dā'im **ese** ʻavnı bādına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 2). [ese, -e]*

II Hayat bahşetmek.

ʻĀleme **esdi** virdi yaḫşı ḥayāt / Ḫoş dem-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 6). [esdi, -di]*

esdi şavurdı [1] *Esip savurmak. II Bağırıp çağırmak.*

Rūḥum benüm içün o nigāra neler dimiş / **Esdi şavurdı** virmedi yoluñda ser dimiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 1). [esdi şavurdı,]*

eṣnāf [2] *Sınıflar, takımlar, zümreler.*

Ḫaber virdi çü ḥüsninden o maḥbūbuñ gelüp vaṣṣāf / Dirilüp ṭavf idüp beytini sācid oldılar **eṣnāf** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 1). [eṣnāf,]*

Ḳurıldı menber-i ḳudret Murād oldı ḫaṭīb anda / Anı dinlemege **eṣnāf** dirildi ṣāf-ender ṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 5). [eṣnāf,]*

eṣnāf-ı ḫayāl [1] *Gölgeli görülen şeylerin çeşitleri.*

Sırr-ı envār ḥicāb eyledi **eṣnāf-ı ḫayāl** / Mübdiʿ-i küll-i bedāyiʿdedür īḳān didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 4). [eṣnāf-ı ḫayāl,]*

esrâ [2] *Götürdü, yürüttü. II "Kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir." 17/1.*

"Ṭā-Hā" didi çün naṣṣ ile bürhān ile münzil / "Ṭā-Hā"da bulındı yine "Ṭā- Hā" ile **"esrā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 4). ["esrā",]*

Çün getürdi beyyinātı ʻālim-i ʻilm oldı pes / Oldı sübḥāne'lleẕī esrāda bir **esrā** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 4). [esrā,]*

esrar [27] *Sırlar, gizler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫafī ḳılduñ velīkin ḥikmetüñdendür yine **esrār** / Bu mübhem şerḥini bildi kime virdüñ ise naʿmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 2). [esrār,]*

esrār-ı ʿacīb [1] *Acâip, şaşılacak sırlar.*

Āyet-i kübrā düşüpdür ʿāleme ḥüsn ü cemāl / Ġayb-ı ʿaynından cihāna düşdi **esrār-ı ʿacīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 2). [esrār-ı ʿacīb,]*

esrār-ı ġaybī [1] *Bilinmeyen, gizli sırlar.*

Ḳarn-ı ezelde çün kim farḳ olmadı ġuyūbuñ / Ġayb-ı ḥaḳīḳatüñdür **esrār-ı ġaybī** dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 2). [esrār-ı ġaybī,]*

esrār-ı ḫafi [1] *Gizli sırlar .*

Yā ḥabīb-i cān ü dil sensin münezzeh cümleden / Līk **esrār-ı ḫafiyyüñdür** viren eṣvāḳa cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 3). [esrār-ı ḫafiyyüñdür, -dür]*

esrār-ı ḫaḳ [2] *Hakikat sırrı.*

Ṣafḥa-i ḳalbümde menḳūş oldı çün **esrār-ı ḫaḳ** / Ḳande kim ḳılsam naẓar ẓāhir durur envār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 1). [esrār-ı ḫaḳ,]*

Ḥaḳ ile eyle Murādī her zamān efkāruñı / Feyż ide tā ḳāl ü ḥālüñden senüñ **esrār-ı ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 5). [esrār-ı ḥaḳ,]*

esrār-ı hū [1] *Hu zikrinin sırları.*

Ṭolalı bu ḳalbümüzde dem-be-dem envār-ı hū / Ṭurmaz artar mevc urur deryālayım **esrār-ı hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 1). [esrār-ı hū,]*

esrār-ı ʿışḳ [1] *Aşkın esrarı, gizemi.*

Göreli laʿl-i mey-gūnu ñ bu çeşmüm ey gözi āhū / Senüñ **esrār-ı ʿışḳuñla** ḥabībüm olmışam ḥayrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 2). [esrār-ı ʿışḳuñla, -un, -la]*

esrār-ı nebi [1] *Peygamberin sırları.*

Muḳarrerdür ki **esrār-ı nebīdür** enbiyā el-ḥaḳ / Yine sırr-ı velīdür sırr-ı sırr-ı evliyā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 1). [esrār-ı nebīdür, -dür]*

es-sāmi‘vān yeteferreḳū innī farḳ bi-fırḳat [1] *Onunla ayrılan fırka nerede!.*

Yekūnü’l-hādī ba‘żuhüm min ba‘żin tecāvüze / **Es-sāmi‘vān yeteferreḳū innī farḳ bi-fırḳat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1443, Beyit 4). [es-sāmi‘vān yeteferreḳū innī farḳ bi-fırḳat,]*

estaġfiru’llāh [12] *“Allah’tan af ve mağfiret dilerim” anlamında duâ sözü. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cürmüm çü benden **estaġfiru’llah** / ‘Afvuñ çü senden estaġfiru’llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1439, Beyit 1). [estaġfiru’llah,]*

estaġfiru’llāh el-ʿaẓīm [5] *Yüce olan Allah'tan af dilerim. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Geldüm günāhum bilmişem **estaġfiru’llāh el-ʿaẓīm** / Cürmüme tevbe ḳılmışam estaġfiru’llāh el-ʿaẓīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 940, Beyit 1). [estaġfiru’llāh el-ʿaẓīm,]*

eṣvāt [2] *Sesler, sadâlar.*

Ḳaçan mevc ursa ol deryā ṭolar ṣarḳ ile ġarb **aṣvāt** / Zemīn ü āsumān ditrer yine sākin olur ḥālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 4). [aṣvāt,]*

Dünyā ṭolu ṭalebde her nice olsa **eṣvāt** / Ġavs oldı çünki ġavvāṣ ḳuṭb oldı aña ṭālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 4). [eṣvāt,]*

eşcāʿ [1] *Cesur, çok yiğit.*

Bu vücūdum ʿarṣasında merd-i meydān olmışam / Nice **eşcāʿlar** başıldı ḳıldı ġavġālar ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 2). [eşcāʿlar, -lar]*

eşcār [2] *Ağaçlar.*

Ḳalemler olsa ger **eşcār** mürekkeb olsa deryālar / Yazılmaz idi aḥvālüm ne peydādur bu peydālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 1). [eşcār,]*

Ebḥār temevvücde **eşcār** teselsülde / Deryāb yedi deryā peydā neden olmışdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 3). [eşcār,]*

eşcār aḳlām olmak [1] *Ağaçların kalem olması. II Çokluk, abartı.*

Deryā midād ola ger **eşcār olursa aḳlām** / Derdümi yaza ger ḥalḳ gelmeye ol beyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 3). [eşcār aḳlām olursa, -ur, -sa]*

eşed olmak [1] *Çok şiddetli, çetin olmak.*

Kim diye yār fürḳatine ṣad hezār aña / Ol taş bağırlı oldı ḥacerden daḥı eşed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 4). [eşed oldı, -dı]*

eşfaḳ [1] *Daha şefkatli, daha müşfik.*

Ḳarar itmez bu ḳalbümde senüñ ġayrüñ muḥaḳḳaḳdur / Cemālüñ ʿışḳına müştāḳ olana ʿışḳuñ **eşfaḳdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 1). [eşfaḳdur, -dur]*

“eşfaḳtü” [1] *Şefkat ettim. [Hususi konuşmanızdan önce sadaka vermekten ürktünüz mü ki bunu yerine getirmediniz? (58/Mücadele 13)].*

“Eşfaḳtü” didi şefḳat ile oldı çü müşfiḳ / Pes didi “ḥasebnāhü ḥisāben ve yesīrā” *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 3). [“eşfaḳtü”,]*

eşḫāṣ [1] *Şahıslar, adamlar.*

Kemāl-i lemʿadan nāṣī durur ażvā-yı baḥr ü ber / Kemālüñden kemāl iste ne söyler diñleme **eşḫāṣ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 3). [eşḫāṣ,]*

eşhed’en lā-ilāhe illā’llah [5] *Kelime-i Şehadet: "Şahitlik ederim ki, Allah'tan başka hiçbir İlâh yoktur. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey ḥayātuña külli şey’in güvāh / **Eşhed’en lā-ilāhe illā’llah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1221, Beyit 1). [eşhed’en lā-ilāhe illā’llah,]*

eşk [6] *Gözyaşı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Eşkümi gördükde deryā āferin itdi baña / Benden artuḳdur yaşuñ v’Allāhi ḥayrānum saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 1). [eşkümi, -üm, -i]*

eşk-i çeşm [8] *Gözyaşı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Eşk-i çeşmüm yirine cānā gözümden ḳan aḳar / Şöyle cūş ile gelür kim sanasın ʿummān aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 1). [eşk-i çeşmüm, -üm]*

eşk-i ḫūn-ālūd [1] *Kanlı gözyaşı.*

Eşk-i ḫūn-ālūduma yārum muʿammā söylemiş / Mevc urup baḥr-ı ḥaḳīḳi yedi deryā söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 1). [eşk-i ḫūn-ālūduma, -um, -a]*

eşk-i Murād [1] *Murat'ın gözyaşı.*

Her kime kim ṭoḳındı **eşk-i Murād** / Didiler lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 5). [eşk-i murād,]*

eşkini ḫūn eylemek [1] *Kan ağlamak. II Çok üzülmek.*

Dutan cenābuña yüzin geçmek gerekdür ġayrıdan / **Ḫūn eyleyüp eşkini** ḳosun aġ ile ḳarayı ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 2). [eşkini ḫūn eyleyüp, -(y)üp]*

eşk-i revan [2] *Akan gözyaşı.*

Ġam-ı hicrānda eglencem oldur / Benüm **eşk-i revānumdur** maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 9). [eşk-i revānumdur, -um, -dur]*

Her dem ṭalebdedür dil ü cānum seni seni / Durmaz arar bu **eşk-i revānum** seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 1). [eşk-i revānum, -um]*

eşk-rīz [1] *Gözyaşı döken.*

ʿIşḳ ile ḳan aġlayan bir **eşk-rīzi** isterüz / ʿĀşıḳ olmaz yanumuzda degme bir ḳallāşlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 3). [eşk-rīzi, -i]*

eşkâl [9] *Şekiller, suretler, biçimler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿİlmi ile ʿāmil olan n'eylesün **eşkālden** / ʿĀlim oldı şol ki terk itdi rübāʿ ile sülās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 2). [eşkālden, -den]*

eşkāl-i ʿālem [1] *Âlemin, dünyanın şekli.*

Ser-te-ser **eşkāl-i ʿālem** oldı fānūs-ı ḫayāl / Ṣuʿle-i mihrüm bilürven anda tābān oldığın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 2). [eşkāl-i ʿālem,]*

eşrāṭ [1] *Alâmetler, nişaneler.*

Gel imdi añlaġıl maʿnā nedür bilgil esāsından / Beyānından beyān alġıl ḳoyupdur cümleye **eşrāṭ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 3). [eşrāṭ,]*

eş-şükrü li'llāhi'lleẕī ebḳā lenā ẕāte'l-ḳıdem [1] *Bize ebediyet veren kıdem sahibine şükürler olsun.*

El-ḥamdü li'llāhi'lleẕī aʿṭā lenā milke'l-ʿızam / **Eş-şükrü li'llāhi'lleẕī ebḳā lenā ẕāte'l-ḳıdem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 1). [eş-şükrü li'llāhi'lleẕī ebḳā lenā ẕāte'l-ḳıdem,]*

eşvāḳ [1] *Arzular, şevkler.*

Yā ḥabīb-i cān ü dil sensin münezzeh cümleden / Līk esrār-ı ḥafiyyüñdür viren **eşvāḳa** cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 3). [eşvāḳa, -a]*

eşya [38] *Şeyler, mevcudat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Lemʿası şems-i vücūduñ virdi āfāḳa żiyā / O żiyādan şevḳ irüp **eşyā** didi yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 1). [eşyā,]*

eṭbāḳ [1] *Tabakalar, katlar.*

Muʿammer olsa bünyāduñ irerse ḳubbe-i çerḫe / Ṭıbāḳ **eṭbāḳa** yüz ṭutma hebādur āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 2). [eṭbāḳa, -a]*

etegin dutmak [1] *Eteğinden ayrılmamak, peşini bırakmamak.*

Pāk-dāmen oluben **dut** ḳoma bir pāk **etegin** / Cāmiʿü'l-ʿaḳl oluben ṭut ḳoma idrāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 1). [etegin dut,]*

eṭibbā [2] *Tabib'ler, hekimler.*

Gezmişem cümle **eṭibbāyı** bu derde çāre yoḳ / Çāresüzler çāresi buldum yine senden ʿilāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 3). [eṭibbāyı, -(y)ı]*

Düşdi bir derde bu dil kim aña tā rūz-ı ḳıyām / Cemʿ olur ise **eṭibbā** ḳamu dermān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 2). [eṭibbā,]*

etrāb [1] *Aynı yaşta olan kimseler, akran. II Birbirinin aynısı, benzeri.*

Añladum arż u semānuñ cümleten sırrın yaḳīn / Ben maḥabbet māʿadāsın cümle **etrāb** añlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 4). [etrāb,]*

eṭrāf [11] *Taraflar, yanlar, her yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Āvāze-i maḥabbet **eṭrāfı** ḳıldı memlū / Bu ʿışḳ ile semāʿa geldi cihānda ẕerrāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 2). [eṭrāfı, -ı]*

eṭrāf-ı ārā [1] *Etrafın süsü. II Dünyanın cazibesi, güzelliği.*

Olur çün münderic ammā göñül levḥinde ḥāletler / Ẕuhūr eyler muʿammāsı biraz **eṭrāf-ı ārāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 2). [eṭrāf-ı ārāyı, -(y)ı]*

eṭrāfı ṭutmak [2] *Etrafı kaplamak.*

Kimde kim var ise virmez benlüginden ol nişān / Ḳande olsa misk-i ezfer būyı **eṭrāfı ṭutar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 4). [eṭrāfı ṭutar, -ar]*

eṭvār [20] *Tavırlar, edalar, hareketler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murāduñ bilmeyen kārın bilemez kendü **eṭvārın** / Kişiye elzem olan bil dirāyetdür dirāyetdür

(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 5). [eṭvārın, -ın]

eṭvār-ı Ḥaḳ [1] *Hakk'ın tavırları.*

Ḥaḳḳı ḥaḳ idüp ḥuḳūḳında ḥaḳā'iḳ gezinmiş / Ḥaḳḳı ḥaḳ itmekdedür her dem-be-dem **eṭvār-ı Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 4). [eṭvār-ı ḥaḳ,]*

eṭvār-ı tavruñ [1] *Tavır, davranış, durum.*

Senüñ **eṭvār-ı tavruñ** bilmedi ʿālemde her kim var / Senüñ ḥālüñ bilüp ḥalüñe ḥāl-daş olmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 2). [eṭvār-ı tavruñ, -un]*

eʿūẕu bi'llāhi min şerri ḫalḳihi ebedā [1] *Ebediyen yaratılmışların şerrinden sana sığınırım.*

Eʿūẕu bi'llāhi min şerri ḫalḳihi ebedā / Ṣıġındum aña beni ṣaḳlaya sivādan tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 1). [eʿūẕu bi'llāhi min şerri ḫalḳihi ebedā,]*

evāmir [3] *Emirler, buyruklar.*

Çü menʿ olındı **evāmirle** ḥunṭa-i me'kūl / Ne ola ḥikmeti menʿ ide ḥükmini mānīʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 4). [evāmirle, -le]*

Kātib-i ḳudret yazaldan bu **evāmir** saṭrını / Bir debīrem çekmişem her ḥükme bir tuġrāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 3). [evāmir,]*

Umūr-ı dīde durur cümleten **evāmir** çün / İder olar da yirinde bir āhen-i bürhān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 3). [evāmir,]*

evāmir-i erkân [1] *Başlıca emirler.*

Umūr-ı muʿżamadan oldı emr-i vāḥid pes / Ki oldı münteşir andan **evāmir-i erkān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 2). [evāmir-i erkān,]*

evāmir itmek [1] *Emirler etmek, buyurmak.*

Emrini iden evāmir nefeḥāt ile yürür / Cümle ḳāl itdi özin añlama kim ḳāle güyer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 3). [evāmir iden, -en]*

evc [3] *Gök, gökyüzünün en yüksek noktası, doruk, yüce.*

Evce çıḳar çün hümā ṭayr ider eflākda / Devlet-i ʿuẓmā bilür kime şalar sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 4). [evce, -e]*

Sırr-ı Ḥabībi ḳıldı hikāye fu'āda sır / Ṭayr itdi **evce** çıḳdı hemān iki bāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 3). [evce, -e]*

ʿUruc eyler iseñ **evce** ḳoma ṭoġruluġı elden / Temennī eyler iseñ ger ṣaḳın itme temennāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 2). [evce, -e]*

evc-i aʿlā [2] *En yüce zirve.*

Ṣāh-bāz-ı dil uçarken gördi anı dide-bān / Dām ḳurmaḳ istedi bir **evc-i aʿlā** didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 4). [evc-i aʿlā,]*

Evc-i a'lāda olan eyledi süflīye naẓar / Cānibeynini berāberdedür iẕʿān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 2). [evc-i a'lāda, -da]*

evc-i bālā [1] *Yüce gökyüzü.*

ʿUrūc eyler nice ervāḥ egerçi **evc-i bālāya** / Bir avuc ḫāke almazlar oları añla ʿāṣıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 4). [evc-i bālāya, -(y)a]*

evc-i eflak [1] *Feleklerin en yüksek mertebesi.*

Refʿ ḳıldı **evc-i eflāke** ḥaẕīẕ-i ḫākden / Bir faḳīr idüm baña odur viren bī-ḥad ġınā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 3). [evc-i eflāke, -e]*

evc-i hidayet [1] *Doğru yolu göstermenin yüceliği, doruğu.*

Maḥż-ı hüdādur yine muḥsinüñ iḥsānı pes / Mihr-i dıraḫşān-ı dil **evc-i hidāyetdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 4). [evc-i hidāyetdedür, -de, -dür]*

evc-i ḥikmet [1] *Hikmetin doruk noktası, zirvesi.*

İder mi mürġ-ı ʿaḳıl **evc-i ḥikmete** pervāż / Ṭaḳılmasaydı eger aña perr ü bāl-i ezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 3). [evc-i ḥikmete, -e]*

evc-i istiġna [1] *Tokgözlülük, ihtiyaçsızlık zirvesi.*

Evc-i istiġnāda murġ-i dil uçarken nāz ile / Ṣayd-ı dām-ı zülf oluben pāymāl olmaḳ neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 3). [evc-i istiġnāda, -da]*

evc-i ʿulā [1] *Yüksek, yüce nokta, doruk.*

Evc-i ʿulāda gördüm çün lemʿa-i żiyāyı / Ey devletüm żiyāsı yaḫşı hidāyetüñ var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 3). [evc-i ʿulāda, -da]*

ev-ednā [3] *Necm Suresi 9. ayette geçen " Kabe kavseyn ev edna/ iki yayın beraberliği gibi, belki ondan da yakın." ibaresi.*

Ḳaçan kim sırr-ı seyrānum cevāb-ı cemʿ-i aʿlādur / Serīrüm kürsī **ev-ednā** mekānum ʿarş-ı bālādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 1). [ev-ednā,]*

Sem'-i cāna irişür gerçi nidā a'lādan / Dīdeye aṣl-ı ḥaḳīḳat gerek **ev-ednādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 1). [ev-ednādan, -dan]*

Ḫurūcın añla ki 'ışḳı biline bālādan / Ṣımāḫ-ı cāna ire bir nidā **ev-ednā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 1). [ev-ednā,]*

evḳāt [8] *Vakitler, zamanlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Fiʿlüñ ortasına girmez ne fuhūm u ne ʿuḳūl / Oldı **evḳāt** ile her fāʿil-i muʿtād-ı ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 3). [evḳāt,]*

evḳāt-ı ḳalb [1] *Gönül zamanı.*

Ḫıredden ḫāric olanlar mükellef olmadı aṣlā / Bu teklīf-i 'ibādetdür ḫıred **evḳāt-ı ḳalbümde**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 4). [evḳāt-ı ḳalbümde, -üm, -de]

evḳat olmak [1] *Zaman, devir gibi olmak.*

Lemʿa-i nūr-ı hū eger tāb ura ḫāne-i dile / Her ne ki varısar **evḳat oldı** hemān ʿayān gibi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 4). [evḳat oldı, -dı]*

evla [1] *Daha uygun, daha iyi, daha lâyık, yeğ.*

Mū-be-mū bir mū cihl yaruben olındı biḥās / Ḥüsnini şerh itmediler ḳaldılar **evlā** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 2). [evlā,]*

evlād [1] *Hz. Adem'in evladı olarak bütün insanlık.*

Her ne kim vardur ʿuyūn ile biḥār enhārdan / Bendedür bu cümle **evlādum** bi-kārı başdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 2). [evlādum, -um]*

evliya [8] *Allah dostları, veliler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey cemāl-i dil-sitānuñ ʿışḳına pā-māldür / Enbiyā vü **evliyā** vü aṣfiyā vü atḳiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 2). [evliyā,]*

evrād [3] *Evrat; okunması âdet edinilmiş olan belli âyet, sûre ve duâlar.*

Sāmiʿ-i ṣavt olan kişi buldı necāt-ı cāvidān / Aġlayu ḳıldı tā ebed oldı **evrāda** ṣol k'aṣem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 4). [evrāda, -a]*

Bilmek isterseñ Murādīden beyān-ı ma'nevī / Gel bu mirṣāda ḳadem baṣ bilesin **evrādı** ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 5). [evrādı, -ı]*

Çün Murādī vārid oldı ʿālemüñ mevrūdıdur / Kimse bilmedi duʿāyile nedür **evrādını** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 5). [evrādını, -ı, -n, -ı]*

evrād ḳılmak [1] *Tekrarlama; zikretme.*

Rāġıb-ı nehc-i hüdāya yolını gösterürüz / İstinād ile ṭarīḳin bulur **evrād ḳılan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 4). [evrād ḳılan, -an]*

evrāḳ [6] *Sayfalar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥucbuñ **evrāḳında** maḥcūb oldı mekşūf-ı ezel / Oldı pes mekşūf ile maḥcūb ile ol dem nidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 3). [evrāḳında, -ı(n), -da]*

evrāḳ u aḳlāmı olmak [1] *Sayfalar ve kalemler kadar çok olmak.*

Yaraşur güftārumuñ şerḥinde nāfiẕ olsa ger / Yazmaya yir gök **ola evrāḳ u aḳlāmı** şecer *(Murâdî Dîvânı, Müfret 34, Beyit 1). [evrāḳ u aḳlāmı ola, -a]*

evrāḳ u bāb [1] *Sayfalar ve bölümler.*

Açaldan gülşen evrāḳın oḳur bülbül kitābından / Senüñ naʿt-ı cemālüñi anuñ **evrāḳ u bābından** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 1). [evrāḳ u bābından, -ın, -dan]*

evṣāf [2] *Vasıflar, özellikler.*

Ḫaberdür gerçi güftārum ḫaber añlama sen andan / Bu ḳavlüm kendözin tercīḥ idüp **evṣāfını** söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 2). [evṣāfını, -ı, -(n)ı]*

Ey Murādī biñde bir **evṣāfuñ** olmaya beyān / Olsalar ūlā vü uḫrā cümle dünyā elsine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 5). [evṣāfuñ, -uñ]*

evsāṭü'l-evṣāṭ [1] *Mutedil mizaca sahip olan kişi.*

Murādī añla taḥḳīḳi gözet her işde tedḳīḳi / Beliñi ḳılmaġıl igen biline **evṣatü'l-evsāṭ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 5). [evṣatü'l-evsāṭ,]*

evtād-ı ṣıfat [1] *Velilerin vasfı, hâli.*

Ẕāt-ı pāka bu Murādī yine medhūş el-ḥaḳ / Budelā vü nuḳebā ġavs ile **evtād-ı ṣıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 5). [evtād-ı ṣıfat,]*

evṭān [2] *Vatanlar, insanın doğup büyüdüğü ve sevdiği memleketler.*

Ṣaḳın aldanma fānīye beḳā iste ger ʿāḳilseñ / Gerekdür āḫiret milki ṭaleb ḳıl yaḫşı **evṭāndur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 2). [evṭāndur, -dur]*

Tā ki varlıḳ milkine yollar bulan / Olasın tā anda **evṭān** isteyen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 3). [evṭān,]*

evvel [63] *Ilk olarak, ilk önce. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Reng-i būyına cihānuñ cehd idüp aldanmaġıl / **Evveli** bir ṭatluraḳdur āḫırı ammā belā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 4). [evveli,]*

evvel āḫir [5] *Önce ve sonra; her zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿİnāyātuñ ile yine ber-devām olmışam / Saña ḳılmışam **evvel āḫir** hemān iltičā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 4). [evvel āḫir,]*

evvel ḳadem [5] *Ilk başta, ilk olarak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben temennā bābını feṭḥ eyledüm **evvel ḳadem** / Bir recāma şimdi yüz dürlü temennā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 2). [evvel ḳadem,]*

evvel olmak [1] *İlk önce, en önce olmak.*

Geldi Murādī **evvel oldı** marādı sānī / Her kim muḥīṭ olursa ḳādir durur cevāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 5). [evvel oldı, -dı]*

evvel ü aḫir [13] *Başlangı ve son. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī söylemezdi bu kelāmı **evvel ü aḫir** / Eger itmeselerdi enbiyā vü evliyā ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 5). [evvel ü aḫir,]*

evvel ü evvel [1] *İlklerin ilki, en evvel.*

Evvel ü evvele bidāyet yoḳ / Āḫir ü āḫire nihāyet yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 16, Beyit 2). [evvel ü evvele, -e]*

evvel ü uḫrā [1] *Baş ve son.*

Evvel ü uḫrāya çün kim ser-be-ser ḳıldum naẓar / Cümleden vaz gelmeyince bilmedüm devlet nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 2). [evvel ü uḫrāya, -(y)a]*

evvela [3] *İlk önce, ilk olarak.*

Dilerseñ bulasın vuṣlat ṭarīḳın **evvelā** gözle / Budur evvel ḳadem meyl eyleme naʿmā vü cennāta *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 3). [evvelā,]*

Göñül levḥine çün naḳḳāş-ı ḳudret / Yazupdur **evvelā** maʿnā-yı ülfet *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 1). [evvelā,]*

Kilk-i ḳudret çü yazdı bi'smi'llah / **Evvelā** lā-ilāhe illa'llah *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 16, Beyit 1). [evvelā,]*

evvelce [1] *Önce, önceden.*

Ādāb gevherini alup eyle tāc-ı ser / **Evvelce** gör ki ṣoñra zamān-ı edeb geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 4). [evvelce,]*

evvelīn [3] *Başlangıç, iptidâ.*

Murādī **evvelīnüñ** āḫırıdur / Ne kim geldi ise ol aña ḳālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 5). [evvelīnüñ, -nün]*

Sāḥa-i ḳudret bezenmiş aṣl-ı mevcūd **evvelīn** / Āḫirīn ü müntehā vü evvelīn ola hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 2). [evvelīn,]*

Sāḥa-i ḳudret bezenmiş aṣl-ı mevcūd evvelīn / Āḫirīn ü müntehā vü **evvelīn** ola hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 2). [evvelīn,]*

evvelīn ü āḫirīn [7] *Öncekiler ve sonrakiler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Evvelīn ü āḫirīn olsa eger bir yirde cemʿ / Añlamayalar bu remzi bilmeyeler yā fetā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 4). [evvelīn ü āḫirīn,]*

evżā' [1] *Haller, vaziyetler.*

Feraḥlar kesb idüp her dem muṭīʿ-i lā-yemūt oldı / Bu **evżā'** ile rütbet buldı dünyāyile ʿuḳbāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 4). [evżā',]*

evżaḥ [5] *Çok açık, besbelli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Görindi ḥüsn-i ḥabībümde çün cemāl **evżaḥ** / Anuñ içün iki ʿālemdedür kemāl evżaḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 1). [evżaḥ,]*

evżaḥ olmak [1] *Açık olmak.*

Gezer ʿavālimi çün **oldı** perr ü bāl **evżaḥ** / Çü murġ-ı cāna ṭaḳıldı cenāḥ-ı erbaʿası *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 2). [evżaḥ oldı, -dı]*

ey [80] *Seslenme edatı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ten ḥicābın refʿ iderseñ olasın ṣāḥib-kemāl / **Ey** kemālüm sen kemālümden beni ḳıl rūşenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 4). [ey,]*

ey ādem [1] *Ey insan.*

Ḥaḳḳumı setr eylemez ḥaḳḳā ki ḥaḳḳum bendedür / Her ne kim isterseñ **ey ādem** heman ādemdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 1). [ey ādem,]*

ey ʿāḳil [4] *Ey akıl sahibi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemīʿ mümkini cāmiʿ olursañ **ey ʿāḳil** / Sivā maḥabbetini ḳılma infiṣāle ṭarīḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 4). [ey ʿāḳil,]*

ey ʿālem-i mükerrem [1] *Ey aziz, muhterem âlem.*

Cāy-ı ümīd-i ʿālem ʿayn-ı ʿazīz-i ādem / **Ey ʿālem-i mükerrem** ey mihr ü ḥubba lāyıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 2). [ey ʿālem-i mükerrem,]*

ey ʿālem-i tüvana [1] *Ey âlemin güç ve kuvvet sahibi olan Allah.*

Yazdı Murādī levḥe levḥ oldı aña levḥa / **Ey ʿālem-i tüvānā** sensin yine hüveydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 5). [ey ʿālem-i tüvānā,]*

ey ʿālemüñ cānı [1] *Ey aleme can veren, alemin hayat kaynağı. II Sevgili.*

Viṣālüñ rūḥuma cāndur benüm **ey ʿālemüñ cānı** / Ümīdüm bu durur bulam viṣāl-i cāvidān senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 4). [ey ʿālemüñ cānı,]*

ey ʿālemüñ ḥayātı [1] *Ey âlemin hayatı, hayat kaynağı.*

Ḳaldur ḥicābı yüzden **ey ʿālemüñ ḥayātı** / Dā'im teveccühüñden olsun bu dil muṣaffā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 3). [ey ʿālemüñ ḥayātı,]*

ey ʿālemüñ şāhı [1] *Ey cihanın hükümdarı. II Allah.*

Cemīʿ-i ʿāleme ḥükmüñ yürür **ey ʿālemüñ şāhı** / Kim ola bir daḫı sulṭān çü sensin ḥākim ü aḥkem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 12). [ey ʿālemüñ şāhı,]*

ey ʿālī cenāb [1] *Ey şerefli, yüce padişah.*

Çün keremler fiʿl-i maḫṣūṣuñdur **ey ʿālī cenāb** / Kesme luṭfuñ aña kim iḥsāna muʿtād idesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 2). [ey ʿālī cenāb,]*

ey ʿālī nejād [1] *Ey yüce soylu kişi.*

ʿĀmil ol ʿilmüñle **ey ʿālī nejād** / Sen daḫı tā kim olasın ber-murād *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 31, Beyit 2). [ey ʿālī nejād,]*

ey ʿālī-maḳām [1] *Ey makamı yüce, yüce makamlı.*

Ḫāme-i ḳudret çekildi levḥ-i maḥfūẓ üstine / Her ne kim var sende ḫatm olmışdur **ey ʿālī-maḳām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 3). [ey ʿālī-maḳām,]*

ey ʿalīm [1] *Ey bilgisi ezelî ve ebedî olan Allah .*

Ey kerīm ü ey Raḥīm ü **ey ʿalīm** ü ey ʿaṭūf / Ḳullara dā'im işüñ iḥsāndur yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 4). [ey ʿalīm,]*

ey ʿalīm-i bī-zevālī [1] *Ey sonu olmayan ilim sahibi. II Allah.*

Ey ḥakīm-i lā-yezālī ey ilāh-ı ber kemāl / **Ey ʿalīm-i bī-zevālī** bī-zevāl ü pāy-dār *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 7, Beyit 2). [ey ʿalīm-i bī-zevālī,]*

ey ʿālim ü mevlā [1] *Ey her şeyi bilen ve her şeyin efendisi, Allah.*

Ḫüdāyā ḳıl ʿināyet ḳalmışam ḫayretde ben nāçiz / Baña faẕluñdan iḥsān eylegil **ey ʿālim ü Mevlā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 2). [ey ʿālim ü mevlā,]*

ey alū [1] *Ey âciz kişi.*

Len tenālü'l-birre ḫattā tunfiḳū / Pes daḫı mimmā tuḥibbūn **ey alū** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 2, Beyit 2). [ey alū,]*

ey ʿamū [1] *Ey amca.*

Aldanup ḳalma cihāna ḳıl yaraġuñ **ey ʿamū** / Āh kim irer ecel bir gün saña bil ansuzın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 4). [ey ʿamū,]*

ey ʿārif [2] *Ey Arif.*

Rūḥ-ı ḳudse ṣorar iseñ ḫāberi **ey ʿārif** / Ey Murādī seni İsrāfile ṣūr cān iderüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 5). [ey ʿārif,]*

Cemāl-i yāre sebeb olmaġ içün **ey ʿārif** / Ṭarafda āyineler aşmışuz mekānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 4). [ey ʿārif,]*

ey ʿārif-i dil [1] *Ey gönlü bilen, sezen.*

Dem-i vaṣlına duḫūl eyleyen **ey ʿārif-i dil** / Bārgāhında taḳarrüb bulam ebrār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 4). [ey ʿārif-i dil,]*

ey ʿārif-i esrār-ı maʿnā [1] *Ey gizli anlamların ârifi, bileni.*

Elā **ey ʿārif-i esrār-ı maʿnā** / Dilerseñ olasın ʿilm ile ebḫā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 5, Beyit 1). [ey ʿārif-i esrār-ı maʿnā,]*

ey ʿārif ü ʿāḳil [1] *Ey ârif ve akıllı kimse.*

Saña bir söz diyem güş eyle ġāyet yaḫşı iẕʿāndur / Elā **ey ʿārif ü ʿāḳil** mudaḳḳiḳseñ berü gelgil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 4). [ey ʿārif ü ʿāḳil,]*

ey ʿāşıḳ [6] *Ey aşık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yem-i ʿışk içre bir laḥẓa şināv itdüñse **ey ʿāşıḳ** / Ziyāde varmaġa himmet ḳıluben eylegil ġayret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 3). [ey ʿāşıḳ,]*

ey ʿāşıḳ-ı şūrīde [1] *Ey tutkun, perişan aşık.*

Elā **ey ʿāşıḳ-ı şūrīde** gel keşf-i ḥicāb oldı / Yüri var ḫüsne ḳarşu gör ne şīve ḳılur ol fettān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 3). [ey ʿāşıḳ-ı şūrīde,]*

ey āşinā [1] *Ey bildik, tanıdık kimse; dost.*

Żaḥve-i kübrāda gördüm cümle eşyā secdede / Āşinā olmaḳ durur aṣl-ı murād **ey āşinā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 3). [ey āşinā,]*

ey ʿaṭā isteyen [1] *Ey bağış, ihsan isteyen.*

Ey ʿaṭāyı isteyen ḫıdmetde taḳṣīr eyleme / Mā hüve'l-vāḳiʿ budur ʿār ile olmaz vaṣl-ı yār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 4). [ey ʿaṭāyı isteyen,]*

ey ʿaṭūf [1] *Ey şefkat ve merhamet edici Allah .*

Ey kerīm ü ey Raḥīm ü ey ʿalīm ü **ey ʿaṭūf** / Ḳullara dā'im işüñ iḥsāndur yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 4). [ey ʿaṭūf,]*

ey ʿayānuñdan münezzeh [1] *Ey görünen, bilinenlerden münezzeh, beri olan. II Allah.*

Ey misālüñden müberrā ḳādir-i perverdigār / **Ey ʿayānuñdan münezzeh** ḫālıḳ-ı leyl ü nehār *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 7, Beyit 1). [ey ʿayānuñdan münezzeh,]*

ey ʿazīz [3] *Ey değerli olan, ey sevgili.*

ʿÖmr-i cān-ı rūḥ-ı maʿnādur ḥaḳīḳat ārzū / **Ey ʿazīzüm** ʿizzet isterseñ hemān imʿāndadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 374, Beyit 3). [ey ʿazīzüm, -üm]*

Ḫavl ile ḫāl **ey ʿazīz** niʿmet-i ʿuẓmā durur / Ḫavl ile ey cān-ı men ḳalʿ ola cümle cibāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 23, Beyit 2). [ey ʿazīz,]*

Resm ile ṣūret nedür añlar iseñ **ey ʿazīz** / Ḥikmet-i ʿulyādadur ʿayn-ı ḥaḳā'ik hemāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 23, Beyit 3). [ey ʿazīz,]*

ey ʿazīz-i mışr-ı dil [1] *Ey gönül Mısır'ının Aziz'i, değerlisi.*

Ey ‘azīz-i Mışr-ı dil ru’yāña ta‘bīr isteme / Kim ḥased ḳılmaya iḫvānum saña bu rāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 2). [ey ‘azīz-i mışr-ı dil,]*

ey baḥr-ı kerem [1] *Ey cömertlik denizi. II Cömertliği çok olan.*

Dürr-i nā-yāb gelür ḳaṭreden **ey baḥr-ı kerem** / Baḥr eger dürr-i muḥīṭ olsa dür oldı nā-būd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 4). [ey baḥr-ı kerem,]*

ey başīret ehli [1] *Ey sezgisi kuvvetli, kalp gözüyle görerek bir şeyin gerçeğini kavrayan.*

Ey başīret ehli gel bakı dīde-i inṣāf ile / Çün kilīd elde ya niçün itmeyesin feṯḥ-i bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 4). [ey başīret ehli,]*

ey bed-ḫū [1] *Ey kötü ahlâklı kişi.*

Alma maẓlūmun āhın **ey bed-ḫū** / İder āḫır senün yirüñi ṭamu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 1). [ey bed-ḫū,]*

ey benüm şems-i cihānum [1] *Ey benim cihanımın güneşi.*

Burc-ı rıfʿatda ṭulūʿ eyledi çün māh-ı münīr / **Ey benüm şems-i cihānum** n’ola buña tedbīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 1). [ey benüm şems-i cihānum,]*

ey beşer [1] *Ey insan.*

Āyet-i ẕī’l-beşer nedür ādem olan bilür anı / Ādem olanı **ey beşer** herkese nāfiʿ añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 3). [ey beşer,]*

ey beşīr [1] *Ey müjdeleyeci.*

Ey beşīrüm çün baña muştuladuñ vaṣlın yine / Müjde içün vireyin dünyā vü ʿuḳbāyı saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 4). [ey beşīrüm, -üm]*

ey bī-ḫaber [1] *Ey habersiz, haberi olmayan kişi.*

Fehm ü idrākinde ʿaczün var ise **ey bī-ḫaber** / Bu rumūzuñ ḥallini bir ehline yalvarasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 4). [ey bī-ḫaber,]*

ey cān [7] *1. Ey can.*

Aldanma cihāna sen ey merdüm-i pür-dānā / Tā kim olasın **ey cān** her nesneye sen bīnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 1). [ey cān,]*

Murādī şi‘rin oḳur ehl-i ‘irfān / Biri birbirinden **ey cān** ala ala *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 5). [ey cān,]*

Nār-ı firāḳ yaḳalı **ey cān** bu göñlümi / Ṣanur mısın ki eglene bir an bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 1). [ey cān,]*

2. Ey Sevgili.

Ey cān her dü-ʿālem sensin Murāda ekrem / Ey efżal-i muʿaẓẓam ey ekrem-i ḥalāyıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 5). [ey cān,]*

Sevdā-yı zülfüñ **ey cān** ḳıldı beni çü Mecnūn / Ḥırz olsun eyle leylüm ḳoluñ baña ḥamā’il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 5). [ey cān,]*

Revnaḳ-ı ʿālemden **ey cān** ḳaçmışam marżīsine / Bildüm anı bir ḥayāl imiş temāşā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 4). [ey cān,]*

Yazdı ḳalem ena’llāh sābıḳda bir cerīde / Sensin murād-ı ‘ālem **ey cān** āferīde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 1). [ey cān,]*

ey cān ü revānum [1] *Ey canım ve geçip giden sevgilim.*

ʿÖmr-i sermed buldı **ey cān ü revānum** cān ü ten / Cān sensin sevmeyen olsun seni cānüm helāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 3). [ey cān ü revānum, -um]*

ey cāna cān [1] *Ey cana can veren sevgili; Allah.*

Rifʿat ü ʿizzet müfevveżdür saña **ey cāna cān** / Sen Ḫudā muḫtārsın kimdür saña ḳıla gümān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 1). [ey cāna cān,]*

ey cān-ı men [5] *Ey benim canım. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿIşḳ ile bir yirde ʿār itmez ḳarār **ey cān-ı men** / ʿĀşıḳ olmaz şol kişi kim kārını bā-ʿār ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 3). [ey cān-ı men,]*

ey cānumuñ cānı [1] *Ey canımın canı. II Sevgili.*

ʿAceb aḥvāl olur cāna eger cān añlaya ẕihnüñ / Ne cānı var ki cāna cān diye **ey cānumuñ cānı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 4). [ey cānumuñ cānı,]*

ey cānumuñ kemali [1] *Ey canımın en yüksek değeri.*

Şems-i münīre irmek cān eyler ārzūyı / **Ey cānumuñ kemāli** gel cānı eyle peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 2). [ey cānumuñ kemāli,]*

ey cemāl-i bā-kemāl [1] *Ey kemâle erişmiş güzellik.*

Ey cemāl-i bā-kemālüñ kibriyāsı perdedār / ʿĀlem ü ādemde mevcūd oldı nūruñ her ne var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 1). [ey cemāl-i bā-kemālüñ, -ün]*

ey cemāl-i dil-sitānuñ ʿışḳı [1] *Ey gönül alan sevgilinin güzelliğinin aşkı .*

Ey cemāl-i dil-sitānuñ ʿışḳına pā-māldür / Enbiyā vü evliyā vü aṣfiyā vü atḳiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 2). [ey cemāl-i dil-sitānuñ ʿışḳına, -(n)a]*

ey cemāli ḫūb [1] *Ey yüzü güzel.*

Muʿammādan ḫaber bilmek dilerseñ **ey cemāli ḫūb** / Murāduñ diñle elfāẓın hidāyetdür hidāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 5). [ey cemāli ḫūb,]*

ey cemāl-i lā-naẓīr [2] *Ey eşi benzeri olmayan yüz güzelliği, güzellik.*

Ey cemāl-i lā-naẕīrüñden gider gitsün ḥicāb / Şimdiden girü yaraşmaz sana ḳılmaḳ iḥticāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 1). [ey cemāl-i lā-naẕīrüñden, -ün, -den]*

Dil saña müştāḳ iken buldı seni / **Ey cemāl-i lā-naẕīrüñ** pür-eser *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 10, Beyit 2). [ey cemāl-i lā-naẕīrüñ, -ün]*

ey cemāl-i lā-yezāl [1] *Ey zeval bulmaz, yok olmaz, bitmez Allah'ın güzelliği.*

Ey cemāl-i lā-yezāli isteyen ʿārif ḳanı / Oḳımaduñ maʿrifet dersinde ḳaldı nice bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 3). [ey cemāl-i lā-yezāli, -i]*

ey cemālüñ lemʿası [1] *Ey güzelliğinin ışığı, parıltısı.*

Ey cemālüñ lemʿası mihrüñden enverdür baña / Mihr-i ḥubbuñ dem-be-dem mihrüñden ezherdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 1). [ey cemālüñ lemʿası,]*

ey cemālüñ pertevi [2] *Ey güzellik ışığı.*

Ey cemālüñ pertevi ʿaksi ḳamu fīhādadur / Her ne deñlü ṭālib olsam ġāyet-i ʿulyādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 1). [ey cemālüñ pertevi,]*

Ey cemālüñ pertevi āfāḳı lemʿān eylemiş / Ol żiyā ḳarşusına cān oldı pür-sūz ü güdāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 2). [ey cemālüñ pertevi,]*

ey çerāġ-ı çeşm-i men [1] *Ey benim gözümün nuru.*

Her zamān bir anı gözler **ey çerāġ-ı çeşm-i men** / Gice gündüz añlar iseñ ʿayn-ı bīnā olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 4). [ey çerāġ-ı çeşm-i men,]*

ey çerāġ-ı ehl-i ḳulūb [1] *Ey gönül ehlinin kandili, sevgilisi.*

Gel berü **ey çerāġ-ı ehl-i ḳulūb** / Aç ḥicābuñı olmaġıl maḥcūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 1). [ey çerāġ-ı ehl-i ḳulūb,]*

ey cihān-ārā [5] *Ey cihanı süsleyen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemāl-ı Ḥaḳda Rabbümdür mürebbī **ey cihān-ārā** / ʿAlīmümdür benüm her ḥālüme ey dil olan dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 1). [ey cihān-ārā,]*

ey cihān-ı bī-bekāya mā'il olan bī-ḫıred [1] *Ey sonu olan dünyaya meyleden akılsız.*

Ey cihān-ı bī-bekāya mā'il olan bī-ḫıred / Saña ḳalıcı ʿameldür ġayrı fānī cümle heb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 4). [ey cihān-ı bī-bekāya mā'il olan bī-ḫıred,]*

ey cümleden müberrā [1] *Ey bütün dünyevi olanla ilgi ve alakası kalmamış olan.*

Memlū vü münḏericdür her güne gerçi ḥākim / **Ey cümleden müberrā** sābit sözüñde illā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 4). [ey cümleden müberrā,]*

ey cüvān [1] *Ey delikanlı.*

ʿÖmrüñ olduḳça saña nuşḫum budur / Ẕākir ol ism-i Ḫudāyı **ey cüvān** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 31, Beyit 2). [ey cüvān,]*

ey dānā-yı ḥāl [1] *Ey hâli, durumu bilen.*

Şerḥe gelmez bu derūnum ḥāli **ey dānā-yı ḥāl** / Ḥālümüñ ḥavlindedür ḥālüñ senüñ ey meh-liḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 2). [ey dānā-yı ḥāl,]*

ey ders-i mecāzī oḳuyan ṭıfl [1] *Ey mecazi, hakikat dışı ders talim eden çocuk.*

Ey ders-i mecāzī oḳuyan ṭıfl düşüñ kim / ʿİlm-i ezelüñ noḳṭasıdur sendeki güftār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 4). [ey ders-i mecāzī oḳuyan ṭıfl,]*

ey derya [1] *Ey deniz. II Vahdet.*

Ḳaṭreden bir ḳaṭredür ʿilmüñde ʿilm-i cinn ü ins / Kim iḥāṭa eyleye ʿilm ile **ey deryā** seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 4). [ey deryā,]*

ey devletüm żiyāsı [1] *Ey saadetin ışığı.*

Evc-i ʿulāda gördüm çün lemʿa-i żiyāyı / **Ey devletüm żiyāsı** yaḫşı hidāyetüñ var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 3). [ey devletüm żiyāsı,]*

ey dil [102] *Ey gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Olma **ey dil** bu cihān-ı bī-vefāya mübtelā / Mülk ü māl ü cāh ü ʿizzet olısar küllī hebā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 1). [ey dil,]*

ey dil-ārā [1] *Ey gönlü süsleyen, sevgili.*

Aç niḳābuñ **ey dil-ārā** rūşen eyle ʿālemi / Cānumı vaṣluñla ḫandān eyle kim giryān benem *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 35, Beyit 2). [ey dil-ārā,]*

ey dilber [5] *Ey gönül alıcı, sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳanı şeftālū didüm **ey dilber** / Ruḫ-ı ālı didi ki baña gel al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 4). [ey dilber,]*

ey dilber-i şīrīn-ḥarekāt [1] *Ey tatlı hareketli, tatlı davranışlı gönül alan, sevgili.*

Şormaḳ ʿayb olmasun **ey dilber-i şīrīn-ḥarekāt** / Leblerüñ laʿl-i Bedeḫşān mı yaḫūd āb-ı ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 1). [ey dilber-i şīrīn-ḥarekāt,]*

ey dil-firīb [1] *Ey gönlü aldatan. II Sevgili.*

Özüñden beni bilme bī-gāne **ey dil-firīb** / Benümle senüñ bilürem olan iḳrāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1572, Beyit 4). [ey dil-firīb,]*

ey dil-i mecnun [1] *Ey Mecnun gönüllü.*

Ṭaġı gezme **ey dil-i Mecnūn** ki Leylā sendedür / Ḥācetüñ kendüñde gör rāh-ı temennā sendedür

(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 1). [ey dil-i mecnūn,]

ey dil-i şūrīde [1] *Ey perişan gönül, tutkun gönül; uslanmaz deli gönül.*

Şād ü ġamdan çıḳmaduñ mı **ey dil-i şūrīde** āh / Gāh şād ü gāh ġamdan pür-melāl olmaḳ neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 4). [ey dil-i şūrīde,]*

ey dil-nüvāz [1] *Ey gönül okşayan.*

Ṭūrda Mūsāya eylemiş beyānı şevḳ ile / Ḳalbi-i ʿāşıḳ ʿarş-ı Raḥmān oldı bil **ey dil-nüvāz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 4). [ey dil-nüvāz,]*

ey dil-rübā [4] *Ey gönül alan sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cānlar eritdi ʿāşıḳuñ ey meh saña yiter / Ferdāya ṣalma gel bizi **ey dil-rübā** yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 1). [ey dil-rübā,]*

ey dil-rübā-yı bī-misil [1] *Ey eşi benzeri olmayan sevgili.*

Ẕevḳ idelden ẕevḳüñi **ey dil-rübā-yı bī-misil** / Bulmadum mislümi gezdüm ser-te-ser her ʿālemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 4). [ey dil-rübā-yı bī-misil,]*

ey dirīġā [1] *Yazıklar olsun!.*

Tīġ-i ġamla dem-be-dem bu sīnemi çāk eyledi / Yaḳdı yandırdı bu baġrum **ey dirīġā** nār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 2). [ey dirīġā,]*

ey dost [7] *Ey sevgili.*

Ey dostum ne ḥikmet her şey'e raḥm idersin / Bize gelince ammā işüñ gücüñ cefādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 2). [ey dostum, -um]*

Ṣanma ki göñli **ey dost** senden anuñ cüdādur / Görmezse ger cemālüñ cānā Murādī bendeñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 5). [ey dost,]*

Gel berü **ey dostum** ben ʿāşıḳuñ ḥāline baḳ / Görmeyeldeñ gül yüzüñ ḳaldı bu cānumdan ramaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 1). [ey dūstum, -um]*

Yalıñuz ḳaldum vaḥīdem tārikem ġayrıları / Vuṣlata ḥāżır-dilem **ey dôstum** ān iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 3). [ey dôstum, -um]*

Ben ʿāşıḳa rikḳat kılup **ey dôst** sürāhī / Ḳan aġlayuben meclisi ḳıldı ṭolu ġulġul *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 4). [ey dôst,]*

ʿÖmr ü cānı neylesün **ey dostum** ʿāşıḳ olan / Gel cemālüñ perdesin keşf eyle sulṭānum hemān *(Murâdî Dîvânı, Müfret 10, Beyit 1). [ey dostum, -um]*

2. Ey arkadaş.

Çāresini bilmezem bu yaşumı diñdirmegüñ / N'eyleyem **ey dostlar** her laḥẓa vü her an aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 3). [ey dostlar, -lar]*

ey efżal-i muʿaẓẓam [1] *Ey ulu, yüce faziletli.*

Ey cān her dü-ʿālem sensin Murāda ekrem / **Ey efżal-i muʿaẓẓam** ey ekrem-i ḫalāyıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 5). [ey efżal-i muʿaẓẓam,]*

ey ehl-i kemal [1] *Ey olgunluk, kemal sahibi kişi.*

Çün şerīʿatda göñül ḫvācedür **ey ehl-i kemāl** / Ḳanġı milke ki varursam baña ruḫṣat görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 4). [ey ehl-i kemāl,]*

ey ekrem-i ḫalāyıḳ [1] *Ey yaratılmışların en cömerdi.*

Ey cān her dü-ʿālem sensin Murāda ekrem / Ey efżal-i muʿaẓẓam **ey ekrem-i ḫalāyıḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 5). [ey ekrem-i ḫalāyıḳ,]*

ey enīs-i dil [1] *Ey gönül dostu.*

Żamīrüm ẕikrüñe maḥrem olalı **ey enīs-i dil** / Senüñ ġayruñ şürūrından benüm kehf-i emānumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 2). [ey enīs-i dil,]*

ey felek [1] *Ey felek; devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih.*

Āh elüñden bī-āmānsın **ey felek** sen bī-amān / Her zamānda kār u kesbüñ oldı bu ḫalḳa jeyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 1). [ey felek,]*

ey ferd-i berr-i ḳadīm [1] *Ey başlangıcı olmayıp ezeli olan ve her türlü beşerî zaaf, ihtiyaçtan berî, uzak olan, hiçbir şeye veya kimseye ihtiyâcı bulunmayan, tek olan Allah'ım.*

Beni ḳılma maḥrūm sen varlıġuñ ḥaḳḳı çün / Ne eksile cūduñdan **ey ferd-i berr-i ḳadīm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 3). [ey ferd-i berr-i ḳadīm,]*

ey ferd-i vāḥid [1] *Ey benzeri, eşi olmayan Allah.*

Baġışlaġıl bizi **ey ferd-i vāḥid** / Ki sensin ḳādir ü sulṭān-ı mācid *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 27, Beyit 2). [ey ferd-i vāḥid,]*

ey ferīd-i cihan [1] *Ey cihanın eşi benzeri olmayanı.*

Refīḳ olalı baña ʿışḳuñ **ey ferīd-i cihān** / İki cihānı ḳoyup özgece ḫayālūm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 3). [ey ferīd-i cihān,]*

ey fetā [5] *Ey delikanlı, yiğit. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vaṣl-ı Ḥaḳḳı diler iseñ **ey fetā** / Cism ü cānı ḳıl yolına var hebā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 1). [ey fetā,]*

ey ġāfil [2] *Ey Gafil, gerçeği bilmeyen.*

Ḳoġıl benlügi **ey ġāfil** felekde yoḳ ḳarār el-ḥaḳ / Gice gündüz geçer ʿömrüñ felek döner ṭolāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 4). [ey ġāfil,]*

Bu sırr-ı ʿışḳı **ey ġāfil** ḥakīm-i sırr-ı dāndan ṣor / Cevāhir maʿdenini ṭurma bahr-ı bī-kenārdan ṣor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 1). [ey ġāfil,]*

ey ġāfil kişi [1] *Ey gâfil, olup bitenden haberi olmayan kişi.*

Pes niçün ṣāliḥ ʿamel yoḳ sende **ey ġāfil kişi** / Sen ṣanur mısın ki virildi elüñe iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 2). [ey ġāfil kişi,]*

ey ġāfir [1] *Ey mağfiret eden, affeden Allah.*

Murādī ʿayn-ı kesretde çü vaḥdet meclisin gördüm / Aña sen ḫīn-i vaḥdetde ʿināyāt eyle **ey ġāfir** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 5). [ey ġāfir,]*

ey ġonce [1] *Ey gonca gibi olan sevgili.*

Gül yüzüñe ḥasretüm ben bülbül-i āşüfte-dil / Anuñ içün her seḥer **ey ġonce** ḳıluram fiġān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 2). [ey ġonce,]*

ey gönül [31] *Ey gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Māsivāyı terk idüben dünyādan bī-zār ol / ʿĀḳil iseñ **ey göñül** ʿışḳ ile olġıl āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 2). [ey göñül,]*

ey gözi āhū [1] *Ey ahu gözlü sevgili.*

Göreli laʿl-i mey-gūnu ñ bu çeşmüm **ey gözi āhū** / Senüñ esrār-ı ʿışḳuñla ḥabībüm olmışam ḥayrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 2). [ey gözi āhū,]*

ey gözleri mestüm [1] *Ey gözleri baygın bakan; sevgili.*

Ey gözleri mestüm dil-i bīmāra naẓar ḳıl / Hicrüñ odına sīne kebāb oldı yaşum mül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 6). [ey gözleri mestüm,]*

ey gül-i ḫandān [1] *Ey açılmış gül. II Sevgili.*

Beni aġlatma didüm **ey gül-i ḫandānum** gel / Didi kim bülbül olan āh ü fiġāna yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 3). [ey gül-i ḫandānum, -um]*

ey gün yüzlü māh [1] *Ey gün gibi aydınlık yüzlü ay. II Sevgili.*

Āsmān-ı ḥüsn içinde gerçi var meh-pāreler / Cümlesi seyyāredür ḳatuñda **ey gün yüzlü māh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 5). [ey gün yüzlü māh,]*

ey güzel [1] *Ey sevgili.*

Bunca firāḳa nice ṣabūr ola ʿāşıḳīn / ʿAhdüñe eyle **ey güzelüm** gel vefā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 2). [ey güzelüm, -üm]*

ey ḥabīb [5]] *Ey sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣabr u ḳarāra ṭāḳat ʿuşşāḳa oldı ʿādet / Luṭf eyle **ey ḫabībüm** ḳıl anları himāyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 1). [ey ḫabībüm, -üm]*

ey ḫabīb-i cān ü dil [2] *Ey gönül ve canın sevgilisi .*

Ey ḫabīb-i cān ü dil cānān olan kimdür baña / Taḫt-ı dilde vir ḫaber sulṭān olan kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 1). [ey ḫabīb-i cān ü dil,]*

Sen benümle olmasañ ger **ey ḫabīb-i cān ü dil** / Ṭāḳat olmazdı kelāma ḳālıb-ı fersūdenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 4). [ey ḫabīb-i cān ü dil,]*

ey ḫabīb-i cān ü gönül [1] *Ey can ve gönlün sevgilisi.*

ʿAceb revā mı saña **ey ḫabīb-i cān ü göñül** / Beni görüp diyesin kim beni seven bu degül *(Murâdî Dîvânı, Müfret 15, Beyit 1). [ey ḫabīb-i cān ü göñül,]*

ey ḫabīb-i cihan [1] *Ey cihanın sevgilisi.*

Ya nice itmeyevüz faḫr **ey ḫabīb-i cihān** / Ḫudā-yı ḫādimi ġayre mufaḫḫamuz cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 4). [ey ḫabīb-i cihān,]*

ey ḫabīb-i dil [1] *Ey gönül sevgilisi.*

Senüñ ʿışḳuñ şarābın nūş idenler **ey ḫabīb-i dil** / Ḳılurlar şübhe mi var bāde-i ḫamrādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 4). [ey ḫabīb-i dil,]*

ey ḫabīb-i dilsitān [1] *Ey gönül alan sevgili.*

Muḫtecib olmasa vechüñ **ey ḫabīb-i dilsitān** / Arż u eflāk ve māfīhāda olmazdı ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 2). [ey ḫabīb-i dilsitān,]*

ey ḫabīb-i dilsitān-ı dil-nüvāz [1] *Ey gönül okşayan, kendine meftûn eden sevgili.*

Ḫayr-ı maḳdem **ey ḫabīb-i dilsitān-ı dil-nüvāz** / Cümle maḥbūb olsa ʿālem senden olmaz ḳalb-bāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 1). [ey ḫabīb-i dilsitān-ı dil-nüvāz,]*

ey ḫabīb-i men[1] *Ey benim sevgilim.*

Bir baḥre girdi yine Murād **ey ḫabīb-i men** / Ġayrılar aña girmedi ṭutdı kenāresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 5). [ey ḫabīb-i men,]*

ey ḫabīr [1] *Ey haberi, bilgisi olan kişi.*

Gel Murāduñ mantıḳından ʿārif iseñ **ey ḫabīr** / Ḫāne-i ḳalbüñde ḥāṣıl ola tā kim rūşeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 5). [ey ḫabīr,]*

ey Ḫaḳ [4] *Ey Allah'ım. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳapuñdan özge yoḳ durur **ey Ḫaḳ** baña sened / Dergāhuña senüñ iderem bu duʿā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 6). [ey ḫaḳ,]*

ey ḫākim [1] *Ey âlim , bilgin .*

Ger “ṣırāṭ-ı müstaḳīm” üzre yürürseñ **ey ḥākim** / Rāhuñı ṭoġrı bulursın olmaya müşkil saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 3). [ey ḥākim,]*

ey ḥakīm-i lā-yezālī [1] *Ey zeval bulmayan, bâkî olan hüküm, bilgelik sahibi. II Allah.*

Ey ḥakīm-i lā-yezālī ey ilāh-ı ber kemāl / Ey ʿalīm-i bī-zevālī bī-zeval ü pāy-dār *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 7, Beyit 2). [ey ḥakīm-i lā-yezālī,]*

ey ḥaḳ-şinās [1] *Ey hak gözeten, hak bilir.*

Yār ile yār olmaḳ isterseñ eger **ey ḥaḳ-şinās** / Olmaz aña ḳılmayınca cān ile dil iltihās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 4). [ey ḥaḳ-şinās,]*

ey ḥāl ehli [1] *Ey gönül ehli.*

Ehl-i ḥāl ister iseñ olmaġa **ey ḥāl ehli** / Var bu ḥāli giderüp yirine özge ḥāl al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 3). [ey ḥāl ehli,]*

ey ḥālet [1] *Ey hal, keyfiyet. II Vecd hali.*

Ne ʿaceb ḥālet olur ḥāletümüz **ey ḥālet** / Gāh şevḳ u gehī ḥüzn ü gehī fürḳat devlet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 1). [ey ḥālet,]*

ey ḥālıḳa’s-secāyā v’iy rāzıḳa’l-berāyā [1] *Ey karakterlilerin yaratıcısı ve ey muttakilerin rızık vericisi.*

Ey ḥālıḳa’s-secāyā v’iy rāzıḳa’l-berāyā / Yā ẕe’l-ʿaṭūfi Mennān yā ġāfire’l-ḫaṭāyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 1). [ey ḥālıḳa’s-secāyā v’iy rāzıḳa’l-berāyā,]*

ey ḥālıḳ-ı arż u sema [1] *Ey yerin ve göğün yaratanı, Allah.*

Ey Ḥālıḳ-ı arż u semā göster bize dīdāruñı / Senden iderüz biz recā göster bize dīdāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 1). [ey ḥālıḳ-ı arż u semā,]*

ey ḥālıḳ-ı ma‘būd [1] *Ey kendisine ibadet edilen yüce Yaratıcı, Allah.*

Ey Ḥālıḳ-ı ma‘būd ve yā sāmie’l-aṣvāt / Çoḳdur çü günāhum iderem demde nice āh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 4). [ey ḥālıḳ-ı ma‘būd,]*

ey ḥalīl [2] *Ey dost.*

Ten çerā-gāhında otlar çün bu nefs-i gūsfend / **Ey ḫalīlüm** niʿmetüñ yir gelmez andan ḫāṣa kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 4). [ey ḫalīlüm, -üm]*

II Hz. İbrahim.

Ey ḫalīlüm Kaʿbe ḳaṣdın eyleyüp çekme elem / Gel ṭavāf eyle beni kim Kaʿbe-i ʿulya menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 4). [ey ḫalīlüm, -üm]*

ey ḫān [2] *Ey sevgili.*

Lemʿa-i nūr-ı hidāyetten ṭulūʿ eyler hemān / Muḳtedā-yı ehl-i vicdān oldı **ey ḫān** insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 3). [ey ḫān,]*

Ne tedbīr oldı senden cümleten ʿuṣṣāḳa **ey ḫānum** / Ḳamu bend itdüñ anları maḥabbetden urub zencīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 2). [ey ḫānum, -um]*

ey ḥannān [1] *Ey çok acıyan, Allah.*

Naẓar ḳıl ḫāk-ı bī-ḳadram ümīdüm sensin **ey Ḥannān** / Vücūdum külliyā maḥv oldı ḳaldum cümleten tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 4). [ey ḥannān,]*

ey ḫarīdār-ı maʿārif [1] *Ey marifeti, bilgeliği satın alıcı.*

Ey ḫarīdār-ı maʿārif mekseb-i ʿirfāna gel / Mevżiʿ-i meẓkūrda herkes bu bāzārındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 3). [ey ḫarīdār-ı maʿārif,]*

ey ḥayāsız [1] *Ey utanmadan yoksun kişi.*

Ḳanı ḫavf ol Ḫudādan **ey ḥayāsız** / Nedür bu şerr ü şūruñ intihāsız *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 23, Beyit 2). [ey ḥayāsız,]*

ey ḥayāt-ı bī-fenā [1] *Ey bâkî, sonsuz hayat.*

Ey ḥayāt-ı bī-fenāya rāġıb olan ḫurdedān / Ḥall-i ʿuḳde eyler iseñ bulasın yevmü't-tenād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 4). [ey ḥayāt-ı bī-fenāya, -(y)a]*

ey ḥayāt-ı cāvidān [2] *Ey ölümsüz hayat.*

Ey ḥayāt-ı cāvidānum eyle gel iḥyā beni / Çünki ḳā’imdür vücūdum **ey ḥayāt-ı cāvidān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 4). [ey ḥayāt-ı cāvidān,]*

Ey ḥayāt-ı cāvidānum eyle gel iḥyā beni / Çünki ḳā’imdür vücūdum ey ḥayāt-ı cāvidān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 4). [ey ḥayāt-ı cāvidānum, -um]*

ey ḫayr-ı nās [2] *Ey insanların hayırlısı.*

Müjdeler olsun saña **ey ḫayr-ı nās** / Ḫayr ile dā’im gelür ḫayr-i ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 3). [ey ḫayr-ı nās,]*

Müjdeler olsun saña **ey ḫayr-ı nās** / Ḫayr ile dā’im gelür ḫayr-ı ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 27, Beyit 3). [ey ḫayr-ı nās,]*

ey ḫayrü’l-ḳudūm [1] *Ey uzak yerden gelenlerin hayırlısı.*

Ey ṣabā-yı maḫż-ı ḳudret maḫż-ı ḥikmetdür sözüñ / Bir ḫaber vir bize ʿışḳında gel **ey ḫayrü’l-ḳudūm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 4). [ey ḫayrü’l-ḳudūm,]*

ey ḥayy-ı rabb-i ʿaẓīm [1] *Ey Hayy, daima diri olan yüce Allah'ım.*

Yüzüm ḳapuna ṭutmışam bilmezem ġayrı cāy / Seni bilürem ancaḳ **ey Ḥayy-ı Rabb-i ʿaẓīm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 2). [ey ḥayy-ı rabb-i ʿaẓīm,]*

ey hem-ser-i muvāfıḳ [1] *Ey uygun, lâyık arkadaş.*

Ey menbaʿ-ı feżā'il ey mecmaʿ-ı ḥamā'il / Ey maḫzen-i delā'il **ey hem-ser-i muvāfıḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 3). [ey hem-ser-i muvāfıḳ,]*

ey hilāl ebru [2] *Ey hilal kaşlı.*

Oldı Mecnūn **ey hilāl-ebrū** saña bu derd-mend / Leyliyā zencīr-i zülfüñ gel anuñ boynuna ṭaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 4). [ey hilāl-ebrū,]*

Ey hilāl ebrū güneş yüzlü şaçı leylüm benüm / Gice gündüz ağlaram ben sen meh-i tābān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 5). [ey hilāl ebrū,]*

ey ḫoş-ter ḫışāl [1] *Ey güzel huylu kişi.*

Ġā'ib oldı dil yine ġayrıdan **ey ḫoş-ter ḫışāl** / Ḥamdü li'llāh vāḥid oldı dil geçüp tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 4). [ey ḫoş-ter ḫışāl,]*

ey Ḫudā [3] *Ey Allah'ım.*

Dost ayrılığını ḳıl ʿināyetler **ey Ḫudā** / Virme kimesne başına gösterme gel ebed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 2). [ey ḫudā,]*

Bu nefs elinden eyle beni **ey Ḫudā** ḫalāṣ / Eyle ʿaṭā ki ol saña lāyıḳ ʿaṭā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 5). [ey ḫudā,]*

Ḳaṣdüm cemālüñ oldı benüm **ey Ḫudā** senüñ / Kimdür cemālüñi göre ol müntehā senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 1). [ey ḫudā,]*

ey ḫudāvend-i raḥīm [1] *Ey merhametli olan Allah.*

Ey kerīm ü **ey Ḫudāvend-i Raḥīm** ü müsteʿān / Eyle iḥsānuñ baña yā Rabbenā senden meded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 3). [ey ḫudāvend-i raḥīm,]*

ey ḫūr-ı cinān [1] *Ey cennetlerin hurisi. II Sevgili.*

Her ḳaçan yād eylese ismüñi **ey ḫūr-ı cinān** / Dem-be-dem aḳar Murādī gözlerinden ḳara ḳan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 5). [ey ḫūr-ı cinān,]*

ey hūşmend [1] *Ey aklı başında kişi.*

Rükn-i evvel sābiʿ olsa ṭañ degül **ey hūşmend** / Ḥarf-i elf olmasa vāḥid bulımazdı izdiyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 3). [ey hūşmend,]*

ey ḫusrev [2] *Ey hükümdar. II Ey sevgili.*

Leb-i Şīrīnüñe **ey Ḫusrevüm** çün oldı dil Ferhād / Ṣaçı Leylīsi şevḳinden benüm mecnūn-ı ser-gerdān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 3). [ey ḫusrevüm, -üm]*

II Ferhad Şirin hikayesi kahramanlarından ünlü aşık.

Ey ḫüsrevüm olalı lebüñ Şīrīne Ferhād / Şeb-dīz ṣaçuñ hicri yaşum eyledi gül-gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 4). [ey ḫüsrevüm, -üm]*

ey ʿışḳ ehli [1] *Ey aşk ehli, aşık.*

Ḥużūr-ı vaḥdet oldı kār-ı ʿārif / Gel **ey ʿışḳ ehli** kesb eyle maʿārif *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 33, Beyit 1). [ey ʿışḳ ehli,]*

ey ilāh-ı ber kemal [1] *Ey mükemmellik sahibi, eksikliklerden öte olan Allah.*

Ey ḥakīm-i lā-yezālī **ey ilāh-ı ber kemāl** / Ey ʿalīm-i bī-zevālī bī-zevāl ü pāy-dār *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 7, Beyit 2). [ey ilāh-ı ber kemāl,]*

ey ḳādir-i bīnā [1] *Ey her şeyi yapmaya gücü yeten, Allah.*

Muḥāl olmaya luṭfuñdan senüñ **ey ḳādir-i bīnā** / Saña dā'im muḥib olanı ḳılsañ ʿilm ile dānā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 32, Beyit 1). [ey ḳādir-i bīnā,]*

ey ḳādir-i dānā [1] *Ey bilgi ve güce sahip olan. II Allah.*

Sañadur ḥamd ü minnet her zamān **ey ḳādir-i dānā** / Senüñ ʿāṣıḳlaruñ ister seni ammā muḥalsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 4). [ey ḳādir-i dānā,]*

ey ḳādir-i vāḥid [1] *Ey kudreti, gücü tek olan. II Allah.*

Ḳapuñda cümle şehler olupdur ḳamu gedā / **Ey ḳādir-i vāḥid** senüñ emrüñde bu cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1134, Beyit 2). [ey ḳādir-i vāḥid,]*

ey kā'ināta pādişāh [1] *Ey kâinata padişah olan; sevgili.*

Ey kā'ināta pādişāh ey cümle maḫlūḳa ilah / Nice ḳılam hicrüñle āh bitmez mi hicrānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 8). [ey kā'ināta pādişāh,]*

ey ḳamer-ṭalʿat [1] *Ey parlak ay gibi olan sevgili.*

Yazmayan medḥüñ cihānda **ey ḳamer-ṭalʿat** senüñ / Ḫāme gibi ol pelīdüñ başı olsun iki şaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 5). [ey ḳamer-ṭalʿat,]*

ey kām-ı cihan [1] *Ey bütün dünyanın isteği, arzusu.*

Kām-yāb olmaġa kāmuñ gerek **ey kām-ı cihān** / Sensin erzānī ḳılan ʿizz u saʿadet yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 2). [ey kām-ı cihān,]*

ey kâmil [1] *Ey olgun, kemale ermiş kişi.*

Rāh-ı me'vāya şu kim tūşe diler **ey kāmil** / Bu fenā-dārda zühd ile ferāġat gözedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 3). [ey kāmil,]*

ey kām-rān [1] *Ey arzusuna, muradına ermiş, bahtiyar.*

Ṭobṭoludur ʿarş u ferş **ey kām-rān** / Nām-ı Ḥaḳḳ ile zemīn ü hem-zamān *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 31, Beyit 1). [ey kām-rān,]*

ey ḳamunuñ ḫālıḳı [1] *Ey her şeyin yaratanı, Allah.*

Ey ḳamunuñ ḫālıḳı her dü cihān emrüñdedür / Ey ḳamunuñ rāzıḳı bu ins ü cān emrüñdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 1). [ey ḳamunuñ ḫālıḳı,]*

ey ḳamunuñ rāzıḳı [1] *Ey her şeyin rızkını veren; Allah.*

Ey ḳamunuñ ḫālıḳı her dü cihān emrüñdedür / **Ey ḳamunuñ rāzıḳı** bu ins ü cān emrüñdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 1). [ey ḳamunuñ rāzıḳı,]*

ey kān-ı cūd [1] *Ey cömertlik ocağı, menbaı.*

Minnet-i ʿuzmā durur senden bize **ey kān-ı cūd** / Gösteresin bir naẓar açup cemālüñden niḳāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 4). [ey kān-ı cūd,]*

ey ḳarındaş [1] *Ey kardeş.*

Gözet Ḥaḳḳuñ rıżāsın **ey ḳarındaş** / Ṣaḳın emr-i Ḫudādan çekme gel baş *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 4). [ey ḳarındaş,]*

ey ḳayyüm [1] *Ey varlığı, diriliği her an için olup, gökleri, yerleri her an için tutan, daimi her şeye her hususta iktidarı yeten Allah.*

Ne ḳaṭre eksilür deryā-yı iḥsānuñdan **ey ḳayyüm** / Eger bir ẕerre inʿāmuñ irerse baña yā Ḥannān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 3). [ey ḳayyüm,]*

ey kemāl-i ḳudreti her maẓhara iẓhār iden [1] *Ey kudretin mükemmelliğini tüm görünen şeylere gösteren. II Allah.*

Ey kemāl-i ḳudreti her maẓhara iẓhār iden / Çünki iẓhāruñda ḳādirsin nedendür yā güẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 4). [ey kemāl-i ḳudreti her maẓhara iẓhār iden,]*

ey kemāl-i maḥabbetüñ kanı [1] *Ey muhabbetin, sevginin en yüce değerinin kaynağı.*

Ey kemāl-i maḥabbetüñ kānı / Sen kemāle durış kemāl saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 5). [ey kemāl-i maḥabbetüñ kānı,]*

ey kemālüm gözeden [1] *Ey olgunluğu, mükemmelliği gözeten.*

Ey kemālüm gözeden kimseye medḥ itme beni / Ḫālıḳum bildügi pes bilmeye bürnā ile pīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 4). [ey kemālüm gözeden,]*

ey kemālüm gözleyen [1] *Ey kemâle ermemi gözleyen. II Allah.*

Bil ve āgāh ol göñül taḳdīr-i Ḥaḳdur cümle kār / **Ey kemālüm gözleyen** kārumda gözle kim ne var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 1). [ey kemālüm gözleyen,]*

ey kerim [3] *Ey cömert, ulu Allah .*

Ey kerīm ü ey Raḥīm ü ey ʿalīm ü ey ʿaṭūf / Ḳullara dā'im işüñ iḥsāndur yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 4). [ey kerīm,]*

Ey kerīm ü ey Ḫudāvend-i Raḥīm ü müsteʿān / Eyle iḥsānuñ baña yā Rabbenā senden meded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 3). [ey kerīm,]*

Cümleden aʿẓam ü hem ekremsin / **Ey Kerīm** ü Raḥīm ü Rabb u Vedūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 271, Beyit 2). [ey kerīm,]*

ey ki [1] *Ey sen ki.*

Ey ki mir'āt-ı ruḫuñ āyine-i ʿibretdür / Sen vaḥīd ise bu kāruñda ne cemʿiyyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 1). [ey ki,]*

ey ḳudretinde ḳādir [1] *Ey güçte kudret sahibi.*

Ey pertev-i celālüñ her maẓharuñda ẓāhir / Ey müẓhire'l ʿacā'ib **ey ḳudretinde ḳādir** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 1). [ey ḳudretinde ḳādir,]*

ey ḳulūbı seyr iden [1] *Ey kalpleri seyreden, kalplere bakan.*

Ey ḳulūbı seyr iden peydāya gel / Ḳaṣdı terk it maḳṣad-ı aḳṣāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 1). [ey ḳulūbı seyr iden, -en]*

ey küşād [1] *Ey açan; sezgi gözü açık olan.*

Ḳıl başīret ʿaynını dā'im küşāde **ey küşād** / Men reānīden ḫaberdār ol ki ol ūlādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 4). [ey küşād,]*

ey leb-i şīrīn [1] *Ey dudağı tatlı olan || Sevgili.*

Zülf-i şebdīzüñ hevāsından başum sevdālıdur / **Ey leb-i şīrīn** teraḫḫum ḳıl yaşum gülgündur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 7). [ey leb-i şīrīn,]*

ey leylī-ḥicāb [1] *Ey Leylâ'nın örtüsü. II Ey gecenin örtüsü, geceyi örten.*

Ġayra yakışmaz dil-i Mecnūn **ey Leylī-ḥicāb** / Sende bulmışdur seni mir'āt-ı dildür rū-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 2). [ey leylī-ḥicāb,]*

ey maʿdin-i feżā'il [1] *Ey faziletlerin madeni.*

Ey mehbiṭ-i resā'il **ey maʿdin-i feżā'il** / Ey zübde-i ḫaṣā'il yüce saʿādetüñ var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 4). [ey maʿdin-i feżā'il,]*

ey māh [2] *Ey ay gibi olan sevgili.*

Görmeyelden berü ben ẕerre cemālüñ şemsin / Oldı **ey māh** ḳarañu dil-i nā-peydāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 2). [ey māh,]*

Ḳul olupdur Murādī saña **ey māh** / Viṣālüñ vir aña ey mihrbānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 7). [ey māh,]*

ey maḥbūb-ı dil-bendüm [1] *Ey gönlü sana bağlanmış olanların sevgilisi.*

Gel **ey maḥbūb-ı dil-bendüm** cemālüñden niḳāb açġıl / Ki tā bir demde ʿuṣṣāḳuñ bula biñ biñ tesellāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 2). [ey maḥbūb-ı dil-bendüm, -üm]*

ey māh-liḳā [1] *Ey ay yüzlü sevgili.*

Yūsuf-ı sānīsin **ey māh-liḳā** ʿālemde / Kim naẓar itse saña günde ider biñ ṣalavāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 4). [ey māh-liḳā,]*

ey maḫzen-i delā'il [1] *Ey delillerin saklandığı yer.*

Ey menbaʿ-ı feżā'il ey mecmaʿ-ı ḥamā'il / **Ey maḫzen-i delā'il** ey hem-ser-i muvāfıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 3). [ey maḫzen-i delā'il,]*

ey maḳṣūd [1] *Ey istenilen, arzu edilen.*

Ḥarām olsun baña sensiz iki dünyā ve māfihā / Senüñ ġayruñdan **ey maḳṣūd** müberrādur göñül maḥżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 1). [ey maḳṣūd,]*

ey mecmaʿ-ı ḥamā'il [1] *Ey tılsımların toplandığı yer.*

Ey menbaʿ-ı feżā'il **ey mecmaʿ-ı ḥamā'il** / Ey maḫzen-i delā'il ey hem-ser-i muvāfıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 3). [ey mecmaʿ-ı ḥamā'il,]*

ey mefḫar-ı yegâne [1] *Ey yegane, tek övünç kaynağım.*

Sende durur necātum **ey mefḫar-ı yegâne** / Lāzım olan sebeb ne bu ḥükm-i iḳtiżāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 2). [ey mefḫar-ı yegâne,]*

ey meh [3] *Ey ay; sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cānlar eritdi ʿāşıḳuñ **ey meh** saña yiter / Ferdāya ṣalma gel bizi ey dil-rübā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 1). [ey meh,]*

ey meh rū [1] *Ey ay yüzlü.*

Şeb-i hicrānda nā-peydāyam **ey meh rū** ʿināyet ḳıl / Bu ẕerre ḳadre pertev ṣal ḥabībüm āfitāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 5). [ey meh rū,]*

ey mehbiṭ-i resā'il [1] *Ey risalelerin, mecmuaların indiği yer.*

Ey mehbiṭ-i resā'il ey maʿdin-i feżā'il / Ey zübde-i ḥaṣā'il yüce saʿādetüñ var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 4). [ey mehbiṭ-i resā'il,]*

ey meh-i burc-ı şeref [1] *Ey ululuk burcunun dolunayı.*

Ḳāmet-i bālānı añup **ey meh-i burc-ı şeref** / Serv ü şemşādı ḳaçan ḳılsam temāşā aġlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 3). [ey meh-i burc-ı şeref,]*

ey meh-i pür-ferr ü tāb [1] *Ey ışık ve parlaklık dolu ay.*

Añla Murāduñ sözin **ey meh-i pür-ferr ü tāb** / Şems-i hüdā vire nūr ṭola bu dünyā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 5). [ey meh-i pür-ferr ü tāb,]*

ey meh-i tābān [1] *Ey Parlayan ay (Sevgili).*

Ruḫ-sār-ı şemsüñi güzelüm görmeyeli ben / Aldı ḳarañu **ey meh-i tābān** bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 4). [ey meh-i tābān,]*

ey meh-i tābān-ı cihan [1] *Ey cihanı aydınlatan ay, sevgili.*

Çün siyeh-pūş olasın **ey meh-i tābān-ı cihān** / Ḳaplamışdur ṣanasın āb-ı ḥayātı ẓulümāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 2). [ey meh-i tābān-ı cihān,]*

ey meh-liḳā [1] *Ey ay yüzlü güzel, dilber.*

Şerḥe gelmez bu derūnum ḥāli ey dānā-yı ḥāl / Ḥālümüñ ḥavlindedür ḥālüñ senüñ **ey meh-liḳā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 2). [ey meh-liḳā,]*

ey meh-rū [6] *Ey ay yüzlü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Fürūġın mihr-i ḥikmetdür şaçan ʿālemde **ey meh-rū** / Miyān-ı beyni beyninden burūḳ oldı ḳamu ażvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 2). [ey meh-rū,]*

ey meh-veş [1] *Ey ay gibi olan sevgili.*

ʿIyānātı dırīġ olmaz saña her demde **ey meh-veş** / Senüñdür cümle māfihā senüñ meftūḥ-ı ebvābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 3). [ey meh-veş,]*

ey menba'-i kerāmet ez-'ışḳ-ı tuvcih hâlet [1] *Ey keramet kaynağı, aşktan sen ne hāle girdin.*

Ey menba'-i kerāmet ez-'ışḳ-ı tuvcih hālet / Bāşed murād-i devlet der-her çi būd būde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 5). [ey menba'-i kerāmet ez-'ışḳ-ı tuvcih hālet,]*

ey merd-i ʿāḳil [1] *Ey akıllı kişi.*

Aç gözüñ **ey merd-i ʿāḳil** dār-ı dünyādur bu dār / Hiç bilür misin ṭutar mısın ebed bunda ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 1). [ey merd-i ʿāḳil,]*

ey merd-i dānā [2] *Ey bilgili yiğit.*

Müheyyā ḳıl özüñ **ey merd-i dānā** / Ola rūz u şebüñ "ʿıyden ve ḳadrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 1). [ey merd-i dānā,]*

Semʿe irse bī-ḥurūf **ey merd-i dānā** aṣl-ı ḥarf / Her vaḳāyiʿ kim ẓuhūr eyler muʿammāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 4). [ey merd-i dānā,]*

ey merd-i dīn [1] *Ey dinin yiğidi, dindar kişi.*

Bī-ḫaber olma özüñden k'ey ṣaḳın **ey merd-i dīn** / Bu Murāduñ manṭıḳın sen añlaġıl bürhān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 5). [ey merd-i dīn,]*

ey merd-i hüşyār [1] *Ey akıllı yiğit.*

İrādetdür ezelden emr-i cebbār / Anı ḳādir bilür **ey merd-i hüşyār** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 40, Beyit 1). [ey merd-i hüşyār,]*

ey merd-i kemal [1] *Ey olgunluk sahibi adam.*

Gel temāşā eyle ṣunʿullāhı **ey merd-i kemāl** / Altı günde yaradıldı ʿālem ü sensin dü-şeş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 4). [ey merd-i kemāl,]*

ey merd-i rāh [1] *Ey seyr-i sülûkun, yolun yiğidi.*

Elfdür evvel ḥurūfa ibtidā **ey merd-i rāh** / Oldı ʿaḳl-ı evvele saṭvet ü behcet iftitāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 3). [ey merd-i rāh,]*

ey merdüm-i pür-dānā [1] *Ey çok bilen insan.*

Aldanma cihāna sen **ey merdüm-i pür-dānā** / Tā kim olasın ey cān her nesneye sen bīnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 1). [ey merdüm-i pür-dānā,]*

ey mesīḥā [1] *Ey Mesih gibi ölüleri dirilten sevgili.*

Ben mürdeyi ḳıl iḥyā vaṣluña **ey Mesīḥā** / Bu derd-i ʿışḳ cānā ḥālümı ḳıldı müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 2). [ey mesīḥā,]*

ey Mevlā [1] *Ya Rab.*

Bulam eger **ey Mevlā** bir ẕerre rıżāñı ben / Almazdı Murādı ḫāk ne dünyā vü ne ʿuḳbā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 5). [ey mevlā,]*

ey mevrūd [1] *Ey gönüle gelmiş olan, Allah.*

Nāmuñ oldı zebānumuñ virdi / Vāridātuñı artur **ey mevrūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 271, Beyit 4). [ey mevrūd,]*

ey mihr ü ḥubba lāyıḳ [1] *Ey sevgi ve muhabbete lâyık olan.*

Cāy-ı ümīd-i ʿālem ʿayn-ı ʿazīz-i ādem / Ey ʿālem-i mükerrem **ey mihr ü ḥubba lāyıḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 2). [ey mihr ü ḥubba lāyıḳ, -a]*

ey mihrbān [2] *Ey şefkatli, merhametli, dost.*

Ḳul olupdur Murādī saña ey māh / Viṣālüñ vir aña **ey mihrbānum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 7). [ey mihrbānum, -um]*

Çün temennā eyledi senden Murādī maḳṣadın / Ḳalb-i meyyālini nā'il eylegil **ey mihrbān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 5). [ey mihrbān,]*

ey mihr-i ʿālem [1] *Ey âlemin güneşi; sevgisi.*

Elā **ey mihr-i ʿālem** gel saña bir söz diyem añla / Kitāb-ı ḳalbüñ içinde bunı dā'im idüp ezber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 4). [ey mihr-i ʿālem,]*

ey mihrbān-ı ʿāşıḳān [1] *Ey aşıkların güneşi.*

Rāḥat-ı dildür yüzüñ **ey mihrbān-ı ʿāşıḳān** / Ḳıl küşāde tā ki ġamdan ḳurtıla her nātüvān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 1). [ey mihrbān-ı ʿāşıḳān,]*

ey mihr-i nūr-efşān [1] *Ey nur saçan güneş. II Sevgili.*

Rifʿatüm sensin benüm **ey mihr-i nūr-efşān** kim / Rūḥum oldı sen mehüñ dil-dādesi Allāhu ʿafāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 2). [ey mihr-i nūr-efşān,]*

ey mihr-i rūḥ-efzā [1] *Ey cana can katan güneş, sevgili.*

Muṣḥaf durur cemālüñ **ey mihr-i rūḥ-efzā** / Saṭr-ı ḳaşuñ nigārā bil āyet-i Ḥudādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 4). [ey mihr-i rūḥ-efzā,]*

ey mihter [1] *Ey hizmetkâr.*

Al semʿüñe **ey mihter** ḳavlini Murādīnüñ / Bu gevher-i nāyāba şanma ki bahā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 5). [ey mihter,]*

ey mihter-i ʿālem [1] *Ey âlemin en büyüğü.*

Ḳamudan ẓāhir oldı ʿışḳ-ı yār **ey mihter i ʿālem** / Ḥakīmüñ ḥükmidür el-ḥaḳ eger yara eger merhem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 1). [ey mihter-i ʿālem,]*

ey mihter-i ebrār [1] *Ey faziletli kişilerin en büyüğü.*

Ey mihter-i ebrār muḳarreb ne bahādur / Şerḥ eyleyeler ḥālüñi bu maḫż-ı ḫaṭādur *(Murâdî Dîvânı, Müfret 12, Beyit 1). [ey mihter-i ebrār,]*

ey mihter-i şāḥib-ferāset [1] *Ey yüce feraset, anlayış sahibi.*

Elā **ey mihter-i şāḥib-ferāset** / Bu dilerseñ bulasın ʿizz riyāset *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 48, Beyit 1). [ey mihter-i şāḥib-ferāset,]*

ey millet [1] *Ey millet, ey insanlar.*

Ber-ḳarār üzre ḳurılmadı çü rükn-i ʿālem / Nice erkān gözedürsin görüben **ey millet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 2). [ey millet,]*

ey misālüñden müberrā [1] *Ey eşi benzeri olmayan.*

Ey misālüñden müberrā ḳādir-i perverdigār / Ey ʿayānuñdan münezzeh ḥālıḳ-ı leyl ü nehār *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 7, Beyit 1). [ey misālüñden müberrā,]*

ey muʿabbir [1] *Ey rüya tabir eden.*

Yūsuf-ı meh çehreme her gice mihr eyler sücūd / **Ey muʿabbir** añlamazsın kim ne ru'yā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 2). [ey muʿabbir,]*

ey muʿarrif [1] *Ey tarif eden, bildiren.*

Ey muʿarrif nice taʿrif eyleyesin şānumuz / Çünki doymaz gözlerüñ baḳmaġa pür-envārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 4). [ey muʿarrif,]*

ey mubaṣṣır [1] *Ey gözetici, bekleyici, bakıcı.*

Rāfiʿ-i ḥucb olsa maḳṣūd eylese keşf-i cemāl / **Ey mubaṣṣır** her ne deñlü görseñ ol zībā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 3). [ey mubaṣṣır,]*

ey müddeʿī [3] *Ey iddia eden kişi.*

Bir ḥarāret sende ger yoġ ise gel **ey müddeʿī** / ʿĀşıḳ-ı hicrān-keşüñ ḳalbinde yanan nārı gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 3). [ey müddeʿī,]*

Baḥr u ber olmaz Murādīye maḳām **ey müddeʿī** / Ān-ı vāḥid Kaʿbe vü Yesribde vü Baṭḥādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 5). [ey müddeʿī,]*

Gel berü **ey müddeʿī** bi'llāhi vaṣf eyle bize / Kün-fekānuñ şerḥini ūlā nedür uḫra nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 4). [ey müddeʿī,]*

ey müdrik-i rāz [1] *Ey sırrı idrak eden, anlayan kişi.*

Cehd ḳıl cehd ḳıl **ey müdrik-i rāz** / Olasın tā cihānda nīk-ḫulū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 6). [ey müdrik-i rāz,]*

ey muḫterem [3] *Ey şeref sahibi, saygı değer insan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿİlm-i ḥikmetden ḫaberdār ol yüri **ey muḫterem** / Tā ki maʿnānüñ ḥiṣārı üzre naṣb ola ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 1). [ey muḫterem,]*

ey müjde-dād-ı vuṣlat-ı dildārumuz [1] *Ey sevgiliye kavuşmanın müjdesini veren.*

Merḥaba **ey müjde-dād-ı vuṣlat-ı dildārumuz** / Ḫoş irüşdük eyler idük saña cānā ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1189, Beyit 3). [ey müjde-dād-ı vuṣlat-ı dildārumuz, -umuz]*

ey Murād [15] *Sultan III.Murat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murāduñ mantıḳından diñleyen ʿilm-i ledün / ʿĀlem-i maʿnā vü ṣūretdür hemān şām u seḥer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 5). [ey murāduñ, -un]*

ey murādī [358] *Sultan III. Murat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī sırr-ı ʿışḳı degme kimse bilemez / ʿĀrif iseñ ʿāşıḳ iseñ gel biyā vü merḥabā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 5). [ey murādī,]*

ey murādī kün ṭaleb ez-manṭıḳ-ı raʿnā-yı men [1] *Ey Muradî benim güzel aklımdan talep et.*

Men murād-ı her dū ʿālem rānemī kerdem ḳabūl / **Ey Murādī kün ṭaleb ez-manṭıḳ-ı raʿnā-yı men** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1093, Beyit 5). [ey murādī kün ṭaleb ez-manṭıḳ-ı raʿnā-yı men,]*

ey muʿteber [3] *Ey itibarlı, saygın kimse. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳuşadupdur her şafı şaffında yetmiş biñ ṣufūf / Birbirine beñzemez eşkāli bil **ey muʿteber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 4). [ey muʿteber,]*

ey muṭrib-i ḫôş-naġme-serā [1] *Ey hoş şarkı söyleyen.*

ʿUşşāḳa ṣıfāhān ile ʿuzzālı nevā ḳıl / **Ey muṭrib-i ḫôş-naġme-serā** ṭurmaya ḳulḳul *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 3). [ey muṭrib-i ḫôş-naġme-serā,]*

ey muttaḳī [3] *Ey Allah'tan korkup günahlardan sakınan kimse. II Takva sahibi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger bu Murāduñ sözin 'ışḳ ile **ey muttaḳī** / Diñler iseñ olasın sen daḫı dānā cüvān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1151, Beyit 5). [ey muttaḳī,]*

ey müẓhire'l ʿacā'ib [1] *Ey şaşılacak, hayrette bırakacak görünüş, suret veren.*

Ey pertev-i celālüñ her maẓharuñda ẓāhir / **Ey müẓhire'l ʿacā'ib** ey ḳudretinde ḳādir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 1). [ey müẓhire'l ʿacā'ib,]*

ey nefs [2] *Ey nefis.*

Gel gel berü **ey nefsüm** inṣāf ide bi'llāhi / Bu fānī cihānı gör kim kime vefā eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 4). [ey nefsüm, -üm]*

Güş-ı cāna al Murāduñ sözlerin / Gel berü **ey nefs** olma ġāfile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 5). [ey nefs,]*

ey nice şāhān-ı ʿālem [1] *Ey âlemin nice, birçok şahı.*

Ey nice şāhān-ı ʿālem zīr-i ḫāk olmış yatur / Pehlivān-ı ṣaf-şikenler hep helāk olmış yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 1). [ey nice şāhān-ı ʿālem,]*

ey nihan [1] *Ey gizli olan. II Aşığın gönlü.*

Avunmaduñ ne deñlü saña virdiler niʿām / Avunduran nedür bilürem **ey nihān** seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 3). [ey nihān,]*

ey nüktedān-ı pāk idrak [1] *Ey temiz idrakli nükte bilen, ince ve zarif kimse.*

Elā **ey nüktedān-ı pāk idrāk** / Ḫaberdār ol bu mübhem üzre çālāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 1). [ey nüktedān-ı pāk idrāk,]*

ey nūr [1] *Ey nur. II Sevgili.*

Hicr ile sīne çāk olup çü ölem / Gelesin ḳabrüm üstine **ey nūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 4). [ey nūr,]*

ey nūr-ı ʿayn [1] *Ey göz nuru.*

Rū-be-rū olmaḳ ne mümkindür saña **ey nūr-ı ʿayn** / Līk vardur bu ḳadar bir ẕerresi destūr imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 4). [ey nūr-ı ʿayn,]*

ey nūr-ı dīde [1] *Ey göz nuru. II Sevgili.*

Aḳıtma yaşumı **ey nūr-ı dīde** / Göge aġdurma bu āh u fiġānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 2). [ey nūr-ı dīde,]*

ey nūr-ı liḳā [1] *Ey nur yüzlü.*

Bu ne ḫüsn ü bu ne ḥikmetdür ki **ey nūr-ı liḳā** / Ẕerre-i nūruñ gören terk itdi cān ile serin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 2). [ey nūr-ı liḳā,]*

ey nūr-ı mübīn [1] *Ey parlak nur.*

ʿAks-i tābuñ uralı ʿāleme **ey nūr-ı mübīn** / Lemʿa-i berḳ-i cemālüñ nice peydā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 2). [ey nūr-ı mübīn,]*

ey nūr-ı pāk [1] *Ey temiz nur.*

Dil tenūrı āteş-i ʿışḳ ile oldı tāb-nāk / Rāstī bu āb-ı vaṣla teşnedür **ey nūr-ı pāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 1). [ey nūr-ı pāk,]*

ey pādişā / ey pādişāh [2] *Ey Allah'ım.*

Çāresüz ḳaldum Ḫudāyā çāre ḳıl yā Rab baña / Nefs ü şeyṭāndan ḫalāṣ eyle beni **ey pādişā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 1). [ey pādişā,]*

Tevbeler ḳıldum günāha yā ilāh / Yaraşur saña ʿaṭā **ey pādişāh** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 30, Beyit 1). [ey pādişāh,]*

ey pādişāh-ı ẕü'l-kemāl [1] *Ey mükemmellik sahibi hükümdar. II Allah.*

Ḳıl ʿināyetle naẓar **ey pādişāh-ı ẕü'l-kemāl** / Bu Murādī ḳuluña kim her zamān emrüñdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 5). [ey pādişāh-ı ẕü'l-kemāl,]*

ey pāk-bāz [2] *Ey Usta oyuncu. II Ey yürekten bağlı aşık.*

Rāz-ı dildendür ḳamu kevn ü mekān **ey pāk-bāz** / Sırrı fāş eylerse ʿāşıḳ ḫūnīdür dest-i namāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 1). [ey pāk-bāz,]*

Geldi çün kim ġayb-ı ʿayn **ey pāk-bāz** / Bī-cihān ü bī-cihān ü bī-cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1169, Beyit 4). [ey pāk-bāz,]*

ey peri [1] *Ey peri. II Ey sevgili.*

Çün görmez oldı bāġ-ı cemālüñi **ey perī** / Eglendürür mi bir daḫı seyrān bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 2). [ey perī,]*

ey pertev-i ʿaks-i ruḫ [1] *Ey yanağının yansımasının ışığı.*

Mā lāmaʿa illā bi-kemālin ve teʿālā / **Ey pertev-i ʿaks-i ruḫuñ** envārı hüveydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 1). [ey pertev-i ʿaks-i ruḫuñ, -un]*

ey pertev-i celal [1] *Ey büyüklük, ululuğun ışığı.*

Ey pertev-i celālüñ her maẓharuñda ẓāhir / Ey müẓhire'l ʿacā'ib ey ḳudretinde ḳādir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 1). [ey pertev-i celālüñ, -ün]*

ey perverdigār [1] *Ey Allah'ım.*

Bu Murādīnüñ murādı budur **ey perverdigār** / Gelmesün ol dilbere dünyāda şerr-i mā-ḫalaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 7). [ey perverdigār,]*

ey pīr-i ʿālem [1] *Ey dünyanın yaşlısı, hayat tecrübesi çok olanı.*

Ḳo şūret ʿālemin **ey pīr-i ʿālem** / Yüri gözle hemān sırr ile ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 1). [ey pīr-i ʿālem,]*

ey pişer [1] *Ey sevgili, ey çocuk, ey güzel.*

Semʿ-i cānı ḳıl küşāde **ey piser** / Ṭārik-i dü-ʿalem ol ortaya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 4). [ey piser,]*

ey pür-hüner [1] *Ey hünerli, yetenekli.*

Maḳṣad-ı aḳṣāya ṭālibdür göñül **ey pür-hüner** / Bu ʿacebdür bunda bu dil ṣāḥib-i īḳān igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 4). [ey pür-hüner,]*

ey püser [1] *Ey oğul.*

Çeşm-i cihān-bīnüñ eger ʿayn oldı ise ḫaḳ ile / Başdan ayaġa **ey püser** cümle vücūduñdur başar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 2). [ey püser,]*

ey rāh-ı ḥaḳīḳat isteyen ʿārif [1] *Ey hakikat yolunu isteyen ârif.*

ʿAceb olmaya **ey rāh-ı ḥaḳīḳat isteyen ʿārif** / Seni bilmekde ol ṣarrāf ʿulūmuñ sende ẓāhirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 4). [ey rāh-ı ḥaḳīḳat isteyen ʿārif,]*

ey Raḥīm [1] *Ey merhametli , esirgeyen , koruyan Allah .*

Ey kerīm ü **ey Raḥīm** ü ey ʿalīm ü ey ʿaṭūf / Ḳullara dā'im işüñ iḥsāndur yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 4). [ey raḥīm,]*

ey refīḳ [1] *Ey arkadaş, ey yoldaş.*

Devlet saʿādet ister iseñ **ey refīḳ** ger / Ẓulmetde ḳalma gel berü bir baḫtiyāra gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 3). [ey refīḳ,]*

ey refīḳ-i dil-sitān [1] *Ey gönül alan dost.*

Ey refīḳ-i dil-sitānum diñle ḳavlüm ʿışḳ ile / Cehd ḳıl olmayasın ʿālemde ʿilm āyīnesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 4). [ey refīḳ-i dil-sitānum, -um]*

ey reh-nümā [1] *Ey yol gösterici. II Sevgili.*

Bu rāh-ı ʿışḳ içinde ḳaluram bi'llāhi āvāre / Eger olmaz ise çāre baña **ey reh-nümā** senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 3). [ey reh-nümā,]*

ey revnaḳ-ı ḳalb [1] *Ey kalbin parlaklığı, güzelliği.*

Muʿīnüm olalı mihrüñ benüm **ey revnaḳ-ı ḳalbüm** / Ne deñlü var ise ḫalḳuñ benüm hep pās-bānumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 4). [ey revnaḳ-ı ḳalbüm, -üm]*

ey rūḥ-ı mā [1] *Ey su gibi olan can.*

ʿÖmrümüz ḫarc itmezüz zā'id yire **ey rūḥ-ı mā** / Anladuñ her kesretüñ yanında vaḥdet var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 3). [ey rūḥ-ı mā,]*

ey rūḥ-ı revan [2] *Ey sevgili.*

Baña raḥm eyle **ey rūḥ-i revānum** / ʿİnāyet eyle ey serv-i revānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 1). [ey rūḥ-i revānum, -um]*

Cān-baḫş oldı kelāmuñ bize **ey rūḥ-ı revān** / Bu senüñ luṭf ile iḥsānuña yoḳdur pāyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1105, Beyit 1). [ey rūḥ-ı revān,]*

ey rūḥum [1] *Ey sevgilim.*

Cevāb eylerseñ **ey rūḥum** şımāḫ-ı cāna remz eyle / Leẕīẕ olmaz velīkin bī-ḥicāb ile durur leẕẕāt

(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 2). [ey rūḥum, -um]

ey rūz ten [1] *Ey güneş gibi aydınlık tenli.*

Eyle ifnā bu vücūd-ı ʿārıżı **ey rūz ten** / Men ʿaref sırrın dilerseñ keşf ḳıl bu kārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 2). [ey rūz ten,]*

ey ṣabā [1] *Ey sabah rüzgarı.*

Ey ṣabā ger kūy-ı yāre eyler iseñ sen güẕer / Būy-ı zülfini getür ben ʿāşıḳ-ı nālān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 6). [ey ṣabā,]*

ey ṣabā-yı maḫż-ı ḳudret [1] *Ey kudret kaynağı sabah rüzgarı.*

Ey ṣabā-yı maḫż-ı ḳudret maḫż-ı ḥikmetdür sözüñ / Bir ḫaber vir bize ʿışḳında gel ey ḫayrü'l-ḳudūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 4). [ey ṣabā-yı maḫż-ı ḳudret,]*

ey ṣadā-yı ʿışḳı ʿālemde ṣıyt u ṣadā ḳılan [1] *Ey aşkın sadâsını âlemde yüksek sesle duyuran.*

Ey ṣadā-yı ʿışḳı ʿālemde ḳılan ṣıyt u ṣadā / Āşkāre ḫoşça sırr itdüñ hüveydā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 2). [ey ṣadā-yı ʿışḳı ʿālemde ṣıyt u ṣadā ḳılan,]*

ey saʿd-ı ṭāliʿ [1] *Ey tâlihin, bahtın uğuru.*

Merḥabā ey şemʿ-i cemʿ-i ʿārifīn-i aṣfiyā / Merḥabā **ey saʿd-ı ṭāliʿ** luṭf-ı maḫż-ı kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 1). [ey saʿd-ı ṭāliʿ,]*

ey ṣādıḳ [1] *Ey işinde dürüst olan kişi.*

Gūş-ı hūşuñ ṭutar iseñ sözüme **ey ṣādıḳ** / Bu Murādī diye pes remz ile īmā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 5). [ey ṣādıḳ,]*

ey ṣafā-baḫş-ı dil ü cān [1] *Ey can ve gönüle mutluluk veren .*

Ey ṣafā-baḫş-ı dil ü cānum baña sensin ʿazīz / Gel bu taġyīr-i mizācumdan necāt irgür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 4). [ey ṣafā-baḫş-ı dil ü cānum, -um]*

ey ṣafḥa-i kitābuñ ʿunvānı [1] *Ey kitabın sayfalarının ismi, ünvânı.*

Ey ṣafḥa-i kitābuñ ʿunvānı ʿilm-i ūlā / Ey ẓāhir-i ḥaḳīḳat ūlā vü sende uḫrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 1). [ey ṣafḥa-i kitābuñ ʿunvānı,]*

ey saḫī [1] *Ey Cömert, eli açık, sahâvetli kimse.*

Gel Murādī bendeñe luṭfuñ irişdür **ey saḫī** / Rabbenā etmim lenā taḳṣīrenā taḳṣīrenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 5). [ey saḫī,]*

ey ṣāḥib-cemāl [3] *Ey güzellik sahibi; sevgili.*

Gel ḥicāb-ı hicrüni şaḳḳ eyle **ey ṣāḥib-cemāl** / Mihr-i vaṣluñ lemʿasınuñ ẕerresi biñ cānadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 2). [ey ṣāḥib-cemāl,]*

Müfteḫir ben nice olmayam ki **ey ṣāhib-cemāl** / Her ne ẓāhir ola benden aḥsen-i taḳvīm ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 2). [ey ṣāhib-cemāl,]*

ʿIşḳuñı pinhān idelden dilde **ey sāḥib-cemāl** / Ḳalmadı ġayrıdan aşlā dilde bir ẕerre me'āl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 1). [ey sāḥib-cemāl,]*

ey ṣāḥib-ḥışāl [1] *Ey ahlak sahibi.*

Ger tekebbürden ırağ olduñsa **ey ṣāḥib-ḥışāl** / Alçaḳ eyleme özüñi var ʿulāda sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 3). [ey ṣāḥib-ḥışāl,]*

ey ṣāḥib-hüner [1] *Ey bilgi sahibi, usta.*

Ṭoġrısın diyem kelāmuñ saña **ey ṣāḥib-hüner** / Bu Murāduñ añlar iseñ her sözi biñ cānadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 5). [ey ṣāḥib-hüner,]*

ey ṣāḥib-i ʿilm [1] *Ey ilim sahibi. II Allah.*

Sensin çü ḫabībī kā'inātuñ / **Ey ṣāḥib-i ʿilm** efḍal-i aʿlem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 2). [ey ṣāḥib-i ʿilm,]*

ey sāḥib-i kemal [6] *Ey olgunluk sahibi kişi(Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

.

Heft deryāyı geçerseñ daḫı var bunda neler / Sebʿa-i eṭvārı seyrān eyle **ey ṣāḥib-kemāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 3). [ey ṣāḥib-kemāl,]*

ey sāḳī [1] *1. Ey Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan; sevgili.*

Fānī durur **ey sāḳī** geçer çünki bu eyyām / Gel ʿīş idelüm eyleme luṭf eyle tekāsül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 2). [ey sāḳī,]*

ey ṣamed [1] *Ey her şey kendisine muhtaç, kendisi hiçbir şeye muhtaç olmayan, mutlak malik olan Allah.*

Yā Rab ne āteşīn olur imiş firāḳ odı / Gösterme anı kimseye luṭf eyle **ey ṣamed** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 3). [ey ṣamed,]*

ey ṣanemā [1] *Ey put gibi güzel sevgili.*

Ġāfil olma bu iki gözlerümüñ ābından / Ḳatı emvācludur **ey ṣanemā** deryāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 4). [ey ṣanemā,]*

ey server [2] *Ey hükümdar, güzeller sultanı.*

Ṣanma ʿāşıḳ senden ayru şāddur **ey serverüm** / Hā-yı hicrüñle efendüm bu göñül maḥzūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 8). [ey serverüm, -üm]*

Ḳomazam ġayrıyı ʿaynümde bugün **ey server** / Añlanup ʿışḳ ile kārında ḳarār itdüm ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 2). [ey server,]*

ey server-i ʿavālim [1] *Ey dünyaların başkanı.*

Sensin mürīd-i ṣādıḳ **ey server-i ʿavālim** / Bildüm ki ey Murādī muḥkem ṣadāḳatüñ var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 5). [ey server-i ʿavālim,]*

ey server-i ḫūbān [1] *Ey güzellerin önderi, başkanı.*

Gedā-yı kūyuñ oldum çün senüñ **ey server-i ḫūbān** / Anı bilgil ki olmışam cemīʿ-i ʿāleme sulṭān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 1). [ey server-i ḫūbān,]*

ey server-i sulṭāniyān [3]] *Ey sultanların başkanı, önderi.*

Ḳaşuñ yayına **ey serv-i revānum** / Nice biñ ʿāşıḳuñ ḳurbān olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 2). [ey serv-i revānum, -um]*

Baña raḥm eyle ey rūḥ-i revānum / ʿİnāyet eyle **ey serv-i revānum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 1). [ey serv-i revānum, -um]*

Nice bir cānā ḳılam sen māh-ı hicrinden fiġān / Gün yüzüñ göster baña **ey server-i sulṭāniyān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 1). [ey server-i sulṭāniyān,]*

ey sırr-ı nihan [1] *Ey gizli sır.*

Tāb uraldan ʿaks-i nūr-ı vechüñ **ey sırr-ı nihān** / Sen nihānīden ʿayānīler ʿayān oldı ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 1). [ey sırr-ı nihān,]*

ey ṣofī [1] *Ey sofi.*

Ṣorar iseñ bize ger mes'eleden **ey ṣofī** / Kesret-i vecd ile bulduḳ biz o tenhā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 4). [ey ṣofī,]*

ey sulṭān [1] *Ey sultan; ey sevgili.*

Murādīye murādın vir murāda irgür anı sen / Murādı sensin **ey sulṭān** eger ūlā eger uḫrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 5). [ey sulṭān,]*

ey şāh [5] *Ey şah; sevgili.*

Bir şāhsın **ey şāh** ki sen şāh-ı cihānuñ / Medḥ ile ṭoludur döneli günbed-i ḫaḍrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 2). [ey şāh,]*

N'idem ben cennetüñ seyrini **ey şāh** / Baña bāġ-ı ruḫuñ seyrān olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 4). [ey şāh,]*

Lebüñ hicrinden **ey şāhum** nice bir / Aḳısar dem-be-dem gözümde ḳanum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 6). [ey şāhum, -um]*

II Hz. Allah.

Saña ḳılur sücūd her eşyā / Sensin **ey şāh** cümleye mescūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 271, Beyit 3). [ey şāh,]*

Ṣol demde ki nefsī vü nefsī diye maḫlūḳ / Ḥavlüñle o demde bizi ḳurtarmadı **ey şāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 2). [ey şāh,]*

ey şāhā [1] *Ey padişahım, Allah.*

Muṣaffā ḳıl bu mir'āt-ı fu'ādum tā gözüm görsün / Senüñ esrāruñı bilsün bu gūş-ı cānum **ey şāhā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 3). [ey şāhā,]*

ey şāh-ı cihan [2] *Ey cihanın sultanı. II Sevgili.*

Ruḫlaruñ var iken **ey şāh-ı cihān** / Bülbül-i dil verd-i ḫandānı n'ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 6). [ey şāh-ı cihān,]*

Āhum şererindendür bu şems-i cihān-ārā / Oldıġı felek üzre **ey şāh-ı cihān** tābān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 4). [ey şāh-ı cihān,]*

ey şāh-ı cihān-ārā [1] *Ey cihanı süsleyen hükümdar, sevgili.*

Gönlüm düşeli saña **ey şāh-ı cihān-ārā** / Dünyādan vü ʿuḳbādan cānumı uṣandurdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 2). [ey şāh-ı cihān-ārā,]*

ey şāh-ı milk [1] *Ey ülkenin hükümdarı, sevgili.*

Ey şāh-ı milk nīgū ḳıl ʿāşıḳa ʿaṭālar / Sulṭān olan kişinüñ dā'im işi ʿaṭādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 3). [ey şāh-ı milk,]*

ey şāh-ı ʿuşşāḳān [1] *Ey âşıkların şâhı, önderi.*

Cemālüñ bir naẓar seyr eyleyen **ey şāh-ı ʿuşşāḳān** / Muḥaḳḳaḳdur ḳılur dünyādan ü ʿuḳbādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 2). [ey şāh-ı ʿuşşāḳān,]*

ey şefīʿ [1] *Ey şefaat eden .*

Ben güneh-kār oldıġumca **ey şefīʿüm** vir ḫaber / Çün Murādam bāʿis-i ġufrān olan kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 5). [ey şefīʿüm, -üm]*

ey şeh-i ʿālem [2] *Ey âlemin hükümdârı.*

Kimüñ ḳapusına varalum **ey şeh-i ʿālem** / Ḳapuñ gibi şāhā var iken bāb-ı muʿallā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 4). [ey şeh-i ʿālem,]*

Nice bir ḳalayın günc-i dücāda **ey şeh-i ʿālem** / Ḳarañu ḳalbümi pür-nūr ḳıl luṭf eyle yā sulṭān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 4). [ey şeh-i ʿālem,]*

ey şeh-i ferḫunde-fāl [1] *Ey talihli hükümdar.*

Tekye ḳılma bu cihāna **ey şeh-i ferḫunde-fāl** / Nicesine ḳıldı bu mekkāre ʿömrüm ḫīle al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 1). [ey şeh-i ferḫunde-fāl,]*

ey şeh-i ferḫunde-hümāyūn [1] *Ey mübarek, kutlu hükümdar. II Sevgili.*

Eyle bu Murādī ḳuluñı luṭfuña maẓhar / Redd itme anı **ey şeh-i ferḫunde-hümāyūn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 5). [ey şeh-i ferḫunde-hümāyūn,]*

ey şeh-i yūsuf-cemāl [1] *Ey Yusuf gibi güzel olanların başı, önderi.*

Dil-ḫalīş olmaḳ ne mümkin **ey şeh-i Yūsuf-cemāl** / Çün anı bend itmege ḳılduñ zeneḫdānuñda çāh

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 4). [ey şeh-i yūsuf-cemāl,]

ey şemʿ-i cemʿ-i ʿārifīn-i aşfiyā [1] *Ey saf ve temiz ârifler , bilginler topluluğunun mumu .*

Merḥabā **ey şemʿ-i cemʿ-i ʿārifīn-i aşfiyā** / Merḥabā ey saʿd-ı ṭāliʿ luṭf-ı maḥż-ı kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 1). [ey şemʿ-i cemʿ-i ʿārifīn-i aşfiyā,]*

ey şūrīde ḥāl [2] *Ey perişan hâlli.*

Añlar iseñ ʿālimü'd-dehr olduñ **ey şūrīde ḥāl** / Bu Murāduñ manṭıḳından görenler peydā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 5). [ey şūrīde ḥāl,]*

Cehd ḳıl ḥubb-ı cihānı ḫāne-i dilden çıḳar / Bunda eyü nesne olmaz saña **ey şūrīde-ḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 4). [ey şūrīde-ḥāl,]*

ey şürūʿ ḳılan [1] *Ey başlayan.*

Ey niyāza nāz içün **ḳılan şürūʿ** añla bunı / Yāra ḳarşu varmaġa lāzım durur her dem niyāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 4). [ey şürūʿ ḳılan, -an]*

ey ṭabīb [3] *Ey doktor, hekim. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫasta-i ʿışḳ oldığumca ben devāya ṭālibüm / **Ey ṭabībüm** söyle kim dermān olan kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 3). [ey ṭabībüm, -üm]*

ey ṭabīb-i dil [1] *Ey gönül doktoru.*

Cāna bir derd uġrayupdur kim devā ḳılmaz ṭabīb / **Ey ṭabīb-i dil** sen ancaḳ idisersin anı ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 4). [ey ṭabīb-i dil,]*

ey ṭabīb-i ḥāzıḳ [1] *Ey işinin ehli doktor.*

Ey ṭabīb-i ḥāzıḳ olsun saña sevgendüm bu kim / Eyle dermān var ise dil derdine ḳılma ʿinād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 3). [ey ṭabīb-i ḥāzıḳ,]*

ey ṭabīb-i pür-şafā [1] *Ey safa, huzur dolu tabip. II Sevgili.*

ʿĀşıḳlara ḳılan vefā dil derdine ḳılan devā / Gel **ey ṭabīb-i pür-şafā** derdüme dermānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 2). [ey ṭabīb-i pür-ṣafā,]*

ey ṭālib [2] *Ey isteyen, ey talip olan.*

Naẓaruñdan naẓarın añlayugör **ey ṭālib** / Müntehīsin saña kimdür bula pāyān didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 2). [ey ṭālib,]*

ʿAcebdür ḥāl **ey ṭālib** rumūzın fehm iderseñ ger / Çü fāṭırdur ḳamu ʿilmi neden inşā ider cümle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 2). [ey ṭālib,]*

ey ṭālib-i ʿilm-i ledün [1] *Ey Allah'ın sırlarına âit manevi bilgiyi, gayb ilmini talep eden, isteyen.*

Ḥālet isterseñ eger **ey ṭālib-i ʿilm-i ledün** / ʿĀlem-i ṣūretden iḫrāc eyle murġuñ bul necāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 4). [ey ṭālib-i ʿilm-i ledün,]*

ey ṭālib-i ʿirfān [1] *Ey irfan isteyen, dileyen.*

Elā **ey ṭālib-i ʿirfān** gel imdi eylegil iʿẕām / Eger kim ḳılasın seyrān ne cevherler ḳılam ifşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 4). [ey ṭālib-i ʿirfān,]*

ey ṭālib-i sırr-ı Ḫudā [1] *Ey Allah'ın sırlarına tâlip olan kişi.*

Gel berü **ey ṭālib-i sırr-ı Ḫudā** / Ḥaḳ dilerseñ saña ola reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 36, Beyit 1). [ey ṭālib-i sırr-ı ḫudā,]*

ey ṭālib-i vāḥid [1] *Ey vahdeti, Allah'a yakınlığı, vahdet-i vücudu isteyen kişi.*

Elā **ey ṭālib-i vāḥid** dilerseñ olasın maḥrem / Cenāb-ı kibriyāya sen budur şarṭ-ı edeb bil hem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 1). [ey ṭālib-i vāḥid,]*

ey ṭālib-i ʿilme'l-yaḳīn [1] *Ey akıl yoluyla bir şeyin bilgisini kavramayı isteyen kişi..*

Gel berü **ey ṭālib-i ʿilme'l-yaḳīn** / Diñle kim ne didi Rabbü'l-ʿālemīn *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 2, Beyit 1). [ey ṭālib-i 'ilme'l-yaḳīn,]*

ey temennā eyleyen [1] *Ey temenni eden, isteyen.*

Ey temennā eyleyen ġayrı temennāyı ḳoġıl / Gözle ʿışḳı ʿışḳ ile feryād ḳıl çün ʿandelīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 3). [ey temennā eyleyen, -(y)en]*

ey terk-i cān iden [1] *Ey canını terk eden, feda eden.*

Gel berü **ey terk-i cān iden** bugün cānān içün / Saña vardur bir cevābum diñle anı cān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 1). [ey terk-i cān iden, -en]*

ey ulu [3] *Ey yüce kişi.*

Nāẓır olma kimsenüñ ʿaybına zinhār **ey ulu** / Ġayrı kimse daḫı tā ki bulmaya sende ḫalel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 2). [ey ulu,]*

Ġavṭa-i baḥr-ı ḥaḳīḳat ḳılduñ ise **ey ulu** / Baş üzredür ḳarāruñ bī-bahāya dānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 4). [ey ulu,]*

Gūş eyle gel Murādīnüñ kelāmın **ey ulu** / Tā ṭarīḳat dâmenine dest-i ṭırnaġuñ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 6). [ey ulu,]*

ey vā'ıẓ-ı dehr [1] *Ey zamanın vaaz, nasihat edeni.*

Nūr-ı muṭlaḳ nice şerḥ oluna **ey vā'ıẓ-ı dehr** / Anuñ içün iki dünyā ṭolu vāveylādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 3). [ey vā'ıẓ-ı dehr,]*

ey vāsi' zeban [1] *Ey geniş ağızlı, boş boğaz, geveze.*

Ḳīl u ḳāli tārik olmayınca **ey vāsi' zebān** / Ḥāşā vü kellā ḳomazlar saña ḥāle baḳmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 4). [ey vāsi' zebān,]*

ey vāy [1] *Ne yazık.*

Lehv ü hevāda geçdi ʻömr-i ʻazīz **ey vāy** / Derdüm beyāna gelmez şıġmaz ġamum lisāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 3). [ey vāy,]*

ey vechi ḥasen [1] *Ey güzel yüzlü.*

Dest-i inṣāf ile munṣıf olan **ey vechi ḥasen** / Döne aslında Murād el ura dāmānümüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 5). [ey vechi ḥasen,]*

ey vechi meh-pāre [1] *Ey yüzü ay parçası gibi olan.*

Şu deñlü bilmişem ḳadrüñ senüñ **ey vechi meh-pāre** / Beni yār eyledüñ yāre ʿaceb muḫtār imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 2). [ey vechi meh-pāre,]*

ey vücūdum gül-şeni [1] *Ey vücudumun, varlığımın gül bahçesi.*

Ḫayra maḳdemdür vücūdum **ey vücūdum gül-şeni** / Ben seni ḳıldum ṭaleb ammā ki sen daḫı beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 1). [ey vücūdum gül-şeni,]*

ey vücūdum rāḥatı [1] *Ey varlığıma huzur veren.*

ʿÖmr-i bāḳīdür vücūduñ **ey vücūdum rāḥatı** / Kā'im olmışdur vücūduñla vücūdum bi't-tamām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 4). [ey vücūdum rāḥatı, -ı]*

ey vücūdum revnaḳı [1] *Ey varlığıma güzellik, letafet veren. II Sevgili.*

Ṣıdḳuma bürhān dilerseñ **ey vücūdum revnaḳı** / ʻIşḳ meydānında ʻuṣṣāḳuñla olsam rū-be-rū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 3). [ey vücūdum revnaḳı,]*

ey vücūdum zindesi [1] *Ey vücudumu zinde, canlı tutan.*

ʿÖmr-i sermeddür vücūdum **ey vücūdum zindesi** / Bir vücūd iḥyāsıyam her küll ü cüz' andan eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 3). [ey vücūdum zindesi,]*

ey yār [6] *Ey yar, sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dime kim cümle oldur ansuz yoḳ / Kāfir olur bunı diyen **ey yār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 527, Beyit 4). [ey yār,]*

ey yār-ı güzīn [2] *Ey seçkin dost, arkadaş.*

Ḳubbelerde bizi mektūm iden esrār durur / Lāḥıḳ olmaz ve ne ḫôd munfaṣıl **ey yār-ı güzīn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 3). [ey yār-ı güzīn,]*

Āşināsın bize her laḥẓada **ey yār-ı güzīn** / Bu ne ḥikmet göze mestūr oluben kār olasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 4). [ey yār-ı güzīn,]*

ey yār-i pinhānī [1] *Ey gizli sevgili.*

Temennā vaṣluñ olmışdur baña **ey yār-i pinhānī** / Murādum bu durur senden ayırma bu temennādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 3). [ey yār-i pinhānī,]*

ey zāhid [1] *Ey sofu.*

Gel **ey zāhid** ḳoġıl ṭaʿnı yüri ḥālüñe ol meşġūl / Güm itmez rāhını ol kim hidāyet aña rehberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 4). [ey zāhid,]*

ey zāhid-i zīnet-perest [1] *Ey zinete, süse tapan; süs düşkünü zahid.*

Ey zāhid-i zīnet-perest taʿn itme bu ʿāṣıḳlara / Ṭurma dile tāc ü kemer yiter bize didār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 3). [ey zāhid-i zīnet-perest,]*

ey ẓāhir-i ḥaḳīḳat [1] *Ey hakikatin görünen yüzü.*

Ey ṣafḥa-i kitābuñ ʿunvānı ʿilm-i ūlā / **Ey ẓāhir-i ḥaḳīḳat** ūlā vü sende uḫrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 1). [ey ẓāhir-i ḥaḳīḳat,]*

ey ẓāhirül-vücūd [1] *Ey varlığın görünen, dış yüzü.*

Peydā çü sensin ʿāleme **ey ẓāhirül-vücūd** / Biñ dürlü gösterüp yā bu peydā neden gelür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 4). [ey ẓāhirül-vücūd,]*

ey zübde-i ḫaṣā'il [1] *Ey hasletlerin, huyların özü, merkezi.*

Ey mehbiṭ-i resā'il ey maʿdin-i feżā'il / **Ey zübde-i ḫaṣā'il** yüce saʿādetüñ var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 4). [ey zübde-i ḫaṣā'il,]*

ey ẕū-fünūn [11] *Ey bilgili, hünerli kişi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şöyle ḥall olsun gidüp teşvīş-i dil **ey zū-fünūn** / Sen yüri var ṭārik ol tā kim bilesin māverā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 2). [ey zū-fünūn,]*

ey ẕü'l-celāl [1] *Ey Celâl sahibi Allah'ım .*

Ben Murāda ḳıl ʿināyet fażluñı **ey ẕü'l-celāl** / Senden özge kimsenem yoḳdur benüm yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 5). [ey ẕü'l-celāl,]*

ey ẓulmet-i inkār içinde tīre-dil [1] *Ey inkar, inanmama karanlığı içindeki kara kalpli.*

Seyre gel **ey ẓulmet-i inkār içinde tīre-dil** / Baḳ gözüñle gör nider bizden temāşālar ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 4). [ey ẓulmet-i inkār içinde tīre-dil,]*

ey ẕü'l-minen [1] *Ey iyilik ve bağış sahibi; Allah.*

Ben ne ḫākam ʿarż-ı ḥāl idem saña **ey ẕü'l-minen** / Cümle ḥālüm pādişāhum ḥażretüñe hep ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 3). [ey ẕü'l-minen,]*

ey ẕü'l-ʿaḳıl [1] *Ey akıl sahipleri.*

Baḥr-ı aʿẓamdur vücūd-ı ʿārifīn **ey ẕü'l-ʿaḳıl** / ʿAḳl u idrāk ister iseñ çekme ʿālemden ġamı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 3). [ey ẕü'l-ʿaḳıl,]*

eyā [7] *Ey, hey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu*

nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Eyā yā eyyühe'l-aḥbāb gelüñ size açam bir bāb / Ne kim dirsem hemān deryāb ne maʿnā kim ola her cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 3). [eyā,]*

eyā dil [1] *Ey gönül.*

Yaḳın olmaḳlıḳ isterseñ **eyā dil** / Iraġ olmaḳlıġı sen eyle ḥāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 1). [eyā dil,]*

eyā dilber [1] *Ey sevgili.*

Firāḳuñdan ciger yandı **eyā dilber** kebāb-āsā / İki gözden aḳar yaşum benüm cām-ı şarāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 1). [eyā dilber,]*

eyā gül [1] *Ey gül. II Ey sevgili.*

Bir dem yüzine gül bu Murādīnüñ **eyā gül** / Hicr āteşine nice yanup ola tenüm kül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 7). [eyā gül,]*

eyā Mevlā [2] *Ey Allahım.*

Ben ne ḥākam ṭapuña lāyıḳ olam / Luṭfuña ḳalmışam **eyā Mevlā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 4). [eyā mevlā,]*

Tevbeler eyledüm **eyā Mevlā** / Kerem u luṭfuñ ile aç baña bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 2). [eyā mevlā,]*

eyā şāh [1] *Ey padişah, Allah.*

Cürm ile ḫaṭāma n'ola baḳmasañ **eyā şāh** / Luṭf ü keremüñ ḳapladı dünyāyı ser-ā-pā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 4). [eyā şāh,]*

eyitmek [1] *Demek, söylemek.*

Beḳādan diledüm ibḳā muḥaḳḳaḳ maḥż-ı bāḳīdür / **Eyitdi** ḳıl naẓar baña naẓar ḳılma fenāñ üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 4). [eyitdi, -di]*

eylemek [70] *Etmek, yapmak. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Görmek diledügi içün envār-ı şaʿşaʿa / Dā'im Murādī kendüzin **eyler** beḳā fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 6). [eyler, -r]*

eylüg [5] *İyilik. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cehd eyle **eylüge** bulasın cümle eylügi / Şanma ki kemlüge bedel olan şafā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 4). [eylüge, -e]*

eylük eylemek [1] *İyilik yapmak.*

Eylük eyle saña yavuz şanana / Diler iseñ ki raḥmet ide ʿafū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 2). [eylük eyle,]*

eylügi itmek [1] *İyilik etmek.*

Dilerüz raḥmet-i Mevlā iderüz cehdi eger / Biz rıżāsı çün anuñ eylügi her ān iderüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 3). [eylügi iderüz, -er, -üz]*

eylügi ḳılmak [1] *İyilik yapmak.*

Uluya giciye **ḳıl eylügi** furṣat demidür / Nefs-i kāfirle cidāl eyle şecāʿat demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 3). [eylügi ḳıl,]*

eymān-ı ġılāẓ eylemek [1] *Ağır, büyük yeminler.*

Baña **eymān-ı ġılāẓ eylemeseydi** o ḥabīb / Ḫalḳa dirdüm ki nedür dīnüm ile īmānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 2). [ġılāẓ eylemeseydi, -me, -se, -(y)di]*

eyü [9] *Beğenilen, iyi, hoşa giden. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳılmaġa ḫaṭāña tevbe iy dil / Mevt oldı saña **eyü** ʿalāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 5). [eyü,]*

eyvah [1] *Eyvah! Ne yazık*

Her rūz u şeb ġam ile dil gitdi elden **eyvāh** / Bir daḫı bu gam ile sad-pāre var mı yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 4). [eyvāh,]*

eyvan [2] *Saray, köşk.*

Ṭavāf-ı ṭurfadan çün kim dil-i maḥrem muvaḳḳatdür / Muvaḳḳatler ḳonuldı kim ṭavāf olına **eyvānum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 857, Beyit 4). [eyvānum, -um]*

II Gök, gökyüzü.

Ser-te-ser **eyvān** ile ekvānı geşt itdüm ḳamu / Manẓarından mihr-i tābān ola raḫşān yaḥtemil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 3). [eyvān,]*

eyvān-ı şerīʿat [1] *Şeriat köşkü.*

Yol buluben **eyvān-ı şerīʿatda** yaḳīne / Her laḥẓa yaḳīnüm ile īḳān arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 5). [eyvān-ı şerīʿatda, -da]*

ey-vāy [1] *Eyvah, yazık.*

Güneşüñ nūrı çü tābında ḳılurmış ḳameri / Gice gündüz ne ararsın meded **ey-vāy** seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 3). [ey-vāy,]*

eyyam [2] *Günler. II Zaman, devir.*

Murādī ḥamdüñi eyle ziyāde sāʿaten sāʿat / İki vech üzre feth u nuṣret ile olur **eyyāmuñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 5). [eyyāmuñ, -uñ]*

Fānī durur ey sāḳī geçer çünki bu **eyyām** / Gel ʿīş idelüm eyleme luṭf eyle tekāsül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 2). [eyyām,]*

eyyām ü leyāl [1] *Gündüz ve gece.*

Dil ḳıldı te’emmü nice **eyyām ü leyāli** / Eyledi ḥayāl ile ḥayālinde ḥayāli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 1). [eyyām ü leyāli,]*

eyyede’l-mevlā bi-naṣrihi ileyhi mine’n-necā inne muḥammeden ḥabībuhu ve kāne bi’l-mü’minīne raḥīmā [1] *Mevla ona olan yardımını teyit etti çünkü Muhammed onun habibidir ve o, müminlere karşı çok merhametlidir. [Sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için üzerinize rahmetini gönderen O'dur. Melekleri de size istiğfar eder. Allah, müminlere karşı çok merhametlidir (33/Ahzab 43)].*

Eyyede’l-Mevlā bi-naṣrihi ileyhi mine’n-necā / İnne Muḥammeden ḥabībuhu ve kāne bi’l-mü’minīne raḥīmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 123, Beyit 1). [eyyede’l-mevlā bi-naṣrihi ileyhi mine’n-necā inne muḥammeden ḥabībuhu ve kāne bi’l-mü’minīne raḥīmā,]*

Eyyûb [2] *Hz. Eyyub Peygamber; sabrın simgesi.*

Çeke gör ḳahr-ı dünyāyı nitekim çekdi ol **Eyyüb** / Bu günki gün çeken kahrı yarın anda olur ḫurrem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 6). [eyyüb,]*

Ṣabrın arturmaz idi ol **Eyyüb** / Dimese lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 8). [eyyüb,]*

eyyūb-ṣıfat [1] *Hz. Eyyub gibi; sabırlı.*

Her ḳaçan āh çekem derd ile **Eyyūb-ṣıfat** / Acıyup āhuma her zīr ile bālā iñler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 3). [eyyūb-ṣıfat,]*

eyyūb-veş [1] *Eyyüp peygamber gibi.*

Çek cefāyı ey göñül olma melūl **Eyyūb-veş** / Bunda çoḳ cevr ü cefā anda vefāya iresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 3). [eyyūbveş,]*

eyyühe’l-müştāḳu ircı̔ ve’trüki’l-ġam ve’btehic [1] *Ey âşık, gamı terk et ve mutlu ol .*

Eyyühe’l-müştāḳu ircı̔ ve’trüki’l-ġam ve’btehic / Leyse mislük lā firāḳa fī’l-ebed min beynenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 3). [eyyühe’l-müştāḳu ircı̔ ve’trüki’l-ġam ve’btehic,]*

ez [1] *"-den, -dan" eki.*

Ey Murādī ḳalb mir’ātında nāẓır olmaġa / Geldi cümle evliyā tā min ʿAcem **ez** ḥadd-ı Rūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 5). [ez,]*

eẕā çekmek [1] (Deyim) *Eziyet çekmek.*

Yāre yār olduġumuz şanma dilā meccāna / Hāy aġyāruñ elinden ne **eẕā çekmişdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 2). [eẕā çekmişdür, -miş, -dür]*

eẕā olmak [1] *Eza, sıkıntı olması.*

ʿAceb neden bu cihān ile sen muḳayyedsin / Bilür misin n’ola ḥālüñ ḳaçan **eẕā olıser** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 3). [eẕā olıser, -ıser]*

eżʿāf olmak [1] *Artmak.*

Murādī mebde’i külden nişāna ḥācet yoḳ / Nişānı ilerü naṣb eyle **olasın eżʿāf** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 5). [eżʿāf olasın, -a, -sın]*

eż‘āf u aḥḳār olmak [1] *Çok zayıf ve pek âciz olmak.*

Bu Murādī **eż‘āf u aḥḳār olupdur** cümleden / Ḥāşa kim ḥadden ziyāde bunda bir söz söyleme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 5). [eż‘āf u aḥḳār olupdur, -up, -dur]*

ez-an duʿā-rā ḳabūl kün yā rab [1] *Ey Rab! Ondan duayı kabul et.*

Ez-an duʿā-rā ḳabūl kün yā Rab / Ez-evvel ḫ∨āhem türā ṭaleb bi-ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 16, Beyit 2). [ez-an duʿā-rā ḳabūl kün yā rab,]*

ezber [8] *Zihinde tutma, hıfz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥarīm-i Kaʿbe-i vuṣlat ṭavāfın ḳıldı şunlar kim / Dem-ā-dem ẕikr-i dildār ile lebbeyk aña **ezberdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 2). [ezberdür, -dür]*

ezberden [2] *Ezberden, hıfz etmek.*

Murādīnüñ kelāmınuñ hevāsında nihāyet yoḳ / En ednā görmeye füc’et oḳıyan bunı **ezberden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 5). [ezberden,]*

Kitāb-ı ʿışḳı **ezberden** oḳıdum bāb-ender bāb / Ḳamu mevcūd imiş ezberledüm īn ile ān vaṣfın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 3). [ezberden,]*

ezber-i manẓūr [1] *Nazara alınarak, beğenilerek ezberlenmek.*

Kitābında didi iḳrā oḳındı **ezber-i manẓūr** / Naẓar mir’āta urmaḳdur hünerdür añla dermānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 3). [ezber-i manẓūr,]*

ezber itmek [4] *Ezberlemek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Elā ey mihr-i ʿālem gel saña bir söz diyem añla / Kitāb-ı ḳalbüñ içinde bunı dā’im **idüp ezber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 4). [ezber idüp, -üp]*

ezber ḳılmak [3] *Ezberlemek, hıfz etmek.*

Müstaḥkem idüp ʿahd ile peymānını anda / Oldı mütefekkir **ḳıluben** virdini **ezber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 2). [ezber ḳıluben, -uben]*

Ḳıldı ṣıfātını dil **ezber** tamām / Anuñ içün ẕātınadur ihtimām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 1). [ezber ḳıldı, -dı]*

Çü ḳudret mektebinde ders-i ḥikmet **ḳılmışuz ezber** / Bize bu ‘ilm-i ḥikmetde sebaḳ-daş olmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 4). [ezber ḳılmışuz, -mış, -uz]*

ezberlemek [8] *Ezberlemek, hıfz etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Semāʿ-ı ṣavt içün bī-ṣavt u ḥarf olmaḳ levāzımdan / Ḥurūf **ezberle** iḥvānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 3). [ezberle,]*

ez-cā [1] *Yerden.*

Levāzım gerçi ḥāżırdur "Fe-emmā" ruḫṣatı elzem / Bu rūşen olmasa bārān nebāt olmaya nubb **ez-cā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 4). [ez-cā,]*

ez-cümle [1] *Kısaca, özet olarak, özetle.*

Bu ḳudret ḳudret-i ʿuzmā senüñ şānuñ ʿaẕīminde / Ki ẕātuñ aʿẓam **ez-cümle** Hüve'l-ḥayyü'lleẕi fāṭır *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 4). [ez-cümle,]*

eżdād [1] *Muhalif, karşıt kimseler. II Kargaşa çıkaran, huzuru bozan kişiler; düşmanlar.*

Çün ḥayāt ile memātum oldı ṣaġ / Benden oldı cümle **eżdādum** ırağ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 1). [eżdādum, -um]*

ezel [65] *Başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün **ezelden** ʿışḳa düşdüm pes ḥalāṣa çāre ne / Çāresi vaṣl-ı ḥabīb oldı anuñ pes dā'imā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 2). [ezelden, -den]*

ezel bezmi [1] *Bezm-i elest. Allah'ın tüm ruhları topladığı meclis.*

Baña ṣundılar **ezel bezminde** çün cām-ı ṣafā / Pür-ṣafā olup özümden geçmişem ben muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 1). [ezel bezminde, -n, -de]*

ezel ebed [1] *Geçmiş ve gelecek.*

Maḥabbet-i ezelīdür arada bāhir olan / **Ezel ebed** bugün ol ittiṣāle rāġıbdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 2). [ezel ebed,]*

ezelī [5] *Ezele mensup; başlangıcı olmayan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ezelīdür senüñ ʿışḳuñla çü ʿışḳum cānā / Beni sevdāda ḳara ḳılmaduñ itdüñ beyżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 1). [ezelīdür, -dür]*

ezelī olmak [1] *Öncesiz olmak.*

Ezelī oldı ezel bu ebed-i lā-yūʿad / Ṣāḥib-i mūcib olup ṣāḥib-i īcād oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 3). [ezelī oldı, -dı]*

ezel mey-ḫānesi [1] *Ezelden beri var olan meyhane, aşıkların toplandıkları yer. II Elest meclisi.*

Cür'a nūş olduḳda ṭolmışdı **ezel mey-ḫānesi** / Biz anı beẕl eyledük ʿāṣıḳlara iḥsān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 4). [ezel mey-ḫānesi,]*

ezel mühendisi [1] *Çok eski zamandan itibaren her şeyi kuran, meydana getiren. II Allah.*

Esās-ı ṣerʿe ḥalel virme olasın sābit / **Ezel mühendisi** bu ṭarzı ḳurdı ḥāżır baş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 2). [ezel mühendisi,]*

ezel olmak [1] *Ölümsüz olmak.*

Çün ʿaḳl-ı evveldür ezel virdi murādın ol ezel / **Oldı** Murādī pes **ezel** Ḥaḳdur viren ḳılma gümān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 5). [ezel oldı, -dı]*

ez-evvel ḫ∨āhem türā ṭaleb bi-ṭaleb [1] *Önceden sana gelmeyi istiyorum.*

Ez-an duʿā-rā ḳabūl kün yā Rab / **Ez-evvel ḫ∨āhem türā ṭaleb bi-ṭaleb** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 16, Beyit 2). [ez-evvel ḫ∨āhem türā ṭaleb bi-ṭaleb,]*

ez-fu'ād [2] *Gönülde, kalpte.*

Sen ṣanur mısın bizi ḫāric olavuz **ez-fu'ād** / Bārek-Allāh cümle eşyā vāridātı bizdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 3). [ez-fu'ād,]*

Vaḳāyiʿ ġamın ḫāric it **ez-fu'ād** / Murabbaʿ müselles müseddes żarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 4). [ez-fu'ād,]*

ez-ġayr [1] *Allah'tan başka her şeyden.*

Cürʿa nūş olalı ḫum-ḫāne-i vaḥdetden biz / Nice dem fāriġuz **ez-ġayr** ve kesretden biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 1). [ez-ġayr,]*

ezhār [3] *Çiçekler.*

Murādī aṣl ferʿ oldı egerçi aṣl-ı evveldür / Miyān-ı āb ü gildendür iren **ezhār** ile zīnet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 5). [ezhār,]*

Vücūdum būstānın görmişemdür çün ṭolu **ezhār** / ʿAcebdür bāġbān-ı ḳudret itmişdür ʿaceb tīmār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 1). [ezhār,]*

Açıldı ḥadāyıḳda nice biñ gül **ezhār** / Şerḥe gele mi ṣādır-ı maṣdūr ile maṣdar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 4). [ezhār,]*

ezhār-ı ma'ārif [1] *Ilim çiçekleri.*

Bārānını yaġdurdı yine ebr-i maḥabbet / **Ezhār-ı ma'ārif** açılur yirlü yirinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 3). [ezhār-ı ma'ārif,]*

ezher [8] *Ak tenli güzel, berrak, parlak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey cemālüñ lemʿası mihrüñden enverdür baña / Mihr-i ḥubbuñ dem-be-dem mihrüñden **ezherdür** baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 1). [ezherdür, -dür]*

eẕher olmak [4] *Pek beyaz, güzel ve parlak olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥüsn-i cemāli **eẕher ola** diyü her zamān / Rūy-i cemāle perde aṣar bu celālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 4). [eẕher ola, -a]*

eẕher-i bahir [1] *Besbelli, apaçık.*

Çü ḥükmin eyledi ẓāhir ne ẓāhir **eẕher-i bāhir** / Velīkin ẓāhire bāṭın olupdur rāzda sırrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 4). [eẕher-i bāhir,]*

eẕlām-ı ẓulūm [1] *Zalimlerin en zalimi.*

Şol ki ḳabūl ḳılmaya ġayrıya nuṣḥ ide / Dünyāda āhiretde odur **eẕlām-ı ẓulūm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 4). [eẕlām-ı ẓulūm,]*

ezmān [4] *Zamanlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yefʿalu'llāhu mā-yeşādan çün görindi tāb-ı nūr / Ḥükm ider her ne dilerse ider **ezmān** pes mürūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 1). [ezmān,]*

eẕnāb [1] *Günahlar.*

Gel bu kāruñ fikrini it ḳaç ḳamu **eẕnābdan** / Ey Murādī ḥaḳḳa mekşūf oldı her mestūr olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 5). [eẕnābdan, -dan]*

2.2.7. F

fā [1] *Arapçadaki "fe" harfi.*

Fā ḥarfi ḳaf olursa ne ġam bir nuḳaṭla bes / Pergāra noḳṭa oldı göñül men necā ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 4). [fā,]*

faʿʿāl [2] *Çok işleyen, daima harekette bulunan.*

Murādī fiʿl ile **faʿʿālı** aramaḳ müşkil / Vücūd-ı pür-hünerüñde naẕardadur feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 5). [faʿʿālı, -i]*

Faʿʿālsın işüñde yoḳdur saña muʿārız / Muḫtārsın ḳamuda ey yüce pādişāhum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 2). [faʿʿālsın, -sın]*

faʿʿāl-ı rākiʿ [1] *Rükûyu, namazda eğilmeyi çok yapmak.*

Nāḳil olmış baʿżısı **faʿʿāl-ı rākiʿ** secdede / Sen ḳıyāmı bulduñ ise iste gel inşāda farż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 2). [faʿʿāl-ı rākiʿ,]*

faʿāl-i ṣıfat [1] *Vasfın, sıfatın yapanı.*

Fiʿl-i eşyāda görindi yine bu ḥāl-i ṣıfat / Ḥāşa li'llah k'ola fiʿlinde o **faʿāl-i ṣıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 1). [faʿāl-i ṣıfat,]*

faʿʿālün limā yürīd [2] *Rabbinin dilediği hariç, (onlar) gökler ve yer durdukça o ateşte ebedî kalacaklardır. Çünkü Rabbin, istediğini hakkıyla yapandır. (Hûd, 11/107).*

Faʿʿālün limā yürīdi bildüm / Ol her ne buyurdı anı ḳıldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 1). [faʿʿālün limā yürīdi, -i]*

Ḥaḳdur Murādī her işi **faʿʿālün limā yürīd** / Kendin gören münāfıḳa virür belāsını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 5). [faʿʿālün limā yürīd,]*

faḫr [9] *Övünme, iftihar etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mefḫar olalı cihāna **faḫrum** olmışdur füzūn / Faḫr olundum mefḫarumda iftiḫār itmek ʿacīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 3). [faḫrum, -um]*

faḫr eylemek [1] *Övünmek, iftihar etmek.*

Ḳum fe-enẕir ʿaynından aḳıdup zülāl-i faẕlını / Faḳr ile **faḫr eyleyüb** ḳavline bürhān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 3). [faḫr eyleyüb, -(y)üb]*

faḫr itmek [2] *Övünmek.*

Ya nice **itmeyevüz faḫr** ey ḥabīb-i cihān / Ḫudā-yı ḫādimi ġayre mufaḫḫamuz cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 4). [faḫr itmeyevüz, -me, -(y)e, -vüz]*

ʿĀlemde **faḫr iden** bu ʿulūm-ı kemāl ile / Kimdür kemāl diye kemālüñ gören senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 2). [faḫr iden, -en]*

faḫr olmak [1] *Övünmek, onurlanmak.*

Mefḫar olalı cihāna faḫrum olmışdur füzūn / **Faḫr olundum** mefḫarumda iftiḫār itmek ʿacīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 3). [faḫr olundum, -un, -du, -m]*

faḫr-ı nās olmak [1] *İnsanların övüncü olmak.*

Gel Murāduñ gūş ḳıl sırr ile ḥikmet sözlerin / Cehd idegör fehmine tā kim **olasın faḫr-ı nās** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 5). [faḫr-ı nās olasın, -a, -sın]*

faḫṣaʿ [1] *Boyun eğ.*

Ṣaḳın ḫavf itme ġayrıdan çü ġayrüñ ġayrıdur saña / Miyānuñda ḳoma ṣūret bulup muʿīni pes **faḫṣaʿ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 2). [faḫṣaʿ,]*

fā'ide [1] *Fayda, yarar.*

Saña seyr ü temāşādan olur mı **fā'ide** ḥāṣıl / Niçündür ḳulluḳ itmezsin sen ol dergāh-ı aʿlāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 3). [fā'ide,]*

fa'ide eylemek [1] *Yarar sağlamak, faydalı olmak.*

Fa'ide eylemez bu ad ile ṣan / Başuñ ola türābda çü kedū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 9). [fa'ide eylemez, -mez]*

fā'ide gelmek [1] *Fayda, iyilik gelmek.*

ʿÖmr ü ʿizzetden **gelür** bir **fā'ide** aʿmāl ile / Ḳurı ġavġāyı n'idersin zinde olġıl ḥāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 1). [fā'ide gelür, -ür]*

fā'ide görmek [1] *Faydalanmak, yarar görmek.*

Fā'ide görmez cihāndan kimse cānā hergizin / ʿĀḳil oldur kim bu dünyādan ṭuta fāriġ özin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 1). [fā'ide görmez, -mez]*

fā'ide ḳılmak [5] *Fayda sağlamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kesreti ḳo ārzū-yı vaḥdet eyle rūz u şeb / **Fā'ide ḳılmaz** bu kesret saña cānā gözüñ ac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 4). [fā'ide ḳılmaz, -maz]*

fā'ide virmek [1] *Fayda vermek.*

Kim **virür** ṣoñra baña **fā'ideyi** uḫrāda / Elde iken göreyim devr ile ānum şimdi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 4). [fā'ideyi virür, -ür]*

fāʿil [7] *Eden, yapan, işleyen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ẓāhir ü bāṭında fiʿlüm **fāʿilün** fiʿlinde pes / İḫtiyārī fāʿilüñ fiʿlinedür aṣl-ı naẕar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 3). [fāʿilün, -üñ]*

fāʿil-i muḫtār [8] *İstediğini yapmakta serbest olan. II Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Fāʿil-i muḫtāra iş degdi pes andan soñradan / Eyledi bu mümkināta pes meremmet iftitāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 4). [fāʿil-i muḫtāra, -a]*

fāʿil-i muḫtār-ı hū [1] *İstediğini yapmakta serbest olan Allah.*

Bir yem-i ʿummāndur menbaʿ-ı iḥsāndur / Muṭfī-i Yezdāndur **fāʿil-i muḫtār-ı hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 4). [fāʿil-i muḫtār-ı hū,]*

fāʿil-i muʿtād-ı ṣıfat [1] *Sıfata, duruma, hâle alışmış olan.*

Fiʿlüñ ortasına girmez ne fuhūm u ne ʿuḳūl / Oldı evḳāt ile her **fāʿil-i muʿtād-ı ṣıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 3). [fāʿil-i muʿtād-ı ṣıfat,]*

fāʿil-i muṭlaḳ olmak [1] *Yaptığı şey hakkında kimseye hesap vermek zorunda olmayan, yaptığı şeyleri bağımsız ve kesin olarak yapan olmak. II Allah.*

Cāʿil-i muḫtār olaldan iḫtiyāruñ sendedür / **Fāʿil-i muṭlaḳ olaldan** oldı ḳalbüm saña rām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 2). [fāʿil-i muṭlaḳ olaldan, -aldan]*

fāʿil-i zencīr-i tūl olmak [1] *Uzun zincir yapan olmak. II Hayatı meşakkatli, kederli kılmak.*

Fikr-i heyhāt ile sevdālarda yilmek nice bir / **Fāʿil-i zencīr-i tūl olup** müselsel itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 3). [fāʿil-i zencīr-i tūl olup, -up]*

fāʿil olmak [1] *İşleyen kişi.*

Cāna tenin degişdi cān ü tenin virenler / Kārında **fāʿil oldı** her kim ki buldı ruḫṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 4). [fāʿil oldı, -dı]*

fāʿiliyyet [1] *İşleyicilik, işleyen ve yapanın hali.*

Ey Murādī **fāʿiliyyet** ḫālıḳuñ żabtındadur / Oldı seyyār ʿalleme'l-esmā rumūzı hem çü bād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 5). [fāʿiliyyet,]*

fāʿilün limā yürīdü vaʿfü ʿannā be'senā [1] *Ey dilediğini yapan; bizim üzüntümüzü gider.*

Ente sulṭānü's-seḫāyā ente Rahmānü'l-verā / **Fāʿilün limā yürīdü vaʿfü ʿannā be'senā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 1). [fāʿilün limā yürīdü vaʿfü ʿannā be'senā,]*

faḳīr [2] *Yoksul, muhtaç. II Düşkün, âciz.*

ʿĀlem **faḳīr** ü sen ġanīsin / Senüñ ḥükmüñdedür mecmūʿ-ı eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 2). [faḳīr,]*

Refʿ ḳıldı evc-i eflāke ḫaẕīẕ-i ḫākden / Bir **faḳīr** idüm baña odur viren bī-ḥad ġınā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 3). [faḳīr,]*

faḳr [2] *Yoksulluk, ihtiyaç. II Kendinde varlık görmeyip her bakımdan Allah'a muhtaç olduğunu bilme.*

Şol kimse ki ḳāniʿdür her vech ile şāyiʿdür / Görmez yüzini **faḳruñ** şunda ki ġınā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 2). [faḳruñ, -uñ]*

Ḳum fe-enẕir ʿaynından aḳıdup zülāl-i faẕlını / **Faḳr** ile faḫr eyleyüb ḳavline bürhān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 3). [faḳr,]*

faḳr-ı faḫr [1] *"Yoksulluk övüncümdür." manasındaki hadis.*

Bu ḫūd ʿaṭā-yı ġınādur ya şīvedür yaḫū nāz / Ḥużūr-ı meskenet olmaġa **faḳr-ı faḫri** yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 3). [faḳr-ı faḫri,]*

faḳr u ʿanā [1] *Fakirlik ve güçlük, meşakkat.*

İltimās eyleyelüm yāre ḳıla keşf-i cemāl / Rāḥat-ı dil bulalum **faḳr u ʿanādan** geçelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 3). [faḳr u ʿanādan, -dan]*

fāl [4] *Bakı; talih, kısmet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Diñle Murādīnüñ bu kelāmı ne şerḥ ider / Açduḳça ʿışḳ muṣḥafını ḫūb **fālı** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 465, Beyit 5). [fālı,]*

fāl-ı ḳurʿa [1] *Kura çekme yoluyla bakılan fal.*

Gel tefe'ül eyle ḫālüñ imtiḥān-ı ʿışḳ ile / Yoḫsa bu aḥvāli **fāl-ı ḳurʿalar** ḫall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 4). [fāl-ı ḳurʿalar, -lar]*

fālikʾu’l-ışbāḥ [3] *Yücelik ışığını yansıtmaktan dolayı tan yerini ağartmak... [6/Enam 96 (Tanyerini ağartan, geceyi dinlenme zamanı... kılandır...) 6/Enam 96)].*

Çü ṣubḥ-ı ṣādıḳı gördüm ki maḥv ider ẓulümāt / Oḳurdı **Fālikʾu’l-ışbāḥ** ile nice āyāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 1). [fālikʾu’l-ışbāḥ,]*

Ṭūlūʿ ider çü semā-i vücūda şems-i ṣabāḥ / Nidā idüp ḳamu emlāk **Fālikʾu’l-ışbāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 1). [fālikʾu’l-ışbāḥ,]*

Ṣuʿūdı ile ḳuʿūdın bir itdi ānīde / Nidā idüp oḳudı didi **Fālikʾu’l-ışbāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 3). [fālikʾu’l-ışbāḥ,]*

fālikʾu’l-ışbāḥı min ʿaksi żiyā’ü’l-kibriyā [1] *Yücelik ışığını yansıtmaktan dolayı tan yerini ağartmak... [6/Enam 96 (Tanyerini ağartan, geceyi dinlenme zamanı... kılandır...) 6/Enam 96)].*

“Fālikʾu’l-ışbāḥı min ʿaksi żiyā’ü’l-kibriyā” / Ḳalbümüz eyler münevver dā’imā nūr-ı Ḫudā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 1). [“fālikʾu’l-ışbāḥı min ʿaksi żiyā’ü’l-kibriyā”,]*

fān [2] *1. Bekası olmayan, fena bulan, devamsız.*

Maʿnā-yı dilde yazdı göñül levḥine ḳalem / Her kim ki ola **fān** aña ʿışḳ intihā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 3). [fān,]*

II "Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır."(Rahman suresi, 26. ayet).

Refʿ-i ḥicāb içün ne teḳāżā ider göñül / Çün kibriyāsıdur oḳuyan Küllü mende **fān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 2). [fān,]*

fānī [13] *Bekası olmayan, fena bulan, devamsız. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey cihān-ı bī-bekāya mā’il olan bī-ḫıred / Saña ḳalıcı ʿameldür ġayrı **fānī** cümle heb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 4). [fānī,]*

fānī cihan [1] *Geçici dünya.*

Devletüñ var ise çek **fānī cihāndan** destüñi / Künc-i ʿuzlet iḫtiyār it ẕikr-i Ḥaḳ devlet yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 2). [fānī cihāndan, -dan]*

fānī olmak [1] *Ölmek, canını feda etmek; yok olmak, kendi benliğinden vazgeçmek.*

Ḳaçan **fānī ola** ḳuyruḳ otından / Biter bir daḫı rengi ḳara beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 3). [fānī ola, -a]*

fānūs-ı dehr [1] *Dünya fanusu. II Dünya.*

Gel berü şemʿ-i cihān ol çevre alsunlar seni / Ṣuʿle vir **fānūs-ı dehre** görine ẕıll-ı ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 36, Beyit 2). [fānūs-ı dehre, -e]*

fānūs-ı ḫayāl olmak [1] *Üzerine yapılmış resimleri, içinde yanan ışık etkisiyle büyütüp aksettiren döner fenerin şekli, görüntüsü gibi olmak.*

Ser-te-ser eşkāl-i ʿālem **oldı fānūs-ı ḫayāl** / Ṣuʿle-i mihrüm bilürven anda tābān oldıġın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 2). [fānūs-ı ḫayāl oldı, -dı]*

fānus-veş [1] *İçerisinde mum yakılan uzun ayaklı, süslü, sabit ve büyük fener gibi.*

Fānūs-veş içünde yüri şemʿ-i ʿışḳı yaḳ / Tā cān gözi ile göresin rūy-i ḫālıḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 3). [fānūs-veş,]*

fārıġ [6] *Feragat etmek, geri durmak, uzak kalmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿĀlemde **fārıġam** ne ʿaceb ḳıṣṣadur bu kim / Ben ʿilm içindeyin beni ʿirfān araşdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 4). [fārıġam, -am]*

fāriġ-dil [1] *Gönlü rahat.*

Dil naẓar-gāh-ı ḥabīb olalı ben **fāriġ-dilem** / Ḥamdu li’llāh sıḳlet-i hicrān içün ḳalmadı ġam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 1). [fāriġ-dilem, -em]*

fāriġ olmak [6] *Feragat etmek, geri durmak, uzak kalmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger Murāduñ bilmek isterseñ nedür efkārını / **Fāriġ olup** cümleden biz fikret-i Mevlādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 5). [fāriġ olup, -up]*

fāriġu’l-bāl [1] *Her türlü kayıttan kurtulmuş. II Gönül rahatlığı.*

Terk idüp kūyını cümle **fāriġu’l-bālüm** yine / Bende-i yār olalı kūyına sulṭān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 2). [fāriġu’l-bālüm, -üm]*

fāriġu’l-bāl olmak [5] *Başı dinç, gönlü rahat olmak. II Dünya'ya ait yüklerinden kurtulmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nām ü nengi terk idüp ʿālemde abdāl olmışuz / Vāḥid olup ikilikden **fāriġu’l-bāl olmışuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 1). [fāriġu’l-bāl olmışuz, -mış, -uz]*

farḳ [2] *Tepe, üst.*

Görmeyelden gözüm hilāl ḳaşın / Oldı her şeb çü **farḳdan** bīdār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 4). [farḳdan, -dan]*

ʿAlem naṣb eylemişlerdür egerçi ḥall ü ḫālince / ʿAlem dikdüm ki rumḥum **farḳına** perr ile bāl irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 4). [farḳına, -ı, -n, -a]*

farḳ-ı ser [1] *Baş üstü.*

Rāh-ı ḥaḳīḳatüñe varan kimsene senüñ / **Farḳ-ı serini** pāy ider eyler serini ṭob *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 4). [farḳ-ı serini, -i, -ni]*

farḳ [1] *Ayırma, seçme, ayırt etme.*

Miyān-ı cāh ile çāhı ne farḳ ider **farḳa** / Şu kimse farḳ ider anı ḫaber bile cādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 3). [farḳa, -a]*

farḳ eylemek [4] *Farkına varmak, ayırt etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mā vü menden geçüp mübāḥ oldı / Pes dücāyı żiyāyı **eyledi farḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 2). [farḳ eyledi, -di]*

farḳ-ı ẕākir [1] *Zikredenin, hatırlayanın farkı.*

Farḳ-ı ẕākir birle bī-ẕikr ol durur / Ḥayy ile meyyit gibidür bil hemān *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 31, Beyit 3). [farḳ-ı ẕākir,]*

farḳ itmek [14] *Farkına varmak, anlamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şerḥ-i bünyān ile geldi çünki cümle beyyināt / Ben beni **farḳ idüben** pes müntehāsın gözledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 4). [farḳ idüben, -üben]*

farḳ ḳılmak [1] *Farkına varmak, anlamak.*

ʿĀlemüñ cemʿiyyetin günc-i dücāda gördiler / Vaḥdet ü kesret maḳāmını şular kim **ḳıldı farḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 3). [farḳ ḳıldı, -dı]*

farḳ olmak [3] *Farkı, ayırt ediciliği olmak.*

Ḳarn-ı ezelde çün kim **farḳ olmadı** ġuyūbuñ / Ġayb-ı ḥaḳīḳatüñdür esrār-ı ġaybī dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 2). [farḳ olmadı, -ma, -dı]*

ʿİlm ile **farḳ oluna** sācid ile tā mescūd / ʿİlm-i ẕāhirle gelüpdür ḫulefā-i insān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 2). [farḳ oluna, -un, -a]*

Rū-be-rū yāre niḳāb açduralı nāz u niyāz / **Farḳ olımaz** saña ol cāyda sācid mescūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 2). [farḳ olımaz, -ı, -maz]*

farz [6] *Allah'ın, insanların yapmaları için şart koştuğu dinî emir, şart ve gerekli olan şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿĀḳilüñ ʿilmindedür çün ʿalleme'l-esmāda **farż** / Vācib-i sünnetdedür bu müstecāb aʿlāda farż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 1). [farż,]*

farż ḳılmak [1] *Gerekli kılmak.*

Cāmiʿü'l-āyāt olanlar bildiler aḳvālüñi / Ey Murādī ḳıl ṭaleb **ḳılsun** seni arada **farż** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 5). [farż ḳılsun, -sun]*

fāş eylemek [4] *Ortaya çıkarmak, ifşa etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kāf u nūnuñ remzini bir noḳṭadur **fāş eyleyen** / Başmaġıl pergārdan ṭaşra ḳadem eyle ḫaẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 3). [fāş eyleyen, -(y)en]*

fāş ez ü dū 'ālemest hüve hüve vü hū nuḳṭa'i devr ādemest hüve hevā hüve vü hū [1] *Her iki cihan ondandır; bu iki cihan, insan devrinin noktası hükmündedir.*

Fāş ez ü dū 'ālemest hüve hüve vü hū / Nuḳṭa'i devr ādemest hüve hevā hüve vü hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1205, Beyit 1). [fāş ez ü dū 'ālemest hüve hüve vü hū nuḳṭa'i devr ādemest hüve hevā hüve vü hū,]*

fāş itmek [8] *Gizli olanı açığa vurmak, duyurmak, ortaya çıkarmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şaḳlarum sīnemde ʿışḳı sırr-ı pinhānum gibi / **Fāş ider** yaşum velīkin eylemek inkār güc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 4). [fāş ider, -er]*

fāş ḳılmak [3] *Gizli olan bir şeyi ortaya çıkarmak, açığa vurmak, duyurmak, ifşa etmek.*

Didüm cemāl-i kemāle sebeb kemāl-i cemāl / Didi igen daḫı **ḳılur** yine kemālüm **fāş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 4). [fāş ḳılur, -ur]*

Ey Murādī degme bir ḳavlüñde **ḳılma** ʿışḳı **fāş** / Müstemiʿ ola ḥarāret birle bī-cān yaḫtemil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 5). [fāş ḳılma, -ma]*

Fāş ḳılmadı 'aceb ḥikmetde sırruñ gözleyen / Ḥāl-i vaṣf olmaz şu kim ḥālinde ḥālüñ seyr ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 3). [fāş ḳılmadı, -ma, -dı]*

fāş olmak [2] *Meydana çıkmak, açığa vurmak.*

Bi-ḥamdi'llāh ki minnetdür nice aḫbār-ı esrāra / Gelüp gūş urdılar her dem velī **fāş olmadı** kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 3). [fāş olmadı, -ma, -dı]*

Ḥasb-i ḥālüm gözeden ʿāleme **fāş olma** yüri / Ḳalbüñi nerm idegör muḥkem ü ṭaş olma yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 1). [fāş olma, -ma]*

"faṣbir bi-ḥükmihi ṣabrā" [1] *Onun hükmüne sabret.*

"Limeni'l-mülk"e istedüm maʿnā / Didi **"Faṣbir bi-ḥükmihi ṣabrā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 3). ["faṣbir bi-ḥükmihi ṣabrā",]*

faṣbir li-ḥükmi rabbike [1] *Rabbinin hükmü için artık sabret ; Kalem Sûresi 48. âyet .*

"**Faṣbir li-ḥükmi Rabbike"nüñ** sırrın añladı / Işmarladı şu kim dükeli kārını aña *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 5, Beyit 4). ["faṣbir li-ḥükmi rabbike"nüñ, -nün]

faṣıl [1] *Bölüm, kısım.*

Eger var ise virdüñ pes saña vārid durur **fāṣıl** / Murādī bildügin bildi hüve't-tevvābü ve'l-ġufrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 5). [fāṣıl,]*

fāṣıl-ı ʿaḳl-ı evvel [1] *İlk aklın meselesi. II Yaratılan ilk şey olan aklın, nur-ı Muhammed, konusu.*

Beni ḥayretde ḳodı **fāṣıl-ı ʿaḳl-ı evvel** / Āḫirümde nice kim ʿışḳ ile dem-sāz oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 2). [fāṣıl-ı ʿaḳl-ı evvel,]*

faṣl-ı ʿaṭā [1] *Cömertlik, lütuf zamanı.*

Faṣl-ı ʿaṭā ile ḳaçan ola nidā-yı ẕe'l-kerem / Pes dutuben misālini levḥ-i dile yazar ḳalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 1). [faṣl-ı ʿaṭā,]*

faṣl-ı şehādet itmek [1] *Şahitlik, şehitlik bölümü, faslı.*

ʿUbbād-ı cihān gelse ʿibādet idemezler / Mābeynümüzi **faṣl-ı şehādet idemezler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 1). [faṣl-ı şehādet idemezler, -emez, -ler]*

fāṣem egerçi der dü cihānem nihān-ı men [1] *Benim sırrım iki cihanda bellidir.*

Fāṣem egerçi der dü cihānem nihān-ı men / Ḫākī beden ṣüdi velī cāvidān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1184, Beyit 1). [fāṣem egerçi der dü cihānem nihān-ı men,]*

fāṭır [5] *Yaratıcı, yaratan; Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Lāyıḳ oldı ẕevī'l-ʿuḳūla sebeb / Pes müsebbeb müsebbibe **fāṭır** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 3). [fāṭır,]*

fātiḥ [1] *Fetheden, açan.*

Fātiḥ durur hidāyet meftūḥ ḳābiliyyet / Yār oldı ise bunda feṭḥ itdi cümle bābın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 3). [fātiḥ,]*

fātiḥ-i bilād [1] *Memleketler fetheden.*

Çünki murādıdur Murād virdi murādını murād / Bizde çü **fātiḥ-i bilād** taʿn-ı sipāhı n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 6). [fātiḥ-i bilād,]*

fātiḥ-i feyż-i ezel [1] *Ezelden beri açan, fetheden.*

Fātiḥ-i feyż-i ezel eyledi fettāḥ seni / Ne yire uġrar iseñ söyle şecā'at ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 2). [fātiḥ-i feyż-i ezel,]*

fātiḥ-i kevn ü mekân [1] *Varlık âleminin fatihi. II Allah.*

Feṭḥ-i ebvāb eyledi çün **fātiḥ-i kevn ü mekān** / Pes baña niçün didi kün anuñ içün pes fekān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 1). [fātiḥ-i kevn ü mekān,]*

fātiḥü'l-ebvāb olmak [1] *Kapıları açan olmak.*

Fātiḥü'l-ebvāb olanlar daḳḳ-ı ebvāb eylemez / Āşinā-yı ʿışḳ olanlar bir nefes ḥ∨āb eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 1). [fātiḥü'l-ebvāb olanlar, -an, -lar-lar]*

fātiḥā [1] *Fatiha suresi.*

Ḥamdümi iḫlāṣ ile ʿarż eyledüm çün **fātiḥā** / Baña meftūḥ oldı āmīnümde emniyetle sūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 3). [fātiḥā,]*

fāżıl olmak [1] *İlim ve irfan sahibi olmak.*

Mesīḥā-dem **olan fāżıl** bilür iḥyā iden sırrı / Ḳaçan cān ire ebdāna virür her āşinā revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 3). [fāżıl olan, -an]*

fāżıl-ı efżal olmak [1] *En faziletlilerin faziletlisi; en ahlaklı kişi.*

Muʿammā remzini bildi şu kim ders oḳıdı senden / Fażīlet şerḥini bilenler **oldı fāżıl-ı efżal** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 2). [fāżıl-ı efżal oldı, -dı]*

fāżıl-ı zamān olmak [1] *Zamanın, devrin faziletlisi olmak.*

Ger ister iseñ **olmaġa** sen **fāżıl-ı zamān** / Diñle Murādīnüñ sözini olmaġıl aṣam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 5). [fāżıl-ı zamān olmaġa, -mak, -a]*

fażīlet [6] *İyi huy, erdem, güzel ahlak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Süfehādan oluben ḳılma ṣaḳın sefk-i dimā / Tā **fażīletle** melekler ḳılalar saña sücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 3). [fażīletle, -le]*

fażl [9] *İyilik, erdem, lütuf. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben Murāda ḳıl ʿināyet **fażluñı** ey ẕü'l-celāl / Senden özge kimsenem yoḳdur benüm yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 5). [fażluñı, -un, -ı]*

fażl-ı ʿallām [1] *Alimin, bilginin lutfu, ihsanı.*

Yaḳīn olmaz bu īḳān ile el-ḥaḳ **fażl-ı ʿallāme** / Hüviyyet maḫzenin aç kim mülāḳī ol liḳāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 2). [fażl-ı ʿallāme,]*

fażl-ı ʿaẓīm [1] *Büyük, yüce lütuf.*

ʿAynümüz gerçi ḥayāt ile muḳayyeddür ezel / Ben ezel bildüm ebed remzindedür **fażl-ı ʿaẓīm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 4). [fażl-ı ʿaẓīm,]*

fażl-ı Ḥaḳ [2] *Allah'ın lütfu.*

Gel Murāduñ mantıḳından **fażl-ı Ḥaḳḳı** diñlegil / Seyr ḳılġıl bu riyāż-ı ḥikmeti terk eyle bāġ

(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 5). [fażl-ı ḥaḳḳı, -ı]

Fażl-ı Ḥaḳdur ḥamd-i bī-ḥad naṣṣ-ı ḳāṭıʿdur gelen / Ḳalbümi mesrūr iden ol nūr-ı lāmiʿdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 1). [fażl-ı ḥaḳdur, -dur]*

fażl-ı Murād [1] *Sultan III Murad'ın iyiliği, lütfu.*

Ey murāduñ isteyen **fażl-ı Murādında** merām / Gel berü bu varlıġa budur ṣırāṭ-ı müstaḳīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 5). [fażl-ı murādında, -ın, -da]*

fażl-ı pür-āsār-ı ẕāt [1] *Zâtının, kendisinin eserleriyle dolu lütufları.*

Revānı cān ile ḳıldum didüm cāna muḫammer ben / Didi kim **fażl-ı pür-āsār-ı ẕātı** bī-ḫaber göster *(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 2). [fażl-ı pür-āsār-ı ẕātı, -ı]*

fażl-ı sübḥānī [1] *Allah'ın yüceliği, lütfu.*

İʿāde eyledüm çün kim irişdi **fażl-ı sübḥānī** / Yaḳīnen añladum kim irdi ʿavn-ı luṭf-ı Yezdānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 1). [fażl-ı sübḥānī,]*

fażl olmak [2] *1. Çok, üstün, fazla olmak.*

ʿAmel-i ṣāliḥ ile cennete girmez ādem / Meger elṭāf-ı Ḫudā **fażl ola** aña hem-dem *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 34, Beyit 1). [fażl ola, -a]*

2. Faziletli olmak.

Eger ki maʿnā ile **fażl olursa** saña ḳarīn / Ne deñlü var ise ṣūret olur ḥicāb-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 3). [fażl olursa, -ur, -sa]*

fażl u cūd olmak [1] *İyilik ve cömertlik olması.*

Bu vücūdum bī-vücūd olmasa bulmazdum vücūd / Bu vücūdum **fażl u cūd olduḳda** buldum ben amān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 3). [fażl u cūd olduḳda, -duk, -da]*

fazl u ihsan [1] *İyilik ve bağış.*

Ġınādur ḥāṣılum ġayra ġanī oldur ḥaḳīḳatde / "Fe-emmā" **fazl u ihsānı** göñülde eylemişdür cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 2). [fazl u ihsānı, -ı]*

fecr [1] *Güneş doğmadan evvel doğacağı ufukta hâsıl olan kızarıntı.*

Fecrüñ çü maṭlaʿından ṭāliʿ bu şems-i vaḥdāt / Her yañeden belürmiş seyyāre-i saʿādāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 1). [fecrüñ, -ün]*

fecr-i ṣādıḳ [1] *Şafağın sökmesi.*

Fecr-i ṣādıḳ leyl-i sevdādan ʿayān olmaḳdadur / Māh u mihrüñ ḥüsn-i ruḫsārı beyān olmaḳdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 1). [fecr-i ṣādıḳ,]*

fecr-i ṣādıḳ lemʿası [1] *Fecir sökerken oluşan ışıltı.*

Yā murād-ı külli şey'in şeydedür aṣl-ı murād / **Fecr-i ṣādıḳ lemʿası** ʿışḳı ziyād eyler ziyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 1). [fecr-i ṣādıḳ lemʿası, -sı]*

fe'd-ḫulū fe-sʿav velā insāne illā mā-seʿā [1] *Giriniz, çalışınız! İnsana ancak çalıştığının karşılığı vardır. [Temelli kalacağınız cehennemin kapılarından girin! (16/Nahl 29)]*

Bu Murādī ʿarṣa-i ḥikmetde ḳurmışdur ḫıyām / **"Fe'd-ḫulū fe-sʿav velā insāne illā mā-seʿā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 5). ["fe'd-ḫulū fe-sʿav velā insāne illā mā-seʿā",]*

fe'dḫulūhā ḫālidīn [2] *Ölümsüzler oraya -cennete- girsin! (39/Zümer73).*

Fe'dḫulūhā ḫālidīn āvāzesin gūş eyleyen / Dāḫil olup her elemden buldı anlar ʿāfiyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 3). [fe'dḫulūhā ḫālidīn,]*

Cennetüñ miftāḥı virildi Murāduñ destine / Bābunı feṭḥ eylemişdür **Fe'dḫulūhā ḫālidīn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 5). [fe'dḫulūhā ḫālidīn,]*

fe-emmā [13] *Fakat: 2/Bakara 26; 3/Āli İmran 7, 56, 106; 4/Nisa 173, 175; 9/Tövbe 124; 11/Hud 106; 13/Rad 17; 28/Kasas 67; 30/Rum 15; 41/Fussilet 15; 45/Casiye 30; 56/Vakıa 88; 69/Hakka 5, 19; 79/Naziat 37; 84/İnşikak 7; 89/Fecr 15; 92/Leyl 5; 93/Duha 9; 101/Karia 6. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī cemʿi cemʿ itmek degildür degmenüñ kārı / **"Fe-emmā"** söyle güftārın bilür anı olan dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 5). ["fe-emmā",]*

Ġınādur ḥāṣılum ġayra ġanī oldur ḥaḳīḳatde / **"Fe-emmā"** fazl u ihsānı göñülde eylemişdür cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 2). ["fe-emmā",]*

fe'fhemü murādī eyḳaẓeke'allāhu fī'd-devām [1] *Allahu Teala seni sürekli uyanık tutsun, ben Muradımı bilirim .*

Fe'fhemü Murādī eyḳaẓeke'Allāhu fī'd-devām / Beyyi' ile'l-ḥabībi vücūdeke hüve'r-rıżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 5). [fe'fhemü murādī eyḳaẓeke'allāhu fī'd-devām,]*

fe-ḫalaḳa ḫāliḳu mimmen terāhu [1] *Gördüğün her şeyi o yarattı.*

Muḥīṭun ʿālimün ve'l-ʿilmü minhu / **Fe-ḫalaḳa ḫāliḳu mimmen terāhu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1433, Beyit 4). [fe-ḫalaḳa ḫāliḳu mimmen terāhu,]*

fe-ḫāṣā [1] *Allah korusun.*

Murādī ʿālem-i uḫrāyı ʿarż itdi bize dildār / **Fe-ḫāṣā** yārdan ġayra ḫırīdār olmazuz hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 5). [fe-ḫāṣā,]*

fehm [22] *Anlamak, idrak etmek, kavramak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳulzüm-i ḥayretde her eşyā ḳılupdur ġavṭalar / ʿĀḳilüñ **fehmindedür** fehm-i ʿayān-ı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 2). [fehmindedür, -in, -de, -dür]*

fehme gelmek [1] *İdrake gelmek, anlaşılır olmak.*

Şerḥe gelmez ḥālümüz şerḥ ü beyānum var iken / **Fehme gelmez** ḳālümüz nice ʿayānum var iken *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1095, Beyit 1). [fehme gelmez, -mez]*

fehm eylemek [22] *Anlamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Beni evvel idüp evvel beni sābit ḳılur āḫir / Murādī bunı **fehm eyler** iseñ diyem daḫı aʿlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 5). [fehm eyler, -r]*

fehm-i ʿaḳl [1] *Aklın anlaması, iz'ani.*

Ẕāt vaṣf olmaz lisān-ı ḳāṣır ile zīnhār / **Fehm-i ʿaḳla** her ne kim olsa olur eşyā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 2). [fehm-i ʿaḳla, -a]*

fehm-i ʿayān-ı maʿrifet [1] *Marifetin âşikâr, açık anlamı.*

Ḳulzüm-i ḥayretde her eşyā ḳılupdur ġavṭalar / ʿĀḳilüñ fehmindedür **fehm-i ʿayān-ı maʿrifet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 2). [fehm-i ʿayān-ı maʿrifet,]*

fehm-i ʻayān [1] *Açık, âşikar şekilde idrak etmek, anlamak.*

Beyān-ı ḳā'ili fikr eyledüm şerḥ ü beyānumda / Yaḳīnüm ḥāṣılın buldum yine **fehm-i ʻayānumda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 1). [fehm-i ʻayānumda, -um, -da]*

fehm-i ḫıred [1] *Akılla anlamak, idrak etmek.*

Cemʿ idüp **fehm-i ḫıred** bir yirde niʿmet bābını / Çünki ālāsı çekildi āb-ı kevserdür sebīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 4). [fehm-i ḫıred,]*

fehm-i ʻilm [1] *İdrak ve ilim, bilgi.*

Fehm-i ʻilm olmaz senüñ ʻilmüñde bir ẕerre müfīd / Ẕerrece ʻilm ile kimse bilemez aʻlā seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 3). [fehm-i ʻilm,]*

fehm-i ḳāṣır [1] *Kusurlu, eksik anlayış.*

Ḥicāb-ı kibriyādur perdesi rūy-ı müberrānuñ / İki perde arasında heman bu **fehm-i ḳāṣırdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 3). [fehm-i ḳāṣırdur, -dur]*

fehm-i muʿammā [1] *Bilinmeyenin; edebî bilmecenin anlaşılması.*

ʿUlūmuñ mübdīʿidür maḫż-ı illā / Fuhūmuñ merkezi **fehm-i muʿammā** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 5, Beyit 4). [fehm-i muʿammā,]*

fehm-i nās [1] *İnsanların anlayışı.*

ʿĀrif olan olmadı maʿrūf **fehm-i nāsda** / ʿĀrifüñ ḳalbinde her dem sırr-ı Yezdān eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 5). [fehm-i nāsda, -da]*

fehm-i rūşeni olmak [1] *Aydınlık, parlak idrâk sahibi olmak.*

Degme kimesne añlayamaz ḳavl ü ṣoḥbetüm / İllā meger kişinüñ **ola fehm-i rūşeni** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 2). [fehm-i rūşeni ola, -a]*

fehm itmek [46] *Anlamak, idrak etmek, kavramak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

"ʿAlleme'l-esmā" rumūzın **fehm iden** ʿāriflere / Ḫuṭbede ādem görinmez secde ḳılmazlar aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 4). [fehm iden, -en]*

fehm ḳılmak [1] *Anlamak.*

Ben Murādī maḳdeminden **fehm ḳıldum** kim nedür / Ey Murādī añla ḳavl-i muḳteżā-yı sırr-ı şarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 5). [fehm ḳıldum, -du, -m]*

fehm olmak [6] *Anlaşılmak, idrak edilmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murāduñ **fehm olınmaz** bu kelāmı / Meger yāver ola sulṭān-ı ʿizzet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 5). [fehm olınmaz, -ın, -maz]*

fehm u ḫayāl irmek [1] *İdrak ve hayalin ulaşması, anlaması.*

ʿAcebdür bu benüm ḥālüm aña **fehm u ḫayāl irmez** / Ḫayālum ḫalḳa ḥā'ildür aña vaṣf ile ḥāl irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 1). [fehm u ḫayāl irmez, -mez]*

fehm ü dāniş [1] *Anlayış ve bilgi.*

Fehm ü dāniş remzini remz itmedi ʿallāmeler / Gerçi yazmış baʿżı ʿilmin ẕāhirā defterde Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 2). [fehm ü dāniş,]*

fehm ü idrak [3] *Anlamak, akıl erdirmek.*

Murādā **fehm u idrāküñ** senüñ fehm eylemez kimse / Murād iken murādum çun velī bir ḫasb-i ḥāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 5). [fehm u idrāküñ, -ün]*

Fehm ü idrākinde ʿaczün var ise ey bī-ḫaber / Bu rumūzuñ ḫallini bir ehline yalvarasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 4). [fehm ü idrākinde, -in, -de]*

Nice bir sen bu beḳāsız fülke mā'il olasın / **Fehm ü idrāküñ** dururken yine bāṭıl olasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 3). [fehm ü idrāküñ, -ün]*

fehm ü idrāk eylemek [1] *Anlamak, idrâk etmek.*

Āyet-i kübrādadur ʿayn-ı ʿulūm-ı kün fekān / **Fehm ü idrāk eyleyen** ʿallām-ı devrān oldılar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 4). [fehm ü idrāk eyleyen, -(y)en]*

fehm ü idrāke gelmek [1] *Akla, idrake gelmek.*

O sūruñ **gelmedi** aṣlā bināsı **fehm u idrāke** / Anuñla kā'im oldı māʿada añla ḫayālīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 4). [fehm u idrāke gelmedi, -me, -di]*

fehm ü idrāk ile olmak [1] *Zeki ve akıllı olmak.*

'Aḳluñı başuña cem' it **fehm ü idrāk ile ol** / Kimsenüñ 'aybını açma tā senüñ mestūr ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 3). [fehm ü idrāk ile ol,]*

fehm ü ʿilm [1] *İdrak ve ilim.*

ʿAḳlumı bildüm ki mümkin eylemişdür ṣanʿatın / **Fehm ü ʿilmi** perr ü bāl itdüm ben ol ṭayyār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 4). [fehm ü ʿilmi, -i]*

feḥvā [2] *Anlam, mânâ.*

Ḳavl-i Murādī yine oldı bedi'ü'z-zamān / 'İlm ile 'allāmeler irmedi **feḥvāsına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 5). [feḥvāsına, -sı, -(n)a]*

Sorup ana dildār bir mes'ele / Didi kim nedür daḫı **feḥvāsına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1416, Beyit 2). [feḥvāsına, -sı, -(n)a]*

feḥvā-yı ʿışḳ [1] *Aşkın anlamı.*

Lāyıḳ olan ʿāḳıla bu durur ey ḫôş ḫışāl / Nāẓır-ı ʿibret olup diñlese **feḥvā-yı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 4). [feḥvā-yı ʿışḳ,]*

fe-inne'l-ʿilme min ʿayni'z-zülālī [1] *Bil ki ilim zülal kaynağındandır.*

Elā yā eyyühe'l-müştāḳi faʿlem / **Fe-inne'l-ʿilme min ʿayni'z-zülālī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1562, Beyit 4). [fe-inne'l-ʿilme min ʿayni'z-zülālī,]*

fe-inne's-saʿye lā-tenfaʿ [1] *Kimsenin kimse namına bir şey ödemeyeceği, hiç kimseden fîdye alınmıyacağı, kimseye şefaatın yarar sağlamayacağı ve onların yardım görmeyeceği günden korunun (2/Bakara 123).*

Mücāhidsen cihād eyle ʿināyet iste her demde / Muʿīn olmaz ise saña **fe-inne's-saʿye lā-tenfaʿ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 4). [fe-inne's-saʿye lā-tenfaʿ,]*

fekān [1] *Ol. Olur.*

Feṯḥ-i ebvāb eyledi çün fātiḥ-i kevn ü mekān / Pes baña niçün didi kün anuñ içün pes **fekān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 1). [fekān,]*

fe-kāne'l-ḫayrü hüve ev-kāne şerrā [1] *Hayır ve şer ondandır.*

Ne kim k'olur ise saña bil andan / **Fe-kāne'l-ḫayrü hüve ev-kāne şerrā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 3). [fe-kāne'l-ḫayrü hüve ev-kāne şerrā,]*

fe-kebbir [1] *Rabbini yücelt. (74/Müddesssir 3).*

Elā iy ḳum fe-enẕur maʿnīsin fehm eyleyen ʿārif / **Fe-kebbirden** fe-ṭahhirden dem ursañ gelür ḫālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 3). [fe-kebbirden, -den]*

fe'ḳterebe vaʿdüke ve vaʿdüke ḫaḳḳun leyse ʿusr fe'ẓhere vaʿdüke ve vaʿdüke innī ileyhi ekūnü müteraḳḳibā [1] *Vadin yakınlaştı. Senin vadin haktır. Vadini gerçekleştirmek sana zor değildir. Vadin gerçekleşti. Senin vadin ki ben onu sürekli gözlüyorum.*

Fe'ḳterebe vaʿdüke ve vaʿdüke ḫaḳḳun leyse ʿusr / Fe'ẓhere vaʿdüke ve vaʿdüke innī ileyhi ekūnü müteraḳḳibā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 123, Beyit 4). [fe'ḳterebe vaʿdüke ve vaʿdüke ḫaḳḳun leyse ʿusr fe'ẓhere vaʿdüke ve vaʿdüke innī ileyhi ekūnü müteraḳḳibā,]*

felā nercū ve illā faẓlühü min ḫaysü mā-kāne [1] *Nerde olursa olsun biz ancak onun fazlını isteriz.*

Felā nercū ve illā faẓlühü min ḫaysü mā-kāne / Murādīdür murād olan bilürseñ cān ile tende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 6). [felā nercū ve illā faẓlühü min ḫaysü mā-kāne,]*

felāḫ [2] *Kurtulma, selamet.*

Ben Murādī ḳuluña eyle ʿināyetle naẓar / İki dünyāda **felāḫ** eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 5). [felāḫ,]*

Felāḫ ü fevzi isterseñ göñülde sırrı isterseñ / Muṭīʿ olġıl ne kim emr eyledi tenzīl ü āyāta *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 2). [felāḫ,]*

felāḫ bulmak [2] *Kurtuluşa ermek, selâmet bulmak.*

Murādī taḫt-ı dile şāh-ı ʿışḳ itdi nüzūl / Ṭaġıtdı ʿasker-i ġayrı oturdı **buldı felāḫ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 5). [felāḫ buldı, -dı]*

Āsim-i her dü-cihān oldı vü **bulmadı felāḫ** / Emrine şol ki anuñ añmaya bi'llāhi beşi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 4). [felāḫ bulmadı, -ma, -dı]*

felaket [1] *Bela, musibet.*

Vaṣl-ı ḥabīb içün dil çekdi nice **felāket** / Ḳayırmazam ben anı ʿuṣṣāḳa budur ʿādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 1). [felāket,]*

fe'l-bāḳiyātü minke lenā ve'l-mübārekā [1] *Senden bize kalan her şey bizim için mübarektir.*

Yā ḥayyü min ḥayātike ḥayyen ve ṭayyibā / **Fe'l-bāḳiyātü minke lenā ve'l-mübārekā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 1). [fe'l-bāḳiyātü minke lenā ve'l-mübārekā,]*

felek [10] *1. Gök, asuman.*

İnbiʿāc itse ḳaçan şarḳ ile ġarb ola dü-tā / Mihr ile meh ola hābıṭ bu **felek** ġayrı semā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 1). [felek,]*

Ṭās-ı mihri oynadur her gün **felek** barmaġ ile / Ṭās-bāz-ı dehre baḳ her dem temāşā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 3). [felek,]*

Āhum şererindendür bu şems-i cihān-ārā / Oldıġı **felek** üzre ey şāh-ı cihān tābān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 4). [felek,]*

Felekle şems u māh u Zühre Behram / Züḥāl Keyvān ḳamusı saña fercām *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 9). [felekle, -le]*

2. Dünya, âlem

Ḳoġıl benlügi ey ġāfil felekde yoḳ ḳarār el-ḥaḳ / Gice gündüz geçer ʿömrüñ **felek** döner ṭolāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 4). [felek,]*

Ḳoġıl benlügi ey ġāfil **felekde** yoḳ ḳarār el-ḥaḳ / Gice gündüz geçer ʿömrüñ felek döner ṭolāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 4). [felekde, -de]*

Nūruñ durur çü ʿāleme dā'im żiyā viren / Yā bu **felekde** şems ile ażvā neden gelür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 3). [felekde, -de]*

Ṭās-bāz u sāḥir olmışdur **felek** aldanmaġıl / Sevmegil dünyāyı cāyuñ tā ḳuṣūr u ḥūr ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 2). [felek,]*

Bir laḥẓa devr ider **felek** niçün saña bunca emek / Ger ʿāḳil-i kāmil iseñ dünyādan olġıl sen beri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 2). [felek,]*

3.Baht, talih, kader.

Çün ayırdı **felek** bizi senden / Gele mi gözüme behişt ile ḥūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 2). [felek,]*

felemmā evṣale'l-ḥayyü'llezī lā ḥayye min fevḳih [1] *Kendi hayatının üzerinde bir hayat olmayan ulaştırdığında.*

Felemmā evṣale'l-ḥayyü'llezī lā ḥayye min fevḳih / O demde her ki bizden cān dilerse işde ḥāzırdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 3). [felemmā evṣale'l-ḥayyü'llezī lā ḥayye min fevḳih,]*

felimen ḥayye ḥayātün ve-limen māte memat [1] *Herkes için hayat ve ölüm vardır.*

Beni pür-ḥayret idüp maḥż-ı ḥayātum sebebi / **Felimen ḥayye ḥayātün ve-limen māte memāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 4). [felimen ḥayye ḥayātün ve-limen māte memāt,]*

fem [4] *Ağız.*

Çerḫ tolābında gördüm delve girmiş bir melek / Ḳısmet eyleyüp gezer erzāḳı ol her bir **feme** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 4). [feme, -e]*

V'allāhi söylemezdi bu **fem** ṣūret-i kelām / Virmese maʿnā ruḫṣat ile mācerāsını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 3). [fem,]*

II Şiir.

Gel Murādīnüñ kelāmın diñle gūş-ı cān ile / Söyledükçe sen **feminden** berḳ uran envārı gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 5). [feminden, -i, -n, -den]*

Gel diñle Murādīnüñ kelāmın / Kim nice çıḳar güher **feminden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 5). [feminden, -i, -n, -den]*

femlere düşmek [1] *Ağızlara düşmek, dillere dolanmak.*

Sırr-ı sübḥānī hüveydā ḳıldı ḳalb-i enbiyā / Evliyāya muḳtebis efvāh **düşdi femlere** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 3). [femlere düşdi, -diler, -e]*

fena [61] *Yok olmak, zeval bulmak.*

Fenn-i fünūn bildi fünūn-ı kemāline / Ḳarışdı iki baḥr oluben ḥayy ile **fenā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 3). [fenā,]*

Dôstum saña olaldan mübtelā / Cāna bir oldı beḳāyile **fenā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 1). [fenā,]*

Eger kūyına olmasa revā-yı kibriyā ġālib / Olurdı fi'l-ḥaḳiḳat cümle mevcūda **fenā** ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 1). [fenā,]*

Neşāṭ-ı dehre aldanma **fenādur** āḫırı elbet / Ne kim emr ide emmāre ḥaṭādur āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 1). [fenādur, -dur]*

Ḫaste-dilsin bu **fenāda** yoḳ saña hergiz ṭabīb / Gel cenāb-ı ḥażret-i vehhābdan iste ʿilāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 2). [fenāda, -da]*

Hicr ile var olmadan ey dil saña biñ kerre yeg / Ol ḥabībüñ rāh-ı ʿışḳında **fenā** ḳıl iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 3). [fenā,]*

Dünyāya ṭālib olma ki şoñı **fenā** durur / ʿĪş ü şafāsı miḥnet u renc u ʿanā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 1). [fenā,]*

Çü sensin evvel ü āḫir beḳā saña yaraşur / Benüm çü ḥādis-i fānī **fenā** baña yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 482, Beyit 1). [fenā,]*

Şemʿ-i ʿışḳa cān virelden bu dil-i pervānemüz / Bir beḳā bulduḳ **fenāda** ġayrıdan pervānemüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 1). [fenāda, -da]*

Rūḥumuz ervāḥ-ı ʿālemdür **fenāyı** bilmezüz / Ger vücūdumuzdan añlarsañ beḳāyīlerdenüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 4). [fenāyı, -y, -ı]*

Beḳāyı sen degişmegil **fenāya** / Murādī bil beḳā olmaz ʿademsüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 604, Beyit 5). [fenāya, -y, -a]*

Kişiye devlet oldur kim rıżāsın gözleye Ḥaḳḳuñ / Dem-ā-dem żikr-i Ḥaḳ ola diye ʿālem **fenā** ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 4). [fenā,]*

Nedür bu cāh ü ʿizzetler **fenādur** āḫırı çün kim / Cihanun kār u bārı cümleten cevr ü cefā ancaḳ

(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 2). [fenādur, -dur]

Āteşümden āsumān ile zemīn bulur **fenā** / ʿĀleme bir ẕerresi yayılsa ger bu dūdenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 3). [fenā,]*

Virdüm **fenāya** cismümi cān-ı fenāyı nūş idem / Ḳıldum hebā kendözümi kim hāṭırumı ḫôş idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 1). [fenāya, -y, -a]*

Fenāda ṭurma sen iste beḳāyı / Beḳā uman fenā olur dem-ā-dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 2). [fenāda, -da]*

Fenā içün nedür bunca te'emmül / Niçün şerm eylemezsin Ḥaḳdan el'ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 2). [fenā,]*

Beḳādan diledüm ibḳā muḥaḳḳaḳ maḥż-ı bāḳīdür / Eyitdi ḳıl naẓar baña naẓar ḳılma **fenāñ** üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 4). [fenāñ, -n]*

İrişdi muḳteżā çünki bulındı iḳtiżāsından / Fenāsından **fenāsını** fenāya virdi ifnāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 4). [fenāsını, -sı, -n, -ı]*

Yā Rabb ẕāt-ı Ḥaḳḳuñ maḫfī çü kibriyāda / Olsaydı ger küşāde ḳalur cihān **fenāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 1). [fenāda, -da]*

Ṣūretden isteme ḫaberi iste maʿnīden / Ṣūret nedür **fenāda** bilür çün liḳāsını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 2). [fenāda, -da]*

Murādī ʿizz-i beḳā oldı çün fenā-yı muḥīṭ / **Fenā** beḳā seni żābıṭ bu vārid-i seḥerī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 5). [fenā,]*

Gör bu dünyā-yı denī kimseye ḳılmadı vefā / Cümle ʿālem bulısar cām-ı memāt ile **fenā** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 38, Beyit 1). [fenā,]*

II Fani dünya.

Bu **fenāda** kimse muḫtār olmamışdur bilmiş ol / Her kişiye oldı buyruḳ ṭāʿati idine kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 3). [fenāda, -da]*

Eger biñ yıl ṭurursan bu **fenāda** / Senüñ müşkillerüñ olmayısar ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 3). [fenāda, -da]*

II Kulun benliğinin Allah'ın varlığında yok olması

Görmek diledügi içün envār-ı şaʿşaʿa / Dā'im Murādī kendüzin eyler beḳā **fenā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 6). [fenā,]*

Ḫāṭırı idelüm zemīn el vire tā zamānumuz / Ẕāta muḳayyed olalum eyleyelüm **fenā** ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 4). [fenā,]*

Ḥayāt-ı cāvidān buldı yaḳīni āşiyānında / Fenāsınuñ **fenāsında** şu kim mevt ile iḥyādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 3). [fenāsında, -sı, -n, -da]*

Ḥayāt-ı cāvidān buldı yaḳīni āşiyānında / **Fenāsınuñ** fenāsında şu kim mevt ile iḥyādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 3). [fenāsınuñ, -sı, -nun]*

Vażʿı sābıḳ añlama bu ḳubbe-i devvārı sen / Sen **fenā** remzin tefekkür ḳıl ḥabāb altındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 4). [fenā,]*

Bir laḥża ġālib olsa eger kim niḳāba yüz / Külli vücūd ururdı **fenāyile** ḫ∨āba yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 1). [fenāyile,]*

Nice bir nār-ı fürḳatden yana ʿāşıḳlaruñ cānā / Demidür kim **fenālar** teşneler āb-ı zülālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 2). [fenālar, -lar]*

Gel vücūduñ ḳıl fenā tā kim beḳāya iresin / Ol beḳā-yı lā-yezālīden **fenāya** iresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 1). [fenāya, -(y)a]*

Sırr-ı Ḫudāda aʿlem olan ism-i aʿẓamı / Oldur bilen Murādī **fenāda** beḳā-yı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 5). [fenāda, -da]*

İrişdi muḳteżā çünki bulındı iḳtiżāsından / Fenāsından fenāsını **fenāya** virdi ifnāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 4). [fenāya, -y, -a]*

İrişdi muḳteżā çünki bulındı iḳtiżāsından / **Fenāsından** fenāsını fenāya virdi ifnāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 4). [fenāsından, -(s)ı, -(n)dan]*

Beḳā dilerseñ eger ḳıl **fenā** fenā ṣuveri / Eger ki ṣādıḳ iseñ tārik ol bu cān ü seri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 1). [fenā,]*

1. Fânî, geçici, sonu olan. 2. Kötü, üzücü.

Bu cihānı sen n'idersin çün **fenādur** ʿāḳıbet / Bu fenā dünyāyı terk idüp beḳā ḳıl iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 2). [fenādur, -dur]*

Bu cihānı sen n'idersin çün fenādur ʿāḳıbet / Bu **fenā** dünyāyı terk idüp beḳā ḳıl iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 2). [fenā,]*

ʿĪş-ı cihānı ko ki be-külli **fenā** durur / Māl ile cāh u ʿizzeti külli hebā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 1). [fenā,]*

Bu **fenā** dünyāyı n'eylersin göñül uḫrāya gel / Māsivāyı terk idüben ol yüce Mevlāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 1). [fenā,]*

Ḥakdān-ı ʿālemi ḳo veche pervāz eyle var / Ol **fenā** süflīyi n'eylersin berü aʿlāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 2). [fenā,]*

Bu **fenā** dünyāyı terk idüp yabana at gönül / Fā'ide ḳılmaz saña çün kim yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 1). [fenā,]*

Mā'il olma ʿīş ü nūşa çün **fenādur** ʿāḳıbet / Gel fenāyı iḫtiyār itme yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 2). [fenādur,]*

Mā'il olma ʿīş ü nūşa çün fenādur ʿāḳıbet / Gel **fenāyı** iḫtiyār itme yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 2). [fenāyı, -(y)ı]*

Ber-ḳarār olmaz **fenādur** ʿömrü dünya māl ü cāh / Küll-i şey'e nāẕır olġıl her birinden ʿibret al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 3). [fenādur, -dur]*

ʿĀḳil oldur ḳıla kārında tedārük her dem / Kim bilür kimseye ḳalmaz çü **fenādur** ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 1). [fenādur, -dur]*

Cihān ārāyişine aldanuben olmaġıl ḥayrān / **Fenādur** ey göñül āḫır bozılur defter ü dīvān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 1). [fenādur, -dur]*

Çeşm-i ʿibretle naẓar ḳıl kā'inātuñ ḥāline / ʿĀlemüñ bilgil **fenāsın** girdiş-i devrāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 4). [fenāsın, -sı, -n]*

Ne aşşı saña dünyāda **fenādur** ʻaḳibet el-ḥaḳ / Durış kim dār-ı uḫrāda olasın sen de ferḫunde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 4). [fenādur, -dur]*

Fenāya mā'il olmaġıl vefā bulmadı bir kimse / Fenā olan ümemden gözgü-yi ʻibret-nümā iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 4). [fenāya, -ya]*

Fenādur bu cihān-ı bī-vefā umma vefā bundan / Fenā-ender fenā ol mā'il ol sulṭân-ı aʻlāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 4). [fenādur, -dur]*

Cihānı gözle görürsin **fenā** durur lā-reyb / Fenāyı tārik olup cānuñı beḳā eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 3). [fenā,]*

Cihānı gözle görürsin fenā durur lā-reyb / **Fenāyı** tārik olup cānuñı beḳā eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 3). [fenāyı, -(y)ı]*

Meyl itme ʻākil iseñ ey dil **fenā** cihāna / Bir gün alup elüñi atar seni yabana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 1). [fenā,]*

Ḳo bu cihān-ārāyişin çün kim **fenādur** āḫırı / Yaḳın degül midür ecel nedür bu fikr-i serserī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 1). [fenādur, -dur]*

ʿĀlem **fenā** durur çün añla Murādī ḥāli / Her kişi nevbetinde şurnā-yı mevti çaldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 5). [fenā,]*

Çün **fenādur** ʿāḳıbet dünyā geçer / Her ne zerʿ eyler kişi anı biçer *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 3). [fenādur, -dur]*

Ser-be-ser cümle **fenādur** çü bilürsen bu cihān / Sende ġafletle revā mı geçe bu ʿömr-i zamān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 4). [fenādur, -dur]*

Zamānuñ yoḳ durur aşlā vefāsı / **Fenādur** ibtidāsı intihāsı *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 42, Beyit 3). [fenādur, -dur]*

Fenā dünyādan iʿrāż eyle ey dil / Cihān rengine aldanmadı ʿāḳil *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 1). [fenā,]*

fenā aḥvāl [1] *Yokluk durumu. II Nefisten sıyrılıp Hakka ulaşma hâli.*

Tecerrüd ehline vardum **fenā aḥvālini** şordum / Didiler ʻayn-ı vāḥiddür görürsin sen beḳān üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 3). [fenā aḥvālini, -(n)i]*

fenā ʿālem [1] *Yokluk alemi; dünya.*

ʿĀlem-i aşġarı kübrāda gören ʿayn-ı yaḳīn / Bu **fenā ʿālem** içün ḳor mı yire cāy-ı sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 2). [fenā ʿālem,]*

fenā bulmak [3] *Yok olmak, ortadan kalkmak. II Nefisten sıyrılıp Hakka ulaşma hâli.*

Cān ile yol ṭutan kişi başa çıḳar ṭarīḳde / Şol ki bu yoldadur **fenā buldı** ebed beḳā beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 2). [fenā buldı, -dı]*

Bulmaya aşlā **fenā** vü görmeye hergiz zevāl / Aña kim bir laḥẓa el vire beḳā-yı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 4). [fenā bulmaya, -ma, -(y)a]*

Pes andan bād-ı luṭf irdi muʿaṭṭar ḳıldı cān bāġın / **Fenā bulmamışam** aşlā cüvān-ı bī-ḳarār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 5). [fenā bulmamışam, -ma, -mış, --am]*

fenā-dār [2] *Yokluk yurdu. II Dünya.*

Ey Murādī bu **fenā-dāra** göñül virme şaḳın / Ṭurıcaḳ cāy degül belki hemān merḥaledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 5). [fenā-dāra, -a]*

Rāh-ı me'vāya şu kim tūşe diler ey kāmil / Bu **fenā-dārda** zühd ile ferāġat gözedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 3). [fenā-dārda, -da]*

fenā-ender fenā olmak [1] *Yokluk içinde yok olmak. II Tüm nefsani arzulardan sıyrılmak.*

Fenādur bu cihān-ı bī-vefā umma vefā bundan / **Fenā-ender fenā ol** mā'il ol sulṭân-ı aʻlāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 4). [fenā-ender fenā ol,]*

fenā eylemek [4] *Yok etmek.*

ʿAyn-ı beḳā meskenin bulmaġ içün her zamān / Nefsi **fenā eylerüz** böyle durur kārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 3). [fenā eylerüz, -r, -üz]*

II Nefisten sıyrılıp Hakka ulaşma hâli.

Cām-ı ʿışḳuñ cürʿasından eyleyen bir ḳaṭre nūş / Kendüzin küllī **fenā eyler** bulur dā'im beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 3). [fenā eyler, -e]*

Cān ü tenden gelici rūḥ-ı revānum sensin / Yoluña cismi **fenā eyleyeli** buldı beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 4). [fenā eyleyeli, -(y)eli]*

Bulmaḳ dilerseñ ger beḳā özüñi var **eyle fenā** / Baḳma Murādī ġayrīya cānāna cānān ol yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 5). [fenā eyle,]*

fenā-fī'llāh [1] *Ölmeden önce ölmüş gibi olmak, Allah'ın varlığında yok olmak.*

Ser-be-ser leẕẕet olupdur dil **fenā-fī'llāhda** / Ḥayy-ı bāḳī sırrını ḥaḳ ile raʿnā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 3). [fenā-fī'llāhda, -da]*

fenā fi'llāh olmak [1] *Ölmeden önce ölmüş gibi olmak, Allah'ın varlığında yok olmak, erimek.*

Bu gün ʿāşıḳlaruñ esrārına āgāh olan gelsün / Bu meydān-ı maḥabbetde **fenā fi'llāh olan** gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 1). [fenā fi'llāh olan, -an]*

fenā ḳılmak [7] *Yok etmek, ortadan kaldırmak.*

Cānā beni ʿışḳuñ senüñ çoḳdan **ḳılup** durur **fenā** / Cānum ḳomışam yoluña cānāneyem ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 5). [fenā ḳılup, -up]*

II Nefîsten sıyrılıp Hakka ulaşma hâli.

Ger beḳā olmaḳ dilerseñ **ḳıl fenā** kendözüñi / Ol fenā yolında sen tā bulasın ʿayn-ı beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 6). [fenā ḳıl,]*

Lā vü lenden geçmeyince varlıḳ gelmez ele / **Ḳıl fenāsın** bu vücūduñ bulasın tā ʿayn-ı ẕāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 4). [fenāsın ḳıl, -sın]*

ʿĀlem-i milk-i vücūda çünki şāh-ı rūḥsın / Rāḥat-ı kübrā içün ġayrı **fenā ḳılmaḳ** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 4). [fenā ḳılmaḳ, -mak]*

Gel vücūduñ **ḳıl fenā** tā kim beḳāya iresin / Ol beḳā-yı lā-yezālīden fenāya iresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 1). [fenā ḳıl,]*

Beḳā dilerseñ eger **ḳıl fenā** fenā ṣuveri / Eger ki ṣādıḳ iseñ tārik ol bu cān ü seri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 1). [fenā ḳıl,]*

Fenā ḳıl kendüñi ölmezden evvel / Geçüpsin cümleden ʿaḳl ile çek el *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 3). [fenā ḳıl,]*

fenā milkin [1] *Fâni, gelip geçici dünya.*

Ḥayāt-ı cāvidān iste n'idersin bu **fenā milkin** / Cemāl-i yāri seyr eyle n'idersin aġ u ḳarayı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 3). [fenā milkin,]*

fenā olmak [10] *Yok olmak.*

Ṣafā oldur ebed ola **fenā olanı** n'idersin / Zebānuñdan Ḫudā ẕikrini sen bir laḥẓa ḳılma dūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 3). [fenā olanı, -an, -ı]*

Cihāna aldanuben ḳalma çün **fenā olıser** / Bu māl u milki nidersin ki çün hebā olıser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 1). [fenā olıser, -ıser]*

ʿIyān -ı bī-nihānuñdan ʿayānuñ bī-nihān olmış / Yoluñda ser viren anuñ içün **olmaz fenā** hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 4). [fenā olmaz, -maz]*

Fenāda ṭurma sen iste beḳāyı / Beḳā uman **fenā olur** dem-ā-dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 2). [fenā olur, -ur]*

Ebed ḥayāt bulur muṭlaḳa **fenā olmaz** / Murādī şol ki içe ḳaṭre-i zülālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 5). [fenā olmaz, -maz]*

Fenāya mā'il olmaġıl vefā bulmadı bir kimse / **Fenā olan** ümemden gözgü-yi 'ibret-nümā iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 4). [fenā olan, -an]*

II Nefisten sıyrılıp Hakka ulaşma hâli.

Günc-i ḫalvet ʿālemin gör kesreti ḳılma ṭaleb / Ṭālib-i taḥḳīḳ iseñ **ol** "kable mevtin" sen **fenā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 4). [fenā ol,]*

Cān ü tenden geçmeyince bulmadum sen cānı āh / Çün **fenā oldum** yolunda cānı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 3). [fenā oldum, -du, -m]*

Ḳalbüme didüm ḳo nakşı istegil naḳḳāşını / Bir nidā irdi **fenā ol** maẓhar ol iḥsānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 4). [fenā ol,]*

Ne varluḳdan ki var olmaz olan var oldı yoġ içre / Miyānında miyān olmaz **fenā oldı** beḳā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 4). [fenā oldı, -dı]*

fenā vü beḳā [2] *Yokluk ve süreklilik; yok olmayış.*

Gördi Murādī aradı bulmadı ġayrıyı / Pes gördi cümle cümle **fenā vü beḳāda** ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 5). [fenā vü beḳāda, -da]*

Ya Rabb Murādī saña yüz ṭutdı hemīşe / Ol ġayrıyı bilmez bu **fenāda vü beḳāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1412, Beyit 5). [fenāda vü beḳāda, -da]*

fenā vü heba [1] *Yok olmak.*

Ṣaḥn-ı çemende ḳılma naẓar gül-ʿiẕārına / Bir iki günde cümle **fenā vü hebā** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 2). [fenā vü hebā,]*

fenāya virmek [1] *Yok etmek, ortadan kaldırmak. II Tüm nefsani arzulardan sıyrılmak.*

Gūş eyleyen kelāmumı terk itdi ʿaḳlını / **Virür fenāya** ṣoñ ucı cān ü dil ü teni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 1). [fenāya virür, -ür]*

fenā-yı maḥv-ı ẕātī [1] *Kendini yok eden yokluk; maddeden arınma.*

Ḥayāt-ı rūḥ-ı cismānī **fenā-yı maḥv-ı ẕātīdür** / Beḳāda oldı ẕāhir añla bu bir sırr-ı aḫfādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 3). [fenā-yı maḥv-ı ẕātīdür, -dür]*

fenā-yı miśāl olmak [1] *Yok olmaya örnek, yokluk örneği.*

Ḥayāt-ı ebed oldı çün rāḥat-ı cāvidān / **Fenā-yı miśāl oldı** rūḥ-ı revāna miśāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 3). [fenā-yı miśāl oldı, -dı]*

fenā-yı muḥīṭ [1] *Her şeyi kuşatan yokluk.*

Murādī ʿizz-i beḳā oldı çün **fenā-yı muḥīṭ** / Fenā beḳā seni żābıṭ bu vārid-i seḥerī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 5). [fenā-yı muḥīṭ,]*

fenā-yı sırr-ı şarṭ [1] *Yokluk sırrının şartı.*

Maḳdem-i ʿayne'l-yaḳīnem maḫzen-i ehl-i baṣar / Melce-i ehl-i yaḳīn oldı **fenā-yı sırr-ı şarṭ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 2). [fenā-yı sırr-ı şarṭ,]*

fenā yolı [1] *Fânî, geçici, sonu olan yol.*

Ger beḳā olmaḳ dilerseñ ḳıl fenā kendözüñi / Ol **fenā yolında** sen tā bulasın ʿayn-ı beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 6). [fenā yolında, -n, -da]*

fenn [6] *Herhangi bir konuya ait olan ilim, bir ilim kolu, hüner, marifet, sanat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ol **fenn** ile bulmışdur işiginde liyāḳat / Dil eyledi dildāra nice dürlü ẕerāfet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 1). [fenn,]*

fenn eylemek [1] *İlim sahibi olmak, ilmini sergilemek.*

ʿAṭā-yı bī-nihāyetden yine keşf-i ʿaṭā ḳıldı / ʿAceb **fenn eyledi** sırr eyledi rūy-i celālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 2). [fenn eyledi, -di]*

fenn-i fünūn [1] *Fenlerin ilmi* **.**

Fenn-i fünūn bildi fünūn-ı kemāline / Ḳarışdı iki baḥr oluben ḥayy ile fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 3). [fenn-i fünūn,]*

fenn-i ʿışḳ [1] *Aşk ilmi.*

Şemʿ-i cemāl-i yāre pervāne oldı bu dil / Anuñ içün olupdur bu **fenn-i ʿışḳa** mā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 812, Beyit 1). [fenn-i ʿışḳa, -a]*

fe'nẓurlenā niʿme'l-me'āb [1] *Bizim için bak, ne güzel sığınma yeri.*

Bir seḥer gördüm niḳābın şaḳḳ idüp yüz gösterür / Bir cevāb idüp didi **"Fe'nẓurlenā niʿme'l-me'āb"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 2). ["fe'nẓurlenā niʿme'l-me'āb",]*

ferʿ [5] *Ayrıntı, ikinci derecede olan, asıl karşıtı, şube. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī lāḥıḳ olmaz gerçi aṣlā **ferʿ** pes / Līk ferʿ ü aṣl olmaz biri birinden cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 5). [ferʿ,]*

ferʿ ü aṣl [1] *Bir şeyin şubesi ve temeli, aslı.*

Ey Murādī lāḥıḳ olmaz gerçi aṣlā ferʿ pes / Līk **ferʿ ü aṣl** olmaz biri birinden cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 5). [ferʿ ü aṣl,]*

fer [2] Zinet, süs.

Dīdeme **ferüñden** urdı çünki fer / Lemʿa-i nūr-i cemālüñ seçmişem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 4). [ferüñden, -ün, -den]*

ʿĀleme virdi **fer** ile zīnet / Ḳadem-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 5). [fer,]*

fer-i vücūd [1] *Bedenin, varlığın ışığı.*

ʿĀlemüñ **fer-i vücūdıdur** fürūġ-ı laʿl-i dil / Menbaʿ-ı ʿilm olmadı her k'olmaya ʿālī-güher *(Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 4). [fer-i vücūdıdur, -ı, -dur]*

fer urmak [1] *Nurlanmak.*

Dīdeme ferrüñden **urdı** çünki **fer** / Lemʿa-i nūr-i cemālüñ seçmişem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 4). [fer urdı, -dı]*

fer ü tāb virmek [1] *Parıltı, ışıltı vermek.*

Revnaḳ-ı ḥüsn-i rūy-i yār dīdeye **virse fer ü tāb** / Gelmez idi bu ʿāleme ẕerrece deñlü inḳılāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 1). [fer ü tāb virse, -se]*

ferāġ [10] *Vazgeçme, el çekme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben ol pervāz urıcıyam cihān pāyumda bir ẕerre / **Ferāġumdur** delīlüm ṣanma bir yirden me'ālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 2). [ferāġumdur, -um, -dur]*

ferāġ-ı bāl [1] *Huzur kanadı.*

Maḥabbet-i ezelīdür viren bu cāna ferāġ / **Ferāġ-ı bāl** ile vaṣl oldı yāre ġayr-ı ırāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 1). [ferāġ-ı bāl,]*

ferāġ ḳılmak [2] *Vazgeçmek, terk etmek.*

Bir eser geldi o sözden cāna kim gelmez dile / Gūş idelden anı **ḳıldı** iki ʿālemden **ferāġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 2). [ferāġ ḳıldı, -dı]*

Āteş-i ʿışḳuñ uraldan sīne-i mecrūḥa dāġ / Dūstum iki cihāndan cān ü dil **ḳıldı ferāġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 1). [ferāġ ḳıldı, -dı]*

ferāġ virmek [2] *Vazgeçmek, terk etmek.*

Çün kim urdı mihribānum sīne-i mecrūḥa dāġ / ʿIşḳ irüp geldi dile **virdi** dü-ʿālemden **ferāġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 1). [ferāġ virdi, -di]*

Maḥabbet-i ezelīdür **viren** bu cāna **ferāġ** / Ferāġ-ı bāl ile vaṣl oldı yāre ġayr-ı ırāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 1). [ferāġ viren, -en]*

feragat [3] *Fariğ olma, vazgeçme.*

Vücūduñ reh-güẕārında eger var ise yol cāna / Ḥabībüm kūy-ı cānāna ki ol menzil **ferāġatdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 2). [ferāġatdür, -dur]*

Rāh-ı me'vāya şu kim tūşe diler ey kāmil / Bu fenā-dārda zühd ile **ferāġat** gözedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 3). [ferāġat,]*

İster iseñ ger ḥużūr añlar iseñ ger necāt / Belki Murādī bular cümle **ferāġatdadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 5). [ferāġatdadur, -da, -dur]*

ferāġat ʿālemi [1] *El çekme alemi, vazgeçme, bırakma.*

Ferāġat ʿālemi milk-i ʿademdür / Ḥayāt-ı cāvidān andan mümeśśil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 843, Beyit 4). [ferāġat ʿālemi,]*

ferāġat eylemek [6] *Vazgeçmek, el çekmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çoḳdan **ferāġat eyledük** cümle cihānı cāndan / Olalı ṭolu göñlümüz her dem-be-dem efkār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 4). [ferāġat eyledük, -dü, -k]*

ferāġat göstermek [1] *Feragat göstermek, özveride bulunmak.*

ʿAzīzüm nūr-ı vech-i yāre ṭāḳat kimse göstermez / Nedür bu ʿışḳ-ı dil k'andan **ferāġat** kimse **göstermez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 1). [ferāġat göstermez, -mez]*

ferāġat itmek [2] *Vazgeçmek, bırakmak.*

ʿĀlemden **itmişdür ferāġat** / Seni ister Murādī sensin aʿlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 5). [ferāġat itmişdür, -miş, -dür]*

Ḳālū belāda başuma ʿışḳuñ yazıldı çün / Senden **ider** mi bu dil-i şeydā **ferāġati** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 4). [ferāġati ider, -er]*

ferāġat ḳılmak [4] *Vazgeçmek, el çekmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tenhāda ḳılup işlerini cümle tamāmen / Ḳılmadı meşālıḥda işi **ḳıldı ferāġat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 3). [ferāġat ḳıldı, -dı]*

feraḥ [4] *Sevinç ve mutluluk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün işittüm bu nidāyı kesb idüp nice **feraḥ** / Ḳalmadı aṣlā ḳusūrum eyledüm ḥamd ü senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 4). [feraḥ,]*

feraḥ bulmak [2] *Sevinmek, mutlu olmak, tasasız hale gelmek.*

Bulmasuñ mı bu cihān içre **feraḥ** / Bu Murādī saña ḳıldı cān fidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 5). [feraḥ bulmasuñ mı, -ma, -sun, -mı]*

Çün Murādī başlaya bir dem kelāmuñ ḳāline / Nekhet-i ḫūb ʿālemi ḳaplar **feraḥ bulur** dimāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 5). [feraḥ bulur, -ur]*

feraḥ-ı ḳalb [1] *Huzurlu gönül.*

Ṭaldı vecdi yine vecdi deñizine keşşāf / Virdi bī-ḥad **feraḥ-ı ḳalb** ḫazīne keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 1). [feraḥ-ı ḳalb,]*

feraḥ-nāk olmak [1] *Sevinçli, mesud olmak.*

Feraḥ-nāk olmamuz vardur yine iḥsān-ı Mevlādan / Ne deñlü şükr iderseñ biñ ʿaṭādur Ḥaḳ Teʿālādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 1). [feraḥ-nāk olmamuz, -ma, -muz]*

feraḥ virmek [1] *İç açmak, rahatlık hissettirmek.*

Çün ḳıldı ḥabīb-i dil kendüye ḫalīl el-ḥaḳ / Bu maʿşer-i ḫullāna ḫôş **virdi feraḥ** şādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 2). [feraḥ virdi, -di]*

ferāmūş itmek [2] *Unutmak, hatırdan çıkarmak.*

Yār-ı şāduḳ ne revādur ki bizi tārik ola / Ḥāşa kim ʿabdi **ferāmūş idüben** ide güẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 4). [ferāmūş idüben, -üben]*

Kendüzüm bilmem dirīġa hep **ferāmuş itmişem** / Cürʿasını nūş idüp ser-mest ü ḥayrān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 2). [ferāmuş itmişem, -miş, -em]*

ferāmūş ḳılmak [1] *Unutmak, hatırdan çıkarmak.*

Çün kim cihāna geldüm ben **ḳılmadum ferāmūş** / Gerçi beni avutdı her yirde ḳīl ü ḳālüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 3). [ferāmūş ḳılmadum, -ma, -dur, -m]*

fercām [1] *Fayda, yarar.*

Felekle şems u māh u Zühre Behram / Züḫāl Keyvān ḳamusı saña **fercām** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 9). [fercām,]*

ferd [8] *Tek, yalnız, eşsiz. II Birey, kişi.*

Murādī ger ṣorar iseñ niçün ġınā buldı / Ḥudādan özgeye bir **ferde** olmadı muḥtāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 5). [ferde, -e]*

Bī-ḥamdi'llāhi ve 'l-minne bu ḥāle / Bu ḥāli añlamak bir **ferde** müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 848, Beyit 3). [ferde, -e]*

II Tek olan Allah.

Ferdinde ferd olalı cihān içredür vaḥīd / Bir kimse yoḳ ki bulmaya yanında menzilet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 3). [ferdinde, -in, -de]*

Ferd oldı maḥabbetde bedel çün kim / Pes kendüye ʿāşıḳ idinür ʿālemi ṣad-bār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 2). [ferd,]*

Düşdi Murādī derdüñe meşġūl-ı nām-ı virdüñe / Baḳmadı baḳdı **ferdüñe** zībā cemālüñden midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 5). [ferdüñe, -ün, -e]*

Murādī 'ayn-ı vāḥiddür ne 'ayn ile naẕar ḳılsañ / Ḫudā ḥaḳḳı Ḫudādan ġayrı yoḳdur **ferd** yanumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 5). [ferd,]*

Ol durur rāzıḳ u **ferd** ü mübīn / Cümle-i ḳalmışlara oldur muʿīn *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 3). [ferd,]*

Vücūduñla zamān memlū velīkin bī-zamānsın sen / Ḳadīm ü vāḥid ü **ferd** ü ṣamedsin Rabbena'l-

ekrem *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 3). [ferd,]*

ferdāniyyet [1] *Birlik.*

Çü **ferdāniyyeti** iḳrār idüben eyledi iḫlāṣ / İşigin eyleyüp me'vā pes oldı yine ḫāṣü'l-ḫāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 1). [ferdāniyyeti, -i]*

ferd-i ferdāniyyet [1] *Tek, bir olma hali.*

Ferd-i ferdāniyyetinde kendüsi oldı vaḥīd / Ġayrı ne bilsün anuñ ḳatında vaḥdāniyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 3). [ferd-i ferdāniyyetinde, -in, -de]*

ferd-i muḳtedā [1] *Örnek olan, liderlik eden eşi benzeri olmayan.*

Sābit-i maḥż-ı naẓardur fıṭrat-ı ʿayn-ı vücūd / Līk **ferd-i muḳtedādur** kim muʿallā söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 4). [ferd-i muḳtedādur, -dur]*

ferd-i muṭlaḳ [2] *Tek başına, yalnız.*

Ferd-i muṭlaḳ vāḥidüñ nūrında çün mestūrdur / Kün fekān emrin ḳılan cārī hemān ol nūrdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 1). [ferd-i muṭlaḳ,]*

Ferd-i muṭlaḳ görinür vāḥidi ʿaynümde vaḥīd / Cümleden el çeküben server-i efrād oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 2). [ferd-i muṭlaḳ,]*

ferd-i muṭlaḳ olmak [1] *Doğruluğu kesin şekilde tek olan, Allah.*

İlāhī sen ḳamu maḫlūḳuñ ey Ḥaḳ / Pes **olduñ** cümleden pes **ferd-i muṭlaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 40, Beyit 1). [ferd-i muṭlaḳ olduñ, -du, -n]*

ferd-i vāḥid olmak [1] *Bir olmak; Allah'a yakınlık.*

Ferd-i vāḥid oldı dutmaz ān-ı vāḥidde ḳarār / Niʿmeti ḫvānına çekdi ḳutb ile efrādını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 4). [ferd-i vāḥid oldı, -dı]*

ferd olmak [2] *Tek, yalnız ve eşsiz olmak.*

Ferdinde **ferd olalı** cihān içredür vaḥīd / Bir kimse yoḳ ki bulmaya yanında menzilet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 3). [ferd olalı, -alı]*

Ḥabīb-i cān ü dil cāna revā mıdur ḳaça bizden / O hāşā kim ḳarār ide velī **ferd oldı** aʿlāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 4). [ferd oldı, -dı]*

ferd ü tenhā ḳalmak [1] *Tek ve yalnız kalmak.*

Bu cismüm rāḥatı cānum çü gitdi / Anun çün **ḳaldı** bu ten **ferd ü tenhā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 4). [ferd ü tenhā ḳaldı, -dı]*

ferd ü vāḥid [1] *Tek ve yalnız.*

Bu Murādī vaḥdet içre **ferd ü vāḥiddür** göñül / Ben göñül nedür ṭuyaldan rūḥum oldı cān ü dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 1). [ferd ü vāḥiddür, -dür]*

ferda [6] *Yarın, gelecek zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣaḳın aldanma dünyāya ribāṭ-ı köhnedür ey dil / Niceler ḳonuben göçdi göçersin sen daḫı **ferdā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 2). [ferdā,]*

ferdā ġamın [1] *Gelecek kaygısı, ümitsizlik.*

Kemāl ehli iseñ **ferdā ġamın** ḳo / Murāduñ gör ġam-ı ferdāsı var mı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 5). [ferdā ġamın,]*

ferdāya ḳomaḳ [1] *Yarına, ahirete bırakmak.*

Bu ne ḥācetdür ki **ferdāya ḳomaḳ** bu ḥāleti / Ey Murādī ḥaşr ola gör işte arż-ı sāḥire *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 5). [ferdāya ḳomaḳ, -mak]*

ferdün eḥadün muḳaddirün allāhu cemil [1] *Eşsizdir, tektir, mukaddirdir, Allah cemal sahibidir.*

Aʿṣamtü ilā Rabbün hüve'l-ḥaḳḳu celīl / **Ferdün eḥadün muḳaddirün Allāhu cemīl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 815, Beyit 1). [ferdün eḥadün muḳaddirün allāhu cemīl,]*

ferec-i dil [1] *Gönül sıkıntısının geçmesi.*

Ferec-i dil görinür gerçi tecellā-i cemāl / Ol celālinden anuñ līk ṭoludur mādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 2). [ferec-i dil,]*

ferhād [2] *Hüsrev ü Şîrîn ve Ferhâd ü Şîrîn aşk hikâyelerinin erkek kahramanı.*

Geçüpdür devri Mecnūnuñ daḫı Vāmıḳla **Ferhāduñ** / Murādī sen fiġānı eyle kim şimdi zamānuñdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 5). [ferhāduñ, -uñ]*

Şanma **Ferhād** ile Mecnūn oldılar abdāl-ı ʿışḳ / Dūstum ben mübtelādan aldılar anlar sebaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 2). [ferhād,]*

ferhād eylemek [2] *Aşkından dağları delen Ferhad gibi olmak,, aşık etmek.*

Beni ʿālemde **Ferhād eyleyen** Şīrīn zebānuñdur / Beni bülbülleyin zār eyleyen ġonce dehānuñdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 1). [ferhād eyleyen, -(y)en]*

Zülf-i Leylāsı seni bende ḳodı çün Mecnūn / Leb-i şīrīni seni **eyledi Ferhād** göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 4). [ferhād eyledi, -di]*

ferhād olmak [4] *Ferhat gibi olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ol lebi Şīrīne **Ferhād olalı** / Eylerem ben kūh-ı ʿışḳ ile cidāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 3). [ferhād olalı, -alı]*

ferḫunde [1] *Kutlu, mübarek, uğurlu.*

Ḥarf-i ṣavtın bilmedüm ammā bilürven ṣavt-ı ḥarf / Kārumı **ferḫunde** bildüm ʿaḳla iẕʿān oldıġın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 3). [ferḫunde,]*

ferḫunde-fāl olmak [1] *Talihi kutlu olmak.*

Ey Murādī iste kāruñ ḥāsılın / Tā **olasın** her zamān **ferḫunde-fāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 838, Beyit 5). [ferḫunde-fāl olasın, -a, -sın]*

ferḫunde olmak [1] *Mübarek, uğurlu olmak.*

Ne aṣṣı saña dünyāda fenādur ʻaḳibet el-ḥaḳ / Durış kim dār-ı uḫrāda **olasın** sen de **ferḫunde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 4). [ferḫunde olasın, -a, -sın]*

ferīd olmaḳ [1] *Eşsiz, tek, benzersiz olmak.*

Ṭıynet-i pākindedür her kişinüñ **olmaḳ ferīd** / Terbiyet nā-ehl olana hiç ḳābil olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 4). [ferīd olmaḳ, -mak]*

ferman [8] *Emir, buyruk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mübaṣṣır eylemez hergiz baṣīret / Anuñ **fermānı** olur bīṣ eger kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 4). [fermānı, -ı]*

fermān-ber [1] *Aldığı emri yerine getiren.*

Ey Murādī ʿāḳibet endīş olup gözle tarīḳ / Ḳul olanlar ḥażret-i sulṭānadur **fermān-ber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 5). [fermān-ber,]*

fermān eylemek [2] *Emretmek, emir buyurmak.*

Bu Murādī cümleden geçdi seni ḳıldı murād / Senden ayruyı anuñ ḥükmine **fermān eyledüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 5). [fermān eyledüñ, -dü, -n]*

Bir naẕarda kā'ināt emrinde **fermān eyledi** / Pes bu fermānında bir bir yaḫṣī imʿān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 1). [fermān eyledi, -di]*

fermān-ı ẕi'l-maʿnā [1] *Derin anlam sahibi ferman, emir.*

ʿAceb **fermān-ı ẕi'l-maʿnā** irişdi maḥż-ı ʿibretden / Anı ben bilmedüm illā ki bildüm geldi ḥażretden *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 14, Beyit 1). [fermān-ı ẕi'l-maʿnā,]*

ferr [1] *Güç, kuvvet.*

Temennā eyledüm bir gün seḥer-gehden niyāz ile / İrişdi ḳuvvet ü **ferrüm** dükenmezdür temāşāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 4). [ferrüm, -üm]*

ferruḫ [1] *Feraha, huzura ermiş olan.*

Oldı Murādī ʿışḳ ile ẕevḳüñi ḥāṣıl itmede / **Ferruḫ** odur cihānda kim ola senüñle āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 5). [ferruḫ,]*

fersude [2] *Eskimiş, yıpranmış.*

Zāhid ü ʿābid maḥabbet ẕevḳini duymadılar / Cān eridürler hemān zāyid yire **fersūdeler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 3). [fersūdeler, -ler]*

Berzaḫ-ı ḥaşrüñ tecellāsında tāb olmaz baña / Pes remīm itdi ʿızāmın nice gün **fersūdeler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 3). [fersūdeler, -ler]*

ferş-i esfel [1] *En sefil, aşağı yeryüzü.*

ʿArş-ı aʿlā **ferş-i esfel** bu zemīn ü āsumān / Ḥaḳ u bāṭıl nevʿ-i ẕātī nevʿ-i eşyā ḥükm-i ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 1). [ferş-i esfel,]*

feryād [2] *Bağırıp çağırmak, yüksek sesle yardım istemek.*

Gülsitān içre ʿaceb bülbüllerüñ **feryādı** ne / Güş-ı hūşı ṭutsañ añlarduñ ne müşkil kārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 3). [feryādı, -ı]*

Dil bülbüli çün başlaya feryād u zār u naġmeye / **Feryād** ile iki cihānı isterem ḫāmūş idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 4). [feryād,]*

feryād itmek [2] *Bağırıp çağırmak, haykırmak.*

Kime **feryād ideyin** senden ey bī-dād göñül / Olmaduñ yārüñ elinden n'ideyin şād göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 1). [feryād ideyin, -e, -yin]*

İḳtibās-ı ḥüsnüñi gördüm ḳamu ʿālemde ben / Kendü kendüñi sevüp pes yā ne **feryād idesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 4). [feryād idesin, -e, -sin]*

feryād ḳılmak [1] *Feryat etmek, bağırmak.*

Ey temennā eyleyen ġayrı temennāyı ḳoġıl / Gözle ʿışḳı ʿışḳ ile **feryād ḳıl** çün ʿandelīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 3). [feryād ḳıl,]*

feryād-res [1] *İmdada yetişen, imdatçı.*

Cümle-i ḳalmışlara **feryād-res** / Ġayrısını añla hevā vü heves *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 6). [feryād-res,]*

feryād u zār u naġme [1] *Feryat edip inleme, dertli dertli söylenme.*

Dil bülbüli çün başlaya **feryād u zār u naġmeye** / Feryād ile iki cihānı isterem ḫāmūş idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 4). [feryād u zār u naġmeye, -(y)e]*

ferzāne [4] *Bilgili, güzide, iyi yetişmiş kimse. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vuṣlat-ı yāre göñül meyl ideli divānedür / Münderic her dürlü maʿnā līk bir **ferzānedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 1). [ferzānedür, -dür]*

ferzāne-i 'ışḳ [2] *Aşk ile seçkin, güzide, iyi yetişmiş kişi.*

Bugün ḫumḫāne-i vaḥdetde ben mestāne-i ʿışḳam / Baña kim eyleye taʿlīm çü ben **ferzāne-i ʿışḳam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 1). [ferzāne-i ʿışḳam, --am]*

Ḳālu belā bezminde çün ʻahd eyledüm cānān ile / Ḥikmet kitābın oḳuyup **ferzāne-i ʻışḳam** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 3). [ferzāne-i ʻışḳam, --am]*

ferzānelüg [1] *Âlimlik, bilginlik, hakîmlik.*

ʿİlmümde bilindi yine bu ʿilm-i yaḳīnüm / ʿİlm ile ʿilimde yine **ferzānelügüm** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 4). [ferzānelügüm, -üm]*

fesād [1] *Kargaşalık, karışıklık, fenâlık, kötülük, bozgunculuk, fitne.*

Ṭoldı cümle tebehhüc ile zemān / Ḳalmadı yiryüzinde hiç **fesād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 3). [fesād,]*

fe’s’el ʿaṭānā lā yüs’el ʿannī [1] *Benden sorulmayan rızık istedim.*

Şemsün żuḥahā ḳamerün telāḥe / **Fe’s’el ʿaṭānā lā yüs’el ʿannī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1571, Beyit 3). [fe’s’el ʿaṭānā lā yüs’el ʿannī,]*

fe şırtü bi-ṭayrin cenāḥī yeḳūl [1] *İki kanatlı kuş gibi oldum.*

Merertü ilā nehci ʿanvin es-sedād / **Fe şırtü bi-ṭayrin cenāḥī yeḳūl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 3). [fe şırtü bi-ṭayrin cenāḥī yeḳūl,]*

fe-ṭahhir [1] *Giydiklerini temiz tut (74/Müddessir 4).*

Elā iy ḳum fe-enẕur maʿnīsin fehm eyleyen ʿārif / Fe-kebbirden **fe-ṭahhirden** dem ururсañ gelür ḫālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 3). [fe-ṭahhirden, -den]*

fetāvā virmek [1] *Fetvalar vermek.*

ʿAllām-ı ʿışḳa vardum Murādī / **Virdi** bu ḳavle nice **fetāvā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 5). [fetāvā virdi, -di]*

fetāvī [1] *Fetvalar, hükümler.*

Ṭarīḳ-i ʿışḳa meyl itdüm okudum nice fetvāyı / Ṭuyupdur ol **fetāvīde** nice dürlü muʿammāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 1). [fetāvīde, -de]*

fe-teşkür ente li-rabbi’l-ʿaṭāyā [1] *İkram sahibi Rabb’ine teşekkür et!.*

Baña geldiyse ger emr-i “fetennāk” / **Fe-teşkür ente li-Rabbi’l-ʿaṭāyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 2). [fe-teşkür ente li-rabbi’l-ʿaṭāyā,]*

fetḥ [3] *Açmak, açılmak, ele geçirmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Remzini fehm itmeyen fetḥ idemez genc-i rumūz / Anuñ içün açamaz **fetḥinde** ḫayrān eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 2). [fetḥinde, -in, -de]*

fetḥ eylemek [3] *Feth etmek, açmak.*

Maʿānī gencini **fetḥ eyledi** çün ḫālıḳ-ı fettāḥ / Aşub zencīr-i ḳudretle anuñ bābında bir mişbāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 1). [fetḥ eyledi, -di]*

Ben temennā bābını **fetḥ eyledüm** evvel ḳadem / Bir recāma şimdi yüz dürlü temennā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 2). [fetḥ eyledüm, -dü, -m]*

Cennetüñ miftāḥı virildi Murāduñ destine / Bābunı **fetḥ eylemişdür** Fe’dḫulūhā ḫālidīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 5). [fetḥ eylemişdür, -miş, -dür]*

fetḥ-i bāb [3] *Kapı açmak. II Ulaşma, kavuşma. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī her kelāmuñda nice biñ sırr var / Her ḫurūfı ṭālibīne cümle **fetḥ-i bābdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 5). [fetḥ-i bābdur, -dur]*

fetḥ-i bāb eylemek [1] *Kapı açmak. II Sevgiliye ulaşma.*

Dil ḳaçan kim yāre ḫālin ʿarż ider virmez cevāb / Ṣāmıt olsa her ḳaçan ol demde **eyler fetḥ-i bāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 1). [fetḥ-i bāb eyler, -r]*

fetḥ-i bāb itmek [2] *Kapı açmak. II Sevgiliye ulaşma.*

Ey başīret ehli gel baḳ dīde-i inṣāf ile / Çün kilīd elde ya niçün **itmeyesin fetḥ-i bāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 4). [fetḥ-i bāb itmeyesin, -me, -(y)e, -sin]*

Pes didüm semʻen ve ṭāʻe ol nişānuñ gösterüp / **Fetḥ-i bāb idüp** varup çıḳdum anuñ dīvānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 3). [fetḥ-i bāb idüp, -üp]*

fetḥ-i cemāl eylemek [1] *Güzelliği ortaya çıkarmak, göstermek.*

Ruḫ-ı zībāsın açar **fetḥ-i cemāl eyleyüben** / Ol durur vaṣl ile virānumuz ābād ḳılan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 2). [fetḥ-i cemāl eyleyüben, -(y)üben]*

fetḥ-i ebvāb eylemek [2] *Kapıları açmak, fethetmek. II Maddi, manevi âlemler var etmek.*

Fetḥ-i ebvāb eyledi çün fātiḥ-i kevn ü mekān / Pes baña niçün didi kün anuñ içün pes fekān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 1). [fetḥ-i ebvāb eyledi, -di]*

Buldı miʻrācını çün ḳıldı ʻurūc-ender ʻurūc / Nice yüz biñ kerre yüz biñ **fetḥ-i ebvāb eyledi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 3). [fetḥ-i ebvāb eyledi, -di]*

feṯḥ itmek [15] *Açmak, fethetmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Viṣālüñ milk-i zībāsını **feṯḥ itdüm** bi-ḥamdi'llah / İḥāṭa eyledi her cānibīni ser-te-ser furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 3). [feṯḥ itdüm, -dü, -m]*

feṯḥ-i 'ulūm eylemek [1] *İlimlerin açılması, ilim ehli olmak.*

Murāda **feṯḥ-i 'ulūm eyler** ise reyb itme / Kim ola münkir aña nār-ı duzaḫa yakıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 5). [feṯḥ-i 'ulūm eyler, -r]*

feṯḥ olmak [5] *Fethetmek, açmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nefād irmedi gelmedi kimseye bir ḫiṭāb / Muʿāf oldılar cümleten **feṯḥ olındı** çü bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 2). [feṯḥ olındı, -(ı)n, -dı]*

feṯḥ u nuṣret [1] *Yardım ve fetih.*

Murādī ḥamdüñi eyle ziyāde sāʿaten sāʿat / İki vech üzre **feṯḥ u nuṣret** ile olur eyyāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 5). [feṯḥ u nuṣret,]*

fettāḥ [1] *Kullarının kapalı işlerini açan Cenabıhak: fettâh-ı kerîm.*

Feṯḥ idüpdür bendesine nice biñ remz ü künūz / Ḥamd-ı bī-ḥad şükr-i lā-yuʿad işüm **fettāḥına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1227, Beyit 3). [fettāḥına, -ı, -(n)a]*

fettāḥ eylemek [1] *Fetheden, açan.*

Fātiḥ-i feyż-i ezel **eyledi fettāḥ** seni / Ne yire uġrar iseñ söyle şecāʿat ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 2). [fettāḥ eyledi, -di]*

fettāḥ-ı feṯḥ-i bāb itmek [2] *Fetih kapısını açmak, zafer elde etmek.*

Oḳudı çünki ve'n-Necmden olmadı nuṭḳı / Bilüp vaḥyı çü yūḥādan **idüp fettāḥ-ı feṯḥ-i bāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 2). [fettāḥ-ı feṯḥ-i bāb idüp, -üp, -]*

İrişdi naṣri iẕā-cādan **idüp fettāḥ-ı feṯḥ-i bāb** / Virildi nıḳmet aʿdāya idüp pes tebbet ile şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 3). [fettāḥ-ı feṯḥ-i bāb idüp, -üp]*

fettāḥ olmak [1] *Fetheden, açan.*

Maʿānī gencinüñ miftāḥıdur **fettāḥ olan** evvel / Bunı fehm itmeyen hergiz seçer mi aġı ḳaradan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 4). [fettāḥ olan, -an]*

fettan [1] *Çekici, gönül alıcı.*

Elā ey ʿāşıḳ-ı şūrīde gel keşf-i ḥicāb oldı / Yüri var ḥüsne ḳarşu gör ne şīve ḳılur ol **fettān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 3). [fettān,]*

fetva [4] *Fetva, hüküm, açıklama, yorum. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḥaḳḳaḳ ʿilm-i ūlā ile uḫrā cāmiʿi dildür / Bir ʿilme cehd idüp cūş it ne ders ola ne ḫôd **fetvā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 3). [fetvā,]*

fetvā virmek [1] *Fetva vermek, dini bir konuda hüküm vermek.*

Viremez bu mes'ele **fetvāsını** şeyḫu'l-enām / Çün bu yirde ḳan iledür ʿāşıḳa dest-i namāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 3). [fetvāsını viremez, -e, -mez]*

fetvā-yı ʿayn [1] *Bir şeyin aslının, kendisinin fetvası, hükmü.*

Fetvā-yı ʿaynı ʿayn ile bilmek hüner degül / Añla Murādī ġayb ile ʿayn-ı ʿaṭādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 6). [fetvā-yı ʿaynı, -ı]*

fevā'id [2] *Menfaatler, faydalar, kârlar, kazançlar.*

Murāduñ sözlerin ger ḳılasın gūş / Begüm kesb idesin nice **fevā'id** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 5). [fevā'id,]*

Naṣīḥāṭ gūş ḳıl ey dil saña bī-ḥad **fevāyid** var / Naṣīḥāt gūş idenler görmediler tā ebed ḫüsrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 4). [fevāyid,]*

fevā'id almak [1] *Fayda almak, faydalanmak.*

Ekmeyen ṭuḫm-ı ezel **almaz fevā'id** ḫırmanın / Kendü 'ırżı kendüsinde pāy-māl eyler yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 4). [fevā'id almaz, -maz]*

fevç [1] *Birlik, bölük.*

Fevc maṣdardan çü ṣādırdur ṣüdürın ṣadr ider / Kimisi ṣadrında ḳaldı kimisi muḫtāc u ac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 4). [fevc,]*

fevḳa'l-ʿulā [1] *Alışılmış olandan ayrı, olağanüstü, beklenmedik, görülmedik, işitilmedik.*

Sābıḳda añladuñ mı geçen mācerāları / Memhūr anuñ defātiri **fevḳa'l-ʿulādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 4). [fevḳa'l-ʿulādadur, -da, -dur]*

fevḳu'l-cebel [1] *Dağın üstü.*

Nūr-ı ʿaynüm gel eriş berḳ ura tā **fevḳu'l-cebel** / Ġār-ı vaḥdetde ḫarāret birledür dil pāymāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 3). [fevḳu'l-cebel,]*

fevt eylemek [2] *Elden kaçırmak, kaybetmek.*

Başumı ṭob eylerüm bulsam nigārı dir idüñ / Furṣatı **fevt eyleme** şimdi çü meydān eledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 6). [fevt eyleme, -me]*

Añlaġıl ālā-yı Ḥaḳḳı eyle naʿmāya naẓar / Furṣatı **fevt eyleme** v'Allāhi bu ḳavle inan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1031, Beyit 4). [fevt eyleme, -me]*

fevz [1] *Kurtuluş, zafer.*

Felāḥ ü **fevzi** isterseñ göñülde sırrı isterseñ / Muṭīʿ olġıl ne kim emr eyledi tenzīl ü āyāta *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 2). [fevzi, -i]*

fevz u felāḥ bulmak [1] *Zafer ve kurtuluş bulmak, zafer ve kurtuluşa erişmek.*

Varup çü burc-ı şerefde mekān idüp ṭurdı / Ḥicāba girmedi aṣla vü **buldı fevz u felāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 2). [fevz u felāḥ buldı, -dı]*

fevz u necāt bulur [1] *Zafer ve kurtuluş bulmak.*

Ḳurtılur ḫavfʿu ḥazandan şu ki ḥaḳḳa yapışa / Ḥaḳḳ ile ḥaḳ olan elbet de **bulur fevz u necāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 4). [fevz u necāt bulur, -ur]*

feyeżān itmek [2] *Bolluk etmek.*

Nihān-ı bī-nihān el-ḥaḳ ʿayān-ı bī-ʿayān olmış / Murādīnüñ żamīrinden **ider feyeżān** ālāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 5). [feyeżān ider, -er]*

Nihān-ı bī- nihān el-ḥaḳ ʿayān-ı bī-ʿayān olmış / Murādīnüñ żamīrinde **ider feyeżān** ālāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 5). [feyeżān ider, -er]*

feyyāż [14] *1. Ziyade feyz ve bereket veren; Allah.*

Ne şey'e kim naẓar ḳılsam anuñ vechi hüveydādur / Çü ire feyżi **feyyāżuñ** dile ʿarş-ı muʿallādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 1). [feyyāżuñ, -un]*

Çü feyżinden cihāna virdi feyżi ser-be-ser **feyyāż** / Ne deñlü ise istiʿdād virür pes ol ḳadar feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 1). [feyyāż,]*

Çü feyżinden cihāna virdi feyżi ser-be-ser feyyāż / Ne deñlü ise istiʿdād virür pes ol ḳadar **feyyāż** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 1). [feyyāż,]*

Naẓar bir kīmyādur kim ider ḫākı zer-i ḫāliṣ / Egerçi seng-i ḫārādur ider ol dem güher **feyyāż** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 3). [feyyāż,]*

Anuñ çün heft ü heşt aṣḥābını temīz ider **feyyāż** / Çü mebde'den bedāyiʿdür hevā hūdan hüveydādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 4). [feyyāż,]*

Muʿammādur ki maʿnāsın bilimezler ẕevī'l-maʿnā / Murādīnüñ lisānından ki feyż eyler neler **feyyāż** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 5). [feyyāż,]*

Beni vücūda getürdi vücūd ile **feyyāż** / O cūd ile bu vücūdum olup durur feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 1). [feyyāż,]*

Vücūd-ı bāṭını irdi vücūd-ı ẓāhir içün / Naẓarda manẓar-ı nāẓır ḳademdedür **feyyāż** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 2). [feyyāż,]*

ʿUlūm-ı ʿilm ile bildürdi gerçi bize ʿalīm / Bū ʿilm-i sābıḳı rābıṭ durur velī **feyyāż** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 3). [feyyāż,]*

Şuʿāʿ-ı mihrüme ʿaks oldı ʿaksedür rāciʿ / Burūḳ-ı aṣlā naẓar ḳıl biline tā **feyyāż** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 4). [feyyāż,]*

Murādī fiʿl ile faʿʿālı aramaḳ müşkil / Vücūd-ı pür-hünerüñde naẓardadur **feyyāż** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 5). [feyyāż,]*

Müfevveż eyledi **feyyāża** ḥükmin tā ola cārī / Olup pür-tāb-ı enver pes aradan şıçradı çālāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 4). [feyyāża, -a]*

2. Bereket, bolluk, cömertlik.

Ey Murādī hele **feyyāżda** buḫl olmadı çün / Arada ayaḳ ayaḳ ʿarż olunan pāye nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 5). [feyyāżda, -da]*

Beni vücūda getürdi vücūd ile feyyāż / O cūd ile bu vücūdum olup durur **feyyāż** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 1). [feyyāż,]*

feyyāż itmek [1] *Çok bereketli etmek.*

Eger seyyāresin pür-nūr iderse cidd ü cehd ile / İrişür mihr ü feyżinden **ider** anı ḳamer **feyyāż** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 2). [feyyāż ider, -er]*

feyyāż-ḳādir olmak [1] *Çok kudretli, güçlü olmak.*

Feyyāż-ḳādir oldı feyż itmege tevātür / Āyīne ṭutdı ʿakse her dem bir ān içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 2). [feyyāż-ḳādir oldı, -dı]*

feyz [11] *1. İhsan, bağış, kerem.*

Ḥāṣıl olsun diyü ʿuşşāḳına **feyż** ile vücūd / Ḳad benā ecli ḥayātin ġurefen fī'l-cennāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 3). [feyż,]*

Murādī iste feyżüñden senüñ **feyżüñ** kemālīdür / Degül ḥācet ṭolanuben ḳılasın derbeder ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 5). [feyżüñ, -ün]*

Murādī iste **feyżüñden** senüñ feyżüñ kemālīdür / Degül ḥācet ṭolanuben ḳılasın derbeder ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 5). [feyżüñden, -ün, -den]*

Çün vücūd irdi vücūdından türāba **feyż** ile / Sen ʿaceb eyler misin emlāk ḳıldıysa sücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 2). [feyż,]*

Çü feyżinden cihāna virdi **feyżi** ser-be-ser feyyāż / Ne deñlü ise istiʿdād virür pes ol ḳadar feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 1). [feyżi, -i]*

Çü **feyżinden** cihāna virdi feyżi ser-be-ser feyyāż / Ne deñlü ise istiʿdād virür pes ol ḳadar feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 1). [feyżinden, -i, -n, -den]*

Eger seyyāresin pür-nūr iderse cidd ü cehd ile / İrişür mihr ü **feyżinden** ider anı ḳamer feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 2). [feyżinden, -i, -n, -den]*

Ḫiṭāb idüp didi kim ey Murādī iste **feyżüñden** / Mesā'il mübhemin bir bir hemān ḳılsun ʿayān el-

ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 5). [feyżüñden, -üñ, -den]*

Sen ol sulṭān-ı ʿālemsin Ḫudāyā / Senüñ **feyżüñdedür** mecmūʿ-ı eşyā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 44, Beyit 4). [feyżüñdedür, -ün, -de, -dür]*

2. İlim, irfan.

Ne şey'e kim naẓar ḳılsam anuñ vechi hüveydādur / Çü ire **feyżi** feyyāżuñ dile ʿarş-ı muʿallādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 1). [feyżi, -i]*

Dime ʿālem aña kim ol ḫabīr olmaya ʿālemden / Murādī aʿlem oldur kim vire bu **feyże** maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 5). [feyże, -e]*

feyż almak [2] (Deyim) *Bir kimsenin bilgi ve maneviyatından yararlanmak; yardım, iyilik görmek.*

Nesīm-i luṭf eser çün kim muʿaṭṭardur meşām-ı dil / Aḳar mā-ı leẕīẕi **feyż alup** ḳand-i zülālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 3). [feyż alup, -up]*

Çün nümāyān oldı rūy-i yār dil-keş min-ḥicāb / İḳtibās-ı nūr idüp **feyż aldı** her ażvā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 2). [feyż aldı, -dı]*

feyż eylemek [1] *Bağışlamak, bereketlendirmek.*

Muʿammādur ki maʿnāsın bilimezler ẕevī'l-maʿnā / Murādīnüñ lisānından ki **feyż eyler** neler feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 5). [feyż eyler, -r]*

feyż itmek [6] *Ihsan etmek, bereketlendirmek, bolluk vermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī oḳı iḫlāṣı seni dā'im ider ṣāfī / Bir oḳuyana üç ḫatme sevābın **feyż ider** iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 5). [feyż ider, -er]*

feyż-i faẓl irişmek [1] *İyilik ve cömertliğin feyzinin, bolluğunun erişmesi.*

Göz yumup açınca **feyż-i faẓl irişürse** eger / Kā'ināta ḳādir olur ḫāk virmege vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 3). [feyż-i faẓl irişürse, -ür, -se]*

feyż-i Ḫaḳ [1] *Allah'ın lütfu.*

Miḳdāra göredür ḳamu eşyāya **feyż-i Ḫaḳ** / Sübḥāne men tenezzehe şibhi ve'l-miśāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 821, Beyit 4). [feyż-i Ḥaḳ,]*

feyż-i haḳā'ıḳ [1] *Hakikatler ilmi, ihsanı.*

Dilersen bulasın **feyż-i haḳā'ıḳ** / Deḳā'ıḳdan olur maḥż-ı deḳā'ıḳ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 5, Beyit 3). [feyż-i haḳā'ıḳ,]*

feyż-i ḥikmet [1] *Hikmeti bol olan.*

ʿĀlemde bulındı ʿilm-i ʿālem / Ādemden alındı **feyż-i ḥikmet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 2). [feyż-i ḥikmet,]*

feyż-i külliyat [1] *Bütün bereketler, bolluklar.*

Cihān-ı bī-nişānīden gelürse **feyż-i külliyāt** / Mükemmeldür kemāl ile olursa ḥüsn-i tekrāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 2). [feyż-i külliyāt,]*

feyż-i maḥż [1] *Halis ilim, irfan.*

Bu naẓardan ʿayn idüp mir'āti urduñsa yire / Maḥż-ı feyże elyaḳ olduñ **feyż-i maḥża** ḳıl naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 2). [feyż-i maḥża, -a]*

feyż-i muṭlaḳ [1] *Mutlak, kayıtsız, şartsız bolluk, bereket.*

Feyż-i muṭlaḳdur ḥaḳīḳat bu Murāduñ sözleri / Didi sübḥāne'lleẕī esrā bugün esrārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1231, Beyit 5). [feyż-i muṭlaḳdur, -dur]*

feyż-i ni'met [1] *Nimetlerin bereketi.*

ʿĀleme ṣaçdı **feyż-i ni'metini** / Kerem-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 2). [feyż-i niʿmetini, -i, -(n)i]*

feyż-i subḥāniye [1] *Allah'ın ilmi.*

Murādī **feyż-i subḥāniye** olmaz degmeler vāṣıl / Hidāyetden hüveydādur tedāḫül eyleyen sāʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 5). [feyż-i subḥāniye, -(y)e]*

fezā-yı ḳudret [1] *Kudretin sonsuz genişliği.*

Fezā-yı ḳudret içinde çü ṭayr itdi göñül ṭayrı / Ne meslekler sülūk itdi dimedi bu nihāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 3). [fezā-yı ḳudret,]*

fırḳa [1] *Bölük, güruh.*

Nefaḫnādan nidā geldi pes oldı şaḳ iki **fırḳa** / İşitmeyen bulup naḳmet işiden irdi naʿmāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 2). [fırḳa,]*

fıṭrat [8] *Yaratılış, âferîneş, hilkat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çü tenzīh eyledi ġayrından ʿaynın / Velī ḳudretle rütbet oldı **fıṭrat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 2). [fıṭrat,]*

fıṭrat-ı ʿayn-ı vücūd [1] *Varlık gözünün, kaynağının yaradılışı.*

Sābit-i maḥż-ı naẓardur **fıṭrat-ı ʿayn-ı vücūd** / Līk ferd-i muḳtedādur kim muʿallā söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 4). [fıṭrat-ı ʿayn-ı vücūd,]*

fıṭratün min ḳaṭreti'r-rahmāni ʿaklen min füṭūr [1] *Yaratılan akıl Rahman'ın katresinden bir fıtrattır.*

Fıṭratün min ḳaṭreti'r-Rahmāni ʿaklen min füṭūr / Mā ḫalaḳtü'l-cinne ve'l-insāne illā mā seʿā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 3). [fıṭratün min ḳaṭreti'r-rahmāni ʿaklen min füṭūr,]*

fıżże [1] *Gümüş.*

Ġılletden ayırup çü zer-i ḫālişum yine / Ḳāl itmeyince **fıżżemi** ben ḳāli bilmedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 4). [fıżżemi, -m, -i]*

fiʿāl [6] *İşler, ameller. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Su'āl eyleyesin çün kim baña cümle **fiʿālümden** / ʿAceb n'olısar aḳvālüm benüm maḥşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 3). [fiʿālümden, -üm, -den]*

fidā [1] *Feda, kurban.*

Derd-i dildāra var mıdur dermān / Līk dermān aña **fidādur** cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 1). [fidādur, -dur]*

fidā ḳılmaḳ [2] *Vazgeçmek, feda etmek.*

Cānı cānānun ṭarīḳinde **fidā ḳılmaḳ** gerek / Her ḳadem başduḳda ʿışḳa ibtidā ḳılmaḳ gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 1). [fidā ḳılmaḳ, -mak]*

Beni bir laḥẓa dūr itme cenābuñdan ḳıl iḥsānı / **Fidā ḳılmaḳ** durur cānum saña ġayrı degül fikrüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 4). [fidā ḳılmaḳ, -mak]*

fidā virmek [1] *Bağışlamak.*

Aşma ḥicābı rūyuña ʻāşıḳlaruñ zār itmesün / Yoluña **virsünler fidā** rūh-ı revānı ʻışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 3). [fidā virsünler, -sün, -ler]*

fidā-yı ʻaẓīm olmak [1] *Büyük bağış, kurban olmak.*

Oldı İsmāʻīle **fidā-yı ʻaẓīm** / Didi çün lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 7). [fidā-yı ʻaẓīm oldı, -dı]*

fidā-yı ʿışḳ olmak [1] *Aşka fedâ olmak.*

Muḳaddem ger mu'aḫḫardur **olupdur** cān **fidā-yı ʿışḳ** / Kemāl üzre kemāli ibtidā vü intihā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 2). [fidā-yı ʿışḳ olupdur, -up, -dur]*

fidā-yı rūḥ [1] *Ruhunu feda, kurban etmek.*

Şu ʿāşıḳ kim vire ʿışḳ ile cānı / **Fidā-yı rūḥ** aña ednā hünerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 518, Beyit 4). [fidā-yı rūḥ,]*

fidā-yı yek-ser-i mū [1] *Başdaki tek bir kıla, saç teline feda olmak.*

Çerāġ-ı çeşm-i ehl-i dil kemāl-i rūḥ-ı dil-cūdur / Ḥabībüñ cümleten ʿālem **fidā-yı yek-ser-i mūdur** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 37, Beyit 1). [fidā-yı yek-ser-i mūdur, -dur]*

fi'd-dücā [1] *Karanlıkta.*

Sen daḫı tā ḳalmayasın **fi'd-dücā** / Gel Murāduñ diñlegil aḳvālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 5). [fi'd-dücā,]*

fiġān [3] *Iztırap ile bağırıp çağırma, inleme.*

Semʿine girsün **fiġānum** bir teraḫḫum eylesün / Bu hevāyile geçer kārüm fiġān ü zārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 2). [fiġānum, -um]*

Seḥerde cūş ider bülbül **fiġāna** / Gül üzre āh ider ol yana yana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 1). [fiġāna, -a]*

Sensin baña cū cümleden akreb velī ʿaceb / ʿĀlemleri arar bu **fiġānum** seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 2). [fiġānum, --um]*

fiġāna gelmek [1] *Figan etmeye başlamak.*

Ayrulalı o gülden oldı yirüm benüm ḫār / **Gelsem** ʻaceb midür ben bülbül gibi **fiġāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 3). [fiġāna gelsem, -se, -m]*

fiġān eylemek [5] *Üzüntü ile bağırıp çağırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şanma kim bir gül içün **eyler fiġān** / İster anı kim bula Ḥaḳdan naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 2). [fiġān eyler, -r]*

fiġān-ı bülbül-i şeydā [1] *Çılgın bülbülün feryadı. II Aşk çılgını âşığın feryadı.*

Şemīm-i verd-i aḥmer ister iseñ būstān gözle / **Fiġān-ı bülbül-i şeydā** dilerseñ gülsitāndan şor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 2). [fiġān-ı bülbül-i şeydā,]*

fiġān ḳılmak [2] *İnlemek, ağlayıp sızlanmak.*

Nice bir cānā **ḳılam** sen māh-ı hicrinden **fiġān** / Gün yüzüñ göster baña ey server-i sulṭāniyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 1). [fiġān ḳılam, --am]*

Gül yüzüñe ḥasretüm ben bülbül-i āşüfte-dil / Anuñ içün her seḥer ey ġonce **ḳıluram fiġān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 2). [fiġān ḳıluram, -ur, --am]*

fiġān u āh [1] *Feryat ve inleme.*

Çün bilürsin ʿāḳıbet ḫāk olısar cismüñ senüñ / Tevbeye gel ḫālī olmaġıl **fiġān ü āhdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 2). [fiġān ü āhdan, -dan]*

fiġān u nale [1] *Feryat ve İnilti.*

Fiġān u nāleme āheng ider gülşende bülbüller / İder sīnem benüm naġme begüm çeng ü rebāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 2). [fiġān u nāleme, -m, -e]*

fiġān ü zār [2] *Ağlayıp inlemek.*

Semʿine girsün fiġānum bir teraḫḫum eylesün / Bu hevāyile geçer kārüm **fiġān ü zārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 2). [fiġān ü zārdan, -dan]*

Benüm bir mūnisüm yoḳdur yanumda sāyeden özge / Ne bir eglencemüz vardur **fiġān ü zārdan**

ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 4). [fiġān ü zārdan, -dan]*

fīhā [1] *Onda, içinde.*

Ey cemālüñ pertevi ʿaksi ḳamu **fīhādadur** / Her ne deñlü ṭālib olsam ġāyet-i ʿulyādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 1). [fīhādadur, -da, -dur]*

fīhā'l-maḳāl [1] *Sözün içindedir.*

Cān ü göñül şerḥ içün pīrüme ḳıldum su'āl / Virdi cevāb-ı ʿaẕīm didi ki **fīhā'l-maḳāl** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 23, Beyit 1). [fīhā'l-maḳāl,]*

fīhā'l-mescūd [1] *Secde edilen yer oradadır.*

Nāmını bilmek içün nām ile nām itdi özin / İsm ile bildi müsemmā didi **Fīhā'l-mescūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 4). [fīhā'l-mescūd,]*

fī-ʿilmihi āyātünā ʿan-sırrihi ihlāṣunā [1] *Bizim ayetlerimiz onun ilmindedir, ihlasımız onun sırrındandır.*

Levḥ-i dile mesṭūr olalı "āyet-i ümmü'l-kitāb" / **Fī-ʿilmihi āyātünā ʿan-sırrihi ihlāṣunā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 3). [fī-ʿilmihi āyātünā ʿan-sırrihi ihlāṣunā,]*

fikir [23] *Düşünce, fikir. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nedendür ġāfil olmışsın ḳamu **fikrüñ** hevā ancaḳ / Anı bilmez misin yevm-i ḳıyāmet olısar peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 3). [fikrüñ, -ün]*

fikre gelmek [1] *Akla gelmek, düşünmek.*

Cihāna şöyle aldanduñ ki **fikre gelmez** ʿuḳbā hiç / Düşürdüñ başuñı bilmezlik ile anca ġavġāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 4). [fikre gelmez, -mez]*

fikre varmak [1] *Düşünmek.*

Benefşe **fikre varmış** kim ʿaceb var mıdur ʿālemde / Gözüñ gibi ḳara gözler şaçuñ gibi siyeh teller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 4). [fikre varmış, -mış]*

fikr eylemek [7] *Düşünmek, tefekkür etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sābıḳı **fikr eyle** kim sābıḳda neydi sābıḳūn / Sebḳat eyle kim bulınmaya berāber tā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 4). [fikr eyle,]*

fikr-i ʿāşıḳ-ı dil-rīş [1] *Gönlü yaralı aşığın düşüncesi.*

ʿAceb mülāḥaẓadur **fikr-i ʿāşıḳ-ı dil-rīş** / Özinde ḥāẕırı gözler velīk ṣol ile ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 4). [fikr-i ʿāşıḳ-ı dil-rīş,]*

fikr-i bī-ḥad olmak [1] *Sayısız düşüncenin oluşması.*

Menzil-i ʿulyāda lāmiʿdür rumūz-ı ġayb u ʿayn / **Fikr-i bī-ḥad oldı** menḳūlāt u maʿḳūlātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 2). [fikr-i bī-ḥad oldı, -dı]*

fikr-i ḥabīb [1] *Sevgilinin düşüncesi.*

Rāzumuz **fikr-i ḥabībe** çün muvāfıḳ kārdur / Anuñ içün her rumūza vāḳıf-ı esrārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 1). [fikr-i ḥabībe, -a]*

fikr-i ḫafī [1] *Gizli düşünce.*

Nesīm-i ṣubḥ ireli cān ile cihānam ben / Kimine **fikr-i ḫafī** kimine ʿayānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 1). [fikr-i ḫafī,]*

fikr-i ḫayāl [2] *Hayalinin düşüncesi.*

Benüm vird-i zebānum nām-ı maḥbūb / Benüm **fikr-i ḫayālüm** oldı ol ḫūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 1). [fikr-i ḫayālüm, -üm]*

Evvelüñ **fikr-i ḫayāli** senden iḫbār eylemez / Seyr iden ḥüsn-i ṣıfātuñ ẕātuñ efkār eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 1). [fikr-i ḫayāli, -i]*

fikr-i heyhat [1] *Üzüntülü düşünce.*

Fikr-i heyhāt ile sevdālarda yilmek nice bir / Fāʿil-i zencīr-i tūl olup müselsel itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 3). [fikr-i heyhāt,]*

fikr-i Ḫudāda olmak [1] *Allah'ı düşünmek, tefekkür etmek.*

Maḥrem olam dir iseñ eger vaṣl-ı ḫażrete / **Fikr-i Ḫudāda ol** girü ḳo bu ḫalāyıḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 2). [fikr-i ḫudāda ol,]*

fikr-i rāsiḫ [1] *Sağlam, bilgisi geniş olan fikir.*

ʿÖmr-i medīd içinde nedür **fikr-i rāsiḫūñ** / ʿÖmr-i ḳaṣīr içinde ḫayāt-ı ziyādedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 5). [fikr-i rāsiḫūñ, -ün]*

fikr-i rūşen [1] *Aydınlık düşünce.*

Bu beḳā-yı ʿuzlet oldı ʿāḳil olan kimsene / Pes Murāduñ ḳavli olmaz **fikr-i rūşenden** ırağ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 5). [fikr-i rūşenden, -den]*

fikr-i serseri [1] *Boş düşünce.*

Ḳo bu cihān-ārāyişin çün kim fenādur āḫırı / Yaḳın degül midür ecel nedür bu **fikr-i serserī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 1). [fikr-i serserī,]*

fikr itmek [12] *Düşünmek, mülahaza etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben **fikr iderem** dā'im ḥikmet ne durur bilsem / Sen dilde nihān olduñ göñlüm senidür gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 2). [fikr iderem, -er, -em]*

fikr-i viṣāl [1] *Kavuşma düşüncesi.*

Ṭabʿ-ı meyyāle gelür **fikr-i viṣāl** / Beni āṣüfte ḳılur līk cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit 1). [fikr-i viṣāl,]*

fikr-i vuṣlat [1] *Sevgiliye kavuşma düşüncesi.*

Mecnūn olup göñül gene ṣaḥrāda seyr ider / ʿIşḳ ile **fikr-i vuşlat** Leylāda seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 1). [fikr-i vuṣlat,]*

fikr-i yār [1] *Yar düşüncesi, sevgili hayali.*

Ġarḳa-i baḥr-ı maḥabbet olalıdan cān ü dil / Düşdi **fikr-i yāre** her dem ġam yimez devrān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 2). [fikr-i yāre, -e]*

fikr ḳılmak [2] *Düşünmek.*

Ḳıyāmetde sevābuñ ne ḳıyāmetde ʿiḳābuñ ne / Ḳıyāmet güni ḥālüñ ne ola var **fikr ḳıl** yārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 4). [fikr ḳıl,]*

Ḫayret-i kübrāda nice ḳalsun ol / **Ḳılmaya fikr** illā bī-efkārihi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1424, Beyit 4). [fikr ḳılmaya, -ma, -(y)a]*

fikr u hūş itmek [1] *Akıllı davranmak.*

ʿAyb eylemeñüz dôstlar bī-hūde söylerse Murād / Çün kim ṭaşa deryā-yı ʿışḳ ṣanmañ ki **fikr u hūş idem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 5). [fikr u hūş idem, -em]*

fikr ü sevda [1] *Düşünce ve aşk, sevgi.*

Murādī ḳalb-i mir'ātuñ muṣaffā ḳılmaġa cehd it / Cihānuñ **fikr ü sevdāsın** gider ḳalbüñden iy nādān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 5). [fikr ü sevdāsın, -sın]*

fikr ü ẕikr [1] *Düşünmek ve anmak.*

Fikr ü ẕikre yoḳ nihāyet gerçi kim / Fikre ṣıġmaz bu me'āl-i özgedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 538, Beyit 3). [fikr ü ẕikre, -e]*

fikret [3] *Düşünme, düşünce, fikir.*

Seyr itse cinānında cāy eylese yanında / Fehm olsa beyānında **fikret** nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 11). [fikret,]*

Tefekkür eylemiş fikr ile **fikret** / Ne fikret fikr ide inkār içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 4). [fikret,]*

Tefekkür eylemiş fikr ile fikret / Ne **fikret** fikr ide inkār içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 4). [fikret,]*

fikret-i kesret [1] *Birçok düşünce. II Masiva.*

Fikret-i kesret nice ḳalsun dil-i ʿuşşāḳda / Dem-be-dem yir eyledi ḳalbinde çün efkār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 4). [fikret-i kesret,]*

fikret-i Mevlā [1] *Allah'ı isteme, düşünme.*

Ger Murāduñ bilmek isterseñ nedür efkārını / Fāriġ olup cümleden biz **fikret-i Mevlādayuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 5). [fikret-i mevlādayuz, -da, -(y)uz]*

fi'l [33] *İş, eylem, amel. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Miḳdāra ṭutdı ʿilm ile taḳdīri ḳadr içün / **Fiʿlinde** ḳodı ḥikmetin işler kemā-yeşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 3). [fiʿlinde, -in, -de]*

fiʿl-i eşya [1] *Varlığın, mevcudâtın ameli, hareketi, işi.*

Fiʿl-i eşyāda görindi yine bu ḥāl-i ṣıfat / Ḥāşa li'llah k'ola fiʿlinde o faʿāl-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 1). [fiʿl-i eşyāda, -da]*

fi'l-i ezelī [1] *Ezelden beri var olan, devam eden iş.*

Fi'l **fi'l-i ezelīdür** yed-i ḳudretde dürüst / Şāhid isterseñ eger ḥāżır iki beyyinede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 2). [fi'l-i ezelīdür, -dür]*

fi'l itmek [1] *Yapmak, gerçekleştirmek.*

Fiʿl-i ḳaderdedür ne ki var ise fāʿilūn / Fiʿlinde yine **fiʿl ider** ibtidāsını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 4). [fiʿl ider, -er]*

fiʿl-i ḳader [1] *Kaderin, alın yazısının gerçekleşmesi.*

Fiʿl-i ḳaderdedür ne ki var ise fāʿilūn / Fiʿlinde yine fiʿl ider ibtidāsını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 4). [fiʿl-i ḳaderdedür, -de, -dür]*

fiʿl-i ḳadīm [1] *Eski, önceki iş.*

Fāʿilüñ fiʿline merbūṭ olalı **fiʿl-i ḳadīm** / Fiʿlimüñ nehcini añlamaġa efʿāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 2). [fiʿl-i ḳadīm,]*

fiʿl ile ḳavl [1] *Amel ile söz.*

Göster Murādī **fiʿl ile ḳavlüñ** sadāḳatin / Nāz u niyāz olursa arada saña yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 5). [fiʿl ile ḳavlüñ, -ün]*

fiʿl-i maḫṣūṣ [1] *Bir kişiye has, özel iş.*

Çün keremler **fiʿl-i maḫṣūṣuñdur** ey ʿālī cenāb / Kesme luṭfuñ aña kim iḥsāna muʿtād idesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 2). [fiʿl-i maḫṣūṣuñdur, -un, -dur]*

fiʿl-i maʿnī remzi [1] *Mânâ işinin işareti.*

Fiʿl-i maʿnī remzini fiʿl ile kenz itdüm yine / Fiʿl ile ḳıldum muḳaffel kenzümi açma ḫaẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 4). [fiʿl-i maʿnī remzini, -(n)i]*

fi'l-i Murād [1] *Muradî'nin işi, ameli.*

ʿAḳl ile eger nāẕır iseñ **fi'l-i Murāda** / İḥyādan ola cümle-i mevtā naẕarından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 5). [fi'l-i Murāda, -a]*

fiʿl-i Murādī [1] *Muradî'nin işi, ameli.*

Ḳavl ile **fiʿl-i Murādī** nice fehm ide ʿuḳūl / İrişür ḥubb-ı ezelden dil-i meyyāle ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 5). [fiʿl-i Murādī,]*

fiʿl ü ḳavl [2] *Amel ile söz.*

Gel Murādīnüñ kelām-ı rāstın ḳıl istimāʿ / Her ne **fiʿl** ü her ne **ḳavl** olursa andan mā-keẕib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 5). [fiʿl ü ḳavl,]*

Fiʿl ü ḳavlümden ḫaẕer ḳılsam yine ṭālib benüm / Maḫż-ı ẓāhir ʿayn olursam nām-ı māfīhā olur

(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 2). [fiʿl ü ḳavlümden, -üm, -den]

fi'l-ʿadem olmak [1] *Yokluk içinde kalmak.*

Şems-i vücūdumuz bugün virdi ḳamerlere ziyā / Ẕerrece ger ola cüdā cümlesi **oldı fi'l-ʿadem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 4). [fi'l-ʿadem oldı, -dı]*

fi'l-cümle [1] *Bir hayli, iyiden iyiye.*

Murādīnüñ ne mümkindür ki şerḥ ola bu güftārı / Bunı yazmaġa **fi'l-cümle** mecāl olmaya küttābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 6). [fi'l-cümle,]*

fi'l-ezel [1] *Ezelde, başlangıcı olmayan geçmiş zamanda.*

Sırr-ı ḥaḳīḳatüñ odur maẓharı **fi'l-ezel** ebed / Sırrına ṭutdı āyine sırrı beḳā-yı evliyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 2). [fi'l-ezel,]*

fi'l-ḥaḳīḳa [1] *Hakikatte, esasında, hakikaten, doğrusu.*

Kemāl-i ekmel oldı **fi'l-ḥaḳīḳa** rāz-ı pinhānı / Eger merd iseñ ey dil kātim olġıl sırr-ı īmānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 1). [fi'l-ḥaḳīḳa,]*

fi'l-ḥaḳiḳat [1] *Hakikatte, esasında, hakikaten, doğrusu.*

Eger kūyına olmasa revā-yı kibriyā ġālib / Olurdı **fi'l-ḥaḳiḳat** cümle mevcūda fenā ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 1). [fi'l-ḥaḳiḳat,]*

fi'l-ḥāl [2] *Bu halde, bu durumda.*

Mümeyyizdür ider temyīz **fi'l-ḥāl** / Cemīʿ-i kā'ināt emrindedür çāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 4). [fi'l-ḥāl,]*

ʿAḳluñı başa düşürüp **fi'l-ḥāl** / Olmaġıl sen müşevveşü'l-aḥvāl *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 28, Beyit 2). [fi'l-ḥāl,]*

fi'l-ibtidā [1] *Başlangıçta.*

Ḥażarda sefer oldı **fi'l-ibtidā** / Seferde ḥażardur ḥażarda sefer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 3). [fi'l-ibtidā,]*

fi'l-intihā [2] *Nihayette, sonunda.*

İnbiʿāc olduḳda arż ile semā **fi'l-intihā** / Pes binā-yı lā-yezālīden ḳılındı ibtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 1). [fi'l-intihā,]*

Ey Murādī gel ḥicāb-ı benlügi terk eyle var / Sen anuñsın ol senüñ bi'l-ibtidā **fi'l-intihā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 5). [fi'l-intihā,]*

fi'l-ḳıyām [1] *Ayakta.*

Müheyyādur ʿayāna **fi'l-ḳıyāma** / Anuñ çün oldı defter üzre ḥāsib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 4). [fi'l-ḳıyāma, -a]*

fi'l-leyl ve'n-nehār [1] *Gece ve gündüzde (6/Enam 13).*

Çün hebā durur bilürsin ʿaḳibet milk-i cihān / Ey Murādī ḥaḳḳa ṭāʿat eyle **fi'l-leyl ve'n-nehār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 5). [fi'l-leyl ve'n-nehār,]*

fi'l-mesel [1] *Diyelim ki, farzedelim ki.*

Lemʿa-i mihr-i tābı ger āb içinde ʿaks ide / **Fi'l-mesel** oldı bu maḥal āyinedür cemāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 3). [fi'l-mesel,]*

firāḳ [8] *Ayrılık, hicran. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Firāḳuñdan ciger yandı eyā dilber kebāb-āsā / İki gözden aḳar yaşum benüm cām-ı şarāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 1). [firāḳuñdan, -un, -dan]*

firāḳ-ı hicr-i yār [1] *Sevgilinin ayrılığının acısı.*

Çü eşküñden döke ḳaṭre **firāḳ-ı hicr-i yār** içün / Olur her biri bir deryā cihānı ġarḳ ider seyli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 3). [firāḳ-ı hicr-i yār,]*

firāḳ odı [2] *Ayrılık ateşi.*

Yaḳdı **firāk odına** göñlümi meded / Yok mı ilāhī fürkate pāyān ile ʿaded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 1). [firāk odına, -(n)a]*

Yā Rab ne āteşīn olur imiş **firāḳ odı** / Gösterme anı kimseye luṭf eyle ey ṣamed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 3). [firāḳ odı,]*

firāḳ u āh [1] *Ayrılık ve ayrılığın acısıyla âh etmek.*

Yūsuf-ı dehrüm baña ṣorma su'āli çāhda / Ḥāl-i Yaʿḳūbı su'āl eyle **firāḳ u āhda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 1). [firāḳ u āhda, -da]*

firār eylemek [1] *Kaçmak, kurtulmak.*

Milk-i ʿizzetde durur vaḥdet ṣırāṭ-ı mustaḳīm / ʿĀḳil oldur kesret ü vaḥdetden **eyleye firār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 4). [firār eyleye, -(y)e]*

firār itmek [3] *Kaçmak, kaçmak.*

Ḳamu her ne ki vardur terkin urġıl / Ne kim nehy eyledi andan **firār it** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 5). [firār it,]*

Çün kim maḥabbet-i yār dilde ḳarār idüpdür / Bu cān ü dil ḳamudan cümle **firār idüpdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 1). [firār idüpdür, -üp, -dür]*

Vaḥşet eyledi göñül cümleyi terk itdi ḳamu / Ey Murādī varuben yāre **firār itdüm** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 5). [firār itdüm, -dü, -m]*

firʿavnī [4] *Tanrı iddiasında bulunduğu için Hz. Mûsâ'nın mücâdele ettiği Mısır hükümdârı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gösterdi yüzinden yine pes şimdi Murāduñ / **Firʿavnīlere** Mūsī-i ḳudret yed-i beyżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 7). [fîrʿavnîlere, -ler, -e]*

firʿavn olmak [1] *Tanrı iddiasında bulunduğu için Hz. Mûsâ'nın mücâdele ettiği Mısır hüküm dârı gibi olmak.*

Āyet-i kübrāda gördüm remz-i Mūsā āyetin / Cümle **Firʿavn olsa** ʿālem ben ʿasādan geçmezem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 4). [fîrʿavn olsa, -sa]*

firdevs-i me'vā [1] *Firdevs cenneti.*

N'idem ben cennet-i ʿadni n'idem **firdevs-i me'vāyı** / Baña senden güzel yoḳdur çü sensin cümleden aʿẓam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 11). [firdevs-i me'vāyı, -(y)ı]*

fi'ş-şubḥ u şām [3] *Sabah akşam.*

Ey Murādī rāḥat-ı dildür sözüñ ʿirfāne çün / Vird olınmaḳ lāzım oldı ḳavlüñüz **fî'ş-şubh ve'ş-şām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 5). [fî'ş-şubh ve'ş-şām,]*

Ḳabl ü baʿdi terk idüp merżā gözet **fi'ş-şubḥ u şām** / Yüz ṭuta tā kim ḳabūl-ı żi'l-celāl iḳbāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 2). [fi'ş-şubḥ u şām,]*

Ġafleti terk idelüm **fî'ş-şubḥ-ı şām** / Ṭāʿat ile bulalum ʿālī maḳām *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 24, Beyit 2). [fî'ş-şubḥ-ı şām,]*

fi's-sücūd [1] *Secdelerde.*

Ey Murādī ʿarż iderseñ ḥālüñi ger **fi's-sücūd** / Rabbiye'l-aʿlāda ḥācet ḥācet-i Mevlā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 5). [fi's-sücūd,]*

fitāde olmak [1] *Tutkun, düşkün olmak.*

Luṭf eylegil Murāda luṭfun senüñ ziyāde / **Oldum** saña **fitāde** tenvīr eyle māhum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 5). [fitāde oldum, -du, -m]*

fî-yevm [1] *Günde. II Kıyamet gününde.*

Çünki mīzān dura ḥāżır **fî-yevm** / Bir sevāb olmadı kim cāha yarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 4). [fî-yevm,]*

fu'ād [13] *Kalp, gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ya Rab nedür bu ḥikmet ʿaynumda Ḥaḳḳ isbāt / Vāḥid durur **fu'ādum** ḳudretde oldı kerrāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 1). [fu'ādum, -um]*

fu'ād-ı ʿaşıḳīn [1] *Aşıkların gönlü.*

Ḥayāt-ı cāvidāndur kim sebāt-ı ḥayret-i şāhid / **Fu'ād-ı ʿaşıḳīn** içre ḳarār itse ḳarār eṭvār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 2). [fu'ād-ı ʿaşıḳīn,]*

fu'ād-ı ehl-i dil [1] *Gönül ehlinin kalbi.*

Ṣāhbāz-ı ḳudsdür cāna **fu'ād-ı ehl-i dil** / Münkir olma ehl-i ḥāle ne dise cānā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 4). [fu'ād-ı ehl-i dil,]*

fu'ād-ı ṣafḥa-i merḳūm [1] *Yazılmış sayfaların yüreği.*

Saḥāyifden müberrādur **fu'ād-ı ṣafḥa-i merḳūm** / Degüldür lafẓu ḥarfe mā'il aña bu kerāmetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 4). [fu'ād-ı ṣafḥa-i merḳūm,]*

fuhūm [6] *Anlamalar, anlayışlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

"Küllü men min ḥıfẓıhi" sırruñ **fühūmın** bilmeyen / Ḥak durur her dem oḳursam nām ile ʿāşıḳ aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 3). [fühūmın, -ın]*

furḳān [1] *Kuran-ı Kerim.*

Menzilde çü münzil oldı sūre / **Furḳān** ile farḳ idem cihānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 6). [furḳān,]*

furşat [11] *Bir işin gerçekleşebilmesi için müsait olan vakit, durum. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İrişdürdi yine dildāruma ey dil ḫaber **furşat** / Bu çākerden o sulṭāna neler dimiş neler furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 1). [furṣat,]*

furşat bulmak [1] *Herhangi bir şey için en uygun zamanı, imkanı bulmak.*

Gice gündüz tefekkür eyler idüm ẓulmet ü nūrı / Şeb ile rūzı tārik olmayınca **bulmadum furşat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 2). [furşat bulmadum, -du, -m]*

furşat geçürmek [1] *Fırsatın geçmesi, gitmesi.*

Cān ü göñülle ḳul olıgör ḫān-ı ʿışḳa gel / **Furşat geçürme** furṣat-ı ferdā gelüp geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 4). [furşat geçürme, -ür, -me]*

furşat ḳılmak [1] *Fırsat vermek, elverişli hâle getirmek.*

Murādī vaṣl-ı dildāra ḳaçan olur idi vāṣıl / Miyān-ı yāre ḳollarını **ḳılmasa** kemer **furşat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 5). [furşat ḳılmasa, -ma, -sa]*

furşat virmek [3] *Bir işi yapmak için uygun, elverişli şartı sağlamak.*

Şuʿāʿ-ı mihr-i tābı mümkin olmazdı ala meh-tāb / Arada **virmese** bir żerre cānum al eger **furşat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 2). [furşat virmese, -me, -se]*

Çü maʿnī remzini fikr eyledüm bildüm muʿammāyı / Bu ʿilmi bilmek içün **virdi** bir aʿlā güher **furşat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 4). [furşat virdi, -di]*

Añlaġıl bi'llahi **furşat virmiş** iken al saña / Pes bu ʿālem maʿberinden bir gün eylersin ʿubūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 5). [furşat virmiş, -miş]*

furşat-ı ferda [1] *Yarının, geleceğin fırsatı.*

Cān ü göñülle ḳul olıgör ḫān-ı ʿışḳa gel / Furṣat geçürme **furşat-ı ferdā** gelüp geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 4). [furşat-ı ferdā,]*

furşatı fevt eylemek [1] *Fırsatı kaçırmak.*

Furşatı fevt eyleme bī-maʿrifet olma yüri / Bir gün ola kim sıruñ ola türāb içre kedū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 3). [furşatı fevt eyleme,]*

furşatı fevt itmek [2] *Fırsatı kaçırmamak.*

Furşatı fevt itme ey dil ʿāḳıbet bu dem geçer / İḫtiyār-ı ḫalvet it k'oldur ḳamudan ḫūb-ter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 1). [furşatı fevt itme,]*

ʿĀḳil iseñ bu güni yārine ḳoma zinhār / **Fevt iden furşatını** oldı deli oldı deli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 4). [furşatını fevt iden, -en]*

füc'et [1] *Birdenbire, nagehanî.*

Murādīnüñ kelāmınuñ hevāsında nihāyet yoḳ / En ednā görmeye **füc'et** oḳıyan bunı ezberden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 5). [füc'et,]*

fülk [6] *Gemi. II Kurtuluş, selamet yolu, aracı.*

Eserse rīḥ-i ʿāṣıf ger temevvüc baḥr ider el-ḥaḳ / Eger olmasa **fülke** bād-bān seyr eylemez deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 2). [fülke, -e]*

Ey Murādī baḥr-ı ʿilmüñe senüñ olmaz kenār / **Fülkini** her kim ki ṣaldı bilmedi pāyān nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 5). [fülkini, -i, -n, -i]*

Müntehā-yı baḥr-ı ḳalbüñ **fülki** olmış kāf u nūn / İşbu ḳalbi anuñ içün seyr-i ʿummān eglemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 4). [fülki, -i]*

Ṣalan baḥr-ı maḥabbetde vücūdı **fülkine** bir dem / Bulup sāḥil çıḳar añlama sen anı o deryādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 2). [fülkine, -i, -(n)e]*

Murāduñ 'ayn-ı vaḥdetde iki yanı berāberdür / Nice yüz kerre yüz biñ **fülk** ola gezmiş biḥārumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 5). [fülk,]*

II Fani dünya.

Nice bir sen bu beḳāsız **fülke** mā'il olasın / Fehm ü idrāküñ dururken yine bāṭıl olasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 3). [fülke, -e]*

fülk itmek [1] *Gemi etmek, gemi gibi yapmak. II Kurtuluş, selamet yolu, aracı.*

ʿAceb deryā-yı tevḥīdi ḳanadum **fülk idüp** gezdüm / N'idem ben ġayrı mellāḥı delīl-i bī-zevālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 3). [fülk idüp, -üp]*

fülk-i ʿaḳl [1] *Akıl gemisi.*

Cān ü dil ol ḥicābı ḳıldı çü ṣaḳ / **Fülk-i ʿaḳl** oldı yemm-i ḥayrete ġarḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 1). [fülk-i ʿaḳl,]*

fülk-i cism-i bī-nişān [1] *Belirsiz, bilinmeyen varlık gemisi.*

Ġarḳa-i baḥr-ı fenādur **fülk-i cism-i bī-nişān** / Bī-nişān ü bī-zebān olan kişi insāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 374, Beyit 2). [fülk-i cism-i bī-nişān,]*

fülk-i dil [21] *Gönül gemisi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baḥr-ı muḥīṭ itdi iḥāṭa ṭaraf ṭaraf / **Fülk-i dile** kenār ḳanı ḳıla ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 4). [fülk-i dile, -e]*

fülk-i gönül [5] *Gönül gemisi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Reftār idince **fülk-i göñül** baḥr-ı vaḥdete / Ḥadd ü kenār bulmadı tā ḳıla ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 4). [fülk-i göñül,]*

fülk-i hestī [1]*Varlık gemisi.*

Bir seḥer gördüm temevvüc ḳıldı baḥr-ı iḳtiżā / **Fülk-i hestīye** ṭaḳılmış bād-bānumdur gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 4). [fülk-i hestīye, -(y)e]*

fülk-i vücūd [3] *Beden gemisi. II Beden, varlık.*

Baḥr çü mevci cūş ide kim getüriser ama tāb / **Fülk-i vücūda** irmese cūd olur idi ol ḫarāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 1). [fülk-i vücūda, -a]*

Fülk-i vücūdı saldı biḥār-ı ferāġata / Lü'lüdür añlaġıl yem-i ʿirfāna insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 4). [fülk-i vücūdı, -ı]*

Mā-ı ʿavn ile ṣulandı yine tā mīveleri / Oldı her bārı anuñ **fülk-i vücūda** bir yem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 2). [fülk-i vücūda, -a]*

fülk-i yemm olmak [1] *Denizin gemisi olmak.*

Fülk-i dil çün ṣalındı 'ummāna / **Fülk-i yemm oldı** yem-i 'ummāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 1). [fülk-i yemm oldı, -dı]*

fünūn [6] *İlim, ustalık, maharet, sanat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿİlm-i żemāyirüñ nice dürlü **fünūnı** var / Fehm eylemez meger ki dil-i pür-żiyā bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 462, Beyit 2). [fünūnı, -ı]*

fünūn-ı ʿilm [1] *İlmin türleri, marifeti.*

Eger ki var ise behreñ **fünūn-ı ʿilm** içre / Murādī ḳavlini ḥall it ʿaṭā-yı Mevlādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 5). [fünūn-ı ʿilm,]*

fünūn-ı kemal [3] *Mükemmel, tam, eksiksiz ilimler.*

Fenn-i fünūn bildi **fünūn-ı kemāline** / Ḳarışdı iki baḥr oluben ḥayy ile fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 3). [fünūn-ı kemāline,]*

Çü ʿayn-ı raḥmetimiş bilmişem **fünūn-ı kemāl** / Bu ʿaynumuzda aḳarsa n'ola zülāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 3). [fünūn-ı kemāl,]*

fünūn-ı ẓāhirīn ü bāṭınīn [1] *Açık ve gizli ilimler.*

ʿUlūm-ı evvelīn ü āḫirînden / **Fünūn-ı ẓāhirīn ü bāṭınînden** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 13, Beyit 1). [fünūn-ı ẓāhirīn ü bāṭınînden, -den]*

fürḳat [17] *Ayrılık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ne ʿaceb ḥālet olur ḥāletümüz ey ḥālet / Gāh şevḳ u gehī ḥüzn ü gehī **fürḳat** devlet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 1). [fürḳat,]*

fürḳat-i leyli [1] *Leyla'nın ayrılığı.*

Ṭag u saḥrāda yüri Mecnūnveş / **Fürḳat-i Leylī** bulur pāyān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 4). [fürḳat-i leylī,]*

fürḳat-i nigār [1] *Resim gibi güzel sevgilinin ayrılığı.*

Ey Murādī bu ḥāl böyle durur / Ol yüri **fürḳat-i nigāra** ṣabūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 5). [fürḳat-i nigāra, -a]*

fürḳatüñ kenzi [1] *Ayrılığın hazinesi.*

Bilindi **fürḳatüñ kenzi** ḥafāda / Dinildi kesret ü vaḥdet edāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1559, Beyit 2). [fürḳatüñ kenzi,]*

fürūʿ [3] *İkinci derecede olan önemsiz meseleler.*

Muʿammerdür **fürūʿından** ne aṣl u ne fürūʿ oldı / Bināsın her zamān tecdīd ider çün bildi miʿmārın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 4). [fürūʿından, -ın, -dan]*

Aṣl oldı çü her **fürūʿa** maẓhar / Gel mültefit olma ferʿe gel sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 4). [fürūʿa, -a]*

Ḥicābdur rūḥdur ʿālem velī rūḥ añadur perde / **Fürūʿı** aṣlā degişmez şular ki gözledi pāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 3). [fürūʿı, -ı]*

fürūġ [1] *Parlak, aydınlık, ışıklı.*

Fürūġ aṣlını fehm itmeyen muḳallidler / Zebāna ḳalmış olar ḳīl ü ḳāle rāġıbdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 4). [fürūġ,]*

fürūġ-ı ḥüsn ü cemāl-i cihan [1] *Cihanın güzelliğinin ışığı, parlaklığı.*

Fürūġ-ı ḥüsn ü cemāl-i cihān cemālüñden / Kemāl-i dil ne ki vardur senüñ kemālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 1). [fürūġ-ı ḥüsn ü cemāl-i cihān,]*

fürūġ-ı ʿilm-i ūlā [1] *İlk ilmin ışığı.*

Fürūġ-ı ʿilm-i ūlādan olupdur muḳtebes cümle / Müferriḥdür bu maʿnālar bilen ẓāhir durur el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 2). [fürūġ-ı ʿilm-i ūlādan, -dan]*

fürūġ-ı laʿl-i dil [1] *Gönül dudağının ışığı, parlaklığı.*

ʿĀlemüñ fer-i vücūdıdur **fürūġ-ı laʿl-i dil** / Menbaʿ-ı ʿilm olmadı her k'olmaya ʿālī-güher *(Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 4). [fürūġ-ı laʿl-i dil,]*

fürūġ-ı mihr [1] *Güneşin parlaklığı, ışığı.*

Ḫiṭāb irerse eger cānı iftiḫāra çeker / **Fürūġ-ı mihrini** yaʿni ḳamer-ʿiẓāra çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 1). [fürūġ-ı mihrini, -i, -(n)i]*

fürūġın şaçmak [1] *Işık, parlaklık saçmak, aydınlatmak.*

Fürūġın mihr-i ḥikmetdür **şaçan** ʿālemde ey mehrū / Miyān-ı beyni beyninden burūḳ oldı ḳamu ażvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 2). [fürūġın şaçan,]*

füsḥat-i eyyām [1] *Günlerin genişliği, ferahlığı.*

Füsḥat-i eyyāmile ʿömr-i ʿazīzi isterüz / Biz sizüñle ʿālem içre cümle bizi isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 1). [füsḥat-i eyyāmile, -ile]*

füsṭāṭ [1] *Büyük çadır.*

Ulü'l-emrüñ düzildi emri ile çünki bu enmāṭ / Sen anı şanmaġıl ḳā'im ḳoyuben göçdi çün **füsṭāṭ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 1). [füsṭāṭ,]*

fütūḥ [8] *Fetihler, zaferler, nusretler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Añla Murāduñ sözin ister iseñ ger **fütūḥ** / Oldı selāse süḫan ḥarf-i elif dāl u ḥā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 5). [fütūḥ,]*

fütūḥ olmak [2] *Fetihlerin olması.*

Emr olındı pes beşīre eyledi tebşīrini / Aña da **oldı** ḫaber naṣṣ ile bālādan **fütūḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 3). [fütūḥ oldı, -dı]*

Umaruz Ḥaḳdan **ola** nice **fütūḥ** / Çün müyesser durur o Rabb-i ʿibād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 4). [fütūḥ ola, -a]*

fütūḥ-ı ġayb [1] *Bilinmeyenin açılması, ortaya çıkması.*

Çün ʿaḳl-ı evvelümde görindi **fütūḥ-ı ġayb** / Nāmumı levḥe kilk ile yazdı ʿalāda ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 4). [fütūḥ-ı ġayb,]*

füyūż [1] *Bolluk, bereket, ilim, irfan anlamına gelen feyz kelimesinin çoğulu.*

Senüñ kāruñ çü kāruñdur neden kāruñ müfevveżdür / **Füyūżuñ** ʿaynını aḳdur ḫalāṣ olam

melāletden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 2). [füyūżuñ, -un]*

füzūn olmak [2] *Artmak, çoğalmak.*

Mefḫar olalı cihāna faḫrum **olmışdur füzūn** / Faḫr olundum mefḫarumda iftiḫār itmek ʿacīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 3). [füzūn olmışdur, -mış, -dur]*

Ṭāḳati selb oldı şevḳi pes **füzūn oldı** ḳati / Çāre-sāza ʿarż-ı ḥācet ḳıldı olmadı ırag̱ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 4). [füzūn oldı, -dı]*

2.2.8. G

gaddar [1] *Acıması olmayan, başkalarına haksızlık eden, merhametsiz, katı yürekli, insafsız davranan, kıyıcı.*

Göñül aldanma bu dünyā ḳatı **g̱addār** durur / Nicenüñ ḳanın içüpdür ḳatı ḫūn-ḫ∨ār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 1). [g̱addār,]*

g̱affār [3] *Kullarının günahlarını affeden, Allah..*

Ġafūrumdur beni **g̱affār** beni sātir daḫı settār / Beni var eyleyen ḫālıḳ idübdür ẓāhirüm inşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 4). [g̱affār,]*

Yā Rab Murāda luṭfuñı sen eyle bī-şümār / **Ġaffār** olan nice ṭuta g̱ufrānını dirīg̱ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 5). [g̱affār,]*

Rabbüñ senüñ **g̱affārdur** her cürmini settārdur / Kimi seve muḫtārdur tevḥīde gel tevḥīde gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 3). [g̱affārdur, -dur]*

g̱āfil [2] *Çevresinden ve gerçeklerden habersiz olan, gaflet içinde bulunan.*

ʿÖmr-i sermedden ḫaberdār olmadı **g̱āfiller** āh / Anları mevtādan ʿadd it gerçi kim dünyādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 4). [g̱āfiller, -ler]*

Bir ʿayn-ı zülāl olduñ sen yine Murādī kim / **Ġāfil** kim aça anı nevminden uyandurdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 5). [g̱āfil,]*

g̱āfilīn [1] *Gafiller, hakikatten habersiz olanlar.*

Sāḫa-i ḳudretde cevlān üzredür aṣl-ı şuhūd / Münkirīni **g̱āfilīni** eylemişdür bī-ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 2). [g̱āfilīni, -i]*

g̱āfil itmek [1] *Gaflete düşürmek, habersiz, tedbirsiz bırakmak.*

Ġāfil itme bir nefes ḳalbüñi ẓikru'llāhdan / Her ne kim isterseñ ey dil istegil Allāhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 1). [g̱āfil itme, -me]*

g̱āfil-mebāş [1] *Gafil olma.*

Ey cihān-ārāyişin seyr eyleyen **g̱āfil-mebāş** / Seyr-i naḳş itmekde ne ʿā'id saña dīdārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 3). [g̱āfil-mebāş,]*

g̱āfil olmak [14] *Gaflette olmak, boş bulunmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nedendür **g̱āfil olmışsın** ḳamu fikrüñ hevā ancaḳ / Anı bilmez misin yevm-i ḳıyāmet olısar peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 3). [g̱āfil olmışsın, -mış, -sın]*

g̱āfir [2] *Bağışlayan, affeden.*

ʿAfv u g̱ufrān oldı Ḥaḳḳuñ kārı çün g̱āfirlere / Maġfiretler bulasın **g̱āfir** iseñ yevmü'l-ḳıyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 3). [g̱āfir,]*

ʿAfv u g̱ufrān oldı Ḥaḳḳuñ kārı çün **g̱āfirlere** / Maġfiretler bulasın g̱āfir iseñ yevmü'l-ḳıyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 3). [g̱āfirlere, -ler, -e]*

g̱aflet [19] *Gafillik, bîhaberlik, dalgınlık, boş bulunmak, sehv. II Kalbin Hak'tan gafil olması. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nice bir **g̱afletde** sen bīdād ol / Ṣūrdan bir gün çıḳar ṣavt-ı muhīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 4). [g̱afletde, -de]*

g̱aflet eylemek [1] *Gaflette olmak, hakikati görememek.*

Ḫaber-i ferruḫ ḫayr oldı yine peydāda / **Ġaflet eyleme** göñül ʿaḳluñı dir aṣfāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 1). [g̱aflet eyleme, -me]*

g̱aflet itmek [1] *Gaflette olmak, hakikati görememek.*

Ġaflet itme berü gel ʿālem-i kübrāsın sen / Kenz-i maḫfī-yi Ḫudā rāh-ı temennāsın sen *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 18, Beyit 2). [g̱aflet itme, -me]*

g̱aflet uyḫusından uyanmak [1] *Gaflet içinde ve olup bitenden habersiz durumda iken gerçeklerin farkına varmaya başlamak, hakîkati görmek, gözü açılmak.*

Ġaflet uyḫusından uyandur beni yā müsteʿān / Nefs ü şeyṭāndan ḫalāṣ eyle Ḫudāyā el-amān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 1). [g̱aflet uyḫusından uyandur, -dur]*

g̱aflet-menāmından uyanmak [1] *Gaflet uykusundan uyanmak.*

Maḥabbet āteşi düşdi dil ü cānumı yandurdı / Velī beni **uyandurdı** gelüp **g̱aflet-menāmından** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 3). [g̱aflet-menāmından uyandurdı, -dur, -dı]*

g̱afūr [2] *Çok mağfiret ve merhamet eden, suçları en çok afveden; Cenab-ı Hak.*

Ġafūrumdur beni g̱affār beni sātir daḫı settār / Beni var eyleyen ḫālıḳ idübdür ẓāhirüm inşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 4). [g̱afūrumdur, -um, -dur]*

Dā'imā tevbeyi ṣınaʿat idin / Seni dā'im **g̱afūr** ide maġfūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 4). [g̱afūr,]*

gāh [5] *Bazen. kimi vakit. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ne ʿaceb ḥālet olur ḥāletümüz ey ḥālet / **Gāh** şevḳ u gehī ḥüzn ü gehī fürḳat devlet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 1). [gāh,]*

gāh gāh [1] *Bazan ...bazan, kimi.....kimi, kâh.....kâh.*

Şād ü ġamdan çıḳmaduñ mı ey dil-i şūrīde āh / **Gāh** şād ü **gāh** ġamdan pür-melāl olmaḳ neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 4). [gāh gāh,]*

gāh olur kim [1] *Bazen, zaman olur ki.*

Gāh olur kim ḫalʿ iderven üc libāsı ser-te-ser / Gāh ʿüryān ü mülebbes ḥāmīyem hercāyī ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 2). [gāh olur kim,]*

gāh ü bī-gāh [1] *Sıralı sırasız, vakitli vakitsiz.*

Gāh ü bī-gāh ey göñül şūrīde ḥāl olmaḳ neden / Pāymāl-i ḥüsn-i rūy u zülf ü ḥāl olmaḳ neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 1). [gāh ü bī-gāh,]*

gāhī [6] *Ara sıra, bazen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī bizde ʿaceb ḥāl var añlar iseñ / Gehīce lāġar u **gāhī** mücessemüz cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 5). [gāhī,]*

gāhī gāhī [1] *Bazen... bazen.*

Lüccī-i deryāda geẕer serserī / **Gāhī** nihān **gāhī** hemān itdi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 842, Beyit 3). [gāhī gāhī,]*

ġā'ib [5] *Hazır bulunmayan, mevcut olmayan, zayi, görünmez olan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Alındı hem virildi cümle maḳṣūd / Kimi **ġā'ib** kimisi oldı ḥāżır *(Murâdî Dîvânı, Gazel 516, Beyit 3). [ġā'ib,]*

ġā'ib olmak [4] *Kaybolmak, yok olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Anuñ içündür ṣıfat esmā bizüm hem-ḫānemüz / ʿAyn-ı ġaybı bulmaġ içün **ġā'ib olduḳ** ārādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 3). [ġā'ib olduḳ, -du, -k]*

ġalaṭ [1] *Yanlış, sehiv, hata.*

Ger begendüñse berātuñ yazalar menşūrını / Oḳusunlar gör **ġalaṭ** var mı arada sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 2). [ġalaṭ,]*

ġālib [2] *Muzaffer, üstün.*

ʿAceb ḥikmet degil mi kim ıraġ olmaya ol benden / "Fe-emmā" vuṣlata dā'im göñülde iḳtiżā **ġālib** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 3). [ġālib,]*

Gel Murādīye **ġālib** ise ʿaṭeş / Feyż ide tā saña yem-i ʿummān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1162, Beyit 5). [ġālib,]*

ġālib olmak [12] *Üstün gelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Eger kūyına olmasa revā-yı kibriyā ġālib / **Olurdı** fi'l-ḥaḳiḳat cümle mevcūda fenā **ġālib** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 1). [ġālib olurdı, -ur, -dı]*

ġālib-i cümle [1] *Bütün üstün gelen, daha kuvvetli olan.*

Ġālib-i cümle ḥudūd olup bi-emr-i ẕü'l-celāl / Ḳaṣd-ı maḳṣūd eyleyüben nuṣret-i ālādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 3). [ġālib-i cümle,]*

ġālibā [1] *Öyle görünüyor ki, görünüşe göre, anlaşılan, zannediyorum ki.*

Nefs-i Murādī devlet-i ʿuzmā dü-ʿāleme / Terk-i sivā ile bulunur **ġālibā** ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 5). [ġālibā,]*

ġalṭān itmek [1] *Galtân etmek; top gibi yerde yuvarlamak.*

Serüñ meydān-ı 'ışḳ içre **idüp** ser-i gūyuñ **ġalṭān** / Virüp yolına cān ü baş yüri her demde ḳıl sen āh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 3). [ġalṭān idüp, -üp]*

ġam [49] *Kaygı, tasa, keder. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her rūz u şeb **ġam** ile dil gitdi elden eyvāh / Bir daḫı bu gam ile sad-pāre var mı yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 4). [ġam,]*

ġam çekmek [7] (Deyim) *Tasalanmak, üzülmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ne ġam ġayrı ġamından **çekmezüz** bir laḫẓada bir **ġam** / Ḳulına luṭf idici bir yüce sulṭānumuz vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 4). [ġam çekmezüz, -mez, -üz]*

ġamdan ḳurtılmak [1] *Gamdan kurtulmak, huzura ermek.*

Ayn-ı raḥmetdür kelāmuñ cümle-i ṣayrulara / **Ḳurtılur ġamdan** Murādī saña olan āṣinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 5). [ġamdan ḳurtılur, -ur]*

ġam degül [1] *Ne çıkar, zararı yok, aldırma!.*

Ġam degül senden ḥabībüm her ne ṭutsa baña rū / Cümlesinden vaṣluñ olmışdur bu ḳalbe ārzū

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 1). [ġam degül,]

ġam-gīn [2] *Üzgün, üzüntülü.*

Göñül **ġam-gīn** gözüm nem-gīn yaşum ḳana boyanmışdur / Ḳılduram āh ile zārı güzel ben mübtelā senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 6). [ġam-gīn,]*

ʻUşşāḳa ne ḫoş demdür yanında ola cānān / Görmekle cemālini **ġam-gīn** dil ola şādān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 1). [ġam-gīn,]*

ġam-güsār [1] *Gam, keder gideren, teselli veren.*

Müşevveş olmaġıl ey dil seni her laḥẓa yār ister / Perişān olmaġıl ġamdan seni ol **ġam-güsār** ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 1). [ġam-güsār,]*

ġam-ḫāne [2] *Keder evi. II Gönül.*

Ġam-ḫānemüzde yār ile tenhādadur göñül / Ẕan itme seyr-i gülşen-i şaḥrādadur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 1). [ġam-ḫānemüzde, -müzde]*

Ḥāzır olmışdı göñül ġam-ḫānesi **ġam-ḫānede** / Ey Murādī yaʻnī sulṭān oldı mihmān bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 5). [ġam-ḫānede,]*

ġam-ḫ∨ār [1] *Kederlenen, hüzünlenen, tasalanan.*

Ẕāt-ı aḫfādur nişānı çün başīret ehlinüñ / Pes ʻayān-ı bī-beyānīdür yine **ġam-ḫ∨āresi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 2). [ġam-ḫ∨āresi, -si]*

ġam-ı dildār [2] *Sevgilinin gamı, kederi.*

Beni ḥayret iḥāṭa eylemişdür ser-te-ser ḫānum / **Ġam-ı dildār** ile dā'im iki ʻaynüm ṭolupdur nem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 2). [ġam-ı dildār,]*

Refʻ idelden **ġam-ı dildārı** yine şād oldum / Cümle bildüm olanı ġuṣṣadan āzād oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 1). [ġam-ı dildārı, -ı]*

ġam-ı dünya [3] *Dünyanın kederi, tasası.*

Ġam-ı dünyāyile ʻömrüñ geçürme / Giden ʻömrüñ gelür mi saña tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 2). [ġam-ı dünyāyile, -(y)ile]*

Ġam-ı dünyāyile ey dil dil-efgār olmazuz hergiz / Bi-ḥamdi'llāh ki andan ġayr ile yār olmazuz hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 1). [ġam-ı dünyāyile, -(y)ile]*

Ġam-ı dünyāyı terk eyle dilerseñ āḫiret milkin / Ḫudāyı ẕākir ol dā'im dilerseñ āḫiret milkin *(Murâdî Dîvânı, Müfret 36, Beyit 1). [ġam-ı dünyāyı, -(y)ı]*

ġam-ı ferda [1] *Yarının derdi, gelecek kaygısı.*

Kemāl ehli iseñ ferdā ġamın ḳo / Murāduñ gör **ġam-ı ferdāsı** var mı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 5). [ġam-ı ferdāsı, -sı]*

ġam-ı ġılmān [1] *Cennette hizmet gören delikanlıların derdi.*

Gördüm cemālüñi geçüben her cemīlden / Rıżvān u cennet ü **ġam-ı ġılmānı** n'eylerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 3). [ġam-ı ġılmānı, -ı]*

ġam-ı hicr [2] *Ayrılık acısı.*

Ḳarāra ḳalmadı ṭāḳat ne ḫôd mecālum var / Ṣorar isen **ġam-ı hicr** ile özge ḥālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 1). [ġam-ı hicr,]*

Aç cemālüñden niḳābı ʻayna ḥā'il itme gel / Ḥālümüz cānā **ġam-ı hicr** ile müşkil itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 1). [ġam-ı hicr,]*

ġam-ı hicran [1] *Ayrılık acısı.*

Ġam-ı hicrānda eglencem oldur / Benüm eşk-i revānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 9). [ġam-ı hicrānda, -da]*

ġam-ı sevda [1] *Sevda derdi. II. Aşk hastalığı.*

Ġam-ı sevdāyile yaġun erimeyince müdām / Vaṣl-ı yāri nice sen idebilürsin ḥāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 3). [ġam-ı sevdāyile, -(y)ile]*

ġam mevci [1] *Gam dalgası.*

Göñül fülki çıḳam dirken kenāra / Ṣalar **ġam mevci** anı bir diyāra *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 1). [ġam mevci,]*

ġam-nāk [2] *Gamlı, kederli.*

Arasında iki vechüñ ḳıluben mest-i bī-dermān / Birisine baḳar şād ü birisine baḳar **ġam-nāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 2). [ġam-nāk,]*

Didi ṣanma gül içün beni **ġam-nāk** / Ben andan ḥikmet-i Mevlāyı gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 4). [ġam-nāk,]*

ġam-nāk olmak [2] *Gamlı, kederli olmak.*

Fażīlet baḥri ʻumḳından çıḳardı dürr-i nā-yābı / Cemīʻ-i ʻāleme ser-tāc olup **olmadı** ol **ġam-nāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 3). [ġam-nāk olmadı, -ma, -dı]*

ʻAcebdür bu Murādīnüñ rumūzı / Ṣaḳın sen olma **ġam-nāk olma** ġamnāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 5). [ġamnāk olma, -ma]*

ġam olmak [2] *Üzülmek.*

Ne **ġamda oldı** ġayrılar bulınca rāhuma bir yol / Bu yol bir yol durur el-ḥaḳ muʻallādur muʻallālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 4). [ġamda oldı, -dı]*

Maḥabbet ile çü aʻla durur **ġam olmaz** aña / Ṣol kimse bilmedi oldur iki cihānda ẕelīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 2). [ġam olmaz, -maz]*

gam u endūh [2] *Üzüntü ve sıkıntı.*

Ġam-ı endūhı ḳoyup vaʻde-i ferdā olmaz / Dūrı terk itdi dem-i laḥẓada ḥāl istedi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 4). [ġam-ı endūhı, -ı]*

Ṣorarsañ ger **ġam u endūhumı** hicrüñden olmışdur / Viṣālüñ ābını gönder dime kāṣānesi yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 2). [ġam u endūhumı, -um, -ı]*

Ṣabrum yaḳasın her an çāk itdi **gam u endūh** / Virdi o mehüñ ʻışḳı genc-i dili yaġmaya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 3). [gam u endūh,]*

ġam u endūh-ı dünya [1] *Dünyanın keder ve gamı.*

Ġam u endūh-ı dünyādan elüñ çek ḥāṣılı yoḳdur / Ne deñlü māl olursa bī-bahādur āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 4). [ġam u endūh-ı dünyādan, -dan]*

ġam u şādī [2] *Üzüntü ve sevinç.*

Ġam u şādī bir āletdür nedür şādī nedür yā ġam / Eger aḳluñ saña yār ise gec gel şād ile ġamdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 4). [ġam u şādī,]*

Çün ʻışḳa buluşdum didüm aña bu cevābı / Bir ceẕbeden alur idi el'ān **ġam u şādī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 3). [ġam u şādī,]*

ġam u şād ṣıfat [1] *Üzgün ve mutlu vasıf, nitelik.*

Cümleten ʻālemi seyr eyledi dil bād-ı ṣıfat / Her neye ḳıldı naẕar gördi **ġam u şād ṣıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 1). [ġam u şād-ı ṣıfat,]*

ġam yemek / yimek [9] *Dertlenmek, kederlenmek, tasalanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Hüner bilür ʻuyūbuñ **yimegil ġam** / Degil ey dil senüñ şāhuñ keremsüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 604, Beyit 4). [ġam yimegil, -me, -gil]*

ġam-zede ḳılmak [1] *Gamlı, tasalı etmek.*

Hicr ile ʻāṣıḳuñı şehā **ḳılma ġam-zede** / Saña muḥibb olan ola ḥāṣā elem-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 1). [ġam-zede ḳılma, -ma]*

ġammāz [1] *Söz taşıyan, laf yetiştiren kimse, kovucu.*

Kimi görseñ ṣanursın ehl-i vücūd / Arasañ lışṣ olur yāḫūd **ġammāz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 2). [ġammāz,]*

gamze [1] *Sevgilinin süzerek göz ucu ile hışımlı yan bakışı.*

Göñül ṣayd oldı bir çeşm-i ġazāle / Çü ḳıldı **ġamzesi** tīġin havāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 1). [ġamzesi, -s, -i]*

ġanā'im [1] *Ganîmetler, savaşta düşmandan alınan mallar, esirler.*

ʻAḳlumuñ ḳāfilesin eyledi yaġma gerçi / Ne **ġanā'imlere** irdüm yine bu yaġmāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 4). [ġanā'imlere, -ler, -e]*

ġanī [9] *Hiçbir şeye ve hiçbir kimseye muhtaç olmayan, kullarının bütün ihtiyacını karşılayan mutlak zengin olan Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġınādur ḫāṣılum ġayra **ġanī** oldur ḥaḳīḳatde / "Fe-emmā" fazl u ihsānı göñülde eylemişdür cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 2). [ġanī,]*

ġanī olmak [1] *Zengin olmak, ihtiyacını karşılamış olmak.*

Müberrā ol müberrā ol yüri şükr eyle ālāya / Ziyāde ister iseñ ger **ġanī ol** niʿmete iḳnaʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 3). [ġanī ol,]*

ġanīmet [3] *Ganimet, kazanç.*

Müheyyā eyledüm ʿaḳlı ki ḥāsıldan alam maḥṣūl / **Ġanīmet** ḫāṣıl oldı eyledüm çün kendüme himmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 3). [ġanīmet,]*

Çü ġavvāṣ oldı ol lüccī firāḳa / Eline girdi anuñ ḫôş **ġanīmet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 3). [ġanīmet,]*

Elā ey ʿāḳil ü ehl-i baṣīret / Ḫudānun virdügin bilgil **ġanīmet** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 8). [ġanīmet,]*

ġaniyyün rāziḳun mu'ṭan ra'ūfun [1] *Ganidir, razıktır, verendir, acıyandır.*

Ġaniyyün rāziḳun mu'ṭan ra'ūfun / Hüve'l-Mennānü lā yenfedu ʿaṭāhu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1433, Beyit 2). [ġaniyyün rāziḳun mu'ṭan ra'ūfun,]*

ġaniyyü'ẕ-ẕāti lā-misle verāhu [1] *Zatı ganidir misli ve dengi yoktur.*

Taḥayyernā bi-ʻilmin fī-ṣıfātih / **Ġaniyyü'ẕ-ẕāti lā-misle verāhu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1433, Beyit 3). [ġaniyyü'ẕ-ẕāti lā-misle verāhu,]*

ġarā'ib [3] *Tuhaf, şaşılacak şeyler.*

ʿAcā'ib baḥre ṭaldı dil aña ḥadd u kenār olmaz / **Ġarā'ib** ḫayret-i kübrāda gördüm cümle şeyḫ u ṣab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 3). [ġarā'ib,]*

O ḳuyruḳdan olur ḫāṣıl ʿacā'ib / ʿAcā'ibdür **ġarā'ib** kāra beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 4). [ġarā'ib,]*

Ḳulaġa çü geldi nidā-yı seḥer / ʿAcā'ib eserdür **ġarā'ib** ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 1). [ġarā'ib,]*

ġarā'ib-i esrar [1] *Esrarlı, sırlı bilinmezlik.*

ʿAcā'ib-i ezelīdür **ġarā'ib-i esrār** / Göñül seni mütefaḫḫıṣ velīk sen peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 3). [ġarā'ib-i esrār,]*

ġaraz [1] *Gaye, maksat, amaç.*

Hemān cihāna nidādur **ġaraz** cihān degül / İkiyi terk iden oldı iki cihāna sened *(Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 4). [ġaraz,]*

ġār-ı vaḥdet [1] *Allah'a yakınlık mağarası. II Hira Mağarası.*

Nūr-ı ʿaynüm gel eriş berḳ ura tā fevḳu'l-cebel / **Ġār-ı vaḥdetde** ḥarāret birledür dil pāymāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 3). [ġār-ı vaḥdetde, -de]*

ġarīb [6] *1. Garip, zavallı, biçare.*

ʿİnāyet eylegil yā Rab **ġarībem** bī-kesem yā Rab / Baña bu derd ü bu miḥnet nedendür bilmezem bilsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 2). [ġarībem, -em]*

Ġarībem bilimezem kim nedür baña bu fürḳatler / Baña bu derd ü bu miḥnet nedendür bilmezem bilsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 4). [ġarībem, -em]*

Müştāḳ olan **ġarīb** ü bī-çāre derd-mendi / Ḥāşa elinden alup sen atasın yabana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 2). [ġarīb,]*

Ḫudāvendā **ġarīb** ü mest-mendüm / Cenābuñda en ednā derd-mendüm *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 1). [ġarīb,]*

2. Alışılmamış, tuhaf ve gizli yanları bulunan, yadırgatıcı..

Dür-i yetīm... iy ḫān cümleden ifrāz / **Ġarīb** vāḳiʿa ḫānum ʿacīb ḥādisedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 4). [ġarīb,]*

Ġarīb vāḳı' a ancaḳ 'acīb ḥadīse bu / Bilür iken yine benden ṣorar mu'ammāsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 4). [ġarīb,]*

ġarīb eylemek [1] *Kimsesiz, zavallı, çaresiz etmek.*

Kimi isterse **ġarīb eyler** kimi isterse bay / Kimisin ḫalḳuñ ider giryān kimisin güldürür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 2). [ġarīb eyler, -r]*

ġarīb-i bī-dil [1] *Âşık olan garib .*

Ḳıl ʿināyet ben **ġarīb-i bī-dile** / Raḥmet eyle bu gedāya ḫusrevā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 3). [ġarīb-i bī-dile, -e]*

ġarīb ḳomak [2] *Garip koymak; kimsesiz, çaresiz bırakmak.*

Faḫrı degül mi ʿāşıḳ-ı dil-dādenüñ bu kim / Hicr ile **ḳomaya** o vefādār anı **ġarīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 3). [ġarīb ḳomaya, -ma, -(y)a]*

Ḳıl ḥabibüñe bizi hem-sāye / Rūz-ı maḥşerde **ḳoma** bizi **ġarīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 4). [ġarīb ḳoma, -ma]*

ġarīb olmak [1] *Yabancı, uzak olmak.*

Mislümi ḳıldum misāl-i ehl-i ḥikmet her zamān / Anuñ içün ḫalḳ-ı ʿālem **olmadı** hergiz **ġarīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 4). [ġarīb olmadı, -ma, -dı]*

ġarīb ü āşinā [1] *Yabancı ve dost.*

Ġarīb ü āşinādan vaz gelem yā Rab senüñ çün hem / Şu kim olmaya ʿāşıḳ sen aña hergiz dime ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 1). [ġarīb ü āşinādan, -dan]*

ġarīb ü bī-kes [1] *Kimsesiz garip.*

Esirge merḥamet eyle baña kim / **Ġarīb ü bī-kesem** gül yüzlü ḫānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 4). [ġarīb ü bī-kesem, -em]*

ġarīb ü mübtelā olmak [1] *Garip, kimsesiz ve düşkün, müptela olmak.*

Terk eyleyüp lübs-i ḳaba geysün muraḳḳa' bir 'abā / **Olsun ġarīb ü mübtelā** terk eylesün dünyāyı ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 3). [ġarīb ü mübtelā olsun, -sun]*

ġarḳ [1] *Boğulma.*

Burūḳın neşr ider āfāka nūra **ġarḳ** encümler / Maʿānīdür olan aṣdāf ḳamerdendür żiyā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 4). [ġarḳ,]*

ġarḳ-āb olmak [2] *Suya batmak.*

Temevvüc eylese deryā-yı dil 'ālem **olur ġarḳ-āb** / Velī eyler te'ennī her işinde gözler endāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 4). [ġarḳ-āb olur, -ur]*

II Bir duygunun yoğun şekilde hissedilmesi.

Temevvüc ide cihān cümleten **ola ġarḳ-āb** / Eger düşerse kelāmuñ Murādī deryāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 5). [ġarḳ-āb ola, -a]*

ġarḳa-i āb eylemek [1] *Suya batmak. II Çok terlemek; utanmak.*

Remz ü ma'nāsın diyüp eltāfını beẕl eyleyüp / Pes ḥayāsından vücūdın **ġarḳa-i āb eyledi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 4). [ġarḳa-i āb eyledi, -di]*

ġarḳa-i āb olmak [2] *Suya batmış olmak.*

Būstān-ı cihān **ġarḳa-i āb oldı** yaşumdan / Şol deñlü gelür kim anı ṭôlāb getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 2). [ġarḳa-i āb oldı, -dı]*

Eşk-i çeşmümden oldı 'ālem ṣu / **Ġarḳa-i āb oldı** cümle ṣu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 1). [ġarḳa-i āb oldı, -dı]*

ġarḳa-i baḥr olmak [1] *Aşk denizine batmak, aşkla dolmak.*

Ġarḳa-i baḥr olalı ḥūt-ı göñül buldı ḥayāt / Şöyle ṭayyār durur fülk-i dil aña kim ire *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1360, Beyit 2). [ġarḳa-i baḥr olalı, -alı]*

ġarḳa-i baḥr-ı fena [2] *Yokluk denizine batmak, o denizde boğulmak.*

Ġarḳa-i baḥr-ı fenādur fülk-i cism-i bī-nişān / Bī-nişān ü bī-zebān olan kişi insāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 374, Beyit 2). [ġarḳa-i baḥr-ı fenādur, -dur]*

Ġarḳa-i baḥr-ı fenāyam gerçi ẓāhirde velī / Cümleden efḍal durur maʿnāda bu iẕʿān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 2). [ġarḳa-i baḥr-ı fenāyam, -(y)am]*

ġarḳa-i baḥr-ı fenā olmak [1] *Yokluk denizine batmış olmak.*

Ġarḳa-i baḥr-ı fenā olmaġa budur çün delīl / Kim delīlüñ bī-delīl olmaya bil derd ü cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 2). [ġarḳa-i baḥr-ı fenā olmaġa, -mak, -a]*

ġarḳa-i baḥr-ı ḥayāt olmak [1] *Hayat denizine batmış olmak. II Dünyaya dalmak.*

Ġarḳa-i baḥr-ı ḥayāt olmaz kişi illā meger / Eyleye hā-i hüviyyetden varup mirṣāda rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 2). [ġarḳa-i baḥr-ı ḥayāt olmaz, -maz]*

ġarḳa-i baḥr-ı hüviyyet olmak [3] *Hakikat denizine batmış olmak.*

Ġarḳa-i baḥr-ı hüviyyet olalı fülk-i göñül / Evvel ü āḫirde seyr eyler daḫı bulmaz kenār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 3). [ġarḳa-i baḥr-ı hüviyyet olalı, -alı]*

Ġarḳa-i baḥr-ı hüviyyet oldı der-ṣubḥ u mesā / Gicede gündüzde anuñ içün aʿlādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 3). [ġarḳa-i baḥr-ı hüviyyet oldı, -dı]*

Murādī **ġarḳa-i baḥr-ı hüviyyet oldı** bi'llāhi / Dilemez hergizin yārā o deryāda amān senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 5). [ġarḳa-i baḥr-ı hüviyyet oldı, -dı]*

ġarḳa-i baḥr-ı maḥabbet [1] *Aşk denizinde boğulma.*

Ġarḳa-i baḥr-ı maḥabbetden ṣaḳın ṣorma ḫaber / Bī-ḫaberdür bī-ḫaberdür bī-eserdür bī-eser *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 17, Beyit 1). [ġarḳa-i baḥr-ı maḥabbetden, -den]*

ġarḳa-i baḥr-ı maḥabbet olmak [2] *Muhabbet denizine batmış olmak. II Aşık olmak.*

Ġarḳa-i baḥr-ı maḥabbet olalıdan cān ü dil / Düşdi fikr-i yāre her dem ġam yimez devrān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 2). [ġarḳa-i baḥr-ı maḥabbet olalıdan, -alı, -dan]*

Ġarḳa-i baḥr-ı maḥabbet olalı ṣubḥ u mesā / Lāyıḳ-ı dīden-i dīdār olan dildür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 3). [ġarḳa-i baḥr-ı maḥabbet olalı, -alı]*

ġarḳa-i dīdār [1] *Yüzün güzelliğine dalmak.*

Çeşmümüz revzenleri oldı küşāde ṣubḥ u şām / Dīde-bān-ı ḥayret olmış **ġarḳa-i dīdārda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 2). [ġarḳa-i dīdārda, -da]*

ġarḳa-i naʿmā olmak [*İhsan, nimetle çokça dolu olmak, nimetin çok olması.*

Birr ü iḥsāna vāḳıf-ı ezelī / **Oldı** her demde **ġarḳa-i naʿmā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 3). [ġarḳa-i naʿmā oldı, -dı]*

ġarḳ-ı deryā-yı maḥabbet olmak [1] *Muhabbet denizine batmış olmak. II Aşık olmak.*

Murādī **ġarḳ-ı deryā-yı maḥabbet olmasaydı** ger / Ne mümkin idi bir zevraḳ gezeydi rūy-i deryāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 5). [ġarḳ-ı deryā-yı maḥabbet olmasaydı, -ma, -sa, -(y)dı]*

ġark-ı fülk itmek [1] *Geminin suya batması.*

Ṣalımaz her kişi geştī bu ʿulūmuñ baḥrına / **Ġark-ı fülk itmek** gelüpdür mevc-i ʿummāna geñez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 3). [ġark-ı fülk itmek, -mek]*

ġark-ı ḫūn olmak [1] *Kana batmak, kan içinde kalmak.*

Ġark-ı ḫūn oldı derūn-ı ʿāşıḳın hicrān ile / ʿIyd-i vaṣla cānı ḳurbān itmege efkār ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 2). [ġark-ı ḫūn oldı, -dı]*

ġarḳ-ı 'ışḳ eylemek [1] *Aşka batmış, aşkla dolu olmak.*

Murādī merd-i kāmilseñ bu kār u bārı terk eyle / Vücūduñ **ġarḳ-ı 'ışḳ eyle** sivādan gel rehā iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 5). [ġarḳ-ı 'ışḳ eyle,]*

ġarḳ-ı şühūd-ı baḥr olmak [1] *Denizi görüp ona dalmak. II Vahdetin derinlerine inmek.*

Ġarḳ-ı şühūd-ı baḥr ola çün kim nedür rıżā / ʿAyn-ı müvāneset yā ḫażar yā seferdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 4). [ġarḳ-ı şühūd-ı baḥr ola, -a]*

ġarḳ-ı żiyā [1] *Işığa batmak, aydınlıkla boğulmak.*

Mihr-i ḫaḳīḳat oldı çü ṭāli' ṭulū'da / Başdan ayaġa **ġarḳ-ı żiyāyam** żiyāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 2). [ġarḳ-ı żiyāyam, -(y)am]*

ġarḳ itmek [2] *Boğmak. II Tamamıyla kaplamak, sarmak.*

Taḥayyüre n'ola **ġarḳ itse** ḳalbi istiġrāḳ / Ne deñlü ḳatre olursa bilür o deryāsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 3). [ġarḳ itse, -se]*

Çü eşküñden döke ḳaṭre firāḳ-ı hicr-i yār içün / Olur her biri bir deryā cihānı **ġarḳ ider** seyli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 3). [ġarḳ ider, -er]*

ġarḳ olmak [10] *Boğulmak, kaplamak. II Etkisi altına girmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baḥr-i istiġrāḳa **ġarḳ oldı** bu ʿaḳl-ı reh-nümūn / Ḥayret ile anuñ içün "māʿarefnā"dur nidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 2). [ġarḳ oldı, -dı]*

ġarrā [2] *Ak, parlak, güzel, gösterişli, nümâyişli.*

İki dünyāyı terk idüp mezīd olur aña sevdā / Ne **ġarrāsın** ne zībāsın seni añduḳça dil her-dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 2). [ġarrāsın, -sın]*

Ser-be-ser serrā vü **ġarrā** ṣoḥbetin ḳıldum ḳamu / Ẕü'l-cenāḥ olup hemān bāl ile bāl oldum yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 3). [ġarrā,]*

ġarra-i māl u ʿömür olmak [1] *Mal ve ömür ile kibirlenmek.*

Gerüben gögsüñi aldanma bu dünyāya ṣaḳın / **Ġarra-i māl u ʿömür olma** yoḳ anlarda sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 4). [ġarra-i māl u ʿömür olma, -ma]*

ġarrā olmak [5] *Parlak, gösterişli, şa'şaalı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġarrā olma bu cihānuñ bir iki gün ʿömrine / Mālik-i ḫayl ü ḥaşemler sīne-çāk olmış yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 2). [ġarrā olma, -ma]*

ġāsıḳ [1] *Zifîri karanlık gece.*

Müberrā ḳıl sivādan özüñi ʿaḳluñ müzekkī ḳıl / Ḫudā adın oḳı tā ki saña mekr itmeye **ġāsıḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 3). [ġāsıḳ,]*

ġaş olmak [1] *Şaşırmak.*

Murāduñ ḥüsn-i ta'bīrin işiden **ġaş olur** elbet / Meseldür maḥv olur el-ḥaḳ düşerse ḳaṭre deryāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 5). [ġaş olur, -ur]*

ġavġa [14] *Kavga, tartışma, gürültü. II Dünyaya ait mücadeleler, dünyevi heves; arzu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Seni var eyledi çün kim ʿibādet idesin aña / Senüñ ne işüñe yarar Murādī bunca **ġavġalar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 5). [ġavġalar, -lar]*

ġavġa 'ālemin [1] *Kavgalı, huzurun olmadığı dünya.*

Terk-i kesret eyle ey dil vaḥdet eyle ārzū / Ḳo bu **ġavġa 'ālemin** var 'uzlet eyle ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 1). [ġavġa 'ālemin,]*

ġavġā ḳılmak [2] *Kavga etmek. II Fesat çıkarmak.*

Yā bu ʿuṣṣāḳuñ serinde tā ebed sevdā nedür / Yā bu ʿālem ḫalḳınuñ **ḳılduḳları ġavġā** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 3). [ġavġā ḳılduḳları, -duk, -lar, -ı]*

Bildüñ Murādī cünbüş ü işler anuñ durur / **Ḳılmak** cihān ile yā bu **ġavġā** neden gelür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 5). [ġavġā ḳılmak, -mak]*

ġavġā olmak [2] *Kavga çıkmak.*

Ey Murādī şöyle saḳlañ ṭuymasun cānuñ seni / Yoḫsa dünyāda vü uḫrā ser-te-ser **ġavġā olur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 5). [ġavġā olur, -ur]*

Āh kim **oldı** ḥabīb içün bugün **ġavġā** yine / Ṣulḥ olınmadı didiler pes gelüñ ferdā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 1). [ġavġā oldı, -dı]*

ġavġā şoḫbetin [1] *Dünyaya ait mücadeleler, malâyânî heves; arzulara dâir konuşmalar.*

ʿĀlimüñ ʿilminde ḳıldı imtiḥān içün özin / Ṣordı emlāka mesā'il ḳıldı **ġavġā şoḫbetin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 3). [ġavġā şoḫbetin, -in-n]*

ġavġā başmak [1] *Kavgaların, huzursuzluğun giderilmesi.*

Bu vücūdum ʿarṣasında merd-i meydān olmışam / Nice eşcāʿlar **başıldı** ḳıldı **ġavġālar** ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 2). [ġavġālar başıldı, -ıl, -dı]*

ġavġāya düşmek [3] (Deyim) *Kavgaya tutuşmak.*

Varup bir genc-i ʿuzletde ḳarār it / Nedür zāyid yire **ġavġāya düşmek** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 3). [ġavġāya düşmek, -mek]*

Senüñ ḥüsn-i cemālüñi görelden / Zemīn ü āsumān **ġavġāya düşmiş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 2). [ġavġāya düşmiş, -miş]*

Seḥer tāb-ı cemālüñden żiyā düşdi çü dünyāya / Mülāzım oldı insāna melā'ik **düşdi ġavġāya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 1). [ġavġāya düşdi, -di]*

ġavġā-yı ʿālem [1] *Dünya telaşesi, kavgası.*

Murādī ger saña raḥm itse dil-dār / Saña **ġavġā-yı ʿālemden** ne pervā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 5). [ġavġā-yı ʿālemden, -den]*

ġavġā-yı cihan [1] *Dünya telaşı.*

Ḳo **ġavġā-yı cihānı** gel seriñde varsa idrāküñ / Yapış zeyline anuñ kim vücūdında şafā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 3). [ġavġā-yı cihānı, -ı]*

ġavġā-yı dünya [1] *Dünya kavgası.*

Ḳo bu **ġavġā-yı dünyāyı** gözet gel ẕuḫr-ı uḫrāyı / Be-v'Allāhi ḥisāb eyler ḳomaz bir nīme-i ḫīrāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 4). [ġavġā-yı dünyāyı, -(y)ı]*

ġavr [1] *Öz, hakikat, esas.*

Nice ola baña rāz-ı nihān cāna ʿayān sensüz / Niḳābuñ acmayınca olmadı **ġavrüñ** nihān sensüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 1). [ġavrüñ, -ün]*

ġavs [3] *Yardımcı, imdada yetişen.*

Umenāyuz nuḳebāyuz budelāyuz nücebā / Ḳuṭb-ı aḳṭāba ṣorarsañ yine **ġavs** oldı ḥiṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 3). [ġavs,]*

Ẕāt-ı pāka bu Murādī yine medhūş el-ḥaḳ / Budelā vü nuḳebā **ġavs** ile evtād-ı ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 5). [ġavs,]*

Dünyā ṭolu ṭalebde her nice olsa eṣvāt / **Ġavs** oldı çünki ġavvāṣ ḳuṭb oldı aña ṭālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 4). [ġavs,]*

ġavş eylemek [1] *Suya dalmak. II Bir fikir veya duyguda derinleşmek.*

Her seḥer bir baḥre **ġavş eyler** dür-i nāyāb içün / Ġavṭa-i ʿuşşāḳı ġayrılar ḥayāl añlar bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 2). [ġavṣ eyler, -r]*

ġavş itmek [6] *Suya dalmak, dalgıçlık etmek. II Bir fikir veya duyguda derinleşmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şol kişi kim **ġavş ide** ol yem-i bī-sāḥile / Buldı şu cevherleri k'olmadı añа bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 2). [ġavṣ ide, -e]*

ġavṣ-ı ʿummān itmek [1] *Büyük denize dalmak.*

Ġavṣ-ı ʿummān ideli oldı çü deryā muḫliṣ / Ṣad hezārān o deñizden çıḳa peydā muḫliṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 1). [ġavṣ-ı ʿummān ideli, -eli]*

ġavṭa [1] *Su içindeki derinlik.*

Baḥr-ı ḥayretde nice bir **ġavṭa** ḳılsun fülk-i dil / Ḥamdü li'llāh virdi ol andan necāt-ı lā-yezāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 3). [ġavṭa,]*

ġavṭa-ger olmak [1] *Suyun içindeki derinliğe dalmak. II Aşk denizinin derinlerinde olmak.*

Çün ʿışḳ-ı dil-ārāyile cāna ḫaber oldı / Deryā-yı maḥabbetde bu dil **ġavṭa-ger oldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 1). [ġavṭa-ger oldı, -dı]*

ġavṭa-i baḥr-ı ḥaḳīḳat ḳılmak [1] *Hakikat denizinin derinlerine dalmak.*

Ġavṭa-i baḥr-ı ḥaḳīḳat ḳılduñ ise ey ulu / Baş üzredür ḳarāruñ bī-bahāya dānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 4). [ġavṭa-i baḥr-ı ḥaḳīḳat ḳılduñ, -du, -n]*

ġavṭa-i ʿuşşāḳ [1] *Aşıkların aşk denizi içindeki derinliği.*

Her seḥer bir baḥre ġavş eyler dür-i nāyāb içün / **Ġavṭa-i ʿuşşāḳı** ġayrılar ḥayāl añlar bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 2). [ġavṭa-i ʿuşşāḳı, -ı]*

ġavṭalar ḳılmak [1] *Dalmak, batmak. II Bir fikir veya duyguda derinleşmek.*

Ḳulzüm-i ḥayretde her eşyā **ḳılupdur ġavṭalar** / ʿĀḳilüñ fehmindedür fehm-i ʿayān-ı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 2). [ġavṭalar ḳılupdur, -lar, -up, -dur]*

ġavvāş [1] *Dalgıç. II Bir fikir veya duyguda derinleşmek.*

Ey Murādī baḥr-ı ḥikmetde olan **ġavvāşlar** / Ḳaṭre alsunlar senüñ naẓmuñdan ey deryā-misāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 6). [ġavvāşlar, -lar]*

ġavvāş olmak [9] *Dalgıç olmak, dalmak. II Bir fikir veya duyguda derinleşmek.*

Dünyā ṭolu ṭalebde her nice olsa eṣvāt / Ġavs **oldı** çünki **ġavvāş** ḳuṭb oldı añа ṭālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 4). [ġavvāş oldı,]*

Çü **ġavvāş oldı** ol lüccī firāḳa / Eline girdi anuñ ḫôş ġanīmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 3). [ġavvāş oldı, -dı]*

Ġavvaş olalı yemm-i vücūdına fülk-i dil / Ānīde gördi mihrini açdı hilāle göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 4). [ġavvaş olalı, -alı]*

Semīʿ olsa olur sāmiʿ ṣımāḫ-ı cān ü dil dā'im / Vücūduñ baḥre ṣal dürr içün ol **ġavvāş ol** ġavvāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 4). [ġavvāş ol,]*

Ger işitdüñ ise nidā-yı ezel / Var ebed baḥr-ı rūḥa **ol ġavvāş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 2). [ġavvāş ol,]*

Maʿānī baḥrine **ġavvaş olalı** ān ile demde / Murādīnüñ kelāmı mündericdür ism-i aʿlādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 5). [ġavvaş olalı, -alı]*

Ḳaçmışam ġayretde **ġavvāş olmışam** deryāya ben / Ġayre ḫālümdür nihān illā ki añа hep ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 2). [ġavvāş olmışam, -mış, --am]*

Ser-te-ser ʿālemleri geşt itdi seyyāḥ-ı göñül / Ey vücūdum baḥrına **ġavvāş olan** gör hem-demi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 2). [ġavvāş olan, -an]*

II Yeni şiirler yazmak.

Murādīnüñ murādıdur temennāda temennāsı / Çıḳarur nice biñ dürler **olupdur** baḥra çün **ġavvāş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 5). [ġavvāş olupdur, -up, -dur]*

ġavvāş-ı baḥr olmak [2] *Denize dalmak. II Bir fikir veya duyguda derinleşmek.*

Sulṭān-ı ʿışḳ olanlar maʿnāda pādişādur / **Ġavvāş-ı baḥr olanlar** ḥikmetle āşinādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 1). [ġavvāş-ı baḥr olanlar, -an, -lar]*

Mevrūs olalı nuṣḥ-ı ḥadīsi ḳulaġuma / **Ġavvāş-ı baḥr olalı** irişdüm yataġuma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 1). [ġavvāş-ı baḥr olalı, -alı]*

ġavvāş-ı baḥr-ı ḥikmet [1] *Hikmet denizinin dalgıcı. II Hikmetin derinliklerine dalan, bilgelikte derinleşen.*

Ġavvāş-ı baḥr-ı ḥikmet envāʿ-ı gevher aldı / Her gevher oldı bir baḥr ebḥār anda ṭoldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 1). [ġavvāş-ı baḥr-ı ḥikmet,]*

ġavvāş-ı gönül [1] *Gönül dalgıcı. II Gönlün manevi derinliklerine dalan.*

Bir baḥre düşüpdür yine **ġavvāş-ı göñül** kim / ʿUmmāna deger ḳaṭre-i dürdānelügüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 2). [ġavvāş-ı göñül,]*

ġavvās-ı ʿışḳ olmak [1] *Aşka dalmak, aşkın dalgıcı olmak.*

Ġavvās-ı ʿışḳ olanlar cān terkini uruben / ʿUmmāna ṭalmayınca dür-dāneye iremez *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 596, Beyit 2). [ġavvās-ı ʿışḳ olanlar, -an, -lar]

ġavvās-ı vaḥdet [1] *Birlik dalgıcı. II Vahdet denizine dalan.*

Ẓāhir ü bāṭındadur çün sırr-ı vaḥdet lemʿası / Eyledi **ġavvās-ı vaḥdet** baḥrine dīdār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 2). [ġavvās-ı vaḥdet,]*

ġāyāt-ı şevḳ [1] *Arzunun, neşenin doruk noktası.*

Yücede irmişem **ġāyāt-ı şevḳe** / Berāzıḥ olmadı bir ẕerre ḥā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 843, Beyit 2). [ġāyāt-ı şevḳe, -e]*

ġayb [25] *Görünmeyen, bilinmeyen hâl, ahval. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Lāmiʿü'l-envār olup oldı muḫīṭ-i ġayb u ʿayn / Ġaybını ʿayn eyleyüp ʿaynında **ġaybı** muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 2). [ġaybı, -ı]*

ġaybe'l-ġayb olmak [1] *Bilinmeyenlerin bilinmeyeni.*

Ey cenāb-ı kibriyāsıdur münezzeh min-sivāh / Ey ġuyūbı **oldı ġaybe'l-ġayb** pes lā-iştibāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 1). [ġaybe'l-ġayb oldı, -dı]*

ġayb-ı 'ayn [7] *Bütün varlıkların kendisinden zuhur ettiği Allah'ın zatının gaybubeti, bilinmezliği. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Āyet-i kübrā düşüpdür ʿāleme ḥüsn ü cemāl / **Ġayb-ı ʿaynından** cihāna düşdi esrār-ı ʿacīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 2). [ġayb-ı ʿaynından, -ın, -dan]*

ġayb-ı ʿayn-ı mā hüve'l-vāḳiʿ [1] *Gerçekleşen odur'un kaynağının bilinmeyeni.*

Ġayb-ı ʿayn-ı Mā hüve'l-vāḳiʿdedür aṣl-ı şuhūd / Biri isneyn ile ʿāmil biri vāḥid nām-ver *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 3). [ġayb-ı ʿayn-ı mā hüve'l-vāḳiʿdedür, -de, -dür]*

ġayb-ı beyyināt [1] *Görülmeyen deliller.*

Saʿd-ı ekberden ṭulūʿ itmekdedür ʿayn-ı necāt / Mümkināt-ı ḳālüme ʿarż oldı **ġayb-ı beyyināt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 1). [ġayb-ı beyyināt,]*

ġayb-ı ġayb [1] *Bilinmeyenlerin bilinmeyeni.*

ʿĀlem-i ʿaynumda ʿaynumdur vücūdum ḥāfızı / **Ġayb-ı ġayba** kıl naẓar şerḥ-i nihānumdur gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 2). [ġayb-ı ġayba, -a]*

ġayb-ı ġaybiyyet [1] *Bilinmeyenlerin bilinmeyeni.*

Ġayb-ı ġaybiyyetde ḳāṣırdur egerçi ʿaḳl u dil / Līk emri ile dil ekmelde māfīhā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 3). [ġayb-ı ġaybiyyetde, -de]*

ġayb-ı ḥaḳīḳat [1] *Gerçeğin, hakikatin gizliliği.*

Ḳarn-ı ezelde çün kim farḳ olmadı ġuyūbuñ / **Ġayb-ı ḥaḳīḳatüñdür** esrār-ı ġaybī dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 2). [ġayb-ı ḥaḳīḳatüñdür, -ün, -dür]*

ġayb-ı ḥaḳ [1] *Gerçeğin, hakikatin gizliliği.*

Terk idelden ġayrıyı ʿaynında buldum ʿaynümi / **Ġayb-ı ḥaḳḳum** şerḥini ṭuydum ḳamu eṭvārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 2). [ġayb-ı ḥaḳḳum, -um]*

ġayb-ı ḥikmet [1] *Gönül ilminin gizemi, bilinmeyeni.*

Reşḥa-i ʿayn-ı ḳader dünyāyı ʿummān eylemiş / **Ġayb-ı ḥikmet** mihri her şey'i dıraḫşān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 1). [ġayb-ı ḥikmet,]*

ġayb-ı hüviyyet [1] *Kimliği gizli olan.*

Ġayb-ı hüviyyet ile ezeldür ebedde ān / Cān ü teni gider aradan olmaz aña şān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 1). [ġayb-ı hüviyyet,]*

ġayb-ı lisan [1] *Dilin gizemi, sırrı.*

Ey Murādī çü sözüñ oldı senüñ **ġayb-ı lisān** / Bunı fehm eylemek aʿyāne igen müşkil olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 5). [ġayb-ı lisān,]*

ġayb itmek [1] *Gözle görülemeyen. II Madde aleminden mana alemine geçmek.*

Murād itdi kesretde vaḥdet-hüner / Göñül **ġayb ider** ol şeh-i Edhemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 5). [ġayb ider, -er]*

ġaybiyyet [1] *Gizli, görünmeyen şeylere ait.*

Pes hüveydādan hüveydā oldı bu **ġaybiyyetüm** / Bāṭın u ẓāhirde eẕher baṭn-ı baṭn-ı ṭıynde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 3). [ġaybiyyetüm, -üm]*

ġayb u ʿayn olmak [1] *Görünen ve görünmeyen olan.*

Mā'il-i ʿışḳ olalıdan virmedüm ġayrıya rāh / Ġayba **ġayb u ʿayn oldı** benüm ʿayniyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 2). [ġayb u ʿayn oldı, -dı]*

ġaybu'l-ġayb [1] *Ortada eseri, varlığının, geleceğinin olmayan, gaybın gaybı olan.*

Ḥażret-i ġaybdur çü **ġaybu'l-ġayb** / ʿAyn-ı ġayb ile müttefiḳ lā-reyb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 1). [ġaybu'l-ġayb,]*

gayet [26] *1. Uç, son, son derece.*

Ġayeti ḳuṣvā gözetdüm añladum kārum nedür / Ben murādum maṭlabında bulmışam ġāyet murād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 3). [ġayeti, -i]*

Saña bir söz diyem gūş eyle **ġāyet** yaḫşı iẕʿāndur / Elā ey ʿārif ü ʿāḳil mudaḳḳiḳseñ berü gelgil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 4). [ġāyet,]*

Maḫż-ı ḥikmetdür vücūdı hem lisānı ẕü'l-beyān / Erşed ü a'ẓam durur **ġāyetde** hem aʿlā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 4). [ġāyetde, -de]*

Bir nefesde eyledüm **ġāyet** celī mir'ātumı / Āyine çünki mücellā ola aʿlā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 3). [ġāyet,]*

Her demde Murādīdür pes oldı murādıdur / Her ism bir adıdur **ġāyetde** mufaḫḫamdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 5). [ġāyetde, -de]*

Telaṭṭuf gösterüp ġāyetde **ġāyet** / Olup āsār ile inʿām bāhir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 516, Beyit 4). [ġāyet,]*

ʿİlm-i ledünne irgürür ʿuşşāḳı ser-be-ser / **Ġāyete** çoḳ olup durur ey dil vefā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 3). [ġāyete, -e]*

Bir ʿışḳa hevā-dāram kim ḥadd ile **ġāyet** yoḳ / Bir derde giriftāram derde ki nihāyet yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 1). [ġāyet,]*

Yoḳ añla Murādī buña **ġāyet** / Deryā dükenür mi alsa bardaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 5). [ġāyet,]*

Ġāyet-i ḳuṣvāya ṣordum ġāyet-i mermāyı ben / Pes cevābın virdi kim **ġāyetde** hergiz yoḳ maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 4). [ġāyetde, -de]*

Kesme ümmīdi ṣaḳın Allāhdan / Ḥaddi yoḳdur luṭfınuñ **ġāyetde** bol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 4). [ġāyetde, -de]*

Gördüm senüñ çü şānuñı **ġāyetde** muḥterem / Cān ü dil ile dil saña tolandı lā-cerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 1). [ġāyetde, -de]*

Çu luṭfuñ ḥaddine **ġāyet** bulınmaz bī-nihāyetdür / Nihāyet isterem yine bulam sen bī-nihāyetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 3). [ġāyet,]*

Anuñ ḥüsnine **ġāyet** yoḳ hemān ḫaṭṭuñ saña ʿā'id / Muʿarrādur araluḳda bunı fikr eyle ḳıl iẕʿān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 4). [ġāyet,]*

Ġāyetde sırr-ı ġāyet illādadur mübeyyen / 'İlm içre kāmil iseñ ṭarf eyledüñ ḥicābın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 4). [ġāyetde, -de]*

Ḥaḳḳā budur ki gelmedi ḥüsnüñ nihāyete / Bir kimse irmedi o cemālüñde **ġāyete** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 1). [ġāyete, -e]*

2. Çok, pek, epey.

Al gevher-i vaṣlı yolına vir bugün cān naḳdini / Çün germ olupdur ʿāṣıḳa **ġāyet** bugün bāzār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 6). [ġāyet,]*

Ġayeti ḳuṣvā gözetdüm añladum kārum nedür / Ben murādum maṭlabında bulmışam **ġāyet** murād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 3). [ġāyet,]*

Ey Murādī ḥamdü li'llāh olmadı saña ʿadīl / Kim ki fehm itmez seni v'allāhi **ġāyet** dündur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 5). [ġāyet,]*

Maʿnā yüzine dil ki ḳaçan çekse niḳābı / **Ġāyet** naẓarumla benüm imʿān arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 4). [ġāyet,]*

Telaṭṭuf gösterüp **ġāyetde** ġāyet / Olup āsār ile inʿām bāhir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 516, Beyit 4). [ġāyetde, -de]*

Velī mūẕī durur **ġāyet** ziyān-kār / Gezer baş üzre ammā yāre beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 5). [ġāyet,]*

Ḥamdu li'llāh istemiş **ġāyetde** maḳṣūd-ı ezel / Bu ḥicāb-ı salṭanatda şöyle pinhān olduġum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 2). [ġāyetde, -de]*

Gerçi **ġāyetde** müferriḥdür dile vaṣl-ı ḥabīb / Āh līkin olmayaydı şoñra fürḳat zār ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 2). [ġāyetde, -de]*

Gel Murāduñ diñle ḳavlin añla **ġāyet** derk ile / Diñle gel anı maḳāl ile maḳālinden yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 5). [ġāyet,]*

Nedendür ṭāʿata dā'im keselsin / Eger luʿb olsa **ġāyet** bī-bedelsin *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 23, Beyit 3). [ġāyet,]*

ġāyet-i a'lā [2] *Çok yüksek, yüce.*

Ġāyet-i mermā nedür yā ġāyet-i ʿulyā nedür / Ġāyet-i ḳuṣvā nedür yā **ġāyet-i a'lā** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 5). [ġāyet-i ʿalā,]*

Fi'lümi bildi fā'ilüm **ġāyet-i a'lā** / Ḳaṣdumı bildi maḳṣadum gelmedi ḳāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 4). [ġāyet-i a'lā,]*

ġāyet-i 'izzet [2] *Değerin, saygınlığın ulaşabildiği son nokta.*

Musḥafum keşf eyledüm pes geldi elf üzre elif / Ḥamdu li'llāh **ġāyet-i 'izzetde** buldum fālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 4). [ġāyet-i 'izzetde, -de]*

Musḥafum keşf eyledüm pes geldi elf üzre elif / Ḥamdu li'llāh **ġāyet-i 'izzetde** buldum fālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 4). [ġāyet-i 'izzetde, -de]*

ġāyet-i ḳuṣvā [2] *Son derece, erişilecek olan son nokta.*

Ġāyet-i mermā nedür yā ġāyet-i ʿulyā nedür / **Ġāyet-i ḳuṣvā** nedür yā ġāyet-i ʿalā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 5). [ġāyet-i ḳuṣvā,]*

Ġāyet-i ḳuṣvāya ṣordum ġāyet-i mermāyı ben / Pes cevābın virdi kim ġāyetde hergiz yoḳ maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 4). [ġāyet-i ḳuṣvāya, -(y)a]*

ġāyet-i memat [1] *Ölümün sonu.*

ʿUrve-i vüsḳāyı bildüm **ġāyet-i memāt** imiş / Cān ile cānānı sevmek maḳṣad-ı aḳṣā imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 1). [ġāyet-i memāt,]*

ġāyet-i mermā [2] *Atılmış olan uç, sınır. II Varılabilecek son nokta.*

Ġāyet-i mermā nedür yā ġāyet-i ʿulyā nedür / Ġāyet-i ḳuṣvā nedür yā ġāyet-i ʿalā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 5). [ġāyet-i mermā,]*

Ġāyet-i ḳuṣvāya ṣordum **ġāyet-i mermāyı** ben / Pes cevābın virdi kim ġāyetde hergiz yoḳ maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 4). [ġāyet-i mermāyı, -(y)ı]*

ġāyet-i ʿulyā [3] *En yüce son, sınır.*

Ġāyet-i mermā nedür yā **ġāyet-i ʿulyā** nedür / Ġāyet-i ḳuṣvā nedür yā ġāyet-i ʿalā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 5). [ġāyet-i ʿulyā,]*

Ey cemālüñ pertevi ʿaksi ḳamu fīhādadur / Her ne deñlü ṭālib olsam **ġāyet-i ʿulyādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 1). [ġāyet-i ʿulyādadur, -da, -dur]*

Nehc-i rāh-ı müstaḳīme ṭoġrılup āgāz idüp / **Ġāyet-i ʿulyāda** buldı ʿizzet ile iḳtirān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 3). [ġāyet-i ʿulyāda, -da]*

ġāyet-i vaṣl [1] *Kavuşmanın son noktası.*

Rabbenā etmim lenā ve enʿamnā / **Ġāyet-i vaṣl** olan vücūdīdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 2). [ġāyet-i vaṣl,]*

ġāyet olmak [1] *Son bulmak.*

Ġāyet oldı vücūd-ı ġāyetde / Murteżā oldı çün nihāyetde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 1). [ġāyet oldı, -dı]*

ġāyıbāne [1] *Göze görünmeden.*

Ġāyıb-āne nice ḥükm oluna bu aṣl-ı şühūd / Bir şehādet ider isem daḫı dünyāda ne ġam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 3). [ġāyıb-āne,]*

ġayır-nümā [1] *Başkasını, diğerini gösteren.*

Ḥavl ile küll-i şey' görürven **ġayır-nümā** / Ammā k'olarda añlamadum ibtidā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 2). [ġayır-nümā,]*

ġaym [1] *Bulut.*

Ġaym olmasa semāda yire ṭamlamaz maṭar / Her dīdede ki eşk ola ol 'ışḳdadur güvāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 2). [ġaym,]*

ġaym-ı māṭar [1] *Yağmur bulutu.*

Murādī yümn-i himmetde Muḥammed mīmi ser-çeşmeñ / Ḳamu ʿaṭşānı ḳandurduñ dehānuñ **ġaym-ı māṭardur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 5). [ġaym-ı māṭardur, -dur]*

ġayr [248] *1. Başka, ayrı, özge.*

Ḳıl mücerred kendüñi ḳalbüñ sarāyın pāk ḳıl / Yārdan **ġayrı** tavaṭṭun ḳılmaya her nā-sezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 3). [ġayrı,]*

Ġayra yakışmaz dil-i Mecnūn ey Leylī-ḥicāb / Sende bulmışdur seni mir'āt-ı dildür rū-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 2). [ġayra,]*

İnbiʿāc itse ḳaçan şarḳ ile ġarb ola dü-tā / Mihr ile meh ola hābıṭ bu felek **ġayrı** semā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 1). [ġayrı,]*

Murāduñ sen murādısın anuñ **ġayrı** murādı yoḳ / Saña lāyıḳ olan oldur añasın anı aḥyānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 5). [ġayrı,]*

Müştāḳ-ı ʿayna **ġayrüñ** ʿayn-ı hüviyyetüñ hā / Żāḥikdedür tebessüm maġmūm gerçi giryān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 3). [ġayrüñ, -ün]*

Ḥicāb-ı perde baña ḳılma **ġayrı** yā Rabbī / Ki ola ʿaynuma mekşūf rūy-i bī-hemtā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 2). [ġayrı,]*

Kendüyi bulmaḳ durur kişi hüner kendüde / **Ġayrı** hünerdür ḳamu küllīde küllī hebā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 3). [ġayrı,]*

Cān ü başa ger ḳıyarsañ vuṣlata bulduñ ṭarīḳ / ʿIşḳdan **ġayrı** saña dünyāda olmaya edīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 4). [ġayrı,]*

Gerekmez yārdan **ġayrı** baña aġyārdur cümle / Ser-i kūyuñdan özge şanma bir yirde ḳarār ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 3). [ġayrı,]*

Ḳarar itmez bu ḳalbümde senüñ **ġayrüñ** muḥaḳḳaḳdur / Cemālüñ ʿışḳına müştāḳ olana ʿışḳuñ eşfaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 1). [ġayrüñ, -üñ]*

Murādīnüñ nedür sırrı Ḫudādan **ġayrısı** bilmez / Ḫudādur çün anuñ yāri ne ġam ger ġayr ola aġyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 5). [ġayrısı, -sı]*

ʿAceb deryā-yı tevḥīdi ḳanadum fülk idüp gezdüm / N'idem ben **ġayrı** mellāḥı delīl-i bī-zevālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 3). [ġayrı, -ı]*

Mā-hüve'l-ḥaḳḳdur saña bu cümle güftārum benüm / **Ġayrı** kāra beñzemez bir özge işde işbu kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 4). [ġayrı,]*

Bildi ol maʿnāyı çün kim **ġayra** ister ıṭṭılāʿ / Her neye kim muṭṭaliʿdür şükr-i ālāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 4). [ġayra, -a]*

Şanmaġıl kim **ġayrı** yirde bulına dürr ü güher / Ey Murādī her ne varsa yoḳla dükkānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 5). [ġayrı,]*

Tārik-i ġayr ol eger ʿışḳuñda şādıḳsañ Murād / Yārdan **ġayrı** ne kim vardur ḳamu efsānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 5). [ġayrı,]*

Sen Murādīnüñ kelāmın beyyināt emrinde bil / **Ġayrı** maʿnā ḳılmasun ḳalbüñ tefekkür el-ḥaẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 5). [ġayrı,]*

Ey ḥabībüm ḥażretüñde noḳṭa-i naḳdüm görüp / Ol baḫāya görmedüm bir **ġayrı** bulmadum eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 3). [ġayrı,]*

Biz ḥayāt-ı ḥaḳdayuz **ġayruñ** ḥayātı bizdedür / Fāʿilüz emr ile eşyā vāḳıʿātı bizdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 1). [ġayruñ, -üñ]*

Sanmaġıl kim **ġayrı** yirde bulına dürr ü güher / Ey Murādī her ne varsa yoḳla dükkānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 5). [ġayrı, -ı]*

Bu yolda bizüm çekdügümüz tāb-ı taʿab çoḳ / **Ġayrı** kişiler böyle seyāḥat idemezler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 2). [ġayrı,]*

Sencileyin şāh-ı ʿālem var iken / ʿĀşıḳun bir **ġayrı** sulṭānı n'ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 3). [ġayrı,]*

Tāb uraldan dilde mihr-i ʿışḳ-ı yār / Ẕerredür ʿaynümde **ġayrı** ne ki var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 1). [ġayrı,]*

Bir cemāle ʿāşıḳum kim bir cemāle beñzemez / Ḥālümüzden ger şorarsañ **ġayrı** ḥāle beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 1). [ġayrı, -ı]*

Ḥaḳḳı bāṭıldan seçenlerdür bilen eṭvārumı / Bir me'ālüm var kim **ġayri** me'āle beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 3). [ġayri,]*

Ġūş ḳıl her dem kelāmını Murādīnüñ yüri / Bir maḳāli vardur **ġayrı** maḳāle beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 5). [ġayrı, -ı]*

Ben baña yār olayım tek **ġayrı** yāri n'eyleyem / Bensüzin ġayrı beni bir dem ve bir ān eglemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 2). [ġayrı, -ı]*

Yārdan **ġayrı** bizümdür yanumuzda ḫār ü ḫas / Ṣanmañuz iki cihānda manşıb u māl isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 3). [ġayrı,]*

Mübtelā eyleme yā Rab bizi **ġayrı** güzele / Var iken ol yañaġı verd gözi şehlāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 6). [ġayrı, -ı]*

Gezüben cümle āfāḳı aradum kendüme sır-daş / Aradum **ġayrı** yoḳdur dīde-i ḫun-bārdan hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 3). [ġayrı,]*

Bilmek içün bu ṣıdḳumuz daʿvīye ḳaṣdımuz nedür / Ḳāżī vü şāhid ol ḥabīb **ġayrı** güvāhı n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 4). [ġayrı,]*

Allāh Allāh ey göñül **ġayrı** me'ālüñ var imiş / Bilmez idüm ben seni bir özge ḫālüñ var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 1). [ġayrı,]*

Mevḳif-i aʿlā vü ednāda ṣaḳın ḳılma ḳarār / Ben seni bildüm göñül **ġayrı** ḫayālüñ var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 4). [ġayrı,]*

Dil dil-ārāmın bulup her laḥẓa ḫālin söylemiş / Anuñ içün **ġayr** ile olan cidālin söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 1). [ġayr,]*

Ṣaḳın ḫavf itme ġayrıdan çü **ġayrüñ** ġayrıdur saña / Miyānuñda ḳoma ṣūret bulup muʿīni pes faḫṣaʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 2). [ġayrüñ, -üñ]*

Muḳarreb meclisin gördüm ne mir'ātı ne ḫôd **ġayrı** / Muḫīṭ-i bī-nihāyetdür nihān olmadı dīdāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 4). [ġayrı, -ı]*

Baḳuben āyine-i ḫüsnüñe yazdum ḳat ḳat / Bulmadum **ġayrıyı** bir noḳṭa misālüñde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 4). [ġayrıyı, -y, -ı]*

İsmüñe ben eylerem cānā yemīn-ender yemīn / Dilde **ġayrinüñ** ḫayālidür muḫāl-ender muḫāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 3). [ġayrinüñ, -nün]*

Yārdan **ġayrı** naẓar oldı ḥarām ʿāşıḳlara / Ṣādıḳ olmaz şol kişi kim yāri efkārı degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 4). [ġayrı,]*

Yārdan bulmaġa isterseñ eger keşf-i cemāl / Gözüñi yāre diküp **ġayrı** yüze bī-baṣar ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 2). [ġayrı, -ı]*

Rāh-ı ʿışḳında anuñ ben sālike / Derd ü ġamından **ġayrı** olmadı nevāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 4). [ġayrı,]*

Murādum sensin ey dilber benüm **ġayrı** degül fikrüm / Cemālüñ ārzū ancaḳ baña ġayrı degül fikrüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 1). [ġayrı,]*

Murādum sensin ey dilber benüm ġayrı degül fikrüm / Cemālüñ ārzū ancaḳ baña **ġayrı** degül fikrüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 1). [ġayrı,]*

Vücūdı n'eyleyem sensiz ḥaram olsun baña sensiz / Beni sen ḳılmaġıl sensiz budur **ġayrı** degül fikrüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 2). [ġayrı,]*

Saña kim āşinā oldı ḥabībā aña pervāne / Dil ü cān ʿışḳuña yana budur **ġayrı** degül fikrüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 3). [ġayrı,]*

Beni bir laḥẓa dūr itme cenābuñdan ḳıl iḥsānı / Fidā ḳılmaḳ durur cānum saña **ġayrı** degül fikrüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 4). [ġayrı,]*

Senüñ ne ise maḳṣuduñ Murāduñ ol murādıdur / Hemān nāmuñ durur ẕikrüm benüm **ġayrı** degül fikrüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 5). [ġayrı,]*

Ferd-i ferdāniyyetinde kendüsi oldı vaḥīd / **Ġayrı** ne bilsün anuñ ḳatında vaḥdāniyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 3). [ġayrı,]*

ʿÖmr-i sermeddür baña ʿışḳuñ dü-ʿālemde ne ġam / Ḫāṣa li'llāh kim zebānum **ġayrı** yirden ura dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 1). [ġayrı,]*

Lāzım olmaz gerçi līkin **ġayre** benven bā-edeb / Ben mü'eddebven ḳururven ol mü'eddeb çün ḫıyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 3). [ġayre, -e]*

Rāh-ı ḥaḳīḳatinde bel bağladum muḫayyer / Her yirde **ġayrı** nāmı söylemesün lisānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 4). [ġayrı,]*

Oldı MurādI āzād çün **ġayrinüñ** ġamından / Buldı kelām eṣaḥḥın pes ḳalmadı gümānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 5). [ġayrinüñ, -nün]*

Baḳdı o bām-ı dārdan gördi ḳamu ʿavālimi / Ḳıldı o bāmdan ʿurūc **ġayr** ile hem-dem oldı dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 4). [ġayr,]*

Diñle Murādī ḳavlini tā ki kemāle iresin / Sen ki kemāl bulasın **ġayre** durur kemāl hem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 5). [ġayre, -e]*

Diñle Murādī ḳavlini tā ki kemāle iresin / Sen ki kemāl bulasın **ġayre** durur kemāl hem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 5). [ġayre, -e]*

Yüzüm ḳapuna ṭutmışam bilmezem **ġayrı** cāy / Seni bilürem ancaḳ ey Ḥayy-ı Rabb-i ʿaẕīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 2). [ġayrı,]*

Egerçi ṣāniʿ-i ekber beni var itdi ṣunʿından / Fe-emmā olmadın **ġayrı** daḫı ehl-i senāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 5). [ġayrı,]*

Çıḳmagil mīzāndan hergiz Murādī zīnhār / Çün bilürsin nesne yoḳ **ġayrı** yoġ ile vardan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 5). [ġayrı,]*

Ey Murādī olmazuz biz **ġayrı** ḳavli müstemiʿ / Buncalayın ḳavl-i ḫūb-ı dāstānum var iken *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1095, Beyit 5). [ġayrı,]*

Çün ḥaḳīḳat iline geldi bu sulṭān-ı göñül / **Ġayrı** yirlerde varup cā sever añlama ṣaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 2). [ġayrı,]*

Beni iẓhār ideli cūd-ı ḥabīb ile vücūd / **Ġayrı** vech üzre o peydā sever añlama ṣaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 4). [ġayrı,]*

Yārdan **ġayrı** muḥib olanı tekfīn itdüm / Ey Murādī naẓar it nice müsülmānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 5). [ġayrı,]*

Defteri taṭbīḳ iderseñ defteri **ġayrıdadur** / Sen mürekkebden durış tā kim ḳalem ṣaḳḳı ṭola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 3). [ġayrıdadur, -da, -dur]*

O bir maʿbūd-ı ʿālemdür ki yoḳdur **ġayrı** illā hū / Ḳamunuñ vird-i mevcūdı olupdur cümle ismu'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 3). [ġayrı,]*

Benüm ʿışḳ-ı ḥabīb olmış ḫayālüm fikrüm eglencem / Benüm çün saña **ġayrı** dürlü söylerlerse inanma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 2). [ġayrı,]*

Murādī çün saña yüz ṭutdı senden **ġayrısın** bilmez / Gedā vü cümle hem sulṭān anuñ çündür aña bende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 5). [ġayrısın, -sı, -n]*

Müberrā ol sivādan gel muʿarrā ol muṣaffā ol / Teleẕẕüẕ eyle **ġayr** ile olasın muḳbil-i dergāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 3). [ġayr,]*

Murādī ʿayn-ı vāḥiddür ne ʿayn ile naẓar ḳılsañ / Ḫudā ḥaḳḳı Ḫudādan **ġayrı** yoḳdur ferd yanumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 5). [ġayrı,]*

O bir maʿbūd-ı ʿālemdür ki yoḳdur **ġayrı** illā hū / Ḳamunun vird-i mevrūdı olupdur cümle ismu'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 3). [ġayrı,]*

Gel Murādī ḳuluñı eyleme red eyle kerem / Ḳoyuben seni varup **ġayre** kime yalvara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 5). [ġayre, -e]*

Bilmeyen ʿışḳı dilā añlamadı **ġayrıdan** / Olmadı aṣlā muḳır ʿarṣada tekrārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1395, Beyit 3). [ġayrıdan, -dan]*

Baña ʿışḳı yolında olmadı hiç / Cefā vü cevrden **ġayr** nevāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 2). [ġayr,]*

Eglenür mi ḳalb-i ʿāṣıḳ ḥūr u ġılmān ile āh / Ḥāṣa li'llāh yārden **ġayrı** aña efkār ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 3). [ġayrı,]*

Āṣık-ı ḫasta ḥālüñe maḫmaṣadan ne ḫāl ola / Ḫāṣa ki senden özge bir **ġayrı** aña me'āl ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 1). [ġayrı,]*

Sırr-ı ʿışḳı bilmege kim eyler ise ārzū / Bu Murāduñ ḳapusından **ġayrı** yoḳ yalvarası *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 5). [ġayrı,]*

Bu Murādīnüñ çü dünyāda cevābı Ḥaḳ durur / Ḥaḳ cevābıdur cevābı **ġayrı** yoḳdur nesnesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 5). [ġayrı,]*

Gözüme nesne görünmez ruḫ-ı dildārdan **ġayrı** / Meseldür ʿāṣıḳa eglence yoḳ dīdārdan ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 1). [ġayrı,]*

Gözüme nesne görünmez ruḫ-ı dildārdan ġayrı / Meseldür ʿāṣıḳa eglence yoḳ dīdārdan **ġayrı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 1). [ġayrı,]*

Yüri sen vāʿıẓā cennet maḳāmın ḳılmaġıl taʿrīf / Baña me'vā gerekmez āstān-ı yārden **ġayrı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 2). [ġayrı,]*

Gözüm her dem nigāra ḳarşu ḳan aġlarsa ʿayb itme / Fiġān eyler mi bülbül nesneye gül-zārdan **ġayrı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 3). [ġayrı,]*

Benüm bir mūnisüm yoḳdur yanumda sāyeden özge / Ne bir eglencemüz vardur fiġān ü zārdan **ġayrı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 4). [ġayrı,]*

Ne deñlü var ise ey dil cihān içinde ḥulviyyāt / Baña sem oldı cümle ol şeker güftārdan **ġayrı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 5). [ġayrı,]*

Cihān bāġında gerçi serv-ḳadler çoḳdur ammā kim / Görünmez gözüme aṣlā o ḫoş-reftārdan **ġayrı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 6). [ġayrı,]*

Leb-i la'line dildāruñ bahā isterse ger cānuñ / Murādī dünyāda yig var mı bu bāzārdan **ġayrı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 7). [ġayrı,]*

Ḳanı baña cānān olan dil derdine dermān olan / Cāndur aña ḳurbān olan bir **ġayrī** ḳurbānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 4). [ġayrī,]*

Ḥaḳ Teʿālā ḳudretin seyr eyle ey ṣāḥib-kemāl / ʿĀṣıḳ iseñ Ḥaḳdan özge sevmegil **ġayri** cemāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 36, Beyit 1). [ġayri,]*

Vemā edrī siva'l-maḥbūb mā-ʿindī siva'l-merġūb / Benüm yanumda andan **ġayrısın** ṣanmañ ki

ḥāżırdur *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 38, Beyit 2). [ġayrısın, -sı, -n]*

II Sevgiliden, Allah'tan, başka her şey.

Minnetüm sen şāhadur **ġayrıya** yoḳdur minnetüm / Senden özge mesnedüm yoḳ yā ilahī ẕi'l-beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 2). [ġayrıya, -ya]*

Ne revādur ḳılasın sen beni **ġayra** muḥtāc / Ḥāşa li'llāh ḳılasın baña bu kārı maḥżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 4). [ġayra, -a]*

Ġayrumuzdan bizi ṭarḥ eyledi ʿaynuñ līkin / Ġayr-ı ʿaynuñda senüñ ʿayn ile ġayruñ iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 45, Beyit 2). [ġayrumuzdan, -umuz, -dan]*

Ḥarām olsun baña sensiz iki dünyā ve māfihā / Senüñ **ġayruñdan** ey maḳṣūd müberrādur göñül maḥżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 1). [ġayruñdan, -un, -dan]*

Ġınādur ḥāşılum **ġayra** ġanī oldur ḥaḳīḳatde / "Fe-emmā" fazl u ihsānı göñülde eylemişdür cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 2). [ġayra, -a]*

Ya nice itmeyevüz faḫr ey ḥabīb-i cihān / Ḫudā-yı ḫādimi **ġayre** mufaḫḫamuz cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 4). [ġayre,]*

Dil oldı çün dil-dār ile tenhā / Meyl itmemişdür **ġayrıya** aṣlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 1). [ġayrıya, -(y)a]*

Ey cihān-ı bī-bekāya mā'il olan bī-ḫıred / Saña ḳalıcı ʿameldür **ġayrı** fānī cümle heb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 4). [ġayrı,]*

İfhām ider çü ṭarzın fehm eyle añlaġıl pes / Sensin ḳılan ṭaleb çün pes **ġayra** yā ne ḥācet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 3). [ġayra, -a]*

Bu ʿömr-i cān-ı sermed ʿışḳuñladur muḳayyed / **Ġayrüñden** eyle ebʿad ḳıl gel kerem ʿināyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 4). [ġayrüñden, -ün, -den]*

Çü tenzīh eyledi **ġayrından** ʿaynın / Velī ḳudretle rütbet oldı fiṭrat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 2). [ġayrından, -ın, -dan]*

Merām-ı dil durur dilden murādı / Anuñ çün virmedi **ġayrıya** ruḫṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 4). [ġayrıya, -(y)a]*

Çün bulur ḳatuñda yā Rabb cümle maḳsūdum revāc / ʿİzzetüñ ḥaḳḳı beni sen **ġayra** ḳılma iḥtiyāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 1). [ġayra, -a]*

Gel Murādīnüñ sözine eyle merdāne naẓar / Merd-i ḥaḳḳ iseñ eger terk eyle **ġayrı** Ḥaḳḳa ḳaç *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 5). [ġayrı, -ı]*

Ḥabībe gerçi bu ʿışḳ ile olmışam mā'il / Velīk ol daḫı mā'il ki **ġayrıdan** dir ḳaç *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 3). [ġayrıdan, -dan]*

Mihmān olalı ḫāne-i dilde maḥabbetüñ / **Ġayra** naẓardan eylemişem tevbe-i naṣūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 2). [ġayra, -a]*

Ḳılmadum **ġayra** naẓar ḳaldum rıżā-yı yār ile / Añlar iseñ ḳā'ilem ḳavlinden olmışdur şehīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 2). [ġayra, -a]*

ʿAyn-ı vāḥiddür yine **ġayrında** hem-dem iltiẕāẕ / Muḳteżā-yı iḳtiżā adumda her dem iltiẕāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 1). [ġayrında, -ın, -da]*

Enīs-i ʿışḳ olalıdan gözüm **ġayrıya** baḳmaz hiç / Ṭavāf eyler gelüp pā-būs idüp payende merżālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 3). [ġayrıya, -(y)a]*

Cemāl-i bā-kemālüñ oldı çün kim ārzū-yı dil / Ki senden **ġayrusına** meyl idüben olmadı dilgīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 4). [ġayrusına, -sı, -(n)a]*

Żamīrüm ẕikrüñe maḥrem olalı ey enīs-i dil / Senüñ **ġayruñ** şürūrından benüm kehf-i emānumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 2). [ġayruñ, -un]*

Ḳamu seyrānı terk itdük eger cennet daḫı olsa / Gözükmez ʿayna **ġayrı** özge bir seyrānumuz vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 3). [ġayrı,]*

Murādīnüñ nedür sırrı Ḫudādan ġayrısı bilmez / Ḫudādur çün anuñ yāri ne ġam ger **ġayr** ola aġyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 5). [ġayr,]*

Cemʿ olınmaz bir yire **ġayr** ile ey dil ʿışḳ-ı yār / Dura mı bir kāsede cemʿ oluben āb ile nār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 1). [ġayr,]*

Cān terkin her kim eyler ol bulur cānāna yol / Yol bulur mı şol ki **ġayruñ** aġ u ḳarasındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 5). [ġayruñ, -uñ]*

İstimāʿ itme kelāmı istimāʿ eyle kelām / Baḳmaġıl **ġayrıya** mir'āt-i mücellā sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 3). [ġayrıya, -ı, -ya]*

Ey Murādī maḥż-ı ḥikmetdür kelāmuñ her biri / Saña lāzım olanı sen ḳıl saña **ġayrı** gider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 5). [ġayrı,]*

Şol seḥer kim ḫalvet oldı ḫāne-i dil **ġayrdan** / Kesreti terk itmek içün naṣṣ-ı tenhā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 3). [ġayrdan, -dan]*

Lāyıḳ-ı ʿayn oldı şol kim egmedi **ġayrıya** baş / Anuñ içün anlara rūy-ı hüveydā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 4). [ġayrıya, -ı, -ya]*

Ḫāne-i dilden geçüp seyr eyledüm nice buyūt / **Ġayrılar** dāḫil degül ebvāb içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 4). [ġayrılar, -ı, -lar]*

İḳtiran itmez göñül bir **ġayr** ile şūridedür / Yār ister yār ister yār ile bi-ʿārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 4). [ġayr,]*

Mümkinātı oldı mübdiʿ mümteniʿdür **ġayrısı** / Ẕātuñı mestūr ḳılmış līk ol her demdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 2). [ġayrısı, -sı]*

Ġayrıya varma gel gezüben serseri yire / ʿĀlemde her ne kim ola ḳalb-i ṣafādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 2). [ġayrıya, -ı, -ya]*

Ġayrıyı terk iderseñ eger kāmil olasın / Bāḳī kimesne ḳalmaya bāḳī Ḫudā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 3). [ġayrıyı, -ı, -yı]*

Sensin iden ey ḥabīb ḥubb ile ʿāṣıḳ seni / Līk yine **ġayr** ile ortaluḳ aradadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 3). [ġayr,]*

Yār ile yār olaldan dil **ġayra** oldı aġyār / Ġayrıyı terk idelden ṣāḥib-vaḳār idüpdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 2). [ġayra, -a]*

Yār ile yār olaldan dil ġayra oldı aġyār / **Ġayrıyı** terk idelden ṣāḥib-vaḳār idüpdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 2). [ġayrıyı, -ı, -yı]*

Meyl itmedi Murādī bir ẕerre māsivāya / **Ġayruñ** var ise ġayrı anuñ Ḫudāsı vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 5). [ġayruñ, -uñ]*

Hemān dildāre baḳ **ġayrı** gözetme / Ḳamunuñ kārı yoġ u vara beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 4). [ġayrı,]*

Dil ʿanāda oldı çün kim **ġayrdan** dildār içün / Gökde vü yirde olandan cümle istiġnādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 3). [ġayrdan, -dan]*

Şol muḥaḳḳiḳler ki taḥḳīḳ itdiler maṭlūbını / Döndürüp yüz **ġayra** bir dem meyl-i aḥbāb eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 2). [ġayra, -a]*

Bāġ-ı cennetler ḥarām olsun bize dildārsuz / Baḳmaya bu gözlerimüz **ġayrıya** ol yārsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 1). [ġayrıya, -ya]*

Şemʿ-i ʿışḳa cān virelden bu dil-i pervānemüz / Bir beḳā bulduḳ fenāda **ġayrıdan** pervānemüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 1). [ġayrıdan, -ı, -dan]*

Nice yüzler ẕāhir ü her birisi bir yüzden ol / Ey Murādī terk idendür **ġayrısın** merd-ānemüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 5). [ġayrısın, -sı, -n]*

Ġayra biz baş egmezüz her bir ṭarīḳi n'eylerüz / Aḥmed-i Muḫtār ol başduġı izi isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 4). [ġayra, -a]*

Ol arada her ne kim ẕāhir ḳıla ol bizler / **Ġayrıdan** setrin temennā eylerüz settāra biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 2). [ġayrıdan, -ı, -dan]*

Çāreyi **ġayrıdan** ararsañ eger dīvānesin / Ey Murādī her ne kim derd ola aña çāre biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 5). [ġayrıdan, -ı, -dan]*

Murādī ʿālem-i uḫrāyı ʿarż itdi bize dildār / Feḥāşā yārdan **ġayra** ḫırīdār olmazuz hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 5). [ġayra, -a]*

Ẕāhib-i rāh-ı Ḥaḳ olup żayf gelüp bu ʿāleme / Her ne ki var ise ʿaṭā **ġayrlara** getürmişüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 4). [ġayrlara, -lar, -a]*

Bilürdi ʿāşıḳa oldı ḥarām **ġayra** heves / Yüzin dönübeni bakmadı ḫūr-ı cennete pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 3). [ġayra, -a]*

Dilde hicr-i yār ile biñ yirde dāġum var imiş / Añlaram **ġayrıya** baḳmaġa yaṣaġum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 1). [ġayrıya, -ya]*

Ben ṣanurdum perdemün taḥtında **ġayrum** var imiş / Şimdi bildüm ʿaynümüñ ʿaynında ʿaynüm var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 1). [ġayrum, -um]*

Rāfiʿ-i ḥucb olur iseñ her an / Aç ḥicābı gözüñe **ġayrıya** aṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 4). [ġayrıya, -ya]*

Göñül emr ile nehyüñ sırrına açdı ḳader elfāẕ / Anuñ çün **ġayrıdan** bir ẕerre ḳılmadı ḥazer elfāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 1). [ġayrıdan, -ı, -dan]*

Ṣaḳın ḫavf itme **ġayrıdan** çü ġayrüñ ġayrıdur saña / Miyānuñda ḳoma ṣūret bulup muʿīni pes faḫṣaʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 2). [ġayrıdan, -ı, -dan]*

Ey Murādī ṣādıḳ iseñ ger bu ḥubb-ı yārde / Ḫāne-i dilden hemān **ġayrıyı** eyle ṭarḥ u ḳamʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 5). [ġayrıyı, -ı, -yı]*

Kārını bildi göñül ʿışḳına virdi dil ü cān / Nāẕır olmamaġ içün **ġayrıya** eyledi yasaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 3). [ġayrıya, -ı, -ya]*

Añla Murādī ḳavlini **ġayrıyı** tārik ol hemān / İster iseñ maʿārifi gel berü bu maḳāle baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 5). [ġayrıyı, -ı, -yı]*

Gördi Murādī aradı bulmadı **ġayrıyı** / Pes gördi cümle cümle fenā vü beḳāda ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 5). [ġayrıyı, -ı, -yı]*

Muḳaddessin senün maḥbūbun oldı senden aḳdes bes / Ne cevhersin ki **ġayrıda** bulınmaz dürr-i nā-yābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 4). [ġayrıda, -da]*

Yalıñuz ḳaldum vaḥīdem tārikem **ġayrıları** / Vuṣlata ḥāżır-dilem ey dôstum ān iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 3). [ġayrıları, -ları]*

Anuñ içün bu göñül mā'ili **ġayrüñ** olımaz / Yoḳ beḳāsı bilür elbette ḳamu eşyānuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 738, Beyit 4). [ġayrüñ, -üñ]*

Tārik-i ġayr oluben **ġayrıya** ḳılmaz naẕarı / Dü cihānda bu Murāda hemān ol yār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 5). [ġayrıya, -ya]*

Ġayre yāriz bize **ġayr** oldı ḥicāb ʿayn-ı ḥicāb / Āşināyuz bize ẕann itme ki aġyār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 743, Beyit 4). [ġayr,]*

ʿIşḳuñı pinhān idelden dilde ey sāḥib-cemāl / Ḳalmadı **ġayrıdan** aṣlā dilde bir ẕerre me'āl

(Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 1). [ġayrıdan, -ı, -dan]

Olma mā'il Ḥaḳ Teʿālā ḥażretinden **ġayrıya** / Ġayret eyle ġayrıya cümle yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 5). [ġayrıya, -ya]*

Olma mā'il Ḥaḳ Teʿālā ḥażretinden ġayrıya / Ġayret eyle **ġayrıya** cümle yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 5). [ġayrıya, -ya]*

Dutan cenābuña yüzin geçmek gerekdür **ġayrıdan** / Ḫūn eyleyüp eşkini ḳosun aġ ile ḳarayı ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 2). [ġayrıdan, -ı, -dan]*

Ẕerrece var ise eger **ġayra** ʿalāḳa-i fu'ād / Vaṣl-ı ḥabībe sen anı cümle-i māniʿ añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 2). [ġayra, -a]*

Sırr-ı ʿışḳı çü dilüm bildi ezel / Çekdi **ġayrıdan** anuñ çün ol el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 1). [ġayrıdan, -ı, -dan]*

Yaḳīnen ṣādıḳan isterseñ eger / Ḳayırma **ġayrıya** urma yaḳīn el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 3). [ġayrıya, -ya]*

Ḫudādan ġayrıyı ʿāṣıḳ n'ider pes / Ne kim var **ġayrıya** hep añla bāṭıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 848, Beyit 4). [ġayrıya, -ı, -ya]*

Ḫudādan **ġayrıyı** ʿāṣıḳ n'ider pes / Ne kim var ġayrıya hep añla bāṭıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 848, Beyit 4). [ġayrıyı, -ı, -yı]*

O kim ṣıdḳ ile ʿāṣıḳ oldı aña / Naẓar eylemez **ġayre** bir laḥẓa bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 3). [ġayre, -e]*

Bi-küllī māsivādan fāriġam Ḥaḳdur baña maṭlab / N'iderven ben Murādī **ġayrıyı** dīvāna-i ʿışḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 7). [ġayrıyı, -y, -ı]*

Murādī ʿışḳuña düşdi anuñ eglencesi oldur / Senüñ derdüñ yiter aña çeker mi **ġayrıdan** ol ġam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 5). [ġayrıdan, -ı, -dan]*

Minnetüm Mevlāyadur **ġayrıya** yoḳdur minnetüm / Anuñ içün ʿizzetüm ḳatında buldum ʿizzetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 1). [ġayrıya, -ya]*

Mā'il-i ʿışḳ olalıdan virmedüm **ġayrıya** rāh / Ġayba ġayb u ʿayn oldı benüm ʿayniyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 2). [ġayrıya, -ya]*

Yāre ḳalbüm meyl idelden **ġayrıyı** ḫ∨āb añlaram / Selb olaldan ṭāḳatüm ṭāḳatde bir tāb añlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 1). [ġayrıyı, -y, -ı]*

Ey Murādī ezelī ḥikmetedür ẕihn-i ebed / Anuñ içün ne ki var **ġayrıya** bisyār didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 5). [ġayrıya, -ı, -ya]*

Ṣol ki ḳabūl ḳılmaya **ġayrıya** nuṣḥ ide / Dünyāda āhiretde odur eẕlām-ı ẓulūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 4). [ġayrıya, -ya]*

Bezm-i belāda ʿışḳuña çün kim belā didüm / **Ġayrıya** dimedüm anı illā saña didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 1). [ġayrıya, -ya]*

Keşf-i cemāl idelden çeşmümde manẓarumdur / ʿAhdine iʿtimādum var **ġayre** yoḳ inanum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 2). [ġayre, -e]*

Bulmaġ içün vuṣlatuñ tenhāda ben / Cümle **ġayrüñden** ḥabībüm ḳaçmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 3). [ġayrüñden, -ün, -den]*

Ferāġat eyledi cümle müberrā oldı kesretden / N'ider ol **ġayrınuñ** ẕevḳin çü ẕevḳ aldı dil-ārādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 3). [ġayrınuñ,]*

Bu luṭf ü cūda şükr eyle ziyāde eyleye tā kim / Ḳo **ġayrı** anı gözle tā olasın mürteżāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 3). [ġayrı, -ı]*

Seni çoḳ imtiḥān eyler ṭalebde ṣādıḳ ol muḥkem / Ṣaḳın **ġayra** naẓar ḳılma temennā ḳıl liḳāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 4). [ġayra, -a]*

Fāriġu'l-bāl oldı **ġayrıdan** göñül dīvānesi / Boynına zincīr idüp zülf-i muṭarrā ṣohbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 2). [ġayrıdan, -ı, -dan]*

Yüz urup didüm baña **ġayruñdan** irişdür necāt / Kim necātumdan ḥayātum irişe her āndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 3). [ġayruñdan, -un, -dan]*

Terk idelden **ġayrıyı** ʿaynında buldum ʿaynümi / Ġayb-ı ḥaḳḳum şerḥini ṭuydum ḳamu eṭvārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 2). [ġayrıyı, -y, -ı]*

Ġā'ib oldı dil yine **ġayrıdan** ey ḫoş-ter ḫışāl / Ḥamdü li'llāh vāḥid oldı dil geçüp tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 4). [ġayrıdan, -ı, -dan]*

Lā-mekānam bu cihānda çün mekānum andadur / Ol ḳarīn oldı baña **ġayrıyı** ḳılmazven ḳarīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 4). [ġayrıyı, -ı, -yı]*

Ḳomazam **ġayrıyı** ʻaynümde bugün ey server / Añlanup ʻışḳ ile kārında ḳarār itdüm ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 2). [ġayrıyı, -y, -ı]*

Niḳābın açmadadur çün ʻiẕār-ı bī-hemtā / Giderdi **ġayrıyı** dilden ḫayālüñ isteyüben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 3). [ġayrıyı, -y, -ı]*

ʻIşḳı ṣafā añlayan **ġayrıyı** maṭrūd ider / ʻIşḳa nişān iste gel dīde-i ḫūn-bārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 3). [ġayrıyı, -y, -ı]*

ʻAyn-ı vücūduñ gösterür mir'āt-ı dil āyīnedür / Dil şerḥini dilden dile gūş itme **ġayr** efsānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 2). [ġayr,]*

Dilden giderme şerḥini ṭarḥ eyle dilden **ġayrıyı** / Dil cür'asından ey Murād nūş eyle gel peymānesin

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 5). [ġayrıyı, -y, -ı]

Kār ve kisbi tārikem sende durur göñül hemān / **Ġayrıyı** bilemez dilüm anca seni bilür inan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 1). [ġayrıyı, -y, -ı]*

Rāh-ı ḥaḳīḳatde **ġayrüm** ḳalmadı illā ki ben / Ẕāhib oldum bāġ-ı ḥüsnüñden alalı reng ü bū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 2). [ġayrüm, -üm]*

Saña ‘azm eyleyüp terk eyleyen **ġayruñı** her demde / Senüñ iḥsān-ı bī-pāyānuñ irişür aña nev-rev *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 3). [ġayruñı, -un, -ı]*

Ṭarḥ idüp **ġayrısın** direm her gāh / Ḥasbiya’llāhü lā-ilāhe sivāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 1). [ġayrısın, -sın]*

Dāmen-i yāri ṭutup terk eyler iseñ **ġayrı** sen / Bir daḳīḳa ḳomaya cümle vire iḥsānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 2). [ġayrı, -ı]*

Gösterür fi‘lümde ef‘āl-i ṣaḥīḥīn ẕāt ile / Ḳılmadı ‘aynümde **ġayrı** ḥāl ile ḥālāt ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 1). [ġayrı, -ı]*

Tecessüs ḳılma **ġayrıdan** çeküben bir ḳuru zaḥmet / Murādī her ne kim var ise bilgil sendedür sende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 6). [ġayrıdan, -ı, -dan]*

Ṣatan ‘ışḳuñı **ġayrüñ** ‘ışḳına cānā aña ḥaḳdur / Serin ṭaşlara ursun bilmedi bāzārını bunda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 2). [ġayrüñ, -ün]*

Ne kim var ise **ġayrüñ** cümleden buldum nihāyet ben / Velī sende nihāyet bulmayuben ḳaldum efkende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 5). [ġayrüñ, -ün]*

Dil ü cān milkini ābād idüp ma‘mūr ḳıl yā Rab / Senüñ **ġayrüñden** āzād eyle gel luṭf eyle şād eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 4). [ġayrüñden, -ün, -den]*

Āşinā olmamı çün istemedi **ġayrı** ile / Sürdi ḳaldurdı ḳomadı ḳamuyı yanumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 3). [ġayrı,]*

Ḳaldur ḥicāb-ı ‘aynuñı ‘aḳluñ münevver it / **Ġayrīda** ṭurma iste elif hā vü dāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 4). [ġayrīda, -da]*

Bu yirde bir olmaġ içün ikilik itmem iḫtiyār / Aġyār oluben **ġayrıya** cānāne-i ‘ışḳam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 4). [ġayrıya, -y, -a]*

Yā Rab cemālüñ gösterüp vir devlet-i kübrā bize / Vaḥdetde ḫoş-ḥāl eyleyüp **ġayrıdan** istiġnā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 1). [ġayrıdan, -ı, -dan]*

Merd-i ḥaḳīḳat oldur ḳıla yirinde kārın / **Ġayra** mülāḳī olmaz irem diyen liḳāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 4). [ġayra, -a]*

‘Aynuñ mücerreb oldı **ġayruñ** mücerreb ammā / Yā tecribe ne ḥācet şol ki ola azmūde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 3). [ġayruñ, -ün]*

Ya Rabb Murādī saña yüz ṭutdı hemīşe / Ol **ġayrıyı** bilmez bu fenāda vü beḳāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1412, Beyit 5). [ġayrıyı, -y, -ı]*

Bir yirde ḳarār eyleme ey dil güẕer eyle / **Ġayra** naẕaruñ olmaya aṣlā ḥaẕer eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 1). [ġayra, -a]*

Ġayrīyı terk itmeyince ey Murād / Taḫt-ı ‘ışḳa kimse sulṭan olmaya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1422, Beyit 5). [ġayrīyı, -(y)ı]*

İḳtirān itme şaḳın **ġayr** ile sen / Diledigüñ tā bulasın yārde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 3). [ġayr,]*

Ger murād ister iseñ terk-i murād eyle hemān / Her ki **ġayrı** diledi redd ile maġżūb ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 2). [ġayrı,]*

Terk olınmayınca **ġayruñ** kim bilür tenhā beni / Kendü pinhān olmayınca göremez peydā seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 1). [ġayruñ, -ün]*

Her ḳaçan ṭarḥ eylesem dil-ḫānesinden **ġayrıyı** / Yār ile mā-beynümüzde ḳālimüz ḳīl arası *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 3). [ġayrıyı, -ı, -y, -ı]*

Ben şanurdum **ġayrıdandur** bu ḥicābum arası / Şimdi bildüm añladum benden imiş hep varını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1482, Beyit 3). [ġayrıdandur, -dan, -dur]*

Şafā cāmın ger isterseñ muṣaffā eyle mir’ātuñ / Gözetme **ġayrıdan** ẕerre gözetgil vech-i dildārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 2). [ġayrıdan, -ı, -dan]*

Ḫayāl-i terk-i ṣūretden görünmez ḥālet-i ma‘nā / Iraġ ol **ġayrıdan** aña yaḳın ol gözle ma‘nāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 3). [ġayrıdan, -ı, -dan]*

Meşġūl olur mı dil seni gördükde **ġayrıya** / Bi’llāhi bir naẕarda gel eyle dirāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 4). [ġayrıya, -ya]*

Ḳılma maḥabbet ġayrıya miḫnet durur çün **ġayrısı** / ‘Işḳ odına döne döne her laḥẓa bürhān ol yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 4). [ġayrısı, -sı, -ı]*

Ḳılma maḥabbet **ġayrıya** miḫnet durur çün ġayrısı / ‘Işḳ odına döne döne her laḥẓa bürhān ol yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 4). [ġayrıya, -y, -a]*

Bulmaḳ dilerseñ ger beḳā özüñi var eyle fenā / Baḳma Murādī **ġayrīya** cānāna cānān ol yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 5). [ġayrīya, -(y)a]*

Ġayrı terk itmeyince olmadı ġam / Şād olmazdı çekmese elemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit 4). [ġayrı,]*

Her neye ḳılsam naẕar ol yārdur / Dilde bi'llāhi odur **ġayrı** degül *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 25, Beyit 2). [ġayrı,]*

Cümle-i ḳalmışlara feryād-res / **Ġayrısını** añla hevā vü heves *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 6). [ġayrısını, -sı, -n, -ı]*

Pāy-bend itme **ġayrıyı** özge / Bir gün ola ki gelmeye gözüñe *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 3). [ġayrıyı, -y, -ı]*

Ey vücūduñdur aṣl-ı her mevcūd / **Ġayrüñ** ʿābid saña vü sen maʿbūd *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 29, Beyit 1). [ġayrüñ, -ün]*

ʿIşḳa ṭuş ola çün dil-i nālān / Yārden **ġayra** olmadı nigerān *(Murâdî Dîvânı, Müfret 48, Beyit 1). [ġayra, -a]*

2. Yabancı, tanıdık olmayan.

Mesmūʿ olalı semʿine aḳvāli ḥabībüñ / El virmedi **ġayrıya** bunuñ gibi saʿādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 2). [ġayrıya, -(y)a]*

Ne ġamda oldı **ġayrılar** bulınca rāhuma bir yol / Bu yol bir yol durur el-ḥaḳ muʿallādur muʿallālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 4). [ġayrılar, -lar]*

Yāre hem-dem olalı dil ʿışḳı ġavġāsındadur / **Ġayre** nāẓır olmadı vaṣlı temennāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 1). [ġayre, -e]*

Meyl-i dildār ideli vaṣlı temennāsındayum / Yār yār olsun benümle **ġayrıdan** pervānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 4). [ġayrıdan, -ı, -dan]*

Yār içün terk eylegil iki cihānuñ varını / Yārdan **ġayrıdan** ey dil eylegil dā'im ḥaẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 3). [ġayrıdan, -ı, -dan]*

Sırr eyle cevābında nedür nükteyi ṭuydum / **Ġayrıya** nihān oldı ise baña ʿayāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 2). [ġayrıya, -ya]*

İḳtirān itmez dil-i şūrīde bir dem **ġayr** ile / Eylemez aṣlā ḳabūl ü yoġ olmaz varsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 2). [ġayr,]*

Cān ile cānān arasına girür mi **ġayrılar** / Ber-ter olmışdur bizüm ʿarş-ı ʿalādan bālumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 2). [ġayrılar, -lar]*

Ġam-ı dünyāyile ey dil dil-efgār olmazuz hergiz / Bi-ḥamdi'llāh ki andan **ġayr** ile yār olmazuz hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 1). [ġayr,]*

Ṣerʿini sābit ḳılup sübḥān ilā yevmi'l-ḳıyām / Kendüye maḥbūb idüp **ġayrıya** cānān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 5). [ġayrıya, -ı, -ya]*

Ṣaḳın ḥavf itme ġayrıdan çü ġayrüñ **ġayrıdur** saña / Miyānuñda ḳoma ṣūret bulup muʿīni pes faḫṣaʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 2). [ġayrıdur, -dur]*

Her nefes çıḳmaya yār ʿışḳı anuñ ḳalbinden / Yārdan **ġayrıdan** ol kārına bī-kār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 4). [ġayrıdan, -ı, -dan]*

Ġayre yāriz bize ġayr oldı ḥicāb ʿayn-ı ḥicāb / Āşināyuz bize ẕann itme ki aġyār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 743, Beyit 4). [ġayre, -e]*

Çünki dünyā-yı denī ḳalmadı hiç bir kimseye / Ḳalmayıser saña vü **ġayra** yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 4). [ġayra, -a]*

Eyledi māhiyyetümi āşkār / Līk anı **ġayre** nihān itdi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 842, Beyit 2). [ġayre, -e]*

Cānı çü terk eyledi buldı ḥayāt-ı ebed / Beñzemez anuñ içün **ġayrıya** cānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 4). [ġayrıya, -ya]*

Ḳaçmışam ġayretde ġavvāṣ olmışam deryāya ben / **Ġayre** ḥālümdür nihān illā ki aña hep ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 2). [ġayre, -e]*

Her seḥer bir baḥre ġavṣ eyler dür-i nāyāb içün / Ġavṭa-i ʿuṣṣāḳı **ġayrılar** ḥayāl añlar bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 2). [ġayrılar, -lar]*

Bildüm seni ben ḥüsn ile sulṭān-ı zamānsın / **Ġayrılara** ger gizlü iseñ baña ʿayānsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 1). [ġayrılara, -lar, -a]*

Bir baḥre girdi yine Murād ey ḥabīb-i men / **Ġayrılar** aña girmedi ṭutdı kenāresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 5). [ġayrılar, -lar]*

Yār ile ṣorma ḥālüm bir bī-ʿayāndur bu / Bir **ġayra** söylenilmez rāz-ı nihāndur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 1). [ġayra, -a]*

Ber-kemāl oldı şu kim senden kemālin ögrene / Yoḫsa olmaz ḥāṣılı **ġayrıde** ḥālin ögrene *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 1). [ġayrıde, -da]*

Maḥabbet cürʿasından mest ü ḥayrān eylegil dā'im / Senüñle āşinā ḳıl **ġayrılarla** cāyı yād eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 3). [ġayrılarla, -lar, -la]*

Yārdan her dem eger biñ ġam u verhem çekesin / Yār bilsün seni zinhār ṣaḳın **ġayre** dime *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 4). [ġayre, -e]*

ʿĀlem-i aṣġar u ekberde gezer çün bu Murād / **Ġayrīlar** irmediler irdi Murādī ḥareme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 5). [ġayrīlar, -lar]*

Ḳazmagıl cāhı ṣaḳın **ġayrılaruñ** düşmesi çün / Bu meseldür ḳuyı ḳazan yine cāhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 4). [ġayrılaruñ, -lar, -uñ]*

Ḥaḳḳ ile ol Murādī yüri ḥaḳ çü sendedür / Urma ḳulaġı **ġayrılaruñ** ḳīl u ḳāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 5). [ġayrılaruñ, -lar, -uñ]*

Ḳazmaġıl cāhı ṣaḳın **ġayrılaruñ** düşmesi çün / Bu meseldür ḳuyı ḳazan yine cāhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 4). [ġayrılaruñ, -lar, -uñ]*

ġayr-ı ʿayn [2] *Aslından, kendisinden başka.*

Ġayrumuzdan bizi ṭarḥ eyledi ʿaynuñ lîkin / **Ġayr-ı ʿaynuñda** senüñ ʿayn ile ġayruñ iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 45, Beyit 2). [ġayr-ı ʿaynuñda, -un, -da]*

Ḥikmetüm ḥükmindedür aḥkām-ı ʿaynüñ lemʿası / **Ġayr-ı ʿaynüñden** geçerseñ fehm idersin ḥikmetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 3). [ġayr-ı ʿaynüñden, -ün, -den]*

ġayr-ı cān olmak [1] *Candan başka şeyin olmaması.*

Murādī ṭarfı min ṭarfin olupdur ṭarfi min ṭarfin / Kemāl-i bā-kemālüñden tenüñde **ġayr-ı cān olmaz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 5). [ġayr-ı cān olmaz, -maz]*

ġayr-ı ḥāl [1] *Diğer, başka hal, durum.*

Murādīdür murādı ile olup ravżāda ḫāzin / Ḥavālisinde ḳaplamış taḥayyür **ġayr-ı ḥālinden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 5). [ġayr-ı ḥālinden, -in, -den]*

ġayr-ı ıraġ [1] *Uzak olmayan.*

Maḥabbet-i ezelīdür viren bu cāna ferāġ / Ferāġ-ı bāl ile vaṣl oldı yāre **ġayr-ı ıraġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 1). [ġayr-ı ıraġ,]*

ġayr-ı kelam [1] *Başka söz. II Boş konuşma.*

Edeb-i ʿaḳla uyup **ġayr-ı kelām** eylemezüz / Başmazuz ṭaşra ayaḳ rāh-ı şerīʿatdan biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 3). [ġayr-ı kelām,]*

ġayr-ı nuḳūş [1] *Nakışlarından başka. II Mâsivâ.*

ʿĀlemde beni añlayamaz **ġayr-ı nuḳūşuñ** / Sensiz n'ideyin olmasun ʿuḳbāyile dünyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 4). [ġayr-ı nuḳūşuñ, -un]*

ġayr-ı vāḳiʿ [2] *Meydana gelmemek, vukū bulmamak.*

Ġayr-ı vāḳiʿ çün ne lāzım çekmege derd ü elem / ʿĀşıḳ oldur hicr-i yār içün çeke her laḥẓa ġam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 1). [ġayr-ı vāḳiʿ,]*

Ġayr-ı vāḳi' çün ne lāzım çekmege derd ü elem / ʿĀşıḳ oldur hicr-i yār içün çeke derd ü elem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 1). [ġayr-ı vāḳi',]*

ġayr-ı yār [1] *Sevgiliden başkası.*

Gel Murāduñ mantıḳından añlaġıl ʿilm-i ledün / Tārik oldum çünki **ġayr-ı yāri** aʿlā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 6). [ġayr-ı yāri, -i]*

ġayrı yir [1] *Başka yer, durum.*

Müntehā-yı maṭlabum 'ışḳuñda vuṣlatdur bugün / Anuñ içün **ġayrı yirden** çekmezem hergiz ḳayu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 2). [ġayrı yirden, -den]*

ġayret [10] *1. İçten gelerek çalışma, belli bir şey için çabalama, didinme, çaba. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭaleb-i himmet idersem baña **ġayret** görinür / Eger ikrām ider isem baña ʿizzet görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 1). [ġayret,]*

ġayret eylemek [2] *İçten gelerek çalışmak, belli bir şey için çabalamak, azmetmek.*

Yem-i ʿışḳ içre bir laḥẓa şināv itdüñse ey ʿāşıḳ / Ziyāde varmaġa himmet ḳıluben **eylegil ġayret** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 3). [ġayret eylegil, -gil]*

Olma mā'il Ḥaḳ Teʿālā ḥażretinden ġayrıya / **Ġayret eyle** ġayrıya cümle yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 5). [ġayret eyle,]*

ġayretde ḳomak [1] *Bir amaç uğruna çalışma, gayret gösterme.*

Beni **ġayretde ḳodı** ḥüsn-i dilārā-yı ḥabīb / Ḳıldığınca naẓarın dīde-i cān oldı celī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 2). [ġayretde ḳodı, -dı]*

ġayret-i vaḥdet [1] *Yakınlaşma, vahdet için gayret etme, çabalama.*

Ġayret-i vaḥdet çü cūş ide ḳalur mı nesneden / Her ne deñlü var ola kesret olur zīr ü zeber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 2). [ġayret-i vaḥdet,]*

ġayrı [24] *Artık, bundan böyle. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben duʿāmı diledüm **ġayrı** duʿāsın dilesin / Pes ḳabūlüne hemān eyleyelüm ḥamd ü senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 2). [ġayrı,]*

ġays [1] *Yağmur, bârân, matar.*

Teḳāṭür eyledi baḥr-ı muḥīṭe **ġaysün** ʿaẓab / Bil anı lü'lü-i insān ider bu ṣād-ı vülūc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 2). [ġaysün, -ün]*

ġazā ḳılmaḳ [1] *Savaşmak; gazâ etmek.*

Çün mücāhidsin vücūduñ ḳalʿasın feṭḥ itmege / Nefs-i kāfir-kīş ile her dem **ġazā ḳılmaḳ** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 2). [ġazā ḳılmaḳ, -mak]*

ġażab [3] *Gazap, kızgınlık, kızma, öfke, hiddet.*

Murāduñ rūz-ı maḥşerde nüfūsı olmaya żāyiʿ / Bunı añla muḥaḳḳaḳ kim **ġażabdan** raḥmet esbaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 5). [ġażabdan, -dan]*

Rūyımu ṭutarven ol cenāba / Oldı çü **ġażabdan** esbaḳ esbaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 2). [ġażabdan, -dan]*

İlāhī oldı vaʿdeñ ḥaḳḳ-ı muṭlaḳ / **Ġażabdan** raḥmetüñ olmışdur esbaḳ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 37, Beyit 1). [ġażabdan, -dan]*

geçmek [153] *1. Bir yerden geçmek, bir yere uğramak.*

Ben ḳılmadum sefer ḳamu ʿālem sürūrda / Bir bir **geçer** öñümde bu seyrüm ḥażardadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 3). [geçer, -er]*

Ṣabā kūy-ı nigāra ger **geçerseñ** / Neler çekdügümüz söyle o yāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 3). [geçerseñ, -er, -se, -ñ]*

2. Vazgeçmek.

Baña ṣundılar ezel bezminde çün cām-ı ṣafā / Pür-ṣafā olup özümden **geçmişem** ben muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 1). [geçmişem, -miş, -em]*

Miyān-ı mā-i ve't-ṭınüñ miyānıdur miyān olan / Miyānuñdan **geçerseñ** ger olasın rāsiḫ-i erseḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 2). [geçerseñ, -er, -se, -n]*

Ḳamudan **geçmişüz** ey dil bizüm cānānumuz vardur / O cānānuñ yolında virmege bir cānumuz vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 1). [geçmişüz, -miş, -üz]*

İkilükden **geçüp** bu dil ṭarīḳ-i bire bir ḳıldı / Bir olduġı içün cümle didi ẕāt u ṣıfātumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 2). [geçüp, -üp]*

ʿIyān -ı bī-ʿayānuñdan **geçerseñ** bā-ʿayān olduñ / Bu maʿnāyı bilen kimse iki ʿālemde bihterdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 3). [geçerseñ, -er, -se, -n]*

ʿÖmr-i cāna baḳmadı çeşmüm görelden rūy-ı yār / Sözini gūş ideli **geçdüm** ḳamudan her ne var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 1). [geçdüm, -dü, -m]*

Añladı çünki beni ʿışḳ ile kārında **geçer** / ʿĀşıḳuñ varlıġı maʿşūḳ ile varında geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 1). [geçer, -(e)r]*

Añladı çünki beni ʿışḳ ile kārında geçer / ʿĀşıḳuñ varlıġı maʿşūḳ ile varında **geçer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 1). [geçer, -(e)r]*

Ben ḳarārum bilürem līk ḳarārı n'iderem / Bu ḳarārumı benüm añla ḳarārında **geçer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 2). [geçer, -er]*

Sırrumı ḫüdʿa ile ḫīleme yār itdüm çün / Duymasun kimse diyü ṭanz ile ʿārında **geçer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 3). [geçer, -er]*

Bu ʿışḳuñ bī-nihāyetdür ṭarīḳi / Ṭarīḳi **geç** geçer ṣol bāresi var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 4). [geç,]*

Benümle ʿahd u peymānın ḳılupdur ol ṭabīb-i dil / Geçerven cān ü serden **geçmezem** iḳrārdan hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 2). [geçmezem, -+mezem]*

Bildi Murādī özin **geçdi** ḳamu vazdan / Kāmil-i insān olan oldı hemān muṭṭaliʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 5). [geçdi, -di]*

Mā vü menden **geçüp** mübāḥ oldı / Pes dücāyı żiyāyı eyledi farḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 2). [geçüp, -üp]*

Bu Murādī cümleden **geçdi** seni ḳıldı murād / Senden ayruyı anuñ ḥükmine fermān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 5). [geçdi, -di]*

Sen baña yār olalı ben **geçmişem** her yārden / Cümleten baña ʿadū olmış durur māl ü ʿayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 2). [geçmişem, -miş, -(e)m]*

Ẕevḳ-i dilden ger **geçerseñ** ibtidāda sāmiʿ ol / Geçmez iseñ pes geçerseñ intihāda sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 1). [geçerseñ, -er, -sen]*

Ẕevḳ-i dilden ger geçerseñ ibtidāda sāmiʿ ol / Geçmez iseñ pes **geçerseñ** intihāda sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 1). [geçerseñ, -er, -sen]*

Ẕevḳ-i dilden ger geçerseñ ibtidāda sāmiʿ ol / **Geçmez** iseñ pes geçerseñ intihāda sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 1). [geçmez, -mez]*

Cān ü tenden **geçmeyince** kim bulur cānāna yol / Cān ü ser terkin ḳılanlar ṭutdılar merdāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 1). [geçmeyince, -me, -y, -ince]*

Ey Murādī merd iseñ merdāne eyle kāruñı / **Gec** ḳamudan iste Allāhı ki oldur lem-yezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 5). [gec,]*

Dutan cenābuña yüzin **geçmek** gerekdür ġayrıdan / Ḫūn eyleyüp eşkini ḳosun aġ ile ḳarayı ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 2). [geçmek, -mek]*

Geçenden **geçmişem** yārā nedür māżī vü müstaḳbel / Senüñ ile göñül çün vāḥid oldı oldı ol ekmel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 1). [geçmişem, -miş, -(e)m]*

Cemāl-i cümleden **geçdüm** cemīlünven hevāsından / Hevāya olmadum tābiʿ yine ṣāhib-celāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 4). [geçdüm, -düm]*

Be-küllī kār u bārumdan **geçüp** tefvīż idüp yāre / Ṭaḳaldan bāl-ı himmet ben cemīle maḥbūb-ı bāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 4). [geçüp, -üp]*

Ḥikmetüm ḥükmindedür aḥkām-ı ʿaynüñ lemʿası / Ġayr-ı ʿaynüñden **geçerseñ** fehm idersin ḥikmetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 3). [geçerseñ, -er, -sen]*

Leẕẕet-i vaṣl-ı cemāl-i dilrübādan geçmezem / İbtidā terkin idüp ben intihādan **geçmezem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 1). [geçmezem, -+mezem]*

Leẕẕet-i vaṣl-ı cemāl-i dilrübādan **geçmezem** / İbtidā terkin idüp ben intihādan geçmezem

(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 1). [geçmezem, -+mezem]

Dāne dāne çünki düşürem ḫayālüm ḥabbesin / Ol ḫayāl ile bu ḥāl-i māverādan **geçmezem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 2). [geçmezem, -+mezem]*

Münteşir ola vücūdumdan cihāna ṣaʿṣaʿa / Benlügüm terk eyleyüp ṣems-i ḍuḥādan **geçmezem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 3). [geçmezem, -+mezem]*

Āyet-i kübrāda gördüm remz-i Mūsā āyetin / Cümle Firʿavn olsa ʿālem ben ʿasādan **geçmezem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 4). [geçmezem, -+mezem]*

Her ne deñlü cevr iderse ol ruḫ-ı zībā baña / Ey Murādī ben aña ḥamd ü senādan **geçmezem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 5). [geçmezem, -+mezem]*

Cān ü tenden **geçmeyince** bulmadum sen cānı āh / Çün fenā oldum yolunda cānı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 3). [geçmeyince, -me, -y, -ince]*

Pāk-ı dāmen olalum cümle hevādan **geçelüm** / Yād ile yek-dil olup beyż ü dücādan geçelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 1). [geçelüm, -e, -lüm]*

Pāk-ı dāmen olalum cümle hevādan geçelüm / Yād ile yek-dil olup beyż ü dücādan **geçelüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 1). [geçelüm, -e, -lüm]*

Varalum Kaʿbe-i dildārı ṭavāf eyleyüben / Merve ḥaḳḳı varalum cümle ṣafādan **geçelüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 2). [geçelüm, -elüm]*

İltimās eyleyelüm yāre ḳıla keşf-i cemāl / Rāḥat-ı dil bulalum faḳr u ʿanādan **geçelüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 3). [geçelüm, -elüm]*

Gördüm cemālüñi **geçüben** her cemīlden / Rıżvān u cennet ü ġam-ı ġılmānı n'eylerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 3). [geçüben, -üben]*

Çünki gördüñ ki cihān ẕevḳine olmadı sebāt / ʿĀḳıbet isteyelüm ẕevḳ-i fenādan **geçelüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 4). [geçelüm, -e, -lüm]*

Çünki ʿışḳuñ bādesinden içmişem / **Geçmişem** ben kendözümden geçmişem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 1). [geçmişem, -miş, -(e)m]*

Çünki ʿışḳuñ bādesinden içmişem / Geçmişem ben kendözümden **geçmişem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 1). [geçmişem, -miş, -(e)m]*

Dil **geçse** ḥicābından şaḳḳ itse niḳābından / Ḳurtarsa ʿaẕābından raḥmet nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 9). [geçse, -se]*

Eger merd olayın dirseñ yüri merdāne kār eyle / Murādī merd olur mı **geçmeyeydi** zīr ü bālādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 5). [geçmeyeydi, -me, -(y)ey, -di]*

Ezelden çünki nūş itdi bu cānum cām-ı ṣaḥbādan / Anuñ ẕevḳ-i zülālinden **geçüpdür** cümle naʿmādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 1). [geçüpdür, -üp, -dür]*

Miyān-ı minber ü mescid olupdur ravża-i cennet / Bulupdur cennet-i aṣlı **geçüpdür** her temāşādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 4). [geçüpdür, -üp, -dür]*

Ser-ā-ser ʿaḳlı yād itdüm çü oldum āşinā ʿışḳa / Muʿarrā olmadum tā **geçmeyince** zīr ü bālādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 2). [geçmeyince, -me, -y, -ince]*

Baḳup çün bende-i fermānına bildüm kemālātuñ / Velīkin üns-i ülfet çün **geçer** fikrüm ḫayālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 4). [geçer, -er]*

Şarāb-ı ʿışḳı nūş iden **geçüpdür** cām-ı ṣaḥbādan / Maḥabbet eyleyen saña geçüpdür her dilārādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 1). [geçüpdür, -üp, -dür]*

Şarāb-ı ʿışḳı nūş iden geçüpdür cām-ı ṣaḥbādan / Maḥabbet eyleyen saña **geçüpdür** her dilārādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 1). [geçüpdür, -üp, -dür]*

Ḳamu leẕẕātı terk eyler iren ol yüce dergāha / Bilen kārını her demde **geçüpdür** zīr u bālādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 2). [geçüpdür, -üp, -dür]*

Yolına ol nigāruñ urmışuz biz baş u cān terkin / İkilikden **geçüben** ḳılmışuz iki cihān terkin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 1). [geçüben, -üben]*

Ḳara vü aġı farḳ itmez açan sevdā vü beyżāyı / Bulan sırr-ı ev-ednā **geçer** ol aġ u ḳaradan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 3). [geçer, -er]*

Murādī āyet-i kübrā olupdur bilen aʿlāyı / Şuña kim irişür büşrā **geçer** aʿla vü ednādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 5). [geçer, -e, -r]*

Ġam u şādī bir āletdür nedür şādī nedür yā ġam / Eger aḳluñ saña yār ise **gec** gel şād ile ġamdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 4). [gec,]*

Kārını terk itmeyince bulmadı kārın Murād / Sen daḫı kār ister iseñ **geç** bu āb u dāneden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 5). [geç,]*

Müşkilātum ḥallini ḳıldum ṭaleb cānāndan / Didi **geç** bir laḫża ārām itme baş u cāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 1). [geç,]*

Senden oldıysa münāsib ya tenāsüb ʿużvda / Maʿnī gözle ṣūreti ḳo **geç** bu menṣūbātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 3). [geç,]*

Kim ḫaberdār ise anuñ bī-ḫaberlikdür İşi / Ben beyāndan **geçmişemdür** istemeñ benden beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 4). [geçmişemdür, -miş, -em, -dür]*

Bulmaġ içün lemʿa-i nūr-ı tecellīden eser / Anuñ içün **geçmişüz** biz cümle māl ü cāhdan *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 2). [geçmişüz, -miş, -üz]

Ġā'ib oldı dil yine ġayrıdan ey ḫoş-ter ḥışāl / Ḥamdü li'llāh vāḥid oldı dil **geçüp** tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 4). [geçüp, -üp]*

Maḥż-ı devletdür eger kim ʿarż ola saña vücūd / Ecmel ü ekmelde gördüm dil **geçer** mi vardan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 3). [geçer, -er]*

Sen Murāduñ ḥāline vāḳıf degülsin ẕerrece / **Geçmeyince** tā ki ʿālemde yoġ ile vardan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 5). [geçmeyince, -me, -y, -ince]*

Cā-be-cā aldanma naḳşı ṣūretine ʿālemüñ / Vaḳtüñi bul ḥaḳ ile **geçgil** ḳamu sāʿātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 4). [geçgil, -gil]*

Bir gence irüpdür aña pāyān bulınmaz / Çün **geçdi** Murādī bu cihān sīm ü zerinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 5). [geçdi, -di]*

Taʿayyün ile ne mümkin cenābuña pervāz / Muḳaddes-i ezelīden **geçer** mi bālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 4). [geçer, -er]*

Mir'āt-ı ʿālem şerḥ ider çün vaṣf-ı ḥüsnüñ ẕerresin / Lākin bu ʿālemden **geçen** ḥüsnüñe oldur tercemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 2). [geçen, --en]*

Vücūdın varlıġa ḳıldı mübeddel / Anuñ çün **geçdi** cümle ḫānmāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 2). [geçdi, -di]*

Oḳudı çünki nām-ı bī-nişānı / O ḥays ile ki **geçdi** ad ü ṣāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 4). [geçdi, -di]*

Murādī bilmedi nām ü nişānı / Ki **geçmeyince** nām ile nişāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 5). [geçmeyince, -me, -(y)ince]*

Ey Murādī **geç** murāduñdan murādın gözle gel / İster iseñ bu kelāmuñ irmege iẕʿānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 5). [geç,]*

Ben cemāl-i yāre cānā şöyle ḥayrānum yine / İki ʿālemden **geçüp** ʿışḳ ile mihmānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 1). [geçüp, -üp]*

Taʿalluḳ ḫükmidür ey dil ḥicāb olan dilārāya / İkilükden **geçerseñ** ger bulasın sen daḫı pāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 1). [geçerseñ, -er, -sen]*

Ḫitām-ı cümleden vaz ol cihān u cāndan el çek / Ḥicāb-ı ġayrıdan **geç** kim ṣalasın cümleye sāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 3). [geç,]*

Varlıḳdan **geçmeyince** varlıḳ gelmez ele / Açmayınca ʿaynı nice göre nā-bīnā seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 2). [geçmeyince, -me, -y, -ince]*

Varlıġumdan **geçmeyince** bilmedüm dildārumı / Ḫasta-i ʿışḳ olmayınca bulmadum tīmārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 1). [geçmeyince, -me, -y, -ince]*

Zā'ir-i kūy-ı ḥabīb olalı ḥacdan **geçmişem** / Hacc-ı ekber ḳılmışam ben eyleyüp iḳrārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 4). [geçmişem, -miş, -(e)m]*

Geçdi sūd ile ziyānından göñül dīvānedür / ʿAynına gelmez ebed dünyānuñ aġ u ḳarası *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 4). [geçdi, -di]*

Cān ü dilden **geçmeyince** cān ü dil gelmez ele / Ṣādıḳ oldur her nefes başdan duta derd ü ġamı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 2). [geçmeyince, -me, -y, -ince]*

Cān ü dilden **geçmeyince** var olur mı cān ü dil / Cümle ʿālem cismine bir defʿa bir cān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 4). [geçmeyince, -me, -y, -ince]*

Kendü ḫükmümden **geçüp** gördi rıżāsın gözlerüm / Bu vücūdumla vücūduñ eyle ibḳā ol didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 2). [geçüp, -üp]*

Ey Murādī ʿālim-i dānāya kimdür lā diyen / Lā velenden ger **geçerseñ** sañadur yalvarası *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 5). [geçerseñ, -er, -sen]*

Müştāḳ olalı saña āṣüfte göñlüm ey Ḥaḳ / **Geçdüm** ḳamudan el-ḥaḳ ʿışḳuñ beni oyalar *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 26, Beyit 2). [geçdüm, --dü, --m]*

Fenā ḳıl kendüñi ölmezden evvel / **Geçüpsin** cümleden ʿaḳl ile çek el *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 3). [geçüpsin, -üp, -sin]*

Mā ile menden **geçenler** buldılar merdāne yol / Cānı cānāna virenler buldılar sulṭāna yol *(Murâdî Dîvânı, Müfret 6, Beyit 1). [geçenler, -en, -ler]*

3. Zamanın geçmesi.

Dün ü gün oldı işümüz ʿişyān / ʿÖmrümüz **geçdi** cürm ile ḥayfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 2). [geçdi, -di]*

Geçürme bu demi bir dem geçerse aġlayasın dem / Demidür ger çekersen dem ki dem mādur çü mā demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 2). [geçürme, -me]*

Geçürme bu demi bir dem **geçerse** aġlayasın dem / Demidür ger çekersen dem ki dem mādur çü mā demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 2). [geçerse, -erse]*

ʿÖmrüm senüñ ḥayālüñ ile rūz u şeb **geçer** / Ṣabr idelüm belāya olur cümle hep **geçer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 1). [geçer, -er]*

Ādāb gevherini alup eyle tāc-ı ser / Evvelce gör ki ṣoñra zamān-ı edeb **geçer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 4). [geçer, -er]*

ʿAyn-ı baṣīret ile naẕar eyle ey Murād / Bu kār-bān-ı ʿömr ü zamāne ʿaceb **geçer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 5). [geçer, -er]*

Ġam-ı dünyāyile ʿömrüñ **geçürme** / Giden ʿömrüñ gelür mi saña tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 2). [geçürme, -me]*

Noḳṭayam pergār içinde devr iderler hep beni / Yıllar aylardur **geçer** bu māh u sāla beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 2). [geçer, -er]*

Fānī durur ey sāḳī **geçer** çünki bu eyyām / Gel ʿīş idelüm eyleme luṭf eyle tekāsül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 2). [geçer, -er]*

Ḥubb-ı ḥabīb ile biz olduḳ ezel āşinā / Oldı ḥisāb-ı ebed **geçmedi** bir ay u yıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 2). [geçmedi, -me, -di]*

Çü menşūrında yazdı nām ile nām eyledi nāmın / Bu ʿunvān ü ṣalābetle **geçürdi** dehr-i eyyāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 1). [geçürdi, -di]*

ʿÖmr-i sermedden ne leẕẕet kim geçerse hicr ile / Şādīsi ān oldı biñ ġamla **geçen** sāʿātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 4). [geçen, -en]*

ʻAlāmet-i ezelīdür senüñ yanundaġı rūḥ / ʻAbes yire **geçürürsin** sebeb nedür güẕerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 3). [geçürürsin, -ür, -sin]*

Baḳma māl u cāhına bu ʻālemüñ / Ömrüñ dā'im **geçür** ṭāʻatde sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1170, Beyit 3). [geçür,]*

Cāvidānī maʻrifetdür añla sırr-ı men ʻaref / Āgāh olam dir iseñ vaḳtüñ **geçür** āgāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 2). [geçür,]*

Geldi ḳuruldı ʿömrümüz ḫayme-i bād-bān gibi / Baḥr-ı vücūda fülk-i dil girdi **geçer** zamān gibi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 1). [geçer, -er]*

Ser-be-ser cümle fenādur çü bilürsen bu cihān / Sende ġafletle revā mı **geçe** bu ʿömr-i zamān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 4). [geçe, -e]*

4. Bir safhadan başka bir safhaya girmek, yeni bir safhaya başlamak, atlamak, bırakmak.

"Lā vü len"den **geçmişüz** sensin bilen aḥvālümüz / Başumuz ḳılduḳ ḳadem tā bulavuz rāh-ı rıżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 2). [geçmişüz, -miş, -üz]*

Lā vü lenden **geçmeyince** varlıḳ gelmez ele / Ḳıl fenāsın bu vücūduñ bulasın tā ʿayn-ı ẕāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 4). [geçmeyince, -me, -(y)ince]*

Ṣıraṭ-ı müstaḳīm üzre ḳanāṭırın ḳurar berzaḫ / Teġāfül eyleyimezseñ **geçersin** cennet ü dūzaḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 1). [geçersin, -er, -sin]*

Ve'n-Necmden **geçmeyince** ḥāle vāḳıf olımaz / Münkirüñ ʿaynına gelmez naṣṣ-ı bürhān eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 6). [geçmeyince, -me, -(y)ince]*

Ḫāne-i dilden **geçüp** seyr eyledüm nice buyūt / Ġayrılar dāḫil degül ebvāb içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 4). [geçüp, -üp]*

Ruḫı ḳıldı tecellī ʿālemine / ʿAvālimden **geçüp** ezmāna düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 4). [geçüp, -üp]*

Şerḥ-i dilden **geçmek** içün ṭālibüm şerḥ-i ʿaceb / Ben ne söylersem anı şerḥ itmez illā iştiyāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 4). [geçmek, -mek]*

Lā vü lenden **geçmeyince** ḥāl-i dil gelmez ele / Ey Murādī degme kimse bulımaz Raḥmāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 5). [geçmeyince, -me, -(y)ince]*

Şeref-i ḳurb-ı ʻaṭāda diledi menzilini / **Geçdi** pes anuñ içün seyr-i temāşādan dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 4). [geçdi, -di]*

Ey Murādī seni yār eyledi çün kim maḫṣūṣ / Zīri terk eyledi **geçdi** daḫı bālādan dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 5). [geçdi, -di]*

Ey Murādī çü erüñ himmeti ḳalʿ ide cibāl / Himmet-i Aḥmed ile ʿarş-ı ʿulādan **geçelüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 5). [geçelüm, -elü, -m]*

Geçelüm anda serā-perdeye maḫṣūṣ oluben / ʿĀlemi ḳabża alup bu işe himmet idelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 5). [geçelüm, -elü, -m]*

Seni meddāḥ olalıdan oḳur kevser lisānumdan / İrişdüm bir beyāna kim **geçilmişdür** beyānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 1). [geçilmişdür, -miş, -dür]*

Ber-kemāl oldı yine ḳalbüm benüm ekmelde pes / Muḳtedāluḳda ne var **geçdüm** ḳamu ebrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 3). [geçdüm, -düm]*

ʿÖmr-i sermedden ne leẕẕet kim **geçerse** hicr ile / Şādīsi ān oldı biñ ġamla geçen sāʿātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 4). [geçerse, -erse]*

Kendümi terk itmeyince bulmadum cānāne yol / Anca **geçdüm** bu seferden dūzaḫ u ḫuld-ı berīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 3). [geçdüm, -düm]*

ʻĀlem-i ṣadra **geçelden** nefeḫāt ile yürür / Her ne kim ḳılsa Murād añlaġıl ünsiyyetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 5). [geçelden, -elden]*

Sāḥa-i ḳudretde çün açdum ḳanad / Ṭayr idüp **geçdüm** yine ebrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 2). [geçdüm, -dü, -m]*

Per açup murġ-i dil çü pervāza / Başladı **geçdi** nice dervāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 1). [geçdi, -di]*

Bu nefsi bende çeküp **geç** aña eyü pā-bend / Elinden anuñ özüñ dāmenin rehā eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 2). [geç,]*

ʿUmmān-ı bī-pāyān olup ʿilm ile bu baḥr-ı fu'ād / ʿArş-ı muʿallādan **geçüp** olsun maḳām aʿlā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 2). [geçüp, -üp]*

Çünki Murādī añladı neymiş ʿalāḳa / **Geçdi** kemāl-i ekmeli irdi kemāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 5). [geçdi, -di]*

5. Maruz kalmak, tecrübe etmek, yaşamak.

Derc olalı ḫazīneye cümleten olmış olacaḳ / **Geçdi** elümden ol ḳamu urmadı kimse aña yed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 3). [geçdi, -di]*

Dem ü mādan **geçerseñ** ger dem ü mādan olur kāruñ / Dem-ā-dem eşküñ ola dem demidür dem ki bu demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 3). [geçerseñ, -er, -se, -ñ]*

Geçmedin bāġuñ zamānı esmedin bād-ı ḫazān / Sür hemān devrānuñı şimdi çü devrān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 2). [geçmedin, -me, -din]*

Lücce-i baḥra şalındı yine geştī-i göñül / Ṣanmañuz siz anı ḫavf ile kenārında **geçer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 4). [geçer, -er]*

Ey Murādī çün iki ḫāne yapubdur taḳdīr / Kimi nūrın gözedüpdür kimi nārında **geçer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 5). [geçer, -(e)r]*

Sābıḳda añladuñ mı **geçen** mācerāları / Memhūr anuñ defātiri fevḳa'l-ʿulādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 4). [geçen, --en]*

Rū-be-rū olduḳça maʿṣūk ile ʿāṣıḳ anda / Arada nāz ü niyāz ile **geçer** güftār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 2). [geçer, -er]*

Semʿine girsün fiġānum bir teraḥḥum eylesün / Bu hevāyile **geçer** kārüm fiġān ü zārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 2). [geçer, -(e)r]*

Ey Murādī oldı her ẕī-ʿilmüñ üstinde ʿalīm / Anuñ içündür muḳarreb **geçdi** ebrār üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 5). [geçdi, -di]*

Çü ṣadrek ṣadrına **geçdi** maʿānī milkinüñ şāhı / Anuñ çün vaż' olındı vizri andan bu heyūlāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 2). [geçdi, -di]*

Cemʿ-i baḥrin ile dil fülki tilāṭumda **geçer** / İbtidā baḥr idi baḥr oldı vücūdum yine de *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 3). [geçer, -er]*

Lehv ü hevāda **geçdi** ʿömr-i ʿazīz ey vāy / Derdüm beyāna gelmez ṣıġmaz ġamum lisāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 3). [geçdi, -di]*

Tīġ-i belāya ṭut ḳarşu cismüñ / Acısı **geçsün** tā üstüḫ∨āna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 6). [geçsün, -sün]*

Āḫiret fikrin ider ḳalmadı ḫānum şimdi / Āh kim ġaflet ile **geçdi** zamānum şimdi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 1). [geçdi, -di]*

Ḫūn-ı cigerdedür dil ü cānuñ ḫarāreti / Bir nice dem göñülde **geçer** derd ü ḥasreti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 1). [geçer, -(e)r]*

6. Yerleşmek. II Bir vasfı taşımak.

Murādīye murād oldı ḳamu ʿālem mürīdidür / Serīr-i ḥüsne **geçdüm** ʿizz ile ṣāhib-cemāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 5). [geçdüm, -dü, -m]*

7. Bitmek, sona ermek.

ʿÖmrüm senüñ ḫayālüñ ile rūz u şeb **geçer** / Ṣabr idelüm belāya olur cümle hep **geçer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 1). [geçer, -er]*

Ḳalbe didüm ki yāre di dermānuñ eylesün / Ḳatlan didi cefāya ki cümle taʿab **geçer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 2). [geçer, -er]*

Çün semʿ-i cāna geldi nidā anı diñledüm / Luṭf-ı Ḫudāyı gözle ki cümle naṣab **geçer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 3). [geçer, -er]*

Bu ʿışḳuñ bī-nihāyetdür ṭarīḳi / Ṭarīḳi geç **geçer** ṣol bāresi var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 4). [geçer, -er]*

Ṣana mısın ḳıla ey dil sana dünyāda menāl / Terk eyleme ḳanāʿat çü **geçer** ʿizzet ü māl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 1). [geçer, -er]*

Geçenden geçmişem yārā nedür māżī vü müstaḳbel / Senüñ ile göñül çün vāḥid oldı oldı ol ekmel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 1). [geçenden, -den]*

ʿĀlem iki ʿāleme vāsıṭadur gerçi kim / Kalma vusṭada ṣaḳın gel berü **geç** nārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 4). [geç,]*

Māl ile cāna ġarra olma tiz **gecicidür** bular / Aña durış kim bu seri ḳurtarasın döküp deri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 3). [gecicidür, -dür]*

Çün fenādur ʿāḳıbet dünyā **geçer** / Her ne zerʿ eyler kişi anı biçer *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 3). [geçer, -er]*

8. Arzulamak, istemek, gönlünden geçirmek.

Ey Murādī nice ḫôş ḫāṭırādur bu ḫāṭır / Ḫāṭıruñdan ne **geçerse** virür ol Rabb-i elest *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 5). [geçerse, -er, -se]*

Ḫāṭır-ı ʿāṭıra her ne ki **geçer** olsa gerek / Seyf-i mübrim bu süḫan her ne ki dir bulsa gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 1). [geçer, -er]*

9. İçinden geçmek, isabet etmek.

Āh-ı seḥer oḳı **geçer** nüh feleküñ siperlerin / Biz bilürüz me'ālümüz nāle vü āhı n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 3). [geçer, -er]*

geçer olmak [1] *Vazgeçmek.*

Gel temennādan **geçer olsañ** ṭaleb eyler dime / Ṭālib-i maḳṣūdı ṭālibdür ṭaleb leyl ü nehār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 4). [geçer olsañ, -sa, -n]*

geçüp gitmek [1] (Deyim) *Gelip geçmek.*

Sen Murāduñ bu kelāmın atma āfāḳa ṣaḳın / Gördi anı bir ḫayāl imiş **geçüp gitdi** meger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 5). [geçüp gitdi, -di]*

geçüp irmek [1] *Belli bir yeri veya durumu geçip başka yere, duruma ulaşmak.*

Cāy-ı mu'āḫıẕı **geçüp irdi** çü dār-ı emne ol / Çıḳdı o dār-ı saḫta vü dikdi ʿalāmeti ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 3). [geçüp irdi, -di]*

geda [11] *Dilenci, kul, köle.*

Serīr-i saṭvete sulṭān olan **gedā** bunda / Cihān içinde cihān olduġum neden maʿlūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 3). [gedā,]*

Seni şol kimse kim bildi rıżāñı gözledi dā'im / Ḳatında bir durur **gedā** vü ḳayṣer ü ḫusrev *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 4). [gedā,]*

Didi çün kāf u nūn-ı feyekūn / Lafẓ-ı kündür ḳılan **gedāları** şāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 4). [gedāları, -lar, -ı]*

Murādī çün saña yüz ṭutdı senden ġayrısın bilmez / **Gedā** vü cümle hem sulṭān anuñ çündür aña bende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 5). [gedā,]*

Gerek şāh olasın gerek **gedā** sen / Gerekse ḫüsn ile ol müntehā sen *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 4). [gedā,]*

II İlahi tecellilere muhtaç olan salik.

.

Ḳıl ʿināyet ben ġarīb-i bī-dile / Raḥmet eyle bu **gedāya** ḫusrevā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 3). [gedāya, -(y)a]*

Her anda nite diyeler Ḫudā saña yaraşur / O vech ile diyeler kim **gedā** baña yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 482, Beyit 3). [gedā,]*

Bizi şūretde gördüñ pādişāyuz / Velī maʿnāda bir kemter **gedāyuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 605, Beyit 1). [gedāyuz, -(yu)z]*

Pādişāh-ı dehrem oldum yār işiginde gedā / Çün **gedāyam** ʿālem içre rütbe-i vālā menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 2). [gedāyam, -y, -am]*

Cāy eyledüm çü kūşe-i ʿarş üzre ben **gedā** / Uçurmayınca bālümi ben bālı bilmedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 3). [gedā,]*

II Aşık.

Aḳar bu çeşme-sār-ı çeşmüñ ābı oluben ḫūnīn / Ol ʿaynuñ başı vardur ben **gedānuñ** gönli dāġında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 2). [gedānuñ, -nuñ]*

gedā olmak [4] *Dilenci, kul, köle olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Āb-ı rūyı her dü-ʿālemdür olan ʿāşıḳ saña / Şāh-ı dehr odur ki **ola** āsitānuñda **gedā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 1). [gedā ola, -a]*

gedā vü şāh [1] *Dilenci ve padişah.*

Ger ġınāya mālik iseñ eyle ḳāniʿ nefsüñi / İki çeşmüñ olmasun hergiz **gedā vü şāhda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 3). [gedā vü şāhda, -da]*

gedā-yı der-beder olmak [1] *Derbeder kul, köle olmak.*

Niḳābın ey Murādī refʿ idelden Yūsuf-ı maʿnā / Cemīʿ-i ʿālem ʿışḳuñdan **gedā-yı der-beder olmış** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 5). [gedā-yı der-beder olmış, -mış]*

gedā-yı derdmend [1] *Dert sahibi kul.*

Nice saña virmesün dil bu **gedā-yı derdmend** / Dostum çün leblerüñden çeşme-i ḥayvān aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 4). [gedā-yı derdmend,]*

gedā-yı kemter [1] *Aciz kul.*

Saña yüz ṭutan iki dünyāyı pā-māl eyler ol / Bir **gedā-yı kemterüñ** iki cihāna pādişā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 4). [gedā-yı kemterüñ, -ün]*

gedā-yı kūy [1] *Mahallenin dilencisi.*

Gedā-yı kūyına yārüñ gedā olmaġ içün her dem / İki dünyāda urmışuz külāh-ı ḫusrevān terkin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 2). [gedā-yı kūyına, -ı, -(n)a]*

gedā-yı kūy-ı yār olmak [1] *Sevgilinin diyarının dilencisi olmak.*

Virmezem ben ẕevḳümi şāhān-ı ʿālem ẕevḳine / Men **gedā-yı kūy-ı yār olalı** buldum devletüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 2). [gedā-yı kūy-ı yār olalı, -alı]*

gedā-yı kūy olmak [2] *Sevgilinin bulunduğu diyarın dilencisi olmak.*

Gedā-yı kūyuñ oldı çün Murādī / Efendüm ʿāleme sulṭān olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 7). [gedā-yı kūyuñ oldı, -dı]*

Gedā-yı kūyuñ oldum çün senüñ ey server-i ḫūbān / Anı bilgil ki olmışam cemīʿ-i ʿāleme sulṭān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 1). [gedā-yı kūyuñ oldum, -du, -m]*

geh [1] *Bazen, kimi zaman.*

Vire bir cürʿa yine cām-ı ḥaḳīḳīsinden / Gāh mest ide bizi **geh** ide hüşyār yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 4). [geh,]*

geh gāh / geh geh [3] *Bazen.... bazen.*

Göñül virme cihāna pür-elemdür / İşi **geh** şādīdür **geh** derd ü ġamdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 1). [geh geh,]*

Maḫzen-i ʿilm-i maʿānī oldı meşrūḥ üzre şerḥ / **Geh** cell ü **geh** cemāl oldum ġam ile şādda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 2). [geh geh,]*

Sensin çü keremlere şehā ekrem ü aʿẕam / Luṭf ü keremüñ eyle ʿaṭā bendeñe **geh gāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 3). [geh gāh,]*

gehī [4] *Bazen, ara sıra. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ẕevḳ eyledigüñ gördigüñ āyāt Ḥaḳ içün / ʿIşḳ ile **gehī** eyledigüñ āhı severseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 4). [gehī,]*

gehī gehī [4] *Bazen...bazen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ne ʿaceb ḥālet olur ḥāletümüz ey ḥālet / Gāh şevḳ u **gehī** ḥüzn ü **gehī** fürḳat devlet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 1). [gehī gehī,]*

gehīce [1] *Gâh, bazen.*

Murādī bizde ʿaceb ḥāl var añlar iseñ / **Gehīce** lāġar u gāhī mücessemüz cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 5). [gehīce,]*

gehvāre olmak [1] *Beşik gibi olmak.*

Lā'übāli meşrebüz biz bizde istiġnā nedür / Ṭıfl-ı bī-me'vā olana **olmışuz gehvāre** biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 4). [gehvāre olmışuz, -mış, -uz]*

gelmek [654] *1. Gelmek, yaklaşmak.*

Ḳulum ḳapuña yüz sürüp **gelmişem** yā ġanī / Sana yaraşur ʿizzet-i salṭanat kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 120, Beyit 3). [gelmişem, -miş, -em]*

Ṭulūʿ eylerse bu mihr-i münīr aña cihān ẕerre / Elā yā eyyühe'l-aḥbāb **gelüñ** kim ṭoġdı māh-tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 4). [gelüñ, -ün]*

Yār ile yār olup çün **geldi** aradan aġyār / Olmadı cümle nāḳış virildi her kerāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 3). [geldi, -di]*

Ġarḳ oldı baḥr-ı vaḥdete şöyle bu fülk-i dil / Andan ḫalāṣ olmaya **gelse** hezār Nūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 3). [gelse, -se]*

Muʿammādur bu bir kenz-i ḫafīdür nükte-i muṭlaḳ / Murādīnüñ kelāmın kim durur **gelsün** iden tefsīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 5). [gelsün, -sün]*

Seyre **gel** ey ẓulmet-i inkār içinde tīre-dil / Baḳ gözüñle gör nider bizden temāşālar ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 4). [gel,]*

Muʿcizātından ḫabībüñ buldı bulduġın Murād / Anuñ içün yanına cehhāl **gelmez** bīm ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 5). [gelmez, -mez]*

Dād içün cevrüñ elinden saña **geldüm** ḫānum / ʿĀdil olmaḳ güzelüm şāh-ı cihāna yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 2). [geldüm, -dü, -m]*

Her kim ki diler añlaya ḳavlümi Murāduñ / **Gelsün** berü pes ʿışḳ ile meydāna berāber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 5). [gelsün, -sün]*

Ḳul olup eli bağlu işigüñe **gelenler** / ʿİzzet olınup ʿāleme sulṭān iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 2). [gelenler, -en, -ler]*

Murādī ʿışḳa düşen añlar ʿāşıḳ aḥvālin / Ḳapusına **gelüp** ol yārden su'ālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 5). [gelüp, -üp]*

Abdāl **gelse** bunda uşlu olur hem abdāl / Gelsün żiyā virilsün kimüñ ṣafāsı vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 4). [gelse, -se]*

Abdāl gelse bunda uşlu olur hem abdāl / **Gelsün** żiyā virilsün kimüñ ṣafāsı vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 4). [gelsün, -sün]*

Nāmdan nām itdi nāmın neng ü nāmın terk idüp / Pes **gelüp** aġ u ḳarayı ḳıldı ḳara ile aġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 3). [gelüp, -üp]*

Çün **gelüben** yanına tolsa sivānuñ ʿaskeri / Pādişāh-ı ʿışḳ irüp ṭaġıtdı vü ḳıldı yaṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 4). [gelüben, -üben]*

Şeb-i deycūr içinde ḳalmış idüm zār-ı ser-gerdān / **Gelüben** tāze cān baġışlamışdur bir seḥer vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 3). [gelüben, -üben]*

İrişdi cism-i ḫākīye nidā-yı ḳum fe-erselnāk / **Gelüp** seyr itdi cismi rūḥ çü gitdi kibr oldı ḫāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 1). [gelüp, -üp]*

Baş der-dāmen bu rāha **gelmişem** yoḳdur döniş / Esb-i himmet ṣalmaġa menzil ü meydān iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 4). [gelmişem, -miş, -em]*

Ey Murādīnüñ kelāmın gūş iden **gelsün** yine / Cān ile sāmiʿ olursa kesb ide ḫāl üzre ḫāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 5). [gelsün, -sün]*

Ben Murādī ḳadrini **gelmezden** evvel bilmişem / Gelmedin Ḥavvā vü Ādem olmadın cennetde ḫāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 5). [gelmezden, -mez, -den]*

Bunca müddetdür saña ʿarż-ı temennā eylerem / Pes **gelüp** cān olasın ḳalbümi tenhā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 1). [gelüp, -üp]*

Varalum küngüre-i ʿarşı ser-ā-pā görelüm / **Gelelüm** bunda yine ʿālim-i devrān olalum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 2). [gelelüm, -elüm]*

Gezüben cümle cihānı yine ānī **gelelüm** / Ehl-i dünyā olanı yine nigehbān olalum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 4). [gelelüm, -elüm]*

Rūyuñ niḳābını **gele** refʿ eyle bir nefes / Tā kim kemālüñ ile vücūda ire ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 2). [gele, -e]*

Geldüm günāhum bilmişem estaġfiru'llāh el-ʿaẓīm / Cürmüme tevbe ḳılmışam estaġfiru'llāh el-ʿaẓīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 940, Beyit 1). [geldüm, -dü, -m]*

Yā Rabbenā raḥm it baña dutdum yüzüm **geldüm** saña / Virdüm budur subḥ u mesā estagfiru'llāh el-

ʿaẕīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 940, Beyit 3). [geldüm, -dü, -m]*

Geldüm cenābuña senüñ luṭfuñ umarven raḥmetüñ / Vardur ḳuluna re'fetüñ estaġfiru'llāh el-ʿaẕīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 940, Beyit 4). [geldüm, -dü, -m]*

Bu gün ʿāşıḳlaruñ esrārına āgāh olan **gelsün** / Bu meydān-ı maḥabbetde fenā fi'llāh olan gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 1). [gelsün, -sün]*

Bu gün ʿāşıḳlaruñ esrārına āgāh olan gelsün / Bu meydān-ı maḥabbetde fenā fi'llāh olan **gelsün** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 1). [gelsün, -sün]*

İki dünyāyı terk iden bu yola baş açıḳ giden / İşi dildār şevḳinden dem-ā-dem āh olan **gelsün** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 2). [gelsün, -sün]*

Bu ʿışḳuñ remzini fehm eyleyimez degme bir ʿāḳil / Bunı añlamaġa derd ehline hem-rāh olan **gelsün** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 3). [gelsün, -sün]*

Saña me'vā yiter me'vā yüri ṭaʿn eyleme zāhid / Bize iki cihāndan dāmeni kütāh olan **gelsün** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 4). [gelsün, -sün]*

Bu rāza ey Murādī her kimesne olımaz maḥrem / Bu ʿışḳuñ milkine ey ser-be-ser şāh olan **gelsün** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 5). [gelsün, -sün]*

Maḥabbet şemʿini yaḳdum ḳanı pervāneler **gelsün** / Küşād olmış yine dārü'ş-şifā dīvāneler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 1). [gelsün, -sün]*

Maḥabbet şemʿini yaḳdum ḳanı pervāneler gelsün / Küşād olmış yine dārü'ş-şifā dīvāneler **gelsün** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 1). [gelsün, -sün]*

Açılmış ʿışḳ meydānı oturmış manẓar içre ḫūb / Ḳanı ṭop itmege başın bugün merdāneler **gelsün** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 2). [gelsün, -sün]*

Nice bir mest-i lā-yaʿḳıl yine mestāneler maḫmūr / Açıldı çün der-i ḫum-ḫāne hep mestāneler **gelsün** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 3). [gelsün, -sün]*

Ḥabībüm mihr-i tābından ḳamu mehpāreler ẕerre / Ne deñlü var ise ʿālemde hep cānāneler **gelsün** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 4). [gelsün, -sün]*

Baş açuḳ dīvāne **geldüm** dün gice meyḫāneden / Didiler olmaz ʿaceb dīvānelük mestāneden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 1). [geldüm, -düm]*

Ḫaberi bī-ḫaber almaġa **gelendür** ḫabere / Yūsufa söyledi pes ʿilm ile rü'yā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 4). [gelendür, -dür]*

Murādī ḳapuna **geldi** meded umup yā Rab / Saña ne kim ola elyaḳ sen anı ḳıl iḥsān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1139, Beyit 5). [geldi, -di]*

Ra'ūf **geldi** ṣorar ḫālini muḥibbüñ pes / Muḥib irişdi ḥabībe virildi didi amān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 2). [geldi, -di]*

Sāḥa-i fāna **gelmişem** lāki beḳā durur yirüm / Gerçi beden türābdur oldı türāba aṣl-ı cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 2). [gelmişem, -miş, -em]*

İrdi çün kim **gelüp** oluñ āgāh / Himem-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 1). [gelüp, -üp]*

Çün mekān oldı vücūdum rāhumuñ sulṭānına / Anuñ içün **gelmişüzdür** ʿālemüñ seyrānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 1). [gelmişüzdür, -miş, -üz, -dür]*

Ne eksük ola cūduñdan iderseñ ger bize raḥmet / Yüzümüz sürüyü çün **gelmişüz** dergāh-ı sulṭāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 2). [gelmişüz, -miş, -üz]*

ʿĀlem-i ṣūrete düşdi bu vücūd āyinesi / Emrini ṭutdı ḥabībüñ **gelüben** ṭāʿatde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 2). [gelüben, -üben]*

Lebīb-i bī-bedel añlatdı bize esrārı / **Gelen** didi gelecekdür hemīn beyānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 3). [gelen, -en]*

Gelgil yüzüñi göster aldanma bu kemāle / Āyīne tutmışam ben nice nice cemāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 1). [gelgil, -gil]*

Ḳuluñ Murādī yā Rab ʿışyān içinde ḳaldı / Raḥmet umup ḳatuña uş **geldi** yana yana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 5). [geldi, -di]*

Bāġı seyr itmek içün **gelse** ḳaçan ol meh-rū / Medḥ iderler görürem bāġ-ı ḳaranfillerini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 3). [gelse, -se]*

Geldüm bu ʿarṣaya bu cemāl ü kemāl ile / Bir ḫūb-rūdan itmişem işbu leṭāfeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 2). [geldüm, -dü, -m]*

Geldi ḳuruldı ʿömrümüz ḫayme-i bād-bān gibi / Baḥr-ı vücūda fülk-i dil girdi geçer zamān gibi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 1). [geldi, -di]*

Dirildi yanına **geldi** çü dilber / Ḥicābından velī dökdi ʿarḳlar *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 24, Beyit 2). [geldi, -di]*

Ṭuyan **gelsün** bizüm meydānumuzda / Anı bilen ḳo ḳılsun yanumuza *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 13, Beyit 2). [gelsün, -sün]*

Żaʿīfem ḳapuna **geldüm** dilenci / Beni sen ḳılmaġıl ḫalḳun gülünci *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 4). [geldüm, -dü, -m]*

Ḳuluñam pādişāhum saña **geldüm** / Ne iḥsān eyledüñse anı buldum *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 21). [geldüm, -dü, -m]*

II Haydi, buyur; teşvik amaçlı.

Virgil baña ḥayāt-ı ebed luṭfuñ işlegil / Iġmāż-ı ʿayn eyleme **gel** eyle merḥabā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 4). [gel,]*

Gel Murādīnün kelāmın añla kim merdānedür / Merd iseñ gel imtiḥān ol işte meydān-ı vefā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murādīnün kelāmın añla kim merdānedür / Merd iseñ **gel** imtiḥān ol işte meydān-ı vefā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murādīnüñ kelāmın gūş ḳılġıl cān ile / Ki ne taḥṣīl idesin sen olasın mihmān aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 5). [gel,]*

Gel kemālüñ lemʿasından ʿāleme neşr it żiyā / ʿĀlem ü ādemde ʿālem ādem olsun muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 1). [gel,]*

Gel Murādīnüñ nihānından ʿayāna rāġıb ol / ʿAyna gelme bī-ʿayān ol ister iseñ müntehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 5). [gel,]*

Ey Murādī sırr-ı ʿışḳı degme kimse bilemez / ʿĀrif iseñ ʿāşıḳ iseñ **gel** biyā vü merḥabā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 5). [gel,]*

Yā ḫafiyyü'l-ḥāl iḫfā ḳılmaġa maḫfîce **gel** / Ben beni bilmekde sensin yine baña reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 3). [gel,]*

Ḥadden aşdı derd-i dil **gel** ṭabībüm ḳıl devā / İntiẓār ile saña bu ḳaddüm olmışdur dü-tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 1). [gel,]*

Ey ṣafā-baḫş-ı dil ü cānum baña sensin ʿazīz / **Gel** bu taġyīr-i mizācumdan necāt irgür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 4). [gel,]*

Gel Murādī bendeñe luṭfuñ irişdür ey saḫī / Rabbenā etmim lenā taḳṣīrenā taḳṣīrenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 5). [gel,]*

Mehde ger girme(ye) bā-ʿaḳl ola mı ṭıfl-ı ʿaceb / Sebebinden ṣorar iseñ **gel** anı ḳıl inhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 4). [gel,]*

Eyā yā eyyühe'l-aḥbāb **gelüñ** size açam bir bāb / Ne kim dirsem hemān deryāb ne maʿnā kim ola her cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 3). [gelüñ, -ün]*

Eyā yā eyyühe'l-aḥbāb **gelüñ** size açam bir bāb / Ne kim dirsem hemān deryāb ne maʿnā kim ola her cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). [gelüñ, -ün]*

Elā ey ṭālib-i ʿirfān **gel** imdi eylegil iʿẕām / Eger kim ḳılasın seyrān ne cevherler ḳılam ifşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 4). [gel,]*

Baña **geldiyse** ger emr-i "fetennāk" / Fe-teşkür ente li-Rabbi'l-ʿaṭāyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 2). [geldiyse, -di, -(y)se]*

Murādī dün ü gün yalvar Ḫudāya / Gine saña **gele** ol māh-sīmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 5). [gele, -e]*

Gel Murāduñ vuḳūfın it taḥṣīl / Olasın sen de āyet-i kübrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 6). [gel,]*

Gel añla Murādīnüñ kelāmın / Bir noḳṭada gizlü biñ muʿammā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 5). [gel,]*

Gel ister iseñ ey dil bilmege bu aḥvāli / Vir ḳaṭre Murādîye tā kim olasın deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 5). [gel,]*

Geldi Murādī çün kim cāy-ı cihāna raḥmet / **Gel** eylegil ḥamiyyet cān ol cihāna cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 5). [gel,]*

Şems-i münīre irmek cān eyler ārzūyı / Ey cānumuñ kemāli **gel** cānı eyle peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 2). [gel,]*

Oldı Murādī efḥam ʿışḳ iledür mufaḫḫam / **Gel** iste nūr-ı aʿẓam aʿẓamdadur muʿallā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 5). [gel,]*

Müştāḳ olupdur dil saña sen **gel** baña sen gel baña / Müştāḳuñam ben dā'imā ḫānum saña ḫānum saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 4). [gel,]*

Müştāḳ olupdur dil saña sen gel baña sen **gel** baña / Müştāḳuñam ben dā'imā ḫānum saña ḫānum saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 4). [gel,]*

Sen daḥı tā ḳalmayasın fi'd-dücā / **Gel** Murāduñ diñlegil aḳvālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murādīnüñ kelāmın eyle bir bir istimāʿ / Her ne girürse elüñe al hemān sen yā naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murādīnüñ kelām-ı rāstın ḳıl istimāʿ / Her ne fiʿl ü her ne ḳavl olursa andan mā-keẕib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 5). [gel,]*

Gel tamāmiyyet dilerseñ bī-nizāʿ ol cümleden / Nā'il-i ḳadr olmaḳ isterseñ gözet ṣavmü'l-ġarīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 4). [gel,]*

Ey başīret ehli **gel** baḳ dīde-i inṣāf ile / Çün kilīd elde ya niçün itmeyesin feṯḥ-i bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 4). [gel,]*

Gel Murādīnüñ kelāmın diñle gūş-ı cān ile / Oldı anda her nuḳaṭ taʿbīr olınsa bir kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 5). [gel,]*

Kimse rencīde olmasun senden / Cehd idüp eyle **gel** ḥaṣāyil-i ḫūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 4). [gel,]*

Gel Murāduñ kelāmını ḳıl gūş / Olmayasın bu kārdan meslūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murāduñ bu kelāmın diñle kim / Bir kelāmı var ʿacebdendür ʿaceb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murāduñ ḳavline ḳavl ol ki sulṭān olasın / Ḳılasın bu salṭanatla nice biñ biñ şāhı tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 5). [gel,]*

Müstedām olmaḳ dilerseñ maʿrifet kesb eylegil / Maʿrifet bezminde **gel** nūş eylegil āb-ı ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 2). [gel,]*

Cürʿa-nūş itmek dilerseñ gel berü dīvāne ol / **Gel** bu varlıḳ perdesin keşf eyle bulasın sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 3). [gel,]*

Gel Murādīnüñ kelāmın müstemiʿ ol cān ile / ʿArż ola pes ān-ı vāḥid saña nice beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murāduñ yine cān ile kelāmın diñle / Nice biñ mürdeye bir noḳṭası muʿṭī-i ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 5). [gel,]*

Gel imdi pīr-i maʿnā ol cihāndan cümleten el yu / Bu nefs-i şūma hergizde ṣaḳın sen virmegil ruḫṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 5). [gel,]*

Ey dil **gel** añla ḥāli bir ḥāl durur maḥabbet / Bilgil müyesser olmaz degmeye bu saʿādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 1). [gel,]*

Miḳrāz-ı şerʿ aḳvā iken biçer mecāzı / **Gel** derz-i şerʿe vālic oluben ol selāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 4). [gel,]*

Bu ʿömr-i cān-ı sermed ʿışḳuñladur muḳayyed / Ġayrüñden eyle ebʿad ḳıl **gel** kerem ʿināyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 4). [gel,]*

Gel al bu Murādī sözine eyleme inkār / Tā görmeyesin iki cihān içre meẕellet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 5). [gel,]*

Ey Murādī bu durur pendüm saña her laḥẓada / Cümleyi terk eyleyüp **gelgil** Cenāb-ı Ḥaḳḳa kaç *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 5). [gelgil, -gil]*

Gel Murādīnüñ sözine eyle merdāne naẓar / Merd-i ḥaḳḳ iseñ eger terk eyle ġayrı Ḥaḳḳa ḳaç *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 5). [gel,]*

Ey Murādī çün **gele** taḫt-ı dile sulṭān-ı ʿışḳ / Ber-murād olur anuñla gelse bir an insilāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 5). [gele, -e]*

Gel Murāduñ diñlegil ʿilm ile maʿnā sözlerin / Tā ki vire añlamaġuñ saña ḥallāḳ-ı mecīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 6). [gel,]*

Gel Murāduñ sözini añla murād ile yine / Bī-vücūd ol ki bilesin ne durur ṭayy-ı vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 5). [gel,]*

Dost ayrılıġını ḳıl ʿināyetler ey Ḫudā / Virme kimesne başına gösterme **gel** ebed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 2). [gel,]*

Gel ṭarīḳi gözle ḳalma rāhdan / İster iseñ bulasın nehc-i sedād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 4). [gel,]*

Enīs-i ʿışḳ olalıdan gözüm ġayrıya baḳmaz hiç / Ṭavāf eyler **gelüp** pā-būs idüp payende merżālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 3). [gelüp, -üp]*

Murāduñ diñle taḳrīrin **gel** imdi ʿāşıḳ ol sende / Ḳamu ednā vü aʿlādan igen aʿlādur ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 5). [gel,]*

Ḳo ġavġā-yı cihānı **gel** serüñde varsa idrāküñ / Yapış zeyline anuñ kim vücūdında şafā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 3). [gel,]*

Gel ey zāhid ḳoġıl ṭaʿnı yüri ḥālüñe ol meşġūl / Güm itmez rāhını ol kim hidāyet aña rehberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 4). [gel,]*

Elā ey mihr-i ʿālem **gel** saña bir söz diyem añla / Kitāb-ı ḳalbüñ içinde bunı dā'im idüp ezber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 4). [gel,]*

Ḥaḳīḳat baḥrine ṭalmak dilerseñ **gel** Murādīden / Murādāta murād iste görülsün pür ʿaṭā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 5). [gel,]*

ʿĀrlanma **gel** Murādīnüñ kelāmın gūş ḳıl / Añsuzın bir gün raḥīl içün ider āvāz-ı şūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 6). [gel,]*

Gel ḥicāb-ı hicrüni şaḳḳ eyle ey şāḥib-cemāl / Mihr-i vaṣluñ lemʿasınuñ ẕerresi biñ cānadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 2). [gel,]*

Gel bu varlıḳ perdesin ḳaldur cemāl-i yāri gör / Dīde-i cānı küşāde eyle **gel** tekrārı gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 1). [gel,]*

Gel bu varlıḳ perdesin ḳaldur cemāl-i yāri gör / Dīde-i cānı küşāde eyle gel tekrārı gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 1). [gel,]*

Bir ḥarāret sende ger yoġ ise **gel** ey müddeʿī / ʿĀşıḳ-ı hicrān-keşüñ ḳalbinde yanan nārı gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 3). [gel,]*

Gel Murādīnüñ kelāmın diñle gūş-ı cān ile / Söyledükçe sen feminden berḳ uran envārı gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 5). [gel,]*

Gel kemāl-i şerḥ-i muṭlaḳdan bilürseñ bir ḫaber / Senden olsun münteşir aḫrār ü ebrāra eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 1). [gel,]*

Nefs-i emmāre elinden cehd idüp olġıl ḫalāṣ / Münkirāt-ı dünyā vü ʿuḳbādan eyle **gel** ḥaẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 3). [gel,]*

Ey Murādī benlügi terk eyle **gel** senden yüri / Ḳo bu kesret milkini genc-i dücā ḳıl iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 5). [gel,]*

Ey Murādī **gel** vücūduñ ẕerreveş nāçīz ḳıl / İki dünyāya güneş gibi olasın tāb-ver *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 5). [gel,]*

Dīde ābından göñül şehrini **gel** maʿmūr ḳıl / Yil gibi ʿömrüñ geçer sen ṣanma kim yilden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 3). [gel,]*

Gel Murādīnüñ kelāmından iderseñ iḳtibās / Baḫr ola saña ʿubūr içün ḥabībüm hem çü ber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 5). [gel,]*

Gel temennā eyle külliyet geçüp bāb-ı düden / Sāḥa-i ʿizzetde tā kim vireler saña maḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 4). [gel,]*

Sen Murādīden ʿayān ile nihānı añlama / **Gel** ʿayān ile nihānum gözle var ise başar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murāduñ mantıḳından diñlegil ʿilm-i ledün / ʿİlmüñi fehm eyleyüp miḳdāra eyle iʿtiẕār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 5). [gel,]*

ʿİlm-i ūlā ile uḫrā çün senüñ şānuñdadur / Müslim iseñ iste **gel** Allāhı īmānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 1). [gel,]*

Lāyıḳ-ı dīdār iseñ **gel** imtiḥān ol görelüm / Daʿvī-yi ḫuşk eyleme kim dilde olur çoḳ ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 4). [gel,]*

Ey ḫarīdār-ı maʿārif mekseb-i ʿirfāna **gel** / Mevżiʿ-i meẕkūrda herkes bu bāzārındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 3). [gel,]*

Gel temennādan geçer olsañ ṭaleb eyler dime / Ṭālib-i maḳṣūdı ṭālibdür ṭaleb leyl ü nehār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 4). [gel,]*

Gel Murādīnüñ kelāmın istimāʿ eyle yine / Satırınuñ her arasını añla bir uçmaġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 5). [gel,]*

Her seḥer bülbülleyin āl ile zār oldı işüm / **Gel** teraḥḥum eyle baġrum ġonceveş pür-ḫūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 2). [gel,]*

Diñleyüp sözin raḳībüñ uyma ol mekkāre **gel** / Hā ṣaḳın andan perī yüzlüm igen melʿūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 5). [gel,]*

Müsteḥaḳ olduñsa Raḥmānuñ eger elṭāfına / **Gel** teferrüc eylegil dünyā nedür ʿuḳbā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 3). [gel,]*

Beni aġlatma didüm ey gül-i ḫandānum **gel** / Didi kim bülbül olan āh ü fiġāna yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 3). [gel,]*

Bildügüm demde baña ʿālem-i devrān didiler / Beyyinātını hemān eyle **gel** iẕʿān didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 1). [gel,]*

Bize **gel** söyleme biz nuṣḥ ḳabūl eylemezüz / Vāʿiẓā cennet ü nārı yiter itdüñ tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 2). [gel,]*

Ḳalbüñi musaṭṭaḥ ḳılıuben eyle müdevver / **Gel** añla Murāduñ bu kelāmında ḫalāvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 5). [gel,]*

Cānlar eritdi ʿāṣıḳuñ ey meh saña yiter / Ferdāya ṣalma **gel** bizi ey dil-rübā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 1). [gel,]*

Bunca firāḳa nice ṣabūr ola ʿāṣıḳīn / ʿAhdüñe eyle ey güzelüm **gel** vefā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 2). [gel,]*

Ġayrıya varma **gel** gezüben serseri yire / ʿĀlemde her ne kim ola ḳalb-i ṣafādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 2). [gel,]*

Bi'llāhi **gel** Murādī bize ṭoġrusın di kim / Bu sende görinen yem-i ʿummān olan nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 5). [gel,]*

Cān ü göñülle ḳul olıgör ḫān-ı ʿışḳa **gel** / Furṣat geçürme furṣat-ı ferdā gelüp geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 4). [gel,]*

Bezm-i elest-i mestī oldur cihān-ı hestī / **Gel** varluḳ ʿālemine bī'l-külliyen beḳādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 3). [gel,]*

İcrā-yı Ḥaḳ iderseñ **gel** diñle bu kelāmı / Her kim Ḫudāyı ṭālib ṭālib aña Ḫudādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 4). [gel,]*

Gel añla Murādīnüñ bu ḳavli muʿammāsın / Levḥ ü kalem ü inşā peydā neden olmışdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 5). [gel,]*

Nehc-i sedād üzre hemān sür **gel** semend-i nefsüñi / Aldanma ṣol u ṣaġa tā ṭoġrı ola bir reh-güẕār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 3). [gel,]*

Söyleme **gel** bu cihān mesāvīsin / Ẕikr-i Ḥaḳḳı dilüñde ḳıl mevfūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 2). [gel,]*

Gel Murāduñ ḳavlini ezberle ḥırz-ı cān içün / ʿĀşıḳ olan kimseyi naʿmā-yı devrān eglemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 5). [gel,]*

Gel tefe'ül eyle ḫālüñ imtiḥān-ı ʿışḳ ile / Yoḫsa bu aḥvāli fāl-ı ḳurʿalar ḥall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 4). [gel,]*

Gel Murāduñ mantıḳın gūş eylegil / Alduġuñ miḳdārı al ger çoġ u az *(Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 5). [gel,]*

Ne deñlü aḳrebüz aña sen itme **gel** teftīş / Yiter saña olur ise bizüm hidāyetümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 608, Beyit 4). [gel,]*

Çün beni bildüm ḫuḳūḳum añladum iẕʿān ile / Ṭālib ol **gel** sen daḫı olġıl ḫabībüm Ḥaḳ-şinās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 612, Beyit 3). [gel,]*

Bu maḳāl-i ḥikmet-āmīzin Murāduñ diñle **gel** / Ġāfil olma dem-be-dem olġıl ḫabībüm Ḥaḳ-şinās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 612, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murāduñ gūş ḳıl sırr ile ḥikmet sözlerin / Cehd idegör fehmine tā kim olasın faḫr-ı nās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 5). [gel,]*

Yāra ḳurban olmaġı **gel** baña taʿlīm eyle kim / Şimdi bildüm kim sevāb-ı ḥacc-ı ekber var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 4). [gel,]*

Gel temāşā eyle ṣunʿullāhı ey merd-i kemāl / Altı günde yaradıldı ʿālem ü sensin dü-şeş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 4). [gel,]*

Çü ṣerʿ-i ḳalb idesen ʿarş olur sen añla bunı / **Gel** ʿarş-ı ḳalbe ʿurūc eyle olasın ḫāl-daş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 3). [gel,]*

Vardum cenāb-ı yāre didüm var mıdur ḫaber / Didüm nedür **gelüp** saña ol bī-ḫaber dimiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 3). [gelüp, -üp]*

Nāḳil olmış baʿżısı faʿʿāl-ı rākiʿ secdede / Sen ḳıyāmı bulduñ ise iste **gel** inşāda farż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 2). [gel,]*

Tefekkür eyle **gel** dā'im neden geldüñ nedür aṣluñ / Seni yaratmadı anuñ içün kim olasın baṭṭāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 2). [gel,]*

Gel imdi añlaġıl maʿnā nedür bilgil esāsından / Beyānından beyān alġıl ḳoyupdur cümleye eşrāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 3). [gel,]*

Ḳo bu ġavġā-yı dünyāyı gözet **gel** ẕuḫr-ı uḫrāyı / Be-v'Allāhi ḥisāb eyler ḳomaz bir nīme-i ḳīrāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 4). [gel,]*

Varmaġ isterseñ eger kim āşiyān-ı ḳudse **gel** / Münseliḫ ḳıl rūḥuñı sen eylegil tenden ırağ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 2). [gel,]*

Gel Murāduñ manṭıḳından fażl-ı Ḥaḳḳı diñlegil / Seyr ḳılġıl bu riyāż-ı ḥikmeti terk eyle bāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murāduñ manṭıḳından diñle ʿışḳ ile ḫaber / Tā ki iki ʿālem içre olasın sen cān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 5). [gel,]*

Gel temāşā eyle **gel** ʿibret-nümādur cān ile / ʿAyn-ı ʿibret maḥż-ı ḥikmetdür bugün sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 4). [gel,]*

Gel temāşā eyle gel ʿibret-nümādur cān ile / ʿAyn-ı ʿibret maḥż-ı ḥikmetdür bugün sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 4). [gel,]*

Kāmil olġıl **gel** kemāl ögren **gel** olma bī-kemāl / Bī-kemāl olanları ber-vech-i ḫayvān itdi Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 3). [gel,]*

Kāmil olġıl **gel** kemāl ögren **gel** olma bī-kemāl / Bī-kemāl olanları ber-vech-i ḫayvān itdi Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 3). [gel,]*

Gel temennā ḳıl ḥabīb-i cān añla iştiyāḳ / İştiyāḳına bugün müştāḳ bālā iştiyāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 1). [gel,]*

Oldı Mecnūn ey hilāl-ebrū saña bu derd-mend / Leyliyā zencīr-i zülfüñ **gel** anuñ boynuna ṭaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 4). [gel,]*

Gel diñle Murādīnüñ bu ḳavl-i güher-pāşın / Bu güher-i maʿnāya olmadı bahā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murāduñ kelāmını añla / Olasın tā ki müstedām el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 5). [gel,]*

Murādī **gel** murāduñda murād idi murāduñda / Murād ider murāduñda elüñde cennet ü nāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murāduñ ḳavl-i pür-maʿnāsına ṭut gūş-ı hūş / Cürʿa-i ʿışḳı yine mestāne beẕl itsem gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 5). [gel,]*

Bu Murādīnüñ ḥaḳīḳat çünki sen sulṭānısın / Göñlini alġıl ele **gel** bu dil-i āzürdenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 5). [gel,]*

Yā nedendür bilemedüm bendesinüñ ḥüccetüñ / **Gel** ḥicābı refʿ ḳıl göster bize māhiyyetüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 1). [gel,]*

Gel Murādun bu kelāmını gözet inṣāf it / Ehl olan kimsenede ḥaḳ ile inṣāf gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 5). [gel,]*

Şerʿ ile ṭutdı benüm iki elüm ḥabl-i metīn / **Gel** ṭarīḳatda ucın ṭut ḳoyu virme resenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 3). [gel,]*

Açġıl ḳulaġ-ı cānı **gel** tā kim saʿādet bulasın / Diñle Murādī sözlerin güftārıdur sābıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 5). [gel,]*

Sāmiʿü'l-ḳavl ol yüri kendüñden iş itme ṣaḳın / **Gel** Murāduñ manṭıḳından sen ʿaṭāsın añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 5). [gel,]*

Naḳd-ı cān ü ʿömri ṣarf eyle bu cevher yolına / Bir daḫı girmez ele bu anı **gel** biñ ān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 3). [gel,]*

Sırr-ı maʿnādan Murādī ister iseñ ger ḫaber / **Gel** enīsüñ hem celīsüñ dā'imā Ḳur'ān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murādīnüñ kelāmın dinle gūş-ı cān ile / Seyr-i deryā ḳıl muḳīm-i sāḥil olma bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 5). [gel,]*

Bu fenā dünyāyı n'eylersin göñül uḫrāya **gel** / Māsivāyı terk idüben ol yüce Mevlāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 1). [gel,]*

Bu fenā dünyāyı n'eylersin göñül uḫrāya gel / Māsivāyı terk idüben ol yüce Mevlāya **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 1). [gel,]*

Şūr u ġavġāsın cihānuñ terk idüben fāriġ ol / Cāy-ı ġavġāda n'idersin cāy-ı bī-hemtāya **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 3). [gel,]*

Niʿmet-i dünyāyı ey dil zehr-i ḳātil añlaġıl / Ẕū-fünūn-ı kāmil iseñ ṭurma bu ālāya **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 4). [gel,]*

Ey Murādī ister iseñ saña yüz ṭuta murād / Benligi terk eyleyüp sen alçaḳ ol bālāya **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 5). [gel,]*

Mā'il olma ʿīş ü nūşa çün fenādur ʿāḳıbet / **Gel** fenāyı iḫtiyār itme yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 2). [gel,]*

Şemme-i ẕevḳ ü ṣafādan ey göñül **gel** leẕẕet al / Her neye kim sen naẓar ḳılursañ andan ḫālet al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 1). [gel,]*

Gel Murādī ḳıl temāşā muḳteżā-yı ʿādeti / Āb-ı rūyı ister iseñ cümle naḳşı āba ṣal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 5). [gel,]*

Ey Murādī **gel** temāşā eyle ʿayn-ı vaḥdeti / Aç ḥicāb-ı lā-naẓīri kā'ināt olsun ḫacīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 5). [gel,]*

İmtiyāz itdüñ ḳamuyı eyledüñ bī-ḥad ḥisāb / Ḥāsib olduñ **gel** ḥisābı seyr ḳıl ya ẕe'n-nevāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 2). [gel,]*

Gel Murāduñ münderic lafẓın temāşā eylegil / Tā murāduñ üzre ola olmaya ceng ü cidāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 5). [gel,]*

Beẕl-i maḳdūr eylegil virmek yaraşur ḫālıḳa / Leyse li'l-insāni illā mā seʿādur saʿy **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 4). [gel,]*

Rū'yet-i dildāre gerçi ḳurdılar nice ṭarīḳ / Rāh-rev olmaḳ dilerseñ **gel** ṭarīḳi bizden al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 3). [gel,]*

İster iseñ ger maʿārifden ḫaberdār olasın / **Gel** Murāduñ bu maḳālinden hemān kesb eyle ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 5). [gel,]*

Aç cemālüñden niḳābı ʿayna ḥā'il itme **gel** / Ḥālümüz cānā ġam-ı hicr ile müşkil itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 1). [gel,]*

Aç cemālüñden niḳābı ʿayna ḥā'il itme gel / Ḥālümüz cānā ġam-ı hicr ile müşkil itme **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 1). [gel,]*

Nice bir ʿummān-ı ḥayretde gezüp bu fülk-i dil / Ḥāşılın taḫmīl ḳıl bī-berr ü sāḥil itme **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 2). [gel,]*

Fikr-i heyhāt ile sevdālarda yilmek nice bir / Fāʿil-i zencīr-i tūl olup müselsel itme **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 3). [gel,]*

Ṣalmışuz dil zevraḳın deryā-yı bī-pāyāna çün / Āḫırı bir cāy-ı nā-hemvāre nāzil itme **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 4). [gel,]*

Ey Murādī Leyse li'l-insāni illā mā seʿā / Saʿy ḳıl her kāra saʿyüñde tekāsül itme **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 5). [gel,]*

Dāmenüñe pāyuñı çek **gel** berü hem çün ḥabl / Ger ululuk ister iseñ işle **gel** yaḫşı ʿamel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 1). [gel,]*

Gel berü kūh-ı ḳanāʿat içre ʿanḳā ol bugün / Ḳonma her bir cīfeye pāk ol sözümi diñle **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 3). [gel,]*

Ey Murādī çün derūnuñ maḫzen-i esrārdur / Cevher almak ister iseñ gel berü dükkāna **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 5). [gel,]*

Nūr-ı ʿaynüm **gel** eriş berḳ ura tā fevḳu'l-cebel / Ġār-ı vaḥdetde ḥarāret birledür dil pāymāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 3). [gel,]*

Ey ṭavāfın isteyen ṣıdḳ ile **gel** ḳılġıl namāz / Recm ḳıl şeyṭān-ı nefsi ḳalmaya tā mekr ü āl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 5). [gel,]*

Gel bu maʿnāyı eger ḥāfıẓ iseñ fehmüñde / Cümle erkānı bilürsin saña yoḳdur müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 4). [gel,]*

Ḳoma ḥayretde özüñ mihr-i dıraḫşān olġıl / Ġūş ḳıl pendümi **gel** mīr-i suḥandān olġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 2). [gel,]*

Ḳoma ayıḳda özüñ 'ilm ile bürhān olġıl / Her cihet bezmine **gel** şem'-i şebistān olġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 3). [gel,]*

Ey dil nice ġafletdesin tevḥīde **gel** tevḥīde gel / Bildüm seni ʿuzletdesin tevḥīde gel tevḥīde gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 1). [gel,]*

Ey dil nice ġafletdesin tevḥīde gel tevḥīde **gel** / Bildüm seni ʿuzletdesin tevḥīde gel tevḥīde gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 1). [gel,]*

Ey dil nice ġafletdesin tevḥīde gel tevḥīde gel / Bildüm seni ʿuzletdesin tevḥīde **gel** tevḥīde gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 1). [gel,]*

Ey dil nice ġafletdesin tevḥīde gel tevḥīde gel / Bildüm seni ʿuzletdesin tevḥīde gel tevḥīde **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 1). [gel,]*

Mevlāya ṭāʿat eylegil dā'im ʿibādet eylegil / Emre iṭāʿat eylegil tevḥīde **gel** tevḥīde gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 2). [gel,]*

Mevlāya ṭāʿat eylegil dā'im ʿibādet eylegil / Emre iṭāʿat eylegil tevḥīde gel tevḥīde **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 2). [gel,]*

Rabbüñ senüñ ġaffārdur her cürmini settārdur / Kimi seve muḫtārdur tevḥīde **gel** tevḥīde gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 3). [gel,]*

Rabbüñ senüñ ġaffārdur her cürmini settārdur / Kimi seve muḫtārdur tevḥīde gel tevḥīde **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 3). [gel,]*

Īmānumuz tevḥīddür sulṭānumuz tevḥīddür / Cānānumuz tevḥīddür tevḥīde **gel** tevḥīde gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 4). [gel,]*

Īmānumuz tevḥīddür sulṭānumuz tevḥīddür / Cānānumuz tevḥīddür tevḥīde gel tevḥīde **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 4). [gel,]*

Eyle Murādī sen ṭaleb ne var ise çün sende hep / Sırr-ı Ḫudā sırr-ı ʿaceb tevḥīde **gel** tevḥīde gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 5). [gel,]*

Eyle Murādī sen ṭaleb ne var ise çün sende hep / Sırr-ı Ḫudā sırr-ı ʿaceb tevḥīde gel tevḥīde **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 5). [gel,]*

Eger ḳulluḳda ṣādıḳsañ baña sulṭānı göstergil / Muvaḥḥid mü'min iseñ **gel** baña imānı göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 1). [gel,]*

Eger ümmü'l-kitāb içre bilürseñ maʿnā-yı iḫlāṣ / Eger ḥıfẓ-ı ʿulūm itdüñse **gel** Ḳur'ānı göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 3). [gel,]*

Kelām-ı ehl-i ḥaḳdur bu bunı gūş eyle cān ile / Menāşıb ister iseñ ger Ḫudānuñ ḳapusına **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 4). [gel,]*

Fānī durur ey sāḳī geçer çünki bu eyyām / **Gel** ʿīş idelüm eyleme luṭf eyle tekāsül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 2). [gel,]*

Gel ʿāşıḳ iseñ yār ile **gel** bir demi dem ḳıl / Bir sikke ḳo ʿāşıḳlar arasında ʿilim ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 1). [gel,]*

Gel ʿāşıḳ iseñ yār ile gel bir demi dem ḳıl / Bir sikke ḳo ʿāşıḳlar arasında ʿilim ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 1). [gel,]*

Vāʿıẓ sen eger bulduñ ise çāre ḫalāṣa / **Gel** ḫālümüze ḳo bizi luṭf eyle kerem ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 2). [gel,]*

ʿAkl iremez kemālin müstefsir olma **gel** / ʿAyn-ı maʿānīye naẕar aʿlādadur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 4). [gel,]*

Māfî'ż-żamīri ḳılma göñül āşkāre **gel** / Ḳalbüñ sefînesin atagör bir kenāra gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 1). [gel,]*

Māfî'ż-żamīri ḳılma göñül āşkāre gel / Ḳalbüñ sefînesin atagör bir kenāra **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 1). [gel,]*

Niçe devān olup ḳılasın ser-te-ser güẕer / İnṣāf şimdiden girü **gel** bir ḳarāra gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 2). [gel,]*

Niçe devān olup ḳılasın ser-te-ser güẕer / İnṣāf şimdiden girü gel bir ḳarāra **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 2). [gel,]*

Devlet saʿādet ister iseñ ey refîḳ ger / Ẓulmetde ḳalma gel berü bir baḫtiyāra **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 3). [gel,]*

Milk-i vücūda çün seni gönderdi lā-yenām / Terk eyle ġafleti dil ü cānuñ uyara **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 4). [gel,]*

Fāş itme sırr-ı ʿışḳı şu kim ehli olmadı / Var ise ger Murādī hemān ehl-i kāra **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 5). [gel,]*

Eger ḥayāt-ı ebed ister iseñ ey ʿāşıḳ / Ṣadāḳati ele al bu Murādī yanına **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 5). [gel,]*

ʿAyān olursa gümān itme kim nihāndur bu / Nihān olursa ʿayāndur **gel** itme ḳāl ile ḳīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 4). [gel,]*

Ey ḳulūbı seyr iden peydāya **gel** / Ḳaṣdı terk it maḳṣad-ı aḳṣāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 1). [gel,]*

Ey ḳulūbı seyr iden peydāya gel / Ḳaṣdı terk it maḳṣad-ı aḳṣāya **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 1). [gel,]*

Nice bir maḫlūḳa baş indüresin / Gel berü **gel** ḥażret-i Mevlāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 2). [gel,]*

Nice bir maḫlūḳa baş indüresin / Gel berü gel ḥażret-i Mevlāya **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 2). [gel,]*

Ārzū-yı nefsüñi ḳıl ber-ṭaraf / Cennet-i tevḥīde **gel** ālāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 3). [gel,]*

Ārzū-yı nefsüñi ḳıl ber-ṭaraf / Cennet-i tevḥīde gel ālāya **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 3). [gel,]*

Ġuş ḳıl bir ḥarf kim biñ ḥarf durur / Bu Murāduñ āyet-i kübrāya **gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 5). [gel,]*

Māsivā terkin urandur merd-i dīn / **Gel** bu remzüñ remzini iẕʿān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 3). [gel,]*

Gel Murāduñ sözini al ġūşa / Eylegil ḥaşlet-i zenbūr-ı ʿasel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 5). [gel,]*

Duruş **gel** ṭāʿat it perverdgāra / Śevāb-ı dü-cihānı eyle ḥāşıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 2). [gel,]*

Muḥaḳḳaḳdur Murāduñ bu kelāmı / Muḥaḳḳikşeñ **gel** imdi gör müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 848, Beyit 5). [gel,]*

Ḳanı şeftālū didüm ey dilber / Ruḫ-ı ālı didi ki baña **gel** al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 4). [gel,]*

Ṭuymadın **gel** Murādī seni raḳīb / Yoḫsa eyler bu dem seni pā-māl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 9). [gel,]*

Gel ey ʿāşıḳ hemān hū di hüve'l-bāḳī hüve'l-bāḳī / Çün oldur cümleden efżal çün oldur cümleden aʿlem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 9). [gel,]*

Gel Murādīnüñ murādın añla kim merdānedür / Anuñ içündür küşāde bu benüm bāb-ı derüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 6). [gel,]*

Gel Murāduñ diñle ḳavlin oldı bu ḳavl-i eṣaḥ / Uy cevāba kim cevābumdur saña her dem imām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 5). [gel,]*

Ṭaġıdursañ kār u bāruñ **gel** Murāduñ yanına / Cemʿ iderseñ kendüñi añlayasın cemʿiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murāduñ bu kelāmın diñle cān ile yine / Ḥaḳ teʿāla ʿavnı ile nicedür gör ḳudretüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 5). [gel,]*

Ey ṣabā-yı maḥż-ı ḳudret maḥż-ı ḥikmetdür sözüñ / Bir ḫaber vir bize ʿışḳında **gel** ey ḫayrü'l-ḳudūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 4). [gel,]*

Ey ḫalīlüm Kaʿbe ḳaṣdın eyleyüp çekme elem / **Gel** ṭavāf eyle beni kim Kaʿbe-i ʿulya menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 4). [gel,]*

Ey Murādī **gel** tefekkür eyle maʿnā remzini / Şimdi bu maʿnāda gör nice muʿammā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 5). [gel,]*

Gel er iseñ bu Murādīnüñ sözinden leẕẕet al / Rāġıb olmam kimseye ʿışḳ ehlinedür raġbetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murāduñ manṭıḳından añlaġıl ʿilm-i ledün / Tārik oldum çünki ġayr-ı yāri aʿlā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 6). [gel,]*

Gel Murādī süḫanın cān ile olġıl sāmiʿ / Ehl-i ḫāl añlamaġiçün bunı inşā ḳıldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 5). [gel,]*

Gel te'emmülle su'āluña cevābuñ ala gör / ʿAcele ḳılma ʿacūlüñ olısar ʿaḳlı ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 4). [gel,]*

Gel tā'ib olup cümle günāha gice gündüz / ʿİṣmet gözedüp ʿiṣmet ile olıgör ʿāṣım *(Murâdî Dîvânı, Gazel 960, Beyit 4). [gel,]*

Ḫüdāvendā baña luṭfuñ irişdür **gel** ʿināyetden / Beni sen pāy-māl itme müyesser ḳıl dirāyetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 1). [gel,]*

Baña ʿilmüñ naṣīb eyle özüñ cāna ḥabīb eyle / Beni saña ḳarīb eyle irişdür **gel** hidāyetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 3). [gel,]*

Beni insān iderseñ itme **gel** nisyān ile hergiz / Vücūdum beytine çün kim yine aẕvā olan sensin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 3). [gel,]*

Teraḥḥum ḳıl baña dildār ki ben bir ḫastayam pür-zār / Baña dünyāda sensin vār ṭabībüm **gel** devā senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 4). [gel,]*

Elā ey ʿāşıḳ-ı şūrīde **gel** keşf-i ḥicāb oldı / Yüri var ḥüsne ḳarşu gör ne şīve ḳılur ol fettān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 3). [gel,]*

Ġam u şādī bir āletdür nedür şādī nedür yā ġam / Eger aḳluñ saña yār ise gec **gel** şād ile ġamdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 4). [gel,]*

Gel Murādī añla rāhı olasın ehl-i ṭarīḳ / Añlar iseñ ger bilürsin cümleye ḫān oldıġın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 5). [gel,]*

Añlar iseñ ger bu remzi kāmilü'l-ʿilm olasın / Nice ḫasta saña **gele** bir nefes dermān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 4). [gele, -e]*

Bu ʿacā'ib ḳıṣṣadur añla ḫaberden **gel** ḫaber / Āh ile hem-rāzdur deryāda dil mihmān igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 3). [gel,]*

Gel tefekkür eylegil bir dem ḳıyāmeṭ günlerin / Ẓūlm ü cevri terk idüp ḫavf eylegil sübḥāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 2). [gel,]*

Gel ḥicāb-ı ġafleti refʿ eyle çeşmüñ ḳıl küşād / Tā saña daḫı naṣīb ola bugün iẕʿāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 3). [gel,]*

Cürʿadan mest oldı baʿżı baʿżı oldı ḍāllden / **Gel** bu maʿnāyı nişānuñ eyle ḳıl ḫāṭır-nişān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 4). [gel,]*

Gel bu kāruñ fikrini it ḳaç ḳamu eẕnābdan / Ey Murādī ḫaḳḳa mekşūf oldı her mestūr olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 5). [gel,]*

Cümle-i ẕerrātda bāhir durur ḥükm-i ezel / **Gel** tefekkür eyle ḫānum nice ḫāṣiʿdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 3). [gel,]*

Didi kim **gel** maḥż-ı ḥikmetdür vücūduñ ser-be-ser / Bilesin tā ḥikmetüm iẕʿān ile īḳāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 4). [gel,]*

Gel bu varlıḳ perdesin keşf eyle tā kim göresin / Bir ʿayān ile mübeyyen bī-beyān ü bi-ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 4). [gel,]*

Ḳalbüñi cemʿ eyle tefrīḳ itme **gel** ey ẕū-fünūn / Merd olandan merde bilgil kim ḫaḳīḳatdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 4). [gel,]*

Gel Murādīnüñ kelāmın bulduñ ise sen leẕīẕ / Her ne deñlü kim dilerseñ şerḥ ide āyātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murādīnüñ kelāmından kemāl iẕʿān ḳıl / Her ne kim geldi ʿaṭā-yı cāvidānīdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 5). [gel,]*

Gel vücūduñ ḳıl fenā tā kim beḳāya iresin / Ol beḳā-yı lā-yezālīden fenāya iresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 1). [gel,]*

Gel Murādīnüñ kelāmın gūş ḳıl ey muḫterem / Ḫaḳḳ-ı muṭlaḳdur cevābum ḳavlüme bi'llāh inan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 5). [gel,]*

Şefʿü vetrüñ **gel** ḥisābın istegil ebrārdan / Vāḥidiyyet ister iseñ ḳıl ṭaleb muḫtārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 1). [gel,]*

Çıḳ muʿallā ʿarşa ḫānum ḳıl naẓar āfāḳa **gel** / Ān-ı vāḥiddür saña her manẓar u her bir kemīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 4). [gel,]*

Ey cemāl-i ġayba maẓhar bilmemişsin kendüñi / **Gel** ḫaber virem saña ben bu sebātuñ evvelin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 3). [gel,]*

Ey Murādī **gel** ḫaberdār ol bu remzümden benüm / Ḥaşr u neşre ġālib ol bilgil nebātuñ evvelin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 5). [gel,]*

Ey vücūdum şehrinüñ sulṭānı **gel** milküñ gözet / Sensüz olmasun bu milküñ bir nefes sulṭān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 3). [gel,]*

Gel ḥicāb-ı ẓulmeti refʿ eyle rūşen olasın / Ḳalmaya mir'āt-ı ḳalbüñde senüñ ẕerre nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 2). [gel,]*

ʿİlm-i bī-maʿnāyı ḳo **gel** ʿilm-i bā-maʿnā dile / Kī ʿulūm-ı evvelīn ü āḫirīn ola nişān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 3). [gel,]*

Gel kemāl-i lā-yezālīden maʿārif iste tā / ʿİlm ile maʿdūd olasın zümre-i ebrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 4). [gel,]*

Ey ḥayāt-ı cāvidānum eyle **gel** iḥyā beni / Çünki ḳā'imdür vücūdum ey ḥayāt-ı cāvidān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 4). [gel,]*

Şerḥ-i miḳdār ile her şey'üñ olur ḫāli beyān / **Gel** tefekkür eyle bir dem gerdiş-i eṭvārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 4). [gel,]*

İster iseñ bilmege ʾilm-i ledünnīden ḫaber / **Gel** Murāduñ manṭıḳından diñle Yezdān āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 5). [gel,]*

Ey Murādī çeşm-i ʻibret birle ḳıl dā'im naẓar / Ḥikmet-i ḥayy-ı ḳadīmi gözle **gel** emvātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 5). [gel,]*

Gel berü mürşid idin **gel** bu Murāduñ suḫanın / Diñlemezseñ saña ẓulm ile sitem-kār olasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 5). [gel,]*

Şāh-bāz olmaġa ey dil hevesüñ var ise **gel** / Mihr ü māhı iki per ḳıl ḳoma eflāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 3). [gel,]*

Ḫasta-i cehl oluben ḳalma cehāletden ʻalīl / Ṭut Murāduñ sözini **gel** ḳoma tiryāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 5). [gel,]*

Vā‘ıẓā bize dime cennet ü na‘mā ḫaberin / Söyle **gel** ḳādir iseñ rūy-i dīlārā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 1). [gel,]*

Nice ṣabūr ola dil nār-ı firāḳa ya Rab / Eyle ḫalās anı **gel** bu piç ü tāb içinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 2). [gel,]*

Āyāt-ı ‘ayn-ı lafẓı nāmūs-ı ekbere ṣor / Bī-ṣavt u bī-ḥurūfı **gel** añla cān ü dilden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 4). [gel,]*

Beḳā dilerseñ eger iste **gel** Ḫudā naẓarın / Naẓarda tā bulasın luṭf ile ‘aṭā eserin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1140, Beyit 1). [gel,]*

‘Işḳı ṣafā añlayan ġayrıyı maṭrūd ider / ‘Işḳa nişān iste **gel** dīde-i ḫūn-bārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 3). [gel,]*

Dilden giderme şerḥini ṭarḥ eyle dilden ġayrıyı / Dil cür‘asından ey Murād nūş eyle **gel** peymānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murāduñ sözini gūş eyle / Vaḳti bir demde eylegil bir ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murādīye ġālib ise ‘aṭeş / Feyż ide tā saña yem-i ‘ummān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1162, Beyit 5). [gel,]*

Diñle güftārını Murāduñ **gel** / Bu kelām-ı ‘acīb ile eglen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 5). [gel,]*

Gel kelām-ı Murādı gūş eyle / Her sözinde naṣīḥat añla bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1164, Beyit 5). [gel,]*

Çıḳ bu varlıḳ perdesinden āşkār / **Gel** ‘ademde olmaġıl cān isteyen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 2). [gel,]*

Çün Murādī ‘arż ider dürr ü güher / **Gel** temāşā eyle ol sā‘atde sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1170, Beyit 5). [gel,]*

Cān ile **gel** diñle Murādī sözin / Berḳ ura tā lem‘a-i envārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1172, Beyit 5). [gel,]*

Gel bu Murāduñ sözin ʿışḳ ile ey muttaḳī / Diñler iseñ olasın sen daḥi dānā cüvān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1175, Beyit 5). [gel,]*

ʿIşḳı ṣafā añlayan maṭrūd eyler ol / ʿIşḳa nişān iste **gel** dīde-i ḫūn-bārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 3). [gel,]*

Gel diñle Murādīnüñ kelāmın / Kim nice çıḳar güher feminden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 5). [gel,]*

Aṣl oldı çü her fürū‘a maẓhar / **Gel** mültefit olma fer‘e gel sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 4). [gel,]*

Aṣl oldı çü her fürū‘a maẓhar / Gel mültefit olma fer‘e **gel** sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 4). [gel,]*

Raḥmet-i kibriyā dilerseñ eger / Söyle **gel** lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 3). [gel,]*

İster iseñ bulmaġa ‘ayn-ı hüviyyet sırrını / **Gel** Murāduñ manṭıḳından diñle gel āvāda hu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 5). [gel,]*

İster iseñ bulmaġa ‘ayn-ı hüviyyet sırrını / Gel Murāduñ manṭıḳından diñle **gel** āvāda hu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 5). [gel,]*

Ref‘ iderse ger ḥicābuñ gözle **gel** / Bī-ḥicāb ü bī-niḳāb olduñsa ḫānum **gel** berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 2). [gel,]*

Gel Murāduñ cān ile pendini eylerseñ ḳabūl / Bulasın na‘mā vü hem ālā-yı ‘uẓmā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1197, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murādīden al ‘aṭā ḫaberin / Tā ki ḳalmayasın cehāletde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 5). [gel,]*

Ey Murādī geç murāduñdan murādın gözle **gel** / İster iseñ bu kelāmuñ irmege iẕ‘ānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 5). [gel,]*

Ey vücūdum şerḥini şerḥ eyleyen kāmillere / Sen cemāle olma şāriḥ **gel** bu peydā üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 2). [gel,]*

Gel Murādī bendeñe luṭfuñdan eyle luṭfuñı / Kim senüñ nūr-ı cemālüñden ola gūyā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 5). [gel,]*

Men lehü’l-emrük durur ḥükminde ẓāhirle nihān / Ḥikmetin **gel** gözle gel im‘ān im‘ān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 3). [gel,]*

Men lehü’l-emrük durur ḥükminde ẓāhirle nihān / Ḥikmetin gel gözle **gel** im‘ān im‘ān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 3). [gel,]*

Ey Murādī ḳalbüñe ebr-i maḥabbet sepdi ṣu / **Gel** teferrüc eyle gör kim nice bostānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murāduñ bu kelām-ı lā-naẓīrin eyle gūş / Kendüzinden kār ḳılmaz eyler ol fermān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murādīnüñ kelāmından gözet şerḥ u beyān / Ma‘rifet taḥṣīl idesin sen daḥı bürhān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 5). [gel,]*

Bilmek isterseñ Murādīden beyān-ı ma‘nevī / **Gel** bu mirṣāda ḳadem baṣ bilesin evrādı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 5). [gel,]*

Ma‘rifet kesb eyleyem dirseñ eyā ṣāḥib-kemāl / **Gel** Murāduñ manṭıḳın gūş eylegil iẕ‘ān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murāduñ manṭıḳın gūş eyle ey ṣāḥib-kemāl / Vaḳtüñe ḥāżır olursañ vaḳti bi’l-evḳāt ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 5). [gel,]*

Gūş eyle **gel** Murādīnüñ kelāmın ey ulu / Tā ṭarīḳat dâmenine dest-i ṭırnaġuñ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 6). [gel,]*

Gel Murāduñ manṭıḳından behredār olduñsa ger / Kim bilür kendüñ bilesin himmet-i merdān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murādīden bu ḳavli istimā‘ eyle hemān / Cānını ‘arż eyler iseñ işte bāzārı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murāduñ manṭıḳından diñle ḥikmet sözlerin / Ṣād olasın uġramaya bir nefes ḳalbüñ ġama *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 5). [gel,]*

Gel temennā idelüm dā’im rıżā-yı ḥażreti / Kim ola anuñ rıżāsında ebed olmaz tebāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 4). [gel,]*

Gel Murāduñ gör kelāmın sem‘-i cāna al hemān / Naṣṣ-ı ḳātı‘dur kelāmı cümle gūyā üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murāduñ diñle ḳavlin añla ġāyet derk ile / Diñle gel anı maḳāl ile maḳālinden yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murāduñ diñle ḳavlin añla ġāyet derk ile / Diñle **gel** anı maḳāl ile maḳālinden yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murāduñ manṭıḳından añla bu dürlü kelām / Bulmayasın anı sen bir ‘ālim-i üstādda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 5). [gel,]*

Bilā-ḥarfin nedür ḳāli **gel** imdi añla ma‘nāyı / Murādī buldı aḳṣāyı çü söyler dem-be-dem Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 5). [gel,]*

Özüñi ḳoma ġafletde uyarġıl ḫvābdan cānuñ / Elüñden geldügi miḳdār durış **gel** ḫıdmete sende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 3). [gel,]*

Bu eṭvār ile āsāruñ ḥicābın rāfi‘ ol her dem / Muḥaḳḳaḳ revzeninden **gel** cemāl-i yāri seyr eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 2). [gel,]*

Ḳulaġ ur ‘aḳl ile her dem açıḳ ṭut çeşm-i cānuñ **gel** / Murādīden görinen sırr ile güftārı seyr eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 5). [gel,]*

Göñül terk eyle bu milk-i fenāyı **gel** beḳā iste / Ḫudā-yı lā-yezāle ṭā‘at it andan ‘aṭā iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 1). [gel,]*

Neden baġlanuben ḳalduñ bu mekkāruñ ḥayālinde / **Gel** ‘aḳluñ başuña cem eyleyüp Ḫaḳdan rıżā iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 2). [gel,]*

Murādī merd-i kāmilseñ bu kār u bārı terk eyle / Vücūduñ ġarḳ-ı ‘ışḳ eyle sivādan **gel** rehā iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 5). [gel,]*

Müberrā ol sivādan **gel** mu‘arrā ol muṣaffā ol / Telezzüz eyle ġayr ile olasın muḳbil-i dergāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 3). [gel,]*

Ḫabībüm ‘ayn-ı vaḥdetden ḥicāb açmış **gelür** gördüm / Didi kim ben mübeşşirven ki didi ittiṣāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 2). [gelür, -ür]*

Bilā- ṣariḳ n’ider fānī **gel** imdi añla ma‘nāyı / Murādī buldu aḳṣāyı çü söyler dem-be-dem Allah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 5). [gel,]*

Dil ü cān milkini ābād idüp ma‘mūr ḳıl yā Rab / Senüñ ġayrüñden āzād eyle **gel** luṭf eyle ṣād eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 4). [gel,]*

Beni aġlatma senüñ ḥüsn ü cemālüñ ḥaḳḳı / Cāy-ı ḥasretde bizi eyleme **gel** āvāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 3). [gel,]*

Gel Murādī ḳuluñı eyleme red eyle kerem / Ḳoyuben seni varup ġayre kime yalvara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murāduñ bu kelāmını işit āgāh ol / Yāvī ḳılma yoluñı gel berü olma güm-rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 5). [gel,]*

Gel ḥaḳīḳat yemine ġavṣ idelüm merdāne / Merd odur başını meydāna ḳoya rindāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 1). [gel,]*

‘Āḳil iseñ Murādī sözin diñle ‘aḳl ile / Şimdi ki rūz-ı furṣatı **gel** ḳoma yarına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 5). [gel,]*

Zāhidā **gel** bize uy tā ki ziyān itmeyesin / Kendü īmānuñı gör baḳ bizüm īmānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 2). [gel,]*

ʿAklı **gel** başuña cemʿ eyle eger ʿāḳil iseñ / ʿĀḳil oldur edeb ile vara rāhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 2). [gel,]*

Gel Murāduñ sözini diñle saña şāfiʿdür / ʿĀşıḳ ol kimse durur nāle vü āhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 5). [gel,]*

ʿĀḳil iseñ Murādī sözin diñle ʿaḳl ile / Şimdi ki rūz-ı furṣatı **gel** ḳoma yarına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 5). [gel,]*

Ḥicāb-ı ġayrı gider benligüñde saña ḥicāb / Seni gider ara yirden iriş **gel** a‘lāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 3). [gel,]*

Gel iste Murādīden gel añla nedür ‘ilmi / ‘İlmi ile ol ‘ālim cehl irmedi bu cāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 6). [gel,]*

Gel iste Murādīden **gel** añla nedür ‘ilmi / ‘İlmi ile ol ‘ālim cehl irmedi bu cāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 6). [gel,]*

Āyīneñi **gel** eyle mücellā vü ṣafā-baḫş / Her söze inanma aña her dem naẓar eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 2). [gel,]*

Gelüp pīr-i ma‘nādan itdi su’āl / Didi n’ola ḥāl bu mu‘ammāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1416, Beyit 3). [gelüp, -üp]*

Nice bir lehv ile lu‘b ola bu kār / **Gel** duruş olmaya cāyuñ ḥāviye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 2). [gel,]*

Seḥerde çünki saḥrā-yı vücūda / **Gelüben** olmışuz maẓhar sücūda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1426, Beyit 1). [gelüben, -üben]*

Maḳṣūd-ı ezel nedür **gel** añla / Çıḳ aydına ḳalmaġıl dücāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1434, Beyit 4). [gel,]*

Gel añla Murādīnüñ kelāmın / Dur ḳavlüñe bī-ḥaḳīḳat olma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1441, Beyit 5). [gel,]*

ʿAḳlı **gel** başuña cemʿ eyle eger ʿāḳil iseñ / ʿĀḳil oldur edeb ile vara rāhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 2). [gel,]*

Gel Murādun sözini diñle saña şāfiʿdür / ʿĀṣıḳ ol kimse durur nāle vü āhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 5). [gel,]*

Gel Murāduñ manṭıḳından ʿārif iseñ ey ḥabīr / Ḫāne-i ḳalbüñde ḥāṣıl ola tā kim rūşeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 5). [gel,]*

Bār-gāh-ı ʿizzet itmişdür saña bābın küşād / İster iseñ iste **gel** andan hemān her ʿizzeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 4). [gel,]*

Gel ey maḥbūb-ı dil-bendüm cemālüñden niḳāb açġıl / Ki tā bir demde ʿuṣṣāḳuñ bula biñ biñ tesellāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 2). [gel,]*

Gel Murāduñ bu kelāmına naẓar eyle yine / Genc-i pinhān durur degmez aña degme eli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 5). [gel,]*

Ḫāliʿ ol **gel** beşeriyyetde libās-ı ḥaḍrā / Bilesin tā melikiyyetde esās-ı seferi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 1). [gel,]*

Gel Murāduñ kelimātına ḳoġıl inkārı / Ber-murād oluben insān olasın bir seherī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 5). [gel,]*

Gel āb-ı vaṣluñ ile söyündür ḥarāretüm / Luṭf ile gel nihāyete irgür bu fürḳati *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 2). [gel,]*

Gel āb-ı vaṣluñ ile söyündür ḥarāretüm / Luṭf ile **gel** nihāyete irgür bu fürḳati *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 2). [gel,]*

Meşġūl olur mı dil seni gördükde ġayrıya / Bi'llāhi bir naẓarda **gel** eyle dirāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 4). [gel,]*

Bir ḳavl-i bī-bedel yine peydā idüp Murād / **Gel** semʿ-i cān ile işit imdi maḳālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 5). [gel,]*

Geldi Murādī kesrete yümn ile gerçi kim / Vaḥdetde ḳıldı ẕikr-i dehānum seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 5). [geldi, -di]*

Gel bir naẓar ile yine bu ʿarṣada şimdi / Naẓm itdi Murādī nice yāḳūt laʿāli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 5). [gel,]*

Gel ṣorma baña sen bunı ṣorġıl yüri sırra / Sırrum didi kim sırr ile çek nāme midādı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 4). [gel,]*

ʿĀṣıḳlara ḳılan vefā dil derdine ḳılan devā / **Gel** ey ṭabīb-i pür-ṣafā derdüme dermānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 2). [gel,]*

ʿĀlem-i ġayba ṭutup ʿacz ile **gel** rūy-i niyāz / Dāmen-i pīr-i ṭarīḳat ṭutalum döne döne *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 4, Beyit 2). [gel,]*

Kim ki bilmez ḫālıḳuñ baḫṣāyişin / Sen elem çekme **gel** ol murdār içün *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 8, Beyit 2). [gel,]*

Oldı ol ʿilm-i Ḫudā-yı ẕü'l-celāl / **Gel** celāli dāfiʿ ol min maḫżi ḫāl *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 8). [gel,]*

Ḳıl Murāduñ bu kelāmın istimāʿ / Añlamazsañ eyle **gel** bārī metāʿ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 12). [gel,]*

Gözet Ḫaḳḳuñ rıżāsın ey ḳarındaş / Şaḳın emr-i Ḫudādan çekme **gel** baş *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 4). [gel,]*

Murādīnüñ sözin gūş eyle **gel** var / Ṭayanma bu cihāna ẕerre miḳdār *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 5). [gel,]*

Ḳalmaġıl rāhda rāh ehline **gel** hem-rāh ol / Göñül Allāha ṭutup bendeyi bu der-gāh ol *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 18, Beyit 4). [gel,]*

Kelāmın ehl-i Ḫaḳḳuñ diñle **gel** var / Ḳulaġa al anı tekrār tekrār *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 1). [gel,]*

ʿİnāyet eyle **gel** dā'im Murāda / İrişdür ḫażretüñde izdiyāda *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 5). [gel,]*

İstimāʿ eyle dilā ḳavlümi **gel** āgāh ol / Her ne kim işler iseñ emr-i bi-emru'llah ol *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 1). [gel,]*

Ḳalmaġıl rāhda rāh ehline **gel** hem-rāh ol / Göñül Allāha dönüp bendeyi bu dergāh ol *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 3). [gel,]*

Ḫużūr-ı vaḥdet oldı kār-ı ʿārif / **Gel** ey ʿışḳ ehli kesb eyle maʿārif *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 33, Beyit 1). [gel,]*

Muṣarraḥ yazılmış yine beyyināt / **Gel** āyātı gör kim odur ḳāṭıʿat *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 34, Beyit 1). [gel,]*

Mevtüñi ẕikr eylegil **gel** dā'imā / Eyle şerʿ-i Muṣṭafāya iḳtidā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 36, Beyit 3). [gel,]*

İster iseñ iki ʿālemden alasın behre / **Gel** Murādīye yaḳın gezme şehirden şehre *(Murâdî Dîvânı, Müfret 3, Beyit 1). [gel,]*

ʿÖmr ü cānı neylesün ey dostum ʿāşıḳ olan / **Gel** cemālüñ perdesin keşf eyle sulṭānum hemān *(Murâdî Dîvânı, Müfret 10, Beyit 1). [gel,]*

Ḫayme-i eflāki gör kim gösterür ẕıll-ı ḫayāl / **Gel** ḫayāle aldanup ḳalma ḥikemden ḳıl naẓar *(Murâdî Dîvânı, Müfret 33, Beyit 1). [gel,]*

2. Doğmak, ortaya çıkmak.

Geldi Murādī ʿāleme ādem ḳanı başīr / Anı bilen bilür ki nedür sırr-ı kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 5). [geldi, -di]*

Çün ʿışḳ **geldi** sırrını fāş eyledi baña / Dil oldı kendü kendüsine yine reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 1). [geldi, -di]*

Devrinde devre **geldi** çü devr ile dāire / Devvār noḳṭa oldı hemān olmadı cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 4). [geldi, -di]*

Cān ü tenden **gelici** rūḥ-ı revānum sensin / Yoluña cismi fenā eyleyeli buldı beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 4). [gelici, -ici]*

Ḫurrem ol dil ki ola ʿışḳ-ı ḥabīb ile ʿulā / Nice nice **gele** ervāḥ-ı saʿādet peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 1). [gele, -e]*

Nidādur maḥż-ı ḳudretden “ve ḳaddernāhü taḳdīrā / Misāle **geldi** çün ṣūret “ve ṣavvernāhü taṣvīrā” *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 1). [geldi, -di]*

Çün **geldi** ʿademden yine ṣaḥrā-yı vücūda / Mevcūd olanı ḳıldı vücūd ile tesellā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 3). [geldi, -di]*

Oldı ẕikr-i ḥabīb-i ḳalbe ṣafā / Ẕākire **geldi** ḥükm-i “kerremnā” *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 1). [geldi, -di]*

Emri **geldükde** bir avuc ḫāka / Eyledi ḳaṭre ḳaṭreden deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 2). [geldükde, -dükde]*

Semʿüme **geldi** bir ṣadā “hāẕe’n-nidā hāẕe’n-nidā” / Kāne’l-ʿaṭā’ü’l-muṭlaḳā hāẕe’l-ʿaṭā niʿme’l-ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 1). [geldi, -di]*

Her ne kim **gelse** bize sālim olur biz sıḳayuz / Bizüm efkār ile kārımuza rehber tevvāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 2). [gelse, -se]*

Revnaḳ-ı ḥüsn-i rūy-i yār dīdeye virse ferr ü tāb / **Gelmez** idi bu ʿāleme ẕerrece deñlü inḳılāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 1). [gelmez, -mez]*

Gelüp ḫ∨āce-i ḥikmet eyledi ders-i ḥakīm / Şu resme ki ḥayrān olupdur nice biñ lebīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 4). [gelüp, -üp]*

Murādī evvelīnüñ āḫırıdur / Ne kim **geldi** ise ol aña ḳālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 5). [geldi, -di]*

Oldı müstecmiʿ ṣıfat-ı emr-i ʿālem kāf u nūn / Ḳavlühü’l-ḥakku lehü’l-ḥükm ile **geldi** ḳāṭıʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 2). [geldi, -di]*

Ḳılmaz idi enbiyā vü evliyā ʿarż-ı hüner / Gūş-ı cāna **gelmeseydi** ger nidā-yı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 2). [gelmeseydi, -me, -se(y), -di]*

Seḥerde açdı ẕülmānī niḳābın şāhid-i ḳudret / **Gelüp** envār-ı berḳınden cihāna ʿālem-i fıṭrat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 1). [gelüp, -üp]*

ʿUlūm-ı künde kāfuñ elfi misli rāst olduñsa / **Gelür** milk-i hüviyyetden saña ḳudret ve hem heybet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 4). [gelür, -ür]*

Elā iy ḳum fe-enẕur maʿnīsin fehm eyleyen ʿārif / Fe-kebbirden fe-ṭahhirden dem ursañ **gelür** ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 3). [gelür, -ür]*

Merd oldı **gelüp** çü merd-i merdān / Bildürdi nedür rumūz-ı fıṭrat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 3). [gelüp, -üp]*

Murādīnün **gele** gūş eyle kavl ü güftārın / Diler iseñ olasın sen de kāsib-i ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 5). [gele, -e]*

Ḫaste-dilsin bu fenāda yoḳ saña hergiz ṭabīb / **Gel** cenāb-ı ḥażret-i vehhābdan iste ʿilāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 2). [gel,]*

Ẓamīr āyinesine **gelen** ḥaḳīḳīdür / Ḳonuldı dā’ire-i noḳṭadan bu żād-ı vülūc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 3). [gelen, -en]*

Ẓāhir oldı lemʿa-i İnnā fetaḥnādan fütūḥ / Pes muḳırr olup didiler **geldi** Mevlādan fütūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 1). [geldi, -di]*

Vücūd-ı neş’esi **geldi** çü ḳālıb u cāna / Gelüp görindi heyūlāda bu ḫayāl evżaḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 3). [geldi, -di]*

Vücūd-ı neş’esi geldi çü ḳālıb u cāna / **Gelüp** görindi heyūlāda bu ḫayāl evżaḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 3). [gelüp, -üp]*

Ey Murādī çün gele taḫt-ı dile sulṭān-ı ʿışḳ / Ber-murād olur anuñla **gelse** bir an insilāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 5). [gelse, -se]*

ʿİlm ile farḳ oluna sācid ile tā mescūd / ʿİlm-i ẓāhirle **gelüpdür** ḫulefā-i insān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 2). [gelüpdür, -üp, -dür]*

Dürr-i nā-yāb **gelür** ḳaṭreden ey baḥr-ı kerem / Baḥr eger dürr-i muḥīṭ olsa dür oldı nā-būd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 4). [gelür, -ür]*

Baḥr-ı belāya ṣalma **gel** ʿāṣıḳuñı meded meded / Cān ikiligi terk idüp anuñ içün didi eḥad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 1). [gel,]*

Ḫabīb-i aṣl ola ḫubbu’l-īṣāle çün mā’il / **Gelür** anuñla heyūlāya bu ḫayāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 2). [gelür, -ür]*

Eḥaddan oldı ẓāhir çünki Aḥmed / Çü **geldi** ʿāleme dindi Muḥammed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 1). [geldi, -di]*

Gele çün kim ẓuhūra yevm-i maḥşer / Murāda pes ricāsı oldı mesned *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 5). [gele, -e]*

Gelüp āfāḳa şerḥ itmiş zemīn ile zamān söyler / Murādīnüñ kelām-ı dil-pezīrin gūş iden sāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 5). [gelüp, -üp]*

Şemā’il bezmine **geldi** biri ṣūret biri sīret / Birisi ʿayn-ı bihterdür birisi ʿayn-ı ebterdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 3). [geldi, -di]*

Eger diler iseñ ey dil senüñ baḫtuñ ola ʿālī / Ḫudādan her ne kim saña **gelürse** ṭut anı maʿẕūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 5). [gelürse, -ürse]*

Her ne kim ẓāhir olur ol ḥālet-i dilden durur / Her ne kim **gelse** saña sen ṣanma ki ilden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 1). [gelse, -se]*

Dek ṭurursa ger zebān bil ser daḥı ṭutar ḳarār / Ne **gelürse** nīk ü bed her kişiye dilden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 2). [gelürse, -ürse]*

Lā-ilāhe illā lenā ṭuruḳun ilā ʿilmin cedīd / Oldı ḳā'im pes **gelür** ḳayyūmdan tecdīd-kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 3). [gelür, -ür]*

Çün bu ṣūret ʿālemine **gelmişem** bir kār içün / Ḫasta-i ʿayn-ı vücūdı dā'irem pergār var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 2). [gelmişem, -miş, -em]*

Her ne demde ki żamīrine **gele** luṭf u cefā / Bu ʿacebdür ki hemān bu dil-i meyyāle düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 3). [gele, -e]*

ʿIşḳı ḳapladı Murādīyi ḳomaz ʿaḳla **gele** / Çıḳmaz ol noḳṭa ki dā'ire-i pergāle düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 5). [gele, -e]*

Cüz' ü külden çü **gelür** cüz' ü kemāl ile hüner / Hüner ehlinden eger gelse hüner minnetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 4). [gelür, -ür]*

Cüz' ü külden çü gelür cüz' ü kemāl ile hüner / Hüner ehlinden eger **gelse** hüner minnetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 4). [gelse, -se]*

Luṭfı çü nihāyetde degül özgedür elṭāf / Ḳaṭre **gele** mi bir yem-i ʿummāna berāber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 4). [gele, -e]*

Geldi bu Murādī yine ʿālemlere ḳudret / Ḥükm-i ezel ile kurılur yine bu bāzār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 5). [geldi, -di]*

ʿUbbād-ı cihān **gelse** ʿibādet idemezler / Mābeynümüzi faṣl-ı şehādet idemezler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 1). [gelse, --se]*

ʿIşḳuñ çü sende cāna bu sevdā neden **gelür** / Dilde ẓuhūruñ ola yā iḫfā neden gelür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 1). [gelür, -ür]*

ʿIşḳuñ çü sende cāna bu sevdā neden gelür / Dilde ẓuhūruñ ola yā iḫfā neden **gelür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 1). [gelür, -ür]*

Çün sātir ola sen seni cümle ʿayāndan / Dillerde nāmuñı ḳoyup ifşā neden **gelür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 2). [gelür, -ür]*

Nūruñ durur çü ʿāleme dā'im żiyā viren / Yā bu felekde şems ile ażvā neden **gelür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 3). [gelür, -ür]*

Peydā çü sensin ʿāleme ey ẓāhirül-vücūd / Biñ dürlü gösterüp yā bu peydā neden **gelür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 4). [gelür, -ür]*

Bildüñ Murādī cünbüş ü işler anuñ durur / Ḳılmak cihān ile yā bu ġavġā neden **gelür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 5). [gelür, -ür]*

Şuʿāʿ-ı mihri çü tāb urdı her ṭaraf-be-ṭaraf / İḫāṭa eyledi sırrı **gelüp** ʿayāna ḥużūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 2). [gelüp, -üp]*

Cihān u cānı yüri tārik ol eger er iseñ / Belā-keş ol yüri tā kim **gele** miyāna ḥużūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 4). [gele, -e]*

ʿĀlemlere hidāyet ammā bilen nevādur / **Geldi** Murādī çün kim elfāz-ı ṭābʿ-ı pāküñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 5). [geldi, -di]*

Ḥarf ile nuḳaṭ **geldi** bir yire kelām oldı / Bu ʿilm ile bu maʿnā peydā neden olmışdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 4). [geldi, -di]*

Cāna buluşdı aṣl-ı cān bildi beni didi hemān / Diñle benüm sözüm inan **geldi** ṣıfāt-ı iftiḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 4). [geldi, -di]*

İste murāduñı Murād **geldi** murāda her murād / Aṣl-ı Murādīdür murād buldı çü ẓāt-ı iftiḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 5). [geldi, -di]*

Meydāna **gelmişdür** Murād merdāneler ḥāżır mıdur / ʿAvn ile cümle pest olur ger āsumāna çekseler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 5). [gelmişdür, -miş, -dür]*

Çün iẓhār eyledi ẓahrında ḳudret / **Gelüp** ḳudret nice āsār olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 2). [gelüp, -üp]*

Murāda her ne kim senden **gelürse** / Aña şādī durur ol ġam degüldür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 523, Beyit 5). [gelürse, -ür, -se]*

Ġam-ı dünyāyile ʿömrüñ geçürme / Giden ʿömrüñ **gelür** mi saña tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 2). [gelür, -ür]*

Hicr ile sīne çāk olup çü ölem / **Gelesin** ḳabrüm üstine ey nūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 4). [gelesin, -e, -sin]*

ʿAn-ḳarībi'z-zamān **gelse** beşīr / Her ne dilerse ḳādir oldı ḳadīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 1). [gelse, -se]*

Müjdeler olsun saña ey ḫayr-ı nās / Ḫayr ile dā'im **gelür** ḫayr-i ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 3). [gelür, -ür]*

Ḳulaġa çü **geldi** nidā-yı seḥer / ʿAcā'ib eserdür ġarā'ib ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 1). [geldi, -di]*

Devlet u iḳbāl n'eydügin göñül bilmez idi / **Gelmeseydi** eyleyüp iḳbāl-ı devlet yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 3). [gelmeseydi, -me, -se(y), -di]*

Saʿd-ı ekber ṭāliʿ oldı maşrıḳında laḥżada / Anuñ içün **geldi** yüz ṭutdı saʿādet yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 4). [geldi, -di]*

Ey Murādī ṣābirüz her ne **gelürse** yārden / Nām ü nengi terk idüp ʿālemde abdāl olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 5). [gelürse, -ür, -se]*

Nālişümden ṭaġlar āheng ider āvāzuma / Derdümüñ pāyānı yoḳ **gelmekde** hicrān yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 2). [gelmekde, -mekde]*

Cisr-i şerʿīden **gelüp** geldük muḥīṭ-i vaḥdete / Āşināyuz anda bu fenn içre raʿnā olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 3). [gelüp, -üp]*

Cisr-i şerʿīden gelüp **geldük** muḥīṭ-i vaḥdete / Āşināyuz anda bu fenn içre raʿnā olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 3). [geldük, -dü, -k]*

Çün nihān oldı **gelüp** meclis-i hey'etde ʿilm / Pes muʿayyen ʿulemāyile durur daʿvāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 575, Beyit 2). [gelüp, -üp]*

Ey Murādī bize her kim **gele** ṭavʿan dilerüz / Ẓulm u ḥayf eylemezüz kimseye ikrāh ile biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 5). [gele, -e]*

Ẕāhib-i rāh-ı Ḥaḳ olup żayf **gelüp** bu ʿāleme / Her ne ki var ise ʿaṭā ġayrlara getürmişüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 4). [gelüp, -üp]*

ʿAlemde daḫı bencüleyin ʿışḳ eri **gelmez** / Bir bencüleyin Zāl-ı cihān şāb getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 3). [gelmez, -mez]*

Şāḫ-sārından çü ṭūbānuñ **gelür** bir ṭayr-ı ḫôş / Şöyle tāb urur cihāna maḥv olur ḳurş-ı güneş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 1). [gelür, -ür]*

Fikre **gelmezsin** seni her kim taṣavvur eylese / Her ne deñlü kim ḳarīb olan saña ol dūr imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 2). [gelmezsin, -mez, -sin]*

Āyine çün göstere ruḫ-sārunuñ ʿaksin baña / Gelmez illā ʿaynuma her ne **gelürse** nūr imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 3). [gelürse, -ür, -se]*

Ṣubḥ-ı ṣādıḳda ṭoġdı çünki güneş / Ḳarşuma **geldi** ṭurdı bir meh-veş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 1). [geldi, -di]*

Beni peydā ḳılalı ʿarż iderem arża vücūd / **Gele** tā kim bir ayaġ üstine biñ pā muḫliş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 2). [gele, -e]*

Tefekkür eyle gel dā'im neden **geldüñ** nedür aṣluñ / Seni yaratmadı anuñ içün kim olasın baṭṭāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 2). [geldüñ, -dü, -ñ]*

Maʿānī şerḥini virdi beyān aldı beyānından / Delālātını ʿarż itdi **gelüp** bunda ʿayān elfāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 4). [gelüp, -üp]*

İdelden serverüm keşf-i berāḳiʿ / **Gelür** şems ü ḳamer gibi levāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 1). [gelür, -ür]*

Bir eser **geldi** o sözden cāna kim gelmez dile / Güş idelden anı ḳıldı iki ʿālemden ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 2). [geldi, -di]*

Çün ʿaceb **geldi** neden maḥcūbdur / Bildüm anuñ şübhesidür ḳara aġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 2). [geldi, -di]*

Çü ḫüsninden eser buldı **gelüp** virdi ḫaber vaṣṣāf / Neler didi beyān olmaz neler didi neler vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 1). [gelüp, -üp]*

Ḫaber virdi çü ḫüsninden o maḥbūbuñ **gelüp** vaṣṣāf / Dirilüp ṭavf idüp beytini sācid oldılar eṣnāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 1). [gelüp, -üp]*

Senüñ ḥükmüñdedür ḥikmet ki ḥikmetden **gelür** ḳudret / Celālüñle cemālüñden durur iki cihān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 2). [gelür, -ür]*

Bu Murādīnüñ murādı budur ey perverdigār / **Gelmesün** ol dilbere dünyāda şerr-i mā-ḫalaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 7). [gelmesün, -me, -sün]*

Ne nihān ide dilüm cümle ʿayānuñda senüñ / Her ne kim **geldi** gelür bu dile peydā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 2). [geldi, -di]*

Ne nihān ide dilüm cümle ʿayānuñda senüñ / Her ne kim geldi **gelür** bu dile peydā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 2). [gelür, -ür]*

Gülşen-i cennetde gezmiş bir buraḳ / Berḳveş **geldi** uruben sāḳa sāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 1). [geldi, -di]*

Geldüginde açdı yetmiş bin cenāḥ / Olmaz aña her güzīn yaḳın ırak *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 2). [geldüginde,]*

Miyān-ı ḥayy u meyyitde **gelüp** yuḥyī yümīt aḫrāb / Cidāl idüp miyānını ider pes pāk-ender pāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 4). [gelüp, -üp]*

Cihān-ı bī-nişānīden **gelürse** feyż-i külliyāt / Mükemmeldür kemāl ile olursa ḫüsn-i tekrāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 2). [gelürse, -ürse]*

Ser-fırāzān-ı ḥaḳīḳat **geldiler** bürhān ile / Ben bugün bürhānumı merdāne beẕl itsem gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 3). [geldiler, -di, -ler]*

Çün bu güftārı didüm geldi cevābı kim Murād / Ḫôş **gelür** baña maḳālüñ dôstum her dem senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 5). [gelür, -ür]*

Çün bu güftārı didüm **geldi** cevābı kim Murād / Ḫôş gelür baña maḳālüñ dôstum her dem senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 5). [geldi, -di]*

Ḥaḳḳā budur ki **geldi** saʿādet bölük bölük / Eṭrāfumuzı ḳapladı devlet bölük bölük *(Murâdî Dîvânı, Gazel 745, Beyit 1). [geldi, -di]*

Çün kim cihāna **geldüm** ben ḳılmadum ferāmūş / Gerçi beni avutdı her yirde ḳīl ü ḳālüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 3). [geldüm, -dü, -m]*

Ben Murādī ḳadrini gelmezden evvel bilmişem / **Gelmedin** Ḥavvā vü Ādem olmadın cennetde ḫāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 5). [gelmedin, -me, -di, -ñ]*

Levḥ-i dilde naḳşını naḳş itdi naḳḳāş-ı ezel / **Gelmedin** bu ʿāleme hem olmadın bu ʿuḳde-ḫal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 1). [gelmedin, -me, -di, -ñ]*

Ṣabr-ı ḳażā ḳıl ey göñül didi yuḥibbu’ṣ-ṣābirīn / Her ne ki **gelse** nīk ü bed Ḥaḳdan ʿaṭādur bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 806, Beyit 2). [gelse, -se]*

Geldi Murādī ʿāleme bir ṣūret-i beşer / Bilmedi anı bilmeyiser ʿilm ile me’āl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 5). [geldi, -di]*

Senden baña ne kim **gele** cānā sitem degül / Cevr ü cefāñ bu dile aşlā elem degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 1). [gele, -e]*

Gelüp żamīrüme düşdi yine ḫayāl-i ezel / Ebed çıḳar mı bu ḳalbümden ol menāl-i ezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 1). [gelüp, -üp]*

Ṭabʿ-ı meyyāle **gelür** fikr-i viṣāl / Beni āşüfte ḳılur līk cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit 1). [gelür, -ür]*

Yaḳīnüñ **gelmedin** cehd it yaḳīne / Yaḳīne ol yaḳīn ḥall ola müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 2). [gelmedin,]*

Ṭarfetü’l-ʿayn içinde **geldi** ḫayāl / Leyse fī’l-ʿayn ile’l-cemāli muḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 1). [geldi, -di]*

Kemāle ben gümān itmem fe-emmā vech-i āḫer var / **Gelüpdür** evvel āḫirden hem evvel āḫir efkārum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 3). [gelüpdür, -üp, -dür]*

Çü neysān-ı maḥabbetden **gelüp** oldı ṣadef dünyā / Bu deryā-yı şühūd içre şehā dürdāne-i ʿışḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 3). [gelüp, -üp]*

Şerḥ-i bünyān ile **geldi** çünki cümle beyyināt / Ben beni farḳ idüben pes müntehāsın gözledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 4). [geldi, -di]*

Cevr-i hicr-i yārden her kim ki çekdi ẓulmini / Bu Murāduñ ḳatına **gelsün** ki görmeye sitem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 5). [gelsün, -süñ]*

Ölmedüm yolına sen cānānenüñ ḳurban diyü / **Gelse** cānā her ḳaçan kim ʿīd-i ażḥā aġlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 4). [gelse, -se]*

Ey Murādī ḳalb mir’ātında nāẓır olmaġa / **Geldi** cümle evliyā tā min ʿAcem ez ḥadd-ı Rūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 5). [geldi, -di]*

Varalum perde-i ḫayretlerimüz refʿ idelim / **Gelüben** bunda yine ṣāḥib-i ʿirfān olalum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 3). [gelüben, -üben]*

Geldi Murāda çün kim ʿizz-i ḫużūr-ı vaḥdet / Ey göñlümüñ murādı budur benüm murādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 5). [geldi, -di]*

Dikdi otaġ cennetüñ bābına ḥikmetüm ʿalem / Ṭabl-ı maʿārifī çalup ḳıldı nidā **gele** ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 1). [gele, -e]*

Bilmek içün **geldi** bu nūr-ı hüdā / Anuñ ile zā’il olur her kelām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 2). [geldi, -di]*

Miyāna **gelmedi** tā olmayınca mābeyni / Miyān içinde miyān olduġum neden maʿlūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 4). [gelmedi, -me, -di]*

Bi-ḥamdi’llāhi ve’l-minne **gelüben** āyet-i kübrā / Vücūdum ka’besi aşlā eser görmez ṣanemlerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 4). [gelüben, -üben]*

Murādī gördi maḳṣūdın yine ḳaṣdında ol aẓher / Anuñ çün her ṭaraf ẓāhir **gelür** bāṭın himemlerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 5). [gelür, -ür]*

Ḥabībā eyle ʿuṣṣāḳa tesellī **gel** viṣālüñden / Ḥicāb-ı refʿ idüp bir dem tecellī ḳıl cemālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 1). [gel,]*

Murāduñ saña te’sīr eylemezse ḳavl-i pür-sūzı / Efendüm saña bu ʿālemde ayruḳ pāyeler **gelsün** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 5). [gelsün, -sün]*

Maḥabbet āteşi düşdi dil ü cānumı yandurdı / Velī beni uyandurdı **gelüp** ġaflet-menāmından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 3). [gelüp, -üp]*

Cemāl-i yār mestīdür ḳamu ʿālem ü māfihā / Ene’l-ʿāşıḳ nidāsıdur **gelen** herkes cevābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 3). [gelen, -en]*

Kāf u nūnı eyledi iẓhār ḳudretden hemān / Oldı peydā anuñ içün ser-be-ser **geldi** nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1031, Beyit 1). [geldi, -di]*

Münderic oldı **gelüp** cemʿinde küllī-i beyān / Ol beyānından beyān oldı gelüp cümle ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1031, Beyit 2). [gelüp, -üp]*

Münderic oldı gelüp cemʿinde küllī-i beyān / Ol beyānından beyān oldı **gelüp** cümle ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1031, Beyit 2). [gelüp, -üp]*

Çün ʿayān-ı bī-beyānından beyānumdur **gelen** / Her ne kim dünyāda gelmişdür ʿayānumdur **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 1). [gelen, -en]*

Çün ʿayān-ı bī-beyānından beyānumdur **gelen** / Her ne kim dünyāda gelmişdür ʿayānumdur **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 1). [gelen, -en]*

ʿĀlem-i ʿaynumda ʿaynumdur vücūdum ḫāfıẓı / Ġayb-ı ġayba ḳıl naẓar şerḥ-i nihānumdur **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 2). [gelen, -en]*

Müntehā-yı cūda vardı çün vücūdum menbaʿı / Evvel ü āḫirde ʿömr-i cāvidānumdur **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 3). [gelen, -en]*

Bir seḥer gördüm temevvüc ḳıldı baḥr-ı iḳtiżā / Fülk-i hestīye ṭaḳılmış bād-bānumdur **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 4). [gelen, -en]*

Şems-i tābān oldı çün kim ʿaks-i mihrüm ʿāleme / Ey Murādī ben degülven mihribānumdur **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 5). [gelen, -en]*

Fażl-ı ḥaḳdur ḥamd-i bī-ḥad naşş-ı ḳāṭıʿdur **gelen** / Ḳalbümi mesrūr iden ol nūr-ı lāmiʿdür gelen

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 1). [gelen, -en]

Faẕl-ı ḥaḳdur ḥamd-i bī-ḥad naṣṣ-ı ḳāṭıʿdur gelen / Ḳalbümi mesrūr iden ol nūr-ı lāmiʿdür **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 1). [gelen, -en]*

Ser-te-ser āfāḳı ḳılmışdur iḥāṭa her zamān / ʿAyn-ı ḳudret maḥż-ı heybet maḥż-ı ḳāniʿdür **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 2). [gelen, -en]*

Cümle-i ẕerrātda bāhir durur ḥükm-i ezel / Gel tefekkür eyle ḫānum nice ḫāṣiʿdür **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 3). [gelen, -en]*

ʿĀlemüñ ʿilmin bilelden eyledüm ʿarż-ıʿulūm / Bu ʿulūmuñ manṭıḳından nice ṣāniʿdür **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 4). [gelen, -en]*

Añla işbu ḳavli el-ḥaḳ saña yaḫşıdur beyān / Bu Murāduñ meclisine cümle żāyiʿdür **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 5). [gelen, -en]*

Menbaʿ-ı faẓl-ı ʿaṭādan ʿayn-ı ülfetdür **gelen** / İki cānibden hemān mihr ü maḥabbetdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 1). [gelen, -en]*

Menbaʿ-ı faẓl-ı ʿaṭādan ʿayn-ı ülfetdür gelen / İki cānibden hemān mihr ü maḥabbetdür **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 1). [gelen, -en]*

ʿĀrifüñ bir lemʿasındandur cihān-ārāyişi / Kesret-i emvāc ile bir bir meşiyyetdür **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 2). [gelen, -en]*

ʿĀdeti terk itmedi şol kim mü'ebbeddür özi / Her ne ẓāhir olsa pes özüñ ʿādetdür **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 3). [gelen, -en]*

Ḳalbüñi cemʿ eyle tefrīḳ itme gel ey ẕū-fünūn / Merd olandan merde bilgil kim ḥaḳīḳatdür **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 4). [gelen, -en]*

Gūş ḳıl ḳavl-i Murādı bulasın tā nice sūd / Her ne gelse manṭıḳından bil naṣīḥatdür **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 5). [gelen, -en]*

Gūş ḳıl ḳavl-i Murādı bulasın tā nice sūd / Her ne **gelse** manṭıḳından bil naṣīḥatdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 5). [gelse, -se]*

Ḳalbümüñ ḳalbine bir sırr-ı nihānīdür **gelen** / Milket-i ʿayn-ı şühūda lā-mekānīdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 1). [gelen, -en]*

Ḳalbümüñ ḳalbine bir sırr-ı nihānīdür gelen / Milket-i ʿayn-ı şühūda lā-mekānīdür **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 1). [gelen, -en]*

İmtizāc itmekde ġaybüm ʿayn ile müşkildedür / Her ne kim vardur ola ān ü zamānīdür **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 2). [gelen, -en]*

Şerḥ olalı cürʿasından eylemiş aḫrābı derc / Manṭıḳ-ı ʿilm-i muʿammādan beyānīdur **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 3). [gelen, -en]*

Ġayb-ı ʿaynından gelüp ʿayn ile ʿaynı şād ider / ʿĀlem-i ʿayne'l-yaḳīne bir ʿayānīdür **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 4). [gelen, -en]*

Ġayb-ı ʿaynından **gelüp** ʿayn ile ʿaynı şād ider / ʿĀlem-i ʿayne'l-yaḳīne bir ʿayānīdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 4). [gelüp, -üp]*

Gel Murādīnüñ kelāmından kemāl iẕʿān ḳıl / Her ne kim **geldi** ʿaṭā-yı cāvidānīdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 5). [geldi, -di]*

Gel Murādīnüñ kelāmından kemāl iẕʿān ḳıl / Her ne kim geldi ʿaṭā-yı cāvidānīdür **gelen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 5). [gelen, -en]*

Rāżıyam her ne **gelürse** yār içün aġyārden / Çekmezem hergiz elem ben dāmen-i dildārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 1). [gelürse, -ürse]*

Ben anuñ çün her ne kim **gelse** belāya ṣābirem / Verd-i raʿnā isteyen hergiz ḳocınmaz ḫārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 4). [gelse, -se]*

Rāciʿ oldum ḳomadum bu günki ḳavli yarına / Ṣanma kim ben bunda **geldüm** ad ü şān u ʿār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 4). [geldüm, -dü, -m]*

Gelse ḥaḳ bir yirde buṭlān üzredür bāṭıl hemān / Her kime kim olsa ḥāfıẓ me'men olur hem emīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 2). [gelse, -se]*

Ṣūret-i Mūsāya **gelmiş** çün cevāb-ı len terānī / Ṭūra ʿarż olan celālini cibāl añlar bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 3). [gelmiş, -miş]*

Bu Murāduñ sözlerin şerḥ itmeye biñde birin / Nice biñ **gelse** ulü'l-elbāb elbāb üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 5). [gelse, -se]*

Şāhidem bedr-i cemāline seḥāb aṣdı niḳāb / Zülfi bir perde **gelür** ṣa'ṣa'ası tābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 3). [gelür, -ür]*

Çün ḥaḳīḳat iline **geldi** bu sulṭān-ı göñül / Ġayrı yirlerde varup cā sever añlama ṣaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 2). [geldi, -di]*

Lām elifden **geleli** ḫāyile mīm ü daḫı dāl / Çü ben el-ḥamd oḳuyam cümle melek dir āmīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 4). [geleli, -eli]*

Geldi pes didi müdebbir buña tedbīr gerek / 'Ālim ile buluşup añladı dil ḫayr u şerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 2). [geldi, -di]*

Şerḥ itdi çünki vaṣṣāf 'ilm ü tarīḳatüñden / **Geldi** su'āl-i taḥḳīḳ ol dem cevāb içinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 3). [geldi, -di]*

Geldi Murādī ‘ālem-i ġayb-ı şehādete / Ögretdi cümle ‘āşıḳa ser-dādelik sözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 5). [geldi, -di]*

Geldi Murādī ‘ālem-i rūḥ-ı misāle çün / Bī-misl ü bī-misāl müşāhid anı zamān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 5). [geldi, -di]*

Çü ‘ilm-i nāṭıḳadan **geldi** bu ‘ulūm-ı siyer / Siyer bu ẕāta ṣıfat oldı ẕātı ḳıl īḳān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 2). [geldi, -di]*

Ḥaḳīḳat-i ezelīdür ḥaḳā’iḳüñ isteyüben / Ṣımāḥ-ı cāna nidā **geldi** ḥālüñ isteyüben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 2). [geldi, -di]*

Geldi çün kim ġayb-ı ‘ayn ey pāk-bāz / Bī-cihān ü bī-cihān ü bī-cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1169, Beyit 4). [geldi,]*

Şöyle beklerler ol a‘ẓam düzdi kim / Ger ‘adū **gelür** ise virmez amān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 3). [gelür, -ür]*

Geldüm çü ġuyūb ‘āleminden / İrdüm bu vücūda ol deminden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 1). [geldüm, -dü, -m]*

Peyki **gelüben** didi ki müjde / Ḳurtardı seni cihān ġamından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 4). [gelüben, -+üben]*

Ṣaḥrā-yı vücūda **gelmişem** ben / Cūd ile muḥammer oldı bu ten *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 1). [gelmişem, -miş, -em]*

Muḳaddes ḳıldı cānum çün cihāndan / Aña bir nesne **geldi** ṭatlu cāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 1). [geldi, -di]*

Eksük itme **gele** zebānuñdan / Tevḥīd-i lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 19). [gele, -e]*

Sem‘-i ḳabūl-i cāna **gelür** çün nidā-yı hū / Milk-i vücūda irdi ser-ā-pā ṣafā-yı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 1). [gelür, -ür]*

İḳtibās eyledi müsemmādan / Bāliġ oldı **gelüp** belāġatda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 4). [gelüp, -üp]*

Luṭfı bī-ḥaddur anuñ oldum müşāhid ḳat ḳat / **Gelmedi** bir ẕerrece noḳṣān anuñ elṭāfına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1227, Beyit 2). [gelmedi, -me, -di]*

Ma‘rifet şem‘inden ey dil isteyen bir lem‘ayı / Cümleten pervāneveş **gelsün** Murāduñ yanına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 5). [gelsün, -sün]*

Ṣūret-i ‘aḳl-ı ḥayālüm maḥv idelden bu ḥumār / Buldı bir keyfiyyeti ‘aḳlum ki **gelmez** rāyına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 2). [gelmez, -mez]*

‘Āşıḳ olaldan cemālüm ‘āşıḳ olmışdur baña / Biñ cemāl ile celālüñ **gelmişem** tedbīrine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 3). [gelmişem, -miş, -em]*

Ser-firāzānı ḥaḳīḳatden işitdüm bir ḥaber / Her ne kim sulṭāndan **gelse** mübārekdür ḳula *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 3). [gelse, -se]*

Āh kim oldı ḥabīb içün bugün ġavġā yine / Ṣulḥ olınmadı didiler pes **gelüñ** ferdā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 1). [gelüñ, -(ü)ñ]*

Cāy-ı süknā olmadı pes bir rıbāṭ-ı köhnedür / Bu cihānuñ her ki **geldi** kendi göçdi dārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 3). [geldi, -di]*

Rūz-ı rūşen oldı çün kim **geldi** mihr-i tāb-ver / Cem‘ olup māh ile encüm uydı anuñ rāyına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 3). [geldi, -di]*

‘Ālemüñ ‘ayn-ı başīret birle baḳ āsārına / **Gelmedi** dünyāya ādem kim ḥayālin ögrene *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 3). [gelmedi, -me, -di]*

İsmini gördüm müsemmā seyr idüp āvāzda / Bulmışam lākin müsemmā pes **gelüp** bünyādda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 1). [gelüp, -(ü)p]*

Ḥüsn ile meydāna **gelseñ** tāb olur ḫūbān-ı dehr / Zen-cihānuñ hud‘asına uyma ol Allāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 3). [gelseñ, -+se, -+n]*

Geldi üstine nice biñ biñ ṭuyūr-ı muḫtelif / Kimi sālim kimisi ḳıldı nice ḳan üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 5). [geldi, -di]*

Naṣṣ-ı ḳāṭı‘dur Murāduñ her cevābınuñ biri / Aña **geldi** nice biñ bürhān bürhān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 7). [geldi, -di]*

Murādī ḥā’il olmaz çün saña kevn ü mekān taḥḳīḳ / Ne kim senden **gelür** dünyā ile uḳbā ider cümle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 5). [gelür, -ür]*

‘Arūs-ı nev **gelür** bir bir aña damad olur ‘ālem / Ḳarār itmez bir iki gün gider ‘ālem daḫı bāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 3). [gelür, -ür]*

Semā‘-ı ṣavt olupdur çün ṣuheyl-i bād-ı pāsından / Mirārendür bu tekrārı **gelüp** beyżāda sevdāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 2). [gelüp, -üp]*

‘İlimdür ‘ilmüme zeynüm ne bilsün ẕihnümi vaṣṣāf / **Gelürsem** a‘yun-ı nāsa ḥayāl olmaz ḥayālümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 4). [gelürsem, -ür, -se, -m]*

Bi-ḥamdi’llāh ki minnetdür nice aḫbār-ı esrāra / **Gelüp** gūş urdılar her dem velī fāş olmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 3). [gelüp, -üp]*

Cihān ḫalḳ olalı bir sencileyin gelmedi **gelmez** / Murādī noḳṭa-i nuṭḳuñ ki ra‘nā oldı gitdükce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1329, Beyit 5). [gelmez, -mez]*

Cihān ḫalḳ olalı bir sencileyin **gelmedi** gelmez / Murādī noḳṭa-i nuṭḳuñ ki ra‘nā oldı gitdükce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1329, Beyit 5). [gelmedi, -me, -di]*

Cān-fezā oldı yine ʿışḳ-ı ḥaḳḳā'iḳ nā-gāh / Vāḥid iseñ **gele** bir kerre bu tekrārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 2). [gele, -e]*

Ḳalb-i enverde görindi yine ʿişmet eseri / İşümüz ṭoġrı **gelüpdür** bu bizüm kārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 3). [gelüpdür, -üp, -dür]*

Ey Murādī ne ḳadar **geldi** cihān hem geliser / Ṣıġmadı ṣıġmayısar ḳubbe-i devvārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 5). [geldi, -di]*

Ey Murādī ne ḳadar geldi cihān hem **geliser** / Ṣıġmadı ṣıġmayısar ḳubbe-i devvārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 5). [geliser, -iser]*

Kūşe-i çeşme **gelürse** şafaḳ-ı rūz-ı viṣāl / Leyl-i edʿac ḳoyu virmez göze ḫālüñ perde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 2). [gelürse, -ürse]*

Maʿrifet ṭılsımını açmaġı dānāyı gözet / Āteş ü āb **gelüp** cemʿ olımaz bir demde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 2). [gelüp, -üp]*

Geldi Murādī ʿālem-i milk-i şehādete / Efʿālini rıżāda ide ol yüce ilāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 5). [geldi, -di]*

Hümā-yı devlet irişmişdür āşiyānumuza / **Gelür** çü nükhet-i vuṣlat meşām-ı cānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 1). [gelür, -ür]*

Göñül cemāline ḳarşu tutupdur āyine / Ḳodı çü āyinini bunda **geldi** āyīne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 1). [geldi, -di]*

Çün virdi mihr-i enver māha şuʿāʿı ʿaksin / Māh oldı **geldi** sācid şems-i ḍuḥā öñinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 3). [geldi, -di]*

Geldi Murādī evvel oldı marādı sānī / Her kim muḥīṭ olursa ḳādir durur cevāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 5). [geldi, -di]*

Varlıġum peydāda buldum intihādan ibtidā / **Gelmedin** milk-i ʿademden bulmışam peydālıġı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 2). [gelmedin, -me, -din]*

Sırrımuñ sırrında çün sırrum **gelüp** ḳıldı cülūs / Ey Murādī andan aldı cümleten zībālıġı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 5). [gelüp, -üp]*

Ey Murādī her ne kim **gelse** baña andan ṣafā / Her ne itdiyse baña bil ʿışḳ-ı sübḥān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 5). [gelse, -se]*

Musḥafum keşf eyledüm pes **geldi** elf üzre elif / Ḥamdu li'llāh ġāyet-i ʿizzetde buldum fālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 4). [geldi, -di]*

Musḥafum keşf eyledüm pes **geldi** elf üzre elif / Ḥamdu li'llāh ġāyet-i ʿizzetde buldum fālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 4). [geldi, -di]*

Bu ḥüsn-i bī-nihāyetden bize çün kim ḫaber **geldi** / Bu başa anuñ ʿışḳından neler **geldi** neler **geldi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 1). [geldi, -di]*

Ḥayāt-ı cāvidānı çün ḥiṭāb-ı dil-firībümdür / Beni iḥyā idüpdür ol baña çün bir seḥer **geldi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 2). [geldi, -di]*

Kemāl-i bī-nihāyetdür hüveydā bu vücūdumda / Żiyāsıdur anuñ bu ʿāleme żav-ı ḳamer **geldi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 3). [geldi, -di]*

Eserdür gerçi bu ʿālem mü'essirden kināyetdür / İki dünyāya ammā kim bu sırrumdan eser **geldi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 4). [geldi, -di]*

Murādī ʿālem ü ādem miyānıdur hemān bir dem / Müdām olsun demüñ her dem ki saña ser-be-ser **geldi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 5). [geldi, -di]*

Çü **geldüm** ʿāleme seyr eyleyüp gezdüm her ārāyı / Ne cā ḳaldı ne kūşe görmişem her kūşe vü cāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 1). [geldüm, -dü, -m]*

Eserdür bī-eserden bu ʿacā'ib sırr-ı ekberdür / Ne bilsün ʿāşıḳ-ı mecnūn **gelürse** her seḥer Leylī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 4). [gelürse, -ürse]*

Maʿnī cemāline niḳāb urdı **gelüp** celāl ile / Ḳıldı çoġını bī-ʿaḳıl vech ile bu riʿāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 3). [gelüp, -üp]*

Maʿnā-yı vücūda **gelmişem** ben / Mübhemde ḳalurdı çoḳ maʿānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 2). [gelmişem, -miş, -em]*

Rūşen oldı bu ʿālem-i fānī / **Geldi** milk-i dilüñ çü sulṭānı *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 3, Beyit 1). [geldi, -di]*

ʿAceb fermān-ı ẕi'l-maʿnā irişdi maḫż-ı ʿibretden / Anı ben bilmedüm illā ki bildüm **geldi** ḫażretden *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 14, Beyit 1). [geldi, -di]*

Müjdeler olsun saña ey ḫayr-ı nās / Ḫayr ile dā'im **gelür** ḫayr-ı ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 27, Beyit 3). [gelür, -ür]*

Ḳutlu şol kimse durur kim olısar defter-i aḳ / ʿĀleme **geldüñ** anuñ çün ḳılasın göce yaraḳ *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 28, Beyit 1). [geldüñ, -ñ, -dü]*

Ġāfil olma beḳā degil bu cihān / İşte **geldi** ve işte gitdi hemān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 5). [geldi, -di]*

Çāreden çāre ger **gelürse** eger / Her güzin kimsede olur mı żarār *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 4). [gelürse, -ürse]*

ʿÖmre maġdūr olma bāzār oldı tiz / Ḥālümüz n'ola **gele** çün rüst-e-ḫīz *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 24, Beyit 1). [gele, -e]*

Yalan söz **gelmesün** aṣlā dilüñden / Yaman iş gelmesün hergiz elüñden *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 48, Beyit 2). [gelmesün, -me, -sün]*

Yalan söz gelmesün aṣlā dilüñden / Yaman iş **gelmesün** hergiz elüñden *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 48, Beyit 2). [gelmesün, -me, -sün]*

Sen ol sulṭān-ı ʿālemsin ṭoyar naʿmā **gele** ʿālem / Cihānı var iden sensin velīkin bī-cihānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 5). [gele, -e]*

Kitāb-ı ʿizzet-i cānāndan cāna **gelür** leẕẕet / Ne ḥāletdür o ḥālet kim leẕā'iẕden virür ḥālet *(Murâdî Dîvânı, Müfret 32, Beyit 1). [gelür, -ür]*

3. Akmak.

Eşk-i çeşmüm yirine cānā gözümden ḳan aḳar / Şöyle cūş ile **gelür** kim sanasın ʿummān aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 1). [gelür, -ür]*

Būstān-ı cihān ġarḳa-i āb oldı yaşumdan / Şol deñlü **gelür** kim anı ṭôlāb getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 2). [gelür, -ür]*

gel berü [54] *Yakına gel. II Söylenilenleri dikkate al. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel berü baş u cānı vir var ise ʿışḳa ṭāḳatüñ / Aydın iden derūnını olmadı ol dücā dücā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 3). [gel,]*

gel gel [1] *Büyük bir istekle ve ivedilikle muhatabın yaklaşmasını isteyen vurgulu söylem.*

Murādīnüñ kelāmın gūş eyle / Şarāb-ı ʿışḳı **gel gel** nūş eyle *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 8). [gel gel,]*

gel gel berū [1] *Gel, yaklaş.*

Gel gel berū ey nefsüm inṣāf ide bi'llāhi / Bu fānī cihānı gör kim kime vefā eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 4). [gel gel berū,]*

gel imdi [3] *Gel şimdi. II Dikkati bir konuya yöneltmek.*

Senüñle āşinā olmış ezelden / **Gel imdi** merḥabā ister ḥabībüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 967, Beyit 4). [gel imdi,]*

Gel imdi ṣāliḥ-i aʿmāli eylegil pīşe / Özüñden ola o dāfiʿ cehennemüñ şererin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 4). [gel imdi,]*

Murādī vaḥdet-i kübrāda bulduñ ise vücūd / **Gel imdi** vaḥdet-i ṣuġrāda iste cennātı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 5). [gel imdi,]*

geldi gider [1] *Gelip gider. II Çabucak tükenmek, tüketilmek.*

Māverāya varuben dīde-i dil ḳıldı naẓar / ʿĀlemüñ revnaḳıdur **geldi gider** rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 2). [geldi gider,]*

gelince [1] *Yeni bir konuya girilir veya yeni bir kişiden bahsedilirken cümle başına getirilen "... söz konusu olunca, sıra -e gelince" anlamında geçiş sözü.*

Ey dostum ne ḥikmet her şey'e raḥm idersin / Bize **gelince** ammā işüñ gücüñ cefādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 2). [gelince,]*

gelüp geçmek [6] (Deyim) *Gelip geçmek, sona ermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yārüñ ḥayāli dīdede tenhā **gelüp geçer** / Nūr-ı cemāli bāṭın u peydā gelüp geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 1). [gelüp geçer, -er]*

gemi [2] *Gemi, suda yüzen insan ve yük taşımaya yarayan taşıt.*

Göñül baḥr-ı ḥaḳīḳatde **gemidür** / Pes aña bād-bānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 6). [gemidür, -dür]*

Bir Süleymān olsa kim alsa zebānumdan ḫaber / Sen **gemi** ḥālin ne bildüñ Nūḥa hem-rāh olmaduñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 2). [gemi,]*

genç [10] *Hazine. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Maʿānī **gencini** feṭḥ eyledi çün ḫālıḳ-ı fettāḥ / Aşub zencīr-i ḳudretle anuñ bābında bir mişbāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 1). [gencini, -i, -(n)i]*

genc-i dil [1] *Gönül hazînesi.*

Şabrum yaḳasın her an çāk itdi gam u endūh / Virdi o mehüñ ʿışḳı **genc-i dili** yaġmaya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 3). [genc-i dili, -i]*

genc-i dücā [1] *Karanlıktaki hazine. II Keşfedilmemiş, bilinmeyen manevi âlem.*

Ey Murādī benlügi terk eyle gel senden yüri / Ḳo bu kesret milkini **genc-i dücā** ḳıl iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 5). [genc-i dücā,]*

genc-i ʿirfān [1] *Bilgi hazinesi.*

Cān ü tenden geçmeyince kimse cānān bulımaz / ʿAḳlı yaġma itmeyenler **genc-i ʿirfān** bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 1). [genc-i ʿirfān,]*

genc-i leb-i yār [1] *Sevgilinin dudak hazinesi.*

Uzatma elüñ **genc-i leb-i yāre** ṣaḳın kim / Baġlamaya destüñi senüñ zincīre kākül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 5). [genc-i leb-i yāre, -e]*

genc-i maḫzūn [1] *Hüzünlü hazine. II Gönül.*

Genc-i maḫzūnuñı ẓāhir idesin n'ola didüm / Bāṭınum baṭna ḳodum ẓāhirümi ẓahr iderin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 4). [genc-i maḫzūnuñı, -un, -ı]*

genc-i maʿnā [3] *Mana hazinesi.*

ʿİlm ile buldı bulanlar **genc-i maʿnāya** ṭarīḳ / ʿĀlemüñ ʿilmindedür şerʿ-i mekān-ı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 3). [genc-i maʿnāya, -(y)a]*

Āşkār olduḳda şūret **genc-i maʿnādur** ḫafī / Kenz-i lā-yefnā dilerseñ himmeti ḳıl aña dal *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 778, Beyit 4). [genc-i ma'nādur, -dur]

N'ola ger fā'il-i muḫtār ider ise muḫtār / **Genc-i ma'nāsı** anuñ ser-be-ser efzūn oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 3). [genc-i ma'nāsı, -sı]*

genc-i maʿnā-yı nihayet [1] *Son anlam hazinesi.*

Genc-i maʿnā-yı nihāyetdür bu / Ḳılmasun kimse bu maʿnāda cedel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 3). [genc-i maʿnā-yı nihāyetdür, -dür]*

genc-i murād [1] *Arzu, istek hazinesi.*

Cānını terk iden kişi **genc-i murādın** isteyüp / Ṣādıḳ olur ṭalebde şol vāy ile āh içindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 2). [genc-i murādın, -ın]*

genc-i nihan [1] *Gizli hazine. II Aşk.*

Eger başuñda ʿaḳluñ var ise **genc-i nihān** iste / ʿİbādet eyle Mevlāya günāhuñ an olup giryān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 2). [genc-i nihān,]*

genc-i pinhan [2] *Gizli hazine.*

Olalı **genc-i pinhānuñ** kilīdi / Özinde münderic aʿlā'l-meṭālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 2). [genc-i pinhānuñ, -un]*

Gel Murāduñ bu kelāmına naẓar eyle yine / **Genc-i pinhān** durur degmez aña degme eli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 5). [genc-i pinhān,]*

genc-i rumuz [1] *Manası gizli olan sözler hazinesi.*

Remzini fehm itmeyen feṭḥ idemez **genc-i rumūz** / Anuñ içün açamaz feṭḥinde ḫayrān eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 2). [genc-i rumūz,]*

genc-i sır [1] *Hazine sırrı.*

Rāzümi bildürmezem aġyār-ı nā-hemvāre ben / **Genc-i sırra** dā'imā çün ḫākim-i aʿlā menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 3). [genc-i sırra, -a]*

genc-i 'uzlet [1] *Yalnızlık hazinesi.*

Genc-i 'uzlet gibi genc olmaya bu 'ālemde / Naẓar-ı 'ibret ile 'ālemi gör ādemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 1). [genc-i 'uzlet,]*

genc-i vaṣl [1] *Sevgiliye kavuşmanın hazinesi.*

Ey Murādī cān terkin urmayınca kimsene / **Genc-i vaṣlına** ḫabībüñ irmeye hergiz eli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 5). [genc-i vaṣlına, -ı, -(n)a]*

genc olmak [1] *Hazine olmak; değerli olmak.*

Tāb ura ger ʿāşıḳa nūr-ı cemāl-i dil-peẕīr / Nūr olur ʿālemlere bu **genc olur** dünyāya bāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 3). [genc olur, -ur]*

gencīne-i esrār olmak [1] *Sırlar hazinesi olmak.*

Ṣoḥbet-i yāre ṭaleb-kār olan dildür bu / Añla **gencīne-i esrār olan** dildür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 1). [gencīne-i esrār olan, -an]*

genç [1] *Genç.*

Çü bildüñ kim vücūduñ olısar ḫāk / Yüri eyle tevāżu' **gence** pīre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 3). [gence, --e]*

gene [2] *Yine, tekrar.*

Mecnūn olup göñül **gene** ṣaḥrāda seyr ider / ʿIşḳ ile fikr-i vuṣlat Leylāda seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 1). [gene,]*

Bu ḳadar ḥikmetine irmedi 'aḳl-ı ḥayrān / **Gene** ẕātında beni eyle velī ser-gerdān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 1). [gene,]*

geñez [3] *Kolay.*

Degmenüñ kārı degildür nāra atmaḳ kendözin / Ḥāṣıl olmaz her ṣadefde degme dürdāne **geñez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 4). [geñez,]*

Ṣefiʿü'l-müẕnibīn olmaḳ **geñezdür** / Olursañ luṭf-ı sulṭān ile elyaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 3). [geñezdür, -dür]*

Didi ki ṣanma Murād 'ışḳı ḥabībi **geñez** / Her ki ḥabībi seve baḳmadı āsārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1395, Beyit 5). [geñez,]*

geñez gelmek [2] *Kolay gelmek, yapılması yorucu olmamak.*

Münderic oldı kelāmında kelām-ı ehl-i ḥaḳ / **Gelmez** anuñ çün kelāmı degme bir cāna **geñez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 2). [geñez gelmez, -mez]*

Ṣalımaz her kişi geştī bu ʿulūmuñ baḥrına / Ġark-ı fülk itmek **gelüpdür** mevc-i ʿummāna **geñez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 3). [geñez gelüpdür, -üp, -dür]*

geñez olmak [4] *Kolay olmak, kolaylıkla halledilmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ser fidā ḳılmaḳ **olupdur** cāna cānāna **geñez** / Cān virmek nitekim oldı dilīrāna geñez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 1). [geñez oldı,]*

geniş [1] *Geniş.*

Ey Murādī beni kendümi ḳomazlar ʿālem / Çekerem cevri ne vardur bu **geñiş** ḫavṣaladur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 6). [geñiş,]*

ger [268] *Eğer, şayet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir ẕerresinden oldı münevver bu şeş cihāt / **Ger** mihri ṭāliʿ olsa cihān doymaya aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 4). [ger,]*

ger ger [1] *Eğer ... eğer, gerek ... gerek.*

Māverā-yı ʿışḳa irmez **ger** nebīdür **ger** velī / Baḥr içinde ḳalmışuz anuñ içün āvāre biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 3). [ger ger,]*

ger kim [1] *Meğer ki, oysa ki.*

Rūḥ-ı muṣavver olsa **ger kim** añadur ki diye cān / Cān-ı ʻazīz-i cān-ı men cān iledür bu cān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 4). [ger kim,]*

ger porsi ez-nihāyet pürs ez tenhā-yı men [1] *Eğer sonunda bana soracaksan benim yalnızlığımı sor.*

Tū meres ez an nihāyet ez nihāyet ʿārīst / **Ger porsi ez-nihāyet pürs ez tenhā-yı men** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1093, Beyit 3). [ger porsi ez-nihāyet pürs ez tenhā-yı men,]*

gerçek [3] *Aslı olan, uydurma olmayan, doğru, sahih.*

ʿĀşıḳī dirlerse disünler saña kim ey Murād / İşidürdüm **gerçek** imiş sende cevher var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 5). [gerçek,]*

Eger ʿışḳuñda **gerçekseñ** gerekdür daʿvāya maʿnā / Maḥabbetde zaman vardur baña ol anı göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 2). [gerçekseñ, -se, -n]*

Bulmaḳ dilerseñ ger ṣafā elden ḳoma ṣıdḳı ṣaḳın / **Gerçek** iseñ ʿışḳuñda ger dildāra ḳurbān ol yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 3). [gerçek,]*

gerçi [60] *1. Her ne kadar, ...ise de; ama, ancak, fakat, lâkin.*

Ḥaḳḳı taḥḳīḳ itmede **gerçi** baṣāyir bī-l-baṣar / Līk ḳaldur perde-i ʿaynuñda ẓāhir māverā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 3). [gerçi,]*

Ey Murādī lāḥıḳ olmaz **gerçi** aṣlā ferʿ pes / Līk ferʿ ü aṣl olmaz biri birinden cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 5). [gerçi,]*

Ṭaleb **gerçi** murādumdur mürüvvetdür murād āncā / Maḥall-i ḳudret olmışdur eger ancā vü ger īncā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 1). [gerçi,]*Levāzım **gerçi** ḥāżırdur "Fe-emmā" ruḫṣatı elzem / Bu rūşen olmasa bārān nebāt olmaya nit ez-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 4). [gerçi,]*

Müştāḳ-ı ʿayna ġayrüñ ʿayn-ı hüviyyetüñ hā / Żāḥikdedür tebessüm maġmūm **gerçi** giryān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 3). [gerçi,]*

Memlū vü müntericdür her güne **gerçi** ḥākim / Ey cümleden müberrā sābit sözüñde illā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 4). [gerçi,]*

Ẕāt-ı ḳadīmi **gerçi** olmaz muḥīṭ ḥādis / Sırr ile sırra ḥākim ḥükmindedür çü imżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 4). [gerçi,]*

Ḥicābı **gerçi** ḳılursın cemālüñe perde / Ne perde var ne cemālüñ ġanī özüñ ḥāşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 2). [gerçi,]*

Güzeller **gerçi** cihān içre vardur ey meh-rū / Velīk şems-i cemālüñe cümle oldı sühā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 4). [gerçi,]*

Ṭarz-ı istiġnāda **gerçi** gösterür dürlü ṣuver / Kendi kendüm añladum remz-i ḥicābından ṭarab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 4). [gerçi,]*

Teşḫīṣ-i ibn-i ādem pes cümledendür aʿzam / Sā'irde **gerçi** vardur olmadı līk ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 3). [gerçi,]*

ʿĀlem durur Murādī andan cihāndur ʿaks / Kā'im durur dem-ā-dem **gerçi** geçer bu sāʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 5). [gerçi,]*

Ḥabībe **gerçi** bu ʿışḳ ile olmışam mā'il / Velīk ol daḫı mā'il ki ġayrıdan dir ḳaç *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 3). [gerçi,]*

Ḫaberdür **gerçi** güftārum ḫaber añlama sen andan / Bu ḳavlüm kendözin tercīḥ idüp evṣāfını söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 2). [gerçi,]*

Mā hüve'l-vāḳiʿ durur **gerçi** vuḳūʿ-ı tāmda / Min ṭarafin ḫafiyyin āḫirinde dürdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 3). [gerçi,]*

Bī-vücūdam **gerçi** yanında velī benven vücūd / Ṣıġmadum ʿālemlere kendümde bulmadum ṣıġar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 4). [gerçi,]*

Gerçi Murāduñ dili baḫr durur bī-kerān / Başı anuñ ʿarşda ayaġı deryādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 5). [gerçi,]*

Gerçi melā'ik oldılar ḫāṣiʿ-i ʿābid-i İlāh / Görmediler ebed olar Ḥaḳdan anı ki görmişüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 2). [gerçi,]*

Bu lafẓ-ı maʿnī durur **gerçi** ara yirde bir ẓāhir / Kelām olmaz tekellümden olupdur bī-eser elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 4). [gerçi,]*

Kemāl iẓhārıdur kāmillerün **gerçi** kemāl ile / Kemālüñden kemālāt ögrenüpdür cümle şān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 3). [gerçi,]*

Fehm ü dāniş remzini remz itmedi ʿallāmeler / **Gerçi** yazmış baʿżı ʿilmin ẓāhirā defterde Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 2). [gerçi,]*

Ḥażretüñden ʿayn-ı ḥaḳḳiyet diler bu dīdeler / **Gerçi** senden bir nefesden bulmamışuz infikāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 2). [gerçi,]*

Ber-kemāl oldı göñül **gerçi** kemālüñde senüñ / Līk ḫayretde durur ḫüsn-i cemālüñde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 1). [gerçi,]*

Gerçi hicrüñi çekerven bu ʿacebdendür ʿaceb / Līk her laḥẓadayın ʿayn-ı viṣālüñde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 3). [gerçi,]*

Söyler cihānda her kişi **gerçi** maḳālde / Ḥayrān olur Murādī maḳalüñ gören senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 5). [gerçi,]*

Cā-be-cā cāh ü saʿādet **gerçi** ṣadr olmış velī / Tāliʿümdür ʿizzet itdi ʿizzete irdi maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 4). [gerçi,]*

Rū'yet-i dildāre **gerçi** ḳurdılar nice ṭarīḳ / Rāh-rev olmaḳ dilerseñ gel ṭarīḳi bizden al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 3). [gerçi,]*

Ḳābiliyyet kesb ider dil **gerçi** her bir fennde / Līk şarṭ-ı ḳābiliyyet dād-ı Ḥaḳdandur me'āl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 2). [gerçi,]*

Ḥāfıẓam ḥükmindedür **gerçi** kemāl-i ḥikmetüm / Līk olmışdur sebeb ʿizz ü veḳār u ʿiṣmetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 1). [gerçi,]*

Lāzım olmaz **gerçi** līkin ġayre benven bā-edeb / Ben mü'eddebven ḳururven ol mü'eddeb çün ḥıyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 3). [gerçi,]*

Şerḥ ü beyāna ṣıġmadı **gerçi** bu ḥüsn-i rūy / Herkes dilinde medḥi ʿalā ḳudreti'l-himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 3). [gerçi,]*

Muḥīṭ-i mā-hüve'l-vāḳiʿ sıġar **gerçi** bu idrāke / Velīkin ṣıġmadı hergiz bu ḫôd olmışdur elinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 3). [gerçi,]*

Cemāle ḥüsn revnaḳdur görinen **gerçi** ṣūretde / Velākin ru'yet olursa ḫafī olsa olur senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 2). [gerçi,]*

Cemālüñ ʿaksidür her dem ḳılan āfākı tāb-ende / Vücūdı **gerçi** sendendür velī sen ḳande ol ḳande *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 1). [gerçi,]*

2. Aslında.

ʿAvālim **gerçi** seyrānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt / Ḥużūra çekdi izʿānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 1). [gerçi,]*

Vāhib-i muṭlaḳdadur **gerçi** ʿaṭā-yı bī-ḥisāb / Leyse li'l-insāni illā mā seʿā ḥükmin ḳovar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 3). [gerçi,]*

Sen baña maḥbūbsın ẕāhirde **gerçi** dostum / Maʿnāda şevḳuñı izʿān itdigüm senden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 415, Beyit 2). [gerçi,]*

Tābiʿ-i tebeʿde **gerçi** rivāyātdur saḥīḥ / Mażmūn-ı noḳṭa sırr ile sırrı eserdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 3). [gerçi,]*

Ḫalḳ olındı **gerçi** ḳahruñdan cehīmün ḫānesi / Ehl-i tevḥīd olanuñ sen şeh yerin nār eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 4). [gerçi,]*

Muḳarreb bezmine vardum didüm kim aṣlını bildüm / Didiler lā nüsellim **gerçi** dirler yoḳ zamān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 583, Beyit 3). [gerçi,]*

Gerçi cāvid oldı ʿömrüm līk bilmezdüm ḥayāt / Şimdi bildüm ʿömrümüñ ʿömrinde ʿömrüm var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 3). [gerçi,]*

ʿUlūm-ı ʿilm ile bildürdi **gerçi** bize ʿalīm / Bū ʿilm-i sābıḳı rābıṭ durur velī feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 3). [gerçi,]*

Çün kim cihāna geldüm ben ḳılmadum ferāmūş / **Gerçi** beni avutdı her yirde ḳīl ü ḳālüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 3). [gerçi,]*

Cān oldı **gerçi** arada ammā sebeb ne kim / Olsa cüdā olur yine rūḥ olmaġa maḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 4). [gerçi,]*

Manṭıḳ-ı maʿnīdedür **gerçi** kelām-ı ʿālimūn / ʿİlm-i evvel ʿilm-i uḫrādur benüm ḫāṣiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 4). [gerçi,]*

Rāh-revdür **gerçi** bu cānı beden bā-ṣūreti / Cāna minnetdārdur çekdürmedi cāna elem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 3). [gerçi,]*

ʿAynümüz **gerçi** ḥayāt ile muḳayyeddür ezel / Ben ezel bildüm ebed remzindedür faż̇l-ı ʿaẕīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 4). [gerçi,]*

Enīs ü mūnis-i rūḥ-ı revāndur **gerçi** nām-ı yār / Velī ẕātında ḥayrānum beḳā oldı baña andan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 4). [gerçi,]*

ʿAlā'im **gerçi** eẕherdür velī ẓāhir degül zinhār / N'ola ẓāhir eger bāṭın ʿayān ola su'ālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 4). [gerçi,]*

ʿĀlemüm emrinde **gerçi** oldı nice ʿālemīn / Ādem oldı ṣunʿ-ı ekber ʿāleme ol virdi şān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 2). [gerçi,]*

Gūş iden güftār-ı dil-sūzum ʿaceb mi ola mest / Ḳaṭreyem **gerçi** Murādī aḳıdam deryāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 5). [gerçi,]*

Ġarḳa-i baḥr-ı fenāyam **gerçi** ẓāhirde velī / Cümleden efḍal durur maʿnāda bu izʿān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 2). [gerçi,]*

Ḳavl ü ḳuvvet **gerçi** ḥaḳdandur müsebbebdür velī / Destüñi çekme ṣaḳın sen ṣāḥib-i ḥālātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 4). [gerçi,]*

Sem'-i cāna irişür **gerçi** nidā a'lādan / Dīdeye aṣl-ı ḥaḳīḳat gerek ev-ednādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 1). [gerçi,]*

Ferec-i dil görinür **gerçi** tecellā-i cemāl / Ol celālinden anuñ līk ṭoludur mādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 2). [gerçi,]*

Miyān u 'arż u semā oldı emr-i ẕi'l-iḥsān / Bu emr-i künde durur **gerçi** ḫalḳ-ı kevn ü mekān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 1). [gerçi,]*

Gerçi menem ẓāhira ḳā'id-i kūşe-nişīn / Arż u semāvātda ma'nīde seyyār men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 2). [gerçi,]*

Sāḥa-i fāna gelmişem lāki beḳā durur yirüm / **Gerçi** beden türābdur oldı türāba aṣl-ı cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 2). [gerçi,]*

Herkese ḳıldı 'aṭā **gerçi** Ḫudā ḥālince / Ey Murādī gezen 'ālemde zebānumdur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 5). [gerçi,]*

Gerçi ġāyetde müferriḥdür dile vaṣl-ı ḥabīb / Āh līkin olmayaydı ṣoñra fürḳat zār ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 2). [gerçi,]*

Rūḥa rāḥatlar virür cennetde **gerçi** būy-ı gül / Būy-ı vuṣlat müjdesi rāḥat yiter bu cānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 3). [gerçi,]*

Māh u ḫurşīd ü sitāre devr ider bir kār içün / **Gerçi** dirler var delā'il ḳubbe-i devvārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 4). [gerçi,]*

Āsmān-ı ḥüsn içinde **gerçi** var meh-pāreler / Cümlesi seyyāredür ḳatuñda ey gün yüzlü māh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 5). [gerçi,]*

'Umūmen millet olmışdur bu dünyā **gerçi** ser-tā-pā / Velīkin vāḥid olmaḳdur bula dil rāh-ı a'lāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 2). [gerçi,]*

Ṭālibem **gerçi** saña sende ṭaleb bes ne sebeb / Sen misin sen yine a'lem bu vidād ülfetde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 4). [gerçi,]*

'Aḳlumuñ ḳāfilesin eyledi yaġma **gerçi** / Ne ġanā'imlere irdüm yine bu yaġmāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 4). [gerçi,]*

Kāmilü'l-vaḳt olmışam **gerçi** bu ʿaḳl u ḥilm ile / Müfredātum vāḥid oldı añladun çün sen seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 2). [gerçi,]*

Eserdür **gerçi** bu ʿālem mü'essirden kināyetdür / İki dünyāya ammā kim bu sırrumdan eser geldi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 4). [gerçi,]*

Cihān bāġında **gerçi** serv-ḳadler çoḳdur ammā kim / Görünmez gözüme aşlā o ḫoş-reftārdan ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 6). [gerçi,]*

Ḳul olmaġa bu meclise lāyık degül durur / Terk itdi **gerçi** taḫtını Edhem ü meskeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 3). [gerçi,]*

Cemāl-iʿaksi şalar **gerçi** sāye her ṭarafa / Velīk degmede bulınmaz ʿışḳ-ı rūḥānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 4). [gerçi,]*

gerçi ki [1] *Her ne kadar.*

Murādī **gerçi ki** söyler velī söyletdüren Ḥaḳdur / Er iseñ söylegil illā aradan kes ki gitsün lā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 5). [gerçi ki,]*

gerçi kim [12] *Her ne kadar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAẕīmsin ʿaẕametde velīk aʿlemsin / Bularda **gerçi kim** ıṭlaḳ olındı remz ile tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 3). [gerçi kim,]*

gerd [1] *Toz toprak. II İnsandaki dünyevi, fani hevesler; dünya sevgisi.*

Ḳalb-i mir'ātumda ḥāṣā **gerd** ola ẕerrece / İbtidā vü intihā bil oldı baña ẕerrece *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 1). [gerd,]*

gerdan [1] *Dönen, döndüren, dolaşan.*

Ṣeb-i rūzumda 'aceb 'ışḳ ile ḫayrānam ben / Mihr ü mehveş beden ü cānumı **gerdānam** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 1). [gerdānam, --am]*

gerden [2] *Boyun, gerdan.*

Ṭavḳ idelden berü zencīr-i ḳażā **gerdenümi** / Bir yaña ḥāle çeker bir yañadan ḳāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 2). [gerdenümi, -üm, -i]*

Seyf-i ḳudret çün ṣalındı kesdi düşmen **gerdenin** / Āyet-i naṣrun min'Allāh indi her cā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 4). [gerdenin, -in]*

gerdiş-i eṭvār [1] *Tavırların, hareketlerin dolaşması, dönüşü.*

Şerḥ-i miḳdār ile her şey'üñ olur ḥāli beyān / Gel tefekkür eyle bir dem **gerdiş-i eṭvārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 4). [gerdiş-i eṭvārdan, -dan]*

gerek [98] *Lazım, elzem. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İstedügümi bilmege ʿālim **gerek** baña / Ḥaḳḳā budur bilürse ḳalısar durur ṭanā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 1). [gerek,]*

gerek gerek [3] *Gerek ... gerekse.*

Gerek şāh olasın **gerek** gedā sen / Gerekse ḥüsn ile ol müntehā sen *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 4). [gerek gerek,]*

Gerek peyġamber ol **gerek** velī sen / Gerek ʿÖmer gerekse ol ʿAlī sen *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 5). [gerek gerek,]*

Gerek peyġamber ol gerek velī sen / **Gerek** ʿÖmer **gerekse** ol ʿAlī sen *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 5). [gerek gerekse,]*

gerek olmak [1] *Lazım olmak.*

Faẓīletdür **gerek olan** kişide / Özüñi Ḥaḳḳa ışmarla her işde *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 3, Beyit 1). [gerek olan, -an]*

germ olmak [1] *Kızışmak II Pazarlığın artması.*

Al gevher-i vaṣlı yolına vir bugün cān naḳdini / Çün **germ olupdur** ʿāşıḳa ġāyet bugün bāzār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 6). [germ olupdur, -up, -dur]*

geşt eylemek [4] *Dolaşmak, gezmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baḳmazuz ārāyiş-i ʿālemlere ṣubḥ u mesā / ʿĀlemi **geşt eyleyüp** bir ḳalb-i meyyāl isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 4). [geşt eyleyüp, -(y)üp]*

geşt itmek [5] *Dolaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nice ola andan ayru çünki ayru olmadı / **Geşt idüp** iki cihānı bulmadı aña bedel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 2). [geşt idüp, -üp]*

geştī [3] *Gemi.*

Ṣalımaz her kişi **geştī** bu ʿulūmuñ baḥrına / Ġark-ı fülk itmek gelüpdür mevc-i ʿummāna geñez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 3). [geştī,]*

Ṣaḥv-ı kübrāya düşerse yine maḫlas mevcūd / **Geştī** girdāba düşer kendü rehādur yine bes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 3). [geştī,]*

ʻIşḳ ile ger dutayın dir iseñ ey dil **geştī** / Ḳıl taḥammül ura ger günde saña biñ sedeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 3). [geştī,]*

geştī-i dil [3] *Gönül gemisi.*

Telāṭum eyleyüp baḥr-ı maḥabbet tāba düşmişdür / Kenārın bulmayıp **geştī-i dil** girdāba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 1). [geştī-i dil,]*

Baḥr-ı ḥayretde n'ola ġavṣ ide bu **geşti-i dil** / Nefḫa-i rūḥ iledür cevher-i ʻaḳla mā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 1). [geşti-i dil,]*

Baḥr-ı maʻārif içre **geştī-i dil** ṭolanur / Kendüde ʻayn-ı pinhān şeydā gezer arada *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 3). [geştī-i dil,]*

geştī-i gönül [1] *Gönül gemisi.*

Lücce-i baḥra ṣalındı yine **geştī-i göñül** / Ṣanmañuz siz anı ḫavf ile kenārında geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 4). [geştī-i göñül,]*

geştī-i şad-pāre [1] *Yüz parçalı, parça parça olmuş gemi.*

Muḳallid baḥr-ı ʿummān içre girmez / Anuñ çün **geştī-i şad-pāresi** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 3). [geştī-i şad-pāresi, -si]*

geştī-i vücūd [2] *Beden, varlık gemisi.*

Baḥr-ı fenāda āşınā oldı bu **geştī-i vücūd** / Ṭurfetü'l-ʿayn olup durur perr ile perr u bālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 4). [geştī-i vücūd,]*

Bu **geştī-i vücūduñ** bād-bānın bulmadı kimse / Murādī bil bu deryānın kerānın bulmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 12). [geştī-i vücūduñ, -un]*

getürmek [20] *1. Getirmek, iletmek.*

Cānı ḳurbān içün ey dil yine cānāna **getür** / Mūr-ı pāy-ı meleḫi pīş-i Süleymāna getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 1). [getür,]*

Cānı ḳurbān içün ey dil yine cānāna getür / Mūr-ı pāy-ı meleḫi pīş-i Süleymāna **getür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 1). [getür,]*

Ḳānit olmaya şu kim emrüñe cāna im-rūz / Ḳayd u bend ile seḥerden anı divāne **getür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 3). [getür,]*

Ẕāhib-i rāh-ı Ḥaḳ olup żayf gelüp bu ʿāleme / Her ne ki var ise ʿaṭā ġayrlara **getürmişüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 4). [getürmişüz, -miş, -üz]*

2. Ortaya çıkarmak.

ʿIşḳ ile daʿvā ḳılan gel berü göster hünerüñ / Merd iseñ kār ile bürhānuñı meydāna **getür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 4). [getür,]*

Añlamaz iseñ eger işbu Murāduñ suḫanın / Yāda varma berū gel ḥikmeti Loḳmāna **getür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 5). [getür,]*

Diñle Murādīnüñ bu kelāmını cān ile / Var ise sen daḫı **getür** ortaya bir hüner *(Murâdî Dîvânı, Gazel 467, Beyit 5). [getür,]*

Tāb-ı ruḫ-ı dildāra gözüm tāb **getürmez** / ʿAynum gibi bir göz daḫı ḫūn-āb **getürmez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 1). [getürmez, -mez]*

Būstān-ı cihān ġarḳa-i āb oldı yaşumdan / Şol deñlü gelür kim anı ṭôlāb **getürmez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 2). [getürmez, -mez]*

ʿAlemde daḫı bencüleyin ʿışḳ eri gelmez / Bir bencüleyin Zāl-ı cihān şāb **getürmez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 3). [getürmez, -mez]*

Getürdüm ḳālümi ḥāle yine baḳmadum aḥvāle / Eritdüm cānumı ʿışḳ ile ṣızdum ʿayn-ı ḳāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 2). [getürdüm, -dü, -m]*

Murāduñ sözlerin añlayayım ger dirseñ ey ʿāḳil / Bu efʿāl ile aḳvāli **getür** kendüñe ḫāleyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 5). [getür,]*

Ey ṣabā ger kūy-ı yāre eyler iseñ sen güẕer / Büy-ı zülfini **getür** ben ʿāşıḳ-ı nālān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 6). [getür,]*

Çün **getürdi** beyyinātı ʻālim-i ʻilm oldı pes / Oldı sübḥāne'lleẕī esrāda bir esrā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 4). [getürdi, -di]*

Nükhet-i yāri **getürdi** yine bād-ı seḥeri / Cümle āfāḳı muḥīṭ oldı o büyük eseri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 1). [getürdi, -di]*

Arayup bulmadı mānend-i bī-çün / **Getürdi** nice biñ Mūsā vü Hārūn *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 4). [getürdi, -di]*

ʻUlūm-ı evvel ü uḫrāya ʻālim iseñ eger / Hüner **getür** bu miyāna olur naẕar hünere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 4). [getür,]*

Murāduñ budur çün delīli ḳamu / **Getür** añlara şerʻ ile beyyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 5). [getür,]*

3. Dayanmak.

Hicr-i yāri çekmege ṭāḳat **getürmez** dīdeler / Baḳup aḥvālin anuñ fehm idemez āsūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 1). [getürmez, -mez]*

4. Sunmak, takdim etmek.

Olalı ḫürmeti iḥrām ile bu ten muḥrim / Cānı aẓḥāya **getürmiş** naẕarın sāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 3). [getürmiş, -miş]*

gevher [17] *1. Mücevher.*

Ḳaṭre deryā olmayınca **gevhere** el iremez / ʿĀṣıḳuñ her ḳaṭresi bu yolda bir ʿummān gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 3). [gevhere, -e]*

1. Mücevher. 2. Bir şeyin özü, esası, varlığındaki değişmeyen asli maya, cevher.

Gördi ol deryāda bir **gevher** ki ḫāṣü'l-ḫāṣdür / Kim bulınmaz iki dünyāda aña hergiz bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 2). [gevher,]*

Ey Murādī rāyegān olmaz çü maḳṣūda vüṣūl / **Gevheri** ṣoldur alan kim cān ile bāzār ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 5). [gevheri, -i]*

Ādāb **gevherini** alup eyle tāc-ı ser / Evvelce gör ki ṣoñra zamān-ı edeb geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 4). [gevherini, -i, -(n)i]*

Bir cevher oldı dil anı devrān arar müdām / Bir **gevher** oldı ḳalb anı ʿummān araṣdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 2). [gevher,]*

Vaḥdet ḫazīnesinden her kim ki aldı **gevher** / Āyāt-ı ʿışḳ oḳudı āyāta irdi el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 2). [gevher,]*

Cān-ı şaḳīye uġrasa ḫānum saʿīd ider / Gör kim ne **gevher** oldı bugün kīmyā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 2). [gevher,]*

Baḥr-ı ʿummān olmışam ʿummān-ı ʿālem bendedür / Cümleten **gevherlerüm** ʿummāna beẕl itsem gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 2). [gevherlerüm, -ler, -üm]*

Naẓar **gevher** durur zinhār o edeb ḳılmaġıl żāyiʿ / Bunuñ ḳadrin bilürseñ yeg durur dünyā ṭolu zerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 3). [gevher,]*

Ṭalebüm şevḳine ṭāliblere ʻışḳ oldı ḳarīn / **Gevherüm** elden ele düşdi olup dürr-i yemīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 1). [gevherüm, -üm]*

Murādī lücce-i deryādan aldı bir **gevher** / Eridi ṣu oluben ḳapladı nice ʿummān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 5). [gevher,]*

Müşterī var ise ger maʿrifetüñ **gevherine** / Ey Murādī ne cevāhir bulınur kāmında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 5). [gevherine, -i, -n, -e]*

Ey Murādī gel berü ʿālem nedür ādem nedür / Her ne kim var ise **gevher** cümleye kān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 5). [gevher,]*

Rükn-i evvelde durur āḫirümüñ erkānı / Bedenüm ger ṣorasın **gevherüñ** oldur kānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 1). [gevherüñ, -ü+n]*

Ġavvāṣ-ı baḥr-ı ḥikmet envāʿ-ı gevher aldı / Her **gevher** oldı bir baḥr ebḫār anda ṭoldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 1). [gevher,]*

II Şiir, söz, mana.

Murādī **gevherin** asan ḳulaġa / Ümīdüm oldur olmaya o ḫüsrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 5). [gevherin, -i, -n]*

Şerḥine bu **gevherüñ** ey ẕū-fünūn / Bir kelāma vir cihānuñ mālını *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 1, Beyit 3). [gevherüñ, -üñ]*

gevher-i nāyāb [2] *Benzeri olmayan eşsiz bir inci.*

Al semʿüñe ey mihter ḳavlini Murādīnüñ / Bu **gevher-i nāyāba** ṣanma ki bahā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 5). [gevher-i nāyāba, -a]*

Metāʿ-ı lā-bahādur bu bulardan çek elüñ tācir / Alup bir **gevher-i nā-yābı** fāriġ ol olup bī-bāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 3). [gevher-i nā-yābı, -ı]*

gevher-i vaṣl [1] *Kavuşma cevheri.*

Al **gevher-i vaṣlı** yolına vir bugün cān naḳdini / Çün germ olupdur ʿāşıḳa ġāyet bugün bāzār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 6). [gevher-i vaṣlı, -ı]*

geymek [1] *Giymek.*

Terk eyleyüp lübs-i ḳaba **geysün** muraḳḳa‘ bir ‘abā / Olsun ġarīb ü mübtelā terk eylesün dünyāyı ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 3). [geysün, -sün, -]*

gezmek [76] *Dolaşmak.*

Gezmişem cümle eṭibbāyı bu derde çāre yoḳ / Çāresüzler çāresi buldum yine senden ʿilāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 3). [gezmişem, -miş, -em]*

Gezer ʿavālimi çün oldı perr ü bāl evżaḥ / Çü murġ-ı cāna ṭaḳıldı cenāḥ-ı erbaʿası *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 2). [gezer, -er]*

Ser-te-ser **gezdüm** bu eṭrāfı hemān gördüm anı / Līk hicrān odına bu cān ü dil her dem yanar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 2). [gezdüm, -dü, -m]*

Ṭaġı **gezme** ey dil-i Mecnūn ki Leylā sendedür / Ḥācetüñ kendüñde gör rāh-ı temennā sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 1). [gezme, -me]*

Ben ṣanurdum yaluñuz Mūsādadur beyżā-i dest / Nice Firʿavnīlere şimdi yed-i beyżā **gezer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 2). [gezer, -er]*

Gülsitān-ı dehre aldanma sebāt olmaz aña / Bī-vefādur eglenüb ḳalmaz gül-i ḥamrā **gezer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 3). [gezer, -er]*

Her neye kim nāẓır iseñ cāmdur ʿibret-nümā / ʿİbret ile gör ki bir ṣūretde her eşyā **gezer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 4). [gezer, -er]*

Sil ġubār-ı ġayrıdan āyine-i ḳalbüñ Murād / Rūy göstermez ṣu mir'āt üzre kim sevdā **gezer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 5). [gezer, -er]*

Ser-be-ser beyhūde **gezme** ḳıl ḳanāʿat rızḳ içün / Andan efzūn olmaz ol ḳassām kim taḳsīm ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 4). [gezme, -me]*

Ġayrıya varma gel **gezüben** serseri yire / ʿĀlemde her ne kim ola ḳalb-i ṣafādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 2). [gezüben, -üben]*

Ne yirde kim **gezer** nāḳış olurdum / Gider gizlü yire ʿayyāra beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 2). [gezer, -er]*

Velī mūẕī durur ġāyet ziyān-kār / **Gezer** baş üzre ammā yāre beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 5). [gezer, -er]*

Mest-i lā-yaʿḳıl **gezersek** zāhidā ʿayb eyleme / Tā belī bezminden açıḳdur bizüm mey-ḫānemüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 2). [gezersek, -er, -se, -k]*

Gezüben cümle āfāḳı aradum kendüme sır-daş / Aradum ġayrı yoḳdur dīde-i ḫun-bārdan hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 3). [gezüben, -üben]*

Murādīnüñ kelāmı vardı bir ḥadde melā'ikler / Olup anuñ kemālinden **gezerler** der-beder vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 5). [gezerler, -er, -ler]*

Ḳarār idüp maḳarrında ḳarār itdi ḳarār ile / Ḳarārın bulmayanlar bī-ḳarār olup **gezer** eṭrāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 2). [gezer, -er]*

Ser-te-ser **gezdüm** cihānı bulmadum saña bedel / İki çeşmümde ḫayālüñ dôstum her dem senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 3). [gezdüm, -dü, -m]*

Envār-ı şaʿşaʿañda yiter **gezdi** ʿayn-ı dü / Ḥaḳḳuñda isterem bulam ʿayn-ı rıżā senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 3). [gezdi, -di]*

Ser-te-ser **gezdüm** ḳamu āfāḳ u enfüs ʿālemin / Bulmadum kūyından özge turmaġ içün bir maḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 3). [gezdüm, -düm]*

Sāḥa-i arż u semāyı **gezmişem** bir anda / Cānib-i Ḥaḳdan virilmişdür bu cāh u ʿizzetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 3). [gezmişem, -miş, -em]*

Gezüben cümle cihānı yine ānī gelelüm / Ehl-i dünyā olanı yine nigehbān olalum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 4). [gezüben, -üben]*

ʿĀlemüñ ḥālini her laḥẓa temāşā ḳıldum / **Gezüben** seyrini her zīr ile bālā ḳıldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 1). [gezüben, -üben]*

Cümle cihānı **gezdüm** ben görmedüm misālin / Anuñ çün anı söyler her demde bu zebānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 3). [gezdüm, -düm]*

Cān ile cemāle nāẕıram çün / Dīvāne **gezerken** ʿāḳil oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 4). [gezerken, -er, -ken]*

Dilde sen pinhān u dil müştāḳ u cūyādur seni / Sen benümlesin ne ḥikmetdür **gezem** ārāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 4). [gezem, -em]*

Herkese ḳıldı ʿaṭā gerçi Ḫudā ḥālince / Ey Murādī **gezen** ʿālemde zebānumdur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 5). [gezen, -en]*

Sücūduñ içre bul miʿrāc degül ḥācet **gezesin** aç / Sözüm diñle gözüñi aç di lā-mescūde illā-hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 3). [gezesin, -e, -sin]*

Çerḫ tolābında gördüm delve girmiş bir melek / Ḳısmet eyleyüp **gezer** erzāḳı ol her bir feme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 4). [gezer, -er]*

Naẓardan ol nedür bilse velī yoḳdur başīretden / Mubaṣṣardur mubaṣṣardur **gezer** pes girü pāyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 4). [gezer, -er]*

Gezdüm cihānı sū-be-sū ḳavlüñe bulmadum naẓar / Didüm Murādī görmedüm ḳavlüñ gibi kim bābda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 5). [gezdüm, -düm]*

Eserden ḳıldı istidlāl te'sīr / Eser ile **gezer** āsār içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 2). [gezer, -er]*

Ẕevḳ idelden ẕevḳüñi ey dil-rübā-yı bī-misil / Bulmadum mislümi **gezdüm** ser-te-ser her ʿālemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 4). [gezdüm, -dü, -m]*

Ṭolaşup ser-te-ser āfāḳı **gezdün** başdan ayaġa / Murādī gibi sen bir ṣāḥib-i ʿummāna irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 5). [gezdün, -dü, -ñ]*

Çü geldüm ʿāleme seyr eyleyüp **gezdüm** her ārāyı / Ne cā ḳaldı ne kūşe görmişem her kūşe vü cāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 1). [gezdüm, -dü, -m]*

Ḥüsn-i ṣūretle **gezüp** ʿāleme destān olma / Aldanursañ eger ʿālemde denīsin be-denī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 4). [gezüp, -üp]*

Beni ḥāżır bilenüñ ḥāżırıyam rūz ile şeb / Kaʿbeyi ister iseñ **gezme** cihāt-ı Minede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 4). [gezme, -me]*

Rāy-ı irādātı ḳoyuben rāh-ı maṭlūba / **Gezdüm** cihānı Kaʿbe vü Merve Ṣafā ḥaḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 2). [gezdüm, -dü, -m]*

Devr eyledi erkānı ḳamu noḳṭa-be-noḳṭa / Bulmadı **gezüp** saṭḥ-ı dü-ʿālemde misāli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 2). [gezüp, -üp]*

İster iseñ iki ʿālemden alasın behre / Gel Murādīye yaḳın **gezme** şehirden şehre *(Murâdî Dîvânı, Müfret 3, Beyit 1). [gezme, -me]*

Beyżā vü sevdāda **geẕer** ʿaynüm benüm ġaybüm benüm / Yā Rab ʿacebden aʿcebem sırr oldı bu ḥālüm benüm *(Murâdî Dîvânı, Müfret 25, Beyit 1). [geẕer, -er]*

II Yaşamak, hissetemek.

Rāh-ı ʿışḳı ser-te-ser seyrān idüp **gezdüm** ḳamu / Bu yolumda rāh-ı bī-pāyān olan kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 4). [gezdüm, -dü, -m]*

Gezerler anda keştīler içi maḫlūḳ ile memlū / Sürer bād-ı mehīb anları açmış bād-bān cemʿā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 3). [gezerler, -er, -ler]*

Ruḥ-sārı bize olmış çü ʿaṭā-yı tābān / Meh-i mihrüm ḫaṭāvāt ile **gezer** rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 3). [gezer, -er]*

ʿĀlem-i kesretde **gezdüm** maṭlabum vecd ü vaḥīd / Vaḥdetün oldı muʿayyen oldı ṭāliʿ pes saʿīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 1). [gezdüm, -dü, -m]*

ʿArṣa-i levḥi **gezmişem** ḥadd-i ḥudūda almışam / Ḫāzini olmışam anuñ ʿayn ide mi aña ne ḥadd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 2). [gezmişem, -miş, -em]*

ʿAceb deryā-yı tevḥīdi ḳanadum fülk idüp **gezdüm** / N'idem ben ġayrı mellāḥı delīl-i bī-zevālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 3). [gezdüm, -dü, -m]*

Ḥaḳīḳat ʿālemin **gezdüm** Murād anda emīr olmış / Rıʿāyā olanuñ ḥālin hemān şāh-ı cihāndan ṣor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 5). [gezdüm, -dü, -m]*

ʿĀrif ile ʿāşıḳuñ mābeyni olmışdur refīʿ / Birisi āteşdedür biri żiyā içre **gezer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 2). [gezer, -er]*

Seyr içün murġ-ı göñül ʿālemde çün her cā **gezer** / Kimsene virmez nişānın sırr ile tenhā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 1). [gezer, -er]*

Seyr içün murġ-ı göñül ʿālemde çün her cā gezer / Kimsene virmez nişānın sırr ile tenhā **gezer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 1). [gezer, -er]*

Bu ʿaceb sırdur çü tenhādur ne peydādur **gezen** / Bārek-Allāh ḫoş ʿaceb serrā vü żarrā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 4). [gezen, -en]*

Ṭāḳ-ı mīnā-yı sipihri **gezelüm** döne döne / Gün gibi berḳ uralum ʿāleme bir māh ile biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 4). [gezelüm, -elüm]*

Gülşen-i cennetde **gezmiş** bir buraḳ / Berḳveş geldi uruben sāḳa sāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 1). [gezmiş, -miş]*

Elā yā eyyühe'l-mübdiʿ olup elvān ile maḫlūḳ / Bu vech ile bedāyiʿden **gezer** ṭarz ile envāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 3). [gezer, -er]*

Rāh-ı ʿışḳ içre **gezerken** dil-i şeydā yab yab / Ḫvāce-i maʿnī buyurdı saña imhāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 4). [gezerken, -er, -ken]*

Nice bir ʿummān-ı ḥayretde **gezüp** bu fülk-i dil / Ḫāṣılın taḫmīl ḳıl bī-berr ü sāḥil itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 2). [gezüp, -üp]*

Lüccī-i deryāda **geẕer** serserī / Gāhī nihān gāhī hemān itdi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 842, Beyit 3). [geẕer, -er]*

Dil fülki 'ummān-ı ḥaḳīḳatde olupdur āşinā / Dildür **gezen** her 'ālemi dil şem'ine pervānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 4). [gezen, -en]*

Ben ḥayāt-ı cāvidānum añladum iẕ'ān ile / Anuñ içün **gezmişem** 'ālemde ben bürhān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 1). [gezmişem, -miş, -em]*

Ṭayy idüp **gezdüm** nice yıllar mesā'il illerin / Eyledüm güftār-ı āḫir ṣāḥib-i 'irfān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 3). [gezdüm, -dü, -m]*

Māha ḳarşu ẕevraḳ-ı dil **gezdi** bir baḫır üzre âh / Lü'lü vü mercān ile toldurdı 'ummān bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 2). [gezdi, -di]*

Murāduñ 'ayn-ı vaḥdetde iki yanı berāberdür / Nice yüz kerre yüz biñ fülk ola **gezmiş** biḥārumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 5). [gezmiş, -miş]*

Murādī ġarḳ-ı deryā-yı maḥabbet olmasaydı ger / Ne mümkin idi bir zevraḳ **gezeydi** rūy-i deryāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 5). [gezeydi, -e, -(y)di]*

'Ālem-i aṣġar u ekberde **gezer** çün bu Murād / Ġayrīlar irmediler irdi Murādī ḥareme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 5). [gezer, -er]*

Baḥr-ı muḥīṭe girdi yine 'aḳl zevraḳı / Şol deñlü **gezdi** bulmadı yolı kenārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 2). [gezdi, -di]*

Baḥr-ı muḥīṭe girdi yine ʿaḳl zevraḳı / Şol deñlü **gezdi** bulmadı yolı kenārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 2). [gezdi, -di]*

Bulmada 'ışḳ-ı be-rāhumı bulalı ṭarīḳ / Hāmūn-ı mihri **gezmişem** ol reh-nümāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1365, Beyit 4). [gezmişem, -miş, -em]*

Baḥr-ı maʿārif içre geştī-i dil ṭolanur / Kendüde 'ayn-ı pinhān şeydā **gezer** arada *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 3). [gezer, -er]*

Rāh-ı ḥaḳīḳat içre dil ṭutalı ṭarīḳat / Aḳṣā-yı cismi **gezdi** irmedi intihāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 2). [gezdi, -di]*

Gezmişem nice ʿavālim tutmadum aṣlā ḳarar / Ber-ḳarār idüm yine ḥālümde buldum ḥālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 2). [gezmişem, -miş, -em]*

Gezmişem nice ʿavālim tutmadum aṣlā ḳarar / Ber-ḳarār idüm yine ḥālümde buldum ḥālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 2). [gezmişem, -miş, -em]*

Elā yā eyyühe'l-aḥbāb açıldı cümleten ebvāb / Ṣafā-yı sırrunuz varsa **gezelüm** cümle ārāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 2). [gezelüm, -elüm]*

ʿĀlemüñ girdini **gezdüm** yine pergār-ṣıfat / Eylesün anı nuḳat gibi miyān ʿummānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 3). [gezdüm, -dü, -m]*

Muġayyibātı ḳayurma muʿayyenāta düriş / Dilā yelinde **gezerseñ** delīldür eseri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 3). [gezerseñ, -er, -se, -n]*

Gezdi bu arada nice yüz kerre be-tekrār / Bir laḥẓa bulımadı özin laḥẓada ḫālī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 4). [gezdi, -di]*

II Bir mevzu ile meşgul olmak.

Ḥaḳḳı ḥaḳ idüp ḥuḳūḳında ḥaḳā'iḳ **gezinmiş** / Ḥaḳḳı ḥaḳ itmekdedür her dem-be-dem eṭvār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 4). [gezinmiş, -miş]*

gezmez olmak [1] *Dolaşmamak.*

Cemāl-i dil-rübā senden göñül bir leẕẕet almış kim / Ḳamu bī-tārik oldı **gezmez oldı** ṭaġ u ṣaḥrāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 4). [gezmez oldı, -dı]*

ġıdā [2] *Besin, nimet.*

Cāna **ġıdādur** sözüñ murġ-i seḥer gel berü / Eyle beyān bir cevāb ʿışḳ-ı muʿammāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 2). [ġıdādur, -dur]*

Ṣımāḫ-ı cāna geldi çün nidāsı / Olupdur rūḥumuñ her dem **ġıdāsı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1559, Beyit 1). [ġıdāsı, -sı]*

ġıdā itmek [1] *Beslemek, gıdalanmak. II İbadet etmek, ruhu manevî olarak beslemek.*

Derdüme devā itse ẕikrini **ġıdā itse** / Dil aña senā itse şefḳat nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 5). [ġıdā itse, -se]*

ġıdā olmak [1] *Gıda olmak; beslenmek.*

Semʿine irdi çün nidā **oldı** nidā aña **ġıdā** / Ḳaldı elifle dāl ü ḥā kendüye oldı pes o dāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 3). [ġıdā oldı, -dı]*

ġıdā-yı rūḥ [1] *Ruhun gıdası.*

Ġıdā-yı rūḥum olalı ḥabībüñ nām-ı dil-cūyı / Ṭulūʿ iden lisānum maṣrıḳından nūr-ı ezherdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 2). [ġıdā-yı rūḥum, -um]*

ġıdā-yı rūḥ-baḫş [1] *Ruh bahşeden gıda; cana can katmak.*

Ġıdā-yı rūḥ-baḫşumdur ḥayātum / Benüm dārü'l-amānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 12). [ġıdā-yı rūḥ-baḫşumdur, -um, -dur]*

ġıdā-yı rūḥ olmak [2] *Ruhu beslemek.*

ʿUşşāḳa ʿışḳuñ **oldı** senüñ çün **ġıdā-yı rūḥ** / Her dem ilāhī yine baña ʿışḳdan fütūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 1). [ġıdā-yı rūḥ oldı, -dı]*

Yā Rab Murādī ḳuluñı ʿışḳuñdan itme dūr / ʿUşşāḳa ʿışḳuñ **oldı** senüñ çün **ġıdā-yı rūḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 7). [ġıdā-yı rūḥ oldı, -dı]*

ġıllet [1] *Karışık, katışıklık.*

Ġılletden ayırup çü zer-i ḫālişum yine / Ḳāl itmeyince fıżżemi ben ḳāli bilmedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 4). [ġılletden, -den]*

ġıll u ġış [3] *Kin ve hile.*

Ġıll u ġışdan ey Murādī ḳalbüñi pāk idegör / Revzen-i dilden dilerseñ eyleye şāhuñ naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 5). [ġıll u ġışdan, -dan]*

Ġıll u ġışdan arıdup ḳalbi muṣaffā eyle / Daʿvā-yı vech idenüñ āyinesi ṣāf gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 2). [ġıl u ġışdan, -dan]*

Murādī şöyle ḳāl oldum ki yoḳdur ẕerrece noḳṣān / Ebed ḳalmadı **ġıll u ġış** ʿaceb ṣāḥib-ʿıyār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 6). [ġıl u ġış,]*

ġılmān [4] *Cennette hizmet gördüğüne inanılan delikanlılar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Serā-perde küşād olsa ruḫ-ı cānān olur peydā / Açılsa bāb-ı cennet ḥūr ile **ġılmān** olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 1). [ġılmān,]*

ġınā [8] *1. Zenginlik.*

Şol kimse ki ḳāniʿdür her vech ile şāyiʿdür / Görmez yüzini faḳruñ şunda ki **ġınā** vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 2). [ġınā,]*

Ġınā dilerseñ eger ḳāniʿ ol olana hemān / Muḳadderüñ ne ḳadarsa odur hemān ḳardaş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 4). [ġınā,]*

İster iseñ **ġınā** eger şanʿat idin ḳanāʿati / Diler iseñ ʿazīzi ger sen anı ḳāniʿ añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 4). [ġınā,]*

Ger **ġınāya** mālik iseñ eyle ḳāniʿ nefsüñi / İki çeşmüñ olmasun hergiz gedā vü şāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 3). [ġınāya, -ya]*

II İhyâ olmak; lutuf ve ihsâna mazhar olmak.

Ġınādur ḫāṣılum ġayra ġanī oldur ḥaḳīḳatde / "Fe-emmā" fazl u ihsānı göñülde eylemişdür cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 2). [ġınādur, -dur]*

ʿAzīz ider bizi ʿizzet eger ki ʿizzet ide / Bizüm bu ʿizzetümüzde bizüm durur bu **ġınā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 3). [ġınā,]*

Kendü çün aña keşf ide rūy-i ḥaḳīḳatin / Bi'ẕ-ẕāt n'ide vāsıṭayı ol **ġınādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 3). [ġınādadur, -da, -dur]*

Her ne ki vardur göñül ʿaḳl ile ḥikmetdedür / İster iseñ ger **ġınā** cümle ḳanāʿatdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 1). [ġınā,]*

ġınā bulmak [1] *Zenginlik ve varlık bulmak. II İhyâ olmak; lutuf ve ihsâna mazhar olmak.*

Murādī ger ṣorar iseñ niçün **ġınā buldı** / Ḥudādan özgeye bir ferde olmadı muḥtāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 5). [ġınā buldı, -dı]*

ġınā virmek [1] *Zenginlik vermek.*

Refʿ ḳıldı evc-i eflāke ḥaẕīẕ-i ḫākden / Bir faḳīr idüm baña odur **viren** bī-ḥad **ġınā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 3). [ġınā viren, -en]*

ġırbāl [1] *Harmandan elde edilen hububatı samandan ayırmak için kullanılan elek, kalbur.*

Bu Murādīye merām oldı murād-ı dil-i yār / Vaṣl-ı yāri dileyen cismi çü **ġırbāl** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 5). [ġırbāl,]*

ġıṭā [2] *Örtü, perde.*

Semʿ-i ḳabūle irdi cevāb-ı ra'yet içün / Refʿ eyledi **ġıṭāsını** ḥucbında muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 3). [ġıṭāsını, -sı, -nı]*

Her dem **ġıṭāsını** eger açsaydı ol cemāl / Ḳalmaz idi cihānda ne resm ü ne ḫôd ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 1). [ġıṭāsını, -sı, -nı]*

ġıṭā ḳaldurmak [1] *Örtüsünü kaldırmak.*

Kibriyā-yı ʿaẓmetüñ **ḳaldur ġıṭāsın** lā-cerem / İmtiyāż olmaḳ ṣuʿūruñdan mübeşşerdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 3). [ġıṭāsın ḳaldur, -sın]*

gibi [60] *Benzetme edatı; -e benzer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kimüñ ḳapusına varalum ey şeh-i ʿālem / Ḳapuñ **gibi** şāhā var iken bāb-ı muʿallā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 4). [gibi,]*

giçmek [5] *1. Bir yerden başka bir yere gitmek.*

İñleyen oldı bu ṣaḥrāda ʿaceb zār u ḥazīn / Ḳāṭı'-ı menzil olalı **giçerem** ṣaḥrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 3). [giçerem, -er, -em]*

2. Vazgeçmek, bırakmak.

Semt-i āḫer görinür her ne ḳadar ḳılsa ṭaleb / Ṭālib-i rūz-ı ḥaḳīḳat **giçemez** sevdādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 4). [giçemez, -e, -mez]*

ʿĀlem iki ʿāleme vāṣıṭadur gerçi kim / Ḳalma vasaṭda ṣaḳın gel berü **giç** nārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 4). [giç,]*

3. Devam etmek, sürmek.

Nice bir nāzenīn ʿömrüñ **giçe** ġafletde sevdāda / Saçuñ aġarmada ḳalbüñ ḳararmaḳ üzredür her an *(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 3). [giçe, -e]*

Tārik-i ġayr olmasa ṣol kim havāyile **giçer** / İki ʿālemde anı bilgil ki sen nā-būddur *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 22, Beyit 2). [giçer, -er]*

gice [21] *Gece. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yūsuf-ı meh çehreme her **gice** mihr eyler sücūd / Ey muʿabbir añlamazsın kim ne ru'yā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 2). [gice,]*

gice gün [1] *Gece ve gündüz.*

Devr ile çerḫ-i bī-sütūn sāl ile māh irüşdürür / Māh ile sāl **gice gün** bir dem olur hemān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 3). [gice gün,]*

gice gündüz [13] *Gece gündüz, aralıksız, sürekli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳoġıl benlügi ey ġāfil felekde yoḳ ḳarār el-ḥaḳ / **Gice gündüz** geçer ʿömrüñ felek döner ṭolāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 4). [gice gündüz,]*

giceler ḳalmak [1] *Gecelemek, sabaha dek uyumamak.*

ʿAḳlumı ideli yaġma ol iki ʿayn ile ġayb / İki ʿaynüm **giceler ḳaldı** ḫayālüñde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 2). [giceler ḳaldı, -dı]*

gicesin gündüz itmek [1] *Geceyi gündüz gibi aydınlatmak. II Geceleri gündüz gibi uyanık kalmak; dertten uyuyamamak.*

Bu Murādī gice gündüz **gicesin gündüz ider** / Münʿakis oldı bu āyīnede şems u ḳamer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 5). [gicesin gündüz ider, -er]*

gidmek / gitmek [38] *1. Bulunduğu yeri terk etmek, oradan uzaklaşmak.*

Āstānından anuñ **gitme** Murādī zinhār / Ger murāduñ ise bulmaḳ senüñ aʿlā derecāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 7). [gitme, -me]*

Murādī mīm ü rā'yı ḳodı buldı çün elīf ü dāl / Aradan **giden** anuñ çün didi āb-ı nebātumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 5). [giden, -en]*

Şeb-i firḳatde mi şanduñ beni sen ey meh-rū / **Giderem** mihr-i hidāyetle yolum tāb iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 5). [giderem, -er, -em]*

Ne yirde kim gezer nāḳış olurdum / **Gider** gizlü yire ʿayyāra beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 2). [gider, -er]*

Çünki **gitdüñ** cihānı seyr iderek / Ḥālümüzi yüri çemenlere ṣor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 3). [gitdüñ, -dü, -ñ]*

Dilde ḳalmadı yine ṣabr u ḳarār / Çün ḳoyup bendesini **gitdi** yār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 1). [gitdi, -di]*

Hiç Mūsā **gider** miydi Ṭūra / Dimese lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 14). [gider, -er]*

Alınur şanma ḳamu memleketi ʿasker ile / Cümle eṭrāfa **giden** tīr ü kemānumdur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 4). [giden,]*

ʿArūs-ı nev gelür bir bir aña damad olur ʿālem / Ḳarār itmez bir iki gün **gider** ʿālem daḥı bāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 3). [gider, -er]*

2. Bir şeyi bırakmak, terk etmek.

Şöyle ḥall olsun **gidüp** teşvīş-i dil ey zū-fünūn / Sen yüri var ṭārik ol tā kim bilesin māverā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 2). [gidüp, -üp]*

Murādī gerçi ki söyler velī söyletdüren Ḥaḳdur / Er iseñ söylegil illā aradan kes ki **gitsün** lā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 5). [gitsün, -sün]*

Bu cismüm rāḥatı cānum çü **gitdi** / Anun çün ḳaldı bu ten ferd ü tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 4). [gitdi, -di]*

Ey cemāl-i lā-naẕīrüñden gider **gitsün** ḥicāb / Şimdiden girü yaraşmaz sana ḳılmaḳ iḥticāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 1). [gitsün, -sün]*

Her kim ki bu minvālı elden ḳomayup **gide** / Ḥaḳ daḥı aña bī-ḥad luṭf ile ʿaṭā eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 3). [gide, -e]*

Ġam-ı dünyāyile ʿömrüñ geçürme / **Giden** ʿömrüñ gelür mi saña tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 2). [giden, -en]*

Cemālüñ burḳaʿın refʿ eyledüñ bir defʿa evvel çün / Ḳamu dillerden anuñ çün ebed **gitmez** ṣafā hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 2). [gitmez, -mez]*

Gitmeyince bu göñül āyinesinden jengüñ / Refʿ-i ḥucb eyleyimezsin anı sen bellü bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 4). [gitmeyince, -me, -(y)ince]*

Didi yārüm senüñle ḳande **gitdi** ʿahd ü peymānum / Didüm kim ʿahd u peymānuñ henüz yirinde sulṭānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 1). [gitdi, -di]*

Sen bu varlıḳ perdesin ḳaldurmayınca aradan / Pes ebed ḳalduñ dücāda **gitmedi** senden ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 2). [gitmedi, -me, -di]*

Ben cemāl-i yāre cānā şöyle ḥayrān olmışam / **Gitdi** benden ikilük ben cümle yek-sān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 1). [gitdi, -di]*

Ṣuretüñ āyīnesi mir'āta sūretdür yine / İsteme mīnāda şeklüñ refʿ ḳıl **gitsün** ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 4). [gitsün, -sün]*

Sen bu varlıḳ perdesin ḳaldurmayınca aradan / Pes ebed ḳalduñ dücāda **gitmedi** senden ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 2). [gitmedi, -me, -di]*

İki dünyāyı terk iden bu yola baş açıḳ **giden** / İşi dildār şevḳinden dem-ā-dem āh olan gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 2). [giden, -en]*

İkilikden muʿarrā ol gider **gitsün** göñül paşı / Mücellā eyle mir'ātuñ ola gün gibi tāb-ende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 2). [gitsün, -sün]*

Sözi ḥaḳdur çü Murāduñ berü gel bāṭılı ḳo / Kendüñi görme ḳo **gitsün** aradan mā vü meni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 5). [gitsün, -sün]*

Cümleye cemʿ olan göñül çünki kemāle irişür / Bir daḥı gelmez ʿāleme **gitdi** hemān o cān gibi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 2). [gitdi, -di]*

3. Dünyadan gitmek; ölmek.

ʿĀlem-i fānī bilürseñ pes nedendür bu ṭamaʿ / Cümle mālı ḳor **gidersin** ol saña ḥasret yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 4). [gidersin, -er, -sin]*

Ne ġam cānum **giderse** ger bu tenden / Viṣālüñ baña çün kim cān olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 5). [giderse, -er, -se]*

Fārig̈ oldı bu göñül bir daḥı cānān istemez / Cānı daḥı **gitse** anuñ yirine cān istemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 1). [gitse, -se]*

İrişdi cism-i ḫākīye nidā-yı ḳum fe-erselnāk / Gelüp seyr itdi cismi rūḥ çü **gitdi** kibr oldı ḫāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 1). [gitdi, -di]*

Ġāfil olma beḳā degil bu cihān / İşte geldi ve işte **gitdi** hemān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 5). [gitdi, -di]*

Göñül baġlama hergiz bu cihāna / Gidenler **gitdi** bundan yana yana *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 42, Beyit 1). [gitdi, -di]*

Göñül baġlama hergiz bu cihāna / **Gidenler** gitdi bundan yana yana *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 42, Beyit 1). [gidenler, -+en, -+ler]*

4. Solmak.

Gel berū rengi **gider** āyine ṣayḳal eyle / Bilesin sende nedür ḥāṣıl olan bu ṣūret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 4). [gider, -er]*

5. Belli bir amaçla bir yere, duruma devam etmek.

Ey Murādī maḫż-ı ḥikmetdür kelāmuñ her biri / Saña lāzım olanı sen ḳıl saña ġayrı **gider** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 5). [gider, -er]*

Mükāfāt eyledi dilber baña ḳılduġı cevr içün / **Gidüp** selb oldı aḥvālüm daḥı bir özge ḥāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 2). [gidüp, -üp]*

Her kişinüñ ardına düşüp uyup **gitme** şaḳın / Hiç ḳulaġuzluk şaḳın sen ummaġıl güm-rāhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 4). [gitme, -me]*

Durış aldamasun dünyā seni de / Ḳul oldur dā'imā Mevlāya **gide** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 2). [gide, -e]*

gidermek [16] *Yok etmek, çıkarmak, uzaklaştırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey cemāl-i lā-naẕīrüñden **gider** gitsün ḥicāb / Şimdiden girü yaraşmaz sana ḳılmaḳ iḥticāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 1). [gider,]*

gitdükçe [6] *Gitgide, artarak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemāl-i bī-misālüñ baña peydā oldı **gitdükce** / Ne aʿẓamdur saʿādetdür hüveydā oldı gitdükce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1329, Beyit 1). [gitdükce,]*

gine [2] *Yine, tekrar.*

Murādī dün ü gün yalvar Ḫudāya / **Gine** saña gele ol māh-sīmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 5). [gine,]*

Kāf u nūn emrini bildüñse olursın ʿālim / Kün ile kevn ü mekān olmadadadur olsa **gine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 3). [gine,]*

girmek [33] *1. Girmek, dahil olmak.*

Mehde ger **girme(ye)** bā-ʿaḳl ola mı ṭıfl-ı ʿaceb / Sebebinden ṣorar iseñ gel anı ḳıl inhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 4). [girme(ye), -me(ye)]*

Girdi deryā içine deryālar / Oldı peydāda ser-be-ser peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 3). [girdi, -di]*

Gel Murādīnüñ kelāmın eyle bir bir istimāʿ / Her ne **girürse** elüñe al hemān sen yā naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 5). [girürse, -ür, -se]*

Fiʿlüñ ortasına **girmez** ne fuhūm u ne ʿuḳūl / Oldı evḳāt ile her fāʿil-i muʿtād-ı ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 3). [girmez, -mez]*

Varup çü burc-ı şerefde mekān idüp ṭurdı / Ḥicāba **girmedi** aṣla vü buldı fevz u felāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 2). [girmedi, -me, -di]*

Eger görse yañaġı ḫālini olmazdı ḳānīʿ ol / Münāsib **girü** ol ḫāla ruḫı üzre bir al ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 3). [girü, -ü]*

Ger Murāduñ manṭıḳından añlayam dirseñ suḫan / Gel berü meydāna **gir** terk eyle nāmūs ile ʿār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 5). [gir,]*

Sāḥil-i deryā-yı ʿışḳı fülk-i dil eyler güẕār / Çün **gire** ummāna hergiz bulımaz ḥadd ü kenār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 1). [gire, -e]*

Muḳallid baḥr-ı ʿummān içre **girmez** / Anuñ çün geştī-i ṣad-pāresi var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 3). [girmez, -mez]*

Cān ile cānān arasına **girür** mi ġayrılar / Ber-ter olmışdur bizüm ʿarş-ı ʿalādan bālumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 2). [girür, -ür]*

Baḥr-ı tevḥīde **giren** kimsene pāyān bulımaz / Ḳul ki olmaya ṣadāḳatde o sulṭān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 1). [giren, -en]*

Yemm-i muḥīṭe fülk-i dil **girdi** çü bād-bān açup / Laḫẓada nice rāh alur gel berü sen bu ḫāle baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 4). [girdi, -di]*

Ḥālümi ṣorarsañ añla el-ḥaḳ / Deryā-yı muḥīṭe **girdi** zevrak *(Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 1). [girdi, -di]*

Bu Murādīnüñ ḫuṣūṣında nedür gör mā-ḥaṣal / **Gir** maḥabbet ʿālemine tā bulasın rāḥatüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 5). [gir,]*

Gülistān-ı ʿışḳa **girdüm** bülbül-i gūyā menem / Yārümüñ gördüm cemālin vālih ü şeydā menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 1). [girdüm, -düm]*

Re'fet ü raḥmetde gördüm merḥamet emrin tamām / ʿAfv-ı Raḥmān ile uçmaġa **girürler** ḫāṣ u ʿām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 1). [girürler, -ür, -ler]*

Girmedüñ ʿummāna bilmezsin bu baḥrüñ ḥālini / Baḥre ṭalmayınca ṣanma kendüñi dürdānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 2). [girmedüñ, -me, -dü, -n]*

Bir baḥre girdi yine Murād ey ḥabīb-i men / Ġayrılar aña **girmedi** ṭutdı kenāresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 5). [girmedi, -me, -di]*

Miyān-ı ʿabdüñ ile saña **girmedi** kimse / ʿAceb budur ki girü kim berisin anda hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1139, Beyit 3). [girmedi, -me, -di]*

Eyledüm çünki iʿāde eyledi ḫāl ile ḫāl / Gördi çünki bu ḥicābum perdeye **girdi** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 3). [girdi, -di]*

Ẓāhir ü bāṭında maʿmūr ol budur devlet saña / Ol mücāhid **girmeyesin** tā ki dūzaḫ nārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 4). [girmeyesin, -me, -(y)e, -sin]*

Çerḫ tolābında gördüm delve **girmiş** bir melek / Ḳısmet eyleyüp gezer erzāḳı ol her bir feme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 4). [girmiş, -miş]*

Ser fidā eyleyen evvelde **girür** ʿışḳ iline / Cānı terk eyle ki evvel iresin āḫırına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 1). [girür, -ür]*

Baḥr-ı muḥīṭe **girdi** yine ʿaḳl zevraḳı / Şol deñlü gezdi bulmadı yolı kenārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 2). [girdi, -di]*

Baḥr-ı muḥīṭe **girdi** yine ʿaḳl zevraḳı / Şol deñlü gezdi bulmadı yolı kenārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 2). [girdi, -di]*

Ḳā'im olup durur çü murāduñda bu Murād / Ḥāl üzre ḥavlüñ ile **girür** cümle hey'ete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 5). [girür, -ür]*

Çü ṭaşt-ı ʿizzete **girdi** o pāre-i mużġa / Yunuldı mā-i reşād ile ḳalmadı kine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 3). [girdi, -di]*

Cān ü göñül virelden ol çeşm-i rūşenāya / Deryā-yı ʿışḳa **girdi** dil zevraḳı şitāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 1). [girdi, -di]*

ʿIşḳ bāzārına çün **girdi** metāʿ-ı dil ü cān / Nice biñ perde yapıldı çü beden dükkānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 2). [girdi, -di]*

Geldi ḳuruldı ʿömrümüz ḫayme-i bād-bān gibi / Baḥr-ı vücūda fülk-i dil **girdi** geçer zamān gibi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 1). [girdi, -di]*

ʿĀlemüñ aldanmaġıl ālāsına / Cehd ḳıl tā **giresin** me'vāsına *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 2). [giresin, -e, -sin]*

2. Şeklini almak.

Müşkilin ḫall idüp müşekkil olup / Şekli ile **girdi** şekl-i insāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 6). [girdi, -di]*

Rüsūm-ı ẓāhir ü bāṭın egerçi **girdi** eşkāle / Muʿayyen olmaz idi bu muʿīn olmasa peydāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 2). [girdi, -di]*

gird [1] *Yuvarlak, çevre.*

ʿĀlemüñ **girdini** gezdüm yine pergār-ṣıfat / Eylesün anı nuḳat gibi miyān ʿummānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 3). [girdini, -i, -(n)i]*

girdāb [1] *Denizlerde, nehirlerde suların döndüğü tehlikeli yer, anafor, su çevrintisi. II Coşkunluk hali.*

Telāṭum eyleyüp baḥr-ı maḥabbet tāba düşmişdür / Kenārın bulmayıp geştī-i dil **girdāba** düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 1). [girdāba, -a]*

girdāba düşmek [1] *Girdaba girmek, içinden çıkılmaz zor veya tehlikeli bir durumda bulunmak.*

Ṣaḥv-ı kübrāya düşerse yine maḫlas mevcūd / Geştī **girdāba düşer** kendü rehādur yine bes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 3). [girdāba düşer, -er]*

girdāb-ı hicr [2] *Ayrılık girdabı.*

Deryā-yı ʿışḳ içinde bu fülk-i dil meded āh / **Girdāb-ı hicre** düşdi irmedi bir mekāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 2). [girdāb-ı hicre, -e]*

Girdāb-ı hicr içinde ben mübtelā olaldan / Miḥnet nihengi her dem ḳılmaḳda ḳaṣd-ı cāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 4). [girdāb-ı hicr,]*

girdāb olmak [1] *Girdabın oluşması. II Coşkunluk hali.*

Ḳulzüm-i vaḥdetde dil fülki egerçi seyr ider / Vāhidiyyet bezmine varduḳda **girdāb oldı** ḫāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 3). [girdāb oldı, -dı]*

girdiş-i devran [1] *Dünyanın dönüşü.*

Çeşm-i ʿibretle naẓar ḳıl kā'inātuñ ḫāline / ʿĀlemüñ bilgil fenāsın **girdiş-i devrāndan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 4). [girdiş-i devrāndan, -dan]*

giriftar [1] *Esir, tutsak.*

Bir ʿışḳa hevā-dāram kim ḥadd ile ġāyet yoḳ / Bir derde **giriftāram** derde ki nihāyet yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 1). [giriftāram, -am]*

giriftār olmak [2] *Düşmek, esir olmak, tutulmak; aşık olmak.*

Çü ʿışḳına **giriftār oldı** bu dil / Anı ẕikr eylesün dā'im zebānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 4). [giriftār oldı, -dı]*

Giriftār oldı murġ-i dil nigāruñ zülfi aġında / Göricek dāne-i ḫāli o māhuñ gül yañaġında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 1). [giriftār oldı, -dı]*

girü [12] *Artık, bundan böyle. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Zevraḳ-ı dil āşinā olalı baḥr-ı vaḥdete / Bād-bān olup **girü** ʿummān olan kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 2). [girü,]*

girü [2] *Arka.*

Miyān-ı ʿabdüñ ile saña girmedi kimse / ʿAceb budur ki **girü** kim berisin anda hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1139, Beyit 3). [girü,]*

II Sonra.

Ṣaḳḳ-ı evvelde degül sānīdedür ʿaḳl hemān / Evvelüñ evveline vardı **girü** pinhānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 4). [girü,]*

girü ḳomak [1] *Geri bırakmak, vazgeçmek.*

Maḥrem olam dir iseñ eger vaṣl-ı ḥażrete / Fikr-i Ḫudāda ol **girü ḳo** bu ḥalāyıḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 2). [girü ḳo,]*

girü olmak [1] *Geri, uzak olmak.*

Olupdur sırr-ı iḫfāsı **girü oldı** temennāsı / Nedür añla dil-ārāsı eger kim dir iseñ Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 4). [girü olupdur, -up, -dur]*

girü virmek [1] *Hemen girmek.*

Ġam degül mihr-i cihān-ārā **girü virmezse** nūr / ʿĀlem-i fānīde vü bāḳīde ażvādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 4). [girü virmezse, -mez, -se]*

giryān [5] *Gözyaşı döken, ağlayan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müştāḳ-ı ʿayna ġayrüñ ʿayn-ı hüviyyetüñ hā / Żāḥikdedür tebessüm maġmūm gerçi **giryān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 3). [giryān,]*

giryān eylemek [1] *Ağlamak.*

Cümleten ʿālemleri maḥkūm ḳılduñ ḥükmine / Yā nedür aṣlı anı derd ile **giryān eyledüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 5). [giryān eyledüñ, -dü, -n]*

giryān itmek [2] *Ağlatmak.*

Kimi isterse ġarīb eyler kimi isterse bay / Kimisin ḥalḳuñ **ider giryān** kimisin güldürür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 2). [giryān ider, -er]*

Murādī ḥaḳḳı bāṭıldan seçersin / Kimi şād ü kimi **giryān iderseñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 754, Beyit 5). [giryān iderseñ, -er, -se, -n]*

giryān olmak [4] *Ağlamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī çeşmüñ oldı ʿaynāni tecriyān / Gice gündüz aḳıdur yaşın **olup giryān** aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 5). [giryān olup, -up]*

giryān-ı ʿışḳ [1] *Aşktan dolayı ağlayan.*

Oldı bir maḥbūb-ı bī-misl ol kemāl-i ḥüsn ile / Kimini ḫandān idüpdür kimini **giryān-ı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 3). [giryān-ı ʿışḳ,]*

giryān u nālān eylemek [1] *Ağlayıp inlemek.*

Bilmezem farḳ itmezem kim giceden gündüz nedür / İşbu vech ile beni **giryān u nālān eyledi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 4). [giryān u nālān eyledi, -di]*

girye [1] *Ağlama, gözyaşı.*

Didüm bu **giryeler** saña nedendür / Seni ben vālih ü rüsvāyī gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 3). [giryeler, -ler]*

girye olmak [1] *Gözyaşı dökmek.*

Her kime āb-ı dīdemüz irdi / ʿIşḳ ile **girye oldı** pes aña hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 2). [girye oldı, -dı]*

gīsū [1] *Omuz üstüne dökülen saç.*

Gīsūların nigārum ḳılmış yüzine mā'il / Şan rūy-i māha ey dil olmış sehāb hā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 1). [gīsūların, -lar, -ın]*

giyāh [1] *Ot, bitki.*

Murāduñ oldı cihān cümleten yanında **giyāh** / Tecemmülātı ḳoyup bir ʿabāya ḳāniʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 5). [giyāh,]*

gizlenmek [6] *Gizlenmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān şuʿā-ı ḥüsnüñi çün gördi tenhā **gizlenür** / Şanma kim ecsāmdur dünyāda peydā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 1). [gizlenür, -ür]*

gizlü [10] *Açıkça bilinmeyen, görülmeyen, açık ve âşikâr olmayan, meçhul. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel añla Murādīnüñ kelāmın / Bir noḳṭada **gizlü** biñ muʿammā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 5). [gizlü,]*

gizlü kenz olmak [1] *Gizli hazine olmak.*

Gizlü kenz oldı ḳalb-i ʿārif āh / Şehida'llāhü lā-ilāhe sivāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 1). [gizlü kenz oldı, -dı]*

göçmek [6] *Ölmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şaḳın aldanma dünyāya ribāṭ-ı köhnedür ey dil / Niceler ḳonuben **göçdi** göçersin sen daḫı ferdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 2). [göçdi, -di]*

gögsüni germek [2] *Övünmek, kibirlenmek.*

Alçaḳlığı terk itme alçaġ ile hem-rāz ol / **Gögsüni** şaḳın **germe** tā düşmeyesin cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 4). [gögsüni germe, -me]*

Gerüben gögsüñi aldanma bu dünyāya şaḳın / Ġarra-i māl u ʿömür olma yoḳ anlarda sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 4). [gögsüñi gerüben, -üben]*

ġonca [12] *Açılmamış gül.*

Şāḥsārından ḳoparma **ġonceyi** ġafletle sen / Şolmayup tā kim devām üzre dura ay ile yıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 2). [ġonceyi, -y, -i]*

Ṭutarlarsa baş üstinde yiri var / Ki çün beñzer leb-i cānāna **ġonce** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 2). [ġonce,]*

ʿAcebdür bu güzellükde Murādī / Şunulmazsa şeh-i ḫūbāna **ġonce** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 7). [ġonce,]*

Laʿlüñden aldı al ile **ġonce** ṭarāveti / Zülfüñden aldı sünbül-i ġarrā leṭāfeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 1). [ġonce,]*

II Sevgili.

Çemen bezminde şāh olsa yaraşur / Ṭutar çün cünbüşi şāhāne **ġonca** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 6). [ġonca,]*

Ḳadem başsa ḳaçan bostāna **ġonce** / Ḳılur bülbülleri dīvāne ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 1). [ġonce,]*

Ḳadem başsa ḳaçan bostāna ġonce / Ḳılur bülbülleri dīvāne **ġonce** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 1). [ġonce,]*

Hezārān bülbüli ḳılmışdur ihlāk / Anuñ içün boyanmış ḳana **ġonce** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 3). [ġonce,]*

Ṭutar destinde tā ṣuna hezāra / Ṣarāb ile ṭolu peymāne **ġonce** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 4). [ġonce,]*

Ṣabāyile ṣalınursa ʿaceb mi / Kim olmışdur şehā mestāne **ġonce** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 5). [ġonce,]*

II Sevgilinin ağzı.

Ol lebi **ġonce** nigāra bülbül idelden beni / Ḳıldı cümle ʿālemi bu gözlerüme ḫār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 6). [ġonce,]*

Gülşende ḳıldı bülbül-i gūyā ḥikāyeti / Aġzından itdi **ġoncenüñ** işbu rivāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 1). [ġoncenüñ, -n, -üñ]*

ġonce dehan [1] *Ağzı gonca gibi küçük ve güzel olan.*

Beni ʿālemde Ferhād eyleyen Şīrīn zebānuñdur / Beni bülbülleyin zār eyleyen **ġonce dehānuñdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 1). [ġonce dehānuñdur, -un, -dur]*

ġonce-i ümmīd [1] *Ümit goncası.*

İlāhī **ġonce-i ümmīdümi** dā'im küşād eyle / Dil-i maḥzūnumı vaṣl-ı cemālüñ birle şād eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 1). [ġonce-i ümmīdümi, -üm, -i]*

ġonce-veş [1] *Gonca gibi.*

Her seḥer bülbülleyin āl ile zār oldı işüm / Gel teraḥḥum eyle baġrum **ġonce-veş** pür-ḫūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 2). [ġonceveş,]*

gök [6] *Gök, gökyüzü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger müyesser ola görmek ben cemāl / **Gökdeki** aya virür sāyem żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 2). [gökdeki, -de, -ki]*

göndermek [7] *1. Belli bir yere, belli bir işi yapmak üzere gitmesini sağlamak, bir görevle yollamak.*

Şerḥ itmek içün emr-i ʿamelde ḥikāyetin / Taḳdīr ḳıldı ḥükm ile **gönderdi** nāziʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 3). [gönderdi, -di]*

Āteş-i ʿışḳ ile taḫmīr eylediler ṭıynetin / **Gönderüp** şevḳ ile ẕevkin ḳalbe mihmān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 2). [gönderüp, -üp]*

Semʿ-i cānı ḳıl küşāde müstemiʿ ol dā'imā / Ḳullarına **gönderüp** iʿlām-ı Ḳur'ān itdi Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 4). [gönderüp, -üp]*

Milk-i vücūda çün seni **gönderdi** lā-yenām / Terk eyle ġafleti dil ü cānuñ uyara gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 4). [gönderdi, -di]*

Ṣorarsañ ger ġam u endūhumı hicrüñden olmışdur / Viṣālüñ ābını **gönder** dime kāşānesi yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 2). [gönder,]*

Vücūd-ı cūdı ḫaber virmek üzre yārāna / Mücerred ābını **gönderdi** ʿālem-i fāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 1). [gönderdi, -di]*

2. Geri çevirmek, reddetmek.

İlāhi dūr ḳılma raḥmetüñden / Bizi maḥrūm **gönderme** ḳatuñdan *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 4). [gönderme, -me]*

göñül [219] *Gönül, kalp. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Āşinā olalı ʿışḳuñla **göñül** / Düşmen oldı baña yād u āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 4). [göñül,]*

göñli yanmak [1] (Deyim) *Gönlü yanmak; çok üzülmek.*

Dem-be-dem ḳan aġlaşurlar gözlerüm hicrān içün / Kimsenüñ **yanmadı göñli** ben dili bir yan içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 1). [göñli yanmadı, -ma, -dı]*

göñlü düşmek [2] (Deyim) *Sevdalanmak, aşık olmak.*

Göñül ḥabībe **düşelden** viṣāle rāġıbdur / Sivāyı tārik olup infiṣāle rāġıbdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 1). [göñül düşelden, -elden]*

Göñlüm düşeli saña ey şāh-ı cihān-ārā / Dünyādan vü ʿuḳbādan cānumı uşandurdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 2). [göñlüm düşeli, -eli]*

göñlü ḳara olamak [1] *Kalbin günahlardan dolayı maneviyatta kirlenmesi .*

Ḥücre-i ḳalbüm ṭolı ḳıl şuʿle-i envār ile / Nice bir cürm ü ḫaṭāyile **ola göñlüm ḳara** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 3). [göñlüm ḳara ola, -a-m, -a]*

göñül almak [1] *Kendine aşık etmek, bağlamak.*

Bir kemān ebrū miyānum ḳıldı dāl / **Aldı göñlüm** eyleyüben baña al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 1). [göñlüm aldı, -dı]*

göñül āyinesi [4] *Gönül aynası. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Aç **göñül āyinesin** jeng-i sivādan her dem / Görmege rūy-i ḥabībi yüri var bī-keder ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 3). [göñül āyinesin, -n]*

göñül bağlamak [2] (Deyim) *Gönlünü bağlamak, düğümlemek. II Candan bağlanmak, sevmek, âşık olmak, gönül vermek.*

Göñül bağlama hergiz bu cihāna / Gidenler gitdi bundan yana yana *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 42, Beyit 1). [göñül bağlama, -ma, -]*

Ne **bağlarsın göñül** dār-ı fenāya / Ṣafāsı degmedi renc ü ʿanāya *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 42, Beyit 2). [göñül bağlarsın, -r, -sın]*

göñül çeşmi [1] *Kalp gözü.*

Gönül çeşmini ey ‘āşıḳ münevver ḳılmaz illā hū / Murādın herkesüñ ey dil müyesser ḳılmaz illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 1). [gönül çeşmini, -(n)i]*

gönül dāġı [1] *Gönül dağı.*

Aḳar bu çeşme-sār-ı çeşmüñ ābı oluben ḫūnīn / Ol ‘aynuñ başı vardur ben gedānuñ **gönli dāġında** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 2). [gönli dāġında, -da]*

gönülde dutmak [1] *Sevgisini kimseye söylemek, aşkını gizlemek.*

ʿIşḳıñı **dutdı gönülde** cümle maḫlūḳ-ı cihān / Yā ḥabībā çıġrışurlar baş açuḳ kāşāneden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 3). [gönülde dutdı, -dı]*

gönül divanesi [1] *Gönlü divane, başıboş olan. II Dünya dertlerinden kurtulmuş olan Hak aşığı.*

Fāriġu’l-bāl oldı ġayrıdan **gönül dīvānesi** / Boynına zincīr idüp zülf-i muṭarrā ṣohbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 2). [gönül dīvānesi,]*

gönül fülki [4] *Gönül kayığı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baḥr-ı ʿışḳuñda **gönül fülki** olalı āşinā / Māsivāyı cümle terk itdi yüzin ṭutdı saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 1). [gönül fülki,]*

gönül ġam-ḫānesi [1] *Gönlün gamlı evi.*

Ḥāzır olmışdı **gönül ġam-ḫānesi** ġam-ḫānede / Ey Murādī yaʿnī sulṭān oldı mihmān bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 5). [gönül ġam-ḫānesi,]*

gönül gözi [1] *Manevî temizliğin ve olgunluğun insana verdiği uyanıklık, gördüğü şeyin gerçeğine varma hassası, kalp gözü, sağ görü.*

Mir’āt-ı ḥāl nāẓır olalı **gönül gözi** / Ṣanma ki ḳāl ile ṭuta dā’im ḫayāle göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 2). [gönül gözi,]*

gönül hişārı [1] *Gönül kalesi.*

Eyle muḥkem **gönül hişārın** ey yār / Bulmasun yol aña bu nefs-i ‘adū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 5). [gönül hişārın,]*

gönül ḳutı [1] *Gönül azığı.*

N’idersin sen bu nāṣūtı ṭaleb ḳıl rāh-ı lāhūtı / Çü ẕikr oldı **gönül ḳutı** dem-ā-dem ẕākir ol her gāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 2). [gönül ḳutı, -ı]*

gönül lāyiḥası [1] *Gönül sayfası, yazısı.*

Ḥikmet-i ḳudrete yüz dutdı **gönül lāyiḥası** / Cümle ḫayrān ḳalupdur bizüm esrārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 4). [gönül lāyiḥası, -sı]*

gönül levḥi [4] *Gönül levhası, sayfası. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Olur çün münderic her dem **gönül levḥinde** ḫāletler / Ẕuhūr eyler muʿammāsı berz-i eṯrāf-ı ārāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 2). [gönül levḥinde, -de]*

gönül meş‘alesi [1] *Gönül meşalesi.*

Żāḥike oldı **gönül meş‘alesi** pertev ile / Perri pervāne yaḳup tārik ola cān ü serin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 4). [gönül meş‘alesi,]*

gönül mir’ātı [6] *Gönül aynası. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nice bir ġafletde aʿmā olasın dir ʿaḳluñı / Baḳ **gönül mir’ātine** gör kim ne ṣūret gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 3). [gönül mir’ātine, -e]*

gönül mürġı [3] *Gönül kuşu.*

Gönül murġın idüpdür dām-ı zülfüñ dilberā naḫcīr / Ḫalāṣına anuñ var mı ʿaceb bir çāre vü tedbīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 1). [gönül murġın, -n]*

ʿIşḳ ile yoḳladı özin gördi özinde çün kemāl / Virdi **gönül murġına** pes uçmaġa iki perr ü bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 1). [gönül murġına, -(n)a]*

Murādī ʿışḳ-ı yārine çü ṣayd oldı **gönül mürġı** / Velī murġ ile bāz oldı özi aʿlā zamānīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 5). [gönül mürġı,]*

gönül paşı [1] *Dünyaya bağlanıp Allah'ı unutma, günah işleme gibi sebeplerden oluşan durum.*

İkilikden muʿarrā ol gider gitsün **gönül paşı** / Mücellā eyle mir’ātuñ ola gün gibi tāb-ende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 2). [gönül paşı,]*

gönül pervanesi [2] *Pervane gibi dönen gönül.*

Maḥabbet ṣemʿine bu ḥücre-i ḳalbi ḳılup mişkāt / **Gönül pervānesi** dā’im tolaşur olmayup epsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 3). [gönül pervānesi,]*

Maḥabbet ṣemʿini yandur **gönül pervānesi** yansun / Ṣerārından o nāruñ her dilüñ dīvānesi yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 1). [gönül pervānesi,]*

gönül şehri [2] *Gönül şehri.*

Dīde ābından **gönül şehrini** gel maʿmūr ḳıl / Yil gibi ʿömrüñ geçer sen ṣanma kim yilden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 3). [gönül şehrini, -n, -i]*

Muʿammerdür **gönül şehri** binā-yı lā-yezālīden / Nidā eyler anuñ ehli nidā-yı ẕü’t-teʿālīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 1). [gönül şehri,]*

gönül taḫtı [*Gönül tahtı.*

Beni yār ile ḳıldı āşinā ol / **Göñül taḫtında** ḫānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 7). [göñül taḫtında, -n, -da]*

Cāy-gāh oldı **göñül taḫtı** çü sultān-ı dile / ʿĀrıżiyyet ḳalmadı ḫāṣiyyet-i ẕāt oldı dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 2). [göñül taḫtı,]*

göñül ṭayrı [1] *Gönül kuşu.*

Fezā-yı ḳudret içinde çü ṭayr itdi **göñül ṭayrı** / Ne meslekler sülūk itdi dimedi bu nihāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 3). [göñül ṭayrı,]*

göñül ṭūṭīsi [1] *Gönül kuşu, papağanı.*

Seni medḥ ü senā eyler **göñül ṭūṭīsi** her demde / ʻUrūc eyler varur ʻarşa ḳaçan başlaya pervāza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 3). [göñül ṭūṭīsi,]*

göñül viranesi [1] *Gönül harabesi.*

ʿİlm ü ḥikmet menziline bir ḳadem başduñsa ger / Anuñ iledür **göñül vīrānesi** maʿmūr olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 2). [göñül vīrānesi,]*

göñül virmek [4] (Deyim) *Gönül vermek, sevmek, meyletmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu Murādī nice sen dilbere **virmeye göñül** / Rūyuna her ki naẓar ḳıla bulur cānı şafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 5). [göñül virmeye, -me, -(y)e]*

göre [13] *Bir şeye uygun olarak, bir şey uyarınca gereğince. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çü bildi kārumızı aña **göre** ḳıldı ʿaṭā / Ki āb-ı raḥm ṣoyundurdı āteşin meselā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 1). [göre,]*

görmek [484] *Görmek, bakmak.*

Görmek diledügi içün envār-ı şaʿşaʿa / Dā'im Murādī kendüzin eyler beḳā fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 6). [görmek, -mek]*

Gördigi dem anı didüm oldı dil ḥayrān aña / Nice nice saʿy ḳıldı bulmadı pāyān aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 1). [gördigi, -dik, -i]*

Nice bir ʿāṣıḳlaruñ āhiyle zār içre ḳala / Aç niḳābuñ **göreler** yüzüñ bulalar tā şafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 4). [göreler, -e, -ler]*

Ger dilerseñ ol cemāl-i lā-nazīri **görmege** / Yüri var ḳıl cümle cism ü cānı yolında fidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 5). [görmege, -me, -ge]*

Ger müyesser ola **görmek** ben cemāl / Gökdeki aya virür sāyem żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 2). [görmek,]*

Her ḳaçan kim idesin luṭf-ı himāyetlerüñi / Beyne beyni **görinür** manẓaradan nāẓıra cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 2). [görinür, -in, -ür]*

İdemez biñde birin şerḥ-i fem-i ḳā'il-i mā / Laḥaẓāt ile **göreydi** bize ikrām-ı niʿam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 3). [göreydi, -e, -(y)di]*

Muṣaffā ḳıl bu mir'āt-ı fu'ādum tā gözüm **görsün** / Senüñ esrāruñı bilsün bu gūş-ı cānum ey şāhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 3). [görsün, -sün]*

Senüñ zībā cemālüñ **görmeyelden** / Ḫayālüñ añlar ancaḳ cānı cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 2). [görmeyelden, -me, -(y)elden]*

Sen serv-i revānı **görüben** dīde-i bīnā / Miḥrāb-ı ḫam-ı ebrūña ism itdi muṣallā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 1). [görüben, -üben]*

Burkaʿı refʿ eyle vechüñden **göre** ʿāşıḳlarun / İştiyāḳ ile nice bir vireler bu cāna tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136,. [göre, -e]*

Çün gül-istān içre **gördüm** ʿandelīb / Dir idi kim el-ḥabībü el-ḥabīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Ber-ḳarār üzre ḳurılmadı çü rükn-i ʿālem / Nice erkān gözedürsin **görüben** ey millet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 2). [görüben,]*

Cümleten ʿālemi seyr eyledi dil bād-ı şıfat / Her neye ḳıldı naẓar **gördi** ġam u şād-ı şıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 1). [gördi, -di]*

Çü ṣubḥ-ı ṣādıḳı **gördüm** ki maḥv ider ẓulümāt / Oḳurdı Fāliḳu'l-ışbāḥ ile nice āyāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Bād-ı ṣabā cānumı **gördüñ** mi hīc / Söyle o cānānumı gördüñ mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 1). [gördüñ, -dü, -n]*

Bād-ı ṣabā cānumı gördüñ mi hīc / Söyle o cānānumı **gördüñ** mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 1). [gördüñ, -dü, -n]*

Āteş-i hicr ile yaḳan baġrumı / Yūsuf-ı Kenʿānumı **gördüñ** mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 2). [gördüñ, -dü, -n]*

Ṭolaşuben ʿālemi tā şarḳ u ġarb / Külbe-i aḥzānumı **gördüñ** mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 3). [gördüñ, -dü, -n]*

Bāġ ile ḫānumdan irer mı beni / Mūnis-i yārānumı **gördüñ** mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 4). [gördüñ, -dü, -n]*

Söyle Murādī baña ṭoġrı ḫaber / Derdüme dermānumı **gördüñ** mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 5). [gördüñ, -dü, -n]*

Müzeyyen eylemiş anı nice dürlü cevāhirden / Şu resme baġlamış zīnet **görenler** kesb ider efrāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 2). [görenler, -en, -ler]*

ʿArṣa-i kübrāda nāẓır olasın tevfīḳ ile / Bu Murādī **göresin** kim ʿarṣa kılmış istinād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 5). [göresin, -e, -sin]*

Çü ḫ∨ābumda **görem** zībā cemālin ol dilārāmuñ / Yine ḫ∨ābumda ḫ∨ābum ḥüsn-i vech ile ide taʿbīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 4). [görem, -e, -m]*

Benüm göñlüm ʿaceb dildür nigārından cemāl ister / Eger **görse** cemālini hemān andan viṣāl ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 1). [görse, -se]*

Bu gözüm māh-ı nev **gördükçe** ḳılmañ ʿayb aġlarsa / Anuñ aġladuġı oldur ki bir ḳaşı hilāl ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 4). [gördükçe, -dükçe]*

Eger **görse** yañaġı ḫālini olmazdı ḳāniʿ ol / Münāsib girü ol ḫāla ruḫı üzre bir al ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 3). [görse, -se]*

Ser-te-ser gezdüm bu eṭrāfı hemān **gördüm** anı / Līk hicrān odına bu cān ü dil her dem yanar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]*

ʿÖmr-i cāna baḳmadı çeşmüm **görelden** rūy-ı yār / Sözini gūş ideli geçdüm ḳamudan her ne var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 1). [görelden,]*

Seyre gel ey ẓulmet-i inkār içinde tīre-dil / Baḳ gözüñle **gör** nider bizden temāşālar ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 4). [gör,]*

Dāġ-ı dilde **gördigüñ** dünyāyı ṣanma dāġdur / Yār yolında viren cānını her dem ṣaġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 1). [gördigüñ, -dig, -üñ]*

Çeşmümüñ yaşın **görenler** ʿayn-ı ḥamrā didiler / ʿĀrifān her ḳaṭresin bir ulu deryā didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 1). [görenler, -en, -ler]*

Bāliş-i rāḥatda bir ser görmemişem bā-ḫuṣūṣ / Her kimi **gördüm** benüm gibi ġamı tekrārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]*

Bu cemāl ü ḥüsnüñi **görmezse** dīdem ḫūndur / Fürḳatüñden çeşme-i Nīl ü biri Ceyḫūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 1). [görmezse, -mez, -se]*

Didüm ac perde-i rūyuñ **göre** tā dīdelerüm / Didi sil çeşmüñi kim dīdede ābuñ vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 2). [göre, -e]*

Didüm olmaz mı seni **görmege** bir çāre baña / Didi ebvābını şerḥ eyle kitābun vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 4). [görmege, -mek, -e]*

Yaḳa çāk itmegi benden **görüp** ögrendi sabāḥ / Perde olan ṣoruñ ol kākül-i sevdāya nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 4). [görüp, -üp]*

Bulmadum ṣıdḳ ile bir kişi ki vire ḫaberüñ / Ḳamu ʿālemleri **gördüm** seni sulṭānum arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]*

Şarḳ u ġarbı ṭolanup gün yüzüñi **görmek** içün / Günde mihr ü gicelerde meh-i tābānum arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 4). [görmek, -mek]*

Görmeyelden gözi ol Yūsufı ben Yaʿḳūbuñ / Dostlar ṣanmañuz ansız baña dünyā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 6). [görmeyelden,]*

Görmeyelden gözi ol Yūsufı ben Yaʿḳūbuñ / Dostlar ṣanmañuz ansız baña dünyā **görinür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 6). [görinür, -in, -ür]*

Ṣanmañ ansız aña ol cennet-i me'vā **görinür** / Bu Murādī eger olmaz ise vaṣl ol ḥūra *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 7). [görinür, -in, -ür]*

Ṣol ḳadar aġlamışam ḥumret-i hicrān ile kim / Eşk-i çeşmümi **görelden** yedi deryā iñler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 2). [görelden, -elden]*

Ḥavl ile küll-i şey' **görürven** ġayır-nümā / Ammā k'olarda añlamadum ibtidā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 2). [görürven, -ür, -ven]*

Ṣanma ki göñli ey dost senden anuñ cüdādur / **Görmezse** ger cemālüñ cānā Murādī bendeñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 5). [görmezse, -mez, -se]*

Ṣol kimse ki ḳāniʿdür her vech ile şāyiʿdür / **Görmez** yüzini faḳruñ şunda ki ġınā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 2). [görmez, -mez]*

Tāb-ı cemālüñ ʿaksini göz **görse** dil şeydālanur / Keşf-i ḥicāb itseñ eger cān ü cihān rüsvālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 1). [görse, -se]*

Ey seyri sırrumda ḳılan sensin yine seyri ḳılan / **Gören** seni görmezlenür var çeşmi līk aʿmālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 3). [gören, -en]*

Görmeyelden gözüm yüzüñ güneşin / Oldı cümle cihān baña deycūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 2). [görmeyelden,]*

Görmeyelden gözüm hilāl ḳaşın / Oldı her şeb çü farḳdan bīdār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 4). [görmeyelden,]*

Maʿnāda ġayb ile añla yār ile tenhādayuz / Gerçi kim cānā **görürsin** ʿayn ile peydādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 1). [görürsin, -ür, -sin]*

Gülşen-i ḥüsnüñ **görelden** bülbül-i cān aġlamaz / Rūy-i zībāñı görelden çeşm-i giryān aġlamaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 1). [görelden, -elden]*

Gülşen-i ḥüsnüñ görelden bülbül-i cān aġlamaz / Rūy-i zībāñı **görelden** çeşm-i giryān aġlamaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 1). [görelden, -elden]*

Bu meseldür nehr ola çün baḥr-ı ʿummān aġlamaz / Sen ruḫ-ı dil-cūyı cānā **göreli** bu dīdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 2). [göreli, -eli]*

Görinür āyīnede ruḫ-sār-ı cānān yüz-be-yüz / Āşkāra **görsem** anı āh bir an yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 1). [görsem, -se, -m]*

Mis misin yā sīm ü zer bilmezlenüp **görme** seni / Gel berü şarrāf-ı dehrüz cevherüñ ḥakkākiyüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 3). [görme, -me]*

Görmeyelden berü ben ẕerre cemālüñ şemsin / Oldı ey māh ḳarañu dil-i nā-peydāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 2). [görmeyelden, -me, -yel, -den]*

Mekān-ı lā-mekānīden ḥicāb açmış mekān ansuz / Ne deñlü gözledüm her sāʿati **görmedüm** ān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 1). [görmedüm, -me, -dü, -m]*

Ben nice ṣabir olam cānānsuz / Bir beden **gördün** mi ṭura cānsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 1). [gördün, -dü, -n]*

Bizi ṣūretde **gördüñ** pādişāyuz / Velī maʿnāda bir kemter gedāyuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 605, Beyit 1). [gördüñ, -dü, -n]*

Kimi **görseñ** ṣanursın ehl-i vücūd / Arasañ lışş olur yāḫūd ġammāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 2). [görseñ, -se, -ñ]*

Ṣubḥ-dem bir ʿandelībi **gördüm** eylerdi fiġān / Ḥār elinden āh idüp ʿaynında demler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]*

Senüñ ḥüsn-i cemālüñi **görelden** / Zemīn ü āsumān ġavġāya düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 2). [görelden, -el, -den]*

Görseñ birini ki oldı meyyit / Bir ṣūret olur degişdürilmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 5). [görseñ, -se, -ñ]*

Gören rūy-i ḥabībi āyinemde / Bu vech ile naẓarda oldı ḳāniʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 3). [gören,]*

Gel berü ey dūstum ben ʿāşıḳuñ ḥāline baḳ / **Görmeyeldeñ** gül yüzüñ ḳaldı bu cānumdan ramaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 1). [görmeyeldeñ,]*

ʿĀlem-i mülk ü melekūtı ḳamu seyr idesin / Her ne kim var bu cihānda **göresin** ḳara vü aḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 4). [göresin, -esin]*

Beni rūyında **gördi** āyīne / Didi olmış işüñ tamām el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 2). [gördi, -di]*

Āyīnem açalı **görürem** cümle ʿālemi / Her ne ki buldum anda olupdur ṣafā senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 4). [görürem, -(ü)r, -(e)m]*

Ḳaldur niḳābuñ dilberā **görsün** yüzüñ ʿāşıḳlaruñ / Ṣavḳ ile yoluñda senüñ serler viren ṣādıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 1). [görsün, -sün]*

Gördigüñ her birini Ḫıżr añla ʿālem ḥalḳınuñ / Ḥasb-i ḥālüñden ḳamunuñ ṭurma dā'im ḥikmet al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 2). [gördigüñ, -dig, -üñ]*

Aç göñül āyinesin jeng-i sivādan her dem / **Görmege** rūy-i ḥabībi yüri var bī-keder ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 3). [görmege, -mek, -e]*

Yaşuñı **görüben** saña raḥm eyler ise ger / Yaşuñ yirine gözlerinüñ ābını dem ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 4). [görüben, -üben]*

Derdini şol kişi **görüp** ide taḥammüli / Dermānını bulur ʿaḳabince bu ġam degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 3). [görüp, -üp]*

Çün seni **gördi** saña ḳıldı su'āl / Ol daḫı didi seni saña maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 833, Beyit 1). [gördi, -di]*

Çoḳ durur ʿālemde bil ehl-i ṣuver / Añlama her **gördigüñ** ṣāhib-vüṣūl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 6). [gördigüñ, -dig, -üñ]*

Gülistān-ı ʿışḳa girdüm bülbül-i gūyā menem / Yārümüñ **gördüm** cemālin vālih ü şeydā menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Görmedüm hiç muvāfıḳ birisin birbirine / Bu sebebden özümi ʿışḳ ile tenhā ḳıldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 2). [görmedüm, -me, -dü, -m]*

Cümle cihānı gezdüm ben **görmedüm** misālin / Anuñ çün anı söyler her demde bu zebānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 3). [görmedüm, -me, -dü, -m]*

Ol ḥabībüñ vaṣlı şavḳından yine / Ey Murādī **gör** ne dürler şaçmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 5). [gör,]*

Seḥerde bülbül-i gūyāyı **gördüm** / Gülistān içre ol şeydāyı gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Seḥerde bülbül-i gūyāyı gördüm / Gülistān içre ol şeydāyı **gördüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Fiġān eyler idi saṭḥ-ı çemende / Anuñ dilinde āh ü vāyı **gördüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]*

Didüm bu giryeler saña nedendür / Seni ben vālih ü rüsvāyī **gördüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]*

Cemālin **görmek** içün ol ḥabībüñ / Benüm cānumdur aña armaġanum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 3). [görmek, -mek]*

Göreli laʿl-i mey-gūnu ñ bu çeşmüm ey gözi āhū / Senüñ esrār-ı ʿışḳuñla ḥabībüm olmışam ḥayrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 2). [göreli, -eli]*

Bī-ḥamdi'llāh seni **gördüm** ʿaceb dildār imişsin sen / Cemālüñ pertevin gördükde bildüm yār

imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Bī-ḥamdi'llāh seni gördüm ʿaceb dildār imişsin sen / Cemālüñ pertevin **gördükde** bildüm yār imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 1). [gördükde, -dükde]*

Nice nice bu vechüñe muḳābil oldı āyīne / Murādī ḥüsnüñi **gördi** ʿaceb dīdār imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 5). [gördi, -di]*

Elā ey ʿāşıḳ-ı şūrīde gel keşf-i ḥicāb oldı / Yüri var ḥüsne ḳarşu **gör** ne şīve ḳılur ol fettān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 3). [gör,]*

Ser-te-ser ʿışḳuñ şüyūʿın diñledüm aḫbār ile / **Görmedüm** bir kimse kim añlar sefīd ü ḳarasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 2). [görmedüm, -me, -dü, -m]*

Nice bir fürḳatle yansun baġrı ben pervānenüñ / Şemʿ-i ruḫsāruñı cānā **görmeyem** mi ben bir an *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 3). [görmeyem, -me, -y, -em]*

İḳtibās-ı ḥüsnüñi **gördüm** ḳamu ʿālemde ben / Kendü kendüñi sevüp pes yā ne feryād idesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]*

Açmayınca dil niḳābın gösterür mi yüz cemāl / Ey cemālüm ibtidāsından **görürseñ** sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 3). [görürseñ, -(ü)r, -se, -ñ]*

Şems-i enver ṭoġdıġın her gün **görür** mi dīdeler / Ger işāret olmasa eflāk ile ḥālātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 2). [görür, -ür]*

Göreli ḥüsn ü cemālüñi dil oldı ḥayran / Baña göster beni ol dīde-i devrānuñ içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 4). [göreli, -eli]*

Baḥr-ı ḫamrāda eger **gördüñ** ise ṣūretler / Ḳaṭredür añla anı sen yem-i ʿummānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 4). [gördüñ, -dün]*

ʿĀlemde nesne **görmedüm** ʿuzletden efżalin / Ādem degil kişi çeke ġam ġamla şād içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 4). [görmedüm, -me, -dü, -m]*

ʿUşşāḳa ne ḫoş demdür yanında ola cānān / **Görmekle** cemālini ġam-gīn dil ola şādān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 1). [görmekle, -mek, -le]*

Iżṭırāb itdüm **göricek** ıżṭırābumı didi / El-ḥayātü fī'l-ḥayāti didi ḳayırdı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 4). [göricek, -icek]*

Ey Murādī ḳalbüñe ebr-i maḥabbet sepdi ṣu / Gel teferrüc eyle **gör** kim nice bostānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 5). [gör,]*

Rāġıb-ı rāh-ı necāta yol bulınmaz ẕerrece / Tā meger her kāruñı **göre** me'ālüñ seyr ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 4). [göre, -e]*

Bu ne ḥācetdür ki ferdāya ḳomaḳ bu ḥāleti / Ey Murādī ḥaşr ola **gör** işte arż-ı sāḥire *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 5). [gör,]*

Revnaḳ-ı ḥüsnüñ **görelden** ṭurfe-ḥāl oldum yine / Līk hicrüñden ḥabībüm bir ḥayāl oldum yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 1). [görelden, -elden]*

Ḳaçan kim yāre ṭūş olsam beni tenhā ider cümle / Ḳaçan kim **görmesem** kendin baña imlā ider cümle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 1). [görmesem, -me, -se, -m]*

Senüñ bu ḥüsn-i zībānı **görelden** bülbül-i cānum / Naẓar ḳılmaḳ ne mümkin derde yāhūd reng ile būya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 2). [görelden, -el(i), -den]*

Birbirine beni gösterdi cihān enmilesi / Şol ki **görmedi** gözi düşdi diyār-ı ʿademe *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 2). [görmedi, -me, -di]*

Görem dir iseñ eger mihr ü māh ü necm-i hüdā / Semā-ı ḳalbüñi ḳılma ṣaḳın seḥāb-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 4). [görem, -em]*

İster iseñ **görmege** vech-i ḥabīb / Terk-i ʿār it olma nām u ʿārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 2). [görmege, -me, -ġe]*

Giriftār oldı murġ-i dil nigāruñ zülfi aġında / **Göricek** dāne-i ḫāli o māhuñ gül yañaġında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 1). [göricek, -icek]*

Şems-i tābānuñ **görelden** ṭāliʿüm mesʿūddur / Cümleden anuñ içün ṣāḥib-cemāl itdüñ beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 2). [görelden,]*

Rāḥat olmazsın gönül sen **görmeyince** yārüñi / Bilürem gördükde anı terk idersin varuñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 1). [görmeyince, -me, -y, -ince]*

Niḳāb açmış yüzinden çün cemāl-i ʿālem-ārāsı / **Gören** ʿāşıḳlaruñ varduḳça artupdur temennāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 1). [gören, -en]*

Açıcaḳ perdeyi yüzden gözi bīdār eyle / Līkin anuñ ile bir yirde **görürler** mi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 2). [görürler, -ür, -ler]*

Bāġı seyr itmek içün gelse ḳaçan ol meh-rū / Medḥ iderler **görürem** bāġ-ı ḳaranfillerini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 3). [görürem, -ür, -em]*

Setr eyleme cemālüñi **görsün** bu dīdemüz / Nāẓır özüñ görür yine ḫānum seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 3). [görsün, -sün]*

Ruḫ-sār-ı şemsüñi güzelüm **görmeyeli** ben / Aldı ḳarañu ey meh-i tābān bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 4). [görmeyeli, -me, -(y)eli]*

Fürḳatde vü hicrānda ḳalur mı dil-i maḥzūn / Yoḫsa ola mı vuṣlat **göre** mi gözüm anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 3). [göre, -e]*

Ḥaḳḳā budur ki ḥüsnüñi dā'im **görür** gözü / Çeşm-i ʿayān ile ola çün rū-be-rū yüzüm *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 11, Beyit 1). [görür, -ür]*

ʿAceb revā mı saña ey ḥabīb-i cān ü göñül / Beni **görüp** diyesin kim beni seven bu degül *(Murâdî Dîvânı, Müfret 15, Beyit 1). [görüp, -üp]*

Rūy-i zībāñı **görelden** vālih ü ḥayrān benem / Müstetir ḳılma cemālüñ çünki ser-gerdān benem *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 35, Beyit 1). [görelden,]*

2. İdrak etmek, anlamak.

İşbu Murādī sözlerin añlayan er durur / Her kim **görürse** ḥayrete varur ḳılar ṭaña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 3). [görürse, -ür, -se]*

Ḥikmetde **gördi** ʿibreti ʿibretdedür ḥikem / Ḥayretde ḥayret üzre durur yād ü āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 2). [gördi, -di]*

İşbu Murādī sözlerin añlayan azdur / Her kim **görürse** ḥayrete varur ḳalur ṭanā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 5). [görürse, -ür, -se]*

Eşkümi **gördükde** deryā āferin itdi baña / Benden artuḳdur yaşuñ v'Allāhi ḥayrānum saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 1). [gördükde, -dükde]*

Gördi ol deryāda bir gevher ki ḫāṣü'l-ḫāṣdür / Kim bulınmaz iki dünyāda aña hergiz bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 2). [gördi, -di]*

Günc-i ḥalvet ʿālemin **gör** kesreti ḳılma ṭaleb / Ṭālib-i taḥḳīḳ iseñ ol "kable mevtin" sen fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 4). [gör,]*

Żaḥve-i kübrāda **gördüm** cümle eşyā secdede / Āşinā olmaḳ durur aṣl-ı murād ey āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]*

Cihān levḥinde **gördüñ** mi ne taṣvīr eyledi naḳḳāş / Kemāl-i ʿaḳl ile olġıl baṣīr ü olmaġıl aʿmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 4). [gördüñ mi, -dü, -n,]*

Muḳaddesdür ezel çün kim **gör** imdi kibriyā kimdür / Eger kibr ü riyāyı terk iderseñ olasın raʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 4). [gör,]*

Muḳaddesdür ezel çün kim **gör** imdi kibriyā kimdür / Eger kibr ü riyāyı terk iderseñ olasın raʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 4). [gör,]*

Şerāyiṭ ʿilm-i ẓāhirdür velī ṣūret-perest olma / O ẓāhirdür maʿānī **gör** murād olan odur maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 4). [gör,]*

Maḥabbet ʿālemin **gördüm** ki yoḳdur ḥadd ü pāyānı / Dilüm ḳılmaz beyānını beyān oldum aña illā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]*

Cān ile kemālin bilüben **gördi** cemāli / Ol demde didi "Ente ḳadīmün ve murādā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 4). [gördi, -di]*

ʿİlm ü faẓlum **görüp** senāda didüm / Rabbi zidnī ve min ledünke ʿilmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 4). [görüp, -üp]*

Lemʿa-i nūruñı **gören** şems-i cihāna baḳmadı / Żavʿuñı fehm iden kişi bulmadı bir żiyā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 2). [gören, -en]*

Görme şaḳın özüñi baḳma kişi ʿaybına / Ḫāk ile berāber o ḳadrüñ ola tā aʿlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 3). [görme, -me]*

Murādī **gördi** menāmında yāre vaṣl olmış / Umar ki ola bu ru'yāsı ṣādıḳu'r-rü'yā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 5). [gördi, -di]*

Mir'āta baḳdum **gördüm** yüzüñi / Çün kim yüzümden ḳıldum temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]*

Çünki kitmān-ı ḫafādur muḳteżā-yı emr-i ġayb / Ẓāhir ü bāṭında cevlānın **görürseñ** ḳılma reyb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 1). [görürseñ, -ür, -se, -n]*

Bir seḥer **gördüm** niḳābın şaḳḳ idüp yüz gösterür / Bir cevāb idüp didi "Fe'nẓurlenā niʿme'l-me'āb" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]*

İbtihāc-ı dil odur kim **göre** çeşmüm yüze yüz / Bu sürūrı dile baḫş eyle meserret yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 3). [göre, -e]*

Bu Murādī çü kelāmında durur mīr-ı kelām / **Göreler** daḫı kelāmuñda neler rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 5). [göreler, -e, -ler]*

ʿAcā'ib baḥre ṭaldı dil aña ḥadd u kenār olmaz / Ġarā'ib ḥayret-i kübrāda **gördüm** cümle şeyḫ u şab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]*

Revzen-i çeşmümde ḥaḳḳiyet **görür** eşyā ṣıfat / Anuñ içün bildi dil dünyā vü māfīhā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 1). [görür, -ür]*

Ey Murādī senüñ aḥvāl ile ḥālüñ ne ʿaceb / ʿAceb oldur **görince** sende bu aḥvāl-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 5). [görince, -ince]*

ʿĀlem-i aṣġarı kübrāda **gören** ʿayn-ı yaḳīn / Bu fenā ʿālem içün ḳor mı yire cāy-ı sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 2). [gören, -en]*

Muḳaddimātı bilürseñ muḳaddimāt ile **gör** / Eger muḫīṭ iseñ ol ebr-i ḫuşke yaġmur ṣac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 3). [gör,]*

ʿÖmrümüz ẕātuñda **gördük** ey ḥabīb olmış ziyād / Mā-ḥaṣal taḥṣīline bunuñ iderdük ictihād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 1). [gördük, -dü, -k]*

Güş-ı hūşa ki Murāduñ kelimātın alasın / **Göresin** her naṭaḳında nice biñ defʿada sūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 5). [göresin, -e, -sin]*

Nice şerḥ ola muʿayyen **göremez** derk-i naẓar / Şol vücūdı ki vücūdında olupdur mevcūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 3). [göremez, -e, -mez]*

Cemālin inkişāf itmiş ḳanı bir dīde-i bāḳī / Duruş ḫānum küşād olsun **göresin** n'eydügin manẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 3). [göresin, -e, -sin]*

Vücūdum būstānın **görmişemdür** çün ṭolu ezhār / ʿAcebdür bāġbān-ı ḳudret itmişdür ʿaceb tīmār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 1). [görmişemdür, -miş, -em, -dür]*

ʿAlāyıḳdan müberrā olmayınca bulmadum ḳurbet / Ḫalāyıḳdan muʿarrā olmayınca **görmedüm** bāhir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 2). [görmedüm, -me, -dü, -m]*

Murādī ʿayn-ı kesretde çü vaḥdet meclisin **gördüm** / Aña sen ḫīn-i vaḥdetde ʿināyāt eyle ey ġāfır *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 5). [gördüm, -dü, -m]*

ʿUyūn-ı bā-ʿayān ile egerçi **gördiler** ẕerre / Velākin olmadı ʿāşıḳ ilen sensin girü tedbīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 3). [gördiler, -di, -ler]*

Her ne kim var ise vardur ʿālem-i eṭvārda / Bī-başīret **görmez** anı oldı zīrā bī-başar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 2). [görmez, -mez]*

Ṭā'ir-i ḳudsī **görelden** ʿışḳ oldı bālver / Şöyle ṭayr eyler ki ḳalbi ʿarş-ı aʿlāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 2). [görelden, -elden]*

ʿĀlemüñ kārın ki **gördüm** ʿilmi peydāsındadur / Her neye ḳıldum naẓar anuñ temennāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Añlar iseñ ʿālimü'd-dehr olduñ ey şūrīde ḥāl / Bu Murāduñ manṭıḳından **görenler** peydā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 5). [görenler, -en, -ler]*

Didi **gördüm** anda bir ʿālem ki vaṣf olmaz aña / Nice ʿālemdür ki yoḳdur anda ādemden eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]*

Sen Murāduñ bu kelāmın atma āfāḳa ṣaḳın / **Gördi** anı bir ḫayāl imiş geçüp gitdi meger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 5). [gördi, -di]*

Çeşm-i cānı ḳıl küşāde ister iseñ maʿrifet / **Gör** Murādī manṭıḳın kendin ne zībā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 5). [gör,]*

Seyrümi sırrında **gördüm** sırrumı sırrumda ben / Sırr-ı seyri cemʿ idüp seyr ile sırr oldı eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]*

Gel bu varlıḳ perdesin ḳaldur cemāl-i yāri **gör** / Dīde-i cānı küşāde eyle gel tekrārı gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 1). [gör,]*

Gel bu varlıḳ perdesin ḳaldur cemāl-i yāri gör / Dīde-i cānı küşāde eyle gel tekrārı **gör** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 1). [gör,]*

ʿĀlem-i ʿulviye pervāz eylesün murġ-ı vücūd / ʿĀşıḳuñ maʿşūḳ ile anda olan bāzārı **gör** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 2). [gör,]*

Bir ḥarāret sende ger yoġ ise gel ey müddeʿī / ʿĀşıḳ-ı hicrān-keşüñ ḳalbinde yanan nārı **gör** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 3). [gör,]*

Dīde-i bīnā ḳılursañ nūr-ı iẕʿān ile ger / Nāẓır olduḳda ḳamuda çehre-i dildārı **gör** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 4). [gör,]*

Gel Murādīnüñ kelāmın diñle gūş-ı cān ile / Söyledükçe sen feminden berḳ uran envārı **gör** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 5). [gör,]*

Nice bir ġafletde aʿmā olasın dir ʿaḳluñı / Baḳ göñül mir'ātine **gör** kim ne ṣūret gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 3). [gör,]*

Muntaẓır ʿışḳ içre **gördüm** bir nice maʿnā ṣıfat / Kimisi sāḥilde seyr eyler kimi deryādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 2). [gördüm, -düm]*

Cümlesi ḳılmış nidā ḫānum bülend-āvāz ile / Her birüñ güftārını **gördüm** ki hep imżādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 3). [gördüm, -düm]*

Ṣafḥa-i kübrāyı **gördüm** bir münaḳḳaş levḥdür / Kilk-i ḳudret yazmış anda her ne kim var cümle kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 4). [gördüm, -düm]*

Rāfiʿ-i ḥucb olsa maḳṣūd eylese keşf-i cemāl / Ey mubaṣṣır her ne deñlü **görseñ** ol zībā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 3). [görseñ, -se, -ñ]*

Her neye kim nāẓır iseñ cāmdur ʿibret-nümā / ʿİbret ile **gör** ki bir ṣūretde her eşyā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 4). [gör,]*

Rāzıḳuñ merzūḳ içün ḥālince vardur mevhibi / Ḫālüñi keşf itmez iseñ **gör** neler inṭā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 4). [gör,]*

Ey ḥabībüm ḥażretüñde noḳṭa-i naḳdüm görüp / Ol baḥāya **görmedüm** bir ġayrı bulmadum eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 3). [görmedüm, -me, -dü, -m]*

Ey ḥabībüm ḥażretüñde noḳṭa-i naḳdüm **görüp** / Ol baḥāya görmedüm bir ġayrı bulmadum eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 3). [görüp, -üp]*

Ey Murādī **gör** Ḫudānuñ ṣunʿını maḥbūbda / Ḳaşları hem çün ḳalemdür gözleri çün nündur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 9). [gör,]*

Ṭurfetü'l-ʿaynumda **gördüm** ḫayl-i ʿışḳuñ ʿaskerin / Manẓarum seyr eyleyen cā-yı temāşā didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]*

Şāh-bāz-ı dil uçarken **gördi** anı dide-bān / Dām ḳurmaḳ istedi bir evc-i aʿlā didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 4). [gördi, -di]*

Cān ṣuʿā-ı ḥüsnüñi çün **gördi** tenhā gizlenür / Ṣanma kim ecsāmdur dünyāda peydā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 1). [gördi, -di]*

Her mekānı aradum yir yir ki bir yir ḳılmadı / Dünyāda ʿuḳbāda **gördüm** zīr ü bālā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]*

Ser-firāz olmaḳda çoḳ saʿy eyledüm minnet aña / Ẕilleti terk itmişem **gördüm** ki az ehlindedür

(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]

Ey Murādī ezelī vaḥdeti **gör** kesreti ḳo / Ṣīr iseñ ara ḳamu bīşeyi bul bir daḫı şīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 5). [gör,]*

Ḥırz-ı cān oldı çü nāmuñ yā nişānı nicedür / Bī-nişān ol **göresin** tā ki nihānı nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 1). [göresin, -e, -sin]*

Dīde-i ʿaḳl çü bīnā olımaz rāzında / Ceẕbe-i yāri gözet **gör** ki edānī nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 2). [gör,]*

Ḥüsn-i Yūsufda eger ḳıldı ise ḫāl ẓuhūr / Ḥāl-i Yaʿḳūbda **gör** ʿışḳ ile cānı nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 3). [gör,]*

Diler iseñ bu Murādī **göresin** vaḥdetde / Yoḫsa kesretde nice cism ile yektā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 5). [göresin, -e, -sin]*

Naẓm-ı pür-sūzını her kim ki Murāduñ **göriser** / Ḳıluben āhına her demde temāşā iñler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 5). [göriser, -iser]*

Ṭoldurdı Murādī şikemin ḫalḳ-ı cihān **gör** / V'Allāhi bizüm gibi riyāżat idemezler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 5). [gör,]*

Ādāb gevherini alup eyle tāc-ı ser / Evvelce **gör** ki ṣoñra zamān-ı edeb geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 4). [gör,]*

Ḥaḳḳ ile bāṭıl seçer kim ki Murādī **göre** / Bilmez iseñ ḳavlüñi ḳavlüme ṣor ḫaḳ nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 5). [göre, -e]*

Evc-i ʿulāda **gördüm** çün lemʿa-i żiyāyı / Ey devletüm żiyāsı yaḫşı hidāyetüñ var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]*

Gel gel berū ey nefsüm inṣāf ide bi'llāhi / Bu fānī cihānı **gör** kim kime vefā eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 4). [gör,]*

Görüben lāzımātum mültezimde / Ḥaṭīmde ıżṭıcā itdüm mükerrer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 3). [görüben, -üben]*

Cihān cömerdini **gördüm** igen çoḳ / Velī yoḳ çeşm-i güher-bāra beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 3). [gördüm, -düm]*

Murādī ḳalmadı maʿnā bilenler / Ne **görseñ** ṣūret-i dīvāra beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 5). [görseñ, -se, -ñ]*

Kör olma gözüñi ac **gör** kim / ʿĀḳıbet yirüñ olacaḳdur ġūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 3). [gör,]*

Dāniş isterseñ eger gel berü zānū çöküben / Güş ḳıl **gör** ki nice ʿilm ile ʿirfān bilürüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 578, Beyit 4). [gör,]*

Mekānum lā-mekānīdür mekānumdan ol ān ansuz / Muḥaḳḳaḳ **görmedüm** aṣlā mekānumdan mekān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 583, Beyit 1). [görmedüm, -me, -dü, -m]*

Vücūduñ burḳaʿın ḳaldur cemāl-i yāri **gör** nʿeyler / Bunı fehm eyle kim bu sırra ʿilm ile kemāl irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 2). [gör,]*

Ġavvaṣ olalı yemm-i vücūdına fülk-i dil / Ānīde **gördi** mihrini açdı hilāle göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 4). [gördi, -di]*

Her kim ki **gördi** işbu Murāduñ fiʿālini / Çāk oldı ʿaḳlı fehmi didi yoḳ su'ālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 5). [gördi, -di]*

Gerçi melā'ik oldılar ḫāṣiʿ-i ʿābid-i İlāh / **Görmediler** ebed olar Ḥaḳdan anı ki görmişüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 2). [görmediler, -me, -di, -ler]*

Her ki seni **görüp** bile söyle aña Murādīyā / Baḥr-ı eḥad cevāhirin vaṣfını k'anda dirmişüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 5). [görüp, -üp]*

Şerḥ ü beyāna ṣıġmadı yine bizüm bu ḥālümüz / Bilmedi kimse Ḥaḳḳumuz **görmediler** ḫayālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 598, Beyit 1). [görmediler, -me, -di, -ler]*

ʿÖmrümi ʿömrümde **gördüm** çün dırāz / Ḥālümi ḥālümde buldum çāre-sāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Cümle-i vechümde **gördüm** bir misāl / ʿĀlemüñ ʿilmini bir noḳṭamda yaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]*

İki **gördüñ** kendüñi bir eyle var / Her işi sen işleme iẕʿānsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 2). [gördüñ, -dü, -ñ]*

Yüzini ḳıldı muḳābil zücāce-i ḳurba / Yüzini Ḥaḳḳ ile **gördi** irüp ḥaḳīḳata pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 4). [gördi, -di]*

İşini beñzedüp kāra **görüpdür** kār ile kārın / Muʿammā sırrını bilmiş hem ʿallām-ı zamān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 2). [görüpdür, -üp, -dür]*

Ne peydā ḳıldı peydāda **gör** ol ḫallāḳ-ı ʿālem kim / Ḥakīm-i muṭlaḳ oldur kim nuḳūşın ʿarż ider naḳḳāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 3). [gör,]*

Ḳuvvet-i ḥavl-ı Ḥudā-yı lā-yezāl ile yine / Bu Murādī ḳavlini **gör** nice aʿlā söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 5). [gör,]*

Gördi çeşm-i ʿālemin ʿaynümde ṣūret var imiş / Bilmediler līk ʿaynumda maḥabbet var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 1). [gördi, -di]*

Dil müşābih olsa Cibrīle ṣaḳın ḳılma ʿaceb / Ṭarfetü'l-ʿaynında sırrın **gördi** bālın söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 4). [gördi, -+di]*

Maḳām-ı ülfeti **gördüm** kemāle rāciʿ imiş / Ne kim ḫuṭūr ide ḫāṭırda cümle vāḳiʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Bir cānı ki **gördüñ** oldur ʿāşıḳ / ʿUşşāḳ durur tābān ḳurılmuş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 4). [gördüñ, -dü, -ñ]*

Murādī merd-i ʿaybından hüner degil ḫaber almaḳ / Serüñde sırr-ı aʿlā **gör** diye tā çeşm-i ter elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 5). [gör,]*

Gör Murāduñ ʿayn-ı ḫālini yine / ʿAyn-ı ḥikmet nice aḳar çaġ çaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 5). [gör,]*

ʿĀlemüñ cemʿiyyetin günc-i dücāda **gördiler** / Vaḥdet ü kesret maḳāmını şular kim ḳıldı farḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 3). [gördiler, -di, -ler]*

Sāḫa-i ʿizzetde **gördüm** kim ider cevlān-ı ʿışḳ / Nice perr ü bāl ile gördüm ḳılur ṭayrān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Sāḫa-i ʿizzetde gördüm kim ider cevlān-ı ʿışḳ / Nice perr ü bāl ile **gördüm** ḳılur ṭayrān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Ben cemālüñe naẓar ḳılduġumı **gördi** cemāl / Ey kemālum naẓarumla ṭolu her cā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 3). [gördi, -di]*

Cān-ı şaḳīye uġrasa ḫānum saʿīd ider / **Gör** kim ne gevher oldı bugün kīmyā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 2). [gör,]*

Pākı muḥibb ider daḫı pākı sever özi / Billāhi **gör** ne ḫūb durur bu ṣafā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 4). [gör,]*

Gördüm çü ḥüsn-i dilberi mir'āt-ı ḳalb ile / İletdi nūr-ı ʿayna beni bir dücāda ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]*

Gördi Murādī aradı bulmadı ġayrıyı / Pes gördi cümle cümle fenā vü beḳāda ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 5). [gördi, -di]*

Gördi Murādī aradı bulmadı ġayrıyı / Pes **gördi** cümle cümle fenā vü beḳāda ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 5). [gördi, -di]*

Cihānda ʿışḳa bedel **görmedüm** cemāle ṭarīḳ / Eger ki ʿāşıḳ iseñ ʿışḳı bil viṣāle ṭarīḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 1). [görmedüm, -me, -dü, -m]*

Cemāl-i dil-küşāda **gördüm** el-ḥaḳ / Ne kim gördüm cemālüm bilür ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 1). [gördüm, -düm]*

Cemāl-i dil-küşāda gördüm el-ḥaḳ / Ne kim **gördüm** cemālüm bilür ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 1). [gördüm, -düm]*

Murādī ʿāşıḳ u maʿşūḳı isterseñ murādı **gör** / Murādīnüñ kelāmını er olandur ḳılan idrāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 5). [gör,]*

Ṣafā mir'ātını **gördüm** celālüñdür ṭutan elde / Cemālüñe muḳābildür müşāhid olmış ebrāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]*

Muḳarreb meclisin **gördüm** ne mir'ātı ne ḫôd ġayrı / Muḫīṭ-i bī-nihāyetdür nihān olmadı dīdāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]*

Gördüñ elyaḳ bendeñi ʿālemde sulṭān eyledüñ / Sen baña ḫaddümden efzūn luṭf ü iḥsān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 1). [gördüñ, -dü, -ñ]*

Bu Murādīnüñ ḫuṣūṣında nedür **gör** mā-ḥaṣal / Gir maḥabbet ʿālemine tā bulasın rāḥatüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 5). [gör,]*

Āferīn meşreb-i ṣāfına ʿaceb meşrebdür / İgen aʿlāda **görürven** bu cenābuñı senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 3). [görürven, -ür, -ven]*

Ben ḫurūcumda vülūcum ʿālemin naṣb itdüm / ʿĀlemüm rāfiʿini **görmege** bir dāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 3). [görmege, -mek, -e]*

Ḥaḳdur Murādī her bir işi işleyen gözet / Nice ider saña **gör** ʿināyet bölük bölük *(Murâdî Dîvânı, Gazel 745, Beyit 5). [gör,]*

Ḳaṣdüm cemālüñ oldı benüm ey Ḫudā senüñ / Kimdür cemālüñi **göre** ol müntehā senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 1). [göre, -e]*

Tāʿbīr-i ḥüsn ider mi cemālüñ **gören** senüñ / Taḳrīr-i ḥāl ide mi yā ḥālüñ gören senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 1). [gören, -en]*

Tāʿbīr-i ḥüsn ider mi cemālüñ gören senüñ / Taḳrīr-i ḥāl ide mi yā ḥālüñ **gören** senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 1). [gören, -en]*

ʿĀlemde faḫr iden bu ʿulūm-ı kemāl ile / Kimdür kemāl diye kemālüñ **gören** senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 2). [gören, -en]*

Mir'āt-ı ġayba nāẓır olan seyr ider ʿuyūn / Āyīnesin ḳapar ḫaṭ ü ḫālüñ **gören** senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 3). [gören, -en]*

Nām ü nişānı fikr ide mi saña yüz dutan / Bī-nām ola ʿaceb mi ḫayālüñ **gören** senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 4). [gören, -en]*

Söyler cihānda her kişi gerçi maḳālde / Ḫayrān olur Murādī maḳalüñ **gören** senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 5). [gören, -en]*

Ẕevḳ eyledigüñ **gördigüñ** āyāt Ḥaḳ içün / ʿIşḳ ile gehī eyledigüñ āhı severseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 4). [gördigüñ, -dik, -ün]*

Ṣāḫa-i sīmāda **gördüm** ḳudret ile bir vücūd / Cemʿ olup cümle ḫalāyıḳ ʿarż ider aña ʿamel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]*

Ger begendüñse berātuñ yazalar menşūrını / Oḳusunlar **gör** ġalaṭ var mı arada sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 2). [gör,]*

Şimdi bildüm şemʿ-i vech-i nūr olan tāb-ı cemāl / Nūr-ı şemʿe baḳ ḥicāb ardında **gör** ẓıll-ı ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 1). [gör,]*

Ṣunʿını **göreli** ṣunʿında anuñ ṣubḥ u mesā / Meh ü mihrin ḳamunuñ eyledüm ʿāṭıl bāṭıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 2). [göreli, -eli]*

Gördi çün yār yüzin çoḳ ṣalavāt eyledi dil / Kelimāt eyleyirek kesb-i ḥayāt eyledi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 1). [gördi, -di]*

Gördi çün ḫayme-i ecsād ḳonup göçmededür / Rūḥını ḳıldı muḳīm ʻayn-ı sebāt eyledi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 3). [gördi, -di]*

Ey Murādī seni ʻālem ne bilür aʻmādur / Vāḥidi iki **görür** olsa eger dīdede ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 5). [görür, -ür]*

Cümleden el yudı çün yāre muṭīʻ oldı muṭīʻ / Kerem-i yār ile **gör** nice mükerremdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 2). [gör,]*

Ḳamu ögrendi eyü yavuzını dünyānuñ / **Gör** Murādī gözüñ aç nice muʻallamdur dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 5). [gör,]*

ʻIşḳ ile yoḳladı özin **gördi** özinde çün kemāl / Virdi göñül murġına pes uçmaġa iki perr ü bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 1). [gördi, -di]*

Kendüyi **gördi** kendüde kendüyi buldı kendüde / Kendüde oldı kendüde bulmadı noḳṭa pes maḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 4). [gördi, -di]*

Gördüm çü ʿaynumı iki ṣūretde bir miśāl / Āyīne gösterür nice yüzden nice cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Rūḥum vücūhını yine ʿayn ile **görmişem** / Rūḥum mesābesinde görindi nice ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 2). [görmişem, -miş, -em]*

Bize ʿināyet idelden müyessirü'l-āmāl / Ḥaḳā'iḳında **görülmiş** durur ḳamu aḥvāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 1). [görülmiş, -miş]*

Bedāyiʿ-i nefeḫāta bediʿ olur ḳavlüm / Bu ḳavlümi **göreli** lāldur ḳamu aḳvāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 3). [göreli, -eli]*

Muḥaḳḳaḳdur Murāduñ bu kelāmı / Muḥaḳḳiḳseñ gel imdi **gör** müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 848, Beyit 5). [gör,]*

Kitāb-ı ʿışḳı açdum çün ʿacā'ib dāstān **gördüm** / Ki her bir ʿālemin seyr eyledüm bir gülsitān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 1). [gördüm, -düm]*

Kitāb-ı ʿışḳı açdum çün ʿacā'ib dāstān gördüm / Ki her bir ʿālemin seyr eyledüm bir gülsitān **gördüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 1). [gördüm, -düm]*

Ḳamu bāb u fuṣūlın ḥarf ḥarfin görmişem cümle / Anuñ ebvābın açduḳda nice biñ biñ cinān **gördüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 2). [gördüm, -düm]*

Ḳamu bāb u fuṣūlın ḥarf ḥarfin **görmişem** cümle / Anuñ ebvābın açduḳda nice biñ biñ cinān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 2). [görmişem, -miş, -em]*

Velīkin ḫaṭṭı yoḳdur ol kitābuñ līk ḫālīdür / Benüm ḥālümde ḥāl olmış zemīn ile zamān **gördüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 3). [gördüm, -düm]*

Ṣamāḫ-ı cāna irdi bir nidā-yı ḫūb-ter ey dil / Didi kim ben seni iki cihāna cümle cān **gördüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 4). [gördüm, -düm]*

Didüm kim bu Murādī ber-murād olmaya mı ḥāṣıl / Didi kim ben seni her dem murād-ı cāvidān **gördüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 5). [gördüm, -düm]*

Teferrüc ḳıldum ārāyī cemālini nihān **gördüm** / Çü terk itdüm temāşāyı nihānını ʿayān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 1). [gördüm, -düm]*

Teferrüc ḳıldum ārāyī cemālini nihān gördüm / Çü terk itdüm temāşāyı nihānını ʿayān **gördüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 1). [gördüm, -düm]*

Temelluḳ eyleyü dildār nihānını beyān içün / Beyān içün ne kim vardur cihānda tercemān **gördüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 2). [gördüm, -düm]*

Görelden nūr-ı ruḫsāruñ cemāl-i bā-kemāl oldum / ʿIyān-ı ʿayn olalıdan ʿuyūn içre ḫayāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 1). [görelden, -el(i), -den]*

Nedür bu sācid ü mescūduñ añlarsañ muʿammāsın / Seni devr-i zamān içinde ʿallām-ı zamān **gördüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]*

Göñül mir'ātını çün kim mücellā ḳıldı elṭāfı / Cihān içre naẓar ḳıldum nice yüz biñ cihān **gördüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]*

Bed ü nīki **görelden** ḥüsn ü ḳubḥı bilmişem aʿlā / Cemīlü'l-vaṣf olalıdan cemāl-i bā-cemāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 3). [görelden, -el(i), -den]*

Vechümüñ āyinesinde vech ile **gördüm** vücūh / Ol cemīl oldı cemāl oldı benüm māhiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 2). [gördüm, -düm]*

Āyet-i kübrāda **gördüm** remz-i Mūsā āyetin / Cümle Firʿavn olsa ʿālem ben ʿasādan geçmezem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 4). [gördüm, -düm]*

Gel Murāduñ bu kelāmın diñle cān ile yine / Ḥaḳ teʿāla ʿavnı ile nicedür **gör** ḳudretüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 5). [gör,]*

Sen beni ẓāhirde dünyā içre **gördüñse** ṣaḳın / Ey Murādī sen taṣavvur ḳılma sevdāsındayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 5). [gördüñse, -dü, -ñ, -se]*

Ey Murādī evvel ü āḫir **görürsin** ānīde / Ṣanʿatüm olmadı her bir demde biñdür ṣanʿatüm *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 906, Beyit 5). [görürsin, -(ü)r, -sin]

Re’fet ü raḥmetde **gördüm** merḥamet emrin tamām / ʿAfv-ı Raḥmān ile uçmaġa girürler ḫāṣ u ʿām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 1). [gördüm, -düm]*

Ey Murādī gel tefekkür eyle maʿnā remzini / Şimdi bu maʿnāda **gör** nice muʿammā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 5). [gör,]*

Çünki **gördüñ** ki cihān ẕevḳine olmadı sebāt / ʿĀḳıbet isteyelüm ẕevḳ-i fenādan geçelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 4). [gördüñ, -dü, -ñ]*

Varalum küngüre-i ʿarşı ser-ā-pā **görelüm** / Gelelüm bunda yine ʿālim-i devrān olalum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 2). [görelüm, -elü, -m]*

Nefḫa-i rūḥ egerçi **görinür** arada rāy / Bir sebeb oldı velīkin demi aşlā bir dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 2). [görinür, -i(-n), -ür]*

Ferd-i muṭlaḳ **görinür** vāḥidi ʿaynümde vaḥīd / Cümleden el çeküben server-i efrād oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 2). [görinür, -in, -ür]*

Levn ile rengi ḳoyup cümleyi dil oldı muḥīṭ / Ey Murādī beni **gör** kim nice muʿtād oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 5). [gör,]*

Gördüm cemālüñi geçüben her cemīlden / Rıżvān u cennet ü ġam-ı ġılmānı n’eylerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 3). [gördüm, -düm]*

Ẕāt-ı ḳadīmi **görmege** cānlar virür cān-ı żaʿīf / Līkin ne tedbīr eylesüñ bāḳīde fānīdür ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2). [görmege, -mege]*

Baḳdı o bām-ı dārdan **gördi** ḳamu ʿavālimi / Ḳıldı o bāmdan ʿurūc ġayr ile hem-dem oldı dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 4). [gördi, -di]*

Ṣāḥib-naẕar iseñ ey Murādī / **Gör** ḳande yazıldı nām-ı Ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 5). [gör,]*

Dil yār ile yār olsa cānumda ḳarār olsa / Tekrār ile var olsa vuṣlat nic’olur **görsem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 1). [görsem, -se, -m]*

Murādīnüñ kelāmınuñ hevāsında nihāyet yoḳ / En ednā **görmeye** füc’et oḳıyan bunı ezberden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 5). [görmeye, -me, -ye]*

Gel berü ac gözüñi ḳaldur ḥicābuñ ser-te-ser / Baḳ göñül mir’ātına **gör** nice naḳş oldı cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1031, Beyit 3). [gör,]*

ʿIşḳ-ı dildārı **görüp** buldı eserden pes eser / Bende-i ʿışḳ oldı dil bu ʿāleme sulṭān igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 2). [görüp, -üp]*

Bir seḥer **gördüm** temevvüc ḳıldı baḥr-ı iḳtiżā / Fülk-i hestīye ṭaḳılmış bād-bānumdur gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]*

Naḳş-ı mir’ātumda **gördüm** ṣormışam naḳḳāşdan / Yedi yā vü nūn ü yānun resmin aldum ḳaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Ḥālümi ḥālümde **gördüm** ṭarz ile eṭvārdan / Ḥālümi sen baña ṣorġıl ṣormaġıl ḥāldaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]*

Bu ne ḥüsn ü bu ne ḥikmetdür ki ey nūr-ı liḳā / Ẕerre-i nūruñ **gören** terk itdi cān ile serin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 2). [gören, -en]*

Gel bu varlıḳ perdesin keşf eyle tā kim **göresin** / Bir ʿayān ile mübeyyen bī-beyān ü bi-ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 4). [göresin, -e, -sin]*

Çün **görindi** vaṣl-ı dilber menʿ ile isbātdan / Dürlü maʿnālar virildi manṭıḳ-ı ḥālātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 1). [görindi, -in, -di]*

Reşḥa-i ʿaynümde seyr itdüm ḥaḳīḳat ʿālemin / ʿĀlem-i kesretde **gördüm** maḥż-ı ṣūret ādemin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Aṣl-ı ādem çünki oldı ḫākdan ey ẕū-fünūn / Benlügi terk eyleyüp sen **görme** hergiz kendözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 2). [görme, -me]*

Her neye kim nāẕır olsam gözlerem Mevlāyı ben / Müntehā-yı ʿarş-ı aʿlādan **görem** ferdāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 1). [görem, -em]*

ʿArṣa-i ḥikmetde **gördüm** kāḫ-ı tevḥīdi bülend / Süllem olmış iki cānib ʿayn-ı ġayb esrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 2). [gördüm, -düm]*

Maḥż-ı devletdür eger kim ʿarż ola saña vücūd / Ecmel ü ekmelde **gördüm** dil geçer mi vardan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]*

Lāyiḥ olsa ey kemālüm dil virür çeşme baṣar / Ger başīretle baḳarsañ **gör** bizi ebṣārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 4). [gör,]*

Yār içündür çekdügüm ġam çekmezem aġyārden / Heybet oldum çünki **gördüm** dīde-i tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Ey Murādī bunda **gör** maṭlūbuñı idüp ṭaleb / Yoḫsa ne aṣṣı saña ol vaʿde-i heyhātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 5). [gör,]*

ʿAṭıfet bezminde **gördüm** ḫ∨ān-ı vaṣlüñ niʿmetin / Cūd u iḥsānuñdan olmış behre-ver bir nice cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]*

Gülşen-i cennetde **gördüm** vech-i sübḥān āyetin / Bülbül-i ḳudsī oḳurdı cümle Raḥmān āyetin

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]

Çāger-i ʻışḳ olalı ʻāleme sulṭānam ben / **Gör** ḥabībüm beni sen kim nice bürhānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 1). [gör,]*

Seni mihmān ideli dilde benüm cānānum / Her ḳulūb içre beni **gör** nice mihmānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 2). [gör,]*

Cānı ḳoydum yoluña bulmaġa sen cānānı / Kamu cān içre **gör** imdi nice cānānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 3). [gör,]*

Ne beyān eyledi **gör** bunda yine ḳavl-i Murād / Ṣıḥḥat-ı dil diler iseñ dile ṣıḥḥat ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 5). [gör,]*

Rāh-ı ḥaḳīḳate ẕāhib olalı cān ü göñül / Beni cān ile **gören** cān iledür cānı yaḳīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 2). [gören, -en]*

Mü'min oldı nice İslām ile īmān getürüp / **Göreli** dā'irede devr idişin nūr-ı mübīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 3). [göreli, -eli]*

Vāḥidüz Ḥaḳḳ u Muḥammedle eḥaddür **görinen** / Rūḥ iseñ bunda Murād añla Mesīḥā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 5). [görinen, -inen]*

Ḳatlu fālümde **görüp** ṭā'ir-i ḳudsīde nisār / Ḳademü'l-ḫayr duyup kendümi var itdüm ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 3). [görüp, -üp]*

Ger nefsi ḳul idüp özüñe çāger idesin / **Gör** imdi nice neşr idiser nūr-ı ḥikmetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1135, Beyit 4). [gör,]*

ʻIyān olalı görindi gözüme ʻayn-ı yaḳīn / Ḥaḳīḳatüm **göreli** dīdeye nihānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 2). [göreli, -eli]*

Bu ʻuḳde ḥalline bir kamil-i mükemmel **gör** / Ḥaẕer ve el-ḥaẕer olma beri ʻani'l-īmān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 3). [gör,]*

Murādī maḥż-ı beḳāda **görür** celāl ü cemāl / Sözini söyler anuñ çün maḳālin isteyüben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 5). [görür, -ür]*

Çü ʻilmümde **gördüm** ʻulūmuñ yine ḥikmetin / İderven ḳamu ʻāleme neşr ḫāṣiyyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Müheyyā idelden vücūdum sarāyın ḳamu / Niḳāb açdı **gördüm** serīrinde māhiyyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 4). [gördüm, -düm]*

Maḳdemüñden muḳīm olanı **görüp** / Başlasın pes muḳaddemāta lisān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 3). [görüp, -üp]*

Gör kemāl-i ḳudret-i ḫażretde sen / Ḳudreti rükn ile bil ḥikmetde sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1170, Beyit 1). [gör,]*

Gördi deryā ortasında bir ḥışār / Ḳaplamış cümle burūcın dil ü cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 2). [gördi, -di]*

Bu iki dünyāyı alup çignüme / Miknetümi **gördi** zemīn ü zamān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1173, Beyit 2). [gördi, -di]*

Çün vücūdum devḥası neşv ü nemā bulmaḳdadur / Ki anı **gördi** aña bir vech ile düşdi ḳamu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 4). [gördi, -di]*

Cān u dildendür vücūdum çün didi peydāda hū / Anuñ içün kim **görürsin** dir beni dünyāda hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 1). [görürsin, -ür, -sin]*

Ben beni **gördügümi** bilmiş idüm gördükde / Līk ʻālemde bu ānumda cihānumdur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 2). [gördügümi, -düg, -üm, -i]*

Ben beni gördügümi bilmiş idüm **gördükde** / Līk ʻālemde bu ānumda cihānumdur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 2). [gördükde, -dük, -de]*

Ne ṣūret gösterür gözle bugün mir'āt-ı ḳalbi **gör** / Ne kim vardur ḳażā ḥükmin muḳadder ḳılmaz illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 2). [gör,]*

Eyledüm çünki iʻāde eyledi ḥāl ile ḥāl / **Gördi** çünki bu ḥicābum perdeye girdi yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 3). [gördi, -di]*

Sāḥa-i ḳudretde **gördüm** bu ẓuhūrın kesretin / Līkin olunmış iḫāṭa bir muhīb ʻummān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]*

ʻİbret ile nāẓır ise kim ki **görsin** ḳavlini / Bu Murādī kendüyi kendinde ḥāl eyler yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 5). [görsin, -sin]*

ʻĀlemi bir noḳṭa **gördüm** cümleten āyīnede / Nāẓıram ben lā-mekānī ʻālemüñ devrānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]*

Bir seḥer **gördüm** ḥabībüm nūrdur ażvāyile / ʻAyn ile buldum yaḳīnüm mihrini sevdāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 1). [gördüm, -düm]*

Leyle-i ẓūlmāda **gördüm** bir ḳamer olmış ʻayān / Cümleten seyyāreler yüz urmış anuñ pāyına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]*

Maġrib ü maşrıḳda **gördüm** iki ʻaynüñ lemʻasın / ʻAyn-ı vāḥid oldı ḥaḳḳum şanmaġıl ḳolayına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]*

Meclis-i ʻışḳ içre **gördüm** ol yüzi bedr ayı çün / Sema-ı ġarrāsı muḳābil ḳıldı dīdārı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]*

Çerḫ tolābında **gördüm** delve girmiş bir melek / Ḳısmet eyleyüp gezer erzāḳı ol her bir feme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]*

Ey zebānın depreden elfāẓa maʻnā bilmedüñ / Ṣūret-i ḥükmüñde **gör** yazmış mı tuġrā elsine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 3). [gör,]*

Gel Murāduñ **gör** kelāmın sem‘-i cāna al hemān / Naṣṣ-ı ḳātı‘dur kelāmı cümle gūyā üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 5). [gör,]*

İsmini **gördüm** müsemmā seyr idüp āvāzda / Bulmışam lākin müsemmā pes gelüp bünyādda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Eger var ise inṣāfuñ **gör** imdi ‘ayn-ı ḥaḳḳ ile / Ne cevherler mübeyyendür Murādînüñ maḳālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 5). [gör,]*

Elā yā eyyühe’l-aḥbāb nedür ma‘nī-i ẕāt el-ḥaḳ / Eger añlamaḳ isterseñ **görürsin** yine yārümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 4). [görürsin, -ür, -sin]*

Besī āfāḳı geşt itdüm **görüp** bu levn-i ḥaḍrāda / Senā-ḫ∨ānı olupdur dil aña ḳarada deryāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 1). [görüp, -üp]*

Tecerrüd ehline vardum fenā aḥvālini ṣordum / Didiler ‘ayn-ı vāḥiddür **görürsin** sen beḳān üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 3). [görürsin, -(ü)r, -sin]*

Cenāb-ı ḥażrete ülfet bizi çün kim ḫalīl itdi / Muḥibb-i ṣādıḳum **gördüm** ḥabībüm iki yanumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]*

Seḥerden bir seḥer **gördüm** aña bir rūz beñzer yoḳ / Muṭāf oldum ḳamu nāsa nitekim Ka‘be aẕḥāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]*

Murādînüñ cevābın diñler iseñ ey cihān-ārā / Ṣaḳın her bir kesüñ cerb-i zebānuñ **görüp** aldanma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 5). [görüp, -üp]*

Ḥikāyet eyledi evvel n’idersin āḫirüñ kārın / Su’ālinden cevāb añlar iseñ **gör** baḥrdan ḳaṭre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 2). [gör,]*

Ḥabībüm ‘ayn-ı vaḥdetden ḥicāb açmış gelür **gördüm** / Didi kim ben mübeşşirven ki didi ittiṣāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]*

Ḥayāt-ı cāvidānīdür velīkin kibriyā dursun / Ki tā vechini **görmekde** virem bir dem mecāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 3). [görmekde, -mek, -de]*

Seḥerde rūy-i dildāra naẓar ḳılan kemālince / Kemāle irmedi v’Allāhi **gördi** kendü ḥālince *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 1). [gördi, -di]*

Nūr-ı muṭlaḳda **görür** nūr-ı Muḥammed ‘ilmin / Kendü iḥsāna irüp mefḫar olur insāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 3). [görür, -ür]*

Ḫāme-i ḳudreti **gördüm** yed-i naḳḳāşumda / Ḳābe ḳavseyni yazar idi zeber ḳaşumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Ẕākir olduḳca Murādī anı meẕkūr idinür / **Gör** ne cevher görinür verd-i güher-pāşumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 5). [gör,]*

Āhumı gūş idesin ger özüñi bilmeyesin / Seni **gören** dimeye bir daḫı hergiz ṣun‘ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1342, Beyit 3). [gören, -en]*

Ḳavl ile maḥż-ı ḳıyās oldı semā‘ı cāna / Ḫaḳḳuñı **görmegedür** sem‘ ile ḳālüñ perde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 4). [görmegedür, -mek, -e, -dür]*

Genc-i ‘uzlet gibi genc olmaya bu ‘ālemde / Naẓar-ı ‘ibret ile ‘ālemi **gör** ādemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 1). [gör,]*

Zāhidā gel bize uy tā ki ziyān itmeyesin / Kendü īmānuñı **gör** baḳ bizüm īmānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 2). [gör,]*

Gördüm ḳubāb-ı ‘ālemi cümle ḥübāb imiş / Ben yapduġum ḳubābuma yüz ṭutmışam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]*

Gördükde rūyuñı naẓar-ı vaḳt isterüz / Yaş ile pür olup bu iki çeşm-i nem-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 3). [gördükde, -dük, -de]*

Her cānibe naẓarda ḥabībüñ cemāline / Aldanmaġıl ḥaḳīḳat ile **gör** cemāli ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 1). [gör,]*

Tevekkül ehli odur kim Murādī her demde / **Görürsin** anı ki seccādesin ber-āb-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 5). [görürsin, -ür, -sin]*

Cihānı gözle **görürsin** fenā durur lā-reyb / Fenāyı tārik olup cānuñı beḳā eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 3). [görürsin, -ür, -sin]*

Açduḳda didi iḳrā **gördüm** ki ḫaṭṭ-ı Raḥmān / Oldı sebeb ziyāde pes cümle feṭḥ-i bāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]*

Ḫaḳḳ-ı ḥaḳīḳīdür gözüm bildi yaḳīni / Vāḥidi **gördi** birde bir irdi çü ḥāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 2). [gördi, -di]*

Cemāl-i ḥabībümde **gördüm** kemālüm yine / Kemālinde gördüm anuñ bu cemālüm yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Cemāl-i ḥabībümde gördüm kemālüm yine / Kemālinde **gördüm** anuñ bu cemālüm yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Niçün kendüñi **görürsin** ‘aceb ne / Bil anı ṣoñra ḳorlar seni yire *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 2). [görürsin, -ür, -sin]*

Başuña yazadur çün miḥnet senüñ Murādī / **Gördüñ** zamāna uymaz sen uy hemān zamāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 9). [gördüñ, -dü, -ñ]*

Terk olınmayınca ġayruñ kim bilür tenhā beni / Kendü pinhān olmayınca **göremez** peydā seni

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 1). [göremez, -e, -mez]

Varlıḳdan geçmeyince varlıḳ gelmez ele / Açmayınca ʿaynı nice **göre** nā-bīnā seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 2). [göre,]*

Her ki **gördi** işbu ḳavli birbirine söyleyüp / Sen Murāduñ sözlerinde eylegil imʿān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 5). [gördi, -di]*

ʿArş-ı aʿlādur göñül oldı naẓar-gāh-ı ḥabīb / ʿArşa nāẓır olmayınca **göremedüm** yārümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 2). [göremedüm, -e, -me, -dü, -m]*

ʿIşḳ-ı yār olalı yārā yār gördüm kendümi / İki ʿālem içre pür-āsār **gördüm** kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

ʿIşḳ-ı yār olalı yārā yār **gördüm** kendümi / İki ʿālem içre pür-āsār gördüm kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Baḥr-ı ḥayret çār yanumı iḥāṭa eyledi / Ḳande kim ḳılsam naẓar dīdār **gördüm** kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]*

Devr idüp dā'ire ʿaḳlı dolanur idi göñül / ʿIşḳ ilinde şimdi ben devvār **gördüm** kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]*

Toġdı çün şems-i saʿādet müşterī cismümde pes / Bu vücūdum milkine envār **gördüm** kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]*

ʿIşḳ ile ʿār ey Murādī olımaz bir yirde cemʿ / ʿĀrı ḳodum yoġ içinde var **gördüm** kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 5). [gördüm, -dü, -m]*

Rāḥat olmazsın gönül sen görmeyince yārüñi / Bilürem **gördükde** anı terk idersin varuñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 1). [gördükde, -dük, -de]*

Ser-te-ser ʿālemleri geşt itdi seyyāḥ-ı göñül / Ey vücūdum baḥrına ġavvāṣ olan **gör** hem-demi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 2). [gör,]*

Göñül mir'ātına eyle naẓar **gör** nūr-ı iclāli / Göresin tā ki ol nūr ile sen nūr-ı tecellāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 1). [gör,]*

Göñül mir'ātına eyle naẓar gör nūr-ı iclāli / **Göresin** tā ki ol nūr ile sen nūr-ı tecellāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 1). [göresin, -e, -sin]*

ʿUlūm-ı evvelīn ü āḫirīni **görmişem** cümle / Murādī cümleden aʿlā bulupdur ʿışḳ-ı tenhāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 5). [görmişem, -miş, -em]*

Çü geldüm ʿāleme seyr eyleyüp gezdüm her ārāyı / Ne cā ḳaldı ne kūşe **görmişem** her kūşe vü cāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 1). [görmişem, -miş, -em]*

Naẓarda bir naẓar **gördi** naẓīrin bulmadı hergiz / Eline aldı cām-ı ʿışḳı başa aldı sevdāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 3). [gördi, -di]*

Ne yazdı levḥe **gör** naḳḳāş-ı dehr naḳşı sen egme baş / İki gözden döküben yaş gözetme zīr ü bālāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 3). [gör,]*

Żemā'ir milkine vardum ʿacā'ib ḳāʿalar **gördüm** / Velīkin ḳalbüme lāyiḥ bir ulu āstān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]*

Tecellā eylemiş Mūsī-i ḳalbe vaḥdet-i ẕātı / Ene'l-ḥaḳ söylemiş kesretde **gördüm** ṭaġ u ṣaḥrāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]*

Ḳuṣūr-ı cennetin **gördüm** göñül mā'il degül līkin / Cenābuñ ister ol yārüñ dutar başda bu sevdāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]*

Vaḳtüñi ḫoşca **görürsin** olasın ehl-i kemāl / Cehd ḳıl tā ki ḳaçırmayasın elden anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 3). [görürsin, -(ü)r, -sin]*

Kim virür ṣoñra baña fā'ideyi uḫrāda / Elde iken **göreyim** devr ile ānum şimdi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 4). [göreyim, -e, -(y)im]*

Şimdi ḳurbiyyete lāzım olanı eyleyelüm / Ey Murādī **göreyin** rāy u mekānum şimdi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 5). [göreyin, -eyin]*

Meşġūl olur mı dil seni **gördükde** ġayrıya / Bi'llāhi bir naẓarda gel eyle dirāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 4). [gördükde, -dük, -de]*

Milk-i muḫalled içre çü **gördüm** cemālini / ʿAyn-ı vücūb ile gözedürdüm kemālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Fānūs-veş içünde yüri şemʿ-i ʿışḳı yaḳ / Tā cān gözi ile **göresin** rūy-i ḫālıḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 3). [göresin, -e, -sin]*

Setr eyleme cemālüñi görsün bu dīdemüz / Nāẓır özüñ **görür** yine ḫānum seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 3). [görür, -ür]*

Ḥaḳdur Murādī her işi faʿʿālün limā yürīd / Kendin **gören** münāfıḳa virür belāsını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 5). [gören, -en]*

Görindi ḥubb-ı ḥaḳīḳatde maʿrifet her cāy / Açılsa līk ḥicābum irişmez ʿaḳl ile rāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 1). [görindi, -in, -di]*

ʿĀrif olam diyen kişi görme özüñ özüñi **gör** / Dinle Murādī sözlerin çekmeyesin ḫacāleti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 5). [gör,]*

ʿĀrif olam diyen kişi **görme** özüñ özüñi gör / Dinle Murādī sözlerin çekmeyesin ḫacāleti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 5). [görme, -me]*

Cemāl-i bā-kemālinden **görindi** / Ḥicābından münevverdür liḳāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1559, Beyit 3). [görindi, -in, -di]*

Bedāyiʿ remzinüñ şerḥin dilerseñ / Ḥicābın ac nedür **gör** māverāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1559, Beyit 4). [gör,]*

Dilerseñ **görmege** vech-i cemāli / Göñül mir'ātınuñ gör pāsı var mı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 4). [görmege, -mek, -e]*

Dilerseñ görmege vech-i cemāli / Göñül mir'ātınuñ **gör** pāsı var mı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 4). [gör,]*

Kemāl ehli iseñ ferdā ġamın ḳo / Murāduñ **gör** ġam-ı ferdāsı var mı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 5). [gör,]*

Baḳdı mir'āta **gördi** dil özini / Giceden farḳ itdi gündüzini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 1). [gördi, -di]*

İkide ücde **gördi** ʿālemi çün / Anuñ içün bir eyledi yüzini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 2). [gördi, -di]*

ʿĀlem-i ʿulyāda **görenler** beni / Cümle didi aña gerekdür seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1565, Beyit 1). [görenler, -enler]*

Ḥabīb-i ezel **gördi** çün kim beni / O demde ḳodı adumı ādemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 1). [gördi, -di]*

Ṭavḳ eyledi ʿışḳı ṭavf-ı kaʿbem / Mescid **görürem** bu ins cānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 5). [görürem, -(ü)r, -(e)m]*

Şuʿāʿ-ı şems-i neyyirden ne maʿzi añlasun maʿnā / Eger çeşmüñde revnaḳ var ise **gör** sen de ṣanʿatdan *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 14, Beyit 2). [gör,]*

Āyet-i kübrāda **gördü** kendümi / Bil dir iseñ bilmediler bellü bil *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 25, Beyit 3). [gördü, -dü]*

Alup her ẕerre miḳdārına göre / **Görür** her biri envārına göre *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 4). [görür, -ür]*

Meşrebindedür ḳamunuñ şerbi bes / Gözüñe göre **görürsin** sözi kes *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 3). [görürsin, -ür, -sin]*

Ṣaḳınġıl ṭālib olma māl u cāha / Nice cāh ehli **gördüm** düşdi çāha *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]*

Görelden ser-be-ser cemālin / Teferrüc ideli ḫaṭṭ ile ḫālin *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 1). [görelden, -el(i), -den]*

Sendedür kürs-i ʿaẕīm ʿarş-ı muʿallāsın sen / Ey Murādī berü gel **gör** nice peydāsın sen *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 18, Beyit 3). [gör,]*

Muṣarraḥ yazılmış yine beyyināt / Gel āyātı **gör** kim odur ḳāṭıʿat *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 34, Beyit 1). [gör,]*

Binā-yı ibn-i ādem muḫtelifdür çün esāsında / Binā hedm olmasun dirseñ bināsın **gör** bināsında *(Murâdî Dîvânı, Müfret 22, Beyit 1). [gör,]*

Ḫayme-i eflāki **gör** kim gösterür ẕıll-ı ḫayāl / Gel ḫayāle aldanup ḳalma ḥikemden ḳıl naẕar *(Murâdî Dîvânı, Müfret 33, Beyit 1). [gör,]*

Gör bu dünyā-yı denī kimseye ḳılmadı vefā / Cümle ʿālem bulısar cām-ı memāt ile fenā *(Murâdî Dîvânı, Müfret 38, Beyit 1). [gör,]*

3. Yaşamak, tecrübe etmek.

Luṭfuñ umup cenābuña ṣıġınan / Ḫāṣa kim **göre** ol ʿaẕāb u ʿiḳāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 4). [göre, -e]*

Gel al bu Murādī sözine eyleme inkār / Tā **görmeyesin** iki cihān içre meẕellet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 5). [görmeyesin, -me, -(y)e, -sin]*

Ḳābil vücūda kā'il olur himmet-i ricāl / Nā-ḳābile ne fā'ide ger **görse** beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 3). [görse, -se]*

Ḥaḳīḳat baḥrine ṭalmak dilerseñ gel Murādīden / Murādāta murād iste **görülsün** pür ʿaṭā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 5). [görülsün,]*

Lāyıḳ-ı dīdār iseñ gel imtiḥān ol **görelüm** / Daʿvī-yi ḫuşk eyleme kim dilde olur çoḳ ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 4). [görelüm,]*

Bāliş-i rāḥatda bir ser **görmemişem** bā-ḫuṣūṣ / Her kimi gördüm benüm gibi ġamı tekrārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 2). [görmemişem, -me, -miş, -em]*

Ey Murādī ne ʿaceb saña nihāyet olmaz / Bir senüñ gibi daḫı **görmedük** ʿummān didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 5). [görmedük, -dük]*

Vāḳıʿāt-ı ġam-ı hicrānı **görüp** dīdelerüm / Āhumuñ āteşini çeşme-i seyyāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 2). [görüp, -üp]*

Mürtefiʿ oldı laḥẓada nefʿini buldı ʿarṣada / Tābını **gördi** laḥẓada irdi ḫayāt-ı iftiḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 2). [gördi, -di]*

Ey Murādī bu kelāmuñdan yeg / **Görmedüm** nuṭḳı kim efvāha yarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 5). [görmedüm, -me, -dü, -m]*

Ger Murādīde celāl ile cemāli **göresin** / Dönmezüz aġlayasın hiç bu hey'etden biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 5). [göresin, -esin]*

Muṣarraḥ añladum ḫāli pes ebrāra su'āl itdüm / Cevābın virdiler kim **görmedük** hergiz cihān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 583, Beyit 2). [görmedük, -me, -dü, -k]*

Gerçi melā'ik oldılar ḫāṣiʿ-i ʿābid-i İlāh / Görmediler ebed olar Ḫaḳdan anı ki **görmişüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 2). [görmişüz, -miş, -üz]*

Ne ġam ġam **görmedi** kimse ṣafā kesb eylediler hep / Cefālar çekdiler şunlar kim oldı münkir ü ḳallāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 2). [görmedi, -me, -di]*

Cemīʿ-i ʿālemi cemʿ eyledüm sözüm yine bu / Murādīnüñ süḫanı gibi **görmedüm** cāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 5). [görmedüm, -me, -dü, -m]*

Miśāl **görmedi** aṣlā olur mı saña naẕīr / Cihānda rūy-i siyāh oldı ol ki didi bedel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 3). [görmedi, -me, -di]*

Cevr-i hicr-i yārden her kim ki çekdi ẓulmini / Bu Murāduñ ḳatına gelsün ki **görmeye** sitem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 5). [görmeye, -me, -ye]*

Rāḥatüm yoḳdur benüm tā **görmeyince** rāḥatüm / Rāḥatüm eylerseñ istifsār oldı ʿuzletüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 1). [görmeyince, -me, -y, -ince]*

Cevr-i hicr-i yārdan her kim ki çekdi ẓulmini / Bu Murāduñ ḳatına gelsün ki **görmeye** sitem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 5). [görmeye, -me, -y, -e]*

Ben bilmeyince ḥālümi aḥvāli bilmedüm / Fiʿlümde **görmeyince** ben efʿāli bilmedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 1). [görmeyince, -me, -y, -ince]*

Gördüm senüñ çü şānuñı ġāyetde muḥterem / Cān ü dil ile dil saña tolandı lā-cerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Bir eylese envār-ı dil eylese iḳrārı / Keşf eylese bīdārı ru'yet nic'olur **görsem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 2). [görsem, -se, -m]*

Cān iste temennāyı ẕevk eylese ālāyı / Yār itse tecellāyı ḳurbet nic'olur **görsem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 3). [görsem, -se, -m]*

Yār eylese bir çāre dil olmasa āvāre / Yār olsa hemān yāre ʿizzet nic'olur **görsem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 4). [görsem, -se, -m]*

Derdüme devā itse ẕikrini ġıdā itse / Dil aña senā itse şefḳat nic'olur **görsem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 5). [görsem, -se, -m]*

Meyl itmese dünyāya şükr eylese ālāya / Ḥamd eylese Mevlāya ʿiffet nic'olur **görsem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 6). [görsem, -se, -m]*

Dil irse murādına bir eylese adına / Şād olsa reşādına vaḥdet nic'olur **görsem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 7). [görsem, -se, -m]*

Terk eylesem eşyāyı fikr itmese dünyāyı / Her dürlü temāşāyı ʿuzlet nic'olur **görsem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 8). [görsem, -se, -m]*

Dil geçse ḥicābından şaḳḳ itse niḳābından / Ḳurtarsa ʿaẕābından raḥmet nic'olur **görsem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 9). [görsem, -se, -m]*

Luṭf itse ʿināyetden gösterse saʿādetden / Ol olur hidāyetden devlet nic'olur **görsem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 10). [görsem, -se, -m]*

Seyr itse cinānında cāy eylese yanında / Fehm olsa beyānında fikret nic'olur **görsem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 11). [görsem, -se, -m]*

Luṭf itse Murādına irgürse murādına / Nām eylese adına ṣoḥbet nic'olur **görsem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 12). [görsem, -se, -m]*

Murādī **gördi** maḳṣūdın yine ḳaṣdında ol aẕher / Anuñ çün her ṭaraf ẓāhir gelür bāṭın himemlerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 5). [gördi, -di]*

Naṣīḥāt gūş ḳıl ey dil saña bī-ḥad fevāyid var / Naṣīḥāt gūş idenler **görmediler** tā ebed ḫüsrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 4). [görmediler, -mediler]*

Şerḥe gelmez bu maḥabbet kim dil-i ʿāṣıḳdadur / Her ki **gördi** lemʿasından oldı ol min-sālimīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 3). [gördi, -di]*

Uralum ʻaḳl terāzūsına anı ḳat ḳat / **Görelüm** luṭf-i nidāyile ola ol āsān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1105, Beyit 4). [görelüm, -elü, -m]*

Ey Murādī bu cihān kesb içün oldı īcād / Anda yarın **görimez** bunda olan aʻmādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 5). [görimez, -i, -mez]*

Ḳılupdur Murādīde devlet ʻaṭā iḳtirān / Serine göre her kişi pes **görür** devletin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 5). [görür, -ür]*

Ey Murādī hey'etüñden vaz gel / **Göresin** sen n'eylerem her āna ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1168, Beyit 6). [göresin, -e, -sin]*

Eylemiş idi bana merḥameti ḳıldı ziyād / **Gördi** ʻışḳını benüm dīde-i giryānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 4). [gördi, -di]*

Gördüm Murādī cümle murādumda ārzū / Her vech ile cenābuma yüz ṭutmışam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 5). [gördüm, -dü, -m]*

Ġaybuñda oldı maḫfī kemāl-i ḥaḳīḳatüñ / ʻAyn-ı ʻināyetüñ **gören** irer saʻādete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 2). [gören, -en]*

Gördüm ki luṭf ile beni yār eyledi yine / Lāzım budur ki bir olam aña her āyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Gezdüm cihānı sū-be-sū ḳavlüñe bulmadum naẕar / Didüm Murādī **görmedüm** ḳavlüñ gibi kim bābda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 5). [görmedüm, -me, -düm]*

Rüşd-i iḫlāşında **gördüm** mürşidüñ irşādını / Yazmış ammā kim ḥabībüm ismüm ile adını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]*

Kendü ḫükmümden geçüp **gördi** rıżāsın gözlerüm / Bu vücūdumla vücūduñ eyle ibḳā ol didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 2). [gördi, -di]*

ʿIşḳı bildüñ mi dilā anda cefā **gördüñ** mi / Yāri bulduñ mı ʿaceb mihr ü vefā gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 1). [gördüñ, -dü, -ñ]*

ʿIşḳı bildüñ mi dilā anda cefā gördüñ mi / Yāri bulduñ mı ʿaceb mihr ü vefā **gördüñ** mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 1). [gördüñ, -dü, -ñ]*

Yūsuf-ı ḫüsn ü cemāl eyledi mi raḥm u luṭf / Yāhū Yaʿḳūb-ṣıfat ḥüzn ü belā **gördüñ** mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 2). [gördüñ, -dü, -ñ]*

Kenz-i maʿnāyı bulup yolına terk-i ser idüp / Ḳalbüñ āyīnesini nice ṣafā **gördüñ** mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 3). [gördüñ, -dü, -ñ]*

Menzil alup varup itdüñ mi maḳāmuña ḥużūr / Yoḫsa rāh üzre varup renc ü ʿanā **gördüñ** mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 4). [gördüñ, -dü, -ñ]*

Merd iseñ baḳma cihān milkine bir laḥẓa Murād / Niceyi aldayuben ḳıldı hebā **gördüñ** mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 5). [gördüñ, -dü, -ñ]*

görinmek [89] *Ortaya çıkmak, görünür olmak.*

Baḳduġumca güneşe ol meh-i ġarrā **görinür** / Māha baḳduḳça gözüm ol ḳaşı ṭuġrā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 1). [görinür, -ür]*

Gül ü şehlāya vü serve bu gözüm ḳılsa naẓar / Ol yüzi gül boyı serv ü gözi şehlā **görinür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 2). [görinür, -ür]*

Sünbüle ḳarşu ger aġlar isem ʿayb itme baña / Baḳduġumca aña ol zülfi muṭarrā **görinür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 3). [görinür, -ür]*

ʿAyb ḳılmañ eger āvāre olam çün Mecnūn / Ḳande kim baḳsa gözüm ol ṣaçı leylī **görinür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 4). [görinür, -ür]*

Her ḳaçan kim naẓar idem bu dil-i mir'āta / Baḳduġumca aña her dem baña sevdā **görinür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 5). [görinür, -ür]*

Ṣubḥ-ı ṣādıḳ **görinür** mihr-i ruḫuñ tābından / Baḫr-ı ʿışḳuñ bu cihān ḳaṭre durur ābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 1). [görinür, -in, -ür]*

Cihān bāġında gerçi serv-ḳadler çoḳdur ammā kim / **Görünmez** gözüme aṣlā o ḫoş-reftārdan ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 6). [görünmez, -mez]*

Bu reng ü būyı sen **görinürsin** ki bende var / Cümle anuñ durur bu eser ḳo cehāleti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 3). [görinürsin, -ür, -sin]*

II Anlaşılmak, idrak edilmek.

"ʿAlleme'l-esmā" rumūzın fehm iden ʿāriflere / Ḫuṭbede ādem **görinmez** secde ḳılmazlar aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 4). [görinmez, -(i)n, -mez]*

Muʿarrādur libāsından **görinen** vech-i bā-maʿnā / Vücūh ile müberrādur eserdendür ʿaṭā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 3). [görinen, -(i)n, -en]*

Cā-be-cā nūr-ı hüdādur **görinen** her laḥẓada / Her kimüñ başında lāmiʿ ḳurtulupdur ʿan-ʿaẕāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 4). [görinen, -en]*

Naʿam-ı lā ne ʿacebdür nedür isbāt-ı nehy / **Görinür** gizlü bir ola mı ola çün meh-tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 4). [görinür, -ür]*

Nefeḥatümde **görindi** yine çün nefḫ-ı ḥayāt / Eylediler bu kelāmumda nice biñ kelimāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 1). [görindi, -di]*

Fiʿl-i eşyāda **görindi** yine bu ḥāl-i ṣıfat / Ḥāşa li'llah k'ola fiʿlinde o faʿāl-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 1). [görindi, -di]*

Āyīne-i maḥabbet behhāc olalı ḳalbe / Ḳalmadı nesne maḥfī cümle **görindi** ṣūret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 2). [görindi, -di]*

Ḥabīb-i dilde **göründi** yine vidād-ı vülūc / Ḫurūc-ı mihr-i ḳamerde bu ittiḥād-ı vülūc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 1). [göründi, -di]*

Görindi ġayb ile ʿaynumda çün kemāl-i vücūd / Cihānuñ añla ʿuyūnına bu ḫayāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 1). [görindi, -di]*

Görindi ḥüsn-i ḥabībümde çün cemāl evżaḥ / Anuñ içün iki ʿālemdedür kemāl evżaḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 1). [görindi, -di]*

Vücūd-ı neş'esi geldi çü ḳālıb u cāna / Gelüp **görindi** heyūlāda bu ḫayāl evżaḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 3). [görindi, -di]*

Vilāyetde müvellādur vilāyet ʿilmin ezberle / Heyūlādan mı añlarsın **görinen** bu vilāyetler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 4). [görinen, -en]*

Ṭutar āyīneler ṣaf ṣaf **görinür** yir yirin ṣūret / Bu ṣūret ṣūret-i vāḥid-nümāyişde nümā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 3). [görinür, -in, -ür]*

Yefʿalu'llāhu mā-yeşādan çün **görindi** tāb-ı nūr / Ḥükm ider her ne dilerse ider ezmān pes mürūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 1). [görindi, -di]*

ʿAyn-ı vaḥdet bir **görünmez** arada olsa ḥicāb / Arada refʿ eyle anı kim celālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 3). [görünmez, -mez]*

Her cihetde nāfiẕü'l-ḥükm oldı emr-i bī-niyāz / Līk her şeyde **görinen** cümlesi esbābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 3). [görinen, -en]*

ʿAlleme'l-esmādadur ʿayn-ı göñül inhādadur / Şerʿi ẕāhirde **görindi** emrini icrādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 1). [görindi, -di]*

Muḳtebisdür dil ḥayāt-ı cāvidānuñ şuʿlesin / Lemʿasındadur ḥabībüm **görinen** nümūneler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 4). [görinen, -en]*

Berḳ ura nūr-ı cemālüñ çü hüveydā **görinür** / Kibriyā ḳapladı līkin anı iḫfā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 1). [görinür, -in, -ür]*

Berḳ ura nūr-ı cemālüñ çü hüveydā görinür / Kibriyā ḳapladı līkin anı iḫfā **görinür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 1). [görinür, -in, -ür]*

Ārzū eyledügümce baña ikrāmın ider / Ne ḳadar ʿulvī olursam daḫı aʿlā **görinür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 2). [görinür, -in, -ür]*

Ṭūr-ı Sīnā olalı ʿarş-ı muʿallā ey dil / Nice Mūsāda bize dest-i temennā **görinür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 3). [görinür, -in, -ür]*

Her neʿālem var ise anda o peydā **görinür** / Dikeli küngüre-i ḳurba maḥabbet ʿalemin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 4). [görinür, -in, -ür]*

Ey Murādī yem-i ʿirfānuña olmadı verāy / Her ḥurūfı kelimātuñ nice deryā **görinür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 5). [görinür,]*

Rāh-ı aʿlāda **görindi** yine ḥadd ile ḥudūd / Bu ṭarīḳ ibn-i sebīl olana bī-ʿusretdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 3). [görindi, -di]*

Ṭaleb-i himmet idersem baña ġayret **görinür** / Eger ikrām ider isem baña ʿizzet görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 1). [görinür, -in, -ür]*

Ṭaleb-i himmet idersem baña ġayret görinür / Eger ikrām ider isem baña ʿizzet **görinür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 1). [görinür, -in, -ür]*

ʿAvn-ı yār ile ziyān itmedi kesret baña hiç / Melā-ı kesrete baḳsam baña vaḥdet **görinür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 2). [görinür, -in, -ür]*

İḫtibās eyledi çün nūr-ı tecellādan dil / Ne ṭarīḳi ki ṭutam baña ḥaḳīḳat **görinür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 3). [görinür, -in, -ür]*

Çün şerīʿatda göñül ḥ∨ācedür ey ehl-i kemāl / Ḳanġı milke ki varursam baña ruḥṣat **görinür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 4). [görinür, -in, -ür]*

Ey Murādī nice ḥālāt olur inṣāf saña / Şu ki ṭutmaya sözüñ aña nedāmet **görinür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 5). [görinür, -(ü)r]*

Her neden nāẓir isem vechüñe aʿlā **görinür** / Revnaḳuñ memleket-i dilde muʿammā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 1). [görinür, -in, -ür]*

Her neden nāẓir isem vechüñe aʿlā görinür / Revnaḳuñ memleket-i dilde muʿammā **görinür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 1). [görinür, -in, -ür]*

ʿAks-i tābuñ uralı ʿāleme ey nūr-ı mübīn / Lemʿa-i berḳ-i cemālüñ nice peydā **görinür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 2). [görinür, -in, -ür]*

Ṭaraf-ı āḫere meyl itmedi bu dīde-i ter / Añlamışdur anı ol āyet-i kübrā **görinür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 3). [görinür, -in, -ür]*

Cān ü dil āyinesin jeng-i sivādan pāk it / Ṣūfiyā ṣoñra gözet anı ki zībā **görinür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 4). [görinür, -in, -ür]*

Diler iseñ bu Murādī göresin vaḥdetde / Yoḫsa kesretde nice cism ile yektā **görinür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 5). [görinür, -in, -ür]*

Baḳduġumca güneşe ol meh-i ġarrā **görinür** / Māha baḳduḳça gözüm ol ḳaşı ṭuġrā **görinür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 1). [görinür,]*

Bi'llāhi gel Murādī bize ṭoġrusın di kim / Bu sende **görinen** yem-i ʿummān olan nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 5). [görinen, -en]*

Görinür āyīnede ruḫ-sār-ı cānān yüz-be-yüz / Āşkāra görsem anı āh bir an yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 1). [görinür, -in, -ür]*

Ḳalb-i Murādī ʿışḳ ile ṭolsa ʿaceb degül / Böyle **görindi** şimdi yine muḳteżā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 5). [görindi, -di]*

Çün ʿaḳl-ı evvelümde **görindi** fütūḥ-ı ġayb / Nāmumı levḥe kilk ile yazdı ʿalāda ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 4). [görindi, -di]*

Pür-āyet olupdur tek baḳsam ḳamu āyāta / Her ne ki gelür ʿayna **görindi** baña el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 2). [görindi, -di]*

Emr-i Ḥaḳdur **görinen** ʿālem ü ādemde kamu / Bunı fehm itmek içün nūn ile bir ḳāf gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 4). [görinen, -in, -en]*

Her ḳaçan kim irişe ʿilm-i żiyā maṭlaʿına / Ṭāliʿ-i saʿd ile saʿdumda **görünmez** ḫā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 4). [görünmez, -mez]*

Rūḥum vücūhını yine ʿayn ile görmişem / Rūḥum mesābesinde **görindi** nice ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 2). [görindi, -di]*

Muʿayyen oldı vücūda vücūd-ı lā-yuḥṣā / Bu fiʿālümüzde ne var ser-te-ser **görinse** fiʿāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 2). [görinse, -se]*

Muvānesetle **görindi** ʿuyūna māfi'l-bāl / Zihī ʿulūm-ı dilārā zihī ʿacā'ib ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 1). [görindi, -di]*

Naẓare eyleyeli revzen-i kemāle gözüm / **Görünmedi** göze noḳṣān hep görindi kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 2). [görünmedi, -me, -di]*

Naẓare eyleyeli revzen-i kemāle gözüm / Görünmedi göze noḳṣān hep **görindi** kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 2). [görindi, -di]*

Murādī merd-i ezeldür ezeldedür ẓāhir / Müdāvemet **görinür** isteme yüri te'vīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 5). [görinür, -ür]*

Serā-perde-i ġaybdan çün **görindi** cemāl / Cemāl-i celāli celāl-i cemāl-i celāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 1). [görindi, -di]*

Maḫzen-i dürr ü cevāhirsin bu ʿālem içre sen / Encüm içre **görinen** ol māhı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 4). [görinen, -en]*

Ser-firāzān-ı ḥaḳīḳatde **görindi** ʿālem / ʿĀlemüñ ṭıynet-i arżından olupdur ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 1). [görindi, -di]*

N’ola mişkāt-ı ezelden yanar ise bu çerāġ / Ol żiyā ile **görinür** baña nefʿ ü żarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 4). [görinür, -ür]*

ʿAṭā-yı bī-nihāyetdür **görinen** yine cünbişde / Bi-ḥamdi’llāhi ve’l-minne ʿaṭādur yine aʿlādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 3). [görinen,]*

Nişānıdur vücūdumda **görinen** bu eserler heb / Cüyūşumdur ʿavālimden olan ẓāhir ʿālemlerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 3). [görinen, -en]*

Nice demdür ki çeşm-i ḫūn-feşānum anı gözlerdi / **Görindi** ḥamd u minnet sırrı ile sır kemālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 3). [görindi, -di]*

Cemāle ḥüsn revnaḳdur **görinen** gerçi ṣūretde / Velākin ru’yet olursa ḫafī olsa olur senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 2). [görinen, -en]*

Ser- serā-perde-i vuṣlat **görinür** āhumdan / Nehc-i rāh-ı eḥadiyyet bulınur rāhumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 1). [görinür, -in, -ür]*

Münderic olsa göñülde ḳamu ʻilm itme ʻaceb / ʻArş-ı aʻlā **görinür** ḳalb-i beşer ḥażretden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 4). [görinür, -in, -ür]*

ʻAyn-ı vaḥdet **görinür** sırr ile pinhānumdan / Bir ḫaber ister iseñ ṣor yüri var cāmından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 1). [görinür, -in, -ür]*

Ġurra-i mehde hilāl oldı **görinen** her ay / Dün ü gün oldı celāl ile cemāl içün ʻayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 3). [görinen, -en]*

Ferec-i dil **görinür** gerçi tecellā-i cemāl / Ol celālinden anuñ līk ṭoludur mādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 2). [görinür, -in, -ür]*

Semt-i āḫer **görinür** her ne ḳadar ḳılsa ṭaleb / Ṭālib-i rūz-ı ḥaḳīḳat giçemez sevdādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 4). [görinür, -in, -ür]*

Didiler ḥaḳā’iḳ-şināsān-ı ʻilme’l-yaḳīn / Çü mevc ura deryā **görünmez** ṣudan ṣāḥilīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 1). [görünmez, -mez]*

ʻAyn-ı ḥikmetde **görindi** ḥükm-i Ḥayy-ı lā-yenām / Anuñ içün söylenür dünyāda vü uḫrāda hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 4). [görindi, -di]*

Fāʻil-i muḫtārdur olmadı muḫtārı ḫilāf / **Görnür** her laḫẓada bürhān bürhān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 2). [görnür, -ür]*

ʻÖmr i ḫarc eyler yolunda ʻāṣıḳ-ı dildāde āh / Her ne deñlü kim ṣitāb itse **görinür** özge rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 1). [görinür, --i-nür]*

Ḳulaġ ur ʻaḳl ile her dem açıḳ ṭut çeşm-i cānuñ gel / Murādīden **görinen** sırr ile güftārı seyr eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 5). [görinen, -inen]*

Kemāl-i ehl-i ḥaḳdur **görinen** bu cümle eşyāda / Velīkin nefs-i maḥsūsum olupdur aṣl-ı maʻnāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 1). [görinen, -en]*

Ẓākir olduḳca Murādī anı meẕkūr idinür / Gör ne cevher **görinür** verd-i güher-pāşumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 5). [görinür, --i-nür]*

Ṣūretüm āyine olmış **görinür** ṣūretde / Beni taṣvīr ideli bende durur ṣūretde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 1). [görinür, --i-nür]*

Ey Murādī ne ʻaceb ḥādisedür emr-i ġarīb / Her ne kim olsa kelāmuñ **görinür** elsinede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 5). [görinür, -ür]*

Ḳalb-i enverde **görindi** yine ʻişmet eseri / İşümüz ṭoġrı gelüpdür bu bizüm kārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 3). [görindi, -di]*

Mir’āt-ı ḥüsnüñ içre **görindi** çü vech-i ʻayn / ʻAynuñ ne ġam defātire olsa ḳalem-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 2). [görindi, -di]*

Eser durur **görinen** çeşm-i nāẓıra dā’im / Naẓar irişür ise saña iresin naẓara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 2). [görinen, -en]*

Ẕevḳ-i Murādī ḳıl ṭaleb tā **görine** cemāl-i Ḥaḳ / ʻİlm-i kemāle al sebaḳ ḥay iledür zamān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 5). [görine, -e]*

Ḥicāb içinde ḳalmışsın unutduñ ʻālem-i aṣlı / Olan ṣıdḳ içre müstaġraḳ **görinmez** ol her ārāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 4). [görinmez, -mez]*

Ḥayāl-i terk-i ṣūretden **görünmez** ḥālet-i maʿnā / Iraġ ol ġayrıdan aña yaḳın ol gözle maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 3). [görünmez, -mez]*

Gel berü şemʿ-i cihān ol çevre alsunlar seni / Şuʿle vir fānūs-ı dehre **görine** ẓıll-ı ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 36, Beyit 2). [görine, -e]*

gör imdi [1] *Gör şimdi.*

Ey Murādī eser-i ḥikmet olupdur bu kelām / Ey celāl ile cemālüñde **gör imdi** hünerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 5). [gör imdi,]*

gör kim [1] *Gör ki. II Anla, dikkat et.*

Ey Murādī Ḥaḳ Teʿālā niʿmeti bulmaz nefāẕ / Yaḫşı seyrān eyle **gör kim** ḫôşça me’vādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 5). [gör kim,]*

görmezlenmek [1] *Görmezden gelmek.*

Ey seyri sırrumda ḳılan sensin yine seyri ḳılan / Gören seni **görmezlenür** var çeşmi līk aʿmālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 3). [görmezlenür, -ür]*

görmez olmak [1] *Göremeyecek hâle gelmek.*

Çün **görmez oldı** bāġ-ı cemālüñi ey perī / Eglendürür mi bir daḫı seyrān bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 2). [görmez oldı, -dı]*

göstermek [138] *Görünür hale getirmek, ortaya çıkarmak. (Bu kelime Divan’ın*

tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nār-ı fürḳatle nice bir yana dil / Bir naẓar **göster** cemālüñi baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 3). [göster,]*

gösteren olmak [1] *Görülmesini, bilinmesini sağlamak.*

Rāġıb-ı rāh oluben rāhı bize **gösteren ol** / Kim girürdi yola ger virmese me'vā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 3). [gösteren ol,]*

gösteriş [1] *Göz alıcı, çekici, alımlı II görünme, gözükme.*

Cām-ı cihān-nümādadur cām-ı cihān-nümā bu dem / **Gösterişinde** gösterür işbu nümāyişi himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 1). [gösterişinde, -in, -de]*

götürmek [1] *Dayanmak, taşımak, katlanmak.*

Arż u semā **götürmedi** anı ki biz götürmişüz / Cümle cihān irişmedi aña ki bizler irmişüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 1). [götürmedi, -me, -di]*

göz [95] *1. Görme organı.*

Muṣaffā ḳıl bu mir'āt-ı fu'ādum tā **gözüm** görsün / Senüñ esrāruñı bilsün bu gūş-ı cānum ey şāhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 3). [gözüm, -üm]*

Ḳaldur bu ḥicābuñı **gözüm** nūr ile ṭolsun / Senden bu durur rūz ile şeb dilde temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 2). [gözüm, -üm]*

Lāyıḳ-ı dīdār olur mı her **göze** mālik olan / Herkes olur mı cihān içinde şāh-ı kām-yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 3). [göze, -e]*

Göster **gözüme** ṣaʿṣaʿa-i nūruñı şehā / Anuñ firāḳı urmaya tā sīneme rumūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 6). [gözüme, -üm, -e]*

Enīs-i ʿışḳ olalıdan **gözüm** ġayrıya baḳmaz hiç / Ṭavāf eyler gelüp pā-būs idüp payende merżālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 3). [gözüm, -üm]*

Bu **gözüm** māh-ı nev gördükçe ḳılmañ ʿayb aġlarsa / Anuñ aġladuġı oldur ki bir ḳaşı hilāl ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 4). [gözüm, -üm]*

Gözin açmış durur şehlā cemālüñe olup ḫayrān / Oḳur ḥüsnüñ kitābını saña meddāḥ olup güller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 3). [gözin, -i, -n]*

Benefşe fikre varmış kim ʿaceb var mıdur ʿālemde / **Gözüñ** gibi ḳara gözler şaçuñ gibi siyeh teller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 4). [gözüñ, -üñ]*

Seyre gel ey ẓulmet-i inkār içinde tīre-dil / Baḳ **gözüñle** gör nider bizden temāşālar ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 4). [gözüñle, -üñ, -le]*

Her ḳaçan kim ol cemāle bir naẓar ḳılsa bu **göz** / Ḥayret-i kübrāda mebhūt oldı fürḳat ṭaġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 4). [göz,]*

Dest-i vehhābuñ durur çün kim bu taḳsīmāt hep / Ey Murādī yā neden gözler **gözüñ** nefʿ ü żarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 5). [gözüñ, -üñ]*

Ey Murādī gör Ḫudānuñ ṣunʿını maḥbūbda / Ḳaşları hem çün ḳalemdür **gözleri** çün nündur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 9). [gözleri,]*

Eşk-i çeşmüm yirine cānā **gözümden** ḳan aḳar / Şöyle cūş ile gelür kim sanasın ʿummān aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 1). [gözümden, -üm, -den]*

Didüm ister seni her demde Murādī nide pes / Didi aç **gözlerüñi** kim daḫı ḫ∨ābuñ vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 5). [gözlerüñi, -ler, -üñ, -i]*

Gül ü şehlāya vü serve bu **gözüm** ḳılsa naẓar / Ol yüzi gül boyı serv ü gözi şehlā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 2). [gözüm, -üm]*

Gül ü şehlāya vü serve bu gözüm ḳılsa naẓar / Ol yüzi gül boyı serv ü **gözi** şehlā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 2). [gözi, -i]*

Görmeyelden **gözi** ol Yūsufı ben Yaʿḳūbuñ / Dostlar ṣanmañuz ansız baña dünyā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 6). [gözi, -i]*

Hem-ṣoḥbetüm ḫayālüñ olupdur şehā benüm / Bu **gözlerüm** piyāleleri pür-şarābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 2). [gözlerüm, -ler, -(ü)m]*

Tāb-ı cemālüñ ʿaksini **göz** görse dil şeydālanur / Keşf-i ḥicāb itseñ eger cān ü cihān rüsvālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 1). [göz,]*

Gözümden aḳanı ṣanma ṣaḳın yaş / Ol aḳan yaş degildür belki demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 3). [gözümden, -üm, -den]*

Dimezler aña ʿāṣıḳ kim **gözinde** / Nem-i eşki yirine dem degüldür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 523, Beyit 4). [gözinde, -i, -(n)de]*

Anuñ kim **gözleri** pür-nem degüldür / Ḥaḳīḳat bil kim ol ādem degüldür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 523, Beyit 1). [gözleri, -ler, -i]*

Dem durur kim **gözümde** nem demdür / Ṣanma çeşmümden aḳanı nemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 531, Beyit 1). [gözümde, -(ü)m, -de]*

Görmeyelden **gözüm** yüzüñ güneşin / Oldı cümle cihān baña deycūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 2). [gözüm, -üm]*

Çoḳdan aġlardı bu **gözüm** ḳanı / Añlamasa anı ḫayāl-i nigār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 2). [gözüm, -üm]*

Görmeyelden **gözüm** hilāl ḳaşın / Oldı her şeb çü farḳdan bīdār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 4). [gözüm, -üm]*

Bāġ-ı cennetler ḥarām olsun bize dildārsuz / Baḳmaya bu **gözlerimüz** ġayrıya ol yārsuz

(Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 1). [gözlerimüz, --ler, --imüz]

Gözlerüñ aḳıtduġı demdür bil anı nem degil / Şöyle bil ādem degil anı ki oldı zārsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 4). [gözlerüñ, -ler, -üñ]*

Mübtelā eyleme yā Rab bizi ġayrı güzele / Var iken ol yañaġı verd **gözi** şehlāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 6). [gözi, -i]*

Ḥabībüñ hicri derdinden göñül āh / Dem olur mı ki **gözüm** ola nemsüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 604, Beyit 2). [gözüm, -üm]*

Tāb-ı ruḫ-ı dildāra **gözüm** tāb getürmez / ʿAynum gibi bir göz daḥı ḫūn-āb getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 1). [gözüm, -üm]*

Tāb-ı ruḫ-ı dildāra gözüm tāb getürmez / ʿAynum gibi bir **göz** daḥı ḫūn-āb getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 1). [göz,]*

Ol lebi ġonce nigāra bülbül idelden beni / Ḳıldı cümle ʿālemi bu **gözlerüme** ḫār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 6). [gözlerüme, -lerüme]*

Ol leb-i laʿlüñ havāsından bu ben üftādenüñ / Dūstum ḳan aġlamaḳdan **gözleri** oldı şafaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 3). [gözleri, -ler, -i]*

Açdı niḳābı çün ḥabīb ḳanı naẓar ḳılıcı **göz** / Ḥaḳḳı muʿayyen istegil saña dimem ḫayāle baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 2). [göz,]*

Metn olmaġıl şerḥ olıgör şerḥ-i müşerreḥ olıgör / Giryān olursa yolına **gözüñ** sezādur bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 806, Beyit 3). [gözüñ, -üñ]*

Yaşuñı görüben saña raḥm eyler ise ger / Yaşuñ yirine **gözlerinüñ** ābını dem ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 4). [gözlerinüñ, -ler, -in, -üñ]*

Gel berü maʿnā yüzinden al niḳāb / **Gözlerüñde** ger sebel var ise sil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 4). [gözlerüñde, -ler, -üñ, -de]*

Bilmezem ben kendümi ʿayb eylemeñ yārān baña / Ḳan ṣudan aʿlā durur bunda neme baḳmaz **gözüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 3). [gözüm, -üm]*

Ḫavf ider mi cāndan her kim ḳoya baş ortaya / Çeşmümüzden ḳan aḳarsa ol deme baḳmaz **gözüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 4). [gözüm, -üm]*

Ārzū-yı vuṣlat eyler bu dil-i bī-çāremüz / Aḳıdur hicrüñle **gözler** yaş yirine nice dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 3). [gözler, -ler]*

Lebüñ hicrinden ey şāhum nice bir / Aḳısar dem-be-dem **gözümde** ḳanum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 6). [gözümde, -üm, -de]*

Anuñ çün yüz sürerler cümle ʿālem ḫāk-i pāyüñe / Bilürler olısardur **gözlerine** rūşenā senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 2). [gözlerine, -ler, -i, -ne]*

Göñül ġam-gīn **gözüm** nem-gīn yaşum ḳana boyanmışdur / Ḳıluram āh ile zārı güzel ben mübtelā senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 6). [gözüm, -üm]*

Çerāġ-ı çeşm-i ehl-i dil müberrādur dü-ʿālemden / Eger ṣādıḳsañ ʿışḳuñda cüdā olmaya **göz** nemden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 1). [göz,]*

Āh ʿaceb ḫālüm n'ola ol demde tedbīrüm n'ola / Anuñ içün **gözlerümden** yaş olur her dem revān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 3). [gözlerümden, -ler, -üm, -den]*

Her ḳaçan yād eylese ismüñi ey ḫūr-ı cinān / Dem-be-dem aḳar Murādī **gözlerinden** ḳara ḳan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 5). [gözlerinden, -ler, -i, -n, -den]*

Dem-be-dem ḳan aġlaşurlar **gözlerüm** hicrān içün / Kimsenüñ yanmadı göñli ben dili bir yan içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 1). [gözlerüm, -ler, -(ü)m]*

Āşināsın bize her laḥẓada ey yār-ı güzīn / Bu ne ḥikmet **göze** mestūr oluben kār olasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 4). [göze, -e]*

Ḳaşuñ ḳalemi çekdi başa ḫaṭṭ-ı maḥabbet / Eyledi **gözüñ** hicri miyānumı benüm nūn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 2). [gözüñ, -(ü)ñ]*

Yāre ḳarşu göz nice doysun cemāle baḳmaġa / Nāḳış olan **gözümi** bulur kemāle bakmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 1). [gözümi, -üm, -i]*

Ḫayāt-ı cāvidānumdur senüñ rūḥum bu elṭāfuñ / 'Acā'ibdür bu aḥvālüm göñül şād ü **gözüm** nemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 3). [gözüm, -(ü)m]*

Kūşe-i çeşme gelürse şafaḳ-ı rūz-ı viṣāl / Leyl-i ed'ac ḳoyu virmez **göze** ḫālüñ perde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 2). [göze, -e]*

Mürüvvet ehli baḳar mı **gözüñgi** mir'āta / Muḳābil oldı ḳabūl-ı cemāl-i Raḥmāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 3). [gözüñgi, -ün, -gi]*

Fürḳatde vü hicrānda ḳalur mı dil-i maḥzūn / Yoḫsa ola mı vuṣlat göre mi **gözüm** anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 3). [gözüm, -(ü)m]*

Bizi çün derde ṣaldı ʿışḳ-ı cānān / **Gözümüz** ḫ∨āb ḳılmaz sāʿat u ān *(Murâdî Dîvânı, Müfret 43, Beyit 1). [gözümüz, -ümüz]*

II Bakış, nazar.

Ḳurtar beni iki ciheti eyle bir hemān / Bir yaña **gözlerüm** ola olmaya her yaña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 2). [gözlerüm, -ler, -üm]*

Çerāġ-ı çeşm-i ʿālemdür cemāli gözleyen **gözler** / Żiyā-ı ʿayn-ı ādemdür cemāli gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 1). [gözler, -ler]*

Çerāġ-ı çeşm-i ʿālemdür cemāli gözleyen gözler / Żiyā-ı ʿayn-ı ādemdür cemāli gözleyen **gözler**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 1). [gözler, -ler]

Ḥayāt-ı mürde olmışdur refīḳ-i ṣāḥib-i enẓār / Ḳamu yaraya merhemdür cemāli gözleyen **gözler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 2). [gözler, -ler]*

Enīs-i ġam-güsār oldur celīs-i hem-kenār oldur / Dil-i pür-derde hemdemdür cemāli gözleyen **gözler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 3). [gözler, -ler]*

Firāḳa aġlayan oldur ḥarām eyleyüben ḫ∨ābı / Göñülle bile pür-ġamdur cemāli gözleyen **gözler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 4). [gözler, -ler]*

ʿAcebden aʿceb olmışdur bu iki ʿaynumuñ ḥāli / Murādī niçün ebsemdür cemāli gözleyen **gözler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 5). [gözler, -ler]*

Cihānuñ varını hergiz **gözüm** ʿaynına almaz hiç / Cemāl-i yāri seyr içün muʿayyen bir yaraġum var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 4). [gözüm, -üm]*

Aç niḳāb-ı ġafleti ḳaldur **gözüñden** perdeyi / Tā müşāhid olasın rūy-i ḥabībi ser-te-ser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 3). [gözüñden, -ün, -den]*

Ey muʿarrif nice taʿrif eyleyesin şānumuz / Çünki doymaz **gözlerüñ** baḳmaġa pür-envārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 4). [gözlerüñ, -ler, -(ü)ñ]*

İkilükden beriiz nāẓır-ı vāḥid çü bizüz / Bir görinür **gözümüze** iki dünyāda ne var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 4). [gözümüze, -ümüz, -e]*

Baḳduġumca güneşe ol meh-i ġarrā görinür / Māha baḳduḳça **gözüm** ol ḳaşı ṭuġrā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 1). [gözüm, -üm]*

ʿAyb ḳılmañ eger āvāre olam çün Mecnūn / Ḳande kim baḳsa **gözüm** ol şaçı leylī görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 4). [gözüm, -üm]*

Cürʿayı nūş eyleyüp mest-i ebed olmışam / Līk yine **gözlerüm** ḥayret-i şahbādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 4). [gözlerüm, -ler, -üm]*

Āyīne-i cemālüñ şām-ı cihān-nümādur / Her kim naẓar ḳılursa göñli **gözi** ṣafādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 1). [gözi, -i]*

Rāfiʿ-i ḥucb olur iseñ her an / Aç ḥicābı **gözüñe** ġayrıya aş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 4). [gözüñe, -üñe]*

Gözledi her ki **gözle** pes sen de **gözle** gözle / Evḳātı ṣarf idenler evḳāta irdi el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 4). [gözle, -le]*

Naẓare eyleyeli revzen-i kemāle gözüm / Görünmedi **göze** noḳṣān hep görindi kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 2). [göze, -e]*

Naẓare eyleyeli revzen-i kemāle **gözüm** / Görünmedi göze noḳṣān hep görindi kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 2). [gözüm, -(ü)m]*

Tāb uraldan dilde ʿışḳuñ ʿāleme baḳmaz **gözüm** / Cürʿadan mest olalıdan ādeme baḳmaz gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 1). [gözüm, -(ü)m]*

Tāb uraldan dilde ʿışḳuñ ʿāleme baḳmaz gözüm / Cürʿadan mest olalıdan ādeme baḳmaz **gözüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 1). [gözüm, -(ü)m]*

N'eyleyem me'vāyı ḳıldı beni me'vā ʿışḳ-ı yār / Yoġ ile var içreyem şād ü ġama baḳmaz **gözüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 2). [gözüm, -(ü)m]*

Bu Murāda sāġar-ı ʿışḳı şunaldan dest-i yār / Ḳopar ise başına biñ demdeme baḳmaz **gözüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 5). [gözüm, -(ü)m]*

Her gāh kim cemālüñe müştāḳ ola **gözüm** / Her pertevi ki berḳ ura biñ merḥāba didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 2). [gözüm, -üm]*

Menʿ olınmaz dīde-i ḫūn-bār rūy-i yārden / Bu meseldür kim **göze** olmaz yaşaġ ebrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 1). [göze, -e]*

Çün başuma evvelden çekdi ḳalem-i ḳudret / 'Işḳını o cānānuñ **gözüm** ṭura mı bir an *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 2). [gözüm, -(ü)m]*

Yāre ḳarşu **göz** nice doysun cemāle baḳmaġa / Nāḳış olan gözümi bulur kemāle bakmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 1). [göz,]*

Rūz-ı 'īd olduḳda tāb-ı şemse **gözler** mi doyar / Anca ḳādir derk ile şebde hilāle baḳmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 2). [gözler, -ler]*

Rūy-i dildāra naẓar şaldı **gözüm** āyinede / Oldı ġā'ib naẓarum ġā'ibedür āyinede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 1). [gözüm, -(ü)m]*

Ḥaḳḳ-ı ḥaḳīḳīdür **gözüm** bildi yaḳīni / Vāḥidi gördi birde bir irdi çü ḥāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 2). [gözüm, -(ü)m]*

ʿIşḳı pinhan eyleyem dirdüm **gözüm** fāş eyledi / Cümle ʿālem bildiler benven anuñ bī-çāresi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 2). [gözüm, -(ü)m]*

Gözüm her dem nigāra ḳarşu ḳan aġlarsa ʿayb itme / Fiġān eyler mi bülbül nesneye gül-zārdan ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 3). [gözüm, -(ü)m]*

Cihān bāġında gerçi serv-ḳadler çoḳdur ammā kim / Görünmez **gözüme** aṣlā o ḫoş-reftārdan ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 6). [gözüme, -üm, -e]*

Açıcaḳ perdeyi yüzden **gözi** bīdār eyle / Līkin anuñ ile bir yirde görürler mi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 2). [gözi, -i]*

Ḥaḳḳā budur ki ḥüsnüñi dā'im görür **gözü** / Çeşm-i ʿayān ile ola çün rū-be-rū yüzüm *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 11, Beyit 1). [gözü, -ü]*

Cānum seni diler n'ola rūḥ olsa baña cān / Her dem gice **gözümde** gözüm günde gündüzüm *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 11, Beyit 2). [gözümde, -üm, -de]*

Ṭamaʿı terk idüben gözle ḳanāʿat yolını / **Gözi** seyr eylemez illā ki bir avuc ṭoprak *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 28, Beyit 2). [gözi, -i]*

Meşrebindedür ḳamunuñ şerbi bes / **Gözüñe** göre görürsin sözi kes *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 3). [gözüñe, -ü, -(n)e]*

Gözümde nūrınuñ tābı eserdür / Naẓardan ḳıl naẓar ẕerre ḫaberdür *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 2). [gözümde, -üm, -de]*

göz açmak [26] (Deyim) *Dikkatle bakmak, nazar etmek; anlamak, kavramak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kesreti ḳo ārzū-yı vaḥdet eyle rūz u şeb / Fā'ide ḳılmaz bu kesret saña cānā **gözüñ ac** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 4). [gözüñ ac,]*

göz dikmek [3] (Deyim) *Dikkatlice bakmak.*

Yārdan bulmaġa isterseñ eger keşf-i cemāl / **Gözüñi** yāre **diküp** ġayrı yüze bī-baṣar ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 2). [gözüñi diküp, -üp]*

ʿĀḳil oldur kimsenüñ ʿaybına ḳılmaya naẓar / Kendü ʿaybın gözlemege dā'imā **dike gözin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 3). [gözin dike, -e]*

II Bir şeyi elde etmeyi aklına koymak, ele geçirmek istemek.

Necm-i hüdā ṭarīḳine āyīne reh-nümā / **Gözler dikerler** aña ki aña bulına rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 3). [gözler dikerler, -er, -ler]*

göz doymak [1] (Deyim) *Gözün doyması, sürekli bakmak istemek.*

Çün ḥicābın refʿ ide dildār **doymaz** aña **göz** / Tā meger sābit olup dil gözleye iḳrārını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1482, Beyit 2). [göz doymaz, -maz]*

göze gelmek [4] (Deyim) *Herhangi bir değeri olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿIşḳuñ ṭuyaldan cān ü dil cān ü cihān **gelmez göze** / Her cānda kim ʿışḳuñ ola ʿālemde ol peydālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 2). [göze gelmez,]*

göze görünmek [2] *Görmek.*

ʻIyān olalı **görindi gözüme** ʻayn-ı yaḳīn / Ḥaḳīḳatüm göreli dīdeye nihānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 2). [gözüme görindi, -di]*

II Fark etmek, ilgilenmek.

Gözüme nesne **görünmez** ruḥ-ı dildārdan ġayrı / Meseldür ʿāşıḳa eglence yoḳ dīdārdan ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 1). [gözüme görünmez, -mez]*

göze ḫ∨āb getürmek [1] *Uyumak.*

ʿIşḳ ehli bilür ne'ydügini işbu Murāduñ / ʿĀşıḳa ḥarām oldı **göze ḫ∨āb getürmez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 5). [göze ḫ∨āb getürmez, -mez]*

gözi düşmek [1] (Deyim) *Bakmak.*

Birbirine beni gösterdi cihān enmilesi / Şol ki görmedi **gözi düşdi** diyār-ı ʿademe *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 2). [gözi düşdi, -di]*

gözlerüñden ḳanlu yaş aḳmak [1] *Gözden kanlı yaş akıtmak. II Çok ağlamak, üzülmek.*

Hicr-i yār olduḳda **aḳsun gözlerüñden ḳanlu yaş** / Aġlayu aġlayu dā'im vuṣlat eyle ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 4). [gözlerüñden ḳanlu yaş aḳsun, -sun]*

gözlerin göge dikmek [1] *Gözlerini göğe dikmek. II Allah'tan medet, yardım ummak.*

Kimse kimse ḥāline baḳmaġa ḳādir olmayup / **Gözlerin göge diküben** çaġrışalar el-amān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 2). [gözlerin göge diküben, -üben]*

göz revzeni [1] *Göz penceresi; göz.*

Bize yiter seyr-i ruḥ-ı dil-rübā / Ola küşāde **gözümüz revzeni** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1565, Beyit 4). [gözümüz revzeni,]*

göz ṭutmak [3] *Umutla bekleme.*

Çeşm-i küşādeler çün açarlar cemāle göz / ʿAyn-ı ʿulūm-ı Ḥaḳḳa **ṭutarlar** kemāle **göz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 1). [göz ṭutarlar, -ar, -lar]*

Mir'āt-ı ḥāl nāẓır olalı göñül gözi / Şanma ki ḳāl ile **ṭuta** dā'im ḥayāle **göz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 2). [göz ṭuta, -a]*

Ululuḳ isteyüp özini eyledi celīl / Her dem **ṭutar** anuñ içün ol ẕü'l-celāle **göz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 3). [göz ṭutar, -ar]*

gözüm [1] *"Kıymetlim" anlamında sevgi hitabı.*

Cānum seni diler n'ola rūḥ olsa baña cān / Her dem gice gözümde **gözüm** günde gündüzüm *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 11, Beyit 2). [gözüm,]*

gözüm nuru [1] *Gözün ışığı.*

Cemālüñ nūrını göster beni nūra idüp hem-ser / **Gözüm nūruña** ḳıl manẓar müyesser eyle ḥāletden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 4). [gözüm nūruña, -(n)a]*

gözüm tīre olmak [1] *Gözü yaşlı olmak.*

Kerīmā ḳıl keremler ben ḥaḳīre / Ḳıyāmetde **gözüm olmaya tīre** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 16). [gözüm tīre olmaya, -ma, -(y)a]*

gözümüñ iki şişesi [1] *Her iki göz.*

Ben nār-ı ʿışḳa yanarum ammā ʿaceb durur / Kim **iki şīşesi gözümüñ** ṭolu ābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 4). [gözümüñ iki şīşesi,]*

gözyaşı [6] *Gözyaşı. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sīnemi ḳıldı delük delük efendüm **gözyaşum** / Ṣanasın kim ḫāk üstine begüm bārān aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 2). [göz yaşum, -um]*

gözyaşını yaġdurmak [1] *Gözyaşlarını yağmur gibi yağdırmak. II Çok ağlamak.*

Tevbeye gel tevbeye her demde biñ biñ tevbe ḳıl / Añ ḫaṭāñı **gözlerüñ yaşını yaġdur** çün maṭar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 4). [gözlerüñ yaşını yaġdur,]*

göz yumup açmak [1] *Göz açıp kapayıncaya dek, kısa bir zaman diliminde.*

Göz yumup açınca feyż-i faẕl irişürse eger / Kā'ināta ḳādir olur ḫāk virmege vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 3). [göz yumup açınca, -ınca]*

gözedmek [74] *1. Dikkatle bakmak, düşünmek.*

Oldı Murādī aʿyūn-ı nāsa nihān çün / Bu ʿālem-i ṣuverde **gözet** n'eyler iḳtiżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 5). [gözet,]*

Gel tamāmiyyet dilerseñ bī-nizāʿ ol cümleden / Nā'il-i ḳadr olmaḳ isterseñ **gözet** ṣavmü'l-ġarīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 4). [gözet,]*

Hemān dildāre baḳ ġayrı **gözetme** / Ḳamunuñ kārı yoġ u vara beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 4). [gözetme, -me]*

Revnaḳ-ı ḥüsnin **gözedür** çün ḫayāl / Dīde gerek gözleye ebṣārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 2). [gözedür, -(ü)r]*

Ḳamer-i bedre baḳarsam beni şemsüm **gözedür** / Şemsüm envārı ile her yanum ażvā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 4). [gözedür, -ür]*

Ḥaḳdur Murādī her bir işi işleyen **gözet** / Nice ider saña gör ʿināyet bölük bölük *(Murâdî Dîvânı, Gazel 745, Beyit 5). [gözet,]*

ʿĀlem-i vaḥdetde kesret ʿilmini ḳılma ṭaleb / Nār-ı vādīyi **gözetme** dest-i Mūsā üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 3). [gözetme, -me]*

Özini eyledi maḫṣūṣ özin **gözetmek** içün / Bu kārumı gözedürven yine fiʿālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 2). [gözetmek, -mek]*

Cām-ı cihāna ḳıl naẓar cāmı **gözet** cihān yine / Günde ne ṭavr u ṭarz ider arż ile āsumān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 1). [gözet,]*

Ḥasb-i ḥālüm **gözeden** ʿāleme fāş olma yüri / Ḳalbüñi nerm idegör muḥkem ü ṭaş olma yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 1). [gözeden, -en]*

Nedür dirseñ eger ʿālem me'āli / Nice oynar **gözet** ẓıll-ı ḫayāli *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 2). [gözet,]*

2. Beklemek, ummak.

Ġayeti ḳuṣvā **gözetdüm** añladum kārum nedür / Ben murādum maṭlabında bulmışam ġāyet murād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 3). [gözetdüm, -dü, -m]*

Ṣāniʿüñ ṣunʿında tekrārın **gözetdüm** bir seḥer / Pes lisānı ṣunʿ ile tekrārını aldum ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 1). [gözetdüm, -dü, -m]*

Ey Murādī çün iki ḫāne yapubdur taḳdīr / Kimi nūrın **gözedüpdür** kimi nārında geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 5). [gözedüpdür, -üp, -dür]*

Şol kim anuñ serine perr-i hümā-sāye ṣalar / Arayup devleti neyler anı devlet **gözedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 2). [gözedür, -ür]*

Rāh-ı me'vāya şu kim tūşe diler ey kāmil / Bu fenā-dārda zühd ile ferāġat **gözedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 3). [gözedür, -ür]*

Bāb-ı ʿadni açayın diyü temennāda olan / Şimdiden bunda mürüvvetle seḫavet **gözedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 4). [gözedür, -ür]*

Ey Murādī o durur şāh-ı cihān dünyāda / Künc-i ʿuzletde olup mesken-i vaḥdet **gözedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 5). [gözedür, -ür]*

Zaḥmet-i miḥnete ḳatlanmıyacaḳ dil-dāde / Çün ḫużūrın **gözedür** rāhı ʿabes yire yeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 4). [gözedür, -ür]*

Ey Murādī seni dā'im **gözedür** çünki ḥabīb / Sā'ir ezmān ile yā şimdi zamānı nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 5). [gözedür, -ür]*

Aṣl-ı ḥaḳāyıḳum **gözedürven** ḥabībden / Maʿşūḳ u ʿāşıḳ eylediler ʿāleme ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 467, Beyit 4). [gözedürven, -ür, -ven]*

Ḥażret-i vāḥidi ism ile müsemmāda **gözet** / Baṣar u sem' ü zebānuñ saña cümle ḫā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 2). [gözet,]*

Çeşm-i nāẓır **gözedür** vechini cehd ile tamām / Līk her laḫẓada fikriyle ḫayāl istedi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 3). [gözedür, -ür]*

Gel tā'ib olup cümle günāha gice gündüz / ʿİṣmet **gözedüp** ʿiṣmet ile olıgör ʿāṣım *(Murâdî Dîvânı, Gazel 960, Beyit 4). [gözedüp, -üp]*

Müsemmā ism ile mersūm olan naṣṣ-ı ḳāṭıʿdur / **Gözetdi** maverāsından ʿaceb ḫarc eyledi varın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 3). [gözetdi, -di]*

ʿAyn-ı ḥaḳḳ ile ġuyūb-ı dü-cihāndur ḥāṣıl / Dā'iren bekle **gözet** kim anı pergār ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 4). [gözet,]*

Añladum ʿilm-i ḥaḳīḳümde bu inşā ṣuverin / ʿAyb-ı ʿaynum **gözedürven** yine bu inşādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 2). [gözedürven, -ür, -ven]*

Seni kesretde ḳoyup ḳıldı ḥicāb eṭrāfuñ / ʿAyn-ı vaḥdet **gözedüp** müşkili ḥall eyle yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 2). [gözedüp, -üp]*

Milk-i muḫalled içre çü gördüm cemālini / ʿAyn-ı vücūb ile **gözedürdüm** kemālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 1). [gözedürdüm, -ür, -dü, -m]*

3. Himaye etmek, özen göstermek.

Cān ü dil āyinesin jeng-i sivādan pāk it / Ṣūfiyā ṣoñra **gözet** anı ki zībā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 4). [gözet,]*

Ey vücūdum şehrinüñ sulṭānı gel milküñ **gözet** / Sensüz olmasun bu milküñ bir nefes sulṭān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 3). [gözet,]*

Ey Murādī seni ḥaḳdan yine Ḥaḳdur **gözeden** / Ol durur ʿilm-i ledünne seni üstād ḳılan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 5). [gözeden, -en]*

Sırrumı sende ḳodum saña emānetdür bu / Anı sensin **gözeden** çün baña devletdür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 1). [gözeden, -en]*

4. Esas almak, ön planda tutmak.

Feraḥ ister iseñ müferriḥ **gözet** / Yem-i ʿışḳda āşinā ḳıl taleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 160, Beyit 3). [gözet,]*

Ber-ḳarār üzre ḳurılmadı çü rükn-i ʿālem / Nice erkān **gözedürsin** görüben ey millet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 2). [gözedürsin, -ür, -sin]*

Bıraḳ dünyāyı terk-i kār u bār it / Ḳo kesret milkini vaḥdet **gözetgil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 2). [gözetgil, -gil]*

Eger ʿāḳil iseñ terk iḫtiyār it / **Gözedüp** ḥażret-i ḫallāḳuñ emrin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 4). [gözedüp, -üp]*

Murādī ḳadrine irmekdedür igen meyyāl / **Gözedür** anuñ içün ser-te-ser misāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 5). [gözedür, -ür]*

Benüm ʿışḳ-ı ḥaḳīḳümden ne deñlü kim su'āl itseñ / Nihāyet istemeñ benden **gözet** ʿayn-ı ḫacāletdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 2). [gözet,]*

Cān ü ten fikr ü ḫayāle atmasun aṣlā seni / Cān ü ten remzin **gözet** kim cān ü ten cānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 2). [gözet,]*

Rāḥat-ı dil dileyen ʿāleme rāḥat **gözedür** / Ḳurb-ı yāri dileyen dilde sadāḳat **gözedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 1). [gözedür, -ür]*

Rāḥat-ı dil dileyen ʿāleme rāḥat gözedür / Ḳurb-ı yāri dileyen dilde sadāḳat **gözedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 1). [gözedür, -ür]*

Dīde-i ʿaḳl çü bīnā olımaz rāzında / Ceẕbe-i yāri **gözet** gör ki edānī nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 2). [gözet,]*

Cān ü cihānı terk idene ʿāşıḳ aña di / Kendü murādını **gözeden** bī-bahā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 4). [gözeden, -en]*

Şems-i hidāyet ṭoġup māh-ı münīr oldı dil / Necm-i vücūdı **gözet** burc-ı saʿādetdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 3). [gözet,]*

Ẓāhir **gözetme** her bār ger ẓāhir ola bir kār / Her bir işüñ eyā dil bir muḳteżāsı vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 3). [gözetme, -me]*

Remz ü maʿnādan **gözet** kim saña maʿnā remz ider / Yoḫsa bu aḥvāl ü eṭvārı lisān şerḥ eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 549, Beyit 4). [gözet,]*

Murādī sırr-ı ebrārı **gözet** vaṣl-ı muḳarrebden / Yoluñda ṣādıḳ ol kim eksük olmaz merḥabā hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 5). [gözet,]*

Ḳo bu ġavġā-yı dünyāyı **gözet** gel ẕuḫr-ı uḫrāyı / Be-v'Allāhi ḥisāb eyler ḳomaz bir nīme-i ḳīrāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 4). [gözet,]*

Murādī añla taḥḳīḳi **gözet** her işde tedḳīḳi / Beliñi ḳılmaġıl igen biline evṣatü'l-evsāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 5). [gözet,]*

Senā-yı bī-misāl olmış ṭolanur mislüm āfāḳa / Ṣaḳın āfāḳı ʿālemden **gözetme** enfüsi rāciʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 4). [gözetme, -me]*

Gel Murādun bu kelāmını **gözet** inṣāf it / Ehl olan kimsenede ḥaḳ ile inṣāf gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 5). [gözet,]*

Gözeden ʿār ile nāmūsını ʿāşıḳ olımaz / Bize bī-nām ü nişān merd-i dil-efgār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 743, Beyit 2). [gözeden, -en]*

Ḳıṣṣa-i māzī nedür müstaḳbelüñ emrin **gözet** / Nehyini bildüñse ḥāżır muḳteżāsın añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 4). [gözet,]*

Bildi Murādī sırrını şerḥindedür ḥafī / Ẓāhir **gözet** anı igen iḫfādadur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 5). [gözet,]*

Rabbüme ḳıldum duʿā ol dem ʿaṭāsın gözledüm / ʿAhd ü peymānın **gözetdüm** hem vefāsın gözledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 1). [gözetdüm, -dü, -m]*

Ey Murādī bu ʿulūm-ı ṣuverīden maʿnā / **Gözedürseñ** ne dimekdür diyeler pes Yā-Sīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 5). [gözedürseñ, -ür, -se, -n]*

İḫtiyārın **gözeden** bildi ki muḫtār nedür / Baḫtiyār ola eger defʿ ider ise żararın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 2). [gözeden, -en]*

Bilmek isterseñ Murāduñ aṣlını / Aṣlı fer‘ ile **gözet** her kārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 5). [gözet,]*

Ru’yet umar dīde-i giryān didüm / Didi **gözet** ru’yeti āsārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1172, Beyit 3). [gözet,]*

Ey Murādī rıżā dilerseñ eger / Her işüñde **gözetgil** endāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 7). [gözetgil, -gil]*

Gel Murādīnüñ kelāmından **gözet** şerḥ u beyān / Ma‘rifet taḥṣīl idesin sen daḫı bürhān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 5). [gözet,]*

Ḳabl ü ba‘di terk idüp merżā **gözet** fi‘ṣ-ṣubḥ u ṣām / Yüz ṭuta tā kim ḳabūl-ı ẕi’l-celāl iḳbāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 2). [gözet,]*

Murāduñ şerḥ-i ma‘nāsı beyān-ı bī-‘ayān oldı / Bunı fehm eyleyem dirseñ **gözet** ma‘nāyı elḥamda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 5). [gözet,]*

Ma‘rifet ṭılsımını açmaġı dānāyı **gözet** / Āteş ü āb gelüp cem‘ olımaz bir demde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 2). [gözet,]*

Özini eyledi maḫṣūṣ özin gözetmek içün / Bu kārumı **gözedürven** yine fi‘ālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 2). [gözedürven, -ür, -ven]*

Bu vaż‘ u ṭarzumı gözle baṣīret ehli iseñ / Mu‘arref ol müteşerri‘ **gözet** ḥakīmāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 2). [gözet,]*

Cemāl-i aḥsen-i taḳvīm ile ḫulḳ oldı çün insān / Dilerseñ olasın kāmil **gözetgil** vech-i ma‘nāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 2). [gözetgil, -gil]*

Ne yazdı levḥe gör naḳḳāş-ı dehr naḳşı sen egme baş / İki gözden döküben yaş **gözetme** zīr ü bālāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 3). [gözetme, -me]*

Eger el virse el virmek ḳarañudan çıḳar cānı / Velī zinhār ber-zinhār **gözetme** kār-ı a‘lāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 4). [gözetme, -me]*

Ṣafā cāmın ger isterseñ muṣaffā eyle mir’ātuñ / Gözetme ġayrıdan ẕerre **gözetgil** vech-i dildārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 2). [gözetgil, -gil]*

Ṣafā cāmın ger isterseñ muṣaffā eyle mir’ātuñ / **Gözetme** ġayrıdan ẕerre gözetgil vech-i dildārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 2). [gözetme, -me]*

Menba‘-ı ṣıdḳ u ṣafā ol ki ṭutan dāmen-i yār / **Gözedür** turmaya arada olan iḳrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 5). [gözedür, -ür]*

Gözet Ḥaḳḳuñ rıżāsın ey ḳarındaş / Ṣaḳın emr-i Ḫudādan çekme gel baş *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 4). [gözet,]*

gözgü-yi ʿibret-nümā [3] *İbret gösteren ayna.*

Ey Murādī gel berū bi’llāhi inṣāf eyle kim / **Gözgü-yi ʿibret-nümāyuz** bir temāşā olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 5). [gözgü-yi ʿibret-nümāyuz, -(y)uz]*

Ṭutar çün **gözgü-yi ʿibret-nümā** ʿaynümüze dildār / Baṣīr olduḳ anı pes ġayrı dīdār olmazuz hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 3). [gözgü-yi ʿibret-nümā,]*

Fenāya mā’il olmaġıl vefā bulmadı bir kimse / Fenā olan ümemden **gözgü-yi ‘ibret-nümā** iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 4). [gözgü-yi ‘ibret-nümā,]*

gözgü-yi ṣūret-nümā [1] *Sureti gösteren ayna.*

Aḥvālini nuḳūṣuñ eger kim ṣorar iseñ / Ṣorġıl aña ki **gözgü-yi ṣūret-nümā** bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 462, Beyit 3). [gözgü-yi ṣūret-nümā,]*

gözlemek [117] *1. Dikkat etmek, bakmak.*

Şemīm-i verd-i aḥmer ister iseñ būstān **gözle** / Fiġān-ı bülbül-i şeydā dilerseñ gülsitāndan şor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 2). [gözle,]*

Arayup her birinüñ **gözle** mü’eddā sırların / Aña aldanma ki zerḳ ile ʿibādet gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 2). [gözle,]*

Sen Murādīden ʿayān ile nihānı añlama / Gel ʿayān ile nihānum **gözle** var ise başar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 5). [gözle,]*

Ey Murādī şākir olduḳça Ḫudā-yı ʿāleme / **Gözle** kim senden idiserdür ne naʿmālar ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 5). [gözle,]*

Bil ve āgāh ol göñül taḳdīr-i Ḥaḳdur cümle kār / Ey kemālüm gözleyen kārumda **gözle** kim ne var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 1). [gözle,]*

Didüm ol dār-ı visāle ne zamān ola duḫūl / Didi kim **gözle** ṭarīḳüñ aña bābuñ vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 3). [gözle,]*

Naḳş u ḫayāla aldanuben ḳalma ey göñül / Naḳḳāşı **gözle** dem-be-dem ol naḳşa cān virür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 2). [gözle,]*

Bildüñ ise murādumı añlayasın Murādī pes / Ṣubḥ u mesādadur yine **gözler** iseñ bu dālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 598, Beyit 5). [gözler, -r]*

Revnaḳ-ı ḫüsnin gözedür çün ḫayāl / Dīde gerek **gözleye** ebṣārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 2). [gözleye, -(y)e]*

ʿAceb mülāḥaẓadur fikr-i ʿāṣıḳ-ı dil-rīş / Özinde ḫāẓırı **gözler** velīk ṣol ile ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 4). [gözler, -r]*

Gözledi her ki gözle pes sen de **gözle** gözle / Evḳātı ṣarf idenler evḳāta irdi el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 4). [gözle,]*

Nice demdür ki çeşm-i ḫūn-feşānum anı **gözlerdi** / Görindi ḥamd u minnet sırrı ile sır kemālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 3). [gözlerdi, -r, -di]*

ʿĀḳil oldur kimsenüñ ʿaybına ḳılmaya naẓar / Kendü ʿaybın **gözlemege** dā'imā dike gözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 3). [gözlemege, -me, -ge]*

Gözlerem mir'ātını çün dīde-bān itmiş yüze / Gözleyüp ammā temāşāsın nihān itmiş yüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 1). [gözlerem, -r, -em]*

Gözlerem mir'ātını çün dīde-bān itmiş yüze / **Gözleyüp** ammā temāşāsın nihān itmiş yüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 1). [gözleyüp, -yüp]*

Ālā-yı nāẓır-ı hey'et küşāde-çeşm olup **gözle** / Güneşden nice nūr olur ṭoḳındığınca bedr aya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 4). [gözle,]*

Temevvüc eylese deryā-yı dil 'ālem olur ġarḳ-āb / Velī eyler te'ennī her işinde **gözler** endāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 4). [gözler, -r]*

İkinci bu durur iki gözüñi dört idüp **gözle** / İkisini ḳo eşyāya ikisini delālāta *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 4). [gözle,]*

Sırr-ı 'ışḳı ne bilür **gözlemeyen** ḥüsn-i rehā / 'Ayn-ı a'mā nice iḳrār ide bürhānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 4). [gözlemeyen, -me, -(y)en]*

Cihānı **gözle** görürsin fenā durur lā-reyb / Fenāyı tārik olup cānuñı beḳā eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 3). [gözle,]*

Bu vaż' u ṭarzumı **gözle** başīret ehli iseñ / Mu'arref ol müteşerri' gözet ḥakīmāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 2). [gözle,]*

Lā vü len terkin uranlar buldılar rāh-ı hüdā / Kendü zu'mın **gözleyenler** ne'ydi īmān bilmedi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 3). [gözleyenler, -ler]*

2. Aramak, beklenti içinde olmak.

İnḳirāża baḳmazuz biz ibtidāyı **gözlerüz** / Anun içün gözlerüz biz ibtidāda intihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 2). [gözlerüz, -r, -üz]*

İnḳirāża baḳmazuz biz ibtidāyı gözlerüz / Anun içün **gözlerüz** biz ibtidāda intihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 2). [gözlerüz, -r, -üz]*

Kitāb-ı ʿışḳ oḳıyaldan nedür dil māżī müstaḳbel / Telāş ile rubāʿı **gözlemez** ṣol kim diler naʿmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 2). [gözlemez, -mez]*

Murādī sen beni **gözle** ḥaḳiḳat sendedür sende / Murād-ı her dü-ʿālemsin senüñ ḥükmüñde māfihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 5). [gözle,]*

Murādī **gözleme** merdi başardan / Ve-taṭlüb lā'lāhü buʿden ve ḳurbā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 5). [gözleme, -me]*

Ey temennā eyleyen ġayrı temennāyı ḳoġıl / **Gözle** ʿışḳı ʿışḳ ile feryād ḳıl çün ʿandelīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 3). [gözle,]*

Ayaġı ṭaşra başuben edebden itme ḫurūc / Ne deñlü aḳreb ola **gözle** müntehā-yı edeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 2). [gözle,]*

Dā'im yüri **gözle** Ḥaḳ rıżāsın / Muḥkemce bu işde eyle ḳuvvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 6). [gözle,]*

İḫbār-ı şerḥe virmege ḳādir midür kişi / Her noḳṭasında **gözlemeyince** bir ʿāḳıbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 4). [gözlemeyince, -me, -(y)ince]*

Gel ṭarīḳi **gözle** ḳalma rāhdan / İster iseñ bulasın nehc-i sedād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 4). [gözle,]*

Men lehü'l-emrük umūrın **gözleyen** / Aldı sırr-ı müctebādan iltiẕāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 4). [gözleyen, -(y)en]*

ʿAcebdür luʿbı dildāruñ ne oyunlar geçer her gün / Anı **gözler** dem-ā-dem sanma kim hercādur ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 4). [gözler, -r]*

Çerāġ-ı çeşm-i ʿālemdür cemāli **gözleyen** gözler / Żiyā-ı ʿayn-ı ādemdür cemāli gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 1). [gözleyen, -yen]*

Çerāġ-ı çeşm-i ʿālemdür cemāli gözleyen gözler / Żiyā-ı ʿayn-ı ādemdür cemāli **gözleyen** gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 1). [gözleyen, -yen]*

Ḥayāt-ı mürde olmışdur refīḳ-i ṣāḥib-i enẓār / Ḳamu yaraya merhemdür cemāli **gözleyen** gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 2). [gözleyen, -yen]*

Enīs-i ġam-güsār oldur celīs-i hem-kenār oldur / Dil-i pür-derde hemdemdür cemāli **gözleyen** gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 3). [gözleyen, -yen]*

Firāḳa aġlayan oldur ḥarām eyleyüben ḫ∨ābı / Göñülle bile pür-ġamdur cemāli **gözleyen** gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 4). [gözleyen, -yen]*

ʿAcebden aʿceb olmışdur bu iki ʿaynumuñ ḥāli / Murādī niçün ebsemdür cemāli **gözleyen** gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 5). [gözleyen, -yen]*

Çün Murādī bu merāmında nihāyet **gözledi** / Ey Murādī baḥr-ı bī-pāyāna añladum ḥażar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 5). [gözledi, -di]*

Dest-i vehhābuñ durur çün kim bu taḳsīmāt hep / Ey Murādī yā neden **gözler** gözüñ nefʿ ü żarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 5). [gözler, -r]*

Ben senüñ raḥmetüñi **gözlerüm** olmam çü ḳanūṭ / Ki resūlüñ ne ki bildürdi peyāmuñ ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 2). [gözlerüm, -r, -üm]*

Her kim ki ʿışḳuñ ile ḥabībüm ṣafādadur / Dā'im rıżāñı **gözleyüben** iḳtiżādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 1). [gözleyüben, -yüben]*

Çün semʿ-i cāna geldi nidā anı diñledüm / Luṭf-ı Ḫudāyı **gözle** ki cümle naṣab geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 3). [gözle,]*

Murādī devlet-i ʿuẓmā dilerseñ / Yüri **gözle** rıżā-yı Ḥaḳḳı her bār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 5). [gözle,]*

İster iseñ isteme sivādan / **Gözle** k'anı sırr-ı evliyādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 542, Beyit 5). [gözle,]*

Nāẓır-ı ṣūret degül Mevlā çü sīret **gözledi** / Biz riyādan ḳaçmışuz ʿilm ile ʿirfān isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 4). [gözledi, -di]*

Her zamān bir anı **gözler** ey çerāġ-ı çeşm-i men / Gice gündüz añlar iseñ ʿayn-ı bīnā olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 4). [gözler, -r]*

Mekān-ı lā-mekānīden ḥicāb açmış mekān ansuz / Ne deñlü **gözledüm** her sāʿati görmedüm ān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 1). [gözledüm, -, -düm]*

Murādī irdügini ancaḳ ol Ḫudāyī bilür / Rıżāyı **gözledi** anuñ çün irdi devlete pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 5). [gözledi, -di]*

Kişiye devlet oldur kim rıżāsın **gözleye** Ḥaḳḳuñ / Dem-ā-dem ẕikr-i Ḥaḳ ola diye ʿālem fenā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 4). [gözleye, -(y)e]*

Gözledi her ki **gözle** pes sen de gözle gözle / Evḳātı ṣarf idenler evḳāta irdi el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 4). [gözle,]*

Gözledi her ki gözle pes sen de gözle gözle / Evḳātı ṣarf idenler evḳāta irdi el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 4). [gözledi, -di]*

Her ṭarafdan naḳşını ʿarż itdi naḳḳāş-ı ezel / ʿĀrif oldı līk dil **gözler** cemāl-i lem-yezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 1). [gözler, -r]*

Bāṭın u zāhirde ālā **gözledi** / ʿAvn ile ḳıldı özin bir ṭurfa ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 833, Beyit 3). [gözledi, -di]*

Rabbüme ḳıldum duʿā ol dem ʿaṭāsın **gözledüm** / ʿAhd ü peymānın gözetdüm hem vefāsın gözledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 1). [gözledüm, -, -düm]*

Rabbüme ḳıldum duʿā ol dem ʿaṭāsın gözledüm / ʿAhd ü peymānın gözetdüm hem vefāsın **gözledüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 1). [gözledüm, -, -düm]*

Cümlenüñ eṭvārına ḳıldum naẓar ben ser-te-ser / Küllü şey'in ḥādiśinde ibtidāsın **gözledüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 2). [gözledüm, -, -düm]*

Ben ki ḳıldum kendümi erkān ile ḳıldum naẓar / Baḳmadum ʿālemlere pes māverāsın **gözledüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 3). [gözledüm, -, -düm]*

Şerḥ-i bünyān ile geldi çünki cümle beyyināt / Ben beni farḳ idüben pes müntehāsın **gözledüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 4). [gözledüm, -, -düm]*

Ey Murādī terk idüp ẕevḳ ile ālā soḥbetin / Her ne yirde kim varam anuñ rıżāsın **gözledüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 5). [gözledüm, -, -düm]*

Bir naẓarda ġaybümün ġaybında ẕātüm **gözlerüm** / Bir naẓarda ʿayn-ı ʿaynumda ṣıfātum gözlerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 1). [gözlerüm, -r, -üm]*

Bir naẓarda ġaybümün ġaybında ẕātüm gözlerüm / Bir naẓarda ʿayn-ı ʿaynumda ṣıfātum **gözlerüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 1). [gözlerüm, -r, -üm]*

Cān ü tenden cān ü tenle cāvidān oldı vücūd / Ḥayy ile iḥyāya serdāram ḥayātum **gözlerüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 2). [gözlerüm, -r, -üm]*

Sābit olduḳda kelām itdi sebātum **gözlerüm** / Ben ḥayāt ile sebātumda sebātum gözlerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 3). [gözlerüm, -r, -üm]*

Sābit olduḳda kelām itdi sebātum gözlerüm / Ben ḥayāt ile sebātumda sebātum **gözlerüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 3). [gözlerüm, -r, -üm]*

Ṭarf-ı ʿulyāda memātum refʿ idüp ṭarh eyledüm / Gebş-i mevti ẕābıḥ oldum pes cihānum **gözlerüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 4). [gözlerüm, -r, -üm]*

Levn ü rengi terk idüp bī-reng ü levn oldı Murād / Nūr-ı nūrında umūrımda berātum **gözlerüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 5). [gözlerüm, -r, -üm]*

Ārzū-yı vaḥdet-i ʿuẓmādadur ʿayn-ı ʿulūm / Ger bu ʿilmi ister iseñ **gözleme** hergiz rüsūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 1). [gözleme, -me]*

Ḳo ṣūret ʿālemin ey pīr-i ʿālem / Yüri **gözle** hemān sırr ile ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 1). [gözle,]*

Bu luṭf ü cūda şükr eyle ziyāde eyleye tā kim / Ḳo ġayrı anı **gözle** tā olasın mürteżāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 3). [gözle,]*

Żiyādandur rıżā ẓāhir sivādı maḥv ider elbet / Velīkin **gözle** sevdāyı muḥaḳḳaḳdur rıżā andan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 3). [gözle,]*

Li nüslime dindi her vech ile olmadı mecāl / Pes bu remzüñ maʿnīsini **gözledüm** evḳātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 3). [gözledüm, -, -düm]*

Her neye kim nāẓır olsam **gözlerem** Mevlāyı ben / Müntehā-yı ʿarş-ı aʿlādan görem ferdāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 1). [gözlerem, -r, -em]*

Fiʿlüm istiḫrācına ḳavlüm ḫurūc itdi bu kez / **Gözlerüm** bāl-i hümāyūnumda devlet sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 2). [gözlerüm, -r, -üm]*

Senden oldıysa münāsib ya tenāsüb ʿużvda / Maʿnī **gözle** ṣūreti ḳo geç bu menṣūbātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 3). [gözle,]*

Ey Murādī çeşm-i ʿibret birle ḳıl dā'im naẓar / Ḥikmet-i ḥayy-ı ḳadīmi **gözle** gel emvātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 5). [gözle,]*

Ḥicāb-ı ġayrı gider **gözle** āşinā eserin / Yaḳīn olursañ eger sāmiʿ ol nidā ḥaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 1). [gözle,]*

Müntericdür kelām-ı sübḥānī / Bu kelāmumda **gözle** sırr-ı nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1162, Beyit 4). [gözle,]*

Refʿ iderse ger ḥicābuñ **gözle** gel / Bī-ḥicāb ü bī-niḳāb olduñsa ḫānum gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 2). [gözle,]*

Rıżāñı **gözleyen** her dem olur marżī-i millet pes / Ṭarīḳüñde olan kāmil odur her rāhda hoş-rev *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 2). [gözleyen, -y, -en]*

Seni şol kimse kim bildi rıżāñı **gözledi** dā'im / Ḳatında bir durur gedā vü ḳayṣer ü ḫusrev *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 4). [gözledi, -di]*

Ne ṣūret gösterür **gözle** bugün mir'āt-ı ḳalbi gör / Ne kim vardur ḳażā ḥükmin muḳadder ḳılmaz illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 2). [gözle,]*

Ey Murādī geç murāduñdan murādın **gözle** gel / İster iseñ bu kelāmuñ irmege iẕʿānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 5). [gözle,]*

Men lehü'l-emrük durur ḥükminde ẓāhirle nihān / Ḥikmetin gel **gözle** gel imʿān imʿān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 3). [gözle,]*

Didi kim ʿilme'l-yaḳīnüñden ʿuyunuñ **gözle** kim / Tā ḥaḳīḳatle ḥuḳūḳuñ bilesin īḳān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 4). [gözle,]*

Ḫoş-ḥışāl ol baḳmaġıl sen herkesüñ güftārına / Ḳalbüñi ḳıl baḥr-āsā **gözle** kim her kārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 1). [gözle,]*

Muḥkem itmiş ʿahdini anda vefāsın **gözledi** / Sābitü'l-ḳavl oldı eyleyüp vefā iḳrārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 2). [gözledi, -di]*

Fāş ḳılmadı ʿaceb ḥikmetde sırruñ **gözleyen** / Ḥāl-i vaṣf olmaz şu kim ḥālinde ḥālüñ seyr ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 3). [gözleyen, -y, -en]*

Rākiʿ-i sācidde aṣl olmaz ne ṣūret ḥāceti / İster iseñ **gözle** maʿnāyı ḳamu efʿāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 3). [gözle,]*

Ey Murādī çün murādında murādın **gözledüm** / Pes celālinden çıḳuben ẕü'l-cemāl oldum yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 5). [gözledüm, -dü, -m]*

Ḥicābdur rūḥdur ʿālem velī rūḥ añadur perde / Fürūʿı aṣlā degişmez şular ki **gözledi** pāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 3). [gözledi,]*

Murādī sen murāda ḳāṣıd ol tā bulasın maḳṣūd / Bu günki furṣatı **gözle** ne ḥācet vaʿd-i ferdāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 5). [gözle,]*

Dilerseñ bulasın vuṣlat ṭarīḳin evvelā **gözle** / Budur evvel ḳadem meyl eyleme naʿmā vü cennāta *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 3). [gözle,]*

Bu kār u bārı terk idüp rāh-ı fenāyı **gözleyüp** / ʿUmmān-ı ʿirfāna ṭalup dürdāne-i ʿışḳam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 2). [gözleyüp, -y, -üp]*

ʿIşḳ eri ol ʿışḳı **gözle** ʿışḳ ile / ʿĀşıḳ olġıl ʿışḳ ile dön ādeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1421, Beyit 3). [gözle,]*

Kendü ḥükmümden geçüp gördi rıżāsın **gözlerüm** / Bu vücūdumla vücūduñ eyle ibḳā ol didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 2). [gözlerüm, -ler, -üm]*

Ey Murādī ḫayra dönsün dir iseñ her işlerüñ / Ḥaḳḳı gözle Ḥaḳḳı **gözleyenüñ** oldur ʿādeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 5). [gözleyenüñ, -(y)en, -ün]*

Ey Murādī ḫayra dönsün dir iseñ her işlerüñ / Ḥaḳḳı **gözle** Ḥaḳḳı gözleyenüñ oldur ʿādeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 5). [gözle,]*

Çün ḥicābın refʿ ide dildār doymaz aña göz / Tā meger sābit olup dil **gözleye** iḳrārını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1482, Beyit 2). [gözleye, -y, -e]*

Şorarsañ ger Murādīye niçün fāriġdür ʿālemden / Rıżāsın **gözleyüp** buldı temennāda temennāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 5). [gözleyüp, -(y)üp]*

Ḫayāl-i terk-i ṣūretden görünmez ḥālet-i maʿnā / Iraġ ol ġayrıdan aña yaḳın ol **gözle** maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 3). [gözle,]*

Cān mir'ātına baḳ **gözle** ruḥ-ı dildārı / Tā ki terk eyleyesin cümle vücūd u varı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 1). [gözle,]*

Maḫṣūṣ olındı ḳıdve-i aʿyān olup özi / Metbūʿ oldı **gözledi** ḥürmet me'ālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 4). [gözledi, -di]*

ʿAyn-ı hüdā küşāde olup **gözledi** ṭaraf / Buldı tecessüs eyleyüben mīr-i serveri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 3). [gözledi, -di]*

ʿIşḳuñla nālede dil ü cānum firāḳda / **Gözler** her anda dīde-i giryān seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1537, Beyit 2). [gözler, -r]*

Cemāl-i yār gerek **gözlerüm** çü mir'ātı / Birisi ʿayn-ı kemāl vü biri ḫayālātı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 1). [gözlerüm, -r, -üm]*

Kesretde vaḥdet **gözlegil** urġıl cihāna püşt-i pā / Yā-hū ve yā men-hū diyü derd ile giryān ol yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 2). [gözlegil, -gil]*

Ṭāliʿin gördi iḳtirān-ı saʿd / **Gözledi** yüce yirde yıldızını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 4). [gözledi, -di]*

Ṭamaʿı terk idüben **gözle** ḳanāʿat yolını / Gözi seyr eylemez illā ki bir avuc ṭoprak *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 28, Beyit 2). [gözle,]*

Ger necāt ister iseñ ṭoġrı tarīḳi **gözle** / Ḫāric-i rāha varup ḳoma ṣaḳın egri ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 34, Beyit 3). [gözle,]*

Ṣaḳın rāz açmaġıl nā-ehl olana / Eyüyi **gözle** baḳma ad u sana *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 3). [gözle,]*

Dilerseñ maʿrifet meydānı **gözle** / Ulu bābına var ʿirfānı gözle *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 33, Beyit 2). [gözle,]*

Dilerseñ maʿrifet meydānı gözle / Ulu bābına var ʿirfānı **gözle** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 33, Beyit 2). [gözle,]*

Ḫafīdür ʿaḳl-ı ressāḥa celīdür ehl-i ʿirfāna / Cemāl-i bā-kemāle rāġıb iseñ **gözle** merd-āne *(Murâdî Dîvânı, Müfret 30, Beyit 1). [gözle,]*

2. Korumak, himaye etmek.

Çün ʿavn-i baṣar oldı bize bizdedür elṭāf / Oldur bizi **gözleyici** aġ ile ḳarada *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1412, Beyit 2). [gözleyici, -(y)ici]*

ġubār [1] *Toz, ince toprak.*

Rāġıbān-ı dergehüñden ḳılma istikrāh kim / Tūtīyā itmek murādıdur **ġubārını** hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 2). [ġubārını, -ı, -n, -ı]*

ġubār-ı ġayrı [2] *Başkasının tozu. II Sevgili dışında kalbe dolan her şey.*

Sil **ġubār-ı ġayrıyı** mir'āt-i dilden dem-be-dem / Çeşm-i cān ile neler seyr idesin andan neler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 4). [ġubār-ı ġayrıyı, -(y)ı]*

Sil **ġubār-ı ġayrıdan** āyine-i ḳalbüñ Murād / Rūy göstermez şu mir'āt üzre kim sevdā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 5). [ġubār-ı ġayrıdan, -ı, -dan]*

ġufrān [8] *1. Bağışlama, affetme.*

"Len tenālü'l-birr" remzin bilmeyen şol cāhile / Eylemez bi'llahi añla maġfiret **ġufrān** aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 4). [ġufrān,]*

Dā'imā kārum benüm ʿişyāndur yā Rabbenā / Ḥażrete lāyıḳ olan **ġufrāndur** yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 1). [ġufrāndur, -dur]*

N'ola bu ʿāciz Murāda raḥmetüñ ḳılsañ ḳarīn / Çün senüñ dā'im işüñ **ġufrāndur** yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 5). [ġufrāndur, -dur]*

Yā Rab Murāda luṭfuñı sen eyle bī-şümār / Ġaffār olan nice ṭuta **ġufrānını** dirīġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 5). [ġufrānını, -ını]*

Ḫasta-i ʿışḳam yine dermānı senden isterem / Her ne deñlü mücrimem **ġufrānı** senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 1). [ġufrānı, -ı]*

Yā Rabbi **ġufrān** raḥm it Murāda / Sensin çü aʿẓam sensin çü deyyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1179, Beyit 5). [ġufrān,]*

2. Bağışlayıcı olan, affeden Allah.

Sensin bize Raḥmān olan sensin bize **ġufrān** olan / Her demde ẕü'l-iḥsān olan göster bize dīdāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 4). [ġufrān,]*

3. Affını dileriz (2/Bakara 285).

Selsebil ırmaġınun yanında ḥūr olmış muḥīt / Bir ṭarafda söyleşür ġılman u **ġufrān** āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 2). [ġufrān,]*

ġulġul [1] *Gürültü, bağrışıp çağrışma, velvele.*

Ṭoldı ḥüsnüñ **ġulġulından** āsumān ile zemīn / Anuñ içün saña müştāḳ oldı cümle ʿālemīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 1). [ġulġulından, -ın, -dan]*

ġulġul-i ḥüsn [1] *Güzelliğin gürültüsü. II Herkesin güzellikten bahsetmesi.*

Serādan tā süreyyāya şalınmış **ġulġul-i ḥüsni** / Diler kim ʿarż ide süflī ile ʿayn-ı ʿalādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 3). [ġulġul-i ḥüsni, -i]*

ġulġul ḳılmak [1] *Gulgul sesi çıkarmak. "Gulgul", bağrışıp çağrışma, şamata, gürültü, velvele anlamındadır.*

Ben ʿāşıḳa riḳḳat kılup ey dôst sürāhī / Ḳan aġlayuben meclisi **ḳıldı** ṭolu **ġulġul** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 4). [ġulġul ḳıldı, -dı]*

ġulġule [1] *Gürültü, şamata yapmak.*

Ṭoldı ʿālemde cümle kevn ü mekān / **Ġulġuledür** ḳamu peyām el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 4). [ġulġuledür, -dür]*

ġulġule düşmek [1] *Sesin, gürültünün duyulur olması. II Herkesin dilinde olmak.*

Bu Murādī eyledi bir ḳavl-i nev-peydā yine / **Düşdi** yine yiñiden iki cihāna **ġulġule** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 5). [ġulġule düşdi, -di]*

gün-ā-gün [1] *Türlü türlü, renk renk, çeşit çeşit.*

Metāʿ-ı ḥüsni ḳılur ʿarż-ı yār **gün-ā-gün** / Hemān bu cān semenin eyle ittiṣāle ṭarīḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 3). [gün-ā-gün,]*

gūr [1] *Kabir, mezar.*

Kör olma gözüñi ac gör kim / ʿĀḳıbet yirüñ olacaḳdur **ġūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 3). [ġūr,]*

ġurbete düşmek [1] (Deyim) *Memleketten uzağa, gurbete gitmek.*

Çün ideyim ʿarża vardum adum ādem oldı pes / **Ġurbete düşdüm** efendüm ḫāṭır-ı deyyār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 3). [ġurbete düşdüm, -dü, -m]*

ġurra-i meh [1] *Ayın parlaklığı.*

Ġurra-i mehde hilāl oldı görinen her ay / Dün ü gün oldı celāl ile cemāl içün ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 3). [ġurra-i mehde, -de]*

ġurūr [1] *Kendini beğenme, büyüklük taslama, boş şeylerle övünme, benlik, enâniyet, kibir, azamet.*

Çün adīm-i arżdansın yā nedendür bu **ġurūr** / Çün türāba rāciʿ oldun ḫāksın pes yā nesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 3). [ġurūr,]*

ġurūr itmek [1] *Kendini beğenmek, büyüklük taslamak, kibirlenmek.*

Miknet ʿizz ü cāha **itme ġurūr** / Milk ile māla olmaġıl maġrūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 1). [ġurūr itme, -me]*

gussa [5] *Acı, sıkıntı, keder, kaygı, tasa. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Refʿ idelden ġam-ı dildārı yine şād oldum / Cümle bildüm olanı **ġuṣṣadan** āzād oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 1). [ġuṣṣadan, -dan]*

ġuṣṣa çekmek [1] *Dertlenmek, kederlenmek, tasalanmak.*

ʿĀḳil iseñ Murādī ṣaḳın zīnhār kim / Ġuṣṣaya **ġuṣṣa çekme** vü şād olma şādına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 5). [ġuṣṣa çekme, -me]*

ġussa vü ḳayġu [1] *Üzüntü ve endişe.*

Bir iki günlük ʿömr içün nedür bu **ġussa vü ḳayġu** / Ne deñlü vuṣlat el virse cüdādur āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 3). [ġussa vü ḳayġu,]*

ġuṣūn [1] *Ağaç dalları, filizleri.*

Nedür bu devḥa-i kübrā ki çekmiş āsumān ser / **Ġuṣūnında** olup memlū biter her bir ṭaraf esmār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 2). [ġuṣūnında,]*

gūş [1] *Kulak.*

Gūş nedür semāʿ ne müstemiʿ-i istimāʿ ne / Añlar iseñ bu ḳavli ger añlayasın nedür ḫiṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 4). [gūş,]*

gūşa almak [1] (Deyim) *Dinlemek, kulak vermek.*

Gel Murāduñ sözini **al ġūşa** / Eylegil ḫaṣlet-i zenbūr-ı ʿasel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 5). [ġūşa al,]*

gūş dutmak [1] (Deyim) *Kulak ver, dinle.*

Ḥüsn-i pendine Murāduñ **dutuben gūş** ile hūş / Eyleme anı ki olmaya saña kār-ı ehem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 5). [gūş dutuben, -uben]*

gūş eylemek [28] *Dinlemek, kulak vermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nidāsını **gūş eyledüm** virdi ḫaşyet tamām / Velī leẕẕetin bulmışam kim ʿacebden ʿacīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 2). [gūş eyledüm, -dü, -m]*

gūş-ı cān [4] *Can kulağı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muṣaffā ḳıl bu mir'āt-ı fu'ādum tā gözüm görsün / Senüñ esrāruñı bilsün bu **gūş-ı cānum** ey şāhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 3). [gūş-ı cānum, -um]*

gūş-ı cāna almak [1] *Can kulağına almak. II Dikkatle dinlemek.*

Gūş-ı cāna al Murāduñ sözlerin / Gel berü ey nefs olma ġāfile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 5). [gūş-ı cāna al,]*

gūş-ı cānı açmak [1] *Can kulağını açmak. II Dikkatle dinlemek.*

ʿArrāf olam dir iseñ **aç** imdi **gūş-ı cānı** / Ḳavl-i Murādī diñle ġafletle varma ḫ∨āba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 5). [gūş-ı cānı aç,]*

gūş-ı cānı küşāde ḳılmak [2] *Can kulağını açmak, candan dinlemek.*

ʿĀlemin şerḥin saña bir bir beyān itsem eger / **Gūş-ı cānı ḳıl küşāde** eyle aşfā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1197, Beyit 3). [gūş-ı cānı küşāde ḳıl,]*

Gūş-ı cānı küşāde ḳıl cānā / Saña bir söz diyem bugün tenhā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 29, Beyit 1). [gūş-ı cānı küşāde ḳıl,]*

gūş-ı cān ile dinlemek [3] (Deyim) *Can kulağıyla, dikkatle dinlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murādīnüñ kelāmın **diñle gūş-ı cān ile** / Oldı anda her nuḳaṭ taʿbīr olınsa bir kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 5). [gūş-ı cān ile diñle,]*

gūş-ı dil [1] *Gönül kulağı.*

Seḥer-i nāle-i bülbül irişüp **gūş-ı dile** / Didi kim ola benüm gibi ki yana yaḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1342, Beyit 1). [gūş-ı dile, -e]*

gūş-ı gönül [1] *Gönül kulağı.*

Cümle cihāna müjdedür **gūş-ı gönül** ḫaberdedür / Añla maḳāl eserdedür didi rüvāt-ı iftiḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 3). [gūş-ı gönül,]*

gūş-ı hūş [2] *Mantık, akıl kulağı. II Dinleyip idrak etmek.*

Güş-ı hūşa bir şalā didi ṣadāyile hemān / Eyledi cānı ḳatı medhūş u ḥayrān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 2). [güş-ı hūşa, -a]*

Güş-ı hūşa ki Murāduñ kelimātın alasın / Göresin her naṭaḳında nice biñ defʿada sūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 5). [güş-ı hūşa, -a]*

güş-ı hūş eylemek [1] *Akıl kulağıyla dinlemek.*

Semīʿ olalı elfāẕ-ı ḥabībi **güş-ı hūş eyle** / Ṣafālar kesb idüpdür kim anı eylemedi bir cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 2). [güş-ı hūş eyle,]*

güş-ı hūş ṭutmak [4] *Akıl kulağını tutmak. II Mantıklı davranmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gülsitān içre ʿaceb bülbüllerüñ feryādı ne / **Güş-ı hūşı ṭutsañ** añlarduñ ne müşkil kārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 3). [güş-ı hūşı ṭutsañ, -sa, -n]*

ġüş-ı hūşuña almak [2] *Akıl kulağına almak, dikkatle dinlemek.*

Güş-ı hūşuña alursañ bu Murāduñ sözlerin / Şöyle pāk ide seni pīrāheni āb eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 5). [güş-ı hūşuña alursañ, -ur, -sa, -n]*

Ġüş-ı hūşuña alup diñle Murāduñ süḫanın / Bāġ-ı dehrüñ güline baḳma ki ol ṣolsa gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 5). [güş-ı hūşuña alup, -up]*

güşına almak [2] (Deyim) *Kulağına almak, söz dinlemek, bir söze itibar etmek.*

Ol durur yarın diyen "yāleytenī küntü türāb" / Ey Murādī **güşına** her kim ki **almaz** ḳavlüñi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 5). [güşına almaz,]*

Ġüşuna alġıl Murāduñ sözlerin / Ehl-i dil yanına var destüñle il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 5). [ġüşuna alġıl, -gıl]*

güş itmek [34] *Kulak vermek, dinlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Güş idenler Murādīnüñ sözini / Cān ü dilden didiler āmennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 5). [güş idenler, -en, -ler]*

güş ḳılmak [19] *Dinlemek, dikkate almak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murādīnüñ kelāmın **güş ḳılġıl** cān ile / Ki ne taḥṣīl idesin sen olasın mihmān aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 5). [güş ḳılġıl, -gıl]*

güşumda güş-vār [1] *Kulakta küpe olmak. II Başa gelen, duyulan bir hadiseden ders almak.*

Güftār-ı ḥüsn-i dildār **güşumda güş-vāre** / Aldum ḳulaġa cümle naʿtini her milelden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 2). [güşumda güş-vāre,]*

güşunı açmak [1] (Deyim) *Kulak açmak, dinlemek.*

Bu semʿüñ **güşunı aç** kim olasın müstemiʿ ḳavli / Bu ʿaynuñ çeşmini eyle küşāde olasın bīnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 3). [güşunı aç, -un, -ı]*

güş urmak [1] (Deyim) *Kulak vermek, dinlemek.*

Bi-ḥamdi'llāh ki minnetdür nice aḫbār-ı esrāra / Gelüp **güş urdılar** her dem velī fāş olmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 3). [güş urdılar, -dı, -lar]*

güşe-i tekrar [1] *Birden fazla olan taraf, yer. II Masiva.*

Kesretinden ḳaçmışam anuñ içün bu ʿālemüñ / Ḥücre-i vaḥdetde buldum **güşe-i tekrārumı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 2). [güşe-i tekrārumı, -um, -ı]*

güşiş [1] *Çalışma, uğraşma.*

Güşişe göre degüldür virilen her dem ʿaṭā / Ḥażretüñden müntehā durur ʿayān olan senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 724, Beyit 4). [güşişe, -e]*

güya [3] *Sanki, âdeta.*

ʿIşḳuñı başuma virdüñ beni dīvāne idüp / Ḳalb-i ḥubbuñla ṭolu ḳālıbum olmış **güyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 2). [güyā,]*

Ḳamu dillerde nāmuñ vird olup her dem seni **güyā** / Eger sen ḳılmasañ olmaz idi hergiz ḥafī peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 1). [güyā,]*

Ben fikr iderem dā'im ḥikmet ne durur bilsem / Sen dilde nihān olduñ gönlüm senidür **güyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 2). [güyā,]*

güya [9] *Konuşan.*

Ya Rab saña her dem bu durur dilde niyāzum / Her laḥẓada şükrüñle lisānum ola **güyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 2). [güyā,]*

İde mi Murādī yaluñuz ḥamdüñi yā Rab / Her kūşede ẕikrüñle ṭoludur nice **güyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 7). [güyā,]*

Cümle dünyāda her ne var mevcūd / Sen şehüñ ẕikri iledür **güyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 4). [güyā,]*

Hem-rehüm olmaġa her dillerde **güyā** söylenür / Manẓarum olmaġa ḥüsn ile tecellā söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 1). [güyā,]*

Rāz-ı dil şerḥin virürsem bu gönül rüsvā olur / Söylemezsem derdümi eşyā beni **güyā** olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 1). [güyā,]*

Ḥabbeẕā irdi Murādīye seḥer būy-ı ḥabīb / Her ne kim vardur ʿavālimde bizüm **güyāmuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 575, Beyit 5). [güyāmuz, -muz]*

ʿĀlem-i ġayb-ı şühūdı ḳamu seyrān itdüm / Ey Murādī ḳamu ʿālem seni **güyā** ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 5). [güyā,]*

Eylemişdür çünki efvāh içre peydā elsine / Anuñ içün ismini her yirde **gūyā** elsine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 1). [gūyā,]*

Gel Murāduñ gör kelāmın sem‘-i cāna al hemān / Naṣṣ-ı ḳātı‘dur kelāmı cümle **gūyā** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 5). [gūyā,]*

gūyā olmak [5] *Konuşan, söyleyen olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gūyā olalı bu dil ismüñle seni her dem / Pes ʿālem-i taḫḳīke ol başdı olup ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 1). [gūyā olalı, -alı]*

ġuyūb [2] *Kayıplar; görünmeyen, bilinmeyen şeyler. II Madde âleminin ötesindeki gözle görülemeyen âlemler.*

Ḳarn-ı ezelde çün kim farḳ olmadı **ġuyūbuñ** / Ġayb-ı ḥaḳīḳatüñdür esrār-ı ġaybī dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 2). [ġuyūbuñ, -un]*

Ey cenāb-ı kibriyāsıdur münezzeh min-sivāh / Ey **ġuyūbı** oldı ġaybe'l-ġayb pes lā-iştibāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 1). [ġuyūbı, -ı]*

ġuyūb ‘ālemi [1] *Bilinmeyen, görülmeyen âlem, öteki dünya.*

Geldüm çü **ġuyūb ‘āleminden** / İrdüm bu vücūda ol deminden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 1). [ġuyūb ‘āleminden, -n, -den]*

ġuyūb-ı dü-cihān [1] *Dünya ve ahiretin gaybları, sırları.*

‘Ayn-ı ḥaḳḳ ile **ġuyūb-ı dü-cihāndur** ḫāṣıl / Dā'iren bekle gözet kim anı pergār ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 4). [ġuyūb-ı dü-cihāndur, -dur]*

güç [4] *Zor. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġam degüldür baña senden her ne gelse yār **güç** / Ṣābir olur çevre çekmez ʿāṣıḳ-ı muḫtār **güç** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 1). [güc,]*

güç çekmek [1] *Zorluğa katlanmak.*

Ġam degüldür baña senden her ne gelse yār güc / Ṣābir olur çevre **çekmez** ʿāṣıḳ-ı muḫtār **güç** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 1). [güc çekmez, -mez]*

güç olmak [1] *Zor olmak; bir şeyin zor ve çetin olması.*

Baḥr-ı aʿẓamdur Murādī her yaña keffin şaçar / N'eylesün nā-ehle keşf itmek **olur** esrār **güç** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 5). [güc olur, -ur]*

güd [1] *Büyükbaş ve küçükbaş hayvanların bakımını yapmak. II Kelimer üzerinde tasarrufta bulunabime.*

Dürr-i deryā-yı ḥaḳīḳat kelimātum el-ḥaḳ / Ey Murādī kelimātuñı senüñ ben **güderin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 5). [güderin,]*

güft ü gū [2] *Laf, konuşma, dedikodu.*

Şerḥümi ezberledüm virdüm odur çün dā'imā / **Güft u gū** māżī müżāriʿ ḳıṣṣa destān eglemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 3). [güft u gū,]*

Ey ‘ayānın isteyen bu **güft ü gūdan** vaz gel / Ser fidā ḳıl virme sırr olsañ ser ü pā elsine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 2). [güft ü gūdan, -dan]*

güftār [51] *Söz, kelâm.*

Murādī cemʿi cemʿ itmek degildür degmenüñ kārı / "Fe-emmā" söyle **güftārın** bilür anı olan dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 5). [güftārın, -ın]*

Ḥaḳ Teālā şöyle virmiş ḥamdü-li'llah saña kim / Ey Murādī kimsenüñ **güftārı** yoḳ senden ʿacīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 5). [güftārı, -ı]*

Semīʿ olalı **güftāruñ** muʿammāsını fetḥ itdüm / Biz anı fetḥ idince bir daḫı lafẓ-ı beyān söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 2). [güftāruñ, -un]*

Cümlesi ḳılmış nidā ḫānum bülend-āvāz ile / Her birüñ **güftārını** gördüm ki hep imżādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 3). [güftārını, -ı, -n, -ı]*

Ṭarzını efkāra almaḳdur muḥāl-ender muḥāl / Ḳıl naẓar **güftāra** ḳılma kim igen raʿnā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 2). [güftāra, -a]*

Ey ders-i mecāzī oḳuyan ṭıfl düşüñ kim / ʿİlm-i ezelüñ noḳṭasıdur sendeki **güftār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 4). [güftār,]*

Ḥaẓẓ al bu Murādīnüñ **güftārını** gūş eyle / Ḳalbüñi açup ol dem mir'āt-nümā eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 5). [güftārını, -ı, -n, -ı]*

Ḳulaġ ursañ bu **güftāra** bilürdüñ ḥāl-i ʿuṣṣāḳı / Kemāl-i ʿilm olup ʿilmüñ yabana açmaz idüñ göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 2). [güftāra, -a]*

Ey Murādī merd olandur añlayan **güftāruñı** / Yāra varınca nice cāy-ı ʿademler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 6). [güftāruñı, -u, -ñ, -ı]*

Ben ḥaḳiḳat sırrını sırr ile mekşūf eyledüm / Müstemiʿ olmaġ içün **güftārı** her ʿuẓv oldı semʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 3). [güftārı, -ı]*

Semīʿ olalı ḥaḳḳı ile **güftārını** ḫallāḳuñ / Ḫalāyıḳ ḳavlin alup şanma biz efvāha yüz ṭutduḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 3). [güftārını, -ı, -n, -ı]*

Açġıl ḳulaġ-ı cānı gel tā kim saʿādet bulasın / Diñle Murādī sözlerin **güftārıdur** sābıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 5). [güftārıdur, -ı, -dur]*

Şu cān ṭūṭīsi şimdi kim ḳafesde söyleşür **güftār** / Ecel şayyādı bir gün şayd idiser olmaġıl ġāfil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 4). [güftār,]*

Manṭıḳ-ı ʿulyādadur **güftāra** viren revnaḳı / Her sözüñ aşlın dilerseñ iste bir ṣāḥib-himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 3). [güftāra, -a]*

Murādīye eser ḳıldı bu **güftār** / Gözüm açdum hemān aʿlāyı gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 5). [güftār,]*

Ey Murādī ḳavlüñi v'Allāhi ḥaḳdur söyleden / Ger inanursan bu **güftāra** saña besdür hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 5). [güftāra, -a]*

Güftāra ṭāḳat olmaz ger ola rū-be-rū yār / Cān ile añlar iseñ bir bī-nişāndur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 2). [güftāra, -a]*

İster iseñ bilmek ey dil ḳalb-i maʻnādan ḫaber / Remzini añla Murāduñ sırr ile **güftārda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 5). [güftārda, -da]*

Tārik-i ġayr olalıdan bu Murādī ẕū-fünūn / Vuṣlata ḳılmaz ḳanāʻat ḳıla mı **güftār** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 5). [güftār,]*

Ḫoş-ḫışāl ol baḳmaġıl sen herkesüñ **güftārına** / Ḳalbüñi ḳıl baḥr-āsā gözle kim her kārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 1). [güftārına, -ı, -n, -a]*

Ṭūṭi-i cāna döner söyletmek içün āyine / Añla **güftārını** güftār-ı zülālinden yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 3). [güftārını, -ı, -n, -ı]*

Ḳulaḳ urmaḳda **güftāra** kim ola kim vire ṭāḳat / Velīkin ṭāḳat irgürmek gerekdür bize bir pāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 2). [güftāra, -a]*

Ḳulaġ ur ʻaḳl ile her dem açıḳ ṭut çeşm-i cānuñ gel / Murādīden görinen sırr ile **güftārı** seyr eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 5). [güftārı, -ı]*

Eger başuñda fehmüñ vār ise fehm eyle **güftārum** / Cenāb-ı Ḥaḳḳı me'vā ḳıl ṣaḳın meyl itme me'vāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 3). [güftārum, -um]*

Murāduñ sen bu **güftārın** eger fehm idesin ey dil / Ki ḫūrşīd-i cihān gibi virürsin sen żiyā aya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 5). [güftārın, -ın]*

Murāduñ sözleri ʻayn-ı ḥaḳīḳat maḥż-ı ʻibretdür / Bu **güftāra** ḳulaġ ur ġayrı per-tāb it aḳar ṣuya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 5). [güftāra, -a]*

Murāduñ luṭfı lafẓında kim ola vire maʻnāyı / İder her kimse **güftārı** fikirince ḫayālince *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 5). [güftārı, -ı]*

Ger ṭulū' ide ne var çehre-i dildār yine / Söyleşe ʻāṣıḳ ile bir nice **güftār** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 1). [güftār,]*

Ey Murādī çü seni añlayumadı aġyār / Her ne **güftāruñ** ola söyle hemān yārāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 5). [güftāruñ, -un]*

Ṭūtī-i cān söyledi bunda yine bir lisān / Ḥayrete vardum ḳulaġ urdum o **güftārına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1395, Beyit 4). [güftārına, -ı, -n, -a]*

Ser virelden yāre ser-dār olmışam ʻāṣıḳlara / Şerḥe gelmez ger ṣorarsañ yār ile **güftārumı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 3). [güftārumı, -um, -ı]*

Çünki sözinde bildi **güftārı** / Bildi kendüyi söyledi sözini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 3). [güftārı, -ı]*

Her ne yirde olsañ olġıl bā-edeb / Açmaġıl ḫāric ṣaḳın **güftāra** leb *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 35, Beyit 3). [güftāra, -a]*

Yaraşur **güftārumuñ** şerḥinde nāfiẕ olsa ger / Yazmaya yir gök ola evrāḳ u aḳlāmı şecer *(Murâdî Dîvânı, Müfret 34, Beyit 1). [güftārumuñ, -um, -un]*

II Şiir.

Murādī sırr-ı ekberdür ʿacā'ibdür bu **güftāruñ** / Eger kim ṭaġa arż itseñ eriyüb ola cümle mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 5). [güftāruñ, -un]*

Murāduñ bunca **güftārın** mecāz añlamaġıl zinhār / Çü her bir noḳṭa vü ḥarfi nice biñ tercemān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 5). [güftārın, -ın]*

Ḫaberdür gerçi **güftārum** ḫaber añlama sen andan / Bu ḳavlüm kendözin tercīḥ idüp evṣāfını söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 2). [güftārum, -um]*

Mā-hüve'l-ḥaḳḳdur saña bu cümle **güftārum** benüm / Ġayrı kāra beñzemez bir özge işde işbu kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 4). [güftārum, -um]*

Murādīnüñ ne mümkindür ki şerḥ ola bu **güftārı** / Bunı yazmaġa fi'l-cümle mecāl olmaya küttābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 6). [güftārı, -ı]*

Çün bu **güftārı** didüm geldi cevābı kim Murād / Ḫôş gelür baña maḳālüñ dôstum her dem senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 5). [güftārı, -ı]*

Dürr-i meknūn oldı **güftārı** Murāduñ ḥarf ḥarf / Güş iderseñ gösterür her birisi Mevlāya yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 5). [güftārı, -ı]*

Murāduñ oldı **güftārı** ʿacā'ib sūz-nāk el-ḥaḳ / Melā'ik ġayrete vardı benüm āh ü fiġānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 5). [güftārı, -ı]*

Güftārı bu Murāduñ fehm olmaḳ oldı müşkil / Tāvus-ı ḳudsī bilse dökerdi perr ü bālin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1124, Beyit 5). [güftārı, -ı]*

Diñle **güftārını** Murāduñ gel / Bu kelām-ı ʻacīb ile eglen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 5). [güftārını, -ı, -, -ı]*

Güftāruñ añlanılmaz ḥikmet nedür didiler / Gelmez Murādī şerḥe bir dāstāndur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 5). [güftāruñ, -un]*

Ey Murādī sözlerüñ cevher durur yā kīmyā / Anuñ içün oldı **güftāruñ** ḳamu efvāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 5). [güftāruñ, -un]*

Murāduñ kim ola **güftārını** fehm eyleye cānā / Beyān ister iseñ ḳo kesreti ṣuġl ile tenhāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 5). [güftārını, -ı, -, -ı]*

Merd ol durur kim bu Murāduñ fehm ide **güftārını** / Ḳılmañ ʿuyūbına naẓar bī-iḫtiyār oldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 5). [güftārını, -ı, -, -ı]*

Güftārı bu Murāduñ mübhemdür añlanılmaz / Bir tercemān bulınmaz aña zamān içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 5). [güftārı, -ı]*

Murādī bilmek olmışdur bu **güftāruñ** güherden yeg / Hemān ʿarż eylegil ṭurma bulursañ ger ḫarīdārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 5). [güftāruñ, -un]*

Bir ḥiṣṣedür Murādī bu **güftārdan** murād / ʿĀḳil olanlar anı iderler dirāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 5). [güftārdan, -dan]*

güftār-ı āḫir eylemek [1] *Başka, daha önce söylenmemiş söz söylemek.*

Ṭayy idüp gezdüm nice yıllar mesā'il illerin / **Eyledüm güftār-ı āḫir** ṣāḥib-i ʿirfān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 3). [güftār-ı āḫir eyledüm, -dü, -m]*

güftār-ı dil-sūz [1] *Gönül yakan, gönle tesir eden söz.*

Gūş iden **güftār-ı dil-sūzum** ʿaceb mi ola mest / Ḳaṭreyem gerçi Murādī aḳıdam deryāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 5). [güftār-ı dil-sūzum, -um]*

güftār-ı dürer-bār [1] *İnci gibi söz söyleme.*

Ṭūṭī-i cān çünki mir'āt-ı dile ḳıldı naẓar / Açdı **güftār-ı dürer-bārını** pes virdi ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 1). [güftār-ı dürer-bārını, -ı, -(n)ı]*

güftār-ı ḥüsn-i dildār [1] *Sevgilinin güzelliğinin sözü, bahsi.*

Güftār-ı ḥüsn-i dildār gūşumda gūş-vāre / Aldum ḳulaġa cümle na'tini her milelden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 2). [güftār-ı ḥüsn-i dildār,]*

güftār-ı ʿışḳ [1] *Aşk sözü, aşka dair söz.*

Rū-be-rū olduḳça maʿşūḳ ile ʿāşıḳ anda / Arada nāz ü niyāz ile geçer **güftār-ı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 2). [güftār-ı ʿışḳ,]*

güftār-ı maʿnīdār [1] *Derin anlamlı söz.*

Ey Murādī diñleyen **güftār-ı maʿnīdāruñı** / Añlamaḳda ʿāciz olup bilemez nedür beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1031, Beyit 5). [güftār-ı maʿnīdāruñı, -un, -ı]*

güftār-ı zülal [1] *Safi, hafif, soğuk, güzel su gibi olan söz.*

Ṭūṭī-i cāna döner söyletmek içün āyine / Añla güftārını **güftār-ı zülālinden** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 3). [güftār-ı zülālinden, -in, -den]*

güher [5] *Cevher, inci.*

Murādī bilmek olmışdur bu güftāruñ **güherden** yeg / Hemān ʿarż eylegil ṭurma bulursañ ger ḫarīdārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 5). [güherden, -den]*

II Güzel söz.

Çü maʿnī remzini fikr eyledüm bildüm muʿammāyı / Bu ʿilmi bilmek içün virdi bir aʿlā **güher** furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 4). [güher,]*

Açup gencin ṣaçar çün ʿāleme her dem **güher** iḫlāṣ / ʿAvālim üstine dürr-i maʿāni neşr ider iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 1). [güher,]*

Bu Murāduñ kelimātını urup iẕʿāna / Añlar iseñ ne **güherler** ḳılasın sen ḥāsıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 5). [güherler, -ler]*

Gel diñle Murādīnüñ kelāmın / Kim nice çıḳar **güher** feminden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 5). [güher,]*

güher-bār [1] *Cevher saçan.*

Terk eyler idüm cānı didüñ ki senüñven ben / Ol laḥẓa **güher-bāruñdur** cānı ṭayandurdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 4). [güher-bāruñdur, -un, -dur]*

güher-i lā-ilāhe illā'llah [1] *Kelime-i tevhidin incisi.*

Misli yoḳ zāyiʿ eyleme zinhār / **Güher-i lā-ilāhe illā'llah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 5). [güher-i lā-ilāhe illā'llah,]*

güher-i maʿnā [1] *Anlam mücevheri.*

Gel diñle Murādīnüñ bu ḳavl-i güher-pāşın / Bu **güher-i maʿnāya** olmadı bahā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 5). [güher-i maʿnāya, -(y)a]*

güher itmek [1] *Mücevher etmek, mücevhere dönüştürmek.*

Naẓar bir kīmyādur kim ider ḫākı zer-i ḫāliṣ / Egerçi seng-i ḫārādur **ider** ol dem **güher** feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 3). [güher ider, -er]*

gül [15] *Gül.*

Şanma kim bir **gül** içün eyler fiġān / İster anı kim bula Ḥaḳdan naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 2). [gül,]*

Gözin açmış durur şehlā cemālüñe olup ḥayrān / Oḳur ḥüsnüñ kitābını saña meddāḥ olup **güller** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 3). [güller, -ler]*

Kibri terk idüp dilā eyle tevāżuʿ pāyesin / Çün bilürsin kim bināsı ḫaymenüñ **gülden** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 4). [gülden, -den]*

Gül ü şehlāya vü serve bu gözüm ḳılsa naẕar / Ol yüzi gül boyı serv ü gözi şehlā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 2). [gül,]*

Gül ü şehlāya vü serve bu gözüm ḳılsa naẕar / Ol yüzi **gül** boyı serv ü gözi şehlā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 2). [gül,]*

Açıldı ḥadāyıḳda nice biñ **gül** ezhār / Şerḥe gele mi ṣādır-ı maṣdūr ile maṣdar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 4). [gül,]*

Ġūş-ı hūşuña alup diñle Murāduñ süḫanın / Bāġ-ı dehrüñ **güline** baḳma ki ol ṣolsa gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 5). [güline, -i, -(n)e]*

Didi ṣanma **gül** içün beni ġam-nāk / Ben andan ḥikmet-i Mevlāyı gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 4). [gül,]*

Gülistān-ı vücūdumda biter **güller** kemālinden / Öter cān bülbüli her dem beyān eyler maḳālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 1). [güller, -ler]*

II Sevgili.

Cemālüñ gülşenin ʿarż it ide tā naʿra bülbüller / Yaḳalar çāk ide **güller** gireler raḳṣa sünbüller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 1). [güller, -ler]*

Bāġ-ı felek içre begüm açıldı mı bir **gül** / Kim üstine anuñ varup aġlamaya bülbül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 1). [gül,]*

Seḥerde cūş ider bülbül fiġāna / **Gül** üzre āh ider ol yana yana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 1). [gül,]*

Nice dillerle medḥ eyler Ḫudāyı / **Gül** oldı arada ancaḳ bahāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 3). [gül,]*

Ayrulalı o **gülden** oldı yirüm benüm ḫār / Gelsem ʿaceb midür ben bülbül gibi fiġāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 3). [gülden, -den]*

Nāle-i bülbül nedür yā **gül** nedür bülbül nedür / Bu rumūzı bilmeyen n'eyler o seyr-i gülşeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 4). [gül,]*

gül-geşt eylemek [1] *Gül gezintisi yapmak; gül bahçesinde gezinmek, dolaşmak.*

Ey Murādī sāḥil-i deryāda **gül-geşt eyleyen** / Baḥr içinde bulmadı Ḫıżrı daḫı hem-sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 5). [gül-geşt eyleyen, -(y)en]*

gülgūn [2] *1. Gül renkli.*

Zülf-i şebdīzüñ hevāsından başum sevdālıdur / Ey leb-i şīrīn teraḥḥum ḳıl yaşum **gülgündur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 7). [gülgündur, -dur]*

2. Husrev'in Şirin'e hediye ettiği at.

ʿÖmr-i sermeddür baña şīrīn-i ʿışḳuñdur leẕīẕ / Āh-ı āb-ı çeşmüm ammā hicr ile **gülgündur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 4). [gülgündur, -dur]*

gül-i aḥmer [1] *Kırmızı gül.*

Muʿammā oldı ismüñ nükhetinden çün **gül-i aḥmer** / Anuñ çün ʿandelīb aġlar aña ḳarşu çıḳup yaza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 2). [gül-i aḥmer,]*

gül-i baḫtı açılmak [1] *Baht, talih gülünün açılması. II Bahtının açılması.*

Gülşen-i ḳudsde çün bülbül-i ḳudsī iñler / **Gül-i baḫtı açılur** yaşını ol demde siler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 1). [gül-i baḫtı açılur, -ur]*

gül-i ḥamrā [1] *Kırmızı gül.*

Gülsitān-ı dehre aldanma sebāt olmaz aña / Bī-vefādur eglenüb ḳalmaz **gül-i ḥamrā** gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 3). [gül-i ḥamrā,]*

gül-i ḫandān [1] *Açılmış gül; sevgili.*

Çü ruḫ-sāruñ **gül-i ḫandān** olupdur / Hezārān bülbülüñ nālān olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 1). [gül-i ḫandān,]*

gül-i raʿnā [2] *Bir tarafı sarı, diğer tarafı kırmızı gül.*

Boyuñı añaram itsem eger naẕar serve / Yüzüñi fikr iderem beslesem **gül-i raʿnā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 3). [gül-i raʿnā,]*

Ṣaḥn-ı ḳudsīde vücūdum yine ṭūbā ancaḳ / Bāġ-ı vaḥdetde göñül bir **gül-i raʿnā** ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 1). [gül-i raʿnā,]*

gül-istān [5] *Güllük, gül bahçesi, gül tarlası.*

Murādī ravża-i cennetde var mıdur ḥūrā / Ne ravża var ne melek cümle **gülistānam** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 5). [gülistānam, --am]*

II Sevgilinin bulunduğu yer.

Çün **gül-istān** içre gördüm ʿandelīb / Dir idi kim el-ḥabībü el-ḥabīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 1). [gül-istān,]*

Bülbülā ḳıl naġmeler çün ki **gülistān** eldedür / Eylegil seyr ü temāşā çünki būstān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 1). [gülistān,]*

Seḥerde bülbül-i gūyāyı gördüm / **Gülistān** içre ol şeydāyı gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 1). [gülistān,]*

Tā'ir-i gülşen-i ḳuds oldı yine bülbül-i cān / Ḳalbüm ezhārına baḳ nice **gülistānam** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 3). [gülistānam, --am]*

gülistān-ı ʿışḳ [1] *Aşk bahçesi.*

Gülistān-ı ʿışḳa girdüm bülbül-i gūyā menem / Yārümüñ gördüm cemālin vālih ü şeydā menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 1). [gülistān-ı ʿışḳa, -a]*

gülistān-ı vücūd [1] *Varlığın, bedenin gül bahçesi.*

Gülistān-ı vücūdumda biter güller kemālinden / Öter cān bülbüli her dem beyān eyler maḳālinden

(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 1). [gülistān-ı vücūdumda, -um, -da]

gül-ʿiẕār [2] *Gül yanak, al yanak. II Sevgili.*

Ṣaḥn-ı çemende ḳılma naẓar **gül-ʿiẕārına** / Bir iki günde cümle fenā vü hebā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 2). [gül-ʿiẕārına, -ı, -n, -a]*

Bir şemme duydı bāġ-ı gül **gül-ʿiẕārdan** / ʿĀrum yāsını ḳodı ʿulyāda seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 3). [gül-ʿiẕārdan, -dan]*

güller budağı [1] *Güllerin dalı. II Sevgilinin diyarı.*

Ruḫı ʻışḳında ḳan ağlarsa ʻāşıḳlar ʻaceb midür / Hezārān bülbül eyler nāleler **güller budaġında** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 3). [güller budaġında, -da]*

gülsitān [3] *Gül bahçesi, çiçeklik. II Sevgilinin bulunduğu yer, sevgili makâmı.*

Şemīm-i verd-i aḥmer ister iseñ būstān gözle / Fiġān-ı bülbül-i şeydā dilerseñ **gülsitāndan** ṣor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 2). [gülsitāndan, -dan]*

Gülsitān içre ʿaceb bülbüllerüñ feryādı ne / Gūş-ı hūşı ṭutsañ añlarduñ ne müşkil kārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 3). [gülsitān,]*

Kitāb-ı ʿışḳı açdum çün ʿacā'ib dāstān gördüm / Ki her bir ʿālemin seyr eyledüm bir **gülsitān** gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 1). [gülsitān,]*

gülsitān-ı dehr [1] *Dünyanın gül bahçesi.*

Gülsitān-ı dehre aldanma sebāt olmaz aña / Bī-vefādur eglenüb ḳalmaz gül-i ḥamrā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 3). [gülsitān-ı dehre, -e]*

gülşen [8] *Bahçe, gül bahçesi. II Sevgilinin bulunduğu yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Fiġān u nāleme āheng ider **gülşende** bülbüller / İder sīnem benüm naġme begüm çeng ü rebāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 2). [gülşende, -de]*

gülşen-i bāġ [1] *Gül bahçesi.*

Gerekmez bil ki baña **gülşen-i bāġuñ** temāşāsı / Benüm kūy-ı ḥabībümde ʿaceb aʿlā ṭaraġum var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 3). [gülşen-i bāġuñ, -un]*

gülşen-i cennet [2] *Cennet bahçesi.*

Gülşen-i cennetde gezmiş bir buraḳ / Berḳveş geldi uruben sāḳa sāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 1). [gülşen-i cennetde, -de]*

Gülşen-i cennetde gördüm vech-i sübḥān āyetin / Bülbül-i ḳudsī oḳurdı cümle Raḥmān āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 1). [gülşen-i cennetde, -de]*

gülşen-i ḥüsn [3] *Güzelliğin gül bahçesi. II Sevgilinin mekanı.*

Gülşen-i ḥüsnüñ görelden bülbül-i cān aġlamaz / Rūy-i zībāñı görelden çeşm-i giryān aġlamaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 1). [gülşen-i ḥüsnüñ, -ün]*

Gülşen-i ḥüsnüñde nālān oldı bülbüldür göñül / Ey cemālüñ verdine ḥayrāndur cān ile dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 1). [gülşen-i ḥüsnüñde, -ün, -de]*

Gülşen-i ḥüsninedür bülbül ü güldür yine pes / Kendü maʻşuḳ hemān ʻāşıḳ-ı peydādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 2). [gülşen-i ḥüsninedür, -i, -(n)e, -dür]*

gülşen-i iẓhār [1] *Gül bahçesinin meydana çıkarması, ortaya koyması.*

Kibriyā-yı ḥażret-i vācib vücūd iẓhārına / **Gülşen-i iẓhāra** milketle virimez reng ü bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 4). [gülşen-i iẓhāra, -a]*

gülşen-i ḳuds [1] *Kutsal gül bahçesi.*

Gülşen-i ḳudsde çün bülbül-i ḳudsī iñler / Gül-i baḫtı açılur yaşını ol demde siler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 1). [gülşen-i ḳudsde, -de]*

gülşen-i vaṣl [1] *Kavuşmanın gül bahçesi.*

Gülşen-i vaṣluñ duyaldan ʿandelīb-i cānumuz / Yimez içmez ẕikr ü fikrüñ aña āb u dānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 3). [gülşen-i vaṣluñ, -un]*

gülşen-i vuṣlat [1] *Kavuşmanın gül bahçesi.*

Ḥabbeẕā **gülşen-i vuṣlatdan** ire būy-ı laṭīf / Vāridüñ ṣafḥasına naḳş ide nāmuñ mevrūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 4). [gülşen-i vuṣlatdan, -dan]*

gül ü ʿabher [1] *Gül ve nergis. II Sevgili.*

ʿAceb ey dil ḫayālüñde ruḫ-ı cānāna irdüñ mi / **Gül ü ʿabherde** bir şemme bulup bostāna irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 1). [gül ü ʿabherde, -de]*

gül yanak [1] *Gül gibi pembe yanak.*

Giriftār oldı murġ-i dil nigāruñ zülfi ağında / Göricek dāne-i ḫāli o māhuñ **gül yañağında** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 1). [gül yañağında, -da]*

gül yüz [6] *Sevgilinin gül gibi güzel yüzü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gül yüzinsüz bu bülbül-i cāna / Birdür iki cihānda yoġ ile var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 3). [gül, yüzinsüz]*

gülzār [3] *Gül bahçesi.*

ʿĀşıḳlaruz biz n'eyleyelüm cennetüñ **gülzārını** / Yiter iki dünyāda biz bülbüllere gülzār-ı dôst

(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 2). [gülzārını, -ı, -(n)ı]

Bulsa idi ‘andelīb bir eser-i şemmeden / Ḳılmaz idi bir naẓar ravżada **gül-zārına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1395, Beyit 2). [gül-zārına, -ı, -n, -a]*

II Sevgilinin diyarı.

Gözüm her dem nigāra ḳarşu ḳan aġlarsa ʿayb itme / Fiġān eyler mi bülbül nesneye **gül-zārdan** ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 3). [gül-zārdan, -dan]*

gülzār-ı dôst [1] *Dostun, sevgilinin gül bahçesi.*

ʿĀşıḳlaruz biz n’eyleyelüm cennetüñ gülzārını / Yiter iki dünyāda biz bülbüllere **gülzār-ı dôst** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 2). [gülzār-ı dôst,]*

gül-zār-ı ḥüsn [1] *Güzelliğin gül bahçesi.*

Benüm faḫrum budur dā’im senüñ **gül-zār-ı ḥüsnüñde** / Olayın ‘andelīb-āsā dem-ā-dem murġ-i gūyende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 3). [gül-zār-ı ḥüsnüñde, -ün, -de]*

gül-zār-ı ibrāhīm-veş [1] *Hz. İbrahim'in gül bahçesi gibi. II Ateşe atıldığı yer gibi.*

Ol rıżāsında ḥabībüñ dā’imā sen ṣubḥ u şām / Eyleye **gül-zār-ı İbrāhīm-veş** tā nāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 4). [gül-zār-ı ibrāhīm-veş,]*

gülmek [2] *Gülmek.*

Her ki dünyāyı ḳodı āḫirete mā’ildür / Aḫiret isteyeni añla hemān **gülse** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 2). [gülse, -se]*

Rüsūm-ı ‘āleme ‘aḳl ile nāẓır olduñ ise / Ġam ehlin aġlayuben **gülme** şād-mān olana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 3). [gülme, -me]*

güldürmek [2] *Gülmesine sebep olmak, gülmesini sağlamak, sevindirmek.*

Kimi isterse ġarīb eyler kimi isterse bay / Kimisin ḥalḳuñ ider giryān kimisin **güldürür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 2). [güldürür, -ür]*

II Cenabı Allah'ın kuluna inayeti; iyiliği.

Maḥabbet baḥrine ṭaldur elüm alup beni ḳaldur / Bu ben giryānuñı **güldür** ʿināyet ḳıl saʿādetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 2). [güldür,]*

Gülşenî [1] *15. yüzyıl Divan Şairi.*

Muḫtār olan bu yirde Murāduñ kelāmıdur / Kimdür bu yirde Rūşenī vü yāḫū **Gülşenī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 5). [gülşenī,]*

gümān [1] *Şüphe, kuşku.*

Oldı MurādI āzād çün ġayrinüñ ġamından / Buldı kelām eṣaḥḥın pes ḳalmadı **gümānum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 5). [gümānum, -um]*

gümān itmek [2] *Şüpheye düşmek.*

ʿAyān olursa **gümān itme** kim nihāndur bu / Nihān olursa ʿayāndur gel itme ḳāl ile ḳīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 4). [gümān itme, -me]*

Kemāle ben **gümān itmem** fe-emmā vech-i āḫer var / Gelüpdür evvel āḫirden hem evvel āḫir efkārum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 3). [gümān itmem, -me , -m]*

gümān ḳılmak [3] *Şüphe etmek, kuşkuya düşmek.*

Kim ki münkirdür Murāduñ ḳavline **ḳılma gümān** / Bū Lehebdür nār-ı dūzaḫda yanar hem çün ḥaṭab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 5). [gümān ḳılma, -ma]*

Rifʿat ü ʿizzet müfevveżdür saña ey cāna cān / Sen Ḫudā muḫtārsın kimdür saña **ḳıla gümān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 1). [gümān ḳıla, -a]*

Çün ‘aḳl-ı evveldür ezel virdi murādın ol ezel / Oldı Murādī pes ezel Ḥaḳdur viren **ḳılma gümān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 5). [gümān ḳılma, -ma]*

güm-rāh [1] *Yolunu şaşırmış, doğru yoldan ayrılmış.*

Her kişinüñ ardına düşüp uyup gitme ṣaḳın / Hiç ḳulaġuzluk ṣaḳın sen ummaġıl **güm-rāhdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 4). [güm-rāhdan, -dan]*

güm-rāh olmak [3] *Yolunu şaşırmak, doğru yoldan ayrılmak.*

Çün Murādī añlamaduñ añlamazsın ḥālini / Ey tarīḳe ṭoġrulan bilgil ki **güm-rāh olmaduñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 5). [güm-rāh olmaduñ, -ma, -du, -n]*

Beni ḳurtar ilāhi ẓulmetden / **Olmayam** tā yolumda ben **güm-rāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1220, Beyit 3). [güm-rāh olmayam, -ma, -(y)am]*

Gel Murāduñ bu kelāmını işit āgāh ol / Yāvī ḳılma yoluñı gel berü **olma güm-rāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 5). [güm-rāh olma, -ma]*

gün [24] *1. Gün.*

Yūsuf-ı sānīsin ey māh-liḳā ʿālemde / Kim naẓar itse saña **günde** ider biñ ṣalavāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 4). [günde,]*

Şarḳ u ġarbı ṭolanup gün yüzüñi görmek içün / **Günde** mihr ü gicelerde meh-i tābānum arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 4). [günde,]*

Ene’l-ḥaḳ oldı kelāmından āşikār ü nihān / Hezār Manṣūr-ı Ḥallācı **günde** dāra çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 4). [günde,]*

Gel temāşā eyle ṣunʿullāhı ey merd-i kemāl / Altı **günde** yaradıldı ʿālem ü sensin dü-şeş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 4). [günde, -de]*

Bir ʿaceb deryā olupdur dil ki yoḳ aña kenār / **Günde** biñ deryā yudar aṣlā yimez gam ān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 3). [günde, -de]*

Noḳṭayam pergār içinde devr ider durmaz beni / Ey Murādī maḥv iderven **günde** bin deryāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 5). [günde, -de]*

‘Işḳ ile ger dutayın dir iseñ ey dil geştī / Ḳıl taḥammül ura ger **günde** saña biñ sedeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 3). [günde,]*

‘Azm-ı dildār ideli **güni** dildür devrān / Ḫāṣa li’llāh ki seni terk ide ber-kār ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 2). [güni, -i]*

Cām-ı cihāna ḳıl naẓar cāmı gözet cihān yine / **Günde** ne ṭavr u ṭarz ider arż ile āsumān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 1). [günde, -de]*

İdüben ṣarf-ı maḳdūruñ bu **günde** ḫıdmet-i yāre / Oluben cān ile bende ʿaceb sulṭāna irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 2). [günde, -de]*

Cānum seni diler n’ola rūḥ olsa baña cān / Her dem gice gözümde gözüm **günde** gündüzüm *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 11, Beyit 2). [günde, -de]*

Altı **günde** cihānı var itdüñ / Kimi yād u kimini yār itdüñ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 29, Beyit 2). [günde, -de]*

2. Zaman.

Berzaḫ-ı ḥaşrüñ tecellāsında tāb olmaz baña / Pes remīm itdi ʿıẓāmın nice **gün** fersūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 3). [gün,]*

Çeke gör ḳahr-ı dünyāyı nitekim çekdi ol Eyyüb / Bu **günki** gün çeken kahrı yarın anda olur ḫurrem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 6). [günki, -ki]*

Çeke gör ḳahr-ı dünyāyı nitekim çekdi ol Eyyüb / Bu günki **gün** çeken kahrı yarın anda olur ḫurrem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 6). [gün,]*

Ṭaḳa gör nefsüñe zencīr elüñde tā zebūn olsun / Bu **gün** sen aña ṭaḳmazsan daḳısarlar saña erḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 7). [gün,]*

Ḥāl-i istiġrāḳı ʿāṣıḳlar ne ḥāl añlar bu **gün** / Yār-i bī-hemtādan ayrılmaḳ muḥāl añlar bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 1). [gün,]*

Ḥāl-i istiġrāḳı ʿāṣıḳlar ne ḥāl añlar bu gün / Yār-i bī-hemtādan ayrılmaḳ muḥāl añlar bu **gün** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 1). [gün,]*

Her seḥer bir baḥre ġavṣ eyler dür-i nāyāb içün / Ġavṭa-i ʿuṣṣāḳı ġayrılar ḥayāl añlar bu **gün** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 2). [gün,]*

Ṣūret-i Mūsāya gelmiş çün cevāb-ı len terānī / Ṭūra ʿarż olan celālini cibāl añlar bu **gün** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 3). [gün,]*

Ey cemāl-i lā-yezālīden münevver bi’l-eḥad / Aḥmed-i muḫtār-ı ṭavrın mīm ü dāl añlar bu **gün** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 4). [gün,]*

Her kime kim olmaya sırr-ı Muḥammedden naṣīb / Sözlerüñi ey Murādī ḳīl u ḳāl añlar bu **gün** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 5). [gün,]*

Nice **gündür** ‘alīl-i fürḳat idüñ / Şimdi derd-i ṭabīb ile eglen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 2). [gündür, -dür]*

Murādī sen murāda ḳāṣıd ol tā bulasın maḳṣūd / Bu **günki** furṣatı gözle ne ḥācet vaʻd-i ferdāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 5). [günki, -ki]*

günden güne [3] *Gün geçtikçe, her gün biraz daha, gün günden.*

Aḫbār-ı ḥüsni ʿāleme yayıldı ser-te-ser / **Günden güne** şüyūʿ ile tāze ḫaberdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 3). [günden güne,]*

Şol ḥüsn-i bā-kemāl ki sen dil-rübādadur / **Günden güne** bu ḳalbüme ʿışḳı ziyādedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 1). [günden güne,]*

Diñler iseñ Murādī kelāmını cān-ı men / **Günden güne** maḥabbeti yāre ziyādedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 5). [günden güne,]*

gün kılmak [1] *Baht, talih.*

Niceler bunda rāhı **gün** ḳıldı / Oldılar pes muḥalled-i fi’n-nār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 527, Beyit 6). [gün,]*

gün [2] *Güneş, aydınlık, parlak.*

Ṭāḳ-ı mīnā-yı sipihri gezelüm döne döne / **Gün** gibi berḳ uralum ʿāleme bir māh ile biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 4). [gün,]*

Kendüñi **gün** içre nā-peydā ḳılup / Özüñi peydāda peydā eylegil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 2). [gün,]*

gün gibi [1] *Güneş gibi parlak, aydınlık.*

İkilikden muʻarrā ol gider gitsün göñül paşı / Mücellā eyle mir’ātuñ ola **gün gibi** tāb-ende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 2). [gün gibi,]*

gün görmez güzel [1] *Güzelliğini herkesin göremediği, saklı güzel.*

Ḳanı **gün görmez güzeller** n’oldı ol zībā cemāl / Ẕerre ẕerre şerḥa şerḥa infikāk olmış yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 4). [gün görmez güzeller, -ler]*

gün yüz [6] *Güneş gibi olan parlak yüz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şarḳ u ġarbı ṭolanup **gün yüzüñi** görmek içün / Günde mihr ü gicelerde meh-i tābānum arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 4). [gün yüzüñi, -n, -i]*

gün yüzin görmek [1] *Güneş gibi parlak yüzü görmek.*

Seni ḳaşı gibi eyledi hilāl ol meh-i nev / **Gün yüzin görmek** ile olmaduñ ābād göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 2). [gün yüzin görmek, -mek]*

günah [21] *Günah; suç, kusur. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Aḳıtġıl eşki çeşmüñden olasın maʿṣiyetden pāk / ʿİbādāt it ḳıl istiġfar ola tā kim **günāhuñ** kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 2). [günāhuñ, -uñ]*

günāh-ı maẓlūm [1] *Mazlumun günahı.*

Demidür ey **günāh-ı maẓlūmuñ** / Eşk-i çeşmüñ ile günāhuñı yu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 8). [günāh-ı maẓlūmuñ, -un]*

günahkâr [1] *Günah işleyici, işleyen, âsim, suçlu.*

Benven żaʿīf ḫāṭī ve mücrim **günāhkār** / Ḳādir neyem ki niʿmete şükrüm bahā idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 2). [günāhkār,]*

güneh-kār olmak [2] *Günah işlemiş olmak.*

Ben **güneh-kār oldıġumca** ey şefīʿüm vir ḫaber / Çün Murādam bāʿis-i ġufrān olan kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 5). [güneh-kār oldıġumca, -dık, -um, -ca]*

Çeker tevḳīʿ-i ḳudret ḥükmini aḥkāmına dā'im / Virürüz yirlü yirine **günehkār olmazuz** hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 4). [günehkār olmazuz, -maz, -uz]*

günāh yumak [1] *Günahını yıkamak, günahından arınmak.*

Demidür ey günāh-ı maẓlūmuñ / Eşk-i çeşmüñ ile **günāhuñı yu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 8). [günāhuñı yu,]*

günbed-i eflak [1] *Feleklerin kubbesi. II Gökyüzü.*

Murādī **günbed-i eflāk** döner zāyir olup ṣaḥṣuñ / Eger olmaz ise olmaz zemīn ü āsumān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 5). [günbed-i eflāk,]*

günbed-i ḫaḍrā [2] *Yeşil kubbe, gökyüzü.*

Bir şāhsın ey şāh ki sen şāh-ı cihānuñ / Medḥ ile ṭoludur döneli **günbed-i ḫaḍrā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 2). [günbed-i ḫaḍrā,]*

Ol Ḫudānuñ şerīf ismi ile / Cümleten ṭolu **günbed-i ḫaḍrā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 3). [günbed-i ḫaḍrā,]*

gündüz [3] *Gündüz.*

Bilmezem farḳ itmezem kim giceden **gündüz** nedür / İşbu vech ile beni giryān u nālān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 4). [gündüz,]*

Baḳdı mir'āta gördi dil özini / Giceden farḳ itdi **gündüzini** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 1). [gündüzini, -i, -n, -i]*

Cānum seni diler n'ola rūḥ olsa baña cān / Her dem gice gözümde gözüm günde **gündüzüm** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 11, Beyit 2). [gündüzüm, -üm]*

gündüzin [1] *Gündüz vakti.*

Ḥaḳ seni anuñ içün eyledi var / **Gündüzin** ṣavm idesin gice ḳıyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 2). [gündüzin,]*

güneş [11] *Güneş.*

Ey Murādī gel vücūduñ ẕerreveş nāçīz ḳıl / İki dünyāya **güneş** gibi olasın tāb-ver *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 5). [güneş,]*

Baḳduġumca **güneşe** ol meh-i ġarrā görinür / Māha baḳdukça gözüm ol ḳaşı ṭuġrā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 1). [güneşe, -e]*

Görmeyelden gözüm yüzüñ **güneşin** / Oldı cümle cihān baña deycūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 2). [güneşin, -in]*

Güneşden eẕher oldı żav-ı vechüñ / Żiyā virmek ile şems aya düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 3). [güneşden, -den]*

Ṣubḥ-ı ṣādıḳda ṭoġdı çünki **güneş** / Ḳarşuma geldi ṭurdı bir meh-veş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 1). [güneş,]*

Güneş żiyāsına mir'ātı tutmak oldı devā / Ki tā ki hücre-i deycūra nūr ola lāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 3). [güneş,]*

Ben vücūdum 'ālemin eyledüm 'ālem **güneşin** / Cümlesi aldı edeb izini bu ṣuġrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 4). [güneşin, -in]*

Ālā-yı nāẓır-ı hey'et küşāde-çeşm olup gözle / **Güneşden** nice nūr olur ṭoḳındıġınca bedr aya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 4). [güneşden, -den]*

Ey Murādī seni bilmekde tereddüdde cihān / Ey cihānuñ **güneşi** iste beni ażvāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 5). [güneşi, -i]*

Egerçi necm ü ḳamer oldılar mużī-i semā / Ṭulūʿ ide çü **güneş** ḳalmaya sitāre vü āy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 2). [güneş,]*

II Sevgili.

Ḥicāb itmiş celālini cemāle / **Güneş** nūrı meh-i tābāna düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 3). [güneş,]*

güneş yüzlü [1] *Güneş gibi parlak ve nur yüzlü.*

Ey hilāl ebrū **güneş yüzlü** ṣaçı leylüm benüm / Gice gündüz aġlaram ben sen meh-i tābān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 5). [güneş yüzlü,]*

güneşüñ nūrı [1] *Güneşin ışığı.*

Güneşüñ nūrı çü tābında ḳılurmış ḳameri / Gice gündüz ne ararsın meded ey-vāy seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 3). [güneşüñ nūrı,]*

güster [1] *Yayılmış, döşenmiş.*

Oldı mir'āt-ı Ḫudā **güster** ü bihterdür dil / Gel berü bir naẓar it kim nice serverdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 2). [güster,]*

güşā eylemek [1] *Açmak.*

Añla sözin Murādīnüñ çeşmüñi **eylegil güşā** / Kimsene ḳavline anuñ bulımadı bahā bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 5). [güşā eylegil, -gil]*

güşā olmak [1] *Açık olmak .*

Dostum ʿışḳ-ı cemālüñ ideli göñlüm cā / Bu düçeşmüm ṭaraf-ı āḫere **olmadı güşā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 1). [güşā olmadı, -ma, -dı]*

güşād [3] *Açık.*

Rūy-i yāre dīde-i dildür **güşād** / ʿÖmrümüz anuñ içün oldı ziyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 1). [güşād,]*

Gel Murādīnüñ murādın añla kim merdānedür / Anuñ içündür **güşāde** bu benüm bāb-ı derüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 6). [güşāde,]*

Bülbül-i nālāna ḳarşu verd-i aḫmerdür **güşād** / Yaʿni ʿālem ʿālem içre buldı ezmān bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 4). [güşād,]*

güşād bulmak [1] *Ferahlık bulmak, rahatlamak.*

Dīde-i ümmīdi buldum çeşm-i cānumdan güşād / Rāhumuñ me'vāların menzilden itdüm izdiyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 1). [güşād buldum, -du, -m]*

güşād eylemek [2] *Açmak.*

Ḫāzin-i ḳudretde miftāḥ-ı ezel ābād bād / Bārekallāh nice kenzi dā'imā **eyler güşād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 1). [güşād eyler, -r]*

İlāhī ġonce-i ümmīdümi dā'im **güşād eyle** / Dil-i maḥzūnumı vaṣl-ı cemālüñ birle şād eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 1). [güşād eyle,]*

güşād itmek [4] *Açmak.*

Seḥer cemāl-i ḥabībüm niḳābın **itdi güşād** / Maḥabbet-i ezelimüz ziyāde oldı ziyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 1). [güşād itdi, -di]*

Eyledüm maʿnāda muḥkem ictihād ey ẕū-fünūn / Pes **güşād itdüm** çü urdum maʿrifet gencine el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 4). [güşād itdüm, -dü, -m]*

Bār-gāh-ı ʿizzet **itmişdür** saña bābın **güşād** / İster iseñ iste gel andan hemān her ʿizzeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 4). [güşād itmişdür, -miş, -dür]*

II Gönül kulağını açmak, dinlemek.

Semʿ-i dili **küşād idüp** bildi melekle ins ü cān / Sebʿa semāyı geşt idüp şimdi ben istivādayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 4). [güşād idüp, -üp]*

güşād ḳılmak [1] *Açmak, açık hale getirmek.*

Cān gözini **ḳıl güşād** ʿibret ile ḳıl naẓar / ʿĀḳil olan dā'imā her naẓar ʿibretdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 2). [güşād ḳıl,]*

güşād olmak [6] *Açma, açılma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her ne deñlü tā'ir-i ḳudsī ide cevlānlar / İrmeye künh-i ḥaḳīḳat **olmaya** ʿuḳde **güşād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 2). [güşād olmaya, -ma, -(y)a]*

güşade [2] *Açık.*

Pādişāhum ʿināyet eyle baña / Ẕikrüñ eyle **güşādedür** efvāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1220, Beyit 5). [güşādedür, -dür]*

Ey Murādī ḳıl naẓar çün manẓaruñdur her vücūd / ʿAyn-ı feyżüñde **güşādedür** ʿavālim revzeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 5). [güşādedür, -dür]*

güşāde eylemek [6] *Açmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu semʿüñ gūşunı aç kim olasın müstemiʿ ḳavli / Bu ʿaynuñ çeşmini **eyle güşāde** olasın bīnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 3). [güşāde eyle,]*

güşāde ḳılmak [8] *Fethetmek, açmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çeşm-i cānı **ḳıl güşāde** ister iseñ maʿrifet / Gör Murādī mantıḳın kendin ne zībā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 5). [güşāde ḳıl,]*

güşāde olmak [6] *Açılmak, ferahlamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her seḥer tāb urdı ʿayna lemʿa-i mihr-i ezel / Perde-i ẓulmet **güşāde oldı** olup ʿukde-ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 1). [güşāde oldı, -dı]*

güşāde-çeşm olmak [1] *Gözünü açmış olmak, dikkatle bakmak.*

Ālā-yı nāẓır-ı hey'et **güşāde-çeşm olup** gözle / Güneşden nice nūr olur ṭoḳındıġınca bedr aya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 4). [güşāde-çeşm olup, -up]*

güşāde-ṭālī ʿ [1] *Kutlu talih.*

Güşāde-ṭālī ʿ oldur kim ṭuluʿın añlaya ḳande / İki çeşmi mücellā iki ʿaynı anuñ ʿumyādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 4). [güşāde-ṭālī ʿ,]*

güvāh [5] *Şahit, tanık; delil. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bilmek içün bu ṣıdḳumuz daʿvīye ḳaṣdımuz nedür / Ḳāżī vü şāhid ol ḥabīb ġayrı **güvāhı** n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 4). [güvāhı,]*

güvāh görmek [1] *Şahit görünmek, tanık olmak.*

Çün ḥabībüm durur ḥabīb-i ezel / Ezelüme ebed **görindi güvāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 2). [güvāh görindi, -di]*

güvāh ḳılmak [1] *Tanık, delil göstermek.*

Ḥālıḳın ḳıldı tefekkür baḳuben eşyāya / Cümle maḥlūḳ anuñ birligine **ḳıldı güvāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 2). [güvāh ḳıldı, -dı]*

güymek [6] *Beklemek, sabretmek, intizar etmek, gözlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cūş ḳıldı yine dil ʿışḳ ile bir ḥāle **güyer** / Ḥāle hem-ḥāl oluben ḥavl ile aḥvāle güyer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 1). [güyer, -er]*

güẕār eylemek [1] *Geçip gitmek.*

Sāḥil-i deryā-yı ʿışḳı fülk-i dil **eyler güẕār** / Çün gire ummāna hergiz bulımaz ḥadd ü kenār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 1). [güẕār eyler, -r]*

güẕār ḳılmak [1] *Geçip gitmek; terk etmek.*

Saña müştaḳ olalı dil cümleden **ḳıldı güẕār** / Baña sensin pes n'idem pes aġ ile ḳarayı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 2). [güẕār ḳıldı, -dı]*

güzel [15] *Güzel, hoş.*

Güzeller gerçi cihān içre vardur ey meh-rū / Velīk şems-i cemālüñe cümle oldı sühā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 4). [güzeller, -ler]*

Bu kelāmını Murāduñ **güzel** ışġa eyle / Çeşme-i mīm-i Murādīden içüp āb-ı ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 5). [güzel,]*

Cāna cennāt-ı naʿīmüñ şerḥini açdı ezel / Olmadı maḳbūl-ı cān ol buldı bir andan **güzel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 1). [güzel,]*

Senden özge **güzel** Ḥudā ḥaḳḳı / Yoḳ durur bu dilümde hiç maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 5). [güzel,]*

N'idem ben cennet-i ʿadni n'idem firdevs-i me'vāyı / Baña senden **güzel** yoḳdur çü sensin cümleden aʿẓam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 11). [güzel,]*

Şāhā nice bir ḥüzn ile ḳala dil-i maḥzūn / Leyli şaçuña oldı **güzel** çünki o Mecnūn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 1). [güzel,]*

Günāhumı bildür baña ben daḫı bileyüm / Şuçum bildürüp dek **güzel** soñradan varuñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1572, Beyit 3). [güzel,]*

II Sevgili.

Seni sevmek **güzelüm** bu dil ü cāna yaraşur / Cān ḳurbān ola sen ḳaşı kemāna yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 1). [güzelüm,]*

Dād içün cevrüñ elinden saña geldüm ḫānum / ʿĀdil olmaḳ **güzelüm** şāh-ı cihāna yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 2). [güzelüm,]*

Dünyā karañudur **güzelüm** sensizin baña / Aydın iden anı baña sen āfītābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 3). [güzelüm,]*

Seveliden Murādī sen **güzeli** / Oldı dünyā içinde ol meşhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 7). [güzeli, -i]*

Mübtelā eyleme yā Rab bizi ġayrı **güzele** / Var iken ol yañaġı verd gözi şehlāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 6). [güzele, -e]*

Göñül ġam-gīn gözüm nem-gīn yaşum ḳana boyanmışdur / Ḳıluram āh ile zārı **güzel** ben mübtelā senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 6). [güzel,]*

Dām kurmış **güzel** o ʿanber-i kāküllerini / Ḳaşdı bu bend ide ʿāşıḳlarınuñ dillerini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 1). [güzel,]*

Ruḫ-sār-ı şemsüñi **güzelüm** görmeyeli ben / Aldı ḳarañu ey meh-i tābān bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 4). [güzelüm,]*

güzellük [3] *Güzellik, hüsniyet.*

Teraḥḥum ḳıl iki mīzāb-ı çeşmümden aḳan yaşa / **Güzellük** pāyidār olmaz cihāndur āsiyāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 3). [güzellük,]*

Anuñ bir ḫāzini var kim yoḳ anuñ hergiz aḳrānı / **Güzellükde** şu resmedür anı medḥ idemez meddāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 3). [güzellükde, -de]*

ʿAcebdür bu **güzellükde** Murādī / Ṣunulmazsa şeh-i ḫūbāna ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 7). [güzellükde, -de]*

güzer [3] *Geçme, geçiş.*

Ey kemāl-i ḳudreti her maẓhara iẓhār iden / Çünki iẓhāruñda ḳādirsin nedendür yā **güẕer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 4). [güẕer,]*

ʿAlāmet-i ezelīdür senüñ yanundaġı rūḥ / ʿAbes yire geçürürsin sebeb nedür **güẕerin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 3). [güẕerin,]*

Āfītāb-ı ezelüñ saʿd ile ḳılmışsa ṭulūʿ / Ḳamere olsa muḳābil ola aʿlā **güẕeri** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 2). [güẕeri, -i]*

güẕer eylemek [2] *Geçmek, gitmek.*

Bir yirde ḳarār eyleme ey dil **güẕer eyle** / Ġayra naẓaruñ olmaya aṣlā ḥaẓer eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 1). [güẕer eyle,]*

II Esmek.

Ey ṣabā ger kūy-ı yāre **eyler** iseñ sen **güẕer** / Būy-ı zülfini getür ben ʿāşıḳ-ı nālān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 6). [güẕer eyler, -r]*

güẕer itmek [2] *Geçmek.*

Yār-ı ṣāduḳ ne revādur ki bizi tārik ola / Ḥāşa kim ʿabdi ferāmūş idüben **ide güẕer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 4). [güẕer ide, -e]*

ʿArş-ı ʿalāda **itdi güẕer** ṭayr-ı ẕü'l-cenāḥ / Heft āsumānda ḳor mı bizi perr ü bālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 3). [güẕer itdi, -di]*

güẕer ḳılmak [3] *Geçmek, vazgeçmek.*

Ṭutdı göñlüm ḳarañuluḳ cānā / Çün **güẕer ḳıldı** yanumuzdan o nūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 4). [güẕer ḳıldı, -dı]*

Merkez-i ṣıdḳ u ṣafādan sen **güẕer ḳılma** ḳarār / Ḥamdü li'llāh ḥamdü li'llāh ḫoş kemālüñ var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 3). [güẕer ḳılma, -ma]*

Niçe devān olup **ḳılasın** ser-te-ser **güẕer** / İnṣāf şimdiden girü gel bir ḳarāra gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 2). [güẕer ḳılasın, -a, -sın]*

güẕerān [1] *Aşmış, geçmiş.*

ʿĀlem seḥeri bād gibi çün **güẕerāndur** / Ol rūḥ-ı revān anuñ içün cāna nihāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 1). [güẕerāndur, -dur]*

güẕerān eylemek [1] *Geçmek.*

Merkez-i ṣıdḳ u ṣafādan **güẕerān eylemedin** / Elf-i cehd eyler ise cān ile ḫullān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 4). [güẕerān eylemedin, -me, -di, -n]*

güẕeşte ṣud kelimātī hezār ber kelimāt [1] *Binlerce kelime üst üste geldi.*

Şebī mübāḥase kerdem bedel ze-ecell-i ḥayāt / **Güẕeşte ṣud kelimātī hezār ber kelimāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 216, Beyit 1). [güẕeşte ṣud kelimātī hezār ber kelimāt,]*

güzīn [3] *Seçkin, soylu, seçilmiş.*

Geldüginde açdı yetmiş bin cenāḥ / Olmaz aña her **güzīn** yaḳın ıraḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 2). [güzīn,]*

İşüñden ṭaşra yoḳdur her **güzīn** kār / Ki kāruñda durur kārum dem-ā-dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 2). [güzīn,]*

Çāreden çāre ger gelürse eger / Her **güzin** kimsede olur mı żarār *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 4). [güzin,]*

2.2.9. H

hā [3] *Gayrete getirmek ve teşvik etmek için kullanılan söz.*

Müştāḳ-ı ʿayna ġayrüñ ʿayn-ı hüviyyetüñ **hā** / Żāḥikdedür tebessüm maġmūm gerçi giryān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 3). [hā,]*

Ḳāl u ḳıldan vaz olursan sen daḫı / Māżī vü müstaḳbeli terk eyle **hā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 3). [hā,]*

Diñleyüp sözin raḳībüñ uyma ol mekkāre gel / **Hā** ṣaḳın andan perī yüzlüm igen melʿūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 5). [hā,]*

hā [2] *Arapçadaki "he" harfi.*

Elf ü nūn ū yā vü elf ü nūn u elf u elf u lām / **Hādan** añlaġıl hüviyyet maʿnīde imʿān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 2). [hādan, -dan]*

Aḥkāmını muṣarraḥ idüp kilk-i ḳudreti / Mīm oldı anda ḥāmid elif **hā** vü dālına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 2). [hā,]*

hā [4] *Arap alfabesinin altıncı harfi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Semʿine irdi çün nidā oldı nidā aña ġıdā / Ḳaldı elifle dāl ü **ḥā** kendüye oldı pes o dāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 3). [ḥā,]*

hā-i hüviyyet [1] *Hüviyet kelimesinin ilk sesi "h".*

Hā-yı hüviyyetden murād añla Murādīden murād / Her ibtidā vü intihāda müntehādur bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 806, Beyit 5). [hā-yı hüviyyetden, -den]*

Ġarḳa-i baḥr-ı ḥayāt olmaz kişi illā meger / Eyleye **hā-i hüviyyetden** varup mirṣāda rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 2). [hā-i hüviyyetden, -den]*

hā-i lāhūt [1] *Lâhût; ulûhiyyet âlemi kelimesindeki he harfi.*

N'idersin vāv-ı nāsūtı yapışġıl **hā-i lāhūta** / Bilür bu sırrı şol kimse ki çeşminde żiyā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 4). [hā-i lāhūta, -a]*

hā-i vāv [1] *Hû, Allah lafzının harfleri.*

Hā-i vāv oldı ẕāhir oldı hū / Yirini bildi aṣl-ı himmetde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 3). [hā-i vāv,]*

ḥā vü mim [1] *"ḥā ve mīm": "hâ mîm", Kur'an'da bazı surelerin başında bulunan huruf-ı mukattaa denilen harfler.*

Lām elifden añladuñ mı **ḥā vü mimüñ** remzini / Her kim anı añar ise dimezem ayıḳ aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 4). [ḥā vü mimüñ, -ün]*

hā-yı hicr [1] *Ayrılık, "hicr" kelimesinin ilk harfi.*

Ṣanmaʿāṣıḳ senden ayru ṣāddur ey serverüm / **Hā-yı hicrüñle** efendüm bu göñül maḥzūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 8). [hā-yı hicrüñle, -ün, -le]*

ḫ∨āb [15] *Uyku.*

Çü ḫ∨ābumda görem zībā cemālin ol dilārāmuñ / Yine ḫ∨ābumda **ḫ∨ābum** ḥüsn-i vech ile ide taʿbīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 4). [ḫ∨ābum, -um]*

Çü **ḫ∨ābumda** görem zībā cemālin ol dilārāmuñ / Yine ḫ∨ābumda ḫ∨ābum ḥüsn-i vech ile ide taʿbīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 4). [ḫ∨ābumda, -um, -da]*

Çü ḫ∨ābumda görem zîbā cemālin ol dilārāmuñ / Yine **ḫ∨ābumda** ḫ∨ābum ḥüsn-i vech ile ideᵗa ʿbīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 4). [ḫ∨ābumda, -um, -da]*

Firāḳa aġlayan oldur ḥarām eyleyüben **ḫ∨ābı** / Göñülle bile pür-ġamdur cemāli gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 4). [ḫ∨ābı, -ı]*

Cān ü ten arayışın terk eyledüm ey ẕū-fünūn / Dîdemi ṣanma ki anı **ḫ∨āb** içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 3). [ḫ∨āb,]*

Münkeşif olsam eger çeşme baña dirler ḫayāl / Ṭāliʿ olsam **ḫ∨āb** içinde adumuz ru'yā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 3). [ḫ∨āb,]*

Bir laḥẓa ġālib olsa eger kim niḳāba yüz / Külli vücūd ururdı fenāyile **ḫ∨āba** yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 1). [ḫ∨āba, -a]*

Ṣormışam pīr-i ẕevi'l-ʿaḳla bu rü'yā ḫaberin / Didi te'vīl ideyin ḫayr ile **ḫ∨ābuñı** senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 2). [ḫ∨ābuñı, -un, -ı]*

Yūsufuñ deryāsına tāʿbīr olındı çoḳ rumūz / ʿĀṣıḳuñ **ḫ∨ābına** taʿbīr oldı biñ rü'yā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 4). [ḫ∨ābına, -ı, -(n)a]*

Maḥż-ı felek çü devvār ʿayn-ı semā sevābit / Cān iledür muḳayyed düş midür irdi **ḫ∨āba** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 3). [ḫ∨āba, -a]*

II Gaflet uykusu.

Murādī terk-i dünyā ḳıl hemān ḳalbi muṣaffā ḳıl / Hemān ḳaṣd-ı temennā ḳıl ḳalanın añla cümle **ḫ∨āb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 5). [ḫ∨āb,]*

Didüm ister seni her demde Murādī nide pes / Didi aç gözlerüñi kim daḥı **ḫ∨ābuñ** vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 5). [ḫ∨ābuñ, -un]*

Yāre ḳalbüm meyl idelden ġayrıyı **ḫ∨āb** añlaram / Selb olaldan ṭāḳatüm ṭāḳatde bir tāb añlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 1). [ḫ∨āb,]*

Özüñi ḳoma ġafletde uyarġıl **ḫ∨ābdan** cānuñ / Elüñden geldügi miḳdār durış gel ḥıdmete sende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 3). [ḫ∨ābdan, -dan]*

Ḫ∨ābuñdan uyan ġafletüñi dīdeden ezber / Aldanma ḫayālāta var āh-ı seḥer eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 4). [ḫ∨ābuñdan, -un, -dan]*

ḫ∨āba varmak [1] *Uykuya dalmak, uyumak. II Gafil olmak.*

ʿArrāf olam dir iseñ aç imdi gūş-ı cānı / Ḳavl-i Murādī diñle ġafletle **varma ḫ∨āba** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 5). [ḫ∨āba varma, -ma]*

ḫ∨āb eylemek [1] *Uyumak.*

Fātiḥü'l-ebvāb olanlar daḳḳ-ı ebvāb eylemez / Āşinā-yı ʿışḳ olanlar bir nefes **ḫ∨āb eylemez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 1). [ḫ∨āb eylemez, -mez]*

ḫ∨āb gelmek [1] (Deyim) *Uykusu gelmek.*

Seḥer bülbül ḫurūşından dü-çeşme **gelmemişdür ḫ∨āb** / Sürūr-ı şevḳ ile eylerdi medḥ-i dilber-i nāyāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 1). [ḫ∨āb gelmemişdür, -me, -miş, -dür]*

Bizi çün derde ṣaldı ʿışḳ-ı cānān / Gözümüz **ḫ∨āb ḳılmaz** sāʿat u ān *(Murâdî Dîvânı, Müfret 43, Beyit 1). [ḫ∨āb ḳılmaz, -maz]*

ḫ∨āb-ı ġaflet [1] *Gaflet uykusu.*

Ḥarīm-i kaʿbeñe vardum elümde ḫalḳa-i ümmīd / Bu nefsi **ḫ∨āb-ı ġafletden** ʿināyet eyle uyandur *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 19, Beyit 2). [ḫ∨āb-ı ġafletden, -den]*

ḫ∨āb-ı ġafletde ḳalmak [1] *Gaflet uykusunda kalmak.*

Kem lebistük bilmeyen maʿnā vü sırrından ḫaber / **Ḫ∨āb-ı ġafletde ḳalupdur** bulmadı me'vāya yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 3). [ḫ∨āb-ı ġafletde ḳalupdur, -up, -dur]*

ḫ∨āb-ı ġafletden uyanmak [2] *Gaflet uykusundan uyanmak, bilgisizlikten vazgeçmek.*

Kimseye ḳılmaz vefāsız dehr içinde cāvidān / ʿAḳluñı başuna devşür **ḫ∨āb-ı ġafletden uyan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 2). [ḫ∨āb-ı ġafletden uyan,]*

ʿĀḳil iseñ sen benüm ḳavlüme ḳā'il olasın / ʿAḳluñı başuña devşür **ḫ∨āb-ı ġafletden uyan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 4). [ḫ∨āb-ı ġafletden uyan,]*

ḫ∨āb ḳılmak [2] *Uyumak.*

ʿÖmr ü cāna ḳıymayınca kim bulur cānānesin / Çeşm-i bīdār ile nevm-i ġaflet ile **ḳılma ḫ∨āb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 4). [ḫ∨āb ḳılma, -ma]*

ḫabāb [1] *Su üzerinde olan hava kabarcıkları.*

Vażʿı sābıḳ añlama bu ḳubbe-i devvārı sen / Sen fenā remzin tefekkür ḳıl **ḫabāb** altındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 4). [ḫabāb,]*

ḫabbe [1] *Buğday, arpa gibi ufak ve yuvarlak olan şeyler, taneler; tane, çekirdek.*

Dāne dāne çünki düşürem ḫayālüm **ḫabbesin** / Ol ḫayāl ile bu ḥāl-i māverādan geçmezem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 2). [ḫabbesin, -sin]*

ḫabbeẕā [4] *Ne güzel! Ne sevimli! (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳalmasun zār-ı firāḳ ile diyü luṭf idüben / **Ḫabbeẕā** irdi nesīm ile yine būy-ı ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 4). [ḫabbeẕā,]*

ḫaber [111] *1. Haber, bilgi.*

Ṣafā vü ẕevke bāʿisdür cemāl-i yār-ı rūḥ-efzā / Ruḥından ger niḳābın refʿ ide olmaz **ḫaber** peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 1). [ḫaber,]*

Çün münteşirdür ʿāleme bir ẕerre ʿilminden **ḫaber** / Kānet nidā'en dāyimen min-ʿilminā min-ʿilminā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 4). [ḫaber,]*

İrişdürdi yine dildāruma ey dil **ḫaber** furṣat / Bu çākerden o sulṭāna neler dimiş neler furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 1). [ḫaber,]*

Söyle Murādī baña ṭoġrı **ḫaber** / Derdüme dermānumı gördüñ mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 5). [ḫaber,]*

Nāḳıl-i ḳudsī işitdüm dir idi bu **ḫaberi** / Ṣāhidīne naẓar eyle biline tā meşhūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 2). [ḫaberi, -i]*

Benüm rāz-ı nihānumdan **ḫaber** bilmez melā'ikler / Melā'ik ʿāciz olmışdur ne bilsünler ḫalāyıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 1). [ḫaber,]*

Ḫaberdür gerçi güftārum ḫaber añlama sen andan / Bu ḳavlüm kendözin tercīḥ idüp evṣāfını söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 2). [ḫaberdür, -dür]*

Ḫaberdür gerçi güftārum **ḫaber** añlama sen andan / Bu ḳavlüm kendözin tercīḥ idüp evṣāfını söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 2). [ḫaber,]*

Ḫaber geldi dilārādan **ḫaberden** bī-ḫaberlerdur / Cihān u cāndan şimdi yine tenhādur ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 2). [ḫaberden, -den]*

Rumūz-ı ʿalleme'l-esmā çü inşāsında peydādur / Muʿammādan **ḫaber** ey dil bu inşāda hüveydādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 1). [ḫaber,]*

Ḫaber ʿömr-i beḳādan isteyen rūḥ-ı revāndan ṣor / Şehīd-i ʿışḳ olan her dem ḥayāt-ı cāvidān buldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 3). [ḫaber,]*

Muntaẓırdur **ḫabere** meyl ile meyyāle çeker / Iżṭıcāʿ itdi ḥaṭīm içre ne vaḳt ire peyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 4). [ḫabere, -e]*

ʿIşḳı yanında ṭaleb eyler idüm cān ü tenüñ / Añladum kim **ḫaberi** yoḳ durur andan bedenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 1). [ḫaberi, -i]*

Elbette bu ḥālümden o yārüñ **ḫaberi** var / El-ḳalbi mine'l-ḳalbi ile'l-ḳalbi sebīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 815, Beyit 3). [ḫaberi, -i]*

Baḫs eylesün mesā'il-i fetvāda ḳo anı / Ẓāhir **ḫaberlerine** çeke saṭr ile rüsūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 2). [ḫaberlerine, -ler, -i, -n, -e]*

Ḫaberi bī-ḫaber almaġa gelendür **ḫabere** / Yūsufa söyledi pes ʿilm ile rü'yā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 4). [ḫabere, -e]*

Ṭuydı bu ḳulaġum yine yārüñ **ḫaberinden** / Te'sīr ḳılup oldı bu ḳalbüñ eserinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 1). [ḫaberinden, -in, -den]*

Gösterdi cemālin yine ʿışḳı eserinden / ʿĀlem ṭoludur medḥ ile ḥüsni **ḫaberinden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 1). [ḫaberinden, -in, -den]*

Ḫāṭırın eyle küşāde bu Murāduñ gel berü / Şıḥḥat üzre bir **ḫaber** dildār kūyından bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 5). [ḫaber,]*

Bilmek isterseñ eger ʿilm ile ʿilmüñden **ḫaber** / Ḫāk-ı naʿl olup mülāzim ol varup bir kāmile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 4). [ḫaber,]*

Ṭāleb maṭlūba maṭlūbdan **ḫaberdür** añla bu kārı / Ṣaḥīḥ añlar iseñ bil ṭālibe maṭlūb bāzārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 1). [ḫaberdür, -dür]*

2. İlim, vukuf, malûmat.

Nāzil olmaḳ neden oldı bu ḥaḳāyıḳ **ḫaberi** / Ola tā ṣıdḳ-ı Muḥammed dü-cihānda peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 3). [ḫaberi, -i]*

Rāġıb-ı sırra bir **ḫaber** ṣordum / Pes cevābında didi "Kāne ḏuḥā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 2). [ḫaber,]*

Añla ʿāḳilseñ bu sırdan bir **ḫaber** / Ṣūrete baḳma lebīb olġıl lebīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 3). [ḫaber,]*

Şerḥ-i maʿnā **ḫaberin** bildi şu kim virdi Ḫudā / Yoksa maʿnā **ḫaberin** kim bile ey dil heyhāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 4). [ḫaberin, -in]*

Şerḥ-i maʿnā **ḫaberin** bildi şu kim virdi Ḫudā / Yoksa maʿnā **ḫaberin** kim bile ey dil heyhāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 4). [ḫaberin, -in]*

Emr olındı pes beşīre eyledi tebşīrini / Aña da oldı **ḫaber** naṣṣ ile bālādan fütūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 3). [ḫaber,]*

ʿAzīz-i çeşm-i men añla bu ʿilm-i bā-ḫaberi / **Ḫaber** rumūzını bilmeyen eylemez irşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 3). [ḫaber,]*

Murādī bu muʿammādan **ḫaber** bilmek durur düşvār / Dutan ebkem zebānını ḳamu yirde selāmetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 5). [ḫaber,]*

Gel kemāl-i şerḥ-i muṭlaḳdan bilürseñ bir **ḫaber** / Senden olsun münteşir aḫrār ü ebrāra eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 1). [ḫaber,]*

Ol ḥabīb-i cān u dilden ister iseñ bir **ḫaber** / Gel berü bir laḫẓada ḳoma vücūduñdan eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 1). [ḫaber,]*

Sen belā meydānı içre dik melāmet dārını / Diler iseñ bilmege sırr-ı ene'l-Ḥaḳdan **ḫaber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 2). [ḫaber,]*

Degme bir can bilemez sırr-ı ene'l-hak'dan **ḫaber** / Anı şol añlar ki ʿışḳ ile irādet gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 4). [ḫaber,]*

Ḥürmetüm şerḥinde semʿ-i cāna virmişler ḫaber / Ol **ḫaberden** her kime irişdi buldı bir eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 1). [ḫaberden, -den]*

Ger mücellā eyler iseñ cān ü dil āyīnesin / Her eserden bir ḫaber al her **ḫaberden** bir eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 2). [ḫaberden, -den]*

Ḥāmi-yi milk-i başīretden **ḫaber** gūş itmişem / Her şuver bir ʿālem-i maʿnādan almışdur **ḫaber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 3). [ḫaber,]*

Ḫayrümüz ḫayr idelüm ḫayr ile aḥvāle **ḫaber** / Virelüm ḳavl ile ḳuvvete bugün ḥāle **ḫaber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 1). [ḫaber,]*

Nükteden hātif-i ġayba çü su'āl itdi lisān / Nükteyi vird-i zebān ile cevāb itdi **ḫaber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 2). [ḫaber,]*

Ādem **ḫaberin** bilmezem ʿālem eserin hiç / Söyletme Murādī yine divānelügüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 5). [ḫaberin, -i, -n]*

Aḫbār-ı ḥüsni ʿāleme yayıldı ser-te-ser / Günden güne şüyūʿ ile tāze **ḫaberdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 3). [ḫaberdedür, -de, -dür]*

Bilmek diler iseñ ger ʿulūmuñ **ḫaberlerin** / Diñle Murādī ḳavlini añla ʿaṭā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 5). [ḫaberlerin, -ler, -in]*

Añla Murādīnüñ bu kelāmını fehm ile / Her bir kelāmı ḥikmet ile bir **ḫaberdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 5). [ḫaberdedür, -de, -dür]*

ʿİzzetde çün Murādīyi ʿizzetledi ʿazīz / Her māḫalaḳda sırr ile sırrı **ḫaberdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 5). [ḫaberdedür, -de, -dür]*

Muḥaḳḳiḳ-i ezelīden işitimişem **ḫaberi** / Didi ki sırr-ı nihānuñ ḳamu beyāna deger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 2). [ḫaberi, -i]*

Cümle cihāna müjdedür gūş-ı göñül **ḫaberdedür** / Añla maḳāl eserdedür didi rüvāt-ı iftiḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 3). [ḫaberdedür, -de, -dür]*

ʿĀlemüñ ʿilmini bilem dir iseñ / İste bir noḳṭadan **ḫaber** didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 529, Beyit 4). [ḫaber,]*

Ḳulaġa çü geldi nidā-yı seḥer / ʿAcā'ib eserdür ġarā'ib **ḫaber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 1). [ḫaber,]*

Rūḥ-ı ḳudse şorar iseñ **ḫāberi** ey ʿārif / Ey Murādī seni İsrāfile şūr cān iderüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 5). [ḫāberi, -i]*

Şerḥ-i istiġrāḳuma yoḳdur nihāyetden **ḫaber** / Ẕerre miḳdārınca her aʿlā vü ednā söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 3). [ḫaber,]*

Vardum cenāb-ı yāre didüm var mıdur **ḫaber** / Didüm nedür gelüp saña ol bī-ḫaber dimiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 3). [ḫaber,]*

Gel Murāduñ manṭıḳından diñle ʿışḳ ile **ḫaber** / Tā ki iki ʿālem içre olasın sen cān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 5). [ḫaber,]*

Şormışam pīr-i ẕevi'l-ʿaḳla bu rü'yā **ḫaberin** / Didi te'vīl ideyin ḫayr ile ḫ∨ābuñı senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 2). [ḫaberin, -i, -n]*

Sırr-ı maʿnādan Murādī ister iseñ ger **ḫaber** / Gel enīsüñ hem celīsüñ dā'imā Ḳur'ān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 5). [ḫaber,]*

Kem lebistük bilmeyen maʿnā vü sırrından **ḫaber** / Ḫ∨āb-ı ġafletde ḳalupdur bulmadı me'vāya yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 3). [ḫaber,]*

Ḫaber bilmez idüm aṣla zemīn ü āsumāndan ben / Murāduñ sözlerinüñ her birinde biñ ḫaber buldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 5). [ḫaber,]*

Ḫaber bilmez idüm aṣla zemīn ü āsumāndan ben / Murāduñ sözlerinüñ her birinde biñ **ḫaber** buldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 5). [ḫaber,]*

İstediler çün Murādīden bu maʿnādan **ḫaber** / Şevḳden yaş yirine bir çeşm-i ḫūn-bār istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 5). [ḫaber,]*

Bilmek isterseñ Murādīnüñ kelāmından **ḫaber** / Şerḥe gelmez degmenün derdinde imʿānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 914, Beyit 5). [ḫaber,]*

Ṣubḥ-dem ʿarş-ı muʿallāda işitdüm **ḫaberüm** / Ṣāyiʿ oldı çü ḫaberüñde de buldum ḫaberüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 1). [ḫaberüm, -üm]*

Ṣubḥ-dem ʿarş-ı muʿallāda işitdüm ḫaberüm / Ṣāyiʿ oldı çü ḫaberüñde de buldum **ḫaberüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 1). [ḫaberüm, -üm]*

Ṣubḥ-dem ʿarş-ı muʿallāda işitdüm ḫaberüm / Ṣāyiʿ oldı çü **ḫaberüñde** de buldum ḫaberüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 1). [ḫaberüñde, -ün, -de]*

Muʿarrāda muʿallādur niḳāb iden özin veche / Vücūhından **ḫaber** bilen ider bī-kām her kāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 4). [ḫaber,]*

Kemālinden mükemmeldür şular kim içdi ṣahbādan / Ḫaberden bī-ḫaber oldı **ḫaber** bilen muʿammādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 1). [ḫaber,]*

Kemālinden mükemmeldür şular kim içdi ṣahbādan / **Ḫaberden** bī-ḫaber oldı ḫaber bilen muʿammādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 1). [ḫaberden, -den]*

Bizi şerḥ eylemez şāriḥ **ḫaber** bilmez bu maʿnādan / Çü kendi nefsini bilmez ne bilsün sırr-ı esrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 1). [ḫaber,]*

Bu ʿacā'ib ḳıṣṣadur añla ḫaberden gel **ḫaber** / Āh ile hem-rāzdur deryāda dil mihmān igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 3). [ḫaber,]*

Bu ʿacā'ib ḳıṣṣadur añla **ḫaberden** gel ḫaber / Āh ile hem-rāzdur deryāda dil mihmān igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 3). [ḫaberden, -den]*

Rūḥuma ṣordum bu cānum teşnesinden bir **ḫaber** / Didi kim cānumda ẓan itmem revānum oldıġın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 3). [ḫaber,]*

İster iseñ bu Murādīden eger ẕerre **ḫaber** / ʿİlm-i sābıḳdur vücūdum lemʿa-i envār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 5). [ḫaber,]*

Ey Murādī maẓhar-ı esmā olan ṣūret nedür / Vāḥidiyyetden **ḫaber** sen isteme aḫbārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 5). [ḫaber,]*

ʿÖmr-i sermedden ne lāzım kim ḫabīr ide **ḫaber** / Maʿrifet bezminde taḳrīr eylesün ʿirfān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 4). [ḫaber,]*

Rāġıb-ı dīdāra ṣordum bir **ḫaber** dīdārdan / Ṣumt ile virdi cevābın ʿārif oldum yārden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 1). [ḫaber,]*

İster iseñ bilmege ʿilm-i ledünnīden **ḫaber** / Gel Murāduñ mantıḳından diñle Yezdān āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 5). [ḫaber,]*

Ḫaberi bī-ḫaber almaġa gelendür ḫabere / Yūsufa söyledi pes ʿilm ile rü'yā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 4). [ḫaberi, -i]*

Gūş ḳıldum seḥerī ʿilm-i muʿammā **ḫaberin** / Ṣordılar baña didi mi saña inşā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 1). [ḫaberin, -i, -n]*

Gūş ḳıldum seḥerī ʿilm-i muʿammā ḫaberin / Ṣordılar baña didi mi saña inşā **ḫaberin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 1). [ḫaberin, -i, -n]*

Ḳā'im olmaġ içün irdi yine bir ṣavt-ı ʿacīb / Añladum anı ki söyler baña peydā **ḫaberin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 2). [ḫaberin, -i, -n]*

Ḫaberi bī-ḫaber almaġa gelendür ḫabere / Yūsufa söyledi pes ʿilm ile rü'yā **ḫaberin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 4). [ḫaberin, -i, -n]*

Gūş-ı hūşuñ ṭutar iseñ sözüme ey ṣādıḳ / Bu Murādī diye pes remz ile īmā **ḫaberin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 5). [ḫaberin, -i, -n]*

Hüccet ile diler iseñ bu Murāduñ **ḫaberin** / ʿAceb olmaz ḳaṭarāt ister iseñ deryādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 5). [ḫaberin, -i, -n]*

Nāḳil-i ḥikmete ṣordum yine ḥikmet ḫaberin / Virdi pes ḥikmet ile baña baṣīret **ḫaberin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 1). [ḫaberin, -i, -n]*

Çün ʿimādidür anuñ ṣerʿ ḳoyam ey bihter / Söyleşür rūḥ-ı ḥabīb anda ḫaḳīḳat **ḫaberin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 3). [ḫaberin, -i, -n]*

Kürsī ʿizzet ḳurılur cemʿ olur aṣḥāb-ı ʿuḳūl / ʿArż iderler biri birine ṣerīʿāt **ḫaberin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 4). [ḫaberin, -i, -n]*

Ne beyān eyledi gör bunda yine ḳavl-i Murād / Ṣıḥḥat-ı dil diler iseñ dile ṣıḥḥat **ḫaberin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 5). [ḫaberin, -i, -n]*

Nāṣır-ı muṭlaḳa ṣordum yine nuṣret **ḫaberin** / Didi kim müjde hemān diñle saʿādet ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 1). [ḫaberin, -i, -n]*

Nāṣır-ı muṭlaḳa ṣordum yine nuṣret ḫaberin / Didi kim müjde hemān diñle saʿādet **ḫaberin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 1). [ḫaberin, -i, -n]*

Fātiḥ-i feyż-i ezel eyledi fettāḥ seni / Ne yire uġrar iseñ söyle şecāʿat **ḫaberin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 2). [ḫaberin, -i, -n]*

Birbirinden mütefāvit yaradıldı çü cihān / Degme bir kimsene fehm ide mi ḥikmet **ḫaberin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 4). [ḫaberin, -i, -n]*

Maẓhar-ı Ḥaḳ olalı maẓhar-ı Ḥaḳdur bu Murād / Sāmiʿ ol cümle kelāmında ḥaḳīḳat **ḫaberin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 5). [ḫaberin, -i, -n]*

ʿAyn-ı vaḥdet görinür sırr ile pinhānumdan / Bir **ḫaber** ister iseñ ṣor yüri var cāmından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 1). [ḫaber,]*

Kāf u nūndan dileyen şerḥ ile maʿnā **ḫaberin** / Cāy-ı maḳṣūda varup ʿavn ile añlar eserin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 1). [ḫaberin, -i, -n]*

Ḥażret-i muṭlaḳa ṣordum yine sırruñ **ḫaberin** / Fāʿile ḳıldı ḥavāle diyü fīʿlüñ eserin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 1). [ḫaberin, -i, -n]*

Vāʿıẓā bize dime cennet ü naʿmā **ḫaberin** / Söyle gel ḳādir iseñ rūy-i dīlārā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 1). [ḫaberin, -i, -n]*

Vāʿıẓā bize dime cennet ü naʿmā ḫaberin / Söyle gel ḳādir iseñ rūy-i dīlārā **ḫaberin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 1). [ḫaberin, -i, -n]*

Ṣorar iseñ bize ger mes'eleden ey ṣofī / Kesret-i vecd ile bulduḳ biz o tenhā **ḫaberin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 4). [ḫaberin, -i, -n]*

Vāḥidüz Ḥaḳḳ u Muḥammedle eḥaddür görinen / Rūḥ iseñ bunda Murād añla Mesīḥā **ḫaberin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 5). [ḫaberin, -i, -n]*

Nefeḫātumda durur rūḥ-ı mü'ebbed **ḫaberi** / Ḳodı İsrāfili ʿAzrā'ili Ḥaḳ didi lisān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 3). [ḫaberi, -i]*

Bil imdi buldı ebed ol necāt-ı lā-yuʿad / Bu resme söyledi rāh ehli bize bu **ḫaberin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1140, Beyit 4). [ḫaberin, -i, -n]*

Miyān-ı cāh ile çāhı ne farḳ ider farḳa / Şu kimse farḳ ider anı **ḫaber** bile cādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 3). [ḫaber,]*

Ḥicāb-ı ġayrı gider gözle āşinā eserin / Yaḳīn olursañ eger sāmiʿ ol nidā **ḫaberin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 1). [ḫaberin, -i, -n]*

İster iseñ bilmek ey dil ḳalb-i maʿnādan **ḫaber** / Remzini añla Murāduñ sırr ile güftārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 5). [ḫaber,]*

Ser-firāzānı ḥaḳīḳatden işitdüm bir **ḫaber** / Her ne kim sulṭāndan gelse mübārekdür ḳula *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 3). [ḫaber,]*

Müsemmādan **ḫaber** bilen Murādī bī-ḫaberdür ol / Añа kim bir ḫaber oldı **ḫaber** virmez o dünyāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 5). [ḫaber,]*

Müsemmādan ḫaber bilen Murādī bī-ḫaberdür ol / Añа kim bir **ḫaber** oldı **ḫaber** virmez o dünyāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 5). [ḫaber,]*

Küntü kenzenden **ḫaber** bilmez şu kim / Şevḳ-i dildār ile yek-sān olmaya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1422, Beyit 4). [ḫaber,]*

Bu Murādī añladı ʿışḳuñda çün küllī **ḫaber** / Añladı bildi hemān ūlā vü hem uḫrā seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 5). [ḫaber,]*

Ḫaberin naḳl ideli semʿ-i ḳabūle irişür / Bu ḳabūl ile olur her kişi bir kāruñ eri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 3). [ḫaberin, -i, -n]*

Ṣūretden isteme **ḫaberi** iste maʿnīden / Ṣūret nedür fenāda bilür çün liḳāsını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 2). [ḫaberi, -i]*

Vücūd-ı maḥż-ı ezel çün vücūdıdur żābıṭ / Murābıṭ oldı anı cümleten cihān **ḫaberi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 4). [ḫaberi, -i]*

Ġarḳa-i baḥr-ı maḥabbetden ṣaḳın ṣorma **ḫaber** / Bī-ḫaberdür bī-ḫaberdür bī-eserdür bī-eser *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 17, Beyit 1). [ḫaber,]*

Gözümde nūrınuñ tābı eserdür / Naẓardan ḳıl naẓar ẕerre **ḫaberdür** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 2). [ḫaberdür, -dür]*

ḫaber almak [23] (Deyim) *Öğrenmek, bilgi edinmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mebde-i küllden **almışam ḫaberi** / Ḳāle men kāne ṣāmiten fenecā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 3). [ḫaberi almışam, -i, -mış, -am]*

ḫaber bilmek [3] *Bilgisi, malumatı olmak.*

Muʿammādan **ḫaber bilmek** dilerseñ ey cemāli ḫūb / Murāduñ diñle elfāẓın hidāyetdür hidāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 5). [ḫaber bilmek, -mek]*

Ṣıġar ṣanma iki dünyāya ṣol kim içdi ṣahbādan / Ne bilsün gice gündüzden **ḫaber bilen** o Leylādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 1). [ḫaber bilen, -en]*

Ġam yimez şimden girü dil ḥālden **bildi ḫaber** / Her zamānda eyler idi bunı yāre ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1189, Beyit 4). [ḫaber bildi, -di]*

ḫaber çıḳarmak [1] (Deyim) *Konuşmak, laf ortaya koymak.*

Ṣuʿle-i berḳ-i cemāli şöyle ḫayrān itdi kim / Bu zebānumdan cevāb içün **çıḳarmadum ḫaber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 2). [ḫaber çıḳarmadum, -ma, -du, -m]*

ḫaber-dār [3] *Haberli, haberi olan, bilgisi bulunan.*

Kim **ḫaber-dār** ise senden bī-ḫaberdür ol hemān / Lāldur bunda zebān-ı ʿārifīn ü atḳiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 2). [ḫaber-dār,]*

Ne ʿārum var ne nāmūsum ne ʿālemden **ḫaberdārum** / Ḳamusın maḥv iden benden senüñ ol mū-miyānuñdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 3). [ḫaberdārum, -um]*

Kim **ḫaberdār** ise anuñ bī-ḫaberlikdür İşi / Ben beyāndan geçmişemdür istemeñ benden beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 4). [ḫaberdār,]*

ḫaberdār eylemek [2] *Haber vermek, haberli olmasını sağlamak, bir haberi birine bildirmek.*

Ger ʿāşıḳ iseñ **eyle ḫaberdār** luṭf ḳıl / Maʿşūḳ u ʿāşıḳ üzre bu bürhān olan nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 3). [ḫaberdār eyle,]*

Ḫaberdār eyle yā Rab kim rıżāñı isteyem ḳanden / Yine senden ṭaleb yā Rab yine senden yine senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 1). [ḫaberdār eyle,]*

ḫaberdār olmak [12] *Haberi, bilgisi olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey **ḫaberdār olmayan** aḥvāldan / Ġaflet ile kime ḳılduñ istinād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 3). [ḫaberdār olmayan, -ma, -(y)an]*

ḫaber eylemek [2] *Haber vermek, ulaştırmak.*

Ḳavlümüz ṣıdḳını āfāḳa beyān itmek içün / Ḳavl ile **eylemişüz** cümleten aḳvāle **ḫaber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 2). [ḫaber eylemişüz, -miş, -üz]*

Aṣl-ı ḥaḳāyıḳum gözedürven ḥabībden / Maʿşūḳ u ʿāşıḳ **eylediler** ʿāleme **ḫaber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 467, Beyit 4). [ḫaber eylediler, -di, -ler]*

ḫaber gelmek [3] *Bir olay, bir olgu üzerine bilginin ulaşması.*

Ḫaber geldi dilārādan ḫaberden bī-ḫaberlerdur / Cihān u cāndan şimdi yine tenhādur ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 2). [ḫaber geldi, -di]*

Bu ḫüsn-i bī-nihāyetden bize çün kim **ḫaber geldi** / Bu başa anuñ ʿışḳından neler geldi neler geldi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 1). [ḫaber geldi, -di]*

Ṣol ki kim oldı **ḫaber gelmez** ḫaber andan ebed / Ey başīret isteyen zinhār olma bī-baṣar *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 17, Beyit 2). [ḫaber gelmez, -mez]*

ḫaber getürmek [1] *Birisi veya bir olay hakkında bilgi vermek.*

Ben enbiyāya nebā ṣormışam ḫaber virmez / Pes evliyāya ne mümkin **ḫaber getüre** dile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 4). [ḫaber getüre, -ür, -e]*

ḫaber-i ferruḫ [1] *Kutlu, mübarek haber.*

Ḫaber-i ferruḫı ḫayr oldı yine peydāda / Ġaflet eyleme göñül ʿaḳluñı dir aṣfāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 1). [ḫaber-i ferruḫı, -ı]*

ḫaber irişmek [1] *Haber ulaşmak.*

Ḳavl ile fiʿl-i Murādī nice fehm ide ʿuḳūl / **İrişür** ḫubb-ı ezelden dil-i meyyāle **ḫaber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 5). [ḫaber irişür, -ür]*

ḫaber-i yār [1] *Sevgilinin haberi.*

Ve'l-fecri leyālīde virildi **ḫaber-i yār** / Dil şefʿ ile vetri ne ḥisāb eyleye tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 1). [ḫaber-i yār,]*

ḫaber ḳılmak [2] *Haberdar etmek, bilgi vermek.*

Açılup ḳaṣr-ı vücūduñ nice yir revzenesi / **Ḳıldı** sūrāḫī anuñ necm u meh u sāle **ḫaber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 3). [ḫaber ḳıldı, -dı]*

ʿĀlemi ravż-i cennetde müşāhid oluben / Ḥūr u ġılmānı derilüp **ḳıldılar** efʿāle **ḫaber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 4). [ḫaber ḳıldılar, -dı, -lar]*

ḫaber olmak [5] *Haberin gelmesi, yayılması. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Lāyıḳ-ı dīdār iseñ gel imtiḥān ol görelüm / Daʿvī-yi ḫuşk eyleme kim dilde **olur** çoḳ **ḫaber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 4). [ḫaber olur, -ur]*

ḫaber virmek [37] (Deyim) *Bildirmek, haber ulaştırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey ḫabīb-i cān ü dil cānān olan kimdür baña / Taḫt-ı dilde **vir ḫaber** sulṭān olan kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 1). [ḫaber vir,]*

ḫabīb [126] *Sevgili, mahbup. (Bu kelime aşağıda belirtilen Hz. Muhammed anlamının dışında daima sevgili anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

N'eyleyem kim n'eyledügümi bilüpdür ol **ḫabīb** / N'eyledi ise ben itdüm baña hem oldur recā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 4). [ḫabīb,]*

II. Hz. Muhammed (s.a.v).

Ḳıl **ḫabibüñe** bizi hem-sāye / Rūz-ı maḥşerde ḳoma bizi ġarīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 4). [ḫabibüñe, -ün, -e]*

Muʿcizātından **ḫabībüñ** buldı bulduġın Murād / Anuñ içün yanına cehhāl gelmez bīm ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 5). [ḫabībüñ, -üñ]*

ʿİnāyet eylegil şāhā **ḫabībüñ** Muṣṭafā ḫaḳḳı / Ki ẕikrüñden senüñ bir an İlāhi olmayam epsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 13). [ḫabībüñ, -ün]*

Kerīmā kird-gārā raḥmetüñden eyleme maḥrūm / **Ḫabībüñ** ḥürmeti ḳaṣd itmesün şeyṭān īmāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 3). [ḫabībüñ, -üñ]*

ḫabībā [4] *Ey sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġūş eyle Murāduñ bu kelāmını **ḫabībā** / Dünyā sözini diñleme semʿüñi aşem ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 5). [ḫabībā,]*

ḫabīb eylemek [1] *Dost edinmek.*

Baña ʿilmüñ naṣīb eyle özüñ cāna **ḫabīb eyle** / Beni saña ḳarīb eyle irişdür gel hidāyetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 3). [ḫabīb eyle,]*

ḫabīb-i ʿālem-ārā olmak [1] *Dünyayı süsleyen sevgli olmak.*

Külliyet irişdi ʿaḳla çün kim / Pes **oldı ḫabīb-i ʿālem-ārā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 3). [ḫabīb-i ʿālem-ārā oldı, -dı]*

ḫabīb-i aṣl [1] *Gerçek sevgili.*

Ḫabīb-i aṣl ola ḫubbu'l-īṣāle çün mā'il / Gelür anuñla heyūlāya bu ḫayāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 2). [ḫabīb-i aṣl,]*

ḫabīb-i bī-misāl [1] *Eşi benzeri olmayan sevgili.*

Āşinā-yı ʿışḳ olalı cümleden yād oldı pes / Ol **ḫabīb-i bī-misāl** içün muʿarrādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 3). [ḫabīb-i bī-misāl,]*

ḫabīb-i cān [1] *Canın sevgilisi.*

Gel temennā ḳıl **ḫabīb-i cān** añla iştiyāḳ / İştiyāḳına bugün müştāḳ bālā iştiyāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 1). [ḫabīb-i cān,]*

ḫabīb-i cān ü dil [2] *Gönül ve canın sevgilisi.*

Ol **ḫabīb-i cān u dilden** ister iseñ bir ḫaber / Gel berü bir laḫzada ḳoma vücūduñdan eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 1). [ḫabīb-i cān u dilden, -den]*

Ḫabīb-i cān ü dil cāna revā mıdur ḳaça bizden / O hāşā kim ḳarār ide velī ferd oldı aʿlāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 4). [ḫabīb-i cān ü dil,]*

ḫabīb-i dil [5] *Gönül sevgilisi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫabīb-i dilde göründi yine vidād-ı vülūc / Ḫurūc-ı mihr-i ḳamerde bu ittiḥād-ı vülūc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 1). [ḫabīb-i dilde, -de]*

ḫabīb-i dil-nüvāz olmak [1] *Gönül okşayan, latif sevgilinin sevgilisi olmak.*

Ḳaçan kim ʿışḳ-ı nāzından yanar dil-dādenüñ ḳalbi / **Ḫabīb-i dil-nüvāz oldum** temelluḳ gösterür ḫaylī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 1). [ḫabīb-i dil-nüvāz oldum, -du, -m]*

ḫabīb-i dil-sitān [1] *Gönül alan sevgili.*

Maḥabbetden durur mīm-i Muḥammed / **Ḥabīb-i dil-sitānumdur** maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 13). [ḥabīb-i dil-sitānumdur, -um, -dur]*

ḥabīb-i ebedī [1] *Sonsuza dek var olacak sevgili.*

Ülfetin anduruben ḳıldı Ḫalīl-i ezelī / Pes **ḥabīb-i ebedī** ḳıldı şehen-şāhumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 4). [ḥabīb-i ebedī,]*

ḥabīb-i ezel [3] *Ezelden beri var olan sevgili. II Allah.*

Çün ḥabībüm durur **ḥabīb-i ezel** / Ezelüme ebed görindi güvāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 2). [ḥabīb-i ezel,]*

Ḥabīb-i ezel gördi çün kim beni / O demde ḳodı adumı ādemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 1). [ḥabīb-i ezel,]*

Ebed ḥükmin itmiş **ḥabīb-i ezel** / N'ola olsa dil ḥākimüñ maḥremi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 4). [ḥabīb-i ezel,]*

ḥabīb-i lebīb [1] *Akıllı sevgili.*

Dil ḥayāl-i ḥabīb ile eglen / Ol **ḥabīb-i lebīb** ile eglen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 1). [ḥabīb-i lebīb,]*

ḥabīb-i maʿnī [1] *Mananın, hakikatin sevgilisi.*

Şol ki leẕẕet aldı rūyından **ḥabīb-i maʿnīnüñ** / Fārigü'l-bāl oldı her dem cümle-i leẕẕātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 2). [ḥabīb-i maʿnīnüñ, -nün]*

ḥabīb-i mihribān [1] *Şefkatli, merhametli sevgili.*

Enīs-i ġam-güsārumdur dem-ā-dem / **Ḥabīb-i mihribānumdur** maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 3). [ḥabīb-i mihribānumdur, -um, -dur]*

ḥabīb-i milket-i dil [1] *Gönül ülkesinin sevgilisi.*

Muḥibb-i ḥubb-ı ezeldür olan cemāle ḥarīṣ / **Ḥabīb-i milket-i dildür** olan kemāle ḥarīṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 1). [ḥabīb-i milket-i dildür, -dür]*

ḥabīb-i mūnis-i cān ü dil [1] *Gönül ve canın sevimli sevgilisi.*

Ḥabīb-i mūnis-i cān ü dilümden būy-ı vuṣlatdur / Niḳābın keşf idüp rūyından olmış cā-be-cā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 2). [ḥabīb-i mūnis-i cān ü dilümden, -üm, -den]*

ḥabib-i nesīb [1] *Nesebi temiz, soylu sevgili.*

Murāduñ kelāmında maʿnā bilinmek ʿasīr / Meger kim beyān eyleye ol **ḥabib-i nesīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 5). [ḥabib-i nesīb,]*

ḥabīb-i nihan [1] *Gizli sevgili.*

Dilüm **ḥabīb-i nihāndur** sözüm cihāna deger / Cihān ne ḳıymet aña ʿömr-i cāvidāna deger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 1). [ḥabīb-i nihāndur, -dur]*

ḥabīb-i ṣıdḳ [1] *Sadakatli sevgili.*

Oldı maḥabbet-i yār cān ü dile çü sīret / Bildi **ḥabīb-i ṣıdḳın** luṭf ile ṣordı ḥālin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1124, Beyit 2). [ḥabīb-i ṣıdḳın, -ın]*

ḥabīb olmak [3] *Sevgili, dost olmak.*

Murādī ʿilm-i ezberde kitāb-ı ders-i fetvā yoḳ / Ḥabīb ile **ḥabīb olduñsa** girmez kimse araya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 5). [ḥabīb olduñsa, -du, -n, -sa]*

Eḥabbü'l-aṣlin min ḥubbin fe-inne'l-aṣle fī-ḥubbī / Ḥabīb ile **ḥabīb olmış** n'ider pes özge ġavġāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 4). [ḥabīb olmış, -mış]*

Uḥibbu aṣlu'l-ḥubbi fe-inne'l-aṣlu min cismi / Ḥabīb ile **ḥabīb olmış** n'ider bes özge ġavġāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 4). [ḥabīb olmış, -mış]*

hābıṭ olmak [1] *Yaramaz, bozuk.*

İnbiʿāc itse ḳaçan şarḳ ile ġarb ola dü-tā / Mihr ile meh **ola hābıṭ** bu felek ġayrı semā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 1). [hābıṭ ola, -a]*

ḫabīr itmek [6] *Haberdar olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Laṭīfüñ maʿnīsin añlar ki bulan luṭf ile behre / **Ḫabīr olur** şu kim derk eyleye idrāk ile elṭāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 3). [ḫabīr olur, -ur]*

ḥabl [1] *Bükülmüş ip, urgan.*

Dāmenüñe pāyuñı çek gel berü hem çün **ḥabl** / Ger ululuk ister iseñ işle gel yaḫşı ʿamel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 1). [ḥabl,]*

ḥabl-i ʿışḳ [1] *Aşkın ipi.*

Miḥneti çekdükce müstaḥkem olupdur **ḥabl-i ʿışḳ** / Baġlu ḳandīl-i vücūda nūr ile bālādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 2). [ḥabl-i ʿışḳ,]*

ḥabl-i metin [2] *Sağlam ip, kurtuluş yolu.*

Murāduñ sırr-ı ednāsı cihānuñ sırr-ı aʿlāsı / Temennāda temennāsı hemān **ḥabl-i metīn** olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 6). [ḥabl-i metīn,]*

Şerʿ ile ṭutdı benüm iki elüm **ḥabl-i metīn** / Gel ṭarīḳatda ucın ṭut ḳoyu virme resenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 3). [ḥabl-i metīn,]*

ḥabl-ı yaḳīn [1] *Yakîn, bilgi ipi.*

Ṭınāb-ı himmet ile ḫaymem oldı ber-eflāk / Urındı **ḥabl-ı yaḳīn** añladum ki tār nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 4). [ḥabl-ı yaḳīn,]*

ḥablü'l verīd [1] *Şah damarı, atardamar; "And olsun insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz, biz ona şah*

damarından da yakınız." anlamına gelen Kaf suresinin 16. ayetinden alıntı.

Āferīn **ḥablü'l verīdüñ** naẕmına maʿnā viren / Naḥnü aḳreb āyeti tefsīrine olmaz yaşaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 3). [ḥablü'l verīdüñ, -ün]*

ḥabs itmek [1] *Zorla bir yerde tutmak.*

Şöyle **ḥabs itdi** seni ol ẕeḳanı çāhında / Olmaduñ iki cihānda meded āzād göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 3). [ḥabs itdi, -di]*

ḥacālet [2] *Mahcubiyet, utanma.*

Ḳavl-i Murādīyi ger almayasın ḳulaġa / Saña zehī **ḥacālet** sende zehī ḥamāḳat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 5). [ḥacālet,]*

ʿĀrif olam diyen kişi görme özüñ özüñi gör / Dinle Murādī sözlerin çekmeyesin **ḥacāleti** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 5). [ḥacāleti, -i]*

ḥacālet ḳılmak [1] *Utanma, mahcubiyet.*

Rāh-ı ḥaḳiḳat üzre ḳurdı şırāṭı çün yār / Ṭogrulalum aña biz **ḳılmayalum ḥacālet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 2). [ḥacālet ḳılmayalum, -ma, -(y)alu, -m]*

ḥācāt [1] *İstekler, dilekler.*

Münācāt ile **ḥācātum** sañadur / Senā ile teḥiyyātum sañadur *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 43, Beyit 2). [ḥācātum, -um]*

ḥacc [2] *İslam'ın şartlarından biri, Hac.*

Ṭavāf eyledüm beytümi ḳaṣd ile / Ki ḥacc oldı kim **ḥacca** olmadı yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 4). [ḥacca, -a]*

Zā'ir-i kūy-ı ḥabīb olalı **ḥacdan** geçmişem / Hacc-ı ekber ḳılmışam ben eyleyüp iḳrārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 4). [ḥacdan, -dan]*

hacc-ı ekber ḳılmak [1] *En büyük hac; Kurban Bayramının ya da bazı kaynaklarda arefe gününün cuma gününe denk geldiği hac ibadeti.*

Zā'ir-i kūy-ı ḥabīb olalı ḥacdan geçmişem / **Hacc-ı ekber ḳılmışam** ben eyleyüp iḳrārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 4). [hacc-ı ekber ḳılmışam, -mış, --am]*

ḥacc-ı ekber olmak [1] *En büyük hac; Kurban Bayramının ya da bazı kaynaklarda arefe gününün cuma gününe denk geldiği hac ibadeti.*

Ṭavaf eyledüm anuñ çar rüknin / **Olupdur ḥacc-ı ekber** pes müyesser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 2). [ḥacc-ı ekber olupdur, -up, -dur]*

ḥacc olmak [1] *Hac zamanı gelmek.*

Ṭavāf eyledüm beytümi ḳaṣd ile / Ki **ḥacc oldı** kim ḥacca olmadı yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 4). [ḥacc oldı, -dı]*

ḥācī-i çālāk olmak [1] *Çevik hacı olmak.*

Ḥarīm-i Kaʿbe-i ʿulyā mı şanduñ ḫāk ile ḫıştı / Bu gün kūy-ı ḥabībi ḳıl tavāf **ol ḥācī-i çālāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 4). [ḥācī-i çālāk ol,]*

ḥācī-yi dil [1] *Gönül hacısı.*

Men ʿaref sırrı ʿArāfāt-ı vücūdumdan ʿayān / **Ḥācī-yi dil** eylesün pīrāmeni bes bī-cidāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 4). [ḥācī-yi dil,]*

ḫ∨āce [1] *Muallim, üstat, hoca.*

Çün şerīʿatda göñül **ḫ∨ācedür** ey ehl-i kemāl / Ḳanġı milke ki varursam baña ruḫṣat görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 4). [ḫ∨ācedür, -dür]*

ḫ∨āce-i ʿAṭṭār [1] *Hoca Attar; meşhur mutasavvıf.*

Ey Murādī maʿrifet dükkānın açduḳ şöyle kim / Ḳuş dilin söyletmez olduḳ **ḫ∨āce-i ʿAṭṭāra** biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 5). [ḫ∨āce-i ʿaṭṭāra, -a]*

ḫ∨āce-i ḥikmet [1] *Bilgeliğin hocası.*

Gelüp **ḫ∨āce-i ḥikmet** eyledi ders-i ḥakīm / Şu resme ki ḥayrān olupdur nice biñ lebīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 4). [ḫ∨āce-i ḥikmet,]*

ḫ∨āce-i maʿnī [1] *Mana hocası.*

Rāh-ı ʿışḳ içre gezerken dil-i şeydā yab yab / **Ḫ∨āce-i maʿnī** buyurdı saña imhāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 4). [ḫ∨āce-i maʿnī,]*

ḫ∨āce-i rūḥ-ı ḳuds [1]1] *Cebrail aleyhisselamın hocası, sahibi.*

Ṭā'ir-i gülşen-i ḳudüs **ḫ∨āce-i Rūḥ-ı Ḳudsdür** / Cümlenüñ oldı aḳdesi eyledi çün ḥayā şıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 2). [ḫ∨āce-i rūḥ-ı ḳudsdür, -dür]*

ḥacer [1] *Taş, kaya.*

Kim diye yār fürḳatine şad hezār aña / Ol taş baġırlı oldı **ḥacerden** daḫı eşed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 4). [ḥacerden, -den]*

ḥacer esved [1] *Kabe'nin duvarında bulunan ve cennetten geldiğine inanılan meşhur kara taş.*

Yemīnüm eyledüm rükn-i yamānı / **Ḥacer esvedle** ḳıldum merḥabālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 4). [ḥacer esvedle, -le]*

ḥācet [8] *İhtiyaç, lüzum. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī dilerseñ bulasın merām / Ḳamu **ḥācetüñe** revā ḳıl ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 160, Beyit 5). [ḥācetüñe, -ün, -e]*

ḥācet degül [1] *Gerekmez, ihtiyacı yoktur.*

Murādī iste feyżüñden senüñ feyżüñ kemālīdür / **Degül ḥācet** ṭolanuben ḳılasın derbeder ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 5). [ḥācet degül,]*

ḥācet görmek [1] (Deyim) *İhtiyacını görmek, muhtaç durumdan kurtulmak.*

Ṭaġı gezme ey dil-i Mecnūn ki Leylā sendedür / **Ḥācetüñ** kendüñde **gör** rāh-ı temennā sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 1). [ḥācetüñ gör,]*

ḥācet-i Mevlā [1] *Allah'ı istemek, arzulamak.*

Ey Murādī ʿarż iderseñ ḥālüñi ger fi's-sücūd / Rabbiye'l-aʿlāda ḥācet **ḥācet-i Mevlā** olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 5). [ḥācet-i mevlā,]*

ḥācet olmak [5] *Gerekmek, lazım olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳan ile almak vüżū' oldı çü ʿādet ʿāşıḳa / Bize **ḥācet olmadı** bu kār içün bir ḳaṭre mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 3). [ḥācet olmadı, -ma, -dı]*

ḥācet yoḳ [1] *Gerek yok.*

Murādī mebde'i külden nişāna **ḥācet yoḳ** / Nişānı ilerü naṣb eyle olasın eżʿāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 5). [ḥācet yoḳ,]*

ḥacil ḳılmak [1] *Utandırmak.*

Ey Murādī baḥr-ı ʿilm olmaḳda dānādur kişi / Līk sen dānā iseñ dānāları **ḳılma ḥacil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 5). [ḥacil ḳılma, -ma]*

ḥacīl olmak [1] *Utanmak.*

Ey Murādī gel temāşā eyle ʿayn-ı vaḥdeti / Aç ḥicāb-ı lā-naẕīri kā'ināt **olsun ḥacīl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 5). [ḥacīl olsun, -sun]*

ḥadāyıḳ [1] *Bahçeler.*

Açıldı **ḥadāyıḳda** nice biñ gül ezhār / Şerḥe gele mi şādır-ı maṣdūr ile maṣdar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 4). [ḥadāyıḳda, -da]*

ḥad [13] *1. Sınır.*

Rāh-ı aʿlāda görindi yine **ḥadd** ile ḥudūd / Bu ṭarīḳ ibn-i sebīl olana bī-ʿusretdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 3). [ḥadd,]*

Ḳarīnümdür ḳarīnüm çün refīʿ oldum ḳarābette / Vücūdum **ḥadde** ṣıġmadı aña çün kim ḳarīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 5). [ḥadde, -e]*

Bir şāḫ-sār zevraḳa döndi bu fülk-i dil / Deryāda **ḥadde** irse bulur zīr-i pā ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 2). [ḥadde, -e]*

Bir ʿışḳa hevā-dāram kim **ḥadd** ile ġāyet yoḳ / Bir derde giriftāram derde ki nihāyet yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 1). [ḥadd,]*

Gördüñ elyaḳ bendeñi ʿālemde sulṭān eyledüñ / Sen baña **ḥaddümden** efzūn luṭf ü iḥsān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 1). [ḥaddümden, -üm, -den]*

ʿİlm ü ḥikmet sözlerinden behre-dār olduñsa ger / **Ḥadd** ile pāyānı yoḳdur mā gibi ʿālemde bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 4). [ḥadd,]*

Kesme ümmīdi ṣaḳın Allāhdan / **Ḥaddi** yoḳdur luṭfınuñ ġāyetde bol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 4). [ḥaddi,]*

Bir vaḳt olur özini Murādī ḳılur şümār / Bir vaḳt olur ki **ḥadd** ile imkāna ṣıġmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 5). [ḥadd,]*

Çu luṭfuñ **ḥaddine** ġāyet bulınmaz bī-nihāyetdür / Nihāyet isterem yine bulam sen bī-nihāyetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 3). [ḥaddine, -in, -e]*

Yā Rabbi günāhum çün aşdı **ḥadden** / Sen luṭfuñ işle yā yüce sulṭān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1179, Beyit 2). [ḥadden, -en]*

Baḥre ṣalındı fülk-i dil bulmadı **ḥadd** ile kenār / Eyledi nice kerredür ʿaḳl ile fehmi bād-bān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 3). [ḥadd,]*

Bu Murādī eżʿāf u aḥḳār olupdur cümleden / Ḥāşa kim **ḥadden** ziyāde bunda bir söz söyleme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 5). [ḥadden, -en]*

2. İnsanın yetki ve değeri.

Ḥaddüm degül benüm ki Ḫudāya duʿā idem / Lāyıḳ degül benüm dilüme kim senā idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 1). [ḥaddüm, -dü, -m]*

ḥad ḳoymak [2] (Deyim) *Sınır koymak.*

Añla Murādīde vücūh olmadı ḥadd-i bā-ḥisāb / Cāhil-i muṭlaḳ ol durur **ḳoya** ʿulūmı üzre **ḥad** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 5). [ḥad ḳoya, -a]*

Murādī ʿizz-i ḥużūrında çün murād oldı / Müverriḫ-i ezelīdür **ḳoyan** bu tārīḫe **ḥad** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 5). [ḥad ḳoyan, -an]*

ḥadd ile kenār bulmak [1] *Sınır ve kenar bulmak; son bulmak.*

Lücce-i baḥra düşdi pes zevraḳ-ı dil mücidd olup / Bulmadı ḥadd ile kenār seyrini ḳıldı cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 4). [ḥadd ile kenār bulmadı, -ma, -dı]*

ḥadd ü 'add [1] *Sayı ve sınır. II Sayısız ve sınırsız ölçüde fazla.*

Bu Murāduñ beyyinâtı **ḥadd ü 'adde** ṣıġmadı / Ḳande ḳaldı kim beyāna ol gele taḥrīr ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 5). [ḥadd ü 'adde, -e]*

ḥadd ü ḥaşra gelmek [1] *Hadde hesaba gelmek .*

Rāz-ı pinhān olalı yār ile yārem kime ne / **Ḥadd ü ḥaşra gelemez** hiç olan inṭā iʿṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 2). [ḥadd ü ḥaşra gelemez,]*

ḥadd ü ḳarār [2] *Sınırı ve sonu, nihayeti.*

Farḳ itmek içün eyledi farḳında çeşm-i dü / Tā kim ḳarār ile bile **ḥadd ü ḳarārı** ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 4). [ḥadd ü ḳarārı, -ı]*

Farḳ itmek içün eyledi farḳında çeşm-i dü / Tā kim ḳarār ile bile **ḥadd ü ḳarārı** ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 4). [ḥadd ü ḳarārı, -ı]*

ḥadd ü kenar [5] *Sınır ve kenar; son. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir ʿacā'ib baḥra düşdüm yoḳ durur **ḥadd ü kenār** / Pes kenārından kenārına iderven ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 3). [ḥadd ü kenār,]*

ḥadd ü kenār bulmak [1] *Kenar ve sınır;son bulmak.*

Reftār idince fülk-i göñül baḥr-ı vaḥdete / **Ḥadd ü kenār bulmadı** tā ḳıla ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 4). [ḥadd ü kenār bulmadı, -ma, -dı]*

ḥadd u kenār olmak [2] *Sınır ve kenar; son olmak.*

ʿAcā'ib baḥre ṭaldı dil aña **ḥadd u kenār olmaz** / Ġarā'ib ḫayret-i kübrāda gördüm cümle şeyḫ u şab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 3). [ḥadd u kenār olmaz,]*

Murādī baḥr-ı aḫżardur aña **ḥadd ü kenār olmaz** / Kenār olmaz kenār olmaz ṣaḳın ḳılma özüñ pertāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 6). [ḥadd ü kenār olmaz, -maz]*

ḥadd ü pāyān [3] *Sınır ve son.*

Baḥre ger zevraḳ ṣalarsa **ḥadd ü pāyān** istemez / Menzili n'eyler çün oldı āşināsı cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 2). [ḥadd ü pāyān,]*

Maḥabbet ʿālemin gördüm ki yoḳdur **ḥadd ü pāyānı** / Dilüm ḳılmaz beyānını beyān oldum aña illā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 3). [ḥadd ü pāyānı, -ı]*

Senā vü şükr saña kim seni arar dil ü cān / Senüñ bu ʻışḳuña yā Rabb yoḳ **ḥadd ü pāyān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1139, Beyit 1). [ḥadd ü pāyān,]*

ḥadd ü pāyān olmak [1] *Sınır ve son olmak.*

Ey maḳām-ı vuṣlata vāṣıl bilen öz nefsini / **Ḥadd ü pāyān olımaz** buʿd ile ḳurbiyyet ıraḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 2). [ḥadd ü pāyān olımaz, -ımaz-maz]*

ḥadd ü pāyāna gelmek]1] *Sınırı, sonu olmak.*

Murāduñ merd-i kāmildür kelāmuñ fehm iden el-ḥaḳ / Kelāmı oldı bir deryā ki **ḥadd ü pāyāna gelmez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 5). [ḥadd ü pāyāna gelmez, -mez]*

ḥadd ü pāyān bulmak [1] *Sınır ve kenar; son bulmak.*

Egerçi çevre yanumda muḥīṭ-i baḥr-ı bi-pāyān / **Bulınmaz ḥadd ü pāyānum** baña ḳavl ü maḳāl irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 3). [ḥadd ü pāyānum bulınmaz, -ın, -maz]*

ḥadde [1] *Derece, mertebe.*

Murādīnüñ kelāmı vardı bir **ḥadde** melā'ikler / Olup anuñ kemālinden gezerler der-beder vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 5). [ḥadde,]*

ḥadde gelmek [2] (Deyim) *Sınırı, sonu olmak.*

Çü bildüm bir kerāmet virdi Ḥaḳ kim **ḥadde gelmez** ol / Melā'ik cümle āmennā diyü çağırdı her yirden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 2). [ḥadde gelmez, -mez]*

İştiyāḳum **ḥadde gelmez** bī-mecāl itdüñ beni / Yanuña varınca her ḥālümde ḥāl itdüñ beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 1). [ḥadde gelmez, -mez]*

ḥadde varmak [1] (Deyim) *Sınıra varmak, uç noktaya ulaşmak, aşırılık.*

Seni sevmekde şol **ḥadde varupdur** bu dil-i şeydā / Anı ayırmaya ger cümle ʿālem ḳılalar tedbīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 3). [ḥadde varupdur, -up, -dur]*

ḥadden aşmak [1] (Deyim) *Sınırı aşmak, aşırı gitmek.*

Ḥadden aşdı derd-i dil gel ṭabībüm ḳıl devā / İntiẓār ile saña bu ḳaddüm olmışdur dü-tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 1). [ḥadden aşdı, -dı]*

ḥadd-i bā-ḥisāb olmak [1] *Hesaplı sınır olmak.*

Añla Murādīde vücūh **olmadı ḥadd-i bā-ḥisāb** / Cāhil-i muṭlaḳ ol durur ḳoya ʿulūmı üzre ḥad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 5). [ḥadd-i bā-ḥisāb olmadı, -ma, -dı]*

ḥadd-i ḥudūd [1] *Sınırların derecesi, mertebesi.*

ʿArṣa-i levḥi gezmişem **ḥadd-i ḥudūda** almışam / Ḫāzini olmışam anuñ ʿayn ide mi aña ne ḥadd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 2). [ḥadd-i ḥudūda, -a]*

ḥadd-ı rūm [1] *Rum memleketi.*

Ey Murādī ḳalb mir'ātında nāẓır olmaġa / Geldi cümle evliyā tā min ʿAcem ez **ḥadd-ı Rūm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 5). [ḥadd-ı rūm,]*

ḫadem [1] *Hizmetçiler, odacılar.*

Çünki şaḳḳ oldı işāretle semānuñ ḳameri / Mihr-i enver meh ü encüm benüm içün **ḫademe** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 3). [ḫademe, -e]*

Hādī [1] *Allah'ın sıfatlarından olup "doğru yolu gösteren, hidayet eden," anlamlarını ihtiva eder.*

Ṣudūr-ı mümkinātı çünki ṣadrumdan ṣudūr itdi / Çü **hādī** ḳodı ismini bize yaḫşı hidāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 2). [hādī,]*

ḫādis [3] *Haber, söz, kıssa.*

Ḫādiśdür ayrusı velī oldur ḳadīm pes / Sübḥāne men nihāyete lā-yürdirkü ve'l-ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 821, Beyit 3). [ḫādiśdür, -dür]*

Cümlenüñ eṭvārına ḳıldum naẓar ben ser-te-ser / Küllü şey'in **ḫādiśinde** ibtidāsın gözledüm

(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 2). [ḥādiśinde, -i, -n, -de]

Ḥādis olan ḳadīmini derk ide bile mi göñül / Her ki diye ki müdrikem destüñi sal zevāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 5). [ḥādis,]*

ḥādis [1] *Ortada, yeni görünen.*

Ẕāt-ı ḳadīmi gerçi olmaz muḥīṭ **ḥādis** / Sırr ile sırra ḥākim ḥükmindedür çü imżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 4). [ḥādis,]*

ḥādis [1] *Kadim olan Allah'a nispetle yoktan yaratılmış olan, ezelî olmayan, sonradan var olan (şey).*

Yā Rab ne oldı **ḥādis** ola ḳademle eẕher / Ḳılmakda sırr-ı ekber kibri yüzine çaldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 3). [ḥādis,]*

ḥādis-i fānī [1] *Yokluktan, fanilikten meydana gelen.*

Çü sensin evvel ü āḫir beḳā saña yaraşur / Benüm çü **ḥādis-i fānī** fenā baña yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 482, Beyit 1). [ḥādis-i fānī,]*

ḥādise [3] *Olay.*

Dür-i yetīm... iy ḫān cümleden ifrāz / Ġarīb vāḳiʿa ḫānum ʿacīb **ḥādisedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 4). [ḥādisedür, -dür]*

Ġarīb vāḳıʿ a ancaḳ ʿacīb **ḥadīse** bu / Bilür iken yine benden ṣorar muʿammāsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 4). [ḥadīse,]*

Ey Murādī ne ʿaceb **ḥādisedür** emr-i ġarīb / Her ne kim olsa kelāmuñ görinür elsinede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 5). [ḥādisedür, -dür]*

ḫafā [3] *Gizli olma, gizlilik.*

Bir ʿaceb ḥālüm işitdüm kendü kendümden yine / Didi kim niçün durur ḥālüñden öz ḥālüñ **ḫafā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 5). [ḫafā,]*

Ẕikr-i saʿyüm çün benüm kūyuñda kaʿbemdür cemāl / Merve ḥaḳḳı çün **ḫafādur** ārzū her māh ü sāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 1). [ḫafādur, -dur]*

Bilindi fürḳatüñ kenzi **ḫafāda** / Dinildi kesret ü vaḥdet edāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1559, Beyit 2). [ḫafāda,]*

ḫafā vü ẕevk-i dünya [1] *Dünyanın zevki ve gizli şey.*

Ḫafā vü ẕevk-i dünyāya ṭayanma kim o ḥırmāndur / Ne cemʿiyyet k'olur bunda ṣonı āḫir perīşāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 1). [ḫafā vü ẕevk-i dünyāya, -(y)a]*

ḥāfıẓ [4] *Koruyucu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel bu maʿnāyı eger **ḥāfıẓ** iseñ fehmüñde / Cümle erkānı bilürsin saña yoḳdur müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 4). [ḥāfıẓ,]*

ḥāfıẓ olmak [1] *Korumak, muhafaza olmak.*

Gelse ḫaḳ bir yirde buṭlān üzredür bāṭıl hemān / Her kime kim **olsa ḥāfıẓ** me'men olur hem emīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 2). [ḥāfıẓ olsa, -sa]*

ḥāfıẓa [1] *Zihinde saklayan, hisseden kuvvet.*

Ḫāfıẓam ḥükmindedür gerçi kemāl-i ḥikmetüm / Līk olmışdur sebeb ʿizz ü veḳār u ʿişmetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 1). [ḫāfıẓam, -m]*

ḥāfıẓen rabbehu ʿani'l-āfāt [1] *Rabbi onu afetlerden korusun.*

Oldı çün kendü kendüde kelimāt / **Ḫāfıẓen Rabbehu ʿani'l-āfāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 203, Beyit 1). [ḫāfıẓen rabbehu ʿani'l-āfāt,]*

ḥāfıẓu'l-vaḳt olmak [1] *Zamanı koruyan, iyi değerlendiren kişi olmak.*

Ey Murādī **ḥāfıẓu'l-vaḳt olmaġa** saʿy eyle kim / Dā'im ola ḥıfẓ ile nuṣret saña cebbārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 5). [ḥāfıẓu'l-vaḳt olmaġa, -mak, -a]*

ḫafī [10] *Gizli, saklı, sır. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳamu dillerde nāmuñ vird olup her dem seni gūyā / Eger sen ḳılmasañ olmaz idi hergiz **ḫafī** peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 1). [ḫafī,]*

ḫafī ḫafī [1] *Gizli gizli.*

Ẕāhirīdür **ḫafī ḫafī** ẓāhir / Bāṭınīdür ẓuhūra ʿayn-ı sebeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 2). [ḫafī ḫafī,]*

ḫafī ḳılmak [2] *Gizli etmek.*

Ḫafī ḳılduñ velīkin ḥikmetüñdendür yine esrār / Bu mübhem şerḥini bildi kime virdüñ ise naʿmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 2). [ḫafī ḳılduñ, -du, -n]*

Cefāsından **ḫafī ḳılmış** virüp bir nūr-ı berrāḳı / Münevver ḳıldı dünyāyı żiyāsı şems-i ġarrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 3). [ḫafī ḳılmış, -mış]*

ḫafī olmak [2] *Gizli olmak.*

Cemāle ḥüsn revnaḳdur görinen gerçi ṣūretde / Velākin ru'yet **olursa ḫafī** olsa olur senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 2). [ḫafī olursa, -ur, -sa]*

Sensin seni iẓhār iden pes maẓharuñdur kā'ināt / **Olduñ ḫafī** her vech ile kimdür seni ḳılan beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 3). [ḫafī olduñ, -du, -n]*

ḫafīẓ [3] *Gözetici, koruyucu, muhafaza eden, koruyup saklayan, yapılan bütün işleri tafsilatıyla saklayıp hıfzeden; Allah.*

Ger olmasa **ḥafīẕ** ile maḥfūz kā'ināt / Bir demde cümlesi ṭutar idi ḥarāba yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 2). [ḥafīẕ,]*

Çü çeşm-i bed-naẓar ide **ḥafīẓdur** ḥāfıẓ / Ḥamā'il-i ḥikem ile tolu durur sīne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 2). [ḥafīẓdur, -dür]*

Levḥ-i maḥfūzuñ **ḥafīẓi** her zamān / Eyler ol maʿnā-yı bā-maʿnā beyān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 3). [ḥafīẓi, -i]*

ḫā'if [1] *Korkan, korkak.*

Senüñle seyr ider dünyāyı her dem / Sen andan **ḫā'if** ü ol oldı bī-bāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 3). [ḫā'if,]*

ḥā'il [4] *Perde, engel. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī çün tefekkür eyledüm ḳıldum necāt / Yirde gökde bulmadum bir ẕerrece **ḥā'il** saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 5). [ḥā'il,]*

ḥā'il itmek [1] *Engellemek.*

Aç cemālüñden niḳābı ʿayna **ḥā'il itme** gel / Ḥālümüz cānā ġam-ı hicr ile müşkil itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 1). [ḥā'il itme, -me]*

ḥā'il ḳılmak [1] *Örtmek, perdelemek. II Gizlemek.*

Ḥālini ḥāl idinmek virdi bu cāna ʿizzet / Ḥavlini **ḳıldı ḥā'il** añlanmaġa me'ālin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1124, Beyit 4). [ḥā'il ḳıldı, -dı]*

ḥā'il olmak [10] *Görünmesine engel olmak, perde çekmek, araya girmek. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥā'il olmaz ʿārife kevn ü mekānuñ perdesi / Perdeyi refʿ eyler iseñ sen de buldun yā naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 3). [ḥā'il olmaz, -maz]*

.

ḥaḳ [218] *1. Doğru.*

"Küllü men min ḥıfẓıhi" sırruñ fühūmın bilmeyen / **Ḥak** durur her dem oḳursam nām ile ʿāṣıḳ aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 3). [ḥak,]*

Ey Murādī bilürem vaʿdesi yārüñ **ḥaḳdur** / Bārī bilmem neye ʿācil bu dil-i ʿācil-i mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 5). [ḥaḳdur, -dur]*

Ḳurtılur ḫavf u ḥazandan şu ki **ḥaḳḳa** yapışa / Ḥaḳḳ ile ḥaḳ olan elbet de bulur fevz u necāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 4). [ḥaḳḳa, -a]*

Murāduñ maḥż-ı ḥikmetdür kelāmı ey cihān-ārā / Eger **ḥaḳ** üzre nāẓırsañ derūnuñ ṭola ḥikmetler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 5). [ḥaḳ,]*

Nisār-ı ṭayyibāt itse eger ebr-i ṣafā vücūd / Benüm arż-ı vücūdumda ne kim eşyā biter **ḥaḳdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 3). [ḥaḳdur, -dur]*

Murādī didügi **ḥaḳdur** eger dünyā vü uḫrāda / Velī te'sīri anuñ emr ile esbāba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 5). [ḥaḳdur,]*

Ḥaḳḳı bāṭıldan seçenler buldılar sırdan eser / ʿIşḳ ile hem-rāz olanlar terk iderler cān ü ser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 1). [ḥaḳḳı,]*

Ey Murādī sözlerüñ ḥaḳdur senüñ hem **ḥaḳ** budur / Muʿciz-āsādur kelāmuñ mürdeler iḥyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 5). [ḥaḳ,]*

Ey Murādī sözlerüñ **ḥaḳdur** senüñ hem ḥaḳ budur / Muʿciz-āsādur kelāmuñ mürdeler iḥyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 5). [ḥaḳdur, -dur]*

Sābit eyle beni ḳavlümde ki ḳavlüñ **ḥaḳdur** / Ṣādıḳ oldı senüñ ʿahdüñle kelāmuñ ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 1). [ḥaḳdur, -dur]*

Sābit eyle beni ḳavlümde ki ḳavlüñ ḥaḳdur / Ṣādıḳ oldı senüñ ʿahdüñle kelāmuñ **ḥaḳdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 1). [ḥaḳdur, -dur]*

Ben senüñ raḥmetüñi gözlerüm olmam çü ḳanūṭ / Ki resūlüñ ne ki bildürdi peyāmuñ **ḥaḳdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 2). [ḥaḳdur, -dur]*

Mü'minem ben saña vü cümle resūl u melege / Daḫı nāzil ne kim oldıysa kitābuñ **ḥaḳdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 3). [ḥaḳdur, -dur]*

Cennet u nāra muḳırven vü ḳażā ḫayr u şere / Yevm-i mevʿūd ile mīzān u ṣırāṭuñ **ḥaḳdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 4). [ḥaḳdur, -dur]*

Her ne kim senden olur **ḥaḳdur** aña İslāmum / Ben Murādī bilürem ẕāt u ṣıfatuñ ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 5). [ḥaḳdur, -dur]*

Her ne kim senden olur ḥaḳdur aña İslāmum / Ben Murādī bilürem ẕāt u ṣıfatuñ **ḥaḳdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 5). [ḥaḳdur, -dur]*

Ḥaḳḳ ile bāṭıl seçer kim ki Murādī göre / Bilmez iseñ ḳavlüñi ḳavlüme ṣor **ḥaḳ** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 5). [ḥaḳ,]*

Ḥaḳḳı bāṭıldan seçenlerdür bilen eṭvārumı / Bir me'ālüm var kim ġayri me'āle beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 3). [ḥaḳḳı,]*

ʿAynı içün **ḥaḳḳını** eyler muʿayyen dā'imā / Ḳudreti bildürmek içün ḳudret-i īmādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 4). [ḥaḳḳını, -kını]*

Ḳalbümüz mir'ātı **ḥaḳdur** biz Ḥudāyīlerdenüz / Baḥr-ı tevḥīd içre her dem āşināyīlerdenüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 1). [ḥaḳdur, -dur]*

Ey Murādī sözlerüñ v'Allāhi **ḥaḳdur** bilmiş ol / Ḥaḳdan ayrudan bi-ḥamdi'llāh ırağum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 5). [ḥaḳdur, -dur]*

Daʿvetüm **ḥaḳdur** necāta sāʿīyem min külli vech / Bu beḳāya nefʿ-i küllīdür beḳā-yı sırr-ı şarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 4). [ḥaḳdur, -dur]*

Semīʿ olalı **ḥaḳḳı** ile güftārını ḫallāḳuñ / Ḫalāyıḳ ḳavlin alup şanma biz efvāha yüz ṭutduḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 3). [ḥaḳḳı, -ı]*

Murādī **ḥaḳḳı** bāṭıldan seçersin / Kimi şād ü kimi giryān iderseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 754, Beyit 5). [ḥaḳḳı,]*

Ḥaḳḳı bāṭıldan seçersen pes ḥaḳīḳīsin bu gün / Añlamayan işbu remzi bulmadı ʿirfāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 4). [ḥaḳḳı, -ı]*

Ḥaḳ budur cümle ṭarīḳ ehline rehberdür dil / Nefḫa-i nükhet-i dilberle muʿanberdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 4). [ḥaḳ,]*

Ser-be-ser lezzet olupdur dil fenā-fī'llāhda / Ḥayy-ı bāḳī sırrını **ḥaḳ** ile raʿnā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 3). [ḥaḳ,]*

Murāduñ ḳavli **ḥaḳdur** her sözinde / Anı ʿilminde aʿlem itdi iʿlem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 5). [ḥaḳdur, -dur]*

Murādī **ḥaḳḳı** taḥḳīḳ eyledüñse ʿilm-i ezberde / Nümāyān ola her fiʿli bugün sen ḥaḳ-nümāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 5). [ḥaḳḳı, -ı]*

Murāduñ vech-i taḥḳīḳi kemāl-i Ḥaḳḳa rāciʿdür / Kelāmı cümleten **ḥaḳdur** mecāz alma maḳālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 5). [ḥaḳdur, -dur]*

Gelse **ḥaḳ** bir yirde buṭlān üzredür bāṭıl hemān / Her kime kim olsa ḥāfıẓ me'men olur hem emīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 2). [ḥaḳ,]*

Cā-be-cā aldanma naḳşı ṣūretine ʿālemüñ / Vaḳtüñi bul **ḥaḳ** ile geçgil ḳamu sāʿātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 4). [ḥaḳ,]*

Ey Murādī seni ʻālemde nedür muḳabil iden / **Ḥaḳḳa** raġbetde bulındı yine bu yanumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 5). [ḥaḳḳa, -a]*

Buldı ḥaḳḳında ḥaḳīḳatle ḥaḳā'iḳden nişān / Ḥaḳḳı īḳānında **ḥaḳḳ** ile ḥaḳīḳatdür yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 3). [ḥaḳḳ,]*

Ḥaḳḳı bāṭıldan ayırmayınca kendüm bilmedüm / Ben cemāline senüñle olmışam bīnā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 4). [ḥaḳḳı, -ı]*

Ṣatan ʻışḳuñı ġayrüñ ʻışḳına cānā aña **ḥaḳdur** / Serin ṭaşlara ursun bilmedi bāzārını bunda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 2). [ḥaḳdur, -dur]*

Beni īḳāna irişdürse n'ola Ḥaḳ ḥaḳḳum / Çünki **ḥaḳḳ** ile oluşdurdı ḥaḳīḳümi Ḥaḳa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 2). [ḥaḳḳ,]*

Ḳavl ile maḥż-ı ḳıyās oldı semāʻı cāna / **Ḥaḳḳuñı** görmegedür semʻ ile ḳālüñ perde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 4). [ḥaḳḳuñı, -un, -ı]*

Ḥaḳḳ ile ol Murādī yüri **ḥaḳ** çü sendedür / Urma ḳulaġı ġayrılaruñ ḳīl u ḳāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 5). [ḥaḳ,]*

Dir imiş dilber baña ben sevmesem sevmez beni / **Ḥaḳ** dimişdür ʻışḳ-ı dildār oldı ʻışḳuñ aʿzamı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 1). [ḥaḳ,]*

Rāh-ı haḳḳiyyete **ḥaḳḳ** ile olur cümle vuṣūl / Ḥaḳḳ ile eyle sen ünsi olasın ḥaḳḳānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 4). [ḥaḳḳ,]*

Sözi **ḥaḳdur** çü Murāduñ berü gel bāṭılı ḳo / Kendüñi görme ḳo gitsün aradan mā vü meni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 5). [ḥaḳdur, -dur]*

Maḥż-ı ḥaḳīḳatdeyem ḥaḳḳumı ḥaḳ itmişem / Ḥaḳḳa yarar **ḥaḳḳ** ile eyledi peydā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 2). [ḥaḳḳ,]*

Maḥż-ı ḥaḳīḳatdeyem ḥaḳḳumı ḥaḳ itmişem / **Ḥaḳḳa** yarar ḥaḳḳ ile eyledi peydā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 2). [ḥaḳḳa, -a]*

Ḥaḳḳuñı ḥüsnüñ temāşāsında teşḫīş itmezem / Ẕātuñı cümle ṣıfātuñ birle teşḫīş itmezem *(Murâdî Dîvânı, Müfret 29, Beyit 1). [ḥaḳḳuñı, -un, -ı]*

2. Allah tealâ.

Mübdiʿ-i küll-i bedāyiʿden ẓuhūrın bilmedi / Ḳaldı maḥcūb-ı ebed **Ḥaḳ** virmedi dermān aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 3). [ḥaḳ,]*

Ḥaḳḳı taḥḳīḳ itmede gerçi başāyir bī-l-başar / Līk ḳaldur perde-i ʿaynuñda ẓāhir māverā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 3). [ḥaḳḳı, -ı]*

Dem-ā-dem **ḥaḳḳı** ẕikr eyle çün oldur Ḳādir ü Mevlā / Elindedür anuñ ḳabż ile basṭ iḥyā ile ifnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 1). [ḥaḳḳı, -ı]*

Murādī gerçi ki söyler velī söyletdüren **Ḥaḳdur** / Er iseñ söylegil illā aradan kes ki gitsün lā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 5). [ḥaḳdur, -dur]*

ʿĀḳıl iseñ eger ki ey meh-rū / **Ḥaḳdan** ayruyı ḳılmaġıl maḥbūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 2). [ḥaḳdan, -dan]*

Şanma kim bir gül içün eyler fiġān / İster anı kim bula **Ḥaḳdan** naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 2). [ḥaḳdan, -dan]*

Ehl-i diller dāmenin ṭut ister iseñ ger necāt / Zīrā **Ḥaḳ** anlara virmişdür ne kim var ṭayyibāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 1). [ḥaḳ,]*

Ṣādıḳum ṣıdḳ ile **Ḥaḳ** ṣıdḳuma virsün berekāt / Berekāt ile virür her ne virürse derecāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 1). [ḥaḳ,]*

Ḥaḳ durur ḥaḳḳ-ı ḥaḳiḳatde ḳomaz buṭlānı / **Ḥaḳ** ḳatında bulımaz sāḥir ile siḥr-i sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 3). [ḥaḳ,]*

Ḳurtılur ḫavf u ḫazandan şu ki ḥaḳḳa yapışa / **Ḥaḳḳ** ile ḥaḳ olan elbet de bulur fevz u necāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 4). [ḥaḳḳ,]*

Ya Rab nedür bu ḥikmet ʿaynumda **Ḥaḳḳ** isbāt / Vāḥid durur fu'ādum ḳudretde oldı kerrāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 1). [ḥaḳḳ,]*

Gel Murādīnüñ sözine eyle merdāne naẓar / Merd-i ḥaḳḳ iseñ eger terk eyle ġayrı **Ḥaḳḳa** ḳaç *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 5). [ḥaḳḳa, -a]*

Ger Murāduñ sözlerin fehm itmek olursa murād / İste **Ḥaḳdan** isteme aʿla vü ednādan fütūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 5). [ḥaḳdan, -dan]*

Ṭutdı eṭrāfı çün sürūr u neşāṭ / Didiler **Ḥaḳla** toġrıdur mirṣād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 2). [ḥaḳla, -la]*

Umaruz **Ḥaḳdan** ola nice fütūḥ / Çün müyesser durur o Rabb-i ʿibād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 4). [ḥaḳdan, -dan]*

İmtiyāz itdi cümleden anı **Ḥaḳ** / Didi irgürsin ʿāşıḳına meded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 2). [ḥaḳ,]*

Perişān olalı göñlüm taʿassür çekmezem hergiz / Bilürem bir belā ardınca **Ḥaḳdan** biñ ʿaṭā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 2). [ḥaḳdan, -dan]*

Burḳaʿ-ı evvelle maḥcūb olmayan ʿālemlere / Añla kim oldı muʿallim **Ḥaḳḳ** ile ṭutan ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 3). [ḥaḳḳ,]*

Ḥāsib ol nefsüñi her demde vü her sāʿat ü ān / **Ḥaḳ** ḥisāb eyleyiser ol deme ḫāżır olıgör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 2). [ḥaḳ,]*

Furṣatuñ elde durur şimdi çü ġayret demidür / El açup **Ḥaḳḳa** niyāz eyle icābet demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 4). [ḥaḳḳa, -a]*

Ḥak saña virdi kerāmātı saʿādet demidür / Ḥamdü li'llāh ki Murādī demüñ ʿizzet demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 5). [ḥak,]*

Ḥamd it Ḫudāya ṭoġrı yolı eyle sen ṭaleb / Bil ki Murādī cümleye **Ḥaḳ** reh-nümā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 5). [ḥaḳ,]*

Bu lezzet-i fenāyı n'idersin ṭaleb ḳılup / Żikr eyle **Ḥaḳḳı** kim dil u cāna ṣafā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 2). [ḥaḳḳı, -ı]*

Murādī çekdügini kimse bilmez illā **Ḥaḳ** / Ṣanur mısın eline girdi rāyegāna ḫużūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 5). [ḥaḳ,]*

Ḥaḳdan olur cümleden naṣr ile feṭḥ u fütūḥ / Ṣanma Murādī bular maḫż-ı şecāʿatdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 5). [ḥaḳdan, -dan]*

Her kim ki bu minvālı elden ḳomayup gide / **Ḥaḳ** daḫı aña bī-ḥad luṭf ile ʿaṭā eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 3). [ḥaḳ,]*

Çeşm-i cihān-bīnüñ eger ʿayn oldı ise **Ḥaḳ** ile / Başdan ayaġa ey püser cümle vücūduñdur başar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 2). [ḥaḳ,]*

ʿAmelden lāyıḳum yoḳdur Ḫudāya / Hemān **Ḥaḳdan** ricā luṭf ü keremdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 4). [ḥaḳdan, -dan]*

Ey Murādī ger murāduñ ise **Ḥaḳḳa** irmege / Anı bulmaḳ isteyenler ayru cānān istemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 5). [ḥaḳḳa, -a]*

Men be-kā min miḥnetin lā-ʿaḳluhu lā-fehmühü / Ey Murādī rāżī olan **Ḥaḳḳa** bir an aġlamaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 5). [ḥaḳḳa, -a]*

Ḥamdümüzde ḥamdümüz mektūmdur minnet bize / Ey Murādī **Ḥaḳḳa** şükr olsun senāyīlerdenüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 5). [ḥaḳḳa, -a]*

Ġayrı biz ḳayıruruz ḳayura **Ḥaḳ** daḫı bizi / Virüben mālumuzı yolına tālān iderüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 4). [ḥaḳ,]*

Bizi menʿ idemez ālāyiş-i ʿālem **Ḥaḳdan** / Ḥamd ü şükr aña ki ḥaḳ bizde ḥaḳīḳatden biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 2). [ḥaḳdan, -dan]*

Gerçi melā'ik oldılar ḫāṣiʿ-i ʿābid-i İlāh / Görmediler ebed olar **Ḥaḳdan** anı ki görmişüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 2). [ḥaḳdan, -dan]*

Şerḥ ü beyāna ṣıġmadı yine bizüm bu ḥālümüz / Bilmedi kimse **Ḥaḳḳumuz** görmediler ḫayālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 598, Beyit 1). [ḥaḳḳumuz, -umuz]*

Maḫż-ı Murād-ı ezel **Ḥaḳḳ** ile oldı Murād / Böyle virüpdür ḫaber bir seḥer ebrārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 5). [ḥaḳḳ,]*

Her biri oldı āḫiretden vaz / Cān ile **Ḥaḳḳa** baḳ ʿibādet iden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 4). [ḥaḳḳa, -a]*

ʿĀḳil iseñ Murādī diñle sözüm / **Ḥaḳdan** özge ḳamudan olġıl bāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 5). [ḥaḳdan, -dan]*

Cān ile cān eylesün **Ḥaḳḳa** senāyile sipās / Kim binā-yı cisme urmış maḫż-ı ḥikmetle esās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 1). [ḥaḳḳa, -a]*

Yüzini ḳıldı muḳābil zücāce-i ḳurba / Yüzini **Ḥaḳḳ** ile gördi irüp ḥaḳīḳata pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 4). [ḥaḳḳ,]*

Ey Murādī sözlerüñ v'Allāhi ḥaḳdur bilmiş ol / **Ḥaḳdan** ayrudan bi-ḥamdi'llāh ırağum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 5). [ḥaḳdan, -dan]*

Murtażā vü müctebā vü muḳtedā vü Muṣṭafā / Her nefesde **Ḥaḳḳ** ile taḫḳīḳ īḳān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 4). [ḥaḳḳ,]*

İl virdügine sevinme zinhār / **Ḥaḳ** virdügidür hemān virilmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 2). [ḥaḳ,]*

Ben temāşā ḳılmasam bir dem cemālüñi eger / Pāk nāmuñ **Ḥaḳḳ** içün olmazdı cānum ẕerre ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 4). [ḥaḳḳ,]*

Kişiye devlet oldur kim rıżāsın gözleye **Ḥaḳḳuñ** / Dem-ā-dem ẕikr-i Ḥaḳ ola diye ʿālem fenā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 4). [ḥaḳḳuñ, -uñ]*

Fehm ü dāniş remzini remz itmedi ʿallāmeler / Gerçi yazmış baʿżı ʿilmin ẓāhirā defterde **Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 2). [ḥaḳ,]*

Ey Murādī sen murād olsañ ne var ʿālemlere / Ḥaḳḳ ile olanuñ oldı **Ḥaḳ** didi muḫtār-ı **Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 5). [ḥaḳ,]*

Ey Murādī sen murād olsañ ne var ʿālemlere / **Ḥaḳḳ** ile olanuñ oldı Ḥaḳ didi muḫtār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 5). [ḥaḳḳ,]*

Nevʿ-i insānı ẕevī'l-iḥsāna iḥsān itdi **Ḥaḳ** / Mā-ḥaṣal iḥsān içün anları insān itdi Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 1). [ḥaḳ,]*

Nevʿ-i insānı ẕevī'l-iḥsāna iḥsān itdi Ḥaḳ / Mā-ḥaṣal iḥsān içün anları insān itdi **Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 1). [ḥaḳ,]*

Ey kemāl-i ḥüsn ile maḫlūḳ olan ḫūb ü ḥasen / Anlaruñ pertevlerinden cānı lemʿān itdi **Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 2). [ḥaḳ,]*

Kāmil olġıl gel kemāl ögren gel olma bī-kemāl / Bī-kemāl olanları ber-vech-i ḥayvān itdi **Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 3). [ḥaḳ,]*

Semʿ-i cānı ḳıl küşāde müstemiʿ ol dā'imā / Ḳullarına gönderüp iʿlām-ı Ḳur'ān itdi **Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 4). [ḥaḳ,]*

Ey Murādī irdigüñ iḥsāna kimse irmedi / Cümle-i müşkilleri çün saña āsān itdi **Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 5). [ḥaḳ,]*

Ḥaḳ ile eyle Murādī her zamān efkāruñı / Feyż ide tā ḳāl ü ḥālüñden senüñ esrār-ı **Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 5). [ḥaḳ,]*

Bu ʿömr-i cāvidāna ruḫṣat virelden ol **Ḥaḳ** / Bildüm nedür naṣībüm devlet virelden ol Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 1). [ḥaḳ,]*

Bu ʿömr-i cāvidāna ruḫṣat virelden ol Ḥaḳ / Bildüm nedür naṣībüm devlet virelden ol **Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 1). [ḥaḳ,]*

Rūyum cemāle ḳarşu cānum kemālin ister / Birbirine yaḳışdı ülfet virelden ol **Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 2). [ḥaḳ,]*

Cemʿiyyetüm bulaldan ṭaġıtmadum bu cismüm / Ben kendözümi bildüm rāḥat virelden ol **Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 3). [ḥaḳ,]*

Ḳıldı beni mużāʿaf naʿmāsıdur çü aʿlā / Her cümleden çekildüm niʿmet virelden ol **Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 4). [ḥaḳ,]*

Almazam ey Murādī iki cihānı ʿayna / Terk eyledüm ḳamuyı ʿuzlet virelden ol **Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 5). [ḥaḳ,]*

Açdı niḳābı çün ḥabīb ḳanı naẓar ḳılıcı göz / **Ḥaḳḳı** muʿayyen istegil saña dimem ḫayāle baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 2). [ḥaḳḳı, -ı]*

Ey Murādī bārek-Allāh ḫôş kelāmuñ var imiş / Münkir olup **Ḥaḳḳa** ḳā'il olmayan ola helāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 5). [ḥaḳḳa, -a]*

Ḥaḳdur Murādī her bir işi işleyen gözet / Nice ider saña gör ʿināyet bölük bölük *(Murâdî Dîvânı, Gazel 745, Beyit 5). [ḥaḳdur, -dur]*

Yoḳdur beḳāsı çün kim bu çarḫ-ı nüh-ṭıbāḳuñ / Ḳalbüñ ayırma **Ḥaḳdan** ḫandān olam dir iseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 2). [ḥaḳdan, -dan]*

Ẕevḳ eyledigüñ gördigüñ āyāt **Ḥaḳ** içün / ʿIşḳ ile gehī eyledigüñ āhı severseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 4). [ḥaḳ,]*

İstegil **Ḥaḳdan** bir ʿilmi olmaya cehli anuñ / Kendü zuʿmuñca yürüyüp cāhil olma bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 2). [ḥaḳdan, -dan]*

Ḥaḳ seni çün kim ʿibādet ḳılmaġa ḫalḳ eyledi / Ḫıdmet-i perverdigāra kāhil olma bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 4). [ḥaḳ,]*

Ṣabr-ı ḳażā ḳıl ey göñül didi yuḥibbu'ṣ-ṣābirīn / Her ne ki gelse nīk ü bed **Ḥaḳdan** ʿaṭādur bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 806, Beyit 2). [ḥaḳdan, -dan]*

Gel berü ḳalbüñ muṣaffā eylegil / Kendüñi **Ḥaḳdan** temennā eylegil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 1). [ḥaḳdan, -dan]*

Murāduñ her sözi **Ḥaḳdan** sebaḳdur / Anuñ içün dutar yüzin aña dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 844, Beyit 5). [ḥaḳdan, -dan]*

Bi-küllī māsivādan fāriġam **Ḥaḳdur** baña maṭlab / N'iderven ben Murādī ġayrıyı dīvāna-i ʿışḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 7). [ḥaḳdur, -dur]*

Gül yüzüñden ayrulalı bülbülāsā aġlaram / Eyleyüp **Ḥaḳdan** viṣālüñi temennā aġlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 1). [ḥaḳdan, -dan]*

Merḥamet baḫşāyiş-i **Ḥaḳdan** ʿatādur kāmile / **Ḥaḳdan** isterseñ ʿaṭāyı merḥamet ḳıl ber-devām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 2). [ḥaḳdan, -dan]*

ʿAfv u ġufrān oldı **Ḥaḳḳuñ** kārı çün ġāfirlere / Maġfiretler bulasın ġāfir iseñ yevmü'l-ḳıyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 3). [ḥaḳḳuñ, -uñ]*

Ḥaḳdan ayru bulımadum özüme çāre-geri / Cümleyi terk idüben anı temennā ḳıldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 4). [ḥaḳdan, -dan]*

Ey Murādī dökeli derde devā **Ḥaḳdandur** / ʿAynuña gelmeye hergiz yıḳılursa ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 5). [ḥaḳdandur, -dan, -dur]*

Varlıḳ ʿilmin eger ögrede ʿālimlere **Ḥaḳ** / Cemʿ olup ʿilm ile añlamayalar var neyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 2). [ḥaḳ,]*

Şerḥe ṣıġar añlama şerḥ ü beyānum benüm / **Ḥaḳ** bilür ancaḳ hemān sırr-ı ʿayānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 1). [ḥaḳ,]*

Ḥaḳ seni anuñ içün eyledi var / Gündüzin ṣavm idesin gice ḳıyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 2). [ḥaḳ,]*

Ḥaḳ seni anuñ içün itmedi ḫalḳ / Nefsüñe uyup olasın bed-nām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 3). [ḥaḳ,]*

Ne ḫākem ẕikr ide **Ḥaḳḳı** lisānum / Doyımaz çün celāline bu cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 1). [ḥaḳḳı, -ı]*

Ḥaḳ buyruġınadur inḳıyādum / Her demde rıżāsıdur murādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 1). [ḥaḳ,]*

Çü bildüm bir kerāmet virdi **Ḥaḳ** kim ḥadde gelmez ol / Melā'ik cümle āmennā diyü çaġırdı her yirden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 2). [ḥaḳ,]*

Bu Murāduñ remzi mübhem bilmege k'ey er gerek / Bilmek içün ḳıl ʿibādet **Ḥaḳḳā** hem yalvarasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 5). [ḥaḳḳā, -a]*

Ḥaḳḳumı ḥaḳ itmede **Ḥaḳdur** baña meşkūr olan / Nāmını ẕikr itmede oldur baña meẕkūr olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 1). [ḥaḳdur, -dur]*

Gel bu kāruñ fikrini it ḳaç ḳamu eẕnābdan / Ey Murādī **ḥaḳḳa** mekşūf oldı her mestūr olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 5). [ḥaḳḳa, -a]*

Ḥikmet-i ḫallāḳdur her nesnede peydā olan / **Ḥaḳ** durur ḳılan ḳamu bilür bunı dānā olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 1). [ḥaḳ,]*

Ḳabż u baṣt oldı çü ḥaḳḳuñ pes bu ne tedbīrler / **Ḥaḳḳa** baġlar cümle kārın ey göñül bīnā olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 2). [ḥaḳḳa, -a]*

Ḳabż u baṣt oldı çü **Ḥaḳḳuñ** pes bu ne tedbīrler / Ḥaḳḳa baġlar cümle kārın ey göñül bīnā olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 2). [ḥaḳḳuñ, -uñ]*

ʿĀḳil iseñ **Ḥaḳdan** özge kimseyi ḳılma penāh / Ḥükmi iledür anuñ ednā olan aʿlā olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 4). [ḥaḳdan, -dan]*

Ḥāfıẓuñ Allāhdur çün nāṣıruñ ḥaḳdur yine / Ḳalbüñi **Ḥaḳdan** cüdā ḳılma saña yoḳdur ziyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 3). [ḥaḳdan, -dan]*

Ḥāfıẓuñ Allāhdur çün nāṣıruñ **Ḥaḳdur** yine / Ḳalbüñi Ḥaḳdan cüdā ḳılma saña yoḳdur ziyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 3). [ḥaḳdur, -dur]*

Ey Murādī ġam yime ġamdur saña bil kim günāh / **Ḥaḳ** rıżāsın ḳoma elden olasın sādātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 5). [ḥaḳ,]*

Ḳavl ü ḳuvvet gerçi **ḥaḳdandur** müsebbebdür velī / Destüñi çekme ṣaḳın sen ṣāḥib-i ḥālātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 4). [ḥaḳdandur, -dan, -dur]*

Ey Murādī seni ḥaḳdan yine **Ḥaḳdur** gözeden / Ol durur 'ilm-i ledünne seni üstād ḳılan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 5). [ḥaḳdur, -dur]*

Nefeḫātumda durur rūḥ-ı mü'ebbed ḥaberi / Ḳodı İsrāfili 'Azrā'ili **Ḥaḳ** didi lisān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 3). [ḥaḳ,]*

Çün 'aḳl-ı evveldür ezel virdi murādın ol ezel / Oldı Murādī pes ezel **Ḥaḳdur** viren ḳılma gümān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 5). [ḥaḳdur, -dur]*

Fenā içün nedür bunca te'emmül / Niçün şerm eylemezsin **Ḥaḳdan** el'ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 2). [ḥaḳdan, -dan]*

İtme kemlük ḥisāb ider çün **Ḥaḳ** / Bedenüñde zebān olur her mū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 7). [ḥaḳ,]*

Nefsüñe meyl eyleme **Ḥaḳḳuñ** rıżāsın ḳıl ṭaleb / Ṣubḥ ile şām olma ḫālī ṭā'at eyle ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 3). [ḥaḳḳuñ, -uñ]*

Remy ḳılındı dest-i ḳudret çeşm-i a'dāya türāb / Virdi **Ḥaḳ** saña Murādī cümle ālā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 5). [ḥaḳ,]*

Buldı ḥaḳḳında ḥaḳīḳatle ḥaḳā'iḳden nişān / **Ḥaḳḳı** īḳānında ḥaḳḳ ile ḥaḳīḳatdür yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 3). [ḥaḳḳı, -ı]*

Ẕātumı ḥayretde buldı mā 'arefnā didi çün / **Ḥaḳḳ** meşrūt oldı ẕātüm ẕât idine ẕātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 2). [ḥaḳḳ,]*

Vāḥid olmayınca kesretden vahīd olmaz fu'ād / **Ḥaḳ** bulınmaz ḳılmayınca ẕikr-i inşā elsine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 4). [ḥaḳ,]*

'İlm-i ḥikmet dād-ı Ḥaḳdur pes virilmez degmeye / **Ḥaḳḳa** minnet anuñ içün egmedüm ser kimseye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 1). [ḥaḳḳa, -a]*

Neden baġlanuben ḳalduñ bu mekkāruñ ḫayālinde / Gel 'aḳluñ başuña cem eyleyüp **Ḥaḳdan** rıżā iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 2). [ḥaḳdan, -dan]*

Ḥaḳ seni aḥsen-i taḳvīm ḳılup ḫilḳatde / Ḥüsn ile ḫulḳı saña virdi bugün devletde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 1). [ḥaḳ,]*

Ey Murādī çü saña her işi **Ḥaḳ** ḳıldı 'ayān / Kim ola mānīʿ ola anı ki muḫtār ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 5). [ḥaḳ,]*

Beni īḳāna irişdürse n'ola Ḥaḳ ḥaḳḳum / Çünki ḥaḳḳ ile oluşdurdı ḥaḳīḳümi **Ḥaḳa** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 2). [ḥaḳa, -a]*

Beni īḳāna irişdürse n'ola **Ḥaḳ** ḥaḳḳum / Çünki ḥaḳḳ ile oluşdurdı ḥaḳīḳümi Ḥaḳa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 2). [ḥaḳ,]*

'Ārif olan ḥuḳūḳı **Ḥaḳḳ** ile ḳıldı isbāt / 'Āḳil olan kimesne cehd itmedi cidāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 4). [ḥaḳḳ,]*

Ḥaḳ sevmedi ẕü'l-feraḥ olanı / Añ mevtüñi bī-melāmet olma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1441, Beyit 3). [ḥaḳ,]*

Bu Murādīnüñ çü dünyāda cevābı **Ḥaḳ** durur / Ḥaḳ cevābıdur cevābı ġayrı yoḳdur nesnesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 5). [ḥaḳ,]*

Bu Murādīnüñ çü dünyāda cevābı Ḥaḳ durur / **Ḥaḳ** cevābıdur cevābı ġayrı yoḳdur nesnesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 5). [ḥaḳ,]*

Ey Murādī ḫayra dönsün dir iseñ her işlerüñ / **Ḥaḳḳı** gözle Ḥaḳḳı gözleyenüñ oldur 'ādeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 5). [ḥaḳḳı, -ı]*

Ey Murādī ḫayra dönsün dir iseñ her işlerüñ / Ḥaḳḳı gözle **Ḥaḳḳı** gözleyenüñ oldur 'ādeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 5). [ḥaḳḳı, -ı]*

Āteş-i dūzaḫa ṭāḳat mi tutar cism-i ża'īf / Eylesem zārī ile **Ḥaḳdan** imānum şimdi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 2). [ḥaḳdan, -dan]*

Rāh-ı haḳḳiyyete ḥaḳḳ ile olur cümle vuṣūl / **Ḥaḳḳ** ile eyle sen ünsi olasın ḥaḳḳānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 4). [ḥaḳḳ,]*

Almaduñ 'ayna cümle 'ayān ü nihānı sen / 'Ayn ile **Ḥaḳ** idüp durur ey dil 'ayān seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 4). [ḥaḳ,]*

Ḥaḳdur Murādī her işi fa''ālün limā yürīd / Kendin gören münāfıḳa virür belāsını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 5). [ḥaḳdur, -dur]*

Bilmez cihānda sırrını kimse Ḫudā ḥaḳı / **Ḥaḳdur** benüm ḥaḳīḳatüm ol kibriyā ḥaḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 1). [ḥaḳdur, -dur]*

Ḥaḳ 'ışḳı ile tev'ām aldı bu Murādī çün / Ḳodı başın ortaya bulunca o sulṭānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 7). [ḥaḳ,]*

Bildi Murādī yine aṣl ile fer'i yaḳīn / 'İlm-i ledün birle **Ḥaḳ** eyledi deryā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 5). [ḥaḳ,]*

Ḥaḳ Te'ālā ḳudretin seyr eyle ey ṣāḥib-kemāl / 'Āşıḳ iseñ **Ḥaḳdan** özge sevmegil ġayri cemāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 36, Beyit 1). [ḥaḳdan, -dan]*

Faẓīletdür gerek olan kişide / Özüñi **Ḥaḳḳa** ışmarla her işde *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 3, Beyit 1). [ḥaḳḳa, -a]*

Er iseñ olmasun **Ḥaḳdan** 'udūlüñ / Senüñ kiẕb olmasun hergiz ḳabūlüñ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 3, Beyit 2). [ḥaḳdan, -dan]*

Gözet **Ḥaḳḳuñ** rıżāsın ey ḳarındaş / Ṣaḳın emr-i Ḫudādan çekme gel baş *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 4). [ḥaḳḳuñ, -uñ]*

Gel berü ḳalbüñ muṣaffā eylegil / Kendüñi **Ḥaḳdan** temennā eylegil *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 1). [ḥaḳdan, -dan]*

Ẓāhirin çünki ẓāhir eyledi **Ḥaḳ** / Var idüpdür ḳamuyı ol muṭlaḳ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 1). [ḥaḳ,]*

Temennā eyle **Ḥaḳdan** sen necātı / Bulasın ser-be-ser tā ṭayyibātı *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 6). [ḥaḳdan, -dan]*

Gel berü ey ṭālib-i sırr-ı Ḫudā / **Ḥaḳ** dilerseñ saña ola reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 36, Beyit 1). [ḥaḳ,]*

Buları saña ḫıdmet-kār ḳıldı / Saña luṭfından ol **Ḥaḳ** var ḳıldı *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 10). [ḥaḳ,]*

Ḳadr-i ṭāḳat her kişiye **Ḥaḳ** virür na'māsını / Ṭāḳatince her kişi bilmek gerek mevlāsını *(Murâdî Dîvânı, Müfret 13, Beyit 1). [ḥaḳ,]*

Ḳalb-i tābān içre olmışdur 'ayān-ı māverā / Ey verāsın işitenler **Ḥaḳḳa** eyleñ iltecā *(Murâdî Dîvânı, Müfret 14, Beyit 1). [ḥaḳḳa, -a]*

3. Adalet, hakkaniyet, insaf.

Nās iẕ'ān idemez ḥālümi **ḥaḳḳ** ile benüm / Kimisi ḥāle çekerler kimisi ḳāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 4). [ḥaḳḳ,]*

Bizi men' idemez ālāyiş-i 'ālem Ḥaḳdan / Ḥamd ü şükr aña ki **ḥaḳ** bizde ḥaḳīḳatden biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 2). [ḥaḳ,]*

Gel Murādun bu kelāmını gözet inṣāf it / Ehl olan kimsenede **ḥaḳ** ile inṣāf gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 5). [ḥaḳ,]*

Vāḥid-i muṭlaḳsın isbāt eylerem **ḥaḳḳ** ile ben / Ṣıdḳ ile bir bilürem īmānı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 2). [ḥaḳḳ,]*

Her kime mesmū' olursa ey Murādī sözlerüñ / **Ḥaḳ** budur şek yoḳ durur kim ögrenür īmān u dīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 5). [ḥaḳ,]*

Ey Murādī ḳavlüñi v'Allāhi **ḥaḳdur** söyleden / Ger inanursan bu güftāra saña besdür hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 5). [ḥaḳdur, -dur]*

Ey Murādī seni **ḥaḳdan** yine Ḥaḳdur gözeden / Ol durur 'ilm-i ledünne seni üstād ḳılan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 5). [ḥaḳdan, -dan]*

Murādī 'ayn-ı vāḥiddür ne 'ayn ile naẓar ḳılsañ / Ḫudā **ḥaḳḳı** Ḫudādan ġayrı yoḳdur ferd yanumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 5). [ḥaḳḳı, -ı]*

4. Hakkı için, hürmetine.

Yā Rab inṣāf vir ol Aḥmed-i muḫtār **ḥaḳḳı** / Nice bir aġlada biz o ḳaşı ṭuġrāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 5). [ḥaḳḳı, -ı]*

Ben inanmışam saña āyāt-ı kübrā **ḥaḳḳ'içün** / Mü'minem her ḳavl ü kāruña sen īmān iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 2). [ḥaḳḳ'içün,]*

Ẕikr-i saʿyüm çün benüm kūyuñda kaʿbemdür cemāl / Merve **ḥaḳḳı çün** ḥafādur ārzū her māh ü sāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 1). [ḥaḳḳı çün,]*

ʿİnāyet eylegil şāhā ḥabībüñ Muṣṭafā **ḥaḳḳı** / Ki ẕikrüñden senüñ bir an İlāhi olmayam epsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 13). [ḥaḳḳı,]*

Varalum Kaʿbe-i dildārı ṭavāf eyleyüben / Merve **ḥaḳḳı** varalum cümle ṣafādan geçelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 2). [ḥaḳḳı,]*

Beni ḳılma maḥrūm sen varlıġuñ **ḥaḳḳı çün** / Ne eksile cūduñdan ey ferd-i berr-i ḳadīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 3). [ḥaḳḳı çün,]*

Şol cemālüñ kaʿbesi **ḥaḳḳı** bu ben pür-derd ü ġam / ʿÎd-i vaṣlüñe ḳomışam cānumı ḳurbān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 3). [ḥaḳḳı, -ı]*

Beni aġlatma senüñ ḥüsn ü cemālüñ **ḥaḳḳı** / Cāy-ı ḥasretde bizi eyleme gel āvāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 3). [ḥaḳḳı, -ı]*

Saña erzānī olan ol sırr-ı vaḥdet **ḥaḳḳı'çün** / Yā resula'llah ayırmaġıl cemālüñden beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 4). [ḥaḳḳı'çün,]*

Bilmez cihānda sırrını kimse Ḫudā **ḥaḳḳı** / Ḥaḳdur benüm ḥaḳīḳatüm ol kibriyā ḥaḳḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 1). [ḥaḳı, -ı]*

Bilmez cihānda sırrını kimse Ḫudā ḥaḳḳı / Ḥaḳdur benüm ḥaḳīḳatüm ol kibriyā **ḥaḳḳı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 1). [ḥaḳı, -ı]*

Rāy-ı irādātı ḳoyuben rāh-ı maṭlūba / Gezdüm cihānı Kaʿbe vü Merve Ṣafā **ḥaḳḳı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 2). [ḥaḳı, -ı]*

Baḥr-ı maḥabbet içre senādur bu fülk-i dil / Bulmaḳda nice cevheri ol āşinā **ḥaḳḳı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 3). [ḥaḳı, -ı]*

ʿÖmr-i ʿazīzi sermed idüp medd-i ẓıll ile / Maḳbūl-ı ḥażret oldı mücāb-ı duʿā **ḥaḳḳı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 4). [ḥaḳı, -ı]*

Yā Rab murādını bu Murāduñ müyesser it / Ortada ḥażretüñle olan mācerā **ḥaḳḳı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 5). [ḥaḳı, -ı]*

Yā Rab ḥayātuñ **ḥaḳḳı** çün göster bize dīdāruñı / Maḥbūb-ı ẕātuñ ḥaḳḳı çün göster bize dīdāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 3). [ḥaḳḳı, -ı]*

Yā Rab ḥayātuñ ḥaḳḳı çün göster bize dīdāruñı / Maḥbūb-ı ẕātuñ **ḥaḳḳı** çün göster bize dīdāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 3). [ḥaḳḳı, -ı]*

5. İnsan üzerine lâzım, kendine ait olan şey, husus.

Murādī ʿayn-ı murād oldı merd **ḥaḳḳıdur** / Murādī bu ki murād ala andan aṣl-ı murād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 5). [ḥaḳḳıdur, -ı, -dur]*

Ḥaḳḳumı setr eylemez ḥaḳḳā ki **ḥaḳḳum** bendedür / Her ne kim isterseñ ey ādem heman ādemdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 1). [ḥaḳḳum, -um]*

Ḥaḳḳumı setr eylemez ḥaḳḳā ki ḥaḳḳum bendedür / Her ne kim isterseñ ey ādem heman ādemdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 1). [ḥaḳḳumı, -um, -ı]*

İster iseñ **ḥaḳḳuñı** bilsün senüñ ḥāṣ ile ʿām / Olmaġıl sen bī-vefā olġıl ḥabībüm Ḥaḳ-şinās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 612, Beyit 4). [ḥaḳḳuñı, -un, -ı]*

Fāʿil-i muḫtārdan ḳıldum ṭaleb ʿayne'l-yaḳīn / Ḥayrumı **ḥaḳḳ** ile bildüm ʿilm-i ḥayrum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 4). [ḥaḳḳ,]*

Envār-ı şaʿşaʿañda yiter gezdi ʿayn-ı dü / **Ḥaḳḳuñda** isterem bulam ʿayn-ı rıżā senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 3). [ḥaḳḳuñda, -uñ, -da]*

Ḥaḳlu **ḥaḳḳın** isteyüp her kişi ḥaşmını ṭuta / Ḳāżī ola ḥażret-i sulṭān-ı ḥayy-ı lā-yenām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 3). [ḥaḳḳın, -ı, -n]*

Beni sevdāda terk itme cemāl-i bā-kemāl içün / Mükāfāt eyle **ḥaḳḳumdan** cemāl-i bā-kemāl içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 1). [ḥaḳḳumdan, -um, -dan]*

Ḥaḳḳumı ḥaḳ itmede ḥaḳdur baña meşkūr olan / Nāmını ẕikr itmede oldur baña meẕkūr olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 1). [ḥaḳḳumı, -um, -ı]*

Maġrib ü maşrıḳda gördüm iki ʿaynüñ lemʿasın / ʿAyn-ı vāḥid oldı **ḥaḳḳum** şanmaġıl ḳolayına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 4). [ḥaḳḳum, -um]*

Ṭāḳati n'eyler şu kim ʿayn-ı cemālüñ seyr ide / **Ḥaḳḳını** buldı şu kim Ḥaḳḳ-ı kemālüñ seyr ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 1). [ḥaḳḳını, -ı, -n, -ı]*

Beni īḳāna irişdürse n'ola Ḥaḳ **ḥaḳḳum** / Çünki ḥaḳḳ ile oluşdurdı ḥaḳīḳümi Ḥaḳa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 2). [ḥaḳḳum, -um]*

Maḥż-ı ḥaḳīḳatdeyem **ḥaḳḳumı** ḥaḳ itmişem / Ḥaḳḳa yarar ḥaḳḳ ile eyledi peydā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 2). [ḥaḳḳumı, -um, -ı]*

ḥaḳ itmek [2] *Uygun olmak, layık olmak.*

Ḥaḳḳumı **ḥaḳ itmede** ḥaḳdur baña meşkūr olan / Nāmını ẕikr itmede oldur baña meẕkūr olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 1). [ḥaḳ itmede, -me, -de]*

Maḥż-ı ḥaḳīḳatdeyem ḥaḳḳumı **ḥaḳ itmişem** / Ḥaḳḳa yarar ḥaḳḳ ile eyledi peydā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 2). [ḥaḳ itmişem, -miş, -em]*

ḥaḳḳā [1] *Doğrusu, gerçekte.*

Ḥaḳḳumı setr eylemez **ḥaḳḳā** ki ḥaḳḳum bendedür / Her ne kim isterseñ ey ādem heman ādemdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 1). [ḥaḳḳā, -a]*

ḥaḳḳā budur [1] *Doğrusu, hakikat, gerçek budur.*

İstedügümi bilmege ʿālim gerek bana / **Ḥaḳḳā budur** bilürse ḳalısar durur ṭanā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 1). [ḥaḳḳā budur,]*

ḥaḳḳā budur ki [4] *Gerçekten de.*

Ḥaḳḳā budur ki ʿayn-ı ʿināyetdedür hüdā / ʿAyn-ı ḥaḳīḳatüme bu ʿayn oldı reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 1). [ḥaḳḳā budur ki,]*

Ḥaḳḳā budur ki keşf-i cemāl eylese ḥabīb / Bu çeşm-i cāna manẓar-ı aʿlādadur naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 1). [ḥaḳḳā budur ki,]*

Ḥaḳḳā budur ki geldi saʿādet bölük bölük / Eṭrāfumuzı ḳapladı devlet bölük bölük *(Murâdî Dîvânı, Gazel 745, Beyit 1). [ḥaḳḳā, budur ki]*

Ḥaḳḳā budur ki gelmedi ḥüsnüñ nihāyete / Bir kimse irmedi o cemālüñde ġāyete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 1). [ḥaḳḳā budur ki,]*

Ḥaḳkā budur ki ḥüsnüñi dā'im görür gözü / Çeşm-i ʿayān ile ola çün rū-be-rū yüzüm *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 11, Beyit 1). [ḥaḳkā budur ki,]*

ḥaḳḳānī [1] *Hak ve adalete uygun.*

Muḥaḳḳiḳ ʿālime ṣordum ne ḥikmetdür bu māfihā / Ki **ḥaḳḳānī** kelāmuñdan bula dil ḫālet-i ebrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 4). [ḥaḳḳānī,]*

ḥaḳḳānī olmak [1] *Hakka uygun olmak.*

Rāh-ı haḳḳiyyete ḥaḳḳ ile olur cümle vuṣūl / Ḥaḳḳ ile eyle sen ünsi **olasın ḥaḳḳānī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 4). [ḥaḳḳānī olasın, -a, -sın]*

Ḥaḳḳa ṭāʿat eylemek [1] *Allah'a ibadet etmek.*

Çün hebā durur bilürsin ʿaḳibet milk-i cihān / Ey Murādī **Ḥaḳḳa ṭāʿat eyle** fī'l-leyl ve'n-nehār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 5). [ḥaḳḳa ṭāʿat eyle,]*

Ḥaḳ ḳatında [1] *Allah katı, Allah indinde.*

Ḥaḳ durur ḥaḳḳ-ı ḥaḳiḳatde ḳomaz buṭlānı / **Ḥaḳ ḳatında** bulımaz sāḥir ile siḥr-i sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 3). [ḥaḳ ḳatında, -n, -da]*

Ḥaḳḳı bulmak [1] *Allah'ı bulmak.*

Ey Murādī **Ḥaḳḳı** ḥaḳīḳatde **bulmak** nicedür / Bu żemāyirdür żamīrüñden mükerrerdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 5). [ḥaḳḳı bulmak, -mak]*

Ḥaḳḳ-ı cemal [1] *Güzel olan Allah.*

Ben ḫayāle baḳmazam **Ḥaḳḳ-ı cemāle** ʿāşıḳam / Ben cemāl-i bā-kemāli isterem īmān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 2). [ḥaḳḳ-ı cemāle, -e]*

Ḥaḳḳ-ı eser [1] *Eserin Allah'ı, yaradanı.*

Anuñ çün mīm ü rā vü elf ü dālı ʿilm-i milletdür / Murāduñ ʿayn-ı kübrāsındadur **Ḥaḳḳ-ı eser** çün kim *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 5). [ḥaḳḳ-ı eser,]*

ḥaḳḳı ḥaḳ eylemek [1] *Hakka riâyet etmek, kimsenin hakkını yememek.*

Ḥaḳḳı ḥaḳ eyledigüñ çün beni taḥḳīḳe ḳodı / Baña nuṣret irişür her taraf Allāhumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 2). [ḥaḳḳı ḥaḳ eyledigüñ, -dik, -ün]*

Ḥaḳḳ-ı ḥaḳiḳat [1] *Allah'ın gerçekleri.*

Ḥaḳ durur **Ḥaḳḳ-ı ḥaḳiḳatde** ḳomaz buṭlānı / Ḥaḳ ḳatında bulımaz sāḥir ile siḥr-i sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 3). [ḥaḳḳ-ı ḥaḳiḳatde, -de]*

ḥaḳḳ-ı ḥaḳīḳī [1] *Hakikatin kendisi.*

Ḥaḳḳ-ı ḥaḳīḳīdür gözüm bildi yaḳīni / Vāḥidi gördi birde bir irdi çü ḫāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 2). [ḥaḳḳ-ı ḥaḳīḳīdür, -dür]*

ḥaḳḳı ḥaḳ itmek [3] *Hakkı, doğruyu hak etmek.*

Ey Murādī ʿilmüñe her żerre şāhiddür senüñ / **Ḥaḳḳı ḥaḳ itmekde** ehl-i ḥaḳ olan eyler mi ʿār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 5). [ḥaḳḳı ḥaḳ itmekde, -mek, -de]*

Ḥaḳḳı ḥaḳ idüp ḥuḳūḳında ḥaḳā'iḳ gezinmiş / Ḥaḳḳı ḥaḳ itmekdedür her dem-be-dem eṭvār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 4). [ḥaḳḳı ḥaḳ idüp, -üp]*

Ḥaḳḳı ḥaḳ idüp ḥuḳūḳında ḥaḳā'iḳ gezinmiş / **Ḥaḳḳı ḥaḳ itmekdedür** her dem-be-dem eṭvār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 4). [ḥaḳḳı ḥaḳ itmekdedür, -mek, -de, -dür]*

ḥaḳḳ-ı ḥaḳḳiyyet [1] *Doğruluğunda şüphe olmayan hak.*

Ḥaḳḳ-ı ḥaḳḳiyyetümi sırr-ı deḳāyıḳ bilürem / Her ne kim ẓāhir ola cümle ḥaḳā'iḳ bilürem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 916, Beyit 1). [ḥaḳḳ-ı ḥaḳḳiyyetümi, -üm, -i]*

Ḥaḳḳ-ı ḳadr [1] *Allah'ın gücü, yüceliği.*

Ḥaḳḳ-ı ḳadri bilür iseñ iresin maʿrifete / Maʿrifet bezmine var kim iresin ʿāfiyete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 1). [ḥaḳḳ-ı ḳadri, -i]*

Ḥaḳḳ-ı kemal [1] *Noksansız, mükemmel olan Allah.*

Ṭāḳati n'eyler şu kim 'ayn-ı cemālüñ seyr ide / Ḥaḳḳını buldı şu kim **Ḥaḳḳ-ı kemālüñ** seyr ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 1). [ḥaḳḳ-ı kemālüñ, -ün]*

Ḥaḳḳ-ı maʿbūd [1] *Kendisine ibadet edilen Allah.*

Ḥaḳḳ-ı maʿbūdumda buldum çün ʿibādet leẓẓetin / Ben de buldum ḳurbeti ammā ki pinhān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 2). [ḥaḳḳ-ı maʿbūdumda, -um, -da]*

ḥaḳḳ-ı maḳāl [1] *Sözün doğrusu.*

Taḥsīn idüp bu ḳavl ile maʿnāya cümlesi / Açdı Murādī ḫāl ile **ḥaḳḳ-ı maḳāle** göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 5). [ḥaḳḳ-ı maḳāle, -e]*

ḥaḳk-ı maʿlūm [1] *Herkes tarafından bilinen gerçek.*

Ḥaḳḳ-ı maʿlūmumdan oldı şerḥ-i rāz / Maḳdemüm meymūndur hem çāre-sāz *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 1). [ḥaḳḳ-ı maʿlūmumdan, -um, -dan]*

ḥaḳḳ-ı muṭlaḳ [1] *Doğruluğu kesin olan.*

Gel Murādīnüñ kelāmın gūş ḳıl ey muḥterem / **Ḥaḳḳ-ı muṭlaḳdur** cevābum ḳavlüme bi'llāh inan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 5). [ḥaḳḳ-ı muṭlaḳdur, -dur]*

ḥaḳḳ-ı muṭlaḳ olmak [1] *Doğruluğu tartışmasız, kesin olmak.*

İlāhī **oldı** vaʿdeñ **ḥaḳḳ-ı muṭlaḳ** / Ġażabdan raḥmetüñ olmışdur esbaḳ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 37, Beyit 1). [ḥaḳḳ-ı muṭlaḳ oldı, -dı]*

ḥaḳḳında [3] *Bir konu, kişi üzerine, hakkında, ile ilgili.*

Ḥaḳḳında hüveydādur nefy olmadı bu isbāt / Birbirine żıdd oldı ṣubḥ ile mesā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 4). [ḥaḳḳında, -ı, -n, -da]*

Buldı **ḥaḳḳında** ḥaḳīḳatle ḥaḳā'iḳden nişān / Ḥaḳḳı īḳānında ḥaḳḳ ile ḥaḳīḳatdür yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 3). [ḥaḳḳında, -ı, -n, -da]*

Saña inṣāfuñı virsüñ umula / Senüñ **ḥaḳḳuñda** bu durur temennā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 23, Beyit 4). [ḥaḳḳuñda,]*

ḥaḳḳın yimek [1] (Deyim) *Birinin hakkını yemek, hakkını elinden almak.*

Ḳulaġa al sözümi **yime** kimsenüñ **ḥaḳḳın** / Tefekkür eyle anı ḳāżi çün Ḥudā olıser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 4). [ḥaḳḳın yime, -me]*

ḥaḳḳ-ı sābıḳ [1] *Geçmişin hakkı, öncekilerin hatırı.*

Ḥaḳḳ-ı sābıḳda ne miḳdār ise ḥaḳḳiyyetümüz / Pes anuñ cünbişidür emr ile fermān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 3). [ḥaḳḳ-ı sābıḳda, -da]*

ḥaḳḳ-ı taḥḳīḳ [1] *Hakikatlerin ta kendisi.*

Murādī saña ʿarż olursa Murād-ı ezel / Benüm **ḥaḳḳ-ı taḥḳīḳe** vardur su'ālüm yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 5). [ḥaḳḳ-ı taḥḳīḳe, -e]*

ḥaḳḳ-ı vücūd [1] *Varlığın, bedenin hakikati, temeli.*

Ḥaḳḳ-ı vücūdumı mecāz üstine dikmişem ʿalem / Ṣalınur ol ṭaraf ṭaraf bād ura ḳaçan himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 1). [ḥaḳḳ-ı vücūdumı, -um, -ı]*

ḥaḳḳ ile bāṭıl [2] *Doğru, gerçek ile hak ve hakikat olmayan şey, boş şey, yalan, yanlış.*

Ḥaḳḳ ile bāṭıluñdan ayırduñ ise kendüñ / Bil ḳıymetüñ bulınmaz degmede bu ḥaḳīḳat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 4). [ḥaḳḳ ile bāṭıluñdan, -un, -dan]*

Ḥaḳḳ ile bāṭıl seçer kim ki Murādī göre / Bilmez iseñ ḳavlüñi ḳavlüme ṣor ḥaḳ nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 5). [ḥaḳḳ ile bāṭıl,]*

Ḥaḳḳ ile olmak [1] *Allah'la dost, beraber olmak.*

Ḥaḳḳ ile ol Murādī yüri ḥaḳ çü sendedür / Urma ḳulaġı ġayrılaruñ ḳīl u ḳāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 5). [ḥaḳḳ ile ol,]*

ḥaḳḳiyet [4] *Doğruluk.*

Revzen-i çeşmümde **ḥaḳḳiyet** görür eşyā ṣıfat / Anuñ içün bildi dil dünyā vü māfīhā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 1). [ḥaḳḳiyet,]*

Ene'l-Ḥaḳdan hüveydādur yine ḥaḳḳiyyet-i kübrā / Ne **ḥaḳḳiyyet** ne keyfiyyet ne eczā kibriyā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 3). [ḥaḳḳiyyet,]*

Ḥaḳḳ-ı sābıḳda ne miḳdār ise **ḥaḳḳiyyetümüz** / Pes anuñ cünbişidür emr ile fermān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 3). [ḥaḳḳiyyetümüz, -ümüz]*

Bu vücūduñ şehrine sulṭān olaldan sırr-ı dil / Sırr ile **ḥaḳḳiyetüm** iḥyā iden ḥādur beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 4). [ḥaḳḳiyetüm, -üm]*

ḥaḳḳiyyet-i kübrā [1] *Büyük gerçeklik, hakikat.*

Ene'l-Ḥaḳdan hüveydādur yine **ḥaḳḳiyyet-i kübrā** / Ne ḥaḳḳiyyet ne keyfiyyet ne eczā kibriyā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 3). [ḥaḳḳiyyet-i kübrā,]*

ḥaḳḳu'l-ḥaḳ olmak [1] *Her şeyiyle hakka, hakikate erişme.*

Murādī buldı 'aynü'l-ḥaḳ ki **ḥaḳḳu'l-ḥaḳ olup** ẓāhir / Anuñ çündür bu vech üzre ana virmiş makāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 5). [ḥaḳḳu'l-ḥaḳ olup, -up]*

Ḥaḳḳ u Muḥammed [1] *Allah ve Hz.Muhammed.*

Vāḥidüz **Ḥaḳḳ u Muḥammedle** eḥaddür görinen / Rūḥ iseñ bunda Murād añla Mesīḥā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 5). [ḥaḳḳ u muḥammedle, -le]*

ḥaḳlu [1] *Haklı.*

Ḥaḳlu ḥaḳḳın isteyüp her kişi ḥaṣmını ṭuta / Ḳāżī ola ḥażret-i sulṭān-ı ḥayy-ı lā-yenām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 3). [ḥaḳlu,]*

ḥaḳ-nümā [1] *Doğru gösteren.*

Murādī ḥaḳḳı taḥḳīḳ eyledüñse ʿilm-i ezberde / Nümāyān ola her fīʿli bugün sen **ḥaḳ-nümāsından** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 5). [ḥaḳ-nümāsından, -sın, -dan]*

ḥaḳ olmak [3] *Doğru, gerçek olmak.*

Ḳurtılur ḫavf u ḥazandan şu ki ḥaḳḳa yapışa / Ḥaḳḳ ile **ḥaḳ olan** elbet de bulur fevz u necāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 4). [ḥaḳ olan, -an]*

Ḥaḳ oldı cevāb el-ḥaḳ mürsel sözüme aṣdaḳ / Cāndur bilene mülḥaḳ cān oldı tenüm cānum

(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 4). [ḥaḳ oldı, -dı]

Yaḳanı dest-i ecel ṭutar olursan nālān / **Oldı** v'allāhi sözüm **ḥaḳ** bu cevāba sen inan *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 5). [ḥaḳ oldı, -dı]*

Ḥaḳ rıżāsın [1] *Allah'ın hoşnutluğu ve rızası.*

Dā'im yüri gözle **Ḥaḳ rıżāsın** / Muḥkemce bu işde eyle ḳuvvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 6). [ḥaḳ rıżāsın,]*

ḥaḳ-şinās [1] *Hak gözeten, hak bilir.*

Oldı merġūb iki dünyāda ḥabībüm **ḥaḳ-şinas** / Cehd idüp cehd ile sen olġıl ḥabībüm Ḥaḳ-şinās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 612, Beyit 1). [ḥaḳ-şinas,]*

ḥaḳ-şinās olmak [6] *Hak gözeten, hak bilir olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Oldı merġūb iki dünyāda ḥabībüm Ḥaḳ-şinas / Cehd idüp cehd ile sen **olġıl** ḥabībüm **ḥaḳ-şinās** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 612, Beyit 1). [ḥaḳ-şinās olġıl, -gıl]*

Ḥaḳ Teālā [7] *Yüce Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bī-taḥammül olma deryā-dil olup ol bā-verā / **Ḥaḳ Teʿālādan** hidāyet eylegil dā'im ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 2). [ḥaḳ teʿālādan, -dan]*

Ḥaḳ teʻālā ḥażreti [2] *Şanı yüce, her türlü övgüye lâyık Allah.*

Olma mā'il **Ḥaḳ Teʿālā ḥażretinden** ġayrıya / Ġayret eyle ġayrıya cümle yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 5). [ḥaḳ teʻālā ḥażretinden, -n, -den]*

Kimseñ olmasun Murādī dü-cihānda bī-kes ol / **Ḥaḳ teʻālā ḥażretinden** ülfet eyle ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 5). [ḥaḳ teʻālā ḥażretinden, -n, -den]*

ḥaḳ u bāṭıl [1] *Gerçek ve gerçek olmayan.*

ʿArş-ı aʿlā ferş-i esfel bu zemīn ü āsumān / **Ḥaḳ u bāṭıl** nevʿ-i ẕātī nevʿ-i eşyā ḥükm-i ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 1). [ḥaḳ u bāṭıl,]*

Ḥaḳ yolı [1] *Allah'a ulaştıran yol, doğru yol.*

Ḥaḳ yolına sevdügin virmek gerek / Sevdügin virmek ile irmek gerek *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 2, Beyit 4). [ḥaḳ yolına, -(n)a]*

ḥaḳ [20] *Toprak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Emri geldükde bir avuc **ḫāka** / Eyledi ḳaṭre ḳaṭreden deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 2). [ḫāka, -a]*

ḫākī [1] *Toprağa âit, topraktan.*

Bāde-i ʿışḳ ile taḫmīr oldı bu **ḫākī** vücūd / Kimsene ṭuymaz benüm keyfiyyet-i esrārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 3). [ḫākī,]*

ḫākī beden şüdi velī cāvidān-ı men [1] *Bedenim toprağa gidebilir ama ben ebedîyim.*

Fāşem egerçi der dü cihānem nihān-ı men / **Ḫākī beden şüdi velī cāvidān-ı men** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1184, Beyit 1). [ḫākī beden şüdi velī cāvidān-ı men,]*

ḫāk-ı bī-ḳadr [2] *Değersiz toprak.*

Naẓar ṣal kīmyā-yı vaṣl ile ben **ḫāk-ı bī-ḳadre** / Niçe bir ḫāk-ı ẕilletde olam yārā türāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 4). [ḫāk-ı bī-ḳadre, -e]*

Naẓar ḳıl **ḫāk-ı bī-ḳadram** ümīdüm sensin ey Ḥannān / Vücūdum külliyā maḥv oldı ḳaldum cümleten tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 4). [ḫāk-ı bī-ḳadram, -am]*

ḫakdān-ı ʿālem [1] *Dünya.*

Ḫakdān-ı ʿālemi ḳo veche pervāz eyle var / Ol fenā süflīyi n'eylersin berü aʿlāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 2). [ḫakdān-ı ʿālemi, -i]*

ḫākdan olmak [1] *Topraktan olmak, topraktan yaratılmak.*

Aṣl-ı ādem çünki **oldı ḫākdan** ey ẕū-fünūn / Benlügi terk eyleyüp sen görme hergiz kendözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 2). [ḫākdan oldı, -dı]*

ḫāk eteğin [1] *Toprağın eteği. II Alçak gönüllü olmak.*

Rāġıb-ı rāh-ı kemāl olduñ ise kibri gider / Ḫāżı‘ olġıl yüri her demde ḳoma **ḫāk etegin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 2). [ḫāk etegin, -n]*

ḫāk ile ḫışt [1] *Toprak ile kerpiç.*

Ḥarīm-i Kaʿbe-i ʿulyā mı şanduñ **ḫāk ile ḫıştı** / Bu gün kūy-ı ḥabībi ḳıl tavāf ol ḥācī-i çālāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 4). [ḫāk ile ḫıştı, -ı]*

ḫāk ile yeksān itmek [1] (Deyim) *Yerle bir etmek. II Temeline kadar yok etmek, tahrip etmek.*

Ṭurmaġıl kendözüñi **ḫāk ile yeksān idegör** / Ṭarḥ idüp senlügi senden ḳoma kendüñde ḫayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 2). [ḫāk ile yeksān idegör, -e, -gör]*

ḫāk-i naʻl olmak [1] *Topraktaki nal gibi olmak. II Mütevazı olmak.*

Bilmek isterseñ eger ʻilm ile ʻilmüñden ḫaber / **Ḫāk-ı naʻl olup** mülāzim ol varup bir kāmile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 4). [ḫāk-ı naʻl olup, -up]*

ḫāk-i pāy [3] *Ayak toprağı.*

Dilberā kühl-i şafā hānī ben almam ʿayna / **Ḫāk-i pāyün** olur iken iki çeşmüme cilā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 3). [ḫāk-i pāyün, -ün]*

Murādī merd-i ḥaḳīḳat olupdur ol kimse / Ki **ḫāk-i pāyı** ola çeşme ṭūṭīya sere tāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 5). [ḫāk-i pāyı, -ı]*

Anuñ çün yüz sürerler cümle ʿālem **ḫāk-i pāyüñe** / Bilürler olısardur gözlerine rūşenā senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 2). [ḫāk-i pāyüñe, -ün, -e]*

ḫāk-i pāy-ı evliya [1] *Evliyanın ayağının toprağı.*

Ey Murādī hergizin ʿālemde aʿmā olmadı / **Ḫāk-i pāy-ı evliyāyı** çeşme ḳılan tūtiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 5). [ḫāk-i pāy-ı evliyāyı, -(y)ı]*

ḫāk-i rāh-ı ḳadem-i server-i insān olmak [1] *İnsanların başkanının, reisinin ayağındaki yol toprağı olmak.*

Ḫāk-ı rāh-ı ḳadem-i server-i insān olġıl / Dal maʿāni yemmine ṣāḥib-i ʿirfān olġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 1). [ḫāk-ı rāh-ı ḳadem-i server-i insān olġıl, -gıl]*

ḫāk-i rāh olmak [1] *Yolunun toprağı olmak.*

Murādī **ḫāk-i rāhı ol** o şāh-i bende-baḫşānuñ / Ḳılasın sen daḫı tā cümleten eşyādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 5). [ḫāk-i rāhı ol,]*

ḫāk-i ẕilletde olmak [1] *Alçaklık, düşkünlük toprağında olmak.*

Naẓar ṣal kīmyā-yı vaṣl ile ben ḫāk-ı bī-ḳadre / Niçe bir **ḫāk-ı ẕilletde olam** yārā türāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 4). [ḫāk-ı ẕilletde olam, -am]*

ḫāk olmak [5] *Toprak olmak. II Ölmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İrişdi cism-i ḫākīye nidā-yı ḳum fe-erselnāk / Gelüp seyr itdi cismi rūḥ çü gitdi kibr **oldı ḫāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 1). [ḫāk oldı, -dı]*

ḥaḳā'ik / ḥaḳāyıḳ [16] *Hakikatler, gerçekler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nāzil olmaḳ neden oldı bu **ḥaḳāyıḳ** ḫaberi / Ola tā ṣıdḳ-ı Muḥammed dü-cihānda peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 3). [ḥaḳāyıḳ,]*

ḥaḳā'ıḳ olmak [1] *Hakikatlerden olmak.*

Murāduñ **oldı** her ḳavli **ḥaḳā'ıḳ** / Deḳā'ıḳdur deḳā'ıḳdur deḳā'ıḳ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 13, Beyit 5). [ḥaḳā'ıḳ oldı, -dı]*

ḥaḳā'iḳ-şināsān-ı 'ilme'l-yaḳīn [1] *Hakikatleri bilmenin ilk basamağı, akıl yoluyla bilgisini kavramak.*

Didiler **ḥaḳā'iḳ-şināsān-ı 'ilme'l-yaḳīn** / Çü mevc ura deryā görünmez ṣudan ṣāḥilīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 1). [ḥaḳā'iḳ-şināsān-ı 'ilme'l-yaḳīn,]*

ḥakemnā [1] *Biz hükmettik.*

Bilinmişdür **ḥakemnā** sırrı anuñ çün nefeḫnādan / Anuñ çün oldı zāhir maẓharı anuñ heyūlādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 1). [ḥakemnā,]*

ḥaḳīḳ [1] *Doğru olan, asıl.*

Beni īḳāna irişdürse n'ola Ḥaḳ ḥaḳḳum / Çünki ḥaḳḳ ile oluşdurdı **ḥaḳīḳümi** Ḥaḳa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 2). [ḥaḳīḳümi, -üm, -i]*

ḥaḳīḳat [40] *Doğru olan, asıl. II Görünenin ardındaki gizli ve örtülü mana. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī ḥaḳḳı **ḥaḳīḳatde** bulmak nicedür / Bu żemāyirdür żamīrüñden mükerrerdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 5). [ḥaḳīḳatde, -de]*

ḥaḳīḳat ʿālemin [1] *Doğruluk, gerçeklik dünyası. II Görünenin ardındaki gizli ve örtülü âlem.*

Reşḥa-i ʿaynümde seyr itdüm **ḥaḳīḳat ʿālemin** / ʿĀlem-i kesretde gördüm maḥż-ı ṣūret ādemin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 1). [ḥaḳīḳat ʿālemin, -n]*

haḳīḳat baḥri [1] *Hakikat denizi. II Görünenin ardındaki gizli ve örtülü âlem.*

Haḳīḳat baḥrine ḥūt oldı rūḥ-ı pür-fütūḥum çün / Şināv itsem o yem içre yine peydā olan sensin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 4). [haḳīḳat baḥrine, -(n)e]*

ḥaḳīḳat baḥrine ṭalmak [1] *Hakikat denizine dalmak. II Görünenin ardındaki gizli ve örtülü âlem.*

Ḥaḳīḳat baḥrine ṭalmak dilerseñ gel Murādīden / Murādāta murād iste görülsün pür ʿaṭā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 5). [ḥaḳīḳat baḥrine ṭalmak,]*

ḥaḳīḳat ili [1] *Hakikat ülkesi. II Görünenin ardındaki gizli ve örtülü âlem.*

Çün **ḥaḳīḳat iline** geldi bu sulṭān-ı göñül / Ġayrı yirlerde varup cā sever añlama ṣaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 2). [ḥaḳīḳat iline, -(n)e]*

ḥaḳīḳat kemerin [1] *Hakikat kemeri. II Görünenin ardındaki gizli ve örtülü âleme bağlanma.*

Ben maʿānīde **ḥaḳīḳat kemerin** baġlamışam / Kimse el irgüremez muḥkem olupdur kemerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 2). [ḥaḳīḳat kemerin, -i, -n-n]*

ḥaḳīḳat yemi [1] *Hakikat denizi. II Görünenin ardındaki gizli ve örtülü âlem.*

Gel **ḥaḳīḳat yemine** ġavṣ idelüm merdāne / Merd odur başını meydāna ḳoya rindāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 1). [ḥaḳīḳat yemine, -(n)e]*

ḥaḳīḳat-āşinā olmaḳ [1] *Hakikati bilen, tanıyan olmak.*

Olurdı ʿömr-i sermedde **ḥaḳīḳat-āşinā olmaḳ** / Eger olmasa vech-i fānīye rūy-ı beḳā ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 4). [ḥaḳīḳat-āşinā olmaḳ,]*

ḥaḳīḳat-i ezelī [1] *Ezelden beri var olan hakikat, gerçek.*

Ḥaḳīḳat-i ezelīdür ḥaḳā'iḳüñ isteyüben / Şımāḫ-ı cāna nidā geldi ḥālüñ isteyüben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 2). [ḥaḳīḳat-i ezelīdür, -dür]*

ḥaḳīḳī [3] *Gerçek, hakikate mensup.*

Nefḫa-i rūḥı kim ṭuyar ādem odur **ḥaḳīḳīde** / Nefsini tārik idüp ol eyler ol iltecā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 4). [ḥaḳīḳīde, -de]*

Ẓamīr āyinesine gelen **ḥaḳīḳīdür** / Ḳonuldı dā'ire-i noḳṭadan bu żād-ı vülūc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 3). [ḥaḳīḳīdür, -dür]*

Ḥaḳḳı bāṭıldan seçersen pes **ḥaḳīḳīsin** bu gün / Añlamayan işbu remzi bulmadı ʿirfāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 4). [ḥaḳīḳīsin, -sin]*

ḥakīm [12] *1. Bilge.*

Cām-ı Sikender n'eylesün İskender oldı cām çün / Bilmezlüginden eylemiş bunca **ḥakīme** iḳtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 3). [ḥakīme, -e]*

Ḳamudan ẓāhir oldı ʿışḳ-ı yār ey mihter i ʿālem / **Ḥakīmüñ** ḥükmidür el-ḥaḳ eger yara eger merhem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 1). [ḥakīmüñ, -üñ]*

ʿAceb āgāz-ı ḥikmetdür **ḥakīmüñ** ḥükm-i kübrāsı / Delīl-i bī-ʿibāretdür baña bu ḥükm-i kübrāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 4). [ḥakīmüñ, -üñ]*

2. Hükmeden, buyruğunu yürüten, hâkimiyet kurmuş olan, egemen; Allah.

Yā mü'minü'l-müheymin ü yā Rabbi ẕi'l-celāl / Sensin **ḥakīm** ü ḳādir ü sulṭān-ı ẕi'l-beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 2). [ḥakīm,]*

Memlū vü mündericdür her güne gerçi **ḥākim** / Ey cümleden müberrā sābit sözüñde illā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 4). [ḥākim,]*

Ẕāt-ı ḳadīmi gerçi olmaz muḥīṭ ḥādis / Sırr ile sırra **ḥākim** ḥükmindedür çü imżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 4). [ḥākim,]*

Ḥakīm kim diyeler muṭlaḳā saña yaraşur / ʿAlīl kim diyeler dā'imā baña yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 482, Beyit 4). [ḥakīm,]*

Ber ü baḥrüñ **ḥākimidür** cüz' ü küllüñ maḳdemi / Mā-ḥaṣal bil kim olupdur āyet-i Raḥmān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 4). [ḥākimidür, -i, -dür]*

Cemīʿ-i ʿāleme ḥükmüñ yürür ey ʿālemüñ şāhı / Kim ola bir daḫı sulṭān çü sensin **ḥākim** ü aḥkem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 12). [ḥākim,]*

Añlar iseñ ey Murād saña virilen niʿam / Ḥikmeti sende ḳomış ḥikmet ile ol **ḥakīm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 5). [ḥakīm,]*

Ebed ḥükmin itmiş ḥabīb-i ezel / N'ola olsa dil **ḥākimüñ** maḥremi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 4). [ḥākimüñ, -üñ]*

Ḥamd ol Allāha ki oldur eḥad / ʿĀlim ü ʿallām ü **ḥakīm** ü ṣamed *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 2). [ḥakīm,]*

ḥakīmāne [1] *Bilgeye yakışır tarzda, bilgece.*

Bu vaż' u ṭarzumı gözle başīret ehli iseñ / Mu'arref ol müteşerri' gözet **ḥakīmāne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 2). [ḥakīmāne,]*

ḥākim-i aʿlā [1] *Yüce hükmeden.*

Rāzümi bildürmezem aġyār-ı nā-hemvāre ben / Genc-i sırra dā'imā çün **ḥākim-i aʿlā** menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 3). [ḥākim-i aʿlā,]*

ḥākim-i emr-i ezel [1] *Ezelden verilen emrin hâkimi, emir vereni.*

Ḥākim-i emr-i ezel ḥükmine buldurdı revāc / Kimine bir şal ve kiminüñ virür başına tāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 1). [ḥākim-i emr-i ezel,]*

ḥakīm-i kār-dān [1] *İşin inceliğini, hikmetini bilen.*

Maḥabbetle çü ten oldı muḥammer / **Ḥakīm-i kār-dānumdur** maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 8). [ḥakīm-i kār-dānumdur,]*

ḥakīm-i muṭlaḳ [1] *Her şeyi hikmetle yaratan, tam hikmet sahibi olan, Allah.*

Ne peydā ḳıldı peydāda gör ol ḫallāḳ-ı ʿālem kim / **Ḥakīm-i muṭlaḳ** oldur kim nuḳūşın ʿarż ider naḳḳāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 3). [ḥakīm-i muṭlaḳ,]*

ḥakīm-i sırr-ı dān [1] *Sır bilen hikmet sahibi kişi.*

Bu sırr-ı ʿışḳı ey ġāfil **ḥakīm-i sırr-ı dāndan** ṣor / Cevāhir maʿdenini ṭurma baḥr-ı bī-kenārdan ṣor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 1). [ḥakīm-i sırr-ı dāndan, -dan]*

ḥākim ḳılmak [1] *Hakim olmak, buyruğu yürütmek.*

Ḥākim oldı ol ḥabībüm ḥükm idüpdür ṣıdḳuma / Şāhid oldı yine **ḥākim ḳılduġum** iḳrārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1231, Beyit 2). [ḥākim ḳılduġum, -duk, -um]*

ḥākim olmak [2] *Hükmetmek, egemen olmak.*

Aldı naḳd-ı ḫıredüm iki ḥarāmī çeşmüñ / **Ḥākim ol** var durur añlarla bizüm daʿvāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 3). [ḥākim ol,]*

Ḥākim oldı ol ḥabībüm ḥükm idüpdür ṣıdḳuma / Şāhid oldı yine ḥākim ḳılduġum iḳrārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1231, Beyit 2). [ḥākim oldı, -dı]*

ḥaḳīr [1] *Değersiz, aşağı.*

Kerīmā ḳıl keremler ben **ḥaḳīre** / Ḳıyāmetde gözüm olmaya tīre *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 16). [ḥaḳīre, -e]*

haḳīr olmak [1] *Değersiz olmak.*

Olsun ḳamudan **ol haḳīr** igende bir köhne ḥasīr / Olsun yed-i ʻışḳa esīr terk eylesün me'vāyı ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 4). [haḳīr olsun, -sun]*

ḫākister itmek [1] *Kül etmek.*

Dilde bir āteş ḳoyupdur ʿışḳuñ ey dilber senüñ / Āh idem ger cümle **ḫākister idem** dünyāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 3). [ḫākister idem, -em]*

ḥakkāk [1] *Sarraf; maden, taş, tahta vb. üzerine şekiller kazıyan sanatkâr.*

Mis misin yā sīm ü zer bilmezlenüp görme seni / Gel berü ṣarrāf-ı dehrüz cevherüñ **ḥakkākiyüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 3). [ḥakkākiyüz, -i, -(y)üz]*

ḫāl [6] *Ben, nokta. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ruḫ-ı dildārı ger baḳsa aña ḥasret çeküp derdi / Ne ḳutludur ol ʿāşıḳlar ruḫ-ı cānında **ḫāl** ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 2). [ḫāl,]*

ḫāl-i dilber [1] *Sevgilinin beni.*

Cānumuz ʿışḳa düşelden dilümüz nāle çeker / **Ḫāl-i dilber** dil-i meyyālümüzi ḥāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 1). [ḫāl-i dilber,]*

ḫāl u ḫaṭṭ-ı rūy-i dilber [1] *Sevgilinin yüzünün tüyü ve ben'i.*

Ḫāl u ḫaṭṭ-ı rūy-i dilber dilde nakş oldı meger / Anuñ içün ḳıldı iẓhār anı naḳḳāş-ı hüner *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 1). [ḫāl u ḫaṭṭ-ı rūy-i dilber,]*

ḫāl [246] *Oluş, buluş, suret, keyfiyet.*

Pes cevābını virüp didi Murādī merd olan / Kimsene ḥālini bilmez ḥāl ider **ḥālinde** cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 6). [ḥālinde, -in, -de]*

N'ola **ḥālüm** pādişāhum baña ḳılmazsañ ʿaṭā / Çün işüm cürm ü ḫaṭā her āndur yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 3). [ḥālüm, -üm]*

Minnetüm şol **ḫāledür** kim bilmeye aġyār anı / Raġbetüm şol ḳāledür kim ibtidā olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 2). [ḫāledür, -e, -dür]*

Ḳıyāmetde sevābuñ ne ḳıyāmetde ʿiḳābuñ ne / Ḳıyāmet güni **ḥālüñ** ne ola var fikr ḳıl yārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 4). [ḥālüñ, -ün]*

Manṭıḳda bulındı bu Murāduñ çü kelāmı / Nuṭḳ ile bilinmedi bilür **ḥāli** süleymā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 5). [ḥāli, -i]*

Murādī bizde ʿaceb **ḥāl** var añlar iseñ / Gehīce lāġar u gāhī mücessemüz cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 5). [ḥāl,]*

Dil ḳaçan kim yāre **ḥālin** ʿarż ider virmez cevāb / Ṣāmıt olsa her ḳaçan ol demde eyler feṯḥ-i bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 1). [ḥālin, -in]*

Ḥabībe **ḥālümi** ʿarż itmegedür iḳdāmum / Velā maḳāl ile olmaz o vaṣf-ı ḥāl üslūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 2). [ḥālümi, -üm, -i]*

ʿAceb bilsen n'ola **ḥālüm** benüm maḫşerde yā Rab / ʿAceb ṣāliḥ mi aʿmālüm benüm maḫşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 1). [ḥālüm, -üm]*

Ey Murādī senüñ aḥvāl ile **ḥālüñ** ne ʿaceb / ʿAceb oldur görince sende bu aḥvāl-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 5). [ḥālüñ, -ün]*

Ḥālet-i dilde durur her n'ola aḥvāl-i ʿulūm / **Ḥālümüz** maḥv olur elbette n'olursa ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 2). [ḥālümüz, -ümüz]*

Ey dil gel añla ḥāli bir **ḥāl** durur maḥabbet / Bilgil müyesser olmaz degmeye bu saʿādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 1). [ḥāl,]*

Ey dil gel añla **ḥāli** bir ḥāl durur maḥabbet / Bilgil müyesser olmaz degmeye bu saʿādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 1). [ḥāli, -i]*

Şerḥ eylemez bu **ḥālümi** v'Allāhi kā'ināt / Deryā mürekkeb olsa zemīn āsumān devāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 1). [ḥālümi, -üm, -i]*

Ey ʿaceb **ḥālüm** n'ola yā Rabbenā senden meded / Baḳma cürme ḳıl ʿaṭā yā Rabbenā senden meded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 1). [ḥālüm, -üm]*

ʿAcā'ibdür benüm **ḥālüm** ki bundan olmaz aʿceb kim / Ki idersin beni iki vü gāhīde idersin bir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 2). [ḥālüm, -üm]*

Şuʿāʿ oldı velīkin cümleten bir şems-i enverdür / Bu ṭarfuñ ṭurfedür **ḥāli** velīkin ṭarz-ı āḫerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 4). [ḥāli, -i]*

Gel ey zāhid ḳoġıl ṭaʿnı yüri **ḥālüñe** ol meşġūl / Güm itmez rāhını ol kim hidāyet aña rehberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 4). [ḥālüñe, -üñ, -e]*

Beşer bilmekdedür ḫayrān melekler bunda sergerdān / Benüm ol yār ile her an ʿacā'ib gizlü **ḥālüm** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 4). [ḥālüm, -üm]*

Ḥaḳīḳat ʿālemin gezdüm Murād anda emīr olmış / Rıʿāyā olanuñ **ḥālin** hemān şāh-ı cihāndan şor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 5). [ḥālin, -i(n)]*

ʿAcebden aʿceb olmışdur bu iki ʿaynumuñ **ḥāli** / Murādī niçün ebsemdür cemāli gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 5). [ḥāli, -i]*

Yāre **ḥalüñ** ʿarż idüp bir bir ḥikāyet eylegil / Sergüzeştüñ söyle aña şimdi çün ān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 3). [ḥalüñ, -üñ]*

Lemʿa vü sevdāyı ḳo kim olmaya sūduñ ziyān / Ey Murādī nāẓır iseñ ḳande **ḥālüñ** vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 5). [ḥālüñ, -üñ]*

Cemʿ ola küttāb-ı ʿālem yazmayalar **ḥālümi** / Sırrumuñ bir noḳṭasından virmeye kimse ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 2). [ḥālümi, -üm, -i]*

Ey Murādī ʿarż iderseñ **ḥālüñi** ger fi's-sücūd / Rabbiye'l-aʿlāda ḥācet ḥācet-i Mevlā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 5). [ḥālüñi, -uñ, -i]*

Ṭavḳ idelden berü zencīr-i ḳażā gerdenümi / Bir yaña **ḥāle** çeker bir yañadan ḳāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 2). [ḥāle, -e]*

Nālemi gūş idegör bülbül aña nāle düşer / Ḥālümi bilmek içün ḥāl ile biñ **ḥāle** düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 1). [ḥāle, -e]*

Nālemi gūş idegör bülbül aña nāle düşer / **Ḥālümi** bilmek içün ḥāl ile biñ ḥāle düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 1). [ḥālümi, -üm, -i]*

Ger Murāduñ bileyin dir iseñ ey dil **ḥālin** / Yār yolında nice sūd u ḫaṭā çekmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 5). [ḥālin, -i, -n]*

Ḥüsn-i Yūsufda eger ḳıldı ise **ḥāl** ẓuhūr / Ḥāl-i Yaʿḳūbda gör ʿışḳ ile cānı nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 3). [ḥāl,]*

ʿAceb neden bu cihān ile sen muḳayyedsin / Bilür misin n'ola **ḥālüñ** ḳaçan eẕā olıser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 3). [ḥālüñ, -üñ]*

Cemāl āyinesin şāhid oldı çün kāşif / Lisān-ı ḳāli ḳoyup özge **ḥāle** rāġıbdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 3). [ḥāle, -e]*

Ḳarāra ḳalmadı ṭāḳat ne ḫôd mecālum var / Ṣorar isen ġam-ı hicr ile özge **ḥālüm** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 1). [ḥālüm, -üm]*

Ḳamu ḥācetde ḥācet oldı ẓāhir / İdüp taḳrīr **ḥālin** yāre bir bir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 516, Beyit 1). [ḥālin, -i, -n]*

Mündericdür ʿuyūnı ḥālinde / Şerḥ ider kendü **ḥālini** bir bir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 532, Beyit 4). [ḥālini, -i, -(n)i]*

Mündericdür ʿuyūnı **ḥālinde** / Şerḥ ider kendü ḥālini bir bir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 532, Beyit 4). [ḥālinde, -i, -n, -de]*

Çünki gitdüñ cihānı seyr iderek / **Ḥālümüzi** yüri çemenlere şor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 3). [ḥālümüzi, -ümüz, -i]*

Ey Murādī bu **ḥāl** böyle durur / Ol yüri fürḳat-i nigāra ṣabūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 5). [ḥāl,]*

Nic'olur **ḥālümi** bilmem yā Rab / Kārum olmadı o dergāha yarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 3). [ḥālümi, -üm, -i]*

Bir cemāle ʿāşıḳum kim bir cemāle beñzemez / **Ḥālümüzden** ger ṣorarsañ ġayrı ḥāle beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 1). [ḥālümüzden, -ümüz, -den]*

Bir cemāle ʿāşıḳum kim bir cemāle beñzemez / Ḥālümüzden ger ṣorarsañ ġayrı **ḥāle** beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 1). [ḥāle, -e]*

Gel tefe'ül eyle **ḥālüñ** imtiḥān-ı ʿışḳ ile / Yoḫsa bu aḥvāli fāl-ı ḳurʿalar ḥall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 4). [ḥālüñ, -üñ]*

ʿIşḳ-ı cānān ile dā'im **ḥālümüz** ḫôşdur bizüm / Vaşfınuñ ẕikrinden özge şanmañuz ḳāl isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 2). [ḥālümüz, -ümüz]*

Ey Murādī bārek'Allāh ḫoş ʿacā'ib **ḥāl** olur / Biz duʿāda dā'im olduḳ himmet istidʿādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 5). [ḥāl,]*

Muṣarraḥ añladum **ḥāli** pes ebrāra su'āl itdüm / Cevābın virdiler kim görmedük hergiz cihān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 583, Beyit 2). [ḥāli, -i]*

Eger ʿāḳil iseñ ey dil yüri ġavġāyı terk eyle / Murāduñ **ḥāli** añlanmaz aña baḫs ü cidāl irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 5). [ḥāli, --i]*

Benüm **ḥālüm** nedür bilseñ cihāna açmaz idüñ göz / Cihān ne ola ḳatuñda bu cāna açmaz idüñ göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 1). [ḥālüm, -üm]*

Aʿref odur cihānda kim ʿārif ola bu **ḥālüme** / Ekmel olur şu kimse kim añlaya bu kemālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 598, Beyit 2). [ḥālüme, -üme]*

ʿÖmrümi ʿömrümde gördüm çün dırāz / **Ḥālümi** ḥālümde buldum çāre-sāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 1). [ḥālümi, -üm, -i]*

Allāh Allāh ey göñül ġayrı me'ālüñ var imiş / Bilmez idüm ben seni bir özge **ḥālüñ** var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 1). [ḥālüñ, -üñ]*

ʿArż-ı cānān itmege **ḥālin** varur mı ʿışḳ eri / Āteş-i hicre yananlar ʿarża bī-pervā imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 4). [ḥālin,]*

Dil dil-ārāmın bulup her laḥẓa **ḥālin** söylemiş / Anuñ içün ġayr ile olan cidālin söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 1). [ḥālin, -i(n)]*

Çü ʿilm-i milk-i ūlādan ḫaber virdüm saña **ḥālüm** / Eger sen bilmek isterseñ ṣaḳın Rabbüñe olma ʿāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 4). [ḥālüm, -üm]*

ʿArża ḳıldum **ḥālümi** dildāra bir şeb hem çü şemʿ / Āteş-i ʿışḳ ile çeşmüm ṭolmış idi āb-ı demʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 1). [ḥālümi, -üm, -i]*

Ḥamdu li'llāh kim teraḥḥum eylemişdür **ḥālüme** / Oldı bu mir'āt-ı rūyum vech-i cānān ile cemʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 2). [ḥālüme, -üme]*

Gel berü ey dūstum ben ʿāşıḳuñ **ḥāline** baḳ / Görmeyeldeñ gül yüzüñ ḳaldı bu cānumdan ramaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 1). [ḥāline, -i, -n, -e]*

Ḥālümi şorarsañ añla el-ḥaḳ / Deryā-yı muḥīṭe girdi zevrak *(Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 1). [ḥālümi, -üm, -i]*

Ey benüm ḥālüm şoran **ḥālümden** āgāh olmaduñ / Her ne deñlü olayın didüñse bi'llāh olmaduñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 1). [ḥālümden, -ümden]*

Ey benüm **ḥālüm** şoran ḥālümden āgāh olmaduñ / Her ne deñlü olayın didüñse bi'llāh olmaduñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 1). [ḥālüm, -üm]*

Çün Murādī añlamaduñ añlamazsın **ḥālini** / Ey tarīḳe ṭoġrulan bilgil ki güm-rāh olmaduñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 5). [ḥālini, -in, -i]*

Her seḥerde nāle çeksem iñler āhum nāleme / Hey ʿacā'ib **ḥāli** vardur bu dil-i şūrīdenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 2). [ḥāli, -i]*

İḳtiran itmez ḥabībüm senden özgiye göñül / Eyledi āşüfte **ḥālüñ** dôstum her dem senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 4). [ḥālüñ, -üñ]*

Bu senüñ ṭutmadı **ḥālüñ** ne beyān ü ne ḥisāb / Kim ola ḳādir ola vire ḥisābuñı senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 4). [ḥālüñ, -üñ]*

Tāʿbīr-i ḥüsn ider mi cemālüñ gören senüñ / Taḳrīr-i ḥāl ide mi yā **ḥālüñ** gören senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 1). [ḥālüñ, -üñ]*

Çün ṭıynetüm İlāhi ʿışḳuñla oldı taḫmīr / Ḳarnında anenüñ ben bilmiş idüm bu **ḥālüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 2). [ḥālüñ, -üñ]*

Derd-i ʿışḳı bilmeyenler bilmediler **ḥāl** ne / Derd ile hem-derd olanlar buldılar dermāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 2). [ḥāl,]*

Ḫayme-i eflāk içinde seyr ider cümle şuver / Cā-be-cā naḳş ile ṣūret resmine baḳ añla **ḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 3). [ḥāl,]*

Ey Murādī kā'inātüñ bir ʿacā'ib **ḥāli** var / Muḫtelifdür her ne kim īcād idüpdür ẕü'l-celāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 5). [ḥāli, -i]*

Bir zamāna irmişüzdür kim ʿacā'ib **ḥāli** var / Ḳalmadı bir kimsede hergiz mürüvvet vaz gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 2). [ḥāli, -i]*

Aç cemālüñden niḳābı ʿayna ḥā'il itme gel / **Ḥālümüz** cānā ġam-ı hicr ile müşkil itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 1). [ḥālümüz, -ümüz]*

Ehl-i ḥāl ister iseñ olmaġa ey ḥāl ehli / Var bu **ḥāli** giderüp yirine özge ḥāl al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 3). [ḥāli, -i]*

Ben mürdeyi ḳıl iḥyā vaṣluña ey Mesīḥā / Bu derd-i ʿışḳ cānā **ḥālümı** ḳıldı müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 2). [ḥālümı, -umı]*

Elbette bu **ḥālümden** o yārüñ ḫaberi var / El-ḳalbi mine'l-ḳalbi ile'l-ḳalbi sebīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 815, Beyit 3). [ḥālümden, -üm, -den]*

Vāʿıẕ sen eger bulduñ ise çāre ḥalāṣa / Gel **ḥālümüze** ḳo bizi luṭf eyle kerem ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 2). [ḥālümüze, -ümüz, -e]*

Bu devrānuñ ʿacebdür **ḥāli** ey yār / Ki her biri ṣafā vü ẕevḳe mā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 3). [ḥāli, -i]*

Ṣabr idem cevrüñ ile fürḳatüñe / Başuma geldi çün benüm bu **ḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 3). [ḥāl,]*

Murādī cihānda murāda vüṣūl olmadı / Nice **ḥāller** var ki diller olur anda lāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 5). [ḥāller, -ler]*

Raḳam ḳılmayalar **ḥālüm** eger küttāb ola ʿālem / Beyāna gelmez aḥvālüm midād ola eger her yem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 1). [ḥālüm, -üm]*

Gel berü ol yevmü yād it ḳıl yaraġuñ şimdiden / Āh ol dem n'ola **ḥālüñ** fikr ider misin müdām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 4). [ḥālüñ, -üñ]*

ʿĀlemüñ **ḥālini** her laḥẓa temāşā ḳıldum / Gezüben seyrini her zīr ile bālā ḳıldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 1). [ḥālini, -i, -n, -i]*

Ben bilmeyince **ḥālümi** aḥvāli bilmedüm / Fiʿlümde görmeyince ben efʿāli bilmedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 1). [ḥālümi,]*

Gūş itmeyince sözlerin ey dil Murādīnüñ / Aḥvāle muṭṭāliʿ oluben **ḥāli** bilmedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 5). [ḥāli, -i]*

ʿIşḳ oldı Murādīye çün bende-i fermān-ber / Çün **ḥālini** bilmezsin pes ṭınma yüri epsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 5). [ḥālini, -i, -n, -i]*

ʿArṣa-i kevne ṭoldılar cinn ile ins ü ṭayr u vaḥş / **Ḥāline** göre her birinüñ virilüp durur niʿam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 2). [ḥāline, -i, -ne]*

ʿAceb ḳudret durur bu **ḥāl** ʿaceb ḥikmet durur bu kār / Beyān eyler seni eşyā velīkin bī-beyānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 4). [ḥāl,]*

Murāduñ şerḥe gelmez bu beyān-ı bī-beyāndur çün / Beyān-ı bī-beyānuñdan beyān eyler ne **ḥālsin** sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 5). [ḥālsin, -sin]*

Seḥer çağında açmış perdeyi dilber cemālinden / Mürüvvetler ḳılup ʿuşşāḳa şordı kendü **ḥālinden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 1). [ḥālinden, -i, -(n)den]*

Cüdā olmaḳ ne mümkindür ḥabībüm cism ü cān senden / Benüm **ḥālüm** ʿayānuñdur degül hergiz nihān senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 1). [ḥālüm, -üm]*

Çeşm-i ʿibretle naẓar ḳıl kā’inātuñ **ḥāline** / ʿĀlemüñ bilgil fenāsın girdiş-i devrāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 4). [ḥāline, -i, -ne]*

Çeşm-i ʿibretle naẓar ḳıl kā’inātuñ **ḥāline** / ʿĀlemüñ bilgil fenāsın girdiş-i devrāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 4). [ḥāline, -i, -ne]*

Ḥālümi ḥālümde gördüm ṭarz ile eṭvārdan / **Ḥālümi** sen baña ṣorġıl ṣormaġıl ḥāldaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 4). [ḥālümi, -üm, -i]*

Ḥālümi **ḥālümde** gördüm ṭarz ile eṭvārdan / Ḥālümi sen baña ṣorġıl ṣormaġıl ḥāldaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 4). [ḥālümde, -üm, -de]*

Kimse kimse **ḥāline** baḳmaġa ḳādir olmayup / Gözlerin göge diküben çaġrışalar el-amān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 2). [ḥāline, -i, -ne]*

Ben ne ḫākam ʿarż-ı ḥāl idem saña ey ẕü’l-minen / Cümle **ḥālüm** pādişāhum ḥażretüñe hep ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 3). [ḥālüm, -üm]*

Bu Murāda vir murādın kim murādıdur murād / Ḫatmümi ḫayr ile eyle **ḥālümi** ḳılma yaman *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 5). [ḥālümi, -üm, -i]*

Ḥāl-i istiġrāḳı ʿāşıḳlar ne **ḥāl** añlar bu gün / Yār-i bī-hemtādan ayrılmaḳ muḥāl añlar bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 1). [ḥāl,]*

ʿÖmrümüñ şerḥinde buldum ẕātumuñ sermāyesin / Her nefesde ẕātumuñ **ḥāliyle** bildüm pāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 1). [ḥāliyle, -i, -y, -le]*

Sen Murāduñ **ḥāline** vāḳıf degülsin ẕerrece / Geçmeyince tā ki ʿālemde yoġ ile vardan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 5). [ḥāline, -i, -ne]*

Ey benüm **ḥālüm** ṣoran bi’llāh sen bī-gānesin / Yā ḫū zincīre ṭaḳılmış bir delü dīvānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 1). [ḥālüm, -üm]*

Şerḥ-i miḳdār ile her şey’üñ olur **ḥāli** beyān / Gel tefekkür eyle bir dem gerdiş-i eṭvārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 4). [ḥāli, -i]*

Şerḥe gelmez **ḥālümüz** şerḥ ü beyānum var iken / Fehme gelmez ḳālümüz nice ʿayānum var iken *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1095, Beyit 1). [ḥālümüz, -ümüz]*

Oldı maḥabbet-i yār cān ü dile çü sīret / Bildi ḥabīb-i ṣıdḳın luṭf ile ṣordı **ḥālin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1124, Beyit 2). [ḥālin, -in]*

Ḥālini ḥāl idinmek virdi bu cāna ‘izzet / Ḥavlini ḳıldı ḥā’il añlanmaġa me’ālin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1124, Beyit 4). [ḥālini, -i, -n, -i]*

Reh-i ṣadāḳate ṣıdḳ ile yüz ṭutan ādem / Vücūduñ itmese ifnā ṭuyar mı **ḥālüñden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 3). [ḥālüñden, -üñ, -den]*

Ra’ūf geldi ṣorar **ḥālini** muḥibbüñ pes / Muḥib irişdi ḥabībe virildi didi amān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 2). [ḥālini, -i, -(n)i]*

Ḳamu **ḥālüñe** nāẓırdur çü Ḥālıḳ / Bilür aḥvālüñi cümle o sulṭān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 3). [ḥālüñe, -üñe]*

Ġam yimez şimden girü dil **ḥālden** bildi ḫaber / Her zamānda eyler idi bunı yāre ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1189, Beyit 4). [ḥālden, -den]*

Yār ile ṣorma **ḥālüm** bir bī-‘ayāndur bu / Bir ġayra söylenilmez rāz-ı nihāndur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 1). [ḥālüm, -üm]*

Ḥālüm istifsār iderseñ gelmez ol hergiz dile / Niceler ḫayrān olur bilmekde anı kim bile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 1). [ḥālüm, -üm]*

İḳtibas idüp olardan her biri bir lem‘adan / Añladılar her birisi **ḥālini** bürhān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 3). [ḥālini, -i, -n, -i]*

Terk-i istifsār idüp gūş it Murāduñ ḳavlini / Añlayup her **ḥāli** tā kim düşmeyesin müşkile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 5). [ḥāli, -i]*

Āh kim şerḥ itmek içün **ḥālümüz** gelmez dile / Şerḥini anuñ yine bu şerḥ-i bürhānum ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 1). [ḥālümüz, -ümüz]*

Lā-mekān oldı mekānı verde vāṣıl ‘andelīb / Yār ile **ḥālüm** nedür iki cihānda kim bile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 2). [ḥālüm, -üm]*

Ehl-i ‘ışḳ olan bilür ‘ışḳ ehlinüñ **ḥālin** yine / Ten ḥicābında ḳalanlar bilmediler ḥāl ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 1). [ḥālin, -in]*

Yā ‘azīzā ḳādirā ‘izzet yaraşur saña kim / Kim saña baş egmeye **ḥāli** anuñ oldı tebāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 3). [ḥāli, -i]*

Ey Murādī seyyid-i evlād-ı insān olmadı / Olmayan ḫānum muvaḥḥid **ḥālini** ḳıldı tebāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 5). [ḥālini, -i, -n, -i]*

Ber-kemāl oldı şu kim senden kemālin ögrene / Yoḫsa olmaz ḥāşılı ġayrıde **ḥālin** ögrene *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 1). [ḥālin, -i, -n]*

İlāhi senden ayırma dili senden beni senden / Şu māhī çıḳa deryādan anuñ **ḥāli** neye vara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 5). [ḥāli, -i]*

‘Acebdür **ḥāl** ey ṭālib rumūzın fehm iderseñ ger / Çü fāṭırdur ḳamu ‘ilmi neden inşā ider cümle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 2). [ḥāl,]*

Cemāl-i lā-naẓīrīdür cemilü’l-vaṣf olan ey dil / ‘Iyān-ı bī-nihānīdür nihān olan bu **ḥālinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 2). [ḥālinde, -in, -de]*

Senüñ eṭvār-ı tavruñ bilmedi ‘ālemde her kim var / Senüñ ḥālüñ bilüp **ḥalüñe** ḥāl-daş olmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 2). [ḥalüñe, -üñe]*

Gice gündüz tefekkür ḳıl yüri **ḥālüñi** her demde / Murādī ġāfil olup mā'il olma ṣaḳın eşyāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 5). [ḥālüñi, -uñ, -i]*

Muʿazzezdür mükerremdür şu kim ola rıżāsında / Ki ehl-i ḥāl ile n'eyler bilür misin ne **ḥāl** Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 4). [ḥāl,]*

Ḥālümüzi bilür ancaḳ yine ol yār-ı güzīn / Ḳılduġı luṭfı bize eyleye tekrār yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 3). [ḥālümüzi, -üm, -üz, -i]*

Ḥālümi eyledi ḥālümde benüm **ḥāl** ile **ḥāl** / Lemʿa-i nūrı ẓuhūr eyledi ḥāl-daşumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 4). [ḥāl,]*

Virüben ana cevābını didüm yā bülbül / Ger ṣorarsañ bu benüm **ḥālümı** gelmez o dile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1342, Beyit 2). [ḥālümı, -umı]*

Kātib-i dehr urup destini levḥ u ḳaleme / **Ḥalimüñ** biñde birin yazmadı düşdi eleme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 1). [ḥalimüñ, -im, -ün]*

Ey dil diler iseñ ṭola ḳalbüñ kemāl ile / Dünyāda dirlik eyle hemān yaḫşī **ḥāl** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 1). [ḥāl,]*

Sulṭān-ı ʿışḳa **ḥālümi** didüm ʿaceblendi / Cümle muḥib içinde sen olduñ ʿalem-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 4). [ḥālümi, -üm, -i]*

ʿArż itdi ḳudret-i evce özine iḥtiyāc / Maʿlūm-ı ḥāl oldı yine kendü **ḥāline** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 4). [ḥāline, -i, -ne]*

Vuḳūʿ-ı tāma irer mi didüm ʿuḳūl-ı ḫavāṣ / Didi ki ḥikmetimi añla ceẕbe **ḥālinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 4). [ḥālinde, -i, -n, -de]*

Ḥālümi añlayaldan ḥall oldı müşkilātum / Vāḳıf olur mı ġayrı hergiz bu ḥasb-ı ḥāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 2). [ḥālümi, -üm, -i]*

Her kim ki Murāduñ sözin almaya ḳulaġa / **Ḥālini** eger bilmeye daḫı beter eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 5). [ḥālini, -i, -n, -i]*

Gelüp pīr-i maʿnādan itdi su'āl / Didi n'ola **ḥāl** bu muʿammāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1416, Beyit 3). [ḥāl,]*

Dirāyet idelden cemālümde ḥāl-i ʿacīb / Benüm **ḥālümi** bilmek ister bu ḥālüm yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 2). [ḥālümi, -üm, -i]*

Dirāyet idelden cemālümde ḥāl-i ʿacīb / Benüm ḥālümi bilmek ister bu **ḥālüm** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 2). [ḥālüm, -üm]*

ʿĀşıḳuñ ʿışḳında **ḥāli** bellüdür / ʿIşḳ ile ʿāşıḳ ura ger zemzeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1421, Beyit 4). [ḥāli, -i]*

Murāduñ **ḥāli** aʿcebdür ʿacebden / Neler taḫşīl ider ġavġā içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 5). [ḥāli, -i]*

Āşık-ı ḫasta **ḥālüñe** maḫmaṣadan ne ḥāl ola / Ḫāṣa ki senden özge bir ġayrı aña me'āl ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 1). [ḥālüñe, -üñe]*

Tārik olursam ʿaceb mi kā'inātı ser-te-ser / Ḥālüme hem-ḥāl olup bir yaḫşı **ḥāl** añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 4). [ḥāl,]*

Tārik olursam ʿaceb mi kā'inātı ser-te-ser / **Ḥālüme** hem-ḥāl olup bir yaḫşı ḥāl añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 4). [ḥālüme, -üme]*

Kimseler hergiz benüm **ḥālümden** āgāh olımaz / Cūş idem çün kim Murādī bu maḳāl añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 5). [ḥālümden, -üm, -den]*

Ṭarḥ itdi ʿadd u vezn ḥisābın berāberin / Her şey'üñ anda añladı ḥis ile **ḥālini** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 3). [ḥālini, -i, -n, -i]*

Yā Rab ne ḥikmet oldı yāḫūd sırr-ı ber-kemāl / Benden ṣorar ḥabīb yine kendü **ḥālini** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1531, Beyit 2). [ḥālini, -i, -n, -i]*

Yā Rab seni ṭalebde dil ü cān seni seni / Her dem arar bu **ḥāl** ile pinhān seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1537, Beyit 1). [ḥāl,]*

ʿĀlem fenā durur çün añla Murādī **ḥāli** / Her kişi nevbetinde ṣurnā-yı mevti çaldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 5). [ḥāli, -i]*

Tecribe ḳıldum ḥabībüñ ḳālini / Didi ḳālümde bilürven **ḥālini** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 1, Beyit 1). [ḥālini, -i, -ñi]*

Elā ey ġayreti yoḳ nefs-i ẓālim / Senüñle n'olısar āḫır bu **ḥālüm** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 23, Beyit 1). [ḥālüm, -üm]*

ʿÖmre maġdür olma bāzār oldı tiz / **Ḥālümüz** n'ola gele çün rüst-e-ḫīz *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 24, Beyit 1). [ḥālümüz, -ümüz]*

Eceli dā'imā tefekkür ḳıl / Olacak **ḥāli** var teẕekkür ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 28, Beyit 3). [ḥāli, -i]*

Saña maʿlūmdur bu cümle **ḥālüm** / Żamīrümde ne kim var ḳīl ü ḳālüm *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 2). [ḥālüm, -üm]*

Ey mihter-i ebrār muḳarreb ne bahādur / Şerḥ eyleyeler **ḥālüñi** bu maḥż-ı ḫaṭādur *(Murâdî Dîvânı, Müfret 12, Beyit 1). [ḥālüñi, -uñ, -i]*

Kesret-i ʿiṣyān ile yā Rab ʿaceb **ḥālüm** n'ola / Tevbeler olsun günāha tevbeler yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Müfret 17, Beyit 1). [ḥālüm, -üm]*

II Cezbeye tutulma, vecde gelme.

Bir ʿaceb ḥālüm işitdüm kendü kendümden yine / Didi kim niçün durur ḥālüñden öz **ḥālüñ** ḫafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 5). [ḥālüñ, -ün]*

Bir ʿaceb ḥālüm işitdüm kendü kendümden yine / Didi kim niçün durur **ḥālüñden** öz ḥālüñ ḫafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 5). [ḥālüñden, -ün, -den]*

Şerḥe gelmez bu derūnum **ḥāli** ey dānā-yı ḥāl / Ḥālümüñ ḥavlindedür ḥālüñ senüñ ey meh-liḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 2). [ḥāli, -i]*

Şerḥe gelmez bu derūnum ḥāli ey dānā-yı ḥāl / **Ḥālümüñ** ḥavlindedür ḥālüñ senüñ ey meh-liḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 2). [ḥālümüñ, -üm, -ün]*

Şerḥe gelmez bu derūnum ḥāli ey dānā-yı ḥāl / Ḥālümüñ ḥavlindedür **ḥālüñ** senüñ ey meh-liḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 2). [ḥālüñ, -ün]*

Yaşumı ḳılma revān ẕātuñı keşf eye baña / Ne ki **ḥālüm** ki ola cümlesi mekşūf saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 1). [ḥālüm, -üm]*

Dilinde vaḥş u ṭayruñ cümleten ẕikr-i ḥabīb el-ḥaḳ / Kimi ṭālib kimi rāġıb kimisi **ḥāl** ile tevvāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 2). [ḥāl,]*

Murādī çünki kelāmına virdi ḫūb niẓām / Kemāl ile kelimātındadur bu **ḥāl** evżaḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 5). [ḥāl,]*

Allāh Allāh ne ʿaceb **ḥāl** durur ḥāl-i vücūd / ʿİlm-i ẕāt-ı eḥadiyyetde durur aṣl-ı şühūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 1). [ḥāl,]*

Ḥālümüzüñ ḥaḳīḳatin bilmedi kimsene ebed / Lākī şol añladı k'aña bildüre vāḥid eḥad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 1). [ḥālümüzüñ, -(ü)müz, -ün]*

Añla Murādīnüñ sözin ister iseñ eger ʿilim / Sen daḫı **ḥālüñ** istegil yoḫsa ʿulūma yoḳ ʿaded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 5). [ḥālüñ, -ün]*

Çü **ḥālümüzde** bilinmiş durur ḳamu aḥvāl / Anuñ içün irişür ḥavl ile bu ḥāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 4). [ḥālümüzde, -(ü)müz, -de]*

Ve'n-Necmden geçmeyince **ḥāle** vāḳıf olımaz / Münkirüñ ʿaynına gelmez naṣṣ-ı bürhān eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 6). [ḥāle, -e]*

Rāzıḳuñ merzūḳ içün ḥālince vardur mevhibi / **Ḥālüñi** keşf itmez iseñ gör neler inṭā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 4). [ḥālüñi, -uñ, -i]*

Añlar iseñ **ḥālümüz** gelmez ʿuḳūl ü fehme hiç / Ger beḳāya rāġıb iseñ bil sebātı bizdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 2). [ḥālümüz, -ümüz]*

Zā'ir-i Kaʿbe olaldan bu göñül nāle çeker / Çün nidāda didi lebbeyk anı bir **ḥāle** çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 1). [ḥāle, -e]*

Cūş ḳıldı yine dil ʿışḳ ile bir **ḥāle** güyer / Ḥāle hem-ḥāl oluben ḥavl ile aḥvāle güyer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 1). [ḥāle, -e]*

Cūş ḳıldı yine dil ʿışḳ ile bir ḥāle güyer / **Ḥāle** hem-ḥāl oluben ḥavl ile aḥvāle güyer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 1). [ḥāle, -e]*

Nālemi gūş idegör bülbül aña nāle düşer / Ḥālümi bilmek içün **ḥāl** ile biñ ḥāle düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 1). [ḥāl,]*

Cānumuz ʿışḳa düşelden dilümüz nāle çeker / Ḥāl-i dilber dil-i meyyālümüzi **ḥāle** çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 1). [ḥāle, -e]*

Nās iẕʿān idemez ḥālümi ḥaḳḳ ile benüm / Kimisi **ḥāle** çekerler kimisi ḳāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 4). [ḥāle, -e]*

Nās iẕʿān idemez **ḥālümi** ḥaḳḳ ile benüm / Kimisi ḥāle çekerler kimisi ḳāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 4). [ḥālümi, -üm, -i]*

Ḫayrümüz ḫayr idelüm ḫayr ile aḥvāle ḫaber / Virelüm ḳavl ile ḳuvvete bugün **ḥāle** ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 1). [ḥāle, -e]*

Ḥālümi kimse añlamaz ancaḳ Ḫudā bilür / Ḳalbinde herkesüñ ne var ol pādişā bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 462, Beyit 1). [ḥālümi, -üm, -i]*

ʿAyn-ı kemāl oldum yine **ḥāl** ile **ḥāl** oldum yine / Zār-ı ḫayāl oldum yine zībā cemālüñden midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 3). [ḥāl,]*

İns ü cin emlāk ü eşyā bilmediler sırrumuz / Enbiyā vü evliyādan daḫı ḫôş-ter **ḥālümüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 3). [ḥālümüz, -ümüz]*

ʿAcebdür bu benüm **ḥālüm** aña fehm u ḫayāl irmez / Ḫayālum ḫalḳa ḥā'ildür aña vaṣf ile ḥāl irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 1). [ḥālüm, -üm]*

ʿAcebdür bu benüm ḥālüm aña fehm u ḫayāl irmez / Ḫayālum ḫalḳa ḥā'ildür aña vaṣf ile **ḥāl** irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 1). [ḥāl,]*

Taḥsīn idüp bu ḳavl ile maʿnāya cümlesi / Açdı Murādī **ḥāl** ile ḥaḳḳ-ı maḳāle göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 5). [ḥāl,]*

Mir'āt-ı dilde naḳş ideli ṣūretin ḥabīb / Cān ile rūḥ içinde murāḳıb bu **ḥālümüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 2). [ḥālümüz, -ümüz]*

Şerḥ ü beyāna ṣıġmadı yine bizüm bu **ḥālümüz** / Bilmedi kimse Ḥaḳḳumuz görmediler ḫayālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 598, Beyit 1). [ḥālümüz, -ümüz]*

Münseliḫ oldı cān ü dil ḳālıb-ı ġayrı n'eylesün / Arada nesne ḳalmadı bizde bulındı **ḥālümüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 3). [ḥālümüz, -ümüz]*

ʿÖmrümi ʿömrümde gördüm çün dırāz / Ḥālūmi **ḥālümde** buldum çāre-sāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 1). [ḥālümde, -üm, -de]*

Terk-i nişān idenler bu ʿālem-i ṣuverden / Döndürdi ḳāli **ḥāle** ḥālāta irdi el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 3). [ḥāle, -e]*

Yemm-i muḫīṭe fülk-i dil girdi çü bād-bān açup / Laḥẓada nice rāh alur gel berü sen bu **ḥāle** baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 4). [ḥāle, -e]*

Ẓāhirüm mes'elesin bilmege aḳvāl gerek / Bāṭınum **ḥālini** fehm itmege bir ḥāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 1). [ḥālini, -i, -n, -i]*

Ẓāhirüm mes’elesin bilmege aḳvāl gerek / Bāṭınum ḥālini fehm itmege bir **ḥāl** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 1). [ḥāl,]*

Dil-i nālānuma bir ḫāṭır-ı meyyāl gerek / **Ḥālümi** añlamaġa özge ẕevi’l-ḥāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 1). [ḥālümi, -üm, -i]*

Kāf u nūnı ẓāhirā ḳıldı sebeb bi’l-ittifāḳ / Līk maʿnā añlanılmayınca olmaz ʿuḳde **ḥal** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 2). [ḥal,]*

İster iseñ ger maʿārifden ḫaberdār olasın / Gel Murāduñ bu maḳālinden hemān kesb eyle **ḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 5). [ḥāl,]*

ʿUrve-i vüsḳāda ḫatm itdüñse ḫavf-ı vaḥşeti / Kūyı meydāndan çıḳarduñ ʿuḳde oldı saña **ḥal** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 4). [ḥal,]*

Ḳulzüm-i vaḥdetde dil fülki egerçi seyr ider / Vāhidiyyet bezmine varduḳda girdāb oldı **ḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 3). [ḥāl,]*

Ehl-i ḥāl ister iseñ olmaġa ey **ḥāl** ehli / Var bu ḥāli giderüp yirine özge **ḥāl** al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 3). [ḥāl,]*

Ġam-ı endūhı ḳoyup vaʻde-i ferdā olmaz / Dūrı terk itdi dem-i laḥẓada **ḥāl** istedi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 4). [ḥāl,]*

Ḥālümi ne ḥācet ki beyān ide zebānum / Ed-demʿu mine’l-ʿayni ilā ḥāli delīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 815, Beyit 2). [ḥālümi, -üm, -i]*

Nice naẓar ḳılur idi bu ʿāleme Murād / Ger çekmeseydi çeşmine kuḫl-i vücūdı **ḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 5). [ḥāl,]*

Muvānesetle görindi ʿuyūna māfī’l-bāl / Zihī ʿulūm-ı dilārā zihī ʿacā’ib **ḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 1). [ḥāl,]*

İster iseñ bulmaġa ḥāletde **ḥāl** / Baḳmaġıl zinhār imdi ṣaġ u ṣol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 5). [ḥāl,]*

Bī-ḥamdi’llāhi ve ‘l-minne bu ḥāle / Bu **ḥāli** añlamak bir ferde müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 848, Beyit 3). [ḥāli, -i]*

Bī-ḥamdi’llāhi ve ‘l-minne bu **ḥāle** / Bu ḥāli añlamak bir ferde müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 848, Beyit 3). [ḥāle, -e]*

Celālinden oldı muʿayyen cemāl-i kemāl / Cemālinden oldı mübeyyen celāl ile **ḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 1). [ḥāl,]*

Velīkin ḫaṭṭı yoḳdur ol kitābuñ līk ḫālīdür / Benüm **ḥālümde** ḥāl olmış zemīn ile zamān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 3). [ḥālümde, -üm, -de]*

Getürdüm ḳālümi **ḥāle** yine baḳmadum aḥvāle / Eritdüm cānumı ʿışḳ ile ṣızdum ʿayn-ı ḳāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 2). [ḥāle, -e]*

Kemāl-i ʿışḳa ṭutdum yüz aña pīr-i kemāl oldum / Benüm **ḥālümi** bilmekde ẕevī’l-ʿaḳla ḫayāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 1). [ḥālümi, -üm, -i]*

Muntaẓım olduḳda **ḥāli** kesb-i efrāḥ eyledi / Ṭālib oldılar anuñ çün cümlesi andan himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 3). [ḥāli, -i]*

Baḥr oldı çün göñül yem-i ʿummāna ṣıġmazam / Şerḥ eylesem bu **ḥālümi** divāna ṣıġmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 1). [ḥālümi, -üm, -i]*

Şerḥ itmedi bu **ḥāli** kime eylerem su’āl / Virmez cevābını ne ki didüm baña didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 4). [ḥāli, -i]*

Murāduñ sözlerin añlayayım ger dirseñ ey ʿāḳil / Bu efʿāl ile aḳvāli getür kendüne **ḥāleyin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 5). [ḥāleyin,]*

Ḥālümi ḥālümde gördüm ṭarz ile eṭvārdan / **Ḥālümi** sen baña ṣorġıl ṣormaġıl ḥāldaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 4). [ḥālümi, -üm, -i]*

Āh ʿaceb **ḥālüm** n’ola ol demde tedbīrüm n’ola / Anuñ içün gözlerümden yaş olur her dem revān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 3). [ḥālüm, -üm]*

Ḳaçmışam ġayretde ġavvāṣ olmışam deryāya ben / Ġayre **ḥālümdür** nihān illā ki aña hep ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 2). [ḥālümdür, -ümdür]*

Girmedüñ ʿummāna bilmezsin bu baḥrüñ **ḥālini** / Baḥre ṭalmayınca ṣanma kendüñi dürdānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 2). [ḥālini, -i, -(n)i]*

Ḥaḳīḳat-i ezelīdür ḥaḳā’iḳüñ isteyüben / Ṣımāḫ-ı cāna nidā geldi **ḥālüñ** isteyüben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 2). [ḥālüñ, -üñ]*

Yā Rab bu dil-i ġam-gīn **ḥāli** n’olısar āḫır / İrmez mi viṣālüñe dā’im çeke mi hicrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 3). [ḥāli, -i]*

Bu Murāduñ **ḥāli** olmışdur ‘acā’ibden ‘aceb / Oldı ẕikr ile mekānı lā-ilāhe illā da hu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 5). [ḥāli, -i]*

Dil Murādī **ḥāl** ile hūda ḳıla şevḳ ile hū / Dilde eksük olmasun her dem-be-dem efkār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 5). [ḥāl,]*

Eyledüm çünki i‘āde eyledi **ḥāl** ile **ḥāl** / Gördi çünki bu ḥicābum perdeye girdi yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 3). [ḥāl,]*

Gösterür fi‘lümde efʿāl-i ṣaḫīḥīn ẕāt ile / Ḳılmadı ‘aynümde ġayrı **ḥāl** ile ḥālāt ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 1). [ḥāl,]*

Ehl-i ‘ışḳ olan bilür ‘ışḳ ehlinüñ ḥālin yine / Ten ḥicābında ḳalanlar bilmediler **ḥāl** ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 1). [ḥāl,]*

Fāş ḳılmadı ‘aceb ḥikmetde sırruñ gözleyen / Ḥāl-i vaṣf olmaz şu kim **ḥālinde** ḥālüñ seyr ide

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 3). [ḥālinde, -i, -n, -de]

Fāş ḳılmadı ʻaceb ḥikmetde sırruñ gözleyen / Ḥāl-i vaṣf olmaz şu kim ḥālinde **ḥālüñ** seyr ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 3). [ḥālüñ, -üñ]*

ʻÖmr ü ʻizzetden gelür bir fāʼide aʻmāl ile / Ḳurı ġavġāyı nʼidersin zinde olġıl **ḥāl** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 1). [ḥāl,]*

Çü ġaybından virür ʻuşşāḳına bir özge **ḥāl** Allāh / İder ẕāhir o ḥāletden nice dürlü maḳāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 1). [ḥāl,]*

Senüñ eṭvār-ı tavruñ bilmedi ʻālemde her kim var / Senüñ **ḥālüñ** bilüp ḥalüñe ḥāl-daş olmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 2). [ḥālüñ, -üñ]*

Senüñ luṭfuña ṣıġınduḳ yüzi dergāhuña dutduḳ / İlāhi nezʻ **ḥālinde** hidāyet eylegil cāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 4). [ḥālinde, -i, -n, -de]*

Ne lezzetdür bu lezzet kim cihān vaṣfında lāl olmış / Ne ʻizzetdür bu ʻizzet kim vire vuṣlatla **ḥāl** Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 4). [ḥāl,]*

Ḥālümi eyledi ḥālümde benüm ḥāl ile ḥāl / Lemʻa-i nūrı ẓuhūr eyledi ḥāl-daşumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 4). [ḥālümi, -üm, -i]*

Ḥālümi eyledi **ḥālümde** benüm ḥāl ile ḥāl / Lemʻa-i nūrı ẓuhūr eyledi ḥāl-daşumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 4). [ḥālümde, -üm, -de]*

Bir vecd ü **ḥāl** virdi Murād ehl-i vecde kim / Şerḥ ü beyāna gelmez o şerḥ-i maḳāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 5). [ḥāl,]*

Terk eyle ḳāli ḥāle durış ṭurma ey göñül / Ḥālī durur bu **ḥāl** bil olmadı ḳāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 2). [ḥāl,]*

Terk eyle ḳāli **ḥāle** durış ṭurma ey göñül / Ḥālī durur bu ḥāl bil olmadı ḳāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 2). [ḥāle, -e]*

ʻÖmr ile cāvidān olan oldur iren kemāline / Ḥavl ile ḳuvvet olmasa kim irişür bu **ḥāline** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 1). [ḥāline, -i, -n, -e, -]*

Cānumı cāna virmişem rūḥı cemāle / ʻAynümi **ḥāle** virmişem sırrı viṣāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 1). [ḥāle, -e]*

Ḥaḳḳ-ı ḥaḳīḳīdür gözüm bildi yaḳīni / Vāḥidi gördi birde bir irdi çü **ḥāle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 2). [ḥāle, -e]*

Ṭayf-ı ḥayāl-i ḥāleti añlamışam **ḥāl** / Eylemezem naẓar velī ʻayn-ı ḥayāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 3). [ḥāl,]*

İştiyāḳum ḥadde gelmez bī-mecāl itdüñ beni / Yanuña varınca her **ḥālümde** ḥāl itdüñ beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 1). [ḥālümde, -üm, -de]*

Gezmişem nice ʿavālim tutmadum aṣlā ḳarar / Berḳarār idüm yine **ḥālümde** buldum ḥālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 2). [ḥālümde, -üm, -de]*

Gezmişem nice ʿavālim tutmadum aṣlā ḳarar / Berḳarār idüm yine ḥālümde buldum **ḥālümi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 2). [ḥālümi, -üm, -i]*

Gezmişem nice ʿavālim tutmadum aṣlā ḳarar / Berḳarār idüm yine ḥālümde buldum **ḥālümi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 2). [ḥālümi, -üm, -i]*

Gezmişem nice ʿavālim tutmadum aṣlā ḳarar / Berḳarār idüm yine **ḥālümde** buldum ḥālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 2). [ḥālümde, -üm, -de]*

Ḥavl ile **ḥāl** ey ʿazīz niʿmet-i ʿuẓmā durur / Ḥavl ile ey cān-ı men ḳalʿ ola cümle cibāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 23, Beyit 2). [ḥāl,]*

Beyżā vü sevdāda gezer ʿaynüm benüm ġaybüm benüm / Yā Rab ʿacebden aʿcebem sırr oldı bu **ḥālüm** benüm *(Murâdî Dîvânı, Müfret 25, Beyit 1). [ḥālüm, -üm]*

2. Şimdiki zaman.

Ey kemālüñ ṣafḥa-i ʿālemde **ḥāl** / Her kişi ṭutar egerçi bir ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 838, Beyit 1). [ḥāl,]*

ḥāl-daş [2] *Aynı halde olan, karşısındakinin halinden anlayan kimse.*

Ḥālümi ḥālümde gördüm ṭarz ile eṭvārdan / Ḥālümi sen baña ṣorġıl ṣormaġıl **ḥāl-daşdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 4). [ḥāldaşdan, -dan]*

Ḥālümi eyledi ḥālümde benüm ḥāl ile ḥāl / Lemʻa-i nūrı ẓuhūr eyledi **ḥāl-daşumda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 4). [ḥāl-daşumda, -um, -da]*

ḥāl-daş olmak [2] *Aynı halde olmak, karşısındakinin halinden anlamak.*

Çü şerʿ-i ḳalb idesen ʿarş olur sen añla bunı / Gel ʿarş-ı ḳalbe ʿurūc eyle olasın ḥāl-daş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 3). [ḥāl-daş olasın, -a, -sın]*

Senüñ eṭvār-ı tavruñ bilmedi ʻālemde her kim var / Senüñ ḥālüñ bilüp ḥalüñe **ḥāl-daş olmadı** kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 2). [ḥāl-daş olmadı, -ma, -dı]*

ḥāle düşmek [1] *Hâl, durum içinde bulunmak.*

Yine bir **ḥāle düşüpdür** dil-i pür-sevdāmuz / Bilmeyen evvelümüz bilemedi uḫrāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 575, Beyit 1). [ḥāle düşüpdür, -üp, -dür]*

ḥāl eylemek [6] *1.Bir durumun oluşması. II Vecde gelme durumu.*

Cemʿ olmadı başına bir laḥẓada ʿaḳlı / **Eylemedi ḥāl** üzre irişmiş idi ḥālet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 3). [ḥāl eylemedi, -me, -di]*

Ḳudret iẓhārına budur kāfī / Kāf u nūnı irişdi **eyledi ḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 4). [ḥāl eyledi, -di]*

ʿİbret ile nāẓır ise kim ki görsin ḳavlini / Bu Murādī kendüyi kendinde **ḥāl eyler** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 5). [ḥāl eyler, -r]*

Ḥālümi **eyledi** ḥālümde benüm **ḥāl** ile ḥāl / Lemʿa-i nūrı ẓuhūr eyledi ḥāl-daşumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 4). [ḥāl eyledi, -di]*

II Bir ulunun huzurunda kendinden geçmek, cezbolmak.

Eyledüm çünki iʿāde **eyledi ḥāl** ile ḥāl / Gördi çünki bu ḥicābum perdeye girdi yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 3). [ḥāl eyledi, -di]*

Seḥerī yāre varup seyri cemāl eyleyelüm / Açalum dīde-i ʿaynumuzı **ḥāl eyleyelüm** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 18, Beyit 1). [ḥāl eyleyelüm, -(y)elü, -m]*

ḥālī [1] *Vaziyete, hâle, duruma âit.*

Terk eyle ḳāli ḥāle durış ṭurma ey göñül / **Ḥālī** durur bu ḥāl bil olmadı ḳāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 2). [ḥālī,]*

ḥāl-i ʿacīb [1] *Şaşılacak, garip durum.*

Dirāyet idelden cemālümde **ḥāl-i ʿacīb** / Benüm ḥālümi bilmek ister bu ḥālüm yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 2). [ḥāl-i ʿacīb,]*

ḥāl-i āḫir [1] *Son hâl, durum.*

Māverā-yı ʿayn-ı idrāküñde bulduñsa başar / Ḳıl başīretle naẓar var **ḥāl-i āḫirden** dile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 4). [ḥāl-i āḫirden, -den]*

ḥāl-i ʿālem [1] *Alemin, cihan halkının hali.*

Bildüñ çü **ḥāl-i ʿālem** n'eydügini tamāmı / Bir ẓerre baḳma aña şükrān olam dir iseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 4). [ḥāl-i ʿālem,]*

ḥāl-i cemāl-i ḥabīb [1] *Sevgilinin güzelliğinin durumu.*

Oldı muʿayyen aña **ḥāl-i cemāl-i ḥabīb** / Şol ki anuñ ḳalbinüñ āyinesi sādedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 2). [ḥāl-i cemāl-i ḥabīb,]*

ḥāl-i dil [2] *Gönlün hali, durumu.*

Lā vü lenden geçmeyince **ḥāl-i dil** gelmez ele / Ey Murādī degme kimse bulımaz Raḥmāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 5). [ḥāl-i dil,]*

Bizdedür ālām-ı ʿışḳ ammā devāsı yārde / ʿIşḳ iledür **ḥāl-i dil** tekrārdur tekrārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 1). [ḥāl-i dil,]*

ḥāl-i ḥayāl [1] *Hayâlin durumu.*

Eyledi biñ biñ ricā **ḥāl-i ḥayālinden** ḥayāl / Muḳteżāyīden çekildi ḥasta iken oldı ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 2). [ḥāl-i ḥayālinden, -i, -n, -den]*

ḥāl-i istiġrāḳ [1] *Kendinden geçme hali.*

Ḥāl-i istiġrāḳı ʿāşıḳlar ne ḥāl añlar bu gün / Yār-i bī-hemtādan ayrılmaḳ muḥāl añlar bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 1). [ḥāl-i istiġrāḳı, -ı]*

ḥal ile eṭvār [2] *Hâl ile tavırlar.*

Murāduñ merd olan bildi nedür **ḥal ile eṭvārı** / Er oldur kim er oldur kim ebed ḳılmaya sırr ifşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 5). [ḥal ile eṭvārı, -ı]*

Murāduñ merd olan bildi nedür **ḥal ile eṭvārı** / Er oldur kim er oldur kim ebed ḳılmaya sırr ifşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 5). [ḥal ile eṭvārı, -ı]*

ḥal ile ḳāl [1] *Hâl ile söz.*

Ezelde hem-zebān olmış lisānum **ḥal ile ḳāle** / Anuñ çün her dehānumda zebānum bin lisān söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 3). [ḥal ile ḳāle, -e]*

ḥāl-i mavera [1] *Bir şeyin ötesinde, arkasında, gerisinde bulunan yer, zamanın durumu. II. Görülen âlemin ötesindeki durum, hâl.*

Dāne dāne çünki düşürem ḥayālüm ḥabbesin / Ol ḥayāl ile bu **ḥāl-i māverādan** geçmezem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 2). [ḥāl-i māverādan, -dan]*

ḥāl-i mevt [1] *Ölünün durumu. II Nefsî arzularına göre hareket eden kimsenin durumu, sonu.*

Añar yoḳ şimdi kimse **ḥāl-i mevti** / Ḳamusı şimdi ḥalḳuñ oldı ġāfil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 4). [ḥāl-i mevti, -i]*

ḥāl-i murādī [2] *Sultan III. Murat'ın hâli, durumu.*

Añlayayın dir iseñ **ḥāl-i Murādī** eger / ʿAyn-ı ḥaḳīḳatdedür maḥż-ı ferāġatdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 5). [ḥāl-i murādī,]*

Bildi murādı ne'ydügini bu murāddan / **Ḥāl-i Murādī** bilmedi kimse maḳāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 5). [ḥāl-i murādī,]*

hālince [8] *Durumuna göre, vaziyetince. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gūş idenler bu Murāduñ manṭıḳ-ı ʿulyāsını / Her biri **ḥālince** ey dil ṣāḥib-ʿirfān oldılar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 5). [ḥālince,]*

ḥāline ḳomak [1] (Deyim) *Kendi haline bırakmak, karışmamak.*

Murādī rāḥat-ı dildür Fe-emmā **ḥāline ḳor** yoḳ / ʿİtāba maẓhar olana ebed virmez żiyā revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 5). [ḥāline ḳor, -r]*

ḥālini bilmek [1] *Durumunu anlamak.*

Pes cevābını virüp didi Murādī merd olan / Kimsene **ḥālini bilmez** ḥāl ider ḥālinde cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 6). [ḥālini bilmez, -mez]*

ḥāl-i özge [1] *Başka hâl, durum.*

ʿIşḳı ṣorarsañ o **ḥāl-i özgedür** / ʿAyna gelmez ol ḥayāl-i özgedür eger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 538, Beyit 1). [ḥāl-i özgedür, -dür]*

ḥāl-i pinhan [1] *Gizli hâl.*

Ḥāl-i pinhānum ṣorar iseñ zebān şerḥ eylemez / Bir lisāndur bu lisān kim tercemān şerḥ eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 549, Beyit 1). [ḥāl-i pinhānum, -um]*

ḥāl-i ṣıfat [1] *Özelliğin, vasfın durumu.*

Fiʿl-i eşyāda görindi yine bu **ḥāl-i ṣıfat** / Ḥāṣa li'llah k'ola fiʿlinde o faʿāl-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 1). [ḥāl-i ṣıfat,]*

ḥāl itmek [5] *Hal edinmek, bir durumun oluşması. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Pes cevābını virüp didi Murādī merd olan / Kimsene ḥālini bilmez **ḥāl ider** ḥālinde cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 6). [ḥāl ider, -er]*

ḥāl-i ʻuşşāḳ [2] *Âşıkların hali.*

Ḳulaġ ursañ bu güftāra bilürdüñ **ḥāl-i ʿuşşāḳı** / Kemāl-i ʿilm olup ʿilmüñ yabana açmaz idüñ göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 2). [ḥāl-i ʿuşşāḳı, -ı]*

Ḥāl-i ʻuşşāḳı nice fehm ide her bī-dil ü cān / Şemʿe yansa olara maẕḥek olur pervāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 2). [ḥāl-i ʻuşşāḳı, -ı]*

ḥāl-i vaṣf olmak [1] *Durumu anlatan, vasfeden olmak.*

Fāş ḳılmadı ʻaceb ḥikmetde sırruñ gözleyen / **Ḥāl-i vaṣf olmaz** ṣu kim ḥālinde ḥālüñ seyr ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 3). [ḥāl-i vaṣf olmaz, -maz]*

ḥāl-i vücūd [2] *Vücudun, varlığın durumu.*

Allāh Allāh neʿaceb ḥāl durur **ḥāl-i vücūd** / ʿİlm-i ẕāt-ı eḥadiyyetde durur aṣl-ı şühūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 1). [ḥāl-i vücūd,]*

Çü ḥālümüzde bilinmiş durur ḳamu aḥvāl / Anuñ içün irişür ḥavl ile bu **ḥāl-i vücūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 4). [ḥāl-i vücūd,]*

ḥāl-i yaʿḳūb [2] *Hz. Yakub'un hâli.*

Ḥüsn-i Yūsufda eger ḳıldı ise ḥāl ẓuhūr / **Ḥāl-i Yaʿḳūbda** gör ʿışḳ ile cānı nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 3). [ḥāl-i yaʿḳūbda, -da]*

Yūsuf-ı dehrüm baña ṣorma su'āli çāhda / **Ḥāl-i Ya'ḳūbı** su'āl eyle firāḳ u āhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 1). [ḥāl-i ya'ḳūbı, -ı]*

ḥāl-i zeban [1] *Hal dili, kendilerine özgü şekilde, yaratılışlarına uygun olarak; gönülden, istekli bir şekilde; konuşmadan.*

Muḫtār olana virdi taṣarruf keremlerüñ / Söyler yine bu **ḥāl-i zebānum** seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 4). [ḥāl-i zebānum, -um]*

ḥāl ḳılmak [1] *Bir durumun oluşması.*

Bāṭın u zāhirde ālā gözledi / ʿAvn ile **ḳıldı** özin bir ṭurfa **ḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 833, Beyit 3). [ḥāl ḳıldı, -dı]*

ḥāl olmak [6] *1. Bir durumun ortaya çıkması. II Kendinden geçmek, cezbolmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAyn-ı kemāl oldum yine ḥāl ile **ḥāl oldum** yine / Zār-ı ḥayāl oldum yine zībā cemālüñden midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 3). [ḥāl oldum, -du, -m]*

ḥālüñde olmak [1] *Kendi halinde olmak, kimseye kötülük etmemek.*

Ey Murādī ister iseñ yaḫşılıḳ / Kimseyi incitme var **ḥālüñde ol** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 7). [ḥālüñde ol,]*

ḥāl üzre [1] *Bu şekilde, bu şekil üzere.*

Ḳā'im olup durur çü murāduñda bu Murād / **Ḥāl üzre** ḥavlüñ ile girür cümle hey'ete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 5). [ḥāl üzre,]*

ḥāl üzre ḥāl [1] *Hâl içinde hâl. II Dervişlerin, sofuların cezbesi, coşkunluğu.*

Ey Murādīnüñ kelāmın gūş iden gelsün yine / Cān ile sāmiʿ olursa kesb ide **ḥāl üzre ḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 5). [ḥāl üzre ḥāl,]*

ḥāl virmek [1] *Manevi tesiri altına almak.*

Ol cemīl-i bī-misāldür kim cemāli lemʿası / Eyledi cümle münevver **virdi** her bir şey'e **ḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 12, Beyit 2). [ḥāl virdi, -di]*

ḥālā [2] *Bu zamana kadar, daha, henüz, şimdi bile, hâlen.*

Ḳaçan mevc ursa ol deryā ṭolar şarḳ ile ġarb aṣvāt / Zemīn ü āsumān ditrer yine sākin olur **ḥālā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 4). [ḥālā,]*

Şerḥ ü beyāna sıġmaz bu ʿilm-i mümkinātuñ / Şol nesne mümteniʿdür eshel ḳatuñda **ḥālā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 2). [ḥālā,]*

ḫalāṣ [8] *Kurtulmak, kurtuluş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün ezelden ʿışḳa düşdüm pes **ḫalāṣa** çāre ne / Çāresi vaṣl-ı ḥabīb oldı anuñ pes dā'imā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 2). [ḫalāṣa, -a]*

ḫalāṣ bulmak [1] (Deyim) *Kurtulmak, azat olmak.*

ʻAyn-ı ʻināyet oldı anuñ iki dīdesi / **Buldı ḫalāṣ** her ki bula merḥābā-yı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 4). [ḫalāṣ buldı, -dı]*

ḫalāṣ eylemek [5] *Kurtarmak. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çāresüz ḳaldum Ḫudāyā çāre ḳıl yā Rab baña / Nefs ü şeyṭāndan **ḫalāṣ eyle** beni ey pādişā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 1). [ḫalāṣ eyle,]*

ḫalāṣ itmek [2] *Kurtarmak.*

Başın **ḫalāṣ ider** mi göñül dest-i ʿışḳdan / ʿIşḳun efendi nice nice mekr ü āli var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 465, Beyit 4). [ḫalāṣ ider, -er]*

Ger dilerseñ vücūdı bi'l-iḫlāṣ / Sen vücūduñdan **it** özüñi **ḫalāṣ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 1). [ḫalāṣ it,]*

ḫalāṣ olmak [14] *Kurtulmak. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġarḳ oldı baḥr-ı vaḥdete şöyle bu fülk-i dil / Andan **ḫalāṣ olmaya** gelse hezār Nūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 3). [ḫalāṣ olmaya, -ma, -(y)a]*

ḫalāṣ-ı cāvidān [1] *Ebedi kurtuluş.*

Maḫzen-i sırr-ı ʿışḳ olan buldı **ḫalāṣ-ı cāvidān** / Ṣāf ola ẕikr ile göñül cürm ü günāhı n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 5). [ḫalāṣ-ı cāvidān,]*

ḫālāt [13] *Durumlara, haller.*

Bu Murāduñ kelimātını eger diñler iseñ / Ḥāṣıl ola saña miḳdāruña göre **ḫālāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 5). [ḫālāt,]*

Ey göñül ister iseñ kesb idesin ger **ḫālāt** / Ṣād olma sana ger ʿarż ola biñ biñ derecāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 1). [ḫālāt,]*

Ḥālet-i dilde durur her n'ola aḥvāl-i ʿulūm / Ḥālümüz maḥv olur elbette n'olursa **ḫālāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 2). [ḫālāt,]*

Ey Murādī nice **ḫālāt** olur inṣāf saña / Ṣu ki ṭutmaya sözüñ aña nedāmet görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 5). [ḫālāt,]*

Cān cemāl-i yāre ḳarşu seyr ider **ḫālātdan** / Ḥūb olan seyrān ider ḥüsn-i ruḫın mir'ātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 1). [ḫālātdan, -dan]*

Şems-i enver ṭoġdıġın her gün görür mi dīdeler / Ger işāret olmasa eflāk ile **ḫālātdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 2). [ḫālātdan, -dan]*

Gösterür fiʿlümde efʿāl-i ṣaḥīḥīn ẕāt ile / Ḳılmadı ʿaynümde ġayrı ḥāl ile **ḫālāt** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 1). [ḫālāt,]*

Dilerseñ irmege ey dil kemālāt ile **ḫālāta** / Muṣaffā eyle mir'ātuñ sen aldanma ḫayālāta *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 1). [ḫālāta, -a]*

II Kendinden geçme hali, cezbe.

Elā iy ḳum fe-enẕur maʿnīsin fehm eyleyen ʿārif / Fe-kebbirden fe-ṭahhirden dem urursañ gelür **ḫālāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 3). [ḫālāt,]*

Teşḫīş-i ibn-i ādem pes cümledendür aʿzam / Sā'irde gerçi vardur olmadı līk **ḫālāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 3). [ḫālāt,]*

Murādī ʿilm-i ezelde ʿulūm-ı ẓāhirdür / Velīk bāṭın u ẓāhirde gösterür **ḫālāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 5). [ḫālāt,]*

Terk-i nişān idenler bu ʿālem-i şuverden / Döndürdi ḳāli ḫāle **ḫālāta** irdi el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 3). [ḫālāta, -a]*

Muḳaddemāt-ı ʿulūmın bilürdi ʿilm-i ʿalīm / ʿAceb mi hey'ete neşr eyler ise **ḫālātı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 4). [ḫālātı, -ı]*

ḫālāt-ı ʿayn-ı vaḥdet [1] *Allah'a yakınlık kaynağının hâlleri, durumları.*

Ḫālāt-ı ʿayn-ı vaḥdet kesretdedür çü maḥcūb / Ḳaldur ḥicāb-ı ġayrı ʿayn ola tā ki bāhir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 2). [ḫālāt-ı ʿayn-ı vaḥdet,]*

ḫālāt-ı ḳalb [1] *Gönülde bulunan hâller, durumlar.*

Murādī 'arṣa-i ḥikmetde çün kān eylemiş 'ilmi / Maʿārif kūyıdur her dem dönen **ḫālāt-ı ḳalbümde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 5). [ḫālāt-ı ḳalbümde, -üm, -de]*

ḫalāvet [3] *Tatlılık, lezzet.*

ʿĀlemde ʿışḳa beñzer olmadı bir leṭāfet / Ammā ki vaṣla mānend olmadı bir **ḫalāvet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 1). [ḫalāvet,]*

Ḳalbüñi musaṭṭaḥ ḳıluben eyle müdevver / Gel añla Murāduñ bu kelāmında **ḫalāvet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 5). [ḫalāvet,]*

Duyduñsa Murāduñ kelimātında **ḫalāvet** / Bir ḥarfini şerḥ it eger 'allām-ı cihānsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 5). [ḫalāvet,]*

ḫalāvet bulmak [1] *Hoşluk, tatlılık bulmak.*

ʿĀlemde yüri ḳılma naẓar aza vü çoġa / Ta kim **bulasın** cennet ü niʿmetde **ḫalāvet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 4). [ḫalāvet bulasın, -a, -sın]*

ḫalāyıḳ [8] *Yaratılmış canlılar, özellikle insanlar, mahlukat, halîkâ'nın çoğulu. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādīnüñ kelāmıdur kemāl-i ḳudret ü heybet / Anuñ bir ḥarfi şerḥ olmaz **ḫalāyıḳ** ger yaza elvāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 5). [ḫalāyıḳ,]*

ḫāle [1] *Ay ağılı, ay etrafında bazen peyda olan daire. II Sevgilinin etrafı, çevresi.*

Ḳīl u ḳāli tārik olmayınca ey vāsiʿ zebān / Ḥāşā vü kellā ḳomazlar saña **ḫāle** baḳmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 4). [ḫāle,]*

ḫalel bulmak [1] *Kusur bulmak, hatasını görmek.*

Nāẓır olma kimsenüñ ʿaybına zinhār ey ulu / Ġayrı kimse daḫı tā ki **bulmaya** sende **ḫalel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 2). [ḫalel bulmaya, -ma, -(y)a]*

ḫalel virmek [3] *Bozmak, sarsmak; zarar vermek.*

Nāṭıḳum nuṭḳuma **virmedi** benüm ẕerre **ḫalel** / Her ne kim ʿaḳla gelürse anı bilgil mevcūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 3). [ḫalel virmedi, -me, -di]*

Nūr-ı īmānuña kiẕb ile meded **virme ḫalel** / Eyle ṣıdḳ ile ziyāde anı bāhir olıgör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 4). [ḫalel virme, -me]*

Esās-ı şerʿe **ḫalel virme** olasın sābit / Ezel mühendisi bu ṭarzı ḳurdı ḥāżır baş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 2). [ḫalel virme, -me]*

ḫālet [23] *Nitelik, durum, hal.*

Ne ʿaceb ḥālet olur **ḫāletümüz** ey ḥālet / Gāh şevḳ u gehī ḥüzn ü gehī fürḳat devlet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 1). [ḫāletümüz, -ümüz]*

Anı remy itmedüñ sen bil ki benven rāmi-i taḫkīḳ / Bu ḳavl içre Murādī ḳıl tecessüs nice **ḫāletler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 5). [ḫāletler, -ler]*

Ḳıl naẓar her dem cihān biñ dürlü **ḫālet** gösterür / Kimine şādī kimisine melālet gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 1). [ḫālet,]*

Āyine-i ḳalbüñi eyle muṣayḳal ki tā / Añlayasın nefsüñi kim nice **ḫāletdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 3). [ḫāletdedür, -de, -dür]*

Şemme-i ẕevḳ ü ṣafādan ey göñül gel leẕẕet al / Her neye kim sen naẓar ḳılursañ andan **ḫālet** al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 1). [ḫālet,]*

Cemālüñ nūrını göster beni nūra idüp hem-ser / Gözüm nūruña ḳıl manẓar müyesser eyle **ḫāletden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 4). [ḫāletden, -den]*

Bu ne ḥācetdür ki ferdāya ḳomaḳ bu **ḫāleti** / Ey Murādī ḥaşr ola gör işte arż-ı sāḥire *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 5). [ḫāleti, -i]*

Sende bu ḥüsn ü ṭarāvet neden olmış ẓāhir / Cümle maḫlūk-ı cihān fikr ile bu **ḫāletde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 3). [ḫāletde, -de]*

Pes ʿāşıḳ olmaġıl esere ol mü'essire / Tā sen de ʿışḳ ile bulasın yaḫşı **ḫāleti** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 4). [ḫāleti, -i]*

Kitāb-ı ʿizzet-i cānāndan cāna gelür leẕẕet / Ne ḥāletdür o **ḫālet** kim leẕā'iẕden virür ḥālet *(Murâdî Dîvânı, Müfret 32, Beyit 1). [ḫālet,]*

Kitāb-ı ʿizzet-i cānāndan cāna gelür leẕẕet / Ne ḥāletdür o ḫālet kim leẕā'iẕden virür **ḫālet** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 32, Beyit 1). [ḫālet,]*

II Kendinden geçme hali, cezbe.

Semāvāt içre ʿarż oldı melā'ik içre bir **ḫālet** / Ne ḥāletdür bu ḫālet kim ʿacā'ib ḳışṣadur nev-yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 5). [ḫālet,]*

Semāvāt içre ʿarż oldı melā'ik içre bir ḫālet / Ne ḥāletdür bu **ḫālet** kim ʿacā'ib ḳışṣadur nev-yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 5). [ḫālet,]*

Semāvāt içre ʿarż oldı melā'ik içre bir ḫālet / Ne **ḫāletdür** bu ḫālet kim ʿacā'ib ḳışṣadur nev-yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 5). [ḫāletdür, -dür]*

Ḫālet isterseñ eger ey ṭālib-i ʿilm-i ledün / ʿĀlem-i ṣūretden iḫrāc eyle murġuñ bul necāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 4). [ḫālet,]*

Bilgil ki beḳāsı yoḳ zamānuñ / Gelsün dilüñe oñatca **ḫālet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 4). [ḫālet,]*

Murādī sırr-ı ekberden ne **ḫālet** eyledüñ taḫṣīl / Ḫalāyıḳ bir muʿammādur ʿiberdür ʿibret-i abṣār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 5). [ḫālet,]*

Serseri şanma maḥabbet özge **ḫāletdür** göñül / Añlama her hāy u hūy idende tāb-ı ʿışḳ var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 2). [ḫāletdür, -dür]*

İster iseñ bulmaġa **ḫāletde** ḥāl / Baḳmaġıl zinhār imdi şaġ u şol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 5). [ḫāletde, -de]*

Çü ġaybından virür ʻuṣṣāḳına bir özge ḥāl Allāh / İder ẓāhir o **ḫāletden** nice dürlü maḳāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 1). [ḫāletden, -den]*

Olur çün münderic her dem göñül levḥinde **ḫāletler** / Ẓuhūr eyler muʿammāsı berz-i eṭrāf-ı ārāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 2). [ḫāletler, -ler]*

Olur çün münderic ammā göñül levḥinde **ḫāletler** / Ẓuhūr eyler muʿammāsı biraz eṭrāf-ı ārāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 2). [ḫāletler, -ler]*

Kitāb-ı ʿizzet-i cānāndan cāna gelür leẕẕet / Ne **ḫāletdür** o ḫālet kim leẕā'iẕden virür ḫālet *(Murâdî Dîvânı, Müfret 32, Beyit 1). [ḫāletdür, -dür]*

ḫālet irişmek [1] *Üzerine tuhaf bir hal gelmek.*

Cemʿ olmadı başına bir laḫẓada ʿaḳlı / Eylemedi ḫāl üzre **irişmiş** idi **ḫālet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 3). [ḫālet irişmiş, -miş]*

ḫālet-i dil [2] *Gönlün hâli, durumu.*

Ḫālet-i dilde durur her n'ola aḥvāl-i ʿulūm / Ḫālümüz maḥv olur elbette n'olursa ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 2). [ḫālet-i dilde, -de]*

Her ne kim ẓāhir olur ol **ḥālet-i dilden** durur / Her ne kim gelse saña sen ṣanma ki ilden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 1). [ḥālet-i dilden, -den]*

ḥālet-i ebrār [1] *Hayır sahiplerinin hâlleri.*

Muḥaḳḳiḳ ʿālime ṣordum ne ḥikmetdür bu māfihā / Ki ḥaḳḳānī kelāmuñdan bula dil **ḥālet-i ebrār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 4). [ḥālet-i ebrār,]*

ḥālet-i ʿışḳ [1] *Aşk hâli, aşkın durumu.*

Allāh Allāh ne ʿaceb ḥālet olur **ḥālet-i ʿışḳ** / Şāh-ı dü-ʿālem olur kime irer devlet-i ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Müfret 16, Beyit 1). [ḥālet-i ʿışḳ,]*

ḥālet-i maʿnā [1] *Anlamın, mânâ âleminin durumu, hâli.*

Ḫayāl-i terk-i ṣūretden görünmez **ḥālet-i maʿnā** / Iraġ ol ġayrıdan aña yaḳın ol gözle maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 3). [ḥālet-i maʿnā,]*

ḥālet-i vuṣlat [1] *Kavuşma durumu.*

Ne ʿaceb ḥālet olur **ḥālet-i vuṣlat** yā Rab / Bir daḫı el vire mi bize o devlet yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 1). [ḥālet-i vuṣlat,]*

ḥāletler itmek [1] *Olaylar, durumlar oluşturmak.*

Dostum bilmem ne **ḥāletler ider** vechüñ baña / Her ki nāẓırdur baña nev nev mühennā didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 2). [ḥāletler ider, -er]*

ḥālet olmak [3] *Hâl, durum, nitelik olmak, oluşmak. II Cezbe, vecd hali.*

Ne ʿaceb **ḥālet olur** ḥālet-i vuṣlat yā Rab / Bir daḫı el vire mi bize o devlet yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 1). [ḥālet olur, -ur]*

Ne ʿaceb **ḥālet olur** ḥāletümüz ey ḥālet / Gāh ṣevḳ u gehī ḥüzn ü gehī fürḳat devlet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 1). [ḥālet olur, -ur]*

Allāh Allāh ne ʿaceb **ḥālet olur** ḥālet-i ʿışḳ / Şāh-ı dü-ʿālem olur kime irer devlet-i ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Müfret 16, Beyit 1). [ḥālet olur, -ur]*

> **hâlık [15]** *Yaratan, Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġafūrumdur beni ġaffār beni sātir daḫı settār / Beni var eyleyen **ḫālıḳ** idübdür ẓāhirüm inşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 4). [ḫālıḳ,]*

ḫālıḳ-ı arż u sema [1] *Yerin ve göğün Allah'ı.*

Ḫālıḳ-ı arż u semā çün itdi fıṭrat iftitāḥ / Kimine ʿizzet ḳılupdur kime nıḳmet iftitāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 1). [ḫālıḳ-ı arż u semā,]*

ḫālıḳ-ı dānā [1] *Âlim olan yaradan, Allah.*

Murādī iste kim dünyāñ ile uḫrāñ ola maʿmūr / ʿİnāyātın ḳarīn itsün saña ol **ḫālıḳ-ı dānā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 5). [ḫālıḳ-ı dānā,]*

ḫālıḳ-ı ezelī [1] *Ezelden beri var olan yaratıcı, Allah.*

Ġam ile şādīyi żıdd itdi **ḫālıḳ-ı ezelī** / Mücerreb oldı ḳamu fiʿle dīde-bān olana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 2). [ḫālıḳ-ı ezelī,]*

ḫālıḳ-ı fettāḥ [1] *Fetheden, açan yaradan; Allah.*

Maʿānī gencini fetḥ eyledi çün **ḫālıḳ-ı fettāḥ** / Aşub zencīr-i ḳudretle anuñ bābında bir mişbāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 1). [ḫālıḳ-ı fettāḥ,]*

ḫālık-ı kevn ü mekân [2] *Varlığın , kâinâtın yaratanı.*

Ḫālıḳ-ı kevn ü mekân eyledi bu ḥükmi çün / Her birine ḥikmeten vażʿ olınup yaḫşı ad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 2). [ḫālıḳ-ı kevn ü mekān,]*

Çün o durur **ḫālık-ı kevn ü mekān** / Eyle ʿibādet aña dün gün hemān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 7). [ḫālık-ı kevn ü mekān,]*

ḫālıḳ-ı leyl ü nehār [1] *Gece ve gündüzü yaratan Allah.*

Ey misālüñden müberrā ḳādir-i perverdigār / Ey ʿayānuñdan münezzeh **ḫālıḳ-ı leyl ü nehār** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 7, Beyit 1). [ḫālıḳ-ı leyl ü nehār,]*

ḫālıḳ-ı midḥat [1] *Yaratanı övme.*

Menber-i ʿarş üzre çıḳup ḥamd ider / Rūḥ u cisim **ḫālıḳ-ı midḥatdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 2). [ḫālıḳ-ı midḥatdedür, -de, -dür]*

ḫālıḳı olmak [1] *Halk eden, yaratan olmak.*

Ḳamu dillerde meẕkūr oldı nāmuñ / Sen olduñ ḫālıḳı cümle enāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 39, Beyit 1). [ḫālıḳı olduñ, -du, -n]*

ḫālıḳu'l-eşyā [1] *Her şeyi yaratan Allah.*

Saña yüz tutmışam yā Ḫaḳ çü sensin **ḫālıḳu'l-eşyā** / Ümīdüm sañadur her dem çü sensin ḳādir ü dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 1). [ḫālıḳu'l-eşyā,]*

> **ḫālī [4]** *Boş, tenha. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Velīkin ḫaṭṭı yoḳdur ol kitābuñ līk **ḫālīdür** / Benüm ḫālümde ḫāl olmış zemīn ile zamān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 3). [ḫālīdür, -dür]*

ḫālī olmak [4] *Boş olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Zā'ir ola ḳamular yirlü yirin ser-tā-ser / Nice kerre **ola ḫālī** nice defʿa ṭola cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 2). [ḫālī ola, -a]*

ḫālif [1] *Arkadan gelen, sonradan gelen; birinin yerine geçen.*

Ḳamudan bī-misāl el-ḥaḳ sözüm budur hemān ancaḳ / Murādī her ki **ḫālifdür** hemān anları ol ḳāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 5). [ḫālifdür, -dür]*

Ḫalīl [2] *Dost. II Hz. İbrahim.*

Ḳalbüñ İbrāhīmi çün suḥf-ı maḥabbet oḳudı / İsmini buldı **Ḫalīl** olmış anuñ yābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 2). [ḫalīl,]*

Berd olur mıydı ol **Ḫalīle** nār / Dimese lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 6). [ḫalīle, -e]*

ḫalīl-i ezelī [1] *Ezelden, eskiden beri dost olan.*

Ülfetin anduruben ḳıldı **Ḫalīl-i ezelī** / Pes ḥabīb-i ebedī ḳıldı şehen-şāhumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 4). [ḫalīl-i ezelī,]*

ḫalīl itmek [1] *Dost etmek.*

Cenāb-ı ḥażrete ülfet bizi çün kim **ḫalīl itdi** / Muḥibb-i ṣādıḳum gördüm ḥabībüm iki yanumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 2). [ḫalīl itdi, -di]*

ḫalīl ḳılmak [1] *Samimi olmak.*

Çün **ḳıldı** ḥabīb-i dil kendüye **ḫalīl** el-ḥaḳ / Bu maʿṣer-i ḫullāna ḫôş virdi feraḥ ṣādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 2). [ḫalīl ḳıldı, -dı]*

ḫalīl olmak [1] *Dost olmak.*

ʿAceb ṣadīḳ durur her ki ola saña ḫalīl / Ṣadāḳatüme benüm ṣıdḳ-ı ekber oldı delīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 1). [ḫalīl ola, -a]*

ḫāliʿ olmak [1] *Vazgeçmek, uzak, eksik olmak, arınmak.*

Ḫāliʿ ol gel beşeriyyetde libās-ı ḥaḍrā / Bilesin tā melikiyyetde esās-ı seferi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 1). [ḫāliʿ ol,]*

ḫāliş olmak [1] *Saflaşmak, arınmak.*

Līk şarṭ oldı ʿibādet ḳoma elden zinhār / Ol daḫı **ḫāliş olup** ola riyā andan kim *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 34, Beyit 2). [ḫāliş olup, -up]*

ḫalʿ itmek [2] *Çıkarmak.*

Ḫalʿ idüp egnümden el-ḥaḳ bu libās-ı mümkini / Mümtenīʿden vaz olup ḳaṣd eyledüm tekrār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 2). [ḫalʿ idüp, -üp]*

Gāh olur kim **ḫalʿ iderven** üc libāsı ser-te-ser / Gāh ʿüryān ü mülebbes ḥāmīyem hercāyī ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 2). [ḫalʿ iderven, -er, -ven]*

ḫalḳ [17] *1.Yaratma, yaratılma.*

Benüm çü **ḫalḳ** ile tekrār mā-ḥalaḳdur kim / Delā'il-i ʿaceb ile mükerrer itdi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 4). [ḫalḳ,]*

2. Ahali, insanlar.

Muʿīnüm olalı mihrüñ benüm ey revnaḳ-ı ḳalbüm / Ne deñlü var ise **ḫalḳuñ** benüm hep pās-bānumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 4). [ḫalḳuñ, -un]*

Kimi isterse ġarīb eyler kimi isterse bay / Kimisin **ḫalḳuñ** ider giryān kimisin güldürür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 2). [ḫalḳuñ, -uñ]*

Yā bu ʿuşşāḳuñ serinde tā ebed sevdā nedür / Yā bu ʿālem **ḫalḳınuñ** ḳılduḳları ġavġā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 3). [ḫalḳınuñ, -ı, -nuñ]*

ʿAcebdür bu benüm ḥālüm aña fehm u ḫayāl irmez / Ḫayālum **ḫalḳa** ḥā'ildür aña vaṣf ile ḥāl irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 1). [ḫalḳa, -a]*

Cihān **ḫalḳını** yutmaḳda zemīn bir ejdehā ancaḳ / Bu dünyānuñ içi ṭaşı ḳamu derd ü belā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 1). [ḫalḳını, -ın, -ı]*

Gördigüñ her birini Ḫıżr añla ʿālem **ḫalḳınuñ** / Ḥasb-i ḥālüñden ḳamunuñ ṭurma dā'im ḥikmet al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 2). [ḫalḳınuñ, -ı, -nuñ]*

Añar yoḳ şimdi kimse ḥāl-i mevti / Ḳamusı şimdi **ḫalḳuñ** oldı ġāfil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 4). [ḫalḳuñ, -uñ]*

Me'ālüm olalı ʿışḳ-ı ḥabībüm bu me'ālümde / Me'ālümden ferāġat eyledüm **ḫalḳa** me'āl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 3). [ḫalḳa, -a]*

Baña īmān ġılāẕ eylemeseydi o ḥabīb / **Ḫalḳa** dirdüm ki nedür dīnüm ile īmānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 2). [ḫalḳa, -a]*

Neşr-i nuşūr-ı ḥaşr içün cemʿ eyledi **ḫalḳı** niçün / Geldi Murādī ʿāleme ḫôşdur rıżā-yı ẕī'n-naʿam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 5). [ḫalḳı, -ı]*

Ḥarf-i maʿnāsını ḳıldum bir nuḳaṭ / Cümle **ḫalḳı** aña küttāb añladum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 4). [ḫalḳı, -ı]*

Raḥm u şefḳat oldı çün kim kāmil-i īmāndan / **Ḫalḳa** raḥm it kim bulasın maġfiret Raḥmāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 1). [ḫalḳa, -a]*

Raḥm u şefḳat oldı çün kim kāmil-i īmāndan / **Ḫalḳa** raḥm it kim bulasın maġfiret Raḥmāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 1). [ḫalḳa, -a]*

Āh elüñden bī-āmānsın ey felek sen bī-amān / Her zamānda kār u kesbüñ oldı bu **ḫalḳa** jeyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 1). [ḫalḳa, -a]*

Deryā midād ola ger eşcār olursa aḳlām / Derdümi yaza ger **ḫalḳ** gelmeye ol beyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 3). [ḫalḳ,]*

Bi'llāhi zāhidā baña ṭaʿn itme ʿışḳ ile / Rızḳ itdi ʿışḳı baña ḳamu **ḫalḳ** rāzıḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 4). [ḫalḳ,]*

ḫalḳ eylemek [4] *Yaratmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Beni **ḫalḳ eyledi** ḫālıḳ egerçi maḥż-ı ḳudretden / Velīkin ḳudret-i maḥżam çü ʿālem bende ḳāṣırdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 2). [ḫalḳ eyledi, -di]*

ḫalḳ-ı ʻālem [3] *Dünya halkı, herkes.*

Mislümi ḳıldum misāl-i ehl-i ḥikmet her zamān / Anuñ içün **ḫalḳ-ı** ʿ**ālem** olmadı hergiz ġarīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 4). [ḫalḳ-ı ʿālem,]*

Bir iḥsān eylemişdür kim saña luṭfından ol vehhāb / Dirilse **ḫalḳ-ı** ʿ**ālem** yazmaya ẕerre ʿaṭāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 2). [ḫalḳ-ı ʿālem,]*

Ḥayrete vardı Murādī buña **ḫalḳ-ı ʻālem** / Ḥāṣıl oldı nice biñ dürlü temennā bu gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 5). [ḫalḳ-ı ʿālem,]*

ḫalḳ-ı cihan [6] *Herkes, cümlesi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu sebebdür eyleyen **ḫalḳ-ı cihānı** bā-cidāl / Anuñ içün yirde hem göklerde ḳan olmaḳdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 4). [ḫalḳ-ı cihānı, -ı]*

ḫalḳ-ı kevn ü mekân [1] *Varlığın, kainatın yaratılması.*

Miyān u ʻarż u semā oldı emr-i ẕi'l-iḥsān / Bu emr-i künde durur gerçi **ḫalḳ-ı kevn ü mekān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 1). [ḫalḳ-ı kevn ü mekān,]*

ḫalḳ itmek [3] *Yaratmak, yoktan var etmek.*

Ḥaḳ seni anuñ içün **itmedi ḫalḳ** / Nefsüñe uyup olasın bed-nām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 3). [ḫalḳ itmedi, -me, -di]*

Ḥamd ü minnet bu Murādī **ḫalḳ idüp** ḳul eyledüñ / Vahdetüñde ḥidmetin yegdür gerekmez milk ü cāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 5). [ḫalḳ idüp, -üp]*

Minnet ol pādişeh-i ḫālıḳ-ı ẕī'l-iḥsāna / Bendeler **ḫalḳ idüben** virdi ṭarīḳ ʻirfāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 1). [ḫalḳ idüben, -üben]*

ḫalḳ olmak [9] *Yaratılmak, var olmak, meydana gelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫalḳ olındı gerçi ḳahruñdan cehīmün ḫānesi / Ehl-i tevḥīd olanuñ sen şeh yerin nār eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 4). [ḫalḳ olındı, -ın, -dı]*

ḫalḳun gülünci ḳılmak [1] *Halkın alay etmesi, hafife alması.*

Żaʿīfem ḳapuna geldüm dilenci / Beni sen **ḳılmaġıl ḫalḳun gülünci** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 4). [ḫalḳun gülünci ḳılmaġıl, -ma, -gıl]*

ḫalḳa [2] *Daire şeklinde olan şey. II Meclis.*

Oldı çün dā'ire-i merkezinüñ noḳṭa ḳamu / **Ḫalḳaya** al bu cihānı ele girsün naḫcīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 3). [ḫalḳaya, -(y)a]*

Çıḳuben **ḫalḳasın** bābında ṭutdum / Derūnında Murād itdüm duʿālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 5). [ḫalḳasın, -sın]*

ḫalḳa-i ümmīd [1] *Ümit halkası.*

Ḥarīm-i kaʿbeñe vardum elümde **ḫalḳa-i ümmīd** / Bu nefsi ḫ∨āb-ı ġafletden ʿināyet eyle uyandur *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 19, Beyit 2). [ḫalḳa-i ümmīd,]*

ḫall [2] *Çözmek, üstesinden gelmek.*

Müşkilātum **ḫallini** ḳıldum ṭaleb cānāndan / Didi geç bir laḥża ārām itme baş u cāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 1). [ḫallini, -i, -n, -i]*

Fehm ü idrākinde ʿaczün var ise ey bī-ḫaber / Bu rumūzuñ **ḫallini** bir ehline yalvarasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 4). [ḫallini, -i, -n, -i]*

ḫall eylemek [10] *Çözüm yolu bularak sonuca eriştirmek, halletmek.*

Şerḥ oldı baña maʿnī şāriḥdür anı ʿālem / Bir noḳṭayı **ḫall eyler** her kim ki bile maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 4). [ḫall eyler, -r]*

Müşkil-i güftāruñ ey dil degmeler **ḫall eylemez** / Mihr-i rahşānuñ żiyāsın lemʿalar ḫall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 1). [ḫall eylemez, -mez]*

Müşkil-i güftāruñ ey dil degmeler ḫall eylemez / Mihr-i rahşānuñ żiyāsın lemʿalar **ḫall eylemez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 1). [ḫall eylemez, -mez]*

Şebpere añlar mı tāb-ı āfitābuñ leẕẕetin / Bī-baṣarlar müşkilini sürmeler **ḫall eylemez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 2). [ḫall eylemez, -mez]*

Cevherüñ var ise ṣūfī gel berü meydāna pes / Remz-i dervīşānı tāc u ḫırḳalar **ḫall eylemez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 3). [ḫall eylemez, -mez]*

Gel tefe'ül eyle ḫālüñ imtiḥān-ı ʿışḳ ile / Yoḫsa bu aḥvāli fāl-ı ḳurʿalar **ḫall eylemez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 4). [ḫall eylemez, -mez]*

ʿIşḳ meyinden bu Murādī şöyle maḫmur oldı kim / Ṭolsa dünyā ol ḫumarı cürʿalar **ḫall eylemez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 5). [ḫall eylemez, -mez]*

Bendümi **ḫall eylemiş** ḥamd olsun ol rahmānuma / Her cevābında şanurdum bend ü bāġum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 4). [ḫall eylemiş, -miş]*

Ḳul huva'llāhu'lleẕī ḳul lā-ilāhe illā hūda hū / Müşkilüm **ḫall eylemez** kimse benüm illā ki hū

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 1). [ḥall eylemez, -mez]

Seni kesretde ḳoyup ḳıldı ḥicāb eṭrāfuñ / ʿAyn-ı vaḥdet gözedüp müşkili **ḥall eyle** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 2). [ḥall eyle,]*

ḥall-i müşkilāt ḳomak [1] *Zorlukları halletmek, çözmek.*

Mürşidüñ şānında **ḳomışdur** çü **ḥall-i müşkilāt** / Līk maʿnāda kelāmı mantıḳ-ı esrādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 2). [ḥall-i müşkilāt ḳomışdur, -mış, -dur]*

ḥall-i ʿuḳde eylemek [1] *Düğümü çözmek, açmak. II Meseleyi çözüme kavuşturmak.*

Ey ḥayāt-ı bī-fenāya rāġıb olan ḳurdedān / **Ḥall-i ʿuḳde eyler** iseñ bulasın yevmü't-tenād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 4). [ḥall-i ʿuḳde eyler, -r]*

ḥall itmek [7] *Sorunu gidermek, çözüme kavuşturmak.*

Ẕāhib-i rāh olalı ibn-i sebīl-i dil-i mā / **Ḥall ider** bedraḳa-i ʿışḳ hemān müşkil-i mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 1). [ḥall ider, -er]*

Bu Murāduñ ʿuḳdesin ger **ḥall iderseñ** ʿilm ile / Senüñ içün de yazalar tā ḳıyāmet menḳıbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 5). [ḥal iderseñ, -er, -se, -n]*

Eger ki var ise behreñ fünūn-ı ʿilm içre / Murādī ḳavlini **ḥall it** ʿaṭā-yı Mevlādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 5). [ḥall it,]*

Cān ü cānānuñ arasın **ḥall ider** mi iftirāḳ / Ṣūretā iẓhār iden maʿnāda olmaz yaḫşı baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 1). [ḥall ider, -er]*

Murādī kendü fikrüñe uyuben ḳılmaġıl bir kār / Ṭuta gör pīr-i rāhuñ dāmenin kim **ḥall ider** müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 5). [ḥal ider, -er]*

Ḥayretümde bilmedüm bildüm diyen ʿāṣıḳ degül / Ṣādıḳ oldur ṣıdḳını ṣıdḳında **ḥall ide** ḳamu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 4). [ḥall ide, -e]*

Müşkilin **ḥall idüp** müşekkil olup / Şekli ile girdi şekl-i insāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 6). [ḥall idüp, -üp]*

ḥall olmak [7] *Çözümlenmek, sonuçlanmak; sıkıntı ve kederi gidermek.*

Şöyle **ḥall olsun** gidüp teşvīş-i dil ey zū-fünūn / Sen yüri var ṭārik ol tā kim bilesin māverā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 2). [ḥall olsun, -sun]*

Lafẓ-ı maḥfīden beyānum emri icrā olsa ger / Mümteniʿden vaz olurdum **ḥall olurdı** mümkināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 3). [ḥall olurdı, -ur, -dı]*

Eger biñ yıl ṭurursan bu fenāda / Senüñ müşkillerüñ **olmayısar ḥall** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 3). [ḥal olmayısar, -ma, -(y)ısar]*

Yaḳīnüñ gelmedin cehd it yaḳīne / Yaḳīne ol yaḳīn **ḥall ola** müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 2). [ḥall ola, -a]*

Ḳalb-i mir'ātına pes ḳılup naẓar virdüm cevāb / Bu su'ālüñüz sizüñ **ḥall olımaz** iẕʿān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 2). [ḥall olımaz, -ı, -maz]*

Maʿnīyi fehm itmediler cümleten ʿallāmeler / Mes'ele **ḥall olmayuben** ḳaldı pes maʿnā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 3). [ḥal olmayuben, -ma, -(y)uben]*

Ḥālümi añlayaldan **ḥall oldı** müşkilātum / Vāḳıf olur mı ġayrı hergiz bu ḥasb-ı ḥāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 2). [ḥall oldı, -dı]*

ḥall ü ḥālince [1] *Durum ve vaziyetince.*

ʿAlem naṣb eylemişlerdür egerçi **ḥall ü ḥālince** / ʿAlem dikdüm ki rumḥum farḳına perr ile bāl irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 4). [ḥall ü ḥālince,]*

ḥallāḳ [6] *Yaratma gücü sınırsız olan, devamlı olarak yaratan, Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫallāḳ o durur cümleyi pes ketm-i ʿademden / Evvel oldı münezzeh yine bu cümleden illā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 7). [ḫallāḳ,]*

ḫallāḳ-ı ʿālem [2] *Alemleri yaratan.*

Ne peydā ḳıldı peydāda gör ol **ḫallāḳ-ı ʿālem** kim / Ḥakīm-i muṭlaḳ oldur kim nuḳūşın ʿarż ider naḳḳāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 3). [ḫallāḳ-ı ʿālem,]*

Cümlesi secde eyledi **ḫallāḳ-ı ʿāleme** / Teslīm idüp ḳamu yire ḳodı riḳābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 4). [ḫallāḳ-ı ʿāleme, -e]*

ḫallāḳ-ı cihan [2] *Kainatın yaratıcısı, Allah.*

Seni **ḫallāḳ-ı cihān** āyine ḳılmış özine / Yüzini göstere tā kim bula ḳalbüñ behcet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 3). [ḫallāḳ-ı cihān,]*

Merḥamet virdi senüñ ḳalbüñe **ḫallāḳ-ı cihān** / Cümle ʿālem senüñ ile ebedī ülfetde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 2). [ḫallāḳ-ı cihān,]*

ḫallāḳ-ı ezel [1] *Ezelin yaratıcısı. Allah.*

Ey Murādī seni var eyledi **Ḫallāḳ-ı ezel** / Eḥadiyyetde ebed oldı ʿaceb ʿāleme cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 5). [ḫallāḳ-ı ezel,]*

ḫallāḳ-ı mecīd [1] *Büyük yaratıcı, Allah.*

Gel Murāduñ diñlegil ʿilm ile maʿnā sözlerin / Tā ki vire añlamaġuñ saña **ḫallāḳ-ı mecīd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 6). [ḫallāḳ-ı mecīd,]*

ḫalt itmek [1] *Karıştırmak.*

Manṭıḳ-ı aʿlā bulupdur ṭūṭi-i sebz-i revān / Çünki ol āb ile **ḫalt idüp** içer ḳand-ı nebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 3). [ḫalt idüp, -üp]*

ḫalvet [1] *Inziva. II Dış dünyayla bütün bağlarını keserek sevgiliyle birleşebilmek için insanın kendi içine kapanması.*

Ḫalvetüm saṭḥında berḳ urmış ḳamer / Selb-i ṭāḳat ḳılduġum tāb añladum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 3). [ḫalvetüm, -üm]*

ḫalvet eylemek [1] *İnzivaya çekilmek. II Masivadan uzaklaşıp tamamen Allah'a yönelmek.*

ʿİzzetde ʿazīz olmaḳ ister bu Murādī / Fehm eyleyeyin diyen özin **eyleye ḫalvet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 5). [ḫalvet eyleye, -(y)e]*

ḫalvet-i dil [2] *Gönül yalnızlığı.*

Anuñ içün tārik olmışam aḥibbā ṣoḥbetin / **Ḫalvet-i dilde** ḳılam yār ile tenha ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 1). [ḫalvet-i dilde, -de]*

Ḫalvet-i dil oldı tenhā yine ʻışḳ-ı yār ile / Vāṣıl iden ʻışḳ olupdur ʻāṣıḳ-ı dildār ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 1). [ḫalvet-i dil,]*

ḫalvet-i ʿışḳ [1] *Aşkın yalnızlığı.*

Ḫalvet-i ʿışḳda çün muʿtekif olmış ʿāṣıḳ / Erbaʿīn ile muḫammer oluben buldı vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 2). [ḫalvet-i ʿışḳda, -da]*

ḫalvet itmek [1] *Yalnız, tenha kalmak.*

Nigāra varsam ider ʿaynüm ittiṣālüm fāş / Dilümde **ḫalvet idem** eyler infiṣālüm fāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 1). [ḫalvet idem, -e, -m]*

ḫalvet ḳılmak [1] *Yalnız kalma, inzivâya çekilme.*

Düşelden ʿışḳ-ı dildāra bulupdur dil ulu rütbet / Viṣāle irmemişdür **ḳılmayınca** tā özin **ḫalvet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 1). [ḫalvet ḳılmayınca, -ma, -(y)ınca]*

ḫalvet olmak [4] *Yalnız kalmak, tenhaya çekilmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yazdı ḳudret kātibi ḳudret yediyle bir kelām / **Ḫalvet oldı** dil anuñ meşġūl maʿnāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 3). [ḫalvet oldı, -dı]*

ḫamā'il eylemek [1] *Muskalamak, tılsımlı hale getirmek.*

Sevdā-yı zülfüñ ey cān ḳıldı beni çü Mecnūn / Ḥırz olsun eyle leylüm ḳoluñ baña ḫamā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 5). [ḫamā'il eyle,]*

ḫamā'il-i ḥikem [1] *Hikmet, bilgelik muskası, tılsımı.*

Çü çeşm-i bed-naẓar ide ḫafīẓdur ḥāfıẓ / **Ḫamā'il-i ḥikem** ile tolu durur sīne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 2). [ḫamā'il-i ḥikem,]*

ḫamā'il ḳılmak [1] *Muska takmak, yapmak.*

Murādī sözlerin ʻāḳil iseñ cāna **ḫamā'il ḳıl** / Bunı bil bellü degme kimse maḥrem olımaz rāza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 5). [ḫamā'il ḳıl,]*

ḫamāḳat [1] *Ahmaklık.*

Ḳavl-i Murādīyi ger almayasın ḳulaġa / Saña zehī ḫacālet sende zehī **ḫamāḳat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 5). [ḫamāḳat,]*

ḫamd [23] *Allah'a olan şükran duygularını bildirme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nice kim **ḫamdüme** bir laḥẓa nihāyet yoḳdur / Yoḳ durur luṭfa nihāyet nice kim ḳıla ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 3). [ḫamdüme, -üm, -e]*

ḫamd eylemek [3] *Hamd etmek, şükretmek.*

Ḫamdümi **ḫamd eyledükce** ḳılduñ elṭāfuñ ziyād / Her neye el urdum ise baña āsān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 3). [ḫamd eyledükce, -dükce]*

Meyl itmese dünyāya şükr eylese ālāya / **Ḫamd eylese** Mevlāya ʿiffet nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 6). [ḫamd eylese, -se]*

Fıṭratuñ insān olupdur ḳıl tefekkür Fāṭırı / Ḫālıḳuñdur fāṭıruñ **ḫamd eyle** dā'im Fāṭıra *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 3). [ḫamd eyle,]*

ḫamd-i bī-ḥad [4] *Sonsuz hamd, şükür. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫamd-ı bī-ḥad saña kim luṭfı baña ʿām itdüñ / Beni ʿām eylemedüñ luṭfuñı ḳılduñ inṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 2). [ḫamd-ı bī-ḥad,]*

ḫamd-i lā-yuʿad [1] *Sayısız şükürler olsun.*

Ḫamd-i lā-yuʿad Ḫudā-yı lā-yezāl-i ber-kemāl / Müşt-i ḫākīden yaratdı virdi insāna cemāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 12, Beyit 1). [ḫamd-i lā-yuʿad,]*

ḫamd-i sābıḳ [1] *Geçmişte övülmüş olan.*

Ḫamd-ı sābıḳdur olan minberde ādem söyledi / Biñ biñ ararsañ eger elf ile ḫā el-ḥamdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 3). [ḫamd-ı sābıḳdur, -dur]*

ḫamd itmek [8] *Şükretmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İde mi Murādī yaluñuz **ḫamdüñi** yā Rab / Her kūşede ẕikrüñle ṭoludur nice gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 7). [ḫamdüñi ide, -ün, -i, -e]*

ḫamd-i vāḥid [1] *Tek olana, Allah'a yapılan şükür.*

Ḫamd-ı vāḥiddür zebān-ı şükr içinde çün ʿayān / Şākir ol meşkūra saʿy eyle amān oldur hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 1). [ḫamd-ı vāḥiddür, -dür]*

ḥamd ḳılmak [1] *Allah'a hamdini, teşekkürünü bildirmek.*

Ḳuruldı ḥayme-i ʻadli ki ḥāşā ẓūlm ola meyli / Dilerseñ **ḥamd ḳıl** ḥaylī gele tā işüñ ortaya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 4). [ḥamd ḳıl,]*

ḥamd olmak [3] *Şükür etmek.*

Bendümi ḥall eylemiş **ḥamd olsun** ol rahmānuma / Her cevābında ṣanurdum bend ü bāġum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 4). [ḥamd olsun, -sun]*

Ḥamd olsun ol kerīme ki ekrem ḳamudan ol / Luṭf iledür ziyāde riʿāyet bölük bölük *(Murâdî Dîvânı, Gazel 745, Beyit 3). [ḥamd olsun, -sun]*

Tevḥīd-i ḥaḳīḳīdür baña kār / **Ḥamd olsun** aña ki vaṣla şādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 4). [ḥamd olsun, -sun]*

ḥamd u minnet [7] *Övgü ve şükür. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün tecellī eyledi ʿayn-ı cemālinden ḥabīb / **Ḥamd u minnet** kim naṣībe bu düşüpdür yā naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 1). [ḥamd u minnet,]*

ḥamdü lā-yuḥṣā [1] *Sayısız şükürler.*

Ḥamdü lā-yuḥṣā aña kim rāzıḳ-ı maḫlūḳdur / Cümle-i dermānda yā andan durur her dem meded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 4). [ḥamdü lā-yuḥṣā,]*

ḥamdü li'llāh [25] *Hamd, ancak Allah'adır. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥaḳ Teālā şöyle virmiş **ḥamdü-li'llah** saña kim / Ey Murādī kimsenüñ güftārı yoḳ senden ʿacīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 5). [ḥamdü-li'llah,]*

ḥamdü li'llāh ki [1] *Allah'a hamd olsun ki.*

Ḥamdü li'llāh ki eyledüm daʻvā / Olmadum ʻāciz anda beyyinede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 3). [ḥamdü li'llāh ki,]*

ḥamd ü sena [6] *Şükür ve övgü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥamd ü senā añadur luṭf ü seḥası öküş / Şükrini ḳıl dā'imā nāmını ẕikr eyle yād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 3). [ḥamd ü senā,]*

ḥamd ü şükr [1] *Allah'a minnette bulunmak.*

Bizi menʿ idemez ālāyiş-i ʿālem Ḥaḳdan / **Ḥamd ü şükr** aña ki ḥaḳ bizde ḥaḳīḳatden biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 2). [ḥamd ü şükr,]*

ḫāme [3] *Kalem.*

Yazmayan medḥüñ cihānda ey ḳamer-ṭalʿat senüñ / **Ḫāme** gibi ol pelīdüñ başı olsun iki şaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 5). [ḫāme,]*

Levḥ üzre **ḫāme** naḳşı mükerrem / Allāhu aʿlem Allāhu aʿẓam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 974, Beyit 1). [ḫāme,]*

II Hüküm, karar.

Çekdi ḳudret **ḫāmesin** levḥ-i dile arḳām içün / Virdi ḳadrin istedi ʿallām-ı devrān olduġum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 4). [ḫāmesin, -sin]*

ḫāme-i ʿilm-i ezel [1] *Ezel ilminin kalemi.*

Ḫāme-i ʿilm-i ezel levḥe çü ḳıldı raḳam / Besmeleden ṣoñra bes yazdı bu aḫbārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 4). [ḫāme-i ʿilm-i ezel,]*

ḫāme-i ḳudret [3] *Kudret kalemi. II Tanrı iradesi.*

Ḫāme-i ḳudret çü saṭr itdi ṣudūrın remzini / Her birin bir fiʿl ile bir resme bürhān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 4). [ḫāme-i ḳudret,]*

Maḫż-ı ḥikmetden murādum ḥiṣṣedār olmaḳ durur / **Ḫāme-i ḳudret** ne taḳdīr itd'anı eyler beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 3). [ḫāme-i ḳudret,]*

Ḫāme-i ḳudreti gördüm yed-i naḳḳāşumda / Ḳābe ḳavseyni yazar idi zeber ḳaşumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 1). [ḫāme-i ḳudreti, -i]*

ḫāme-i ḳudret çekmek [1] (Deyim) *Kudret kalemi çekmek. II Tanrı iradesinin gerçekleşmesi.*

Ḫāme-i ḳudret çekildi levḥ-i maḥfūẓ üstine / Her ne kim var sende ḥatm olmışdur ey ʿālī-maḳām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 3). [ḫāme-i ḳudret çekildi, -il, -di]*

ḫāme-i taḳdīr [1] *Kader kalemi.*

Ḫāme-i taḳdīr naḳş itdi ne var ise ḳamu / Pes su'āl oldı neden nāṣī durur ṭūl-ı emel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 2). [ḫāme-i taḳdīr,]*

ḫām-ı bürehne [1] *Boş ümit olduğu aşikar, açık olan.*

Sırr-ı niḳāba ṭāḳati keşf eylemezse dil / **Ḫām-ı bürehnedür** daḥı ol puḫte-dil degil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 1). [ḫām-ı bürehnedür, -dür]*

ḫāmī [1] *Koruyan, koruyucu. II Bulunduğu durumu koruyan, durumunu değiştirmeyen.*

Gāh olur kim ḫalʿ iderven üc libāsı ser-te-ser / Gāh ʿüryān ü mülebbes **ḫāmīyem** hercāyī ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 2). [ḫāmīyem, -(y)em]*

ḫāmī-yi beyān-ı ʿilm-i āḫirīn [1] *Gelecekteki ilimleri açıklayıp koruyan, sahiplenen.*

Nāḳil-i tafżīl-i ʿilm-i evvelīn / **Ḫāmī-yi beyān-ı ʿilm-i āḫirīn** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 5). [ḫāmī-yi beyān-ı 'ilm-i āḫirīn,]*

ḫāmi-yi milk-i başīret [1] *Basiret, ön sezi ülkesinin sahibi, koruyanı.*

Ḥāmi-yi milk-i başīretden ḥaber güş itmişem / Her şuver bir ʿālem-i maʿnādan almışdur ḥaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 3). [ḥāmi-yi milk-i başīretden, -den]*

ḥāmid [5] *Şükreden.*

Benüm ḥamdüm bilenler **ḥāmid** oldı / Benüm ḥamdümle aʿlem cümle **ḥāmid** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 2). [ḥāmid,]*

Bu defʿa ḥamdüme tekrār ḥamd ḥamd itdüm / Buyurdı **ḥāmidi** maḥmūd ber-murād ideyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 3). [ḥāmidi, -i]*

Aḥkāmını muṣarraḥ idüp kilk-i ḳudreti / Mīm oldı anda **ḥāmid** elif hā vü dālına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 2). [ḥāmid,]*

II Hz. Muhammed'in lâkabı.

Ḥāmidüm Maḥmūd olaldan bilmişem māhiyyetüm / Muntaẓırven şimdiden soñra daḫı pes n'ideler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 2). [ḥāmidüm, -üm]*

Ey Murādī **ḥāmid** ü maḥmūdı farḳ itmek nedür / Ḳādir ü maḳdūrı farḳ itmekde oldı rāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 5). [ḥāmid,]*

ḥāmid olmak [2] *Şükreden kişi olmak.*

Benüm ḥamdüm bilenler **ḥāmid oldı** / Benüm ḥamdümle aʿlem cümle ḥāmid *(Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 2). [ḥāmid oldı, -dı]*

Ādem oldı ol ki dā'im ḥamd ide Allāhına / **Ḫāmid olana** Ḫudā luṭfın ziyāde eyleye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 4). [ḥāmid olana, -a, -(n)a]*

ḥāmidūn-ı ins ü melek [1] *Melek ve insan hamd eder, şükreder.*

Benüm ḥayātum içün **ḥāmidūn-ı ins ü melek** / Eger maḳāmumu aḥmūd iderse yā ne ḳala *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 3). [ḥāmidūn-ı ins ü melek,]*

ḫamīde eylemek [1] *İki büklüm, kambur yapmak.*

Senüñ ol tīr-i ġamzeñle begüm ebrū kemānuñdur / **Ḫamīde eyleyen** ḳaddüm dilümi eyleyen şerḥa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 2). [ḫamīde eyleyen, -(y)en]*

ḥāmil olmak [1] *Taşımak, bulundurmak.*

Ger **olursañ ḥāmil** iki ʿālemi bir çegnüñe / Anda añlarsın benüm ḳuvvetde olan ṭāḳatüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 880, Beyit 3). [ḥāmil olursañ, -ur, -sa, -n]*

ḥā-mīm [1] *Ha-Mim (40/Mümin 1, 41/Fussilet 1, 42/Şura 1, 43/Zuhruf 1, 44/Duhan 1, 45/Casiye 1, 46/Ahkaf 1).*

Yazup defterde kilk-i ḳudret ile ḥaṭṭ çün kim ad / Didi Nūn ile Ṣād Yā-Sīn **Ḥā-Mīm** Elif-Lām-Mīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 1). [ḥā-mīm,]*

ḥamiyyet eylemek [1] *Hamiyyetli olmak,onur ve haysiyetli davranmak.*

Geldi Murādī çün kim cāy-ı cihāna raḥmet / Gel **eylegil ḥamiyyet** cān ol cihāna cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 5). [ḥamiyyet eylegil, -gil]*

ḥamiyyet ḳılmak [1] *Şerefini koruma gayreti göstermek.*

Ḫamiyyet ḳılmaġ içün himmeti bālā dutar her dem / Belī didi anuñ içün ḳaçan kim oldı tekrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 2). [ḥamiyyet ḳılmaġ, -mak]*

ḥamse-i devr itmek [1] *Beş kere dönüp geri gelmek, devretmek. II Beş vakit namaz kılmak.*

Ḫamse-i devr idicek vāhide yüz urdı yine / Ġayb-ı ʻaynumla didi ġayb ile ʻaynuñ severin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 3). [ḫamse-i devr idicek,]*

hāmūn-ı ʿāṭıfet [1] *İyilik, cömertlik alanı, sahası.*

Sırrında ʿışḳ-ı ʿāşıḳadur çün mürācaʿat / Seyrāngeh esb-i fikre bu **hāmūn-ı ʿāṭıfet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 1). [hāmūn-ı ʿāṭıfet,]*

hāmūn-ı ḥaḳīḳat [1] *Hakikat meydanı.*

Eyledüm ḳaṭʿ-ı menāzil ʿarṣa-i ʿışḳında ben / Şimdi **hāmūn-ı ḥaḳīḳatde** alurven menzili *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 2). [hāmūn-ı ḥaḳīḳatde, -de]*

hāmūn-ı mihr [1] *Sevgi sahrası.*

Bulmada ʻışḳ-ı be-rāhumı bulalı ṭarīḳ / **Hāmūn-ı mihri** gezmişem ol reh-nümāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1365, Beyit 4). [hāmūn-ı mihri, -i]*

ḫāmūş itmek [1] *Susmak, sus pus olmak.*

Dil bülbüli çün başlaya feryād u zār u naġmeye / Feryād ile iki cihānı isterem **ḫāmūş idem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 4). [ḫāmūş idem, -em]*

ḫāmūş olmak [2] *Susmak.*

Revnaḳ vireli devr ile devrāna irerler / **Ḫāmūş olup** soñra virür derdi dile dā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 3). [ḫāmūş olup, -up]*

Ne ḳadar var ise enhār ḳamu **oldı ḫāmūş** / Oldı bir yirde mülāḳat iki deryā bu gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 3). [ḫāmūş oldı, -dı]*

ḫ∨ān [1] *Yemek, sofra.*

Ferd-i vāḥid oldı dutmaz ān-ı vāḥidde ḳarār / Niʿmeti **ḫ∨ānına** çekdi ḳutb ile efrādını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 4). [ḫ∨ānına, -ı, -n, -a]*

ḫ∨ān-ı faẕl [1] *Cömertlik sofrası. II Allah'ın nimetleri, lütufları.*

Cemāl-i lā-yezālüñ ḥayretinde ʿaḳl-ı küll ebkem / Cihāna **ḫ∨ān-ı faẕluñdan** nevāl-i luṭf ire her dem

(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 4). [ḫ∨ān-ı faẓluñdan, -un, -dan]

ḫ∨ān-ı luṭf [1] *Lütuf, ihsan sofrası.*

Bezendi **ḫ∨ān-ı luṭf** ile ser-ā-ser cümleten eknāf / Varup mihmān olup mihmāna ḳarşu anda mihmānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 857, Beyit 2). [ḫ∨ān-ı luṭf,]*

ḫ∨ān-ı vaṣl [1] *Vuslat sofrası.*

ʾAṭıfet bezminde gördüm **ḫ∨ān-ı vaṣlüñ** niʿmetin / Cūd u iḥsānuñdan olmış behre-ver bir nice cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 2). [ḫ∨ān-ı vaṣlüñ, -un]*

ḫān [36] *Han, hakan, hükümdar. II Sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Miḳdār-ı naẓardur āh yā ben n'ideyin **ḫānum** / Rūḥ oldı ebed cānum cān oldı baña ażvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 3). [ḫānum, -um]*

ḫān-ı ʿışḳ [1] *Aşk hanı. II Tekke.*

Cān ü göñülle ḳul olıgör **ḫān-ı ʿışḳa** gel / Furṣat geçürme furṣat-ı ferdā gelüp geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 4). [ḫān-ı ʿışḳa, -a]*

ḫān itmek [1] *Hükümdar yapmak.*

Mefḫar olalı bu ʿayān ʿāleme / Mülkine kendüsine **ḫān itdi** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 842, Beyit 4). [ḫān itdi, -di]*

ḫān-kāh-ı 'ışḳ [1] *Aşk tekkesi.*

Ḫān-kāh-ı 'ışḳ içinde mu'tekif olduñsa ger / 'Uzlet oldur kesret oldı ḳande 'uzlet var ise *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 2). [ḫān-kāh-ı 'ışḳ,]*

ḫān olmak [1] *Hükümdar olmak.*

Gel Murādī añla rāhı olasın ehl-i ṭarīḳ / Añlar iseñ ger bilürsin cümleye **ḫān oldıġın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 5). [ḫān oldıġın, -dı, -(ğ)ın]*

ḫandān eylemek [1] *Güldürmek, sevindirmek.*

Aç niḳābuñ ey dil-ārā rūşen eyle ʿālemi / Cānumı vaṣluñla **ḫandān eyle** kim giryān benem *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 35, Beyit 2). [ḫandān eyle,]*

ḫandān itmek [1] *Güldürmek.*

Oldı bir maḥbūb-ı bī-misl ol kemāl-i ḥüsn ile / Kimini **ḫandān idüpdür** kimini giryān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 3). [ḫandān idüpdür, -üp, -dür]*

ḫandān olmak [3] *Gülmek, neşeli ve mutlu olmak.*

Yoḳdur beḳāsı çün kim bu çarḫ-ı nüh-ṭıbāḳuñ / Ḳalbüñ ayırma Ḫaḳdan **ḫandān olam** dir iseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 2). [ḫandān olam, -a, -m]*

Murādī çāgerüñ cānā eger ḳapunda bulsa cā / Bulurdı devlet-i bāḳī **olurdı** dā'imā **ḫandān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 5). [ḫandān olurdı, -ur, -dı]*

II Açılmak, yapraklarını açmak.

Ṭaleb verdi açılduḳça **olur** cān bülbüli **ḫandān** / Meʿānī nev-bahārınuñ olupdur boyına ḫayrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 1). [ḫandān olur, -ur]*

ḫande eylemek [1] *Gülümsemek; mutlu olmak, sevinmek.*

Murādīdür saña bende ilāhi ḳılma efkende / Hemīşe eylegil ḫande naṣīb eyle o devletden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 5). [ḫande eylegil, -gil]*

ḫāne [5] *Ev. II Bir durumun yoğun şekilde varlığı.*

Ḫalḳ olındı gerçi ḳahruñdan cehīmün **ḫānesi** / Ehl-i tevḥīd olanuñ sen şeh yerin nār eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 4). [ḫānesi, -si]*

II Gönül evi.

Ḫarāb-ābād-ı ʿālemde eyā dil olmaġıl mesrūr / Duruş aña derūnuñ **ḫānesini** idesin maʿmūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 1). [ḫānesini, -si, -n, -i]*

Ġam **ḫānemüzi** ḳıldı müşerref yine dildār / Cān ü dili luṭf ile yine oldı nigehdār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 1). [ḫānemüzi, -müz, -i]*

Cürʿa nūş olduñsa bu mey-ḫānede / Ol mücerred gel berü bu **ḫānede** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 31, Beyit 3). [ḫānede, -de]*

II Dünya.

Eylemiş bir **ḫāne** anda kim muḫīṭ-i ʿāmdur / Ḳaplamışdur kün fekānı nitekim bir mā'ī ṭās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 2). [ḫāne,]*

ḫāne ḫāne [1] *Ev ev dolaşıp bulmaya çalışmak II çok aramak.*

Mescidle deyre varsa 'ayb eylemeñ Murāda / Bilüñ ṭaleb ḳılur ol cānānı **ḫāne ḫāne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 5). [ḫāne ḫāne,]*

ḫāne-i dil [10] *Gönül evi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mihmān olalı **ḫāne-i dilde** maḥabbetüñ / Ġayra naẓardan eylemişem tevbe-i naṣūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 2). [ḫāne-i dilde, -de]*

ḫāne-i 'izz-i celāl olmak [1] *Büyüklük, yüceliğin değerli, ulu evi olmak.*

Ḫāne-i 'izz-i celāl oldı maḳarr-ı vücūd / 'İzz-i ṣafāda ḳodı cümle-i hem-sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 3). [ḫāne-i 'izz-i celāl oldı, -dı]*

ḫāne-i ḳalb [5] *Gönül evi. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bilmezem sırr-ı nihānum ḳande pinhān oldıġın / Līk bildüm **ḫāne-i ḳalbümde** mihmān oldıġın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 1). [ḫāne-i ḳalbümde, -üm, -de]*

ḫāne-i miḥnet [1] *Keder, sıkıntı evi. II Dünya.*

Ey Murādī dār-ı ṣūret oldı çün kim mezraʿa / **Ḫāne-i miḥnet** olupdur ṭayyibātuñ evveli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 5). [ḫāne-i miḥnet,]*

ḫāne-i ṣadr [1] *Kalp, gönül evi.*

Milk-i ṣūretde egerçi yiridür **ḫāne-i ṣadr** / Cümle ʿālemde velī var olan dildür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 2). [ḫāne-i ṣadr,]*

ḫāne-i vaḥdet [1] *Birlik yuvası. II Allah ile kulun yakın olması.*

Ḫāne-i vaḥdetde tevḥīdümde vaḥdet bulmışam / Vaḥdetüm şerḥinde ben kesretle bürhānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 2). [ḫāne-i vaḥdetde, -de]*

ḫāne vü bāb [1] *Ev ve kapı.*

Nice bir meyli var mıdur saña ol dil-rübā yārüñ / Ṭolanup **ḫāne vü bābın** yine iḥsāna irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 4). [ḫāne vü bābın, -ın]*

ḫānmān [1] *Ev, bark, ocak, yurt, yuva.*

Vücūdın varlıġa ḳıldı mübeddel / Anuñ çün geçdi cümle **ḫānmāndan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 2). [ḫānmāndan, -dan]*

ḫannān [1] *Çok acıyan, çok acıyıcı; Allah.*

Yā Rabbi **Ḫannān** sensin çü rāḥim / Her demde yā Rab sensin çü Raḥmān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1179, Beyit 3). [ḫannān,]*

ḫānumān [1] *Mesken. II Gönül.*

Necātumdur benüm kürbetde dā'im / Ḥaḳīḳat **ḫānumānumdur** maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 15). [ḫānumānumdur, -um, -dur]*

ḫānūt-ı 'avālim [1] *Âlemlerin dükkanı, iş yeri. II Aşk pazarı.*

Bu ne ḥikmet ki bugün bāyi' ü hem müşterīsin / Yine **ḫānūt-ı 'avālimdeki** bāzār olasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 2). [ḫānūt-ı 'avālimdeki, -de, -ki]*

ḫâr [3] *Diken.*

Ṣubḥ-dem bir ʿandelībi gördüm eylerdi fiġān / **Ḫār** elinden āh idüp ʿaynında demler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 2). [ḫār,]*

Ben anuñ çün her ne kim gelse belāya ṣābirem / Verd-i raʿnā isteyen hergiz ḳocınmaz **ḫārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 4). [ḫārdan, -dan]*

Ayrulalı o gülden oldı yirüm benüm **ḫār** / Gelsem 'aceb midür ben bülbül gibi fiġāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 3). [ḫār,]*

ḫār çekmek [1] *Dikenin çekilmesi. II Sevgilinin eza veren bakışı.*

Seni sevdügüm çün midür baña bunca cefā / Baña ṭaʿn idersin göñülden **çeküp ḫāruñı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1572, Beyit 2). [ḫāruñı çeküp, -üp]*

ḫār-ı ʿışḳ ḳılmak [1] *Aşkın dikeninin batması. II Aşkın cefasını çekmek.*

Ol lebi ġonce nigāra bülbül idelden beni / Ḳıldı cümle ʿālemi bu gözlerüme ḫār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 6). [ḫār-ı ʿışḳ ḳıldı, -dı]*

ḫār ü ḫas [1] *Çerçöp.*

Yārdan ġayrı bizümdür yanumuzda **ḫār ü ḫas** / Şanmañuz iki cihānda manṣıb u māl isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 3). [ḫār ü ḫas,]*

ḫarāb [2] *Bozulmuş, yıkılmış, viran.*

Baḥr çü mevci cūş ide kim getüriser ama tāb / Fülk-i vücūda irmese cūd olur idi ol **ḫarāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 1). [ḫarāb,]*

Ger olmasa ḥafīẓ ile maḥfūz kā'ināt / Bir demde cümlesi ṭutar idi **ḫarāba** yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 2). [ḫarāba, -a]*

ḫarāb-ābād-ı ʿālem [1] *Âlemin, dünyanın harabe, yıkık dökük yeri.*

Ḫarāb-ābād-ı ʿālemde eyā dil olmaġıl mesrūr / Duruş aña derūnuñ ḫānesini idesin maʿmūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 1). [ḫarāb-ābād-ı ʿālemde, -de]*

ḫarāb-ender ḫarābest [1] *Yıkık dökük olmak.*

Yine āḫir türāb-ender türābest / Cihān āḫir **ḫarāb-ender ḫarābest** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 6). [ḫarāb-ender ḫarābest,]*

ḫarāb olmak [1] *Yıkılmak, tahrip olmak.*

Şu'ā'-ı şems-i vücūd oldı çünki tāb-zede / **Ḫarāb olurdı** cihān olmasa niḳāb-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 1). [ḫarāb olurdı, -ur, -dı]*

ḫarāb u yebāb olmak [1] *Yıkık ve perişan olmak.*

Emr ile çün remy ola müştī türāb / Nice ʿadū **ola ḫarāb u yebāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 1). [ḫarāb u yebāb ola, -a]*

ḫarām-ender ḫarām olmak [1] *Haram içinde haram olmak.*

Ey Murādī vāḥidiyyetden ḫaberdār olmayan / Pes **ḫarām-ender ḫarām oldı** anuñla keşf-i rāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 5). [ḫarām-ender ḫarām oldı, -dı]*

ḫarām eylemek [1] *Bir şeyden umulanı yaşatmamak, mani olmak.*

Firāḳa aġlayan oldur **ḫarām eyleyüben** ḫ∨ābı / Göñülle bile pür-ġamdur cemāli gözleyen gözler

(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 4). [ḥarām eyleyüben, -(y)üben]

ḥarām olmak [8] *Haram, yasak olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥarām olsun baña sensiz iki dünyā ve māfihā / Senüñ ġayruñdan ey maḳṣūd müberrādur göñül maḥżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 1). [ḥarām olsun, -sun]*

ḥarāmī [1] *Haydut, hırsız. II Gönül ülkesini bakış marifetiyle talan eden.*

Aldı naḳd-ı ḫıredüm iki **ḥarāmī** çeşmüñ / Ḥākim ol var durur añlarla bizüm daʿvāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 3). [ḥarāmī,]*

ḥarāmī göz [1] *Haydut göz, hırsız göz. II Gönül ülkesini bakış marifetiyle talan etme bağlamında).*

Eylemişdür şehā **ḥarāmī gözüñ** / Cümleten naḳd-i ʿaḳlını yaġma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 2). [ḥarāmī gözüñ, -ün]*

ḥarārāt [1] *Sıcaklık, ateş. II Coşkunluk.*

Şuʿāʿ-ı ḫüsninin pür-tāb idince ʿaks-i ḳamer / İrişdürür aña şems-i ezel **ḥarārātı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 3). [ḥarārātı, -ı]*

ḥarāret [7] *Sıcaklık. II Zevk, şevk, arzu ve istek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir **ḥarāret** sende ger yoġ ise gel ey müddeʿī / ʿĀşıḳ-ı hicrān-keşüñ ḳalbinde yanan nārı gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 3). [ḥarāret,]*

ḥarāret virmek [1] *Yakıcı halde kasvet vermek.*

Bir **ḥarāret virdi** ḥicrān bu dil-i şeydāya kim / Lākin olmaz dökse ger biñ yemm-i pür-āb üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 2). [ḥarāret virdi, -di]*

ḥarāret-i ciğeri [1] *Ciğer, gönül ateşi.*

ʿAṭaş ne fā'ide kim ola mā-i emlaḥdan / **Ḥarāret-i cigerīden** gerek durur ʿaṭşān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 4). [ḥarāret-i cigerīden, -den]*

ḫ∨ār baḳmak [1] *Hor bakmak, görmek; önem vermemek, küçük görmek, aşağı ve bayağı görmek.*

Ḫ∨ār baḳma şāhlar vardur ki taḫt-ı ḳubbede / Kimi aṭlas pūşlardur kimisi daḫı palāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 3). [ḫ∨ār baḳma, -ma]*

ḫarc [1] *Harcanan; tüketilen şey, masraf.*

Vücūduñ cevherin bildüm nice yıldur vücūdum **ḫarc** / Vücūda irdüm anuñla olupdur reh-nümā maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 4). [ḫarc,]*

ḫarc eylemek [3] *Harcamak, tüketmek; feda etmek.*

Murādī al edebi cümle varı **ḫarc eyle** / İki cihānda bulunmadı bil bahā-yı edeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 5). [ḫarc eyle,]*

ʿÖmrümüz **ḫarc eyledük** sāʿat ile her bir nefes / Ḥamdu li'llāh kim Mesḥ-āsāyuz iḥyā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 4). [ḫarc eyledük, -dü, -k]*

Müsemmā ism ile mersūm olan naṣṣ-ı ḳāṭıʿdur / Gözetdi maverāsından ʿaceb **ḫarc eyledi** varın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 3). [ḫarc eyledi, -di]*

ḫarc itmek [3] *Harcamak, sarf etmek; feda etmek.*

ʿÖmrümüz **ḫarc itmezüz** zā'id yire ey rūḥ-ı mā / Anladuñ her kesretüñ yanında vaḥdet var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 3). [ḫarc itmezüz, -mez, -üz]*

ʿÖmrinde **ḫarc iderse** kemālin kemāl ile / Kāmil ḳomaya ẕerre ṭarīḳüñde bir ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 4). [ḫarc iderse, -er, -se]*

ʿÖmrüñi **ḫarc itme** luʿb u lehve āh / Ḥayf kim ʿömr-i ʿazīz ola tebāh *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 38, Beyit 1). [ḫarc itme, -me]*

ḫardal [1] *Hardal tanesi. II Küçüklük, değersizlik.*

Māl ü cāhā baḳmazam **ḫardal** degüldür ʿaynuma / Mihr içinde bulmışamdur her ne rütbet var ise *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 4). [ḫardal,]*

ḫarem [1] *Herkesin girmesine izin verilmeyen, saygı gösterilmesi gereken yer.*

ʿĀlem-i aṣġar u ekberde gezer çün bu Murād / Ġayrīlar irmediler irdi Murādī **ḫareme** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 5). [ḫareme, -e]*

ḫarem-i menzil-i ʿulyā [1] *Yüce mekanın özel yeri.*

Dikdi çün naṣr ile dil mavṭın-ı aʿlāda ʿalem / **Ḫarem-i menzil-i ʿulyāya** durur aṣl-ı himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 1). [ḫarem-i menzil-i ʿulyāya, -(y)a]*

ḫarf [18] *Dildeki sesleri gösteren ve alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri.*

Murādīnüñ kelāmıdur kemāl-i ḳudret ü heybet / Anuñ bir **ḫarfi** şerḥ olmaz ḫalāyıḳ ger yaza elvāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 5). [ḫarfi, -i]*

Saḥāyifden müberrādur fu'ād-ı ṣafḥa-i merḳūm / Degüldür lafẓu **ḫarfe** mā'il aña bu kerāmetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 4). [ḫarfe, -e]*

Añlanmadı Murādī kelāmı ʿaceb durur / Bir **ḫarfin** añladuñsa eger ibtidā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 5). [ḫarfîn, -in]*

Ḫarf ile nuḳaṭ geldi bir yire kelām oldı / Bu ʿilm ile bu maʿnā peydā neden olmışdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 4). [ḫarf,]*

Murādī ḳavlinüñ her **ḫarfidür** bir mürşid-i kāmil / Dilerseñ bulasın rüşdi ḳo her birine biñ biñ baş

(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 5). [ḥarfîdür, -i, -dür]

Fā **ḥarfi** ḳaf olursa ne ġam bir nuḳaṭla bes / Pergāra noḳṭa oldı göñül men necā ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 4). [ḥarfi, -i]*

Ey varaḳdan naḳl iden āyāt-ı kübrā **ḥarfini** / Levḥ-i maḥfūẓa naẓar ḳıl tā ʿayān ola delīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 3). [ḥarfini, -ini]*

Beyānuñ ile ʿayānun **ḫarfī** nihānīdür / Müsāfirem baña ʿavnüñ seferde göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 2). [ḫarfī, -i]*

Ġuş ḳıl bir **ḥarf** kim biñ ḥarf durur / Bu Murāduñ āyet-i kübrāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 5). [ḥarf,]*

Ġuş ḳıl bir ḥarf kim biñ **ḥarf** durur / Bu Murāduñ āyet-i kübrāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 5). [ḥarf,]*

Maḥż-ı netāyicindedür kām ile **ḥarf** ile suḫan / Ḥarf ile ṣavtı tārik ol añlaya tā ki her kilem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 3). [ḥarf,]*

Maḥż-ı netāyicindedür kām ile ḥarf ile suḫan / **Ḥarf** ile ṣavtı tārik ol añlaya tā ki her kilem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 3). [ḥarf,]*

Maḥż-ı netāyicindedür kām ile **ḥarf** ile suḫan / Ḥarf ile ṣavtı evvel añlaya niteki her kilem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 3). [ḥarf,]*

Maḥż-ı netāyicindedür kām ile ḥarf ile suḫan / **Ḥarf** ile ṣavtı evvel añlaya niteki her kilem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 3). [ḥarf,]*

Duyduñsa Murāduñ kelimātında ḫalāvet / Bir **ḥarfini** şerḥ it eger ʿallām-ı cihānsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 5). [ḥarfini, -ini]*

Ḥarfdür noḳṭadan kelime lüġat / Mütekellimde bā-i bismillāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 2). [ḥarfdür, -dür]*

Bir **ḥarfüñ** istimāʿına ṭāḳat getürmeyüp / Mebhūt olup aḳıtdılar ʿaynından ābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 3). [ḥarfüñ, -üñ]*

II Söz, kelam.

Kitāb-ı ḥarfe ne maʿnā dimiş durur ʿulemā / Ki ʿārifüñ naẓarı **ḥarfi** cümlesine güvāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 4). [ḥarfi, -i]*

ḥarfe gelmek [1] (Deyim) *Yazıya gelmek, yazılmak.*

Murāduñ **ḥarfe gelmez** çü kelām-ı rūḥ-efzāsı / Velīkin lemʿasıdur eyleyen her mürdeyi iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 5). [ḥarfe gelmez, -mez]*

ḥarf ḥarf [2] *Her harfinde. II En ince ayrıntısına kadar.*

Dürr-i meknūn oldı güftārı Murāduñ **ḥarf ḥarf** / Gūş iderseñ gösterür her birisi Mevlāya yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 5). [ḥarf ḥarf,]*

Ḳamu bāb u fuṣūlın **ḥarf ḥarfin** görmişem cümle / Anuñ ebvābın açduḳda nice biñ biñ cinān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 2). [ḥarf ḥarfin, -in]*

ḥarf-i elf [1] *Elif harfi.*

Rükn-i evvel sābiʿ olsa ṭañ degül ey hūşmend / **Ḥarf-i elf** olmasa vāḥid bulımazdı izdiyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 3). [ḥarf-i elf,]*

ḥarf-i elif dāl u ḥā [1] *Elif, dal ve ha harfi.*

Añla Murāduñ sözin ister iseñ ger fütūḥ / Oldı selāse süḫan **ḥarf-i elif dāl u ḥā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 5). [ḥarf-i elif dāl u ḥā,]*

ḥarf-i ḳur'ān [1] *Kur'an harfi.*

Ḳum fe-enẓirden ḫaber alduñsa iẕʿān üstine / Sırrını sırrında añla **ḥarf-i Ḳur'ān** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 1). [ḥarf-i ḳur'ān,]*

ḥarf-i maʿnā [1] *Mananın harfi. II İç derinliği oluşturan asıl unsur.*

Ḥarf-i maʿnāsını ḳıldum bir nuḳaṭ / Cümle ḫalḳı aña küttāb añladum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 4). [ḥarf-i maʿnāsını, -sı, -(n)ı]*

ḥarf-i noḳṭa [1] *Noktalı harf.*

Ḥarf-i noḳṭamdan ger istiḫrāc iderseñ bir kelām / Noḳṭamı ḳandurmaġa nice ḳalemler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 5). [ḥarf-i noḳṭamdan, -m, -dan]*

ḥarf-i ṣavt [1] *Sesin harfi, işareti.*

Ḥarf-i ṣavtın bilmedüm ammā bilürven ṣavt-ı ḥarf / Kārumı ferḫunde bildüm ʿaḳla iẕʿān oldığın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 3). [ḥarf-i ṣavtın, -ın]*

haric [2] *Hiç ilgisi olmayan kimse.*

Şāriḥ-i ʿilm-i eḥadsın şerʿdür ʿarş-ı ʿaẓīm / **Ḫāricüñ** kūy-ı seri bil dest-i çevgānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 3). [ḫāricüñ, -ün]*

Her ne yirde olsañ olġıl bā-edeb / Açmaġıl **ḫāric** ṣaḳın güftāra leb *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 35, Beyit 3). [ḫāric,]*

ḫāric-i rāh [1] *Dışarıdaki yol. II Doğru yolun dışında olan yollar.*

Ger necāt ister iseñ ṭoġrı tarīḳi gözle / **Ḫāric-i rāha** varup ḳoma ṣaḳın egri ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 34, Beyit 3). [ḫāric-i rāha, -a]*

ḫāric itmek [1] *Dışında tutmak.*

Vaḳāyiʿ ġamın **ḫāric it** ez-fu'ād / Murabbaʿ müselles müseddes żarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 4). [ḫāric it,]*

ḫāric olmak [3] *Ayrılmak, dışında olmak.*

Ḫurūcum aṣlın isterseñ ben andan **olmadum ḫāric** / Vülūcumda ḫurūcum vaṣfını añla maḫrec

(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 2). [ḫāric olmadum, -ma, -du, -m]

Sen şanur mısın bizi **ḫāric olavuz** ez-fu'ād / Bārek-Allāh cümle eşyā vāridātı bizdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 3). [ḫāric olavuz, -avuz]*

Ḫıredden **ḫāric olanlar** mükellef olmadı aşlā / Bu teklīf-i 'ibādetdür ḫıred evḳāt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 4). [ḫāric olanlar, -an, -lar]*

ḫarīdār [1] *Alıcı, müşteri.*

Murādī bilmek olmışdur bu güftāruñ güherden yeg / Hemān ʿarż eylegil ṭurma bulursañ ger **ḫarīdārı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 5). [ḫarīdārı, -ı]*

ḫarīm-i ḫażret [1] *Hazretin evi, özel bir mevkisi.*

Ḫarīm-i ḫażretüñe varmaġa ṭarīḳ nedür / Didüm didi ki ḳonaġı berüdedür illā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 4). [ḫarīm-i ḫażretüñe, -ün, -e]*

ḫarīm-i kaʿbe [*Kabe'nin yabancılara yasak olan kutsal yeri. II Kabe alanı.*

Ḫarīm-i kaʿbeñe vardum elümde ḫalḳa-i ümmīd / Bu nefsi ḫ∨āb-ı ġafletden ʿināyet eyle uyandur *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 19, Beyit 2). [ḫarīm-i kaʿbeñe, -n, -e]*

ḫarīm-i kaʿbe-i kūy [1] *Kabe'nin mukaddes çevresi.*

Ḫarīm-i Kaʿbe-i kūyuñda ʿāṣıḳān u ḥüccāc / Şu kim muḥibb olaʿışḳuñda ol durur behhāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 1). [ḫarīm-i kaʿbe-i kūyuñda, -un, -da]*

ḫarīm-i kaʿbe-i ʿulyā [1] *Çok yüce Ka'be'nin çevresi.*

Ḫarīm-i Kaʿbe-i ʿulyā mı şanduñ ḫāk ile ḫıştı / Bu gün kūy-ı ḥabībi ḳıl tavāf ol ḫācī-i çālāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 4). [ḫarīm-i kaʿbe-i ʿulyā,]*

ḫarīm-i kaʿbe-i vuṣlat [1] *Kavuşma kâbesinin harimi, gizli ve mukaddes bucağı.*

Ḫarīm-i Kaʿbe-i vuṣlat ṭavāfın ḳıldı şunlar kim / Dem-ā-dem ẕikr-i dildār ile lebbeyk aña ezberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 2). [ḫarīm-i kaʿbe-i vuṣlat,]*

ḫarīr [1] *İpek, ipekli kumaş.*

Murādī var ise fehm ü bilişüñ / Ṣaḳın aldanma dībā vü **ḫarīre** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 5). [ḫarīre, -e]*

ḫarīş olmak [6] *Hırslı olmak, çok istemek, çok arzu etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḥibb-i ḥubb-ı ezeldür **olan** cemāle **ḫarīş** / Ḫabīb-i milket-i dildür olan kemāle ḫarīş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 1). [ḫarīş olan, -an]*

ḫarḳ [1] *Yakmak, yakılmak, ihrâk.*

Sūz-nāk eyleyelüm āteş-i ʿışḳ ile ciger / Bu maḥabbet odına **ḫarḳ** ile ḳāl eyleyelüm *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 18, Beyit 2). [ḫarḳ,]*

ḫarḳ itmek [2] *Yakmak, yakılmak.*

Firāḳı āteşine **ḫarḳ ider** beni o nigār / Raḳīb-i bedsiyerüñ sözine uyar ḫayfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 2). [ḫarḳ ider, -er]*

Ḫarḳ ḳılan vücūdını n'eyleye ḫarḳ u 'ādeti / Kim bula bu saʿādeti ekmel-i bī'l-kemāl ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 3). [ḫarḳ ḳılan, -an]*

ḫarḳ olmak [2] *Yakılmış olmak.*

Rāh-rev oldı göñül āteşe **ḫarḳ olsa** n'ola / ʿĀṣıḳın öldüre maʿşūḳ yā ḳanı nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 4). [ḫarḳ olsa, -sa]*

Şemʿ-i ʿışḳa dün gice **ḫarḳ oldı** dil pervānesi / Rūḥına cān virmek içün ḳıldı ifnā ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 2). [ḫarḳ oldı, -dı]*

ḫarḳ [1] *Yırtık.*

Ḫarḳ ḳılan vücūdını n'eyleye **ḫarḳ** u 'ādeti / Kim bula bu saʿādeti ekmel-i bī'l-kemāl ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 3). [ḫarḳ,]*

ḫarḳ-ı 'ādāt [1] *Âdetlerin, alışkanlıkların kanalı, arkı, yolu.*

Murādī ne idügini murād almaġ içün aldı / Murādī eylemedi meyl anuñ çün **ḫarḳ-ı 'ādāta** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 5). [ḫarḳ-ı 'ādāta, -a]*

ḫarrema'llāhu ʿani'n-nāri bi-luṭfin ebeden ḳāle men zāde ziyāden ve bi-ḳurbin fazlan [1] *Artır ve faziletinle yakınlaştır diyene Allahu Teala lütfuyla ebedī olarak ateşi haram kıldı.*

Ḫarrema'llāhu ʿani'n-nāri bi-luṭfin ebeden / Ḳāle men zāde ziyāden ve bi-ḳurbin faẓlan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 1). [ḫarrema'llāhu ʿani'n-nāri bi-luṭfin ebeden ḳāle men zāde ziyāden ve bi-ḳurbin faẓlan,]*

ḫārūn [1] *Hz. Mûsâ'nın kardeşi.*

Arayup bulmadı mānend-i bī-çün / Getürdi nice biñ Mūsā vü **Hārūn** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 4). [hārūn,]*

ḫaṣāyil-i ḫūb eylemek [1] *Güzel hasletler, huylar etmek, göstermek.*

Kimse rencīde olmasun senden / Cehd idüp **eyle** gel **ḫaṣāyil-i ḫūb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 4). [ḫaṣāyil-i ḫūb eyle,]*

ḫasb-i ḥāl [9] *Görüşüp konuşma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murāduñ şerḥe gelmez **ḫasb-ı ḥāli** ey cihān-ārā / Ne deñlü var ise ismüñ benüm virdi zebānumdur

(Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 5). [ḥasb-ı ḥāli, -i]

ḥasb-i ḥāl olmak [1] *Halleşmek, görüşüp konuşmak.*

Murādā fehm u idrāküñ senüñ fehm eylemez kimse / Murād iken murādum çun velī bir **ḥasb-i ḥāl oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 5). [ḥasb-i ḥāl oldum, -du, -m]*

ḥasbiya'llāhü lā-ilāhe sivāh [1] *Allah benim vekilimdir. Ondan başka vekil yoktur.*

Ṭarḥ idüp ġayrısın direm her gāh / **Ḥasbiya'llāhü lā-ilāhe sivāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 1). [ḥasbiya'llāhü lā-ilāhe sivāh,]*

ḥasebnāhü ḥisāben ve yesīrā [1] *Onun hesabını kolay kıldık [Amel defteri kendisine sağından verilen kimse, kolay geçireceği bir hesaba çekilir ve arkadaşlarının yanına sevinçle döner (84/İnşikak 7-9, 89/Fecir 8)].*

"Eşfaḳtü" didi şefḳat ile oldı çü müşfiḳ / Pes didi **"ḥasebnāhü ḥisāben ve yesīrā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 3). ["ḥasebnāhü ḥisāben ve yesīrā",]*

ḥased ḳılmak [1] *Kıskanmak.*

Ey 'azīz-i Mıṣr-ı dil ru'yāña ta'bīr isteme / Kim **ḥased ḳılmaya** iḫvānum saña bu rāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 2). [ḥased ḳılmaya, -ma, -(y)a]*

ḥāṣe'l-ḥavāṣ [1] *Hasların hası, seçkinlerin seçkini.*

Ṣohbet-i ḫāṣ eylerem **ḫāṣe'l-ḥavāṣa** baḳmazam / Ṣanma kim ben eylerem dünyā vü ʿuḳbā ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 4). [ḫāṣe'l-ḥavāṣa, -a]*

ḥāṣıl [16] *Husûle gelen, meydana çıkan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cānumun sermāyesi ʿömrüñde **ḫāṣıldur** senüñ / Ḥāẕıḳ-ı bī-misl olup sen cāna sensin cān-fezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 2). [ḫāṣıldur, -dur]*

ḥāṣıl eylemek [3] *Elde etmek.*

Duruş gel ṭāʿat it perverdgāra / Śevāb-ı dü-cihānı **eyle ḥāṣıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 2). [ḫāṣıl eyle,]*

Yaḳın olmaḳlıḳ isterseñ eyā dil / Iraġ olmaḳlıġı sen **eyle ḫāṣıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 1). [ḫāṣıl eyle,]*

Murāduñ ṭarz-ı aḥvālin ne bilsün bilmeyen kendin / Bilem dirsen bu aḥvāli demüñden **ḫāṣıl eyle** dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 5). [ḫāṣıl eyle,]*

ḫāṣılı [3] *Doğrusu, sözün kısası, kısacası.*

Ḫāṣılı ʿömr-i ʿazīzüñ ḳudret iẕhārındadur / Ḫāṣılı rūḥ-ı ḥafīnüñ sırr-ı esrārındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 1). [ḫāṣılı,]*

Ḫāṣılı ʿömr-i ʿazīzüñ ḳudret iẕhārındadur / **Ḫāṣılı** rūḥ-ı ḥafīnüñ sırr-ı esrārındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 1). [ḫāṣılı,]*

Ber-kemāl oldı şu kim senden kemālin ögrene / Yoḫsa olmaz **ḫāṣılı** ġayrıde ḥālin ögrene *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 1). [ḫāṣılı,]*

ḫāṣıl-ı ʿömr [1] *Ömrün semeresi, netîcesi.*

Ben **ḫāṣıl-ı ʿömrüm** bilürem söyleme nāṣıḥ / Vaʿẕuñ olara söyle ki ṭullāb-ı cināndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 4). [ḫāṣıl-ı ʿömrüm, -üm]*

ḫāṣıl itmek [3] *Elde etmek.*

Oldı Murādī ʿışḳ ile ẕevḳüñi **ḫāṣıl itmede** / Ferruḥ odur cihānda kim ola senüñle āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 5). [ḫāṣıl itmede, -me, -de]*

Ġam-ı sevdāyile yaġun erimeyince müdām / Vaṣl-ı yāri nice sen **idebilürsin ḫāṣıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 3). [ḫāṣıl idebilürsin, -ür, -sin]*

Baḥr-ı maḥabbet içre ġarḳ oldı zevraḳ-ı dil / Ṭoldurdı anuñ için çoḳ cevher **itdi ḫāṣıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 812, Beyit 2). [ḫāṣıl itdi, -di]*

ḫāsıl ḳılmak [3] *Elde etmek, sağlamak.*

Eger dirseñ ki müstaḥric ne **ḫāṣıl ḳıldı** müstaḥrec / Ne deñlü kim ḳıla iḫrāc ṭolu ṣubḥ u mesā maḥrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 3). [ḫāṣıl ḳıldı, -dı]*

Bu Murāduñ kelimātını urup iẕʿāna / Añlar iseñ ne güherler **ḳılasın** sen **ḫāsıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 5). [ḫāsıl ḳılasın, -a, -sın]*

Ben ne bildüm ki bizüm bilmegümüz bilmededür / Bu bilişle ḳamu bilmekleri **ḳıldum ḫāṣıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 3). [ḫāṣıl ḳıldum, -du, -m]*

ḫāṣıl olmak [14] *Meydana gelmek, gerçekleşmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yaġılsa ḳaṭre ḳaṭre āb-ı cism-i nehr **olur ḫāṣıl** / Eger cemʿ olalar enhār yem-i ʿummān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 4). [ḫāṣıl olur, -ur]*

ḥāsib olmak [3] *Hesap eden olmak.*

Müheyyādur ʿayāna fi'l-ḳıyāma / Anuñ çün **oldı** defter üzre **ḥāsib** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 4). [ḥāsib oldı, -dı]*

Ḥāsib ol nefsüñi her demde vü her sāʿat ü ān / Ḥaḳ ḥisāb eyleyiser ol deme ḥāżır olıgör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 2). [ḥāsib ol,]*

İmtiyāz itdüñ ḳamuyı eyledüñ bī-ḥad ḥisāb / **Ḥāsib olduñ** gel ḥisābı seyr ḳıl ya ẕe'n-nevāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 2). [ḥāsib olduñ, -du, -n]*

ḥasīb-i nesīb [1] *Soyu temiz, itibarlı. II Sevgili.*

Lā ve len terkiñ eylegil ʻāşıḳ / Ol **ḥasīb-i nesīb** ile eglen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 4). [ḥasīb-i nesīb,]*

ḫāṣ ile ʿām [5] *Seçkin ve avam; herkes. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İster iseñ ḥaḳḳuñı bilsün senüñ **ḫāṣ ile ʿām** / Olmaġıl sen bī-vefā olġıl ḥabībüm Ḥaḳ-şināş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 612, Beyit 4). [ḫāṣ ile ʿām,]*

ḫāṣ u ʿām [*Seçkin kimseler ve halk; herkes.*

Ḫāṣ u ʿāmuñ ḳadrini bildürmek içün ḳadrini / İmtiyāz idüp olupdur özine bir kār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 3). [ḫāṣ u ʿāmuñ, -un]*

Re'fet ü raḥmetde gördüm merḥamet emrin tamām / ʿAfv-ı Raḥmān ile uçmaġa girürler **ḫāṣ u ʿām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 1). [ḫāṣ u ʿām,]*

ḫāṣu'l-ḫāṣ [1] *En has, en güzel.*

ʿAcā'ib baḥr-ı ḥikmetdür ḥabībüm diñle **ḫāṣü'l-ḫāṣ** / Dilerseñ olasın andan şaḳın terk eyleme iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 1). [ḫāṣü'l-ḫāṣ,]*

ḫāṣu'l-ḫāṣ olmak [3] *En güzeli, en ayrıcalıklısı olmak.*

Gördi ol deryāda bir gevher ki **ḫāṣü'l-ḫāṣdür** / Kim bulınmaz iki dünyāda aña hergiz bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 2). [ḫāṣü'l-ḫāṣdür,]*

Çü ferdāniyyeti iḳrār idüben eyledi iḫlāṣ / İşigin eyleyüp me'vā pes **oldı** yine **ḫāṣü'l-ḫāṣ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 1). [ḫāṣü'l-ḫāṣ oldı, -dı]*

Ḳāniʿ olmaz Murādī oldı bülend / Demde biñ defʿa **olsa ḫāṣü'l-ḫāṣ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 5). [ḫāṣü'l-ḫāṣ olsa, -sa]*

ḥasīr [1] *Hasır, hasır otundan örülerek yapılan kilim, yaygı.*

Olsun ḳamudan ol haḳīr igende bir köhne **ḥasīr** / Olsun yed-i ʻışḳa esīr terk eylesün me'vāyı ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 4). [ḥasīr,]*

ḫāṣiyyet [4] *Bir şeye ait olan hâl, kuvvet ve tesir; böyle bir kuvvet ve tesire sahip olma meziyeti. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Manṭıḳ-ı maʿnīdedür gerçi kelām-ı ʿālimūn / ʿİlm-i evvel ʿilm-i uḫrādur benüm **ḫāṣiyyetüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 4). [ḫāṣiyyetüm, -üm]*

ḫāṣiyyet-i ẕāt olmak [1] *Kişinin şahsiyetinin olması, şahsiyeti haline gelmesi.*

Cāy-gāh oldı göñül taḫtı çü sultān-ı dile / ʿĀrıżiyyet ḳalmadı **ḫāṣiyyet-i ẕāt oldı** dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 2). [ḫāṣiyyet-i ẕāt oldı, -dı]*

ḥaşlet-i zenbūr-ı ʿasel eylemek [*Bal arısının huyunda, tabiatında olmak. II Güzel huylu olmak.*

Gel Murāduñ sözini al ġūşa / **Eylegil ḥaşlet-i zenbūr-ı ʿasel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 5). [ḥaşlet-i zenbūr-ı ʿasel eylegil, -gil]*

ḥaşm [1] *Düşman.*

Ḥaḳlu ḥaḳḳın isteyüp her kişi **ḥaşmını** ṭuta / Ḳāżī ola ḥażret-i sulṭān-ı ḥayy-ı lā-yenām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 3). [ḥaşmını, -ı, -n, -ı]*

ḥasret [3] *Kavuşma arzusu, özleyiş, özlem, iştiyak.*

Dutalı ʿışḳını başdan bilmediler ünsini / **Ḥasretinden** fürḳatinden āh u efġān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 4). [ḥasretinden, -i, -n, -den]*

ʿĀlem-i fānī bilürseñ pes nedendür bu ṭamaʿ / Cümle mālı ḳor gidersin ol saña **ḥasret** yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 4). [ḥasret,]*

Gül yüzüñe **ḥasretüm** ben bülbül-i āşüfte-dil / Anuñ içün her seḥer ey ġonce ḳıluram fiġān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 2). [ḥasretüm, -üm]*

ḥasret çekmek [2] (Deyim) *Özlem çekmek.*

Ruḫ-ı dildārı ger baḳsa aña **ḥasret çeküp** derdi / Ne ḳutludur ol ʿāşıḳlar ruḫ-ı cānānda ḫāl ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 2). [ḥasret çeküp, -üp]*

Ṭāḳatüm ḳalmadı cānā **ḥasretüñ çekmeklüge** / Nice bir hicr ile ḳalam el-amān ü el-amān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 4). [ḥasretüñ çekmeklüge, -mek, -lük, -e]*

ḥasret olmak [1] *Çok özlemek.*

Ezelden bāde-i ʻışḳuñla taḫmīr oldı çün fıṭrat / Cemāl-i bā-kemālüñ pertevine **olmışam ḥasret** *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 6). [ḥasret olmışam, -mış, --am]*

ḫasta [6] *Hasta. II Aşk derdiyle hasta düşmüş kimse. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫasta idüñ nice demdür derde dermān bulmaduñ / Eylegil ʿīş u ṭarab kim şimdi dermān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 5). [ḫasta,]*

ḫasta-i ʿayn-ı vücūd [1] *Bedenin kendisinin hasta oluşu.*

Çün bu ṣūret ʿālemine gelmişem bir kār içün / **Ḫasta-i ʿayn-ı vücūdı** dā'irem pergār var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 2). [ḫasta-i ʿayn-ı vücūdı, -ı]*

ḫasta-i cān [1] *Can hastalığı.*

Ḥayāt-efzā durur her **ḫasta-i cān** üstine dā'im / Murāduñ ṭatlu elfāẓı hemān ḳand-ı mükerrerdür

(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 5). [ḫasta-i cān,]

ḫasta-i cehl olmak [1] *Cehalet hastası olmak.*

Ḫasta-i cehl oluben ḳalma cehāletden ʿalīl / Ṭut Murāduñ sözini gel ḳoma tiryāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 5). [ḫasta-i cehl oluben, -uben]*

ḫasta-i dil-teşne [1] *Gönlü susamış hasta.*

ʿĀrif-i rāh-ı ḥaḳīḳi ṣorma ehl-i ʿörfe sen / **Ḫasta-i dil-teşnenüñ** çeşmi dem-ā-dem mādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 4). [ḫasta-i dil-teşnenüñ, -nün]*

ḫasta-i ʿışḳ [1] *Aşk hastası.*

Ḫasta-i ʿışḳam yine dermānı senden isterem / Her ne deñlü mücrimem ġufrānı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 1). [ḫasta-i ʿışḳam, --am]*

ḫasta-i ʿışḳ olmak [2] *Aşk hastası olmak .*

Ḫasta-i ʿışḳ oldıġumca ben devāya ṭālibüm / Ey ṭabībüm söyle kim dermān olan kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 3). [ḫasta-i ʿışḳ oldıġumca, -duk, -um, -ca]*

Varlıġumdan geçmeyince bilmedüm dildārumı / **Ḫasta-i ʻışḳ olmayınca** bulmadum tīmārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 1). [ḫasta-i ʻışḳ olmayınca, -ma, -(y)ınca]*

ḫaste-dil [1] *Hasta gönül.*

Ḫaste-dilsin bu fenāda yoḳ saña hergiz ṭabīb / Gel cenāb-ı ḥażret-i vehhābdan iste ʿilāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 2). [ḫaste-dilsin, -sin]*

ḫāşa [25] *Asla, hiçbir zaman, Allah göstermesin. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ne revādur ḳılasın sen beni ġayra muḥtāc / **Ḫāşa** li'llāh ḳılasın baña bu kārı maḥżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 4). [ḫāşa,]*

ḫāşa li'llah [12] *Allah göstermesin, asla, hiçbir zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Fiʿl-i eşyāda görindi yine bu ḥāl-i ṣıfat / **Ḫāşa li'llah** k'ola fiʿlinde o faʿāl-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 1). [ḫāşa li'llah,]*

ḫāşā vücūden min emām [1] *Önceden var olma müstesna.*

Baḥr-ı muḥīṭüñde senüñ çün vāḥid oldı cevherüñ / Cevher nedür olmaz ʿaraż **ḫāşā vücūden min emām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 2). [ḫāşā vücūden min emām,]*

ḫāşāk [1] *Ot, çer çöp. II Sevgili dışındaki her şey.*

Ṭā'ir-i gülşen olalıdan dilā ṭayr-ı vücūd / Anı özler ḳılmaz anuñ çün bu **ḫāşāka** heves *(Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 3). [ḫāşāka, -a]*

ḫāşiʿ [1] *Alçak gönüllülük gösteren.*

Cümle-i ẕerrātda bāhir durur ḥükm-i ezel / Gel tefekkür eyle ḫānum nice **ḫāşiʿdür** gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 3). [ḫāşiʿdür, -dür]*

ḫāşiʿ-i ʿābid-i ilāh olmak [1] *Allah'a ibadet eden alçakgönüllü kimse olmak.*

Gerçi melā'ik **oldılar ḫāşiʿ-i ʿābid-i İlāh** / Görmediler ebed olar Ḥaḳdan anı ki görmişüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 2). [ḫāşiʿ-i ʿābid-i ilāh oldılar, -dı, -lar]*

ḥaşr [2] *Allâh'ın ölülere ruhlarını geri verip onları hesaba çekmek üzere toplaması ve toplanma yerine sevk etmesi, dirilme.*

Ḥikmetin teşḫīṣ idendür ʿālem-i muṭlaḳ bu gün / **Ḥaşr** içinde bir ayaḳ üstinde olmaḳ biñ ayaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 4). [ḥaşr,]*

Bu Murādī ḳulınuñ göñlini çün almaz ele / **Ḥaşre** dek eyleyiser āh ile feryād göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 5). [ḥaşre, -e]*

ḥaşr-ı neşr [1] *Kıyamet günü dağılıp toplanma.*

Manẓar-ı 'ayn olmaġa imkāna yoḳdur dest-res / **Ḥaşr-ı neşri** ḳıldı berzaḫ 'ālem-i ādemlere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 2). [ḥaşr-ı neşri, -i]*

ḥaşr-i iḥyā [1] *Dirilenlerin toplanması.*

Ne var **ḥaşr-i iḥyā** da olsa kefīl / Kimüñ cāyı mesvā kimüñ ḥāviye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 3). [ḥaşr-i iḥyā,]*

ḥaşr olmak [1] *Kıyamet gününde, ölülerin yeniden dirilip toplanması; toplanmak, bir araya gelmek.*

Bu ne ḥācetdür ki ferdāya ḳomaḳ bu ḥāleti / Ey Murādī **ḥaşr ola** gör işte arż-ı sāḥire *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 5). [ḥaşr ola, -a]*

ḥaşr u neşr [1] *Yeniden diriliş ve toplanma günü.*

Ey Murādī gel ḥaberdār ol bu remzümden benüm / **Ḥaşr u neşre** ġālib ol bilgil nebātuñ evvelin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 5). [ḥaşr u neşre, -e]*

ḥaş ü ḫāşāk [1] *Dert çer çöpü. II Dert artıkları.*

Ḫaş ü ḫāşākdan pāk it sarāyını fu'āduñ sen / Sarāyuñ tāhir olmayınca olmaz her işüñ ḥāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 2). [ḫaş ü ḫāşākdan, -dan]*

ḥaşyet [1] *Korku, korkma; endişe.*

Ḳanı **ḥaşyet** ḳanı ḫavf ü ḳanı 'ār / Ki mü'min olana lāyıḳ mı nīrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 4). [ḥaşyet,]*

ḥaşyet virmek [1] *Korku vermek.*

Nidāsını gūş eyledüm **virdi ḫaşyet** tamām / Velī leẕẕetin bulmışam kim ʿacebden ʿacīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 2). [ḫaşyet virdi, -di]*

ḫaṭ ü ḫāl [1] *Yüzdeki ayva tüyleri ve ben.*

Mir'āt-ı ġayba nāẓır olan seyr ider ʿuyūn / Āyīnesin ḳapar **ḫaṭ ü ḫālüñ** gören senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 3). [ḫaṭ ü ḫālüñ, -ün]*

ḫaṭā [8] *1. Yanlış.*

Neşāṭ-ı dehre aldanma fenādur āḫırı elbet / Ne kim emr ide emmāre **ḫaṭādur** āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 1). [ḫaṭādur, -dur]*

Nuḳl ü şarāb ü çeng ü ney ü def ile rebāb / Dār-ı beḳāda cümlesi saña **ḫaṭā** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 3). [ḫaṭā,]*

Terk eyle göñül varı fehm idesin ışrārı / İşleme yaman kārı v'Allāhi **ḫaṭā** vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 4). [ḫaṭā,]*

Bi'llāhi ol **ḫaṭā** dir imiş kārı bilmemiş / Añlamamış rumūzı sözin pür-ḫaṭār dimiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 2). [ḫaṭā,]*

2. Günah.

Ḳılmaġa **ḫaṭāña** tevbe iy dil / Mevt oldı saña eyü ʿalāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 5). [ḫaṭāña, -n, -a]*

Tevbeye gel tevbeye her demde biñ biñ tevbe ḳıl / Añ **ḫaṭāñı** gözlerüñ yaşını yaġdur çün maṭar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 4). [ḫaṭāñı, -nı]*

İşüm ser-cümle ʿişyan u **ḫaṭādur** / Saña lāyıḳ olan ʿafv u ʿaṭādur *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 3). [ḫaṭādur, -dur]*

Saña lāyıḳ olan ʿafv u ʿaṭādur / Baña lāyıḳ olan cürm ü **ḫaṭādur** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 17). [ḫaṭādur, -dur]*

ḫaṭā eylemek [2] *1. Yanlışlık yapmak, hata etmek.*

Rūy-ı müveccehüñ ne **ḫaṭā eylemiş** ʿaceb / Rāz-ı derūn derūnına ḥucbındadur muḥil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 2). [ḫaṭā eylemiş, -miş]*

2. Günah işlemek.

Ḳulluġın ider şol kim cān ile sever anı / Müstaġfır olur aña ol dem ki **ḫaṭā eyler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 2). [ḫaṭā eyler, -r]*

ḫaṭā ḳılmak [1] *Hata yapmak, yanlış iş yapmak.*

Eger ister iseñ uġramayasın bir ḫaṭara / Kimseye **ḳılma ḫaṭā** ḳaṣdını sen bī-ḳarār ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 4). [ḫaṭā ḳılma, -ma]*

ḫaṭā-pūş [1] *Hata örten.*

Ḫaṭā-pūş u ʿaṭā-baḫş olalı şāhum keremlerden / Ziyāde ḥazẕ idüpdür bu dil ü cānum bu demlerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 1). [ḫaṭā-pūş,]*

ḫaṭāyile olmak [1] *Yanlışlıkla olan, hatayla gerçekleşen.*

Mevc urdı baḥr-ı maġfiret eylemedi ḳarār / Anuñ içün şorulmadı **olan ḫaṭāyile** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 4). [ḫaṭāyile olan, -an]*

ḫaṭab [1] *Odun, hîme.*

Kim ki münkirdür Murāduñ ḳavline ḳılma gümān / Bū Lehebdür nār-ı dūzaḫda yanar hem çün **ḫaṭab** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 5). [ḫaṭab,]*

ḫatar [7] *Tehlike, emniyetsizlik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yola ḳulaġuz olmayıcañ yürime şaḳın / Rāhuñ **ḫatarlarını** yine reh-nümā bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 462, Beyit 4). [ḫatarlarını, -lar, -ı, -(n)ı]*

ḫaṭar irmek [1] *Tehlike oluşması .*

Ḫaṭar irmeye diyü ḥüsnüñe serv ile çenār / Ḳılayor biri namāz ve ideyor biri duʿā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 4). [ḫaṭar irmeye, -me, -(y)e]*

ḫaṭāvāt [1] *Adımlar.*

Ruḥ-sārı bize olmış çü ʿaṭā-yı tābān / Meh-i mihrüm **ḫaṭāvāt** ile gezer rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 3). [ḫaṭāvāt,]*

ḫātem [2] *Mühür, üstü mühürlü yüzük.*

Sır añla Murāduñ bu kelāmı eserinden / Mürsellere **ḫātem** olan ol şāhı severseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 5). [ḫātem,]*

Şerḥe gelmez bu vücuduñ baḥrı bī-pāyāndur / **Ḫātemüñ** deryāya atma cehd ḳıl ḳalmaya şu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 3). [ḫātemüñ, -üñ]*

hāte'ṣ-ṣabūḥ [1] *Sabah gelince, geldiğinde.*

Çün cürʿayı nūş eyledüm **hāte'ṣ-ṣabūḥ** yā ʿāşıḳīn / Bu sekrümüz dā'im ola eylemesün ferzāneler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 3). [hāte'ṣ-ṣabūḥ,]*

de]

ḫāṭır [11] *Gönül, gönülde olan his. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭāḳat olmaz şeb-pere çeşminde çün kim nūr içün / Māh-tābum **ḫāṭır** içün toġmasun mı āfītāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 2). [ḫāṭır,]*

ḫāṭırā [*Hatıra gelen, hatırda kalan şey.*

Ey Murādī nice ḫôş **ḫāṭırādur** bu ḫāṭır / Ḫāṭıruñdan ne geçerse virür ol Rabb-i elest *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 5). [ḫāṭırādur, -dur]*

ḫāṭırda ḳalmak [1] (Deyim) *Gönülde yer edinmek.*

Ḫātıruñ bulındı çün āyīnede āyīnesi / Mahv olındı **ḳalmadı ḫāṭırda** her kim ḫāṭıra *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 2). [ḫāṭırda ḳalmadı, -ma, -dı]*

ḫāṭır-ı ʾāṭır [1] *Güzel kokulu zihin, fikir.*

Ḫāṭır-ı ʿāṭıra her ne ki geçer olsa gerek / Seyf-i mübrim bu süḫan her ne ki dir bulsa gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 1). [ḫāṭır-ı ʾāṭıra, -a]*

ḫāṭır-ı deyyār [1] *Birinin hatırı, gönlü.*

Çün ideyim ʿarża vardum adum ādem oldı pes / Ġurbete düşdüm efendüm **ḫāṭır-ı deyyār** için *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 3). [ḫāṭır-ı deyyār,]*

ḫāṭır-ı meyyal [1] *Düşkün gönül.*

Dil-i nālānuma bir **ḫāṭır-ı meyyāl** gerek / Ḥālümi añlamaġa özge ẕevi'l-ḫāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 1). [ḫāṭır-ı meyyāl,]*

ḫāṭır-nişān ḳılmak [1] *Hatırda kalmak, gönülde yer etmek.*

Cürʿadan mest oldı baʿżı baʿżı oldı ḍāllden / Gel bu maʿnāyı nişānuñ eyle **ḳıl ḫāṭır-nişān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 4). [ḫāṭır-nişān ḳıl,]*

ḫāṭır yıḳmak [2] (Deyim) *Gönül kırmak.*

Ṣūrete baḳma ṣaḳın sīrete nāẓır olıgör / **Ḫāṭırı yıḳma** ṣaḳın cābir-i ḫāṭır olıgör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 1). [ḫāṭırı yıḳma, -ma]*

Yıḳmaġıl ḫāṭırını kimsenüñ ey dil zinhār / Kimse ḳarşu durımaz āh-ı göñül āteşine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 2). [ḫāṭırını yıḳmaġıl, -ma, -gıl]*

ḫāṭī [1] *Yaramaz kimse; günahkar.*

Benven żaʿīf **ḫāṭī** ve mücrim günāhkār / Ḳādir neyem ki niʿmete şükrüm bahā idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 2). [ḫāṭī,]*

ḫaṭīb [1] *Camide hutbe okuyan; güzel, düzgün konuşan kimse.*

Ḳurıldı menber-i ḳudret Murād oldı **ḫaṭīb** anda / Anı dinlemege eṣnāf dirildi ṣāf-ender ṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 5). [ḫaṭīb,]*

hatif [1] *Gaipten gelen ses.*

Leb-i laʿl-i hevāsında Murādī aġlar iken ḳan / Didi **hātif** nasībüñ var senüñ dilber dudaġında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 5). [hātif,]*

hātif-i ġayb [1] *Görünmeyen çağırıcı, vicdan.*

Nükteden **hātif-i ġayba** çü su'āl itdi lisān / Nükteyi vird-i zebān ile cevāb itdi ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 2). [hātif-i ġayba, -a]*

ḫaṭīm [2] *Kırma, kırıp ufalama.*

Muntaẓırdur ḫabere meyl ile meyyāle çeker / Iżṭıcāʿ itdi **ḫaṭīm** içre ne vaḳt ire peyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 4). [ḫaṭīm,]*

Görüben lāzımātum mültezimde / **Ḫaṭīmde** ıżṭıcā itdüm mükerrer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 3). [ḫaṭīmde, -*

ḫatm [2] *1. Bitirme.*

Bu Murāda vir murādın kim murādıdur murād / **Ḫatmümi** ḫayr ile eyle ḫālümi ḳılma yaman *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 5). [ḫatmümi, -üm, -i]*

2. Kur'ân'ı başından sonuna kadar okuma.

Murādī oḳı iḫlāṣı seni dā'im ider ṣāfī / Bir oḳuyana üç **ḫatme** sevābın feyż ider iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 5). [ḫatme, -e]*

ḫatm eylemek [1] *Tamamlamak, Kuran'ı baştan sona okumak.*

Oḳudı āyetini gönlü m **eyledi ḫatmi** / Muḥaḳḳaḳ oldı maḳālümde bu maḳāl-i ezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 2). [ḫatmi eyledi, -di]*

ḫatm itmek [2] *Tamamlamak, sonlandırmak, bitirmek.*

ʿUrve-i vüsḳāda **ḫatm itdüñse** ḫavf-ı vaḥşeti / Kūyı meydāndan çıḳarduñ ʿuḳde oldı saña ḫal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 4). [ḫatm itdüñse, -dü, -n, -se]*

Ders-i ḫaḳīḳi ezber idüp istedüm ḫafī / **Ḫatm itdüm** evvelini anuñ intihāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1365, Beyit 2). [ḫatm itdüm, -dü, -m]*

ḫatm olmak [2] *Bitmek, sona ermek.*

Ḫāme-i ḳudret çekildi levḥ-i maḥfūẓ üstine / Her ne kim var sende **ḫatm olmışdur** ey ʿālī-maḳām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 3). [ḫatm olmışdur, -mış, -dur]*

İste Murādīde peyām **ḫatm olur** anda her kelām / Kāse-i ʿışḳı nūş ḳıl baḳma cihān sifāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 6). [ḫatm olur, -ur]*

ḫaṭṭ [6] *1. Yazı.*

Yazup defterde kilk-i ḳudret ile **ḫaṭṭ** çün kim ad / Didi Nūn ile Ṣād Yā-Sīn Ḥā-Mīm Elif-Lām-Mīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 1). [ḫaṭṭ,]*

Velīkin **ḫaṭṭı** yoḳdur ol kitābuñ līk ḫālīdür / Benüm ḫālümde ḫāl olmış zemīn ile zamān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 3). [ḫaṭṭı,]*

Minnetüm evrāḳına yazdum murādum **ḫaṭṭını** / Gel berü bir naẓar ḳıl nice inşā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 2). [ḫaṭṭını, -ı, -n, -ı]*

Yazalı **ḫaṭṭı** levḥ üzre ḫabībüm dest-i ḳudretle / Ṭolanduñ noḳṭa-i dā'im ʿaceb pergār imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 4). [ḫaṭṭı,]*

2. Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri.

Anuñ ḫüsnine ġāyet yoḳ hemān **ḫaṭṭuñ** saña ʿā'id / Muʿarrādur araluḳda bunı fikr eyle ḳıl iẕʿān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 4). [ḫaṭṭuñ, -uñ]*

Görelden ser-be-ser cemālin / Teferrüc ideli **ḫaṭṭ** ile ḫālin *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 1). [ḫaṭṭ,]*

ḫaṭṭ-ı maḥabbet [1] *Aşk yazısı.*

Ḳaşuñ ḳalemi çekdi başa **ḫaṭṭ-ı maḥabbet** / Eyledi gözüñ hicri miyānumı benüm nūn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 2). [ḫaṭṭ-ı maḥabbet,]*

ḫaṭṭ-ı raḥmān [1] *Esirgeyen Allah'ın yazısı. II Kuran ayeti.*

Açduḳda didi iḳrā gördüm ki **ḫaṭṭ-ı Raḥmān** / Oldı sebeb ziyāde pes cümle feṭḥ-i bāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 4). [ḫaṭṭ-ı raḥmān,]*

hava [1] *Hava, dört unsurdan biri.*

Keştī-i ḳalbi her dem sür baḥr-ı bī-kerāna / Ger āb ile **havādan** ʿummān olam dir iseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 3). [havādan, -dan]*

ḫavāle [2] *Bir işi, bir şeyi başkasına devretme, başkasının sorumluluğuna bırakma.*

Ṭaşra çıḳma noḳṭa-i devr eyle ey ṣāḥib-kemāl / Dest-i ḳudretdür **ḫavāle** çünki pergār üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 4). [ḫavāle,]*

ʿİlmi bir noḳṭa ḳılup ʿilm ile ʿilminde ḫafī / Nāṣiyet ḳıldı **ḫavāle** ḥikemin nāṣiyete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 3). [ḫavāle,]*

ḫavāle ḳılmak [3] *Havāle etmek, başkasının sorumluluğuna bırakma.*

Ḥażret-i muṭlaḳa ṣordum yine sırruñ ḫaberin / Fāʿile **ḳıldı ḫavāle** diyü fiʿlüñ eserin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 1). [ḫavāle ḳıldı, -dı]*

Emrini taḳdīrine **ḳılmış ḫavāle** ser-te-ser / Cümleten ʿālemleri taḥmīl idüp nūn üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 3). [ḫavāle ḳılmış, -mış]*

Göñül ṣayd oldı bir çeşm-i ġazāle / Çü **ḳıldı** ġamzesi tīġin **havāle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 1). [havāle ḳıldı, -dı]*

havali [1] *Çevre, civar, yöre.*

Murādīdür murādı ile olup ravżāda ḫāzin / **Ḫavālisinde** ḳaplamış taḥayyür ġayr-ı ḥālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 5). [ḫavālisinde, -(s), -i, -(n), -de]*

ḫavāṭır [3] *Hatıralar, fikirler.*

Mir'āt-ı ṣūret içre dinildi len terānī / Āyīne-i muḥaḳḳaḳ oldı bize **ḫavāṭır** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 3). [ḫavāṭır,]*

Ḥamdü li'llāh kimsemüz yoḳdur **ḫavāṭır** bilmezüz / Bende-i ʿışḳ olalıdan ser-be-ser āzādeyüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 4). [ḫavāṭır,]*

Ḫavāṭırdan müberrādur şu kim dildāra yüz ṭutdı / Ḥarām oldı hevā-yı ġayr aña kim yāre yüz ṭutdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 1). [ḫavāṭırdan, -dan]*

ḫavf [2] *Korkma.*

Lücce-i baḥra ṣalındı yine geştī-i göñül / Ṣanmañuz siz anı **ḫavf** ile kenārında geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 4). [ḫavf,]*

Ḳanı ḫaşyet ḳanı **ḫavf** ü ḳanı ʿār / Ki mü'min olana lāyıḳ mı nīrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 4). [ḫavf,]*

ḫavf eylemek [1] *Korkmak.*

Gel tefekkür eylegil bir dem ḳıyāmeṭ günlerin / Ẓūlm ü cevri terk idüp **ḫavf eylegil** sübḥāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 2). [ḫavf eylegil, -gil]*

ḫavf-ı ḫaḳ [1] *Allah korkusu.*

Ḫavf-ı Ḫaḳdan ḳalbi dā'im ṭolu bāk olmış yatar / Milk-i dünyāya göñül virmez Murādī ʿāḳilīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 5). [ḫavf-ı ḫaḳdan,]*

ḫavf-ı mevlā [1] *Allah korkusu.*

Göñlümüñ istedügi baña bir ādem olsa / **Ḫavf-ı Mevlādan** iki dīdesi pür-nem olsa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 1). [ḫavf-ı mevlādan, -dan]*

ḫavf-ı vaḥşet [1] *Vahşi, yabani korku.*

ʿUrve-i vüsḳāda ḫatm itdüñse **ḫavf-ı vaḥşeti** / Kūyı meydāndan çıḳarduñ ʿuḳde oldı saña ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 4). [ḫavf-ı vaḥşeti, -i]*

ḫavf itmek [3] *Korkmak.*

Müstedām-ı ʿömr olanlar **ḫavf ider** mi dāmdan / Ben murādum bulmışam dā'imle dā'im bende şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 4). [ḫavf ider, -er]*

Ṣaḳın **ḫavf itme** ġayrıdan çü ġayrüñ ġayrıdur saña / Miyānuñda ḳoma ṣūret bulup muʿīni pes faḫṣaʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 2). [ḫavf itme, -me]*

Ḫavf ider mi cāndan her kim ḳoya baş ortaya / Çeşmümüzden ḳan aḳarsa ol deme baḳmaz gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 4). [ḫavf ider, -er]*

ḫavf olmak [1] *Korkmak.*

Ḳanı **ḫavf ol** Ḫudādan ey ḫayāsız / Nedür bu şerr ü şūruñ intihāsız *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 23, Beyit 2). [ḫavf ol,]*

ḫavf u ḫazandan ḳurtılmak [1] *Korku ve gam, kederden kurtulmak.*

Ḳurtılur ḫavf u ḫazandan şu ki ḫaḳḳa yapışa / Ḥaḳḳ ile ḫaḳ olan elbet de bulur fevz u necāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 4). [ḫavf u ḫazandan ḳurtılur, -ur]*

ḫavf u ḫüzün [1] *Korku ve üzüntü.*

Seni insān iden senden ferāġat eylemez ḳaṭʿā / Saña **ḫavf u ḫüzün** yoḳdur muʿarrāsın mükerrerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 4). [ḫavf u ḫüzün,]*

haviye [2] *Cehennem; Kur'ân-ı Kerîm "hâviye"yi "nâr-ı hâmiye" diye tavzîh buyuruyor ki "şedîdü'l-harâre ateş" demektir.*

Ne var ḥaşr-i iḥyā da olsa kefīl / Kimüñ cāyı mesvā kimüñ **ḥāviye** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 3). [ḥāviye,]*

Nice bir lehv ile luʿb ola bu kār / Gel duruş olmaya cāyuñ **ḥāviye** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 2). [ḥāviye,]*

ḥavl [13] *Güç, kuvvet, tâkat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şerḥe gelmez bu derūnum ḥāli ey dānā-yı ḥāl / Ḥālümüñ **ḥavlindedür** ḥālüñ senüñ ey meh-liḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 2). [ḥavlindedür, -in, -de, -dür]*

ḥavl-i ḳuvvet [1] *Güç ve kudret.*

Yinciler yayıldı **ḥavl-i ḳuvvet** aḥvāl üstine / Himmet ile baġladı meydān meydān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 4). [ḥavl-i ḳuvvet,]*

ḥavrā [1] *Ahu gözlü kadın, kız. Cennetteki Huri adı verilen kızlar.*

'Işḳuña düşen n'eylesün cānā iki dünyāyı ol / Derdüñe düşen n'eylesün ġılman ile **ḥavrāyı** ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 1). [ḥavrāyı, -y, -ı]*

ḥavṣala [2] *Anlayış, akıl.*

Ey Murādī beni kendümi ḳomazlar ʿālem / Çekerem cevri ne vardur bu geñiş **ḥavṣaladur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 6). [ḥavṣaladur, -dur]*

Ṭā'ir-i ḳudsī cenāḥ açdı nişān besmeledür / Dār-ı Ḥaḳdur bu hemān aṣl-ı hüner **ḥavṣaladur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 1). [ḥavṣaladur, -dur]*

ḥavvā vü ādem [1] *Havva ile Adem.*

Ben Murādī ḳadrini gelmezden evvel bilmişem / Gelmedin **Ḥavvā vü Ādem** olmadın cennetde ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 5). [ḥavvā vü ādem,]*

ḥavż [1] *Havuz; kevser havuzu.*

Ser-ā-tā-pā muḥīṭ oldı vücūdum **ḥavżı** ābına / Olupdur meşreb-i ṣāfi içer andan ḳamu millet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 4). [ḥavżı, -ı]*

ḥavż-ı kevser [1] *Kevser Havuzu; cennette Hz. Muhammed'e verilen ve buradan su içenlerin ebedi olarak susuzluk çekmeyeceği vadedilen havuzun adıdır.*

Merkezin buldı noḳṭa dā'ireden / **Ḥavż-ı kevserde** şanki dürdāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 3). [ḥavż-ı kevserde, -de]*

ḥavż-ı vücūd [1] *Varlık havuzu.*

Münteşirdür āb-ı luṭfı çün levāmiʿdür muḥīṭ / İrdi çün **ḥavż-ı vücūda** māʿadāya neşr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 3). [ḥavż-ı vücūda, -a]*

hāy [*Vay!, Eyvah!*

Kehkeşān-ı dehre baḳdum herkese yol gösterür / **Hāy** ẓālim bī-vefādur āh bu kevn-i fesād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 4). [hāy,]*

Yāre yār olduġumuz şanma dilā meccāna / **Hāy** aġyāruñ elinden ne ezā çekmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 2). [hāy,]*

ḥayā [4] *Edep. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İdüp nūr-ı ilahīdür Murāduñ tāc-ı ser eyle / Mükemmel oldı īmān şunda kim ola **ḥayā** ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 5). [ḥayā,]*

ḥayāl [75] *Aslı olmadığı halde zihinde kurulan şey, düş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫayāli ḫaylīdür her rūz u şeb ẓıll-ı ḫayālinde / Zemīn üzre ne ṣūret gösterür bu ḫayme-i ḫażrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 3). [ḫayāli, -i]*

ḫayālāt [4] *Hayaller. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dilerseñ irmege ey dil kemālāt ile ḫālāta / Muṣaffā eyle mir'ātuñ sen aldanma **ḫayālāta** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 1). [ḫayālāta, -a]*

ḫayālāt-ı cihan [*Dünyanın hayalleri.*

Ḫayālat-ı cihānı dāfiʿiz ʿayn-ı başardan biz / Anı ẓann itme sen kim māl ile biz cāha yüz tutduḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 4). [ḫayālat-ı cihānı, -ı]*

Ḫayālāt-ı cihāndan ḳalbüñi pāk eyle ey ʾāḳıl / Ki tā göñlüñ serīrinde ṭuta ṣāh-ı cihān menzil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 1). [ḫayālāt-ı cihāndan, -dan].*

ḫayālāt-ı vaḳāyiʿ [1] *Olayların hayalleri, yaşanan hallerle ilgili hayaller.*

Ḫayālāt-ı vaḳāyiʿden ulü'l-ʿayn oldı ebṣārum / Ulü'l-ʿazmüñ şafāsına şafā-baḫş oldı muḫtārum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 1). [ḫayālāt-ı vaḳāyiʿden, -den]*

ḫayāl-ender ḫayāl olmak [1] *Hayal içinde hayal olmak, hayalde kalmak.*

ʿĀlem **olmışdur** ḫayālümde **ḫayāl-ender ḫayāl** / ʿĀlem-i kübrā vü ṣuġrā oldı ʿayn-ı ḳudretüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 4). [ḫayāl-ender ḫayāl olmışdur, -mış, -dur]*

ḫayāl eylemek [1] *Gerçekleşmesi arzu edilen bir şeyi zihinde tasarlayıp canlandırmak, düşünmek.*

Dil ḳıldı te’emmü nice eyyām ü leyāli / **Eyledi ḫayāl ile** ḫayālinde ḫayāli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 1). [ḫayāl eyledi, -di]*

ḫayālī [1] *Gerçek olmayan, hayal.*

O sūruñ gelmedi aṣlā bināsı fehm u idrāke / Anuñla kā’im oldı māʿada añla **ḫayālīden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 4). [ḫayālīden, -den]*

ḫayāl-i ezel [1] *Çok eskiden beri var olan hayal, düş.*

Gelüp żamīrüme düşdi yine **ḫayāl-i ezel** / Ebed çıḳar mı bu ḳalbümden ol menāl-i ezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 1). [ḫayāl-i ezel,]*

ḫayāl-i fikr ile ẕikr [1] *Düşünce ve hatırlayışın hayalı.*

Ḫayāl-i fikr ile ẕikr oldı ʿāṣıḳuñ kārı / Velīk añla ḫayāl olımaz ḫayāle ṭarīḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 2). [ḫayāl-i fikr ile ẕikr,]*

ḫayāl-i ḥabīb [1] *Sevgilinin hayali.*

Dil **ḫayāl-i ḥabīb** ile eglen / Ol ḥabīb-i lebīb ile eglen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 1). [ḫayāl-i ḥabīb,]*

ḫayāl-i kevn [1] *Varlık âleminin düşüncesi.*

Ḫayāl-i kevni terk eyle ne ṣūret ẓāhir ü bāṭın / Ne mümkin ola bī-çāre añа kim çāre yüz ṭutdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 2). [ḫayāl-i kevni, -i]*

ḫayāl-i nigār [1] *Güzel yüzlü sevgilinin hayali.*

Çoḳdan aġlardı bu gözüm ḳanı / Añlamasa anı **ḫayāl-i nigār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 2). [ḫayāl-i nigār,]*

ḫayāl-i özge [1] *Başka, farklı hayal.*

ʿIşḳı ṣorarsañ o ḥāl-i özgedür / ʿAyna gelmez ol **ḫayāl-i özgedür** eger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 538, Beyit 1). [ḫayāl-i özgedür, -dür]*

ḫayāl-i terk-i ṣūret [1] *Suretin, yüzün hayalini terk etmek.*

Ḫayāl-i terk-i ṣūretden görünmez ḥālet-i maʿnā / Irağ ol ġayrıdan añа yaḳın ol gözle maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 3). [ḫayāl-i terk-i ṣūretden, -den]*

ḫayāl itmek [3] *Düşlemek.*

Dil seni çün **ḫayāl ider** eyler ol ibtidā saña / Çünki seni me’āl ile eyler ol intihā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 1). [ḫayāl ider, -er]*

Ḫurrem ol dil kim ḥabībi añа keşf ide cemāl / Dil cemāl ile cemālinde kemāl **ide ḫayāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 1). [ḫayāl ide, -e]*

Kemāl-i merḥameti ẓāhir oldı ol demde / Yüzüme baḳduġını ʿayn ile **ḫayāl itdüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 3). [ḫayāl itdüm, -dü, -m]*

ḫayāl-i vücūd [2] *Varlığın hayali.*

Ḥabīb-i aṣl ola ḥubbu’l-īṣāle çün mā’il / Gelür anuñla heyūlāya bu **ḫayāl-i vücūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 2). [ḫayāl-i vücūd,]*

Görindi ġayb ile ʿaynumda çün kemāl-i vücūd / Cihānuñ añla ʿuyūnına bu **ḫayāl-i vücūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 1). [ḫayāl-i vücūd,]*

ḫayāl-i yār [3] *Sevgilinin hayali.*

Ḳıl **ḫayāl-ı yāri** yār ey dil saña / Ḳıl tevaḳḳuf bir dem ey dil olma zār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 4). [ḫayāl-ı yāri, -i]*

ʿĀlemi bir ṣūret añla dil **ḫayāl-i yārden** / Küllī andandur bilürven gelmezem inkārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 1). [ḫayāl-i yārden, -den]*

Saña hicrāndur ezelden çün naṣīb / Ol **ḫayāl-i yār** ile mihmān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 2). [ḫayāl-i yār,]*

ḫayāl-i zilāl [1] *Hayalin gölgesi.*

ʿAceb menzil-i bü’l-ʿacebdür bu zīr-i ḫıyām / **Ḫayāl-i zilāl** oldı cümle vücūh-ı ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 3). [ḫayāl-i zilāl,]*

ḫayāl olmak [5] *Hayal; görünmez olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Görelden nūr-ı ruḫsāruñ cemāl-i bā-kemāl oldum / ʿIyān-ı ʿayn olalıdan ʿuyūn içre **ḫayāl oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 1). [ḫayāl oldum, -du, -m]*

ḫayāl ṭutmak [1] *Hayal kurmak, düşlemek.*

Ey kemālüñ ṣafḥa-i ʿālemde ḥāl / Her kişi **ṭutar** egerçi bir **ḫayāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 838, Beyit 1). [ḫayāl ṭutar, -ar]*

> **ḫayāt [39]** *Hayat, yaşam. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Pes ḳıldı ḳamu mürdeleri luṭfı ile ḥay / Ḥayy itdi **ḫayāt** ile yine luṭfı temāşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 2). [ḫayāt,]*

ḫayāt bulmak [2] (Deyim) *Canlanmak, dirilmek; sıkıntılardan kurtulmak; isteklerine kavuşmak.*

Cān atdı çü cānānesine **buldı ḫayātı** / İḳdām ile pes ḥāṣılını eyledi ḳurbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 3). [ḫayātı buldı, -dı]*

Bu Murādīnüñ kelāmından **bulur** mürde **ḫayāt** / Bende oldı bir sözine nice şāh-ı Edhemī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 5). [ḫayāt bulur, -ur]*

ḫayāt-efzā [1] *Hayat artırıcı, hayat bahşedici, canlandırıcı.*

Ḫayāt-efzā durur her ḫasta-i cān üstine dā’im / Murāduñ ṭatlu elfāẓı hemān ḳand-ı mükerrerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 5). [ḫayāt-efzā,]*

ḥayāt-ı beḳā [1] *Ebedi, ölümsüz hayat.*

Beni **ḥayāt-ı beḳāda** mü'ebbed eyledi çün / Velī bu ṣūreti bir ḫôşca nāẕır ol gözüñ ac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 4). [ḥayāt-ı beḳāda, -da]*

ḥayāt-ı bī-zevāl [1] *Sonsuz hayat.*

Çün **ḥayāt-ı bī-zevāl** ile müheyyādur vücūd / Sırr-ı cān ile dem-ā-dem devlet-i inşādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 2). [ḥayāt-ı bī-zevāl,]*

ḥayāt-ı cān [1] *Hayat, yaşam.*

Ḥayāt-ı cānum olmış çün ḥayāt-ı cāvidānumdan / Ḥayātumdan ḥayāt içün ider naḳş-ı ṣuver ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 3). [ḥayāt-ı cānum, -um]*

ḥayāt-ı cāvidān [21] *Sonsuz hayat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī sözleri ser-çeşme-i āb-ı ḥayāt oldı / **Ḥayāt-ı cāvidānī** kesb ider andan olan sīrāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 7). [ḥayāt-ı cāvidānī,]*

ḥayāt-ı cāvidān bulmak [3] *Ölümsüz yaşamı bulmak.*

Ḥayāt-ı cāvidān buldı yaḳīni āşiyānında / Fenāsınuñ fenāsında şu kim mevt ile iḥyādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 3). [ḥayāt-ı cāvidān buldı, -dı]*

Ḥayāt-ı cāvidāndur kim sebāt-ı ḥayret-i şāhid / Fu'ād-ı ʿaşıḳīn içre ḳarār itse ḳarār eṭvār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 2). [ḥayāt-ı cāvidāndur, -dur]*

Ḫaber ʿömr-i beḳādan isteyen rūḥ-ı revāndan şor / Şehīd-i ʿışḳ olan her dem **ḥayāt-ı cāvidān buldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 3). [ḥayāt-ı cāvidān buldı, -dı]*

ḥayāt-ı cāvidān olmak [1] *Ebedi hayata sahip olmak.*

Ḫayātum terk idüp çün kim **ḥayāt-ı cāvidān oldı** / Ḳamu maḫlūḳuñ ortasında ḳavl ile maḳāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 3). [ḥayāt-ı cāvidān oldı, -dı]*

ḥayāt-ı ebed [5] *Sonsuz hayat, ölümsüzlük. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Virgil baña **ḥayāt-ı ebed** lutfuñ işlegil / Iġmāż-ı ʿayn eyleme gel eyle merḥabā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 4). [ḥayāt-ı ebed,]*

ḥayāt-ı ebed olmak [1] *Sonsuz, ölümsüz hayat olmak.*

Ḥayāt-ı ebed oldı çün rāḥat-ı cāvidān / Fenā-yı miśāl oldı rūḥ-ı revāna miśāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 3). [ḥayāt-ı ebed oldı, -dı]*

ḥayāt-ı ḥaḳ [1] *Doğru, hak olan hayat.*

Biz **ḥayāt-ı ḥaḳdayuz** ġayruñ ḥayātı bizdedür / Fāʿilüz emr ile eşyā vāḳıʿātı bizdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 1). [ḥayāt-ı ḥaḳdayuz, -da, -(y)uz]*

ḥayāt-ı iftiḫār [1] *Övünülecek hayat.*

Mürtefiʿ oldı laḥẓada nefʿini buldı ʿarṣada / Tābını gördi laḥẓada irdi **ḥayāt-ı iftiḫār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 2). [ḥayāt-ı iftiḫār,]*

ḥayāt-ı mürde olmak [1] *Ölüye hayat olmak, ölüye can vermek.*

Ḥayāt-ı mürde olmışdur refīḳ-i şāḥib-i enẓār / Ḳamu yaraya merhemdür cemāli gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 2). [ḥayāt-ı mürde olmışdur, -mış, -dur]*

ḥayāt-ı rūḥ [2] *Ruhun hayatı.*

Ḥayāt-ı rūḥdur ve ammā sāʿati rāciḥ / Beḳādur ravża-i ʿadni hemīn ibkā ider cümle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 3). [ḥayāt-ı rūḥdur, -dur]*

Ḥayāt-ı rūḥ ʿani'l-lemʿa oldı meşhūrest / Hidāyet irdi aña şol ki buldı iẕʿānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 2). [ḥayāt-ı rūḥ,]*

ḥayāt-ı rūḥ-baḫş [1] *Ruh bağışlayan hayat.*

Ḥayāt-ı rūḥ-baḫş olmaz idi bu arada meknūn / Eger bilmese ʿālemde nedendür aşfiyā revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 4). [ḥayāt-ı rūḥ-baḫş,]*

ḥayāt-ı rūḥ-ı cismani [1] *Bedenin ruhunun hayatı.*

Ḥayāt-ı rūḥ-ı cismānī fenā-yı maḥv-ı ẕātīdür / Beḳāda oldı ẕāhir añla bu bir sırr-ı aḫfādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 3). [ḥayāt-ı rūḥ-ı cismānī,]*

ḥayāt-ı ziyade [1] *Çok, fazla, uzun hayat.*

ʿÖmr-i medīd içinde nedür fikr-i rāsiḫūñ / ʿÖmr-i ḳaṣīr içinde **ḥayāt-ı ziyādedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 5). [ḥayāt-ı ziyādedür, -dür]*

ḥayāt ile memat [3] *Hayat ile ölüm.*

Gūş-ı cān ile Murāduñ ḳavlini ḳıl istimāʿ / İki yüzlü āyine oldı **ḥayāt ile memāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 6). [ḥayāt ile memāt,]*

Sensüzin hiç olımaz bende ḥayāt / Senden ayrudur **ḥayāt ile memāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 1). [ḥayāt ile memāt,]*

Çün **ḥayāt ile memātum** oldı şaġ / Benden oldı cümle eżdādum ırağ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 1). [ḥayāt ile memātum, -um]*

ḥayāt itmek [1] *Hayat kaynağı olmak.*

Yüzüm vücūduma sürdüm **ḥayāt idüp** ʿilmüm / Bu elf cehd ile bildüm ki ṣad hezār nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 3). [ḥayāt idüp, -üp]*

ḥayāt olmak [1] *Hayat vermek.*

Olupdur ʿışḳ-ı ḥabībüm baña mededle **ḥayāt** / Ḥayātumuñ ebedin pes ebed ḳılur isbāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 1). [ḥayāt olupdur, -up, -dur]*

ḥayāt ü memat [1] *Hayat ve ölüm.*

Mümessel oldı vücūd ile çün ʿadem naḳşı / Seçildi ayru olup cā-be-cā **ḥayāt ü memāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 2). [ḥayāt ü memāt,]*

ḥayāt virmek [5] (Deyim) *Canlandırmak; mutlu etmek, sıkıntıyı gidermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben sebātum istedüm **virdi ḥayātın** cümleten / Ben bu niʿmet şükrini nice ḳılam yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 2). [ḥayātın virdi, -ın, -di]*

Ḫayber [1] *Hayber kalesi.*

Buldı çün kim ʿavn-i yāri yāri ḳıldı ʿavn-ı yār / **Ḫayberüñ** bābını ḳalʿ itdi bu resme ḥaydarum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 4). [ḫayberüñ, -ün]*

ḥaydar [1] *1. Arslan. 2. Hz. Ali.*

Buldı çün kim ʿavn-i yāri yāri ḳıldı ʿavn-ı yār / Ḫayberüñ bābını ḳalʿ itdi bu resme **ḥaydarum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 4). [ḥaydarum, -um]*

hayf [3] *"Yazık ki, heyhat, vah!" anlamlarında kullanılan ünlem.*

Şol ki bizüm bilmedi iḳrārumuz / **Ḫayf** aña ki añlamadı kārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 1). [ḥayf,]*

Āh Murādīyi bilen bilmedi / **Ḫayf** dimiş bilmeyen efkārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 5). [ḥayf,]5*

ʿÖmrüñi ḫarc itme luʿb u lehve āh / **Ḫayf** kim ʿömr-i ʿazīz ola tebāh *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 38, Beyit 1). [ḥayf,]*

ḥayf olmak [1] *Yazık olmak, ziyan olmak.*

Gel berü diñle sözüm bi'llāhi **ḥayf olmaz** saña / Çek Murāduñ küḥlini ʿaynuñda ḳalmasun zibil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 5). [ḥayf olmaz, -maz]*

ḥayfā [5] *Yazık!, yazıklar olsun! (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān ile eyle kelāmını Murāduñ der-gūş / Ger bu īmā vü kelāmum bilemezseñ **ḥayfā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 6). [ḥayfā,]*

hāy ile hūy [1] *Karışıklık, kargaşa, gürültü.*

Niḳāb aşma ḥabībüm eyle luṭfuñ rūy-i dil-cūya / Ḳo düşsün cümle ʿuşşāḳuñ ṣadāsı **hāy ile hūya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 1). [hāy hūya, -(y)a]*

hāy u hūy itmek [1] (Deyim) *Karışıklık, kargaşa, gürültü.*

Serseri şanma maḥabbet özge ḥāletdür göñül / Añlama her **hāy u hūy idende** tāb-ı ʿışḳ var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 2). [hāy u hūy idende, -ende]*

ḫaylī [6] *Epeyce, çokça, çoktan: hayli zaman, hayli müddet, bir hayli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫayāli **ḫaylīdür** her rūz u şeb ẓıll-ı ḫayālinde / Zemīn üzre ne ṣūret gösterür bu ḫayme-i ḫażrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 3). [ḫaylīdür, -dür]*

ḫayl-i ʿışḳuñ ʿaskeri [1] *Aşk ordusunun askeri.*

Ṭurfetü'l-ʿaynumda gördüm **ḫayl-i ʿışḳuñ ʿaskerin** / Manẓarum seyr eyleyen cā-yı temāşā didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 3). [ḫayl-i ʿışḳuñ ʿaskerin,]*

ḫayme [4] *Çadır. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿArṣa-i tevḥīde ḳurduñ çünki ʿaḳluñ **ḫaymesin** / Añlaġıl ednā vü aʿlā zīr ile bālā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 5). [ḫaymesin, -sin]*

ḫayme-i 'adli ḳurmak [1] *Adalet otağının, çadırının kurulması. II Kıyamet günü mizanın olması.*

Ḳuruldı ḫayme-i 'adli ki ḥāşā ẓūlm ola meyli / Dilerseñ ḥamd ḳıl ḫaylī gele tā işüñ ortaya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 4). [ḫayme-i 'adli ḳuruldı, -dı]*

ḫayme-i bād-bān [1] *Yelkenli çadır.*

Geldi ḳuruldı ʿömrümüz **ḫayme-i bād-bān** gibi / Baḥr-ı vücūda fülk-i dil girdi geçer zamān gibi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 1). [ḫayme-i bād-bān,]*

ḫayme-i ecsād [1] *Bedenlerin çadırı.*

Gördi çün **ḫayme-i ecsād** ḳonup göçmededür / Rūḥını ḳıldı muḳīm 'ayn-ı sebāt eyledi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 3). [ḫayme-i ecsād,]*

ḫayme-i ecsām [1] *Beden, varlık çadırı.*

Ḫayme-i ecsāmda ervāḥuñ olmışdur ḫayāl / Maḥż-ı ḥikmet ʿayn-ı ḳudretdür bu eşyā cünbüşi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 4). [ḫayme-i ecsāmda, -da]*

ḫayme-i eflak [3] *Feleklerin çadırı.*

Şerār-ı nār-ı āhumdan ṭutışdı **ḫayme-i eflāk** / Ḥabībüñ çāresidür çāre-i ṣabrum ḳılan çāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 1). [ḫayme-i eflāk,]*

Ḫayme-i eflāk içinde seyr ider cümle ṣuver / Cā-be-cā naḳş ile ṣūret resmine baḳ añla ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 3). [ḫayme-i eflāk,]*

Ḫayme-i eflāki gör kim gösterür ẓıll-ı ḫayāl / Gel ḫayāle aldanup ḳalma ḥikemden ḳıl naẓar *(Murâdî Dîvânı, Müfret 33, Beyit 1). [ḫayme-i eflāki, -i]*

ḫayme-i ḫażrā [1] *Kır, yeşillik otağı.*

Ḫayāli ḫaylīdür her rūz u şeb ẕıll-ı ḫayālinde / Zemīn üzre ne ṣūret gösterür bu **ḫayme-i ḫażrā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 3). [ḫayme-i ḫażrā,]*

ḫayme-i vücūd ḳurmak [1] *Beden, varlık çadırını kurmak.*

Ḳurdum ṭınāb-ı cūd ile çün **ḫayme-i vücūd** / Sāyemde kimi ḳonar ider kimi irtiḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 4). [ḫayme-i vücūd ḳurdum, -du, -m]*

ḫayme ḳurmak [2] *Çadır kurmak.*

Kemāl ile kemāl el-ḥaḳ kemālidür kemālinde / Miyān-ı şems ile ẕerre **ḳurılmış ḫayme** pür-eṭnāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 3). [ḫayme ḳurılmış, -ıl, -mış]*

Mihter-i ʿaḳl **ḳurar** çünki ḥikem **ḫaymelerin** / Her ṭınābı virür āfāḳa ṭarīḳat ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 2). [ḫaymelerin ḳurar, -ar]*

ḫayr [20] *Hayır, hayırlı, faydalı, iyi, iyilik. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫayrümüz ḫayr idelüm ḫayr ile aḥvāle ḫaber / Virelüm ḳavl ile ḳuvvete bugün ḥāle ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 1). [ḫayrümüz, -ümüz]*

ḫayra maḳdem görinmek [1] *Gelişi hayırlı görünmek.*

Ḫayra maḳdem görinür milk-i ḥabībe yolumuz / Vaṣl ile ḫurrem ola ṣa'lla(h) dil-i mā'il-i mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 2). [ḫayra maḳdem görinür, -ür]*

ḫayr-ı ḫaber [2] *Haberin hayırlısı.*

Müjdeler olsun saña ey ḫayr-ı nās / Ḫayr ile dā'im gelür **ḫayr-i ḫaber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 3). [ḫayr-i ḫaber,]*

Müjdeler olsun saña ey ḫayr-ı nās / Ḫayr ile dā'im gelür **ḫayr-ı ḫaber** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 27, Beyit 3). [ḫayr-ı ḫaber,]*

ḫayr-ı ḫayr itmek [1] *Hayırlının hayırlısı, en hayırlısı etmek.*

Ḫayr-ı ḫayr itdi özi ḫayr ile yād itdi özin / Ey Murādī ḫayradur anuñ içün her niyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 5). [ḫayr-ı ḫayr itdi, -di]*

ḫayr-ı maḳdem [1] *Gelişinin hayrı.*

Ḫayr-ı maḳdem ey ḥabīb-i dilsitān-ı dil-nüvāz / Cümle maḥbūb olsa ʿālem senden olmaz ḳalb-bāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 1). [ḫayr-ı maḳdem,]*

ḫayr itmek [2] *Yararlı, faydalı olmak.*

Seḥerüm **ḫayr idüben** eyle mesāmı pür-nūr / Dem-be-dem ḳutlu ṣabāḥ eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 2). [ḫayr idüben, -üben]*

Ḫayrümüz **ḫayr idelüm** ḫayr ile aḥvāle ḫaber / Virelüm ḳavl ile ḳuvvete bugün ḥāle ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 1). [ḫayr idelüm, -elü, -m]*

ḫayr olmak [1] *Hayırlı olmak; iyi, güzel olmak.*

Ḫaber-i ferruḫı **ḫayr oldı** yine peydāda / Ġaflet eyleme göñül 'aḳluñı dir aṣfāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 1). [ḫayr oldı, -dı]*

ḫayr u şer [2] *İyilik ve kötülük.*

Cennet u nāra muḳırven vü ḳażā **ḫayr u şere** / Yevm-i mevʿūd ile mīzān u ṣırāṭuñ ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 4). [ḫayr u şere, -e]*

Geldi pes didi müdebbir buña tedbīr gerek / 'Ālim ile buluşup añladı dil **ḫayr u şerin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 2). [ḫayr u şerin, -in]*

ḫayr u şer olmak [1] *Hayrın ve şerrin meydana gelmesi.*

Ḥażret-i ḳudsī durur her kārı peydā eyleyen / Cümle dest-i ḳudretinde **oldı** anuñ **ḫayr u şer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 4). [ḫayr u şer oldı, -dı]*

ḫayrü'l-ümem olmak [1] *Hayırların anası, kaynağı, doğuş yeri olmak.*

Mīm-i Aḥmedden eger alduñsa ümmet mīmini / Añlaġıl mīm-i Murādī **olasın ḫayrü'l-ümem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 5). [ḫayrü'l-ümem olasın, -a, -sın]*

ḫayrān [19] *1. Bir kimse veya bir şey karşısında hayranlık duyan, onu çok beğenen, çok takdir eden kimse.*

Eşkümi gördükde deryā āferin itdi baña / Benden artuḳdur yaşuñ v'Allāhi **ḫayrānum** saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 1). [ḫayrānum, -um]*

Beni ḫayretde ḳoduñ līk cihān **ḫayrānum** / Ẓāhirā ṣaḳla bu ʿışmetle velī ḳıl ifṣā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 45, Beyit 4). [ḫayrānum, -um]*

Beşer bilmekdedür **ḫayrān** melekler bunda ser-gerdān / Benüm ol yār ile her an ʿacā'ib gizlü ḫālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 4). [ḫayrān,]*

Dünyāya mā'il olma vü **ḫayrān** seyrine / Ẓıll-ı ḫayāldur bu temāşā gelüp geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 3). [ḫayrān,]*

Seni ḫayrān ideli ḫüsn ü cemāl-i dildār / Ḳamu **ḫayran** Murādī dem-i ḫālüñde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 5). [ḫayran,]*

Gülşen-i ḫüsnüñde nālān oldı bülbüldür göñül / Ey cemālüñ verdine **ḫayrāndur** cān ile dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 1). [ḫayrāndur, -dur]*

Didi kim sen nedür aṣlı Murādī ṭālib olmışsın / Didüm kim ṭālib olmış maṭlabum fikir ile **ḫayrānum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 5). [ḫayrānum, -um]*

Ger merd-i ḥaḳīḳatseñ bildüñ bu Murādīyi / Aʿmā oluben ḳalma ac gözüñi **ḥayrānum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 5). [ḥayrānum, -um]*

Enīs ü mūnis-i rūḥ-ı revāndur gerçi nām-ı yār / Velī ẕātında **ḥayrānum** beḳā oldı baña andan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 4). [ḥayrānum, -um]*

Seni maḥbūb ideli terk-i hevā ḳıldum kim / Bilesin ḥüsn ü cemāle nice **ḥayrānam** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 4). [ḥayrānam, -am]*

Ben cemāl-i yāre cānā şöyle **ḥayrānum** yine / İki ʿālemden geçüp ʿışḳ ile mihmānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 1). [ḥayrānum, -um]*

Cemʿ idelden cemʿ ile cemʿümde **ḥayrānam** yine / Olmadum bir laḥẓa münfek aṣlā mihmānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 1). [ḥayrānam, -am]*

Beni ḥayrān ideli cümle cihān **ḥayrānam** / Ne ṣafādur dil-i ʿuṣṣāḳa ki dildār ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 3). [ḥayrānam, -am]*

Tāb uraldan ʿaynuma nūruñ ḳomadı bende tāb / Ḳalbi **ḥayrān** çeşmi giryān ʿaḳlı sekrān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 3). [ḥayrān,]*

Çeşmümde nem dilümde ḥarāret şitābda / Ḥayretde cān diler yine **ḥayrān** seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1537, Beyit 4). [ḥayrān,]*

2. Şaşakalmış, şaşkın, hayrette kalan, ne yapacağını bilmeyen.

Remzini fehm itmeyen fetḥ idemez genc-i rumūz / Anuñ içün açamaz fetḥinde **ḥayrān** eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 2). [ḥayrān,]*

Men ʿaref sırrında ḥayran oldı dil **ḥayrān** igen / Ṭaldı bir ʿumman-ı bī-pāyāna dil ʿumman igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 1). [ḥayrān,]*

Ey göñül ʿışḳa düşelden berü **ḥayrānam** ben / Yār ile yār olalı ʿāleme bürhānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 1). [ḥayrānam, -a, -m]*

Şeb-i rūzumda ʿaceb ʿışḳ ile **ḥayrānam** ben / Mihr ü mehveş beden ü cānumı gerdānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 1). [ḥayrānam, -a, -m]*

ḥayrān eylemek [3] *Hayranlık uyandırmak, çok etkilemek; sarhoş etmek, kendinden geçirmek.*

Himmet-i bālāyile başdı ḳadem meʾvāsına / Pes nedendür vālih ü şeydā vü **ḥayrān eyledüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 2). [ḥayrān eyledüñ, -dü, -n]*

Ḳaddüñ oḳı ḳıldı şehā ḳāmetüm hemān / Ḳaşuñ ḥayāli **eyledi ḥayrān** bu gönlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 6). [ḥayrān eyledi, -di]*

Gerçi kim sūretde ʿaynum bilmedi keyfiyyetin / Līk **ḥayrān eyleyen** ḥüsn-i dilārādur beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 2). [ḥayrān eyleyen, -(y)en]*

ḥayrān ḥayrān olmak [1] *Çok hayran olmak, beğenmek.*

Diñler iseñ ger Murādīnüñ muʿammā sözlerin / **Olasın** fehminde sen **ḥayrān ḥayrān** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 5). [ḥayrān ḥayrān olasın, -a, -sın]*

ḥayrān itmek [9] *Hayranlık duygusu uyandırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mey-i şevḳuñ durur her dem beni sekrān ider yā Rab / Senüñ ʿışḳuñ durur her dem beni **ḥayrān ider** yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 1). [ḥayrān ider, -er]*

ḥayrān ḳalmak [1] (Deyim) *Çok beğenmek.*

Ḥikmet-i ḳudrete yüz dutdı göñül lāyiḥası / Cümle **ḥayrān ḳalupdur** bizüm esrārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 4). [ḥayrān ḳalupdur, -up, -dur]*

ḥayrān olmak [25] *1. Hayranlık duygusunun uyanması, beğenmek.*

Gördigi dem anı didüm **oldı** dil **ḥayrān** aña / Nice nice saʿy ḳıldı bulmadı pāyān aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 1). [ḥayrān oldı, -dı]*

Gelüp ḫvāce-i ḥikmet eyledi ders-i ḥakīm / Şu resme ki **ḥayrān olupdur** nice biñ lebīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 4). [ḥayrān olupdur, -up, -dur]*

Gözin açmış durur şehlā cemālüñe **olup ḥayrān** / Oḳur ḥüsnüñ kitābını saña meddāḥ olup güller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 3). [ḥayrān olup, -up]*

Ḳıṣṣa-i ʿışḳum işiden cümle **ḥayrān oldılar** / Cām-ı ḥubbum nūş idenler mest ü sekrān oldılar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 1). [ḥayrān oldılar, -dı, -lar]*

Nice meh-pāreler var bu cihānda / Senüñ gün yüzüñe **ḥayrān olupdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 3). [ḥayrān olupdur, -up, -dur]*

Niḳāb açdı yüzinden gösterüp maḥbūb çeşm u ḳaş / Ḳamu ʿuṣṣāḳ **olup ḥayrān** mesācid didiler sābāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 1). [ḥayrān olup, -up]*

Çün beni oldı müşāhid yaşuma **ḥayrān olup** / Allāh Allāh didi ʿālemde ne sırlar var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 3). [ḥayrān olup, -up]*

Añlamak emrinde **ḥayrān oldılar** cemm-i ġafīr / ʿĀrifüñ sırrındadur sırr ile tenhā añlamaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 4). [ḥayrān oldılar, -dı, -lar]*

Ḫafīdür sırruñ iḫfāda celīdür līk her kāruñ / Cemālüñ pertevi **ḥayrānı oldı** cümleten varuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 1). [ḥayrānı oldı, -dı]*

Yaraşur ḥüsnüñ temāşāsına **ḥayrān olsalar** / Yaradılmışlar ḳamu müştāḳı olmış ṭalʿatüñ

(Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 3). [ḥayrān olsalar, -sa, -lar]

Söyler cihānda her kişi gerçi maḳālde / **Ḥayrān olur** Murādī maḳalüñ gören senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 5). [ḥayrān olur, -ur]*

Añladı çün kim benüm ʿışḳıyla nālān olduġum / Merḥamet ḳıldı bilüp ḥüsninde **ḥayran olduġum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 1). [ḥayran olduġum, -duk, -um]*

Ben cemāl-i yāre cānā şöyle **ḥayrān olmışam** / Gitdi benden ikilük ben cümle yek-sān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 1). [ḥayrān olmışam, -mış, --am]*

Rāh-ı ʿışḳı ṭutalum rehber ü cüyān olalum / Ḳaṣd-ı dildār idelüm rüyına **ḥayrān olalum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 1). [ḥayrān olalum, -alu, -m]*

Cihān ārāyişine aldanuben **olmaġıl ḥayrān** / Fenādur ey göñül āḫır bozılur defter ü dīvān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 1). [ḥayrān olmaġıl, -ma, -gıl]*

Ṭaleb verdi açılduḳça olur cān bülbüli ḫandān / Meʿānī nev-bahārınuñ **olupdur** boyına **ḥayrān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 1). [ḥayrān olupdur, -up, -dur]*

Göreli ḥüsn ü cemālüñi dil **oldı ḥayran** / Baña göster beni ol dīde-i devrānuñ içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 4). [ḥayran oldı, -dı]*

Sen bir ʻalīmsin saña bir ẕerre gizlü yoḳ / **Ḥayrān olup** durur senüñ ʻilmüñde ʻālimān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1134, Beyit 3). [ḥayrān olup, -up]*

Lābeler ḳıldum varup ol ravżanuñ rıżvānına / Bābını feṯḥ ide tā **ḥayrān olam** seyrānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 1). [ḥayrān olam, --am]*

2. Şaşırmak, hayrete düşmek.

Ser-mest ü **ḥayrān olduġum** zībā cemālüñden midür / Şevḳ ile sekrān olduġum zībā cemālüñden midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 1). [ḥayrān olduġum, -duğ, -um]*

Ruḫuñ mir'ātına **ḥayrān olaldan** ṭūṭī-i cānum / Zebānı ditrer aġzında ḳaçan ol olısar epsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 4). [ḥayrān olaldan, -aldan]*

Göreli laʿl-i mey-gūnu ñ bu çeşmüm ey gözi āhū / Senüñ esrār-ı ʿışḳuñla ḥabībüm **olmışam ḥayrān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 2). [ḥayrān olmışam, -mış, --am]*

Men ʿaref sırrında **ḥayran oldı** dil ḥayrān igen / Ṭaldı bir ʿumman-ı bī-pāyāna dil ʿumman igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 1). [ḥayran oldı, -dı]*

Men ʻaref sırrında **ḥayrān oldılar** ehl-i ṭarīḳ / Sırr-ı taḥḳīḳ añlayandur ʻālem-i devrān olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 3). [ḥayrān oldılar, -dı, -lar]*

Ḥālüm istifsār iderseñ gelmez ol hergiz dile / Niceler **ḥayrān olur** bilmekde anı kim bile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 1). [ḥayrān olur, -ur]*

ḥayrān u ser-gerdān [1] *Şaşkın, şaşırmış, başı dönmüş.*

Yiter **ḥayrān u ser-gerdān** ḳamu emvāt-ı ser-gerdān / Muḥibbüm diyü her ẕerre cevāb ider türābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 4). [ḥayrān u ser-gerdān,]*

ḥayrān u zār [1] *Şaşırmış ve ağlayan.*

Rāġıbān-ı rüyuñ olmışlar ḳamu **ḥayrān u zār** / Çeşm-i giryānlar dökerler ḳaṭreler hem çün seḥāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 3). [ḥayrān u zār,]*

ḥayrān ü zār olmak [1] *Şaşırma ve ağlayıp inlemek.*

Çoḳ olupdur bende ʿisyān **olmışam ḥayrān ü zār** / Luṭf ḳalmışdur saña yā Rabbenā senden meded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 2). [ḥayrān ü zār olmışam, -mış, -am]*

ḥayret [20] *Şaşırma, şaşırıp kalma, ne yapacağını bilmeme.*

Şerḥa şerḥa olmayınca dil dime ʿāşıḳ aña / **Ḥayretinden** virmeyince cān dimem sādıḳ aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 1). [ḥayretinden, -i, -n, -den]*

Ḥüsn-i cemālüñe dil ʿaḳl ile **ḥayretdedür** / Vech-i kemāl olsa ger cān ile dehşetdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 1). [ḥayretdedür, -de, -dür]*

Ber-kemāl oldı göñül gerçi kemālüñde senüñ / Līk **ḥayretde** durur ḥüsn-i cemālüñde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 1). [ḥayretde,]*

Ḳoma **ḥayretde** özüñ mihr-i dıraḫşān olġıl / Ġūş ḳıl pendümi gel mīr-i suḫandān olġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 2). [ḥayretde,]*

Ḥayretümden bilmezem tende revānum oldıġın / Her kelāmı şerḥ iden bilmem dehānum oldıġın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 1). [ḥayretümden, -ümden]*

Ḥayretümde bilmedüm bildüm diyen ʻāşıḳ degül / Ṣādıḳ oldur ṣıdḳını ṣıdḳında ḥall ide ḳamu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 4). [ḥayretümde, -üm, -den]*

Taḥayyür ḳapladı ins ile cinni cümle eşyāyı / O **ḥayretden** ḥalāṣ içün didiler cümleten Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 2). [ḥayretden, -den]*

Taḥayyür ḳapladı ins ile cini cümle eşyāyı / O **ḥayretden** ḥalāṣ içün didiler cümleten Allah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 2). [ḥayretden, -den]*

II Hayret makamı: Dervişin Allah'ın tecellileri karşısında kendinde meydana gelen şaşkınlık durumu.

Ḥikmetde gördi ʿibreti ʿibretdedür ḥikem / Ḥayretde **ḥayret** üzre durur yād ü āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 2). [ḥayret,]*

Ḥikmetde gördi ʿibreti ʿibretdedür ḥikem / **Ḥayretde** ḥayret üzre durur yād ü āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 2). [ḥayretde, -de]*

Baḥr-i istiġrāḳa ġarḳ oldı bu ʿaḳl-ı reh-nümūn / **Ḥayret** ile anuñ içün "māʿarefnā"dur nidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 2). [ḥayret,]*

Ḥayretüm efzūn olur ḳılsam temāşā-yı cemāl / Kibriyā-yı ʿayn-ı vaḥdetdür bu dem celle celāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 1). [ḥayretüm, -üm]*

Beni **ḥayret** iḥāṭa eylemişdür ser-te-ser ḫānum / Ġam-ı dildār ile dā'im iki ʿaynüm ṭolupdur nem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 2). [ḥayret,]*

Buldı ol **ḥayretde** bir ẕevḳ u ṣafā kim şerhi yoḳ / Luṭf idüp maḥbūb ona feṭḥ itdi biñ bāb üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 4). [ḥayretde, -de]*

Vecde gelüp cümlesi **ḥayrete** ġarḳ oldılar / Cümleten unutdılar ḳılmadı cān u cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1175, Beyit 3). [ḥayrete, -e]*

Oldı müstaġrak göñül **ḥayretde** ḥayretdür yine / Kesretinden vecd olup vaḥdetde vaḥdetdür yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 1). [ḥayretde, -de]*

Oldı müstaġrak göñül ḥayretde **ḥayretdür** yine / Kesretinden vecd olup vaḥdetde vaḥdetdür yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 1). [ḥayretdür, -dür]*

Çeşmümde nem dilümde ḥarāret şitābda / **Ḥayretde** cān diler yine ḥayrān seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1537, Beyit 4). [ḥayretde, -de]*

Cemāl-i lā-yezālüñ **ḥayretinde** ʿaḳl-ı küll ebkem / Cihāna ḫ∨ān-ı faẕluñdan nevāl-i luṭf ire her dem *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 4). [ḥayretinde, -in, -de]*

ʿIyān olduḳça nūruñ ʿayna müstevlī olur **ḥayret** / Senüñdür ḳudret ü saṭvet senüñdür ʿizzet ü rifʿat *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 7). [ḥayret,]*

ḥayret almak [2] *Hayrete düşmek, şaşkınlık içinde kalmak.*

Cümleyi **ḥayret alur** idi Murād / Söyleseñ ger saña neler didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 529, Beyit 5). [ḥayret alur, -ur]*

Ṭāḳatüñ ḳılmaz idi ẕerre ḳadar gūş itseñ / **Ḥayret alurdı** seni laḥẓa ḳadar gūş itseñ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 47, Beyit 2). [ḥayret alurdı, -ur, -dı]*

ḥayret başmak [1] *Hayrete düşmek, şaşırmak, şaşırıp kalmak.*

Keşf ideli Murādī bu emṣār ḳavmini / **Ḥayret başar** ḳamuyı naẓardan bu aġuma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 5). [ḥayret başar, -ar]*

ḥayretde bulmak [1] *Dervişin Allah'ın tecellileri karşısında kendinde meydana gelen şaşkınlık durumu.*

Ẕātumı **ḥayretde buldı** mā ʿarefnā didi çün / Ḥaḳḳ meşrūt oldı ẕātüm ẕât idine ẕātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 2). [ḥayretde buldı, -dı]*

ḥayretde ḳalmak [3] (Deyim) *Şaşırmak, ne yapacağını bilememek.*

Aç niḳāb-ı vechüñi ḳılsun temāşā ʿāşıḳīn / Kimi dīvāne kimi **ḥayretde ḳalsun** cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 4). [ḥayretde ḳalsun, -sun]*

Ḫüdāyā ḳıl ʿināyet **ḳalmışam ḥayretde** ben nāçiz / Baña faẕluñdan iḥsān eylegil ey ʿālim ü Mevlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 2). [ḥayretde ḳalmışam, -mış, -am]*

Ḥayretde ḳaldı bilmedi aṣla beyānumı / Zirā ki bilmez idi bu künh-i ḥaḳīḳatüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 934, Beyit 2). [ḥayretde ḳaldı, -dı]*

ḥayretde ḳomak [3] *Hayret içerisinde bırakmak, şaşırtmak.*

Beni **ḥayretde ḳoduñ** līk cihān ḥayrānum / Ẕāhirā ṣaḳla bu ʿişmetle velī ḳıl ifṣā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 45, Beyit 4). [ḥayretde ḳoduñ, -un]*

Beni **ḥayretde ḳodı** fāṣıl-ı ʿaḳl-ı evvel / Āḫirümde nice kim ʿışḳ ile dem-sāz oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 2). [ḥayretde ḳodı, -dı]*

Beni **ḥayretde ḳoyan** rūḥ-ı revānumdur bu / Cānuma rūḥ viren rāhat-i cānumdur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 1). [ḥayretde ḳoyan, -(y)an]*

ḥayrete varmak [5] *Hayrete düşmek, şaşırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İşbu Murādī sözlerin añlayan er durur / Her kim görürse **ḥayrete varur** ḳılar ṭaña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 3). [ḥayrete varur, -ur]*

ḥayret-i kübrā [5] *En büyük makam. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAcā'ib baḥre ṭaldı dil aña ḥadd u kenār olmaz / Ġarā'ib **ḥayret-i kübrāda** gördüm cümle şeyḫ u şab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 3). [ḥayret-i kübrāda,]*

ḥayret-i kübrāda ḳalmak [1] *Büyük hayret içinde kalmak.*

Ḥayret-i kübrāda ḳaldı bulmayan yolında rāh / Vāy saña ister iseñ dünyāda ʿizz ile cāh *(Murâdî Dîvânı, Müfret 45, Beyit 1). [ḥayret-i kübrāda ḳaldı, -dı]*

ḥayret-i şahbā [1] *Şarabın şaşkınlığı.*

Cürʿayı nūş eyleyüp mest-i ebed olmışam / Līk yine gözlerüm **ḥayret-i şahbādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 4). [ḥayret-i şahbādadur, -da, -dur]*

ḥays [1] *İlgi.*

Oḳudı çünki nām-ı bī-nişānı / O **ḥays** ile ki geçdi ad ü şāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 4). [ḥays,]*

ḥaysiyyet [1] *Şeref, onur, itibar.*

Necātum çün temennāda muʿammer eylemiş kārın / Bu **ḥaysiyyetden** almışdur ḥabīb aġzından iḳrārın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 1). [ḥaysiyyetden, -den]*

ḥayvān [3] *1. Canlı.*

Ṭāʿat-ı Mevlāya bel baġla ṭurup ṣubḥ ile şām / Cāmid ü **ḥayvān** gibi bāṭıl olma bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 3). [ḥayvān,]*

2. Akılsız, idraksiz, ahmak kimse.

Eger insān iseñ bil imdi özüñ / Ki ṣaḳın olma uyma **ḥayvāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit 4). [ḥayvāna, --a]*

Eger insān iseñ bil imdi özüñ / K'ey ṣaḳın olma uyma **ḥayvāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit 4). [ḥayvāna, -a]*

ḥayvānveş olmak [1] *Hayvan gibi olmak. II Nefise uymak.*

Olmaġıl ḥayvānveş her maʿnīden alġıl ḥaber / Yolda ḳalma ac gözüñ āgāhı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 2). [ḥayvānveş olmaġıl, -ma, -gıl]*

ḥayy [10] *1. Diri olan Allah.*

Buldı çün **ḥayy** ile Murādī ḥayāt / El-ḥayātü mine'l-ḥayāti ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 203, Beyit 5). [ḥayy,]*

Müheyyā oldı çün **ḥayy** ile iḥyā / İrişdi ʿilm içün mevt ile saṭvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 3). [ḥayy,]*

Murād oldı ḥayātuñdan senüñ **ḥayy** / Murādīden ṭolu mescid cevāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 5). [ḥayy,]*

Ḥayy-ı ḳayyūma yetişmiş idi ḳayyūm ile **ḥayy** / Mürdeye virdi yine remz ile ihyā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 3). [ḥay,]*

'Ömr-i cān oldı viṣālüñ dil-i bīmārumuza / Ḥamdü li'llāh yine **ḥayy** irdi bizüm varumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 1). [ḥayy,]*

Ẕevḳ-i Murādī ḳıl ṭaleb tā görine cemāl-i Ḥaḳ / 'İlm-i kemāle al sebaḳ **ḥayy** iledür zamān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 5). [ḥay,]*

2. Diri, hayat sahibi.

Fenn-i fünūn bildi fünūn-ı kemāline / Ḳarışdı iki baḥr oluben **ḥayy** ile fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 3). [ḥayy,]*

Cān ü tenden cān ü tenle cāvidān oldı vücūd / **Ḥayy** ile iḥyāya serdāram ḥayātum gözlerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 2). [ḥayy,]*

Ṣafālar olmaya mı bundan özge ne ṣafā vardur / Mesīḥ-āsā Murādī mürdeler **ḥaydür** me'ālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 5). [ḥaydür, -dür]*

Farḳ-ı ẕākir birle bī-ẕikr ol durur / **Ḥayy** ile meyyit gibidür bil hemān *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 31, Beyit 3). [ḥayy,]*

ḥayy itmek [5] *Diriltmek, canlandırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Pes ḳıldı ḳamu mürdeleri luṭfı ile ḥay / **Ḥayy itdi** ḥayāt ile yine luṭfı temāşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 2). [ḥayy itdi, -di]*

ḥayye 'ale'l-felāḥ [1] *Haydi kurtuluşa (Ezan ifadesi).*

Şām u seḥerde iẕn idi **ḥayye 'ale'l-felāḥ** / Pes virdi vaḳt-i ḫamse-i nevbet mü'eẕẕine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 3). [ḥayye 'ale'l-felāḥ,]*

ḥayy-ı bāḳī [1] *Baki olan Allah.*

Ser-be-ser leẕẕet olupdur dil fenā-fī'llāhda / **Ḥayy-ı bāḳī** sırrını ḥaḳ ile raʿnā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 3). [ḥayy-ı bāḳī,]*

ḥayy-ı edeb olmak [1] *Edepte dirilme, edeple var olma.*

Semʿ-i cāna gūş idelden ol ḥabīb āvāzını / **Oldı** dil **ḥayy-ı edeb** bildükde her bir rāzını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 1). [ḥayy-ı edeb oldı, -dı]*

ḥayy-ı ḳayyūm [1] *Ezelden beri diri olan, Allah.*

Ḥayy-ı ḳayyūma yetişmiş idi ḳayyūm ile ḥay / Mürdeye virdi yine remz ile ihyā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 3). [ḥayy-ı ḳayyūma, -a]*

ḥayy-ı mevtā eylemek [1] *Ölünün dirilmesi.*

Bī-nihāyet ulu deryādur Murādī sözleri / **Ḥayy-ı mevtā eylemez** tā ölmeyince teff-i sāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 5). [ḥayy-ı mevtā eylemez, -mez]*

ḥayy ḳılmak [1] *Can vermek.*

Pes **ḳıldı** ḳamu mürdeleri luṭfı ile **ḥayy** / Ḥayy itdi ḥayāt ile yine luṭfı temāşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 2). [ḥay ḳıldı, -dı]*

ḫazān [1] *Güz, sonbahar. II Hüzün, dert, sıkıntı.*

Ḥüsn-i bāġına **ḫazān** irmesün anuñ diyü ben / Bārgāh-ı Ḥaḳḳa ḳaldurdı şınar ellerini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 4). [ḫazān,]*

ḫażar [7] *1. Oturma, bir yerde oturma.*

Çün Murādī bu merāmında nihāyet gözledi / Ey Murādī baḥr-ı bī-pāyāna añladum **ḫażar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 5). [ḫażar,]*

Civāruna eger irsem ʿazīzüm ʿizzet idüp / Baña sen ecr-i ʿaẕīmi **ḥażarda** göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 3). [ḥażarda, -da]*

2. Barış, güven.

Ben ḳılmadum sefer ḳamu ʿālem sürūrda / Bir bir geçer öñümde bu seyrüm **ḥażardadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 3). [ḥażardadur, -da, -dur]*

Ġarḳ-ı şühūd-ı baḥr ola çün kim nedür rıżā / ʿAyn-ı müvāneset yā **ḥażar** yā seferdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 4). [ḥażar,]*

Ḥażarda sefer oldı fī'l-ibtidā / Seferde ḥażardur ḥażarda sefer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 3). [ḥażarda, -da]*

Ḥażarda sefer oldı fī'l-ibtidā / Seferde ḥażardur **ḥażarda** sefer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 3). [ḥażarda, -da]*

Ḥażarda sefer oldı fī'l-ibtidā / Seferde **ḥażardur** ḥażarda sefer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 3). [ḥażardur, -dur]*

hāẕe'n-nidā hāẕe'n-nidā [1] *İşte bu ses, işte bu ses...*

Semʿüme geldi bir ṣadā **"hāẕe'n-nidā hāẕe'n-nidā"** / Kāne'l-ʿaṭā'ü'l-muṭlaḳā hāẕe'l-ʿaṭā niʿme'l-ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 1). ["hāẕe'n-nidā hāẕe'n-nidā",]*

ḥaẕer [2] *Sakınma, korunma.*

Fiʿl-i maʿnī remzini fiʿl ile kenz itdüm yine / Fiʿl ile ḳıldum muḳaffel kenzümi açma **ḥaẕer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 4). [ḥaẕer,]*

Ey Murādī cehdi elden ḳılma terk eyle **ḥaẕer** / Bilmegi bul şimdiki dem dil saña fermān igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 5). [ḥaẕer,]*

ḥaẕer eylemek [8] *Sakınmak, kaçınmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tāb-ı naʿlüm n'ola ger tāb urur ise ʿarşa / Tāb-ı saṭḥında anuñ **eyle ḥaẕer** rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 4). [ḥaẕer eyle,]*

ḥaẕer ḳılmak [6] *Çekinmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Fiʿl ü ḳavlümden **ḥaẕer ḳılsam** yine ṭālib benüm / Maḥż-ı ẓāhir ʿayn olursam nām-ı māfīhā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 2). [ḥaẕer ḳılsam, -sa, -m]*

ḥaẕer ve el-ḥaẕer [1] *Sakın, çekin.*

Bu ʿuḳde ḥalline bir kamil-i mükemmel gör / **Ḥaẕer ve el-ḥaẕer** olma beri 'ani'l-īmān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 3). [ḥaẕer ve el-ḥaẕer,]*

ḫāżı' olmak [1] *Alçak gönüllü olmak.*

Rāġıb-ı rāh-ı kemāl olduñ ise kibri gider / **Ḫāżı' olġıl** yüri her demde ḳoma ḫāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 2). [ḫāżı' olġıl, -gıl]*

ḥāẕıḳ [3] *Usta, mahir, işinin ehli.*

Bu Murādī derdinüñ dermānını kim bilmese / Her ḫuṣūṣa mālik ise dimezem **ḥāẕıḳ** aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 5). [ḥāẕıḳ,]*

Ḥikmet şarābın isteyen naʿma-i ġayra baḳmadı / Buldı devāsın şübhesiz sözin ṭutan **ḥāẕıḳlaruñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 4). [ḥāẕıḳlaruñ, -lar, -un]*

Ḥāẕıḳ itmiş çünki telmīẕin fünūnında edīb / Şöyle māhir oldı kim söyletmedi üstādını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 3). [ḥāẕıḳ,]*

ḥāẕıḳ-ı bī-misl olmak [1] *Benzersiz usta, işinin ehli olmak.*

Cānumun sermāyesi ʿömrüñde ḥāṣıldur senüñ / **Ḥāẕıḳ-ı bī-misl olup** sen cāna sensin cān-fezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 2). [ḥāẕıḳ-ı bī-misl olup, -up]*

ḥāẕıḳ-ı dil-firīb [1] *Gönül avutan işinin ehli sevgili.*

Göñül levḥa-i ḳudret olduḳda naḳşın bilür / Ne ḥācet ki naḳş eyleye **ḥāẕıḳ-ı dil-firīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 3). [ḥāẕıḳ-ı dil-firīb,]*

ḥāżır [14] *Huzurda olan, kaybolmayan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Levāzım gerçi **ḥāżırdur** "Fe-emmā" ruḫṣatı elzem / Bu rūşen olmasa bārān nebāt olmaya nit ez-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 4). [ḥāżırdur, -dur]*

ḥāżır baş [1] *Hazır şekil, sûret.*

Esās-ı şerʿe ḥalel virme olasın sābit / Ezel mühendisi bu ṭarzı ḳurdı **ḥāżır baş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 2). [ḥāżır baş,]*

ḥāżır olmak [8] *Hazır olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Laḥẓanuñ künhindedür ʿayn-ı baṣīret **ḥāżır ol** / Nāḳid ol maḥż-ı ulūhiyyetdür istiġnā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 4). [ḥāżır ol,]*

ḥāżır-dil [1] *Gönlü hazır olmak, istekli.*

Yalıñuz ḳaldum vaḥīdem tārikem ġayrıları / Vuṣlata **ḥāżır-dilem** ey dôstum ān iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 3). [ḥāżır-dilem, -em]*

ḫāzin [2] *Hazine muhafızı, bekçi.*

Anuñ bir **ḫāzini** var kim yoḳ anuñ hergiz aḳrānı / Güzellükde şu resmedür anı medḥ idemez meddāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 3). [ḫāzini, -i]*

ʿArṣa-i levḥi gezmişem ḥadd-i ḥudūda almışam / **Ḫāzini** olmışam anuñ ʿayn ide mi aña ne ḥadd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 2). [ḫāzini, -i]*

ḫazīne [4] *Mal veya değerli eşyaların saklandığı yer. II Allah'ın manevi nimetleri.*

Derc olalı **ḫazīneye** cümleten olmış olacaḳ / Geçdi elümden ol ḳamu urmadı kimse aña yed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 3). [ḫazīneye, -(y)e]*

Ṭaldı vecdi yine vecdi deñizine keşşāf / Virdi bī-ḥad feraḥ-ı ḳalb **ḫazīne** keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 1). [ḫazīne,]*

Vaḥdet **ḫazīnesinden** her kim ki aldı gevher / Āyāt-ı ʿışḳ oḳudı āyāta irdi el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 2). [ḫazīnesinden, -si, -n, -den]*

II Söz dağarcığı.

Ey Murādī bu ḳadar neşr-i cevāhir ḳılduñ / Kim bilür şimdi **ḫazīneñde** neler var yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 5). [ḫazīneñde, -n, -de]*

ḫāzin-i ʻirfān [1] *İrfan hazinesinin koruyucusu, muhafızı.*

Cennetüñ bābını keşf itmege Rıżvān gerek / Maʻrifet gencin açan **ḫāzin-i ʻirfānam** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 3). [ḫāzin-i ʻirfānam, --am]*

ḫāzin-i ḳudret [1] *Kudret hazinedarı, kudret hazinesinin muhafızı.*

Ḫāzin-i ḳudretde miftāḥ-ı ezel ābād bād / Bārekallāh nice kenzi dā'imā eyler küşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 1). [ḫāzin-i ḳudretde, -de]*

ḫāzin-i ḳudret *Kudretin hüznü, kederi.*

Men lehü'l-emrük nedür emrinde maʿna añlamaḳ / **Ḫāzin-i ḳudretde** pes sırr ile ifşā añlamaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 1). [ḫāzin-i ḳudretde, -de]*

ḫāzin olmak [1] *Kederlenmek, üzülmek.*

Maʿānī gencine **ḫāzin olaldan** / Ḳamu maʿnāda maʿnā oldı el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 2). [ḫāzin olaldan, -aldan]*

ḫaẕīẕ-i ḫāk [1] *Toprağın en aşağısı.*

Refʿ ḳıldı evc-i eflāke **ḫaẕīẕ-i ḫākden** / Bir faḳīr idüm baña odur viren bī-ḥad ġınā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 3). [ḫaẕīẕ-i ḫākden, -den]*

ḫażret [18] *1. Huzur, kat.*

Ey ḥabībüm **ḫażretüñde** noḳṭa-i naḳdüm görüp / Ol baḥāya görmedüm bir ġayrı bulmadum eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 3). [ḫażretüñde, -üñ, -de]*

Gūşişe göre degüldür virilen her dem ʿaṭā / **Ḫażretüñden** müntehā durur ʿayān olan senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 724, Beyit 4). [ḫażretüñden, -(ü)ñ, -den]*

Ḫażretüñden ʿayn-ı ḥaḳḳiyet diler bu dīdeler / Gerçi senden bir nefesden bulmamışuz infikāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 2). [ḫażretüñden, -(ü)ñ, -den]*

Yaraşur her dem celālüñ perde-i ġayb-ı cemāl / Reh-nümūn-ı ġayrüñ olsa **ḫażretüñe** sal sal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 1). [ḫażretüñe, -üñ, -e]*

ʿĀḳıbetümi fikr idüp **ḫażrete** ilticādayam / Bendeligüm bilüp hemān dā'im aña senādayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 1). [ḫażrete, -e]*

Rāhümi ṭoġrı ḳılalı eylemişem anı sened / **Ḫażretine** cenābına şubḥ u mesā duʿādayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 2). [ḫażretine, -i, -n, -e]*

Ben ne ḫākam ʿarż-ı ḥāl idem saña ey ẕü'l-minen / Cümle ḥālüm pādişāhum **ḫażretüñe** hep ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 3). [ḫażretüñe, -ü, -ñ, -e]*

Münderic olsa göñülde ḳamu ʻilm itme ʻaceb / ʻArş-ı aʻlā görinür ḳalb-i beşer **ḫażretden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 4). [ḫażretden, -den]*

Cān ile **ḫażrete** tutam ben rāh / Eşhed'en lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1221, Beyit 4). [ḫażrete, -e]*

Ḫażreti **ḫażretde** bildi ḫıżr-ı dildür bā-ḥayāt / ʻÖmr-i sermed ʻilmine pes ibtidā ḳıldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 2). [ḫażretde, -de]*

ʿAmel-i zühd ile taḳvāyı ḳılam elde iken / **Ḫażrete** artuben āh u fiġānum şimdi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 3). [ḫażrete, -e]*

Eyler Murādī çün duʿā **ḫażretüñe** dā'im senā / Budur sözümüz dā'imā göster bize dīdāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 5). [ḫażretüñe, -üñ, -e]*

ʿİnāyet eyle gel dā'im Murāda / İrişdür **ḫażretüñde** izdiyāda *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 5). [ḫażretüñde, -üñ, -de]*

2. Allah için kullanılan saygı ifadesi.

Dā'imā kārum benüm ʿışyāndur yā Rabbenā / **Ḫażrete** lāyıḳ olan ġufrāndur yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 1). [ḫażrete, -e]*

Muḳaddem olımaz muḳdim meded irmezse **ḫażretden** / Bu yolda cānı atupdur nice mest ü nice ayıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 2). [ḫażretden, -den]*

Ḫażreti ḫażretde bildi ḫıżr-ı dildür bā-ḥayāt / ʻÖmr-i sermed ʻilmine pes ibtidā ḳıldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 2). [ḫażreti,]*

Yā Rab murādını bu Murāduñ müyesser it / Ortada **ḫażretüñle** olan mācerā ḥaḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 5). [ḫażretüñle, -üñ, -le]*

ʿAceb fermān-ı ẕi'l-maʿnā irişdi maḫż-ı ʿibretden / Anı ben bilmedüm illā ki bildüm geldi **ḫażretden**

(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 14, Beyit 1). [ḥażretden, -den]

ḥażrete almak [1] *Önüne, huzuruna almak, kabul etmek.*

Çün kim derile cümle-i mevcūd Murāda / Bir bir **aluben ḥażrete** insān iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 7). [ḥażrete aluben, -uben]*

ḥażret-i fettāḥdur [2] *Kullarının kapalı işlerini açan, Cenâbıhak.*

Çün naṣīrüñ **ḥażret-i fettāḥdur** / Her umūruñda saña virdi ẓafer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 2). [ḥażret-i fettāḥdur, -dur]*

Çün naṣīrüñ **ḥażret-i fettāḥdur** / Her umūruñda saña virdi ẓafer *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 27, Beyit 2). [ḥażret-i fettāḥdur, -dur]*

ḥażret-i ġaffār [1] *Gaffar olan Allah.*

Baş urup çün secde-i sehv içün istiġfāra biz / Zār ile yalvaravuz ol **ḥażret-i ġaffāra** biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 1). [ḥażret-i ġaffāra, -a]*

ḥażret-i ġayb [1] *Görünmeyen, gizli olan hazret; Allah.*

Ḥażret-i ġaybdur çü ġaybu'l-ġayb / ʿAyn-ı ġayb ile müttefiḳ lā-reyb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 1). [ḥażret-i ġaybdur, -dur]*

ḥażret-i ḥaḳ [7] *Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥażret-i Ḥakdan temennā dā'imā oldı rıżā / Ey ḳażāsında rıżāsı ey rıżāsında ḳażā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 1). [ḥażret-i ḥakdan, -dan]*

ḥażret-i ḫālıḳ-ı kerīm-i ʿaṭā [1] *İhsan, ikram eden Hazret-i Halık.*

Ḥażret-i Ḫālıḳ-ı kerīm-i ʿaṭā / Baʿżı ādemden eyledi eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 1). [ḥażret-i ḫālıḳ-ı kerīm-i ʿaṭā,]*

ḥażret-i ḫallāḳ [2] *Yüce yaratıcı, Allah.*

Eger ʿāḳil iseñ terk iḫtiyār it / Gözedüp **ḥażret-i ḫallāḳuñ** emrin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 4). [ḥażret-i ḫallāḳuñ, -un]*

Ḥażret-i ḫallāḳa ṭāʿat ḳıl müdām / Ola ta emmāre ey dil rāżiye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 3). [ḥażret-i ḫallāḳa, -a]*

ḥażret-i ḫallāḳ-ı ʿālem [1] *Âlemi yaratan Allah.*

Ḥażret-i ḫallāḳ-ı ʿālem ḳudretin inşādadur / Her ne kim ẓāhirdedür bāṭında ol peydādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 1). [ḥażret-i ḫallāḳ-ı ʿālem,]*

ḥażret-i ḫallāḳ-ı rabb-ı ẕü'l-celāl [1] *Azamet sahibi, terbiye edici yüce yaratıcı; Allah.*

Ḥażret-i ḫallāḳ-ı Rabb-ı ẕü'l-celāl / Her vücūda baḫş idüpdür bir kemāl *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 31, Beyit 1). [ḥażret-i ḫallāḳ-ı rabb-ı ẕü'l-celāl,]*

ḥażret-i ḳudsī [1] *Allah.*

Ḥażret-i ḳudsī durur her kārı peydā eyleyen / Cümle dest-i ḳudretinde oldı anuñ ḫayr u şer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 4). [ḥażret-i ḳudsī,]*

ḥażret-i Mevlā [3] *Allah.*

Nice bir maḫlūḳa baş indüresin / Gel berü gel **ḥażret-i Mevlāya** gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 2). [ḥażret-i mevlāya, -(y)a]*

Ey Murādī ḳıl tevekkül **Ḥażret-i Mevlāya** sen / Çün anuñ emrindedür kübrā olan suġrā olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 5). [ḥażret-i mevlāya, -(y)a]*

Ḥażret-i Mevlā cemālin ber-kemāl eyler yine / İḳtiżāsı üzre herkes bir me'āl eyler yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 1). [ḥażret-i mevlā,]*

ḥażret-i muṭlaḳ [1] *Varlığı kesin olarak bilinen yüce; Allah.*

Ḥażret-i muṭlaḳa şordum yine sırruñ ḫaberin / Fā'ile ḳıldı ḥavāle diyü fi'lüñ eserin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 1). [ḥażret-i muṭlaḳa, -a]*

ḥażret-i nāṣır [1] *Yüce yardımcı; Allah.*

Murādı **ḥażret-i nāṣır** murāduñ üzredür dā'im / Anuñ çün kām-bīn ü kām-baḫş olmış durur kāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 3). [ḥażret-i nāṣır,]*

ḥażret-i sulṭān [1] *Sultan hazretleri; Allah.*

Ey Murādī ʿāḳibet endīş olup gözle tarīḳ / Ḳul olanlar **ḥażret-i sulṭānadur** fermān-ber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 5). [ḥażret-i sulṭānadur, -a, -dur]*

ḥażret-i sulṭān-ı ḥayy-ı lā-yenām [1] *Uyumayan, diri olan Allah.*

Ḥaḳlu ḥaḳḳın isteyüp her kişi ḥaşmını ṭuta / Ḳāżī ola **ḥażret-i sulṭān-ı ḥayy-ı lā-yenām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 3). [ḥażret-i sulṭān-ı ḥayy-ı lā-yenām,]*

ḥażret-i vāhib [1] *İstekleri gerçekleştiren Hazreti Allah.*

Ḥażret-i vāhibe çün ẕātdan irdi nefeḥāt / Ẕahere'l-ḥikmetü ve'n-niʿmetü men fī'l-ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 1). [ḥażret-i vāhibe, -e]*

ḥażret-i vāḥid [1] *Tek olan Hazreti Allah.*

Ḥażret-i vāḥidi ism ile müsemmāda gözet / Baṣar u sem' ü zebānuñ saña cümle ḫā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 2). [ḥażret-i vāḥidi, -i]*

ḥaẕẕ almak [1] *Hoşlanmak, keyif almak, büyük mutluluk duymak.*

Ḥaẕẕ al bu Murādīnüñ güftārını gūş eyle / Ḳalbüñi açup ol dem mir'āt-nümā eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 5). [ḥaẕẕ al,]*

ḥaẕẕ itmek [1] *Hoşlanmak, zevk almak.*

Ḫaṭā-pūş u ʿaṭā-baḫş olalı şāhum keremlerden / Ziyāde **ḥaẕẕ idüpdür** bu dil ü cānum bu demlerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 1). [haẕẕ idüpdür, -üp, -dür]*

heba [9] *Boş, beyhude, nafile. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger dilerseñ kim dem-ā-dem olasın maḥbūb ile / Yüri var Manṣūr-veş kendüñ hebā ḳılġıl **hebā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 7). [hebā,]*

hebā eylemek [1] *Ziyan etmek.*

Zinde olayın dirseñ ʿāşıḳ ebedü'l-ābād / Var yüri **hebā eyle** yolında ten ü cānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 5). [hebā eyle,]*

hebā ḳılmak [5] *Heba etmek, ziyan etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger dilerseñ kim dem-ā-dem olasın maḥbūb ile / Yüri var Manṣūr-veş kendüñ **hebā ḳılġıl** hebā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 7). [hebā ḳılġıl, -gıl]*

hebā olmak [3] *Boşuna gitmek, zayi olmak, mahvolmak, yok olmak.*

Olma ey dil bu cihān-ı bī-vefāya mübtelā / Mülk ü māl ü cāh ü ʿizzet **olısar** küllī **hebā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 1). [hebā olısar, -ısar]*

Senüñ hicrāna çün ṭoḳındı begüm / Üşenüp ṭaġıluben **oldı hebā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 3). [hebā oldı, -dı]*

Cihāna aldanuben ḳalma çün fenā olıser / Bu māl u milki nidersin ki çün **hebā olıser** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 1). [hebā olıser, -ıser]*

hedāyā [1] *Hediyeler.*

ʿAṭāya bulmaḳ isterseñ seḫāyā bulmaḳ isterseñ / **Hedāya** bulmaḳ isterseñ di lā-ze'l-cūde illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 4). [hedāya,]*

hedm olmak [2] *Yakılıp yıkılmış olan.*

Hedm oldı yine zūrum ile kalʿa-i hestī / Meydān-ı fenāda yine merdānelügüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 3). [hedm oldı, -dı]*

Binā-yı ibn-i ādem muḫtelifdür çün esāsında / Binā **hedm olmasun** dirseñ bināsın gör bināsında *(Murâdî Dîvânı, Müfret 22, Beyit 1). [hedm olmasun, -ma, -sun]*

heft [1] *Yedi, seb'a.*

Anuñ çün **heft** ü heşt aṣḥābını temīz ider feyyāż / Çü mebde'den bedāyiʿdür hevā hūdan hüveydādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 4). [heft,]*

heft āsumān [2] *Yedi gök.*

Māh u ḫūrşīd ü sitāre cümle sergerdān olup / Çerḫ ururlar cümleten **heft āsumān** emrüñdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 2). [heft āsumān,]*

ʿArş-ı ʿalāda itdi güẕer ṭayr-ı ẕü'l-cenāḥ / **Heft āsumānda** ḳor mı bizi perr ü bālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 3). [heft āsumānda, -da]*

heft deryāyı geçmek [1] *Yedi denizi (Pasifik Okyanusu, Atlas Okyanusu,Akdeniz, Karadeniz,Taberiye,Hazer, Aral) geçmek, aşmak.*

Heft deryāyı geçerseñ daḫı var bunda neler / Sebʿa-i eṭvārı seyrān eyle ey ṣāḥib-kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 3). [heft deryāyı geçerseñ, -er, -se, -n]*

helākeyin ḳılmak [1] *Yok olmak, zeval bulmak.*

Saḳayhüm şerbetin biñ kerre virse ḳanamaz ʿāşıḳ / Eger olmasa āb-ı nuṭfı **ḳılurdı helākeyin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 3). [helākeyin ḳılurdı, -ur, -dı]*

helāk olmak [4] *Yok olmak; perişan hale gelmek, mahvolmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murāduñ ʿayn-ı ḥaḳḳını hüviyyetdür ḳılan bāhir / Cemālüñ perdesi ṭursun **helāk olmaya** māfihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 5). [helāk olmaya, -ma, -(y)a]*

ḥelāl olmak [1] *Dinin kurallarına aykırı olmamak, dinî bakımdan yasaklanmamış olmak, helal olmak.*

Nāzil-i ḳudsīde mesṭūr oldı menzil maʿnāsı / İktibas itdüm çü nurın **oldı** her niʿmet **ḥelāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 3). [ḥelāl oldı, -dı]*

hele [3] *Artık.*

Ey Murādī **hele** feyyāżda buḫl olmadı çün / Arada ayaḳ ayaḳ ʿarż olunan pāye nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 5). [hele,]*

Murādī ol mehüñ ḥüsnini medḥ itmek degil imkān / Nice bir söyleyesin sen **hele** bir müntehā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 5). [hele,]*

Nice yıllardur olupdur ruḫ-ı yāre müştāḳ / ʿĀṣıḳuñ irdi **hele** āḫire ṭūl-ı emeli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 3). [hele,]*

hel min mezīd [1] *"O gün cehenneme "Doldun mu?" deriz. O da "Daha var mı?" der." (Kaf 50/30) ayetinden iktibastır.*

Çün ziyāde istedüm virdi ziyād umdum yine / Pes cevābını virüp didi baña **hel min mezīd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 4). [hel min mezīd,]*

hem [48] *Ayrıca, ilave olarak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

N’eyleyem kim n’eyledügümi bilüpdür ol ḥabīb / N’eyledi ise ben itdüm baña **hem** oldur recā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 4). [hem,]*

hem çü / hem çün [17] *Onun gibi, böylece. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey celālüñde bir cemāl iḫfā / **Hem çü** rūz vü leyle-i daʿcā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 1). [hem çü,]*

hem hem [4] *Hem....hem de; geçerli olan iki durumu anlatan bağlaç. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġāfil ṣaḳın olma sen bir gün ecel irişür / ʿÜryān olursın sen **hem** zīr ve **hem** bālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 2). [hem hem,]*

hemāl [1] *Ortak, şerik; nazir, benzer, eş.*

Resm ile ṣūret nedür añlar iseñ ey ʿazīz / Ḥikmet-i ʿulyādadur ʿayn-ı ḥaḳā’ik **hemāl** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 23, Beyit 3). [hemāl,]*

hemān [190] *Hemen.*

Ḳurtar beni iki ciheti eyle bir **hemān** / Bir yaña gözlerüm ola olmaya her yaña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 2). [hemān,]*

Biz āşnāları ḳamu yād eyledük **hemān** / Deryā-yı ʿışḳda olalıdan biz āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 3). [hemān,]*

Devrinde devre geldi çü devr ile dāire / Devvār noḳṭa oldı **hemān** olmadı cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 4). [hemān,]*

Şöyle ḳalmışdur taḥayyürde Murādī kim şehā / Külliyen maḥv oldı cān ü ten **hemān** varsın Ḫudā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 9). [hemān,]*

Kim ḫaber-dār ise senden bī-ḫaberdür ol **hemān** / Lāldur bunda zebān-ı ʿārifīn ü atḳiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 2). [hemān,]*

Ben duʿāmı diledüm ġayrı duʿāsın dilesin / Pes ḳabūlüne **hemān** eyleyelüm ḥamd ü senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 2). [hemān,]*

Ẕāhib-i rāh olalı ibn-i sebīl-i dil-i mā / Ḥall ider bedraḳa-i ʿışḳ **hemān** müşkil-i mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 1). [hemān,]*

Eyā yā eyyühe’l-aḥbāb gelüñ size açam bir bāb / Ne kim dirsem **hemān** deryāb ne maʿnā kim ola her cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 3). [hemān,]*

Eyā yā eyyühe’l-aḥbāb gelüñ size açam bir bāb / Ne kim dirsem **hemān** deryāb ne maʿnā kim ola her cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). [hemān,]*

Çün ḳıldı edā cümle ṣalāt ile selāmı / Ḳaldurdı cenābına **hemān** dest-i temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 2). [hemān,]*

Sen baḳma Murādī bu iki yüzli cihāna / Yār ile **hemān** iste ki ḳalbüñ ola tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 5). [hemān,]*

Ne revādur revā dimek bu söze / Laḥẓatan laḥẓadur **hemān** maḥżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 4). [hemān,]*

İster iseñ kemālüñi iste **hemān** hüdā hüdā / Nām u nişānı tārik ol tā bulasın kemālüñi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 3). [hemān,]*

Nām u nişānı tārik ol tā bulasın kemālüñi / İster isen kemālüñi itse **heman** hüdā hüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 116, Beyit 3). [heman,]*

ʿİnāyātuñ ile yine ber-devām olmışam / Saña ḳılmışam evvel āḫir **hemān** ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 4). [hemān,]*

Gel Murādīnüñ kelāmın eyle bir bir istimāʿ / Her ne girürse elüñe al **hemān** sen yā naşīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 5). [hemān,]*

Her ne kim ister isem ben senden isterven **hemān** / Nesne ḳılmazam efendüm aḳ u ḳarada ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 3). [hemān,]*

Miyān-ı mā’-i ve’ṭ-ṭīn miyānında miyān oldı / Taġayyür ḳalmadı aṣlā **hemān** bir remz olupdur āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 2). [hemān,]*

Murādī terk-i dünyā ḳıl **hemān** ḳalbi muṣaffā ḳıl / Hemān ḳaṣd-ı temennā ḳıl ḳalanın añla cümle ḫ∨āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 5). [hemān,]*

Murādī terk-i dünyā ḳıl hemān ḳalbi muṣaffā ḳıl / **Hemān** ḳaṣd-ı temennā ḳıl ḳalanın añla cümle ḫ∨āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 5). [hemān,]*

Vażʿ-ı hey’etden Murādī vażʿ-ı ḥikmetdür **hemān** / Ḥikmet-i hey’etde buldı ʿilm ile ḥikmet sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 5). [hemān,]*

Cümle cihān aġyār olursa ʿaynuma gelmez benüm / Ben ʿāşıḳ-ı bī-çāreye olsun **hemān** tek yār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 5). [hemān,]*

Murādī var **hemān** sen ʿışḳı yār it *(Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 6). [hemān,]*

Seni sana gerek ise seni sen eyle **hemān** / Özini bilmeyenüñ ṭurmaġıl yanından ḳaç *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 2). [hemān,]*

Memerri oldı **hemān** pes mürürı merr-ı seḥāb / Merertü didi didi merreteyn olup miftāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 4). [hemān,]*

Lemʿa-i nūr-ı hidāyetten ṭulūʿ eyler **hemān** / Muḳtedā-yı ehl-i vicdān oldı ey ḫān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 3). [hemān,]*

Hemān cihāna nidādur ġaraz cihān degül / İkiyi terk iden oldı iki cihāna sened *(Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 4). [hemān,]*

Dimezven aña ʿāşıḳ kim senüñ yoluñda cān ister / Odur ʿışḳuñda ṣādıḳ kim **hemān** terk-i revān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 1). [hemān,]*

Ḥayāt-efzā durur her ḫasta-i cān üstine dā'im / Murāduñ ṭatlu elfāẕı **hemān** ḳand-ı mükerrerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 5). [hemān,]*

Vücūdumdan beyān almaḳ beyān-ı bī-nihāyetdür / **Hemān** aḥvāl-i pür-maʿnā ʿināyetdür ʿināyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 1). [hemān,]*

Şular yanında kim iki cihān ḫāke berāberdür / Olaruñ ʿayn-ı enẕārı **hemān** iksīr-i ekberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 1). [hemān,]*

Cemāle ʿāşıḳam her dem mükāfat eylese dilber / ʿIyān -ı bī-beyān olmış **hemān** ol dem aña hem-ser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 1). [hemān,]*

Benüm göñlüm ʿaceb dildür nigārından cemāl ister / Eger görse cemālini **hemān** andan viṣāl ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 1). [hemān,]*

Geçmedin bāġuñ zamānı esmedin bād-ı ḫazān / Sür **hemān** devrānuñı şimdi çü devrān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 2). [hemān,]*

Ger ululuḳ ister iseñ ol rıżāsında **hemān** / Bildügin yañıldı her kim ki kerāmet gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 5). [hemān,]*

ʿİbret isterseñ naẕar ābā vü ecdāduña ḳıl / Var mezārına olaruñ baḳ **hemān** ʿibret yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 3). [hemān,]*

Ey Murādī ḳurb-ı yāre meslek isterdüm **hemān** / Ḥamdü li'llāh añladum sūz u güdāz ehlindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 5). [hemān,]*

Her ne demde ki żamīrine gele luṭf u cefā / Bu ʿacebdür ki **hemān** bu dil-i meyyāle düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 3). [hemān,]*

Bildügüm demde baña ʿālem-i devrān didiler / Beyyinātını **hemān** eyle gel iẕʿān didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 1). [hemān,]*

Şükr ol Ḫudāya kim dile rāz-ı nihān virür / Ḳul her ne kim murād ider andan **hemān** virür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 1). [hemān,]*

Cāna buluşdı aṣl-ı cān bildi beni didi **hemān** / Diñle benüm sözüm inan geldi ṣıfāt-ı iftiḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 4). [hemān,]*

Metāʿ-ı ḫüsni ḳılur ʿarż-ı yār gün-ā-gün / **Hemān** bu cān semenin eyle ittiṣāle ṭarīḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 3). [hemān,]*

Beni senden cüdā ḳılmaġa her kim eyleye tedbīr / Ayır ḳıymetlüden anı dilerven ben **hemān** senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 2). [hemān,]*

Bu Murādī ne kim olmış ḳamu terk itdi **hemān** / Āḫiret mā'ili dünyā sever añlama ṣaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 5). [hemān,]*

Ḳalmadı ḳuṣūrı baña hep eyledüñ in'am / Likin bana sen eyledigüñ işde **hemānsın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 2). [hemānsın, -sın]*

Ser-be-ser serrā vü ġarrā ṣoḥbetin ḳıldum ḳamu / Ẕü'l-cenāḥ olup **hemān** bāl ile bāl oldum yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 3). [hemān,]*

Devr ile çerḫ-i bī-sütūn sāl ile māh irüşdürür / Māh ile sāl gice gün bir dem olur **hemān** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 3). [hemān,]*

Ḳaddüñ oḳı ḳıldı şehā ḳāmetüm **hemān** / Ḳaşuñ ḫayāli eyledi ḫayrān bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 6). [hemān,]*

Bilgil Murādī bu cihān bir kimseye virmez amān / Virgil Ḫudānuñ yolına ṭurma **hemān** cān ü seri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 5). [hemān,]*

Cümleye cemʿ olan göñül çünki kemāle irişür / Bir daḫı gelmez ʿāleme gitdi **hemān** o cān gibi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 2). [hemān,]*

Lemʿa-i nūr-ı hū eger tāb ura ḫāne-i dile / Her ne ki varısar evḳat oldı **hemān** ʿayān gibi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 4). [hemān,]*

Ey Murādī sendedür çün her murād / Ḫāṣıluñdur ṭut **hemān** her kāra rüy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 5). [hemān,]*

Farḳ-ı ẕākir birle bī-ẕikr ol durur / Ḥayy ile meyyit gibidür bil **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 31, Beyit 3). [hemān,]*

Çün o durur ḫālık-ı kevn ü mekān / Eyle ʿibādet aña dün gün **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 7). [hemān,]*

Ġāfil olma beḳā degil bu cihān / İşte geldi ve işte gitdi **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 5). [hemān,]*

Ḳalem şaḳḳ olup dörd pāre **hemān** / Yazar tā ḳıyāmet rumūz-ı nihān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 34, Beyit 2). [hemān,]*

2. Böylece.

Yine şeyb oldı ḳıldı iʿāde meselā / Çün ṣabī oldı Murādī yine ṣāb oldı **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 5). [hemān,]*

Şemʿ oldı **hemān** mihre münevver gibi enver / Ṭarḥ eyledi bes ẓulmeti ḳılmadı şefāʿat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 4). [hemān,]*

Gūş-ı hūşa bir ṣalā didi ṣadāyile **hemān** / Eyledi cānı ḳatı medhūş u ḫayrān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 2). [hemān,]*

Ḥicāb-ı kibriyādur perdesi rūy-ı müberrānuñ / İki perde arasında **heman** bu fehm-i ḳāṣırdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 3). [heman,]*

Ḥaḳīḳat ʿālemin gezdüm Murād anda emīr olmış / Rıʿāyā olanuñ ḫālin **hemān** şāh-ı cihāndan ṣor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 5). [hemān,]*

Cāndan yār olmayan bāzār-ı ʿışḳı bilmedi / Bī-ḫamiyyetdür **hemān** taḳlīd ile alur ṣatar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 3). [hemān,]*

Ser-te-ser gezdüm bu eṭrāfı **hemān** gördüm anı / Līk hicrān odına bu cān ü dil her dem yanar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 2). [hemān,]*

Ferd-i muṭlaḳ vāḥidüñ nūrında çün mestūrdur / Kün fekān emrin ḳılan cārī **hemān** ol nūrdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 1). [hemān,]*

Zāhid ü ʿābid maḥabbet ẕevḳini duymadılar / Cān eridürler **hemān** zāyid yire fersūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 3). [hemān,]*

ʿÖmr-i cān-ı rūḥ-ı maʿnādur ḥaḳīḳat ārzū / Ey ʿazīzüm ʿizzet isterseñ **hemān** imʿāndadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 374, Beyit 3). [hemān,]*

Ey Murāduñ manṭıḳından diñleyen ʿilm-i ledün / ʿĀlem-i maʿnā vü ṣūretdür **hemān** ṣām u seḥer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 5). [hemān,]*

Ḥaḳḳumı setr eylemez ḥaḳḳā ki ḥaḳḳum bendedür / Her ne kim isterseñ ey ādem **heman** ādemdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 1). [heman,]*

Gel berü fülk-i dili ṣal yem-i ʿummāna yine / Bād-bān ac ki bu āb üzre **hemān** ber-pādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 4). [hemān,]*

Ṭā'ir-i ḳudsī cenāḥ açdı nişān besmeledür / Dār-ı Ḥaḳdur bu **hemān** aṣl-ı hüner ḥavṣaladur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 1). [hemān,]*

Ey Murādī bu fenā-dāra göñül virme ṣaḳın / Ṭurıcaḳ cāy degül belki **hemān** merḥaledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 5). [hemān,]*

Derdümde benüm derd ile dermān arasunlar / Ḥükmümde **hemān** emr ile sulṭān arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 1). [hemān,]*

Zuʿm eylemesün kimsene kim zuʿmı ḳavīdür / Zuʿmında **hemān** zuʿm ile iẕʿān arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 2). [hemān,]*

Ṣanma ki Murādī bunı dir kendüye hāṣā / Luṭfından ilāhuñ **hemān** iḥsān arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 6). [hemān,]*

Senden ricāmuzı yine sensin bilen **hemān** / Ben istedügüm eyle anı sen saña yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 3). [hemān,]*

Çün oldı ḥüsn-ı rıżāyile muḥsin iḥsānı / Arada oldı ḥabībüm **hemān** bahāne ḥużūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 3). [hemān,]*

Cemāl-i yāre hevesde dil-i ḥazīnüm āh / **Hemān** ḥabīb diyü rūz u şeb maḳālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 4). [hemān,]*

Nehc-i sedād üzre **hemān** sür gel semend-i nefsüñi / Aldanma ṣol u ṣaġa tā ṭoġrı ola bir reh-güẕār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 3). [hemān,]*

Hemān dildāre baḳ ġayrı gözetme / Ḳamunuñ kārı yoġ u vara beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 4). [hemān,]*

ʿAmelden lāyıḳum yoḳdur Ḫudāya / **Hemān** Ḥaḳdan ricā luṭf ü keremdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 4). [hemān,]*

Ġarḳ olalum mı **hemān** bu dīde-i ḫūn-bāra biz / Nice ṭāḳat virevüz cānā bu āh ü zāra biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 1). [hemān,]*

Murāduñ sırr-ı ednāsı cihānuñ sırr-ı aʿlāsı / Temennāda temennāsı **hemān** ḥabl-i metīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 6). [hemān,]*

N'idersin mümkini ey dil ne mümkin var ne ḫôd memnūʿ / **Heman** efvāh-ı ʿāṣıḳda liyāḳat eyleyen cünbiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 621, Beyit 4). [heman,]*

Ġınā dilerseñ eger ḳāniʿ ol olana **hemān** / Muḳadderüñ ne ḳadarsa odur **hemān** ḳardaş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 4). [hemān,]*

Ġınā dilerseñ eger ḳāniʿ ol olana **hemān** / Muḳadderüñ ne ḳadarsa odur **hemān** ḳardaş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 4). [hemān,]*

Kitābda didi cennāt-ı sāmin oldı **hemān** / Velīk sırr ile bildürdi cümle tāsiʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 2). [hemān,]*

İl virdügine sevinme zinhār / Ḥaḳ virdügidür **hemān** virilmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 2). [hemān,]*

ʿUyūnı rāfiʿ olursa diler ʿuyūnı **hemān** / Cemāle mūnis olan olımaz ḫayāle ḥarīṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 4). [hemān,]*

Müzeyyendür muʿayyendür mübeyyendür muḳannendür / Velī sırr ile hem-tendür ẕuhūr itdi **hemān** elfāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 3). [hemān,]*

Ḳamudan bī-misāl el-ḥaḳ sözüm budur hemān ancaḳ / Murādī her ki ḥālifdür **hemān** anları ol ḳāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 5). [hemān,]*

Ḳamudan bī-misāl el-ḥaḳ sözüm budur **hemān** ancaḳ / Murādī her ki ḥālifdür hemān anları ol ḳāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 5). [hemān,]*

Murādī terk-i var eyle hemān terk-i diyār eyle / Siyāḥat iḫtiyār eyle ḳarār itme **heman** irtaʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 5). [heman,]*

Murādī terk-i var eyle **hemān** terk-i diyār eyle / Siyāḥat iḫtiyār eyle ḳarār itme heman irtaʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 5). [hemān,]*

Ey Murādī ṣādıḳ iseñ ger bu ḥubb-ı yārde / Ḫāne-i dilden **hemān** ġayrıyı eyle ṭarḥ u ḳamʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 5). [hemān,]*

Bildi Murādī özin geçdi ḳamu vazdan / Kāmil-i insān olan oldı **hemān** muṭṭaliʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 5). [hemān,]*

Yine bir servere yandum bu göñlüm mübtelā ancaḳ / Baña işi güci anuñ **hemān** cevr ü cefā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 1). [hemān,]*

Ḫiṭāb idüp didi kim ey Murādī iste feyżüñden / Mesā'il mübhemin bir bir **hemān** ḳılsun ʿayān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 5). [hemān,]*

ʿIşḳı āsān mı ṣanursın ey Murādī bilmiş ol / Naḳd-i cān ile olur dā'im **hemān** bāzār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 7). [hemān,]*

Ey Murādī ʿārif olduñ ʿışḳı añlarsañ **hemān** / Sırr-ı ekber sırr-ı ḳudret oldı bu sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 5). [hemān,]*

Añla Murādī ḳavlini ġayrıyı tārik ol **hemān** / İster iseñ maʿārifi gel berü bu maḳāle baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 5). [hemān,]*

Ey Murādī ḳo bu ġavġāyı **hemān** arduña at / Tārik-i salṭanat olġıl saña bir ṣāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 5). [hemān,]*

Tārik-i ġayr oluben ġayrıya ḳılmaz naẓarı / Dü cihānda bu Murāda **hemān** ol yār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 5). [hemān,]*

Her ki dünyāyı ḳodı āḫirete mā'ildür / Aḫiret isteyeni añla **hemān** gülse gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 2). [hemān,]*

Bize ʿālemde **hemān** ʿahdi bütün yār gerek / ʿĀṣıḳ-ı ḫasta-dile dīde-i ḫūn-bār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 743, Beyit 1). [hemān,]*

Pes cevābın aldı ḳāṣıd alduġın virdi **hemān** / Pes Murādī urdı ol dem bāb-ı āmennāya el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 5). [hemān,]*

İster iseñ ger maʿārifden ḫaberdār olasın / Gel Murāduñ bu maḳālinden **hemān** kesb eyle ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 5). [hemān,]*

Mürde iḥyāsına sā'ī vü mücidd oldı **hemān** / Ḳıldı taḳdīs-i Ḫudāyı nefeḫāt eyledi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 4). [hemān,]*

Benlügi terk eyleyen buldı vücūh ile **hemān** / Bī-başardur çeşm-i bīnā diller oldı bunda lāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 3). [hemān,]*

Fāş itme sırr-ı ʿışḳı şu kim ehli olmadı / Var ise ger Murādī **hemān** ehl-i kāra gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 5). [hemān,]*

Senüñ ne ise maḳṣuduñ Murāduñ ol murādıdur / **Hemān** nāmuñ durur ẕikrüm benüm ġayrı degül fikrüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 5). [hemān,]*

Gel ey ʿāşıḳ **hemān** hū di hüve'l-bāḳī hüve'l-bāḳī / Çün oldur cümleden efżal çün oldur cümleden aʿlem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 9). [hemān,]*

Ey Murādī baḥr-ı ʿirfānuñ re'īsisin **hemān** / Her ne dürlü mevc ururs sende ġā'ib cümleyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 5). [hemān,]*

Ṣaḳḳ-ı evvelde degül sānīdedür ʿaḳl **hemān** / Evvelüñ evveline vardı girü pinhānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 4). [hemān,]*

Ṣerḥe ṣıġar añlama ṣerḥ ü beyānum benüm / Ḥaḳ bilür ancaḳ **hemān** sırr-ı ʿayānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 1). [hemān,]*

ʿĀḳıbetümi fikr idüp ḥażrete ilticādayam / Bendeligüm bilüp **hemān** dā'im aña senādayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 1). [hemān,]*

Āb-ı ḥayāta irdi dil eyledi çünki nūş-ı cān / Başuma ʿaḳlı cemʿ idüp şimdi **hemān** ḥayādayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 3). [hemān,]*

Behre durur Murādīde behre anuñ murādıdur / Cümle murādı ʿışḳ ile şimdi **hemān** recādayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 5). [hemān,]*

Murādī ḳuluñuñ murādı **hemān** sendedür / Yine ḥikmetin sen bilürsin anuñ yā ḥakīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 5). [hemān,]*

Murādīye eser ḳıldı bu güftār / Gözüm açdum **hemān** aʿlāyı gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 5). [hemān,]*

Ḳo ṣūret ʿālemin ey pīr-i ʿālem / Yüri gözle **hemān** sırr ile ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 1). [hemān,]*

Murādīnüñ **hemān** sensin murādı / Göñül senden vefā ister ḥabībüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 967, Beyit 5). [hemān,]*

Dünyā niʿamına baḳmazam ben / Ẕikr oldı benüm **hemān** zevādüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 3). [hemān,]*

Seḥerde müjde-i devlet irişdi muḳteżāsından / Senüñdür ʿizzet ü nuṣret **hemān** çıḳma rıżāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 1). [hemān,]*

Maḳāl-i dil-küşādur bu **hemān** bir vech-i maʿnāsı / Eger ʿaḳluñ kemāl üzre ise ṣaḳın ḫaṭarlardan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 2). [hemān,]*

Murādī ṭarf-ı āḫirdür bugün temsīl āḫirden / **Hemān** bir söz durur ṣerḥ-i maḳālīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 5). [hemān,]*

Murādī sābit iseñ ger ṭarīḳ-i müstaḳīm üzre / Zebānuñ dem-be-dem illā ile ḳılsun **hemān** vaṣfın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 5). [hemān,]*

Murādīnüñ murādı dem-be-dem dilber murādıdur / Murādı olmayan yārüñ urupdur ol **hemān** terkin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 7). [hemān,]*

Anuñ ḥüsnine ġāyet yoḳ **hemān** ḫaṭṭuñ saña ʿā'id / Muʿarrādur araluḳda bunı fikr eyle ḳıl iẕʿān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 4). [hemān,]*

Kāf u nūnı eyledi iẓhār ḳudretden **hemān** / Oldı peydā anuñ içün ser-be-ser geldi nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1031, Beyit 1). [hemān,]*

Bu Murāduñ sözlerinde ṣol bilür iẕʿān kim / Bir kelām ile iki dünyāyı bir ide **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 5). [hemān,]*

Sāḥa-i devletde esb-i himmeti cevlān ider / Ṭarfatü'l-ʿayn içre anı anı bir eyler **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 4). [hemān,]*

Menbaʿ-ı faż̇l-ı ʿaṭādan ʿayn-ı ülfetdür gelen / İki cānibden **hemān** mihr ü maḥabbetdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 1). [hemān,]*

Ne yüz ile saña varam ḳılmadum saña ʿamel / Saña ḳalmışdur Ḥudāya cümleten kārum **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 2). [hemān,]*

Bu Murāduñ bir murādı yoḳ durur illā ki ol / Ne ise anuñ murādı pes bunuñ oldur **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 5). [hemān,]*

Gelse ḥaḳ bir yirde buṭlān üzredür bāṭıl **hemān** / Her kime kim olsa ḥāfiẓ me'men olur hem emīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 2). [hemān,]*

Bī-nişān ol ger dilerseñ kim olasın bā-nişān / Ey nişān-ı bī-nişānı añla efnādur **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 1). [hemān,]*

Ḥamd-ı vāḥiddür zebān-ı şükr içinde çün ʿayān / Şākir ol meşkūra saʿy eyle amān oldur **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 1). [hemān,]*

Sāḥa-i ḳudret bezenmiş aṣl-ı mevcūd evvelīn / Āḫirīn ü müntehā vü evvelīn ola **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 2). [hemān,]*

Rāġıbān-ı dergehüñden ḳılma istikrāh kim / Tūtīyā itmek murādıdur ġubārını **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 2). [hemān,]*

Ey Murādī ḳavlüñi v'Allāhi ḥaḳdur söyleden / Ger inanursan bu güftāra saña besdür **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 5). [hemān,]*

Nāṣır-ı muṭlaḳa ṣordum yine nuṣret ḫaberin / Didi kim müjde **hemān** diñle saʿādet ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 1). [hemān,]*

Nāḳil-i ṣūra didüm vir baña ihyā ḫaberin / Didi ihyā ile emvātı **hemān** añla vü dān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 2). [hemān,]*

Mevt iḫtiyārı ile pesendīdedür velī / Muẓṭarr olınca n'eyleyelüm ṭavʿdur **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 3). [hemān,]*

Miyān-ı ʿabdüñ ile saña girmedi kimse / ʿAceb budur ki girü kim berisin anda **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1139, Beyit 3). [hemān,]*

Kemāl-i her dü-cihānda kemāle rāciʿdür / Çün oldı laḥẓada her laḥẓa müsteşār **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 4). [hemān,]*

Ḳamusı cāmiʿe yüz ṭutdılar nihāyetsüz / Eḥad ilāh ile vācidde vāḥid oldı **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 4). [hemān,]*

Murādī āb-ı zülālüñden ire ger ḳaṭre / Ne deñlü mürr ola ʿālemde aʿẕab ide **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 5). [hemān,]*

Seyyārelerde māh olan gelsün berü meydāna pes / Tāb-ende mihrüñ nūrına tāb olmaya anda **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 3). [hemān,]*

Çün senüñ düşdi ʿışḳuña dil ü cān / Seni bildi senüñ ile o **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 1). [hemān,]*

Var mı ʿışḳ-ı nihānīyi ṣordum / Didi başdan ṭutuldı añla **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 2). [hemān,]*

Aralıḳda ne ola iḫfāda / Pes ḫafīdür özi özinde **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1162, Beyit 3). [hemān,]*

Çün mürīd oldı aña bu dil ü cān / Sen murād añla anda anı **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 1). [hemān,]*

Ṭoġrulıḳ ile bulur bulan ṭarīḳ / Añla bu remzi sözüm budur **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 4). [hemān,]*

Kār ve kisbi tārikem sende durur göñül **hemān** / Ġayrıyı bilemez dilüm anca seni bilür inan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 1). [hemān,]*

Çāk olur ey Murādī bunda ʿāḳil / Di **hemān** lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 22). [hemān,]*

Gülşen-i ḫüsninedür bülbül ü güldür yine pes / Kendü maʿşuḳ **hemān** ʿāşıḳ-ı peydādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 2). [hemān,]*

Murādīnüñ murādıdur **hemān** maḳṣūdı ol şāhuñ / Bilür kim nūr-ı eclāsın mubaṣṣır ḳılmaz illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 5). [hemān,]*

Kārı ol yārüñ nedür pes cünbüşi ne resmedür / Bir cevāb alġıl **hemān** dildār kūyından bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 3). [hemān,]*

Gel Murādīden bu ḳavli istimāʿ eyle **hemān** / Cānını ʿarż eyler iseñ işte bāzārı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 5). [hemān,]*

Gel Murāduñ gör kelāmın semʿ-i cāna al **hemān** / Naṣṣ-ı ḳātıʿdur kelāmı cümle gūyā üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 5). [hemān,]*

ʿİsmet-i ṣıdḳı **hemān** yirden ḳılma ḳalbden / Mekr ile sicn-i belā dāmına düşseñ gāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 4). [hemān,]*

Dilerseñ yār ile yār olmaġa terk eyle aġyārı / Bırakḳ nāmūs ile ʿārı **hemān** dīdārı seyr eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 3). [hemān,]*

Murādī ḳo bu maʿnāyı **hemān** eyle temāşāyı / Bilürseñ dürr-i deryāyı müşābih olduñ insāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 5). [hemān,]*

Ey Murādī çü seni añlayumadı aġyār / Her ne güftāruñ ola söyle **hemān** yārāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 5). [hemān,]*

ʿÖmr-i sermedde egerçi olınur nice biḥās / Ṭıynet-i pāküñi pāk eyle **hemān** dünyāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 2). [hemān,]*

Rū-be-rū oldı yine ẓāhir u bāṭın naẓara / Naẓar irişdi **hemān** şarḳa vü ġarba esere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1360, Beyit 1). [hemān,]*

Sırr-ı Ḥabībi ḳıldı hikāye fu'āda sır / Ṭayr itdi evce çıḳdı **hemān** iki bāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 3). [hemān,]*

Ey dil diler iseñ ṭola ḳalbüñ kemāl ile / Dünyāda dirlik eyle **hemān** yaḫşī ḥāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 1). [hemān,]*

Nüktededür nüktedān diñle bu ḳavli **hemān** / İster iseñ ṣāniʿi baḳma heyūlāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 3). [hemān,]*

Başuña yazadur çün miḥnet senüñ Murādī / Gördüñ zamāna uymaz sen uy **hemān** zamāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 9). [hemān,]*

Ger murād ister iseñ terk-i murād eyle **hemān** / Her ki ġayrı diledi redd ile maġżūb ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 2). [hemān,]*

İste göñül ʿalāmeti tā bulasın selāmeti / Çekmeyesin nedāmeti çünki işüñ **hemān** ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1448, Beyit 3). [hemān,]*

ʿĀlime nefʿi ʿilmidür cāh ile cehlidür żarār / ʿĀrife bir yiter **hemān** cümle ḳatında lāl ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 4). [hemān,]*

Bu Murādī añladı ʿışḳuñda çün küllī ḫaber / Añladı bildi **hemān** ūlā vü hem uḫrā seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 5). [hemān,]*

Bār-gāh-ı ʿizzet itmişdür saña bābın küşād / İster iseñ iste gel andan **hemān** her ʿizzeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 4). [hemān,]*

Himemden çekmezem pāyı ṭurup meydān-ı ʿışḳından / Burāḳa berḳ irüp durdı **hemān** żavʿ-ı dücā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 3). [hemān,]*

Hüve'l-maḥbūbü maḥbūbün lehü'l-aḫfā mine'l-maḫfī / **Hemān** bir sırr-ı ʿāṣıḳdur viren māʿnāda maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 4). [hemān,]*

Cenāb-ı milk-i evlādan irişdi emr-i ḳāṭıʿ çün / Neden kim oldı maḳṣūdı ol iş anda **hemān** oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 4). [hemān,]*

Murādī nefḫa-i evvel degül sānide sālisde / **Hemān** bir vech-i maʿnādur ʿayān oldı ʿayān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 5). [hemān,]*

Murādī ʿālem ü ādem miyānıdur **hemān** bir dem / Müdām olsun demüñ her dem ki saña ser-be-ser geldi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 5). [hemān,]*

Murādī bilmek olmışdur bu güftāruñ güherden yeg / **Hemān** ʿarż eylegil ṭurma bulursañ ger ḫarīdārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 5). [hemān,]*

Naḳş-ı miṣṭārı n'idersin bula gör naḳḳāşı / Māhī olduñsa taleb eyle **hemān** ʿummānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 4). [hemān,]*

Ey Murādī ḳamuya eylüge cehd eyle **hemān** / İtme rencīde ṣaḳın ḳalb-i ḫıraāş olma yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 5). [hemān,]*

Ṭayr itdi kürsī ile Murādī **hemān** o dem / ʿArş eyledi ʿurūc ile ʿizzet me'ābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 5). [hemān,]*

Dünyā ṭolusı olsa Murāduñ dolanmaduñ / Eglendüren cemāl-i beḳādur **hemān** seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 2). [hemān,]*

Bekle Murādī işigüñi sen anuñ **hemān** / Bulmaḳ dilerseñ iki cihānda saʿādeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 5). [hemān,]*

Murādī iḫtiyārın virdi elden / **Hemān** yārine virdi iḫtiyārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1560, Beyit 5). [hemān,]*

ʿİlm-i ledün durur yine ʿilm-i ezel ebed **hemān** / Farż ile sünnet oldı bu ʿāleme maḫż-ı bā-vefā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 13, Beyit 2). [hemān,]*

ʿArż-ı mü'min **hemān** demi gibidür / Bī-edeb şanma ādemī gibidür *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 25, Beyit 1). [hemān,]*

ʿÖmr ü cānı neylesün ey dostum ʿāşıḳ olan / Gel cemālüñ perdesin keşf eyle sulṭānum **hemān** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 10, Beyit 1). [hemān,]*

hemānā [1] *Daima, her zaman, sürekli.*

Hemānā kün didüñ olmışdur eṭrāf / Ezelden böyle olmış emr-i efḫam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 3). [hemānā,]*

hemān dāned şuʿā'-ı nām imrūz [1] *Sadece şimdiki hāli anlar.*

Çi dāned bī-mubaṣṣır şeb çist yā rūz / **Hemān dāned şuʿā'-ı nām imrūz** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 8, Beyit 3). [hemān dāned şu'ā'-ı nām imrūz,]*

hemān itmek [1] *Hemen, hızlıca, bekletmeden yapmak.*

Lüccī-i deryāda geẕer serserī / Gāhī nihān gāhī **hemān itdi** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 842, Beyit 3). [hemān itdi, -di]*

hemān olmak [2] *Birden, hemen olmak.*

Yār eylese bir çāre dil olmasa āvāre / Yār **olsa hemān** yāre ʿizzet nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 4). [hemān olsa, -sa]*

Şināv-ı baḥr-ı vaḥdet ḳıl Murādī kesret içinde / Bu bir aʿlā zerāfetdür nihān itdüñ **hemān oldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 5). [hemān oldı, -dı]*

hemdem [10] *Dost, arkadaş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿIşḳ-ı ḥabīb-i dilsūz kār itdi cāna muḥkem / **Hem-dem** baña cihānda bī-çāre var mı yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 3). [hem-dem,]*

hem-dem olmak [13] *Arkadaş olmak, arkadaşlık etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yāre **hem-dem olalı** dil ʿışḳı ġavġāsındadur / Ġayre nāẕır olmadı vaṣlı temennāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 1). [hem-dem olalı, -alı]*

hem-dem-i lā-ilāhe illā'llah [1] *Allah'tan başka ilah yoktur lafzının dostu olmak.*

Her ki oldı cihānda oldı sa‘īd / **Hem-dem-i lā-ilāhe illā’llah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 8). [hem-dem-i lā-ilāhe illā’llah,]*

hem-dem-i yār olmak [1] *Sevgiliyle dost olmak.*

Hem-dem-i yār olalı cümleden ekremdür dil / Yārı ta‘ẓīm ideli nice mu‘aẓẓamdur dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 1). [hem-dem-i yār olalı, -alı]*

hem-derd olmak [1] *Yoldaş olmak.*

Derd-i ʿışḳı bilmeyenler bilmediler ḥāl ne / Derd ile **hem-derd olanlar** buldılar dermāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 2). [hem-derd olanlar, -an, -lar]*

hem-esrār olmak [1] *Sırdaş olmak.*

Elümüz çekmişüz bu ʿālem-i kevn ü fesād içre / Ṣuver-perver olanlarla **hem-esrār olmazuz** hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 2). [hem-esrār olmazuz, -maz, -uz]*

hem-hāl olmak [3] *Aynı durumda olmak. II Halden anlamak.*

Ḥavl ile **hem-hāl olan** añlar Murāduñ ḳavlini / Añlayan miftāḥ-ı ġaybī ʿindehu mesrūrdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 5). [hem-hāl olan, -an]*

Cūş ḳıldı yine dil ʿışḳ ile bir ḥāle güyer / Ḥāle **hem-ḥāl oluben** ḥavl ile aḥvāle güyer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 1). [hem-ḥāl oluben, -uben]*

Tārik olursam ‘aceb mi kā’inātı ser-te-ser / Ḥālüme **hem-ḥāl olup** bir yaḫşı ḥāl añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 4). [hem-ḥāl olup, -up]*

hem-ḫāne [1] *Dost.*

Anuñ içündür ṣıfat esmā bizüm **hem-ḫānemüz** / ʿAyn-ı ġaybı bulmaġ içün ġā’ib olduḳ ārādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 3). [hem-ḫānemüz, -müz]*

hem-ḫāne-i ʿışḳ [1] *Aşkın arkadaşı.*

Beni siz ṣanmañuz ʿışḳ ile şimdi olmışam yoldaş / Daḫı ḳālū belā bezminde ben **hem-ḫāne-i ʿışḳam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 2). [hem-ḫāne-i ʿışḳam, --am]*

hemīn [6] *Bütünüyle, tamamen. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rāġıb oldı çün kim ol raġbetle ṭālibdür **hemīn** / Maẓhar-ı raġbet biziz her nesne bizde vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 3). [hemīn,]*

hemīşe [4] *Daima, her zaman. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġayrı ḳılma Murādı sen muḥtāc / İlticāsı **hemīşe** oldı saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 5). [hemīşe,]*

hem-kār-ı ʿışḳ [1] *Aşık .*

Cemʿ-i bezmi ṭaġıdup eyler perākende şu kim / İḳtirān idüp maḥabbetle ola **hem-kār-ı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 3). [hem-kār-ı ʿışḳ,]*

hemm ü şād olmak [1] *Keder ve mutluluk olması.*

Kesret ü vaḥdet nedür kesretde vaḥdetdür ḳamu / Vaḥd u vaḥdāniyyet iẓhār içün **oldı hemm ü şād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 4). [hemm ü şād oldı, -dı]*

hem-nişīn [1] *Beraber oturup kalkan, samimi arkadaş.*

Seḥer sarāy-ı ḥaḳīḳatde **hem-nişīnüm** o şāh / Zehī ‘aṭā vü kerem lā-ilāhe illā’llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 1). [hem-nişīnüm, -üm]*

hem-nişīn olmak [1] *Birlikte oturup kalkmak. Dost, yakın arkadaş olmak.*

Ḫāne-i dilde olursam **hem-nişīn ol** yār ile / Çār rüknine naẓar ḳılduḳda ebvāb anlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 3). [hem-nişīn olursam, -ur, -sa, -m]*

hem-pā olmak [1] *Yoldaş olmak.*

ʿİzzet ile biz muʿazzezlerdeniz ey cān-ı men / Anuñ içün rāhda devletle **hem-pā olmışuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 2). [hem-pā olmışuz, -mış, -uz]*

hem-rāh [*Yol arkadaşı, yoldaş.*

Ya Rabbī Murādī ḳuluñı eyleme maḥrūm / Her yirde aña ḳıl meded ü ‘avnüñi **hem-rāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 5). [hem-rāh,]*

hem-rāh eylemek [1] *Yol arkadaşı, yoldaş etmek.*

Hikmet ü ḳudretini añladı ol vehhābuñ / Eyledi ‘aḳl-ı selīmi üzerine hem-rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 3). [hem-rāh eyledi, -di]*

hem-rāh olmak [8] *Yoldaş olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAḳl-ı küll **olalı hem-rāh** aña dildür peyrev / Taḫtumı şanma Süleymān gibi sen bād iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 4). [hem-rāh olalı, -alı]*

hem-rāz [1] *Sırdaş, dost.*

Bu ʿacā’ib ḳıṣṣadur añla ḫaberden gel ḫaber / Āh ile **hem-rāzdur** deryāda dil mihmān igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 3). [hem-rāzdur, -dur]*

hem-rāz olmak [3] *Sırdaş, dost olmak.*

Alçaḳlıġı terk itme alçaġ ile **hem-rāz ol** / Gögsüni ṣaḳın germe tā düşmeyesin cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 4). [hem-rāz ol,]*

Ḥaḳḳı bāṭıldan seçenler buldılar sırdan eser / ʿIşḳ ile **hem-rāz olanlar** terk iderler cān ü ser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 1). [hem-rāz olanlar, -an, -lar]*

Hem-rāz olımazsañ bu Murād ile eger sen / Söyletme beni luṭf idüben bir daḫı tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 5). [hem-rāz olımazsañ, -ı, -maz, -sa, -n]*

hem-rāz-ı yār bāşed eger dil mīresed bāşed çü ʻazm-i yār küned cān cān-ı men [1] *Benim canım sevgiliyi isterse yār ile aynı sırlı olurum.*

Hem-rāz-ı yār bāşed eger dil mīresed / Bāşed çü ʻazm-i yār küned cān cān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1184, Beyit 2). [hem-rāz-ı yār bāşed eger dil mīresed bāşed çü ʻazm-i yār küned cān cān-ı men,]*

hem-reh-i kâmil [1] *Kemâle ermiş, olgun yol arkadaşı.*

Ḳabl ü ba'düñden şaḳın urmaya rāhuñ rāh-zen / Ṭālib ol tā bulına bir **hem-reh-i kāmil** saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 4). [hem-reh-i kāmil,]*

hem-reh olmak [1] *Yol arkadaşı olmak, yoldaşlık.*

Hem-rehüm olmaġa her dillerde gūyā söylenür / Manẓarum olmaġa ḥüsn ile tecellā söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 1). [hem-rehüm olmaġa, -mağ, -a]*

hem-sāye [3] *Komşu.*

İnḳitaʿ itmez muvaḥḥid bir nefes tevḥīdden / Anuñ içün şehr-i dilde buldı dil **hem-sāyesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 4). [hem-sāyesin, -sin]*

Ey Murādī sāḥil-i deryāda gül-geşt eyleyen / Baḥr içinde bulmadı Ḫıżrı daḫı **hem-sāyesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 5). [hem-sāyesin, -sin]*

Hicr oldı dile yoldaş miḥnetle bile ḳardaş / Ġam baña olupdur aş ġuṣṣa daḫı **hem-sāye** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 4). [hem-sāye,]*

hem-sāye ḳılmak [1] *Komşu olmak.*

Ḳıl ḥabibüñe bizi **hem-sāye** / Rūz-ı maḥşerde ḳoma bizi ġarīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 4). [hem-sāye ḳıl,]*

hem-sāye olmak [1] *Komşu olmak.*

Hümā-yı devlet eger başuña şala sāye / ʻAṭā vü luṭf-ı Ḫudā saña **ola hem-sāye** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 1). [hem-sāye ola, -a]*

hem-ser [5] *Arkadaş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Birisi şerḥ-i ekmeldür birisi ʿışḳa **hem-serdür** / Ḥaḳā'iḳda iki vech oldı mestūr ü muʿayyende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 2). [hem-serdür, -dür]*

hem-ser itmek [1] *Arkadaş olmak.*

Cemālüñ nūrını göster beni nūra **idüp hem-ser** / Gözüm nūruña ḳıl manẓar müyesser eyle ḥāletden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 4). [hem-ser idüp, -üp]*

hem-ser olmak [2] *Arkadaş olmak.*

Olalı ʿışḳ ile **hemser** dü-ʿālemden ferāġum var / Yaḳīn olalı dildāra ḳamusından ırāġum var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 1). [hemser olalı, -alı]*

Çün **oldı** Murādī ʿışḳa **hem-ser** / ʿĀṣıḳlıḳ aña durur müsellem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 5). [hem-ser oldı, -dı]*

hem-ṣoḥbet [1] *Sohbet arkadaşı, dost.*

Hem-ṣoḥbetüm ḫayālüñ olupdur şehā benüm / Bu gözlerüm piyāleleri pür-şarābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 2). [hem-ṣoḥbetüm, -üm]*

hem-ṣoḥbetüm olmak [1] *Dost olmak, aynı sohbet halkasında bulunmak.*

ʿĀlemüñ ʿilm-i ḥisābın ebcedümden ögrenür / Noḳṭama baş indürüp bir dem **olan hem-ṣoḥbetüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 3). [hem-ṣoḥbetüm olan, -an]*

hem-ten [1] *Aynı bedende, varlıkta olmak.*

Müzeyyendür muʿayyendür mübeyyendür muḳannendür / Velī sırr ile **hem-tendür** ẓuhūr itdi hemān elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 3). [hem-tendür, -dür]*

hem-zād itmek [1] *Aynı anadan doğmuş olmak, kardeş olmak.*

Rāh-ı ʿışḳuñda baña hem-rāh olımaz degme kes / Māder-i ʿışḳuñda illā baña **hem-zād idesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 3). [hem-zād idesin, -e, -sin]*

hem-zamān [1] *Zaman.*

Ṭobṭoludur ʿarş u ferş ey kām-rān / Nām-ı Ḥaḳḳ ile zemīn ü **hem-zamān** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 31, Beyit 1). [hem-zamān,]*

hem-zebān [1] *Aynı dili konuşan; kafa dengi olan, kafadar.*

Bulsa idi ger Murād kendüye bir **hem-zebān** / Nice maʿārif diye idi dehānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 5). [hem-zebān,]*

hem-zebān olmak [2] *Aynı şeyleri söylemek, ağzı bir olmak, arkadaş olmak.*

Ezelde **hem-zebān olmış** lisānum ḥal ile ḳāle / Anuñ çün her dehānumda zebānum bin lisān söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 3). [hem-zebān olmış, -mış]*

Çün ezelden bu dili ʿışḳ ile bir var gerek / **Hem-zebān olmamuza** ʿışḳ ile bir var gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 743, Beyit 3). [hem-zebān olmamuza, -ma, -muz, -a]*

henüz [3] *Daha, hâlâ.*

Didi yārüm senüñle ḳande gitdi ʿahd ü peymānum / Didüm kim ʿahd u peymānuñ **henüz** yirinde sulṭānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 1). [henüz,]*

Ben beni añlar iki ʿālemde bulmadum **henūz** / Bir zamān-ı cāvidānī cāvidān anlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 4). [henūz,]*

Kenz-i maḫfîden itdi keşf-i rumūz / Ẓāhir olmadı lîk ẕerre **henüz** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 16, Beyit 3). [henüz,]*

hep [53] *1. Sürekli olarak, her zaman, daima.*

Her ḳaçan kim menzil-i aʿlāyı ḳılsam ben ṭaleb / Saṭḥ ider küllī cenāḥın her melā'ik cümle **hep** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 1). [heb,]*

Ey cihān-ı bī-bekāya mā'il olan bī-ḫıred / Saña ḳalıcı ʿameldür ġayrı fānī cümle **hep** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 4). [heb,]*

Çün ʿaṭā-yı bī-nihāyetdür senüñ şānuñda cūd / Ḳāsım oldı senden oldı cümleten maḳsūm **hep** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 2). [heb,]*

Eger maʿnī dilerseñ sen muʿayyen añla maʿnādan / Ne maʿna bil ki bī-maʿnā olupdur **hep** "ulü'l-elbāb" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 4). [hep,]*

Müttefiḳ ism ile müsemmāsı / ʿİlmdür noḳṭa noḳṭa elf ile **hep** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 3). [heb,]*

Lāmiʿ ol nūr oldı ʿālemlerde ādemlerde **hep** / Līkin olmış ṭarz-ı āḫer nevʿ-i nevʿin ile yād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 2). [hep,]*

Muʿīnüm olalı mihrüñ benüm ey revnaḳ-ı ḳalbüm / Ne deñlü var ise ḫalḳuñ benüm **hep** pās-bānumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 4). [hep,]*

Ben ne dirsem sen ḳabul itmek senüñ şānuñdadur / Cevher-i dürr-i la'āli **hep** senüñ yanuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 1). [hep,]*

Ne ġam ġam görmedi kimse ṣafā kesb eylediler **hep** / Cefālar çekdiler şunlar kim oldı münkir ü ḳallāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 2). [hep,]*

Nişānıdur vücūdumda görinen bu eserler **hep** / Cüyūşumdur ʿavālimden olan ẓāhir ʿālemlerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 3). [heb,]*

Ṭarḥ ideli ḥisābı çekdi ḥisābdan el / Ebcedden añladı **hep** ḥamd ile ḳıldı iḥsān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 4). [hep,]*

Ḳalmadı ḳuṣūrı baña **hep** eyledüñ inʿam / Likin bana sen eyledigüñ işde hemānsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 2). [hep,]*

Ey Murādī luṭfı çoḳ sübḥānuma ḥamd iderem / **Hep** ʿaṭā eyler ne kim olursa baña ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1189, Beyit 5). [heb,]*

ʿİbret isterseñ yüri çeşm-i ʿiberle ḳıl naẓar / **Hep** Murādī ile memlū cümlenüñ dil-ḫānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 5). [heb,]*

Kitāb-ı ḥüsnüñi ezberledüm bildüm fünūnın **hep** / Ḳarīnüm bulmadum hergiz eger ʿālemde ādemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 2). [heb,]*

Aṣlını bu sevāb u ʿıḳābuñ **hep** añlayup / Cehd ile bu sevābuma yüz ṭutmışam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 4). [hep,]*

Baḳmazam ṭolsa dü-ʿālem cümle zībālarla **hep** / Misli yoḳ ʿālemde bir ṣāḥib-cemāl añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 3). [heb,]*

Kendüzüm bilmem dirīġa **hep** ferāmuş itmişem / Cürʿasını nūş idüp ser-mest ü ḫayrān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 2). [hep,]*

Eyleyüp her yirde cāyı **hep** baṣīr oldı baṣar / Bu rumūzumda ulū'-l ebṣāra ḳıldum ālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 3). [hep,]*

Sücūdumda benüm **hep** sācidūn sācid durur cemʿā / Ḳıyāmumda rükūʿumda iderven neşr-i āsārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 2). [hep,]*

ʿĀlemüñ revnaḳı **hep** sendedür ehl-i baṣar / Gözüñ ac eyle naẓar nice temāşāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 37, Beyit 2). [hep,]*

Ḥikmetidür mübdiʿ-i küll-i vücūd / **Hep** añadur cümlede olan sücūd *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 4). [hep,]*

2. Bütün, tamamen, hepsi.

Ben virürsem sen ḳabūl itmek senüñ şānuñdadur / Cevher ü dürr ü le'ālī **hep** senüñ yanuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 1). [hep,]*

Sendedür her ne dilerseñ sendedür bil sendedür / Küllü mā cā'e **hep** hüveydā sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 4). [hep,]*

Cümlesi ḳılmış nidā ḫānum bülend-āvāz ile / Her birüñ güftārını gördüm ki **hep** imżādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 3). [hep,]*

Rāzumı fāş itmezem ʿālemlere mevtā olur / Yoḳ ḫilāfum bu söze v'allāhi **hep** ifnā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 1). [hep,]*

Dest-i vehhābuñ durur çün kim bu taḳsīmāt **hep** / Ey Murādī yā neden gözler gözüñ nefʿ ü żarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 5). [hep,]*

Ey nice şāhān-ı ʿālem zīr-i ḫāk olmış yatur / Pehlivān-ı ṣaf-şikenler **hep** helāk olmış yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 1). [hep,]*

Bizdedür **hep** bizdedür hep bizdedür hep her ne var / Bizdedür v'allāhi ʿālem kā'inātı bizdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 4). [hep,]*

Bizdedür hep bizdedür **hep** bizdedür hep her ne var / Bizdedür v'allāhi ʿālem kā'inātı bizdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 4). [hep,]*

Bizdedür hep bizdedür hep bizdedür **hep** her ne var / Bizdedür v'allāhi ʿālem kā'inātı bizdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 4). [hep,]*

Ey Murādī her ne kim var küllü mā-cā'e yeci'ü / Sendedür v'allāhi cümle sendedür **hep** sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 5). [hep,]*

Güş idenler bu kelāmum begenüp **hep** didiler / Ey Murādī bunı yār olsa dehāna yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 5). [hep,]*

ʿÖmrüm senüñ ḫayālüñ ile rūz u şeb geçer / Ṣabr idelüm belāya olur cümle **hep** geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 1). [hep,]*

Noḳṭayam pergār içinde devr iderler **hep** beni / Yıllar aylardur geçer bu māh u sāla beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 2). [hep,]*

Ḳādir-i ḳudrete ṣordum ki nedür aḥvālüm / Didi cümle **hep** elüñde ḳamu aḥvāl senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 4). [hep,]*

Eyle Murādī sen ṭaleb ne var ise çün sende **hep** / Sırr-ı Ḫudā sırr-ı ʿaceb tevḥīde gel tevḥīde gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 5). [hep,]*

Naẓare eyleyeli revzen-i kemāle gözüm / Görünmedi göze noḳṣān **hep** görindi kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 2). [hep,]*

Ḫudādan ġayrıyı ʿāşıḳ n'ider pes / Ne kim var ġayrıya **hep** añla bāṭıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 848, Beyit 4). [hep,]* Muḳtedā-yı evvelīn ü āḫirīn olduḳda dil / Sāye şaldı ʿāleme buldı niẓāmın **hep** ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 2). [hep,]*

Cemʿ olanlar oldılar dünyā vü ʿuḳbāyile **hep** / Cemʿ olalı yar ile ṭaġıtmışam cemʿiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 3). [hep,]*

Ādem olan Murādīnüñ ḳavline **hep** belī didi / Ol ki özini bilmedi oldı bes ebter ü aşem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 5). [hep,]*

Nice bir mest-i lā-yaʿḳıl yine mestāneler maḫmūr / Açıldı çün der-i ḫum-ḫāne **hep** mestāneler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 3). [hep,]*

Ḥabībüm mihr-i tābından ḳamu mehpāreler ẕerre / Ne deñlü var ise ʿālemde **hep** cānāneler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 4). [hep,]*

Anı bunı bilmezem **hep** īn u ānumdur ḳamu / Añlamam līkin buları anı ānum oldıġın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 4). [hep,]*

Hep beyānumdur Murādī cümleten şerḥ ü beyān / Şerḥ ü maʿnā añlamam şerḥ ü beyānum oldıġın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 5). [hep,]*

Ben ne ḫākam ʿarż-ı ḥāl idem saña ey ẕü'l-minen / Cümle ḫālüm pādişāhum ḫażretüñe **hep** ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 3). [hep,]*

Ḳaçmışam ġayretde ġavvāṣ olmışam deryāya ben / Ġayre ḫālümdür nihān illā ki aña **hep** ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 2). [hep,]*

Ṭabāyiʿden çü maṭbūʿ oldılar **hep** / Anuñ çün birbirine gösterür rū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1212, Beyit 4). [hep,]*

Ḥamd ile şükr ilāha ḫalḳ olalı Murādī / Ṣaf ṣaf olup dururlar **hep** evliyā öñinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 5). [hep,]*

Cümleten dünyā vü uḫrā **hep** şikār oldı dile / Dutalı bāzū-yı ʿizzet üzre devlet bāzını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 3). [hep,]*

Eyleyüp her yirde cāyı **hep** başīr oldı başar / Bu rumūzumda ulū'l-ebṣāra ḳıldum ālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 3). [hep,]*

Ben şanurdum ġayrıdandur bu ḥicābum arası / Şimdi bildüm añladum benden imiş **hep** varını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1482, Beyit 3). [hep,]*

ʿİbret isterseñ yine sen de ʿiberle ḳıl naẓar / **Hep** Murādī ile memlū cümlenüñ dil-ḫānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 5). [hep,]*

hep cümle [1] *Hepsi birden.*

Şubḥ-dem levḥ-i fu'āda ser-be-ser ḳıldum naẓar / Evvelīn u āḫirīn **hep cümle** peydā söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 4). [hep cümle,]*

her [301] *Hep, bütün, herkes. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İşbu Murādī sözlerin añlayan er durur / **Her** kim görürse ḫayrete varur ḳılar ṭaña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 3). [her,]*

her an [16] *Her an, zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

N'ola ḫālüm pādişāhum baña ḳılmazsañ ʿaṭā / Çün işüm cürm ü ḫaṭā **her āndur** yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 3). [her āndur, -dur]*

her bār [5] *Her seferinde, sürekli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kāf u nūn itdi tekellüm bu kelām oldı kelīm / Bu kelām-ı mütekellim yine **her bār** hezār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 3). [her bār,]*

her bār- dôst [1] *Sevgili her defasında.*

Tevḥīd-i hū hergiz dilüñden eksük olmasun Murād / Ger dilerseñ göstere dīdārını **her bār- dôst** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 7). [her bār-ı dôst,]*

her bir [24] *Hepsi, tüm. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murāduñ bunca güftārın mecāz añlamaġıl zinhār / Çü **her bir** noḳṭa vü ḥarfi nice biñ tercemān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 5). [her bir,]*

her bir dem [1] *Her bir nefes.*

Ey Murādī evvel ü āḫir görürsin ānīde / Ṣanʿatüm olmadı **her bir demde** biñdür ṣanʿatüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 5). [her bir demde, -de]*

her bir iş [1] *Her işte.*

Eyledi taḳdīrini taḳdīrde / **Her bir işde** yā nedendür bu cidāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 838, Beyit 3). [her bir işde, -de]*

her bir kes [2] *Her bir kişi.*

Sırr-ı ʿışḳı añlamaḳ **her bir kes** esrārı degül / ʿĀṣıḳ olmaḳ ey göñül her degmenüñ kārı degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 1). [her bir kes,]*

Murādīnüñ cevābın diñler iseñ ey cihān-ārā / Ṣaḳın **her bir kesüñ** cerb-i zebānuñ görüp aldanma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 5). [her bir kesüñ, -ün]*

her bir şey'e [1] *Her şey.*

Ol cemīl-i bī-misāldür kim cemāli lemʿası / Eyledi cümle münevver virdi **her bir şey'e** ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 12, Beyit 2). [her bir şey'e, -e]*

her bir ṭaraf [1] *Her bir taraf.*

Nedür bu devḥa-i kübrā ki çekmiş āsumān ser / Ġuṣūnında olup memlū biter **her bir ṭaraf** esmār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 2). [her bir ṭaraf,]*

her biri [40] *Her biri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Olub māhīler anda **her biri** bir şekl-i āḫerde / Kiminüñ rengi sevdādur kiminüñ levnidür beyżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 2). [her biri,]*

her cā / cāy [7] *Her yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Eyā yā eyyühe'l-aḥbāb gelüñ size açam bir bāb / Ne kim dirsem hemān deryāb ne maʿnā kim ola **her cā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 3). [her cā,]*

hercā / hercāyī [2] *Bir şey üzerinde sürekli durmayan, sözünden, kararlarından dönüveren, sebatsız, kararsız, vefasız.*

ʿAcebdür luʿbı dildāruñ ne oyunlar geçer her gün / Anı gözler dem-ā-dem sanma kim **hercādur** ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 4). [hercādur, -dur]*

Gāh olur kim ḫalʿ iderven üc libāsı ser-te-ser / Gāh ʿüryān ü mülebbes ḥāmīyem **hercāyī** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 2). [hercāyī,]*

her cānib [3] *Her taraf, her yön.*

Her ḳanda kim naẓar ḳıla bu dīde-i başīr / **Her cānibüñ** nidāsını gūş itdi yā mucīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 2). [her cānibüñ, -ün]*

Viṣālüñ milk-i zībāsını feṭḥ itdüm bi-ḥamdi'llah / İḥāṭa eyledi **her cānibīni** ser-te-ser furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 3). [her cānibīni, -i, -(n)i]*

Her cānibe naẓarda ḥabībüñ cemāline / Aldanmaġıl ḥaḳīḳat ile gör cemāli ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 1). [her cānibe, -e]*

her cihet [3] *Her bakımdan, her yönden, her açıdan.*

Ḳabl ü ba'dı bu'd u ḳurb añlarsa maḥcūb oldı māh / **Her cihet** ṣavtın münādī bil maḳālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 4). [her cihet,]*

Her cihetde nāfiẕü'l-ḥükm oldı emr-i bī-niyāz / Līk her şeyde görinen cümlesi esbābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 3). [her cihetde, -de]*

Ḳoma ayıḳda özüñ 'ilm ile bürhān olġıl / **Her cihet** bezmine gel şem'-i şebistān olġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 3). [her cihet,]*

her dehan [1] *Konuşmak, her ağzını açmak.*

Ezelde hem-zebān olmış lisānum ḥal ile ḳāle / Anuñ çün **her dehānumda** zebānum bin lisān söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 3). [her dehānumda, -um, -da]*

her dem [198] *Her zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her dem emīnüm oldı Muḥammed ḥabīb-i Ḥaḳ / Oldur anuñla her dem iden bizi āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 3). [her dem,]*

her dem-be-dem [4] *Sürekli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ne ḥikmetdür ne ḳudretdür bunı ben daḫı bilmezven / Murāduñ ḳalbini **her dem-be-dem** ʿummān ider yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 5). [her dem-be-dem,]*

her demde vü her sāʿat ü ān [1] *Her zaman ve saat ve an.*

Ḥāsib ol nefsüñi **her demde vü her sāʿat ü ān** / Ḥaḳ ḥisāb eyleyiser ol deme ḥāżır olıgör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 2). [her demde vü her sāʿat ü ān,]*

her dem-i lā-ilāhe illā'llah [1] *Allah'tan başka ilah yoktur (diyen kişinin) her nefesi.*

Ey Murādī ulu sa'ādetdür / **Her dem-i lā-ilāhe illā'llah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 9). [her dem-i lā-ilāhe illā'llah,]*

her dü ʿālem [1] *Her iki âlem, dünya ve âhiret.*

Nūr-ı maḥż odı ezelden lemʿa-i dīdār-ı Ḥaḳ / Emri ile **her dü ʿālem** buldılar andan żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 4). [her dü ʿālem,]*

her dü cihan [1] *Her iki dünya; dünya ve ahiret.*

Ey ḳamunuñ ḫālıḳı **her dü cihān** emrüñdedür / Ey ḳamunuñ rāzıḳı bu ins ü cān emrüñdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 1). [her dü cihān,]*

her dürlü [5] *Her türlü, her çeşit. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vuṣlat-ı yāre göñül meyl ideli divānedür / Münderic **her dürlü** maʿnā līk bir ferzānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 1). [her dürlü,]*

her eşya [2] *Yaratılmış olan her şey.*

Ḳulzüm-i ḥayretde **her eşyā** ḳılupdur ġavṭalar / ʿĀḳilüñ fehmindedür fehm-i ʿayān-ı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 2). [her eşyā,]*

Saña ḳılur sücūd **her eşyā** / Sensin ey şāh cümleye mescūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 271, Beyit 3). [her eşyā,]*

her fem-i nādān [1] *Her cahil ağız.*

Şerḥ-i ālā ide mi **her fem-i nādān** ey dil / ʿĀlim iseñ eger ʿilm ile şehādetde şühūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 3). [her fem-i nādān,]*

her gāh [4] *Her zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭarḥ idüp ġayrısın direm **her gāh** / Ḥasbiya'llāhü lā-ilāhe sivāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 1). [her gāh,]*

her gāh kim [1] *Ne zaman ki.*

Her gāh kim cemālüñe müştāḳ ola gözüm / Her pertevi ki berḳ ura biñ merḥāba didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 2). [her gāh kim,]*

her gice [1] *Her gece.*

ʻIşḳ ile ʻāşıḳ-ı ser-mest olalı dānāyam / **Her gice** vuṣlat-ı cānānuma mihmānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 4). [her gice,]*

hergiz [91] *Asla, kat'a, hiçbir vakit, hiçbir veçhile. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gördi ol deryāda bir gevher ki ḥāṣü'l-ḥāṣdür / Kim bulınmaz iki dünyāda aña **hergiz** bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 2). [hergiz,]*

her göz açup yumduġuñca [1] *Her göz açıp yummak. II Her zaman.*

Gözleme iki cihānuñ aġ ile ḳarasını / **Her göz açup yumduġuñca** aġ u ḳara sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 2). [her göz açup yumduġuñca, -duğ, -unca]*

her gūne [1] *Her türlü.*

Memlū vü münericdür **her gūne** gerçi ḥākim / Ey cümleden müberrā sābit sözüñde illā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 4). [her gūne,]*

her gün [6] *Her gün, daima. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥamd Ḥudāya ey göñül almadı ʿāriyet Murād / Diñle kelām-ı remzini **her gün** anuñ müceddidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 5). [her gün,]*

her ḥāl [1] *Her durum.*

Cemāl-ı Ḥaḳda Rabbümdür mürebbī ey cihān-ārā / ʿAlīmümdür benüm **her ḥālüme** ey dil olan dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 1). [her ḥālüme, -üm, -e]*

her ḫuṣūṣ [1] *Her konu, her özellik.*

Bu Murādī derdinüñ dermānını kim bilmese / **Her ḫuṣūṣa** mālik ise dimezem ḥāżıḳ aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 5). [her ḫuṣūṣa, -a]*

her iş [2] *Yapılan her iş.*

Nebt ile revnaḳ-ı küllī vire enbāt-ı ḥüsn / Bitüre **her işini** kār ile kārında ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 3). [her işini, -i, -(n)i]*

Ey Murādī çü saña **her işi** Ḥaḳ ḳıldı ʻayān / Kim ola māni' ola anı ki muḫtār ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 5). [her işi, -i]*

her işde [3] *Her şart, her durum; başa gelen her şey.*

Remzini bu Murāduñ bilmekde ʿālem ʿāciz / Allāh ile olanlar **her işde** oldı kāmil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 812, Beyit 5). [her işde, -de]*

Ey Murādī rıżā dilerseñ eger / **Her işüñde** gözetgil endāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 7). [her işüñde, -ün, -de]*

Ehl-i ḥāl olmaḳ dilerseñ vāḳıf-ı ḥāl ol yüri / Vāḳıf-ı ḥāl olmayan **her işde** kāmil olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 3). [her işde, -de]*

her ḳaçan [18] *Her ne zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dil ḳaçan kim yāre ḥālin ʿarż ider virmez cevāb / Ṣāmıt olsa **her ḳaçan** ol demde eyler feṭḥ-i bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 1). [her ḳaçan,]*

her ḳande [1] *Her nerede.*

Yā Rab nedür bu ḥikmet ḳudretdedür kemālüñ / **Her ḳande** nāẓır olsam manẓar baña cemālüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 1). [her ḳande,]*

her ḳande kim [1] *Her nerede ki.*

Her ḳande kim naẓar ḳıla bu dīde-i baṣīr / Her cānibüñ nidāsını gūş itdi yā mucīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 2). [her ḳanda kim,]*

her kār [1] *Her iş.*

Ḥażret-i ḳudsī durur **her kārı** peydā eyleyen / Cümle dest-i ḳudretinde oldı anuñ ḫayr u şer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 4). [her kārı,]*

her ḳaṭre [2] *Her damla, tamamı.*

Emvāc-ı yem ṭaġıldı çü her kūşeden yaña / **Her ḳaṭresi** bir āyine oldı cihān-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 1). [her ḳaṭresi, -si]*

Murādī ṭalduġınca çıḳduġınca baḫr-ı ʿummāna / Anuñ **her ḳaṭresinden** kāmil-i insān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 5). [her ḳaṭresinden, -si(n), -den]*

herkes [22] *Herkes, çoğu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Senden durur ne kim ola ʿālemde cümle kār / **Herkes** velīk vāsıṭaya eyler ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 2). [herkes,]*

her ki / her kim [92] *Her kimse ki, hangi kimse ki. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her ki dünyāya meyl ider cānā / Āḫirü'l-emr irişür aña belā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 1). [her ki,]*

her kimesne [1] *Her kimse; herkes.*

Bu rāza ey Murādī **her kimesne** olımaz maḥrem / Bu ʿışḳuñ milkine ey ser-be-ser şāh olan gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 5). [her kimesne,]*

her kimse [3] *Herkes.*

Ey Murādī saña **her kimse** mürebbī olımaz / Saña ʿilm ögreden ol Aḥmed-i Muḫtār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 5). [her kimse,]*

İʿtimād itme ṣaḳın **her kimseye** nuṣḥ it ḳabūl / Degme bir yārem diyene virme ruḫṣat vaz gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 4). [her kimseye, -(y)e]*

Murāduñ luṭfı lafẓında kim ola vire maʿnāyı / İder **her kimse** güftārı fikirince ḫayālince *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 5). [her kimse,]*

her kişi [24] *Herkes. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İḳtibās-ı her-milel Ṭūr-ı maḥabbetden velī / Olabilmez **her kişi** Mūsā-kelām itmez aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 3). [her kişi,]*

her kūşe [2] *Her köşe.*

Emvāc-ı yem ṭaġıldı çü **her kūşeden** yaña / Her ḳaṭresi bir āyine oldı cihān-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 1). [her kūşeden, -den]*

İde mi Murādī yaluñuz ḥamdüñi yā Rab / **Her kūşede** ẕikrüñle ṭoludur nice gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 7). [her kūşede, -de]*

her küll ü cüz' [1] *Bütün parçalar, şeyler.*

ʿÖmr-i sermeddür vücūdum ey vücūdum zindesi / Bir vücūd iḥyāsıyam **her küll ü cüz'** andan eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 3). [her küll ü cüz',]*

her laḥẓa [27] *Her an. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ya Rab saña her dem bu durur dilde niyāzum / **Her laḥẓada** şükrüñle lisānum ola gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 2). [her laḥẓada, -da]*

her laḥẓa vü her an [1] *Her an, her zaman.*

Çāresini bilmezem bu yaşumı diñdirmegüñ / N'eyleyem ey dostlar **her laḥẓa vü her an** aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 3). [her laḥẓa vü her an,]*

her ne [33] *Her ne, hangi şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAdd ü vezn olduḳda iki cānibüñ sermāyesi / **Her ne** meksebden alındıysa virildi pes edā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 3). [her ne,]*

her ne demde [1] *Her ne zaman.*

Her ne demde ki żamīrine gele luṭf u cefā / Bu ʿacebdür ki hemān bu dil-i meyyāle düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 3). [her ne demde, -de]*

her ne deñlü [18] *Her ne kadar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her ne deñlü eylerem ʿallāmeler ile biḥās / Cümlenüñ oldı cevābı el-vedūdü el-vedūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 3). [her ne deñlü,]*

her ne dilerse [1] *Her neyi arzularsan.*

Sendedür **her ne dilerseñ** sendedür bil sendedür / Küllü mā cā'e hep hüveydā sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 4). [her ne dilerseñ,]*

her ne dilerse ider [1] *Her ne isterse yapmak.*

Yefʿalu'llāhu mā-yeşādan çün görindi tāb-ı nūr / Ḥükm ider **her ne dilerse ider** ezmān pes mürūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 1). [her ne dilerse ider, -er]*

her ne dürlü [1] *Her ne çeşit.*

Ey Murādī baḫr-ı ʿirfānuñ re'īsisin hemān / **Her ne dürlü** mevc ururs sende ġā'ib cümleyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 5). [her ne dürlü,]*

her ne gelse [1] *Her ne gelse, her ne gelirse gelsin.*

Ġam degüldür baña senden **her ne gelse** yār güc / Ṣābir olur çevre çekmez ʿāşıḳ-ı muḫtār güc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 1). [her ne gelse,]*

her ne iş kim [1] *Her işte, her zaman.*

Her ne iş kim olmaya tevfīḳ-i Ḥaḳ aña refīḳ / Ṣad hezārān saʿy ile cehd ile kāmil olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 2). [her ne iş kim,]*

her ne ḳadar [3] *Her ne kadar.*

Murādī **her ne ḳadar** kendözini ṣaḳlar ise / ʿAceb budur ider anı benüm maḳālüm fāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 5). [her ne ḳadar,]*

Semt-i āḫer görinür **her ne ḳadar** ḳılsa ṭaleb / Ṭālib-i rūz-ı ḥaḳīḳat giçemez sevdādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 4). [her ne ḳadar,]*

Bu ḥicāb-ı beşeriyyetde ki maḥcūb ola / Ādem ādem olımaz **her ne ḳadar** ḫūb ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 1). [her ne ḳadar,]*

her ne ḳılsa [1] *Her neyi yapsa.*

Her ne ḳılsam olduḳ anuñla müsemmā mā-ḥaṣal / Nāmumuz birdür velīkin her ṭaraf inşā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 4). [her ne ḳılsam, -sa, -m]*

her ne ki [11] *Her ne, hangi, hangi şey ki. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān ile diñle ḳavl-i Murādīyi bi't-tamām / **Her ne ki** işleseñ yine āḫır saña durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 5). [her ne ki,]*

her ne kim [44] *Her ne, kim olursa olsun. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rāḥat-ı dil oldı çün mihr ü vefā-yı dil-firīb / **Her ne kim** eylerse eylesün bize her dem ḥabīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 1). [her ne kim,]*

her ne kim ḳılsa [1] *Her ne olsa.*

Her ne kim ḳılsa ḫābībüm ḳamu efʿālinde / ʿAks-i mir'āta girüp dīde-i seyyāle düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 2). [her ne kim ḳılsa, -sa]*

her ne kim ola / olsa [4] *Her ne, kim varsa. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿĀşıḳlaruñ ḥarāreti derd ü cigerdedür / ʿĀlemde **her ne kim ola** āh-ı seḥerdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 1). [her ne kim ola, -a]*

her ne kim var [28] *Her ne, kim varsa; herkes, her şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Devḥa-i tevḥīdde yapdı Murādī āşiyān / Zīr-i bālına alupdur **her ne kim var** muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 5). [her ne kim var,]*

her ne olursa [1] *Ne olursa olsun.*

Kimsene mesned idinüp dilemezven bir murād / **Her ne olursa** iderven bāb-ı Mevlāda ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 4). [her ne olursa, -ur, -sa]*

her ne var [15] *Tamamı; her ne varsa. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cümle dünyāda **her ne var** mevcūd / Sen şehüñ ẕikri iledür gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 4). [her ne var,]*

her ne yirde [2] *Her nerede, neresi olursa olsun.*

Hey'etüm hey'etde pür-aḥsen bulupdur ṣūreti / Hiçde ḳodı **her ne yirde** kim ṣanemler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 4). [her ne yirde, -de]*

Her ne yirde olsañ olġıl bā-edeb / Açmaġıl ḫāric ṣaḳın güftāra leb *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 35, Beyit 3). [her ne yirde, -de]*

her neden [1] *Neden, hangi şeyden.*

Her neden nāẓir isem vechüñe aʿlā görinür / Revnaḳuñ memleket-i dilde muʿammā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 1). [her neden,]*

her nefes [11] *Her an. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAvnı ẓahīr olalı dil ü cāna **her nefes** / Cümle cihāt oldı mehābetle muḳtedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 2). [her nefes,]*

her nesne [4] *Her şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Aldanma cihāna sen ey merdüm-i pür-dānā / Tā kim olasın ey cān **her nesneye** sen bīnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 1). [her nesneye, -(y)e]*

her nevʿ [1] *Her tür, her çeşit.*

Kemāl-i hem-nişīn itmiş eser çün / Anuñ çün oldı **her nevʿ** üzre ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 3). [her nevʿ,]*

her neye [12] *Hangi, hangi şeye. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cümleten ʿālemi seyr eyledi dil bād-ı ṣıfat / **Her neye** ḳıldı naẓar gördi ġam u ṣād-ı ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 1). [her neye,]*

her neye kim [4] *Hangi şeye ki. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her neye kim nāẓır iseñ cāmdur ʿibret-nümā / ʿİbret ile gör ki bir ṣūretde her eşyā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 4). [her neye kim,]*

her nice [3] *Her ne kadar, ...ise de.*

Dünyā ṭolu ṭalebde **her nice** olsa eṣvāt / Ġavs oldı çünki ġavvāş ḳuṭb oldı aña ṭālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 4). [her nice,]*

Cümleten oldı münevver bu vücūduñ ʿālemi / **Her nice** olsa ʿavālim olmaya aña bedel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 2). [her nice,]*

Her nice yügrük ola ẕevī'l-ʿaḳluñ ʿaḳl atı / Yolda ḳala irişmeye eser ayaġuma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 4). [her nice,]*

her noḳṭa [1] *Her yer.*

İḫbār-ı şerḥe virmege ḳādir midür kişi / **Her noḳṭasında** gözlemeyince bir ʿāḳıbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 4). [her noḳṭasında, -sı, -(n)da]*

her n'ola [1] *Her ne olursa, gerçekleşirse.*

İki dünyāyı münevver eyledi nūr-ı hüdā / Ey Murādī **her n'ola** ḫayra ʿalāmetdür yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 5). [her n'ola,]*

her rūz u şeb [1] *Her gece ve gündüz.*

Ḫayāli ḫaylīdür **her rūz u şeb** ẓıll-ı ḫayālinde / Zemīn üzre ne ṣūret gösterür bu ḫayme-i ḫażrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 3). [her rūz u şeb,]*

her sāʿat [2] *Her saat, her an.*

ʿAẕīmi ulularuz ṣubḥ u şām **her sāʿat** / Cemīʿ-i ʿālem içinde muʿaẕẕamuz cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 3). [her sāʿat,]*

Seḥer vaḳt-i ṭulūʿında nümāyān olsa **her sāʿat** / Daḳīḳa ḳalmaz imʿānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 4). [her sāʿat,]*

her sāʿat ü her ān [1] *Her zaman.*

Bu Murādī seni bulmadı çü dünyālarda / Başlayup fikr ile **her sāʿat ü her ānum** arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 5). [her sāʿat ü her ānum, -um]*

her ṣubḥ u şām [1] *Her sabah ve akşam.*

Ey Murādī ẕākir ü ṣākirden ol **her ṣubḥ u şām** / Andan özge olmadı ḳalmışlara hergiz sened *(Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 5). [her ṣubḥ u şām,]*

her şey' [7] *Var olanın hepsi, tümü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her cihetde nāfiẕü'l-ḥükm oldı emr-i bī-niyāz / Līk **her şeyde** görinen cümlesi esbābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 3). [her şeyde, -de]*

her ṭaraf [12] *Her yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tīr-i ḥikmet dest-i ḳudret üzre çün devrān ider / Pes ḳılur pertāv oları **her ṭaraf** ḳavs-ı ḳażā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 3). [her ṭaraf,]*

her vech [4] *Her yönden, her açıdan, tamamen.*

Gösterür **her veche** yüzden bize ṣūret āyine / Cümlenüñ naḳş-ı ḫayālin dil ḳomışdur āyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 1). [her veche, -e]*

her yañ [10] *Her taraf, her yön. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳurtar beni iki ciheti eyle bir hemān / Bir yaña gözlerüm ola olmaya **her yaña** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 2). [her yaña,]*

her yir [9] *Her taraf, yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿÖmr-i ebeddedür ol kim saña āşinādur / Cān-ı ʿazīzi anuñ **her yirdedür** muʿallā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 4). [her yirdedür, -dür]*

her zaman [24] *Her zaman, daima. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mislümi ḳıldum misāl-i ehl-i ḥikmet **her zamān** / Anuñ içün ḫalḳ-ı ʿālem olmadı hergiz ġarīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 4). [her zamān,]*

her ẕerre [2] *Her zerre, parça.*

Yiter ḫayrān u ser-gerdān ḳamu emvāt-ı ser-gerdān / Muḥibbüm diyü **her ẕerre** cevāb ider türābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 4). [her ẕerre,]*

Alup **her ẕerre** miḳdārına göre / Görür her biri envārına göre *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 4). [her ẕerre,]*

ḥesnā [1] *Güzel.*

Perdesinde böyle dür keşf olsa nic'olurdı kār / Ḫôş ʿaceb **ḥesnā** imiş bi'llāhi ol ḳūtü'l-ḳulūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 3). [ḥesnā,]*

hest [1] *Var, var olma, varlık.*

Hest ü hūşyāra ṣorarlarsa benüm aḥvālüm / Ḳādir olmaya cevāba ne temāşādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 3). [hest,]*

heşt [1] *Sekiz.*

Anuñ çün heft ü **heşt** aşḥābını temīz ider feyyāż / Çü mebde'den bedāyiʿdür hevā hūdan hüveydādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 4). [heşt,]*

heşt behişt eylemek [1] *Sekiz cennet etmek; cennet gibi huzurlu, güzel olmak.*

Eyledi çünki Murādī özini **heşt behişt** / İmtiyāz itmek içün ṣūrı ḳaçan çala güyer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 5). [heşt behişt eyledi, -di]*

hevā [24] *İptila, arzu, heves, hoşlanma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nedendür ġāfil olmışsın ḳamu fikrüñ **hevā** ancaḳ / Anı bilmez misin yevm-i ḳıyāmet olısar peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 3). [hevā,]*

hevā-dār [1] *İstekli, meyilli, hevesli.*

Bir ʿışḳa **hevā-dāram** kim ḥadd ile ġāyet yoḳ / Bir derde giriftāram derde ki nihāyet yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 1). [hevā-dāram, --am]*

hevādār olmak [1] *Hevesli, gönüllü, âşık olmak.*

Hevādār olalı saña hevā-yı ġayrı terk itdüm / Hevāñ eyledi dīvāne velī eylemedi bir dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 3). [hevādār olalı, -alı]*

hevā vü heves [1] *Nefis ve istekler.*

Cümle-i ḳalmışlara feryād-res / Ġayrısını añla **hevā vü heves** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 6). [hevā vü heves,]*

hevā-yı ġayr [2] *Sevgiliden başkasına duyulan heves, istek.*

Hevādār olalı saña **hevā-yı ġayrı** terk itdüm / Hevāñ eyledi dīvāne velī eylemedi bir dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 3). [hevā-yı ġayrı, -ı]*

Ḫavāṭırdan müberrādur şu kim dildāra yüz ṭutdı / Ḥarām oldı **hevā-yı ġayr** aña kim yāre yüz ṭutdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 1). [hevā-yı ġayr,]*

hevā-yı hū [1] *"Hû" aşkı, Allah aşkı.*

Sivā terkin urup ey dil **hevā-yı hūya** ḳıl tebdīl / Yüri muḥyī'l-mumīti ẕikr ḳıl baḳuben eşyāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 2). [hevā-yı hūya, -(y)a]*

hevā-yı şevḳ [1] *Arzu ve istek havası, yeli.*

Bādbān-ı ẕevḳini açdı **hevā-yı şevḳ** ile / Ṣaldı cismi cismini ʿummāna ʿummān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 4). [hevā-yı şevḳ,]*

heves [4] *Arzu, istek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemāl-i yāre **hevesde** dil-i ḥazīnüm āh / Hemān ḥabīb diyü rūz u şeb maḳālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 4). [hevesde, -de]*

heves ḳılmak [2] *Heveslenmek.*

Ṭā'ir-i gülşen olalıdan dilā ṭayr-ı vücūd / Anı özler **ḳılmaz** anuñ çün bu ḫāṣāka **heves** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 3). [heves ḳılmaz, -maz]*

ʿİlmümüz maʿlūm idinmez hiç kes / Ṣānuñ olmazsa buña **ḳılma heves** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 2). [heves ḳılma, -ma]*

hey [1] *Seslenmek veya ilgi ve dikkat çekmek için söylenen bir söz.*

Her seḥerde nāle çeksem iñler āhum nāleme / **Hey** ʿacā'ib ḥāli vardur bu dil-i şūrīdenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 2). [hey,]*

heybet [11] *Büyüklük, azamet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rūḥ-ı aʿẓamdan murādum rūḥ-ı rāḥat olmasa / **Heybetümden** cümle ʿālem olur idi ḳat ḳat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 4). [heybetümden, -üm, -den]*

heybet olmak [1] *Korku ve saygı duyulması.*

Yār içündür çekdügüm ġam çekmezem aġyārden / **Heybet oldum** çünki gördüm dīde-i tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 1). [heybet oldum, -du, -m]*

hey'et [12] *1. Şekil, suret, kıyafet.*

Hey'etüm hey'etde pür-aḥsen bulupdur ṣūreti / Hiçde ḳodı her ne yirde kim ṣanemler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 4). [hey'etüm, -üm]*

Hey'etüm **hey'etde** pür-aḥsen bulupdur ṣūreti / Hiçde ḳodı her ne yirde kim ṣanemler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 4). [hey'etde, -de]*

Ey Murādī **hey'etüñden** vaz gel / Göresin sen n'eylerem her āna ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1168, Beyit 6). [hey'etüñden, -ün, -den]*

Muḳārindür egerçi ḥikmet ü ḳudret berāberde / Velīkin **hey'et** u heybet ikisi tev'amān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 3). [hey'et,]*

2. Durum.

Nūr-ı heybetde ḳoyup **hey'eti** ibḳāda beḳā / Āsumān nūr-ı ḳıdemden ola tābān didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 3). [hey'eti, -i]*

Ger Murādīde celāl ile cemāli göresin / Dönmezüz aġlayasın hiç bu **hey'etden** biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 5). [hey'etden, -den]*

Āyet-i kübrāya baḳdum andadur küllī vücūd / Bu vücūduñ **hey'etin** bildüm odur luṭf-ı ʿamīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 3). [hey'etin,]*

Hey'etümden dönmezem didükde vardur heybetüm / Ben heyūlā bilmezem insān oldum yār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 2). [hey'etümden, -üm, -den]*

Defʿ-i żarr itse ne vardur **hey'etin** meslūb iden / Dāfiʿüñ ḥükminde kārın añlayan defʿāt ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 4). [hey'etin, -in]*

Ḳā'im olup durur çü murāduñda bu Murād / Ḥāl üzre ḥavlüñ ile girür cümle **hey'ete** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 5). [hey'ete, -e]*

Muḳaddemāt-ı ʿulūmın bilürdi ʿilm-i ʿalīm / ʿAceb mi **hey'ete** neşr eyler ise ḥālātı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 4). [hey'ete, -e]*

3. Kurul.

ʿArş-ı ʿalā melā'ik çegnindedür velīkin / **Hey'etden** ʿarş-ı aʿẓam düşmişdür ıżṭırāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 4). [hey'etden, -den]*

heyhat [5] *Yazık, ne yazık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şerḥ-i maʿnā ḫaberin bildi şu kim virdi Ḫudā / Yoksa maʿnā ḫaberin kim bile ey dil **heyhāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 4). [heyhāt,]*

heykel [1] *Mermer, tunç, taş, pişmiş toprak vb. şeylerden yapılan insan veya hayvan şekli.*

Ey Murādī ben bilürven menbaʿ-ı ʿirfān nedür / Bendesine dostum reml ile **heykel** gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 5). [heykel,]*

heyula [16] *Ana madde, cisimlerin ilk maddesi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Netāyic ḳapladı iki cihānı ḳabż ü basṭ ile / **Heyūlāda** hüveydādur ne kim var cümleten maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 3). [heyūlāda, -da]*

hezār [4] *1. Bülbül II Aşık.*

Ṭutar destinde tā ṣuna **hezāra** / Ṣarāb ile ṭolu peymāne ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 4). [hezāra, -a]*

2. Bin, binlerce.

Ġarḳ oldı baḥr-ı vaḥdete şöyle bu fülk-i dil / Andan ḫalāṣ olmaya gelse **hezār** Nūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 3). [hezār,]*

Kāf u nūn itdi tekellüm bu kelām oldı kelīm / Bu kelām-ı mütekellim yine her bār **hezār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 3). [hezār,]*

Ene'l-ḥaḳ oldı kelāmından āşikār ü nihān / **Hezār** Manṣūr-ı Ḫallācı günde dāra çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 4). [hezār,]*

hezārān [5] *1. Binlerce, pek çok 2. Bülbüller.*

Çü ruḫ-sāruñ gül-i ḫandān olupdur / **Hezārān** bülbülüñ nālān olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 1). [hezārān,]*

Hezārān bülbüli ḳılmışdur ihlāk / Anuñ içün boyanmış ḳana ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 3). [hezārān,]*

Ruḫı ʿışḳında ḳan aġlarsa ʿāşıḳlar ʿaceb midür / **Hezārān** bülbül eyler nāleler güller budaġında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 3). [hezārān,]*

Binler, binlerce.

Murādī ṣabr ḳıl pīşe tebehhüc ister iseñ ger / Cefā ardınca cānāndan **hezārān** merḥabā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 5). [hezārān,]*

Bu Murādīnüñ kelāmından ḫaberdār olmaġa / Gel berü eyle **hezārān** pāre ḳalbüñ yarasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 5). [hezārān,]*

ḫıdmet [8] *Hizmet, görev, vazife. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey ʿaṭāyı isteyen **ḫıdmetde** taḳṣīr eyleme / Mā hüve'l-vāḳiʿ budur ʿār ile olmaz vaṣl-ı yār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 4). [ḫıdmetde, -de]*

ḫıdmet eylemek [1] *Hizmet etmek.*

Bende iseñ ger Ḫudāya ey Murādī sen daḫı / Gice gündüz **eyle ḫıdmet** çünki sulṭān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 7). [ḫıdmet eyle,]*

ḫıdmet itmek [1] *Hizmet etmek, iş görmek.*

ʿĀlemde bizi bilmedi kendözini bilmez / Mevlāsını ḳul bilmeye **ḫıdmet idemezler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 4). [ḫıdmet idemezler, -emez, -ler]*

ḫıdmet-i perverdigār [1] *Allah'ın işi.*

Ḥaḳ seni çün kim ʿibādet ḳılmaġa ḫalḳ eyledi / **Ḫıdmet-i perverdigāra** kāhil olma bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 4). [ḫıdmet-i perverdigāra, -a]*

ḫıdmet-i yār [1] *Sevgilinin hizmeti.*

İdüben ṣarf-ı maḳdūruñ bu günde **ḫıdmet-i yāre** / Oluben cān ile bende ʿaceb sulṭāna irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 2). [ḫıdmet-i yāre, -e]*

ḫıdmet-kār ḳılmak [1] *Hizmetçi yapmak, hizmetine sunmak.*

Buları saña **ḫıdmet-kār ḳıldı** / Saña luṭfından ol Ḥaḳ var ḳıldı *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 10). [ḫıdmet-kār ḳıldı, -dı]*

ḫıfẓ [3] *Koruma, muhafaza etme.*

Ey Murādī ḫāfıẓu'l-vaḳt olmaġa saʿy eyle kim / Dā'im ola **ḫıfẓ** ile nuṣret saña cebbārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 5). [ḫıfẓ,]*

Nār-ı dūzaḫdan özüñ cehd idüben **ḫıfẓa** durış / Nārdan ḳurtıla mı şol ki günāhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 3). [ḫıfẓa, -a]*

Nār-ı dūzaḫdan özüñ cehd idüben **ḫıfẓa** durış / Nārdan ḳurtıla mı şol ki günāhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 3). [ḫıfẓa, -a]*

ḫıfẓ eylemek [3] *Korumak, saklamak, muhafaza etmek.*

Ne ḳadar merd-i maʿārif özini ketm ide ol / Miski **ḫıfẓ eyledügince** yine ẓāhirdür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 4). [ḫıfẓ eyledügince, -dük, -ince]*

Tāc-ı ʿizzetdür edeb **ḫıfẓ eyle** var / Ḥikmet ile işlenür dünyāda kār *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 35, Beyit 2). [ḫıfẓ eyle,]*

ʿİlm-i ḥikmet aşlını ʿilminde **ḫıfẓ eyler** yine / Ol kitābuñ noḳṭasını aña bürhān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 4). [ḫıfẓ eyler, -r]*

ḫıfẓ-ı amān [1] *Korkusuzluğun, emniyetin koruması.*

Ḫıfẓ-ı amānındayam yarıcı baña kerīm / Luṭfına yüz dutmışam luṭfı anundur ʿamīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 1). [ḫıfẓ-ı amānındayam, -ın, -da, -(y)am]*

ḫıfẓ-ı levḥ [1] *Muhafaza, koruma altındaki levha.*

Çün iftitāḥ ḳıldı ʿarş üzre **ḥıfẓ-ı levḥe** / Pes başladum ḥabībüm ben daḥı her ʿamelden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 3). [ḥıfẓ-ı levḥe, -e]*

ḥıfẓ-ı ʿulūm itmek [1] *İlimleri ezberlemek, çok iyi bilmek.*

Eger ümmü'l-kitāb içre bilürseñ maʿnā-yı iḫlāṣ / Eger **ḥıfẓ-ı ʿulūm itdüñse** gel Ḳur'ānı göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 3). [ḥıfẓ-ı ʿulūm itdüñse, -dü , -n, -se]*

ḥıfẓ itmek [1] *Korumak, muhafaza etmek.*

Ne deñlü ḳıldı istiġnā muʿammāsını **ḥıfẓ idüp** / İdüp fetḥ ol muʿammāyı ṣalındı ṣanasın raḳḳāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 2). [ḥıfẓ idüp, -üp]*

ḥıḳd u ḥased [1] *Kin ve kıskançlık.*

Arıtġıl bāṭınuñ **ḥıḳd u ḥasedden** her yaramazdan / Benüm diyü ṣalınmaġıl ṣonı cümle hebā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 3). [ḥıḳd u ḥasedden, -den]*

ḥırāman olmak [1] *Salına salına, naz ve edâ ile yürümek.*

Ey Murādī varalum yāre niyāz eyleyelüm / Ṣāḥib-i nāz oluben bunda **ḫırāman olalum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 5). [ḫırāman olalum, -alu, -m]*

ḥıred [2] *Akıl, us.*

Ḫıredden ḫāric olanlar mükellef olmadı aṣlā / Bu teklīf-i ʿibādetdür ḫıred evḳāt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 4). [ḫıredden, --den]*

Ḫıredden ḫāric olanlar mükellef olmadı aṣlā / Bu teklīf-i ʿibādetdür **ḫıred** evḳāt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 4). [ḫıred,]*

ḫıred ehli olmak [1] *Akıl ehli olmak, akıllıca davranan olmak.*

Ḫıred ehli olan çekmez nedāmet hiç kārında / Tefekkür ehlidür fikr eyler ol yoġında varında *(Murâdî Dîvânı, Müfret 31, Beyit 1). [ḫıred ehli olan, -an]*

ḫırīdār olmak [1] *Müşteri olmak; alıcı olmak, bir kimseye teveccüh etmek.*

Murādī ʿālem-i uḫrāyı ʿarż itdi bize dildār / Fe-ḥāṣā yārdan ġayra **ḫırīdār olmazuz** hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 5). [ḫırīdār olmazuz, -maz, -uz]*

ḫırḳa [1] *Dervişlerin üstlerine giydikleri, biçimi ve rengi mensup oldukları tarikata göre değişen, kollu, yakasız, pamuklu giyecek.*

Bir tāc ile bir **ḫırḳa** vü bir nān bize kāfī / Bir bizcileyin kimse ḳanāʿat idemezler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 3). [ḫırḳa,]*

ḫırmān [1] *Mahrumluk, mahrumiyet.*

Ḫafā vü ẕevk-i dünyāya ṭayanma kim o **ḫırmāndur** / Ne cemʿiyyet k'olur bunda ṣonı āḫir perīşāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 1). [ḫırmāndur, -dur]*

ḫırmān-ı ġavġā [1] *Kavganın, çekişmenin sebep olduğu mahrumiyet.*

Murādī ṣuġl-ı dünyāyı yüri arduña at zinhār / Vücūduñ **ḫırmān-ı ġavġāyile** sen virme noḳṣāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 5). [ḫırmān-ı ġavġāyile, -(y)ile]*

ḫırmān [1] *Harman. II Ömür.*

Ekmeyen ṭuḫm-ı ezel almaz fevā'id **ḫırmanın** / Kendü ʿırżı kendüsinde pāy-māl eyler yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 4). [ḫırmanın, -ın]*

ḫırmen-i maʿārif [1] *Bilgelik, bilgi harmanı.*

Bu mezraʿ-ı fenāda zerʿ eyle toḫm-ı ḥikmet / Tā **ḫırmen-i maʿārif** el irgüre bahāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 3). [ḫırmen-i maʿārif,]*

ḫırş [1] *Aç gözlülük, şiddet ve tamahla bir şeyin üzerine düşme.*

Ḳanı ʿālem içinde bir er kim / Ṭolu olmaya ḳalbi **ḫırş** ile az *(Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 3). [ḫırş,]*

ḫırz olmak [1] *Nazar boncuğu olmak.*

Sevdā-yı zülfüñ ey cān ḳıldı beni çü Mecnūn / **Ḫırz olsun** eyle leylüm ḳoluñ baña ḥamā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 5). [ḫırz olsun, -sun]*

ḫırz-ı cān [1] *Can muskası.*

Gel Murāduñ ḳavlini ezberle **ḫırz-ı cān** içün / ʿĀṣıḳ olan kimseyi naʿmā-yı devrān eglemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 5). [ḫırz-ı cān,]*

ḫırz-ı cān olmak [1] *Canın emniyet içinde olması.*

Ḫırz-ı cān oldı çü nāmuñ yā nişānı nicedür / Bī-nişān ol göresin tā ki nihānı nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 1). [ḫırz-ı cān oldı, -dı]*

ḫısāl [3] *Güzel hasletler, huylar.*

Lāyıḳ olan ʿāḳıla bu durur ey ḫôş **ḫışāl** / Nāẓır-ı ʿibret olup diñlese feḥvā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 4). [ḫışāl,]*

İsmüñdedür müsemmā ṭālibdedür bu maʿnā / Ben eyledüm temennā ismüñdedür **ḫışālüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 4). [ḫışālüñ, -üñ]*

Menzil-i ʿulyādadur hem ʿarş-ı aʿlā meskeni / Ey Murādī Muṣṭafānuñ kim **ḫışālın** ögrene *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 5). [ḫışālın, -in]*

ḫışm-ı ḫudā [1] *Allah'ın gazabı.*

Murāduñ sözlerine ḳılma inkār / İder **ḫışm-ı Ḫudā** v'Allāh iki şaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 5). [ḫışm-ı ḫudā,]*

ḫıyām ḳurmak [2] *Çadırlar kurmak .*

Bu Murādī ʿarṣa-i ḥikmetde **ḳurmışdur ḫıyām** / "Fe'd-ḫulū fe-sʿav velā insāne illā mā-seʿā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 5). [ḫıyām ḳurmışdur, -mış, -dur]*

Lāzım olmaz gerçi līkin ġayre benven bā-edeb / Ben mü'eddebven **ḳururven** ol mü'eddeb çün **ḫıyām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 3). [ḫıyām ḳururven, -ur, -ven]*

ḫıżr [3] *Ab-ı hayatı içerek ölümsüz olduğuna inanılan peygamber.*

Ḫıżra yoldaş olmayan bilmez ledünnîden eser / ʿIşḳı sen ḳanden bilürsin ṣāḥib-i āh olmaduñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 3). [ḫıżra, -a]*

Gördigüñ her birini **Ḫıżr** añla ʿālem ḫalḳınuñ / Ḥasb-i ḥālüñden ḳamunuñ ṭurma dā'im ḥikmet al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 2). [ḫıżr,]*

Ey Murādī sāḥil-i deryāda gül-geşt eyleyen / Baḥr içinde bulmadı **Ḫıżrı** daḥı hem-sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 5). [ḫıżrı, -ı]*

ḫıżr-ı dil [1] *Gönül Hızır'ı.*

Ḥażreti ḫażretde bildi **ḫıżr-ı dildür** bā-ḫayāt / ʻÖmr-i sermed ʻilmine pes ibtidā ḳıldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 2). [ḫıżr-ı dildür, -dür]*

ḫıżr u ilyās [2] *Hızır ve İlyas peygamber.*

Baḥr u berri eger itmege dilerseñ seyrān / **Ḫıżr u İlyās** sıfat ṭut ḳoma çālāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 4). [ḫıżr u ilyās,]*

Ey Murādī çü müfevveż saña tefviż itmiş / **Ḫıżr u İlyāsleyin** ḥükm ide gör baḥr u bere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1360, Beyit 5). [ḫıżr u ilyāsleyin, -leyin]*

ḫıżr-veş [1] *Hızır gibi.*

Ḫıżr-veş bilmeyince ʻilm-i ledün / Ḳavli olmaz Murādīnüñ iẕʻān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 5). [ḫıżr-veş,]*

ḥicāb [51] *1. Utanma.*

Oldı Murādī ḳā'im yār iledür çü dā'im / Zinhār çıḳmaz añla her dem **ḥicāb** içinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 5). [ḥicāb,]*

Dirildi yanına geldi çü dilber / **Ḥicābından** velī dökdi ʿarḳlar *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 24, Beyit 2). [ḥicābından, -ı, -n, -dan]*

2. Perde, örtü. II Engel.

Ten **ḥicābın** refʿ iderseñ olasın ṣāḥib-kemāl / Ey kemālüm sen kemālümden beni ḳıl rūşenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 4). [ḥicābın, -ı, -n]*

Ḳaldur bu **ḥicābuñı** gözüm nūr ile ṭolsun / Senden bu durur rūz ile şeb dilde temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 2). [ḥicābuñı, -un, -ı]*

Çün açdı **ḥicābın** oldı peydā / Pes ḳıldı nidā didi "Keşefnā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 1). [ḥicābın, -ın]*

Ḳaldur **ḥicābı** yüzden ey ʿālemüñ ḥayātı / Dā'im teveccühüñden olsun bu dil muṣaffā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 3). [ḥicābı, -ı]*

Ḥicābı gerçi ḳılursın cemālüñe perde / Ne perde var ne cemālüñ ġanī özüñ ḥāşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 2). [ḥicābı, -ı]*

Ey cemāl-i lā-naẕīrüñden gider gitsün **ḥicāb** / Şimdiden girü yaraşmaz sana ḳılmaḳ iḥticāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 1). [ḥicāb,]*

Ḥicābı refʿ ider ammā hüner ḳarārdadur / İn-isteḳarre fe-sevfe terānī lā-maḥcūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 3). [ḥicābı, -ı]*

Ḥicābın eyledi ḥikmete muḳteżā-yı edeb / Egerçi ḳaṣd-ı vuḳūʿ oldı vāḳıfa lā-reyb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 3). [ḥicābın, -ın]*

Gel berü ey çerāġ-ı ehl-i ḳulūb / Aç **ḥicābuñı** olmaġıl maḥcūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 1). [ḥicābuñı, -un, -ı]*

Varup çü burc-ı şerefde mekān idüp ṭurdı / **Ḥicāba** girmedi aṣla vü buldı fevz u felāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 2). [ḥicāba, -a]*

Murāduñ sözinüñ her birisidür mürşid-i kāmil / Nice ẓulmet **ḥicābında** ḳalanları ider irşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 5). [ḥicābında, -ın, -da]*

Māverādandur vücūhuñ vech-i maʿmūrı yine / Ḫaymede efʿāl u eşkāli **ḥicāb** altındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 3). [ḥicāb,]*

ʿĀşıḳ oldur ura dā'im sīne-i mecrūḥa dāġ / Refʿ ḳılmadın **ḥicābı** nūr-ı lemʿān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 3). [ḥicābı, -ı]*

Biz ḫaḳā'iḳ gülşeninde murġ-i gūyā olmışuz / Ten **ḥicābın** ḳaldurup ʿālemde peydā olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 1). [ḥicābın, -ın]*

Murādī ister iseñ ḳurtulasın iki ʿālemden / Miyānuñdan miyānuña ḫaḳīḳatden **ḥicābuñ** āş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 5). [ḥicābuñ, -un]*

Rāfiʿ-i ḫucb olur iseñ her an / Aç **ḥicābı** gözüñe ġayrıya aş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 4). [ḥicābı, -ı]*

Kāşif-i ġayb-ı ezel refʿ ide çün cümle **ḥicāb** / Perde açılsa eger bil ki yirine keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 4). [ḥicāb,]*

Cān ü dil ol **ḥicābı** ḳıldı çü şaḳ / Fülk-i ʿaḳl oldı yemm-i ḫayrete ġarḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 1). [ḥicābı, -ı]*

Yā nedendür bilemedüm bendesinüñ ḥüccetüñ / Gel **ḥicābı** refʿ ḳıl göster bize māhiyyetüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 1). [ḥicābı, -ı]*

Ḳaldur **ḥicābuñı** olalum biz de behredār / Nūruñ ezelde eyledi çün āşinā senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 2). [ḥicābuñı, -un, -ı]*

Cān ü cānān ortasından ten **ḥicābın** refʿ iden / Ṭuymaġa bu sırrı hergiz virmediler cāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 3). [ḥicābın, -ın]*

Dil geçse **ḥicābından** şaḳḳ itse niḳābından / Ḳurtarsa ʿaẕābından raḥmet nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 9). [ḥicābından, -ın, -dan]*

Ser serā-yı perdede buldı **ḥicāb** ile maḳar / Urdı maʿşūḳ ile ʿāşıḳ yarasına merhemin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 3). [ḥicāb,]*

Refʿ ider çünki **ḥicābı** aña maḥbūb-ı ezel / Andan özge daḫı raʿnā sever añlama ṣaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 3). [ḥicābı, -ı]*

Ġāyetde sırr-ı ġāyet illādadur mübeyyen / ʻİlm içre kāmil iseñ ṭarf eyledüñ **ḥicābın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 4). [ḥicābın, -ın]*

Açıldı yine şems-i dıraḫşān **ḥicābı** / Berḳ urdı nücūmı yine żav'-ı ḳamerinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 2). [ḥicābı, -ı]*

Maḥcūb olur mı āyīne-i dil nemedle pes / İkrāh ile **ḥicābını** ḳılmasa perde-dān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 4). [ḥicābını, -ı, -nı]*

Refʿ iderse ger **ḥicābuñ** gözle gel / Bī-ḥicāb ü bī-niḳāb olduñsa ḫānum gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 2). [ḥicābuñ, -un]*

Eyledüm çünki iʿāde eyledi ḥāl ile ḥāl / Gördi çünki bu **ḥicābum** perdeye girdi yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 3). [ḥicābum, -um]*

Ehl-i ʻışḳ olan bilür ʻışḳ ehlinüñ ḥālin yine / Ten **ḥicābında** ḳalanlar bilmediler ḥāl ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 1). [ḥicābında, -ı, -n, -da]*

Cān ile cānān arasında **ḥicābın** refʿ iden / Meyl idüp aldanmadılar māsivānuñ alına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 4). [ḥicābın, -ın]*

Ḥicābdur rūḥdur ʻālem velī rūḥ añadur perde / Fürūʿı aṣlā degişmez şular ki gözledi pāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 3). [ḥicābdur, -dur]*

Bu eṭvār ile āsāruñ **ḥicābın** rāfiʿ ol her dem / Muḥaḳḳaḳ revzeninden gel cemāl-i yāri seyr eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 2). [ḥicābın, -ın]*

Meftūḥ olalı ʻayn ile çeşmüm bu dīdeme / Refʿ eyledi Murādī **ḥicābın** rıżāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1365, Beyit 5). [ḥicābın, -ın]*

Keşf eyledi **ḥicābı** çü dilber kemāl ile / Ḳıldı müzeyyen ʻālemi nūr-ı cemāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 1). [ḥicābı, -ı]*

Ḥicāb-ı ġayrı gider benligüñde saña **ḥicāb** / Seni gider ara yirden iriş gel aʿlāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 3). [ḥicāb,]*

Maʿnā **ḥicābından** çün ol maʿnā yüzin keşf eyledi / Dīvānelik terkin ḳılup cān hūş-yār oldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 2). [ḥicābından, -ın, -dan]*

ʻİsmet **ḥicābı** çün kim ṭutmış cihānı düp-düz / Yā bu cezā nedendür rāġıb iken ʻalāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 4). [ḥicābı, -ı]*

Çün **ḥicābın** refʿ ide dildār doymaz aña göz / Tā meger sābit olup dil gözleye iḳrārını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1482, Beyit 2). [ḥicābın, -ın]*

Ben şanurdum ġayrıdandur bu **ḥicābum** arası / Şimdi bildüm añladum benden imiş hep varını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1482, Beyit 3). [ḥicābum, -um]*

Ḥicābuñdan münevverdür zemīn ü āsumān el-ḥaḳ / Nice ṭāḳat vire ʿuşşāḳ açarsañ rūy-i maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 3). [ḥicābuñdan, -un, -dan]*

Ḥicābuñ perdesin ḳaldur bulasın nūr-ı ẓulmetde / Dimişlerdür mesel ẓulmetdedür bil āb-ı ḥayvānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 5). [ḥicābuñ, -un]*

Görindi ḥubb-ı ḥaḳīḳatde maʿrifet her cāy / Açılsa līk **ḥicābum** irişmez ʿaḳl ile rāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 1). [ḥicābum, -um]*

Cemāl-i bā-kemālinden görindi / **Ḥicābından** münevverdür liḳāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1559, Beyit 3). [ḥicābından, -ı, -n, -dan]*

Bedāyiʿ remzinüñ şerḥin dilerseñ / **Ḥicābın** ac nedür gör māverāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1559, Beyit 4). [ḥicābın, -ı, -n]*

Ki **ḥicāb** ile pes-i perdededür gāhī ʿayān / Ḳande varsañ seni izler Yemene var yā Ḥicāz *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 9, Beyit 2). [ḥicāb,]*

Cehd ḳıl bu **ḥicābı** refʿ idesin / Nūr olup ẓūlmetüñi refʿ idesin *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 2). [ḥicābı, -ı]*

II Göz kapağı.

Aldānanuñ cihāna ʿaynında var **ḥicābı** / Pīş ü peşinde anuñ yaḫşı belāsı vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 2). [ḥicābı, -ı]*

Şimdi bildüm şemʿ-i vech-i nūr olan tāb-ı cemāl / Nūr-ı şemʿe baḳ **ḥicāb** ardında gör ẓıll-ı ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 1). [ḥicāb,]*

ḥicāb açmak [3] *Perdeyi açmak. II Engeli kaldırmak.*

Mekān-ı lā-mekānīden **ḥicāb açmış** mekān ansuz / Ne deñlü gözledüm her sāʿati görmedüm ān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 1). [ḥicāb açmış, -mış]*

Ḥabībüm ʻayn-ı vaḥdetden **ḥicāb açmış** gelür gördüm / Didi kim ben mübeşşirven ki didi ittiṣāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 2). [ḥicāb açmış, -mış]*

ʿAceb ḥāl oldı ʿuşşāḳa yine **açmış ḥicābın** yār / Yine iḥyā ḳılupdur anları ol pür-vefā dildār *(Murâdî Dîvânı, Müfret 18, Beyit 1). [ḥicābın açmış, -mış]*

ḥicāba düşmek [1] *Utanmak.*

Şerḥ eyledüm ḥayātum maşrıḳda āfītāba / Şerminden oldı aḫmer **düşdi** varup **ḥicāba** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 1). [ḥicāba düşdi, -di]*

ḥicāb altında [*Örtü altı. II Masiva.*

Şeb-rev olmışdur **ḥicāb altında** çün nefs-i ẓalūm / ʿAḳl ile cān oldı şāhid cürm-i iḳrārındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 2). [ḥicāb altında, -n, -da]*

ḥicāb aşmak [2] *Örtü asmak, perdelemek. II Engel koymak.*

Ne ġam **ḥicāb aşa** ger rūy-i cāhilīne kelām / Murādī sözleri mekşūf ehl-i ʻirfāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 5). [ḥicāb aşa, -a]*

Aşma ḥicābı rūyuña ʻāşıḳlaruñ zār itmesün / Yoluña virsünler fidā rūh-ı revānı ʻışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 3). [ḥicābı aşma, -ma]*

Ḥicāb aşdıġı dem cemāl-i celāl / Eger arar iseñ bulasın beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 3). [ḥicāb aşdıġı, -dık, -ı]*

ḥicābeyin [1] *Perdeler, örtüler. II Engeller.*

Muḥāl olmaz mecāl olmaz ki ger kesdüñ ʿılaḳeyin / Durış cehd eyle ʿaynüñden açıla tā **ḥicābeyin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 1). [ḥicābeyin,]*

ḥicāb eylemek [1] *Perdelemek. II Engel koymak.*

Sırr-ı envār **ḥicāb eyledi** eşnāf-ı ḫayāl / Mübdiʿ-i küll-i bedāyiʿdedür īḳān didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 4). [ḥicāb eyledi, -di]*

ḥicāb-ı āferīn olmak [1] *Takdir edilecek perde, engel olmak.*

Ḥayātum perde-i ʿayna **ḥicāb-ı āferīn olmış** / Vefā-yı serverüm tā ser ḳabā-yı āhenīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 1). [ḥicāb-ı āferīn olmış, -mış]*

ḥicāb-ı ʻayn-ı taḳsīr [1] *Kusurun, kabahatin kaynağı olan engel, örtü.*

Ḥicāb-ı ʻayn-ı taḳsīrüñ saña göstermedi vechüñ / Benüm meknūnumı keşf eyleme olsun ʻayānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 3). [ḥicāb-ı ʻayn-ı taḳsīrüñ, -ün]*

ḥicāb-ı ʻayn [1] *Gözdeki perde, engel.*

Ḳaldur **ḥicāb-ı ʻaynuñı** ʻaḳluñ münevver it / Ġayrīda ṭurma iste elif hā vü dāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 4). [ḥicāb-ı ʻaynuñı, -un, -ı]*

ḥicāb-ı benlüg [1] *Benlik perdesi, nefis engeli.*

Ey Murādī gel **ḥicāb-ı benlügi** terk eyle var / Sen anuñsın ol senüñ bi'l-ibtidā fī'l-intihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 5). [ḥicāb-ı benlügi, -i]*

ḥicāb-ı beşeriyyet [1] *İnsanlığın utancı.*

Bu **ḥicāb-ı beşeriyyetde** ki maḥcūb ola / Ādem ādem olmaz her ne ḳadar ḫūb ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 1). [ḥicāb-ı beşeriyyetde, -de]*

ḥicāb-ı celal [1] *Celal, ululuk perdesi.*

Yanarsa tāb-ı firāḳa çeker **ḥicāb-ı celāl** / ʿAceb degüldür olursa eger celāle ḥarīṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 2). [ḥicāb-ı celāl,]*

ḥicāb-ı dil [2] *Gönül örtüsü.*

Ḥicāb-ı dil n'ola olsa māsivā neyler / Niḳābı berḳ-i ḥabībüñ ḳamu cināna deger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 4). [ḥicāb-ı dil,]*

Ḥicāb-ı dil ne revādur ki olmaya mekşūf / Bu ʻālem içre ʻulūm ile kām-rān olana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 4). [ḥicāb-ı dil,]*

ḥicāb-ı ġaflet [1] *Gaflet örtüsü.*

Gel **ḥicāb-ı ġafleti** refʿ eyle çeşmüñ ḳıl küşād / Tā saña daḫı naṣīb ola bugün iẕʿāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 3). [ḥicāb-ı ġafleti, -i]*

ḥicāb-ı ġayb [1] *Bilinmezlik örtüsü.*

ʻĀlemüñ ṭavrında çün ṭavr-ı ḫayālin añladum / Pes **ḥicāb-ı ġayb** ile ṣāḥib-celāl oldum yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 4). [ḥicāb-ı ġayb,]*

ḥicāb-ı ġayret-i kübrā [1] *Büyüklüğün, yüceliğin örtüsü, aşikar olmayışı.*

Ḥicāb-ı ġayret-i kübrā muḥīṭ olmasa dünyāyı / Ḳarar itmez mi cān ü ten nişāndur cān ü ten tenden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 3). [ḥicāb-ı ġayret-i kübrā,]*

ḥicāb-ı ġayr [5] *Allah'tan başka olan şeylerin engeli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥālāt-ı ʿayn-ı vaḥdet kesretdedür çü maḥcūb / Ḳaldur **ḥicāb-ı ġayrı** ʿayn ola tā ki bāhir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 2). [ḥicāb-ı ġayrı, -ı]*

ḥicāb-ı hicr [1] *Ayrılık engeli.*

Gel **ḥicāb-ı hicrüni** ṣaḳḳ eyle ey ṣāḥib-cemāl / Mihr-i vaṣluñ lemʿasınuñ ẕerresi biñ cānadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 2). [ḥicāb-ı hicrüni, -ün, -i]*

ḥicāb-ı kibriyā [2] *Büyüklük perdesi.*

Ḥicāb-ı kibriyādur perdesi rūy-ı müberrānuñ / İki perde arasında heman bu fehm-i ḳāṣırdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 3). [ḥicāb-ı kibriyādur, -dur]*

Ne ḥikmetdür bu sır ey dil **ḥicāb-ı kibriyā** dutmış / Cemālin zeyn idüp girü mülāḳīde likāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 4). [ḥicāb-ı kibriyā,]*

ḥicāb-ı lā-naẓīr [1] *Eşsiz, benzersiz örtü; engel.*

Ey Murādī gel temāşā eyle ʿayn-ı vaḥdeti / Aç **ḥicāb-ı lā-naẓīri** kā'ināt olsun ḥacīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 5). [ḥicāb-ı lā-naẓīri, -i]*

ḥicāb-ı mecd [1] *Ulu, yüce örtü.*

Ḥicāb-ı mecde yaḳīn olsa ger nebiyy ü velī / Vücūddan ḫaber almaz olur türāb-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 2). [ḥicāb-ı mecde, -e]*

ḥicāb-ı nefs ü şehvet [1] *Nefis ve şehvetin engeli, örtüsü.*

Ḥicāb-ı nefs ü şehvetden bu çeşm olmayıcaḳ açıḳ / Cenāb-ı ḥażrete ey dil nice olısar ol lāyıḳ *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 678, Beyit 1). [ḥicāb-ı nefs ü şehvetden, -den]

ḥicāb-ı nūr-ı ẕātī [1] *Zâtına, Allah'a âit nuru örten İlahi perde, engel.*

Nişānuñdur cihān nakşı velīkin bī-nişānsın sen / ʿIyān iken **ḥicāb-ı nūr-ı ẕātīde** nihānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 1). [ḥicāb-ı nūr-ı ẕātīde, -de]*

ḥicāb-ı perde [1] *Perde örtüsü. II Engel.*

Ḥicāb-ı perde baña ḳılma ġayrı yā Rabbī / Ki ola ʿaynuma mekşūf rūy-i bī-hemtā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 2). [ḥicāb-ı perde,]*

ḥicāb-ı refʿ itmek [1] *Perdeyi, engeli kaldırmak.*

Ḥabībā eyle ʿuşşāḳa tesellī gel viṣālüñden / **Ḥicāb-ı refʿ idüp** bir dem tecellī ḳıl cemālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 1). [ḥicāb-ı refʿ idüp, -üp]*

ḥicāb-ı salṭanat [1] *Saltanat, hükümdarlık örtüsü.*

Ḥamdu li'llāh istemiş ġāyetde maḳṣūd-ı ezel / Bu **ḥicāb-ı salṭanatda** şöyle pinhān olduġum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 2). [ḥicāb-ı salṭanatda, -da]*

ḥicāb-ı ten [1] *Beden örtüsü, engeli. II Nefsani engeller.*

Rāh-ı ʿışḳı bilmedi şol kim **ḥicāb-ı tendedür** / Baḥr-ı ʿışḳa ġavs idenler ṭutdılar ʿummāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 2). [ḥicāb-ı tendedür, -de, -dür]*

ḥicāb-ı tende ḳılmak [1] *Beden, varlık örtüsüne, engeline takılmış olmak.*

Ey **ḥicāb-ı tende ḳılmış** pertev-i mihrüñ ḳanı / Āsmānuñdan seḥābı refʿ ḳıl ol baḫtlu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 2). [ḥicāb-ı tende ḳılmış, -mış]*

ḥicāb-ı ẓulmet [1] *Karanlık perdesi.*

Gel **ḥicāb-ı ẓulmeti** refʿ eyle rūşen olasın / Ḳalmaya mir'āt-ı ḳalbüñde senüñ ẕerre nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 2). [ḥicāb-ı ẓulmeti, -i]*

ḥicāb içinde ḳalmak [1] *Örtü içinde kalmak. II Nefis engeline takılmak.*

Ḥicāb içinde ḳalmışsın unutduñ ʿālem-i aşlı / Olan şıdḳ içre müstaġraḳ görinmez ol her ārāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 4). [ḥicāb içinde ḳalmışsın, -mış, -sın]*

ḥicāb itmek [1] *Örtünmek, kapanmak. II Engel olmak.*

Ḥicāb itmiş celālini cemāle / Güneş nūrı meh-i tābāna düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 3). [ḥicāb itmiş, -miş]*

ḥicāb ḳaldurmak [2] *Örtü kaldırmak. II Engeli kaldırmak.*

Ḳaldurdı ḥicābın idüben keşf-i cemāli / Ṭarḥ oldı aradan gidüben tā-i maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 4). [ḥicābın ḳaldurdı, -dı]*

Gel berü ac gözüñi **ḳaldur ḥicābuñ** ser-te-ser / Baḳ göñül mir'ātına gör nice naḳş oldı cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1031, Beyit 3). [ḥicābuñ ḳaldur,]*

ḥicāb ḳılmak [2] *Örtmek. II Kaplamak.*

Rūy-i bī-hemtāya ḳılmış çün celālinden niḳāb / Bī-misālin kibriyasıdur **ḳılan** yine **ḥicāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 1). [ḥicāb ḳılan, -an]*

II Engel koymak.

Seni kesretde ḳoyup **ḳıldı ḥicāb** eṭrāfuñ / ʻAyn-ı vaḥdet gözedüp müşkili ḥall eyle yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 2). [ḥicāb ḳıldı, -dı]*

ḥicāb olmak [4] *Perde olmak. II Engel olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAyn-ı vaḥdet bir görünmez arada **olsa ḥicāb** / Arada refʿ eyle anı kim celālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 3). [ḥicāb olsa, -sa]*

ḥicāb u ḥā'il olmak [1] *Perdelemek. II Engel olmak.*

Dil kemāl-i ʿizz ü cāha mā'il olma bilmiş ol / Kendü kendüñ **ḥicāb ü ḥā'il olma** bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 1). [ḥicāb ü ḥā'il olma, -ma]*

ḥicāb urmak [2] *Yüzünü örtmek, kapatmak.*

Ḥicāb urmış cemāline hevāyı virmiş ʿuşşāḳa / Eger ʿışḳa nişān ister iseñ āh u fiġāndan şor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 4). [ḥicāb urmış, -mış]*

Çü vaṣfın vaṣf idem didi velī lāl oldı vaṣṣāfı / Celālinden **ḥicāb urdı** cemāle ẕü'l-celāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 4). [ḥicāb urdı, -dı]*

ḥicāb-zede [1] *Örtülü, perdeli. II Engelli.*

Eger ki maʿnā ile faẕl olursa saña ḳarīn / Ne deñlü var ise ṣūret olur **ḥicāb-zede** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 3). [ḥicāb-zede,]*

hicaz [1] *1. Mekke ve Medine şehirlerinin bulunduğu coğrafya. 2. Klasik Türk musikisinde bir makam.*

Ki ḥicāb ile pes-i perdededür gāhī ʿayān / Ḳande varsañ seni izler Yemene var yā **Ḥicāz** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 9, Beyit 2). [ḥicāz,]*

hicr [28] *Ayrılık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Faḫrı degül mi ʿāşıḳ-ı dil-dādenüñ bu kim / **Hicr** ile ḳomaya o vefādār anı ġarīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 3). [hicr,]*

hicr ʾaṭaşi [1] *Ayrılığın susamışlığı. II Ayrılıktan dolayı sevgiliye hasret kalmak.*

Ru'yete açdı niḳābın bu iki dīdelere / Vuṣlatı ābı ile ḳandı bu **hicrüñ ʾaṭaşi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 2). [hicrüñ ʾaṭaşi,]*

hicr āteşine yanmak [1] *Ayrılık ateşine yanmak. II Ayrılık acısı çekmek.*

Bir dem yüzine gül bu Murādīnüñ eyā gül / **Hicr āteşine** nice **yanup** ola tenüm kül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 7). [hicr āteşine yanup, -up]*

hicr-i ḥabīb [1] *Sevgilinin ayrılığı.*

ʿĀşıḳuñ baġrında her dem dāġ-ı dilber var imiş / Bilmedüm **hicr-i ḥabībümde** ne ġamlar var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 1). [hicr-i ḥabībümde, -üm, -de]*

hicr-i ḥabīb-i dil-figār [1] *Aşığın sevgilisinin ayrılığı.*

Ṣabra ṭāḳat ḳomadı **hicr-i ḥabīb-i dil-figār** / Ṣabr iden her dem cefā-yı yāre yüzi aġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 2). [hicr-i ḥabīb-i dil-figār,]*

hicr-i yār [7] *Sevgilinin ayrılığı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAyn-ı Murādī ḳan aḳıdur **hicr-i yārdan** / Vaṣl-ı nigār bir dem anı eyle yā eḥad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 5). [hicr-i yārdan, -dan]*

hicr-i yār olmak [1] *Sevgiliden ayrı olmak.*

Hicr-i yār olduḳda aḳsun gözlerüñden ḳanlu yaş / Aġlayu aġlayu dā'im vuṣlat eyle ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 4). [hicr-i yār olduḳda, -dukda]*

hicr odı [3] *Ayrılık ateşi.*

Meded ḳıl vaṣluñ ābından nigārum / Nice bir yaḳa **hicr odı** bu cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 3). [hicr odı,]*

Nice bir **hicr odıyla** yaḳma göñlüm / İlāhi vir sen inṣāfın nigāra *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 4). [hicr odıyla, -(y)la]*

Sevdā-yı ser-i ʿışḳuñ evvelde inandurdı / **Hicrüñ odı** ammā kim cān ü teni yandurdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 1). [hicrüñ odı,]*

hicr ü fürḳat [1] *Ayrılık.*

Nice müddetdür çekerdüñ **hicr ü fürḳatden** belā / Şükr-i Yezdān eyle ʿāşıḳ şimdi cānān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 4). [hicr ü fürḳatden, -den]*

hicran [14] *Ayrılık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Senüñ **hicrāna** çün ṭoḳındı begüm / Üşenüp ṭaġıluben oldı hebā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 3). [hicrāna, -a]*

hicrān çekmek [2] *Ayrılık acısı çekmek.*

Yā Rab bu dil-i ġam-gīn ḥāli n'olısar āḫır / İrmez mi viṣālüñe dā'im **çeke** mi **hicrān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 3). [hicrān çeke, -e]*

Bu dūd-ı āhumdan şerer ṭoġrı semāvāta çıḳar / Dil nice bir **hicrān çeker** vaṣluñ baña cānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 3). [hicrān çeker, -er]*

hicrān elinden [1] *Ayrılık sebebiyle, ayrılık yüzünden.*

Vaṣluñ ṣarābın ey yār ṣun baña ḳana ḳana / **Hicrān elinde** baġrum ġarḳ oldı ḳana ḳana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 1). [hicrān elinde, -de]*

hicrān odına yanmak [1] *Ayrılık ateşiyle yanmak.*

Ser-te-ser gezdüm bu eṭrāfı hemān gördüm anı / Līk **hicrān odına** bu cān ü dil her dem **yanar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 2). [hicrān odına yanar, -ar]*

hiç [46] *1. Asla.*

Yā Rab ne ḥikmet oldı kim ʿuṣṣāḳ arar seni / Ammā ki **hiç** degilsin olardan cüdā cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 5). [hiç,]*

Raḥmetüñ deryāsına ḥadd ü kenār olmadı **hiç** / Ḳaṭresinden neşr ḳıl biz ḳullara yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 4). [hiç,]*

Rāz-ı pinhān olalı yār ile yārem kime ne / Ḥadd ü ḥaṣra gelemez **hiç** olan inṭā iʿṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 2). [hiç,]*

Bir dilde vaṭan dutmuş ola ʿışḳuñ o dil **hiç** / Meyl eyleye mi ravża-i Rıḍvāna Ḫudāyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 5). [hiç,]*

Murāduñ yed-i ḳudretüñde olupdur senüñ / Anuñ çün Murāda bulınmaz ebed **hiç** bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 5). [hiç,]*

İlāhī Murāduñ dil ü dīdesin rūşen it / Ki bābuñdan özge aña olmaya **hiç** cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 5). [hiç,]*

İlāhum çü sensin saña ḳılmışum ilticā / İşigünden özge penāh olımaz **hiç** baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 120, Beyit 1). [hiç,]*

Sensüzin **hiç** olımaz bende ḥayāt / Senden ayrudur ḥayāt ile memāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 1). [hiç,]*

Ol selāmın ḳılmasa dil virmez idi **hiç** selām / Eyledi ol dem şehādetde teḥiyyāt ile cūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 2). [hiç,]*

Olmadı iḥsānına **hiç** nihāyet anuñ / Hergiz olımaz muḥīṭ anı bu ẓann-ı fu'ād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 4). [hiç,]*

Ṭoldı cümle tebehhüc ile zemān / Ḳalmadı yiryüzinde **hiç** fesād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 3). [hiç,]*

Enīs-i ʿışḳ olalıdan gözüm ġayrıya baḳmaz **hiç** / Ṭavāf eyler gelüp pā-būs idüp payende merżālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 3). [hiç,]*

Cihānuñ varını hergiz gözüm ʿaynına almaz **hiç** / Cemāl-i yāri seyr içün muʿayyen bir yaraġum var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 4). [hiç,]*

Añlar iseñ ḥālümüz gelmez ʿuḳūl ü fehme **hiç** / Ger beḳāya rāġıb iseñ bil sebātı bizdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 2). [hiç,]*

ʿAvn-ı yār ile ziyān itmedi kesret baña **hiç** / Melā-ı kesrete baḳsam baña vaḥdet görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 2). [hiç,]* "

Ādem ḫaberin bilmezem ʿālem eserin **hiç** / Söyletme Murādī yine divānelügüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 5). [hiç,]*

Dār-ı fānī durur bu dār-ı ġurūr / Kimse bulmadı bunda **hiç** sürūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 1). [hiç,]*

Ger Murādīde celāl ile cemāli göresin / Dönmezüz aġlayasın **hiç** bu hey'etden biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 5). [hiç,]*

Senden özge güzel Ḫudā ḥaḳḳı / Yoḳ durur bu dilümde **hiç** maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 5). [hiç,]*

Līk istiġnāda ol ḳılma bulara **hiç** meyl / Tā ziyād-ender ziyād olup bulasın iḥtişām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 4). [hiç,]*

Görmedüm **hiç** muvāfıḳ birisin birbirine / Bu sebebden özümi ʿışḳ ile tenhā ḳıldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 2). [hiç,]*

Mennānsın ḥabībüm settārsın ṭabībüm / Bildüm senüñ murāduñ yoḳdur **hiç** iştibāhum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 3). [hiç,]*

Menbaʿ-ı luṭfından irmiş çün vücūd-ı aṣl-ı cūd / **Hiç** ḳayırmaz her ne deñlü olsa maḫlūḳātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 4). [hiç,]*

Her kişinüñ ardına düşüp uyup gitme ṣaḳın / **Hiç** ḳulaġuzluk ṣaḳın sen ummaġıl güm-rāhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 4). [hiç,]*

ʻĀşıḳuñ yarası oñulmaz **hiç** / Her nefesde çün olur ol tāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 4). [hiç,]*

Eger ʻāḳil iseñ yārā ʻibādet eyle Mevlāya / Cihān terkini urġıl mā'il olma **hiç** her cāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 1). [hiç,]*

Cihāna şöyle aldanduñ ki fikre gelmez ʻuḳbā **hiç** / Düşürdüñ başuñı bilmezlik ile anca ġavġāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 4). [hiç,]*

Baña ʻışḳı yolında olmadı **hiç** / Cefā vü cevrden ġayr nevāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 2). [hiç,]*

Ṭıynet-i pākindedür her kişinüñ olmaḳ ferīd / Terbiyet nā-ehl olana **hiç** ḳābil olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 4). [hiç,]*

Murādīde muḳarrerdür ola her ne ki var mevcūd / O bir baḥr-ı ʿaẕīm oldı ki yoḳdur **hiç** pāyānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 6). [hiç,]*

ʿAcze olduñsa maḳar ey ṣāḥib-i feyż-i kemāl / Şol ḳadar ola ziyāde ṣaymayasın **hiç** ʿad *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 20, Beyit 3). [hiç,]*

Dār-ı fānī durur bu dār-ı ġurūr / Kimse bulmadı bunda **hiç** sürūr *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 1). [hiç,]*

Ḫıred ehli olan çekmez nedāmet **hiç** kārında / Tefekkür ehlidür fikr eyler ol yoġında varında *(Murâdî Dîvânı, Müfret 31, Beyit 1). [hiç,]*

2. Yokluk, adem, hiçlik; yok olan, yok denecek kadar az olan.

Hey'etüm hey'etde pür-aḥsen bulupdur ṣūreti / **Hiçde** ḳodı her ne yirde kim ṣanemler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 4). [hiçde, -de]*

3. Bir işin herhangi bir zamanda yapılıp yapılmadığını sormak için soru cümlelerinde kullanılır.

Bād-ı ṣabā cānumı gördüñ mi **hīc** / Söyle o cānānumı gördüñ mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 1). [hīc,]*

Bād-ı ṣabā cānumı gördüñ mi hīc / Söyle o cānānumı gördüñ mi **hīc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 1). [hīc,]*

Āteş-i hicr ile yaḳan baġrumı / Yūsuf-ı Kenʿānumı gördüñ mi **hīc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 2). [hīc,]*

Ṭolaşuben ʿālemi tā şarḳ u ġarb / Külbe-i aḥzānumı gördüñ mi **hīc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 3). [hīc,]*

Bāġ ile ḫānumdan irer mı beni / Mūnis-i yārānumı gördüñ mi **hīc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 4). [hīc,]*

Söyle Murādī baña ṭoġrı ḫaber / Derdüme dermānumı gördüñ mi **hīc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 5). [hīc,]*

Dirildi cümle nuḳaṭlar derūn-ı dā'ireye / Şular ki ṭaşrada ḳaldı bulur mı **hiç** necāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 4). [hiç,]*

Aç gözüñ ey merd-i ʿāḳil dār-ı dünyādur bu dār / **Hiç** bilür misin ṭutar mısın ebed bunda ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 1). [hiç,]*

iç meḳābirden yaña varduñ mı urduñ mı ḳulaġ / Āh idüp dest-i ecelden derdnāk olmış yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 3). [hiç,]*

Ey Murādī bāʿis-i ḥikmet nedür bildüñ mi **hiç** / Söylemiş her dem kelāmında kemālin söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 5). [hiç,]*

Hūd bulur mı idi **hiç** necāt / Dimese lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 10). [hiç,]*

Hiç Mūsā gider miydi Ṭūra / Dimese lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 14). [hiç,]*

hiçbir [4] *Hiçbir, hiç kimse. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī ne murād üzre durur keşf-i ḥicāb / Vaṣf u taḳrīr idemez **hiç** seni **bir** vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 5). [hiç bir,]*

hiç kes [1] *Hiç kimse.*

ʿİlmümüz maʿlūm idinmez **hiç kes** / Şānuñ olmazsa buña ḳılma heves *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 2). [hiç kes,]*

hidayet [19] *Hak yolu, doğru yol. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿİnāyet senündür **hidāyet** senün yā eḥad / Umarven senüñ faẓluñı dem-be-dem dā'imā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 120, Beyit 2). [hidāyet,]*

hidāyet bulmak [1] *Doğru yolu bulmak.*

Lemʿa-i nūr-ı Ḫudādan çün **hidāyet bula** dil / İki ʿālemde olur āyīne-i ʿibret-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 3). [hidāyet bula, -a]*

hidāyet dayesi [1] *Hidayet süt annesi, doğru yol gösteren dadı.*

Şimdi maʿnā ṭıflı toġmazdı fu'āduñdan Murād / Şīr-i ḥikmet virmese idi **hidāyet dāyesi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 5). [hidāyet dāyesi,]*

hidāyet eylemek [4] *Doğru yolu göstermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Saña yüz ṭutdum Ḫudāyā sen **hidāyet eylegil** / Senden özge kime ḳılam pādişāhum iltecā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 4). [hidāyet eylegil, -gil]*

hidāyet ḳılmak [3] *Doğru yolu göstermek..*

Ḳıl ʿināyet bu Murādī bendeñe / Tā **hidāyet ḳıla** ol bedrü'd-dücā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 5). [hidāyet ḳıla, -a]*

Sivādan ḳıl muṣaffā ey Murādī ḳalbüñi her dem / **Hidāyetler ḳıla** saña dilerseñ dem-be-dem Mevlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 5). [hidāyetler ḳıla, -ler, -a]*

Murādī ḳuluna yā Rab ʿināyet ḳıl **hidāyet ḳıl** / Muḳarreb ola ḳapuñda niteki İbrāhim Edhem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 14). [hidāyet ḳıl,]*

hidāyet olmak [2] *Bir şeyin doğru yol olarak kabul edilmesi.*

Miyān-ı küfr ü īmānı ʿaceb teşḫīṣ ider ʿārif / Aña maḥżā ilāhından **olupdur** bu **hidāyetler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 2). [hidāyetler olupdur, -up, -dur]*

Kim durur saña naẓarda bula ḳudret yüz-be-yüz / Olmaz ol illā meger **ola hidāyet** yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 1). [hidāyet ola, -a]*

hikāye ḳılmak [1] *Hikayeleştirmek, anlatmak.*

Sırr-ı Ḥabībi **ḳıldı hikāye** fu'āda sır / Ṭayr itdi evce çıḳdı hemān iki bāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 3). [hikāye ḳıldı, -dı]*

ḥikāyet [2] *Bir insanın başından geçen olaylar.*

Şerḥ itmek içün emr-i ʿamelde **ḥikāyetin** / Taḳdīr ḳıldı ḥükm ile gönderdi nāziʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 3). [ḥikāyetin, -in]*

Ālūde-i maḥabbete ṣordum **ḥikāyetüm** / Maʿlūmı üzre söyledi aṣl-ı rivāyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 934, Beyit 1). [ḥikāyetüm, -üm]*

ḥikāyet eylemek [2] *Anlatmak, nakletmek.*

Yāre ḥalüñ ʿarż idüp bir bir **ḥikāyet eylegil** / Sergüzeştüñ söyle aña şimdi çün ān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 3). [ḥikāyet eylegil, -gil]*

Ḥikāyet eyledi evvel n'idersin āḫirüñ kārın / Su'ālinden cevāb añlar iseñ gör baḥrdan ḳaṭre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 2). [ḥikāyet eyledi, -di]*

ḥikāyet-i ebedī olmak [1] *Sonsuza dek hikayesi devam edecek olmak.*

ʿİmāret-i ezelīdür vücūd-ı insānī / **Ḥikāyet-i ebedī oldı** anuñ īḳānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 1). [ḥikāyet-i ebedī oldı, -dı]*

ḥikāyet ḳılmak [1] *Hikayeleştirmek, bir olayı anlatmak.*

Gülşende **ḳıldı** bülbül-i gūyā **ḥikāyeti** / Aġzından itdi ġoncenüñ işbu rivāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 1). [ḥikāyeti ḳıldı, -dı]*

ḥikem [5] *Bilgelik, hakimlik, hakim adamın hali. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥikmetde gördi ʿibreti ʿibretdedür **ḥikem** / Ḥayretde ḥayret üzre durur yād ü āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 2). [ḥikem,]*

ḥikmet [107] *Hakikat sırrı, bilgelik, öz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yā Rab ne **ḥikmet** oldı kim ʿuṣṣāḳ arar seni / Ammā ki hiç degilsin olardan cüdā cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 5). [ḥikmet,]*

ḥikmet-i ḥallāḳ [1] *Allah'ın hikmeti.*

Ḥikmet-i ḥallāḳdur her nesnede peydā olan / Ḥaḳ durur ḳılan ḳamu bilür bunı dānā olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 1). [ḥikmet-i ḥallāḳdur, -dur]*

ḥikmet-i ḥayy-ı ḳadīm [1] *Çok eskiden beri var olan hikmet, yaratılış sırrı.*

Ey Murādī çeşm-i ʿibret birle ḳıl dā'im naẓar / **Ḥikmet-i ḥayy-ı ḳadīmi** gözle gel emvātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 5). [ḥikmet-i ḥayy-ı ḳadīmi, -i]*

ḥikmet-i hey'et [1] *Şeklin, hâlin hikmeti, sebebi.*

Vaż'-ı hey'etden Murādī vaż'-ı ḥikmetdür hemān / **Ḥikmet-i hey'etde** buldı ʿilm ile ḥikmet sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 5). [ḥikmet-i hey'etde, -de]*

ḥikmet-i ʿışḳ [1] *Aşk hikmeti.*

Bilemez kimse ḥaḳīḳat bu Murādī līkin / Ne bilür **ḥikmet-i ʿışḳ** āh-ı seḥergāhumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 5). [ḥikmet-i ʿışḳ,]*

ḥikmet-i ʿilm u edeb [1] *İlim ve edebin hikmeti, varlık sebebi.*

Ḥikmet-i ʿilm u edeb elzem durur / ʿĀmil-i bi'l-i ʿilm olan ādem durur *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 35, Beyit 1). [ḥikmet-i ʿilm u edeb,]*

ḥikmet-i ʿirfān [1] *Bilginin hikmeti.*

Rāstīdür **ḥikmet-i ʿirfāna** ʿālemde sebeb / Ṭoġruluġı ḳoma elden ʿizzet ide tā ki Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 1). [ḥikmet-i ʿirfāna, -a]*

ḥikmet-i ḳudret [2] *Gücün hikmeti, gizli sebebi.*

Añlaġıl ḳavl-i Murādī bilesin tā ḥikmeti / **Ḥikmet-i ḳudretde** yine ḥikmet olmış tev'emān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 5). [ḥikmet-i ḳudretde, -de]*

Ḥikmet-i ḳudrete yüz dutdı göñül lāyiḥası / Cümle ḥayrān ḳalupdur bizüm esrārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 4). [ḥikmet-i ḳudrete, -e]*

ḥikmet-i kübrā [1] *Büyük hikmet.*

Sebāt-ı ʿömr olurdı ger sebāt olsa ḳulūb üzre / Ne ḳalb oldı bu ḳālıblar ʿacebdür **ḥikmet-i kübrā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 4). [ḥikmet-i kübrā,]*

ḥikmet-i Mevlā [1] *Allahın hikmeti.*

Didi ṣanma gül içün beni ġam-nāk / Ben andan **ḥikmet-i Mevlāyı** gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 4). [ḥikmet-i mevlāyı, -(y)ı]*

ḥikmet-i ʿulyā [1] *Yüce bilgelik.*

Resm ile ṣūret nedür añlar iseñ ey ʿazīz / **Ḥikmet-i ʿulyādadur** ʿayn-ı ḥaḳā'ik hemāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 23, Beyit 3). [ḥikmet-i ʿulyādadur, -da, -dur]*

ḥikmet-i ʿuẓmā [1] *Yüce hikmet.*

ʿAceb bu **ḥikmet-i ʿuẓmā** ne sırr-ı ekberdür / Muḳīm ẓann olınur ḳalb līk rātiʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 4). [ḥikmet-i ʿuẓmā,]*

ḥikmet kitābın [1] *Kainatın yaratılış gayesini açıklayan kitap.*

Ḳālu belā bezminde çün ʿahd eyledüm cānān ile / **Ḥikmet kitābın** oḳuyup ferzāne-i ʿışḳam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 3). [ḥikmet kitābın,]*

ḥikmet ü ḳudret [1] *Hikmet ve kudret.*

Ḥikmet ü ḳudretle çün iẓhār-ı insān itdiler / Ḫilʿat-i ḥilm ü ḥayā ʿaḳl ile iḥsān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 1). [ḥikmet ü ḳudretle, -le]*

ḫilāf [1] *Aksi, yalan, yanlış.*

Rāzumı fāş itmezem ʿālemlere mevtā olur / Yoḳ **ḫilāfum** bu söze v'allāhi hep ifnā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 1). [ḫilāfum, -um]*

ḫilāf olmak [2] *Aykırı, yalan olmak; muhalif olmak, karşı olmak.*

Semā' ḳıldı ṭarabdan velī televvünde / Buyurdı va'de **ḫilāf olmaz** iste şād ideyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 2). [ḫilāf olmaz, -maz]*

Fā'il-i muḫtārdur olmadı muḫtārı ḫilāf / Görnür her laḥẓada bürhān bürhān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 2). [ḫilāf olmadı, -ma, -dı]*

hilal [3] *Yeni ay.*

Ġavvaṣ olalı yemm-i vücūdına fülk-i dil / Ānīde gördi mihrini açdı **hilāle** göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 4). [hilāle, -e]*

II Sevgili.

Rūz-ı 'īd olduḳda tāb-ı şemse gözler mi doyar / Anca ḳādir derk ile şebde **hilāle** baḳmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 2). [hilāle, -e]*

II Sevgilinin hilal kaşı.

Görmeyelden gözüm **hilāl** ḳaşın / Oldı her şeb çü farḳdan bīdār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 4). [hilāl,]*

hilāl eylemek [1] *Boynu hilal gibi etmek, eğmek bükmek.*

Seni ḳaşı gibi **eyledi hilāl** ol meh-i nev / Gün yüzin görmek ile olmaduñ ābād göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 2). [hilāl eyledi, -di]*

hilāl olmak [1] *Hilal olmak.*

Ġurra-i mehde **hilāl oldı** görinen her ay / Dün ü gün oldı celāl ile cemāl içün 'ayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 3). [hilāl oldı, -dı]*

ḫilʿat-i ḥilm ü ḥayā [1] *Akıl ve yumuşak huy elbisesi.*

Ḥikmet ü ḳudretle çün iẓhār-ı insān itdiler / **Ḫilʿat-i ḥilm ü ḥayā** ʿaḳl ile iḥsān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 1). [ḫilʿat-i ḥilm ü ḥayā,]*

ḫīle [1] *Bir kimseyi aldatmak, kandırmak ve yanıltmak amacıyle yapılan tertip, düzen.*

Sırrumı ḫüdʿa ile **ḫīleme** yār itdüm çün / Duymasun kimse diyü ṭanz ile ʿārında geçer

(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 3). [ḥīleme, -m, -e]

ḥīle al ḳılmak [1] *Hile yapmak, kandırmak.*

Tekye ḳılma bu cihāna ey şeh-i ferḫunde-fāl / Nicesine **ḳıldı** bu mekkāre ʿömrüm **ḥīle al** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 1). [ḥīle al ḳıldı, -dı]*

ḫilḳat [3] *Yaratılışta bulunan hâl, yaratılıştan gelen mizaç, yaratılış.*

Cümleten nevʿ-i beşerdün muḫtelif **ḫilḳatde** çün / Olmadı herkes berāber ey Murād īmānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 5). [ḫilḳatde, -de]*

Ḥaḳ seni aḥsen-i taḳvīm ḳılup **ḫilḳatde** / Ḥüsn ile ḫulḳı saña virdi bugün devletde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 1). [ḫilḳatde, -de]*

Ḫilḳatde ādem eyledi ḫallāḳ çün beni / İnsān oḳur bu ismümi pes iḳtiżāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 3). [ḫilḳatde, -de]*

ḫilm [1] *Huy yumuşaklığı.*

Kāmilü'l-vaḳt olmışam gerçi bu ʿaḳl u **ḫilm** ile / Müfredātum vāḥid oldı añladun çün sen seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 2). [ḫilm,]*

ḫilye-i envāʿ [1] *Çeşitli süs, zinet.*

Ḫilye-i envāʿ ile oldı müzeyyen şehr-i dil / Kā'ināta çün żiyā-baḫş oldı bu envārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 2). [ḫilye-i envāʿ,]*

himāyet [1] *Koruma, esirgeme.*

Olupdur müctemiʿ çün kim ʿulūm-ı evvel ü āḫir / Ne tenhādur bu tenhālıḳ **himāyetdür** himāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 4). [himāyetdür, -dür]*

himāyet göstermek [1] *Koruyup kollamak.*

Himāyet ḳılmasa dildār eger şūrīde-i ʿışḳa / İki dünyāyı bir ḳılsañ **himāyet** kimse **göstermez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 2). [himāyet göstermez, -mez]*

himāyet ḳılmak [2] *Himaye etmek, korumak, esirgemek, koruması altına almak.*

Ṣabr u ḳarāra ṭāḳat ʿuşşāḳa oldı ʿādet / Luṭf eyle ey ḥabībüm **ḳıl** anları **himāyet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 1). [himāyet ḳıl,]*

Himāyet ḳılmasa dildār eger şūrīde-i ʿışḳa / İki dünyāyı bir ḳılsañ himāyet kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 2). [himāyet ḳılmasa, -ma, -sa]*

himem [12] *Gayretler, emekler, çalışmalar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Himemdendür ālā velī himmetüm sendedür / Çü luṭfuñdan iḥsān ola oluram pür-żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 3). [himemdendür, -den, -dür]*

himem-i lā-ilāhe illā'llah [1] *Allah'tan başka ilah yoktur'un ihsanı, keremi.*

İrdi çün kim gelüp oluñ āgāh / **Himem-i lā-ilāhe illā'llah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 1). [himem-i lā-ilāhe illā'llah,]*

himmet 24] *Lütuf, kerem, yardım. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Himemdendür ālā velī **himmetüm** sendedür / Çü luṭfuñdan iḥsān ola oluram pür-żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 3). [himmetüm, -üm]*

himmet almak [1] *Manevî yardım almak.*

Murādī yār ile yār ol ḳamu cümleye aġyār ol / İşükde ṭurma tekrār ol al imdi pīrden himmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 6). [himmet al,]*

himmet esbi [1] *Çalışma, gayret atı.*

Zīn-i ġayret baġla **himmet esbine** / Ey Murādī ḳalma yoġ u varda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 5). [himmet esbine, -(n)e]*

himmet eylemek [2] *Yardım etmek.*

Müheyyā eyledüm ʿaḳlı ki ḥāsıldan alam maḥṣūl / Ġanīmet ḥāṣıl oldı **eyledüm** çün kendüme **himmet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 3). [himmet eyledüm, -dü, -m]*

Özinden **eyledi himmet** miyāna / Ṣalup sevdāları sevdā içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 3). [himmet eyledi, -di]*

himmet-i Aḥmed [1] *Hz. Peygamber'in yardımı.*

Ey Murādī çü erüñ himmeti ḳalʿ ide cibāl / **Himmet-i Aḥmed** ile ʿarş-ı ʿulādan geçelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 5). [himmet-i aḥmed,]*

himmet-i ʿālī [1] *Allah'ın yardımı, lutfu.*

Bu deñlü vaḥdete aṣlā biz olmazuz ḳāniʿ / Murādī **himmet-i ʿālī** bizüm maʿīşetümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 608, Beyit 5). [himmet-i ʿālī,]*

himmet-i a'lā [1] *Yüce lütuf, kerem, yardım.*

Maḥabbet **himmet-i a'lā** ki velā yaʿlā / Mücerred zīr ile bālā ḥabībüm bir cihān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 4). [himmet-i a'lā,]*

himmet-i bālā [3] *Yüce lutuf.*

Himmet-i bālādadur dirler egerçi her ne var / Līk himmetden daḥı efżal durur aṣl-ı himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 3). [himmet-i bālādadur, -da, -dur]*

Himmet-i bālāyile başdı ḳadem me'vāsına / Pes nedendür vālih ü şeydā vü ḥayrān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 2). [himmet-i bālāyile, -(y)ile]*

Himmet-i bālādadur diler egerçi her ne var / Līk himmetden daḫi efḍal durur aṣl-ı himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 3). [himmet-i bālādadur, -da, -dur]*

himmet-i merdān [3] *Gönül adamlarının gayreti.*

Senüñ bu aṣbaʿ-ı sebbābene ṭurmaz iki dünyā / Yine ḳalʿ-ı cibāl eyler Murādī **himmet-i merdān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 5). [himmet-i merdān,]*

Murādī merd-i ezeldür özinde merdāne / Ḳoparsa **himmet-i merdān** n'ola cibāl zecā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 5). [himmet-i merdān,]*

Gel Murāduñ manṭıḳından behredār olduñsa ger / Kim bilür kendüñ bilesin **himmet-i merdān** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 5). [himmet-i merdān,]*

himmet-i rical [2] *Er kişilerin yardımı,.*

Ḳābil vücūda kā'il olur **himmet-i ricāl** / Nā-ḳābile ne fā'ide ger görse beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 3). [himmet-i ricāl,]*

Miftāḫ-ı genc ġayb durur **himmet-i ricāl** / Anlara söyle ʿışḳ ile dil-dādelik sözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 3). [himmet-i ricāl,]*

himmet itmek [2] *Gayret etmek, emek vermek.*

Geçelüm anda serā-perdeye maḫṣūṣ oluben / ʿĀlemi ḳabża alup bu işe **himmet idelüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 5). [himmet idelüm, -elü, -m]*

Sırr-ı vaḥdet şerḥini ẓan eyleme ebrārdan / Her ne kim **himmet iderseñ** istegil muḫtārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 1). [himmet iderseñ, -er, -se, -n]*

himmet ḳılmak [1] *Gayret göstermek.*

Yem-i ʿışḳ içre bir laḥẓa şināv itdüñse ey ʿāṣıḳ / Ziyāde varmaġa **himmet ḳıluben** eylegil ġayret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 3). [himmet ḳıluben, -uben]*

ḫīn-i seḥer [1] *Seher vakti.*

Murādī ḥüsn-i ḳabūl ile ḳılduñ ise ḳabūl / Anuñ murādını **ḫīn-i seḥerde** göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 6). [ḫīn-i seḥerde, -de]*

ḫīn-i vaḥdet [1] *Vahdet ânı, kulun Allah'a yakın olduğu vakit.*

Murādī ʿayn-ı kesretde çü vaḥdet meclisin gördüm / Aña sen **ḫīn-i vaḥdetde** ʿināyāt eyle ey ġāfir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 5). [ḫīn-i vaḥdetde, -de]*

ḫisāb [12] *Sayı, hesap. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu Murādīde murād üzre ḥaḳā'iḳ ṭoludur / Añla kim oldı **ḫisāb** ile rimāl-ı sāʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 5). [ḫisāb,]*

ḫisāba almak [1] *Hesâba almak, katmak, göz önünde bulundurmak.*

Meḥābādan ibā ḳıldı bilürdi ferʿ ile aṣlı / **Ḫisāba aldı** her demde demidür sāmin ü tāsiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 2). [ḫisāba aldı, -dı]*

ḫisāba gelmek [1] (Deyim) *Hesap edilebilir olmak.*

Benüm deryā-yı aʿẓam kim **ḫisāba gelmez** emvācum / Benüm bir baḥr-ı ʿummān kim kenār olmaz ebed baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 2). [ḫisāba gelmez,]*

ḫisāb eylemek [3] *Hesaplamak.*

Ḥāsib ol nefsüñi her demde vü her sāʿat ü ān / Ḥaḳ **ḫisāb eyleyiser** ol deme ḥāżır olıgör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 2). [ḫisāb eyleyiser, -(y)iser]*

Ve'l-fecri leyālīde virildi ḫaber-i yār / Dil şefʿ ile vetri ne **ḫisāb eyleye** tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 1). [ḫisāb eyleye, -(y)e]*

Ḳo bu ġavġā-yı dünyāyı gözet gel ẕuḫr-ı uḫrāyı / Be-v'Allāhi **ḫisāb eyler** ḳomaz bir nīme-i ḳīrāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 4). [ḫisāb eyler, -r]*

ḫisāb-ı ebcedi [1] *Ebced hesabı; her harfi bir sayıyı karşılayan Arap harfleri ile yazılı sekiz kelimeden meydana gelen bir hesap sistemi.*

Rumūz aḥvālini şorma ḫaẓer ḳıl bilmeze hergiz / **Ḫisāb-ı ebcedi** kim bilmedi bilmez muʿammādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 2). [ḫisāb-ı ebcedi, -i]*

ḫisāb-ı ebcedi ḳılmak [1] *Ebced hesabı haline getirmek, ebced hesabı gibi yapmak.*

Ṭarḥ eyledi çün fıṭratın **ḳıldı ḫisāb-ı ebcedi** / Ḳıldı ʿulūmın soḥbetin yoġ ile var oldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 3). [ḫisāb-ı ebcedi ḳıldı, -dı]*

ḫisāb-ı ebed olmak [1] *Sonsuza, ebede kadar süren hesap, süre.*

Ḥubb-ı ḥabīb ile biz olduḳ ezel āşinā / **Oldı ḫisāb-ı ebed** geçmedi bir ay u yıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 2). [ḫisāb-ı ebed oldı, -dı]*

ḫisāb-ı lā-naẓīr [1] *Eşi benzeri olmayan hesap, düzen.*

Cān ü ten ṭarḥındadur çünki **ḫisāb-ı lā-naẓīr** / Rūḥumı beyʿ eyledüm çün bulmışam cān ü teni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 3). [ḫisāb-ı lā-naẓīr,]*

ḫisāb itmek [1] *Hesaplamak.*

İtme kemlük **ḫisāb ider** çün Ḥaḳ / Bedenüñde zebān olur her mū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 7). [ḫisāb ider, -er]*

ḫisāb ḳılmak [1] *Hesap etmek.*

Sen Murāduñ baḫrınuñ emvācını **ḳılma ḫisāb** / Būd olan nā-būd olur nā-būd olandur anda būd

(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 5). [ḥisāb ḳılma, -ma]

ḥisāb olmak [2] *Hesaplanmak.*

Ne kim ḳılduñ ise ẕerre miḳdār / Ki t'Allāhi **ḥisāb olına** bir bir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 4). [ḥisāb olına, -ın, -a]*

II Sormak, sorgulamak, araştırmak.

Şerḥ olalı kitābum ʿālem **ḥisāb olupdur** / Mürg-i tefekkür-i ġayr irmedi bu meʾāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 3). [ḥisāb olupdur, -up, -dur]*

ḥisāb virmek [1] *Hesap vermek.*

Bu senüñ ṭutmadı ḥālüñ ne beyān ü ne ḥisāb / Kim ola ḳādir ola **vire ḥisābuñı** senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 4). [ḥisābuñı vire, -e]*

ḥişār [3] *Kale.*

ʿĀlemüñ burca dik **ḥişār** alasın / Ḫıdmetüñ birle kām-kār olasın *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 6). [ḥişār,]*

II Sığınılacak emin bir yer.

ʿİlm-i ḥikmetden ḫaberdār ol yüri ey muḥterem / Tā ki maʿnānüñ **ḥişārı** üzre naṣb ola ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 1). [ḥişārı, -ı]*

Gördi deryā ortasında bir **ḥişār** / Ḳaplamış cümle burūcın dil ü cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 2). [ḥişār,]*

ḥiss [2] *Duygu, sezgi.*

ʿArş-ı ʿalānuñ üstine çıḳmadı per ile melek / Ādem iseñ bu **ḥiss** ile ʿarş-ı ʿalāya ḳo ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 4). [ḥiss,]*

Ṭarḥ itdi ʿadd u vezn ḥisābın berāberin / Her şey'üñ anda añladı **ḥiss** ile ḥālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 3). [ḥis,]*

ḥiss-i evvel [1] *İlk hissedilen duygu.*

Müntefiʿ olmaḳdadur evvelde **ḥiss-i evvelüm** / ʿAḳl-ı evvel āḫirümdür evvelümde biʾt-tamām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 2). [ḥiss-i evvelüm, -üm]*

ḥişşe [1] *Bir olaydan çıkarılan ders.*

Bir **ḥişşedür** Murādī bu güftārdan murād / ʿĀḳil olanlar anı iderler dirāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 5). [ḥişşedür, -dür]*

ḥişşedār olmaḳ [1] *Hissedar olmak, ortak olmak, nasiplenmek.*

Maḥż-ı ḥikmetden murādum **ḥişşedār olmaḳ** durur / Ḫāme-i ḳudret ne taḳdīr itdʾanı eyler beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 3). [ḥişşedār olmaḳ, -mak]*

ḫiṭāb [5] *Konuşma, söz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Umenāyuz nuḳebāyuz budelāyuz nücebā / Ḳuṭb-ı aḳṭāba ṣorarsañ yine ġavs oldı **ḫiṭāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 3). [ḫiṭāb,]*

ḫiṭāb gelmek [1] *Söz söylenmesi.*

Nefād irmedi **gelmedi** kimseye bir **ḫiṭāb** / Muʿāf oldılar cümleten feṭḥ olındı çü bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 2). [ḫiṭāb gelmedi, -me, -di]*

ḫiṭāb itmek [1] *Seslenmek, konuşmak.*

Ḫiṭāb idüp didi kim ey Murādī iste feyżüñden / Mesāʾil mübhemin bir bir hemān ḳılsun ʿayān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 5). [ḫiṭāb idüp, -üp]*

ḫiṭāb ḳılmak [1] *Söz söylemek, söz yöneltmek.*

Cānib-i mekşūfını keşf eyledi iẕʿan içün / Vāride mevrūdını sırr ile **ḳılmışdur ḫiṭāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 2). [ḫiṭāb ḳılmışdur, -mış, -dur]*

ḫiṭāb-ı dil-firīb [1] *Gönül aldatan, avutan söz.*

Ḥayāt-ı cāvidānı çün **ḫiṭāb-ı dil-firībümdür** / Beni iḥyā idüpdür ol baña çün bir seḥer geldi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 2). [ḫiṭāb-ı dil-firībümdür, -üm, -dür]*

ḫiṭāb-ı "kerremnā" [1] *Şereflendirdik hitâbı[Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızıklar verdik; yine onları, yarattıklarımızın birçoğundan cidden üstün kıldık (17/İsra 70)].*

Vech-i ādemde var vücūh-ı kesīr / Birisidür **ḫiṭāb-ı "kerremnā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 2). [ḫiṭāb-ı "kerremnā",]*

ḫiṭāb-ı müsteṭāb eylemek [1] *Güzel sözler, şiirler eylemek.*

Bu ne ḥikmetdür ki taḳdīr eylemiş / **Eyledi** ol dem **ḫiṭāb-ı müsteṭāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 2). [ḫiṭāb-ı müsteṭāb eyledi, -di]*

ḫitām-ı cümle [1] *Bütün sonu olan şeyler.*

Ḫitām-ı cümleden vaz ol cihān u cāndan el çek / Ḥicāb-ı ġayrıdan geç kim ṣalasın cümleye sāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 3). [ḫitām-ı cümleden, -den]*

ḫôd [13] *Kendi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḥaḳḳaḳ ʿilm-i ūlā ile uḫrā cāmiʿi dildür / Bir ʿilme cehd idüp cūş it ne ders ola ne **ḫôd** fetvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 3). [ḫôd,]*

ḥoḳḳa-i ebdān [1] *Vücut, beden hokkası.*

Münderic oldı yine cevher-i maʿnā-yı sır / **Ḫoḳḳa-i ebdānuma** ṭoldı çü kālā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 2). [ḥoḳḳa-i ebdānuma, -um, -a]*

ḥoḳḳa-i ʿışḳ [1] *Aşk hokkası, aşkı içine alan küçük şişe.*

ʿĀlemlere şıġmaz iken el-ḥaḳ / Ben **ḥoḳḳa-i ʿışḳ** içinde şıġdum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 3). [ḥoḳḳa-i ʿışḳ,]*

ḫor u ḥaḳīr [1] *Değersiz ve itibarsız.*

Taʿaṣṣub ḳılma her bāy ü faḳīre / Tekebbür eyleme **ḫor u ḥaḳīre** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 1). [ḫor u ḥaḳīre, -e]*

ḫōş [32] *İyi, güzel, lâtif, a'lâ. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī nice **ḫôş** ḫāṭırādur bu ḫāṭır / Ḫāṭıruñdan ne geçerse virür ol Rabb-i elest *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 5). [ḫôş,]*

ḫôş ʿaceb [2] *Nasıl da güzel.*

Perdesinde böyle dür keşf olsa nic'olurdı kār / **Ḫôş ʿaceb** ḥesnā imiş bi'llāhi ol ḳūtü'l-ḳulūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 3). [ḫôş ʿaceb,]*

ʿArṣada mānendi yoḳdur ẕerrece / **Ḫoş ʿaceb** kesb eylemişdür ṭumṭurāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 4). [ḫoş ʿaceb,]*

ḫôşca [4] *Hoş bir tarzda, iyice, güzelce. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Beni ḥayāt-ı beḳāda mü'ebbed eyledi çün / Velī bu ṣūreti bir **ḫôşca** nāẓır ol gözüñ ac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 4). [ḫôşca,]*

ḫoş dem-i lā-ilāhe illā'llah [1] *Allah'tan başka ilah yoktur'un hoş nefesi, soluğu.*

ʿĀleme esdi virdi yaḫşı ḥayāt / **Ḫoş dem-i lā-ilāhe illā'llah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 6). [ḫoş dem-i lā-ilāhe illā'llah,]*

ḫôş itmek [1] *Hoş etme,sevindirme.*

Virdüm fenāya cismümi cān-ı fenāyı nūş idem / Ḳıldum hebā kendözümi kim hāṭırumı **ḫôş idem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 1). [ḫôş idem, -em]*

ḫoş-ḥāl eylemek [1] *Memnun, mutlu etmek.*

Yā Rab cemālüñ gösterüp vir devlet-i kübrā bize / Vaḥdetde **ḫoş-ḥāl eyleyüp** ġayrıdan istiġnā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 1). [ḫoş-ḥāl eyleyüp, -(y)üp]*

ḫoş-ḥışāl olmak [1] *Güzel huylu olmak.*

Ḫoş-ḥışāl ol baḳmaġıl sen herkesüñ güftārına / Ḳalbüñi ḳıl baḫr-āsā gözle kim her kārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 1). [ḫoş-ḥışāl ol,]*

ḫoş nidā-yı cān-fezā [1] *Gönüle ferahlık verici, cana can katıcı hoş seslenme.*

N'olduġumı bilmedüm ḳalmadı benlikden eser / Pes irdi semʿüme bir **ḫoş nidā-yı cān-fezā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 2). [ḫoş nidā-yı cān-fezā,]*

ḫoş-reftār [1] *Yürüyüşü güzel olan sevgili.*

Cihān bāġında gerçi serv-ḳadler çoḳdur ammā kim / Görünmez gözüme aṣlā o **ḫoş-reftārdan** ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 6). [ḫoş-reftārdan, -dan]*

hoş-rev [1] *Hoş gidişli.*

Rıżāñı gözleyen her dem olur marżī-i millet pes / Ṭarīḳüñde olan kāmil odur her rāhda **hoş-rev** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 2). [hoş-rev,]*

ḫoş-ter [3] *Daha güzel, çok güzel.*

Çerāġ-ı āfitāb olmış durur yanumda bir ẕerre / Żiyā virür iki dünyāya bir **ḫôş-ter** çerāġum var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 2). [ḫôş-ter,]*

İns ü cin emlāk ü eşyā bilmediler sırrumuz / Enbiyā vü evliyādan daḫı **ḫôş-ter** ḥālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 3). [ḫôş-ter,]*

Nice nuṭḳa gelürdi bu Murādī bī-ser ü sāmān / Eger virmese ḳudretle aña **ḫoş-ter** maḳāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 5). [ḫoş-ter,]*

hū [26] *Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Anuñ çün heft ü heşt aṣḥābını temīz ider feyyāż / Çü mebde'den bedāyiʿdür hevā **hūdan** hüveydādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 4). [hūdan, -dan]*

hū eylemek [1] *Allah'ı anmak, zikretmek.*

Saña raḥmet dilerseñ **eyleye hū** / Diyegör lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 1). [hū eyleye, -(y)e]*

hūya düşmek [1] *Allah'ın zikrine kapılmak.*

Hūya düşdükde hevā terkin urupdur cān ü dil / Her neye baḳsañ anuñ çün iderüz tekrār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 2). [hūya düşdükde, -dükde]*

ḫūb [6] *Güzel, hoş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Benüm vird-i zebānum nām-ı maḥbūb / Benüm fikr-i ḫayālūm oldı ol **ḫūb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 1). [ḫūb,]*

ḫūb olmak [4] *Güzel olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān cemāl-i yāre ḳarşu seyr ider ḫālātdan / **Ḫūb olan** seyrān ider ḥüsn-i ruḫın mir'ātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 1). [ḫūb olan, -an]*

ḫūb u ḥasen [1] *Iyi ve güzel.*

Ey kemāl-i ḥüsn ile maḫlūḳ olan **ḫūb ü ḥasen** / Anlaruñ pertevlerinden cānı lemʿān itdi Ḫaḳ

(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 2). [ḫūb ü ḥasen,]

ḥubāb [1] *Su üzerinde olan hava kabarcıkları.*

Gördüm ḳubāb-ı ʿālemi cümle **ḥübāb** imiş / Ben yapduġum ḳubābuma yüz ṭutmışam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 3). [ḥübāb,]*

ḫūbān-ı dehr [1] *Dünyanın güzelleri.*

Ḥüsn ile meydāna gelseñ tāb olur **ḫūbān-ı dehr** / Zen-cihānuñ hudʿasına uyma ol Allāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 3). [ḫūbān-ı dehr,]*

ḥubb [6] *Sevgi, aşk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥubbuñ virelden el-ḥaḳ mürde tene ḥayātı / Ḳomadı ol memātı eyledi cümle iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 2). [ḥubbuñ, -un]*

ḥubb-ı cihan [1] *Dünya sevgisi.*

Cehd ḳıl **ḥubb-ı cihānı** ḫāne-i dilden çıḳar / Bunda eyü nesne olmaz saña ey ṣūrīde-ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 4). [ḥubb-ı cihānı, -ı]*

ḥubb-ı ezel [2] *Ezeli sevgi.*

Ḳavl ile fiʿl-i Murādī nice fehm ide ʿuḳūl / İrişür **ḥubb-ı ezelden** dil-i meyyāle ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 5). [ḥubb-ı ezelden, -den]*

Ḥubb-ı ezeldedür vücūd oldı rükūʿ hem sücūd / Ẓāhir ü bāṭınumda ben yāri nihānī bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 957, Beyit 3). [ḥubb-ı ezeldedür, -de, -dür]*

ḥubb-ı ġayr [2] *Başkalarına duyulan sevgi.*

Degşürmedi çünki **ḥubb-ı ġayra** / Pes eyledi miḥneti maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 4). [ḥubb-ı ġayra, -a]*

Ḥubbumuz bir **ḥubb-ı ġayre** beñzemez bi'llāhi kim / Bu ḥayātumuz bizüm eyler Mesīḥā ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1189, Beyit 2). [ḥubb-ı ġayre, -e]*

ḥubb-ı ḥabīb [2] *Sevgiliye duyulan sevgi.*

Ḥubb-ı ḥabīb ile biz olduḳ ezel āşinā / Oldı ḥisāb-ı ebed geçmedi bir ay u yıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 2). [ḥubb-ı ḥabīb,]*

Ḥubb-ı ḥabībi anuñ içün bilmişem ziyād / Mihr ü maḥabbet ile ṭoġupdur saʿādetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 934, Beyit 4). [ḥubb-ı ḥabībi, -i]*

ḥubb-ı ḥaḳīḳat [1] *Gerçek güzellik.*

Görindi **ḥubb-ı ḥaḳīḳatde** maʿrifet her cāy / Açılsa līk ḥicābum irişmez ʿaḳl ile rāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 1). [ḥubb-ı ḥaḳīḳatde, -de]*

ḥubb-ı ḥaḳḳ [1] *Allah'ın güzelliği, tecellisi.*

Biri birine olar nāẓır ü müvellādur / Maḥabbet-i ezelī **ḥubb-ı Ḥaḳḳı** yār itmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 2). [ḥubb-ı ḥaḳḳı, -ı]*

ḥubb-ı ḥāl [1] *İçinde bulunulan durumun sevgisi.*

Murādī **ḥubb-ı ḥālüñden** ṣaḳın deyyāra fāş itme / Eger ḳan ola arada bu ḳana açmaz idüñ göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 5). [ḥubb-ı ḥālüñden, -ün, -den]*

ḥubb-ı ʿışḳ [1] *Aşkın sevgisi.*

ʿAyn-ı ġayrından müberrādur nedür bu sırr kim / **Ḥubb-ı ʿışḳı** pes żamīr-i cümle şeyḫ u şābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 4). [ḥubb-ı ʿışḳı, -ı]*

ḥubb-ı taḥḳīḳ [1] *Hakiki, gerçek sevgi.*

Ḥubb-ı taḥḳīḳi muḥaḳḳaḳ añlamış īmān ile / Ḥāşa li'llāh hāşa li'llāh çekmez ikiden żarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 4). [ḥubb-ı taḥḳīḳi, -i]*

ḥubb-ı yār [2] *Sevgilinin aşkı.*

ʿAcebdür **ḥubb-ı yār** ey dil ki vāḥiddür bu vaḥdetde / Ṭutarlar her ṭaraf āyīne ṣūret kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 3). [ḥubb-ı yār,]*

Ey Murādī ṣādıḳ iseñ ger bu **ḥubb-ı yārde** / Ḫāne-i dilden hemān ġayrıyı eyle ṭarḥ u ḳamʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 5). [ḥubb-ı yārde, -de]*

ḫūb-rū [1] *Güzel yüzlü sevgili.*

Geldüm bu ʿarṣaya bu cemāl ü kemāl ile / Bir **ḫūb-rūdan** itmişem işbu leṭāfeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 2). [ḫūb-rūdan, -dan]*

ḫūb-ter [1] *Taze güzellik.*

Çü āyine ṭutuşurlar misāl ile maʿnī / Teferrüc arada bir **ḫūb-ter** temāşādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 3). [ḫūb-ter,]*

ḫūb-ter [1] *Daha güzel.*

Furṣatı fevt itme ey dil ʿāḳıbet bu dem geçer / İḫtiyār-ı ḫalvet it k'oldur ḳamudan **ḫūb-ter** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 1). [ḫūb-ter,]*

ḥubbu'l-īṣāl [1] *Kavuşma sevgisi.*

Ḥabīb-i aṣl ola **ḥubbu'l-īṣāle** çün mā'il / Gelür anuñla heyūlāya bu ḫayāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 2). [ḥubbu'l-īṣāle, -e]*

ḥucb [6] *Örtmek, kapatmak.*

Semʿ-i ḳabūle irdi cevāb-ı ra'yet içün / Refʿ eyledi ġıṭāsını **ḥucbında** muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 3). [ḥucbında, -ı(n), -da]*

Ḥucbuñ evrāḳında maḥcūb oldı mekşūf-ı ezel / Oldı pes mekşūf ile maḥcūb ile ol dem nidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 3). [ḥucbuñ, -un]*

II Engel, nefis.

ʿAceb ḥikmet degül midür göñül yoġ içre var ister / Velī maḥv eyleyen **ḥucbı** nisār-ı ṭayyibātumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 3). [ḥucbı, -ı]*

ʿArş-ı aʿlāda nice **ḥucb** aşılu nūr-ı ẕūlm / Açdı pes perdesini rūy-i zemīne keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 3). [ḥucb,]*

Bugün bezm-i ʿulāda meclis itdüñ **ḥucbı** kaldurduñ / Saña bir söz direm zinhār ṣaḳın olmasun aḥcābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 5). [ḥucbı, -ı]*

Rūy-ı müveccehüñ ne ḫaṭā eylemiş ʿaceb / Rāz-ı derūn derūnına **ḥucbındadur** muḥil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 2). [ḥucbındadur, -ın, -da, -dur]*

ḥucb-ı cemal [1] *Güzelliğin örtüsü, güzel yüzün örtüsü.*

Cān ü ten ārāyişin terk itmeyince cān-ı men / Açmadı **ḥucb-ı cemālinden** yaña cānān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 1). [ḥucb-ı cemālinden, -in, -den]*

ḥucb-ı kibriyā [1] *Hz. Muhammed.*

Ālemde ḳıldı ʿālemi kenz-i ḫafī yine / Ṣaldı ʿuyūna ġayret ile **ḥucb-ı kibriyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 2). [ḥucb-ı kibriyā,]*

ḥucub-ı iḫfā [1] *Gizli, bilinmeyen örtü.*

Aṣdı vechine niḳābın **ḥucub-ı iḫfādan** / Ne ʿaceb ʿarż-ı cemāl ide yine iḫfādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 1). [ḥucub-ı iḫfādan, -dan]*

ḫūd [1] *Hûd peygamber.*

Hūd bulur mı idi hiç necāt / Dimese lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 10). [hūd,]*

ḫudʿa [2] *Aldatma, oyun.*

Sırrumı **ḫüdʿa** ile ḫīleme yār itdüm çün / Duymasun kimse diyü ṭanz ile ʿārında geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 3). [ḫüdʿa,]*

Ḥüsn ile meydāna gelseñ tāb olur ḫūbān-ı dehr / Zen-cihānuñ **hud'asına** uyma ol Allāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 3). [hud'asına, -sı, -(n)a]*

ḫudā [75] *Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her kim ki şiʿr diye Murāduñ kelāmına / İki cihānda laʿnetin itsün aña **Ḫudā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 5). [ḫudā,]*

ḫudā ḥaḳḳı [1] *Allah hakkı için.*

Senden özge güzel **Ḫudā ḥaḳḳı** / Yoḳ durur bu dilümde hiç maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 5). [ḫudā ḥaḳḳı,]*

ḫudāvend [1] *Padişah, sultan, Rab.*

Ḫudāvendüm ẕahīrümdür benüm her dürlü kārumda / Cemāl-i lā-misālidür ki var eyledi varumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 1). [ḫudāvendüm, -üm]*

ḫudāvendā [4] *Ey Allah'ım. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫüdāvendā baña luṭfuñ irişdür gel ʿināyetden / Beni sen pāy-māl itme müyesser ḳıl dirāyetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 1). [ḫüdāvendā,]*

ḫudāvend-i kerīm-i müteʿāl [1] *Lütuf sahibi yüce Allah.*

Ḥikmetin bizden idüpdür iẓhār / Ol **ḫudāvend-i kerīm-i müteʿāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit 2). [ḫudāvend-i kerīm-i müteʿāl,]*

ḫudāyā [15] *Ey Allah'ım! (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çāresüz ḳaldum **Ḫudāyā** çāre ḳıl yā Rab baña / Nefs ü şeyṭāndan ḫalāṣ eyle beni ey pādişā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 1). [ḫudāyā,]*

ḫudāyī [2] *Allah. II Allah'ın kulu.*

Ḳalbümüz mir'ātı ḥaḳdur biz **Ḫudāyīlerdenüz** / Baḥr-ı tevḥīd içre her dem āşināyīlerdenüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 1). [ḫudāyīlerdenüz, -ler, -den, -üz]*

Murādī irdügini ancaḳ ol **Ḫudāyī** bilür / Rıżāyı gözledi anuñ çün irdi devlete pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 5). [ḫudāyī,]*

ḫudā-yı ʿālem [1] *Kâinâtın Allah'ı.*

Ey Murādī şākir olduḳça **Ḫudā-yı ʿāleme** / Gözle kim senden idiserdür ne naʿmālar ẕuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 5). [ḫudā-yı ʿāleme, -e]*

ḫudā-yı bī-misāl [1] *Eşi benzeri olmayan Allah.*

Muḳaddessin kemālüñle **Ḫudā-yı bī-misālsin** sen / Senüñdür ḳudret ü ʿizzet ḳadīm-i lā-yezālsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 1). [ḫudā-yı bī-misālsin, -sin]*

ḫudā-yı bī-zevāl [1] *Bitmez, tükenmez, sonsuz yaratıcı.*

Murādī ol **Ḫudā-yı bī-zevāli** / Dem-ā-dem ẕikr ḳıl çün dem bu dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 5). [ḫudā-yı bī-zevāli, -i]*

ḫudā-yı ḫādim [1] *Hizmet edenin Allah'ı.*

Ya nice itmeyevüz faḫr ey ḥabīb-i cihān / **Ḫudā-yı ḫādimi** ġayre mufaḫḫamuz cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 4). [ḫudā-yı ḫādimi,]*

ḫudā-yı kibriyā [1] *Yüce Allah.*

Virür her şey'e ḫālince **Ḫudā-yı kibriyā** revnaḳ / Cemāl-i bā-kemālindendür ammā ibtidā revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 1). [ḫudā-yı kibriyā,]*

ḫudā-yı lā-yezāl [1] *Ebedi olan Allah.*

Göñül terk eyle bu milk-i fenāyı gel beḳā iste / **Ḫudā-yı lā-yezāle** ṭāʿat it andan ʿaṭā iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 1). [ḫudā-yı lā-yezāle, -e]*

ḫudā-yı lā-yezāl-i ber-kemāl [1] *Her türlü noksandan münezzeh, bâkî Allah.*

Ḥamd-i lā-yuʿad **Ḫudā-yı lā-yezāl-i ber-kemāl** / Müşt-i ḫākīden yaratdı virdi insāna cemāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 12, Beyit 1). [ḫudā-yı lā-yezāl-i ber-kemāl,]*

ḫudā-yı sübḥān [2] *Her türlü kusurdan, noksandan, beşerî nitelik ve zaaflardan uzak olan Allah.*

Şükr ü minnet **Ḫudā-yı sübḥāna** / Eyledi luṭf ü ʿizzet insāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit 1). [ḫudā-yı sübḥāna, -a]*

Şükr ü minnet **Ḫudā-yı sübḥāna** / Eyledi luṭf u ʿizzet insāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit 1). [ḫudā-yı sübḥāna, -a]*

ḫudā ẕikri [1] *Allah'ın zikri, Allah'ı anış, duâ.*

Ṣafā oldur ebed ola fenā olanı n'idersin / Zebānuñdan **Ḫudā ẕikrini** sen bir laḥẓa ḳılma dūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 3). [ḫudā ẕikrini, -(n)i]*

ḫudūd [1] *Uçlar.*

Rāh-ı aʿlāda görindi yine ḥadd ile **ḫudūd** / Bu ṭarīḳ ibn-i sebīl olana bī-ʿusretdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 3). [ḫudūd,]*

ḫudūd olmak [1] *Sınır tayin etmek, sınırlanmak.*

Ġālib-i cümle **ḫudūd olup** bi-emr-i ẕü'l-celāl / Ḳaṣd-ı maḳṣūd eyleyüben nuṣret-i ālādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 3). [ḫudūd olup, -up]*

ḫuḳūḳ [6] *1. Haklar.*

Çün beni bildüm **ḫuḳūḳum** añladum iẕʿān ile / Ṭālib ol gel sen daḫı olġıl ḥabībüm Ḥaḳ-şinās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 612, Beyit 3). [ḫuḳūḳum, -um]*

Ḥaḳḳı ḥaḳ idüp **ḫuḳūḳında** ḥaḳā'iḳ gezinmiş / Ḥaḳḳı ḥaḳ itmekdedür her dem-be-dem eṭvār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 4). [ḫuḳūḳında, -ı, -n, -da]*

Ḥaḳā'iḳden **ḫuḳūḳın** sābit itdi / Muʿarrāda muʿarrā oldı el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 4). [ḫuḳūḳın, -ın]*

ʿĀrif olan **ḫuḳūḳı** Ḥaḳḳ ile ḳıldı isbāt / ʿĀḳil olan kimesne cehd itmedi cidāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 4). [ḫuḳūḳı, -ı]*

2. Hakikatler.

Refīḳüm oldı çü ʿışḳ-ı ḥabīb her demde / **Ḫuḳūḳın** anuñ edā ḳılmaḳ ictihādumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 2). [ḫuḳūḳın, -ın]*

Didi kim 'ilme'l-yaḳīnüñden ʿuyunuñ gözle kim / Tā ḥaḳīḳatle **ḫuḳūḳuñ** bilesin īḳān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 4). [ḫuḳūḳuñ, -un]*

ḫulefā [1] *Halifeler.*

Cümlenüñ maḫż-ı murādı bu Murādīde ʿayān / Dāmenin elde ṭutanlar **ḫulefādur** yine bes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 5). [ḫulefādur, -dur]*

ḫulefā-i insān [1] *İnsanın halifeleri.*

ʿİlm ile farḳ oluna sācid ile tā mescūd / ʿİlm-i ẓāhirle gelüpdür **ḫulefā-i insān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 2). [ḫulefā-i insān,]*

ḫulḳ [1] *Ahlak, huy.*

Ḥaḳ seni aḥsen-i taḳvīm ḳılup ḫilḳatde / Ḥüsn ile **ḫulḳı** saña virdi bugün devletde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 1). [ḫulḳı, -ı]*

ḫulḳ olmak [1] *Yaratılmak.*

Cemāl-i aḥsen-i taḳvīm ile **ḫulḳ oldı** çün insān / Dilerseñ olasın kāmil gözetgil vech-i maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 2). [ḫulḳ oldı, -dı]*

ḫullān [1] *Sadık dostlar.*

Merkez-i ṣıdḳ u ṣafādan güẕerān eylemedin / Elf-i cehd eyler ise cān ile **ḫullān** bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 4). [ḫullān,]*

ḫullet ḳılmak [1] *Dostluk kurmak.*

Nücūm-ı ġayb-ı mihr-i ʿayn ile **ḳılsa** ne var **ḫullet** / Saʿādet āsumānından ṭoġar çün kim seḥer elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 2). [ḫullet ḳılsa, -sa]*

ḫulūṣiyyet [2] *Samimi, candan dostluk.*

Cemāl ile kemāl arasını teşḫīş iden ʿārif / Ne deñlü kesb ider bir ol ḳadar bulur **ḫulūṣiyyet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 3). [ḫulūṣiyyet,]*

Çün **ḫulūṣiyyet** ile geldi ele kūy-ı şühūd / Ben şehādet iderem kim ola aʿla muḫliṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 4). [ḫulūṣiyyet,]*

ḫulv [1] *Tatlı.*

ʿĀbid ü sācid olup luʿb ile lehv eyleme / **Ḫulv** ile leẕẕet dile añla ʿibādetdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 2). [ḫulv,]*

ḫulviyyāt [1] *Tatlılar, şekerlemeler, tatlı ile ilgili yiyecekler.*

Ne deñlü var ise ey dil cihān içinde **ḫulviyyāt** / Baña sem oldı cümle ol şeker güftārdan ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 5). [ḫulviyyāt,]*

ḫumār [2] *İçkiden sonra gelen baş ağrısı, mahmurluk.*

ʿIşḳ meyinden bu Murādī şöyle maḫmur oldı kim / Ṭolsa dünyā ol **ḫumarı** cürʿalar ḥall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 5). [ḫumarı, -ı]*

Ṣūret-i ʿaḳl-ı ḥayālüm maḥv idelden bu **ḫumār** / Buldı bir keyfiyyeti ʿaḳlum ki gelmez rāyına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 2). [ḫumār,]*

ḫumār gitmek [1] *İçkiden sonraki sersemlik halinin kaybolması, bitmesi.*

Cürʿa nūş oldum ezelden ta ebed **gitmez ḫumār** / Dil açup nāmını ẕikr eyler tenümde cümle mū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 3). [ḫumār gitmez, -mez]*

ḫumār-ı şevḳ [1] *Sevgiliyi görme arzusunun sersemliği, aklı baştan alışı.*

Ḥayāt-ı cāvidānumdur **ḫumār-ı şevḳüñ** ey dilber / Ebed ayılmazam ṣunduñ ezelde çünki peymāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 2). [ḫumār-ı şevḳüñ, -ün]*

ḫum-ḫāne [2] *Meyhane; şarap mahzeni. II Tekke.*

Nūş eyle cām-ı ʿışḳı cān eyle cān ü dilden / Ṣevvāḳ olmayanlar **ḫum-ḫāneye** iremez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 596, Beyit 3). [ḫum-ḫāneye, -y, -e]*

Ḫum-ḫānesinden vaḥdetüñ nūş eyleyenler bādeyi / Mest olanuñdur bu maḳām olımadı ayıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 3). [ḫum-ḫānesinden, -si, -n, -den]*

ḫum-ḫāne-i ezel [1] *Ezel meyhanesi. II Elest meclisi.*

Ḫum-ḫāne-i ezelde mestānedür çü ādem / Birdür baña anuñ çün her demde ġamla şādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 1). [ḫum-ḫāne-i ezelde, -de]*

ḫum-ḫāne-i vaḥdet [4] *Birlik, vahdet meyhanesi. II Tekke. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫum-ḫāne-i vaḥdetde biz nūş eyledük peymāneler / Pervāneler pervāneler şemʿ-i cemāle yanalar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 1). [ḫum-ḫāne-i vaḥdetde, -de]*

ḫumret-i hicran [1] *Ayrılığın kızıllığı. II Ayrılıktan kanlı gözyaşı dökmek.*

Şol ḳadar aġlamışam **ḫumret-i hicrān** ile kim / Eşk-i çeşmümi görelden yedi deryā iñler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 2). [ḫumret-i hicrān,]*

ḫūn [1] *Kan, dem.*

Bu cemāl ü ḥüsnüñi görmezse dīdem **ḫūndur** / Fürḳatüñden çeşme-i Nīl ü biri Ceyḫūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 1). [ḫūndur, -dur]*

ḫūn-āb [1] *Kanlı gözyaşı.*

Tāb-ı ruḫ-ı dildāra gözüm tāb getürmez / ʿAynum gibi bir göz daḫı **ḫūn-āb** getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 1). [ḫūn-āb,]*

hūn-ālūde [1] *Kana bulanmış.*

Nūş idelden bāde-i ʿışḳı ebed maḥmūr olup / ʿĀşıḳīn oldı bu keyfiyyetde **hūn-ālūdeler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 4). [hūn-ālūdeler, -ler]*

ḫūn-ḫ∨ār [1] *Kan içen, kan dökücü, zalim.*

Göñül aldanma bu dünyā ḳatı ġaddār durur / Nicenüñ ḳanın içüpdür ḳatı **ḫūn-ḫ∨ār** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 1). [ḫūn-ḫ∨ār,]*

ḫūn-ı ciğer [1] *Ciğer kanı. II Üzüntü, göz yaşları, keder.*

Ḫūn-ı cigerdedür dil ü cānuñ ḥarāreti / Bir nice dem göñülde geçer derd ü ḥasreti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 1). [ḫūn-ı cigerdedür, -de, -dür]*

ḫūn-ı dil [1] *Gönül kanı.*

Vuṣlat şarābını baña ṣun sāḳiyā meded / Hicr ile oldı **ḫūn-ı dilüm** bāde-i ṣabūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 5). [ḫūn-ı dilüm, -üm]*

ḫūn-ı ḫ∨āb [1] *Kanlı uyku, rüya.*

Nuṣret-i fettāḥ çü mü'mindedür / Dīde-i küffārdadur **ḫūn-ı ḫ∨āb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 3). [ḫūn-ı ḫ∨āb,]*

ḫūn-ı kerem [1] *Cömertlik kanı.*

Ḫūn-ı kerem ṣu deñlü döküldi ḥisābı yoḳ / Oldı ʿināyet ile kifāyet bölük bölük *(Murâdî Dîvânı, Gazel 745, Beyit 2). [ḫūn-ı kerem,]*

ḫūnī [1] *Kan akıtıcı, kan dökmeye meyilli; zalim, gaddar.*

Rāz-ı dildendür ḳamu kevn ü mekān ey pāk-bāz / Sırrı fāş eylerse ʿāşıḳ **ḫūnīdür** dest-i namāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 1). [ḫūnīdür, -dür]*

ḫūnīn olmak [1] *Kanlı olmak.*

Aḳar bu çeşme-sār-ı çeşmüñ ābı oluben ḫūnīn / Ol ʿaynuñ başı vardur ben gedānuñ göñli dāġında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 2). [ḫūnīn oluben, -uben]*

ḫunṭa-i me'kūl [1] *Yiyecek dükkanı, meyhanesi.*

Çü menʿ olındı evāmirle **ḫunṭa-i me'kūl** / Ne ola ḥikmeti menʿ ide ḥükmini mānīʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 4). [ḫunṭa-i me'kūl,]*

ḫūr [7] *Ahu gözlüler, cennet kızları. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Serā-perde küşād olsa ruḫ-ı cānān olur peydā / Açılsa bāb-ı cennet **ḫūr** ile ġılmān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 1). [ḫūr,]*

ḫʿūrā [1] *Ahu gözlüler, cennet kızları.*

Yā ceḥīme nār olan yā ravżada **ḫʿūrā** nedür / Yā nedendür yā nedür bu ʿurve-i vüsḳā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 4). [ḫʿūrā,]*

ḥūr-ı cennet [1] *Cennet kızı.*

Bilürdi ʿāşıḳa oldı ḥarām ġayra heves / Yüzin dönübeni bakmadı **ḥūr-ı cennete** pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 3). [ḥūr-ı cennete, -e]*

ḥūr-ı cinān [1] *Cennetler hurisi.*

Şeydā göñül dolandura mı ins ü cān seni / Eglendüremedi seni **ḥūr-ı cinān** seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 1). [ḥūr-ı cinān,]*

ḥūr ile ġılmān [5] *Huri ile cennetteki erkek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿĀlemi ravż-i cennetde müşāhid oluben / **Ḥūr u ġılmānı** derilüp ḳıldılar efʿāle ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 4). [ḥūr u ġılmānı, -ı]*

ḫurdedān [1] *Nükteleri ve incelikleri anlayan.*

Ey ḥayāt-ı bī-fenāya rāġıb olan **ḫurdedān** / Ḥall-i ʿuḳde eyler iseñ bulasın yevmü't-tenād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 4). [ḫurdedān,]*

ḫurrem olmak [6] *Sevinmek, mutlu olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫayra maḳdem görinür milk-i ḥabībe yolumuz / Vaṣl ile **ḫurrem ola** ṣa'lla(h) dil-i mā'il-i mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 2). [ḫurrem ola, -a]*

ḫurşīd [1] *Güneş. II Sevgili.*

Ben ẕerre o **ḫūrşīde** dil vireli her demde / Ḳaldum şeb-i hicr içre irmedüm o bedr-aya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 2). [ḫūrşīde, -e]*

ḫūrşīd-i cihan [1] *Alemi aydınlatan güneş.*

Murāduñ sen bu güftārın eger fehm idesin ey dil / Ki **ḫūrşīd-i cihān** gibi virürsin sen żiyā aya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 5). [ḫūrşīd-i cihān,]*

ḫurşīd-i dünya [1] *Dünyanın güneşi.*

Şemʿ-i deycūr olalı **ḫurşīd-i dünyādur** göñül / Müntehā-yı ʿaḳla irgürdüm yine cān ü teni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 3). [ḫurşīd-i dünyādur, -dur]*

ḫūrşīd-i enver [1] *Parlak güneş.*

Ṭāliʿ midür nedür ki bu **ḫūrşīd-i enveri** / Nūrı iḥāṭa ḳıldı ḳamu baḥr ile beri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 1). [ḫūrşīd-i enveri, -i]*

hūrşīdveş [1] *Güneş gibi.*

Nümāyān olalı vechüñ benüm mir'āt-ı ḳalbümde / Nice biñ māh-ı tābānı ḳılur **hūrşīdveş** tenvīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 3). [hūrşīdveş,]*

ḫurūc [5] *Dışarı çıkmak, çıkış. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫurūcum aṣlın isterseñ ben andan olmadum ḫāric / Vülūcumda ḫurūcum vaṣfını añla maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 2). [ḫurūcum, -um]*

ḫurūc eylemek [1] *Dışarı çıkmak.*

Miyān-ı āb u āteşden **ḫurūc eyle** mü'eyyeddür / Anuñ çün gösterür her laḥẓa bir vech üzre eṭvāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 2). [ḫurūc eyle,]*

ḫurūc itmek [3] *Çıkmak, ayrılmak.*

Ayaġı ṭaşra başuben edebden **itme ḫurūc** / Ne deñlü aḳreb ola gözle müntehā-yı edeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 2). [ḫurūc itme, -me]*

Ṭavr u ṭarzın bildi pes ṭavrından **itmedi ḫurūc** / Anuñ içün eylemiş ʿulyāda ʿulyā ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 4). [ḫurūc itmedi, -me, -di]*

Fiʿlüm istiḫrācına ḳavlüm **ḫurūc itdi** bu kez / Gözlerüm bāl-i hümāyūnumda devlet sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 2). [ḫurūc itdi, -di]*

ḫurūc-ı mihr-i ḳamer [1] *Ay'ın güneşten çıkışı.*

Ḥabīb-i dilde göründi yine vidād-ı vülūc / **Ḫurūc-ı mihr-i ḳamerde** bu ittiḥād-ı vülūc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 1). [ḫurūc-ı mihr-i ḳamerde, -de]*

ḫurūf [5] *Harfler.*

Levḥ-i dilde çün yazıldı āyet-i ümmü'l-kitāb" / Her **ḫurūfına** virilmüşdür nice biñ biñ cevāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 1). [ḫurūfına, -ı, -na]*

Ey Murādī yem-i ʿirfānuña olmadı verāy / Her **ḫurūfı** kelimātuñ nice deryā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 5). [ḫurūfı, -ı]*

II Söz, sözler.

Semāʿ-ı ṣavt içün bī-ṣavt u ḥarf olmaḳ levāzımdan / **Ḫurūf** ezberle iḫvānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 3). [ḫurūf,]*

Elfdür evvel **ḫurūfa** ibtidā ey merd-i rāh / Oldı ʿaḳl-ı evvele saṭvet ü behcet iftitāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 3). [ḫurūfa, -a]*

Ey Murādī her kelāmuñda nice biñ sırr var / Her **ḫurūfı** ṭālibīne cümle feṭḥ-i bābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 5). [ḫurūfı, -ı]*

ḫurūş [1] *Coşkunluk hali, bağırma, coşma.*

Seḥer bülbül **ḫurūşından** dü-çeşme gelmemişdür ḫ∨āb / Sürūr-ı şevḳ ile eylerdi medḥ-i dilber-i nā-yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 1). [ḫurūşından, -ın, -dan]*

ḫusrev [2] *1. Hüsrev ü Şirin öyküsünün erkek kahramanı olan hükümdar.*

Ḳanı İskender ḳanı Dārā ḳanı **Ḫusrevle** Cem / Ḳanı Şeddād ile Nemrūd buldılar küllī zevāl

(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 3). [ḫusrevle, -le]

2. Hükümdar, padişah.

Seni şol kimse kim bildi rıżāñı gözledi dā'im / Ḳatında bir durur gedā vü ḳayṣer ü **ḫusrev** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 4). [ḫusrev,]*

ḫusrevā [1] *Ey padişah, padişahım.*

Ḳıl ʿināyet ben ġarîb-i bī-dile / Raḥmet eyle bu gedāya **ḫusrevā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 3). [ḫusrevā,]*

ḫuṣūl [2] *Hâsıl olma, peydâ olma, vücûda gelme.*

Ben **ḫuṣūle** rāġıbem oldı ḥuṣūlum mā-ḥaṣal / Devrümi bir noḳṭadan fehm iyle biñ pergār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 3). [ḫuṣūle, -e]*

Ben ḥuṣūle rāġıbem oldı **ḫuṣūlum** mā-ḥaṣal / Devrümi bir noḳṭadan fehm iyle biñ pergār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 3). [ḫuṣūlum, -um]*

ḫuṣūṣ [1] *Konu, mevzu.*

Bu Murādīnüñ **ḫuṣūṣında** nedür gör mā-ḥaṣal / Gir maḥabbet ʿālemine tā bulasın rāḥatüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 5). [ḫuṣūṣında, -ı, -n, -da]*

ḫuṣūṣ-i niḳāb [1] *Örtü, perde konusu, şekli.*

ʿAlā'im oldı ḳamu ʿāleme **ḫuṣūṣ-i niḳāb** / ʿAceb olur bu niḳābumda keşf olursa cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 4). [ḫuṣūṣ-i niḳāb,]*

ḫuṣūṣā [1] *Özellikle.*

Ṣıġındum saña yā Rab her belādan / **Ḫuṣūṣā** bu cihān-ı pür cefādan *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 19). [ḫuṣūṣā,]*

hūş [1] *Akıl, fikir, us.*

Ḫüsn-i pendine Murāduñ dutuben gūş ile **hūş** / Eyleme anı ki olmaya saña kār-ı ehem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 5). [hūş,]*

Hūşyār [1] *Hûş sahibi, akıllı, uyanık, aklı başında.*

Hest ü **hūşyāra** ṣorarlarsa benüm aḥvālüm / Ḳādir olmaya cevāba ne temāşādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 3). [hūşyāra, -a]*

hūşyār itmek [1] *Aklını başına getirmek, ayıltmak.*

Vire bir cür'a yine cām-ı ḥaḳīḳīsinden / Gāh mest ide bizi geh **ide hūşyār** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 4). [hūşyār ide, -e]*

hūş-yār olmak [2] *Aklı başına gelmek, kendine gelmek, uyanmak.*

Elā yā eyyühe'l-aḥbāb dıraḫtuñ altıdur kevser / Kim içerse zülālinden olup mest **olmadı hūşyār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 4). [hüşyār olmadı, -ma, -dı]*

Ma'nā ḥicābından çün ol ma'nā yüzin keşf eyledi / Dīvānelik terkin ḳılup cān **hūş-yār oldı** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 2). [hūş-yār oldı, -dı]*

hūşyār-ı ʿışḳ itmek [1] *Aşkın akıllısı olmak.*

Bir ṣaçı leylī nigāra şöyle mecnūn itdi kim / Tā ḳıyāmet **itmeyiserdür** beni **hūşyār-ı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 3). [hüşyār-ı ʿışḳ itmeyiserdür, -me, -(y)iser, -dür]*

ḫūt [2] *Balık.*

'Amelde 'ömr vefāsın ḳayurma kāmil iseñ / Bu **ḫutı** ḥayy idüben ölmedin at 'ummāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 4). [ḫutı, -ı]*

II Dünyayı üzerinde taşıdığına inanılan müekkel meleklerden biri.

Gel berü **Ḫūt** oluben çıḳma deñiz kaʿrından / Tā ḥayāta iresin ol niʿam-ı ʿuẓmādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 2). [ḫūt,]*

ḫūt-ı gönül [1] *Gönül balığı.*

Ġarḳa-i baḥr olalı **ḫūt-ı göñül** buldı ḥayāt / Şöyle ṭayyār durur fülk-i dil aña kim ire *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1360, Beyit 2). [ḫūt-ı göñül,]*

ḫūt olmak [1] *Balık olmak. II Hakiki âleme dalmak.*

Haḳīḳat baḥrine **ḫūt oldı** rūḥ-ı pür-fütūḥum çün / Şināv itsem o yem içre yine peydā olan sensin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 4). [ḫūt oldı, -dı]*

ḫuṭbe [1] *Cami minberinde okunan nutuk.*

"'Alleme'l-esmā" rumūzın fehm iden ʿāriflere / **Ḫuṭbede** ādem görinmez secde ḳılmazlar aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 4). [ḫuṭbede, -de]*

ḫuṭbe oḳumak [1] *Camilerde cuma ve bayram namazlarından sonra hatibin konuşması, halka öğüt vermesi.*

Minber-i evc-i kerāmāt üzre çün kıldı suʿūd / **Oḳuyup** ḥamd ile **ḫuṭbe** didi ālādan fütūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 4). [ḫuṭbe oḳuyup, -(y)up]*

ḫuṭūr itmek [1] *Hatıra gelmek, akla düşmek.*

Maḳām-ı ülfeti gördüm kemāle rāciʿ imiş / Ne kim **ḫuṭūr ide** ḫāṭırda cümle vāḳiʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 1). [ḫuṭūr ide, -e]*

ḫuṭūr ḳılmak [1] *Akla gelmek.*

İhtiyāc itdüm ḳamu kārumdan anuñ kārını / İşbu maʿnī şerḥi ol dem ḫāṭıra **ḳıldı ḫuṭūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 2). [ḫuṭūr ḳıldı, -dı]*

ḫużūr [14] *Huzur, gönül rahatlığı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿĀlemde dilerseñ ki **ḥużūruñ** ola dā'im / Yanuña yaḳīn olmayalar ehl-i şeḳāvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 2). [ḥużūruñ, -un]*

ḥużūra çekmek [1] *Huzuruna almak, kabul etmek.*

ʿAvālim gerçi seyrānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt / **Ḥużūra çekdi** izʿānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 1). [ḥużūra çekdi, -di]*

ḥużūr-ı ḳalb [1] *Gönül rahatlığı.*

ʿAmel berāberine maḥżarında ḥāżırdur / **Ḥużūr-ı ḳalb** iledür fiʿl ile olan efʿāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 3). [ḥużūr-ı ḳalb,]*

ḥużūr-ı meskenet olmak [1] *Fakirliğin huzuruna erişmek.*

Bu ḫūd ʿaṭā-yı ġınādur ya şīvedür yaḫū nāz / **Ḥużūr-ı meskenet olmaġa** faḳr-ı faḫri yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 3). [ḥużūr-ı meskenet olmaġa,]*

ḥużūr-ı vaḥdet [2] *Allah'a yakın olmanın verdiği huzur.*

Ḥużūr-ı vaḥdete meyl eyledi dil-i nālān / Cihān-ı kesrete mā'il olur mı ʿāḳil-i ḫūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 4). [ḥużūr-ı vaḥdete, -e]*

Ḥużūr-ı vaḥdet oldı kār-ı ʿārif / Gel ey ʿışḳ ehli kesb eyle maʿārif *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 33, Beyit 1). [ḥużūr-ı vaḥdet,]*

ḥużūr itmek [1] *Yüce huzura varmak.*

Menzil alup varup **itdüñ** mi maḳāmuña **ḥużūr** / Yoḫsa rāh üzre varup renc ü ʿanā gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 4). [ḥużūr itdüñ, -dü, -n]*

ḥużūr olmak [1] *Rahatlık, ferahlık olmak.*

Her ne **ḥużūr olsa** cihānda Murād / İste anı cümle ḳanāʿatdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 5). [ḥużūr olsa, -sa]*

ḥüccet [4] *Delil, burhan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger Murādī ṣorar iseñ kim nenüñ kārındadur / Ehl-i ʿışḳa ḳāḍī olmış **ḥüccet** imżāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 6). [ḥüccet,]*

hücrāt-ı ḳalb [1] *Gönül evi.*

Ḳanādil-i maḥabbetdür yanan **hücrāt-ı ḳalbümde** / Cemālidür hüveydā her seḥer mir'āt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 1). [hücrāt-ı ḳalbümde, -üm, -de]*

hücre-i deycūr [1] *Çok karanlık oda.*

Güneş żiyāsına mir'ātı tutmak oldı devā / Ki tā ki **hücre-i deycūra** nūr ola lāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 3). [hücre-i deycūra, -a]*

ḥücre-i dil [1] *Gönül hücresi.*

Sebʿ-i ṭıbāḳı seyr ider **ḥücre-i dildedür** velī / Ḥāṣa k'ola mekān aña belki ider senā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 3). [ḥücre-i dildedür, -de, -dür]*

ḥücre-i ḳalb [2] *Gönül hücresi, odası.*

Ḥücre-i ḳalbüm ṭolı ḳıl şuʿle-i envār ile / Nice bir cürm ü ḫaṭāyile ola göñlüm ḳara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 3). [ḥücre-i ḳalbüm, -üm]*

Maḥabbet şemʿine bu **ḥücre-i ḳalbi** ḳılup mişkāt / Göñül pervānesi dā'im tolaşur olmayup epsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 3). [ḥücre-i ḳalbi, -i]*

ḥücre-i vaḥdet [1] *Allah'a yakın olunan, tek kalınan yer.*

Kesretinden ḳaçmışam anuñ içün bu ʿālemüñ / **Ḥücre-i vaḥdetde** buldum gūşe-i tekrārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 2). [ḥücre-i vaḥdetde, -de]*

hüdā hüdā [2] *Çokça hidayet, doğru yol.*

İster iseñ kemālüñi iste hemān **hüdā hüdā** / Nām u nişānı tārik ol tā bulasın kemālüñi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 3). [hüdā hüdā,]*

Nām u nişānı tārik ol tā bulasın kemālüñi / İster isen kemālüñi itse heman **hüdā hüdā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 116, Beyit 3). [hüdā hüda,]*

hüdā-yı hādī [1] *Hidayet veren Allah.*

Rāh-ı vüṣūla encüm oldı **hüdā-yı hādī** / Künc-i dücāda sākin teşḫīṣ ider mi evḳāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 4). [hüdā-yı hādī,]*

ḥükm [41] *Hüküm, emir. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çü **ḥükmin** eyledi ẓāhir ne ẓāhir eẓher-i bāhir / Velīkin ẓāhire bāṭın olupdur rāzda sırrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 4). [ḥükmin, -in]*

ḥükm eylemek [2] *Üzerinde hakimiyet kurmak, hükmü altına almak.*

Ḳarīn-i maḫż-ı ezeldür vücūd-ı ʿayn-ı ḥikem / Nefaḥtü sırrına **ḥükm eyledi** delālātı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 2). [ḥükm eyledi, -di]*

Günāhuma muḳırram sensin aʿlem / Ne kim **ḥükm eyler** iseñ sensin aḥkem *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 44, Beyit 5). [ḥükm eyler, -r]*

ḥükm ḫırmanı [1] *Hüküm, karar, emir harmanı.*

Ḳādir u muṭlaḳdadur ḥükm-i vücūd-ı ins ü cān / Andan oldı münteşir ḫānum bu **ḥükmüm ḫırmanı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 2). [ḥükmüm ḫırmanı, -ı]*

ḥükm-i ān [1] *Zamanın hükmü, kararı.*

ʿArş-ı aʿlā ferş-i esfel bu zemīn ü āsumān / Ḥaḳ u bāṭıl nevʿ-i ẓātī nevʿ-i eşyā **ḥükm-i ān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 1). [ḥükm-i ān,]*

ḥükm-i ezel [2] *Ezelî, başlangıcı olmayan karar, hüküm.*

Geldi bu Murādī yine ʿālemlere ḳudret / **Ḥükm-i ezel** ile kurılur yine bu bāzār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 5). [ḥükm-i ezel,]*

Cümle-i ẕerrātda bāhir durur **ḥükm-i ezel** / Gel tefekkür eyle ḫānum nice ḫāṣiʿdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 3). [ḥükm-i ezel,]*

ḥükm-i ḥaḳḳ [2] *Allah'ın hükmü, kararı.*

Ey Murādī merd-i meydān ol durur ʿālemde kim / **Ḥükm-i Ḥaḳḳuñ** Muṣṭafānuñ şerʿi icrāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 5). [ḥükm-i ḥaḳḳuñ, -un]*

Murādī sırr-ı ḥikmetden eger kim inkişāf itse / Beḳā bulaydı **ḥükm-i Ḥaḳḳ** ile bu ʿālem-i fānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 5). [ḥükm-i ḥaḳḳ,]*

ḥükm-i ḥayy-ı lā-yenām [1] *Uyumayan, diri olan Allah'ın hükmü.*

ʿAyn-ı ḥikmetde görindi **ḥükm-i Ḥayy-ı lā-yenām** / Anuñ içün söylenür dünyāda vü uḫrāda hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 4). [ḥükm-i ḥayy-ı lā-yenām,]*

ḥükm-i ḥikmet [1] *Hikmetin, sebebin emri.*

Ey Murādī seni senden kim ola kim bile yeg / Her ne ṣādır ki ola sende **ḥükm-i ḥikmetdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 5). [ḥükm-i ḥikmetdür, -dür]*

ḥükm-i iḳtiżā [1] *Gereken hüküm, irade, karar.*

Sende durur necātum ey mefḫar-ı yegāne / Lāzım olan sebeb ne bu **ḥükm-i iḳtiżāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 2). [ḥükm-i iḳtiżāda, -da]*

ḥükm-i ḳādir [1] *Allah'ın hükmü, takdiri.*

Ṣuʿāʿ-ı şems-i enver ẕerredür mihr-i dilārāña / Muḳarrerdür bu ḥükm üzre ki ḳudret **ḥükm-i ḳādirdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 2). [ḥükm-i ḳādirdür, -dür]*

ḥükm-i ḳāṭıʿ [1] *Kesin hüküm, karar.*

Emr ile **ḥükm-i ḳāṭıʿ** irişdi çün türāba / Bir ʿaḳl-ı ekmel oldı ḳādir olup cevāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 1). [ḥükm-i ḳāṭıʿ,]*

ḥükm-i "kerremnā" [1] *"Şereflendirdik" hükmü, emri. [Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızıklar verdik; yine onları, yarattıklarımızın birçoğundan cidden üstün kıldık (17/İsra 70)].*

Oldı ẕikr-i ḥabīb-i ḳalbe ṣafā / Ẕākire geldi **ḥükm-i "kerremnā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 1). [ḥükm-i "kerremnā",]*

ḥükm-i kübrā [3] *Büyük, yüce hüküm, karar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥükm-i kübrāda ḳılup herkese tevzīʿ-i ḳader / Ḥamd-ı bī-ḥad ki bize virdi ʿināyet ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 3). [ḥükm-i kübrāda, -da]*

ḥükm-i Mevlā [1] *Allah'ın hükmü, iradesi.*

Ḥükm-i Mevlāya eger rāżī olursañ her zamān / Ey Murādī añlayasın sen bu ḳavl-i ḥikmetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 880, Beyit 5). [ḥükm-i mevlāya, -(y)a]*

ḥükm-i nāfiẕ-i ḥaḳ [1] *Allah'ın nüfuzlu, sözü geçen hükmü.*

Cemīʿ şey'e revān oldı **ḥükm-i nāfiẕ-i Ḥaḳ** / Cemīʿ elsineye añla tercemānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 4). [ḥükm-i nāfiẕ-i ḥaḳ,]*

ḥükm itmek [10] *Karar vermek, yönetmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿIşḳı sermeddür cihāna **ḥükm iden** min ḫākimin / Saʿyün artur Leyse li'l-insāni illā mā seʿā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 4). [ḥükm iden, -en]*

ḥükm-i vücūd-ı ins ü cān [1] *İnsan ve cin varlığıyla ilgili verilen hükümler, kararlar.*

Ḳādir u muṭlaḳdadur **ḥükm-i vücūd-ı ins ü cān** / Andan oldı münteşir ḫānum bu ḥükmüm ḥırmanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 2). [ḥükm-i vücūd-ı ins ü cān,]*

ḥükm-i ʿulā [1] *Yüce hüküm, karar.*

Her ne kim peydādadur **ḥükm-i ʿulāsın** añlaġıl / Ḳabż ü basṭ u ḳudret ü ʿilm- ü ḳażāsın añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 1). [ḥükm-i ʿulāsın, -sın]*

ḥükm ḳılmak [1] *Hüküm, karar vermek.*

Milk-i tende oldı çün daʿvāya bürhān insilāḫ / **Ḥükm ḳıldı** aña pes ol demde sulṭān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 1). [ḥükm ḳıldı, -dı]*

ḥükm olmak [1] *Hüküm, karar vermek.*

Ġāyıb-āne nice **ḥükm oluna** bu aṣl-ı şühūd / Bir şehādet ider isem daḫı dünyāda ne ġam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 3). [ḥükm oluna, -un, -a]*

ḥükm virmek [1] *Hüküm, karar vermek.*

Cān **ḥükmini virelden** nefḫadan bilmezlenür / Anuñ içün evvelīni ʿadd ider tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 2). [ḥükmini virelden, -elden]*

hümā [7] *Devlet, talih kuşu; Kaf dağında yaşadığına inanılan efsanevi kuş.*

ʿĀlemüñ maḫż-ı ḫayāl idügini bildi göñül / Ol **hümādur** buña ḳonmaz ki bilür mezbeledür

(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 3). [hümādur, -dur]

ʿUlyādadur **hümā** çün sāyem hümāya devlet / Ben devlete hümāyam devlet cenāḥa bādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 3). [hümā,]*

ʿUlyādadur hümā çün sāyem hümāya devlet / Ben devlete **hümāyam** devlet cenāḥa bādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 3). [hümāyam, -y, -am]*

ʿUlyādadur hümā çün sāyem **hümāya** devlet / Ben devlete hümāyam devlet cenāḥa bādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 3). [hümāya, -ya]*

Ten ḥicābın refʿ iden maḳṣūda bulmış dest-i res / Bir **hümādur** uçmaġa perr ile bāl eyler yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 2). [hümādur, -dur]*

Olmışam kūḥ-ı ḳanāʿatde yine ʿanḳa bu gün / Bir **hümāyam** ecniḥam ḳılmış durur bālā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 3). [hümāyam, -y, -am]*

II Yüce gönüllü kimse.

Evce çıḳar çün **hümā** ṭayr ider eflākda / Devlet-i ʿuẓmā bilür kime ṣalar sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 4). [hümā,]*

hümā-yı devlet [2] *Devlet kuşu, baht, talih, mtululuk.*

Hümā-yı devlet eger başuña ṣala sāye / ʿAṭā vü luṭf-ı Ḫudā saña ola hem-sāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 1). [hümā-yı devlet,]*

Hümā-yı devlet irişmişdür āşiyānumuza / Gelür çü nükhet-i vuṣlat meşām-ı cānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 1). [hümā-yı devlet,]*

hümā-yı gül-şen-i ḳuds [1] *Kutsal gül bahçesinin hüma kuşu olmak.*

Hümā-yı gül-şen-i ḳudsem mekānum ʿarş-ı aʿlādur / Şikāyet eylerem ammā vücūdum nār u ābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 2). [hümā-yı gül-şen-i ḳudsem, -em]*

hümā-yı şāḥibü'l-bāl olmak [1] *Kanat sahibi hüma kuşu olmak. II Talih sahibi olmak.*

Dilde ümmīd-i viṣāl-i yār olupdur münderic / Bu beşāretle **hümā-yı şāḥibü'l-bāl olmışuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 3). [hümā-yı şāḥibü'l-bāl olmışuz, -mış, -uz]*

hümāyun itmek [1] *Mübarek kılmak.*

Selām idüp selāmında beşāret virdi ḳavlinde / Yemīn ile yesārında **hümāyun itdi** encāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 2). [hümāyun itdi, -di]*

hümām [1] *Yüksek himmetli, büyük kimse.*

Yazdı levḥ üzre kilk-i ḳudret pes / Nāmını nām ile **hümām** el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 3). [hümām,]*

hümām olmak [2] *Çaba gösteren gayretli kimse olmak.*

Bu Murādī ʿAlleme'l-insān mālem yaʿlemüñ / Dersini ḳıldı ḳırā'āt ser-te-ser oldı hümām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 5). [hümām oldı, -dı]*

Tamām oldı kitāb el-ḥamdü li'llāh / **Hümām oldı** kitāb el-ḥamdü li'llāh *(Murâdî Dîvânı, Müfret 46, Beyit 1). [hümām oldı, -dı]*

hüner [15] *1. Marifet, bilgi.*

Kendüyi bulmaḳ durur kişi **hüner** kendüde / Ġayrı hünerdür ḳamu küllīde küllī hebā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 3). [hüner,]*

Ḥicābı refʿ ider ammā **hüner** ḳarārdadur / İn-isteḳarre fe-sevfe terānī lā-maḥcūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 3). [hüner,]*

Cüz' ü külden çü gelür cüz' ü kemāl ile **hüner** / Hüner ehlinden eger gelse **hüner** minnetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 4). [hüner,]*

Diñle Murādīnüñ bu kelāmını cān ile / Var ise sen daḫı getür ortaya bir **hüner** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 467, Beyit 5). [hüner,]*

Şu ʿāşıḳ kim vire ʿışḳ ile cānı / Fidā-yı rūḥ aña ednā **hünerdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 518, Beyit 4). [hünerdür, -dür]*

Hüner bilür ʿuyūbuñ yimegil ġam / Degil ey dil senüñ şāhuñ keremsüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 604, Beyit 4). [hüner,]*

Ey Murādī eser-i ḥikmet olupdur bu kelām / Ey celāl ile cemālüñde gör imdi **hünerin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 5). [hünerin, -in]*

'Ulūm-ı evvel ü uḫrāya 'ālim iseñ eger / Hüner getür bu miyāna olur naẓar **hünere** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 4). [hünere, -e]*

'Ulūm-ı evvel ü uḫrāya 'ālim iseñ eger / **Hüner** getür bu miyāna olur naẓar hünere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 4). [hüner,]*

Kitābında didi iḳrā oḳındı ezber-i manẓūr / Naẓar mir'āta urmaḳdur **hünerdür** añla dermānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 3). [hünerdür, -dür]*

2. Maharet, ustalık.

Kendüyi bulmaḳ durur kişi hüner kendüde / Ġayrı **hünerdür** ḳamu küllīde küllī hebā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 3). [hünerdür, -dür]*

Ey Murādī sākit ol eyler **hüner** kendin ʿayān / Bil ki sākit olmayan ṭabl-ı tehīdür kim utar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 5). [hüner,]*

ʿĀrifüñ ʿaynındadur nūr-ı cemāl-i tāb-ver / Cānı ḳurbān eylemekdür ʿāşıḳa ednā **hüner** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 1). [hüner,]*

Fetvā-yı ʿaynı ʿayn ile bilmek **hüner** degül / Añla Murādī ġayb ile ʿayn-ı ʿaṭādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 6). [hüner,]*

Murādī merd-i ʿaybından **hüner** degil ḫaber almaḳ / Serüñde sırr-ı aʿlā gör diye tā çeşm-i ter elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 5). [hüner,]*

hüner ehli [1] *Hüner, marifet sahibi olan kimseler.*

Cüz' ü külden çü gelür cüz' ü kemāl ile hüner / **Hüner ehlinden** eger gelse hüner minnetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 4). [hüner ehlinden, -n, -den]*

hüner göstermek [2] *Beceriklilik ortaya koymak, herkesin yapamayacağı bir işi yapmak.*

Didüm sığmaz mı ism içre müsemmānuñ merāmı pes / Didi kim sırr-ı esrārı Murādī sen **hüner göster** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 5). [hüner göster,]*

ʿIşḳ ile daʿvā ḳılan gel berü **göster hünerüñ** / Merd iseñ kār ile bürhānuñı meydāna getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 4). [hünerüñ, -üñ göster]*

hünkār-ı ʿışḳ [1] *Aşk hükümdarı.*

Bende ḳıldı ise sulṭān u gedāyı ġam degül / Ḥükm iderse ʿāleme cānā eger **hünkār-ı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 5). [hünkār-ı ʿışḳ,]*

ḥürmet [8] *İhtiram. Hürmet, şeref, saygı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tāc-ı ʿişmet olsa başuñda saña ʿizzet yiter / **Ḥürmetüñi** ṣaḳlar iseñ ol saña ḥürmet yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 1). [ḥürmetüñi, -ün, -i]*

ḥürmet me'āli [1] *Hürmetin, saygının anlamı, derinliği.*

Maḥṣūṣ olındı ḳıdve-i aʿyān olup özi / Metbūʿ oldı gözledi **ḥürmet me'ālini** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 4). [ḥürmet me'ālini, -(n)i]*

ḥürmet-i dīrīne [1] *Eskiden beri saygı duyulan, hürmet gösterilen.*

Ḥürmet-i dīrīnedür mābeyni efżal gösteren / ʿİlm ü faẓl ile kemālātında ekmel gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 1). [ḥürmet-i dīrīnedür, -dür]*

ḥürr-i aṣl olmak [1] *Aslı hür, serbest olmak.*

Ḥürr-i aṣl oldum ʿabādumdur ḳamu / Her ne var ednā ile aḥrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 3). [ḥürr-i aṣl oldum, -du, -m]*

ḥüsn [55] *Güzellik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳalbi idüpdür āyine çün vech-i aḥsenüñ / **Ḥüsnüñ** durur ḳılan yine mir'āt-ı bā-ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 3). [ḥüsnüñ, -ün]*

ḥüsn-i bāġ [1] *Güzellik bahçesi.*

Ḥüsn-i bāġına ḫazān irmesün anuñ diyü ben / Bār-gāh-ı Ḥaḳḳa ḳaldurdı şınar ellerini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 4). [ḥüsn-i bāġına, -ı, -(n)a]*

ḥüsn-i bā-kemāl [1] *Mükemmel güzellik.*

Şol **ḥüsn-i bā-kemāl** ki sen dil-rübādadur / Günden güne bu ḳalbüme ʿışḳı ziyādedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 1). [ḥüsn-i bā-kemāl,]*

ḥüsn-i bī-nihāyet [1] *Sonu olmayan güzellik.*

Bu **ḥüsn-i bī-nihāyetden** bize çün kim ḫaber geldi / Bu başa anuñ ʿışḳından neler geldi neler geldi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 1). [ḥüsn-i bī-nihāyetden, -den]*

ḥüsn-i cemal [6] *Güzel yüz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Taḥayyür ḳapladı ʿālemleri **ḥüsn-i cemālüñden** / Anuñ çün zindeler bī-ʿaḳl mevt-i ḫ∨āba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 4). [ḥüsn-i cemālüñden, -ün, -den]*

ḥüsn-i cihān-ārā [1] *Dünyayı süsleyen güzellik.*

Bu **ḥüsn-i cihān-ārā** peydā neden olmışdur / Bu ʿizzet-i bī-hemtā peydā neden olmışdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 1). [ḥüsn-i cihān-ārā,]*

ḥüsn-i dilārā [1] *Gönlü süsleyen, gönle huzur veren güzellik.*

Gerçi kim sūretde ʿaynum bilmedi keyfiyyetin / Līk ḫayrān eyleyen **ḥüsn-i dilārādur** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 2). [ḥüsn-i dilārādur, -dur]*

ḥüsn-i dilārā-yı ḥabīb [1] *Sevgilinin gönül süsleyen güzelliği.*

Beni ġayretde ḳodı **ḥüsn-i dilārā-yı ḥabīb** / Ḳıldıġınca naẓarın dīde-i cān oldı celī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 2). [ḥüsn-i dilārā-yı ḥabīb,]*

ḥüsn-i dilber [2] *Güzel dilber, sevgili.*

Nār-ı ġayretdür cehennem nār ile memlū olan / **Ḥüsn-i dilberdür** cināndа ḥūr u ġılmān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 4). [ḥüsn-i dilberdür, -dür]*

Gördüm çü **ḥüsn-i dilberi** mir'āt-ı ḳalb ile / İletdi nūr-ı ʿayna beni bir dücāda ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 2). [ḥüsn-i dilberi, -i]*

ḥüsn-i ezel [1] *Ezelî güzellik, İlahi güzellik.*

Muḫāṣemetde ne var sendedür çü **ḥüsn-i ezel** / Cenāna rāġıb olup yā nedür bu ṭūl-ı emel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 1). [ḥüsn-i ezel,]*

ḥüsn-i fi'āl [1] *Güzel iş, amel.*

Nām-ı ḫabībi añlamaḳ olmış durur 'asīr / Ammā mücāhid ol yüri **ḥüsn-i fi'āl** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 4). [ḥüsn-i fi'āl,]*

ḥüsn-i ḫaber [1] *Güzel haber.*

Aḥsen-i vech ile bildürdi kemālinden eser / Neşr olur ʿāleme ol vech ile **ḥüsn-i ḫaberi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 2). [ḥüsn-i ḫaberi, -i]*

ḥüsn-i ḥabīb [1] *Sevgilinin güzelliği.*

Görindi **ḥüsn-i ḥabībümde** çün cemāl evżaḥ / Anuñ içün iki ʿālemdedür kemāl evżaḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 1). [ḥüsn-i ḥabībümde, -üm, -de]*

ḥüsn-i ḥāl [1] *İyi hâl; güzel ahlak.*

Dilüm ḥabībe düşelden zebān maḳāldedür / Maḳāl ḳavl ile ḥavlinde **ḥüsn-i ḥāldedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 1). [ḥüsn-i ḥāldedür, -de, -dür]*

ḥüsn-i ḫalḳ [1] *Yaratma, yaratılmanın güzelliği.*

Nefādī olmadı aṣlā bu **ḥüsn-i ḫalḳuñ** ey ʿāṣıḳ / Miyān-ı ʿāṣıḳ u maʿşūḳ ʿacā'ib cāy-ı ṣoḥbetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 4). [ḥüsn-i ḫalḳuñ, -un]*

ḥüsn-i iḥsān ḳılmak [1] *Bağışın, ihsanın güzelini sunmak.*

Ḳıldı çü **ḥüsn-i iḥsān** vehhāb-ı zü'l ʿaṭāya / Anuñ içün Murādī ṣāḥib-nisār idüpdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 5). [ḥüsn-i iḥsān ḳıldı, -dı]*

ḥüsn-i insānī [1] *İnsanlığın güzelliği.*

Cemālüñ revnaḳı dünyā vü māfihāda ẓāhirdür / Velīkin **ḥüsn-i insānīde** eẓher belki bāhirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 1). [ḥüsn-i insānīde, -de]*

ḥüsn-i ḳabūl [1] *İyi karşılama, güler yüzlülük gösterme.*

Murādī **ḥüsn-i ḳabūl** ile ḳılduñ ise ḳabūl / Anuñ murādını ḥīn-i seḥerde göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 6). [ḥüsn-i ḳabūl,]*

ḥüsn ile tecellā [1] *Güzellik ve görünme, ortaya çıkma..*

Hem-rehüm olmaġa her dillerde gūyā söylenür / Manẓarum olmaġa **ḥüsn ile tecellā** söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 1). [ḥüsn ile tecellā,]*

ḥüsn illeri [1] *Güzellik memleketleri.*

Şāh-ı cemāle ḳarşu **ḥüsn illeri** açılmış / Her kāra bā'is ancaḳ birbir zamāndur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 4). [ḥüsn illeri,]*

ḥüsn-i pend [1] *Güzel nasihat.*

Ḥüsn-i pendine Murāduñ dutuben gūş ile hūş / Eyleme anı ki olmaya saña kār-ı ehem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 5). [ḥüsn-i pendine, -i, -(n)e]*

ḥüsn-i rehā [1 *Güzel kurtuluş.*

Sırr-ı ʿışḳı ne bilür gözlemeyen **ḥüsn-i rehā** / ʿAyn-ı aʿmā nice iḳrār ide bürhānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 4). [ḥüsn-i rehā, -a]*

ḥüsn-i rivayet [1] *Naklonunan, dilden dile anlatılan güzellik.*

Ḥüsn-i rivāyeti irişelden tevātüre / Kimisi ʿayn-ı rāvī kimisi ḥayāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 2). [ḥüsn-i rivāyeti, -i]*

ḥüsn-i rıżā [2] *Rıza gösterme, hoş görme.*

Çün oldı **ḥüsn-ı rıżāyile** muḥsin iḥsānı / Arada oldı ḥabībüm hemān bahāne ḥużūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 3). [ḥüsn-ı rıżāyile, -(y)ile]*

Ḳıvam-ı ʿizzetüñ buldum senüñ **ḥüsn-i rıżāñ** üzre / Rızāñı ḳullaruñda bulmışam ḥüsn ü ʿaṭāñ üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 1). [ḥüsn-i rıżāñ, -n]*

ḥüsn-i rıżā olmak [1] *Güzel rızanı, hoşnutluğunu gözetmek.*

Murāduñ ārzūsı dā'imā **ḥüsn-i rıżāñ olmış** / Saña lāyıḳ ne ise anuñ ile ber-murād eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 5). [ḥüsn-i rıżāñ olmış, -mış]*

ḥüsn-i ruḫ [1] *Yanağın güzelliği.*

Şerḥe ḳābil mi ʿaceb **ḥüsn-i ruḫuñ** yār didüm / Virmedi baña cevābı yine tekrār didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 1). [ḥüsn-i ruḫuñ, -un]*

Cān cemāl-i yāre ḳarşu seyr ider ḥālātdan / Ḫūb olan seyrān ider **ḥüsn-i ruḫın** mir'ātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 1). [ḥüsn-i ruḫın, -ın]*

ḥüsn-i ruḫsār [1] *Yanağın güzelliği.*

Fecr-i ṣādıḳ leyl-i sevdādan ʿayān olmaḳdadur / Māh u mihrüñ **ḥüsn-i ruḫsārı** beyān olmaḳdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 1). [ḥüsn-i ruḫsārı, -ı]*

ḥüsn-i rūy [1] *Güzel yüz.*

Şerḥ ü beyāna ṣıġmadı gerçi bu **ḥüsn-i rūy** / Herkes dilinde medḥi ʿalā ḳudreti'l-himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 3). [ḥüsn-i rūy,]*

ḥüsn-i ṣıfat [2] *Güzel sıfatlar, vasıflar.*

Kemāl ehl-i vücūda vücūd olınca kemāl / Benüm kemāl-i vücūdumdadur bu **ḥüsn-i ṣıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 3). [ḥüsn-i ṣıfat,]*

Evvelüñ fikr-i ḫayāli senden iḫbār eylemez / Seyr iden **ḥüsn-i ṣıfātuñ** ẓātuñ efkār eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 1). [ḥüsn-i ṣıfātuñ, -un]*

ḥüsn-i ṣūret [1] *Yüz, görünüş güzelliği.*

Ḥüsn-i ṣūretle gezüp ʿāleme destān olma / Aldanursañ eger ʿālemde denīsin be-denī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 4). [ḥüsn-i ṣūretle, -le]*

ḥüsn-i ta'bīr [1] *Güzel ifade.*

Murāduñ **ḥüsn-i ta'bīrin** işiden ġaş olur elbet / Meseldür maḥv olur el-ḥaḳ düşerse ḳaṭre deryāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 5). [ḥüsn-i ta'bīrin, -in]*

ḥüsn-i tekrar [1] *Güzelliğin yinelenmesi, her zaman güzel olma hâli.*

Cihān-ı bī-nişānīden gelürse feyż-i külliyāt / Mükemmeldür kemāl ile olursa **ḥüsn-i tekrāruñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 2). [ḥüsn-i tekrāruñ, -un]*

ḥüsn-i vech [5] *Yüz güzelliği. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çü ḫ∨ābumda görem zībā cemālin ol dilārāmuñ / Yine ḫ∨ābumda ḫ∨ābum **ḥüsn-i vech** ile ide taʿbīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 4). [ḥüsn-i vech,]*

ḥüsn-i yār [2] *Sevgilinin güzelliği.*

ʿĀlemde iki nesnenüñ olmaz nihāyeti / Bir **ḥüsn-i yāre** bir daḫı ʿışḳ-ı gedādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 3). [ḥüsn-i yāre, -e]*

Cemālin çü mekşūf ide **ḥüsn-i yār** / Kim ola ki farḳ ide andan beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 2). [ḥüsn-i yār,]*

ḥüsn-i Yūsuf [1] *Hz.Yusuf'un güzelliği.*

Ḥüsn-i Yūsufda eger ḳıldı ise ḥāl ẓuhūr / Ḥāl-i Yaʿḳūbda gör ʿışḳ ile cānı nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 3). [ḥüsn-i yūsufda, -da]*

ḥüsni ẓann [1] *İyi niyet, güzel düşünce besleme.*

Muḥaḳḳakdur benüm ẓannum ki ẓannumdan daḫı yegdür / Bu **ḥüsni ẓannumuñdur** rāyı ḳurtaran elemlerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 2). [ḥüsni ẓannumuñdur, -um, -dur]*

ḥüsn-i zībā [1] *Lâtif güzellik.*

Senüñ bu **ḥüsn-i zībānı** görelden bülbül-i cānum / Naẓar ḳılmaḳ ne mümkin derde yāhūd reng ile būya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 2). [ḥüsn-i zībānı, -ı]*

ḥüsniyyāt [1] *Güzellikler. II Edebi sanatlarla süslü olan.*

Ṣanmaġıl ḳavl-i Murādīyi ṣaḳın **ḥüsniyyāt** / Vāżıḥ eyledi kelāmın senüñ iẕʿānuñ içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 5). [ḥüsniyyāt,]*

ḥüsn ü ān [1] *Güzellik ve cazibe.*

Münʿakis oldı cemāl-i yārden bir **ḥüsn ü ān** / Ṣevḳini her dem-be-dem ʿuṣṣāḳ-ı nālān arturur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 4). [ḥüsn ü ān,]*

ḥüsn ü ʻaṭā [1] *Güzellik ve bağış, kerem.*

Ḳıvam-ı ʻizzetüñ buldum senüñ ḥüsn-i rıżāñ üzre / Rızāñı ḳullaruñda bulmışam **ḥüsn ü ʻaṭāñ** üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 1). [ḥüsn ü ʻaṭāñ, -n]*

ḥüsn ü cemal [7] *Güzellik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rū ḥicābını eger ḳaldura ol **ḥüsn ü cemāl** / Ṭāḳat itmez bilürem aña dil-i sā'il-i mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 4). [ḥüsn ü cemāl,]*

ḥüsn ü cemāl-i dildār [1] *Sevgilinin güzel yüzü ve güzelliği.*

Seni ḥayrān ideli **ḥüsn ü cemāl-i dildār** / Ḳamu ḥayran Murādī dem-i ḥālüñde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 5). [ḥüsn ü cemāl-i dildār,]*

ḥüsn ü ḳubḥ [1] *Güzellik ve çirkinlik.*

Bed ü nīki görelden **ḥüsn ü ḳubḥı** bilmişem aʿlā / Cemīlü'l-vaṣf olalıdan cemāl-i bā-cemāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 3). [ḥüsn ü ḳubḥı, -ı]*

ḥüsn ü ṭarāvet [1] *Güzellik ve tazelik.*

Sende bu **ḥüsn ü ṭarāvet** neden olmış ẓāhir / Cümle maḫlūk-ı cihān fikr ile bu ḥāletde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 3). [ḥüsn ü ṭarāvet,]*

ḥüsn ü ẓerāfet [1] *Güzellik ve incelik.*

Senüñ ḥüsnüñ ṣafāsından olur ẕevḳüm kemālince / Kemālinden mükemmel eylemek **ḥüsn ü ẓerāfetdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 3). [ḥüsn ü ẓerāfetdür, -dür]*

ḥüsrān [2] *1. Zarar, ziyan.*

Naṣīḥāt gūş ḳıl ey dil saña bī-ḥad fevāyid var / Naṣīḥāt gūş idenler görmediler tā ebed **ḥüsrān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 4). [ḥüsrān,]*

İlāhī bende bir ṣāliḥ ʿamel yoḳ / Şehā ʿışyān ile **ḥüsrānumuz** çoḳ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 14). [ḥüsrānumuz, -umuz]*

ḫüsrān olmak [1] *Zarara uğramak.*

Murādī gevherin asan ḳulaġa / Ümīdüm oldur **olmaya** o **ḥüsrān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 5). [ḫüsrān olmaya, -ma, -(y)a]*

ḫüsūf [1] *Ay tutulması. II Kedere maruz kalma.*

Murādī noḳṭa-i pergār olupdur iki ʿālemde / **Ḫüsūfından** selāmetdür ḳamer eyyāmı görmez salḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 5). [ḫüsūfından, -ın, -dan]*

ḫüva'llāhü'lleẕī rabbun raḥīmün ḳādirun Allah [1] *O Allah ki merhamet eden, her şeye gücü yeten ve terbiye edendir.*

Ẕekernā ismehū bi-şevḳi ve ḳulnā dā'imen Allah / **Ḫüva'llāhü'lleẕī rabbun raḥīmün ḳādirun Allah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 1). [ḫüva'llāhü'lleẕī rabbun raḥīmün ḳādirun allah,]*

hüve bāḳin ve sirrühü ebḳā [1] *Baki odur ve sırrı da baki kalacaktır.*

Maʿrifetden su'āl iderse Murād / **Hüve bāḳin ve sirrühü ebḳā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 5). [hüve bāḳin ve sirrühü ebḳā,]*

hüve'd-deyyānü ve's-sulṭān [1] *O sultan ve herkesin hakkını ve hesabını en iyi bilen ve verendir.*

Ġanī bī'ẕ-ẕāt muṭlaḳdur hüve'r-Rahmānü ve'l-mennān / Yücedür ṭālibüm her dem **hüve'd-**

deyyānü ve's-sulṭān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 1). [hüve'd-deyyānü ve's-sulṭān,]*

hüve'l-bāḳī [1] *"Ebedi olan O'dur".*

Gel ey ʿāşıḳ hemān hū di **hüve'l-bāḳī** hüve'l-bāḳī / Çün oldur cümleden efżal çün oldur cümleden aʿlem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 9). [hüve'l-bāḳī,]*

hüve'l-ḥannān [1] *O çok merhametli, acıyandır.*

Elā yā eyyühe'l-ʿuşşāk nedür maʿşūḳı bildüñ mi / Beridür cümleden el-ḥaḳ hüve'r-Rabbü **hüve'l-Ḥannān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 3). [hüve'l-ḥannān,]*

hüve'l-hayyu [1] *O (Allah) Hayy'dır: Bütün varlıkların hayat kaynağı, ebedî ve hakîkî hayat sâhibi" anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır.*

Cemāl-i pertev enverdür cemāl-i pertevi n'eyler / Muʿarrādur müberrādur **hüve'l-ḥayyü** hüve's-sübḥān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 4). [hüve'l-ḥayyü,]*

hüve'l-ḥayyü'lleẕi fāṭır [1] *O, yaratıcı olan diridir [Hamd, gökleri ve yeri yaratan. (35/Fatır 1, muht. yer.)].*

Bu ḳudret ḳudret-i ʿuzmā senüñ şānuñ ʿaẓīminde / Ki ẕātuñ aʿẓam ez-cümle **Hüve'l-ḥayyü'lleẕi fāṭır** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 4). [hüve'l-ḥayyü'lleẕi fāṭır,]*

hüve'l-ḥayyü'lleẕī lā-hū ve illā hū [1] *O diridir, O'ndan başka Mevla yoktur (40/Mümin 65).*

Tebāreke ismü Mevlāyī Teʿālā şānühü cemʿā / **Hüve'l-ḥayyü'lleẕī lā-hū ve illā hū** ve Mevlānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 1). [hüve'l-ḥayyü'lleẕī lā-hū ve illā hū,]*

huve'llāhu'lleẕī lā-mislehu fī'l-kevni ve'l-imkān huve'l-ḥayyü'l-leẕī ferdün muḥīṭun ḳādirün sulṭān [1] *O sultandır, ferttir, muhittir, kadirdir, kevn ü mekânda misli olmayandır.*

Huve'llāhu'lleẕī lā-mislehu fī'l-kevni ve'l-imkān / Huve'l-ḥayyü'l-leẕī ferdün muḥīṭun ḳādirün sulṭān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 982, Beyit 1). [huve'llāhu'lleẕī lā-mislehu fī'l-kevni ve'l-imkān huve'l-ḥayyü'l-leẕī ferdün muḥīṭun ḳādirün sulṭān,]*

hüve'llāhü'lleẕī rabbün raḥīmün ḳādirün Allāh [1] *O Allah ki Rab'dir, rahimdir, kadirdir.*

Ẕekernā ismehü bi'ş-şevḳi ve ḳulnā dāyimen Allāh / **Hüve'llāhü'lleẕī Rabbün Raḥīmün ḳādirün Allāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 1). [hüve'llāhü'lleẕī rabbün raḥīmün ḳādirün allāh,]*

hüve'l-maḥbūbü maḥbūbün lehü'l-aḫfā mine'l-maḫfī [1] *O sevgili sevilendir, gizliden en gizlidir.*

Hüve'l-maḥbūbü maḥbūbün lehü'l-aḫfā mine'l-maḫfī / Hemān bir sırr-ı ʿāşıḳdur viren māʿnāda maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 4). [hüve'l-maḥbūbü maḥbūbün lehü'l-aḫfā mine'l-maḫfī,]*

hüve'l-mennānü lā yenfedu 'aṭāhu [1] *O karşılıksız veren ve ihsanı bitmeyendir.*

Ġaniyyün rāziḳun muʿṭan ra'ūfun / **Hüve'l-Mennānü lā yenfedu 'aṭāhu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1433, Beyit 2). [hüve'l-mennānü lā yenfedu 'aṭāhu,]*

hüve'l-vāḳiʿ [2] *Hālbuki o, ellerinde bulunan Tevrat'ı tasdik eden hak bir Kitap'tır (2/Bakara 91; 6/Enam 66; 8/Enfal 32; 22/Hac 6, 62; 24/Nur 25; 31/Lokman 30; 32/Secde 30; 34/Sebe 6; 35/Fatır 31; 7/Muhammed 2).*

Murādī mā-hüve'l-vāḳiʿ **hüve'l-vāḳiʿ** hüve'l-vāḳiʿ / N'idersin anuñ erkānı siyādet eyleyen cünbiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 621, Beyit 5). [hüve'l-vāḳiʿ,]*

Murādī mā-hüve'l-vāḳiʿ hüve'l-vāḳiʿ **hüve'l-vāḳiʿ** / N'idersin anuñ erkānı siyādet eyleyen cünbiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 621, Beyit 5). [hüve'l-vāḳiʿ,]*

hüve'r-rabbü [1] *O terbiye edici Allah'tır.*

Elā yā eyyühe'l-ʿuşşāk nedür maʿşūḳı bildüñ mi / Beridür cümleden el-ḥaḳ **hüve'r-Rabbü** hüve'l-Ḥannān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 3). [hüve'r-rabbü,]*

hüve'r-rahmānü ve'l-mennān [1] *O esirgeyen ve çok lütuf sahibidir.*

Ġanī bī'ẕ-ẕāt muṭlaḳdur **hüve'r-Rahmānü ve'l-mennān** / Yücedür ṭālibüm her dem hüve'd-deyyānü ve's-sulṭān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 1). [hüve'r-rahmānü ve'l-mennān,]*

hüve's-sulṭān 'aẓumet kibriyāhu [1] *Sultan odur, kibriyası azimdir.*

Hüve's-sulṭān 'aẓumet kibriyāhu / Ve yebḳā veccehü nufiye sivāhü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1433, Beyit 1). [hüve's-sulṭān 'aẓumet kibriyāhu,]*

hüve's-sulṭānu ve'r-raḥmān [1] *O sultan ve rahmandır.*

Muʿayyen Rabb-i vaḥdetde hüviyyetdür olan maḫfī / Velīkin āşkār olmış **hüve's-sulṭānu ve'r-Raḥmān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 2). [hüve's-sulṭānu ve'r-raḥmān,]*

hüve's-sübḥān [1] *O her şeyden münezzehtir, beridir.*

Cemāl-i pertev enverdür cemāl-i pertevi n'eyler / Muʿarrādur müberrādur hüve'l-ḥayyü **hüve's-sübḥān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 4). [hüve's-sübḥān,]*

hüve't-tevvābü ve'l-ġufrān [1] *O tövbeleri çok kabul eden af sahibidir.*

Eger var ise virdüñ pes saña vārid durur fāṣıl / Murādī bildügin bildi **hüve't-tevvābü ve'l-ġufrān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 5). [hüve't-tevvābü ve'l-ġufrān,]*

hüveyda [32] *Belli, besbelli, açık, apaçık, aşikâr. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Netāyic ḳapladı iki cihānı ḳabż ü basṭ ile / Heyūlāda **hüveydādur** ne kim var cümleten maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 3). [hüveydādur, -dur]*

hüveydā itmek [1] *Aşikar etmek, ortaya çıkarmak.*

Dürr-i deryā-yı ḥaḳīḳat bu kelām-ı dil-cū / Ḳaṭarāt **itdi hüveydā** yine deryādan dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 2). [hüveydā itdi, -di]*

hüveydā ḳılmak [3] *Aşikar hale getirmek, belli etmek.*

Her ḳaçan **ḳılsam hüveydā** ʿömrümüñ sermāyesin / Ol zamān her mā-ḫalaḳ ʿömrinde bulur pāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 1). [hüveydā ḳılsam, -sa, -m]*

Ḳıldı hüveydāda hüveydā beni / Ḳıldı lisānına beni tercemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1173, Beyit 3). [hüveydā ḳıldı, -dı]*

Sırr-ı sübḥānī **hüveydā ḳıldı** ḳalb-i enbiyā / Evliyāya muḳtebis efvāh düşdi femlere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 3). [hüveydā ḳıldı, -dı]*

hüveydā olmak [7] *Ortaya çıkmak, belli olmak, görülmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mübdiʿ-i küllü'l-bedāyiʿden **hüveydā olmayan** / Ṣāḥib olmaḳ bir şeye ben dimezem lāyıḳ aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 2). [hüveydā olmayan, -ma, -(y)an]*

hüviyyet [4] *Hakikat, asıl.*

Murāduñ ʿayn-ı ḥaḳḳını **hüviyyetdür** ḳılan bāhir / Cemālüñ perdesi ṭursun helāk olmaya māfihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 5). [hüviyyetdür, -dür]*

Ey Murādī eyledüñ çünki murāda ārzū / Eyledi mīm-i murād içün **hüviyyet** iftitāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 5). [hüviyyet,]*

Muʿayyen Rabb-i vaḥdetde **hüviyyetdür** olan maḫfī / Velīkin āşkār olmış hüve's-sulṭānu ve'r-Raḥmān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 2). [hüviyyetdür, -dür]*

II Kişilik, benlik (Hüviyet ile hû yazılışları aynı olması hasebiyle).

Elf ü nūn ū yā vü elf ü nūn u elf u elf u lām / Hādan añlaġıl **hüviyyet** maʿnīde imʿān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 2). [hüviyyet,]*

hüviyyet maḫzeni [1] *Şahsiyet, kişilik hazinesi.*

Yaḳīn olmaz bu īḳān ile el-ḥaḳ fażl-ı ʿallāme / **Hüviyyet maḫzenin** aç kim mülāḳī ol liḳāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 2). [hüviyyet maḫzenin, -n]*

ḫüzn [2] *Gam, keder, tasa.*

Ne ʿaceb ḥālet olur ḥāletümüz ey ḥālet / Gāh şevḳ u gehī **ḫüzn** ü gehī fürḳat devlet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 1). [ḫüzn,]*

Şāhā nice bir **ḫüzn** ile ḳala dil-i maḥzūn / Leyli şaçuña oldı güzel çünki o Mecnūn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 1). [ḫüzn,]*

ḫüzn ü bela [1] *Keder ve sıkıntı.*

Yūsuf-ı ḥüsn ü cemāl eyledi mi raḥm u luṭf / Yāhū Yaʿḳūb-ṣıfat **ḫüzn ü belā** gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 2). [ḫüzn ü belā,]*

2.2.10. I

ıbā eylemek [2] *Çekinmek.*

Güş ḳıl ḳavl-i Murādī **eyleme** zinhār **ıbā** / Kim neler var maḥv olur bir ḳavlin iẕʿān ʿışḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 6). [ıbā eyleme, -me]*

Müstecābü'd-daʿve olmaḳdan **ıbā eyler** mi dil / Cümleten pes ān-ı vāḥid bildi vicd u ān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 3). [ıbā eyler, -r]*

ʿıḳāb [1] *Eziyet, eza, cefa, azap.*

Aşlını bu sevāb u **ʿıḳābuñ** hep añlayup / Cehd ile bu sevābuma yüz ṭutmışam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 4). [ʿıḳābuñ,]*

ʿılaḳe [1] *Alakalar, ilgiler, bağlar.*

Muḥāl olmaz mecāl olmaz ki ger kesdüñ **ʿılaḳeyin** / Durış cehd eyle ʿaynüñden açıla tā ḥicābeyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 1). [ʿılaḳeyin,]*

ırağ / ıraḳ [3] *Uzak.*

Olalı ʿışḳ ile hemser dü-ʿālemden ferāġum var / Yaḳīn olalı dildāra ḳamusından **ırāġum** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 1). [ırāġum, -um]*

Ey Murādī sözlerüñ v'Allāhi ḥaḳdur bilmiş ol / Ḥaḳdan ayrudan bi-ḥamdi'llāh **ırağum** var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 5). [ırağum, -um]*

Ey maḳām-ı vuṣlata vāṣıl bilen öz nefsini / Ḥadd ü pāyān olımaz buʿd ile ḳurbiyyet **ıraḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 2). [ıraḳ,]*

ırağ eylemek [1] *Uzaklaştırmak.*

Varmaġ isterseñ eger kim āşiyān-ı ḳudse gel / Münseliḫ ḳıl rūḥuñı sen **eylegil** tenden **ırağ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 2). [ırağ eylegil, -gil]*

ırağ ḳılmak [1] *Uzaklaşmak.*

Cān ü dil ʿışḳuñla buldı iki ʿālemden feraġ / Müntehā olduḳda **ḳılmışdur** ten ü cānın **ırağ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 1). [ırağ ḳılmışdur, -mış, -dur]*

ırag̱ olmak [9] *Uzaklaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAceb ḥikmet degil mi kim **ırag̱ olmaya** ol benden / "Fe-emmā" vuṣlata dā'im göñülde iḳtiżā ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 3). [ırag̱ olmaya, -ma, -(y)a]*

ırag̱ u yaḳın [1] *Uzak ve yakın.*

Yaḳīnüm arasını bilmezem **ırag̱ u yaḳın** / Ve naḥnü aḳrebu sırrınadur viren ṣalavāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 4). [ırag̱ u yaḳın,]*

ırmag̱ [1] *Irmak.*

Selsebil **ırmag̱ınun** yanında ḥūr olmış muḥīt / Bir ṭarafda söyleşür ġılman u ġufrān āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 2). [ırmag̱ınun, -ınuñ]*

ʿırż [2] *Namus.*

Velīkin dil murād itmez diler bir kūşe-i tenhā / Semā vü arżuñ **ʿırżınca** egerçi cāy-ı cennetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 4). [ʿırżınca, -ınca]*

Ekmeyen ṭuḫm-ı ezel almaz fevā'id ḫırmanın / Kendü **ʿırżı** kendüsinde pāy-māl eyler yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 4). [ʿırżı, -ı]*

ırżāʿ itmek [1] *Gönlünü edip kandırma, hoşnut etme, râzı etme.*

Beni **ırżāʿ idelden** murżıʿa şīrīn şarāb ile / Benüm mehdüm muṭāf oldı ḳamuya reh-güẕer oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 2). [ırżāʿ idelden, -elden]*

ışg̱a eylemek [2] *Bir sözü dinleyip kabul etmek.*

Bu kelāmını Murāduñ güzel **ışg̱a eyle** / Çeşme-i mīm-i Murādīden içüp āb-ı ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 5). [ışg̱a eyle,]*

Nār-ı dūzaḫdan ṣanurdum ʿālemüñ ẕülmātını / Perde-i hicrüñden olmış **eyledüm ışg̱ā** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 2). [ışg̱ā eyledüm, -dü, -m]*

ışlāḥ [1] *İyi duruma koyma, düzeltme, iyileştirme.*

Murādī eylemeye şol ki ḳavli ile ʿamel / Ne deñlü var ise **ışlāḥdan** ola meslūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 5). [ışlāḥdan, -dan]*

ışlāḥ itmek [1] *Islah etmek, düzene koymak, değiştirmek.*

Ṭag̱ıtdı şaʿşaʿasın ʿāleme ṭaraf-be-ṭaraf / Nücūmı māhı **ider** cümleten ḳamu **ışlāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 3). [ışlāḥ ider, -er]*

ışmarlamak [3] *Emanet etmek, bırakmak.*

"Faṣbir li-ḥükmi Rabbike"nüñ sırrın añladı / **Işmarladı** şu kim dükeli kārını aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 4). [ışmarladı, -dı]*

Faẕīletdür gerek olan kişide / Özüñi Ḥaḳḳa **ışmarla** her işde *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 3, Beyit 1). [ışmarla,]*

Tevbe eyle yüri günāha ḳamu / İşüñ **ışmarlag̱ıl** ilāha ḳamu *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 7). [ışmarlag̱ıl, -gıl]*

ışrār [1] *Ayak direme.*

Terk eyle göñül varı fehm idesin **ışrārı** / İşleme yaman kārı v'Allāhi ḫaṭā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 4). [ışrārı, -ı]*

ʿışḳ [314] *Aşk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Añlar degül Murādī kimesne bu sözlerüñ / İllā meger şu kim ḳıla **ʿışḳ** ile cān fidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 5). [ʿışḳ,]*

ʿışḳa düşmek [15] (Deyim) *Aşka düşmek, aşık olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün ezelden **ʿışḳa düşdüm** pes ḫalāṣa çāre ne / Çāresi vaṣl-ı ḥabīb oldı anuñ pes dā'imā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 2). [ʿışḳa düşdüm, -dü, -m]*

ʿışḳ āteşi [1] *Aşk ateşi.*

Her dem murād olan Murāda dilberüñ maḳṣūdıdur / **ʿIşḳ āteşinde** maḥv olup pervāne-i ʿışḳam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 5). [ʿışḳ āteşinde, -de]*

ʿışḳ bāzārı [1] *Aşk pazarı.*

ʿIşḳ bāzārına çün girdi metāʿ-ı dil ü cān / Nice biñ perde yapıldı çü beden dükkānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 2). [ʿişḳ bāzārına, -(n)a]*

ʿışḳ ehli [3] *Aşk erbabı; aşık.*

ʿIşḳ ehli bilür ne'ydügini işbu Murāduñ / ʿĀṣıḳa ḥarām oldı göze ḫ∨āb getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 5). [ʿışḳ ehli,]*

Gel er iseñ bu Murādīnüñ sözinden lezzet al / Rāġıb olmam kimseye **ʿışḳ ehlinedür** raġbetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 5). [ʿışḳ ehlinedür, -(n)e, -dür]*

Ehl-i ʿışḳ olan bilür **ʿışḳ ehlinüñ** ḥālin yine / Ten ḥicābında ḳalanlar bilmediler ḥāl ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 1). [ʿışḳ ehlinüñ, -nün]*

ʿışḳ eri olmak [2] *Aşk adamı olmak.*

ʿIşḳ eri ol ʿışḳı gözle ʿışḳ ile / ʿĀṣıḳ olġıl ʿışḳ ile dön ādeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1421, Beyit 3). [ʿışḳ eri ol,]*

Çünki Murādī **ʿışḳ eri oldı** n'ider bu ʿālemi / Kenz-i ḫafī-i ʿilm-i cān anda ʿaceb nihān gibi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 5). [ʿışḳ eri oldı, -dı]*

ʿ**ışḳ-ı ʿāşıḳ [1]** *Âşığın aşkı.*

Sırrında ʿ**ışḳ-ı ʿāşıḳadur** çün mürācaʿat / Seyrāngeh esb-i fikre bu hāmūn-ı ʿāṭıfet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 1). [ʿışḳ-ı ʿāşıḳadur, -a, -dur]*

ʻışḳ-ı be-rāh [1] *Aşk yolu.*

Bulmada **ʻışḳ-ı be-rāhumı** bulalı ṭarīḳ / Hāmūn-ı mihri gezmişem ol reh-nümāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1365, Beyit 4). [ʻışḳ-ı be-rāhumı, -um, -ı]*

ʻışḳ-ı cānān [3] *Sevgilinin aşkı.*

ʿ**Işḳ-ı cānān** ile dā'im ḥālümüz ḫôşdur bizüm / Vaṣfınuñ ẕikrinden özge ṣanmañuz ḳāl isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 2). [ʿışḳ-ı cānān,]*

Biz zamān-ı ezelīden berü dervīşlerüz / **ʻIşḳ-ı cānān** ile üftāde vü dil-rīşlerüz *(Murâdî Dîvânı, Müfret 20, Beyit 1). [ʻişḳ-ı cānān,]*

Bizi çün derde ṣaldı **ʻışḳ-ı cānān** / Gözümüz ḫvāb ḳılmaz sāʿat u ān *(Murâdî Dîvânı, Müfret 43, Beyit 1). [ʻışḳ-ı cānān,]*

ʿ**ışḳ-ı cemal [1]** *Güzelliğinin aşkı.*

Dostum ʿ**ışḳ-ı cemālüñ** ideli göñlüm cā / Bu düçeşmüm ṭaraf-ı āḫere olmadı küşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 1). [ʿışḳ-ı cemālüñ, -ün]*

ʿ**ışḳ-ı dil [1]** *Gönlün aşkı.*

ʿAzīzüm nūr-ı vech-i yāre ṭāḳat kimse göstermez / Nedür bu ʿ**ışḳ-ı dil** k'andan ferāġat kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 1). [ʿışḳ-ı dil,]*

ʻışḳ-ı dil-ārā [1] *Gönül süsleyen sevgilinin aşkı.*

Çün **ʻışḳ-ı dil-ārāyile** cāna ḫaber oldı / Deryā-yı maḥabbetde bu dil ġavṭa-ger oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 1). [ʻışḳ-ı dil-ārāyile, -(y)ile]*

ʿ**ışḳ-ı dilber [2]** *Sevgilinin aşkı.*

ʿ**Işḳ-ı dilberden** bulupdur cān ü dil çün ibtihāc / Virdi anuñ çün kelāmında kelāmına revāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 1). [ʿışḳ-ı dilberden, -den]*

Vaz gelmez ʿ**ışḳ-ı dilberden** göñül şeydā durur / Degme bir cāyı begenmez himmeti bālā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 1). [ʿışḳ-ı dilberden, -den]*

ʿ**ışḳ-ı dildār [4]** *Sevgilinin aşkı. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Düşelden ʿ**ışḳ-ı dildāra** bulupdur dil ulu rütbet / Viṣāle irmemişdür ḳılmayınca tā özin ḫalvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 1). [ʿışḳ-ı dildāra, -a]*

ʿ**ışḳ-ı dost [1]** *Dost, sevgili aşkı.*

Ḳālū Belāda çünki yoldaş oldı baña ʿ**ışḳ-ı dost** / Meydān-ı ʿışḳ içre şehā merdāneyem ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 6). [ʿışḳ-ı dost,]*

ʿ**ışḳı dutmak [1]** *Aşka düşmek.*

Dutalı ʿışḳını başdan bilmediler ünsini / Ḥasretinden fürḳatinden āh u efġān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 4). [ʿışḳını dutalı, -alı]*

ʻışḳ-ı Ferhād [1] *Ferhat'ın aşkı.*

ʻIşḳ-ı Ferhādı yine başdan ṭutup / Vaṣl-ı Şīrīn fikri ile cān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 3). [ʻışḳ-ı ferhādı, -ı]*

ʿ**ışḳ-ı geda [1]** *Kulun; aşığın aşkı.*

ʿĀlemde iki nesnenüñ olmaz nihāyeti / Bir ḫüsn-i yāre bir daḫı ʿ**ışḳ-ı gedādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 3). [ʿışḳ-ı gedādadur, -da, -dur]*

ʻışḳ-ı ḫabīb [8] *Sevgilinin aşkı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫurrem ol dil ki ola ʿ**ışḳ-ı ḫabīb** ile ʿulā / Nice nice gele ervāḥ-ı saʿādet peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 1). [ʿışḳ-ı ḫabīb,]*

ʿ**ışḳ-ı ḫabīb-i dilsūz [1]** *Gönül yakan sevgilinin aşkı.*

ʿ**Işḳ-ı ḫabīb-i dilsūz** kār itdi cāna muḥkem / Hemdem baña cihānda bī-çāre var mı yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 3). [ışḳ-ı ḫabīb-i dilsūz,]*

ʻışḳ-ı ḫaḳ [1] *Allah aşkı.*

Murādī **ʻışḳ-ı Ḫaḳ** olan kişide / ʻAlāmet o ki baḳmaz baş u cāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 5). [ʻışḳ-ı ḫaḳ,]*

ʻışḳ-ı ḫaḳā'iḳ [1] *Gerçek aşk.*

Cān-fezā oldı yine **ʻışḳ-ı ḫaḳā'iḳ** nā-gāh / Vāḥid iseñ gele bir kerre bu tekrārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 2). [ʻışḳ-ı ḫaḳā'iḳ,]*

ʻışḳ-ı ḫaḳīḳat [1] *Gerçek aşk. II Allah aşkı.*

Rūy-i dildāre muḳābil yine mir'āt-ı göñül / Eyledi **ʻışḳ-ı ḫaḳīḳatde** beni ol kāmil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 1). [ʻışḳ-ı ḫaḳīḳatde, -de]*

ʿ**ışḳ-ı ḫaḳīḳi [2]** *Gerçek aşk.*

Benüm ʿ**ışḳ-ı ḫaḳīḳümden** ne deñlü kim su'āl itseñ / Nihāyet istemeñ benden gözet ʿayn-ı ḫacāletdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 2). [ʿışḳ-ı ḫaḳīḳümden, -üm, -den]*

Bulmayan ʿ**ışḳ-ı ḫaḳīḳi** kelimātuñla Murād / Dehen-i ġayra baḳup bilmezem kim ne diler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 5). [ʿışḳ-ı ḫaḳīḳi,]*

ʿ**ışḳ-ı ḫayāl [1]** *Birinin hayaline, onu düşünmeye duyulan aşk.*

Şu dem kim aldı mīsāḳı ḥabībüm senden ʿuşşāḳuñ / Pes andandur ki müştāḳuñ yanar ʿ**ışḳ-ı ḫayālüñden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 3). [ʿışḳ-ı ḫayālüñden, -ün, -den]*

ʻışḳ-ı ḫummār [1] *Aşk sarhoşluğu.*

Müstedām oldum müdām olsun bu ʿīşüm dostum / Başuma çıḳdı benüm bu **ʻışḳ-ı ḫummārı** yine

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 2). [ʻışḳ-ı ḥummārı, -ı]

ʻışḳ-ı ilāhī [1] *İlahi aşk.*

Var ise sendedür **ʻışḳ-ı İlāhī** / Getür bu daʻvīye maʻnā miyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 4). [ʻışḳ-ı ilāhī,]*

ʻışḳ-ı kām-yāb [1] *Arzusuna, isteğine kavuşmuş aşk.*

Dil milkine cülūs ideli **ʻışḳ-ı kām-yāb** / Buldı saʻādetin yüce ḳıldı sitāresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 2). [ʻışḳ-ı kām-yāb,]*

ʿışḳ-ı lā-yezāl olmak [1] *Ölümsüz, ebedi aşk olmak.*

Reh-nümā-yı ʿārifīn **oldı** çü **ʿışḳ-ı lā-yezāl** / Ḳande kim ḳılsam tecessüs ol ḳadar iḫfādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 2). [ʿışḳ-ı lā-yezāl oldı, -dı]*

ʿışḳ-ı Mevlā [1] *Allah aşkı.*

Saña ne aṣṣı ḳılısar ʿizz ü ḥaşmet cāh u māl / **ʿIşḳ-ı Mevlādan** berüsin sen yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 3). [ʿişḳ-ı mevlādan, -dan]*

ʻışḳ-ı muʻammā [1] *Bilmece gibi olan, karışık aşk.*

Cāna ġıdādur sözüñ murġ-i seḥer gel berü / Eyle beyān bir cevāb **ʻışḳ-ı muʻammāsına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 2). [ʻışḳ-ı muʻammāsına, -sı, -(n)a]*

ʿışḳ-ı nāz [1] *Aşkın nazı, edâsı.*

Ḳaçan kim **ʿışḳ-ı nāzından** yanar dil-dādenüñ ḳalbi / Ḥabīb-i dil-nüvāz oldum temelluḳ gösterür ḫaylī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 1). [ʿışḳ-ı nāzından, -ın, -dan]*

ʻışḳ-ı nihānī [1] *Gizli aşk.*

Var mı **ʻışḳ-ı nihānīyi** ṣordum / Didi başdan ṭutuldı añla hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 2). [ʻışḳ-ı nihānīyi, -(y)i]*

ʿışḳ-ı rūḥ [1] *Gönüldeki aşk.*

Ben seni sevmek ṭarīḳin bilmişemdür tā ezel / Oldı çün ʿahd-ı ezelde **ʿışḳ-ı rūḥum** hem-demi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 3). [ʿışḳ-ı rūḥum, -um]*

ʿışḳ-ı rūḥānī [1] *Ruhların, gönüllerin aşkı.*

Cemāl-iʿaksi ṣalar gerçi sāye her ṭarafa / Velīk degmede bulınmaz **ʿışḳ-ı rūḥānī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 4). [ʿışḳ-ı rūḥānī,]*

ʿışḳ-ı sübḥān [1] *Her türlü kusurdan münezzeh olan Allah'ın aşkı.*

Ey Murādī her ne kim gelse baña andan ṣafā / Her ne itdiyse baña bil **ʿışḳ-ı sübḥān** eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 5). [ʿışḳ-ı sübḥān,]*

ʿışḳ-ı taḥḳīḳi [1] *Gerçek, mecazi olmayan aşk.*

Mükāfāt eyledi dilber yine ʿayn-ı cemālinden / Bilürdi ʿışḳ-ı taḥḳīḳi muḥaḳḳaḳdur kemālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 1). [ʿışḳ-ı taḥḳīḳi, -i]*

ʿışḳ-ı tenha [1] *Yalnızlık halindeki aşk.*

ʿUlūm-ı evvelīn ü āḫirīni görmişem cümle / Murādī cümleden aʿlā bulupdur **ʿışḳ-ı tenhāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 5). [ʿışḳ-ı tenhāyı, -(y)ı]*

ʿışḳ-ı ʿuşşāḳ [1] *Aşıkların aşkı.*

Ne dilbersin ki ḥusnüñe bulınmaz ibtidā hergiz / Nitekim ʿışḳ-ı ʿuşşāḳuña yoḳdur intihā hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 1). [ʿışḳ-ı ʿuşşāḳuña, -un, -a]*

ʿışḳ-ı yār [9] *Sevgilinin aşkı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemʿ olınmaz bir yire ġayr ile ey dil **ʿışḳ-ı yār** / Dura mı bir kāsede cemʿ oluben āb ile nār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 1). [ʿışḳ-ı yār,]*

ʿışḳ-ı yār ḳılmak [1] *Sevgiliye aşk duymak, aşık olmak.*

N'eyleyem me'vāyı **ḳıldı** beni me'vā **ʿışḳ-ı yār** / Yoġ ile var içreyem şād ü ġama baḳmaz gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 2). [ʿışḳ-ı yār ḳıldı, -dı]*

ʿışḳ-ı yār olmak [1] *Sevgiliye aşık olmak.*

ʿIşḳ-ı yār olalı yārā yār gördüm kendümi / İki ʿālem içre pür-āsār gördüm kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 1). [ʿişḳ-ı yār olalı, -alı]*

ʿışḳī [1] *Aşka âit, dâir.*

Benüm çün ṭāyir-i ḳudsī iki yanumda bālüm var / Birisi cezbe-i yār u biri ʿışḳī kemālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 1). [ʿışḳī,]*

ʿışḳ ile ʿār [2] *Aşk ile utanma.*

Göñülde yir ṭutar ṣanma ḥabībüm ʿışḳ ile ʿārı / Dime ol ʿāṣıḳa ʿāṣıḳ ki nāmūs ile ʿār ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 2). [ʿışḳ ile ʿārı, -ı]*

ʿIşḳ ile ʿār ḳarār itmedi bir dilde Murād / Ki ḳarār itmedi bir kāsede çün āb ile nār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 5). [ʿışḳ ile ʿār,]*

ʿışḳ ile cān [1] *Aşk ile can, gönül.*

Ḥüsn-i Yūsufda eger ḳıldı ise ḥāl ẓuhūr / Ḥāl-i Yaʿḳūbda gör **ʿışḳ ile cānı** nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 3). [ʿışḳ ile cānı, -ı]*

ʿışḳ ili [2] *Aşk ülkesi.*

Ser fidā eyleyen evvelde girür **ʿışḳ iline** / Cānı terk eyle ki evvel iresin āḫırına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 1). [ʿışḳ iline, -(n)e]*

Devr idüp dā'ire ʿaḳlı dolanur idi göñül / **ʿIşḳ ilinde** şimdi ben devvār gördüm kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 3). [ʿişḳ ilinde, -(n)de]*

ʿışḳ meydanı [1] *Aşk meydanı.*

Ṣıdḳuma bürhān dilerseñ ey vücūdum revnaḳı / **ʿIşḳ meydānında** ʿuşşāḳuñla olsam rū-be-rū

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 3). [ʻışḳ meydānında, -n, -da]

ʿ**ışḳ meydānı açmak [1]** *Aşk meydanının açılması. II Aşıklarda aşk halinin ortaya çıkışı.*

Açılmış ʿ**ışḳ meydānı** oturmış manẓar içre ḫūb / Ḳanı ṭop itmege başın bugün merdāneler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 2). [ʿışḳ meydānı açılmış, -mış]*

ʿ**ışḳ milki [1]** *Aşk ülkesi.*

Bu rāza ey Murādī her kimesne olımaz maḥrem / Bu ʿ**ışḳuñ milkine** ey ser-be-ser şāh olan gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 5). [ʿışḳuñ milkine, -(n)e]*

ʻışḳ odı [2] *Aşk ateşi.*

Aġladuġumca derd ile ben mübtelā Murād / **ʻIşḳ odı** eyledi daḫı sūzān bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 7). [ʻişḳ odı,]*

Ḳılma maḥabbet ġayrıya miḥnet durur çün ġayrısı / **ʻIşḳ odına** döne döne her laḥẓa bürhān ol yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 4). [ʻişḳ odına, -(n)a]*

ʻışḳ odına düşmek [1] *Aşk ateşine düşmek.*

Düşdi pervāne-i dil **ʻışḳ odına** / Maḥv olup oldı anda nūr-ı ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 2). [ʻışḳ odına düşdi, -di]*

ʻışḳ olmak [2] *Aşkın bulunması, aşık olmak.*

ʿ**Işḳ oldı** Murādīye çün bende-i fermān-ber / Çün ḥālini bilmezsin pes ṭınma yüri epsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 5). [ıışḳ oldı, -dı]*

Ḫalvet-i dil oldı tenhā yine ʻışḳ-ı yār ile / Vāṣıl iden **ʻışḳ olupdur** ʻāṣıḳ-ı dildār ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 1). [ʻışḳ olupdur, -up, -dur]*

ʿ**ışḳ sermayesi [1]** *Aşkın sermâyesi, aşkın ana kaynağı.*

Ey ʿaceb bilsem nedür bu ʿ**ışḳuñuñ sermāyesi** / Ser-be-ser ʿālemlere ʿışḳuñ olupdur muḳtedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 2). [ʿışḳuñuñ sermāyesi, -un]*

ʻışḳuñ aʿẓamı olmak [1] *Aşkın en büyüğü, yücesi olmak.*

Dir imiş dilber baña ben sevmesem sevmez beni / Ḥaḳ dimişdür ʿışḳ-ı dildār **oldı ʻışḳuñ aʿẓamı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 1). [ʿışḳuñ aʿẓamı oldı, -dı]*

ʿ**ışḳ zencīri [1]** *Aşk zinciri; aşkın bağı.*

ʿ**Işḳ zencīri** ṭaḳıldı çünki dil ḳandīline / Yir ile gökde vü māfīhāya virdi ol ziyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 4). [ʿışḳ zencīri,]*

ıṭlāḳ [3] *Kurtuluş, salıverilme; affetme.*

Sır ile **ıtlāḳ** bildüñse Murādī gel berü / Şimdiden girü senüñle kimsene ḳılmaz cidāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 5). [ıtlāḳ,]*

Mükerrerden liyāḳatle mükerrerdür mükerrerdür / Mecāz oldı bes **ıṭlāḳında** añla sen bu esrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 3). [ıṭlāḳında, -ın, -da]*

II Bir şeyi söyleme, dile getirmek.

Miyān olmadı ḥāşā bu miyān **ıṭlāḳıdur** tefhīm / Bu ʿilm-i enbiyādur vāʿiẓīnüñ naḳli menberden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 4). [ıṭlāḳıdur, -ı, -dur]*

ıṭlaḳ olmak [1] *Bırakmak.*

ʿAẓīmsin ʿaẓametde velīk aʿlemsin / Bularda gerçi kim **ıṭlaḳ olındı** remz ile tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 3). [ıṭlaḳ olındı, -ın, -dı]*

ıṭṭılāʿ **[1]** *Bilme, öğrenme, haberdar olma.*

Bildi ol maʿnāyı çün kim ġayra ister **ıṭṭılā**ʿ / Her neye kim muṭṭaliʿdür şükr-i ālāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 4). [ıṭṭılāʿ,]*

ıṭṭılāʿ **itmek [1]** *Bilme, öğrenme, haberdar olma.*

Didi çün **ıṭṭılā**ʿ **itdüñ** nedendür olmaduñ vāḥid / Didüm ʿışḳa düşelden vāḥidem terk itdi ten cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 2). [ıṭṭılāʿ itdüñ, -dü, -n]*

ʿ**ıyden ve ḳadrā [1]** *Bayram ve kadir gibi.*

Müheyyā ḳıl özüñ ey merd-i dānā / Ola rūz u şebüñ **"ʿıyden ve ḳadrā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 1). ["ʿıyden ve ḳadrā",]*

ʿ**ıẓām [1]** *Kemik.*

Berzaḫ-ı ḥaşrüñ tecellāsında tāb olmaz baña / Pes remīm itdi ʿ**ıẓāmın** nice gün fersūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 3). [ʿıẓāmın, -ın]*

ıżṭıcā itmek [1] *Yan üstüne yatma.*

Görüben lāzımātum mültezimde / Ḥaṭīmde **ıżṭıcā itdüm** mükerrer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 3). [ıżṭıcā itdüm, -dü, -m]*

ıżṭırāb [1] *Acı, keder.*

Iżṭırāb itdüm göricek **ıżṭırābumı** didi / El-ḥayātü fī'l-ḥayāti didi ḳayırdı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 4). [ıżṭırābumı, -um, -ı]*

ıżṭırāba düşmek [1] *Acı çekmek, sıkıntıya düşmek.*

ʻArş-ı ʻalā melā'ik çegnindedür velīkin / Hey'etden ʻarş-ı aʿẓam **düşmişdür ıżṭırāba** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 4). [ıżṭırāba düşmişdür, -miş, -dür]*

2.2.11. İ

iʿ**āde [1]** *Karşılık.*

Tefhīm-i ʿaḳl içün bunı tıbyān ile bilen / Ḫānum seni senüñ ile bildi **i**ʿ**ādedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 4). [iʿādedür, -dür]*

iʻāde eylemek [2] *Geri vermek.*

Eyledüm çünki **i‘āde** eyledi ḥāl ile ḥāl / Gördi çünki bu ḥicābum perdeye girdi yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 3). [i‘āde eyledüm, -dü, -m]*

II Tekrarlamak.

İ‘āde eyledüm çün kim irişdi fażl-ı sübḥānī / Yaḳīnen añladum kim irdi ʿavn-ı luṭf-ı Yezdānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 1). [i’āde eyledüm, -dü, -m]*

i‘āde ḳılmak [1] *Geri vermek.*

Yine şeyb oldı **ḳıldı i‘āde** meselā / Çün şabī oldı Murādī yine şāb oldı hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 5). [i‘āde ḳıldı, -dı]*

‘ibād [1] *Köle, esir.*

Ḥürr-i aṣl oldum **‘ibādumdur** ḳamu / Her ne var ednā ile aḥrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 3). [‘abādumdur, -um, -ur]*

‘ibādāt itmek [1] *İbadetler etmek, Allah'a kullukta bulunmak.*

Aḳıtġıl eşki çeşmüñden olasın maʿṣiyetden pāk / **‘İbādāt it** ḳıl istiġfar ola tā kim günāhuñ kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 2). [‘ibādāt it,]*

‘ibādet [8] *Allah'ın emirlerini yerine getirme, tapma, tapınma. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Arayup her birinüñ gözle mü’eddā sırların / Aña aldanma ki zerḳ ile **‘ibādet** gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 2). [‘ibādet,]*

‘ibādet eylemek [4] *Ibadet etmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mevlāya ṭā‘at eylegil dā’im **‘ibādet eylegil** / Emre iṭā‘at eylegil tevḥīde gel tevḥīde gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 2). [‘ibādet eylegil, -gil]*

‘ibādet itmek [4] *Ibadet etmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Seni var eyledi çün kim **‘ibādet idesin** aña / Senüñ ne işüñe yarar Murādī bunca ġavġalar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 5). [‘ibādet idesin, -e, -sin]*

‘ibādet-i ḥak eylemek [1] *Allah'a ibadet etmek.*

Eylegil dā’imā **‘ibādet-i Ḥak** / Ẓülumāt olmaya yirüñ nūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 3). [‘ibādet-i ḥak eylegil, -gil]*

‘ibādet ḳılmak [3] *İbadet etmek.*

Ḥaḳ seni çün kim **‘ibādet ḳılmaġa** ḫalḳ eyledi / Ḫıdmet-i perverdigāra kāhil olma bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 4). [‘ibādet ḳılmaġa, -mak, -a]*

Bu Murāduñ remzi mübhem bilmege k’ey er gerek / Bilmek içün **ḳıl** **‘ibādet** Ḥaḳḳā hem yalvarasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 5). [‘ibādet ḳıl,]*

Bu ‘īş ü ‘işreti ḳo **ḳıl** Ḫālıḳa **‘ibādet** / Bil kim amān virmez bir kimseye zamāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 2). [‘ibādet ḳıl,]*

ibdā‘ [1] *Daha önce benzeri olmayan bir şey icat etme, ihtira'.*

Maṣnūʿımı ṣunʿında bedī‘ eyledi **ibdā‘** / Eyledi vürūdını vürūd ile muʿammer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 3). [ibdā‘,]*

ibā ḳılmak [1] *Çekinmek, razı olmamak.*

Meḥābādan **ibā ḳıldı** bilürdi fer‘ ile aṣlı / Ḥisāba aldı her demde demidür sāmin ü tāsi‘ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 2). [ibā ḳıldı, -dı]*

ibdā‘ eylemek [1] *Meydana getirmek.*

Bildi kendümden bedī‘üm **eyledi ibdā‘** pes / Farḳ idüben çünki ḳıldı ṭav‘ ile īcādını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 2). [ibdā‘ eyledi, -di]*

‘iber [2] *İbretler.*

Murādī sırr-ı ekberden ne ḥālet eyledüñ taḥṣīl / Ḫalāyıḳ bir muʿammādur **‘iberdür** ‘ibret-i abṣār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 5). [‘iberdür, -dür]*

‘İbret isterseñ yine sen de **‘iberle** ḳıl naẓar / Hep Murādī ile memlū cümlenüñ dil-ḫānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 5). [‘iberle, -le]*

ibhām olmak [1] *İfâdesi düzgün olan bir sözün mânâsındaki ince bir hissin yâhut yüksek bir hâyalin birdenbire anlaşılmaması, sözün hemen anlaşılmayacak şekilde kapalı olması.*

Müberrā ḳıl özüñ her dem diseñ **ibhām ola** mefhūm / Ne mümkindür ola bir yirde pes icmā‘-ı żarbeyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 4). [ibhām ola, -a]*

ibḳā [2] *Bâki, dâim, devamlı, sürekli kılma.*

Nūr-ı heybetde ḳoyup hey’eti **ibḳāda** beḳā / Āsumān nūr-ı ḳıdemden ola tābān didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 3). [ibḳāda, -da]*

Beḳādan diledüm **ibḳā** muḥaḳḳaḳ maḥż-ı bāḳīdür / Eyitdi ḳıl naẓar baña naẓar ḳılma fenāñ üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 4). [ibḳā,]*

ibḳā eylemek [1] *Bâkîleştirme, sürekli ve kalıcı hale getirme.*

Kendü ḥükmümden geçüp gördi rıżāsın gözlerüm / Bu vücūdumla vücūduñ eyle ibḳā ol didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 2). [ibḳā eyle,]*

ibkā itmek [1] *Sürekli ve dâimî kılmak.*

Ḥayāt-ı rūḥdur ve ammā sāʿati rāciḥ / Beḳādur ravżа-i ʿadni hemīn **ibkā ider** cümle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 3). [ibkā ider, -er]*

ibḳā olmak [1] *Bâki, dâim, devamlı, sürekli olmak.*

Elā bu ʿizzet ü cāha ṭayanub olmaġıl maġrūr / Çü ḳalmadı kimesneye bil **olmaz** saña da **ibḳā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 3). [ibḳā olmaz, -maz]*

iblāġ eylemek [1] *Vardırmak.*

Yine ṭaġıtdı gibi sünbülin o māh-liḳā / Ki şemme **eyledi iblāġ** baña bād-ı ṣabā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 1). [iblāġ eyledi, -di]*

iblāġ-ı ʿilim [1] *İlmin ulaştırılması, eriştirilmesi.*

Meşrūḥ-ı ezelden ne temennā ḳıla ṭālib / **İblāġ-ı ʿilim** remz ile ʿālemde revān ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 3). [iblāġ-ı ʿilim,]*

iblāġ-ı tām [1] *Tam, eksiksiz ulaştırma.*

Çün mübeşşir eyledi tebşīrini **iblāġ-ı tām** / Pes Murādī iki dünyāda olupdur şād-mān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 5). [iblāġ-ı tām,]*

ibn-i sebil [1] *Yolcu, seyyah.*

Mihr-i ṭarīḳatde biz elde çerāġ oynaruz / Anuñ içün ḳalmadı yolda bir **ibn-i sebīl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 3). [ibn-i sebīl,]*

ibn-i sebīl olmak [1] *Yolcu, seyyah olmak.*

Rāh-ı aʿlāda görindi yine ḥadd ile ḥudūd / Bu ṭarīḳ **ibn-i sebīl olana** bī-ʿusretdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 3). [ibn-i sebīl olana, -an, -a]*

ibn-i sebīl-i dil-i mā [1] *Bizim gönlümüzün yolcusu.*

Ẕāhib-i rāh olalı **ibn-i sebīl-i dil-i mā** / Ḥall ider bedraḳa-i ʿışḳ hemān müşkil-i mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 1). [ibn-i sebīl-i dil-i mā,]*

ibn-i vaḥş [1] *Vahşinin oğlu.*

ʿAlemüñ vaḥş-ı ṭuyūrın ṣayd ider ṣubḥ ile şām / Kimsenüñ girmez eline kendüsi vaḥş **ibn-i vaḥş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 3). [ibn-i vaḥş,]*

ibrāhīm [1] *Hazreti İbrahim.*

Ḳalbüñ **İbrāhīmi** çün suḥf-ı maḥabbet oḳudı / İsmini buldı Ḫalīl olmış anuñ yābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 2). [ibrāhīmi, -i]*

ibrāhim edhem [1] *Taç ve tahtını terk ederek fakrı tercih eden İbrahim b. Edhem.*

Murādī ḳuluna yā Rab ʿināyet ḳıl hidāyet ḳıl / Muḳarreb ola ḳapuñda niteki **İbrāhim Edhem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 14). [ibrāhim edhem,]*

ibram [2] *Çok ısrar etme.*

Bir milki ḳo ki bitmedi **ibrām** ile ber-kār / Başuñ yire ḳo ḳalduruben dest-i temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 4). [ibrām,]*

Bāb-ı ʿışḳı çün küşāde ḳılmışam **ibrām** ile / Rehrev-i dil milk-i vaṣlı ide seyrān yaḥtemil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 4). [ibrām,]*

ibrām itmek [1] *Can sıkacak derecede ısrar etmek, üstüne düşmek, zorlamak.*

Gerek aṣlında her demde ḳıla ʿāḳil ʿaṭā ilhāḥ / ʿAlā'imden ne maʿnādur ki **ibrām idesin** maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 2). [ibrām idesin, -e, -sin]*

ʿibret [15] *Bir olaydan çıkarılan öz açıcı, uyarıcı ders. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥikmetde gördi ʿibreti ʿ**ibretdedür** ḥikem / Ḫayretde ḫayret üzre durur yād ü āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 2). [ʿibretdedür, -de, -dür]*

ʿ**ibret almak [4]** (Deyim) *Ibret almak, ders çıkarmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿ**İbret alġıl** yüri Mevlādan eger ʿāḳil iseñ / Devr bir gün döniser saña bu pergār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 3). [ʿibret alġıl, -gıl]*

ʿ**ibret-i abṣār [1]** *Gözlerin ibreti.*

Murādī sırr-ı ekberden ne ḥālet eyledüñ taḥṣīl / Ḫalāyıḳ bir muʿammādur ʿiberdür ʿ**ibret-i abṣār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 5). [ʿibret-i abṣār,]*

ʿ**ibret-i ʿālem-nümā olmak [1]** *Dünyayı gösteren ibret olmak.*

Ṣafāñ ile muṣaffā olalıdan / **Olupdur** ʿ**ibret-i** ʿ**ālem-nümā** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 844, Beyit 3). [ʿibret-i ʿālem-nümā olupdur, -up, -dur]*

ʿibret-i fikr eylemek [1] *Başa gelen olaylardan ders çıkaracak şekilde düşünme.*

Āḫiret-endīş ol ḳo ġafleti / **ʿİbret-i fikr eyle** dā'im ʿusreti *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 38, Beyit 2). [ʿibret-i fikr eyle,]*

ʿ**ibret-i ḥaḳḳ [1]** *Hak'ın uyarısı.*

Ger ʿaḳıl iseñ eyle naẓar ʿ**ibret-i Ḥaḳḳa** / Cān ü dil ile ol yüri sen ḳulluġa muḳdim *(Murâdî Dîvânı, Gazel 960, Beyit 2). [ʿibret-i ḥaḳḳa, -a]*

ʿ**ibret-nümā [2]** *İbret veren.*

Her neye kim nāẓır iseñ cāmdur ʿ**ibret-nümā** / ʿİbret ile gör ki bir ṣūretde her eşyā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 4). [ʿibret-nümā,]*

Gel temāşā eyle gel ʿ**ibret-nümādur** cān ile / ʿAyn-ı ʿibret maḥż-ı ḥikmetdür bugün sulṭān-ı

ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 4). [ʿibret-nümādur, -dur]*

ʿ**ibret-nümā olmak [1]** *İbret gösteren olmak, ibretlik olmak.*

Didüm ʿālem şürūḥumdur beni kim şāriḥ olmışdur / Didi ʿ**ibret-nümā olduñ** beyān-ı muʿteber göster *(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 3). [ʿibret-nümā olduñ, -du, -n]*

ibtidā [43] *Başlangıç.*

Cān-ı ʿazīze ʿizzet ider cān ile meger / Bāḳīde buldı cümle beḳāsını **ibtidā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 2). [ibtidā,]*

İnḳirāża baḳmazuz biz **ibtidāyı** gözlerüz / Anun içün gözlerüz biz ibtidāda intihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 2). [ibtidāyı, -(y)ı]*

İnḳirāża baḳmazuz biz ibtidāyı gözlerüz / Anun içün gözlerüz biz **ibtidāda** intihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 2). [ibtidāda, -da]*

Menbāʿ-ı ʿilm ü ḥilm olan buldı işinde **ibtidā** / Müdrik olan fuhūm ile buldı uṣūl-ı intihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 116, Beyit 1). [ibtidā,]*

Baḥr-ı vücūdında şol kişi k'ola āşinā / Bildi nedür **ibtidā** bildi nedür intihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 1). [ibtidā,]*

Cāna beḳā virüp durur oldı çün **ibtidā** ṣıfat / ʿİzzet ile ʿulādadur tā ebed intihā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 1). [ibtidā,]*

Ezelden çünki ḳalb-i ḳalbüm oldı **ibtidā** maḫrec / Cemiʿ-i kā'ināta girü oldur intihā maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 1). [ibtidā,]*

Ezel çün bize sendendür ḥabībüm **ibtidā** ilḥāḥ / Velīkin şimdi bizdendür saña tā intihā ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 1). [ibtidā,]*

Muʿayyen **ibtidāsıdur** nihāyetde kim esbaḳdur / Nihāyet bulımaz biñ defʿa ḳılsun āşinā ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 4). [ibtidāsıdur, -sı, -dur]*

Elfdür evvel ḥurūfa **ibtidā** ey merd-i rāh / Oldı ʿaḳl-ı evvele saṭvet ü behcet iftitāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 3). [ibtidā,]*

İbtidā ekberde çün kim kibriyādan lemʿadur / İntihā oldı selāmet ile iḳrārı ʿanūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 4). [ibtidā,]*

Ne tenhādur bu tenhālık bilinmez aṣl-i tenhā mı / Ne kesretdür bu kesret **ibtidā** mı intihā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 2). [ibtidā,]*

Añlanmadı Murādī kelāmı ʿaceb durur / Bir ḥarfin añladuñsa eger **ibtidā** yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 5). [ibtidā,]*

Ḥavl ile küll-i şey' görürven ġayır-nümā / Ammā k'olarda añlamadum **ibtidā** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 2). [ibtidā,]*

Ḥürmet ṭarīḳin añlayan añlar ṭarīḳi ol / Fehm eylemege bunı edeb **ibtidā** yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 4). [ibtidā,]*

Murāduñ istemege **ibtidā** baña yaraşur / Murāda virmege pes sāniyā saña yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 482, Beyit 5). [ibtidā,]*

Behhāc olan ḳulubuñ bil kim ʿaṭāsı vardur / Her **ibtidānuñ** ey dil bil intihāsı vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 1). [ibtidānuñ, -(n)uñ]*

İbtidāda intihāyuz intihāda **ibtidā** / Her ne fehm ile ṣorarsañ biz o rāyīlerdenüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 2). [ibtidā,]*

İbtidāda intihāyuz intihāda ibtidā / Her ne fehm ile ṣorarsañ biz o rāyīlerdenüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 2). [ibtidāda, -da]*

Cemālüñ perdesin ḳaldur ki görsün **ibtidādan** yüz / Ḳamer bedri nite kim her gice açar dücādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 1). [ibtidādan, -dan]*

Vücūdum **ibtidāsın** añlamışam intihāsından / Ne mümkindür ki ola bu dil ü cān şād-mān sensüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 3). [ibtidāsın, -sı, -n]*

ʿÖmrüm ḫalāşıdur bu benüm **ibtidā** ferāġ / Virgil cevābı n'eyleyelüm intihā ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 1). [ibtidā,]*

Virür her şey'e ḥālince Ḫudā-yı kibriyā revnaḳ / Cemāl-i bā-kemālindendür ammā **ibtidā** revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 1). [ibtidā,]*

ʿIşḳı āsān ṣanma ey dil ʿāşıḳa bürhān gerek / **İbtidā** ʿışḳa ḳadem baṣduḳda tāḳ-ı cān gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 1). [ibtidā,]*

Ẕevḳ-i dilden ger geçerseñ **ibtidāda** sāmiʿ ol / Geçmez iseñ pes geçerseñ intihāda sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 1). [ibtidāda, -da]*

Seni diler çü muʿayyen żiyāyı n'eyler dil / Beyān olursa yaḳīn **ibtidāyı** n'eyler dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 1). [ibtidāyı, -(y)ı]*

Nihāyetde bilmek diler dil nedür intihā / Velī **ibtidāda** bilindi maḳāl-i fiʿāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 3). [ibtidāda, -da]*

Cümlenüñ eṭvārına ḳıldum naẓar ben ser-te-ser / Küllü şey'in ḥādiśinde **ibtidāsın** gözledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 2). [ibtidāsın, -sı, -n]*

Leẕẕet-i vaṣl-ı cemāl-i dilrübādan geçmezem / **İbtidā** terkin idüp ben intihādan geçmezem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 1). [ibtidā,]*

Viṣālüñ virgil ʿuṣṣāḳa tecellī māverāsından / Cemālüñ ehl-i rāha kāṣif olġıl **ibtidāsından** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 1). [ibtidāsından, -sı, -n, -dan]*

Maḥabbeti şevḳi sendendür senüñ ẕātüñ bilür anı / Ki zīrā lemʿası nūruñ irişdi **ibtidā** andan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 2). [ibtidā,]*

Açmayınca dil niḳābın gösterür mi yüz cemāl / Ey cemālüm **ibtidāsından** görürseñ sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 3). [ibtidāsından, -sın, -dan]*

Cemʿ-i baḥrin ile dil fülki tilāṭumda geçer / **İbtidā** baḥr idi baḥr oldı vücūdum yine de *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 3). [ibtidā,]*

Semʿ-i dilüm ṭolı çü ṣadā-yı nidāyile / Bir eylemişem āḫırumı **ibtidāyile** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 1). [ibtidāyile, -(y)ile]*

Maḥfūẓ-ı levḥ olalı ḳalb-i münīr-i insān / Meşrūḥ **ibtidāsı** pes ḳılduñ intihāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 3). [ibtidāsı, -sı]*

Varlıġum peydāda buldum intihādan **ibtidā** / Gelmedin milk-i ʿademden bulmışam peydālıġı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 2). [ibtidā,]*

Fiʿl-i ḳaderdedür ne ki var ise fāʿilūn / Fiʿlinde yine fiʿl ider **ibtidāsını** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 4). [ibtidāsını, -sı, -(n)ı]*

Semʿi ḳabūle irgüre çün kim nidāsını / Lāyıḳsa **ibtidāya** virür intihāsını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 1). [ibtidāya, -y, -a]*

Murādīye murābıṭ ḥācet olmaz / Bir oldı **ibtidāsı** intihāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1559, Beyit 5). [ibtidāsı, -sı]*

Zamānuñ yoḳ durur aṣlā vefāsı / Fenādur **ibtidāsı** intihāsı *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 42, Beyit 3). [ibtidāsı, -sı]*

II Yaratılış.

Men ʿaref sırrın bilür şol kim olur ʿarrāfdan / **İbtidāda** bilmeyen yüz dutsun ʿarż-ı ḳādire *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 4). [ibtidāda, -da]*

Çün kim ʿazīz-i cānsan ʿizz ile **ibtidāda** / Dā'im mükerrem eyle nāz itme intihāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 1). [ibtidāda, -da]*

Her kim ki cān virürse sen pādişāh öñinde / ʿAyn-ı beḳāya irer ol **ibtidā** öñinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 1). [ibtidā,]*

ibtidā bulmak [3] *İlklik bulma, birincilik bulma.*

Müdrik olan fühūm ile buldı uṣūl-ı intihā / Müdrik-i ʿilm ü ḥilm olan **buldı** işinde **ibtidā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 1). [ibtidā buldı,]*

Menbāʿ-ı ʿilm ü ʿilm olan **buldı** işinde **ibtidā** / Müdrik olan fuhūm ile buldı uṣūl-ı intihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 1). [ibtidā buldı, -dı]*

Ne dilbersin ki ḥüsnüñe **bulınmaz ibtidā** hergiz / Nitekim ʿışḳ-ı ʿuşşāḳuña yoḳdur intihā hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 1). [ibtidā bulınmaz, -ın, -maz]*

ibtidā eylemek [5] *Başlamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dil seni çün ḫayāl ider e**yler** ol **ibtidā** saña / Çünki seni me'āl ile eyler ol intihā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 1). [ibtidā eyler, -r]*

ibtidā ḳılmak [3] *Başlamak, başlatmak.*

İnbiʿāc olduḳda arż ile semā fi'l-intihā / Pes binā-yı lā-yezālīden **ḳılındı ibtidā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 1). [ibtidā ḳılındı, -(ı)n, -dı]*

Cānı cānānun ṭarīḳinde fidā ḳılmaḳ gerek / Her ḳadem başduḳda ʿışḳa **ibtidā ḳılmaḳ** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 1). [ibtidā ḳılmaḳ, -mak]*

Ḫażreti ḫażretde bildi ḫıżr-ı dildür bā-ḥayāt / ʿÖmr-i sermed ʿilmine pes **ibtidā ḳıldı** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 2). [ibtidā ḳıldı, -dı]*

ibtidā olmak [1] *Başlangıçta olan, ilk olan.*

Minnetüm şol ḫāledür kim bilmeye aġyār anı / Raġbetüm şol ḳāledür kim **ibtidā olmaz** aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 2). [ibtidā olmaz, -maz]*

ibtidā vü intiha [7] *İlk ve son. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Żucreti terk eyle yāruñdur Ḫudā / Laḥża laḥża **ibtidā vü intihā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 1). [ibtidā vü intihā,]*

ibtidā-yı ʿışḳ olmak [1] *Aşkın başlaması.*

Bezm-i belāda **oldı** dile **ibtidā-yı ʿışḳ** / Başdan ayaġa ḳapladı cānı ʿaṭā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 1). [ibtidā-yı ʿışḳ oldı, -dı]*

ibtidā-yı maʿrifet [1] *Marifetin başlangıcı.*

Maḥż-ı sırr-ı evliyādur **ibtidā-yı maʿrifet** / ʿĀṣıḳuñ ẕevḳ u ṣafāsıdur ṣafā-yı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 1). [ibtidā-yı maʿrifet,]*

ibtidā-yı mevc [1] *Dalgaların başı, başlangıç yeri. II Coşkunluğun kaynağı.*

Baḥr-ı ʿışḳuñ mevcine pāyān olmaz bilmiş ol / **İbtidā-yı mevcdür** cismüñ muḥīṭ olan velī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 4). [ibtidā-yı mevcdür, -dür]*

ibtidā-yı sırr-ı şarṭ [1] *Sırrın ilk şartı.*

Ehl-i ʿışḳa oldı ey dil **ibtidā-yı sırr-ı şarṭ** / Añlaġıl meşrūṭ-ı şarṭı intihā-yı sırr-ı şarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 1). [ibtidā-yı sırr-ı şarṭ,]*

ibtihāc [1] *Sevinme, gönlü açılma.*

ʿIşḳ-ı dilberden bulupdur cān ü dil çün **ibtihāc** / Virdi anuñ çün kelāmında kelāmına revāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 1). [ibtihāc,]*

ibtihāc-ı dil [1] *Gönlün açılması, ferahlaması.*

İbtihāc-ı dil odur kim göre çeşmüm yüze yüz / Bu sürūrı dile baḫş eyle meserret yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 3). [ibtihāc-ı dil,]*

ibtilā [1] *Bir şeye düşkün ve tutkulu olma, bağımlılık.*

ʻÖmr-i Murādī sermed oldı sivādan ebʻad / Ḳılduñ anı muḳayyed ʻışḳ ile **ibtilāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 5). [ibtilāda, -da]*

icaba [1] *Kabul etme.*

Āyāt-ı ṣubḥ içinde oldı ḳamer münevver / Leylī-i edʻac içre seyyāredür **icāba** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 2). [icāba,]*

icabet [1] *Kabul etmek, edilmek.*

Furṣatuñ elde durur şimdi çü ġayret demidür / El açup Ḥaḳḳa niyāz eyle **icābet** demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 4). [icābet,]*

īcād-ı sır [1] *Gizli husus meydana getirme.*

Çünki ṣanīʻ-i bedīʻ eyledi **īcād-ı sır** / Sırr ile esrārına sırr ile sanʻatdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 4). [īcād-ı sır,]*

īcād itmek [2] *Yeni bir şey çıkarmak, var etmek.*

Gösterür **īcād idüp** ʻālemde ṣūretden eser / Vāḳıf-ı maʻnā olan oldı ṣuverden pāy-ber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 1). [īcād idüp, -üp]*

Ey Murādī kā'inātüñ bir ʻacā'ib ḫāli var / Muḫtelifdür her ne kim **īcād idüpdür** ẕü'l-celāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 5). [īcād idüpdür, -üp, -dür]*

īcād ḳılmak [1] *Meydana getirmek, ortaya çıkarmak.*

Bildi kendümden bedīʻüm eyledi ibdāʻ pes / Farḳ idüben çünki **ḳıldı** ṭavʻ ile **īcādını** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 2). [īcādını ḳıldı, -dı]*

īcād olmak [1] *Yaratılmak, meydana gelmek.*

Ey Murādī bu cihān kesb içün **oldı īcād** / Anda yarın görimez bunda olan aʻmādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 5). [īcād oldı, -dı]*

icazet [1] *İzin, müsaade.*

Didi kim var mı **icāzet** ṣāḥibinden yā nişān / Tā muṭīʻ olam anuñla ben daḫı fermānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 2). [icāzet,]*

icmāʻ-ı żarbeyin olmak [1] *Gücün, kuvvetin bir yerde toplanması.*

Müberrā ḳıl özüñ her dem diseñ ibhām ola mefhūm / Ne mümkindür **ola** bir yirde pes **icmāʻ-ı żarbeyin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 4). [icmāʻ-ı żarbeyin ola, -a]*

icmal [2] *Derleme, toplama.*

Muḫtaṣar ḳılma ṣaḳın ʻaḳluñı **icmāle** durış / Beni müstefsir iseñ her ne ki var vaz oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 3). [icmāle, -e]*

Milkin aldı dil ḳo arżīn ġayrī tīmār eylesün / Buldı dil **icmāli** virdi āḫire ifrāzını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 4). [icmāli, -i]*

icmālā [2] *Kısa ve toplu hâlde, özet.*

Er iseñ ʻārif iseñ añla Murāduñ sözini / Eyledi şimdi beyānātı saña **icmālā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 5). [icmālā,]*

Yine maʻnāda bilinmiş durur maʻnāsı **icmālā** / Murāduñ mümkin olmaz kim bilime vech-i maʻnāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 5). [icmālā,]*

icra [1] *Yapma.*

ʻAlleme'l-esmādadur ʻayn-ı göñül inhādadur / Şerʻ-i ẕāhirde görindi emrini **icrādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 1). [icrādadur, -da, -dur]*

icrā olmak [1] *Uygulanmak.*

Lafẓ-ı maḫfīden beyānum emri **icrā olsa** ger / Mümtenīʻden vaz olurdum ḥall olurdı mümkināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 3). [icrā olsa, -sa]*

icrā-yı ḥaḳ itmek [1] *Hakka âit olanı yerine getirmek.*

İcrā-yı Ḥaḳ iderseñ gel diñle bu kelāmı / Her kim Ḫudāyı ṭālib ṭālib aña Ḫudādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 4). [icrā-yı ḥaḳ iderseñ, -er, -se, -n]*

icteme'al medāyin irteḥale's-sefāyin inteẕere'l-berāhin hüve hevā hüve vü hū [1] *Şehirler toplandı, gemiler gitti, deliler gözlemledi, kast etti, isteği, o, onu.*

İcteme'al medāyin irteḥale's-sefāyin / İnteẕere'l-berāhin hüve hevā hüve vü hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1205, Beyit 2). [icteme'al medāyin irteḥale's-sefāyin inteẕere'l-berāhin hüve hevā hüve vü hū,]*

ictihād [2] *Gücünün yettiği ölçüde çalışıp çabalama.*

Refīḳüm oldı çü ʻışḳ-ı ḥabīb her demde / Ḫuḳūḳın anuñ edā ḳılmaḳ **ictihādumdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 2). [ictihādumdur, -um, -dur]*

Oldur baña dā'imā çü maṭlab / Cān ile añadur **ictihādum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 2). [ictihādum, -um]*

ictihād eylemek [1] *Gücü kuvveti yettiği kadar çalışmak, mücadele etmek.*

Eyledüm maʻnāda muḥkem **ictihād** ey ẕū-fünūn / Pes küşād itdüm çü urdum maʻrifet gencine el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 4). [ictihād eyledüm, -dü, -m]*

ictihād itmek [1] *Gücü, kuvveti yettiği kadar çalışmak.*

ʻÖmrümüz ẕātuñda gördük ey ḥabīb olmış ziyād / Mā-ḥaṣal taḥsīline bunuñ **iderdük ictihād**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 1). [ictihād iderdük, -er, -dü, -k]

ictimāʿ eylemek [1] *Toplanmak.*

Eyledi ʿaḳl ile göñül **ictimāʿ** / Birbirine virdi cevāb ü peyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 4). [ictimāʿ eyledi, -di]*

iç [109] *-da/-de, içi, dahil.*

Gezerler anda keştîler **içi** maḫlūḳ ile memlū / Sürer bād-ı mehīb anları açmış bād-bān cemʿā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 3). [içi, -i]*

Girdi deryā **içine** deryālar / Oldı peydāda ser-be-ser peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 3). [içine, -i, -(n)e]*

ʿArz eyleme ḥabībüm vechüñ niḳāb **içinde** / Nice bir olsa her dem bu ʿayna rūyuñ iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 3). [içinde, -in, -de]*

ʿAẕīmi ulularuz ṣubḥ u şām her sāʿat / Cemīʿ-i ʿālem **içinde** muʿazẓamuz cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 3). [içinde, -in, -de]*

Maʿrifet kesb eylegil olma maʿārifsüz ṣaḳın / Maʿrifetsüzdür cihān **içinde** bil misl-i "ḥaṭab" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 3). [içinde,]*

Muḳteżā-yı ʿışḳumı fehm itdürüp ʿālimlere / ʿİlm **içinde** her birisin eyledüm cānā lebīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 2). [içinde,]*

Lāyıḳ-ı dīdār olur mı her göze mālik olan / Herkes olur mı cihān **içinde** ṣāh-ı kām-yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 3). [içinde,]*

Bildi Murādī çünki senüñ ʿışḳuñı ezel / Rāz-ı nihāna irdi diler baḥr **içinde** çūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 5). [içinde,]*

Ẕerre-i nāçize pertev ṣalsa tāb-ı āfitāb / Āb **içinde** ʿaks-i tāba ṣems urulmaz aña ad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 3). [içinde,]*

Manṭıḳından Murāduñ añla bunı / Erbaʿīn oldı ḳırḳ **içīnde** ʿaded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 5). [içīnde,]*

Fezā-yı ḳudret **içinde** çü ṭayr itdi göñül ṭayrı / Ne meslekler sülūk itdi dimedi bu nihāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 3). [içinde, -i, -n, -de]*

Elā ey mihr-i ʿālem gel saña bir söz diyem añla / Kitāb-ı ḳalbüñ **içinde** bunı dā'im idüp ezber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 4). [içinde, -i, -n, -de]*

Āb u āteşden müberrā oldı bu āvāre dil / Bu ʿacebdür yine āb **içinde** āteşle yanar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 4). [içinde, -in, -de]*

Manṭıḳından bu Murāduñ ger alursañ bir ḫaber / ʿİlm ile bu ʿālem **içinde** bulasın iştihār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 5). [içinde, -i, -n, -de]*

Çün belī bezminde nūş itdüm bu cām-ı ʿışḳı ben / Her belāya pes belā didüm ki ʿışḳ **içinde** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 4). [içinde, -i, -n, -de]*

Vech-i tābānuñı dīde tāb **içinde** seyr ider / ʿAks-i mihri nitekim mehtāb içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 1). [içinde, -i, -n, -de]*

Vech-i tābānuñı dīde tāb içinde seyr ider / ʿAks-i mihri nitekim mehtāb **içinde** seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 1). [içinde, -i, -n, -de]*

Baḥr-ı ʿışḳa ṭalmışam ʿālemleri oldum muḥīṭ / Nitekim māh-ı cihānı āb **içinde** seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 2). [içinde, -i, -n, -de]*

Cān ü ten arayışın terk eyledüm ey ẕū-fünūn / Dīdemi ṣanma ki anı ḫ∨āb **içinde** seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 3). [içinde, -i, -n, -de]*

Ḫāne-i dilden geçüp seyr eyledüm nice buyūt / Ġayrılar dāḫil degül ebvāb **içinde** seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 4). [içinde, -i, -n, -de]*

Āferīn ṣad āferīn ẕihn-i Murāda āferīn / Vaḥdeti bu kesret-i aṣḥāb **içinde** seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 5). [içinde, -i, -n, -de]*

Münkeşif olsam eger çeşme baña dirler ḫayāl / Ṭālīʿ olsam ḫ∨āb **içinde** adumuz ru'yā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 3). [içinde, -i, -n, -de]*

Şol kimse ki dermāna ire derdüñ **içinde** / Ayaġı tozın cümleye derman iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 4). [içinde, -i, -n, -de]*

ʿÖmr-i medīd **içinde** nedür fikr-i rāsiḫūñ / ʿÖmr-i ḳaṣīr içinde ḥayāt-ı ziyādedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 5). [içinde,]*

ʿÖmr-i medīd içinde nedür fikr-i rāsiḫūñ / ʿÖmr-i ḳaṣīr **içinde** ḥayāt-ı ziyādedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 5). [içinde,]*

ʿĀlemde fārıġam ne ʿaceb ḳışṣadur bu kim / Ben ʿilm **içindeyin** beni ʿirfān araşdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 4). [içindeyin, -i(n), -de, -(y)im]*

Her ṣubḥ u şām **içinde** ṭolar maʿārif el-ḥaḳ / Īlāc-ı yevm-i fi'l-leyl mesṭūr olur tevāṭur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 4). [içinde,]*

ʿĀşıḳ olalı bu göñül zār ile āh **içindedür** / Ḳapladı dūd-ı cismümi dūd-ı siyāh içindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 1). [içindedür, -dür]*

ʿĀşıḳ olalı bu göñül zār ile āh içindedür / Ḳapladı dūd-ı cismümi dūd-ı siyāh **içindedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 1). [içindedür, -dür]*

Cānını terk iden kişi genc-i murādın isteyüp / Ṣādıḳ olur ṭalebde ṣol vāy ile āh **içindedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 2). [içindedür, -dür]*

Ẕikr ile fikri kim müdām maʿṣūḳı oldı ʿāşıḳuñ / Ṣanma anuñ ḫayālini tāc ü külāh **içindedür**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 3). [içindedür, -dür]

Şemme-i ʿışḳı añlayan cān ile başa ḳalmadı / Belki sülūkı anlaruñ bir ulu rāh **içindedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 4). [içindedür, -dür]*

Yüzüñi ṭut Murādī sen ol ulu pādişāhuña / Her ki şıġına Rabbine bil ki penāh **içindedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 5). [içindedür, -dür]*

Seveliden Murādī sen güzeli / Oldı dünyā **içinde** ol meşhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 7). [içinde, -i, -n, -de]*

Ey Murādī ʿulūmuñ oldı senüñ / Dū cihānuñ **içinde** bedr-i münīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 5). [içinde, -i, -n, -de]*

Noḳṭayam pergār **içinde** devr iderler hep beni / Yıllar aylardur geçer bu māh u sāla beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 2). [içinde, -i, -n, -de]*

Māverā-yı ʿışḳa irmez ger nebīdür ger velī / Baḥr **içinde** ḳalmışuz anuñ içün āvāre biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 3). [içinde,]*

Mir'āt-ı dilde naḳş ideli ṣūretin ḥabīb / Cān ile rūḥ **içinde** murāḳıb bu ḥālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 2). [içinde, -i, -n, -de]*

Ḳanı ʿālem **içinde** bir er kim / Ṭolu olmaya ḳalbi ḥırṣ ile az *(Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 3). [içinde,]*

Rāh-ı ḥaḳīḳate ḳademin şol kişi başar / İslām **içinde** dutmaya iẕʿānını dirīġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 3). [içinde, -i, -(n)de]*

Mü'min odur begüm ḳıla īmānını dürüst / Īmān **içinde** ḳılmaya islāmını dirīġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 4). [içinde, -i, -(n)de]*

Şeb-i deycūr **içinde** ḳalmış idüm zār-ı ser-gerdān / Gelüben tāze cān bağışlamışdur bir seḥer vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 3). [içinde, -i, -(n)de]*

Ḥikmetin teşḫīş idendür ʿālem-i muṭlaḳ bu gün / Ḥaşr **içinde** bir ayaḳ üstinde olmaḳ biñ ayaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 4). [içinde, -i, -(n)de]*

Murādīnüñ kelāmınuñ olupdur fehmi müşkilce / Anı şol kimse añlar kim **içinde** ola ol çālāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 5). [içinde, -i, -n, -de]*

Ḫayme-i eflāk **içinde** seyr ider cümle ṣuver / Cā-be-cā naḳş ile ṣūret resmine baḳ añla ḫāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 3). [içinde, -i, -n, -de]*

Ṭarfetü'l-ʿayn **içinde** geldi ḫayāl / Leyse fī'l-ʿayn ile'l-cemāli muḫāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 1). [içinde,]*

Cānumuz cān **içinde** oldı nihān / Ẕākir oldı anuñ çün olmadı lāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 2). [içinde, -+i, -+(n)de]*

Nedür bu sācid ü mescūduñ añlarsañ muʿammāsın / Seni devr-i zamān **içinde** ʿallām-ı zamān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 3). [içinde,]*

Tertīb-i ʿışḳı bilmege ister gehī göñül / Cismüm **içindeki** gehī bu cāna ṣıġmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 4). [içindeki, -ki]*

ʿĀlemlere ṣıġmaz iken el-ḥaḳ / Ben ḥoḳḳa-i ʿışḳ **içinde** ṣıġdum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 3). [içinde, -i, -n, -de]*

ʿIyān **içinde** nihān olduġum neden maʿlūm / Nihān **içinde** ʿayān olduġum neden maʿlūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 1). [içinde, -i, -n, -de]*

ʿIyān **içinde** nihān olduġum neden maʿlūm / Nihān **içinde** ʿayān olduġum neden maʿlūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 1). [içinde, -i, -n, -de]*

Bu ḳavli añlar iseñ añla ʿışḳa rehberdür / Beyān **içinde** beyān olduġum neden maʿlūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 2). [içinde, -i, -n, -de]*

Serīr-i saṭvete sulṭān olan gedā bunda / Cihān **içinde** cihān olduġum neden maʿlūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 3). [içinde, -i, -n, -de]*

Miyāna gelmedi tā olmayınca mābeyni / Miyān **içinde** miyān olduġum neden maʿlūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 4). [içinde, -i, -n, -de]*

Murādī kārını kār itmeyince kār olmaz / Revān **içinde** revān olduġum neden maʿlūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 5). [içinde, -i, -n, -de]*

Bu rāh-ı ʿışḳ **içinde** ḳaluram bi'llāhi āvāre / Eger olmaz ise çāre baña ey reh-nümā senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 3). [içinde,]*

Noḳṭayam pergār **içinde** devr ider durmaz beni / Ey Murādī maḥv iderven günde bin deryāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 5). [içinde, -i, -n, -de]*

Ḥamd-ı vāḥiddür zebān-ı şükr **içinde** çün ʿayān / Ṣākir ol meşkūra saʿy eyle amān oldur hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 1). [içinde, -i, -n, -de]*

Ey Murādī sāḥil-i deryāda gül-geşt eyleyen / Baḥr **içinde** bulmadı Ḫıżrı daḫı hem-sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 5). [içinde, -in, -de]*

Kimseye ḳılmaz vefāsız dehr **içinde** cāvidān / ʿAḳluñı başuna devşür ḫ∨āb-ı ġafletden uyan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 2). [içinde, -i, -n, -de]*

Ziyāde itmese ger 'ömr **içinde** naʿmāsın / Ne ḳādir idi ki artura dil temennāsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 1). [içinde, -i, -n, -de]*

'Arż eylemiş cemālin dilber niḳāb **içinden** / Ṣan mihr oldı ṭāīi' ol dem seḥāb içinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 1). [içinden, -i, -(n)den]*

‘Arż eylemiş cemālin dilber niḳāb içinden / Ṣan mihr oldı ṭāīi‘ ol dem seḥāb **içinden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 1). [içinden, -i, -(n)den]*

Nice ṣabūr ola dil nār-ı firāḳa ya Rab / Eyle ḫalās anı gel bu piç ü tāb **içinden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 2). [içinden, -i, -(n)den]*

Şerḥ itdi çünki vaṣṣāf ‘ilm ü tarīḳatüñden / Geldi su’āl-i taḥḳīḳ ol dem cevāb **içinden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 3). [içinden, -i, -(n)den]*

‘Ömr-i ḳadīme ṣordum ‘ayn-ı ḥayātdan çün / Māhī bulur mı ṭāḳat ger çıḳsa āb **içinden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 4). [içinden, -i, -(n)den]*

Oldı Murādī ḳā’im yār iledür çü dā’im / Zinhār çıḳmaz añla her dem ḥicāb **içinden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 5). [içinden, -i, -(n)den]*

Añla Murāduñ sözini ser-te-ser / ‘Adnüñ **içinde** olasın cāvidān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1173, Beyit 5). [içinde, -in, -de]*

Ḫān-kāh-ı ‘ışḳ **içinde** mu‘tekif olduñsa ger / ‘Uzlet oldur kesret oldı ḳande ‘uzlet var ise *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 2). [içinde, -i, -(n)de]*

Māl ü cāhā baḳmazam ḫardal degüldür ‘aynuma / Mihr **içinde** bulmışamdur her ne rütbet var ise *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 4). [içinde, -i, -(n)de]*

Āsmān-ı ḥüsn **içinde** gerçi var meh-pāreler / Cümlesi seyyāredür ḳatuñda ey gün yüzlü māh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 5). [içinde, -i, -(n)de]*

Sulṭān-ı ‘ışḳa ḫālümi didüm ‘aceblendi / Cümle muḥib **içinde** sen olduñ ‘alem-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 4). [içinde,]*

Şükri ziyād itmişüz şükrümüz **içinde** biz / Ṭurfe-i vāḥid durur cümle-i na‘mā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 3). [içinde, -i, -(n)de]*

Ḳuluñ Murādī yā Rab ‘işyān **içinde** ḳaldı / Raḥmet umup ḳatuña uş geldi yana yana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 5). [içinde, -i, -(n)de]*

İster göñül nihānī bula ‘ayān **içinde** / Bilmez ‘ayān bulınur dā’im nihān içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 1). [içinde, -i, -(n)de]*

İster göñül nihānī bula ‘ayān içinde / Bilmez ‘ayān bulınur dā’im nihān **içinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 1). [içinde, -i, -(n)de]*

Feyyāż-ḳādir oldı feyż itmege tevātür / Āyīne ṭutdı ‘akse her dem bir ān **içinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 2). [içinde, -i, -(n)de]*

Berrāḳdur sıfīd-i da‘cā sivāda merbūṭ / Anuñ içün bulındı sevdā bu cān **içinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 3). [içinde, -i, -(n)de]*

İstedi istedügin diledi ol da anı / Bulmadı aña mānend cān ü cihān **içinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 4). [içinde, -i, -(n)de]*

Güftārı bu Murāduñ mübhemdür añlanılmaz / Bir tercemān bulınmaz aña zamān **içinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 5). [içinde, -i, -(n)de]*

Āyāt-ı ṣubḥ **içinde** oldı ḳamer münevver / Leylī-i ed‘ac içre seyyāredür icāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 2). [içinde, -i, -(n)de]*

Lem‘a-i mihr-i tābı ger āb **içinde** ‘aks ide / Fī’l-mesel oldı bu maḥal āyinedür cemāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 3). [içinde, -i, -(n)de]*

Göñül deryā durur deryā **içinde** / ‘Aceb peydā durur peydā içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 1). [içinde, -i, -(n)de]*

Göñül deryā durur deryā içinde / ‘Aceb peydā durur peydā **içinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 1). [içinde, -i, -(n)de]*

Ḳulūb aḥvālini ḳalb añladı çün / Anuñ çün bir ḳalupdur cā **içinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 2). [içinde, -i, -(n)de]*

Özinden eyledi himmet miyāna / Ṣalup sevdāları sevdā **içinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 3). [içinde, -i, -(n)de]*

Çün oldı münderic seb‘a’l-mesān / İdüp beyżāsını beyżā **içinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 4). [içinde, -i, -(n)de]*

Murāduñ ḥāli a‘cebdür ‘acebden / Neler taḥṣīl ider ġavġā **içinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 5). [içinde, -i, -(n)de]*

Çü aḳrebdür mine’l-ḳurbi ile’l-ḳurb / Nedendür āb **içinde** yanar oda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1426, Beyit 2). [içinde, -i, -(n)de]*

Göñül yār oldı yāre per **içinde** / Bilüpdür nāmını tekrār içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 1). [içinde, -+i, -+(n)de]*

Göñül yār oldı yāre per içinde / Bilüpdür nāmını tekrār **içinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 1). [içinde, -i, -(n)de]*

Eserden ḳıldı istidlāl te’sīr / Eser ile gezer āsār **içinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 2). [içinde, -i, -(n)de]*

Yaḳīn oldı yaḳīne oldı reh-ber / Müberrādur yoġ ile var **içinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 3). [içinde, -i, -(n)de]*

Tefekkür eylemiş fikr ile fikret / Ne fikret fikr ide inkār **içinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 4). [içinde, -i, -(n)de]*

Murāduñ ḳavl ü güftārına mānend / Bulınmaz ḳubbe-i devvār **içinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 5). [içinde, -i, -(n)de]*

Deryā-yı ‘ışḳ **içinde** bu fülk-i dil meded āh / Girdāb-ı hicre düşdi irmedi bir mekāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 2). [içinde, -i, -(n)de]*

Girdāb-ı hicr **içinde** ben mübtelā olaldan / Miḥnet nihengi her dem ḳılmaḳda ḳaṣd-ı cāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 4). [içinde, -i, -(n)de]*

Ṣanma ki döndürem yüz ben ol şeh-i cihāndan / Bu rāh-ı ʿışḳ **içinde** başım ḳodum miyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 7). [içinde, -i, -(n)de]*

ʿĀşıḳ odur Murādī kim maʿşūḳa vire cānını / ʿĀşıḳ aña dime ṣaḳın cismi **içinde** cān ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1448, Beyit 5). [içinde, -i, -(n)de]*

ʿIşḳ ile ʿār ey Murādī olımaz bir yirde cemʿ / ʿĀrı ḳodum yoġ **içinde** var gördüm kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 5). [içinde, -i, -(n)de]*

Ne deñlü var ise ey dil cihān **içinde** ḥulviyyāt / Baña sem oldı cümle ol şeker güftārdan ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 5). [içinde,]*

Şināv-ı baḥr-ı vaḥdet ḳıl Murādī kesret **içinde** / Bu bir aʿlā zerāfetdür nihān itdüñ hemān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 5). [içinde, -i, -(n)de]*

Dil nār-ı hicr **içinde** nice bir kebāb ola / İnṣāf yoḳ mı dil nice çeksün bu kürbeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 3). [içinde, -+i, -+(n)de]*

Fānūs-veş **içünde** yüri şemʿ-i ʿışḳı yaḳ / Tā cān gözi ile göresin rūy-i ḫālıḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 3). [içünde, -ü, -ñ, -de]*

Lemʿa-i ʿaks-i şems-veş gösteren āb **içinde** sen / Añla sen anı bir mesel terk idüben cehāleti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 4). [içinde,]*

II Gönül, kalp.

Fülk-i dil ġarḳ oldı şöyle vaḥdetün deryāsına / Şöyle ṭūfāndur **içüm** kim baḥr-ı ʿummān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 4). [içüm, -üm]*

Tesbiḥüñ ile yā Rab ṭoldur **içümi** her dem / Çaġıra bu cān ü dil her dem saña yā sübḥān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 5). [içümi, --üm, --i]*

İki vech itdi beni ʿayn-ı celāl ile cemāl / Bir yüzüm oldı **içümde** birisi ṭaşumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 2). [içümde, -üm, -de]*

içi ṭaşı [1] *İçi dışı.*

Cihān ḫalḳını yutmaḳda zemīn bir ejdehā ancaḳ / Bu dünyānuñ **içi ṭaşı** ḳamu derd ü belā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 1). [içi ṭaşı,]*

içmek [17] *Yudumlamak.*

İçmiş idi şehd-i şīr oldıġı vaḳtin ṣītı / Şimdi Murādī çeker terbiyeye dāyesın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 5). [içmiş, -miş]*

II Yaşamak, hissetmek.

Manṭıḳ-ı aʿlā bulupdur ṭūṭi-i sebz-i revān / Çünki ol āb ile ḫalt idüp **içer** ḳand-ı nebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 3). [içer, -er]*

Bu kelāmını Murāduñ güzel ışġa eyle / Çeşme-i mīm-i Murādīden **içüp** āb-ı ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 5). [içüp, -üp]*

Ser-ā-tā-pā muḥīṭ oldı vücūdum ḥavżı ābına / Olupdur meşreb-i ṣāfi **içer** andan ḳamu millet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 4). [içer, -err]*

Elā yā eyyühe'l-aḥbāb dıraḫtuñ altıdur kevser / Kim **içerse** zülālinden olup mest olmadı hüşyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 4). [içerse, -er, -se]*

Şol kim ki **içdi** cürʿa-i ehl-i ḥaḳā'iḳı / Nūr oldı anda ḳalmadı bir ẕerre-i ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 2). [içdi,]*

Kemālinden mükemmeldür şular kim **içdi** ṣahbādan / Ḫaberden bī-ḫaber oldı ḫaber bilen muʿammādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 1). [içdi, -di]*

Saḳā min ḥāmihi selmā ve ke'si dürre'i beyżā' / Şu kim **içmeye** bu cāmı ne bilsün aġı ḳaradan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 4). [içmeye, -me, -ye]*

Şarāb-ı şevḳüñi nūş eyleyen **içmez** mi nābını / Cihānda her ne var ise meyüñ meyḫānesi yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 3). [içmez, -mez]*

Şıġar ṣanma iki dünyāya şol kim **içdi** ṣahbādan / Ne bilsün gice gündüzden ḫaber bilen o Leylādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 1). [içdi, -di]*

Murāduñ añlamadı sözlerini ʿallāme / Meger şol añladı kim **içdi** cām-ı sahbādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 5). [içdi, -di]*

Ebed ḥayāt bulur muṭlaḳa fenā olmaz / Murādī şol ki **içe** ḳaṭre-i zülālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 5). [içe, -e]*

İki cihān ser-te-ser taḫt-ı ḥükūmetdedür / Ḳabża-i kudretde ol **içse** eger ayasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 2). [içse, -se]*

II Aşk şarabıyla sarhoş olmak, âşık olmak..

Şol ki **içmez** ḳadeh-i dilberden āb-ı ḥayāt / Dār-ı dünyāda hem uḫrāda ʿani'l-mevtādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 3). [içmez, -mez]*

Çünki ʿışḳuñ bādesinden **içmişem** / Geçmişem ben kendözümden geçmişem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 1). [içmişem, -miş, -em]*

ʿAyn-ı vaḥdetden **içüpdür** nice aḳdāḥ ile mā / Bir şarāb-ı lā-yezālī mest u ḥayrān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 3). [içüpdür, -üp, -dür]*

Bir sāḳīden **içmişem** ben bāde-i ʿışḳı kim / Kevn ile mekān içre yoḳ durur aña sānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 2). [içmişem, -miş, -em]*

içre [106] *İçinde. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır.*

Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dāġ urdı anuñ ʿışḳı ḳulūb **içre** muḥaḳḳaḳ / Mest eyledi olar ikiden oldı müberrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 2). [içre,]*

iʾdām [1] *Yok etmek, öldürmek.*

Diyem iḫlāṣ ile iḫlāṣ dinür tebbet pes **iʿdāma** / Selām iden selāmetdür Murādī añla esrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 5). [iʾdāma, -a]*

ʿīd-i aẓḥā [1] *Kurban bayramı.*

Ölmedüm yolına sen cānānenüñ ḳurban diyü / Gelse cānā her ḳaçan kim **ʿīd-i aẓḥā** aġlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 4). [ʿīd-i aẓḥā,]*

ʿīd olmak [1] *Bayram olmak, gelmek; neşe, sevinç zamanı gelmek.*

Curʿa peymāy oldı çün ʿāşıḳlara rūz-ı ezel / Cümlesinden almışuzdur cürʿayı **olduḳda** **ʿīd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 3). [ʿīd olduḳda, -duk, -da]*

ʿîd-i vaṣl / ʿiyd-i vaṣl [2] *Kavuşma bayramı.*

Ġark-ı ḫūn oldı derūn-ı ʿāşıḳın hicrān ile / **ʿIyd-i vaṣla** cānı ḳurbān itmege efkār ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 2). [ʿiyd-i vaṣla, -a]*

Şol cemālüñ kaʿbesi ḥaḳḳı bu ben pür-derd ü ġam / **ʿÎd-i vaṣlüñe** ḳomışam cānumı ḳurbān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 3). [ʿîd-i vaṣlüñe, -ün, -e]*

idinmek [3] *Edinmek, almak, sahip olmak.*

Ferd oldı maḥabbetde bedel çün kim / Pes kendüye ʿāşıḳ **idinür** ʿālemi ṣad-bār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 2). [idinür, -ür]*

Her ki maḥabbet diler ṣıdḳ aña elzem durur / Ṣıdḳı maḳām **idine** söyle ki eṣdaḳ nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 2). [idine, -e]*

Ẕātumı ḥayretde buldı mā ʿarefnā didi çün / Ḥaḳḳ meşrūt oldı ẕātüm ẕât **idine** ẕātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 2). [idine, -e]*

idrak [7] *Anlayış, akıl erdirme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çü gitdi selb olub ʿaḳlum n'ider ʿaḳlı olan ʿaḳlı / Ṣunuñ kim yoḳdur **idrāki** özinden ʿaḳl u cān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 2). [idrāki, -i]*

idrāk eteği [1] *Anlama, akıl erdirme eteği.*

Pāk-dāmen oluben dut ḳoma bir pāk etegin / Cāmiʿü'l-ʿaḳl oluben ṭut ḳoma **idrāk etegin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 1). [idrāk etegin, -n]*

idrāk-i fehm [1] *Anlayış, idrak.*

ʿAḳlumı yaġmaya virdüm şuʿle-i tābān ile / Selb olup **idrāk-i fehmüm** lemʿa-i raḫşān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 1). [idrāk-i fehmüm, -üm]*

idrāk itmek [2] *Anlamak.*

Çün ezel bilmediler fehm ile **idrāk idüben** / Nice mümkin ola fehm itmege tekrār neyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 3). [idrāk idüben, -üben]*

Künhini cümle umuruñ nice **idrāk itsün** / Kār fehmini irişdürmeyen efkārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 3). [idrāk itsün, -sün]*

idrāk ḳılmak [2] *Anlamak, idrak etmek.*

Müheyyā oldı şunlar kim muḳırr oldı kelāmına / Muṣaffā oldı anlar kim kelāmın **ḳıldılar idrāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 3). [idrāk ḳıldılar, -dı, -lar]*

Murādī ʿāşıḳ u maʿşūḳı isterseñ murādı gör / Murādīnüñ kelāmını er olandur **ḳılan idrāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 5). [idrāk ḳılan, -an]*

ifʿal emrüke [1] *Ey babacığım! Ne ile emrolundunsa yap! (37/Saffat 102).*

Ben didüm kim **ifʿal emrüke** dedi innī fāʿil / Bir ḫayāl imiş Murādī yine buyurdı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 5). [ifʿal emrüke,]*

ʿiffet [1] *Namus; temizlik, dürüstlük.*

Meyl itmese dünyāya şükr eylese ālāya / Ḥamd eylese Mevlāya **ʿiffet** nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 6). [ʿiffet,]*

ifhām itmek [1] *Anlatma, bildirme.*

İfhām ider çü ṭarzın fehm eyle añlaġıl pes / Sensin ḳılan ṭaleb çün pes ġayra yā ne ḥācet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 3). [ifhām ider, -er]*

ifna [3] *Yok etmek, tüketmek. II Masivadan arınmak.*

Revḥ-i rūḥa irmedi şol kim ḥayātın istedi / Bu beḳā el virmez illā kim meger **ifnā** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 4). [ifnā,]*

İrişdi muḳteżā çünki bulındı iḳtiżāsından / Fenāsından fenāsını fenāya virdi **ifnāya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 4). [ifnāya, -(y)a]*

İgen aldanma dünyā-yı denīye / Temāşā eylegör **ifnāsı** var mı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 3). [ifnāsı, -sı]*

ifnā eylemek [4] *Yok etmek. II Masivadan arınmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bilmekde bilmek olmaz ḳalmaġa ruḫṣat olmaz / Ey dil baḳ dilerseñ **eyle** özüñi **ifnā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 4). [ifnā eyle,]*

ifnā itmek [1] *Yok etmek. II Masivadan arınmak.*

Reh-i ṣadāḳate ṣıdḳ ile yüz ṭutan ādem / Vücūduñ **itmese ifnā** ṭuyar mı ḥālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 3). [ifnā itmese, -me, -se]*

ifnā ḳılmak [2] *Yok etmek. II Masivadan arınmak.*

Şemʿ-i ʿışḳa dün gice ḫarḳ oldı dil pervānesi / Rūḥına cān virmek içün **ḳıldı ifnā** ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 2). [ifnā ḳıldı, -dı]*

Beḳā bulmaz o bi'llāhi beḳāsın **ḳılmayan ifnā** / Beḳā-ender beḳā oldı şu kim tekrāra yüz ṭutdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 4). [ifnā ḳılmayan, -ma, -(y)an]*

ifnā olmak [2] *Yok olmak. II Masivadan arınmak.*

Rāzumı fāş itmezem ʿālemlere mevtā olur / Yoḳ ḫilāfum bu söze v'allāhi hep **ifnā olur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 1). [ifnā olur, -ur]*

Emr ol sulṭān-ı aʿlānuñ durur hem ḥükm anuñ / Ḳahr u luṭfından durur **ifnā olan** ihyā olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 3). [ifnā olan, -an]*

ifnā vü iḥyā [1] *Yok etme ve diriltme.*

ʿĀlem senüñ ḳapuñda ḳuldur / Senüñdür ḳabż u basṭ **ifnā vü iḥyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 3). [ifnā vü iḥyā,]*

ifraz [2] *Ayırmak, ayrılmak.*

Dür-i yetīm... iy ḫān cümleden **ifrāz** / Ġarīb vāḳiʿa ḫānum ʿacīb ḥādisedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 4). [ifrāz,]*

Milkin aldı dil ḳo arżīn ġayrī tīmār eylesün / Buldı dil icmāli virdi āḫire **ifrāzını** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 4). [ifrāzını, -ı, -(n)ı]*

ifrāz olmak [1] *Ayrılmak.*

Bu cihān nīk u bedin ʿaynuña alma er iseñ / Añlar iseñ beni ger ikiden **ifrāz oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 4). [ifrāz oldum, -du, -m]*

ifşā [3] *Gizli bir şeyi veya konuyu açığa çıkarma, yayma.*

Çün sātir ola sen seni cümle ʿayāndan / Dillerde nāmuñı ḳoyup **ifşā** neden gelür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 2). [ifşā,]*

Men lehü'l-emrük nedür emrinde maʿna añlamaḳ / Ḥāzin-i ḳudretde pes sırr ile **ifşā** añlamaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 1). [ifşā,]*

Mir'āta baḳdı ḫüsnini **ifşā** içün ḫabīb / ʿĀşıḳ ḳulaġ urup aña ṣarf eyleyüp himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 4). [ifşā,]*

ifşā eylemek [2] *Faşetmek, meydana çıkarmak.*

Bir sırr-ı ʿaceb sırr-ı ʿacīb-i müteḥammil / **Eyledi** yine ʿilmi ile ʿilmini **ifşā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 4). [ifşā eyledi, -di]*

Sırrı **ifşā eylemez** ʿilm ile dānādur göñül / Baş egmez kimseye ḫānum tüvānādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 1). [ifşā eylemez, -mez]*

ifşā ḳılmak [3] *Duyurmak, meydana çıkarmak.*

Beni ḥayretde ḳoduñ līk cihān ḥayrānum / Ẓāhirā ṣaḳla bu ʿişmetle velī **ḳıl ifşā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 45, Beyit 4). [ifşā ḳıl,]*

Eger kāzım degilmişseñ nic'olurdı ʿaceb aḥvāl / Ḳamu kāruñ çü ḥikmetdür **ḳılınmaz** ḥikmetün **ifşā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 3). [ifşā ḳılınmaz, -ın, -maz]*

Elā ey ṭālib-i ʿirfān gel imdi eylegil iʿẓām / Eger kim ḳılasın seyrān ne cevherler **ḳılam ifşā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 4). [ifşā ḳılam, -a, -m]*

iftetaḥ yā müfettiḥe'l-ebvāb [1] *Ey kapılar açan bize de aç.*

İftetaḥ yā müfettiḥe'l-ebvāb / Terziḳi men teşā'i ġayri ḥisāb *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 16, Beyit 5). [iftetaḥ yā müfettiḥe'l-ebvāb,]*

iftiḫār [3] *Övünme, övünç.*

İftiḫār ile ḳadem başduḳda ʿArş u Ferş ü Kürs / Ḥüsn-i vechüñ ʿayn-ı ʿaynum zīr ü bālā söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 2). [iftiḫār,]*

Ḫiṭāb irerse eger cānı **iftiḫāra** çeker / Fürūġ-ı mihrini yaʿni ḳamer-ʿiẓāra çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 1). [iftiḫāra, -a]*

Ey Murādī olmasun kibr ile sende **iftiḫār** / Sencileyin cümle-i ʿālemde nāyāb añlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 5). [iftiḫār,]*

iftiḫār itmek [3] *Övünmek.*

Mefḫar olalı cihāna faḫrum olmışdur füzūn / Faḫr olundum mefḫarumda **iftiḫār itmek** ʿacīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 3). [iftiḫār itmek,]*

Mefḫarum olalı faḫruñ **iftiḫār itdüm** igen / Bulmadum bir melce' vü me'vā meger ānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 2). [iftiḫār itdüm, -dü, -m]*

Mefḫarum olalı faḫruñ **iftiḫār idem** igen / Bilmedüm bir melce' ü me'vā meger ānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 2). [iftiḫār idem, -e, -m]*

iftirāḳ [1] *Ayrılık.*

Cān ü cānānuñ arasın ḫall ider mi **iftirāḳ** / Ṣūretā iẓhār iden maʿnāda olmaz yaḫşı baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 1). [iftirāḳ,]*

iftitāḥ [3] *Açmak.*

Ḫālıḳ-ı arż u semā çün itdi fıṭrat **iftitāḥ** / Kimine ʿizzet ḳılupdur kime nıḳmet **iftitāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 1). [iftitāḥ,]*

İftitāḥ ile küşāde oldı bāb-ı maġribīn / Dest-i ḳudret maşrıḳeyne ṣalsa n'ola demdeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 3). [iftitāḥ,]*

2. Tekbîretü'l-iftitâh namazın ilk tekbiri.

İftitāḥ oldı bu tekbīri didi Allāh içün / Feṯḥ-i bāb içün ḳonuldı menzil-i Aḳṣāda farż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 3). [iftitāḥ,]*

iftitāḥ eylemek [2] *Açmak.*

Fāʿil-i muḫtāra iş degdi pes andan soñradan / **Eyledi** bu mümkināta pes meremmet **iftitāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 4). [iftitāḥ eyledi, -di]*

Ey Murādī eyledüñ çünki murāda ārzū / **Eyledi** mīm-i murād içün hüviyyet **iftitāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 5). [iftitāḥ eyledi, -di]*

iftitāḥ itmek [1] *Açmak.*

Ḫālıḳ-ı arż u semā çün **itdi** fıṭrat **iftitāḥ** / Kimine ʿizzet ḳılupdur kime nıḳmet iftitāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 1). [iftitāḥ itdi, -di]*

iftitāḥ ḳılmak [1] *Açmak, ortaya çıkarmak.*

Çün **iftitāḥ ḳıldı** ʻarş üzre ḥıfẓ-ı levḥe / Pes başladum ḥabībüm ben daḫı her ʻamelden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 3). [iftitāḥ ḳıldı, -dı]*

iftitāḥ olmak [2] *Açılmak, ortaya çıkmak.*

Yazdı çün evvel ḳalem İnni ena'llāhu eḥad / Ḳādir-i vāḥidde evvel **oldı** ḳudret **iftitāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 2). [iftitāḥ oldı, -dı]*

Elfdür evvel ḥurūfa ibtidā ey merd-i rāh / **Oldı** ʿaḳl-ı evvele saṭvet ü behcet **iftitāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 3). [iftitāḥ oldı, -dı]*

igen [24] *Çok, gayet, ziyade. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī ḳadrine irmekdedür **igen** meyyāl / Gözedür anuñ içün ser-te-ser misāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 5). [igen,]*

iġmāż-ı ʿayn eylemek [1] *Görmezlikten gelme, umursamama.*

Virgil baña ḥayāt-ı ebed luṭfuñ işlegil / **Iġmāż-ı ʿayn eyleme** gel eyle merḥabā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 4). [iġmāż-ı ʿayn eyleme, -me]*

ihānet eylemek [1] *Haksızlık, hainlik, kötülük etmek.*

Ey Murādī nice nice tecribem vardur benüm / Her kime yārem diseñ **eyler ihānet** vaz gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 5). [ihānet eyler, -r]*

iḥāṭ ṣavtī seb'a ṭıbāḳın bi-heybetih [1] *Onun heybetiyle sesim yedi tabakayı kuşattı.*

Nāde'l-münādī bi-lisānihi fī lisānin serī'ān / **İḥāṭ ṣavtī seb'a ṭıbāḳın bi-heybetih** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1443, Beyit 2). [iḥāṭ ṣavtī seb'a ṭıbāḳın bi-heybetih,]*

iḥāṭa [1] *Etrafından çevirmek, kuşatmak, içine almak. Kuşatılmak, sarılmak.*

Buldum yüzümde ben eserin ḥüsn-i vechüñüñ / Her ʿayn ile **iḥāṭası** medd-i başardadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 2). [iḥāṭası, -sı]*

iḥāṭa eylemek [9] *Kuşatmak, sarmak, içine almak*

Saʿīrü bi'd-dücā lā-şems ü aḳmār / **İḥāṭa eylemiş** devvār içün ṭob *(Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 4). [iḥāṭa eylemiş, -miş]*

Vişālüñ milk-i zībāsını feṯḥ itdüm bi-ḥamdi'llah / **İḥāṭa eyledi** her cānibīni ser-te-ser furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 3). [iḥāṭa eyledi, -di]*

İḥāṭa eyledi cemʿen gehī cūʿ u gehī naʿmā / Gehī sırran gehī żarren gehī māt ü gehī derrāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 3). [iḥāṭa eyledi, -di]*

Beni ḥayret **iḥāṭa eylemişdür** ser-te-ser ḫānum / Ġam-ı dildār ile dā'im iki ʿaynüm ṭolupdur nem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 2). [iḥāṭa eylemişdür, -miş, -dür]*

Muḫīṭ olmışdur ol deryā o şehri dil-küşāyı pes / **İḥāṭa eylemiş** bir sūr anı şāhā cemālīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 3). [iḥāṭa eylemiş, -miş]*

Baḥr-ı ḥayret çār yanumı **iḥāṭa eyledi** / Ḳande kim ḳılsam naẓar dīdār gördüm kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 2). [iḥāṭa eyledi, -di]*

II Geniş bilgi ile anlamak, tam kavramak.

Baḥr-ı bī-pāyānı kimdür kim **iḥāṭa eyleye** / Zevraḳ-ı dil bildi ancaḳ mevcdür deryā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 3). [iḥāṭa eyleye, -(y)e]*

Şuʿāʿ-ı mihri çü tāb urdı her ṭaraf-be-ṭaraf / **İḥāṭa eyledi** sırrı gelüp ʿayāna ḥużūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 2). [iḥāṭa eyledi, -di]*

Ḳaṭreden bir ḳaṭredür ʻilmüñde ʻilm-i cinn ü ins / Kim **iḥāṭa eyleye** ʻilm ile ey deryā seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 4). [iḥāṭa eyleye, -(y)e]*

iḥāṭa itmek [1] *Sarmak, etrafını çevrelemek.*

Baḥr-ı muḫīṭ **itdi iḥāṭa** ṭaraf ṭaraf / Fülk-i dile kenār ḳanı ḳıla iltecā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 4). [iḥāṭa itdi, -di]*

iḥāṭa ḳılmak [7] *Kuşatmak, kuşatılmak, etrafını almak, çevirmek, etrafı alınmak, çevrilmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yayıldı cümle cihān içre çün ṣadā-yı edeb / **İḥāṭa ḳıldı** ḳamu kūşeyi nidā-yı edeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 1). [iḥāṭa ḳıldı, -dı]*

iḥāṭa olmak [1] *Sarmak, çevrelemek; içine almak.*

Sāḥa-i ḳudretde gördüm bu ẓuhūrın kesretin / Lîkin **olunmış iḫāṭa** bir muhîb ʿummān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 2). [iḫāṭa olunmış, -un, -mış]*

iḫbār eylemek [1] *Haber vermek; bildirmek.*

Evvelüñ fikr-i ḫayāli senden **iḫbār eylemez** / Seyr iden ḥüsn-i ṣıfātuñ ẕātuñ efkār eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 1). [iḫbār eylemez, -mez]*

ihbār-ı dôst [1] *Dostun, sevgilinin haberi.*

Semʿümüze gelmiş durur çün kim bizüm **ihbār-ı dôst** / Ḳapladı başdan ayaġa cismümüzi envār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 1). [ihbār-ı dôst,]*

iḫbār-ı şerḥ [1] *Şerhi, açıklamayı bildirmek.*

İḫbār-ı şerḥe virmege ḳādir midür kişi / Her noḳṭasında gözlemeyince bir ʿāḳıbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 4). [iḫbār-ı şerḥe, -e]*

iḫbār itmek [1] *Haber, bilgi vermek.*

Nāḳil-i aḫbār **iḫbār itdügin** añlar mısın / Her ne ḳıldıysa tekellümden me'ālin söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 3). [iḫbār itdügin, -düg, -ün]*

iḫfā [15] *Saklamak, gizlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġayrumuzdan bizi ṭarḥ eyledi ʿaynuñ lîkin / Ġayr-ı ʿaynuñda senüñ ʿayn ile ġayruñ **iḫfā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 45, Beyit 2). [iḫfā,]*

iḫfā itmek [1] *Gizleme, saklama.*

Ḳānūn-ı ezeldedür ṣifā çün / Bu sırrı velîler itmiş **iḫfā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 4). [iḫfā itmiş, -miş]*

iḫfā ḳılmak [1] *Saklamak, gizlemek.*

Yā ḫafiyyü'l-ḥāl **iḫfā ḳılmaġa** maḫfîce gel / Ben beni bilmekde sensin yine baña reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 3). [iḫfā ḳılmaġa, -mak(g), -a]*

iḫfā olmak [2] *Gizlenme.*

Ebr-i himmet yaġduraldan kaṭresin her bir yire / **Oldı iḫfā** üzre her mümkinde bu esrārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 4). [iḫfā oldı, -dı]*

Ṣūret-i eşyā durur mir'ātda peydā yine / Çünki ẓāhir olasın anlar **olur iḫfā** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 1). [iḫfā olur, -ur]*

ihlāk ḳılmak [1] *Yok etmek.*

Hezārān bülbüli **ḳılmışdur ihlāk** / Anuñ içün boyanmış ḳana ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 3). [ihlāk ḳılmışdur, -mış, -dur]*

iḫlāṣ [12] *1. Doğruluk, samimiyet.*

ʿAcā'ib baḥr-ı ḥikmetdür ḥabîbüm diñle ḫāṣü'l-ḫāṣ / Dilerseñ olasın andan ṣaḳın terk eyleme **iḫlāṣ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 1). [iḫlāṣ,]*

Lā-reybe fîh çün ümmü'l-kitāb ṣānı / **İḫlāṣa** irgürürseñ ʿālem durur ṣafāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 4). [iḫlāṣa, -a]*

Diyem **iḫlāṣ** ile **iḫlāṣ** dinür tebbet pes iʿdāma / Selām iden selāmetdür Murādī añla esrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 5). [iḫlāṣ,]*

2. İhlas suresi.

Ḥamdümi **iḫlāṣ** ile ʿarż eyledüm çün fātiḥā / Baña meftūḥ oldı āmīnümde emniyetle sūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 3). [iḫlāṣ,]*

Açup gencin ṣaçar çün ʿāleme her dem güher **iḫlāṣ** / ʿAvālim üstine dürr-i maʿāni neşr ider iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 1). [iḫlāṣ,]*

Açup gencin ṣaçar çün ʿāleme her dem güher iḫlāṣ / ʿAvālim üstine dürr-i maʿāni neşr ider **iḫlāṣ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 1). [iḫlāṣ,]*

Didi evvel eḥad Allāh ṣameddür lem yelid ciddā / Lem yelid didi andan anı tenzīh ider **iḫlāṣ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 2). [iḫlāṣ,]*

Ve-lem-yekūn lehü küfven eḥad buyurdı ardınca / Bunuñ mefhūmın añlarsañ bilürsin kim nedür **iḫlāṣ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 3). [iḫlāṣ,]*

Beyān eyler kemālātın ʿayān eyler delālātın / Pes andan medḥ ider ẕātın neler söyler neler **iḫlāṣ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 4). [iḫlāṣ,]*

Murādī oḳı iḫlāṣı seni dā'im ider ṣāfī / Bir oḳuyana üç ḫatme sevābın feyż ider **iḫlāṣ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 5). [iḫlāṣ,]*

Murādī oḳı **iḫlāṣı** seni dā'im ider ṣāfī / Bir oḳuyana üç ḫatme sevābın feyż ider iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 5). [iḫlāṣı, -ı]*

Diyem **iḫlāṣ** ile **iḫlāṣ** dinür tebbet pes iʿdāma / Selām iden selāmetdür Murādī añla esrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 5). [iḫlāṣ,]*

iḫlāṣ eylemek [1] *Temiz sevgiyle yürekten bağlanmak.*

Çü ferdāniyyeti iḳrār idüben **eyledi iḫlāṣ** / İşigin eyleyüp me'vā pes oldı yine ḫāṣü'l-ḫāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 1). [iḫlāṣ eyledi, -di]*

ihmāl eylemek [1] *Üstüne düşeni zamanında yapmama.*

Bu Murāduñ kelāmını diñle / Maʿnī bilmekde **eyleme ihmāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 5). [ihmāl eyleme, -me]*

iḫrāc eylemek [1] *Çıkarmak.*

Ḥālet isterseñ eger ey ṭālib-i ʿilm-i ledün / ʿĀlem-i ṣūretden **iḫrāc eyle** murġuñ bul necāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 4). [iḫrāc eyle,]*

iḫrāc itmek [1] *Kovmak, dışarı atmak.*

Varlıḳ leẕẕetini dilden **iderseñ iḫrāc** / Pes vesīle bulasın varlıġuñı varumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 4). [iḫrāc iderseñ, -er, -se, -n]*

iḫrāc ḳılmak [1] *Çıkarmak.*

Eger dirseñ ki müstaḫric ne ḥāṣıl ḳıldı müstaḫrec / Ne deñlü kim **ḳıla iḫrāc** ṭolu ṣubḥ u mesā maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 3). [iḫrāc ḳıla, -a]*

iḫrām [1] *Hacıların örtündükleri dikişsiz elbise.*

Olalı ḥürmeti **iḫrām** ile bu ten muḥrim / Cānı aẕḫāya getürmiş naẕarın sāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 3). [iḫrām,]*

iḫsān [39] *1. Bağış, cömertlik, lütuf.*

Ey kerīm ü ey Raḥīm ü ey ʿalīm ü ey ʿaṭūf / Ḳullara dā'im işüñ **iḫsāndur** yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 4). [iḫsāndur, -dur]*

Virdi Murādī yāre her ne ki var taṣarruf / **İḫsānına** o daḫı ḳomadı hergiz evḳāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 5). [iḫsānına, -ı, -(n)a]*

Ey kerīm ü ey Ḫudāvend-i Raḥīm ü müsteʿān / Eyle **iḫsānuñ** baña yā Rabbenā senden meded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 3). [iḫsānuñ, -un]*

Olmadı **iḫsānına** hiç nihāyet anuñ / Hergiz olımaz muḥīṭ anı bu ẓann-ı fu'ād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 4). [iḫsānına, -ı, -(n)a]*

Beni ḫayrān iden yā Rab o nūruñdan żiyā mıdur / Cemālüñden yine keşf itsek **iḫsānuñ** revā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 1). [iḫsānuñ, -uñ]*

Çün oldı ḥüsn-ı rıżāyile muḥsin **iḫsānı** / Arada oldı ḥabībüm hemān bahāne ḥużūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 3). [iḫsānı, -ı]*

Maḥż-ı hüdādur yine muḥsinüñ **iḫsānı** pes / Mihr-i dıraḫşān-ı dil evc-i hidāyetdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 4). [iḫsānı, -ı]*

Fāriġu'l-bāl olmışuz ʿālemde ḳīl u ḳālden / Biz edeb ṭarzın bilüp ṣamt ile **iḫsān** isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 3). [iḫsān,]*

Ḥamdü li'llāh olmadı **iḫsānsuz** / Bu Murādī çekdi çoḳ cevr ü cefā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 5). [iḫsānsuz, -suz]*

Ḥamd ol Ḫudāya k'eylemez inʿāmını dirīġ / Ḥāṣā kerīm olan ide **iḫsānını** dirīġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 1). [iḫsānını, -ını]*

Ey Murādī irdigüñ **iḫsāna** kimse irmedi / Cümle-i müşkilleri çün saña āsān itdi Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 5). [iḫsāna, -a]*

Ben senüñ ālāna şükrümi nice ḳılam edā / Sen baña **iḫsānuñı** bi-ḥadd ü pāyān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 2). [iḫsānuñı, -(u)ñ, -ı]*

Semʿ-i cāna irdi çün kim bir nidā-yı ẕü'l-feraḥ / Her ne ki ola ḳamu **iḫsāndur** yoḳdur ʿamel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 4). [iḫsāndur, -dur]*

Yā ḫafīyye'l-luṭf luṭfuñ ʿāmdur maḫlūḳuña / Senden istidʿā iderler faẓl u **iḫsān** u niʿam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 2). [iḫsān,]*

Müdām olsun bu **iḫsānuñ** ki pāyān olmaz iḥsāna / Kimin peydādan eylersin idersin kimin iḫfādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 4). [iḫsānuñ, -uñ]*

Müdām olsun bu iḥsānuñ ki pāyān olmaz **iḫsāna** / Kimin peydādan eylersin idersin kimin iḫfādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 4). [iḫsāna, -a]*

Çün keremler fiʿl-i maḫṣūṣuñdur ey ʿālī cenāb / Kesme luṭfuñ aña kim **iḫsāna** muʿtād idesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 2). [iḫsāna, -a]*

Cān-baḫş oldı kelāmuñ bize ey rūḥ-ı revān / Bu senüñ luṭf ile **iḫsānuña** yoḳdur pāyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1105, Beyit 1). [iḫsānuña, -uñ, -a]*

Lā vü len terkin ḳılaldan ey göñül / İrmişem her laḥẓa biñ **iḫsāna** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1168, Beyit 5). [iḫsāna, -a]*

Her ki dilinde göñül eyleye tekrār hū / Luṭf ile **iḫsānını** feyż ide cebbār hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 1). [iḫsānını, -ın, -ı]*

Ḳalbüme didüm ḳo naḳşı istegil naḳḳāşını / Bir nidā irdi fenā ol maẓhar ol **iḫsānına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 4). [iḫsānına, -ıñ, -a]*

Āferīn ṣad āferīn ol ḫālıḳuñ **iḫsānına** / Bulmadum hergiz anuñ ḥadd ü kenār inʿāmına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1227, Beyit 1). [iḫsānına, -ıñ, -a]*

Cürʿa nūş olduḳda ṭolmışdı ezel mey-ḫānesi / Biz anı beẕl eyledük ʿāşıḳlara **iḫsān** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 4). [iḫsān,]*

Dāmen-i yāri ṭutup terk eyler iseñ ġayrı sen / Bir daḳīḳa ḳomaya cümle vire **iḫsānda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 2). [iḫsānda, -da]*

Cürʿa nūş oldum yine cānān elinden bir gice / Bende **iḫsān** aldı yaʿni ḫān elinden bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 1). [iḫsān,]*

Ṭulūʿ-ı mihr-i mihrüñle żiyā vir ḫāne-i ḳalbe / Bu minvāl üzre **iḫsānuñ** ziyād u ber-ziyād eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 2). [iḫsānuñ, -uñ]*

Nūr-ı muṭlaḳda görür nūr-ı Muḥammed ʿilmin / Kendü **iḫsāna** irüp mefḫar olur insāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 3). [iḫsāna, -a]*

ʿAfv-ı ḫaṭā ḳıl ey Ḥaḳ eyle ʿaṭāña lāyıḳ / **İḫsān** ile ʿaṭāña ẕerre gerek bahāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 4). [iḫsān,]*

Bu anca mürüvvet nice luṭf ü nice **iḥsān** / Sensin yine muḥsin sebeb olduḳ biz arada *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1412, Beyit 4). [iḥsān,]*

Luṭf ü **iḥsān** u mürüvvet eyle baña yā şefīʿ / Yā resula'llah ayırmaġıl cemālüñden beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 3). [iḥsān,]*

Nice bir meyli var mıdur saña ol dil-rübā yārüñ / Ṭolanup ḫāne vü bābın yine **iḥsāna** irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 4). [iḥsāna, -a]*

Ḳılduḳ ṭapuñı biz sened yā Rab bize senden meded / **İḥsānuña** yoḳdur ʿaded göster bize dīdāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 2). [iḥsānuña, -uñ, -a]*

Cümleye sulṭān-ı Ḫudā ol durur / Luṭf ile **iḥsānı** igen bol durur *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 5). [iḥsānı, -ı]*

Ṣaḳın aldanma dünyāya ṭayanma / Anuñ **iḥsānına** hergiz inanma *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 2). [iḥsānına, -ı, -n, -a]*

Cemālüñi baña iḥsān eyle / Bu **iḥsānuñı** bī-pāyān eyle *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 3). [iḥsānuñı, -uñ, -ı]*

Ḫudāyā yoḳdur **iḥsānuña** pāyān / ʿİnāyet eyle ḳullaruña her an *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 37, Beyit 3). [iḥsānuña, -uñ, -a]*

2. Allah'a O'nu görüyormuş gibi ve O'nun huzûrunda olmanın şuûrunda olarak ibâdet etme.

Ṣanma ki Murādī bunı dir kendüye hāṣā / Luṭfından ilāhuñ hemān **iḥsān** arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 6). [iḥsān,]*

ʿİlm-i ezelde menbaʿ-ı ʿirfān olan nedür / Maḥż-ı hidāyete sebeb **iḥsān** olan nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 1). [iḥsān,]*

Nevʿ-i insānı ẕevī'l-iḥsāna iḥsān itdi Ḥaḳ / Māḥaṣal **iḥsān** içün anları insān itdi Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 1). [iḥsān,]*

iḥsān eylemek [6] *Bağışta bulunma, iyilik etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu murād üzre Murādīye sen **iḥsān eyle** / Senüñ iḥsānuñı gördi nice nice şāhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 5). [iḥsān eyle,]*

iḥsān görmek [1] *Başkasından iyilik görmek, onun iyiliğine mazhar olmak.*

Bu murād üzre Murādīye sen iḥsān eyle / Senüñ **iḥsānuñı gördi** nice nice şāhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 5). [iḥsānuñı gördi, -un, -ı, -di]*

iḥsān-ı bī-pāyān [1] *Sonsuz, tükenmez lütuf.*

Saña ʿazm eyleyüp terk eyleyen ġayruñı her demde / Senüñ **iḥsān-ı bī-pāyānuñ** irişür aña nev-rev *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 3). [iḥsān-ı bī-pāyānuñ, -un]*

iḥsān-ı Mevlā [1] *Allah'ın yardımı, lütfu.*

Feraḥ-nāk olmamuz vardur yine **iḥsān-ı Mevlādan** / Ne deñlü şükr iderseñ biñ ʿaṭādur Ḥaḳ Teʿālādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 1). [iḥsān-ı mevlādan, -dan]*

iḥsān itmek [6] *Lutfetmek, iyilik etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Saṭvet ü ʿizzetle geçdi salṭanat taḫtına çün / Kā'inātuñ cemʿine luṭf ile **iḥsān itdiler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 2). [iḥsān itdiler, -di, -ler]*

iḥsān ḳılmak [6] *İhsan etmek, bağışlamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu Murādī ḳuluña **iḥsān ḳıl** / Ḳalbini eyle ʿışḳuña meʿvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 5). [iḥsān ḳıl,]*

iḥsān maṭarın [1] *Lütuf, ihsan bulutu.*

Mīġ-i luṭfı bize çün yaġdura **iḥsān maṭarın** / Biterüz şöyle ki ʿaḳl irmeye tekrārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 2). [iḥsān maṭarın,]*

iḥsān olmak [2] *Bağışlamak, bahşetmek, lutfetmek.*

Himemdendür ālā velī himmetüm sendedür / Çü luṭfuñdan **iḥsān ola** oluram pür-żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 3). [iḥsān ola, -a]*

Her ne kim **iḥsan olur** muḥsinüñ inʿāmıdur / Ṣanma ki olan saña saʿy-ı liyāḳatdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 3). [iḥsan olur, -ur]*

iḥticāb ḳılmaḳ [1] *Perde, engel kılmak.*

Ey cemāl-i lā-naẓīrüñden gider gitsün ḥicāb / Ṣimdiden girü yaraşmaz sana **ḳılmaḳ iḥticāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 1). [iḥticāb ḳılmaḳ, -mak]*

ihtimam [1] *Dikkat, özen.*

Ḳıldı ṣıfātını dil ezber tamām / Anuñ içün ẕātınadur **ihtimām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 1). [ihtimām,]*

iḫtirām itmek [1] *Hürmet etmek, saygı göstermek.*

Bir seḥer irdi ṣımāḫ-ı cāna ḳudretden peyām / Didi kim ḳılduñ sücūd **itdük** saña biz **iḫtirām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 1). [iḫtirām itdük, -dü, -k]*

iḫtirāz itmek [2] *Çekinmek, sakınmak, tereddüt etmek.*

Ḳadrüñi bildüñse maḳdūruñda **itme iḫtirāz** / Her muḳadder kim olur eyler ḳażā-ender ḳader *(Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 3). [iḫtirāz itme, -me]*

İḫtirāz itmem ḳonulsa ṭaşra Yaḥyā gibi ser / Vuṣlat-ı cānān cān ile eger bāzār ola *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 2). [iḫtirāz itmem, -me, -m]

iḫtişām [1] *Debdebe, görkem.*

Līk istiġnāda ol ḳılma bulara hiç meyl / Tā ziyād-ender ziyād olup bulasın **iḫtişām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 4). [iḫtişām,]*

iḫtiyāc [1] *Muhtaçlık.*

ʿArż itdi ḳudret-i evce özine **iḫtiyāc** / Maʿlūm-ı ḥāl oldı yine kendü ḫāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 4). [iḫtiyāc,]*

ihtiyāc itmek [1] *Ihtiyaç duymak, muhtaç olmak.*

İhtiyāc itdüm ḳamu kārumdan anuñ kārını / İşbu maʿnī şerḥi ol dem ḫāṭıra ḳıldı ḫuṭūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 2). [ihtiyāc itdüm, -dü, -m]*

iḫtiyāc ḳılmak [1] *Muhtaç olmak.*

Çün bulur ḳatuñda yā Rabb cümle maḳsūdum revāc / ʿİzzetüñ ḥaḳḳı beni sen ġayra **ḳılma iḫtiyāc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 1). [iḫtiyāc ḳılma, -ma]*

iḫtiyār [4] *İrade, bir işe karar verme gücü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cāʿil-i muḫtār olaldan **iḫtiyāruñ** sendedür / Fāʿil-i muṭlaḳ olaldan oldı ḳalbüm saña rām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 2). [iḫtiyāruñ, -uñ]*

iḫtiyār eylemek [2] *Seçmek, tercih etmek.*

Murādī terk-i var eyle hemān terk-i diyār eyle / Siyāḥat **iḫtiyār eyle** ḳarār itme heman irtaʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 5). [iḫtiyār eyle,]*

ʿĀḳil-i kāmil iseñ eyle Murādī bu işi / **İḫtiyār eyle** ferāġat oturup vaḥdetde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 5). [iḫtiyār eyle,]*

iḫtiyār-ı ḫalvet itmek [1] *Yalnız kalmayı, tenhaya çekilmeyi istemek.*

Furṣatı fevt itme ey dil ʿāḳıbet bu dem geçer / **İḫtiyār-ı ḫalvet it** k'oldur ḳamudan ḫūb-ter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 1). [iḫtiyār-ı ḫalvet it,]*

iḫtiyārı virmek [1] *İradesini bir başkasının hükmüne vermek.*

Murādī **iḫtiyārın virdi** elden / Hemān yārine virdi iḫtiyārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1560, Beyit 5). [iḫtiyārı virdi, -di]*

iḫtiyarī [1] *Kendi iradesi ile, bilerek.*

Ẓāhir ü bāṭında fiʿlüm fāʿilün fiʿlinde pes / **İḫtiyārī** fāʿilüñ fiʿlinedür aṣl-ı naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 3). [iḫtiyārī,]*

iḫtiyāri olmak [1] *Tercih edebilmek, iradesine bağlı olmak.*

Mevt oldur **iḫtiyāri ola** muẓṭarr olmaya / ʿĀṣıḳ-ı miḥnet-keşe miḥnet maḥabbet çün güvāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 4). [iḫtiyāri ola, -a]*

iḫtiyār itmek [3] *Seçmek, tercih etmek.*

Devletüñ var ise çek fānī cihāndan destüñi / Künc-i ʿuzlet **iḫtiyār it** ẕikr-i Ḥaḳ devlet yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 2). [iḫtiyār it,]*

Mā'il olma ʿīş ü nūşa çün fenādur ʿāḳıbet / Gel fenāyı **iḫtiyār itme** yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 2). [iḫtiyār itme, -me]*

Bu yirde bir olmaġ içün ikilik **itmem iḫtiyār** / Aġyār oluben ġayrıya cānāne-i ʿışḳam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 4). [iḫtiyār itmem, -me, -m]*

iḫtiyār ḳılmak [6] *Seçmek; tercih etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿĀḳil iseñ sen bu varlıḳdan hebā ḳıl iḫtiyār / Zer-keş ü dībāyı terk eyle ʿabā **ḳıl iḫtiyār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 1). [iḫtiyār ḳıl,]*

iḫvān [2] *Kardeşler, dostlar, ahbaplar.*

Semāʿ-ı ṣavt içün bī-ṣavt u ḥarf olmaḳ levāzımdan / Ḥurūf ezberle **iḫvānum** ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 3). [iḫvānum, -um]*

II Hz. Yusuf'un kendisini kuyuya atan kardeşleri.

Ey ʿazīz-i Mıṣr-ı dil ru'yāña taʿbīr isteme / Kim ḥased ḳılmaya **iḫvānum** saña bu rāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 2). [iḫvānum, -um]*

iḫyā [11] *Diriltmek, diri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müheyyā oldı çün ḥayy ile **iḫyā** / İrişdi ʿilm içün mevt ile saṭvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 3). [iḫyā,]*

iḫyā eylemek [8] *Hayat vermek, diriltilmek, canlandırmak.*

Revā oldur saña cānā ḳılasın şefḳat ʿuṣṣāḳa / Saña cān vireni cānum sen **eylegil** anı **iḫyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 3). [iḫyā eylegil, -gil]*

Ḫubbuñ virelden el-ḥaḳ mürde tene ḥayātı / Ḳomadı ol memātı **eyledi** cümle **iḫyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 2). [iḫyā eyledi, -di]*

ʿÖmr ile **eyledi iḫyā** bizi yā Rabb-i kemāl / Bu ʿināyetle ebed eyle ʿināyet yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 4). [iḫyā eyledi, -di]*

Ey ḥayāt-ı cāvidānum **eyle** gel **iḫyā** beni / Çünki ḳā'imdür vücūdum ey ḥayāt-ı cāvidān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 4). [iḫyā eyle,]*

Rūḥ-ı sānī **eyledi iḥyā** bu erkānı ḳamu / İkilikdendür müberrā bu ḥayātuñ evveli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 3). [iḥyā eyledi, -di]*

Çünki o şehüñ ʿışḳı **eyledi** beni **iḥya** / Ortaya ḳodum başı bulınca ben ol ḫānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 4). [iḥya eyledi, -di]*

Ḳudret-i ḥayy-ı ḳadīm **eyledi iḥyā** beni / Rütbe-i aʿlā içün eyledi inşā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 1). [iḥyā eyledi, -di]*

II Lütufta bulunmak.

Ben Murādı bilmişem sensin murādum dā'imā / Dā'imā idersin **iḥyā eylegil** iḥyā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 5). [iḥyā eylegil, -gil]*

iḥyā itmek [9] *Diriltmek.*

Bu rumūzı ezelī bilmedi Şeyḫ-i Başrī / Bunı añlayan odur kim **ide** rūḥın **iḥyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 2). [iḥyā ide, -e]*

Murāduñ baḥr-ı ḥikmetdür maḳāl-ı rūḥ-efzāsı / Seni **iḥyā ider** elbette ger var ise aṣliyyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 5). [iḥyā ider, -er]*

Mesīḥā-dem olan fāżıl bilür **iḥyā iden** sırrı / Ḳaçan cān ire ebdāna virür her āşinā revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 3). [iḥyā iden, -en]*

Emr-i künle şems-i ʿālemdür ṣalar çün pertevi / Nice nice ẕerreler **iḥyā ider** sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 3). [iḥyā ider, -er]*

Bu vücūduñ şehrine sulṭān olaldan sırr-ı dil / Sırr ile ḥaḳḳiyetüm **iḥyā iden** ḥādur beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 4). [iḥyā iden, -en]*

II Sevindirmek, memnun etmek.

Şol deñlü seni vaṣl ile dil ḳıldı temennā / El-ḥāṣıl anuñ vaṣlını vuṣlat **idüp iḥyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 1). [iḥyā idüp, -üp]*

Oldur kemāl-i luṭf ile **iḥyā iden** meni / Ḥāṣā ki andan özgeye ben ilticā idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 4). [iḥyā iden, -en]*

Ben Murādı bilmişem sensin murādum dā'imā / Dā'imā idersin iḥyā **eylegil iḥyā** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 5). [iḥyā idersin, -er, -sin]*

Ḥayāt-ı cāvidānı çün ḥiṭāb-ı dil-firībümdür / Beni **iḥyā idüpdür** ol baña çün bir seḥer geldi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 2). [iḥyā idüpdür, -üp, -dür]*

iḥyā ile ifna [1] *Diriltme ile yok etme.*

Dem-ā-dem ḥaḳḳı ẕikr eyle çün oldur Ḳādir ü Mevlā / Elindedür anuñ ḳabż ile basṭ **iḥyā ile ifnā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 1). [iḥyā ile ifnā,]*

iḥyā ḳılmak [6] *Diriltmek, canlandırmak.*

Ben mürdeyi **ḳıl iḥyā** vaṣluña ey Mesīḥā / Bu derd-i ʿışḳ cānā ḥālümı ḳıldı müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 2). [iḥyā ḳıl,]*

Müberrādan teberrā ḳıl vücūduñ bī-ser ü pā ḳıl / Çün iḥyā oldı **iḥyā ḳıl** ṣaḳın aldanma ālāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 3). [iḥyā ḳıl,]*

II Mutlu etmek, arzularına kavuşturmak.

Sen seni saña virelden beni virdüñ baña sen / Seni senden bilüben sen beni **ḳılduñ iḥyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 3). [iḥyā ḳılduñ, -du, -n]*

Çün keşf idesin baña cemālüñ keremüñden / Şükrāne içün bir de **ḳılam** biñ nefes **iḥyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 3). [iḥyā ḳılam, -a, -m]*

Kerānı yoḳ yem-i ʿafvuñ Ḫudāya / N'ola **ḳılsan** beni luṭf ile **iḥyā** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 20). [iḥyā ḳılsan, -sa, -n]*

ʿAceb ḥāl oldı ʿuṣṣāḳa yine açmış ḥicābın yār / Yine **iḥyā ḳılupdur** anları ol pür-vefā dildār *(Murâdî Dîvânı, Müfret 18, Beyit 1). [iḥyā ḳılupdur, -up, -dur]*

iḥyā olmak [5] *Canlanmak, hayat bulmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī sözlerüñ ḥaḳdur senüñ hem ḥaḳ budur / Muʿciz-āsādur kelāmuñ mürdeler **iḥyā olur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 5). [iḥyā olur, -ur]*

iḥyā vü mevta [1] *Diri ve ölü.*

Muṭīʿüñdür senüñ mecmūʿ-ı eşyā / Ḳuluñdur cümleten **iḥyā vü mevtā** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 39, Beyit 2). [iḥyā vü mevtā,]*

iḥżār itmek [1] *Hazırlamak.*

Muḥsin levāzımın **ider iḥżār** n'eylesün / Şāyeste olmayınca kimüñ ola vāridāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 4). [iḥżār ider, -er]*

iḥżār-ı ḥaḳ ḳılmak [1] *Hakikatin meydana gelmesi.*

Cümleden vaz oldı dil buldı özinde cümleyi / Cümle ile olmaġa **ḳıldı** beni **iḥżār-ı ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 4). [iḥżār-ı ḥaḳ ḳıldı, -dı]*

ʿiḳāb [1] *Eza, cefa, eziyet.*

Ḳıyāmetde sevābuñ ne ḳıyāmetde **ʿiḳābuñ** ne / Ḳıyāmet güni ḥālüñ ne ola var fikr ḳıl yārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 4). [ʿiḳābuñ, -un]*

ʿiḳāb ile ʿaẕāb çekmek [1] *Eza, cefa ile azap çekmek.*

Münkir olan ey Murādī her kelāmuña senüñ / Nār-ı dūzaḫda **çeken** oldur **ʿiḳāb ile ʿaẕāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 5). [ʿiḳāb ile ʿaẕāb çeken, -en]*

ʿiḳāb olmak [1] *Azap, eziyet olmak.*

Zebānuñ degmesün cehd eylegil bir kimseye hergiz / ʿ**İḳāb olınur** uḫrāda egerçi ola ol bir mūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 4). [ʿiḳāb olınur, -ın, -ur]*

ʿ**iḳāb ü sevāb [1]** *Cezâ ve sevap.*

Çünki cihān oldı Murād ile pür / Pes kimedür yā bu ʿ**iḳāb ü sevāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 5). [ʿiḳāb ü sevāb,]*

īḳān [14] *Sağlam bilme, şüphe götürmeyecek şekilde yakînen bilme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sırr-ı envār ḥicāb eyledi eṣnāf-ı ḫayāl / Mübdiʿ-i küll-i bedāyiʿdedür **īḳān** didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 4). [īḳān,]*

īḳān eylemek [1] *İyi ve yakînen bilmek.*

Murtażā vü müctebā vü muḳtedā vü Muṣṭafā / Her nefesde Ḥaḳḳ ile taḥḳīḳ **īḳān eylemiş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 4). [īḳān eylemiş, -miş]*

īḳān itmek [1] *Sağlam bilme, şüphe götürmeyecek şekilde yakînen bilme.*

Yücede istedüm anı yüce ḳıldum dil ü cānı / Velīkin oldı kim raġbet ḥaḳīḳatle **idem īḳān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 982, Beyit 2). [īḳān idem, -em]*

īḳān ḳılmak [2] *Sağlam bilme, şüphe götürmeyecek şekilde yakînen bilme.*

Ṣubḥ-dem innī ena'llāh āyetin iẕʿān ḳıl / Şerḥ ü maʿnāsı nedür añlayuben **īḳān ḳıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 1). [īḳān ḳıl,]*

Çü 'ilm-i nāṭıḳadan geldi bu 'ulūm-ı siyer / Siyer bu ẕāta ṣıfat oldı ẕātı **ḳıl īḳān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 2). [īḳān ḳıl,]*

ikbal [2] *Baht, talih.*

ʿİzz ile **iḳbāli** terk it ʿizzet isterseñ eger / ʿİzzeti al bendelige tā bilesin ʿizzetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 880, Beyit 4). [iḳbāli, -i]*

Ḳabl ü baʿdi terk idüp merżā gözet fi'ṣ-ṣubḥ u ṣām / Yüz ṭuta tā kim ḳabūl-ı ẕi'l-celāl **iḳbāl** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 2). [iḳbāl,]*

iḳbāl-ı devlet eylemek [1] *Mutluluk, ululuk.*

Devlet u iḳbāl n'eydügin göñül bilmez idi / Gelmeseydi eyleyüp iḳbāl-ı devlet yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 3). [iḳbāl-ı devlet eyleyüp, -(y)üp]*

iḳdām [2] *Gayret etme, çabalama, devamlı çalışma.*

Ḥabībe ḥālümi ʿarż itmegedür **iḳdāmum** / Velā maḳāl ile olmaz o vaṣf-ı ḥāl üslūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 2). [iḳdāmum, -um]*

Cān atdı çü cānānesine buldı ḥayātı / **İḳdām** ile pes ḥāṣılını eyledi ḳurbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 3). [iḳdām,]*

iḳdām eylemek [1] *Gayret etmek, sebat etmek.*

Ḳademi ḳutludur anun kişi tabʿiyyetdür / Murtażā oldı īżāda şu kim **iḳdām eyler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 2). [iḳdām eyler, -r]*

iḳdām itmek [1] *Gayretle çalışmak, devamlı çalışmak, ilerlemek.*

Ṭālib-i rāh-ı hüdā oluben **iḳdām idelüm** / Ṭoġrı yola varalum tutduġumuz rāh ile biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 2). [iḳdām idelüm, -elü, -m]*

iḳdām ḳılmak [1] *Cesaret etmek, kalkışmak.*

Senüñ emrüñledür ḫānum bu deñlü **ḳılduġum iḳdām** / Murāda ḳalsa çoḳdan el çekerdi cümle ġavġādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 5). [iḳdām ḳılduġum, -duk, -um]*

iki [41] *İki; birden sonra gelen sayının devamı, iki.*

İki cihānı birbirine ṣıġduran nedür / **İki** kelām oldı ḳamu şey'e reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 4). [iki,]*

Fenn-i fünūn bildi fünūn-ı kemāline / Ḳarışdı **iki** baḥr oluben ḥayy ile fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 3). [iki,]*

Dāġ urdı anuñ ʿışḳı ḳulūb içre muḥaḳḳaḳ / Mest eyledi olar **ikiden** oldı müberrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 2). [ikiden, -den]*

Münḳaṭıʿ olmadı yine zen ṭuta merde āyine / İş bu durur her āyine oldılar **iki** reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 2). [iki,]*

Çü ʿayna almadı ḥükmine virdi **ikisini** / Yed-i yemīnine ʿuḳba yesārına dünyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 4). [ikisini, -si, -(n)i]*

Muṭābaḳat ideli ʿışḳ ile dil-i şeydā / Muḳābil oldı biri birine **iki** deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 1). [iki,]*

Birisi şerḥ-i ekmeldür birisi ʿışḳa hem-serdür / Ḥaḳā'iḳda **iki** vech oldı mestūr ü muʿayyende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 2). [iki,]*

Ben eyledüm temāşāyı ṭurur ʿālem temāşāda / Dinildi **ikisi** daḫı ṣıfātum ile ẕātumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 4). [ikisi, -si]*

Bu gün menāzil-i Ḥaḳḳa yine ʿurūcum içün / Şerīʿat ile ṭarīḳat **iki** ḳanadumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 3). [iki,]*

İki yüzden durur ḳarşu iki yüzlü bir āyīne / Ki serrāyile żarrāda o sevdāyile beyżādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 2). [iki,]*

Ḥicāb-ı kibriyādur perdesi rūy-ı müberrānuñ / **İki** perde arasında heman bu fehm-i ḳāṣırdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 3). [iki,]*

ʿĀlemde **iki** nesnenüñ olmaz nihāyeti / Bir ḥüsn-i yāre bir daḥı ʿışḳ-ı gedādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 3). [iki,]*

Aldı naḳd-ı ḫıredüm **iki** ḥarāmī çeşmüñ / Ḥākim ol var durur añlarla bizüm daʿvāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 3). [iki,]*

İki gördüñ kendüñi bir eyle var / Her işi sen işleme iẕʿānsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 2). [iki,]*

Maşrıḳ u maġrib **iki** bālında zīr olmış anuñ / Yedi deryā oldı minḳārında cānum ḳaṭre-veş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 2). [iki,]*

Murādī ḥamdüñi eyle ziyāde sāʿaten sāʿat / **İki** vech üzre feṭḥ u nuṣret ile olur eyyāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 5). [iki,]*

Arasında **iki** vechüñ ḳıluben mest-i bī-dermān / Birisine baḳar şād ü birisine baḳar ġam-nāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 2). [iki,]*

ʿAḳlumı ideli yaġma ol **iki** ʿayn ile ġayb / İki ʿaynüm giceler ḳaldı ḫayālüñde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 2). [iki,]*

ʿAḳlumı ideli yaġma ol iki ʿayn ile ġayb / **İki** ʿaynüm giceler ḳaldı ḫayālüñde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 2). [iki,]*

Menzil-i yāre nice ṭāyir ola mürġ-i fu'ād / Uçmaġa anda aña bil ki **iki** bāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 3). [iki,]*

Ey Murādī seni ʻālem ne bilür aʻmādur / Vāḥidi **iki** görür olsa eger dīdede ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 5). [iki,]*

ʻIşḳ ile yoḳladı özin gördi özinde çün kemāl / Virdi göñül murġına pes uçmaġa **iki** perr ü bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 1). [iki,]*

Gördüm çü ʿaynumı **iki** ṣūretde bir miśāl / Āyīne gösterür nice yüzden nice cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 1). [iki,]*

Ḳābe ḳavseyn üzre **iki** şāhid oldı **iki** ḳāf / İkisi daḫı olur ism-i Muḥammedde dü-mīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 2). [iki,]*

Ḳābe ḳavseyn üzre iki şāhid oldı iki ḳāf / **İkisi** daḫı olur ism-i Muḥammedde dü-mīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 2). [ikisi, --si]*

Lāġar olup vücūdum olur gāhī çün mekes / Bir vaḳt olur ki bu **iki** dīvāna ṣıġmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 2). [iki,]*

Uzadup ellerin yemīn ü yesār / **İki** destinde oldı iki cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 3). [iki,]*

Daʿvī-i ʻışḳ itdiler vaṣlın temennā itmege / Pes ṭaleb ḳıldı ḥabīb anlardan **iki** beyyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 3). [iki,]*

Cenāb-ı ḫażrete ülfet bizi çün kim ḫalīl itdi / Muḥibb-i ṣādıḳum gördüm ḥabībüm **iki** yanumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 2). [iki,]*

Nefaḫnādan nidā geldi pes oldı ṣaḳ **iki** fırḳa / İşitmeyen bulup naḳmet işiden irdi naʻmāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 2). [iki,]*

Fiʻl fiʻl-i ezelīdür yed-i ḳudretde dürüst / Ṣāhid isterseñ eger ḥāżır **iki** beyyinede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 2). [iki,]*

Gördükde rūyuñı naẓar-ı vaḳt isterüz / Yaş ile pür olup bu **iki** çeşm-i nem-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 3). [iki,]*

Çün şāhidem ṭaḳarrüb içün eyledi yemīn / Ṭutdum ḳasem sübūtı içün **iki** beyyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 2). [iki,]*

II Kesret.

Hemān cihāna nidādur ġaraz cihān degül / **İkiyi** terk iden oldı iki cihāna sened *(Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 4). [ikiyi, -(y)i]*

İkide ücde gördi ʿālemi çün / Anuñ içün bir eyledi yüzini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 2). [ikide, -de]*

II Şirk koşma.

Ḥubb-ı taḥḳīḳi muḥaḳḳaḳ añlamış īmān ile / Ḥāşa li'llāh hāşa li'llāh çekmez **ikiden** żarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 4). [ikiden, -den]*

Nedür ṭarḥ iden **ikiden** birlügi yā fetā / Maḳālüñi ṭarḥ eyle tā bulasın sen nīk ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 4). [ikiden, -den]*

Bu cihān nīk u bedin ʿaynuña alma er iseñ / Añlar iseñ beni ger **ikiden** ifrāz oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 4). [ikiden, -den]*

II Aşık ve sevgili.

Miyān-ı ʿışḳ-ı ʿāşıḳda neler olmış neler olmış / **İkisinüñde** yanında ne sırlardan ḫaber olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 1). [ikisinüñde, -si, -nün, -de]*

II Her ikisi de.

İkinci bu durur iki gözüñi dört idüp gözle / **İkisini** ḳo eşyāya ikisini delālāta *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 4). [ikisini, -si, -n, -i]*

İkinci bu durur iki gözüñi dört idüp gözle / İkisini ḳo eşyāya **ikisini** delālāta *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 4). [ikisini, -si, -n, -i]*

iki ʻālem [28] *Dünya ve ahiret. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İki ʿ**ālemdür** ḳurıldı biri ʿālī biri pest / Kendü ʿilminden bilür ʿilmini yine müntehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 4). [iki ʿālemdür, -dür]*

iki ʿ**aynı [7]** *İki göz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Miyān-ı ʿayn-ı vāḥidden muʿayyendür **iki** ʿ**aynum** / Birisi ʿayn-ı ülfetdür birisi ʿayn-ı

ḥāletdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 3). [iki ʿaynum, -um]*

iki ‘aynüñ lem‘asın [1] *İki gözün ışığı. II Varlığıyla göze ışık veren sevgili.*

Maġrib ü maşrıḳda gördüm **iki ‘aynüñ lem‘asın** / ‘Ayn-ı vāḥid oldı ḥaḳḳum ṣanmağıl ḳolayına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 4). [iki ‘aynüñ lem‘asın,]*

iki bāl [1] *İki kanat.*

Sırr-ı Ḥabībi ḳıldı hikāye fu’āda sır / Ṭayr itdi evce çıḳdı hemān **iki bāl** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 3). [iki bāl,]*

iki cānib [4] *İki taraf, iki yan. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAdd ü vezn olduḳda **iki cānibüñ** sermāyesi / Her ne meksebden alındıysa virildi pes edā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 3). [iki cānibüñ, -ün]*

iki cenāḥ [2] *İki kanat, iki yön.*

Muʿayyen ile mübeyyen iki yanında olup / Ṭaḳıldı himmeti bāzūsı üzre **iki cenāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 2). [iki cenāḥ,]*

Ṭayr ider **iki cenāḥ** ile fu’ād / Yirine irmek anuñ kimse muḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit 3). [iki cenāḥ,]*

iki çeşm [4] *İki göz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dilberā kühl-i ṣafā hānī ben almam ʿayna / Ḫāk-i pāyün olur iken **iki çeşmüme** cilā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 3). [iki çeşmüme, -üm, -e]*

iki çeşmüñ olmak [1] *Gözün bir şeye arzu ederek bakması, bir şeye istekli olmak.*

Ger ġınāya mālik iseñ eyle ḳāniʿ nefsüñi / **İki çeşmüñ olmasun** hergiz gedā vü şāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 3). [iki çeşmüñ olmasun, -ma, -sun]*

iki cihān [53] *Dünya ve ahiret. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İki cihānı birbirine ṣıġduran nedür / İki kelām oldı ḳamu şey’e reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 4). [iki cihānı, -ı]*

iki ciheti bir eylemek [1] *Dünya ve ahiret hayatını bir etmek, aynı eylemek .*

Ḳurtar beni **iki ciheti eyle bir** hemān / Bir yaña gözlerüm ola olmaya her yaña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 2). [iki ciheti bir eyle, -i]*

iki derya [2] *İki deniz. II Aşık ve sevgili.*

Ḥamdü li’llāh olup aġyardan ‘ālem ḫālī / Ṣoḥbet itdi **iki deryā** yine tenhā bu gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 2). [iki deryā,]*

Ne ḳadar var ise enhār ḳamu oldı ḫāmūş / Oldı bir yirde mülāḳat **iki deryā** bu gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 3). [iki deryā,]*

iki dīde [4] *Iki göz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

‘Ayn-ı ‘ināyet oldı anuñ **iki dīdesi** / Buldı ḫalāṣ her ki bula merḥābā-yı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 4). [iki dīdesi, -si]*

iki dünya [39] *Dünya ve âhiret. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gördi ol deryāda bir gevher ki ḫāṣü’l-ḫāṣdür / Kim bulınmaz **iki dünyāda** aña hergiz bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 2). [iki dünyāda, -da]*

iki dünyā ve māfihā [1] *Dünya ve âhiret.*

Ḥarām olsun baña sensiz **iki dünyā ve māfihā** / Senüñ ġayruñdan ey maḳṣūd müberrādur göñül maḥżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 1). [iki dünyā ve māfihā,]*

iki elüm ṭutmak [1] *İki elini tutmak. II Destek, yardımcı olmak.*

Şerʿ ile **ṭutdı** benüm **iki elüm** ḥabl-i metīn / Gel ṭarīḳatda ucın ṭut ḳoyu virme resenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 3). [iki elüm ṭutdı, -dı]*

iki fırḳa [1] *İki bölüm. II Dünya ve ahiret.*

Murādī çünki ismini dehānına ṭolu ḳıldı / Tek ü tenḫā olup ‘ālemden **iki fırḳaya** ol şāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 5). [iki fırḳaya, -(y)a]*

iki fırḳa olmak [1] *İki bölük olmak.*

İki fırḳa olup bes cümle ervāḥ / Kime ġuṣṣa virildi kime efrāḥ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 5). [iki fırḳa olup, -up]*

iki göz [5] *İki göz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġāfil olma bu **iki gözlerümüñ** ābından / Ḳatı emvācludur ey ṣanemā deryāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 4). [iki gözlerümüñ, -ler, -üm, -ün]*

iki gözden yaş aḳmak [1] *Ağlamak.*

Firāḳuñdan ciger yandı eyā dilber kebāb-āsā / **İki gözden aḳar yaşum** benüm cām-ı şarāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 1). [iki gözden yaşum aḳar, -ar-um, -ar]*

iki gözüñi dört itmek [1] (Deyim) *Iki gözünü dört açmak; dikkatle beklemek.*

İkinci bu durur **iki gözüñi dört idüp** gözle / İkisini ḳo eşyāya ikisini delālāta *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 4). [iki gözüñi dört idüp, -üp]*

iki günlük [2] *Çok kısa, uzun olmayan.*

Bilürsin çünki fānīdür bu māl u cāh u ʿizzetler / **İki günlük** ṣafā içün nedendür olasın maġrūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 2). [iki günlük,]*

ʿĀkıbet dünyā geçer çün kim bilürsin ey göñül / Ne umarsın **iki günlük** manṣıb ile cāhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 3). [iki günlük,]*

iki ḫāne [2] *İki ev. II Cennet ve cehennem.*

Ey Murādī çün **iki ḫāne** yapubdur taḳdīr / Kimi nūrın gözedüpdür kimi nārında geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 5). [iki ḫāne,]*

II Dünya ve ahiret.

Ger Murāduñ manṭıḳından kesb-i ʿirfan idesin / Bulduñ **iki ḫānede** ehliyyet ile iştihār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 5). [iki ḫānede, -de]*

iki itmek [*1. Ayrı düşürmek, ayrı olmak.*

ʿAcā'ibdür benüm ḥālüm ki bundan olmaz aʿceb kim / Ki idersin beni **iki** vü gāhīde **idersin** bir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 2). [iki idersin, -er, -sin]*

2. İki parçaya ayırmak.

Ḳameri bir işāret **itdi iki** / İki dünyāyı ḳıldı bir varaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 4). [iki itdi, -di]*

iki ḳāf [1] *İki kaf harfi. II Kabe kavseyn ifadesindeki kaf harfleri.*

Ḳābe ḳavseyn üzre iki şāhid oldı **iki ḳāf** / İkisi daḫı olur ism-i Muḥammedde dü-mīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 2). [iki ḳāf,]*

iki mīzāb-ı çeşmden aḳan yaş [1] *Gözün iki oluğundan akan yaş, gözyaşı.*

Teraḥḥum ḳıl **iki mīzāb-ı çeşmümden aḳan yaşa** / Güzellük pāyidār olmaz cihāndur āsiyāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 3). [iki mīzāb-ı çeşmümden aḳan yaşa, -üm, -a-üm, -den]*

ikinci [1] *İki sayısının sıra sıfatı, sırada birinciden sonra gelen.*

İkinci bu durur iki gözüñi dört idüp gözle / İkisini ḳo eşyāya ikisini delālāta *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 4). [ikinci,]*

iki per ḳılmak [1] *İki kanat edinmek.*

Şāh-bāz olmaġa ey dil hevesüñ var ise gel / Mihr ü māhı **iki per ḳıl** ḳoma eflāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 3). [iki per ḳıl,]*

ikisi [2] *Her ikisi.*

Ben muḥarrik fiʿlini ṣandum muḥarrik fiʿlidür / İmtiyāz itdüm **ikisinden** çü açdum perr ü bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 2). [ikisinden, -n, -den]*

Muḳārindür egerçi ḥikmet ü ḳudret berāberde / Velīkin hey'et u heybet **ikisi** tev'amān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 3). [ikisi,]*

iki şaḳ itmek [1] *Ikiye ayırmak.*

Murāduñ sözlerine ḳılma inkār / **İder** ḫışm-ı Ḫudā v'Allāh **iki şaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 5). [iki şaḳ ider, -er]*

iki şaḳ olmak [1] *İkiye ayrılmak, iki parça olmak.*

Yazmayan medḥüñ cihānda ey ḳamer-ṭalʿat senüñ / Ḫāme gibi ol pelīdüñ başı **olsun iki şaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 5). [iki şaḳ olsun, -sun]*

iki vech [3] *1. İki yön II Yüzün iki tarafı.*

Muḳābil añladum ḳalbe bugün mir'āt ile vechüñ / **İki vech** üzre bilmişem ʿayān ile nihān vaṣfın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 2). [iki vech,]*

İki vech itdi beni ʿayn-ı celāl ile cemāl / Bir yüzüm oldı içümde birisi ṭaşumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 2). [iki vech,]*

2. İki yön, tarz.

Ey Murādī ezel ile ebed olmadı cüdā / **İki vech** ile ṣorarsañ yine vāḥid anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 5). [iki vech,]*

iki yan [3] *Iki taraf.*

Benüm çün ṭāyir-i ḳudsī **iki yanumda** bālüm var / Birisi cẕbe-i yār u biri ʿışḳī kemālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 1). [iki yanumda, -um, -da]*

Murāduñ ʿayn-ı vaḥdetde **iki yanı** berāberdür / Nice yüz kerre yüz biñ fülk ola gezmiş biḥārumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 5). [iki yanı, -ı]*

ʿİlm ile ḥikmet olupdur **iki yanında** cenāḥ / Ṭayr-ı dil ʿarş-ı beḳāda yine perrān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 4). [iki yanında, -ın, -da]*

iki yanında olmak [1] *Sağında ve solunda bulunmak.*

Muʿayyen ile mübeyyen **iki yanında olup** / Ṭaḳıldı himmeti bāzūsı üzre iki cenāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 2). [iki yanında olup, -up]*

ikiye varmak [1] *Ikiye ulaşmak. II Kesrete, masivaya bulaşmak.*

Bu ḥisābı **ikiye varmaya** dil defterinüñ / Tā ki mefhūmın ala ol raḳam-ı vaḥdetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 2). [ikiye varmaya, -ma, -(y)a]*

iki yüz [1] *İki suret. II Kesret, masiva.*

İki gözümi **iki yüze** baḳmadan menʿ eyledüm / Birlükde sābit olmışam dildārumı āgūş idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 2). [iki yüze, -e]*

iki yüzli [1] *İki yüzlü II Yalancı.*

Sen baḳma Murādī bu **iki yüzli** cihāna / Yār ile hemān iste ki ḳalbüñ ola tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 5). [iki yüzli,]*

iki yüzlü āyine [2] *Aynanın iki yüzü, parlak ve sırlı yüzü.*

Güş-ı cān ile Murāduñ ḳavlini ḳıl istimāʿ / **İki yüzlü āyine** oldı ḥayāt ile memāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 6). [iki yüzlü āyine,]*

İki yüzden durur ḳarşu **iki yüzlü** bir **āyīne** / Ki serrāyile żarrāda o sevdāyile beyżādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 2). [iki yüzlü āyīne,]*

ikilig [14] *Tek olmama durumu. II Kesret, masiva. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baḥr-ı belāya ṣalma gel ʿāṣıḳuñı meded meded / Cān **ikiligi** terk idüp anuñ içün didi eḥad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 1). [ikiligi, -i]*

iḳnaʿ [1] *Kanaat et!.*

Müberrā ol müberrā ol yüri şükr eyle ālāya / Ziyāde ister iseñ ger ġanī ol niʿmete **iḳnaʿ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 3). [iḳnaʿ,]*

ikrâ [2] *Kur'an'ın ilk ayeti: Oku.*

Açduḳda didi **iḳrā** gördüm ki ḫaṭṭ-ı Raḥmān / Oldı sebeb ziyāde pes cümle feṯḥ-i bāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 4). [iḳrā,]*

Kitābında didi **iḳrā** oḳındı ezber-i manẓūr / Naẓar mir'āta urmaḳdur hünerdür añla dermānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 3). [iḳrā,]*

ikrah [2] *Birine zorla iş yaptırmak veya muamele yapmak.*

Ey Murādī bize her kim gele ṭavʿan dilerüz / Ẓulm u ḥayf eylemezüz kimseye **ikrāh** ile biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 5). [ikrāh,]*

Maḥcūb olur mı āyīne-i dil nemedle pes / **İkrāh** ile ḥicābını ḳılmasa perde-dān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 4). [ikrāh,]*

ikram [3] *İhsan, lütuf, iyilik, yardım.*

Beni bildürmek içün baña idüpdür bu işi / Kerem ile kerem oldı yine **ikrām** ile tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 4). [ikrām,]*

Lāyıḳ-ı ʿizzet odur kim yārini taʿẓīm ider / Şol durur **ikrāma** elyaḳ kim anı tekrīm ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 1). [ikrāma, -a]*

Naʿīmüñ niʿmetin añdum oḳıdum çün cinān vaṣfın / Kerimüñ añladum **ikrām** oḳudum çün cinān vaṣfın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 1). [ikrām,]*

ikrām-ı niʿam [1] *Nimetlerin ikrâmı.*

İdemez biñde birin şerḥ-i fem-i ḳā'il-i mā / Laḥaẓāt ile göreydi bize **ikrām-ı niʿam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 3). [ikrām-ı niʿam,]*

ikrām itmek [2] *Saygı göstermek, hürmet etmek.*

Ārzū eyledügümce baña **ikrāmın ider** / Ne ḳadar ʿulvī olursam daḫı aʿlā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 2). [ikrāmın ider, -er]*

Ṭaleb-i himmet idersem baña ġayret görinür / Eger **ikrām ider** isem baña ʿizzet görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 1). [ikrām ider, -er]*

iḳrār [17] *Söz verme, kabul etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İbtidā ekberde çün kim kibriyādan lemʿadur / İntihā oldı selāmet ile **iḳrārı** ʿanūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 4). [iḳrārı, -ı]*

iḳrār almak [2] *Söz almak, bir şeyin yapılmasına dâir vaad almak.*

Bilmişem her dem beni dildār benden yeg sever / Āh aġzından velīkin **almaġa iḳrār** güc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 3). [iḳrār almaġa, -maġ, -a]*

Necātum çün temennāda muʿammer eylemiş kārın / Bu ḥaysiyyetden **almışdur** ḥabīb aġzından **iḳrārın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 1). [iḳrārın almışdur, -mış, -dur]*

iḳrār eylemek [4] *Kabul etme, tasdik etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAhde ḳılduñ çün vefāyı **eyledüñ iḳrāruñı** / Kim nedendür keşf ḳılduñ yine pinhān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 4). [iḳrāruñı eyledüñ, -dü, -n]*

iḳrār-ı ḥaḳ itmek [1] *Allah'a bağlanma, biat etme.*

Müntericdür bes kelāmı çün kelāmıdur ezel / Kime nesr idise nūrın ol **ider iḳrār-ı Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 2). [iḳrār-ı ḥaḳ ider, -er]*

iḳrārına ṭurmak [1] *Sözünde durmak.*

Merd-i ḥaḳḳānī degüldür şol kişi kim ey Murād / Vaʿdeye ḳıla taḫallüf **ṭurmaya iḳrārına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 5). [iḳrārına ṭurmaya, -ma, -(y)a]*

iḳrār itmek [3] *Kabul ve tasdik etmek.*

Çü ferdāniyyeti **iḳrār idüben** eyledi iḫlāṣ / İşigin eyleyüp me'vā pes oldı yine ḫāṣü'l-ḫāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 1). [iḳrār idüben, -üben]*

Aldı ḳulaġum ḫaberi yārden / Dönmemiş ol **itdügi iḳrārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1172, Beyit 1). [iḳrārdan itdügi, -dük, -i]*

Sırr-ı ʿışḳı ne bilür gözlemeyen ḫüsn-i rehā / ʿAyn-ı aʿmā nice **iḳrār ide** bürhānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 4). [iḳrār ide, -e]*

iksir [1] *Maddeyi altına çevirdiğine inanılan kimya.*

Her kime ḳılsam naẕar eyler sirāyet aña da / Ḥoş ʿacā'ib cevher oldı ḫoş ʿaceb **iksīr** bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 4). [iksīr,]*

iksīr-i ekber [1] *En büyük iksir, ilaç.*

Şular yanında kim iki cihān ḫāke berāberdür / Olaruñ ʿayn-ı enẕārı hemān **iksīr-i ekberdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 1). [iksīr-i ekberdür, -dür]*

iktibâs [2] *Alıp faydalanma. II Nurla dolmak, aydınlanmak.*

İḳtibas içün ḳabesle vardı Mūsā Ṭūra çün / Ejdehā oldı ʿaṣāsı anda fermān ʿışḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 4). [iḳtibas,]*

İḳtibāsa ṭūr-ı cisme vardı Mūsī-i vücūd / Nūr virdiler çerāġ-ı ḳalbine bürhān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 3). [iḳtibāsa, -a]*

iḳtibās eylemek [6] *Alıp faydalanmak.*

İḳtibās eyledi bundan ḳamu ins ile melek / Her biri kendüsine göre alupdur lezẕāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 2). [iḳtibās eyledi, -di]*

İḳtibās eyledi müsemmādan / Bāliġ oldı gelüp belāġatda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 4). [iḳtibās eyledi, -di]*

Nedür ḥikmetde terġībüñ beyān eyle baña didüm / Didi kim **iḳtibās eyle** irişem dir iseñ ḳadre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 3). [iḳtibās eyle,]*

II Nurla dolmak, aydınlanmak.

İḳtibās eyler ḳamu seyyāre vü meh-tāb-ı nūr / Mihr-i enver añladum kim şems-i raḫşānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 4). [iḳtibās eyler, -r]*

İḳtibās eyler ḳamu seyyāre vü mehtāb-ı nūr / Mihr-i enver añladum kim şems-i raḫşānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 4). [iḳtibās eyler, -r]*

İḳtibās eyledi çün nūr-ı tecellādan dil / Ne ṭarīḳi ki ṭutam baña ḥaḳīḳat görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 3). [iḳtibās eyledi, -di]*

iḳtibās itmek [9] *Faydalanmak.*

Gel Murādīnüñ kelāmından **iderseñ iḳtibās** / Baḥr ola saña ʿubūr içün ḥabībüm hem çü ber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 5). [iḳtibās iderseñ, -er, -se, -n]*

İḳtibās itdüm çü ḥüsnüñden bu ḥüsnüm gülşenin / Bülbül-i gūyā olup ṣāḥib-maḳāl oldum yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 2). [iḳtibās itdüm, -dü, -m]*

Bu beyānumdam kelāmumı **idenler iḳtibās** / Ey Murādī añladılar mantıḳ u güftārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 5). [iḳtibās idenler, -en, -ler]*

II Nurla dolmak, aydınlanmak.

İḳtibās itdi çü dil lemʿa-i pür-tābuñdan / Żavʿ ile virdi żiyā ʿāleme ḳalmadı dücā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 3). [iḳtibās itdi, -di]*

Andan **itdi iḳtibāsı** cümle ḳandīl-i zücāc / Lemʿa-i kandīl nūrından münevver beyt-i dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 2). [iḳtibāsı itdi, -ı, -di]*

Nāzil-i ḳudsīde mesṭūr oldı menzil maʿnāsı / **İktibas itdüm** çü nurın oldı her niʿmet ḥalāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 3). [iktibas itdüm, -dü, -m]*

Lemʿa-i nūr-ı hüdādan **iḳtibās itduñse** ger / Nāruñı maḥv eyledüñse saña oldur nūr olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 4). [iḳtibās itduñse, -dü, -n, -se]*

İḳtibās itdüm çü şems-i yārden / Berḳ olan ol lemʿa-i envārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 1). [iḳtibās itdüm, -dü, -m]*

İḳtibas idüp olardan her biri bir lemʿadan / Añladılar her birisi ḥālini bürhān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 3). [iḳtibas idüp, -üp]*

iḳtibās-ı her-milel [1] *Her milletin ödünç aldığı, faydalandığı şey.*

İḳtibās-ı her-milel Ṭūr-ı maḥabbetden velī / Olabilmez her kişi Mūsā-kelām itmez aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 3). [iḳtibās-ı her-milel,]*

iḳtibās-ı ḥüsn [*Güzellikten ödünç almak, ondan istifade etmek.*

İḳtibās-ı ḥüsnüñi gördüm ḳamu ʿālemde ben / Kendü kendüñi sevüp pes yā ne feryād idesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 4). [iḳtibās-ı ḥüsnüñi, -ün, -i]*

iḳtibās-ı nūr itmek [1] *Nur almak, aydınlanmak.*

Çün nümāyān oldı rūy-i yār dil-keş min-ḥicāb / **İḳtibās-ı nūr idüp** feyż aldı her ażvā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 2). [iḳtibās-ı nūr idüp, -üp]*

iḳtibāz ez şemʿ-i encüm-i māh-ı men bī ʿār nīst [1] *Sevgilimin ay gibi yüzünden ey meclisimin mumu utanmadan çalmışsın.*

İḳtibāz ez şemʿ-i encüm-i māh-ı men bī ʿār nīst / Şems-i ʿālem muḳtebes ez- nūr-ı pür-ażvā-yı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1093, Beyit 4). [iḳtibāz ez şem'-i encüm-i māh-ı men bī 'ār nīst,]*

iḳtidā eylemek [3] *Uymak, tabi olmak.*

Cām-ı Sikender n'eylesün İskender oldı cām çün / Bilmezlüginden **eylemiş** bunca ḫakīme **iḳtidā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 3). [iḳtidā eylemiş, -miş]*

Ḳafada oldı çü peyk-i ecel saña cellād / Ḫalāṣa çāre çü yoḳ emre **iḳtidā eyle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 4). [iḳtidā eyle,]*

Mevtüñi ẕikr eylegil gel dā'imā / **Eyle** şerʿ-i Muṣṭafāya **iḳtidā** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 36, Beyit 3). [iḳtidā eyle,]*

iḳtidā ḳılmak [2] *Uymak, tâbi olmak.*

Şerʿe **ḳılanlar iḳtidā** nūr-ı mübīne irdiler / Kim iḳtidā ḳılsa göñül ol muḳtedādur bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 806, Beyit 4). [iḳtidā ḳılanlar, -an, -lar]*

Şerʿe ḳılanlar iḳtidā nūr-ı mübīne irdiler / Kim **iḳtidā ḳılsa** göñül ol muḳtedādur bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 806, Beyit 4). [iḳtidā ḳılsa, -sa]*

iḳtirān [2] *Yaklaşma, yakın olma.*

Nehc-i rāh-ı müstaḳīme ṭoġrılup āgāz idüp / Ġāyet-i ʿulyāda buldı ʿizzet ile **iḳtirān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 3). [iḳtirān,]*

Ḳılupdur Murādīde devlet ʻaṭā **iḳtirān** / Serine göre her kişi pes görür devletin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 5). [iḳtirān,]*

iḳtirān eylemek [1] *Yaklaşma, yanına gelme, yakın eyleme.*

İḳtirān eylemese bendesini bilmez idi / Ne cefā añlanur idi ne daḫı mihr ü vefā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 4). [iḳtirān eylemese, -me, -se]*

iḳtirān itmek [6] *Yaklaşmak, yanına gelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İḳtiran itmez göñül bir ġayr ile şūridedür / Yār ister yār ister yār ile bi-ʿārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 4). [iḳtiran itmez, -mez]*

iḳtirān-ı saʿd [1] *Uğurlu yakınlaşma, Venüs (Zühre) ile Jüpiter (Müşteri) gezegenlerinin yakınlaşması, kavuşması.*

Ṭāliʿin gördi **iḳtirān-ı saʿd** / Gözledi yüce yirde yılduzını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 4). [iḳtirān-ı saʿd,]*

iktirās ḳılmak [1] *Bir işe ehemmiyet verme, bir şeyi mühimseme.*

Māniʿ-i memnūʿdan menʿ ile ger menʿ olasın / Saña pes elṭāfını eyler ʿayān **ḳıl iktirās** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 3). [iktirās ḳıl,]*

iḳtiżā [9] *1. Lâzım gelmek, gereklilik.*

ʿAceb ḥikmet degil mi kim ırağ olmaya ol benden / "Fe-emmā" vuṣlata dā'im göñülde **iḳtiżā** ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 3). [iḳtiżā,]*

Murādī süllem-i şerʿ-i şerīfe oldı çün ʿarıc / ʿUrūc imiş o miʿrāca sen añla **iḳtiżā** maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 5). [iḳtiżā,]*

Her kim ki ʿışḳuñ ile ḥabībüm ṣafādadur / Dā'im rıżāñı gözleyüben **iḳtiżādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 1). [iḳtiżādadur, -da, -dur]*

Ḥażret-i Mevlā cemālin ber-kemāl eyler yine / **İḳtiżāsı** üzre herkes bir me'āl eyler yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 1). [iḳtiżāsı, -s, -ı]*

İrişdi muḳteżā çünki bulındı **iḳtiżāsından** / Fenāsından fenāsını fenāya virdi ifnāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 4). [iḳtiżāsından, -sı, -n, -dan]*

Ḫilḳatde ādem eyledi ḫallāḳ çün beni / İnsān oḳur bu ismümi pes **iḳtiżāyile** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 3). [iḳtiżāyile, -(y)ile]*

2. Kaderin, alı yazısının gerçekleşmesi.

Oldı Murādī aʿyūn-ı nāsa nihān çün / Bu ʿālem-i ṣuverde gözet n'eyler **iḳtiżā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 5). [iḳtiżā,]*

Kemāli **iḳtiżāsınuñ** ḳażādur çāresi el-ḥaḳ / Ḳaderde aʿraf olursañ ṣaḳın devr itme misl-i çarḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 3). [iḳtiżāsınuñ, -sı, -nun]*

Īlācda müsebbete ṣordum ḳażā nedür / ʿAyn-ı ḳaderle virdi cevāb **iḳtiżā** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 1). [iḳtiżā,]*

iḳtiżā ḳılmak [3] *Gerekmek, gerekli.*

Tefaḥḥuṣ eyle sırruñda ki var mı maʿni-i ẓāhir / Pes andan ẓāhir-i sırra **ḳılasın iḳtiżā** ilhāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 3). [iḳtiżā ḳılasın, -a, -sın]*

Ey Murādī merd-i ḥaḳḳānīdedür ʻarş-ı ʻaẕīm / Lā-beyānīden beyānın **iḳtiżā ḳıldı** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 5). [iḳtiżā ḳıldı, -dı]*

Naḳş içün naḳḳāşumı naḳşumda naḳḳāş eyledüm / Ṣanʿatı iẓhārını vechüñde **ḳıldı iḳtiżā** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 15, Beyit 2). [iḳtiżā ḳıldı, -dı]*

iḳtiżā olmak [1] *Lâzım, gerekli olma.*

Ṣanʿata olmışdur yemīn ile yesāruñ zümresi / Birine ḥikmet birine töhmet **oldı iḳtiżā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 2). [iḳtiżā oldı, -dı]*

iḳtiżā-yı cihān olmak [1] *Dünyanın ihtiyacının olması.*

Çün ʿusre yüsr ile **olmışdur iḳtiżā-yı cihān** / Bu ʿusre yüsr ḳayurma olana ol ḳāniʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 2). [iḳtiżā-yı cihān olmışdur, -mış, -dur]*

iḳtiżā-yı ezel [1] *Ezelin gerçekleşmesi, gerekliliği.*

Muḳārenetle bilinmiş çün **iḳtiżā-yı ezel** / Ebedle oldı cevābında bu su'āl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 2). [iḳtiżā-yı ezel,]*

il [2] *El, başkası.*

Her ne kim ẓāhir olur ol ḥālet-i dilden durur / Her ne kim gelse saña sen ṣanma ki **ilden** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 1). [ilden, -den]*

İl virdügine sevinme zinhār / Ḥaḳ virdügidür hemān virilmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 2). [il,]*

il [2] *Şehir, vilayet; ülke, memleket, yurt.*

Şöyle ṭayy itdi vücūd **illerini** / Başmadı hergiz ayaġ üzre ayaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 3). [illerini, -ler, -i, -ni]*

Ṭayy idüp gezdüm nice yıllar mesā'il **illerin** / Eyledüm güftār-ı āḫir ṣāḥib-i 'irfān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 3). [illerin, -ler, -i, -n]*

īlāc [1] *Girdirme, içeri sokma.*

Īlācda müsebbete ṣordum ḳażā nedür / ʿAyn-ı ḳaderle virdi cevāb iḳtiżā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 1). [īlācda, -da]*

īlāc-ı yevm-i fi'l-leyl [1] *Gecede gündüzün girmesi, geceden sonra gündüzün varlığı.*

Her ṣubḥ u ṣām içinde ṭolar maʿārif el-ḥaḳ / **Īlāc-ı yevm-i fi'l-leyl** mesṭūr olur tevāṭur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 4). [īlāc-ı yevm-i fi'l-leyl,]*

ʿilāc [4] *Deva, şifa. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gezmişem cümle eṭibbāyı bu derde çāre yoḳ / Çāresüzler çāresi buldum yine senden **ʿilāc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 3). [ʿilāc,]*

ʿilāc eylemek [1] *Çare bulmak, şifa vermek.*

ʿİlm-i edyān ile ebdān arasında cism-i ḫāk / ʿİlm ile **eyler ʿilāc** aña ṭabīb iltür ṣarāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 3). [ʿilāc eyler, -r]*

ʿilāc olmak [1] *İlaç, çare olmak.*

Ṭabīb-i ḫāżıḳı bulduñ mı var mı derdüñe çāre / **ʿİlāc oldı** mı bu kāra nice dermāna irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 3). [ʿilāc odı, -dı]*

İlāh [11] *Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İlāhumdur baña ʿAlīm vedūdumdur muḥibbüm pes / Ḥabībümdür baña maḥbūb baṣīrümdür beni bīnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 2). [ilāhumdur, -um, -dur]*

ilāh-ı ḥażret [1] *Yüce Allah.*

Çünki Murādī sen yüzüñ ṭutduñ **İlāh-ı ḥażrete** / Ġam yime nāṣır u muʿīn saña o ẕü'l-celāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 5). [ilāh-ı ḥażrete, -e]*

ilāh-ı ins ü cān [1] *İnsan ve cinlerin ilahı.*

Rūḥumı ḫalḳ eyleyelden ol **ilāh-ı ins ü cān** / Başumı anuñ yolına ḳomışamdur der-miyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 1). [ilāh-ı ins ü cān,]*

ilāh-ı lā-yezāl [1] *Zevalsiz, bitimsiz Allah.*

Ḥamd u minnet ol **ilāh-ı lā-yezāle** ola kim / Birbiri üzre idüpdür bu ʿināyet yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 2). [ilāh-ı lā-yezāle, -e]*

İlāhī [20] *Ey Allah'ım. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İlāhī Murāduñ dil ü dīdesin rūşen it / Ki bābuñdan özge aña olmaya hiç cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 5). [ilāhī,]*

ilāhī neccinā mimmā necā fī [1] *Allah'ım bizi korktuğumuz şeylerden koru.*

İlāhī neccinā mimmā necā fī / Ve beşşernā bi-fażli bi'l-meʿāfī *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 27, Beyit 1). [ilāhī neccinā mimmā necā fī,]*

ilāhun vāḥidün rabbun 'aẓīmun [1] *Tek ilahtır, azim Rabb'dir.*

İlāhun vāḥidün Rabbun 'aẓīmun / Mucībün muḥsinün mimmen daʿāhu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1433, Beyit 5). [ilāhun vāḥidün rabbun 'aẓīmun,]*

iʿlām-ı Ḳur'ān [1] *Kuran'ı bildirme, anlatma.*

Semʿ-i cānı ḳıl küşāde müstemiʿ ol dā'imā / Ḳullarına gönderüp **iʿlām-ı Ḳur'ān** itdi Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 4). [iʿlām-ı ḳur'ān,]*

i'lān eylemek [1] *Bildirmek, ifade etmek, duyurmak.*

Mecdini bildürmek içün bu Murādī şimdi pes / Bāb-ı ʿilminde yine bir noḳṭa **i'lān eyledi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 5). [i'lān eyledi, -di]*

i'lān itmek [1] *Açıklamak.*

Muḥaḳḳaḳdur **ider** aʿlādan **i'lān** / Mudaḳḳiḳdür iden tedḳīḳ-i īḍān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 7, Beyit 3). [i'lān ider, -er]*

iʿlān olmak [1] *Açıklama, açığa vurma, meydana çıkarma.*

Maʿbedümdür her cevānib cāmiʿ ü mescid nedür / Ḳalb-i cāmiʿ eyledüm bildüm ol **iʿlān oldıġın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 4). [iʿlān oldıġın, -dı, -(ğ)ın]*

ilā yevmi'l-ḳıyām [1] *Kıyamet gününe kadar.*

Şerʿini sābit ḳılup sübḥān **ilā yevmi'l-ḳıyām** / Kendüye maḥbūb idüp ġayrıya cānān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 5). [ilā yevmi'l-ḳıyām,]*

ile [1511] *1. Birlikte, beraber anlamında edat. 2. Bağlaç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamları taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān-ı ʿazīze ʿizzet ider cān **ile** meger / Bāḳīde buldı cümle beḳāsını ibtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 2). [ile,]*

iledmek [14] *Götürmek, ulaştırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cā-be-cā yoḳlamışam bāb ü fuṣūlun cemʿā / Bilmişem ʿāṣıḳı maʿşūḳına kimler **iledür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 2). [iledür, -dür]*

ʿAḳl-ı küll olalı hem-rāh aña dildür peyrev / Taḫtumı ṣanma Süleymān gibi sen bād **iledür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 4). [iledür, -ür]*

iʿlem [1] *Bilmek.*

Murāduñ ḳavli ḥaḳdur her sözinde / Anı ʿilminde aʿlem itdi **iʿlem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 5). [iʿlem,]*

iʿlemū [1] *Allah'ın, yeryüzünü ölümünden sonra dirilttiğini bilin! (57/Hadid 17; 2/Bakara 194, 196, 203, 209, 223, 231, 233, 235, 244, 267; 5/Maide 34, 92; 98; 8/Enfal 24, 25, 28, 40, 41; 9/Tevbe 2, 3, 36, 123; 11/Hud 14; 49/Hucurat 7; 57/Hadit 17, 20.*

Oldı pes anuñ cevābı **iʿlemū** / Söylenildi bunda nice biñ maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 838, Beyit 4). [iʿlemū,]*

ilerü [1] *İleri.*

Murādī mebde'i külden nişāna ḥācet yoḳ / Nişānı **ilerü** naṣb eyle olasın eżʿāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 5). [ilerü,]*

ilḥāḥ [9] *Israr ile rica, sıkıştırma, özendirme, ibrâm. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vürūd-ı cümle-i aḫbāra ḳılmışdur eser **ilḥāḥ** / Nitek'āyīne-i ruḫsāra ḳılmışdur naẓar ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 1). [ilḥāḥ,]*

ilḥāḥ eylemek [1] *Israr etmek.*

Egerçi vird ile nāmın ḳılur elfāẓ ile taḳdīs / Velī esrār ile maʿnā bize **eyler** neler **ilḥāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 4). [ilḥāḥ eyler, -r]*

ilḥāḥ itmek [2] *Israr etmek.*

Ḥayāt-ı cānum olmış çün ḥayāt-ı cāvidānumdan / Ḥayātumdan ḥayāt içün **ider** nakş-ı ṣuver **ilḥāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 3). [ilḥāḥ ider, -er]*

Murādī söylemezdi bu kelāmı evvel ü aḫir / Eger **itmeselerdi** enbiyā vü evliyā **ilḥāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 5). [ilḥāḥ itmeselerdi, -me, -se, -ler, -di]*

ʿilim [7] *Bilim, ilim. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cümle ʿulūm ḳaṭredür ʿilm-i Ḥudāya nisbeten / ʿİlmi ʿ**ilim** oḳumışam ġayrı ʿulūmadur sened *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 4). [ʿilim,]*

ʿ**ilim ḳılmak [1]** *İlim sahibi olmak.*

Gel ʿāṣıḳ iseñ yār ile gel bir demi dem ḳıl / Bir sikke ḳo ʿāṣıḳlar arasında ʿ**ilim ḳıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 1). [ʿilim ḳıl,]*

ilḳā itmek [1] *Söylemek, telkin etmek.*

Maʿrifet bābın açar çün ʿāleme ʿilm-i ezel / ʿAḳl-ı evvel nāṭıḳa **ilḳā ider** peydā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 2). [ilḳā ider, -er]*

illa [24] *1. -den başka, meğer.*

Ḫallāḳ o durur cümleyi pes ketm-i ʿademden / Evvel oldı münezzeh yine bu cümleden **illā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 7). [illā,]*

Memlū vü mündericdür her güne gerçi ḥākim / Ey cümleden müberrā sābit sözüñde **illā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 4). [illā,]*

Murādī çekdügini kimse bilmez **illā** Ḥaḳ / Ṣanur mısın eline girdi rāyegāna ḫużūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 5). [illā,]*

Kim durur saña naẓarda bula ḳudret yüz-be-yüz / Olmaz ol **illā** meger ola hidāyet yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 1). [illā,]*

Āyine çün göstere ruḫ-sārunuñ ʿaksin baña / Gelmez **illā** ʿaynuma her ne gelürse nūr imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 3). [illā,]*

Ġāyetde sırr-ı ġāyet **illādadur** mübeyyen / 'İlm içre kāmil iseñ ṭarf eyledüñ ḥicābın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 4). [illādadur, -da, -dur]*

Ġarḳa-i baḥr-ı ḥayāt olmaz kişi **illā** meger / Eyleye hā-i hüviyyetden varup mirṣāda rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 2). [illā,]*

O bir maʿbūd-ı 'ālemdür ki yoḳdur ġayrı **illā** hū / Ḳamunuñ vird-i mevcūdı olupdur cümle ismu'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 3). [illā,]*

Degme kimesne añlayamaz ḳavl ü ṣoḥbetüm / **İllā** meger kişinüñ ola fehm-i rūşeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 2). [illā,]*

Ten fāriġ olımaz ʿaceb ol cāndan niçün / **İllā** meger ki sen seni ḳılsañ cüdāya rāh *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 30, Beyit 2). [illā,]*

2. İlle, mutlaka.

Añlar degül Murādī kimesne bu sözlerüñ / **İllā** meger şu kim ḳıla ʿışḳ ile cān fidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 5). [illā,]*

Maḥabbet ʿālemin gördüm ki yoḳdur ḥadd ü pāyānı / Dilüm ḳılmaz beyānını beyān oldum aña **illā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 3). [illā,]*

Murādī gerçi ki söyler velī söyletdüren Ḥaḳdur / Er iseñ söylegil **illā** aradan kes ki gitsün lā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 5). [illā,]*

Ḥarīm-i ḥażretüñe varmaġa ṭarīḳ nedür / Didüm didi ki ḳonaġı berüdedür **illā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 4). [illā,]*

Miyān-ı ʿāşıḳ u maʿşūḳ ʿaceb bir cāy-ı ekberdür / O cāya varmaz **illā** şol kişi kim tārik-i serdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 1). [illā,]*

Ẕevḳ u şevḳ-i dil-rübāya vecd ü ḥāletdür iren / Olsa ara yirde **illā** iştiyāḳu'l-iştiyāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 2). [illā,]*

Ey baña müştāḳ olan ʿāşıḳlıġum fehm itmege / Iṭṭılāʿ itmez aña taḥṣīl **illā** iştiyāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 3). [illā,]*

Şerḥ-i dilden geçmek içün ṭālibüm şerḥ-i ʿaceb / Ben ne söylersem anı şerḥ itmez **illā** iştiyāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 4). [illā,]*

Ey Murād bu kemāle degme irmez kimsene / İrişür **illā** şu kim senden ʿayān itmiş yüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 5). [illā,]*

Çün Murādī oldı tābiʿ oldı metbūʿ-ı cihān / Nice ḳılmışdur iḥāṭa her ṭaraf **illā** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 7). [illā,]*

3. Ancak.

Bezm-i belāda ʿışḳuña çün kim belā didüm / Ġayrıya dimedüm anı **illā** saña didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 1). [illā,]*

Rāh-ı ʿışḳuñda baña hem-rāh olmaz degme kes / Māder-i ʿışḳuñda **illā** baña hem-zād idesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 3). [illā,]*

Ben seni ḫoş bilmişem sen bilmedüñ **illā** beni / Sen seni bilmek gereksin kim bilesin sen beni *(Murâdî Dîvânı, Müfret 9, Beyit 1). [illā,]*

II Kelime-i tevhit (La ilahe illallah) iki cümledir: "La ilahe" nefy, "illallah" ispattır. Tevhid-i hakiki "illallah" demekle mümkündür. Tasavvufta salik "la" demeden "illa"ya gidemez, inkar etmeden ikrara ulaşamaz.

Murādī sābit iseñ ger ṭarīḳ-i müstaḳīm üzre / Zebānuñ dem-be-dem **illā** ile ḳılsun hemān vaṣfın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 5). [illā,]*

illā bī-efkārihi [1] *Onu düşünmeden, düşüncesi olmaksızın.*

Ḥayret-i kübrāda nice ḳalsun ol / Ḳılmaya fikr **illā bī-efkārihi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1424, Beyit 4). [illā bī-efkārihi,]*

illā hū [7] *Sadece Allah, yalnızca Allah vardır, tevhid. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Göñül çeşmini ey ʿāşıḳ münevver ḳılmaz **illā hū** / Murādın herkesüñ ey dil müyesser ḳılmaz illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 1). [illā hū,]*

illā ki [10] *Kesinkes, muhakkak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ser virdüñ ise serverüm server olursın ʿarşada / **İllā ki** sensin bu zamān içre sifāl-i bī-bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 5). [illā ki,]*

illā-vefā [2] *Ancak vefa vardır, var olmalıdır.*

Yār-ı men cānumda iẕʿān itdürür yārum baña / Lā-vefā **illā-vefā** illā-vefā illā-vefā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 15, Beyit 1). [illā-vefā,]*

Yār-ı men cānumda iẕʿān itdürür yārum baña / Lā-vefā illā-vefā illā-vefā **illā-vefā** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 15, Beyit 1). [illā-vefā,]*

ʿilm [160] *Bilme, bilgi, marifet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Miḳdāra ṭutdı ʿ**ilm** ile taḳdīri ḳadr içün / Fiʿlinde ḳodı ḥikmetin işler kemā-yeşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 3). [ʿilm,]*

ʿilm āyīnesi olmak [1] *İlmi, bilgiyi yansıtan, gösteren olmak.*

Ey refīḳ-i dil-sitānum diñle ḳavlüm ʿışḳ ile / Cehd ḳıl **olmayasın** ʿālemde **ʿilm āyīnesi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 4). [ʿilm āyīnesi olmayasın, -ma, -(y)a, -sın]*

ʿilme'l-yaḳīn [1] *Bir şeyi bilmenin ilk basamağı, akıl yoluyla bir şeyin bilgisini kavramak.*

Didi kim **ʿilme'l-yaḳīnüñden** ʿuyunuñ gözle kim / Tā ḥaḳīḳatle ḥuḳūḳuñ bilesin īḳān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 4). [ʿilme'l-yaḳīnüñden, -ün, -den]*

ʿilme'l-yaḳīn itmek [1] *Akıl yoluyla bir şeyin bilgisini kavramak.*

Seni **ʿilme'l-yaḳīn ide** kemā-kān / Seni ʿayne'l-yaḳīn ide kemā-kān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 33, Beyit 3). [ʿilme'l-yaḳīn ide, -e]*

ʿ**ilm-i ʿālem [3]** *Âlemin ilmi.*

ʿĀlemde bulındı ʿ**ilm-i ʿālem** / Ādemden alındı feyż-i ḥikmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 2). [ʿilm-i ʿālem,]*

ʿ**İlm-i ʿālem** cemʿ ola bilmeyeler sırr-ı nuḳaṭ / Noḳṭadandur añlar iseñ kā'inātuñ evvelin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 2). [ʿilm-i ʿālem,]*

Menem ol murġ-i himmet **ʿilm-i ʿālemdür** me'ālümde / Aşılmış şubḥa-i ʿubbād-ı ʿālem perr

ü bālümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 1). [ʿilm-i ʿālemdür, -dür]*

ʿilm-i ʿalīm [1] *En iyi bilenin ilmi. II Allah'ın ilmi.*

Muḳaddemāt-ı ʿulūmın bilürdi **ʿilm-i ʿalīm** / ʿAceb mi hey'ete neşr eyler ise ḫālātı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 4). [ʿilm-i ʿalīm,]*

ʿilm-i ʿālim [1] *İlim sahibinin bilgisi.*

ʿİlm-i ʿālim ḳandedür echel durur bu maʿnīde / Mihr-bānum mihrini virdüm bu yaḫşı adına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 4). [ʿilm-i ʿālim,]*

ʿ**ilm-i bā-ḫaber [1]** *Bilgi, haber sahibi ilim.*

ʿAzīz-i çeşm-i men añla bu ʿ**ilm-i bā-ḫaberi** / Ḫaber rumūzını bilmeyen eylemez irşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 3). [ʿilm-i bā-ḫaberi, -i]*

ʿ**ilm-i bā-maʿnā [1]** *Anlamlı, derinliği olan ilim.*

ʿİlm-i bī-maʿnāyı ḳo gel ʿ**ilm-i bā-maʿnā** dile / Kī ʿulūm-ı evvelīn ü āḫirīn ola nişān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 3). [ʿilm-i bā-maʿnā,]*

ʿ**ilm-i bī-ḳarār [1]** *Kararsız, bir yere tam oturmamış, düzeni kurulmamış ilim.*

Men ʿaref tefsīrini bilmez şu kendin bilmeyen / Rā vü bā vü hā'yı taʿlīm itmez ʿ**ilm-i bī-ḳarār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 3). [ʿilm-i bī-ḳarār,]*

ʿ**ilm-i bī-maʿnā [1]** *Anlamsız, derinliği olmayan bilgi.*

ʿ**İlm-i bī-maʿnāyı** ḳo gel ʿilm-i bā-maʿnā dile / Kī ʿulūm-ı evvelīn ü āḫirīn ola nişān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 3). [ʿilm-i bī-maʿnāyı, -(y)ı]*

ʿilm-i cinn ü ins [1] *Cinlerin ve insanların bilgisi.*

Ḳaṭreden bir ḳaṭredür ʿilmüñde **ʿilm-i cinn ü ins** / Kim iḥāṭa eyleye ʿilm ile ey deryā seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 4). [ʿilm-i cinn ü ins,]*

ʿilm-i derya [1] *İlim denizi.*

Sāḥilin terk ideli sāḥile ṭutmadı yüzin / **ʿİlm-i deryāda** mahāretle olupdur kāmil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 2). [ʿilm-i deryāda, -da]*

ʿ**ilm-i edyān [1]** *Dinlerin ilmi.*

ʿ**İlm-i edyān** ile ebdān arasında cism-i ḫāk / ʿİlm ile eyler ʿilāc aña ṭabīb iltür şarāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 3). [ʿilm-i edyān,]*

ʿ**ilm-i enbiya [1]** *Peygamber ilmi.*

Miyān olmadı ḫāşā bu miyān ıṭlāḳıdur tefhīm / Bu ʿ**ilm-i enbiyādur** vāʿiẓīnüñ naḳli menberden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 4). [ʿilm-i enbiyādur, -dur]*

ʿilm-i erkân [1] *İlmin esasları, temel hususları.*

Gel berü ey **ʿilm-i erkān** isteyen / Yārüñ ile ʿahd ü peymān isteyen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 1). [ʿilm-i erkān,]*

ʿ**ilm-i evvel [2]** *İlk ilim.*

Āḫirde ʿ**ilm-i evveli** añladı kim nedür / İrmekdedür ʿulūm ile pāyāna insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 2). [ʿilm-i evveli, -i]*

Manṭıḳ-ı maʿnīdedür gerçi kelām-ı ʿālimūn / ʿ**İlm-i evvel** ʿilm-i uḫrādur benüm ḫāṣiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 4). [ʿilm-i evvel,]*

ʿ**ilm-i ezber [2]** *Ezbere bilinen ilim, çok iyi anlaşılmış; tedkik edilmiş ilim.*

Murādī ḫaḳḳı taḥḳīḳ eyledüñse ʿ**ilm-i ezberde** / Nümāyān ola her fiʿli bugün sen ḫaḳ-nümāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 5). [ʿilm-i ezberde, -de]*

Murādī **ʿilm-i ezberde** kitāb-ı ders-i fetvā yoḳ / Ḥabīb ile ḥabīb olduñsa girmez kimse araya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 5). [ʿilm-i ezberde, -de]*

ʿ**ilm-i ezel [12]** *Ezeli ilmi; ilm-i ledün. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī ʿ**ilm-i ezelde** ʿulūm-ı ẓāhirdür / Velīk bāṭın u ẓāhirde gösterür ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 5). [ʿilm-i ezelde, -de]*

ʿ**ilm-i ḫaḳīḳat [1]** *Hakikatlerin ilmi.*

ʿ**İlm-i ḫaḳīḳati** ki ḫakāyıḳda gösterür / Ger ögredürse anı sezā cāna insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 3). [ʿilm-i ḫaḳīḳati, -i]*

ʿ**ilm-i ḫaḳīḳi [2]** *Gerçek bilgi.*

ʿ**İlm-i ḫaḳīḳi** yā fetā sırrına rāciʿ añlaġıl / Sırrına rāciʿüñ yine ʿilmini vāsiʿ añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 1). [ʿilm-i ḫaḳīḳi,]*

Añladum **ʿilm-i ḫaḳīḳümde** bu inşā şuverin / ʿAyb-ı ʿaynum gözedürven yine bu inşādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 2). [ʿilm-i ḫaḳīḳümde, -üm, -de]*

ʿ**ilm-i ḫayr [1]** *Hayırlı ilim.*

Fāʿil-i muḫtārdan ḳıldum ṭaleb ʿayne'l-yaḳīn / Ḫayrumı ḥaḳḳ ile bildüm ʿ**ilm-i ḫayrum** var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 4). [ʿilm-i ḫayrum, -um]*

ʿilm-i ḥikmet [7] *Hikmet ilmi, hakikat bilimi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿ**İlm-i ḥikmetden** Murādī yine ḳıldı bir beyān / Ol beyān ile beyānında beyān itse n'ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 5). [ʿilm-i ḥikmetden, -den]*

ʿ**ilm-i ḥisāb [1]** *Aritmetik.*

ʿĀlemüñ ʿ**ilm-i ḥisābın** ebcedümden ögrenür / Noḳṭama baş indürüp bir dem olan hem-şoḥbetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 3). [ʿilm-i ḥisābın, -ın]*

ʿ**ilm-i ḫudā [1]** *Ilahi ilim.*

Cümle ʿulūm ḳaṭredür ʿ**ilm-i Ḫudāya** nisbeten / ʿİlmi ʿilim oḳumışam ġayrı ʿulūmadur sened *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 4). [ʿilm-i ḫudāya, -(y)a]*

ʿilm-i ḫudā-yı ẕü'l-celāl olmak [1] *Azâmet, yücelik sahibi Allah'ın ilmi hâline gelmek.*

Oldı ol **ʿilm-i Ḫudā-yı ẕü'l-celāl** / Gel celāli dāfiʿ ol min maḫżi ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 8). [ʿilm-i ḫudā-yı ẕü'l-celāl oldı, -dı]*

ʿ**ilm-i hüveyda [1]** *Belli, açık olan ilim.*

Murādī ʿ**ilm-i hüveydādur** egerçi biḥās / Açar kemāl ile her laḫẓa bir cemāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 5). [ʿilm-i hüveydādur, -dur]*

ʿ**ilm-i ʿışḳ [1]** *Aşk ilmi.*

Tefsīr-i ʿışḳı bu Murāda kimse taʿlīm idemez / Bu ʿ**ilm-i ʿışḳ** içre şehā ferzāneyem ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 7). [ʿilm-i ʿışḳ,]*

ʿ**ilm-i īmān [1]** *İman ilmi.*

Ḫudā vāhiddür añla pes şerīki yoḳ naẕīri yoḳ / Bu maʿnayı oñat fehm it ḥaḳīḳat ʿ**ilm-i īmāndur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 3). [ʿilm-i īmāndur, -dur]*

ʿ**ilm-i insānī [1]** *İnsana dair ilim.*

ʿ**İlm-i insānī** nedür bildür uṣūlī fehmini / Ḥayy idüp ʿālemleri ünsümle iḥyā ol didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 4). [ʿilm-i insānī,]*

ʿilm-i ʿirfān [1] *İlim-irfan.*

Çün sende durur bu **ʿilm-i ʿirfān** / Mūm ola Murādī tutsañ āhen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 5). [ʿilm-i ʿirfān,]*

ʿilm-i kemal [1] *Noksansız, olgunluğa erişmiş ilim.*

Ẕevḳ-i Murādī ḳıl ṭaleb tā görine cemāl-i Ḥaḳ / **ʿİlm-i kemāle** al sebaḳ ḥay iledür zamān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 5). [ʿilm-i kemāle, -e]*

ʿ**ilm-i lāḥıḳ [1]** *İlave olunan, sonradan eklenmek suretiyle oluşan ilim.*

Vech-i maʿnā ẓāhirīn bāṭından añlar çünki dil / ʿ**İlm-i lāḥıḳdur** ḳoyan bu cümle mevcūda ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 2). [ʿilm-i lāḥıḳdur, -dur]*

ʿ**ilm-i ledün [13]** *Gizli ilimler; Allah ile ilgili bilgi ve sırlara ait ilim, gayb ve mârifet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murāduñ manṭıḳından diñlegil ʿ**ilm-i ledün** / ʿİlmüñi fehm eyleyüp miḳdāra eyle iʿtiẕār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 5). [ʿilm-i ledün,]*

ʿilm-i maʿnā [1] *Güzel söz söyleme bilgisi.*

Saña bir beyān oldı bu **ʿilm-i maʿnā** yine / Murāduñ sözin añla olma mine'l-cāhilīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 5). [ʿilm-i maʿnā,]*

ʿ**ilm-i milk-i ūlā [** *İlk ülkenin;1] ruhlar âleminin ilmi.*

Çü ʿ**ilm-i milk-i ūlādan** ḫaber virdüm saña ḥālüm / Eger sen bilmek isterseñ ṣaḳın Rabbüñe olma ʿāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 4). [ʿilm-i milk-i ūlādan, -dan]*

ʿ**ilm-i millet [1]** *Milletin ilimleri.*

Anuñ çün mīm ü rā vü elf ü dālı ʿ**ilm-i milletdür** / Murāduñ ʿayn-ı kübrāsındadur Ḥaḳḳ-ı eser çün kim *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 5). [ʿilm-i milletdür, -dür]*

ʿilm-i muʿammā [1] *Muamma, bilmece ilmi.*

Güş ḳıldum seḥerī **ʿilm-i muʿammā** ḫaberin / Ṣordılar baña didi mi saña inşā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 1). [ʿilm-i muʿammā,]*

ʿ**ilm-i mümkināt [1]** *Allah'ın yarattıklarının ilmi.*

Şerḥ ü beyāna sıġmaz bu ʿ**ilm-i mümkinātuñ** / Ṣol nesne mümteniʿdür eshel ḳatuñda ḥālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 2). [ʿilm-i mümkinātuñ, -un]*

ʿilm-i muṭlaḳ [1] *Kesin ilim; İlahî ilim.*

ʿİlm-i muṭlaḳ şerḥine ṭūṭī-i dil didi kelām / Güş ḳıldı her biri miḳdār-ı ʿilm iẕʿān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 2). [ʿilm-i muṭlaḳ,]*

ʿilm-i nāṭıḳa [1] *Düzgün ve güzel söz söyleme, belagat ilmi.*

Çü **ʿilm-i nāṭıḳadan** geldi bu ʿulūm-ı siyer / Siyer bu ẕāta ṣıfat oldı ẕātı ḳıl īḳān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 2). [ʿilm-i nāṭıḳadan, -dan]*

ʿ**ilm-i sābıḳ [3]** *Allah'ın ezeldeki ilmi.*

ʿUlūm-ı ʿilm ile bildürdi gerçi bize ʿalīm / Bū ʿ**ilm-i sābıḳı** rābıṭ durur velī feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 3). [ʿilm-i sābıḳı, -ı]*

ʿ**İlm-i sābıḳdur** vücūdum lemʿa-i envār içün / Her ṭaraf ḳıldum küşāde ʿaynumı dīdār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 1). [ʿilm-i sābıḳdur, -dur]*

İster iseñ bu Murādīden eger ẕerre ḫaber / ʿ**İlm-i sābıḳdur** vücūdum lemʿa-i envār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 5). [ʿilm-i sābıḳdur, -dur]*

ʿ**ilm-i sevda [1]** *Sevda ilmi, bilgisi.*

Mübtedīden bir ḫaber almış yine ṣāḥib-kemāl / Anı taḥḳīḳ itmek içün ʿilm **sevdāsındadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 2). [ʿilm-i sevdāsındadur, -sın, -da, -dur]*

ʿ**ilm-i sırrī [1]** *Sırlara dâir ilim.*

Vech-i dildāra ḳıl naẓar didiler / ʿ**İlm-i sırrīden** al ḫaber didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 529, Beyit 1). [ʿilm-i sırrīden, -den]*

ʿ**ilm-i taḥḳīḳ [1]** *Doğrulanmış bilgi, hakikat bilgisi.*

ʿ**İlm-i taḥḳīḳe** başduñ ise ḳadem / Ḳademüñ her yüce kemāline baş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 3). [ʿilm-i taḥḳīḳe, -e]*

ʿ**ilm-i uḫrā [1]** *Son ilim.*

Manṭıḳ-ı maʿnīdedür gerçi kelām-ı ʿālimūn / ʿİlm-i evvel ʿ**ilm-i uḫrādur** benüm ḫāṣiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 4). [ʿilm-i uḫrādur, -dur]*

ʻilm-i uḫrā ile ūlā [1] *İlk ve son ilim.*

ʻİlm-i uḫrā ile ūlāyı bilürse ne ʻaceb / ʻĀmil-i ʻilm ola çün ʻilm ile aʻlemdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 3). [ʻilm-i uḫrā ile ūlāyı, -(y)i]*

ʿ**ilm-i ūlā [2]** *İlk ilim.*

Muḥaḳḳaḳ ʿ**ilm-i ūlā** ile uḫrā cāmiʿi dildür / Bir ʿilme cehd idüp cūş it ne ders ola ne ḫôd fetvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 3). [ʿilm-i ūlā,]*

Ey ṣafḥa-i kitābuñ ʿunvānı ʿ**ilm-i ūlā** / Ey ẓāhir-i ḥaḳīḳat ūlā vü sende uḫrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 1). [ʿilm-i ūlā,]*

ʿ**ilm-i ūlā ile uḫrā [3]** *İlmin başı ile sonu.*

Luṭf-ı ḥikmet kāsesinden nūş iden āb-ı ḥayāt / ʿ**İlm-i ūlā ile uḫrādan** bilüpdür beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 1). [ʿilm-i ūlā ile uḫrādan, -dan]*

ʿ**İlm-i ūlā ile uḫrā** çün senüñ şānuñdadur / Müslim iseñ iste gel Allāhı īmānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 1). [ʿilm-i ūlā ile uḫrā,]*

Ruḫ-ı zībā-yı dilārāda cemāl istedi dil / **ʻİlm-i ūlā ile uḫrāda** kemāl istedi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 1). [ʻilm-i ūlā ile uḫrāda, -da]*

ʿ**ilm-i yaḳīn [2]** *İlâhî âlemle ilişik bilgileri toplayan ve doğruluğundan şüphe edilmeyen ilim.*

ʿİlmümde bilindi yine bu ʿ**ilm-i yaḳīnüm** / ʿİlm ile ʿilimde yine ferzānelügüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 4). [ʿilm-i yaḳīnüm, -üm]*

ʿÖmr-i dünyāya ġarrā olma şaḳın / Ġarrā olanda olmaz **ʻilm-i yaḳīn** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 28, Beyit 1). [ʻilm-i yaḳīn,]*

ʿ**ilm-i ẓāhir [3]** *Zahir, açık ilim.*

Şerāyiṭ ʿ**ilm-i ẓāhirdür** velī ṣūret-perest olma / O ẓāhirdür maʿānī gör murād olan odur maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 4). [ʿilm-i ẓāhirdür, -dür]*

ʿİlm ile farḳ oluna sācid ile tā mescūd / ʿ**İlm-i ẓāhirle** gelüpdür ḫulefā-i insān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 2). [ʿilm-i ẓāhirle,]*

Nihāye ola mı hergiz nihāna yā ʿālim / Çü ʿ**ilm-i ẓāhiri** sırr-ı nihāna īmādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 4). [ʿilm-i ẓāhiri, -i]*

ʿ**ilm-i ẕāt-ı eḥadiyyet [1]** *Allah'ın birlik zâtının ilmi.*

Allāh Allāh ne ʿaceb ḥāl durur ḥāl-i vücūd / ʿ**İlm-i ẕāt-ı eḥadiyyetde** durur aṣl-ı şühūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 1). [ʿilm-i ẕāt-ı eḥadiyyetde, -de]*

ʿ**ilm-i żemāyir [1]** *İçyüzlerin ilmi.*

ʿ**İlm-i żemāyirüñ** nice dürlü fünūnı var / Fehm eylemez meger ki dil-i pür-żiyā bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 462, Beyit 2). [ʿilm-i żemāyirüñ, -ün]*

ʻilm-i żiyā [1] *Etrafı aydınlatan, etrafa ışık saçan ilim.*

Her ḳaçan kim irişe **ʻilm-i żiyā** maṭlaʿına / Ṭāliʿ-i saʿd ile saʿdumda görünmez ḥā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 4). [ʻilm-i żiyā,]*

ʻilm ü edeb [2] *İlim ve terbiye.*

ʿ**İlm ü edeb** ögrenen cümleye oldı delīl / Līk ṣorarsan bizi cümleye ʿayne'l-cemīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 1). [ʿilm ü edeb,]*

Cehli terk eyleyüben **ʻilm ü edeb** ḳıl taḥṣīl / Kendüsin bilmez ile cāh ile baş olma yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 3). [ʻilm ü edeb,]*

ʿ**ilm ü edeb bulmak [1]** *Ilim ve edeb öğrenmek.*

Her ki **buldı** Ḫudādan ʿ**ilm ü edeb** / İnnehü ʿālimün mine'l-ʿulemā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 90, Beyit 4). [ʿilm ü edeb buldı, -dı]*

ʿ**ilm ü faẕl [2]** *İlim ve fazilet.*

ʿ**İlm ü faẕlum** görüp senāda didüm / Rabbi zidnī ve min ledünke ʿilmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 4). [ʿilm ü faẕlum, -um]*

Ḫürmet-i dīrīnedür mābeyni efẕal gösteren / ʿ**İlm ü faẕl** ile kemālātında ekmel gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 1). [ʿilm ü faẕl,]*

ʿ**ilm ü ḥikmet [4]** *İlim ve bilgelik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İster iseñ ʿ**ilm ü ḥikmetden** olasın behredār / Gel berü diñle Murādīnüñ sözin olma ʿanūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 5). [ʿilm ü ḥikmetden, -den]*

ilmek [1] *-e değmek, dokunmak.*

Ġūşuna alġıl Murāduñ sözlerin / Ehl-i dil yanına var destüñle **il** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 5). [il,]*

iltica [5] *Sığınma, dayanma, dayanak edinme, güvenme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġayrı ḳılma Murādı sen muḫtāc / **İlticāsı** hemīşe oldı saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 5). [ilticāsı, -sı]*

ilticā eylemek [6] *Himayesine girmek, sığınmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı*

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Senden durur ne kim ola ʿālemde cümle kār / Herkes velīk vāsıṭaya **eyler ilticā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 2). [ilticā eyler, -r]*

ilticā itmek [3] *Sığınmak.*

Bir ʿacā'ib baḥra düşdüm yoḳ durur ḥadd ü kenār / Pes kenārından kenārına **iderven ilticā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 3). [ilticā iderven, -er, -ven]*

Senden özge bir penāhum var mıdur / Varuben aña **idem** tā **ilticā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 4). [ilticā idem, -e, -m]*

Oldur kemāl-i luṭf ile iḥyā iden meni / Ḥāşā ki andan özgeye ben **ilticā idem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 4). [ilticā idem, -em]*

ilticā ḳılmak [6] *Himayesine girmek, sığınmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Reftār idince fülk-i göñül baḥr-ı vaḥdete / Ḥadd ü kenār bulmadı tā **ḳıla ilticā** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 4). [ḳıla ilticā, -a]

iltihās ḳılmak [1] *Susamak. II Bir şeyi çok istemek.*

Yār ile yār olmaḳ isterseñ eger ey ḥaḳ-şinās / Olmaz aña **ḳılmayınca** cān ile dil **iltihās** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 4). [iltihās ḳılmayınca, -ma, -(y)ınca]*

iltimās eylemek [2] *Talep; rica eyleme.*

Ārzū-yı gūş olup ḳavlinden **itdüñ iltimās** / Ḳā'ilüm ḳā'il degüldür bir ṭaraf ola vaḳār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 4). [iltimās itdüñ, -dü, -n]*

İltimās eyleyelüm yāre ḳıla keşf-i cemāl / Rāḥat-ı dil bulalum faḳr u ʿanādan geçelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 3). [iltimās eyleyelüm, -(y)elü, -m]*

iltiẕāẕ [5] *Lezzet bulma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Semʿ-i cāna geldi ḥikmetden cevāb / Aldı dil pes ol ṣadādan **iltiẕāẕ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 2). [iltiẕāẕ aldı, -dı]*

iltiẕāẕ almak [2] *Lezzet almak.*

Alduñ ise ger beḳādan iltiẕāẕ / Bilmiş ol **alduñ** ʿaṭādan **iltiẕāẕ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 1). [iltiẕāẕ alduñ, -du, -n]*

Alduñ ise ger beḳādan **iltiẕāẕ** / Bilmiş ol alduñ ʿaṭādan iltiẕāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 1). [iltiẕāẕ alduñ, -du, -n]*

iltiẕāẕ bulmak [3] *Zevk duymak.*

Dū-cihānı cāna ḳısmet eylemiş / **Buldı** ẓulmetden żiyādan **iltiẕāẕ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 3). [iltiẕāẕ buldı, -dı]*

Dūr ḳılma ʿışḳı dilden sen Murād / Dem-be-dem **bulġıl** Ḫudādan **iltiẕāẕ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 5). [iltiẕāẕ bulġıl, -gıl]*

Ben ḥayātı bilmişem cennetde ḳayyūm añlarum / Ḥayy ider mi **bulmasa** ʿĪsā'bnü Meryem **iltiẕāẕ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 4). [iltiẕāẕ bulmasa, -ma, -sa]*

iltiẕāẕ olmak [2] *Lezzetli olmak.*

Murteżā olmaz eger **olmazsa** ādem **iltiẕāẕ** / Çāşnīdür lezzetinden ṭaʿm-ı eşvāḳ-ı ʿazīz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 2). [iltiẕāẕ olmazsa, -maz, -sa]*

İbtidā vü intihā olmış Murādīde çü cemʿ / Anuñ içün **olur** andan ādem ʿālem **iltiẕāẕ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 5). [iltiẕāẕ olur, -ur]*

iltürmek [1] *İletmek, ulaştırmak.*

ʿİlm-i edyān ile ebdān arasında cism-i ḫāk / ʿİlm ile eyler ʿilāc aña ṭabīb **iltür** şarāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 3). [iltür,]*

ilzam [1] *Bir tartışmada kuvvetli delil ve fikirlerle karşısındakini cevap veremez duruma getirme, susturma, susmaya mecbur etme.*

ʿĀlim oldum ʿilm ile ʿālimleri **ilzām** içün / Līk kendüm bilmezem ʿışḳ eyledi rüsvā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 2). [ilzām,]*

īmā [5] *Açıkça söylemeden üstü kapalı olarak anlatma, dokundurma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān ile eyle kelāmını Murāduñ der-gūş / Ger bu **īmā** vü kelāmum bilemezseñ ḥayfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 6). [īmā,]*

īmā itmek [1] *İşaret etmek; üstü kapalı olarak anlatmak, dokundurmak.*

Çünki murād olmışuz maḥż-ı murād ile biz / Ḳudretini ey Murād itdürür īmā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 5). [īmā itdürür, -dür, -ür]*

ʻimād [1] *Direk, sütun.*

Çün **ʻimādidür** anuñ şerʻ ḳoyam ey bihter / Söyleşür rūḥ-ı ḥabīb anda ḥaḳīḳat ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 3). [ʻimādidür, -i, -dür]*

ʿimādü'd-dīn olmak [1] *Dinin direği olmak.*

ʿİmādü'd-dīn olur şol kim ṭuta şerʿüñ ʿamūdından / Binā muḥkem ola dirseñ esās olsun aña ṭāʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 4). [ʿimādü'd-dīn olur, -ur]*

imām [2] *İmam, önder.*

Muḳtedādur rüsūl **imāmıdur** / Cümleden şerʿi ḥikmet eyledi sed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 4). [imāmıdur, -ı, -dur]*

Gel Murāduñ diñle ḳavlin oldı bu ḳavl-i eṣaḥ / Uy cevāba kim cevābumdur saña her dem **imām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 5). [imām,]*

imām ḳılmak [1] *Kendisine uyulan kişi olmak.*

Muḳtedā-yı evvelīn ü āḫirīn olduñ yüri / Cümle mevcūdāta **ḳılduḳ** ser-te-ser seni **imām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 2). [imām ḳılduḳ, -du, -k]*

imām olmak [1] *Öncü, önder olmak.*

Muḳtedādur çü göñül **oldı** ḥaḳīḳatde **imām** / Bu cemīʿā bu cemāʿatde muṣallī ebrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 4). [imām oldı, -dı]*

imām-ı sübül olmak [1] *Yolların, tariklerin imamı olmak.*

Secde idüp **olduñ imām-ı sübül** / Himmetümüz rāh-ı cemāʿatdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 4). [imām-ı sübül olduñ, -du, -n]*

imʿān [8] *Bir işte çok ileri varma, çok dikkatli olma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Seḥer vaḳt-i ṭulūʿında nümāyān olsa her sāʿat / Daḳīḳa ḳalmaz **imʿānum** ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 4). [imʿānum, -um]*

imʿān eylemek [3] *Bir işte çok ileri varma, çok dikkatli olma.*

Bir cevābuña senüñ nice nice cān elyaḳ / Her kelāmuñda bugün **eylemişüz** biñ **imʿān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1105, Beyit 2). [imʿān eylemişüz, -miş, -üz]*

Her ki gördi işbu ḳavli birbirine söyleyüp / Sen Murāduñ sözlerinde **eylegil imʿān** didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 5). [imʿān eylegil, -gil]*

Bir naẓarda kā'ināt emrinde fermān eyledi / Pes bu fermānında bir bir yaḫṣī **imʿān eyledi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 1). [imʿān eyledi, -di]*

imʿān ḳılmak [1] *Bir işte çok ileri varma, çok dikkatli olma.*

Elf ü nūn ū yā vü elf ü nūn u elf u elf u lām / Hādan añlaġıl hüviyyet maʿnīde **imʿān ḳıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 2). [imʿān ḳıl,]*

īmān [22] *Allah'a inanma, dînî inanç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İdüp nūr-ı ilahīdür Murāduñ tāc-ı ser eyle / Mükemmel oldı **īmān** şunda kim ola ḥayā ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 5). [īmān,]*

īmān getürmek [2] *Hak dini kabul etmek.*

Aç niḳābuñı cemālüñden idüp ʿarż-ı cemāl / Nice biñ kāfiri ḫānum yine **imāna getür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 2). [imāna getür,]*

Mü'min oldı nice İslām ile **īmān getürüp** / Göreli dā'irede devr idişin nūr-ı mübīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 3). [īmān getürüp, -üp]*

īmān itmek [2] *İnanç, teslimiyet vermek.*

Yā Ḫudāyā bize sen **īmān it** / Subḥa'dan ḳılma ḳalbümüz tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 3). [īmān it,]*

Perdeden çıḳduḳda çün vechinde **imʿān itdiler** / Virilüp taḫt-ı şehādet üzre sulṭān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 1). [imʿān itdiler, -di, -ler]*

īmān u dīn [1] *İman, inanç ve din.*

Her kime mesmūʿ olursa ey Murādī sözlerüñ / Ḫaḳ budur şek yoḳ durur kim ögrenür **īmān u dīn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 5). [īmān u dīn,]*

ʿimāret eylemek [1] *İmar etmek, inşa etmek, tamir etmek.*

ʿİmāret eyledi cūd ile ḳudret maḫż-ı ḥikmetden / Şeref virdi vücūda yükselüp bāb-ı muʿallāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 3). [ʿimāret eyledi, -di]*

ʿimāret-i ezelī [1] *Ezelden beri var olan eser.*

ʿİmāret-i ezelīdür vücūd-ı insānī / Ḥikāyet-i ebedī oldı anuñ īḳānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 1). [ʿimāret-i ezelīdür, -dür]*

ʿimāret ḳılmak [2] *Imar etmek, yıkılmış olanı düzeltmek, onarmak. II Hüznünü, sıkıntısını gidermek.*

ʿİmāret ḳıl muʿammer ḳıl ḳamu kārum müyesser ḳıl / Baña ḫayrüñ muḳadder ḳıl ḳamu kārum müyesser içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 3). [ʿimāret ḳıl,]*

ʿÖmr-i bünyādın **ʿimāret ḳılmaġı** bilmez şuver / Ger muʿammā ister iseñ añla maʿnīdārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 4). [ʿimāret ḳılmaġı, -mak, -ı]*

imdi [26] *Şimdi, öyleyse. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḳaddesdür ezel çün kim gör **imdi** kibriyā kimdür / Eger kibr ü riyāyı terk iderseñ olasın raʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 4). [imdi,]*

imhāl [1] *Bir müddet sonraya bırakma, mühlet verme.*

Rāh-ı ʿışḳ içre gezerken dil-i şeydā yab yab / Ḫ∨āce-i maʿnī buyurdı saña **imhāl** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 4). [imhāl,]*

imkân [6] *Olanak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī ol mehüñ ḥüsnini medḥ itmek degil **imkān** / Nice bir söyleyesin sen hele bir müntehā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 5). [imkān,]*

imkān olmak [2] *Mümkün olmak.*

Bilmezem bu derdümüñ dermānını kimden bilem / Bir ṭabīb-i ḥāẕıḳa **olmadı imkān** yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 3). [imkān olmadı, -ma, -dı]*

Lāḥıḳ olmasa eger ẕerre-i pertev cāna / Nice **imkān olur** idi bulına vech-i sebīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 4). [imkān olur, -ur]*

imla [3] *Bir lisanın kelimelerini doğru yazmak fenni; yazım. II Yazı.*

Ṣafḥa-i dilde cemālüñ āyeti **imlā** olur / Her ne defter yazıla ol ṣafḥadan inşā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 1). [imlā,]*

Leyse fī'd-dāreyni illā hū kelāmın ẕikr idüp / Terk idüp anuñ tefsīri **imlāsındayam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 2). [imlāsındayam, -sı, -, -da, -(y)am]*

Ṣürū' olduḳda levḥüñ ṣafḥasına 'ilmüñ **imlāsı** / Bilinmiş idi maʿnāsı kitāb-ı ḳalb-i inşāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 3). [imlāsı, -sı]*

imlā itmek [1] *Yazmak, çizmek.*

Ḳaçan kim yāre ṭūş olsam beni tenhā ider cümle / Ḳaçan kim görmesem kendin baña **imlā ider** cümle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 1). [imlā ider, -er]*

imlā-yı ʿışḳ [1] *Aşk imlâsı.*

Ṣafḥa-i rükn-i kitāb cedvel-i zerle ṭolu / Yazdı anı kā'ināt söyledi **imlā-yı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 3). [imlā-yı ʿışḳ,]*

im-rūz [1] *Bugün.*

Ḳānit olmaya şu kim emrüñe cāna **im-rūz** / Ḳayd u bend ile seḥerden anı divāne getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 3). [im-rūz,]*

imtiḥān [2] *Denemek, sınama.*

Ammā ki **imtiḥān** içün eyledi bu işi / "Ve'l-ʿādiyāt"la oḳudı bunda nāşiṭāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 4). [imtiḥān,]*

Göñül bir ʿilme dūş oldı ne dersi var ne fetvāsı / Oḳumazven ben ol ʿilmi ki her dem **imtiḥān** ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 4). [imtiḥān,]*

imtiḥān eylemek [1] *Sınamak, denemek.*

Seni çoḳ **imtiḥān eyler** ṭalebde ṣādıḳ ol muḥkem / Ṣaḳın ġayra naẕar ḳılma temennā ḳıl liḳāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 4). [imtiḥān eyler, -r]*

imtiḥān-ı ʿışḳ [1] *Aşk imtihanı.*

Gel tefe'ül eyle ḥālüñ **imtiḥān-ı ʿışḳ** ile / Yoḫsa bu aḥvāli fāl-ı ḳurʿalar ḥall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 4). [imtiḥān-ı ʿışḳ,]*

imtiḥān ḳılmak [1] *Denemek, sınamak.*

ʿĀlimüñ ʿ**ilminde ḳıldı** imtiḥān içün özin / Ṣordı emlāka mesā'il ḳıldı ġavġā ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 3). [imtiḥān ḳıldı, -dı]*

imtiḥān olmak [2] *Bilgisi ölçülmek; denenmek, sınanmak.*

Gel Murādīnün kelāmın añla kim merdānedür / Merd iseñ gel **imtiḥān ol** işte meydān-ı vefā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 5). [imtiḥān ol,]*

Lāyıḳ-ı dīdār iseñ gel **imtiḥān ol** görelüm / Daʿvī-yi ḫuşk eyleme kim dilde olur çoḳ ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 4). [imtiḥān ol,]*

imtiyāz itmek [6] *Başkalarından ayrılmak, farklı olmak, ayrıcalık göstermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İmtiyāz itdi cümleden anı Ḥaḳ / Didi irgürsin ʿāşıḳına meded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 2). [imtiyāz itdi, -di]*

imtiyāz ḳılmaḳ [1] *Ayırmak.*

Nīk ü bed ortalıġını **ḳılmaḳ** içün **imtiyāz** / Ḳurdı pes mīzān-ı ʿaḳlı ara yirde tercemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 3). [imtiyāz ḳılmaḳ, -mak]*

imtiyāż olmaḳ [1] *Ayrıcalıklı olmak .*

Kibriyā-yı ʿaẓmetüñ ḳaldur ġıṭāsın lā-cerem / **İmtiyāż olmaḳ** şuʿūruñdan mübeşşerdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 3). [imtiyāż olmaḳ, -mak]*

imtizāc itmek [1] *İyi geçinmek, uyum sağlamak.*

İmtizāc itmekde ġaybüm ʿayn ile müşkildedür / Her ne kim vardur ola ān ü zamānīdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 2). [imtizāc itmekde, -mek, -de]*

imżā [3] *Evraka yazılan isim.*

Ẕāt-ı ḳadīmi gerçi olmaz muḥīṭ ḥādis / Sırr ile sırra ḥākim ḥükmindedür çü **imżā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 4). [imżā,]*

Ger Murādī ṣorar iseñ kim nenüñ kārındadur / Ehl-i ʿışḳa ḳāḍī olmış ḫüccet **imżāsındadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 6). [imżāsındadur, -sı, -n, -da, -dur]*

II Yazı.

Cümlesi ḳılmış nidā ḫānum bülend-āvāz ile / Her birüñ güftārını gördüm ki hep **imżādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 3). [imżādadur, -da, -dur]*

inā' [1] *Kap kacak.*

Ḳamu nārı muṭfî olup ḳalmadı ẕerre tāb / Teraşşuḥ ḳılaldan **inā'ı** vücūdumdan āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 1). [inā'ı, -ı]*

inā-ı vücūd [1] *Vücut kabı. II Beden.*

İrişdi emr-i ezelde ebed me'āl-i vücūd / Teraşşuḥ itdi **inā-ı vücūda** ḥāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 1). [inā-ı vücūda, -a]*

ʿinād ḳılmak [1] *Inat etmek.*

Ey ṭabīb-i ḥāzıḳ olsun saña sevgendüm bu kim / Eyle dermān var ise dil derdine **ḳılma ʿinād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 3). [ʿinād ḳılma, -ma]*

inʿām [5] *Lutf ve ihsanda bulunma, iyilik etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her ne kim iḥsan olur muḥsinüñ **inʿāmıdur** / Ṣanma ki olan saña saʿy-ı liyāḳatdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 3). [inʿāmıdur, -ı, -dur]*

inʻam eylemek [1] *Nimet vermek.*

Ḳalmadı ḳuṣūrı baña hep **eyledüñ inʻam** / Likin bana sen eyledigüñ işde hemānsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 2). [inʻam eyledüñ, -dü, -n]*

inanmak [15] *Bir şeyin doğruluğuna güvenmek, onu onaylamak, kabul etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cāna buluşdı aṣl-ı cān bildi beni didi hemān / Diñle benüm sözüm **inan** geldi ṣıfāt-ı iftiḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 4). [inan,]*

ʿināyāt [3] *İnayetler, iyilikler, lütuflar, ihsanlar.*

Murādī iste kim dünyāñ ile uḫrāñ ola maʿmūr / **ʿİnāyātın** ḳarīn itsün saña ol ḫālıḳ-ı dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 5). [ʿināyātın, -ın]*

ʿİnāyātuñ ile yine ber-devām olmışam / Saña ḳılmışam evvel āḫir hemān ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 4). [ʿināyātuñ, -un]*

ʿİnāyātuñ dirīg itme muʿīn olġıl ʿināyetden / Şu deñlü añlamaḳ var kim muḫīṭ olam dirāyetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 1). [ʿināyātuñ, -un]*

ʿināyāt eylemak [1] *Lütuflar etmek.*

Murādī ʿayn-ı kesretde çü vaḥdet meclisin gördüm / Aña sen ḫīn-i vaḥdetde **ʿināyāt eyle** ey ġāfir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 5). [ʿināyāt eyle,]*

'ināyet [15] *Himmet, lütuf. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çünki sendendür **ʿināyet** saʿyümüz ancaḳ bizüm / Kim buyurduñ "Leyse li'l-insāni illā mā seʿā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 3). [ʿināyet,]*

ʿināyet eylemek [11] *Lutfetmek, ihsan etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿİnāyet eylegil yā Rab ġarībem bī-kesem yā Rab / Baña bu derd ü bu miḥnet nedendür bilmezem bilsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 2). [ʿināyet eylegil, -gil]*

ʿināyet itmek [5] *Lutfetmek, ihsan etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥamd u minnet ol ilāh-ı lā-yezāle ola kim / Birbiri üzre **idüpdür bu ʿināyet** yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 2). [ʿināyet idüpdür, -üp, -dür]*

ʿināyet ḳılmak [14] *Lutfetmek, ihsan etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben Murāda **ḳıl ʿināyet** faẕluñı ey ẕü'l-celāl / Senden özge kimsenem yoḳdur benüm yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 5). [ʿināyet ḳıl,]*

ʿināyet olmak [1] *Lütufların, iyiliklerin olması.*

Ezelden çünki sendendür baña bu ʿayn-ı ülfetler / Senüñ pes maḥż-ı luṭfuñdan **olupdur** bu **ʿināyetler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 1). [ʿināyetler olupdur, -up, -dur]*

inbiʿāc [1] *Sokulmuş, içine yerleştirilmiş.*

İnbiʿāc olduḳda arż ile semā fī'l-intihā / Pes binā-yı lā-yezālīden ḳılındı ibtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 1). [inbiʿāc,]*

inbiʿāc itmek [1] *Sokulmuş, içine yerleştirilmiş olma.*

İnbiʿāc itse ḳaçan şarḳ ile ġarb ola dü-tā / Mihr ile meh ola hābıṭ bu felek ġayrı semā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 1). [inbiʿāc itse, -se]*

inbisās [1] *Yayılıp dağılma.*

Bu Murāduñ sözleri her biri biñ cāna deger / Aña mānend ister iseñ yoḳdur aña **inbisās** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 5). [inbisās,]*

ince tār olmak [1] *Zayıflamak.*

Yetişdi bir daḫı ʿālem ḳocaldum rīşüm aġardı / Tenüm inceldi şol resme şanasın **ince tār oldum**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 4). [ince tār oldum, -du, -m]

incelmek [2] *İnce duruma gelmek, zayıflamak.*

Yetişdi bir daḫı ʿālem ḳocaldum rīşüm aġardı / Tenüm **inceldi** şol resme şanasın ince tār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 4). [inceldi, -di]*

Mū gibi **inceldi** cismüm şevḳ-i zülfüñden senüñ / Yāvī ḳıldum kendümi zerd oldı beñzüm hem çü gāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 2). [inceldi, -di]*

incidmek [2] *Birini üzmek, kırmak, gücendirmek.*

Ey Murādī ister iseñ yaḫşılıḳ / Kimseyi **incitme** var ḫālüñde ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 7). [incitme, -me]*

Taḥayyürde ḳaldum nedür bilmedüm kāruñı / Neden **incidürsin** senüñ ṭoġruca yārüñi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1572, Beyit 1). [incidürsin, -ür, -sin]*

ʿ**indehu [1]** *Yanında, onun yanında.*

Ḥavl ile hem-hāl olan añlar Murāduñ ḳavlini / Añlayan miftāḫ-ı ġaybī ʿ**indehu** mesrūrdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 5). [ʿindehu,]*

ʿineb ābı [1] *Üzüm suyu, şarap.*

Cürʿadan mestem **ʿineb ābı** nedür / Bu şarābuñ bilmezem tābı nedür *(Murâdî Dîvânı, Müfret 39, Beyit 1). [ʿineb ābı,]*

infikāk [1] *Ayrılık, bir arada olmamak.*

Ḥażretüñden ʿayn-ı ḥaḳḳiyet diler bu dīdeler / Gerçi senden bir nefesden bulmamışuz **infikāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 2). [infikāk,]*

infikāk olmak [1] *Bir şeyin yerinden ayrılması, çözülme.*

Ḳanı güngörmez güzeller n'oldı ol zībā cemāl / Ẕerre ẕerre şerḥa şerḥa **infikāk olmış** yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 4). [infikāk olmış, -mış]*

infişāl [3] *Ayrılmak.*

Göñül ḥabībe düşelden viṣāle rāġıbdur / Sivāyı tārik olup **infiṣāle** rāġıbdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 1). [infiṣāle, -e]*

Nigāra varsam ider ʿaynüm ittiṣālüm fāş / Dilümde ḫalvet idem eyler **infiṣālüm** fāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 1). [infiṣālüm, -üm]*

Cemīʿ mümkini cāmiʿ olursañ ey ʿāḳil / Sivā maḥabbetini ḳılma **infiṣāle** ṭarīḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 4). [infiṣāle, -e]*

infiṣāl-i vücūd [1] *Bedenin, varlığın ayrılması.*

Egerçi ketm-i ʿademden var ise bāhirdür / Sebeb olur ʿademe añla **infiṣāl-i vücūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 4). [infiṣāl-i vücūd,]*

inha [1] *1. Haber vermek, yetiştirmek, tebliğ: inhâ-yı keyfiyyet. 2. Bir memurun bir maddeyi havi olmak üzere merciine yazdığı kâğıt.*

ʿAlleme'l-esmādadur ʿayn-ı göñül **inhādadur** / Şerʿ-i ẓāhirde görindi emrini icrādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 1). [inhādadur, -da, -dur]*

inhā ḳılmak [1] *Ulaştırmak, yetiştirmek.*

Mehde ger girme(ye) bā-ʿaḳl ola mı ṭıfl-ı ʿaceb / Sebebinden şorar iseñ gel anı ḳıl inhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 4). [inhā ḳıl,]*

inʿikās [1] *Aksetmek, mukabiline dönmek.*

Şems **inʿikāsı** pertev-i vechinden oldı çün / Sevdā-yı ḥüsni devr ile devr-i ḳamerdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 2). [inʿikāsı, -ı]*

inʿikās olmak [1] *Yansıma, aksetmek.*

İnʿikās olalı şemsümden cihānuñ mihrine / Ser-be-ser nūruma virildi cihān aralığı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 4). [in'ikās olalı, -alı]*

īn ile ān [4] *Bu ve şu, teferruat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Geçüp biz şūr u ġavġādan n'iderüz **īn ile ānı** / Bizüm ḫôş vaḳtimüz vardur bizüm bir ānımuz vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 2). [īn ile ānı, -ı]*

īn ü ān [7] *Bu ve o. II Her şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yār ile ünsiyyet eyledi gönül insān-vār / Anuñ içün **īn ü āna** ins ü cāna baḳmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 3). [īn ü āna, -a]*

in-isteḳarre fe-sevfe terānī lā-maḥcūb [1] *Kararlı olursa perdesiz beni görecek.*

Ḥicābı refʿ ider ammā hüner ḳarārdadur / **İn-isteḳarre fe-sevfe terānī lā-maḥcūb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 3). [in-isteḳarre fe-sevfe terānī lā-maḥcūb,]*

inkâr [5] *Reddetmek, kabul etmemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣunʿ-ı Ḥaḳḳa ḥā'il olmaz ḳudrete **inkārı** ḳo / Münkir olmayan kişinüñ rütbesi aʿlā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 3). [inkārı, -ı]*

Gel berü ḳıl iʿtirāf diñle Murādī sözin / Yoḫsa seni kerh ile ḳurtarur **inkārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 5). [inkārdan, -dan]*

Gel berü ḳıl iʿtirāf diñle Murādī sözin / Yoḫsa seni kerh ile ḳurtarur **inkārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 5). [inkārdan, -dan]*

Tefekkür eylemiş fikr ile fikret / Ne fikret fikr ide **inkār** içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 4). [inkār,]*

Gel Murāduñ kelimātına ḳoġıl **inkārı** / Ber-murād oluben insān olasın bir seherī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 5). [inkārı, -ı]*

inkārdan gelmek [2] *İnkar etmek, yalanlamak.*

ʿĀlemi bir ṣūret añla dil ḥayāl-i yārden / Küllī andandur bilürven **gelmezem inkārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 1). [inkārdan gelmezem, -mez, -em]*

Ẕāhib-i rāh-ı ḥaḳīḳat olmaġa budur delīl / Müstaḳīm ola fu'ādı **gelmeye inkārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 3). [inkārdan gelmeye, -me, -(y)e]*

inkār eylemek [4] *Reddetmek, kabul etmemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel al bu Murādī sözine **eyleme inkār** / Tā görmeyesin iki cihān içre meẕellet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 5). [inkār eyleme, -me]*

inkār itmek [1] *Reddetmek.*

Ṣühūd-ı ẕātunuñ müstaġraḳı oldı ulü'l-ebṣār / ʿIyānsın çün beyān lāzım degüldür kim **ide inkār** *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 9). [inkār ide, -e]*

inkār ḳılmak [1] *Kabul etmemek, reddetmek.*

Murāduñ sözlerine **ḳılma inkār** / İder ḫışm-ı Ḫudā v'Allāh iki ṣaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 5). [inkār ḳılma, -ma]*

inḳılāb [2] *Bir durumdan başka bir duruma dönüşme.*

Ey Murādī olma hicrāna melūl / **İnḳılāb** üstindedür devrān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 7). [inḳılāb,]*

II Altüst olma, çok dağınık ve perişan olmak.

Revnaḳ-ı ḥüsn-i rūy-i yār dīdeye virse ferr ü tāb / Gelmez idi bu ʿāleme ẕerrece deñlü **inḳılāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 1). [inḳılāb,]*

inḳıyād [1] *Itaat, boyun eğme, kendini teslim etme.*

Ḥaḳ buyruġınadur **inḳıyādum** / Her demde rıżāsıdur murādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 1). [inḳıyādum, -um]*

inḳıyād-ı ehl-i dil [1] *Gönül ehlinin kendini teslim etmesi, boyun eğmesi.*

İnḳıyād-ı ehl-i dil ādemleri merdüm ḳılur / Ṭābʿ-ı münḳāduñ içün tedbīrüñi eyle vaḳār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 2). [inḳiyād-ı ehl-i dil,]*

inḳıyād itmek [1] *Münkad olmak, boyun eğmek.*

Pes eyledüm yine şükrüm ziyāde üzre ziyād / Buyurdı kim saña her laḥẓa **inḳıyād ideyin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 4). [inḳiyād ideyin, -e, -(y)in]*

inḳıyād ḳılmak [1] *Boyun eğmek, teslim olmak.*

ʿĀlemden eyledüm çü ferāġat vü çekdüm el / Emrüñe **ḳılmışam** bu işi **inḳıyād** içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 2). [inḳıyād ḳılmışam, -mış, --am]*

inḳirāż [1] *Bitip tükenmek.*

İnḳirāża baḳmazuz biz ibtidāyı gözlerüz / Anun içün gözlerüz biz ibtidāda intihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 2). [inḳirāża, -a]*

inkişaf [1] *Meydana çıkma, zâhir ve âşikâr olma.*

Perdeyi aşmaḳda bildüñ mi nedür maʿnāya rāh / **İnkişāfından** berü cānibde ḳılmaz iʿtibār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 2). [inkişāfından, -ın, -dan]*

inkişaf itmek [3] *Ortaya çıkarmak, görünür hale getirmek.*

Cemālin **inkişāf itmiş** ḳanı bir dīde-i bāḳī / Duruş ḫānum küşād olsun göresin n'eydügin manẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 3). [inkişāf itmiş, -miş]*

Eger ki şems-i cemālini **inkişaf idesin** / Anuñ şuʿāʿını devr-i ḳamerde göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 4). [inkişaf idesin, -e, -sin]*

Murādī sırr-ı ḥikmetden eger kim **inkişāf itse** / Beḳā bulaydı ḥükm-i Ḥaḳḳ ile bu ʿālem-i fānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 5). [inkişāf itse, -se]*

inḳitaʿ itmek [1] *Kesmek.*

İnḳitaʿ itmez muvaḥḥid bir nefes tevḥīdden / Anuñ içün şehr-i dilde buldı dil hem-sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 4). [inḳitaʿ itmez, -mez]*

inlemek [9] *Acı ve üzüntü ifâde eden kesik kesik sesler çıkarmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gülşen-i ḳudsde çün bülbül-i ḳudsī **iñler** / Gül-i baḫtı açılur yaşını ol demde siler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 1). [iñler, -r]*

iñleyen olmak [1] *Üzüntü çeken kişi olmak.*

İñleyen oldı bu şaḥrāda ʿaceb zār u ḥazīn / Ḳāṭıʿ-ı menzil olalı giçerem şaḥrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 3). [iñleyen oldı, -dı]*

in lem-yekūn nūren minhü lā-żā'e yebḳā fī'd-dücā [1] *Ondan bir nur olmasaydı, sürekli karanlık olurdu.*

Ṭoġdı çü şemsüm bir seḥer secde idüp şems ü ḳamer / **İn lem-yekūn nūren minhü lā-żā'e yebḳā fī'd-dücā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114,*

Beyit 2). [in lem-yekūn nūren minhü lā-żā'e yebḳā fī'd-dücā,]

inmek [3] *1. Aşağı doğru yönelmek.*

Buḫār-ı ʿışḳ ider bu dîde-i giryānı āb-ālūd / Seḥāb **inse** cebel üstine pes bārān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 3). [inse, -se]*

Çü vaʿż itdüm melā'ikde bir āvāz irdi minberden / Mübārek bir bād **indi** saña nūr-ı aẕherden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 1). [indi, -di]*

2. Allah'ın emirleri, tebliğleri peygamberleri vâsıtasıyle kullarına gönderilmek, nâzil olmak.

Seyf-i ḳudret çün ṣalındı kesdi düşmen gerdenin / Āyet-i naṣrun min'Allāh **indi** her cā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 4). [indi, -di]*

innā fetaḫnā [2] *Fetih 48/1 İnnâ fetahnâ leke fethan mubînâ(n)(Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik.").*

İrişür **İnnā fetaḫnā** müjdesi / Ey Murādī nireye ḳılsañ sefer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 5). [innā fetaḫnā,]*

Virdi çün bāzūya ḳuvvet ol kerimü'l-ekremīn / Yazdı menşūr-ı berāt **innā feteḫnā** gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 3). [innā feteḫnā,]*

innehü ʿālimün mine'l-ʿulemā [1] *O ālimlerden bir ālimdir.*

Her ki buldı Ḫudādan ʿilm ü edeb / **İnnehü ʿālimün mine'l-ʿulemā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 90, Beyit 4). [innehü ʿālimün mine'l-ʿulemā,]*

innehü ḥaḳḳun ve aḳsemtü ilā-ismi'l-ʿižam [1] *O Hakk'tır ve ben büyük isimleriyle ona yemin ettim.*

Ḳavl-i bāṭıl añlama ḳavl-i Murādī ḳıl ḥaẕer / **İnnehü Ḥaḳḳun ve aḳsemtü ilā-ismi'l-ʿižam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 6). [innehü ḥaḳḳun ve aḳsemtü ilā-ismi'l-ʿižam,]*

inneke ḳādirün ḳarībü mucīb [1] *Sen kadirsin, kullarına yakınsın, dualara icabet edensin.*

Ḳıl duʿāmuzı müstecāb bizüm / **İnneke ḳādirün ḳarībü mucīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 2). [inneke ḳādirün ḳarībü mucīb,]*

inneke ḳādirün serīʿü ḥisāb [1] *Sen her şeye gücü yeten ve hesapları çabuk görensin.*

Min ẕünūbin etūbu yā tevvāb / **İnneke ḳādirün serīʿü ḥisāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 1). [inneke ḳādirün serīʿü ḥisāb,]*

inne'l-ḫalāyıḳa nāżırun ve inne ileyhi naẕīreh [1] *Mahlukat parlaklığıyla ona dönüktür.*

Ve kāne mir'ātün ke-bedri'l-ḳameri mużīun / **İnne'l-ḫalāyıḳa nāżırun ve inne ileyhi naẕīreh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1443, Beyit 5). [inne'l-ḫalāyıḳa nāżırun ve inne ileyhi naẕīreh,]*

inneme'l-eşvāḳu bi'l-eşvāḳı illā iştiyāḳ [1] *Şevkler şevklerle ancak iştiyak olur.*

Ey Murādī sırr-ı ekberdür rumūz-ı ḥāl-i ʿışḳ / **İnneme'l-eşvāḳu bi'l-eşvāḳı illā iştiyāḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 5). [inneme'l-eşvāḳu bi'l-eşvāḳı illā iştiyāḳ,]*

inneme'l-ʿilmü kāne fīhi bimā [1] *Şüphesiz ilim onda olandır.*

Ey Murādī "bi-ḥaḳḳi ʿarşi ʿaẓīm" / **İnneme'l-ʿilmü kāne fīhi bimā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 5). [inneme'l-ʿilmü kāne fīhi bimā,]*

innenā künnā muṭī'an kāne fī erżin cibāh [1] *Biz Senin (emirlerine) itaatkârız.*

Yā ʿaẓīme'l-emri faḥküm beynenā ente ilāh / **İnnenā künnā muṭī'an kāne fī erżin cibāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 1). [innenā künnā muṭī'an kāne fī erżin cibāh,]*

innenī rabbün [1] *Şüphesiz Ben Rabb'im (cc) (20/Ta-Ha 14).*

Çün ene'l-Ḥaḳdan nidā geldi bize / **İnnenī Rabbün** didi her ʿużv ad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 2). [innenī rabbün,]*

innī emūtu aḥyinī bi'l-luṭfi ve'l-vefā [1] *Şüphesiz ben ölüyorum, lütuf ve vefa ile beni dirilt.*

Lā ṣabre lā ḳarāre süleymā li-hicrik / **İnnī emūtu aḥyinī bi'l-luṭfi ve'l-vefā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 3). [innī emūtu aḥyinī bi'l-luṭfi ve'l-vefā,]*

innī ena'llāh [1] *"innî enallâhu rabbul âlemîn" ayetinin yazması manası: Şüphesiz ben alemlerin Rabbi olan Allah'ım. (Kasas Suresi/30.ayet).*

Ṣubḥ-dem **innī ena'llāh** āyetin iẕʿān ḳıl / Şerḥ ü maʿnāsı nedür añlayuben īḳān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 1). [innī ena'llāh,]*

innī ena'llāh lā-rabbe ġayrī ve'trük sivāyi inni muʿaẓẓam [1] *Şüphesiz ben muazzam olan, başka Rab ve dengi olmayan, Allah'ım.*

İnnī ena'llāh lā-Rabbe ġayrī / Ve'trük sivāyi inni muʿaẓẓam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 974, Beyit 2). [innī ena'llāh lā-rabbe ġayrī ve'trük sivāyi inni muʿaẓẓam,]*

inni ena'llāhu eḥad [1] *Şüphesiz ben ālemlerin Rabbi olan Allah'ım (28/Kasas 30, 20/Ta-Ha 14, 27/Neml 9).*

Yazdı çün evvel ḳalem **İnni ena'llāhu eḥad** / Ḳādir-i vāḥidde evvel oldı ḳudret iftitāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 2). [inni ena'llāhu eḥad,]*

innī fā'il [1] *Herhangi bir şey için, Allah'ın dilemesi dışında: "Ben yarın onu yapacağım" deme (18/Kehf 23.*

Ben didüm kim ifʿal emrüke dedi **innī fā'il** / Bir ḫayāl imiş Murādī yine buyurdı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 5). [innī fā'il,]*

innī münevverün bi-żiyāi'l-ḥabībi bi-ḳurbihi [1] *O sevgiliye yakın olmakla onun ziyasıyla ben nurlandım.*

İnnī münevverün bi-żiyāi'l-ḥabībi bi-ḳurbihi / Ve innī muʿammerün bi-ʿimāreti'l-maḥrūsi bi-ʿişemihi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1443, Beyit 1). [innī münevverün bi-żiyāi'l-ḥabībi bi-ḳurbihi,]*

innī murādun vāḥidün murādā [1] *Ben muradım, muradım da tektir.*

İnnī murādun vāḥidün murādā / Maḳṣūdün minnā innā murādī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1571, Beyit 5). [innī murādun vāḥidün murādā,]*

ins [2] *İnsan, beşer.*

Emr ile kürse çıḳdum oḳudum kitābını / Emlāk ü **ins** ü cinne ʿibādet sevābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 1). [ins,]*

Ṭavḳ eyledi ʿışḳı ṭavf-ı kaʿbem / Mescid görürem bu **ins** cānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 5). [ins,]*

ins ile cān [3] *Insan ile cin taifesi.*

Aṣdı çü miftāḥını bāb-ı riyāż üstine / Oldı bu maʿnāya bes **ins ile cān** muṭṭaliʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 4). [ins ile cān,]*

Ṣarāb-ı ʿışḳı bir ḳaṭre virüpdür cümleye ẕevḳi / Anuñ çün çaġrışurlar cümleten **ins ile cān** el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 5). [ins ile cān,]*

Bu çeşmüm pür olaldan baḳmadı bu **ins ile cāna** / Ḥabib ile göñül berḳ itdi ʿahd içün çü peymāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 1). [ins ile cāna, -a]*

ins ile cin [3] *İnsan ve cinler.*

Āyet-i kübrā virür ʿālemlere neşv ü nemā / Āyet-i büşrā ile **ins ile cinn** eyler maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 4). [ins ile cinn,]*

Taḥayyür ḳapladı **ins ile cinni** cümle eşyāyı / O ḥayretden ḥalāṣ içün didiler cümleten Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 2). [ins ile cinni, -i]*

Taḥayyür ḳapladı **ins ile cini** cümle eşyāyı / O ḥayretden ḥalāṣ içün didiler cümleten Allah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 2). [ins ile cini, -i]*

ins ile melek [1] *İnsan ile melek.*

İḳtibās eyledi bundan ḳamu **ins ile melek** / Her biri kendüsine göre alupdur leẕẕāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 2). [ins ile melek,]*

ins ü cān [9] *Insan ve cin taifesi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey ḳamunuñ ḫālıḳı her dü cihān emrüñdedür / Ey ḳamunuñ rāzıḳı bu **ins ü cān** emrüñdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 1). [ins ü cān,]*

ins ü cin [1] *İnsan ve cin.*

İns ü cin emlāk ü eşyā bilmediler sırrumuz / Enbiyā vü evliyādan daḫı ḫôş-ter ḫālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 3). [ins ü cin,]*

ins ü melek [2] *İnsan ve melek.*

Rāz-ı pinhānum ṣorarsañ bilmedi **ins ü melek** / Gencüme hergiz kimesne urmadı bir ẕerre el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 2). [ins ü melek,]*

Her cevābın ʿarżasında ʿarżadur **ins ü melek** / Sen vücūdum noḳṭasında ḳıl ṭaleb pīrāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 4). [ins ü melek,]*

inṣāf [7] *Acıma duygusuna, merhamete ve vicdana dayalı adalet. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī nice ḥālāt olur **inṣāf** saña / Şu ki ṭutmaya sözüñ aña nedāmet görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 5). [inṣāf,]*

inṣāf eylemek [1] *İnsaf, merhamet etmek.*

Ey Murādī gel berū bi'llāhi **inṣāf eyle** kim / Gözgü-yi ʿibret-nümāyuz bir temāşā olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 5). [inṣāf eyle,]*

inṣāf itmek [3] *Hakça davranmak, adâlet göstermek, acıyıp merhamet etmek.*

Gel gel berū ey nefsüm **inṣāf ide** bi'llāhi / Bu fānī cihānı gör kim kime vefā eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 4). [inṣāf ide, -e]*

Gel Murādun bu kelāmını gözet **inṣāf it** / Ehl olan kimsenede ḥaḳ ile inṣāf gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 5). [inṣāf it,]*

Gel berü diñle Murādī ne didi şimdi yine / Sende **inṣāf idesin** nice muʿammādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 5). [inṣāf idesin, -e, -sin]*

inṣāfa gelmek [1] (Deyim) *İnsaf, merhamet etmek.*

Gel berü **inṣāfa gel** gūş it Murāduñ manṭıḳın / Münkir-i Ḥaḳ olanuñ elbette cāyı nārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 5). [inṣāfa gel,]*

inṣāfuñı virmek [1] *İnsaflı, vicdanlı olmak.*

Saña **inṣāfuñı virsüñ** umula / Senüñ ḥaḳḳuñda bu durur temennā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 23, Beyit 4). [inṣāfuñı virsüñ, -sün]*

insān [22] *İnsan, şahıs. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nām u nişānı neylesün **insān** olan ey bī-nişān / Nuṭḳ oldı ʿulyāda eser oldı maḥabbet müntehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 4). [insān,]*

insān eylemek [1] *İnsan haline getirmek.*

Çün beni eşyāya bürhān içün **insān eyledi** / Mūnis olmaḳ şarṭını bildürdi mihmān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 1). [insān eyledi, -di]*

insān-ı ʿālem [1] *Âlemin, dünyanın insanı.*

ʿAvālimden murād **insān-ı ʿālemdür** muḥaḳḳaḳda / Velī min külli vechin ʿālem ādem ʿālem ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 2). [insān-ı ʿālemdür, -dür]*

insān-ı hüveyda [1] *Belli, açık olan insan.*

Ḥayret-i kübrāda ḳalmışlar velī her mā-ḥalaḳ / N'ola **insān-ı hüveydāya** ṭoḳınsa re'fetüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 4). [insān-ı hüveydāya, -(y)a]*

insān itmek [3] *İnsan haline getirmek.*

Beni **insān iderseñ** itme gel nisyān ile hergiz / Vücūdum beytine çün kim yine ażvā olan sensin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 3). [insān iderseñ, -er, -se, -n]*

Seni **insān iden** senden ferāġat eylemez ḳaṭʿā / Saña ḥavf u ḥüzün yoḳdur muʿarrāsın mükerrerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 4). [insān iden, -en]*

Allāh Allāh ne ʿaceb ḳudret-i kübrādur bu / Ḫākı **insān ide** yā Rabb ne peydādur bu *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 33, Beyit 1). [insān ide, -e]*

insān olmak [5] *Insan olmak; ilim, fazilet ve hüner sahibi, manevi meziyetleri bakımından belli bir olgunluğa erişmiş olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Hey'etümden dönmezem didükde vardur heybetüm / Ben heyūlā bilmezem **insān oldum** yār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 2). [insān oldum, -du, -m]*

insān-vār [1] *İnsana yakışır şekilde.*

Yār ile ünsiyyet eyledi gönül **insān-vār** / Anuñ içün īn ü āna ins ü cāna baḳmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 3). [insān-vār,]*

insilāḫ [15] *Soyunmak, sıyrılmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Menbaʿ-ı cūd u seḫāya oldı bürhān **insilāḫ** / Maşrıḳ-ı tende olupdur şems-i tābān **insilāḫ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 1). [insilāḫ,]*

insilāḫ eylemek [1] *Kurtulmak.*

İrgürdi çünki daʿvā-yı bürhāna insilāḫ / Ol demde kārın **eyledi** merdāne **insilāḫ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 1). [insilāḫ eyledi, -di]*

insilāḫ irgürmek [1] *Soyunmanın, sıyrılmanın erişmesi, ulaşması.*

İrgürdi çünki daʿvā-yı bürhāna **insilāḫ** / Ol demde kārın eyledi merdāne insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 1). [insilāḫ irgürdi, -di]*

insilāḫ olmak [1] *Sıyrılıp çıkmak, ayrılmak.*

Menbaʿ-ı cūd u seḫāya **oldı** bürhān **insilāḫ** / Maşrıḳ-ı tende olupdur şems-i tābān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 1). [insilāḫ olupdur, -up, -dur]*

inşa [13] *1. Yapma, meydana getirme.*

Rumūz-ı ʿalleme'l-esmā çü inşāsında peydādur / Muʿammādan ḫaber ey dil bu **inşāda** hüveydādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 1). [inşāda, -da]*

Rumūz-ı ʿalleme'l-esmā çü **inşāsında** peydādur / Muʿammādan ḫaber ey dil bu inşāda hüveydādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 1). [inşāsında, -sı, -n, -da]*

Ḥażret-i ḫallāḳ-ı ʿālem ḳudretin **inşādadur** / Her ne kim ẓāhirdedür bāṭında ol peydādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 1). [inşādadur, -da, -dur]*

Ey Murādī maḥż-ı ḥikmetdür kelāmuñ bilmiş ol / Her ne kim dirseñ melā'ik ser-te-ser **inşādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 5). [inşādadur, -da, -dur]*

Maʿrifet levḥ-i dilüñ erḳāmı olmış gerçi kim / Bī-misāl ü bī-raḳamdur dā'imā **inşādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 3). [inşādadur, -da, -dur]*

Her ne ḳılsam olduḳ anuñla müsemmā mā-ḥaṣal / Nāmumuz birdür velīkin her ṭaraf **inşā** olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 4). [inşā,]*

Nāḳil olmış baʿżısı faʿʿāl-ı rākiʿ secdede / Sen ḳıyāmı bulduñ ise iste gel **inşāda** farż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 2). [inşāda, -da]*

Güş ḳıldum seḥerī 'ilm-i muʿammā ḫaberin / Ṣordılar baña didi mi saña **inşā** ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 1). [inşā,]*

Añladum 'ilm-i ḥaḳīḳümde bu inşā ṣuverin / 'Ayb-ı 'aynum gözedürven yine bu **inşādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 2). [inşādan, -dan]*

Añladum 'ilm-i ḥaḳīḳümde bu **inşā** ṣuverin / 'Ayb-ı 'aynum gözedürven yine bu inşādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 2). [inşā,]*

Misāl-i ḥikmet-i fıṭrat çü peydā oldı **inşāda** / Naẓīr olmadı misl olmaz müberrādur muʿallāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 1). [inşāda, -da]*

2. Süslü, secili nesir.

Ṣafḥa-i dilde cemālüñ āyeti imlā olur / Her ne defter yazıla ol ṣafḥadan **inşā** olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 1). [inşā,]*

Yazduñ muṣarraḥ ʿilmüñi bildüñ çü yazmaḳ yā neden / Bildüm nedür maḳṣūduñı fiʿlüñ durur

inşālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 4). [inşālanur, -la, -n, -ur]*

inşā eylemek [4]*1. Meydana getirmek, yapmak.*

Seni çün var idüpdür ol Raḥman / Ẕikrini dā'im **eylegil inşā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 2). [inşā eylegil, -gil]*

Ḫayāli ṭarḥ ideli oldı "Mā hüve'l-vāḳiʿ" / Vuḳūʿını yine ʿilm ile **eyledi inşā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 4). [inşā eyledi, -di]*

Ḳudret-i ḥayy-ı ḳadīm eyledi iḥyā beni / Rütbe-i aʿlā için **eyledi inşā** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 1). [inşā eyledi, -di]*

2. Yazmak, kaleme almak.

Minnetüm evrāḳına yazdum murādum ḫaṭṭını / Gel berü bir naẓar ḳıl nice **inşā eyledüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 2). [inşā eyledüm, -dü, -m]*

inşā itmek [2] *Vücûda, meydana getirme.*

Ġafūrumdur beni ġaffār beni sātir daḫı settār / Beni var eyleyen ḫālıḳ **idübdür** ẓāhirüm **inşā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 4). [inşā idübdür, -üb, -dür]*

ʿAcebdür ḥāl ey ṭālib rumūzın fehm iderseñ ger / Çü fāṭırdur ḳamu ʿilmi neden **inşā ider** cümle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 2). [inşā ider, -er]*

inşā ḳılmak [1] *Yazmak, kaleme almak.*

Gel Murādī süḫanın cān ile olġıl sāmiʿ / Ehl-i ḥāl añlamaġiçün bunı **inşā ḳıldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 5). [inşā ḳıldum, -du, -m]*

inṭā ḳılmak [2] *Vermek, ihsan etmek.*

Ḥamd-ı bī-ḥad saña kim luṭfı baña ʿām itdüñ / Beni ʿām eylemedüñ luṭfuñı **ḳılduñ inṭā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 2). [inṭā ḳılduñ, -du, -n]*

Mükemmel itdi kemālin özi kemāle kemāl / Bilürdi kāmilini **ḳıldı** cümleten **inṭā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 3). [inṭā ḳıldı, -dı]*

inṭā olmak [2] *Verilmiş, ihsan edilmiş olmak.*

Rāz-ı pinhān olalı yār ile yārem kime ne / Ḥadd ü ḥaṣra gelemez hiç **olan inṭā** iʿṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 2). [inṭā olan, -an]*

Rāzıḳuñ merzūḳ içün ḫālince vardur mevhibi / Ḥālüñi keşf itmez iseñ gör neler **inṭā olur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 4). [inṭā olur, -ur]*

intiha [29] *Nihayet bulmak, gayete ermek, nihayet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İnḳirāża baḳmazuz biz ibtidāyı gözlerüz / Anun için gözlerüz biz ibtidāda **intihā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 2). [intihā,]*

intihā eylemek [2] *Son, nihayet eylemek.*

Dil seni çün ḫayāl ider eyler ol ibtidā saña / Çünki seni me'āl ile **eyler** ol **intihā** saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 1). [intihā eyler, -r]*

İbtidā eyledüm kelām el-ḫaḳ / **İntihā eyledüm** maḳām el-ḫaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 1). [intihā eyledüm, -dü, -m]*

intihā ḳılmak [1] *Nihayete, sona erdirmek.*

Maḥfūẓ-ı levḥ olalı ḳalb-i münīr-i insān / Meşrūḥ ibtidāsı pes **ḳılduñ intihāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 3). [intihāda ḳılduñ, -du, -n]*

intihā olmak [1] *Sona erişmek.*

Şol kemāle rāġıbum kim **intihā olmaz** aña / Şol cemāle ʿāşıḳum hergiz bahā olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 1). [intihā olmaz, -maz]*

intihāsız [1] *Sonsuz.*

Ḳanı ḫavf ol Ḫudādan ey ḥayāsız / Nedür bu şerr ü şūruñ **intihāsız** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 23, Beyit 2). [intihāsız,]*

intihā-yı maʿrifet [1] *Marifetin sonu.*

Ey Murādī ger ṣorarsan kāmili kimdür baña / İntihā vü intihā vü **intihā-yı maʿrifet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 5). [intihā-yı maʿrifet,]*

intihā-yı sırr-ı şarṭ [1] *Sırrın son şartı.*

Ehl-i ʿışḳa oldı ey dil ibtidā-yı sırr-ı şarṭ / Añlaġıl meşrūṭ-ı şartı **intihā-yı sırr-ı şarṭ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 1). [intihā-yı sırr-ı şarṭ,]*

intiḫāb itmek [1] *Seçmek, belirlemek.*

İntiḫāb itdi ḳamu kārını her kārında / Çekilüp başını ḳurtardı müsellemdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 4). [intiḫāb itdi, -di]*

intiẓār [2] *Beklemek; birinin yolunu gözlemek.*

Ḫadden aşdı derd-i dil gel ṭabībüm ḳıl devā / **İntiẓār** ile saña bu ḳaddüm olmışdur dü-tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 1). [intiẓār,]*

Beni öldür didüm öldürmedi yār / Ne borcumuz bizüm bu **intizāra** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 2). [intizāra, -a]*

iʿrāż eylemek [1] *Kaçınmak, uzak durmak, çekinmek, geri durmak.*

Fenā dünyādan **iʿrāż eyle** ey dil / Cihān rengine aldanmadı ʿāḳil *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 1). [iʿrāż eyle,]*

irmek [203] *Ulaşmak, erişmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

N'olduġumı bilmedüm ḳalmadı benlikden eser / Pes **irdi** semʿüme bir ḫoş nidā-yı cān-fezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 2). [irdi, -di]*

irādet [2] *Irade, dileme; gönül isteği.*

Degme bir can bilemez sırr-ı ene'l-hak'dan ḫaber / Anı şol añlar ki ʿışḳ ile **irādet** gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 4). [irādet, -a]*

İrādetdür ezelden emr-i cebbār / Anı ḳādir bilür ey merd-i hüşyār *(Murâdî Dîvânı, Müfret 40, Beyit 1). [irādetdür, -dür]*

irāġ eylemek [1] *Uzaklaştırmak.*

Tefekkür eyleme leẕẕāt-ı fānī / **Irāġ eyler** diyānetden seni bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 4). [irāġ eyler, -r]*

iraġ olmak [4] *Uzaklaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nūr vir āfāḳa sende tā münevver olalar / Māh rūşen olmaz **olsa** mihr-i enverden **iraġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 4). [iraġ olsa, -sa]*

ʿirfān [15] *Manevi ve ruhi tecrübeyle edinilen sezgisel bilgi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī baḥr-ı bī-pāyān olupdur mevcidür ebḫār / Telāṭum oldı ʿ**irfānum** ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 5). [ʿirfānum, -um]*

ʿ**irfāne [1]** *Marifet, keşf, hads, ilham, sezgi, manevi ve ruhî tecrübeyle elde edilen bilgi, tecrübî bilgi sahibi.*

Ey Murādī rāḥat-ı dildür sözüñ ʿ**irfāne** çün / Vird olınmaḳ lāzım oldı ḳavlüñüz fī'ṣ-ṣubh ve'ṣ-ṣām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 5). [ʿirfāne, -e]*

ʿ**irfān-ı men [1]** *Benim irfanım, sezgi gücüm.*

ʿÖmr-i sermedden ne lāzım kim ḫabīr ide ḫaber / Maʿrifet bezminde taḳrīr eylesün ʿ**irfān-ı men** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 4). [ʿirfān-ı men,]*

irgürmek [14] *Ulaştırmak, eriştirmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yā Rabbi Murādī ḳuluñı luṭfuña **irgür** / Çün sensin iki ʿāleme bürhān ile aḳvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 5). [irgür,]*

irişmek [78] *Erişmek, yetişmek, ulaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Külliyet **irişdi** ʿaḳla çün kim / Pes oldı ḫabīb-i ʿālem-ārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 3). [irişdi, -di]*

irmeyeyd'añla [1] *Ulaşmasaydı anla. Vezin gereği bu şekilde yazılmış.*

Ṣanma keşşāf didigüm ṣanma kitāba ṣāḥib / **İrmeyeyd'añla** Murādī bu yaḳīne keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 5). [irmeyeyd'añla,]*

irşād [1] *Doğru yolu göstermek, aydınlatmak.*

Rüşd-i iḫlāṣında gördüm mürşidüñ **irşādını** / Yazmış ammā kim ḥabībüm ismüm ile adını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 1). [irşādını, -ı, -n, -ı]*

irşād eylemek [1] *Doğru yolu göstermek, aydınlatmak.*

ʿAzīz-i çeşm-i men añla bu ʿilm-i bā-ḫaberi / Ḫaber rumūzını bilmeyen **eylemez irşād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 3). [irşād eylemez, -mez]*

irşād itmek [1] *Doğru yolu göstermek, aydınlatmak.*

Murāduñ sözinüñ her birisidür mürşid-i kāmil / Nice ẓulmet ḥicābında ḳalanları **ider irşād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 5). [irşād ider, -er]*

irtaʿ [1] *Gör, gözet!*

Murādī terk-i var eyle hemān terk-i diyār eyle / Siyāḥat iḫtiyār eyle ḳarār itme heman **irtaʿ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 5). [irtaʿ,]*

irtifāʿ itmek [1] *Yükseltmek.*

Mürtefiʿ ḳıldum anı ben cümle maʿḳūlātdan / **İrtifāʿ itmekdedür** ḳatında her dem rifʿatüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 2). [irtifāʿ itmekdedür, -mek, -de, -dür]*

irtiḥāl eylemek [1] *Göçmek, gitmek.*

Ḳılmaġ içün cāna cānın āşinā / **Eyledi** cān ü göñülden **irtiḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 833, Beyit 4). [irtiḥāl eyledi, -di]*

irtiḥāl itmek [1] *Göçmek.*

Ḳurdum ṭınāb-ı cūd ile çün ḫayme-i vücūd / Sāyemde kimi ḳonar **ider** kimi **irtiḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 4). [irtiḥāl ider, -er]*

ʿ**īsā [3]** *Hz. İsa peygamber.*

Çün enfāsum durur ʿ**Īsāya** aḳreb / Bulur benden ḫayāt emvāt-ı cāmid *(Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 3). [ʿīsāya, -(y)a]*

Mürde iḥyā eylemek muʿciz olur ʿ**Īsā** içün / Tāñrı çün anuñ gibi her laḫẓa cān olmaḳdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 3). [ʿīsā,]*

Āsmānda olur mıydı **ʿĪsā** / Dimese lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 16). [ʿīsā,]*

ʿ**īsā'bnü Meryem [1]** *Hz. Meryem'in oğlu Hz. İsâ.*

Ben ḫayātı bilmişem cennetde ḳayyūm añlarum / Ḥayy ider mi bulmasa ʿ**Īsā'bnü Meryem** iltiẕāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 4). [ʿīsā'bnü meryem,]*

ʿīsī-i Meryem [1] *Meryemin oğlu İsa.*

Cāna ḳıysaydı eger **ʻĪsī-i Meryem** ey dil / Āsmānda ḳalur idi yine ḳılmazdı nüzūl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 797, Beyit 4). [ʻīsī-i meryem,]*

īsār [1] *İkram, bahşiş, cömertlikle verme.*

Cān ile girdüñ ise rāhına cānānuñ eger / Yolına ʿaḳl ü dil ü cān ü ten **īsār** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 2). [īsār,]*

īsār eylemek [1] *Saçmak; feda etmek.*

İş bu āyet remzini kim añladı / Cümle varın aña **īsār eyledi** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 2, Beyit 5). [īsār eyledi, -di]*

isbāt [4] *Şahit ve delil göstererek doğrusunu meydana çıkarma; kanıt, delil. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ya Rab nedür bu ḥikmet ʿaynumda Ḥaḳḳ **isbāt** / Vāḥid durur fu'ādum ḳudretde oldı kerrāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 1). [isbāt,]*

isbāt eylemek [1] *Kanıtlamak, doğrulamak.*

Vāḥid-i muṭlaḳsın **isbāt eylerem** ḥaḳḳ ile ben / Ṣıdḳ ile bir bilürem īmānı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 2). [isbāt eylerem, -r, -em]*

isbāt ḳılmak [4] *1. Kanıtlamak. 2.Olduğu yerde bırakmak, sabitlemek.*

Sābit oldı çü sebātında durur aṣl-ı ẓuhūr / Pes ẓuhūrın yine maẓharla **ḳılupdur isbāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 2). [isbāt ḳılupdur, -up, -dur]*

Milk-i ūlā ile uḫrāyı bilürseñ ʿilmi / Ne ṭarīḳatle ḳazanduñ berü gel **ḳıl isbāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 3). [isbāt ḳıl,]*

1. İspat etmek, kanıtlamak.

Olupdur ʿışḳ-ı ḥabībüm baña mededle ḥayāt / Ḥayātumuñ ebedin pes ebed **ḳılur isbāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 1). [isbāt ḳılur, -ur]*

ʻĀrif olan ḥuḳūḳı Ḥaḳḳ ile **ḳıldı isbāt** / ʻĀḳil olan kimesne cehd itmedi cidāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 4). [isbāt ḳıldı, -dı]*

isbāt-ı ḳalb [1] *Kalpte ispatlanmış olan, gönülden inanılan.*

Kemāl-i ehl-i ʻirfāna kemālidür viren revnaḳ / Kemāl-i bī-nihāyetdür benüm **isbāt-ı ḳalbümde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 3). [isbāt-ı ḳalbümde, -üm, -de]*

isbāt-ı nehy [1] *Yasaklamanın delili, olumsuzun delili.*

Naʿam-ı lā ne ʿacebdür nedür **isbāt-ı nehy** / Görinür gizlü bir ola mı ola çün meh-tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 4). [isbāt-ı nehy,]*

isġā eylemek [1] *Bir sözü dinleyip kabul etmek.*

Murāda her ki münkirdür kelāmın **eylemez isġā** / Anuñ şānındadur münzel "ve demmernāhü tedmīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 5). [isġā eylemez, -mez]*

İskender [3] *M.Ö. 356-323 arasında yaşayan, Yunanistan, İran, Anadolu, Suriye ve Hindistan'ı ele geçirmiş olan büyük kumandan.*

Cām-ı Sikender n'eylesün **İskender** oldı cām çün / Bilmezlüginden eylemiş bunca ḥakīme iḳtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 3). [iskender,]*

Ḳanı **İskender** ḳanı Dārā ḳanı Ḫusrevle Cem / Ḳanı Şeddād ile Nemrūd buldılar küllī zevāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 3). [iskender,]*

Ḳanı Cem ü ḳanı Ḳubād toprakların ṣavurdı bād / İşitmedün mi n'oldılar Dārāyile **İskenderi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 4). [iskenderi, -i]*

İslām [6] *Allah'ın Kur'an ile vahyettiği ve esasları Hz. Muhammed tarafından bildirilen din, müslümanlık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her ne kim senden olur ḥaḳdur aña **İslāmum** / Ben Murādī bilürem ẕāt u ṣıfatuñ ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 5). [islāmum, -um]*

ism [38] *Ad, isim. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İsm ile olsam müsemmā ol ʿaceb olmaz baña / Bu ʿacebdür ẕāt olasın bulasın taḫḳīḳe cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 1). [ism,]*

ism-i aʿlā [1] *En yüce isim.*

Maʿānī baḫrine ġavvaṣ olalı ān ile demde / Murādīnüñ kelāmı mündericdür **ism-i aʿlādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 5). [ism-i aʿlādan, -dan]*

ism-i aʿẓam [2] *En büyük isim; Allah'ın bütün isimlerini kendinde toplayan ismi.*

Ey ʿilm-i ledünne **ism-i aʿẓam** / Ey ʿilm ile ʿālim-i mükerrem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 1). [ism-i aʿẓam,]*

Sırr-ı Ḫudāda aʻlem olan **ism-i aʻẓamı** / Oldur bilen Murādī fenāda beḳā-yı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 5). [ism-i aʻẓamı, -ı]*

ism-i ḥaḳḳ [1] *Allah adı.*

Oḳuyam çünki ben sebʿa'l-mesānī **ism-i Ḥaḳḳ** ile / Sekizdür acılan yedi ḳapanur ḳılmaz āzārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 4). [ism-i ḥaḳḳ,]*

ism-i ḥayyī [1] *Allah'ın "Diri" ismi.*

İsm-i ḥayyīden müsellemdür selāmında selām / Pes selāmetden ẓuhūr itse n'ola başında tāc

(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 3). [ism-i ḥayyīden, -den]

ism-i ḫudā [1] *Allah'ın ismi.*

ʿÖmrüñ olduḳça saña nuṣḥum budur / Ẕākir ol **ism-i Ḫudāyı** ey cüvān *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 31, Beyit 2). [ism-i ḫudāyı, -(y)ı]*

ism-i lā-yūʿad [1] *Sayısız, çok isim.*

Şerā'iṭinde durur līk ittiṣāl-i vücūd / Mufaṣṣal eyledi tafṣīli **ism-i lā-yūʿad** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 3). [ism-i lā-yūʿad,]*

ism ile nām [1] *İsim ve nâm.*

Ẓaferdür her zamān her dem ḳarīni ehl-i İslāmuñ / Livā-i nuṣret üzre çün yazıldı **ism ile nāmuñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 1). [ism ile nāmuñ, -un]*

ism-i levḥ [1] *Levhanın; ism-i mahfuz ismi.*

Ḳalem çün **ism-i levḥi** levḥe yazdı levḥ-i levḥümdür / Anuñ çün oldı lāyiḥ ʿālemine cümle devrānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 2). [ism-i levḥi, -i]*

ism-i maḫzūn [1] *Saklı isim.*

İsm-i maḫzūnuñ içün sırr ile vir bize cevāb / Ketm-i sırr etmek içün bizde durur rāh-ı ṣavāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 1). [ism-i maḫzūnuñ, -un]*

ism-i Muḥammed [1] *Muhammed'in ismi.*

Ḳābe ḳavseyn üzre iki şāhid oldı iki ḳāf / İkisi daḫı olur **ism-i Muḥammedde** dü-mīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 2). [ism-i muḥammedde, -de]*

ism-i nām [1] *Şân, şöhretin ismi.*

Vird-i nāmında müsemmāsı durur ẕikr-i ezel / **İsm-i nāmına** durur ẕākir-i evrād-ı ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 4). [ism-i nāmına, -ı, -(n)a]*

ismini ḳomak [2] (Deyim) *İsim vermek.*

Müctemiʿ oldı çün ṣıfāt-ı eḥad / **Ḳodılar** gökde **ismini** Aḥmed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 1). [ismini ḳodılar, -dı, -lar, -]*

Ṣudūr-ı mümkinātı çünki ṣadrumdan ṣudūr itdi / Çü hādī **ḳodı ismini** bize yaḫşı hidāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 2). [ismini ḳodı, -dı]*

ism-i Raḥmān [1] *Rahmān ismi. Rahmān olan Allah'ın adı.*

Çün berātum oḳudum yazmış ḳul huva'llāhu'l-ʿaẕīm / **İsm-i Raḥmānı** hüveydā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 2). [ism-i raḥmānı, -ı]*

ism-i resmī [1] *Yazılmış, tasvir edilmiş isim.*

Vücūdı mürtefiʿ olmış ʿulāda / Anuñ çün **ism-i resmīdür** mü'ebbed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 2). [ism-i resmīdür, -dür]*

ism itmek [1] *Ad vermek, isim koymak.*

Sen serv-i revānı görüben dīde-i bīnā / Miḥrāb-ı ḫam-ı ebrūña **ism itdi** muṣallā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 1). [ism itdi, -di]*

ism-i ẕāt [1] *Zatının ismi. II Allah'ın zatı O'nun nefsiyle kaim olan, isim ve sıfatlara hüviyet kazandıran varlığıdır ve kemal sıfatlarının gerektirdiği bütün özelliklerle nitelenen Allah'ın zatı her türlü kusur ve eksiklikten uzaktır.*

Levḥ-i dilde çün yazıldı **ism-i ẕātuñ** evveli / Evvel ü āḫirde derc oldı ṣıfātuñ evveli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 1). [ism-i ẕātuñ, -un]*

ismu'llāh [2] *Allah'ın ismi.*

O bir maʿbūd-ı ʿālemdür ki yoḳdur ġayrı illā hū / Ḳamunuñ vird-i mevcūdı olupdur cümle **ismu'llah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 3). [ismu'llah,]*

O bir maʿbūd-ı ʿālemdür ki yoḳdur ġayrı illā hū / Ḳamunun vird-i mevrūdı olupdur cümle **ismu'llah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 3). [ismu'llah,]*

ismühü kāne fī-femihi virdā [1] *Onun ismi ağzında tekrarlanır.*

Her ki ḳıldı ise Murādī ṭaleb / **İsmühü kāne fī-femihi virdā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 90, Beyit 5). [ismühü kāne fī-femihi virdā,]*

ismaʿ [1] *Dinlemek.*

Dilerseñ bulasın cemʿi ṣaḳın ḳalbüñde lā-tecmaʿ / İkilükden müberrā ol vaḥīd ol ḳavlümi **ismaʿ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 1). [ismaʿ,]*

İsmāʿil [2] *Hz. İsmail; Hz. İbrahim'in oğlu.*

Beni bürhān ile bildürdi çü **İsmāʿilüne** / Adum olduḳda neden bilmediler bürhānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 3). [ismāʿilüne, -ün, -e]*

Oldı **İsmā'īle** fidā-yı ʿaẕīm / Didi çün lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 7). [ismā'īle, -e]*

ʿişmet [6] *Masumluk, günahsızlık, temizlik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Beni ḥayretde ḳoduñ līk cihān ḥayrānum / Ẓāhirā ṣaḳla bu **ʿişmetle** velī ḳıl ifṣā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 45, Beyit 4). [ʿişmetle, -le]*

ʿişmet-i ibḳā [1] *Devamlı, sürekli temizlik, masumluk.*

ʿÖmrümüz cāvid olaldan ṣıḥḥat-ı āzādeyüz / Lāzımü'l-ḥāl olmaġ içün **ʿişmet-i ibḳādayuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 1). [ʿişmet-i ibḳādayuz, -da, -(y)uz]*

'ismet-i ṣıdḳ [1] *Doğruluk ve günahsızlık hâli.*

ʻİsmet-i ṣıdḳı hemān yirden ḳılma ḳalbden / Mekr ile sicn-i belā dāmına düşseñ gāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 4). [ʻismet-i ṣıdḳı, -ı]*

isneyn [1] *İki. II Kesret.*

Ġayb-ı ʿayn-ı Mā hüve'l-vāḳiʿdedür aṣl-ı şuhūd / Biri **isneyn** ile ʿāmil biri vāḥid nām-ver *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 3). [isneyn,]*

isrāfīl [2] *Kıyametin kopacağını boru ile yaşayan ve ölmüş olan herkese bildirecek olan melek.*

Rūḥ-ı ḳudse ṣorar iseñ ḫāberi ey ʿārif / Ey Murādī seni **İsrāfile** ṣūr cān iderüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 5). [isrāfile, -e]*

Nefeḫātumda durur rūḥ-ı mü'ebbed ḫaberi / Ḳodı **İsrāfili** ʻAzrā'ili Ḥaḳ didi lisān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 3). [isrāfili, -i]*

issi [1] *Sahip, malik.*

ʿAcze lāyıḳdur egerçi bu ḳuṣūr ile dilüm / Ol mürüvvet **issi** līkin ʿāciz itmiş yaḫşı bīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 2). [issi,]*

istemek [447] *Talep etmek, arzu etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İstedügümi bilmege ʿālim gerek baña / Ḥaḳḳā budur bilürse ḳalısar durur ṭanā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 1). [istedügümi, -dük, -üm, -i]*

istidʿā [2] *İstemek.*

Ey Murādī bārek'Allāh ḫoş ʿacā'ib ḥāl olur / Biz duʿāda dā'im olduḳ himmet **istidʿādayuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 5). [istidʿādayuz, -da, -(y)uz]*

İderüz biz ʿināyet **istidʿa** / Çekerüz vaṣl içün nice āmāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 3). [istidʿa,]*

istidʿā itmek [1] *İstemek.*

Yā ḫafīyye'l-luṭf luṭfuñ ʿāmdur maḫlūḳuña / Senden **istidʿā iderler** faẓl u iḥsān u niʿam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 2). [istidʿā iderler, -er, -ler]*

istiʿdād [1] *Herhangi bir şeye karşı doğuştan gelen yatkınlık, yetenek, kabiliyet.*

Çü feyżinden cihāna virdi feyżi ser-be-ser feyyāż / Ne deñlü ise **istiʿdād** virür pes ol ḳadar feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 1). [istiʿdād,]*

istidlal [2] *Bir konuda kanıtlara dayanarak sonuç çıkarma, çıkarım.*

Yek naẓar biñ naẓraya cā virdi **istidlālden** / Baḳmaġa mir'āta olmışdur ṣafā-yı sırr-ı ṣarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 3). [istidlālden, -den]*

Eserdür çün kim eserle mü'essirdür bu **istidlāl** / Ṭuramaz ṭaġlar ḳarşu eser iderse cānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 4). [istidlāl,]*

istidlāl ḳılmak [1] *Delillere dayanarak bir hükme varmak.*

Eserden **ḳıldı istidlāl** te'sīr / Eser ile gezer āsār içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 2). [istidlāl ḳıldı, -dı]*

istifsār eylemek [1] *Sorup soruşturmak, bilgi edinmeye çalışmak.*

Rāḥatüm yoḳdur benüm tā görmeyince rāḥatüm / Rāḥatüm **eylerseñ istifsār** oldı ʿuzletüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 1). [istifsār eylerseñ, -r, -se, -n]*

istifsār itmek [1] *Sormak.*

Ḥālüm **istifsār iderseñ** gelmez ol hergiz dile / Niceler ḫayrān olur bilmekde anı kim bile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 1). [istifsār iderseñ, -er, -se, -n]*

istiġfar [1] *Tövbe etme.*

Baş urup çün secde-i sehv içün **istiġfāra** biz / Zār ile yalvaravuz ol ḫażret-i ġaffāra biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 1). [istiġfāra, -a]*

istiġfar ḳılmak [1] *Tövbe etmek.*

Aḳıtġıl eşki çeşmüñden olasın maʿṣiyetden pāk / ʿİbādāt it **ḳıl istiġfar** ola tā kim günāhuñ kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 2). [istiġfar ḳıl,]*

istiğna [6] *1. İhtiyaçsızlık.*

Laḥẓanuñ künhindedür ʿayn-ı baṣīret ḥāżır ol / Nāḳid ol maḥż-ı ulūhiyyetdür **istiġnā** ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 4). [istiġnā,]*

Bu Murādī ṣordı vaṣl-ı yār içün ṭāliblere / Andan **istiġnā** vü hem senden temennā didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 5). [istiġnā,]*

Dil ʿanāda oldı çün kim ġayrdan dildār içün / Gökde vü yirde olandan cümle **istiġnādayuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 3). [istiġnādayuz, -da, -(y)uz]*

Saña maḫṣūṣdur her dem olasın cümleden aʿlā / Senüñdür ʿizz ü **istiġnā** ʿazīz-i ẕi'l-celālsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 2). [istiġnā,]*

Yā Rab cemālüñ gösterüp vir devlet-i kübrā bize / Vaḥdetde ḫoş-ḥāl eyleyüp ġayrıdan **istiġnā** bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 1). [istiġnā,]*

2. Nazlanma.

Lā'übāli meşrebüz biz bizde **istiġnā** nedür / Ṭıfl-ı bī-me'vā olana olmışuz gehvāre biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 4). [istiġnā,]*

istiġnā eylemek [1] *Boş vermek.*

Kūyuñuñ leẕẕetin bulaldan dil / **Eyler** oldı cināndan **istiġnā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 2). [istiġnā eyler, -r]*

istiġnā itmek [2] *İhtiyaçsızlık.*

İşigüñ yaṣdanan şāhā ider me'vādan istiġnā / Temāşā eyleyen ḳaddüñ **ider** ṭūbādan **istiġnā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 1). [istiġnā ider, -er]*

İşigüñ yaṣdanan şāhā **ider** me'vādan **istiġnā** / Temāşā eyleyen ḳaddüñ ider ṭūbādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 1). [istiġnā ider, -er]*

istiġnā ḳılmak [5] *İhtiyaçsızlık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemālüñ bir naẕar seyr eyleyen ey şāh-ı ʿuşşāḳān / Muḥaḳḳaḳdur **ḳılur** dünyādan ü ʿuḳbādan **istiġnā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 2). [istiġnā ḳılur, -ur]*

istiġnā olmak [2] *İhtiyaçsızlık.*

Ey Murādī ẕātumuzdan kim durur vire ḫaber / Her ne yirden söylenürse andan **istiġnā olur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 5). [istiġnā olur, -ur]*

Līk **istiġnāda ol** ḳılma bulara hiç meyl / Tā ziyād-ender ziyād olup bulasın iḥtişām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 4). [istiġnāda ol,]*

istiġrāḳ [1] *Kendinden geçip dünyayı unutma.*

Taḥayyüre n'ola ġarḳ itse ḳalbi **istiġrāḳ** / Ne deñlü ḳatre olursa bilür o deryāsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 3). [istiġrāḳ,]*

istiḫrāc [1] *Netice çıkarma.*

Fiʿlüm **istiḫrācına** ḳavlüm ḫurūc itdi bu kez / Gözlerüm bāl-i hümāyūnumda devlet sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 2). [istiḫrācına, -i, -(n)a]*

istiḫrāc eylemek [1] *Çıkarmak.*

Lezẕet-i şevḳ-i maḥabbetden murāduñ var ise / Kendüzüñ **istiḫrāc eyle** cümleten lezẕātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 3). [istiḫrāc eyle,]*

istiḫrāc itmek [2] *Bir sonuç çıkarmak, çıkarımda bulunmak.*

Ḥarf-i noḳṭamdan ger **istiḫrāc iderseñ** bir kelām / Noḳṭamı ḳandurmaġa nice ḳalemler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 5). [istiḫrāc iderseñ, -er, -se, -n]*

Rāhber olduñsa ey dil sen seni rāhuñda yol / Dersin **istiḫrāc iderseñ** iste maʿlūmātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 2). [istiḫrāc iderseñ, -er, -se, -n]*

istiḫrāc ḳılmak [1] *Netice çıkarmak.*

Muʿammādan ḫaber olmış ʿulūmı **ḳılmış istiḫrāc** / Ledünnī ʿilminüñ faẕlıyla yanında eser olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 2). [istiḫrāc ḳılmış, -mış]*

istiḳbāl eylemek [1] *Karşılamak.*

ʻAzīmet eylemedin luṭfı **eyler istiḳbāl** / Şu kim ki ʻālī ṭutar bulan oldur aʻlāsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 2). [istiḳbāl eyler, -r]*

istikrāh ḳılmak [1] *Tiksindirmek, iğrendirmek.*

Rāġıbān-ı dergehüñden **ḳılma istikrāh** kim / Tūtīyā itmek murādıdur ġubārını hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 2). [istikrāh ḳılma, -ma]*

istimāʿ [1] *Dinleme, işitme.*

Bir ḥarfüñ **istimāʿına** ṭāḳat getürmeyüp / Mebhūt olup aḳıtdılar ʿaynından ābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 3). [istimāʿına, -ı, -(n)a]*

istimāʿ eylemek [5] *Dinlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murādīnüñ kelāmın **eyle** bir bir **istimāʿ** / Her ne girürse elüñe al hemān sen yā naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 5). [istimāʿ eyle,]*

istimāʿ itmek [2] *Dinlemek.*

İstimāʿ itme kelāmı istimāʿ eyle kelām / Baḳmaġıl ġayrıya mir'āt-i mücellā sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 3). [istimāʿ itme, -me]*

İstimāʿ ideli dil vaṣfını ol zībānuñ / ʿAynına almadı zībālarını dünyānuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 738, Beyit 1). [istimāʿ ideli, -eli]*

istimāʿ ḳılmak [3] *Dinlemek, duymak.*

Gel Murādīnüñ kelām-ı rāstın **ḳıl istimāʿ** / Her ne fiʿl ü her ne ḳavl olursa andan mā-keẕib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 5). [istimāʿ ḳıl,]*

Güş-ı cān ile Murāduñ ḳavlini **ḳıl istimāʿ** / İki yüzlü āyine oldı ḫayāt ile memāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 6). [istimāʿ ḳıl,]*

Ḳıl Murāduñ bu kelāmın **istimāʿ** / Añlamazsañ eyle gel bārī metāʿ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 12). [istimāʿ ḳıl,]*

istinād [1] *Dayanak, güvenç, teslimiyet.*

Rāġıb-ı nehc-i hüdāya yolını gösterürüz / **İstinād** ile ṭarīḳin bulur evrād ḳılan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 4). [istinād,]*

istinād eylemek [1] *Dayamak, güvenmek.*

Maḫzen-i esrār olandur bilmişem ʿālī güher / Ḥamdü li'llāh cümle ʿālem aña **eyler istinād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 2). [istinād eyler, -r]*

istinād itmek [1] *Dayanmak. II Birinden, bir şeyden kuvvet almak, ona güvenmek.*

Murādī buldı murāda vüṣūl-ı lā-yuḥṣa / Didi ki cān ile kimdür ki **istinād ideyin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 5). [istinād ideyin, -e, -(y)in]*

istinād ḳılmak [2] *Dayanmak. II Manevi güç, yardım almak.*

ʿArṣa-i kübrāda nāẓır olasın tevfīḳ ile / Bu Murādī göresin kim ʿarşa **kılmış istinād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 5). [istinād kılmış, -mış]*

Ey ḫaberdār olmayan aḥvāldan / Ġaflet ile kime **ḳılduñ istinād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 3). [istinād ḳılduñ, -du, -n]*

istiva [1] *İ'tidal, istikamet ve karar.*

Semʿ-i dili küşād idüp bildi melekle ins ü cān / Sebʿa semāyı geşt idüp şimdi ben **istivādayam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 4). [istivādayam, -da, -(y)am]*

ʿ**işyān [7]** *Emre uymama, itaat etmeme, başkaldırma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dā'imā kārum benüm ʿ**işyāndur** yā Rabbenā / Ḥażrete lāyıḳ olan ġufrāndur yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 1). [ʿişyāndur, -dur]*

ʿ**işyān olmak [1]** *Karşı gelmek.*

Dün ü gün **oldı** işümüz ʿ**işyān** / ʿÖmrümüz geçdi cürm ile ḫayfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 2). [ʿişyān oldı, -dı]*

'ïş [1] *Zevk, safa.*

Müstedām oldum müdām olsun bu **'ïşüm** dostum / Başuma çıḳdı benüm bu 'ışḳ-ı ḫummārı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 2). ['ïşüm, -üm]*

ʿ**īş-ı cihān [1]** *Dünyanın zevki.*

ʿ**Īş-ı cihānı** ko ki be-külli fenā durur / Māl ile cāh u ʿizzeti külli hebā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 1). [ʿīş-ı cihānı, -ı]*

'īş -ı ḫayāt-ı ebed [1] *Sonsuz hayatın zevki.*

'Īş -ı ḫayāt-ı ebed ni'met-i kübrā bize / Rūyı vü ruḫ dil-nüvāz seyr ü temāşā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 1). ['īş -ı ḫayāt-ı ebed,]*

ʿ**īş itmek [2]** *Eğlenmek, zevk ü sefa sürmek.*

Sāmi'ü'l-ḳavl ol yüri kendüñden **iş itme** ṣaḳın / Gel Murāduñ manṭıḳından sen ʿaṭāsın añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 5). [iş itme, -me]*

Fānī durur ey sāḳī geçer çünki bu eyyām / Gel ʿ**īş idelüm** eyleme luṭf eyle tekāsül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 2). [ʿīş idelüm, -e, -lüm]*

'īş ü 'işret [1] *Zevk ve eğlence.*

Bu **'īş ü 'işreti** ḳo ḳıl Ḫālıḳa 'ibādet / Bil kim amān virmez bir kimseye zamāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 2). ['īş ü 'işreti, -i]*

'īş ü nūş [1] *Yiyip içme.*

Mā'il olma **'īş ü nūşa** çün fenādur ʿāḳıbet / Gel fenāyı iḫtiyār itme yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 2). ['īş ü nūşa, -a]*

'īş ü şafā [1] *Zevk ve safa.*

Dünyāya ṭālib olma ki ṣoñı fenā durur / **'Īş ü şafāsı** miḥnet u renc u ʿanā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 1). ['īş ü ṣafāsı, -sı]*

ʿ**īş u ṭarab eylemek [1]** *Zevk ve safâ sürmek.*

Ḫasta idüñ nice demdür derde dermān bulmaduñ / **Eylegil** ʿ**īş u ṭarab** kim şimdi dermān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 5). [ʿīş u ṭarab eylegil, -gil]*

iş [73] *Yapılan şey, davranış; durum. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

N'ola ḥālüm pādişāhum baña ḳılmazsañ ʿaṭā / Çün **işüm** cürm ü ḫaṭā her āndur yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 3). [işüm, -üm]*

iş güç [3] *İş güç; meşguliyet.*

Ey dostum ne ḥikmet her şey'e raḥm idersin / Bize gelince ammā **işüñ gücüñ** cefādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 2). [işüñ gücüñ,]*

Yine bir servere yandum bu göñlüm mübtelā ancaḳ / Baña **işi güci** anuñ hemān cevr ü cefā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 1). [işi güci,]*

Çün ben ḳulın nālān sever iki gözüm giryān sever / **İşüm gücüm** efġān sever olmaz mı efġānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 5). [işüm gücüm,]*

iş itmek [1] *Davranışta bulunmak.*

Beni bildürmek içün baña **idüpdür** bu **işi** / Kerem ile kerem oldı yine ikrām ile tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 4). [işi idüpdür, -i, -üp, -dür]*

işüñe yarar [1] *Fayda sağlamak.*

Seni var eyledi çün kim ʿibādet idesin aña / Senüñ ne **işüñe yarar** Murādī bunca ġavġalar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 5). [işüñe yarar, -r]*

işaret [4] *1. İz, alamet, emare.*

İdüp bu Murādīye beşāretle telaṭṭuf / Pes ḳıldı **işāretle** anı mürşid-i raʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 5). [işāretle, -le]*

Gösterdi Murādī pes çoḳ dürlü **işāretler** / Līkin n'ideyin ḫayfā bir ehl-i irādet yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 5). [işāretler, -ler]*

2. Eliyle emir vermek.

Ḳameri bir **işāret** itdi iki / İki dünyāyı ḳıldı bir varaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 4). [işāret,]*

Çünki şaḳḳ oldı **işāretle** semānuñ ḳameri / Mihr-i enver meh ü encüm benüm içün ḥademe *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 3). [işāretle, --le]*

işāret olmak [1] *İz, alamet, belirti olmak.*

Şems-i enver ṭoġdıġın her gün görür mi dīdeler / Ger **işāret olmasa** eflāk ile ḥālātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 2). [işāret olmasa, -ma, -sa]*

işbu [28] *İşte bu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İşbu Murādī sözlerin añlayan er durur / Her kim görürse ḥayrete varur ḳılar ṭaña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 3). [işbu,]*

işde / işte [6] *Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murādīnün kelāmın añla kim merdānedür / Merd iseñ gel imtiḥān ol **işte** meydān-ı vefā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 5). [işte,]*

işidmek / işitmek [23] *Duymak, dinlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün **işittüm** bu nidāyı kesb idüp nice feraḥ / Ḳalmadı aṣlā ḳusūrum eyledüm ḥamd ü senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 4). [işittüm, -tü, -m]*

işig / işük [14] *Eşik*

Murādī yār ile yār ol ḳamu cümleye aġyār ol / **İşükde** ṭurma tekrār ol al imdi pīrden himmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 6). [işükde, -de]*

II Huzur, makam.

İşigün yaṣdanan ṣāhā ider me'vādan istiġnā / Temāṣā eyleyen ḳaddüñ ider ṭūbādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 1). [işigün, -ün]*

Müşfiḳ olalı mihr ile ol ṣāh-ı dil-ārā / ʿUṣṣāḳ anuñ çün **işigin** eyledi me'vā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 1). [işigin, -in]*

İlāhum çü sensin saña ḳılmışum ilticā / **İşigünden** özge penāh olımaz hiç baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 120, Beyit 1). [işigünden, -ün, -den]*

Çekilür sidre-i aʿlāya yaʿadn uçmaġına / Ḳanġı ʿāṣıḳ ki **işigüñde** bulur ise memāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 3). [işigüñde, -ün, -de]*

Ol fenn ile bulmışdur **işiginde** liyāḳat / Dil eyledi dildāra nice dürlü ẓerāfet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 1). [işiginde, -in, -de]*

Aḳıtdı gözi yaşını çün yār **işiginde** / Raḥmet naẓarın eyledi bārāna berāber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 3). [işiginde, -in, -de]*

Ḳul olup eli bağlu **işigüñe** gelenler / ʿİzzet olınup ʿāleme sulṭān iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 2). [işigüñe, -üñ, -e]*

Her kim ki bulur fehm ile irfān **işigüñde** / Bir noḳṭasını ʿilm ile bürhān iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 5). [işigüñde, -(ü)ñ, -de]*

Şu kim cān virmeye yār **işiginde** / Aña ʿāṣıḳ dimek ʿayn-ı żarardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 518, Beyit 2). [işiginde, -in, -de]*

Bizi yār **işiginde** añlama yād / Ḳamuya yād ü yāre āşināyuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 605, Beyit 2). [işiginde, -in, -de]*

Çü ferdāniyyeti iḳrār idüben eyledi iḫlāṣ / **İşigin** eyleyüp me'vā pes oldı yine ḫāṣü'l-ḫāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 1). [işigin, -i, -n]*

Yüri ḫāk olıgör yār **işiginde** / Eger var ise ümmīdüñ viṣāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 4). [işiginde, -in, -de]*

Bekle Murādī **işigüñi** sen anuñ hemān / Bulmaḳ dilerseñ iki cihānda saʿādeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 5). [işigüñi, -üñ, -i]*

işlemek [11] *İşlemek, yapmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Virgil baña ḫayāt-ı ebed luṭfuñ **işlegil** / Iġmāż-ı ʿayn eyleme gel eyle merḥabā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 4). [işlegil, -gil]*

ʿ**işret-bādā [1]** *İçki ola.*

Bu Murāduñ kelimātın işiden ʿārifler / Şevḳ ile eyle semāʿı diyem ʿ**işret-bādā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 5). [ʿişret-bādā,]*

iştibāh [1] *Şüphe, şüphelenme.*

Mennānsın ḥabībüm settārsın ṭabībüm / Bildüm senüñ murāduñ yoḳdur hiç **iştibāhum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 3). [iştibāhum, -um]*

iştihār bulmak [3] *Şöhret bulmak, meşhur olmak, nam salmak.*

Manṭıḳından bu Murāduñ ger alursañ bir ḫaber / ʿİlm ile bu ʿālem içinde **bulasın iştihār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 5). [iştihār bulasın, -a, -sın]*

Ger Murāduñ manṭıḳından kesb-i ʿirfan idesin / **Bulduñ** iki ḫānede ehliyyet ile **iştihār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 5). [iştihār bulduñ, -du, -n]*

Āşinā her laḥẓada **buldı** ḳamudan **iştihār** / Oldı murġān-ı 'ayāna tu'ma anuñ dānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 4). [iştihār,buldı]*

iştiyāḳ [8] *Arzu duyma, özlem. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Burkaʿı refʿ eyle vechüñden göre ʿāşıḳlarun / **İştiyāḳ** ile nice bir vireler bu cāna tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 2). [iştiyāḳ,]*

iştiyāḳ-ı āşna [1] *Bilinen özlem, hasret.*

Cān ü dildür āşinā çün **iştiyāḳ-ı āşna** / Yād olmaz rūşinā-yı çeşm-i dildār ol hemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 4). [iştiyāḳ-ı āşna,]*

iştiyāḳu'l-iştiyāḳ [1] *Özlemler özlemi.*

Ẕevḳ u şevḳ-i dil-rübāya vecd ü ḥāletdür iren / Olsa ara yirde illā **iştiyāḳu'l-iştiyāḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 2). [iştiyāḳu'l-iştiyāḳ,]*

ʿişve [1] *Naz, eda.*

ʿİşveyle ḳıldı cümleten aʿyāna ʿayn-ı ḥāl / Bir kimse irmedi bu şecerden budaġuma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 2). [ʿişveyle, -(y)le]*

ʿişve vü nāz [1] *İşve ve naz.*

Ḥabībüñ **ʿişve vü nāzı** be-ġāyet bī-nihāyetdür / Başuña ʿaḳlı cemʿ it şīve vü nāzına ṭayanma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 4). [ʿişve vü nāzı, -ı]*

iʿṭā [1] *Verme, verilme.*

Rāz-ı pinhān olalı yār ile yārem kime ne / Ḥadd ü ḥaṣra gelemez hiç olan inṭā **iʿṭā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 2). [iʿṭā,]*

iṭāʿat [1] *Emre uyma, söz dinleme, boyun eğme.*

Levāzımdan eser ḳaṭʿa muṭīʿe olmadı aṣlā / Muṭīʿ olan **iṭāʿatla** ʿaṭāsından ʿayān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 3). [iṭāʿatla, -la]*

iṭāʿat eylemek [1] *İtaat etmek, boyun eğmek.*

Mevlāya ṭāʿat eylegil dā'im ʿibādet eylegil / Emre **iṭāʿat eylegil** tevḥīde gel tevḥīde gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 2). [iṭāʿat eylegil, -gil]*

iṭāʿat itmek [3] *İtaat etmek, boyun eğmek, buyruğa uymak, söz dinlemek.*

Çün kim **iṭāʿat itdi** her emre bu Murādī / Arturdı ḳulluġını ṭāʿata irdi el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 5). [iṭāʿat itdi, -di]*

Cildini cild iden kişi her dem ʿaşā-yı şerʿ ile / Emre **iṭāʿat idene** ṣanma ki mekr u āl ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 2). [iṭāʿat idene, -en, -e]*

Ḳıble-i Kaʿbede emr oldı **iṭāʿat ideler** / Ḳıble-gāh-ı dü-cihān oldı çü miḥrāb ḳaşı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 3). [iṭāʿat ideler, -e, -ler]*

ʿ**itāb [2]** *Azarlama.*

Murādī rāḥat-ı dildür Fe-emmā ḥāline ḳor yoḳ / ʿ**İtāba** maẓhar olana ebed virmez żiyā revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 5). [ʿitāba, -a]*

ʿİtābuñ neydi maʿnāsı göñül çün āşinā oldı / Ne cevr itdüñse cevr olmaz bize ẕevḳ u ṣafā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 1). [ʿitābuñ, -un]*

itġān [1] *Yüceltmek.*

Bād-ı bürhān istedükce virdi āvāz-ı bülend / Baş ṣalup ḳıldı tesbīḥini **itġān** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 6). [itġān,]*

iʿtibār ḳılmak [1] *Değer vermek.*

Perdeyi aşmaḳda bildüñ mi nedür maʿnāya rāh / İnkişāfından berü cānibde **ḳılmaz iʿtibār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 2). [iʿtibār ḳılmaz, -maz]*

iʿtiḳād eylemek [1] *Inanma, gönülden tasdik etme.*

Ey Murādī ḳalemüñ şaḳḳını şaḳḳu'l-ḳamer al / **İʿtiḳād eyledi** nuṣretde saña cümle cünūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 5). [iʿtiḳād eyledi, -di]*

iʿtiḳād itmek [1] *İnanmak, kalben tasdik ederek inanmak.*

Murāduñ şerḥe gelmez ʿışḳ-ı yār ile olan kārı / Buña kim **iʿtiḳād itmezse** dār u ġānesi yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 5). [iʿtiḳād itmezse, -mez, -se]*

iʿtiḳād ḳılmak [1] *İnanmak, iman getirmek.*

Her ʿilmi bu Murādī bilür **ḳılma iʿtiḳād** / Bilmez o nesne Rabbine ancaḳ senā bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 462, Beyit 5). [iʿtiḳād ḳılma, -ma]*

iʿtimād [1] *Güvenme, emniyet etme, güven, emniyet.*

Keşf-i cemāl idelden çeşmümde manẓarumdur / ʿAhdine **iʿtimādum** var ġayre yoḳ inanum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 2). [iʿtimādum, -um]*

iʿtimād itmek [2] *İnanmak, güvenmek.*

Seveli rūy-i ḥabībi dilüm āşüfte vü zār / **İʿtimād itmez** iseñ dīdedeki māye nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 2). [iʿtimād itmez, -mez]*

İʿtimād itme ṣaḳın her kimseye nuṣḥ it ḳabūl / Degme bir yārem diyene virme ruḫṣat vaz gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 4). [iʿtimād itme, -me]*

iʿtimād-ı māl ü cāh itmek [1] *Mal ve mevkiye güvenmek.*

İʿtimād-ı māl ü cāh itme ṣaḳınġıl sen sen ol / Çün bilürsin zīr-i ḫāk olur saña āḫır maḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 2). [iʿtimād-ı māl ü cāh itme, -me]*

i‘tirāf ḳılmak [2] *Bir gerçeği saklamaktan vazgeçip açıklama, söyleme, bildirme.*

Gel berü **ḳıl i‘tirāf** diñle Murādī sözin / Yoḫsa seni kerh ile ḳurtarur inkārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 5). [i‘tirāf ḳıl,]*

Gel berü **ḳıl i‘tirāf** diñle Murādī sözin / Yoḫsa seni kerh ile ḳurtarur inkārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 5). [i‘tirāf ḳıl,]*

iʿtiẕār eylemek [1] *Affına sığınmak, özür dilemek.*

Gel Murāduñ manṭıḳından diñlegil ʿilm-i ledün / ʿİlmüñi fehm eyleyüp miḳdāra **eyle iʿtiẕār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 5). [iʿtiẕār eyle,]*

itmek [32] *Etmek, eylemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

N’eyleyem kim n’eyledügümi bilüpdür ol ḥabīb / N’eyledi ise ben **itdüm** baña hem oldur recā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 4). [itdüm, -dü, -m]*

iṭṭılāʿ itmek [1] *Bilme, öğrenme, haberdar olma.*

Ey baña müştāḳ olan ʿāṣıḳlıġum fehm itmege / **Iṭṭılāʿ itmez** aña taḥṣīl illā iştiyāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 3). [iṭṭılāʿ itmez, -mez]*

ittiḥād-ı vülūc [1] *Sokulgan, giren birlik.*

Ḥabīb-i dilde göründi yine vidād-ı vülūc / Ḥurūc-ı mihr-i ḳamerde bu **ittiḥād-ı vülūc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 1). [ittiḥād-ı vülūc,]*

ittişāl [4] *Bitişme, birbirini takip etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Maḥabbet-i ezelīdür arada bāhir olan / Ezel ebed bugün ol **ittişāle** rāġıbdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 2). [ittişāle, -e]*

ittişāl-i vücūd [1] *Bedenin, varlığın kavuşması.*

Şerā’iṭinde durur līk **ittişāl-i vücūd** / Mufaṣṣal eyledi tafṣīli ism-i lā-yūʿad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 3). [ittişāl-i vücūd,]*

ittişāl olmak [1] *Kavuşmak.*

Rāh-ı hidāyet olmasa meslek egerçi kim / Ṭoġrı ṭarīḳe varmaġa **olmazdı ittişāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 3). [ittişāl olmazdı, -maz, -dı]*

ivmek [6] *Acele etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī çünki başduñ ʿarṣa-i ʿışḳa ḳadem / **İvme** zinhār ivme zinhār ivme ivme yāb yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 5). [ivme,]*

iy [1] *"Ey" seslenme edatı.*

Dür-i yetīm... **iy** ḫān cümleden ifrāz / Ġarīb vāḳiʿa ḫānum ʿacīb ḥādisedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 4). [iy,]*

iy dil [1] *Ey gönül.*

Ḳılmaġa ḫaṭāña tevbe **iy dil** / Mevt oldı saña eyü ʿalāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 5). [iy dil,]*

iy heme kes rā-tūyī püşt ü penāh [1] *Ey herkesin arkası ve sığınağı olan.*

İy heme kes rā-tūyī püşt ü penāh / Pādşāh-ı cümle cihān u ilāh *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 26, Beyit 1). [iy heme kes rā-tūyī püşt ü penāh,]*

iy nādān [1] *Ey bilgisiz, cahil kişi.*

Murādī ḳalb-i mir’ātuñ muṣaffā ḳılmaġa cehd it / Cihānuñ fikr ü sevdāsın gider ḳalbüñden **iy nādān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 5). [iy nādān,]*

ʿiyān [7] *Belli, açık, ortada. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Beyānın buldı anlar kim müsebbib oldılar ẓāhir / **ʿIyānın** oldı anlar kim reh-i ʿışḳındadur çālāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 4). [ʿiyānın, -ın]*

ʿIyān içinde nihān olduġum neden maʿlūm / Nihān içinde ʿayān olduġum neden maʿlūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 1). [ʿiyān,]*

Çü rāzum sırrını bildi ʿayān-ı bī-ʿayān oldı / **ʿIyānını** muḥīṭ oldı nihān oldı ʿayānīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993,*

ʿiyānāt [1] *Belli, açık, meydanda.*

ʿIyānātı dırīġ olmaz saña her demde ey meh-veş / Senüñdür cümle māfihā senüñ meftūḥ-ı ebvābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 3). [ʿiyānātı, -ı]*

ʿiyān-ı ʿayn olmak [1] *Göze açık şekilde görünmek.*

Görelden nūr-ı ruḫsāruñ cemāl-i bā-kemāl oldum / **ʿIyān-ı ʿayn olalıdan** ʿuyūn içre ḫayāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 1). [ʿiyān-ı ʿayn olalıdan, -alıdan]*

ʿiyān-ı bā-nihān [1] *Gizli açıklık, aşikârlık.*

Niḳāb-ı bā-ʿayān altında maḥcūb / **ʿIyān-ı bā-nihān** vechinde ʿaynum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 3). [ʿiyān-ı bā-nihān,]*

ʿiyān -ı bī-ʿayān [2] *Belli, açık olmayan açıklık, âşikârlık.*

ʿIyān -ı bī-ʿayānuñdan geçerseñ bā-ʿayān olduñ / Bu maʿnāyı bilen kimse iki ʿālemde bihterdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 3). [ʿiyān -ı bī-ʿayānuñdan, -un, -dan]*

ʻIyān-ı bī-ʻayānundur nihān olan nihān ancaḳ / Urur bu sīne-i mecrūḥa yara yara merhemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 4). [ʻiyān-ı bī-ʻayānundur, -un, -dur]*

ʿ**iyān -ı bī-beyān olmaḳ [2]** *Açıklama olmadan âşikâr, açık olmak.*

Cemāle ʿāşıḳam her dem mükāfat eylese dilber / ʿ**Iyān -ı bī-beyān olmış** hemān ol dem aña hemser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 1). [ʿiyān-ı bī-beyān olmış, -mış]*

ʿ**Iyān -ı bī-beyān olmaḳ** beyan-ı bī-ʿayāndur pes / N'idersin cemʿ idüp cemʿi çü vāhid birde şākirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 4). [ʿiyān -ı bī-beyān olmaḳ, -mak]*

ʻiyān-ı bī-nihānī [3] *Gizli olmayan görünürlük, açıklık.*

ʿ**Iyān -ı bī-nihānuñdan** ʿayānuñ bī-nihān olmış / Yoluñda ser viren anuñ için olmaz fenā hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 4). [ʿiyān-ı bī-nihānuñdan, -un, -dan]*

Cemāl-i lā-naẓīrīdür cemilü'l-vaṣf olan ey dil / **ʻIyān-ı bī-nihānīdür** nihān olan bu ḥālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 2). [ʻiyān-ı bī-nihānīdür, -dür]*

Bizüm esrārumuz ʿālemde cān gibi nihān oldı / **ʻIyān-ı bī-nihānīdür** ʿaceb rūḥ-ı revān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 1). [ʻiyān-ı bī-nihānīdür, -dür]*

ʻiyān-ı ehl [1] *Bir işin ehli, ustası olana o konunun açık, anlaşılır olması.*

Ṭutarlar elde ʿārifler Murāduñ naẓm-ı güftārın / **ʻIyān-ı ehldür** nā-ehle ammā kim nihān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 5). [ʻiyān-ı ehldür, -dür]*

ʿ**iyān olmak [5]** *Belli, açık, ortada olmak; görünmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿ**Iyān olalı** vücūdum vücūda bürhānum / Nihān olalı ʿayānumdadur yine bu sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 2). [ʿiyān olalı, -alı]*

iz [3] *Bir şeyin geçtiği veya önce bulunduğu yerde bıraktığı belirti, nişan, alamet, emare.*

Ġayra biz baş egmezüz her bir ṭarīḳi n'eylerüz / Aḥmed-i Muḫtār ol başduġı **izi** isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 4). [izi, -i]*

Ben vücūdum 'ālemin eyledüm 'ālem güneşin / Cümlesi aldı edeb **izini** bu şuġrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 4). [izini, -i, -(n)i]*

Bulmaḳ ister iseñ murādı Murād / Muṣṭafānuñ sen izlegil **izini** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 5). [izini, -i, -(n)i]*

īżād [1] *Karşılık, zıtlık.*

Ḳademi ḳutludur anun kişi tabʿiyyetdür / Murtażā oldı **īżāda** şu kim iḳdām eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 2). [īżāda,]*

iʿẓām eylemek [1] *Büyütme, ululama.*

Elā ey ṭālib-i ʿirfān gel imdi **eylegil iʿẓām** / Eger kim ḳılasın seyrān ne cevherler ḳılam ifşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 4). [iʿẓām eylegil, -gil]*

iẕʻān [24] *Anlayış, kavrayış, feraset. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cānib-i mekşūfını keşf eyledi **iẕʿan** içün / Vāride mevrūdını sırr ile ḳılmışdur ḫiṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 2). [iẕʿan,]*

iẕʻāna urmak [1] *Anlamak, idrak etmek.*

Bu Murāduñ kelimātını **urup iẕʻāna** / Añlar iseñ ne güherler ḳılasın sen ḫāsıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 5). [iẕʻāna urup, -up]*

iẕʿān eylemek [4] *Anlamak, kavramak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bildügüm demde baña ʿālem-i devrān didiler / Beyyinātını hemān **eyle** gel **iẕʿān** didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 1). [iẕʿān eyle,]*

iẕʿān-ı men [1] *Benim anlayışım, idrak gücüm.*

Ġarḳa-i baḥr-ı fenāyam gerçi ẓāhirde velī / Cümleden efḍal durur maʿnāda bu **iẕʿān-ı men** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 2). [iẕʿān-ı men,]*

iẕʻān itmek [10] *Anlamak, idrak etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tamāmın bildi dil çün kim muʿammādan ṭaleb ḳıldı / Hidāyet eyler iseñ sen anı **iẕʿān ider** yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 4). [iẕʿān ider, -er]*

iẕʿān ḳılmak [5] *Anlamak, idrak etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣubḥ-dem innī ena'llāh āyetin **iẕʻān ḳıl** / Ṣerḥ ü maʿnāsı nedür añlayuben īḳān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 1). [iẕʻān ḳıl,]*

iẕʿān olmak [3] *Anlayış, kavrayış sahibi olmak.*

Ḥarf-i ṣavtın bilmedüm ammā bilürven ṣavt-ı ḥarf / Kārumı ferḥunde bildüm ʿaḳla **iẕʿān oldıġın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 3). [iẕʿān oldıġın, -dı, -(ğ)ın]*

Ḫıżr-veş bilmeyince 'ilm-i ledün / Ḳavli **olmaz** Murādīnüñ **iẕʻān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 5). [iẕʻān olmaz, -maz]*

Muʿayyenden ẓuhūr eyler muʿayyen / Beyānından beyān **olınmaz iẕʻān** *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1182, Beyit 2). [iẕ‘ān olınmaz, -ın, -maz]

‘iẕār-ı bī-hemtā [1] *Eşi benzeri olmayan yanak.*

Niḳābın açmadadur çün **‘iẕār-ı bī-hemtā** / Giderdi ġayrıyı dilden ḫayālüñ isteyüben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 3). [‘iẕār-ı bī-hemtā,]*

iʿzāz [1] *Ağırlamak, ikram etmek.*

Muʿizz oldı çün **iʿzāz** ile buldı devlet ü ʿizzet / ʿAzīz oldı ʿalīm oldı bu resme eyledi ḳaṣṣāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 3). [iʿzāz,]*

iʿzāz eylemek [1] *İkramda bulunma.*

Bilmedüm bildüm velīkin **eyledi iʿzāzını** / Andan olmışsun muḫayyer añladum çün rāzını *(Murâdî Dîvânı, Müfret 5, Beyit 1). [iʿzāzını eyledi, -di]*

izdiyād [1] *Artma, çoğalma.*

ʿİnāyet eyle gel dā’im Murāda / İrişdür ḫażretüñde **izdiyāda** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 5). [izdiyāda, -a]*

izdiyād bulmak [1] *Artmak.*

Rükn-i evvel sābiʿ olsa ṭañ degül ey hūşmend / Ḥarf-i elf olmasa vāḥid **bulımazdı izdiyād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 3). [izdiyād bulımazdı, -ı, -maz, -dı]*

izdiyād itmek [2] *Ziyade etmek, artmak, çoğalmak.*

Dīde-i ümmīdi buldum çeşm-i cānumdan küşād / Rāhumuñ me’vāların menzilden **itdüm izdiyād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 1). [izdiyād itdüm, -dü, -m]*

Senā vü şükrümi ister ki ben ziyād ideyin / Didi ziyāde iderseñ ben **izdiyād ideyin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 1). [izdiyād ideyin, -e, -(y)in]*

izdiyād olmak [1] *Artmak, çoğalmak.*

Taḳayyüddeyem bu maḥabbet kemālinde ben / Velīkin hemīn **izdiyād oldı** ḳurb-ı viṣāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 4). [izdiyād oldı, -dı]*

iẓhār [11] *Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşikar etme. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kesret ü vaḥdet nedür kesretde vaḥdetdür ḳamu / Vaḥd u vaḥdāniyyet **iẓhār** içün oldı hemm ü şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 4). [iẓhār,]*

iẓhār eylemek [6] *Göstermek, açığa vurmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḳarrerdür ḥabīb-i dil kemālin **eylese iẓhār** / Vücūd-ı cümle nā-būd olur idi arż u nüh devvār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 1). [iẓhār eylese, -se]*

iẓhār-ı hüner ḳılmak [1] *Hüner, marifet ortaya koymak.*

Münteḳış ḳıldı nuḳūşın **ḳıldı iẓhār-ı hüner** / Eyledi temyīz-i ḥikmetle nuḳūşuñ ārāsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 2). [iẓhār-ı hüner ḳıldı, -dı]*

iẓhār-ı insān itmek [1] *İnsanın meydana getirilişi, gösterilmesi.*

Ḥikmet ü ḳudretle çün **iẓhār-ı insān itdiler** / Ḫilʿat-i ḥilm ü ḥayā ʿaḳl ile iḥsān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 1). [iẓhār-ı insān itdiler, -di, -ler]*

iẓhār-ı ḳudret ḳılmak [1] *Kudretini, gücünü ortaya çıkarmak, göstermek.*

İẓhār-ı ḳudret ḳılmaġ içün rūḥı mir’āt eylemiş / Tā göstere ʿayn-ı kemālin bi’l-kemāl ve’l-kerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 3). [iẓhār-ı ḳudret ḳılmaġ, -mag]*

iẓhār-ı ṣıdḳ eylemek [1] *Doğruluğunu yalandan göstermek.*

Niceler yārem diyü **iẓhār-ı ṣıdḳ eyler** saña / Līk bulınmaz olar içre ṣadāḳat vaz gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 3). [iẓhār-ı ṣıdḳ eyler, -r]*

iẓhār-ı sücūd [1] *Secdeleri âşikar etmek, görünür kılmak.*

Çün temennā ḳıldı dil sırrında **iẓhār-ı sücūd** / Pes ḳıyām ile rükūʿ oldı aña aṣl-ı şühūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 1). [iẓhār-ı sücūd,]*

iẓhār itmek [7] *Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşikar etme. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bize mestūr ne ḳalmış durur ʿālemde ʿaceb / Sākit ol ḥażret-i Ḥaḳ cümlesin **itdi iẓhār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 3). [iẓhār itdi, -di]*

iẓhār ḳılmak [1] *Görünmek, ortaya çıkmak.*

Ḥāl u ḥaṭṭ-ı rūy-i dilber dilde naḳş oldı meger / Anuñ içün **ḳıldı iẓhār** anı naḳḳāş-ı hüner *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 1). [iẓhār ḳıldı, -dı]*

izin [1] *Bir şeye ruhsat vermek.*

Şām u seḥerde **iẕn** idi ḥayye ‘ale’l-felāḥ / Pes virdi vaḳt-i ḫamse-i nevbet mü’eẕẕine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 3). [iẕn,]*

iẕn-i bürhān [1] *Delilin izni, müsadesi.*

Rāh-ı ʿışḳı ögrenüp bildüm fünūnın cümleten / Başa çıkmaġ içün andan **iẕn-i bürhān** istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 874, Beyit 2). [iẕn-i bürhān,]*

iẕn-i sulṭān [1] *Hükümdarın; sevgilinin izni.*

Varalum defterimüz oḳıyalum sulṭāna / **İẕn-i sulṭān** ile manṣūr-ı saʿādet idelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 4). [iẕn-i sulṭān,]*

iẕn virmek [1] *Müsaade etmek.*

Çün cevāb istermiş ol yār-ı güzīn ʻuṣṣāḳdan / **İẕn virsün** pes kitābından su'āle baḳmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 3). [iẕn virsün, -sün]*

izlemek [2] *İzlemek, izini takip etmek.*

Bulmaḳ ister iseñ murādı Murād / Muṣṭafānuñ sen **izlegil** izini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 5). [izlegil, -gil]*

Ki ḥicāb ile pes-i perdededür gāhī ʿayān / Ḳande varsañ seni **izler** Yemene var yā Ḥicāz *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 9, Beyit 2). [izler, -ler]*

iżṭıcāʿ itmek [1] *Yan üstüne yatma.*

Muntaẓırdur ḫabere meyl ile meyyāle çeker / **Iżṭıcāʿ itdi** ḥaṭīm içre ne vaḳt ire peyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 4). [iżṭıcāʿ itdi,]*

iżṭırāb itmek [1] *Acı çekmek, sıkıntı çekmek.*

Iżṭırāb itdüm göricek ıżṭırābumı didi / El-ḥayātü fī'l-ḥayāti didi ḳayırdı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 4). [iżṭırāb itdüm, -dü, -m]*

ʿizz [8] *Yücelik, ululuk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAzīzüm senden isterven benüm **ʿizz** ile temkīnüm / Müberrā ola dā'imde ṣurūḥumdur nihān olmaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 4). [ʿizz,]*

ʿizz-i beḳā olmak [1] *Ölümsüzlüğün değerine, yüceliğine ermiş olmak.*

Murādī **ʿizz-i beḳā oldı** çün fenā-yı muḥīṭ / Fenā beḳā seni żābıṭ bu vārid-i seḥerī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 5). [ʿizz-i beḳā oldı, -dı]*

ʿizz ü cāh [2] *Makam ve mevki.*

Miknet **ʿizz ü cāha** itme ġurūr / Milk ile māla olmaġıl maġrūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 1). [ʿizz ü cāha, -a]*

Çünki ʿazīz sensin ʿizzet saña müfevveż / Sen aʿẓam olduġuñ çün artar bu **ʿizz ü cāhum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 4). [ʿizz ü cāhum, -um]*

ʿizz ü devlet [1] *Mutluluk ve yücelik.*

Bu **ʿizz ü devletüm** hergiz beyān olmaz beyān olmaz / Bu şerḥ-i bī-nihāyetdür nihāyetdür ʿayān olmaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 1). [ʿizz ü devletüm, -üm]*

ʿizz ü ḥaşmet [1] *Yücelik ve heybet.*

Saña ne aṣṣı ḳılısar **ʿizz ü ḥaşmet** cāh u māl / ʿIşḳ-ı Mevlādan berüsin sen yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 3). [ʿizz ü ḥaşmet,]*

ʿizz ü saʿadet [1] *Mutluluk ve saygınlık.*

Kām-yāb olmaġa kāmuñ gerek ey kām-ı cihān / Sensin erzānī ḳılan **ʿizz u saʿadet** yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 2). [ʿizz u saʿadet,]*

'izzet [59] *Değer, ululuk, yücelik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAzīz ider bizi **ʿizzet** eger ki **ʿizzet** ide / Bizüm bu ʿizzetümüzde bizüm durur bu ġınā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 3). [ʿizzet,]*

ʿizzet-i bī-hemtā [1] *Benzersiz yücelik.*

Bu ḥüsn-i cihān-ārā peydā neden olmışdur / Bu **ʿizzet-i bī-hemtā** peydā neden olmışdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 1). [ʿizzet-i bī-hemtā,]*

ʿizzet-i dünya [1] *Dünyanın kıymeti. II Dünyanın sunduğu ikramlar.*

ʿİzzet-i dünyāyile uḫrāyı terk iden kişi / Añlar isem ol bilür iki cihānda ʿizzetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 4). [ʿizzet-i dünyāyile, -(y)ile]*

ʿizzet itmek [6] *1. Saygı göstermek, hürmet etmek.*

Cān-ı ʿazīze **ʿizzet ider** cān ile meger / Bāḳīde buldı cümle beḳāsını ibtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 2). [ʿizzet ider, -er]*

ʿAzīz ider bizi ʿizzet eger ki **ʿizzet ide** / Bizüm bu ʿizzetümüzde bizüm durur bu ġınā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 3). [ʿizzet ide, -e]*

Civāruna eger irsem ʿazīzüm **ʿizzet idüp** / Baña sen ecr-i ʿaẓīmi ḫażarda göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 3). [ʿizzet idüp, -üp]*

İdelüm anda duʿayile niyāza āġāz / Bulalum ʿuzleti pes cümleye **ʿizzet idelüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 2). [ʿizzet idelüm, -elü, -m]*

2. İhsanda bulunmak.

Rāstīdür ḥikmet-i ʿirfāna ʿālemde sebeb / Ṭoġruluġı ḳoma elden **ʿizzet ide** tā ki Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 1). [ʿizzet ide, -e]*

Cā-be-cā cāh ü saʿādet gerçi ṣadr olmış velī / Tāliʿümdür **'izzet itdi** ʿizzete irdi maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 4). ['izzet itdi, -di]*

ʿizzet-i salṭanat [1] *Hükümdarlığın büyüklüğü.*

Ḳulum ḳapuña yüz sürüp gelmişem yā ġanī / Sana yaraşur **ʿizzet-i salṭanat** kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 120, Beyit 3). [ʿizzet-i salṭanat,]*

ʿizzet-i ʿulyā [1] *Yüce değer, kıymet.*

Saʿd-ı ekber ṭāliʿ oldı çünki burc-ı ġaybdan / Lemʿası āfāḳı ṭutdı **ʿizzet-i ʿulyā** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 2). [ʿizzet-i ʿulyā,]*

ʿizzet-i ʿuẓmā [1] *Büyük, yüce değer, itibar.*

Murādī ʿ**izzet-i ʿuẓmā** dilerseñ rāġıb-ı yār ol / Ne deñlü kim irer ʿizzet irişüşdür saña andan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 5). [ʿizzet-i ʿuẓmā,]*

ʿ**izzet ḳılmak [1]** *Değerli kılmak, yüceltmek.*

Ḫālıḳ-ı arż u semā çün itdi fıṭrat iftitāḥ / Kimine ʿ**izzet ḳılupdur** kime nıḳmet iftitāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 1). [ʿizzet ḳılupdur, -up, -dur]*

ʿ**izzet olmak [1]** *Değerli, kıymetli olmak.*

Ḳul olup eli bağlu işigüñe gelenler / ʿ**İzzet olınup** ʿāleme sulṭān iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 2). [ʿizzet olınup, -ın, -up]*

ʿ**izzet ü cāh [3]** *Şeref ve makam.*

Elā bu ʿ**izzet ü cāha** ṭayanub olmaġıl maġrūr / Çü ḳalmadı kimesneye bil olmaz saña da ibḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 3). [ʿizzet ü cāha, -a]*

Ey Murādī sen eger ister iseñ ʿ**izzet ü cāh** / Ṭāʿat eyle aña kim ʿālim-i esrār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 5). [ʿizzet ü cāh,]*

Ṣanma kim fā'ide ḳıla saña bu ʿ**izzet ü cāh** / Āḫiretde durış olmaya saña hem ile ġam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 3). [ʿizzet ü cāh,]*

ʿ**izzet ü devlet [1]** *Şeref, onur ve talih.*

ʿ**İzzet u devlet** ol durur dīg-i ḥayātı ḳaynada / Nār-ı maḥabbet ile kim ḳalmaya ḳaṭre deñlü āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 3). [ʿizzet u devlet,]*

ʿ**izzetüñ ḥaḳḳı [1]** *Yüceliğinin hakkı için.*

Çün bulur ḳatuñda yā Rabb cümle maḳsūdum revāc / ʿ**İzzetüñ ḥaḳḳı** beni sen ġayra ḳılma iḥtiyāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 1). [ʿizzetüñ ḥaḳḳı,]*

ʿ**izz-i ḥużūr-ı vaḥdet [1]** *Allah'a yakın olmanın verdiği değerli huzur.*

Geldi Murāda çün kim ʿ**izz-i ḥużūr-ı vaḥdet** / Ey gönlümüñ murādı budur benüm murādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 5). [ʿizz-i ḥużūr-ı vaḥdet,]*

ʿ**izz-i ḥużūr [1]** *Yüce huzur; yüce makam.*

Murādī ʿ**izz-i ḥużūrında** çün murād oldı / Müverriḫ-i ezelīdür ḳoyan bu tārīḫe ḥad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 5). [ʿizz-i ḥużūrında, -ın, -da]*

ʻizz-i ṣafā [1] *Gönül huzurunun yüceliği, değeri.*

Ḫāne-i ʻizz-i celāl oldı maḳarr-ı vücūd / **ʻİzz-i ṣafāda** ḳodı cümle-i hem-sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 3). [ʻizz-i ṣafāda, -da]*

ʻizz-i yūsuf [1] *Hz. Yusuf'un değeri, yüceliği.*

Ey ʻazīz-i mıṣr-ı dil her ʻusri yüsr oldı ḥisāb / Bulmaz idi **ʻizz-i Yūsuf** çekmeseydi renc-i çāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 3). [ʻizz-i yūsuf,]*

2.2.12. J

jeng [2] *Pas, küf, kir. II Günah.*

Gitmeyince bu göñül āyinesinden **jengüñ** / Refʿ-i ḥucb eyleyimezsin anı sen bellü bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 4). [jengüñ, -ün]*

Murāduñ kelāmın bilem dir iseñ / Dil āyīnesinden gider **jengi** sil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 5). [jengi, -i]*

jeng olmak [1] *Pas tutmak, kirlenmek. II Kalbin kirlenmesi; günah.*

Ṣalāḥ-ı kāra ṣūret virse dil tābındadur mir'āt / Eger **jeng olsa** rūyında ne ṣūret göstere heyhāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 1). [jeng olsa, -sa]*

jeng-i ġayrı [1] *Allah'tan başka şeylerin kiri; kesret kiri.*

Jeng-i ġayrıdan göñül āyinesin sil didi yār / Āyine bilmez misin sildükçe aʿlā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 2). [jeng-i ġayrıdan, -ı, -dan]*

jeng-i sivā [2] *Allah'tan başka varlıkların kirleri; masiva.*

Cān ü dil āyinesin **jeng-i sivādan** pāk it / Ṣūfiyā ṣoñra gözet anı ki zībā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 4). [jeng-i sivādan, -dan]*

Aç göñül āyinesin **jeng-i sivādan** her dem / Görmege rūy-i ḥabībi yüri var bī-keder ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 3). [jeng-i sivādan, -dan , -]*

jeyān olmak [1] *Kızgın, hışımlı olmak.*

Āh elüñden bī-āmānsın ey felek sen bī-amān / Her zamānda kār u kesbüñ **oldı** bu ḫalḳa **jeyān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 1). [jeyān oldı, -dı]*

2.2.13. K

ḳāʻa [1] *Sarayın salonu, sarayda misafirlerin ağırlandığı yer, avlu, sahanlık.*

Żemā'ir milkine vardum ʿacā'ib **ḳāʻalar** gördüm / Velīkin ḳalbüme lāyiḥ bir ulu āstān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 3). [ḳāʻalar, -lar]*

ḳabā-yı āhenīn olmak [1] *Demirden giysi olmak.*

Ḫayātum perde-i ʿayna ḥicāb-ı āferīn olmış / Vefā-yı serverüm tā ser **ḳabā-yı āhenīn olmış** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 1). [ḳabā-yı āhenīn olmış, -mış]*

Kaʻbe [11] *Kıble-i ehl-i İslâm olan Beytullahü'l-harâm.*

Āsitānuñı şehā her ki ṭavāf ide senüñ / Beyt-i maʿmur ile ol **Kaʿbeye** mi ḳā'il durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 2). [kaʿbeye, -y, -e]*

Kaʿbe beyt ismin edā itmekdedür ṭarz-ı ʿaceb / Ey muṣallī ḳutbü'l-aḳṭāb ile ṣor efrāda farż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 4). [kaʿbe,]*

Ẕikr-i saʿyüm çün benüm kūyuñda **kaʿbemdür** cemāl / Merve ḥaḳḳı çün ḥafādur ārzū her māh ü sāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 1). [kaʿbemdür, -m, -dür]*

Cümleten her ne ki vardur aña maḥżardur dil / Ey Murādī naẓar it **Kaʿbeden** ekberdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 5). [kaʿbeden, -den]*

Ey ḥalīlüm **Kaʿbe** ḳaṣdın eyleyüp çekme elem / Gel ṭavāf eyle beni kim Kaʿbe-i ʿulya menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 4). [kaʿbe,]*

Ey Murādī ʻālemüñ ḳalbindedür ʻışḳuñ senüñ / Ṭavf iderlerse n'ola **Kaʻbesini** Baṭḥā ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 5). [kaʻbesini, -si, -(n)i]*

Seḥerden bir seḥer gördüm aña bir rūz beñzer yoḳ / Muṭāf oldum ḳamu nāsa nitekim **Kaʻbe** ażḥāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 2). [kaʻbe,]*

Murādīnüñ temennāsı girü andan temennā pes / Ṭavaf olındı beyt-i ḳalbi yine **Kaʻbe** ażḥāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 5). [kaʻbe,]*

Beni ḥāżır bilenüñ ḥāżırıyam rūz ile şeb / **Kaʻbeyi** ister iseñ gezme cihāt-ı Minede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 4). [kaʻbeyi, -(y)i]*

Rāy-ı irādātı ḳoyuben rāh-ı maṭlūba / Gezdüm cihānı **Kaʿbe** vü Merve Ṣafā ḥaḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 2). [kaʿbe,]*

II Merkez yer; gönül.

Ey Murādī ṭāyif-i beyt-i ḥaḳīḳat olalı / Bu vücūdum **kaʿbesin** her demde ʿulyā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 5). [kaʿbesin, -sin]*

kaʿbe-i dildār [1] *Sevgili Kabe.*

Varalum **Kaʿbe-i dildārı** ṭavāf eyleyüben / Merve ḥaḳḳı varalum cümle ṣafādan geçelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 2). [kaʿbe-i dildārı, -ı]*

kaʿbe-i ḥācāt [1] *İhtiyaçlar Kaʿbe'si; insanların ihtiyaçlarını gideren.*

Kaʿbe-i ḥācātı ben ṣanur idüm beytü'l-ḥarām / Bilmedüm bildüm fażīlet luṭf u iḥsānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 3). [kaʿbe-i ḥācātı, -ı]*

Kaʿbe-i ḥācātı ben ṣanur idüm beytü'l-ḥaram / Bilmedüm bildüm fażīlet luṭf ü iḥsānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 3). [kaʿbe-i ḥācātı, -ı]*

kaʻbe-i maḳṣūd [1] *İstek, emel Ka'besi. II Sevgilinin makamı.*

Saṭḥ-ı buyūt-ı ḳaṣr-ı dil ʻarṣa berāberdür didüm / Bir **kaʻbe-i maḳṣūddur** eyle recā ḳullābda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 4). [kaʻbe-i maḳṣūddur, -dur]*

kaʿbe-i ʿulya [1] *Yüce Kabe.*

Ey ḥalīlüm Kaʿbe ḳaṣdın eyleyüp çekme elem / Gel ṭavāf eyle beni kim **Kaʿbe-i ʿulya** menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 4). [kaʿbe-i ʿulya,]*

kaʿbe-i yār [1] *Sevgili kabesi; sevgilin bulunduğu yer.*

Çü ṭurdum **kaʿbe-i yāre** berāber / Didüm pes ʿışḳ ile Allāhu ekber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 1). [kaʿbe-i yāre, -e]*

ḳābe ḳavseyn [3] *"Araları iki yay ucu kadar veya daha az kaldı", Necm suresi, 9. ayet.*

Ḳābe ḳavseyn üzre iki şāhid oldı iki ḳāf / İkisi daḫı olur ism-i Muḥammedde dü-mīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 2). [ḳābe ḳavseyn,]*

Ḳābe ḳavseynüñ nedür sırrını şoldur añlayan / Oḳ gibi ṭayy itdi pes urdı nişānın bir ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 4). [ḳābe ḳavseynüñ, -ün]*

Ḫāme-i ḳudreti gördüm yed-i naḳḳāşumda / **Ḳābe ḳavseyni** yazar idi zeber ḳaşumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 1). [ḳābe ḳavseyni, -i]*

kaʿbe vü ḥarem [1] *Kabe ve çevresi.*

Rāh-ı ḥaḳīḳatümde çün ḳalmadı cāy-ı muḥterem / Cümle ziyāret itmişem niteki **Kaʿbe vü Ḥarem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 1). [kaʿbe vü ḥarem,]*

kaʿbe vü yesribde vü baṭḥā [1] *Kabe, Medine ve Mekke.*

Baḥr u ber olmaz Murādīye maḳām ey müddeʿī / Ān-ı vāḥid **Kaʿbe vü Yesribde vü Baṭḥādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 5). [kaʿbe vü yesribde vü baṭḥādadur, -da, -dur]*

ḳabes [1] *Ateş parçası; kor.*

İḳtibas içün **ḳabesle** vardı Mūsā Ṭūra çün / Ejdehā oldı ʻaṣāsı anda fermān ʻışḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 4). [ḳabesle, -le]*

ḳābil [3] *Mümkün, uygun olan.*

Ḳābil vücūda kā'il olur himmet-i ricāl / Nā-ḳābile ne fā'ide ger görse beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 3). [ḳābil,]*

Murādī menbaʿ-ı ʿilm-i ledün olmaġa şol **ḳābil** / Olur kim Rabb-i aʿlāsın dili her demde ẕākirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 5). [ḳābil,]*

Şerḥe **ḳābil** mi ʿaceb ḥüsn-i ruḫuñ yār didüm / Virmedi baña cevābı yine tekrār didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 1). [ḳābil,]*

ḳābil olmak [2] *Münasip, uygun olmak.*

ʿAyn-ı ḳader egerçi taġyire **ḳābil olmaz** / Līkin ḳażā-yı ḥükmüñ āyende bir bahāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 2). [ḳābil olmaz, -maz]*

Ṭıynet-i pākindedür her kişinüñ olmaḳ ferīd / Terbiyet nā-ehl olana hiç **ḳābil olmadı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 4). [ḳābil olmadı, -ma, -dı]*

ḳābiliyyet [6] *Herhangi bir şeye karşı doğuştan gelen yatkınlık, beceriklilik, yetenek, istîdat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ẓafer peykerdedür himmet çü himmet **ḳābiliyyetdür** / Ne ḳābil muḳbil-i maḳbūl olursa ulu devletdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 1). [ḳābiliyyetdür, -dür]*

ḳabl ü ba'd [3] *Önce ve sonra.*

Ḳabl ü ba'düñden ṣaḳın urmaya rāhuñ rāh-zen / Ṭālib ol tā bulına bir hem-reh-i kāmil saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 4). [ḳabl ü ba'düñden, -ün, -den]*

Ḳabl ü ba'dı bu'd u ḳurb añlarsa maḥcūb oldı māh / Her cihet ṣavtın münādī bil maḳālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 4). [ḳabl ü ba'dı, -ı]*

Ḳabl ü ba'di terk idüp merżā gözet fi'ṣ-ṣubḥ u ṣām / Yüz ṭuta tā kim ḳabūl-ı ẕi'l-celāl iḳbāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 2). [ḳabl ü ba'di, -i]*

kable mevtin [1] *Ölmeden önce... (Ölmeden önce ölünüz hadisine işaret ediliyor.).*

Günc-i ḫalvet ʿālemin gör kesreti ḳılma ṭaleb / Ṭālib-i taḫḳīḳ iseñ ol **"kable mevtin"** sen fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 4). ["kable mevtin",]*

ḳabr [2] *Kabir, mezar.*

Hicr ile sīne çāk olup çü ölem / Gelesin **ḳabrüm** üstine ey nūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 4). [ḳabrüm, -üm]*

Ṣaḳın bir gün iresin intihāya / Başarlar **ḳabri** döge döge pāya *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 3). [ḳabri, -i]*

ḳabūl [5] *Razı olma. (Bu kelime Divan'ın ta mamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu n edenle tek tanık gösterilmesi yeterli g örülmüştür.)*

Ben duʿāmı diledüm ġayrı duʿāsın dilesin / Pes **ḳabūlüne** hemān eyleyelüm ḥamd ü senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 2). [ḳabūlüne, -ü, -(n)e]*

ḳabūl eylemek [7] *Kabul etmek, razı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu Murāduñ sözini **eyle ḳabūl** / Ola ḳatuñda ol saʿīd ü lebīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 5). [ḳabūl eyle,]*

ḳabūl-ı cemāl-i raḥmān [1] *Esirgeyen Allah'ın güzelliğinin tecellileri, yansımaları.*

Mürüvvet ehli baḳar mı gözüñgi mir'āta / Muḳābil oldı **ḳabūl-ı cemāl-i Raḥmāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 3). [ḳabūl-ı cemāl-i raḥmāna, -a]*

ḳabūl-ı hey'et itmek [1] *Sureti, görünüşü kabul etmek.*

Ḳabūl-ı hey'et ider mi ḥayāta irdi çü cān / Meger ki dāmen-i insāna dest-i pāy ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 2). [ḳabūl-ı hey'et ider, -er]*

ḳabūl-ı ḥüsn itmek [1] *Güzelliği kabul etmek, almak.*

Ḳabūl-ı ḥüsn idüp ol dilrübā-yı şāḥib-i rāz / Muḳarrer-i kerem idüp mükerrer itdi reşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 2). [ḳabūl-i ḥüsn idüp, -üp]*

ḳabūl-ı nuṣḥ itmek [1] *Nasihatı kabul etmek, nasihata uymak.*

Murādīnüñ bu kelāmını cān ile diñle / **Ḳabūl-ı nuṣḥ ideni** añla kim rehā olıser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 5). [ḳabūl-ı naṣḥ ideni, -en, -i]*

ḳabūl-ı ẕi'l-celāl [1] *Celal, ihtişam sahibi Allah'ın kabulü, rızası.*

Ḳabl ü baʿdi terk idüp merżā gözet fi'ṣ-ṣubḥ u ṣām / Yüz ṭuta tā kim **ḳabūl-ı ẕi'l-celāl** iḳbāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 2). [ḳabūl-ı ẕi'l-celāl,]*

ḳabūl itmek [9] *Razı olmak, geri çevirmemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sulṭān olam dir iseñ eger iki ʿāleme / Ḳāniʿ olup Murādī **ḳabūl itme** salṭanat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 5). [ḳabūl itme, -me]*

ḳabūl ḳılmak [4] *Kabul etmek, onaylamak, razı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cāmiʿ durur Murādī sözi **ḳıldı** çün **ḳabūl** / Ṣol nesneyi ḳılmadılar arż ile semā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 5). [ḳabūl ḳıldı, -dı]*

ḳabūl olmak [2] *Kabul edilmek, onaylanmak.*

Ola kim merḥamet ḳılup günāhuñ ʿafv ide ol şāh / **Ḳabūl ola** senüñ tevbeñ nitekim tevbe-i ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 5). [ḳabūl ola, -a]*

Tevbe-i ādem ol dem oldı ḳabūl / Didi çün lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 4). [ḳabūl oldı, -dı]*

ḳabża almak [1] *Tutmak, almak. II Elde etmek, hükmetmek.*

Geçelüm anda serā-perdeye maḫṣūṣ oluben / ʿĀlemi **ḳabża alup** bu işe himmet idelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 5). [ḳabża alup, -up*

ḳabża-i ḥükm [2] *Hüküm pençesi, eli..*

Murādī **ḳabża-i ḥükmüñdedür** ḳamu ne ki var / Elüñ durur ḳamuya muḳsim-i nevāl-i ezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 5). [ḳabża-i ḥükmüñdedür, -ün, -de, -dür]*

Ḳabża-i ḥükm ile dāḫilse eger kevn ü mekān / Ḥükmüñe vāḳıf olursañ saña irmez ḫaṭarı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 4). [ḳabża-i ḥükm,]*

ḳabża-i ḥükme almak [1] *Hükmünün boyunduruğuna almak.*

Yed-i mü'eyyed ile **aldı ḳabża-i ḥükme** / Ḳader oḳını atar her ṭarafda ḳavs-ı ḳażā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 2). [ḳabża-i ḥükme aldı, -dı]*

ḳabża-i ḳudret [3] *Kudret kabzası, eli. II İktidar, güç.*

Sehm-i emri ehl-i dil her yaña per-tāb eylemez / **Ḳabża-i ḳudretde** muḥkem olmasa ḳavs-i ḳażā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 4). [ḳabża-i ḳudretde,]*

İki cihān ser-te-ser taḫt-ı ḥükūmetdedür / **Ḳabża-i kudretde** ol içse eger ayasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 2). [ḳabża-i kudretde, -de]*

Murādī **ḳabża-i ḳudretdedür** çü ḳavs-i ḳażā / Ṭurur mı sehm-i ḳader çün çekilse muḥkem yāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 5). [ḳabża-i ḳudretdedür, -de, -dür]*

ḳabż ile basṭ [1] *Sıkma ile rahatlama.. Kabz, Allah'ın lutfuna mazhar olamamaktan ileri gelen gerilme, sıkılma, korku, bast ise bu lutfu hissetmekten doğan ferahlık, neşe hâli.*

Dem-ā-dem ḥaḳḳı ẕikr eyle çün oldur Ḳādir ü Mevlā / Elindedür anuñ **ḳabż ile basṭ** iḥyā ile ifnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 1). [ḳabż ile basṭ,]*

ḳabż ü basṭ [3] *Sıkma ile rahatlama.. Kabz, Allah'ın lutfuna mazhar olamamaktan ileri gelen gerilme, sıkılma, korku, bast ise bu lutfu hissetmekten doğan ferahlık, neşe hâli.*

Netāyic ḳapladı iki cihānı **ḳabż ü basṭ** ile / Heyūlāda hüveydādur ne kim var cümleten maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 3). [ḳabż ü basṭ,]*

ʿĀlem senüñ ḳapuñda ḳuldur / Senüñdür **ḳabż u basṭ** ifnā vü iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 3). [ḳabż u basṭ,]*

Her ne kim peydādadur ḥükm-i ʿulāsın añlaġıl / **Ḳabż ü basṭ** u ḳudret ü ʿilm- ü ḳażāsın añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 1). [ḳabż ü basṭ,]*

ḳabż ü basṭ olmak [1] *Sıkma ve rahatlama. Kabz, Allah'ın lutfuna mazhar olamamaktan ileri gelen gerilme, sıkılma, korku, bast ise bu lutfu hissetmekten doğan ferahlık, neşe hâli.*

Ḳabż u basṭ oldı çü ḥaḳḳuñ pes bu ne tedbīrler / Ḥaḳḳa bağlar cümle kārın ey göñül bīnā olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 2). [ḳabż u basṭ oldı, -dı]*

ḳaç [1] *Kaç tane, soru sıfatı.*

Rāygān mı irişür vuṣlat-ı dildāra kişi / Tīġ-i cevri dil-i pür-yarayı **ḳaç** pāre diler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 3). [ḳaç,]*

ḳaçan [27] *Ne zaman, nasıl. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İnbiʿāc itse **ḳaçan** şarḳ ile ġarb ola dü-tā / Mihr ile meh ola hābıṭ bu felek ġayrı semā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 1). [ḳaçan,]*

ḳaçmak [15] *Birinden veya bir şeyden kurtulmak için süratle uzaklaşmak.*

Ey Murādī bu durur pendüm saña her laḥẓada / Cümleyi terk eyleyüp gelgil Cenāb-ı Ḥaḳḳa **kaç** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 5). [kaç,]*

Ḥabībe gerçi bu ʿışḳ ile olmışam mā'il / Velīk ol daḫı mā'il ki ġayrıdan dir **ḳaç** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 3). [ḳaç,]*

Seni sana gerek ise seni sen eyle hemān / Özini bilmeyenüñ ṭurmaġıl yanından **ḳaç** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 2). [ḳaç,]*

Nāẓır-ı ṣūret degül Mevlā çü sīret gözledi / Biz riyādan **ḳaçmışuz** ʿilm ile ʿirfān isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 4). [ḳaçmışuz, -mış, -uz]*

Revnaḳ-ı ʿālemden ey cān **ḳaçmışam** marżīsine / Bildüm anı bir ḫayāl imiş temāşā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 4). [ḳaçmışam, -mış, -am]*

Bulmaġ içün vuṣlatuñ tenhāda ben / Cümle ġayrüñden ḥabībüm **ḳaçmışam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 3). [ḳaçmışam, -mış, -am]*

Gel bu kāruñ fikrini it **ḳaç** ḳamu eẕnābdan / Ey Murādī ḥaḳḳa mekşūf oldı her mestūr olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 5). [ḳaç,]*

Ḳaçmışam ġayretde ġavvāṣ olmışam deryāya ben / Ġayre ḥālümdür nihān illā ki aña hep ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 2). [ḳaçmışam, -mış, -am]*

Bezm-i belāda çün kim didük belā belāya / Biz ṭurmışuz cefāya **ḳaçmaġa** yoḳdur imkān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 3). [ḳaçmaġa, -mak, -a]*

Rāhumdan eger ister iseñ bir ḫaber almaḳ / Ortaya ḳoyup cānuñı **ḳaçma** ḫaṭarından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 4). [ḳaçma, -ma]*

Ḥabīb-i cān ü dil cāna revā mıdur **ḳaça** bizden / O hāṣā kim ḳarār ide velī ferd oldı aʿlāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 4). [ḳaça, -a]*

Kesretinden **ḳaçmışam** anuñ içün bu ʿālemüñ / Ḥücre-i vaḥdetde buldum gūşe-i tekrārumı

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 2). [ḳaçmışam, -mış, -am]

Kebā'irden ṣaġā'irden **ḳaçar** pes / Özine bāb-ı firdevsi açar bes *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 4). [ḳaçar, -ar]*

II Sığınmak.

Gel Murādīnüñ sözine eyle merdāne naẓar / Merd-i ḥaḳḳ iseñ eger terk eyle ġayrı Ḥaḳḳa **ḳaç** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 5). [ḳaç,]*

Ey ḥayāt-ı cāvidānı isteyen merd-i lebīb / Derde çāre ister iseñ āsitān-ı Ḥaḳḳa **ḳaç** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 3). [ḳaç,]*

ḳad benā ecli ḥayātin ġurefen fī'l-cennāt [1] *Cennette hayat için meskenler bina etti.*

Ḥāṣıl olsun diyü ʿuṣṣāḳına feyż ile vücūd / **Ḳad benā ecli ḥayātin ġurefen fī'l-cennāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 3). [ḳad benā ecli ḥayātin ġurefen fī'l-cennāt,]*

kadar [4] *Ölçüsünde, derecesinde anlamında edat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAcā'ib baḥr-ı ḳaʿrında ṣalupdur bīḫler tā kim / Ki her bergi ṣalup sāye nice biñ biñ **ḳadar** ṭūmār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 3). [ḳadar,]*

ḳadd [8] *Boy, kâmet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥadden aṣdı derd-i dil gel ṭabībüm ḳıl devā / İntiẓār ile saña bu **ḳaddüm** olmışdur dü-tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 1). [ḳaddüm, -üm]*

ḳadd-i bālā [1] *Uzun boy.*

Münderic oldı pes anda nice elvān-ı varaḳ / **Ḳadd-i bālā** çekdi pes ebdān ebdān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 3). [ḳadd-i bālā,]*

ḳaddüñ oḳı [1] *Ok gibi uzun ve düzgün olan boy.*

Ḳaddüñ oḳı ḳıldı şehā ḳāmetüm hemān / Ḳaşuñ ḫayāli eyledi ḫayrān bu gönlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Bey1it 6). [ḳaddüñ oḳı,]*

ḳadeḥ [4] *Kadeh. II Manevi hal, şevk, cezbe. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bezm-i ʿışḳ-ı ezelīden nice dil ayıḳ ola / Bir **ḳadeḥ** cürʿası mest eyledi cānı cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 1). [ḳadeḥ,]*

ḳadeh-i dilber [1] *Sevgilinin kadehi.*

Şol ki içmez **ḳadeh-i dilberden** āb-ı ḥayāt / Dār-ı dünyāda hem uḫrāda ʿani'l-mevtādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 3). [ḳadeh-i dilberden, -den]*

ḳadem [7] *Adım. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Pes Murādī sıçradı bir laḫẓada biñ menzile / Her **ḳademde** nice yüz biñ menzil-i ʿulyādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 5). [ḳademde, -de]*

ḳadem başmak [17] *Ayak basmak, varmak.*

Kāf u nūnuñ remzini bir noḳṭadur fāş eyleyen / **Başmaġıl** pergārdan ṭaşra **ḳadem** eyle ḥaẓer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 3). [ḳadem başmaġıl, -ma, -gıl]*

Ṣaḥn-ı sarāy-ı vaṣla **başmaġ** içün **ḳadem** ben / Vardur benüm yanumda bir nice biñ ḳanadum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 2). [ḳadem başmaġ,]*

Ḳadem başsa ḳaçan bostāna ġonce / Ḳılur bülbülleri dīvāne ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 1). [ḳadem başsa, -sa]*

II Bir işe girişmek.

Ey Murādī çünki **başduñ** ʿarṣa-i ʿışḳa **ḳadem** / İvme zinhār ivme zinhār ivme ivme yāb yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 5). [ḳadem başduñ, -du, -n]*

Ḳanṭaradur ṣırāṭı çün şarṭ ile **başdı** dil **ḳadem** / Kā'im olursañ ʿarṣada ʿışḳı ola saña sened *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 3). [ḳadem başdı, -dı]*

İftiḫār ile **ḳadem başduḳda** ʿArş u Ferş ü Kürs / Ḥüsn-i vechüñ ʿayn-ı ʿaynum zīr ü bālā söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 2). [ḳadem başduḳda, -dukda]*

ʿİlm-i taḥḳīḳe başduñ ise ḳadem / **Ḳademüñ** her yüce kemāline **baş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 3). [ḳademüñ baş,]*

ʿİlm-i taḥḳīḳe **başduñ** ise **ḳadem** / Ḳademüñ her yüce kemāline baş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 3). [ḳadem başduñ, -du, -n]*

Rāh-ı ḥaḳīḳate **ḳademin** şol kişi **başar** / İslām içinde dutmaya iẕʿānını dirīġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 3). [ḳademin başar, -ar]*

Çün ḥaḳīḳat milkine **başdı ḳadem** ṭayr-ı vücūd / Bu vücūdumda vücūdum buldı pes āsār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 3). [ḳadem başdı, -dı]*

Himmet-i bālāyile **başdı ḳadem** me'vāsına / Pes nedendür vālih ü şeydā vü ḥayrān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 2). [ḳadem başdı, -dı]*

ʿIşḳı āsān ṣanma ey dil ʿāşıḳa bürhān gerek / İbtidā ʿışḳa **ḳadem başduḳda** tāḳ-ı cān gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 1). [ḳadem başduḳda, -duk, -da]*

Cānı cānānun ṭarīḳinde fidā ḳılmaḳ gerek / Her **ḳadem başduḳda** ʿışḳa ibtidā ḳılmaḳ gerek

(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 1). [ḳadem başduḳda, -dukda]

ʿĀlem-i ʿışḳa çü mürġ-i dil idüpdür pervāz / **Başdı** her laḥẓada biñ biñ nice bālāya **ḳadem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 3). [ḳadem başdı, -dı]*

Ṣaḥrā-yı ʻışḳa çün kim **başdum ḳadem** ezelden / Ẕeyl-i rıżā-yı selmā gitmez anuñ çün elden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 1). [ḳadem başdum, -du, -m]*

Bilmek isterseñ Murādîden beyān-ı maʻnevī / Gel bu mirṣāda **ḳadem baş** bilesin evrādı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 5). [ḳadem baş,]*

ḳadem ḳılmak [1] *Ayak basmak. II Bir işe girişmek.*

"Lā vü len"den geçmişüz sensin bilen aḥvālümüz / Başumuz **ḳılduḳ ḳadem** tā bulavuz rāh-ı rıżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 2). [ḳadem ḳılduḳ, -du, -k]*

ḳadem ḳomak [2] *Ayak basmak, yoluna girmek, başlamak.*

ʿArş-ı ʿulāmuñ üstine çıḳmadı sırr ile melek / Ādem iseñ bu ḥüsn ile ʿarş-ı ʿulāya **ḳo ḳadem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 4). [ḳadem ḳo,]*

ʿArş-ı ʿalānuñ üstine çıḳmadı per ile melek / Ādem iseñ bu ḥiss ile ʿarş-ı ʿalāya **ḳo ḳadem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 4). [ḳadem ḳo,]*

ḳadem-i lā-ilāhe illā'llah [1] *Allah'tan başka ilah yoktur'un ayağı, gelişi, teşrifi.*

ʻĀleme virdi ferr ile zīnet / **Ḳadem-i lā-ilāhe illā'llah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 5). [ḳadem-i lā-ilāhe illā'llah,]*

ḳadem-i nevʿ-i beşer başmak [1] *İnsanın ayak basması.*

Sāḥa-i ʿarşa **başaldan ḳadem-i nevʿ-i beşer** / Didi tesbīḥi melā'ikle daḫı ʿarş-ı vedūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 4). [ḳadem-i nevʿ-i beşer başaldan, -aldan]*

ḳademü'l-ḫayr [1] *Hayırlı, uğurlu.*

Ḳatlu fālümde görüp ṭā'ir-i ḳudsīde nisār / **Ḳademü'l-ḫayr** duyup kendümi var itdüm ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 3). [ḳademü'l-ḫayr,]*

ḳadem-zede olmak [1] *Uğur sahibi, uğurlu olmak.*

Oldı Murādī çünki dilīr-i cihān-sitān / Cümle ʻavālime ol **olupdur ḳadem-zede** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 5). [ḳadem-zede olupdur, -up, -dur]*

ḳademe [1] *Aşama, derece.*

ʻĀşıḳ oldur vire ʻışḳ ile vücūdın ʻademe / Ṣādıḳ oldur serini ṭob ide evvel **ḳademe** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 1). [ḳademe,]*

ḳader [7] *Allah tarafından ezelde tayin ve tespit edilmiş hükümlerin bütünü, alın yazısı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yed-i mü'eyyed ile aldı ḳabża-i ḥükme / **Ḳader** oḳını atar her ṭarafda ḳavs-ı ḳażā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 2). [ḳader,]*

ḳader olmak [2] *Kader, alın yazısı olmak.*

Kün fekānuñ evvelin bilen bilür āḫır n'ola / Āḫırın āḫırda büşrā bilmek **olmışdur ḳader** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 3). [ḳader olmışdur, -mış, -dur]*

Oldı ḳader çü kendüde virdi büker celālini / Virdi cemālini büker ḳadr ile eledür himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 4). [ḳader oldı, -dı]*

ḳāḍī olmak [1] *Kadı olmak, hakim olmak.*

Ger Murādī ṣorar iseñ kim nenüñ kārındadur / Ehl-i ʿışḳa **ḳāḍī olmış** ḥüccet imżāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 6). [ḳāḍī olmış, -mış]*

ḳadīm [5] *Eski; öncesi bilinmeyen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳadīm ʿuṣṣāḳa ʿādet terk-i serdür / Aña zīrā ki ser virmek naẕardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 518, Beyit 1). [ḳadīm,]*

ḳadīm-i lā-yezāl [1] *Eskiden beri ölümsüz olan. II Allah.*

Muḳaddessin kemālüñle Ḫudā-yı bī-misālsin sen / Senüñdür ḳudret ü ʿizzet **ḳadīm-i lā-yezālsin** sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 1). [ḳadīm-i lā-yezālsin, -sin]*

ḳadīm-i ẕāt [1] *Öncesi bilinmeyen zat, sahip.*

Oldı **ḳadīm-i ẕāta** çü şāhid vücūd-ı pāk / Sübḥāne men tevaḥḥade bi'l-ʿizzi ve'l-kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 821, Beyit 2). [ḳadīm-i ẕāta, -a]*

ḳadīr [1] *Tükenmez kudret sahibi olan Allah.*

ʿAn-ḳarībi'z-zamān gelse beşīr / Her ne dilerse ḳādir oldı **ḳadīr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 1). [ḳadīr,]*

ḳādir [19] *1. Muktedir, kudret sahibi.*

İḫbār-ı şerḥe virmege **ḳādir** midür kişi / Her noḳṭasında gözlemeyince bir ʿāḳıbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 4). [ḳādir,]*

Ey kemāl-i ḳudreti her maẕhara iẓhār iden / Çünki iẓhāruñda **ḳādirsin** nedendür yā güẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 4). [ḳādirsin, -sin]*

Sen ne **ḳādirsin** Murādī kim diyesin / Līk her müşkil olupdur luṭf-ı Rahmāna geñez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 5). [ḳādirsin, -sin]*

Benven żaʿīf ḫāṭī ve mücrim günāhkār / **Ḳādir** neyem ki niʿmete şükrüm bahā idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 2). [ḳādir,]*

Vāʿıẕā bize dime cennet ü naʿmā ḫaberin / Söyle gel **ḳādir** iseñ rūy-i dīlārā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 1). [ḳādir,]*

Rūz-ı ʻīd olduḳda tāb-ı şemse gözler mi doyar / Anca **ḳādir** derk ile şebde hilāle baḳmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 2). [ḳādir,]*

Geldi Murādī evvel oldı marādı sānī / Her kim muḥīṭ olursa **ḳādir** durur cevāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 5). [ḳādir,]*

2. Her şeye gücü yeten Allah.

Yā mü'minü'l-müheymin ü yā Rabbi ẕi'l-celāl / Sensin ḥakīm ü **ḳādir** ü sulṭān-ı ẕi'l-beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 2). [ḳādir,]*

Ne bāhir sırr-ı aḫfāsın ḫafīsin kim naẕīr irmez / Ne bāṭın ʿayn-ı bāhirsin ki ẓāhir ḳudretüñ **ḳādir** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 3). [ḳādir,]*

Eyledi maʿmūr-ı ḳudret ibtidā baña esās / Münhedim olmaz o kim **ḳādir** anı termīm ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 3). [ḳādir,]*

Ġūş eyle Murādīnüñ suḥānın / Ḳudretinden neler ḳılur **ḳādir** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 532, Beyit 5). [ḳādir,]*

ʿAn-ḳarībi'z-zamān gelse beşīr / Her ne dilerse **ḳādir** oldı ḳadīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 1). [ḳādir,]*

Refīk eyle bu ḳullaruña tevfīküñ meded yā Rab / Çü sensin **ḳādir** ü mennān senüñdür cümle-i ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 8). [ḳādir,]*

Ziyāde itmese ger ʻömr içinde naʻmāsın / Ne **ḳādir** idi ki artura dil temennāsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 1). [ḳādir,]*

Ey Murādī ḥāmid ü maḥmūdı farḳ itmek nedür / **Ḳādir** ü maḳdūrı farḳ itmekde oldı rāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 5). [ḳādir,]*

Ḳādir u muṭlaḳdadur ḥükm-i vücūd-ı ins ü cān / Andan oldı münteşir ḫānum bu ḥükmüm ḫırmanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 2). [ḳādir,]*

Murādī merd-i Ḫudādur ḳader bu ḳadrda pes / O **ḳādirüm** bu ḳaderde muḳadder itdi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 5). [ḳādirüm, -üm]*

Baġışlaġıl bizi ey ferd-i vāḥid / Ki sensin **ḳādir** ü sulṭān-ı mācid *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 27, Beyit 2). [ḳādir,]*

İrādetdür ezelden emr-i cebbār / Anı **ḳādir** bilür ey merd-i hüşyār *(Murâdî Dîvânı, Müfret 40, Beyit 1). [ḳādir,]*

ḳādirā [1] *Ey her şeye gücü yeten! II Allah.*

Benüm senden ümīdüm ʿafv u raḥmet / Kerīmā **ḳādirā** ḳıl baña şefḳat *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 44, Beyit 6). [ḳādirā,]*

ḳādir-i ḳudret [1] *Kudret, güç sahibi.*

Ḳādir-i ḳudrete şordum ki nedür aḥvālüm / Didi cümle hep elüñde ḳamu aḥvāl senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 4). [ḳādir-i ḳudrete, -e]*

ḳādir-i mennān [1] *Çok ihsân veren kudret sahibi Allah .*

Fāʿil-i muḫtār o durur lem-yezel / **Ḳādir-i mennān** o durur bī-bedel *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 8). [ḳādir-i mennān,]*

ḳādir-i muṭlaḳ [2] *Dilediğini yapmakta serbest olan, tek kudret sahibi.*

Ḳādir-i muṭlaḳ çü sensin mānīʿüñ yoḳdur senüñ / Ente sulṭānü'l-berāyā ente Raḥmānü'l-verā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 4). [ḳādir-i muṭlaḳ,]*

Ḳādir-i muṭlaḳda buldum her ʿulūmun sırrını / Sırr-ı esrārında seyr eyler benüm bu ṭāḳatüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 4). [ḳādir-i muṭlaḳda, -da]*

ḳādir-i perverdigār [1] *Gücü yeten, muktedir olan Allah.*

Ey misālüñden müberrā **ḳādir-i perverdigār** / Ey ʿayānuñdan münezzeh ḫālıḳ-ı leyl ü nehār *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 7, Beyit 1). [ḳādir-i perverdigār,]*

ḳādir-i vāḥid [1] *Tek olan kudret sahibi Allah.*

Yazdı çün evvel ḳalem İnni ena'llāhu eḥad / **Ḳādir-i vāḥidde** evvel oldı ḳudret iftitāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 2). [ḳādir-i vāḥidde, -de]*

ḳādir olmak [10] *Gücü yetmek, muktedir olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şārihīn-i ʿālem aşlā şerḥe **olmazlar ḳadīr** / Ey Murādī baḥr-ı ʿilmüñden alalar ḳaṭre āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 5). [ḳadīr olmazlar, -maz, -lar]*

ḳādir-şināş olmak [1] *Değerli kimselere lâyık oldukları kıymeti veren, kıymetlerini bilen, ona göre muâmele eden, kadir bilir kimse olmak..*

Ḳādir-şināş olalı bāṭınum durur ẓāhir / Bu ẓāhirüm yine bāṭın ʻaceb beyānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 3). [ḳādir-şināş olalı, -alı]*

ḳādir ü dānā [1] *Güç sahibi ve âlim; Allah.*

Saña yüz tutmışam yā Ḫaḳ çü sensin ḫālıḳu'l-eşyā / Ümīdüm sañadur her dem çü sensin **ḳādir ü dānā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 1). [ḳādir ü dānā,]*

ḳādir ü mennān ü kerīm ü ṣamed [1] *Kadir ve çok iyilik yapan ve ikram sahibi ve hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah.*

ʿĀlim ü ʿallām u ra'ūf u eḥad / **Ḳādir ü mennān ü kerīm ü ṣamed** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 26, Beyit 2). [ḳādir ü mennān ü kerīm ü ṣamed,]*

ḳādir ü mevlā [1] *Kudret sahibi ve Efendi; Allah.*

Dem-ā-dem ḥaḳḳı ẕikr eyle çün oldur **Ḳādir ü Mevlā** / Elindedür anuñ ḳabż ile basṭ iḥyā ile ifnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 1). [ḳādir ü mevlā,]*

ḳadr [19] *1. Değer, itibar.*

Miḳdāra ṭutdı ʿilm ile taḳdīri **ḳadr** içün / Fiʿlinde ḳodı ḥikmetin işler kemā-yeşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 3). [ḳadr,]*

Görme ṣaḳın özüñi baḳma kişi ʿaybına / Ḫāk ile berāber o **ḳadrüñ** ola tā aʿlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 3). [ḳadrüñ, -ün]*

Murādī **ḳadrine** irmekdedür igen meyyāl / Gözedür anuñ içün ser-te-ser misāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 5). [ḳadrine, -i, -(n)e]*

Vücūdum pertevinden çün ene'l-Ḥaḳ lafẓı ẓāhirdür / Anuñ çün Küllü şey maṣrūf olup **ḳadrümde** bāhirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 1). [ḳadrümde, -üm, -de]*

Ḳadrüñi bildüñse maḳdūruñda itme iḫtirāz / Her muḳadder kim olur eyler ḳażā-ender ḳader *(Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 3). [ḳadrüñi, -üñ, -i]*

Ḥāṣ u ʿāmuñ **ḳadrini** bildürmek içün **ḳadrini** / İmtiyāz idüp olupdur özine bir kār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 3). [ḳadrini, -i, -n, -i]*

Ḥāṣ u ʿāmuñ **ḳadrini** bildürmek içün **ḳadrini** / İmtiyāz idüp olupdur özine bir kār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 3). [ḳadrini, -i, -n, -i]*

Pāye-i ḳudretde ḳılduñ **ḳadrini** dā'im bülend / Yā neden ʿışḳuñla anuñ kārın efgān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 3). [ḳadrini, -i, -n, -i]*

Sen Muḥammed **ḳadrini** aṭşān iken mi añladuñ / Olduġı dem parmaġı nāṣire-i āb-ı zülāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 4). [ḳadrini, -i, -n, -i]*

Ben Murādī **ḳadrini** gelmezden evvel bilmişem / Gelmedin Ḥavvā vü Ādem olmadın cennetde ḫāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 5). [ḳadrini, -i, -n, -i]*

Nedür bu ḳudret ü **ḳadrüñ** ki ḳaṭredür taḳdīr / Muḥaddiśān-ı ʿuḳūl eylemişdür anda cedel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 4). [ḳadrüñ, -ün]*

Çekdi ḳudret ḫāmesin levḥ-i dile arḳām içün / Virdi **ḳadrin** istedi ʿallām-ı devrān olduġum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 4). [ḳadrin, -i, -n]*

Oldı ḳader çü kendüde virdi büker celālini / Virdi cemālini büker **ḳadr** ile eldedür himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 4). [ḳadr,]*

Naẓar gevher durur zinhār o edeb ḳılmaġıl żāyiʿ / Bunuñ **ḳadrin** bilürseñ yeg durur dünyā ṭolu zerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 3). [ḳadrin, -in]*

Şu deñlü bilmişem **ḳadrüñ** senüñ ey vechi mehpāre / Beni yār eyledüñ yāre ʿaceb muḫtār imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 2). [ḳadrüñ, -ün]*

Nedür ḥikmetde terġībüñ beyān eyle baña didüm / Didi kim iḳtibās eyle irişem dir iseñ **ḳadre** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 3). [ḳadre, -e]*

Ġam degül mir'āt-ı ḳalbe nāẓır olsa ger ʿuyūn / Añladur cān ü göñül **ḳadrin** anuñ baḫşāyişi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 3). [ḳadrin, -i, -n]*

Murādī merd-i Ḫudādur ḳader bu **ḳadrda** pes / O ḳādirüm bu ḳaderde muḳadder itdi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 5). [ḳadrda, -da]*

2. Yıldızları parlaklık derecelerine göre birbirinden ayırdetmek için yapılan tasnifte her dereceden biri.

Şeb-i hicrānda nā-peydāyam ey meh rū ʿināyet ḳıl / Bu żerre **ḳadre** pertev ṣal ḥabībüm āfitāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 5). [ḳadre, -e]*

ḳadri ʿaẓīm [1] *Ulu, büyük makam.*

Bu bir yüce dergāhdur aʿla durur **ḳadri ʿaẓīm** / Bunda berāberdür Murādī cümleten şāh u gedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 6). [ḳadri ʿaẓīm,]*

ḳadr-ı ḳader [1] *Kaderin gücü.*

Biz baṣīretle nice fikr idelüm **ḳadr-ı ḳader** / Yine ḳudretle gerekdür baṣar-ı nūrānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 2). [ḳadr-ı ḳader,]*

ḳadr-i kemal [1] *Olgunluğun değeri.*

Senüñ **ḳadr-i kemālüñi** zebānum çün ʿayān söyler / Veli ḥüsn ü cemālüñi dile her dem nihān söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 1). [ḳadr-i kemālüñi, -ün, -i]*

kadrini bilmek [1] *Gereken değeri vermek, kıymetini bilmek, takdir etmek.*

Ey Murādī sözüñüñ her biri bin cāna deger / Līk kanı bularun **kadrini bilen** heyhāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 5). [kadrini bilen, -en]*

ḳadr-i ṭāḳat [2] *Gücün derecesi, ölçüsü.*

Cānı cānān ʿışḳına cānāne beẕl itsem gerek / **Ḳadr-ı ṭāḳat** ḫidmetüm sulṭāna beẕl itsem gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 1). [ḳadr-ı ṭāḳat,]*

Ḳadr-i ṭāḳat her kişiye Ḥaḳ virür naʿmāsını / Ṭāḳatince her kişi bilmek gerek mevlāsını *(Murâdî Dîvânı, Müfret 13, Beyit 1). [ḳadr-i ṭāḳat,]*

kāf [4] *1. Arap alfabesindeki kaf harfi.*

Ḳāf dindi ḳudretinden çünki derdüñ cān ile / Bārek Allāh bārek Allāh ḫôş kemālüñ var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 2). [ḳāf,]*

Fā ḥarfi **ḳaf** olursa ne ġam bir nuḳaṭla bes / Pergāra noḳṭa oldı göñül men necā ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 4). [ḳaf,]*

Emr-i Ḥaḳdur görinen ʿālem ü ādemde kamu / Bunı fehm itmek içün nūn ile bir **ḳāf** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 4). [ḳāf,]*

2. Kaf. Şanlı Kuran'a and olsun! (50/Kaf 1).

Pes didi aña **"Ḳāf"** daḫı "Ḳur'ānun mecīdün" / "Ve'n-Necm"den didiler āyet-i kübrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 3). ["ḳāf",]*

kāf [1] *Kef harfi.*

ʿUlūm-ı künde **kāfuñ** elfi misli rāst olduñsa / Gelür milk-i hüviyyetden saña ḳudret ve hem heybet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 4). [kāfuñ, -un]*

kāf ile nūn [1] *"kâf" ile "nûn" harfleri(kün: ol).*

Lafẓ-ı künden ne ola añlar iseñ **kāf ile nūn** / Pes ʿayān ola saña cümle ḳażā vü ḳaderi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 3). [kāf ile nūn,]*

kāf u nūn [11] *Ol, olsun. Allah'ın "kün" emriyle bütün varlıkları yaratması. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Oldı müstecmiʿ ṣıfat-ı emr-i ʿālem **kāf u nūn** / Ḳavlühü'l-ḥakku lehü'l-ḥükm ile geldi ḳāṭıʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 2). [kāf u nūn,]*

kāf u nūn-ı feyekūn [1] *"Ol der ve o da oluverir" 2/Bakara/117.*

Didi çün **kāf u nūn-ı feyekūn** / Lafẓ-ı kündür ḳılan gedāları şāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 4). [kāf u nūn-ı feyekūn,]*

ḳafā [2] *Ense, başın arkası.*

Ḳafada oldı çü peyk-i ecel saña cellād / Ḥalāṣa çāre çü yoḳ emre iḳtidā eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 4). [ḳafada, -da]*

Ecel açup durur nice **ḳafadan** / Bilinmez ne yaġar ebr-i ḳażādan *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 2). [ḳafadan, -dan]*

ḳafes [3] *Kafes. ll İçinde can bulunan beden.*

Nefḫ olındı çün ḥayāt-ı cāvidānumdan nefes / Pes ḥayātum murġıne yapıldı ḥikmetden **ḳafes** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 1). [ḳafes,]*

Şu cān ṭūṭīsi şimdi kim **ḳafesde** söyleşür güftār / Ecel ṣayyādı bir gün ṣayd idiser olmaġıl ġāfil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 4). [ḳafesde, -de]*

Cān ṭā'ir ola çün kim bu **ḳafesden** çıḳuben / Ḫāk altında yatursın nice ān u nice dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 2). [ḳafesden, --den]*

kāfī [3] *Yeten, yetişen, elveren, yeterli, kifâyet eden.*

Bir tāc ile bir ḫırḳa vü bir nān bize **kāfī** / Bir bizcileyin kimse ḳanāʿat idemezler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 3). [kāfī,]*

Ben ṣanurdum kā'ināt emrinde **kāfidür** cevāb / Ara yirde şimdi bildüm sırr-ı devlet var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 2). [kāfidür, -dür]*

Ḳudret iẓhārına budur **kāfī** / Kāf u nūnı irişdi eyledi ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 4). [kāfī,]*

kâfile [1] *Birlikte hareket eden, aynı yöne giden yolcu topluluğu.*

ʿAḳlumuñ **ḳāfilesin** eyledi yaġma gerçi / Ne ġanā'imlere irdüm yine bu yaġmāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 4). [ḳāfilesin, -sin]*

kāfir [3] *Allah'ın varlığını inkar eden.*

Lāzım oldur bize dā'im durışavuz ḫayra / Ḫayrumuz mü'min ile **kāfire** yeksān iderüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 2). [kāfire, -e]*

II Rakip.

Aç niḳābuñı cemālüñden idüp ʿarż-ı cemāl / Nice biñ **kāfiri** ḫānum yine imāna getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 2). [kāfiri, -+i]*

Ol raḳīb-i bed-ʿamel cānum dimiş ol dilbere / Yā İlāhī cānın al ol **kāfiri** ṭamuda yaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 6). [kāfiri, -+i]*

kāfir olmak [1] *Allah'ı ve dini inkar etmek, kafir olmak.*

Dime kim cümle oldur ansuz yoḳ / **Kāfir olur** bunı diyen ey yār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 527, Beyit 4). [kāfir olur, -ur]*

kāḫ-ı ʿizzet [1] *İzzet köşkü.*

Çün süllem-i hidāyet ile **kāḫ-ı ʿizzete** / Çıḳdum ayaġ ayaḳ ʿaceb aʿlā gelüp geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 2). [kāḫ-ı ʿizzete, -e]*

kāḫ-ı tevḥīd [1] *Birlik, teklik köşkü.*

ʿArṣa-i ḥikmetde gördüm **kāḫ-ı tevḥīdi** bülend / Süllem olmış iki cānib ʿayn-ı ġayb esrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 2). [kāḫ-ı tevḥīdi, -i]*

ḳāhır [2] *Allah'ın şiddetli ve azab verici vasıflarının tecellisi.*

Ḫalḳ olındı gerçi **ḳahruñdan** cehīmün ḫānesi / Ehl-i tevḥīd olanuñ sen şeh yerin nār eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 4). [ḳahruñdan, -un, -dan]*

Şuʿāʿ-ı şems-i ḥaḳḳānī olupdur herkese lāmiʿ / Kimine luṭfıdur esbaḳ kimin **ḳāhır** durur el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 4). [ḳāhir,]*

ḳahır / kahr çekmek [1] *Sıkıntı çekmek.*

Çeke gör ḳahr-ı dünyāyı nitekim çekdi ol Eyyüb / Bu günki gün **çeken ḳahrı** yarın anda olur ḫurrem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 6). [kahrı çeken, -en]*

ḳahr-ı dünya [1] *Dünyanın derdi.*

Çeke gör **ḳahr-ı dünyāyı** nitekim çekdi ol Eyyüb / Bu günki gün çeken kahrı yarın anda olur ḫurrem

(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 6). [ḳahr-ı dünyāyı, -(y)ı]

ḳahr u luṭf [1] *Eziyet ve iyilik.*

Emr ol sulṭān-ı aʿlānuñ durur hem ḥükm anuñ / **Ḳahr u luṭfından** durur ifnā olan ihyā olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 3). [ḳahr u luṭfından, -ın, -dan]*

kâhil [1] *Gayretsiz, tembel kimse.*

ʿAvn-ı bād-ı himem ile ider ol ṭayy-ı mekān / Olmadı bu yürüyişde kesel olup **kāhil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 3). [kāhil,]*

kāhil olmak [1] *Gayretsiz olmak.*

Ḥaḳ seni çün kim ʿibādet ḳılmaġa ḫalḳ eyledi / Ḫıdmet-i perverdigāra **kāhil olma** bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 4). [kāhil olma, -ma]*

ḳā‘id-i kūşe-nişīn [1] *Bir köşeye çekilip oturan, inzivaya çekilen.*

Gerçi menem ẕāhira **ḳā‘id-i kūşe-nişīn** / Arż u semāvātda maʿnīde seyyār men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 2). [ḳā‘id-i kūşe-nişīn,]*

ḳā’il [12] *1. Konuşan, söyeleyen.*

Ḳılmadum ġayra naẓar ḳaldum rıżā-yı yār ile / Añlar iseñ **ḳā’ilem** ḳavlinden olmışdur şehīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 2). [ḳā’ilem, -em]*

Ḫayāt-ı cāvidānīdür egerçi ḳavl-i dil-cūyum / Velī ḳavlümde ḳavlüm **ḳā’ilüñ** vaṣṣāfıdur dirler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 3). [ḳā’ilüñ, -ün]*

Ārzū-yı gūş olup ḳavlinden itdüñ iltimās / Ḳā’ilüm **ḳā’il** degüldür bir ṭaraf ola vaḳār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 4). [ḳā’il,]*

Ārzū-yı gūş olup ḳavlinden itdüñ iltimās / **Ḳā’ilüm** ḳā’il degüldür bir ṭaraf ola vaḳār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 4). [ḳā’ilüm, -üm]*

Ḳavl ile **ḳā’ildedür** kendüsi meşġūldur / Şerḥe gelür çünki ān oldı beyān muṭṭalıʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 3). [ḳā’ildedür, -de, -dür]*

Çü aldum ḳavli ḳā’ilden ne ḳavlüm belki ḳā’ilven / Ne **ḳā’il** belki ḳavlüm ḳavl ile ṣāḥib-maḳāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 4). [ḳā’il,]*

Çü aldum ḳavli **ḳā’ilden** ne ḳavlüm belki ḳā’ilven / Ne ḳā’il belki ḳavlüm ḳavl ile ṣāḥib-maḳāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 4). [ḳā’ilden, -den]*

Çü aldum ḳavli ḳā’ilden ne ḳavlüm belki **ḳā’ilven** / Ne ḳā’il belki ḳavlüm ḳavl ile ṣāḥib-maḳāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 4). [ḳā’ilven, -ven]*

Bilür misin nedür evvel nedür ḳavl ü nedür **ḳā’il** / Bulamaz gizlü genci virmeyen gencini yaġmaya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 3). [ḳā’il,]*

2. Razı olmuş, boyun eğmiş.

Āsitānuñı şehā her ki ṭavāf ide senüñ / Beyt-i maʿmur ile ol Kaʿbeye mi **ḳā’il** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 2). [ḳā’il,]*

Ṭarḥ idelden berü ʿaks oldı dile sit-cihāt / Nefs u rūḥum biri **ḳā’il** birisi ḳā’iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 3). [ḳā’il,]*

Nice meşrūḥ ola ol ṣanma anı şerḥe **ḳā’ildür** / Anı şerḥ itmeye ḫalḳ-ı cihān olsa zebān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 2). [ḳā’ildür, -dür]*

ḳā’ile [1] *Konuşan, söyleyen.*

Ṭarḥ idelden berü ʿaks oldı dile sit-cihāt / Nefs u rūḥum biri ḳā’il birisi **ḳā’iledür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 3). [ḳā’iledür, -dür]*

ḳā’il-i güftār [1] *Söz söyleyen, konuşan.*

Sūd ile sevdā menem rūz ile beyżā menem / Cümle menem ey Murād **ḳā’il-i güftār** men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 5). [ḳā’il-i güftār,]*

ḳā’il-i muṭlaḳ [1] *Konuşması kesin olan, asıl söz sahibi.*

Ḳā’il-i muṭlaḳda oldı çünki mervī ḳavl-i cūd / Bu seḫādan oldı pes nice seḫā peydā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 3). [ḳā’il-i muṭlaḳda, -da]*

ḳā’il olmak [5] *İnanmak, kabul etmek.*

Ḳābil vücūda **kā’il olur** himmet-i ricāl / Nā-ḳābile ne fā’ide ger görse beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 3). [kā’il olur, -ur]*

Ey Murādī bārek-Allāh ḫôş kelāmuñ var imiş / Münkir olup Ḥaḳḳa **ḳā’il olmayan** ola helāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 5). [ḳā’il olmayan, -ma, -(y)an]*

Ey Murādī ẕāhib-i rāh-ı ḥaḳāyıḳsın bu gün / **Ḳā’il olduġun** cevābı söyleme tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 5). [ḳā’il olduġun, -duk, -un]*

ʿĀḳil iseñ sen benüm ḳavlüme **ḳā’il olasın** / ʿAḳluñı başuña devşür ḫ∨āb-ı ġafletden uyan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 4). [ḳā’il olasın, -a, -sın]*

1.Söyleyen olmak. 2. Razı olmak, boyun eğmek.

Bilse idüñ eger Murādī sözin / **Ḳā’il olur** idüñ bu āyinede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 5). [ḳā’il olur, -ur]*

ḳā’im [2] *Ayakta duran, ayakta dimdik sağlam duran.*

Ulü’l-emrüñ düzildi emri ile çünki bu enmāṭ / Sen anı ṣanmaġıl **ḳā’im** ḳoyuben göçdi çün füsṭāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 1). [ḳā’im,]*

Ey ḥayāt-ı cāvidānum eyle gel iḥyā beni / Çünki **ḳā’imdür** vücūdum ey ḥayāt-ı cāvidān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 4). [ḳā’imdür, -dür]*

kā’im durur [1] *Bir işte daim olma, devamlı durma.*

ʿĀlem durur Murādī andan cihāndur ʿaks / **Kā'im durur** dem-ā-dem gerçi geçer bu sāʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 5). [kā'im durur,]*

ḳā'im eylemek [1] *Varlığı sürüp gitmek, daim olmak.*

Durış tevḥīd-i Ḥaḳḳı dā'im eyle / ʿİbādetle vücūduñ **ḳā'im eyle** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 1). [ḳā'im eyle,]*

ḳā'im-i leyl olmak [1] *Geceyi namazla geçirmek.*

Her gicede tā ṣubḥa degin **ḳā'im-i leyl ol** / Ġafletde yatup ḳalma ṣaḳın hem çü behāyim *(Murâdî Dîvânı, Gazel 960, Beyit 3). [ḳā'im-i leyl ol,]*

ḳā'im-i menzil olmak [1] *Yoluna sebat etmek, yolunda azimli olmak.*

Ḳā'im-i menzil olandan luṭf ü iḥsān istedüm / Yaʿnī ʿışḳuñ ḫastasıyam derde dermān istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 874, Beyit 1). [ḳā'im-i menzil olandan, -an, -dan]*

kā'im ḳılmak [1] *Varlığı sürüp gitmek, daim olmak.*

Murāduñ diñle aḳvālin ola tā yaḫşı aḥvālüñ / Özüñ ḳullıḳda **ḳıl kā'im** nitekim cān ola tende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 5). [kā'im ḳıl,]*

kā'im olmak [9] *Durmak, ayakta durmak, sağlam durmak. II Bir işte sebat etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Neşr-i nüşūra ʿarṣa-i heybetde **kā'im ol** / Elvān levm eyledi ḳudretde beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 2). [kā'im ol,]*

kā'ināt [32] *Var olan şeylerin hepsi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yā Rab ne ḥikmet oldı bu sırr-ı ʿacīb kim / Yād oldı **kā'ināta** velī cümle āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 3). [kā'ināta, -a]*

kâkül [1] *Alna düşen kısa saç demeti, perçem.*

Uzatma elüñ genc-i leb-i yāre ṣaḳın kim / Baġlamaya destüñi senüñ zincīre **kākül** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 5). [kākül,]*

kākül-i sevda [1] *Siyah saç.*

Yaḳa çāk itmegi benden görüp ögrendi sabāḥ / Perde olan ṣoruñ ol **kākül-i sevdāya** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 4). [kākül-i sevdāya, -(y)a]*

ḳāl [31] *Söz, lakırdı, laf. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Minnetüm şol ḫāledür kim bilmeye aġyār anı / Raġbetüm şol **ḳāledür** kim ibtidā olmaz añа *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 2). [ḳāledür, -e, -dür]*

ḳāle gelmek [1] (Deyim) *Dile gelmek.*

Fiʿlümi bildi fāʿilüm ġāyet-i aʿlā / Ḳaṣdumı bildi maḳṣadum **gelmedi ḳāle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 4). [ḳāle gelmedi, -me, -di]*

ḳāle ḳāl [1] *Dedi dedi.*

Yā veliyye'l-ḥükmi faḥküm yā ʿaẕīme'l-menni ḫāl / Ente maʿbūdü'l-berāyā ḳāle faḥküm **ḳāle ḳāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 1). [ḳāle ḳāl,]*

ḳāle men kāne ṣāmiten fenecā [1] *Kim susarsa kurtulur dedi.*

Mebde-i küllden almışam ḫaberi / **Ḳāle men kāne ṣāmiten fenecā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 3). [ḳāle men kāne ṣāmiten fenecā,]*

ḳāl ile ḳīl itmek [1] *Dedikodu etmek.*

ʿAyān olursa gümān itme kim nihāndur bu / Nihān olursa ʿayāndur gel **itme ḳāl ile ḳīl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 4). [ḳāl ile ḳīl itme, -me]*

ḳāl itmek [1] *İfade etmek, anlatmak.*

Naḳlümi **ḳāl itmeyince** cümle menḳūlātdan / Kimseye te'śīr ḳılmadı bu ḳavl ü ṣoḥbetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 3). [ḳāl itmeyince, -me, -(y)ince]*

ḳāl u ḥāl [1] *Söz ve durum.*

Ḥaḳ ile eyle Murādī her zamān efkāruñı / Feyż ide tā **ḳāl u ḥālüñden** senüñ esrār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 5). [ḳāl u ḥālüñden, -ün, -den]*

ḳāl u ḳīl [3] *Söz; laf ; dedikodu.*

Ḳāl u ḳıldan vaz olursan sen daḫı / Māżī vü müstaḳbeli terk eyle hā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 3). [ḳāl u ḳıldan, -dan]*

Ḳāldan naḳli eyledi menṣūr / Terk idüp **ḳāl ü ḳīlı** aldı sebaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 3). [ḳāl ü ḳīlı, -ı]*

Cemālin ider her dem ārāyide / Ki ṭoldura tā ʿāleme **ḳāl u ḳīl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 4). [ḳāl u ḳīl,]*

ḳāl eyleyemek [1] *Maden külçesinin eritilip tasfiye olunması. II Kâl, madenleri saflaştırma maksadıyla yapılmaktadır. Bu nedenle kâl olmak hem "şiddetli aşk ateşi ile erimeyi ve bu iştiyakla sâfîyâne olmayı" ifade eder.*

Sūz-nāk eyleyelüm āteş-i ʿışḳ ile ciger / Bu maḥabbet odına ḥarḳ ile **ḳāl eyleyelüm** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 18, Beyit 2). [ḳāl eyleyelüm, -(y)elü, -m]*

ḳāl itmek [2] *Bir alaşımdaki madenlerin erime derecesi farkından yararlanarak bunları birbirinden ayırma işlemi yapmak, ayırmak.*

Pūte-i çeşmümde sīm-i eşkümi / Āteş-i ʿışḳ ile ol yār **itdi ḳāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 5). [ḳāl itdi, -di]*

Ġılletden ayırup çü zer-i ḫālişum yine / **Ḳāl itmeyince** fiżżemi ben ḳāli bilmedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 4). [ḳāl itmeyince, -me, -(y)ince]*

ḳāl olmak [1] *Erimek, eritilmek.*

Murādī şöyle **ḳāl oldum** ki yoḳdur ẕerrece noḳṣān / Ebed ḳalmadı ġıl u ġış ʿaceb ṣāḥib-ʿıyār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 6). [ḳāl oldum, -du, -m]*

ḳalʿ-ı cibāl eylemek [1] *Dağları sökme, yerinden çıkarma.*

Senüñ bu aṣbaʿ-ı sebbābene ṭurmaz iki dünyā / Yine **ḳalʿ-ı cibāl eyler** Murādī himmet-i merdān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 5). [ḳalʿ-ı cibāl eyler,]*

ḳalʿ itmek [2] *Koparma, sökme, yerinden çıkarma.*

Buldı çün kim ʿavn-i yāri yāri ḳıldı ʿavn-ı yār / Ḫayberüñ bābını **ḳalʿ itdi** bu resme ḥaydarum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 4). [ḳalʿ itdi, -di]*

Ey Murādī çü erüñ himmeti **ḳalʿ ide** cibāl / Himmet-i Aḥmed ile ʿarş-ı ʿulādan geçelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 5). [ḳalʿ ide, -e]*

ḳalʿ u ḳamʿ eylemek [1] *Yerle bir etmek. II söküp yıkmak.*

Cihānı **ḳalʿ u ḳamʿ eyler** erenlerdür velī sīret / Vilāyet pādişāhında ulu maḫzen çü himmetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 3). [ḳalʿ u ḳamʿ eyler, -r]*

ḳalʿa [1] *Kale.*

Çün mücāhidsin vücūduñ **ḳalʿasın** feṭḥ itmege / Nefs-i kāfir-kīş ile her dem ġazā ḳılmaḳ gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 2). [ḳalʿasın, -sın]*

ḳalʿa-i dil [1] *Gönül kalesi.*

ʿIşḳ ile **ḳalʿa-i dile** her kim diker ʿalem / Maʿẕūr olur ki yoḳ delü dīvāneye ḳalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 1). [ḳalʿa-i dile, -e]*

kalʿa-i hestī [1] *Varlık kalesi. II Masiva, beden.*

Hedm oldı yine zūrum ile **kalʿa-i hestī** / Meydān-ı fenāda yine merdānelügüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 3). [kalʿa-i hestī,]*

ḳal'a-i vaḥdet [1] *Allah'a yakın olma kalesi, korunaklı yeri.*

Mümkinātuñ rişteşinden bağladum bir ḫoş kemend / **Ḳal'a-i vaḥdetde** oldum vuṣlat-ı cānān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 4). [ḳal'a-i vaḥdetde, -de]*

ḳalʿ itmek [1] *Kökünden söküp çıkarmak..*

Murādī merd olan oldur cebel **ḳalʿ ide** himmetle / Ṭaḳındıḳca ḥabībüm kūh-ı ṭūra nūruñ envārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 5). [ḳalʿ ide, -e]*

ḳalʿ olmak [1] *Kökünden söküp çıkarmak..*

Ḥavl ile ḥāl ey ʿazīz niʿmet-i ʿuẓmā durur / Ḥavl ile ey cān-ı men **ḳalʿ ola** cümle cibāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 23, Beyit 2). [ḳalʿ ola, -a]*

kālā-yı ʿışḳ [1] *Aşk kumaşı.*

Münderic oldı yine cevher-i maʿnā-yı sır / Ḥoḳḳa-i ebdānuma ṭoldı çü **kālā-yı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 2). [kālā-yı ʿışḳ,]*

ḳalb [122] *Yürek, gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳalbi idüpdür āyine çün vech-i aḥsenüñ / Ḥüsnüñ durur ḳılan yine mir'āt-ı bā-ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 3). [ḳalbi, -i]*

ḳalb āyinesi [2] *Kalp aynası.*

Ḳalbüñ itdüm muṣayḳal **āyinesin** / Virdüm aña ki ola ol nigerān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 4). [ḳalbüñ āyinesin,]*

Kenz-i maʿnāyı bulup yolına terk-i ser idüp / **Ḳalbüñ āyīnesini** nice ṣafā gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 3). [ḳalbüñ āyīnesini, -(n)i]*

ḳalb-bāz olmak [1] *Kalbi oynatan. II Kendine aşık eden.*

Ḫayr-ı maḳdem ey ḥabīb-i dilsitān-ı dil-nüvāz / Cümle maḥbūb olsa ʿālem senden **olmaz ḳalb-bāz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 1). [ḳalb-bāz olmaz, -maz]*

ḳalb evrāḳı [1] *Gönül sayfası.*

Murādī **ḳalbüñ evrāḳına** bir naḳş eyledün kim sen / Saña beñzer ḳamu ʻālemde naḳḳaş olmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 5). [ḳalbüñ evrāḳına, -(n)a]*

ḳalb eylemek [1] *Değiştirmek, çevirmek, dönüştürmek.*

Ḳalb eyledüm bidāyetümi çün nihāyete / Bildüm bidāyetümle bu kez intihā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 3). [ḳalb eyledüm, -dü, -m]*

ḳalb ezhārı [1] *Gönül çiçeği. II Gönül.*

Tā'ir-i gülşen-i ḳuds oldı yine bülbül-i cān / **Ḳalbüm ezhārına** baḳ nice gülistānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 3). [ḳalbüm ezhārına, -(n)a]*

ḳalb-i ādem [1] *İnsanın kalbi.*

Āyine-i ʿiber-nümā oldı çü **ḳalb-i ādemi** / Āyinede cemālüñe ḳarşu durur cemālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 2). [ḳalb-i ādemi, -i]*

ḳalb-i 'ārif [1] *İrfan sahibinin kalbi.*

Gizlü kenz oldı **ḳalb-i ʻārif** āh / Şehida'llāhü lā-ilāhe sivāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 1). [ḳalb-i ʻārif,]*

ḳalb-i ʻāşıḳ [2] *Aşığın kalbi.*

Ṭūrda Mūsāya eylemiş beyānı şevḳ ile / **Ḳalb-i ʿāşıḳ** ʿarş-ı Raḥmān oldı bil ey dil-nüvāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 4). [ḳalbi-i ʿāşıḳ,]*

Eglenür mi **ḳalb-i ʻāşıḳ** ḥūr u ġılmān ile āh / Ḥāşa li'llāh yārden ġayrı aña efkār ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 3). [ḳalb-i ʻāşıḳ,]*

ḳalb-i beşer [1] *İnsanın kalbi.*

Münderic olsa göñülde ḳamu ʻilm itme ʻaceb / ʻArş-ı aʻlā görinür **ḳalb-i beşer** ḥażretden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 4). [ḳalb-i beşer,]*

ḳalb-i cāmiʿ eylemek [1] *Toplanılan yerin gönül olması, gönülde toplamak.*

Maʿbedümdür her cevānib cāmiʿ ü mescid nedür / **Ḳalb-i cāmiʿ eyledüm** bildüm ol iʿlān oldıġın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 4). [ḳalb-i cāmiʿ eyledüm, -dü, -m]*

ḳalb-i cihān [1] *Dünyanın kalbi.*

Bir kez Murāda bir naẓar-ı ʿibret ile ger / **Ḳalb-i cihānı** ḳalb-i dünyāda seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 5). [ḳalb-i cihānı, -ı]*

ḳalb-i dünya [1] *Cihanın gönlü.*

Bir kez Murāda bir naẓar-ı ʿibret ile ger / Ḳalb-i cihānı **ḳalb-i dünyāda** seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 5). [ḳalb-i dünyāda, -da]*

ḳalb-i enbiya [1] *Peygamberlerin kalbi.*

Sırr-ı sübḥānī hüveydā ḳıldı **ḳalb-i enbiyā** / Evliyāya muḳtebis efvāh düşdi femlere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 3). [ḳalb-i enbiyā,]*

ḳalb-i enver [1] *Parlak kalp.*

Ḳalb-i enverde görindi yine ʻişmet eseri / İşümüz ṭoġrı gelüpdür bu bizüm kārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 3). [ḳalb-i enverde, -de]*

ḳalb-i evliya [1] *Allah dostlarının kalbi.*

ʿArş-ı aʿlādur çü **ḳalb-i evliyā** ey muʿteber / Naḳş-ı āyāt-ı ḥadīs oldı anuñ beyyinesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 2). [ḳalb-i evliyā,]*

ḳalb-i gedā-yı ʿāşıḳ [1] *Aşığın dilenci gönlü.*

Ḳalb-i gedā-yı ʿāşıḳ ʿarş-ı Ḫudādur el-ḥaḳ / İki cihān yüzinde mir'āt-ı rū-nümādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 2). [ḳalb-i gedā-yı ʿāşıḳ,]*

ḳalb-i ḥazīn [1] *Hüzünlenmiş kalp, üzülen kimse.*

Ḳalb-i ḥazīne fürḳat ile yara urdı yār / Desti ile mürehhim anuñ ḳıldı çāresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 3). [ḳalb-i ḥazīne, -e]*

ḳalb-i ḥazīn itmek [1] *Kalbin hüzünlenmesi.*

Her ḳaçan kim ārzū-yı yār **ider ḳalb-i ḥazīn** / Mā yerāhu'l ʿaynü illā ḳad yerāhu bi'l-yaḳīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 1). [ḳalb-i ḥazīn ider, -er]*

ḳalb-i ḫırāş olmak [1] *Kap kıran, gönül yıkan olmak.*

Ey Murādī ḳamuya eylüge cehd eyle hemān / İtme rencīde şaḳın **ḳalb-i ḫırāş olma** yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 5). [ḳalb-i ḫırāş olma, -ma]*

ḳalb-i ḥubb [1] *Sevginin hastalığı.*

ʿIşḳuñı başuma virdüñ beni dīvāne idüp / **Ḳalb-i ḥubbuñla** ṭolu ḳālıbum olmış gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 2). [ḳalb-i ḥubbuñla, -un, -la]*

ḳalb-i insān [1] *İnsanın gönlü.*

Ṭavāf içün ḳonuldı żāhirā beyte'l-ḥarām el-ḥaḳ / Velīkin **ḳalb-i insān** muṭāf ʻarş-ı muʻallāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 2). [ḳalb-i insānl,]*

ḳalb-i ḳalb [2] *Değişen kalp, gönül.*

Ezelden çünki **ḳalb-i ḳalbüm** oldı ibtidā maḫrec / Cemiʿ-i kā'ināta girü oldur intihā maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 1). [ḳalb-i ḳalbüm, -üm]*

Āyet-i kübrādadur ʿilm-i ezel ʿaynü'l-ḥalāş / **Ḳalb-i ḳalbüm** ʿayn-ı ʿaynum sırrı peydā söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 3). [ḳalb-i ḳalbüm, -üm]*

ḳalb-i ḳālıb olmak [1] *Bedenin kalbi olmak.*

Resūl-ı rāhber oldı bu yolda rūḥü'l-emīn / Per ile şeh-per ile **ḳalb-i ḳālıb olmış** bāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 2). [ḳalb-i ḳālıb olmış, -mış]*

ḳalbi leke min mehdin ile'l-laḥdi yemīl [1] *Beşikten mezara kadar kalbim sana meyillidir.*

Ḥāşā ki Murād ayruya meyl eyleye senden / **Ḳalbi leke min mehdin ile'l-laḥdi yemīl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 815, Beyit 5). [ḳalbi leke min mehdin ile'l-laḥdi yemīl,]*

ḳalb incitmek [1] *Kalp kırmak.*

Ey Murādī vaʿde-i Ḥaḳdan ʿudūl itme şaḳın / Cehd idüp **incitme ḳalbi** kim göñül ḳıldan durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 5). [ḳalbi incitme, -me]*

ḳalb-i maḥrūr [1] *Ateşli, hararetli gönül.*

Ḳalb-i maḥrūr ārzū-yı vuṣlat-ı dildār ider / ʿAyn-ı seyyāl ārzū-yı lemʿa-i dīdār ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 1). [ḳalb-i maḥrūr,]*

ḳalb-i ma'nā [1] *Anlamın, derin mananın merkezi.*

İster iseñ bilmek ey dil **ḳalb-i ma'nādan** ḫaber / Remzini añla Murāduñ sırr ile güftārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 5). [ḳalb-i maʿnādan, -dan]*

ḳalb-i meyyal [2] *Meyleden, tutkulu kalp.*

Baḳmazuz ārāyiş-i ʿālemlere ṣubḥ u mesā / ʿĀlemi geşt eyleyüp bir **ḳalb-i meyyāl** isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 4). [ḳalb-i meyyāl,]*

Çün temennā eyledi senden Murādī maḳṣadın / **Ḳalb-i meyyālini** nā'il eylegil ey mihrbān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 5). [ḳalb-i meyyālini, -i, -(n)i]*

ḳalb-i mir'āt [3] *Kalp aynası.*

Murādī **ḳalb-i mir'ātuñ** muṣaffā ḳılmaġa cehd it / Cihānuñ fikr ü sevdāsın gider ḳalbüñden iy nādān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 5). [ḳalb-i mir'ātuñ, -un]*

Ḳalb-i mir'ātına pes ḳılup naẓar virdüm cevāb / Bu su'ālüñüz sizüñ ḥall olımaz iẕʿān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 2). [ḳalb-i mir'ātına, -ı, -(n)a]*

Ḳalb-i mir'ātumda ḥāṣā gerd ola ẕerrece / İbtidā vü intihā bil oldı baña ẕerrece *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 1). [ḳalb-i mir'ātumda, -um, -da]*

ḳalb-i Murādī [1] *Sultan III. Murat'ın kalbi.*

Ḳalb-i Murādī ʿışḳ ile ṭolsa ʿaceb degül / Böyle görindi şimdi yine muḳteżā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 5). [ḳalb-i murādī,]*

ḳalb-i münīr-i insān [1] *İnsanın parlak, nurlu kalbi.*

Maḥfūẕ-ı levḥ olalı **ḳalb-i münīr-i insān** / Meşrūḥ ibtidāsı pes ḳılduñ intihāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 3). [ḳalb-i münīr-i insān,]*

ḳalb-i nā-tüvān [1] *Takatsiz gönül.*

Meyyāl olalı yāre bu **ḳalb-i nā-tüvānum** / ʿAynümde ẕerre deñlü yoḳdur cihān ü cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 1). [ḳalb-i nā-tüvānum, -um]*

ḳalbin münkesir ḳılmak [1] *Kalp kırmak, gönül yıkmak.*

Ey Murādī ṭarfetü'l-ʿayn oldı aḥvāl-ı cihān / Kimse **ḳalbin münkesir ḳılma** göñüldür çün zücāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 5). [ḳalbin münkesir ḳılma,]*

ḳalb-i pāk [2] *Temiz, saf kalp.*

ʿAyn-ı istiġnādadur el-ḥamdü-li'llah **ḳalb-i pāk** / Sen bu sırrı ʿāşıḳ-ı şādıḳdan añlama ʿaceb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 3). [ḳalb-i pāk,]*

Her seḥer mihr-i ruḫuñdan tāb-ver / Ey ṭabībüm **ḳalb-i pāküm** her seḥer *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 10, Beyit 1). [ḳalb-i pāküm, -üm]*

ḳalb-i ṣafā [1] *Huzur ve neşeli kalp.*

Ġayrıya varma gel gezüben serseri yire / ʿĀlemde her ne kim ola **ḳalb-i ṣafādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 2). [ḳalb-i ṣafādadur, -da, -dur]*

ḳalb-i şād-mān [1] *Sevinçli kalp.*

Bir zamān-ı ʿālem içre bir zamān añlar beni / Ol dem-i ḫoşda bu **ḳalb-i şād-mān** añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 1). [ḳalb-i şād-mān,]*

ḳalb-i şeyḫ u şāb [1] *Gencin ve ihtiyarın gönlü. II Herkesin kalbinde olmak.*

Mihr-i cemāl-i dil-rübā rūşen durur çün tābda / Devvārdur mihri anuñ çün **ḳalb-i şeyḫ u şābda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 1). [ḳalb-i şeyḫ u şābda, -da]*

ḳalb-i tābān [1] *Nurlu kalp.*

Ḳalb-i tābān içre olmışdur ʿayān-ı māverā / Ey verāsın işitenler Ḥaḳḳa eyleñ iltticā *(Murâdî Dîvânı, Müfret 14, Beyit 1). [ḳalb-i tābān,]*

ḳalb mir'ātı [1] *Gönül aynası.*

Ey Murādī **ḳalb mir'ātında** nāẓır olmaġa / Geldi cümle evliyā tā min ʿAcem ez ḥadd-ı Rūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 5). [ḳalb mir'ātında, -n, -da]*

ḳalb olmak [2] *Sahte, taklit olmak, hakiki olmamak.*

Sebāt-ı ʿömr olurdı ger sebāt olsa ḳulūb üzre / Ne **ḳalb oldı** bu ḳālıblar ʿacebdür ḥikmet-i kübrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 4). [ḳalb oldı, -dı]*

'İlm oldı ḳābiliyyet pes muḳteżā ḳażādur / Ḫā'il ola mı nesne **ḳalb ola** çün berūde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 4). [ḳalb ola, -a]*

ḳalb sarayı [1] *Gönül sarayı.*

Ḳıl mücerred kendüñi **ḳalbüñ sarāyın** pāk ḳıl / Yārdan ġayrı tavaṭṭun ḳılmaya her nā-sezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 3). [ḳalbüñ sarāyın,]*

ḳalb seḥābı [1] *Gönül bulutu.*

Eyledi **ḳalbüm seḥābında** maṭar çün benüm / Līk nebātāt içün eyledi saḥrā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 4). [ḳalbüm seḥābında, -(n)da]*

ḳalbüñi pāk itmek [1] *Kalbini manevi kirden arındırmak.*

Ġıll u ġışdan ey Murādī **ḳalbüñi pāk idegör** / Revzen-i dilden dilerseñ eyleye şāhuñ naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 5). [ḳalbüñi pāk idegör, -egör]*

ḳaldurmak [25] *1. Ortadan kaldırmak, yok etmek.*

Ḥaḳḳı taḥḳīḳ itmede gerçi başāyir bī-l-baṣar / Līk **ḳaldur** perde-i ʿaynuñda ẓāhir māverā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 3). [ḳaldur,]*

Rū ḥicābını eger **ḳaldura** ol ḥüsn ü cemāl / Ṭāḳat itmez bilürem aña dil-i sā'il-i mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 4). [ḳaldura, -a]*

Cemālüñ perdesin **ḳaldur** cemālüñ nice bir mestūr / Bilürven cümle fiʿlüñdür eger serrā eger żarrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 2). [ḳaldur,]*

Ḳaldur bu ḥicābuñı gözüm nūr ile ṭolsun / Senden bu durur rūz ile şeb dilde temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 2). [ḳaldur,]*

Ḳaldur ḥicābı yüzden ey ʿālemüñ ḥayātı / Dā'im teveccühüñden olsun bu dil muṣaffā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 3). [ḳaldur,]*

Utar seni olur iseñ de fenn ile leclāc / Bu luʿb-ı ʿāleme aldanma natʿuñı **ḳaldur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 4). [ḳaldur,]*

Ṭaġlar mesken baña divāneyem hicrān ile / Leylī-yi şebgīrüñi **kaldur** ki dil Mecnūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 2). [kaldur,]*

Ḥālāt-ı ʿayn-ı vaḥdet kesretdedür çü maḥcūb / **Ḳaldur** ḥicāb-ı ġayrı ʿayn ola tā ki bāhir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 2). [ḳaldur,]*

Biz ḥaḳā'iḳ gülşeninde murġ-i gūyā olmışuz / Ten ḥicābın **ḳaldurup** ʿālemde peydā olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 1). [ḳaldurup, -up]*

Cemālüñ perdesin **ḳaldur** ki görsün ibtidādan yüz / Ḳamer bedri nite kim her gice açar dücādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 1). [ḳaldur,]*

Vücūduñ burḳaʿın **ḳaldur** cemāl-i yāri gör nʿeyler / Bunı fehm eyle kim bu sırra ʿilm ile kemāl irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 2). [ḳaldur,]*

Bugün bezm-i ʿulāda meclis itdüñ ḥucbı **kaldurduñ** / Saña bir söz direm zinhār şaḳın olmasun aḥcābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 5). [kaldurduñ, -du, -n]*

Ḳaldur ḥicābuñı olalum biz de behredār / Nūruñ ezelde eyledi çün āşinā senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 2). [ḳaldur,]*

Ḳaldur niḳābuñ dilberā görsün yüzüñ ʿāşıḳlaruñ / Şavḳ ile yoluñda senüñ serler viren şādıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 1). [ḳaldur,]*

Sen bu varlıḳ perdesin **ḳaldurmayınca** aradan / Pes ebed ḳalduñ dücāda gitmedi senden ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 2). [ḳaldurmayınca, -ma, -(y)ınca]*

Sen bu varlıḳ perdesin **ḳaldurmayınca** aradan / Pes ebed ḳalduñ dücāda gitmedi senden ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 2). [ḳaldurmayınca, -ma, -(y)ınca]*

Taʿallüḳ perdesin **ḳaldur** olan eṭvārı seyr eyle / Ol eṭvāruñ cihānıñda olan āsārı seyr eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 1). [ḳaldur,]*

Āşinā olmamı çün istemedi ġayrı ile / Sürdi **ḳaldurdı** ḳomadı ḳamuyı yanumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 3). [ḳaldurdı, -dı]*

Ḳaldur ḥicāb-ı ʻaynuñı ʻaḳluñ münevver it / Ġayrīda ṭurma iste elif hā vü dāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 4). [ḳaldur,]*

Çehre-i dildāruñ olmışdur niḳāb ārāyişi / Aradan ārāyişin **ḳaldurmaḳ** olsa kāşkī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 1). [ḳaldurmaḳ, -mak]*

Ṣūret-i cān oldı çün vech-i kemānuñ arası / Aradan **ḳaldur** vücūduñ oldur anuñ çāresi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 1). [ḳaldur,]*

Ḥicābuñ perdesin **ḳaldur** bulasın nūr-ı ẓulmetde / Dimişlerdür mesel ẓulmetdedür bil āb-ı ḥayvānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 5). [ḳaldur,]*

2. Bulunduğu yerden yukarıya doğru hareket ettirmek.

Murādī secdeden **ḳaldurma** başuñ laḫẓa her laḫẓa / Bilürsin kārı Mevlānuñ ḳula luṭf ü ʿatā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 5). [ḳaldurma, -ma]*

Burḳaʻın **ḳaldurdı** dilber çün cemālinden yine / Ekmel oldı dil kemāl ile kemālinden yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 1). [ḳaldurdı, -dı]*

Ḥüsn-i bāġına ḥazān irmesün anuñ diyü ben / Bārgāh-ı Ḥaḳḳa **ḳaldurdı** şınar ellerini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 4). [ḳaldurdı, -+dı]*

ḳāle inne'l-ʿışḳa sırrun fī's-siḳāt [1] *Aşk güvende bir sırdır.*

Nāḳilümden almışam şöyle ḫaber / **Ḳāle inne'l-ʿışḳa sırrun fī's-siḳāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 4). [ḳāle inne'l-ʿışḳa sırrun fī's-siḳāt,]*

ḳalem [16] *Kalem, hâme.*

Ey Murādī **ḳalemüñ** şaḳḳını şaḳḳu'l-ḳamer al / İʿtiḳād eyledi nuṣretde saña cümle cünūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 5). [ḳalemüñ, -ün]*

Ḳalemler olsa ger eşcār mürekkeb olsa deryālar / Yazılmaz idi aḥvālüm ne peydādur bu peydālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 1). [ḳalemler, -ler]*

Maʿnā-yı dilde yazdı göñül levḥine **ḳalem** / Her kim ki ola fān aña ʿışḳ intihā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 3). [ḳalem,]*

Ḳodılar şafḥa-i kemāle raḳam / **Ḳalem** almadı hergiz anlar anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit 2). [ḳalem,]*

II Kalem gibi düzgün şekilli olmak.

Ey Murādī gör Ḫudānuñ ṣunʿını maḥbūbda / Ḳaşları hem çün **ḳalemdür** gözleri çün nūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 9). [ḳalemdür, -dür]*

II Yaratıcının ilahi sırları yazması.

Yazdı çün evvel **ḳalem** İnni ena'llāhu eḥad / Ḳādir-i vāḥidde evvel oldı ḳudret iftitāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 2). [ḳalem,]*

Muʿayyen-i ezelīdür celāl-ı ṣunʿ-ı ebed / **Ḳalem** nuḳūşını taṣvīr içün misāldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 3). [ḳalem,]*

Faṣl-ı ʿaṭā ile ḳaçan ola nidā-yı ẕe'l-kerem / Pes dutuben misālini levḥ-i dile yazar **ḳalem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 1). [ḳalem,]*

Nāmını yazdı ‘ale’l-levḥ **ḳalem** ‘ilm ile çün / Kişver-i maʿrifeti feṯḥ ider ebvābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 4). [ḳalem,]*

Defteri taṭbīḳ iderseñ defteri ġayrıdadur / Sen mürekkebden durış tā kim **ḳalem** şaḳḳı ṭola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 3). [ḳalem,]*

Çün ena’llāh āyetin yazdı **ḳalem** nūn üstine / Anuñ içün ḥükmi cārīdür bu ḳānūn üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 1). [ḳalem,]*

Yazdı **ḳalem** ena’llāh sābıḳda bir cerīde / Sensin murād-ı ‘ālem ey cān āferīde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 1). [ḳalem,]*

Ḳalem çün ism-i levḥi levḥe yazdı levḥ-i levḥümdür / Anuñ çün oldı lāyiḥ ʿālemine cümle devrānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 2). [ḳalem,]*

II İrade.

ʿIşḳ ile ḳalʿa-i dile her kim diker ʿalem / Maʿẕūr olur ki yoḳ delü dīvāneye **ḳalem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 1). [ḳalem,]*

II Yazarlar, şairler.

Ḥarf-i noḳṭamdan ger istiḫrāc iderseñ bir kelām / Noḳṭamı ḳandurmaġa nice **ḳalemler** var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 5). [ḳalemler,]*

II Şairlik.

Ḳalemüm reşḥaları her biri bir deryādur / Ol deñizlerde nice nevʿ deñiz peydādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 1). [ḳalemüm, -üm]*

ḳalem çekmek [3] *Yazmak.*

Levḥ-i dile **ḳalem çeküp** yazdı berāt-ı iftiḫār / Eyledi emr-i sābıkı buldı sebāt-ı iftiḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 1). [ḳalem çeküp, -üp]*

Ṣoñra uruldı emr ile anda nefīr yā ṣadā / Yirlü yirine vardılar böyle **çekildi** çün **ḳalem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 5). [ḳalem çekildi, -il, -di]*

II Kaşın düzgün, biçimli görünüşte olması.

Ḳaşuñ **ḳalemi çekdi** başa ḫaṭṭ-ı maḥabbet / Eyledi gözüñ hicri miyānumı benüm nūn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 2). [ḳalemi çekdi, -di]*

ḳalem-i ḳudret çekmek [1] *Kudret kalemi çekmek. II Alın yazısını yazmak, kaderini tayin etmek.*

Çün başuma evvelden **çekdi ḳalem-i ḳudret** / ‘Işḳını o cānānuñ gözüm ṭura mı bir an *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 2). [ḳalem-i ḳudret çekdi, -di]*

ḳalem şaḳḳ olmak [2] *Kalemin yarılması, yazması.*

Ḳalem şaḳḳ oldı yazdı çün / Muḥammeddür Resūlüm oluñ āgāh *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 1). [ḳalem şaḳḳ oldı, -dı]*

Ḳalem şaḳḳ olup dörd pāre hemān / Yazar tā ḳıyāmet rumūz-ı nihān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 34, Beyit 2). [ḳalem,]*

ḳalem-zede olmak [1] *Kalemle işlenmiş olmak, yazılmak.*

Mir’āt-ı ḥüsnüñ içre görindi çü vech-i ‘ayn / ‘Aynuñ ne ġam defātire **olsa ḳalem-zede** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 2). [ḳalem-zede olsa, -sa]*

ḳālıb [8] *Beden, varlık. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳālıbı ḳalb itmeyince ḳılmayınca rāstī / Her nefes şükr itmeyince bulmadı bir an aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 2). [ḳālıbı, -ı]*

ḳālıb-ı cism [1] *Beden, varlık kalıbı, şekli.*

Ḳālıb-ı cisminde cismin maḫż-ı ḥikmet añlamış / Şol mubaṣṣar k’añlamış idrākini kerrāt ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 3). [ḳālıb-ı cisminde, -in, -de]*

ḳālıb-ı fersude [2] *Yıpranmış beden.*

Ḳālıb-ı fersūdeye cān-baḫş olupdur bu kelām / Ey Murādī ḥażret-i Ḥaḳ zihnüñe virsün ziyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 5). [ḳālıb-ı fersūdeye, -(y)e]*

Sen benümle olmasañ ger ey ḥabīb-i cān ü dil / Ṭāḳat olmazdı kelāma **ḳālıb-ı fersūdenüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 4). [ḳālıb-ı fersūdenüñ, -nün]*

ḳālıb-ı ġayr [1] *Başka beden.*

Münseliḫ oldı cān ü dil **ḳālıb-ı ġayrı** n’eylesün / Arada nesne ḳalmadı bizde bulındı ḥālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 3). [ḳālıb-ı ġayrı, -ı]*

ḳālıb-i insān [1] *İnsanın sureti, görünüşü.*

Āb-ı ʿışḳ ile muḫammer olalıdan ṭıynetüm / **Ḳālıb-i insānda** oldum rūḥ-ı cān ortalıġı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 3). [ḳālıb-i insānda, -da]*

ḳālıb-ı ḳalb [1] *Kalbin şekli.*

Ẕāhidüñ ḳalbinde cennet ʿāşıḳuñ mā’il saña / **Ḳālıb-ı ḳalbümi** sensin eyleyen nā’il saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 1). [ḳālıb-ı ḳalbümi, -üm, -i]*

ḳālıb olmak [1] *Kalıp, suret, şekil olmak.*

Murādī evvelīnüñ āḫırıdur / Ne kim geldi ise ol aña **ḳālıb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 5). [ḳālıb ol,]*

ḳālıb u cān [1] *Beden ve can.*

Vücūd-ı neş’esi geldi çü **ḳālıb u cāna** / Gelüp görindi heyūlāda bu ḫayāl evżaḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 3). [ḳālıb u cāna, -a]*

ḳalıcı [1] *Kalan, sürekli olan.*

Ey cihān-ı bī-bekāya mā’il olan bī-ḫıred / Saña **ḳalıcı** ʿameldür ġayrı fānī cümle heb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 4). [ḳalıcı,]*

ḳalḳmak [2] *1. Oturma durumundan dik duruma gelmek, doğrulmak; gitmek üzere yerinden ayrılmak.*

Raḥm itse Murādīye bir demde ger ol dilber / **Ḳalḳardı** serādan ol irerdi süreyyāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 5). [ḳalḳardı, -ar, -dı]*

2. Uyanmak.

Ṣubḥ-dem çün **ḳalḳa** yirden baş açuḳ ḫalḳ-ı cihān / Yaluñ ayaḳ oluben ʿüryān ola pir ü cüvān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 1). [ḳalḳa, -a]*

ḳallāş [2] *Kalleş, hileci, dönek.*

ʿIşḳ ile ḳan aġlayan bir eşk-rīzi isterüz / ʿĀşıḳ olmaz yanumuzda degme bir **ḳallāşlar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 3). [ḳallāşlar, -lar]*

Ne ġam ġam görmedi kimse ṣafā kesb eylediler hep / Cefālar çekdiler şunlar kim oldı münkir ü **ḳallāş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 2). [ḳallāş,]*

ḳalmak [112] *1. Bulunmak, mevcut olmak.*

Çün işittüm bu nidāyı kesb idüp nice feraḥ / **Ḳalmadı** aṣlā ḳusūrum eyledüm ḥamd ü senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 4). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Seḥer vaḳt-i ṭulūʿında nümāyān olsa her sāʿat / Daḳīḳa **ḳalmaz** imʿānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 4). [ḳalmaz, -maz]*

Āyīne-i maḥabbet behhāc olalı ḳalbe / **Ḳalmadı** nesne maḥfī cümle görindi ṣūret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 2). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Rāh-ı ṭarīḳat içre bulduñsa behre cānā / Cehd eyle imdi cānum **ḳalmaya** sende ṣūret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 2). [ḳalmaya, -ma, -(y)a]*

Hicrün oḳı bu cānumı eyledi pür-şürūḥ / **Ḳalmadı** ṭāḳatüm meded it vaṣl ile baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 4). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Ḳanı sende ʿibādet ile ṭāʿat / **Ḳalur** mı saña milk ü dār ü deyyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 3). [ḳalur, -(u)r]*

Cānda **ḳalmadı** ṣabr u dilde sürūr / Sen melek-rūdan olalı mehcūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 1). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Ey Murādī **ḳalmadı** reybüñ senüñ reyb eyleme / Bilmedüm ben añlamadum özge ḳālüñ var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 5). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Gel berü diñle sözüm bi'llāhi ḥayf olmaz saña / Çek Murāduñ küḥlini ʿaynuñda **ḳalmasun** zibil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 5). [ḳalmasun, -ma, -sun]*

Cāna ḳıysaydı eger ʻĪsī-i Meryem ey dil / Āsmānda **ḳalur** idi yine ḳılmazdı nüzūl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 797, Beyit 4). [ḳalur, -ur]*

Murādī şöyle ḳāl oldum ki yoḳdur ẕerrece noḳṣān / Ebed **ḳalmadı** ġıl u ġış ʿaceb ṣāḥib-ʿıyār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 6). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Baş ile cān oynaduġım bildi yolında Murād / Şübhesi **ḳalmadı** anuñ merd-i meydān olduġum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 5). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Çün vücūdı ẓāhir oldı **ḳalmadı** bende vücūd / Çünki ẓāhir oldı ol ben cümle pinhān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 2). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Ḳalmadı ḳuṣūrı baña hep eyledüñ inʿam / Likin bana sen eyledigüñ işde hemānsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 2). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Ḳapladı çünki ʻālem-i ṣuveri / Yirde vü gökde **ḳalmadı** ḳayġu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 4). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Çü ṭaşt-ı ʻizzete girdi o pāre-i mużġa / Yunuldı mā-i reşād ile **ḳalmadı** kine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 3). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Bir mekes oldum yine per ile perrüm **ḳalmayup** / Oldı dil Mecnūn çün kim eyledi şeydā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 4). [ḳalmayup, -ma, -y, -up]*

Āḫiret fikrin ider **ḳalmadı** ḫānum şimdi / Āh kim ġaflet ile geçdi zamānum şimdi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 1). [ḳalmadı, -ma, -da]*

2. Geriye kalmak.

Elā bu ʿizzet ü cāha ṭayanub olmaġıl maġrūr / Çü **ḳalmadı** kimesneye bil olmaz saña da ibḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 3). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Ey cemāl-i lā-yezāli isteyen ʿārif ḳanı / Oḳımaduñ maʿrifet dersinde **ḳaldı** nice bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 3). [ḳaldı, -dı]*

Murādī terk-i dünyā ḳıl hemān ḳalbi muṣaffā ḳıl / Hemān ḳaṣd-ı temennā ḳıl **ḳalanın** añla cümle ḫ∨āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 5). [ḳalanın, -ın]*

ʿİzzet u devlet ol durur dīg-i ḥayātı ḳaynada / Nār-ı maḥabbet ile kim **ḳalmaya** ḳaṭre deñlü āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 3). [ḳalmaya, -ma, -(y)a]*

Ġayret-i vaḥdet çü cūş ide **ḳalur** mı nesneden / Her ne deñlü var ola kesret olur zīr ü zeber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 2). [ḳalur, -(u)r]*

Bize mestūr ne **ḳalmış** durur ʿālemde ʿaceb / Sākit ol ḥażret-i Ḥaḳ cümlesin itdi iẓhār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 3). [ḳalmış, -mış]*

Ġayrıyı terk iderseñ eger kāmil olasın / Bāḳī kimesne **ḳalmaya** bāḳī Ḫudā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 3). [ḳalmaya, -ma, -y, -a]*

Murādī **ḳalmadı** maʿnā bilenler / Ne görseñ ṣūret-i dīvāra beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 5). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Ne kesret **ḳaldı** ne vaḥdet göñül bir ʿāleme düşdi / Vaḥīd oldı bi-ḥamdi'llāh ki kesret kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 4). [ḳaldı, -dı]*

Münseliḫ oldı cān ü dil ḳālıb-ı ġayrı n'eylesün / Arada nesne **ḳalmadı** bizde bulındı ḥālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 3). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Cāna **ḳalmaz** ʿāṣıḳam cānān sen cān iste tek / Nice bürhān irgürem daʿvāya bürhān iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 1). [ḳalmaz, -maz]*

ʿIşḳuñı pinhān idelden dilde ey sāḥib-cemāl / **Ḳalmadı** ġayrıdan aṣlā dilde bir ẕerre me'āl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 1). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Çünki dünyā-yı denī ḳalmadı hiç bir kimseye / **Ḳalmayıser** saña vü ġayra yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 4). [ḳalmayıser, -ma, -(y)ıser]*

Bir zamāna irmişüzdür kim ʿacā'ib ḥāli var / **Ḳalmadı** bir kimsede hergiz mürüvvet vaz gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 2). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Ey ṭavāfın isteyen ṣıdḳ ile gel ḳılġıl namāz / Recm ḳıl şeyṭān-ı nefsi **ḳalmaya** tā mekr ü āl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 5). [ḳalmaya, -ma, -ya]*

Ḳuru ġavġāsını arduña atġıl sen bu dünyānuñ / Ḳamu māl ile cāhuñ **ḳalmayısar** saña bellü bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 3). [ḳalmayısar, -ma, -yısar]*

Sen Murāduñ ger kelāmiyle ḳılasın pes ʿamel / **Ḳalmaya** āyīne-i ḳalbüñde bir ẕerre ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 5). [ḳalmaya, -ma, -ya]*

Dil naẓar-gāh-ı ḥabīb olalı ben fāriġ-dilem / Ḥamdu li'llāh sıḳlet-i hicrān içün **ḳalmadı** ġam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 1). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Münʿakis oldı cemālüñden göñül mir'ātına / Nūr-ı vechüñ ʿayn-ı żavʿuñ **ḳalmadı** hergiz ẓulām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 3). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

ʿĀḳil oldur ḳıla kārında tedārük her dem / Kim bilür kimseye **ḳalmaz** çü fenādur ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 1). [ḳalmaz, -maz]*

Şol kim ki içdi cürʿa-i ehl-i ḥaḳā'iḳı / Nūr oldı anda **ḳalmadı** bir ẕerre-i ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 2). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Oldı MurādI āzād çün ġayrinüñ ġamından / Buldı kelām eṣaḥḥın pes **ḳalmadı** gümānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 5). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Lemʿa-i nūr-ı behcetüm berḳ ura ʿāleme ḳaçan / Selb ola cümle cāydan **ḳalmaya** ẕerre-i ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 2). [ḳalmaya, -ma, -ya]*

Rāh-ı ḥaḳīḳatümde çün **ḳalmadı** cāy-ı muḥterem / Cümle ziyāret itmişem niteki Kaʿbe vü Ḥarem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 1). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Ser-firāz olsam ʿaceb mi kārumun kārında ben / Çābükem kārumda aṣlā **ḳalmazam** yoldaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 3). [ḳalmazam, -maz, -am]*

Gel ḥicāb-ı ẓulmeti refʿ eyle rūşen olasın / **Ḳalmaya** mir'āt-ı ḳalbüñde senüñ ẕerre nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 2). [ḳalmaya, -ma, -ya]*

Vecde gelüp cümlesi ġayrete ġarḳ oldılar / Cümleten unutdılar **ḳalmadı** cān ü cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1151, Beyit 3). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Rāh-ı ḥaḳīḳatde ġayrüm **ḳalmadı** illā ki ben / Ẕāhib oldum bāġ-ı ḥüsnüñden alalı reng ü bū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 2). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Şerḥe gelmez bu vücuduñ baḥrı bī-pāyāndur / Ḫātemüñ deryāya atma cehd ḳıl **ḳalmaya** ṣu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 3). [ḳalmaya, -ma, -ya]*

Maʿnīyi fehm itmediler cümleten ʿallāmeler / Mes'ele ḥal olmayuben **ḳaldı** pes maʿnā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 3). [ḳaldı, -dı]*

Bu Murāduñ beyyinâtı ḥadd ü ʿadde ṣıġmadı / Ḳande **ḳaldı** kim beyāna ol gele taḥrīr ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 5). [ḳaldı, -dı]*

Senüñ ḥüsnüñ ṣuʿāʿı olalı ʿālemde ṭābende / Mehi mihrüñ vücūdı **ḳalmadı** bir ẕerre ʿālemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 1). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Benüm ḥayātum içün ḥāmidūn-ı ins ü melek / Eger maḳāmumu aḥmūd iderse yā ne **ḳala** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 3). [ḳala, -a]*

Çü geldüm ʿāleme seyr eyleyüp gezdüm her ārāyı / Ne cā **ḳaldı** ne kūşe görmişem her kūşe vü cāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 1). [ḳaldı, -dı]*

Ṣubḥ oldı **ḳalmadı** eser-i ẓūlmet-i dücā / Nūr oldı beyt-i ḫānenüñ ebvābı hem deri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 2). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Egerçi necm ü ḳamer oldılar mużī-i semā / Ṭulūʿ ide çü güneş **ḳalmaya** sitāre vü āy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 2). [ḳalmaya, -ma, -y, -a]*

Beyāżı **ḳalmadı** nāmumda bir cā / Ḳamu şirretle ṭolmışdur ser-ā-pā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 15). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

3. Bir durumun içinde olmak, bulunmak.

Ben ne ḫākam ṭapuña lāyıḳ olam / Luṭfuña **ḳalmışam** eyā Mevlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 4). [ḳalmışam, -mış, -a, -m]*

Bilmekde bilmek olmaz **ḳalmaġa** ruḫṣat olmaz / Ey dil baḳ dilerseñ eyle özüñi ifnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 4). [ḳalmaġa, -a]*

Sen daḫı tā **ḳalmayasın** fi'd-dücā / Gel Murāduñ diñlegil aḳvālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 5). [ḳalmayasın, -ma, -(y)a, -sın]*

Murāduñ sözinüñ her birisidür mürşid-i kāmil / Nice ẓulmet ḥicābında **ḳalanları** ider irşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 5). [ḳalanları, -lar, -ı]*

Ṭoldı cümle tebehhüc ile zemān / **Ḳalmadı** yiryüzinde hiç fesād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 3). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Ben ṣanurdum ʿālem-i ḥayretde **ḳaldı** dīdeler / Şimdi bildüm cāmiʿü'l-ʿaḳl oldı ol şūrīdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 1). [ḳaldı, -dı]*

Bir nefes virsem velīkin ʿālemüñ eşyāsına / Mürde **ḳalmayup** cihānda cümleten iḥyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 2). [ḳalmayup, -ma, -y, -up]*

Mıṣr-ı ʿışḳuñ Yūsufın Yaʿḳūb-ı dilden ḳıl ṭaleb / Çāh-ı ẓulmetde **ḳalanlar** bilmedi Kenʿān nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 4). [ḳalanlar, -lar]*

Fānī cihāndur bu cihān ḳıl yaraġuñı / **Ḳalmaz** kimesne āhır u bāḳī Ḫudā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 3). [ḳalmaz, -maz]*

Cihāna aldanuben **ḳalma** çün fenā olıser / Bu māl u milki nidersin ki çün hebā olıser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 1). [ḳalma, -ma]*

Fürūġ aṣlını fehm itmeyen muḳallidler / Zebāna **ḳalmış** olar ḳīl ü ḳāle rāġıbdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 4). [ḳalmış, -mış]*

Şemme-i ʿışḳı añlayan cān ile başa **ḳalmadı** / Belki sülūkı anlaruñ bir ulu rāh içindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 4). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Māverā-yı ʿışḳa irmez ger nebīdür ger velī / Baḥr içinde **ḳalmışuz** anuñ içün āvāre biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 3). [ḳalmışuz, -mış, -uz]*

Şeb-i deycūr içinde **ḳalmış** idüm zār-ı ser-gerdān / Gelüben tāze cān baġışlamışdur bir seḥer vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 3). [ḳalmış, -mış]*

Fikret-i kesret nice **ḳalsun** dil-i ʿuṣṣāḳda / Dem-be-dem yir eyledi ḳalbinde çün efkār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 4). [ḳalsun, -sun]*

Ḥayret-i kübrāda **ḳalmışlar** velī her mā-ḥalaḳ / N'ola insān-ı hüveydāya ṭoḳınsa re'fetüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 4). [ḳalmışlar, -mış, -lar]*

Ey Murādī dem demüñdür sābit olsun dā'imā / Ente baḥrün ente baḥrün inneme'l-enhār **ḳal** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 5). [ḳal,]*

Semʿine irdi çün nidā oldı nidā aña ġıdā / **Ḳaldı** elifle dāl ü ḥā kendüye oldı pes o dāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 3). [ḳaldı, -dı]*

Her dem ġıṭāsını eger açsaydı ol cemāl / **Ḳalmaz** idi cihānda ne resm ü ne ḫôd ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 1). [ḳalmaz, -maz]*

Ten gibi esfelde **ḳalma** menzilüñ / Hem çü cān-ı pāk aʿlā eylegil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 4). [ḳalma, -ma]*

Sen bu varlıḳ perdesin ḳaldurmayınca aradan / Pes ebed **ḳalduñ** dücāda gitmedi senden ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 2). [ḳalduñ, -duñ]*

Cāy-gāh oldı göñül taḫtı çü sultān-ı dile / ʿĀrıżiyyet **ḳalmadı** ḫāṣiyyet-i ẕāt oldı dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 2). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Sen bu varlıḳ perdesin ḳaldurmayınca aradan / Pes ebed **ḳalduñ** dücāda gitmedi senden ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 2). [ḳalduñ, -duñ]*

Ger merd-i ḥaḳīḳatseñ bildüñ bu Murādīyi / Aʿmā oluben **ḳalma** ac gözüñi ḥayrānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 5). [ḳalma, -ma]*

Her gicede tā ṣubḥa degin ḳā'im-i leyl ol / Ġafletde yatup **ḳalma** ṣaḳın hem çü behāyim *(Murâdî Dîvânı, Gazel 960, Beyit 3). [ḳalma, -ma]*

Gūş iderseñ bu Murādī suḥanın / ʿĀḳibet **ḳalmayasın** sen nā-kām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 5). [ḳalmayasın, -ma, -(y)a, -sın]*

Nice bir **ḳalayın** günc-i dücāda ey şeh-i ʿālem / Ḳarañu ḳalbümi pür-nūr ḳıl luṭf eyle yā sulṭān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 4). [ḳalayın, -ayın]*

Bu rāh-ı ʿışḳ içinde **ḳaluram** bi'llāhi āvāre / Eger olmaz ise çāre baña ey reh-nümā senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 3). [ḳaluram, -ur, -am]*

Ṭāḳatüm ḳalmadı cānā ḥasretüñ çekmeklüge / Nice bir hicr ile **ḳalam** el-amān ü el-amān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 4). [ḳalam, -am]*

Māhiyyetümi añlasa ger cümle ḫalāyıḳ / Bir kimsene **ḳalmaz** idi geçmeye serinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 3). [ḳalmaz, -maz]*

Şāhā nice bir ḥüzn ile **ḳala** dil-i maḥzūn / Leyli ṣaçuña oldı güzel çünki o Mecnūn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 1). [ḳala, -a]*

Dā'ireden çıḳmadı her biri pergār-vār / Noḳṭa gibi **ḳaldılar** dā'irede ins ü cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1151, Beyit 4). [ḳaldılar, -dı, -lar]*

ʿĀlem iki ʿāleme vāṣıṭadur gerçi kim / **Ḳalma** vasaṭda ṣaḳın gel berü giç nārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 4). [ḳalma, --ma]*

Leẕẕet-i dünyāya **ḳalma** virme dil olġıl ḫalāṣ / Sen Murāduñ manṭıḳından iste himmet gel berü

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 5). [ḳalma, -ma]

Gel Murādīden al ‘aṭā ḥaberin / Tā ki **ḳalmayasın** cehāletde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 5). [ḳalmayasın, -ma, -(y)a, -sın]*

Ṭāḳatüm tarḥ eyledi mekşūf olalı mihr-bān / Ḳaplamasa mīğ-i luṭfı **ḳalmaz** idüm cān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 2). [ḳalmaz, -maz]*

Mū-be-mū bir mū cihl yaruben olındı biḥās / Ḥüsnini şerh itmediler **ḳaldılar** evlā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 2). [ḳaldılar, -dı, -lar]*

Ehl-i ‘ışḳ olan bilür ‘ışḳ ehlinüñ ḥālin yine / Ten ḥicābında **ḳalanlar** bilmediler ḥāl ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 1). [ḳalanlar, -an, -lar]*

Ne kim var ise ġayrüñ cümleden buldum nihāyet ben / Velī sende nihāyet bulmayuben **ḳaldum** efkende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 5). [ḳaldum, -du, -m]*

Neden baġlanuben **ḳalduñ** bu mekkāruñ ḫayālinde / Gel ‘aḳluñ başuña cem eyleyüp Ḥaḳdan rıżā iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 2). [ḳalduñ, -duñ]*

Merḥamet saña **ḳalupdur** ḳıl ‘ināyet naẓarın / Buriyā gibi olupdur bedenüm ṣad-pāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 4). [ḳalupdur, -up, -dur]*

Müstecmi‘ olalı bu ṣıfāt-ı beyānumuz / Zu‘mınca **ḳaldı** her birisi bir beyānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 2). [ḳaldı, -dı]*

V’Allāhi **ḳalsa** vāḥid eger noḳṭadur ‘adem / Destūr virdi līk n’idem ismi adına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 4). [ḳalsa, -sa]*

Eger maḥabbet ile mihr-i enver olduñsa / Ḳarada **ḳalmaya** nūruñ irişe bedr-aya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 4). [ḳalmaya, -ma, -y, -a]*

Ḳuluñ Murādī yā Rab ‘işyān içinde **ḳaldı** / Raḥmet umup ḳatuña uş geldi yana yana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 5). [ḳaldı, -dı]*

Yā Rabb ẕāt-ı Ḥaḳḳuñ maḫfī çü kibriyāda / Olsaydı ger küşāde **ḳalur** cihān fenāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 1). [ḳalur, -ur]*

Zīn-i ġayret baġla himmet esbine / Ey Murādī **ḳalma** yoġ u varda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 5). [ḳalma, --ma]*

Ḫayret-i kübrāda nice **ḳalsun** ol / Ḳılmaya fikr illā bī-efkārihi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1424, Beyit 4). [ḳalsun, -sun]*

Ḳulūb aḥvālini ḳalb añladı çün / Anuñ çün bir **ḳalupdur** cā içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 2). [ḳalupdur, -up, -dur]*

Ben ẕerre o ḫūrşīde dil vireli her demde / **Ḳaldum** şeb-i hicr içre irmedüm o bedr-aya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 2). [ḳaldum, -du, -m]*

Fürḳatde vü hicrānda **ḳalur** mı dil-i maḥzūn / Yoḫsa ola mı vuṣlat göre mi gözüm anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 3). [ḳalur, -ur]*

4. Oyalanmak, vakit geçirmek.

Gel ṭarīḳi gözle **ḳalma** rāhdan / İster iseñ bulasın nehc-i sedād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 4). [ḳalma, -ma]*

Gülsitān-ı dehre aldanma sebāt olmaz aña / Bī-vefādur eglenüb **ḳalmaz** gül-i ḥamrā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 3). [ḳalmaz, -maz]*

5. İradesinde olmak.

Ḳara zülfüñ ḳoyaldan başa sevdā / Ḳararı **ḳalmadı** bu göñlüm aṣlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 1). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Çoḳ olupdur bende ʿisyān olmışam ḥayrān ü zār / Luṭf **ḳalmışdur** saña yā Rabbenā senden meded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 2). [ḳalmışdur, -mış, -dur]*

Senüñ emrüñledür ḫānum bu deñlü ḳılduġum iḳdām / Murāda **ḳalsa** çoḳdan el çekerdi cümle ġavġādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 5). [ḳalsa, -sa]*

Ne yüz ile saña varam ḳılmadum saña ʿamel / Saña **ḳalmışdur** Ḫudāya cümleten kārum hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 2). [ḳalmışdur, -mış, -dur]*

ḳalmışlar [1] *Âciz, düşkün.*

Ey Murādī ẕākir ü şākirden ol her ṣubḥ u şām / Andan özge olmadı **ḳalmışlara** hergiz sened *(Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 5). [ḳalmışlara, -a]*

ḳālū bela [2] *Kālū belā: "Kıyamet gününde, biz bundan habersizdik demeyesiniz diye Rabbin Âdem oğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini çıkardı, onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki: Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Onlar da), Evet (buna) şâhit olduk, dediler." (Araf 7/172) ayetinden iktibastır.*

Ḳālū Belāda çünki yoldaş oldı baña ʿışḳ-ı dost / Meydān-ı ʿışḳ içre şehā merdāneyem ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 6). [ḳālū belāda, -da]*

Ḳālū belāda başuma ʿışḳuñ yazıldı çün / Senden ider mi bu dil-i şeydā ferāġati *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 4). [ḳālū belāda, -da]*

ḳālū belā bezmi [2] *"Evet dediler" sözünün kullanıldığı zaman; "Rabbin, Âdemoğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini almış ve onları kendilerine şahit tutarak; 'Ben sizin Rabbiniz değil miyim?' (demişti). 'Evet (buna) şahidiz,' dediler" şeklinde geçen hadisenin yaşandığı zaman A'râf suresi 7/172..*

Beni siz şanmañuz ʿışḳ ile şimdi olmışam yoldaş / Daḫı **ḳālū belā bezminde** ben hem-ḫāne-i ʿışḳam

(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 2). [ḳālū belā bezminde, -n, -de]

Ḳālu belā bezminde çün ʻahd eyledüm cānān ile / Ḥikmet kitābın oḳuyup ferzāne-i ʻışḳam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 3). [ḳālu belā bezminde, -de]*

ḳālū selāmen ḳavlünā ente's-selām minke's-selām [1] *Selam bizim sözümüzdür dediler sen selamsın selam sendendir.*

Kevn ü mekānuñ rehbere rāh-ı Ḫudāya vir delīl / **Ḳālū selāmen ḳavlünā ente's-selām minke's-selām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 3). [ḳālū selāmen ḳavlünā ente's-selām minke's-selām,]*

ḳamʿ **[1]** *Ezme, kırma, zaptetme.*

Ey Murādī ṣādıḳ iseñ ger bu ḥubb-ı yārde / Ḫāne-i dilden hemān ġayrıyı eyle ṭarḥ u **ḳam**ʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 5). [ḳamʿ,]*

kām [6] *Arzu, istek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān-baḫş olmaḳ dilerseñ bende ol bir **kām** ile / Bir kelāmında anuñ biñ mürdeler iḥyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 4). [kām,]*

kām-bīn ü kām-baḫş olmak [1] *İsteğine kavuşturan ve muradına erdiren olmak.*

Murādı ḥażret-i nāṣır murāduñ üzredür dā'im / Anuñ çün **kām-bīn ü kām-baḫş olmış** durur kāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 3). [kām-bīn ü kām-baḫş olmış, -mış]*

kām-kār olmak [1] *Muradına ermiş, isteğine ulaşmış olmak.*

ʿĀlemüñ burca dik ḥişār alasın / Ḫıdmetüñ birle **kām-kār olasın** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 6). [kām-kār olasın, -a, -sın]*

kām-rān [1] *Muradına eren, ikbal sahibi.*

Çün Murādīnüñ murādıdur murādı ins ü cān / Kāmrān oldı göñül her **kām-rāna** baḳmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 5). [kām-rāna, -a]*

kām-rān olmak [3] *Arzusuna ulaşmak; mutluluk ve sevinç içinde olmak.*

Dem-ā-dem **kām-rān olġıl** kemālüñ ber-kemāl el-ḥaḳ / Kemālüñden nice kāmilleri mest eyledi cāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 4). [kām-rān olġıl, -gıl]*

Çün Murādīnüñ murādıdur murādı ins ü cān / **Kām-rān oldı** göñül her kāmrāna baḳmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 5). [kām-rān oldı, -dı]*

Ḥicāb-ı dil ne revādur ki olmaya mekşūf / Bu ʻālem içre ʻulūm ile **kām-rān olana** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 4). [kām-rān olana, -an, -a]*

kām-yāb olmak [1] *Bahtiyar olmak, arzu edilene kavuşmak.*

Kām-yāb olmaġa kāmuñ gerek ey kām-ı cihān / Sensin erzānī ḳılan ʿizz u saʿadet yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 2). [kām-yāb olmaġa, -mag, -a]*

ḳamer [20] *Ay, mâh.*

Burūḳın neşr ider āfāka nūra ġarḳ encümler / Maʿānīdür olan aṣdāf **ḳamerdendür** żiyā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 4). [ḳamerdendür, -den, -dür]*

Murādī noḳṭa-i pergār olupdur iki ʿālemde / Ḫüsūfından selāmetdür **ḳamer** eyyāmı görmez salḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 5). [ḳamer,]*

Cemālüñ perdesin ḳaldur ki görsün ibtidādan yüz / **Ḳamer** bedri nite kim her gice açar dücādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 1). [ḳamer,]*

Cümle nücūm ile **ḳamer** olurdı bī-żiyā / Şems-i cemāl dutsa eger kim seḥāba yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 3). [ḳamer,]*

Sebāt-ı neyyir-i aʿẓam eger olmasa ʿālemde / Nücūm ile **ḳamer** bī-nūr ola böyle didi ḳaṣṣāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 2). [ḳamer,]*

Eger seyyāresin pür-nūr iderse cidd ü cehd ile / İrişür mihr ü feyżinden ider anı **ḳamer** feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 2). [ḳamer,]*

Ḳameri bir işāret itdi iki / İki dünyāyı ḳıldı bir varaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 4). [ḳameri, -i]*

Şems-i vücūdumuz bugün virdi **ḳamerlere** ziyā / Ẕerrece ger ola cüdā cümlesi oldı fi'l-ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 4). [ḳamerlere, -ler, -e]*

Ḫalvetüm saṭḥında berḳ urmış **ḳamer** / Selb-i ṭāḳat ḳılduġum tāb añladum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 3). [ḳamer,]*

Seḥāb-ı dücāsını mihrinden itdüm çü refʿ / Giderdüm **ḳamerden** ḳamu maḥv idüp ẓulmetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 3). [ḳamerden, -den]*

Çünki şaḳḳ oldı işāretle semānuñ **ḳameri** / Mihr-i enver meh ü encüm benüm içün ḫademe *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 3). [ḳameri, -i]*

Cemāl-i ḥüsn irişür āfitābdan ḳamere / **Ḳamer** żiyāsı durur berḳ uran bu baḫr u bere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 1). [ḳamer,]*

Cemāl-i ḥüsn irişür āfitābdan **ḳamere** / Ḳamer żiyāsı durur berḳ uran bu baḫr u bere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 1). [ḳamere, -e]*

Āyāt-ı ṣubḥ içinde oldı **ḳamer** münevver / Leylī-i edʿac içre seyyāredür icāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 2). [ḳamer,]*

Ḳamer sevdā ḥicābından ne var ger zīr-i men olsa / Çü tāb-ı şems-i nūrānī cihān içre ʿayān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 2). [ḳamer,]*

Āfitāb-ı ezelüñ saʿd ile ḳılmışsa ṭulūʿ / **Ḳamere** olsa muḳābil ola aʿlā güẕeri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 2). [ḳamere, -e]*

Güneşüñ nūrı çü tābında ḳılurmış **ḳameri** / Gice gündüz ne ararsın meded ey-vāy seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 3). [ḳameri, -i]*

Şuʿāʿ-ı mihri çü berḳ oldı tāb-nāk oluben / **Ḳamer** żiyāsına żamm oldı tāb-ver ḳıldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 4). [ḳamer,]*

II Sevgili.

Leyle-i ẕūlmāda gördüm bir **ḳamer** olmış ʿayān / Cümleten seyyāreler yüz urmış anuñ pāyına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 2). [ḳamer,]*

II Aşık.

Ṭoġar çün şems-i tābānum biri birinden enver çün / Ebed ẓulmet yüzin görmez **ḳamerler** maḥv olur çün yaḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 4). [ḳamerler, -ler]*

ḳamer-āsā [1] *Ay gibi.*

Lāmiʿ-i şemsi eḥad nūrını beẕl eyledi dil / **Ḳamer-āsā** anı aḫẕ eyledi aʿlādan dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 3). [ḳamer-āsā,]*

ḳamer-i bedr [1] *Dolunay.*

Ḳamer-i bedre baḳarsam beni şemsüm gözedür / Şemsüm envārı ile her yanum ażvā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 4). [ḳamer-i bedre, -e]*

ḳamer-i lā-ilāhe illā'llah [1] *Allah'tan başka ilah yoktur sözünün ay'ı, ışığı.*

Lāmiʿ oldı burūḳ ile her gāh / **Ḳamer-i lā-ilāhe illā'llah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 1). [ḳamer-i lā-ilāhe illā'llah,]*

ḳamer-i tābān ḳılmak [1] *Parlak ay haline getirmek.*

Bir ẕerre idüm evvel **ḳılduñ ḳamer-i tābān** / Şimden girü irgürgil ol mihr-i dıraḫşāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 3). [ḳamer-i tābān ḳılduñ, -du, -n]*

ḳamer-ʿiẕār [1] *Ay gibi beyaz ve parlak yanaklı.*

Ḫiṭāb irerse eger cānı iftiḫāra çeker / Fürūġ-ı mihrini yaʿni **ḳamer-ʿiẕāra** çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 1). [ḳamer-ʿiẕāra, -i]*

ḳâmet [3] *Boy, kadd.*

Rast itdüm çün vücūdum **ḳāmetin** / Pes irişdüm raḥmet-i Raḥmāna ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1168, Beyit 3). [ḳāmetin, -in]*

Cāmdur bu iki çeşmüm bāde-i ḫamrā ṭolu / **Ḳāmetüm** çeng oldı sīnem dilberā ḳānündur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 3). [ḳāmetüm, -üm]*

Ḳaddüñ oḳı ḳıldı şehā **ḳāmetüm** hemān / Ḳaşuñ ḫayāli eyledi ḫayrān bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 6). [ḳāmetüm, -(ü)m]*

ḳāmet-i bālā [1] *Uzun boy.*

Ḳāmet-i bālānı añup ey meh-i burc-ı şeref / Serv ü şemşādı ḳaçan ḳılsam temāşā aġlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 3). [ḳāmet-i bālānı, -n, -ı]*

ḳāmıʿ [1] *Kahreden, yok eden.*

Ezelde ḥükmi beşīr üzre oldı çün ḳāṭıʿ / Beşīr irişdi neẕīre neẕīrdür **ḳāmıʿ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 1). [ḳāmıʿ,]*

ḳāmiʿ olmak [1] *Kahreden, yok eden olmak.*

Ḳamudan bī-misāl el-ḥaḳ sözüm budur hemān ancaḳ / Murādī her ki ḫālifdür hemān anları **ol ḳāmiʿ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 5). [ḳāmiʿ ol,]*

kâmil [15] *İlim, fazîlet ve hüner sâhibi, mânevî meziyetleri bakımından belli bir olgunluğa erişmiş kimse. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mükemmel itdi kemālin özi kemāle kemāl / Bilürdi **kāmilini** ḳıldı cümleten inṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 3). [kāmilini, -in, -i]*

kāmil eylemek [1] *Olgunlaştırmak, kamil insan haline getirmek.*

Rūy-i dildāre muḳābil yine mir'āt-ı göñül / **Eyledi** ʿışḳ-ı ḥaḳīḳatde beni ol **kāmil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 1). [kāmil eyledi, -di]*

kāmil-i baḥr-ı ʿulūm-ı mihterīn [1] *En büyük ilim denizinin kemâle, mükemmelliğe ermiş olanı.*

Kāmil-i baḥr-ı ʿulūm-ı mihterīn / ʿĀmil-i ḥilm-i rümūz-ı bihterīn *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 6). [kāmil-i baḥr-ı ʿulūm-ı mihterīn,]*

kāmil-i īmān [2] *İmani olgunluğun ve derinliğin en ileri, en mükemmel derecesi.*

Raḥm u şefḳat oldı çün kim **kāmil-i īmāndan** / Ḫalḳa raḥm it kim bulasın maġfiret Raḥmāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 1). [kāmil-i īmāndan, -dan]*

Raḥm u şefḳat oldı çün kim **kāmil-i īmāndan** / Ḫalḳa raḥm it kim bulasın maġfiret Raḥmāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 1). [kāmil-i īmāndan, -dan]*

kāmil-i insān [4] *Olgun insan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī ṭalduġınca çıḳduġınca baḥr-ı ʿummāna / Anuñ her ḳaṭresinden **kāmil-i insān** olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 5). [kāmil-i insān,]*

kāmil-i insān olmak [1] *Olgun insan olmak.*

Bildi Murādī özin geçdi ḳamu vazdan / **Kāmil-i insān olan** oldı hemān muṭṭaliʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 5). [kāmil-i insān olan, -an]*

kamil-i mükemmel [1] *Tam manasıyla olgunlaşmış, insan-ı kamil.*

Bu ʿuḳde ḥalline bir **kamil-i mükemmel** gör / Ḥaẕer ve el-ḥaẕer olma beri ʻani'l-īmān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 3). [kamil-i mükemmel,]*

kâmilin [1] *Olgun insanlar.*

ʿUrūc-ı muḫtaṣardan oldı çün miʿrāc-ı külliyet / Pür-ekmel oldı o kim **kāmilīne** virdi ʿunvānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 2). [kāmilīne, -e]*

kāmil itmek [2] *Kemale, olgunluğa erdirme.*

Kāmil itdüm çünki ġaybümde özüm efʿālümi / ʿAyna geldüm ḫüsn-i vech üzre bulup eşkālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 1). [kāmil itdüm, -dü, -m]*

Kāmil itdüm çünki ġaybümde özüm efʿālümi / ʿAyna geldüm ḫüsn-i vech üzre bulup eşkālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 1). [kāmil itdüm, -dü, -m]*

kāmil olmak [10] *Kemale erişmek, mükemmel olmak, olgunlaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġayrıyı terk iderseñ eger **kāmil olasın** / Bāḳī kimesne ḳalmaya bāḳī Ḫudā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 3). [kāmil olasın, -a, -sın]*

kāmilü'l-ʿilm olmak [1] *İlimde kemale, mükemmelliğe erişmek.*

Añlar iseñ ger bu remzi **kāmilü'l-ʿilm olasın** / Nice ḫasta saña gele bir nefes dermān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 4). [kāmilü'l-ʿilm olasın, -a, -sın]*

kāmilü'l-vaḳt olmak [1] *Zamanın, devrin kemale ereni olmak.*

Kāmilü'l-vaḳt olmışam gerçi bu ʿaḳl u ḥilm ile / Müfredātum vāḥid oldı añladun çün sen seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 2). [kāmilü'l-vaḳt olmışam, -mış, --am]*

ḳamu [238] *Hep, bütün. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Biz āşnāları **ḳamu** yād eyledük hemān / Deryā-yı ʿışḳda olalıdan biz āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 3). [ḳamu,]*

ḳamu 'ālem [10] *Bütün dünya, herkes. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳamu ʿālem saña ḳuldur Ḫudāyā / Kerīmā pādişāhā reh-nümāyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 1). [ḳamu ʿālem,]*

ḳamu eşya [2] *Bütün şeyler, bütün nesneler.*

Taḳdīs ideli nām-ı Ḫudāyı **ḳamu eşyā** / Nezdīk-i Murādīde ider cümle şehādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 5). [ḳamu eşyā,]*

Mihr-i luṭfuñ ṭoġalı ʿālem-i enverde vücūd / Cümle insān ü melā'ik **ḳamu eşyāda** sücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 1). [ḳamu eşyāda, -da]*

ḳamu millet [1] *Bütün halk, herkes.*

Ser-ā-tā-pā muḥīṭ oldı vücūdum ḥavżı ābına / Olupdur meşreb-i ṣāfi içer andan **ḳamu millet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 4). [ḳamu millet,]*

ḳamu şey' [1] *Her şey.*

İki cihānı birbirine ṣıġduran nedür / İki kelām oldı **ḳamu şey'e** reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 4). [ḳamu şey'e, -e]*

ḳān [4] *Maden.*

Refīḳ-i 'ışḳa su'āl itmişem dilārādan / Cevāb virdi 'aceb cevher irdi **kānumuza** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 2). [kānumuza, -umuz, -a]*

Rükn-i evvelde durur āḫirümüñ erkānı / Bedenüm ger ṣorasın gevherüñ oldur **kānı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 1). [kānı, -ı]*

II Bir nesnenin kaynağı.

Dest-i luṭfuñla elüm al ayaġa ḳaldur beni / Çün keremdür saña **ḳānūn** eylegil ḫāṣıl şifā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 3). [ḳānūn, -un]*

Cihānı varını ser-cümle cemʿ itseñ bahā olmaz / Ararsañ iki dünyāyı ele girmez o **kān** el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 3). [kān,]*

kān eylemek [2] *Kaynak, memba kılmak.*

Murādī 'arṣa-i ḥikmetde çün **kān eylemiş** 'ilmi / Maʿārif kūyıdur her dem dönen ḥālāt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 5). [kān eylemiş, -miş]*

Ey Murādī gel berü ʿālem nedür ādem nedür / Her ne kim var ise gevher cümleye **kān eyledi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 5). [kān eyledi, -di]*

ḳan olmak [1] *Altın ve gümüş gibi madenlerin çıktığı maden ocağı olmak.*

Ẕerre ẕerre çekmeyen derd-i ḥabīb / Bellü bil ol cevhere **ḳan olmaya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1422, Beyit 3). [ḳan olmaya, -ma, -(y)a]*

ḳān [17] *Vücuttaki hayati sıvı.*

Ḳan ile almak vüżū' oldı çü ʿādet ʿāṣıḳa / Bize ḥācet olmadı bu kār içün bir ḳaṭre mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 3). [ḳan,]*

Mūr u māhī ẕevḳ ider ālāyı ādem neylesün / Pes namāz-ı dest içün ʿuşşāḳ ile **ḳan** eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 3). [ḳan,]*

Rāh-rev oldı göñül āteşe ḥarḳ olsa n'ola / ʿĀşıḳın öldüre maʿşūḳ yā **ḳanı** nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 4). [ḳanı, -ı]*

Viremez bu mes'ele fetvāsını şeyḫu'l-enām / Çün bu yirde **ḳan** iledür ʿāşıḳa dest-i namāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 3). [ḳan,]*

Murādī ḥubb-ı ḥālüñden ṣaḳın deyyāra fāş itme / Eger **ḳan** ola arada bu ḳana açmaz idüñ göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 5). [ḳan,]*

Murādī ḥubb-ı ḥālüñden ṣaḳın deyyāra fāş itme / Eger ḳan ola arada bu **ḳana** açmaz idüñ göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 5). [ḳana, -a]*

Men ʿaref sırrın dilerseñ bilesin īḳān ile / Ḳanuñı ṭarḥ eyleyüp bu **ḳanı** mā ḳılmaḳ gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 3). [ḳanı, -ı]*

Men ʿaref sırrın dilerseñ bilesin īḳān ile / **Ḳanuñı** ṭarḥ eyleyüp bu ḳanı mā ḳılmaḳ gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 3). [ḳanuñı, -uñı]*

Nice te'vīl ideyin ben bu cevābuñı senüñ / Ki didüñ ben yuyayın **ḳan** ile ābuñı senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 1). [ḳan,]*

Bilmezem ben kendümi ʿayb eylemeñ yārān baña / **Ḳan** ṣudan aʿlā durur bunda neme baḳmaz gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 3). [ḳan,]*

Göñül ġam-gīn gözüm nem-gīn yaşum **ḳana** boyanmışdur / Ḳıluram āh ile zārı güzel ben mübtelā senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 6). [ḳana, -a]*

Rāġıb iken raġbeti insāna saʻy itmiş meger / Pes niçün cürm ʻadd ider **ḳan** olmadı çün üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 4). [ḳan,]*

Bu çerḫ-i ser-nigūndan çekdüm nice meşaḳḳat / Şimden girü bu ʻāşıḳ **ḳanına** şalla ḳana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 8). [ḳanına, -ın, -a]*

II Gözyaşı.

Eşk-i çeşmüm yirine cānā gözümden **ḳan** aḳar / Şöyle cūş ile gelür kim sanasın ʿummān aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 1). [ḳan,]*

Çoḳdan aġlardı bu gözüm **ḳanı** / Añlamasa anı ḫayāl-i nigār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 2). [ḳanı, -ı]*

Lebüñ hicrinden ey şāhum nice bir / Aḳısar dem-be-dem gözümde **ḳanum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 6). [ḳanum, -um]*

Diñüz baña bi'llāhi göñlümi alan ḳanı / Hicrinden aḳıdur göz yaşlar yirine **ḳanı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 1). [ḳanı, -ı]*

ḳana boyanmak [1] *Kan içinde kalmak; kızarmak, kırımızı rengi almak. II Perişan olmak, acı ve keder içinde kalmak.*

Hezārān bülbüli ḳılmışdur ihlāk / Anuñ içün **boyanmış ḳana** ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 3). [ḳana boyanmış, -mış]*

ḳan aġlamaḳ [7] (Deyim) *Kanlı gözyaşı dökmek. II Çok üzülmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿIşḳ ile **ḳan aġlayan** bir eşk-rīzi isterüz / ʿĀşıḳ olmaz yanumuzda degme bir ḳallāşlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 3). [ḳan aġlayan, -(y)an]*

ḳan aḳmak [2] *Kanını akıtmak, kanını dökmek. II Kanlı gözyaşı dökmek.*

ʿAyn-ı Murādī **ḳan aḳıdur** hicr-i yārdan / Vaṣl-ı nigār bir dem anı eyle yā eḥad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 5). [ḳan aḳıdur, -ur]*

Ḫavf ider mi cāndan her kim ḳoya baş ortaya / Çeşmümüzden **ḳan aḳarsa** ol deme baḳmaz gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 4). [ḳan aḳarsa, -ar, -sa]*

ḳan içmek [1] (Deyim) *Kanını içmek. II Öldürmek, kanlar içinde bırakmak; acı ve sıkıntı vermek.*

Göñül aldanma bu dünyā ḳatı ġaddār durur / Nicenüñ **ḳanın içüpdür** ḳatı ḫūn-ḫvār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 1). [ḳanın içüpdür, -üp, -dür]*

ḳan itmek [1] *Kanlı hale getirmek.*

Ābumı **ḳan itmeyince** bilmedüm peydā nedür / Müşkil işdür bil bunı aʿley nedür aʿlā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 1). [ḳan itmeyince, -me, -(y)ince]*

ḳan ḳılmak [1] *Kan etmek. II Çok acı vermek, dert vermek.*

Geldi üstine nice biñ biñ ṭuyūr-ı muḫtelif / Kimi sālim kimisi **ḳıldı** nice **ḳan** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 5). [ḳan ḳıldı, -dı]*

ḳan olmaḳ [1] *Kan dökülmek. II Kavga ve kargaşa meydana gelmesi.*

Bu sebebdür eyleyen ḫalḳ-ı cihānı bā-cidāl / Anuñ içün yirde hem göklerde **ḳan olmaḳdadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 4). [ḳan olmaḳdadur, -mak, -da, -dur]*

ḳan yutmak [3] (Deyim) *Çok acı çekmek.*

Derd ü hicrüñden yiter **ḳan yutdı** bu bī-çāre dil / Bir daḫı bu vuṣlata bulur mıyuz bir çāre biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 2). [ḳan yutdı, -dı]*

Gün yüzüñ şavḳına māhum **ḳan yudaram** laʻl-veş / Dür gibi baġrum delindi sen leb-i mercān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 4). [ḳan yudaram, -ar, --am]*

Yudarsa laʻlveş **ḳanı** bu şeydāsını ʻayb itme / Elest vaḳtinde zülfüñ būyı ḳalmışdur dimāġında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 4). [ḳanı yudarsa, -ar, -sa]*

k’aña [3] *Ki ona.*

Ḥālümüzüñ ḥaḳīḳatin bilmedi kimsene ebed / Lākī ṣol añladı **k’aña** bildüre vāḥid eḥad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 1). [k’aña,]*

Pāre pāre oldı Sīnā ʿaks-i nūr-ı yārden / Nice ṭāḳat göstere ṣol **k’aña** peydā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 2). [k’aña,]*

Rabbine yolını taḥḳīḳ eyleyen oldur **k’ana** / Emr-i ṭahr ile muṭahhar ḳılup iḥsān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 2). [k’ana,]*

ḳanāʿat [7] *Azla yetinme, kısmete razı olma. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tefekkür şehrine vardum didi bir pīr-i maʿnā-baḫş / Sebeb ʿizzet dilerseñ bil **ḳanāʿatdür** ḳanāʿatdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 4). [ḳanāʿatdür, -dür]*

ḳanā‘at ehli [1] *Kanaatkâr.*

Ey Murādī ṭālib-i ‘izzet olursañ bilmiş ol / Ḳıl ḳanā‘at kim **ḳanā‘at ehli** oldı pādişāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 5). [ḳanā‘at ehli,]*

ḳanā‘at eylemek [1] *Haline rıza göstermek.*

Ey dil ṭayanma cāha şādān olam dir iseñ / Dā’im **ḳanā‘at eyle** sulṭān olam dir iseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 1). [ḳanā’at eyle,]*

ḳanāʿat itmek [2] *Yetinmek.*

Bir tāc ile bir ḫırḳa vü bir nān bize kāfī / Bir bizcileyin kimse **ḳanāʿat idemezler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 3). [ḳanāʿat idemezler, -emez, -ler]*

Her kim ki **ḳanāʿat ide** pīşe / Bil iki cihāna pādişādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 542, Beyit 4). [ḳanāʿat ide, -e]*

ḳanāʿat ḳılmak [4] *Kısmete razı olmak, bir şeyi yeter görüp fazlasını istememek, yetinmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sulṭān-ı cihān oldı şu kim **kıldı kanāʿat** / Şol kim ola ḳāniʿ o durur ehl-i saʿādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 1). [kanāʿat kıldı, -dı]*

ḳanā‘at yolı [1] *Elindekine yetinme yolu, azla yetinme.*

Ṭamaʿ terk idüben gözle **ḳanā‘at yolını** / Gözi seyr eylemez illā ki bir avuc ṭoprak *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 28, Beyit 2). [ḳanā’at yolını, -(n)ı]*

ḳanad [4] *Kanat. II Koruma, himaye; rehberlik, yol göstericilik. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAceb deryā-yı tevḥīdi **ḳanadum** fülk idüp gezdüm / N’idem ben ġayrı mellāḥı delīl-i bī-zevālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 3). [ḳanadum, -um]*

ḳanad açmak [2] *Kanat açmak, uçmaya yeltenmek. II Bir işe başlamak, bir durumun hakim olması.*

Sāḥa-i ḳudretde çün **açdum ḳanad** / Ṭayr idüp geçdüm yine ebrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 2). [ḳanad açdum, -du, -m]*

II Birini korumak, himaye etmek.

Maġrib ü maşrıḳa **ḳanad açdı** / ‘Alem-i lā-ilāhe illā’llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 3). [ḳanad açdı, -dı]*

ḳanādil-i maḥabbet [1] *Sevgi kandili.*

Ḳanādil-i maḥabbetdür yanan hücrāt-ı ḳalbümde / Cemālidür hüveydā her seḥer mir’āt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 1). [ḳanādil-i maḥabbetdür, -dür]*

ḳanāṭır [1] *Kantarlar.*

Ṣıraṭ-ı müstaḳīm üzre **ḳanāṭırın** ḳurar berzaḫ / Teġāfül eyleyimezseñ geçersin cennet ü dūzaḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 1). [ḳanāṭırın, -ın]*

k’anda [2] *Ki onda.*

Devām-ı dem devām olsun dem olsun ey Murādī dem / Müdām olsun müdāmuñ **k’anda** bir dem nice biñ demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 5). [k’anda,]*

Her ki seni görüp bile söyle aña Murādīyā / Baḥr-ı eḥad cevāhirin vaṣfını **k’anda** dirmişüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 5). [k’anda,]*

k’andan [1] *Ki ondan.*

ʿAzīzüm nūr-ı vech-i yāre ṭāḳat kimse göstermez / Nedür bu ʿışḳ-ı dil **k’andan** ferāġat kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 1). [k’andan,]*

ḳande [30] *Nerede. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sen olma denīlerle muṣāḥib yüri zinhār / Her dem araġıl **ḳande** ki var ehl-i siyādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 3). [ḳande,]*

ḳand-ı mükerrer [1] *Tekrar tekrar kaynatılarak özenle yapılmış şeker, tatlı.*

Ḥayāt-efzā durur her ḫasta-i cān üstine dā’im / Murāduñ ṭatlu elfāẓı hemān **ḳand-ı mükerrerdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 5). [ḳand-ı mükerrerdür, -dür]*

ḳand-ı nebat [1] *Beyaz şeker.*

Manṭıḳ-ı aʿlā bulupdur ṭūṭi-i sebz-i revān / Çünki ol āb ile ḫalt idüp içer **ḳand-ı nebāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 3). [ḳand-ı nebāt,]*

ḳand-i zülal [1] *Saf, soğuk suyun şeker gibi olan tadı.*

Nesīm-i luṭf eser çün kim muʿaṭṭardur meşām-ı dil / Aḳar mā-ı leẕīẕi feyż alup **ḳand-i zülālinden**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 3). [ḳand-i zülālinden, -in, -den]

ḳandīl-i vücūd [1] *Beden, varlık kandili.*

Miḥneti çekdükce müstaḥkem olupdur ḥabl-i ʿışḳ / Bağlu **ḳandīl-i vücūda** nūr ile bālādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 2). [ḳandīl-i vücūda, -a]*

ḳandīl-i zücāc [1] *Sırça, cam kandil.*

Andan itdi iḳtibāsı cümle **ḳandīl-i zücāc** / Lemʿa-i kandīl nūrından münevver beyt-i dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 2). [ḳandīl-i zücāc,]*

ḳandurmak [4] *İçme isteğini tamamen karşılayacak kadar içirmek. II Bir gereksinimini, bir isteğini yeteri kadar karşılamış olmak, doymak. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī yümn-i himmetde Muḥammed mīmi serçeşmeñ / Ḳamu ʿaṭşānı **ḳandurduñ** dehānuñ ġaym-ı māṭardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 5). [ḳandurduñ, -du, -n]*

kāne ḍuḥā [1] *Sabah oldu [Kuşluk vaktine and olsun! (93/Duha 1)].*

Rāġıb-ı sırra bir ḫaber ṣordum / Pes cevābında didi **"Kāne ḍuḥā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 2). ["kāne ḍuḥā",]*

kāne ḥayyen bi-ḥayāti velehü'l-ḥayyü ṣamed [1] *O ebedī diridir ve O hayy ve samettir.*

Kāne ḥayyen bi-ḥayāti velehü'l-ḥayyü ṣamed / Çün Murādīde anuñ oldı bu ẕāt-ı efʿāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 801, Beyit 5). [kāne ḥayyen bi-ḥayāti velehü'l-ḥayyü ṣamed,]*

kāne ḥayyen ebed velā mevta [1] *Ebedī olarak o diridir, ölü değildir.*

Her ki cānunı virdi cānāna / **Kāne ḥayyen ebed velā mevtā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 90, Beyit 2). [kāne ḥayyen ebed velā mevtā,]*

kāne ḥayyen velā yuṣību memat [1] *O haydır, ona ölüm isabet etmez.*

Buldı ʿışḳ ile çünki Mevlāsın / **Kāne ḥayyen velā yuṣību memāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 203, Beyit 2). [kāne ḥayyen velā yuṣību memāt,]*

kāne iẕā ṭāli'an aḳmāruhu [1] *Onun ayları doğduğu zaman.*

Zeyyentü'l-ḳalbe bi-envārihi / **Kāne iẕā ṭāli'an aḳmāruhu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1424, Beyit 1). [kāne iẕā ṭāli'an aḳmāruhu,]*

kāne lenā cevābühā ʿaynüke ʿayni hākeẕā [1] *Bize cevabı şu oldu: senin gözün benim gözümdür böylece.*

Züyyine bi'l-cemālihi inkeşefet ġıṭā'uhā / **Kāne lenā cevābühā ʿaynüke ʿayni hākeẕā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 1). [kāne lenā cevābühā ʿaynüke ʿayni hākeẕā,]*

kāne min-nūru murādin ṭamā'et arż u sema [1] *Arz ve sema Murat'ın nurundan sükūnete erdi.*

Ḳurbühü maḥżu murādin ve-limen cā'e beşīr / **Kāne min-nūru murādin ṭamā'et arż u semā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 124, Beyit 5). [kāne min-nūru murādin ṭamā'et arż u semā,]*

kāne rabbüke mesebbibe'l-esbāb [1] *Rabb'in bütün sebepleri yaratandır.*

Uṭlubü'l-ʿafve min ʿafvi murād / **Kāne Rabbüke mesebbibe'l-esbāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 5). [kāne rabbüke mesebbibe'l-esbāb,]*

kāne rāżin iẕā yeci'ü ḳażā [1] *Kaza geldiğinde kazaya razı olur.*

Her ki bulmaḳ dilerse vaṣl-ı ḥabīb / **Kāne rāżin iẕā yeci'ü ḳażā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 90, Beyit 3). [kāne rāżin iẕā yeci'ü ḳażā,]*

kāne sāmi'ān cemī'ān mā fī'd-dāreyni mine'l-ḫalāyıḳ vü kellā aḫẕ vā miḳdāri sem'uhu bi-himmet [1] *Her iki cihanda yarattıklarının tamamını işitendir.*

Kāne sāmi'ān cemī'ān mā fī'd-dāreyni mine'l-ḫalāyıḳ / Vü kellā aḫẕ vā miḳdāri sem'uhu bi-himmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1443, Beyit 3). [kāne sāmi'ān cemī'ān mā fī'd-dāreyni mine'l-ḫalāyıḳ vü kellā aḫẕ vā miḳdāri sem'uhu bi-himmet,]*

kāne ṣanī'an min āsārihi [1] *Eserlerini yapandır.*

İster iseñ bilmek eserden Murād / **Kāne ṣanī'an min āsārihi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1424, Beyit 5). [kāne ṣanī'an min āsārihi,]*

kāne sevdā'i bi'l-beyāżi mucīb [1] *Siyah idi onu beyazlandırmakla (duasına) cevap verdi.*

Kāne sevdā'i bi'l-beyāżi mucīb / Ẓulmet içre bulınur āb-ı ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 4). [kāne sevdā'i bi'l-beyāżi mucīb,]*

kāne vaḥīdā [1] *Eşi benzeri yoktu.*

"Men kāne yerānī fe-yerānī"de ḳonuldı / Ṣol kimse ki anı diledi **"kāne vaḥīdā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 5). ["kāne vaḥīdā",]*

kāne'l-ʿaṭā'ü'l-muṭlaḳā hāẕe'l-ʿaṭā niʿme'l-ʿaṭā [1] *O mutlak ihsan sahibidir. Bu ihsan ne güzel ihsan.*

Semʿüme geldi bir ṣadā "hāẕe'n-nidā hāẕe'n-nidā" / **Kāne'l-ʿaṭā'ü'l-muṭlaḳā hāẕe'l-ʿaṭā niʿme'l-ʿaṭā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 1). [kāne'l-ʿaṭā'ü'l-muṭlaḳā hāẕe'l-ʿaṭā niʿme'l-ʿaṭā,]*

kānet nidā'en dāyimen min-ʿilminā min-ʿilminā [1] *İlmimizden, ilmimizden sürekli bir nida idi.*

Çün münteşirdür ʿāleme bir ẕerre ʿilminden ḫaber / **Kānet nidā'en dāyimen min-ʿilminā min-ʿilminā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 4). [kānet nidā'en dāyimen min-ʿilminā min-ʿilminā,]*

ḳanġı [6] *Hangi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu*

nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murādī derd-i ʿışḳuñ yine dermānı ḥabīb / **Ḳanġı** derd ola ḥabībüm kim devā olmaz añа *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 5). [ḳanġı,]*

ḳanġı birin [1] *Hangi birini.*

Ol baña şol ḳadar ḳılur iḥsān ḥisābı yoḳ / **Ḳanġı birin** anup daḫı şükrin edā idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 3). [ḳanġı birin,]*

k'anı [1] *Ki onu.*

İster iseñ isteme sivādan / Gözle **k'anı** sırr-ı evliyādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 542, Beyit 5). [k'anı,]*

ḳanı [44] *Hani, nerede. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Geldi Murādī ʿāleme ādem **ḳanı** başīr / Anı bilen bilür ki nedür sırr-ı kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 5). [ḳanı,]*

ḳānīʿ [3] *Kanaat edici, eden, hâlinden hoşnut, nasibine razı.*

Şol kimse ki **ḳānīʿdür** her vech ile şāyiʿdür / Görmez yüzini faḳruñ şunda ki ġınā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 2). [ḳānīʿdür, -dür]*

Murāduñ oldı cihān cümleten yanında giyāh / Tecemmülātı ḳoyup bir ʿabāya **ḳānīʿ** imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 5). [ḳānīʿ,]*

İster iseñ ġınā eger ṣanʿat idin ḳanāʿati / Diler iseñ ʿazīzi ger sen anı **ḳānīʿ** añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 4). [ḳānīʿ,]*

ḳānīʿ eylemek [1] *Kanaat eden olmak.*

Ger ġınāya mālik iseñ **eyle ḳānīʿ** nefsüñi / İki çeşmüñ olmasun hergiz gedā vü şāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 3). [ḳānīʿ eyle,]*

ḳānīʿ-i nān-ı cevin olmak [1] *Arpa ekmeğine kanaat eden olmak.*

ʿİbret ile naẓar it ʿāleme ʿibret demidür / **Ḳānīʿ-i nān-ı cevin ol** ki ḳanāʿat demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 1). [ḳānīʿ-i nān-ı cevin ol,]*

ḳānīʿ olmak [11] *Kanaat etmek, yeterli bulmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sulṭān-ı cihān oldı şu kim kıldı kanāʿat / Şol kim **ola ḳānīʿ** o durur ehl-i saʿādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 1). [ḳānīʿ ola, -a]*

ḳānit olmak [2] *İtaatli, bağlı, dindar olmak.*

ʿĀlim-i sırr-ı ḫafıyyāt oldı Rabbü'l-ʿālemin / **Ḳānit olġıl** ol Kerīm'e luṭfı ālāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 4). [ḳānit olġıl, -gıl]*

Ḳānit olmaya şu kim emrüñe cāna im-rūz / Ḳayd u bend ile seḥerden anı divāne getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 3). [ḳānit olmaya, -ma, -(y)a]*

ḳanḳı [1] *Hangi.*

Almışuzdur biz zemīn ü āsumānı cümleten / **Ḳanḳı** yirde kim dilerseñ biz o cāyīlerdenüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 3). [ḳanḳı,]*

k'añla [1] *Ki anlamak, kavramak.*

Ḳālıb-ı cisminde cismin maḥż-ı ḥikmet añlamış / Şol mubaṣṣar **k'añlamış** idrākini kerrāt ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 3). [k'añlamış, -mış]*

ḳanlu [1] *Kana bulanmış, kanla dolu olan.*

ʿAḳl ü dānişden mücellā oldı dil āyīnesi / **Ḳanlu** oldur kim maḥabbetden bir ola sīnesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 1). [ḳanlu,]*

ḳanmak [5] *Doymak.*

Murādīnüñ bu vechinden nice vech eylemiş ẓāhir / Velīkin şol kişi **ḳanmış** durur k'içe zülālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 5). [ḳanmış, -mış]*

Saḳayhüm şerbetin biñ kerre virse **ḳanamaz** ʿāşıḳ / Eger olmasa āb-ı nuṭfı ḳılurdı helākeyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 3). [ḳanamaz, -a, -maz]*

Bu çerḫ-i ser-nigūndan çekdüm nice meşaḳḳat / Şimden girü bu ʿāşıḳ ḳanına şalla **ḳana** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 8). [ḳana, -a]*

Ru'yete açdı niḳābın bu iki dīdelere / Vuṣlatı ābı ile **ḳandı** bu hicrüñ ʿaṭaşi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 2). [ḳandı, -dı]*

1. Doymak 2. Tuzağa düşmek, oyuna gelmek.

Şarāb-ı vuṣlatuñ bir cürʿasın ẓevk eyleyen ʿāşıḳ / Eger cāmuñ ṭolusın saña virürlerse **ḳanma** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 3). [ḳanma, -ma]*

ḳana ḳana [2] *Kanıncaya kadar, doya doya. II Bir duygunun hakim olması.*

Vaṣluñ şarābın ey yār ṣun baña **ḳana ḳana** / Hicrān elinde bağrum ġarḳ oldı ḳana ḳana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 1). [ḳana ḳana,]*

Vaṣluñ şarābın ey yār ṣun baña ḳana ḳana / Hicrān elinde bağrum ġarḳ oldı **ḳana ḳana** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 1). [ḳana ḳana,]*

ḳanṭara [1] *Taştan yapılan kemerli büyükçe köprü.*

Ḳanṭaradur ṣırāṭı çün ṣarṭ ile başdı dil ḳadem / Kā'im olursañ ʿarṣada ʿışḳı ola saña sened *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 3). [ḳanṭaradur, -dur, -]*

ḳānun [3] *Emir, hüküm.*

Ṭoġrıluḳdur baña rāhuñda kifāyet eyleyen / ʿĀşıḳ-ı dil-ḫastaya budur şifā **ḳānūndur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 3). [ḳānūndur, -dur]*

Çün ena'llāh āyetin yazdı ḳalem nūn üstine / Anuñ içün ḥükmi cārīdür bu **ḳānūn** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 1). [ḳānūn,]*

II Kanun enstrümanı.

Cāmdur bu iki çeşmüm bāde-i ḫamrā ṭolu / Ḳāmetüm çeng oldı sīnem dilberā **ḳānūndur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 3). [ḳānūndur, -dur]*

ḳānūn-ı ezel [1] *Çok eskiden beri kâide, kural, nizam olan.*

Ḳānūn-ı ezeldedür şifā çün / Bu sırrı velīler itmiş iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 4). [ḳānūn-ı ezeldedür, -de, -dür]*

ḳanūṭ [1] *Ümitsiz olur [İnsan, iyilik istemekten usanmaz da, kendisine bir kötülük gelince umutsuzluğa düşer, üzülüverir (41/Fussilet 49)].*

Didüñ çünki Lā-taḳneṭū olmazam ben **ḳanūṭ** / İderven bu şükrümle zīrā ziyāde recā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 2). [ḳanūṭ,]*

ḳanūṭ olmak [1] *Ümitsiz olmak.*

Ben senüñ raḥmetüñi gözlerüm **olmam** çü **ḳanūṭ** / Ki resūlüñ ne ki bildürdi peyāmuñ ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 2). [ḳanūṭ olmam, -ma, -m]*

ḳapanmak [1] *Kapalı hale gelmek.*

Oḳuyam çünki ben sebʿa'l-mesānī ism-i Ḥaḳḳ ile / Sekizdür acılan yedi **ḳapanur** ḳılmaz āzārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 4). [ḳapanur, -ur]*

ḳaplamak [25] *Kaplamak, sarmak.*

Netāyic **ḳapladı** iki cihānı ḳabż ü basṭ ile / Heyūlāda hüveydādur ne kim var cümleten maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 3). [ḳapladı, -dı]*

Çün siyeh-pūş olasın ey meh-i tābān-ı cihān / **Ḳaplamışdur** şanasın āb-ı ḥayātı ẓulümāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 2). [ḳaplamışdur, -mış, -dur]*

ʿĀşıḳ olalı bu göñül zār ile āh içindedür / **Ḳapladı** dūd-ı cismümi dūd-ı siyāh içindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 1). [ḳapladı, -dı]*

Çün Murādī başlaya bir dem kelāmuñ ḳāline / Nekhet-i ḫūb ʿālemi **ḳaplar** feraḥ bulur dimāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 5). [ḳaplar, -r]*

Rūh-ı ḳudüs ḳamu melek dā'ir-i ʿālem oldı çün / ʿArş ile ferşi **ḳaplayan** cümle-i perr ü bāle bak *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 3). [ḳaplayan, -yan]*

Murādī lücce-i deryādan aldı bir gevher / Eridi şu oluben **ḳapladı** nice ʻummān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 5). [ḳapladı, -dı]*

II Etkisinde bırakmak.

Cürm ile ḫaṭāma n'ola baḳmasañ eyā şāh / Luṭf ü keremüñ **ḳapladı** dünyāyı ser-ā-pā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 4). [ḳapladı, -dı]*

İsm ile **ḳapladı** ʿālemleri nām ile vücūd / Anuñ içün didiler ʿilm iledür ad-ı şıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 2). [ḳapladı, -dı]*

Vuṣlatda viṣāl ile özin bilmedi ḳatʿā / Bir leẕẕete irdi ki anı **ḳapladı** dehşet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 2). [ḳapladı, -dı]*

Ser-be-ser emvāc uraldan dilde deryā-yı şühūd / Anuñ içün **ḳaplamışdur** ʿālemi bu āb-ı cūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 1). [ḳaplamışdur, -mış, -dur]*

Ḫayālūñ ḫaylī **ḳapladı** dil aña eylemez meyli / Nice ḳılsun aña meyli aña ayru temāşādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 4). [ḳapladı, -dı]*

Taḥayyür **ḳapladı** ʿālemleri ḥüsn-i cemālüñden / Anuñ çün zindeler bī-ʿaḳl mevt-i ḫ∨āba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 4). [ḳapladı, -dı]*

ʿIşḳı **ḳapladı** Murādīyi ḳomaz ʿaḳla gele / Çıḳmaz ol noḳṭa ki dā'ire-i pergāle düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 5). [ḳapladı, -dı]*

Berḳ ura nūr-ı cemālüñ çü hüveydā görinür / Kibriyā **ḳapladı** līkin anı iḫfā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 1). [ḳapladı, -dı]*

Eylemiş bir ḫāne anda kim muḥīṭ-i ʿāmdur / **Ḳaplamışdur** kün fekānı nitekim bir mā'ī ṭās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 2). [ḳaplamışdur, -mış, -dur]*

Eylemiş bir ḫāne anda kim muḥīṭ-i ʿāmdur / **Ḳaplamışdur** kün fekānı nitekim bir mā'ī ṭās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 2). [ḳaplamışdur, -mış, -dur]*

Bezm-i belāda oldı dile ibtidā-yı ʿışḳ / Başdan ayaġa **ḳapladı** cānı ʿaṭā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 1). [ḳapladı, -dı, -]*

Ḥaḳḳā budur ki geldi saʿādet bölük bölük / Eṭrāfumuzı **ḳapladı** devlet bölük bölük *(Murâdî Dîvânı, Gazel 745, Beyit 1). [ḳapladı, -dı]*

Ḥamd ü minnet ṣad hezārān yāredür her minnetüm / **Ḳaplamışdur** dü-cihānı anuñ içün heybetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 1). [ḳaplamışdur, -mış, -dur]*

Yiyüp içüp yatup uyuma behāyim gibi sen / Ṭāʿat-i Ḥaḳda durış nefsüñi **ḳaplasın** ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 4). [ḳaplasın, -sın]*

Taḥayyür **ḳapladı** cānı anuñ yā n'ola dermānı / Devā senden yine aña ṭalebdür cān ile dilden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 2). [ḳapladı, -dı]*

Gördi deryā ortasında bir ḥışār / **Ḳaplamış** cümle burūcın dil ü cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 2). [ḳaplamış, -mış]*

Ḳapladı çünki ʿālem-i ṣuveri / Yirde vü gökde ḳalmadı ḳayġu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 4). [ḳapladı, -dı]*

Ṭāḳatüm tarḥ eyledi mekşūf olalı mihr-bān / **Ḳaplamasa** mīġ-i luṭfı ḳalmaz idüm cān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 2). [ḳaplamasa, -ma, -sa]*

Taḥayyür **ḳapladı** ins ile cinni cümle eşyāyı / O ḫayretden ḫalāṣ içün didiler cümleten Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 2). [ḳapladı, -dı]*

Taḥayyür **ḳapladı** ʿaḳlum velī kārum revān oldı / Ṭaġıldı ser-te-ser fikrüm revān-ı ins ü cān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 1). [ḳapladı, -dı]*

ḳapmak [3] *Almak, ele geçirmek.*

ʿArṣa-i heybetde **ḳapdı** devletüñ kūyını pes / Her neye kim el ura kārında ol aḳvā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 3). [ḳapdı, -dı]*

Mir'āt-ı ġayba nāẓır olan seyr ider ʿuyūn / Āyīnesin **ḳapar** ḫaṭ ü ḫālüñ gören senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 3). [ḳapar, -ar]*

Şemʿ-i ʿaḳlı yaḳmışam bezmümde yārüñ dün gice / Şuʿle **ḳapdum** çün añı mihr-i hüveydā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 3). [ḳapdum, -du, -m]*

ḳapu [19] *Kapı. II Huzur, kat.*

Murādī ʿışḳa düşen añlar ʿāṣıḳ aḥvālin / **Ḳapusına** gelüp ol yārden su'ālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 5). [ḳapusına, -(s)ı, -(n)a]*

II Allah'ın huzuru, katı.

ʿĀlem senüñ **ḳapuñda** ḳuldur / Senüñdür ḳabż u basṭ ifnā vü iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 3). [ḳapuñda, -n, -da]*

Ḳıl dīde-i ʿaḳlumı benüm rūşen ü bīnā / Ṭutdum yüzümi **kapuña** luṭf issi Ḫudāyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 1). [kapuña, -n, -a]*

Ḳapuña niçün sürmeyeyin rūy-i siyāhum / Her şāh u gedā saña açar dest-i temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 3). [ḳapuña, -n, -a]*

Kimüñ ḳapusına varalum ey şeh-i ʿālem / **Ḳapuñ** gibi şāhā var iken bāb-ı muʿallā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 4). [ḳapuñ, -n]*

Kerīm **ḳapusına** ṭutmışuz dem-ā-dem yüz / İki cihānda anuñ çün mükerremüz cāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 2). [ḳapusına, -sı, -(n)a]*

Ḳulum **ḳapuña** yüz sürüp gelmişem yā ġanī / Sana yaraşur ʿizzet-i salṭanat kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 120, Beyit 3). [ḳapuña, -n, -a]*

Ḳapuñdan özge yoḳ durur ey Ḥaḳ baña sened / Dergāhuña senüñ iderem bu duʿā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 6). [ḳapuñdan, -ñ, -dan]*

Virdüñ Murāda ʿizzeti sen bir ʿazīzsin / **Ḳapuñda** bende oldı ḳamu māsivā senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 5). [ḳapuñda, -ñ, -da]*

Kelām-ı ehl-i ḥaḳdur bu bunı gūş eyle cān ile / Menāṣıb ister iseñ ger Ḫudānuñ **ḳapusına** gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 4). [ḳapusına, -(s)ı, -(n)a]*

İlāhī ḳıl Murādīye ʿaṭālar / **Ḳapuñda** ola ol her laḥẓa sā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 5). [ḳapuñda, -(ñ)da]*

Murādī ḳuluna yā Rab ʿināyet ḳıl hidāyet ḳıl / Muḳarreb ola **ḳapuñda** niteki İbrāhim Edhem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 14). [ḳapuñda, -(ñ)da]*

Yüzüm **ḳapuna** ṭutmışam bilmezem ġayrı cāy / Seni bilürem ancaḳ ey Ḥayy-ı Rabb-i ʿaẓīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 2). [ḳapuna, -(ñ)a]*

Murādī çāgerüñ cānā eger **ḳapunda** bulsa cā / Bulurdı devlet-i bāḳī olurdı dā'imā ḫandān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 5). [ḳapunda, -ñ, -da]*

Ḳapuñda cümle şehler olupdur ḳamu gedā / Ey ḳādir-i vāḥid senüñ emrüñde bu cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1134, Beyit 2). [ḳapuñda, -ñ, -da]*

Murādī **ḳapuna** geldi meded umup yā Rab / Saña ne kim ola elyaḳ sen anı ḳıl iḥsān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1139, Beyit 5). [ḳapuna, -(ñ)a]*

Sırr-ı ʿışḳı bilmege kim eyler ise ārzū / Bu Murāduñ **ḳapusından** ġayrı yoḳ yalvarası *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 5). [ḳapusından, -sın, -dan]*

Żaʿīfem **ḳapuna** geldüm dilenci / Beni sen ḳılmaġıl ḫalḳun gülünci *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 4). [ḳapuna, -(ñ)a]*

Senden özge yā kime yalvarayın / **Ḳapuñı** ḳoyup yā ḳande varayın *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 30, Beyit 3). [ḳapuñı, -ñ, -ı]*

ḳapuña gelmek [2] *Kişinin kendinden yüce birinin huzuruna çıkması. II Kulun Allah'a yönelmesi.*

Bildüm günāhumı ḳamu **ḳapuña geldüm** yüz sürü / Yā Rabbī derven yalvara etaġfiru'llāh el-ʿaẓīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 940, Beyit 2). [ḳapuña geldüm, -dü, -m]*

Şāhum **ḳapuña gelmişem** aṣl-ı murād içün / Ḳıldum taẓallümi saña ʿadl ile dād içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 1). [ḳapuña gelmişem, -miş, -em]*

ḳapuña yüz süri gelmek [1] (Deyim) *Kapısına yüz sürmeye gelmek. II Medet ummak.*

Ḳapuña yüz süri geldüm ḳamu eksüklügüm bildüm / ʿAceb n'olısar aḥvālüm benüm maḫşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 2). [ḳapuña yüz süri geldüm, -dü, -m]*

ḳapusına varmak [1] *Gitmek, ulaşmak.*

Kimüñ **ḳapusına varalum** ey şeh-i ʿālem / Ḳapuñ gibi şāhā var iken bāb-ı muʿallā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 4). [ḳapusına varalum, -alu, -m]*

kaʿr [1] *Derinlik, dip.*

Gel berü Ḥūt oluben çıḳma deñiz **kaʿrından** / Tā ḥayāta iresin ol niʿam-ı ʿuẓmādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 2). [kaʿrından, -ı, -n, -dan]*

kar [1] *Havada beyaz ve hafif billurlar biçiminde donarak yağan su buharı.*

Ḳaçan fānī ola ḳuyruḳ otından / Biter bir daḫı rengi **ḳara** beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 3). [ḳara, -a]*

kār [147] *1. İş, amel.*

Līkin bizümle oldı yine ol bize enīs / Arada bir bahāne olupdur bu **kāruma** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 4). [kāruma, -um, -a]*

Dā'imā **kārum** benüm ʿişyāndur yā Rabbenā / Ḥażrete lāyıḳ olan ġufrāndur yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 1). [kārum, -um]*

Ḳan ile almak vüẕū' oldı çü ʿādet ʿāşıḳa / Bize ḥācet olmadı bu **kār** içün bir ḳaṭre mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 3). [kār,]*

Ey Murādī āhīlük (bil) degmenüñ **kārı** degül / Lāki sa'y it "Leyse li'l-insāni illā mā seʿā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 5). [kārı, -ı]*

Ne revādur ḳılasın sen beni ġayra muḥtāc / Ḥāşa li'llāh ḳılasın baña bu **kārı** maḥżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 4). [kārı, -ı]*

Nebt ile revnaḳ-ı küllī vire enbāt-ı ḥüsn / Bitüre her işini kār ile **kārında** ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 3). [kārında, -ın, -da]*

Murādī cemʿi cemʿ itmek degildür degmenüñ **kārı** / "Fe-emmā" söyle güftārın bilür anı olan dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 5). [kārı, -ı]*

Eger kāzım degilmişseñ nic'olurdı ʿaceb aḥvāl / Ḳamu **kāruñ** çü ḥikmetdür ḳılınmaz ḥikmetün ifşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 3). [kāruñ, -un]*

Çü bildi **kārumızı** aña göre ḳıldı ʿaṭā / Ki āb-ı raḥm ṣoyundurdı āteşin meselā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 1). [kārumızı, -umuz, -ı]*

Her ne kim gelse bize sālim olur biz sıḳayuz / Bizüm efkār ile **kārımuza** rehber tevvāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 2). [kārımuza, -ı, -muz, -a]*

Ger dilerseñ çekmeyesin sen żarar / Ey Murādī ivme **kāruñ** yāb yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 5). [kāruñ, -un]*

Cāna tenin degişdi cān ü tenin virenler / **Kārında** fāʿil oldı her kim ki buldı ruḫṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 4). [kārında, -ın, -da]*

Refīḳümdür ḳamu **kārumda** hem-dem / Nihān u hem ʿayānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 4). [kārumda, -um, -da]*

İrgürdi çünki daʿvā-yı bürhāna insilāḫ / Ol demde **kārın** eyledi merdāne insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 1). [kārın, -ın]*

Ġayeti ḳuṣvā gözetdüm añladum **kārum** nedür / Ben murādum maṭlabında bulmışam ġāyet murād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 3). [kārum, -um]*

Murāduñ bilmeyen **kārın** bilemez kendü eṭvārın / Kişiye elzem olan bil dirāyetdür dirāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 5). [kārın, -ın]*

Ezelden tā ebed **kāruñ** baña luṭf u ʿināyetdür / Hidāyetdür ḥabībüm bu hidāyetdür hidāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 1). [kāruñ, -un]*

Murādī merd-i kār oldur yañılmaz ola **kārında** / Dilinde ẕikri nāmı ḳalbinüñ ẕikrinde ẕikrādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 5). [kārında, -ı, -n, -da]*

Tevāżuʿ eylegil ey dil tevāżuʿdur çü **kār** aṣlı / Tevāzuʿ ḳıl dilerseñ ger derūnuñı ola pür-nūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 6). [kār,]*

Dem ü mādan geçerseñ ger dem ü mādan olur **kāruñ** / Dem-ā-dem eşküñ ola dem demidür dem ki bu demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 3). [kāruñ, -uñ]*

ʿĀlemüñ **kārın** ki gördüm ʿilmi peydāsındadur / Her neye ḳıldum naẓar anuñ temennāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 1). [kārın, -ın]*

ʿArṣa-i heybetde ḳapdı devletüñ kūyını pes / Her neye kim el ura **kārında** ol aḳvā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 3). [kārında, -ı, -n, -da]*

Mā-hüve'l-ḥaḳḳdur saña bu cümle güftārum benüm / Ġayrı kāra beñzemez bir özge işde işbu **kār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 4). [kār,]*

Mā-hüve'l-ḥaḳḳdur saña bu cümle güftārum benüm / Ġayrı **kāra** beñzemez bir özge işde işbu kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 4). [kāra, -a]*

Ger Murādī ṣorar iseñ kim nenüñ **kārındadur** / Ehl-i ʿışḳa ḳāḍī olmış ḥüccet imżāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 6). [kārındadur, -ın, -da, -dur]*

İhtiyāc itdüm ḳamu **kārumdan** anuñ kārını / İşbu maʿnī şerḥi ol dem ḫāṭıra ḳıldı ḥuṭūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 2). [kārumdan, -um, -dan]*

İhtiyāc itdüm ḳamu kārumdan anuñ **kārını** / İşbu maʿnī şerḥi ol dem ḫāṭıra ḳıldı ḥuṭūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 2). [kārını, -ı, -n, -ı]*

Perdesinde böyle dür keşf olsa nic'olurdı **kār** / Ḥôş ʿaceb ḥesnā imiş bi'llāhi ol ḳūtü'l-ḳulūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 3). [kār,]*

Ṣafḥa-i kübrāyı gördüm bir münaḳḳaş levḥdür / Kilk-i ḳudret yazmış anda her ne kim var cümle **kār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 4). [kār,]*

ʿIşḳ ile bir yirde ʿār itmez ḳarār ey cān-ı men / ʿĀşıḳ olmaz şol kişi kim **kārını** bā-ʿār ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 3). [kārını, -ı, -n, -ı]*

Çün bu şūret ʿālemine gelmişem bir **kār** içün / Ḫasta-i ʿayn-ı vücūdı dā'irem pergār var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 2). [kār,]*

Bil ve āgāh ol göñül taḳdīr-i Ḥaḳdur cümle **kār** / Ey kemālüm gözleyen kārumda gözle kim ne var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 1). [kār,]*

Bil ve āgāh ol göñül taḳdīr-i Ḥaḳdur cümle kār / Ey kemālüm gözleyen **kārumda** gözle kim ne var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 1). [kārumda, -um, -da]*

Gülsitān içre ʿaceb bülbüllerüñ feryādı ne / Güş-ı hūşı ṭutsañ añlarduñ ne müşkil **kārdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 3). [kārdur, -dur]*

Rāzumuz fikr-i ḥabībe çün muvāfıḳ **kārdur** / Anuñ içün her rumūza vāḳıf-ı esrārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 1). [kārdur, -dur]*

Añladı çünki beni ʿışḳ ile **kārında** geçer / ʿĀşıḳuñ varlıġı maʿşūḳ ile varında geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 1). [kārında, -ı, -n, -da]*

Ey ki mir'āt-ı ruḥuñ āyine-i ʿibretdür / Sen vaḥīd ise bu **kāruñda** ne cemʿiyyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 1). [kāruñda, -un, -da]*

ʿIşḳ ile daʿvā ḳılan gel berü göster hünerüñ / Merd iseñ **kār** ile bürhānuñı meydāna getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 4). [kār,]*

Berzaḫ ḳodılar ʿāşıḳ içün nice maḥalde / Evvel ḳademi terk-i ser olmaḳda durur **kār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 3). [kār,]*

Ben bilmezem bu **kārumı** ancaḳ bilür ḥabīb / Bilür ol anı bildügi anuñ baña yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 2). [kārumı, -um, -ı]*

Şol **kārı** vir baña ki o sende rıżā durur / Yā Rab ṣıġınmışam kerem u fażluña senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 4). [kārı, -ı]*

Ẓāhir gözetme her bār ger ẓāhir ola bir **kār** / Her bir işüñ eyā dil bir muḳteżāsı vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 3). [kār,]*

Terk eyle göñül varı fehm idesin ışrārı / İşleme yaman **kārı** v'Allāhi ḥaṭā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 4). [kārı, -ı]*

O ḳuyruḳdan olur ḥāṣıl ʿacā'ib / ʿAcā'ibdür ġarā'ib **kāra** beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 4). [kāra, -a]*

Hemān dildāre baḳ ġayrı gözetme / Ḳamunuñ **kārı** yoġ u vara beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 4). [kārı, -ı]*

Degmenüñ **kārı** degildür nāra atmaḳ kendözin / Ḥāṣıl olmaz her ṣadefde degme dürdāne geñez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 4). [kārı, -ı]*

Dāʿī-yi ḥikmet olalı ṣādıḳuz daʿvāmuza / Şāhid olmışdur bizüm daʿvāmuza her **kārumuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 3). [kārumuz, -umuz]*

Oldı çün bir defʿada yirüñ yüzinde kārumuz / Yā ne ḥikmetdür Murādī **kārda** tekrārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 5). [kārda, -da]*

Oldı çün bir defʿada yirüñ yüzinde **kārumuz** / Yā ne ḥikmetdür Murādī kārda tekrārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 5). [kārumuz, -umuz]*

Ey Murādī saña inkār eyleyen aʿmā durur / **Kāruña** ehl-i baṣar olanlar inkār eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 5). [kāruña, -un, -a]*

ʿAyn-ı beḳā meskenin bulmaġ içün her zamān / Nefsi fenā eylerüz böyle durur **kārumuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 3). [kārumuz, -u, -muz]*

Şol ki bizüm bilmedi iḳrārumuz / Ḥayf aña ki añlamadı **kārumuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 1). [kārumuz, -u, -muz]*

İşini beñzedüp kāra görüpdür **kār** ile kārın / Muʿammā sırrını bilmiş hem ʿallām-ı zamān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 2). [kār,]*

İşini beñzedüp kāra görüpdür kār ile **kārın** / Muʿammā sırrını bilmiş hem ʿallām-ı zamān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 2). [kārın, -ın]*

Bi'llāhi ol ḫaṭā dir imiş **kārı** bilmemiş / Añlamamış rumūzı sözin pür-ḫaṭār dimiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 2). [kārı, -ı]*

Murādī secdeden ḳaldurma başuñ laḥża her laḥża / Bilürsin **kārı** Mevlānuñ ḳula luṭf ü ʿatā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 5). [kārı, -ı]*

Bizüm her **kārumuz** feṭḥinde biz Allāha yüz ṭutduḳ / Dem-ā-dem muʿciz-i rūḥ-ı Resūlü'llāha yüz ṭutduḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 1). [kārumuz, -u, -muz]*

Kārını bildi göñül ʿışḳına virdi dil ü cān / Nāẓır olmamaġ içün ġayrıya eyledi yasaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 3). [kārını, -ı, -n, -ı]*

Ḫayāl-i fikr ile ẕikr oldı ʿāşıḳuñ **kārı** / Velīk añla ḫayāl olımaz ḫayāle ṭarīḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 2). [kārı, -ı]*

Ḫafīdür sırruñ iḫfāda celīdür līk her **kāruñ** / Cemālüñ pertevi ḫayrānı oldı cümleten varuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 1). [kāruñ, -uñ]*

Elā yā eyyühe'ẕ-ẕāhir senüñ maẕhardadur **kāruñ** / Vaḳāyiʿden muʿarrādur vuḳūʿa irdi tekrāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 1). [kāruñ, -uñ]*

Pāye-i ḳudretde ḳılduñ ḳadrini dā'im bülend / Yā neden ʿışḳuñla anuñ **kārın** efġān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 3). [kārın, -ın]*

Her nefes çıḳmaya yār ʿışḳı anuñ ḳalbinden / Yārdan ġayrıdan ol **kārına** bī-kār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 4). [kārına, -ı, -n, -a]*

Sırr-ı ʿışḳı añlamaḳ her bir kes esrārı degül / ʿĀşıḳ olmaḳ ey göñül her degmenüñ **kārı** degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 1). [kārı, -ı]*

Ey Murādī merd iseñ merdāne eyle **kāruñı** / Gec ḳamudan iste Allāhı ki oldur lem-yezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 5). [kāruñı, -uñ, -ı]*

Cāvidānī ʿömre düşmek degmeye kār olmadı / Ey benüm **kārum** bilen özge temāşādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 4). [kārum, -um]*

Ey Murādī Leyse li'l-insāni illā mā seʿā / Saʿy ḳıl her **kāra** saʿyüñde tekāsül itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 5). [kāra, -a]*

Ey Murādī işi işle işi işleme ṣaḳın / Dā'imā aña duruş **kāruñı** bī-hemtā ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 5). [kāruñı, -uñ, -ı]*

Revnaḳ-ı 'ahdı ḳabūl eyle ulu niʿmetdür / Niʿmetüñ şükrini ḳıl olmaya **kāruñ** müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 3). [kāruñ, -uñ]*

İntiḫāb itdi ḳamu kārını her **kārında** / Çekilüp başını ḳurtardı müsellemdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 4). [kārında, -ında]*

İntiḫāb itdi ḳamu **kārını** her kārında / Çekilüp başını ḳurtardı müsellemdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 4). [kārını, -ı, -n, -ı]*

Çünki bildüm kişinüñ kendüyedür her **kārı** / El çeküp anuñ içün ʿaḳlumı şeydā ḳıldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 3). [kārı, -ı]*

ʿĀḳil oldur ḳıla **kārında** tedārük her dem / Kim bilür kimseye ḳalmaz çü fenādur ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 1). [kārında, -ında]*

İşüñden ṭaşra yoḳdur her güzīn kār / Ki kāruñda durur **kārum** dem-ā-dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 2). [kārum, -um]*

İşüñden ṭaşra yoḳdur her güzīn kār / Ki **kāruñda** durur kārum dem-ā-dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 2). [kāruñda, -un, -da]*

İşüñden ṭaşra yoḳdur her güzīn **kār** / Ki kāruñda durur kārum dem-ā-dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 2). [kār,]*

Murādī **kārını** kār itmeyince kār olmaz / Revān içinde revān olduġum neden maʿlūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 5). [kārını, -ı, -(n)ı]*

Senüñ **kāruñ** çü kāruñdur neden kāruñ müfevveżdür / Füyūżuñ ʿaynını aḳdur ḫalāṣ olam melāletden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 2). [kāruñ, -uñ]*

Senüñ kāruñ çü kāruñdur neden **kāruñ** müfevveżdür / Füyūżuñ ʿaynını aḳdur ḫalāṣ olam melāletden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 2). [kāruñ, -uñ]*

Senüñ kāruñ çü **kāruñdur** neden kāruñ müfevveżdür / Füyūżuñ ʿaynını aḳdur ḫalāṣ olam melāletden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 2). [kāruñdur, -uñdur]*

Tevaḳḳuf ḳılmadı her kim iver her dürlü **kārında** / Ne ismin fehm ider ey dil ne ḫod bilür müsemmādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 3). [kārında, -ında]*

Murāduñ şerḥe gelmez ʿışḳ-ı yār ile olan **kārı** / Buña kim iʿtiḳād itmezse dār u ḫānesi yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 5). [kārı, -ı]*

ʿİmāret ḳıl muʿammer ḳıl ḳamu **kārum** müyesser ḳıl / Baña ḫayrüñ muḳadder ḳıl ḳamu kārum müyesser içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 3). [kārum, -um]*

ʿİmāret ḳıl muʿammer ḳıl ḳamu kārum müyesser ḳıl / Baña ḫayrüñ muḳadder ḳıl ḳamu **kārum** müyesser içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 3). [kārum, -um]*

Ḳamu leẕẕātı terk eyler iren ol yüce dergāha / Bilen **kārını** her demde geçüpdür zīr u bālādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 2). [kārını, -ı, -(n)ı]*

ʿAceb ḳudret durur bu ḥāl ʿaceb ḥikmet durur bu **kār** / Beyān eyler seni eşyā velīkin bī-beyānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 4). [kār,]*

Necātum çün temennāda muʿammer eylemiş **kārın** / Bu ḥaysiyyetden almışdur ḥabīb aġzından iḳrārın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 1). [kārın, -ı, -n]*

Ḥarf-i ṣavtın bilmedüm ammā bilürven ṣavt-ı ḥarf / **Kārumı** ferḫunde bildüm ʿaḳla iẕʿān oldıġın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 3). [kārumı, -um, -ı]*

Kārını terk itmeyince bulmadı kārın Murād / Sen daḫı **kār** ister iseñ geç bu āb u dāneden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 5). [kār,]*

Kārını terk itmeyince bulmadı kārın Murād / Sen daḫı kār ister iseñ geç bu āb u dāneden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 5). [kārını, -ı, -n, -ı]*

Ser-firāz olsam ʿaceb mi **kārumun** kārında ben / Çābükem kārumda aṣlā ḳalmazam yoldaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 3). [kārumun, -um, -un]*

Ser-firāz olsam ʿaceb mi kārumun **kārında** ben / Çābükem kārumda aṣlā ḳalmazam yoldaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 3). [kārında, -ı, -n, -da]*

Ser-firāz olsam ʿaceb mi kārumun kārında ben / Çābükem **kārumda** aṣlā ḳalmazam yoldaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 3). [kārumda, -um, -da]*

Sırrumı sırrumda seyr itdüm Murādī **kārdan** / Ḥamdu li'llāh eyledi tenhā beni sırdaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 5). [kārdan, -dan]*

Gel bu **kāruñ** fikrini it ḳaç ḳamu eẕnābdan / Ey Murādī ḥaḳḳa mekşūf oldı her mestūr olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 5). [kāruñ, -uñ]*

Semʿine girsün fiġānum bir teraḥḥum eylesün / Bu hevāyile geçer **kārüm** fiġān ü zārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 2). [kārüm, -um]*

Ne yüz ile saña varam ḳılmadum saña ʿamel / Saña ḳalmışdur Ḫudāya cümleten **kārum** hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 2). [kārum, -um]*

Ḳabż u baṣt oldı çü ḥaḳḳuñ pes bu ne tedbīrler / Ḥaḳḳa bağlar cümle **kārın** ey gönül bīnā olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 2). [kārın, -ı, -n]*

Eyle ifnā bu vücūd-ı ʿārıżı ey rūz ten / Men ʿaref sırrın dilerseñ keşf ḳıl bu **kārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 2). [kārdan, -dan]*

Bu Murādī ḳurb-ı vaḥdetden diler aṣl-ı şühūd / Vāḥid-i vaḥdet nedür fehm eylegil bu **kārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 5). [kārdan, -dan]*

Çün melekler oḳıdı naṣrun mina'llah āyetin / Kāruña müstaʿcil ol her **kāruñ** olmışdur yaḳīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 1). [kāruñ, -uñ]*

Çün melekler oḳıdı naṣrun mina'llah āyetin / **Kāruña** müstaʿcil ol her kāruñ olmışdur yaḳīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 1). [kāruña, -un, -a]*

Ḳomazam ġayrıyı ʻaynümde bugün ey server / Añlanup ʻışḳ ile **kārında** ḳarār itdüm ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 2). [kārında, -ı, -n, -da]*

Kāruñı sen tamām iderseñ eger / Her işüñ işde devlet añla bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1164, Beyit 3). [kāruñı, -uñ, -ı]*

Bilmek isterseñ Murāduñ aṣlını / Aṣlı fer‘ ile gözet her **kārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 5). [kārdan, -dan]*

Şāh-ı cemāle ḳarşu ḥüsn illeri açılmış / Her **kāra** bā‘is ancaḳ birbir zamāndur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 4). [kāra, -a]*

Kārı ol yārüñ nedür pes cünbüşi ne resmedür / Bir cevāb alġıl hemān dildār kūyından bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 3). [kārı, -ı]*

Defʿ-i żarr itse ne vardur hey'etin meslūb iden / Dāfi‘üñ ḥükminde **kārın** añlayan defʿāt ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 4). [kārın, -ı, -n]*

Ḫoş-ḫışāl ol baḳmaġıl sen herkesüñ güftārına / Ḳalbüñi ḳıl baḥr-āsā gözle kim her **kārı** ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 1). [kārı, -ı]*

Her kişi dünyāda meşġūl oldı bir **kār** üstine / Saña meşġūl olmışuz biz kār ber-kār üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 1). [kār,]*

Her kişi dünyāda meşġūl oldı bir kār üstine / Saña meşġūl olmışuz biz **kār** ber-kār üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 1). [kār,]*

Rāġıb-ı rāh-ı necāta yol bulınmaz ẕerrece / Tā meger her **kāruñı** göre me'ālüñ seyr ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 4). [kāruñı, -uñ, -ı]*

Māh u ḫurşīd ü sitāre devr ider bir **kār** içün / Gerçi dirler var delā'il ḳubbe-i devvārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 4). [kār,]*

Ḫudāvendüm ẓahīrümdür benüm her dürlü **kārumda** / Cemāl-i lā-misālidür ki var eyledi varumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 1). [kārumda, -um, -da]*

Ḳamu ʻālimlerüñ **kārı** ṭutar bir ṭarz ile rāhı / Benüm rāhum budur ʻışḳuñ ola ḳalbümde pāyende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 4). [kārı, -ı]*

Ḥikāyet eyledi evvel n'idersin āḫirüñ **kārın** / Su'ālinden cevāb añlar iseñ gör baḥrdan ḳaṭre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 2). [kārın, -ı, -n]*

Merd olan añlar efendüm bu Murāduñ suḫanın / Merd olmaḳ dileyen **kārın** ider merd-ānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 5). [kārın, -ı, -n]*

Dostuñ **kārı** müsebbeb ola çün kārumuza / Berḳ olan lem‘a-i nūrı durur envārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 1). [kārı, -ı]*

Künhini cümle umuruñ nice idrāk itsün / **Kār** fehmini irişdürmeyen efkārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 3). [kār,]*

Ḳalb-i enverde görindi yine ʻişmet eseri / İşümüz ṭoġrı gelüpdür bu bizüm **kārumuza** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 3). [kārumuza, -umuz, -a]*

Özini eyledi maḫṣūṣ özin gözetmek içün / Bu **kārumı** gözedürven yine fi‘ālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 2). [kārumı, -um, -ı]*

Baḳdum bu **kāra** çünki fehm içün işbu bābı / Pes eyledüm naẓar ben el uruben kitāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 3). [kāra, -a]*

Ehl-i başīret olġıl taḥḳīḳ **kārı** iste / Aldanma ey Murād zinhār bu ḫayāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 5). [kārı, -ı]*

Nice bir lehv ile lu‘b ola bu **kār** / Gel duruş olmaya cāyuñ ḥāviye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 2). [kār,]*

Kārumı **kārumda** buldum pes ḳılurven kārumı / Eylerem beyʿ ü şirā çün bilürem bāzārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 1). [kārumda, -um, -da]*

ʿĀḳıbet-endīş olan dünyāda ġāfil olmadı / **Kārını** tedbir iden ʿālemde cāhil olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 1). [kārını, -ı, -(n)ı]*

Ṭabīb-i ḥāzıḳı bulduñ mı var mı derdüñe çāre / ʿİlāc odı mı bu **kāra** nice dermāna irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 3). [kāra, -a]*

Taḥayyür ḳapladı ʿaḳlum velī **kārum** revān oldı / Ṭaġıldı ser-te-ser fikrüm revān-ı ins ü cān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 1). [kārum, -um]*

ʿIyān ister iseñ ey dil özüñi eylegil pinhān / ʿIyān olur iseñ pinhān dem ā dem añla bu **kārı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 3). [kārı, -ı]*

Ṭāleb maṭlūba maṭlūbdan ḫaberdür añla bu **kārı** / Ṣaḥīḥ añlar iseñ bil ṭālibe maṭlūb bāzārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 1). [kārı, -ı]*

Ey Murādī sendedür çün her murād / Ḥāṣıluñdur ṭut hemān her **kāra** rūy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 5). [kāra, -a]*

Taḫayyürde ḳaldum nedür bilmedüm **kāruñı** / Neden incidürsin senüñ ṭoġruca yārüñi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1572, Beyit 1). [kāruñı, -un, -ı]*

Tāc-ı ʿizzetdür edeb ḥıfẓ eyle var / Ḥikmet ile işlenür dünyāda **kār** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 35, Beyit 2). [kār,]*

Benüm **kārum** ḳamu cürm ü ḫaṭādur / Senüñ yā Rab işüñ luṭf ü ʿaṭādur *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 44, Beyit 2). [kārum, -um]*

ʿAceb ḳudret durur yā Rab ʿaceb ḥikmet durur bu **kār** / Beyān eyler seni eşyā velīkin bī-beyānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 10). [kār,]*

Ḫıred ehli olan çekmez nedāmet hiç **kārında** / Tefekkür ehlidür fikr eyler ol yoġında varında *(Murâdî Dîvânı, Müfret 31, Beyit 1). [kārında, -ında]*

2. Fayda, kazanç.

"Faṣbir li-ḥükmi Rabbike"nüñ sırrın añladı / Işmarladı şu kim dükeli **kārını** aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 4). [kārını, -ın, -ı]*

Nebt ile revnaḳ-ı küllī vire enbāt-ı ḥüsn / Bitüre her işini **kār** ile kārında ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 3). [kār,]*

Gel Murāduñ kelāmını ḳıl güş / Olmayasın bu **kārdan** meslūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 5). [kārdan, -dan]*

Nic'olur ḥālümi bilmem yā Rab / **Kārum** olmadı o dergāha yarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 3). [kārum, -um]*

İşini beñzedüp **kāra** görüpdür kār ile kārın / Muʿammā sırrını bilmiş hem ʿallām-ı zamān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 2). [kāra, -a]*

Ey Murādī iste **kāruñ** ḥāsılın / Tā olasın her zamān ferḫunde-fāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 838, Beyit 5). [kāruñ, -uñ]*

Tevḥīd-i ḥaḳīḳīdür baña **kār** / Ḥamd olsun aña ki vaṣla şādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 4). [kār,]*

Kārını terk itmeyince bulmadı **kārın** Murād / Sen daḫı kār ister iseñ geç bu āb u dāneden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 5). [kārın, -ı, -n]*

Kār ve kisbi tārikem sende durur göñül hemān / Ġayrıyı bilemez dilüm anca seni bilür inan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 1). [kār,]*

Dostuñ kārı müsebbeb ola çün **kārumuza** / Berḳ olan lemʿa-i nūrı durur envārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 1). [kārumuza, -umuz, -a]*

Kārumı kārumda buldum pes ḳılurven kārumı / Eylerem beyʿ ü şirā çün bilürem bāzārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 1). [kārumı, -umı]*

kār eylemek [2] *1. İşlemek, çalışmak.*

Eger merd olayın dirseñ yüri merdāne **kār eyle** / Murādī merd olur mı geçmeyeydi zīr ü bālādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 5). [kār eyle,]*

2. Etki etmek.

Vāʿıẓā sen baña pend eyleme **kār eyleyemez** / Cānı terk eylemeyen kimsene cānān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 3). [kār eyleyemez, -(y)emez]*

kār-geh [1] *Sanat sahiplerinin iş yaptıkları yer; tezgâh, iş yeri, atölye. II Dünya.*

Taġayyür eylemedi eyledi çü **kār-gehi** / Kimisi bendeden oldı kimisi mevlādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 2). [kār-gehi, -i]*

kār-ı aʿlā [1] *Yüksek kâr, fayda, menfaat.*

Eger el virse el virmek ḳarañudan çıḳar cānı / Velī zinhār ber-zinhār gözetme **kār-ı aʿlāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 4). [kār-ı aʿlāyı, -(y)ı]*

kār-ı ʿārif [1] *Arifin, marifet ehlinin işi, âdeti.*

Ḫużūr-ı vaḥdet oldı **kār-ı ʿārif** / Gel ey ʿışḳ ehli kesb eyle maʿārif *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 33, Beyit 1). [kār-ı ʿārif,]*

kār-ı ehem olmak [1] *Önemli iş olmak.*

Ḫüsn-i pendine Murāduñ dutuben güş ile hūş / Eyleme anı ki **olmaya** saña **kār-ı ehem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 5). [kār-ı ehem olmaya, -ma, -(y)a]*

kār-ı ḥaḳ olmak [1] *Hakk'ın işi olmak.*

Ḫāṣ u ʿāmuñ ḳadrini bildürmek içün ḳadrini / İmtiyāz idüp **olupdur** özine bir **kār-ı Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 3). [kār-ı ḥaḳ olupdur, -up, -dur]*

kār-ı ʿışḳ [1] *Aşk işi.*

Āh kim her dem ḳılur ben mübtelāyı zār-ı ʿışḳ / Bilmez idüm müşkil imiş dostlar bu **kār-ı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 1). [kār-ı ʿışḳ,]*

kār-ı mümteniʿ [1] *Çekinilen, imtina edilen iş.*

ʿAceb vech üzredür aḥvālümüz olmaz beyān el-ḥaḳ / O **kār-ı mümteniʿdendür** anı bilmez lisān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 1). [kār-ı mümteniʿdendür, -den, -dür]*

kār-ı müşkil [1] *Zor iş.*

Murādī eylemişdür ʿarż-ı ḥikmet / Velīkin ʿavdet oldı **kār-ı müşkil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 843, Beyit 5). [kār-ı müşkil,]*

kār ile bār [*Kazanç, elde edilen şey.*

Nām ile nengi terk idüp ṭutdı yolın dīvānenüñ / **Kār ile bārın** terk idüp pes tār-u-mār oldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 4). [kār ile bārın, -ın]*

kār itmek [5] *1. Bir şeyi kazanmaya çalışmak.*

Bu fenāda kimse muḫtār olmamışdur bilmiş ol / Her kişiye oldı buyruḳ ṭāʿati **idine kār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 3). [kār idine, -e]*

Murādī kārını **kār itmeyince** kār olmaz / Revān içinde revān olduġum neden maʿlūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 5). [kār itmeyince, -me, -(y)ince]*

2. Tesir etmek, etki etmek.

ʿIşḳ-ı ḥabīb-i dilsūz **kār itdi** cāna muḥkem / Hem-dem baña cihānda bī-çāre var mı yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 3). [kār itdi, -di]*

Kenz-i ḥikmet bābını eyler küşāde şol kişi / Her işinde ḳavl-i ʿālimlerde dā'im **kār ider** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 4). [kār ider, -er]*

ʿAyn-ı ʿināyetinde ḳıldı naẓar çü şerḥe / Mihrüñ ṣuʿāʿı cānı māhında **kār idüpdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 4). [kār idüpdür, -üp, -dür]*

kār ḳılmak [4] *İş yapmak. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī kendü fikrüñe uyuben **ḳılmaġıl** bir **kār** / Ṭuta gör pīr-i rāhuñ dāmenin kim ḥal ider müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 5). [kār ḳılmaġıl, -ma, -gıl]*

kār olmak [5] *1. İş haline gelmek.*

Murādī kārını kār itmeyince **kār olmaz** / Revān içinde revān olduġum neden maʿlūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 5). [kār olmaz, -maz]*

Āṣināsın bize her laḥẓada ey yār-ı güzīn / Bu ne ḥikmet göze mestūr oluben **kār olasın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 4). [kār olasın, -a, -sın]*

II Adeti olmak.

ʿAfv u ġufrān **oldı** Ḥaḳḳuñ **kārı** çün ġāfirlere / Maġfiretler bulasın ġāfir iseñ yevmü'l-ḳıyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 3). [kārı oldı, -dı]*

2. Bir iş sonucunda elde edilen fayda, çıkar.

Cāvidānī ʿömre düşmek degmeye **kār olmadı** / Ey benüm kārum bilen özge temāşādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 4). [kār olmadı, -ma, -dı]*

Şarḳ u ġarbı ṭay iderseñ fā'ide ḳılmaz saña / Cümleten **kāruñ ola** cümle murāduña ḳamu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 4). [kāruñ ola, -a]*

kār u bār [8] *İş güç, kazanç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nedür bu cāh ü ʿizzetler fenādur āḫırı çün kim / Cihanun **kār u bārı** cümleten cevr ü cefā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 2). [kār u bārı, -ı]*

kār u kesb [1] *İş, uğraş ve kazanç.*

Āh elüñden bī-āmānsın ey felek sen bī-amān / Her zamānda **kār u kesbüñ** oldı bu ḫalḳa jeyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 1). [kār u kesbüñ, -ün]*

kāruñ eri olmak [1] *İşinin ehli olmak.*

Ḫaberin naḳl ideli semʿ-i ḳabūle irişür / Bu ḳabūl ile **olur** her kişi bir **kāruñ eri** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 3). [kāruñ eri olur, -ur]*

ḳara [1] *Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak.*

Besī āfāḳı geşt itdüm görüp bu levn-i ḥaḍrāda / Senā-ḫ∨ānı olupdur dil aña **ḳarada** deryāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 1). [ḳarada, -da]*

ḳara [1] *Kara, siyah.*

Eger maḥabbet ile mihr-i enver olduñsa / **Ḳarada** ḳalmaya nūruñ irişe bedr-aya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 4). [ḳarada, -da]*

ḳara aġ / aḳ [3] *Siyah ve beyaz.*

Senden özge bir eḥad ḳalbüme hem-dem olmasun / Sen yitersin bu Murāda n'eylesün ol **ḳara aġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 5). [ḳara aġ,]*

Çün ʿaceb geldi neden maḥcūbdur / Bildüm anuñ şübhesidür **ḳara aġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 2). [ḳara aġ,]*

Böylece naḳl eylemiş bunı revān / Bu Murādī ẕerre bilmez **ḳara aḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 5). [ḳara aḳ,]*

ḳara gözler [1] *Siyah renkte olan göz.*

Benefşe fikre varmış kim ʿaceb var mıdur ʿālemde / Gözüñ gibi **ḳara gözler** ṣaçuñ gibi siyeh teller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 4). [ḳara gözler,]*

ḳara ḫāke girmek [1] *Kara toprağa girmek, mezara girmek.*

Çün **giresin ḳara ḫāke** kimse ḳılmaz fā'ide / Milk ü māluñ ol zamānda saña ne aṣṣısı var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 4). [ḳara ḫāke giresin, -e, -sin]*

ḳara ile aġ [1] *Kara ve beyaz.*

Nāmdan nām itdi nāmın neng ü nāmın terk idüp / Pes gelüp aġ u ḳarayı ḳıldı **ḳara ile aġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 3). [ḳara ile aġ,]*

ḳara ḳan [1] *Kan ağlamak; büyük bir üzüntü içinde bulunmak.*

Her ḳaçan yād eylese ismüñi ey ḥūr-ı cinān / Dem-be-dem aḳar Murādī gözlerinden **ḳara ḳan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 5). [ḳara ḳan,]*

ḳara ḳılmak [1] *Karartmak, karalık, siyahlık kaplamak. II Aşk ateşiyle yakmak.*

Ezelīdür senüñ ʿışḳuñla çü ʿışḳum cānā / Beni sevdāda **ḳara ḳılmaduñ** itdüñ beyżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 1). [ḳara ḳılmaduñ, -ma, -du, -n]*

ḳararmak [1] *Siyahlaşmak. II Manevî bağlamda günahlar sebebiyle kötüleşmek, günaha düşmek.*

Nice bir nāzenīn ʿömrüñ giçe ġafletde sevdāda / Saçuñ aġarmada ḳalbüñ **ḳararmaḳ** üzredür her an *(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 3). [ḳararmaḳ, -mak]*

ḳara vü aġ [3] *Siyah ve beyaz.*

Ṣaḥayifinde yazıldı viṣāl içün menşūr / Şu vech ile ebedā yoḳdur anda **ḳara vü aġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 2). [ḳara vü aġ,]*

ʿĀlem-i mülk ü melekūtı ḳamu seyr idesin / Her ne kim var bu cihānda göresin **ḳara vü aḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 4). [ḳara vü aḳ,]*

Ḳara vü aġı farḳ itmez açan sevdā vü beyżāyı / Bulan sırr-ı ev-ednā geçer ol aġ u ḳaradan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 3). [ḳara vü aġı, -ı]*

ḳara yir [1] *Kara toprak. II Zor şartlar.*

Kimisin ayaḳlar altında ḳoyup pā-māl ider / Kimisini **ḳara yirden** elin alup ḳaldurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 4). [ḳara yirden, -den]*

ḳara yir altı [1] *Mezar.*

Cān-ı şīrīnden nice şāh u gedāyı ayırup / Eylemişdür **ḳara yir altında** şāhum pāy-māl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 2). [ḳara yir altında, -n, -da]*

ḳara zülf [1] *Siyah saç; sevgilinin siyah saçları.*

Ḳara zülfüñ ḳoyaldan başa sevdā / Ḳararı ḳalmadı bu göñlüm aşlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 1). [ḳara zülfüñ, -ün]*

ḳarābet [2] *Yakınlık, hısımlık.*

Aġ u ḳarası ʿaynuñuñ birbirine **ḳarābeti** / Ḫāṭıruña alup bunuñ remzini dilde yaz kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 4). [ḳarābeti, -i]*

Ḳarīnümdür ḳarīnüm çün refīʿ oldum **ḳarābette** / Vücūdum ḥadde ṣıġmadı aña çün kim ḳarīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 5). [ḳarābette, -te]*

ḳarañu [5] *Karanlık.*

Kimisini ḳor **ḳarañuda** ebed mehcūr idüp / Kiminüñ göñlin dem-ā-dem ʿışḳı ile ṭoldurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 3). [ḳarañuda, -da]*

Dünyā **karañudur** güzelüm sensizin baña / Aydın iden anı baña sen āfītābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 3). [karañudur, -dur]*

Ṭutdı göñlüm **ḳarañuluḳ** cānā / Çün güẕer ḳıldı yanumuzdan o nūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 4). [ḳarañuluḳ, -luḳ]*

Vāḳıʿā ʿayna mecāz oldı muḳalled bu mecāz / **Ḳarañuda** müteferriḳ sañ ki ḳaṣr-ı dırāz *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 9, Beyit 1). [ḳarañuda, -da]*

II Cahillik.

Eger el virse el virmek **ḳarañudan** çıḳar cānı / Velī zinhār ber-zinhār gözetme kār-ı aʿlāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 4). [ḳarañudan, -dan]*

ḳarañu almak [1] *Karanlık olması. II Aşığın gönlünün kararması, hüzünlenmesi.*

Ruḫ-sār-ı şemsüñi güzelüm görmeyeli ben / **Aldı ḳarañu** ey meh-i tābān bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 4). [ḳarañu aldı, -dı]*

ḳarañu ḳalb [1] *Kararmış kalp. II Günahkar insan.*

Nice bir ḳalayın günc-i dücāda ey şeh-i ʿālem / **Ḳarañu ḳalbümi** pür-nūr ḳıl luṭf eyle yā sulṭān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 4). [ḳarañu ḳalbümi, -üm, -i]*

ḳarañu olmak [1] *Karanlık olmak, kararmak.*

Görmeyelden berü ben ẕerre cemālüñ şemsin / **Oldı** ey māh **ḳarañu** dil-i nā-peydāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 2). [ḳarañu oldı, -dı]*

ḳarār [25] *1. Rahat, huzur, dinlenme, âram.*

Ḳoġıl benlügi ey ġāfil felekde yoḳ **ḳarār** el-ḥaḳ / Gice gündüz geçer ʿömrüñ felek döner ṭolāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 4). [ḳarār,]*

Ḳara zülfüñ ḳoyaldan başa sevdā / **Ḳararı** ḳalmadı bu göñlüm aşlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 1). [ḳararı, -ı]*

Ḥicābı refʿ ider ammā hüner **ḳarārdadur** / İn-isteḳarre fe-sevfe terānī lā-maḥcūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 3). [ḳarārdadur, -da, -dur]*

Murādī ister iseñ ger **ḳarārı** / Ḳarār eyleme tā bulınca vaḥdet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 5). [ḳarārı, -ı]*

Beni mest eyledi ʿışḳı **ḳarāra** ḳalmadı çāre / Seyāḥat itmegi ʿālemde çün āb-ı revān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 3). [ḳarāra, -a]*

Gerekmez yārdan ġayrı başa aġyārdur cümle / Ser-i kūyuñdan özge ṣanma bir yirde **ḳarār** ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 3). [ḳarār,]*

Ben ḳarārum bilürem līk **ḳarārı** n'iderem / Bu ḳarārumı benüm añla ḳarārında geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 2). [ḳarārı, -ı]*

Ben ḳarārum bilürem līk ḳarārı n'iderem / Bu ḳarārumı benüm añla **ḳarārında** geçer *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 422, Beyit 2). [ḳarārında, -ı, -n, -dan]

Ben **ḳarārum** bilürem līk ḳarārı n'iderem / Bu ḳarārumı benüm añla ḳarārında geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 2). [ḳarārum, -um]*

Ben ḳarārum bilürem līk ḳarārı n'iderem / Bu **ḳarārumı** benüm añla ḳarārında geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 2). [ḳarārumı, -um, -ı]*

Cāmiʿ oldı bu kelāmum aña benven naẕẓar / Ben **ḳarārumı** yirümde çü bulurven tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 1). [ḳarārumı, -um, -ı]*

Tenüm nizār olalı bilmedüm **ḳarār** nedür / Bilmeyince beni bilmedüm ki yār nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 1). [ḳarār,]*

Ḳarārına mümkin ḳadīm olmaya çün vücūd / Vücūd-ı beḳādur yine bāḳī-i ẕü'l-celāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 4). [ḳarārına, -ı, -n, -a]*

Ḳamu 'ālemlerüñ vaṣfını ṣordum çerḫ-i devvāra / Benüm tāb-ende māhuma ḫaber virdi **ḳarārumda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 2). [ḳarārumda, -um, -da]*

Ḳarār ü ṣabrı gitmişdür elinden / Nice bir yirde ḳılsun ol ḳarārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1560, Beyit 2). [ḳarār,]*

2. Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı.

Ḥayāt-ı cāvidāndur kim sebāt-ı ḫayret-i şāhid / Fu'ād-ı ʿaşıḳīn içre **ḳarār** itse **ḳarār** eṭvār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 2). [ḳarār,]*

Ḳarāra yaḳdı ise ṭūrı ger celāl-i vücūd / Cemāli perde-i Mūsā-yı bī-ḳarāra çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 3). [ḳarāra,]*

Ḳarāra ḳalmadı ṭāḳat ne ḫôd mecālum var / Ṣorar isen ġam-ı hicr ile özge ḥālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 1). [ḳarāra, -a]*

Merkez-i ṣıdḳ u ṣafādan sen güẕer ḳılma **ḳarār** / Ḥamdü li'llāh ḥamdü li'llāh ḫoş kemālüñ var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 3). [ḳarār,]*

Ḳarār idüp maḳarrında **ḳarār** itdi **ḳarār** ile / Ḳarārın bulmayanlar bī-ḳarār olup gezer eṭrāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 2). [ḳarār,]*

Niçe devān olup ḳılasın ser-te-ser güẕer / İnṣāf şimdiden girü gel bir **ḳarāra** gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 2). [ḳarāra,]*

Ġavṭa-i baḥr-ı ḥaḳīḳat ḳılduñ ise ey ulu / Baş üzredür **ḳarāruñ** bī-bahāya dānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 4). [ḳarāruñ, -uñ]*

Ḳanı ḳavl ile **ḳararuñ** benüm ile cānum / Seni senden dilerem ʿahd ile peymānuñ içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 2). [ḳararuñ, -uñ]*

Farḳ itmek içün eyledi farḳında çeşm-i dü / Tā kim **ḳarār** ile bile ḥadd ü ḳarārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 4). [ḳarār, -r]*

Farḳ itmek içün eyledi farḳında çeşm-i dü / Tā kim **ḳarār** ile bile ḥadd ü ḳarārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 4). [ḳarār,]*

ḳarār dutmak [2] *Bir yerde yerleşmek.*

Ṭurmayup iki cihānda **dutmaduḳ** hergiz **ḳarār** / Sırr-ı ev-ednā bildük ne'ydügin āsār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 3). [ḳarār dutmaduḳ, -ma, -du, -k]*

Ferd-i vāḥid oldı **dutmaz** ān-ı vāḥidde **ḳarār** / Niʿmeti ḫvānına çekdi ḳutb ile efrādını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 4). [ḳarār dutmaz, -maz]*

ḳarār eylemek [6] *Sabit durmak, kalmak, yerleşmek. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī ister iseñ ger ḳarārı / **Ḳarār eyleme** tā bulınca vaḥdet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 5). [ḳarār eyleme, -me]*

ḳarārın bulmak [1] *Kararını bulmak; tam ölçüsünde, gereken ölçüde olmak.*

Ḳarār idüp maḳarrında ḳarār itdi ḳarār ile / **Ḳarārın bulmayanlar** bī-ḳarār olup gezer eṭrāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 2). [ḳarārın bulmayanlar, -ma, -(y)an, -lar]*

ḳarār itmek [20] *1. Sabit olmak, durmak, yerleşmek.*

Şems-i hüdā ṭulūʿ ide maṭlaʿ-ı kūh-ı ġaybdan / Ẕerreler ide mi **ḳarār** cümle **ḳılur** aña şitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 2). [ḳarār ide, -e]*

Ḳarar itmez bu ḳalbümde senüñ ġayrüñ muḥaḳḳaḳdur / Cemālüñ ʿışḳına müştāḳ olana ʿışḳuñ eşfaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 1). [ḳarar itmez, -mez]*

Ḥayāt-ı cāvidāndur kim sebāt-ı ḫayret-i şāhid / Fu'ād-ı ʿaşıḳīn içre **ḳarār itse** ḳarār eṭvār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 2). [ḳarār itse, -se]*

ʿIşḳ ile ʿār **ḳarār itmedi** bir dilde Murād / Ki ḳarār itmedi bir kāsede çün āb ile nār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 5). [ḳarār itmedi, -me, -di]*

ʿIşḳ ile ʿār ḳarār itmedi bir dilde Murād / Ki **ḳarār itmedi** bir kāsede çün āb ile nār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 5). [ḳarār itmedi, -me, -di]*

Çün kim maḥabbet-i yār dilde **ḳarār idüpdür** / Bu cān ü dil ḳamudan cümle firār idüpdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 1). [ḳarār idüpdür, -üp, -dür]*

Tamunuñ āteşini nār-ı duzaḫ itdi yine / Ḳamusı birde **ḳarār itdi** līk sābiʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 3). [ḳarār itdi,]*

Murādī terk-i var eyle hemān terk-i diyār eyle / Siyāḥat iḫtiyār eyle **ḳarār itme** heman irtaʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 5). [ḳarār itme, -me]*

Ḳarār idüp maḳarrında ḳarār itdi ḳarār ile / Ḳarārın bulmayanlar bī-ḳarār olup gezer eṭrāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 2). [ḳarār idüp, -üp]*

Ḳarār idüp maḳarrında **ḳarār itdi** ḳarār ile / Ḳarārın bulmayanlar bī-ḳarār olup gezer eṭrāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 2). [ḳarār itdi, -di]*

Ḳomazam ġayrıyı ʻaynümde bugün ey server / Añlanup ʻışḳ ile kārında **ḳarār itdüm** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 2). [ḳarār itdüm, -dü, -m]*

ʻArūs-ı nev gelür bir bir aña damad olur ʻālem / **Ḳarār itmez** bir iki gün gider ʻālem daḥı bāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 3). [ḳarār itmez, -mez]*

Ḥabīb-i cān ü dil cāna revā mıdur ḳaça bizden / O hāşā kim **ḳarār ide** velī ferd oldı aʻlāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 4). [ḳarār ide, -e]*

2. Sükunet bulmak.

Ṭulūʿ-ı mihre himmetdür viren ʿālemlere revnaḳ / **Ḳarār itmez** ḥabībüm cümleten kevn ü mekān sensüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 4). [ḳarār itmez, -mez]*

II Dayanmak, sabretmek.

ʿIşḳ ile bir yirde ʿār **itmez ḳarār** ey cān-ı men / ʿĀşıḳ olmaz şol kişi kim kārını bā-ʿār ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 3). [ḳarār itmez, -mez]*

Ey Murādī yāri seyr idende ʿaḳl itmez ḳarār / Ḥāşa li'llāh ol cemāli ide iẕʿān yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 5). [ḳarār itmez, -mez]*

Ḥicāb-ı ġayret-i kübrā muḥīṭ olmasa dünyāyı / **Ḳarar itmez** mi cān ü ten nişāndur cān ü ten tenden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 3). [ḳarar itmez, -mez]*

ʻĀşıḳ olan kimsede nāmūs ü ʻār **itmez ḳarār** / Dökseler bir ḳaṭre ābı maḥv olur nār üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 3). [ḳarār itmez, -mez]*

Tecellīden **ḳarār itmez** göñül ister tecellāyı / Tecellī ʿaynına gelmez diler keşf ide maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 1). [ḳarār itmez, -mez]*

Tesellādan **ḳarār itmez** göñül ister tecellāyı / Tecellā ʿaynına gelmez diler keşf ide maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 1). [ḳarār itmez, -mez]*

ḳarār ḳalmak [1] *İradenin, huzurun bulunması.*

Nām ü nengi terk ider ʿāşıḳ olan / Bende ḳalmadı neʿār u ne ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 2). [ḳarār ḳalmadı, -ma, -dı]*

ḳarār ḳılmak [3] *1. Durmak, sabit kalmak.*

Fikr iderdüm kim ne ḥikmet **ḳılmadum** hergiz **ḳarār** / Bilmedüm kim cāy-ı āḫerde ṭuraġum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 3). [ḳarār ḳılmadum, -ma, -du, -m]*

Mevḳif-i aʿlā vü ednāda şaḳın **ḳılma ḳarār** / Ben seni bildüm göñül ġayrı ḫayālüñ var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 4). [ḳarār ḳılma, -ma]*

2. Hükümde bulunmak, irade sahibi olmak.

Ḳarār ü ṣabrı gitmişdür elinden / Nice bir yirde **ḳılsun** ol **ḳarārı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1560, Beyit 2). [ḳarārı ḳılsun, -sun]*

ḳarār olmak [2] *Huzurlu olmak, bir hal üzre devam etmek.*

Muḥtecib olmasa vechüñ ey ḥabīb-i dilsitān / Arż u eflāk ve māfīhāda **olmazdı ḳarār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 2). [ḳarār olmazdı, -maz, -dı]*

Dil yār ile yār olsa cānumda **ḳarār olsa** / Tekrār ile var olsa vuṣlat nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 1). [ḳarār olsa, -sa]*

ḳarār ṭutmak [7] *Durma, kalma, yerleşme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Laḥẓa laḥẓa eyledügümce küşāde dīdemi / Dīdeme biñ dīde virdi devr ider **ṭutmaz ḳarār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 3). [ḳarār ṭutmaz, -maz]*

kār-bān-ı ʿömr ü zamane [1] *Ömür ve zaman kervanı, hayat.*

ʿAyn-ı başīret ile naẓar eyle ey Murād / Bu **kār-bān-ı ʿömr ü zamāne** ʿaceb geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 5). [kār-bān-ı ʿömr ü zamāne,]*

ḳardaş [2] *Kardeş. II Yakın dost.*

Ġınā dilerseñ eger ḳāniʿ ol olana hemān / Muḳadderüñ ne ḳadarsa odur hemān **ḳardaş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 4). [ḳardaş,]*

Hicr oldı dile yoldaş miḥnetle bile **ḳardaş** / Ġam baña olupdur aş ġuṣṣa daḥı hem-sāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 4). [ḳardaş,]*

ḳarışmak [2] *Katılmak, karışmak.*

Fenn-i fünūn bildi fünūn-ı kemāline / **Ḳarışdı** iki baḥr oluben ḥayy ile fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 3). [ḳarışdı, -dı]*

Bir ḳaṭre iken yā Rab ḳılduñ beni bir deryā / Deryāyı **ḳarışdurduñ** ʻummān ile ʻummāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 2). [ḳarışdurduñ, -du, -n]*

ḳārī olmak [1] *Okuyan olmak.*

Didi yaḫteşşu limen şā'e āyetini **ḳārī ol** / Oḳuduḳda didi tekrār eyle bu virdi yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 2). [ḳārī ol,]*

karīb [1] *Yakın.*

Ḳurbete oldı mübeddel buʿdumuz ḥamdüm aña / Oldı aḳreb ḳurb ile ḳurbetde aḳrebdür **karīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 2). [karīb,]*

ḳarīb eylemek [2] *Yakınlaştırmak.*

Yüzümüz dutmışuz yüce ṭapuña / Luṭf u iḥsānuñ **eyle** bize **ḳarīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 3). [ḳarīb eyle,]*

Baña ʿilmüñ naṣīb eyle özüñ cāna ḥabīb eyle / Beni saña **ḳarīb eyle** irişdür gel hidāyetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 3). [ḳarīb eyle,]*

ḳarīb itmek [1] *Yakınlaştırmak.*

Çün ol Ḫudā bizi ḳıldı refīʿ bi'd-derecāt / Bizi **ḳarīb ider** aña bizüm şerīʿatümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 608, Beyit 3). [ḳarīb ider, -er]*

ḳarīb olmak [2] *Yakın olmak, yakınlaşmak.*

Bu sırr-ı ʿaceb ney ki buña dil müteḥayyir / Her laḥẓa **ḳarīb oldı** velī dil anı arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 3). [ḳarīb oldı, -dı]*

Fikre gelmezsin seni her kim taṣavvur eylese / Her ne deñlü kim **ḳarīb olan** saña ol dūr imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 2). [ḳarīb olan, -an]*

ḳarīn [8] *Yakın. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳarīnümdür ḳarīnüm çün refīʿ oldum ḳarābette / Vücūdum ḥadde ṣıġmadı aña çün kim ḳarīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 5). [ḳarīnümdür, -üm, -dür]*

ḳarīn itmek [2] *Yakın etmek, yaklaştırmak.*

Murādī iste kim dünyāñ ile uḫrāñ ola maʿmūr / ʿİnāyātın **ḳarīn itsün** saña ol ḫālıḳ-ı dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 5). [ḳarīn itsün, -sün]*

Maʿnī-i bürhāna bürhān **itdi** bürhānın **ḳarīn** / Cilve-i ḥüsn ü cemāli ḳıldı raʿnā añlamak *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 2). [ḳarīn itdi, -di]*

ḳarīn ḳılmak [2] *Yakın kılmak, yakın eylemek.*

N'ola bu ʿāciz Murāda raḥmetüñ **ḳılsañ ḳarīn** / Çün senüñ dā'im işüñ ġufrāndur yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 5). [ḳarīn ḳılsañ, -sa, -n]*

Lā-mekānam bu cihānda çün mekānum andadur / Ol ḳarīn oldı baña ġayrıyı **ḳılmazven ḳarīn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 4). [ḳarīn ḳılmazven, -maz, -ven]*

ḳarīn olmak [4] *Yakın olmak; ulaşmak, erişmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳarīnümdür ḳarīnüm çün refīʿ oldum ḳarābette / Vücūdum ḥadde ṣıġmadı aña çün kim **ḳarīn olmış** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 5). [ḳarīn olmış, -mış]*

ḳarīn-i maḫż-ı ezel [1] *Ezel kaynağına yakın olma hâli.*

Ḳarīn-i maḫż-ı ezeldür vücūd-ı ʿayn-ı ḥikem / Nefaḥtü sırrına ḥükm eyledi delālātı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 2). [ḳarīn-i maḫż-ı ezeldür, -dür]*

karn [2] *İç, karın.*

Çün ṭıynetüm İlāhi ʿışḳuñla oldı taḫmīr / **Ḳarnında** anenüñ ben bilmiş idüm bu ḥālüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 2). [ḳarnında, -ın, -da]*

Balıġuñ **ḳarnı** oldı Yūnusa bāġ / Didi çün lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 9). [ḳarnı, -ı]*

ḳarn-ı ezel [1] *Başlangıcı olmayan, bilinemeyen geçmiş zaman.*

Ḳarn-ı ezelde çün kim farḳ olmadı ġuyūbuñ / Ġayb-ı ḥaḳīḳatüñdür esrār-ı ġaybī dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 2). [ḳarn-ı ezelde, -de]*

ḳarşu [28] *Bir yerin yüzü ve cephesi karşısında bulunan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳarşuña biñ niyāz ile ṭuram / Süre misin cenābdan ḥāşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 3). [ḳarşuña, -n, -a]*

ḳarşu çıḳmak [1] (Deyim) *Bir görüşü, durumu kabul etmemek, itirazda bulunmak.*

Muʿammā oldı ismüñ nükhetinden çün gül-i aḥmer / Anuñ çün ʿandelīb aġlar aña **ḳarşu çıḳup** yaza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 2). [ḳarşu çıḳup, -up]*

ḳarşu durmak [1] (Deyim) *Karşı durmak, engel olmak.*

Yıḳmaġıl ḫāṭırını kimsenüñ ey dil zinhār / Kimse **ḳarşu durımaz** āh-ı göñül āteşine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 2). [ḳarşu durımaz, -ı, -maz]*

ḳarşulamak [2] *Dışarıdan gelen bir kimseye karşılayıcı olarak çıkmak, istikbal etmek.*

Dīdem benüm çün ol ruḫ-ı zībāyı **ḳarşular** / Ṣan mürdeler durur dem-i ʿĪsāyı ḳarşular *(Murâdî Dîvânı, Müfret 24, Beyit 1). [ḳarşular, -r]*

Dīdem benüm çün ol ruḫ-ı zībāyı ḳarşular / Ṣan mürdeler durur dem-i ʿĪsāyı **ḳarşular** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 24, Beyit 1). [ḳarşular, -r]*

ḳarşu ṭutmak [1] *Karşısına, yoluna tutmak, koymak. II Hedefte olmak.*

Tīġ-i belāya **ṭut ḳarşu** cismüñ / Acısı geçsün tā üstüḫ∨āna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 6). [ḳarşu ṭut,]*

ḳarşu varmak [1] *Karşılama.*

Yār cemālinden açar çün niḳāb / **Ḳarşu varur** dīde-i dil yāb yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 1). [ḳarşu varur, -ur]*

kār-zār eylemek [1] *Savaşmak.*

Ey Murādī nuṣret ü furṣat viren Mevlā durur / Nefs-i kāfir-kīş ile her demde **eyle kār-zār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 5). [kār-zār eyle,]*

ḳaṣd [8] *Amaç, niyet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bilmek içün bu ṣıdḳumuz daʿvīye **ḳaṣdımuz** nedür / Ḳāżī vü şāhid ol ḥabīb ġayrı güvāhı n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 4). [kaṣdımuz, -ımuz]*

ḳaṣd eylemek [3] *Amaçlamak, çabalamak.*

ʿArż-ı ḥācet ḳılmaġa **ḳaṣd eyledüm** selmīye çün / Didi kim ṣanma maḥabbet dīde-i bīnādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 3). [ḳaṣd eyledüm, -dü, -m]*

Ey ḥalīlüm Kaʿbe **ḳaṣdın eyleyüp** çekme elem / Gel ṭavāf eyle beni kim Kaʿbe-i ʿulya menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 4). [ḳaṣdın eyleyüp, -(y)üp]*

Ḥalʿ idüp egnümden el-ḥaḳ bu libās-ı mümkini / Mümteniʿden vaz olup **ḳaṣd eyledüm** tekrār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 2). [ḳaṣd eyledüm, -dü, -m]*

ḳaṣd-ı cāna ḳılmaḳ [1] *Cana kastetmek, öldürmeye niyetlenmek.*

Girdāb-ı hicr içinde ben mübtelā olaldan / Miḥnet nihengi her dem **ḳılmaḳda ḳaṣd-ı cāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 4). [ḳaṣd-ı cāna ḳılmaḳda, -mak, -da]*

ḳaṣd-ı dildār itmek [1] *Sevgiliyi amaçlamak, istemek.*

Rāh-ı ʿışḳı ṭutalum rehber ü cūyān olalum / **Ḳaṣd-ı dildār idelüm** rūyına ḥayrān olalum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 1). [ḳaṣd-ı dildār idelüm, -elü, -m]*

ḳaṣd-ı maḳṣūd eylemek [1] *İstenilen şeyin niyeti, girişimi.*

Ġālib-i cümle ḥudūd olup bi-emr-i z̲ü'l-celāl / **Ḳaṣd-ı maḳṣūd eyleyüben** nuṣret-i ālādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 3). [ḳaṣd-ı maḳṣūd eyleyüben, -(y)üben]*

ḳaṣd-ı temennā ḳılmak [1] *1. El ile selam verme, hürmet sunma. 2. Temennide bulunma.*

Murādī terk-i dünyā ḳıl hemān ḳalbi muṣaffā ḳıl / Hemān **ḳaṣd-ı temennā ḳıl** ḳalanın añla cümle ḫ∨āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 5). [ḳaṣd-ı temennā ḳıl,]*

ḳaṣd-ı vuḳūʿ [1] *Olma, meydana gelme kasdı, amacı.*

Ḥicābın eyledi ḥikmete muḳteżā-yı edeb / Egerçi **ḳaṣd-ı vuḳūʿ** oldı vāḳıfa lā-reyb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 3). [ḳaṣd-ı vuḳūʿ,]*

ḳaṣd itmek [2] *Amaçlamak, niyetlenmek.*

Kerīmā kird-gārā raḥmetüñden eyleme maḥrūm / Ḥabībüñ ḥürmeti **ḳaṣd itmesün** şeyṭān īmāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 3). [ḳaṣd itmesün, -me, -sün]*

Ḳaṣd idersem seni bulmaġa kemālüñ perde / Arasam cümle kemālini cemālüñ perde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 1). [ḳaṣd idersem, -er, -se, -m]*

kāse [5] *Yayvan kap, tas. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Luṭf-ı ḥikmet **kāsesinden** nūş iden āb-ı ḥayāt / ʿİlm-i ūlā ile uḫrādan bilüpdür beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 1). [kāsesinden, -sin, -den]*

kāse-i ʿibret [1] *İbret kâsesi, kadehi. II İbret alınacak durum.*

Kāse-i ʿibretde āb-ı rūy-i ʿālim buldı bes / Oldılar ol ābdan her ṭayyibin ü ṭayyibāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 2). [kāse-i ʿibretde, -de]*

kāse-i 'ışḳ [1] *Aşk kasesi.*

İste Murādīde peyām ḥatm olur anda her kelām / **Kāse-i 'ışḳı** nūş ḳıl baḳma cihān sifāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 6). [kāse-i 'ışḳı, -ı]*

kāse-i ser [1] *Kafatası.*

Ne baḳarsın bu cihān milkine yā sīm ü zere / Ḫāk ile bir gün ola **kāse-i ser** ṭolsa gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 4). [kāse-i ser,]*

k'aşem olmak [1] *Çok sağır, hiç işitmeyen olmak.*

Sāmiʿ-i ṣavt olan kişi buldı necāt-ı cāvidān / Aġlayu ḳıldı tā ebed **oldı** evrāda ṣol **k'aşem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 4). [k'aşem oldı, -dı]*

ḳasem ṭutmak [1] *Ant içmek, yemin etmek.*

Çün şāhidem ṭaḳarrüb içün eyledi yemīn / **Ṭutdum ḳasem** sübūtı içün iki beyyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 2). [ḳasem ṭutdum, -du, -m]*

ḳāsıd [1] *Haber götüren, postacı, ulak.*

Pes cevābın aldı **ḳāṣıd** aldugın virdi hemān / Pes Murādī urdı ol dem bāb-ı āmennāya el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 5). [ḳāṣıd,]*

ḳāṣıd olmak [1] *İstekli, niyet eden kişi.*

Murādī sen murāda **ḳāṣıd ol** tā bulasın maḳṣūd / Bu günki furṣatı gözle ne ḥācet vaʿd-i ferdāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 5). [ḳāṣıd ol,]*

ḳāsım [1] *Taksim eden, pay eden.*

Çün ʿaṭā-yı bī-nihāyetdür senüñ şānuñda cūd / **Ḳāsım** oldı senden oldı cümleten maḳsūm heb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 2). [ḳāsım,]*

ḳāṣır [6] *Kusurlu, eksik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Beni ḫalḳ eyledi ḫālıḳ egerçi maḥż-ı ḳudretden / Velīkin ḳudret-i maḥżam çü ʿālem bende **ḳāṣırdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 2). [ḳāṣırdur, -dur]*

ḳāṣır olmak [1] *Yeterli olamamak; eksik, kusurlu kalmak.*

Minnete minnet oldı minnet pes / **Oldı** vaṣṣāf arada **ḳāṣır** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 2). [ḳāṣır oldı, -dı]*

kāsib-i ḥālāt olmak [1] *Hâller, manevi durumlar kazanmış olmak.*

Murādīnün gele gūş eyle kavl ü güftārın / Diler iseñ **olasın** sen de **kāsib-i ḥālāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 5). [kāsib-i ḥālāt olasın, -a, -sın]*

ḳaṣr-ı dırāz [1] *Uzun kısa.*

Vāḳıʿā ʿayna mecāz oldı muḳalled bu mecāz / Ḳarañuda müteferriḳ sañ ki **ḳaṣr-ı dırāz** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 9, Beyit 1). [ḳaṣr-ı dırāz,]*

ḳaṣr-ı vücūd [1] *Varlık köşkü.*

Açılup **ḳaṣr-ı vücūduñ** nice yir revzenesi / Ḳıldı sūrāḫī anuñ necm u meh u sāle ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 3). [ḳaṣr-ı vücūduñ, -un]*

ḳassām [1] *Ölenlerin bıraktıkları şeyleri paylaştırma işiyle uğraşan memur.*

Ser-be-ser beyhūde gezme ḳıl ḳanāʿat rızḳ içün / Andan efzūn olmaz ol **ḳassām** kim taḳsīm ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 4). [ḳassām,]*

ḳaṣṣāṣ [2] *Kıssa söyleyen.*

Sebāt-ı neyyir-i aʿẓam eger olmasa ʿālemde / Nücūm ile ḳamer bī-nūr ola böyle didi **ḳaṣṣāṣ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 2). [ḳaṣṣāṣ,]*

Muʿizz oldı çün iʿzāz ile buldı devlet ü ʿizzet / ʿAzīz oldı ʿalīm oldı bu resme eyledi **ḳaṣṣāṣ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 3). [ḳaṣṣāṣ,]*

ḳaş [14] *Gözün üzerindeki siyah ve kalın kemerli kıllar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī gör Ḫudānuñ şunʿını maḥbūbda / **Ḳaşları** hem çün ḳalemdür gözleri çün nündur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 9). [ḳaşları, -lar, -ı]*

ḳaş çatmak [1] (Deyim) *Kızmak, öfkelenmek.*

Murāduñ añla kelāmını diñle cān ile / Ṣabūr olup saña söylerse **çatma** igen **ḳaş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 5). [ḳaş çatma, -ma]*

ḳaşı hilal [1] *Kaşı hilal gibi kavisli.*

Bu gözüm māh-ı nev gördükçe ḳılmañ ʿayb aġlarsa / Anuñ aġladuġı oldur ki bir **ḳaşı hilāl** ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 4). [ḳaşı hilāl,]*

ḳaşı keman [1] *Keman kaşlı dilber; kavisli ve düzgün kaşlı sevgili.*

Seni sevmek güzelüm bu dil ü cāna yaraşur / Cān ḳurbān ola sen **ḳaşı kemāna** yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 1). [ḳaşı kemāna, -a]*

ḳaşları ya [1] *Kıvrımlı kaş, yay gibi kaşlı.*

Atar oḳ gibi beni yabana / Dem-be-dem nideyin o **ḳaşları ya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 4). [ḳaşları ya,]*

kâşane [3] *Köşk.*

ʿĀlem-i ʿulyādadur añla vücūda muʿteber / Maḫzen-i esrār olaldan günc-i dil **kāşānesi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 2). [kāşānesi, -si]*

II Dergah, tekke.

ʿIşḳıñı dutdı gönülde cümle maḫlūḳ-ı cihān / Yā ḥabībā çıġrışurlar baş açuḳ **kāşāneden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 3). [kāşāneden, -den]*

II Gönül.

Ṣorarsañ ger ġam u endūhumı hicrüñden olmışdur / Viṣālüñ ābını gönder dime **kāşānesi** yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 2). [kāşānesi, -si]*

kāşāne-i 'uzlet [1] *El etek çekme, inziva köşkü.*

Ḫum-ḫāne-i vaḥdetde ben mestāne-i ʿışḳam yine / **Kāşāne-i 'uzletde** ben dīvāne-i ʿışḳam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 1). [kāşāne-i 'uzletde, -de]*

kāşif olmak [4] *Keşf edilme, gizli bir şeyi açığa çıkarma.*

Ey Murādī ser virüp sırrı ʿayān itme ṣaḳın / **Kāşif olma** ḳıl ḥaẕer zinhār ḳılma keşf-i rāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 5). [kāşif olma, -ma]*

Viṣālüñ virgil ʿuşşāḳa tecellī māverāsından / Cemālüñ ehl-i rāha **kāşif olġıl** ibtidāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 1). [kāşif olġıl, -gıl]*

II Açılma.

Mā re'eynāhü kāne emrün ʿacīb / Burḳaʿın **kāşif ola** rūy-i nigār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 2). [kāşif ola, -a]*

Cemāl āyinesin şāhid **oldı** çün **kāşif** / Lisān-ı ḳāli ḳoyup özge ḥāle rāġıbdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 3). [kāşif oldı, -dı]*

kāşife'l-kürūb [1] *Kederleri, gamları meydana çıkaran; Allah.*

Yā mālike'l-mülūk ve yā ʿālime'l-ḫafā / Yā **kāşife'l-kürūbı** leke'l-ḥamdü ve's-senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 1). [kāşife'l-kürūbı,]*

kāşif-i esrār olmak [1] *Sırları ortaya çıkaran olmak.*

‘Ārif oldur ‘ārifāne ḳoya bir rişteye el / ‘Ārif olmaz şol kişi kim **kāşif-i esrār ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 4). [kāşif-i esrār ola, -a]*

kāşif-i ġayb-ı ezel [1] *Ezelin, çok eski zamanın bilinmeyenini ortaya çıkaran.*

Kāşif-i ġayb-ı ezel refʿ ide çün cümle ḥicāb / Perde açılsa eger bil ki yirine keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 4). [kāşif-i ġayb-ı ezel,]*

kāşif-i muṭlaḳ [1] *Yalnız, şartsız meydana çıkaran.*

Keşf-i ḥucb itse ne ġam **kāşif-i muṭlaḳdur** bu / Perde-dār āyinesi aña beḳādur yine bes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 2). [kāşif-i muṭlaḳdur, -dur]*

kāşif-i sırr-ı ḥikmet [1] *Hikmeti, Allah'ın işindeki sırları keşfeden, açığa çıkaran.*

Maḥzen-i ‘ilm-i ledün **kāşif-i sırr-ı ḥikmet** / Ey Murādī bize bir şöylece hem-dem olsa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 5). [kāşif-i sırr-ı ḥikmet,]*

kāşki [1] *"keşke, mümkünü olsa da..." anlamında temenni edatı.*

Çehre-i dildāruñ olmışdur niḳāb ārāyişi / Aradan ārāyişin ḳaldurmaḳ olsa **kāşkī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 1). [kāşkī,]*

ḳat [19] *1. Üst üste konulmuş şeylerden her biri, tabaka.*

Ḳatlu fālümde görüp ṭā’ir-i ḳudsīde nisār / Ḳademü’l-ḫayr duyup kendümi var itdüm ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 3). [ḳatlu, -lu]*

2. Huzur, makam, nezd.

Şerḥ ü beyāna sıġmaz bu ʿilm-i mümkinātuñ / Şol nesne mümteniʿdür eshel **ḳatuñda** ḫālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 2). [ḳatuñda, -un, -da]*

Bu Murāduñ sözini eyle ḳabūl / Ola **ḳatuñda** ol saʿīd ü lebīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 5). [ḳatuñda, -un, -da]*

Çün bulur **ḳatuñda** yā Rabb cümle maḳsūdum revāc / ʿİzzetüñ ḥaḳḳı beni sen ġayra ḳılma iḫtiyāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 1). [ḳatuñda, -un, -da]*

Muʿazzez oldı dil yāruñ **ḳatında** / Bi-ḥamdi’llāh ki ṭāliʿdür müsāʿid *(Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 4). [ḳatında, -ın, -da]*

Benüm ḥālüm nedür bilseñ cihāna açmaz idüñ göz / Cihān ne ola **ḳatuñda** bu cāna açmaz idüñ göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 1). [ḳatuñda, -ñ, -da]*

Minnetüm Mevlāyadur ġayrıya yoḳdur minnetüm / Anuñ içün ʿizzetüm **ḳatında** buldum ʿizzetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 1). [ḳatında, -ı, -n, -da]*

Mürtefiʿ ḳıldum anı ben cümle maʿḳūlātdan / İrtifāʿ itmekdedür **ḳatında** her dem rifʿatüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 2). [ḳatında, -ı, -n, -da]*

Ferd-i ferdāniyyetinde kendüsi oldı vaḥīd / Ġayrı ne bilsün anuñ **ḳatında** vaḥdāniyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 3). [ḳatında, -ı, -n, -da]*

Cevr-i hicr-i yārden her kim ki çekdi ẓulmini / Bu Murāduñ **ḳatına** gelsün ki görmeye sitem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 5). [ḳatına, -ı, -(n)a]*

Cevr-i hicr-i yārdan her kim ki çekdi ẓulmini / Bu Murāduñ **ḳatına** gelsün ki görmeye sitem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 5). [ḳatına, -ı, -(n)a]*

Cürʿadan mest olmışam dildāradur her minnetüm / Mürtefiʿ olmaḳdadur yārüñ **ḳatında** rifʿatüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 1). [ḳatında, -ı, -n, -da]*

Seni şol kimse kim bildi rıżāñı gözledi dā’im / **Ḳatında** bir durur gedā vü ḳayṣer ü ḫusrev *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 4). [ḳatında, -ı, -n, -da]*

Āsmān-ı ḥüsn içinde gerçi var meh-pāreler / Cümlesi seyyāredür **ḳatuñda** ey gün yüzlü māh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 5). [ḳatuñda, -ñ, -da]*

Ḳuluñ Murādī yā Rab ‘işyān içinde ḳaldı / Raḥmet umup **ḳatuña** uş geldi yana yana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 5). [ḳatuña, -uñ, -a]*

‘Ālime nefʿi ‘ilmidür cāh ile cehlidür żarār / ‘Ārife bir yiter hemān cümle **ḳatında** lāl ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 4). [ḳatında, -ı, -n, -da]*

Maṭlab-ı aʿlādadur ʿāşıḳlaruñ ser-māyesi / Şerḥe ṣıġmaz bunlaruñ yārüñ **ḳatında** pāyesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 1). [ḳatında, -ı, -(n)da]*

İlāhi dūr ḳılma raḥmetüñden / Bizi maḥrūm gönderme **ḳatuñdan** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 4). [ḳatuñdan, -uñ, -dan]*

3. Birinin düşüncesine göre, birinin gözünde, nazarında.

Muḳarrerdür cemāl-i bā-kemālinden alur pertev / Şular kim iki dünyāyı **ḳatında** ṭutmadı bir cev *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 1). [ḳatında,]*

ḳat-ender ḳat ḳılmak [1] *Kat kat yapmak, bir şeyin parçası kılmak.*

Bu vücūdum ‘ālem içre ḳat **ḳat-ender ḳat ḳıl** / Tā ki maʿnā-yı ḥaḳīḳatden ḫaber ḳalbüñ ala *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 5). [ḳat-ender ḳat ḳıl,]*

ḳat ḳat [4] *Çok, pek çok. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bulmadum mislüñ ve hem ayru kişi / ʿĀlemi ḳıldum tecessüs **ḳat ḳat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 3). [ḳat ḳat,]*

ḳat ḳat olmak [1] *Saygıdan eğilmek, iki kat olmak.*

Rūḥ-ı aʿẓamdan murādum rūḥ-ı rāḥat olmasa / Heybetümden cümle ʿālem **olur** idi **ḳat ḳat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 4). [ḳat ḳat olur, -ur]*

ḳatʿā [4] *Asla, hiç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vuṣlatda viṣāl ile özin bilmedi **ḳatʿā** / Bir leẕẕete irdi ki anı ḳapladı dehşet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 2). [ḳatʿā,]*

ḳaṭarāt [2] *Damlalar, zerreler.*

Dürr-i deryā-yı ḥaḳīḳat bu kelām-ı dil-cū / **Ḳaṭarāt** itdi hüveydā yine deryādan dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 2). [ḳaṭarāt,]*

Hüccet ile diler iseñ bu Murāduñ ḫaberin / ʻAceb olmaz **ḳaṭarāt** ister iseñ deryādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 5). [ḳaṭarāt,]*

ḳaṭarāt eylemek [1] *Damlalar haline getirmek.*

Bildi çün nūr-ı yaḳīni bu Murādī enver / Lemʻa ile nice baḥrı **ḳaṭarāt eyledi** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 5). [ḳaṭarāt eyledi, -di]*

ḳatı [6] *Çok, pek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu Murāduñ sözlerin añlamaġa k'ey er gerek / K'ey **ḳatı** server gerek kim ḳıla bunda cān fedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 5). [ḳatı,]*

ḳāṭıʿāt [1] *Şüphe ve tereddüde yer bırakmayan, kesin.*

Oldı müstecmiʿ ṣıfat-ı emr-i ʿālem kāf u nūn / Ḳavlühü'l-ḥakku lehü'l-ḥükm ile geldi **ḳāṭıʿāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 2). [ḳāṭıʿāt,]*

ḳatʿ-ı menāzil itmek [2] *Yol almak.*

Ṣırāṭ-ı müstaḳīmi ṭoġrıdup rāh-ı ḥaḳīḳatde / **İdüp ḳatʿ-ı menāzil** ol yüce dergāha yüz tutduḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 2). [ḳatʿ-ı menāzil idüp, -üp]*

Eyledüm ḳaṭʻ-ı menāzil ʿarṣa-i ʿışḳında ben / Şimdi hāmūn-ı ḥaḳīḳatde alurven menzili *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 2). [ḳaṭʻ-ı menāzil eyledüm, -dü, -m]*

ḳāṭıʻ [2] *Kesinkes.*

ʿAcebdür bu delā'il kim delīl olur delāletle / Berāhīn ile **ḳāṭıʻdur** muʿammādan muʿammāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 3). [ḳāṭıʻdur, -dur]*

ʿAcebdür bu delā'il kim delīl olur delālāta / Berāhīn ile **ḳāṭıʻdur** muʿammādan muʿammāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 3). [ḳāṭıʻdur, -dur]*

ḳāṭıʻat [1] *Şüphe ve tereddüde yer bırakmayan, kesin.*

Muṣarraḥ yazılmış yine beyyināt / Gel āyātı gör kim odur **ḳāṭıʻat** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 34, Beyit 1). [ḳāṭıʻat,]*

ḳāṭı'-ı menzil olmak [1] *Yol kat' eden, yol alan kişi olmak,.*

İñleyen oldı bu ṣaḥrāda ʻaceb zār u ḥazīn / **Ḳāṭı'-ı menzil olalı** giçerem ṣaḥrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 3). [ḳāṭı'-ı menzil olalı, -alı]*

ḳāṭıʿ olmak [1] *Kesmek, kesici olmak.*

Ezelde ḥükmi beşīr üzre **oldı** çün **ḳāṭıʿ** / Beşīr irişdi neẕīre neẕīrdür ḳāmıʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 1). [ḳāṭıʿ oldı, -dı]*

ḳatılmak [1] *Dahil olmak, karışmak.*

Çü emr oldı dinildi **ḳatılup** ʿayn ile sīn iẓhār / Tevaḳḳuf eyleyüp el-ḥamd yüridi çün bād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 4). [ḳatılup, -up]*

kātib-i dehr [1] *Devrin katibi.*

Kātib-i dehr urup destini levḥ u ḳaleme / Ḥalimüñ biñde birin yazmadı düşdi eleme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 1). [kātib-i dehr,]*

kātib-i ḳudret [2] *Kudret sahibi kâtip; Allah.*

Kātib-i ḳudret yazaldan bu evāmir saṭrını / Bir debīrem çekmişem her ḥükme bir tuġrāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 3). [kātib-i ḳudret,]*

Kātib-i ḳudret yazar çün her cihātuñ evvelin / Ḥikmeti añlarsañ añla beyyinātuñ evvelin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 1). [kātib-i ḳudret,]*

kātim-i esrar [1] *Sır tutan.*

ʿĀṣıḳ-ı yār olana dīde-i ḫūn-bār gerek / Vāṣıl olmaḳ dileyen **kātim-i esrār** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 1). [kātim-i esrār,]*

kātim olmak [1] *Sır saklayan olmak.*

Kemāl-i ekmel oldı fī'l-ḥaḳīḳa rāz-ı pinhānı / Eger merd iseñ ey dil **kātim olġıl** sırr-ı īmānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 1). [kātim olġıl, -gıl]*

ḳatl [1] *Öldürmek, öldürülmek.*

Mekān ile zamānı tārik ol vaḳt ister iseñ ger / Muvaḳḳat ol yüri **ḳatlin** ṣaḳın olmayasın esfel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 3). [ḳatlin, -in]*

ḳatl eylemek [1] *Katletmek, öldürmek.*

Rümūz-ı genc-i maʿnāyı dilerseñ / Senüñ süʿbānuñı **ḳatl eyle** her dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 3). [ḳatl eyle,]*

ḳatlanmak [2] *Katlanmak, tahammül etmek.*

Ḳalbe didüm ki yāre di dermānuñ eylesün / **Ḳatlan** didi cefāya ki cümle taʿab geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 2). [ḳatlan,]*

Mübeddel oldı ʻusri yüsre raġbet eyledi Rabbe / Velīkin fārıġ oldı **ḳatlanup** pes yevm-i mīʻāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 3). [ḳatlanup, -up]*

ḳatmak [3] *Karıştırmak, dahil etmek.*

Bu vücūdum ʻālem içre **ḳat** ḳat-ender **ḳat** ḳıl / Tā ki maʻnā-yı ḥaḳīḳatden ḥaber ḳalbüñ ala *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 5). [ḳat,]*

Aldanup ḳalmaġıl ārāyişine dünyānuñ / ʻAḳıl olan **ḳata** mı el ile aġu aşına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 4). [ḳata, -a]*

Münkir olma bu kelāmına Murādī zinhār / ʻĀḳil olur mı ṭaʻāmına kişi zehri **ḳata** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 5). [ḳata, -a]*

ḳaṭre [51] *Damla.*

Raḥmetüñ deryāsına ḥadd ü kenār olmadı hiç / **Ḳaṭresinden** neşr ḳıl biz ḳullara yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 4). [ḳaṭresinden, -sin, -den]*

Şāriḥīn-i ʿālem aşlā şerḥe olmazlar ḳadīr / Ey Murādī baḥr-ı ʿilmüñden alalar **ḳaṭre** āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 5). [ḳaṭre,]*

ʿİzzet u devlet ol durur dīg-i ḥayātı ḳaynada / Nār-ı maḥabbet ile kim ḳalmaya **ḳaṭre** deñlü āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 3). [ḳaṭre,]*

Dürr-i nā-yāb gelür **ḳaṭreden** ey baḥr-ı kerem / Baḥr eger dürr-i muḥīṭ olsa dür oldı nā-būd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 4). [ḳaṭreden, -den]*

Cümle ʿulūm **ḳaṭredür** ʿilm-i Ḫudāya nisbeten / ʿİlmi ʿilim oḳumışam ġayrı ʿulūmadur sened *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 4). [ḳaṭredür, -dür]*

Ebrden bir **ḳaṭre** emrüñsüz yire nāzil degül / Cümleten deryā vü enhār-ı revān emrüñdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 4). [ḳaṭre,]*

Ol biḥāruñ **ḳaṭresi** her biri bir merd-i güzīn / Öldiler çaġırdılar cümle belī āşkār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 3). [ḳaṭresi, -si]*

Reşḥa-i ʿaynumda eyler çünki deryālar ẓuhūr / Ol deñizler **ḳaṭresini** ḳıldı dünyālar ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 1). [ḳaṭresini, -si, -ni]*

Çeşmümüñ yaşın görenler ʿayn-ı ḥamrā didiler / ʿĀrifān her **ḳaṭresin** bir ulu deryā didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 1). [ḳaṭresin, -sin]*

Yem-i ʿummāna ṭalan **ḳaṭreye** mi mā'il olur / Şems-i tābāna iren ẕerreye mi sā'il olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 1). [ḳaṭreye, -y, -e]*

Ebr-i himmet yaġduraldan **ḳaṭresin** her bir yire / Oldı iḫfā üzre her mümkinde bu esrārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 4). [ḳaṭresin, -sin]*

Ey Murādī **ḳaṭre** çün deryādan olmadı baʿīd / Çünk'ezelden ulu deryā idük ʿummān isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 5). [ḳaṭre,]*

Maṭarlar oldı emṭārumda ẓāhir / Anuñ her **ḳaṭresi** deryāya düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 4). [ḳaṭresi, -si]*

Ḳaṭre deryā olmayınca gevhere el iremez / ʿĀşıḳuñ her ḳaṭresi bu yolda bir ʿummān gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 3). [ḳaṭre,]*

Ḳaṭre deryā olmayınca gevhere el iremez / ʿĀşıḳuñ her **ḳaṭresi** bu yolda bir ʿummān gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 3). [ḳaṭresi, -si]*

Ḳaṭrede deryā muʿayyen oldı yemde **ḳaṭre** kim / Müntehā-yı ṭāḳat olmışdur vücūda aṣl-ı fāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 4). [ḳaṭre,]*

Ne **ḳaṭre** eksilür deryā-yı iḥsānuñdan ey ḳayyüm / Eger bir ẕerre inʿāmuñ irerse baña yā Ḥannān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 3). [ḳaṭre,]*

Güş iden güftār-ı dil-sūzum ʿaceb mi ola mest / **Ḳaṭreyem** gerçi Murādī aḳıdam deryāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 5). [ḳaṭreyem, -yem]*

Ṣubḥ-ı ṣādıḳ görinür mihr-i ruḫuñ tābından / Baḥr-ı ʻışḳuñ bu cihān **ḳaṭre** durur ābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 1). [ḳaṭre,]*

Baḥr-ı ḫamrāda eger gördüñ ise ṣūretler / **Ḳaṭredür** añla anı sen yem-i ʻummānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 4). [ḳaṭredür, -dür]*

Murādī āb-ı zülālüñden ire ger **ḳaṭre** / Ne deñlü mürr ola ʻālemde aʻẕab ide hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 5). [ḳaṭre,]*

Āb-ı rūyuñ ṭamzurur çün ḳıbleye āb-ı ḥayāt / **Ḳaṭresinden** kā'ināt üzre ʻaṭā ḳıldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 3). [ḳaṭresinden, -si, -n, -den]*

Ḳaṭredür ṣūretde oldı līk deryā bu Murād / Her ne kim ḳılmış durur ḳıldı bedel on üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 5). [ḳaṭredür, -dür]*

Murāduñ ḫüsn-i taʻbīrin işiden ġaş olur elbet / Meseldür maḥv olur el-ḥaḳ düşerse **ḳaṭre** deryāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 5). [ḳaṭre,]*

Ḥikāyet eyledi evvel n'idersin āḫirüñ kārın / Su'ālinden cevāb añlar iseñ gör baḥrdan **ḳaṭre** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 2). [ḳaṭre,]*

Ḳaṭreden bir ḳaṭredür ʻilmüñde ʻilm-i cinn ü ins / Kim iḫāṭa eyleye ʻilm ile ey deryā seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 4). [ḳaṭreden, -den]*

Ḳaṭreden bir **ḳaṭredür** ʻilmüñde ʻilm-i cinn ü ins / Kim iḫāṭa eyleye ʻilm ile ey deryā seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 4). [ḳaṭredür, -dür*

II İlahi tecelliler.

Bu Murādı nūş idenler cürʿasından **ḳaṭresin** / Yatdılar ser-mest olup bī-hūş tā rūz-ı cezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 5). [ḳaṭresin, -si, -n]*

Emri geldükde bir avuc ḫāka / Eyledi **ḳaṭre** ḳaṭreden deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 2). [ḳaṭre,]*

Emri geldükde bir avuc ḫāka / Eyledi ḳaṭre **ḳaṭreden** deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 2). [ḳaṭreden, -den]*

Gel ister iseñ ey dil bilmege bu aḥvāli / Vir **ḳaṭre** Murādīye tā kim olasın deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 5). [ḳaṭre,]*

Misāl-i ʿaks-i mā ancaḳ temevvüc ḳıldı deryādan / Ṣaçılmasın burūḳın **ḳaṭreden** ḳılmış durur taḳdīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 4). [ḳaṭreden, -den]*

Ṭaldı bir deryāya kim her **ḳaṭre** bir deryā durur / Mevc ururs a ger Murādī baḥr-i ʿummān eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 7). [ḳaṭre,]*

Luṭfı çü nihāyetde degül özgedür elṭāf / **Ḳaṭre** gele mi bir yem-i ʿummāna berāber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 4). [ḳaṭre,]*

Ḳaṭrede deryā muʿayyen oldı yemde ḳaṭre kim / Müntehā-yı ṭāḳat olmışdur vücūda aṣl-ı fāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 4). [ḳaṭrede, -de]*

Nedür bu ḳudret ü ḳadrüñ ki **ḳaṭredür** taḳdīr / Muḥaddiśān-ı ʿuḳūl eylemişdür anda cedel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 4). [ḳaṭredür, -dür]*

Nūş idelden cām-ı ʿışḳı mest ü ḥayrān olmışam / Cürʿasından **ḳaṭresin** ẕevk ile sekrān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 1). [ḳaṭresin, -sin]*

II Gözyaşı.

ʿAyn-ı ʿaynumdan ki aḳar acı şu her **ḳaṭresi** / Her biri bir ḳatredür ki ḳapladı dār u diyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 2). [ḳaṭresi, -si]*

Taḥayyüre n'ola ġarḳ itse ḳalbi istiġrāḳ / Ne deñlü **ḳatre** olursa bilür o deryāsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 3). [ḳatre,]*

Çü eşküñden döke **ḳaṭre** firāḳ-ı hicr-i yār içün / Olur her biri bir deryā cihānı ġarḳ ider seyli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 3). [ḳaṭre,]*

II Parça.

Ey Murādī baḥr-ı ḥikmetde olan ġavvāṣlar / **Ḳaṭre** alsunlar senüñ naẓmuñdan ey deryā-misāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 6). [ḳaṭre,]*

ḳaṭre-i baḥr-ı kemal [1] *Denize benzeyen olgunluğunun katresi.*

Ṣūret-i zībā nedür bir neş'e-i ḥüsn ü cemāl / Rūḥ u ʿakl u ʿilm ü dāniş **ḳaṭre-i baḥr-ı kemāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 1). [ḳaṭre-i baḥr-ı kemāl,]*

ḳaṭre-i dürdānelüg [1] *İnci tanesini oluşturan damla.*

Bir baḥre düşüpdür yine ġavvāṣ-ı göñül kim / ʿUmmāna deger **ḳaṭre-i dürdānelügüm** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 2). [ḳaṭre-i dürdānelügüm, -üm]*

ḳaṭre-i eşk [1] *Gözyaşı damlası.*

Dūzaḫa irdi çünki **ḳaṭre-i eşk** / Berd oluben şoyındı yidi ṭamu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 3). [ḳaṭre-i eşk,]*

ḳaṭre-i ʿışḳ [1] *Aşk damlası.*

Ẕerre iken mihr-i raḫşān olıgör / **Ḳaṭre-i ʿışḳ** ile deryā eylegil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 3). [ḳaṭre-i ʿışḳ,]*

ḳaṭre-i nā-bedīd itmek [1] *Engin, ucu bucağı görünmeyen damla olmak.*

Nice derk-i baḥr **ide** bir **ḳaṭre-i nā-bedīd** / Bu maʿnāyı bilmezseñ olduñ mine'ẕ-ẕālimīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 2). [ḳaṭre-i nā-bedīd ide, -e]*

ḳaṭre-i zülal [1] *Tatlı, soğuk su damlası.*

Ebed ḥayāt bulur muṭlaḳa fenā olmaz / Murādī şol ki içe **ḳaṭre-i zülālüñden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 5). [ḳaṭre-i zülālüñden, -ün, -den]*

ḳaṭre ḳaṭre [1] *Damla damla.*

Yaġılsa **ḳaṭre ḳaṭre** āb-ı cism-i nehr olur ḥāṣıl / Eger cemʿ olalar enhār yem-i ʿummān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 4). [ḳaṭre ḳaṭre,]*

ḳaṭreler dökmek [1] *Ağlamak.*

Rāġıbān-ı rūyuñ olmışlar ḳamu ḥayrān u zār / Çeşm-i giryānlar dökerler ḳaṭreler hem çün seḥāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 3). [ḳaṭreler dökerler,]*

ḳaṭrelik [1] *Damlalık.*

Eyle deryā kendüñi sen **ḳaṭrelikden** ol ḫalāṣ / İster iseñ vuṣlatı terk eyle nām u ʿāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 3). [ḳaṭrelikden, -den]*

ḳaṭre olmak [1] *Damla olmak.*

Oldı deryā **ḳaṭre** çün deryā olupdur ḳaṭreveş / Yemm-i yemdür çünki baḥr-ı bī-kerāna baḳmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 2). [ḳaṭre oldı, -dı]*

ḳaṭre-veş [2] *Damla gibi.*

Maşrıḳ u maġrib iki bālında zīr olmış anuñ / Yedi deryā oldı minḳārında cānum **ḳaṭre-veş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 2). [ḳaṭre-veş,]*

Oldı deryā ḳaṭre çün deryā olupdur **ḳaṭre-veş** / Yemm-i yemdür çünki baḥr-ı bī-kerāna baḳmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 2). [ḳaṭre-veş,]*

ḳavī [2] *Kuvvetli, güçlü.*

Zuʿm eylemesün kimsene kim zuʿmı **ḳavīdür** / Zuʿmında hemān zuʿm ile iẕʿān arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 2). [ḳavīdür, -dür]*

Ḳavīsin ḳıl ḳavī bir ʿācizem ben / Ḳabūl eyle ḳuṣūrum ḳāṣıram ben *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 43, Beyit 3). [ḳavīsin, -sin]*

ḳavī eylemek [1] *Güçlendirmek.*

Ger tefekkür eyler iseñ **eylegil** fehmüñ **ḳavī** / Olmaya ḳalbüñde tā buṭlān buṭlān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 4). [ḳavī eylegil, -gil]*

ḳavī ḳılmak [1] *Sağlamlaştırmak, güçlendirmek.*

Ḳavīsin **ḳıl ḳavī** bir ʿācizem ben / Ḳabūl eyle ḳuşūrum ḳāşıram ben *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 43, Beyit 3). [ḳavī ḳıl,]*

ḳavl [131] *Söz, kelâm. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu semʿüñ gūşunı aç kim olasın müstemiʿ **ḳavli** / Bu ʿaynuñ çeşmini eyle küşāde olasın bīnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 3). [ḳavli, -i]*

kavlen [1] *Söz bakımından, söz ile.*

Yaḳīnen ṣādıḳan **ḳavlen** nedür bilgil sen aḫbārı / Serīr-i ʿizzet isterseñ göñül sen ṣaḳla esrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 1). [ḳavlen,]*

ḳavl eylemek [1] *Söz söylemek, güzel söz ortaya çıkarmak.*

Her ḳaçan **ḳavl eylesem** ḳavlüm baña biñ ḳavl ider / Bu sebepden ṣāḥib-i ḳavl ü hem ʿirfānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 4). [ḳavl eylesem, -se, -m]*

ḳavl-i ʿālim [1] *Âlimin, bilginin sözü.*

Kenz-i ḥikmet bābını eyler küşāde ṣol kişi / Her işinde **ḳavl-i ʿālimlerde** dā'im kār ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 4). [ḳavl-i ʿālimlerde, -ler, -de]*

ḳavl-i ʿaẓīm [1] *Büyük söz. II Değerli söz.*

Bu ḳadar ḳavl-i ʿaẓm ile ṭoludur bu cihān / Bulınur **ḳavl-i ʿaẓīmümde** velīkin aʿẓam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 3). [ḳavl-i ʿaẓīmümde, -üm, -de]*

ḳavl-i ʿaẓm [1] *Büyük söz. II Değerli söz.*

Bu ḳadar **ḳavl-i ʿaẓm** ile ṭoludur bu cihān / Bulınur ḳavl-i ʿaẓīmümde velīkin aʿẓam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 3). [ḳavl-i ʿaẓm,]*

ḳavl-i bāṭıl [1] *Batıl, boş söz.*

Ḳavl-i bāṭıl añlama ḳavl-i Murādī ḳıl ḥaẕer / İnnehü Ḥaḳḳun ve aḳsemtü ilā-ismi'l-ʿiżam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 6). [ḳavl-i bāṭıl,]*

ḳavl-i bī-bedel [1] *Eşsiz, dengi olmayan söz; şiir.*

Bir **ḳavl-i bī-bedel** yine peydā idüp Murād / Gel semʿ-i cān ile işit imdi maḳālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 5). [ḳavl-i bī-bedel,]*

ḳavl-i bī-ḥadd [1] *Sonu, sınırı olmayan söz.*

Beyān-ı sırr-ı mā-evḥā hevādan olmadı ḳaṭʿa / Egerçi **ḳavl-i bī-ḥadde** revende ile āyende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 2). [ḳavl-i bī-ḥadde, -e]*

ḳavl-i cānān [1] *Sevgilinin sözü.*

Çün ezelden ṭutdı cānum **ḳavl-i cānāna** ḳulaġ / Pes semāʿ idüp sürürından ṭolandı ṣol u ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 1). [ḳavl-i cānāna, -a]*

ḳavl-i cān-baḫş [1] *Can bahşeden söz.*

Ḳavl-i cān-baḫşı Murādī gibi sen bulmayasın / Tā ḳıyāmet günine deñlü yazarsañ evrāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 5). [ḳavl-i cān-baḫşı, -ı]*

ḳavl-i cūd [1] *Cömertliğe dâir saöz.*

Ḳā'il-i muṭlaḳda oldı çünki mervī **ḳavl-i cūd** / Bu seḫādan oldı pes nice seḫā peydā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 3). [ḳavl-i cūd,]*

ḳavl-i dilber [1] *Sevgilinin sözü.*

Ḳavl-i dilberüñ kelīm oldı Murādī her nefes / Nice firʿavnīlere ol dest-i beyżā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 5). [ḳavl-i dilberüñ, -ün]*

ḳavl-i dil-cūy [1] *Gönül çeken söz.*

Ḥayāt-ı cāvidānīdür egerçi **ḳavl-i dil-cūyum** / Velī ḳavlümde ḳavlüm ḳā'ilüñ vaṣṣāfıdur dirler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 3). [ḳavl-i dil-cūyum, -um]*

ḳavl-i efʿāl [1] *İşlerin sözü.*

Ḳavl-i ḳā'ilde dinildi nice **ḳavl-i efʿāl** / Ḳavlümüz bunda durur kim ola aḳval-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 3). [ḳavl-i efʿāl,]*

ḳavl-i eṣaḥ olmak [1] *En doğru söz olmak.*

Gel Murāduñ diñle ḳavlin **oldı bu ḳavl-i eṣaḥ** / Uy cevāba kim cevābumdur saña her dem imām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 5). [ḳavl-i eṣaḥ oldı, -dı]*

ḳavl-i ġayrı [1] *Başka söz. II Allah'tan başka söz, dünyevî söz.*

Ḳulaġa hergiz alma **ḳavl-i ġayrı** / Sözüñ olsun dem-ā-dem Rabb ü Rabbī *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 3, Beyit 3). [ḳavl-i ġayrı, -ı]*

ḳavl-i güher-pāş [1] *Cevahir saçan söz.*

Gel diñle Murādīnüñ bu **ḳavl-i güher-pāşın** / Bu güher-i maʿnāya olmadı bahā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 5). [ḳavl-i güher-pāşın, -ın]*

ḳavl-i ḥabīb [1] *Sevgilinin sözü.*

Ḳavl-i ḥabībi ʿāşıḳ ger eyledüñse iẕʿān / Kesme ümīd-i vaṣlı olġıl ṭalebde her an *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 1). [ḳavl-i ḥabībi, -i]*

ḳavl-i ḥaḳīḳ [1] *Doğru söz.*

Ṣürūʿum şerʿedür rehber anuñla reh muʿammerdür / Benüm **ḳavl-i ḥaḳīḳüm** ʿāleme islām ü dīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 4). [ḳavl-i ḥaḳīḳüm, -üm]*

ḳavl-i ḥikmet [1] *Hikmetli, bilgece söz.*

Ḥükm-i Mevlāya eger rāżī olursañ her zamān / Ey Murādī añlayasın sen bu **ḳavl-i ḥikmetüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 880, Beyit 5). [ḳavl-i ḥikmetüm, -üm]*

ḳavl-i ḫūb-ı dāstān [1] *Güzel sözlü destan, şiir.*

Ey Murādī olmazuz biz ġayrı ḳavli müstemiʿ / Buncalayın **ḳavl-i ḫūb-ı dāstānum** var iken *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1095, Beyit 5). [ḳavl-i ḫūb-ı dāstānum, -um]*

ḳavl-i ḳā'il [1] *Rıza gösteren, boyun eğen söz.*

Ḳavl-i ḳā'ilde dinildi nice ḳavl-i efʿāl / Ḳavlümüz bunda durur kim ola aḳval-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 3). [ḳavl-i ḳā'ilde, -de]*

ḳavl ile fiʿl [2] *Söz ile amel, iş.*

Murāduñ bildiler **ḳavl ile fiʿlin** / Anuñ çün çıġrışup dirler "aṭaʿnā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 73, Beyit 5). [ḳavl ile fiʿlin, -in]*

Muʿīn ol işümde daḫı **ḳavl ü fiʿlümde** hem / Murād itdüñ ismümi virgil murāduma cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 120, Beyit 4). [ḳavl ü fiʿlümde, -üm, -de]*

ḳavl-i muḳteżā-yı sırr-ı şarṭ [1] *İcab ettiği, lazım geldiği gibi konuşma sırrının şartı.*

Ben Murādī maḳdeminden fehm ḳıldum kim nedür / Ey Murādī añla **ḳavl-i muḳteżā-yı sırr-ı şarṭ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 5). [ḳavl-i muḳteżā-yı sırr-ı şarṭ,]*

ḳavl-i Murād [2] *Sultan III. Murat'ın sözü; şiiri.*

Ne beyān eyledi gör bunda yine **ḳavl-i Murād** / Ṣıḥḥat-ı dil diler iseñ dile ṣıḥḥat ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 5). [ḳavl-i murād,]*

Bir ḥarf ḳavl **ḳavl-i Murād** olmaya beyān / V'Allāhi olsa cümleten eşyāda elsine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 5). [ḳavl-i murād,]*

ḳavl-i Murādī [13] *Sultan III. Murat'ın sözü, şiiri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳavl-i Murādīyi ger almayasın ḳulaġa / Saña zehī ḫacālet sende zehī ḥamāḳat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 5). [ḳavl-i murādīyi, -(y)i]*

ḳavlinden dönmek [1] *Sözünden dönmek, vazgeçmek.*

Murādī merd odur ʿālemde kim **dönmeye ḳavlinden** / Şu kim zevḳ-i ṣaḥīḥ ister ḳomaz ḳalbinde īn ü ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 5). [ḳavlinden dönmeye, -me, -(y)e]*

ḳavl-i nev-peydā eylemek [1] *Yeni bir söz ortaya çıkarmak, kendine has ifadeler kullanmak.*

Bu Murādī **eyledi** bir **ḳavl-i nev-peydā** yine / Düşdi yine yiñiden iki cihāna ġulġule *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 5). [ḳavl-i nev-peydā eyledi, -di]*

ḳavlini semʿüñe almak [1] *Sözü kulağına almak. II Söz dinlemek.*

Al semʿüñe ey mihter **ḳavlini** Murādīnüñ / Bu gevher-i nāyāba ṣanma ki bahā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 5). [ḳavlini semʿüñe al,]*

ḳavl-i pür-maʿnā [1] *Anlam dolu söz.*

Gel Murāduñ **ḳavl-i pür-maʿnāsına** ṭut gūş-ı hūş / Cürʿa-i ʿışḳı yine mestāne bezl itsem gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 5). [ḳavl-i pür-maʿnāsına, -sı, -(n)a]*

ḳavl-i pür-sūz [1] *Yakıcı, etkileyici söz.*

Murāduñ saña te'sīr eylemezse **ḳavl-i pür-sūzı** / Efendüm saña bu ʿālemde ayruḳ pāyeler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 5). [ḳavl-i pür-sūzı, -ı]*

ḳavl-i ṣaḥīḥ [1] *Doğru söz.*

Añla Murādī ḳavlini **ḳavl-i ṣaḥīḥdür** / Tesbīḥ-i vecd ile bulınur bu muḳaddemāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 5). [ḳavl-i ṣaḥīḥdür, -dür]*

ḳavl-i sürūr-efzūn [1] *Mutluluk arttıran söz.*

Murāduñ gūş bu **ḳavl-i sürūr-efzūnın** itdükce / İderler cümleten taḥsīn eger şāh u gedā vü mīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 5). [ḳavl-i sürūr-efzūnın, -ın]*

ḳavl-i şevḳ-āmīz [1] *Şevk veren, şevki arttıran söz, şiir.*

Güş ḳılġıl sen Murāduñ **ḳavl-i şevḳ-āmīzini** / Diler iseñ añlayasın sen de ʿulya ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 5). [ḳavl-i şevḳ-āmīzini, -i, -(n)i]*

ḳavl itmek [1] *Konuşmak.*

Her ḳaçan ḳavl eylesem ḳavlüm baña biñ **ḳavl ider** / Bu sebepden ṣāḥib-i ḳavl ü hem 'irfānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 4). [ḳavl ider, -er]*

kavl ü güftār [2] *Söz, kelâm. II Şiir.*

Murādīnün gele gūş eyle **kavl ü güftārın** / Diler iseñ olasın sen de kāsib-i ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 5). [kavl ü güftārın, -ın]*

Murāduñ **ḳavl ü güftārına** mānend / Bulınmaz ḳubbe-i devvār içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 5). [ḳavl ü güftārına, -ı, -(n)a]*

ḳavlühü'l-ḥakku lehü'l-ḥükm [1] *Hak sözü onun için hükümdür. [("Ol" dediği gün hemen olur. Onun sözü gerçektir. Sura üfleneceği gün hükümranlık onundur.) 6/Enam 73].*

Oldı müstecmiʿ ṣıfat-ı emr-i ʿālem kāf u nūn / **Ḳavlühü'l-ḥakku lehü'l-ḥükm** ile geldi ḳāṭıʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 2). [ḳavlühü'l-ḥakku lehü'l-ḥükm,]*

ḳavlühü'l-ḥaḳḳu lehü'l-mülk [1] *Hak sözü onun için hükümdür. [("Ol" dediği gün hemen olur. Onun sözü gerçektir. Sura üfleneceği gün hükümranlık onundur.) 6/Enam 73].*

Ey Murādī sırr-ı ekber maḥż-ı ḥikmet oldı çün / **Ḳavlühü'l-ḥaḳḳu lehü'l-mülk** āyeti bürhāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 374, Beyit 5). [ḳavlühü'l-ḥaḳḳu lehü'l-mülk,]*

ḳavl ü kār [1] *Söz ve iş, amel.*

Ben inanmışam saña āyāt-ı kübrā ḥaḳḳ'içün / Mü'minem her **ḳavl ü kāruña** sen īmān iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 2). [ḳavl ü kāruña, -un, -a]*

ḳavl ü ḳuvvet [1] *Söz ve güç.*

Ḳavl ü ḳuvvet gerçi ḥaḳdandur müsebbebdür velī / Destüñi çekme ṣaḳın sen ṣāḥib-i ḥālātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 4). [ḳavl ü ḳuvvet,]*

ḳavl ü maḳāl [1] *Söz, laf.*

Egerçi çevre yanumda muḥīṭ-i baḥr-ı bi-pāyān / Bulınmaz ḥadd ü pāyānum baña **ḳavl ü maḳāl** irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 3). [ḳavl ü maḳāl,]*

ḳavl ü ṣoḥbet [2] *Söz ve sohbet, konuşma.*

Naḳlümi ḳāl itmeyince cümle menḳūlātdan / Kimseye te'śīr ḳılmadı bu **ḳavl ü ṣoḥbetüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 3). [ḳavl ü ṣoḥbetüm, -üm]*

Degme kimesne añlayamaz **ḳavl ü ṣoḥbetüm** / İllā meger kişinüñ ola fehm-i rūşeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 2). [ḳavl ü ṣoḥbetüm, -üm, -]*

kavm [1] *Kavim, millet, topluluk.*

Keşf ideli Murādī bu emṣār **ḳavmini** / Ḥayret baṣar ḳamuyı naẓardan bu aġuma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 5). [ḳavmini, -n, -i]*

ḳavs-ı ḳażā [4] *Kaza yayı. II Baht, talih, kader. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tīr-i ḥikmet dest-i ḳudret üzre çün devrān ider / Pes ḳılur pertāv oları her ṭaraf **ḳavs-ı ḳażā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 3). [ḳavs-ı ḳażā,]*

ḳavs-ı ḳudret [1] *"(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu." (Necm Sûresi 9. Ayet).*

Ḳavs-ı ḳudretden ḳılan pertab çun sehm-i kader / Bulmışuz ḳavvāsını men' iderüz bir tīr ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 3). [ḳavs-ı ḳudretden, -den]*

ḳavşurmak [1] *Kavuşturmak.*

Mir'āt çü göstere cemāli / Ayrılmadı añla **ḳavşurulmış** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 3). [ḳavşurulmış, -ul, -muş]*

ḳavvās [1] *Okçu, ok atan.*

Ḳavs-ı ḳudretden ḳılan pertab çun sehm-i kader / Bulmışuz **ḳavvāsını** men' iderüz bir tīr ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 3). [ḳavvāsını, -ı, -(n)ı]*

ḳayd [1] *Kaygı, endişe, tasa; esaret, bağ.*

Nefsümi bilmege muḳayyedven / **Ḳaydum** anuñ ile durur her gāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1220, Beyit 2). [ḳaydum, -um]*

ḳayd eylemek [1] *Kayıt altında tutmak, yazıya geçirmek.*

Emrüñi **ḳayd eyledüñ** ḥükmüñde tā ola muṭī' / Cümleten kimse eger mīr u gedā vü pādişāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 2). [ḳayd eyledüñ, -dü, -n]*

ḳayd u bend [1] *Bağlama.*

Ḳānit olmaya şu kim emrüñe cāna im-rūz / **Ḳayd u bend** ile seḥerden anı divāne getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 3). [ḳayd u bend,]*

ḳayġu [1] *Acı, dert, keder, kaygı.*

Ḳapladı çünki 'ālem-i ṣuveri / Yirde vü gökde ḳalmadı **ḳayġu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 4). [ḳayġu,]*

ḳayırmak / ḳayurmak [11] *1. İlgilenip korumak, gözetmek, himâye etmek.*

Vaṣl-ı ḥabīb içün dil çekdi nice felāket / **Ḳayırmazam** ben anı ʿuṣṣāḳa budur ʿādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 1). [ḳayırmazam, -maz, -am]*

Üçünci ise **ḳayırma** bil anı vāḥiddür / Çün irdi rükn-i sülāsiyle sitt-i şād-ı vülūc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 4). [ḳayırma, -ma]*

Yād olur isem iki cihāna **ḳayurmazam** / Her demde yār ola bizi tek āşinā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 4). [ḳayurmazam, -maz, --am]*

Ġayrı biz **ḳayıruruz** ḳayura Ḥaḳ daḥı bizi / Virüben mālumuzı yolına tālān iderüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 4). [ḳayıruruz, -ur, -uz]*

Ġayrı biz ḳayıruruz **ḳayura** Ḥaḳ daḥı bizi / Virüben mālumuzı yolına tālān iderüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 4). [ḳayura, -a]*

Yaḳīnen ṣādıḳan isterseñ eger / **Ḳayırma** ġayrıya urma yaḳīn el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 3). [ḳayırma, -+ma]*

Menbaʿ-ı luṭfından irmiş çün vücūd-ı aṣl-ı cūd / Hiç **ḳayırmaz** her ne deñlü olsa maḥlūḳātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 4). [ḳayırmaz, -ır, -maz]*

Iżṭırāb itdüm göricek ıżṭırābumı didi / El-ḥayātü fī'l-ḥayāti didi **ḳayırdı** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 4). [ḳayırdı, -dı]*

'Amelde 'ömr vefāsın **ḳayurma** kāmil iseñ / Bu ḥutı ḥayy idüben ölmedin at 'ummāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 4). [ḳayurma, -ma]*

Muġayyibātı **ḳayurma** muʿayyenāta düriş / Dilā yelinde gezerseñ delīldür eseri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 3). [ḳayurma, -ma]*

2. Kaygılanmak, endişelenmek, merak etmek.

Çün ʿusre yüsr ile olmışdur iḳtiżā-yı cihān / Bu ʿusre yüsr **ḳayurma** olana ol ḳāniʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 2). [ḳayurma,]*

ḳaynadmak [2] *Kaynamak; kaynaktan çıkmak.*

Dil tenūrında yanar āteş-i ʿışḳ-ı dildār / Gözyaşın **ḳaynadur** ol āteş ile ʿāşıḳ-ı zār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 1). [ḳaynadur, -ur]*

II Coşmak, heyecanlanmak.

ʿİzzet u devlet ol durur dīg-i ḥayātı **ḳaynada** / Nār-ı maḥabbet ile kim ḳalmaya ḳaṭre deñlü āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 3). [ḳaynada, -a]*

ḳayṣer [1] *Roma ve Germen imparatorlarına verilen unvan.*

Seni şol kimse kim bildi rıżāñı gözledi dā'im / Ḳatında bir durur gedā vü **ḳayṣer** ü ḫusrev *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 4). [ḳayṣer,]*

ḳayu [1] *Kaygı, tasa.*

Mümteniʿdür ṣādıḳa baş ile cānuñ **ḳayusı** / Ṭoġrılık zīrā olupdur ser-be-ser īmāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 2). [ḳayusı, -sı]*

ḳayu çekmek [2] *Kaygı çekmek, kaygılanmak.*

Müntehā-yı maṭlabum ʻışḳuñda vuṣlatdur bu gün / Anuñ içün ġayrı yirden **çekmezem** hergiz **ḳayu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 2). [ḳayu çekmezem, -mez, -em]*

Ṣaḥn-ı ṣaḥrā-yı vücūdumda mekān itdi çü ʻışḳ / Evvelinden āḫırından **çekmezem** hergiz **ḳayu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 2). [ḳayu çekmezem, -mez, -em]*

ḳayu düşmek [1] *Kaygıya düşmek, endişelenmek.*

Maʻrifet lemʻasınuñ lemʻasıdur aṣl-ı vücūd / Bu vücūd ile vücūd arasına **düşdi ḳayu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 2). [ḳayu düşdi, -di]*

ḳayyūm [3] *Ezelî ve ebedî kaim olan Allah.*

Ben ḥayātı bilmişem cennetde **ḳayyūm** añlarum / Ḥayy ider mi bulmasa ʿĪsā'bnü Meryem iltiẕāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 4). [ḳayyūm,]*

Lā-ilāhe illā lenā ṭuruḳun ilā ʿilmin cedīd / Oldı ḳā'im pes gelür **ḳayyūmdan** tecdīd-kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 3). [ḳayyūmdan, -dan]*

Ḥayy-ı ḳayyūma yetişmiş idi **ḳayyūm** ile ḥay / Mürdeye virdi yine remz ile ihyā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 3). [ḳayyūm,]*

ḳażā [12] *Allah'ın takdirinin oluşması, kader, alın yazısı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥażret-i Ḥakdan temennā dā'imā oldı rıżā / Ey ḳażāsında rıżāsı ey rıżāsında **ḳażā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 1). [ḳażā,]*

ḳażā ḥükmin [2] *Allah'ın takdir ettiği kader.*

Ne ṣūret gösterür gözle bugün mir'āt-ı ḳalbi gör / Ne kim vardur **ḳażā ḥükmin** muḳadder ḳılmaz illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 2). [ḳażā ḥükmin,]*

'Ayn-ı ḳader egerçi taġyire ḳābil olmaz / Līkin **ḳażā-yı ḥükmüñ** āyende bir bahāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 2). [ḳażā-yı ḥükmüñ, -ün]*

ḳażā vü ḳader [1] *Alın yazısı.*

Lafẓ-ı künden ne ola añlar iseñ kāf ile nūn / Pes ʿayān ola saña cümle **ḳażā vü ḳaderi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 3). [ḳażā vü ḳaderi, -i]*

ḳażā-ender ḳader eylemek [1] *Kader içinde kazanın, Allah'ın takdirinin gerçekleşmesi.*

Ḳadrüñi bildüñse maḳdūruñda itme iḫtirāz / Her muḳadder kim olur **eyler ḳażā-ender ḳader** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 3). [ḳażā-ender ḳader eyler, -r]*

ḳazanmak [1] *Edinmek, elde etmek.*

Milk-i ūlā ile uḫrāyı bilürseñ ʿilmi / Ne ṭarīḳatle **ḳazanduñ** berü gel ḳıl isbāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 3). [ḳazanduñ, -du, -n]*

kazım [1] *Gazabını hazm edici, eden.*

Eger **kāzım** degilmişseñ nic'olurdı ʿaceb aḥvāl / Ḳamu kāruñ çü ḥikmetdür ḳılınmaz ḥikmetün ifşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 3). [kāzım,]*

ḳāżī [3] *1.Yapan , yerine getiren.*

Ḳulaġa al sözümi yime kimsenüñ ḥaḳḳın / Tefekkür eyle anı **ḳāżi** çün Ḫudā olıser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 4). [ḳāżi,]*

2. Kadı, şerīat hakimi.

Bilmek içün bu ṣıdḳumuz daʿvīye ḳaṣdımuz nedür / **Ḳāżī** vü şāhid ol ḥabīb ġayrı güvāhı n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 4). [ḳāżī,]*

Ḥaḳlu ḥaḳḳın isteyüp her kişi ḥaṣmını ṭuta / **Ḳāżī** ola ḥażret-i sulṭān-ı ḥayy-ı lā-yenām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 3). [ḳāżī,]*

kebāb [2] *Yanık, ateşle kızartılmış et. II Büyük bir acıya uğramak, yüreği yanmak.*

İñler bu sīnem ʿışḳuñ ile ṣan rebābdur / Nār-ı firāḳuñ ile bu baġrum **kebābdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 1). [kebābdur, -dur]*

Eşk-i çeşmümdür şarāb vü mużġa-i baġrum **kebāb** / Dil müheyyādur velī mihmānı kimden istesün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 3). [kebāb,]*

kebāb-āsā [2] *Kebap gibi. II Büyük bir acıya uğramak, yüreği yanmak.*

Firāḳuñdan ciger yandı eyā dilber **kebāb-āsā** / İki gözden aḳar yaşum benüm cām-ı şarāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 1). [kebāb-āsā,]*

Firāḳ ile **kebāb-āsā** ciger yanmış idi nāra / Bi-ḥamdi'llāh ṣusamışdur yine vaṣlı zülālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 2). [kebāb-āsā,]*

kebāb olmak [1] *Ateşte veya sıcakta kavrulmak II Büyük bir acıya uğramak, yüreği yanmak.*

Dil nār-ı hicr içinde nice bir **kebāb ola** / İnṣāf yoḳ mı dil nice çeksün bu kürbeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 3). [kebāb ola, -a]*

kebā'ir [2] *Hakkında açık hüküm bulunan büyük günahlar, kebîreler.*

Naẓar ḳılan kelāmına Murāduñ / Didi kim maḥv olur cürm ü **kebā'ir** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 516, Beyit 5). [kebā'ir,]*

Kebā'irden ṣaġā'irden ḳaçar pes / Özine bāb-ı firdevsi açar bes *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 4). [kebā'irden, -den]*

kebş-i mevt [1] *Ölümün koçu, erkek koyunu.*

Ṭarf-ı ʿulyāda memātum refʿ idüp ṭarh eyledüm / **Kebş-i mevti** ẕābıḥ oldum pes cihānum gözlerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 4). [kebş-i mevti, -i]*

keder [1] *Acı, üzüntü, dert, sıkıntı, ızdırap, tasa, gam.*

Giderdi göñlümden **keder** dünyāya ḳılmazduñ naẓar / Bu ben Murādīye eger raḥm itse Yezdānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 9). [keder,]*

ked eyleyemek [1] *Çok iyi yapmak.*

Lebīb olan bunı añlar ki olımaz çāre / Meger ki çāre **ked eyleye** çāreyi yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 4). [ked eyleye, -(y)e]*

kedū [1] *Kabak; kafatası.*

Fa'ide eylemez bu ad ile ṣan / Başuñ ola türābda çü **kedū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 9). [kedū,]*

kedū olmak [1] *Kafatası olmak. II Çürüyüp toprak olmak.*

Furṣatı fevt eyleme bī-maʿrifet olma yüri / Bir gün **ola** kim sıruñ ola türāb içre **kedū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 3). [kedū ola, -a]*

keff [1] *Köpük.*

Baḥr-ı aʿẓamdur Murādī her yaña **keffin** ṣaçar / N'eylesün nā-ehle keşf itmek olur esrār güc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 5). [keffin, -in]*

kefīl olmak [1] *Kefil olmak, sorumluluğunu üstlenmek.*

Ne var ḥaşr-i iḥyā da olsa kefīl / Kimüñ cāyı mesvā kimüñ ḥāviye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 3). [kefīl olsa, -sa]*

kehf-i amān [2] *Emniyet, güven mağarası.*

Żamīrüm ẕikrüñe maḥrem olalı ey enīs-i dil / Senüñ ġayruñ şürūrından benüm **kehf-i emānumdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 2). [kehf-i emānumdur, -um, -dur]*

Beni çün **kehf-i amān** içre ḳodı baña ne ġam / Yiridür alur isem cümle ʿadūdan kīne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 4). [kehf-i amān,]*

kehkeşān-ı dehr [1] *Zamanın, dünyanın samanyolu, yol gösterici yıldızı.*

Kehkeşān-ı dehre baḳdum herkese yol gösterür / Hāy ẓālim bī-vefādur āh bu kevn-i fesād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 4). [kehkeşān-ı dehre, -e]*

kej [1] *Eğri, çarpık.*

Ne bilsün ḳuru ġavġādur ṣanurlar / Ṭarīḳat yolını her **kejle** ebkem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 4). [kejle, -le]*

kelam [195] *Söz, kavl.*

Her kim ki şiʿr diye Murāduñ **kelāmına** / İki cihānda laʿnetin itsün aña Ḫudā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 5). [kelāmına, -ı, -na]*

Gel Murādīnüñ **kelāmın** güş ḳılġıl cān ile / Ki ne taḥṣīl idesin sen olasın mihmān aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 5). [kelāmın, -ın]*

Ayn-ı raḥmetdür **kelāmuñ** cümle-i ṣayrulara / Ḳurtılur ġamdan Murādī saña olan āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 5). [kelāmuñ, -un]*

ʿIşḳ-ı dilberden bulupdur cān ü dil çün ibtihāc / Virdi anuñ çün kelāmında **kelāmına** revāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 1). [kelāmına, -ı, -(n)a]*

ʿIşḳ-ı dilberden bulupdur cān ü dil çün ibtihāc / Virdi anuñ çün **kelāmında** kelāmına revāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 1). [kelāmında, -ın, -da]*

Muḥaḳḳiḳ ʿālime ṣordum ne ḥikmetdür bu māfihā / Ki ḥaḳḳānī **kelāmuñdan** bula dil ḥālet-i ebrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 4). [kelāmuñdan, -uñ, -dan]*

Yazdı ḳudret kātibi ḳudret yediyle bir **kelām** / Ḫalvet oldı dil anuñ meşġūl maʿnāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 3). [kelām,]*

İstimāʿ itme **kelāmı** istimāʿ eyle kelām / Baḳmaġıl ġayrıya mir'āt-i mücellā sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 3). [kelāmı, -ı]*

Mürşidüñ şānında ḳomışdur çü ḥall-i müşkilāt / Līk maʿnāda **kelāmı** manṭıḳ-ı esrādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 2). [kelāmı, -ı]*

Cān-baḫş olmaḳ dilerseñ bende ol bir kām ile / Bir **kelāmında** anuñ biñ mürdeler iḥyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 4). [kelāmında, -ı, -n, -da]*

Cāmiʿ oldı bu **kelāmum** aña benven naẓẓar / Ben ḳarārumı yirümde çü bulurven tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 1). [kelāmum, -um]*

Kāf u nūn itdi tekellüm bu **kelām** oldı kelīm / Bu kelām-ı mütekellim yine her bār hezār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 3). [kelām,]*

Manṭıḳum ezber iderseñ biline saña **kelām** / Behre-dār olmaz iseñ nefsüñi bil ʿā'iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 4). [kelām,]*

Sābit eyle beni ḳavlümde ki ḳavlüñ ḥaḳdur / Ṣādıḳ oldı senüñ ʿahdüñle **kelāmuñ** ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 1). [kelāmuñ, -uñ]*

Añla Murādīnüñ bu kelāmını fehm ile / Her bir **kelāmı** ḥikmet ile bir ḥaberdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Ene'l-ḥaḳ oldı **kelāmından** āşikār ü nihān / Hezār Manṣūr-ı Ḥallācı günde dāra çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 4). [kelāmından, -ı, -n, -dan]*

Ḥarf ile nuḳaṭ geldi bir yire **kelām** oldı / Bu ʿilm ile bu maʿnā peydā neden olmışdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 4). [kelām,]*

Naẓar ḳılan **kelāmına** Murāduñ / Didi kim maḥv olur cürm ü kebā'ir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 516, Beyit 5). [kelāmına, -ı, -na]*

Ey Murādī bu **kelāmuñdan** yeg / Görmedüm nuṭḳı kim efvāha yarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 5). [kelāmuñdan, -uñ, -dan]*

Münderic oldı kelāmında kelām-ı ehl-i ḥaḳ / Gelmez anuñ çün **kelāmı** degme bir cāna geñez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 2). [kelāmı, -ı]*

Münderic oldı **kelāmında** kelām-ı ehl-i ḥaḳ / Gelmez anuñ çün kelāmı degme bir cāna geñez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 2). [kelāmında, -ı, -n, -da]*

Ey Murādī ʿārife her bir **kelāmuñ** rūḥdur / Nūr-ı lāmiʿ mīm ü ḥā vü mīmle dāl isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 5). [kelāmuñ, -uñ]*

Āşiyānından cüdā oldı maḥabbet ṭurrası / Sūz-ı āh ile **kelāmın** anuñ içün ḳıldı pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 2). [kelāmın, -ın]*

Ḥarf-i noḳṭamdan ger istiḫrāc iderseñ bir **kelām** / Noḳṭamı ḳandurmaġa nice ḳalemler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 5). [kelām,]*

Bu lafẓ-ı maʿnī durur gerçi ara yirde bir ẓāhir / **Kelām** olmaz tekellümden olupdur bī-eser elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 4). [kelām,]*

Çün Murādī başlaya bir dem **kelāmuñ** ḳāline / Nekhet-i ḫūb ʿālemi ḳaplar feraḥ bulur dimāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 5). [kelāmuñ, -un]*

Murādīnüñ **kelāmı** vardı bir ḥadde melā'ikler / Olup anuñ kemālinden gezerler der-beder vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

İşitdüm bir kemāl ehlin iderdi vaʿẓ minberde / **Kelāmında** ʿayān olmış ne kim vardur nihān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 4). [kelāmında, -ı, -n, -da]*

Mündericdür bes kelāmı çün **kelāmıdur** ezel / Kime nesr idise nūrın ol ider iḳrār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 2). [kelāmıdur, -ıdur]*

Mündericdür bes **kelāmı** çün kelāmıdur ezel / Kime nesr idise nūrın ol ider iḳrār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 2). [kelāmı, -ı]*

İbtidā eyledüm **kelām** el-ḥaḳ / İntihā eyledüm maḳām el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 1). [kelām,]*

Müheyyā oldı şunlar kim muḳırr oldı kelāmına / Muṣaffā oldı anlar kim **kelāmın** ḳıldılar idrāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 3). [kelāmın, -ı, -n]*

Müheyyā oldı şunlar kim muḳırr oldı **kelāmına** / Muṣaffā oldı anlar kim kelāmın ḳıldılar idrāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 3). [kelāmına, -ı, -n, -a]*

Murādīnüñ **kelāmınuñ** olupdur fehmi müşkilce / Anı şol kimse añlar kim içinde ola ol çālāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 5). [kelāmınuñ, -ı, -nun]*

Sen benümle olmasañ ger ey ḥabīb-i cān ü dil / Ṭāḳat olmazdı **kelāma** ḳālıb-ı fersūdenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 4). [kelāma, -a]*

Söyle āmennā ve ṣaddeḳnā **kelāmın** dā'imā / Tā ziyāde eyleye rūşenlügi ol lem-yezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 3). [kelāmın, -ın]*

Murāduñ bu **kelāmına** kim ola diye maʿnāyı / Bu yirdedür ki bunda cümle aʿlem oldılar echel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 5). [kelāmına, -ı, -n, -a]*

Kelāmuñla olalı āşinā dil / Olupdur baḥr-ı ʿışḳa āşinā dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 844, Beyit 1). [kelāmuñla, -uñ, -la]*

Kelāmın gūş idüp anuñ didüm dil saña meyl itmez / Didi kim āferīn bi'llah seni ṣāḥib-naẓar buldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 3). [kelāmın, -ın]*

Bir **kelāmum** ḳılmaġ içün naḳl-i ʿāciz ḳaldılar / Cinn ü ins ile melā'ik birle bāzār istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 3). [kelāmum, -um]*

Leyse fī'd-dāreyni illā hū **kelāmın** ẕikr idüp / Terk idüp anuñ tefsīri imlāsındayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 2). [kelāmın, -ın]*

Maʿṣer-i ḫullāna maḫfī olmaya işbu kelām / Çün **kelāmıdur** kelāmı pes kelām oldı peyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 1). [kelāmıdur, -ıdur]*

Maʿṣer-i ḫullāna maḫfī olmaya işbu **kelām** / Çün kelāmıdur kelāmı pes **kelām** oldı peyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 1). [kelām,]*

Bilmek içün geldi bu nūr-ı hüdā / Anuñ ile zā'il olur her **kelām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 2). [kelām,]*

Lisān-ı bī-ʿayānuñdur **kelāmuñ** müntehāsında / Murāda luṭf-ı faẓluñdur viren naʿmā-i kübrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 5). [kelāmuñ, -uñ]*

Murādīnüñ **kelāmınuñ** hevāsında nihāyet yoḳ / En ednā görmeye füc'et oḳıyan bunı ezberden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 5). [kelāmınuñ, -ı, -nun]*

Ḥayretümden bilmezem tende revānum oldıġın / Her **kelāmı** şerḥ iden bilmem dehānum oldıġın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 1). [kelāmı, -ı]*

Bu Murāduñ sözlerinde şol bilür iẕʿān kim / Bir **kelām** ile iki dünyāyı bir ide hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 5). [kelām,]*

Cān-baḫş oldı **kelāmuñ** bize ey rūḥ-ı revān / Bu senüñ luṭf ile iḥsānuña yoḳdur pāyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1105, Beyit 1). [kelāmuñ, -uñ]*

Bir cevābuña senüñ nice nice cān elyaḳ / Her **kelāmuñda** bugün eylemişüz biñ imʿān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1105, Beyit 2). [kelāmuñda, -uñ, -da]*

Maẓhar-ı Ḥaḳ olalı maẓhar-ı Ḥaḳdur bu Murād / Sāmiʿ ol cümle **kelāmında** ḥaḳīḳat ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 5). [kelāmında, -ı, -n, -da]*

ʿĀlemüñ ʿilmini bilem dir iseñ / Her **kelāmında** leẕẕet añla bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1164, Beyit 4). [kelāmında, -ı, -n, -da]*

Lā-ḥaṭā fī firḳatin illā lisānin min lisān / Bu **kelāmı** fehm idelden ṣāḥib-iẕʿānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 3). [kelāmı, -ı]*

Gel Murāduñ gör kelāmın semʿ-i cāna al hemān / Naṣṣ-ı ḳātıʿdur **kelāmı** cümle gūyā üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Gel Murāduñ gör **kelāmın** semʿ-i cāna al hemān / Naṣṣ-ı ḳātıʿdur kelāmı cümle gūyā üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 5). [kelāmın, -ı, -n]*

Nefesi olsa ḥayāt irgürici mürdelere / Bir **kelāmı** nice biñ yaraya merhem olsa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 3). [kelāmı, -ı]*

Kelāmın ehl-i Ḥaḳkuñ diñle gel var / Ḳulaġa al anı tekrār tekrār *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 1). [kelāmın, -ı, -n]*

II Kurân-ı Kerîm.

Dem-beste ḳalur cümle-i insān ü melā'ik / Çün kim bu **kelāma** naẓar imʿān iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 6). [kelāma, -a]*

II Ayet.

İki cihānı birbirine ṣıġduran nedür / İki **kelām** oldı ḳamu şey'e reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 4). [kelām,]*

İstimāʿ itme kelāmı istimāʿ eyle **kelām** / Baḳmaġıl ġayrıya mir'āt-i mücellā sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 3). [kelām,]*

II Şiir.

Gel Murādīnün **kelāmın** añla kim merdānedür / Merd iseñ gel imtiḥān ol işte meydān-ı vefā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 5). [kelāmın, -ın]*

Cān ile eyle **kelāmını** Murāduñ der-gūş / Ger bu īmā vü kelāmum bilemezseñ ḥayfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 6). [kelāmını, -ın, -ı]*

Cān ile eyle kelāmını Murāduñ der-gūş / Ger bu īmā vü **kelāmum** bilemezseñ ḥayfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 6). [kelāmum, -um]*

Murāda her ki münkirdür **kelāmın** eylemez isġā / Anuñ şānındadur münzel "ve demmernāhü tedmīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 5). [kelāmın, -ın]*

Manṭıḳda bulındı bu Murāduñ çü **kelāmı** / Nuṭḳ ile bilinmedi bilür ḥāli süleymā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Gel añla Murādīnüñ **kelāmın** / Bir noḳṭada gizlü biñ muʿammā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 5). [kelāmın, -ın]*

Gel Murādīnüñ **kelāmın** eyle bir bir istimāʿ / Her ne girürse elüñe al hemān sen yā naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 5). [kelāmın, -ın]*

Münkir olan ey Murādī her **kelāmuña** senüñ / Nār-ı dūzaḫda çeken oldur ʿiḳāb ile ʿaẕāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 5). [kelāmuña, -un, -a]*

Gel Murādīnüñ **kelāmın** diñle gūş-ı cān ile / Oldı anda her nuḳaṭ taʿbīr olınsa bir kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 5). [kelāmın, -ın]*

Bu Murādī çü **kelāmında** durur mīr-ı kelām / Göreler daḫı kelāmuñda neler rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 5). [kelāmında, -ın, -da]*

Bu Murādī çü kelāmında durur mīr-ı kelām / Göreler daḫı **kelāmuñda** neler rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 5). [kelāmuñda, -un, -da]*

Kelāmuñ bir **kelām** el-ḥaḳ getürmez gūş idenler tāb / Kimisi oldılar medhūş kimi ḳıldı özin per-tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 1). [kelām,]*

Kelāmuñ bir kelām el-ḥaḳ getürmez gūş idenler tāb / Kimisi oldılar medhūş kimi ḳıldı özin per-tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 1). [kelāmuñ, -un]*

Gel Murāduñ **kelāmını** ḳıl gūş / Olmayasın bu kārdan meslūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 5). [kelāmını, -ı, -(n)ı]*

Gel Murāduñ bu kelāmın diñle kim / Bir **kelāmı** var ʿacebdendür ʿaceb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Gel Murāduñ bu **kelāmın** diñle kim / Bir kelāmı var ʿacebdendür ʿaceb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 5). [kelāmın, -ın]*

Murāduñ **kelāmında** maʿnā bilinmek ʿasīr / Meger kim beyān eyleye ol ḥabib-i nesīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 5). [kelāmında, -ın, -da]*

Gel Murādīnüñ **kelāmın** müstemiʿ ol cān ile / ʿArż ola pes ān-ı vāḥid saña nice beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 5). [kelāmın, -ın]*

Nefeḥatümde görindi yine çün nefḥ-ı ḥayāt / Eylediler bu **kelāmumda** nice biñ kelimāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 1). [kelāmumda, -um, -da]*

Gel Murāduñ yine cān ile **kelāmın** diñle / Nice biñ mürdeye bir noḳṭası muʿṭī-i ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 5). [kelāmın, -ın]*

Bu **kelāmını** Murāduñ güzel ışġa eyle / Çeşme-i mīm-i Murādīden içüp āb-ı ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 5). [kelāmını, -ı, -(n)ı]*

Nehc-i hüdādur añla cümle **kelāmı** el-ḥaḳ / Diñle Murādī ḳavlin başuñda varsa devlet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Murāduñ fehm olınmaz bu **kelāmı** / Meger yāver ola sulṭān-ı ʿizzet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Murādī ceẕbe-i Ḥaḳdur **kelāmuñ** / Zebānumda beyānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 20). [kelāmuñ, -un]*

Murādīnüñ **kelāmıdur** kemāl-i ḳudret ü heybet / Anuñ bir ḥarfi şerḥ olmaz ḫalāyıḳ ger yaza elvāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 5). [kelāmıdur, -ı, -dur]*

Murādī söylemezdi bu **kelāmı** evvel ü aḫir / Eger itmeselerdi enbiyā vü evliyā ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Murādī çünki **kelāmına** virdi ḫūb niẓām / Kemāl ile kelimātındadur bu ḥāl evżaḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 5). [kelāmına, -ı, -(n)a]*

Ḳālıb-ı fersūdeye cān-baḫş olupdur bu **kelām** / Ey Murādī ḥażret-i Ḥaḳ zihnüñe virsün ziyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 5). [kelām,]*

Murāduñ merd olan añlar **kelāmı** noḳṭası remzin / Ki bir noḳṭası añlanmaġa ʿömr-i cāvidān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Murāduñ maḥż-ı ḥikmetdür **kelāmı** ey cihān-ārā / Eger ḥaḳ üzre nāẓırsañ derūnuñ ṭola ḥikmetler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Eger rāh-ı ḥaḳīḳatde şināsā olmaḳ isterseñ / Murādīnüñ **kelāmın** levḥüñe ḳıldur yüri tasṭīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 5). [kelāmın, -ın]*

Muʿammādur bu bir kenz-i ḫafīdür nükte-i muṭlaḳ / Murādīnüñ **kelāmın** kim durur gelsün iden tefsīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 5). [kelāmın, -ın]*

Ṭoġrısın diyem **kelāmuñ** saña ey ṣāḥib-hüner / Bu Murāduñ añlar iseñ her sözi biñ cānadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 5). [kelāmuñ, -un]*

ʿĀrı terk eyle Murādīnüñ **kelāmın** diñlegil / ʿĀṣıḳ iseñ ʿārı terk it olmaz ʿāṣıḳlarda ʿār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 5). [kelāmın, -ın]*

ʿĀrlanma gel Murādīnüñ **kelāmın** gūş ḳıl / Añsuzın bir gün raḥīl içün ider āvāz-ı ṣūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 6). [kelāmın, -ın]*

Sen Murāduñ bu **kelāmın** atma āfāḳa ṣaḳın / Gördi anı bir ḫayāl imiş geçüp gitdi meger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 5). [kelāmın, -ın]*

Gel Murādīnüñ **kelāmın** diñle gūş-ı cān ile / Söyledükçe sen feminden berḳ uran envārı gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 5). [kelāmın, -ın]*

Bir **kelām** ile kemālin buldılar şol ṣādıḳīn / Bir yañaya ḳılmadılar ānīde semʿ u başar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 4). [kelām,]*

Vāṣıl oldıysa Murādīnüñ **kelāmı** semʿüñe / Levḥ-i dilde naḳş ḳıl v'allāhi görmezsin żarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Sen Murādīnüñ **kelāmın** beyyināt emrinde bil / Ġayrı maʿnā ḳılmasun ḳalbüñ tefekkür el-ḥaẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 5). [kelāmın, -ın]*

Gel Murādīnüñ **kelāmından** iderseñ iḳtibās / Baḥr ola saña ʿubūr içün ḥabībüm hem çü ber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 5). [kelāmından, -ı, -n, -dan]*

Ey Murādī maḥż-ı ḥikmetdür **kelāmuñ** her biri / Saña lāzım olanı sen ḳıl saña ġayrı gider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 5). [kelāmuñ, -un]*

Ey Murādī maḥż-ı ḥikmetdür **kelāmuñ** bilmiş ol / Her ne kim dirseñ melā'ik ser-te-ser inşādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 5). [kelāmuñ, -un]*

Ey Murādī her **kelāmuñda** nice biñ sırr var / Her ḥurūfı ṭālibīne cümle feṭḥ-i bābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 5). [kelāmuñda, -un, -da]*

Ey Murādī sözlerüñ ḥaḳdur senüñ hem ḥaḳ budur / Muʿciz-āsādur **kelāmuñ** mürdeler iḥyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 5). [kelāmuñ, -un]*

Gel Murādīnüñ **kelāmın** istimāʿ eyle yine / Saṭrınuñ her arasını añla bir uçmaġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 5). [kelāmın, -ın]*

Gūş idenler bu **kelāmum** begenüp hep didiler / Ey Murādī bunı yār olsa dehāna yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 5). [kelāmum, -u, -m]*

Bu **kelāmında** Murādī yine bir ḥāl itmiş / Ẕāt-ı sābit bilinür kendüyi efʿāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 5). [kelāmında, -ın, -da]*

Ḳalbüñi musaṭṭaḥ ḳıluben eyle müdevver / Gel añla Murāduñ bu **kelāmında** ḥalāvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 5). [kelāmında, -ın, -da]*

Añlanmadı Murādī **kelāmı** ʿaceb durur / Bir ḥarfin añladuñsa eger ibtidā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Diñler iseñ Murādī **kelāmını** cān-ı men / Günden güne maḥabbeti yāre ziyādedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 5). [kelāmını, -ın, -ı]*

Diñle Murādīnüñ bu **kelāmı** ne şerḥ ider / Açdukça ʿışḳ muṣḥafını ḫūb fālı var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 465, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Diñle Murādīnüñ bu **kelāmını** cān ile / Var ise sen daḫı getür ortaya bir hüner *(Murâdî Dîvânı, Gazel 467, Beyit 5). [kelāmını, -ın, -ı]*

Añla Murādīnüñ bu **kelāmını** fehm ile / Her bir kelāmı ḥikmet ile bir ḫaberdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 5). [kelāmını, -ın, -ı]*

Murādīnüñ bu **kelāmını** cān ile diñle / Ḳabūl-ı naṣḥ ideni añla kim rehā olıser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 5). [kelāmını, -ın, -ı]*

Edīb-i ʿışmet ile çün edebdedür bu Murād / **Kelāmın** añlamayan bilmedi veḳār nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 5). [kelāmın, -ın]*

İcrā-yı Ḥaḳ iderseñ gel diñle bu **kelāmı** / Her kim Ḫudāyı ṭālib ṭālib aña Ḫudādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 4). [kelāmı, -ı]*

Murāduñ her ki gūş itdi **kelāmın** / ʿAceb şūride vü şeydā olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 5). [kelāmın, -ın]*

Ġūş ḳıl her dem **kelāmını** Murādīnüñ yüri / Bir maḳāli vardur ġayrı maḳāle beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 5). [kelāmını, -ın, -ı]*

Her ne kim vardur cihānda evvelīn ü āḫirīn / Bu Murādīnüñ **kelāmından** olupdur muḳtebes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 5). [kelāmından, -ı, -n, -dan]*

ʿUḳūl irmez nihāyetle Murādīnüñ **kelāmına** / Velī ʿaḳlınca her bir kimseye bir dāstān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 5). [kelāmına, -ı, -n, -a]*

Ger Murāduñ bu **kelāmın** fehm iderseñ sen tamām / Neşr ola āfāḳa nūrun tā ki şems ü māh-veş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 5). [kelāmın, -ın]*

Ey Murādī ʿayn-ı ḥikmetdür **kelāmuñ** bilmiş ol / Līk ʿayn-i cāhilīne ser-te-ser mestūr imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 5). [kelāmuñ, -uñ]*

Ey Murādī bāʿis-i ḥikmet nedür bildüñ mi hiç / Söylemiş her dem **kelāmında** kemālin söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 5). [kelāmında, -ın, -da]*

Murāduñ añla **kelāmını** diñle cān ile / Ṣabūr olup saña söylerse çatma igen ḳaş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 5). [kelāmını, -ın, -ı]*

Elā yā ey göñüller maʿrifet ister iseñ her dem / Naẓar ḳıl bu **kelāma** kim bilimez bunı bir ʿarrāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 4). [kelāma, -a]*

Murādīnüñ **kelāmı** fehm olınmaz / Muʿammāda muʿammā oldı el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Gel Murāduñ **kelāmını** añla / Olasın tā ki müstedām el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 5). [kelāmını, -ın, -ı]*

Murādī ʿāşıḳ u maʿşūḳı isterseñ murādı gör / Murādīnüñ **kelāmını** er olandur ḳılan idrāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 5). [kelāmını, -ın, -ı]*

Ey Murādī bārek-Allāh ḫôş **kelāmuñ** var imiş / Münkir olup Ḥaḳḳa ḳā'il olmayan ola helāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 5). [kelāmuñ, -un]*

Gel Murādun bu **kelāmını** gözet inṣāf it / Ehl olan kimsenede ḥaḳ ile inṣāf gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 5). [kelāmını, -ın, -ı]*

Sır añla Murāduñ bu **kelāmı** eserinden / Mürsellere ḫātem olan ol şāhı severseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Gel Murādīnüñ **kelāmın** dinle gūş-ı cān ile / Seyr-i deryā ḳıl muḳīm-i sāḥil olma bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 5). [kelāmın, -ı, -n]*

Sen Murādīnüñ **kelāmın** gūş eyle cān ile / Ṭāʿata cehd eyle virmez çün amān dest-i ecel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 5). [kelāmın, -ı, -n]*

Ey Murādīnüñ **kelāmın** gūş iden gelsün yine / Cān ile sāmiʿ olursa kesb ide ḫāl üzre ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 5). [kelāmın, -ı, -n]*

Bu **kelāmında** Murādīnüñ eser bulduñ ise / ʿĀlim olġıl yüri var nefsüñi olma cāhil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 5). [kelāmında, -ın, -da]*

Ġūş eyle Murāduñ bu **kelāmını** ḥabībā / Dünyā sözini diñleme semʿüñi aşem ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 5). [kelāmını, -ın, -ı]*

Muḥaḳḳaḳdur Murāduñ bu **kelāmı** / Muḥaḳḳiḳseñ gel imdi gör müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 848, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Bu Murāduñ **kelāmını** diñle / Maʿnī bilmekde eyleme ihmāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 5). [kelāmını, -ın, -ı]*

Murāduñ **kelāmın** bilem dir iseñ / Dil āyīnesinden gider jengi sil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 5). [kelāmın, -ı, -n]*

Murādīnüñ **kelāmın** añlayam dirseñ murādī ol / Murādını bulınca ben nice ʿarrāf-ı cān oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 5). [kelāmın, -ı, -n]*

Sen Murāduñ ger **kelāmiyle** ḳılasın pes ʿamel / Ḳalmaya āyīne-i ḳalbüñde bir ẕerre ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 5). [kelāmiyle, -i, -(y)le]*

Gel Murāduñ bu **kelāmın** diñle cān ile yine / Ḥaḳ teʿāla ʿavnı ile nicedür gör ḳudretüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 5). [kelāmın, -ı, -n]*

Maʿşer-i ḫullāna maḫfī olmaya işbu kelām / Çün kelāmıdur **kelāmı** pes kelām oldı peyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 1). [kelāmı, -ı]*

Maʿşer-i ḫullāna maḫfī olmaya işbu **kelām** / Çün kelāmıdur kelāmı pes **kelām** oldı peyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 1). [kelām,]*

Bilmek isterseñ Murādīnüñ **kelāmından** ḫaber / Şerḥe gelmez degmenün derdinde imʿānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 914, Beyit 5). [kelāmından, -ı, -n, -dan]*

Ger añlamaz iseñ bu Murāduñ **kelāmını** / ʿĀlemde var durur dime aşlā dirāyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 934, Beyit 5). [kelāmını, -ın, -ı]*

Oldı MurādI āzād çün ġayrinüñ ġamından / Buldı **kelām** eṣaḥḥın pes ḳalmadı gümānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 5). [kelām,]*

Semʿ-i cānı açıḳ it diñle **kelām** / Diler iseñ bulasın ḫôṣça niẕām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 1). [kelām,]*

Çünki yayıldı bu **kelām** ʿāleme / Eyledi taḥsīn Murāda enām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 5). [kelām,]*

Maʿānī baḥrine ġavvaṣ olalı ān ile demde / Murādīnüñ **kelāmı** müntericdür ism-i aʿlādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Murāduñ vech-i taḥḳīḳi kemāl-i Ḥaḳḳa rāciʿdür / **Kelāmı** cümleten ḥaḳdur mecāz alma maḳālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Gel Murādīnüñ **kelāmın** bulduñ ise sen leẕīẕ / Her ne deñlü kim dilerseñ şerḥ ide āyātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 5). [kelāmın, -ı, -n]*

Bu Murādīnüñ **kelāmından** ḫaberdār olmaġa / Gel berü eyle hezārān pāre ḳalbüñ yarasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 5). [kelāmından, -ı, -n, -dan]*

Gel Murādīnüñ **kelāmından** kemāl iẕʿān ḳıl / Her ne kim geldi ʿaṭā-yı cāvidānīdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 5). [kelāmından, -ı, -n, -dan]*

Gel Murādīnüñ **kelāmın** gūş ḳıl ey muḫterem / Ḥaḳḳ-ı muṭlaḳdur cevābum ḳavlüme bi'llāh inan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 5). [kelāmın, -ı, -n]*

Şanmaġıl ḳavl-i Murādīyi ṣaḳın ḫüsniyyāt / Vāżıḥ eyledi **kelāmın** senüñ iẕʿānuñ içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 5). [kelāmın, -ı, -n]*

Ey Murādī eser-i ḥikmet olupdur bu **kelām** / Ey celāl ile cemālüñde gör imdi hünerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 5). [kelām,]*

Müntericdür kelām-ı sübḥānī / Bu **kelāmumda** gözle sırr-ı nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1162, Beyit 4). [kelāmumda, -u, -m, -da]*

Gel diñle Murādīnüñ **kelāmın** / Kim nice çıḳar güher feminden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 5). [kelāmın, -ı, -n]*

Çün **kelāmına** Murādīnüñ nihāyet olmadı / Yedi deryāya nefād iderdi gelse rū-be-rū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 5). [kelāmına, -ı, -n, -a]*

Bu Murāduñ bu **kelāmında** eser bulmaz iseñ / Saña yazıḳ ki cihānda olımaduñ uṣlu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 5). [kelāmında, -ı, -n, -da]*

Bu Murāduñ **kelāmını** añla / Ṣoñra di lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 5). [kelāmını, -ın, -ı]*

Ey Murādī geç murāduñdan murādın gözle gel / İster iseñ bu **kelāmuñ** irmege iẕʿānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 5). [kelāmuñ, -un]*

Söyledüm ʿışḳı ṭarīḳin baʿżı ehl-i zāra ben / Bir **kelāmı** virdiler biñ cān ḳurbān ʿışḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Bāl-ı ḳudretle Murādī ṭayr ider eṭrāfda / Bu **kelāmı** añlaġıl ʿaḳluñda ḳudret var ise *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Gel Murādīnüñ **kelāmından** gözet şerḥ u beyān / Maʿrifet taḥṣīl idesin sen daḫı bürhān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 5). [kelāmından, -ı, -n, -dan]*

Güş eyle gel Murādīnüñ **kelāmın** ey ulu / Tā ṭarīḳat dâmenine dest-i ṭırnaġuñ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 6). [kelāmın, -ı, -n]*

Gel Murāduñ manṭıḳından añla bu dürlü **kelām** / Bulmayasın anı sen bir ʿālim-i üstādda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 5). [kelām,]*

Murāduñ merd-i kāmildür kelāmuñ fehm iden el-ḥaḳ / **Kelāmı** oldı bir deryā ki gelmez ḥadd ü pāyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Murāduñ merd-i kāmildür **kelāmuñ** fehm iden el-ḥaḳ / Kelāmı oldı bir deryā ki gelmez ḥadd ü pāyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 5). [kelāmuñ, -un]*

ʿĀrif olan bu Murāduñ sözini fehm eyler / Şu ki ʿārif degül ey dil bu **kelāmı** ne bile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1342, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Gel Murāduñ bu **kelāmını** işit āgāh ol / Yāvī ḳılma yoluñı gel berü olma güm-rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 5). [kelāmını, -ı, -n, -ı]*

Münkir olma bu **kelāmına** Murādī zinhār / ʿĀḳil olur mı ṭaʿāmına kişi zehri ḳata *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 5). [kelāmına, -ı, -(n)a]*

Ey Murādī ne ʿaceb ḥādisedür emr-i ġarīb / Her ne kim olsa **kelāmuñ** görinür elsinede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 5). [kelāmuñ, -un]*

Her **kelāmında** Murāduñ nice ḥikmet dāḫil / Sırr-ı Ḥaḳḳ oldı hüveydā yine el'ān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 5). [kelāmında, -ın, -da]*

Temevvüc ide cihān cümleten ola ġarḳ-āb / Eger düşerse **kelāmuñ** Murādī deryāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 5). [kelāmuñ, -un]*

Murādī didi **kelāmını** añlayan erdür / Kim ola degmede ḳādir kelām-ı farḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 5). [kelāmını, -ı, -n, -ı]*

Ne ġam ḥicāb aṣa ger rūy-i cāhilīne **kelām** / Murādī sözleri mekşūf ehl-i ʿirfāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 5). [kelām,]*

İste Murādīde peyām ḫatm olur anda her **kelām** / Kāse-i ʿışḳı nūş ḳıl baḳma cihān sifāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 6). [kelām,]*

Gel añla Murādīnüñ **kelāmın** / Dur ḳavlüñe bī-ḥaḳīḳat olma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1441, Beyit 5). [kelāmın, -ı, -n]*

Rāġıb olduñsa **kelāmına** Murādīnüñ eger / Kelimātuñ ḳamu efvāhda merġūb ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 5). [kelāmına, -ı, -n, -a]*

Ger Murāduñ bu **kelāmın** añladuñsa şākir ol / Añlamayan bu maḳāli bil ol iẕʿān bilmedi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 5). [kelāmın, -ı, -n]*

Bu beyānumdam **kelāmumı** idenler iḳtibās / Ey Murādī añladılar manṭıḳ u güftārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 5). [kelāmumı, -u, -m, -ı]*

Bu Murādīnüñ **kelāmından** bulur mürde ḥayāt / Bende oldı bir sözine nice şāh-ı Edhemī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 5). [kelāmından, -ı, -n, -dan]*

Murāduñ bu **kelāmı** fehm olınmaz cehd-i vāfirle / Velī her bir sözi iki cihāna merḥabā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 5). [kelāmı, -ı]*

Gel Murāduñ bu **kelāmına** naẕar eyle yine / Genc-i pinhān durur degmez aña degme eli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 5). [kelāmına, -ı, -n, -a]*

Muḫtār olan bu yirde Murāduñ **kelāmıdur** / Kimdür bu yirde Rūşenī vü yāḫū Gülşenī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 5). [kelāmıdur, -ı, -dur]*

Gūş eyleyen **kelāmumı** terk itdi ʿaḳlını / Virür fenāya ṣoñ ucı cān ü dil ü teni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 1). [kelāmumı, -u, -m, -ı]*

Şerḥine bu gevherüñ ey ẕū-fünūn / Bir **kelāma** vir cihānuñ mālını *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 1, Beyit 3). [kelāma, -a]*

Ḳıl Murāduñ bu **kelāmın** istimāʿ / Añlamazsañ eyle gel bārī metāʿ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 12). [kelāmın, -ı, -n]*

Bu **kelāmından** Murāduñ ʿālemīn / Nice ʿilm añlar ki bilmez cāhilīn *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 5). [kelāmından, -ı, -n, -dan]*

Murādīnüñ **kelāmın** gūş eyle / Şarāb-ı ʿışḳı gel gel nūş eyle *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 8). [kelāmın, -ı, -n]*

Cümleten şerḥe gelür şanma **kelāmumı** benüm / Ger ʿayān eyleseler saña nihānumı benüm *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 47, Beyit 1). [kelāmumı, -u, -m, -ı]*

2. İslam dininin inanç, akaid konularını irdeleyen ve tarihsel olarak bu çerçevede gelişen dini-felsefi kuram ve teorilerle ilgilenen ilim dalı.

ʿİlm-i muṭlaḳ şerḥine ṭūṭī-i dil didi **kelām** / Güş ḳıldı her biri miḳdār-ı ʿilm iẕʿān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 2). [kelām,]*

kelām eylemek [1] *Söz söylemek.*

Muntaẓır olduḳ saña bir nice demdür nice gün / Bir **kelām eyle** yine dildār kūyından bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 2). [kelām eyle,]*

kelāmen müntehen lā min kelam [1] *Bitmiş kelam kelam değildir.*

Kelāmen müntehen lā min kelām / Ve kāne kāşifen minnā cemālī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1562, Beyit 2). [kelāmen müntehen lā min kelām,]*

kelām-ı ʿacīb [1] *Şaşılacak derecede güzel olan söz.*

Diñle güftārını Murāduñ gel / Bu **kelām-ı ʿacīb** ile eglen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 5). [kelām-ı ʿacīb,]*

kelām-ı ʿālimūn [1] *Bilginlerin sözü.*

Manṭıḳ-ı maʿnīdedür gerçi **kelām-ı ʿālimūn** / ʿİlm-i evvel ʿilm-i uḫrādur benüm ḫāṣiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 4). [kelām-ı ʿālimūn, -ün]*

kelām-ı bī-ḥicāb [1] *Örtüsüz, engel olmadan söylenen söz.*

Merd-i mülhem bi'ṣ-ṣevāb oldı kelimu'llāh çün / Yā ne dirsin sen **kelām-ı bī-ḥicāba** mā-keẕeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 4). [kelām-ı bī-ḥicāba, -a]*

kelām-ı dil-cū [1] *Gönül çeken, cezbeden söz.*

Dürr-i deryā-yı ḥaḳīḳat bu **kelām-ı dil-cū** / Ḳaṭarāt itdi hüveydā yine deryādan dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 2). [kelām-ı dil-cū,]*

kelām-ı dil-küşā [1] *Gönül açan söz.*

Murādīnüñ **kelām-ı dil-küşāsından** olur ẓāhir / ʿUlūm-ı ʿalleme'l-esmā ki ādemden muḳadderdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 5). [kelām-ı dil-küşāsından, -sı(n), -dan]*

kelām-ı dil-pezīr [1] *Gönül alan söz.*

Gelüp āfāḳa şerḥ itmiş zemīn ile zamān söyler / Murādīnüñ **kelām-ı dil-pezīrin** güş iden sāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 5). [kelām-ı dil-pezīrin,]*

kelām-ı ehl-i ḥaḳ [2] *Doğruluk, hak ehlinin sözü.*

Münderic oldı kelāmında **kelām-ı ehl-i ḥaḳ** / Gelmez anuñ çün kelāmı degme bir cāna geñez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 2). [kelām-ı ehl-i ḥaḳ,]*

Kelām-ı ehl-i ḥaḳdur bu bunı gūş eyle cān ile / Menāṣıb ister iseñ ger Ḫudānuñ ḳapusına gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 4). [kelām-ı ehl-i ḥaḳdur, -dur]*

kelām-ı farḳ [1] *Farklı, alışılmamış söz.*

Murādī didi kelāmını añlayan erdür / Kim ola degmede ḳādir **kelām-ı farḳına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 5). [kelām-ı farḳına, -ı, -(n)a]*

kelām-ı ḥaḳ [1] *Allah'ın kelamı.*

Belki **kelām-ı Ḫaḳ** durur her ne k'ola maḳālümüz / Añla Murādī ḳavlini ʿilm ile rāsiḫ olasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 5). [kelām-ı ḥaḳ,]*

kelām-ı ḥaḳīḳi olmak [1] *Gerçek, hakikatli söz.*

Oldı Murādīnüñ çü **kelām-ı ḥaḳīḳi** bu / Sübḥāne men yüsebbaḥu fī'l-ḥāl ve'l-maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 821, Beyit 5). [kelām-ı ḥaḳīḳi oldı, -dı]*

kelām-ı lā-naẓīr [1] *Benzeri olmayan söz.*

Gel Murāduñ bu **kelām-ı lā-naẓīrin** eyle gūş / Kendüzinden kār ḳılmaz eyler ol fermān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 5). [kelām-ı lā-naẓīrin, -in]*

kelām-ı luṭf [1] *Güzel söz.*

Vücūdum oldı benüm ṣanma āb ile taḫmīr / **Kelām-ı luṭf** ile yārüm muḥammer itdi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 2). [kelām-ı luṭf,]*

kelām-ı mümeyyiz [1] *İyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayıran, ayırt eden söz.*

Oḳındı **kelām-ı mümeyyiz** menābirde çün / Bilindi şühūd ile maʿnā-yı ümmü'l-kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 4). [kelām-ı mümeyyiz,]*

kelām-ı murād [1] *Murad'ın sözü; şiiri.*

Ebkemün minhü ʿālimün ve lebīb / Sırr-ı meknūndur **kelām-ı Murād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 5). [kelām-ı murād,]*

kelām-ı murādī [2] *Murad'ın sözü II şiiri.*

İşit **kelām-ı Murādī** ziyān ḳılmayasın / Ḳuşan miyānuña muḥkem maḥabbetin kemerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 5). [kelām-ı murādī,]*

Gel **kelām-ı Murādı** gūş eyle / Her sözinde naṣīḥat añla bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1164, Beyit 5). [kelām-ı murādı, -ı]*

kelām-ı mütekellim [1] *Konuşulan söz.*

Kāf u nūn itdi tekellüm bu kelām oldı kelīm / Bu **kelām-ı mütekellim** yine her bār hezār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 3). [kelām-ı mütekellim,]*

kelām-ı nā-kes [1] *Alçak, soysuz söz.*

Her **kelām-ı nā-kesi** semʿüñe alma zinhār / Gel berü deryā dil ol sensin çü baḥr-i bī-kerān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 2). [kelām-ı nā-kesi, -i]*

kelām-ı pür-beyān [1] *Beyan, belâgat dolu söz.*

Murādī müntericdür bu **kelām-ı pür-beyānuñda** / ʿUlūm-ı enbiyā vü evliyā vü aṣfiyā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 5). [kelām-ı pür-beyānuñda, -un, -da]*

kelām-ı rast [1] *Doğru söz.*

Gel Murādīnüñ **kelām-ı rāstın** ḳıl istimāʿ / Her ne fiʿl ü her ne ḳavl olursa andan mā-keẓib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 5). [kelām-ı rāstın, -ın]*

kelām-ı remz [1] *Gizli, kapalı söz.*

Ḥamd Ḫudāya ey göñül almadı ʿāriyet Murād / Diñle **kelām-ı remzini** her gün anuñ müceddidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 5). [kelām-ı remzini,]*

kelām-ı rūḥ-efzā [1] *Rûha tazelik veren, cana can katan söz, şiir.*

Murāduñ ḥarfe gelmez çü **kelām-ı rūḥ-efzāsı** / Velīkin lemʿasıdur eyleyen her mürdeyi iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 5). [kelām-ı rūḥ-efzāsı, -sı]*

kelām-ı sübḥānī [1] *Her türlü noksandan tenzih eden söz.*

Müntericdür **kelām-ı sübḥānī** / Bu kelāmumda gözle sırr-ı nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1162, Beyit 4). [kelām-ı sübḥānī,]*

kelām itmek [2] *Söz etmek, konuşmak.*

Sābit olduḳda **kelām itdi** sebātum gözlerüm / Ben ḥayāt ile sebātumda sebātum gözlerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 3). [kelām itdi, -di]*

Men 'aref sırrında baḥs oldı yine 'irfān ile / Her birisi bir **kelām itdi** nice bürhān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 1). [kelām itdi, -di]*

kelim [2] *Kelimeler, sözler.*

Ḳavl-i dilberüñ **kelīm** oldı Murādī her nefes / Nice firʿavnīlere ol dest-i beyżā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 5). [kelīm,]*

Kāf u nūn itdi tekellüm bu kelām oldı **kelīm** / Bu kelām-ı mütekellim yine her bār hezār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 3). [kelīm,]*

kelimāt [18] *Kelimeler, söylenilen sözler.*

Oldı çün kendü kendüde **kelimāt** / Ḥāfıẓen Rabbehu ʿani'l-āfāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 203, Beyit 1). [kelimāt,]*

II Şiir.

Bu Murāduñ **kelimātın** işiden ʿārifler / Şevḳ ile eyle semāʿı diyem ʿişret-bādā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 5). [kelimātın, -ın]*

Bu Murāduñ **kelimātını** eger diñler iseñ / Ḥāṣıl ola saña miḳdāruña göre ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 5). [kelimātını, -ı, -(n)ı]*

Açmazdı Murādī **kelimāt** içre maʿāni / Virilmese idi aña bürhān-ı hidāyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 5). [kelimāt,]*

Murādī çünki kelāmına virdi ḫūb niẕām / Kemāl ile **kelimātındadur** bu ḥāl evżaḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 5). [kelimātındadur, -ın, -da, -dur]*

Gūş-ı hūşa ki Murāduñ **kelimātın** alasın / Göresin her naṭaḳında nice biñ defʿada sūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 5). [kelimātın, -ın]*

Ey Murādī yem-i ʿirfānuña olmadı verāy / Her ḥurūfı **kelimātuñ** nice deryā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 5). [kelimātuñ, -un]*

Bulmayan ʿışḳ-ı ḥaḳīḳi **kelimātuñla** Murād / Dehen-i ġayra baḳup bilmezem kim ne diler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 5). [kelimātuñla, -un, -la]*

Ger bende iseñ sen **kelimātına** Murāduñ / Cānuña senüñ cümle murāduñ nigerāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 5). [kelimātına, -ı, -(n)a]*

Eger vuḳūf diler iseñ ḳamudan ol gel vāz / Murādīnüñ **kelimātındadur** rumūz-ı ġuyūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 5). [kelimātındadur, -ın, -da, -dur]*

Gūş idenler **kelimātum** didiler kim ṣaddaḳ / Ey Murādī ne ʿaceb ḥikmet olupdur süḫanuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 5). [kelimātum, -ü, -m]*

Bu Murāduñ **kelimātını** urup iẕʿāna / Añlar iseñ ne güherler ḳılasın sen ḥāsıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 5). [kelimātını, -ı, -(n)ı]*

Ey Murādī **kelimātuñ** işidelden berü āh / Ṣanma kim anı ḳoyup özge maḳāl istedi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 5). [kelimātuñ, -uñ]*

Dürr-i deryā-yı ḥaḳīḳat **kelimātum** el-ḥaḳ / Ey Murādī kelimātuñı senüñ ben güderin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 5). [kelimātum, -um]*

Dürr-i deryā-yı ḥaḳīḳat kelimātum el-ḥaḳ / Ey Murādī **kelimātuñı** senüñ ben güderin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 5). [kelimātuñı, -un, -ı]*

Duyduñsa Murāduñ **kelimātında** ḫalāvet / Bir ḥarfini şerḥ it eger ʿallām-ı cihānsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 5). [kelimātında, -ı, -n, -da]*

Rāġıb olduñsa kelāmına Murādīnüñ eger / **Kelimātuñ** ḳamu efvāhda merġūb ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 5). [kelimātuñ, -un]*

Gel Murāduñ **kelimātına** ḳoġıl inkārı / Ber-murād oluben insān olasın bir seherī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 5). [kelimātına, -ı, -(n)a]*

kelimāt eylemek [2] *Söz söylemek.*

Nefeḥatümde görindi yine çün nefḫ-ı ḥayāt / **Eylediler** bu kelāmumda nice biñ **kelimāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 1). [kelimāt eylediler, -di, -ler]*

Gördi çün yār yüzin çoḳ ṣalavāt eyledi dil / **Kelimāt eyleyirek** kesb-i ḥayāt eyledi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 1). [kelimāt eyleyirek, -(y)irek]*

kelime [1] *Bir düşünceyi anlatan bir veya birkaç heceden oluşan söz, ses.*

Ḥarfdür noḳṭadan **kelime** lügat / Mütekellimde bā-i bismillāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 2). [kelime,]*

kelimu'llāh [1] *Hz. Musa.*

Merd-i mülhem bi'ṣ-ṣevāb oldı **kelimu'llāh** çün / Yā ne dirsin sen kelām-ı bī-ḥicāba mā-keẕeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 4). [kelimu'llāh,]*

kellā [1] *Hiç, asla, hiçbir vakit, haşa.*

Ḳīl u ḳāli tārik olmayınca ey vāsi‘ zebān / Ḥāşā vü **kellā** ḳomazlar saña ḫāle baḳmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 4). [kellā,]*

kelle [1] *Baş, başın tepesi.*

Fānī dünyā benüm oldı diyüben da‘vī ḳılan / **Kellesi** ṭopraġun altında yatur hem çü sifāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 4). [kellesi, -si]*

kem [2] *1. Az, eksik.*

Ser çeşmeden evvel çün kıldum ḳadehüm memlū / Her demde iderven nūş bir ḳaṭre degüldür **kem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2). [kem,]*

2. Kötü, bozuk, fena.

Cehd eyle eylüge bulasın cümle eylügi / Ṣanma ki **kemlüge** bedel olan ṣafā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 4). [kemlüge, -lüg, -e]*

kem gelmek [1] *Eksik, az gelmek.*

Ten çerā-gāhında otlar çün bu nefs-i gūsfend / Ey ḫalīlüm niʿmetüñ yir **gelmez** andan ḫāşa **kem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 4). [kem gelmez, -mez]*

kem lebistük [1] *Bunun üzerine Allah onu yüz yıl ölü bıraktı, sonra diriltti, "Ne kadar kaldın?" dedi...: 2/Bakara 259, 18/Kehf 19, 23/Müminun.*

Kem lebistük bilmeyen maʿnā vü sırrından ḫaber / Ḫ∨āb-ı ġafletde ḳalupdur bulmadı me'vāya yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 3). [kem lebistük,]*

kem olmak [2] *Azalmak, eksik olmak.*

Aḳıtġıl eşki çeşmüñden olasın maʿṣiyetden pāk / ʿİbādāt it ḳıl istiġfar **ola** tā kim günāhuñ **kem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 2). [kem ola, -a]*

Mübaṣṣır eylemez hergiz başīret / Anuñ fermānı olur bīş eger kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 4). [kem olur, -ur]*

kemā ḳāl [1] *Söz, sözüm gibi.*

Murāduñ ḳavli olmadı bu aḳvāl / Buyurdı cümle ḳavlümdür **kemā ḳāl** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 5). [kemā ḳāl,]*

kemā-kān [3] *Eskisi gibi, eskiden olduğu gibi, evvelki gibi.*

Çü rüknin eyledi ḥükm ile erkān / Muʿarrā ḳıldı kendözin **kemā-kān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1182, Beyit 1). [kemā-kān,]*

Seni ʿilme'l-yaḳīn ide **kemā-kān** / Seni ʿayne'l-yaḳīn ide kemā-kān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 33, Beyit 3). [kemā-kān,]*

Seni ʿilme'l-yaḳīn ide kemā-kān / Seni ʿayne'l-yaḳīn ide **kemā-kān** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 33, Beyit 3). [kemā-kān,]*

kemāl [155] *Olgunluk, yetkinlik, tamlık, eksiksizlik; en yüksek değer, mükemmellik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ten ḥicābın refʿ iderseñ olasın ṣāḥib-kemāl / Ey **kemālüm** sen kemālümden beni ḳıl rūşenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 4). [kemālüm, -(ü)m]*

kemālat [8] *Sâhip olunan mânevî hasletler, olgunluklar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nümāyān oldı ʿışḳından nice yüz biñ **kemālatı** / Ki her bir sırrına anuñ nice biñ tercemān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 3). [kemālatı, -ı]*

kemāl ehli [3] *İlim, ahlak ve fazilet sahibi kimseler.*

İşitdüm bir **kemāl ehlin** iderdi vaʿẓ minberde / Kelāmında ʿayān olmış ne kim vardur nihān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 4). [kemāl ehlin, -n]*

Kemāl ehli kemālini kemālinden bilür ancaḳ / Kemālini kemālüm şerḥ ider oldı bu merżādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 3). [kemāl ehli,]*

Kemāl ehli iseñ ferdā ġamın ḳo / Murāduñ gör ġam-ı ferdāsı var mı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 5). [kemāl ehli,]*

kemāle irmek [2] *Son noktaya ulaşmak, olgunluğa erişmek.*

Mubaṣṣır **irdi kemāle** kemāli līk baṣīr / Baṣīre menzil olur bī-baṣardadur eknāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 2). [kemāle irdi, -di]*

Seḥerde rūy-i dildāra naẓar ḳılan kemālince / **Kemāle irmedi** v'Allāhi gördi kendü ḥālince *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 1). [kemāle irmedi, -me, -dı]*

kemāl- ḥażret-i vāḥid [1] *Bir olan Allah'ın eksiklerden münezzeh oluşu, kemali.*

Kemāl- ḥażret-i vāḥid ʿayān olmış zebānumda / Cemāl-i bā-kemālīdür nihān-ı bā-nihānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 1). [kemāl-ḥażret-i vāḥid,]*

kemālī [1] *Eksiksizlik, mükemmellik.*

Murādī iste feyżüñden senüñ feyżüñ **kemālīdür** / Degül ḥācet ṭolanuben ḳılasın derbeder ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 5). [kemālīdür, -dür]*

kemāl-i ʿacīb [1] *Şaşılacak derecede olgunluk, mükemmellik.*

Muḥarreki müteḥarrikdedür **kemāl-i ʿacīb** / Muḥarrir olmasa olmazdı bu misāl evżaḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 4). [kemāl-i ʿacīb,]*

kemāl-i ʿaḳl [1] *1.Tam .mükemmel akıl. 2.Doğru düşünme.*

Cihān levḥinde gördüñ mi ne taṣvīr eyledi naḳḳāş / **Kemāl-i ʿaḳl** ile olġıl baṣīr ü olmaġıl aʿmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 4). [kemāl-i ʿaḳl,]*

kemāl-i bā-kemāl [3] *Mükemmellik sahibi.*

Murādī ṭarfı min ṭarfin olupdur ṭarfi min ṭarfin / **Kemāl-i bā-kemālüñden** tenüñde ġayr-ı cān olmaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 5). [kemāl-i bā-kemālüñden, -ün, -den]*

Maḳālin pür-zülāl itdi yine ʿayn-ı kemālinden / **Kemāl-i bā-kemāinden** ne ḥikmet neşr ider vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 2). [kemāl-i bā-kemāinden, -in, -den]*

Senāsında durur elfāẕ-ı lā-yuḥṣā kemāl ile / **Kemāl-i bā-kemālinde** kemālince ʿayān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 2). [kemāl-i bā-kemālinde, -in, -de]*

kemāl-i bārī [1] *Allah'ın mükemmelliği, eksizliği.*

Cemāle ʿāşıḳ oḳurlar benüm çün ādemdür / **Kemāl-i Bārī** naẓarda kemāl-i zādümdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 1). [kemāl-i bārī,]*

kemāl-i bī-nihāyet [2] *Sonu olmayan mükemmellik.*

Kemāl-i ehl-i ʿirfāna kemālidür viren revnaḳ / **Kemāl-i bī-nihāyetdür** benüm isbāt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 3). [kemāl-i bī-nihāyetdür, -dür]*

Kemāl-i bī-nihāyetdür hüveydā bu vücūdumda / Żiyāsıdur anuñ bu ʿāleme żav-ı ḳamer geldi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 3). [kemāl-i bī-nihāyetdür, -dür]*

kemāl-i cemal [3] *Sevgilinin yüzünün kusursuzluğu.*

Didüm cemāl-i kemāle sebeb **kemāl-i cemāl** / Didi igen daḫı ḳılur yine kemālüm fāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 4). [kemāl-i cemāl,]*

Kemāl-i cemālüñ münīr-i cemāl-i kemāl / Kemālüñ cemālüñdedür sen **kemāl-i cemāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 1). [kemāl-i cemāl,]*

Kemāl-i cemālüñ münīr-i cemāl-i kemāl / Kemālüñ cemālüñdedür sen kemāl-i cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 1). [kemāl-i cemālüñ, -ün]*

kemāl-i dil [1] *Gönüldeki mükemmellik.*

Fürūġ-ı ḥüsn ü cemāl-i cihān cemālüñden / **Kemāl-i dil** ne ki vardur senüñ kemālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 1). [kemāl-i dil,]*

kemāl-i ehl-i dil āncā şeved sūd ki bāşed müstemiʿ ez-ḥaḳ mesʿūd [1] *Gönül ehlinin kemali, dinleyen haktan mutlu olduğunda faydalı olur.*

Kemāl-i ehl-i dil āncā şeved sūd / Ki bāşed müstemiʿ ez-ḥaḳ mesʿūd *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 8, Beyit 1). [kemāl-i ehl-i dil āncā şeved sūd ki bāşed müstemiʿ ez-ḥaḳ mesʿūd,]*

kemāl-i ehl-i ḥaḳ [2] *Doğruluk ehlinin olgunluğu.*

Kemāl-i ehl-i ḥaḳdur çün ḥaḳīḳat eyleyen cünbiş / Ṣıraṭ-ı müstaḳīm oldı ṭarīḳat eyleyen cünbiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 621, Beyit 1). [kemāl-i ehl-i ḥaḳdur, -dur]*

Kemāl-i ehl-i ḥaḳdur görinen bu cümle eşyāda / Velīkin nefs-i maḥṣūṣum olupdur aṣl-ı maʿnāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 1). [kemāl-i ehl-i ḥaḳdur, -dur]*

kemāl-i ehl-i ʿirfān [2] *İrfan sahibi olgun kişi.*

Kemāl-i ehl-i ʿirfāna kemālüm oldı çün mir'āt / Baḳuben ṭūṭī-i ervāḥ anuñla dāstān söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 4). [kemāl-i ehl-i ʿirfāna, -a]*

Kemāl-i ehl-i ʻirfāna kemālidür viren revnaḳ / Kemāl-i bī-nihāyetdür benüm isbāt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 3). [kemāl-i ehl-i ʻirfāna, -a]*

kemāl-i ekmel olmak [2] *En mükemmel olgunluk, kusursuzluk.*

Çünki Murādī añladı neymiş ʻalāḳa / Geçdi **kemāl-i ekmeli** irdi kemāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 5). [kemāl-i ekmeli, -i]*

Kemāl-i ekmel oldı fī'l-ḥaḳīḳa rāz-ı pinhānı / Eger merd iseñ ey dil kātim olġıl sırr-ı īmānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 1). [kemāl-i ekmel oldı, -dı]*

kemāl-i ḥaḳīḳat [1] *Doğruluğunun mükemmelliği.*

Ġaybuñda oldı maḫfī **kemāl-i ḥaḳīḳatüñ** / ʻAyn-ı ʻināyetüñ gören irer saʻādete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 2). [kemāl-i ḥaḳīḳatüñ, -ün]*

kemāl-i ḥaḳḳ [2] *Allah'ın mükemmelliği, eksiksizliği.*

Kemāl-i Ḥaḳḳı müşāhid başar çü bīnādur / Cemāl-i nūr cemāl içre dīde aʿlādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 1). [kemāl-i ḥaḳḳı, -ı]*

Murāduñ vech-i taḥḳīḳi **kemāl-i Ḥaḳḳa** rāciʿdür / Kelāmı cümleten ḥaḳdur mecāz alma maḳālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 5). [kemāl-i ḥaḳḳa, -a]*

kemāl-i hem-nişīn [1] *Yakın arkadaşın mükemmelliği, olgunluğu.*

Kemāl-i hem-nişīn itmiş eser çün / Anuñ çün oldı her nevʿ üzre ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 3). [kemāl-i hem-nişīn,]*

kemāl-i her dü-cihān [1] *Her iki dünyadaki, dünya ve ahiretteki mükemmellik.*

Kemāl-i her dü-cihānda kemāle rāciʻdür / Çün oldı laḥẓada her laḥẓa müsteşār hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 4). [kemāl-i her dü-cihānda, -da]*

kemāl-i ḥikmet [1] *Olgunluk sebebi.*

Ḥāfıẓam ḥükmindedür gerçi **kemāl-i ḥikmetüm** / Līk olmışdur sebeb ʿizz ü veḳār u ʿişmetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 1). [kemāl-i ḥikmetüm, -üm]*

kemāl-i ḥüsn [2] *Güzelliğin mükemmelliği.*

Oldı bir maḥbūb-ı bī-misl ol **kemāl-i ḥüsn** ile / Kimini ḫandān idüpdür kimini giryān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 3). [kemāl-i ḥüsn,]*

Ey **kemāl-i ḥüsn** ile maḫlūḳ olan ḫūb ü ḥasen / Anlaruñ pertevlerinden cānı lemʿān itdi Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 2). [kemāl-i ḥüsn,]*

kemāl-i ʿışḳ [1] *Aşkın mükemmelliği.*

Kemāl-i ʿışḳa ṭutdum yüz aña pīr-i kemāl oldum / Benüm ḥālümi bilmekde ẕevī'l-ʿaḳla ḫayāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 1). [kemāl-i ʿışḳa, -a]*

kemāl-i ʿilm olmak [1] *İlimde mükemmel olmak.*

Ḳulaġ ursañ bu güftāra bilürdüñ ḥāl-i ʿuşşāḳı / **Kemāl-i ʿilm olup** ʿilmüñ yabana açmaz idüñ göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 2). [kemāl-i ʿilm olup, -up]*

kemāl-i ʻizzet [1] *(Allah'ın) üstünlüğünün eksiksizliği.*

Ḫudāvendā **kemāl-i ʻizzetüñden** / Bize neşr eyle baḥr-ı raḥmetüñden *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 1). [kemāl-i ʼizzetüñden, -ün, -den]*

kemāl-i ʻizz ü cāh [1] *Değer ve itibarın mükemmelliği.*

Dil **kemāl-i ʻizz ü cāha** mā'il olma bilmiş ol / Kendü kendüñ ḥicāb ü ḫā'il olma bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 1). [kemāl-i ʻizz ü cāha, -a]*

kemāl-i ḳudret [1] *Kudretinin noksansızlığı, kudretinin büyüklüğü, mükemmel kudret. .*

Ey **kemāl-i ḳudretin** ʻarż ideli ʻālemlere / Ehl-i ʻaḳla emr idersin baḳmaġa eṭvārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 3). [kemāl-i ḳudretin, -in]*

kemāl-i ḳudret-i ḥażret [1] *Kudret makamındaki mükemmellik. II Allah'ın eksiklerden münezzeh kudreti.*

Gör **kemāl-i ḳudret-i ḥażretde** sen / Ḳudreti rükn ile bil ḥikmetde sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1170, Beyit 1). [kemāl-i ḳudret-i ḥażretde, -de]*

kemāl-i ḳudret ü heybet [1] *Büyüklük, azâmet ve kudretin olgunluğu, mükemmelliği.*

Murādīnüñ kelāmıdur **kemāl-i ḳudret ü heybet** / Anuñ bir ḥarfi şerḥ olmaz ḥalāyıḳ ger yaza elvāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 5). [kemāl-i ḳudret ü heybet,]*

kemāl-i lā-naẓīr [2] *Benzersiz olgunluk, mükemmellik, değer.*

Kemāl-i lā-naẓīrümdür naẓīrüm / Kemālümden ḥabībüm oldı merġūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 2). [kemāl-i lā-naẓīrümdür, -dür]*

Nihāyetsüzde pinhānum nihāyet olmadı bende / **Kemāl-i lā-naẓīrümdür** cihānda şems-i tābında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 1). [kemāl-i lā-naẓīrümdür, -üm, -dür]*

kemāl-i lā-yezālī [2] *Sonsuz mükemmellik.*

Kemāl-i lā-yezālīden kemālinde ziyād ister / Bi-ḥamdi'llāh murādından ziyāde sūd-ter olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 3). [kemāl-i lā-yezālīden, -den]*

Gel **kemāl-i lā-yezālīden** maʿārif iste tā / ʿİlm ile maʿdūd olasın zümre-i ebrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 4). [kemāl-i lā-yezālīden, -den]*

kemāl-i lā-yūʿad [1] *Sayısız, hesapsız olgunluk, mükemmellik.*

ʿAceb cemāl-i kemālüñde mi vücūd-ı eḥad / Ya vāḥidüñ eḥadında **kemāl-i lā-yūʿad** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 1). [kemāl-i lā-yūʿad,]*

kemāl-i lemʿa [1] *Parıltılı mükemmellik.*

Kemāl-i lemʿadan nāṣī durur ażvā-yı baḥr ü ber / Kemālüñden kemāl iste ne söyler diñleme eṣḥāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 3). [kemāl-i lemʿadan, -dan]*

kemāl-i luṭf [1] *Yüce lütuf, iyilik; iyilik ve ihsanın büyüklüğü.*

Oldur **kemāl-i luṭf** ile iḥyā iden meni / Ḥāṣā ki andan özgeye ben ilticā idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 4). [kemāl-i luṭf,]*

kemāl-i ma'rifet [1] *İlim olgunluğu; bilgice kusursuzluk, noksansız ve mükemmel olma.*

Kemāl-i ma'rifetüm añladum kemālinde / Celāl-i saṭvetümi bilmişem celālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 1). [kemāl-i ma'rifetüm, -üm]*

kemāl-i merḥamet [1] *Merhametin son haddi, sınırsız merhamet.*

Kemāl-i merḥameti ẓāhir oldı ol demde / Yüzüme baḳduġını ʿayn ile ḥayāl itdüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 3). [kemāl-i merḥameti, -i]*

kemāl-i münteha [1] *Mükemmelliğin uç noktası.*

Ey **kemāl-i müntehāya** rāġıb olan kimsene / Dost isterseñ eger ḳurtar bu benlikden seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 4). [kemāl-i müntehāya, -(y)a]*

kemālince olmak [1] *Mükemmel olmak.*

Senüñ ḥüsnüñ ṣafāsından **olur** ẕevḳüm **kemālince** / Kemālinden mükemmel eylemek ḥüsn ü ẕerāfetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 3). [kemālince olur, -ur]*

kemāl-i rūḥ-ı dil-cū [1] *Gönlü cezbeden ruhun mükemmelliği.*

Çerāġ-ı çeşm-i ehl-i dil **kemāl-i rūḥ-ı dil-cūdur** / Ḥabībüñ cümleten ʿālem fidā-yı yek-ser-i mūdur *(Murâdî Dîvânı, Müfret 37, Beyit 1). [kemāl-i rūḥ-ı dil-cūdur, -dur]*

kemāl-i şerḥ-i muṭlaḳ [1] *Yalnız, tek olanın mükemmelliğinin açıklaması .*

Gel **kemāl-i şerḥ-i muṭlaḳdan** bilürseñ bir ḫaber / Senden olsun münteşir aḫrār ü ebrāra eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 1). [kemāl-i şerḥ-i muṭlaḳdan, -dan]*

kemāl-i vücūd [2] *Bedenin, varlığın olgunluğu, mükemmelliği.*

Kemāl ehl-i vücūda vücūd olınca kemāl / Benüm **kemāl-i vücūdumdadur** bu ḥüsn-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 3). [kemāl-i vücūdumdadur, -um, -da, -dur]*

Görindi ġayb ile ʿaynumda çün **kemāl-i vücūd** / Cihānuñ añla ʿuyūnına bu ḫayāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 1). [kemāl-i vücūd,]*

kemāl-i zād [1] *Mükemmelliğin çoğalması, artması.*

Cemāle ʿāṣıḳ oḳurlar benüm çün ādemdür / Kemāl-i Bārī naẓarda **kemāl-i zādümdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 1). [kemāl-i zādümdür, -üm, -dür]*

kemāl olmak [1] *Tamamlanmak, olgunlaşmak.*

Murādī ḳo ḫayālātı kemālinden **kemāl olġıl** / Kemālini bulan oldur ki meyl itmeye ālāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 5). [kemāl olġıl, -gıl]*

keman [2] *Yay. II Sevgilinin kaşı.*

Revnaḳ bulurdı her kişi miḳdārına göre / Żabṭ itse ʻaḳlı ḳalmasa idi **kemānda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 3). [kemānda, -da]*

Yā Rab ne ḳılmışam ben ol ḳaşları **kemāna** / Her demde cevr oḳına cānum ḳılur nişāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 1). [kemāna, --a]*

kemān ebru [1] *Keman kaşlı.*

Bir **kemān ebrū** miyānum ḳıldı dāl / Aldı göñlüm eyleyüben baña al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 1). [kemān ebrū,]*

kemā-yeşā [1] *Dilediği gibi.*

Miḳdāra ṭutdı ʿilm ile taḳdīri ḳadr içün / Fiʿlinde ḳodı ḥikmetin işler **kemā-yeşā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 3). [kemā-yeşā, -r]*

kemend [2] *Kement, ip. II Saç.*

Ezelden āteş-i ʿışḳuñ ḳılupdur ṭıynetüm taḫmīr / **Kemendüñe** olupdur anuñ içün murġ-ı dil naḫcīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 1). [kemendüñe, -ün, -e]*

Mümkinātuñ rişteşinden baġladum bir ḫoş **kemend** / Ḳalʿa-i vaḥdetde oldum vuṣlat-ı cānān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 4). [kemend,]*

kemer [3] *1. Kuşak, bel bağı.*

Murādī vaṣl-ı dildāra ḳaçan olur idi vāṣıl / Miyān-ı yāre ḳollarını ḳılmasa **kemer** furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 5). [kemer,]*

II Hakikat kemeri.

Ben maʿānīde ḥaḳīḳat kemerin baġlamışam / Kimse el irgüremez muḥkem olupdur **kemerüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 2). [kemerüm, -üm]*

2. Çeşitli alanlarda kullanılan yarım daire biçimindeki mimari yapı.

Pāy-ı ṣadāḳat dā'imā muḥkem olup sābit ola / Ayırmaya yirden seni her yaña dest olsa **kemer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 4). [kemer,]*

kemer bağlamak [1] *Hazırlık yapmak, bir iş yapmak için hazırlığını tamamlamak.*

ʿĀlemi terk eyle ey dil ḫıdmete **baġla kemer** / Pādişāha ḳulluḳ idüp ḳurbet eyle ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 2). [kemer baġla,]*

kemin 1] *Aciz, zavallı, noksan, eksik.*

Çıḳ muʿallā ʿarşa ḫānum ḳıl naẓar āfāḳa gel / Ān-ı vāḥiddür saña her manẓar u her bir **kemīn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 4). [kemīn,]*

kemiśli [1] *Gibi, benzeri.*

Murādī reşḥa-i ḳudretdedür egerçi vücūd / Vücūd kāsesini eyleme **kemiśli** sifāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 5). [kemiśli,]*

ke-misli'r-remād [1] *Rablerini inkâr edenlerin işleri, fırtınalı bir günde, rüzgârın şiddetle savurduğu küle benzer (14/İbrahim 18).*

Diñle Murādī sözüm añla anı cān ile / Kim ki ʿadūdur aña oldı **ke-misli'r-remād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 5). [ke-misli'r-remād,]*

kemlüg [1] *Kötülük, fenalık.*

İsteme **kemlügini** ṣaḳın ẕerre kimsenüñ / Ṣanma ki kimseye ecel ey dil amān virür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 3). [kemlügini, -i, -(n)i]*

kemlük itmek [1] *Kötülük, eksiklik etmek.*

İtme kemlük ḥisāb ider çün Ḥaḳ / Bedenüñde zebān olur her mū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 7). [kemlük itme, -me]*

kemter [1] *Çok değersiz, çok aşağı, pek îtibarsız, en hakir.*

Bizi ṣūretde gördüñ pādişāyuz / Velī maʿnāda bir **kemter** gedāyuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 605, Beyit 1). [kemter,]*

kenʿān [1] *Kenan şehri; Hz. Yakub'un memleketi.*

Mıṣr-ı ʿışḳuñ Yūsufın Yaʿḳūb-ı dilden ḳıl ṭaleb / Çāh-ı ẓulmetde ḳalanlar bilmedi **Kenʿān** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 4). [kenʿān,]*

kenar [15] *1. Yan, civar.*

Refīḳ-i dil-nüvāzumdur dutar destinde mir'ātı / Naẓar-gāh-ı Ḫudādur bu durur dā'im **kenārumda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 3). [kenārumda, -um, -da]*

2. Kıyı, sahil. II İlahi aşkta sonsuzluk.

Baḥr-ı muḥīṭ itdi iḥāṭa ṭaraf ṭaraf / Fülk-i dile **kenār** ḳanı ḳıla ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 4). [kenār,]*

Bir ʿacā'ib baḥra düşdüm yoḳ durur ḥadd ü kenār / Pes kenārından **kenārına** iderven ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 3). [kenārına, -ı, -na]*

Bir ʿacā'ib baḥra düşdüm yoḳ durur ḥadd ü kenār / Pes **kenārından** kenārına iderven ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 3). [kenārından, -ın, -dan]*

Benüm deryā-yı aʿẓam kim ḥisāba gelmez emvācum / Benüm bir baḥr-ı ʿummān kim **kenār** olmaz ebed baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 2). [kenār,]*

Telāṭum eyleyüp baḥr-ı maḥabbet tāba düşmişdür / **Kenārın** bulmayıp geştī-i dil girdāba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 1). [kenārın, -ın, -]*

Lücce-i baḥra şalındı yine geştī-i göñül / Şanmañuz siz anı ḫavf ile **kenārında** geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 4). [kenārında, -ın, -da]*

Baḥr-ı ḫayretde şināv eyleyeli fülk-i göñül / Bir **kenārın** bulımaz ṭarf u ṭarafdur mā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 1). [kenārın, -ın, -]*

Bir ʿaceb deryā olupdur dil ki yoḳ aña **kenār** / Günde biñ deryā yudar aşlā yimez gam ān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 3). [kenār,]*

Yemm-i maḥabbet içre dil fülkini şalarsañ / Yoḳdur anuñ **kenārı** bulınmaz aña pāyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 2). [kenārı, -ı]*

Baḥre ṣalındı fülk-i dil bulmadı ḥadd ile **kenār** / Eyledi nice kerredür ʿaḳl ile fehmi bād-bān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 3). [kenār,]*

Baḥr-ı muḥīṭe girdi yine ʿaḳl zevraḳı / Ṣol deñlü gezdi bulmadı yolı **kenārı** ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 2). [kenārı, -ı]*

Baḥr-ı muḥīṭe girdi yine ʿaḳl zevraḳı / Ṣol deñlü gezdi bulmadı yolı **kenārı** ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 2). [kenārı, -ı]*

Kenār mı bulınur baḥr-ı bi-kerān olana / İki cihānda ne ḳıymet bulına cān olana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 1). [kenār,]*

Göñül bir baḥre düşdi yoḳ **kenārı** / Anuñ çün terk idüpdür kār u bārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1560, Beyit 1). [kenārı, -ı]*

kenāra çekmek [1] *Kıyıya çekmek. II Alıkoymak.*

Murādī baḥr-ı maʿārifde ġavṣ iden sensin / Şular ki müddeʿīdür zevraḳın **kenāra çeker** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 5). [kenāra çeker, -er]*

kenāra çıḳmak [1] *Kenara çekilmek. II "Bir köşeye çekilmek" deyimiyle yakın anlamlı olarak "çevreyle olan iletişimi kesip yalnız yaşam sürmek" veya "kendini sakınmak".*

Göñül fülki **çıḳam** dirken **kenāra** / Ṣalar ġam mevci anı bir diyāra *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 1). [kenāra çıḳam, --am]*

kenār bulmak [2] *Kıyıya varmak. II İlahi aşkta sonsuzluk.*

Fülk-i dil deryā-yı ʿışḳa düşeli **bulmaz kenār** / Mevc mevc üzre gelüp bir yirde ḳıldırmaz ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 1). [kenār bulmaz, -maz]*

Ġarḳa-i baḥr-ı hüviyyet olalı fülk-i göñül / Evvel ü āḫirde seyr eyler daḥı **bulmaz kenār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 3). [kenār bulmaz, -maz]*

kenāresin ṭutmak [1] *Kenarını tutmak. II Bir şeyi derinlemesine hissetmeyip kenarda kıyıda kalmak.*

Bir baḥre girdi yine Murād ey ḥabīb-i men / Ġayrılar aña girmedi **ṭutdı kenāresin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 5). [kenāresin ṭutdı, -dı]*

kenār-ı ḥavż-ı rütbet [1] *Rütbe, mertebe havuzunun kenarı.*

Kenār-ı ḥavż-ı rütbetde bitüpdür veche-i ʿişmet / Semer virdi nice dürlü beyāż ü ḥażr ü ālından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 4). [kenār-ı ḥavż-ı rütbetde, -de]*

kenār olmak [4] *1. Sınır, son olmak.*

Murādī baḥr-ı aḫżardur aña ḥadd ü kenār olmaz / **Kenār olmaz** kenār olmaz ṣaḳın ḳılma özüñ pertāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 6). [kenār olmaz, -maz]*

Murādī baḥr-ı aḫżardur aña ḥadd ü **kenār olmaz** / Kenār olmaz **kenār olmaz** ṣaḳın ḳılma özüñ pertāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 6). [kenār olmaz, -maz]*

Ey Murādī baḥr-ı ʿilmüñe senüñ **olmaz kenār** / Fülkini her kim ki ṣaldı bilmedi pāyān nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 5). [kenār olmaz, -maz]*

II Kucaklanmak.

Vücūdum ʿarṣasında çün bürāderle **kenār oldum** / Eb ü ümme mülāḳat oluben pes āşkār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 1). [kenār oldum, -du, -m]*

kendi / kendü [148] *Kendi; kişinin öz varlığı, zatı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İki ʿālemdür ḳurıldı biri ʿālī biri pest / **Kendü** ʿilminden bilür ʿilmini yine müntehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 4). [kendü,]*

kendöz / kendüz [21] *Kendi özü, kendi varlığı, kendisi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Görmek diledügi içün envār-ı şaʿşaʿa / Dā'im Murādī **kendüzin** eyler beḳā fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 6). [kendüzin,]*

kendünden [1] *Kendiliğinden, müdahale edilmeden.*

Sāmiʿü'l-ḳavl ol yüri **kendüñden** iş itme ṣaḳın / Gel Murāduñ manṭıḳından sen ʿaṭāsın añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 5). [kendüñden,]*

kendüñi görmek [1] *Kibirlenmek.*

Sözi ḥaḳdur çü Murāduñ berü gel bāṭılı ḳo / **Kendüñi görme** ḳo gitsün aradan mā vü meni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 5). [kendüñi görme, -me]*

kendüsin bilmez [1] *Cahil, terbiyesiz.*

Cehli terk eyleyüben ʿilm ü edeb ḳıl taḥṣīl / **Kendüsin bilmez** ile cāh ile baş olma yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 3). [kendüsin bilmez,]*

kenz [2] *Hazine.*

Ḫāzin-i ḳudretde miftāḥ-ı ezel ābād bād / Bārekallāh nice **kenzi** dā'imā eyler küşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 1). [kenzi, -i]*

Fiʿl-i maʿnī remzini fiʿl ile kenz itdüm yine / Fiʿl ile ḳıldum muḳaffel **kenzümi** açma ḥaẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 4). [kenzümi, -üm, -i]*

kenz itmek [2] *Hazine etmek; hazine gibi saklamak, korumak.*

Fiʿl-i maʿnī remzini fiʿl ile **kenz itdüm** yine / Fiʿl ile ḳıldum muḳaffel kenzümi açma ḥaẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 4). [kenz itdüm, -dü, -m]*

Kenz-i ḥaḳā'ıḳı çü künūzında **kenz ider** / Kim feṯḥ iderse anı irişür siyādete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 3). [kenz ider, -er]*

kenz-i ḫafī [2] *Gizli hazine II Kenz-i ḫafī: Ben gizli bir hazine idim, bilinmeye muhabbet ettim, bilineyim diye mahlûkatı yarattım." hadisine gönderme yapılmaktadır.*

Muʿammādur bu bir **kenz-i ḫafīdür** nükte-i muṭlaḳ / Murādīnüñ kelāmın kim durur gelsün iden tefsīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 5). [kenz-i ḫafīdür, -dür]*

Bir **kenz-i ḫafī** durur göñül kim / Gelmez dile şerḥ ile beyānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 3). [kenz-i ḫafī,]*

kenz-i ḫafī-i ʿilm-i cān [1] *Gönül ilminin gizli hazinesi.*

Çünki Murādī ʿışḳ eri oldı n'ider bu ʿālemi / **Kenz-i ḫafī-i ʿilm-i cān** anda ʿaceb nihān gibi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 5). [kenz-i ḫafī-i ʿilm-i cān,]*

kenz-i ḫafī ḳılmak [1] *Gizli hazine eylemek II Kenz-i ḫafī: Ben gizli bir hazine idim, bilinmeye muhabbet ettim, bilineyim diye mahlûkatı yarattım." hadisine gönderme yapılmaktadır.*

Ālemde **ḳıldı** ʿālemi **kenz-i ḫafī** yine / Ṣaldı ʿuyūna ġayret ile ḥucb-ı kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 2). [kenz-i ḫafī ḳıldı, -dı]*

kenz-i ḥaḳā'ıḳ [1] *Hakikatlerin hazinesi.*

Kenz-i ḥaḳā'ıḳı çü künūzında kenz ider / Kim feṯḥ iderse anı irişür siyādete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 3). [kenz-i ḥaḳā'ıḳı, -ı]*

kenz-i ḥikmet bāb [1] *Hikmet hazinesinin kapısı.*

Kenz-i ḥikmet bābını eyler küşāde şol kişi / Her işinde ḳavl-i ʿālimlerde dā'im kār ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 4). [kenz-i ḥikmet bābını, -(n)ı]*

kenz-i lā-yefnā [1] *Yok olmaz, tükenmez hazine.*

Āşkār olduḳda ṣūret genc-i maʿnādur ḫafī / **Kenz-i lā-yefnā** dilerseñ himmeti ḳıl aña dal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 4). [kenz-i lā-yefnā,]*

kenz-i maḫfī [6] *Hadis olarak da rivayet edilen, "Bilinmeyen gizli bir hazine idim, bilinmek istedim, bilineyim diye halkı (kâinat) yarattım" ifadesinden alınmıştır. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cümleten bir **kenz-i maḫfīdür** nihān-ender nihān / Pes nihān olġıl ki bu remzi ʿayān şerḥ eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 549, Beyit 3). [kenz-i maḫfīdür, -dür]*

kenz-i maḫfī-yi ḫudā [1] *Allah'ın gizli hazinesi.*

Ġaflet itme berü gel ʿālem-i kübrāsın sen / **Kenz-i maḫfī-yi Ḫudā** rāh-ı temennāsın sen *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 18, Beyit 2). [kenz-i maḫfī-yi ḫudā,]*

kenz-i maʿnā [1] *Anlam hazinesi. II Manevî hazine.*

Kenz-i maʿnāyı bulup yolına terk-i ser idüp / Ḳalbüñ āyīnesini nice ṣafā gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 3). [kenz-i ma'nāyı, -(y)ı]*

kerāmāt [1] *Kerametler.*

Ḥak saña virdi **kerāmātı** saʿādet demidür / Ḥamdü li'llāh ki Murādī demüñ ʿizzet demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 5). [kerāmātı, -ı]*

keramet [6] *1. Cömertlik, lütuf, iyilik.*

Yār ile yār olup çün geldi aradan aġyār / Olmadı cümle nāḳış virildi her **kerāmet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 3). [kerāmet,]*

2. Allah'ın bazı kullarına lütfettiği olağanüstü şeyler yapma gücü ile ortaya koyduğu, akıl sınırlarını aşan tabiat üstü, hârikulâde durum.

Saḥāyifden müberrādur fu'ād-ı ṣafḥa-i merḳūm / Degüldür lafẓu ḥarfe mā'il aña bu **kerāmetdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 4). [kerāmetdür, -dür]*

Çü bildüm bir **kerāmet** virdi Ḥaḳ kim ḥadde gelmez ol / Melā'ik cümle āmennā diyü çaġırdı her yirden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 2). [kerāmet,]*

Çünki bulduñ **kerāmetin** hūnuñ / Diye gör lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 18). [kerāmetin, -in]*

Tāc-ı 'izzetdür **kerāmet** gerçi kim insānda / Līk devlet var ziyāde vuṣlat-ı cānānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 1). [kerāmet,]*

Ḳomış āyīnesinde bir ʿalāmet / Bulur mir'āt ʿalāmetden **kerāmet** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 3). [kerāmet,]*

kerāmet göstermek [1] Deyim *Allah'ın bazı kullarına lütfettiği olağanüstü şeyler yapma.*

Ger ululuḳ ister iseñ ol rıżāsında hemān / Bildügin yañıldı her kim ki **kerāmet gösterür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 5). [kerāmet gösterür, -ür]*

kerāmet-i ezelī [1] *Ezelden beri var olan lütuflar, yardımlar.*

Kerāmet-i ezelīdür egerçi ʿālem-i rāy / Ebedle cemʿ ola ger daḥı ḫūb olur ārāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 1). [kerāmet-i ezelīdür, -dür]*

kerāmetler olmak [1] *Olağanüstü durumların olması.*

Nice kerrāt ile oldum mücerrib cümle aḥvāli / Miyān-ı vaḥdet ü kesretden **oldı** bu **kerāmetler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 3). [kerāmetler oldı, -dı]*

kerān [3] *Kenar, uç, kıyı. II Sınır, son.*

Murādī bil bu deryānuñ **kerānın** bulmadı kimse / Naẓar iderse saña bil ki baḥr-ı bī-kerānsın sen

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 5). [kerānın, -ın]

Bu geştī-i vücūduñ bād-bānın bulmadı kimse / Murādī bil bu deryānın **kerānın** bulmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 12). [kerānın, -ın]*

Kerānı yoḳ yem-i ʿafvuñ Ḫudāya / N'ola ḳılsan beni luṭf ile iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 20). [kerānı, -ı]*

kerān olmak [1] *Kenar, uc olmak.*

Baḫr-ı bī-pāyāndur **olmaz** Murādīye **kerān** / Her ne deñlü ister iseñ andan ʿirfān iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 5). [kerān olmaz, -maz]*

kerem [17] *Lutuf, iyilik, ihsan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dest-i luṭfuñla elüm al ayaġa ḳaldur beni / Çün **keremdür** saña ḳānūn eylegil ḥāṣıl şifā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 3). [keremdür, -dür]*

kerem eylemek [1] *Cömertlik etmek, iyilik etmek.*

Gel Murādī ḳuluñı eyleme red **eyle kerem** / Ḳoyuben seni varup ġayre kime yalvara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 5). [kerem eyle,]*

kerem-i lā-ilāhe illā'llah [1] *Allah'tan başka ilah yoktur'un cömertliği.*

ʿĀleme ṣaçdı feyż-i niʿmetini / **Kerem-i lā-ilāhe illā'llah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 2). [kerem-i lā-ilāhe illā'llah,]*

kerem-i yār [1] *Sevgilinin ihsanı, lütfu.*

Cümleden el yudı çün yāre muṭīʿ oldı muṭīʿ / **Kerem-i yār** ile gör nice mükerremdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 2). [kerem-i yār,]*

kerem ḳılmak [3] *Cömertlik etmek, asalet göstermek.*

Vāʿıẕ sen eger bulduñ ise çāre ḥalāṣa / Gel ḥālümüze ḳo bizi luṭf eyle **kerem ḳıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 2). [kerem ḳıl,]*

Ẕerre-i ḫāric degül her ne ki var ḳalbden / Nāmı çü vehhābdur **ḳıldı keremler** kerīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 4). [keremler ḳıldı, -dı]*

Kerīmā **ḳıl keremler** ben ḥaḳīre / Ḳıyāmetde gözüm olmaya tīre *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 16). [keremler ḳıl,]*

kerem olmak [1] *Lütfun, cömertliğin olması.*

Beni bildürmek içün baña idüpdür bu işi / Kerem ile **kerem oldı** yine ikrām ile tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 4). [kerem oldı, -dı]*

kerem u faẓl [1] *Cömertlik ve lütuf.*

Şol kārı vir baña ki o sende rıżā durur / Yā Rab ṣıġınmışam **kerem u faẓluña** senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 4). [kerem u faẓluña, -un, -a]*

kerem u luṭf [1] *Lütuf ve cömertlik.*

Tevbeler eyledüm eyā Mevlā / **Kerem u luṭfuñ** ile aç baña bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 2). [kerem u luṭfuñ, -un]*

kerh [2] *İstemeyerk, gönülsüz.*

Gel berü ḳıl iʿtirāf diñle Murādī sözin / Yoḫsa seni **kerh** ile ḳurtarur inkārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 5). [kerh,]*

Gel berü ḳıl iʿtirāf diñle Murādī sözin / Yoḫsa seni **kerh** ile ḳurtarur inkārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 5). [kerh,]*

kerim [7] *Kerem sahibi, cömert, ihsanı bol. II Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kerīm ḳapusına ṭutmışuz dem-ā-dem yüz / İki cihānda anuñ çün mükerremüz cāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 2). [kerīm,]*

kerimā [4] *Ey kerem sahibi olan Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳamu ʿālem saña ḳuldur Ḫudāyā / **Kerīmā** pādişāhā reh-nümāyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 1). [kerīmā,]*

kerīm-i mihr-bān [1] *Şefkatli cömertlik sahibi.*

ʿAnḳarīb oldı viṣāl ol ẕī-kerem keşf ide rū / Ol ḥabīb ü ol **kerīm-i mihr-bān** añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 3). [kerīm-i mihr-bān,]*

kerimü'l-ekremīn [1] *Cömertlerin en cömerdi; Allah.*

Virdi çün bāzūya ḳuvvet ol **kerimü'l-ekremīn** / Yazdı menşūr-ı berāt innā feteḥnā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 3). [kerimü'l-ekremīn,]*

kerīmü'ş-şān [1] *Muhterem, saygıdeğer şanı büyük (kimse).*

Sen **kerīmü'ş-şānsın** maʿbūdsın yā ẕe'l-celāl / Cūd u iḥsānuñla toludur şehā kevn ü mekān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 4). [kerīmü'ş-şānsın, -sın]*

kerrat [3] *Tekrar tekrar, defalarca.*

Ya Rab nedür bu ḥikmet ʿaynumda Ḥaḳḳ isbāt / Vāḥid durur fu'ādum ḳudretde oldı **kerrāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 1). [kerrāt,]*

Nice **kerrāt** ile oldum mücerrib cümle aḥvāli / Miyān-ı vaḥdet ü kesretden oldı bu kerāmetler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 3). [kerrāt,]*

Ḳālıb-ı cisminde cismin maḥż-ı ḥikmet añlamış / Şol mubaṣṣar k'añlamış idrākini **kerrāt** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 3). [kerrāt,]*

kerre [1] *Defa.*

Baḥre ṣalındı fülk-i dil bulmadı ḥadd ile kenār / Eyledi nice **kerredür** ʿaḳl ile fehmi bād-bān

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 3). [kerredür, -dür]

kes [1] *Kişi, kimse.*

Ey nihānī sırruñı fāş itme āfet vaz gel / Degme **kesde** şimdi bulınmaz emānet vaz gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 1). [kesde, -de]*

kes nemī dāned edā çü nist ez gūyā-yı men [1] *Kimse bilmez edânı çünki benim gibi anlayan yoktur.*

Men ne-dānem bī zebānī cism-i men pür ez-zebān / **Kes nemī dāned edā çü nist ez gūyā-yı men** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1093, Beyit 2). [kes nemī dāned edā çü nist ez gūyā-yı men,]*

kesafet [1] *Bulanıklık, açık ve berrak olmama. II Kir, pislik.*

Misāl bulmadı dil ḳıldı beni misāl içre / **Kesāfeti** ḳoyup elṭāf oldı hem çün bād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 3). [kesāfeti, -i]*

kesb [1] *Edinmek, elde etmek, kazanmak.*

Ey Murādī bu cihān **kesb** içün oldı īcād / Anda yarın görimez bunda olan aʿmādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 5). [kesb,]*

kesb eylemek [7] *Edinmek, elde etmek, kazanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Maʿrifet **kesb eylegil** olma maʿārifsüz ṣaḳın / Maʿrifetsüzdür cihān içinde bil misl-i "ḥaṭab" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 3). [kesb eylegil, -gil]*

kesb-i efrāḥ eylemek [1] *Ferahlık, huzur kazanma, elde etme.*

Muntaẓım olduḳda ḥāli **kesb-i efrāḥ eyledi** / Ṭālib oldılar anuñ çün cümlesi andan himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 3). [kesb-i efrāḥ eyledi, -di]*

kesb-i ḥālet eylemek [1] *Durum, hal, coşkunluk kazanmak, elde etmek.*

Diñle ḳavlini Murāduñ **kesb-i ḥālet eylegil** / Añlayasın şoñra nice merd-i meydān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 5). [kesb-i ḥālet eylegil, -gil]*

kesb-i ḥayāt eylemek [1] *Yaşamaya çalışmak.*

Gördi çün yār yüzin çoḳ ṣalavāt eyledi dil / Kelimāt eyleyirek **kesb-i ḥayāt eyledi** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 1). [kesb-i ḥayāt eyledi, -di]*

kesb-i ʿirfan itmek [1] *İrfan kazanmak, irfanı elde etmek.*

Ger Murāduñ manṭıḳından **kesb-i ʿirfan idesin** / Bulduñ iki ḫānede ehliyyet ile iştihār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 5). [kesb-i ʿirfan idesin, -e, -sin]*

kesb itmek [12] *Kazanmak, elde edinmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün işittüm bu nidāyı **kesb idüp** nice feraḥ / Ḳalmadı aṣlā ḳusūrum eyledüm ḥamd ü senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 4). [kesb idüp, -üp]*

kesb-i ẓāhir [1] *Görünen, ortada olan kazanç.*

Ḥicāb-ı ġayrı çün terk eyledüm erfʿ-i ḥicāb içün / Muʿayyen **kesb-i ẓāhirdür** nihānīdür nihānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 3). [kesb-i ẓāhirdür, -dür]*

kesel [1] *Tembellik, uyuşukluk.*

Nedendür ṭāʿata dā'im **keselsin** / Eger luʿb olsa ġāyet bī-bedelsin *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 23, Beyit 3). [keselsin, -sin]*

kesel olmak [1] *Tembel olmak.*

ʿAvn-ı bād-ı himem ile ider ol ṭayy-ı mekān / Olmadı bu yürüyişde **kesel olup** kāhil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 3). [kesel olup, -up]*

kesmek [6]*1. Bıçak, makas, balta vb. bir âletle ikiye ayırmak, kat'etmek.*

Seyf-i ḳudret çün ṣalındı **kesdi** düşmen gerdenin / Āyet-i naṣrun min'Allāh indi her cā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 4). [kesdi, -di]*

2. Bir şeyden yoksun bırakmak, vermemek.

Murādī gerçi ki söyler velī söyletdüren Ḥaḳdur / Er iseñ söylegil illā aradan **kes** ki gitsün lā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 5). [kes,]*

Çün kim nesīm-i luṭf ese göñlüm dü-ʿālemden **kese** / Bir ḳatreyem līkin dilerven baḥr gibi cūş idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 3). [kese, -e]*

Muḥāl olmaz mecāl olmaz ki ger **kesdüñ** ʿılaḳeyin / Durış cehd eyle ʿaynüñden açıla tā ḥicābeyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 1). [kesdüñ, -düñ]*

Çün keremler fiʿl-i maḫṣūṣuñdur ey ʿālī cenāb / **Kesme** luṭfuñ aña kim iḥsāna muʿtād idesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 2). [kesme, -me]*

Meşrebindedür ḳamunuñ şerbi bes / Gözüñe göre görürsin sözi **kes** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 3). [kes,]*

kes olmak [1] *Bırakmak, vazgeçmek.*

ʿĀlemi vardur Murāduñ ʿālem **olmaz** aña **kes** / Terk idüpdür ol sebebden işbu seyr-i ʿālemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 5). [kes olmaz, -maz]*

kesret [46] *1.Çokluk.*

ʿÖmrümüz ḫarc itmezüz zā'id yire ey rūḥ-ı mā / Anladuñ her **kesretüñ** yanında vaḥdet var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 3). [kesretüñ,]*

Şerḥe gelmez vaḥdetüm ammā ki bilmem **kesretüm** / Niʿmet-i ʿuẕmāda buldum yine kendü niʿmetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 1). [kesretüm, -üm]*

Kesret ü vaḥdet rumūzın fehm idüpdür cān ü dil / Fāriġu'l-bāl olmışam **kesretde** tenhāsındayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 3). [kesretde, -de]*

Şināv-ı baḥr-ı vaḥdet ḳıl Murādī **kesret** içinde / Bu bir aʿlā zerāfetdür nihān itdüñ hemān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 5). [kesret,]*

2.Bir olan Hakk'ın isim ve sıfatlarıyla tecelli edip çokluk halinde görülmesi.

Ey cemāle rāġıb olan eyle tenhā dīdeñi / **Kesreti** manẓūr idinme ḳılasın vaḥdetde cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 3). [kesreti, -i]*

Kesret ü vaḥdet nedür **kesretde** vaḥdetdür ḳamu / Vaḥd u vaḥdāniyyet iẓhār içün oldı hemm ü şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 4). [kesretde, -de]*

Ḥālāt-ı ʿayn-ı vaḥdet **kesretdedür** çü maḥcūb / Ḳaldur ḥicāb-ı ġayrı ʿayn ola tā ki bāhir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 2). [kesretdedür, -de, -dür]*

Ey Murādī ʿālem-i vaḥdetde **kesretdür** vaḥīd / Sen temāşā ḳıl beni kim kesret-i tenhā menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 5). [kesretdür,]*

Sāḥa-i ḳudretde gördüm bu ẓuhūrın **kesretin** / Līkin olunmış iḫāṭa bir muhīb ʿummān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 2). [kesretin, -in]*

Oldı müstaġrak göñül ḥayretde ḥayretdür yine / **Kesretinden** vecd olup vaḥdetde vaḥdetdür yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 1). [kesretinden, -in, -den]*

Ḫāne-i vaḥdetde tevḥīdümde vaḥdet bulmışam / Vaḥdetüm şerḥinde ben **kesretle** bürhānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 2). [kesretle, -le]*

Çerāġını açup ʿayn ile ʿayn aldı ġaybından / Ḳoyup tenhāda bir kesret idüp **kesretde** tenhāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 2). [kesretde, -de]*

Tecellā eylemiş Mūsī-i ḳalbe vaḥdet-i ẕātı / Ene'l-ḥaḳ söylemiş **kesretde** gördüm ṭaġ u şaḫrāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 2). [kesretde, -de]*

3. Masiva; Allah'ın dışındaki her şey.

Günc-i ḫalvet ʿālemin gör **kesreti** ḳılma ṭaleb / Ṭālib-i taḥḳīḳ iseñ ol "kable mevtin" sen fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 4). [kesreti, -i]*

Bıraḳ dünyāyı terk-i kār u bār it / Ḳo **kesret** milkini vaḥdet gözetgil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 2). [kesret,]*

Kesreti ḳo ārzū-yı vaḥdet eyle rūz u şeb / Fā'ide ḳılmaz bu **kesret** saña cānā gözüñ ac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 4). [kesret,]*

Kesreti ḳo ārzū-yı vaḥdet eyle rūz u şeb / Fā'ide ḳılmaz bu kesret saña cānā gözüñ ac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 4). [kesreti, -i]*

Ne tenhādur bu tenhālık bilinmez aṣl-i tenhā mı / Ne kesretdür bu **kesret** ibtidā mı intihā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 2). [kesret,]*

Ne tenhādur bu tenhālık bilinmez aṣl-i tenhā mı / Ne **kesretdür** bu kesret ibtidā mı intihā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 2). [kesretdür, -dür]*

Nāḳıl-i esrār-ı ġaybü'l-ġayb olan vicdān ile / Sen anuñ **kesretde** bilme şerḥi tenḥāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 3). [kesretde, -de]*

Kesreti terk eyledüm ki vaḥdete ola ṭarīḳ / Ḳalbi tenhā ḳılmayınca bilmedüm vaḥdet nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 4). [kesreti, -i]*

Ġayret-i vaḥdet çü cūş ide ḳalur mı nesneden / Her ne deñlü var ola **kesret** olur zīr ü zeber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 2). [kesret,]*

Şol seḥer kim ḫalvet oldı ḫāne-i dil ġayrdan / **Kesreti** terk itmek içün naṣṣ-ı tenhā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 3). [kesreti, -i]*

ʿAvn-ı yār ile ziyān itmedi **kesret** baña hiç / Melā-ı kesrete baḳsam baña vaḥdet görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 2). [kesret,]*

Ey Murādī ezelī vaḥdeti gör **kesreti** ḳo / Ṣīr iseñ ara ḳamu bīşeyi bul bir daḫı ṣīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 5). [kesreti, -i]*

Diler iseñ bu Murādī göresin vaḥdetde / Yoḫsa **kesretde** nice cism ile yektā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 5). [kesretde, -de]*

Yād eylemiş ber-ḳaddi ḳamu āşināları / Terk itdi cümle **kesret** tenhāda seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 2). [kesret,]*

Cürʿa nūş olalı ḫum-ḫāne-i vaḥdetden biz / Nice dem fāriġuz ez-ġayr ve **kesretden** biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 1). [kesretden, -den]*

Ne **kesret** ḳaldı ne vaḥdet göñül bir ʿāleme düşdi / Vaḥīd oldı bi-ḥamdi'llāh ki **kesret** kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 4). [kesret,]*

Ne **kesret** ḳaldı ne vaḥdet göñül bir ʿāleme düşdi / Vaḥīd oldı bi-ḥamdi'llāh ki **kesret** kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 4). [kesret,]*

Kesreti anuñ içün tārik olup redd itdüm / Añladum ẕevḳini her kūşede bir tenhānuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 738, Beyit 3). [kesreti, -i]*

Ferāġat eyledi cümle müberrā oldı **kesretden** / N'ider ol ġayrınuñ ẕevḳin çü ẕevḳ aldı dil-ārādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 3). [kesretden, -den]*

İrişdür vaḥdete kendüñ ḳoma **kesretde** yarım dem / Ḥayāt ister iseñ her dem di lā-mevcūde illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 2). [kesretde, -de]*

Vāḥid olmayınca **kesretden** vahīd olmaz fu'ād / Ḥaḳ bulınmaz ḳılmayınca ẕikr-i inşā elsine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 4). [kesretden, -den]*

'Ayn-ı vaḥdet **kesreti** maḥv ü hebā ḳıldı yine / Fülk-i dil bir ulu baḥri āşinā ḳıldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 1). [kesreti, -i]*

'Ālem-i vaḥdetde **kesret** 'ilmini ḳılma ṭaleb / Nār-ı vādīyi gözetme dest-i Mūsā üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 3). [kesret,]*

Murāduñ kim ola güftārını fehm eyleye cānā / Beyān ister iseñ ḳo **kesreti** ṣuġl ile tenhāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 5). [kesreti, -i]*

Seni **kesretde** ḳoyup ḳıldı ḥicāb eṭrāfuñ / 'Ayn-ı vaḥdet gözedüp müşkili ḥall eyle yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 2). [kesretde, -de]*

Eger 'aḳluñ saña yār ise Murādī zinhār / **Kesreti** terk idüben vāḥidi bul vaḥdetde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 5). [kesreti, -i]*

Murādī **kesreti** terk eyle vaḥdet ister iseñ / Müyesser olmadı kesretle tev'emān olana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 5). [kesreti, -i]*

Murādī kesreti terk eyle vaḥdet ister iseñ / Müyesser olmadı **kesretle** tev'emān olana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 5). [kesretle, -le]*

Hem-dem olan yār ile baḳmadı ālāsına / **Kesreti** terk eyleyüp yol bula tenhāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 1). [kesreti, -i]*

Kesretinden ḳaçmışam anuñ içün bu 'ālemüñ / Ḥücre-i vaḥdetde buldum gūşe-i tekrārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 2). [kesretinden, -in, -den]*

Geldi Murādī **kesrete** yümn ile gerçi kim / Vaḥdetde ḳıldı ẕikr-i dehānum seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 5). [kesrete, -e]*

Kesretde vaḥdet gözlegil urġıl cihāna püşt-i pā / Yā-hū ve yā men-hū diyü derd ile giryān ol yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 2). [kesretde, -de]*

Murād itdi **kesretde** vaḥdet-hüner / Göñül ġayb ider ol şeh-i Edhemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 5). [kesretde, -de]*

kesret-i aṣḥāb [1] *Kesret, masiva sahipleri.*

Āferīn ṣad āferīn ẕihn-i Murāda āferīn / Vaḥdeti bu **kesret-i aṣḥāb** içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 5). [kesret-i aṣḥāb,]*

kesret-i emvāc [1] *Çokluk, kesret dalgası. II Masiva.*

'Ārifüñ bir lem'asındandur cihān-ārāyişi / **Kesret-i emvāc** ile bir bir meşiyyetdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 2). [kesret-i emvāc,]*

kesret-i 'işyān [1] *İsyanın çokluğu.*

Kesret-i 'işyān ile yā Rab 'aceb ḥālüm n'ola / Tevbeler olsun günāha tevbeler yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Müfret 17, Beyit 1). [kesret-i 'işyān,]*

kesret-i tenha [1] *Yalnızlık içindeki kalabalık.*

Ey Murādī 'ālem-i vaḥdetde kesretdür vaḥīd / Sen temāşā ḳıl beni kim **kesret-i tenhā** menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 5). [kesret-i tenhā,]*

kesret itmek [1] *Kalabalıklaşmak, artmak.*

Çerāġını açup 'ayn ile 'ayn aldı ġaybından / Ḳoyup tenhāda bir **kesret idüp** kesretde tenhāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 2). [kesret idüp, -üp]*

kesret-i vecd [1] *İlahi aşkla kendinden çokça geçmek.*

Şorar iseñ bize ger mes'eleden ey şofī / **Kesret-i vecd** ile bulduḳ biz o tenhā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 4). [kesret-i vecd,]*

kesret milki [1] *Kesret ülkesi. II Fâni dünya.*

Ey Murādī benlügi terk eyle gel senden yüri / Ḳo bu **kesret milkini** genc-i dücā ḳıl iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 5). [kesret milkini, -(n)i]*

kesret olmak [2] *Çok olmak.*

Vaḥdet-i dildür ne kesret **kesret oldı** çün ẕehāb / Ẕāhib oldı çünki bir şey baġlanılmaz dilde bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 1). [kesret oldı, -dı]*

Ḫān-kāh-ı 'ışḳ içinde mu'tekif olduñsa ger / 'Uzlet oldur **kesret oldı** ḳande 'uzlet var ise *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 2). [kesret oldı, -dı]*

kesret ü vaḥdet [4] *Çokluk ve birlik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kesret ü vaḥdet nedür kesretde vaḥdetdür ḳamu / Vaḥd u vaḥdāniyyet iẓhār içün oldı hemm ü şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 4). [kesret ü vaḥdet,]*

keşefnā [1] *Giderdik, kaldırdık [Lekad kunte fī gafletin min hāzā fe keşefnā anke gıtāeke fe besarukel yevme hadīdun: Andolsun sen bundan gaflette idin; derhal biz senin perdeni kaldırdık. Bugün artık gözün keskindir (denir) (50/Kaf 22; 7/Araf 135; 10/Yunus 12, 98; 21/Enbiya 84; 23/Müminun 75; 43/Zuhruf 50)].*

Çün açdı ḥicābın oldı peydā / Pes ḳıldı nidā didi **"Keşefnā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 1). ["keşefnā",]*

keşf eylemek [18] *Ortaya çıkarmak, açmak, meydana çıkarmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen*

anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yaşumı ḳılma revān ẕātuñı keşf eye baña / Ne ki ḥālüm ki ola cümlesi mekşūf saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 1). [keşf eyle,]*

keşf-i ʿaṭā ḳılmak [1] *Bağış, lütuf ortaya koymak.*

ʿAṭā-yı bī-nihāyetden yine **keşf-i ʿaṭā ḳıldı** / ʿAceb fen eyledi sırr eyledi rūy-i celālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 2). [keşf-i ʿaṭā ḳıldı, -dı]*

keşf-i berāḳiʿ itmek [1] *Yüz örtüsünü açmak, kaldırmak.*

İdelden serverüm **keşf-i berāḳiʿ** / Gelür şems ü ḳamer gibi levāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 1). [keşf-i berāḳiʿ idelden, -elden]*

keşf-i cemal [3] *Yüzünün güzelliğini açmak, ortaya çıkarmak.*

Rāfiʿ-i ḥucb olsa maḳṣūd eylese **keşf-i cemāl** / Ey mubaṣṣır her ne deñlü görseñ ol zībā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 3). [keşf-i cemāl,]*

Yārdan bulmaġa isterseñ eger **keşf-i cemāl** / Gözüñi yāre diküp ġayrı yüze bī-baṣar ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 2). [keşf-i cemāl,]*

ʿAhd-ı mīsāk itdi **keşf-i cemāl** / Açdı çün kim niḳābı didi belī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit 3). [keşf-i cemāl,]*

keşf-i cemāl eylemek [1] *Yüzünün güzelliğini açmak, ortaya çıkarmak.*

Ḥaḳḳā budur ki **keşf-i cemāl eylese** ḥabīb / Bu çeşm-i cāna manẓar-ı aʿlādadur naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 1). [keşf-i cemāl eylese, -se]*

keşf-i cemāl itmek [2] *Yüzünü açmak, yüzünün güzelliğini ortaya çıkarmak.*

Ḳaldurdı ḥicābın **idüben keşf-i cemāli** / Ṭarḥ oldı aradan gidüben tā-i maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 4). [keşf-i cemāli idüben, -i, -üben]*

Keşf-i cemāl idelden çeşmümde manẓarumdur / ʿAhdine iʿtimādum var ġayre yoḳ inanum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 2). [keşf-i cemāl idelden, -elden]*

keşf-i cemāl ḳılmak [1] *Yüzün güzelliğini ortaya çıkarmak, yüzü açmak.*

İltimās eyleyelüm yāre **ḳıla keşf-i cemāl** / Rāḥat-ı dil bulalum faḳr u ʿanādan geçelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 3). [keşf-i cemāl ḳıla, -a]*

keşf-i dīdār [1] *Yüzün açılması,görünür hale gelmesi.*

Yalvarup ol dilrübādan **keşf-i dīdār** istedüm / Yāvī kıldum kendözüm kendümde tekrār istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 1). [keşf-i dīdār,]*

keşf-i ḥicāb [1] *Perdeyi açmak. II Allah ile kul arasındaki engellerin ortadan kalkması.*

Ey Murādī ne murād üzre durur **keşf-i ḥicāb** / Vaṣf u taḳrīr idemez hiç seni bir vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 5). [keşf-i ḥicāb,]*

keşf-i ḥicāb itmek [2] *Perdeyi, engeli kaldırmak. II Allah ile kul arasındaki engellerin ortadan kalkması.*

Tāb-ı cemālüñ ʿaksini göz görse dil şeydālanur / **Keşf-i ḥicāb itseñ** eger cān ü cihān rüsvālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 1). [keşf-i ḥicāb itseñ, -se, -n]*

Çün **idüpdür** ezelde **keşf-i ḥicāb** / Aña göre ḳuruldı yine niḳāb *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 3). [keşf-i ḥicāb idüpdür, -üp, -dür]*

keşf-i ḥicāb olmak [1] *Örtünün, engelin kalkması.*

Elā ey ʿāşıḳ-ı şūrīde gel **keşf-i ḥicāb oldı** / Yüri var ḥüsne ḳarşu gör ne şīve ḳılur ol fettān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 3). [keşf-i ḥicāb oldı, -dı]*

keşf-i ḥucb itmek [1] *Örtüyü, engeli kaldırmak, açmak.*

Keşf-i ḥucb itse ne ġam kāşif-i muṭlaḳdur bu / Perde-dār āyinesi aña beḳādur yine bes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 2). [keşf-i ḥucb itse, -se]*

keşf-i liḳā [1] *Yüzünü açma, gösterme.*

Cān ü göñülden eyledi çün terk-i ġayrüñi / Anuñ içün aña yine **keşf-i liḳādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 2). [keşf-i liḳādadur, -da, -dur]*

keşf-i niḳāb itmek [2] *Yüz örtüsünü kaldırmak, açmak.*

Cemāl-i küllü min küllin eger **keşf-i niḳāb ide** / Mükerrer olmadı aṣlā müyesser yüsri ʿusrādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 2). [keşf-i niḳāb ide, -e]*

Lemʿa-i nūr-ı vech çün **keşf-i niḳāb idüp** durur / ʿĀleme virdi ḥüsnini anuñ içün cemālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 598, Beyit 3). [keşf-i niḳāb idüp, -üp]*

keşf-i rāz [1] *Sırrın ortaya çıkması.*

Ey Murādī vāḥidiyyetden ḫaberdār olmayan / Pes ḥarām-ender ḥarām oldı anuñla **keşf-i rāz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 5). [keşf-i rāz,]*

keşf-i rāz ḳılmak [1] *Sırrı açığa çıkarmak.*

Ey Murādī ser virüp sırrı ʿayān itme şaḳın / Kāşif olma ḳıl ḥaẕer zinhār **ḳılma keşf-i rāz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 5). [keşf-i rāz ḳılma, -ma]*

keşf-i rumūz itmek [1] *Gizli manayı ortaya çıkarmak.*

Kenz-i maḫfīden **itdi keşf-i rumūz** / Ẓāhir olmadı līk ẕerre henüz *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 16, Beyit 3). [keşf-i rumūz itdi, -di]*

keşf itmek [20] *Göstermek, ortaya çıkarmak.*

Çün **keşf idesin** baña cemālüñ keremüñden / Şükrāne içün bir de ḳılam biñ nefes iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 3). [keşf idesin, -e, -sin]*

Beni ḫayrān iden yā Rab o nūruñdan żiyā mıdur / Cemālüñden yine **keşf itsek** iḥsānuñ revā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 1). [keşf itsek, -se, -k]*

Kendü çün aña **keşf ide** rūy-i ḥaḳīḳatin / Bi'ẕ-ẕāt n'ide vāsıṭayı ol ġınādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 3). [keşf ide, -a]*

Oldı anuñ nice biñ ṣāhān-ı ʿālem bendesi / Çünki **keşf itdi** cemālin ʿāleme sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 2). [keşf itdi, -di]*

Ḫurrem ol dil kim ḥabībi aña **keşf ide** cemāl / Dil cemāl ile cemālinde kemāl ide ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 1). [keşf ide, -e]*

Her ḳaçan kim ol ḥabībüm **keşf ide** baña cemāl / Ol cemāle baḳmaġ ile bilmişem māhiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 2). [keşf ide, -e]*

Murādī dest-i zārın refʿ ider ol yüce dergāha / Cemālinden diler **keşf ide** ẕātın ẕü'l-cemāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 5). [keşf ide, -e]*

ʿAnḳarīb oldı viṣāl ol ẕī-kerem **keşf ide** rū / Ol ḥabīb ü ol kerīm-i mihr-bān añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 3). [keşf ide, -e]*

Cümle niyāz idüp didiler kim bi-ḥaḳḳi ān / **Keşf it** maḥabbetüñ bize bir iki bābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 2). [keşf it,]*

II Açmak, kaldırmak.

Ḥabīb-i mūnis-i cān ü dilümden būy-ı vuṣlatdur / Niḳābın **keşf idüp** rūyından olmış cā-be-cā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 2). [keşf idüp, -üp]*

Baḥr-ı aʿẓamdur Murādī her yaña keffin ṣaçar / N'eylesün nā-ehle **keşf itmek** olur esrār güc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 5). [keşf itmek, -mek]*

Bes durur ʿāṣıḳlara maʿnā yüzinden bir nişān / Ten ḥicābın **keşf idüp** olsa nümāyān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 4). [keşf idüp, -üp]*

Ruḫ-ı tābendesinden çün niḳābın **keşf ide** dildār / Bulınmaz bende nesne bu yoġ ile yārdan hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 4). [keşf ide, -e, -]*

Cennetüñ bābını **keşf itmege** Rıżvān gerek / Maʻrifet gencin açan ḫāzin-i ʻirfānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 3). [keşf itmege, -mek, -e]*

ʻUḳde-i ḥall itmege acgıl başīret dīdesin / Tā niḳābuñ **keşf ide** Rabbüñ senüñ īḳān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 4). [keşf ide, -e]*

Cemāl-i lā-naẕīrin **keşf iderse** zīr-i ḥucbından / Ziyāde ola ol demde ḳamu üftādenüñ meyli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 2). [keşf iderse, -er, -se]*

II Anlamak; vakıf olmak.

Rāzıḳuñ merzūḳ içün ḥālince vardur mevhibi / Ḥālüñi **keşf itmez** iseñ gör neler inṭā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 4). [keşf itmez, -mez]*

Keşf ideli Murādī bu emṣār ḳavmini / Ḥayret baṣar ḳamuyı naẕardan bu aġuma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 5). [keşf ideli, -eli]*

Tecellīden ḳarār itmez göñül ister tecellāyı / Tecellī ʿaynına gelmez diler **keşf ide** maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 1). [keşf ide, -e]*

Tesellādan ḳarār itmez göñül ister tecellāyı / Tecellā ʿaynına gelmez diler **keşf ide** maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 1). [keşf ide, -e]*

keşf ḳılmak [2] *Açmak, meydana çıkarmak.*

ʿAhde ḳılduñ çün vefāyı eyledüñ iḳrāruñı / Kim nedendür **keşf ḳılduñ** yine pinhān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 4). [keşf ḳılduñ, -du, -n]*

II Anlamak; vakıf olmak.

Eyle ifnā bu vücūd-ı ʿārıżı ey rūz ten / Men ʿaref sırrın dilerseñ **keşf ḳıl** bu kārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 2). [keşf ḳıl,]*

keşf olmak [3] *Açmak, meydana çıkarmak.*

ʿAlā'im oldı ḳamu ʿāleme ḫuṣūṣ-i niḳāb / ʿAceb olur bu niḳābumda **keşf olursa** cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 4). [keşf olursa, -ur, -sa]*

II Anlaşılmak, bilinmek.

Perdesinde böyle dür **keşf olsa** nic'olurdı kār / Ḫôş ʿaceb ḥesnā imiş bi'llāhi ol ḳūtü'l-ḳulūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 3). [keşf olsa, -sa]*

Men ʻaref sırrında ehl-i ser idüp cevlānlara / **Keşf olınmaz** yār ile sırr-ı nihānum var iken *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1095, Beyit 3). [keşf olınmaz, -ın, -maz]*

> **keşşaf [7]** *Pek ziyade keşfedici, eden. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭaldı vecdi yine vecdi deñizine **keşşāf** / Virdi bī-ḥad feraḥ-ı ḳalb ḫazīne keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 1). [keşşāf,]*

> **keşti [1]** *Gemi.*

Gezerler anda **keştīler** içi maḫlūḳ ile memlū / Sürer bād-ı mehīb anları açmış bād-bān cemʿā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 3). [keştīler, -ler]*

keştī-i ḳalb [1] *Kalp gemisi.*

Keştī-i ḳalbi her dem sür baḥr-ı bī-kerāna / Ger āb ile havādan ʿummān olam dir iseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 3). [keştī-i ḳalbi, -i]*

keştī-miṣāl [1] *Gemi gibi.*

Dünyā ṭolarsa Nūḥ ile ẓabt eylemek muḥāl / **Keştī-miśāl** ʿaceb ulu deryādadur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 2). [keştī-miśāl,]*

ketm-i ʿadem [2] *Allah'ın ruh ve cisim âlemini yaratmak istediği zaman bütün yaratıkların ilki olan öz.*

Ḫallāḳ o durur cümleyi pes **ketm-i ʿademden** / Evvel oldı münezzeh yine bu cümleden illā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 7). [ketm-i ʿademden, -den]*

Egerçi **ketm-i ʿademden** var ise bāhirdür / Sebeb olur ʿademe añla infiṣāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 4). [ketm-i ʿademden, -den]*

ketm-i sırr etmek [1] *Sırrı gizlemek.*

İsm-i maḥzūnuñ içün sırr ile vir bize cevāb / **Ketm-i sırr etmek** içün bizde durur rāh-ı ṣavāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 1). [ketm-i sırr etmek, -mek]*

ketm itmek [1] *Saklayabilmek, gizli tutabilmek.*

Ne ḳadar merd-i maʿārif özini **ketm ide** ol / Miski ḥıfẓ eyledüginee yine ẓāhirdür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 4). [ketm ide, -e]*

kevn [1] *Varlık, vücut, mevcûdiyet.*

Kevn içre cüz' ü kül ḳamu aduñ müsebbiḥūn / Tesbīḥüñ ile cümle ṭolu arż ü āsumān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1134, Beyit 4). [kevn,]*

kevn-i fesād [1] *Kötü, fesatçı dünya.*

Kehkeşān-ı dehre baḳdum herkese yol gösterür / Hāy ẓālim bī-vefādur āh bu **kevn-i fesād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 4). [kevn-i fesād,]*

kevn ile mekân [2] *Varlık ve kainat.*

Şuʿāʿı nūr-ı pür-tābuñ doḳındı lemʿa-ber lemʿa / Levāmiʿden muʿarrādur bu **kevn ile mekān** el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 4). [kevn ile mekān,]*

Bir sāḳīden içmişem ben bāde-i ʿışḳı kim / **Kevn ile mekān** içre yoḳ durur añа sānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 2). [kevn ile mekān,]*

kevn u mekān [15] *Varlık âlemi. II Kainat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫā'il olmaz ʿārife **kevn ü mekānuñ** perdesi / Perdeyi refʿ eyler iseñ sen de buldun yā naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 3). [kevn ü mekānuñ, -un]*

kevser [3] *1. Cennette bulunan, içenin bir daha susuzluk çekmeyeceği su.*

Elā yā eyyühe'l-aḥbāb dıraḫtuñ altıdur **kevser** / Kim içerse zülālinden olup mest olmadı hüşyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 4). [kevser,]*

Çün āb-ı ḥayāt oldum **kevserle** raḥīḳam ben / Āb olmışam ey ʿāṣıḳ her bir dil-i ʿaṭşāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 4). [kevserle, -le]*

2. Kevser Suresi.

Seni meddāḥ olalıdan oḳur **kevser** lisānumdan / İrişdüm bir beyāna kim geçilmişdür beyānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 1). [kevser,]*

k'ey [9] *Ki ey nidası. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu Murāduñ sözlerin añlamaġa **k'ey** er gerek / K'ey ḳatı server gerek kim ḳıla bunda cān fedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 5). [k'ey,]*

keyfe [1] *Nasıl.*

Keyfenüñ emrinde bī-keyf oldı çün sırr-ı Ḫudā / Emrini "kün" ḳıldı künden oldı pes nūr-ı hüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 1). [keyfenüñ, -nün]*

keyfe ḥükmi faʿlem enne'l-ḥubbe ān [1] *Allah'ın hükmü gelince biz sevginin anlamını da onun vasıtasıyla kavrarız.*

Lā-ilāhe illā mine'l-faẓli'l-ḥısān / **Keyfe ḥükmi faʿlem enne'l-ḥubbe ān** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 9). [keyfe ḥükmi fa'lem enne'l-ḥubbe ān,]*

keyfiyyet [4] *Bir şeyin esâsı ve iç yüzü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nūş idelden bāde-i ʿışḳı ebed maḥmūr olup / ʿĀṣıḳīn oldı bu **keyfiyyetde** hūn-ālūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 4). [keyfiyyetde, -de]*

keyfiyyet-i ebrār [1] *İyilerin, özü sözü doğru olanların durumu, hâli.*

Ḳavlini gūş eyle dā'im bu Murāduñ ṣubh u şām / Nükteler var anda kim **keyfiyyet-i ebrārdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 5). [keyfiyyet-i ebrārdur, -dur]*

keyfiyyet-i esrar [1] *Sırların durumu.*

Bāde-i ʿışḳ ile taḫmīr oldı bu ḫākī vücūd / Kimsene ṭuymaz benüm **keyfiyyet-i esrārumı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 3). [keyfiyyet-i esrārumı, -um, -ı]*

k'eyle [1] *Ki yapar.*

Ḥamd ol Ḫudāya **k'eylemez** inʿāmını dirīġ / Ḥāṣā kerīm olan ide iḥsānını dirīġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 1). [k'eylemez, -mez]*

keyvān [1] *Zuhal yıldızı.*

Felekle şems u māh u Zühre Behram / Züḥāl **Keyvān** ḳamusı saña fercām *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 9). [keyvān,]*

ḳıble [1] *Namaz kılarken dönülen yön; Kâbe.*

Āb-ı rūyuñ ṭamzurur çün **ḳıbleye** āb-ı ḥayāt / Ḳaṭresinden kā'ināt üzre ʿaṭā ḳıldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 3). [ḳıbleye, -ye]*

ḳıble-gāh-ı dü-cihān olmak [1] *Dünya ve ahiretin yüz çevrilen yönelinen yeri olmak.*

Ḳıble-i Kaʿbede emr oldı iṭāʿat ideler / **Ḳıble-gāh-ı dü-cihān oldı** çü miḥrāb ḳaşı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 3). [ḳıble-gāh-ı dü-cihān oldı, -dı]*

ḳıble-i kaʿbe [1] *Namazda yüz dönülen Kabe.*

Ḳıble-i Kaʿbede emr oldı iṭāʿat ideler / Ḳıble-gāh-ı dü-cihān oldı çü miḥrāb ḳaşı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 3). [ḳıble-i ka'bede, -de]*

ḳıdem [1] *Eskilik, mukaddem olmaklık.*

Hem **ḳıdemden** hem ʿademden pes girü oldı su'āl / Didi ḥikmet ol durur olmazsa olmaz ʿukde-ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 4). [ḳıdemden, -den]*

ḳıdve-i aʿyān olmak [1] *Belli, açık şekilde bir şeye uyulması, onun önderliği.*

Maḫṣūṣ olındı **ḳıdve-i aʿyān olup** özi / Metbūʿ oldı gözledi ḥürmet me'ālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 4). [ḳıdve-i a'yān olup, -up]*

ḳıl [1] *Kıl, tüy.*

Ey Murādī seni ʻālem ne bilür aʻmādur / Vāḥidi iki görür olsa eger dīdede **ḳıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 5). [ḳıl,]*

II Kalbin çok ince, hassas olması.

Ey Murādī vaʿde-i Ḥaḳdan ʿudūl itme ṣaḳın / Cehd idüp incitme ḳalbi kim göñül **ḳıldan** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 5). [ḳıldan, -dan]*

ḳīl [1] *Söz, kelâm.*

Her ḳaçan ṭarḥ eylesem dil-ḫānesinden ġayrıyı / Yār ile mā-beynümüzde ḳālimüz **ḳīl** arası *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 3). [ḳīl,]*

ḳīl u ḳāl [8] *Dedikodu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mürdeye cān-baḫş olanlar **ḳīl u ḳāl** itmez ḳabūl / Muʿciz-i ʿĪsāda anlar mürde-i iḥyādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 3). [ḳīl u ḳāl,]*

ḳīl u ḳāl olmak [1] *Konuşulmak, dedikodusu yapılmak.*

Nāḳil ü menḳūlı bir naḳl itdiler / Pes **olur** el'ān nice **ḳīl u ḳāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 838, Beyit 2). [ḳīl u ḳāl olur, -ur]*

ḳılaġuzlamak [1] *Yol göstermek, tarif etmek.*

Dīnüm İslām idi ḫalḳ olmamış idi ʿālem / **Ḳılaġuzladı** yine ādemi dīne keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 2). [ḳılaġuzladı, -dı]*

ḳılmak [74] *Yapmak, etmek, eylemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İşbu Murādī sözlerin añlayan er durur / Her kim görürse ḥayrete varur **ḳılar** ṭaña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 3). [ḳılar, -ar]*

ḳındīl-i hüdā [1] *Hidayet kandili.*

Nūr olsa n'ola ḳamu ʿavālim / **Ḳındīl-i hüdā** durur muʿallaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 3). [ḳındīl-i hüdā,]*

ḳırā'āt ḳılmak [1] *Okumak.*

Bu Murādī ʿAlleme'l-insān mālem yaʿlemüñ / Dersini **ḳıldı ḳırā'āt** ser-te-ser oldı hümām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 5). [ḳırā'āt ḳıldı, -dı]*

ḳırḳ [1] *Kırk sayısı.*

Mantıḳından Murāduñ añla bunı / Erbaʿīn oldı **ḳırḳ** içinde ʿaded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 5). [ḳırḳ,]*

ḳırmak [2] *Helak etmek.*

Ey Murādī **ḳırar** sevā çerisin / Leşker-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 6). [ḳırar, -ar]*

2. Yok etmek.

ʻUsri yüsrini **ḳırmasa** iki dünyānuñ / Cümleten ʻālem iki ʻaynına her dem olsa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 2). [ḳırmasa, -ma, -sa]*

ḳısmet eylemek [2] *Nasip etmek, Allah'ın her kişiye uygun gördüğü yaşama durumu.*

Dū-cihānı cāna **ḳısmet eylemiş** / Buldı ẓulmetden żiyādan iltiẕāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 3). [ḳısmet eylemiş, -miş]*

Çerḫ tolābında gördüm delve girmiş bir melek / **Ḳısmet eyleyüp** gezer erzāḳı ol her bir feme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 4). [ḳısmet eyleyüp, -(y)üp]*

ḳıṣṣa [5] *1. Olay, macera.*

Semāvāt içre ʿarż oldı melā'ik içre bir ḥālet / Ne ḥāletdür bu ḥālet kim ʿacā'ib **ḳıṣṣadur** nev-yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 5). [ḳıṣṣadur, -dur]*

2. Hikaye; ibretli hikâye.

ʿĀlemde fārıġam ne ʿaceb **ḳıṣṣadur** bu kim / Ben ʿilm içindeyin beni ʿirfān araşdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 4). [ḳıṣṣadur, -dur]*

Şerḥümi ezberledüm virdüm odur çün dā'imā / Güft u gū māżī müżāriʿ **ḳıṣṣa** destān eglemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 3). [ḳıṣṣa,]*

Sırrumı buldum ben ol serverde bu sırr-ı ʿaceb / Bir ʿacā'ib **ḳıṣṣa** olmışdur benüm bu ṭıynetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 3). [ḳıṣṣa,]*

Bu ʿacā'ib **ḳıṣṣadur** añla ḫaberden gel ḫaber / Āh ile hem-rāzdur deryāda dil mihmān igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 3). [ḳıṣṣadur, -dur]*

ḳıṣṣa-i ʿışḳ [1] *Aşk hikayesi. II Aşk macerası.*

Ḳıṣṣa-i ʿışḳum işiden cümle ḫayrān oldılar / Cām-ı ḫubbum nūş idenler mest ü sekrān oldılar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 1). [ḳıṣṣa-i ʿışḳum, -um]*

ḳıṣṣa-i māzī [1] *Geçmişin olayı, kıssası.*

Ḳıṣṣa-i māzī nedür müstaḳbelüñ emrin gözet / Nehyini bildüñse ḫāżır muḳteżāsın añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 4). [ḳıṣṣa-i māzī,]*

ḳıṣṣa-i pür-ẕevk [1] *Çok zevkli kıssa, hikaye.*

Ḳıṣṣa-i pür-ẕevkümi gūşlar eyleyenler ṭañladı / Cāhil olanlar ṭañladı ʿāḳiller ammā añladı *(Murâdî Dîvânı, Müfret 44, Beyit 1). [ḳıṣṣa-i pür-ẕevkümi, -üm, -i]*

ḳış ile yaz [1] *Kış ve yaz.*

Baḥr-ı ʿışḳa salan sefīnesini / Naẓar eyler mi **ḳış ile yaza** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 3). [ḳış ile yaza, -a]*

kıtâl [1] *Kavga, harp.*

Āyet-i ekber olsa dil āyet-i ʿarş kürs olur / Cān ile bendesi olan cehd ide mi **ḳıtāline** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 4). [ḳıtāline, -i, -n, -e]*

ḳıvam-ı ʿizzet [1] *Yüceliğin olması gereken ölçüsü, kıvamı.*

Ḳıvam-ı ʿizzetüñ buldum senüñ ḫüsn-i rıżāñ üzre / Rızāñı ḳullaruñda bulmışam ḫüsn ü ʿaṭāñ üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 1). [ḳıvam-ı ʿizzetüñ, -ün]*

ḳıyām [4] *Namazın rükünlerinden biri; ayağa kalkma, ayakta durma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün temennā ḳıldı dil sırrında iẓhār-ı sücūd / Pes **ḳıyām** ile rükūʿ oldı aña aṣl-ı şühūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 1). [ḳıyām,]*

ḳıyām ṭutmak [1] *Ayakta durmak.*

Nefḫa-i kübrāda çün ser ḳaldura ḫāṣ ile ʿām / Biñ ayaḳ bir ayaḳ üstinde ṭurup **ṭuta ḳıyām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 1). [ḳıyām ṭuta, -a]*

ḳıyāmet [7] *Kıyamet günü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳıyāmetde sevābuñ ne ḳıyāmetde ʿiḳābuñ ne / Ḳıyāmet güni ḫālüñ ne ola var fikr ḳıl yārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 4). [ḳıyāmetde, -de]*

ḳıyāmet güni [3] *Bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacakları zaman.*

Ḳıyāmetde sevābuñ ne ḳıyāmetde ʿiḳābuñ ne / **Ḳıyāmet güni** ḫālüñ ne ola var fikr ḳıl yārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 4). [ḳıyāmet güni,]*

Ḳavl-i cān-baḫşı Murādī gibi sen bulmayasın / Tā **ḳıyāmet günine** deñlü yazarsañ evrāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 5). [ḳıyāmet günine, -(n)e]*

Gel tefekkür eylegil bir dem **ḳıyāmeṭ günlerin** / Ẓūlm ü cevri terk idüp ḫavf eylegil sübḥāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 2). [ḳıyāmeṭ günlerin, -n]*

ḳıyās-ı ehli [1] *Kendisiyle karşılaştırılan.*

Ḳıyās-ı ehldür bu bī-muḥābā / Ki mübdiʿde bilür aʿlāda peydā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 7, Beyit 2). [ḳıyās-ı ehldür, -dür]*

ḳıymak [4] *Acımayıp öldürmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cāna **ḳıyar** iseñ eger bulduñ anuñ rıżāsını / Bulduñ ise rıżāsını bulumadı bahā bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 116, Beyit 4). [ḳıyar, -ar]*

ḳıymet [5] *Değer, kıymet, paha. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dilüm ḫabīb-i nihāndur sözüm cihāna deger / Cihān ne **ḳıymet** aña ʿömr-i cāvidāna deger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 1). [ḳıymet,]*

ḳıymet bilmek [1] *Önemini, değerini bilmek.*

Ḥaḳḳ ile bāṭıluñdan ayırduñ ise kendüñ / **Bil ḳıymetüñ** bulınmaz degmede bu ḫaḳīḳat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 4). [ḳıymetüñ bil,]*

ḳıymet bulmak [1] *Değer biçmek, bir şeyin değerini belirtmek, bir şeye değer koymak.*

Kendüñi sen bilmedün ammā bilür ʿālem seni / Cevher-i nā-yābsın **ḳıymet bulınmaz** der-cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 4). [ḳıymet bulınmaz, -ın, -maz]*

ḳıymetlü [1] *Kıymetli, değerli.*

Beni senden cüdā ḳılmaġa her kim eyleye tedbīr / Ayır **ḳıymetlüden** anı dilerven ben hemān senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 2). [ḳıymetlüden, -den]*

ki der-tārīk-i şeb mārā reh-i ūrā güẕer be-nümā [1] *Gecenin karanlığında bize onun yolunda rehberlik yap.*

Beyā ey kevkeb-i himmet ne-dānem rāh-ı ez-menzil / **Ki der-tārīk-i şeb mārā reh-i ūrā güẕer**

be-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 72, Beyit 3). [ki der-tārīk-i şeb mārā reh-i ūrā güẕer be-nümā,]*

ki u muḥīṭ dü ʿālem şude est zi-cihān [1] *Çünkü o iki dünyayı da ihata etmiştir.*

Senā' kerdem murādī be-yāmed ez-'ummān / **Ki u muḥīṭ dü ʿālem şude est zi-cihān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 216, Beyit 5). [ki u muḥīṭ dü ʿālem şude est zi-cihān,]*

ki u zi-ʿālem emrest medde ẓıll-i şıfāt [1] *Şöyle ki o ālemin amiridir ve ālem onun sıfatlarının gölgesidir.*

Velī ki fehm be-yār erceh ṭālib ānī / **Ki u zi-ʿālem emrest medde ẓıll-i şıfāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 216, Beyit 3). [ki u zi-ʿālem emrest medde ẓıll-i şıfāt,]*

ki yaʿnī [1] *Sözün kısası.*

Niyāzumdan oluben yāre ʿarż-ı ḥāl itdüm / **Ki yaʿnī** luṭf ü vefāsın varup su'āl itdüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 1). [ki yaʿnī,]*

kibr [7] *Büyüklenme, gurur. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İster iseñ Murādīnüñ bilmege bu rumūzını / ʿUcb ile **kibri** terk idüp nefsüñi eyle çün türāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 5). [kibri, -i]*

kibr ü riya [2] *Kibir ve riya.*

Muḳaddesdür ezel çün kim gör imdi kibriyā kimdür / Eger **kibr ü riyāyı** terk iderseñ olasın raʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 4). [kibr ü riyāyı, -(y)ı]*

Muḳaddesdür ezel çün kim gör imdi kibriyā kimdür / Eger **kibr ü riyāyı** terk iderseñ olasın raʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 4). [kibr ü riyāyı, -(y)ı]*

kibriyā [13] *Büyüklük, ululuk, azamet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ẕāt-ı pāküñ muḥtecibdür **kibriyādur** ber-niḳāb / Ente sulṭānün ʿaleynā Rabbenā ekşiflenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 2). [kibriyādur, -dur]*

kibriyā-yı ʿaẓmet [1] *Yüceliğin büyüklüğü, ululuğu.*

Kibriyā-yı ʿaẓmetüñ ḳaldur ġıṭāsın lā-cerem / İmtiyāż olmaḳ şuʿūruñdan mübeşşerdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 3). [kibriyā-yı ʿaẓmetüñ, -ün]*

kibriyā-yı ḥażret-i vācib [1] *Varlığı mutlak olan, yokluğu mümkün olmayan yüce Allah.*

Kibriyā-yı ḥażret-i vācib vücūd iẓhārına / Gülşen-i iẓhāra milketle virimez reng ü bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 4). [kibriyā-yı ḥażret-i vācib,]*

kibriyā-yı ʿizzet [1] *Kudretin, yüceliğin büyüklüğü.*

Kibriyā-yı ʿizzetüñdendür vücūd-ı tābver / Tābdan bir lemʿadur neşr oldı ʿālemde eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 1). [kibriyā-yı ʿizzetüñdendür, -ün, -den, -dür]*

kibriyā-yı ʿayn-ı vaḥdet [1] *Vahdet kaynağının büyüklüğü, Allah'a yakınlık.*

Ḥayretüm efzūn olur ḳılsam temāşā-yı cemāl / **Kibriyā-yı ʿayn-ı vaḥdetdür** bu dem celle celāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 1). [kibriyā-yı ʿayn-ı vaḥdetdür, -dür]*

kici [1] *Küçük.*

Uluya **kiciye** ḳıl eylügi furṣat demidür / Nefs-i kāfirle cidāl eyle şecāʿat demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 3). [giciye, -(y)e]*

k'içe [1] *Ki içsin.*

Murādīnüñ bu vechinden nice vech eylemiş ẓāhir / Velīkin şol kişi ḳanmış durur **k'içe** zülālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 5). [k'içe,]*

k'ide [1] *Ki ede, ki etsin.*

Elyaḳ budur aña **k'ide** elṭāfını 'ayān / Şunlara kim olar didi lā-ḥubbe fī-sivāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 4). [k'ide,]*

kifayet [1] *Yeterlilik, yararlık.*

Ḫūn-ı kerem şu deñlü döküldi ḥisābı yoḳ / Oldı ʿināyet ile **kifāyet** bölük bölük *(Murâdî Dîvânı, Gazel 745, Beyit 2). [kifāyet,]*

kifāyet eylemek [1] *Yetmek, kâfi gelmek.*

Ṭoġrıluḳdur baña rāhuñda **kifāyet eyleyen** / ʿĀṣıḳ-ı dil-ḫastaya budur şifā ḳānūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 3). [kifāyet eyleyen, -(y)en]*

kilem [2] *Kelimeler, sözler.*

Maḫż-ı netāyicindedür kām ile ḥarf ile suḫan / Ḥarf ile ṣavtı tārik ol añlaya tā ki her **kilem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 3). [kilem,]*

Maḫż-ı netāyicindedür kām ile ḥarf ile suḫan / Ḥarf ile ṣavtı evvel añlaya niteki her **kilem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 3). [kilem,]*

kilīd [3] *Anahtar.*

Ey başīret ehli gel baḳ dīde-i inṣāf ile / Çün **kilīd** elde ya niçün itmeyesin feṭḥ-i bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 4). [kilīd,]*

Olalı genc-i pinhānuñ **kilīdi** / Özinde münderic aʿlā'l-meṭālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 2). [kilīdi, -i]*

Taḥayyürdür velī miftāḥ **kilīdi** açmaġıl zinhār / Ṣafāsın sürmek isterseñ çevürme yüz belāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 3). [kilīdi, -i]*

kilk [2] *Kalem.*

Çün ʿaḳl-ı evvelümde görindi fütūḥ-ı ġayb / Nāmumı levḥe **kilk** ile yazdı ʿalāda ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 4). [kilk,]*

ʿAynumda ġaybuñ eyledi iẓhār ġaybuñı / Levḥ üzre çünki başladı **kilki** kitābete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 4). [kilki, -i]*

kilk-i kader [1] *Kader kalemi.*

Levḥ-i dile yazup durur **kilk-i kader** çün āyeti / Cemʿ oluben ḳamu cihān itmege tā dirāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 1). [kilk-i kader,]*

kilk-i ḳudret [5] *Kudret kalemi. II Allah'ın kullarının kaderini yazdığı kalem. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yazup defterde **kilk-i ḳudret** ile ḫaṭṭ çün kim ad / Didi Nūn ile Ṣād Yā-Sīn Ḥā-Mīm Elif-Lām-Mīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 1). [kilk-i ḳudret,]*

kilk-i saʿādet [1] *Saâdet kalemi.*

Fu'āduñ levḥine naḳḳāş-ı ḳudret / Ele aldı çeküp **kilk-i saʿādet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 1). [kilk-i saʿādet,]*

kilk-i zer [1] *Altın kalem.*

Saña bir söz söyleyem kim **kilk-i zerle** naḳş kıl / Kim ulu cevher durur ḳılġıl anı başuñda tāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 4). [kilk-i zerle, -le]*

kimesne [12] *Kimse, hiç kimse. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Añlar degül Murādī **kimesne** bu sözlerüñ / İllā meger şu kim ḳıla ʿışḳ ile cān fidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 5). [kimesne,]*

kimi kimi [44] *Kimi...kimi, bazısı ... bazısı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Aç niḳāb-ı vechüñi ḳılsun temāşā ʿāşıḳīn / **Kimi** dīvāne **kimi** ḫayretde ḳalsun cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 4). [kimi,]*

kimse [162] *Kimse, biri. Olumsuz cümlelerde hiç kimse. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī sırr-ı ʿışḳı degme **kimse** bilemez / ʿĀrif iseñ ʿāşıḳ iseñ gel biyā vü merḥabā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 5). [kimse,]*

kimseye ḳalmamak [1] *Kimsede kalmayacak olmak.*

Çünki dünyā-yı denī **ḳalmadı** hiç bir **kimseye** / Ḳalmayıser saña vü ġayra yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 4). [kimseye ḳalmadı, -dı]*

kīmyā [2] *Ender bulunan kıymetli şey, iksir.*

Naẓar bir **kīmyādur** kim ider ḫākı zer-i ḫāliṣ / Egerçi seng-i ḫārādur ider ol dem güher feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 3). [kīmyādur, -dur]*

Ey Murādī sözlerüñ cevher durur yā **kīmyā** / Anuñ içün oldı güftāruñ ḳamu efvāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 5). [kīmyā,]*

kīmyā-yı baḫş-ı ḫaḳ [1] *Allah'ın bahşettiği kimya ilmi, çeşitli bileşenlerden altın elde etme ilmi.*

Āb ü āteşden ḫalāṣ olmış zer-i ḫāliṣ gibi / **Kīmyā-yı baḫş-ı Ḫaḳ** ile meücellādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 2). [kīmyā-yı baḫş-ı ḫaḳ,]*

kīmyā-yı ʿışḳ [1] *Aşkın kimyası.*

Cān-ı şaḳīye uġrasa ḫānum saʿīd ider / Gör kim ne gevher oldı bugün **kīmyā-yı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 2). [kīmyā-yı ʿışḳ,]*

kīmyā-yı vaṣl [1] *Kavuşma kimyası, iksiri.*

Naẓar ṣal **kīmyā-yı vaṣl** ile ben ḫāk-ı bī-ḳadre / Niçe bir ḫāk-ı zilletde olam yārā türāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 4). [kīmyā-yı vaṣl,]*

kināyet [1] *Kinayeler, söylenmek isteneni doğrudan doğruya değil dolaylı olarak anlatan söz.*

Eserdür gerçi bu ʿālem mü'essirden **kināyetdür** / İki dünyāya ammā kim bu sırrumdan eser geldi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 4). [kināyetdür, -dür]*

kine [2] *Kin.*

Çü ṭaşt-ı ʿizzete girdi o pāre-i mużġa / Yunuldı mā-i reşād ile ḳalmadı **kine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 3). [kine,]*

Her ḳaçan ḫalḳ-ı cihān ola cevāb ile ʿadū / ʿĀḳil olan kimsenüñ sīnede olmaz **kīnesi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 3). [kīnesi, -si]*

kīne almak [1] *Kin, öc almak.*

Beni çün kehf-i amān içre ḳodı baña ne ġam / Yiridür **alur** isem cümle ʿadūdan **kīne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 4). [kīne alur, -ur]*

kird-gārā [1] *Ey yaratan, ey yüce Allah.*

Kerīmā **kird-gārā** raḥmetüñden eyleme maḥrūm / Ḥabībüñ ḥürmeti ḳaṣd itmesün şeyṭān īmāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 3). [kird-gārā,]*

kisb [1] *Kazanç.*

Kār ve **kisbi** tārikem sende durur göñül hemān / Ġayrıyı bilemez dilüm anca seni bilür inan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 1). [kisbi, -i]*

kişi [47] *İnsan, şahıs. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān ile yol ṭutan **kişi** başa çıḳar ṭarīḳde / Şol ki bu yoldadur fenā buldı ebed beḳā beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 2). [kişi,]*

kişilik [1] *Şahsiyet. II Nefis.*

Kişilik terk iden kimse bulur ol devlet ü ʿizzet / Dilerseñ devlet ü rifʿat ṭaleb ḳıl sırr-ı esmādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 4). [kişilik,]*

kişver-i ḳalb [1] *Gönül ülkesi.*

Pāk eyle ki şāha lāyıḳ ola / **Kişver-i ḳalbi** ser-te-ser didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 529, Beyit 3). [kişver-i ḳalbi, -i]*

kişver-i ma'rifet [1] *Marifet, ilme vâkıf olma ülkesi.*

Nāmını yazdı 'ale'l-levḥ ḳalem 'ilm ile çün / **Kişver-i ma'rifeti** feṭḥ ider ebvābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 4). [kişver-i ma'rifeti, -i]*

kitāb [20] *Yazılmış, basılmış eser.*

Aġ u ḳarası ʿaynuñuñ birbirine ḳarābeti / Ḫāṭıruña alup bunuñ remzini dilde yaz **kitāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 4). [kitāb,]*

Gözin açmış durur şehlā cemālüñe olup ḥayrān / Oḳur ḥüsnüñ **kitābını** saña meddāḥ olup güller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 3). [kitābını, -ı, -(n)ı]*

Didüm olmaz mı seni görmege bir çāre baña / Didi ebvābını şerḥ eyle **kitābun** vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 4). [kitābun, -uñ]*

Ṣanma keşşāf didigüm ṣanma **kitāba** ṣāḥib / İrmeyeyd'añla Murādī bu yaḳīne keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 5). [kitāba, -a]*

Ey Murādī oḳuram bunca ʿulūm-ı aḫbār / Sırruñı bilmedüm açdum çü **kitābuñı** senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 5). [kitābuñı, -un, -ı]*

Murādī server olmışdur ʿulūmına nihāyet yoḳ / **Kitābın** ezber itmiş oḳımaz aġ u ḳarasından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 5). [kitābın, -(ı)n]*

Şerḥüm içün **kitābuma** yüz ṭutmışam yine / Ben māhum āfitābuma yüz ṭutmışam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 1). [kitābuma, -um, -a]*

Bu **kitābuñ** ṣāḥibine her zamān / Sen ʿināyet eylegil yā Müsteʿān *(Murâdî Dîvânı, Müfret 47, Beyit 1). [kitābuñ, -uñ]*

II Dîvân.

Şerḥ olalı **kitābum** 'ālem ḥisāb olupdur / Mürg-i tefekkür-i ġayr irmedi bu me'āle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 3). [kitābum, -um]*

Tamām oldı **kitāb** el-ḥamdü li'llāh / Hümām oldı kitāb el-ḥamdü li'llāh *(Murâdî Dîvânı, Müfret 46, Beyit 1). [kitāb,]*

Tamām oldı kitāb el-ḥamdü li'llāh / Hümām oldı **kitāb** el-ḥamdü li'llāh *(Murâdî Dîvânı, Müfret 46, Beyit 1). [kitāb,]*

II Kur'an-ı Kerîm.

Mü'minem ben saña vü cümle resūl u melege / Daḥı nāzil ne kim oldıysa **kitābuñ** ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 3). [kitābuñ, -uñ]*

Kitābda didi cennāt-ı sāmin oldı hemān / Velīk sırr ile bildürdi cümle tāsiʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 2). [kitābda, -da]*

Baḳdum bu kāra çünki fehm içün işbu bābı / Pes eyledüm naẓar ben el uruben **kitāba** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 3). [kitāba, -a]*

ʿİlm-i ḥikmet aṣlını ʿilminde ḥıfẓ eyler yine / Ol **kitābuñ** noḳṭasını aña bürhān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 4). [kitābuñ, -uñ]*

Kitābında didi iḳrā oḳındı ezber-i manẓūr / Naẓar mir'āta urmaḳdur hünerdür añla dermānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 3). [kitābında, -ın, -da]*

Emr ile kürse çıḳdum oḳudum **kitābını** / Emlāk ü ins ü cinne ʿibādet sevābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 1). [kitābını, -ı, -nı]*

II Aşk kitabı.

Velīkin ḫaṭṭı yoḳdur ol **kitābuñ** līk ḫālīdür / Benüm ḥālümde ḥāl olmış zemīn ile zamān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 3). [kitābuñ, -un]*

Açaldan gülşen evrāḳın oḳur bülbül **kitābından** / Senüñ naʿt-ı cemālüñi anuñ evrāḳ u bābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 1). [kitābından, -ın, -dan]*

Çün cevāb istermiş ol yār-ı güzīn 'uşşāḳdan / İẓn virsün pes **kitābından** su'āle baḳmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 3). [kitābından, -ı, -n, -dan]*

kitāb-ı ders-i fetva [1] *Fetva, dinî hükümler dersinin kitabı.*

Murādī 'ilm-i ezberde **kitāb-ı ders-i fetvā** yoḳ / Ḥabīb ile ḥabīb olduñsa girmez kimse araya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 5). [kitāb-ı ders-i fetvā,]*

kitāb-ı ḥarf [1] *Kitabın harfi.*

Kitāb-ı ḥarfe ne ma'nā dimiş durur 'ulemā / Ki 'ārifüñ naẓarı ḥarfi cümlesine güvāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 4). [kitāb-ı ḥarfe, -e]*

kitāb-ı ḥüsn [1] *Güzellik kitabı.*

Kitāb-ı ḥüsnüñi ezberledüm bildüm fünūnın heb / Ḳarīnüm bulmadum hergiz eger 'ālemde ādemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 2). [kitāb-ı ḥüsnüñi, -ün, -i]*

kitāb-ı ʿışḳ [5] *Aşk kitabı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kitāb-ı ʿışḳ oḳıyaldan nedür dil māżī müstaḳbel / Telāş ile rubāʿı gözlemez şol kim diler naʿmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 2). [kitāb-ı ʿışḳ,]*

kitāb-ı ʿışḳ-ı ezber [1] *Ezberlenen aşkın kitabı.*

Maḳām-ı ʿışḳ u maʿşūḳı ne bilsün degme bir kimse / Anı bilen zebānında **kitāb-ı ʿışḳ-ı ezberdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 4). [kitāb-ı ʿışḳ-ı ezberdür, -dür]*

kitāb-ı ḳalb [1] *Kalp kitabı.*

Elā ey mihr-i ʿālem gel saña bir söz diyem añla / **Kitāb-ı ḳalbüñ** içinde bunı dā'im idüp ezber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 4). [kitāb-ı ḳalbüñ, -ün]*

kitāb-ı ḳalb-i inşa [1] *Kalpte oluşmuş, meydana gelmiş kitap (inşâ kelimesinin düz yazı, nesir anlamı da kastedilmiştir).*

Şürū‘ olduḳda levḥüñ ṣafḥasına ‘ilmüñ imlāsı / Bilinmiş idi ma‘nāsı **kitāb-ı ḳalb-i inşāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 3). [kitāb-ı ḳalb-i inşāda, -da]*

kitāb-ı muʿteber [1] *İtibarlı, saygın kitap.*

Murāduñ ḳavlini cān ile güş it / Ki her ḳavli **kitāb-ı muʿteberdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 518, Beyit 5). [kitāb-ı muʿteberdür, -dür]*

kitāb-ı ʿizzet-i cānān [1] *Sevgilinin yüce, değerli kitabı.*

Kitāb-ı ʿizzet-i cānāndan cāna gelür leẕẕet / Ne ḥāletdür o ḥālet kim leẕā'iẕden virür ḥālet *(Murâdî Dîvânı, Müfret 32, Beyit 1). [kitāb-ı ʿizzet-i cānāndan, -dan]*

kitāb olmak [2] *Kitap olmak, bir kitap oluşturacak kadar fazla olma durumu.*

Gel Murādīnüñ kelāmın diñle gūş-ı cān ile / **Oldı** anda her nuḳaṭ taʿbīr olınsa bir **kitāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 5). [kitāb oldı, -dı]*

ʿĀlim-i ʿilm-i Ḥaḳ gerek sözlerüñi ol añlaya / Çünki Murādī her sözüñ noḳṭası **oldı** bir **kitāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 5). [kitāb oldı, -dı]*

kitabet [1] *Yazı yazma, kâtiplik.*

‘Aynumda ġaybuñ eyledi iẓhār ġaybuñı / Levḥ üzre çünki başladı kilki **kitābete** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 4). [kitābete, -e]*

kitābet ḳılmak [1] *Yazmak, yazıya geçirmek.*

Ḳıldı kitābet ʿaceb bir nice mevżiʿde bes / Her ne didiyse didi ḫoş ʿaceb aʿlā didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 2). [kitābet ḳıldı, -dı]*

kitmān-ı ḫafā [1] *Gizli sır.*

Çünki **kitmān-ı ḫafādur** muḳteżā-yı emr-i ġayb / Ẓāhir ü bāṭında cevlānın görürseñ ḳılma reyb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 1). [kitmān-ı ḫafādur, -dur]*

kiẕb [1] *Yalan.*

Nūr-ı īmānuña **kiẕb** ile meded virme ḫalel / Eyle ṣıdḳ ile ziyāde anı bāhir olıgör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 4). [kiẕb,]*

kiẕb olmak [1] *Yalan olmak.*

Er iseñ olmasun Ḥaḳdan ʿudūlüñ / Senüñ **kiẕb olmasun** hergiz ḳabūlüñ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 3, Beyit 2). [kiẕb olmasun, -ma, -sun]*

ḳocalmak [1] *Kocamak, ihtiyarlamak.*

Yetişdi bir daḫı ʿālem **ḳocaldum** rīşüm aġardı / Tenüm inceldi şol resme şanasın ince tār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 4). [ḳocaldum, -dum]*

ḳocınmak [1] *Çekinmek, ihtiraz etmek.*

Ben anuñ çün her ne kim gelse belāya ṣābirem / Verd-i raʿnā isteyen hergiz **ḳocınmaz** ḫārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 4). [ḳocınmaz, -maz]*

ḳoḳmak [1] *Kokusu gelmek.*

Ruḫ u rūyını **ḳoḳmayaldan** anuñ / Oldı bülbüllerin yiri pür-ḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 5). [ḳoḳmayaldan, -ma, -(y)aldan]*

ḳol [2] *El, kol.*

Murādī vaṣl-ı dildāra ḳaçan olur idi vāṣıl / Miyān-ı yāre **ḳollarını** ḳılmasa kemer furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 5). [ḳollarını, -lar, -ı, -(n)ı]*

Sevdā-yı zülfüñ ey cān ḳıldı beni çü Mecnūn / Ḥırz olsun eyle leylüm **ḳoluñ** baña ḥamā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 5). [ḳoluñ, -uñ]*

k'olarda [1] *Ki onlarda.*

Ḥavl ile küll-i şey' görürven ġayır-nümā / Ammā **k'olarda** añlamadum ibtidā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 2). [k'olarda, -da]*

ḳolay [1] *Kolay.*

Maġrib ü maşrıḳda gördüm iki ‘aynüñ lem‘asın / ‘Ayn-ı vāḥid oldı ḥaḳḳum şanmaġıl **ḳolayına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 4). [ḳolayına, -ı, -n, -a]*

ḳolay itmek [1] *Kolay etmek, kolaylaştırmak.*

Müyesser çün **ḳolay itmiş** umūrın ẓāhir ü bāṭın / ʿAlāmāt-ı ʿaṭāyādur "ve yessernāhü teysīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 3). [ḳolay itmiş, -miş]*

ḳomak / koymak [153] *1. Bırakmak, vazgeçmek, terketmek.*

Ḳoġıl benlügi ey ġāfil felekde yoḳ ḳarār el-ḥaḳ / Gice gündüz geçer ʿömrüñ felek döner ṭolāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 4). [ḳoġıl, -gıl]*

Bir milki **ḳo** ki bitmedi ibrām ile ber-kār / Başuñ yire ḳo ḳalduruben dest-i temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 4). [ḳo,]*

Bir milki ḳo ki bitmedi ibrām ile ber-kār / Başuñ yire **ḳo** ḳalduruben dest-i temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 4). [ḳo,]*

Ḫubbuñ virelden el-ḥaḳ mürde tene ḥayātı / **Ḳomadı** ol memātı eyledi cümle iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 2). [ḳomadı, -ma, -dı]*

Ey temennā eyleyen ġayrı temennāyı **ḳoġıl** / Gözle ʿışḳı ʿışḳ ile feryād ḳıl çün ʿandelīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 3). [ḳoġıl, -gıl]*

Rāstīdür ḥikmet-i ʿirfāna ʿālemde sebeb / Ṭoġruluġı **ḳoma** elden ʿizzet ide tā ki Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 1). [ḳoma, -ma]*

Ḳo dār-ı fenāyı beḳā ḳıl ṭaleb / Yoluñ bulmaġa rehnümā ḳıl ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 160, Beyit 1). [ḳo,]*

Bıraḳ dünyāyı terk-i kār u bār it / **Ḳo** kesret milkini vaḥdet gözetgil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 2). [ḳo,]*

Kesreti **ḳo** ārzū-yı vaḥdet eyle rūz u şeb / Fā'ide ḳılmaz bu kesret saña cānā gözüñ ac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 4). [ḳo,]*

Misāl bulmadı dil ḳıldı beni misāl içre / Kesāfeti **ḳoyup** elṭāf oldı hem çün bād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 3). [ḳoyup, -up]*

Ḳo ġavġā-yı cihānı gel serüñde varsa idrāküñ / Yapış zeyline anuñ kim vücūdında ṣafā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 3). [ḳo,]*

Gel ey zāhid **ḳoġıl** ṭaʿnı yüri ḥālüñe ol meşġūl / Güm itmez rāhını ol kim hidāyet aña rehberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 4). [ḳoġıl, -ġıl]*

Ey Murādī benlügi terk eyle gel senden yüri / **Ḳo** bu kesret milkini genc-i dücā ḳıl iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 5). [ḳo,]*

ʿĀlem-i fānī bilürseñ pes nedendür bu ṭamaʿ / Cümle mālı **ḳor** gidersin ol saña ḥasret yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 4). [ḳor, -r]*

Ṣunʿ-ı Ḥaḳḳa ḥā'il olmaz ḳudrete inkārı **ḳo** / Münkir olmayan kişinüñ rütbesi aʿlā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 3). [ḳo,]*

ʿIşḳı ḳapladı Murādīyi **ḳomaz** ʿaḳla gele / Çıḳmaz ol noḳṭa ki dā'ire-i pergāle düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 5). [ḳomaz, -maz]*

Ey Murādī ezelī vaḥdeti gör kesreti **ḳo** / Ṣīr iseñ ara ḳamu bīşeyi bul bir daḫı ṣīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 5). [ḳo,]*

ʿĪş-ı cihānı **ko** ki be-külli fenā durur / Māl ile cāh u ʿizzeti külli hebā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 1). [ko,]*

Miyān-ı āb ile ḫākı **ḳoyup** ḫalāṣ oldum / Düşüp deñizine bildüm ki cūy-bār nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 2). [ḳoyup, -up]*

Cemāl āyinesin şāhid oldı çün kāşif / Lisān-ı ḳāli **ḳoyup** özge ḫāle rāġıbdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 3). [ḳoyup,]*

Refīḳ olalı baña ʿışḳuñ ey ferīd-i cihān / İki cihānı **ḳoyup** özgece ḫayālūm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 3). [ḳoyup, -up]*

Dilde ḳalmadı yine ṣabr u ḳarār / Çün **ḳoyup** bendesini gitdi yār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 1). [ḳoyup, -y, -up]*

Murāduñ oldı cihān cümleten yanında giyāh / Tecemmülātı **ḳoyup** bir ʿabāya ḳāniʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 5). [ḳoyup, -up]*

Ḳo bu ġavġā-yı dünyāyı gözet gel ẕuḫr-ı uḫrāyı / Be-v'Allāhi ḥisāb eyler ḳomaz bir nīme-i ḳīrāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 4). [ḳo,]*

Sırr-ı vaḥdet gencine yol ister iseñ ey Murād / Naḳd-i cānı **ḳomayana** eylegil bāzār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 5). [ḳomayana, -ma, -(y)an, -a]*

Çerḫ-i dü-tāya ḳıl naẓar ḳudret-i ẕi'l-celāl baḳ / Pertev-i mihr ü māhı **ḳo** şaʿşaʿa-i cemāle baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 1). [ḳo,]*

Ey Murādī **ḳo** murādı ol murād-ı yār ile / Ṣabr ider derd-i ṭabībe aña kim dermān gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 5). [ḳo,]*

Ey Murādī **ḳo** bu ġavġāyı hemān arduña at / Tārik-i salṭanat olġıl saña bir şāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 5). [ḳo,]*

Her ki dünyāyı **ḳodı** āḫirete mā'ildür / Aḫiret isteyeni añla hemān gülse gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 2). [ḳodı, -dı]*

Ḫakdān-ı ʿālemi **ḳo** veche pervāz eyle var / Ol fenā süflīyi n'eylersin berü aʿlāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 2). [ḳo,]*

Ġam-ı endūhı **ḳoyup** vaʻde-i ferdā olmaz / Dūrı terk itdi dem-i laḫẓada ḫāl istedi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 4). [ḳoyup, -up]*

Ey Murādī kelimātuñ işidelden berü āh / Ṣanma kim anı **ḳoyup** özge maḳāl istedi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 5). [ḳoyup, -up]*

Dutan cenābuña yüzin geçmek gerekdür ġayrıdan / Ḫūn eyleyüp eşkini **ḳosun** aġ ile ḳarayı ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 2). [ḳosun, -sun]*

Ger sen Murādī isteseñ bilmege sırr-ı maʻnāyı / ʻIşḳ ile ʻaḳlı cemʻ idüp ʻaḳlı **ḳo** ʻışḳı ṣatun al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 5). [ḳo,]*

Fetvā vü dersi **ḳodı** ʿilm-i ledünden aldı / Ezberledi o fende nice nice mesā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 812, Beyit 3). [ḳodı, -dı]*

Cān-ı ʿazīzi n'itsün cān-ı ʿazīzi buldı / **Ḳodı** iki cihānı ʿışḳ ile oldı ʿāḳil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 812, Beyit 4). [ḳodı, -dı]*

Tefāḫur ḳıluram çü rükn ile ben / **Ḳoyup** cümle erkānı bulduḳ vuṣūl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 2). [ḳoyup, -up]*

Levn ile rengi **ḳoyup** cümleyi dil oldı muḫīṭ / Ey Murādī beni gör kim nice muʿtād oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 5). [ḳoyup, -up]*

Baḫs eylesün mesā'il-i fetvāda **ḳo** anı / Ẓāhir ḫaberlerine çeke saṭr ile rüsūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 2). [ḳo,]*

Āb ile ḫākı **ḳoyup** ṣūreti terk eyledüm / Anuñ içün bilemez kimse revānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 3). [ḳoyup, -up]*

Ḳo ṣūret ʿālemin ey pīr-i ʿālem / Yüri gözle hemān sırr ile ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 1). [ḳo,]*

Bu luṭf ü cūda şükr eyle ziyāde eyleye tā kim / **Ḳo** ġayrı anı gözle tā olasın mürteżāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 3). [ḳo,]*

Ey Murādī benligi **ḳo** tā diyeler saña sen / Saña sen dimekle tā bir merḥābāya iresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 5). [ḳo,]*

Rūy-i ʿaczi **ḳo** zemīne bī-niyāza ḳıl niyāz / Cān ile tekbīr iderseñ bu namāz olur ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 4). [ḳo,]*

ʿİlm-i bī-maʿnāyı **ḳo** gel ʿilm-i bā-maʿnā dile / Kī ʿulūm-ı evvelīn ü āḫirīn ola nişān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 3). [ḳo,]*

Senden oldıysa münāsib ya tenāsüb ʿużvda / Maʿnī gözle ṣūreti **ḳo** geç bu menṣūbātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 3). [ḳo,]*

Şol cemālüñ kaʿbesi ḥaḳḳı bu ben pür-derd ü ġam / ʿÎd-i vaṣlüñe **ḳomışam** cānumı ḳurbān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 3). [ḳomışam, -mış, -am]*

Genc-i maḥzūnuñı ẓāhir idesin n'ola didüm / Bāṭınum baṭna **ḳodum** ẓāhirümi ẓahr iderin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 4). [ḳodum, -dum]*

Pāk-dāmen oluben dut **ḳoma** bir pāk etegin / Cāmi'ü'l-'aḳl oluben ṭut ḳoma idrāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 1). [ḳoma, -ma]*

Pāk-dāmen oluben dut ḳoma bir pāk etegin / Cāmi'ü'l-'aḳl oluben ṭut **ḳoma** idrāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 1). [ḳoma, -ma]*

Rāġıb-ı rāh-ı kemāl olduñ ise kibri gider / Ḫāżı' olġıl yüri her demde **ḳoma** ḫāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 2). [ḳoma, -ma]*

Şāh-bāz olmaġa ey dil hevesüñ var ise gel / Mihr ü māhı iki per ḳıl **ḳoma** eflāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 3). [ḳoma, -ma]*

Baḥr u berri eger itmege dilerseñ seyrān / Ḫıżr u İlyās sıfat ṭut **ḳoma** çālāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 4). [ḳoma, -ma]*

Ḫasta-i cehl oluben ḳalma cehāletden 'alīl / Ṭut Murāduñ sözini gel **ḳoma** tiryāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 5). [ḳoma, -ma]*

Nefeḫātumda durur rūḥ-ı mü'ebbed ḫaberi / **Ḳodı** İsrāfili 'Azrā'ili Ḫaḳ didi lisān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 3). [ḳodı, -dı]*

Müberrā oldı **ḳodı** īn ü ānı / Mu'arrādan mu'arrādur beyāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 3). [ḳodı, -dı]*

Terk-i kesret eyle ey dil vaḥdet eyle ārzū / **Ḳo** bu ġavġa 'ālemin var 'uzlet eyle ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 1). [ḳo,]*

Ḳalbüme didüm **ḳo** nakṣı istegil naḳḳāşını / Bir nidā irdi fenā ol maẓhar ol iḥsānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 4). [ḳo,]*

Murāduñ kim ola güftārını fehm eyleye cānā / Beyān ister iseñ **ḳo** kesreti şuġl ile tenhāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 5). [ḳo,]*

İkinci bu durur iki gözüñi dört idüp gözle / İkisini **ḳo** eşyāya ikisini delālāta *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 4). [ḳo,]*

Murādī **ḳo** bu maʿnāyı hemān eyle temāşāyı / Bilürseñ dürr-i deryāyı müşābih olduñ insāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 5). [ḳo,]*

Murādī **ḳo** ḫayālātı kemālinden kemāl olġıl / Kemālini bulan oldur ki meyl itmeye ālāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 5). [ḳo,]*

Vücūduñdan vücūdı **ḳo** bulasın tā ki sen cūdı / Nice bir vādi-i ẓūlmetde ey dil ḳılasın biñ āh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 4). [ḳo,]*

Niḳāb aşma ḥabībüm eyle luṭfuñ rūy-i dil-cūya / **Ḳo** düşsün cümle 'uşşāḳuñ şadāsı hāy ile hūya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 1). [ḳo,]*

Cemīlü'l-vaṣf olan evvel erer **ḳor** nāndan ey dil / Cemālü'l-vech olan ḥüsnin alır andan cemālince *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 2). [ḳor, -r]*

Gel Murādī ḳuluñı eyleme red eyle kerem / **Ḳoyuben** seni varup ġayre kime yalvara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 5). [ḳoyuben, -uben]*

Ey Murādī sözi **ḳo** sūz-ı derūnun ele al / Şāyed ola ki taraḥḥüm ḳıla yaş ile deme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 5). [ḳo,]*

Göñül cemāline ḳarşu tutupdur āyine / **Ḳodı** çü āyinini bunda geldi āyīne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 1). [ḳodı, -dı]*

Bu 'īş ü 'işreti **ḳo** ḳıl Ḫālıḳa 'ibādet / Bil kim amān virmez bir kimseye zamāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 2). [ḳo,]*

Faẓl ile **ḳo** belāġati iste ulu sa'ādeti / Dile aña liyāḳati isteme īn ü ān ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1448, Beyit 4). [ḳo,]*

Dem-be-dem dem aḳıdup ʿaynından ʿāşıḳ derd ile / ʿAşıḳ oldur ʿārı **ḳoya** ola ʿışḳuñ hem-demi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 3). [ḳoya, -a]*

ʿIşḳ ile ʿār ey Murādī olımaz bir yirde cemʿ / ʿĀrı **ḳodum** yoġ içinde var gördüm kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 5). [ḳodum, -du, -m]*

Milkin aldı dil **ḳo** arżīn ġayrī tīmār eylesün / Buldı dil icmāli virdi āḫire ifrāzını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 4). [ḳo,]*

Gel Murāduñ kelimātına **ḳoġıl** inkārı / Ber-murād oluben insān olasın bir seherī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 5). [ḳoġıl, -ġıl]*

Sözi ḥaḳdur çü Murāduñ berü gel bāṭılı **ḳo** / Kendüñi görme ḳo gitsün aradan mā vü meni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 5). [ḳo,]*

Sözi ḥaḳdur çü Murāduñ berü gel bāṭılı ḳo / Kendüñi görme **ḳo** gitsün aradan mā vü meni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 5). [ḳo,]*

Ḳo bu cihān-ārāyişin çün kim fenādur āḫırı / Yaḳın degül midür ecel nedür bu fikr-i serserī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 1). [ḳo,]*

Bu reng ü būyı sen görinürsin ki bende var / Cümle anuñ durur bu eser **ḳo** cehāleti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 3). [ḳo,]*

Rāy-ı irādātı **ḳoyuben** rāh-ı maṭlūba / Gezdüm cihānı Kaʿbe vü Merve Ṣafā ḥaḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 2). [ḳoyuben, -uben]*

Cānā Murādīye **ḳo** cefāyı vefālar it / Cānında eyledi seni cānān seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1537, Beyit 5). [ḳo,]*

Her kim göz açup baḳdı ise ʿayn-ı cemāle / Maḥv oldı vücūdını **ḳoyup** bī-eser oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 2). [ḳoyup, -up]*

Ḳomışdur ʿār ile nāmūsı cümle / Ki olmaz ʿāşıḳuñ nām ile ʿārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1560, Beyit 3). [ḳomışdur, -mış, -dur]*

Kemāl ehli iseñ ferdā ġamın **ḳo** / Murāduñ gör ġam-ı ferdāsı var mı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 5). [ḳo,]*

Senden özge yā kime yalvarayın / Ḳapuñı **ḳoyup** yā ḳande varayın *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 30, Beyit 3). [ḳoyup, -y, -up]*

Āḫiret-endīş ol **ḳo** ġafleti / ʿİbret-i fikr eyle dā'im ʿusreti *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 38, Beyit 2). [ḳo,]*

2. Müsaade etmek, izin vermek.

Virdi Murādī yāre her ne ki var taṣarruf / İḥsānına o daḫı **ḳomadı** hergiz evḳāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 5). [ḳomadı, -ma, -dı]*

Murādī behre isterseñ **ḳoma** kendüñde sen ẕerre / Bu yirde çāk olur zehre bu maʿnā gizlü maʿnādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 5). [ḳoma, -ma]*

Murādī mīm ü rā'yı **ḳodı** buldı çün elīf ü dāl / Aradan giden anuñ çün didi āb-ı nebātumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 5). [ḳodı, -dı]*

Ey Murādī beni kendümi **ḳomazlar** ʿālem / Çekerem cevri ne vardur bu geñiş ḥavṣaladur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 6). [ḳomazlar, -maz, -lar]*

Eser **ḳoma** vücūduñdan yüri var / Vücūduñı senüñ tā yaḳmaya nār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 1). [ḳoma,]*

Ḳomadı cehd-i belīġ ile işin ferdālara / Buldı maḳṣūdına himmetle bu günden dest-res *(Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 4). [ḳomadı, -madı]*

ʿIşḳ ol durur ki cānını ʿāşıḳ ṣaḳınmaya / Maʿşūḳa beẕl idüp **ḳomaya** cānını dirīġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 2). [ḳomaya, -ma, -ya]*

Ḳoma ḥayretde özüñ mihr-i dıraḫşān olġıl / Ġūş ḳıl pendümi gel mīr-i suḥandān olġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 2). [ḳoma,]*

Ḳoma ayıḳda özüñ 'ilm ile bürhān olġıl / Her cihet bezmine gel şem'-i şebistān olġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 3). [ḳoma,]*

Vāʿıẓ sen eger bulduñ ise çāre ḥalāṣa / Gel ḥālümüze **ḳo** bizi luṭf eyle kerem ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 2). [ḳo,]*

ʿĀşıḳ odur Murādī **ḳomaya** vücūdı var / Şevḳ-i cemāl-i tābına yana niteki mūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 5). [ḳomaya, -ma, -ya]*

ʿÖmrinde ḫarc iderse kemālin kemāl ile / Kāmil **ḳomaya** ẕerre ṭarīḳüñde bir ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 4). [ḳomaya, -ma, -ya]*

Murādī merd odur ʿālemde kim dönmeye ḳavlinden / Şu kim ẕevḳ-i ṣaḥīḥ ister **ḳomaz** ḳalbinde īn ü ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 5). [ḳomaz, -maz]*

Yem-i ḥaḳāyıḳ üzre göñül fülkini **ḳoma** / Tā bilmeyince 'ilm ile der-yādelik sözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 4). [ḳoma,]*

Dāmen-i yāri ṭutup terk eyler iseñ ġayrı sen / Bir daḳīḳa **ḳomaya** cümle vire iḥsānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 2). [ḳomaya, -ma, -ya]*

Ḳīl u ḳāli tārik olmayınca ey vāsi' zebān / Ḥāşā vü kellā **ḳomazlar** saña ḥāle baḳmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 4). [ḳomazlar, -maz, -lar]*

ʿĀḳil iseñ Murādī sözin diñle ʿaḳl ile / Şimdi ki rūz-ı furṣatı gel **ḳoma** yarına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 5). [ḳoma, -ma]*

Rāciʿ oldum **ḳomadum** bu günki ḳavli yarına / Şanma kim ben bunda geldüm ad ü şān u ʿār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 4). [ḳomadum, -ma, -du, -m]*

Revzen-i çeşmümde manẕūr oldı nāẓır yār yine / Ḥamdu li'llāh furṣatı yevmi **ḳomadı** yārine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 1). [ḳomadı, -ma, -dı]*

Özüñi **ḳoma** ġafletde uyarġıl ḫ∨ābdan cānuñ / Elüñden geldügi miḳdār durış gel ḫıdmete sende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 3). [ḳoma, -ma]*

Ṭuyan gelsün bizüm meydānumuzda / Anı bilen **ḳo** ḳılsun yanumuza *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 13, Beyit 2). [ḳo,]*

3. Bir şeyi bir yere bırakmak, koymak.

ʿArş-ı ʿalāda itdi güẕer ṭayr-ı ẕü'l-cenāḥ / Heft āsumānda **ḳor** mı bizi perr ü bālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 3). [ḳor, -r]*

Gösterür her veche yüzden bize ṣūret āyine / Cümlenüñ nakṣ-ı ḫayālin dil **ḳomışdur** āyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 1). [ḳomışdur, -mış, -dur]*

Berzaḫ **ḳodılar** ʿāṣıḳ içün nice maḥalde / Evvel ḳademi terk-i ser olmaḳda durur kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 3). [ḳodılar, -dı, -lar]*

4. Geriye herhangi bir şey bırakmak.

Ṭurmaġıl kendözüñi ḫāk ile yeksān idegör / Ṭarḥ idüp senlügi senden **ḳoma** kendüñde ḫayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 2). [ḳoma, -ma]*

Ey Murādī Ḫudā saña nāẓır / Cehd ḳıl **ḳo** zamānede eyü ad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 5). [ḳo,]*

Rūy-i dildāra naẓar ideli bu dīde-i ter / Her neye nāẓır olursam **ḳomaz** anlara eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 1). [ḳomaz, -maz]*

Başdan başa ḳamu ʿālemi seyr eyleyüben / Yirde gökde **ḳomayup** āb ile efġānum arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 2). [ḳomayup, -ma, -y, -up]*

Çün sātir ola sen seni cümle ʿayāndan / Dillerde nāmuñı **ḳoyup** ifşā neden gelür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 2). [ḳoyup, -y, -up]*

Yār ile vāḥid olmaḳ isterseñ / İkilükden **ḳoma** eser didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 529, Beyit 2). [ḳoma, -ma]*

Ḳo bu ġavġā-yı dünyāyı gözet gel ẕuḫr-ı uḫrāyı / Be-v'Allāhi ḥisāb eyler **ḳomaz** bir nīme-i ḳīrāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 4). [ḳomaz, -maz]*

ʿAvn-ı Ḥaḳdur dil-i āgāhumuzı şād ḳılan / **Ḳomayup** ġamdan eser ġuṣṣadan āzād ḳılan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 1). [ḳomayup, -ma, -(y)up]*

Sırrumı sende **ḳodum** saña emānetdür bu / Anı sensin gözeden çün baña devletdür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 1). [ḳodum, -du, -m]*

Āşinā olmamı çün istemedi ġayrı ile / Sürdi ḳaldurdı **ḳomadı** ḳamuyı yanumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 3). [ḳomadı, -ma, -dı]*

Niçün kendüñi görürsin ʿaceb ne / Bil anı ṣoñra **ḳorlar** seni yire *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 2). [ḳorlar, -lar]*

Ḳomış āyīnesinde bir ʿalāmet / Bulur mir'āt ʿalāmetden kerāmet *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 3). [ḳomış, -mış]*

5. Bir hal üzere bırakmak.

Miḳdāra ṭutdı ʿilm ile taḳdīri ḳadr içün / Fiʿlinde **ḳodı** ḥikmetin işler kemā-yeşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 3). [ḳodı, -dı]*

Ḳara zülfüñ **ḳoyaldan** başa sevdā / Ḳararı ḳalmadı bu göñlüm aşlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 1). [ḳoyaldan, -al, -dan]*

Ḥaḳ durur ḥaḳḳ-ı ḥaḳiḳatde **ḳomaz** buṭlānı / Ḥaḳ ḳatında bulımaz sāḥir ile siḥr-i sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 3). [ḳomaz, -maz]*

Kimisini **ḳor** ḳarañuda ebed mehcūr idüp / Kiminüñ göñlin dem-ā-dem ʿışḳı ile ṭoldurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 3). [ḳor,]*

Lemʿa vü sevdāyı **ḳo** kim olmaya sūduñ ziyān / Ey Murādī nāẓır iseñ ḳande ḥālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 5). [ḳo,]*

Ṭāʿatüm ṣubḥ u mesāda istedüm cehd ile tā / Bulmayınca **ḳomadum** buldum namāz ehlindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 3). [ḳomadum, -ma, -du, -m]*

Nūr-ı heybetde **ḳoyup** hey'eti ibḳāda beḳā / Āsumān nūr-ı ḳıdemden ola tābān didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 3). [ḳoyup, -up]*

Bir şemme duydı bāġ-ı gül gül-ʿiẕārdan / ʿĀrum yāsını **ḳodı** ʿulyāda seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 3). [ḳodı, -dı]*

Hey'etüm hey'etde pür-aḥsen bulupdur ṣūreti / Hiçde **ḳodı** her ne yirde kim ṣanemler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 4). [ḳodı, -dı]*

Ulü'l-emrüñ düzildi emri ile çünki bu enmāṭ / Sen anı ṣanmaġıl ḳā'im **ḳoyuben** göçdi çün füsṭāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 1). [ḳoyuben, -uben]*

Gel imdi añlaġıl maʿnā nedür bilgil esāsından / Beyānından beyān alġıl **ḳoyupdur** cümleye eşrāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 3). [ḳoyupdur, -up, -dur]*

Ṣaḳın ḫavf itme ġayrıdan çü ġayrüñ ġayrıdur saña / Miyānuñda **ḳoma** ṣūret bulup muʿīni pes faḫṣaʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 2). [ḳoma, -ma]*

Vādī-i ḫayretde **ḳoyup** bī-nevā / Eyledi zülfi gibi āşüfte ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 2). [ḳoyup, -up]*

Vech-i maʿnā ẓāhirīn bāṭından añlar çünki dil / ʿİlm-i lāḥıḳdur **ḳoyan** bu cümle mevcūda ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 2). [ḳoyan, -+an]*

Nice kim ʿaklumı pervāze **ḳodum** rāz oldum / Nice maʿlūm idinem rāzumı pervāz oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 1). [ḳodum, -du, -m]*

Añlar iseñ ey Murād saña virilen niʿam / Ḥikmeti sende **ḳomış** ḥikmet ile ol ḥakīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 5). [ḳomış, -mış]*

Ḥaḳḳı ḥaḳ eyledigüñ çün beni taḫḳīḳe **ḳodı** / Baña nuṣret irişür her taraf Allāhumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 2). [ḳodı, -dı]*

Ġayrı şıġmadı cihāna bunı bil ġayretden / Her neye nāẓır iseñ ṭaşra **ḳoma** ḥikmetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 1). [ḳoma,]*

Çün ʿimādidür anuñ şerʿ **ḳoyam** ey bihter / Söyleşür rūḥ-ı ḥabīb anda ḥaḳīḳat ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 3). [ḳoyam, -am]*

Ḫāne-i ʿizz-i celāl oldı maḳarr-ı vücūd / ʿİzz-i ṣafāda **ḳodı** cümle-i hem-sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 3). [ḳodı, -dı]*

İrişdür vaḥdete kendüñ **ḳoma** kesretde yarım dem / Ḥayāt ister iseñ her dem di lā-mevcūde illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 2). [ḳoma, -ma]*

Ey Murādī ẓūlmet-i hicrān ile şeb dīdeye / Rūzda kim **ḳor** anı ʿayn-ı viṣāle baḳmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 5). [ḳor, -r]*

Ḳurdı bir nehc-i sedādı **ḳodı** pes nāmını şerʿ / Anuñ ile irişür kim ki irer pāyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 2). [ḳodı, -dı]*

Māye-i cümle vücūda beni sermāye idüp / **Ḳodı** bu devleti dīhimi benüm başımda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 3). [ḳodı, -dı]*

Seni kesretde **ḳoyup** ḳıldı ḥicāb eṭrāfuñ / ʿAyn-ı vaḥdet gözedüp müşkili ḥall eyle yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 2). [ḳoyup, -up]*

Beni çün kehf-i amān içre **ḳodı** baña ne ġam / Yiridür alur isem cümle ʿadūdan kīne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 4). [ḳodı, -dı]*

Murādī sırrı **ḳoya** kim ki fehmidür ebʿad / Kim ola şimdi ki maʿnā vire beyānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 5). [ḳoya, -ya]*

Tāb uraldan ʿaynuma nūruñ **ḳomadı** bende tāb / Ḳalbi ḥayrān çeşmi giryān ʿaḳlı sekrān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 3). [ḳomadı, -ma, -dı]*

ʿİzzetde **ḳodı** ʿizzet ile bulduġın yine / Ẕilletde ḳodı ẕillet ile merd-i aḥḳarı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 4). [ḳodı, -dı]*

ʿİzzetde ḳodı ʿizzet ile bulduġın yine / Ẕilletde **ḳodı** ẕillet ile merd-i aḥḳarı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 4). [ḳodı, -dı]*

Var eyledüñ beni **ḳoma** saʿyümde nā-ümīd / Derdüm seni diler yine dermān seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1537, Beyit 3). [ḳoma, -ma]*

Ḳodılar ṣafḥa-i kemāle raḳam / Ḳalem almadı hergiz anlar anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit 2). [ḳodılar, -dı, -lar]*

ḳoyu virmek [2] *Bırakmak.*

Şerʿ ile ṭutdı benüm iki elüm ḥabl-i metīn / Gel ṭarīḳatda ucın ṭut **ḳoyu virme** resenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 3). [ḳoyu virme, -me]*

Kūşe-i çeşme gelürse şafaḳ-ı rūz-ı viṣāl / Leyl-i edʿac **ḳoyu virmez** göze ḫālüñ perde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 2). [ḳoyu virmez, -mez]*

ḳonmak [5] *1. Konaklamak, bir yerde kalmak.*

Şaḳın aldanma dünyāya ribāṭ-ı köhnedür ey dil / Niceler **ḳonuben** göçdi göçersin sen daḫı ferdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 2). [ḳonuben, -uben]*

Ḳurdum ṭınāb-ı cūd ile çün ḫayme-i vücūd / Sāyemde kimi **ḳonar** ider kimi irtiḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 4). [ḳonar, -ar]*

2. Kuş veya sineğin konması.

Ḳondı diraḫt-ı ʿizzete çün murġ-i bā-cenāḥ / Buldı çü āşiyānını n'eyler o cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 4). [ḳondı, -dı]*

Şāḥ-sār-ı eḥadiyyetde **ḳonup** murġ-ı göñül / Vara mı devḥa-i fānīye daḫı ol heyhāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 4). [ḳonup, -up]*

ʿĀlemüñ maḫż-ı ḫayāl idügini bildi göñül / Ol hümādur buña **ḳonmaz** ki bilür mezbeledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 3). [ḳonmaz, -maz]*

ḳonar göçer [2] *Konup göçmek. II Fani olmak.*

Şaḫn-ı sarāy-ı ʿāleme her ki **ḳonar göçer** yine / Kimse ḳarār eylemez merḥaledür bu rāh ile *(Murâdî Dîvânı, Müfret 27, Beyit 1). [ḳonar göçer,]*

Gördi çün ḫayme-i ecsād **ḳonup göçmededür** / Rūḥını ḳıldı muḳīm ʿayn-ı sebāt eyledi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 3). [ḳonup göçmededür, -de, -dür]*

ḳonulmak [7] *Belirlenmek, tayin edilmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

"Men kāne yerānī fe-yerānī"de **ḳonuldı** / Şol kimse ki anı diledi "kāne vaḫīdā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 5). [ḳonuldı, -ul, -dı]*

ḳonak [1] *Büyük ve gösterişli ev.*

Ḫarīm-i ḫażretüñe varmaġa ṭarīḳ nedür / Didüm didi ki **ḳonaġı** berüdedür illā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 4). [ḳonaġı, -ı]*

ḳopmak [4] *1. Çıkarmak, ayırmak.*

Şaḳın binā-yı şerʿden ḳoparmaġıl bir ṭaş / **Ḳoparsa** taş eger yarılur nice biñ baş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 1). [ḳoparsa, --sa]*

Şaḳın binā-yı şerʿden **ḳoparmaġıl** bir ṭaş / Ḳoparsa taş eger yarılur nice biñ baş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 1). [ḳoparmaġıl, -ma, -gıl]*

2. Ortaya çıkmak, zuhur etmek.

Murādī merd-i ezeldür özinde merdāne / **Ḳoparsa** himmet-i merdān n'ola cibāl zecā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 5). [ḳoparsa, -ar, -sa]*

3. Dalından kopmak.

Şāḥsārından **ḳoparma** ġonceyi ġafletle sen / Şolmayup tā kim devām üzre dura ay ile yıl

(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 2). [ḳoparma, -ar, -ma]

ḳorḳutmak [2] *Korkmasına sebep olmak, kaygıya düşürmek.*

Bizi **ḳorḳutma** bugün āteş-i dūzaḫla yüri / Nār bundan alınur alduñ ise cā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 2). [ḳorḳutma, -ma]*

Nāẓır olalı beni ṭarafda / **Ḳorḳutdı** beni o verheminden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 2). [ḳorḳutdı, -dı]*

ḳovmak [1] *Kovmak, uzaklaştırmak.*

Vāhib-i muṭlaḳdadur gerçi ʿaṭā-yı bī-ḥisāb / Leyse li'l-insāni illā mā seʿā ḥükmin **ḳovar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 3). [ḳovar, -ar]*

köhne [1] *Eski, eskimiş.*

Olsun ḳamudan ol haḳīr igende bir **köhne** ḥasīr / Olsun yed-i ʻışḳa esīr terk eylesün me'vāyı ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 4). [köhne,]*

kör olmak [2] *Görememek.*

İşlerin ṣaġ itmeyenler dā'imā ṣayru durur / Şebpere **kör olduġı** çün mihr-i raḫşān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 2). [kör olduġı, -duğ, -ı]*

II Basiretli olmak.

Kör olma gözüñi ac gör kim / ʿĀḳıbet yirüñ olacaḳdur ġūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 3). [kör olma, -ma]*

ḳubāb [1] *Kubbe.*

Gördüm ḳubāb-ı ʻālemi cümle ḥübāb imiş / Ben yapduġum **ḳubābuma** yüz ṭutmışam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 3). [ḳubābuma, -um, -a]*

ḳubāb-ı ʻālem [1] *Âlemin kubbesi; gökyüzü.*

Gördüm **ḳubāb-ı ʻālemi** cümle ḥübāb imiş / Ben yapduġum ḳubābuma yüz ṭutmışam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 3). [ḳubāb-ı ʻālemi, -i]*

ḳubād [1] *488-431 Yılları arasında hükümdar olan ve I. Kavad ismiyle de bilinen Sasani padişahi.*

Ḳanı Cem ü ḳanı **Ḳubād** toprakların ṣavurdı bād / İşitmedün mi n'oldılar Dārāyile İskenderi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 4). [ḳubād,]*

ḳubbe [1] *Bir yapıyı örten yarım kubbe biçimindeki dam.*

Ḳubbelerde bizi mektūm iden esrār durur / Lāḥıḳ olmaz ve ne ḫôd munfaṣıl ey yār-ı güzīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 3). [ḳubbelerde, -ler, -de]*

ḳubbe-i çerḫ [1] *Gökyüzü kubbesi.*

Muʿammer olsa bünyāduñ irerse **ḳubbe-i çerḫe** / Ṭıbāḳ eṭbāḳa yüz ṭutma hebādur āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 2). [ḳubbe-i çerḫe, -e]*

ḳubbe-i devvār [4] *Dönen gökkubbe, gökyüzü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vażʿı sābıḳ añlama bu **ḳubbe-i devvārı** sen / Sen fenā remzin tefekkür ḳıl ḥabāb altındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 4). [ḳubbe-i devvārı, -ı]*

ḳubḥ-ı ʻamel [1] *Kötü amel.*

Aʻmāl-i ṣāliḥātuñ eger olmaya senüñ / Uḫrāda saña **ḳubḥ-ı ʻamelden** ne fā'ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1369, Beyit 3). [ḳubḥ-ı ʻamelden, -den]*

ḳudret [57] *Kuvvet, güç, tâkat, iktidar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ne ḥikmetdür ne **ḳudretdür** bunı ben daḫı bilmezven / Murāduñ ḳalbini her dem-be-dem ʿummān ider yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 5). [ḳudretdür, -dür]*

ḳudret kâtibi [1] *Kudret katibi. II Allah.*

Yazdı **ḳudret kātibi** ḳudret yediyle bir kelām / Ḫalvet oldı dil anuñ meşġūl maʿnāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 3). [ḳudret kātibi,]*

ḳudret mektebi [1] *Güç, iktidar okulu.*

Çü **ḳudret mektebinde** ders-i ḥikmet ḳılmışuz ezber / Bize bu ʻilm-i ḥikmetde sebaḳ-daş olmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 4). [ḳudret mektebinde, -n, -de]*

ḳudret-i evc [1] *Gücün son noktası, nihayeti.*

ʻArż itdi **ḳudret-i evce** özine iḫtiyāc / Maʻlūm-ı ḥāl oldı yine kendü ḥāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 4). [ḳudret-i evce, -e]*

ḳudret-i ḥaḳ [1] *Allah'ın kudreti, gücü.*

ʿArş-ı aʿlādan irince mümkināt-ı ferşe tā / **Ḳudret-i Ḥaḳla** ide bizden ne peydālar ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 3). [ḳudret-i ḥaḳla, -la]*

ḳudret-i ḥayy-ı ḳadīm [1] *Ezelden beri diri, var olan Allah'ın kudreti.*

Ḳudret-i ḥayy-ı ḳadīm eyledi iḥyā beni / Rütbe-i aʿlā içün eyledi inşā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 1). [ḳudret-i ḥayy-ı ḳadīm,]*

ḳudret-i īmā [1] *Dolaylı, îmâlı güç.*

ʿAynı içün ḥaḳḳını eyler muʿayyen dā'imā / Ḳudreti bildürmek içün **ḳudret-i īmādayuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 4). [ḳudret-i īmādayuz, -da, -(y)uz]*

ḳudret-i kübrā [1] *Büyük, yüce güç.*

Allāh Allāh ne ʿaceb **ḳudret-i kübrādur** bu / Ḫākı insān ide yā Rabb ne peydādur bu *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 33, Beyit 1). [ḳudret-i kübrādur, -dur]*

ḳudreti'l-himem [1] *Yardımda, lütufta kudretli. II Allah.*

Şerḥ ü beyāna ṣığmadı gerçi bu ḥüsn-i rūy / Herkes dilinde medḥi ʿalā **ḳudreti'l-himem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 3). [ḳudreti'l-himem,]*

ḳudret-i maḥż [1] *Hâlis kudret.*

Beni ḫalḳ eyledi ḫālıḳ egerçi maḥż-ı ḳudretden / Velīkin **ḳudret-i maḥżam** çü ʿālem bende ḳāṣırdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 2). [ḳudret-i maḥżam, --am]*

ḳudret-i sulṭān [1] *Sultanın gücü. II Allah'ın kudreti.*

Ḫalḳ olalı bu vücūdum **ḳudret-i sulṭān** ile / ʿİlmümi ḳıldı müzeyyen noḳṭa-i īmān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 1). [ḳudret-i sulṭān,]*

ḳudret-i ʿuzmā [1] *Büyük kudret.*

Bu ḳudret **ḳudret-i ʿuzmā** senüñ şānuñ ʿaẕīminde / Ki ẕātuñ aʿẓam ez-cümle Hüve'l-ḥayyü'lleẕi fāṭır *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 4). [ḳudret-i ʿuzmā,]*

ḳudret-i ẕi'l-celāl [1] *Celal sahibi güç, kudret.*

Çerḫ-i dü-tāya ḳıl naẓar **ḳudret-i ẕi'l-celāl** baḳ / Pertev-i mihr ü māhı ḳo ṣaʿṣaʿa-i cemāle baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 1). [ḳudret-i ẕi'l-celāl,]*

ḳudretün ḳudretün lehü ḳādir [1] *Kadir olan odur güç onundur.*

ʿAḳl-ı külden Murādī behre nedür / **Ḳudretün ḳudretün lehü ḳādir** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 5). [ḳudretün ḳudretün lehü ḳādir,]*

ḳudsī [1] *Kutsal. II Değerli.*

ʿĀlem-i ʿulyāya pervāz eyledi **ḳudsī** göñül / Levḥ-i maḥfūẓ ʿArş u Kürsī cümle cevlān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 3). [ḳudsī,]*

ḳudūm [1] *Gelme, geliş; ayak basma.*

Ḳudūmın añladı ehl-i başīret / Anuñ çün ḳıldılar ʻışḳ ile bürhān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1182, Beyit 3). [ḳudūmın, -ı, -n]*

kūh [1] *Dağ.*

Cümleyi terk eyleyüben dāmenin çekdi çü **kūh** / Virseler ger aña cümle ḫūr u ġılmān istemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 2). [kūh,]*

kūh-ı ʿışḳ [1] *Aşk dağı.*

Ol lebi Şīrīne Ferhād olalı / Eylerem ben **kūh-ı ʿışḳ** ile cidāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 3). [kūh-ı ʿışḳ,]*

kūḫ-ı ḳanā'at [2] *Kanaat dağı. II Kanaatkar olma hali.*

Gel berü **kūh-ı ḳanāʿat** içre ʿanḳā ol bugün / Ḳonma her bir cīfeye pāk ol sözümi diñle gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 3). [kūh-ı ḳanāʿat,]*

Olmışam **kūḫ-ı ḳanā'atde** yine ʻanḳa bu gün / Bir hümāyam ecniḥam ḳılmış durur bālā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 3). [kūḫ-ı ḳanāʻatde, -de]*

kuh-sār [1] *Dağ. II Her yer.*

Çünki Ṭūr-ı ʿışḳda erīnī didüm / Ṭoldı vādī ʿarṣa vü **kuh-sāra** rūy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 2). [küh-sāra, -a]*

kūh-ı ṭūr [1] *Tur dağı; Sina yarımadasında Allah'ın Hz. Musa'ya tecelli ettiği dağ.*

Murādī merd olan oldur cebel ḳalʿ ide himmetle / Ṭaḳındıḳca ḥabībüm **kūh-ı ṭūra** nūruñ envārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 5). [kūh-ı ṭūra, -a]*

kūh-ı vücūd [1] *Vücut, varlık dağı.*

Murtażāsından durur her kim ki teslīm eyledi / Oldı Mūsāveş yaḳīn **kūh-ı vücūdın** ḳıldı ṭūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 4). [kūh-ı vücūdın, -ın]*

kuḫl [1] *Sürme.*

Gel berü diñle sözüm bi'llāhi ḥayf olmaz saña / Çek Murāduñ **küḫlini** ʿaynuñda ḳalmasun zibil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 5). [küḫlini, -i, -ni]*

kuḫl-ı ḥaḳīḳat [1] *Hakikat sürmesi.*

Başīret çeşmine **kuḫl-ı ḥaḳīḳat** çekmeyen aʿmā / Murādī varumı bilmez ne varum belki eṭvārum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 5). [kuḫl-ı ḥaḳīḳat,]*

kuhl-i şafāhānī [1] *Isfahan sürmesi.*

Dilberā **kuhl-i şafā hānī** ben almam ʿayna / Ḫāk-i pāyün olur iken iki çeşmüme cilā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 3). [kühl-i şafāhānī,]*

kuḫl-i vücūd [1] *Varlık, beden sürmesi.*

Nice naẓar ḳılur idi bu ʿāleme Murād / Ger çekmeseydi çeşmine **kuḫl-i vücūdı** ḫāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 5). [kuḫl-i vücūdı, -ı]*

ḳul [46] *Allah tarafından yaratılmış olan insan.*

Raḥmetüñ deryāsına ḥadd ü kenār olmadı hiç / Ḳaṭresinden neşr ḳıl biz **ḳullara** yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 4). [ḳullara, -lar, -a]*

Ey kerīm ü ey Raḥīm ü ey ʿalīm ü ey ʿaṭūf / **Ḳullara** dā'im işüñ iḥsāndur yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 4). [ḳullara, -lar, -a]*

Bu Murādī **ḳuluñı** ḳul iken itdüñ sulṭān / Saña pes lāyıḳ olan yine budur sultānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 5). [ḳuluñı, -un, -ı]*

 Bu Murādī ḳuluñı **ḳul iken** itdüñ sulṭān / Saña pes lāyıḳ olan yine budur sultānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 5). [ḳul iken,]*

Ḳamu ʿālem saña **ḳuldur** Ḫudāyā / Kerīmā pādişāhā reh-nümāyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 1). [ḳuldur, -dur]*

ʿĀlem senüñ ḳapuñda **ḳuldur** / Senüñdür ḳabż u basṭ ifnā vü iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 3). [ḳuldur, -dur]*

Yā Rabbi Murādī **ḳuluñı** luṭfuña irgür / Çün sensin iki ʿāleme bürhān ile aḳvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 5). [ḳuluñı, -un, -ı]*

Bu Murādī **ḳuluña** iḥsān ḳıl / Ḳalbini eyle ʿışḳuña meʿvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 5). [ḳuluña, -un, -a]*

Ḳulum ḳapuña yüz sürüp gelmişem yā ġanī / Sana yaraşur ʿizzet-i salṭanat kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 120, Beyit 3). [ḳulum, -um]*

Ben Murādī **ḳuluña** eyle ʿināyetle naẓar / İki dünyāda felāḥ eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 5). [ḳuluña, -un, -a]*

Çünki sen rezzāḳsın cümle senüñdür kā'ināt / Yā ilahī eyleme **kullaruñı** muḥtāc u ac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 2). [kullaruñı, -lar, -un, -ı]*

Yā Rab Murādī **ḳuluñı** ʿışḳuñdan itme dūr / ʿUṣṣāḳa ʿışḳuñ oldı senüñ çün ġıdā-yı rūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 7). [ḳuluñı, -un, -ı]*

Ne ġam ġayrı ġamından çekmezüz bir laḥẓada bir ġam / **Ḳulına** luṭf idici bir yüce sulṭānumuz vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 4). [ḳulına, -ı, -(n)a]*

Ḳıl ʿināyetle naẓar ey pādişāh-ı ẕü'l-kemāl / Bu Murādī **ḳuluña** kim her zamān emrüñdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 5). [ḳuluña, -uñ, -a]*

ʿĀlemde bizi bilmedi kendözini bilmez / Mevlāsını **ḳul** bilmeye ḫıdmet idemezler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 4). [ḳul,]*

Şükr ol Ḫudāya kim dile rāz-ı nihān virür / **Ḳul** her ne kim murād ider andan hemān virür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 1). [ḳul,]*

Allāhı seven **ḳullar** Allāha senā eyler / Her demde rıżāsını isminde ricā eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 1). [ḳullar, -lar]*

Baḥr-ı tevḥīde giren kimsene pāyān bulımaz / **Ḳul** ki olmaya ṣadāḳatde o sulṭān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 1). [ḳul,]*

Murādī secdeden ḳaldurma başuñ laḥẓa her laḥẓa / Bilürsin kārı Mevlānuñ **ḳula** luṭf ü ʿatā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 5). [ḳula, -a]*

Semʿ-i cānı ḳıl küşāde müstemiʿ ol dā'imā / **Ḳullarına** gönderüp iʿlām-ı Ḳur'ān itdi Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 4). [ḳullarına, -lar, -ı, -na]*

Bu Murādī **ḳulınuñ** göñlini çün almaz ele / Ḥaşre dek eyleyiser āh ile feryād göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 5). [ḳulınuñ, -ı, -ñuñ]*

Refīk eyle bu **ḳullaruña** tevfīküñ meded yā Rab / Çü sensin ḳādir ü mennān senüñdür cümle-i ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 8). [ḳullaruña, -lar, -uñ, -a]*

Murādī **ḳuluna** yā Rab ʿināyet ḳıl hidāyet ḳıl / Muḳarreb ola ḳapuñda niteki İbrāhim Edhem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 14). [ḳuluna, -una]*

Geldüm cenābuña senüñ luṭfuñ umarven raḥmetüñ / Vardur **ḳuluna** re'fetüñ estaġfiru'llāh el-ʿaẓīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 940, Beyit 4). [ḳuluna, -uñ, -a]*

Başīret gözin ben **ḳuluñ** ḳıl küşāde müdām / Bile ʿilm ile ʿilmüñi dem-be-dem yā ʿalīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 4). [ḳuluñ, -uñ]*

Murādī **ḳuluñuñ** murādı hemān sendedür / Yine ḥikmetin sen bilürsin anuñ yā ḥakīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 5). [ḳuluñuñ, -uñ, -uñ]*

Murādī mūrdan kim bir **ḳuluñdur** aż'afü'l-maḫlūḳ / Müyesser ḳıl seni tesbīḥ ide her laḥẓa yā sübḥān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 5). [ḳuluñdur, -uñ, -dur]*

Eyle bu Murādī **ḳuluñı** luṭfuña maẓhar / Redd itme anı ey şeh-i ferḫunde-hümāyūn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 5). [ḳuluñı, -uñı]*

Cān ü başı ḳıl fidā evvel ḳadem / **Ḳul** odur kim ola sulṭān isteyen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 4). [ḳul,]*

Sensin iki cihānda **ḳullara** şāh / Eşhed'en lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1221, Beyit 3). [ḳullara, -lar, -a]*

Ser-firāzānı ḥaḳīḳatden işitdüm bir ḫaber / Her ne kim sulṭāndan gelse mübārekdür **ḳula** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 3). [ḳula, -a]*

Ḳıvam-ı 'izzetüñ buldum senüñ ḥüsn-i rıżāñ üzre / Rızāñı **ḳullaruñda** bulmışam ḥüsn ü ʿaṭāñ üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 1). [ḳullaruñda, -lar, -ın, -da]*

Gel Murādī **ḳuluñı** eyleme red eyle kerem / Ḳoyuben seni varup ġayre kime yalvara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 5). [ḳuluñı, -un, -ı]*

Ḳuluñ Murādī yā Rab 'işyān içinde ḳaldı / Raḥmet umup ḳatuña uş geldi yana yana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 5). [ḳuluñ, -uñ]*

Ya Rabbī Murādī **ḳuluñı** eyleme maḥrūm / Her yirde aña ḳıl meded ü 'avnüñi hem-rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 5). [ḳuluñı, -uñ, -ı]*

Murādīnüñ sözidür cümle maḳbūl / Ḳabūl eyler anı şāh u eger **ḳul** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 5). [ḳul,]*

Senüñ luṭfuñla fażluñ bī-nihāye / Ögüpdür **ḳullaruñ** maḫż-ı ʿaṭāya *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 37, Beyit 2). [ḳullaruñ, -lar, -uñ]*

Ḫudāyā yoḳdur iḥsānuña pāyān / ʿİnāyet eyle **ḳullaruña** her an *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 37, Beyit 3). [ḳullaruña, -lar, -uñ, -a]*

Muṭīʿüñdür senüñ mecmūʿ-ı eşyā / **Ḳuluñdur** cümleten iḥyā vü mevtā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 39, Beyit 2). [ḳuluñdur, -uñ, -dur]*

Murādī **ḳuluña** luṭf eyle yā Ḥaḳ / Ki sensin pādişāh-ı ferd-i muṭlaḳ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 5). [ḳuluña, -u, -n, -a]*

Durış aldamasun dünyā seni de / **Ḳul** oldur dā'imā Mevlāya gide *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 2). [ḳul,]*

Ḳuluñam pādişāhum saña geldüm / Ne iḥsān eyledüñse anı buldum *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 21). [ḳuluñam, -uñ, -am]*

II Aşık.

Düşdi göñlüm cemālüñe cānā / Naẓar eyle **ḳuluña** aḥyānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 1). [ḳuluña, -un, -a]*

Dimiş raḳīb yāre **ḳulunam** eli bağlu / Bend olsun aña yā Rab ağlal ile selāsil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 6). [ḳulunam, -unam]*

Vişālüñ āb-ı ḥayvānın bu hicr ile olan mürde / **Ḳuluña** eyleseñ şāhum ne vardur luṭf ile iḥsān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 4). [ḳuluña, -uñ, -a]*

Çün ben **ḳulın** nālān sever iki gözüm giryān sever / İşüm gücüm efġān sever olmaz mı efġānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 5). [ḳulın, -(ı)n]*

ḳul eylemek [1] *Kendine bağlamak, hükmü altına almak.*

Ḥamd ü minnet bu Murādī ḫalḳ idüp **ḳul eyledüñ** / Vahdetüñde ḫidmetin yegdür gerekmez milk ü cāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 5). [ḳul eyledüñ, -dü, -n]*

ḳulluġ [6] *Kul olma durumu, ubudiyet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳulluġın ider şol kim cān ile sever anı / Müstaġfir olur aña ol dem ki ḫaṭā eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 2). [ḳulluġın, -ın]*

ḳul itmek [1] *Emri altına almak, itaat ettirmek.*

Ger nefsi **ḳul idüp** özüñe çāger idesin / Gör imdi nice neşr idiser nūr-ı ḥikmetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1135, Beyit 4). [ḳul idüp, -üp]*

ḳulluḳ itmek [2] *Bağlılık göstermek, Allah'a karşı yükümlü olduğu görevlerini, ibâdetini yerine getirmek..*

ʿĀlemi terk eyle ey dil ḫıdmete bağla kemer / Pādişāha **ḳulluḳ idüp** ḳurbet eyle ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 2). [ḳulluḳ idüp, -üp]*

Saña seyr ü temāşādan olur mı fā'ide ḥāṣıl / Niçündür **ḳulluḳ itmezsin** sen ol dergāh-ı aʿlāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 3). [ḳulluḳ itmezsin, -mez, -sin]*

ḳul olmak [10] *Kul olmak; hükmüne girmek, bağlanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī ʿāḳibet endīş olup gözle tarīḳ / **Ḳul olanlar** ḥażret-i sulṭānadur fermān-ber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 5). [ḳul olanlar, -an, -lar]*

ḳul huva'llāhu eḥad [3] *"De ki: O Allah birdir." Anlamına gelen İhlas suresinin ilk ayeti.*

Ey Murādī kimse añlamaz bu sırruñ maʿnīsin / **Ḳul huva'llahu eḥad** men ḳāle maʿnā sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 5). [ḳul huva'llahu eḥad,]*

Çünki bi'smi'llāhi er-Raḥmān didi er-Raḥīm / **Ḳul hüve'llāhu eḥad** bu āyete bürhān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 4). [ḳul hüve'llāhu eḥad,]*

Ey cemālüñ āyetinden **ḳul huva'llāhu eḥad** / Zahir ü batındadur çünki ḳul huva'llāhu'ṣ-ṣamed *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 20, Beyit 1). [ḳul huva'llāhu eḥad,]*

ḳul huva'llāhu'l-ʿaẕīm [1] *De ki o Allah çok büyüktür.*

Çün berātum oḳudum yazmış **ḳul huva'llāhu'l-ʿaẕīm** / İsm-i Raḥmānı hüveydā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 2). [ḳul huva'llāhu'l-ʿaẕīm,]*

ḳul huva'llāhu'llezī ḳul lā-ilāhe illā hūda [1] *De ki "O Allah ki ondandan başka ilah yoktur. O Hay'dır, ondan başka ilah yoktur, ona dua edin.*

Ḳul huva'llāhu'llezī ḳul lā-ilāhe illā hūda hū / Müşkilüm ḥall eylemez kimse benüm illā ki hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 1). [ḳul huva'llāhu'llezī ḳul lā-ilāhe illā hūda, -da]*

ḳul huva'llāhu'ṣ-ṣamed [1] *De ki Allah, Samed'dir (her şey O'na muhtaçtır, daimdir, hiçbir şeye ihtiyacı olmayandır). İhlas suresi 1 ve 2. ayetlerinden iktibastır.*

Ey cemālüñ āyetinden ḳul huva'llāhu eḥad / Zahir ü batındadur çünki **ḳul huva'llāhu'ṣ-ṣamed** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 20, Beyit 1). [ḳul huva'llāhu'ṣ-ṣamed,]*

ḳul hüve'llāhü'llezī ḳul lā-ilāhe illā-eḥad [1] *De ki o Allah bir ondan başka ilah yoktur.*

Ḳul hüve'llāhü'llezī ḳul lā-ilāhe illā-eḥad / Ḳul hüve'r-Rabbü'llezī ḳul lā-ilāhe illā-ṣamed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 1). [ḳul hüve'llāhü'llezī ḳul lā-ilāhe illā-eḥad,]*

ḳul hüve'r-rabbü'llezī ḳul lā-ilāhe illā-ṣamed [1] *De ki o öyle bir Rab'dir ki her şey ona muhtaç o hiçbir şeye muhtaç değildir.*

Ḳul hüve'llāhü'llezī ḳul lā-ilāhe illā-eḥad / **Ḳul hüve'r-Rabbü'llezī ḳul lā-ilāhe illā-ṣamed** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 1). [ḳul hüve'r-rabbü'llezī ḳul lā-ilāhe illā-ṣamed,]*

ḳulnā ileyk ente's-selām minke's-selām fīke's-selām [1] *Biz, sen selamsın, selam sendendir, selam sendedir dedik.*

Oldı müsellem çün Murād teslīm idelden nefsini / **Ḳulnā ileyk ente's-selām minke's-selām fīke's-selām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 5). [ḳulnā ileyk ente's-selām minke's-selām fīke's-selām,]*

ḳulte iḳrā’ ʿabdüke fī-ḥikmetin min ḥükmike kāne ḥaṭṭāṭūn ḳadīrün māle levḥun bi’l-ḳalem [1] *Hikmetle oku dedin, senin hükmünle kulun muktedir bir yazıcı oldu levha kaleme meyletti.*

Ḳulte iḳrā’ ʿabdüke fī-ḥikmetin min ḥükmike / Kāne ḥaṭṭāṭūn ḳadīrün māle levḥun bi’l-ḳalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 5). [ḳulte iḳrā’ ʿabdüke fī-ḥikmetin min ḥükmike kāne ḥaṭṭāṭūn ḳadīrün māle levḥun bi’l-ḳalem,]*

> **ḳulaġ [4]** *Kulak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳulaġa çü geldi nidā-yı seḥer / ʿAcā’ib eserdür ġarā’ib ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 1). [ḳulaġa, -a]*

ḳulaġa almak [7] (Deyim) *Dinlemek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳavl-i Murādīyi ger **almayasın ḳulaġa** / Saña zehī ḫacālet sende zehī ḥamāḳat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 5). [ḳulaġa almayasın, -ma, -(y)a, -sın]*

ḳulaġa asmak [1] (Deyim) *Dikkate almak, önem vermek.*

Murādī gevherin **asan ḳulaġa** / Ümīdüm oldur olmaya o ḫüsrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 5). [ḳulaġa asan, -an]*

ḳulaġ-ı cānı açmak [1] *Can kulağını açmak; iyi dinlemek.*

Açġıl ḳulaġ-ı cānı gel tā kim saʿādet bulasın / Diñle Murādī sözlerin güftārıdur sābıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 5). [ḳulaġ-ı cānı açġıl, -gıl]*

ḳulaġı ḳāline ṭutmak [1] *Sözü kulağına tutmak. II Dikkatli dinlemek.*

Milk-i ebeddedür vücūd ile vücūda gel sücūd / Secde durur çü aṣl-ı cūd **ṭut** bu **ḳulaġı ḳāline** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 2). [ḳulaġı ḳāline ṭut,]*

ḳulaġ ṭutmak [2] (Deyim) *Kulak vermek, dikkatle dinlemek.*

Çün ezelden **ṭutdı** cānum ḳavl-i cānāna **ḳulaġ** / Pes semāʿ idüp sürūrından ṭolandı ṣol u ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 1). [ḳulaġ ṭutdı, -dı]*

Edeb ü ʿaḳlı ḳomaġıl elden / **Ṭut ḳulaġuñ** bu ḳavledür raʿnā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 29, Beyit 3). [ḳulaġuñ ṭut,]*

ḳulaġuna girmek [1] (Deyim) *Söylenilen sözlere önem vermek, söylenenleri anlamak, benimsemek.*

Diñler iseñ eger bu Murāduñ naṣīḥatın / **Girmez** ise **ḳulaġuna** andan ne fā’ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1369, Beyit 5). [ḳulaġuna girmez, -mez]*

ḳulaġuñ küşāde ḳılmak [1] *Kulağını açmak. II Dikkatle dinlemek.*

Ḳulaġuñ ḳıl küşāde ister iseñ olasın āgāh / Vücūduñ eyle ifnā tā ẓuhūr eyleye sırru’llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 1). [ḳulaġuñ küşāde ḳıl,]*

ḳulaġ urmak [10] (Deyim) *Kulak vermek, dinlemek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Hiç meḳābirden yaña varduñ mı **urduñ** mı **ḳulaġ** / Āh idüp dest-i ecelden derdnāk olmış yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 3). [ḳulaġ urduñ, -du, -n]*

ḳulaḫ açmak [1] *Kulak açmak. II Dikkatle dinlemek.*

Ḫālıḳı oldı müsebbiḥ her ne kim var kā’ināt / **Aç ḳulaḫ** olma aṣem bu mümkināt aṣvātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 4). [ḳulaḫ aç,]*

> **ḳulaġuz [2]** *Kılavuz; herhangi bir alanda ve konuda bilgi veren, yol yöntem gösteren kitap vb.*

Yola **ḳulaġuz** olmayıcañ yürime ṣaḳın / Rāhuñ ḫatarlarını yine reh-nümā bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 462, Beyit 4). [ḳulaġuz,]*

Her kişinüñ ardına düşüp uyup gitme ṣaḳın / Hiç **ḳulaġuzluk** ṣaḳın sen ummaġıl güm-rāhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 4). [ḳulaġuzluk, -luk]*

> **ḳul ḳul [1]** *Sürahinin çıkardığı ses ve "söyle söyle" anlamları tevriyeli.*

ʿUṣṣāḳa ṣıfāhān ile ʿuzzālı nevā ḳıl / Ey muṭrib-i ḫôş-naġme-serā ṭurmaya **ḳulḳul** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 3). [ḳulḳul,]*

> **ḳullab [1]** *Çengel, kanca. II Sevgilinin kıvrılıp kancaya benzeyen saç uçları.*

Saṭḥ-ı buyūt-ı ḳaṣr-ı dil ‘arṣa berāberdür didüm / Bir kaʿbe-i maḳṣūddur eyle recā **ḳullābda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 4). [ḳullābda, -da]*

ḳullāb-ı ʿışḳ [1] *Aşk çengeli, kancası.*

Ḳullāb-ı ʿışḳūñ ṭaḳılalı boynuma ey dilrübā / Cümle cihān ü cāndan bī-gāneyem ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 3). [ḳullāb-ı ʿışḳūñ, -un]*

> **ḳullanmak [1]** *Kullanmak. II Davranmak.*

Lā-yezālīdür maḥabbet līk bilmem n’eyledi / Ṭarz-ı āḫer **ḳullanur** fehm olmaya tā yārden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 2). [ḳullanur, -ur]*

> **ḳulūb [9]** *Kalpler. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sebāt-ı ʿömr olurdı ger sebāt olsa **ḳulūb** üzre / Ne ḳalb oldı bu ḳālıblar ʿacebdür ḥikmet-i kübrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 4). [ḳulūb,]*

> **ḳulzüm-i ḥayret [1]** *Hayret denizi.*

Ḳulzüm-i ḥayretde her eşyā ḳılupdur ġavṭalar / ʿĀḳilüñ fehmindedür fehm-i ʿayān-ı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 2). [ḳulzüm-i ḥayretde, -de]*

ḳulzüm-i vaḥdet [1] *Vahdet denizi; Allah’a yakın olma hali.*

Ḳulzüm-i vaḥdetde dil fülki egerçi seyr ider / Vāhidiyyet bezmine varduḳda girdāb oldı ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 3). [ḳulzüm-i vaḥdetde, -de]*

ḳum fe-enẕir [4] *Kalk uyar!", Kur'ân-ı Kerîm, Müddessir (74)/2. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳum fe-enẕir ḳavlini ḳavlinden iẕʿān eylemiş / Anuñ içün rütbe vü faẕl ile sulṭān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 1). [ḳum fe-enẕir,]*

ḳumlar ṣaġışı [1] *Kumlar sayısı. II Çok fazla.*

Ḳumlar ṣaġışı şīşe-i dīdemden aḳdı yaş / Raḥm itmedüñ didüm didi kim varsa ġanī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 3). [ḳumlar ṣaġışı,]*

Ḳur'ān [2] *Allah tarafından Hz. Muhammed'e vahyedilen kutsal kitap.*

Sırr-ı maʿnādan Murādī ister iseñ ger ḫaber / Gel enīsüñ hem celīsüñ dā'imā **Ḳur'ān** ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 5). [ḳur'ān,]*

Eger ümmü'l-kitāb içre bilürseñ maʿnā-yı iḫlāṣ / Eger ḥıfẓ-ı ʿulūm itdüñse gel **Ḳur'ānı** göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 3). [ḳur'ānı,]*

ḳur'ānun mecīdün [1] *Şanlı Kuran'a and olsun (50/Kaf 1, 85/Buruc 21).*

Pes didi aña "Ḳāf" daḫı **"Ḳur'ānun mecīdün"** / "Ve'n-Necm"den didiler āyet-i kübrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 3). ["ḳur'ānun mecīdün",]*

ḳurb [2] *Yakınlık.*

Ḳurbete oldı mübeddel buʿdumuz ḥamdüm aña / Oldı aḳreb **ḳurb** ile ḳurbetde aḳrebdür karīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 2). [ḳurb,]*

Cānuñı farḳ eyleme cānāndan / **Ḳurb** ile mümtāz ol ebrārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 4). [ḳurb,]*

ḳurb-ı vaḥdet [1] *Vahdete yakınlık; Allah'a yakın olmak.*

Bu Murādī **ḳurb-ı vaḥdetden** diler aṣl-ı şühūd / Vāḥid-i vaḥdet nedür fehm eylegil bu kārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 5). [ḳurb-ı vaḥdetden, -den]*

ḳurb-ı viṣāl [1] *Kavuşma anının yakın olması.*

Taḳayyüddeyem bu maḥabbet kemālinde ben / Velīkin hemīn izdiyād oldı **ḳurb-ı viṣāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 4). [ḳurb-ı viṣāl,]*

ḳurb-ı yār [2] *Sevgiliye yakın olmak.*

Ey Murādī **ḳurb-ı yāre** meslek isterdüm hemān / Ḥamdü li'llāh añladum sūz u güdāz ehlindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 5). [ḳurb-ı yāre, -e]*

Rāḥat-ı dil dileyen ʿāleme rāḥat gözedür / **Ḳurb-ı yāri** dileyen dilde sadāḳat gözedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 1). [ḳurb-ı yāri, -i]*

ḳurbān [6] *Allah rızası için kesilen büyük ve küçükbaş hayvanlar II Sevgili yolunda kendini feda etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Derd-i ʿışḳuñ çekmeyenler bilmedi dermān nedür / Saña **ḳurbān** olmayanlar bilmedi **ḳurbān** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 1). [ḳurbān,]*

ḳurbān itmek [2] *Bir kimse veya şeyi bir uğurda feda etmek.*

Cānı cānāna fidā ḳılmaġa niʿmet bilüben / **İde ḳurbān** yolına şükr ide her dem bu deme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 2). [ḳurbān ide, -e]*

İderven cānumı **ḳurbān** şeksiz / Anuñ yañaġı üstindeki ḫāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 3). [ḳurbān iderven, -er, -ven]*

ḳurbān olmak [8] *Bir kimse ya da bir şey için kendini feda etmek, canından vazgeçmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Derd-i ʿışḳuñ çekmeyenler bilmedi dermān nedür / Saña **ḳurbān olmayanlar** bilmedi ḳurbān nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 1). [ḳurbān olmayanlar, -ma, -(y)an, -lar]*

ḳurbān virmek [1] *Canını kurban etmek, feda etmek, ölmek.*

Ne deñlü yolına anuñ **virürsem** cānumı **ḳurbān** / Anuñ yolına bu saʿyüm benüm cümle hebā ancak *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 4). [ḳurbān virürsem, -ür, -se, -m]*

ḳurbet [8] *Yakınlık; kulla Hakk'ın arasında araçların bulunmaması. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳurbete oldı mübeddel buʿdumuz ḥamdüm aña / Oldı aḳreb ḳurb ile **ḳurbetde** aḳrebdür karīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 2). [ḳurbetde, -de]*

ḳurbet eylemek [1] *Yakın eylemek.*

Cān atdı çü cānānesine buldı ḫayātı / İḳdām ile pes ḥāṣılını **eyledi ḳurbet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 3). [ḳurbet eyledi, -di]*

ḳurbet-i rāh [1] *Yakın yol. II Allah'a ulaşmanın yakın yolu.*

Murād-ı Ḥaḳ ne durur ey Murād añla yine / Murādıdur yine merdānelik ki **ḳurbet-i rāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 5). [ḳurbet-i rāh,]*

ḳurbiyyet [3] *Yakınlık.*

Ey maḳām-ı vuṣlata vāṣıl bilen öz nefsini / Ḥadd ü pāyān olımaz buʿd ile **ḳurbiyyet** ıraḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 2). [ḳurbiyyet,]*

Didi kim oldı mü'ebbed saña bu **ḳurbiyyet** / Aldı emrini bu vech ile berāt eyledi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 2). [ḳurbiyyet,]*

Şimdi **ḳurbiyyete** lāzım olanı eyleyelüm / Ey Murādī göreyin rāy u mekānum şimdi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 5). [ḳurbiyyete, -e]*

ḳurbiyyet olmak [1] *Yakınlık olması, yakınlaşmak.*

Zā'ir-i kūy-ı ḥabīb **oldı ḳurbiyyet** / Ceẕbe-i 'ışḳ-ı cemīl-i müte'āl istedi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 2). [ḳurbiyyet oldı, -dı]*

ḳurbühü maḫżu murādin ve-limen cā'e beşīr [1] *Müjdeleyici olarak gelenin yegāne isteği onun yakınlığıdır.*

Ḳurbühü maḫżu murādin ve-limen cā'e beşīr / Kāne min-nūru murādin ṭamā'et arż u semā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 124, Beyit 5). [ḳurbühü maḫżu murādin ve-limen cā'e beşīr,]*

ḳurı / kuru ġavġā [4] (Deyim) *Boş, faydasız münakaşa. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳuru ġavġāsını arduña atġıl sen bu dünyānuñ / Ḳamu māl ile cāhuñ ḳalmayısar saña bellü bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 3). [ḳuru ġavġāsını, -sı, -(n)ı]*

ḳurılmak / kurulmak [5] *Kurulmak, hazırlanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ber-ḳarār üzre **ḳurılmadı** çü rükn-i ʿālem / Nice erkān gözedürsin görüben ey millet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 2). [ḳurılmadı, -ma, -dı]*

ḳurmak [11] *Hazırlamak, tertip etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İki ʿālemdür **ḳurıldı** biri ʿālī biri pest / Kendü ʿilminden bilür ʿilmini yine müntehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 4). [ḳurıldı, -(ı)l, -dı]*

ḳurş-ı güneş [1] *Güneş yuvarlağı, dairesi.*

Şāḫ-sārından çü ṭūbānuñ gelür bir ṭayr-ı ḫôş / Şöyle tāb urur cihāna maḥv olur **ḳurş-ı güneş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 1). [ḳurş-ı güneş,]*

ḳurş-ı şems [1] *Güneşin uzaktan düz görünen yüzü.*

Ḳurş-ı şemsüñ tābına tāb-ı cemālüñ tābdur / Līk ḥüsnüñden eser tābun gibi nāyābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 1). [ḳurş-ı şemsüñ, -ün]*

ḳurtarmak [15] *İçinde bulunduğu güç durumu üzerinden kaldırmak, o halden arındırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳurtar beni iki ciheti eyle bir hemān / Bir yaña gözlerüm ola olmaya her yaña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 2). [ḳurtar,]*

ḳurtılmak [9] *Tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak; istenmeyen, sıkıntı veren, hoşlanılmayan bir kimseden, bir yerden, bir durumdan uzaklaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cā-be-cā nūr-ı hüdādur görinen her laḫẕada / Her kimüñ başında lāmiʿ **ḳurtulupdur** ʿan-ʿaẕāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 4). [ḳurtulupdur, -up, -dur]*

ḳuru [1] *Kuru. II Beyhude, boş, faydasız, gereksiz, değersiz.*

Tecessüs ḳılma ġayrıdan çeküben bir **ḳuru** zaḥmet / Murādī her ne kim var ise bilgil sendedür sende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 6). [ḳuru,]*

ḳusūr [5] *Eksik, noksan; kusur. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün işittüm bu nidāyı kesb idüp nice feraḥ / Ḳalmadı aṣlā **ḳusūrum** eyledüm ḥamd ü senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 4). [ḳusūrum, -um]*

ḳuṣūr u ḫūr olmak [1] *Saraylar ve ahu gözlüler ile beraber olmak.*

Ṭās-bāz u sāḫir olmışdur felek aldanmaġıl / Sevmegil dünyāyı cāyuñ tā **ḳuṣūr u ḫūr ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 2). [ḳuṣūr u ḫūr ola, -a]*

ḳuṣūr-ı cennet [1] *Cennet kasırları, köşkleri.*

Ḳuṣūr-ı cennetin gördüm göñül mā'il degül līkin / Cenābuñ ister ol yārüñ dutar başda bu sevdāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 3). [ḳuṣūr-ı cennetin, -in]*

ḳuṣvā [1] *Nihayet, son, erişilecek son nokta.*

Ġayeti **ḳuṣvā** gözetdüm añladum kārum nedür / Ben murādum maṭlabında bulmışam ġāyet murād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 3). [ḳuṣvā,]*

kuṣādmak [1] *Kuşatmak; çevresini sarmak, çember içine almak.*

Ḳuṣadupdur her ṣafı ṣaffında yetmiş biñ ṣufūf / Birbirine beñzemez eşkāli bil ey muʿteber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 4). [ḳuṣadupdur, -up, -dur]*

ḳuṣañmak [1] *Kuşanmak, giyinmek.*

İşit kelām-ı Murādī ziyān ḳılmayasın / **Ḳuṣan** miyānuña muḥkem maḥabbetin kemerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 5). [ḳuṣan,]*

ḳuş dilin [1] *Kuşların ötüşü. II Vahdet sırrının anlatıldığı mânâ dili.*

Ey Murādī maʿrifet dükkānın açduḳ şöyle kim / **Ḳuş dilin** söyletmez olduḳ ḫvāce-i ʿAṭṭāra biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 5). [ḳuş dilin, -n]*

kūşe [3] *Köşe. II Yer.*

Yayıldı cümle cihān içre çün ṣadā-yı edeb / İḥāṭa ḳıldı ḳamu **kūşeyi** nidā-yı edeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 1). [kūşeyi, -(y)i]*

Kesreti anuñ içün tārik olup redd itdüm / Añladum ẕevḳini her **kūşede** bir tenhānuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 738, Beyit 3). [kūşede, -de]*

Çü geldüm ʿāleme seyr eyleyüp gezdüm her ārāyı / Ne cā ḳaldı ne **kūşe** görmişem her kūşe vü cāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 1). [kūşe,]*

kūşe-i ʿarş [1] *Göğün en üst katının köşesi.*

Cāy eyledüm çü **kūşe-i ʿarş** üzre ben gedā / Uçurmayınca bālümi ben bālı bilmedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 3). [kūşe-i ʿarş,]*

kūşe-i çeşm [1] *Göz ucuyla bakış.*

Kūşe-i çeşme gelürse şafaḳ-ı rūz-ı viṣāl / Leyl-i edʿac ḳoyu virmez göze ḫālüñ perde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 2). [kūşe-i çeşme, -e]*

kūşe-i tenha [1] *Yalnızlık köşesi.*

Velīkin dil murād itmez diler bir **kūşe-i tenhā** / Semā vü arżuñ ʿırżınca egerçi cāy-ı cennetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 4). [kūşe-i tenhā,]*

kūşe-i vaḥdet [1] *Vahdet köşesi. II Allah'a yakın olma hali.*

Kūşe-i vaḥdet bu cāna ravża-i rıḍvāndur / Günc-i ʿuzlet baña olmışdur ḥabībüm bāġ u rāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 3). [kūşe-i vaḥdet,]*

kūşe vü cāy [1] *Köşe ve yer. II Dünyaya âit her yer, şey.*

Çü geldüm ʿāleme seyr eyleyüp gezdüm her ārāyı / Ne cā ḳaldı ne kūşe görmişem her **kūşe vü cāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 1). [kūşe vü cāyı, -ı]*

kûtâh [1] *Kısa.*

Munfaʿil olmazam ben eşyādan / Yed-i ġam dāmenümdedür **kutāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 3). [kütāh,]*

kutāh olmak [1] *Kısa olmak.*

Saña me'vā yiter me'vā yüri ṭaʿn eyleme zāhid / Bize iki cihāndan dāmeni **kütāh olan** gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 4). [kütāh olan, -an]*

ḳuṭb [2] *Manevi mertebelerin en yükseğinde bulunan kimse.*

Dünyā ṭolu ṭalebde her nice olsa eṣvāt / Ġavs oldı çünki ġavvāṣ **ḳuṭb** oldı aña ṭālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 4). [ḳuṭb,]*

Ferd-i vāḥid oldı dutmaz ān-ı vāḥidde ḳarār / Niʿmeti ḫ∨ānına çekdi **ḳutb** ile efrādını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 4). [ḳutb,]*

ḳuṭb-ı aḳṭāb [1] *Yücelerin yücesi.*

Umenāyuz nuḳebāyuz budelāyuz nücebā / **Ḳuṭb-ı aḳṭāba** ṣorarsañ yine ġavs oldı ḫiṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 3). [ḳuṭb-ı aḳṭāba, -a]*

ḳuṭbu'l-aḳṭāb [2] *İnsanların doğru yolu bulmalarına vâsıta kılınan ulu kişilerden, madde âlemindeki olaylarla ilgili olanı.*

Kaʿbe beyt ismin edā itmekdedür ṭarz-ı ʿaceb / Ey muṣallī **ḳutbü'l-aḳṭāb** ile ṣor efrāda farż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 4). [ḳutbü'l-aḳṭāb,]*

Ey Murādī bu rumūzın kim ki şerḥin eyleye / **Ḳutbü'l-aḳṭab** ol durur ṭut dāmenini bī-gümān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 5). [ḳutbü'l-aḳṭab,]*

ḳutlu [5] *Uğurlu, hayırlı, mübarek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Seḥerüm ḫayr idüben eyle mesāmı pür-nūr / Dem-bedem **ḳutlu** ṣabāḥ eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 2). [ḳutlu,]*

ḳūtu'l-ḳulūb [1] *Kalplerin gıdası.*

Perdesinde böyle dür keşf olsa nic'olurdı kār / Ḫôş ʿaceb ḥesnā imiş bi'llāhi ol **ḳūtü'l-ḳulūb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 3). [ḳūtü'l-ḳulūb,]*

ḳuʿūd [1] *Oturma, oturuş.*

Ṣuʿūdı ile **ḳuʿūdın** bir itdi ānīde / Nidā idüp oḳudı didi Fāliḳu'l-ışbāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 3). [ḳuʿūdın, -ın]*

ḳuʿūd eylemek [1] *Oturmak.*

Rabbi enzilnī duʿāsıyla duʿāsın isteyen / Āyetin münzelde buldı **eyledi** ol dem **ḳuʿūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 4). [ḳuʿūd eyledi, -di]*

ḳuvvet [8] *Güç, takat, kuvvet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫayrümüz ḫayr idelüm ḫayr ile aḥvāle ḫaber / Virelüm ḳavl ile **ḳuvvete** bugün ḥāle ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 1). [ḳuvvete, -e]*

ḳuvvet eylemek [1] *Kuvvet vermek, güçlendirmek.*

Dā'im yüri gözle Ḥaḳ rıżāsın / Muḥkemce bu işde eyle ḳuvvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 6). [ḳuvvet eyle,]*

ḳuvvet ü saṭvet [1] *Güç, kuvvet.*

Senüñdür **ḳuvvet ü saṭvet** senüñdür ʿizzet u nuṣret / ʿIyānsın cümleye şāhā velīkin bī-ʿayānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 3). [ḳuvvet ü saṭvet,]*

ḳuvvet-i cān [1] *Ruhun kuvveti.*

Murādī bu suḫanuñ **ḳuvvet-i cāndur** el-ḥaḳ / İder demi ile vīrāne dilleri ābād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 5). [ḳuvvet-i cāndur, -dur]*

ḳuvvet-i ḥavl-ı ḫudā-yı lā-yezāl [1] *Ezelî olan Allah'ın gücü.*

Ḳuvvet-i ḥavl-ı Ḫudā-yı lā-yezāl ile yine / Bu Murādī ḳavlini gör nice aʿlā söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 5). [ḳuvvet-i ḥavl-ı ḫudā-yı lā-yezāl,]*

ḳuvvet-i muṭlaḳ [1] *Varlığı kesin olan güç. II Allah.*

Ḳuvvet-i muṭlaḳdadur her āşkāre vü nihān / Ḳuvveti çün sendedür hem luṭfıdur saña ḳarīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 3). [ḳuvvet-i muṭlaḳdadur, -da, -dur]*

kūy [18] *Köy, mahalle. II Sevgilinin mahallesi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kūyuñuñ leẕẕetin bulaldan dil / Eyler oldı cinândan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 2). [kūyuñuñ, -un, -un]*

kūy-ı cānān [1] *Sevgilinin mekanı, bulunduğu yer.*

Vücūduñ reh-güẕārında eger var ise yol cāna / Ḥabībüm **kūy-ı cānāna** ki ol menzil ferāġatdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 2). [kūy-ı cānāna, -a]*

kūy-ı ḥabīb [3] *Sevgilinin mahallesi.*

Gerekmez bil ki baña gülşen-i bāġuñ temāşāsı / Benüm **kūy-ı ḥabībümde** ʿaceb aʿlā ṭaraġum var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 3). [kūy-ı ḥabībümde, -üm, -de]*

Faḫruma faḫr içün dil-i gūyā senā yiter / **Kūy-ı ḥabībe** ṣavḳ-ı göñül reh-nümā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 1). [kūy-ı ḥabībe, -e]*

Ḥarīm-i Kaʿbe-i ʿulyā mı ṣanduñ ḫāk ile ḫıştı / Bu gün **kūy-ı ḥabībi** ḳıl tavāf ol ḥācī-i çālāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 4). [kūy-ı ḥabībi, -i]*

kūy-ı nigār [1] *Sevgilinin köyü.*

Ṣabā **kūy-ı nigāra** ger geçerseñ / Neler çekdügümüz söyle o yāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 3). [kūy-ı nigāra, -a]*

kūy-ı ser [1] *Baş köy, yerlerin başı.*

Şāriḥ-i ʿilm-i eḥadsın şerʿdür ʿarş-ı ʿaẕīm / Ḥāricüñ **kūy-ı seri** bil dest-i çevgānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 3). [kūy-ı seri, -i]*

kūy-ı şühūd [1] *Vücut bulma, var olma yeri.*

Çün ḫulūṣiyyet ile geldi ele **kūy-ı şühūd** / Ben şehādet iderem kim ola aʿla muḫliṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 4). [kūy-ı şühūd,]*

kūy-ı yār [3] *Sevgilinin semti.*

Deryā-yı ḥayret üzre fülk-i göñül şināver / Varmaġa **kūy-ı yāre** bir ara var mı yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 2). [kūy-ı yāre, -e]*

Ey Murādī **kūy-ı yāri** ḳılma terk / Ger müyesser ola dir iseñ viṣāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 7). [kūy-ı yāri, -i]* Ey ṣabā ger **kūy-ı yāre** eyler iseñ sen güẕer / Būy-ı zülfini getür ben ʿāşıḳ-ı nālān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 6). [kūy-ı yāre, -e]*

Olalıdan menzilümüz **kūy-ı yār** / İstemezüz cenneti hem gül-şeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1565, Beyit 3). [kūy-ı yār,]*

ḳuyı ḳazan cāhında ola (atasözü) **[2]** *Kuyu kazan kazdığı yerde olur. II Kötülük eden ettiği kötülüğü bulur.*

Ḳazmagıl cāhı ṣaḳın ġayrılaruñ düşmesi çün / Bu meseldür **ḳuyı ḳazan yine cāhında ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 4). [ḳuyı ḳazan cāhında ola, -a]*

Ḳazmaġıl cāhı ṣaḳın ġayrılaruñ düşmesi çün / Bu meseldür **ḳuyı ḳazan yine cāhında ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 4). [ḳuyı ḳazan cāhında ola, -a]*

kuyruk [3] *Kuyruk.*

Nedür ol kim żaʿīf-i hāra beñzer / Var anuñ **ḳuyruġı** ṣan māra beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 1). [ḳuyruġı, -ı]*

Ḳaçan fānī ola **ḳuyruḳ** otından / Biter bir daḫı rengi ḳara beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 3). [ḳuyruḳ,]*

O **ḳuyruḳdan** olur ḥāṣıl ʿacā'ib / ʿAcā'ibdür ġarā'ib kāra beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 4). [ḳuyruḳdan, -dan]*

kübrā [3] *Pek büyük, en büyük.*

Yaluñuzdur baña vāḥid ʿazīmümdür baña **kübrā** / Semīʿümdür sözüm sāmiʿ rahīmümdür baña müşfiḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). [kübrā,]*

ʿĀlem-i aṣġarı **kübrāda** gören ʿayn-ı yaḳīn / Bu fenā ʿālem içün ḳor mı yire cāy-ı sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 2). [kübrāda, -da]*

Ṭaġılup cem'iyyet olındı zamāna va'deler / Cem' olup mī'ādda ṣuġrāyile **kübrā** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 4). [kübrā,]*

kübrā olmak [1] *Büyük olmak, büyük olan şey.*

Ey Murādī ḳıl tevekkül Ḥażret-i Mevlāya sen / Çün anuñ emrindedür **kübrā olan** suġrā olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 5). [kübrā olan, -an]*

küdüret [2] *Bulanıklık. II Gam, tasa.*

Delīl-i enbiyā vü evliyādur / Muṣaffādur **küdüret** andan ebʿad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 4). [küdüret,]*

Küdüret gösterüp ʿālemde her dem / Velī bāṭında ey dil aṣfiyāyuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 605, Beyit 4). [küdüret,]*

küdüret maḥv-ı itmek [1] *Kederleri yok etmek.*

Müşāhidsin ruḥ-ı dil-dārı mir'āt-ı żamīrüñde / **İdüp maḥv-ı küdüret** ger ola her dem ṣafā ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 2). [küdüret maḥv-ı idüp, -üp]*

külah-ı edhem [1] *Hz. Edhem'in tacı.*

'Āḳil iseñ yüri her milleti bir ḥikmet ṭut / Ṣanma devlet bulınur her **külah-ı Edhemde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 4). [külah-ı edhemde, -de]*

külāh-ı ḫusrevān [2] *Hükümdarlık tacı.*

Gedā-yı kūyına yārüñ gedā olmaġ içün her dem / İki dünyāda urmışuz **külāh-ı ḫusrevān** terkin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 2). [külāh-ı ḫusrevān,]*

Süleymān olmadın kūyında mūr olduġumuz yegdür / Anuñ çün ḳılmışuz **külāh-ı ḫusrevān** terkin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 3). [külāh-ı ḫusrevān,]*

külbe-i aḥzān [1] *Hüzünler kulübesi; Hz. Ya'kub'un oğlu Yûsuf'tan ayrı düştükten sonra hayatını üzüntü içinde geçirdiği ev.*

Ṭolaşuben ʿālemi tā şarḳ u ġarb / **Külbe-i aḥzānumı** gördüñ mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 3). [külbe-i aḥzānumı, -um, -ı]*

külli [15] *Bir şeyin tamâmı, bütünü, hepsi, bütün, tamam. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cām-ı ʿışḳuñ cürʿasından eyleyen bir ḳaṭre nūş / Kendüzin **küllī** fenā eyler bulur dā'im beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 3). [küllī,]*

küllī-i beyan [1] *Bütün açıklamalar, ifadeler.*

Münderic oldı gelüp cemʿinde **küllī-i beyān** / Ol beyānından beyān oldı gelüp cümle ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1031, Beyit 2). [küllī-i beyān,]*

külli mūsā nāled ez-her-ṭarf-ı ṭūr [1] *Tur'un her tarafından tamamen Musa inliyor.*

Men ne kerdem ān süḫan ke'l-hū / **Külli Mūsā nāled ez-her-ṭarf-ı ṭūr** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 10). [külli mūsā nāled ez-her-ṭarf-ı ṭūr,]*

küllī ne var [1] *Bütün ne varsa, hepsi.*

Mündericdür mündericdür sende ażvā münderic / Sendedür **küllī ne var** cümle temāşā münderic *(Murâdî Dîvânı, Gazel 220, Beyit 2). [küllī ne var,]*

küll-i şey' [7] *Her şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey kemālüñde **külli şey** mevcūd / Cümle ʿābid saña ve sen maʿbūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 271, Beyit 1). [külli şey,]*

külli şey'in hālikün [1] *"Her şey helâk olucudur." Kasas Sûresi 88. Ayet.*

Külli şey'in hālikün sırrın bilüp ser virmişüz / Anuñ içün bilmişüzdür nicedür bāzār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 4). [külli şey'in hālikün,]*

külliyā [2] *Hepsi, tamamı,bütün.*

Naẓar ḳıl ḫāk-ı bī-ḳadram ümīdüm sensin ey Ḥannān / Vücūdum **külliyā** maḥv oldı ḳaldum cümleten tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 4). [külliyā,]*

Buldı çün intihā bu dil eyledi yine ibtidā / Münderic oldı **külliyā** maʿnāyı eyledi peyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 4). [külliyā,]*

külliyat [1] *Bütün.*

Sen senden cüdā eyle eger ister iseñ dā'im / Bu **külliyāt** ü cüz'iyyātdan olmaġa begüm āgāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 2). [külliyāt,]*

külliyen [1] *Büsbütün, çok olmak üzere.*

Şöyle ḳalmışdur taḥayyürde Murādī kim şehā / **Külliyen** maḥv oldı cān ü ten hemān varsın Ḫudā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 9). [külliyen,]*

külliyet [1] *Umûmîlik, bütünlük.*

Külliyet irişdi ʿaḳla çün kim / Pes oldı ḥabīb-i ʿālem-ārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 3). [külliyet,]*

Gel temennā eyle **külliyet** geçüp bāb-ı düden / Sāḥa-i ʿizzetde tā kim vireler saña maḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 4). [külliyet,]*

küllü mā cā'e [1] *Bütün ne gelirse, gelen her şey.*

Sendedür her ne dilerseñ sendedür bil sendedür / **Küllü mā cā'e** hep hüveydā sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 4). [küllü mā cā'e,]*

küllü mā-cā'e yeci'ü [1] *Gelmeyenlerin hepsi gelir.*

Ey Murādī her ne kim var **küllü mā-cā'e yeci'ü** / Sendedür v'allāhi cümle sendedür hep sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 5). [küllü mā-cā'e yeci'ü,]*

küllü men min ḥıfẓıhi [1] *Her şey onun muhafazasındadır.*

"Küllü men min ḥıfẓıhi" sırruñ fühūmın bilmeyen / Ḥak durur her dem oḳursam nām ile ʿāşıḳ aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 3). ["küllü men min ḥıfẓıhi",]*

küllü mende [1] *"Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır."(Rahman suresi, 26. ayet).*

Refʿ-i ḥicāb içün ne teḳāżā ider göñül / Çün kibriyāsıdur oḳuyan **Küllü mende** fān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 2). [küllü mende, -de]*

küllü nefs ẕā'iḳa mevti [1] *"Her can ölümü tadacaktır. Sonunda bize döndürüleceksiniz." (Kur'an-ı Kerim, Ankebut 29/57).*

Küllü nefs oldı çü **mevti ẕā'iḳa** / Pes niçün ḳavlinde olmaz şādıḳa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 1). [küllü nefs ẕā'iḳa mevti,]*

küllü şey maṣrūf [1] *Sarf edilen her şey.*

Vücūdum pertevinden çün ene'l-Ḥaḳ lafẓı ẓāhirdür / Anuñ çün **Küllü şey maṣrūf** olup ḳadrümde bāhirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 1). [küllü şey maṣrūf,]*

kül olmak [2] *Yanmak, kül olmak. II Aşk.*

Yā Rab ne āteşdür irdi cāna / **Kül oldı** bu cānum yana yana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 1). [kül oldı, -dı]*

II Ayrılık ateşi.

Bir dem yüzine gül bu Murādīnüñ eyā gül / Hicr āteşine nice yanup **ola** tenüm **kül** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 7). [kül ola, -a]*

kün [7] *"Ol" mânasında Allah'ın emri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Keyfenüñ emrinde bī-keyf oldı çün sırr-ı Ḫudā / Emrini "kün" ḳıldı **künden** oldı pes nūr-ı hüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 1). [künden, -den]*

kün ʿaleyke kāmilen testetir ʿanke'l-vaḳār [1] *Sen kāmil ol vakar sende gizlensin.*

Ekmeliyetden murād olmaz velī kāmil özi / **Kün ʿaleyke kāmilen testetir ʿanke'l-vaḳār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 4). [kün ʿaleyke kāmilen testetir ʿanke'l-vaḳār,]*

kün fekān [5] *Ol der, olur: "(O) göklerin ve yerin eşsiz yaratıcısıdır. Bir şeyi dilediğinde ona sadece "Ol" der, o da hemen oluverir." Bakara 2/17. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ferd-i muṭlaḳ vāḥidüñ nūrında çün mestūrdur / **Kün fekān** emrin ḳılan cārī hemān ol nūrdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 1). [kün fekān,]*

kün merā mağfiret bi-ḥaḳḳın nebi [1] *Peygamber hakkı için beni bağışla.*

Rabbenā Rabbenā ve yā Rabbī / **Kün merā mağfiret bi-ḥaḳḳın nebī** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 16, Beyit 1). [kün merā mağfiret bi-ḥaḳḳın nebī,]*

künc-i dil [1] *Gönül köşesi.*

ʿĀlem-i ʿulyādadur añla vücūda muʿteber / Maḫzen-i esrār olaldan **künc-i dil** kāşānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 2). [günc-i dil,]*

künc-i dücā [3] *Karanlık köşe.*

Rāh-ı vüṣūla encüm oldı hüdā-yı hādī / **Künc-i dücāda** sākin teşḫīṣ ider mi evḳāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 4). [künc-i dücāda, -da]*

ʿĀlemüñ cemʿiyyetin **künc-i dücāda** gördiler / Vaḥdet ü kesret maḳāmını şular kim ḳıldı farḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 3). Kgünc-i dücāda, -da]*

Nice bir ḳalayın **künc-i dücāda** ey şeh-i ʿālem / Ḳarañu ḳalbümi pür-nūr ḳıl luṭf eyle yā sulṭān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 4). [Künc-i dücāda, -da]*

künc-i ḫalvet [1] *Yalnızlık , inzivâ köşesi .*

Künc-i ḫalvet ʿālemin gör kesreti ḳılma ṭaleb / Ṭālib-i taḥḳīḳ iseñ ol "kable mevtin" sen fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 4). Künc-i ḫalvet,]*

künc-i ʿuzlet [2] *Yalnızlık köşesi.*

Devletüñ var ise çek fānī cihāndan destüñi / **Künc-i ʿuzlet** iḫtiyār it ẕikr-i Ḥaḳ devlet yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 2). [künc-i ʿuzlet,]*

Kūşe-i vaḥdet bu cāna ravża-i rıḍvāndur / **Künc-i ʿuzlet** baña olmışdur ḥabībüm bāġ u rāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 3). [künc-i ʿuzlet,]*

künc-i ʿuzletde olmak [1] *Yalnızlık köşesinde olmak.*

Ey Murādī o durur şāh-ı cihān dünyāda / **Künc-i ʿuzletde olup** mesken-i vaḥdet gözedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 5). [künc-i ʿuzletde olup, -up]*

küngüre-i ʿarş [1] *Göğün en yüksek katının kubbesi.*

Varalum **küngüre-i ʿarşı** ser-ā-pā görelüm / Gelelüm bunda yine ʿālim-i devrān olalum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 2). [küngüre-i ʿarşı, -ı]*

küngüre-i ḳurb [1] *Yakınlığın en yüksek yeri, tepesi.*

Her ne ʿālem var ise anda o peydā görinür / Dikeli **küngüre-i ḳurba** maḥabbet ʿalemin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 4). [küngüre-i ḳurba,]*

künh [4] *Bir şeyin aslı hakikati, temeli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Künhini derk itmede ʿāciz ʿuḳūl-ı aşfiyā / Enbiyā vü evliyāda mā-ʿarefnādur nidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 1). [künhini, -in, -i]*

künh-i ḥaḳīḳat [1] *Gerçeğin özü.*

Ḥayretde ḳaldı bilmedi aṣla beyānumı / Zirā ki bilmez idi bu **künh-i ḥaḳīḳatüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 934, Beyit 2). [künh-i ḥaḳīḳatüm, -üm]*

künh-i ḥaḳīḳate irmek [2] *Hakikatın aslına erişmek, ulaşmak.*

Her ne deñlü tā'ir-i ḳudsī ide cevlānlar / **İrmeye künh-i ḥaḳīḳat** olmaya ʿuḳde küşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 2). [künh-i ḥaḳīḳat irmeye, -me, -(y)e]*

Künh-i ḥaḳīḳatüñe çün **irmedi** bu me'ālümüz / Līk senüñ kemālüñi añladı bu kemālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 1). [künh-i ḥaḳīḳatüñe irmedi, -me, -di]*

küntü ḫālī bi-demʿī vemā hüve'l-mektūb bi-nezdi şāhidi maṭlūbi müşfiḳi merġūb [1] *Hālimi rağbet edilen şefkatli matlubun şehadeti nezdinde gözyaşlarımla yazdım.*

Küntü ḫālī bi-demʿī vemā hüve'l-mektūb / Bi-nezdi şāhidi maṭlūbi müşfiḳi merġūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 1). [küntü ḫālī bi-demʿī vemā hüve'l-mektūb bi-nezdi şāhidi maṭlūbi müşfiḳi merġūb,]*

küntü kenzen [2] *Kudsi hadis olduğu söylenen "Ben gizli bir hazineydim; bilinmeyi arzu ettim, âlemi yarattım." ifadesinden iktibastır.*

Ey Murādī merd olan meydān-ı ʿışḳa cān atar / **Küntü kenzen** sırrını sırr ile maʿnāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 5). [küntü kenzen,]*

Küntü kenzenden ḫaber bilmez şu kim / Şevḳ-i dildār ile yek-sān olmaya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1422, Beyit 4). [küntü kenzenden, -den]*

künūz [2] *Hazineler.*

Feṭḥ idüpdür bendesine nice biñ remz ü **künūz** / Ḥamd-ı bī-ḥad şükr-i lā-yuʿad işüm fettāḥına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1227, Beyit 3). [künūz,]*

Kenz-i ḥaḳā'ıḳı çü **künūzında** kenz ider / Kim feṯḥ iderse anı irişür siyādete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 3). [künūzında, -ın, -da]*

ḳürbet [1] *Gam, tasa, kaygı.*

Necātumdur benüm **kürbetde** dā'im / Ḥaḳīḳat ḫānumānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 15). [kürbetde, -de]*

kürbeti çekmek [1] *Gam, tasa çekmek.*

Dil nār-ı hicr içinde nice bir kebāb ola / İnṣāf yoḳ mı dil nice **çeksün** bu **kürbeti** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 3). [kürbeti çeksün, -sün]*

kürs [6] *Arş'ın altında levh-i mahfûzun bulunduğu sekizinci felek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿArş-ı ʿulāda bānuñ bülendiyle medḥ ider / **Kürsīdedür** meṭāfi melā'ik mesel ḍurūb" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 3). [kürsīdedür, -de, -dür]*

kürs-i ʿaẕīm [1] *Arş'ın altında levh-i mahfûzun bulunduğu yüce semâ.*

Sendedür **kürs-i ʿaẕīm** ʿarş-ı muʿallāsın sen / Ey Murādī berü gel gör nice peydāsın sen *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 18, Beyit 3). [kürs-i ʿaẕīm,]*

kürs-i ekber [1] *Arş-ı a'zamın altında bir düzlükte olan en büyük yer.*

Kürs-i ekberde bulındı yine ʿarş-ı aʿẓam / Derc olupdur nefeḥatında nice biñ nefeḥat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 3). [kürs-i ekberde, -de]*

küttāb [5] *Katipler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben oḳumışam ders-i ʿulūmı ezelīden / Bu ilmi yazup ortaya **küttāb** getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 4). [küttāb,]*

küttāb-ı ʿālem [1] *Âlemin katipleri.*

Cemʿ ola **küttāb-ı ʿālem** yazmayalar ḥālümi / Sırrumuñ bir noḳṭasından virmeye kimse ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 2). [küttāb-ı ʿālem,]*

küttāb-ı devran [1] *Zamanın kâtipleri.*

Şerḥini ʿāşıḳlaruñ şerḥ idemez ʿallāmeler / Yazamazlar mū-be-mū **küttāb-ı devrān** eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 4). [küttāb-ı devrān,]*

kütüb [2] *Kitaplar.*

Kitāb-ı ʿışḳı ezberden oḳıyup ṣaymaz evrāḳı / **Kütüb** evrāḳını cemʿ eyleyenden ol durur aʿlem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 3). [kütüb,]*

ʿİlm-i ezelīdür oḳınan cümle **kütübde** / İẓhār idemez līk cihān bī-hüner oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 4). [kütübde, -de]*

2.2.14. L

lā [5] *Yok, değil anlamlarına gelen olumsuzluk, menfi edatı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī gerçi ki söyler velī söyletdüren Ḥaḳdur / Er iseñ söylegil illā aradan kes ki gitsün **lā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 5). [lā,]*

lā-beyānī [1] *Açıklanamayan, dile gelmeyen.*

Ey Murādī merd-i ḥaḳḳānīdedür ʿarş-ı ʿaẕīm / **Lā-beyānīden** beyānın iḳtižā ḳıldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 5). [lā-beyānīden, -den]*

lā-buʿdehu lā-ḳurbehu [1] *Ona uzaklık ve yakınlık yoktur.*

Mecdüñde buldum mācidüm **lā-buʿdehu lā-ḳurbehu** / Nevve'rnī yānūreẕ'-ẕulem efhemtü min fehmi't-tamām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 4). [lā-buʿdehu lā-ḳurbehu,]*

lā-cerem [2] *Şüphesiz, besbelli, elbette.*

Kibriyā-yı ʿaẓmetüñ ḳaldur ġıṭāsın **lā-cerem** / İmtiyāż olmaḳ ṣuʿūruñdan mübeşşerdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 3). [lā-cerem,]*

Gördüm senüñ çü şānuñı ġāyetde muḥterem / Cān ü dil ile dil saña tolandı **lā-cerem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 1). [lā-cerem,]*

lā-eḥad [1] *Bir olmayan, benzerleri bulanan. II Yaratılan her şey.*

Noḳṭa-i pergār-ı devvār-ı eḥad / Şerḥ-i lā-yuḥṣā durur hem **lā-eḥad** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 7). [lā-eḥad,]*

lā-fetā illā ʿalī [1] *Ali'den başka yiğit yoktur.*

Lā-fetā illā ʿAlī ḥabīb-i dildedür ṭıfl-ı ʿacīb / Leyse fī'd-dāreyni illā hūdadur ism ile nām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 4). [lā-fetā illā ʿalī,]*

lā-ḥaṭā fī firḳatin illā lisānin min lisan [1] *Ayrılıkta hata yoktur ancak dilden dile farklılık vardır.*

Lā-ḥaṭā fī firḳatin illā lisānin min lisān / Bu kelāmı fehm idelden ṣāḥib-iẕ'ānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 3). [lā-ḥaṭā fī firḳatin illā lisānin min lisān,]*

lā-ḥavle velā ḳuvvete illā bi'llāh [1] *"Güç ve kuvvet sadece yüce Allah' ın yardımıyla elde edilir." manasında bir dua ifadesidir.*

Senden dilerem ḥavl ile ḳuvvet meded Allāh / **Lā-ḥavle velā ḳuvvete illā bi'llāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 1). [lā-ḥavle velā ḳuvvete illā bi'llāh,]*

lā-ḥubbe fī-sivāh [1] *O'ndan başkasını sevmek yoktur.*

Elyaḳ budur aña k'ide elṭāfını ʿayān / Şunlara kim olar didi **lā-ḥubbe fī-sivāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 4). [lā-ḥubbe fī-sivāh,]*

lā-iḥsān illā bi't-temām [1] *Tamamlanmadan, tamamı verilmeden cömertlik olmaz.*

Bir cürʿa virdüñ līk **lā-iḥsān illā bi't-temām** / Virgil Murāda cümlesin nūş itsün anı ʿışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 5). [lā-iḥsān illā bi't-temām,]*

lā-ilāhe illa [1] *Allah'tan başka İlah yoktur.*

Bu Murāduñ ḥāli olmışdur ʿacā'ibden ʿaceb / Oldı ẕikr ile mekānı **lā-ilāhe illā** da hu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 5). [lā-ilāhe illā,]*

lā-ilāhe illā hū [23] *Allah'tan başka ilah yoktur. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Saña raḥmet dilerseñ eyleye hū / Diyegör **lā-ilāhe illā hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 1). [lā-ilāhe illā hū,]*

lā-ilāhe illā lenā ṭuruḳun ilā ʿilmin cedīd [1] *Ondan başka ilah yoktur, (ona ulaştıran) yeni ilimlere yollar vardır.*

Lā-ilāhe illā lenā ṭuruḳun ilā ʿilmin cedīd / Oldı ḳā'im pes gelür ḳayyūmdan tecdīd-kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 3). [lā-ilāhe illā lenā ṭuruḳun ilā ʿilmin cedīd,]*

lā-ilāhe illā mine'l-faẓli'l-ḥısān [1] *İhsan ancak büyük lütuf ve ihsan sahibinden olur.*

Lā-ilāhe illā mine'l-faẓli'l-ḥısān / Keyfe ḥükmi faʿlem enne'l-ḥubbe ān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 9). [lā-ilāhe illā mine'l-faẓli'l-ḥısān,]*

(Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

lā-ilāhe illa'llah [4] *"Allah'tan başka ilah yoktur.", kelime-i tevhid.*

Bu Murāduñ kelāmını añla / Ṣoñra di **lā-ilāhe illā'llah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 5). [lā-ilāhe illā'llah,]*

lā-ilāhe sivāh [1] *Ondan başka vekil yoktur.*

Gizlü kenz oldı ḳalb-i ʿārif āh / Şehida'llāhü **lā-ilāhe sivāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 1). [lā-ilāhe sivāh,]*

lā-iştibāh [1] *Şüphesiz.*

Ey cenāb-ı kibriyāsıdur münezzeh min-sivāh / Ey ġuyūbı oldı ġaybe'l-ġayb pes **lā-iştibāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 1). [lā-iştibāh,]*

lā-maʿbūde illā hū [1] *Allah'tan başka ibadet edilmeye lâyık başka kimse yoktur.*

Dilā maḳṣūdı isterseñ di lā-maḳṣūde illā hū / Eger maʿbūdı isterseñ di **lā-maʿbūde illā hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 1). [lā-maʿbūde illā hū,]*

lā-maḳṣūde illā hū [1] *Allah'tan başka maksat, arzu edilen şey yoktur.*

Dilā maḳṣūdı isterseñ di **lā-maḳṣūde illā hū** / Eger maʿbūdı isterseñ di lā-maʿbūde illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 1). [lā-maḳṣūde illā hū,]*

lā-mekān [3] *Belli bir yeri olmayan, mekânsız.*

Lā-mekānam bu cihānda çün mekānum andadur / Ol ḳarīn oldı baña ġayrıyı ḳılmazven ḳarīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 4). [lā-mekānam, -am]*

Bir cürʿadan mest oldı dil cevlān-gehīdür **lā-mekān** / Bir ʿarş-ı aʿlā oldı kim ʿarş oldı aña nerdüben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 1). [lā-mekān,]*

ʿĀlemi bir noḳṭa gördüm cümleten āyīnede / Nāẓıram ben **lā-mekānī** ʿālemüñ devrānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 3). [lā-mekānī, -i]*

lā-mekān eylemek [1] *Belli bir yeri olmamak, mekana ihtiyacı olmamak.*

Mekānum **lā-mekān eyle** vişālüñle münevver ḳıl / Beni maḳṣūd-ı ekber ḳıl cemāl-i bā-kemāl içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 2). [lā-mekān eyle,]*

lā-mekānī [3] *Mekânı olmayan*

Mekānum **lā-mekānīdür** beyānum bī-beyān olmış / Dem-ā-dem rütbe-i aʿlām-ı ʿuẓma oldı gitdükce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1329, Beyit 2). [lā-mekānīdür, -dür]*

II Allah.

Mekānum **lā-mekānīdür** mekānumdan ol ān ansuz / Muḥaḳḳaḳ görmedüm aṣlā mekānumdan mekān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 583, Beyit 1). [lā-mekānīdür, -dür]*

Ḳalbümüñ ḳalbine bir sırr-ı nihānīdür gelen / Milket-i ʿayn-ı şühūda **lā-mekānīdür** gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 1). [lā-mekānīdür, -dür]*

lā-mekān olmak [2] *Mekansız olmak.*

Benüm bu sırr-ı pinhānum nihān-ender nihān olmış / Göñül ʿışḳ-ı ḥabīb ile anuñ çün **lā-mekān olmış** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 1). [lā-mekān olmış, -mış]*

Lā-mekān oldı mekānı verde vāṣıl ʿandelīb / Yār ile ḥālüm nedür iki cihānda kim bile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 2). [lā-mekān oldı, -dı]*

lā-mescūde illā-hū [1] *Allah'tan başka kendisine secde edilecek kimse yoktur.*

Sücūduñ içre bul miʿrāc degül ḥācet gezesin aç / Sözüm diñle gözüñi aç di **lā-mescūde illā-hū**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 3). [lā-mescūde illā-hū,]

lā-mevcūde illā hū [1] *Allah'tan başka mevcut yoktur.*

İrişdür vaḥdete kendüñ ḳoma kesretde yarım dem / Ḥayāt ister iseñ her dem di **lā-mevcūde illā hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 2). [lā-mevcūde illā hū,]*

lā-mevrūde illā hū [1] *Allah'tan başka devamlı dua edilecek yoktur.*

Murādī ẕikrüñ olsun hū dem-ā-dem fikrüñ olsun hū / Dem-ā-dem virdüñ olsun hū di **lā-mevrūde illā hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 5). [lā-mevrūde illā hū,]*

lā-mislühü lā-ʿaynühü el-emrühü bel-muḳtedā [1] *Onun misli ve dengi yoktur, uyulacak emir onundur.*

Ḳıldı Murādī ʿilm için sırrını ʿuḳbada nihān / **Lā-mislühü lā-ʿaynühü el-emrühü bel-muḳtedā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 5). [lā-mislühü lā-ʿaynühü el-emrühü bel-muḳtedā,]*

lā nüsellim [1] *Ālemlerin Rabb'ine teslim olarak namaz kılın..*

Muḳarreb bezmine vardum didüm kim aṣlını bildüm / Didiler **lā nüsellim** gerçi dirler yoḳ zamān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 583, Beyit 3). [lā nüsellim,]*

lā-reyb [2] *Şüphesiz.*

Ḥażret-i ġaybdur çü ġaybu'l-ġayb / ʿAyn-ı ġayb ile müttefiḳ **lā-reyb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 1). [lā-reyb,]*

Cihānı gözle görürsin fenā durur **lā-reyb** / Fenāyı tārik olup cānuñı beḳā eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 3). [lā-reyb,]*

lā-reyb olmak [1] *Şüphesiz olmak.*

Ḥicābın eyledi ḥikmete muḳteżā-yı edeb / Egerçi ḳaṣd-ı vuḳūʿ **oldı** vāḳıfa **lā-reyb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 3). [lā-reyb oldı, -dı]*

lā-reybe fīh [1] *"Şüphe olmayan" Âl-i İmrân 9. ayet.*

Lā-reybe fīh çün ümmü'l-kitāb şānı / İḫlāṣa irgürürseñ ʿālem durur ṣafāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 4). [lā-reybe fīh,]*

lā ṣabre lā ḳarāre süleymā li-hicrik [1] *Senin ayrılığına sabır ve tahammül edilemez.*

Lā ṣabre lā ḳarāre süleymā li-hicrik / İnnī emūtu aḥyinī bi'l-luṭfi ve'l-vefā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 3). [lā ṣabre lā ḳarāre süleymā li-hicrik,]*

lā ṣefʿa vitra fecre'l-leyālī [1] *Gecenin fecri ve vitri eşsizdir.*

Żaʿfun ileynā birrün seḫānā / **Lā ṣefʿa vitra fecre'l-leyālī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1571, Beyit 2). [lā ṣefʿa vitra fecre'l-leyālī,]*

lā-şekk ü reyb [1] *Şüphesiz.*

Meyli olduñda şalar sāyesini **lā-şekk ü reyb** / Dime kim sen aña kim her dil-i meyyāle güyer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 4). [lā-şekk ü reyb,]*

lā-şerḥa ʿani'l-ḥāli maḳālün ʿulyā [1] *Onun hali açıklanmaz yüce bir sözdür.*

Didi **lā-şerḥa ʿani'l-ḥāli maḳālün ʿulyā** / Ben tecellī bulup ol ḳavline iḳrār didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 3). [lā-şerḥa ʿani'l-ḥāli maḳālün ʿulyā,]*

lā-taḳneṭū [1] *Kur'an-ı Kerim (39/53). Zümer Suresi 53. ayetten 'ümidinizi kesmeyin' manasında Arapça söz."De ki: «Ey kendi aleyhlerine haddi aşmış kullarım, Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah, bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir.".*

Didüñ çünki **Lā-taḳneṭū** olmazam ben ḳanūṭ / İderven bu şükrümle zīrā ziyāde recā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 2). [lā-taḳneṭū,]*

lā taṭlubü's-sivā ebedā [1] *Ebediyen başkasını isteme.*

Rāh-ı Ḥaḳḳı didüm beyān eyle / Didi **"Lā taṭlubü's-sivā ebedā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 4). ["lā taṭlubü's-sivā ebedā",]*

lā-tecmaʿ [1] *Birleştirme.*

Dilerseñ bulasın cemʿi ṣaḳın ḳalbüñde **lā-tecmaʿ** / İkilükden müberrā ol vaḥīd ol ḳavlümi ismaʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 1). [lā-tecmaʿ,]*

lā-tesmeʿu aḳvālī ente aṣamun ebkem [1] *Sözlerimi işitmiyorsun sen sağır ve dilsizsin.*

Yā lāyimi fī-ʿışḳī lem taʿrif aḥvāli / **Lā-tesmeʿu aḳvālī ente aṣamun ebkem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 4). [lā-tesmeʿu aḳvālī ente aṣamun ebkem,]*

lā-tüdrikühü'l-ʿaynu bi-ʿaynin ve ḫayālā [1] *Göz onu göz ve hayalle idrak edemez. 4b. 6/Enam 103: Gözler onu idrak edemez, o bütün gözleri idrak eder.*

Sübḥānün ʿaẕīmün ve celīlün ve cemālā / **Lā-tüdrikühü'l-ʿaynu bi-ʿaynin ve ḫayālā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 4). [lā-tüdrikühü'l-ʿaynu bi-ʿaynin ve ḫayālā,]*

lā-vefā [1] *Vefa yoktur.*

Yār-ı men cānumda iẕʿān itdürür yārum baña / **Lā-vefā** illā-vefā illā-vefā illā-vefā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 15, Beyit 1). [lā-vefā,]*

lā velen [8] *Yapamazsanız ki yapamayacaksanız… (2/Bakara 24). (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

"Lā velen"den geçmişüz sensin bilen aḥvālümüz / Başumuz ḳılduḳ ḳadem tā bulavuz rāh-ı rıżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 2). ["lā vü len"den, -den]*

lā-yenām [1] *Uyumayan. II Allah.*

Milk-i vücūda çün seni gönderdi **lā-yenām** / Terk eyle ġafleti dil ü cānuñ uyara gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 4). [lā-yenām,]*

lā-yezāl [2] *Zeval bulmaz, yok olmaz, bitmez.*

Lā-yezālīdür maḥabbet līk bilmem n'eyledi / Ṭarz-ı āḫer ḳullanur fehm olmaya tā yārden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 2). [lā-yezālīdür, -dür]*

II Allah.

Ezelden bī-ḫaberlerdür ebedden oldılar mebhūt / Velīkin ber-ṭaraf ḳılmış ṭarafda **lā-yezāl** Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 3). [lā-yezāl,]*

lā-ze'l-cūde illā hū [1] *Allah'tan başka cömertlik sahibi yoktur.*

ʿAṭāya bulmaḳ isterseñ seḫāyā bulmaḳ isterseñ / Hedāya bulmaḳ isterseñ di **lā-ze'l-cūde illā hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 4). [lā-ze'l-cūde illā hū,]*

la'āl [2] *İnci. II Şiir.*

Ey dil yine Murādī neşr eylemiş **la'āli** / Tezyīn-i gūş-ı cān ḳıl kim iresin beḳāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 5). [la'āli, -i]*

Gel bir naẓar ile yine bu ʿarṣada şimdi / Naẓm itdi Murādī nice yāḳūt **laʿāli** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 5). [laʿāli,]*

lābeler ḳılmak [1] *Yalvarmak.*

Lābeler ḳıldum varup ol ravżanuñ rıżvānına / Bābını feṯḥ ide tā ḫayrān olam seyrānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 1). [lābeler ḳıldum, -du, -m]*

lāf [1] *Söz.*

Nihāyet olmaz aña ʿışḳı ḳanı bir vaṣṣāf / Nihāyetinde göñül līk dimedi baña **lāf** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 1). [lāf,]*

lafẓ [4] *Söz, kelime. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vücūdum pertevinden çün ene'l-Ḥaḳ **lafẓı** ẓāhirdür / Anuñ çün Küllü şey maṣrūf olup ḳadrümde bāhirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 1). [lafẓı, -ı]*

lafẓatu'llāh [1] *"Allah" kelimesinin lafzı.*

Bir naẓardur biñ naẓar yüz biñ naẓardur bir naẓar / Parmaġuñ yum **lafẓatu'llāh** oldı insān ayasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 3). [lafẓatu'llāh,]*

lafẓ-ı beyan [1] *Açık, edebî söz.*

Semīʿ olalı güftāruñ muʿammāsını feṯḥ itdüm / Biz anı feṯḥ idince bir daḫı **lafẓ-ı beyān** söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 2). [lafẓ-ı beyān,]*

lafẓ-ı kün [2] *Kün emri, Cenâb-ı Hakk'ın verdiği "Ol" mânasına gelen "Kün" emri ile yaratması.*

Didi çün kāf u nūn-ı feyekūn / **Lafẓ-ı kündür** ḳılan gedāları şāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 4). [lafẓ-ı kündür, -dür]*

Lafẓ-ı künden ne ola añlar iseñ kāf ile nūn / Pes ʿayān ola saña cümle ḳażā vü ḳaderi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 3). [lafẓ-ı künden, -den]*

lafẓ-ı maḫfī [1] *Gizli lafız, söz.*

Lafẓ-ı maḫfīden beyānum emri icrā olsa ger / Mümteniʿden vaz olurdum ḥall olurdı mümkināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 3). [lafẓ-ı maḫfīden, -den]*

lafẓ-ı maʿnī [1] *Anlamlı kelime, lafız.*

Bu **lafẓ-ı maʿnī** durur gerçi ara yirde bir ẓāhir / Kelām olmaz tekellümden olupdur bī-eser elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 4). [lafẓ-ı maʿnī,]*

lafẓiyyet [1] *Söz, kelam.*

Kāf u nūn oldı hüveydā kün didi **lafẓiyyeti** / Āḫırıdur evvelinde kā'inātuñ evveli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 2). [lafẓiyyeti, -i]*

lafẓu [1] *Söz, konuşma.*

Saḥāyifden müberrādur fu'ād-ı ṣafḥa-i merḳūm / Degüldür **lafẓu** ḥarfe mā'il aña bu kerāmetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 4). [lafẓu,]*

lāġar [1] *Solgun, zayıf.*

Murādī bizde ʿaceb ḥāl var añlar iseñ / Gehīce **lāġar** u gāhī mücessemüz cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 5). [lāġar,]*

lāġar olmak [1] *Zayıf olmak.*

Lāġar olup vücūdum olur gāhī çün mekes / Bir vaḳt olur ki bu iki dīvāna ṣıġmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 2). [lāġar olup, -up]*

laḥaẓāt [1] *Göz ucu ile bakışlar, göz ucu ile bir kere bakıncaya kadar geçen zamanlar.*

İdemez biñde birin şerḥ-i fem-i ḳā'il-i mā / **Laḥaẓāt** ile göreydi bize ikrām-ı niʿam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 3). [laḥaẓāt,]*

lāḫıḳ olmak [5] *Yetişen, ulaşan, erişen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī **lāḫıḳ olmaz** gerçi aṣlā ferʿ pes / Līk ferʿ ü aṣl olmaz biri birinden cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 5). [lāḫıḳ olmaz, -maz]*

laḥmeke laḥmi [1] *Hz Muhammed'in, Hz. Ali'ye yakınlığını ifade etmek için kullandığı "Senin etin benim etimdir" anlamındaki hadis.*

ʿĀrifüñ ʿurḳında demdür çün maḥabbet demleri / **Laḥmeke laḥmi** varup maʿnāsına el urdı el

(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 4). [laḥmeke laḥmi,]

lāhūt [2] *İlahî âlem.*

Nāsūtı terk idüben **lāhūta** ṭut yüzüñi / ʿIşḳ ile ey Murādī sekrān olam dir iseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 5). [lāhūta, -a]*

Didi **lāhūtı** isterseñ niçün nāsūta mā'ilsin / Didüm kim oldı maṭlūbuñ diyen her demde sübḥānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 4). [lāhūtı, -ı]*

laḫẓa [17] *Bakacak kadar zaman, an. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ne revādur revā dimek bu söze / Laḥẓatan **laḫẓadur** hemān maḥẓā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 4). [laḥẓadur, -dur]*

laḫẓa-i ʿayn-ı luḫuẓ [1] *Göz ucu ile bakacak an.*

Laḥẓadadur **laḫẓa-i ʿayn-ı luḫuẓ** / Dīdededür çeşm-i nihān çün bedīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 3). [laḥẓa-i ʿayn-ı luḫuẓ,]*

laḫẓa laḫẓa [3] *An an.*

Żucreti terk eyle yāruñdur Ḫudā / **Laḫẓa laḫẓa** ibtidā vü intihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 1). [laḫẓa laḫẓa,]*

Laḫẓa laḫẓa eyledügümce küşāde dīdemi / Dīdeme biñ dīde virdi devr ider ṭutmaz ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 3). [laḫẓa laḫẓa,]*

Tāb-nāk olsa eger dil hücresi ey ẕū-fünūn / Maṭlaʿ-ı envār olurdı **laḫẓa laḫẓa** her zamān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 4). [laḫẓa laḫẓa,]*

laḫẓaten [2] *An olarak, bakacak kadar zaman.*

Ne revādur revā dimek bu söze / **Laḫẓaten** laḥẓadur hemān maḥẓā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 4). [laḫẓaten,]*

Cān ü dil müştāḳ saña pes ne ḥikmetdür yine / **Laḫẓaten** laḫẓa dil ü cān senden olmadı ırag̱ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 3). [laḫẓaten,]*

lāki [4] *Ama, ancak, fakat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī āhīlük (bil) degmenüñ kārı degül / **Lāki** sa'y it "Leyse li'l-insāni illā mā seʿā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 5). [lāki,]*

lakin [5] *Ama, fakat, ancak, lakin. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vaṣf-ı dem ḳılmaḳda dem vardur bilür ehl-i kemāl / Bir demüm dem ḳılmag̱a **lākin** ne demler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 3). [lākin,]*

lāl [2] *Dilsiz.*

Kim ḫaber-dār ise senden bī-ḫaberdür ol hemān / **Lāldur** bunda zebān-ı ʿārifīn ü atḳiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 2). [lāldur, -dur]*

Bedāyiʿ-i nefeḫāta bediʿ olur ḳavlüm / Bu ḳavlümi göreli **lāldur** ḳamu aḳvāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 3). [lāldur, -dür]*

lāl olmak [6] *Dilsiz olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Benlügi terk eyleyen buldı vücūh ile hemān / Bī-baṣardur çeşm-i bīnā diller **oldı** bunda **lāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 3). [lāl oldı, -dı]*

laʿl [1] *Yakut gibi kırmızı renkli bir tür kıymetli taş. II Dudak.*

Laʿlüñden aldı al ile ġonce ṭarāveti / Zülfüñden aldı sünbül-i ġarrā leṭāfeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 1). [laʿlüñden, -ün, -den]*

laʿl-i bedeḫşān [1] *Bedehşan yakutu, kırmızı renkte değerli bir taş.*

Şormaḳ ʿayb olmasun ey dilber-i şīrīn-ḫarekāt / Leblerüñ **laʿl-i Bedeḫşān** mı yaḫūd āb-ı ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 1). [laʿl-i bedeḫşān,]*

laʿl-i mey-gūn [2] *Sevgilinin şarap renkli lal gibi dudakları.*

Anduġumca **laʿl-i mey-gūnuñla** çeşm-i mestüñi / İki gözden yaş yirine āb-ı ḥamra aġlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 2). [laʿl-i mey-gūnuñla, -un, -la]*

Göreli **laʿl-i mey-gūnuñ** bu çeşmüm ey gözi āhū / Senüñ esrār-ı ʿışḳuñla ḥabībüm olmışam ḥayrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 2). [laʿl-i mey-gūnuñ, -un]*

laʿl-i nār [1] *Ateş gibi olan kırmızı. II Sevgilinin ateş gibi dudağı.*

Dem durur demler yudar bu fürḳat içün dil meded / Āfitāb-ı ḥüsnüñeyüz hem çü **laʿl-i nāra** biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 3). [laʿl-i nāra, -a]*

laʿl-i yārī [1] *Yarin dudağı.*

Laʿl-i yārī Murādī alur ise / Eylegil naḳd-ı cān ile bāzār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 7). [laʿl-i yārī,]*

laʿlveş [2] *Yakut gibi.*

Gün yüzüñ şavḳına māhum ḳan yudaram **laʿl-veş** / Dür gibi bag̱rum delindi sen leb-i mercān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 4). [laʿl-veş,]*

Yudarsa **laʿlveş** ḳanı bu şeydāsını ʿayb itme / Elest vaḳtinde zülfüñ būyı ḳalmışdur dimāg̱ında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 4). [laʿlveş,]*

lāle-zār [1] *Lale bahçesi.*

Lāle-zāruñ seyrin eyler bāġ-ı dehre aldanan / Bize seyr itdür cemālüñ şems-i ḫūn-bār üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 2). [lāle-zāruñ, -uñ]*

lām [1] *"Lam" harfi.*

Elf ü nūn ū yā vü elf ü nūn u elf u elf u **lām** / Hādan añlaġıl hüviyyet maʿnīde imʿān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 2). [lām,]*

lām elif [3] *Arap alfabesinde bir harfin adı.*

Lām elifden añladuñ mı ḥā vü mimüñ remzini / Her kim anı añar ise dimezem ayıḳ aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 4). [lām elifden, -den]*

Lām elifde veḳāyi' oldı bedīd / Ebced olmış sebebde cedd ile eb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 4). [lām, elifde]*

Lām elifden geleli ḥāyile mīm ü daḫı dāl / Çü ben el-ḥamd oḳuyam cümle melek dir āmīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 4). [lām,elifden]*

lāmiʿ [6] *Parlayan, parıldayan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cā-be-cā nūr-ı hüdādur görinen her laḥẓada / Her kimüñ başında **lāmiʿ** ḳurtulupdur ʿan-ʿaẕāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 4). [lāmiʿ,]*

lāmi‘ olmak [3] *Parlamak, parlak olmak.*

Perde-i ġayb içre pinhān oldı sırr-ı āşikār / Nūr-ı ebhā **lāmiʿ olmışdur** ider leyl ü nehār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 1). [lāmiʿ olmışdur, -mış, -dur]*

Şuʿāʿ-ı şems-i ḥaḳḳānī **olupdur** herkese **lāmiʿ** / Kimine luṭfıdur esbaḳ kimin ḳāhir durur el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 4). [lāmiʿ olupdur, -up, -dur]*

Lāmi‘ oldı burūḳ ile her gāh / Ḳamer-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 1). [lāmi‘ oldı, -dı]*

lāmi‘-i mihr-i ḥaḳīḳat [1] *Hakikat güneşinin parıltısı.*

Lāmi‘-i mihr-i ḥaḳīḳatde dil-i tābānum / Berḳ uran encüm-i seyyāre durur māhumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 3). [lāmi‘-i mihr-i ḥaḳīḳatde, -de]*

lāmi‘-i şems [1] *Güneşin parıltısı.*

Lāmi‘-i şemsi eḥad nūrını beẕl eyledi dil / Ḳamer-āsā anı aḫẕ eyledi a'lādan dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 3). [lāmi‘-i şemsi, -i]*

lāmiʿü'l-envār [1] *Nurlar saçarak parlayan .*

Lāmiʿü'l-envār olup oldı muḥīṭ-i ġayb u ʿayn / Ġaybını ʿayn eyleyüp ʿaynında ġaybı muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 2). [lāmiʿü'l-envār,]*

laʿnet itmek [1] *Allah'ın rahmetinden, af ve merhametinden mahrum etme .*

Her kim ki şiʿr diye Murāduñ kelāmına / İki cihānda **laʿnetin itsün** aña Ḫudā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 5). [laʿnetin itsün, -in, -sün]*

la‘net olmak [2] *Lanetleme, aşâğılama.*

Secde itmedügi içün aña / Ebedi **la‘net oldı** şeyṭāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit 3). [la‘net oldı, -dı]*

Secde itmedügi içün aña / Ebedī **la‘net oldı** şeyṭāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit 3). [la‘net oldı, -dı]*

laṭīf [1] *Latif, hoş, güzel.*

Laṭīfüñ maʿnīsin añlar ki bulan luṭf ile behre / Ḫabīr olur şu kim derk eyleye idrāk ile elṭāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 3). [laṭīfüñ, -üñ]*

laṭīf-ḫışāl [1] *Güzel, yumuşak huy, tabiat.*

Yā İlāhi ola mı dünyāda / Sencileyin ʿaceb **laṭīf-ḫışāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 8). [laṭīf-ḫışāl,]*

lā'ubāli [1] *Alakasız, kayıtsız, dikkatsiz.*

Lā'übāli meşrebüz biz bizde istiġnā nedür / Ṭıfl-ı bī-me'vā olana olmışuz gehvāre biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 4). [lā'übāli,]*

lāyıḳ / lāyiḳ [14] *Yakışır, münasip, uygun. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mübdiʿ-i küllü'l-bedāyiʿden hüveydā olmayan / Ṣāḥib olmaḳ bir şeye ben dimezem **lāyıḳ** aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 2). [lāyıḳ,]*

lāyıḳ eylemek [1] *Yakışır, yaraşır yapmak.*

ʿAfv-ı ḫaṭā ḳıl ey Ḥaḳ **eyle** ʿaṭāña **lāyıḳ** / İḥsān ile ʿaṭāña ẕerre gerek bahāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 4). [lāyıḳ eyle,]*

lāyıḳ-ı ʿayn olmak [1] *Bir şeyin kaynağına, aslına lâyık olmak.*

Lāyıḳ-ı ʿayn oldı şol kim egmedi ġayrıya baş / Anuñ içün anlara rūy-ı hüveydā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 4). [lāyıḳ-ı ʿayn oldı, -dı]*

lāyıḳ-ı cāh-ı viṣāl olmak [1] *Sevgilin diyarına kavuşmaya lâyık olmak.*

Lāyıḳ-ı cāh-ı viṣāl olmaġa saʿy eyle meded / Andan özge her ne kim ola hebādur milk ü cāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 2). [lāyıḳ-ı cāh-ı viṣāl olmaġa, -mak, -a]*

lāyıḳ-ı dīdār [1] *Yüzüne, yüzünün güzelliğine lâyık olmak.*

Lāyıḳ-ı dīdār iseñ gel imtiḥān ol görelüm / Daʿvī-yi ḫuşk eyleme kim dilde olur çoḳ ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 4). [lāyıḳ-ı dīdār,]*

lāyıḳ-ı dīdār olmak [1] *Yüzüne, yüzünün güzelliğine lâyık olmak.*

Lāyıḳ-ı dīdār olur mı her göze mālik olan / Herkes olur mı cihān içinde şāh-ı kām-yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 3). [lāyıḳ-ı dīdār olur, -ur]*

lāyıḳ-ı dīden-i dīdār olmak [1] *Sevgiliyi görmeye lâyık olmak.*

Ġarḳa-i baḥr-ı maḥabbet olalı ṣubḥ u mesā / **Lāyıḳ-ı dīden-i dīdār olan** dildür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 3). [lāyıḳ-ı dīden-i dīdār olan, -an]*

lāyıḳ-ı esrar [1] *Sırları öğrenmeye uygun, layık olan kişi.*

Lāyıḳ-ı esrār odur kim ser vire virmeye sırr / Sırr-ı vaḥdetdür sirāyet eyleyen āsārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 4). [lāyıḳ-ı esrār,]*

lāyıḳ-ı imtiḥān olmak [1] *İmtihana uygun olmak, onunla sınanmak.*

İste bir ʻilmi ey göñül olmaya cehli tā ebed / N'eyleyesin ol ʻilmi kim **lāyıḳ-ı imtiḥān ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1448, Beyit 2). [lāyıḳ-ı imtiḥān ola, -a]*

lāyıḳ-ı ʿizzet [1] *İzzete, değere lâyık olmak.*

Lāyıḳ-ı ʿizzet odur kim yārini taʿẓīm ider / Ṣol durur ikrāma elyaḳ kim anı tekrīm ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 1). [lāyıḳ-ı ʿizzet,]*

lāyıḳ-ı nām olmak [1] *Şan, şöhrete lâyık olmak.*

Nāmuñı terk itmeyince **lāyıḳ-ı nām olımaz** / Bihter olmaḳ ister iseñ olma bihterden ırağ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 3). [lāyıḳ-ı nām olımaz, -ı, -maz]*

lāyıḳ / lāyiḥ olmak [20] *Layık olmak, yaraşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dā'imā kārum benüm ʿişyāndur yā Rabbenā / Ḥażrete **lāyıḳ olan** ġufrāndur yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 1). [lāyıḳ olan, -an]*

lāyiḥ ʿālemi [1] *Düşünülen bir şeyin yazı haline getirildiği âlem, boyut.*

Ḳalem çün ism-i levḥi levḥe yazdı levḥ-i levḥümdür / Anuñ çün oldı **lāyiḥ ʿālemine** cümle devrānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 2). [lāyiḥ ʿālemine, -(n)e]*

lazım [7] *Gerek, gerekli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çerḥi var idendür iẓhār-ı ene'l-Ḥaḳ eyleyen / **Lāzım** ıẓhārı degül çün şems-i tābānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 4). [lāzım,]*

lāzımāt [1] *Gerekli şeyler, ihtiyaçlar.*

Görüben **lāzımātum** mültezimde / Ḥaṭīmde ıżṭıcā itdüm mükerrer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 3). [lāzımātum, -um]*

lāzım budur ki [1] *Gerekli olan durum.*

Gördüm ki luṭf ile beni yār eyledi yine / **Lāzım budur ki** bir olam aña her āyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 1). [lāzım budur ki,]*

lāzım olmak [10] *Gerekmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī maḥż-ı ḥikmetdür kelāmuñ her biri / Saña **lāzım olanı** sen ḳıl saña ġayrı gider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 5). [lāzım olanı, -an, -ı]*

lāzımü'l-ḥāl olmak [1] *Gerekli durumun olması.*

ʿÖmrümüz cāvid olaldan ṣıḥḥat-ı āzādeyüz / **Lāzımü'l-ḥāl olmaġ** içün ʿişmet-i ibḳādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 1). [lāzımü'l-ḥāl olmaġ, -maġ]*

le'ālī-i ezelī [1] *Ezelden,çok eskiden beri var olan inciler.*

Mesīḥ olsa eger sübḥasında ṣad-dāne / **Le'ālī-i ezelīdür** olan bu māfī'l-bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 4). [le'ālī-i ezelīdür, -dür]*

leb [8] *Dudak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣormaḳ ʿayb olmasun ey dilber-i şīrīn-ḥarekāt / **Leblerüñ** laʿl-i Bedeḫşān mı yaḫūd āb-ı ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 1). [leblerüñ, -ler, -ün]*

leb açmak [1] *Ağız açmak, konuşmak.*

Her ne yirde olsañ olġıl bā-edeb / **Açmaġıl** ḫāric ṣaḳın güftāra **leb** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 35, Beyit 3). [leb açmaġıl, -ma, -gıl]*

leb-i cānān [1] *Sevgilinin dudağı.*

Ṭutarlarsa baş üstinde yiri var / Ki çün beñzer **leb-i cānāna** ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 2). [leb-i cānāna, -a]*

leb-i la'l-i hevā [1] *Lal gibi kırmızı dudağının hevesi, arzusu.*

Leb-i la'l-i hevāsında Murādī aġlar iken ḳan / Didi hātif nasībüñ var senüñ dilber dudaġında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 5). [leb-i la'l-i hevāsında, -sın, -da]*

leb-i la'l [2] *Kırmızı dudak.*

Ol **leb-i laʿlüñ** havāsından bu ben üftādenüñ / Dūstum ḳan aġlamaḳdan gözleri oldı şafaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 3). [leb-i laʿlüñ, -ün]*

Leb-i la'line dildāruñ bahā isterse ger cānuñ / Murādī dünyāda yig var mı bu bāzārdan ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 7). [leb-i la'line, -i, -(n)e]*

leb-i mercan [1] *Mercan gibi kırmızı dudak.*

Gün yüzüñ şavḳına māhum ḳan yudaram laʾl-veş / Dür gibi bağrum delindi sen **leb-i mercān** içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 4). [leb-i mercān,]*

lebi şīrīn [4] *Şîrîn'in dudağı; tatlı dudak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Zülf-i Leylāsı seni bende ḳodı çün Mecnūn / **Leb-i şīrīni** seni eyledi Ferhād göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 4). [leb-i şīrīni, -i]*

lebbeyk [3] *"Buyurun efendim, emredin" anlamlarında bir seslenme sözü.*

Ḥarīm-i Kaʿbe-i vuṣlat ṭavāfın ḳıldı şunlar kim / Dem-ā-dem ẕikr-i dildār ile **lebbeyk** aña ezberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 2). [lebbeyk,]*

Zā'ir-i Kaʿbe olaldan bu göñül nāle çeker / Çün nidāda didi **lebbeyk** anı bir ḫāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 1). [lebbeyk,]*

ʿArş-ı aʿlāda geçürdüñ çünki **lebbeyküm** ünin / ʿĀlem-i ʿulvīde pervāz ile bāl itdüñ beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 3). [lebbeyküm, -üm]*

lebīb [3] *Akıllı, zeki, fatin.*

Muḳteżā-yı ʿışḳumı fehm itdürüp ʿālimlere / ʿİlm içinde her birisin eyledüm cānā **lebīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 2). [lebīb,]*

Añla ʿāḳilseñ bu sırdan bir ḫaber / Ṣūrete baḳma **lebīb** olġıl **lebīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 3). [lebīb,]*

Gelüp ḫ∨āce-i ḥikmet eyledi ders-i ḥakīm / Şu resme ki ḥayrān olupdur nice biñ **lebīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 4). [lebīb,]*

lebīb olmak [2] *Akıllı olmak.*

Añla ʿāḳilseñ bu sırdan bir ḫaber / Ṣūrete baḳma **lebīb olġıl** lebīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 3). [lebīb olġıl, -gıl]*

Lebīb olan bunı añlar ki olımaz çāre / Meger ki çāre ked eyleye çāreyi yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 4). [lebīb olan, -an]*

lebīb-i bī-bedel [1] *Eşi benzeri olmayan akıllı kişi.*

Lebīb-i bī-bedel añlatdı bize esrārı / Gelen didi gelecekdür hemīn beyānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 3). [lebīb-i bī-bedel,]*

leclāc [1] *Satranç oyununun icatçısı.*

Utar seni olur iseñ de fenn ile **leclāc** / Bu luʿb-ı ʿāleme aldanma natʿuñı ḳaldur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 4). [leclāc,]*

ledün [1] *Allah katındaki bilgi.*

Ders-i kitāb istemez dā'ire-dil noḳṭaya / Baña didiler **ledün** bildürür anı ʿalīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 3). [ledün,]*

ledünnī [2] *Gayb ilmi, ilahi esrarı öğreten ilimle ilgili.*

Muʿammādan ḫaber olmış ʿulūmı ḳılmış istiḫrāc / **Ledünnī** ʿilminüñ faẕlıyla yanında eser olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 2). [ledünnī,]*

Ḫıżra yoldaş olmayan bilmez **ledünnīden** eser / ʿIşḳı sen ḳanden bilürsin ṣāḥib-i āh olmaduñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 3). [ledünnīden, -den]*

leffāf [1] *Çok lâf eden, çok konuşan, can sıkıcı kimse.*

Cān ü başını fidā ḳılduñ ise ʿāşıḳ ol / Bu maḥabbetde bunı añlama **leffāf** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 3). [leffāf,]*

lehü'lʿizzü ve'l-mennü ve'l-ḳudretü ve'l-beḳā [1] *İzzet, minnet, kudret ve beka onundur.*

Bede'nā bismi ilāhi'l-kerīmi'l-ʿaṭā / **Lehü'lʿizzü ve'l-mennü ve'l-ḳudretü ve'l-beḳā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 1). [lehü'lʿizzü ve'l-mennü ve'l-ḳudretü ve'l-beḳā,]*

lehv [2] *Oyun, yararı olmayan şeyler.*

Lehv ü hevāda geçdi ʻömr-i ʻazīz ey vāy / Derdüm beyāna gelmez ṣıġmaz ġamum lisāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 3). [lehv,]*

Nice bir **lehv** ile luʻb ola bu kār / Gel duruş olmaya cāyuñ ḫāviye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 2). [lehv,]*

lehv eylemek [1] *Oyun, eğlence, faydasız iş ile uğraşmak.*

ʿĀbid ü sācid olup luʿb ile **lehv eyleme** / Ḥulv ile leẕẕet dile añla ʿibādetdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 2). [lehv eyleme, -me]*

le ilā ġayrü ente ḫüsnü me'āb [1] *Senden başka dönülecek güzel yer yoktur.*

Rabbi innī ẓalemtü faġfirlī / **Le ilā ġayrü ente ḫüsnü me'āb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 3). [le ilā ġayrü ente ḫüsnü me'āb,]*

leke'l-hamd [2] *Şükür senin içindir.*

Diyem Allāhu ekber çün işidür ḥamd idenden ḥamd / Leke'l-hamdü diyem çün kim **leke'l-ḥamd** eyler iḳrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 3). [leke'l-ḥamd,]*

Diyem Allāhu ekber çün işidür ḥamd idenden ḥamd / **Leke'l-hamdü** diyem çün kim leke'l-ḥamd eyler iḳrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 3). [leke'l-hamdü, -ü]*

leke'l-ḥamdü ve's-senā [1] *Hamd ve övgü sanadı, senin içindir.*

Yā mālike'l-mülūk ve yā ʿālime'l-ḫafā / Yā kāşife'l-kürūbı **leke'l-ḥamdü ve's-senā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 1). [leke'l-ḥamdü ve's-senā,]*

lemʿ [1] *Parıltı, damla II Aşka dair iz.*

Ger temennāda ḫużūrum ḥāżır olsa bī-mekān / Lemʿalar maḥv ola mekşūf olsa ger bir ẕerre **lemʿ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 4). [lemʿ,]*

lemʻa [38] *Parıltı, parlaklık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel kemālüñ **lemʿasından** ʿāleme neşr it żiyā / ʿĀlem ü ādemde ʿālem ādem olsun muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 1). [lemʿasından, -sı, -n, -dan]*

lemaʿat bedrü mine'ş-şemsi lehā iḳtimārü [1] *Ay Güneş'ten aydınlandı. Onun için (o) kamerleşti.*

Lemaʿat bedrü mine'ş-şemsi lehā iḳtimārü / Ve yeżummü'l-ḳamerü bi'l-kamerā kāne ḍuḥā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 124, Beyit 3). [lemaʿat bedrü mine'ş-şemsi lehā iḳtimārü,]*

lemʿa-ber [1] *Parıltı getiren.*

Şuʿāʿı nūr-ı pür-tābuñ doḳındı **lemʿa-ber** lemʿa / Levāmiʿden muʿarrādur bu kevn ile mekān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 4). [lemʿa-ber,]*

lemʿadār olmak [1] *Parıltı olmak.*

Ḳıldı müstaġraḳ murādını yine nūr-ı cemāl / **Lemʿadār olup** anuñ çün cümle-i tābāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 5). [lemʿadār olup, -up]*

lemʿa-i ʿaks-i şems-veş [1] *Güneş gibi yansıması parlayan. II Sevgili.*

Lemʿa-i ʿaks-i şems-veş gösteren āb içinde sen / Añla sen anı bir mesel terk idüben cehāleti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 4). [lemʿa-i ʿaks-i şems-veş,]*

lemʿa-i berḳ-i cemal [1] *Yüz güzelliğinin şimşek gibi parlaklığı.*

ʿAks-i tābuñ uralı ʿāleme ey nūr-ı mübīn / **Lemʿa-i berḳ-i cemālüñ** nice peydā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 2). [lemʿa-i berḳ-i cemālüñ, -ün]*

lemʻa-i berḳ-ı nūr [1] *Nurun şimşeğinin ışıltısı, aydınlığı.*

Lemʻa-i berḳ-ı nūra ṭuş oldı / Lemʻası oldı kendüye bürhān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 4). [lemʻa-i berḳ-ı nūra, -a]*

lemʻa-i bir laḥẓa [1] *Bir anlık ışıltı, parıltı.*

Pīr-i ḥikmetden su'āl itdüm bu remzüñ sırların / **Lemʻa-i bir laḥẓasına** nice cān ḳurbān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 2). [lemʻa-i bir laḥẓasına, -sı, -(n)a]*

lemʿa-i dīdār-ı ḥaḳ [1] *Allah'ın yüzünün, tecellîsinin ışığı, parıltısı.*

Nūr-ı maḥż odı ezelden **lemʿa-i dīdār-ı Ḥaḳ** / Emri ile her dü ʿālem buldılar andan żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 4). [lemʿa-i dīdār-ı ḥaḳ,]*

lemʻa-i dildār-ı hū [1] *Allah'ın gönül alan nuru.*

Ṣūret-i mir'āta baḳdum kim cemālin açmış o / Neşr ider maḥż-ı vücūda **lemʻa-i dildār-ı hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 1). [lemʻa-i dildār-ı hū,]*

lemʿa-i envār [4] *Nurların parıltısı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿİlm-i sābıḳdur vücūdum **lemʿa-i envār** içün / Her ṭaraf ḳıldum küşāde ʿaynumı dīdār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 1). [lemʿa-i envār,]*

lemʿa-i innā fetaḥnā [1] *Doğrusu Biz sana apaçık bir zafer sağlamışızdır (48/Fetih 1) ayetinin parıltısı.*

Ẓāhir oldı **lemʿa-i İnnā fetaḥnādan** fütūḥ / Pes muḳırr olup didiler geldi Mevlādan fütūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 1). [lemʿa-i innā fetaḥnādan, -dan]*

lemʿa-i kandil [1] *Kandilin parıltısı.*

Andan itdi iḳtibāsı cümle ḳandīl-i zücāc / **Lemʿa-i kandīl** nūrından münevver beyt-i dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 2). [lemʿa-i kandīl,]*

lemʿa-i mihr-i ezel [1] *Ezel güneşinin parıltısı.*

Her seḥer tāb urdı ʿayna **lemʿa-i mihr-i ezel** / Perde-i ẓulmet küşāde oldı olup ʿukde-ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 1). [lemʿa-i mihr-i ezel,]*

lemʻa-i mihr-i tāb [1] *Güneş ışığının parıltısı.*

Lemʻa-i mihr-i tābı ger āb içinde ʻaks ide / Fī'l-mesel oldı bu maḥal āyinedür cemāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 3). [lemʻa-i mihr-i tābı,]*

lemʿa-i mihr-i vücūd [1] *Varlık güneşinin ışıltısı, parıltısı.*

Nusḫa-i erbāb-ı dildür cümlesi / **Lemʿa-i mihr-i vücūduñ** cümlesi *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 4). [lemʿa-i mihr-i vücūduñ, -un]*

lemʻa-i nūr [4] *Işığın parıltısı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Lemʿa-i nūruñı gören şems-i cihāna baḳmadı / Żavʿuñı fehm iden kişi bulmadı bir żiyā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 2). [lemʿa-i nūruñı, -un, -ı]*

lemʿa-i nūr-ı behcet [1] *Güzellik nurunun parıltısı.*

Lemʿa-i nūr-ı behcetüm berḳ ura ʿāleme ḳaçan / Selb ola cümle cāydan ḳalmaya ẕerre-i ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 2). [lemʿa-i nūr-ı behcetüm, -üm]*

lemʿa-i nūr-i cemal [1] *Güzel yüzün nurunun parıltısı.*

Dīdeme ferrüñden urdı çünki fer / **Lemʿa-i nūr-i cemālüñ** seçmişem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 4). [lemʿa-i nūr-i cemālüñ, -ün]*

lemʿa-i nūr-ı ḫayāl [1] *Hayalin, gölgeli görünen şeyin ışığının parıltısı.*

Rūʿyet-i çeşmi tefaḫḫuş eyledüm ebrārdan / Bir başardur birisidür **lemʿa-i nūr-ı ḫayāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 2). [lemʿa-i nūr-ı ḫayāl,]*

lemʿa-i nūr-ı hidayet [1] *Hidayet nurunun parıltısı.*

Lemʿa-i nūr-ı hidāyetten ṭulūʿ eyler hemān / Muḳtedā-yı ehl-i vicdān oldı ey ḫān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 3). [lemʿa-i nūr-ı hidāyetten, -ten]*

lemʿa-i nūr-ı hū [1] *Allah nurunun parıltısı, ışıltısı.*

Lemʿa-i nūr-ı hū eger tāb ura ḫāne-i dile / Her ne ki varısar evḳat oldı hemān ʿayān gibi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 4). [lemʿa-i nūr-ı hū,]*

lemʿa-i nūr-ı ḫudā [1] *Allah'ın nûrunun ışığı, parıltısı.*

Lemʿa-i nūr-ı Ḫudādan çün hidāyet bula dil / İki ʿālemde olur āyīne-i ʿibret-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 3). [lemʿa-i nūr-ı ḫudādan, -dan]*

lemʿa-i nūr-ı hüdā [3] *Hidayet, doğru yol ışığının parıltısı.*

Lemʿa-i nūr-ı hüdā virdi ziyā ʿāleme çün / Nāşir-i ẕerre durur ʿāleme pes leyl ü nehār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 2). [lemʿa-i nūr-ı hüdā,]*

Cān ü dil menzil olalı ʿışḳa şeydādur göñül / **Lemʿa-i nūr-ı hüdādan** pür-tecellādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 1). [lemʿa-i nūr-ı hüdādan, -dan]*

Lemʿa-i nūr-ı hüdādan iḳtibās itduñse ger / Nāruñı maḥv eyledüñse saña oldur nūr olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 4). [lemʿa-i nūr-ı hüdādan, -dan]*

lemʿa-i nūr-ı tecelli [2] *Tecelli nurunun parıltısı.*

Bulmaġ içün **lemʿa-i nūr-ı tecellīden** eser / Anuñ içün geçmişüz biz cümle māl ü cāhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 2). [lemʿa-i nūr-ı tecellīden, -den]*

Ey Murādī ḳābiliyyet oldı şart-ı dād-ı Ḥaḳ / **Lemʿa-i nūr-ı tecellīdür** baḳan envārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 5). [lemʿa-i nūr-ı tecellīdür, -dür]*

lemʿa-i nūr-ı vech [1] *Yüz nurunun parıltısı.*

Lemʿa-i nūr-ı vech çün keşf-i niḳāb idüp durur / ʿĀleme virdi ḥüsnini anuñ içün cemālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 598, Beyit 3). [lemʿa-i nūr-ı vech,]*

lemʿa-i pür-tāb [1] *Işık ile dolu parıltı .*

İḳtibās itdi çü dil **lemʿa-i pür-tābuñdan** / Żavʿ ile virdi ziyā ʿāleme ḳalmadı dücā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 3). [lemʿa-i pür-tābuñdan, -un, -dan]*

lemʿa-i raḫşān [1] *Parlak ışık, ışıltı.*

ʿAḳlumı yaġmaya virdüm şuʿle-i tābān ile / Selb olup idrāk-i fehmüm **lemʿa-i raḫşān** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 1). [lemʿa-i raḫşān,]*

lemʿa-i żiyā [1] *Işığın parıltısı.*

Evc-i ʿulāda gördüm çün **lemʿa-i żiyāyı** / Ey devletüm żiyāsı yaḫşı hidāyetüñ var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 3). [lemʿa-i żiyāyı, -(y)ı]*

lemʿān eylemek [2] *Parlama, parıldama.*

Ey cemālüñ pertevi āfāḳı **lemʿān** eylemiş / Ol żiyā ḳarşusına cān oldı pür-sūz ü güdāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 2). [lemʿān,]*

Mā hüve'l-vāḳiʿ olmadı vuḳūʿ-ı naṣṣ-ı ḳāl / Ẕerre ṣaldı lemʿadan bir nūr **lemʿān eyledi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 3). [lemʿān eyledi, -di]*

lemʿān itmek [1] *Parlama, parıldama.*

Ey kemāl-i ḥüsn ile maḥlūḳ olan ḫūb ü ḥasen / Anlaruñ pertevlerinden cānı **lemʿān** itdi Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 2). [lemʿān,itdi]*

lem yelid [4] *Doğurmadı ve doğurulmadı. (İhlas suresi 3. ayet). (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rabbi bilürse **lem yelid** kimseyi beñdeş itmez ol / Şuġlı ziyāde ger ḳıla arturuben didi ṣamed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 4). [lem yelid,]*

lem yelid ve lem yūled ve-lem yekün lehü küfüven eḥad [1] *O doğmamış ve doğurulmamıştır. Hiç kimse ona denk değildir.*

Żātühü müstaġni ʿan şebhin ve emsālin ve şe'n / **Lem yelid ve lem yūled ve-lem yekün lehü küfüven eḥad** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 2). [lem yelid ve lem yūled ve-lem yekün lehü küfüven eḥad,]*

lem-yezel [6] *Ebedi, sonsuz olan Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī merd iseñ merdāne eyle kāruñı / Gec ḳamudan iste Allāhı ki oldur **lem-yezel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 5). [lem-yezel,]*

len [2] *Asla.*

Lā vü **len** terkin ḳılaldan ey göñül / İrmişem her laḥẓa biñ iḥsāna ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1168, Beyit 5). [len,]*

Ger diler iseñ viṣāl-i dildār / Olmaya emirde lā ile **len** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 2). [len,]*

len tenālü'l-birr [1] *Sevdiğiniz şeylerden sarf etmedikçe iyiliğe erişemezsiniz (3/Āl-i İmran 92).*

"Len tenālü'l-birr" remzin bilmeyen şol cāhile / Eylemez bi'llahi añla maġfiret ġufrān aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 4). ["'len tenālü'l-birr",]*

len tenālü'l-birre ḥattā tunfiḳū [1] *"Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe asla birr'e erişemezsiniz." Al-i İmran suresi 3. ayet.*

Len tenālü'l-birre ḥattā tunfiḳū / Pes daḫı mimmā tuḥibbūn ey alū *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 2, Beyit 2). [len tenālü'l-birre ḥattā tunfiḳū,]*

len terānī [1] *"(Musa dedi kş:) Yâ Rab bana kendini göster de sana bakayım. (Allah) Beni göremezsin." Araf suresi, 143. ayet.*

Mir'āt-ı şūret içre dinildi **len terānī** / Āyīne-i muḥaḳḳaḳ oldı bize ḥavātır *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 3). [len terānī,]*

lerze virmek [1] *Ürperti vermek, korkutmak.*

Maḳālātum lisānumdan degüldür tercemānīdür / Lisān-ı ʿayn-ı vāḥid ol viresin lerze tā dehre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 4). [lerze viresin, -e, -sin]*

leşker-i lā-ilāhe illā'llah [1] *Kelime-i tevhid askeri.*

Ey Murādī ḳırar sevā çerisin / **Leşker-i lā-ilāhe illā'llah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 6). [leşker-i lā-ilāhe illā'llah,]*

leṭāfet [3] *Güzellik, incelik.*

ʿĀlemde ʿışḳa beñzer olmadı bir **leṭāfet** / Ammā ki vaṣla mānend olmadı bir ḥalāvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 1). [leṭāfet,]*

Murādī āferīn ṣad-āferīn şol tāb-ı pāküñe / Cihānı arasañ böyle **leṭāfet** kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 5). [leṭāfet,]*

Laʿlüñden aldı al ile ġonce ṭarāveti / Zülfüñden aldı sünbül-i ġarrā **leṭāfeti** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 1). [leṭāfeti, -i]*

leṭāfeti itmek [1] *Latif, kibar, ince davranmak.*

Geldüm bu ʿarṣaya bu cemāl ü kemāl ile / Bir ḫūb-rūdan **itmişem** işbu **leṭāfeti** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 2). [leṭāfeti itmişem, -miş, -em]*

levāmiʿ [3] *Parlamalar, nurlar.*

Münteşirdür āb-ı luṭfı çün **levāmiʿdür** muḫīṭ / İrdi çün ḥavż-ı vücūda māʿadāya neşr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 3). [levāmiʿdür, -dür]*

İdelden serverüm keşf-i berāḳiʿ / Gelür şems ü ḳamer gibi **levāmiʿ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 1). [levāmiʿ,]*

Şuʿāʿı nūr-ı pür-tābuñ doḳındı lemʿa-ber lemʿa / **Levāmiʿden** muʿarrādur bu kevn ile mekān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 4). [levāmiʿden, -den]*

levazım [4] *Gerekli olan şeyler, gereçler, ihtiyaçlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Levāzım gerçi ḥāżırdur "Fe-emmā" ruḫṣatı elzem / Bu rūşen olmasa bārān nebāt olmaya nit ez-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 4). [levāzım,]*

levḥ [17] *Sayfa.*

Ẓāhir ü bāṭında bāṭın ẓāhirin naḳş eylemiş / Şöyle yazmış **levḥi** elf ü bā vü tā olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 4). [levḥi, -i]*

Yazdı Murādī levḥe **levḥ** oldı aña levḥa / Ey ʿālem-i tüvānā sensin yine hüveydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 5). [levḥ,]*

Yazdı Murādī **levḥe** levḥ oldı aña levḥa / Ey ʿālem-i tüvānā sensin yine hüveydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 5). [levḥe, -e]*

Eger rāh-ı ḥaḳīḳatde şināsā olmaḳ isterseñ / Murādīnüñ kelāmın **levḥüñe** ḳıldur yüri tasṭīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 5). [levḥüñe, -ü, -(n)e]*

II Levh-i mahfuz, Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı bulunduğu manevi levha.

Cihān **levḥinde** gördüñ mi ne taṣvīr eyledi naḳḳāş / Kemāl-i ʿaḳl ile olġıl başīr ü olmaġıl aʿmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 4). [levḥinde, -in, -de]*

Ṣafḥa-i kübrāyı gördüm bir münaḳḳaş **levḥdür** / Kilk-i ḳudret yazmış anda her ne kim var cümle kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 4). [levḥdür, -dür]*

Ḫāme-i ʿilm-i ezel **levḥe** çü ḳıldı raḳam / Besmeleden ṣoñra bes yazdı bu aḫbārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 4). [levḥe, -e]*

Çün ʿaḳl-ı evvelümde görindi fütūḥ-ı ġayb / Nāmumı **levḥe** kilk ile yazdı ʿalāda ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 4). [levḥe, -e]*

Yazdı **levḥ** üzre kilk-i ḳudret pes / Nāmını nām ile hümām el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 3). [levḥ,]*

Levḥ üzre ḫāme naḳşı mükerrem / Allāhu aʿlem Allāhu aʿẓam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 974, Beyit 1). [levḥ,]*

Yazalı ḥaṭṭı **levḥ** üzre ḥabībüm dest-i ḳudretle / Ṭolanduñ noḳṭa-i dā'im ʿaceb pergār imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 4). [levḥ, -i]*

Şürū' olduḳda **levḥüñ** şafḥasına 'ilmüñ imlāsı / Bilinmiş idi maʿnāsı kitāb-ı ḳalb-i inşāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 3). [levḥüñ, -üñ]*

'Aynumda ġaybuñ eyledi iẓhār ġaybuñı / **Levḥ** üzre çünki başladı kilki kitābete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 4). [levḥ,]*

Ne yazdı **levḥe** gör naḳḳāş-ı dehr naḳşı sen egme baş / İki gözden döküben yaş gözetme zīr ü bālāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 3). [levḥe, -e]*

Ḳalem çün ism-i levḥi **levḥe** yazdı levḥ-i levḥümdür / Anuñ çün oldı lāyiḥ ʿālemine cümle devrānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 2). [levḥe, -e]*

II Gönül sayfası.

Fu'āduñ **levḥine** naḳḳāş-ı ḳudret / Ele aldı çeküp kilk-i saʿādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 1). [levḥine, -i, -(n)e]*

Maʿnā-yı dilde yazdı göñül **levḥine** ḳalem / Her kim ki ola fān añа ʿışḳ intihā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 3). [levḥine, -i, -n, -e]*

levḥa [1] *Bir yere asılmak üzere yazılmış veya yapılmış yazı veya resim.*

Yazdı Murādī levḥe levḥ oldı añа **levḥa** / Ey ʿālem-i tüvānā sensin yine hüveydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 5). [levḥa,]*

levḥa-i ḳudret olmak [1] *Kudretin levhası, gücün tecelli yeri olmak.*

Göñül **levḥa-i ḳudret olduḳda** naḳşın bilür / Ne ḥācet ki naḳş eyleye ḥāẕıḳ-ı dil-firīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 3). [levḥa-i ḳudret olduḳda, -duk, -da]*

levḥ-i dil [14] *Gönül levhası, sayfası. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Levḥ-i dile mesṭūr olalı "āyet-i ümmü'l-kitāb" / Fī-ʿilmihi āyātünā ʿan-sırrihi ihlāṣunā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 3). [levḥ-i dile, -e]*

levḥ-i fu'ād [1] *Gönül levhası; kalp.*

Ṣubḥ-dem **levḥ-i fu'āda** ser-be-ser ḳıldum naẓar / Evvelīn u āḫirīn hep cümle peydā söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 4). [levḥ-i fu'āda, -a]*

levḥ-i gönül [1] *Gönül levhası.*

'İlm-i ezelde bunlar **levḥ-i göñülde** mesṭūr / Birisidür muʿāyin işbu cihāndur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 3). [levḥ-i göñülde, -de]*

levḥ-i levḥ [1] *Levhanın levhası, en değerli sayfa.*

Ḳalem çün ism-i levḥi levḥe yazdı **levḥ-i levḥümdür** / Anuñ çün oldı lāyiḥ ʿālemine cümle devrānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 2). [levḥ-i levḥümdür, -üm, -dür]*

levḥ-i maḥfūẓ [10] *Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı bulunduğu manevi levha; ilm-i ilahi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müftī-i ẓāhir mesā'il cemʿ ider / Virdi ḳalbüm **levḥ-i maḥfūza** żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 2). [levḥ-i maḥfūza, -a]*

levḥ u ḳalem [1] *Levh-i mahfuz, Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı bulunduğu manevi levha.*

Kātib-i dehr urup destini **levḥ u ḳaleme** / Ḥalimüñ biñde birin yazmadı düşdi eleme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 1). [levḥ u ḳaleme, -e]*

levḥ ü kalem ü inşa [1] *Üzerine yazı yazılan yer, kalem ve kaleme alma.*

Gel añla Murādīnüñ bu ḳavli muʿammāsın / **Levḥ ü kalem ü inşā** peydā neden olmışdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 5). [levḥ ü kalem ü inşā,]*

levm eylemek [1] *Kötüleme, yerme.*

Neşr-i nüşūra ʿarṣa-i heybetde kā'im ol / Elvān **levm eyledi** ḳudretde beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 2). [levm eyledi, -di]*

levn [3] *Renk, boya.*

Olub māhīler anda her biri bir şekl-i āḫerde / Kiminüñ rengi sevdādur kiminüñ **levnidür** beyżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 2). [levnidür, -i, -dür]*

Levn ile rengi ḳoyup cümleyi dil oldı muḫīṭ / Ey Murādī beni gör kim nice muʿtād oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 5). [levn,]*

N'ola mir'āt-ı zamān göstere **levn** ile ḫayāl / Sen ḫayāl ile revā mı düşesin ma'ṣiyete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 4). [levn,]*

levn-i ḫaḍrā [1] *Yeşil renk. II Yeryüzü.*

Besī āfāḳı geşt itdüm görüp bu **levn-i ḫaḍrāda** / Senā-ḫ∨ānı olupdur dil aña ḳarada deryāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 1). [levn-i ḫaḍrāda, -da]*

levn ü reng [1] *Renk. II Dünyanın cazibesi.*

Levn ü rengi terk idüp bī-reng ü levn oldı Murād / Nūr-ı nūrında umūrımda berātum gözlerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 5). [levn ü rengi, -i]*

leyl [3] *1. Gece.*

Ben bilmedüm bu ṭarz-ı ʿacā'ib ʿaceb nedür / **Leylümde** bir seḥer didi leyl ü seḥerdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 4). [leylümde, -üm, -de]*

II Leyla vü Mecnun kahramanı.

Sevdā-yı zülfüñ ey cān ḳıldı beni çü Mecnūn / Ḥırz olsun eyle **leylüm** ḳoluñ baña ḥamā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 5). [leylüm, -üm]*

II Siyah.

Ey hilāl ebrū güneş yüzlü şaçı **leylüm** benüm / Gice gündüz aġlaram ben sen meh-i tābān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 5). [leylüm, -üm]*

leyl ile nehār [1] *Gece ve gündüz.*

Nūr oldı çu nārında ʿayn oldı bu varında / **Leyl ile nehārında** ʿayn ile mükerremdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 3). [leyl ile nehārında, -ı, -n, -da]*

leyl ü nehār [4] *Gece ve gündüz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳudretinden ol Ḥudānuñ āşikāre her ne var / Ẓulmet-i beyżāsına sırr oldı bu **leyl ü nehār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 1). [leyl ü nehār,]*

leyl ü seḥer [1] *Gece ve seher vakti.*

Ben bilmedüm bu ṭarz-ı ʿacā'ib ʿaceb nedür / Leylümde bir seḥer didi **leyl ü seḥerdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 4). [leyl ü seḥerdedür, -de, -dür]*

leyla [5] *Leyla ile Mecnun hikayesinin kadın kahramanı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Belā deştindesin **Leylādan** ötri / Benem Mecnūn-ı bī-ārām ü şeydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 3). [leylādan, -dan]*

leyle vü esḥār [1] *Gece ve sabahlarda.*

Ey Murādī ḳıl duʿāyı **leyle vü esḥārda** / Her ne kim vardur duʿā-yı müstecāb altındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 5). [leyle vü esḥārda, -da]*

leyle-i daʿcā [1] *Karanlık gece.*

Ey celālüñde bir cemāl iḫfā / Hem çü rūz vü **leyle-i daʿcā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 1). [leyle-i daʿcā,]*

leyle-i deycūr [1] *Karanlık gece. II Kederli gönül.*

Encümler oldı **leyle-i deycūra** meşʿale / Ṣaġ u ṣolumda şems ü ḳamer oldı perr ü bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 3). [leyle-i deycūra, -a]*

leyle-i ẓulmā [2] *Karanlık gece.*

Māh-ı neyyirdür şuʿāʿuñ **leyle-i ẓulmāda** çün / Māh ü encüm mihr-i enver ẕerre-i bī-tābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 2). [leyle-i ẓulmāda, -da]*

Leyle-i ẓūlmāda gördüm bir ḳamer olmış ʻayān / Cümleten seyyāreler yüz urmış anuñ pāyına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 2). [leyle-i ẓūlmāda, -da]*

leyle-i ẓulmī [2] *Karanlık gece.*

Rūy-ı zībāsı ḥabībüñ çün niḳāb altındadur / **Leyle-i ẓulmīde** nūr-ı meh sehāb altındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 1). [leyle-i ẓulmīde, -de]*

Nūrı ger mekşūf iderse daḥı zībā gösterür / **Leyle-i ẓulmīde** nūr-ı vechin aʿlā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 1). [leyle-i ẓulmīde,]*

leyletü'l-ḳadr [1] *Kadir gecesi.*

Yapışuben dile ḥācet o mehüñ zülfine kim / **Leyletü'l-ḳadrdur** anuñ birisi biri berāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 6). [leyletü'l-ḳadrdur, -dur]*

leyli [5] *1. Leyla ile Mecnun hikayesindeki kadın 2. Kara, siyah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAyb ḳılmañ eger āvāre olam çün Mecnūn / Ḳande kim baḳsa gözüm ol şaçı **leylī** görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 4). [leylī,]*

leyl-i ed'ac [1] *Kara gece.*

Kūşe-i çeşme gelürse şafaḳ-ı rūz-ı viṣāl / **Leyl-i ed'ac** ḳoyu virmez göze ḥālüñ perde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 2). [leyl-i edʿac,]*

leyli şaç [1] *Gece renkli, siyah saç. II Leyla ile Mecnun hikayesindeki kadın.*

Şāhā nice bir ḥüzn ile ḳala dil-i maḥzūn / **Leyli şaçuña** oldı güzel çünki o Mecnūn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 1). [leyli şaçuña, -un, -a]*

leyl-i sevda [1] *Kara gece.*

Fecr-i ṣādıḳ **leyl-i sevdādan** ʿayān olmaḳdadur / Māh u mihrüñ ḥüsn-i ruḫsārı beyān olmaḳdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 1). [leyl-i sevdādan, -dan]*

leylī-i ed'ac [1] *En karanlık gece.*

Āyāt-ı ṣubḥ içinde oldı ḳamer münevver / **Leylī-i ed'ac** içre seyyāredür icāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 2). [leylī-i edʿac,]*

leylī-veş [1] *Geceye ait, geceyle ilgili; siyah. II "Leyla ile Mecnun" mesnevisinin kadın kahramanı.*

Leylī-veş zülfin anuñ şanma sen ey dil ḥālī / Ḳıldı mecnūn cihānuñ nice ʿāḳillerini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 2). [leylī-veş,]*

leyliyā [2] *Ey Leyla ll Sevgili kastedilmektedir.*

Leyliyā zencīr-i ẓülfüñ baġla dil Mecnūndur / Fürḳatüñden iki ʿaynum Nīl ile Ceyḥūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 1). [leyliyā,]*

Oldı Mecnūn ey hilāl-ebrū saña bu derd-mend / **Leyliyā** zencīr-i zülfüñ gel anuñ boynuna ṭaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 4). [leyliyā,]*

leylī-yi şebgīr [1] *Geceyi tutan Leyla.*

Ṭaġlar mesken baña divāneyem hicrān ile / **Leylī-yi şebgīrüñi** kaldur ki dil Mecnūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 2). [leylī-yi şebgīrüñi, -ün, -i]*

leyse fī'd-dāreyni illā hū [1] *Ondan başkası iki cihan sahibi değildir.*

Leyse fī'd-dāreyni illā hū kelāmın ẕikr idüp / Terk idüp anuñ tefsīri imlāsındayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 2). [leyse fī'd-dāreyni illā hū,]*

leyse fī'd-dāreyni illā hū [1] *Ondan başkası iki cihan sahibi değildir.*

Lā-fetā illā ʿAlī ḥabīb-i dildedür ṭıfl-ı ʿacīb / **Leyse fī'd-dāreyni illā hūdadur** ism ile nām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 4). [leyse fī'd-dāreyni illā hūdadur, -da, -dur]*

leyse fī'd-dāri ġayruhu deyyār [1] *Evde (kainatta) ev sahibinden(Allah'tan) başkası yoktur.*

Leyse fī'd-dāri ġayruhu deyyār / Didi bir gün bize o pīr-i vaḳār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 527, Beyit 1). [leyse fī'd-dāri ġayruhu deyyār,]*

leyse fī'd-dārī vema'd-deyyārü lā-ġayruh [1] *Dünyada benim isteğim ondan başkası değildir.*

Murādī **leyse fī'd-dārī vema'd-deyyārü lā-ġayruh** / Muḥaḳḳaḳdur muḥaḳḳiḳler ḳılurlar bir temāşādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 5). [leyse fī'd-dārī vema'd-deyyārü lā-ġayruh,]*

leyse fī'l-ʿayn ile'l-cemāli muḥāl [1] *Gözde güzelliğe muhal yoktur.*

Ṭarfetü'l-ʿayn içinde geldi ḫayāl / **Leyse fī'l-ʿayn ile'l-cemāli muḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 1). [leyse fī'l-ʿayn ile'l-cemāli muḥāl,]*

leyse fī'l-ḫalki cemālün leyse ʿan ġayrin ḳarār [1] *Yaratılanlarda güzellik yoktur başkasında da karar kılmamıştır.*

Ṣūret-i dünyāda ẓāhirdür cemāli ʿaks-i yār / **Leyse fī'l-ḫalki cemālün leyse ʿan ġayrin ḳarār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 1). [leyse fī'l-ḫalki cemālün leyse ʿan ġayrin ḳarār,]*

leyse li'l-insāni illā mā seʿā [8] *İnsan ancak çalıştığına erişir, ona çalışmaktan başka bir şeyden fayda yoktur(Ku'an-ı Kerim, Necm 39). (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Saʿy idegör virmek Allāhuñ durur tevfīḳ u ḫayr / Kim dimişler **"Leyse li'l-insāni illā mā seʿā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 8). ["leyse li'l-insāni illā mā seʿā",]*

leyse mislük lā firāḳa fī'l-ebed min beynenā [1] *Senin dengin yoktur, ebediyen bizim aramızda bir ayrılık olmayacaktır.*

Eyyühe'l-müştāḳu irciʿ ve'trüki'l-ġam ve'btehic / **Leyse mislük lā firāḳa fī'l-ebed min beynenā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 3). [leyse mislük lā firāḳa fī'l-ebed min beynenā,]*

leyse nūrun ʿani'r-recā'i ḳarīb [1] *Beklenti olmaksızın nur olmaz.*

Leyse nūrun ʿani'r-recā'i ḳarīb / Açdı nūrı çü ẓulmet-i ḳalbi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 3). [leyse nūrun ʿani'r-recā'i ḳarīb,]*

leẕā'iẕ [2] *Hoşlanılacak şeyler, zevkler.*

ʿIşḳdan şavḳ ile bulduñsa **leẕā'iẕ** gel berü / Bir ḫaber virmeklügine gāhī senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 3). [leẕā'iẕ,]*

Kitāb-ı ʿizzet-i cānāndan cāna gelür lezzet / Ne ḫāletdür o ḫālet kim **leẕā'iẕden** virür ḫālet *(Murâdî Dîvânı, Müfret 32, Beyit 1). [leẕā'iẕden, -den]*

leẕīẕ [2] *Lezzetli, tatlı, hoşa giden şey.*

ʿÖmr-i sermeddür baña şīrīn-i ʿışḳuñdur **leẕīẕ** / Āh-ı āb-ı çeşmüm ammā hicr ile gülgündur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 4). [leẕīẕ,]*

Gel Murādīnüñ kelāmın bulduñ ise sen **leẕīẕ** / Her ne deñlü kim dilerseñ şerḥ ide āyātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 5). [leẕīẕ,]*

leẕīẕ olmak [1] *Hoşa gitmek, zevk vermek.*

Cevāb eylerseñ ey rūḥum ṣımāḫ-ı cāna remz eyle / **Leẕīẕ olmaz** velīkin bī-ḥicāb ile durur leẕẕāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 2). [leẕīẕ olmaz, -maz]*

leẕẕāt [8] *Lezzetler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cevāb eylerseñ ey rūḥum ṣımāḫ-ı cāna remz eyle / Leẕīẕ olmaz velīkin bī-ḥicāb ile durur **leẕẕāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 2). [leẕẕāt,]*

leẕẕāt almak [1] *Lezzet almak, mutlu olmak.*

İḳtibās eyledi bundan ḳamu ins ile melek / Her biri kendüsine göre **alupdur leẕẕāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 2). [leẕẕāt alupdur, -up, -dur]*

leẕẕāt-ı fānī [1] *Fani, sonu olan şeylerin lezzetleri.*

Tefekkür eyleme **leẕẕāt-ı fānī** / Irāġ eyler diyānetden seni bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 4). [leẕẕāt-ı fānī,]*

lezzet [18] *Zevk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kūyuñuñ **leẕẕetin** bulaldan dil / Eyler oldı cinândan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 2). [leẕẕetin, -in]*

leẕẕet almak [6] (Deyim) *Tat, zevk almak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nidā-yı ẕü't-teʿālādan **alupdur** gūş-ı cān **leẕẕet** / Açıldı dīde-i bīnā o leẕẕetden zehī devlet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 1). [leẕẕet alupdur, -up, -dur]*

leẕẕete irmek [1] *Lezzete, zevke erişmek.*

Vuṣlatda viṣāl ile özin bilmedi ḳatʿā / Bir **leẕẕete irdi** ki anı ḳapladı dehşet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 2). [leẕẕete irdi, -di]*

leẕẕet-i dünya [1] *Dünya lezzeti, hoş ve güzel olan şeyler.*

Leẕẕet-i dünyāya ḳalma virme dil olġıl ḫalāṣ / Sen Murāduñ manṭıḳından iste himmet gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 5). [leẕẕet-i dünyāya, -(y)a]*

leẕẕet-i fena [1] *Sonu olan, biten, kötü lezzet.*

Bu **leẕẕet-i fenāyı** n'idersin ṭaleb ḳılup / Ẕikr eyle Ḥaḳḳı kim dil u cāna ṣafā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 2). [leẕẕet-i fenāyı, -(y)ı]*

leẕẕet-i şevḳ-i maḥabbet [1] *Aşk arzusunun, isteğinin lezzeti, hazzı.*

Leẕẕet-i şevḳ-i maḥabbetden murāduñ var ise / Kendüzüñ istiḫrāc eyle cümleten leẕẕātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 3). [leẕẕet-i şevḳ-i maḥabbetden, -den]*

lezzet-i vaṣl-ı cemāl-i dilrübā [1] *Gönül alan sevgilinin güzelliğine kavuşmanın lezzeti, hazzı.*

> **Lezzet-i vaṣl-ı cemāl-i dilrübādan** geçmezem / İbtidā terkin idüp ben intihādan geçmezem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 1). [lezzet-i vaṣl-ı cemāl-i dilrübādan, -dan]*

lezzetli [1] *Tatlı, zevkli.*

> Nümāyan oldı naʿmāsı özi yine temennāsı / Ne **lezzetlidür** aʿlası bilür nūş eyleyen cāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 3). [lezzetlidür, -dür]*

lezzet olmak [2] *Lezzet, tat olmak.*

> ʿIşḳ **oldı** gönülde çünki **lezzet** / Anuñla muḥammer oldı fıṭrat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 209, Beyit 1). [lezzet oldı, -dı]*
>
> Ser-be-ser **lezzet olupdur** dil fenā-fī'llāhda / Ḥayy-ı bāḳī sırrını ḥaḳ ile raʿnā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 3). [lezzet olupdur, -up, -dur]*
>
> > **lışş olmak [1]** *Hırsız olmak.*
>
> Kimi görseñ şanursın ehl-i vücūd / Arasañ **lışş olur** yāḫūd ġammāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 2). [lışş olur, -ur]*
>
> > **li nüsellim [2]** *Ālemlerin Rabb'ine teslim olarak namaz kılın.*
>
> **Li nüsellim** dimezüz bu bir ulu mes'eledür / Levḥ-i maḥfūẓda mesṭūr-ı kitābı biledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 1). [li nüsellim,]*
>
> **Li nüslime** dindi her vech ile olmadı mecāl / Pes bu remzüñ maʿnīsini gözledüm evḳātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 3). [li nüslime,]*
>
> > **libas [3]** *Elbise, giysi.*
>
> Muʿarrādur **libāsından** görinen vech-i bā-maʿnā / Vücūh ile müberrādur eserdendür ʿaṭā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 3). [libāsından, -ın, -dan]*
>
> Gāh olur kim ḫalʿ iderven üc **libāsı** ser-te-ser / Gāh ʿüryān ü mülebbes ḥāmīyem hercāyī ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 2). [libāsı, -ı]*
>
> **Libāsdur** beşeriyyet çü rūḥ-ı bī-bedele / Sebeb o rūḥum olupdur viṣāl-i cān ü dile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 1). [libāsdur, -dur]*

libās eylemek [1] *Elbise yapmak. II Şiâr edinmek.*

> Veraʿ u zühdi **libās eyle** ki ḥürmet demidür / Edebi başuña tāc eyle ki devlet demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 2). [libās eyle,]*

libās-ı ḫaḍrā [1] *Yeşil elbise.*

> Ḫāliʿ ol gel beşeriyyetde **libās-ı ḫaḍrā** / Bilesin tā melikiyyetde esās-ı seferi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 1). [libās-ı ḫaḍrā,]*

libās-ı mümkin [1] *Varlık elbisesi. II Maddeye dâir her şey.*

> Ḫalʿ idüp egnümden el-ḥaḳ bu **libās-ı mümkini** / Mümteniʿden vaz olup ḳaṣd eyledüm tekrār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 2). [libās-ı mümkini, -i]*
>
> > **līk [82]** *Lâkin, ancak, ama. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*
>
> Ḫaḳḳı taḥḳīḳ itmede gerçi başāyir bī-l-başar / **Līk** ḳaldur perde-i ʿaynuñda ẓāhir māverā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 3). [līk,]*
>
> > **liḳā [7]** *Yüz, çehre. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*
>
> Seni çoḳ imtiḥān eyler ṭalebde ṣādıḳ ol muḥkem / Ṣaḳın ġayra naẓar ḳılma temennā ḳıl **liḳāsından** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 4). [liḳāsından, -sından]*
>
> > **līkin [25]** *Lâkin, ancak, ama. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*
>
> **Līkin** bizümle oldı yine ol bize enīs / Arada bir bahāne olupdur bu kāruma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 4). [līkin,]*
>
> > **li'llāh [1]** *Allah için, Allah aşkına.*
>
> Ne revādur ḳılasın sen beni ġayra muḥtāc / Ḥāşa **li'llāh** ḳılasın baña bu kārı maḥżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 4). [li'llāh,]*
>
> > **limeni'l-mülk [1]** *Bugün hükümranlık kimindir? denir; hepsi: "Gücü her şeye yeten tek Allah'ındır" derler (40/Mümin 16).*
>
> **"Limeni'l-mülk"e** istedüm maʿnā / Didi "Faṣbir bi-ḥükmihi ṣabrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 3). ["limeni'l-mülk"e, -e]*
>
> > **lisan [32]** *Konuşulan dil.*
>
> Ya Rab saña her dem bu durur dilde niyāzum / Her laḥẓada şükrüñle **lisānum** ola gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 2). [lisānum, -um]*
>
> **Lisānumdur** dehānumdur zebānum / Dil ile tev'emānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 17). [lisānumdur, -um, -dur]*
>
> Ezelde hem-zebān olmış **lisānum** ḥal ile ḳāle / Anuñ çün her dehānumda zebānum bin lisān söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 3). [lisānum, -um]*
>
> Ġıdā-yı rūḥum olalı ḥabībüñ nām-ı dil-cūyı / Ṭulūʿ iden **lisānum** maşrıḳından nūr-ı ezherdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 2). [lisānum, -um]*
>
> Maḥż-ı ḥikmetdür vücūdı hem **lisānı** ẕü'l-beyān / Erşed ü a'ẓam durur ġāyetde hem aʿlā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 4). [lisānı, -ı]*

Ṣāniʿüñ ṣunʿında tekrārın gözetdüm bir seḥer / Pes **lisānı** ṣunʿ ile tekrārını aldum ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 1). [lisānı, -ı]*

Nükteden hātif-i ġayba çü su'āl itdi **lisān** / Nükteyi vird-i zebān ile cevāb itdi ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 2). [lisān,]*

Ḥāl-i pinhānum ṣorar iseñ zebān ṣerḥ eylemez / Bir lisāndur bu **lisān** kim tercemān ṣerḥ eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 549, Beyit 1). [lisān,]*

Ḥāl-i pinhānum ṣorar iseñ zebān ṣerḥ eylemez / Bir **lisāndur** bu lisān kim tercemān ṣerḥ eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 549, Beyit 1). [lisāndur, -dur]*

Remz ü maʿnādan gözet kim saña maʿnā remz ider / Yoḫsa bu aḥvāl ü eṭvārı **lisān** ṣerḥ eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 549, Beyit 4). [lisān,]*

Kā'ināt emrinde olmış her **lisānı** müstemiʿ / Añlamamış kimseler herkes maḳālin söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 2). [lisānı, -ı]*

Çağıruben ṭarafeyne bu **lisān** itse nidā / Pā vü ser ola bürehne ṭola her cā muḫliṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 3). [lisān,]*

ʿAceb vech üzredür aḥvālümüz olmaz beyān el-ḥaḳ / O kār-ı mümteniʿdendür anı bilmez **lisān** el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 1). [lisān,]*

Rāh-ı ḥaḳīḳatinde bel baġladum muḫayyer / Her yirde ġayrı nāmı söylemesün **lisānum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 4). [lisānum, -um]*

Dillerde yād olaldan nām oldı her **lisānum** / Yād itdügüm bilüpdür dillerde cümle yādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 4). [lisānum, -u, -m]*

Ne ḫākem ẕikr ide Ḥaḳḳı **lisānum** / Doyımaz çün celāline bu cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 1). [lisānum, -um]*

Seni meddāḥ olalıdan oḳur kevser **lisānumdan** / İrişdüm bir beyāna kim geçilmişdür beyānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 1). [lisānumdan, -um, -dan]*

Nefeḫātumda durur rūḥ-ı mü'ebbed ḫaberi / Ḳodı İsrāfili 'Azrā'ili Ḥaḳ didi **lisān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 3). [lisān,]*

Taʿayyün itmedi ʿaynı mübeyyen itdi **lisān** / Müzeyyen oldı bu arż u semā heyūlādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 4). [lisān,]*

Maḳdemüñden muḳīm olanı görüp / Başlasın pes muḳaddemāta **lisān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 3). [lisān,]*

Ḳıldı hüveydāda hüveydā beni / Ḳıldı **lisānına** beni tercemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1173, Beyit 3). [lisānına, -ı, -n, -a]*

Lisānın kim ider taḥrīke cür'et / İder yek-sān ile nuṭḳını her ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1182, Beyit 4). [lisānın, -ın]*

Enīs olalı ʿışḳuñla dilüm bir leẕẕet almışdur / Baña aġudan acıdur **lisānum** ger uram ḳande *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 4). [lisānum, -um]*

Mükāfāt eyledi el-ḥaḳ vefā-dār oldı ʿahdine / Ki zīrā vāżıḥ olmışdur anuñ ḳavli **lisānumda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 3). [lisānumda, -um, -da]*

Maḳālātum **lisānumdan** degüldür tercemānīdür / Lisān-ı ʿayn-ı vāḥid ol viresin lerze tā dehre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 4). [lisānumdan, -um, -dan]*

Nāẓır olalı vechüñe ʿayn ile ʿaynüm dīdesi / Her nāmuñı ezber oḳur rūhum **lisānı** ʿışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 2). [lisānı, -ı]*

ʿĀlemde her ne deñlü **lisān** olsa sendedür / Bilmez Murādī dünyāda bir tercemān seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 5). [lisān,]*

Her seḥer ẕikr-i Ḫudādur bu **lisānumda** benüm / Ḫalḳ olınmadın daḫı sevgüsi cānumda benüm *(Murâdî Dîvânı, Müfret 26, Beyit 1). [lisānumda, -um, -da]*

II Şiir.

Ezelde hem-zebān olmış lisānum ḥal ile ḳāle / Anuñ çün her dehānumda zebānum bin **lisān** söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 3). [lisān,]*

Muʿammādur ki maʿnāsın bilimezler ẕevī'l-maʿnā / Murādīnüñ **lisānından** ki feyż eyler neler feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 5). [lisānından, -ın, -dan]*

Ben **lisānum** bilürem kimse zebānum bilmez / Ḳangı ʿālemdür ide ṣerḥ u beyānum iẕʿān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 4). [lisānum, -u, -m]*

Ṭūtī-i cān söyledi bunda yine bir **lisān** / Ḥayrete vardum ḳulaġ urdum o güftārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1395, Beyit 4). [lisān,]*

lisāna ṣıġmaz [1] (Deyim) *Anlatmak için kelimeler yetersiz kalır.*

Lehv ü hevāda geçdi ʿömr-i ʿazīz ey vāy / Derdüm beyāna gelmez **ṣıġmaz** ġamum **lisāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 3). [lisāna ṣıġmaz, -maz]*

lisān-ı 'ayn-ı vāḥid olmak [1] *Allah'a yakınlığın dili, ifadesi olmak.*

Maḳālātum lisānumdan degüldür tercemānīdür / **Lisān-ı 'ayn-ı vāḥid ol** viresin lerze tā dehre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 4). [lisān-ı 'ayn-ı vāḥid ol,]*

lisān-ı bī-ʿayān [1] *Görünmeyen, açık olmayan konuşma.*

Lisān-ı bī-ʿayānuñdur kelāmuñ müntehāsında / Murāda luṭf-ı faẕluñdur viren naʿmā-i kübrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 5). [lisān-ı bī-ʿayānuñdur, -un, -dur]*

lisān-ı ġayb olmak [1] *Bilinmeyen, gizli dil olmak.*

Ey Murādī kim durur kim ḳavlüñi tefsīr ide / Çün **lisān-ı ġayb olupdur** her ne kim var ḳālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 5). [lisān-ı ġayb olupdur, -up, -dur]*

lisān-ı ḥāl [1] *Gönül dili (sözle değil hâl ve davranışla anlatma).*

Şerḥ eylemege **lisān-ı ḥāli** / Ḳavli bilici gerek muḥaḳḳaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 4). [lisān-ı ḥāli, -i]*

lisān-ı ḥāl ü ḳāl [1] *Hal ve dil lisanı.*

Semīʿ-i naʿt olalı ol cemāl-i bā-kemālüñ dil / **Lisān-ı ḥāl ü ḳāl** ile ider bir bir zebān vaṣfın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 4). [lisān-ı ḥāl ü ḳāl,]*

lisān-ı ḳāl [1] *Söz ile anlatılan mâna, konuşma dili.*

Cemāl āyinesin şāhid oldı çün kāşif / **Lisān-ı ḳāli** ḳoyup özge ḥāle rāġıbdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 3). [lisān-ı ḳāli, -i]*

lisān-ı ḳāṣır [1] *Kısa, eksik, noksan dil.*

Ẕāt vaṣf olmaz **lisān-ı ḳāṣır** ile zīnhār / Fehm-i ʿaḳla her ne kim olsa olur eşyā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 2). [lisān-ı ḳāṣır,]*

lisān-ı nāṭıḳ [1] *Konuşan dil.*

Lisān-ı nāṭıḳa söyletdi bir cevāb-ı ṣaḥīḥ / Maḳāle virdi cevābın o ḳālüñ isteyüben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 4). [lisān-ı nāṭıḳa, -a]*

livā-i nuṣret [1] *Zafer sancağı.*

Ẕaferdür her zamān her dem ḳarīni ehl-i İslāmuñ / **Livā-i nuṣret** üzre çün yazıldı ism ile nāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 1). [livā-i nuṣret,]*

liyāḳat [5] *Layık, yaraşır, uygun olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

N'idersin mümkini ey dil ne mümkin var ne ḫôd memnūʿ / Heman efvāh-ı ʿāṣıḳda **liyāḳat** eyleyen cünbiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 621, Beyit 4). [liyāḳat,]*

liyāḳat bulmak [1] *Layık olmak, yaraşır, yakışır olmak.*

Ol fenn ile **bulmışdur** işiginde **liyāḳat** / Dil eyledi dildāra nice dürlü ẕerāfet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 1). [liyāḳat bulmışdur, -mış, -dur]*

loḳmān [2] *Hikmetli sözleri ve hikayeleri ile efsaneleşip her derdin devasını bildiği rivayet edilen hekim.*

Añlamaz iseñ eger işbu Murāduñ suḫanın / Yāda varma berū gel ḥikmeti **Loḳmāna** getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 5). [loḳmāna, -a]*

Ḥükmi ile çü ḳuruldı bu ṭılısım bedenüm / Ḥikmeti benden işit çün aña **Loḳmānam** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 2). [loḳmānam, -am]*

luʿb [4] *Oyun. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAcebdür **luʿbı** dildāruñ ne oyunlar geçer her gün / Anı gözler dem-ā-dem sanma kim hercādur ʿāṣıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 4). [luʿbı, -ı]*

luʿb-ı ʿālem [1] *Dünyanın oyunu, oyalaması.*

Utar seni olur iseñ de fenn ile leclāc / Bu **luʿb-ı ʿāleme** aldanma natʿuñı ḳaldur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 4). [luʿb-ı ʿāleme,]*

luʿb u lehv [1] *Oyun ve yararı olmayan şeyler.*

ʿÖmrüñi ḫarc itme **luʿb u lehve** āh / Ḥayf kim ʿömr-i ʿazīz ola tebāh *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 38, Beyit 1). [luʿb u lehve, -e]*

lugat [1] *Dil, lisan.*

Ḥarfdür noḳṭadan kelime **luġat** / Mütekellimde bā-i bismillāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 2). [lüġat,]*

luṭf [74] *Yardım, inayet, ihsan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Virgil baña ḥayāt-ı ebed **luṭfuñ** işlegil / Iġmāż-ı ʿayn eyleme gel eyle merḥabā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 4). [lutfuñ, -un]*

luṭf eylemek [15] *Yardımda, ihsanda bulunmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣabr u ḳarāra ṭāḳat ʿuşşāḳa oldı ʿādet / **Luṭf eyle** ey ḥabībüm ḳıl anları himāyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 1). [luṭf eyle,]*

luṭf-ı aġyār [1] *Başkalarının, rakibin iyiliği.*

Yār sem virse bizedür tiryāk / **Luṭf-ı aġyār** irerse ol semdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 531, Beyit 4). [luṭf-ı aġyār,]*

luṭf-ı ʿamīm [1] *Herkese merhamet eden, bol bol veren, esirgeyiciliği umuma âit olan.*

Āyet-i kübrāya baḳdum andadur küllī vücūd / Bu vücūduñ hey'etin bildüm odur **luṭf-ı ʿamīm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 3). [luṭf-ı ʿamīm,]*

luṭf-ı faż̇l [1] *Cömertçe iyilikte bulunmak.*

Lisān-ı bī-ʿayānuñdur kelāmuñ müntehāsında / Murāda **luṭf-ı faż̇luñdur** viren naʿmā-i kübrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 5). [lutf-ı faż̇luñdur, -un, -dur]*

luṭf-ı ḥikmet [1] *Hikmetin lütfu, ihsanı.*

Luṭf-ı ḥikmet kāsesinden nūş iden āb-ı ḥayāt / ʿİlm-i ūlā ile uḫrādan bilüpdür beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 1). [lutf-ı ḥikmet,]*

luṭf-ı himāyetlerüñi itmek [1] *Koruma iyiliğinde bulunma.*

Her ḳaçan kim **idesin luṭf-ı himāyetlerüñi** / Beyne beyni görinür manẓaradan nāẓıra cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 2). [luṭf-ı himāyetlerüñi idesin, -ler, -ün, -i, -e, -sin]*

luṭf-ı ḫudā [3] *Allah'ın ihsanı, yardımı.*

Çün semʿ-i cāna geldi nidā anı diñledüm / **Luṭf-ı Ḫudāyı** gözle ki cümle naṣab geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 3). [luṭf-ı ḫudāyı, -(y)ı]*

Cemāli āyet-i Raḥmān viṣāli derdüme dermān / Anı kim medḥ ide bile o bir **luṭf-ı Ḫudā** ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 3). [luṭf-ı ḫudā,]*

Hümā-yı devlet eger başuña ṣala sāye / ʿAṭā vü **luṭf-ı Ḫudā** saña ola hem-sāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 1). [luṭf-ı ḫudā,]*

luṭf-ı maḫż-ı kibriyā [1] *Büyüklük, ululuğun saf, hâlis lutfu, ihsânı.*

Merḥabā ey şemʿ-i cemʿ-i ʿārifīn-i aṣfiyā / Merḥabā ey saʿd-ı ṭāliʿ **luṭf-ı maḫż-ı kibriyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 1). [luṭf-ı maḫż-ı kibriyā,]*

luṭf-ı nida [1] *Konuşma lutfu, konuşma ihsanı.*

Uralum ʻaḳl terāzūsına anı ḳat ḳat / Görelüm **luṭf-i nidāyile** ola ol āsān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1105, Beyit 4). [luṭf-i nidāyile, -(y)ile]*

luṭf-ı rahman [1] *Çok merhametli olan Allah'ın lütfu, iyiliği.*

Sen ne ḳādirsin Murādī kim diyesin / Līk her müşkil olupdur **luṭf-ı Rahmāna** geñez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 5). [luṭf-ı rahmāna, -a]*

luṭf-ı sulṭān [1] *Sultanın, sevgilinin lutfu.*

Şefiʿü'l-müẕnibīn olmaḳ geñezdür / Olursañ **luṭf-ı sulṭān** ile elyaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 3). [luṭf-ı sulṭān,]*

luṭf ile iḥsān eylemek [1] *Cömertçe bağışta bulunmak.*

Viṣālüñ āb-ı ḥayvānın bu hicr ile olan mürde / Ḳuluña eyleseñ şāhum ne vardur luṭf ile iḥsān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 4). [luṭf ile iḥsān eyleseñ, -se, -n]*

luṭf irişmek [1] *İyilikte bulunmak .*

Gel Murādī bendeñe **luṭfuñ irişdür** ey saḫī / Rabbenā etmim lenā taḳṣīrenā taḳṣīrenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 5). [luṭfuñ irişdür, -un, -dür]*

luṭf issi ḫudāyā [1] *Cömertlik sahibi ey Allah'ım.*

Ḳıl dīde-i ʿaḳlumı benüm rūşen ü bīnā / Ṭutdum yüzümi kapuña **luṭf issi Ḫudāyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 1). [luṭf issi ḫudāyā,]*

luṭf itmek [10] *İyilik etmek, ihsanda bulunmak; hoş muamele etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿÖmr ü cānı n'eylesün senden şu kim ola cüdā / **Luṭf idüp** ḳılma cüdā saña olalı āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 1). [luṭf idüp, -üp]*

luṭf ḳılmak [2] *İyi davranmak, iyilikte bulunmak.*

Ger ʿāşıḳ iseñ eyle ḫaberdār **luṭf ḳıl** / Maʿşūḳ u ʿāşıḳ üzre bu bürhān olan nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 3). [luṭf ḳıl,]*

Ḥālümüzi bilür ancaḳ yine ol yār-ı güzīn / **Ḳılduġı luṭfı** bize eyleye tekrār yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 3). [luṭfı ḳılduġı, -duk, -ı]*

luṭf u ʿatā [1] *Bağış ve yardım.*

Murādī secdeden ḳaldurma başuñ laḫẓa her laḫẓa / Bilürsin kārı Mevlānuñ ḳula **luṭf ü ʿatā** ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 5). [luṭf ü ʿatā,]*

luṭf u cefa [1] *İyilik ve eziyet.*

Her ne demde ki żamīrine gele **luṭf u cefā** / Bu ʿacebdür ki hemān bu dil-i meyyāle düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 3). [luṭf u ceſā,]*

luṭf u cūd [1] *İhsan ve cömertlik.*

Bu **luṭf ü cūda** şükr eyle ziyāde eyleye tā kim / Ḳo ġayrı anı gözle tā olasın mürteżāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 3). [luṭf ü cūda, -a]*

luṭf u iḥsān [5] *Bağış ve iyilik, cömertlik ve eli açıklık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yüzümüz dutmışuz yüce ṭapuña / **Luṭf u iḥsānuñ** eyle bize ḳarīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 3). [luṭf u iḥsānuñ, -un]*

luṭf u iḥsān eylemek [1] *İyi ve cömert davranmak.*

Gördüñ elyaḳ bendeñi ʿālemde sulṭān eyledüñ / Sen baña ḥaddümden efzūn **luṭf ü iḥsān eyledüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 1). [luṭf ü iḥsān eyledüñ, -dü, -n]*

luṭf u iḥsān-ı necāḥ [1] *İsteğine kavuşma ihsanı ve lütuf.*

ʿAmel-i ʿilm ü ṣalīḥ eyle müyesser yā Rab / **Luṭf ü iḥsān-ı necāḥ** eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 1). [luṭf ü iḥsān-ı necāḥ,]*

luṭf u ʿināyet [1] *İyilik ve bağışta bulunmak.*

Ezelden tā ebed kāruñ baña **luṭf u ʿināyetdür** / Hidāyetdür ḥabībüm bu hidāyetdür hidāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 1). [luṭf u ʿināyetdür, -dür]*

luṭf u ʿināyet eylemek [1] *İyilik ve bağışta bulunmak.*

Bu Murādī ḳavlüñe **luṭf ü ʿināyet eylegil** / Nefs-i şeyṭānuñ elinden vir aña yā Rab rehān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 5). [luṭf ü ʿināyet eylegil, -gil]*

luṭf u ‘ināyet itmek [1] *İyilik ve yardımda bulunmak.*

Yā Rab Murādī bendene **luṭf ü ‘ināyet it** / İki cihānda vaṣlüñ ile ola ṣād-mān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1134, Beyit 5). [lutf ü ‘ināyet it,]*

luṭf u ‘izzet eylemek [1] *Yardım etme ve yüceltme.*

Şükr ü minnet Ḫudā-yı sübḥāna / **Eyledi luṭf ü ‘izzet** insāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit 1). [lutf ü ‘izzet eyledi, -di]*

luṭf u kerem [2] *Ihsan ve cömertlik.*

Cürm ile ḫaṭāma n’ola baḳmasañ eyā ṣāh / **Luṭf ü keremüñ** ḳapladı dünyāyı ser-ā-pā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 4). [lutf ü keremüñ, -ün]*

ʿAmelden lāyıḳum yoḳdur Ḫudāya / Hemān Ḫaḳdan ricā **luṭf ü keremdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 4). [lutf ü keremdür, -dür]*

luṭf u mürüvvet [1] *Lütuf, ihsan, cömertlik.*

Bārek-Allāh zihī **luṭf ü mürüvvetdür** kim / Ne ‘ināyetler ider ‘izzet ile insāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 4). [lutf ü mürüvvetdür, -dür]*

luṭf u seḫa [1] *Lütuf ve cömertlik.*

Ḥamd ü senā añadur **luṭf ü seḫası** öküş / Şükrini ḳıl dā’imā nāmını ẕikr eyle yād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 3). [lutf ü seḫası, -sı]*

luṭf u vefa [1] *İyilik, dostluk ve sevgi.*

Niyāzumdan oluben yāre ʿarż-ı ḥāl itdüm / Ki yaʿnī **luṭf ü vefāsın** varup su’āl itdüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 1). [lutf ü vefāsın, -sın]*

lübs-i ḳaba [1] *Kaba elbiseler, sufilerin giydiği giysiler.*

Terk eyleyüp **lübs-i ḳaba** geysün murakḳa‘ bir ‘abā / Olsun ġarīb ü mübtelā terk eylesün dünyāyı ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 3). [lübs-i ḳaba,]*

lücce-i baḥr [2] *Denizin engin suyu.*

Lücce-i baḥra düşdi pes zevraḳ-ı dil mücidd olup / Bulmadı ḥadd ile kenār seyrini ḳıldı cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 4). [lücce-i baḥra, -a]*

Lücce-i baḥra şalındı yine geştī-i göñül / Ṣanmañuz siz anı ḫavf ile kenārında geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 4). [lücce-i baḥra, -a]*

lücce-i derya [1] *Engin deniz.*

Murādī **lücce-i deryādan** aldı bir gevher / Eridi ṣu oluben ḳapladı nice ‘ummān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 5). [lücce-i deryādan, -dan]*

lüccī firāḳ [1] *Ayrılık girdabı.*

Çü ġavvāṣ oldı ol **lüccī firāḳa** / Eline girdi anuñ ḫôş ġanīmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 3). [lüccī firāḳa, -a]*

lüccī-i derya [1] *Denizin engin suyu.*

Lüccī-i deryāda gezer serserī / Gāhī nihān gāhī hemān itdi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 842, Beyit 3). [lüccī-i deryāda, -da]*

lü’lü [2] *İnci.*

Fülk-i vücūdı saldı biḥār-ı ferāġata / **Lü’lüdür** añlaġıl yem-i ʿirfāna insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 4). [lü’lüdür, -dür]*

Māha ḳarşu ẕevraḳ-ı dil gezdi bir baḥır üzre âh / **Lü’lü** vü mercân ile toldurdı ‘ummān bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 2). [lü’lü,]*

lü’lü-i insān [1] *İnsanın incisi; ruhu.*

Teḳāṭür eyledi baḥr-ı muḥīṭe ġaysün ʿaẕab / Bil anı **lü’lü-i insān** ider bu ṣād-ı vülūc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 2). [lü’lü-i insān,]*

2.2.15. M

mā [8] *Su.*

Ḳan ile almak vüżū’ oldı çü ʿādet ʿāṣıḳa / Bize ḥācet olmadı bu kār içün bir ḳaṭre **mā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 3). [mā,]*

ʿĀrif-i rāh-ı ḥaḳīḳi ṣorma ehl-i ʿörfe sen / Ḫasta-i dil-teşnenüñ çeşmi dem-ā-dem **mādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 4). [mādadur, -da, -dur]*

ʿİlm ü ḥikmet sözlerinden behre-dār olduñsa ger / Ḥadd ile pāyānı yoḳdur **mā** gibi ʿālemde bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 4). [mā,]*

II Gözyaşı.

Ḳamu reşḥalar çün muʿayyen ʿuyūnuñdadur / Virürsin ḳamuya velī ṭāḳati üzre **mā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 2). [mā,]*

Geçürme bu demi bir dem geçerse aġlayasın dem / Demidür ger çekersen dem ki dem **mādur** çü mā demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 2). [mādur, -dur]*

Geçürme bu demi bir dem geçerse aġlayasın dem / Demidür ger çekersen dem ki dem mādur çü **mā** demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 2). [mā,]*

Ferec-i dil görinür gerçi tecellā-i cemāl / Ol celālinden anuñ līk ṭoludur **mādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 2). [mādan, -dan]*

II Şarap.

ʿAyn-ı vaḥdetden içüpdür nice aḳdāḥ ile **mā** / Bir şarāb-ı lā-yezālī mest u ḥayrān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 3). [mā,]*

mā-ı ʿavn [1] *Yardım suyu.*

Mā-ı ʿavn ile şulandı yine tā mīveleri / Oldı her bārı anuñ fülk-i vücūda bir yem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 2). [mā-ı ʿavn,]*

mā-i dem [1] *Kanlı su. II İnsanın ilk nüvesi, alak.*

Mā-i demden dem idüp her demde biñ dem buldı dem / Buldı bir demde demin demlerdedür

aşliyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 4). [mā-i demden, -den]*

mā-i emlaḥ [1] *Tuzlu su.*

‘Aṭaş ne fā’ide kim ola **mā-i emlaḥdan** / Ḥarāret-i cigerīden gerek durur ‘aṭşān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 4). [mā-i emlaḥdan, -dan]*

mā-ı leẕīẕ [1] *Lezzetli su.*

Nesīm-i luṭf eser çün kim muʿaṭṭardur meşām-ı dil / Aḳar **mā-ı leẕīẕi** feyż alup ḳand-i zülālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 3). [mā-ı leẕīẕi, -i]*

mā-i maḥmūd [1] *Hz. Muhammed'in suyu; ağlayışı.*

Tā ki kalbüñ maṭlaʿından berḳ ura / Şems-i Aḥmed **mā-i Maḥmūd** ey fetā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 4). [mā-i maḥmūd,]*

mā-i reşād [1] *Doğruluk yolunun suyu.*

Çü ṭaşt-ı ‘izzete girdi o pāre-i mużġa / Yunuldı **mā-i reşād** ile ḳalmadı kine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 3). [mā-i reşād,]*

mā ḳılmak [1] *Su haline getirmek, su gibi akıtmak.*

Men ʿaref sırrın dilerseñ bilesin īḳān ile / Ḳanuñı ṭarḥ eyleyüp bu ḳanı **mā ḳılmaḳ** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 3). [mā ḳılmaḳ, -mak]*

mā olmak [1] *Su olmak.*

Murādī sırr-ı ekberdür ʿacā’ibdür bu güftāruñ / Eger kim ṭaġa arż itseñ eriyüb **ola** cümle **mā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 5). [mā ola, -a]*

māʿadā [3] *-dan/den başka, geri kalan.*

Münteşirdür āb-ı luṭfı çün levāmiʿdür muḥīṭ / İrdi çün ḥavż-ı vücūda **māʿadāya** neşr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 3). [māʿadāya, -(y)a]*

Añladum arż u semānuñ cümleten sırrın yaḳīn / Ben maḥabbet **māʿadāsın** cümle etrāb añlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 4). [māʿadāsın, -sın]*

O sūruñ gelmedi aṣlā bināsı fehm u idrāke / Anuñla kā’im oldı **māʿada** añla ḥayālīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 4). [māʿada,]*

maʿānī [8] *Mânâlar, anlamlar. II Mânâ âlemi, iç âlem. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Burūḳın neşr ider āfāka nūra ġarḳ encümler / **Maʿānīdür** olan aṣdāf ḳamerdendür żiyā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 4). [maʿānīdür, -dür]*

maʿānī ʿarṣasınuñ pehlevānı [1] *Anlam, mânâ alanının pehlivanın. II Anlam konusuna hakim olan kişi.*

Mesā’il şerḥinüñdür nükte-dānı / **Maʿānī ʿarṣasınuñ pehlevānı** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 7, Beyit 4). [maʿānī ʿarṣasınuñ pehlevānı,]*

maʿānī baḥrin [1] *Mana denizi. II Mânâ âlemi, iç âlem.*

Maʿānī baḥrine ġavvaṣ olalı ān ile demde / Murādīnüñ kelāmı mündericdür ism-i aʿlādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 5). [maʿānī baḥrine, -(n)e]*

maʿānī genci [2] *Anlam hazinesi. II Mânâ âlemi, iç âlem.*

Maʿānī gencini fetḥ eyledi çün ḫālıḳ-ı fettāḥ / Aşub zencīr-i ḳudretle anuñ bābında bir mişbāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 1). [maʿānī,]*

Maʿānī gencine ḫāzin olaldan / Ḳamu maʿnāda maʿnā oldı el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 2). [maʿānī gencine, -(n)e]*

maʿānī gencinüñ miftāḥı [4] *Mânâ hazinesinin anahtarı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Maʿānī gencine miftāḥ ʿaḳl-ı evvel evveldür / Bu evvel evvele evvel n’idersin āḫır uḫrādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 2). [maʿānī gencine, -(n)e]*

maʿānī milkinüñ şāhı [1] *Mânâ, hakikat ülkesinin sultanı. II Allah.*

Çü ṣadrek ṣadrına geçdi **maʿānī milkinüñ şāhı** / Anuñ çün vażʿ olındı vizri andan bu heyūlāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 2). [maʿānī milkinüñ şāhı,]*

maʿāni yemmi [1] *Anlam denizi. II Mânâ âlemi, iç âlem.*

Ḫāk-ı rāh-ı ḳadem-i server-i insān olġıl / Dal **maʿāni yemmine** ṣāḥib-i ‘irfān olġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 1). [maʿāni yemmine, -(n)e]*

mā-ʿarefnā [3] *1. "Bilemedik" . Ey Allah seni şanına yakışır şekilde bilemedik hadisine telmih.*

Baḥr-i istiġrāḳa ġarḳ oldı bu ʿaḳl-ı reh-nümūn / Ḥayret ile anuñ içün **“māʿarefnā”dur** nidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 2). [“māʿarefnā”dur, -dur]*

Künhini derk itmede ʿāciz ʿuḳūl-ı aṣfiyā / Enbiyā vü evliyāda **mā-ʿarefnādur** nidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 1). [mā-ʿarefnādur, -dur]*

2. "Mā ‘arefnā": “Nefsini bilen Rabb’ini bilir.” hadisinden iktibastır.

Ẕātumı ḥayretde buldı **mā ‘arefnā** didi çün / Ḥaḳḳ meşrūt oldı ẕātüm ẕât idine ẕātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 2). [mā ‘arefnā,]*

mā ʿarefnāhü biġayri müli’et emlānā māndā nistim ez-ġayr-ı tū der-şubḥ u mesā [1] *Sabah akşam ondan ayrı olmadık ama ömür boyu onu tanıyamadık.*

Mā ʿarefnāhü biġayri müli’et emlānā / Māndā nistim ez-ġayr-ı tū der-şubḥ u mesā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 45, Beyit 1). [mā ʿarefnāhü biġayri*

müli'et emlānā māndā nistim ez-ġayr-ı tū der-ṣubḥ u mesā,]

maʿārif [9] *Bilme, ilim. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Maʿrifet kesb eylegil olma **maʿārifsüz** ṣaḳın / Maʿrifetsüzdür cihān içinde bil misl-i "ḥaṭab" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 3). [maʿārifsüz, -süz]*

ma'ārif kūyı [1] *İlim, irfan, kültür diyarı.*

Murādī 'arṣa-i ḥikmetde çün kān eylemiş 'ilmi / **Ma'ārif kūyıdur** her dem dönen ḥālāt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 5). [ma'ārif kūyıdur, -ı, -dur]*

maʿbed [2] *İbadet edilen yer.*

Her ne yirde ki Murādī ola **maʿbeddür** ol / ʿAbd-i ḫāliṣ olana gizlü degüldür maʿbūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 5). [maʿbeddür, -dür]*

Maʿbedümdür her cevānib cāmiʿ ü mescid nedür / Ḳalb-i cāmiʿ eyledüm bildüm ol iʿlān oldığın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 4). [maʿbedümdür, -üm, -dür]*

maʿber [1] *Köprü.*

Añlaġıl bi'llahi furṣat virmiş iken al saña / Pes bu ʿālem **maʿberinden** bir gün eylersin ʿubūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 5). [maʿberinden, -i, -n, -den]*

mā-beyn [3] *1. Iki şeyin arası, ara.*

ʿUbbād-ı cihān gelse ʿibādet idemezler / **Mābeynümüzi** faṣl-ı şehādet idemezler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 1). [mābeynümüzi, -ümüz, -i]*

Her ḳaçan ṭarḥ eylesem dil-ḫānesinden ġayrıyı / Yār ile **mā-beynümüzde** ḳālimüz ḳīl arası *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 3). [mā-beynümüzde, -ümüz, -de]*

2. Padişah sarayı.

Ḥürmet-i dīrīnedür **mābeyni** efżal gösteren / ʿİlm ü faẕl ile kemālātında ekmel gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 1). [mābeyni, -i]*

mābeyni olmak [2] *Arası, arasındaki olmak.*

ʿĀrif ile ʿāşıḳuñ **mābeyni olmışdur** refiʿ / Birisi āteşdedür biri żiyā içre gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 2). [mābeyni olmışdur, -mış, -dur]*

Miyāna gelmedi tā **olmayınca mābeyni** / Miyān içinde miyān olduġum neden maʿlūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 4). [mābeyni olmayınca, -ma, -(y)ınca]*

maʿbūd [5] *Tapılan, ibadet edilen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her ne yirde ki Murādī ola maʿbeddür ol / ʿAbd-i ḫāliṣ olana gizlü degüldür **maʿbūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 5). [maʿbūd,]*

ma'būd-ı 'ālem [2] *Âlemin ibadet ettiği, itaat ettiği Allah.*

O bir **ma'būd-ı 'ālemdür** ki yoḳdur ġayrı illā hū / Ḳamunuñ vird-i mevcūdı olupdur cümle ismu'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 3). [ma'būd-ı 'ālemdür, -dür]*

O bir **maʿbūd-ı ʿālemdür** ki yoḳdur ġayrı illā hū / Ḳamunun vird-i mevrūdı olupdur cümle ismu'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 3). [maʿbūd-ı ʿālemdür, -dür]*

mācā [1] *Yerdeki.*

Her ne kim müstaḳbel ü hem küllü **mācā** münderic / Ṭaşrada bir ẕerre yoḳ her zīr ü bālā münderic *(Murâdî Dîvânı, Gazel 220, Beyit 4). [mācā,]*

macera [5] *Baştan geçmiş olay. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Eşk-i çeşm ile bizüm çoḳ **mācerāmuz** vardur / Seyl-i eşkümüz revān iden bizüm ol yārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 1). [mācerāmuz, -muz]*

mācid [1] *Şan ve şeref sahibi olan.*

Mecdüñde buldum **mācidüm** lā-buʿdehu lā-ḳurbehu / Nevve'rnī yānūreẕ'-ẕulem efhemtü min fehmi't-tamām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 4). [mācidüm, -üm]*

maʿden [2] *Maden, kaynak, kân.*

Bu sırr-ı ʿışḳı ey ġāfil ḥakīm-i sırr-ı dāndan ṣor / Cevāhir **maʿdenini** ṭurma bahr-ı bī-kenārdan ṣor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 1). [maʿdenini, -i, -(n)i]*

II Niteliğine göre insan, varlık.

Bir meḥekdür ẕikr-i Ḥaḳ kim feṭḥ ider müşkilleri / Ayırur her **ma'deni** budur anuñ ḫāṣiyyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 3). [ma'deni, -i]*

ma'den-i hū olmak [1] *Allah zikrinin kaynağı olmak.*

Menbā'-ı luṭf oldı hū maḫzen-i esrār-ı ġayb / **Ma'den-i hū oldı** hū neşr ider āsār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 2). [ma'den-i hū oldı, -dı]*

māder-i ʿışḳ [1] *Aşkın annesi.*

Rāh-ı ʿışḳuñda baña hem-rāh olımaz degme kes / **Māder-i ʿışḳuñda** illā baña hem-zād idesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 3). [māder-i ʿışḳuñda, -un, -da]*

maʿdūd olmak [1] *Herhangi bir topluluğa mensup sayılmak.*

Gel kemāl-i lā-yezālīden maʿārif iste tā / ʿİlm ile **maʿdūd olasın** zümre-i ebrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 4). [maʿdūd olasın, -a, -sın]*

māfīhā [9] *Öteki dünya. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿIşḳ zencīri ṭaḳıldı çünki dil ḳandīline / Yir ile gökde vü **māfīhāya** virdi ol żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 4). [māfīhāya, -(y)a]*

māfi'l-bāl [1] *Gönülde olan.*

Mesīḥ olsa eger sübḥasında ṣad-dāne / Le'ālī-i ezelīdür olan bu **māfi'l-bāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 4). [māfi'l-bāl,]*

Muvānesetle görindi ʿuyūna **māfi'l-bāl** / Zihī ʿulūm-ı dilārā zihī ʿacā'ib ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 1). [māfi'l-bāl,]*

māfi'ż-żamīr [1] *Gönülde olan, içinde gizlenen.*

İrmedi **māfi'ż-żamīrine** Murāduñ kimsene / Bilmek içün anı ḳılurlar temennā ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 5). [māfi'ż-żamīrine, -i, -(n)e]*

māfī'ż-żamīri ḳılmak [1] *Gönülde olan, içinde gizlenen.*

Māfī'ż-żamīri ḳılma göñül āşkāre gel / Ḳalbüñ sefīnesin atagör bir kenāra gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 1). [māfī'ż-żamīri ḳılma, -ma]*

ma'fū olmak [1] *Affedilen, bağışlanan olmak.*

Eyle dünyāda sen eyü ʿameli / **Olasın** āḫiretde tā **ma'fū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 3). [ma'fū olasın, -a, -sın]*

maġdūr olmak [1] *Mağdur olmak, haksızlığa uğramak.*

ʿÖmre **maġdūr olma** bāzār oldı tiz / Ḥālümüz n'ola gele çün rüst-e-ḫīz *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 24, Beyit 1). [maġdūr olma, -ma]*

mağfiret [2] *Allah'ın kullarını affetmesi.*

ʿAfv u ġufrān oldı Ḥaḳḳuñ kārı çün ġāfirlere / **Maġfiretler** bulasın ġāfir iseñ yevmü'l-ḳıyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 3). [maġfiretler, -ler]*

Raḥm u şefḳat oldı çün kim kāmil-i īmāndan / Ḫalḳa raḥm it kim bulasın **maġfiret** Raḥmāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 1). [maġfiret,]*

maġfiret eylemek [1] *Bağışlamak, affetmek.*

"Len tenālü'l-birr" remzin bilmeyen şol cāhile / **Eylemez** bi'llahi añla **maġfiret** ġufrān añа *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 4). [maġfiret eylemez, -mez]*

maġfūr itmek [1] *Affetmek, bağışlamak.*

Dā'imā tevbeyi şınaʿat idin / Seni dā'im ġafūr **ide maġfūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 4). [maġfūr ide, -e]*

maġlūb eylemek [1] *Yenmek.*

Ḳalbinde ḳulūb ʿilmini ḳalb **eyledi maġlūb** / İsbāta dutup eyledi sözinde belāġat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 2). [maġlūb eyledi, -di]*

mağmum [1] *Gamlı, kederli.*

Müştāḳ-ı ʿayna ġayrüñ ʿayn-ı hüviyyetüñ hā / Żāḥikdedür tebessüm **maġmūm** gerçi giryān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 3). [maġmūm,]*

maġrib ü maşrıḳ [3] *Batı ve doğu.*

Heybetinden **maġrib ü maşrıḳda** düşdi zelzele / Yā nedendür nūrveş żaʿf ile nālān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 6). [maġrib ü maşrıḳda, -da]*

Maġrib ü maşrıḳa ḳanad açdı / ʻAlem-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 3). [maġrib ü maşrıḳa, -a]*

Maġrib ü maşrıḳda gördüm iki ʻaynüñ lemʻasın / ʻAyn-ı vāḥid oldı ḥaḳḳum şanmaġıl ḳolayına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 4). [maġrib ü maşrıḳda, -da]*

maġrūr olmak [6] *1.Kibirlenmek. 2. Aldanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Elā bu ʿizzet ü cāha ṭayanub **olmaġıl maġrūr** / Çü ḳalmadı kimesneye bil olmaz saña da ibḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 3). [maġrūr olmaġıl, -gıl]*

maġrūr-ı dünyā olmak [1] *Dünyaya güvenen, dünya ile gururlanan olmak.*

Ṣaḳın **maġrūr-ı dünyā olma** ʿāḳil / Ki tā ʿuḳbāda ḥāl olmaya müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 1). [maġrūr-ı dünyā olma, -ma]*

maġrūr-ı serīr-i ṣıḥḥat olmak [1] *Sıhhat tahtının, sağlıklı olmanın gururuna kapılmak.*

Maġrūr-ı serīr-i ṣıḥḥat olma / Bil Rabbüñi bī-itāʻat olma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1441, Beyit 1). [maġrūr-ı serīr-i ṣıḥḥat olma, -ma]*

maġżūb olmak [1] *Gazaba uğratılmış.*

Ger murād ister iseñ terk-i murād eyle hemān / Her ki ġayrı diledi redd ile **maġżūb ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 2). [maġżūb ola, -a]*

māh [26] *Ay, kamer.*

Ṭaġıtdı şaʿşaʿasın ʿāleme ṭaraf-be-ṭaraf / Nücūmı **māhı** ider cümleten ḳamu ışlāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 3). [māhı, -ı]*

Ḳabl ü ba'dı bu'd u ḳurb añlarsa maḥcūb oldı **māh** / Her cihet şavtın münādī bil maḳālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 4). [māh,]*

Baḳduġumca güneşe ol meh-i ġarrā görinür / **Māha** baḳduḳça gözüm ol ḳaşı ṭuġrā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 1). [māha, -a]*

ʿAyn-ı ʿināyetinde ḳıldı naẓar çü şerḥe / Mihrüñ şuʿāʿı cānı **māhında** kār idüpdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 4). [māhında, -ı, -n, -da]*

Nūr vir āfāḳa sende tā münevver olalar / **Māh** rūşen olmaz olsa mihr-i enverden iraġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 4). [māh,]*

Zībā yüzüñdendür münevver bu zemīn ü āsumān / Pes arada oldı bahāne **māh** ile şems-i cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 1). [māh,]*

Rūz-ı rūşen oldı çün kim geldi mihr-i tāb-ver / Cem‘ olup **māh** ile encüm uydı anuñ rāyına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 3). [māh,]*

Ṣubḥ-dem ‘aks-i ruḫından şemse nūr itmiş ‘aṭā / **Māha** ḳılmış rū-be-rū anı zamān itmiş yüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 3). [māha, -a]*

Sensiz cihānı n’eylerem bu ʿömr-i cānı n’eylerem / **Māh** āsmānı n’eylerem sen şems-i tābānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 7). [māh,]*

II Ay yüzlü sevgili.

Ḳıldı cānān cemāli bizden dūr / Olduḳ ol **māhdan** yine mehcūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 1). [māhdan, -dan]*

Ṭāḳ-ı mīnā-yı sipihri gezelüm döne döne / Gün gibi berḳ uralum ʿāleme bir **māh** ile biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 4). [māh,]*

ʿĀlem-i encümi seyr eyleme bir **māha** iriş / Anlara żavʿ viren şems-i żuḥādur yine bes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 4). [māha, -a]*

İḳtiran itdükde **māhum** şems ile bir laḥẓada / On sekiz biñ ʿālemüñ ʿilmin hüveydā söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 2). [māhum, -um]*

Hicrüñ şebinde **māhum** çoḳdan nihān olurdum / Āhum şerārı baña ger olmasa mesā’il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 3). [māhum,]*

Maḫzen-i dürr ü cevāhirsin bu ʿālem içre sen / Encüm içre görinen ol **māhı** senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 4). [māhı, -ı]*

Luṭf eylegil Murāda luṭfun senüñ ziyāde / Oldum saña fitāde tenvīr eyle **māhum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 5). [māhum, -um]*

Perde aṣṣa gün yüzine ebr-i zülfinden o **māh** / Encümāsā çeşm-i bī-ḫ̆āb ü melāl olmaḳ neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 2). [māh,]*

Gün yüzüñ şavḳına **māhum** ḳan yudaram laʾl-veş / Dür gibi baġrum delindi sen leb-i mercān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 4). [māhum, -um]*

Lāmi‘-i mihr-i ḥaḳīḳatde dil-i tābānum / Berḳ uran encüm-i seyyāre durur **māhumdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 3). [māhumdan, -um, -dan]*

Māha ḳarşu ẕevraḳ-ı dil gezdi bir baḥır üzre âh / Lü’lü vü mercân ile toldurdı ‘ummān bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 2). [māha, -a]*

Şu‘lesidür mihr-i ‘ışḳuñ berḳ uran dünyāda āh / Tāb-ı şemsi berḳ uran şanma bu **māhuñ** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 2). [māhuñ, -uñ]*

Ḳamu ‘ālemlerüñ vaṣfını şordum çerḫ-i devvāra / Benüm tāb-ende **māhuma** ḫaber virdi ḳarārumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 2). [māhuma, -u, -m, -a]*

Şerḥüm içün kitābuma yüz ṭutmışam yine / Ben **māhum** āfitābuma yüz ṭutmışam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 1). [māhum, -um]*

Çün virdi mihr-i enver māha şu‘ā‘ı ‘aksin / **Māh** oldı geldi sācid şems-i ḍuḥā öñinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 3). [māh,]*

Çün virdi mihr-i enver **māha** şu‘ā‘ı ‘aksin / Māh oldı geldi sācid şems-i ḍuḥā öñinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 3). [māha, -a]*

Giriftār oldı murġ-i dil nigāruñ zülfi aġında / Göricek dāne-i ḫāli o **māhuñ** gül yañaġında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 1). [māhuñ, -uñ]*

māh-ı cihān [1] *Cihanın ay'ı.*

Baḥr-ı ʿışḳa ṭalmışam ʿālemleri oldum muḫīṭ / Nitekim **māh-ı cihānı** āb içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 2). [māh-ı cihānı, -ı]*

māh-ı hicr [1] *Ay gibi güzel sevgiliden ayrı kalmak.*

Nice bir cānā ḳılam sen **māh-ı hicrinden** fiġān / Gün yüzüñ göster baña ey server-i sulṭāniyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 1). [māh-ı hicrinden, -in, -den]*

māh-ı münīr [2] *Parlak ay.*

Burc-ı rıfʿatda ṭulūʿ eyledi çün **māh-ı münīr** / Ey benüm şems-i cihānum n’ola buña tedbīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 1). [māh-ı münīr,]*

‘Arş üzre mihr ṭoġmış seyyāre cümle ‘ālem / **Māh-ı münīre** ḳarşu keşf eylemiş niḳābın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 2). [māh-ı münīre, -e]*

māh-ı münīr-i şems-i dıraḫşān [1] *Parlak güneşin ışık veren ay'ı.*

Pertev virür Murādī ḳamu kā’ināta çün / **Māh-ı münīr-i şems-i dıraḫşānı** n’eylerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 5). [māh-ı münīr-i şems-i dıraḫşānı, -ı]*

māh-ı münīr olmak [1] *Parlak, nurlu ay olmak.*

Şems-i hidāyet ṭoġup **māh-ı münīr oldı** dil / Necm-i vücūdı gözet burc-ı saʿādetdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 3). [māh-ı münīr oldı, -dı]*

māh-ı nev [1] *Yeni ay, hilal. II Sevgili.*

Bu gözüm **māh-ı nev** gördükçe ḳılmañ ʿayb aġlarsa / Anuñ aġladuġı oldur ki bir ḳaşı hilāl ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 4). [māh-ı nev,]*

māh-ı neyyir [1] *Nurlu, parlak ay.*

Māh-ı neyyirdür şuʿāʿuñ leyle-i ẕulmāda çün / Māh ü encüm mihr-i enver ẕerre-i bī-tābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 2). [māh-ı neyyirdür, -dür]*

māh-ı raḫşān [1] *Parlak ay. II Sevgili.*

Yār ile yārānum ḳanı gül yüzlü sulṭānum ḳanı / Ol mihr-i tābānum ḳanı ol **māh-ı raḫşānum** ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 1). [māh-ı raḫşānum, -um]*

māh-ı sinin [1] *Yılların ay'ı.*

Maḳarr-ı ʿizz ü cāhumdur maḳām-ı sırr-ı aʿlāsı / Benüm bir laḥẓalük rāhum ile **māh-ı sinīn** olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 2). [māh-ı sinīn,]*

māh-tāb [2] *Ay ışığı, ay aydınlığı, dolunay.*

Ṭulūʿ eylerse bu mihr-i münīr aña cihān ẕerre / Elā yā eyyühe'l-aḥbāb gelüñ kim ṭoġdı **māh-tāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 4). [māh-tāb,]*

II Sevgili.

Ṭāḳat olmaz şeb-pere çeşminde çün kim nūr içün / **Māh-tābum** ḫāṭır içün ṭoġmasun mı āfitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 2). [māh-tābum, -um]*

māh-ı tābān [2] *Ay ışığı.*

Çün müzeyyen eyledi encümleri żav-ı ḳamer / Mihr-i raḫşān oldı ḫānum **māh-ı tābān** bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 3). [māh-ı tābān,]*

II Sevgili, sevgilinin yüzü.

Nümāyān olalı vechüñ benüm mir'āt-ı ḳalbümde / Nice biñ **māh-ı tābānı** ḳılur hūrşīdveş tenvīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 3). [māh-ı tābānı, -ı]*

māh ile sāl [1] *Ay ile yıl.*

Devr ile çerḫ-i bī-sütūn sāl ile māh irüşdürür / **Māh ile sāl** gice gün bir dem olur hemān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 3). [māh ile sāl,]*

māh-liḳā [1] *Ay yüzlü.*

Yine ṭaġıtdı gibi sünbülin o **māh-liḳā** / Ki şemme eyledi iblāġ baña bād-ı ṣabā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 1). [māh-liḳā,]*

māh olmak [1] *Ay olmak.*

Seyyārelerde **māh olan** gelsün berü meydāna pes / Tāb-ende mihrüñ nūrına tāb olmaya anda hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 3). [māh olan, -an]*

māh-sīmā [1] *Ay yüzlü.*

Murādī dün ü gün yalvar Ḫudāya / Gine saña gele ol **māh-sīmā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 5). [māh-sīmā,]*

māh ü encüm [1] *Ay ve yıldızlar.*

Māh-ı neyyirdür şuʿāʿuñ leyle-i ẕulmāda çün / **Māh ü encüm** mihr-i enver ẕerre-i bī-tābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 2). [māh ü encüm,]*

māh u ḫūrşīd ü sitāre [2] *Ay, güneş ve yıldız.*

Māh u ḫūrşīd ü sitāre cümle sergerdān olup / Çerḫ ururlar cümleten heft āsumān emrüñdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 2). [māh u ḫūrşīd ü sitāre,]*

Māh u ḫurşīd ü sitāre devr ider bir kār içün / Gerçi dirler var delā'il ḳubbe-i devvārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 4). [māh u ḫurşīd ü sitāre,]*

māh u mihr [1] *Ay ve güneş.*

Fecr-i ṣādıḳ leyl-i sevdādan ʿayān olmaḳdadur / **Māh u mihrüñ** ḥüsn-i ruḫsārı beyān olmaḳdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 1). [māh u mihrüñ, -ün]*

māh u sāl [3] *Ay ve yıl.*

Ṭūr-ı Mūsāda ṭolandum nice **māh u** nice **sāl** / Ṭūr-ı cisme aġmayınca bilmedüm ḳurbet nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 3). [māh u sāl,]*

Noḳṭayam pergār içinde devr iderler hep beni / Yıllar aylardur geçer bu **māh u sāla** beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 2). [māh u sāla, -a]*

Ẕikr-i saʿyüm çün benüm kūyuñda kaʿbemdür cemāl / Merve ḥaḳḳı çün ḫafādur ārzū her **māh ü sāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 1). [māh ü sāl,]*

> **maḥabbet [69]** *Aşk, sevgi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿArş u ferş oldı ṭolu naʿt-ı ḥabīb ile ḳamu / Sende var ise **maḥabbet** bulasın sen daḫı cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 4). [maḥabbet,]*

maḥabbet āteşi düşmek [1] *Aşk ateşinin düşmesi. II Aşık olmak.*

Maḥabbet āteşi düşdi dil ü cānumı yandurdı / Velī beni uyandurdı gelüp ġaflet-menāmından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 3). [maḥabbet āteşi düşdi, -di]*

maḥabbet baḥrine ṭalmak [1] *Aşk denizine dalmak. II Aşık olmak.*

Maḥabbet baḥrine ṭaldur elüm alup beni ḳaldur / Bu ben giryānuñı güldür ʿināyet ḳıl saʿādetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 2). [maḥabbet baḥrine ṭaldur, -dur]*

maḥabbet cür'ası [1] *Aşk (şarabının) yudumu.*

Maḥabbet cür‘asından mest ü ḥayrān eylegil dā’im / Senüñle āşinā ḳıl ġayrılarla cāyı yād eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 3). [maḥabbet cür‘asından, -n, -dan]*

maḥabbet eylemek [2] *Sevgi beslemek, sevmek.*

Degşürmedi çünki ḥubb-ı ġayra / Pes **eyledi** miḥneti **maḥabbet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 4). [maḥabbet eyledi, -di]*

Şarāb-ı ʿışḳı nūş iden geçüpdür cām-ı şaḥbādan / **Maḥabbet eyleyen** saña geçüpdür her dilārādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 1). [maḥabbet eyleyen, -(y)en]*

maḥabbet-i ezelī [5] *Çok eskiden, ezelden olan sevgi, muhabbet. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Seḥer cemāl-i ḥabībüm niḳābın itdi küşād / **Maḥabbet-i ezelimüz** ziyāde oldı ziyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 1). [maḥabbet-i ezelimüz, -(i)müz]*

maḥabbet-i yār [2] *Sevgilinin sevgisi.*

Çün kim **maḥabbet-i yār** dilde ḳarār idüpdür / Bu cān ü dil ḳamudan cümle firār idüpdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 1). [maḥabbet-i yār,]*

Oldı **maḥabbet-i yār** cān ü dile çü sīret / Bildi ḥabīb-i ṣıdḳın luṭf ile ṣordı ḥālin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1124, Beyit 2). [maḥabbet-i yār,]*

maḥabbet kemerin [1] *Muhabbet, sevgi kemeri.*

İşit kelām-ı Murādī ziyān ḳılmayasın / Ḳuşan miyānuña muḥkem **maḥabbetin kemerin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 5). [maḥabbetin kemerin, -in]*

maḥabbet ḳılmak [2] *Ilgi göstermek, yarenlik etmek.*

Bulduñ bu cihānı dār-ı miḥnet / Göñlüñ buña **ḳılmasun maḥabbet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 1). [maḥabbet ḳılmasun, -ma, -sun]*

Ḳılma maḥabbet ġayrıya miḥnet durur çün ġayrısı / ʿIşḳ odına döne döne her laḥẓa bürhān ol yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 4). [maḥabbet ḳılma, -ma]*

maḥabbet odı [1] *Aşk ateşi.*

Sūz-nāk eyleyelüm āteş-i ʿışḳ ile ciger / Bu **maḥabbet odına** ḥarḳ ile ḳāl eyleyelüm *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 18, Beyit 2). [maḥabbet odına, -(n)a]*

maḥabbet şemʿi [1] *Aşk, sevgi mumu.*

Maḥabbet şemʿine bu ḥücre-i ḳalbi ḳılup mişkāt / Göñül pervānesi dā’im tolaşur olmayup epsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 3). [maḥabbet şemʿine, -(n)e]*

maḥabbet şemʿini yaḳmak [1] *Aşk, sevgi mumunu yakmak.*

Maḥabbet şemʿini yaḳdum ḳanı pervāneler gelsün / Küşād olmış yine dārü’ş-şifā dīvāneler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 1). [maḥabbet şemʿini yaḳdum, -du, -m]*

maḥabbet şemʿini yandurmak [2] *Aşk, sevgi mumunu yakmak. II Aşık olmak.*

Maḥabbet şemʿini yandur göñül pervānesi yansun / Şerārından o nāruñ her dilüñ dīvānesi yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 1). [maḥabbet şemʿini yandur,]*

Ḫudāvendā żamīrümde **maḥabbet şemʿini yandur** / ʿAzīz eyle bu ʿizzetle şarāb-ı ʿışḳuña ḳandur *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 19, Beyit 1). [maḥabbet şemʿini yandur, -dur]*

maḥal [3] *Yer, mekan.*

Berzaḫ ḳodılar ʿāşıḳ içün nice **maḥalde** / Evvel ḳademi terk-i ser olmaḳda durur kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 3). [maḥalde, -de]*

Ser-te-ser gezdüm ḳamu āfāḳ u enfüs ʿālemin / Bulmadum küyından özge turmaġ içün bir **maḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 3). [maḥāl,]*

Kendüyi gördi kendüde kendüyi buldı kendüde / Kendüde oldı kendüde bulmadı noḳṭa pes **maḥal** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 4). [maḥal,]*

maḥal ḳılmak [1] *Yer edinmek, yerleşmek.*

Eyleyüp ʿālem-i kübrā özini / Nām-ı ʿarşı özine **ḳıldı maḥal** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 2). [maḥal ḳıldı, -dı]*

maḥāl olmak [2] *Yer olmak, bir şeyin bulunduğu mekan olmak.*

Cān oldı gerçi arada ammā sebeb ne kim / Olsa cüdā olur yine rūḥ **olmaġa maḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 4). [maḥāl olmaġa, -mak, -a]*

Lemʿa-i mihr-i tābı ger āb içinde ʿaks ide / Fī’l-mesel **oldı** bu **maḥal** āyinedür cemāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 3). [maḥal oldı, -dı]*

mā-ḥalaḳ [5] *Yaratılan şey. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her ne Murādī k’oldı olur **mā-ḥalaḳ** ḳamu / Cām-ı cihān-nümā diledi sende buldı pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 614, Beyit 5). [mā-ḥalaḳ,]*

mā ḫalaḳtü’l-cinne ve’l-insāne illā mā seʿā [1] *Cin ve insanı ancak çalışsınlar diye yarattım. (51/Zāriyāt, 56);*

.

Fıṭratün min ḳaṭreti’r-Raḥmāni ʿaklen min füṭūr / **Mā ḫalaḳtü’l-cinne ve’l-insāne illā mā seʿā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 3). [mā ḫalaḳtü’l-cinne ve’l-insāne illā mā seʿā,]*

maḥall [2] *Yer, mekan.*

Murādī bilindi murādından aṣl-ı murād / Virildi **maḥalline** cümle sevāb u ʿiḳāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 5). [maḥalline, -i, -(n)e]*

Ser-firāzān-ı ḥaḳīḳatdür vücūd-ı ʿayn-ı ḥaḳ / Andan ayrusı mürebbīdür **maḥallī** mā-ḥażar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 2). [maḥallī,]*

maḥall-i ḳudret [1] *Kudret yeri.*

Ṭaleb gerçi murādumdur mürüvvetdür murād āncā / **Maḥall-i ḳudret** olmışdur eger ancā vü ger īncā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 1). [maḥall-i ḳudret,]*

maharet [1] *Bir işteki ustalık, beceriklilik, mârifet, hüner, meleke.*

Sāḥilin terk ideli sāḥile ṭutmadı yüzin / ʿİlm-i deryāda **mahāretle** olupdur kāmil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 2). [mahāretle, -le]*

mā-ḥaṣal [6] *Hâsıl olan şey, semere, mahsul, netice. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Olsa mübrim dil nice taḥṣīl ide ol **mā-ḥaṣal** / "Ceẕbetün min ceẕb" Raḥman virmeyince tā ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 2). [mā-ḥaṣal,]*

mā-ḥaṣal olmak [1] *Meydana gelmek, gerçekleşmek.*

Ben ḥuṣūle rāġıbem **oldı** ḥuṣūlum **mā-ḥaṣal** / Devrümi bir noḳṭadan fehm iyle biñ pergār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 3). [mā-ḥaṣal oldı, -dı]*

mā-ḥażar [2] *Önceden hazırlanan, mevcut olan.*

Ser-firāzān-ı ḥaḳīḳatdür vücūd-ı ʿayn-ı ḥaḳ / Andan ayrusı mürebbīdür maḥallī **mā-ḥażar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 2). [mā-ḥażar,]*

ʿÖmr-i ṣafā egerçi teleẕẕüẕ naẕardadur / Maʿnī serīʿ-tuḥfe ile **mā-ḥażardadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 1). [mā-ḥażardadur, -da, -dur]*

maḥbūb [10] *Sevilen, sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger dilerseñ kim dem-ā-dem olasın **maḥbūb** ile / Yüri var Manṣūr-veş kendüñ hebā ḳılġıl hebā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 7). [maḥbūb,]*

maḥbūb-ı bāl olmak [1] *Sevgilinin kanadı olmak. II Sevgiliyle hemhal, yakın olmak.*

Be-küllī kār u bārumdan geçüp tefvīż idüp yāre / Ṭaḳaldan bāl-ı himmet ben cemīle **maḥbūb-ı bāl oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 4). [maḥbūb-ı bāl oldum, -du, -m]*

maḥbūb-ı bī-misl [1] *Eşi benzeri olmayan sevgili.*

Oldı bir **maḥbūb-ı bī-misl** ol kemāl-i ḥüsn ile / Kimini ḫandān idüpdür kimini giryān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 3). [maḥbūb-ı bī-misl,]*

maḥbūb-ı ezel [1] *Ezelden beri var olan sevgili. II Allah.*

Refʿ ider çünki ḥicābı aña **maḥbūb-ı ezel** / Andan özge daḫı raʿnā sever añlama ṣaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 3). [maḥbūb-ı ezel,]*

maḥbūb-ı ẕāt [1] *Kıymetli, talihli sevilen kişi. II Hz. Muhammed.*

Yā Rab ḥayātuñ ḥaḳḳı çün göster bize dīdāruñı / **Maḥbūb-ı ẕātuñ** ḥaḳḳı çün göster bize dīdāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 3). [maḥbūb-ı ẕātuñ, -un]*

maḥbūb itmek [2] *Sevgili, dost etmek.*

Şerʿini sābit ḳılup sübḥān ilā yevmi'l-ḳıyām / Kendüye **maḥbūb idüp** ġayrıya cānān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 5). [maḥbūb idüp, -üp]*

Seni **maḥbūb ideli** terk-i hevā ḳıldum kim / Bilesin ḥüsn ü cemāle nice ḥayrānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 4). [maḥbūb ideli, -eli]*

maḥbūb ḳılmak [1] *Sevgili edinmek.*

ʿĀḳıl iseñ eger ki ey meh-rū / Ḥaḳdan ayruyı **ḳılmaġıl maḥbūb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 2). [maḥbūb ḳılmaġıl, -ma, -gıl]*

maḥbūb olmak [1] *Sevgili olmak.*

Ḫayr-ı maḳdem ey ḥabīb-i dilsitān-ı dil-nüvāz / Cümle **maḥbūb olsa** ʿālem senden olmaz ḳalb-bāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 1). [maḥbūb olsa, -sa]*

maḥcūb [4] *1. Örtülü, kapalı. 2. Utangaç, utanmış. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫucbuñ evrāḳında **maḥcūb** oldı mekşūf-ı ezel / Oldı pes mekşūf ile **maḥcūb** ile ol dem nidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 3). [maḥcūb,]*

maḥcūb olmak [6] *1. Kapalı, örtülü. 2. Utanan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫucbuñ evrāḳında **maḥcūb oldı** mekşūf-ı ezel / Oldı pes mekşūf ile maḥcūb ile ol dem nidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 3). [maḥcūb oldı, -dı]*

maḥcūb-ı ebed ḳalmak [1] *Ebede dek hakikatin kendisine açılmamış olan.*

Mübdiʿ-i küll-i bedāyiʿden ẓuhūrın bilmedi / **Ḳaldı maḥcūb-ı ebed** Ḥaḳ virmedi dermān aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 3). [maḥcūb-ı ebed ḳaldı, -dı]*

maḥcūb-ı maṭlūb [1] *İstenilenin, talep olunanın örtüsü, engeli.*

Murādī ṭālib oldı her ṭalebde / Zehī ṭālib zehī **maḥcūb-ı maṭlūb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 5). [maḥcūb-ı maṭlūb,]*

maḥcūb-ı raʿnā [1] *İyi, güzel örtülmüş, kapalı olan. II Anlaşılması güç olan söz.*

Muʿammādur muʿammādur bu bir **maḥcūb-ı raʿnādur** / Bunı fehm eylemez hergiz Murādī geçmeyen serden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 5). [maḥcūb-ı raʿnādur, -dur]*

maḫfī [3] *Gizli, saklı.*

Āyīne-i maḥabbet behhāc olalı ḳalbe / Ḳalmadı nesne **maḫfī** cümle görindi ṣūret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 2). [maḫfī,]*

ʿAyn-ı ḥaḳḳ ile çeşmüñ olsa küşād / Cümle **maḫfīleri** olurdı başīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 3). [maḫfīleri, -ler, -i]*

Yā Rabb ẕāt-ı Ḥaḳḳuñ **maḫfī** çü kibriyāda / Olsaydı ger küşāde ḳalur cihān fenāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 1). [maḫfī,]*

maḫfīce [1] *Gizlice.*

Yā ḫafiyyü'l-ḫāl iḫfā ḳılmaġa **maḫfīce** gel / Ben beni bilmekde sensin yine baña reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 3). [maḫfīce,]*

maḫfī olmak [3] *Gizli olmak.*

Maʿşer-i ḫullāna **maḫfī olmaya** işbu kelām / Çün kelāmıdur kelāmı pes kelām oldı peyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 1). [maḫfī olmaya, -ma, -(y)a]*

Muʿayyen Rabb-i vaḥdetde hüviyyetdür **olan maḫfī** / Velīkin āşkār olmış hüve's-sulṭānu ve'r-Raḥmān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 2). [maḫfī olan, -an]*

Ġaybuñda **oldı maḫfī** kemāl-i ḥaḳīḳatüñ / ʿAyn-ı ʿināyetüñ gören irer saʿādete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 2). [maḫfī oldı, -dı]*

maḫfūẓ [1] *Saklanmış, gözetilmiş, korunmuş.*

Ger olmasa ḥafīẓ ile **maḫfūz** kā'ināt / Bir demde cümlesi ṭutar idi ḫarāba yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 2). [maḫfūz,]*

maḫfūẓ-ı levḥ olmak [1] *Gizli levha, sayfa olmak.*

Maḫfūẓ-ı levḥ olalı ḳalb-i münīr-i insān / Meşrūḥ ibtidāsı pes ḳılduñ intihāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 3). [maḫfūẓ-ı levḥ olalı, -alı]*

maḫfūẓ-ı levḥ-i ḳalb [1] *Gönül levhasında gizlenmiş, korunmuş olan.*

Maḫż-ı ḥaḳīḳat oldı **maḫfūẓ-ı levḥ-i ḳalbüñ** / Her noḳṭa-i kelāma biñ dürlü ḥikmetüñ var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 2). [maḫfūẓ-ı levḥ-i ḳalbüñ, -ün]*

māhī [5] *Balık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Olub **māhīler** anda her biri bir şekl-i āḫerde / Kiminüñ rengi sevdādur kiminüñ levnidür beyżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 2). [māhīler, -ler]*

mahir [1] *Hünerli, becerikli.*

Musaḫḫar olsa deryālar ʿaceb olmaya ḳalbüñde / Dümen tarzında **māhirdür** sefīnüm bād-bānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 4). [māhirdür, -dür]*

māhir olmak [1] *Ustalaşmak, maharetli hale gelmek.*

Ḥāẕıḳ itmiş çünki telmīẕin fünūnında edīb / Şöyle **māhir oldı** kim söyletmedi üstādını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 3). [māhir oldı, -dı]*

māhiyyet [14] *Bir şeyin aslı, esası, iç yüzü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥāmidüm Maḥmūd olaldan bilmişem **māhiyyetüm** / Munṭaẓırven şimdiden soñra daḥı pes n'ideler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 2). [māhiyyetüm, -üm]*

maḥkūm ḳılmak [1] *Mahkum etmek.*

Cümleten ʿālemleri **maḥkūm ḳılduñ** ḥükmine / Yā nedür aṣlı anı derd ile giryān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 5). [maḥkūm ḳılduñ, -du, -n]*

maḫlaş [1] *Kurtulacak yer.*

Ṣaḥv-ı kübrāya düşerse yine **maḫlas** mevcūd / Geştī girdāba düşer kendü rehādur yine bes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 3). [maḫlas,]*

maḫlūḳ [10] *Halk olunmuş, yaratılmış. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿĀrifān-ı der-geh-i ḥażret dür-i maḳṣūddur / Her ne kim var ise **maḫlūḳa** o dürden sūddur *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 22, Beyit 1). [maḫlūḳa, -a]*

maḫlūḳāt [3] *Yaratılmış olan şeyler, bütün yaratıklar, mahlûklar.*

Eger Dāvudveş ḳılsam bu elḥānum Zebūrumda / Ṭolardı cümle **maḫlūḳātdan** ṭaġ ile saḫrālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 2). [maḫlūḳātdan, -dan]*

Menbaʿ-ı luṭfından irmiş çün vücūd-ı aṣl-ı cūd / Hiç ḳayırmaz her ne deñlü olsa **maḫlūḳātdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 4). [maḫlūḳātdan, -dan]*

Ol müsebbibdür sebebler maẓhar-ı Ḫallāḳdur / Oldı **maḫlūḳāt** virdi anlara ḫālince cāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 3). [maḫlūḳāt,]*

maḫlūḳ-ı cihān [2] *Dünyada yaşayan varlıklar.*

ʿIşḳıñı dutdı gönülde cümle **maḫlūḳ-ı cihān** / Yā ḥabībā çıġrışurlar baş açuḳ kāşāneden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 3). [maḫlūḳ-ı cihān,]*

Sende bu ḥüsn ü ṭarāvet neden olmış ẓāhir / Cümle **maḫlūk-ı cihān** fikr ile bu ḫāletde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 3). [maḫlūk-ı cihān,]*

maḫmaṣa [1] *Açlık, açlıktan zayıf düşme.*

Āşık-ı ḥasta ḥālüñe **maḫmaṣadan** ne ḥāl ola / Ḫāṣa ki senden özge bir ġayrı aña me'āl ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 1). [maḫmaṣadan, -dan]*

maḫmūd [3] *1. Övülmüş methedilmiş, methe ve övgüye değer.*

Bu defʿa ḥamdüme tekrār ḥamd ḥamd itdüm / Buyurdı ḥāmidi **maḫmūd** ber-murād ideyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 3). [maḫmūd,]*

2. Hz. Muhammed'in isimlerinden biri.

Ḥāmidüm **Maḫmūd** olaldan bilmişem māhiyyetüm / Munṭaẕırven şimdiden ṣoñra daḫı pes n'ideler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 2). [maḫmūd,]*

Ey Murādī ḥāmid ü **maḫmūdı** farḳ itmek nedür / Ḳādir ü maḳdūrı farḳ itmekde oldı rāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 5). [maḫmūdı, -ı]*

maḫmūd itmek [1] *Övülmüş, övülmeye değer kılınmış.*

Benüm ḥayātum içün ḥāmidūn-ı ins ü melek / Eger maḳāmumu m**aḫmūd iderse** yā ne ḳala *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 3). [aḫmūd iderse, -er, -se]*

maḫmūr [1] *İçkiden sersemlemiş, kendinden geçecek duruma gelmiş kimse.*

Nice bir mest-i lā-yaʿḳıl yine mestāneler **maḫmūr** / Açıldı çün der-i ḫum-ḫāne hep mestāneler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 3). [maḫmūr,]*

maḫmur olmak [2] *Sarhoş olmak.*

Nūş idelden bāde-i ʿışḳı ebed **maḫmūr olup** / ʿĀşıḳīn oldı bu keyfiyyetde hūn-ālūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 4). [maḫmūr olup, -up]*

ʿIşḳ meyinden bu Murādī şöyle **maḫmur oldı** kim / Ṭolsa dünyā ol ḫumarı cürʿalar ḥall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 5). [maḫmur oldı, -dı]*

maḫrec [5] *Dışarı çıkacak, çıkılacak kapı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ezelden çünki ḳalb-i ḳalbüm oldı ibtidā **maḫrec** / Cemiʿ-i kā'ināta girü oldur intihā **maḫrec** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 1). [maḫrec,]*

maḫrec olmak [1] *Dışarı çıkmak, dışarı çıkan kapı olmak.*

Ezelden çünki ḳalb-i ḳalbüm **oldı** ibtidā **maḫrec** / Cemiʿ-i kā'ināta girü oldur intihā maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 1). [maḫrec oldı, -dı]*

maḫrem [2] *Aşina, samimi.*

Şeb-pere olmaz muḳābil āfītābuñ tābına / Bir degül nā-būd olanlar ile **maḫrem** būdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 2). [maḫrem,]*

Biz ḳamu esrāra **maḫrem** ṣāhib-i ḥāl isterüz / Riḳḳat-i ḳalb ile her dem çeşm-i seyyāl isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 1). [maḫrem,]*

maḫrem olmak [8] *İçli dışlı, samimi olmak.*

Żamīrüm ẕikrüñe **maḫrem olalı** ey enīs-i dil / Senüñ ġayruñ şürūrından benüm kehf-i emānumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 2). [maḫrem olalı, -alı]*

Elā ey ṭālib-i vāḥid dilerseñ **olasın maḫrem** / Cenāb-ı kibriyāya sen budur şarṭ-ı edeb bil hem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 1). [maḫrem olasın, -a, -sın]*

Maḫrem olmaz kimsene bu rāza ey dil bilmiş ol / Ey Murādī ṭālib ol kim bulasın dil maḫremin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 5). [maḫrem olmaz, -maz]*

Rāzdan bulmayınca rāz diyemem / Her kişi **maḫrem olımaz** rāza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 5). [maḫrem olımaz, -ımaz]*

Maḫrem olam dir iseñ eger vaṣl-ı ḥażrete / Fikr-i Ḫudāda ol girü ḳo bu ḥalāyıḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 2). [maḫrem olam, --am]*

Ebed ḥükmin itmiş ḥabīb-i ezel / N'ola **olsa** dil ḥākimüñ **maḫremi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 4). [maḫremi olsa, -sa]*

II Sahip olmak.

Bu rāza ey Murādī her kimesne **olımaz maḫrem** / Bu ʿışḳuñ milkine ey ser-be-ser şāh olan gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 5). [maḫrem olımaz, -ımaz]*

Murādī sözlerin 'āḳil iseñ cāna ḥamā'il ḳıl / Bunı bil bellü degme kimse **maḫrem olımaz** rāza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 5). [maḫrem olımaz, -ı, -maz]*

mahrûm [1] *Dilediğini elde edememe, yoksun.*

İlāhi dūr ḳılma raḥmetüñden / Bizi **maḫrūm** gönderme ḳatuñdan *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 4). [maḫrūm,]*

maḫrūmāt [1] *Bahtsızlar, nasipsizler.*

Elüme aġzuma aldurma benüm **maḫrūmāt** / Baña her demde mubāḥ eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 4). [maḫrūmāt,]*

maḫrūm eylemek [2] *Birinin istediği şeyi vermemek veya istediğini elde etmesine engel olmak, yoksun bırakmak.*

Kerīmā kird-gārā raḥmetüñden **eyleme maḫrūm** / Ḥabībüñ ḥürmeti ḳaṣd itmesün şeyṭān īmāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 3). [maḫrūm eyleme, -me]*

Ya Rabbī Murādī ḳuluñı **eyleme maḫrūm** / Her yirde aña ḳıl meded ü 'avnüñi hem-rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 5). [maḫrūm eyleme, -me]*

maḥrūm ḳılmak [1] *Yoksun bırakmak, mahrum etmek.*

Beni **ḳılma maḥrūm** sen varlıġuñ ḥaḳḳı çün / Ne eksile cūduñdan ey ferd-i berr-i ḳadīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 3). [maḥrūm ḳılma, -ma]*

maḥṣūl almak [1] *Ürün, kâr, fayda elde etmek.*

Müheyyā eyledüm ʿaḳlı ki ḥāsıldan **alam maḥṣūl** / Ġanīmet ḥāṣıl oldı eyledüm çün kendüme himmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 3). [maḥṣūl alam, -am]*

maḥṣūṣ [2] *Has, özel, özgü.*

Ey Murādī seni yār eyledi çün kim **maḥṣūṣ** / Zīri terk eyledi geçdi daḥı bālādan dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 5). [maḥṣūṣ,]*

Saña **maḥṣūṣdur** her dem olasın cümleden aʿlā / Senüñdür ʿizz ü istiġnā ʿazīz-i ẕi'l-celālsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 2). [maḥṣūṣdur, -dur]*

maḥṣūṣ eylemek [1] *Has, özel, özgü kılmak.*

Özini **eyledi maḥṣūṣ** özin gözetmek içün / Bu kārumı gözedürven yine fiʿālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 2). [maḥṣūṣ eyledi, -di]*

maḥṣūṣ olmak [2] *Has, özgü olmak, özel olmak.*

Geçelüm anda serā-perdeye **maḥṣūṣ oluben** / ʿĀlemi ḳabża alup bu işe himmet idelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 5). [maḥṣūṣ oluben, -uben]*

Maḥṣūṣ olındı ḳıdve-i aʿyān olup özi / Metbūʿ oldı gözledi ḥürmet me'ālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 4). [maḥṣūṣ olındı, -ın, -dı]*

maḥsūsāt [1] *Göze görünür şeyleri.*

Anı tebdīl-i ʿışḳ itdi dile her demde yār ister / Murādī cümle **maḥsūsātı** tebdīl eyledi ʿaḳla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 5). [maḥsūsātı, -ı]*

maḥşer [6] *Mahşer, kıyamet yeri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAceb bilsen n'ola ḥālüm benüm **maḥşerde** yā Rab / ʿAceb ṣāliḥ mi aʿmālüm benüm maḥşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 1). [maḥşerde, -de]*

mā-hüve'l-ḥaḳḳ [1] *Hālbuki o, ellerinde bulunan Tevrat'ı tasdik eden hak bir Kitap'tır (2/Bakara 91; 6/Enam 66; 8/Enfal 32; 22/Hac 6, 62; 24/Nur 25; 31/Lokman 30; 32/Secde 30; 34/Sebe 6; 35/Fatır 31; 7/Muhammed 2).*

Mā-hüve'l-ḥaḳḳdur saña bu cümle güftārum benüm / Ġayrı kāra beñzemez bir özge işde işbu kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 4). [mā-hüve'l-ḥaḳḳdur,]*

mā hüve'l-vāḳiʿ [7] *Hālbuki o, ellerinde bulunan Tevrat'ı tasdik eden hak bir Kitap'tır (2/Bakara 91; 6/Enam 66; 8/Enfal 32; 22/Hac 6, 62; 24/Nur 25; 31/Lokman 30; 32/Secde 30; 34/Sebe 6; 35/Fatır 31; 7/Muhammed 2). (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥayāli ṭarḥ ideli oldı **"Mā hüve'l-vāḳiʿ"** / Vuḳūʿını yine ʿilm ile eyledi inşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 4). ["mā hüve'l-vāḳiʿ",]*

maḥv eylemek [5] *Yok etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müzekkī olup cümle elvānı **maḥv eyledi** / Muʿarrā olup ʿāriyyetden ḳamu şeyḥ u şāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 3). [maḥv eyledi, -di]*

maḥv itmek [7] *Ortadan kaldırmak, yok etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çü ṣubḥ-ı ṣādıḳı gördüm ki **maḥv ider** ẓulümāt / Oḳurdı Fāliḳu'l-ışbāḥ ile nice āyāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 1). [maḥv ider, -er]*

maḥv olmak [15] *1. Yok olmak, ortadan kalkmak; kötü duruma düşmek, perişan olmak.*

Ṭoġar çün şems-i tābānum biri birinden enver çün / Ebed ẓulmet yüzin görmez ḳamerler **maḥv olur** çün yaḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 4). [maḥv olur, -ur]*

Naẓar ḳılan kelāmına Murāduñ / Didi kim **maḥv olur** cürm ü kebā'ir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 516, Beyit 5). [maḥv olur, -ur]*

Şāḥ-sārından çü ṭūbānuñ gelür bir ṭayr-ı ḥôş / Şöyle tāb urur cihāna **maḥv olur** ḳurṣ-ı güneş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 1). [maḥv olur, -ur]*

Murāduñ ḥüsn-i taʿbīrin işiden ġaş olur elbet / Meseldür **maḥv olur** el-ḥaḳ düşerse ḳaṭre deryāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 5). [maḥv olur, -ur]*

Gūş ḳıl ḳavl-i Murādī eyleme zinhār ıbā / Kim neler var **maḥv olur** bir ḳavlin iẕʿān ʿışḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 6). [maḥv olur, -ur]*

2. Beşerî nakısalardan kurtulma.

Şöyle ḳalmışdur taḥayyürde Murādī kim şehā / Külliyen **maḥv oldı** cān ü ten hemān varsın Ḫudā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 9). [maḥv oldı, -dı]*

Naẓar ḳıl ḫāk-ı bī-ḳadram ümīdüm sensin ey Ḫannān / Vücūdum külliyā **maḥv oldı** ḳaldum cümleten tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 4). [maḥv oldı, -dı]*

Ḥālet-i dilde durur her n’ola aḥvāl-i ʿulūm / Ḥālümüz **maḥv olur** elbette n’olursa ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 2). [maḥv olur, -ur]*

Ger temennāda ḥużūrum ḥāżır olsa bī-mekān / Lemʿalar **maḥv ola** mekşūf olsa ger bir ẕerre lemʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 4). [maḥv ola, -a]*

Düşdi pervāne-i dil ‘ışḳ odına / **Maḥv olup** oldı anda nūr-ı ‘ayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 2). [maḥv olup, -up]*

‘Āşıḳ olan kimsede nāmūs ü ‘ār itmez ḳarār / Dökseler bir ḳaṭre ābı **maḥv olur** nār üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 3). [maḥv olur, -ur]*

Ḥātıruñ bulındı çün āyīnede āyīnesi / **Mahv olındı** ḳalmadı ḫāṭırda her kim ḥāṭıra *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 2). [mahv olındı, -ın, -dı]*

Her dem murād olan Murāda dilberüñ maḳṣūdıdur / ‘Işḳ āteşinde **maḥv olup** pervāne-i ‘ışḳam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 5). [maḥv olup, -up]*

Çün ṭutdı milk-i dilde sulṭān-ı ‘ışḳ me’vā / **Maḥv olsa** iki dünyā bir ẕerrece baña ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 4). [maḥv olsa, -sa]*

Her kim göz açup baḳdı ise ʿayn-ı cemāle / **Maḥv oldı** vücūdını ḳoyup bī-eser oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 2). [maḥv oldı, -dı]*

maḥv ü hebā ḳılmak [1] *Yok etmek.*

‘Ayn-ı vaḥdet kesreti **maḥv ü hebā ḳıldı** yine / Fülk-i dil bir ulu baḥri āşinā ḳıldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 1). [maḥv ü hebā ḳıldı, -dı]*

maḥyā [1] *Ramazan'da birden çok minaresi olan camilerin minareleri arasına gerilen iplere kandil veya elektrik ampulleriyle yazılan yazılar, yapılan resimler.*

Bu ʿömr-i cāvidānı ḳılduñ çü sen müheyyā / Ey ferʿe aṣl-ı sābit rūḥ-ı cesedde **maḥyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 1). [maḥyā,]*

maḫżā [3] *1. Yalnız, ancak, sadece, sırf.*

Ne revādur revā dimek bu söze / Laḥẓatan laḥẓadur hemān **maḫżā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 4). [maḫżā,]*

Miyān-ı küfr ü īmānı ʿaceb teşḫīṣ ider ʿārif / Aña **maḫżā** ilāhından olupdur bu hidāyetler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 2). [maḫżā,]*

2. Hâlis, katkısız, tam.

Ḥarām olsun baña sensiz iki dünyā ve māfihā / Senüñ ġayruñdan ey maḳṣūd müberrādur göñül **maḫżā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 1). [maḫżā,]*

maḫżā ḳılmak [2] *Hâlis, katkısız, tam eylemek.*

Ne revādur ḳılasın sen beni ġayra muḥtāc / Ḥāşa li’llāh **ḳılasın** baña bu kārı **maḫżā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 4). [maḫżā ḳılasın, -a, -sın]*

Kā’ināt olmasa aña ne ziyān / Ẕikr içün **ḳıldı** bunları **maḫżā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 5). [maḫżā ḳıldı, -dı]*

maḫżar [3] *Büyük bir kimsenin önü, huzuru.*

Cümleten her ne ki vardur aña **maḫżardur** dil / Ey Murādī naẓar it Kaʿbeden ekberdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 5). [maḫżardur, -dur]*

ʿAmel berāberine **maḫżarında** ḥāżırdur / Ḥużūr-ı ḳalb iledür fiʿl ile olan efʿāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 3). [maḫżarında, -ın, -da]*

Maḫżarında ḥāẓır olmaḳ devlet-i ʿuẓmā durur / Şöyle kim aḫżar çün manẓaruñdur her vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 4). [maḫżarında, -ı, -n, -da]*

maḫzen [1] *İçinde eşya saklanan yer; hazine.*

Cihānı ḳalʿ u ḳamʿ eyler erenlerdür velī sīret / Vilāyet pādişāhında ulu **maḫzen** çü himmetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 3). [maḫzen,]*

maḫzen-i āyāt olmak [1] *Kuran'ın ayetlerinin saklı bulunduğu yer olmak.*

Maḫzen-i āyāt olan ol maḫzenü’l-esrārdur / Ol bilür şerhüñ anuñ kim āyet-i kübrā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 2). [maḫzen-i āyāt olan, -an]*

maḫzen-i ʿayn-ı ḥaḳāyıḳ [1] *Hakikatlerin kaynağının saklı yeri.*

Maḫzen-i ʿayn-ı ḥaḳāyıḳde durur pinhānum / Beni pinhān idemez sırr-ı vücūdum aşlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 5). [maḫzen-i ʿayn-ı ḥaḳāyıḳde, -de]*

maḫzen-i dürr ü cevahir [1] *İnci ve mücevher hazinesi.*

Maḫzen-i dürr ü cevāhirsin bu ʿālem içre sen / Encüm içre görinen ol māhı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 4). [maḫzen-i dürr ü cevāhirsin, -sin]*

maḫzen-i ehl-i başar [1] *İdrak sahiplerinin hazinesi.*

Maḳdem-i ʿayne’l-yaḳīnem **maḫzen-i ehl-i başar** / Melce-i ehl-i yaḳīn oldı fenā-yı sırr-ı şarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 2). [maḫzen-i ehl-i başar,]*

maḫzen-i esrar [1] *Sırlar hazinesi.*

Ey Murādī çün derūnuñ **maḫzen-i esrārdur** / Cevher almak ister iseñ gel berü dükkāna gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 5). [maḫzen-i esrārdur, -dur]*

maḫzen-i esrār-ı ġayb [1] *Bilinmeyen sırların saklandığı yer.*

Menbā‘-ı luṭf oldı hū **maḫzen-i esrār-ı ġayb** / Ma‘den-i hū oldı hū neşr ider āsār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 2). [maḫzen-i esrār-ı ġayb,]*

maḫzen-i esrār olmak [2] *Sırlar hazinesi olmak.*

Maḫzen-i esrār olandur bilmişem ʿālī güher / Ḥamdü li’llāh cümle ʿālem aña eyler istinād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 2). [maḫzen-i esrār olandur, -an, -dur]*

ʿĀlem-i ʿulyādadur añla vücūda muʿteber / **Maḫzen-i esrār olaldan** günc-i dil kāşānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 2). [maḫzen-i esrār olaldan, -aldan]*

maḫzen-i ‘ilm-i ledün [1] *Allah'ın sırlarına ait manevi bilginin, gayb ilminin hazinesi.*

Maḫzen-i ‘ilm-i ledün kāşif-i sırr-ı ḥikmet / Ey Murādī bize bir şöylece hem-dem olsa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 5). [maḫzen-i ‘ilm-i ledün,]*

maḫzen-i ‘ilm-i ma‘ānī olmak [1] *Düzgün ve yerinde söz söyleme kurallarını öğreten belâgat ilminin hazinesi olmak.*

Maḫzen-i ‘ilm-i ma‘ānī oldı meşrūḥ üzre şerḥ / Geh cell ü geh cemāl oldum ġam ile şādda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 2). [maḫzen-i ‘ilm-i ma‘ānī oldı, -dı]*

maḫzen-i ḳalb [1] *Kalp hazinesi.*

Maḫzen-i ḳalbümde mir’āt-ı ezel / Ol ezeldür kim dinildi lem-yezel *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 1). [maḫzen-i ḳalbümde, -üm, -de]*

maḫzen-i sırr-ı ʿışḳ olmak [1] *Aşk sırrının saklandığı yer olmak.*

Maḫzen-i sırr-ı ʿışḳ olan buldı ḫalāṣ-ı cāvidān / Ṣāf ola ẕikr ile göñül cürm ü günāhı n’eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 5). [maḫzen-i sırr-ı ʿışḳ olan, -an]*

maḫzenü’l-esrār [1] *Sırların saklandığı yer.*

Maḫzen-i āyāt olan ol **maḫzenü’l-esrārdur** / Ol bilür şerhüñ anuñ kim āyet-i kübrā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 2). [maḫzenü’l-esrārdur, -dur]*

maḫż-ı ad [1] *Adın, sanın, şöhretin kendisi.*

Ṣorar iseñ bize sen eger terkin ‘ālemüñ / ‘Āḳil degül bu kim yiye ġam **maḫż-ı ad** içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 3). [maḫż-ı ad,]*

maḫż-ı ‘ālem olmak [1] *Alemin ta kendisi olmak.*

Olsa eger dem-ā-dem her demde maḫż-ı ‘ālem / İnsān olup Murādī sen ādem-i rıżāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 5). [maḫż-ı ‘ālem olsa, -sa]*

maḫż-ı ʿaṭā [1] *Ihsanın, lütfun ta kendisi.*

Senüñ luṭfuñla fażluñ bī-nihāye / Ögüpdür ḳullaruñ **maḫż-ı ʿaṭāya** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 37, Beyit 2). [maḫż-ı ʿaṭāya, -(y)a]*

maḫż-ı bāḳī [1] *Bekânın, ebediliğin kaynağı, aslı.*

Beḳādan diledüm ibḳā muḥaḳḳaḳ **maḫż-ı bāḳīdür** / Eyitdi ḳıl naẓar baña naẓar ḳılma fenāñ üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 4). [maḫż-ı bāḳīdür, -dür]*

maḫż-ı başar [1] *Gözün kendisi.*

Murādī ʿayn-ı ḥaḳḳiyyetdedür **maḫż-ı başar** çün kim / Ṭutup elde cemāl āyīnesini rāha yüz tutduḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 5). [maḫż-ı başar,]*

maḫż-ı bā-vefā [1] *Vefanın, sadakatin kendisi.*

ʿİlm-i ledün durur yine ʿilm-i ezel ebed hemān / Farż ile sünnet oldı bu ʿāleme **maḫż-ı bā-vefā** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 13, Beyit 2). [maḫż-ı bā-vefā,]*

maḫż-ı beḳā [1] *Sonsuzluğun, ölümsüzlüğün kaynağı, kendisi.*

Murādī **maḫż-ı beḳāda** görür celāl ü cemāl / Sözini söyler anuñ çün maḳālin isteyüben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 5). [maḫż-ı beḳāda, -da]*

maḫż-ı cān [1] *Hayat, yaşama sebebi.*

Maḥabbetdür beni şeydā ḳılan āh / Tenümde **maḫż-ı cānumdur** maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 5). [maḫż-ı cānumdur, -um, -dur]*

maḫż-ı deḳā’ıḳ [1] *İnceliklerin kaynağı.*

Dilersen bulasın feyż-i haḳā’ıḳ / Deḳā’ıḳdan olur **maḫż-ı deḳā’ıḳ** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 5, Beyit 3). [maḫż-ı deḳā’ıḳ,]*

maḫż-ı devlet [1] *Mutluluğun safı, halisi.*

Maḫż-ı devletdür eger kim ʿarż ola saña vücūd / Ecmel ü ekmelde gördüm dil geçer mi vardan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 3). [maḫż-ı devletdür, -dür]*

maḫż-ı ebed [1] *Ebediyetin aslı, kaynağı.*

Milk-i ezel bizüm durur **maḫż-ı ebed** bizüm durur / ʿAyn-ı eḥad bizüm durur naḳdı çü bunda virmişüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 3). [maḫż-ı ebed,]*

maḫż-ı felek [1] *Feleğin kendisi.*

Maḫż-ı felek çü devvār ‘ayn-ı semā sevābit / Cān iledür muḳayyed düş midür irdi ḫ∨āba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 3). [maḫż-ı felek,]*

maḫż-ı fena [2] *Yokluk kaynağı.*

Ẕülām ile çü żiyā birbirinden oldı cüdā / Birisi **maḫż-ı fenā** ve birisi maḫż-ı sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 3). [maḫż-ı fenā,]*

Dayanma **maḫż-ı fenāya** beḳāya rāġıb ol / Dile saʿādet-i uḫrā ki ol beḳā olıser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 2). [maḫż-ı fenāya, -(y)a]*

maḫż-ı feragat [2] *Vazgeçmenin, istiğnanın kendisi, aslı.*

Añlayayın dir iseñ ḥāl-i Murādī eger / ʿAyn-ı ḥaḳīḳatdedür **maḫż-ı ferāġatdadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 5). [maḫż-ı ferāġatdadur, -da, -dur]*

Dā'iremüz noḳṭa-i ḳudretdedür / ʿAyn-ı ġınā **maḫż-ı ferāġatdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 1). [maḫż-ı ferāġatdedür, -de, -dür]*

maḫż-ı feyz [1] *İmin, irfanın hâlisliği, saflığı.*

Bu naẓardan ʿayn idüp mir'āti urduñsa yire / **Maḫż-ı feyże** elyaḳ olduñ feyż-i maḥża ḳıl naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 2). [maḫż-ı feyże, -e]*

maḫż-ı ḥaḳā'iḳ olmak [1] *Hakikatlerin kaynağı olmak.*

Maḫż-ı ḥaḳā'iḳ oldı bu kim ẓāhir itdi 'ışḳ / 'Işḳa düşen nedür bu cihān aġ u ḳarasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 4). [maḫż-ı ḥaḳā'iḳ oldı, -dı]*

maḫż-ı ḥaḳīḳat [1] *Hakikatin ta kendisi.*

Maḫż-ı ḥaḳīḳatdeyem ḥaḳḳumı ḥaḳ itmişem / Ḥaḳḳa yarar ḥaḳḳ ile eyledi peydā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 2). [maḫż-ı ḥaḳīḳatdeyem, -de, -(y)em]*

maḫż-ı ḥaḳīḳat olmak [1] *Hakikatin aslı, kendisi olmak.*

Maḫż-ı ḥaḳīḳat oldı maḥfūẓ-ı levḥ-i ḳalbüñ / Her noḳṭa-i kelāma biñ dürlü ḥikmetüñ var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 2). [maḫż-ı ḥaḳīḳat oldı, -dı]*

maḫż-ı ḫaṭā [1] *Tamamiyle yanlış, hatanın ta kendisi.*

Ey mihter-i ebrār muḳarreb ne bahādur / Şerḥ eyleyeler ḥālüñi bu **maḫż-ı ḫaṭādur** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 12, Beyit 1). [maḫż-ı ḫaṭādur, -dur]*

maḫż-ı ḫayāl itmek [1] *Hayalin ta kendisi olmak, tam bir hayal olmak.*

ʿĀlemüñ **maḫż-ı ḫayāl idügini** bildi göñül / Ol hümādur buña ḳonmaz ki bilür mezbeledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 3). [maḫż-ı ḫayāl idügini, -ü, -(g)i, -n, -i]*

maḫż-ı ḫayāl olmak [1] *Hayalin ta kendisi olmak, tam bir hayal olmak.*

ʿĀlemüñ **maḫż-ı ḫayāl olduġı** şundan añla kim / Her neye ḳılsañ naẓar şekl ile elvān oldılar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 2). [maḫż-ı ḫayāl olduġı, -duğ, -ı]*

maḫż-ı ḫayāt [1] *Hayatın kendisi, aslı.*

Beni pür-ḥayret idüp **maḫż-ı ḫayātum** sebebi / Felimen ḥayye ḥayātün ve-limen māte memāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 4). [maḫż-ı ḥayātum, -um]*

maḫż-ı heybet [1] *Azametin, yüceliğin kendisi.*

Ser-te-ser āfāḳı ḳılmışdur iḥāṭa her zamān / ʿAyn-ı ḳudret **maḫż-ı heybet** maḫż-ı ḳāniʿdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 2). [maḫż-ı heybet,]*

maḫż-ı hidayet [2] *Hidâyetin ta kendisi.*

Şuʿāʿ-ı mihr ü māha şuʿle virür şol kesüñ şemsi / Çerāġ-ı enveri **maḫż-ı hidāyetden** münevverdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 4). [maḫż-ı hidāyetden, -den]*

ʿİlm-i ezelde menbaʿ-ı ʿirfān olan nedür / **Maḫż-ı hidāyete** sebeb iḥsān olan nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 1). [maḫż-ı hidāyete, -e]*

maḫż-ı ḥikmet [17] *Hikmetin ta kendisi, özü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murāduñ **maḫż-ı ḥikmetdür** kelāmı ey cihān-ārā / Eger ḥaḳ üzre nāẓırsañ derūnuñ ṭola ḥikmetler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 5). [maḫż-ı ḥikmetdür, -dür]*

maḫż-ı hüdā [1] *Doğru yolu göstermenin kendisi, aslı.*

Maḫż-ı hüdādur yine muḥsinüñ iḥsānı pes / Mihr-i dıraḫşān-ı dil evc-i hidāyetdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 4). [maḫż-ı hüdādur, -dur]*

maḫż-ı 'ibret [2] *İbretin kendisi, kaynağı.*

Murāduñ sözleri 'ayn-ı ḥaḳīḳat **maḫż-ı 'ibretdür** / Bu güftāra ḳulaġ ur ġayrı per-tāb it aḳar ṣuya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 5). [maḫż-ı 'ibretdür, -dür]*

ʿAceb fermān-ı ẕi'l-maʿnā irişdi **maḫż-ı 'ibretden** / Anı ben bilmedüm illā ki bildüm geldi ḥażretden *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 14, Beyit 1). [maḫż-ı 'ibretden, -den]*

maḫż-ı illa [2] *La ilahe illa, tevhit sözünün "illa" kısmı. İlla'nın (ancak) kaynağı.*

ʿUlūmuñ mübdīʿidür **maḫż-ı illā** / Fuhūmuñ merkezi fehm-i muʿammā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 5, Beyit 4). [maḫż-ı illā,]*

maḫż-ı ḳāniʿ [1] *Kanaat edenin, hoşnut olanın aslı, kendisi.*

Ser-te-ser āfāḳı ḳılmışdur iḥāṭa her zamān / ʿAyn-ı ḳudret maḫż-ı heybet **maḫż-ı ḳāniʿdür** gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 2). [maḫż-ı ḳāniʿdür, -dür]*

maḫż-ı kār olmak [1] *İşin, meşguliyetin aslı, kaynağı olmak.*

Şebābum ʿāleminde pes vücūdumdan zen aldum ben / Müvelled oldı bir rūḥ-ı muṣavver **maḫż-ı kār oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 3). [maḫż-ı kār oldum, -du, -m]*

maḫż-ı ḳıyās olmak [1] *Kıyasın, karşılaştırmanın kaynağı olmak.*

Ḳavl ile **maḫż-ı ḳıyās oldı** semāʿı cāna / Ḥaḳḳuñı görmegedür semʿ ile ḳālüñ perde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 4). [maḫż-ı ḳıyās oldı, -dı]*

maḫż-ı ḳudret [3] *Kudretin aslı, kendisi.*

Nidādur **maḫż-ı ḳudretden** "ve ḳaddernāhü taḳdīrā / Misāle geldi çün ṣūret "ve ṣavvernāhü taṣvīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 1). [maḫż-ı ḳudretden, -den]*

Beni ḫalḳ eyledi ḫālıḳ egerçi **maḫż-ı ḳudretden** / Velīkin ḳudret-i maḫżam çü ʿālem bende ḳāṣırdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 2). [maḫż-ı ḳudretden, -den]*

Vücūdı **maḫż-ı ḳudretdür** meẕāhirde olan ẓāhīr / Benüm rūḥum muḳarrer añlagıl cānum revānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 2). [maḫż-ı ḳudretdür, -dür]*

maḫż-ı luṭf [1] *Lütuf ve iyiliğin aslı, tıpkısı.*

Ezelden çünki sendendür baña bu ʿayn-ı ülfetler / Senüñ pes **maḫż-ı luṭfuñdan** olupdur bu ʿināyetler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 1). [maḫż-ı luṭfuñdan, -un, -dan]*

maḫż-ı luṭf-ı cāvidān [1] *Ebedi lütuf kaynağı.*

Muḳtedā oldı ḳamuda evvel āḫir sīreti / İbtidā vü intihāda **maḫż-ı luṭf-ı cāvidān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 2). [maḫż-ı lutf-ı cāvidān,]*

maḫż-ı murād [2] *İsteğin kaynağı.*

Cümlenüñ **maḫż-ı murādı** bu Murādīde ʿayān / Dāmenin elde ṭutanlar ḫulefādur yine bes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 5). [maḫż-ı murādı, -ı]*

Çünki murād olmışuz **maḫż-ı murād** ile biz / Ḳudretini ey Murād itdürür īmā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 5). [maḫż-ı murād,]*

maḫż-ı murād-ı ezel [1] *Ezel, sonsuzluk isteğinin kaynağı.*

Maḫż-ı Murād-ı ezel Ḥaḳḳ ile oldı Murād / Böyle virüpdür ḫaber bir seḥer ebrārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 5). [maḫż-ı murād-ı ezel,]*

maḫż-ı netāyic [2] *Neticenin, sonucun kendisi.*

Maḫż-ı netāyicindedür kām ile ḫarf ile suḫan / Ḥarf ile ṣavtı tārik ol añlaya tā ki her kilem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 3). [maḫż-ı netāyicindedür, -in, -de, -dür]*

Maḫż-ı netāyicindedür kām ile ḫarf ile suḫan / Ḥarf ile ṣavtı evvel añlaya niteki her kilem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 3). [maḫż-ı netāyicindedür, -in, -de, -dür]*

maḫż-ı nihan [1] *Gizemin kaynağı, kendisi.*

Rehber-i ṭurḳ olana nice ṭarīḳ ola küşād / Līk bir noḳṭādur ʿayn-ı nihān **maḫż -ı nihān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 4). [maḫż-ı nihān,]*

maḫż-ı penāh olmak [1] *Sığınılacak yerde olmak, gerçek sığınağa erişmek.*

Rüsūm-ı ehl-i ḫaḳīḳat budur ki her demde / Naẓarda dikkat-i çeşm ide **ola maḫż-ı penāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 3). [maḫż-ı penāh ola, -a]*

maḫż-ı sebat [1] *Kalıcılık kaynağı.*

Ẓülām ile çü żiyā birbirinden oldı cüdā / Birisi maḫż-ı fenā ve birisi **maḫż-ı sebāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 3). [maḫż-ı sebāt,]*

maḫż-ı sırr-ı evliya [1] *Evliyâlık sırrının aslı, kendisi.*

Maḫż-ı sırr-ı evliyādur ibtidā-yı maʿrifet / ʿĀşıḳuñ ẕevḳ u ṣafāsıdur ṣafā-yı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 1). [maḫż-ı sırr-ı evliyādur, -dur]*

maḫż-ı ṣūret [1] *Suretin, bedenin kendisi. II Maddi âlem.*

Reşḥa-i ʿaynümde seyr itdüm ḥaḳīḳat ʿālemin / ʿĀlem-i kesretde gördüm **maḫż-ı ṣūret** ādemin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 1). [maḫż-ı ṣūret,]*

maḫż-ı şecāʿat [1] *Yiğitliğin aslı, kendisi.*

Ḥaḳdan olur cümleden naṣr ile feṭḥ u fütūḥ / Ṣanma Murādī bular **maḫż-ı şecāʿatdadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 5). [maḫż-ı şecāʿatdadur, -da, -dur]*

maḫż-ı ulūhiyyet [1] *Allah'ın yaptıklarının aslı, kendisi.*

Laḥẓanuñ künhindedür ʿayn-ı başīret ḥāżır ol / Nāḳid ol **maḫż-ı ulūhiyyetdür** istiġnā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 4). [maḫż-ı ulūhiyyetdür, -dür]*

maḫż-ı vücūd [1] *Varlığın, bedenin kendisi.*

Ṣūret-i mir'āta baḳdum kim cemālin açmış o / Neşr ider **maḫż-ı vücūda** lemʿa-i dildār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 1). [maḫż-ı vücūda, -a]*

maḫż-ı ẓāhir [1] *Görünenin kendisi, aslı.*

Fiʿl ü ḳavlümden ḫaẓer ḳılsam yine ṭālib benüm / **Maḫż-ı ẓāhir** ʿayn olursam nām-ı māfīhā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 2). [maḫż-ı ẓāhir,]*

maḫzūn [1] *Hüzünlü, tasalı, kaygılı.*

Ṣanmaʿāşıḳ senden ayru şāddur ey serverüm / Hāyı hicrüñle efendüm bu göñül **maḫzūndur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 8). [maḫzūndur, -dur]*

mā'il [11] *Meyilli, istekli, hevesli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ẕāhidüñ ḳalbinde cennet ʿāşıḳuñ **mā'il** saña / Ḳālıb-ı ḳalbümi sensin eyleyen nā'il saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 1). [mā'il,]*

mā'il-i cā vü ḥaşem olmak [1] *Makam ve maiyet heveslisi olmak.*

Mā'il-i cā vü ḥaşem olma sebāt olmaz aña / Ẕuhr-ı uḫrā ḳıl ṭaleb baḳma cihān eṭvārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 2). [mā'il-i cā vü ḥaşem olma, -ma]*

maʿil-i dīdār [1] *Yüze meyilli, düşkün, aşık.*

Mā'il-i niʿmet ü cāha dime ʿāşıḳ zinhār / ʿĀşıḳ u kāmil olan **maʿil-i dīdār** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 3). [maʿil-i dīdār,]*

mā'il-i ʿışḳ olmak [1] *Aşka meyilli, hevesli olmak.*

Mā'il-i ʿışḳ olalıdan virmedüm ġayrıya rāh / Ġayba ġayb u ʿayn oldı benüm ʿayniyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 2). [mā'il-i ʿışḳ olalıdan, -alı, -dan]*

mā'il-i niʿmet ü cāh [1] *Makam ve nimete meyilli, düşkün.*

Mā'il-i niʿmet ü cāha dime ʿāşıḳ zinhār / ʿĀşıḳ u kāmil olan maʿil-i dīdār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 3). [mā'il-i niʿmet ü cāha, -a]*

mā'il ḳılmak [2] *Meyletmek, yönelmek, sevmek.*

Mā'il ḳılınca kendüye Bārī / Dil eylemişdür nice müdārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 3). [mā'il ḳılınca, -ınca]*

Gīsūların nigārum **ḳılmış** yüzine **mā'il** / Ṣan rūy-i māha ey dil olmış sehāb hā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 1). [mā'il ḳılmış, -mış]*

mā'il olmak [17] *Hevesli, istekli olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān **oldı** çün **mā'il** saña sen daḫı mā'ilsin aña / Maʿşūḳ u ʿāşıḳ oldılar biri birine reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 1). [mā'il oldı, -dı]*

mā ile men [1] *Ben ile biz. II Benlik.*

Mā ile menden geçenler buldılar merdāne yol / Cānı cānāna virenler buldılar sulṭāna yol *(Murâdî Dîvânı, Müfret 6, Beyit 1). [mā ile menden, -den]*

maʿīşet [1] *Geçim, dirlik.*

Bu deñlü vaḥdete aṣlā biz olmazuz ḳāniʿ / Murādī himmet-i ʿālī bizüm **maʿīşetümüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 608, Beyit 5). [maʿīşetümüz, -ümüz]*

mā'ī ṭās [1] *Gökyüzü.*

Eylemiş bir ḫāne anda kim muḥīṭ-i ʿāmdur / Ḳaplamışdur kün fekānı nitekim bir **mā'ī ṭās** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 2). [mā'ī ṭās,]*

maḳāl [50] *Söz, kelam. II Şiir. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥabībe ḥālümi ʿarż itmegedür iḳdāmum / Velā **maḳāl** ile olmaz o vaṣf-ı ḥāl üslūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 2). [maḳāl,]*

maḳālāt [2] *Sözler.*

Murādī naṣṣ-ı ḳātı'la **maḳālātuñ** durur efṣaḥ / Bu vāżıḥdur eger olsañ müfessir dīde-bānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 5). [maḳālātuñ, -un]*

Maḳālātum lisānumdan degüldür tercemānīdür / Lisān-ı 'ayn-ı vāḥid ol viresin lerze tā dehre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 4). [maḳālātum, -um]*

maḳāl eylemek [1] *Açıklamak, konuşmak.*

Āyet-i kübrā virür ʿālemlere neşv ü nemā / Āyet-i büşrā ile ins ile cinn **eyler maḳāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 4). [maḳāl eyler, -r]*

maḳāl-ı rūḥ-efzā [1] *Cana can katan söz, kelam, şiir.*

Murāduñ baḥr-ı ḥikmetdür **maḳāl-ı rūḥ-efzāsı** / Seni iḥyā ider elbette ger var ise aṣliyyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 5). [maḳāl-ı rūḥ-efzāsı, -sı]*

maḳāl-i dil-küşā [1] *Gönül açan, gönle ferahlık veren söz.*

Maḳāl-i dil-küşādur bu hemān bir vech-i maʿnāsı / Eger ʿaḳluñ kemāl üzre ise şaḳın ḫaṭarlardan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 2). [maḳāl-i dil-küşādur, -dur]*

maḳāl-i ezel [1] *Çok eskiden beri var olan söz, kelam.*

Oḳudı āyetini gönlüm eyledi ḥatmi / Muḥaḳḳaḳ oldı maḳālümde bu **maḳāl-i ezel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 2). [maḳāl-i ezel,]*

maḳāl-i fiʿāl [1] *İşin sözü.*

Nihāyetde bilmek diler dil nedür intihā / Velī ibtidāda bilindi **maḳāl-i fiʿāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 3). [maḳāl-i fiʿāl,]*

maḳāl-i ḥikmet-āmīz [1] *Hikmetli söz.*

Bu **maḳāl-i ḥikmet-āmīzin** Murāduñ diñle gel / Ġāfil olma dem-be-dem olġıl ḥabībüm Ḥaḳ-şināş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 612, Beyit 5). [maḳāl-i ḥikmet-āmīzin, -in]*

maḳāl-i özge [1] *Başka, farklı söz.*

Bu ʿilimde çoḳ durur pes rāsiḫuñ / Ey Murādī bu **maḳāl-i özgedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 538, Beyit 5). [maḳāl-i özgedür, -dür]*

maḳāl ḳılmak [1] *Söz etmek, söylemek; konuşmak.*

Rāz-ı dil ḫ∨āste ez rāz-ı ṭaleb kerde niyāz / Nāzını añlayalı ḳıldı niyāz ile maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 801, Beyit 2). [maḳāl ḳıldı, -dı]*

maḳāl olmak [1] *Söz haline gelmek.*

Ḫayātum terk idüp çün kim ḥayāt-ı cāvidān oldı / Ḳamu maḫlūḳuñ ortasında ḳavl ile **maḳāl oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 3). [maḳāl oldum, -du, -m]*

maḳām [12] *1. Makam, derece, merhale.*

Her ki maḥabbet diler ṣıdḳ aña elzem durur / Ṣıdḳı **maḳām** idine söyle ki eṣdaḳ nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 2). [maḳām,]*

Nübüvvet **maḳāmı** mekān-ı ʿulā / Maḳām-ı vilāyet nübüvvet eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 2). [maḳāmı, -ı]*

ʿĀlemüñ cemʿiyyetin günc-i dücāda gördiler / Vaḥdet ü kesret **maḳāmını** şular kim ḳıldı farḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 3). [maḳāmını, -ı, -nı]*

İbtidā eyledüm kelām el-ḥaḳ / İntihā eyledüm **maḳām** el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 1). [maḳām,]*

Ḫum-ḫānesinden vaḥdetüñ nūş eyleyenler bādeyi / Mest olanuñdur bu **maḳām** olımadı ayıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 3). [maḳām,]*

Benüm ḥayātum içün ḥāmidūn-ı ins ü melek / Eger **maḳāmumu** aḥmūd iderse yā ne ḳala *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 3). [maḳāmumu, -um, -u]*

ʻUmmān-ı bī-pāyān olup ʻilm ile bu baḥr-ı fu'ād / ʻArş-ı muʿallādan geçüp olsun **maḳām** aʻlā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 2). [maḳām,]*

Yüri sen vāʿıẓā cennet **maḳāmın** ḳılmaġıl taʿrīf / Baña me'vā gerekmez āstān-ı yārden ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 2). [maḳāmın, -ıñ]*

Ḳażāma ṣābir olanlar belāma / İrişürler olar aʻlā **maḳāma** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 2). [maḳāma, -a]*

Ġafleti terk idelüm fī'ṣ-ṣubḥ-ı şām / Ṭāʿat ile bulalum ʿālī **maḳām** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 24, Beyit 2). [maḳām,]*

Ru'yet-i ʿuẓmādadur aḳṣā **maḳām** / Mantıḳ-ı aʿlādadur aʿlā peyām *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 32, Beyit 1). [maḳām,]*

II Huzur, nezd.

Menzil alup varup itdüñ mi **maḳāmuña** ḥużūr / Yoḫsa rāh üzre varup renc ü ʿanā gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 4). [maḳāmuña, -un, -a]*

maḳām-ı ʿışḳ u maʿşūḳ [1] *Aşık ve sevgilinin yeri, konumu.*

Maḳām-ı ʿışḳ u maʿşūḳı ne bilsün degme bir kimse / Anı bilen zebānında kitāb-ı ʿışḳ-ı ezberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 4). [maḳām-ı ʿışḳ u maʿşūḳı, -ı]*

maḳām-ı sırr-ı aʿlā [1] *En yüce sırlı makam, mertebe.*

Maḳarr-ı ʿizz ü cāhumdur **maḳām-ı sırr-ı aʿlāsı** / Benüm bir laḫẓalük rāhum ile māh-ı sinīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 2). [maḳām-ı sırr-ı aʿlāsı, -sı]*

maḳām-ı ülfet [1] *Dostluk makamı, mertebesi.*

Maḳām-ı ülfeti gördüm kemāle rāciʿ imiş / Ne kim ḫuṭūr ide ḫāṭırda cümle vāḳiʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 1). [maḳām-ı ülfeti, -i]*

maḳām-ı vilayet [1] *Muhabbet makâmı, mertebesi.*

Nübüvvet maḳāmı mekān-ı ʿulā / **Maḳām-ı vilāyet** nübüvvet eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 2). [maḳām-ı vilāyet,]*

maḳām-ı vuṣlat [1] *Kavuşma makamı.*

Ey **maḳām-ı vuṣlata** vāṣıl bilen öz nefsini / Ḥadd ü pāyān olımaz buʿd ile ḳurbiyyet ıraḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 2). [maḳām-ı vuṣlata, -a]*

maḳām olmak [1] *Mekân olmak.*

Baḥr u ber **olmaz** Murādīye **maḳām** ey müddeʿī / Ān-ı vāḥid Kaʿbe vü Yesribde vü Baṭḥādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 5). [maḳām olmaz, -maz]*

maḳar / maḳarr [4] *Durulan, kararlaştırılan yer, mekân, ikâmetgâh. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cānuñ **maḳarrı** olalı bu milket-i vücūd / Żabṭında her dem oldı nice şāh u memleket *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 2). [maḳarrı, -ı]*

maḳar olmak [3] *Karar kılınan yer olmak.*

İʿtimād-ı māl ü cāh itme şaḳınġıl sen sen ol / Çün bilürsin zīr-i ḫāk **olur** saña āḫır **maḳar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 2). [maḳar olur, -ur]*

Sāḥa-i ḳudret **oldı** dil ʿarş-ı ʿaẓīm aña **maḳar** / Ġayrı mekānı n'eylerem ben ki mekānı bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 957, Beyit 2). [maḳar oldı, -dı]*

ʿAcze **olduñsa maḳar** ey şāḥib-i feyż-i kemāl / Ṣol ḳadar ola ziyāde ṣaymayasın hiç ʿad *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 20, Beyit 3). [maḳar olduñsa, -du, -n, -sa]*

maḳar virmek [1] *Oturulacak, yerleşilecek yer bağışlama.*

Gel temennā eyle külliyet geçüp bāb-ı düden / Sāḥa-i ʿizzetde tā kim vireler saña **maḳar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 4). [maḳar vireler, -e, -ler]*

maḳarr itmek [1] *Mesken tutmak, karar kılmak.*

Cān ü göñülde ḫānum ʿışḳuñ **maḳarr idüpdür** / Ṣevḳ u maḥabbetündür bu cism ü cāna rāḥat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 2). [maḳarr idüpdür, -üp, -dür]*

maḳarr-ı ʿizz ü cāh [1] *Makam ve mevkinin durduğu, bulunduğu yer.*

Maḳarr-ı ʿizz ü cāhumdur maḳām-ı sırr-ı aʿlāsı / Benüm bir laḥẓalük rāhum ile māh-ı sinīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 2). [maḳarr-ı ʿizz ü cāhumdur, -um, -dur]*

maḳarr-ı salṭanat [1] *Saltanat makamı.*

Maḳarr-ı salṭanatda şol kişi ṭutdı mekānı kim / Anun zībā cemālinden olupdur ser-be-ser vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 4). [maḳarr-ı salṭanatda, -da]*

maḳarr-ı vücūd [1] *Beden, varlık yeri.*

Ḫāne-i ʿizz-i celāl oldı **maḳarr-ı vücūd** / ʿİzz-i ṣafāda ḳodı cümle-i hem-sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 3). [maḳarr-ı vücūd,]*

maḳbūl [2] *Kabul olunmuş, beğenilen.*

Şükr iderven saña yā Rabbi ziyād eyle baña / Ki ziyād olması **maḳbūle** ʿalāmetdür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 4). [maḳbūle, -e]*

Murādīnüñ sözidür cümle **maḳbūl** / Ḳabūl eyler anı şāh u eger ḳul *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 5). [maḳbūl,]*

maḳbūl-ı cān olmak [1] *Canın, ruhun hoşuna gitmek, beğenisini kazanmak.*

Cāna cennāt-ı naʿīmüñ şerḥini açdı ezel / **Olmadı maḳbūl-ı cān** ol buldı bir andan güzel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 1). [maḳbūl-ı cān olmadı, -ma, -dı]*

maḳbūl-ı ḥażret olmak [1] *Büyüklerin kabul ettiği kimse olmak.*

ʿÖmr-i ʿazīzi sermed idüp medd-i ẓıll ile / **Maḳbūl-ı ḥażret oldı** mücāb-ı duʿā ḥaḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 4). [maḳbūl-ı ḥażret oldı, -dı]*

maḳbūl itmek [1] *Kabul etmek.*

Ey Murādī neş'e-i kübrāda bulduñ ʿālemi / Her duʿā kim eyleseñ **maḳbūl ider** çün ol mucīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 5). [maḳbūl ider, -er]*

maḳbūl olmak [1] *Beğenilmek.*

Diler iseñ sözüñ **ola maḳbūl** / Ẓāhir ü bāṭınuñı ḳıl taṭhīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 2). [maḳbūl ola, -a]*

maḳdem [5] *Gelme, ayak basma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben Murādī **maḳdeminden** fehm ḳıldum kim nedür / Ey Murādī añla ḳavl-i muḳteżā-yı sırr-ı şarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 5). [maḳdeminden, -i, -n, -den]*

maḳdem-i ʿayne'l-yaḳīn [1] *Bir şeyi bilmenin ikinci basamağı, bir şeyin bilgisini gözlem yoluyla elde etme, müşahede makamı.*

Maḳdem-i ʿayne'l-yaḳīnem maḫzen-i ehl-i baṣar / Melce-i ehl-i yaḳīn oldı fenā-yı sırr-ı şarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 2). [maḳdem-i ʿayne'l-yaḳīnem, -em]*

makdūr [3] *1. Kudret, güç.*

Ey Murādī merd oldur kim bizi iẕʿān ide / Cümle **maḳdūruñ** umūr-ı ḳāṭıʿātı bizdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 5). [maḳdūruñ, -uñ]*

Ey Murādī ḥāmid ü maḥmūdı farḳ itmek nedür / Ḳādir ü **maḳdūrı** farḳ itmekde oldı rāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 5). [maḳdūrı, -ı]*

2. Kader.

Ey Murādī ḥāmid ü maḥmūdı farḳ itmek nedür / Ḳādir ü **maḳdūrı** farḳ itmekde oldı rāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 5). [maḳdūrı, -ı]*

mā-keẕeb [1] *Yalanlamadı. [Gözünün gördüğünü gönlü yalanlamadı (53/Necm 11)].*

Merd-i mülhem bi'ṣ-ṣevāb oldı kelimu'llāh çün / Yā ne dirsin sen kelām-ı bī-ḥicāba **mā-keẕeb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 4). [mā-keẕeb,]*

mā-keẕib [1] *Yalandır.*

Gel Murādīnüñ kelām-ı rāstın ḳıl istimāʿ / Her ne fiʿl ü her ne ḳavl olursa andan **mā-keẕib** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 5). [mā-keẕib,]*

maḳhūr-ı aʿdā olmak [1] *Düşmanın kahrolması, helaki.*

Oldılar maḳhūr-ı aʿdā cümleten / Ḳopdı başlarına pes ṭūfān-ı şer *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 27, Beyit 4). [maḳhūr-ı aʿdā oldılar, -dı, -lar]*

maḳhūr olmak [1] *Mahvolmak, çok üzülmek, perişan olmak.*

Oldılar maḳhūr aʿdā cümleten / Ḳopdı başlarına pes ṭūfān-ı şer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 4). [maḳhūr oldılar, -dı, -lar]*

maḳṣad [2] *Gaye, amaç, niyet.*

Çün temennā eyledi senden Murādī **maḳṣadın** / Ḳalb-i meyyālini nā'il eylegil ey mihrbān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 5). [maḳṣadın, -ıñ]*

Fiʿlümi bildi fāʿilüm ġāyet-i aʿlā / Ḳaṣdumı bildi **maḳṣadum** gelmedi ḳāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 4). [maḳṣadum, -um]*

maḳṣad-ı aḳṣā [4] *En son maksat, gaye. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿUrve-i vüsḳāyı bildüm ġāyet-i memāt imiş / Cān ile cānānı sevmek **maḳṣad-ı aḳṣā** imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 1). [maḳṣad-ı aḳṣā,]*

maḳsūd [19] *Amaç, niyet, gaye. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı*

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün bulur ḳatuñda yā Rabb cümle **maḳṣūdum** revāc / ʿİzzetüñ ḥaḳḳı beni sen ġayra ḳılma iḥtiyāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 1). [maḳṣūdum, -um]*

maḳṣūd eylemek [1] *Maksat edinmek, amaçlamak.*

Rāfiʿ-i ḥucb olsa **maḳṣūd eylese** keşf-i cemāl / Ey mubaṣṣır her ne deñlü görseñ ol zîbā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 3). [maḳṣūd eylese, -se]*

maḳṣūd-ı aḳṣā [1] *En son hedef.*

Her ne kim vardur kulūb içre temennā münderic / Sendedür v'Allāhi her **maḳṣūd-ı aḳṣā** münderic *(Murâdî Dîvânı, Gazel 220, Beyit 3). [maḳṣūd-ı aḳṣā,]*

maḳṣūd-ı ekber ḳılmak [1] *En büyüğü, yüceyi arzulamak.*

Mekānum lā-mekān eyle viṣālüñle münevver ḳıl / Beni **maḳṣūd-ı ekber ḳıl** cemāl-i bā-kemāl içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 2). [maḳṣūd-ı ekber ḳıl,]*

maḳṣūd-ı ezel [2] *Çok eskiden beri arzu edilen şey, amaç.*

Ḥamdu li'llāh istemiş ġāyetde **maḳṣūd-ı ezel** / Bu ḥicāb-ı salṭanatda şöyle pinhān olduġum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 2). [maḳṣūd-ı ezel,]*

Maḳṣūd-ı ezel nedür gel añla / Çıḳ aydına ḳalmaġıl dücāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1434, Beyit 4). [maḳṣūd-ı ezel,]*

maḳṣūd-ı münteha [1] *En son, en uçtaki amaç, gaye.*

Añlar Murādī ḳavlüñ remzini ehl-i ʿirfān / Nūş eyle cām-ı ʿışḳı **maḳṣūd-ı müntehādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 5). [maḳṣūd-ı müntehādur, -dur]*

maḳṣūd olmak [1] *Gayenin gerçekleşmesi.*

Cenāb-ı milk-i evlādan irişdi emr-i ḳāṭıʿ çün / Neden kim **oldı maḳṣūdı** ol iş anda hemān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 4). [maḳṣūdı oldı, -dı]*

maḳṣūdun minnā innā murādī [1] *Bizden maksat murattır.*

İnnī murādun vāḥidün murādā / **Maḳṣūdun minnā innā murādī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1571, Beyit 5). [maḳṣūdün minnā innā murādī,]*

maḳsūduña yol irmek [1] *Amacına ulaşmak.*

Kün didi şerḥe gelür mi 'acabā ne ki murād / Terk iderseñ bu murādı **ire maḳsūduña yol** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 797, Beyit 3). [maḳsūduña yol ire, -e]*

maḳsūm [1] *Taksim edilmiş, ayrılmış, bölünmüş.*

Çün ʿaṭā-yı bī-nihāyetdür senüñ şānuñda cūd / Ḳāsım oldı senden oldı cümleten **maḳsūm** heb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 2). [maḳsūm,]*

ma'ḳūlāt [3] *Akılla bilinebilir, akılla ispatlanabilir şeyler.*

Mürtefiʿ ḳıldum anı ben cümle **maʿḳūlātdan** / İrtifāʿ itmekdedür ḳatında her dem rifʿatüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 2). [maʿḳūlātdan, -dan]*

Menzil-i ʿulyāda lāmiʿdür rumūz-ı ġayb u ʿayn / Fikr-i bī-ḥad oldı menḳūlāt u **maʿḳūlātdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 2). [maʿḳūlātdan, -dan]*

Ẕāt-ı pāküñdür müberrā cümle **ma'ḳūlātdan** / 'Aḳl-ı müdrik varımuz gūş itme menḳūlātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 1). [ma'ḳūlātdan, -dan]*

māl [13] *Bir kimsenin sâhip olduğu her şey, mal mülk, servet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿĀlem-i fānī bilürseñ pes nedendür bu ṭamaʿ / Cümle **mālı** ḳor gidersin ol saña ḥasret yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 4). [mālı, -ı]*

mālā māl [1] *Çok dolu, dopdolu.*

Revnaḳ-ı 'umr-ı men āverde zi-'umreş en yār / Ben nice şükrin anuñ ḳılmayayın **mālā māl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 801, Beyit 4). [mālā māl,]*

māl ile cāh [2] *Mal ile makam.*

Devlet anuñ ki terk ide **māl ile cāhını** / Ṣanma Murādī devleti tāc ü kemerdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 5). [māl ile cāhını, -ı, -(n)ı]*

Ḳuru ġavġāsını arduña atġıl sen bu dünyānuñ / Ḳamu **māl ile cāhuñ** ḳalmayısar saña bellü bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 3). [māl ile cāhuñ, -un]*

māl olmak [1] *Servet olmak.*

Ġam u endūh-ı dünyādan elüñ çek ḥāṣılı yoḳdur / Ne deñlü **māl olursa** bī-bahādur āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 4). [māl olursa, -ur, -sa]*

māl u cāh [4] *Mal ve makam. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ber-ḳarār olmaz fenādur ʿömrü dünya **māl u cāh** / Küll-i şey'e nāẓır olġıl her birinden ʿibret al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 3). [māl ü cāh,]*

māl u cāh u ʿizzet [1] *Mülk, mal, mevki; makam, izzet; şeref.*

Bilürsin çünki fānīdür bu **māl u cāh u ʿizzetler** / İki günlük şafā içün nedendür olasın maġrūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 2). [māl u cāh u ʿizzetler, -ler]*

māl u milk [2] *Mal mülk, servet, zenginlik.*

Cihāna aldanuben ḳalma çün fenā olıser / Bu **māl u milki** nidersin ki çün hebā olıser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 1). [māl u milki, -i]*

Tāc ü taḫt u **māl ü mülk** ü iki dünyāyı bile / Kim ḳabūl itmezse anuñ müntehāsın añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 2). [māl ü mülk,]*

māl ü ʿayāl [1] *Mal ve geçindirmek zorunda olunan kimseler.*

Sen baña yār olalı ben geçmişem her yārden / Cümleten baña ʿadū olmış durur **māl ü ʿayāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 2). [māl ü ʿayāl,]*

mālā kelām [1] *Söz götürmez, diyecek yok.*

Serverüñ **mālā kelāmın** şerḥ iden eṭvārda / Āşinā-yı sırra emr-i ḥāl ile destūrdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 2). [mālā kelāmın, -ın]*

mā lāmaʿa illā bi-kemālin ve teʿālā [1] *Ancak kemal ve yücelik ile parıldadı.*

Mā lāmaʿa illā bi-kemālin ve teʿālā / Ey pertev-i ʿaks-i ruḫuñ envārı hüveydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 1). [mā lāmaʿa illā bi-kemālin ve teʿālā,]*

malik [2] *Sahip.*

Bu Murādī derdinüñ dermānını kim bilmese / Her ḫuṣūṣa **mālik** ise dimezem ḫāẕıḳ aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 5). [mālik,]*

Ger ġınāya **mālik** iseñ eyle ḳāni‘ nefsüñi / İki çeşmüñ olmasun hergiz gedā vü şāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 3). [mālik,]*

mālike’l-mülūk [1] *Hükümdarların sahibi, Allah.*

Yā **mālike’l-mülūk** ve yā ʿālime’l-ḫafā / Yā kāşife’l-kürūbı leke’l-ḥamdü ve’s-senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 1). [mālike’l-mülūk,]*

mālik-i ḫayl ü ḫaşem [1] *Atlı ordu ve maiyetinin sahibi.*

Ġarrā olma bu cihānuñ bir iki gün ʿömrine / **Mālik-i ḫayl ü ḫaşemler** sīne-çāk olmış yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 2). [mālik-i ḫayl ü ḫaşemler, -ler]*

mālik olmak [1] *Sahip olmak.*

Lāyıḳ-ı dīdār olur mı her göze **mālik olan** / Herkes olur mı cihān içinde şāh-ı kām-yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 3). [mālik olan, -an]*

maʿlūm [8] *Bilinen, bilinmiş, öğrenilmiş, belli, herkesin bildiği. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ālūde-i maḥabbete şordum ḥikāyetüm / **Maʿlūmı** üzre söyledi aṣl-ı rivāyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 934, Beyit 1). [maʿlūmı, -ı]*

ma‘lūmāt [1] *Herkesçe bilinen, malum şeyler.*

Rāhber olduñsa ey dil sen seni rāhuñda yol / Dersin istiḫrāc iderseñ iste **ma‘lūmātdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 2). [ma‘lūmātdan, -dan]*

ma‘lūm-ı ḥāl olmak [1] *Bilinen durumun oluşması.*

‘Arż itdi ḳudret-i evce özine iḫtiyāc / **Ma‘lūm-ı ḥāl oldı** yine kendü ḥāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 4). [ma‘lūm-ı ḥāl oldı, -dı]*

maʿlūm itmek [2] *Açıklamak; ortaya çıkarmak.*

Nice kim ʿaklumı pervāze ḳodum rāz oldum / Nice **maʿlūm idinem** rāzumı pervāz oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 1). [maʿlūm idinem, -in, -em]*

ʿİlmümüz **ma‘lūm idinmez** hiç kes / Şānuñ olmazsa buña ḳılma heves *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 2). [ma‘lūm idinmez, -in, -mez]*

maʿlūm olmak [2] *Bilinmek, anlaşılmak.*

Çün şürūʿ itdüm didi şerʿ ile meşrūʿ añlaġıl / Tā ki **maʿlūm ola** saña cümle sevdā vü sefīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 5). [maʿlūm ola, -a]*

Dildedür rāz-ı nihānum sendedür ʿayn-ı me’āl / Ḥamd oldur kim saña **ma‘lūm olupdur** ḥasb-ı ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 1). [ma‘lūm olupdur, -up, -dur]*

maʿmūl olmak [1] *İmâl edilmiş, yapılmış, işlenmiş olmak.*

ʿĀlemde nedür ʿilm ile **maʿmūl olan** işdür / Men kāne lehü kāne ve-lem kāne ʿadīlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 6). [maʿmūl olan, -an]*

ma‘mūr [2] *Güzel, bayındır, bakımlı. II Mutlu, şen.*

Ḥüsnüñi ʿālemde bildüm ʿilm ile meşhūr imiş / ʿİlmüñi her kim bile ʿālemde ol **maʿmūr** imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 1). [maʿmūr,]*

Ẓāhir u bāṭını **ma‘mūr** yüzi nūr-ı mübīn / Tā ebed ẓāhir olanlar aña ḫurrem olsa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 4). [ma‘mūr,]*

maʿmūr-ı ḳudret [1] *Gücün bayındır, şen, gelişmiş yapışı.*

Eyledi maʿmūr-ı ḳudret ibtidā baña esās / Münhedim olmaz o kim ḳādir anı termīm ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 3). [maʿmūr-ı ḳudret,]*

maʿmūr-ı peydā olmak [1] *Görünür, aşikar şekilde mamur, şen olmak.*

Ṣādıḳ olmayan ṭalebde bulmadı maʿnāya yol / **Olmayan maʿmūr-ı peydā** bulmadı peydāya yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 1). [maʿmūr-ı peydā olmayan, -ma, -(y)an]*

maʿmūr itmek [2] *Geliştirip güzelleştirmek, bayındır duruma getirmek.*

Ḫarāb-ābād-ı ʿālemde eyā dil olmaġıl mesrūr / Duruş aña derūnuñ ḫānesini idesin maʿmūr

(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 1). [maʿmūr idesin, -e, -sin]

Seni sevmekde **maʿmūr itmeyen** vīrāne-i ḳalbin / Düşüp āteşlere şāhum dil-i vīrānesi yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 4). [maʿmūr itmeyen, -me, -(y)en]*

maʻmūr ḳılmak [2] *İmar etmek, yapılandırmak; daha iyi hale getirmek. II Sevindirmek.*

Dīde ābından göñül şehrini gel **maʿmūr ḳıl** / Yil gibi ʿömrüñ geçer sen şanma kim yilden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 3). [maʿmūr ḳıl,]*

Dil ü cān milkini ābād idüp **maʻmūr ḳıl** yā Rab / Senüñ ġayrüñden āzād eyle gel luṭf eyle şād eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 4). [maʻmūr ḳıl,]*

maʻmūr olmak [4] *Bayındır olmak, imar edilmiş olmak, gelişip güzelleşmiş durama gelmek. II Mutlu olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī iste kim dünyāñ ile uḫrāñ **ola maʿmūr** / ʿİnāyātın ḳarīn itsün saña ol ḫālıḳ-ı dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 5). [maʿmūr ola, -a]*

maʻnā [117] *Anlam, kavram.*

Yine **maʿnāda** bilinmiş durur maʿnāsı icmālā / Murāduñ mümkin olmaz kim bilime vech-i maʿnāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 5). [maʿnāda, -ds]*

Yine maʿnāda bilinmiş durur **maʿnāsı** icmālā / Murāduñ mümkin olmaz kim bilime vech-i **maʿnāsı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 5). [maʿnāsı, -sı]*

Bildi Murādī virdini eyledi **maʿnā** ārzū / Senüñ içün diler seni dā'im ider duʿā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 5). [maʿnā,]*

Sen Murādīnüñ kelāmın beyyināt emrinde bil / Ġayrı **maʿnā** ḳılmasun ḳalbüñ tefekkür el-ḥaẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 5). [maʿnā,]*

Mürşidüñ şānında ḳomışdur çü ḫall-i müşkilāt / Līk **maʿnāda** kelāmı manṭıḳ-ı esrādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 2). [maʿnāda, -da]*

Taḥsīn idüp bu ḳavl ile **maʿnāya** cümlesi / Açdı Murādī ḫāl ile ḥaḳḳ-ı maḳāle göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 5). [maʿnāya, -ya]*

Ṣaġı şayru añla ey dil şayruyı ṣaġ añlaġıl / İster iseñ ger bu **maʿnādan** ḳılasın ʿuḳde-ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 3). [maʿnādan, -dan]*

Murāduñ bu kelāmına kim ola diye **maʿnāyı** / Bu yirdedür ki bunda cümle aʿlem oldılar echel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 5). [maʿnāyı, -(y)ı]*

Hep beyānumdur Murādī cümleten şerḥ ü beyān / Şerḥ ü **maʿnā** añlamam şerḥ ü beyānum oldıġın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 5). [maʿnā,]*

Murādī ḳo bu **maʻnāyı** hemān eyle temāşāyı / Bilürseñ dürr-i deryāyı müşābih olduñ insāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 5). [maʻnāyı, -(y)ı]*

Kitāb-ı ḥarfe ne **maʻnā** dimiş durur ʿulemā / Ki ʿārifüñ naẕarı ḥarfī cümlesine güvāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 4). [maʻnā,]*

Ger bilür iseñ Murāduñ mīm ü **maʿnāsı** nedür / Andan anlarsañ benüm bu ʿarż ile hem ḳālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 5). [maʿnāsı, -sı]*

Ger bilür iseñ Murāduñ mīm ü **maʿnāsı** nedür / Andan anlarsañ benüm bu ʿarż ile hem ḳālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 5). [maʿnāsı, -sı]*

II Hakikat, asıl.

Netāyic ḳapladı iki cihānı ḳabż ü basṭ ile / Heyūlāda hüveydādur ne kim var cümleten **maʿnā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 3). [maʿnā,]*

Eyā yā eyyühe'l-aḥbāb gelüñ size açam bir bāb / Ne kim dirsem hemān deryāb ne **maʿnā** kim ola her cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 3). [maʿnā,]*

Eyā yā eyyühe'l-aḥbāb gelüñ size açam bir bāb / Ne kim dirsem hemān deryāb ne **maʿnā** kim ola her cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). [maʿnā,]*

Şerāyiṭ ʿilm-i ẓāhirdür velī ṣūret-perest olma / O ẓāhirdür maʿānī gör murād olan odur **maʿnā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 4). [maʿnā,]*

"Limeni'l-mülk"e istedüm **maʿnā** / Didi "Faṣbir bi-ḥükmihi ṣabrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 3). [maʿnā,]*

Şerḥ oldı baña maʿnī şāriḥdür anı ʿālem / Bir noḳṭayı ḥall eyler her kim ki bile **maʿnā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 4). [maʿnā,]*

ʿAcebde ḳaldı bu rūḥum benüm bu maʿnāda / Bu mihr-i ḥubb ile mihrümden ayrudur **maʿnā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 2). [maʿnā,]*

ʿAcebde ḳaldı bu rūḥum benüm bu **maʿnāda** / Bu mihr-i ḥubb ile mihrümden ayrudur maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 2). [maʿnāda, -da]*

Eger maʿnī dilerseñ sen muʿayyen añla maʿnādan / Ne **maʿna** bil ki bī-maʿnā olupdur hep "ulü'l-elbāb" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 4). [maʿna,]*

Eger maʿnī dilerseñ sen muʿayyen añla **maʿnādan** / Ne maʿna bil ki bī-maʿnā olupdur hep "ulü'l-elbāb" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 4). [maʿnādan, -dan]*

Murāduñ kelāmında **maʿnā** bilinmek ʿasīr / Meger kim beyān eyleye ol ḥabib-i nesīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 5). [maʿnā,]*

Cān ü ten terkin uranlar buldılar **maʿnāya** yol / Ey Murādī tārik olandur cihān-ı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 5). [maʿnāya, -(y)a]*

Şerḥ-i **maʿnā** ḫaberin bildi şu kim virdi Ḥudā / Yoksa **maʿnā** ḫaberin kim bile ey dil heyhāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 4). [maʿnā,]*

Teferrüc eyle ālāyı gider dünya vü ʿuḳbāyı / Bilürseñ işbu **maʿnāyı** başuñda var imiş devlet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 4). [maʿnāyı, -(y)ı]*

Sendedür ey dil yine maʿnāda **maʿna** münderic / Sende peydādur yine peydāda peydā münderic *(Murâdî Dîvânı, Gazel 220, Beyit 1). [maʿna,]*

Sendedür ey dil yine **maʿnāda** maʿna münderic / Sende peydādur yine peydāda peydā münderic *(Murâdî Dîvânı, Gazel 220, Beyit 1). [maʿnāda, -da]*

Egerçi vird ile nāmın ḳılur elfāẕ ile taḳdīs / Velī esrār ile **maʿnā** bize eyler neler ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 4). [maʿnā,]*

Gerek aṣlında her demde ḳıla ʿāḳil ʿaṭā ilḥāḥ / ʿAlā'imden ne maʿnādur ki ibrām idesin **maʿnā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 2). [maʿnā,]*

Gerek aṣlında her demde ḳıla ʿāḳil ʿaṭā ilḥāḥ / ʿAlā'imden ne **maʿnādur** ki ibrām idesin maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 2). [maʿnādur, -dur]*

Bes durur ʿāşıḳlara **maʿnā** yüzinden bir nişān / Ten ḥicābın keşf idüp olsa nümāyān insilāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 4). [maʿnā,]*

Gel Murāduñ diñlegil ʿilm ile **maʿnā** sözlerin / Tā ki vire añlamaġuñ saña ḫallāḳ-ı mecīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 6). [maʿnā,]*

Ḥudā vāhiddür añla pes şerīki yoḳ naẕīri yoḳ / Bu **maʿnayı** oñat fehm it ḥaḳīḳat ʿilm-i īmāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 3). [maʿnayı, -(y)ı]*

Rıżā-yı Ḥaḳḳı elden ḳoma rāh-ı şerʿi ṭut dā'im / Murādī işbu **maʿnāyı** bilenler kāmil insāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 5). [maʿnāyı, -(y)ı]*

Murādī behre isterseñ ḳoma kendüñde sen ẕerre / Bu yirde çāk olur zehre bu **maʿnā** gizlü maʿnādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 5). [maʿnā,]*

Murādī behre isterseñ ḳoma kendüñde sen ẕerre / Bu yirde çāk olur zehre bu maʿnā gizlü **maʿnādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 5). [maʿnādur, -dur]*

Heyūlā ḥükmini maẕhar velīkin ẕāhib olmışdur / Ne **maʿnādür** bu maʿnāyı bilürseñ olasun tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 3). [maʿnādür, -dur]*

Heyūlā ḥükmini maẕhar velīkin ẕāhib olmışdur / Ne maʿnādür bu **maʿnāyı** bilürseñ olasun tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 3). [maʿnāyı, -y, -ı]*

ʿIyān -ı bī-ʿayānuñdan geçerseñ bā-ʿayān olduñ / Bu **maʿnāyı** bilen kimse iki ʿālemde bihterdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 3). [maʿnāyı, -y, -ı]*

Ey Murādī merd olan meydān-ı ʿışḳa cān atar / Küntü kenzen sırrını sırr ile **maʿnāsındadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 5). [maʿnāsındadur, -sı, -n, -da, -dur]*

Vuṣlat-ı yāre göñül meyl ideli divānedür / Münderic her dürlü **maʿnā** līk bir ferzānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 1). [maʿnā,]*

Yazdı ḳudret kātibi ḳudret yediyle bir kelām / Ḫalvet oldı dil anuñ meşġūl **maʿnāsındadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 3). [maʿnāsındadur, -sı, -n, -da, -dur]*

Bildi ol **maʿnāyı** çün kim ġayra ister ıṭṭılāʿ / Her neye kim muṭṭaliʿdür şükr-i ālāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 4). [maʿnāyı, -y, -ı]*

Şerḥ-i miḳdārındadur her kişinüñ ʿayn-ı kelām / Bu Murāduñ noḳṭa-i nuṭḳında **maʿnā** söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 5). [maʿnā,]*

Bilmedi kimse Murāduñ sözleri **maʿnāsını** / Her kişi zuʿmınca bir vech ile bürhan itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 5). [maʿnāsını, -sını]*

Ey Murādī kimse añlamaz bu sırruñ maʿnīsin / Ḳul huva'llahu eḥad men ḳāle **maʿnā** sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 5). [maʿnā,]*

Muntaẓır ʿışḳ içre gördüm bir nice **maʿnā** ṣıfat / Kimisi sāḥilde seyr eyler kimi deryādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 2). [maʿnā,]*

Perdeyi aşmaḳda bildüñ mi nedür **maʿnāya** rāh / İnkişāfından berü cānibde ḳılmaz iʿtibār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 2). [maʿnāya, -y, -a]*

Cān ü ten arayışın ṣūretde seyr itseñ ne var / ʿĀrif-i yektāya **maʿnāsın** hüveydā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 4). [maʿnāsın, -sı, -n]*

Sen baña maḥbūbsın ẓāhirde gerçi dostum / **Maʿnāda** şevḳuñı iẕʿān itdigüm senden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 415, Beyit 2). [maʿnāda, -da]*

Ḳurtaramadı serin ṣol kişi ġafletdedür / Añla bu **maʿnāları** olmayasın ḍāllden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 493, Beyit 3). [maʿnāları, -lar, -ı]*

Sulṭān-ı ʿışḳ olanlar **maʿnāda** pādişādur / Ġavvāṣ-ı baḥr olanlar ḥikmetle āşinādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 1). [maʿnāda, -da]*

Ḥarf ile nuḳaṭ geldi bir yire kelām oldı / Bu ʿilm ile bu **maʿnā** peydā neden olmışdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 4). [maʿnā,]*

Murādī ḳalmadı **maʿnā** bilenler / Ne görseñ ṣūret-i dīvāra beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 5). [maʿnā,]*

Sebaḳ almaḳda pes dil oldı esbaḳ / Ḳamu ʿallāmeye **maʿnā** olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 4). [maʿnā,]*

Maʿnāda ġayb ile añla yār ile tenhādayuz / Gerçi kim cānā görürsin ʿayn ile peydādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 1). [maʿnāda, -da]*

Remz ü maʿnādan gözet kim saña **maʿnā** remz ider / Yoḫsa bu aḥvāl ü eṭvārı lisān şerḥ eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 549, Beyit 4). [maʿnā,]*

Remz ü **maʿnādan** gözet kim saña maʿnā remz ider / Yoḫsa bu aḥvāl ü eṭvārı lisān şerḥ eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 549, Beyit 4). [maʿnādan, -dan]*

Bizi ṣūretde gördüñ pādişāyuz / Velī **maʿnāda** bir kemter gedāyuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 605, Beyit 1). [maʿnāda, -da]*

Muʿammādur ki **maʿnāsın** bilimezler ẕevī'l-maʿnā / Murādīnüñ lisānından ki feyż eyler neler feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 5). [maʿnāsın, -sı, -n]*

Gel imdi añlaġıl **maʿnā** nedür bilgil esāsından / Beyānından beyān alġıl ḳoyupdur cümleye eşrāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 3). [maʿnā,]*

Aṣdı çü miftāḥını bāb-ı riyāż üstine / Oldı bu **maʿnāya** bes ins ile cān muṭṭaliʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 4). [maʿnāya, -y, -a]*

Fürūġ-ı ʿilm-i ūlādan olupdur muḳtebes cümle / Müferriḥdür bu **maʿnālar** bilen ẓāhir durur el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 2). [maʿnālar, -lar]*

Murādī işbu **maʿnā** fehmini bilmediler kimse / Bu yirde cümle ʿaḳl-ı ʿālemin ḳāṣır durur el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 5). [maʿnā,]*

Men lehü'l-emrük nedür emrinde **maʿna** añlamaḳ / Ḥāzin-i ḳudretde pes sırr ile ifşā añlamaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 1). [maʿna,]*

Cān ü cānānuñ arasın ḥall ider mi iftirāḳ / Ṣūretā iẓhār iden **maʿnāda** olmaz yaḫşı baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 1). [maʿnāda, -da]*

Maʿānī gencine ḫāzin olaldan / Ḳamu **maʿnāda** maʿnā oldı el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 2). [maʿnāda, -da]*

ʿUluvv-ı himmete aṣlā ṭayanmaz bil cibāl el-ḥaḳ / Bu **maʿnā** üzredür cümle ḳabūlı ḫāṣ ile ʿāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 2). [maʿnā,]*

İsmüñdedür müsemmā ṭālibdedür bu **maʿnā** / Ben eyledüm temennā ismüñdedür ḫışālüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 4). [maʿnā,]*

Kāf u nūnı ẓāhirā ḳıldı sebeb bi'l-ittifāḳ / Līk **maʿnā** añlanılmayınca olmaz ʿuḳde ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 2). [maʿnā,]*

Eyledüm **maʿnāda** muḥkem ictihād ey ẕū-fünūn / Pes küşād itdüm çü urdum maʿrifet gencine el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 4). [maʿnāda, -da]*

Ṣubḥ-dem innī ena'llāh āyetin iẕʿān ḳıl / Şerḥ ü **maʿnāsı** nedür añlayuben īḳān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 1). [maʿnāsı, -sı]*

Ṣādıḳ olmayan ṭalebde bulmadı **maʿnāya** yol / Olmayan maʿmūr-ı peydā bulmadı peydāya yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 1). [maʿnāya, -(y)a]*

Kem lebistük bilmeyen **maʿnā** vü sırrından ḫaber / Ḫvāb-ı ġafletde ḳalupdur bulmadı me'vāya yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 3). [maʿnā,]*

ʿĀrifüñ ʿurḳında demdür çün maḥabbet demleri / Laḥmeke laḥmi varup **maʿnāsına** el urdı el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 4). [maʿnāsına, -sı, -n, -a]*

Nāzil-i ḳudsīde mesṭūr oldı menzil **maʿnāsı** / İktibas itdüm çü nurın oldı her niʿmet ḥalāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 3). [maʿnāsı, -sı]*

Gel bu **maʿnāyı** eger ḥāfıẓ iseñ fehmüñde / Cümle erkānı bilürsin saña yoḳdur müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 4). [maʿnāyı, -y, -ı]*

Eger ʿışḳuñda gerçekseñ gerekdür daʿvāya **maʿnā** / Maḥabbetde zaman vardur baña ol anı göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 2). [maʿnā, -(y)a]*

Gel berü **maʿnā** yüzinden al niḳāb / Gözlerüñde ger sebel var ise sil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 4). [maʿnā,]*

Genc-i maʿnā-yı nihāyetdür bu / Ḳılmasun kimse bu **maʿnāda** cedel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 3). [maʿnāda, -da]*

İstediler çün Murādīden bu **maʿnādan** ḫaber / Şevḳden yaş yirine bir çeşm-i ḫūn-bār istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 5). [maʿnādan, -dan]*

ʿİlm-i ḥikmetden ḫaberdār ol yüri ey muḥterem / Tā ki **maʿnānüñ** ḥişārı üzre naṣb ola ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 1). [maʿnānüñ, -nun]*

Ey Murādī gel tefekkür eyle maʿnā remzini / Şimdi bu **maʿnāda** gör nice muʿammā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 5). [maʿnāda, -da]*

Maʿnāyı añladı şu ki **maʿnādan** el yudı / Var oldı şol ki ḳıldı vücūdın ʿadem ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 3). [maʿnādan, -dan]*

Maʿnāyı añladı şu ki maʿnādan el yudı / Var oldı şol ki ḳıldı vücūdın ʿadem ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 3). [maʿnāyı, -y, -ı]*

Bizi şerḥ eylemez şārih ḫaber bilmez bu **maʿnādan** / Çü kendi nefsini bilmez ne bilsün sırr-ı esrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 1). [maʿnādan, -dan]*

Cürʿadan mest oldı baʿżı baʿżı oldı ḍāllden / Gel bu **maʿnāyı** nişānuñ eyle ḳıl ḫāṭır-nişān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 4). [maʿnāyı, -y, -ı]*

Ġarḳa-i baḥr-ı fenāyam gerçi ẓāhirde velī / Cümleden efḍal durur **maʿnāda** bu iẕʿān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 2). [maʿnāda, -da]*

Ey Murādī bu ʿulūm-ı şuverīden **maʿnā** / Gözedürseñ ne dimekdür diyeler pes Yā-Sīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 5). [maʿnā,]*

Ṣāḥib-i nuṭḳa mecāl olmadı bu **maʿnāda** / Cümleten nāmı eger ḳılsa daḥı vird-i zebān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 2). [maʿnāda, -da]*

Kāf u nūndan dileyen şerḥ ile **maʿnā** ḫaberin / Cāy-ı maḳṣūda varup ʿavn ile añlar eserin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 1). [maʿnā,]*

Nice derk-i baḥr ide bir ḳaṭre-i nā-bedīd / Bu **maʿnāyı** bilmezseñ olduñ mine'ẓ-ẓālimīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 2). [maʿnāyı, -(y)ı]*

Buldı çün intihā bu dil eyledi yine ibtidā / Münderic oldı külliyā **maʿnāyı** eyledi peyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 4). [maʿnāyı, -(y)ı]*

Bir ʿacā'ib **maʿnā** iẓhār eyledi yine Murād / Noḳṭasın şerḥ eylemez cemʿ olsalar dünyā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 5). [maʿnā,]*

Maʿnīyi fehm itmediler cümleten ʿallāmeler / Mes'ele ḥal olmayuben ḳaldı pes **maʿnā** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 3). [maʿnā,]*

Ey zebānın depreden elfāẓa **maʿnā** bilmedüñ / Ṣūret-i ḥükmüñde gör yazmış mı tuġrā elsine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 3). [maʿnā,]*

Rāki'-i sācidde aṣl olmaz ne ṣūret ḥāceti / İster iseñ gözle **maʿnāyı** ḳamu efʿāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 3). [maʿnāyı, -(y)ı]*

Bilā-ḥarfīn nedür ḳāli gel imdi añla **maʿnāyı** / Murādī buldı aḳṣāyı çü söyler dem-be-dem Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 5). [maʿnāyı, -(y)ı]*

Murāduñ şerḥ-i maʿnāsı beyān-ı bī-ʿayān oldı / Bunı fehm eyleyem dirseñ gözet **maʿnāyı** elḥamda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 5). [maʿnāyı, -(y)ı]*

Şürūʿ olduḳda levḥüñ ṣafḥasına ʿilmüñ imlāsı / Bilinmiş idi **maʿnāsı** kitāb-ı ḳalb-i inşāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 3). [maʿnāsı, -sı]*

Elem neşraḥ dinildi ḳālıbuñ ḳalbinde **maʿnāda** / Velī maʿnāsı ḳalb içre olur mektūb-ı inşāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 1). [maʿnāda, -da]*

Elem neşraḥ dinildi ḳālıbuñ ḳalbinde maʿnāda / Velī **maʿnāsı** ḳalb içre olur mektūb-ı inşāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 1). [maʿnāsı, -sı]*

Ne ḳılsun ġayrı ġavġāyı ya sevdāyı temāşāyı / Çü bildi gizlü **maʿnāyı** ḳamudan añla pervāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 2). [maʿnāyı, -(y)ı]*

Bilā- şariḳ n'ider fānī gel imdi añla **maʿnāyı** / Murādī buldu aḳṣāyı çü söyler dem-be-dem Allah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 5). [maʿnāyı, -y, -ı]*

Eger ki **maʿnā** ile faẓl olursa saña ḳarīn / Ne deñlü var ise ṣūret olur ḥicāb-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 3). [maʿnā,]*

Maʿnā ḥicābından çün ol maʿnā yüzin keşf eyledi / Dīvānelik terkin ḳılup cān hūş-yār oldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 2). [maʿnā,]*

Remz ü **maʿnāsın** diyüp eltāfını beẕl eyleyüp / Pes ḥayāsından vücūdın ġarḳa-i āb eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 4). [maʿnāsın, -sın]*

ʿİtābuñ neydi **maʿnāsı** göñül çün āşinā oldı / Ne cevr itdüñse cevr olmaz bize ẕevḳ u ṣafā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 1). [maʿnāsı, -sı]*

Hüve'l-maḥbūbü maḥbūbün lehü'l-aḫfā mine'l-maḫfī / Hemān bir sırr-ı ʿāşıḳdur viren **māʿnāda** maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 4). [māʿnāda, -da]*

Tecellīden ḳarār itmez göñül ister tecellāyı / Tecellī ʿaynına gelmez diler keşf ide **maʿnāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 1). [maʿnāyı, -y, -ı]*

Ḫayāl-i terk-i ṣūretden görünmez ḥālet-i maʿnā / Iraġ ol ġayrıdan aña yaḳın ol gözle **maʿnāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 3). [maʿnāyı, -y, -ı]*

Tesellādan ḳarār itmez göñül ister tecellāyı / Tecellā ʿaynına gelmez diler keşf ide **maʿnāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 1). [maʿnāyı, -y, -ı]*

Müctemiʿ oldı göñül ʿışḳ ile **maʿnā** didi / Her ne ki maʿnā didi remz-i muʿammā didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 1). [maʿnā,]*

Müctemiʿ oldı göñül ʿışḳ ile maʿnā didi / Her ne ki **maʿnā** didi remz-i muʿammā didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 1). [maʿnā,]*

Ṣuʿā'-ı şems-i neyyirden ne maʿzi añlasun **maʿnā** / Eger çeşmüñde revnaḳ var ise gör sen de ṣanʿatdan *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 14, Beyit 2). [maʿnā,]*

maʿnā getürmek [1] *Anlam getirmek, anlamlandırmak.*

Var ise sendedür ʿışḳ-ı İlāhī / **Getür** bu daʿvīye **maʿnā** miyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 4). [maʿnā getür,]*

maʿnā olmak [1] *Anlamın oluşması.*

Maʿānī gencine ḫāzin olaldan / Ḳamu maʿnāda **maʿnā oldı** el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 2). [maʿnā oldı, -dı]*

maʿnā remzi [1] *Anlamın işareti, gizemi.*

Ey Murādī gel tefekkür eyle **maʿnā remzini** / Şimdi bu maʿnāda gör nice muʿammā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 5). [maʿnā remzini, -(n)i]*

maʿnā ṭıflı toġmak [1] *Anlam çocuğunun doğması. II Yeni ifadelerin, deyişlerin ortaya çıkması.*

Şimdi **maʿnā ṭıflı toġmazdı** fu'āduñdan Murād / Şīr-i ḥikmet virmese idi hidāyet dāyesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 5). [maʿnā ṭıflı toġmazdı, -maz, -dı]*

maʿnā virmek [5] *Mana, anlam vermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Āferīn ḥablü'l verīdüñ naẓmına **maʿnā viren** / Naḥnü aḳreb āyeti tefsīrine olmaz yaṣaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 3). [maʿnā viren, -en]*

maʿnā-yı bā-maʿnā [1] *Derinliği olan anlam.*

Levḥ-i maḥfūzuñ ḥafīẓi her zamān / Eyler ol **maʿnā-yı bā-maʿnā** beyān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 3). [maʿnā-yı bā-maʿnā,]*

maʿnā-yı bismi'llāh [1] *Besmelenin anlamı.*

Muʿammā bilmeyen bilmez nedür **maʿnā-yı bismi'llāh** / Bilen Raḥmānı erḥamdan Raḥīm oldı żiyā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 2). [maʿnā-yı bismi'llāh,]*

maʿnā-yı dil [1 *Gönül anlamı; hakikati.*

Maʿnā-yı dilde yazdı göñül levḥine ḳalem / Her kim ki ola fān aña ʿışḳ intihā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 3). [maʿnā-yı dilde, -de]*

maʿnā-yı ḥaḳīḳat [1] *Gerçek, hakiki anlam.*

Bu vücūdum ʻālem içre ḳat ḳat-ender ḳat ḳıl / Tā ki **maʿnā-yı ḥaḳīḳatden** ḫaber ḳalbüñ ala *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 5). [maʿnā-yı ḥaḳīḳatden, -den]*

maʿnā-yı ʿışḳ [1] *Aşkın anlamı, derinliği.*

Maʿnā-yı ʿışḳı bilmiş idüm şerḥin istedüm / Şerḥinden añladum yine luṭfuñ su'ālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1531, Beyit 3). [maʿnā-yı ʿışḳı, -ı]*

maʿnā-yı iḫlāṣ [1] *İhlas Süresinin anlamı.*

Eger ümmü'l-kitāb içre bilürseñ **maʿnā-yı iḫlāṣ** / Eger ḥıfẓ-ı ʿulūm itdüñse gel Ḳur'ānı göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 3). [maʿnā-yı iḫlāṣ,]*

maʿnā-yı ülfet [1] *Yakınlığın, dostluğun anlamı.*

Göñül levḥine çün naḳḳāş-ı ḳudret / Yazupdur evvelā **maʿnā-yı ülfet** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 1). [maʿnā-yı ülfet,]*

maʿnā-yı ümmü'l-kitāb [1] *"Ümmü'l-kitâb"ın manası: "Allah dilediğini siler, (dilediğini de) sabit bırakır. Bütün kitapların aslı O'nun yanındadır." (Kur'an-ı Kerim,Ra'd Suresi 13/39) ayetinden iktibastır.*

Oḳındı kelām-ı mümeyyiz menābirde çün / Bilindi şühūd ile **maʿnā-yı ümmü'l-kitāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 4). [maʿnā-yı ümmü'l-kitāb,]*

maʿnā-yı vücūd [1] *Varlığın anlamı, varlıktaki derinlik.*

Maʿnā-yı vücūda gelmişem ben / Mübhemde ḳalurdı çoḳ maʿānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 2). [maʿnā-yı vücūda, -a]*

maʿnā yüzin [2] *Mana yüzü; manevi incelikler.*

Maʿnā yüzine dil ki ḳaçan çekse niḳābı / Ġāyet naẓarumla benüm imʿān arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 4). [maʿnā, yüzine]*

Maʿnā ḥicābından çün ol **maʿnā yüzin** keşf eyledi / Dīvānelik terkin ḳılup cān hūş-yār oldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 2). [maʿnā yüzin, -i, -n]*

mānend [5] *Benzer, eş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿĀlemde ʿışḳa beñzer olmadı bir leṭāfet / Ammā ki vaṣla **mānend** olmadı bir ḥalāvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 1). [mānend,]*

mānend-i bī-çün [1] *Eşi benzeri olmayanın benzeri.*

Arayup bulmadı **mānend-i bī-çün** / Getürdi nice biñ Mūsā vü Hārūn *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 4). [mānend-i bī-çün,]*

maʿnī [22] *Anlam, mana.*

Şerḥ oldı baña **maʿnī** şāriḥdür anı ʿālem / Bir noḳṭayı ḥall eyler her kim ki bile maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 4). [maʿnī,]*

Bu Murāduñ kelāmını diñle / **Maʿnī** bilmekde eyleme ihmāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 5). [maʿnī,]*

II Hakikat,öz.

Eger **maʿnī** dilerseñ sen muʿayyen añla maʿnādan / Ne maʿna bil ki bī-maʿnā olupdur hep "ulü'l-elbāb" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 4). [maʿnī,]*

Çü **maʿnī** remzini fikr eyledüm bildüm muʿammāyı / Bu ʿilmi bilmek içün virdi bir aʿlā güher furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 4). [maʿnī,]*

Elā iy ḳum fe-enẓur **maʿnīsin** fehm eyleyen ʿārif / Fe-kebbirden fe-ṭahhirden dem ururсañ gelür ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 3). [maʿnīsin, -sin]*

İhtiyāc itdüm ḳamu kārumdan anuñ kārını / İşbu **maʿnī** şerḥi ol dem ḫāṭıra ḳıldı ḫuṭūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 2). [maʿnī,]*

Ey Murādī kimse añlamaz bu sırruñ **maʿnīsin** / Ḳul huva'llahu eḥad men ḳāle maʿnā sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 5). [maʿnīsin, -sin]*

ʿÖmr-i ṣafā egerçi teleẕẕüẕ naẓardadur / **Maʿnī** serīʿ-tuḥfe ile mā-ḥażardadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 1). [maʿnī,]*

Çü āyine ṭutuşurlar misāl ile **maʿnī** / Teferrüc arada bir ḫūb-ter temāşādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 3). [maʿnī,]*

Laṭīfüñ **maʿnīsin** añlar ki bulan luṭf ile behre / Ḫabīr olur şu kim derk eyleye idrāk ile elṭāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 3). [maʿnīsin, -sin]*

Elf ü nūn ū yā vü elf ü nūn u elf u elf u lām / Hādan añlaġıl hüviyyet **maʿnīde** imʿān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 2). [maʿnīde,]*

Olmaġıl ḥayvānveş her **maʿnīden** alġıl ḫaber / Yolda ḳalma ac gözüñ āgāhı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 2). [maʿnīden, -den]*

Li nüslime dindi her vech ile olmadı mecāl / Pes bu remzüñ **maʿnīsini** gözledüm evḳātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 3). [maʿnīsini, -s, -i, -n, -i]*

Senden oldıysa münāsib ya tenāsüb ʿużvda / **Maʿnī** gözle ṣūreti ḳo geç bu menṣūbātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 3). [maʿnī,]*

Gerçi menem ẓāhira ḳāʿid-i kūşe-nişīn / Arż u semāvātda **maʿnīde** seyyār men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 2). [maʿnīde, -de]*

ʿİlm-i ʿālim ḳandedür echel durur bu **maʿnīde** / Mihr-bānum mihrini virdüm bu yaḫşı adına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 4). [maʿnīde, -de]*

Müntehā-yı ʿaḳl irüben bilimez bir ẕerresin / Bu rumūzuñ **maʿnīsin** bilen bilür vicdān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 3). [maʿnīsin, -si, -n]*

Maʿnīyi fehm itmediler cümleten ʿallāmeler / Mes'ele ḥal olmayuben ḳaldı pes maʿnā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 3). [maʿnīyi, -(y)i]*

Niʿmet-i kübrādadur elḥamdu lī'llāh ẕātumuz / **Maʿnīmüz** ʿirfān ile memlū dahı şükr ol deme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 2). [maʿnīmüz, -müz]*

Elifüñ **maʿnīsini** itmek içün dil iẕʿān / Cehd ḳıldı nice kez ḳaddi anuñ nūn oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 2). [maʿnīsini, -si, -(n)i]*

Ṣūretden isteme ḫaberi iste **maʿnīden** / Ṣūret nedür fenāda bilür çün liḳāsını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 2). [maʿnīden, -den]*

Maʿnī cemāline niḳāb urdı gelüp celāl ile / Ḳıldı çoġını bī-ʿaḳıl vech ile bu riʿāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 3). [maʿnī,]*

maʿnīdār [1] *Ince, derin manalı.*

ʿÖmr-i bünyādın ʿimāret ḳılmaġı bilmez şuver / Ger muʿammā ister iseñ añla **maʿnīdārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 4). [maʿnīdārdan, -dan]*

maʿnī-i aṣlī [1] *Asıl anlam.*

Bu durur buña **maʿnī-i aṣlī** / Emri ile ṭurur ḳamu ne ki var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 527, Beyit 3). [maʿnī-i aṣlī,]*

maʿnī-i bürhān [1] *Delilin manası, anlamı.*

Maʿnī-i bürhāna bürhān itdi bürhānın ḳarīn / Cilve-i ḥüsn ü cemāli ḳıldı raʿnā añlamak *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 2). [maʿnī-i bürhāna, -a]*

maʿni-i ẓāhir [1] *Görünen, bilinen mana, anlam.*

Tefaḥḥuṣ eyle sırruñda ki var mı **maʿni-i ẓāhir** / Pes andan ẓāhir-i sırra ḳılasın iḳtiżā ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 3). [maʿni-i ẓāhir,]*

maʿnī-i ẕāt [1] *Varlığının manası.*

Elā yā eyyühe'l-aḥbāb nedür **maʿnī-i ẕāt** el-ḥaḳ / Eger añlamaḳ isterseñ görürsin yine yārümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 4). [maʿnī-i ẕāt,]*

māniʿ [3] *Engel.*

Ḳādir-i muṭlaḳ çü sensin **māniʿüñ** yoḳdur senüñ / Ente sulṭānü'l-berāyā ente Raḥmānü'l-verā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 4). [māniʿüñ, -ün]*

Çü menʿ olındı evāmirle ḥunṭa-i me'kūl / Ne ola ḥikmeti menʿ ide ḥükmini **māniʿ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 4). [māniʿ,]*

Çü çıḳmaḳ olmadı ḥācet enişde / Niçündür **māni'i** nedür şuʿūda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1426, Beyit 3). [māniʿi, -i]*

māniʿ olmak [1] *Engel olmak.*

Ey Murādī çü saña her işi Ḥaḳ ḳıldı ʿayān / Kim ola **māniʿ ola** anı ki muḫtār ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 5). [māniʿ ola, -a]*

māniʿ-i memnūʿ [1] *Men edilmiş, yasaklanmış olan.*

Māniʿ-i memnūʿdan menʿ ile ger menʿ olasın / Saña pes elṭāfını eyler ʿayān ḳıl iktirās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 3). [māniʿ-i memnūʿdan, -dan]*

manṣıb [1] *Makam, rütbe, derece.*

ʿĀkıbet dünyā geçer çün kim bilürsin ey göñül / Ne umarsın iki günlük **manṣıb** ile cāhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 3). [manṣıb,]*

manṣıb u māl [1] *Rütbe ve mal.*

Yārdan ġayrı bizümdür yanumuzda ḫār ü ḫas / Ṣanmañuz iki cihānda **manṣıb u māl** isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 3). [manṣıb u māl,]*

Manṣūr [3] *"Enel-hak" "ben Allah'ım" dediği için asılarak öldürülen ünlü mutasavvıf.*

Bulsa dil miʿrācını muḫtār ile bī-ıżṭırār / Mużṭarib olmasa **Manṣūr** ölmez dār ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 3). [manṣūr,]*

İster iseñ bulmaġa vaṣl-ı ḥabîbi cān ile / Cānı terk eyle yüri **Manṣūr-veṣ** dik dāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 2). [manṣūr-veṣ, -ini]*

Bir mürşide ṣordum ki anuñ ʿāḳildi adı / **Manṣūruñ** ene'l-Ḥaḳ didügi ne'ydi baña di *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 1). [manṣūruñ, -un]*

Manṣūr-ı ḥallāc [2] *Ene'l-hak sözüyle tanınmış büyük mutasavvıf.*

Ey Murādī sırr-ı Ḥaḳdur çün "ene'l-Ḥaḳ" söyleyen / Yā nedür **Manṣūr-ı Ḥallāca** olan ẓulm ü eẕā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 5). [manṣūr-ı ḥallāca, -a]*

Ene'l-ḥaḳ oldı kelāmından āṣikār ü nihān / Hezār **Manṣūr-ı Ḥallācı** günde dāra çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 4). [manṣūr-ı ḥallācı, -ı]*

Manṣūr-ı saʿādet itmek [1] *Huzurun üstün gelmesi, mutlu olmak.*

Varalum defterimüz oḳıyalum sulṭāna / İẕn-i sulṭān ile **manṣūr-ı saʿādet idelüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 4). [manṣūr-ı saʿādet idelüm, -elü, -m]*

Manṣūr-veṣ [5] *"Ene'l-Hak" sözü sebebiyle idam edilen Hallac-ı Mansur gibi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger dilerseñ kim dem-ā-dem olasın maḥbūb ile / Yüri var **Manṣūr-veṣ** kendüñ hebā ḳılġıl hebā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 7). [manṣūr-veṣ,]*

manṭıḳ [33] *1. Söz, kelam.*

Bu Murāduñ **manṭıḳından** gūş ḳıl / Tā ki saña el vire aṣl-ı murād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 5). [manṭıḳından, -ın, -dan]*

Manṭıḳından Murāduñ añla bunı / Erbaʿīn oldı ḳırḳ içīnde ʿaded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 5). [manṭıḳından, -ın, -dan]*

Ger Murāduñ **manṭıḳından** añlayam dirseñ suḫan / Gel berü meydāna gir terk eyle nāmūs ile ʿār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 5). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

Añlar iseñ ʿālimü'd-dehr olduñ ey ṣūrīde ḥāl / Bu Murāduñ **manṭıḳından** görenler peydā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 5). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

Çeşm-i cānı ḳıl küşāde ister iseñ maʿrifet / Gör Murādī **manṭıḳın** kendin ne zībā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 5). [manṭıḳın, -ın]*

Manṭıḳından bu Murāduñ ger alursañ bir ḫaber / ʿİlm ile bu ʿālem içinde bulasın iştihār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 5). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

Sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳatde eger varsa ḳuṣūr / Bu Murāduñ **manṭıḳından** sırr ile alsun ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 5). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

Gel Murāduñ **manṭıḳından** diñlegil ʿilm-i ledün / ʿİlmüñi fehm eyleyüp miḳdāra eyle iʿtiẕār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 5). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

Ey Murāduñ **manṭıḳından** diñleyen ʿilm-i ledün / ʿĀlem-i maʿnā vü ṣūretdür hemān şām u seḥer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 5). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

Ger Murāduñ **manṭıḳından** kesb-i ʿirfan idesin / Bulduñ iki ḫānede ehliyyet ile iştihār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 5). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

Gel berü inṣāfa gel gūş it Murāduñ **manṭıḳın** / Münkir-i Ḥaḳ olanuñ elbette cāyı nārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 5). [manṭıḳın, -ın]*

Ger dilerseñ bulasın dünyāda ʿālim ʿilmini / Al Murāduñ **manṭıḳından** gel berü bir bir ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 5). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

Manṭıḳum ezber iderseñ biline saña kelām / Behre-dār olmaz iseñ nefsüñi bil ʿā'iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 4). [manṭıḳum, -um]*

Gel Murāduñ **manṭıḳın** gūş eylegil / Alduġuñ miḳdārı al ger çoġ u az *(Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 5). [manṭıḳın, -ın]*

Gel Murāduñ **manṭıḳından** faẓl-ı Ḥaḳḳı diñlegil / Seyr ḳılġıl bu riyāż-ı ḥikmeti terk eyle bāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 5). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

Gel Murāduñ **manṭıḳından** diñle ʿışḳ ile ḫaber / Tā ki iki ʿālem içre olasın sen cān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 5). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

Sāmiʿü'l-ḳavl ol yüri kendüñden iş itme ṣaḳın / Gel Murāduñ **manṭıḳından** sen ʿaṭāsın añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 5). [manṭıḳından, -ın, -dan]*

Gel Murāduñ **manṭıḳından** añlaġıl ʿilm-i ledün / Tārik oldum çünki ġayr-ı yāri aʿlā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 6). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

Bī-ḫaber olma özüñden k'ey ṣaḳın ey merd-i dīn / Bu Murāduñ **manṭıḳın** sen añlaġıl bürhān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 5). [manṭıḳın, -ın]*

Merd iseñ merdāne ol ḳalma ayaḳda sen daḫı / Bu Murāduñ **manṭıḳından** diñlegil şerḥ u beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 5). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

ʿĀlemüñ ʿilmin bilelden eyledüm ʿarż-ıʿulūm / Bu ʿulūmuñ **manṭıḳından** nice şāniʿdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 4). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

Gūş ḳıl ḳavl-i Murādı bulasın tā nice sūd / Her ne gelse **manṭıḳından** bil naṣīḥatdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 5). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

İster iseñ bilmege ʿilm-i ledünnīden ḫaber / Gel Murāduñ **manṭıḳından** diñle Yezdān āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 5). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

Leẕẕet-i dünyāya ḳalma virme dil olġıl ḫalāṣ / Sen Murāduñ **manṭıḳından** iste himmet gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 5). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

İster iseñ bulmaġa ʿayn-ı hüviyyet sırrını / Gel Murāduñ **manṭıḳından** diñle gel āvāda hu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 5). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

Maʿrifet kesb eyleyem dirseñ eyā ṣāḥib-kemāl / Gel Murāduñ **manṭıḳın** gūş eylegil iẕʿān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 5). [manṭıḳın, -ın]*

Gel Murāduñ **manṭıḳın** gūş eyle ey ṣāḥib-kemāl / Vaḳtüñe ḥāżır olursañ vaḳti bi'l-evḳāt ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 5). [manṭıḳın, -ın]*

Gel Murāduñ **manṭıḳından** behredār olduñsa ger / Kim bilür kendüñ bilesin himmet-i merdān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 5). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

Gel Murāduñ **manṭıḳından** diñle ḥikmet sözlerin / Şād olasın uġramaya bir nefes ḳalbüñ ġama *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 5). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

Gel Murāduñ **manṭıḳından** añla bu dürlü kelām / Bulmayasın anı sen bir ʿālim-i üstādda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 5). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

Gel Murāduñ **manṭıḳından** ʿārif iseñ ey ḫabīr / Ḫāne-i ḳalbüñde ḥāṣıl ola tā kim rūşeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 5). [manṭıḳından, -ı, -n, -dan]*

Kim durur ol **manṭıḳı** gūyā olan / Devlet-i ʿuẕmāsı muʿammā olan *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 32, Beyit 2). [manṭıḳı, -ı]*

2.Mantık ilmi, hakikati arayış.

Manṭıḳda bulındı bu Murāduñ çü kelāmı / Nuṭḳ ile bilinmedi bilür ḥāli süleymā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 5). [manṭıḳda, -da]*

manṭıḳ-ı aʿlā [2] *Yüce söz.*

Manṭıḳ-ı aʿlā bulupdur ṭūṭi-i sebz-i revān / Çünki ol āb ile ḫalt idüp içer ḳand-ı nebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 3). [manṭıḳ-ı aʿlā,]*

Ru'yet-i ʿuẕmādadur aḳṣā maḳām / **Mantıḳ-ı a'lādadur** aʿlā peyām *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 32, Beyit 1). [mantıḳ-ı a'lādadur, -da, -dur]*

manṭıḳ-ı esrā [1] *Yürütmek. Gece yürütmek. [Kulunu {Muhammed'i (asv.) bir gece Mescid-i Haram'dan, kendisine bir kısım ayetlerimizi göstermek için, çevresini mübarek kıldığımız Mescidi Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir (17/İsra 1)] âyetinin sözü.*

Mürşidüñ şānında ḳomışdur çü ḥall-i müşkilāt / Līk maʿnāda kelāmı **manṭıḳ-ı esrādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 2). [manṭıḳ-ı esrādadur, -da, -dur]*

manṭıḳ-ı ḥālāt [1] *Durum, hâl ile ilgili konuşma.*

Çün görindi vaṣl-ı dilber menʿ ile isbātdan / Dürlü maʿnālar virildi **manṭıḳ-ı ḥālātdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 1). [manṭıḳ-ı ḥālātdan, -dan]*

manṭıḳ-ı ʿilm-i muʿammā [1] *Muamma ilmiyle ilgili söz.*

Şerḥ olalı cürʿasından eylemiş aḫrābı derc / **Manṭıḳ-ı ʿilm-i muʿammādan** beyānīdur gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 3). [manṭıḳ-ı ʿilm-i muʿammādan, -dan]*

manṭıḳ-ı maʿnī [1] *Anlamın, iç derinliğin mantığı, sözü.*

Manṭıḳ-ı maʿnīdedür gerçi kelām-ı ʿālimūn / ʿİlm-i evvel ʿilm-i uḫrādur benüm ḫāṣiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 4). [manṭıḳ-ı maʿnīdedür, -de, -dür]*

manṭıḳ-ı ʿulyā [3] *Yüce söz. II Değerli şiir.*

Güş idenler bu Murāduñ **manṭıḳ-ı ʿulyāsını** / Her biri ḫālince ey dil ṣāḥib-ʿirfān oldılar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 5). [manṭıḳ-ı ʿulyāsını, -sı, -(n)ı]*

Manṭıḳ-ı ʿulyādadur güftāra viren revnaḳı / Her sözüñ aṣlın dilerseñ iste bir ṣāḥib-himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 3). [manṭıḳ-ı ʿulyādadur, -da, -dur]*

Müstemiʿ olġıl yine var ise sende ṣafā / Ḳavl-i Murādīye baḳ **manṭıḳ-ı ʿulyā** didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 5). [manṭıḳ-ı 'ulyā,]*

manṭıḳ u güftār [1] *Düşünce ve söz. II Şiir.*

Bu beyānumdam kelāmumı idenler iḳtibās / Ey Murādī añladılar **manṭıḳ u güftārumı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 5). [manṭıḳ u güftārumı, -um, -ı]*

manẓar [11] *1. Görünen, bakılan yer.*

Cemālin inkişāf itmiş ḳanı bir dīde-i bāḳī / Duruş ḫānum küşād olsun göresin n'eydügin **manẓar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 3). [manẓar,]*

Yā Rab nedür bu ḥikmet ḳudretdedür kemālüñ / Her ḳande nāẓır olsam **manẓar** baña cemālüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 1). [manẓar,]*

Ser-te-ser eyvān ile ekvānı geşt itdüm ḳamu / **Manẓarından** mihr-i tābān ola raḫşān yaḥtemil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 3). [manẓarından, -ı, -(n)dan]*

Keşf-i cemāl idelden çeşmümde **manẓarumdur** / ʿAhdine iʿtimādum var ġayre yoḳ inanum *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 947, Beyit 2). [manẓarumdur, -um, -dur]

Açılmış ʿışḳ meydānı oturmış **manẓar** içre ḫūb / Ḳanı ṭop itmege başın bugün merdāneler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 2). [manẓar,]*

Çıḳ muʿallā ʿarşa ḫānum ḳıl naẓar āfāḳa gel / Ān-ı vāḥiddür saña her **manẓar** u her bir kemīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 4). [manẓar,]*

Manẓaruñdan her ne kim ḳalbe ʻubūr-ı ehl-i dil / Şerḥi vardur anlaruñ pinhān u peydā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1197, Beyit 4). [manẓaruñdan, -un, -dan]*

Maḥżarında ḥāẓır olmaḳ devlet-i ʿuẓmā durur / Şöyle kim aḥżar çün **manẓaruñdur** her vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 4). [manẓaruñdur, -un, -dur]*

Ey Murādī ḳıl naẓar çün **manẓaruñdur** her vücūd / ʿAyn-ı feyżüñde küşādedür ʿavālim revzeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 5). [manẓaruñdur, -un, -dur]*

2. Gözbebeği.

Tāb-ı ruḫsārı cemālüñ **manẓarından** gösterür / Revzen-i ʿaynumda ṭurmadı ḫayāli hem çü bād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 2). [manẓarından, -ın, -dan]*

Ṭurfetü'l-ʿaynumda gördüm ḫayl-i ʿışḳuñ ʿaskerin / **Manẓarum** seyr eyleyen cā-yı temāşā didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 3). [manẓarum, -um]*

manẓar-ı aʿlā [1] *Yüce sûret, görünüş.*

Ḥaḳḳā budur ki keşf-i cemāl eylese ḥabīb / Bu çeşm-i cāna **manẓar-ı aʿlādadur** naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 1). [manẓar-ı aʿlādadur, -da, -dur]*

manẓar-ı ʻayn olmak [1] *Gözün baktığı, gördüğü yer.*

Manẓar-ı ʻayn olmaġa imkāna yoḳdur dest-res / Ḥaşr-ı neşri ḳıldı berzaḫ ʻālem-i ādemlere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 2). [manẓar-ı ʻayn olmaġa, -mak, -a]*

manẓar-ı nāẓır [1] *Bakılan yer.*

Vücūd-ı bāṭını irdi vücūd-ı ẓāhir içün / Naẓarda **manẓar-ı nāẓır** ḳademdedür feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 2). [manẓar-ı nāẓır,]*

manẓar-ı vech [1] *Yüzün, suretin görünüşü.*

Mir'ātı giderdüm aradan oldı dirāyāt / Rükn ile yine **manẓar-ı vechüñde** miyānsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 3). [manẓar-ı vechüñde, -ün, -de]*

manẓar ḳılmak [1] *Görünen, bakılan hale getirmek.*

Cemālüñ nūrını göster beni nūra idüp hem-ser / Gözüm nūruña **ḳıl manẓar** müyesser eyle ḥāletden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 4). [manẓar ḳıl,]*

manẓar olmak [2] *Görülen, bakılan şey olmak.*

Hem-rehüm olmaġa her dillerde gūyā söylenür / **Manẓarum olmaġa** ḥüsn ile tecellā söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 1). [manẓarum olmaġa, -maḡ, -a]*

Manẓar olalı vücūdum cümle erbāb-ı naẓar / Evvel āḫir baḳdılar bilmediler māhiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 2). [manẓar olalı, -alı]*

manẓara [1] *Seyir yeri, bakılıp seyredilen yer.*

Her ḳaçan kim idesin luṭf-ı himāyetlerüñi / Beyne beyni görinür **manẓaradan** nāẓıra cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 2). [manẓaradan, -dan]*

manẓūr [2] *Nazar olunmuş, bakılmış, göze ilişmiş.*

Bir naẓarda nice biñ **manẓūrı** naẓẓar eyleyüp / Niʿmetüñden nice ālādur ʿayān olan senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 724, Beyit 2). [manẓūrı, -+ı]*

Bir naẓarda nāẓır itdi nice **manẓūrı** yine / Bilmek içün bunları eyledi ey dil yaḫşı dān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 2). [manẓūrı,]*

manẓūr-ı ʿayn olmak [1] *Gözün baktığı, gördüğü. II Gözün beğendiği olmak .*

Muntaẓır nāẓırdan **oldı** cümleye **manẓūr-ı ʿayn** / Ol cemāl-i lā-naẓīrüñden müyesserdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 4). [manẓūr-ı ʿayn oldı, -dı]*

manẓūr-ı enẓār olmak [1] *Beğenilerek bakılan, seyredilen olmak.*

Ẓāhirā **manẓūr-ı enẓār oldı** ʿayn-ı yaralar / Kendüsin yara urur tīmār ider pes yarasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 3). [manẓūr-ı enẓār oldı, -dı]*

manẓūr itmek [1] *Baktırmak.*

Ey cemāle rāġıb olan eyle tenhā dīdeñi / Kesreti **manẓūr idinme** ḳılasın vaḥdetde cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 3). [manẓūr idinme, -(i)n]*

manẓūr olmak [2] *Görülen, bakılan olmak.*

Cemāl-i lā-naẓīrüñdür **olan manẓūr** her yirden / Velīkin bilmez esrārı şular kim geçmeye serden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 1). [manẓūr olan, -an]*

Revzen-i çeşmümde **manẓūr oldı** nāẓır yār yine / Ḥamdu li'llāh furṣatı yevmi ḳomadı yārine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 1). [manẓūr oldı, -dı]*

mār [1] *Yılan.*

Nedür ol kim żaʿīf-i hāra beñzer / Var anuñ ḳuyruġı ṣan **māra** beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 1). [māra, -a]*

maraz [1] *Hastalık.*

Her derdüm içün buldum biñ dürli devā el-ḥaḳ / Her bir **marażum** çün vardur nice şifā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 1). [marażum, -um]*

mā re'eynā ḥaḳḳahu illā re'eynā cümleten [1] *Onu hakkıyla göremedik ancak cümleten görebildik.*

Mā re'eynā ḥaḳḳahu illā re'eynā cümleten / Şol bilür kim ḥükmi mīm-i elf ü dālüñ seyr ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 2). [mā re'eynā ḥaḳḳahu illā re'eynā cümleten,]*

mā re'eynāhü kāne emrün ʿacīb [1] *Bu şaşılacak bir şey de değil.*

Mā re'eynāhü kāne emrün ʿacīb / Burḳaʿın kāşif ola rūy-i nigār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 2). [mā re'eynāhü kāne emrün ʿacīb,]*

ma'rifet [22] *İlim, bilgi. II Varlıkların hakîkatini ve ilâhî sırları tefekkür, keşif ve ilham yoluyle kavrama, gerçeği bilme, irfan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī **maʿrifet** dükkānın açduḳ şöyle kim / Ḳuş dilin söyletmez olduḳ ḫvāce-i ʿAṭṭāra biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 5). [maʿrifet,]*

maʿrifet babın [4] *Marifet, bilgelik kapısı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Maʿrifet bābın açar çün ʿāleme ʿilm-i ezel / ʿAḳl-ı evvel nāṭıḳa ilḳā ider peydā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 2). [maʿrifet bābın, -n]*

maʿrifet bezmi [3] *İlim meclisi.*

Müstedām olmaḳ dilerseñ maʿrifet kesb eylegil / **Maʿrifet** bezminde gel nūş eylegil āb-ı ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 2). [maʿrifet,]*

ʿÖmr-i sermedden ne lāzım kim ḫabīr ide ḫaber / **Maʿrifet bezminde** taḳrīr eylesün ʿirfān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 4). [maʿrifet bezminde, -n, -de]*

Ḥaḳḳ-ı ḳadri bilür iseñ iresin ma'rifete / **Ma'rifet bezmine** var kim iresin 'āfiyete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 1). [ma'rifet bezmine, -(n)e]*

ma'rifet gencin [1] *İlim hazinesi.*

Cennetüñ bābını keşf itmege Rıżvān gerek / **Ma'rifet gencin** açan ḫāzin-i 'irfānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 3). [ma'rifet gencin, -n]*

maʿrifet-i ḥaḳḳ [1] *Allah'ın ilmi.*

Maʿrifet-i Ḥaḳḳa ṣor ʿārif-i muṭlaḳ nedür / Lāyıḳ olan kimseye söyle kim elyaḳ nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 1). [maʿrifet-i ḥaḳḳa, -a, -]*

ma'rifet lem'ası [1] *Marifet, ilim parıltısı, ışığı.*

Ma'rifet lem'asınuñ lem'asıdur aṣl-ı vücūd / Bu vücūd ile vücūd arasına düşdi ḳayu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 2). [ma'rifet lem'asınuñ, -nun]*

ma'rifet meydanı [1] *Marifet, Allah'ı bilme işi.*

Dilerseñ **ma'rifet meydānı** gözle / Ulu bābına var ʿirfānı gözle *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 33, Beyit 2). [ma'rifet meydānı,]*

maʿrifetsüz [1] *Irfan sahibi olmayan.*

Maʿrifet kesb eylegil olma maʿārifsüz şaḳın / **Maʿrifetsüzdür** cihān içinde bil misl-i "ḥaṭab" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 3). [maʿrifetsüzdür, -dür]*

ma'rifet şem'i [1] *Marifet, Allah'ı bilme ışığı, mumu.*

Ma'rifet şem'inden ey dil isteyen bir lem'ayı / Cümleten pervāneveş gelsün Murāduñ yanına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 5). [ma'rifet şem'inden, -den]*

ma'rifet ṭılsımı [1] *Marifet, bilgi tılsımı.*

Ma'rifet ṭılsımını açmaġı dānāyı gözet / Āteş ü āb gelüp cem' olımaz bir demde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 2). [ma'rifet ṭılsımını, -(n)ı]*

maʿrūf [1] *Bilinen, belli, mâlûm.*

Ne varsa maʿrifetüm mübtelāyadur **maʿrūf** / Muḥaḳḳiḳ-i ezelīdür fünūnuma ʿarrāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 3). [maʿrūf,]*

maʿrūf olmak [1] *Bilinmek.*

ʿĀrif olan **olmadı maʿrūf** fehm-i nāsda / ʿĀrifüñ ḳalbinde her dem sırr-ı Yezdān eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 5). [maʿrūf olmadı, -ma, -dı]*

marżā [1] *Hastalık.*

Münderic 'ilminde oldı evvelīn ü āḫirīn / Şol ki **marżādandur** oldur cümleye dermān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 4). [marżādandur, -dan, -dur]*

marżī [2] *Beğenilmiş; istek, kabul gören.*

Revnaḳ-ı ʿālemden ey cān ḳaçmışam **marżīsine** / Bildüm anı bir ḫayāl imiş temāşā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 4). [marżīsine,]*

Pādişāhuñ çünki **marżīsi** budur / Ol rıżāda olasın tā marżiye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 4). [marżīsi, -sı]*

marżī-i millet olmak [*İnsanların, halkın beğenisini, hoşnutluğunu kazanmış olmak.*

Rıżāñı gözleyen her dem **olur marżī-i millet** pes / Ṭarīḳüñde olan kāmil odur her rāhda hoş-rev *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 2). [marżī-i millet olur, -ur]*

marżiye olmak [1] *Razı olunan olmak.*

Pādişāhuñ çünki marżīsi budur / Ol rıżāda **olasın** tā **marżiye** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 4). [marżiye olasın, -a, -sın]*

maşādır [1] *Masdarlar, isim fiiller.*

Maşādır maṣdarın ger añlar iseñ / Sezādur kendüñi pinhān iderseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 754, Beyit 3). [maşādır,]*

maşdar [3] *1. Kaynak.*

Fevc **maşdardan** çü şādırdur şüdürın ṣadr ider / Kimisi ṣadrında ḳaldı kimisi muḥtāc u ac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 4). [maşdardan, -dan]*

Açıldı ḥadāyıḳda nice biñ gül ezhār / Şerḥe gele mi şādır-ı maṣdūr ile **maşdar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 4). [maşdar,]*

2. Fiilin zaman ve şahıs belirtmeden oluş ve kılış anlatan isim şekli.

Maṣādır **maşdarın** ger añlar iseñ / Sezādur kendüñi pinhān iderseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 754, Beyit 3). [maşdarın, -ın]*

māsivā [9] *Tanrı'dan başka her şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baḥr-ı ʿışḳuñda göñül fülki olalı āşinā / **Māsivāyı** cümle terk itdi yüzin ṭutdı saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 1). [māsivāyı, -(y)ı]*

maʿşiyet [1] *Günah, kusur, kabahat, isyan.*

Aḳıtġıl eşki çeşmüñden olasın **maʿşiyetden** pāk / ʿİbādāt it ḳıl istiġfar ola tā kim günāhuñ kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 2). [maʿşiyetden, -den]*

ma'şiyete düşmek [1] *Günaha düşmek, günahkar olmak.*

N'ola mir'āt-ı zamān göstere levn ile ḥayāl / Sen ḥayāl ile revā mı **düşesin ma'şiyete** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 4). [ma'şiyete düşesin, -e, -sin]*

maşlaḥat [1] *İş, huus.*

ʿĀşıḳda her ne deñlü ola ṣıdḳ ile ṣafā / Yārinden özge **maşlaḥat** aña ehem degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 2). [maşlaḥat,]*

maşnūʿ [2] *Allah'ın sanatının tezahürü olan tüm varlıklar, mevcûdât.*

ʿAceb varṭaya düşdi bī-ʿaḳl olan cāhilūn / Ki **maşnūʿa** ṣāniʿ diyü eyleye ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 4). [maşnūʿa, -a]*

Maşnūʿını ṣunʿında bedīʿ eyledi ibdāʿ / Eyledi vürūdını vürūd ile muʿammer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 3). [maşnūʿını, -ı, -(n)ı]*

maʿşer-i ḫullān [2] *Sadık dostlar topluluğu.*

Maʿşer-i ḫullāna maḫfī olmaya işbu kelām / Çün kelāmıdur kelāmı pes kelām oldı peyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 1). [maʿşer-i ḫullāna, -a]*

Çün ḳıldı ḥabīb-i dil kendüye ḫalīl el-ḥaḳ / Bu **maʿşer-i ḫullāna** ḫôş virdi feraḥ şādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 2). [maʿşer-i ḫullāna, -a]*

maşrıḳ [3] *Güneşin doğduğu yer, doğu.*

Ġıdā-yı rūḥum olalı ḥabībüñ nām-ı dil-cūyı / Ṭulūʿ iden lisānum **maşrıḳından** nūr-ı ezherdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 2). [maşrıḳından, -ın, -dan]*

Saʿd-ı ekber ṭāliʿ oldı **maşrıḳında** laḥẓada / Anuñ içün geldi yüz ṭutdı saʿādet yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 4). [maşrıḳında, -ı, -n, -da]*

Şerḥ eyledüm ḥayātum **maşrıḳda** āfītāba / Şerminden oldı aḥmer düşdi varup ḥicāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 1). [maşrıḳda, -da]*

maşrıḳeyn [1] *Doğunun her iki tarafı.*

İftitāḥ ile küşāde oldı bāb-ı maġribīn / Dest-i ḳudret **maşrıḳeyne** ṣalsa n'ola demdeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 3). [maşrıḳeyne, -e]*

maşrıḳ-ı ten [1] *Ten ufkunda doğduğu yerde.*

Menbaʿ-ı cūd u seḫāya oldı bürhān insilāḫ / **Maşrıḳ-ı tende** olupdur şems-i tābān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 1). [maşrıḳ-ı tende, -de]*

maşrıḳ u maġrib [*Doğu ile batı.*

Maşrıḳ u maġrib iki bālında zīr olmış anuñ / Yedi deryā oldı minḳārında cānum ḳaṭre-veş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 2). [maşrıḳ u maġrib,]*

Cemālüñ revnaḳıdur 'ālemi cānā ḳılan tāze / Senüñ ḥüsnüñ olupdur **maşrıḳ u maġribde** āvāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 1). [maşrıḳ u maġribde, -de]*

ma'şuḳ [11] *Sevilmiş, sevgili, dildâr. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿĀlem-i ʿulviye pervāz eylesün murġ-ı vücūd / ʿĀşıḳuñ **maʿşūḳ** ile anda olan bāzārı gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 2). [maʿşūḳ,]*

maʿşūḳ-ı ʿāşıḳ [1] *Âşığın sevgilisi.*

Maḥabbetdür viren revnaḳ eger **maʿşūḳ-ı ʿāşıḳda** / Mürebbī olmasa ḳılmaz şecer esmārını peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 3). [maʿşūḳ-ı ʿāşıḳda, -da]*

maʿşūḳ u ʿāşıḳ [4] *Maşuk, sevilen ve âşık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān oldı çün mā'il saña sen daḫı mā'ilsin aña / **Maʿşūḳ u ʿāşıḳ** oldılar biri birine reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 1). [maʿşūḳ u ʿāşıḳ,]*

māt [1] *Yenilmiş, mağlup olmuş, yetersiz kalmış.*

İḥāṭa eyledi cemʿen gehī cūʿ u gehī naʿmā / Gehī sırran gehī żarren gehī **māt** ü gehī derrāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 3). [māt,]*

māt eylemek [1] *Yenmek, mağlup etmek; kendine aşık etmek.*

Ger yazarsañ sen Murāduñ sözlerin / **Eyleye** bir noḳṭası biñ ḳavli **māt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 5). [māt eyleye, -(y)e]*

maṭar [3] *Yağmur.*

Tevbeye gel tevbeye her demde biñ biñ tevbe ḳıl / Añ ḫaṭāñı gözlerüñ yaşını yaġdur çün **maṭar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 4). [maṭar,]*

Maṭarlar oldı emṭārumda ẕāhir / Anuñ her ḳaṭresi deryāya düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 4). [maṭarlar, -lar]*

Ġaym olmasa semāda yire ṭamlamaz **maṭar** / Her dīdede ki eşk ola ol ʿışḳdadur güvāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 2). [maṭar,]*

maṭar eylemek [1] *Yağmur gibi kılmak.*

Eyledi ḳalbüm seḥābında **maṭar** çün benüm / Līk nebātāt içün eyledi saḥrā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 4). [maṭar eyledi, -di]*

maṭbū‘ olmak [1] *1. Basılmış. 2. Hoşa gitmek.*

Ṭabāyiʿden çü **maṭbū‘ oldılar** hep / Anuñ çün birbirine gösterür rū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1212, Beyit 4). [maṭbū‘ oldılar, -dı, -lar]*

maṭla‘ [4] *Doğuş yeri.*

Fecrüñ çü **maṭlaʿından** ṭāliʿ bu şems-i vaḥdāt / Her yañeden belürmiş seyyāre-i saʿādāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 1). [maṭlaʿından, -ın, -dan]*

Her ḳaçan kim irişe ʿilm-i żiyā **maṭla‘ına** / Ṭāliʿ-i saʿd ile saʿdumda görünmez ḫā’il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 4). [maṭla’ına, -ı, -(n)a]*

Ḳalbümi mir’āt idelden muntaẕırdan ẕāhire / Nūr-ı iclā **maṭla‘ından** ola çün kim bāhire *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 1). [maṭla‘ından, -ın, -dan]*

II Giriş.

Tā ki kalbüñ **maṭlaʿından** berḳ ura / Şems-i Aḥmed mā-i Maḥmūd ey fetā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 4). [maṭlaʿından, -ın, -dan]*

maṭlaʿ-ı envār olmak [1] *Nurların kaynağı, nurların ortaya çıktığı yer olmak.*

Tāb-nāk olsa eger dil hücresi ey ẕū-fünūn / **Maṭlaʿ-ı envār olurdı** laḥẓa laḥẓa her zamān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 4). [maṭlaʿ-ı envār olurdı, -ur, -dı]*

maṭlaʿ-ı kūh-ı ġayb [1] *Bilinmezlik, gayb dağının başlangıcı, girişi.*

Şems-i hüdā ṭulūʿ ide **maṭlaʿ-ı kūh-ı ġaybdan** / Ẕerreler ide mi ḳarār cümle ḳılur aña ṣitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 2). [maṭlaʿ-ı kūh-ı ġaybdan, -dan]*

maṭla‘-ı mihr [1] *Güneşin doğduğu yer. II Sevgilinin yüzü.*

Çün **maṭla‘-ı mihrinden** ol meh āşkār oldı yine / Ṭāḳati ḳalur tābına dil bī-ḳarār oldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 1). [maṭla‘-ı mihrinden, -in, -den]*

maṭlaʿ-ı nūr-ı kibriyā [1] *Allah'ın nurunun doğuş yeri.*

Şāfiʿ-i āyet-i ẕelīl bendesi rūḥ-ı Cebrā’il / Cümle-i rāhadur delīl **maṭlaʿ-ı nūr-ı kibriyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 4). [maṭlaʿ-ı nūr-ı kibriyā,]*

maṭlab [8] *Arzu, talep. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭālib iseñ ey Murādī **maṭlabuñ** bil sendedür / Sen sen ol bir nesne ḳılma zīr ü bālāda ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 5). [maṭlabuñ, -un]*

maṭlab-ı aʿlā [*Yüce istek, arzu. II Allah.*

Maṭlab-ı aʿlādadur ʿāṣıḳlaruñ ser-māyesi / Şerḥe ṣıġmaz bunlaruñ yārüñ ḳatında pāyesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 1). [maṭlab-ı aʿlādadur, -da, -dur]*

maṭlab olmak [1] *İstemek, arzulamak.*

Ṭaleb ile bulınur **maṭlab olan** ey ʿāḳil / Ne ṭaleb kim ḳıla ṭālib bu mesel bulsa gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 3). [maṭlab olan,]*

maṭlūb [8] *Talep olunan, istenilen şey, maksut. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şol muḥaḳḳiḳler ki taḥḳīḳ itdiler **maṭlūbını** / Döndürüp yüz ġayra bir dem meyl-i aḥbāb eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 2). [maṭlūbını, -ın, -ı]*

maṭrūd eylemek [1] *Kovulmuş, tardedilmiş, uzaklaştırılmış olmak.*

ʿIşḳı ṣafā añlayan **maṭrūd eyler** ol / ʿIşḳa nişān iste gel dīde-i ḫūn-bārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 3). [maṭrūd eyler, -r]*

maṭrūd itmek [1] *Kovmak, tardetmek..*

ʿIşḳı ṣafā añlayan ġayrıyı **maṭrūd ider** / ʿIşḳa nişān iste gel dīde-i ḫūn-bārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 3). [maṭrūd ider, -er]*

mavera [9] *Bir şeyin ötesinde, arkasında, gerisinde bulunan yer, zaman vb. öte. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şöyle ḥall olsun gidüp teşvīş-i dil ey zū-fünūn / Sen yüri var ṭārik ol tā kim bilesin **māverā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 2). [māverā,]*

māverā-yı ‘ayn-ı idrak [*İdrak, feraset gözünün, kaynağının ötesi, bilinmeyen âlemi.*

Māverā-yı ‘ayn-ı idrāküñde bulduñsa başar / Ḳıl başīretle naẓar var ḥāl-i āḥirden dile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 4). [māverā-yı ‘ayn-ı idrāküñde, -ün, -de]*

māverā-yı ʿışḳ [1] *Aşkın ötesi.*

Māverā-yı ʿışḳa irmez ger nebīdür ger velī / Baḥr içinde ḳalmışuz anuñ içün āvāre biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 3). [māverā-yı ʿışḳa, -a]*

mavṭın-ı aʿlā [2] *Yüce vatan. II Ahiret.*

Dikdi çün naṣr ile dil **mavṭın-ı aʿlāda** ʿalem / Ḥarem-i menzil-i ʿulyāya durur aṣl-ı himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 1). [mavṭın-ı aʿlāda, -da]*

Mavṭın-ı a‘lāda ṭutdum çünki cāy-ı menzilet / Anuñ içün didiler süflīde vü a‘lāda hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 3). [mavṭın-ı a‘lāda, -da]*

mavṭın-ı envār-ı hū [1] *Allah zikri nurlarının vatanı, yeri.*

Mübdi‘-i küll-i bedī‘ revnaḳ-ı milk-i vücūd / Merkez-i maḳṣūd-ı hū **mavṭın-ı envār-ı hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 3). [mavṭın-ı envār-ı hū,]*

mā vü men [2] *Ben ve biz. II Nefis, enaniyet.*

Mā vü menden geçüp mübāḥ oldı / Pes dücāyı żiyāyı eyledi farḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 2). [mā vü menden, -den]*

Sözi ḥaḳdur çü Murāduñ berü gel bāṭılı ḳo / Kendüñi görme ḳo gitsün aradan **mā vü meni** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 5). [mā vü meni, -i]*

māye [2] *Maya, öz, asıl, cevher.*

Seveli rūy-i ḥabībi dilüm āşüfte vü zār / İʿtimād itmez iseñ dīdedeki **māye** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 2). [māye,]*

Oldı çün āsārdan āsār-ı verd-i ʿāşıḳīn / Şemm iderler nükhetin añla mü’essir **māyesi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 3). [māyesi, -si]*

māye-i cümle vücūd [1] *Bütün vücudun, varlığın mayası, özü.*

Māye-i cümle vücūda beni sermāye idüp / Ḳodı bu devleti dīhimi benüm başımda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 3). [māye-i cümle vücūda, -a]*

māye-i ḥikmet [1] *Hikmetin mayası, aslı, esası.*

Māye-i ḥikmetdedür taḳdīr-i ḥükmüñ pāyesi / Dürr-i beyżā olmasaydı ebr-i nīsān aġlamaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 3). [māye-i ḥikmetdedür, -de, -dür]*

mā yerāhu’l ʿaynü illā ḳad yerāhu bi’l-yaḳīn [1] *Göz onu görmez, o ancak yakin ile görülür.*

Her ḳaçan kim ārzū-yı yār ider ḳalb-i ḥazīn / **Mā yerāhu’l ʿaynü illā ḳad yerāhu bi’l-yaḳīn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 1). [mā yerāhu’l ʿaynü illā ḳad yerāhu bi’l-yaḳīn,]*

maẓhar [14] *1. Bir şeyin görünür duruma geldiği, göründüğü, açığa çıktığı, zâhir olduğu yer veya kimse, tecellî yeri.*

Murāduñ **maẓharı** sensin ẓuhūruñ çünki eẓherdür / Saʿīd eyle anı her dem saʿādetle saʿādetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 5). [maẓharı, -ı]*

II Allah’in isim ve sıfatlarının zuhur ve tecelli mahalli.

Sırr-ı ḥaḳīḳatüñ odur **maẓharı** fī’l-ezel ebed / Sırrına ṭutdı āyine sırrı beḳā-yı evliyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 2). [maẓharı, -ı]*

Sābit oldı çü sebātında durur aṣl-ı ẓuhūr / Pes ẓuhūrın yine **maẓharla** ḳılupdur isbāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 2). [maẓharla, -la]*

Heyūlā ḥükmini **maẓhar** velīkin ẓāhib olmışdur / Ne maʿnādür bu maʿnāyı bilürseñ olasun tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 3). [maẓhar,]*

Ey pertev-i celālüñ her **maẓharuñda** ẓāhir / Ey müẓhire’l ʿacā’ib ey ḳudretinde ḳādir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 1). [maẓharuñda, -un, -da]*

Elā yā eyyühe’ẓ-ẓāhir senüñ **maẓhardadur** kāruñ / Vaḳāyiʿden muʿarrādur vuḳūʿa irdi tekrāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 1). [maẓhardadur, -da, -dur]*

Cemāl ḳılsa tecellī celāli **maẓhardur** / Arada ḳaldı çü ṣubḥ u mesāyı n’eyler dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 4). [maẓhardur,]*

Ẓāhir ü bātında eẓher oldı bātın ẓāhiri / Maẓhar oldum **maẓharum** vaḥdetde ʿulyā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 4). [maẓharum, -um]*

Efʿālümi fiʿlidür çü **maẓhar** / Maẓharda fiʿāl ile añıldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 2). [maẓhar,]*

Efʿālümi fiʿlidür çü maẓhar / **Maẓharda** fiʿāl ile añıldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 2). [maẓharda, -da]*

Bilinmişdür ḥakemnā sırrı anuñ çün nefeḫnādan / Anuñ çün oldı zāhir **maẓharı** anuñ heyūlādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 1). [maẓharı, -ı]*

Ey cemāl-i ġayba **maẓhar** bilmemişsin kendüñi / Gel ḫaber virem saña ben bu sebātuñ evvelin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 3). [maẓhar,]*

Sensin seni iẓhār iden pes **maẓharuñdur** kā’ināt / Olduñ ḫafī her vech ile kimdür seni ḳılan beyān

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 3). [maẓharuñdur, -un, -dur]

Aṣl oldı çü her fürūʿa **maẓhar** / Gel mültefit olma ferʿe gel sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 4). [maẓhar,]*

maẓhar eylemek [3] *Ulaştırmak, eriştirmek, nail etmek.*

Eyle bu Murādī ḳuluñı luṭfuña **maẓhar** / Redd itme anı ey şeh-i ferḫunde-hümāyūn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 5). [maẓhar eyle,]*

Aña bildürdi cümle esmāyı / **Eyleyüp maẓhar** anı ʿirfāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit 2). [maẓhar eyleyüp, -(y)üp]*

Aña bildürdi cümle esmāyı / **Eyleyüp maẓhar** anı ʿirfāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit 2). [maẓhar eyleyüp, -(y)üp]*

maẓhar-ı āyāt olmak [1] *Ayetlerin izhar olması, aşikar olması.*

Maẓhar-ı āyāt olalı bu göñül / Muḳtebis oldı ḳamu andan cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1173, Beyit 4). [maẓhar-ı āyāt olalı, -alı]*

maẓhar-ı esmā olmak [1] *İsimlerin tecelli ettiği, yansıdığı yer olmak.*

Ey Murādī **maẓhar-ı esmā olan** ṣūret nedür / Vāḥidiyyetden ḫaber sen isteme aḫbārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 5). [maẓhar-ı esmā olan, -an]*

maẓhar-ı ḥaḳ [1] *Hakk'ın tecellisine nail olmak.*

Maẓhar-ı Ḥaḳ olalı **maẓhar-ı Ḥaḳdur** bu Murād / Sāmiʿ ol cümle kelāmında ḥaḳīḳat ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 5). [maẓhar-ı ḥaḳdur, -dur]*

maẓhar-ı ḥaḳ olmak [1] *Allah'ın lutfunun tecelli etmesi.*

Maẓhar-ı Ḥaḳ olalı maẓhar-ı Ḥaḳdur bu Murād / Sāmiʿ ol cümle kelāmında ḥaḳīḳat ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 5). [maẓhar-ı ḥaḳ olalı, -alı]*

maẓhar-ı ḫallāḳ [1] *Yaratan Allah'ın zuhur ettiği yer.*

Ol müsebbibdür sebebler **maẓhar-ı Ḫallāḳdur** / Oldı maḫlūḳāt virdi anlara ḫālince cāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 3). [maẓhar-ı ḫallāḳdur, -dur]*

maẓhar-ı nūr-ı ḥaḳā'iḳ [*Hakikat ışığının tecelli yeri.*

Maẓhar-ı nūr-ı ḥaḳā'iḳdür ḥaḳīḳat serveri / Neşr-i berḳ eyler velīkin ʿāleme iḫfā ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 3). [maẓhar-ı nūr-ı ḥaḳā'iḳdür, -dür]*

maẓhar-ı rağbet [1] *İsteğe erişen olmak.*

Rāğıb oldı çün kim ol raġbetle ṭālibdür hemīn / **Maẓhar-ı raġbet** biziz her nesne bizde vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 3). [maẓhar-ı raġbet,]*

maẓhar olmak [4] *Erişmek, ulaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī rāḥat-ı dildür Fe-emmā ḥāline ḳor yoḳ / ʿİtāba **maẓhar olana** ebed virmez żiyā revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 5). [maẓhar olana, -an, -a]*

mażḥek olmak [1] *Gülünç duruma düşmek.*

Ḥāl-i ʿuṣṣāḳı nice fehm ide her bī-dil ü cān / Şemʿe yansa olara **mażḥek olur** pervāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 2). [mażḥek olur, -ur]*

maʿzi [1] *Keçi. II İnce anlamdan anlamayan kişi.*

Şuʿāʿ-ı şems-i neyyirden ne **maʿzi** añlasun maʿnā / Eger çeşmüñde revnaḳ var ise gör sen de ṣanʿatdan *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 14, Beyit 2). [maʿzi,]*

māżī [2] *Geçmiş, geçen, geçmiş zaman.*

Kitāb-ı ʿışḳ oḳıyaldan nedür dil **māżī** müstaḳbel / Telāş ile rubāʿı gözlemez şol kim diler naʿmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 2). [māżī,]*

Şerḥümi ezberledüm virdüm odur çün dā'imā / Güft u gū **māżī** müżāriʿ ḳıṣṣa destān eglemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 3). [māżī,]*

māżī vü müstaḳbel [2] *Geçmiş ve gelecek.*

Ḳāl u ḳıldan vaz olursan sen daḫı / **Māżī vü müstaḳbeli** terk eyle hā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 3). [māżī vü müstaḳbeli, -i]*

Geçenden geçmişem yārā nedür **māżī vü müstaḳbel** / Senüñ ile göñül çün vāḥid oldı oldı ol ekmel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 1). [māżī vü müstaḳbel,]*

maẓlūmun āhın almak [1] Deyim *Eziyet gören masumun bedduasını almak.*

Alma maẓlūmun āhın ey bed-ḫū / İder āḫır senün yirüñi ṭamu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 1). [maẓlūmun āhın alma, -ma]*

mażmūm eylemek [1] *1. Ötreli okuma. 2. İlave etmek.*

Şeklüñi mīm ile **mażmūm eyleme** müşkil olur / Bilemezsin kendüñi düşdüñ devāsız müşkile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 3). [mażmūm eyleme, -me]*

mażmūn-ı noḳṭa [1] *Nokta mazmunu, anlamı.*

Tābiʿ-i tebeʿde gerçi rivāyātdur saḥīḥ / **Mażmūn-ı noḳṭa** sırr ile sırrı eserdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 3). [mażmūn-ı noḳṭa,]*

maʿẕūr olmak [1] *Mazaretli sayılmak, kusuruna bakılmamak, affedilmek.*

ʿIşḳ ile ḳalʿa-i dile her kim diker ʿalem / **Maʿẕūr olur** ki yoḳ delü dīvāneye ḳalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 1). [maʿẕūr olur, -ur]*

ma‘ẕūr ṭutmak [2] *Ma'zur görmek, özrünü kabul etmek.*

Eger diler iseñ ey dil senüñ baḫtuñ ola ʿālī / Ḫudādan her ne kim saña gelürse **ṭut** anı **maʿẕūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 5). [maʿẕūr ṭut,]*

Bilmezem bilmezlügüm **ma‘ẕūr ṭut** ey muḥterem / Bu meseldür girmez imiş dost dostı ḳanına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 2). [ma‘ẕūr ṭut,]*

me’āb [1] *Sığınılacak, dönülecek yer.*

Ṭayr itdi kürsī ile Murādī hemān o dem / ʿArş eyledi ʿurūc ile ʿizzet **me’ābını** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 5). [me’ābını, -ı, -(n)ı]*

me’āl [27]] *1. Meydana gelen şey, netice.*

Revnaḳ-ı bāzār-ı ʿişmetde bugün ṣāḥib-vuḳūf / Her ne deñlü ḳılsa sermāye **me’ālüñ** vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 2). [me’ālüñ, -ün]*

Āh-ı seḥer oḳı geçer nüh feleküñ siperlerin / Biz bilürüz **me’ālümüz** nāle vü āhı n’eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 3). [me’ālümüz, -ümüz]*

Ḳābiliyyet kesb ider dil gerçi her bir fennde / Līk şarṭ-ı ḳābiliyyet dād-ı Ḥaḳdandur **me’āl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 2). [me’āl,]*

Rāġıb-ı rāh-ı necāta yol bulınmaz ẕerrece / Tā meger her kāruñı göre **me’ālüñ** seyr ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 4). [me’ālüñ, -üñ]*

2. Mana, kavram, mefhum.

Dil seni çün ḫayāl ider eyler ol ibtidā saña / Çünki seni **me’āl** ile eyler ol intihā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 1). [me’āl,]*

Ben ol pervāz urıcıyam cihān pāyumda bir ẕerre / Ferāġumdur delīlüm ṣanma bir yirden **me’ālüm** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 2). [me’ālüm, -üm]*

ʿIşḳ ile ʿāşıkuñ yine bir ḫôş kemāli var / Ṣanma ki vaṣl-ı yārden özge **me’āli** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 465, Beyit 1). [me’āli, -i]*

ʿAceb ṭutar mısın ey dil żamīr-aḥvālin / Muṣallat oldı żamīre ʿaceb **me’āldedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 2). [me’āldedür, -de, -dür]*

Ḥaḳḳı bāṭıldan seçenlerdür bilen eṭvārumı / Bir me’ālüm var kim ġayri **me’āle** beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 3). [me’āle, -e]*

Ḥaḳḳı bāṭıldan seçenlerdür bilen eṭvārumı / Bir **me’ālüm** var kim ġayri me’āle beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 3). [me’ālüm, -üm]*

Künh-i ḫaḳīḳatüñe çün irmedi bu **me’ālümüz** / Līk senüñ kemālüñi añladı bu kemālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 1). [me’ālümüz, -ümüz]*

Allāh Allāh ey göñül ġayrı **me’ālüñ** var imiş / Bilmez idüm ben seni bir özge ḫālüñ var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 1). [me’ālüñ, -ün]*

Nāḳil-i aḫbār iḫbār itdügin añlar mısın / Her ne ḳıldıysa tekellümden **me’ālin** söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 3). [me’ālin, -in]*

Her nesneden ḫaberdār el-ḥamdü li’llāh olduḳ / Şimdi nedür Murādī bildür bize **me’ālüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 5). [me’ālüñ, -ün]*

ʿIşḳuñı pinhān idelden dilde ey sāḥib-cemāl / Ḳalmadı ġayrıdan aṣlā dilde bir ẕerre **me’āl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 1). [me’āl,]*

Geldi Murādī ʿāleme bir ṣūret-i beşer / Bilmedi anı bilmeyiser ʿilm ile **me’āl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 5). [me’āl,]*

Me’ālüm olalı ʿışḳ-ı ḫabībüm bu **me’ālümde** / Me’ālümden ferāġat eyledüm ḫalḳa me’āl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 3). [me’ālümde, -üm, -de]*

Me’ālüm olalı ʿışḳ-ı ḫabībüm bu me’ālümde / **Me’ālümden** ferāġat eyledüm ḫalḳa me’āl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 3). [me’ālümden, -üm, -den]*

Me’ālüm olalı ʿışḳ-ı ḫabībüm bu me’ālümde / Me’ālümden ferāġat eyledüm ḫalḳa me’āl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 3). [me’ālüm, -üm]*

ʿIyān olmaḳdadur şerḥ-i beyān-ı leẕẕet-i vaṣluñ / Beyān olmaḳdadur temsīl-i ḳudret her **me’ālinden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 2). [me’ālinden, -in, -den]*

Şafālar olmaya mı bundan özge ne ṣafā vardur / Mesīḥ-āsā Murādī mürdeler ḥaydür **me’ālüñden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 5). [me’ālüñden, -ün, -den]*

Ḥālini ḥāl idinmek virdi bu cāna ‘izzet / Ḥavlini ḳıldı ḫā’il añlanmaġa **me’ālin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1124, Beyit 4). [me’ālin, -in]*

‘Ömri cān itmekdedür aṣl-ı hüner ey ẕū-fünūn / ‘Ālim oldur ‘ilm ile kendü **me’ālin** ögrene *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 4). [me’ālin, -in]*

Menem ol murġ-i himmet ‘ilm-i ‘ālemdür **me’ālümde** / Aṣılmış ṣubḥa-i ‘ubbād-ı ‘ālem perr ü bālümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 1). [me’ālümde, -üm, -de]*

Şerḥ olalı kitābum ‘ālem ḥisāb olupdur / Mürg-i tefekkür-i ġayr irmedi bu **me’āle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 3). [me’āle, -e]*

Çoḳdan eylerdüm bu yirden dostum terk-i diyār / Līk her demde rıżāñ ile **me’āl** añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 2). [me’āl,]*

Nedür dirseñ eger ʿālem **me’āli** / Nice oynar gözet ẓıll-ı ḫayāli *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 2). [me’āli, -i]*

me’āl eylemek [1] *Anlam, mana çıkarmak.*

Ḥażret-i Mevlā cemālin ber-kemāl eyler yine / İḳtižāsı üzre herkes bir **me'āl eyler** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 1). [me'āl eyler, -r]*

me'āl-i özge [1] *Başka, farklı anlam.*

Fikr ü ẕikre yoḳ nihāyet gerçi kim / Fikre ṣıġmaz bu **me'āl-i özgedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 538, Beyit 3). [me'āl-i özgedür, -dür]*

me'āl-i vücūd [1] *Varlığın anlamı.*

İrişdi emr-i ezelde ebed **me'āl-i vücūd** / Teraşşuḥ itdi inā-ı vücūda ḥāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 1). [me'āl-i vücūd,]*

me'āl ḳılmak [1] *Anlamın oluşması, meydana gelmesi.*

Bildi pes ʿışḳ ile şeydā ḳılduġın / Eyledi **ḳılup** nice dürlü **me'āl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 833, Beyit 2). [me'āl ḳılup, -up]*

me'āl olmak [2] *Durumun, meſhumun oluşması.*

Me'ālüm olalı ʿışḳ-ı ḥabībüm bu me'ālümde / Me'ālümden ferāġat eyledüm ḫalḳa **me'āl oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 3). [me'āl oldum, -du, -m]*

Āşık-ı ḫasta ḥālüñe maḫmaṣadan ne ḥāl ola / Ḫāṣa ki senden özge bir ġayrı aña **me'āl ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 1). [me'āl ola, -a]*

meʿānī [1] *Manalar, anlamlar.*

Meʿānī ile ʿalā'im vücūdı ẓāhirdür / Muġayyebāt-ı vücūd üzredür vücūd-ārāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 2). [me'ānī,]*

meʿānī nev-bahārı [1] *Anlam, güzel söz baharı.*

Ṭaleb verdi açılduḳça olur cān bülbüli ḫandān / **Meʿānī nev-bahārınuñ** olupdur boyına ḫayrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 1). [meʿānī nev-bahārınuñ, -nun]*

mebde' [3] *Kök, asıl, kaynak, başlangıç.*

Anuñ çün heft ü heşt aṣḥābını temīz ider feyyāż / Çü **mebde'den** bedāyiʿdür hevā hūdan hüveydādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 4). [mebde'den, -den]*

Murādī **mebde'i** külden nişāna ḥācet yoḳ / Nişānı ilerü naṣb eyle olasın ezʿāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 5). [mebde'i, -i]*

Vāḳıf-ı esrār-ı Ḥaḳdur ʿālim-i ʿilm-i ezel / Lem-yezeldür **mebde'i** ʿilm-i ezeldür lem-yezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 1). [mebde'i, -i]*

mebde-i küll [1] *Her şeyin, bütünün başlangıcı.*

Mebde-i küllden almışam ḫaberi / Ḳāle men kāne ṣāmiten fenecā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 3). [mebde-i küllden, -den]*

mebde'i ʿilm-i evvel ü āḫir [1] *İlk ve son ilmin başlangıç yeri.*

Mebde'i ʿilm-i evvel ü āḫir / Menbāʿ-ı ʿilm-i bāṭın u ẓāhir *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 16, Beyit 4). [mebde'i ʿilm-i evvel ü āḫir,]*

mebde' olmak [1] *Başlangıç olmak.*

Tāʿallūḳ-ı ezelīden ebed durur ḥāṣıl / Ki **mebde' oldı** ebedle başıldı muḥkem pāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 4). [mebde' oldı, -dı]*

mebhūt olmak [3] *Hayran olmak, şaşkınlığa düşmek.*

Her ḳaçan kim ol cemāle bir naẓar ḳılsa bu göz / Ḥayret-i kübrāda **mebhūt oldı** fürḳat ṭaġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 4). [mebhūt oldı, -dı]*

Ezelden bī-ḫaberlerdür ebedden **oldılar mebhūt** / Velīkin ber-ṭaraf ḳılmış ṭarafda lā-yezāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 3). [mebhūt oldılar, -dı, -lar]*

Bir ḥarfüñ istimāʿına ṭāḳat getürmeyüp / **Mebhūt olup** aḳıtdılar ʿaynından ābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 3). [mebhūt olup, -up]*

mecal [3] *Takat, güç, kuvvet.*

Ḳarāra ḳalmadı ṭāḳat ne ḫôd **mecālum** var / Ṣorar isen ġam-ı hicr ile özge ḫālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 1). [mecālum, -üm]*

Bu Murādī diledi aṣl-ı murād / Enbiyāya ṣoralum var mı **mecāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit 5). [mecāl,]*

Tedḳīḳini arturdı nice kerre müdaḳḳiḳ / İẕʿān ile zu'm eyledi bulmadı **mecāli** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 3). [mecāli, -i]*

mecāl olmak [5] *Gücü, takati olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādīnüñ ne mümkindür ki şerḥ ola bu güftārı / Bunı yazmaġa fi'l-cümle **mecāl olmaya** küttābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 6). [mecāl olmaya, -ma, -(y)a]*

mecāl virmek [1] *Kuvvet, takat vermek.*

Ḥayāt-ı cāvidānīdür velīkin kibriyā dursun / Ki tā vechini görmekde **virem** bir dem **mecāl** Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 3). [mecāl virem, -em]*

mecaz [6] *Hakikat, gerçek dışı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Miḳrāz-ı şerʿ aḳvā iken biçer **mecāzı** / Gel derz-i şerʿe vālic oluben ol selāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 4). [mecāzı, -ı]*

mecāz olmak [2] *Gerçekten soyutlanmış olmak.*

Mükerrerden liyāḳatle mükerrerdür mükerrerdür / **Mecāz oldı** bes ıṭlāḳında añla sen bu esrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 3). [mecāz oldı, -dı]*

Vāḳıʿā ʿayna **mecāz oldı** muḳalled bu mecāz / Ḳarañuda müteferriḳ sañ ki ḳaṣr-ı dırāz *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 9, Beyit 1). [mecāz oldı, -dı]*

meccān [1] *Bedava, parasız, ücretsiz.*

Yāre yār olduġumuz ṣanma dilā **meccāna** / Hāy aġyāruñ elinden ne ezā çekmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 2). [meccāna,]*

mecd [2] *Şan, şeref, büyüklük, ululuk.*

Mecdüñde buldum mācidüm lā-buʿdehu lā-ḳurbehu / Nevve'rnī yānüreẕ'-ẓulem efhemtü min fehmi't-tamām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 4). [mecdüñde, -ün, -de]*

Mecdini bildürmek içün bu Murādī şimdi pes / Bāb-ı ʿilminde yine bir noḳṭa iʿlān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 5). [mecdini, -in, -i]*

meclā [1] *Ayna.*

Nice ẕikr ide seni ʿabd-i żaʿīf / Oldı esmāñ ẕātuña **meclā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 8). [meclā,]*

meclis [6] *Toplantı, meclis. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī ʿayn-ı kesretde çü vaḥdet **meclisin** gördüm / Aña sen ḥīn-i vaḥdetde ʿināyāt eyle ey ġāfir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 5). [meclisin, -in]*

meclis-i dildār [1] *Gönül alan sevgilinin meclisi.*

Cān ile cān oynadum çün āstān-ı yārde / Berkemāl oldum özümden **meclis-i dildārda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1231, Beyit 1). [meclis-i dildārda, -da]*

meclis-i eyvan [1] *Eyvanın, çardağın meclisi, toplanılan yeri.*

Şemʿ-i tābına ʿaceb pervānedür dīvāne dil / Yanmaġ içün **meclis-i eyvānı** kimden istesün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 4). [meclis-i eyvānı, -ı]*

meclis-i hey'et [1] *Şekil, suret meclisi.*

Çün nihān oldı gelüp **meclis-i hey'etde** ʿilm / Pes muʿayyen ʿulemāyile durur daʿvāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 575, Beyit 2). [meclis-i hey'etde, -de]*

meclis-i 'ışḳ [1] *Aşk meclisi.*

Meclis-i ʿışḳ içre gördüm ol yüzi bedr ayı çün / Sema-ı ġarrāsı muḳābil ḳıldı dīdārı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 4). [meclis-i 'ışḳ,]*

meclis-i ʿizzet [1] *İzzet, yücelik meclisi.*

Meclis-i ʿizzetde vaḥdet sırrını söyleşdiler / Vaḥdetüm añlamadılar diyeler daḫı neler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 1). [meclis-i ʿizzetde, -de]*

meclis-i sābıḳ [1] *Evvelki, önceki toplanma yeri; sevgiliyle evvelden bir arada olunan yer.*

ʿAhdüm olmışdı benüm yār ile çün sābıḳda / Şimdi her meclisümi **meclis-i sābıḳ** bilürem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 916, Beyit 2). [meclis-i sābıḳ,]*

meclis-i taḫḳīḳ-i nūrānī [1] *Hakikat nurlarının meclisi.*

Münevver ḳıldı ẓāhir **meclis-i taḫḳīḳ-i nūrānī** / Yüri ḳıl nālişi tā yana ḳalbüñde sirāceyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 2). [meclis-i taḫḳīḳ-i nūrānī,]*

meclis itmek [1] *Toplanmak, bir araya gelmek.*

Bugün bezm-i ʿulāda **meclis itdüñ** ḥucbı kaldurduñ / Saña bir söz direm zinhār ṣaḳın olmasun aḥcābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 5). [meclis itdüñ, -dü, -n]*

mecma'-ı 'izzet [1] *Değerin, ululuğun, yüceliğin toplandığı, bir araya geldiği yer.*

Cevābında bildüm cevābum çü cāmi' durur / Bu mecmū' ile ḳılmışam **mecma'-ı 'izzetin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 2). [mecma'-ı 'izzetin, -in]*

mecmū' [1] *Toplanmış, bir araya getirilmiş.*

Cevābında bildüm cevābum çü cāmi' durur / Bu **mecmū'** ile ḳılmışam mecma'-ı 'izzetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 2). [mecmū',]*

mecmūʿ-ı ʿālem [1] *Bütün âlem, kainat, bütün dünya.*

Ḳamu senden durur yā Rabbi her dem / Senüñ ḥükmüñdedür **mecmūʿ-ı ʿālem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 1). [mecmūʿ-ı ʿālem,]*

mecmūʿ-ı eşya [3] *Eşyanın bütünü, bütün yaratılmışlar.*

ʿĀlem faḳīr ü sen ġanīsin / Senüñ ḥükmüñdedür **mecmūʿ-ı eşyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 2). [mecmūʿ-ı eşyā,]*

Muṭīʿüñdür senüñ **mecmūʿ-ı eşyā** / Ḳuluñdur cümleten iḥyā vü mevtā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 39, Beyit 2). [mecmū'-ı eşyā,]*

Sen ol sulṭān-ı ʿālemsin Ḫudāyā / Senüñ feyżüñdedür **mecmūʿ-ı eşyā** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 44, Beyit 4). [mecmū'-ı eşyā,]*

mecmūʿ-ı ḫāṭır [1] *Gönüllerin tamamı.*

Bu çeşm-i nūr-ı baḫşam çün cemāl-i yāre nāẓırdur / Ḳamuyı ʿaynına almadı çün **mecmūʿ-ı ḫāṭırdur** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 38, Beyit 1). [mecmū'-ı ḫāṭırdur, -dur]*

mecnun [7] *1. Delirmiş, çıldırmış, aşk yüzünden aklı başından gitmiş kimse. 2. Leylâ ile Mecnun hikâyelerinin erkek kahramanı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Geçüpdür devri **Mecnūnuñ** daḥı Vāmıḳla Ferhāduñ / Murādī sen fiġānı eyle kim şimdi zamānuñdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 5). [mecnūnuñ, -uñ]*

mecnūn-ı bī-ārām ü şeydā [1] *Divâne ve huzursuz Mecnûn.*

Belā deştindesin Leylādan ötri / Benem **Mecnūn-ı bī-ārām ü şeydā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 3). [mecnūn-ı bī-ārām ü şeydā,]*

mecnūn-ı ser-gerdān [1] *Başı dönmüş Mecnûn.*

Leb-i Şīrīnüñe ey Ḫusrevüm çün oldı dil Ferhād / Ṣaçı Leylīsi şevḳinden benüm **mecnūn-ı ser-gerdān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 3). [mecnūn-ı ser-gerdān,]*

mecnūn itmek [3] *1. Deli, divâne etmek. 2. Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı*

Başuma sevdā virüp **Mecnūn iden** kimdür beni / Bilmez idüm bu gice bildüm ki ol Leylā imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 2). [mecnūn iden, -en]*

Bir ṣaçı leylī nigāra şöyle **mecnūn itdi** kim / Tā ḳıyāmet itmeyiserdür beni hüşyār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 3). [mecnūn itdi, -di]*

Zülf-i leylāñ idüp beni **Mecnūn** / Bilmezem ne vaḳt ola viṣāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 2). [mecnūn idüp, -üp]*

mecnūn ḳılmak [2] *1. Deli, divâne etmek. 2. Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı.*

Sevdā-yı zülfüñ ey cān **ḳıldı** beni çü **Mecnūn** / Ḥırz olsun eyle leylüm ḳoluñ baña ḥamā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 5). [mecnūn ḳıldı, -dı]*

Leylī-veş zülfin anuñ şanma sen ey dil ḫālī / **Ḳıldı mecnūn** cihānuñ nice ʿāḳillerini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 2). [mecnūn ḳıldı, -dı]*

mecnūn olmak [4] *1. Deli, divâne olmak. 2. Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mecnūn olup göñül gene ṣaḥrāda seyr ider / ʿIşḳ ile fikr-i vuṣlat Leylāda seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 1). [mecnūn olup, -up]*

mecnūnveş [1] *Leyla'ya olan aşkından dolayı çölllere düşen Mecnun gibi.*

Ṭag u saḥrāda yüri **Mecnūnveş** / Fürḳat-i Leylī bulur pāyān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 4). [mecnūnveş,]*

meddāḥ [1] *Öven, çok medh edici.*

Anuñ bir ḫāzini var kim yoḳ anuñ hergiz aḳrānı / Güzellükde şu resmedür anı medḥ idemez **meddāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 3). [meddāḥ,]*

meddāḥ olmak [2] *Öven, medh eden olmak.*

Gözin açmış durur şehlā cemālüñe olup ḫayrān / Oḳur ḫüsnüñ kitābını saña **meddāḥ olup** güller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 3). [meddāḥ olup, -up]*

Seni **meddāḥ olalıdan** oḳur kevser lisānumdan / İrişdüm bir beyāna kim geçilmişdür beyānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 1). [meddāḥ olalıdan, -alı, -dan]*

medd-i başar [2] *Uzağı görme.*

Tażarruʿ idüben yāre didüm kim bir eser göster / Cevāb idüp ḫabībüm didi kim **medd-i başar** göster *(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 1). [medd-i başar,]*

Buldum yüzümde ben eserin ḫüsn-i vechüñüñ / Her ʿayn ile iḫāṭası **medd-i başardadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 2). [medd-i başardadur, -da, -dur]*

medd-i ẓıll [1] *Uzun gölge. II Uzun ömür.*

ʿÖmr-i ʿazīzi sermed idüp **medd-i ẓıll** ile / Maḳbūl-ı ḫażret oldı mücāb-ı duʿā ḫaḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 4). [medd-i ẓıll,]*

meded [24] *Yardım, imdat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Olupdur ʿışḳ-ı ḫabībüm baña **mededle** ḫayāt / Ḫayātumuñ ebedin pes ebed ḳılur isbāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 1). [mededle, -le]*

meded eylemek [*Yardım etmek, lütufta bulunmak.*

Yād itme raḳībi sen efendüm **meded eyle** / Yād eyle anı tā kim ola baġrı anuñ ḫūn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 3). [meded eyle,]*

meded itmek [1] *Yardım etmek.*

Hicrün oḳı bu cānumı eyledi pür-şürūḥ / Ḳalmadı ṭāḳatüm **meded it** vaṣl ile baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 4). [meded it,]*

meded ḳılmak [2] *Yardım etmek, iyilik, ihsanda bulunmak.*

Meded ḳıl vaṣluñ ābından nigārum / Nice bir yaḳa hicr odı bu cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 3). [meded ḳıl,]*

Ya Rabbī Murādī ḳuluñı eyleme maḥrūm / Her yirde aña **ḳıl meded** ü ʿavnüñi hem-rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 5). [meded ḳıl,]*

meded meded [1] *Yardım, inayet istemek.*

Baḥr-ı belāya ṣalma gel ʿāṣıḳuñı **meded meded** / Cān ikiligi terk idüp anuñ içün didi eḥad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 1). [meded meded,]*

meded olmak [1] *Yardımcı olmak; birinden yardım gelmek.*

Meded olduñ yetişürsin ḳamu dermānde / Ne ʿacebdür kimine hicr ile bīdār olasın *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 3). [meded olduñ, -du, -n]

medfūn olmak [1] *Toprağa gömülmüş, defnedilmiş olmak.*

Yuḫricü'l-ḥayye mine'l-meyyitüñ añlar sırrın / Şol ki ölmezden öñ ol öldi vü **medfūn oldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 4). [medfūn oldı, -dı]*

medḥ [7] *Övgü, övme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Medḥ ile medḥin eyledi çün ẕāt-ı ẕi'l-beḳā / Mir'āt-ı ṣūret eyledi ʿaks-i siyer-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 1). [medḥ,]*

medḥ eylemek [3] *Övmek.*

Medḥ ile **medḥin eyledi** çün ẕāt-ı ẕi'l-beḳā / Mir'āt-ı ṣūret eyledi ʿaks-i siyer-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 1). [medḥin eyledi, -di]*

Dırāz itmiş zebān sūsen senüñ ḥüsnüñi **medḥ eyler** / Cemīʿ-i lāleler hicrüñden olmışdur siyeh diller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 2). [medḥ eyler, -r]*

Nice dillerle **medḥ eyler** Ḫudāyı / Gül oldı arada ancaḳ bahāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 3). [medḥ eyler, -r]*

medḥ-i dilber-i nā-yāb eylemek [1] *Bulunmaz, ele geçmez sevgilinin övgüsünde blunma.*

Seḥer bülbül ḫurūşından dü-çeşme gelmemişdür ḫ∨āb / Sürūr-ı şevḳ ile **eylerdi medḥ-i dilber-i nā-yāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 1). [medḥ-i dilber-i nā-yāb eylerdi, -r, -di]*

medḥ-i ḥüsn-i yār [1] *Sevgilinin güzelliğinin övgüsü.*

Münteşirdür cümle-i āfāka **medḥ-i ḥüsn-i yār** / Aḥsen-i vech ile bildüm vaż'umı cānān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 3). [medḥ-i ḥüsn-i yār,]*

medḥ itmek [10] *Övgüde bulunmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿArş-ı ʿulāda bānuñ bülendiyle **medḥ ider** / Kürsīdedür meṭāfi melā'ik mesel ḍurūb" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 3). [medḥ ider, -er]*

medḥ ü senā eylemek [1] *Birisinin iyiliğini, iyi vasıflarını söylemek, övmek, yüceltmek.*

Seni **medḥ ü senā eyler** göñül ṭūṭīsi her demde / 'Urūc eyler varur 'arşa ḳaçan başlaya pervāza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 3). [medḥ ü senā eyler, -r]*

medhūş [1] *Şaşırmış. II Hayranlık.*

Ẕāt-ı pāka bu Murādī yine **medhūş** el-ḥaḳ / Budelā vü nuḳebā ġavs ile evtād-ı ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 5). [medhūş,]*

medhūş ḳılmak [1] *Şaşkına çevirmek.*

Bir cürʿa-i ḥubbuñdur kim **ḳıldı** beni **medhūş** / Ẓan itme mey-i şevḳüñ ḫānum beni ḳandurdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 3). [medhūş ḳıldı, -dı]*

medhūş olmak [1] *Şaşırmak.*

Kelāmuñ bir kelām el-ḥaḳ getürmez gūş idenler tāb / Kimisi **oldılar medhūş** kimi ḳıldı özin pertāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 1). [medhūş oldılar, -dı, -lar]*

medhūş u ḥayrān eylemek [1] *Divane ve hayran eylemek.*

Gūş-ı hūşa bir ṣalā didi ṣadāyile hemān / **Eyledi** cānı ḳatı **medhūş u ḥayrān** insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 2). [medhūş u ḥayrān eyledi, -di]*

medīd [1] *Uzun.*

ʿÖmrümüz oldı medīd-ender medīd-ender **medīd** / Mużmaḥildür almayan benden cevābın vardan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 3). [medīd,]*

medīd-ender [1] *Uzun olmak, II Ömrün çok uzun olması.*

ʿÖmrümüz oldı **medīd-ender** medīd-ender medīd / Mużmaḥildür almayan benden cevābın vardan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 3). [medīd-ender,]*

mefḫar [2] *Övünç.*

Mefḫar olalı cihāna faḫrum olmışdur füzūn / Faḫr olundum **mefḫarumda** iftiḫār itmek ʿacīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 3). [mefḫarumda, -um, -da]*

Mefḫarumdur çün senüñ faḫruñ benüm / Pes sübūtuñla durur her dem sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 2). [mefḫarumdur, -um, -dur]*

mefḫar olmak [5] *Övünç kaynağı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mefḫar olalı cihāna faḫrum olmışdur füzūn / Faḫr olundum mefḫarumda iftiḫār itmek ʿacīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 3). [mefḫar olalı, -alı]*

mefḫar-ı insān olmak [1] *İnsanlığın övüncü olmak.*

Menbaʿ-ı 'ilm-i hüdādur **mefḫar-ı insān olan** / Revḥ-i rūḥ-ı enbiyādur menbaʿ-ı 'irfān olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 1). [mefḫar-ı insān olan, -an]*

mefḫar-ı kā'ināt olmak [1] *Kainatın övünç, iftihar yeri olmak.*

Mefḫar-ı kā'ināt olan **oldur** / Kendü 'ilmine kendüdür bürhān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1162, Beyit 2). [mefḫar-ı kā'ināt olan, -an]*

mefhum [3] *Sözden çıkarılan mânâ, kavram.*

Ve-lem-yekūn lehü küfven eḥad buyurdı ardınca / Bunuñ **mefhūmın** añlarsañ bilürsin kim nedür

iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 3). [mefhūmın, -ı, -n]*

Müberrā ḳıl özüñ her dem diseñ ibhām ola **mefhūm** / Ne mümkindür ola bir yirde pes icmāʿ-ı żarbeyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 4). [mefhūm,]*

Bu ḥisābı ikiye varmaya dil defterinüñ / Tā ki **mefhūmın** ala ol raḳam-ı vaḥdetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 2). [mefhūmın, -ı, -n]*

meftūḥ [1] *Açılmış, açık.*

Fātiḥ durur hidāyet **meftūḥ** ḳābiliyyet / Yār oldı ise bunda feṯḥ itdi cümle bābın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 3). [meftūḥ,]*

meftūḥ-ı ebvāb [1] *Kapıların açılması.*

ʿIyānātı dırīġ olmaz saña her demde ey meh-veş / Senüñdür cümle māfihā senüñ **meftūḥ-ı ebvābuñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 3). [meftūḥ-ı ebvābuñ, -un]*

meftūḥ-ı ġıṭā [1] *Örtülü açıklık.*

Meftūḥ-ı ġıṭādur bu mekşūf-ı ʿaṭādur bu / Ṣāḥib-ḫulefādur bu her yaraya merhemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 4). [meftūḥ-ı ġıṭādur, -dur]*

meftūḥ olmak [2] *Açık olmak.*

Ḥamdümi iḫlāṣ ile ʿarż eyledüm çün fātiḥā / Baña **meftūḥ oldı** āmīnümde emniyetle sūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 3). [meftūḥ oldı, -dı]*

Meftūḥ olalı ʿayn ile çeşmüm bu dīdeme / Refʿ eyledi Murādī ḥicābın rıżāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1365, Beyit 5). [meftūḥ olalı, -alı]*

meğer [30] *Meger, aslında, oysa ki. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān-ı ʿazīze ʿizzet ider cān ile **meger** / Bāḳīde buldı cümle beḳāsını ibtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 2). [meger,]*

meh [6] *Ay. II Sevgili, dilber. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yapışuben dile ḥācet o **mehüñ** zülfine kim / Leyletü'l-ḳadrdur anuñ birisi biri berāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 6). [mehüñ, -ün]*

meh-i cihān [1] *Dünyanın ay'ı.*

Mir'āt-ı ruḫuñ **meh-i cihāndur** / Nūruñ bu zamāna mihr-i efḫam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 3). [meh-i cihāndur, -dur]*

meh-i ġarrā [1] *Aydınlık, parlak ay. II Sevgili.*

Baḳduġumca güneşe ol **meh-i ġarrā** görinür / Māha baḳduḳça gözüm ol ḳaşı ṭuġrā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 1). [meh-i ġarrā,]*

meh-i mihr [2] *Güneş ve ay.*

Ruḥ-sārı bize olmış çü ʿaṭā-yı tābān / **Meh-i mihrüm** ḫaṭāvāt ile gezer rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 3). [meh-i mihrüm, -üm]*

Senüñ ḥüsnüñ şuʿāʿı olalı ʻālemde ṭābende / **Meh-i mihrüñ** vücūdı ḳalmadı bir ẕerre ʻālemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 1). [meh-i mihrüñ, -ün]*

meh-i nev [1] *Hilâl.*

Seni ḳaşı gibi eyledi hilāl ol **meh-i nev** / Gün yüzin görmek ile olmaduñ ābād göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 2). [meh-i nev,]*

meh-i tābān [5] *Parlak ay. II Sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şarḳ u ġarbı ṭolanup gün yüzüñi görmek için / Günde mihr ü gicelerde **meh-i tābānum** arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 4). [meh-i tābānum, -um]*

meh-i tābān olmak [1] *Parlak ay olmak.*

Ẓulümāt içre olana **meh-i tābān olġıl** / Mürdeler cismine bi'llāh bugün cān olġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 4). [meh-i tābān olġıl, -gıl]*

meh-likā [1] *Ay gibi parlak yüzlü sevgili.*

Bu çetr-i bī-sütūnı çün ḳurdı ol müdebbir / Seyr ide şems-i seyyār ol **meh-liḳā** öñinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 2). [meh-liḳā,]*

mehpāre [4] *Ay parçası. II Sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Meh-pāreler olursa eger cümle bu cihān / Mihr-i yüzüñe nisbet efendüm şihābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 5). [meh-pāreler, -ler]*

meh-rū [1] *Ay gibi parlak yüzlü sevgili.*

Bāġı seyr itmek içün gelse ḳaçan ol **meh-rū** / Medḥ iderler görürem bāġ-ı ḳaranfillerini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 3). [meh-rū,]*

meh-tāb [4] *Ay aydınlığı, ay ışığı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Naʿam-ı lā ne ʿacebdür nedür isbāt-ı nehy / Görinür gizlü bir ola mı ola çün **meh-tāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 4). [meh-tāb,]*

meh-tāb eylemek [1] *Ay ışığı haline getirmek.*

Ẓerre-i nāçizi çün kim şems pür-tāb eyledi / Cümle-i seyyāreyi ol şemse **meh-tāb eyledi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 1). [meh-tāb eyledi, -di]*

meh ü encüm [1] *Ay ve yıldılar.*

Çünki şaḳḳ oldı işāretle semānuñ ḳameri / Mihr-i enver **meh ü encüm** benüm içün ḫademe *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 3). [meh ü encüm,]*

meh ü mihr [1] *Ay ve güneş.*

Ṣunʿını göreli ṣunʿında anuñ ṣubḥ u mesā / **Meh ü mihrin** ḳamunuñ eyledüm ʿāṭıl bāṭıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 2). [meh ü mihrin, -in]*

meh-veş [1] *Ay gibi güzel, sevgili.*

Ṣubḥ-ı ṣādıḳda ṭoġdı çünki güneş / Ḳarşuma geldi ṭurdı bir **meh-veş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 1). [meh-veş,]*

meḥābā [1] *Korku.*

Meḥābādan ibā ḳıldı bilürdi ferʿ ile aṣlı / Ḥisāba aldı her demde demidür sāmin ü tāsiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 2). [meḥābādan, -dan]*

mehabet [1] *Azamet, ululuk.*

ʿAvnı ẕahīr olalı dil ü cāna her nefes / Cümle cihāt oldı **mehābetle** muḳtedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 2). [mehābetle, -le]*

mehbiṭ-i cibrīl olmak [1] *Cebrail'in indiği yer olmak.*

Mehbiṭ-i Cibrīl olan peyġamber-i dānā nedür / Ya Ḫudādan münzel olan āyet-i kübrā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 1). [mehbiṭ-i cibrīl olan, -an]*

mehcūr [1] *Hicr ve firâka uğramış, ayrı düşmüş, gurbette olan.*

Mū-be-mū şerḥinde mevcūd-ı vücūd-ı lā-mesel / Şol mümessil kim ṭulūʿın bilmeyen **mehcūrdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 4). [mehcūrdur, -dur]*

mehcūr itmek [1] *Terk olunmak, ayrılmak.*

Kimisini ḳor ḳarañuda ebed **mehcūr idüp** / Kiminüñ göñlin dem-ā-dem ʿışḳı ile ṭoldurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 3). [mehcūr idüp, -üp]*

mehcūr olmak [3] *Uzak kalmak, ayrı düşmek.*

Murādī söyledigüñ sözleri ol ṭutmak ardınca / Dilerseñ **olmayasın** bāb-ı raḥmetden ebed **mehcūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 7). [mehcūr olmayasın, -ma, -(y)a, -sın]*

Cānda ḳalmadı ṣabr u dilde sürūr / Sen melek-rūdan **olalı mehcūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 1). [mehcūr olalı, -alı]*

Ḳıldı cānān cemāli bizden dūr / **Olduḳ** ol māhdan yine **mehcūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 1). [mehcūr olduḳ, -du, -k]*

mehd [2] *Beşik.*

Mehde ger girme(ye) bā-ʿaḳl ola mı ṭıfl-ı ʿaceb / Sebebinden ṣorar iseñ gel anı ḳıl inhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 4). [mehde, -e]*

Beni ırżāʿ idelden murżıʿa ṣīrīn ṣarāb ile / Benüm **mehdüm** muṭāf oldı ḳamuya reh-güẕer oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 2). [mehdüm, -üm]*

mehek [1] *Bir kimse veya nesnenin değerini ölçmeye, anlamaya yarayan şey, ölçü, mîyar, mîzan.*

Bir **meḥekdür** ẕikr-i Ḥaḳ kim feṯḥ ider müşkilleri / Ayırur her maʿdeni budur anuñ ḫāṣiyyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 3). [meḥekdür, -dür]*

meḳābir [1] *Mezarlar.*

Hiç **meḳābirden** yaña varduñ mı urduñ mı ḳulaġ / Āh idüp dest-i ecelden derdnāk olmış yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 3). [meḳābirden, -den]*

mekân [29] *Yer, mahal. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mekānuñdur senüñ bāb-ı fu'ādı ʿāṣıḳuñ cümle / Ne ʿālemdür ki bu ʿālem seni cümle arar cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 4). [mekānuñdur, -un, -dur]*

mekān-ı lā-mekān [3] *Mekansızlığın mekanı; mekan mefhumunu taşımamak.*

Bu göñlüm çün mekānından **mekān-ı lā-mekān** ister / Çü ẕevk eyledi ḥubbuñ ṣanma kim cān ü cihān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 1). [mekān-ı lā-mekān,]*

Mekān-ı lā-mekānīden ḥicāb açmış mekān ansuz / Ne deñlü gözledüm her sāʿati görmedüm ān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 1). [mekān-ı lā-mekānīden, -den]*

Mekān-ı lā-mekānīden beyānın ṭarḥ ider her dem / Çü bi-vaḳt oldı vaḳtinden seçer mi ān ile ānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 4). [mekān-ı lā-mekānīden, -den]*

mekān-ı münteha [1] *Nihayeti, sonu olmayan yer.*

Mekān-ı müntehādandur egerçi maṭlabum ṭāliʿ / Velīkin müntehādan müntehāya oldı tekrārum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 2). [mekān-ı müntehādandur, -dan , -dur]*

mekān-ı rūḥ [1] *Ruhun yeri.*

Çerḫ-i mīnādur **mekān-ı rūḥ** pes ʿulyādadur / ʿĀleme baḫş-ı ḥayātı muʿciz-i ʿĪsādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 1). [mekān-ı rūḥ,]*

mekānı ṭutmak [1] *Yerleşmek, yer edinmek.*

Maḳarr-ı salṭanatda şol kişi **ṭutdı mekānı** kim / Anun zībā cemālinden olupdur ser-be-ser vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 4). [mekānı ṭutdı, -dı]*

mekān-ı ʿulā [1] *Yüce, ulu yer.*

Nübüvvet maḳāmı **mekān-ı ʿulā** / Maḳām-ı vilāyet nübüvvet eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 2). [mekān-ı ʿulā,]*

mekān-ı ʿulve [1] *Yüce mekan, makam.*

Mekān-ı ʿulve varıldı mekānı bulmamışam / Müyesserümi bilelden müyesser itdi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 3). [mekān-ı ʿulve, -e]*

mekān ile zaman [1] *Yer ve zaman.*

Mekān ile zamānı tārik ol vaḳt ister iseñ ger / Muvaḳḳat ol yüri ḳatlin şaḳın olmayasın esfel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 3). [mekān ile zamānı, -ı]*

mekān itmek [2] *Yurt edinmek, mekan tutmak, yerleşmek.*

Varup çü burc-ı şerefde **mekān idüp** ṭurdı / Ḥicāba girmedi aṣla vü buldı fevz u felāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 2). [mekān idüp, -üp]*

Ṣaḥn-ı ṣaḥrā-yı vücūdumda **mekān itdi** çü ʿışḳ / Evvelinden āḫırından çekmezem hergiz ḳayu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 2). [mekān itdi, -di]*

mekān olmak [1] *Mekan, yer olmak.*

Çün **mekān oldı** vücūdum rāhumuñ sulṭānına / Anuñ içün gelmişüzdür ʿālemüñ seyrānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 1). [mekān oldı, -dı]*

mekes [1] *Sinek. II. Değersiz, itibarsız âşık.*

Bir **mekes** oldum yine per ile perrüm ḳalmayup / Oldı dil Mecnūn çün kim eyledi şeydā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 4). [mekes,]*

mekes olmak [1] *Sinek olmak. II Değersiz, zayıf olmak.*

Lāġar olup vücūdum **olur** gāhī çün **mekes** / Bir vaḳt olur ki bu iki dīvāna ṣıġmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 2). [mekes olur, -ur]*

mekkār [3] *Hileci, düzenbaz.*

Diñleyüp sözin raḳībüñ uyma ol **mekkāre** gel / Hā ṣaḳın andan perī yüzlüm igen melʿūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 5). [mekkāre, -e]*

Tekye ḳılma bu cihāna ey şeh-i ferḫunde-fāl / Nicesine ḳıldı bu **mekkāre** ʿömrüm ḥīle al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 1). [mekkāre, -e]*

II Dünya.

Neden baġlanuben ḳalduñ bu **mekkāruñ** ḫayālinde / Gel ʿaḳluñ başuña cem eyleyüp Ḥaḳdan rıżā iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 2). [mekkāruñ, -uñ]*

meknūn [1] *Saklı, gizli, mestur.*

Ḥicāb-ı ʿayn-ı taḳsīrüñ saña göstermedi vechüñ / Benüm **meknūnumı** keşf eyleme olsun ʿayānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 3). [meknūnumı, -um, -ı]*

meknūn olmak [2] *Gizlenmek, saklanmak.*

Ḥayāt-ı rūḥ-baḫş **olmaz** idi bu arada **meknūn** / Eger bilmese ʿālemde nedendür aṣfiyā revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 4). [meknūn olmaz, -maz]*

Ser-te-ser perde-i maḥbūbda **meknūn oldı** / Anuñ içün göñül o Leylīye Mecnūn oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 1). [meknūn oldı, -dı]*

mekr [1] *Hile, düzen, aldatma.*

ʿİsmet-i ṣıdḳı hemān yirden ḳılma ḳalbden / **Mekr** ile sicn-i belā dāmına düşseñ gāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 4). [mekr,]*

mekr itmek [1] *Hile yapmak; aldatmak.*

Müberrā ḳıl sivādan özüñi ʿaḳluñ müzekkī ḳıl / Ḫudā adın oḳı tā ki saña **mekr itmeye** ġāsıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 3). [mekr itmeye, -me, -(y)e]*

mekr ü āl [2] *Hile ve aldatma.*

Başın ḫalāṣ ider mi göñül dest-i ʿışḳdan / ʿIşḳun efendi nice nice **mekr ü āli** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 465, Beyit 4). [mekr ü āli, -i]*

Ey ṭavāfın isteyen ṣıdḳ ile gel ḳılġıl namāz / Recm ḳıl şeyṭān-ı nefsi ḳalmaya tā **mekr ü āl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 5). [mekr ü āl,]*

mekr ü āl olmak [1] *Hile ve kandırmaca olması.*

Cildini cild iden kişi her dem ʿaṣā-yı ṣerʿ ile / Emre iṭāʿat idene ṣanma ki **mekr u āl ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 2). [mekr u āl ola, -a]*

mekseb [1] *Kazanç, gelir.*

ʿAdd ü vezn olduḳda iki cānibüñ sermāyesi / Her ne **meksebden** alındıysa virildi pes edā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 3). [meksebden, -den]*

mekseb-i ʿirfān [1] *İrfanı kazanmak, elde etmek.*

Ey ḫarīdār-ı maʿārif **mekseb-i ʿirfāna** gel / Mevżiʿ-i meẓkūrda herkes bu bāzārındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 3). [mekseb-i ʿirfāna, -a]*

mekşūf [4] *Açılmış, açık, belli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫucbuñ evrāḳında maḥcūb oldı mekşūf-ı ezel / Oldı pes **mekşūf** ile maḥcūb ile ol dem nidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 3). [mekşūf,]*

mekşūf eylemek [1] *Keşfetmek, ortaya çıkarmak.*

Ben ḥaḳiḳat sırrını sırr ile **mekşūf eyledüm** / Müstemiʿ olmaġ içün güftārı her ʿuẓv oldı semʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 3). [mekşūf eyledüm, -dü, -m]*

mekşūf-ı ʿaṭā [1] *Cömertliğin meydana çıkarılması.*

Meftūḥ-ı ġıṭādur bu **mekşūf-ı ʿaṭādur** bu / Ṣāḥib-ḫulefādur bu her yaraya merhemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 4). [mekşūf-ı ʿaṭādur, -dur]*

mekşūf-ı ezel [1] *Başlangıcı olmayan geçmiş zamanın keşfolunması, bilinmesi.*

Ḥucbuñ evrāḳında maḥcūb oldı **mekşūf-ı ezel** / Oldı pes mekşūf ile maḥcūb ile ol dem nidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 3). [mekşūf-ı ezel,]*

mekşūf itmek [2] *Aşikar etmek, açığa çıkarmak.*

Nūrı ger **mekşūf iderse** daḫı zībā gösterür / Leyle-i ẓulmīde nūr-ı vechin aʿlā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 1). [mekşūf iderse, -er, -se]*

Cemālin çü **mekşūf ide** ḥüsn-i yār / Kim ola ki farḳ ide andan beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 2). [mekşūf ide, -e]*

mekşūf olmak [5] *Açığa çıkarılmış olmak, keşfedilmek, açık ve bilinir duruma gelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yaşumı ḳılma revān ẕātuñı keşf eye baña / Ne ki ḥālüm ki **ola** cümlesi **mekşūf** saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 1). [mekşūf ola, -a]*

mektūb-ı inşa [1] *İnşa edilen, düz yazı şeklinde olan mektup.*

Elem neşraḥ dinildi ḳālıbuñ ḳalbinde maʿnāda / Velī maʿnāsı ḳalb içre olur **mektūb-ı inşāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 1). [mektūb-ı inşāda, -da]*

mektūm [1] *Gizli, saklı.*

Ḥamdümüzde ḥamdümüz **mektūmdur** minnet bize / Ey Murādī Ḥaḳḳa şükr olsun senāyīlerdenüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 5). [mektūmdur, -dur]*

mektūm itmek [1] *Saklamak, gizlemek.*

Ḳubbelerde bizi **mektūm iden** esrār durur / Lāḥıḳ olmaz ve ne ḫôd munfaṣıl ey yār-ı güzīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 3). [mektūm iden, -en]*

melā-ı kesret [1] *Çok, fazla kalabalık.*

ʿAvn-ı yār ile ziyān itmedi kesret baña hiç / **Melā-ı kesrete** baḳsam baña vaḥdet görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 2). [melā-ı kesrete, -e]*

melā'ik [21] *Melekler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her ḳaçan kim menzil-i aʿlāyı ḳılsam ben ṭaleb / Saṭḥ ider küllī cenāḥın her **melā'ik** cümle heb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 1). [melā'ik,]*

melal [1] *Sıkıntı, gam, hüzün.*

Murādī bendeñe rūzī ḳılup luṭf eyle sen yā Rab / Anuñ işini kim her demde kendüye **melāl** ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 5). [melāl,]*

melāl gelmek [1] *Sıkıntı gelmek.*

Benlügi terk idüben eylügi var pīşe idin / Ġarrā olma bu cihāna saña **gelmeye melāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 2). [melāl gelmeye, -me, -(y)e]*

melālet [2] *Sıkıntı, gam.*

Ḳıl naẓar her dem cihān biñ dürlü ḥālet gösterür / Kimine şādī kimisine **melālet** gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 1). [melālet,]*

Senüñ kāruñ çü kāruñdur neden kāruñ müfevveżdür / Füyūżuñ ʿaynını aḳdur ḥalāṣ olam **melāletden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 2). [melāletden, -den]*

melamet [1] *Azarlama, kınama, itâb, serzeniş eylemek.*

Sen belā meydānı içre dik **melāmet** dārını / Diler iseñ bilmege sırr-ı ene'l-Ḥaḳdan ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 2). [melāmet,]*

melce-i ehl-i yaḳīn [1] *Allah'a yakın olanların sığınağı.*

Maḳdem-i ʿayne'l-yaḳīnem maḫzen-i ehl-i baṣar / **Melce-i ehl-i yaḳīn** oldı fenā-yı sırr-ı şarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 2). [melce-i ehl-i yaḳīn,]*

melce' vü me'vā [1] *Yer yurt, sığınacak yer.*

Mefḫarum olalı faḫruñ iftiḫār itdüm igen / Bulmadum bir **melce' vü me'vā** meger ānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 2). [melce' vü me'vā,]*

Mefḫarum olalı faḫruñ iftiḫār idem igen / Bilmedüm bir **melce' ü me'vā** meger ānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 2). [melce' ü me'vā,]*

melek [13] *Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan varlıkların her biri.*

Süfehādan oluben ḳılma şaḳın sefk-i dimā / Tā faẓīletle **melekler** ḳılalar saña sücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 3). [melekler, -ler]*

Beşer bilmekdedür ḫayrān **melekler** bunda sergerdān / Benüm ol yār ile her an ʿacā'ib gizlü ḥālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 4). [melekler, -ler]*

Cümle ʿālem cennet olsa Ādem oġlanı **melek** / ʿUzlet oldı aña cennet ayru seyrān istemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 4). [melek,]*

Rūh-ı ḳudüs ḳamu **melek** dā'ir-i ʿālem oldı çün / ʿArş ile ferşi ḳaplayan cümle-i perr ü bāle bak *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 3). [melek,]*

Semʿ-i dili küşād idüp bildi **melekle** ins ü cān / Sebʿa semāyı geşt idüp şimdi ben istivādayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 4). [melekle, -le]*

ʿArş-ı ʿulāmuñ üstine çıḳmadı sırr ile **melek** / Ādem iseñ bu ḥüsn ile ʿarş-ı ʿulāya ḳo ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 4). [melek,]*

ʿArş-ı ʿalānuñ üstine çıḳmadı per ile **melek** / Ādem iseñ bu ḥiss ile ʿarş-ı ʿalāya ḳo ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 4). [melek,]*

Çün **melekler** oḳıdı naṣrun mina'llah āyetin / Kāruña müstaʿcil ol her kāruñ olmışdur yaḳīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 1). [melekler, -ler]*

Lām elifden geleli ḥāyile mīm ü daḥı dāl / Çü ben el-ḥamd oḳuyam cümle **melek** dir āmīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 4). [melek,]*

ʿArş-ı ʿulāda virdi ḥaber çün **meleklere** / Yār oldı söyleyen yine āzādelik sözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 2). [meleklere, -ler, -e]*

Murādī ravża-i cennetde var mıdur ḥūrā / Ne ravża var ne **melek** cümle gülistānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 5). [melek,]*

Çerḫ tolābında gördüm delve girmiş bir **melek** / Ḳısmet eyleyüp gezer erzāḳı ol her bir feme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 4). [melek,]*

II Sevgili.

Sensiz eyā **melek** nice ẓan idesin baña / Eglendürür mi ravża-i Rıżvān bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 5). [melek,]*

melek-rū [2] *Melek yüzlü. II Sevgili.*

Cānda ḳalmadı ṣabr u dilde sürūr / Sen **melek-rūdan** olalı mehcūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 1). [melek-rūdan, -dan]*

Sen **melek-rū** perīden ayrılalı / Ẕerre gelmez gözüme cennet u ḥūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 3). [melek-rū,]*

melek-ṣūret [1] *Melek yüzlü.*

Muḥīṭ oldı yem-i ḳudret iḥāṭa ḳıldı ser-tā-pā / O deryā ortasında bir **melek-ṣūret** püser buldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 2). [melek-ṣūret,]*

melikiyyet [1] *Hükümdarlık.*

Ḫāliʿ ol gel beşeriyyetde libās-ı ḥaḍrā / Bilesin tā **melikiyyetde** esās-ı seferi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 1). [melikiyyetde, -de]*

mellāḥ [1] *Gemi kaptanı.*

ʿAceb deryā-yı tevḥīdi ḳanadum fülk idüp gezdüm / N'idem ben ġayrı **mellāḥı** delīl-i bī-zevālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 3). [mellāḥı, -ı]*

melūl olmak [2] *Boynu bükük, üzgün olmak.*

Çek cefāyı ey göñül **olma melūl** Eyyūbveş / Bunda çoḳ cevr ü cefā anda vefāya iresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 3). [melūl olma, -ma]*

Ey Murādī olma hicrāna melūl / İnḳılāb üstindedür devrān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 7). [melūl olma, -ma]*

melʿūn [1] *Lanetlenmiş, herkesin nefret ve lanet ettiği kimse.*

Diñleyüp sözin raḳībüñ uyma ol mekkāre gel / Hā ṣaḳın andan perī yüzlüm igen **melʿūndur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 5). [melʿūndur, -dur]*

memat [6] *Ölüm, ölü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥubbuñ virelden el-ḥaḳ mürde tene ḥayātı / Ḳomadı ol **memātı** eyledi cümle iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 2). [memātı, -ı]*

memdūde [1] *Uzamış, uzatılmış.*

Ey Murādī baḥr-ı cūduñ dāne-i yektāsısın / Her ṣadef bilmez seni yıllarc'ola **memdūdeler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 5). [memdūdeler, -ler]*

memdūḥ-ı ebed [1] *Sonsuza dek övülecek olan.*

Meşrūḥ-ı ezeldür bu **memdūḥ-ı ebeddür** bu / Pes evvel ü āḫirde her demle bu hem-demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 2). [memdūḥ-ı ebeddür, -dür]*

me'men olmak [1] *Sığınılacak, güven duyulacak, emin ve emniyetli yer olmak.*

Gelse ḥaḳ bir yirde buṭlān üzredür bāṭıl hemān / Her kime kim olsa ḥāfıẓ **me'men olur** hem emīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 2). [me'men olur, -ur]*

memerr [1] *Geçilecek yol.*

Memerri oldı hemān pes mürūrı merr-ı seḥāb / Merertü didi didi merreteyn olup miftāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 4). [memerri, -i]*

memhūr [1] *Mühürlenmiş, mühürlü, mahtum.*

Sābıḳda añladuñ mı geçen mācerāları / **Memhūr** anuñ defātiri fevḳa'l-ʿulādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 4). [memhūr,]*

memleket [1] *Bir devletin, bir hükümdârın yönetimi altında bulunan yer, ülke.*

Alınur ṣanma ḳamu **memleketi** ʿasker ile / Cümle eṭrāfa giden tīr ü kemānumdur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 4). [memleketi, -i]*

memleket-i dil [1] *Gönül memleketi.*

Her neden nāẓir isem vechüñe aʿlā görinür / Revnaḳuñ **memleket-i dilde** muʿammā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 1). [memleket-i dilde, -de]*

memlū [8] *Dolu, dopdolu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gezerler anda keştīler içi maḫlūḳ ile **memlū** / Sürer bād-ı mehīb anları açmış bād-bān cemʿā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 3). [memlū,]*

memlū ḳılmak [3] *Doldurmak, doldurulmak.*

Āvāze-i maḥabbet eṯrāfı **ḳıldı memlū** / Bu ʿışḳ ile semāʿa geldi cihānda ẕerrāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 2). [memlū ḳıldı, -dı]*

Ser çeşmeden evvel çün **kıldum** ḳadehüm **memlū** / Her demde iderven nūş bir ḳaṯre degüldür kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2). [memlū kıldum, -du, -m]*

Ser çeşmeden evvel çün **kıldum** ḳadehüm **memlū** / Her demde iderven nūş bir ḳaṯre degüldür kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 2). [memlū kıldum, -du, -m]*

memlū olmak [4] *Dolmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nedür bu devḥa-i kübrā ki çekmiş āsumān ser / Ġuşūnında **olup memlū** biter her bir ṭaraf esmār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 2). [memlū olup, -up]*

memlū vü münderiç [1] *Dolu ve içeren, kapsayan.*

Memlū vü mündericdür her gūne gerçi ḥākim / Ey cümleden müberrā sābit sözüñde illā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 4). [memlū vü mündericdür, -dür]*

memnūʿ [1] *Yasak.*

N'idersin mümkini ey dil ne mümkin var ne ḫôd **memnūʿ** / Heman efvāh-ı ʿāşıḳda liyāḳat eyleyen cünbiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 621, Beyit 4). [memnūʿ,]*

me'mūr olmak [1] *Yükümlü, görevli olmak.*

Yürür iken cihānda āzāde / ʿIşḳıña şimdi **olmışam me'mūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 6). [me'mūr olmışam, -mış, --am]*

men [23] *Teklik birinci kişi zamiri, ben. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Men ne ānem kim olam ānumda lāyıḳ ānuma / Yegrek oldur bihterümde çun kim her dem bihterüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 5). [men,]*

menʿ [2] *Engel, engelleme.*

Mānīʿ-i memnūʿdan **menʿ** ile ger **menʿ** olasın / Saña pes elṯāfını eyler ʿayān ḳıl iktirās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 3). [menʿ,]*

Çün görindi vaṣl-ı dilber **menʿ** ile isbātdan / Dürlü maʿnālar virildi mantıḳ-ı ḥālātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 1). [menʿ,]*

menʿ eylemek [2] *Engellemek, alıkoymak, men etmek.*

Elā yā eyyühe'l-mānīʿ ne **menʿ eyler** vücūhuñdan / Elüñde ḳudretüñ yapış nedendür böyle eṭvāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 4). [menʿ eyler, -r]*

İki gözümi iki yüze baḳmadan **menʿ eyledüm** / Birlükde sābit olmışam dildārumı āgūş idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 2). [menʿ eyledüm, -dü, -m]*

menʿ itmek [3] *Yasaklamak.*

Bizi **menʿ idemez** ālāyiş-i ʿālem Ḥaḳdan / Ḥamd ü şükr aña ki ḥaḳ bizde ḥaḳīḳatden biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 2). [menʿ idemez, -e, -mez]*

Çü menʿ olındı evāmirle ḥunṭa-i me'kūl / Ne ola ḥikmeti **menʿ ide** ḥükmini mānīʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 4). [menʿ ide, -e]*

Ḳavs-ı ḳudretden ḳılan pertab çun sehm-i kader / Bulmışuz ḳavvāsını **men' iderüz** bir tīr ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 3). [men' iderüz, -er, -üz]*

menʿ olmak [4] *Yasaklanmak, engellenmek, önlenmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mānīʿ-i memnūʿdan menʿ ile ger **menʿ olasın** / Saña pes elṯāfını eyler ʿayān ḳıl iktirās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 3). [menʿ olasın, -a, -sın]*

menābir [1] *Minberler, cami minberleri.*

Oḳındı kelām-ı mümeyyiz **menābirde** çün / Bilindi şühūd ile maʿnā-yı ümmü'l-kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 4). [menābirde, -de]*

menāfiʿ [1] *Faydalar.*

Benüm nefʿüm duyaldan ḫāṣ ile ʿām / Muʿaṭṭal oldı eşyāda **menāfiʿ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 2). [menāfiʿ,]*

menāl [1] *Bir kimsenin sâhip olduğu her şey, mal mülk, servet.*

Şana mısın ḳıla ey dil sana dünyāda **menāl** / Terk eyleme ḳanā'at çü geçer 'izzet ü māl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 1). [menāl,]*

menāl-i ezel [1] *Çok eskiden beri sahip olunan şey.*

Gelüp żamīrüme düşdi yine ḫayāl-i ezel / Ebed çıḳar mı bu ḳalbümden ol **menāl-i ezel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 1). [menāl-i ezel,]*

menām [1] *Uyku, rüya, düş.*

Murādī gördi **menāmında** yāre vaṣl olmış / Umar ki ola bu ru'yāsı ṣādıḳu'r-rü'yā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 5). [menāmında, -ın, -da]*

men ʿaref [1] *"Nefsini bilen Rabbini bilir." hadisinden iktibastır.*

Men ʿaref tefsīrini bilmez şu kendin bilmeyen / Rā vü bā vü hā'yı taʿlīm itmez ʿilm-i bī-ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 3). [men ʿaref,]*

men 'aref sırrın [8] *"Nefsini bilen Rabbini bilir" sırrı. Hadisten iktibastır. (Bu kelime Divan'ın tamamında*

belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

.

Men ʿaref sırrın dilerseñ bilesin īḳān ile / Ḳanuñı ṭarḥ eyleyüp bu ḳanı mā ḳılmaḳ gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 3). [men ʿaref, sırrın]*

menāṣıb [1] *Makamlar, rütbeler.*

Kelām-ı ehl-i ḥaḳdur bu bunı gūş eyle cān ile / **Menāṣıb** ister iseñ ger Ḫudānuñ ḳapusına gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 4). [menāṣıb,]*

menāzil [2] *Konaklama yerleri, duraklar, menziller.*

Reh-rev-i ʿışḳa ṭarīḳ oldı **menāzil** ḳademi / Pes ḫalās oldı mevāniʿden idüp ʿışḳı siper *(Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 3). [menāzil,]*

Miḥrāb-ı ḳaşların sen ḳıl secdegāh yāruñ / İster iseñ Murādī bulmaḳ yüce **menāzil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 7). [menāzil,]*

menāzil-i ḥaḳḳ [1] *Allah'ın menzilleri, durakları; merhaleleri.*

Bu gün **menāzil-i Ḥaḳḳa** yine ʿurūcum içün / Şerīʿat ile ṭarīḳat iki ḳanadumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 3). [menāzil-i ḥaḳḳa, -a]*

menbaʿ [1] *Herhangi bir şeyin ortaya çıktığı, meydana geldiği, zuhur ettiği kaynak.*

Müntehā-yı cūda vardı çün vücūdum **menbaʿı** / Evvel ü āḫirde ʿömr-i cāvidānumdur gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 3). [menbaʿı, -ı]*

menbaʿ-ı cūd u seḫā [1] *Cömertlik kaynağı.*

Menbaʿ-ı cūd u seḫāya oldı bürhān insilāḫ / Maşrıḳ-ı tende olupdur şems-i tābān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 1). [menbaʿ-ı cūd u seḫāya, -(y)a]*

menbaʿ-ı faẕl-ı ʿaṭā [1] *İhsan lütfunun kaynağı.*

Menbaʿ-ı faẕl-ı ʿaṭādan ʿayn-ı ülfetdür gelen / İki cānibden hemān mihr ü maḥabbetdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 1). [menbaʿ-ı faẕl-ı ʿaṭādan, -dan]*

menbaʿ-ı feżā'il [1] *Faziletlerin kaynağı.*

Ey **menbaʿ-ı feżā'il** ey mecmaʿ-ı ḥamā'il / Ey maḫzen-i delā'il ey hem-ser-i muvāfıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 3). [menbaʿ-ı feżā'il,]*

menba‘-ı iḥsān [1] *Lütuf kaynağı.*

Bir yem-i ‘ummāndur **menba‘-ı iḥsāndur** / Muṭfī-i Yezdāndur fā‘il-i muḫtār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 4). [menba‘-ı iḥsāndur, -dur]*

menbā‘-ı ʿilm-i bāṭın u ẓāhir [1] *Gizli ve açık ilimlerin kaynağı.*

Mebde'i ʿilm-i evvel ü āḫir / **Menbā‘-ı ʿilm-i bāṭın u ẓāhir** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 16, Beyit 4). [menbā‘-ı ʿilm-i bāṭın u ẓāhir,]*

menba‘-ı ‘ilm-i hüdā [1] *Allah'ın ilminin ortaya çıktığı yer, tecelli yeri.*

Menba‘-ı ‘ilm-i hüdādur mefḫar-ı insān olan / Revḥ-i rūḥ-ı enbiyādur menba‘-ı ‘irfān olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 1). [menba‘-ı ‘ilm-i hüdādur, -dur]*

menba‘-ı ‘ilm-i ledün [1] *Gayb ilminin kaynağı.*

Menba‘-ı ‘ilm-i ledün şol kişidür kim dāim / Rāḥatı terk idüben vire başīret cāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 4). [menba‘-ı ‘ilm-i ledün,]*

menbaʿ-ı ʿilm-i ledün olmak [1] *Gayb ilminin kaynağı olmak.*

Murādī **menbaʿ-ı ʿilm-i ledün olmaġa** şol ḳābil / Olur kim Rabb-i aʿlāsın dili her demde ẕākirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 5). [menbaʿ-ı ʿilm-i ledün olmaġa, -mağ, -a]*

menbaʿ-ı ʿilm olmak [1] *İlmin kaynağı olmak.*

ʿĀlemüñ fer-i vücūdıdur fürūġ-ı laʿl-i dil / **Menbaʿ-ı ʿilm olmadı** her k'olmaya ʿālī-güher *(Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 4). [menbaʿ-ı ʿilm olmadı, -ma, -dı]*

menbā‘-ı ʿilm ü ḥilm olmak [1] *İlim ve yumuşak huyun kaynağı olmak.*

Menbā‘-ı ʿilm ü ḥilm olan buldı işinde ibtidā / Müdrik olan fuhūm ile buldı uṣūl-ı intihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 116, Beyit 1). [menbā‘-ı ʿilm ü ḥilm olan, -an]*

menbāʿ-ı ʿilm ü ʿilm olmak [1] *İlmin kaynağı olmak.*

Menbāʿ-ı ʿilm ü ʿilm olan buldı işinde ibtidā / Müdrik olan fuhūm ile buldı uṣūl-ı intihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 1). [menbāʿ-ı ʿilm ü ʿilm olan, -an]*

menbaʿ-ı ʿirfān [2] *İrfan kaynağı, bilgi kaynağı, bilgi pınarı. ll Çok bilgili kimse.*

ʿİlm-i ezelde **menbaʿ-ı ʿirfān** olan nedür / Maḥż-ı hidāyete sebeb iḥsān olan nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 1). [menbaʿ-ı ʿirfān,]*

Ey Murādī ben bilürven **menbaʿ-ı ʿirfān** nedür / Bendesine dostum reml ile heykel gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 5). [menbaʿ-ı ʿirfān,]*

menba‘-ı ‘irfān olmak [1] *İrfanın kaynağı olmak.*

Menba‘-ı ‘ilm-i hüdādur mefḫar-ı insān olan / Revḥ-i rūḥ-ı enbiyādur **menba‘-ı ‘irfān olan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 1). [menba‘-ı ‘irfān olan, -an]*

menbaʿ-ı luṭf [1] *Lutuf kaynağı.*

Menbaʿ-ı luṭfından irmiş çün vücūd-ı aṣl-ı cūd / Hiç ḳayırmaz her ne deñlü olsa maḫlūḳātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 4). [menbaʿ-ı luṭfından, -ın, -dan]*

menbā‘-ı luṭf olmak [1] *İhsanın kaynağı olmak.*

Menbā'-ı luṭf oldı hū maḫzen-i esrār-ı ġayb / Maʿden-i hū oldı hū neşr ider āsār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 2). [menbā'-ı luṭf oldı, -dı]*

menbaʿ-ı ṣıdḳ u ṣafā [1] *Saflık, berraklık ve doğruluk kaynağı.*

Şems-i envār-ı hüdādur **menbaʿ-ı ṣıdḳ u ṣafā** / Cürʿa-i cām-ı maḥabbetden velī mestānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 2). [menbaʿ-ı ṣıdḳ u ṣafā,]*

menbaʿ-ı kenz-i ḥaḳāyıḳ [1] *Hakikatler hazinesinin kaynağı.*

Menbaʿ-ı kenz-i ḥaḳāyıḳ çün ḳanāʿatdür dilā / Nām ile nāmūsı terk it āḫirette devlet al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 4). [menbaʿ-ı kenz-i ḥaḳāyıḳ,]*

menbaʿ-ı ṣıdḳ u ṣafā [1] *Sadakat ve huzur kaynağı.*

Menbaʿ-ı ṣıdḳ u ṣafā ol ki ṭutan dāmen-i yār / Gözedür turmaya arada olan iḫrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 5). [menbaʿ-ı ṣıdḳ u ṣafā,]*

men be-kā min miḥnetin lā-ʿaḳluhu lā-fehmühü [1] *Mihnetten dolayı ağlayanın aklı da anlayışı da yoktur.*

Men be-kā min miḥnetin lā-ʿaḳluhu lā-fehmühü / Ey Murādī rāżī olan Ḥaḳḳa bir an aġlamaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 5). [men be-kā min miḥnetin lā-ʿaḳluhu lā-fehmühü,]*

menber [1] *Minber; camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli, yüksekçe yer.*

Miyān olmadı ḥāṣā bu miyān ıṭlāḳıdur tefhīm / Bu ʿilm-i enbiyādur vāʿiẓīnüñ naḳli **menberden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 4). [menberden, -den]*

menbere çıḳmak [1] *Camide hutbe okunan yere çıkmak.*

Merḥabā eyleyelüm anda melā'ikler ile / **Çıḳuben menbere** anlara naṣīḥat idelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 3). [menbere çıḳuben, -uben]*

menber-i ʿarş [1] *Arşın, göğün merdivenli kürsüsü.*

Menber-i ʿarş üzre çıḳup ḥamd ider / Rūḥ u cisim ḫālıḳ-ı midḥatdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 2). [menber-i ʿarş,]*

menber-i ḳudret [1] *Güç, kudret minberi, oturacak yeri.*

Ḳurıldı **menber-i ḳudret** Murād oldı ḫaṭīb anda / Anı dinlemege eṣnāf dirildi ṣāf-ender ṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 5). [menber-i ḳudret,]*

men bi-selmā mīrsem ez himmet-i bālā-yı men [1] *Benim yüksek himmetim ile barışa, huzura kavuşacağım.*

Men bi-selmā mīrsem ez himmet-i bālā-yı men / Yār-ı müstaġnī şeved ez ḥadd-i istiġnā-yı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1093, Beyit 1). [men bi-selmā mīrsem ez himmet-i bālā-yı men,]*

men çi dānem der-beyān-ı ẕāt-ı pāk-ı kibriyā [1] *Ben temiz ve büyük zatların ifadesinden ne anlarım.*

Saʿy-ı men der-ʿilm āmed der nihād-ı cān-ı mā / **Men çi dānem der-beyān-ı ẕāt-ı pāk-ı kibriyā** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 21, Beyit 1). [men çi dānem der-beyān-ı ẕāt-ı pāk-ı kibriyā,]*

men daḫel [1] *Kim oraya girerse, güvenlik içinde olur (3/Āli İmran 97, 71/Nuh 27).*

Bir ṭarafda ṣavt ide ṭūbā ki ṭūbā **men daḫel** / Bir ṭarafda medḥ ider ḥūr ile Rıḍvān āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 3). [men daḫel,]*

men ez-nihān-ı men nüh 'ayānī küşāde-em lākin 'ayān-ı men bi-resed ez-hemān men [1] *Ben kendimden bir şey belli etmemişim ama benim dışım ne olduğunu belli ediyor.*

Men ez-nihān-ı men nüh 'ayānī küşāde-em / Lākin 'ayān-ı men bi-resed ez-hemān men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1184, Beyit 3). [men ez-nihān-ı men nüh 'ayānī küşāde-em lākin 'ayān-ı men bi-resed ez-hemān men,]*

menfeẕ-i küll-i vücūd [*Bütün varlığın geçeceği yer, varacağı nokta.*

Menfeẕ-i küll-i vücūd aṣlı çün rāciʿdedür / İster iseñ ṣıḥḥatin ṣor yine tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 2). [menfeẕ-i küll-i vücūd,]*

men ḳāle [1] *Her kim şöyle derse.*

Ey Murādī kimse añlamaz bu sırruñ maʿnīsin / Ḳul huva'llahu eḥad **men ḳāle** maʿnā sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 5). [men ḳāle,]*

men kāne lehü kāne lehü [1] *Kim onun içinse o da onun içindir.*

"Men kāne lehü kāne lehü" dindi hüveydā / Pes virdi cevābını "tebārekte teʿālā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 1). ["men kāne lehü kāne lehü",]*

men kāne lehü kāne ve-lem kāne ʿadīlā [1] *.Kim onunla olursa dengi olmayan Alllah da onunladır.*

ʿĀlemde nedür ʿilm ile maʿmūl olan işdür / **Men kāne lehü kāne ve-lem kāne ʿadīlā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 6). [men kāne lehü kāne ve-lem kāne ʿadīlā,]*

men kāne minhā şāriben niʿme'n niʿam niʿmen niʿam [1] *Kim ondan içerse ne güzel nimettir ne güzel nimettir.*

Men kāne minhā şāriben niʿme'n niʿam niʿmen niʿam / Mest oluben eylemeñüz mestāneler mestāneler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 4). [men kāne minhā şāriben niʿme'n niʿam niʿmen niʿam,]*

men kāne mürīdün ve bihi yaʿlemü maʿnā [1] *Manayı isteyen manayı bilir.*

“El-ʿabdü yüdebbir” didi “v’Allāhu yüḳaddir” / **Men kāne mürīdün ve bihi yaʿlemü maʿnā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 2). [men kāne mürīdün ve bihi yaʿlemü maʿnā,]*

men kāne yerānī fe-yerānī [1] *Beni görmek istedi ve gördü. […terānī…: Musa: "Rabbim! Bana Kendini göster, Sana bakayım" dedi. Allah: "Sen Beni göremeyeceksin ama dağa bak, eğer o yerinde kalırsa sen de Beni göreceksin" buyurdu (7/Araf 143)].*

“Men kāne yerānī fe-yerānī”de ḳonuldı / Şol kimse ki anı diledi “kāne vaḥīdā” *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 5). [“men kāne yerānī fe-yerānī”de, -de]*

menḳıbet [1] *Menkıbe, övünülecek hikaye.*

Bu Murāduñ ʿuḳdesin ger ḥal iderseñ ʿilm ile / Senüñ içün de yazalar tā ḳıyāmet **menḳıbet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 5). [menḳıbet,]*

menḳūl [1] *Nakledilen, rivayet edilen.*

Nāḳil ü **menḳūlı** bir naḳl itdiler / Pes olur el’ān nice ḳīl u ḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 838, Beyit 2). [menḳūlı, -ı]*

menḳūlāt [3] *Ağızdan ağıza yayılarak duyulan şeyler.*

Naḳlümi ḳāl itmeyince cümle **menḳūlātdan** / Kimseye te’śīr ḳılmadı bu ḳavl ü ṣoḥbetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 3). [menḳūlātdan, -dan]*

Menzil-i ʿulyāda lāmiʿdür rumūz-ı ġayb u ʿayn / Fikr-i bī-ḥad oldı **menḳūlāt** u maʿḳūlātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 2). [menḳūlāt,]*

Ẕāt-ı pāküñdür müberrā cümle maʿḳūlātdan / ʿAḳl-ı müdrik varımuz gūş itme **menḳūlātdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 1). [menḳūlātdan, -dan]*

menḳūş olmak [1] *Nakışlanmak.*

Ṣafḥa-i ḳalbümde **menḳūş oldı** çün esrār-ı Ḥaḳ / Ḳande kim ḳılsam naẓar ẓāhir durur envār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 1). [menḳūş oldı, -dı]*

men küşāde bi-künem ḥucb-i men dādyāne [1] *Ben örtüyü açsam da o açmasa.*

Yār-i men çün bi-niḳābī bi-neşīned be-pā-men / **Men küşāde bi-künem ḥucb-i men dādyāne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1442, Beyit 4). [men küşāde bi-künem ḥucb-i men dādyāne,]*

men lehü’l-emrük [3] *Bunun için senin emrin kim?*

Men lehü’l-emrük umūrın gözleyen / Aldı sırr-ı müctebādan iltiẓāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 4). [men lehü’l-emrük,]*

Men lehü’l-emrük nedür emrinde maʿna añlamaḳ / Ḥāzin-i ḳudretde pes sırr ile ifşā añlamaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 1). [men lehü’l-emrük,]*

Men lehü’l-emrük durur ḥükminde ẓāhirle nihān / Ḥikmetin gel gözle gel imʿān imʿān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 3). [men lehü’l-emrük,]*

men murād-ı her dū ʿālem rānemī kerdem ḳabūl [1] *Bu iki âlemin muradını kabul etmiyorum ben.*

Men murād-ı her dū ʿālem rānemī kerdem ḳabūl / Ey Murādī kün ṭaleb ez-manṭıḳ-ı raʿnā-yı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1093, Beyit 5). [men murād-ı her dū ʿālem rānemī kerdem ḳabūl,]*

mennān [3] *Çok lütuf ve ihsan eden Allah.*

Refīk eyle bu ḳullaruña tevfīküñ meded yā Rab / Çü sensin ḳādir ü **mennān** senüñdür cümle-i ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 8). [mennān,]*

Mennānsın ḥabībüm settārsın ṭabībüm / Bildüm senüñ murāduñ yoḳdur hiç iştibāhum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 3). [mennānsın, -sın]*

Muḥīṭ çünki enel-Ḥaḳda yazdı er-Raḥmān / Raḥīm ismini bildürdi luṭf ile **mennān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 1). [mennān,]*

men ne kerdem ān süḫan ke’l-hū [1] *Ben o sözü söylemedim, tamamen o(dur).*

Men ne kerdem ān süḫan ke’l-hū / Külli Mūsā nāled ez-her-ṭarf-ı ṭūr *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 10). [men ne kerdem ān süḫan ke’l-hū,]*

men necā [1] *Kim kurtuldu?*

Fā ḥarfī ḳaf olursa ne ġam bir nuḳaṭla bes / Pergāra noḳṭa oldı göñül **men necā** ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 4). [men necā,]*

men necā ʿan nefsihi mā eżceret fīhi ebed [1] *Nefsinden kurtulan ebediyyen sıkıntı ekmez.*

Men necā ʿan nefsihi mā eżceret fīhi ebed / Şol ki nefsin oldı tārik ġam yimez evḳātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 3). [men necā ʿan nefsihi mā eżceret fīhi ebed,]*

men ne-dānem bī zebānī cism-i men pür ez-zebān [1] *Dilsizim, konuşmayı bilmem ben, cismim diller ile doludur.*

Men ne-dānem bī zebānī cism-i men pür ez-zebān / Kes nemī dāned edā çü nist ez gūyā-yı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1093, Beyit 2). [men ne-dānem bī zebānī cism-i men pür ez-zebān,]*

men reānīden [1] *"Men reani fekad real Hak" (hadis-i şerif) Beni gören Hakk'ı gördü, penceresinden bakmak.*

Ḳıl baṣīret ʿaynını dā’im küşāde ey küşād / **Men reānīden** ḫaberdār ol ki ol ūlādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 4). [men reānīden, -den]*

menşūbāt [1] *Bir yer veya kimseye mensup olanlar.*

Senden oldıysa münāsib ya tenāsüb ʿużvda / Maʿnī gözle ṣūreti ḳo geç bu **menşūbātdan** *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 3). [menşūbātdan, -dan]

mensūr [3] *Padişahın rütbe verdiğini gösteren ferman.*

Ṣaḥayifinde yazıldı viṣāl içün **menşūr** / Ṣu vech ile ebedā yoḳdur anda ḳara vü aġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 2). [menşūr,]*

Ger begendüñse berātuñ yazalar **menşūrını** / Oḳusunlar gör ġalaṭ var mı arada sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 2). [menşūrını, -ı, -n, -ı]*

Çü **menşūrında** yazdı nām ile nām eyledi nāmın / Bu ʿunvān ü ṣalābetle geçürdi dehr-i eyyāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 1). [menşūrında, -ında]*

menşūr eylemek [1] *Dağıtmak, yaymak.*

Ḳāldan naḳli **eyledi menşūr** / Terk idüp ḳāl ü ḳīlı aldı sebaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 3). [menşūr eyledi, -di]*

menşūr-ı ʿālem olmak [1] *Cihana dağılmış, yayılmış olmak.*

ʿİlm-i ezelde naṣṣ-ı kitābı varaḳ varaḳ / **Menşūr-ı ʿālem oldı** velīkin maḳardadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 2). [menşūr-ı ʿālem oldı, -dı]*

menşūr-ı berat [1] *Kurtuluş fermanı.*

Virdi çün bāzūya ḳuvvet ol kerimü'l-ekremīn / Yazdı **menşūr-ı berāt** innā feteḥnā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 3). [menşūr-ı berāt,]*

menşūr-ı ḥükm [1] *Hükmünün fermanı.*

Menşūr-ı ḥükm neṣr olalı her ṭaraf ṭaraf / Ṣāh u gedā ḳulaġın urupdur yaṣaġuma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 3). [menşūr-ı ḥükm,]*

men ü yek naẕar ne-kerdem ü ze-dem-i dih-i rā-pāy [1] *Ben bakmadım ve devam ettim.*

Men ü yek naẕar ne-kerdem ü ze-dem-i dih-i rā-pāy / Merd ānest ki mā'il-i ne-küned ḫum-ḫāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1442, Beyit 3). [men ü yek naẕar ne-kerdem ü ze-dem-i dih-i rā-pāy,]*

men yerāhu [1] *Kim onu görür; yerānī: Beni görür (7/Araf 143).*

Şerḥe ṣıġmaz āyet-i kübrādadur kevn ü mekān / **Men yerāhudan** yerānī vaṣfını eyler beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 1). [men yerāhudan, -dan]*

men yeẕkürüke teẕkürü bi'ṣ-ṣıdḳı ve ʿadlā [1] *Kim seni zikrederse onu sıdk ve adaletle hatırlarsın.*

El-ʿabdü murādün velehü küntü murādā / **Men yeẕkürüke teẕkürü bi'ṣ-ṣıdḳı ve ʿadlā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 8). [men yeẕkürüke teẕkürü bi'ṣ-ṣıdḳı ve ʿadlā,]*

menzil [18] *Varılacak yer.*

Baḥre ger zevraḳ ṣalarsa ḥadd ü pāyān istemez / **Menzili** n'eyler çün oldı āṣināsı cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 2). [menzili, -i]*

Dīde-i ümmīdi buldum çeşm-i cānumdan küşād / Rāhumuñ me'väların **menzilden** itdüm izdiyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 1). [menzilden, -den]*

Vücūduñ reh-güẕārında eger var ise yol cāna / Ḥabībüm kūy-ı cānāna ki ol **menzil** ferāġatdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 2). [menzil,]*

Baş der-dāmen bu rāha gelmişem yoḳdur döniş / Esb-i himmet ṣalmaġa **menzil** ü meydān iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 4). [menzil,]*

Nāzil-i ḳudsīde mesṭūr oldı **menzil** maʿnāsı / İktibas itdüm çü nurın oldı her niʿmet ḥalāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 3). [menzil,]*

Şeref-i ḳurb-ı 'aṭāda diledi **menzilini** / Geçdi pes anuñ içün seyr-i temāşādan dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 4). [menzilini, -i, -n, -i]*

Ten gibi esfelde ḳalma **menzilüñ** / Hem çü cān-ı pāk aʿlā eylegil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 4). [menzilüñ, -üñ]*

ʿĀṣıḳ-ı dīvāne ol başuñda ʿaḳluñ var ise / ʿĀṣıḳ olan kimsene ʿulyāda buldı **menzilin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 4). [menzilin, -i, -n]*

Menzilüm menzilde buldum buldı çün menzil beni / On sekiz biñ ʿālem olmışdur cihānumda cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 4). [menzilüm, -üm]*

Menzilüm menzilde buldum buldı çün **menzil** beni / On sekiz biñ ʿālem olmışdur cihānumda cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 4). [menzil,]*

Menzilüm **menzilde** buldum buldı çün menzil beni / On sekiz biñ ʿālem olmışdur cihānumda cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 4). [menzilde, -de]*

Ẕāhib-i rāh-ı hüdāya nesne olmaz pāy-bend / **Menzilin** her dem müsehhel oldı eshel gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 3). [menzilin, -i, -n]*

Cümle erkān oldı pāye çünki rükn-i evvele / Evvel ü āḫir çü **menzildür** erişgil menzile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 1). [menzildür, -dür]*

Cümle erkān oldı pāye çünki rükn-i evvele / Evvel ü āḫir çü menzildür erişgil **menzile** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 1). [menzile, -e]*

Olalıdan **menzilümüz** kūy-ı yār / İstemezüz cenneti hem gül-şeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1565, Beyit 3). [menzilümüz, -(ü)müz]*

Menzilde çü münzil oldı sūre / Furḳān ile farḳ idem cihānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 6). [menzilde, -de]*

II Makam.

Pes Murādī sıçradı bir laḥẓada biñ **menzile** / Her ḳademde nice yüz biñ menzil-i ʿulyādadur

(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 5). [menzile, -e]

ʿİlm ü ḥikmet **menziline** bir ḳadem baṣduñsa ger / Anuñ iledür göñül vīrānesi maʿmūr olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 2). [menziline, -i, -(n), -e]*

menzil almak [2] *Amaçlanan yere ulaşmak için mesafe katetmek.*

Eyledüm ḳaṭʿ-ı menāzil ʿarṣa-i ʿışḳında ben / Şimdi hāmūn-ı ḥaḳīḳatde **alurven menzili** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 2). [menzili alurven, -ur, -ven]*

Menzil alup varup itdüñ mi maḳāmuña ḥużūr / Yoḫsa rāh üzre varup renc ü ʿanā gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 4). [menzil alup, -up]*

menzil-i aḳṣā [1] *Aksa yeri, Mescid-i Aksa.*

İftitāḥ oldı bu tekbīri didi Allāh içün / Feṯḥ-i bāb içün ḳonuldı **menzil-i Aḳṣāda** farż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 3). [menzil-i aḳṣāda, -da]*

menzil-i aʿlā [1] *En değerli, en yüce menzil, yurt, varılacak yer. II Ahiret.*

Her ḳaçan kim **menzil-i aʿlāyı** ḳılsam ben ṭaleb / Saṭḥ ider küllī cenāḥın her melā'ik cümle heb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 1). [menzil-i aʿlāyı, -(y)ı]*

menzil-i bü'l-ʿaceb [1] *Şaşılacak yer, dinlenme yeri. II Dünya.*

ʿAceb **menzil-i bü'l-ʿacebdür** bu zīr-i ḫıyām / Ḫayāl-i zilāl oldı cümle vücūh-ı ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 3). [menzil-i bü'l-ʿacebdür, -dür]*

menzil-i ḥaḳḳe'l-yaḳīn [1] *Gerçekliğine hiç şüphe olmayan durak. II Ölüm.*

Aʿref-i eşyā nedür ger añlar iseñ ʿilm ile / **Menzil-i Ḥaḳḳe'l-yaḳīnüñ** ḥamd ider el-ḥamdlere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 4). [menzil-i ḥaḳḳe'l-yaḳīnüñ, -ün]*

menzil-i ʿulyā [5] *Yüce yer, makam. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Maḥż-ı ḥikmetdür ḳılan her dem saña ʿarż-ı cemāl / Behredār-ı ḥikmet olan **menzil-i ʿulyādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 2). [menzil-i ʿulyādadur, -da, -dur]*

menzil-i yār [1] *Sevgiliye varılacak yer.*

Menzil-i yāre nice ṭāyir ola mürġ-i fu'ād / Uçmaġa anda aña bil ki iki bāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 3). [menzil-i yāre, -e]*

menzil olmak [3] *Yurt, mesken haline gelmek.*

Mubaṣṣır irdi kemāle kemāli līk baṣīr / Baṣīre **menzil olur** bī-baṣardadur eknāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 2). [menzil olur, -ur]*

Cān ü dil **menzil olalı** ʿışḳa şeydādur göñül / Lemʿa-i nūr-ı hüdādan pür-tecellādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 1). [menzil olalı, -alı]*

Menzil-i ʿulyā çü **menzil oldı** dil mihmānına / Anuñ içün cennet ü ḳaṣr-ı cināna baḳmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 4). [menzil oldı, -dı]*

menzil ṭutmak [1] *Yer almak.*

Ḫayālāt-ı cihāndan ḳalbüñi pāk eyle ey ʿāḳıl / Ki tā göñlüñ serīrinde ṭuta şāh-ı cihān **menzil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 1). [menzil ṭuta, -a]*

menzilet [1] *Derece, rütbe.*

Ferdinde ferd olalı cihān içredür vaḥīd / Bir kimse yoḳ ki bulmaya yanında **menzilet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 3). [menzilet,]*

meram [5] *İstek, niyet, maksat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī dilerseñ bulasın **merām** / Ḳamu ḥācetüñe revā ḳıl ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 160, Beyit 5). [merām,]*

merām-ı dil [1] *Gönlün maksadı, arzusu, istediği.*

Merām-ı dil durur dilden murādı / Anuñ çün virmedi ġayrıya ruḫṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 4). [merām-ı dil,]*

merātib [1] *Mertebeler, dereceler.*

ʿUlūm-ı enbiyādur yoluña vāris velīler pes / Naẕardan ẓāhir-i manẓūr **merātibdür** muṭabbaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 4). [merātibdür, -dür]*

merātib-i ezelī [1] *Çok evvelden, ezelden verilen mertebe, derece.*

Merātib-i ezelīdür çü baḫş olan evvel / Dime ki ṣāḥib-i ʿaḳl olana ine pāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 2). [merātib-i ezelīdür, -dür, -]*

merbūṭ [1] *Bağlı, bağlanmış, raptedilmiş.*

Berrāḳdur sıfīd-i daʿcā sivāda **merbūṭ** / Anuñ içün bulındı sevdā bu cān içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 3). [merbūṭ,]*

merbūṭ olmak [1] *Bağlanmak, bağlı olmak.*

Fāʿilüñ fiʿline **merbūṭ olalı** fiʿl-i ḳadīm / Fiʿlimüñ nehcini añlamaġa efʿāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 2). [merbūṭ olalı, -alı]*

mercan [1] *Denizden çıkan kırmızı cevher.*

Māha ḳarşu ẕevraḳ-ı dil gezdi bir baḥır üzre âh / Lü'lü vü **mercân** ile toldurdı ʿummān bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 2). [mercân,]*

merd [19] *Yiğit, cesur, kahraman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı*

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel Murādīnün kelāmın añla kim merdānedür / **Merd** iseñ gel imtiḥān ol işte meydān-ı vefā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 5). [merd,]*

merdān [2] *Kahramanlar, yiğitler.*

Cān ü tenden geçmeyince kim bulur cānāna yol / Cān ü ser terkin ḳılanlar ṭutdılar **merdāna** yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 1). [merdāna, -a]*

Cān ü başa ḳalmaz ol kim merd ola meydānda / Sāye ṣalar merd olanlar nice **merdān** ʿışḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 2). [merdān,]*

merd ānest ki mā'il-i ne-küned ḫum-ḫāne [1] *Mert odur ki meyhaneye meyletmesin.*

Men ü yek naẕar ne-kerdem ü ze-dem-i dih-i rā-pāy / **Merd ānest ki mā'il-i ne-küned ḫum-ḫāne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1442, Beyit 3). [merd ānest ki mā'il-i ne-küned ḫum-ḫāne,]*

merd bāşī tū eger mī-güẕerī ez-ḫaşyet [1] *Eğer Allah korkusu içindeysen mertsin.*

Merd bāşī tū eger mī-güẕerī ez-ḫaşyet / Tū nüh murġī ki murādī ḫūrī āb u dāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1442, Beyit 5). [merd bāşī tū eger mī-güẕerī ez-ḫaşyet,]*

merd-i aḫḳar [1] *En aciz kişi, adam.*

ʿİzzetde ḳodı ʿizzet ile bulduġın yine / Ẕilletde ḳodı ẕillet ile **merd-i aḫḳarı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 4). [merd-i aḫḳarı, -ı]*

merd-i ʿālemgīr [1] *Dünyayı tutan yiğit.*

Merd-i ʿālemgīr ise merdāneler añlar bunı / Ey Murādī kim ki añlarsa bunı aʿlādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 5). [merd-i ʿālemgīr,]*

merd-i ʿayb [1] *Kişinin ayıbı.*

Murādī **merd-i ʿaybından** hüner degil ḫaber almaḳ / Serüñde sırr-ı aʿlā gör diye tā çeşm-i ter elfāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 5). [merd-i ʿaybından, -ı, -n, -dan]*

merd-i bāzār [1] *Yiğitlik pazarı.*

Terk-i ser ḳılan Murādī ol bulur cānāna yol / Şol ki naḳdı cāna ḳıymaz **merd-i bāzārı** degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 5). [merd-i bāzārı, -ı]*

merd-i dil-efgār [1] *Gönlü yaralı kişi, aşık.*

Gözeden ʿār ile nāmūsını ʿāşıḳ olımaz / Bize bī-nām ü nişān **merd-i dil-efgār** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 743, Beyit 2). [merd-i dil-efgār,]*

merd-i dīn [1] *Dinin yiğidi, dinine bağlı kişi.*

Māsivā terkin urandur **merd-i dīn** / Gel bu remzüñ remzini iẕʿān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 3). [merd-i dīn,]*

merd-i ezel [2] *Çok eskiden beri yiğit olan.*

Murādī **merd-i ezeldür** özinde merdāne / Ḳoparsa himmet-i merdān n'ola cibāl zecā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 5). [merd-i ezeldür, -dür]*

Murādī **merd-i ezeldür** ezeldedür ẓāhir / Müdāvemet görinür isteme yüri te'vīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 5). [merd-i ezeldür, -dür]*

merd-i güzīn [1] *Seçkin kişi.*

Ol biḥāruñ ḳaṭresi her biri bir **merd-i güzīn** / Öldiler çaġırdılar cümle belī āşkār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 3). [merd-i güzīn,]*

merd-i ḫaḳ [4] *Allah'ın yiğidi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murādīnüñ sözine eyle merdāne naẕar / **Merd-i ḫaḳḳ** iseñ eger terk eyle ġayrı Ḫaḳḳa ḳaç *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 5). [merd-i ḫaḳḳ,]*

merd-i ḫaḳīḳat [2] *Hakikatin, doğrunun adamı.*

Ger **merd-i ḫaḳīḳatseñ** bildüñ bu Murādīyi / Aʿmā oluben ḳalma ac gözüñi ḫayrānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 5). [merd-i ḫaḳīḳatseñ, -se, -n]*

Merd-i ḫaḳīḳat oldur ḳıla yirinde kārın / Ġayra mülāḳī olmaz irem diyen liḳāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 4). [merd-i ḫaḳīḳat,]*

merd-i ḫaḳīḳat olmak [1] *Hakikatin, doğrunun adamı olmak.*

Murādī **merd-i ḫaḳīḳat olupdur** ol kimse / Ki ḫāk-i pāyı ola çeşme ṭūṭīya sere tāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 5). [merd-i ḫaḳīḳat olupdur, -up, -dur]*

merd-i ḫaḳḳānī [2] *Hakiki, gerçek yiğit.*

Merd-i ḫaḳḳānī degüldür şol kişi kim ey Murād / Vaʿdeye ḳıla taḫallüf ṭurmaya iḳrārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 5). [merd-i ḫaḳḳānī,]*

Ey Murādī **merd-i ḫaḳḳānīdedür** ʿarş-ı ʿaẓīm / Lā-beyānīden beyānın iḳtiżā ḳıldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 5). [merd-i ḫaḳḳānīdedür, -de, -dür]*

merd-i ḫāẕıḳ olmak [1] *Usta, işinin ehli yiğit olmak.*

Çün **oldı** Murādī **merd-i ḫāẕıḳ** / Pes buldı nihān ile ʿayānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 10). [merd-i ḫāẕıḳ oldı, -dı]*

merd-i ḫudā [2] *Allah'ın özü sözü doğru olan kulu.*

Merd-i Ḫudā durur Murād merd o durur ola murād / Ehl-i beḳā olalı dil cism ile cānı bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 957, Beyit 4). [merd-i ḫudā,]*

Murādī **merd-i Ḫudādur** ḳader bu ḳadrda pes / O ḳādirüm bu ḳaderde muḳadder itdi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 5). [merd-i ḫudādur, -dur]*

merd-i kâmil [2] *İnsan-ı kamil, olgun insan.*

Murāduñ **merd-i kāmildür** kelāmuñ fehm iden el-ḥaḳ / Kelāmı oldı bir deryā ki gelmez ḥadd ü pāyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 5). [merd-i kāmildür, -dür]*

Murādī **merd-i kāmilseñ** bu kār u bārı terk eyle / Vücūduñ ġarḳ-ı ʻışḳ eyle sivādan gel rehā iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 5). [merd-i kāmilseñ, -se, -n]*

merd-i kār [1] *Yiğit işi.*

Murādī **merd-i kār** oldur yañılmaz ola kārında / Dilinde ẕikri nāmı ḳalbinüñ ẕikrinde ẕikrādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 5). [merd-i kār,]*

merd-i lebīb [1] *Akıllı yiğit.*

Ey ḥayāt-ı cāvidānı isteyen **merd-i lebīb** / Derde çāre ister iseñ āsitān-ı Ḥaḳḳa ḳaç *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 3). [merd-i lebīb,]*

merd-i ma‘ārif [1] *Arif, bilgili kişi.*

Ne ḳadar **merd-i ma‘ārif** özini ketm ide ol / Miski ḥıfẓ eyledügince yine ẓāhirdür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 4). [merd-i ma‘ārif,]*

merd-i merdān [2] *Yiğitler yiğidi.*

Merd oldı gelüp çü **merd-i merdān** / Bildürdi nedür rumūz-ı fıṭrat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 3). [merd-i merdān,]*

ʿAzm-ı meydān eyleye çün **merd-i merdān** insilāḫ / Ey Murādī merd iseñ merdāne depret kendüñi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 5). [merd-i merdān,]*

merd-i meydan [3] *Meydanın yiğidi.*

Ey Murādī **merd-i meydān** ol durur ʿālemde kim / Ḥükm-i Ḥaḳḳuñ Muṣṭafānuñ şerʿi icrāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 5). [merd-i meydān,]*

ʿĀlemüñ ʿilmindedür olmaḳ ḳader ʿālemleri / Bu ecilden anuñ içün **merd-i meydān** aġlamaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 4). [merd-i meydān,]*

Murādī **merd-i meydāndur** elinde ṭop ile çevgān / Eger daʿvā-yı merd eyler iseñ cevlānı göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 5). [merd-i meydāndur, -dur]*

merd-i meydān olmak [3] *Meydanın yiğidi olmak, yiğitçe davranmak.*

Bu vücūdum ʿarṣasında **merd-i meydān olmışam** / Nice eşcāʿlar başıldı ḳıldı ġavġālar ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 2). [merd-i meydān olmışam, -mış, --am]*

Baş ile cān oynaduġım bildi yolında Murād / Şübhesi ḳalmadı anuñ **merd-i meydān olduġum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 5). [merd-i meydān olduġum, -duk, -um]*

Diñle ḳavlini Murāduñ kesb-i ḥālet eylegil / Añlayasın şoñra nice **merd-i meydān olmışam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 5). [merd-i meydān olmışam, -mış, --am]*

merd-i muḳbil [1] *Kutlu, mutlu adam.*

Binā-yı ḳaṣr-ı ʿizzet eyledi şol **merd-i muḳbil** kim / Binā-yı devleti bennā-yı devletle muʿammerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 3). [merd-i muḳbil,]*

merd-i mülhem [1] *İlham olunmuş, içine doğmuş olan yiğit, kişi.*

Merd-i mülhem bi’ṣ-ṣevāb oldı kelimu’llāh çün / Yā ne dirsin sen kelām-ı bī-ḥicāba mā-keẕeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 4). [merd-i mülhem,]*

merd itmek [1] *Yiğit, adam haline getirmek.*

Bu Murādī **merd idelden** āḫırın yād itmedük / Bī-kenār u bī-nihāye ulu deryā ol didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 5). [merd idelden, -elden]*

merd-i vāḥid [1] *Emsalsiz kişi.*

Āfitāb-ı ʿālem oldı dil ḳamu seyyāredür / **Merd-i vāḥiddür** ḳamu ʿālem bilürler nāzını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 2). [merd-i vāḥiddür, -dür]*

merd olmak [20] *Yiğit olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Pes cevābını virüp didi Murādī **merd olan** / Kimsene ḥālini bilmez ḥāl ider ḥālinde cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 6). [merd olan, -an]*

merd-āne [20] *Mertçe, yigitçe. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murādīnün kelāmın añla kim **merdānedür** / Merd iseñ gel imtiḥān ol işte meydān-ı vefā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 5). [merdānedür, -dür]*

merdāne eylemek [1] *Yiğitçe, cesurca davranmak.*

Ey Murādī merd iseñ **merdāne eyle** kāruñı / Gec ḳamudan iste Allāhı ki oldur lem-yezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 5). [merdāne eyle,]*

merdāne-i ʿışḳ [1] *Aşk yiğidi.*

Hebā ḳılur isem yolına cism ü cānı ʿayb itme / Çü meydān-ı maḥabbetde bugün **merdāne-i ʿışḳam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 5). [merdāne-i ʿışḳam, --am]*

merdāne ḳılmak [1] *Yiğitçe davranmak.*

Merd olup **merdāne ḳıl** sen ey Murādī kendüñi / Zaḥmetin bilmez meseldür yollaruñ āsūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 5). [merdāne ḳıl,]*

merdānelik / merdānelüg [2] *Yiğitlik, mertlik.*

Hedm oldı yine zūrum ile kalʿa-i hestī / Meydān-ı fenāda yine **merdānelügüm** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 3). [merdānelügüm, -üm]*

Murād-ı Ḥaḳ ne durur ey Murād añla yine / Murādıdur yine **merdānelik** ki ḳurbet-i rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 5). [merdānelik,]*

merdāne olmak [2] *Yiğide yaraşır biçimde, mertçe olan; mert olan.*

Merd iseñ **merdāne ol** ḳalma ayaḳda sen daḫı / Bu Murāduñ manṭıḳından diñlegil şerḥ u beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 5). [merdāne ol,]*

Kim ki fehm itmedi Murādī sözin / **Olımaz** maʿrifetde **merdāne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 7). [merdāne olımaz, -ı, -maz]*

merdāne yol [1] *Yiğitlik yolu.*

Mā ile menden geçenler buldılar **merdāne yol** / Cānı cānāna virenler buldılar sulṭāna yol *(Murâdî Dîvânı, Müfret 6, Beyit 1). [merdāne yol,]*

merdüm-i kâmil [1] *Olgun ve yetişkin kişi, insan.*

Merdüm-i kāmil ararsañ arama dünyāyı / Saña bir söz diyeyin ʿaḳluñı bir olma delü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 3). [merdüm-i kāmil,]*

merdüm ḳılmak [1] *İnsan kılmak, insan vasfı kazandırmak.*

İnḳiyād-ı ehl-i dil ādemleri **merdüm ḳılur** / Ṭābʿ-ı münḳāduñ içün tedbīrüñi eyle vaḳār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 2). [merdüm ḳılur, -ur]*

meremmet [1] *Onarmak, ıslah etmek, tamir.*

Fāʿil-i muḫtāra iş degdi pes andan soñradan / Eyledi bu mümkināta pes **meremmet** iftitāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 4). [meremmet, -a]*

meremmet itmek [1] *Tamir etmek, onarmak.*

Żiyā-yı vech ile mihrüm münevver itdi beni / **Meremmet itdi** vücūdum muʿammer itdi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 1). [meremmet itdi, -di]*

merertü [1] *Uğradım, geçtim. (Ben miraca çıkartıldığım gece birtakım insanların yanından geçtim... ifadesi ile başlayan hadise atıf.).*

Memerri oldı hemān pes mürūrı merr-ı seḥāb / **Merertü** didi didi merreteyn olup miftāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 4). [merertü,]*

merertü ilā nehci ʿanvin es-sedād [1] *Yardım yolunda engeller aştım.*

Merertü ilā nehci ʿanvin es-sedād / Fe şırtü bi-ṭayrin cenāḥī yeḳūl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 3). [merertü ilā nehci ʿanvin es-sedād,]*

merġūb olmak [4] *Rağbet edilmiş olmak, beğenilmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Naẓar-ı ʿibret eyle eşyāya / Añla her ʿilmi **olasın merġūb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 3). [merġūb olasın, -a, -sın]*

merḥabā [13] *Selam hitabı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Virgil baña ḥayāt-ı ebed luṭfuñ işlegil / Iġmāż-ı ʿayn eyleme gel eyle **merḥabā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 4). [merḥabā,]*

merḥabā eylemek [1] *Selamlaşmak, selam vermek, merhaba demek.*

Merḥabā eyleyelüm anda melā'ikler ile / Çıḳuben menbere anlara naṣīḥat idelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 3). [merḥabā eyleyelüm, -(y)elü, -m]*

merḥabā olmak [1] *Selamlaşacak kadar tanışıklığı olmak.*

Murāduñ bu kelāmı fehm olınmaz cehd-i vāfirle / Velī her bir sözi iki cihāna **merḥabā oldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 5). [merḥabā oldı, -dı]*

merḥābā-yı hū [1] *Allah zikrinin selamı.*

ʿAyn-ı ʿināyet oldı anuñ iki dīdesi / Buldı ḫalāṣ her ki bula **merḥābā-yı hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 4). [merḥābā-yı hū,]*

merḥale [2] *Konak, menzil.*

Ey Murādī bu fenā-dāra göñül virme ṣaḳın / Ṭurıcaḳ cāy degül belki hemān **merḥaledür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 5). [merḥaledür, -dür]*

Ṣaḥn-ı sarāy-ı ʿāleme her ki ḳonar göçer yine / Kimse ḳarār eylemez **merḥaledür** bu rāh ile *(Murâdî Dîvânı, Müfret 27, Beyit 1). [merḥaledür, -dür]*

merḥamet [5] *Acıma, esirgeme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Re'fet ü raḥmetde gördüm **merḥamet** emrin tamām / ʿAfv-ı Raḥmān ile uçmaġa girürler ḫāṣ u ʿām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 1). [merḥamet,]*

merḥamet eylemek [2] *Acımak.*

Esirge **merḥamet eyle** baña kim / Ġarīb ü bī-kesem gül yüzlü ḫānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 4). [merḥamet eyle,]*

Eylemiş idi bana **merḥameti** ḳıldı ziyād / Gördi ʿışḳını benüm dīde-i giryānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 4). [merḥameti eylemiş, -miş]*

merḥamet ḳılmak [5] *Merhamet etmek, acımak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ola kim **merḥamet ḳılup** günāhuñ ʿafv ide ol şāh / Ḳabūl ola senüñ tevbeñ nitekim tevbe-i ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 5). [merḥamet ḳılup, -up]*

merhem [7] *Merhem, ilaç. II Aşk derdinin dermanı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥayāt-ı mürde olmışdur refīḳ-i şāḥib-i enẕār / Ḳamu yaraya **merhemdür** cemāli gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 2). [merhemdür, -dür]*

merhem-i lā-ilāhe illā'llah [1] *Allah'tan başka ilah yoktur'un merhemi, ilacı.*

Cümleten yaraya şifā virmiş / **Merhem-i lā-ilāhe illā'llah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 4). [merhem-i lā-ilāhe illā'llah,]*

merhem olmak [1] *İlaç; çare, derman olmak.*

Nefesi olsa ḥayāt irgürici mürdelere / Bir kelāmı nice biñ yaraya **merhem olsa** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 3). [merhem olsa, -sa]*

merhem urmak [2] *Merhem sürmek. II Aşk yarasına ilaç olmak.*

Cemāl-i dil-rübāsıdur dili şeydā iden yārüñ / ʿAceb olmaz eger bir dem **urasın** yarama **merhem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 4). [merhem urasın, -a, -sın]*

Ser serā-yı perdede buldı ḥicāb ile maḳar / **Urdı** maʿşūḳ ile ʿāşıḳ yarasına **merhemin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 3). [merhemin urdı, -dı]*

merkez [2] *Belli bir yerin ortası, orta kabul edilen en önemli yeri, merkez.*

Merkezin buldı noḳṭa dā'ireden / Ḥavż-ı kevserde şanki dürdāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 3). [merkezin, -in]*

ʿUlūmuñ mübdīʿidür maḫż-ı illā / Fuhūmuñ **merkezi** fehm-i muʿammā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 5, Beyit 4). [merkezi, -i]*

merkez-i ʿayn-ı vaḥdet [1] *Vahdet, Allah'a yakınlık kaynağının merkezi, tam ortası.*

Merkez-i ʿayn-ı vaḥdete oldı Murādī dā'ire / Anı muḥīṭ olmayup cümlesi çekdiler elem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 5). [merkez-i ʿayn-ı vaḥdete, -e]*

merkez-i maḳṣūd-ı hū [1] *Allah zikrinin gayesinin merkezi.*

Mübdiʿ-i küll-i bedīʿ revnaḳ-ı milk-i vücūd / **Merkez-i maḳṣūd-ı hū** mavṭın-ı envār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 3). [merkez-i maḳṣūd-ı hū,]*

merkez-i ṣıdḳ u ṣafā [2] *Gönül şenliği ve doğruluk merkezi.*

Merkez-i ṣıdḳ u ṣafādan güẕerān eylemedin / Elf-i cehd eyler ise cān ile ḫullān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 4). [merkez-i ṣıdḳ u ṣafādan, -dan]*

Merkez-i ṣıdḳ u ṣafādan sen güẕer ḳılma ḳarār / Ḥamdü li'llāh ḥamdü li'llāh ḫoş kemālüñ var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 3). [merkez-i ṣıdḳ u ṣafādan, -dan]*

merkūb olmak [1] *Binilen olmak.*

Rākib-i esb-i hevā olma ṣaḳın ġafletle / Kim ki rākib ola āḫir aña **merkūb ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 3). [merkūb ola, -a]*

mermer [1] *Mermer.*

Temennā bir temennādur bu remzi añlamazsañ ger / Ne zaḥmet saña ṣanmaz cehd-i esnān ile **mermer** ṭaş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 4). [mermer,]*

merreteyn [1] *İki kez.*

Memerri oldı hemān pes mürūrı merr-ı seḥāb / Merertü didi didi **merreteyn** olup miftāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 4). [merreteyn,]*

merr-ı seḥāb [1] *Bulutun geçmesi, sürüklenmesi.*

Memerri oldı hemān pes mürūrı **merr-ı seḥāb** / Merertü didi didi merreteyn olup miftāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 4). [merr-ı seḥāb,]*

mersūm olmak [1] *Bahsedilmiş.*

Müsemmā ism ile **mersūm olan** naṣṣ-ı ḳāṭıʿdur / Gözetdi maverāsından ʿaceb ḫarc eyledi varın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 3). [mersūm olan, -an]*

merve [2] *Mekke'de bir dağ adı.*

Ẕikr-i saʿyüm çün benüm kūyuñda kaʿbemdür cemāl / **Merve** ḥaḳḳı çün ḫafādur ārzū her māh ü sāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 1). [merve,]*

Varalum Kaʿbe-i dildārı ṭavāf eyleyüben / **Merve** ḥaḳḳı varalum cümle ṣafādan geçelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 2). [merve,]*

merve ṣafā [1] *Hz. İbrahim'in eşi Hz. Hacer ve oğlu Hz. İsmail'i bıraktığı vadinin çevresindeki mübarek tepeler.*

Rāy-ı irādātı ḳoyuben rāh-ı maṭlūba / Gezdüm cihānı Kaʿbe vü **Merve Ṣafā** ḥaḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 2). [merve ṣafā,]*

mervī olmak [1] *Rivayet edilmek.*

Ḳā'il-i muṭlaḳda **oldı** çünki **mervī** ḳavl-i cūd / Bu seḫādan oldı pes nice seḫā peydā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 3). [mervī oldı, -dı]*

merżā [3] *Rıza, hoşnutluk.*

Enīs-i ʿışḳ olalıdan gözüm ġayrıya baḳmaz hiç / Ṭavāf eyler gelüp pā-būs idüp payende **merżālar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 3). [merżālar, -lar]*

Kemāl ehli kemālini kemālinden bilür ancaḳ / Kemālini kemālüm şerḥ ider oldı bu **merżādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 3). [merżādan, -dan]*

Ḳabl ü baʿdi terk idüp **merżā** gözet fiʿş-ṣubḥ u ṣām / Yüz ṭuta tā kim ḳabūl-ı ẕi'l-celāl iḳbāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 2). [merżā,]*

merzūḳ [1] *Rızıklanmış.*

Rāzıḳuñ **merzūḳ** içün ḥālince vardur mevhibi / Ḥālüñi keşf itmez iseñ gör neler inṭā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 4). [merzūḳ,]*

mesā [1] *Akşam.*

Seḥerüm ḫayr idüben eyle **mesāmı** pür-nūr / Dem-be-dem ḳutlu ṣabāḥ eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 2). [mesāmı, -m, -ı]*

mesabe [1] *Değerinde, hükmünde.*

Rūḥum vücūhını yine ʿayn ile görmişem / Rūḥum **mesābesinde** görindi nice ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 2). [mesābesinde, -si, -n, -de]*

mesācid [1] *Mescitler.*

Niḳāb açdı yüzinden gösterüp maḥbūb çeşm u ḳaş / Ḳamu ʿuşşāḳ olup ḫayrān **mesācid** didiler sābāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 1). [mesācid,]*

mesā'il [5] *Meseleler, mevzular. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müftī-i ẓāhir **mesā'il** cemʿ ider / Virdi ḳalbüm levḥ-i maḥfūza żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 2). [mesā'il,]*

mesā'il-i fetva [1] *Fetva konusu.*

Baḥs eylesün **mesā'il-i fetvāda** ḳo anı / Ẓāhir ḫaberlerine çeke saṭr ile rüsūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 2). [mesā'il-i fetvāda, -da]*

mesā'il ḳılmak [1] *Bir konu, mevzu edinmek.*

ʿĀlimüñ ʿilminde ḳıldı imtiḥān içün özin / Ṣordı emlāka **mesā'il ḳıldı** ġavġā ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 3). [mesā'il ḳıldı, -dı]*

mesā'il olmak [1] *Mesele olmak.*

Hicrüñ şebinde māhum çoḳdan nihān olurdum / Āhum şerārı baña ger **olmasa mesā'il** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 3). [mesā'il olmasa, -ma, -sa]*

meşālıḥ [1] *İşler, meseleler.*

Tenhāda ḳılup işlerini cümle tamāmen / Ḳılmadı **meşālıḥda** işi ḳıldı ferāġat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 3). [meşālıḥda, -da]*

mesāvī [1] *Kötülükler, fenalıklar.*

Söyleme gel bu cihān **mesāvīsin** / Ẕikr-i Ḥaḳḳı dilüñde ḳıl mevfūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 2). [mesāvīsin, -sin]*

mescid [4] *Mescid, namaz kılınan yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mescide vardı sücūd içün idüp ʿarż-ı niyāz / Eyledi mescid ü miḥrāb aña ol laḥẓa sücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 3). [mescide, -e]*

mescid ü miḥrāb [1] *Mescit ve mihrap.*

Mescide vardı sücūd içün idüp ʿarż-ı niyāz / Eyledi **mescid ü miḥrāb** aña ol laḥẓa sücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 3). [mescid ü miḥrāb,]*

mescūd [6] *Secde edilen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫālıḳuñ ṣunʿını ẓann eylemişem ʿarż-ı vücūd / Bildüm aṣlın biline sācid ile tā **mescūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 1). [mescūd,]*

mescūd-ı eşya [1] *Eşyanın, nesnelerin secde ettiği; kendisine secde edilen.*

Derūn-ı dilde derd-i dil derūnuñ / Nedür dil añlamak **mescūd-ı eşyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 73, Beyit 4). [mescūd-ı eşyā,]*

mescūd olmak [1] *Secde edilen olmak.*

Secde-i sehv olsa lāzım enbiyāya secdesi / Enbiyānuñ secdesidür **oldı mescūd** ol zamān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 3). [mescūd oldı, -dı]*

mesdūd olmak [1] *Kapalı olmak.*

Her işde ḫāżır oldı çünki vehhāb / Anuñla feṭḥ olur **mesdūd olan** bāb *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 3, Beyit 4). [mesdūd olan, -an]*

mesel [14] *Atasözü, dokunaklı ve manalı söz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Merd olup merdāne ḳıl sen ey Murādī kendüñi / Zaḥmetin bilmez **meseldür** yollaruñ āsūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 5). [meseldür, -dür]*

mesel olmak [1] *Örnek olmak.*

Ġayrı mümessel olmadın biz **mesel olduk** ʿāleme / Cā'e hünā ḥikāyete ḫażere levḥun bi'l-ḳalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 3). [mesel olduk, -du, -k]*

mesela [3] *Misal olarak, şunun gibi, söz gelişi.*

Ey Murādī neye beñzer kişi kim ʿışḳa düşe / Añla kim āteşe bir penbe düşüpdür **meselā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 5). [meselā,]*

Yine şeyb oldı ḳıldı iʿāde **meselā** / Çün ṣabī oldı Murādī yine ṣāb oldı hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 5). [meselā,]*

Çü bildi kārumızı aña göre ḳıldı ʿaṭā / Ki āb-ı raḥm ṣoyundurdı āteşin **meselā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 1). [meselā,]*

mes'ele [6] *Sorun, soru. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Li nüsellim dimezüz bu bir ulu **mes'eledür** / Levḥ-i maḥfūẓda mesṭūr-ı kitābı biledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 1). [mes'eledür, -dür]*

meserret [1] *Sevinç, mutluluk.*

İbtihāc-ı dil odur kim göre çeşmüm yüze yüz / Bu sürūrı dile baḫş eyle **meserret** yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 3). [meserret,]*

Mesḥ-āsā / Mesīḥ-āsā [2] *Hz. İsa gibi.*

ʿÖmrümüz ḫarc eyledük sāʿat ile her bir nefes / Ḥamdu li'llāh kim **Mesḥ-āsāyuz** iḥyā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 4). [mesḥ-āsāyuz, -(y)uz]*

Ṣafālar olmaya mı bundan özge ne ṣafā vardur / **Mesīḥ-āsā** Murādī mürdeler ḥaydür me'ālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 5). [mesīḥ-āsā,]*

Mesīḥ [1] *Hz. Îsâ.*

Mesīḥ olsa eger sübḥasında ṣad-dāne / Le'ālī-i ezelīdür olan bu māfī'l-bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 4). [mesīḥ,]*

Mesīḥā [2] *Hz. İsa'ya verilen adlardan biri.*

Vāḥidüz Ḥaḳḳ u Muḥammedle eḥaddür görinen / Rūḥ iseñ bunda Murād añla **Mesīḥā** ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 5). [mesīḥā,]*

Ḥubbumuz bir ḥubb-ı ġayre beñzemez bi'llāhi kim / Bu ḥayātumuz bizüm eyler **Mesīḥā** ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1189, Beyit 2). [mesīḥā,]*

mesīḥā-dem [1] *Mesîha nefesli, nefesi Mesîha gibi.*

Mesīḥā-dem olan fāżıl bilür iḥyā iden sırrı / Ḳaçan cān ire ebdāna virür her āşinā revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 3). [mesīḥā-dem,]*

mesire [1] *Seyir, seyrângâh, gezme.*

Cemāl-i bā-kemālüñden irerse bir naẓar laḫẓa / Bu ḥükm ile olur ḳā'im **mesīredür** aña her cā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 32, Beyit 2). [mesīredür, -dür]*

mesken [4] *Oturulacak, sükûn edilecek yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭaġlar **mesken** baña divāneyem hicrān ile / Leylī-yi şebgīrüñi kaldur ki dil Mecnūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 2). [mesken,]*

mesken-i vaḥdet [1] *Birlik, yalnızlık yeri.*

Ey Murādī o durur şāh-ı cihān dünyāda / Künc-i ʿuzletde olup **mesken-i vaḥdet** gözedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 5). [mesken-i vaḥdet,]*

meslek [4] *Yol, tarik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Fezā-yı ḳudret içinde çü ṭayr itdi göñül ṭayrı / Ne **meslekler** sülūk itdi dimedi bu nihāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 3). [meslekler, -ler]*

meslūb itmek [1] *Selb olunmak, soyulmak, giderilmek, ârî, mefkûd.*

Defʿ-i żarr itse ne vardur hey'etin **meslūb iden** / Dāfiʿüñ ḥükminde kārın añlayan defʿāt ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 4). [meslūb iden, -en]*

meslūb olmak [2] *Selbedilmiş, giderilmiş olmak.*

Murādī eylemeye şol ki ḳavli ile ʿamel / Ne deñlü var ise ışlāḥdan **ola meslūb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 5). [meslūb ola, -a]*

Gel Murāduñ kelāmını ḳıl gūş / **Olmayasın** bu kārdan **meslūb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 5). [meslūb olmayasın, -ma, -(y)a, -sın]*

mesmūʿ olmak [2] *İşitilmek.*

Mesmūʿ olalı semʿine aḳvāli ḥabībüñ / El virmedi ġayrıya bunuñ gibi saʿādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 2). [mesmūʿ olalı, -alı]*

Her kime **mesmūʿ olursa** ey Murādī sözlerüñ / Ḥaḳ budur şek yoḳ durur kim ögrenür īmān u dīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 5). [mesmūʿ olursa, -ur, -sa]*

mesnā [1] *İkişer ikişer.*

Melā'ik durur çün ülī ecniha / Kimisine de **mesnā** kimi sālise *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 1). [mesnā,]*

mesned [4] *Dayanak, destek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Minnetüm sen şāhadur ġayrıya yoḳdur minnetüm / Senden özge **mesnedüm** yoḳ yā ilahī ẕi'l-beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 2). [mesnedüm, -üm]*

mesned itmek [1] *Dayanak edinmek, sığınmak.*

Kimsene **mesned idinüp** dilemezven bir murād / Her ne olursa iderven bāb-ı Mevlāda ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 4). [mesned idinüp, -in, -üp]*

mesned olmak [1] *Dayanak olmak.*

Gele çün kim ẓuhūra yevm-i maḥşer / Murāda pes ricāsı **oldı mesned** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 5). [mesned oldı, -dı]*

mesrur [2] *Sevinçli.*

Ḥavl ile hem-hāl olan añlar Murāduñ ḳavlini / Añlayan miftāḥ-ı ġaybī ʿindehu **mesrūrdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 5). [mesrūrdur, -dur]*

ʿAzmümüz ḫayra durur ḫayr ile iḥsān iderüz / Herkesüñ ḳalbini **mesrūr** ve şādān iderüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 1). [mesrūr,]*

mesrūr itmek [1] *Sevindirmek, mutlu etmek.*

Fażl-ı ḫaḳdur ḥamd-i bī-ḥad naṣṣ-ı ḳāṭıʿdur gelen / Ḳalbümi **mesrūr iden** ol nūr-ı lāmiʿdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 1). [mesrūr iden, -en]*

mesrūr olmak [2] *Sevinmek; arzusuna ulaşmak.*

Ḫarāb-ābād-ı ʿālemde eyā dil **olmaġıl mesrūr** / Duruş aña derūnuñ ḫānesini idesin maʿmūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 1). [mesrūr olmaġıl, -ma, -gıl]*

Ey Murādī bī-vefādur bu cihān-ı bī-ḳarār / Terk-i dünyā eyle tā ḳalbüñ ebed **mesrūr ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 5). [mesrūr ola, -a]*

mest [4] *Kendinden geçmek, sarhoş olmak.*

Cürʿadan **mestem** ʿineb ābı nedür / Bu şarābuñ bilmezem tābı nedür *(Murâdî Dîvânı, Müfret 39, Beyit 1). [mestem, -em]*

II Allah aşkından dolayı mest olmuş, kendinden geçmiş.

Muḳaddem olımaz muḳdim meded irmezse ḫażretden / Bu yolda cānı atupdur nice **mest** ü nice ayıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 2). [mest,]*

Cemāl-i yār **mestīdür** ḳamu ʿālem ü māfihā / Ene'l-ʿāşıḳ nidāsıdur gelen herkes cevābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 3). [mestīdür, -idür]*

Vaṣl-ı Ḫudānuñ ola mı bir kişi lāyıḳı / Bir şanma sen bu dünyāda **mest** ile ayıḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 1). [mest,]*

mest eylemek [4] *Kendinden geçmek, sarhoş etmek. II Allah aşkından dolayı mest olmuş, kendinden geçmiş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bezm-i ʿışḳ-ı ezelīden nice dil ayıḳ ola / Bir ḳadeḥ cürʿası **mest eyledi** cānı cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 1). [mest eyledi, -di]*

mest-i bī-dermān ḳılmak [1] *Güçsüzlük veren sarhoşluk.*

Arasında iki vechüñ **ḳıluben mest-i bī-dermān** / Birisine baḳar şād ü birisine baḳar ġam-nāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 2). [mest-i bī-dermān ḳıluben, -uben]*

mest-i ebed olmak [1] *Ebede, sonsuza kadar mest olmak.*

Cürʿayı nūş eyleyüp **mest-i ebed olmışam** / Līk yine gözlerüm ḥayret-i ṣahbādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 4). [mest-i ebed olmışam, -mış, --am]*

mest-i lā-yaʿḳıl [2] *Aklı başından gitmiş sarhoş.*

Mest-i lā-yaʿḳıl gezersek zāhidā ʿayb eyleme / Tā belī bezminden açıḳdur bizüm mey-ḫānemüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 2). [mest-i lā-yaʿḳıl,]*

Nice bir **mest-i lā-yaʿḳıl** yine mestāneler maḫmūr / Açıldı çün der-i ḫum-ḫāne hep mestāneler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 3). [mest-i lā-yaʿḳıl,]*

mest-i la-yaʻḳıl olmak [1] *Düşünemeyecek, akıllıca davranamayacak derecede sarhoş olmak, kendinden geçmek.*

Cürʻa-nūş oldı yine dest-i Mesīḥādan dil / **Mest-i la-yaʻḳıl olupdur** yine ṣahbādan dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 1). [mest-i la-yaʻḳıl olupdur, -up, -dur]*

mest-i mül elest-i cām ṭīn zi-reng-i bū müdām ism-i ḥabīb an be-nām hüve hevā hüve vü hū [1] *Elest Meclisi'nin içkisi ile kendinden geçmiş, balçık kadehin rengi ve kokusu gibi daimi, habibin ismi, onun namı; o, o, o.*

Mest-i mül elest-i cām ṭīn zi-reng-i bū müdām / İsm-i ḥabīb an be-nām hüve hevā hüve vü hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1205, Beyit 3). [mest-i mül elest-i cām ṭīn zi-reng-i bū müdām ism-i ḥabīb an be-nām hüve hevā hüve vü hū,]*

mest itmek [4] *Kendinden geçirmek, aklını başından almak, sarhoş etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir cürʿa **mest idelden** dil geçdi bu cihāndan / Bir leẕẕete irişdi terk oldı cümle leẕẕāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 3). [mest idelden, -elden]*

mest-mend [1] *Mest olan, sarhoş.*

Ḫudāvendā ġarīb ü **mest-mendüm** / Cenābuñda en ednā derd-mendüm *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 1). [mest-mendüm, -üm]*

mest olmak [10] *Kendinden geçmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dest-i luṭfuñ yār elindendür bize peymāne-keş / **Mest olup** ʿuşşāḳı bī-ārām tā rūz-ı cezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 4). [mest olup, -up]*

mest u ḫayrān eylemek [2] *Sarhoş etmek, aklını başından almak. II Allah aşkından dolayı mest olmuş, kendinden geçmiş.*

Maḥabbet cürʻasından **mest ü ḫayrān eylegil** dā'im / Senüñle āşinā ḳıl ġayrılarla cāyı yād eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 3). [mest ü ḫayrān eylegil, -gil]*

ʿAyn-ı vaḥdetden içüpdür nice aḳdāḥ ile mā / Bir ṣarāb-ı lā-yezālī **mest u ḥayrān eyledi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 3). [mest u ḥayrān eyledi, -di]*

mest ü ḥayrān [1] *Sarhoş ve kendinden geçmiş. II Allah aşkından dolayı mest olmuş, kendinden geçmiş.*

Yücedür vech-i min vechin velîkin **mest ü ḥayrānuz** / Cihān u cānı terk itdük ne bilsün anı cān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 583, Beyit 4). [mest ü ḥayrānuz, -uz]*

mest ü ḥayrān olmak [1] *Kendinden geçmiş ve şaşkın olmak. II Allah aşkından dolayı mest olmuş, kendinden geçmiş.*

Nūş idelden cām-ı ʿışḳı **mest ü ḥayrān olmışam** / Cürʿasından ḳatresin ẕevk ile sekrān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 1). [mest ü ḥayrān olmışam, -mış, --am]*

mest ü lā-yaʿḳıl olmak [1] *Sızmış, sarhoş olmak.*

Arada **mest ü lā-yaʿḳıl olupdur** bilemez çāre / Yine yoġ içre varından bugün peydādur ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 3). [mest ü lā-yaʿḳıl olupdur, -up, -dur]*

mest ü sekrān olmak [1] *Sarhoş olmak, aklı başından gitmek.*

Ḳıṣṣa-i ʿışḳum işiden cümle ḥayrān oldılar / Cām-ı ḥubbum nūş idenler **mest ü sekrān oldılar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 1). [mest ü sekrān oldılar, -dı, -lar]*

mestane [9] *Kendinden geçmiş, mahmur. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murāduñ ḳavl-i pür-maʿnāsına ṭut gūş-ı hūş / Cürʿa-i ʿışḳı yine **mestāne** beẕl itsem gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 5). [mestāne,]*

mestāne-i ʻışḳ [2] *Aşk şarhoşu.*

Ḫum-ḫāne-i vaḥdetde ben **mestāne-i ʻışḳam** yine / Kāşāne-i ʻuzletde ben dīvāne-i ʻışḳam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 1). [mestāne-i ʻışḳam, --am]*

II Allah aşkından dolayı mest olmuş, kendinden geçmiş.

Bugün ḫumḫāne-i vaḥdetde ben **mestāne-i ʿışḳam** / Baña kim eyleye taʿlīm çü ben ferzāne-i ʿışḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 1). [mestāne-i ʿışḳam, --am]*

mestāne olmak [1] *Sarhoş olmak, kendinden geçmek.*

Ṣabāyile ṣalınursa ʿaceb mi / Kim **olmışdur** ṣehā **mestāne** ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 5). [mestāne olmışdur, -mış, -dur]*

mestur [1] *Yazılmış, çizilmiş.*

ʿİlm-i ezelde bunlar levḥ-i göñülde **mesṭūr** / Birisidür muʻāyin işbu cihāndur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 3). [mesṭūr,]*

mesṭūr-ı kitāb [1] *Kitabın satırları.*

Li nüsellim dimezüz bu bir ulu mes'eledür / Levḥ-i maḥfūẓda **mesṭūr-ı kitābı** biledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 1). [mesṭūr-ı kitābı, -ı]*

mesṭūr olmak [3] *Yazılmak.*

Levḥ-i dile **mesṭūr olalı** "āyet-i ümmü'l-kitāb" / Fī-ʿilmihi āyātünā ʿan-sırrihi ihlāṣunā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 3). [mesṭūr olalı, -alı]*

Her ṣubḥ u ṣām içinde ṭolar maʿārif el-ḥaḳ / Îlāc-ı yevm-i fi'l-leyl **mesṭūr olur** tevāṭur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 4). [mesṭūr olur, -ur]*

Nāzil-i ḳudsīde **mesṭūr oldı** menzil maʿnāsı / İktibas itdüm çü nurın oldı her niʿmet ḥalāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 3). [mesṭūr oldı, -dı]*

mestur [4] *Örtülü, kapalı, gizli, saklı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemālüñ perdesin ḳaldur cemālüñ nice bir **mestūr** / Bilürven cümle fiʿlüñdür eger serrā eger żarrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 2). [mestūr,]*

mestūr ḳılmak [1] *Örtmek.*

Mümkinātı oldı mübdiʿ mümteniʿdür ġayrısı / Ẕātuñı **mestūr ḳılmış** līk ol her demdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 2). [mestūr ḳılmış, -mış]*

mestūr olmak [3] *Gizlenmek, örtünmek.*

Gel bu kāruñ fikrini it ḳaç ḳamu eẕnābdan / Ey Murādī ḥaḳḳa mekşūf oldı her **mestūr olan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 5). [mestūr olan, -an]*

Āşināsın bize her laḥẓada ey yār-ı güzīn / Bu ne ḥikmet göze **mestūr oluben** kār olasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 4). [mestūr oluben, -uben]*

ʻAḳluñı başuña cemʻ it fehm ü idrāk ile ol / Kimsenüñ ʻaybını açma tā senüñ **mestūr ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 3). [mestūr ola, -a]*

mestūr ü muʿayyen [1] *Gizli ve açık.*

Birisi şerḥ-i ekmeldür birisi ʿışḳa hem-serdür / Ḥaḳā'iḳda iki vech oldı **mestūr ü muʿayyende** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 2). [mestūr ü muʿayyende, -de]*

mesvā [1] *Me'vâ, mesken, hâne.*

Ne var ḥaşr-i iḥyā da olsa kefīl / Kimüñ cāyı **mesvā** kimüñ ḥāviye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 3). [mesvā,]*

mesʻūd [1] *Mutlu.*

Şems-i tābānuñ görelden ṭāliʻüm **mesʻūddur** / Cümleden anuñ içün şāḥib-cemāl itdüñ beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 2). [mesʿūddur, -dur]*

meşʿale olmak [1] *Meşale olmak, aydınlatmak.*

Encümler oldı leyle-i deycūra meşʿale / Ṣaġ u ṣolumda ṣems ü ḳamer oldı perr ü bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 3). [meşʿale oldı, -dı]*

meşaḳḳat çekmek [2] *Zahmet çekmek.*

Sen mukīm olup **meşaḳḳat çekmedün** bir ẕerrece / Belde-i yāri ne bildüñ ʿābid-i rāh olmaduñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 4). [meşaḳḳat çekmedün, -me, -dü, -n]*

Bu çerḫ-i ser-nigūndan **çekdüm** nice **meşaḳḳat** / Ṣimden girü bu ʿāṣıḳ ḳanına ṣalla ḳana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 8). [meşaḳḳat çekdüm, -dü, -m]*

meşām-ı cān [1] *Can burnu. II Aşığın sevgilinin kokusunu almak isteyen burnu.*

Hümā-yı devlet irişmişdür āṣiyānumuza / Gelür çü nükhet-i vuṣlat **meşām-ı cānumuza** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 1). [meşām-ı cānumuza, -umuz, -a]*

meşām-ı dil [1] *Gönül kokusu.*

Nesīm-i luṭf eser çün kim muʿaṭṭardur **meşām-ı dil** / Aḳar mā-ı leẕīẕi feyż alup ḳand-i zülālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 3). [meşām-ı dil,]*

meşgul [2] *Bir işle uğraşan, iş görmekte olan.*

Yazdı ḳudret kātibi ḳudret yediyle bir kelām / Ḫalvet oldı dil anuñ **meşġūl** maʿnāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 3). [meşġūl,]*

Ḳavl ile ḳā'ildedür kendüsi **meşġūldur** / Şerḥe gelür çünki ān oldı beyān muṭṭaliʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 3). [meşġūldur, -dür]*

meşġūl olmak [4] *Bir işle uğraşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel ey zāhid ḳoġıl ṭaʿnı yüri ḥālüñe **ol meşġūl** / Güm itmez rāhını ol kim hidāyet aña rehberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 4). [meşġūl ol,]*

meşġūl-ı nām-ı vird [1] *Nâmını, adını sürekli anmak, dile getirmekle meşgul olmak.*

Düşdi Murādī derdüñe **meşġūl-ı nām-ı virdüñe** / Baḳmadı baḳdı ferdüñe zībā cemālüñden midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 5). [meşġūl-ı nām-ı virdüñe, -ün, -e]*

meşhed [1] *Şehit düşülen yer. II Sevgilinin âşığı bakışıyla aşk şehidi ettiği yer.*

Şühedā oldı çü **meşhedde** nedür aṣl-ı şühūd / Şāhidīn olmaġ içün oldı pes aṣl-ı meşhūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 1). [meşhedde, -de]*

meşhūd [1] *Görülmüş, göz ile görülen şey.*

Nāḳil-i ḳudsī işitdüm dir idi bu ḫaberi / Ṣāhidīne naẓar eyle biline tā **meşhūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 2). [meşhūd,]*

meşhur [2] *Meşhur, bilinen.*

Seni şu kim ki bilendür o cehlile **meşhūr** / Şular ki bilmediler oldılar dücāda dücā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 4). [meşhūr,]*

Ḥüsnüñi ʿālemde bildüm ʿilm ile **meşhūr** imiş / ʿİlmüñi her kim bile ʿālemde ol maʿmūr imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 1). [meşhūr,]*

meşhūrest [1] *Bilinen, tanınan, meşhur olan.*

Ḥayāt-ı rūḥ ʿani'l-lemʿa oldı **meşhūrest** / Hidāyet irdi aña şol ki buldı iẕʿānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 2). [meşhūrest,]*

meşhūr olmak [1] *Bilinmek, tanınmak, ün salmak.*

Seveliden Murādī sen güzeli / **Oldı** dünyā içinde ol **meşhūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 7). [meşhūr oldı, -dı]*

meşiyyet [1] *Dileme, isteme, istek, arzu, irâde.*

ʿĀrifüñ bir lemʿasındandur cihān-ārāyişi / Kesret-i emvāc ile bir bir **meşiyyetdür** gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 2). [meşiyyetdür, -dür]*

meşkûr [1] *Şükür ve teşekküre lâyık olan, teşekküre değer, övülmüş, beğenilmiş.*

Ḥamd-ı vāḥiddür zebān-ı şükr içinde çün ʿayān / Şākir ol **meşkūra** saʿy eyle amān oldur hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 1). [meşkūra, -a]*

meşkūr olmak [1] *Beğenilmek, teşekküre değer görülmek.*

Ḥaḳḳumı ḥaḳ itmede ḥaḳdur baña **meşkūr olan** / Nāmını ẕikr itmede oldur baña mezkūr olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 1). [meşkūr olan, -an]*

meşmūm [2] *Misk, ıtır gibi güzel kokulu şey.*

Enīs-i mūnis olalı şemīmin şemmeden ṭutdı / Virüp cānı o **meşmūma** maʿānīden beyān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 2). [meşmūma, -a]*

Şemmeden bir şemme **meşmūm** nükhet-i nīgū müdām / Muḳteżādan Murtażāya bī-eserdür bādda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 3). [meşmūm,]*

meşreb [3] *Yaratılış, huy, tabiat.*

Lā'übāli **meşrebüz** biz bizde istiġnā nedür / Ṭıfl-ı bī-me'vā olana olmışuz gehvāre biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 4). [meşrebüz, -üz]*

Āferīn meşreb-i ṣāfına ʿaceb **meşrebdür** / İgen aʿlāda görürven bu cenābuñı senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 3). [meşrebdür, -dür]*

Meşrebindedür ḳamunuñ şerbi bes / Gözüñe göre görürsin sözi kes *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 3). [meşrebindedür, -in, -de, -dür]*

meşreb-i ʿālī [2] *Yüce yaradılış, ahlâk.*

Bunı fehm itmege cāna gerekdür **meşreb-i ʿālī** / Murādīnüñ sözi añlanmaġa vird-i zebān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 5). [meşreb-i ʿālī,]*

Bunı añlamaġa şāhā gerek bir **meşreb-i ʿālī** / Murādīnüñ revānından aḳar dā'im revān elfāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 5). [meşreb-i ʿālī,]*

meşreb-i ṣāf [1] *Temiz yaratılış.*

Āferīn **meşreb-i ṣāfına** ʿaceb meşrebdür / İgen aʿlāda görürven bu cenābuñı senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 3). [meşreb-i ṣāfına, -ı, -(n)a]*

meşreb-i ṣāfi olmak [1] *Temiz yaradılışlı, tabiatlı olmak.*

Ser-ā-tā-pā muḥīṭ oldı vücūdum ḥavżı ābına / **Olupdur meşreb-i ṣāfi** içer andan ḳamu millet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 4). [meşreb-i ṣāfi olupdur, -up, -dur]*

meşrūʿ [1] *Şer'an cevâz verilmiş şey, muvâfık-ı şer': emel-i meşru'. meşru'iyyet: Meşrû'luk.*

Çün şürūʿ itdüm didi şerʿ ile **meşrūʿ** añlaġıl / Tā ki maʿlūm ola saña cümle sevdā vü sefīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 5). [meşrūʿ,]*

meşrūḥ [2] *Beyan ve izah olunmuş.*

Maḫzen-i ʻilm-i maʿānī oldı **meşrūḥ** üzre şerḥ / Geh cell ü geh cemāl oldum ġam ile şādda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 2). [meşrūḥ,]*

Maḥfūẓ-ı levḥ olalı ḳalb-i münīr-i insān / **Meşrūḥ** ibtidāsı pes ḳılduñ intihāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 3). [meşrūḥ,]*

meşrūḥ olmak [2] *Açıklanmak, şerh olunmak.*

Nice **meşrūḥ ola** ol şanma anı şerḥe ḳā'ildür / Anı şerḥ itmeye ḫalḳ-ı cihān olsa zebān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 2). [meşrūḥ ola, -a]*

Murādī şerḥ-i āḫirdür ne mümkindür **ola meşrūḥ** / Kim anı bilmeye lākin dilinde ola vāveylā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 5). [meşrūḥ ola, -a]*

meşrūḥ-ı ezel [2] *Bilinmeyen eski zamanın, ezelin açıklanması.*

Meşrūḥ-ı ezelden ne temennā ḳıla ṭālib / İblāġ-ı ʿilim remz ile ʿālemde revān ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 3). [meşrūḥ-ı ezelden, -den]*

Meşrūḥ-ı ezeldür bu memdūḥ-ı ebeddür bu / Pes evvel ü āḫirde her demle bu hem-demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 2). [meşrūḥ-ı ezeldür, -dür]*

meşrūt olmak [1] *Şarta bağlı, koşullu olmak.*

Ẕātumı ḫayretde buldı mā ʻarefnā didi çün / Ḥaḳḳ **meşrūt oldı** ẕātüm ẕât idine ẕātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 2). [meşrūt oldı, -dı]*

meşrūṭ-ı şarṭ [1] *Şart koşmak, koşulan şart.*

Ehl-i ʿışḳa oldı ey dil ibtidā-yı sırr-ı şarṭ / Añlaġıl **meşrūṭ-ı şarṭı** intihā-yı sırr-ı şarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 1). [meşrūṭ-ı şarṭı, -ı]*

meşşeḳatün bi'l-ḳalemi'l-ʻaḳlü kāyinen men kān bi-ḳudretin ve ʻale'l-levḥi ṣüretü'l-insān [1] *İnsan suretini levha üzerine kudretle yapanı akıl kalemiyle yazmak zordur.*

Meşşeḳatün bi'l-ḳalemi'l-ʻaḳlü kāyinen men kān / Bi-ḳudretin ve ʻale'l-levḥi ṣüretü'l-insān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 1). [meşşeḳatün bi'l-ḳalemi'l-ʻaḳlü kāyinen men kān bi-ḳudretin ve ʻale'l-levḥi ṣüretü'l-insān,]*

metāʿ eylemek [1] *Mal haline getirmek.*

Ḳıl Murāduñ bu kelāmın istimāʿ / Añlamazsañ **eyle** gel bārī **metāʿ** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 12). [metāʿ eyle,]*

metāʿ-ı dil ü cān [1] *Can ve gönül sermayesi.*

ʿIşḳ bāzārına çün girdi **metāʿ-ı dil ü cān** / Nice biñ perde yapıldı çü beden dükkānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 2). [metāʿ-ı dil ü cān,]*

metāʿ-ı ḥüsn [1] *Güzellik metaı, güzellik.*

Metāʿ-ı ḥüsni ḳılur ʿarż-ı yār gün-ā-gün / Hemān bu cān semenin eyle ittiṣāle ṭarīḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 3). [metāʿ-ı ḥüsni, -i]*

metāʿ-ı lā-bahā [1] *Paha biçilemeyen mal,eşya.*

Metāʿ-ı lā-bahādur bu bulardan çek elüñ tācir / Alup bir gevher-i nā-yābı fāriġ ol olup bī-bāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 3). [metāʿ-ı lā-bahādur, -dur]*

meṭāfi melā'ik mesel ḍurūb [1] *Atasözlerinde geçer: Melekleri tavaf ediş.*

ʿArş-ı ʿulāda bānuñ bülendiyle medḥ ider / Kürsīdedür **meṭāfi melā'ik mesel ḍurūb"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 3). [meṭāfi melā'ik mesel ḍurūb",]*

metbūʿ-ı cihān olmak [1] *Dünyanın tâbi olduğu, itaat ettiği. II Allah.*

Çün Murādī oldı tābiʿ **oldı metbūʿ-ı cihān** / Nice ḳılmışdur iḥāṭa her ṭaraf illā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 7). [metbūʿ-ı cihān oldı, -dı]*

metbūʿ olmak [1] *Kendisine uyulan, itaat edilen olmak.*

Maḫṣūṣ olındı ḳıdve-i aʿyān olup özi / **Metbūʿ oldı** gözledi ḥürmet me'ālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 4). [metbūʿ oldı, -dı]*

metn olmak [1] *Yazı bütünü, metin oluşturmak.*

Metn olmaġıl şerḥ olıgör şerḥ-i müşerreḥ olıgör / Giryān olursa yolına gözüñ sezādur bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 806, Beyit 3). [metn olmaġıl, -ma, -gıl]*

me’vā [22] *Sığınacak yer, yurt, mesken.*

İşigüñ yaṣdanan şāhā ider **me’vādan** istiġnā / Temāşā eyleyen ḳaddüñ ider ṭūbādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 1). [me’vādan, -dan]*

Cenāb-ı Ḥaḳdan özge ʿāḳil iseñ isteme **me’vā** / Aña ḳurbān ḳıl cānuñ nedür dünyā nedür ʿuḳbā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 1). [me’vā,]*

Dīde-i ümmīdi buldum çeşm-i cānumdan küşād / Rāhumuñ **me’vāların** menzilden itdüm izdiyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 1). [me’vāların, -lar, -ın]*

Ne rāḥat olacaḳ yirdür bu **me’vā** / Çün āḫır yolumuz rāh-ı ʿademdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 2). [me’vā,]*

Himmet-i bālāyile başdı ḳadem **me’vāsına** / Pes nedendür vālih ü şeydā vü ḥayrān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 2). [me’vāsına, -sı, -na]*

Kem lebistük bilmeyen maʿnā vü sırrından ḫaber / Ḫvāb-ı ġafletde ḳalupdur bulmadı **me’vāya** yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 3). [me’vāya, -y, -a]*

Ey Murādī Ḥaḳ Teʿālā niʿmeti bulmaz nefāẕ / Yaḫşı seyrān eyle gör kim ḫôşça **me’vādur** göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 5). [me’vādur, -dur]*

Olsun ḳamudan ol haḳīr igende bir köhne ḥasīr / Olsun yed-i ‘ışḳa esīr terk eylesün **me’vāyı** ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 4). [me’vāyı, -yı]*

Dilde **me’vā** ṭutdı ʿışḳuñ n’eyleyem me’vāyı ben / Niʿmet-i vaṣluñ yiterdür n’eyleyem ālāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 1). [me’vā,]*

Dilde me’vā ṭutdı ʿışḳuñ n’eyleyem **me’vāyı** ben / Niʿmet-i vaṣluñ yiterdür n’eyleyem ālāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 1). [me’vāyı, -yı]*

Ṭā’ir-i gülşen-i ḳudsem baña **me’vādur** bu / Bir naẕar eyle ḥabībüm nice ālādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 1). [me’vādur, -dur]*

‘Adn-ı selāmı n’eylerüz virgil anı ṭāliblere / Me’vā-yı vuṣlat isterüz virgil anı **me’vā** bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 3). [me’vā,]*

Göñül mir’āt-ı Ḥaḳdur gösterür nice tecellāyı / Cemāl-i yāre hem-demdür bulur **me’vāda** me’vāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 1). [me’vāda, -da]*

Göñül mir’āt-ı Ḥaḳdur gösterür nice tecellāyı / Cemāl-i yāre hem-demdür bulur me’vāda **me’vāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 1). [me’vāyı, -(y)ı]*

ʿĀlemüñ aldanmaġıl ālāsına / Cehd ḳıl tā giresin **me’vāsına** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 2). [me’vāsına, -sı, -na]*

2. Üçüncü cennetin adı.

N’eyleyem me’vāyı ḳıldı beni **me’vā** ʿışḳ-ı yār / Yoġ ile var içreyem şād ü ġama baḳmaz gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 2). [me’vā,]*

N’eyleyem **me’vāyı** ḳıldı beni me’vā ʿışḳ-ı yār / Yoġ ile var içreyem şād ü ġama baḳmaz gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 2). [me’vāyı, -yı]*

Saña **me’vā** yiter me’vā yüri ṭaʿn eyleme zāhid / Bize iki cihāndan dāmeni kütāh olan gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 4). [me’vā,]*

Saña me’vā yiter **me’vā** yüri ṭaʿn eyleme zāhid / Bize iki cihāndan dāmeni kütāh olan gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 4). [me’vā,]*

Rāġıb-ı rāh oluben rāhı bize gösteren ol / Kim girürdi yola ger virmese **me’vā** ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 3). [me’vā,]*

Eger başuñda fehmüñ vār ise fehm eyle güftārum / Cenāb-ı Ḥaḳḳı me’vā ḳıl ṣaḳın meyl itme **me’vāya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 3). [me’vāya, -(y)a]*

Yüri sen vāʿıẓā cennet maḳāmın ḳılmaġıl taʿrīf / Baña **me’vā** gerekmez āstān-ı yārden ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 2). [me’vā,]*

me’vā eylemek [4] *Mesken; yurt edinmek.*

Müşfiḳ olalı mihr ile ol şāh-ı dil-ārā / ʿUşşāḳ anuñ çün işigin **eyledi me’vā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 1). [me’vā eyledi, -di]*

Ger saʿādet ister iseñ ey göñül / **Eyle me’vā** her zamān ‘uzletde sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1170, Beyit 4). [me’vā eyle,]*

II Cennete çevirmek.

Bu Murādī ḳuluña iḥsān ḳıl / Ḳalbini **eyle** ʿışḳuña **me**ʿ**vā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 5). [me*ʿ*vā eyle,]*

Çü ferdāniyyeti iḳrār idüben eyledi iḫlāṣ / İşigin **eyleyüp me’vā** pes oldı yine ḫāṣü’l-ḫāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 1). [me’vā eyleyüp, -(y)üp]*

me’vā ḳılmak [1] *Yurt, mesken etmek.*

Eger başuñda fehmüñ vār ise fehm eyle güftārum / Cenāb-ı Ḥaḳḳı **me’vā ḳıl** ṣaḳın meyl itme me’vāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 3). [me’vā ḳıl,]*

me’vā ṭutmak [1] *Mesken tutmak, yer edinmek.*

Çün **ṭutdı** milk-i dilde sulṭān-ı ‘ışḳ **me’vā** / Maḥv olsa iki dünyā bir ẕerrece baña ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 4). [me’vā ṭutdı, -dı]*

me’vā-yı vuṣlat [1] *Kavuşma yurdu, Meva cenneti.*

‘Adn-ı selāmı n’eylerüz virgil anı ṭāliblere / **Me’vā-yı vuṣlat** isterüz virgil anı me’vā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 3). [me’vā-yı vuṣlat,]*

mevād [1] *Madde'nin cem'i.*

Pes virdi cevābın didi kim bilmezem anı / Var ʿışḳa su’āl eyle ki şerḥ ide **mevādı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 2). [mevādı, -ı]*

mevāniʿ [1] *Sığınacak yer, makam, yurt, mesken.*

Reh-rev-i ʿışḳa ṭarīḳ oldı menāzil ḳademi / Pes ḫalās oldı **mevāniʿden** idüp ʿışḳı siper *(Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 3). [mevāniʿden, -den]*

mevc [6] *Dalga.*

Temevvüc eylese deryā ne ṭākat gösterür cānā / Çü doymaz **mevcine** anuñ ne ḫôd ṭaġa ne ḫôd saḥrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 1). [mevcine, -i, -(n)e]*

Murādī baḥr-ı bī-pāyān olupdur **mevcidür** ebḥār / Telāṭum oldı ʿirfānum ḥabībümdür muḥibbü’l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 5). [mevcidür, -i, -dür]*

II Mutlak varlığın, Tanrı'nın, maddi dünyadaki tecellisi; vahdet denizinin dalgası.

Mevc uralı yem-i vücūd cümle saña ḳılur sücūd / Niʿmetüñi bilen senüñ dā’im ider senā senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 3). [mevc,]*

Baḥr çü **mevci** cūş ide kim getüriser ama tāb / Fülk-i vücūda irmese cūd olur idi ol ḫarāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 1). [mevci, -i]*

Baḥr-ı bī-pāyānı kimdür kim iḥāṭa eyleye / Zevraḳ-ı dil bildi ancaḳ **mevcdür** deryā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 3). [mevcdür, -dür]*

Cūş eyledi çünki baḥr-ı vaḥdet / **Mevcinden** irişdi ʿayn-ı kesret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 1). [mevcinden, -in, -den]*

mevc-ender mevc [1] *Dalga içinde dalga, çok dalgalı.*

Telāṭum eyledi baḥr-ı maḥabbet **mevc-ender mevc** / O deryāda vücūdum zevraḳı devrān ider yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 3). [mevc-ender mevc,]*

mevc-i ʿummān [2] *Okyanus dalgaları.*

ʿIşḳumı her demde ey dil cevr ü cānān arturur / Nitekim bād esdügince **mevc-i ʿummān** arturur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 1). [mevc-i ʿummān,]*

Ṣalımaz her kişi geştī bu ʿulūmuñ baḥrına / Ġark-ı fülk itmek gelüpdür **mevc-i ʿummāna** geñez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 3). [mevc-i ʿummāna, -a]*

mevc mevc üzre gelmak [1] *Dalga üstüne dalga gelmesi.*

Fülk-i dil deryā-yı ʿışḳa düşeli bulmaz kenār / **Mevc mevc üzre gelüp** bir yirde ḳıldırmaz ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 1). [mevc mevc üzre gelüp, -üp]*

mevc urmak [11] *Dalgalanmak.*

Ḳaçan **mevc ursa** ol deryā ṭolar şarḳ ile ġarb aṣvāt / Zemīn ü āsumān ditrer yine sākin olur ḫālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 4). [mevc ursa, -sa]*

Ṭaldı bir deryāya kim her ḳaṭre bir deryā durur / **Mevc ururs**a ger Murādī baḥr-i ʿummān eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 7). [mevc ururs**a**, -ur, -sa]*

Ey Murādī baḥr-ı ʿirfānuñ re’īsisin hemān / Her ne dürlü **mevc ururs**a sende ġā’ib cümleyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 5). [mevc ururs**a**, -ur, -sa]*

Bu vücūdum fülki seyr eyler muʿallāḳdur hevā / ʿAyna almaz **mevc ururs**a cümle deryā ẕerrece *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 3). [mevc ururs**a**, -ur, -sa]*

II Mutlak varlığın, Tanrı'nın, maddi dünyadaki tecellisi; vahdet denizinin dalgası.

Ḳaçan kim **mevc ura** bu baḥr-ı ḳudret / Dökilür her ṭarafdan dürr-i ḥikmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 1). [mevc ura, -a]*

Murāduñ baḥr-ı vaḥdānī yine **mevc urdı** ʿālemde / Ṣalan dil fülkini bu baḥre ādemdür muḳarrerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 5). [mevc urdı, -dı]*

Eşk-i ḫūn-ālūduma yārum muʿammā söylemiş / **Mevc urup** baḥr-ı ḥaḳīḳi yedi deryā söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 1). [mevc urup, -up]*

Nevʿ nevʿ olup bu envāʿ-ı beşer cinn ile cān / **Mevc uralar** nitekim bir baḥr-ı aʿẓam bi’t-tamām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 2). [mevc uralar, -a, -lar]*

Didiler ḥaḳā’iḳ-şināsān-ı ʿilme’l-yaḳīn / Çü **mevc ura** deryā görünmez ṣudan ṣāḥilīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 1). [mevc ura, -a]*

Ṭolalı bu ḳalbümüzde dem-be-dem envār-ı hū / Ṭurmaz artar **mevc urur** deryālayım esrār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 1). [mevc urur, -ur]*

Mevc urdı baḥr-ı maġfiret eylemedi ḳarār / Anuñ içün ṣorulmadı olan ḥaṭāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 4). [mevc urdı, -dı]*

mevcūd [11] *Var olan, varlık. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿĀlem senüñ cūduñla **mevcūd** / Zemīn ü āsumān ü heft deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 4). [mevcūd,]*

mevcudat [1] *Var olan şeyler, mahlukat, yaratılmışlar.*

Muḳtedā-yı evvelīn ü āḫirīn olduñ yüri / Cümle **mevcūdāta** ḳılduḳ ser-te-ser seni imām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 2). [mevcūdāta, -a]*

mevcūd-ı ʿālem [1] *Var olan evren, âlem.*

Seḥāb-ı luṭfı yaġdurdı yine bārān-ı aḥkāmı / Ḳamu **mevcūd-ı ʿālem** başına ṣāḥib-zamān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 2). [mevcūd-ı ʿālem,]*

mevcūd-ı vücūd-ı lā-mesel [1] *Benzersiz vücudun varlığı.*

Mū-be-mū şerḥinde **mevcūd-ı vücūd-ı lā-mesel** / Şol mümessil kim ṭulūʿın bilmeyen mehcūrdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 4). [mevcūd-ı vücūd-ı lā-mesel,]*

mevcūd olmak [6] *Var olmak, yaratılmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün geldi ʿademden yine ṣaḥrā-yı vücūda / **Mevcūd olanı** ḳıldı vücūd ile tesellā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 3). [mevcūd olanı, -an, -ı]*

mevfūr ḳılmak [1] *Çok, bol yapmak, etmek.*

Söyleme gel bu cihān mesāvīsin / Ẕikr-i Ḥaḳḳı dilüñde **ḳıl mevfūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 2). [mevfūr ḳıl,]*

mevhib [1] *Bahşiş, ihsan, bağış.*

Rāzıḳuñ merzūḳ içün ḥālince vardur **mevhibi** / Ḥālüñi keşf itmez iseñ gör neler inṭā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 4). [mevhibi, -i]*

mev'iẓ [1] *Vaaz, nasihat.*

İştiyāḳın ʿarż içün tedbīr idüpdür **mev'iẓe** / Līk ʿaẕāb-ı münkir olmışdur memātuñ evveli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 4). [mev'iẓe, -e]*

mevḳif-i aʿlā vü edna [1] *Yüksek ve alçak yer.*

Mevḳif-i aʿlā vü ednāda ṣaḳın ḳılma ḳarār / Ben seni bildüm göñül ġayrı ḥayālüñ var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 4). [mevḳif-i aʿlā vü ednāda, -da]*

Mevlā [25] *Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sivādan ḳıl muṣaffā ey Murādī ḳalbüñi her dem / Hidāyetler ḳıla saña dilerseñ dem-be-dem **Mevlā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 5). [mevlā,]*

mevrūd [5] *Erişmiş olan, gelmiş, gelen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cānib-i mekşūfını keşf eyledi iẕʿan içün / Vāride **mevrūdını** sırr ile ḳılmışdur ḫiṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 2). [mevrūdını, -ı, -(n)ı]*

mevrūs olmak [1] *Miras kalmak.*

Mevrūs olalı nuṣḥ-ı ḥadīsi ḳulaġuma / Ġavvāṣ-ı baḥr olalı irişdüm yataġuma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 1). [mevrūs olalı, -alı]*

mevṣūf-ı ḥāl [1] *Vasfedilen, nitelenen durum.*

Açıldıḳda cenāheynüm muḥīṭ-i nār ü cennetdür / Birisi vaṣf-ı ḳālümdür biri **mevṣūf-ı ḥālümde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 2). [mevṣūf-ı ḥālümde, -üm, -de]*

mevt [7] *Ölüm, ecel. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müheyyā oldı çün ḥayy ile iḥyā / İrişdi ʿilm içün **mevt** ile saṭvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 3). [mevt,]*

mevt-i ḫādimü'l-leẕẕāt [1] *Lezzetlerin hizmetçisi olan ölüm.*

Göcdedür her vücūd u her ẕerrāt / Çaġırur **mevt-i ḫādimü'l-leẕẕāt** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 4). [mevt-i ḫādimü'l-leẕẕāt,]*

mevt-i ḫ∨āb [1] *Ölüm uykusu.*

Taḥayyür ḳapladı ʿālemleri ḥüsn-i cemālüñden / Anuñ çün zindeler bī-ʿaḳl **mevt-i ḫ∨āba** düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 4). [mevt-i ḫ∨āba, -a]*

mevta [3] *Ölüler, ölü.*

ʿÖmr-i sermedden ḫaberdār olmadı ġāfiller āh / Anları **mevtādan** ʿadd it gerçi kim dünyādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 4). [mevtādan, -dan]*

Nidā-yı fāliḳu'l-ışbāḥ irişe çünki **mevtāya** / Ne ḳutludur o dem cānān ṣalar ʿuşşāḳına sāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 1). [mevtāya, -ya]*

ʿİbret alġıl ḳamu bu **mevtādan** / Ṭāʿat eyle olasın aʿlādan *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 6). [mevtādan, -dan]*

mevtā olmak [1] *Ölmek, sona ermek.*

Rāzumı fāş itmezem ʿālemlere **mevtā olur** / Yoḳ ḫilāfum bu söze v'allāhi hep ifnā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 1). [mevtā olur, -ur]*

mevżiʿ [2] *Yer, mahal.*

Müttefiḳ oldı yine ehl-i rumūz ile göñül / Her ne **mevżiʿde** ṭaleb olına ḥāżır biledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 2). [mevżiʿde, -de]*

Ḳıldı kitābet ʿaceb bir nice **mevżi'de** bes / Her ne didiyse didi ḫoş ʿaceb aʿlā didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 2). [mevżi'de, -de]*

mevżiʿ-i meẕkūr [1] *Adı geçen konu.*

Ey ḫarīdār-ı maʿārif mekseb-i ʿirfāna gel / **Mevżiʿ-i meẕkūrda** herkes bu bāzārındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 3). [mevżiʿ-i meẕkūrda, -da]*

mevzun [1] *Oranlı, uyumlu, düzgün.*

Reşk iderse yaraşur ḳaddüñe ṭūbā serverā / Bārek-Allāh ḫôş ʿacā'ib ḫūbdur **mevzūndur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 6). [mevzūndur, -dur]*

mey [5] *Şarap. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿIşḳ **meyinden** bu Murādī şöyle maḫmur oldı kim / Ṭolsa dünyā ol ḫumarı cürʿalar ḥall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 5). [meyinden, -in, -den]*

mey-i ʿışḳ [2] *Aşk şarabı.*

Şemʿ-i cemālüñe şehā pervāneyem ben kim bilür / Her dem **mey-i ʿışḳuñ** ile mestāneyem ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 1). [mey-i ʿışḳuñ, -un]*

Şu kim nūş itmedi cām-ı ḥaḳīḳatden **mey-i ʿışḳı** / Murādī añla anı añlamaz esrārdan hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 5). [mey-i ʿışḳı, -ı]*

mey-i sekrān ḳılmak [1] *Sarhoş edici şarap. II Aklını başından almak.*

Başuma çıḳdı zülf-i siyāhuñ maḥabbeti / **Ḳıldı** şehā lebüñ **mey-i sekrān** bu gönlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 3). [mey-i sekrān ḳıldı, -dı]*

mey-i şevḳ [2] *Arzu, istek şarabı.*

Mey-i şevḳuñ durur her dem beni sekrān ider yā Rab / Senüñ ʿışḳuñ durur her dem beni ḥayrān ider yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 1). [mey-i şevḳuñ, -un]*

Bir cürʿa-i ḥubbuñdur kim ḳıldı beni medhūş / Ẓan itme **mey-i şevḳüñ** ḫānum beni ḳandurdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 3). [mey-i şevḳüñ, -ün]*

meydan [15] *1. Geniş, açık yer, saha.*

Sen belā **meydānı** içre dik melāmet dārını / Diler iseñ bilmege sırr-ı ene'l-Ḥaḳdan ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 2). [meydānı, -ı]*

ʿUrve-i vüsḳāda ḥatm itdüñse ḫavf-ı vaḥşeti / Kūyı **meydāndan** çıḳarduñ ʿuḳde oldı saña ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 4). [meydāndan, -dan]*

Bu Murādī çün semend-i himmete oldı süvār / Ḳılmaġa cevlān içün **meydānı** kimden istesün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 5). [meydānı, -ı]*

II Dünya.

Ṣalup esb oldı pür-himmet ne himmet belki pür-heybet / Belī dimiş durur **meydānda** ṣāḥib-ḳırān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 3). [meydānda, -da]*

Yinciler yayıldı ḫavl-i ḳuvvet aḥvāl üstine / Himmet ile bağladı **meydān** meydān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 4). [meydān,]*

Yinciler yayıldı ḫavl-i ḳuvvet aḥvāl üstine / Himmet ile bağladı meydān **meydān** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 4). [meydān,]*

II Aşk meydanı.

Başumı ṭob eylerüm bulsam nigārı dir idüñ / Furṣatı fevt eyleme şimdi çü **meydān** eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 6). [meydān,]*

Baş der-dāmen bu rāha gelmişem yoḳdur döniş / Esb-i himmet ṣalmaġa menzil ü **meydān** iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 4). [meydān,]*

Cān ü başa ḳalmaz ol kim merd ola **meydānda** / Sāye ṣalar merd olanlar nice merdān ʻışḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 2). [meydānda, -da]*

Ḥüsn ile **meydāna** gelseñ tāb olur ḫūbān-ı dehr / Zen-cihānuñ hudʻasına uyma ol Allāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 3). [meydāna, -a]*

Ṭuyan gelsün bizüm **meydānumuzda** / Anı bilen ḳo ḳılsun yanumuza *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 13, Beyit 2). [meydānumuzda, -umuz, -da]*

2. Karşılaşma, yarışma yeri.

ʿIşḳ ile daʿvā ḳılan gel berü göster hünerüñ / Merd iseñ kār ile bürhānuñı **meydāna** getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 4). [meydāna, -a]*

Her kim ki diler añlaya ḳavlümi Murāduñ / Gelsün berü pes ʿışḳ ile **meydāna** berāber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 5). [meydāna, -a]*

Meydāna gelmişdür Murād merdāneler ḥāżır mıdur / ʿAvn ile cümle pest olur ger āsumāna çekseler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 5). [meydāna, -a]*

Seyyārelerde māh olan gelsün berü **meydāna** pes / Tāb-ende mihrüñ nūrına tāb olmaya anda hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 3). [meydāna, -a]*

meydāna gelmek [3] *Orta yere gelmek; meydana çıkmak, ortaya çıkmak.*

Ger Murāduñ manṭıḳından añlayam dirseñ suḫan / **Gel** berü **meydāna** gir terk eyle nāmūs ile ʿār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 5). [meydāna, -a gel]*

Cevherüñ var ise ṣūfī **gel** berü **meydāna** pes / Remz-i dervīşānı tāc u ḫırḳalar ḥall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 3). [meydāna, -a gel]*

Muṣṭafā sırrı Muḥammedden nişān oldı velī / Ey nişān-ı bī-nişānı isteyen **meydāna gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 3). [meydāna gel,]*

meydān-ı fena [1] *Fanilik meydanı; dünya.*

Hedm oldı yine zūrum ile kalʿa-i hestī / **Meydān-ı fenāda** yine merdānelügüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 3). [meydān-ı fenāda, -da]*

meydān-ı ʿışḳ [6] *Aşk meydanı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī merd olan **meydān-ı ʿışḳa** cān atar / Küntü kenzen sırrını sırr ile maʿnāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 5). [meydān-ı ʿışḳa, -a]*

meydān-ı maḥabbet [3] *Aşk meydanı.*

Baş açdı çü şādıḳlar **meydān-ı maḥabbetde** / Şular ki şaḳındılar başında saʿādet yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 3). [meydān-ı maḥabbetde, -de]*

Hebā ḳılur isem yolına cism ü cānı ʿayb itme / Çü **meydān-ı maḥabbetde** bugün merdāne-i ʿışḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 5). [meydān-ı maḥabbetde, -de]*

Bu gün ʿāşıḳlaruñ esrārına āgāh olan gelsün / Bu **meydān-ı maḥabbetde** fenā fi'llāh olan gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 1). [meydān-ı maḥabbetde, -de]*

meydān-ı vefa [1] *Vefa meydanı.*

Gel Murādīnün kelāmın añla kim merdānedür / Merd iseñ gel imtiḥān ol işte **meydān-ı vefā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 5). [meydān-ı vefā,]*

meyḫāne [7] *İçki içilen yer. II İlahi aşkla dolu gönül; tekke, dergâh. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mest-i lā-yaʿḳıl gezersek zāhidā ʿayb eyleme / Tā belī bezminden açıḳdur bizüm **mey-ḫānemüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 2). [mey-ḫānemüz, -müz]*

meyl [7] *Bir kimseye veya bir şeye yönelmek, sevgi, ilgi, alâka göstermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muntaẓırdur ḫabere **meyl** ile meyyāle çeker / Iżṭıcāʿ itdi ḥaṭīm içre ne vaḳt ire peyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 4). [meyl,]*

meyl eylemek [11] *Yönelmek, eğilimli olmak; gönül vermek, alaka göstermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir dilde vaṭan dutmuş ola ʿışḳuñ o dil hiç / **Meyl eyleye** mi ravża-i Rıḍvāna Ḫudāyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 5). [meyl eyleye, -(y)e]*

meyl-i aḫbāb eylemek [1] *Başka dosta meyletmek.*

Şol muḥaḳḳiḳler ki taḥḳīḳ itdiler maṭlūbını / Döndürüp yüz ġayra bir dem **meyl-i aḫbāb eylemez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 2). [meyl-i aḫbāb eylemez, -mez]*

meyl-i dildār itmek [1] *Sevgiliye meyletmek, gönül vermek.*

Meyl-i dildār ideli vaṣlı temennāsındayum / Yār yār olsun benümle ġayrıdan pervānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 4). [meyl-i dildār ideli, -eli]*

meyl itmek [21] *Gönül bağlamak, istek ve arzu duymak, yönelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dehenüñ ġoncesine **meyl ideli** bülbül-i dil / Dôstum ravża-i ḥüsnüñde benüm naġme-serā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 2). [meyl ideli, -eli]*

meyl ḳılmak [3] *İlgi duymak, gönül vermek.*

Ḫayālüñ ḫaylī ḳapladı dil añа eylemez meyli / Nice **ḳılsun** añа **meyli** añа ayru temāşādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 4). [meyli ḳılsun, -sun]*

Niçün unudasın ʿahd saña virmedi mi faẕlı / Cihāna **ḳılmaġıl meyli** unutma ne didi sābıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 4). [meyli ḳılmaġıl, -ma, -gıl]*

Līk istiġnāda ol **ḳılma** bulara hiç **meyl** / Tā ziyād-ender ziyād olup bulasın iḥtişām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 4). [meyl ḳılma, -ma]*

meyl olmak [1] *İstemek, yönelmek.*

Ḳuruldı ḫayme-i ʿadli ki ḥāşā ẓūlm **ola meyli** / Dilerseñ ḥamd ḳıl ḫaylī gele tā işüñ ortaya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 4). [meyli ola, -a]*

meymūn [1] *Uğurlu, kutlu, bereketli.*

Ḥaḳk-ı maʿlūmumdan oldı şerḥ-i rāz / Maḳdemüm **meymūndur** hem çāre-sāz *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 1). [meymūndur, -dur]*

meyyal [3] *Ziyade meyl edici, istekli.*

Murādī ḳadrine irmekdedür igen **meyyāl** / Gözedür anuñ içün ser-te-ser misāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 5). [meyyāl,]*

Muntaẓırdur ḫabere meyl ile **meyyāle** çeker / Iżṭıcāʿ itdi ḥaṭīm içre ne vaḳt ire peyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 4). [meyyāle,]*

Meyl eylemese meylüñi bilmez idi **meyyāl** / Meylüñ ile meylinde yine sırr-ı nihānsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 4). [meyyāl,]*

meyyāl olmak [3] *İstekli, arzulu, hevesli olmak.*

Rabbi yessir lā-tüʿassir varṭasından cān atup / Rabbi temmim bi'l-hayır virdine **meyyāl olmışuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 4). [meyyāl olmışuz, -mış, -uz]*

Feṭḥ ider añа müfettiḥ rāzī / Vuṣlat ister añа **olmaz meyyāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit 4). [meyyāl olımaz, -ımaz-maz]*

Meyyāl olalı yāre bu ḳalb-i nā-tüvānum / ʿAynümde ẕerre deñlü yoḳdur cihān ü cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 1). [meyyāl olalı, -alı]*

meyyit [1] *Ölü, ölmüş insan, mürde.*

Farḳ-ı ẕākir birle bī-ẕikr ol durur / Ḥayy ile **meyyit** gibidür bil hemān *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 31, Beyit 3). [meyyit,]*

meyyit olmak [1] *Ölmek.*

Görseñ birini ki **oldı meyyit** / Bir ṣūret olur degişdürilmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 5). [meyyit oldı, -dı]*

meẕāhir [1] *Ortaya çıkma, görünme, tecelli etme yerleri. II Varlıklar, mevcudat.*

Vücūdı maḥż-ı ḳudretdür **meẕāhirde** olan ẓāhīr / Benüm rūḥum muḳarrer añlağıl cānum revānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 2). [meẕāhirde, -de]*

meẕāḳ-ı revān olmak [1] *Akıp giden zevk, tat olmak.*

Ṣafā ẕevḳini istedüm buldum ānīde / **Meẕāḳ-ı revān oldı** ʿışḳında aḳan zülāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 2). [meẕāḳ-ı revān oldı, -dı]*

mezar [1] *Ölünün gömülü olduğu yer, kabir.*

ʿİbret isterseñ naẓar ābā vü ecdāduña ḳıl / Var **mezārına** olaruñ baḳ hemān ʿibret yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 3). [mezārına, -ı, -(n)a]*

mezbele [1] *Çöplük yer, süprüntülük.*

ʿĀlemüñ maḥż-ı ḫayāl idügini bildi göñül / Ol hümādur buña ḳonmaz ki bilür **mezbeledür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 3). [mezbeledür, -dür]*

meẕellet [2] *Alçaklıkta, düşmüş vaziyette, zillet durumunda.*

Gel al bu Murādī sözine eyleme inkār / Tā görmeyesin iki cihān içre **meẕellet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 5). [meẕellet,]*

ʻAzīz olanlar ʻizzetde ẕelīl olan **meẕelletde** / Uçar mürġ-i ʻuḳūlı her birinüñ perr ü bālince *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 4). [meẕelletde, -de]*

mezīd [1] *Artma, çoğalma, ziyade.*

Yā Rab nedür bilsem benüm ʻışḳuñ celālüñden midür / Noḳsān aña gelmez ebed olur **mezīd** ol her zamān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 4). [mezīd,]*

mezīd olmak [1] *Çoğalmak, artmak.*

İki dünyāyı terk idüp **mezīd olur** aña sevdā / Ne ġarrāsın ne zībāsın seni añduḳça dil her-dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 2). [mezīd olur, -ur]*

meẕkūr itmek [1] *Zikredilen, anılan etmek; zikretmek.*

Ẕākir olduḳca Murādī anı **meẕkūr idinür** / Gör ne cevher görinür verd-i güher-pāşumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 5). [meẕkūr idinür, -in, -ür]*

meẕkūr olmak [2] *Zikredilmek, anılmak.*

Ḥaḳḳumı ḥaḳ itmede ḥaḳdur baña meşkūr olan / Nāmını ẕikr itmede oldur baña **meẕkūr olan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 1). [meẕkūr olan, -an]*

Ḳamu dillerde **meẕkūr oldı** nāmuñ / Sen olduñ ḫālıḳı cümle enāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 39, Beyit 1). [meẕkūr oldı, -dı]*

mezraʻ-ı fena [1] *Kötü, fâni, geçici yer. II Dünya.*

Bu **mezraʻ-ı fenāda** zerʻ eyle toḫm-ı ḥikmet / Tā ḥırmen-i maʻārif el irgüre bahāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 3). [mezraʻ-ı fenāda, -da]*

mezraʻa olmak [1] *Yer, yurt olmak.*

Ey Murādī dār-ı ṣūret **oldı** çün kim **mezraʻa** / Ḫāne-i miḫnet olupdur ṭayyibātuñ evveli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 5). [mezraʻa oldı, -dı]*

mışr-ı ʿışḳ [1] *Aşk Mısr'ı. II Aşk ülkesi.*

Mışr-ı ʿışḳuñ Yūsufın Yaʿḳūb-ı dilden ḳıl ṭaleb / Çāh-ı ẓulmetde ḳalanlar bilmedi Kenʿān nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 4). [mışr-ı ʿışḳuñ, -un]*

mīʻād [2] *Vaadedilen, belirtilen zaman.*

Ṭaġılup cemʻiyyet olındı zamāna vaʻdeler / Cemʻ olup **mīʻādda** ṣuġrāyile kübrā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 4). [mīʻādda, -da]*

Ḥüsnini aḥsen ḳılupdur çün didüm aḥsen aña / Virdi anı yevm-i evvelde daḫı **mīʻādda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 4). [mīʻādda, -da]*

midād [3] *Mürekkep.*

Raḳam ḳılmayalar ḫālüm eger küttāb ola ʿālem / Beyāna gelmez aḥvālüm **midād** ola eger her yem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 1). [midād,]*

Murāduñ ḥasb-i ḥālini beyān eyliyemez aṣlā / Eger küttāb ola ʿālem **midād** ola eger her yem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 5). [midād,]*

Gel ṣorma baña sen bunı ṣorġıl yüri sırra / Sırrum didi kim sırr ile çek nāme **midādı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 4). [midādı, -ı]*

midād olmak [1] *Mürekkep gibi olmak.*

Ey Murādī sebʻa-i ebḥar **olursa** ger **midād** / Biñde bir ḳavlüñi yazmaya senüñ aḳvāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 5). [midād olursa, -ur, -sa]*

miftāḫ [8] *Anahtar. II Manevi kapıları açan anahtar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Memerri oldı hemān pes mürūrı merr-ı seḥāb / Merertü didi didi merreteyn olup **miftāḫ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 4). [miftāḫ,]*

miftāḫ-ı cūd [1] *Cömertlik anahtarı.*

Ṣāhidem ben ṣāhidem ʿaynındadur aṣl-ı ṣühūd / Zīr-i dest-i muṭlaḳ olmışdur bugün **miftāḫ-ı cūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 1). [miftāḫ-ı cūd,]*

miftāḫ-ı ezel [1] *Ezel anahtarı.*

Ḫāzin-i ḳudretde **miftāḥ-ı ezel** ābād bād / Bārekallāh nice kenzi dā'imā eyler küşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 1). [miftāḥ-ı ezel,]*

miftāḥ-ı ġaybī [1] *Gaybın, bilinmeyenin anahtarı. II Gaybı bilinir kılmak.*

Ḥavl ile hem-hāl olan añlar Murāduñ ḳavlini / Añlayan **miftāḥ-ı ġaybī** ʿindehu mesrūrdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 5). [miftāḥ-ı ġaybī,]*

miftāḥ-ı genc [1] *Hazine anahtarı.*

Miftāḥ-ı genc ġayb durur himmet-i ricāl / Anlara söyle ʻışḳ ile dil-dādelik sözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 3). [miftāḥ-ı genc,]*

mīğ-i luṭf [3] *Lütuf bulutu.*

Ṭāḳatüm tarḥ eyledi mekşūf olalı mihr-bān / Ḳaplamasa **mīğ-i luṭfı** ḳalmaz idüm cān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 2). [mīğ-i luṭfı, -ı]*

Mīğ-i luṭfı bize çün yaġdura iḥsān maṭarın / Biterüz şöyle ki ʻaḳl irmeye tekrārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 2). [mīğ-i luṭfı, -ı]*

Yaġdurdı **mīğ-ı luṭfı** çü bārān-ı raḥmeti / Emr eyledi ki dā'im ese ʻavnı bādına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 2). [mīğ-ı luṭfı, -ı]*

mihman [14] *Konuk, misafir. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vücūda vecd olup **mihmān** ziyāfetde fidādur cān / Müdebbirden olur dermān "ve debbernāhü tedbīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 2). [mihmān,]*

mihmān eylemek [1] *Misafir eylemek.*

Çün beni eşyāya bürhān içün insān eyledi / Mūnis olmaḳ şarṭını bildürdi **mihmān eyledi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 1). [mihmān eyledi, -di]*

mihmān itmek [3] *Misafir, konuk etmek.*

Āteş-i ʻışḳ ile taḫmīr eylediler ṭıynetin / Gönderüp şevḳ ile ẕevkin ḳalbe **mihmān itdiler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 2). [mihmān itdiler, -di, -ler]*

Ben seni sevdüm egerçi līk aṣlu'l-ḥubbsın / Ben seni her demde **mihmān itdigüm** senden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 415, Beyit 3). [mihmān itdigüm, -dig, -üm]*

Seni **mihmān ideli** dilde benüm cānānum / Her ḳulūb içre beni gör nice mihmānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 2). [mihmān ideli, -eli]*

mihmān olmak [9] *Misafir olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murādīnüñ kelāmın gūş ḳılġıl cān ile / Ki ne taḥṣīl idesin sen **olasın mihmān** aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 5). [mihmān olasın, -a, -sın]*

miḥnet [10] *Gam, keder, elem. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Degşürmedi çünki ḥubb-ı ġayra / Pes eyledi **miḥneti** maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 4). [miḥneti, -i]*

miḥnet çekmek [1] (Deyim) *Üzüntü, keder çekmek.*

Miḥneti çekdükce müstaḥkem olupdur ḥabl-i ʻışḳ / Baġlu ḳandīl-i vücūda nūr ile bālādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 2). [miḥneti çekdükce, -dükce]*

miḥnet-i dünya [1] *Dünya sıkıntısı.*

Miḥnet-i dünyāya ṣabr it āḫirüñ maʻmūr ola / Leẕẕetin terk eyle tā kim yatduġuñ pür-nūr ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 1). [miḥnet-i dünyāya, -(y)a]*

miḥnet mancılıgı [1] *Acı, sıkıntı mancılıgı (kalelerde iri taşları atmaya yarayan savaş aleti).*

Miyān-ı ʻarṣa-i ḳudretde **miḥnet mancılıgıyla** / Atıldıḳda ebed berd-i selām oldı aña nārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 4). [miḥnet mancılıgıyla,]*

miḥnet nihengi [1] *Acı, sıkıntı timsahı.*

Girdāb-ı hicr içinde ben mübtelā olaldan / **Miḥnet nihengi** her dem ḳılmaḳda ḳaṣd-ı cāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 4). [miḥnet nihengi,]*

miḥnet u renc u ʿanā [1] *Mihnet, sıkıntı ve güçlük.*

Dünyāya ṭālib olma ki ṣoñı fenā durur / ʿĪş ü ṣafāsı **miḥnet u renc u ʿanā** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 1). [miḥnet u renc u ʿanā,]*

mihr [29] *1. Güneş, şems, âfitâb.*

Bir ẕerresinden oldı münevver bu şeş cihāt / Ger **mihri** ṭāliʿ olsa cihān doymaya aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 4). [mihri, -i]*

Ṭulūʿ-ı şems-i her millet saçar nūrın çü āfāḳa / Virüpdür **mihre** ol nūrı "ve nevvernāhü tenvīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 4). [mihre, -e]*

ʻArş üzre **mihr** ṭoġmış seyyāre cümle ʻālem / Māh-ı münīre ḳarşu keşf eylemiş niḳābın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 2). [mihr,]*

Seḥāb-ı dücāsını **mihrinden** itdüm çü refʿ / Giderdüm ḳamerden ḳamu maḥv idüp ẓulmetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 3). [mihrinden, -in, -den]*

Cemāl-i maḥż-ı ülfetden temennā eyledüm behre / Cevāb irdi anuñ bir lemʻasıdur **mihrden** ẕerre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 1). [mihrden,]*

2. Aşk, sevgi.

Müşfiḳ olalı **mihr** ile ol şāh-ı dil-ārā / ʿUşşāḳ anuñ çün işigin eyledi me'vā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 1). [mihr,]*

Ṣatdum iki cihānı senüñ ẕerre luṭfuña / **Mihrüm** iki cihāna anuñ çün durur eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 467, Beyit 2). [mihrüm, -üm]*

Sende **mihrüm** tā ezelden mündericdür ey ḥabīb / Mest ider zülālüñ dôstum her dem senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 2). [mihrüm, -üm]*

Enīsüm eylegil ḥubbuñ celīsüm eylegil **mihrüñ** / ʿİnāyet eylegil şevḳüñ cemāl-i bā-kemāl içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 4). [mihrüñ, -(ü)ñ]*

Māl ü cāhā baḳmazam ḥardal degüldür 'aynuma / **Mihr** içinde bulmışamdur her ne rütbet var ise *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 4). [mihr,]*

Ey Murādī baġlama dil iki dünyā **mihrine** / Dörd yanuñ ister iseñ dem-be-dem dīdār ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 5). [mihrine, -in, -e]*

1. Güneş 2. Aşk.

Ey cemālüñ lemʿası **mihrüñden** enverdür baña / Mihr-i ḥubbuñ dem-be-dem mihrüñden ezherdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 1). [mihrüñden, -ün, -den]*

Ey cemālüñ lemʿası mihrüñden enverdür baña / Mihr-i ḥubbuñ dem-be-dem **mihrüñden** ezherdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 1). [mihrüñden, -ün, -den]*

Yūsuf-ı meh çehreme her gice **mihr** eyler sücūd / Ey muʿabbir añlamazsın kim ne ru'yā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 2). [mihr,]*

ʿAyn-ı ʿināyetinde ḳıldı naẓar çü şerḥe / **Mihrüñ** şuʿāʿı cānı māhında kār idüpdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 4). [mihrüñ, -üñ]*

Eger bir ẕerre **mihrinden** olaydı ḥāṣıluñ ḫānum / Bu defʿa āşkār ile nihāna açmaz idüñ göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 3). [mihrinden, -i, -n, -den]*

Ġavvaṣ olalı yemm-i vücūdına fülk-i dil / Ānīde gördi **mihrini** açdı hilāle göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 4). [mihrini, -ini]*

Yār ile hem-dem olsa dil-i pür-melālümüz / Olurdı **mihrümüz** bu cihānda cemālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 1). [mihrümüz, -ümüz]*

Reşḥa-i ʿayn-ı ḳader dünyāyı ʿummān eylemiş / Ġayb-ı ḥikmet **mihri** her şey'i dıraḫşān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 1). [mihri, -i]*

Eger seyyāresin pür-nūr iderse cidd ü cehd ile / İrişür **mihr** ü feyżinden ider anı ḳamer feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 2). [mihr,]*

Yā Rabbi nedür bilsem bu tāb-ı cihān-tābum / Her ʿāleme **mihrümden** ṭob urdı meh-i tābum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 1). [mihrümden, -üm, -den]*

Seyyārelerde māh olan gelsün berü meydāna pes / Tāb-ende **mihrüñ** nūrına tāb olmaya anda hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 3). [mihrüñ, -(ü)ñ]*

Oldı Murāda **mihr** içün mihr-i ruḫuñ sermāyesi / Anuñ içün oldı 'ayān anuñ içün oldı nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 5). [mihr,]*

'İlm-i 'ālim ḳandedür echel durur bu ma'nīde / Mihr-bānum **mihrini** virdüm bu yaḫşı adına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 4). [mihrini, -i, -n, -i]*

Kāf u nūnuñ rüknini erkān ile fehm eyleyen / Cüz' ü kül remzinden añlar **mihrini** ẕerrāt ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 2). [mihrini, -i, -n, -i]*

Bir seḥer gördüm ḥabībüm nūrdur ażvāyile / 'Ayn ile buldum yaḳīnüm **mihrini** sevdāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 1). [mihrini, -i, -n, -i]*

Mihr-i cemāl-i dil-rübā rūşen durur çün tābda / Devvārdur **mihri** anuñ çün ḳalb-i şeyḫ u şābda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 1). [mihri, -i]*

İnʿikās olalı şemsümden cihānuñ **mihrine** / Ser-be-ser nūruma virildi cihān aralığı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 4). [mihrine, -iñe]*

Żiyā-yı vech ile **mihrüm** münevver itdi beni / Meremmet itdi vücūdum muʿammer itdi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 1). [mihrüm, -üm]*

mihr-i 'ālem [2] *Dünyanın güneşi.*

Şemʿ-i lāmiʿ olsa her pervāneye oldur muṭāf / **Mihr-i** ʿ**ālemdür** velīkin cümleye cāy-ı naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 4). [mihr-i ʿālemdür, -dür]*

Encüm-i sa'd oldı ṭāliʿ baḫr-ı deryā üstine / Şanasın kim **mihr-i 'ālem** ṭoġdı dünyā üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 1). [mihr-i 'ālem,]*

mihr-i cemāl-i dil-rübā [1] *Sevgilinin güzel yüzünün güneşi.*

Mihr-i cemāl-i dil-rübā rūşen durur çün tābda / Devvārdur mihri anuñ çün ḳalb-i şeyḫ u şābda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 1). [mihr-i cemāl-i dil-rübā,]*

mihr-i cihān-ārā [1] *Cihanı süsleyen güneş.*

Ġam degül **mihr-i cihān-ārā** girü virmezse nūr / ʿĀlem-i fānīde vü bāḳīde ażvādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 4). [mihr-i cihān-ārā,]*

mihr-i dıraḫşān [1] *Parlak güneş. II Sevgili.*

Bir ẕerre idüm evvel ḳılduñ ḳamer-i tābān / Şimden girü irgürgil ol **mihr-i dıraḫşāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 3). [mihr-i dıraḫşāna, -a]*

mihr-i dıraḫşān-ı dil [1] *Gönlün parlak güneşi.*

Maḫż-ı hüdādur yine muḥsinüñ iḥsānı pes / **Mihr-i dıraḫşān-ı dil** evc-i hidāyetdedür *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 496, Beyit 4). [mihr-i dıraḫşān-ı dil,]

mihr-i dıraḫşān olmak [1] *Parlak güneş gibi olmak.*

Ḳoma ḥayretde özüñ **mihr-i dıraḫşān olġıl** / Ġūş ḳıl pendümi gel mīr-i suḫandān olġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 2). [mihr-i dıraḫşān olġıl, -gıl]*

mihr-i dilārā [1] *Gönlü süsleyen güneş.*

Ṣuʿāʿ-ı şems-i enver ẕerredür **mihr-i dilārāña** / Muḳarrerdür bu ḥükm üzre ki ḳudret ḥükm-i ḳādirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 2). [mihr-i dilārāña, -n, -a]*

mihr-i efḫam [1] *Çok ulu güneş.*

Mir'āt-ı ruḫuñ meh-i cihāndur / Nūruñ bu zamāna **mihr-i efḫam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 3). [mihr-i efḫam,]*

mihr-i enver [6] *Parlak güneş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İḳtibās eyler ḳamu seyyāre vü meh-tāb-ı nūr / **Mihr-i enver** añladum kim şems-i raḥşānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 4). [mihr-i enver,]*

mihr-i enver olmak [1] *Aydınlık güneş olmak.*

Eger maḥabbet ile **mihr-i enver olduñsa** / Ḳarada ḳalmaya nūruñ irişe bedr-aya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 4). [mihr-i enver olduñsa, -du, -n, -sa]*

mihr-i ḥaḳīḳat [1] *Hakikat güneşi.*

Mihr-i ḥaḳīḳat oldı çü ṭāliʿ ṭulūʿda / Başdan ayaġa ġarḳ-ı żiyāyam żiyāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 2). [mihr-i ḥaḳīḳat,]*

mihr-i hidayet [1] *Hidayet, doğru yol güneşi.*

Şeb-i fırḳatde mi şanduñ beni sen ey meh-rū / Giderem **mihr-i hidāyetle** yolum tāb iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 5). [mihr-i hidāyetle, -le]*

mihr-i ḥikmet [1] *Hikmet güneşi.*

Fürūġın **mihr-i ḥikmetdür** ṣaçan ʿālemde ey meh-rū / Miyān-ı beyni beyninden burūḳ oldı ḳamu ażvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 2). [mihr-i ḥikmetdür, -dür]*

mihr-i ḥubb [2] *Muhabbet güneşi.*

Ey cemālüñ lemʿası mihrüñden enverdür baña / **Mihr-i ḥubbuñ** dem-be-dem mihrüñden ezherdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 1). [mihr-i ḥubbuñ, -un]*

ʿAcebde ḳaldı bu rūḥum benüm bu maʿnāda / Bu **mihr-i ḥubb** ile mihrümden ayrudur maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 2). [mihr-i ḥubb,]*

mihr-i hüveydā eylemek [1] *Açık, belli bir güneş, sevgi haline getirmek.*

Şemʿ-i ʿaḳlı yaḳmışam bezmümde yārüñ dün gice / Ṣuʿle ḳapdum çün añı **mihr-i hüveydā eyledüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 3). [mihr-i hüveydā eyledüm, -dü, -m]*

mihr-i ʻışḳ [1] *Aşk güneşi, ışığı.*

Ṣuʿlesidür **mihr-i ʻışḳuñ** berḳ uran dünyāda āh / Tāb-ı şemsi berḳ uran şanma bu māhuñ üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 2). [mihr-i ʻışḳuñ, -un]*

mihr-i ʿışḳ-ı yār [1] *Sevgilinin aşkının güneşi.*

Tāb uraldan dilde **mihr-i ʿışḳ-ı yār** / Ẕerredür ʿaynümde ġayrı ne ki var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 1). [mihr-i ʿışḳ-ı yār,]*

mihr ile māh / meh [2] *Güneş ve ay.*

İnbiʿāc itse ḳaçan şarḳ ile ġarb ola dü-tā / **Mihr ile meh** ola hābıṭ bu felek ġayrı semā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 1). [mihr ile meh,]*

Cemālüñ pertev-i ʿaksi düşürmiş **mihr ile māha** / Cihāna zīnet içün ol türāb-ı āba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 3). [mihr ile māha, -a]*

mihr-i luṭf [1] *Lütuf, ihsan güneşi.*

Mihr-i luṭfuñ ṭoġalı ʿālem-i enverde vücūd / Cümle insān ü melā'ik ḳamu eşyāda sücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 1). [mihr-i luṭfuñ, -un]*

mihr-i maḥabbetüñ şuʿāʿ [1] *Sevgi güneşinin parıltısı, ışığı.*

Mihr-i maḥabbetüñ çü **şuʿāʿı** ṭulūʿ ide / Her murġ-i bā cenāḥ açısar perr ü bālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1531, Beyit 4). [mihr-i maḥabbetüñ şuʿāʿı,]*

mihr-i münīr [1] *Parlak güneş.*

Ṭulūʿ eylerse bu **mihr-i münīr** aña cihān ẕerre / Elā yā eyyühe'l-aḥbāb gelüñ kim ṭoġdı māh-tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 4). [mihr-i münīr,]*

mihr-i pür-sūz [1] *Çok yanan, yakıcı güneş.*

Şemʿ-i bezm-i ezelīden çü münevverdür dil / **Mihr-i pür-sūzdan** anun içün enverdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 1). [mihr-i pür-sūzdan, -dan]*

mihr-i raḫşān [3] *Parlak güneş.*

İşlerin ṣaġ itmeyenler dā'imā ṣayru durur / Şebpere kör olduġı çün **mihr-i raḫşān** bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 2). [mihr-i raḫşān,]*

Müşkil-i güftāruñ ey dil degmeler ḥall eylemez / **Mihr-i rahşānuñ** żiyāsın lemʿalar ḥall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 1). [mihr-i rahşānuñ, -un]*

Çün müzeyyen eyledi encümleri żav-ı ḳamer / **Mihr-i raḫşān** oldı ḫānum māh-ı tābān bir gice

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 3). [mihr-i raḫşān,]

mihr-i raḫşān olmak [1] *Parlak güneş olmak.*

Ẕerre iken **mihr-i raḫşān olıgör** / Ḳaṭre-i ʿışḳ ile deryā eylegil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 3). [mihr-i raḫşān olıgör, -ıgör]*

mihr-i rūḥ-efzā [1] *Cana can katan güneş, sevgili.*

Tāb urup tāb-ı cemālinden beni bī-tāb iden / Āh bildüm bir seḥer ol **mihr-i rūḥ-efzā** imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 3). [mihr-i rūḥ-efzā,]*

mihr-i ruḫ [3] *Güneş gibi parlayan yanak.*

Ṣubḥ-ı ṣādıḳ görinür **mihr-i ruḫuñ** tābından / Baḥr-ı ʿışḳuñ bu cihān ḳaṭre durur ābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 1). [mihr-i ruḫuñ, -un]*

Oldı Murāda mihr içün **mihr-i ruḫuñ** sermāyesi / Anuñ içün oldı ʿayān anuñ içün oldı nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 5). [mihr-i ruḫuñ, -un]*

Her seḥer **mihr-i ruḫuñdan** tāb-ver / Ey ṭabībüm ḳalb-i pāküm her seḥer *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 10, Beyit 1). [mihr-i ruḫuñdan, -un, -dan]*

mihr-i ruḫ-ı yār [2] *Sevgilinin yanağının aşkı, güneşi.*

Hem-dem olalı dile **mihr-i ruḫ-ı yārümüz** / Ḥüsninedür her zamān ʿışḳ ile iḳrārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 1). [mihr-i ruḫ-ı yārümüz, -ümüz]*

Ey Murādī revzen-i ḳalb olmayınca tāb-nāk / **Mihr-i rūy-i yār** neşr itmez aña envārını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1482, Beyit 5). [mihr-i rūy-i yār,]*

mihr-i rūy [1] *Yüzün güneşi. II Güneşin doğuşu; sevgilinin yüzünün parlaklığı, güzelliği.*

Mihr-i rūyuñ tābına ṭāḳat virürse dôstum / Yanumı encümler alsa cümle meh-tāb añlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 2). [mihr-i rūyuñ, -un]*

mihr-i tābān [3] *Parlak güneş.*

Ser-te-ser eyvān ile ekvānı geşt itdüm ḳamu / Manẓarından **mihr-i tābān** ola raḫşān yaḥtemil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 3). [mihr-i tābān,]*

Ḥabībüm **mihr-i tābından** ḳamu mehpāreler ẕerre / Ne deñlü var ise ʿālemde hep cānāneler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 4). [mihr-i tābından, -ın, -dan]*

II Sevgili.

Yār ile yārānum ḳanı gül yüzlü sulṭānum ḳanı / Ol **mihr-i tābānum** ḳanı ol māh-ı raḫşānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 1). [mihr-i tābānum, -um]*

mihr-i tāb-ver [1] *Parlak ışıklı güneş.*

Rūz-ı rūşen oldı çün kim geldi **mihr-i tāb-ver** / Cem‘ olup māh ile encüm uydı anuñ rāyına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 3). [mihr-i tāb-ver,]*

mihr-i ṭarīḳat [1] *Tarikat sevgisi; güneşi.*

Mihr-i ṭarīḳatde biz elde çerāġ oynaruz / Anuñ içün ḳalmadı yolda bir ibn-i sebīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 3). [mihr-i ṭarīḳatde, -de]*

mihr-i vaṣl [1] *Sevgiliye kavuşmak.*

Gel ḥicāb-ı hicrüni şaḳḳ eyle ey ṣāḥib-cemāl / **Mihr-i vaṣluñ** lemʿasınuñ ẕerresi biñ cānadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 2). [mihr-i vaṣluñ, -un]*

mihr-i yüz [1] *Yüzün güneşi, yüzün güneş gibi parlak oluşu.*

Meh-pāreler olursa eger cümle bu cihān / **Mihr-i yüzüñe** nisbet efendüm şihābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 5). [mihr-i yüzüñe, -ün, -e]*

mihr olmak [2] *Güneş olmak.*

‘Arż eylemiş cemālin dilber niḳāb içinden / Ṣan **mihr oldı** ṭāīi‘ ol dem seḥāb içinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 1). [mihr oldı, -dı]*

Vücūduñ żav-ı nūrından eger **mihr ola** ey meh-rū / Virürsin nūr-ı tābānı ḳamu seyyāre vü aya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 4). [mihr ola, -a]*

mihr u ḳamer envār [1] *Güneş ve ayın nurları.*

Mihr u ḳamer envārı dünyāyı muḥīṭ oldı / Bu ḳudret ü bu ażvā peydā neden olmışdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 2). [mihr u ḳamer envārı,]*

mihr ü gice [1] *Gündüz ve gece.*

Şarḳ u ġarbı ṭolanup gün yüzüñi görmek içün / Günde **mihr ü gicelerde** meh-i tābānum arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 4). [mihr ü gicelerde, -ler, -de]*

mihr ü māh / meh [4] *Güneş ve ay. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ezelden cism-i ḫāküm āb-ı ʿışḳ ile muḫammerdür / Anuñ çün **mihr ü mehden** iki ʿālemde münevverdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 1). [mihr ü mehden, -den]*

mihr ü maḥabbet [3] *Aşk.*

Her ne kim ola eser **mihr ü maḥabbetdedür** / Fāʿil-i muḫtār pes fiʿl ile ḥikmetdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 493, Beyit 1). [mihr ü maḥabbetdedür, -de, -dür]*

Ḥubb-ı ḥabībi anuñ içün bilmişem ziyād / **Mihr ü maḥabbet** ile ṭoġupdur saʿādetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 934, Beyit 4). [mihr ü maḥabbet,]*

Menbaʿ-ı fażl-ı ʿaṭādan ʿayn-ı ülfetdür gelen / İki cānibden hemān **mihr ü maḥabbetdür** gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 1). [mihr ü maḥabbetdür, -dür]*

mihr ü māh u encüm [1] *Güneş, ay ve yıldızlar.*

Añladuñ mı cümle eşyāda olan peydā nedür / **Mihr ü māh u encümi** berrāḳ iden aẕvā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 2). [mihr ü māh u encümi, -i]*

mihr ü māh ü necm-i hüdā [1] *Güneş, ay ve kutup yıldızı.*

Görem dir iseñ eger **mihr ü māh ü necm-i hüdā** / Semā-ı ḳalbüñi ḳılma ṣaḳın seḫāb-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 4). [mihr ü māh ü necm-i hüdā,]*

mihr ü mehveş [1] *Güneş ve ay gibi.*

Şeb-i rūzumda ʻaceb ʻışḳ ile ḫayrānam ben / **Mihr ü mehveş** beden ü cānumı gerdānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 1). [mihr ü mehveş,]*

mihr ü vefa [3] *Sevgi ve dostluk.*

İḳtirān eylemese bendesini bilmez idi / Ne cefā añlanur idi ne daḫı **mihr ü vefā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 4). [mihr ü vefā,]*

Mihr ü vefā nedür yā bu cevr ü cefā n'ola / Ya ara yirde ʿahd ile peymān olan nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 4). [mihr ü vefā,]*

ʿIşḳı bildüñ mi dilā anda cefā gördüñ mi / Yāri bulduñ mı ʿaceb **mihr ü vefā** gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 1). [mihr ü vefā,]*

mihr ü vefā-yı dil-firīb [1] *Gönül aldatan sevgilinin vefası ve sevgisi.*

Rāḥat-ı dil oldı çün **mihr ü vefā-yı dil-firīb** / Her ne kim eylerse eylesün bize her dem ḥabīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 1). [mihr ü vefā-yı dil-firīb,]*

miḥrāb ḳaş [2] *Kavisi açısından mihraba benzeyen kaş.*

Miḥrāb-ı ḳaşların sen ḳıl secdegāh yāruñ / İster iseñ Murādī bulmaḳ yüce menāzil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 7). [miḥrāb-ı ḳaşların, -lar, -ın]*

Ḳıble-i Kaʿbede emr oldı iṭāʿat ideler / Ḳıble-gāh-ı dü-cihān oldı çü **miḥrāb ḳaşı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 3). [miḥrāb ḳaşı,]*

miḥrāb-ı ḫam-ı ebru [1] *Kaşının eğri mihrabı, köşesi.*

Sen serv-i revānı görüben dīde-i bīnā / **Miḥrāb-ı ḫam-ı ebrūña** ism itdi muṣallā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 1). [miḥrāb-ı ḫam-ı ebrūña, -n, -a]*

miḥrāb-ı mesācid olmak [1] *Mescitlerin mihrabı olması.*

Çü ebrūñ **oldı miḥrāb-ı mesācid** / Aña naẕẕār olupdur cümle sācid *(Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 1). [miḥrāb-ı mesācid oldı, -dı]*

mihr-bān / mihribān [5] *Şefkatli, vefalı, merhametli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳādir olmaz mı seni seyr eyleye dil bī-ḥicāb / **Mihribānum** ġayret ile oluruz ṣad-pāre biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 4). [mihribānum, -um]*

mih-ter [1] *Daha büyük, daha ulu.*

Sensin Murādī çün kim iki cihāna **mih-ter** / ʻAvn-ı Ḫudādur el-ḥaḳ pāk eyleyen ẕelelden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 5). [mih-ter,]*

mihter-i ʻaḳl [1] *Akıl davulu, mehter takımı.*

Mihter-i ʻaḳl ḳurar çünki ḥikem ḫaymelerin / Her ṭınābı virür āfāḳa ṭarīḳat ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 2). [mihter-i ʻaḳl,]*

miḳdār [10] *1. Kıymet, değer.*

Bu Murāduñ kelimātını eger diñler iseñ / Ḥāṣıl ola saña **miḳdāruña** göre ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 5). [miḳdāruña, -un, -a]*

Gel Murāduñ manṭıḳından diñlegil ʿilm-i ledün / ʿİlmüñi fehm eyleyüp **miḳdāra** eyle iʿtiẕār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 5). [miḳdāra, -a]*

Miḳdāra göredür ḳamu eşyāya feyż-i Ḥaḳ / Sübḥāne men tenezzehe şibhi ve'l-miśāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 821, Beyit 4). [miḳdāra, -a]*

Revnaḳ bulurdı her kişi **miḳdārına** göre / Żabṭ itse ʻaḳlı ḳalmasa idi kemānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 3). [miḳdārına, -ına]*

Ḳābiliyyet her kişide oldı miḳdārınca çün / Küllü şey'in **miḳdārın** añla böyledür ḫāṣiyyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 2). [miḳdārın, -ın]*

2. Bir şeyin ölçülebilen, sayılabilen veya azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, derece.

Ne kim ḳılduñ ise ẕerre **miḳdār** / Ki t'Allāhi ḥisāb olına bir bir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 4). [miḳdār,]*

Gel Murāduñ manṭıḳın gūş eylegil / Alduġuñ **miḳdārı** al ger çoġ u az *(Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 5). [miḳdārı, -ı]*

Şerḥ-i istiġrāḳuma yoḳdur nihāyetden ḫaber / Ẕerre **miḳdārınca** her aʿlā vü ednā söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 3). [miḳdārınca, -ınca]*

Ḥaḳḳ-ı sābıḳda ne **miḳdār** ise ḥaḳḳiyyetümüz / Pes anuñ cünbişidür emr ile fermān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 3). [miḳdār,]*

Alup her ẕerre **miḳdārına** göre / Görür her biri envārına göre *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 4). [miḳdārına, -ına]*

miḳdāra ṭutmak [1] *Değerini ortaya koymaya çalışmak .*

Miḳdāra ṭutdı ʿilm ile taḳdīri ḳadr içün / Fiʿlinde ḳodı ḥikmetin işler kemā-yeşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 3). [miḳdāra ṭutdı, -dı]*

miḳdār-ı ʻilm [1] *Ilim ölçüsü, sayısı.*

ʿİlm-i muṭlaḳ şerḥine ṭūṭī-i dil didi kelām / Güş ḳıldı her biri **miḳdār-ı ʿilm** iẕʿān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 2). [miḳdār-ı ʿilm,]*

miḳdār-ı naẓar [1] *Bakışın değeri, kıymetidir.*

Miḳdār-ı naẓardur āh yā ben n'ideyin ḫānum / Rūḥ oldı ebed cānum cān oldı baña ażvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 3). [miḳdār-ı naẓardur, -dur]*

miḳdārınca olmak [1] *Ölçüsüne, değerine göre olmak.*

Ḳābiliyyet her kişide **oldı miḳdārınca** çün / Küllü şey'in miḳdārın añla böyledür ḫāṣiyyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 2). [miḳdārınca oldı, -dı]*

miḳdār-ı zuʿem [1] *Boş, bâtıl değer.*

Nāmuñı vird ideli cümle cihān elsinesi / Herkese ʿaḳl ile **miḳdār-ı zuʿemdür** mevrūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 2). [miḳdār-ı zuʿemdür, -dür]*

miknet [2] *Kuvvet, kudret, güç.*

Miknet ʿizz ü cāha itme ġurūr / Milk ile māla olmaġıl maġrūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 1). [miknet,]*

Bu iki dünyāyı alup çignüme / **Miknetümi** gördi zemīn ü zamān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1173, Beyit 2). [miknetümi, -üm, -i]*

miḳrāz-ı şerʿ [1] *Şeriatın makası.*

Miḳrāz-ı şerʿ aḳvā iken biçer mecāzı / Gel derz-i şerʿe vālic oluben ol selāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 4). [miḳrāz-ı şerʿ,]*

milel [1] *Milletler.*

Güftār-ı ḥüsn-i dildār gūşumda güş-vāre / Aldum ḳulaġa cümle naʿtini her **milelden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 2). [milelden, -den]*

milk [16] *Birinin tasarrufu altında bulunan şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Anuñ **milki** durur ʿālem degildür kimseden mīrās / Anuñ ḥükmindedür ādem anuñ emrindedür eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 2). [milki,]*

milk-i ʿadem [2] *Yokluk ülkesi.*

Ferāġat ʿālemi **milk-i ʿademdür** / Ḥayāt-ı cāvidān andan mümeśśil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 843, Beyit 4). [milk-i ʿademdür, -dür]*

Varlığum peydāda buldum intihādan ibtidā / Gelmedin **milk-i ʿademden** bulmışam peydālığı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 2). [milk-i ʿademden, -den]*

milk-i cihān [5] *Dünya ülkesi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Āsitānuñ baña yegdür beklemek / Olmadan **milk-i cihāna** pādişā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 2). [milk-i cihāna, -a]*

milk-i dil [3] *Gönül ülkesi.*

ʿĀşıḳ olan kimsenüñ **milk-i dili** virān olur / Anuñ içün milk-i virānına sulṭān istemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 3). [milk-i dili, -i]*

Çün ṭutdı **milk-i dilde** sulṭān-ı ʿışḳ me'vā / Maḥv olsa iki dünyā bir ẕerrece baña ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 4). [milk-i dilde, -de]*

Rūşen oldı bu ʿālem-i fānī / Geldi **milk-i dilüñ** çü sulṭānı *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 3, Beyit 1). [milk-i dilüñ, -ün]*

milk-i dünya [1] *Dünya mülkü.*

Ḫavf-ı Ḥaḳdan ḳalbi dā'im ṭolu bāk olmış yatar / **Milk-i dünyāya** göñül virmez Murādī ʿāḳilīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 5). [milk-i dünyāya,]*

milk-i ebed [2] *Ebediyet ülkesi, diyarı.*

Buldı nidā-yı limene destres / **Milk-i ebed** içre şu k'ola vaḥīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 4). [milk-i ebed,]*

Milk-i ebeddedür vücūd ile vücūda gel sücūd / Secde durur çü aṣl-ı cūd ṭut bu ḳulaġı ḳāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 2). [milk-i ebeddedür, -de, -dür]*

milk-i ezel [1] *Ezel mülkü.*

Milk-i ezel bizüm durur maḫż-ı ebed bizüm durur / ʿAyn-ı eḥad bizüm durur naḳdı çü bunda virmişüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 3). [milk-i ezel,]*

milk-i fena [1] *Yokluk ülkesi.*

Göñül terk eyle bu **milk-i fenāyı** gel beḳā iste / Ḫudā-yı lā-yezāle ṭā'at it andan ʿaṭā iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 1). [milk-i fenāyı, -(y)ı]*

milk-i ferāġ [1] *Vazgeçme, terk etme ülkesi.*

Nehc-i hüdāda buldı yolum çün ṭarīḳini / **Milk-i ferāġa** irdi bulup bī-riyā ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 3). [milk-i ferāġa, -a]*

milk-i ḥabīb [2] *Sevgilinin ülkesi.*

Ḫayra maḳdem görinür **milk-i ḥabībe** yolumuz / Vaṣl ile ḫurrem ola ṣa'lla(h) dil-i mā'il-i mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 2). [milk-i ḥabībe, -e]*

Milk-i ḥabībe ṭoġrılup buldı ṣıraṭ-ı müstaḳīm / Yolumuz ol durur bizüm bir daḫı rāhı n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 2). [milk-i ḥabībe, -e]*

milk-i hüviyyet [1] *Hakikat ülkesi.*

ʿUlūm-ı künde kāfuñ elfi misli rāst olduñsa / Gelür **milk-i hüviyyetden** saña ḳudret ve hem heybet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 4). [milk-i hüviyyetden, -den]*

milk-i ʿışḳ [1] *Aşk ülkesi.*

Şuʿle-i āhum benüm olmış durur başımda tāc / **Milk-i ʿışḳ** içre ben ʿāşıḳ şimdi sulṭān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 3). [milk-i ʿışḳ,]*

milk-i ʿizzet [1] *İzzet, yücelik ülkesi.*

Milk-i ʿizzetde durur vaḥdet şırāṭ-ı mustaḳīm / ʿĀḳil oldur kesret ü vaḥdetden eyleye firār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 4). [milk-i ʿizzetde, -de]*

milk-i muḫalled [1] *Ebedî, kalıcı diyar.*

Milk-i muḫalled içre çü gördüm cemālini / ʿAyn-ı vücūb ile gözedürdüm kemālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 1). [milk-i muḫalled,]*

milk-i şūret [1] *Görünüş, sûret ülkesi.*

Milk-i şūretde egerçi yiridür ḫāne-i ṣadr / Cümle ʿālemde velī var olan dildür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 2). [milk-i şūretde, -de]*

milk-i ten [1] *Ten, beden ülkesi.*

Milk-i tende oldı çün daʿvāya bürhān insilāḫ / Ḥükm ḳıldı aña pes ol demde sulṭān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 1). [milk-i tende, -de]*

milk-i ūlā ile uḫrā [1] *İlk ve son ülke, yurt II Dünya ile âhiret.*

Milk-i ūlā ile uḫrāyı bilürseñ ʿilmi / Ne ṭarīḳatle ḳazanduñ berü gel ḳıl isbāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 3). [milk-i ūlā ile uḫrāyı, -(y)ı]*

milk-i vaṣl [1] *Kavuşma ülkesi.*

Bāb-ı ʿışḳı çün küşāde ḳılmışam ibrām ile / Rehrev-i dil **milk-i vaṣlı** ide seyrān yaḥtemil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 4). [milk-i vaṣlı, -ı]*

milk-i viran [1] *Yıkık ülke. II Kederli gönül.*

ʿĀşıḳ olan kimsenüñ milk-i dili virān olur / Anuñ içün **milk-i virānına** sulṭān istemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 3). [milk-i virānına, -ı, -(n)a]*

milk-i vücūd [3] *Beden, varlık ülkesi.*

Milk-i vücūda çün seni gönderdi lā-yenām / Terk eyle ġafleti dil ü cānuñ uyara gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 4). [milk-i vücūda, -a]*

Sem‘-i ḳabūl-i cāna gelür çün nidā-yı hū / **Milk-i vücūda** irdi ser-ā-pā ṣafā-yı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 1). [milk-i vücūda, -a]*

Ṭayy idüp **milk-i vücūdı** ʿālem-i ru’yā-ṣıfat / ʿArş-ı ʿalā levḥ-i maḥfūẓ üzre cevlān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 2). [milk-i vücūdı, -ı]*

milk-i zībā [1] *Güzel, süslü ülke.*

Viṣālüñ **milk-i zībāsını** feṭḥ itdüm bi-ḥamdi’llah / İḫāṭa eyledi her cānibīni ser-te-ser furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 3). [milk-i zībāsını, -sı, -(n)ı]*

milk ü cāh [2] *Makam ve devlet, mevki.*

Ḥamd ü minnet bu Murādī ḫalḳ idüp ḳul eyledüñ / Vahdetüñde ḫidmetin yegdür gerekmez **milk ü cāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 5). [milk ü cāh,]*

Lāyıḳ-ı cāh-ı viṣāl olmaġa sa‘y eyle meded / Andan özge her ne kim ola hebādur **milk ü cāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 2). [milk ü cāh,]*

milk ü māl [3] *Mülk ve mal, mal varlığı, servet.*

Çün giresin ḳara ḫāke kimse ḳılmaz fā’ide / **Milk ü māluñ** ol zamānda saña ne aṣṣısı var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 4). [milk ü māluñ, -un]*

Ey Murādī tārik ol cümle cihānuñ varını / **Milk ü mālı** terk iderseñ ol saña rāḥat yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 5). [milk ü mālı, -e]*

Dostum her demde vechüñden ḫayāl añlar beni / Ṣanma kim bu salṭanatla **milk ü māl** añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 1). [milk ü māl,]*

milket [1] *Mülk, varlık; sahip olunan şeyler.*

Kibriyā-yı ḥażret-i vācib vücūd iẓhārına / Gülşen-i iẓhāra **milketle** virimez reng ü bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 4). [milketle, -le]*

milket-i ʿayn-ı şühūd [1] *İlâhî tecellîlere şâhit olan mülk, ülke.*

Ḳalbümüñ ḳalbine bir sırr-ı nihānīdür gelen / **Milket-i ʿayn-ı şühūda** lā-mekānīdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 1). [milket-i ʿayn-ı şühūda, -a]*

milket-i ḥüsn [1] *Güzellik ülkesi.*

Milket-i ḥüsn oldı çün ʿāşıḳlara cāy-ı maḳar / Ehl-i ḥālüñ ʿālem-i bī-keyfe ʿilmi varası *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 3). [milket-i ḥüsn,]*

milket-i vücūd [1] *Vücut, varlık ülkesi.*

Cānuñ maḳarrı olalı bu **milket-i vücūd** / Żabṭında her dem oldı nice şāh u memleket *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 2). [milket-i vücūd,]*

millet [3] *Bir dine, bir kavmiyete mensup topluluk.*

Eger ki cümle olduñsa cemāl-i feyż-i insāna / Celāl-i ḳālıbı terk eyleyüp rūḥ ol budur **millet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 2). [millet,]*

‘Umūmen **millet** olmışdur bu dünyā gerçi ser-tā-pā / Velīkin vāḥid olmaḳdur bula dil rāh-ı a‘lāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 2). [millet,]*

‘Āḳil iseñ yüri her **milleti** bir ḥikmet ṭut / Ṣanma devlet bulınur her külah-ı Edhemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 4). [milleti, -i]*

mīm [8] *Mim harfi. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu*

nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murādī yümn-i himmetde Muḥammed **mīmi** serçeşmeñ / Ḳamu ʿaṭşānı ḳandurduñ dehānuñ ġaymını māṭardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 5). [mīmi, -i]*

mīm-i aḥmed [1] *Hazreti Peygamberin ismindeki mim harfi.*

Mīm-i Aḥmedden eger alduñsa ümmet mīmini / Añlaġıl mīm-i Murādī olasın ḫayrü'l-ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 5). [mīm-i aḥmedden, -den]*

mīm-i elf ü dāl [1] *Mim, elif ve dal harfi.*

Mā re'eynā ḥaḳḳahu illā re'eynā cümleten / Şol bilür kim ḥükmi **mīm-i elf ü dālüñ** seyr ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 2). [mīm-i elf ü dālüñ, -ün]*

mīm-i elḥam [1] *Elham, Fatiha, suresindeki mim harfi.*

Murāduñ ḥasb-i ḥālini eger nām u nişānını / Dilerseñ fehm ide ʿaḳluñ ṭaleb ḳıl **mīm-i elḥamdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 5). [mīm-i elḥamdan, -dan]*

mīm-i ism-i ḥaḳ [1] *Hak isminin "mim"i, mim harfi (ebced değerlerine atıfta bulunuyor olabilir).*

Ey Murādī aʿẓam-ı ism oldı **mīm-i ism-i Ḥaḳ** / Şol müsemmāyı bulanlar irmez aşlā ġamlara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 5). [mīm-i ism-i ḥaḳ,]*

mīm-i muḥammed [2] *Muhammed kelimesinin baş harfi mim.*

Bu Murāda çü didüñ **mīm-i Muḥammedle** Murād / Bizi ṣıdḳ ile ṣadīḳ eyle besāret yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 5). [mīm-i muḥammedle, -le]*

Maḥabbetden durur **mīm-i Muḥammed** / Ḥabīb-i dil-sitānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 13). [mīm-i muḥammed,]*

mīm-i murād [1] *Murad'ın başındaki mim harfi.*

Ey Murādī eyledüñ çünki murāda ārzū / Eyledi **mīm-i murād** içün hüviyyet iftitāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 5). [mīm-i murād,]*

mīm-i murādī [1] *Murad'ın başındaki mim harfi.*

Mīm-i Aḥmedden eger alduñsa ümmet mīmini / Añlaġıl **mīm-i Murādī** olasın ḫayrü'l-ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 5). [mīm-i murādī,]*

mīm ü dāl [1] *Mim ve dal harfi.*

Ey cemāl-i lā-yezālīden münevver bi'l-eḥad / Aḥmed-i muḫtār-ı ṭavrın **mīm ü dāl** añlar bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 4). [mīm ü dāl,]*

mīm ü ḥā vü mīmle dāl [1] *Arapça Muhammed isminin harfleri.*

Ey Murādī ʿārife her bir kelāmuñ rūḥdur / Nūr-ı lāmiʿ **mīm ü ḥā vü mīmle dāl** isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 5). [mīm ü ḥā vü mīmle dāl,]*

mīm ü rā'y [1] *Mim ve ra harfi.*

Murādī **mīm ü rā'yı** ḳodı buldı çün elīf ü dāl / Aradan giden anuñ çün didi āb-ı nebātumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 5). [mīm ü rā'yı, -(y)ı]*

mīm ü rā vü elf ü dāl [1] *Murâd isminin harfleri.*

Anuñ çün **mīm ü rā vü elf ü dālı** ʿilm-i milletdür / Murāduñ ʿayn-ı kübrāsındadur Ḥaḳḳ-ı eser çün kim *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 5). [mīm ü rā vü elf ü dālı, -ı]*

miʿmār [1] *İmar eden, yapan; Allah.*

Muʿammerdür fürūʿından ne aşl u ne fürūʿ oldı / Bināsın her zamān tecdīd ider çün bildi **miʿmārın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 4). [miʿmārın, -ı, -n]*

mimmā tuḥibbūn [1] *Sevdiğiniz şeylerden sarf etmedikçe iyiliğe erişemezsiniz. Her ne sarf ederseniz, şüphesiz Allah onu bilir.*

Len tenālü'l-birre ḥattā tunfiḳū / Pes daḫı **mimmā tuḥibbūn** ey alū *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 2, Beyit 2). [mimmā tuḥibbūn,]*

min [2] *Harf-i cerr. -den.*

Rāh-ı ḥaḳīḳatde ifnā eyler iseñ ger vücūd / Ādem eyle ṭıynetüñ tā olmayasın **min** ẓalūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 2). [min,]*

Ey Murādī ḳalb mir'ātında nāẓır olmaġa / Geldi cümle evliyā tā **min** ʿAcem ez ḥadd-ı Rūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 5). [min,]*

min ḥākimin [1] *Hükmedenden.*

ʿIşḳı sermeddür cihāna ḥükm iden **min ḥākimin** / Saʿyün artur Leyse li'l-insāni illā mā seʿā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 4). [min ḥākimin,]*

min külli vech [1] *Her cihetle, her yönden.*

Daʿvetüm ḥaḳdur necāta sāʿīyem **min külli vech** / Bu beḳāya nefʿ-i küllīdür beḳā-yı sırr-ı şarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 4). [min külli vech,]*

min maḥżi ḥāl [1] *Tamamen hālden.*

Oldı ol ʿılm-i Ḫudā-yı ẕü'l-celāl / Gel celāli dāfiʿ ol **min maḥżi ḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 8). [min maḥżi ḥāl,]*

min sālimīn olmak [1] *Esenlikte olanlardan olmak.*

Ey Murādī ḳıl duʿā ile enīn / **Olasın** uḫrāda tā **min sālimīn** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 5). [min sālimīn olasın, -a, -sın]*

min-sālimīn olmak [1] *Selamete, güvene ermiş olmak.*

Şerḥe gelmez bu maḥabbet kim dil-i ʿāşıḳdadur / Her ki gördi lemʿasından **oldı** ol **min-sālimīn**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 3). [min-sālimīn oldı, -dı]

min-sivāh [1] *Ondan başka.*

Ey cenāb-ı kibriyāsıdur münezzeh **min-sivāh** / Ey ġuyūbı oldı ġaybe'l-ġayb pes lā-iştibāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 1). [min-sivāh,]*

min ṭarafin ḫafiyyin [1] *Aşağılıktan başları öne eğilmiş, göz ucuyla gizli gizli etrafa bakarken, ateşe sunulduklarını görürsün (42/Şura 45).*

Mā hüve'l-vāḳiʿ durur gerçi vuḳūʿ-ı tāmda / **Min ṭarafin ḫafiyyin** āḫirinde dürdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 3). [min ṭarafin ḫafiyyin,]*

min ẕünūbin etūbu yā tevvāb [1] *Ey tevbeleri kabul eden günahlarımdan tevbe ediyorum.*

Min ẕünūbin etūbu yā tevvāb / İnneke ḳādirün serīʿü ḥisāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 1). [min ẕünūbin etūbu yā tevvāb,]*

mînâ [1] *Şarap şişesi, kadeh.*

Ṣuretüñ āyīnesi mir'āta sūretdür yine / İsteme **mīnāda** şeklüñ refʿ ḳıl gitsün ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 4). [mīnāda, -da]*

minber [4] *Camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥamd-ı sābıḳdur olan **minberde** ādem söyledi / Biñ biñ ararsañ eger elf ile ḫā el-ḥamdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 3). [minberde, -de]*

minber-i evc-i kerāmāt [1] *Kerametlerin yüce minberi, hutbe okunan yeri.*

Minber-i evc-i kerāmāt üzre çün kıldı suʿūd / Oḳuyup ḥamd ile ḫuṭbe didi ālādan fütūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 4). [minber-i evc-i kerāmāt,]*

mine'l-'ālemīn [1] *Âlemlerden.*

Çü 'aḳl-ı sebük-bār olupdur muḫīṭ-i 'ulūm / Muḫīṭ eyledi çāre oldı **mine'l-'ālemīn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 3). [mine'l-'ālemīn,]*

mine'l-cāhilīn olmak [1] *Cahillerden olmak.*

Saña bir beyān oldı bu 'ilm-i maʿnā yine / Murāduñ sözin añla **olma mine'l-cāhilīn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 5). [mine'l-cāhilīn olma, -ma]*

mine'l-ḳurbi ile'l-ḳurb [1] *Yakından yakına.*

Çü aḳrebdür **mine'l-ḳurbi ile'l-ḳurb** / Nedendür āb içinde yanar oda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1426, Beyit 2). [mine'l-ḳurbi ile'l-ḳurb,]*

mine'ẓ-ẓālimīn olmak [1] *Zalimlerden olmak.*

Nice derk-i baḥr ide bir ḳaṭre-i nā-bedīd / Bu maʿnāyı bilmezseñ **olduñ mine'ẓ-ẓālimīn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 2). [mine'ẓ-ẓālimīn olduñ, -du, -n]*

min-ḥicāb [1] *Örtüden, peçeden.*

Çün nümāyān oldı rūy-i yār dil-keş **min-ḥicāb** / İḳtibās-ı nūr idüp feyż aldı her ażvā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 2). [min-ḥicāb,]*

min-ibtidā fī-l-intihā [1] *Baştan sona.*

Cānum anuñ şükrānesi göñlüm anuñ dīvānesi / Ḳalbüm żiyā pervānesi **"Min-ibtidā fī-l-intihā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 2). ["min-ibtidā fī-l-intihā",]*

minḳār [1] *Kuş gagası.*

Maşrıḳ u maġrib iki bālında zīr olmış anuñ / Yedi deryā oldı **minḳārında** cānum ḳaṭre-veş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 2). [minḳārında, -ı, -n, -da]*

minnet [20] *Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu.*

Minnetle anda baḳdı yemīn ü yesārına / Pes "ʿusri yüsr"e eyledi raġbetde iltecā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 2). [minnetle, -le]*

Minnetüm sen şāhadur ġayrıya yoḳdur minnetüm / Senden özge mesnedüm yoḳ yā ilahī ẕi'l-beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 2). [minnetüm, -üm]*

Minnetüm sen şāhadur ġayrıya yoḳdur **minnetüm** / Senden özge mesnedüm yoḳ yā ilahī ẕi'l-beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 2). [minnetüm, -üm]*

Minnetüm şol ḥāledür kim bilmeye aġyār anı / Raġbetüm şol ḳāledür kim ibtidā olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 2). [minnetüm, -üm]*

Ser-firāz olmaḳda çoḳ saʿy eyledüm **minnet** aña / Ẕilleti terk itmişem gördüm ki az ehlindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 4). [minnet,]*

Minnete **minnet** oldı **minnet** pes / Oldı vaṣṣāf arada ḳāṣır *(Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 2). [minnet,]*

Minnete minnet oldı minnet pes / Oldı vaṣṣāf arada ḳāṣır *(Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 2). [minnete, -e]*

Ḥamdümüzde ḥamdümüz mektūmdur **minnet** bize / Ey Murādī Ḥaḳḳa şükr olsun senāyīlerdenüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 5). [minnet,]*

Minnetüm Mevlāyadur ġayrıya yoḳdur minnetüm / Anuñ içün ʿizzetüm ḳatında buldum ʿizzetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 1). [minnetüm, -üm]*

Minnetüm Mevlāyadur ġayrıya yoḳdur **minnetüm** / Anuñ içün ʿizzetüm ḳatında buldum ʿizzetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 1). [minnetüm, -üm]*

Ḥamd ü minnet ṣad hezārān yāredür her **minnetüm** / Ḳaplamışdur dü-cihānı anuñ içün heybetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 1). [minnetüm, -üm]*

Cürʿadan mest olmışam dildāradur her **minnetüm** / Mürtefiʿ olmaḳdadur yārüñ ḳatında rifʿatüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 1). [minnetüm, -üm]*

2. Şükür, teşekkür etme.

Cüz' ü külden çü gelür cüz' ü kemāl ile hüner / Hüner ehlinden eger gelse hüner **minnetdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 4). [minnetdür, -dür]*

Ricā vü **minneti** terk itmezem dildārdan hergiz / Ḳamu terkin ururven dönmezem ben yārdan hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 1). [minneti, -i]*

Minnetüm evrāḳına yazdum murādum ḫaṭṭını / Gel berü bir naẓar ḳıl nice inşā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 2). [minnetüm, -üm]*

Yā ʿaẕīme'l-faẕl-ı yā ẕü'l-minne **minnetdür** saña / Kim ʿaṭā-yı bī-nihāyetden irişe bī-gümān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 4). [minnetdür, -dür]*

ʿİlm-i ḥikmet dād-ı Ḥaḳdur pes virilmez degmeye / Ḥaḳḳa **minnet** anuñ içün egmedüm ser kimseye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 1). [minnet,]*

Bi-ḥamdi'llāh ki **minnetdür** nice aḫbār-ı esrāra / Gelüp güş urdılar her dem velī fāş olmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 3). [minnetdür, -dür]*

Minnet ol pādişeh-i ḫālıḳ-ı ẕī'l-iḥsāna / Bendeler ḫalḳ idüben virdi ṭarīḳ ʿirfāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 1). [minnet,]*

Minnet ol ilāha kim dem-ā-dem / Bilürdi murādını Murāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1434, Beyit 5). [minnet ol,]*

minnetdār [1] *Birinden gördüğü iyiliğe karşı mahcup ve müteşekkir kalan.*

Rāh-revdür gerçi bu cānı beden bā-ṣūreti / Cāna **minnetdārdur** çekdürmedi cāna elem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 3). [minnetdārdur, -dur]*

minnet eylemek [1] *Birinin iyiliğine karşı kendini ona borçlu saymak; boyun eğmek.*

Kimseden olmadı aña **eylemez minnet** daḫı / Her ne kim oldı Murāda Rabbü'l-erbāb eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 5). [minnet eylemez, -mez]*

minnet itmek [1] *Görülen bir iyiliğe karşı daima şükran ve mahcubiyet duyma, yük altında kalma, iyilik katşısında kendini borçlu duyma.*

İḥsān idüp daḫı girü **minnet iden** kişi / Bilgil Murādī sen anı ṣaḥib-kerem degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 5). [minnet iden, -en]*

minnet-i ʿuzmā [1] *Yüce iyilik, lütuf.*

Minnet-i ʿuzmā durur senden bize ey kān-ı cūd / Gösteresin bir naẓar açup cemālüñden niḳāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 4). [minnet-i ʿuzmā,]*

minnet olmak [1] *Şükretmek.*

Minnete **minnet oldı** minnet pes / Oldı vaṣṣāf arada ḳāṣır *(Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 2). [minnet oldı, -dı]*

minval [2] *Biçim, yol, tarz.*

Her kim ki bu **minvālı** elden ḳomayup gide / Ḥaḳ daḫı aña bī-ḥad luṭf ile ʿaṭā eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 3). [minvālı, -ı]*

Ṭulūʿ-ı mihr-i mihrüñle żiyā vir ḫāne-i ḳalbe / Bu **minvāl** üzre iḥsānuñ ziyād u ber-ziyād eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 2). [minvāl,]*

mīr-ı kelam [1] *Güzel, düzgün, zarif konuşan kimse. II Söz üstâdı.*

Bu Murādī çü kelāmında durur **mīr-ı kelām** / Göreler daḫı kelāmuñda neler rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 5). [mīr-ı kelām,]*

mīr-i server [1] *Emirlerin reisi.*

ʿAyn-ı hüdā küşāde olup gözledi ṭaraf / Buldı tecessüs eyleyüben **mīr-i serveri** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 3). [mīr-i serveri, -i]*

mīr-i suḫandān [1] *Güzel söz söylemesini bilen komutan, başkan.*

Ey Murādī özüñi ol yüce dergāha ilet / Dime zinhār ki bir **mīr-i suḫandānam** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 5). [mīr-i suḫandānam, --am]*

mīr-i suḫandān olmak [1] *Güzel söz söylemesini bilen komutan, başkan olmak.*

Ḳoma ḫayretde özüñ mihr-i dıraḫşān olġıl / Ġūş ḳıl pendümi gel **mīr-i suḫandān olġıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 2). [mīr-i suḫandān olġıl, -gıl]*

mīr u gedā vü pādişāh [1] *Başkan, dilenci, kul ve hükümdar. II Herkes.*

Emrüñi ḳayd eyledüñ ḫükmüñde tā ola muṭīʿ / Cümleten kimse eger **mīr u gedā vü pādişāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 2). [mīr u gedā vü pādişāh,]*

mīr ü ḫān [1] *Kumandan ve hükümdar.*

Sen ġanīsin cümle ʿālemler saña muḫtācdur / Cümleten şāh u gedā o **mīr ü ḫān** emrüñedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 3). [mīr ü ḫān,]*

miʿrāc [4] *Yükseliş, göğe çıkma. II Yücelme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī süllem-i şerʿ-i şerīfe oldı çün ʿarıc / ʿUrūc imiş o **miʿrāca** sen añla iḳtiżā maḥrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 5). [miʿrāca, -a]*

miʿrāc dāru [1] *Miraca yükselten dar ağacı; Hallac-ı Mansur'a atıfta bulunularak.*

Ṭurma çıḳ dār-ı ene'l-Ḥaḳḳa yüri Manṣūrveş / Tā ki ol **miʿrāc dāruñda** beḳāya iresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 2). [miʿrāc dāruñda, -un, -da]*

mirāren [1] *Defalarca, birçok kere.*

Semāʿ-ı ṣavt olupdur çün ṣuheyl-i bād-ı pāsından / **Mirārendür** bu tekrārı gelüp beyżāda sevdāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 2). [mirārendür, -dür]*

mīrās [1] *Birine, ölen bir yakınından kalan mal mülk, para veya servet, kalıt, bırakıt, tereke.*

Anuñ milki durur ʿālem degildür kimseden **mīrās** / Anuñ ḥükmindedür ādem anuñ emrindedür eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 2). [mīrās,]*

mir'āt [35] *Ayna.*

Mir'āta baḳdum gördüm yüzüñi / Çün kim yüzümden ḳıldum temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 4). [mir'āta, -a]*

Ṣalāḥ-ı kāra ṣūret virse dil tābındadur **mir'āt** / Eger jeng olsa rūyında ne ṣūret göstere heyhāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 1). [mir'āt,]*

Eger **mir'āta** yüz ṭutsam benüm ʿaksüm ḳılur ẓāhir / Fe-emmā aṣlumı bildüm ʿaraż bilmem daḫı cevher *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 2). [mir'āta, -a]*

Bu naẓardan ʿayn idüp **mir'āti** urduñsa yire / Maḥż-ı feyże elyaḳ olduñ feyż-i maḥża ḳıl naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 2). [mir'āti, -i]*

Cān naẓar **mir'āta** ṣaldı bu cemālüñ vechidür / Vech-i maʿnāda dimezven bu kemālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 1). [mir'āta, -a]*

Sil ġubār-ı ġayrıdan āyine-i ḳalbüñ Murād / Rūy göstermez şu **mir'āt** üzre kim sevdā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 5). [mir'āt,]*

Ey Murādī ṭālib-i sırr-ı ḥaḳāyıḳdan kerem / Menʿ olınmaz zīrā ki **mir'āti** raʿnā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 5). [mir'āti, -i]*

Ḳalbümüz **mir'ātı** ḥaḳdur biz Ḫudāyīlerdenüz / Baḥr-ı tevḥīd içre her dem āşināyīlerdenüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 1). [mir'ātı, -ı]*

Mir'āt çü göstere cemāli / Ayrılmadı añla ḳavşurulmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 3). [mir'āt,]*

Ṭutdı **mir'āti** Murādī çü ʿavālim yüzine / Naḳşı naḳḳāş ile seyr eylemiş īmā muḫliş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 5). [mir'āti, -i]*

Güneş żiyāsına **mir'ātı** tutmak oldı devā / Ki tā ki hücre-i deycūra nūr ola lāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 3). [mir'ātı, -ı]*

Açdı çeşm-i cānı ol dem baḳdı dil **mir'ātına** / Ḳıldı taḥṣīl-i tebehhüc oldı yüzi nūrı aġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 3). [mir'ātına, -ı, -n, -a]*

Muḳarreb meclisin gördüm ne **mir'ātı** ne ḫôd ġayrı / Muḫīṭ-i bī-nihāyetdür nihān olmadı dīdāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 4). [mir'ātı, -ı]*

Ṣafā **mir'ātını** gördüm celālüñdür ṭutan elde / Cemālüñe muḳābildür müşāhid olmış ebrāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 3). [mir'ātını, -ı, -(n)ı]*

Ṣuretüñ āyīnesi **mir'āta** sūretdür yine / İsteme mīnāda şeklüñ refʿ ḳıl gitsün ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 4). [mir'āta, -a]*

Cān cemāl-i yāre ḳarşu seyr ider ḥālātdan / Ḫūb olan seyrān ider ḥüsn-i ruḫın **mir'ātdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 1). [mir'ātdan, -dan]*

Ger muṭābıḳ olmasa **mir'āta** vech-i tāze rūy / Bir yüzinden gösterişdür anı echel gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 2). [mir'āta, -a]*

Dil cemâl-i yāre mir'āt oldı çün mir'ātı ne / Āyine ṭutdı göñül mir'āt olup **mir'ātına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 1). [mir'ātına, -ı, -n, -a]*

Gözlerem **mir'ātını** çün dīde-bān itmiş yüze / Gözleyüp ammā temāşāsın nihān itmiş yüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 1). [mir'ātını, -ı, -(n)ı]*

Mürüvvet ehli baḳar mı gözüñgi **mir'āta** / Muḳābil oldı ḳabūl-ı cemāl-i Raḥmāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 3). [mir'āta, -a]*

II Gönül.

Bir nefesde eyledüm ġāyet celī **mir'ātumı** / Āyine çünki mücellā ola aʿlā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 3). [mir'ātumı, -um, -ı]*

Yek naẓar biñ naẓraya cā virdi istidlālden / Baḳmaġa **mir'āta** olmışdur ṣafā-yı sırr-ı şarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 3). [mir'āta, -a]*

Dutalı **mir'ātı** rūya oldı rū āyīnedār / Birbirine ger muḳābil ola peydādur cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 2). [mir'ātı, -ı]*

Mir'āta baḳdı ḥüsnini ifṣā içün ḥabīb / ʿĀşıḳ ḳulaġ urup aña ṣarf eyleyüp himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 4). [mir'āta, -a]*

Muḳābil añladum ḳalbe bugün **mir'āt** ile vechüñ / İki vech üzre bilmişem ʿayān ile nihān vaṣfın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 2). [mir'āt,]*

Mir'ātı giderdüm aradan oldı dirāyāt / Rükn ile yine manẓar-ı vechüñde miyānsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 3). [mir'ātı, -ı]*

Ṣūret-i eşyā durur **mir'ātda** peydā yine / Çünki ẓāhir olasın anlar olur iḫfā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 1). [mir'ātda, -da]*

Dil cemâl-i yāre mir'āt oldı çün **mir'ātı** ne / Āyine ṭutdı göñül mir'āt olup mir'ātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 1). [mir'ātı, -ı]*

Çün cemālüñ ʿaksini **mir’āta** ḳıldı rū-be-rū / Bu sebebden biri birine vefā ḳıldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 4). [mir’āta, -a]*

Refīḳ-i dil-nüvāzumdur dutar destinde **mir’ātı** / Naẕar-gāh-ı Ḫudādur bu durur dā’im kenārumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 3). [mir’ātı, -ı]*

İkilikden muʿarrā ol gider gitsün göñül paşı / Mücellā eyle **mir’ātuñ** ola gün gibi tāb-ende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 2). [mir’ātuñ, -un]*

Dilerseñ irmege ey dil kemālāt ile ḥālāta / Muṣaffā eyle **mir’ātuñ** sen aldanma ḫayālāta *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 1). [mir’ātuñ, -un]*

Ṣafā cāmın ger isterseñ muṣaffā eyle **mir’ātuñ** / Gözetme ġayrıdan ẕerre gözetgil vech-i dildārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 2). [mir’ātuñ, -un]*

Cemāl-i yār gerek gözlerüm çü **mir’ātı** / Birisi ʿayn-ı kemāl vü biri ḫayālātı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 1). [mir’ātı, -ı]*

Baḳdı **mir’āta** gördi dil özini / Giceden farḳ itdi gündüzini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 1). [mir’āta, -a]*

mir’āta urmaḳ [1] *Aynaya vurmak, göstermek. II Gönül aynasına göstermek, nüfuz etmek.*

Kitābında didi iḳrā oḳındı ezber-i manẕūr / Naẕar **mir’āta urmaḳdur** hünerdür añla dermānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 3). [mir’āta urmaḳdur, -mak, -dur]*

Ḳomış āyīnesinde bir ʿalāmet / Bulur **mir’āt** ʿalāmetden kerāmet *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 3). [mir’āt,]*

mir’āt eylemek [1] *Ayna etmek, yansıtmak.*

İẓhār-ı ḳudret ḳılmaġ içün rūḥı **mir’āt eylemiş** / Tā göstere ʿayn-ı kemālin bi’l-kemāl ve’l-kerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 3). [mir’āt eylemiş, -miş]*

mir’āt-ı ‘ālem [1] *Dünya aynası.*

Mir’āt-ı ʿālem şerḥ ider çün vaṣf-ı ḥüsnüñ ẕerresin / Lākin bu ʿālemden geçen ḥüsnüñe oldur tercemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 2). [mir’āt-ı ‘ālem,]*

mir’āt-ı ‘ayn-ı taḥḳīḳ [1] *Hakikat aynası.*

Mir’āt-ı ‘ayn-ı taḥḳīḳ gösterdi ʿaks-i ruḫ-sār / Ey cümlenüñ cemāli sensin yine numūde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 2). [mir’āt-ı ‘ayn-ı taḥḳīḳ,]*

mir’āt-ı bā-ṣafā ḳılmak [1] *Saf , berrak ayna kılmak.*

Ḳalbi idüpdür āyine çün vech-i aḥsenüñ / Ḥüsnüñ durur ḳılan yine mir’āt-ı bā-ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 3). [mir’āt-ı bā-ṣafā ḳılan, -an]*

mir’āt-ı dil [8] *Gönül aynası. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġayra yakışmaz dil-i Mecnūn ey Leylī-ḥicāb / Sende bulmışdur seni **mir’āt-ı dildür** rū-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 2). [mir’āt-ı dildür, -dür]*

mir’āt-ı elvan [1] *Rengarenk, alacalı ayna.*

Ezelden çün yanupdur nār-ı ʿışḳa bu ten ü cānum / Cemāl-i yāre ḳarşu gösterür **mir’āt-ı elvānum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 857, Beyit 1). [mir’āt-ı elvānum, -um]*

mir’āt-ı ezel [2] *Ezel aynası.*

Şems-i enverden münevverdür bu **mir’āt-ı ezel** / Nārumı biñ biñ meh-i tābāne beẕl itsem gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 4). [mir’āt-ı ezel,]*

Maḫzen-i ḳalbümde **mir’āt-ı ezel** / Ol ezeldür kim dinildi lem-yezel *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 1). [mir’āt-ı ezel,]*

mir’āt-ı fu’ād [1] *Gönül aynası.*

Muṣaffā ḳıl bu **mir’āt-ı fu’ādum** tā gözüm görsün / Senüñ esrāruñı bilsün bu güş-ı cānum ey şāhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 3). [mir’āt-ı fu’ādum, -um]*

mir’āt-ı ġayb [1] *Gayb, bilinmezlik aynası.*

Mir’āt-ı ġayba nāẕır olan seyr ider ʿuyūn / Āyīnesin ḳapar ḫaṭ ü ḫālüñ gören senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 3). [mir’āt-ı ġayba, -a]*

mir’āt-ı gönül [1] *Gönül aynası.*

Rūy-i dildāre muḳābil yine **mir’āt-ı gönül** / Eyledi ʿışḳ-ı ḥaḳīḳatde beni ol kāmil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 1). [mir’āt-ı gönül,]*

mir’āt-ı ḥaḳ [2] *Allah'ın aynası.*

ʿArża ḳılsam bir seḥer cānāna ḳalbüm derdini / Cānumuñ **mir’āt-ı Ḥaḳda** ʿaksine dil urmış el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 2). [mir’āt-ı ḥaḳda, -da]*

Göñül **mir’āt-ı Ḥaḳdur** gösterür nice tecellāyı / Cemāl-i yāre hem-demdür bulur me’vāda me’vāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 1). [mir’āt-ı ḥaḳdur, -dur]*

mir’āt-ı ḥāl [1] *Hâl aynası.*

Mir’āt-ı ḥāl nāẕır olalı göñül gözi / Ṣanma ki ḳāl ile ṭuta dā’im ḫayāle göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 2). [mir’āt-ı ḥāl,]*

mir’āt-ı ḫudā olmak [1] *Allah’ın aynası olmak. II Gönüle ilahi tecelliler dolması.*

Oldı mir’āt-ı Ḫudā güster ü bihterdür dil / Gel berü bir naẕar it kim nice serverdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 2). [mir’āt-ı ḫudā oldı, -dı]*

mir’āt-ı ḥüsn [1] *Güzellik aynası.*

Mir’āt-ı ḥüsnüñ içre görindi çü vech-i ʿayn / ʿAynuñ ne ġam defātire olsa ḳalem-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 2). [mir’āt-ı ḥüsnüñ, -ün]*

mir’āt-ı ḳalb [10] *Kalp, gönül aynası. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nümāyān olalı vechüñ benüm **mir’āt-ı ḳalbümde** / Nice biñ māh-ı tābānı ḳılur hūrşīdveş tenvīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 3). [mir’āt-ı ḳalbümde, -üm, -de]*

mir’āt-ı mücellā [1] *Parlak ayna. II Manevi kirden arınmış kalp.*

İstimāʿ itme kelāmı istimāʿ eyle kelām / Baḳmaġıl ġayrıya **mir’āt-i mücellā** sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 3). [mir’āt-i mücellā,]*

mir’āt-ı ruḫ [2] *Yanak, yüz aynası. II Yanağın parlayışı.*

Ey ki **mir’āt-ı ruḫuñ** āyine-i ʿibretdür / Sen vaḥīd ise bu kāruñda ne cemʿiyyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 1). [mir’āt-ı ruḫuñ, -un]*

Mir’āt-ı ruḫuñ meh-i cihāndur / Nūruñ bu zamāna mihr-i efḫam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 3). [mir’āt-ı ruḫuñ, -un]*

mir’āt-ı rū-nümā [1] *Yüz gösteren ayna.*

Ḳalb-i gedā-yı ʿāşıḳ ʿarş-ı Ḫudādur el-ḥaḳ / İki cihān yüzinde **mir’āt-ı rū-nümādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 2). [mir’āt-ı rū-nümādur, -dur]*

mir’āt-ı rūy [1]*Yüzün aynası.*

Ḥamdu li’llāh kim teraḥḥum eylemişdür ḥālüme / Oldı bu **mir’āt-ı rūyum** vech-i cānān ile cemʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 2). [mir’āt-ı rūyum, -um]*

mir’āt-ı şūret [1] *Biçimin, görünüşün aynası.*

Mir’āt-ı şūret içre dinildi len terānī / Āyīne-i muḥaḳḳaḳ oldı bize ḫavāṭır *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 3). [mir’āt-ı şūret,]*

mir’āt-ı şūret eylemek [1] *Biçimin, görünüşün aynası olmak.*

Medḥ ile medḥin eyledi çün ẕāt-ı ẕi’l-beḳā / **Mir’āt-ı şūret eyledi** ʿaks-i siyer-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 1). [mir’āt-ı şūret eyledi, -di]*

mir’āt-ı zaman [1] *Zamanın aynası.*

N’ola **mir’āt-ı zamān** göstere levn ile ḫayāl / Sen ḫayāl ile revā mı düşesin maʿşiyete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 4). [mir’āt-ı zamān,]*

mir’āt-ı żamīr [1] *Gönül aynası.*

Müşāhidsin ruḫ-ı dil-dārı **mir’āt-ı żamīrüñde** / İdüp maḥv-ı küdüret ger ola her dem ṣafā ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 2). [mir’āt-ı żamīrüñde, -ün, -de]*

mir’āt itmek [1] *Ayna haline getirmek.*

Ḳalbümi **mir’āt idelden** muntaẓırdan ẓāhire / Nūr-ı iclā maṭlaʿından ola çün kim bāhire *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 1). [mir’āt idelden, -elden]*

mir’āt-nümā eylemek [1] *Ayna göstermek, gerçekleri olduğu gibi yansıtmak.*

Ḥaẓẓ al bu Murādīnüñ güftārını gūş eyle / Ḳalbüñi açup ol dem **mir’āt-nümā eyler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 5). [mir’āt-nümā eyler, -r]*

mir’āt olmak [5] *Ayna olmak, yansıtmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kemāl-i ehl-i ʿirfāna kemālüm oldı çün mir’āt / Baḳuben ṭūṭī-i ervāḥ anuñla dāstān söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 4). [mir’āt oldı, -dı]*

mir’āt tutmak [1] *Ayna tutmak, görünmesini sağlamak.*

Lemʿanuñ ʿaksine evvel **tutdı mir’āt** ehl-i ʿışḳ / Tāb urdı şems-i enver şındı yandı āyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 2). [mir’āt tutdı, -dı]*

mirṣād [4] *Gözetleme yeri, bakılan yer. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Selāmün ḳavl nedür cennet-i muʿallāda / Muġayyebāt-ı ezeldür yine bunda **mirṣād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 4). [mirṣād,]*

mirṣād tutmak [1] *Gözetlemek, dikkatle beklemek.*

ʿAḳl u fehm ile yüri ʿilm ile **tutġıl mirṣād** / ʿĀḳil oldur ki Murādī bile nefʿ ü żarārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 5). [mirṣād tutġıl, -gıl]*

mis [1] *Bakır.*

Mis misin yā sīm ü zer bilmezlenüp görme seni / Gel berü ṣarrāf-ı dehrüz cevherüñ ḥakkākiyüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 3). [mis,]*

mīsāk [1] *Sözleşme, andlaşma.*

Ṣafḥa-i levḥ üzre yazmış çünki **mīsāk** āyetin / Ara yirde anuñ içün oldı muḥkem iltiẕāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 3). [mīsāk,]*

mīsāḳ almak [1] *Söz almak, anlaşmak, bir konu üzerinde vaat vermek.*

Şu dem kim **aldı mīsāḳı** ḥabībüm senden ʿuşşāḳuñ / Pes andandur ki müştāḳuñ yanar ʿışḳ-ı ḫayālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 3). [mīsāḳı aldı, -dı]*

misal [18] *Benzer, örnek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nidādur maḫż-ı ḳudretden “ve ḳaddernāhü taḳdīrā / **Misāle** geldi çün ṣüret “ve ṣavvernāhü taṣvīrā” *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 1). [misāle, -e]*

misāl-i ʿaks-i mā [1] *Suyun aksi misali.*

Misāl-i ʿaks-i mā ancaḳ temevvüc ḳıldı deryādan / Ṣaçılmasın burūḳın ḳaṭreden ḳılmış durur taḳdīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 4). [misāl-i ʿaks-i mā,]*

misāl-i ehl-i ḥikmet ḳılmak [1] *Hikmet ehlinin, bilgelerin benzeri, eşi kılmak.*

Mislümi **ḳıldum misāl-i ehl-i ḥikmet** her zamān / Anuñ içün ḫalḳ-ı ʿālem olmadı hergiz ġarīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 4). [misāl-i ehl-i ḥikmet ḳıldum, -du, -m]*

misāl-i ḥikmet-i fıṭrat [1] *Yaratılış hikmetinin örneği.*

Misāl-i ḥikmet-i fıṭrat çü peydā oldı inşāda / Naẓīr olmadı misl olmaz müberrādur muʿallāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 1). [misāl-i ḥikmet-i fıṭrat,]*

misāli olmak [1] *Benzeri, dengi olmak.*

Nihān olmañ ne mümkindür ʿayān-ı bā-beyānuñ āh / Fe-emmā vech-i kübrādur **misāl olmaz** misālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 3). [misāl olmaz, -maz]*

misāl-i vücūd [1] *Varlık, beden misali, benzeri.*

Murādī ḳadrine irmekdedür igen meyyāl / Gözedür anuñ içün ser-te-ser **misāl-i vücūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 5). [misāl-i vücūd,]*

mişbāḥ [2] *Kandil, çerağ.*

Maʿānī gencini feṯḥ eyledi çün ḫālıḳ-ı fettāḥ / Aṣub zencīr-i ḳudretle anuñ bābında bir **mişbāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 1). [mişbāḥ, -ın, -da]*

Ḳalbümüñ **mişbāḥıdur** ʿālemlere viren ziyā / Şems-i neyyir eyleyen bir dürlü peydādur beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 3). [mişbāḥıdur, -ı, -dur]*

mişbāḥ yaḳmak [1] *Kandil yakmak.*

Çü **yaḳdı** ʿışḳ ile şevḳi göñülde bir **mişbāḥ** / Ṭutup elinde anı her dücāda buldı necāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 1). [mişbāḥ yaḳdı, -dı]*

misk [1] *Bir tür erkek ceylanın karın derisi altındaki bir bezden çıkarılan güzel kokulu madde; güzel koku.*

Ne ḳadar merd-i maʿārif özini ketm ide ol / **Miski** ḫıfẓ eyledügince yine ẓāhirdür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 4). [miski, -i]*

misk-i ezfer [1] *Güzel kokulu misk.*

Kimde kim var ise virmez benlüginden ol nişān / Ḳande olsa **misk-i ezfer** būyı eṯrāfı ṭutar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 4). [misk-i ezfer,]*

miskin [1] *Aciz, zavallı.*

Vaṣluñ ile al ele bu benüm göñlümi şehā / Göñlini **miskīnüñ** ele almaḳ sevāb olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 6). [miskīnüñ, -üñ]*

misl [9] *1. Benzer, eş.*

Mislümi ḳıldum misāl-i ehl-i ḥikmet her zamān / Anuñ içün ḫalḳ-ı ʿālem olmadı hergiz ġarīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 4). [mislümi, -üm, -i]*

Bulmadum **mislüñ** ve hem ayru kişi / ʿĀlemi ḳıldum tecessüs ḳat ḳat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 3). [mislüñ, -ün]*

Senā-yı bī-misāl olmış ṭolanur **mislüm** āfāḳa / Ṣaḳın āfāḳı ʿālemden gözetme enfüsi rāciʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 4). [mislüm, -üm]*

Bulınmaz durur cümle ʿālemde pes / O maḥbūba ne **miśl** ne ḫôd ʿadīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 2). [miśl,]*

Misli yoḳ zāyiʿ eyleme zinhār / Güher-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 5). [misli,]*

Baḳmazam ṭolsa dü-ʿālem cümle zībālarla heb / **Misli** yoḳ ʿālemde bir ṣāḥib-cemāl añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 3). [misli, -i]*

Ẕevḳ idelden ẕevḳüñi ey dil-rübā-yı bī-misil / Bulmadum **mislümi** gezdüm ser-te-ser her ʿālemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 4). [mislümi, -üm, -i]*

Ceresüñ ṣalṣalası **misli** gelür çünki cevāb / Mülḥidā ebter olur kim k'ana elḥān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 3). [misli, -i]*

2. Kat, tekrarlanan bir sayının toplamı.

ʿUlūm-ı künde kāfuñ elfi **misli** rāst olduñsa / Gelür milk-i hüviyyetden saña ḳudret ve hem heybet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 4). [misli, -i]*

misl-i çarḫ [1] *Felek misali, gibi.*

Kemāli iḳtiżāsınuñ ḳażādur çāresi el-ḥaḳ / Ḳaderde aʿraf olursañ ṣaḳın devr itme **misl-i çarḫ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 3). [misl-i çarḫ,]*

misl-i ḥaṭab [1] *Odun benzeri, odun gibi.*

Maʿrifet kesb eylegil olma maʿārifsüz şaḳın / Maʿrifetsüzdür cihān içinde bil **misl-i "ḥaṭab"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 3). [misl-i ḥaṭab,]*

miśl-i murād [1] *Murat'ın benzeri, eşi.*

Miśl-i Murād ister iseñ ḳıl tecessüsi / Bulmayasın ger ʿömrüñ ola ṣad hezār yıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 5). [miśl-i murād,]*

misl olmak [1] *Benzemek.*

Misāl-i ḥikmet-i fıṭrat çü peydā oldı inşāda / Naẓīr olmadı **misl olmaz** müberrādur muʿallāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 1). [misl olmaz, -maz]*

mişkāt ḳılmak [1] *Evlerde kandil koymak için duvara açılan oyuk yapmak.*

Maḥabbet şemʿine bu ḥücre-i ḳalbi **ḳılup mişkāt** / Göñül pervānesi dā'im tolaşur olmayup epsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 3). [mişkāt ḳılup, -up]*

mişkāt-ı ezel [1] *Ezelden, çok eski zamandan beri içine mum, kandil, lamba gibi şeyler konmak için duvarda açılan oyuk.*

N'ola **mişkāt-ı ezelden** yanar ise bu çerāġ / Ol żiyā ile görinür baña nefʿ ü żarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 4). [mişkāt-ı ezelden, -den]*

mīve [1] *Meyve, yemiş.*

Mā-ı ʿavn ile şulandı yine tā **mīveleri** / Oldı her bārı anuñ fülk-i vücūda bir yem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 2). [mīveleri, -ler, -i]*

miyān [26] *1. Orta, ara, iç.*

Miyān-ı mā'-i ve'ṭ-ṭīn **miyānında** miyān oldı / Taġayyür ḳalmadı aşlā hemān bir remz olupdur āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 2). [miyānında, -ın, -da]*

Miyān-ı mā-i ve'ṭ-ṭınüñ **miyānıdur** miyān olan / Miyānuñdan geçerseñ ger olasın rāsiẖ-i erseḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 2). [miyānıdur, -ı, -dur]*

Miyān-ı mā-i ve'ṭ-ṭınüñ miyānıdur miyān olan / **Miyānuñdan** geçerseñ ger olasın rāsiẖ-i erseḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 2). [miyānuñdan, -un, -dan]*

Cihān u cānı yüri tārik ol eger er iseñ / Belā-keş ol yüri tā kim gele **miyāna** ḥużūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 4). [miyāna, -a]*

Murādī ister iseñ ḳurtulasın iki ʿālemden / **Miyānuñdan** miyānuña ḥaḳīḳatden ḥicābuñ āş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 5). [miyānuñdan, -uñdan]*

Murādī ister iseñ ḳurtulasın iki ʿālemden / Miyānuñdan **miyānuña** ḥaḳīḳatden ḥicābuñ āş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 5). [miyānuña, -un, -a]*

Şaḳın ḥavf itme ġayrıdan çü ġayrüñ ġayrıdur saña / **Miyānuñda** ḳoma şüret bulup muʿīni pes faḫşaʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 2). [miyānuñda, -un, -da]*

Miyān-ı ḥayy u meyyitde gelüp yuḥyī yümīt aḫrāb / Cidāl idüp **miyānını** ider pes pāk-ender pāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 4). [miyānını, -ı, -(n)ı]*

Semʿ-i cāna çün kim irişe cevāb / Ditredür cümle **miyānum** heybetüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 752, Beyit 3). [miyānum, -um]*

Miyāna gelmedi tā olmayınca mābeyni / **Miyān** içinde miyān olduġum neden maʿlūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 4). [miyān,]*

Miyāna gelmedi tā olmayınca mābeyni / Miyān içinde miyān olduġum neden maʿlūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 4). [miyāna, -a]*

Miyān olmadı ḥāşā bu **miyān** ıṭlāḳıdur teflhīm / Bu ʿilm-i enbiyādur vāʿiẓīnüñ naḳli menberden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 4). [miyān,]*

Bildüm özümi 'ilm ile 'aḳlum özümdedür / Aldanma her söze çoġ olur söz **miyānda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 4). [miyānda, -da]*

'Ulūm-ı evvel ü uḫrāya 'ālim iseñ eger / Hüner getür bu **miyāna** olur naẓar hünere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 4). [miyāna, -a]*

Özinden eyledi himmet **miyāna** / Ṣalup sevdāları sevdā içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 3). [miyāna, -a]*

Var ise sendedür 'ışḳ-ı İlāhī / Getür bu da'vīye ma'nā **miyāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 4). [miyāna, -a]*

Ne varluḳdan ki var olmaz olan var oldı yoġ içre / **Miyānında** miyān olmaz fenā oldı beḳā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 4). [miyānında, -ın, -da]*

Ne varluḳdan ki var olmaz olan var oldı yoġ içre / Miyānında **miyān** olmaz fenā oldı beḳā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 4). [miyān,]*

Murādī ʿālem ü ādem **miyānıdur** hemān bir dem / Müdām olsun demüñ her dem ki saña ser-be-ser geldi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 5). [miyānıdur, -ı, -dur]*

ʿĀlemüñ girdini gezdüm yine pergār-ṣıfat / Eylesün anı nuḳat gibi **miyān** ʿummānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 3). [miyān,]*

2. Bel.

Bir kemān ebrū **miyānum** ḳıldı dāl / Aldı göñlüm eyleyüben baña al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 1). [miyānum, -um]*

Buluram ben ebed ʿömrüm ḥayātı / Ṭolaşsa ger miyānuña **miyānum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 5). [miyānum, -um]*

Buluram ben ebed ʿömrüm ḥayātı / Ṭolaşsa ger **miyānuña** miyānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 5). [miyānuña, -uñ, -a]*

Mir'ātı giderdüm aradan oldı dirāyāt / Rükn ile yine manẓar-ı vechüñde **miyānsın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 3). [miyānsın, -sın]*

Ḳaşuñ ḳalemi çekdi başa ḫaṭṭ-ı maḥabbet / Eyledi gözüñ hicri **miyānumı** benüm nūn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 2). [miyānumı, -um, -ı]*

İşit kelām-ı Murādī ziyān ḳılmayasın / Ḳuşan **miyānuña** muḥkem maḥabbetin kemerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 5). [miyānuña, -uñ, -a]*

miyāna gelmek [1] *Ortaya çıkmak.*

Ḫāk ol yolında başuñ yire ḳo / Kibr ile kimse **gelmez miyāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 5). [miyāna gelmez, -mez]*

miyān-ı 'abd [1] *Kul ile Allah arası.*

Miyān-ı ʻabdüñ ile saña girmedi kimse / ʻAceb budur ki girü kim berisin anda hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1139, Beyit 3). [miyān-ı ʻabdüñ, -ün]*

miyān-ı āb ile ḫāk [1] *Su ile toprağın arası, ortası.*

Miyān-ı āb ile ḫākı ḳoyup ḫalāṣ oldum / Düşüp deñizine bildüm ki cūy-bār nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 2). [miyān-ı āb ile ḫākı, -ı]*

miyān-ı āb ü āteş [3] *Ateş ve suyun arası.*

Miyān-ı āb ü āteşdür nesīm-i gülşen-i cennet / Biri āb u biri nār u biri bād u birisi ḫāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 2). [miyān-ı āb ü āteşdür, -dür]*

Miyān-ı āb ü āteşden necāta var mıdur çāre / Ḥabībüm çāre sendendür aña çāre degül merhem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 2). [miyān-ı āb ü āteşden, -den]*

Miyān-ı āb u āteşden ḫurūc eyle mü'eyyeddür / Anuñ çün gösterür her laḥẓa bir vech üzre eṭvāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 2). [miyān-ı āb u āteşden, -den]*

miyān-ı āb ü gil [1] *Su ve balçığın arası.*

Murādī aṣl ferʿ oldı egerçi aṣl-ı evveldür / **Miyān-ı āb ü gildendür** iren ezhār ile zīnet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 5). [miyān-ı āb ü gildendür, -den, -dür]*

miyān-ı ʿarṣa-i ḳudret [1] *Kudret arsasının ortası.*

Miyān-ı ʿarṣa-i ḳudretde miḥnet mancılıgıyla / Atıldıḳda ebed berd-i selām oldı aña nārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 4). [miyān-ı ʿarṣa-i ḳudretde, -de]*

miyān-ı ʿāşıḳ u maʿşūḳ [1] *Aşık ile sevgilinin arası.*

Miyān-ı ʿāşıḳ u maʿşūḳ ʿaceb bir cāy-ı ekberdür / O cāya varmaz illā şol kişi kim tārik-i serdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 1). [miyān-ı ʿāşıḳ u maʿşūḳ,]*

Nefādī olmadı aṣlā bu ḥüsn-i ḫalḳuñ ey ʿāşıḳ / **Miyān-ı ʿāşıḳ u maʿşūḳ** ʿacā'ib cāy-ı ṣoḥbetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 4). [miyān-ı ʿāşıḳ u maʿşūḳ,]*

miyān-ı ʿayn-ı vāḥid [1] *Vahdet gözünün ortası.*

Miyān-ı ʿayn-ı vāḥidden muʿayyendür iki ʿaynum / Birisi ʿayn-ı ülfetdür birisi ʿayn-ı ḫāletdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 3). [miyān-ı ʿayn-ı vāḥidden, -den]*

miyān-ı beyn [3] *Aranın ortası.*

Fürūġın mihr-i ḥikmetdür ṣaçan ʿālemde ey mehrū / **Miyān-ı beyni** beyninden burūḳ oldı ḳamu ażvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 2). [miyān-ı beyni, -i]*

Miyān-ı beyne vü beyni vücūdudur berzaḫ / Miyān-ı cennet ü nārı sen añlama aʿrāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 4). [miyān-ı beyne, -e]*

Żiyā-ı żavʿı maḥv eyler eger ādemde ʿālemde / **Miyān-ı beyn** beyninden eger berḳ ura envārum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 4). [miyān-ı beyn,]*

miyān-ı cāh ile çāh [1] *İtibar, mevki ile çukurun, zilletin arası, farkı.*

Miyān-ı cāh ile çāhı ne farḳ ider farḳa / Şu kimse farḳ ider anı ḫaber bile cādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 3). [miyān-ı cāh ile çāhı, -ı]*

miyān-ı cennet ü nār [1] *Cennet ve cehennemin ortası.*

Miyān-ı beyne vü beyni vücūdudur berzaḫ / **Miyān-ı cennet ü nārı** sen añlama aʿrāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 4). [miyān-ı cennet ü nārı, -ı]*

miyān-ı cevr ü cefa [1] *Eziyet ve sıkıntının ortası.*

Miyān-ı cevr ü cefāda çeker vefā ḳılmaz / ʿAceb bu yine baña eyler ʿarż-ı ḫālüm fāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 2). [miyān-ı cevr ü cefāda, -da]*

miyān-ı ḥaḳ [1] *Hakkın, doğrunun içinde, arasında.*

ʿArż olsa ger cān ü cihān olsa **miyān-ı ḥaḳ** naẓar / Ṣāḥib-ʿuḳūl olduñsa ger ʿaḳluñ ebed bulmaz ḫaṭar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 1). [miyān-ı ḥaḳ,]*

miyān-ı ḥayy u meyyit [1] *Ölüm ve hayatın ortası.*

Miyān-ı ḥayy u meyyitde gelüp yuḥyī yümīt aḫrāb / Cidāl idüp miyānını ider pes pāk-ender pāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 4). [miyān-ı ḥayy u meyyitde, -de]*

miyān-ı ʿışḳ-ı ʿāşıḳ [1] *Aşığın aşkının ortası.*

Miyān-ı ʿışḳ-ı ʿāşıḳda neler olmış neler olmış / İkisinüñde yanında ne sırlardan ḫaber olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 1). [miyān-ı ʿışḳ-ı ʿāşıḳda, -da]*

miyān-ı küfr ü īmān [1] *Küfür ve imanın arası.*

Miyān-ı küfr ü īmānı ʿaceb teşḫīş ider ʿārif / Aña maḫżā ilāhından olupdur bu hidāyetler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 2). [miyān-ı küfr ü īmānı, -ı]*

miyān-ı mā'-i ve'ṭ-ṭīn [3] *"Ādem, su ile çamur arasındayken ben peygamberdim." şeklinde rivayet edilen hadis.*

Miyān-ı mā'-i ve'ṭ-ṭīn miyānında miyān oldı / Taġayyür ḳalmadı aṣlā hemān bir remz olupdur āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 2). [miyān-ı mā'-i ve'ṭ-ṭīn,]*

Miyān-ı mā-i ve'ṭ-ṭinüñ miyānıdur miyān olan / Miyānuñdan geçerseñ ger olasın rāsiḫ-i erseḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 2). [miyān-ı mā-i ve'ṭ-ṭinüñ, -ün]*

Miyān-ı mā'-ı ve'ṭ-ṭīn iken ādem / Resūl idi özi dini mü'eyyed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 3). [miyān-ı mā'-ı ve'ṭ-ṭīn,]*

miyān-ı minber ü mescid [1] *Mescit ve minberin ortası.*

Miyān-ı minber ü mescid olupdur ravża-i cennet / Bulupdur cennet-i aṣlı geçüpdür her temāşādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 4). [miyān-ı minber ü mescid,]*

miyān-ı şems [1] *Güneşin ortası.*

Kemāl ile kemāl el-ḥaḳ kemālidür kemālinde / **Miyān-ı şems** ile ẕerre ḳurılmış ḫayme pür-eṭnāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 3). [miyān-ı şems,]*

miyān-ı vaḥdet ü kesret [1] *Çokluk ve birliğin arası, ortası.*

Nice kerrāt ile oldum mücerrib cümle aḥvāli / **Miyān-ı vaḥdet ü kesretden** oldı bu kerāmetler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 3). [miyān-ı vaḥdet ü kesretden, -den]*

miyān-ı yār [1] *Sevgilinin beli.*

Murādī vaṣl-ı dildāra ḳaçan olur idi vāṣıl / **Miyān-ı yāre** ḳollarını ḳılmasa kemer furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 5). [miyān-ı yāre, -e]*

miyān olmak [5] *Ortada kalmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Miyān-ı mā'-i ve'ṭ-ṭīn miyānında **miyān oldı** / Taġayyür ḳalmadı aṣlā hemān bir remz olupdur āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 2). [miyān oldı, -dı]*

miyān u 'arż u sema [1] *Yer ve göğün arası, ortası.*

Miyān u 'arż u semā oldı emr-i ẕi'l-iḥsān / Bu emr-i künde durur gerçi ḫalḳ-ı kevn ü mekān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 1). [miyān u 'arż u semā,]*

mizan [3] *Terazi, ölçü. II Hesap, kıyamet vakti.*

Çünki **mīzān** dura ḥāżır fī-yevm / Bir sevāb olmadı kim cāha yarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 4). [mīzān,]*

Beni vezn eyledi çün vezn ile vezzān yine / İki cānibde ṭutar ṭarz ile **mīzān** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 1). [mīzān,]*

Cehd ḳıl tā ola **mīzānuñ** saḳīl / Āḫire aḥvālini endīşe ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 4). [mīzānuñ, -uñ]*

mīzāndan çıḳmak [1] (Deyim) *Ölçüden çıkmak. II Doğru yoldan ayrılmak.*

Çıḳmagil mīzāndan hergiz Murādī zīnhār / Çün bilürsin nesne yoḳ ġayrı yoġ ile vardan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 5). [mīzāndan ççḳmagil, -ma, -gıl]*

mīzān-ı 'aḳla urmak [1] *Akıl terazisine koymak, düşünüp tartmak.*

Diñle Murādī ḳavlümi **mīzān-ı 'aḳla ur** / Kendüñde iste arama hergiz yabanda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 5). [mīzān-ı 'aḳla ur,]*

mīzān-ı ʿaḳlı ḳurmak [1] *Akıl terazisini kurmak. II İyi ve kötüyü aklı kullanarak anlamak.*

Nīk ü bed ortalığını ḳılmaḳ içün imtiyāz / **Ḳurdı** pes **mīzān-ı ʿaḳlı** ara yirde tercemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 3). [mīzān-ı ʿaḳlı ḳurdı, -dı]*

mīzān u ṣırāṭ [1] *Ahiret günü amellerin hesaplandığı ölçü ve cehennemin üzerine kurulu çok ince köprü.*

Cennet u nāra muḳırven vü ḳażā ḫayr u şere / Yevm-i mevʿūd ile **mīzān u ṣırāṭuñ** ḫaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 4). [mīzān u ṣırāṭuñ, -un]*

miʿmār [1] *İmar eden, bayındır hale getiren. II Allah.*

Çerḫ-i aʿlādan binā-i cismümi ḳıldı yüce / Çün muʿammer eyledi bildüm nedür **miʿmārumı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 4). [miʿmārumı, -um, -ı]*

miʿrāc-ı külliyet [1] *Miracın, göğe yükseliş olayının tamamı.*

ʿUrūc-ı muḫtaṣardan oldı çün **miʿrāc-ı külliyet** / Pür-ekmel oldı o kim kāmilīne virdi ʿunvānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 2). [miʿrāc-ı külliyet,]*

mū [3] *Kıl.*

İtme kemlük ḥisāb ider çün Ḥaḳ / Bedenüñde zebān olur her **mū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 7). [mū,]*

Cür'a nūş oldum ezelden ta ebed gitmez ḫumār / Dil açup nāmını ẕikr eyler tenümde cümle **mū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 3). [mū,]*

Mū gibi inceldi cismüm şevḳ-i zülfüñden senüñ / Yāvī ḳıldum kendümi zerd oldı beñzüm hem çü gāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 2). [mū,]*

mū cihl yarmak [1] *Kılı kırk yarmak. II Derinlemesine incelemek.*

Mū-be-mū bir **mū cihl yaruben** olındı biḥās / Ḥüsnini şerh itmediler ḳaldılar evlā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 2). [mū cihl yaruben, -uben]*

mū-miyān [1] *Beli kıl gibi denecek kadar ince olan, çok ince belli.*

Ne ʿārum var ne nāmūsum ne ʿālemden ḫaberdārum / Ḳamusın maḥv iden benden senüñ ol **mū-miyānuñdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 3). [mū-miyānuñdur, -uñ, -dur]*

muʿāf olmak [1] *Bağışlanmak.*

Nefād irmedi gelmedi kimseye bir ḫiṭāb / **Muʿāf oldılar** cümleten feṭḥ olındı çü bāb *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 161, Beyit 2). [muʿāf oldılar, -dı, -lar]

mu'aḫḫar [1] *Sonraya kalmış, sonraki, ahîr.*

Muḳaddem ger **mu'aḫḫardur** olupdur cān fidā-yı ʿışḳ / Kemāl üzre kemāli ibtidā vü intihā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 2). [mu'aḫḫardur, -dur]*

muʿallā [8] *Yüce, âli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿÖmr-i ebeddedür ol kim saña āşinādur / Cān-ı ʿazīzi anuñ her yirdedür **muʿallā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 4). [muʿallā,]*

muʿallaḳ [2] *1. Asılı kalmış, boşta duran.*

Nūr olsa n'ola ḳamu ʿavālim / Ḳındīl-i hüdā durur **muʿallaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 3). [muʿallaḳ,]*

2. Sonuca bağlanmamış, sürüncemede kalmış.

Bu vücūdum fülki seyr eyler **mu'allāḳdur** hevā / ʿAyna almaz mevc ururs a cümle deryā ẕerrece *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 3). [mu'allāḳdur, -dur]*

mu'allam [1] *Talim görmüş, talimli.*

Ḳamu ögrendi eyü yavuzını dünyānuñ / Gör Murādī gözüñ aç nice **mu'allamdur** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 5). [mu'allamdur, -dur]*

muʿallem [2] *Eğitilmiş, yetiştirilmiş.*

Selāmet-i ezelīden müsellemüz cānā / ʿUlūm-ı lem-yezelīden **muʿallemüz** cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 1). [muʿallemüz, -üz]*

Cāhil olur mı Murādī şu kim / ʿAvn-ı Bārī ile **muʿallemdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 531, Beyit 5). [muʿallemdür, -dür]*

muʿallim [1] *Öğretmen, hoca.*

Rumūz-ı evvelīn ü āhirīni eyleyüp taʿlīm / Ḫudā baña **muʿallimdür** anuñ çün müntehāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 2). [muʿallimdür, -dür]*

muʿallim olmak [1] *Öğretmen olmak.*

Burḳaʿ-ı evvelle maḥcūb olmayan ʿālemlere / Añla kim **oldı muʿallim** Ḥaḳḳ ile ṭutan ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 3). [muʿallim oldı, -dı]*

muʿāmele ḳılmak [1] *Davranmak, yapmak.*

Ṣūretde çün **muʿāmele ḳıldum** beyān ile / Terk itmeyince şeklümi eşkāli bilmedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 2). [muʿāmele ḳıldum, -du, -m]*

muʿammā [47] *1. Anlaşılması zor olan nükte.*

Gel añla Murādīnüñ kelāmın / Bir noḳṭada gizlü biñ **muʿammā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 5). [muʿammā,]*

Semīʿ olalı güftāruñ **muʿammāsını** feṯḥ itdüm / Biz anı feṯḥ idince bir daḫı lafẓ-ı beyān söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 2). [muʿammāsını, -sı, -(n)ı]*

Eşk-i ḫūn-ālūduma yārum **muʿammā** söylemiş / Mevc urup baḥr-ı ḥaḳīḳi yedi deryā söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 1). [muʿammā,]*

Muʿammādur ki maʿnāsın bilimezler ẕevī'l-maʿnā / Murādīnüñ lisānından ki feyż eyler neler feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 5). [muʿammādur, -dur]*

Murādīnüñ kelāmı fehm olınmaz / **Muʿammāda** muʿammā oldı el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 5). [muʿammāda, -da]*

Ṭut Murāduñ sözini cābük-i meydān olġıl / Bu **mu'ammāyı** bilüp ṣāḥib-i iẕ'ān olġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 5). [mu'ammāyı, -yı]*

Mu'ammā remzini bildi şu kim ders oḳıdı senden / Faż̈īlet şerḥini bilenler oldı fāż̈ıl-ı efż̈al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 2). [muʿammā,]*

Murāduñ eger bilmez isen **muʿammāların** / Özüñ devşür imdi kimesneyle ḳılma cidāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 5). [muʿammāların, -lar, -ın]*

Kemālinden mükemmeldür şular kim içdi ṣahbādan / Ḫaberden bī-ḫaber oldı ḫaber bilen **muʿammādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 1). [muʿammādan, -dan]*

Rumūz aḥvālini ṣorma ḥaẕer ḳıl bilmeze hergiz / Ḥisāb-ı ebcedi kim bilmedi bilmez **muʿammādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 2). [muʿammādan, -dan]*

Muʿammādur muʿammādur bu bir maḥcūb-ı raʿnādur / Bunı fehm eylemez hergiz Murādī geçmeyen serden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 5). [muʿammādur, -dur]*

Muʿammādur **muʿammādur** bu bir maḥcūb-ı raʿnādur / Bunı fehm eylemez hergiz Murādī geçmeyen serden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 5). [muʿammādur, -dur]*

ʿÖmr-i bünyādın ʿimāret ḳılmaġı bilmez ṣuver / Ger **muʿammā** ister iseñ añla maʿnīdārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 4). [muʿammā,]*

Gel berü diñle Murādī ne didi şimdi yine / Sende inṣāf idesin nice **mu'ammādur** bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 5). [mu'ammādur, -dur]*

Diñler iseñ ger Murādīnüñ **mu'ammā** sözlerin / Olasın fehminde sen ḫayrān ḫayrān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 5). [mu'ammā,]*

Gelüp pīr-i maʿnādan itdi su’āl / Didi n’ola ḥāl bu **muʿammāsına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1416, Beyit 3). [muʿammāsına, -sı, -(n)a]*

Muʿammā bilmeyen bilmez nedür maʿnā-yı bismi’llāh / Bilen Raḥmānı erḥamdan Raḥīm oldı żiyā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 2). [muʿammā,]*

ʿAcebdür bu delā’il kim delīl olur delāletle / Berāḥīn ile ḳātıʿdur **muʿammādan** muʿammāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 3). [muʿammādan, -dan]*

Olur çün münderic her dem göñül levḥinde ḥāletler / Ẓuhūr eyler **muʿammāsı** berz-i eṭrāf-ı ārāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 2). [muʿammāsı, -sı]*

ʿAcebdür bu delā’il kim delīl olur delāletle / Berāḥīn ile ḳātıʿdur muʿammādan **muʿammāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 3). [muʿammāyı, -(y)ı]*

ʿAcebdür bu delā’il kim delīl olur delālāta / Berāhīn ile ḳāṭıʿdur **muʿammādan** muʿammāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 3). [muʿammādan, -dan]*

Olur çün münderic ammā göñül levḥinde ḥāletler / Ẓuhūr eyler **muʿammāsı** biraz eṭrāf-ı ārāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 2). [muʿammāsı, -sı]*

ʿAcebdür bu delā’il kim delīl olur delālāta / Berāhīn ile ḳāṭıʿdur muʿammādan **muʿammāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 3). [muʿammāyı, -(y)ı]*

Ṭarīḳ-i ʿışḳa meyl itdüm okudum nice fetvāyı / Ṭuyupdur ol fetāvīde nice dürlü **muʿammāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 1). [muʿammāyı, -(y)ı]*

2. Anlaşılmaz iş.

Tamāmın bildi dil çün kim **muʿammādan** ṭaleb ḳıldı / Hidāyet eyler iseñ sen anı iẕʿān ider yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 4). [muʿammādan, -dan]*

Çü maʿnī remzini fikr eyledüm bildüm **muʿammāyı** / Bu ʿilmi bilmek içün virdi bir aʿlā güher furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 4). [muʿammāyı, -(y)ı]*

Muʿammādan ḫaber bilmek dilerseñ ey cemāli ḫūb / Murāduñ diñle elfāẓın hidāyetdür hidāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 5). [muʿammādan, -dan]*

Rumūz-ı ʿalleme’l-esmā çü inşāsında peydādur / **Muʿammādan** ḫaber ey dil bu inşāda hüveydādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 1). [muʿammādan, -dan]*

Murādī sözlerüñ her biri bir dürlü **muʿammādur** / Anı añlamayanlar dimesün iẕʿānumuz vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 5). [muʿammādur, -dur]*

Murādī bu **muʿammādan** ḫaber bilmek durur düşvār / Dutan ebkem zebānını ḳamu yirde selāmetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 5). [muʿammādan, -dan]*

Murādī sırr-ı ekberden ne ḥālet eyledüñ taḥṣīl / Ḫalāyıḳ bir **muʿammādur** ʿiberdür ʿibret-i abṣār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 5). [muʿammādur, -dur]*

Muʿammādur bu bir kenz-i ḫafīdür nükte-i muṭlaḳ / Murādīnüñ kelāmın kim durur gelsün iden tefsīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 5). [muʿammādur, -dur]*

Semʿe irse bī-ḥurūf ey merd-i dānā aṣl-ı ḥarf / Her vaḳāyiʿ kim ẓuhūr eyler **muʿammāsındadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 4). [muʿammāsındadur, -sı, -n, -da, -dur]*

Ben ṣanurdum furṣat içün ḳıldı ẓāhir ḳālıbum / Şimdi bildüm bu **muʿammādan** ki peydā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 3). [muʿammādan, -dan]*

Her neden nāẓir isem vechüñe aʿlā görinür / Revnaḳuñ memleket-i dilde **muʿammā** görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 1). [muʿammā,]*

Bilmek dileyen ʿışḳ ṭarīḳinde **muʿammā** / Cānumda benüm pes telef-i cān arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 3). [muʿammā,]*

Gel añla Murādīnüñ bu ḳavli **muʿammāsın** / Levḥ ü kalem ü inşā peydā neden olmışdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 5). [muʿammāsın, -sı, -n]*

Pes andan ṣordum aḳrebden **muʿammānuñ** rumūzından / Murādıdur Murād el-ḥaḳ yaḳīn oldı beyān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 583, Beyit 5). [muʿammānuñ, -nun]*

Eserdür sırr-ı ekberden naẓardur rükn-i evvelden / **Muʿammādur** başīretden beyān u dāstān olmaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 2). [muʿammādur, -dur]*

İşini beñzedüp kāra görüpdür kār ile kārın / **Muʿammā** sırrını bilmiş hem ʿallām-ı zamān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 2). [muʿammā,]*

Muʿammādan ḫaber olmış ʿulūmı ḳılmış istiḫrāc / Ledünnī ʿilminüñ faẓlıyla yanında eser olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 2). [muʿammādan, -dan]*

Ne deñlü ḳıldı istiġnā **muʿammāsını** ḥıfẓ idüp / İdüp fetḥ ol muʿammāyı ṣalındı ṣanasın raḳḳāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 2). [muʿammāsını, -sı, -(n)ı]*

Ne deñlü ḳıldı istiġnā muʿammāsını ḥıfẓ idüp / İdüp fetḥ ol **muʿammāyı** ṣalındı ṣanasın raḳḳāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 2). [muʿammāyı, -yı]*

Nedür bu sācid ü mescūduñ añlarsañ **muʿammāsın** / Seni devr-i zamān içinde ʿallām-ı zamān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 3). [muʿammāsın, -sın]*

Ġarīb vāḳıʿ a ancaḳ ʿacīb ḥadīse bu / Bilür iken yine benden ṣorar **muʿammāsın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 4). [muʿammāsın, -sın]*

Murādīnüñ vücūdında cihānuñ cānıdur ẓāhir / Feemmā n'eylesün ismi **muʿammādur** bu dünyāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 5). [muʿammādur, -dur]*

Taḥayyür ḳapladı cānı ne bilürdi taḥayyürden / Ne bilsün bildi bilmedi irişdi çün **muʿammāya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 2). [muʿammāya, -(y)a]*

muʿammā eylemek [1] *Doğrudan söylememek, bilinmez hale getirmek, saklamak.*

Ey Murādī gel tefekkür eyle maʿnā remzini / Şimdi bu maʿnāda gör nice **muʿammā eyledüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 5). [muʿammā eyledüm, -dü, -m]*

muʿammā-i ledün [1] *Gayb ilminin bilmecesi, gizliliği.*

Murāduñ diñlegil ḳālin saḳın urġıl oñat ʿaḳla / **Muʿammā-i ledün** bilmek dilerseñ añla ḳālümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 5). [muʿammā-i ledün,]*

muʿammā olmak [4] *Bilmece olmak, bilinmeyen olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muʿammā oldı evvelde vücūd ile olup mevcūd / Özini āşikārından ʿayān itdi nihān elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 2). [muʿammā oldı, -dı]*

> **muʿammer [7]** *Ömür süren. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Binā-yı ḳaṣr-ı ʿizzet eyledi şol merd-i muḳbil kim / Binā-yı devleti bennā-yı devletle **muʿammerdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 3). [muʿammerdür, -dür]*

muʿammer eylemek [3] *Yaşatmak. II İmarlı hale getirmek, bayındır etmek.*

Maşnūʿını şunʿında bedīʿ eyledi ibdāʿ / **Eyledi** vürūdını vürūd ile **muʿammer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 3). [muʿammer eyledi, -di]*

Necātum çün temennāda **muʿammer eylemiş** kārın / Bu ḥaysiyyetden almışdur ḥabīb aġzından iḳrārın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 1). [muʿammer eylemiş, -miş]*

Çerḫ-i aʿlādan binā-i cismümi ḳıldı yüce / Çün **muʿammer eyledi** bildüm nedür miʿmārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 4). [muʿammer eyledi, -di]*

muʿammer itmek [1] *Yaşatmak, uzun ömür nasip etmek.*

Żiyā-yı vech ile mihrüm münevver itdi beni / Meremmet itdi vücūdum **muʿammer itdi** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 1). [muʿammer itdi, -di]*

muʿammer ḳılmak [1] *Ömür, hayat vermek.*

ʿİmāret ḳıl **muʿammer ḳıl** ḳamu kārum müyesser ḳıl / Baña ḫayrüñ muḳadder ḳıl ḳamu kārum müyesser içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 3). [muʿammer ḳıl,]*

muʿammer olmak [3] *Uzun ve mutlu bir hayat sürmek.*

Muʿammer olsa bünyāduñ irerse ḳubbe-i çerḫe / Ṭıbāḳ eṭbāḳa yüz ṭutma hebādur āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 2). [muʿammer olsa, -sa]*

Ve emmā'l-ʿumri min sirr ve lemā's-sirri min-ʿumr / Muʿammer oluben dirseñ **muʿammer ol** yüri sen de *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 4). [muʿammer ol,]*

Ve emmā'l-ʿumri min sirr ve lemā's-sirri min-ʿumr / **Muʿammer oluben** dirseñ muʿammer ol yüri sen de *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 4). [muʿammer oluben, -uben]*

> **muʿanber [1]** *Güzel koku.*

Ḥaḳ budur cümle ṭarīḳ ehline rehberdür dil / Nefḫa-i nükhet-i dilberle **muʿanberdür** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 4). [muʿanberdür, -dür]*

muʿanber ḳılmak [1] *Amberli olmak, güzel kokulu olmak.*

Muʿanber ḳıldı zülfeynin yüzin bedr-i dücā ḳıldı / Terennüm ʿandelīb-i ḳudret itdi ṣavt-ı raʿnādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 2). [muʿanber ḳıldı, -dı]*

> **muʿārıż [2]** *Karşı gelmek.*

Murāda vech-i ḥaḳīḳī tecellīsi ẓāhir / Kimsene añа **muʿārıż** degül bugün şey'ā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 5). [muʿārıż,]*

Faʿʿālsın işüñde yoḳdur saña **muʿārız** / Muḫtārsın ḳamuda ey yüce pādişāhum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 2). [muʿārız,]*

> **muʿarrā [17]** *Arınmış, temizlenmiş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Beyyināt̲ından **muʿarrādur** müberrā sırları / Sırrı esrā seyrin itmişdür velī ʿamye'l-baṣar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 4). [muʿarrādur, -dur]*

muʿarrā ḳılmak [1] *Arınmak.*

Çü rüknin eyledi ḥükm ile erkān / **Muʿarrā ḳıldı** kendözin kemā-kān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1182, Beyit 1). [muʿarrā ḳıldı, -dı]*

muʿarrā olmak [6|] *Arınmış olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müzekkī olup cümle elvānı maḥv eyledi / **Muʿarrā olup** ʿāriyyetden ḳamu şeyḥ u şāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 3). [muʿarrā olup, -up]*

muʿarref olmak [1] *Bilinmek, tanınmak.*

Bu vażʿ u ṭarzumı gözle başīret ehli iseñ / **Muʿarref ol** müteşerriʿ gözet ḥakīmāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 2). [muʿarref ol,]*

muʿaṭṭal olmak [1] *Bırakılmış, battal olmak.*

Benüm nefʿüm duyaldan ḫāş ile ʿām / **Muʿaṭṭal oldı** eşyāda menāfiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 2). [muʿaṭṭal oldı, -dı]*

muʿaṭṭar [1] *Ta'tîr edilmiş, güzel kokulu, ıtırlı.*

Nesīm-i luṭf eser çün kim **muʿaṭṭardur** meşām-ı dil / Aḳar mā-ı leẕīẕi feyż alup ḳand-i zülālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 3). [muʿaṭṭardur, -dur]*

muʿaṭṭar ḳılmak [1] *Kokulandırmak, güzel kokuya bürümek.*

Pes andan bād-ı luṭf irdi **muʿaṭṭar ḳıldı** cān bāġın / Fenā bulmamışam aṣlā cüvān-ı bī-ḳarār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 5). [muʿaṭṭar ḳıldı, -dı]*

muʿāvenet [1] *Yardım.*

Muʿīn olalı müsemmāyı ismi rābıṭdur / Baña **muʿāvenetüñ** her ḥaṭarda göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 5). [muʿāvenetüñ, -üñ]*

muʿāyin [1] *Açıkça.*

ʿİlm-i ezelde bunlar levḥ-i göñülde mesṭūr / Birisidür **muʿāyin** işbu cihāndur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 3). [muʿāyin,]*

muʿayyen [19] *Belli, belirli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vücūdum gülşeninde cānumdan şadā peydā / **Muʿayyendür** mübeyyendür derūnumda nidā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 1). [muʿayyendür, -dür]*

muʿayyenāt [1] *Eşya, erzak.*

Muġayyibātı ḳayurma **muʿayyenāta** düriş / Dilā yelinde gezerseñ delīldür eseri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 3). [muʿayyenāta, -a]*

muʿayyen eylemek [1] *Tayin edilmiş, belirlenmiş eylemek.*

ʿAynı içün ḥaḳḳını **eyler muʿayyen** dā'imā / Ḳudreti bildürmek içün ḳudret-i īmādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 4). [muʿayyen eyler, -r]*

muʿayyen-i ezelī [1] *Ezelden, çok eski zamandan belirlenmiş, kararlaştırılmış.*

Muʿayyen-i ezelīdür celāl-ı şunʿ-ı ebed / Ḳalem nuḳūşını taṣvīr içün misāldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 3). [muʿayyen-i ezelīdür, -dür]*

muʿayyen olmak [6] *Belli, belirli olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿĀlem-i kesretde gezdüm maṭlabum vecd ü vaḥīd / Vaḥdetün oldı **muʿayyen oldı** ṭāliʿ pes saʿīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 1). [muʿayyen oldı, -dı]*

muʿayyenest velīkin ki żıdd-ı ust memat [1] *Bellidir ki ölüm onun zıddı değildir.*

Teʿayyünī be-muʿayyen ne-dāred ez-ḥālī / **Muʿayyenest velīkin ki żıdd-ı ust memāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 216, Beyit 4). [muʿayyenest velīkin ki żıdd-ı ust memāt,]*

muʿaẓẓam [2] *Büyük, kebîr. II Hürmetli.*

ʿAẓīmi ulularuz ṣubḥ u şām her sāʿat / Cemīʿ-i ʿālem içinde **muʿaẓẓamuz** cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 3). [muʿaẓẓamuz, -uz]*

Hem-dem-i yār olalı cümleden ekremdür dil / Yārı taʿẓīm ideli nice **muʿaẓẓamdur** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 1). [muʿaẓẓamdur, -dur]*

muʿazzez [3] *Değerli, kıymetli, yüce.*

ʿİzzet ile biz **muʿazzezlerdeniz** ey cān-ı men / Anuñ içün rāhda devletle hem-pā olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 2). [muʿazzezlerdeniz, -ler, -den, -üz]*

Muʿazzezdür mükerremdür şu kim ola rıżāsında / Ki ehl-i ḥāl ile n'eyler bilür misin ne ḥāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 4). [muʿazzezdür, -dür]*

ʿİzzetdedür **muʿazzez** virdi rıżā çü ḥükme / Başın yire ḳoyuben nāẓır durur ḥiṭāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 2). [muʿazzez,]*

muʿazzez olmak [1] *Değer kazanmak, yücelmek.*

Muʿazzez oldı dil yāruñ ḳatında / Bi-ḥamdi'llāh ki ṭāliʿdür müsāʿid *(Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 4). [muʿazzez oldı, -dı]*

mubāḥ [1] *İşlenmesinde sevab ve günah olmayan şey.*

Elüme aġzuma aldurma benüm maḥrūmāt / Baña her demde **mubāḥ** eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 4). [mubāḥ,]*

mubāḥ olmak [1] *Mübah olmak; dinî bakımdan yapılmasında sakınca olmamak.*

Mā vü menden geçüp **mubāḥ oldı** / Pes dücāyı żiyāyı eyledi farḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 2). [mübāḥ oldı, -dı]*

mubaṣṣar [5] *Gözetleyen, bakan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı*

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḳālıb-ı cisminde cismin maḥż-ı ḥikmet añlamış / Şol **mubaṣṣar** k'añlamış idrākini kerrāt ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 3). [mubaṣṣar,]*

mubaṣṣar olmak [1] *Gözetleyen, bekleyen olmak.*

Mubaṣṣar oldı şu kim ʿālem-i ḥayātında / Ne deñlü ola müdaḳḳiḳ açıla bürhānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 3). [mubaṣṣar oldı, -dı]*

mubaṣṣır [3] *Gözeticilik yapan, gözetici, bakıcı, bekleyici.*

Mubaṣṣır irdi kemāle kemāli līk baṣīr / Baṣīre menzil olur bī-baṣardadur eknāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 2). [mubaṣṣır,]*

Naẓar oldı çü başardan bir **mubaṣṣırdur** dil / Ġā'ibi ḥāżır ü yoġı ide var ol naẓarum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 3). [mubaṣṣırdur, -dur]*

Mubaṣṣır eylemez hergiz başīret / Anuñ fermānı olur bīş eger kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 4). [mübaṣṣır,]*

mubaṣṣır ḳılmak [1] *Görünür kılmak, göstermek.*

Murādīnüñ murādıdur hemān maḳṣūdı ol şāhuñ / Bilür kim nūr-ı eclāsın **mubaṣṣır ḳılmaz** illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 5). [mubaṣṣır ḳılmaz, -maz]*

mū-be-mū [3] *Inceden inceye.*

Mū-be-mū şerḥinde mevcūd-ı vücūd-ı lā-mesel / Şol mümessil kim ṭulūʿın bilmeyen mehcūrdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 4). [mū-be-mū,]*

Şerḥini ʿāşıḳlaruñ şerḥ idemez ʿallāmeler / Yazamazlar **mū-be-mū** küttāb-ı devrān eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 4). [mū-be-mū,]*

Mū-be-mū bir mū cihl yaruben olındı biḥās / Ḥüsnini şerh itmediler ḳaldılar evlā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 2). [mū-be-mū,]*

mucīb [1] *İcâbet eden, kabul eden. II Esmâ-i hüsnâdan.*

Ey Murādī neş'e-i kübrāda bulduñ ʿālemi / Her duʿā kim eyleseñ maḳbūl ider çün ol **mucīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 5). [mucīb,]*

mucībün muḥsinün mimmen da'āhu [1] *Ona dua edene icabet edendir, ihsan edendir.*

İlāhun vāḥidün Rabbun ʿaẓīmun / **Mucībün muḥsinün mimmen da'āhu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1433, Beyit 5). [mucībün muḥsinün mimmen da'āhu,]*

muʿciz-āsā [1] *Mucize gibi.*

Ey Murādī sözlerüñ ḥaḳdur senüñ hem ḥaḳ budur / **Muʿciz-āsādur** kelāmuñ mürdeler iḥyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 5). [muʿciz-āsādur, -dur]*

muʿcizāt [1] *Mucizeler.*

Muʿcizātından ḥabībüñ buldı bulduġın Murād / Anuñ içün yanına cehhāl gelmez bīm ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 5). [muʿcizātından, -ın, -dan]*

muʿcize olmak [1] *Olağanüstü şeyler olması.*

Çün ezel yazdı ena'llāh āyetin şaḳḳu'l-ḳalem / **Muʿcize olsa** Muḥammedden ne var şaḳḳu'l-ḳamer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 4). [muʿcize olsa, -sa]*

muʿciz-i ʿīsā [2] *Hz. İsa'nın mucizesi.*

Mürdeye cān-baḫş olanlar ḳīl u ḳāl itmez ḳabūl / **Muʿciz-i ʿĪsāda** anlar mürde-i iḥyādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 3). [muʿciz-i ʿīsāda, -da]*

Çerḫ-i mīnādur mekān-ı rūḥ pes ʿulyādadur / ʿĀleme baḫş-ı ḥayātı **muʿciz-i ʿĪsādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 1). [muʿciz-i ʿīsādadur, -da, -dur]*

muʿciz-i rūḥ-ı resūlü'llāh [1] *Resulullah'ın ruhunun, canının mucizesi.*

Bizüm her kārumuz fetḥinde biz Allāha yüz ṭutduḳ / Dem-ā-dem **muʿciz-i rūḥ-ı Resūlü'llāha** yüz ṭutduḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 1). [muʿciz-i rūḥ-ı resūlü'llāha, -a]*

muʿciz olmak [1] *Mucize, hayrette bırakan olmak.*

Mürde iḥyā eylemek **muʿciz olur** ʿĪsā içün / Tāñrı çün anuñ gibi her laḥẓa cān olmaḳdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 3). [muʿciz olur, -ur]*

mudaḳḳiḳ [4] *Dikkatli, ölçülü ve ince düşünen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Saña bir söz diyem gūş eyle ġāyet yaḫşı iẕʿāndur / Elā ey ʿārif ü ʿāḳil **mudaḳḳiḳseñ** berü gelgil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 4). [mudaḳḳiḳseñ, -se, -n]*

mudaḳḳiḳ olmak [1] *Dikkatli, ölçülü ve ince düşünen olmak.*

Mubaṣṣar oldı şu kim ʿālem-i ḥayātında / Ne deñlü ola mudaḳḳiḳ açıla bürhānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 3). [müdaḳḳiḳ ola, -a]*

mufaḫḫam [3] *Yüce, kerem sahibi, üstün, itibarlı.*

Oldı Murādī efḥam ʿışḳ iledür **mufaḫḫam** / Gel iste nūr-ı aʿẓam aʿẓamdadur muʿallā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 5). [mufaḫḫam,]*

Ya nice itmeyevüz faḫr ey ḥabīb-i cihān / Ḫudā-yı ḫādimi ġayre **mufaḫḫamuz** cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 4). [mufaḫḫamuz, -uz]*

Her demde Murādīdür pes oldı murādıdur / Her ism bir adıdur ġāyetde **mufaḫḫamdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 5). [mufaḫḫamdur, -dur]*

mufaṣṣal eylemek [1] *Tafsilatlı, uzun uzadıya anlatmak.*

Şerā'iṭinde durur līk ittiṣāl-i vücūd / **Mufaṣṣal eyledi** tafṣīli ism-i lā-yūʿad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 3). [mufaṣṣal eyledi, -di]*

muġayyebāt-ı ezel [1] *Ezelden, çok önceden var olan gizli, görünmez şeyler.*

Selāmün ḳavl nedür cennet-i muʿallāda / **Muġayyebāt-ı ezeldür** yine bunda mirṣād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 4). [muġayyebāt-ı ezeldür, -dür]*

muġayyebāt-ı vücūd [1] *Varlığı gizli, görünmeyen.*

Meʿānī ile ʿalā'im vücūdı ẓāhirdür / **Muġayyebāt-ı vücūd** üzredür vücūd-ārāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 2). [muġayyebāt-ı vücūd,]*

muġayyibāt [1] *Gizli, görünmez şeyler.*

Muġayyibātı ḳayurma muʿayyenāta düriş / Dilā yelinde gezerseñ delīldür eseri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 3). [muġayyibātı, -ı]*

muġtenim olmak [1] *Bereketlenmek, rahmetlenmek.*

Muġtenim olalı naʿmān ile dil-şūrīdesi / Ḳāniʿ olımaz aña pes ister ol aʿlā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 3). [muġtenim olalı, -alı]*

muḥaddisān [1] *Hadis âlimleri.*

Muḥaddisānı vücūda ḫaber virür çü vücūd / Ḫaber virürse bedīʿa nidāyı n'eyler dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 2). [muḥaddisānı, -ı]*

muḥaddiśān-ı ʿuḳūl [1] *Hadis âlimlerinin akılları.*

Nedür bu ḳudret ü ḳadrüñ ki ḳaṭredür taḳdīr / **Muḥaddiśān-ı ʿuḳūl** eylemişdür anda cedel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 4). [muḥaddiśān-ı ʿuḳūl,]*

muḥaḳḳaḳ [25] *Doğruluğu, gerçekliği kesin olarak bilinen, gerçekliği kesinleşmiş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemālüñ bir naẓar seyr eyleyen ey şāh-ı ʿuṣṣāḳān / **Muḥaḳḳaḳdur** ḳılur dünyādan ü ʿuḳbādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 2). [muḥaḳḳaḳdur, -dur]*

muḥaḳḳaḳ revzeni [1] *Hakikat penceresi.*

Bu eṭvār ile āsāruñ ḥicābın rāfiʿ ol her dem / **Muḥaḳḳaḳ revzeninden** gel cemāl-i yāri seyr eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 2). [muḥaḳḳaḳ revzeninden, -n, -den]*

muḥaḳḳīḳ [6] *Tahkik eden. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḥaḳḳiḳ ʿālime ṣordum ne ḥikmetdür bu māfihā / Ki ḥaḳḳānī kelāmuñdan bula dil ḥālet-i ebrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 4). [muḥaḳḳiḳ,]*

muḥaḳḳīḳ-i ezelī [2] *Ezelden beri tahkik edici, gerçeği araştırıcı.*

Muḥaḳḳīḳ-i ezelīden işitimişem ḫaberi / Didi ki sırr-ı nihānuñ ḳamu beyāna deger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 2). [muḥaḳḳīḳ-i ezelīden, -den]*

Ne varsa maʿrifetüm mübtelāyadur maʿrūf / **Muḥaḳḳiḳ-i ezelīdür** fünūnuma ʿarrāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 3). [muḥaḳḳiḳ-i ezelīdür, -dür]*

muḥāl [5] *Gerçekleşmesi mümkün olmayan, imkânsız, olamaz.*

Dünyā ṭolarsa Nūḥ ile ẓabt eylemek **muḥāl** / Keştī-miśāl ʿaceb ulu deryādadur gönül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 2). [muḥāl,]*

Ṭayr ider iki cenāḥ ile fu'ād / Yirine irmek anuñ kimse **muḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit 3). [muḥāl,]*

Rāhı buldum rāh ile yoldan ʿudūl itmek **muḥāl** / Reh-nümā oldı baña rāhumda çün kim rehberüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 2). [muḥāl,]*

Ḥāl-i istiġrāḳı ʿāṣıḳlar ne ḥāl añlar bu gün / Yār-i bī-hemtādan ayrılmaḳ **muḥāl** añlar bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 1). [muḥāl,]*

II Açık, belirgin olmayan; gözle görülemeyen.

Sañadur ḥamd ü minnet her zamān ey ḳādir-i dānā / Senüñ ʿāṣıḳlaruñ ister seni ammā **muḥalsin** sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 4). [muḥalsin, -sin]*

muḥāl-ender muḥāl [3] *Asla mümkün olmama.*

Ṭarzını efkāra almaḳdur **muḥāl-ender muḥāl** / Ḳıl naẓar güftāra ḳılma kim igen raʿnā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 2). [muḥāl-ender muḥāl,]*

İsmüñe ben eylerem cānā yemīn-ender yemīn / Dilde ġayrinüñ ḫayālidür **muḥal-ender muḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 3). [muḥal-ender muḥāl,]*

Kimsene bu remzi bilmekde **muḥāl-ender muḥāl** / Pes bunuñ şerḥin meger kim şerḥ-i bürhānum ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 2). [muḥāl-ender muḥāl,]*

muḥāl ḳılmak [1] *Olmayacak, olmaz.*

Çü ẕātından ḫabīr olmaġı **ḳılmışdur muḥāl** Allāh / Velīkin herkese ḥālince virmiş bir ḫayāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 1). [muḥāl ḳılmışdur, -mış, -dur]*

muḥāl olmak [2] *Olması, gerçekleşmesi, yapılması mümkün olmayan, imkansız.*

Muḫāl olmaz mecāl olmaz ki ger kesdüñ ʿılaḳeyin / Durış cehd eyle ʿaynüñden açıla tā ḥicābeyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 1). [muḫāl olmaz, -maz]*

Muḫāl olmaya luṭfuñdan senüñ ey ḳādir-i bīnā / Saña dā'im muḥib olanı ḳılsañ ʿilm ile dānā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 32, Beyit 1). [muḫāl olmaya, -ma, -(y)a]*

muḫālif [1] *Aykırı, farklı görüşte olan.*

Muḳteżā-yı evvelīn ü āhirīn / Biri birine **muḫalifdür** hemīn *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 4). [muḫalifdür, -dür]*

muḫalled-i fi'n-nār olmak [1] *Ateşte sürekli olmak.*

Niceler bunda rāhı gün ḳıldı / **Oldılar** pes **muḫalled-i fi'n-nār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 527, Beyit 6). [muḫalled-i fi'n-nār oldılar, -dı, -lar]*

Muḥammed [7] *İslam dininin Peygamberi Hazreti Muhammed Mustafa. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sür pāyına Murādī yüzüñi **Muḥammedüñ** / Sensin anı bilen viren oldur seni aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 5). [muḥammedüñ, -ün]*

Muḥammed ḥabīb-i ḥaḳ [1] *Allah'ın sevgilisi Muhammed.*

Her dem emīnüm oldı **Muḥammed ḥabīb-i Ḥaḳ** / Oldur anuñla her dem iden bizi āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 3). [muḥammed ḥabīb-i ḥaḳ,]*

muḫammer [3] *Tahmîr olunmuş, yoğurulmuş.*

Revānı cān ile ḳıldum didüm cāna **muḫammer** ben / Didi kim faẕl-ı pür-āsār-ı ẕātı bī-ḫaber göster *(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 2). [muḫammer,]*

Ezelden cism-i ḫāküm āb-ı ʿışḳ ile **muḫammerdür** / Anuñ çün mihr ü mehden iki ʿālemde münevverdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 1). [muḫammerdür, -dür]*

Sırr-ı esrār-ı İlāhī ile hem-serdür dil / Āb-ı şevḳ āteş-i derd ile **muḫammerdür** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 3). [muḫammerdür, -dür]*

muḫammer itmek [1] *Yoğurmak.*

Vücūdum oldı benüm şanma āb ile taḫmīr / Kelām-ı luṭf ile yārüm **muḫammer itdi** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 2). [muḫammer itdi, -di]*

muḫammer ḳılmak [1] *Yoğrulmak, yoğrulmuş olmak.*

Ḳālıbum **ḳıldı muḫammer** çün ezel tedbīr ile / Anuñ içün oldı bu tedbīrümüz taḳdīr ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 1). [muḫammer ḳıldı, -dı]*

muḫammer olmak [7] *Yoğrulmak. II Daima maruz kaldığı bir şeye göre şekillenmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Maḥabbetle çü ten **oldı muḫammer** / Ḥakīm-i kār-dānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 8). [muḫammer oldı, -dı]*

muḥarrek [1] *Tahrik edilmiş, hareket ettirilmiş.*

Muḥarreki müteḥarrikdedür kemāl-i ʿacīb / Muḥarrir olmasa olmazdı bu misāl evżaḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 4). [muḥarreki, -i]*

muḥarrik [2] *Tahrik edici, eden, hareket ettiren.*

Ben **muḥarrik** fiʿlini ṣandum muḥarrik fiʿlidür / İmtiyāz itdüm ikisinden çü açdum perr ü bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 2). [muḥarrik,]*

Ben muḥarrik fiʿlini ṣandum **muḥarrik** fiʿlidür / İmtiyāz itdüm ikisinden çü açdum perr ü bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 2). [muḥarrik,]*

muḥarrir [1] *Yazar.*

Muḥarreki müteḥarrikdedür kemāl-i ʿacīb / **Muḥarrir** olmasa olmazdı bu misāl evżaḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 4). [muḥarrir,]*

muḥasebe ḳılmak [1] *Mali hesapları deftere tutmak.*

Biz **ḳılmışuz muḥasebe** evvelden āḫire / Defter ṭutup ḥisābuma yüz ṭutmışam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 2). [muḥasebe ḳılmışuz, -mış, -uz]*

muḫāşemet [1] *Düşmanlık.*

Muḫāşemetde ne var sendedür çü ḥüsn-i ezel / Cenāna rāġıb olup yā nedür bu ṭūl-ı emel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 1). [muḫāşemetde, -de]*

muḫāsib olmak [1] *Hesap eden, hesap işi ile uğraşan olmak.*

ʿArż-ı defter eylese bir bir ḫaber virdügini / Anı **olmışdur muḫāsib** nice yevm ü ay u yıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 3). [muḫāsib olmışdur, -mış, -dur]*

muḫayyer [2] *Kendi iradesi ile seçme, seçebilme.*

Çü terk-i īn ü ān ḳıldum zamānumdur **muḫayyer** pes / Zamānum bī-zamān itdüm baña olmaz zamān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 2). [muḫayyer,]*

Rāh-ı ḥaḳīḳatinde bel baġladum **muḫayyer** / Her yirde ġayrı nāmı söylemesün lisānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 4). [muḫayyer,]*

muḫayyer olmak [1] *Seçilmiş olmak.*

Bilmedüm bildüm velīkin eyledi iʿzāzını / Andan **olmışsun muḫayyer** añladum çün rāzını *(Murâdî*

Dîvânı, Müfret 5, Beyit 1). [muḥayyer olmışsun, -mış, -sun]

muḥayyer ḳılmak [1] *Şaşkınlığa düşürmek.*

Muḥayyer ḳılındı bu yirde Murādī yine / Didi sır meyiyle bilürsin bu esrāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1572, Beyit 5). [muḥayyer ḳılındı, -ın, -dı]*

muḥib [7] *Seven, dost. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İlāhumdur baña ʿAlīm vedūdumdur **muḥibbüm** pes / Ḥabībümdür baña maḥbūb başīrümdür beni bīnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 2). [muḥibbüm, -üm]*

muḥibb-i ḥubb-ı ezel [1] *Ezelden sevgi besleyen dost.*

Muḥibb-i ḥubb-ı ezeldür olan cemāle ḥarīş / Ḥabīb-i milket-i dildür olan kemāle ḥarīş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 1). [muḥibb-i ḥubb-ı ezeldür, -dür]*

muḥibb-i nām-ı pāk-ı aḥmed-i levlāk [1] *"Sen olmasaydın, sen olmasaydın yeri göğü yaratmazdım" kudsî hadisinin mazharı Hz. Ahmed'in temiz ismini seven kişi.*

Ey Murādī olmasañ v'Allāhi olmazdı cihān / Çün **muḥibb-i nām-ı pāk-ı Aḥmed-i levlākiyüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 5). [muḥibb-i nām-ı pāk-ı aḥmed-i levlākiyüz, -i, -(y)üz]*

muḥibb-i ṣādıḳ [1] *Içten bağlılığı olan dost.*

Cenāb-ı ḥażrete ülfet bizi çün kim ḥalīl itdi / **Muḥibb-i ṣādıḳum** gördüm ḥabībüm iki yanumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 2). [muḥibb-i ṣādıḳum, -um]*

muḥib itmek [1] *Muhabbet sahibi, sevgi beslemek.*

Pākı **muḥibb ider** daḫı pākı sever özi / Billāhi gör ne ḫūb durur bu ṣafā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 4). [muḥibb ider, -er]*

muḥib olmak [7] *Âşık, seven olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥarīm-i Kaʿbe-i kūyuñda ʿāṣıḳān u ḫüccāc / Şu kim **muḥib ola** ʿışḳuñda ol durur behhāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 1). [muḥibb ola, -a]*

muḥibbü'l-vaḳt [6] *Vaktin, zamanın dostu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAvālim gerçi seyrānum ḥabībümdür **muḥibbü'l-vaḳt** / Ḥużūra çekdi izʿānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 1). [muḥibbü'l-vaḳt,]*

muḥīl [1] *İhale eden, havale eden.*

Rūy-ı müveccehüñ ne ḥaṭā eylemiş ʿaceb / Rāz-ı derūn derūnına ḫucbındadur **muḥil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 2). [muḥil,]*

muḥīṭ [3] *Ihata eden, bir şeyin etrafını alan, kuşatan.*

Muḳaddimātı bilürseñ muḳaddimāt ile gör / Eger **muḥīṭ** iseñ ol ebr-i ḫuşke yaġmur ṣac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 3). [muḥīṭ,]*

Münteşirdür āb-ı luṭfı çün levāmiʿdür **muḥīṭ** / İrdi çün ḥavż-ı vücūda māʿadāya neşr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 3). [muḥīṭ,]*

Muḥīṭ çünki enel-Ḥaḳda yazdı er-Raḥmān / Raḥīm ismini bildürdi luṭf ile mennān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 1). [muḥīṭ,]*

muḥīṭ eylemek [1] *İhata etmek, sarmak, kapsamak.*

Çü ʻaḳl-ı sebük-bār olupdur muḥīṭ-i ʻulūm / **Muḥīṭ eyledi** çāre oldı mine'l-ʻālemīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 3). [muḥīṭ eyledi, -di]*

muḥīṭ-i ʿālem-i ġayret olmak [1] *Çabalama, çalışma dünyasını kuşatmak, içine almak. II Dünyaya sahip olmak.*

Muḥīṭ-i ʿālem-i ġayret olan yoḳdur bu ʿālemde / Meger şol kimse olmışdur ferāġat ḳıla naʿmādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 4). [muḥīṭ-i ʿālem-i ġayret olan, -an]*

muḥīṭ-i ʿām [1] *Yılları kaplayan.*

Eylemiş bir ḫāne anda kim **muḥīṭ-i ʿāmdur** / Ḳaplamışdur kün fekānı nitekim bir mā'ī ṭās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 2). [muḥīṭ-i ʿāmdur, -dur]*

muḥīṭ-i āyet-i ḳıdem-i ḥāmī şerʿ-i müstaḳīm [1] *Müstakim şeriatı himaye eden geçmiş ayetleri de kuşatmıştır.*

Muḥīṭ-i āyet-i ḳıdem-i ḥāmī şerʿ-i müstaḳīm / Nāḳil-i menzil-i ḳavīm şāh-ı gürūh-ı atḳiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 3). [muḥīṭ-i āyet-i ḳıdem-i ḥāmī şerʿ-i müstaḳīm,]*

muḥīṭ-i baḥr-ı bi-pāyān [1] *Sonsuz denizi ihata eden, kuşatan.*

Egerçi çevre yanumda **muḥīṭ-i baḥr-ı bi-pāyān** / Bulınmaz ḥadd ü pāyānum baña ḳavl ü maḳāl irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 3). [muḥīṭ-i baḥr-ı bi-pāyān,]*

muḥīṭ-i bī-nihāyet [1] *Sonu olmayan kuşatma, çevreleme.*

Muḳarreb meclisin gördüm ne mir'ātı ne ḫôd ġayrı / **Muḥīṭ-i bī-nihāyetdür** nihān olmadı dīdāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 4). [muḥīṭ-i bī-nihāyetdür, -dür]*

muḥīṭ-i çār-ender çār olmak [1] *Dört bir yanı kuşatıcı, çevreleyici olmak.*

Muḥīṭ-i çār-ender çār olandur / Vücūdün ḫāṭanī misle'l-ḥamā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 843, Beyit 3). [muḥīṭ-i çār-ender çār olandur, -an, -dur]*

muḥīṭ-i ġarḳa-i nūr olmak [1] *Nurla dolup çevrelenmiş olmak.*

Muḥīṭ-i ġarḳa-i nūr olalı bu resm-i fu'ād / Cihān sūd u ziyānından oldı ol āzād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 1). [muḥīṭ-i ġarḳa-i nūr olalı, -alı]*

muḥīṭ-i ġayb u ʿayn olmak [1] *Görünen ve görünmeyeni ihâta eden, çeviren olmak.*

Lāmiʿü'l-envār olup **oldı muḥīṭ-i ġayb u ʿayn** / Ġaybını ʿayn eyleyüp ʿaynında ġaybı muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 2). [muḥīṭ-i ġayb u ʿayn oldı, -dı]*

muḥīṭ-i mā-hüve'l-vāḳiʿ **[1]** *Hālbuki o, ellerinde bulunan Tevrat'ı tasdik eden hak bir Kitap'tır (2/Bakara 91; 6/Enam 66; 8/Enfal 32; 22/Hac 6, 62; 24/Nur 25; 31/Lokman 30; 32/Secde 30; 34/Sebe 6; 35/Fatır 31; 7/Muhammed 2) ayetini ihata etmek, kapsamak.*

Muḥīṭ-i mā-hüve'l-vāḳiʿ sıġar gerçi bu idrāke / Velīkin ṣıġmadı hergiz bu ḫôd olmışdur elinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 3). [muḥīṭ-i mā-hüve'l-vāḳiʿ,]*

muḥīṭ-i nār ü cennet [1] *Cennet ve cehennemi içine alan, kapsayan.*

Açıldıḳda cenāheynüm **muḥīṭ-i nār ü cennetdür** / Birisi vaṣf-ı ḳālümdür biri mevṣūf-ı ḥālümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 2). [muḥīṭ-i nār ü cennetdür, -dür]*

muḥīṭ-i 'ulūm olmak [1] *İlimlerle dolu olmak.*

Çü ʿaḳl-ı sebük-bār **olupdur muḥīṭ-i 'ulūm** / Muḥīṭ eyledi çāre oldı mine'l-'ālemīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 3). [muḥīṭ-i 'ulūm olupdur, -up, -dur]*

muḥīṭ-i vaḥdet [1] *Birliği, vahdeti kuşatan, saran.*

Cisr-i ṣerʿīden gelüp geldük **muḥīṭ-i vaḥdete** / Āşināyuz anda bu fenn içre raʿnā olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 3). [muḥīṭ-i vaḥdete, -e]*

muḥīṭ-nümā [1] *İhata eden, çeviren, kuşatanı gösteren.*

Ḳıldum çü āb-gīne-i cismümi āyine / Pes soñra añladum ki **muḥīṭ-nümā** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 4). [muḥīṭ-nümā,]*

muḥīṭ olmak [20] *Kuşatmak, çepeçevre sarmak.*

Ẕāt-ı ḳadīmi gerçi **olmaz muḥīṭ** ḥādis / Sırr ile sırra ḥākim ḥükmindedür çü imżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 4). [muḥīṭ olmaz, -maz]*

Ser-ā-tā-pā **muḥīṭ oldı** vücūdum ḥavżı ābına / Olupdur meşreb-i ṣāfī içer andan ḳamu millet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 4). [muḥīṭ oldı, -dı]*

Olmadı iḥsānına hiç nihāyet anuñ / Hergiz **olımaz muḥīṭ** anı bu ẓann-ı fu'ād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 4). [muḥīṭ olımaz, -ı, -maz]*

Baḥr-ı ʿışḳa ṭalmışam ʿālemleri **oldum muḥīṭ** / Nitekim māh-ı cihānı āb içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 2). [muḥīṭ oldum, -du, -m]*

Mihr u ḳamer envārı dünyāyı **muḥīṭ oldı** / Bu ḳudret ü bu ażvā peydā neden olmışdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 2). [muḥīṭ oldı, -dı]*

Muḥīṭ oldı yem-i ḳudret iḥāṭa ḳıldı ser-tā-pā / O deryā ortasında bir melek-ṣūret püser buldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 2). [muḥīṭ oldı, -dı]*

Levn ile rengi ḳoyup cümleyi dil **oldı muḥīṭ** / Ey Murādī beni gör kim nice muʿtād oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 5). [muḥīṭ oldı, -dı]*

Merkez-i ʿayn-ı vaḥdete oldı Murādī dā'ire / Anı **muḥīṭ olmayup** cümlesi çekdiler elem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 5). [muḥīṭ olmayup, -ma, -(y)up]*

ʿİnāyātuñ dirīg itme muʿīn olġıl ʿināyetden / Şu deñlü añlamaḳ var kim **muḥīṭ olam** dirāyetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 1). [muḥīṭ olam, --am]*

Çü rāzum sırrını bildi ʿayān-ı bī-ʿayān oldı / ʿIyānını **muḥīṭ oldı** nihān oldı ʿayānīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 4). [muḥīṭ oldı, -dı]*

Muḥīṭ olmışdur ol deryā o şehri dil-küşāyı pes / İḥāṭa eylemiş bir sūr anı şāhā cemālīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 3). [muḥīṭ olmışdur, -mış, -dur]*

Beni āşüfte ḳılmışdur velī cām-ı ṣafā-baḫşum / **Muḥīṭ oldı** cihānı niʿmetüm anuñ ʿaṭāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 4). [muḥīṭ oldı, -dı]*

Ḥicāb-ı ġayret-i kübrā **muḥīṭ olmasa** dünyāyı / Ḳarar itmez mi cān ü ten nişāndur cān ü ten tenden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 3). [muḥīṭ olmasa, -ma, -sa]*

Selsebil ırmaġınun yanında ḫūr **olmış muḥīt** / Bir ṭarafda söyleşür ġılman u ġufrān āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 2). [muḥīt olmış, -mış]*

Muḥīṭ oldı taḥayyürle bu aḳlum n'eyleyem bilmem / Yine dil zevraḳı pāyānsuz düşdi bir 'ummāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 4). [muḥīṭ oldı, -dı]*

Muḥīṭ oldı yem-i ḳudret telāṭümde telāṭümde / Hevā terkin ḳılup fülk-i göñül deryāda ṭutdı rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 4). [muḥīṭ oldı, -dı]*

Baḥr-ı ʿışḳuñ mevcine pāyān olmaz bilmiş ol / İbtidā-yı mevcdür cismüñ **muḥīṭ olan** velī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 4). [muḥīṭ olan, -an]*

Nice teşḫīş ide yārüñ cemāl-i bā-kemālinden / **Muḥīṭ oldı** żiyā-ı vech o kim envāra yüz ṭutdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 3). [muḥīṭ oldı, -dı]*

Nükhet-i yāri getürdi yine bād-ı seḥeri / Cümle āfāḳı **muḥīṭ oldı** o büyük eseri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 1). [muḥīṭ oldı, -dı]*

II Bir konuyu derinlemesine anlamak.

Geldi Murādī evvel oldı marādı sānī / Her kim **muḥīṭ olursa** ḳādir durur cevāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 5). [muḥīṭ olursa, -ur, -sa]*

muḥīṭun ʻālimün ve'l-ʻilmü minhu [1] *Her şeyi kuşatan, ālim ve ilim kendisinden olan.*

Muḥīṭun ʻālimün ve'l-ʻilmü minhu / Fe-ḫalaḳa ḫāliḳu mimmen terāhu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1433, Beyit 4). [muḥīṭun ʻālimün ve'l-ʻilmü minhu,]*

muḥkem [10] *Sağlam, dayanıklı.*

ʿIşḳ-ı ḥabīb-i dilsūz kār itdi cāna **muḥkem** / Hem-dem baña cihānda bī-çāre var mı yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 3). [muḥkem,]*

Dā'im yüri gözle Ḥaḳ rıżāsın / **Muḥkemce** bu işde eyle ḳuvvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 6). [muḥkemce, -ce]*

Açılmış ravża-i dildār dirilmiş cümle ʿāşıḳlar / Murādī ʿayn-ı ʿāşıḳ girmesün **muḥkem** yaṣaġum var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 5). [muḥkem,]*

Sensin mürīd-i ṣādıḳ ey server-i ʿavālim / Bildüm ki ey Murādī **muḥkem** ṣadāḳatüñ var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 5). [muḥkem,]*

Eyledüm maʿnāda **muḥkem** ictihād ey ẕū-fünūn / Pes küşād itdüm çü urdum maʿrifet gencine el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 4). [muḥkem, -ıñ]*

Seni çoḳ imtiḥān eyler ṭalebde ṣādıḳ ol **muḥkem** / Ṣaḳın ġayra naẓar ḳılma temennā ḳıl liḳāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 4). [muḥkem,]*

İşit kelām-ı Murādī ziyān ḳılmayasın / Ḳuşan miyānuña **muḥkem** maḥabbetin kemerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 5). [muḥkem,]*

Tāʿallūḳ-ı ezelīden ebed durur ḥāṣıl / Ki mebde' oldı ebedle başıldı **muḥkem** pāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 4). [muḥkem,]*

Murādī ḳabża-i ḳudretdedür çü ḳavs-i ḳażā / Ṭurur mı sehm-i ḳader çün çekilse **muḥkem** yāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 5). [muḥkem,]*

II Oldukça, çok.

ʿIşḳumı bileli ol meh baña **muḥkem** acıdı / Didi kim nāz u ġınā vech-i ḥısāna yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 4). [muḥkem,]*

muḥkem eylemek [1] *Sağlamlaştırmak.*

Eyle muḥkem göñül hişārın ey yār / Bulmasun yol aña bu nefs-i ʻadū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 5). [muḥkem eyle,]*

muḥkem itmek [1] *Sabit etmek, sağlamlaştırmak.*

Muḥkem itmiş ʻahdini anda vefāsın gözledi / Sābitü'l-ḳavl oldı eyleyüp vefā iḳrārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 2). [muḥkem itmiş, -miş]*

muḥkem olmak [5] *Sağlam, dayanıklı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿİmādü'd-dīn olur şol kim ṭuta şerʿüñ ʿamūdından / Binā **muḥkem ola** dirseñ esās olsun aña ṯāʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 4). [muḥkem ola, -a]*

muḥkem ü ṭaş olmak [1] *Katı ve taş gibi olmak. II Kalbin merhametsiz olması.*

Ḥasb-i ḥālüm gözeden ʿāleme fāş olma yüri / Ḳalbüñi nerm idegör **muḥkem ü ṭaş olma** yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 1). [muḥkem ü ṭaş olma, -ma]*

muḫliş [5] *Halis, gönülden, samimi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġavṣ-ı ʿummān ideli oldı çü deryā **muḫliş** / Ṣad hezārān o deñizden çıḳa peydā **muḫliş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 1). [muḫliş,]*

muḫliş olmak [1] *Temiz sevgiyle yürekten bağlanan.*

Ġavṣ-ı ʿummān ideli **oldı** çü deryā **muḫliş** / Ṣad hezārān o deñizden çıḳa peydā muḫliş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 1). [muḫliş oldı, -dı]*

muḥrim [1] *Hac ve Umre ibadetini yapmak için ihrama giren kimse, ihramlı.*

Olalı ḥürmeti iḥrām ile bu ten **muḥrim** / Cānı ażḥāya getürmiş naẓarın sāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 3). [muḥrim,]*

muḥsin [5] *İyilikte bulunan, ihsan sahibi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḥsin levāzımın ider iḥżār n'eylesün / Ṣāyeste olmayınca kimüñ ola vāridāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 4). [muḥsin,]*

muḥtāc [1] *Ihtiyacı olan, muhtaç.*

Sen ġanīsin cümle ʿālemler saña **muḥtācdur** / Cümleten şāh u gedā o mīr ü ḫān emrüñdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 3). [muḥtācdur, -dur]*

muḥtāc ḳılmak [2] *Muhtaç hale getirmek.*

Ne revādur **ḳılasın** sen beni ġayra **muḥtāc** / Ḥāşa li'llāh ḳılasın baña bu kārı maḫżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 4). [muḥtāc ḳılasın, -a, -sın]*

Ġayrı ḳılma Murādı sen muḥtāc / İlticāsı hemīşe oldı saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 5). [muḥtāc ḳılma, -ma]*

muḥtāc olmak [1] *Muhtaç olmak.*

Murādī ger ṣorar iseñ niçün ġınā buldı / Ḫudādan özgeye bir ferde **olmadı muḥtāc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 5). [muḥtāc olmadı, -ma, -dı]*

muḥtāc u ac [1] *Muhtaç ve aç.*

Fevc maṣdardan çü ṣādırdur ṣüdürın ṣadr ider / Kimisi ṣadrında ḳaldı kimisi **muḥtāc u ac** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 4). [muḥtāc u ac,]*

muḥtāc u ac eylemek [1] *Muhtaç ve aç etmek.*

Çünki sen rezzāḳsın cümle senüñdür kā'inât / Yā ilahī **eyleme** kullaruñı **muḥtāc u ac** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 2). [muḥtāc u ac eyleme, -me]*

muḫtār [12] *1. Hareketlerinde serbest olan. 2. İstediğini yapmakta özgür olan. 3. Hür. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rabbüñ senüñ ġaffārdur her cürmini settārdur / Kimi seve **muḫtārdur** tevḥīde gel tevḥīde gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 3). [muḫtārdur, -dur]*

muḫtār-ı ḥaḳ [1] *Hakk'ın seçtiği.*

Ey Murādī sen murād olsañ ne var ʿālemlere / Ḥaḳḳ ile olanuñ oldı Ḥaḳ didi **muḫtār-ı Ḥaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 5). [muḫtār-ı ḥaḳ,]*

muḫtār itmek [1] *Beğenmek, seçmek, seçkin kılmak.*

N'ola ger fāʿil-i **muḫtār ider** ise muḫtār / Genc-i maʿnāsı anuñ ser-be-ser efzūn oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 3). [muḫtār ider, -er]*

muḫtār olmak [5] *1. Hareketinde serbest olmak, dilediğini yapmak.*

Bu fenāda kimse **muḫtār olmamışdur** bilmiş ol / Her kişiye oldı buyruḳ ṭāʿati idine kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 3). [muḫtār olmamışdur, -ma, -mış, -dur]*

2. Beğenilmiş, seçilmiş, seçkin, mümtaz olmak.

Muḫtār olanlar oldı rıżāda / Her kim ki buldı ol oldı aʿlem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 974, Beyit 4). [muḫtār olanlar, -an, -lar]*

ʻĀlem-i ġayba n'ola mutṭaliʻ oldıysa müdām / Cümle-i ḥalḳda **muḫtār olan** dildür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 4). [muḫtār olan, -an]*

Muḫtār olan bu yirde Murāduñ kelāmıdur / Kimdür bu yirde Rūşenī vü yāḫū Gülşenī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 5). [muḫtār olan, -an]*

Muḫtār olana virdi taṣarruf keremlerüñ / Söyler yine bu ḥāl-i zebānum seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 4). [muḫtār olana, -an, -a]*

muḫtaṣar ḳılmak [1] *Kısaltmak, kısa ve öz kılmak.*

Muḫtaṣar ḳılma ṣaḳın ʿaḳluñı icmāle durış / Beni müstefsir iseñ her ne ki var vaz oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 3). [muḫtaṣar ḳılma, -ma]*

muḫtecib [1] *Perde, örtü vb. altına saklanan, örtünen, örtünmüş, örtülü.*

Ẕāt-ı pāküñ **muḫtecibdür** kibriyādur ber-niḳāb / Ente sulṭānün ʿaleynā Rabbenā ekşiflenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 2). [muḫtecibdür, -dür]*

muḫtecib olmak [1] *Örtülü, saklı, gizli olmak.*

Muḫtecib olmasa vechüñ ey ḥabīb-i dilsitān / Arż u eflāk ve māfīhāda olmazdı ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 2). [muḫtecib olmasa, -ma, -sa]*

muḫtelif [3] *Muhtelif, çeşitli, çelişkili, bir birine uymayan.*

Binā-yı ibn-i ādem **muḫtelifdür** çün esāsında / Binā hedm olmasun dirseñ bināsın gör bināsında *(Murâdî Dîvânı, Müfret 22, Beyit 1). [muḫtelifdür, -dür]*

Ey Murādī kā'inātüñ bir ʿacā'ib ḥāli var / **Muḫtelifdür** her ne kim īcād idüpdür ẕü'l-celāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 5). [muḫtelifdür, -dür]*

Cümleten nevʿ-i beşerdün **muḫtelif** ḫilḳatde çün / Olmadı herkes berāber ey Murād īmānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 5). [muḫtelif,]*

muḫteliṭ olmaḳ [1] *Haşır neşir olmak, ilişki içinde bulunmak.*

Muḫteliṭ olmaḳıl aʿyān ile ger efḳar ile / Ḥürmeti ister iseñ yaḫşı dile ʿuzletden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 3). [muḫteliṭ olmaḳıl, -ma, -gıl]*

muḫterem [1] *İhtiram olunmuş, hürmetli, muazzez.*

Gördüm senüñ çü şānuñı ġāyetde **muḫterem** / Cān ü dil ile dil saña tolandı lā-cerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 1). [muḫterem,]*

muḫyī'l-mumīt [1] *Ölüleri dirilten. II Allah.*

Sivā terkin urup ey dil hevā-yı hūya ḳıl tebdīl / Yüri **muḫyī'l-mumīti** ẕikr ḳıl baḳuben eşyāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 2). [muḫyī'l-mumīti, -i]*

muʻīn [5] *Yardım eden, yardımcı; Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muʿīnüm olalı mihrüñ benüm ey revnaḳ-ı ḳalbüm / Ne deñlü var ise ḫalḳuñ benüm hep pās-bānumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 4). [muʿīnüm, -üm]*

muʿīn olmak [5] *Yardımcı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muʿīn ol işümde daḫı ḳavl ü fiʿlümde hem / Murād itdüñ ismümi virgil murāduma cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 120, Beyit 4). [muʿīn ol,]*

muʿizz olmak [1] *Aziz, değerli, üstün olmak.*

Muʿizz oldı çün iʿzāz ile buldı devlet ü ʿizzet / ʿAzīz oldı ʿalīm oldı bu resme eyledi ḳaṣṣāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 3). [muʿizz oldı, -dı]*

müjde [6] *Sevinç haberi, beşaret. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey beşīrüm çün baña muştuladuñ vaṣlın yine / **Müjde** içün vireyin dünyā vü ʿuḳbāyı saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 4). [müjde,]*

müjde-i devlet [1] *Mutluluk, saadet müjdesi.*

Seḥerde **müjde-i devlet** irişdi muḳteżāsından / Senüñdür ʿizzet ü nuṣret hemān çıḳma rıżāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 1). [müjde-i devlet,]*

müjdeler olsun [2] *Aşırı sevinç bildirmek için kullanılan kelime grubu.*

Müjdeler olsun saña ey ḫayr-ı nās / Ḫayr ile dā'im gelür ḫayr-i ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 3). [müjdeler olsun, -sun]*

Müjdeler olsun saña ey ḫayr-ı nās / Ḫayr ile dā'im gelür ḫayr-ı ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 27, Beyit 3). [müjdeler olsun,]*

muḳābil [6] *Bir şeyin karşısında olan, karşıda bulunan, karşı karşıya bulunan, karşı.*

Ṣafā mir'ātını gördüm celālüñdür ṭutan elde / Cemālüñe **muḳābildür** müşāhid olmış ebrāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 3). [muḳābildür, -dür]*

Rūy-i dildāre **muḳābil** yine mir'āt-ı göñül / Eyledi ʿışḳ-ı ḥaḳīḳatde beni ol kāmil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 1). [muḳābil,]*

Cemāli bedr-i enver ẕerredür aña **muḳābilde** / Żiyāsı cümle ażvānun żiyāsında durur bürhān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 982, Beyit 4). [muḳābilde, -de]*

ʿArż-ı ḥāl içün **muḳābil** yāre rūy / Ṭutdı āyīne yine dildāra rūy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 1). [muḳābil,]*

2. Bir şeye karşılık olarak yapılan, bir şeyin karşılığı olan; karşılık olarak.

Muḳābil añladum ḳalbe bugün mir'āt ile vechüñ / İki vech üzre bilmişem ʿayān ile nihān vaṣfın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 2). [muḳābil,]*

Necāt-ı dil muḥaḳḳaḳdur senüñ 'aynüñ ẕuhūrında / Şu çeşm ebrū **muḳābil** saña baḳmaz çeşm ü ebrūya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 3). [muḳābil,]*

muḳābil eylemek [1] *Karşısına getirmek.*

Ṣūret-i mir'āta ḳarşu çün **muḳābil eyledi** / Rūy-i zībā her ṭarafda bā-revān olmaḳdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 2). [muḳābil eyledi, -di]*

muḳabil itmek [1] *Denk gelen, karşılığı olan.*

Ey Murādī seni 'ālemde nedür **muḳabil iden** / Ḥaḳḳa raġbetde bulındı yine bu yanumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 5). [muḳabil iden, -en]*

muḳābil ḳılmak [2] *Karşılık kılmak, yönelmek.*

Yüzini **ḳıldı muḳābil** zücāce-i ḳurba / Yüzini Ḥaḳḳ ile gördi irüp ḥaḳīḳata pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 4). [muḳābil ḳıldı, -dı]*

Meclis-i 'ışḳ içre gördüm ol yüzi bedr ayı çün / Sema-ı ġarrāsı **muḳābil ḳıldı** dīdārı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 4). [muḳābil ḳıldı, -dı]*

muḳābil olmak [6] *Karşı karşıya gelmek, karşısına çıkmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muṭābaḳat ideli ʿışḳ ile dil-i şeydā / **Muḳābil oldı** biri birine iki deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 1). [muḳābil oldı, -dı]*

muḳaddem [1] *Önceki, erken.*

Muḳaddem ger mu'aḫḫardur olupdur cān fidā-yı ʿışḳ / Kemāl üzre kemāli ibtidā vü intihā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 2). [muḳaddem,]*

muḳaddem olmak [1] *Arz edilmek, sunulmak.*

Muḳaddem olımaz muḳdim meded irmezse ḥażretden / Bu yolda cānı atupdur nice mest ü nice ayıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 2). [muḳaddem olımaz, -ı, -maz]*

muḳaddemāt [2] *Girişler, başlangıçlar; sunulan, takdim edilen şeyler.*

Añla Murādī ḳavlini ḳavl-i ṣaḥīḥdür / Tesbīḥ-i vecd ile bulınur bu **muḳaddemāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 5). [muḳaddemāt,]*

Maḳdemüñden muḳīm olanı görüp / Başlasın pes **muḳaddemāta** lisān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 3). [muḳaddemāta, -a]*

muḳaddemāt-ı ʿulūm [1] *İlimlerin başlangıcı, ilki.*

Muḳaddemāt-ı ʿulūmın bilürdi ʿilm-i ʿalīm / ʿAceb mi hey'ete neşr eyler ise ḥālātı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 4). [muḳaddemāt-ı 'ulūmın, -ın]*

muḳadder [4] *Takdir adilmiş, uygun, reva görülmüş kader, alın yazısı.*

Murādīnüñ kelām-ı dil-küşāsından olur ẓāhir / ʿUlūm-ı ʿalleme'l-esmā ki ādemden **muḳadderdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 5). [muḳadderdür, -dür]*

Ḳadrüñi bildüñse maḳdūruñda itme iḫtirāz / Her **muḳadder** kim olur eyler ḳażā-ender ḳader *(Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 3). [muḳadder,]*

Ġınā dilerseñ eger ḳāniʿ ol olana hemān / **Muḳadderüñ** ne ḳadarsa odur hemān ḳardaş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 4). [muḳadderüñ, -ün]*

2. Kadri, değeri bilinmiş.

Müberrādur cemālüñ çün ḥayātına ʿuḳūl irmez / **Muḳaddersin** ne yüzden kim iderlerse seni taḳrīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 2). [muḳaddersin, -sin]*

muḳadder eylemek [1] *Bir kimsenin ne durumda olacağı önceden belirlenmek, tayin edilmek.*

Añla Murādī sözlerin ġaflete varma ʿaḳıl ol / Böyle **muḳadder eylemiş** çünki o ṣāḥib-i ḥikem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 6). [muḳadder eylemiş, -miş]*

muḳadder itmek [1] *Takdir etmek, kader tayin etmek.*

Murādī merd-i Ḫudādur ḳader bu ḳadrda pes / O ḳādirüm bu ḳaderde **muḳadder itdi** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 5). [muḳadder itdi, -di]*

muḳadder ḳılmak [2] *Takdir etmek, alında yazılmış olmak.*

ʿİmāret ḳıl muʿammer ḳıl ḳamu kārum müyesser ḳıl / Baña ḥayrüñ **muḳadder ḳıl** ḳamu kārum müyesser içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 3). [muḳadder ḳıl,]*

Ne ṣūret gösterür gözle bugün mir'āt-ı ḳalbi gör / Ne kim vardur ḳażā ḥükmin **muḳadder ḳılmaz** illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 2). [muḳadder ḳılmaz, -maz]*

muḳadder olmak [1] *Takdir edilmiş olmak.*

Böyle **olmışdur muḳadder** böyledür pes nāṣiyet / Maʿrifet mihrindedür żav'-ı hidāyet maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 1). [muḳadder olmışdur, -mış, -dur]*

muḳaddes [5] *Mübarek, kutsal, temiz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḳaddesdür ezel çün kim gör imdi kibriyā kimdür / Eger kibr ü riyāyı terk iderseñ olasın raʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 4). [muḳaddesdür, -dür]*

muḳaddes-i ezelī [1] *Ezelden beri kutsal olan.*

Taʿayyün ile ne mümkin cenābuña pervāz / **Muḳaddes-i ezelīden** geçer mi bālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 4). [muḳaddes-i ezelīden, -den]*

muḳaddes ḳılmak [1] *Kutsal, yüce kılmak.*

Muḳaddes ḳıldı cānum çün cihāndan / Aña bir nesne geldi ṭatlu cāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 1). [muḳaddes ḳıldı, -dı]*

muḳaddimāt [2] *Öne geçen, önde giden.*

Muḳaddimātı bilürseñ **muḳaddimāt** ile gör / Eger muḫīṭ iseñ ol ebr-i ḫuşke yaġmur ṣac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 3). [muḳaddimāt,]*

Muḳaddimātı bilürseñ muḳaddimāt ile gör / Eger muḫīṭ iseñ ol ebr-i ḫuşke yaġmur ṣac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 3). [muḳaddimātı, -ı]*

muḳaddis [1] *Takdis eden, ululayan.*

Müsebbiḥler seni tesbīḥ iderler / **Muḳaddisler** seni taḳdīs iderler *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 40, Beyit 2). [muḳaddisler, -ler]*

muḳaffel [1] *Sıkı sıkıya kapatılmış, kilitlenmiş.*

Velī Murādīye sen ḫāṣılın ṣorarsañ eger / Saña **muḳaffel** ü mübhem olanuñ aça derin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1140, Beyit 5). [muḳaffel,]*

muḳaffel ḳılmak [1] *Kilitlemek.*

Fiʿl-i maʿnī remzini fiʿl ile kenz itdüm yine / Fiʿl ile **ḳıldum muḳaffel** kenzümi açma ḫazer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 4). [muḳaffel ḳıldum, -du, -m]*

muḳalled [1] *Taklit edilen, örnek tutulan.*

Vāḳıʿā ʿayna mecāz oldı **muḳalled** bu mecāz / Ḳarañuda müteferriḳ sañ ki ḳaṣr-ı dırāz *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 9, Beyit 1). [muḳalled,]*

muḳallid [2] *Taklitçi. II Özü kavrayamamış kimse.*

Fürūġ aṣlını fehm itmeyen **muḳallidler** / Zebāna ḳalmış olar ḳīl ü ḳāle rāġıbdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 4). [muḳallidler, -ler]*

Muḳallid baḥr-ı ʿummān içre girmez / Anuñ çün geştī-i ṣad-pāresi var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 3). [muḳallid,]*

muḳannen [1] *Ne zaman, nasıl ve ne kadar olacağı veya yapılacağı kesin olarak belirlenen, şaşmaz bir düzen içinde devam edip giden, kural ve kānun hâline gelen.*

Müzeyyendür muʿayyendür mübeyyendür **muḳannendür** / Velī sırr ile hem-tendür ẓuhūr itdi hemān elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 3). [muḳannendür, -dür]*

muḳārenet [1] *Uygunluk.*

Muḳārenetle bilinmiş çün iḳtiżā-yı ezel / Ebedle oldı cevābında bu su'āl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 2). [muḳārenetle, -le]*

muḳārin [1] *Yakın olan.*

Muḳārindür egerçi ḥikmet ü ḳudret berāberde / Velīkin hey'et u heybet ikisi tev'amān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 3). [muḳārindür, -dür]*

muḳarnas ṭaḳ [1] *Gökyüzü.*

Muḳarnas ṭaḳ u aṭyebdür tebāyiʿ / Ve kem min ḳā'ilin ḳavlen ḫayālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 73, Beyit 3). [muḳarnas ṭaḳ,]*

muḳarreb [4] *Karîn, musahib, hemdem. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḳarreb bezmine vardum didüm kim aṣlını bildüm / Didiler lā nüsellim gerçi dirler yoḳ zamān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 583, Beyit 3). [muḳarreb,]*

muḳarreb olmak [1] *Yaklaşmak, yakın olmak.*

Murādī ḳuluna yā Rab ʿināyet ḳıl hidāyet ḳıl / **Muḳarreb ola** ḳapuñda niteki İbrāhim Edhem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 14). [muḳarreb ola, -a]*

muḳarrer [8] *Kararlaştırılmış, kesin, kuşkuuz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī sırrı fāş itmez serin virmek **muḳarrerdür** / Zebān-ı māʿarefnādur velī olsun mı peyġamber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 5). [muḳarrerdür, -dür]*

muḳarrer eylemek [2] *Kararlaştırılmak, karar bağlanmak.*

Muḳarrer eyledi ʿışḳı baña muḳırven ben / Senā vü medḥini ḳılduḳca ol ḳılur beni şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 2). [muḳarrer eyledi, -di]*

Muḳarrer eylemiş ḥüsnin egerçi rāh-ı vaṣlından / Vücūh ile müberrādur ḳamudan bī-misāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 3). [muḳarrer eylemiş, -miş]*

muḳarrer-i kerem itmek [1] *Lütfunu sağlamlaştırma, sağlam etme.*

Ḳabūl-i ḥüsn idüp ol dilrübā-yı ṣāḥib-i rāz / **Muḳarrer-i kerem idüp** mükerrer itdi reşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 2). [muḳarrer-i kerem idüp, -üp]*

muḳayyed [5] *Bağlı, kayıtlı.*

Bu ʿömr-i cān-ı sermed ʿışḳuñladur **muḳayyed** / Ġayrüñden eyle ebʿad ḳıl gel kerem ʿināyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 4). [muḳayyed,]*

muḳayyed ḳılmak [1] *Bağlamak. II Aşık etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'Ömr-i Murādī sermed oldı sivādan ebʿad / **Ḳılduñ** anı **muḳayyed** 'ışḳ ile ibtilāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 5). [muḳayyed ḳılduñ, -du, -n]*

muḳayyed olmak [1] *Bağlanmak. II Önem vermek, üzerine düşmek.*

Ḫāṭırı idelüm zemīn el vire tā zamānumuz / Ẕāta **muḳayyed olalum** eyleyelüm fenā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 4). [muḳayyed olalum, -alu, -m]*

muḳbil-i dergāh olmak [1] *Yüce dergahın bahtı açık ve tâlihlisi olmak.*

Müberrā ol sivādan gel muʿarrā ol muṣaffā ol / Teleẕẕüẕ eyle ġayr ile **olasın muḳbil-i dergāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 3). [muḳbil-i dergāh olasın, -a, -sın]*

muḳbil-i maḳbūl olmak [1] *Kabul edilmiş, beğenilmiş kutlu olmak.*

Ẓafer peykerdedür himmet çü himmet ḳābiliyyetdür / Ne ḳābil **muḳbil-i maḳbūl olursa** ulu devletdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 1). [muḳbil-i maḳbūl olursa, -ur, -sa]*

muḳdim [1] *Ikdam etme, gayret ve devamlılıkla çalışma, işine düşkün olma.*

Muḳaddem olımaz **muḳdim** meded irmezse ḥażretden / Bu yolda cānı atupdur nice mest ü nice ayıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 2). [muḳdim,]*

muḳdim olmak [1] *Ikdam etme, gayret ve devamlılıkla çalışma, işine düşkün olma.*

Ger ʿaḳıl iseñ eyle naẓar ʿibret-i Ḥaḳḳa / Cān ü dil ile **ol** yüri sen ḳulluġa **muḳdim** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 960, Beyit 2). [muḳdim ol,]*

muḳīm [2] *Bir yere yerleşen, bir yerde oturan kimse. II Bir eylem ya da durumu alışkanlık hâline getiren kimse.*

ʿAceb bu ḥikmet-i ʿuẓmā ne sırr-ı ekberdür / **Muḳīm** ẓann olınur ḳalb līk rāti ʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 4). [muḳīm,]*

ʿArş ü ferş-i kā'ināta ʿayn-ı mevcūda ʿalīm / Aʿlem-i evvelde ʿālem ẕāt-ı vāḥiddür **muḳīm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 1). [muḳīm,]*

muḳīm-i kūşe-nişīn [1] *Bir köşeye çekilip oturan, inzivaya çekilen.*

Muḳīm-i kūşe-nişīn andadur cevāb belī / Ḫalāṣ olmadı cān ü cihān su'ālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 2). [muḳīm-i kūşe-nişīn,]*

muḳīm-i sāḥil olmak [1] *Sahilde oturmak, ikamet etmek. II Aşk denizine dalamamak.*

Gel Murādīnüñ kelāmın dinle gūş-ı cān ile / Seyr-i deryā ḳıl **muḳīm-i sāḥil olma** bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 5). [muḳīm-i sāḥil olma, -ma]*

muḳīm ḳılmak [1] *İkamet etmek, yerleşmek.*

Gördi çün ḫayme-i ecsād ḳonup göçmededür / Rūḥını **ḳıldı muḳīm** 'ayn-ı sebāt eyledi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 3). [muḳīm ḳıldı, -dı]*

muḳīm olmak [3] *Sabit olmak, yerleşmek, devamlı olmak.*

Seni biz cümle-i ʿālemlere sulṭān bilürüz / Ḫāne-i dilde **muḳīm olıcı** mihmān bilürüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 578, Beyit 1). [muḳīm olıcı, -ıcı]*

Sen **mukīm olup** meşaḳḳat çekmedün bir ẕerrece / Belde-i yāri ne bildüñ ʿābid-i rāh olmaduñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 4). [mukīm olup, -up]*

Maḳdemüñden **muḳīm olanı** görüp / Başlasın pes muḳaddemāta lisān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 3). [muḳīm olanı, -an, -ı]*

muḳır [4] *İkrar eden, doğruyu söyleyen, tasdik eden, kusurunu kabahatini gizlemeyen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḳarrer eyledi ʿışḳı baña **muḳırven** ben / Senā vü medḥini ḳılduḳca ol ḳılur beni şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 2). [muḳırven, -ven]*

muḳır olmak [4] *Onaylamak, ikrar etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ẓāhir oldı lemʿa-i İnnā fetaḥnādan fütūḥ / Pes **muḳırr olup** didiler geldi Mevlādan fütūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 1). [muḳırr olup, -up]*

muḳsim-i nevāl-i ezel [1] *Çok eskiden beri var olan bağışları bölüştürme.*

Murādī ḳabża-i ḥükmüñdedür ḳamu ne ki var / Elüñ durur ḳamuya **muḳsim-i nevāl-i ezel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 5). [muḳsim-i nevāl-i ezel,]*

muḳtebes [1] *İktibas edilmiş, istifade suretiyle alınmış, alıntı.*

Muḳtebesdür cemāl-i enverden / Anuñ içün żiyāsıdur bāhir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 532, Beyit 2). [muḳtebesdür, -dür]*

muḳtebes iderler: *Faydalanmak üzere aynen almak, aktarmak.*

Vücūduñ āsumānında ṭoġupdur neyyir-i aʿẓam / İderler muḳtebes olmaġ içün şems ü ḳamer ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 2). [muḳtebes iderler, -er, -ler]*

muḳtebes olmak [2] *Alınmak.*

Her ne kim vardur cihānda evvelīn ü āḫirīn / Bu Murādīnüñ kelāmından **olupdur muḳtebes** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 5). [muḳtebes olupdur, -up, -dur]*

Fürūġ-ı ʿilm-i ūlādan **olupdur muḳtebes** cümle / Müferriḥdür bu maʿnālar bilen ẓāhir durur el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 2). [muḳtebes olupdur, -up, -dur]*

muḳtebis [2] *Faydalanan kişi.*

Muḳtebisdür dil ḥayāt-ı cāvidānuñ şuʿlesin / Lemʿasındadur ḥabībüm görinen nümūneler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 4). [muḳtebisdür, -dür]*

Sırr-ı sübḥānī hüveydā ḳıldı ḳalb-i enbiyā / Evliyāya **muḳtebis** efvāh düşdi femlere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 3). [muḳtebis,]*

muḳtebis olmak [2] *Faydalanan olmak.*

Münfaʿil oldı cümleten **muḳtebis oldı** çün göñül / Rubʿını virdi çārına oldı ṭalebde müntehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 3). [muḳtebis oldı, -dı]*

Maẓhar-ı āyāt olalı bu göñül / **Muḳtebis oldı** ḳamu andan cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1173, Beyit 4). [muḳtebis oldı, -dı]*

muḳtedā [4] *İktidâ edilmiş, uyulmuş, pîşvâ, önder.*

Muḳtedādur çü göñül oldı ḥaḳīḳatde imām / Bu cemīʿā bu cemāʿatde muṣallī ebrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 4). [muḳtedādur, -dur]*

Şerʿe ḳılanlar iḳtidā nūr-ı mübīne irdiler / Kim iḳtidā ḳılsa göñül ol **muḳtedādur** bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 806, Beyit 4). [muḳtedādur, -dur]*

II Hz. Muhammed.

Muḳtedādur rüsūl imāmıdur / Cümleden şerʿi ḥikmet eyledi sed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 4). [muḳtedādur, -dur]*

Murtażā vü müctebā vü **muḳtedā** vü Muṣṭafā / Her nefesde Ḥaḳḳ ile taḥḳīḳ īḳān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 4). [muḳtedā,]*

muḳtedāluḳ [1] *Rehber, kılavuz, yol gösterici.*

Ber-kemāl oldı yine ḳalbüm benüm ekmelde pes / **Muḳtedāluḳda** ne var geçdüm ḳamu ebrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 3). [muḳtedāluḳda, -da]*

muḳtedā olmak [3] *Kendisine uyulan kimse, reis olmak.*

ʿAvnı ẓahīr olalı dil ü cāna her nefes / Cümle cihāt **oldı** mehābetle **muḳtedā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 2). [muḳtedā oldı, -dı]*

Ey ʿaceb bilsem nedür bu ʿışḳuñuñ sermāyesi / Ser-be-ser ʿālemlere ʿışḳuñ **olupdur muḳtedā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 2). [muḳtedā olupdur, -up, -dur]*

Muḳtedā oldı ḳamuda evvel āḫir sīreti / İbtidā vü intihāda maḥż-ı luṭf-ı cāvidān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 2). [muḳtedā oldı, -dı]*

muḳtedā-yı ʿālem [1] *Alemin kendisine uyduğu.*

Muḳtedā-yı ʿālem oldur kim sebaḳ senden ala / Yoḫsa anı n'eylerüz bī-hūde ḳıla ceyb-i çāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 3). [muḳtedā-yı ʿālem,]*

muḳtedā-yı ehl-i vicdān olmak [1] *Vicdan ehlinin önderi olmak.*

Lemʿa-i nūr-ı hidāyetten ṭulūʿ eyler hemān / **Muḳtedā-yı ehl-i vicdān oldı** ey ḫān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 3). [muḳtedā-yı ehl-i vicdān oldı, -dı]*

muḳtedā-yı evliya [1] *Evliyalar önderi; onlara yol gösteren. II Hz. Muhammed.*

ʻĀlem-i sırr-ı ḫafādur nāḳil-i ʻilme'l-yaḳīn / **Muḳtedā-yı evliyādur** zübde-i aʻyān olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 2). [muḳtedā-yı evliyādur, -dur]*

muḳtedā-yı evvelīn ü āḫirīn olmak [2] *Başta ve sonda kendisine uyulan rehber, mürşit.*

Muḳtedā-yı evvelīn ü āḫirīn olduḳda dil / Sāye ṣaldı ʿāleme buldı niẓāmın hep ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 2). [muḳtedā-yı evvelīn ü āḫirīn olduḳda, -duḳ, -da]*

Muḳtedā-yı evvelīn ü āḫirīn olduñ yüri / Cümle mevcūdāta ḳılduḳ ser-te-ser seni imām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 2). [muḳtedā-yı evvelīn ü āḫirīn olduñ, -du, -n]*

muḳteżā [6] *İcap, gereken. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ẓāhir gözetme her bār ger ẓāhir ola bir kār / Her bir işüñ eyā dil bir **muḳteżāsı** vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 3). [muḳteżāsı, -sı]*

muḳteżā-yı ʿādet [1] *Adetin, usûlün, gereği; gerçekleşmesi.*

Gel Murādī ḳıl temāşā **muḳteżā-yı ʿādeti** / Āb-ı rūyı ister iseñ cümle naḳşı āba ṣal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 5). [muḳteżā-yı ʿādeti, -i]*

muḳteżā-yı edeb [1] *Edebin icâbı, gereği.*

Ḥicābın eyledi ḥikmete **muḳteżā-yı edeb** / Egerçi ḳaṣd-ı vuḳūʿ oldı vāḳıfa lā-reyb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 3). [muḳteżā-yı edeb,]*

muḳteżā-yı emr-i ġayb [1] *Gizli olan emrin gereği, yerine getirilmesi.*

Çünki kitmān-ı ḫafādur **muḳteżā-yı emr-i ġayb** / Ẓāhir ü bāṭında cevlānın görürseñ ḳılma reyb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 1). [muḳteżā-yı emr-i ġayb,]*

muḳteżā-yı evvelīn ü āhirīn [1] *Öncekilerin ve sonrakilerin gereğince, ilk ve sona göre.*

Muḳteżā-yı evvelīn ü āhirīn / Biri birine muḫalifdür hemīn *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 4). [muḳteżā-yı evvelīn ü āhirīn,]*

muḳteżā-yı hū [1] *Allah'ı zikretmenin usûlü, gereği.*

ʻArrāf-ı ehl-i Ḥaḳḳa su'al eyledüm ḳamu / Didüm ki bildürüñ ne durur **muḳteżā-yı hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 3). [muḳteżā-yı hū,]*

muḳteżā-yı iḳtiżā [1] *İhtiyacın gerekliliği.*

ʿAyn-ı vāḥiddür yine ġayrında hem-dem iltiẕāẕ / **Muḳteżā-yı iḳtiżā** adumda her dem iltiẕāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 1). [muḳteżā-yı iḳtiżā,]*

muḳteżā-yı ʿışḳ [2] *Aşkın gereği, neticesi.*

Muḳteżā-yı ʿışḳumı fehm itdürüp ʿālimlere / ʿİlm içinde her birisin eyledüm cānā lebīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 2). [muḳteżā-yı ʿışḳumı, -um, -ı]*

Ḳalb-i Murādī ʿışḳ ile ṭolsa ʿaceb degül / Böyle görindi şimdi yine **muḳteżā-yı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 5). [muḳteżā-yı ʿışḳ,]*

muḳteżāyī [1] *Lazım gelmiş olan.*

Eyledi biñ biñ ricā ḥāl-i ḫayālinden ḫayāl / **Muḳteżāyīden** çekildi ḫasta iken oldı ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 2). [muḳteżāyīden, -den]*

mulāṭafat [1] *Latife etmeler.*

Şerḥ ü beyāna gitmedi andan olan **mülāṭafat** / Her kime irdi buldı yol bulmayan oldı ẕü'l-elem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 3). [mülāṭafat,]*

mūm [1] *Mum. II Sevgili uğruna yanan âşık.*

ʿĀşıḳ odur Murādī ḳomaya vücūdı var / Şevḳ-i cemāl-i tābına yana niteki **mūm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 5). [mūm,]*

mūm ḳılmak [1] *Mum gibi yapmak, mum gibi eritmek. II Aşk acısı çekmek.*

ʿĀşıḳ-ı şūrīde dinmez ol vücūd-ı ḫāma tā / Cismi pūlādını nār-ı ʿışḳ ile **ḳılmaya mūm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 3). [mūm ḳılmaya, -ma, -(y)a]*

mūm olmak [1] *Yumuşamak, erimek.*

Çün sende durur bu ʻilm-i ʻirfān / **Mūm ola** Murādī tutsañ āhen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 5). [mūm ola, -a]*

munfaṣıl [1] *Bitişik olmayan, ayrılmış, ayrı.*

Ḳubbelerde bizi mektūm iden esrār durur / Lāḥıḳ olmaz ve ne ḫôd **munfaṣıl** ey yār-ı güzīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 3). [munfaṣıl,]*

munis [4] *Alışılan, cana yakın; arkadaş. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bulur elbetde ḫayāt-ı ebedī ol ʿāşıḳ / Ki vefāñ olsa anuñ **mūnisi** ger vaḳt-i vefāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 5). [mūnisi, -i]*

mūnis-i rūḥ-ı revan [1] *Sevgilinin arkadaşı.*

Enīs ü **mūnis-i rūḥ-ı revāndur** gerçi nām-ı yār / Velī ẕātında ḫayrānum beḳā oldı baña andan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 4). [mūnis-i rūḥ-ı revāndur, -dur]*

mūnis-i yārān [1] *Sevgilinin sevimliliği, cana yakınlığı.*

Bāġ ile ḫānumdan irer mı beni / **Mūnis-i yārānumı** gördüñ mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 4). [mūnis-i yārānumı, -um, -ı]*

mūnis olmak [3] *Arkadaş olmak.*

ʿUyūnı rāfiʿ olursa diler ʿuyūnı hemān / Cemāle **mūnis olan** olımaz ḫayāle ḥarīṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 4). [mūnis olan, -an]*

Mūnis olduḳda irerse n'ola insāna ʿaṭā / Ger kemāle irişilürse dinilür ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 2). [mūnis olduḳda, -dukda]*

Çün beni eşyāya bürhān içün insān eyledi / **Mūnis olmaḳ** şarṭını bildürdi mihmān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 1). [mūnis olmaḳ, -mak]*

munşıf olmak [1] *Adil olmak, adaletten ve haktan taraf olmak, vicdan ve insaf sahibi olmak.*

Dest-i inṣāf ile **munşıf olan** ey vechi ḥasen / Döne aslında Murād el ura dāmānümüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 5). [munṣıf olan, -an]*

muntaẓım olmak [1] *Düzene kavuşmak.*

Muntaẓım olduḳda ḥāli kesb-i efrāḥ eyledi / Ṭālib oldılar anuñ çün cümlesi andan himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 3). [muntaẓım olduḳda, -duk, -da]*

muntaẓır [8] *Bekleyen, gözleyen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muntaẓır nāẓırdan oldı cümleye manẓūr-ı ʿayn / Ol cemāl-i lā-naẓīrüñden müyesserdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 4). [muntaẓır,]*

muntaẓır olmak [3] *Beklemek, gözlemek.*

Niḳābuñ refʿ idüp cāna cemālüñ āşikār eyle / Nice bir **muntaẓır olsun** emān göster bir ān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 2). [muntaẓır olsun, -sun]*

Muntaẓır oldı cevāba çü semāʿ itdi semīʿ / ʿĀşıḳ-ı ʿārif iseñ añla ne zībādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 4). [muntaẓır oldı, -dı]*

Muntaẓır olduḳ saña bir nice demdür nice gün / Bir kelām eyle yine dildār kūyından bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 2). [muntaẓır olduḳ, -du, -k]*

mūr [2] *Karınca.*

Zebānuñ degmesün cehd eylegil bir kimseye hergiz / ʿİḳāb olınur uḫrāda egerçi ola ol bir **mūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 4). [mūr,]*

Murādī **mūrdan** kim bir ḳuluñdur aż̇ʿafü'l-maḫlūḳ / Müyesser ḳıl seni tesbīḥ ide her laḥẓa yā sübḥān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 5). [mūrdan,]*

mūr-ı pāy-ı meleḫ [1] *Çekirge ayağı; bir karıncanın Hz. Süleyman'a götürdüğü armağan.*

Cānı ḳurbān içün ey dil yine cānāna getür / **Mūr-ı pāy-ı meleḫi** pīş-i Süleymāna getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 1). [mūr-ı pāy-ı meleḫi, -i]*

mūr olmak [2] *Karınca olmak.*

Süleymān olmadın kūyında **mūr olduġumuz** yegdür / Anuñ çün ḳılmışuz külāh-ı ḫusrevān terkin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 3). [mūr olduġumuz, -duk, -umuz]*

Süleymān olmadın kūyında **mūr olduġumuz** yegdür / Anuñ çün ḳılmışuzdur bir zemīn ü āsumān terkin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 4). [mūr olduġumuz, -duk, -umuz]*

mūr u māhī [1] *Karınca ve balık.*

Mūr u māhī ẕevḳ ider ālāyı ādem neylesün / Pes namāz-ı dest içün ʿuşşāḳ ile ḳan eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 3). [mūr u māhī,]*

murabbaʿ [2] *Dört unsur veya dört parçadan meydana gelen, dörtlü.*

Vaḳāyiʿ ġamın ḫāric it ez-fu'ād / **Murabbaʿ** müselles müseddes żarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 4). [murabbaʿ,]*

Çār yanum çār olur ise ger **murabbaʿ** rubʿ ola / Terk idüp sādis ü ḫāmis olmışam bir yaña ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 2). [murabbaʿ,]*

murābıṭ [1] *İbadete bağlı olma hâli.*

Murādīye **murābıṭ** ḥācet olmaz / Bir oldı ibtidāsı intihāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1559, Beyit 5). [murābıṭ,]*

murābıṭ olmak [1] *İbadete bağlı olmak.*

Vücūd-ı maḫż-ı ezel çün vücūdıdur żābıṭ / **Murābıṭ oldı** anı cümleten cihān ḫaberi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 4). [murābıṭ oldı, -dı]*

murād [538] *1. Maksat, meram, niyet. 2. Şairin ismi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu **murād** üzre Murādīye sen iḥsān eyle / Senüñ iḥsānuñı gördi nice nice şāhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 5). [murād,]*

murādā [1] *Ey Murat; III Murat.*

Murādā fehm u idrāküñ senüñ fehm eylemez kimse / Murād iken murādum çun velī bir ḫasb-i ḥāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 5). [murādā,]*

murād almak [3] *İsteğine, arzusuna, dileğine kavuşmak.*

Murādī ʿayn-ı murād oldı merd ḫaḳḳıdur / Murādī bu ki **murād ala** andan aṣl-ı murād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 5). [murād ala, -a]*

Murādī ne idügini **murād almaġ** içün aldı / Murādī eylemedi meyl anuñ çün ḫarḳ-ı ʿādāta

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 5). [murād almaġ, -mak]

Murād aldı çün kim cevāb-ı ṣavāb / Varup ẕikrin arturdı Mevlāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1416, Beyit 5). [murād aldı, -dı]*

murāda irmek [2] *Arzusuna kavuşmak, istediği şeyi elde etmek.*

Murādīye murādın vir **murāda irgür** anı sen / Murādı sensin ey sulṭān eger ūlā eger uḫrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 5). [murāda irgür, -gür]*

İreyüm dirseñ eger sen de **murāda** ey dil / Ṭut Murāduñ sözüñi cümleye var tāc-ı ser ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 5). [murāda ireyüm, -e, -(y)üm , -]*

murādāt [1] *İstekler, amaçlar.*

Ḥaḳīḳat baḥrine ṭalmak dilerseñ gel Murādīden / **Murādāta** murād iste görülsün pür ʿaṭā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 5). [murādāta, -a]*

murād bulmak [2] *İsteğine kavuşmak.*

Ġayeti ḳuṣvā gözetdüm añladum kārum nedür / Ben **murādum** maṭlabında **bulmışam** ġāyet murād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 3). [murād bulmışam, -mış, -am]*

İste murāduñı Murād geldi murāda her murād / Aṣl-ı Murādīdür **murād buldı** çü ẕāt-ı iftiḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 5). [murād buldı, -dı]*

murād eylemek [1] *Istemek.*

Özin murāda **murād eyledi** Murādī murād / Murād idindi Murādī murād ide cemʿā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 5). [murād eyledi, -di]*

murād-ı ʻālem [1] *Âlemin muradı.*

Yazdı ḳalem ena'llāh sābıḳda bir cerīde / Sensin **murād-ı ʻālem** ey cān āferīde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 1). [murād-ı ʻālem,]*

murād-ı bī-bahā olmak [1] *Küçük, değersiz istekte bulunmak.*

Murādī çün vücūdında **murād-ı bī-bahā oldı** / Mürīd olmış durur aña ḳamu aʿla vü ednādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 5). [murād-ı bī-bahā oldı, -dı]*

murād-ı cāvidān [1] *Sonsuz istek, sürekli dilemek.*

Didüm kim bu Murādī ber-murād olmaya mı ḥāṣıl / Didi kim ben seni her dem **murād-ı cāvidān** gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 5). [murād-ı cāvidān,]*

murād-ı dil-i yār [1] *Sevgilinin gönlünün isteği.*

Bu Murādīye merām oldı **murād-ı dil-i yār** / Vaṣl-ı yāri dileyen cismi çü ġırbāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 5). [murād-ı dil-i yār,]*

murād-ı ezel [1] *Çok eskinin arzusu, isteği.*

Murādī saña ʻarż olursa **Murād-ı ezel** / Benüm ḥaḳḳ-ı taḥḳīḳe vardur su'ālüm yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 5). [murād-ı ezel,]*

murād-ı ḥaḳ [1] *Allah'ın isteği.*

Murād-ı Ḥaḳ ne durur ey Murād añla yine / Murādıdur yine merdānelik ki ḳurbet-i rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 5). [murād-ı ḥaḳ,]*

murād-ı her dü-ʿālemsin dü-ʿālem [1] *Her iki âlemin, dünya ve âhiretin isteği.*

Murādī sen beni gözle ḥaḳiḳat sendedür sende / **Murād-ı her dü-ʿālemsin** senüñ ḥükmüñde māfihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 5). [murād-ı her dü-ʿālemsin dü-ʿālemsin, -sin]*

murād-ı ʻışḳ [1] *Aşktan murat olunan, arzulanılan.*

Ezberleyüp ders-i ḥaḳīḳi vird iderven her zamān / Līkin **murād-ı ʻışḳını** ḳıldum tecessüs bābda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 3). [murād-ı ʻışḳını, -ı, -(n)ı]*

murād-ı ʿizzet [1] *Kudret, kıymet isteği.*

Mürūr ḳıldı göñül mürġı ṭāḳ-ı vaḥdete pes / Murādı buldı yetişdi **murād-ı ʿizzete** pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 1). [murād-ı ʿizzete, -e]*

murād-ı murād [2] *İsteğin isteği, en çok arzu edilen.*

Murādī oldı ḥaḳīḳatle çün **murād-ı murād** / Murādī bil ki murādındadır murād-ı vülūc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 5). [murād-ı murād,]*

İns ü cānuñ murādı olmadı dād / Bu Murādīyedür **murād-ı murād** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 7). [murād-ı murād,]*

murādın virmek [2] *İsteği, arzuyu yerine getirmek.*

İlāhī isterem senden Murādīye **murādın vir** / Bulur mıyam bu āmālüm benüm maḥşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 5). [murādın vir, -ın]*

Çün ʻaḳl-ı evveldür ezel **virdi murādın** ol ezel / Oldı Murādī pes ezel Ḥaḳdur viren ḳılma gümān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 5). [murādın virdi, -di]*

murādına irmek [2] *İsteğine kavuşmak.*

Dil **irse murādına** bir eylese adına / Şād olsa reşādına vaḥdet nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 7). [murādına irse, -se]*

Şol dem ḳulaġ uram suḫan-ı ẕū'r-reşādına / Ḫayrüñ ʻalā'imidür **irer** dil **murādına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 1). [murādına irer, -er]*

Murād-ı sani [1] *İkinci Murat.*

Geldi Murādī evvel oldı **marād-ı sānī** / Her kim muḫīṭ olursa ḳādir durur cevāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 5). [marādı, -ı]*

murād-ı vülūc [1] *Girişilen istek.*

Murādī oldı ḥaḳīḳatle çün murād-ı murād / Murādī bil ki murādındadır **murād-ı vülūc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 5). [murād-ı vülūc,]*

murād-ı yār [1] *Sevgiliyi dileme.*

Ey Murādī ḳo murādı ol **murād-ı yār** ile / Ṣabr ider derd-i ṭabībe aña kim dermān gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 5). [murād-ı yār,]*

murād itmek [6] *Arzu etmek.*

Velīkin dil **murād itmez** diler bir kūşe-i tenhā / Semā vü arżuñ ʿırżınca egerçi cāy-ı cennetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 4). [murād itmez, -mez]*

Özin murāda murād eyledi Murādī murād / Murād idindi Murādī **murād ide** cemʿā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 5). [murād ide, -e]*

Özin murāda murād eyledi Murādī murād / **Murād idindi** Murādī murād ide cemʿā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 5). [murād idindi, -di]*

Şükr ol Ḫudāya kim dile rāz-ı nihān virür / Ḳul her ne kim **murād ider** andan hemān virür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 1). [murād ider, -er]*

Murādī gel murāduñda murād idi murāduñda / **Murād ider** murāduñda elüñde cennet ü nāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 5). [murād ider, -er]*

1. Arzu etmek. 2.İsmini Murat koymak.

Sen Murādī derdmendüñe virürsin her murād / Nāmını anuñ **murād idüp** neden ad idesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 5). [murād idüp, -üp]*

murād ḳılmak [1] *İstemek, arzu etmek.*

Bu Murādī cümleden geçdi seni **ḳıldı murād** / Senden ayruyı anuñ ḥükmine fermān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 5). [murād ḳıldı, -dı]*

murād olmak [14] *Arzu edilen, istenilen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şerāyiṭ ʿilm-i ẓāhirdür velī ṣūret-perest olma / O ẓāhirdür maʿānī gör **murād olan** odur maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 4). [murād olan, -an]*

murād virmek [1] *İsteği, arzuyu yerine getirmek.*

Çünki murādıdur Murād **virdi** murādını **murād** / Bizde çü fātiḥ-i bilād taʿn-ı sipāhı n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 6). [murād virdi, -di]*

murādī [754] *1. Dilek, istek, talep; maksat, meram. 2. Şairin mahlası. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī ʿayn-ı murād oldı merd ḥaḳḳıdur / **Murādī** bu ki murād ala andan aṣl-ı murād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 5). [murādī,]*

murādī ʿaşḳ ān dildār ne-bāşed ger dü-ʿālem bes [1] *Muradî, eğer iki âlem yetmez ise o sevgili olmaz.*

Murādī ʿaşḳ ān dildār ne-bāşed ger dü-ʿālem bes / Elā ey ʿāşıḳān-ı dil ḥabīb āmed çü dil āncā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 72, Beyit 5). [murādī ʿaşḳ ān dildār ne-bāşed ger dü-ʿālem bes,]*

murādī-i bī-elem [1] *Elemden uzak olan Muradi.*

Yār oldı yār ile çu **Murādī-i bī-elem** / Yār oldı iki dünyāda her āşināyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 5). [murādī-i bī-elem,]*

murādī murādī murādī yeḳūl [1] *Muradi muradi muradi diyen.*

Neḥavnā ve ḳulnā kelāmen nidā'en / **Murādī Murādī Murādī yeḳūl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 5). [murādī murādī murādī yeḳūl,]*

Murādīyā [1] *Ey Murat, Sultan III. Murat.*

Her ki seni görüp bile söyle aña **Murādīyā** / Baḥr-ı eḥad cevāhirin vaṣfını k'anda dirmişüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 5). [murādīyā,]*

murādu'l-ḥaḳḳi fā'ilün ente 'abd [1] *Hakk'ın muradı caridir sen kulsun.*

Murādu'l-ḥaḳḳi fā'ilün ente 'abd / Ved-dekera külle yevmin bi'l-leyālī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1562, Beyit 5). [murādu'l-ḥaḳḳi fā'ilün ente 'abd,]*

murādu'llāhi ḫayri leyse ġayr [1] *Allah'ın muradı hayırdan başkası değildir.*

Murādu'llāhi ḫayri leyse ġayr / Vemā min ḫāceten min külli sācid *(Murâdî Dîvânı, Gazel 268, Beyit 5). [murādu'llāhi ḫayri leyse ġayr,]*

murāduñ eylemek [1] *İsteğini yerine getirmek, dile getirmek.*

Bu cümle ẕāta irişdi ki ol durur a'ẓam / Murādī **eyle murāduñ** ẓuhūrīdür her ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 5). [murāduñ eyle,]*

murāduñ olmak [1] *İstemek, arzu etmek.*

Dünyā ṭolusı **olsa Murāduñ** dolanmaduñ / Eglendüren cemāl-i beḳādur hemān seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 2). [murāduñ olsa, -sa]*

murāḳıb [1] *Kendini adamış.*

Mir'āt-ı dilde naḳş ideli ṣūretin ḥabīb / Cān ile rūḥ içinde **murāḳıb** bu ḥālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 2). [murāḳıb,]*

muraḳḳa' [2] *Yamalı, yamanmış.*

Terk eyleyüp lübs-i ḳaba geysün **muraḳḳa'** bir 'abā / Olsun ġarīb ü mübtelā terk eylesün dünyāyı ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 3). [muraḳḳa',]*

Ḳāniʿ ol bir loḳmaya aldanma dürlü niʿmete / Ey Murādī k'ey **murakḳa**ʿ el çekup ʿunvāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 5). [murakḳaʿ,]*

murdar [1] *Pis, kirli, temiz olmayan.*

Kim ki bilmez ḫālıḳuñ baḫşāyişin / Sen elem çekme gel ol **murdār** içün *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 8, Beyit 2). [murdār,]*

Gel Murāduñ yine cān ile kelāmın diñle / Nice biñ **mürdeye** bir noḳtası muʿṭī-i ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 5). [mürdeye, -(y)e]*

murġ [5] *Kuş.*

Riyāż u gülşen açılsa ḳamu **murġ** ider elḥānı / Yaluñuz verd içün bir bülbül-i nālān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 2). [murġ,]*

Nefḫ olındı çün ḥayāt-ı cāvidānumdan nefes / Pes ḥayātum **murġıne** yapıldı ḥikmetden ḳafes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 1). [murġıne, -ı, -(n)e]*

Murādī ʿışḳ-ı yārine çü ṣayd oldı göñül mürġı / Velī **murġ** ile bāz oldı özi aʿlā zamānīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 5). [murġ,]*

II Aşık.

Ḥālet isterseñ eger ey ṭālib-i ʿilm-i ledün / ʿĀlem-i ṣūretden iḫrāc eyle **murġuñ** bul necāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 4). [murġuñ, -un]*

II Aşığın gönlü.

Mürūr ḳıldı göñül **mürġı** ṭāḳ-ı vaḥdete pes / Murādı buldı yetişdi murād-ı ʿizzete pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 1). [mürġı, -ı]*

murġān-ı ʻayān [2] *Belli, ileri gelen kuşlar. II Aşıklar.*

Āşinā her laḥẓada buldı ḳamudan iştihār / Oldı **murġān-ı ʻayāna** tuʻma anuñ dānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 4). [murġān-ı ʻayāna, -a]*

Āşinā her laḥẓada buldı ḳamudan iştihār / Oldı **murġān-ı ʾayāna** tuʿmā anun dānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 4). [murġān-ı ʾayāna, -a]*

murġ-ı ʿaḳıl [1] *Akıl kuşu.*

İder mi **murġ-ı ʿaḳıl** evc-i ḥikmete pervāż / Ṭaḳılmasaydı eger aña perr ü bāl-i ezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 3). [mürġ-ı ʿaḳıl,]*

murġ-i bā cenāḥ [2] *Kanatlı kuş.*

Ḳondı diraḫt-ı ʿizzete çün **murġ-i bā-cenāḥ** / Buldı çü āşiyānını n'eyler o cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 4). [murġ-i bā-cenāḥ,]*

Mihr-i maḥabbetüñ çü şuʿāʿı ṭulūʿ ide / Her **murġ-i bā cenāḥ** açısar perr ü bālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1531, Beyit 4). [murġ-i bā cenāḥ,]*

murġ-ı bī-per ü pā [1] *Kanatsız ve ayaksız kuş.*

ʿAhd-ı ezelde çün kim ʿışḳ oldı başa yazu / Her **murġ-i bī-per ü pā** bu dāneye iremez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 596, Beyit 4). [murġ-i bī-per ü pā,]*

murġ-ı cān [2] *Gönül kuşu.*

Gezer ʿavālimi çün oldı perr ü bāl evżaḥ / Çü **murġ-ı cāna** ṭaḳıldı cenāḥ-ı erbaʿası *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 2). [murġ-ı cāna, -a]*

Bu ẓūlmānī ḳafesden **murġ-i cānı** eyleyüp āzād / Ḥayāt-ı cāvidānī ibtidā vü intihā iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 3). [murġ-i cānı, -ı]*

murġ-i dil [6] *Gönül kuşu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿĀlem-i lāhūta vardı **murġ-i dil** bir ānda / ʿĀlem-i nāsūtı terk idüp daḫı çekmez taʿab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 2). [murġ-i dil,]*

murġ-i fu'ād [1] *Gönül kuşu.*

Menzil-i yāre nice ṭāyir ola **mürġ-i fu'ād** / Uçmaġa anda añа bil ki iki bāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 3). [mürġ-i fu'ād,]*

murġ-ı gönül [3] *Gönül kuşu.*

Ṣāḥ-sār-ı eḥadiyyetde ḳonup **murġ-ı göñül** / Vara mı devḥa-i fānīye daḫı ol heyhāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 4). [murġ-ı göñül,]*

Seyr içün **murġ-ı göñül** ʿālemde çün her cā gezer / Kimsene virmez nişānın sırr ile tenhā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 1). [murġ-ı göñül,]*

Yā Rab cemālüñ pertevi rūşen ḳılur dil ḫānesin / **Murġ-ı göñül** cennetden almışdur çü āb u dānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 1). [murġ-ı göñül,]*

murġ-i gūyā olmak [1] *Şakıyan, feryat eden kuş olmak.*

Biz ḥaḳā'iḳ gülşeninde **murġ-i gūyā olmışuz** / Ten ḥicābın ḳaldurup ʿālemde peydā olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 1). [murġ-i gūyā olmışuz, -mış, -uz]*

murġ-i gūyende [1] *Konuşan, dile gelen kuş. II Bülbül, aşık.*

Benüm faḫrum budur dā'im senüñ gül-zār-ı ḥüsnüñde / Olayın ʻandelīb-āsā dem-ā-dem **murġ-i gūyende** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 3). [murġ-i gūyende,]*

murġ-i ḥayāt [1] *Hayat kuşu.*

Nīl idüp **mürġ-i ḥayātum** āşiyān-ı ʿaynına / Devḥa-i ʿizzetde buldum ġayret içre hem-demin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 2). [mürġ-i ḥayātum, -um]*

murġ-i himmet [1] *Himmet kuşu.*

Menem ol **murġ-i himmet** ʻilm-i ʻālemdür me'ālümde / Aşılmış şubḥa-i ʻubbād-ı ʻālem perr ü bālümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 1). [murġ-i himmet,]*

murġ-ı mā vü mār u mūr [1] *Su kuşu, yılan ve karınca.*

Maḫż-ı ḥikmetden hüveydādur bu āyāt-ı ḥakīm / Arada bir nesne oldı **murġ-ı mā vü mār u mūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 3). [murġ-ı mā vü mār u mūr,]*

murġ-i pervāz itmek [1] *Gönül kuşunun uçması. II Aşkın coşkunluğu.*

Murġ-i pervāz ideliden ʿarş-ı aʿẓam sāḳına / Ḳalb ḳālıbda olur emlāk ile cemʿiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 2). [mürġ-i pervāz ideliden, -eli, -den]*

murġ-i seḥer [2] *Bülbül.*

ʻIşḳ sırrın ne bilürsin sen āyā **murġ-i seḥer** / ʻIşḳ oldur yaḳasın ḳalbüñi sen ḳālıbla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1342, Beyit 4). [murġ-i seḥer,]*

Cāna ġıdādur sözüñ **murġ-i seḥer** gel berü / Eyle beyān bir cevāb ʻışḳ-ı muʿammāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 2). [murġ-i seḥer,]*

murg-i tefekkür-i ġayr [1] *Allah'tan başka şeyleri düşünen kuş. II Gafil insan.*

Şerḥ olalı kitābum ʻālem ḥisāb olupdur / **Mürg-i tefekkür-i ġayr** irmedi bu meʼāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 3). [mürg-i tefekkür-i ġayr,]*

murġ-i ʻuḳūl [1] *Akıl kuşu, akıllı kuş.*

ʻAzīz olanlar ʻizzetde ẕelīl olan meẕelletde / Uçar **murġ-i ʻuḳūlı** her birinüñ perr ü bālince *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 4). [mürġ-i ʻuḳūlı, -i]*

murġ-ı vücūd [2] *Beden, varlık kuşu.*

ʿĀlem-i ʿulviye pervāz eylesün **murġ-ı vücūd** / ʿĀşıḳuñ maʿşūḳ ile anda olan bāzārı gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 2). [murġ-ı vücūd,]*

ʿArṣa-i fehm derkümi ṭayy ideli cenāḥ ile / **Murġ-i vücūduma** nice yirde irişdi pes himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 2). [mürġ-i vücūduma, -um, -a]*

murtażā [6] *Kendinden memnun olunan, beğenilen, beğenilmiş.*

Ġayb-ı ʿaynı māverasından tekellüm bir daḥı / **Murtażā** destindedür tīr ü kemān-ı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 4). [murteżā,]*

Murtażāsından durur her kim ki teslīm eyledi / Oldı Mūsāveş yaḳīn kūh-ı vücūdın ḳıldı ṭūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 4). [murtażāsından, -sı, -n, -dan, -]*

Bu ṣūret ʿāleminde cāhilüz biz / Velīkin müctebā vü **murtażāyuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 605, Beyit 3). [murtażāyuz, -(y)uz]*

Bu luṭf ü cūda şükr eyle ziyāde eyleye tā kim / Ḳo ġayrı anı gözle tā olasın **murtażāsından** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 3). [mürteżāsından, -sın, -dan]*

Şemmeden bir şemme meşmūm nükhet-i nīgū müdām / Muḳteżādan **murtażāya** bī-eserdür bādda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 3). [murtażāya, -ya]*

II Hz. Muhammed.

Murtażā vü müctebā vü muḳtedā vü Muṣṭafā / Her nefesde Ḥaḳḳ ile taḥḳīḳ īḳān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 4). [murtażā,]*

murtażā olmak [3] *Beğenilmiş, seçilmiş olmak.*

Murtażā olmaz eger olmazsa ādem iltiẕāẕ / Çāşnīdür leẕẕetinden ṭaʿm-ı eşvāḳ-ı ʿazīz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 2). [murteżā olmaz, -maz]*

Ḳademi ḳutludur anun kişi tabʿiyyetdür / **Murtażā oldı** īżāda şu kim iḳdām eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 2). [murtażā oldı,]*

Ġāyet oldı vücūd-ı ġāyetde / **Murtażā oldı** çün nihāyetde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 1). [murteżā oldı, -dı]*

murżıʿ [1] *Sütnine, bir çocuğa süt veren ve bakan câriye, dadı.*

Beni ırżāʿ idelden **murżıʿa** şīrīn şarāb ile / Benüm mehdüm muṭāf oldı ḳamuya reh-güẕer oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 2). [murżıʿa,]*

Mūsā [8] *İsrailoğullarına elçi olarak gönderilen peygamber; Hz. Musa. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben şanurdum yaluñuz **Mūsādadur** beyżā-i dest / Nice Firʿavnīlere şimdi yed-i beyżā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 2). [mūsādadur, -da, -dur]*

Mūsā bin ʿumrān [1] *İmran'ın oğlu Musa.*

Benüm Ṭūr-ı tecellāda vücūdum Ṭūr-ı muṭlaḳdur / Sebebdür **Mūsā bin ʿUmrān** sebebsin var mı esbābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 2). [mūsā bin ʿumrān,]*

Mūsā-kelām [1] *Hz. Mûsâ'nın sözü, konuşması; beşikte konuşma mucizesi.*

İḳtibās-ı her-milel Ṭūr-ı maḥabbetden velī / Olabilmez her kişi **Mūsā-kelām** itmez aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 3). [mūsā-kelām,]*

Mūsāveş [1] *Hz. Musa gibi.*

Murtażāsından durur her kim ki teslīm eyledi / Oldı **Mūsāveş** yaḳīn kūh-ı vücūdın ḳıldı ṭūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 4). [mūsāveş,]*

muṣaffā [1] *Tasfiye edilmiş, pak ve saf kılınmış.*

Delīl-i enbiyā vü evliyādur / **Muṣaffādur** küdüret andan ebʿad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 4). [muṣaffādur, -dur]*

muṣaffā eylemek [6] *Saflaştırmak, temizlemek, arındırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġıl u ġışdan eridüp ḳalbi **muṣaffā eyle** / Daʿvā-yı vech idenüñ āyinesi ṣāf gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 2). [muṣaffā eyle,]*

muṣaffā ḳılmak [5] *Tasfiye etmek, süzmek, yabancı maddelerden ayırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muṣaffā ḳıl bu mir'āt-ı fu'ādum tā gözüm görsün / Senüñ esrāruñı bilsün bu gūş-ı cānum ey şāhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 3). [muṣaffā ḳıl,]*

muṣaffā olmak [5] *Saf, pak, temiz olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳaldur ḥicābı yüzden ey ʿālemüñ ḥayātı / Dā'im teveccühüñden **olsun** bu dil **muṣaffā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 3). [muṣaffā olsun, -sun]*

musahhar [1] *Boyun eğmiş, emrine âmâde.*

Murāduñ dü-ʿālem żamīrindedür / Anuñ çün **musaḫḫar** aña baḫr u ber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 5). [musaḫḫar,]*

musaḫḫar ḳılmak [1] *Emrine amade etmek, ele geçirmek.*

Farḳ itmek içün 'ālemüñ aḥvāl ü kārını / Cümle żamīri **ḳıldı musaḫḫar** fu'ādına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 3). [musaḫḫar ḳıldı, -dı]*

musaḫḫar olmak [4] *Emrine amade olmak, boyun eğmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir ḫaber alduñsa ey dil sen eger / Bir saña **oldı musaḫḫar** baḫr u ber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 1). [musaḫḫar oldı, -dı]*

muṣāḥib olmak [1] *Arkadaş, dost olmak.*

Sen **olma** denīlerle **muṣāḥib** yüri zinhār / Her dem araġıl ḳande ki var ehl-i siyādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 3). [muṣāḥib olma, -ma]*

muṣallā [1] *Cenâze namazı kılmağa mahsus açık mahal, namazgâh, musallâ taşı.*

Sen serv-i revānı görüben dīde-i bīnā / Miḥrāb-ı ḫam-ı ebrūña ism itdi **muṣallā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 1). [muṣallā,]*

muṣallat olmak [1] *Birine rahatsızlık verecek biçimde askıntı olmak; başına bela olmak, huzursuz etmek.*

ʿAceb ṭutar mısın ey dil żamīr-aḥvālin / **Muṣallat oldı** żamīre ʿaceb ma'āldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 2). [muṣallat oldı, -dı]*

muṣallī [2] *Beş vakit namazını kılan kimse, Müslüman.*

Muḳtedādur çü göñül oldı ḥaḳīḳatde imām / Bu cemīʿā bu cemāʿatde **muṣallī** ebrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 4). [muṣallī,]*

Kaʿbe beyt ismin edā itmekdedür ṭarz-ı ʿaceb / Ey **muṣallī** ḳutbü'l-aḳṭāb ile ṣor efrāda farż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 4). [muṣallī,]*

muṣarraḥ [3] *Açık söylenmiş, belirtilmiş, apaçık.*

Yazduñ **muṣarraḥ** ʿilmüñi bildüñ çü yazmaḳ yā neden / Bildüm nedür maḳṣūduñı fiʿlüñ durur inşālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 4). [muṣarraḥ,]*

Muṣarraḥ añladum ḥāli pes ebrāra su'āl itdüm / Cevābın virdiler kim görmedük hergiz cihān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 583, Beyit 2). [muṣarraḥ,]*

Muṣarraḥ yazılmış yine beyyināt / Gel āyātı gör kim odur ḳāṭıʿat *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 34, Beyit 1). [muṣarraḥ,]*

muṣarraḥ itmek [1] *Açık söylenmiş olmak, belirtilmek.*

Aḥkāmını **muṣarraḥ idüp** kilk-i ḳudreti / Mīm oldı anda ḥāmid elif hā vü dālına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 2). [muṣarraḥ idüp, -üp]*

musaṭṭaḥ ḳılmak [1] *Satılandırılmış, düz, yassı hale getirilmiş. II Gönlün engellerden, masivadan arınması.*

Ḳalbüñi **musaṭṭaḥ ḳıluben** eyle müdevver / Gel añla Murāduñ bu kelāmında ḥalāvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 5). [musaṭṭaḥ ḳıluben, -uben]*

musavver eylemek [1] *Resmetmek, işlemek, nakşetmek.*

Çün **musavver eyledi** taṣvīrini her ṣūretüñ / Kimi bī-cān eylemiş kimini cān itmiş yüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 4). [musavver eyledi, -di]*

muṣavver ḳılmak [1] *Tasvir etmek, tasavvur etmek.*

Cihānuñ naḳşına baḳma anuñ naḳḳāşını iste / Cemī'-i 'ālemüñ levḥin **muṣavver ḳılmaz** illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 3). [muṣavver ḳılmaz, -maz]*

muṣavverven olmak [1] *Bir şekle, bir biçime konulma, şekil ve suret verilmiş olma. II. Cisimleşme.*

Beşer didi saña ḫallāḳ velī **oldum muṣavverven** / Beni ol münseliḥ ḳılmaz ebed eyledi pāyında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 3). [muṣavverven oldum, -du, -m]*

muṣayḳal eylemek [1] *Cilalı, parlak etmek.*

Āyine-i ḳalbüñi **eyle muṣayḳal** ki tā / Añlayasın nefsüñi kim nice ḫāletdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 3). [muṣayḳal eyle,]*

muṣayḳal itmek [1] *Parlatmak. II Kalbi manevi kirlerden arındırmak.*

Ḳalbüñ **itdüm muṣayḳal** āyinesin / Virdüm aña ki ola ol nigerān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 4). [muṣayḳal itdüm, -dü, -m]*

muṣḥaf [4] *Sahife hâline getirilmiş şey, kitap; Kur'an.*

Diñle Murādīnüñ bu kelāmı ne şerḥ ider / Açduḳça ʿışḳ **muṣḥafını** ḫūb fālı var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 465, Beyit 5). [muṣḥafını, -ı, -n, -ı]*

II Güzellik kitabı.

Muṣḥaf durur cemālüñ ey mihr-i rūḥ-efzā / Saṭr-ı ḳaşuñ nigārā bil āyet-i Ḫudādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 4). [muṣḥaf,]*

Musḥafum keşf eyledüm pes geldi elf üzre elif / Ḥamdu li'llāh ġāyet-i ʿizzetde buldum fālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 4). [musḥafum, -um]*

Musḥafum keşf eyledüm pes geldi elf üzre elif / Ḥamdu li'llāh ġāyet-i ʿizzetde buldum fālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 4). [musḥafum, -um]*

Mūsī-i ʿışḳ [1] *Hz. Musa'nın aşkı.*

Çün vücūduñ ṭavrına ʿarrāc ola **Mūsī-i ʿışḳ** / Pāre pāre rīze rīze ola duymaya cibāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 2). [mūsī-i ʿışḳ,]*

Mūsī-i ḳalb [1] *Hz. Musa'nın kalbi.*

Tecellā eylemiş **Mūsī-i ḳalbe** vaḥdet-i ẕātı / Ene'l-ḥaḳ söylemiş kesretde gördüm ṭaġ u şaḥrāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 2). [mūsī-i ḳalbe, -e]*

Mūsī-i ḳudret [1] *Kudretli Musa.*

Gösterdi yüzinden yine pes şimdi Murāduñ / Firʿavnīlere **Mūsī-i ḳudret** yed-i beyżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 7). [mūsī-i ḳudret,]*

Mūsī-i ḳudret eylemek [1] *Kudretli Musa haline getiren.*

Gösteren tūr-ı ḥaḳīḳatde tecellādur beni / **Eyleyen Mūsī-i ḳudret** dest-i beyżādur beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 1). [mūsī-i ḳudret eyleyen, -(y)en]*

Mūsī-i vücūd [1] *Varlık Musa'sı.*

İḳtibāsa ṭūr-ı cisme vardı **Mūsī-i vücūd** / Nūr virdiler çerāġ-ı ḳalbine bürhān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 3). [mūsī-i vücūd,]*

Muṣṭafā [7] *1. Maddî mânevî yönden arıtılıp saf ve seçkin duruma getirilmiş veya cinsi içinden en temizi, en iyisi ve en hâlisi olarak seçilmiş kimse. 2. Hz. Muhammed'in adı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī merd-i meydān ol durur ʿālemde kim / Ḥükm-i Ḥaḳḳuñ **Muṣṭafānuñ** şerʿi icrāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 5). [muṣṭafānuñ, -(nu)ñ]*

muştulamak [1] *Müjdelemek.*

Ey beşīrüm çün baña **muştuladuñ** vaṣlın yine / Müjde içün vireyin dünyā vü ʿuḳbāyı saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 4). [muştuladuñ, -du, -n]*

muṭābaḳat itmek [1] *Anlaşma yapmak.*

Muṭābaḳat ideli ʿışḳ ile dil-i şeydā / Muḳābil oldı biri birine iki deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 1). [muṭābaḳat ideli, -eli]*

muṭabbaḳ [2] *Tabakalar, katlar halinde olan.*

ʿUlūm-ı enbiyādur yoluña vāris velīler pes / Naẓardan ẓāhir-i manẓūr merātibdür **muṭabbaḳdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 4). [muṭabbaḳdur, -dur]*

Sülāse rubāʿ vü **mutabbak** cenaḥ / Rüsüldür kimi ʿarş içün sāmine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 2). [mutabbak,]*

muṭābıḳ [1] *Uygun, münasip, muvâfık.*

ʿAḳluma oldı muvāfıḳ yine çeşm-i serverüm / Her neye kim baḳaram baña **muṭābıḳ** bilürem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 916, Beyit 4). [muṭābıḳ,]*

muṭābıḳ olmak [1] *Uygun olmak, uygun düşmek.*

Ger **muṭābıḳ olmasa** mir'āta vech-i tāze rūy / Bir yüzinden gösterişdür anı echel gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 2). [muṭābıḳ olmasa, -ma, -sa]*

muʿtād itmek [1] *Alışmak. II Bağlanmak.*

Çün keremler fiʿl-i maḫṣūṣuñdur ey ʿālī cenāb / Kesme luṭfuñ aña kim iḥsāna **muʿtād idesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 2). [muʿtād idesin, -e, -sin]*

mu'tād ḳılmak [1] *Âdet haline getirmek, alışkanlık edinmek.*

Keremin gösterip ol şāh-ı kerem her demde / Kerem ü 'izzete oldur bizi **mu'tād ḳılan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 3). [mu'tād ḳılan, -an]*

muʿtād olmak [1] *Alışmak, alışkanlık haline gelmek.*

Levn ile rengi ḳoyup cümleyi dil oldı muḥīṭ / Ey Murādī beni gör kim nice **muʿtād oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 5). [muʿtād oldum, -du, -m]*

mutaf [2] *Etrafında dönülen, tavaf olunan.*

Şemʿ-i lāmiʿ olsa her pervāneye oldur **muṭāf** / Mihr-i ʿālemdür velīkin cümleye cāy-ı naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 4). [muṭāf,]*

Ṭavāf içün ḳonuldı żāhirā beyte'l-ḥarām el-ḥaḳ / Velīkin ḳalb-i insānl **muṭāf** 'arş-ı mu'allāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 2). [muṭāf,]*

muṭāf olmak [2] *Tavaf olmak, dönmek.*

Beni ırżāʿ idelden murżıʿa şīrīn şarāb ile / Benüm mehdüm **muṭāf oldı** ḳamuya reh-güẕer oldum

(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 2). [muṭāf oldı, -dı]

Seḥerden bir seḥer gördüm aña bir rūz beñzer yoḳ / **Muṭāf oldum** ḳamu nāsa nitekim Ka'be ażḥāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 2). [muṭāf oldum, -du, -m]*

muṭahhar ḳılmak [1] *Temizlenmiş etmek.*

Rabbine yolını taḥḳīḳ eyleyen oldur k'ana / Emr-i ṭahr ile **muṭahhar ḳılup** iḥsān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 2). [muṭahhar ḳılup, -up]*

muṭarrā [1] *Taze, tarâvetli, hoş-bû.*

Sünbüle ḳarşu ger aġlar isem ʿayb itme baña / Baḳduġumca aña ol zülfi **muṭarrā** görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 3). [muṭarrā,]*

muʿteber [1] *İtibâr gören, beğenilen.*

ʿĀlem-i ʿulyādadur añla vücūda **muʿteber** / Maḫzen-i esrār olaldan günc-i dil kāşānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 2). [muʿteber,]*

mu'tekif olmak [2] *Bir ibadethaneye çekilip namaz, niyaz ve ibadetle meşgul olmak.*

Ḫalvet-i ʿışḳda çün **muʿtekif olmış** ʿāşıḳ / Erbaʿīn ile muḥammer oluben buldı vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 2). [muʿtekif olmış, -mış]*

Ḫān-kāh-ı 'ışḳ içinde **mu'tekif olduñsa** ger / 'Uzlet oldur kesret oldı ḳande 'uzlet var ise *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 2). [mu'tekif olduñsa, -du, -n, -sa]*

muṭfī-i yezdān [1] *Tavaf edilen Allah.*

Bir yem-i 'ummāndur menba'-ı iḥsāndur / **Muṭfī-i Yezdāndur** fā'il-i muḫtār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 4). [muṭfī-i yezdāndur, -dur]*

muṭfī olmak [1] *Söndüren olmak.*

Ḳamu nārı **muṭfī olup** ḳalmadı ẕerre tāb / Teraşşuḥ ḳılaldan inā'ı vücūdumdan āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 1). [muṭfī olup, -up]*

muṭī' [4] *Itaat eden. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cümleden el yudı çün yāre **muṭī'** oldı **muṭī'** / Kerem-i yār ile gör nice mükerremdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 2). [muṭī',]*

muʿṭī-i ḥayāt [1] *Hayat veren, ihsân eden.*

Gel Murāduñ yine cān ile kelāmın diñle / Nice biñ mürdeye bir noḳṭası **muʿṭī-i ḥayāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 5). [muʿṭī-i ḥayāt,]*

muṭī'-i lā-yemūt olmak [1] *Bâkî olan Allah'a itaat eden olmak.*

Feraḥlar kesb idüp her dem **muṭī'-i lā-yemūt oldı** / Bu evżā' ile rütbet buldı dünyāyile 'uḳbāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 4). [muṭī'-i lā-yemūt oldı, -dı]*

muṭī' olmak [6] *Uymak, boyun eğmek, itaat etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cümleden el yudı çün yāre **muṭī' oldı** muṭī' / Kerem-i yār ile gör nice mükerremdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 2). [muṭī' oldı, -dı]*

muṭlaḳ [3] *Herhangi bir şart ve kayıtla sınırlı olmayan, kayıtsız şartsız. II Cenabıhak.*

Ġanī bī'ẕ-ẕāt **muṭlaḳdur** hüve'r-Rahmānü ve'l-mennān / Yücedür ṭālibüm her dem hüve'd-deyyānü ve's-sulṭān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 1). [muṭlaḳdur, -dur]*

Ḳādir u **muṭlaḳdadur** ḥükm-i vücūd-ı ins ü cān / Andan oldı münteşir ḫānum bu ḥükmüm ḫırmanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 2). [muṭlaḳdadur, -da, -dur]*

Ẓāhirin çünki ẓāhir eyledi Ḥaḳ / Var idüpdür ḳamuyı ol **muṭlaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 1). [muṭlaḳ,]*

muṭlaḳ olmak [1] *Şüphesiz, kesin olmak.*

Cemāl-i bā-kemāl **muṭlaḳ oldı** / Şu kim terk eyledi āb ü hevāyı *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 39, Beyit 1). [muṭlaḳ oldı, -dı]*

muṭlaḳā [7] *Kesin olarak, kesinlikle, şüphesiz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Semʿ-i ḳabūle irdi cevāb-ı ra'yet içün / Refʿ eyledi ġıṭāsını ḥucbında **muṭlaḳā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 3). [muṭlaḳā,]*

muṭṭaliʿ [3] *Bir işi haber almış olan, bilen, öğrenen, vâkıf ve haberdar olan.*

Bildi ol maʿnāyı çün kim ġayra ister ıṭṭılāʿ / Her neye kim **muṭṭaliʿdür** şükr-i ālāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 4). [muṭṭaliʿdür, -dür]*

Şerḥe gelüp oldı bes ʿālem-i kevn ü mekān / Geldi ʿayāna beyān oldı ʿayān **muṭṭaliʿ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 2). [muṭṭaliʿ,]*

Ḳavl ile ḳā'ildedür kendüsi meşġūldur / Şerḥe gelür çünki ān oldı beyān **muṭṭaliʿ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 3). [muṭṭaliʿ,]*

muṭṭaliʿ olmak [6] *Muttali olmak; bir durumdan haberi olmak, bir durum üzerine bilgi edinmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAyb-ı hüviyyetde çün **oldı** zamān **muṭṭaliʿ** / Vāḳıf-ı esrār olup oldı nihān muṭṭaliʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 1). [muṭṭaliʿ oldı, -dı]*

muttaşıf olmak [1] *Bir hal ve sıfatla nitelenmiş olan, kendisinde o hal ve sıfat bulunan.*

Çün Ḫudāya erḥamü rāḥim dinildi ism ile / Bu sıfatla **muttaşıf ol** ola rāḥim sende nām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 4). [muttaşıf ol,]*

muvafık [3] *Münasip, uygun.*

Rāzumuz fikr-i ḥabībe çün **muvāfıḳ** kārdur / Anuñ içün her rumūza vāḳıf-ı esrārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 1). [muvāfıḳ,]*

Her neye nāẕır ola ʿayn ile cān dīdeleri / Cümleyi baña naẕar birle **muvāfıḳ** bilürem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 916, Beyit 3). [muvāfıḳ,]*

Görmedüm hiç **muvāfıḳ** birisin birbirine / Bu sebebden özümi ʿışḳ ile tenhā ḳıldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 2). [muvāfıḳ,]*

muvāfıḳ olmak [1] *Uygun olmak, münasip olmak.*

ʿAḳluma **oldı muvāfıḳ** yine çeşm-i serverüm / Her neye kim baḳaram baña muṭābıḳ bilürem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 916, Beyit 4). [muvāfıḳ oldı, -dı]*

muvaḥḥid [3] *Allah'ın birliğine inanan.*

Eger ḳulluḳda ṣādıḳsañ baña sulṭānı göstergil / **Muvaḥḥid** mü'min iseñ gel baña imānı göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 1). [muvaḥḥid,]*

İnḳitaʿ itmez **muvaḥḥid** bir nefes tevḥīdden / Anuñ içün şehr-i dilde buldı dil hem-sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 4). [muvaḥḥid,]*

Ṣalındı ʿarṣa-i vicde nice **muvaḥḥidler** / Velī berātına çekdi ʿālem ile ṭuġrāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 3). [muvaḥḥidler, -ler]*

muvaḥḥid olmak [1] *Allah'ın birliğine inanmak. II Yalnız kalmayı istemek.*

Ey Murādī seyyid-i evlād-ı insān olmadı / **Olmayan** ḫānum **muvaḥḥid** ḫālini ḳıldı tebāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 5). [muvaḥḥid olmayan, -ma, -(y)an]*

muvaḳḳat [2] *Belirli bir zamâna mahsus olan, az süren, sürekli ve devamlı olmayan, geçici:.*

Ṭavāf-ı ṭurfadan çün kim dil-i maḥrem **muvaḳḳatdür** / Muvaḳḳatler ḳonuldı kim ṭavāf olına eyvānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 857, Beyit 4). [muvaḳḳatdür, -dur]*

Ṭavāf-ı ṭurfadan çün kim dil-i maḥrem muvaḳḳatdür / **Muvaḳḳatler** ḳonuldı kim ṭavāf olına eyvānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 857, Beyit 4). [muvaḳḳatler, -ler]*

muvaḳḳat olmak [1] *Belli bir vakte tahsis edilmiş olmak, vakitli olmak.*

Mekān ile zamānı tārik ol vaḳt ister iseñ ger / **Muvaḳḳat ol** yüri ḳatlin şaḳın olmayasın esfel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 3). [muvaḳḳat ol,]*

mużāʿaf ḳılmak [1] *İki katına çıkarmak, arttırmak.*

Ḳıldı beni **mużāʿaf** naʿmāsıdur çü aʿlā / Her cümleden çekildüm niʿmet virelden ol Ḫaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 4). [mużāʿaf ḳıldı, -dı]*

mużġa-i baġr [1] *Göğsün, sinenin bir çiğnemlik eti, et parçası.*

Eşk-i çeşmümdür şarāb vü **mużġa-i baġrum** kebāb / Dil müheyyādur velī mihmānı kimden istesün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 3). [mużġa-i baġrum, -um]*

mūẕī [1] *Zalim.*

Velī **mūẕī** durur ġāyet ziyān-kār / Gezer baş üzre ammā yāre beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 5). [mūẕī,]*

mużī-i semā olmak [1] *Parlayan gökyüzü olmak.*

Egerçi necm ü ḳamer **oldılar mużī-i semā** / Ṭulūʿ ide çü güneş ḳalmaya sitāre vü āy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 2). [mużī-i semā oldılar, -dı, -lar]*

mużmaḥil [1] *Darmadağın.*

ʿÖmrümüz oldı medīd-ender medīd-ender medīd / **Mużmaḥildür** almayan benden cevābın vardan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 3). [mużmaḥildür, -dür]*

mużmaḥil olmak [3] *Darmadağın olmak.*

Virdi cevābını ki ḳaçan şems ide ṭulūʿ / **Olmaz** mı her sitāre-i seyyāra **mużmaḥil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 4). [mużmaḥil olmaz, -maz]*

Cümleten ʾuşşāḳuñ **oldı** dāstānı **mużmaḥil** / Kim okur diñler anı bu dāstānum var iken *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1095, Beyit 4). [mużmaḥil oldı, -dı]*

Şuʿāʿ-ı mihr-i feyżinden eger neşr olmasa ẕerre / **Olurdı mużmaḥil** aḳmār şems olmazdı nūrānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 4). [mużmaḥil olurdı, -ur, -dı]*

mużṭarib olmak [1] *Izdırap içinde olmak.*

Bulsa dil miʿrācını muḫtār ile bī-ıżṭırār / **Mużṭarib olmasa** Manṣūr ölmez dār ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 3). [mużṭarib olmasa, -ma, -sa]*

muzṭarr olmak [2] *Mecbur kalmak, yapmak zorunda bulunmak.*

Mevt iḫtiyārı ile pesendīdedür velī / **Muzṭarr olınca** n'eyleyelüm ṭavʿdur hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 3). [muzṭarr olınca, -ınca]*

Mevt oldur iḫtiyāri ola **mużṭarr olmaya** / ʿĀşıḳ-ı miḫnet-keşe miḫnet maḥabbet çün güvāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 4). [mużṭarr olmaya, -ma, -(y)a]*

mübarek [2] *Bereketli, kutsal.*

vaʿż itdüm melā'ikde bir āvāz irdi minberden / **Mübārek** bir bād indi saña nūr-ı aẕherden

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 1). [mübārek,]

Ser-firāzānı ḥaḳīḳatden işitdüm bir ḫaber / Her ne kim sulṭāndan gelse **mübārekdür** ḳula *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 3). [mübārekdür, -dür]*

mübdīʿ [2] *Yaratan, icat eden.*

ʿUlūmuñ **mübdīʿidür** maḫż-ı illā / Fuhūmuñ merkezi fehm-i muʿammā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 5, Beyit 4). [mübdīʿidür, -i]*

Ḳıyās-ı ehldür bu bī-muḥābā / Ki **mübdiʿde** bilür aʿlāda peydā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 7, Beyit 2). [mübdiʿde, -de]*

mübdiʿ-i küll [1] *Eşi ve benzeri olmayan bütün şeylerin yaratıcısı, var edeni; Allah.*

Mübdiʿ-i küllden bilindi çün mü'eyyed rāciʿūn / Bilmek içün remz-i esrārı varam bir yaña ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 4). [mübdiʿ-i külden, -den]*

mübdiʿ-i küll-i bedāyiʿ [3] *Eşi ve benzeri olmayan güzel, mükemmel ve yeni bütün şeyleri yaratan ; Allah .*

Mübdiʿ-i küll-i bedāyiʿden ẓuhūrın bilmedi / Ḳaldı maḥcūb-ı ebed Ḥaḳ virmedi dermān aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 3). [mübdiʿ-i küll-i bedāyiʿden, -den]*

Mübdiʿ-i küllü'l-bedāyiʿden hüveydā olmayan / Ṣāḥib olmaḳ bir şeye ben dimezem lāyıḳ aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 2). [mübdiʿ-i küllü'l-bedāyiʿden, -den]*

Sırr-ı envār ḥicāb eyledi eşnāf-ı ḫayāl / **Mübdiʿ-i küll-i bedāyiʿdedür** īḳān didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 4). [mübdiʿ-i küll-i bedāyiʿdedür, -de, -dür]*

mübdi'-i küll-i bedī' [1] *Bütün eşi benzeri olmayanları yaratan, benzeri olmayan Allah.*

Mübdi'-i küll-i bedī' revnaḳ-ı milk-i vücūd / Merkez-i maḳṣūd-ı hū mavṭın-ı envār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 3). [mübdi'-i küll-i bedī',]*

mübdiʿ olmak [1] *İcad etmek, yeni şeyler bulmak.*

Mümkināt **oldı mübdiʿ** mümteniʿdür ġayrısı / Ẕātuñı mestūr ḳılmış līk ol her demdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 2). [mübdiʿ oldı, -dı]*

mübeddel eylemek [1] *Değiştirmek, dönüştürmek.*

Hevāñı **eylegil** hūya **mübeddel** / Olasın tā ki sen ʿaḳl ile ekmel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 1). [mübeddel eylegil, -gil]*

mübeddel ḳılmak [1] *Değiştirmek, dönüştürmek.*

Vücūdın varlıġa **ḳıldı mübeddel** / Anuñ çün geçdi cümle ḫānmāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 2). [mübeddel ḳıldı, -dı]*

mübeddel olmak [2] *Değişmiş olmak, değiştirilmiş olmak.*

Ḳurbete **oldı mübeddel** buʿdumuz ḥamdüm aña / Oldı aḳreb ḳurb ile ḳurbetde aḳrebdür karīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 2). [mübeddel oldı, -dı]*

Mübeddel oldı 'usri yüsre raġbet eyledi Rabbe / Velīkin fārıġ oldı ḳatlanup pes yevm-i mī'āda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 3). [mübeddel oldı, -dı]*

müberrā [22] *Halis, saf, temiz. II Dünyevi olanla ilgi ve alakası kalmamış olan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muʿarrādur libāsından görinen vech-i bā-maʿnā / Vücūh ile **müberrādur** eserdendür ʿaṭā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 3). [müberrādur, -dur]*

müberrā ḳılmak [2] *Ayrılmış, sıyrılmış, arınmış olmak.*

Müberrā ḳıl sivādan özüñi ʿaḳluñ müzekkī ḳıl / Ḫudā adın oḳı tā ki saña mekr itmeye ġāsıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 3). [müberrā ḳıl,]*

Müberrā ḳıl özüñ her dem diseñ ibhām ola mefhūm / Ne mümkindür ola bir yirde pes icmāʿ-ı żarbeyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 4). [müberrā ḳıl,]*

müberrā olmak [16] *Temiz ve beri olmak, uzak olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dāġ urdı anuñ ʿışḳı ḳulūb içre muḥaḳḳaḳ / Mest eyledi olar ikiden **oldı müberrā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 2). [müberrā oldı, -dı]*

mübeşşer [1] *Müjdelenmek.*

Kibriyā-yı ʿaẓmetüñ ḳaldur ġıṭāsın lā-cerem / İmtiyāż olmaḳ şuʿūruñdan **mübeşşerdür** baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 3). [mübeşşerdür, -dür]*

mübeşşir [2] *Müjde veren, müjdeleyen kimse, müjdeci.*

Mübeşşirden işit beşāret sözin / Nihāyetde sen müntehā ḳıl ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 160, Beyit 2). [mübeşşirden, -den]*

Ḥabībüm 'ayn-ı vaḥdetden ḥicāb açmış gelür gördüm / Didi kim ben **mübeşşirven** ki didi ittiṣāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 2). [mübeşşirven, -ven]*

mübeşşir eylemek [1] *Tebşir olunmak, müjdelenmek.*

Çün **mübeşşir eyledi** tebşīrini iblāġ-ı tām / Pes Murādī iki dünyāda olupdur şād-mān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 5). [mübeşşir eyledi, -di]*

mübeyyen [9] *Açıkça ortaya konulmuş, beyan edilmiş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vücūdum gülşeninde cānumdan ṣadā peydā / Muʿayyendür **mübeyyendür** derūnumda nidā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 1). [mübeyyendür, -dür]*

mübeyyen itmek [1] *Meydana çıkarılmış, açıkça söylenmiş olmak.*

Taʿayyün itmedi ʿaynı **mübeyyen itdi** lisān / Müzeyyen oldı bu arż u semā heyūlādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 4). [mübeyyen itdi, -di]*

mübeyyen ḳılmak [1] *Meydana çıkarılmış, açıkça söylenmiş olmak.*

Çün beyn beyn ḳıldı vücūdum terāzūsın / **Ḳıldı mübeyyen** anda cemāl ü celālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 2). [mübeyyen ḳıldı, -dı]*

mübeyyen olmak [1] *Meydana çıkarılmış, açıkça söylenmiş olmak.*

Celālinden oldı muʿayyen cemāl-i kemāl / Cemālinden **oldı mübeyyen** celāl ile ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 1). [mübeyyen oldı, -dı]*

mübeyyin [1] *Açıkça ortaya koyan, açıklayan (kimse veya şey), açıklayıcı.*

Cihānı var **mübeyyinler** didüm n'eyler beyānı dil / Didi ʿayn ile ʿayn-ı Ḥaḳḳı dā'im her naẓar göster *(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 4). [mübeyyinler, -ler]*

mübhem [6] *Belirsizlik, anlaşılmazlık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫafī ḳılduñ velīkin ḥikmetüñdendür yine esrār / Bu **mübhem** şerḥini bildi kime virdüñ ise naʿmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 2). [mübhem,]*

mübhem ḳalmak [1] *Belirsizlikte kalmak, anlaşılamamak.*

Maʿnā-yı vücūda gelmişem ben / **Mübhemde ḳalurdı** çoḳ maʿānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 2). [mübhemde ḳalurdı, -ur, -dı]*

mübīn [1] *Ayan ve aşikâr edici, eden.*

Ol durur rāzıḳ u ferd ü **mübīn** / Cümle-i ḳalmışlara oldur muʿīn *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 3). [mübīn,]*

mübrim olmak [1] *Zorlayıcı, can sıkıcı olmak.*

Olsa mübrim dil nice taḥṣīl ide ol mā-ḥaṣal / "Ceẕbetün min ceẕb" Raḥman virmeyince tā ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 2). [mübrim olsa, -sa]*

mübtedī [1] *Bir işe, bir okula yeni başlayan kimse, acemi.*

Mübtedīden bir ḫaber almış yine ṣāḥib-kemāl / Anı taḥḳīḳ itmek içün ʿilm-i sevdāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 2). [mübtedīden, -den]*

mübtelā [7] *İptilâlı, düşkün, mâil, giriftar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ne varsa maʿrifetüm **mübtelāyadur** maʿrūf / Muḥaḳḳiḳ-i ezelīdür fünūnuma ʿarrāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 3). [mübtelāyadur, -(y)a, -dur]*

mübtelā eylemek [1] *Düşkün olmak.*

Mübtelā eyleme yā Rab bizi ġayrı güzele / Var iken ol yañaġı verd gözi şehlāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 6). [mübtelā eyleme, -me]*

mübtelā olmak [4] *Âşık olmak, bağlanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Olma ey dil bu cihān-ı bī-vefāya **mübtelā** / Mülk ü māl ü cāh ü ʿizzet olısar küllī hebā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 1). [mübtelā olma, -ma]*

mücāb-ı duʿā [1] *Duası kabul olunan.*

ʿÖmr-i ʿazīzi sermed idüp medd-i ẓıll ile / Maḳbūl-ı ḥażret oldı **mücāb-ı duʿā** ḥaḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 4). [mücāb-ı duʿā,]*

mücāhid [2] *Çalışıp didinen, mücadele eden kimse; kutsal ülküler uğruna savaşan kimse.*

Mücāhidsen cihād eyle ʿināyet iste her demde / Muʿīn olmaz ise saña fe-inne's-saʿye lā-tenfaʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 4). [mücāhid-sen, -se, -n]*

Çün **mücāhidsin** vücūduñ ḳalʿasın feṭḥ itmege / Nefs-i kāfir-kīş ile her dem ġazā ḳılmaḳ gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 2). [mücāhidsin, -sin]*

mücāhid olmak [2] *Çalışma, çaba gösterme.*

Ẓāhir ü bāṭında maʿmūr ol budur devlet saña / **Ol mücāhid** girmeyesin tā ki dūzaḫ nārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 4). [mücāhid ol,]*

Nām-ı ḥabībi añlamaḳ olmış durur ʿasīr / Ammā **mücāhid ol** yüri ḥüsn-i fiʿāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 4). [mücāhid ol,]*

müceddidā [1] *Ey yeni şekil, sûret verici olan; dine yeni bir veche veren zât.*

Ḥamd Ḫudāya ey göñül almadı ʿāriyet Murād / Diñle kelām-ı remzini her gün anuñ **müceddidā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 5). [müceddidā,]*

mücellā [3] *Cilalı, parlak.*

Küşāde-ṭāliʿ oldur kim ṭuluʿın añlaya ḳande / İki çeşmi **mücellā** iki ʿaynı anuñ ʿumyādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 4). [mücellā,]*

Āb ü āteşden ḫalāş olmış zer-i ḫāliş gibi / Kīmyā-yı baḫş-ı Ḥaḳ ile **mücellādur** göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 2). [meücellādur, -dur]*

Pes mücellā olup **mücellādan** / Oldı mir'āt cümle ʿirfāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 4). [mücellādan, -dan]*

mücellā eylemek [4] *Cilalamak, parlatmak II Arındırmak, gönlü kötü duygulardan temizlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger **mücellā eyler** iseñ cān ü dil āyīnesin / Her eserden bir ḫaber al her ḫaberden bir eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 2). [mücellā eyler, -r]*

mücellā ḳılmak [1] *Parlatmak, cilalamak.*

Göñül mir'ātını çün kim **mücellā ḳıldı** elṭāfı / Cihān içre naẓar ḳıldum nice yüz biñ cihān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 4). [mücellā ḳıldı, -dı]*

mücellā olmak [3] *Parlamak. II Kalb'in Allah'ın tecellisine hazır hale gelmesi.*

Bir nefesde eyledüm ġāyet celī mir'ātumı / Āyine çünki **mücellā ola** aʿlā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 3). [mücellā ola, -a]*

Pes **mücellā olup** mücellādan / Oldı mir'āt cümle ʿirfāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 4). [mücellā olup, -up]*

ʿAḳl ü dānişden **mücellā oldı** dil āyīnesi / Ḳanlu oldur kim maḥabbetden bir ola sīnesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 1). [mücellā oldı, -dı]*

mücerreb [3] *Denenmiş, sınanmış, tecrübe edilmiş. II Etkili, güçlü.*

Ġāfil olma seni olmış çü mücerreb dildār / İrişince ne **mücerrebler** ola īḳāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 3). [mücerrebler, -ler]*

ʿAynuñ **mücerreb** oldı ġayruñ **mücerreb** ammā / Yā tecribe ne ḫācet şol ki ola azmūde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 3). [mücerreb,]*

mücerreb olmak [4] *Denenmiş, sınanmış, tecrübe edilmiş olmak. II Etkili, güçlü olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bi'llāhi şanʿatüñde **mücerreb ol** ey ṭabīb / Derd ehline devā diyü virmeyesin sümūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 3). [mücerreb ol,]*

mücerred [2] *Yalnız, tek, tek başına, münferit.*

Nā'il olmaz cehd-i cidd ile **mücerred** kimsene / Muntaẓırdur ṣāḥib-i emrüñ ḳamu fermānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 4). [mücerred,]*

Maḥabbet himmet-i aʿlā ki velā yaʿlā / **Mücerred** zīr ile bālā ḥabībüm bir cihān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 4). [mücerred,]*

mücerred ābı [1] *Saf, halis su.*

Vücūd-ı cūdı ḫaber virmek üzre yārāna / **Mücerred ābını** gönderdi ʿālem-i fāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 1). [mücerred ābını, -ı, -(n)ı]*

mücerred ḳılmak [1] *Soyutlamak.*

Ḳıl mücerred kendüñi ḳalbüñ sarāyın pāk ḳıl / Yārdan ġayrı tavaṭṭun ḳılmaya her nā-sezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 3). [mücerred ḳıl,]*

mücerred olmak [1] *Dünyaya ait zevk ve ihtiraslardan soyunup zahirini mal ve mülkten, batınını Allah'tan gayri her şeyden temizlemek.*

Cürʿa nūş olduñsa bu mey-ḫānede / Ol mücerred gel berü bu ḫānede *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 31, Beyit 3). [mücerred ol,]*

mücerrib olmak [2] *Tecrübe etmek, denemek.*

Nice kerrāt ile **oldum mücerrib** cümle aḥvāli / Miyān-ı vaḥdet ü kesretden oldı bu kerāmetler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 3). [mücerrib oldum, -du, -m]*

Nice kerre **mücerrib oldum** anı / Tecribe ḳılmışam bugün yine de *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 2). [mücerrib oldum, -du, -m]*

mücessem [1] *Gözle görülür, elle tutulur şekilde olan, cisim hâlinde bulunan.*

Murādī bizde ʿaceb ḥāl var añlar iseñ / Gehīce lāġar u gāhī **mücessemüz** cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 5). [mücessemüz, -üz]*

mücidd olmak [1] *Ciddiyet ve gayretle çalışmak.*

Lücce-i baḥra düşdi pes zevraḳ-ı dil **mücidd olup** / Bulmadı ḥadd ile kenār seyrini ḳıldı cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 4). [mücidd olup, -up]*

mücrim [2] *Cürüm işlemiş, suçlu.*

Ḫasta-i ʿışḳam yine dermānı senden isterem / Her ne deñlü **mücrimem** ġufrānı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 1). [mücrimem, -(e)m]*

Benven ża'īf ḫāṭī ve **mücrim** günāhkār / Ḳādir neyem ki niʿmete şükrüm bahā idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 2). [mücrim,]*

müctebā [1] *Seçilmiş.*

Bu ṣūret ʿāleminde cāhilüz biz / Velīkin **müctebā** vü murtażāyuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 605, Beyit 3). [müctebā,]*

Murtażā vü **müctebā** vü muḳtedā vü Muṣṭafā / Her nefesde Ḥaḳḳ ile taḫḳīḳ īḳān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 4). [müctebā,]*

müctemiʿ olmak [4] *Toplanmak, bir araya gelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı*

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Müctemiʿ oldı çün ṣıfāt-ı eḥad / Ḳodılar gökde ismini Aḥmed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 1). [müctemiʿ oldı, -dı]*

müdām [10] *Her zaman, daima, devamlı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Devām-ı dem devām olsun dem olsun ey Murādī dem / Müdām olsun **müdāmuñ** k'anda bir dem nice biñ demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 5). [müdāmuñ, -uñ]*

müdām olmak [4] *Devamlı olmak, sürüp gitmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Devām-ı dem devām olsun dem olsun ey Murādī dem / **Müdām olsun** müdāmuñ k'anda bir dem nice biñ demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 5). [müdām olsun, -sun]*

müdara [1] *İdare ile kullanma, hüsn-i muâmele, yüze gülme.*

Alupdur nefḥadan behre ʿaṭā bulmaḳ bulunmaḳda / Olup dā'ire ḳudretde devir ire **müdārāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 3). [müdārāda, -da]*

müdārā eylemek [1] *Iyi geçinmek, yüzüne gülmek.*

Mā'il ḳılınca kendüye Bārī / Dil **eylemişdür** nice **müdārā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 3). [müdārā eylemişdür, -miş, -dür]*

müdāvemet [1] *Devamlı yapma, ara vermeden, yılmadan sürekli çalışma.*

Murādī merd-i ezeldür ezeldedür ẓāhir / **Müdāvemet** görinür isteme yüri te'vīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 5). [müdāvemet,]*

müddeʿī [1] *İddia edici, iddia eden.*

Murādī baḥr-ı maʿārifde ġavṣ iden sensin / Şular ki **müddeʿīdür** zevraḳın kenāra çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 5). [müddeʿīdür, -dür]*

müddet [2] *Süre, zaman, vakit.*

Nice **müddetdür** çekerdüñ hicr ü fürḳatden belā / Şükr-i Yezdān eyle ʿāşıḳ şimdi cānān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 4). [müddetdür, -dür]*

Bunca **müddetdür** saña ʿarż-ı temennā eylerem / Pes gelüp cān olasın ḳalbümi tenhā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 1). [müddetdür, -dür]*

müdebbir [5] *Bütün yaratılmışları düzenle ve dengeyle idare eden Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vücūda vecd olup mihmān ziyāfetde fidādur cān / **Müdebbirden** olur dermān "ve debbernāhü tedbīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 2). [müdebbirden, -den]*

müdevver eylemek [1] *Döndürülmüş, yuvarlak yapmak. II Sürekli bir amaç için uğraşmak.*

Ḳalbüñi musaṭṭaḥ ḳıluben **eyle müdevver** / Gel añla Murāduñ bu kelāmında ḥalāvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 5). [müdevver eyle,]*

müdrik [2] *Anlayan, kavrayan.*

Ḥādis olan ḳadīmini derk ide bile mi göñül / Her ki diye ki **müdrikem** destüñi sal zevāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 5). [müdrikem, -em]*

Murādī şems-i münīri baṣar degül **müdrik** / Meger ki göstere tābınuñ ʿaksini ṭuġrāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 5). [müdrik,]*

müdrik olmak [3] *Idrak etme gücüne sahip olmak, anlamak.*

Müdrik olan fühūm ile buldı uṣūl-ı intihā / Müdrik-i ʿilm ü ḥilm olan buldı işinde ibtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 1). [müdrik olan, -an]*

Menbāʿ-ı ʿilm ü ḥilm olan buldı işinde ibtidā / **Müdrik olan** fuhūm ile buldı uṣūl-ı intihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 116, Beyit 1). [müdrik olan, -an]*

Menbāʿ-ı ʿilm ü ʿilm olan buldı işinde ibtidā / **Müdrik olan** fuhūm ile buldı uṣūl-ı intihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 1). [müdrik olan, -an]*

müdrik-i ʿilm ü ḥilm olmak [1] *İlim ve yumuşak huyluluğu kavramış, anlamış olmak.*

Müdrik olan fühūm ile buldı uṣūl-ı intihā / **Müdrik-i ʿilm ü ḥilm olan** buldı işinde ibtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 1). [müdrik-i ʿilm ü ḥilm olan, -an]*

mü'ebbed [2] *Sonsuz, ebedî, dâimî.*

Vücūdı mürtefiʿ olmış ʿulāda / Anuñ çün ism-i resmīdür **mü'ebbed** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 2). [mü'ebbed,]*

ʿĀdeti terk itmedi şol kim **mü'ebbeddür** özi / Her ne ẓāhir olsa pes özüñ ʿādetdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 3). [mü'ebbeddür, -dür]*

mü'ebbed eylemek [1] *Sonsuz, ebedî, dâimî eylemek.*

Beni ḥayāt-ı beḳāda **mü'ebbed eyledi** çün / Velī bu ṣūreti bir ḥôṣca nāẓır ol gözüñ ac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 4). [mü'ebbed eyledi, -di]*

mü'ebbed olmak [1] *Ebedi, sonsuz olmak.*

Didi kim **oldı mü'ebbed** saña bu ḳurbiyyet / Aldı emrini bu vech ile berāt eyledi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 2). [mü'ebbed oldı, -dı]*

mü'eddā [1] *Eda olunmuş, yerine getirilmiş.*

Arayup her birinüñ gözle **mü'eddā** sırların / Aña aldanma ki zerḳ ile ʿibādet gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 2). [mü'eddā,]*

mü'eddeb [2] *Adap öğrenmiş, terbiyeli, edip.*

Lāzım olmaz gerçi līkin ġayre benven bā-edeb / Ben mü'eddebven ḳururven ol **mü'eddeb** çün ḫıyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 3). [mü'eddeb,]*

Lāzım olmaz gerçi līkin ġayre benven bā-edeb / Ben **mü'eddebven** ḳururven ol mü'eddeb çün ḫıyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 3). [mü'eddebven, -ven]*

mü'essir [6] *Eser sahibi, fâil, âmil. II Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baḳmaz āsāra gönül ister **mü'essir** kim durur / ʿUsri yüsre ṣabr idüp olmaḳ diler āzārsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 3). [mü'essir,]*

mü'eyyed [3] *Güçlü, sağlam, kuvvetlendirilmiş.*

Miyān-ı mā'-ı ve'ṭ-ṭīn iken ādem / Resūl idi özi dini **mü'eyyed** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 3). [mü'eyyed,]*

Miyān-ı āb u āteşden ḫurūc eyle **mü'eyyeddür** / Anuñ çün gösterür her laḥẓa bir vech üzre eṭvāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 2). [mü'eyyed-dür, -dür]*

Mübdiʿ-i külden bilindi çün **mü'eyyed** rāciʿūn / Bilmek içün remz-i esrārı varam bir yaña ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 4). [mü'eyyed,]*

mü'ezzin [1] *Ezan okuyan kişi.*

Şām u seḥerde iẕn idi ḥayye 'ale'l-felāḥ / Pes virdi vaḳt-i ḫamse-i nevbet **mü'ezzine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 3). [mü'ezzine, -e]*

müferriḥ [4] *Ferahlık veren, iç açan, iç açıcı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Fürūġ-ı ʿilm-i ūlādan olupdur muḳtebes cümle / **Müferriḥdür** bu maʿnālar bilen ẓāhir durur el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 2). [müferriḥdür, -dür]*

müfessir olmak [1] *Tefsir eden, açıklayan kişi olmak.*

Murādī naṣṣ-ı ḳātıʿla maḳālātuñ durur efṣaḥ / Bu vāżıḥdur eger **olsañ müfessir** dīde-bānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 5). [müfessir olsañ, -sa, -n]*

müfettiḥ [1] *Açıcı.*

Feṭḥ ider aña **müfettiḥ** rāzī / Vuṣlat ister aña olımaz meyyāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit 4). [müfettiḥ,]*

müfevveż [4] *Bir kimseye görev olarak verilmiş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çünki ʿazīz sensin ʿizzet saña **müfevveż** / Sen aʿẓam olduġuñ çün artar bu ʿizz ü cāhum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 4). [müfevveż,]*

müfevveż eylemek [1] *Sipariş etmek, ihale eylemek.*

Müfevveż eyledi feyyāża ḥükmin tā ola cārī / Olup pür-tāb-ı enver pes aradan ṣıçradı çālāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 4). [müfevveż eyledi, -di]*

müfīd olmak [1] *Fayda vermek, yararlı olmak.*

Fehm-i ʿilm olmaz senüñ ʿilmüñde bir ẕerre müfīd / Ẕerrece ʿilm ile kimse bilemez aʿlā seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 3). [müfīd olmaz, -maz]*

müfredat [2] *Toptan bilinen şeylerin ayrıntıları, dökümleri.*

Rükn-i aʿẓam fehmin isterseñ eyā ṭālib bu gün / **Müfredātuñ** defter eyle gel berü iḳrārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 3). [müfredātuñ, -un]*

Kāmilü'l-vaḳt olmışam gerçi bu ʿaḳl u ḥilm ile / **Müfredātum** vāḥid oldı añladun çün sen seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 2). [müf-redātum, -um]*

müfteḫir olmak [1] *İftihar etmek, övünmek.*

Müfteḫir ben nice **olmayam** ki ey ṣāhib-cemāl / Her ne ẓāhir ola benden aḥsen-i taḳvīm ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 2). [müfteḫir olmayam, -ma, -(y)am]*

müftī-i ẓāhir [1] *Görünen, açık, belli şeylerin müftüsü.*

Müftī-i ẓāhir mesā'il cemʿ ider / Virdi ḳalbüm levḥ-i maḥfūza żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 2). [müftī-i ẓāhir,]*

mühennā [1] *Tebrik edilmiş, kutlanmış.*

Dostum bilmem ne ḥāletler ider vechüñ baña / Her ki nāẕırdur baña nev nev **mühennā** didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 2). [mühennā,]*

müheyya [4] *Hazır, hazırlanmış olan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müheyyādur ʿayāna fi'l-ḳıyāma / Anuñ çün oldı defter üzre ḥāsib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 4). [müheyyādur, -dur]*

müheyyā eylemek [1] *Hazır etmek, hazır hale getirmek, tertip etmek.*

Müheyyā eyledüm ʿaḳlı ki ḥāsıldan alam maḥṣūl / Ġanīmet ḥāṣıl oldı eyledüm çün kendüme himmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 3). [müheyyā eyledüm, -dü, -m]*

müheyyā itmek [2] *Hazırlamak.*

Müheyyā idelden vücūdum sarāyın ḳamu / Niḳāb açdı gördüm serīrinde māhiyyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 4). [müheyyā idelden, -elden]*

Müheyyā itmişem ben ālet-i ẕevḳüm kemālince / Velīkin isterem olsun senüñ ʻayn-ı ṣafān üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 2). [müheyyā itmişem, -miş, -em]*

müheyyā ḳılmak [2] *Hazırlamak.*

Müheyyā ḳıl özüñ ey merd-i dānā / Ola rūz u şebüñ "ʿıyden ve ḳadrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 1). [müheyyā ḳıl,]*

Bu ʿömr-i cāvidānı **ḳılduñ** çü sen **müheyyā** / Ey ferʿe aṣl-ı sābit rūḥ-ı cesedde maḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 1). [müheyyā ḳılduñ, -du, -n]*

müheyyā olmak [3] *Hazır hâle getirme, tertip etme.*

Dümūʿumdan çü ẓāhir oldı bir yemm-i mehīb-āsā / O deryādan **müheyyā oldı** peydāda olub peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 1). [müheyyā oldı, -dı]*

Müheyyā oldı çün ḥayy ile iḥyā / İrişdi ʿilm içün mevt ile saṭvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 3). [müheyyā oldı, -dı]*

Müheyyā oldı şunlar kim muḳırr oldı kelāmına / Muṣaffā oldı anlar kim kelāmın ḳıldılar idrāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 3). [müheyyā oldı, -dı]*

mühim [1] *Lüzumlu, gerekli.*

Mühimmi eylegil imkāna yaḳın / Eger ol vaḳtüñi bir an iderseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 754, Beyit 2). [mühimmi, -i]*

mükāfāt eylemek [5] *İyilikte bulunmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemāle ʿāşıḳam her dem **mükāfat eylese** dilber / ʿIyān -ı bī-beyān olmış hemān ol dem aña hem-ser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 1). [mükāfat eylese, -se]*

mükellef olmak [1] *Bir şeyi yapmakla yükümlü olmak.*

Ḫıredden ḫāric olanlar **mükellef olmadı** aṣlā / Bu teklīf-i ʻibādetdür ḫıred evḳāt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 4). [mükellef olmadı, -ma, -dı]*

mükemmel [2] *Kusursuz, yetkin, şahane.*

Cihān-ı bī-nişānīden gelürse feyż-i külliyāt / **Mükemmeldür** kemāl ile olursa ḥüsn-i tekrāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 2). [mükemmeldür, -dür]*

Kemālinden **mükemmeldür** şular kim içdi ṣahbādan / Ḫaberden bī-ḫaber oldı ḫaber bilen muʿammādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 1). [mükemmeldür, -dür]*

mükemmel eylemek [1] *Kusursuz, yetkin hâle getirmek.*

Senüñ ḥüsnüñ ṣafāsından olur ẕevḳüm kemālince / Kemālinden **mükemmel eylemek** ḥüsn ü ẕerāfetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 3). [mükemmel eylemek, -mek]*

mükemmel itmek [1] *En güzel şekilde yapmak.*

Mükemmel itdi kemālin özi kemāle kemāl / Bilürdi kāmilini ḳıldı cümleten inṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 3). [mükemmel itdi, -di]*

mükemmel olmak [1] *Kusursuz, tam, eksiksiz olmak.*

İdüp nūr-ı ilahīdür Murāduñ tāc-ı ser eyle / **Mükemmel oldı** īmān şunda kim ola ḥayā ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 5). [mükemmel oldı, -dı]*

mükerrem [5] *Muhterem, saygın. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kerīm ḳapusına ṭutmışuz dem-ā-dem yüz / İki cihānda anuñ çün **mükerremüz** cāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 2). [mükerremüz, -üz]*

mükerrem eylemek [1] *Değerli, aziz etmek.*

Çün kim ʻazīz-i cānsan ʻizz ile ibtidāda / Dā'im **mükerrem eyle** nāz itme intihāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 1). [mükerrem eyle,]*

mükerrer [7] *Tekrar olunmuş, defa defa icra edilmiş, birbiri ardınca.*

Ey Murādī ḥaḳḳı ḥaḳīḳatde bulmak nicedür / Bu żemāyirdür żamīrüñden **mükerrerdür** baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 5). [mükerrerdür, -dür]*

mükerrer itmek [2] *Tekrarlamak, yinelemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳabūl-i ḥüsn idüp ol dilrübā-yı şāḥib-i rāz / Muḳarrer-i kerem idüp **mükerrer itdi** reşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 2). [mükerrer itdi, -di]*

II Hatırlamak, anmak.

Benüm çü ḫalḳ ile tekrār mā-ḫalaḳdur kim / Delā'il-i ʿaceb ile **mükerrer itdi** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 4). [mükerrer itdi, -di]*

mükerrer ḳılmak [1] *Tekrarlamak.*

Dem-ā-dem ẕākir ol ẕākir ziyāde niʻmet eyler ḥamd / Ki dillerde göñüllerde **mükerrer ḳılmaz**

illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 4). [mükerrer ḳılmaz, -maz]*

mükerrer olmak [1] *Tekrar edilmek, tekrarlanmak. II Artmak, çoğalmak.*

Cemāl-i küllü min küllin eger keşf-i niḳāb ide / **Mükerrer olmadı** aṣlā müyesser yüsri ʿusrādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 2). [mükerrer olmadı, -ma, -dı]*

müknet-i ʻuẓmā [1] *Yüce, büyük kudret.*

Müknet-i ʻuẓmāyadur ammā cibillet himmeti / ʻAzminüñ ʻazminde her dem ʻazm-ı himmetdür yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 4). [müknet-i ʻuẓmāyadur, -(y)a, -dur]*

mül [1] *Şarap.*

Ey gözleri mestüm dil-i bīmāra naẓar ḳıl / Hicrüñ odına sīne kebāb oldı yaşum **mül** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 6). [mül,]*

mülāḥaẓa [1] *Düşünce, fikir.*

ʿAceb **mülāḥaẓadur** fikr-i ʿāşıḳ-ı dil-rīş / Özinde ḥāẓırı gözler velīk ṣol ile ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 4). [mülāḥaẓadur, -dur]*

mülāḳat olmak [2] *Bir yerde buluşmak sûretiyle karşılıklı konuşma, görüşme.*

Vücūdum ʿarṣasında çün bürāderle kenār oldum / Eb ü ümme **mülāḳat oluben** pes āşkār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 1). [mülāḳat oluben, -uben]*

Ne ḳadar var ise enhār ḳamu oldı ḫāmūş / **Oldı** bir yirde **mülāḳat** iki deryā bu gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 3). [mülāḳat oldı, -dı]*

mülāḳī [1] *Görüşmek. II Kavuşmak.*

Ne ḥikmetdür bu sır ey dil ḥicāb-ı kibriyā dutmış / Cemālin zeyn idüp girü **mülāḳīde** likāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 4). [mülāḳīde, -de]*

mülāḳī olmak [2] *Kavuşmak, görüşmek.*

Yaḳīn olmaz bu īḳān ile el-ḥaḳ fażl-ı ʿallāme / Hüviyyet maḥzenin aç kim **mülāḳī ol** liḳāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 2). [mülāḳī ol,]*

Merd-i ḥaḳīḳat oldur ḳıla yirinde kārın / Ġayra **mülāḳī olmaz** irem diyen liḳāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 4). [mülāḳī olmaz, -maz]*

mülāyim olmak [1] *Sıcakla soğuk arası, az sıcak, ılıman olmak; yumuşak huylu, ılımlı olmak.*

Ḫalḳ oldı Ḫudā emri ile çünki ʿavālim / Emrinde yine **olmış** idi emri **mülāyim** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 960, Beyit 1). [mülāyim olmış, -mış]*

mülāzim olmak [2] *Bir kimseye veya bir işe sarılıp ayrılmamak.*

Bilmek isterseñ eger ʻilm ile ʻilmüñden ḫaber / Ḫāk-ı naʻl olup **mülāzim ol** varup bir kāmile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 4). [mülāzim ol,]*

Seḥer tāb-ı cemālüñden żiyā düşdi çü dünyāya / **Mülāzım oldı** insāna melā'ik düşdi ġavġāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 1). [mülāzım oldı, -dı]*

mülebbes [1] *Giyimli, ağır giysiler giymiş.*

Gāh olur kim ḫalʿ iderven üc libāsı ser-te-ser / Gāh ʿüryān ü **mülebbes** ḥāmīyem hercāyī ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 2). [mülebbes,]*

mülebbes olmak [1] *Giyilmiş olmak.*

Alınup ḫākdan çün kim **mülebbes oldı** müştī ḫāk / Nidā irişdi aña emr ile didi ki erselnāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 1). [mülebbes oldı, -dı]*

mülḫaḳ olmak [1] *Katılmak, dahil olmak.*

Ḥaḳ oldı cevāb el-ḥaḳ mürsel sözüme aşdaḳ / Cāndur bilene **mülḫaḳ** cān **oldı** tenüm cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 4). [mülḫaḳ oldı, -dı]*

mülḥidā [1] *Dinsiz, Allah'ı tanımaz.*

Ceresüñ şalṣalası misli gelür çünki cevāb / **Mülḥidā** ebter olur kim k'ana elḥān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 3). [mülḥidā,]*

mülk [1] *Diyar. II Varlık, mevcudiyet ülkesi.*

Mefḫar olalı bu ʿayān ʿāleme / **Mülkine** kendüsine ḫān itdi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 842, Beyit 4). [mülkine, -i, -ne]*

mülk ü māl ü cāh ü ʿizzet [*Mülk, mal, mevki; makam, izzet; şeref.*

Olma ey dil bu cihān-ı bī-vefāya mübtelā / **Mülk ü māl ü cāh ü ʿizzet** olısar küllī hebā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 1). [mülk ü māl ü cāh ü ʿizzet,]*

mültefit olmak [2] *İltifat etmek, dikkate almak, ilgi ve güler yüz göstermek.*

Ne deñlü rāhda ʿarż oldı ise naʿmādan / Olara **mültefit olmadı** irdi ḳurbete pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 2). [mültefit olmadı, -ma, -dı]*

Aṣl oldı çü her fürūʻa maẓhar / Gel **mültefit olma** fer'e gel sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 4). [mültefit olma, -ma]*

mültemes olmak [1] *İltimaslı olmak.*

Müstecāb olmaḳdan **olmışdur** recālar **mültemes** / Daʿvet oldı bir bahāne cūd-ı iḥsāna sebeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 3). [mültemes olmışdur, -mış, -dur]*

mültemis olmak [1] *İltimas eden, kayıran olmak.*

Mültemis oldı çü saña vaṣl-ı yār / Eyle uli'l-elbāb yüri daḳḳ-ı bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 3). [mültemis oldı, -dı]*

mültezim [1] *Iltizam eden, bir şeyi veya kimseyi lüzumlu sayıp taraflık gösteren.*

Görüben lāzımātum **mültezimde** / Ḥaṭīmde ıżṭıcā itdüm mükerrer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 3). [mültezimde, -de]*

mülzem olmak [1] *Gerekli olmak.*

Nāme-i taḳdīri taḥḳīḳ itmeyen ʿallāmeler / **Mülzem olmazlardı** gūş itse şüyūʿın ʿāḳibet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 2). [mülzem olmazlardı, -maz, -lar, -dı]*

mümessel olmak [2] *Temsil edilmiş, misal getirilmiş, misal olarak söylenmiş olmak.*

Mümessel oldı vücūd ile çünʿadem naḳşı / Seçildi ayru olup cā-be-cā ḥayāt ü memāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 2). [mümessel oldı, -dı]*

Ġayrı **mümessel olmadın** biz mesel olduk ʿāleme / Cā'e hünā ḥikāyete ḥaẕere levḥun bi'l-ḳalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 3). [mümessel olmadın, -ma, -dı, -n]*

mümessil [2] *Temsil eden, temsilci.*

Mū-be-mū şerḥinde mevcūd-ı vücūd-ı lā-mesel / Şol **mümessil** kim ṭulūʿın bilmeyen mehcūrdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 4). [mümessil,]*

Ferāġat ʿālemi milk-i ʿademdür / Ḥayāt-ı cāvidān andan **mümeśśil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 843, Beyit 4). [mümeśśil,]*

mümeyyiz [1] *İyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayıran, ayırt eden, temyiz yeteneğine sâhip olan.*

Mümeyyizdür ider temyīz fī'l-ḥāl / Cemīʿ-i kā'ināt emrindedür çāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 4). [mümeyyizdür, -dür]*

mü'min [7] *İman eden, inanan, kalp ile tasdik, dil ile ikrar eden. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nuṣret-i fettāḥ çü **mü'mindedür** / Dīde-i küffārdadur ḫūn-ı ḫ∨āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 3). [mü'mindedür, -de, -dür]*

mü'min olmak [2] *Allah'ın varlığı ve birliğine inanmak.*

Mü'min oldı nice İslām ile īmān getürüp / Göreli dā'irede devr idişin nūr-ı mübīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 3). [mü'min oldı, -dı]*

Ḳanı ḫaşyet ḳanı ḫavf ü ḳanı ʿār / Ki **mü'min olana** lāyıḳ mı nīrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 4). [mü'min olana, -an, -a]*

mü'minü'l-müheymin [1] *Korkudan koruyup emniyet veren , Allah .*

Yā **mü'minü'l-müheymin** ü yā Rabbi ẕi'l-celāl / Sensin ḥakīm ü ḳādir ü sulṭān-ı ẕi'l-beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 2). [mü'minü'l-müheymin,]*

mümkin [6] *İmkan dahilinde, olası, mümkün. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ebr-i himmet yaġduraldan kaṭresin her bir yire / Oldı iḫfā üzre her **mümkinde** bu esrārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 4). [mümkinde, -de]*

mümkin eylemek [1] *Mümkün eylemek, imkan dahilinde olmak.*

ʿAḳlumı bildüm ki **mümkin eylemişdür** ṣanʿatın / Fehm ü ʿilmi perr ü bāl itdüm ben ol ṭayyār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 4). [mümkin eylemişdür, -miş, -dür]*

mümkin olmak [3] *Olabilmek, yapılabilmek, gerçekleşebilmek.*

Yine maʿnāda bilinmiş durur maʿnāsı icmālā / Murāduñ **mümkin olmaz** kim bilime vech-i maʿnāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 5). [mümkin olmaz, -maz]*

Şuʿāʿ-ı mihr-i tābı **mümkin olmazdı** ala meh-tāb / Arada virmese bir ẕerre cānum al eger furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 2). [mümkin olmazdı, -maz, -dı]*

Çün ezel bilmediler fehm ile idrāk idüben / Nice **mümkin ola** fehm itmege tekrār neyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 3). [mümkin ola, -a]*

mümkināt [9] *1. Sonradan yaratılanlar, Allah'ın yarattıkları.*

Evvelīn ü āḫirīn bulmaz idi aṣla vücūd / İrmeseydi **mümkināta** ger ṣadā-yı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 3). [mümkināta, -a]*

Fāʿil-i muḫtāra iş degdi pes andan soñradan / Eyledi bu **mümkināta** pes meremmet iftitāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 4). [mümkināta, -a]*

Ṭālib-i ʿömr-i leẕīẕi añladum bürhān ile / **Mümkināt** iẓhārına açdum bu ḳudret ayasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 2). [mümkināt,]*

Ey Murādī dāne-i ḫardal degildür **mümkināt** / ʿAynüñe ammā cemāle bī-muḫāl olmaḳ neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 5). [mümkināt,]*

Ḫālıḳı oldı müsebbiḥ her ne kim var kā'ināt / Aç ḳulaḥ olma aṣem bu **mümkināt** aṣvātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 4). [mümkināt,]*

Vāridātumdan münevverdür vücūdum gülşeni / **Mümkināt**umdan müzeyyendür dü-ʿālem gülşeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 1). [mümkināt**um**dan, -um, -dan]*

2. Mümkün olan, olabilir veya kabul edilebilir şeyler.

Lafẕ-ı maḫfīden beyānum emri icrā olsa ger / Mümteniʿden vaz olurdum ḫall olurdı **mümkināt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 3). [mümkināt,]*

Mümkinātı oldı mübdiʿ mümteniʿdür ġayrısı / Ẕātuñı mestūr ḳılmış līk ol her demdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 2). [mümkinātı, -ı]*

Mümkinātuñ riştesinden bağladum bir ḫoş kemend / Ḳalʿa-i vaḥdetde oldum vuṣlat-ı cānān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 4). [mümkinātuñ, -uñ]*

mümkināt-ı cümle ʻālem [1] *Bütün âlemin varlıkları, her şey.*

Ey Murādī ẓāhir ü bāṭında vardur cünbüşüñ / **Mümkināt-ı cümle ʻālemdür** saña iḳrārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 5). [mümkināt-ı cümle ʻālemdür, -dür]*

mümkināt-ı ferş [1] *Yeryüzünün varlıkları.*

ʿArş-ı aʿlādan irince **mümkināt-ı ferşe** tā / Ḳudret-i Ḥaḳla ide bizden ne peydālar ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 3). [mümkināt-ı ferşe, -e]*

mümkināt-ı ḳāl [1] *Sözün kabul edilebilirliği, mümkün olabilmesi.*

Saʿd-ı ekberden ṭulūʿ itmekdedür ʿayn-ı necāt / **Mümkināt-ı ḳālüme** ʿarż oldı ġayb-ı beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 1). [mümkināt-ı ḳālüme, -üm, -e]*

mümtaz [1] *Seçilmiş, seçkin, imtiyazlı.*

İmtiyāz itdi Murādī cümleden ḫallāḳı çün / Ḳıl tecessüs ger dilerseñ bulasın **mümtāzını** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 5). [mümtāzını, -ı, -(n)ı]*

mümtāz eylemek [1] *Ayrıcalık tanımak, ayrı tutmak.*

Debīr-i efżala şerḥ eyledi mudaḳḳiḳ rāz / Didi ki ʿilmi ʿavālimden **eyledi mümtāz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 1). [mümtāz eyledi, -di]*

mümtāz olmak [1] *Üstün tutulmak, tercih edilen olmak.*

Cānuñı farḳ eyleme cānāndan / Ḳurb ile **mümtāz ol** ebrārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 4). [mümtāz ol,]*

mümteniʿ [5] *Mümkün olmayan, zor. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şerḥ ü beyāna sıġmaz bu ʿilm-i mümkinātuñ / Şol nesne **mümteniʿdür** eshel ḳatuñda ḥālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 2). [mümteniʿdür, -dür]*

münācāt [1] *Allah'a yalvarıp yakarma, duâ ve niyazda bulunma.*

Münācāt ile ḥācātum sañadur / Senā ile teḥiyyātum sañadur *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 43, Beyit 2). [münācāt,]*

münadi [1] *Nidâ edici, çağırıcı, dellâl.*

Ḳabl ü ba'dı bu'd u ḳurb añlarsa maḥcūb oldı māh / Her cihet ṣavtın **münādī** bil maḳālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 4). [münādī,]*

münāfıḳ [1] *İçi başka, dışı başka olan, özü sözüne uymayan, iki yüzlü, ara bozucu.*

Ḥaḳdur Murādī her işi faʿʿālün limā yürīd / Kendin gören **münāfıḳa** virür belāsını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 5). [münāfıḳa, -a]*

münʻakis olmak [3] *Aksetmek, yansımak.*

Münʿakis oldı cemālüñden göñül mir'ātına / Nūr-ı vechüñ ʿayn-ı żavʿuñ ḳalmadı hergiz ẓulām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 3). [münʿakis oldı, -dı]*

Bu Murādī gice gündüz gicesin gündüz ider / **Münʿakis oldı** bu āyīnede şems u ḳamer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 5). [münʿakis oldı, -dı]*

Münʻakis oldı żiyāsından cemālüñ nüh ṭıbāḳ / Ol żiyānuñ lemʻasından şems-i raḫşānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 4). [münʻakis oldı, -dı]*

münʿakis olmak [1] *Yansımak, aksetmek.*

Münʿakis oldı cemāl-i yārden bir ḥüsn ü ān / Şevḳini her dem-be-dem ʿuşşāḳ-ı nālān arturur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 4). [münʿakis oldı, -dı]*

münaḳḳaş [1] *Nakışlı, işlemeli, süslü.*

Şafḥa-i kübrāyı gördüm bir **münaḳḳaş** levḥdür / Kilk-i ḳudret yazmış anda her ne kim var cümle kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 4). [münaḳḳaş,]*

münaḳḳaş eylemek [1] *Nakışlı yapmak, süslemek.*

Cemāli ʿaksini ṣaldı irişdi tā ebedā / **Münaḳḳaş eyledi** ṣūretleri ḥayāldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 4). [münaḳḳaş eyledi, -di]*

münāsib [1] *Uygun, yerinde.*

Eger görse yañaġı ḫālini olmazdı ḳāniʿ ol / **Münāsib** girü ol ḫāla ruḫı üzre bir al ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 3). [münāsib,]*

münāsib olmak [1] *Uygun olmak.*

Senden **oldıysa münāsib** ya tenāsüb ʿużvda / Maʿnī gözle ṣūreti ḳo geç bu menşūbātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 3). [münāsib oldıysa, -dı, -(y)sa]*

mündefiʻ [1] *Def etmek, savuşturmak.*

Münderic-i ṣıfat-ı maʿnāyı / **Mündefiʻdür** velīk anda beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 2). [mündefiʻdür, -dür]*

mündefiʻ ḳılmak [1] *Def etmek, savuşturmak.*

Mündefiʻ ḳıldı cümle efkārı / Eser-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 3). [mündefiʻ ḳıldı, -dı]*

münderic [23] *İçeren, kapsayan, ihtiva eden. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Olalı genc-i pinhānuñ kilīdi / Özinde **münderic** aʿlā'l-meṭālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 2). [münderic,]*

münderic-i kelām olmak [1] *Sözü içinde bulundurmak.*

Münderic-i kelām olup saṭra yazar çü besmele / Nāmın ider beyān ezel ismini soñradan yazar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 2). [münderic-i kelām olup, -up]*

münderic-i ṣıfat-ı ma'nā [1] *Gizli, derin anlamların özelliğini içinde bulundurma.*

Münderic-i ṣıfat-ı ma'nāyı / Mündefiʿdür velīk anda beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 2). [münderic-i ṣıfat-ı maʿnāyı, -(y)ı]*

münderic olmak [12] *Mevcut olmak, bulunmak, bir şeyin içinde yer almak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Münderic oldı kelāmında kelām-ı ehl-i ḥaḳ / Gelmez anuñ çün kelāmı degme bir cāna geñez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 2). [münderic oldı, -dı]*

münevver [15] *Nurlu, parlak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tāb-ı nūruñ ʿaynuma oldı cilā-yı nūr-ı tāb / Līk çeşmüm nūrı nūrından **münevverdür** baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 2). [münevverdür, -dür]*

münevver eylemek [4] *Nurlandırmak, aydınlatmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

"Fāliḳu'l-ışbāḥı min ʿaksi żiyā'ü'l-kibriyā" / Ḳalbümüz **eyler münevver** dā'imā nūr-ı Ḫudā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 1). [münevver eyler, -r]*

münevver itmek [2] *Aydınlatmak; nurlandırmak.*

Ḳaldur ḥicāb-ı ʿaynuñı ʿaḳluñ **münevver it** / Ġayrīda ṭurma iste elif hā vü dāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 4). [münevver it,]*

Żiyā-yı vech ile mihrüm **münevver itdi** beni / Meremmet itdi vücūdum muʿammer itdi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 1). [münevver itdi, -di]*

münevver ḳılmak [4] *Aydınlık, parlak yapmak.*

Cefāsından ḫafī ḳılmış virüp bir nūr-ı berrāḳı / **Münevver ḳıldı** dünyāyı żiyāsı şems-i ġarrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 3). [münevver ḳıldı, -dı]*

Mekānum lā-mekān eyle viṣālüñle **münevver ḳıl** / Beni maḳṣūd-ı ekber ḳıl cemāl-i bā-kemāl içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 2). [münevver ḳıl,]*

Münevver ḳıldı ẓāhir meclis-i taḫḳīḳ-i nūrānī / Yüri ḳıl nālişi tā yana ḳalbüñde sirāceyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 2). [münevver ḳıldı, -dı]*

II Manevi arındırmak.

Göñül çeşmini ey ʿāṣıḳ **münevver ḳılmaz** illā hū / Murādın herkesüñ ey dil müyesser ḳılmaz illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 1). [münevver ḳılmaz, -maz]*

münevver olmak [5] *Nurlanmak, ışık ile dolmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir ẕerresinden **oldı münevver** bu şeş cihāt / Ger mihri ṭāliʿ olsa cihān doymaya aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 4). [münevver oldı, -dı]*

münezzeh [3] *Temiz, kusur ve noksanlardan uzak; tenzih edilmiş.*

Yā ḥabīb-i cān ü dil sensin **münezzeh** cümleden / Līk esrār-ı ḫafiyyüñdür viren eşvāḳa cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 3). [münezzeh,]*

Cümleten şunʿıdur bu kevn u mekān / Ol **münezzeh** ġanī durur cebbār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 527, Beyit 5). [münezzeh,]*

Ey cenāb-ı kibriyāsıdur **münezzeh** min-sivāh / Ey ġuyūbı oldı ġaybe'l-ġayb pes lā-iştibāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 1). [münezzeh,]*

münezzeh olmak [1] *Temiz, kusur ve noksanlardan uzak olmak.*

Ḫallāḳ o durur cümleyi pes ketm-i ʿademden / Evvel **oldı münezzeh** yine bu cümleden illā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 7). [münezzeh oldı, -dı]*

münfaʿil olmak [4] *Gücenmek, kırılmak, alınmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Münfaʿil oldı cümleten muḳtebis oldı çün göñül / Rubʿını virdi çārına oldı ṭalebde müntehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 3). [münfaʿil oldı, -dı]*

münfed-i küll-i vücūd [1] *Bütün varlığın sonu, nihayeti.*

Münfed-i küll-i vücūd aṣlā çü rāciʿ durur / İster iseñ ṣıḥḥatin ṣūrına tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 2). [münfed-i küll-i vücūd,]*

münfek olmak [1] *Ayrılmak.*

Cemʿ idelden cemʿ ile cemʿümde ḫayrānam yine / **Olmadum** bir laḥẓa **münfek** aṣlā mihmānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 1). [münfek olmadum, -ma, -du, -m]*

münhedim olmak [1] *Harap olmak, yıkılmak. II Kötü bir durumla karşı karşıya kalmak.*

Eyledi maʿmūr-ı ḳudret ibtidā baña esās / **Münhedim olmaz** o kim ḳādir anı termīm ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 3). [münhedim olmaz, -maz]*

münhezim [1] *Hezimete uğrayan, bozguna uğrayan.*

Nāṣır-ı vehhāb virdi çünki nuṣret ser-be-ser / **Münhezimdür** ḥamdu li'llāh cümle a'dā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 2). [münhezim-dür, -dür]*

münīr-i cemāl-i kemal [1] *Mükemmel güzelliğin aydınlığı, nuru.*

Kemāl-i cemālüñ **münīr-i cemāl-i kemāl** / Kemālüñ cemālüñdedür sen kemāl-i cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 1). [münīr-i cemāl-i kemāl,]*

münḳaṭıʿ olmak [1] *Ayrılmak, ayrı düşmek.*

Münḳaṭıʿ olmadı yine zen ṭuta merde āyine / İş bu durur her āyine oldılar iki reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 2). [münḳaṭıʿ olmadı, -ma, -dı]*

münkeşif olmak [1] *Görünür, bilinir duruma gelmek.*

Münkeşif olsam eger çeşme baña dirler ḫayāl / Ṭāliʿ olsam ḫvāb içinde adumuz ru'yā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 3). [münkeşif olsam, -sa, -m]*

münkir [4] *Inkâr eden, kabul etmeyen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murāda her ki **münkirdür** kelāmın eylemez isġā / Anuñ şānındadur münzel "ve demmernāhü tedmīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 5). [münkirdür, -dür]*

münkirāt-ı dünyā vü ʿuḳbā [1] *Dünya ve ahireti inkar etmek.*

Nefs-i emmāre elinden cehd idüp olġıl ḫalāṣ / **Münkirāt-ı dünyā vü ʿuḳbādan** eyle gel ḥaẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 3). [münkirāt-ı dünyā vü ʿuḳbādan, -dan]*

münkir-i ḫaḳ olmak [1] *Allah'ı inkar eden olmak.*

Gel berü inṣāfa gel gūş it Murāduñ manṭıḳın / **Münkir-i Ḫaḳ olanuñ** elbette cāyı nārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 5). [münkir-i ḫaḳ olanuñ, -an, -un]*

münkirin [1] *Gâfil olanlar.*

Sāḫa-i ḳudretde cevlān üzredür aṣl-ı şuhūd / **Münkirīni** ġāfilīni eylemişdür bī-ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 2). [münkirīni, -i]*

münkir olmak [7] *İnkar etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Münkir olan ey Murādī her kelāmuña senüñ / Nār-ı dūzaḫda çeken oldur ʿiḳāb ile ʿaẕāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 5). [münkir olan, -an]*

münseliḫ ḳılmak [2] *Soyulmak, sıyrılıp çıkmak.*

Varmaġ isterseñ eger kim āşiyān-ı ḳudse gel / **Münseliḫ ḳıl** rūḥuñı sen eylegil tenden ırağ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 2). [münseliḫ ḳıl,]*

Beşer didi saña ḫallāḳ velī oldum muṣavverven / Beni ol **münseliḫ ḳılmaz** ebed eyledi pāyında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 3). [münseliḫ ḳılmaz, -maz]*

münseliḫ olmak [1] *Sıyrılıp çıkmak, soyulmuş olmak.*

Münseliḫ oldı cān ü dil ḳālıb-ı ġayrı n'eylesün / Arada nesne ḳalmadı bizde bulındı ḫālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 3). [münseliḫ oldı, -dı]*

müntefiʿ olmaḳ [1] *Yararlanmış olmak.*

Müntefiʿ olmaḳdadur evvelde ḥiss-i evvelüm / ʿAḳl-ı evvel āḫirümdür evvelümde bi't-tamām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 2). [müntefiʿ olmaḳdadur, -mak, -da, -dur]*

münteha [16] *Nihayet bulan yer, en uç, son, bir şeyin gayete erdiği yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İki ʿālemdür ḳurıldı biri ʿālī biri pest / Kendü ʿilminden bilür ʿilmini yine **müntehā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 4). [müntehā,]*

müntehā olmak [5] *Son noktaya ulaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Münfaʿil oldı cümleten muḳtebis oldı çün göñül / Rubʿını virdi çārına **oldı** ṭalebde **müntehā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 3). [müntehā oldı, -dı]*

müntehā-yı 'aḳl [2] *Aklın sınırı, son noktası.*

Müntehā-yı 'aḳl irüben bilimez bir ẕerresin / Bu rumūzuñ maʿnīsin bilen bilür vicdān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 3). [müntehā-yı 'aḳl,]*

Şemʿ-i deycūr olalı ḫurşīd-i dünyādur göñül / **Müntehā-yı 'aḳla** irgürdüm yine cān ü teni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 3). [müntehā-yı 'aḳla, -a]*

müntehā-yı ʿarş-ı aʿlā [1] *Yüce arşın, göğün sonu, en uç noktası.*

Her neye kim nāẓır olsam gözlerem Mevlāyı ben / **Müntehā-yı ʿarş-ı aʿlādan** görem ferdāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 1). [müntehā-yı ʿarş-ı aʿlādan, -dan]*

müntehā-yı baḥr-ı ḳalb [1] *Kalp denizinin sonu, ucu.*

Müntehā-yı baḥr-ı ḳalbüñ fülki olmış kāf u nūn / İşbu ḳalbi anuñ içün seyr-i ʿummān eglemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 4). [müntehā-yı baḥr-ı ḳalbüñ, -ün]*

müntehā-yı cūd [1] *Cömertliğin son noktası.*

Müntehā-yı cūda vardı çün vücūdum menbaʿı / Evvel ü āḫirde ʿömr-i cāvidānumdur gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 3). [müntehā-yı cūda, -a]*

müntehā-yı edeb [1] *Edebin sonu, en uç noktası.*

Ayaġı ṭaşra başuben edebden itme ḫurūc / Ne deñlü aḳreb ola gözle **müntehā-yı edeb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 2). [müntehā-yı edeb,]*

müntehā-yı ʻilm [1] *İlm,n, bilginin uç noktası, sınırı.*

Refʿ idüp her şübhesin ḳılan ziyāde ʻilmini / **Müntehā-yı ʻilminüñ** şerḥinde dāl eyler yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 3). [müntehā-yı ʻilminüñ, -i, -nün]*

müntehā-yı maṭlab [1] *En son istek.*

Müntehā-yı maṭlabum ʻışḳuñda vuṣlatdur bu gün / Anuñ içün ġayrı yirden çekmezem hergiz ḳayu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 2). [müntehā-yı maṭlabum, -um]*

müntehā-yı muḳteżā [1] *Gerekli olan son, bir şeyin gayete erdiği yer.*

Müntehā-yı muḳteżāyı añlayan şunlar durur / Her ẓulümden ḳurtılup taḥṣīl ide nūrāniyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 4). [müntehā-yı muḳteżāyı, -(y)ı]*

müntehā-yı raḥmet [1] *Sonsuz rahmet, bağışlama.*

Müntehā-yı raḥmetüñden kesmezüz ümmidümüz / Ente ʿallāmü'l-ġuyūbi inneke şāḥib ḥikem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 4). [müntehā-yı raḥmetüñden, -ün, -den]*

müntehā-yı ṭāḳat olmak [1] *Gücün son noktası, sınırı.*

Ḳaṭrede deryā muʿayyen oldı yemde ḳaṭre kim / **Müntehā-yı ṭāḳat olmışdur** vücūda aṣl-ı fāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 4). [müntehā-yı ṭāḳat olmışdur, -mış, -dur]*

müntehi [1] *Nihayet bulan, sona eren, biten.*

Naẓaruñdan naẓarın añlayugör ey ṭālib / **Müntehīsin** saña kimdür bula pāyān dideler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 2). [müntehīsin, -sin]*

müntehī olmak [1] *Sona ermek.*

Murādī rāyegān ayrılmamışdur vaṣl-ı dildāra / **Olursañ müntehī** bilgil senādur āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 5). [müntehī olursañ, -ur, -sa, -n]*

münteḳış ḳılmak [1] *Nakışlı hale getirmek.*

Münteḳış ḳıldı nuḳūşın ḳıldı iẓhār-ı hüner / Eyledi temyīz-i ḥikmetle nuḳūşuñ ārāsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 2). [münteḳış ḳıldı, -dı]*

münteşir [3] *Yayılmış, duyulmuş.*

Çün **münteşirdür** ʿāleme bir ẕerre ʿilminden ḫaber / Kānet nidā'en dāyimen min-ʿilminā min-ʿilminā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 4). [münteşirdür, -dür]*

Münteşirdür āb-ı luṭfı çün levāmiʿdür muḥīṭ / İrdi çün ḫavż-ı vücūda māʾadāya neşr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 3). [münteşirdür, -dür]*

Münteşirdür cümle-i āfāka medḥ-i ḥüsn-i yār / Aḥsen-i vech ile bildüm vaż'umı cānān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 3). [münteşirdür, -dür]*

münteşir olmak [8] *Yayılmış, duyulmuş olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel kemāl-i şerḥ-i muṭlaḳdan bilürseñ bir ḫaber / Senden **olsun münteşir** aḫrār ü ebrāra eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 1). [münteşir olsun, -sun]*

münyetü'l-ʿabdi innehü mahż [1] *Kulun isteği sadece budur.*

Rezeḳa'r-Rabbü niʿmeten cemʿā / **Münyetü'l-ʿabdi innehü mahżā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 1). [münyetü'l-ʿabdi innehü mahżā,]*

münzel [2] *Aşağı indirilmiş, gökten indirilmiş.*

Murāda her ki münkirdür kelāmın eylemez isġā / Anuñ şānındadur **münzel** "ve demmernāhü tedmīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 5). [münzel,]*

Rabbi enzilnī duʿāsıyla duʿāsın isteyen / Āyetin **münzelde** buldı eyledi ol dem ḳuʿūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 4). [münzelde, -de]*

münzel olmak [2] *Nazil olma, indirilme.*

Mehbiṭ-i Cibrīl olan peyġamber-i dānā nedür / Ya Ḫudādan **münzel olan** āyet-i kübrā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 1). [münzel olan, -an]*

Āyet-i inni ena'llāh **oldı münzel** ʿāleme / Çeşm-i ʿayn ile anuñ dā'im temāşāsındayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 4). [münzel oldı, -dı]*

münzil [1] *Aşağı indiren, gökten indiren.*

"Ṭā-Hā" didi çün naṣṣ ile bürhān ile **münzil** / "Ṭā-Hā"da bulındı yine "Ṭā- Hā" ile "esrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 4). [münzil,]*

münzil olmak [1] *Aşağı indirilen, gökten indirilen olmak.*

Menzilde çü **münzil oldı** sūre / Furḳān ile farḳ idem cihānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 6). [münzil oldı, -dı]*

mürācaʿat [1] *Başvurmak, izin almak için veya bir iş için alâkadarlarla görüşmek.*

Sırrında ʿışḳ-ı ʿāşıḳadur çün **mürācaʿat** / Seyrāngeh esb-i fikre bu hāmūn-ı ʿāṭıfet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 1). [mürācaʿat,]*

mürde [16] *Ölü.*

Pes ḳıldı ḳamu **mürdeleri** luṭfı ile ḥay / Ḥayy itdi ḥayāt ile yine luṭfı temāşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 2). [mürdeleri, -ler, -i]*

Mürdeye cān-baḫş olanlar ḳīl u ḳāl itmez ḳabūl / Muʿciz-i ʿĪsāda anlar mürde-i iḥyādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 3). [mürdeye, -(y)e]*

Ey Murādī sözlerüñ ḥaḳdur senüñ hem ḥaḳ budur / Muʿciz-āsādur kelāmuñ **mürdeler** iḥyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 5). [mürdeler, -ler]*

Bir nefes virsem velīkin ʿālemüñ eşyāsına / **Mürde** ḳalmayup cihānda cümleten iḥyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 2). [mürde,]*

Mürde iḥyāsına sā'ī vü mücidd oldı hemān / Ḳıldı taḳdīs-i Ḫudāyı nefeḫāt eyledi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 4). [mürde,]*

Ẓulümāt içre olana meh-i tābān olġıl / **Mürdeler** cismine bi'llāh bugün cān olġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 4). [mürdeler, -ler]*

Şafālar olmaya mı bundan özge ne şafā vardur / Mesīḥ-āsā Murādī **mürdeler** ḥaydür me'ālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 5). [mürdeler, -ler]*

Murāduñ **mürdeyi** itse n'ola ḥay ey cihān-ārā / Ḳamu enfās ü aḳvāli yine aʿlā olan sensin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 5). [mürdeyi, -yi]*

Ḥayy-ı ḳayyūma yetişmiş idi ḳayyūm ile ḥay / **Mürdeye** virdi yine remz ile ihyā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 3). [mürdeye, -ye]*

Nefesi olsa ḥayāt irgürici **mürdelere** / Bir kelāmı nice biñ yaraya merhem olsa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 3). [mürdelere, -ler, -e]*

Ne revādur ki saña 'āşıḳ olan zār ḳıla / Lāyıḳ oldur ki nice **mürdeleri** var ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 1). [mürdeleri, -ler, -i]*

Bu Murādīnüñ kelāmından bulur **mürde** ḥayāt / Bende oldı bir sözine nice şāh-ı Edhemī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 5). [mürde,]*

Yatanlar zīr-i cāda şanma **mürde** / Naẓar ḳıl anların iḥyāsı var mı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 2). [mürde,]*

Dīdem benüm çün ol ruḥ-ı zībāyı ḳarşular / Ṣan **mürdeler** durur dem-i ʿĪsāyı ḳarşular *(Murâdî Dîvânı, Müfret 24, Beyit 1). [mürdeler, -ler]*

II Bitkin, perişan.

Ḫubbuñ virelden el-ḥaḳ **mürde** tene ḥayātı / Ḳomadı ol memātı eyledi cümle iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 2). [mürde,]*

Ben **mürdeyi** ḳıl iḥyā vaṣluña ey Mesīḥā / Bu derd-i ʿışḳ cānā ḥālümı ḳıldı müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 2). [mürdeyi, -y, -i]*

mürde-i iḥyā [1] *Dirilmiş, canlanmış ölü.*

Mürdeye cān-baḫş olanlar ḳīl u ḳāl itmez ḳabūl / Muʿciz-i ʿĪsāda anlar **mürde-i iḥyādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 3). [mürde-i iḥyādadur, -da, -dur]*

mürde iḥyā eylemek [2] *Ölüyü diriltmek.*

Murāduñ ḥarfe gelmez çü kelām-ı rūḥ-efzāsı / Velīkin lemʿasıdur **eyleyen** her **mürdeyi iḥyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 5). [mürdeyi iḥyā eyleyen, -(y)en]*

Mürde iḥyā eylemek muʿciz olur ʿĪsā içün / Tāñrı çün anuñ gibi her laḥẓa cān olmaḳdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 3). [mürde iḥyā eylemek,]*

mürdeler iḥyā olmak [1] *Ölülerin dirilmesi. II Tazelenmesi, hayat bulması.*

Cān-baḫş olmaḳ dilerseñ bende ol bir kām ile / Bir kelāmında anuñ biñ **mürdeler iḥyā olur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 4). [mürdeler iḥyā olur, -ur]*

mürde olmak [3] *Ölmek.*

Viṣālüñ āb-ı ḥayvānın bu hicr ile **olan mürde** / Ḳuluña eyleseñ şāhum ne vardur luṭf ile iḥsān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 4). [mürde olan, -an]*

Sen'ārzūlar dil ü cānum ḥayāt-ı cāvidānumsın / **Olur mürde** ten ü cānum ger ayrulam bir an senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 3). [mürde olur, -ur]*

Ne deñlü **mürde olursa** bulur ḥayāt-ı ebed / Murāduñ eyler ise gūş eger ki enfāsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 5). [mürde olursa, -ur, -sa]*

mürebbi [2] *Eğiten, terbiye eden, eğitici.*

Cemāl-ı Ḥaḳda Rabbümdür **mürebbī** ey cihān-ārā / ʿAlīmümdür benüm her ḥālüme ey dil olan dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 1). [mürebbī,]*

Ser-firāzān-ı ḥaḳīḳatdür vücūd-ı ʿayn-ı ḥaḳ / Andan ayrusı **mürebbīdür** maḥallī mā-ḥażar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 2). [mürebbīdür, -dür]*

mürebbī olmak [3] *Eğitici, terbiye edici olmak.*

Maḥabbetdür viren revnaḳ eger maʿṣūḳ-ı ʿāşıḳda / **Mürebbī olmasa** ḳılmaz şecer esmārını peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 3). [mürebbī olmasa, -ma, -sa]*

Ey Murādī saña her kimse **mürebbī olımaz** / Saña ʿilm ögreden ol Aḥmed-i Muḫtār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 5). [mürebbī olımaz, -ı, -maz]*

Murādī çünki buldı terbiyet ʿilm-i ledünnīden / **Mürebbī oldı** anuñ çün ḳamu insāna insānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 857, Beyit 5). [mürebbī oldı, -dı]*

mürehhim ḳılmak [1] *Melhem, yağlı ilaç sürmek.*

Ḳalb-i ḥazīne fürḳat ile yara urdı yār / Desti ile **mürehhim** anuñ **ḳıldı** çāresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 3). [mürehhim ḳıldı, -dı]*

mürekkeb [2] *Mürekkep.*

Şerḥ eylemez bu ḥālümi v'Allāhi kā'ināt / Deryā **mürekkeb** olsa zemīn āsumān devāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 1). [mürekkeb,]*

Defteri taṭbīḳ iderseñ defteri ġayrıdadur / Sen **mürekkebden** durış tā kim ḳalem şaḳḳı ṭola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 3). [mürekkebden, -den]*

mürekkeb olmak [2] *Mürekkep gibi olmak.*

Ḳalemler olsa ger eşcār **mürekkeb olsa** deryālar / Yazılmaz idi aḥvālüm ne peydādur bu peydālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 1). [mürekkeb olsa, -sa]*

Gerçi kim ḳavl-i Murādīye dinilür aḳvāl / Yazmaya noḳṭasını **olsa mürekkeb** ḳamu yem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 5). [mürekkeb olsa, -sa]*

mürīd [1] *Tarikata girmiş olan şeyhin veya mürşidin şakirdi, talebesi.*

Murādīye murād oldı ḳamu ʿālem **mürīdidür** / Serīr-i ḥüsne geçdüm ʿizz ile ṣāhib-cemāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 5). [mürīdidür, -i, -dür]*

mürīd-i ṣādıḳ [1] *Doğru, gerçek derviş.*

Sensin **mürīd-i ṣādıḳ** ey server-i ʿavālim / Bildüm ki ey Murādī muḥkem ṣadāḳatüñ var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 5). [mürīd-i ṣādıḳ,]*

mürīd olmak [2] *İntisap etmek, bağlanmak.*

Murādī çün vücūdında murād-ı bī-bahā oldı / **Mürīd olmış** durur aña ḳamu aʿla vü ednādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 5). [mürīd olmış, -mış]*

Çün **mürīd oldı** aña bu dil ü cān / Sen murād añla anda anı hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 1). [mürīd oldı, -dı]*

mürr [1] *Acı, telh.*

Murādī āb-ı zülālüñden ire ger ḳaṭre / Ne deñlü **mürr** ola ʻālemde aʻẕab ide hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 5). [mürr,]*

mürsel [2] *Resul, peygamber.*

Sır añla Murāduñ bu kelāmı eserinden / **Mürsellere** ḫātem olan ol şāhı severseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 5). [mürsellere, -ler, -e]*

Ḥaḳ oldı cevāb el-ḥaḳ **mürsel** sözüme aṣdaḳ / Cāndur bilene mülḥaḳ cān oldı tenüm cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 4). [mürsel,]*

mürşid [3] *İrşat eden, doğru yol gösteren.*

Mürşidüñ şānında ḳomışdur çü ḥall-i müşkilāt / Līk maʿnāda kelāmı manṭıḳ-ı esrādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 2). [mürşidüñ, -üñ]*

Rüşd-i iḫlāşında gördüm **mürşidüñ** irşādını / Yazmış ammā kim ḥabībüm ismüm ile adını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 1). [mürşidüñ, -üñ]*

Bir **mürşide** ṣordum ki anuñ ʻāḳildi adı / Manṣūruñ ene'l-Ḥaḳ didügi ne'ydi baña di *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 1). [mürşide, -e]*

mürşid idinmek [1] *Rehber, kılavuz, önder etmek.*

Gel berü **mürşid idin** gel bu Murāduñ suḫanın / Diñlemezseñ saña ẓulm ile sitem-kār olasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 5). [mürşid idin, -in]*

mürşid-i kâmil [3] *Tasavvufta seyr-i sülukunu tamamlayıp irşad görevinde bulunan kişi, manevi terbiye edici.*

Murāduñ sözinüñ her birisidür **mürşid-i kāmil** / Nice ẓulmet ḥicābında ḳalanları ider irşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 5). [mürşid-i kāmil,]*

Murādī ḳavlinüñ her ḥarfidür bir **mürşid-i kāmil** / Dilerseñ bulasın rüşdi ḳo her birine biñ biñ baş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 5). [mürşid-i kāmil,]*

Ey Murādī **mürşid-i kāmil** gerekse her kime / Elde dilde arayup varup maḳālin seyr ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 5). [mürşid-i kāmil,]*

mürşid-i raʿnā ḳılmak [1] *Güzel, hoş rehber eylemek.*

İdüp bu Murādīye beşāretle telaṭṭuf / Pes **ḳıldı** işāretle anı **mürşid-i raʿnā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 5). [mürşid-i raʿnā ḳıldı, -dı]*

mürtefiʿ ḳılmak [1] *Yükselmek, yücelmek.*

Mürtefiʿ ḳıldum anı ben cümle maʿḳūlātdan / İrtifāʿ itmekdedür ḳatında her dem rifʿatüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 2). [mürtefiʿ ḳıldum, -du, -m]*

mürtefiʿ olmak [3] *Yükselmek, yükselmiş olmak.*

Vücūdı **mürtefiʿ olmış** ʿulāda / Anuñ çün ism-i resmīdür mü'ebbed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 2). [mürtefiʿ olmış, -mış]*

Mürtefiʿ oldı laḥẓada nefʿini buldı ʿarṣada / Tābını gördi laḥẓada irdi ḫayāt-ı iftiḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 2). [mürtefiʿ oldı, -dı]*

Cürʿadan mest olmışam dildāradur her minnetüm / **Mürtefiʿ olmaḳdadur** yārüñ ḳatında rifʿatüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 1). [mürtefiʿ olmaḳdadur, -mak, -da, -dur]*

mürur [2] *Geçme, sona erme, geçip geçme.*

Memerri oldı hemān pes **mürūrı** merr-ı seḥāb / Merertü didi didi merreteyn olup miftāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 4). [mürūrı, -ı]*

Yefʿalu'llāhu mā-yeşādan çün görindi tāb-ı nūr / Ḥükm ider her ne dilerse ider ezmān pes **mürūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 1). [mürūr,]*

mürūr eylemek [1] *Geçmek, gitmek.*

Ey Murādī murāda saʿy eyle / Şaḳın **eyler** bu rūzgār **mürūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 5). [mürūr eyler, -r]*

mürūr-ı vāḥid ü ḫāmis [1] *Birinci ve beşinci geçiş.*

Mürūr-ı vāḥid ü ḫāmis çü sādisden olur sābiʿ / Beyān-ı bī-nihāyetdür ne sālisdür ne ḫôd rābiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 1). [mürūr-ı vāḥid ü ḫāmis,]*

mürūr ḳılmak [1] *Geçip gitmek. II Dünyadan ayrılmak.*

Mürūr ḳıldı göñül mürġı ṭāḳ-ı vaḥdete pes / Murādı buldı yetişdi murād-ı ʿizzete pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 1). [mürūr ḳıldı, -dı]*

mürüvvet [6] *1. Insan olana yakışır nitelik ve fazilet.*

Bir zamāna irmişüzdür kim ʿacā'ib ḫāli var / Ḳalmadı bir kimsede hergiz **mürüvvet** vaz gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 2). [mürüvvet,]*

Mürüvvet ehli baḳar mı gözüñgi mir'āta / Muḳābil oldı ḳabūl-ı cemāl-i Raḥmāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 3). [mürüvvet,]*

2. Cömertlik, ihsan, lutuf.

Ṭaleb gerçi murādumdur **mürüvvetdür** murād āncā / Maḥall-i ḳudret olmışdur eger ancā vü ger īncā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 1). [mürüvvetdür, -dür]*

Bāb-ı ʿadni açayın diyü temennāda olan / Şimdiden bunda **mürüvvetle** seḫavet gözedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 4). [mürüvvetle, -le]*

ʿAcze lāyıḳdur egerçi bu ḳuṣūr ile dilüm / Ol **mürüvvet** issi līkin ʿāciz itmiş yaḫşı bīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 2). [mürüvvet,]*

Bu anca **mürüvvet** nice luṭf ü nice iḥsān / Sensin yine muḥsin sebeb olduḳ biz arada *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1412, Beyit 4). [mürüvvet,]*

mürüvvet eylemek [1] *İyilikte bulunmak, cömertlik göstermek.*

Luṭf ü iḥsān u **mürüvvet eyle** baña yā şefīʿ / Yā resula'llah ayırmaġıl cemālüñden beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 3). [mürüvvet eyle,]*

mürüvvet ḳılmak [2] *İyilik etmek, cömertlikle bulunmak.*

Cemāle çekme niḳābuñ didüm **mürüvvet ḳıl** / Didi kemālüm idüpdür benüm cemālüm fāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 3). [mürüvvet ḳıl,]*

Seḥer çaġında açmış perdeyi dilber cemālinden / **Mürüvvetler ḳılup** ʿuşşāḳa şordı kendü ḥālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 1). [mürüvvetler ḳılup, -up]*

müsāfir [1] *Konuk, mihman.*

Beyānuñ ile ʿayānun ḫarfī nihānīdür / **Müsāfirem** baña ʿavnüñ seferde göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 2). [müsāfirem, -em]*

müsāʿid [1] *Uygun, elverişli.*

Muʿazzez oldı dil yāruñ ḳatında / Bi-ḥamdi'llāh ki ṭāliʿdür **müsāʿid** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 4). [müsāʿid,]*

müsebbeb [4] *Sebep olunan, meydana çıkmasına sebebiyet verilen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Lāyıḳ oldı ẕevī'l-ʿuḳūla sebeb / Pes **müsebbeb** müsebbibe fāṭır *(Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 3). [müsebbeb,]*

müsebbeb olmak [2] *Sebep olunarak meydana getirilen olmak.*

Bir müsebbibden **müsebbeb olalıdan** ehl-i ḥāl / Cümleten oldur sebeb tedbīr-i esbāb eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 3). [müsebbeb olalıdan, -alı, -dan]*

Dostuñ kārı **müsebbeb ola** çün kārumuza / Berḳ olan lemʿa-i nūrı durur envārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 1). [müsebbeb ola, -a]*

müsebbet [1] *Tespit olunmuş, sabit kılınmış.*

Īlācda **müsebbete** şordum ḳażā nedür / ʿAyn-ı ḳaderle virdi cevāb iḳtiżā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 1). [müsebbete, -e]*

müsebbib [3] *Sebep, vesile ve mucib olan, vücuda getiren, kuran.*

Lāyıḳ oldı ẕevī'l-ʿuḳūla sebeb / Pes müsebbeb **müsebbibe** fāṭır *(Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 3). [müsebbibe, -e]*

Bir **müsebbibden** müsebbeb olalıdan ehl-i ḥāl / Cümleten oldur sebeb tedbīr-i esbāb eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 3). [müsebbibden, -den]*

Ol **müsebbibdür** sebebler maẓhar-ı Ḫallāḳdur / Oldı maḫlūḳāt virdi anlara ḥālince cāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 3). [müsebbibdür, -dür]*

müsebbib olmak [1] *Sebep, vesile olmak.*

Beyānın buldı anlar kim **müsebbib oldılar** ẓāhir / ʿIyānın oldı anlar kim reh-i ʿışḳındadur çālāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 4). [müsebbib oldılar, -dı, -lar]*

müsebbiḥ [1] *Allah'ı tesbih eden kimse.*

Müsebbiḥler seni tesbīḥ iderler / Muḳaddisler seni taḳdīs iderler *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 40, Beyit 2). [müsebbiḥler, -ler]*

müsebbiḥ olmak [1] *Zikir ehli olmak.*

Ḫālıḳı oldı müsebbiḥ her ne kim var kā'ināt / Aç ḳulaḫ olma aṣem bu mümkināt aṣvātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 4). [müsebbiḥ oldı, -dı]*

müsebbiḥūn [1] *Allah'ı tespih edenler.*

Kevn içre cüz' ü kül ḳamu aduñ **müsebbiḥūn** / Tesbīḥüñ ile cümle ṭolu arż ü āsumān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1134, Beyit 4). [müsebbiḥūn,]*

müseddes [1] *1. Altıya taksim edilmiş. 2. Ebyatına dörder mısra zammıyla her beyti altı mısraa iblâğ edilmiş manzume.*

Vaḳāyiʿ ġamın ḫāric it ez-fu'ād / Murabbaʿ müselles **müseddes** żarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 4). [müseddes,]*

müsehhel olmak [1] *Kolay olmak.*

Ẕāhib-i rāh-ı hüdāya nesne olmaz pāy-bend / Menzilin her dem **müsehhel oldı** eshel gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 3). [müsehhel oldı, -dı]*

müsellem [5] *1. Verilmiş, teslim edilmiş, tevdî olunmuş.*

İsm-i ḥayyīden **müsellemdür** selāmında selām / Pes selāmetden ẓuhūr itse n'ola başında tāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 3). [müsellemdür, -dür]*

İntiḫāb itdi ḳamu kārını her kārında / Çekilüp başını ḳurtardı **müsellemdür** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 4). [müsellemdür, -dür]*

2. Herkes tarafından kabul edilmis, inkar edilemez.

Selāmet-i ezelīden **müsellemüz** cānā / ʿUlūm-ı lem-yezelīden muʿallemüz cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 1). [müsellemüz, -üz]*

Ne deñlü kim araduñ kā'inātı / **Müsellem** bulmaduñ sen yāra beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 2). [müsellem,]*

Çün oldı Murādī ʿışḳa hem-ser / ʿĀşıḳlıḳ aña durur **müsellem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 5). [müsellem,]*

müsellem olmak [3] *1. Verilmek, teslim edilmek, tevdî olunmak.*

Oldı müsellem çün Murād teslīm idelden nefsini / Ḳulnā ileyk ente's-selām minke's-selām fīke's-selām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 5). [müsellem oldı, -dı]*

2. Doğruluğu, gerçekliği ispatlanmış, şüphe götürmez, inkâr edilemez olmak..

Oldı müsellem çün Murād teslīm idelden nefsini / Ḳulnā ileyk ente's-selām minke's-selām fīke's-selām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 5). [müsellem oldı, -dı]*

Çün iki cihānda bu Murād **oldı müsellem** / Kim aña muṭīʿ olmaya zīr ü zeber oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 5). [müsellem oldı, -dı]*

müselles [1] *Üç kısım veya üç parçadan oluşan, üçlü.*

Vaḳāyiʿ ġamın ḫāric it ez-fu'ād / Murabbaʿ **müselles** müseddes żarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 4). [müselles,]*

müselsel itmek [1] *Zincirleme, ardı ardına etmek.*

Fikr-i heyhāt ile sevdālarda yilmek nice bir / Fāʿil-i zencīr-i tūl olup **müselsel itme** gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 3). [müselsel itme, -me]*

müsemma [14] *Tesmiye edilmiş, isim verilmiş, ad konulmuş, mevsûm. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müttefiḳ ism ile **müsemmāsı** / ʿİlmdür noḳṭa noḳṭa elf ile heb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 3). [müsemmāsı, -sı]*

müsemmā olmak [2] *Adlandırılmış, ismi konulmuş.*

İsm ile **olsam müsemmā** olʿaceb olmaz baña / Buʿacebdür ẕāt olasın bulasın taḥḳīḳe cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 1). [müsemmā olsam, -sa, -m]*

Her ne ḳılsam **olduḳ** anuñla **müsemmā** mā-ḥaṣal / Nāmumuz birdür velīkin her ṭaraf inşā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 4). [müsemmā olduḳ, -du, -k]*

müslim [1] *Müslüman.*

ʿİlm-i ūlā ile uḫrā çün senüñ şānuñdadur / **Müslim** iseñ iste gel Allāhı īmānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 1). [müslim,]*

müstaʿcil olmak [1] *Acele etmek.*

Çün melekler oḳıdı naṣrun mina'llah āyetin / Kāruña **müstaʿcil ol** her kāruñ olmışdur yaḳīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 1). [müstaʿcil ol,]*

müstaġfir [2] *Af dilemek.*

Müstaġfir oldum çün saña **müstaġfirem** çün ṣubḥ u şām / Ente hümāmün bi't-tamāmi innī hümām bi'l-hümām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 1). [müstaġfirem, -em]*

Müstaġfir oldum çün saña **müstaġfirem** çün ṣubḥ u şām / Ente hümāmün bi't-tamāmi innī hümām bi'l-hümām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 1). [müstaġfirem, -em]*

müstaġfir olmak [2] *Af dileyen olmak.*

Ḳulluġın ider şol kim cān ile sever anı / **Müstaġfir olur** aña ol dem ki ḫaṭā eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 2). [müstaġfir olur, -ur]*

Müstaġfir oldum çün saña müstaġfirem çün ṣubḥ u ṣām / Ente hümāmün bi't-tamāmi innī hümām bi'l-hümām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 1). [mustaġfir oldum, -du, -m]*

müstaġraḳ ḳılmak [1] *Dalmak, batmak.*

Ḳıldı müstaġraḳ murādını yine nūr-ı cemāl / Lemʿadār olup anuñ çün cümle-i tābāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 5). [müstaġraḳ ḳıldı, -dı]*

müstaġraḳ olmak [4] *Gark olmak, boğulmak. II Manevî bir hal içinde olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Oldı müstaġrak göñül ḥayretde ḥayretdür yine / Kesretinden vecd olup vaḥdetde vaḥdetdür yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 1). [müstaġrak oldı, -dı]*

müstaḥkem itmek [1] *Sağlamlaştırılmış.*

Müstaḥkem idüp ʿahd ile peymānını anda / Oldı mütefekkir ḳıluben virdini ezber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 2). [müstaḥkem idüp, -üp]*

müstaḥkem olmak [1] *Sağlam olmak.*

Miḥneti çekdükce **müstaḥkem olupdur** ḥabl-i ʿışḳ / Baġlu ḳandīl-i vücūda nūr ile bālādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 2). [müstaḥkem olupdur, -up, -dur]*

müstaḫrec [1] *İhraç edilmiş, çıkarılmış.*

Eger dirseñ ki müstaḫric ne ḥāṣıl ḳıldı **müstaḫrec** / Ne deñlü kim ḳıla iḫrāc ṭolu ṣubḥ u mesā maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 3). [müstaḫrec,]*

müstaḫric [1] *İstihrac eden, çıkaran.*

Eger dirseñ ki **müstaḫric** ne ḥāṣıl ḳıldı müstaḫrec / Ne deñlü kim ḳıla iḫrāc ṭolu ṣubḥ u mesā maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 3). [müstaḫric,]*

müstaḳbel [3] *Gelecek.*

Kitāb-ı ʿışḳ oḳıyaldan nedür dil māżī **müstaḳbel** / Telāş ile rubāʿı gözlemez ṣol kim diler naʿmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 2). [müstaḳbel,]*

Her ne kim **müstaḳbel** ü hem küllü mācā münderic / Ṭaşrada bir ẕerre yoḳ her zīr ü bālā münderic *(Murâdî Dîvânı, Gazel 220, Beyit 4). [müstaḳbel,]*

Ḳıṣṣa-i māzī nedür **müstaḳbelüñ** emrin gözet / Nehyini bildüñse ḥāżır muḳteżāsın añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 4). [müstaḳbelüñ, -üñ]*

müstaḳīm olmak [1] *İstikametli olmak, doğru, düzgün olmak.*

Ẕāhib-i rāh-ı ḥaḳīḳat olmaġa budur delīl / **Müstaḳīm ola** fu'ādı gelmeye inkārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 3). [müstaḳīm ola, -a]*

müsteʿān [1] *Kendisinden yardım istenen, yardımı dilenen (Allah).*

Ey kerīm ü ey Ḫudāvend-i Raḥīm ü **müsteʿān** / Eyle iḥsānuñ baña yā Rabbenā senden meded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 3). [müsteʿān,]*

müstecāb [1] *Kabul olunmuş, hoş görülmüş.*

ʿĀḳilüñ ʿilmindedür çün ʿalleme'l-esmāda farż / Vācib-i sünnetdedür bu **müstecāb** aʿlāda farż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 1). [müstecāb,]*

müstecāb ḳılmak [1] *İcabet etmek, kabul etmek.*

Ḳıl duʿāmuzı **müstecāb** bizüm / İnneke ḳādirün ḳarībü mucīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 2). [müstecāb ḳıl,]*

müstecāb olmaḳ [1] *Kabul olunmak.*

Müstecāb olmaḳdan olmışdur recālar mültemes / Daʿvet oldı bir bahāne cūd-ı iḥsāna sebeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 3). [müstecāb olmaḳdan, -mak, -dan]*

müstecābü'd-da've olmaḳ [1] *Duası kabul olmak.*

Müstecābü'd-da've olmaḳdan ıbā eyler mi dil / Cümleten pes ān-ı vāḥid bildi vicd u ān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 3). [müstecābü'd-da've olmaḳdan, -mak, -dan]*

müstecmi' olmak [2] *Kendinde toplamış olmak.*

Oldı müstecmiʿ ṣıfat-ı emr-i ʿālem kāf u nūn / Ḳavlühü'l-ḥakku lehü'l-ḥükm ile geldi ḳāṭıʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 2). [müstecmiʿ oldı, -dı]*

Müstecmi' olalı bu ṣıfāt-ı beyānumuz / Zu'mınca ḳaldı her birisi bir beyānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 2). [müstecmi' olalı, -alı]*

müstedām-ı ʿömr olmak [1] *Ömrü sürekli olsun. II Ömrü uzun olsun.*

Müstedām-ı ʿömr olanlar ḥavf ider mi dāmdan / Ben murādum bulmışam dā'imle dā'im bende şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 4). [müstedām-ı ʿömr olanlar, -an, -lar]*

müstedām olmak [4] *Daim, sürekli olmak, kalıcı olmak. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müstedām olmaḳ dilerseñ maʿrifet kesb eylegil / Maʿrifet bezminde gel nūş eylegil āb-ı ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 2). [müstedām olmaḳ, -mak]*

müstefsir [1] *Bir şeyin izahını, tefsirini, geniş anlatılmasını yapan kişi.*

Muḫtaṣar ḳılma ṣaḳın ʿaḳluñı icmāle durış / Beni **müstefsir** iseñ her ne ki var vaz oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 3). [müstefsir,]*

müstefsir olmak [1] *Bir şeyin izahını, tefsirini, geniş anlatılmasını isteyen.*

ʿAkl iremez kemālin **müstefsir olma** gel / ʿAyn-ı maʿānīye naẓar aʿlādadur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 4). [müstefsir olma, -ma]*

müsteḥaḳ olmak [1] *Layık olmak, hak etmek.*

Müsteḥaḳ olduñsa Raḥmānuñ eger elṭāfına / Gel teferrüc eylegil dünyā nedür ʿuḳbā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 3). [müsteḥaḳ olduñsa, -du, -n, -sa]*

müstemiʿ [1] *Ar. İstimâ' eden, dinleyen, kulak misafiri.*

Kā'ināt emrinde olmış her lisānı **müstemiʿ** / Añlamamış kimseler herkes maḳālin söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 2). [müstemiʿ,]*

müstemiʿ-i istimāʿ [1] *Dinlenileni duyan.*

Gūş nedür semāʿ ne **müstemiʿ-i istimāʿ** ne / Añlar iseñ bu ḳavli ger añlayasın nedür ḫiṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 4). [müstemiʿ-i istimāʿ,]*

müstemiʿ olmak [9] *İstimâ' eden, dinleyen olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu semʿüñ gūşunı aç kim **olasın müstemiʿ** ḳavli / Bu ʿaynuñ çeşmini eyle küşāde olasın bīnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 3). [müstemiʿ olasın, -a, -sın]*

müsteşār olmak [1] *İstişare edilen, kendisine danışılan olmak.*

Kemāl-i her dü-cihānda kemāle rāciʿdür / Çün **oldı** laḥẓada her laḥẓa **müsteşār** hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 4). [müsteşār oldı, -dı]*

müstetir ḳılmak [1] *Gizlemek.*

Rūy-i zībāñı görelden vālih ü ḥayrān benem / **Müstetir ḳılma** cemālüñ çünki ser-gerdān benem *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 35, Beyit 1). [müstetir ḳılma, -ma]*

müstevlī olmak [1] *İstila etmek, etkisi altında kalmak.*

ʿIyān olduḳça nūruñ ʿayna **müstevlī olur** ḫayret / Senüñdür ḳudret ü saṭvet senüñdür ʿizzet ü rifʿat *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 7). [müstevlī olur, -ur]*

müsülmān [1] *Müslüman, iman eden.*

Yārdan ġayrı muḥib olanı tekfīn itdüm / Ey Murādī naẓar it nice **müsülmānam** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 5). [müsülmānam, -am]*

müşābih olmak [2] *Benzemek, dengi olmak, ayarında olmak.*

Dil **müşābih olsa** Cibrīle şaḳın ḳılma ʿaceb / Ṭarfetü'l-ʿaynında sırrın gördi bālın söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 4). [müşābih olsa, -sa]*

Murādī ḳo bu maʿnāyı hemān eyle temāşāyı / Bilürseñ dürr-i deryāyı **müşābih olduñ** insāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 5). [müşābih olduñ, -du, -n]*

müşāhid [3] *Gören. seyreden.*

Müşāhidsin ruḫ-ı dil-dārı mir'āt-ı żamīrüñde / İdüp maḥv-ı küdūret ger ola her dem ṣafā ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 2). [müşāhidsin, -sin]*

Kemāl-i Ḥaḳḳı **müşāhid** başar çü bīnādur / Cemāl-i nūr cemāl içre dīde aʿlādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 1). [müşāhid,]*

Geldi Murādī 'ālem-i rūḥ-ı misāle çün / Bī-misl ü bī-misāl **müşāhid** anı zamān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 5). [müşāhid,]*

müşāhid olmak [8] *Görmek, şahid olmak.*

ʿĀlemi ravż-i cennetde **müşāhid oluben** / Ḥūr u ġılmānı derilüp ḳıldılar efʿāle ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 4). [müşāhid oluben, -uben]*

Çün beni **oldı müşāhid** yaşuma ḫayrān olup / Allāh Allāh didi ʿālemde ne sırlar var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 3). [müşāhid oldı, -dı]*

Ṣafā mir'ātını gördüm celālüñdür ṭutan elde / Cemālüñe muḳābildür **müşāhid olmış** ebrāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 3). [müşāhid olmış, -mış]*

Luṭfı bī-ḥaddur anuñ **oldum müşāhid** ḳat ḳat / Gelmedi bir ẕerrece noḳṣān anuñ elṭāfına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1227, Beyit 2). [müşāhid oldum, -du, -m]*

II Allah'ın varlığını yarattığı eserde görme.

Murādī vech-i dil-dārı **müşāhid olayın** dirseñ / Cemāli lemʿasındandur olan şems-i żuḥā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 5). [müşāhid olayın, -a, -(y)ın]*

Aç niḳāb-ı ġafleti ḳaldur gözüñden perdeyi / Tā **müşāhid olasın** rūy-i ḥabībi ser-te-ser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 3). [müşāhid olasın, -a, -sın]*

Gel berü mir'āt-ı ḳalbüñ ḳıl muṣaffā gel berü / Tā **müşāhid olasın** sen nūruñı envārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 2). [müşāhid olasın, -a, -sın]*

Senüñ nūruñ **müşāhid olalı** bu dīde-i cānum / Cemālüñden cemālüm bā-temennā oldı gitdükce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1329, Beyit 4). [müşāhid olalı, -alı]*

müşāvir olmak [1] *İstişare edilen, kendisine danışılan olmak.*

Başīr vardı başīre 'alīm-i 'allāma / Müdebbir **oldı müşāvir** semīʿ aña bürhān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 3). [müşāvir oldı, -dı]*

müşekkil olmak [1] *Şekle konulmak, şekil verilmiş olmak.*

Müşkilin ḥall idüp **müşekkil olup** / Şekli ile girdi şekl-i insāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 6). [müşekkil olup, -up]*

müşerref ḳılmak [1] *Şereflendirmek, şerefli kılmak.*

Ġam ḫānemüzi **ḳıldı müşerref** yine dildār / Cān ü dili luṭf ile yine oldı nigehdār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 1). [müşerref ḳıldı, -dı]*

müşevveş olmak [1] *Dağınık, karışık, perişan olmak.*

Müşevveş olmaġıl ey dil seni her laḥẓa yār ister / Perişān olmaġıl ġamdan seni ol ġam-güsār ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 1). [müşevveş olmaġıl, -ma, -gıl]*

müşevveşü'l-aḥvāl olmak [1] *Durumlar, olaylar karşısında dağınık, perişan olmak.*

ʿAḳluñı başa düşürüp fī'l-ḥāl / **Olmaġıl** sen **müşevveşü'l-aḥvāl** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 28, Beyit 2). [müşevveşü'l-aḥvāl olmaġıl, -ma, -gıl]*

müşfiḳ [1] *Şefkatli, yumuşak yürekli.*

Yaluñuzdur baña vāḥid ʿazīmümdür baña kübrā / Semīʿümdür sözüm sāmiʿ rahīmümdür baña **müşfiḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). [müşfiḳ,]*

müşfiḳ olmak [2] *Merhametli olmak.*

"Eşfaḳtü" didi şefḳat ile **oldı** çü **müşfiḳ** / Pes didi "ḥasebnāhü ḥisāben ve yesīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 3). [müşfiḳ oldı, -dı]*

Müşfiḳ olalı mihr ile ol ṣāh-ı dil-ārā / ʿUṣṣāḳ anuñ çün işigin eyledi me'vā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 1). [müşfiḳ olalı, -alı]*

müşkil [22] *Halledilmesi, çözüme kavuşturulması güç iş veya mesele, zorluk, güçlük, zor. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dest-i nefsümden Ḫudāyā ʿācizem eyle ḫalāṣ / Cümle **müşkiller** saña āsāndur yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 2). [müşkiller, -ler]*

müşkilāt [2] *Güçlük, zorluk, sıkıntı.*

Müşkilātum ḥallini ḳıldum ṭaleb cānāndan / Didi geç bir laḥẓa ārām itme baş u cāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 1). [müşkilātum, -um]*

Ḥālümi añlayaldan ḥall oldı **müşkilātum** / Vāḳıf olur mı ġayrı hergiz bu ḥasb-ı ḥāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 2). [müşkilātum, -um]*

müşkilce olmak [1] *Zor olmak.*

Murādīnüñ kelāmınuñ **olupdur** fehmi **müşkilce** / Anı şol kimse añlar kim içinde ola ol çālāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 5). [müşkilce olupdur, -up, -dur]*

müşkil-i güftār [1] *Sözün zorluğu, anlaşılmasının güç oluşu.*

Müşkil-i güftāruñ ey dil degmeler ḥall eylemez / Mihr-i raḥşānuñ żiyāsın lemʿalar ḥall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 1). [müşkil-i güftāruñ, -un]*

müşkil-i mā [1] *Bizim müşkilimiz, sorunumuz.*

Ẕāhib-i rāh olalı ibn-i sebīl-i dil-i mā / Ḥall ider bedraḳa-i ʿışḳ hemān **müşkil-i mā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 1). [müşkil-i mā,]*

müşkil itmek [1] *Zorlaştırmak.*

Aç cemālüñden niḳābı ʿayna ḫā'il itme gel / Ḥālümüz cānā ġam-ı hicr ile **müşkil itme** gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 1). [müşkil itme, -me]*

müşkil ḳılmak [1] *Zor durumda bırakma.*

Ben mürdeyi ḳıl iḥyā vaṣluña ey Mesīḥā / Bu derd-i ʿışḳ cānā ḫālümı **ḳıldı müşkil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 2). [müşkil ḳıldı, -dı]*

müşkil olmak [5] *Zor, çetin olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger "ṣırāṭ-ı müstaḳīm" üzre yürürseñ ey ḥākim / Rāhuñı ṭoġrı bulursın **olmaya müşkil** saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 3). [müşkil olmaya, -ma, -(y)a]*

müştāḳ [8] *Özleyen, can atan. II Aşık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müştāḳ olupdur dil saña sen gel baña sen gel baña / **Müştāḳuñam** ben dā'imā ḫānum saña ḫānum saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 4). [müştāḳuñam, -un, -am]*

müştāḳ olmak [12] *Özlemek; aşık olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müştāḳ olupdur dil saña sen gel baña sen gel baña / Müştāḳuñam ben dā'imā ḫānum saña ḫānum saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 4). [müştāḳ olupdur, -up, -dur]*

müştāḳ-ı ʿayn [1] *Bir şeyin aslı, kendisi, zâtına duyulan özlem.*

Müştāḳ-ı ʿayna ġayrüñ ʿayn-ı hüviyyetüñ hā / Żāḥikdedür tebessüm maġmūm gerçi giryān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 3). [müştāḳ-ı ʿayna, -a]*

müştāḳ-ı rūy-i dilber [1] *Sevgilinin yüzünü arzulayan.*

İki cihānı tāriküz **müştāḳ-ı rūy-i dilberüz** / Ġayrī Murādı n'eylerüz vuṣlat yiter ālā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 5). [müştāḳ-ı rūy-i dilberüz, -üz]*

müşterek [1] *Ortaklaşa, beraber.*

Çün vidād irdi ezelden tā ebed devvārdur / **Müşterekdür** bu zebān-ı ḥāl u ḳāl ile vedūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 4). [müşterekdür, -dür]*

müşteri [3] *Alıcı.*

Müşterī var ise ger maʿrifetüñ gevherine / Ey Murādī ne cevāhir bulınur kāmında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 5). [müşterī,]*

ʿĀlemi ben n'eylerem kevn ü mekān bendedür / Şehrī menem bāyiʿem **müşterī** bāzār men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 4). [müşterī,]*

1. Alıcı. 2. Müşteri yıldızı.

Toġdı çün şems-i saʿādet **müşterī** cismümde pes / Bu vücūdum milkine envār gördüm kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 4). [müşterī,]*

müşt-i ḫāk [1] *Bir avuç toprak.*

Alınup ḫākdan çün kim mülebbes oldı **müştī ḫāk** / Nidā irişdi aña emr ile didi ki erselnāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 1). [müştī* ḫāk *]*

Ḥamd-i lā-yuʿad Ḫudā-yı lā-yezāl-i ber-kemāl / **Müşt-i ḫākīden** yaratdı virdi insāna cemāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 12, Beyit 1). [müşt-i ḫākīden, -den]*

müştī türāb [1] *Bir avuç toprak.*

Emr ile çün remy ola **müştī türāb** / Nice ʿadū ola ḫarāb u yebāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 1). [müştī türab]*

mütefaḥḥıṣ [1] *Tefahhus eden, iç yüzünü dikkatle arayan.*

ʿAcā'ib-i ezelīdür ġarā'ib-i esrār / Göñül seni **mütefaḥḥıṣ** velīk sen peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 3). [mütefaḥḥıṣ,]*

mütefāvit [1] *Aralarında fark bulunan, farklı, çeşitli, muhtelif.*

Birbirinden **mütefāvit** yaradıldı çü cihān / Degme bir kimsene fehm ide mi ḥikmet ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 4). [mütefāvit,]*

mütefekkir olmak [1] *Düşünce sahibi olmak.*

Müstaḥkem idüp ʿahd ile peymānını anda / **Oldı mütefekkir** ḳıluben virdini ezber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 2). [mütefekkir oldı, -dı]*

müteferriḳ [1] *Ayrı ayrı.*

Vāḳıʿā ʿayna mecāz oldı muḳalled bu mecāz / Ḳarañuda **müteferriḳ** sañ ki ḳaṣr-ı dırāz *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 9, Beyit 1). [müteferriḳ,]*

müteḥarrik [1] *Hareket eden, hareketli.*

Muḥarreki **müteḥarrikdedür** kemāl-i ʿacīb / Muḥarrir olmasa olmazdı bu misāl evżaḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 4). [müteḥarrikdedür, -de, -dür]*

müteḥayyir [1] *Hayrette kalmış, şaşırmış.*

Bu sırr-ı ʿaceb ney ki buña dil **müteḥayyir** / Her laḥẓa ḳarīb oldı velī dil anı arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 3). [müteḥayyir,]*

mütekellim [1] *1. Konuşan, söyleyen kimse. 2. . Kelâm ilmiyle uğraşan kimse, kelâm âlimi.*

Ḥarfdür noḳṭadan kelime lügat / **Mütekellimde** bā-i bismillāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 2). [mütekellimde, -de]*

müteraḳḳib [1] *Bekleyen, gözeten.*

Müteraḳḳib idiler vuṣlata bir nice zamān / Virdi çoḳ ʿāṣıḳa pes niʿmet-i ʿulyā bu gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 4). [müteraḳḳib,]*

müteşerri' [1] *Şer'i hükümler, dini kurallar.*

Bu vaż' u ṭarzumı gözle başīret ehli iseñ / Muʿarref ol **müteşerri'** gözet ḥakīmāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 2). [müteşerri',]*

müttefiḳ [2] *Ittifak etmiş, birleşmiş.*

Ḥażret-i ġaybdur çü ġaybu'l-ġayb / ʿAyn-ı ġayb ile **müttefiḳ** lā-reyb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 1). [müttefiḳ,]*

Müttefiḳ ism ile müsemmāsı / ʿİlmdür noḳṭa noḳṭa elf ile heb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 3). [müttefiḳ,]*

müttefiḳ olmak [1] *Anlaşma yapmak. II Birleşmek.*

Müttefiḳ oldı yine ehl-i rumūz ile göñül / Her ne mevżiʿde ṭaleb olına ḫāżır biledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 2). [müttefiḳ oldı, -dı]*

müvāneset [2] *Karşılıklı yakınlaşma, arkadaşlık, ahbaplık etme.*

Müvāneset çü enīs eyledi ʿayānı nihān / Nihān ʿayānına oldı ʿayān nihānına sed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 2). [müvāneset,]*

Müvānesetle görindi ʿuyūna māfī'l-bāl / Zihī ʿulūm-ı dilārā zihī ʿacā'ib ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 1). [muvānesetle, -le]*

müvellā [2] *Hakim.*

Vilāyetde **müvellādur** vilāyet ʿilmin ezberle / Heyūlādan mı añlarsın görinen bu vilāyetler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 4). [müvellādur, -dur]*

Biri birine olar nāẓır ü **müvellādur** / Maḥabbet-i ezelī ḥubb-ı Ḥaḳḳı yār itmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 2). [müvellādur, -dur]*

müvelled olmak [1] *Doğmak, dünyaya gelmek.*

Şebābum ʿāleminde pes vücūdumdan zen aldum ben / **Müvelled oldı** bir rūḥ-ı muṣavver maḥż-ı kār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 3). [müvelled oldı, -dı]*

müverriḫ-i ezelī [1] *Ezelî tarih yazan. II Allah.*

Murādī ʿizz-i ḥużūrında çün murād oldı / **Müverriḫ-i ezelīdür** ḳoyan bu tārīḫe ḥad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 5). [müverriḫ-i ezelīdür, -dür]*

müyesser [8] *1. Kolay gelmiş, âsân. 2. Nasip. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muntaẓır nāẓırdan oldı cümleye manẓūr-ı ʿayn / Ol cemāl-i lā-naẓīrüñden **müyesserdür** baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 4). [müyesserdür, -dür]*

müyesser eylemek [9] *1. Kolaylaştırmak. 2. Nasip etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAmel-i ʿilm ü ṣalīḥ **eyle müyesser** yā Rab / Luṭf ü iḥsān-ı necāḥ eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 1). [müyesser eyle,]*

müyesser itmek [2] *Kolaylıkla elde etmek.*

Yā Rab murādını bu Murāduñ **müyesser it** / Ortada ḥażretüñle olan mācerā ḥaḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 5). [müyesser it,]*

Mekān-ı ʿulve varıldı mekānı bulmamışam / Müyesserümi bilelden **müyesser itdi** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 3). [müyesser itdi, -di]*

müyesser ḳılmak [5] *1. Kolaylık sağlamak. 2. Nasip etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿIşḳuñ bu Murādīye şehā şöyle **müyesser** / **Ḳıl** kim iki ʿālemden aña olmaya pervā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 5). [müyesser ḳıl,]*

müyesser olmak [6] *1. Kolay olmak. 2. Nasip olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger **müyesser ola** görmek ben cemāl / Gökdeki aya virür sāyem ziyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 2). [müyesser ola, -a]*

müyessirü'l-āmāl [1] *Ümitleri elde etmeyi kolaylaştıran.*

Bize ʿināyet idelden **müyessirü'l-āmāl** / Ḥaḳā'iḳinde görülmiş durur ḳamu aḥvāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 1). [müyessirü'l-āmāl,]*

müżāriʿ [1] *Geniş zaman.*

Şerḥümi ezberledüm virdüm odur çün dā'imā / Güft u gū māżī **müżāriʿ** ḳıṣṣa destān eglemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 3). [müżāriʿ,]*

müzekkī ḳılmak [1] *Tezkiye olmak, pâka çıkmak.*

Müberrā ḳıl sivādan özüñi ʿaḳluñ **müzekkī ḳıl** / Ḥudā adın oḳı tā ki saña mekr itmeye ġāsıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 3). [müzekkī ḳıl,]*

müzekkī olmak [1] *Tezkiye olmak, pâka çıkarılmak, temizlenmek.*

Müzekkī olup cümle elvānı maḥv eyledi / Muʿarrā olup ʿāriyyetden ḳamu şeyḥ u şāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 3). [müzekkī olup, -up]*

müzeyyen [2] *Bezenmiş, süslenmiş, ziynetli.*

Müzeyyendür muʿayyendür mübeyyendür muḳannendür / Velī sırr ile hem-tendür ẓuhūr itdi hemān elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 3). [müzeyyendür, -dür]*

Vāridātumdan münevverdür vücūdum gülşeni / Mümkinātumdan **müzeyyendür** dü-ʿālem gülşeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 1). [müzeyyendür, -dür]*

müzeyyen eylemek [2] *Süslemek, bezemek, tezyin etmek.*

Müzeyyen eylemiş anı nice dürlü cevāhirden / Şu resme baġlamış zīnet görenler kesb ider efrāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 2). [müzeyyen eylemiş, -miş]*

Çün **müzeyyen eyledi** encümleri żav-ı ḳamer / Mihr-i raḫşān oldı ḫānum māh-ı tābān bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 3). [müzeyyen eyledi, -di]*

müzeyyen ḳılmak [2] *Tezyin etmek, süslemek, donatmak.*

Ḫalḳ olalı bu vücūdum ḳudret-i sulṭān ile / 'İl-mümi **ḳıldı müzeyyen** noḳṭa-i īmān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 1). [müzeyyen ḳıldı, -dı]*

Keşf eyledi ḥicābı çü dilber kemāl ile / **Ḳıldı müzeyyen** 'ālemi nūr-ı cemāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 1). [müzeyyen ḳıldı, -dı]*

müzeyyen olmak [2] *Süslenmek.*

Ḥilye-i envāʿ ile **oldı müzeyyen** şehr-i dil / Kā'ināta çün żiyā-baḫş oldı bu envārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 2). [müzeyyen oldı, -dı]*

Taʿayyün itmedi 'aynı mübeyyen itdi lisān / **Müzeyyen oldı** bu arż u semā heyūlādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 4). [müzeyyen oldı, -dı]*

2.2.16. N

naʿam-ı lā [1] *Hayır'ın eveti.*

Naʿam-ı lā ne ʿacebdür nedür isbāt-ı nehy / Görinür gizlü bir ola mı ola çün meh-tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 4). [naʿam-ı lā,]*

nāb [1] *Halis, saf: mey-nâb, dürr-i nâb.*

Şarāb-ı şevḳüñi nūş eyleyen içmez mi **nābını** / Cihānda her ne var ise meyüñ meyḫānesi yansun

(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 3). [nābını, -ı, -(n)ı]

nā-bīnā [1] *Görülmemiş.*

Varlıḳdan geçmeyince varlıḳ gelmez ele / Açmayınca ʿaynı nice göre **nā-bīnā** seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 2). [nā-bīnā,]*

nā-būd [1] *Yok olmak. II Darmadağın, perişan olmak.*

Tārik-i ġayr olmasa şol kim havāyile giçer / İki ʿālemde anı bilgil ki sen **nā-būddur** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 22, Beyit 2). [nā-būddur, -dur]*

nā-būd olmak [5] *Yok olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sen Murāduñ baḥrınuñ emvācını ḳılma ḥisāb / Būd olan **nā-būd olur** nā-būd olandur anda būd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 5). [nā-būd olur, -ur]*

nā-çār [1] *Çaresiz, zavallı.*

Göñül yār ile bir **nā-çāra** beñzer / Durur ol ḳılduġı iḳrāra beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 1). [nā-çāra,]*

naçiz [1] *Hiç hükmünde olan, değersiz, önemsiz, küçük.*

Ḫüdāyā ḳıl ʿināyet ḳalmışam ḥayretde ben **nāçiz** / Baña faẕluñdan iḥsān eylegil ey ʿālim ü Mevlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 2). [nāçiz,]*

nāçīz ḳılmak [1] *Çok küçük yamak, değersizleştirmek.*

Ey Murādī gel vücūduñ ẕerreveş **nāçīz ḳıl** / İki dünyāya güneş gibi olasın tāb-ver *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 5). [nāçīz ḳıl,]*

nāde'l-münādī bi-lisānihi fī lisānin serī'ān [1] *Hızlı bir şekilde bir münadi nida etti.*

Nāde'l-münādī bi-lisānihi fī lisānin serī'ān / İḫāṭ ṣavtī seb'a ṭıbāḳın bi-heybetih *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1443, Beyit 2). [nāde'l-münādī bi-lisānihi fī lisānin serī'ān,]*

nā-ehl [2] *Ehil olmayan, o işten anlamayan.*

Baḥr-ı aʿẓamdur Murādī her yaña keffīn ṣaçar / N'eylesün **nā-ehle** keşf itmek olur esrār güc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 5). [nā-ehle, -e]*

Ṭutarlar elde ʿārifler Murāduñ naẓm-ı güftārın / ʿIyān-ı ehldür **nā-ehle** ammā kim nihān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 5). [nā-ehle, -e]*

nā-ehl olmak [2] *İşin ehli olmamak, beceriksiz olmak.*

Ṭıynet-i pākindedür her kişinüñ olmaḳ ferīd / Terbiyet **nā-ehl olana** hiç ḳābil olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 4). [nā-ehl olana, -an, -a]*

Ṣaḳın rāz açmaġıl **nā-ehl olana** / Eyüyi gözle baḳma ad u sana *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 3). [nā-ehl olana, -an, -a]*

nāfiʿ [1] *Faydâlı, kârlı.*

Āyet-i ẕī'l-beşer nedür ādem olan bilür anı / Ādem olanı ey beşer herkese **nāfiʿ** añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 3). [nāfiʿ,]*

nāfiẕ olmak [2] *Nüfuz etmek, tesir etmek, etkilemek.*

Yaraşur güftārumuñ şerḥinde **nāfiẕ olsa** ger / Yazmaya yir gök ola evrāḳ u aḳlāmı şecer *(Murâdî Dîvânı, Müfret 34, Beyit 1). [nāfiẕ olsa, -sa]*

Murāduñ ʿāleme ḥükmi şu deñlü **nāfiẕ olmışdur** / Ki yirde yir yir oḳındı berāt-ı nām-ı ṭuġrāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 5). [nāfiẕ olmışdur, -mış, -dur]*

nāfiẕü'l-ḥükm olmak [1] *Sözü geçen, kendisine itaat edilen kader olmak.*

Her cihetde **nāfiẕü'l-ḥükm oldı** emr-i bī-niyāz / Līk her şeyde görinen cümlesi esbābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 3). [nāfiẕü'l-ḥükm oldı, -dı]*

nā-gāh [1] *Ansızın, aniden.*

Cān-fezā oldı yine ʿışḳ-ı ḥaḳā'iḳ **nā-gāh** / Vāḥid iseñ gele bir kerre bu tekrārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 2). [nā-gāh,]*

naġme itmek [1] *Ezgi söylemek. II İnlemek.*

Fiġān u nāleme āheng ider gülşende bülbüller / **İder** sīnem benüm **naġme** begüm çeng ü rebāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 2). [naġme ider, -er]*

naġmeler ḳılmak [1] *Bülbülün ötmesi. II Güzel sesle şarkı söylemek.*

Bülbülā **ḳıl naġmeler** çün ki gülistān eldedür / Eylegil seyr ü temāşā çünki būstān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 1). [naġmeler ḳıl,]*

naġme-serā [1] *Türkü söyleyen, şarkı okuyan.*

Dehenüñ ġoncesine meyl ideli bülbül-i dil / Dôstum ravża-i ḫüsnüñde benüm **naġme-serā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 2). [naġme-serā,]*

nā-gūyā olmak [1] *Söylemeyen olmak, sesi çıkmamak.*

Baḥr-ı bī-pāyāna enhār irse nā-peydā olur / Her ne deñlü çaġlayup aḳarsa **nā-gūyā olur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 1). [nā-gūyā olur, -ur]*

naḫcīr [1] *Av.*

Oldı çün dā'ire-i merkezinüñ noḳṭa ḳamu / Ḫalḳaya al bu cihānı ele girsün **naḫcīr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 3). [naḫcīr,]*

naḫcīr itmek [2] *Avlamak. II Sevgilinin aşığını tutkun etmesi.*

Göñül murġın **idüpdür** dām-ı zülfüñ dilberā **naḫcīr** / Ḥalāşına anuñ var mı ʿaceb bir çāre vü tedbīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 1). [naḫcīr idüpdür, -üp, -dür]*

Ezelden āteş-i ʿışḳuñ ḳılupdur ṭıynetüm taḫmīr / Kemendüñe **olupdur** anuñ içün murġ-ı dil **naḫcīr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 1). [naḫcīr olupdur, -up, -dur]*

naḫnü aḳreb [1] *Naḫnu aḳreb parıltısı: "Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz ve biz ona şah damarından daha yakınız." (Kaf 50/16) ayetinden iktibastır.*

Āferīn ḥablü'l verīdüñ naẓmına maʿnā viren / **Naḫnü aḳreb** āyeti tefsīrine olmaz yaşaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 3). [naḫnü aḳreb,]*

nā'il eylemek [2] *Murâdına ermek, ele geçirmek.*

Ẕāhidüñ ḳalbinde cennet ʿāşıḳuñ mā'il saña / Ḳālıb-ı ḳalbümi sensin **eyleyen nā'il** saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 1). [nā'il eyleyen, -(y)en]*

Çün temennā eyledi senden Murādī maḳṣadın / Ḳalb-i meyyālini **nā'il eylegil** ey mihrbān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 5). [nā'il eylegil, -gil]*

nā'il-i ḳadr olmak [1] *Haysiyete, itibâra erişmiş, ulaşmış olmak.*

Gel tamāmiyyet dilerseñ bī-nizāʿ ol cümleden / **Nā'il-i ḳadr olmaḳ** isterseñ gözet şavmü'l-ġarīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 4). [nā'il-i ḳadr olmaḳ, -mak]*

nā'il olmak [1] *Erişmek, elde etmek, ulaşmak.*

Nā'il olmaz cehd-i cidd ile mücerred kimsene / Muntaẓırdur ṣāḥib-i emrüñ ḳamu fermānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 4). [nā'il olmaz, -maz]*

naʿīm [2] *Nimetler.*

İki dünyā **naʿīminden** müberrā oldı şunlar kim / Fu'ādınuñ sirācında Ḥudānuñ nūrı ezherdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 3). [naʿīminden, -in, -den]*

2. Cennetlerden biri.

Naʿīmüñ niʿmetin añdum oḳıdum çün cinān vaṣfın / Kerimüñ añladum ikrām oḳudum çün cinān vaṣfın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 1). [naʿīmüñ, -ün]*

nā-ḳābil [1] *1. Kabil değil, mümkün olmayan. 2. Kabiliyetsiz, ehliyetsiz.*

Ḳābil vücūda kā'il olur himmet-i ricāl / **Nā-ḳābile** ne fā'ide ger görse beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 3). [nā-ḳābile, -e]*

nāḳa-i dil [1] *Gönül devesi.*

Zemzem-i eşküm firāḳuñda cihānı ḳıldı seyl / Zemzeme ḳıl **nāḳa-i dil** ḳaldı yolda bi-mecāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 2). [nāḳa-i dil,]*

nā-kām [1] *Amacına ulaşamama, mutsuz olma; nasipsizlik, kısmetsizlik.*

Gūş iderseñ bu Murādī suḥanın / ʿĀḳibet ḳalmayasın sen **nā-kām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 5). [nā-kām,]*

naḳd [2] *Nakit, sermaye.*

Milk-i ezel bizüm durur maḫż-ı ebed bizüm durur / ʿAyn-ı eḥad bizüm durur **naḳdı** çü bunda virmişüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 3). [naḳdı, -ı]*

Terk-i ser ḳılan Murādī ol bulur cānāna yol / Şol ki **naḳdı** cāna ḳıymaz merd-i bāzārı degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 5). [naḳdı, -ı]*

naḳd-i ʿaḳl [1] *Akıl sermayesi.*

Eylemişdür şehā ḥarāmī gözüñ / Cümleten **naḳd-i ʿaḳlını** yaġma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 2). [naḳd-i ʿaḳlını, -ı, -(n)ı]*

naḳd-i cān [3] *Can sermayesi.*

Laʿl-i yārī Murādī alur ise / Eylegil **naḳd-ı cān** ile bāzār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 7). [naḳd-ı cān,]*

ʿIşḳı āsān mı şanursın ey Murādī bilmiş ol / **Naḳd-i cān** ile olur dā'im hemān bāzār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 7). [naḳd-i cān,]*

Sırr-ı vaḥdet gencine yol ister iseñ ey Murād / **Naḳd-i cānı** ḳomayana eylegil bāzār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 5). [naḳd-i cānı, -ı]*

naḳd-i cānı virmek [1] *Can sermayesini vermek. II Canını feda etmek; bir şey ya da bir kişi uğruna ölmek.*

Ey Murādī **naḳd-i cānı vir** ḥabībüñ vaṣlın al / Olımaz bil bu müyesser böyle bu bāzārsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 5). [naḳd-i cānı vir,]*

naḳd-i cān ü 'ömr [1] *Ömür ve can sermayesi, varlığı.*

Naḳd-ı cān ü 'ömri ṣarf eyle bu cevher yolına / Bir daḫı girmez ele bu anı gel biñ ān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 3). [naḳd-ı cān ü 'ömri, -i]*

naḳd-i ḫıred [1] *Akıl sermayesi.*

Aldı **naḳd-ı ḫıredüm** iki ḥarāmī çeşmüñ / Ḥākim ol var durur añlarla bizüm daʿvāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 3). [naḳd-ı ḫıredüm, -üm]*

nāḳış olmak [3] *Eksik olmak.*

Yār ile yār olup çün geldi aradan aġyār / **Olmadı** cümle **nāḳış** virildi her kerāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 3). [nāḳış olmadı, -ma, -dı]*

Ne yirde kim gezer **nāḳış olurdum** / Gider gizlü yire ʿayyāra beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 2). [nāḳış olurdum, -ur, -du, -m]*

Yāre ḳarşu göz nice doysun cemāle baḳmaġa / **Nāḳış olan** gözümi bulur kemāle bakmaġa

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 1). [nāḳış olan, -an]

nāḳid [1] *Nakdeden, iyisini kötüsünden ayıran.*

Laḥẓanuñ künhindedür ʿayn-ı başīret ḥāżır ol / **Nāḳid** ol maḥż-ı ulūhiyyetdür istiġnā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 4). [nāḳid,]*

nāḳil [2] *Nakl, rivayet eden.*

Nāḳilümden almışam şöyle ḫaber / Ḳāle inne'l-ʿışḳa sırrun fī's-siḳāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 4). [nāḳilümden, -üm, -den]*

Nāḳil ü menḳūlı bir naḳl itdiler / Pes olur el'ān nice ḳīl u ḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 838, Beyit 2). [nāḳil,]*

nāḳil-i aḫbār [1] *Haber nakledicisi, gaybdan haber veren.*

Nāḳil-i aḫbār iḫbār itdügin añlar mısın / Her ne ḳıldıysa tekellümden me'ālin söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 3). [nāḳil-i aḫbār,]*

nāḳil-i esrār-ı ġaybü'l-ġayb olmak [1] *Bilinmeyenlerin bilinmeyeni sırları taşıyan, anlatan.*

Nāḳil-i esrār-ı ġaybü'l-ġayb olan vicdān ile / Sen anuñ kesretde bilme şerḥi tenḫāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 3). [nāḳil-i esrār-ı ġaybü'l-ġayb olan, -an]*

nāḳil-i ḥikmet [1] *Hikmeti nakleden, anlatan.*

Nāḳil-i ḥikmete ṣordum yine ḥikmet ḫaberin / Virdi pes ḥikmet ile baña başīret ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 1). [nāḳil-i ḥikmete, -e]*

nāḳil-i 'ilme'l-yaḳīn [1] *Bir şeyi kesin ve şüphesiz bir şekilde bilen irfan sahibi, Hz. Muhammed'in anlattıkları, ifadesi.*

ʿĀlem-i sırr-ı ḫafādur **nāḳil-i 'ilme'l-yaḳīn** / Muḳtedā-yı evliyādur zübde-i aʿyān olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 2). [nāḳil-i 'ilme'l-yaḳīn,]*

nāḳil-i ḳudsī [1] *Kutsalı, mukaddesi rivayet eden.*

Nāḳil-i ḳudsī işitdüm dir idi bu ḫaberi / Ṣāḥidīne naẓar eyle biline tā meşhūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 2). [nāḳil-i ḳudsī,]*

nāḳil-i menzil-i ḳavīm şāh-ı gürūh-ı atḳiyā [1] *Kavmi menziline nakleden, muttakiler topluluğunun şahı.*

Muḥīṭ-i āyet-i ḳıdem-i ḥāmī şerʿ-i müstaḳīm / **Nāḳil-i menzil-i ḳavīm şāh-ı gürūh-ı atḳiyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 3). [nāḳil-i menzil-i ḳavīm şāh-ı gürūh-ı atḳiyā,]*

nāḳil-i şūr [1] *Kıyametin kopacağını bildiren sûru anlatan kişi.*

Nāḳil-i şūra didüm vir baña ihyā ḫaberin / Didi ihyā ile emvātı hemān añla vü dān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 2). [nāḳil-i şūra, -a]*

nāḳil-i tafżīl-i 'ilm-i evvelin [1] *Geçmişteki ilimleri ayrıntılarıyla açıklayıp aktaran.*

Nāḳil-i tafżīl-i 'ilm-i evvelīn / Ḥāmī-yi beyān-ı ʿilm-i āḫirīn *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 5). [nāḳil-i tafżīl-i 'ilm-i evvelīn,]*

nāḳil olmak [1] *Nakledilmiş, aktarılmış.*

Nāḳil olmış baʿżısı faʿʿāl-ı rākiʿ secdede / Sen ḳıyāmı bulduñ ise iste gel inşāda farż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 2). [nāḳil olmış, -mış]*

naḳḳāş [9] *Nakşeden, işleyen. II Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cihān levḥinde gördüñ mi ne taṣvīr eyledi **naḳḳāş** / Kemāl-i ʿaḳl ile olġıl başīr ü olmaġıl aʿmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 4). [naḳḳāş,]*

naḳḳāş eylemek [1] *Nakışlayan, işleyen haline getirmek.*

Naḳş içün naḳḳāşumı naḳşumda **naḳḳāş eyledüm** / Ṣanʿatı iẓhārını vechüñde ḳıldı iḫtiżā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 15, Beyit 2). [naḳḳāş eyledüm, -dü, -m]*

naḳḳāş-ı dehr [1] *Zamanın nakkaşı. II Kader.*

Ne yazdı levḥe gör **naḳḳāş-ı dehr** naḳşı sen egme baş / İki gözden döküben yaş gözetme zīr ü bālāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 3). [naḳḳāş-ı dehr,]*

naḳḳāş-ı ezel [3] *Başlangıcı olmayan nakkaş, Allah.*

Her ṭarafdan naḳşını ʿarż itdi **naḳḳāş-ı ezel** / ʿĀrif oldı līk dil gözler cemāl-i lem-yezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 1). [naḳḳāş-ı ezel,]*

Āferīn ol naḳşa **naḳḳāş-ı ezel** taṣvīridür / Ṣūret-i menḳūş olupdur naḳş-ı evvel bellü bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 2). [naḳḳāş-ı ezel,]*

Levḥ-i dilde naḳşını naḳş itdi **naḳḳāş-ı ezel** / Gelmedin bu ʿāleme hem olmadın bu ʿuḳde-ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 1). [naḳḳāş-ı ezel,]*

naḳḳāş-ı hüner [1] *Hünerli nakkaş.*

Ḥāl u ḫaṭṭ-ı rūy-i dilber dilde naḳş oldı meger / Anuñ içün ḳıldı iẓhār anı **naḳḳāş-ı hüner** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 1). [naḳḳāş-ı hüner,]*

naḳḳāş-ı ḳudret [2] *Kudret nakkaşı. II Allah.*

Fu'āduñ levḥine **naḳḳāş-ı ḳudret** / Ele aldı çeküp kilk-i saʿādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 1). [naḳḳāş-ı ḳudret,]*

Göñül levḥine çün **naḳḳāş-ı ḳudret** / Yazupdur evvelā maʿnā-yı ülfet *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 1). [naḳḳāş-ı ḳudret,]*

naḳḳaş olmak [1] *Renkli resim ve süsleme yapan sanatkar olmak.*

Murādī ḳalbüñ evrāḳına bir naḳş eyledün kim sen / Saña beñzer ḳamu ʿālemde **naḳḳaş olmadı** kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 5). [naḳḳaş olmadı, -ma, -dı]*

naḳl [5] *Anlatmak, rivayet etmek, hikaye etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳāldan **naḳli** eyledi menşūr / Terk idüp ḳāl ü ḳīlı aldı sebaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 3). [naḳli, -i]*

naḳl eylemek [1] *Anlatmak, aktarmak.*

Böylece **naḳl eylemiş** bunı revān / Bu Murādī ẕerre bilmez ḳara aḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 5). [naḳl eylemiş, -miş]*

naḳl-i ʿāciz ḳalmak [1] *Anlatmada, dile getirmede aciz, yetersiz kalmak.*

Bir kelāmum ḳılmaġ içün **naḳl-i ʿāciz ḳaldılar** / Cinn ü ins ile melā'ik birle bāzār istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 3). [naḳl-i ʿāciz ḳaldılar, -dı, -lar]*

naḳl itmek [5] *Anlatmak, rivayet etmek, hikaye etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Münfaʿil olma çü sözüñ reddi yoḳ / Diñle ne kim **naḳl ide** ehl-i kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 4). [naḳl ide, -e]*

naḳmet [1] *İntikam, cezâ.*

Nefaḫnādan nidā geldi pes oldı şaḳ iki fırḳa / İşitmeyen bulup **naḳmet** işiden irdi naʿmāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 2). [naḳmet,]*

naḳş [1] *Eksiklik, noksan.*

Ziyād u **naḳṣdan** çün kim müberrādur müberrādur / Anuñ vaṣf-ı kemālin söyleşür diller maḳālince *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 3). [naḳṣdan,]*

naḳş [18] *Bezek, süs, resim. II Hakk'ın tecellileri.*

Göñül levḥa-i ḳudret olduḳda **naḳşın** bilür / Ne ḥācet ki naḳş eyleye ḥāẕıḳ-ı dil-firīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 3). [naḳşın, -ın]*

Mümessel oldı vücūd ile çün ʿadem **naḳşı** / Seçildi ayru olup cā-be-cā ḥayāt ü memāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 2). [naḳşı, -ı]*

Ṭutdı mir'āti Murādī çü ʿavālim yüzine / **Naḳşı** naḳḳāş ile seyr eylemiş īmā muḫliş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 5). [naḳşı, -ı]*

Her ṭarafdan **naḳşını** ʿarż itdi naḳḳāş-ı ezel / ʿĀrif oldı līk dil gözler cemāl-i lem-yezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 1). [naḳşını, -ı, -n, -ı]*

Ḫayme-i eflāk içinde seyr ider cümle ṣuver / Cā-be-cā **naḳş** ile ṣūret resmine baḳ añla ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 3). [naḳş,]*

Gel Murādī ḳıl temāşā muḳteżā-yı ʿādeti / Āb-ı rūyı ister iseñ cümle **naḳşı** āba ṣal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 5). [naḳşı, -ı]*

Āferīn ol **naḳşa** naḳḳāş-ı ezel taṣvīridür / Ṣūret-i menḳūş olupdur naḳş-ı evvel bellü bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 2). [naḳşa, -a]*

Levḥ-i dilde **naḳşını** naḳş itdi naḳḳāş-ı ezel / Gelmedin bu ʿāleme hem olmadın bu ʿuḳde-ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 1). [naḳşını, -ı, -n, -ı]*

Resm ider ressām egerçi **naḳş** ile ṣūretleri / ʿĀrif olursın bilürsen ger nedür naḳşiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 4). [naḳş,]*

Levḥ üzre ḫāme **naḳşı** mükerrem / Allāhu aʿlem Allāhu aʿẓam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 974, Beyit 1). [naḳşı,]*

Naḳş için naḳḳāşumı **naḳşumda** naḳḳāş eyledüm / Ṣanʿatı iẓhārını vechüñde ḳıldı iḳtiżā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 15, Beyit 2). [naḳşumda, -um, -da]*

II Güzellik.

Naḳş u ḫayāla aldanuben ḳalma ey göñül / Naḳḳāşı gözle dem-be-dem ol **naḳşa** cān virür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 2). [naḳşa, -a]*

II Akis, görüntü, sûret.

Cā-be-cā aldanma **naḳşı** ṣūretine ʿālemüñ / Vaḳtüñi bul ḥaḳ ile geçgil ḳamu sāʿātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 4). [naḳşı, -ı]*

Ḳalbüme didüm ḳo **naḳşı** istegil naḳḳāşını / Bir nidā irdi fenā ol maẓhar ol iḥsānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 4). [naḳşı, -ı]*

Cür'a-i destüñden ey dilber çü nūş itdüm yine / Evvelīn ü āḫirīni **naḳşına** ṭutdum yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 1). [naḳşına, -ı, -(n), -a]*

Ne yazdı levḥe gör naḳḳāş-ı dehr **naḳşı** sen egme baş / İki gözden döküben yaş gözetme zīr ü bālāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 3). [naḳşı, -ı]*

Naḳş için naḳḳāşumı naḳşumda naḳḳāş eyledüm / Ṣanʿatı iẓhārını vechüñde ḳıldı iḳtiżā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 15, Beyit 2). [naḳş,]*

Nişānuñdur cihān **naḳşı** velīkin bī-nişānsın sen / ʿIyān iken ḥicāb-ı nūr-ı ẕātīde nihānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 1). [naḳşı, -ı]*

naḳş eylemek [4] *İşlemek, nakşetmek. II İlahi tecelliler.*

Ẓāhir ü bāṭında bāṭın ẓāhirin **naḳş eylemiş** / Şöyle yazmış levḥi elf ü bā vü tā olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 4). [naḳş eylemiş, -miş]*

Göñül levḥa-i ḳudret olduḳda naḳşın bilür / Ne ḥācet ki **naḳş eyleye** ḥāẕıḳ-ı dil-firīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 3). [naḳş eyleye, -(y)e]*

Murādī ḳalbüñ evrāḳına bir **naḳş eyledün** kim sen / Saña beñzer ḳamu ʿālemde naḳḳaş olmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 5). [naḳş eyledün, -dü, -n]*

II Meydana getirmek, ortaya çıkarmak.

Çün cemāle ṭutmışam āyīne ben / Ṣūretüm **naḳş eyledüm** īmāna ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1168, Beyit 2). [naḳş eyledüm, -dü, -m]*

naḳş-ı āyāt-ı ḥadīs [1] *Hadislerin, ayetlerin sureti, şekle bürünmüş hali.*

ʿArş-ı aʿlādur çü ḳalb-i evliyā ey muʿteber / **Naḳş-ı āyāt-ı ḥadīs** oldı anuñ beyyinesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 2). [naḳş-ı āyāt-ı ḥadīs,]*

naḳş-ı bī-ālet [1] *Vasıta, aracı olmadan bırakılan iz, eser.*

Naḳş-ı bī-ālet durur ger sende var ise naẓar / Nāẓır-ı naḳḳāş ol ḳılma naẓar ālātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 3). [naḳş-ı bī-ālet,]*

naḳş-ı bismi'llāh [1] *Bismillah nakşı, yazısı.*

Dilerseñ levḥ-i dilde yazmaġa ger **naḳş-ı bismi'llāh** / Dem-ā-dem eksük olmasuñ dilüñde ẕikr-i illā'llāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 1). [naḳş-ı bismi'llāh,]*

naḳş-ı evvel [1] *İlk süsleme, işleyiş.*

Āferīn ol naḳşa naḳḳāş-ı ezel taṣvīridür / Ṣūret-i menḳūş olupdur **naḳş-ı evvel** bellü bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 2). [naḳş-ı evvel,]*

naḳş-ı ḫayāl [2] *Hayalinin süsü, güzelliği.*

Gösterür her veche yüzden bize ṣūret āyine / Cümlenüñ **naḳş-ı ḫayālin** dil ḳomışdur āyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 1). [naḳş-ı ḫayālin, -in]*

Şevḳümüz ġālib olalı ruḥ-ı cānānumuza / Virmedi **naḳş-ı ḫayāl** ʿahd ile peymānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 1). [naḳş-ı ḫayāl,]*

naḳş-ı mir'āt [1] *Aynadaki resim, suret. II Gönül aynasına tecelli edenler.*

Naḳş-ı mir'ātumda gördüm ṣormışam naḳḳāşdan / Yedi yā vü nūn ü yānun resmin aldum ḳaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 1). [naḳş-ı mir'ātumda, -um, -da]*

naḳş-ı misal [1] *Örneğin, benzerin yazılması.*

Yazılmaz defter-i şerḥüm mürekkeb olsa deryālar / Ḳamu mevcūd ʿācizler durur **naḳş-ı misālümde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 3). [naḳş-ı misālümde, -üm, -de]*

naḳş-ı miṣṭār [1] *Nakışlanmış, resmedilmiş satır, sayfa.*

Naḳş-ı miṣṭārı n'idersin bula gör naḳḳāşı / Māhī olduñsa taleb eyle hemān ʿummānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 4). [naḳş-ı miṣṭārı, -ı]*

naḳş-ı rümūz egerçi muṣavver nümūde est taṣvīr çīst ez-'amel-i rāyegān men [1] *Sırların nakşını tasvir etmiş olsalar bile, benim değersiz amelimin tasviri nasıl yapılabilir.*

Naḳş-ı rümūz egerçi muṣavver nümūde est / Taṣvīr çīst ez-'amel-i rāyegān men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1184, Beyit 4). [naḳş-ı rümūz egerçi muṣavver nümūde est taṣvīr çīst ez-'amel-i rāyegān men,]*

naḳş-ı ṣuver [1] *Suretler süsü. II İlahi tecelliler.*

Ḥayāt-ı cānum olmış çün ḥayāt-ı cāvidānumdan / Ḥayātumdan ḥayāt içün ider **naḳş-ı ṣuver** ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 3). [naḳş-ı ṣuver,]*

naḳş itmek [5] *Nakşetmek, işlemek. II İlahi tecelliler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥabbeẕā gülşen-i vuṣlatdan ire būy-ı laṭīf / Vāridüñ ṣafḥasına **naḳş ide** nāmuñ mevrūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 4). [naḳş ide, -e]*

naḳşiyyet [1] *Nakışlı hal, resmedilmiş suret.*

Resm ider ressām egerçi naḳş ile ṣūretleri / ʿĀrif olursın bilürsen ger nedür **naḳşiyyetüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 4). [naḳşiyyetüm, -üm]*

naḳş kılmak [2] *Nakşetmek, süslemek, bezemek, nakış yapmak.*

Saña bir söz söyleyem kim kilk-i zerle **naḳş kıl** / Kim ulu cevher durur ḳılġıl anı başuñda tāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 4). [naḳş kıl,]*

II İz bırakmak, tesir etmek.

Vāṣıl oldıysa Murādīnüñ kelāmı semʿüñe / Levḥ-i dilde **naḳş ḳıl** v'allāhi görmezsin żarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 5). [naḳş ḳıl,]*

naḳş olmak [5] *Nakşolunmuş, işlenmiş. II İlahi tecelliler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Levḥ-i dilde **naḳş olaldan** rūy-i zībā-yı ḥabīb / Cümle-i ʿālemlerüñ derdine ben oldum ṭabīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 1). [naḳş olaldan, -aldan]*

naḳş u ḫayāl [1] *Nakış ve hayal. II Dünyanın süsü, masiva.*

Naḳş u ḫayāla aldanuben ḳalma ey göñül / Naḳḳāşı gözle dem-be-dem ol naḳşa cān virür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 2). [naḳş u ḫayāla, -a]*

nālān [2] *Inleyen.*

Cürʿa-i cām-ı maḥabbetden çü dil sekrāndur / Anuñ içün her seḥer cān bülbüli **nālāndur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 374, Beyit 1). [nālāndur, -dur]*

Çün ben ḳulın **nālān** sever iki gözüm giryān sever / İşüm gücüm efġān sever olmaz mı efġānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 5). [nālān,]*

nālān eylemek [1] *İnlemek, sızlanmak, feryat etmek.*

Heybetinden maġrib ü maşrıḳda düşdi zelzele / Yā nedendür nūrveş żaʿf ile **nālān eyledüñ** *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 723, Beyit 6). [nālān eyledüñ, -dü, -n]

nālān olmak [7] *İnlemek, sızlamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çü ruḫ-sāruñ gül-i ḫandān olupdur / Hezārān bülbülüñ **nālān olupdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 1). [nālān olupdur, -up, -dur]*

nale [6] *Inilti, feryat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nālemi gūş idegör bülbül aña **nāle** düşer / Ḥālümi bilmek içün ḥāl ile biñ ḥāle düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 1). [nāle,]*

nāle çekmek [3] *Inlemek, feryat etmek.*

Zā'ir-i Kaʿbe olaldan bu göñül **nāle çeker** / Çün nidāda didi lebbeyk anı bir ḫāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 1). [nāle çeker, -er]*

Cānumuz ʿışḳa düşelden dilümüz **nāle çeker** / Ḥāl-i dilber dil-i meyyālümüzi ḫāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 1). [nāle çeker, -er]*

Her seḥerde **nāle çeksem** iñler āhum nāleme / Hey ʿacā'ib ḫāli vardur bu dil-i şūrīdenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 2). [nāle çeksem, -se, -m]*

nāle-i 'andelīb [1] *Bülbülün inlemesi. II Aşığın kederlenmesi.*

Her ḳaçan bū-yı verd bulmayasın / **Nāle-i 'andelīb** ile eglen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 3). [nāle-i 'andelīb,]*

nāle-i bülbül [1] *Bülbülün feryâdı.*

Nāle-i bülbül nedür yā gül nedür bülbül nedür / Bu rumūzı bilmeyen n'eyler o seyr-i gülşeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 4). [nāle-i bülbül,]*

nāle ile zār [1] *İnleme ile ağlama.*

Niceyi ḳıldı zebūn ü nicenüñ baġrı ḫūn / Nicenüñ şimdi işi **nāle ile zār** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 2). [nāle ile zār,]*

nāle-i seḥer [1] *Seher vaktinde inlemek, inilti.*

Necāta irdi bu kim eyledi özin teslīm / Dem-ā-dem ide ziyāde o **nāle-i seḥerin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1140, Beyit 2). [nāle-i seḥerin, -in]*

nāleler eylemek [1] *Inlemek, feryad etmek.*

Ruḫı 'ışḳında ḳan aġlarsa 'āşıḳlar 'aceb midür / Hezārān bülbül **eyler nāleler** güller budaġında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 3). [nāleler eyler, -r]*

nāle vü āh [2] *Inleyip ah çekme.*

Āh-ı seḥer oḳı geçer nüh feleküñ siperlerin / Biz bilürüz me'ālümüz **nāle vü āhı** n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 3). [nāle vü āhı, -ı]*

Gel Murādun sözini diñle saña şāfiʿdür / 'Āşıḳ ol kimse durur **nāle vü āhında** ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 5). [nāle vü āhında, -ın, -da]*

nāle vü āhında olmak [1] *İnleme ve feryat etme.*

Gel Murāduñ sözini diñle saña şāfiʿdür / 'Āşıḳ ol kimse durur **nāle vü āhında ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 5). [nāle vü āhında ola, -a]*

nāle vü zār eylemek [1] *Ağlayıp inlemek.*

Nice bir āh u fiġān **nāle vü zār eyleyeyin** / Tīġ-i hicrüñ dil-i nālānuma urdı yara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 2). [nāle vü zār eyleyeyin, -(y)e, -(y)in]*

nāliş [2] *İnilti, inleme, figan.*

Nālişümden ṭaġlar āheng ider āvāzuma / Derdümüñ pāyānı yoḳ gelmekde hicrān yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 2). [nālişümden, -üm, -den]*

ʿArş-ı aʿlā pāyümüz būs itmege **nālişdeyüz** / Biz tevāzuʿ ehliyüz yirinde ṣüret ḫākiyüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 4). [nālişdeyüz, -de, -(y)üz]*

nāliş-i derman [1] *Biçare, âciz inilti.*

Nāliş-i dermānda āh ile semāya ger çıḳa / Semʿ-i luṭfuñ gūş ider andan dönüp ʿār eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 3). [nāliş-i dermānda,]*

nālişi ḳılmak [1] *İnlemek, feryat etmek.*

Münevver ḳıldı ẓāhir meclis-i taḥḳīḳ-i nūrānī / Yüri **ḳıl nālişi** tā yana ḳalbüñde sirāceyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 2). [nālişi ḳıl,]*

nām [49] *1. Ad, isim.*

"Küllü men min ḥıfẓıhi" sırruñ fühūmın bilmeyen / Ḥak durur her dem oḳursam **nām** ile ʿāşıḳ aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 3). [nām,]*

Seni senden dilerem sen seni vir baña yiter / **Nāmuñı** vird idinür dil nice kim ṣubḥ u mesā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 3). [nāmuñı, -un, -ı]*

Ḳamu dillerde **nāmuñ** vird olup her dem seni gūyā / Eger sen ḳılmasañ olmaz idi hergiz ḫafī peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 1). [nāmuñ, -un]*

İsm ile ḳapladı ʿālemleri **nām** ile vücūd / Anuñ içün didiler ʿilm iledür ad-ı ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 2). [nām,]*

Egerçi vird ile **nāmın** ḳılur elfāẓ ile taḳdīs / Velī esrār ile maʿnā bize eyler neler ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 4). [nāmın, -ın]*

Nāmını bilmek içün **nām** ile **nām** itdi özin / İsm ile bildi müsemmā didi Fīhā'l-mescūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 4). [nām,]*

Nāmını bilmek içün nām ile nām itdi özin / İsm ile bildi müsemmā didi Fīhā'l-mescūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 4). [nāmını, -ı, -(n)ı]*

Ḥabbeẕā gülşen-i vuṣlatdan ire būy-ı laṭīf / Vāridüñ ṣafḥasına naḳş ide **nāmuñ** mevrūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 4). [nāmuñ, -un]*

Nāmuñı vird ideli cümle cihān elsinesi / Herkese ʿaḳl ile miḳdār-ı zuʿemdür mevrūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 2). [nāmuñı, -un, -ı]*

Ḥamd ü senā añadur luṭf ü seḫası öküş / Şükrini ḳıl dā'imā **nāmını** ẕikr eyle yād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 3). [nāmını, -ı, -(n)ı]*

Nāmuñ oldı zebānumuñ virdi / Vāridātuñı artur ey mevrūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 271, Beyit 4). [nāmuñ, -un]*

Murādī merd-i kār oldur yañılmaz ola kārında / Dilinde ẕikri **nāmı** ḳalbinüñ ẕikrinde ẕikrādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 5). [nāmı, -ı]*

Her ne ḳılsam olduḳ anuñla müsemmā mā-ḥaṣal / **Nāmumuz** birdür velīkin her ṭaraf inşā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 4). [nāmumuz, -umuz]*

Ḥabbeẕā vuṣlat demin yād eyledi ārām-ı dil / Kim zebān-ı ḥālümüz **nām** ile pür-eẕkārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 2). [nām,]*

Ḥırz-ı cān oldı çü **nāmuñ** yā nişānı nicedür / Bī-nişān ol göresin tā ki nihānı nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 1). [nāmuñ, -uñ]*

Çün sātir ola sen seni cümle ʿayāndan / Dillerde **nāmuñı** ḳoyup ifşā neden gelür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 2). [nāmuñı, -uñ, -ı]*

Ben temāşā ḳılmasam bir dem cemālüñi eger / Pāk **nāmuñ** Ḥaḳḳ içün olmazdı cānum ẕerre ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 4). [nāmuñ, -uñ]*

Nāmdan nām itdi nāmın neng ü nāmın terk idüp / Pes gelüp aġ u ḳarayı ḳıldı ḳara ile aġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 3). [nāmdan, -dan]*

Nāmdan nām itdi **nāmın** neng ü **nāmın** terk idüp / Pes gelüp aġ u ḳarayı ḳıldı ḳara ile aġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 3). [nāmın, -ı+n]*

Çün ʿaḳl-ı evvelümde görindi fütūḥ-ı ġayb / **Nāmumı** levḥe kilk ile yazdı ʿalāda ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 4). [nāmumı, -um, -ı]*

Yazdı levḥ üzre kilk-i ḳudret pes / Nāmını **nām** ile hümām el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 3). [nām,]*

Yazdı levḥ üzre kilk-i ḳudret pes / **Nāmını** nām ile hümām el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 3). [nāmını, -ı, -n, -ı]*

Nāmını vird eylesem her subḥ u şām / Ḳarşuma yüzin ṭutar yüz devletüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 752, Beyit 2). [nāmını, -ı, -n, -ı]*

Menbaʿ-ı kenz-i ḥaḳāyıḳ çün ḳanāʿatdür dilā / **Nām** ile nāmūsı terk it āḫirette devlet al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 4). [nām,]*

Senüñ ne ise maḳṣuduñ Murāduñ ol murādıdur / Hemān **nāmuñ** durur ẕikrüm benüm ġayrı degül fikrüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 5). [nāmuñ, -uñ]*

Lā-fetā illā ʿAlī ḥabīb-i dildedür ṭıfl-ı ʿacīb / Leyse fī'd-dāreyni illā hūdadur ism ile **nām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 4). [nām,]*

Nāmuñı vird eyledüm peydāda peydā bulmışam / Ẕātuñı ḳıldum ṭaleb tenhāda tenhā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 1). [nāmuñı, -uñı]*

Rāh-ı ḥaḳīḳatinde bel baġladum muḫayyer / Her yirde ġayrı **nāmı** söylemesün lisānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 4). [nāmı, -ı]*

Ẕerre-i ḫāric degül her ne ki var ḳalbden / **Nāmı** çü vehhābdur ḳıldı keremler kerīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 4). [nāmı, -ı]*

Münderic-i kelām olup saṭra yazar çü besmele / **Nāmın** ider beyān ezel ismini soñradan yazar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 2). [nāmın, -ı+n]*

Çü menşūrında yazdı nām ile nām eyledi **nāmın** / Bu ʿunvān ü ṣalābetle geçürdi dehr-i eyyāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 1). [nāmın, -ın]*

Çü menşūrında yazdı **nām** ile **nām** eyledi nāmın / Bu ʿunvān ü ṣalābetle geçürdi dehr-i eyyāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 1). [nām,]*

Ḥaḳḳumı ḥaḳ itmede ḥaḳdur baña meşkūr olan / **Nāmını** ẕikr itmede oldur baña meẕkūr olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 1). [nāmını, -ı, -n, -ı]*

Ey Murādī levḥ-i maḥfūẓ üzre **nāmuñ** naḳş olup / Yazdı nāmuñ yanına ḫalḳ eyledüm dīdār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 5). [nāmuñ, -uñ]*

Ey Murādī levḥ-i maḥfūẓ üzre nāmuñ naḳş olup / Yazdı **nāmuñ** yanına ḫalḳ eyledüm dīdār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 5). [nāmuñ, -uñ]*

Sen Murādī derdmendüñe virürsin her murād / **Nāmını** anuñ murād idüp neden ad idesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 5). [nāmını, -ı, -n, -ı]*

Nāmını yazdı ʻale'l-levḥ ḳalem ʻilm ile çün / Kişver-i maʻrifeti feṯḥ ider ebvābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 4). [nāmını, -ı, -n, -ı]*

Ṣāḥib-i nuṭḳa mecāl olmadı bu maʻnāda / Cümleten **nāmı** eger ḳılsa daḫı vird-i zebān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 2). [nāmı,]*

Murādī bilmedi nām ü nişānı / Ki geçmeyince **nām** ile nişāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 5). [nām,]*

Cürʻa nūş oldum ezelden ta ebed gitmez ḫumār / Dil açup **nāmını** ẕikr eyler tenümde cümle mū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 3). [nāmını, -ı, -n, -ı]*

Ḳurdı bir nehc-i sedādı ḳodı pes **nāmını** şer‘ / Anuñ ile irişür kim ki irer pāyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 2). [nāmını, -ı, -n, -ı]*

Nāẕır olalı vechüñe ‘ayn ile ‘aynüm dīdesi / Her **nāmuñı** ezber oḳur rūhum lisānı ‘ışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 2). [nāmuñı, -u, -ñ, -ı]*

Revzen-i çeşmümde her dem çün cemāl-i yār ola / Siz ‘aceb ḳalmañ dilümde **nāmı** ger tekrār ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 1). [nāmı, -ı]*

Ḳamu dillerde meẕkūr oldı **nāmuñ** / Sen olduñ ḫālıḳı cümle enāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 39, Beyit 1). [nāmuñ, -uñ]*

Beyāżı ḳalmadı **nāmumda** bir cā / Ḳamu şirretle ṭolmışdur ser-ā-pā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 15). [nāmumda, -um, -da]*

2. Şan, şöhret, ün.

Nāmuñı terk itmeyince lāyıḳ-ı nām olımaz / Bihter olmaḳ ister iseñ olma bihterden ırağ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 3). [nāmuñı, -uñı]*

Nām ile nengi terk idüp ṭutdı yolın dīvānenüñ / Kār ile bārın terk idüp pes tār-u-mār oldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 4). [nām,]*

Göñül yār oldı yāre per içinde / Bilüpdür **nāmını** tekrār içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 1). [nāmını, -ı, -nı]*

Ḳomışdur ʿār ile nāmūsı cümle / Ki olmaz ʿāşıḳuñ **nām** ile ʿārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1560, Beyit 3). [nām,]*

nām eylemek [2] *Ün, ad kazanmak.*

Luṭf itse Murādına irgürse murādına / **Nām eylese** adına şoḥbet nic’olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 12). [nām eylese, -se]*

Çü menşūrında yazdı nām ile **nām eyledi** nāmın / Bu ʿunvān ü şalābetle geçürdi dehr-i eyyāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 1). [nām eyledi, -di]*

nām-ı ādem [1] *İnsanın namı, ismi, şöhreti.*

Ṣāḥib-naẕar iseñ ey Murādī / Gör ḳande yazıldı **nām-ı Ādem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 5). [nām-ı ādem,]*

nām-ı ʿarş [1] *Gökyüzünün, dokuzuncu göğün ismi.*

Eyleyüp ʿālem-i kübrā özini / **Nām-ı ʿarşı** özine ḳıldı maḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 2). [nām-ı ʿarşı, -ı]*

nām-ı bī-nişān [1] *İzi, eseri olmayan ad, ün.*

Oḳudı çünki **nām-ı bī-nişānı** / O ḥays ile ki geçdi ad ü şāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 4). [nām-ı bī-nişānı, -ı]*

nām-ı dil-cūyı olmak [1] *Gönül arayan, gönül çekenin, sevgilinin nâmı olmak.*

Ġıdā-yı rūḥum **olalı** ḥabībüñ **nām-ı dil-cūyı** / Ṭulūʿ iden lisānum maşrıḳından nūr-ı ezherdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 2). [nām-ı dil-cūyı olalı, -alı]*

nām-ı ḥabīb [1] *Sevgilinin adı.*

Nām-ı ḥabībi añlamaḳ olmış durur ‘asīr / Ammā mücāhid ol yüri ḥüsn-i fi‘āl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 4). [nām-ı ḥabībi, -i]*

nām-ı ḥaḳḳ [1] *Allah'ın adı, nâmı.*

Ṭobṭoludur ʿarş u ferş ey kām-rān / **Nām-ı Ḥaḳḳ** ile zemīn ü hem-zamān *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 31, Beyit 1). [nām-ı ḥaḳḳ,]*

nām-ı ḫudā [1] *Allah'ın adı.*

Taḳdīs ideli **nām-ı Ḫudāyı** ḳamu eşyā / Nezdīk-i Murādīde ider cümle şehādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 5). [nām-ı ḫudāyı, -(y)ı]*

nām-ı māfīhā [1] *Ahiretin nâmı, şanı.*

Fiʿl ü ḳavlümden ḥaẕer ḳılsam yine ṭālib benüm / Maḥż-ı ẕāhir ʿayn olursam **nām-ı māfīhā** olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 2). [nām-ı māfīhā,]*

nām-ı maḥbūb [1] *Sevgilinin nâmı, adı.*

Benüm vird-i zebānum **nām-ı maḥbūb** / Benüm fikr-i ḫayālūm oldı ol ḫūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 1). [nām-ı maḥbūb,]*

nāmını ḳomak [1] *Adını koymak, isimlendirmek.*

‘Işḳa düşdi ezelde çün dil ü cān / **Ḳodılar** bunda **nāmını** insān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1162, Beyit 1). [nāmını ḳodılar, -dı, -lar]*

nām-ı sebbūḥuñ olmak [1] *Tesbih, tenzih edenin namı, ismi olmak.*

Nām-ı sebbūḥuñ olupdur saña çün kim tesbīḥ / Ey Murādī beni tesbīḥe çeker sübḥānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 5). [nām-ı sebbūḥuñ olupdur, -up, -dur]*

nām-ı yār [1] *Sevgilinin namı, ismi.*

Enīs ü mūnis-i rūḥ-ı revāndur gerçi **nām-ı yār** / Velī ẕātında ḥayrānum beḳā oldı baña andan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 4). [nām-ı yār,]*

nām itmek [2] *Tanınmak, ün sahibi olmak.*

Nāmını bilmek içün nām ile **nām itdi** özin / İsm ile bildi müsemmā didi Fīhā’l-mescūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 4). [nām itdi, -di]*

Nāmdan **nām itdi** nāmın neng ü nāmın terk idüp / Pes gelüp aġ u ḳarayı ḳıldı ḳara ile aġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 3). [nām itdi, -di]*

nām olmak [2] *İsim olmak, şöhretlenmek.*

Çün Ḫudāya erḥamü rāḥim dinildi ism ile / Bu sıfatla muttaṣıf ol **ola** rāḥim sende **nām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 4). [nām ola, -a]*

Dillerde yād olaldan **nām oldı** her lisānum / Yād itdügüm bilüpdür dillerde cümle yādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 4). [nām oldı, -dı]*

nām u ‘ār [2] *Şan şöhret ve utanma.*

İster iseñ görmege vech-i ḥabīb / Terk-i ‘ār it olma **nām u ‘ārda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 2). [nām u ‘ārda, -da]*

Eyle deryā kendüñi sen ḳaṭrelikden ol ḫalāṣ / İster iseñ vuṣlatı terk eyle **nām u ʿāruñı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 3). [nām u ʿāruñı, -un, -ı]*

nām u neng [3] *Ad ve ün, nam ve şöhret.*

Nām u nengi terk ider ʿāşıḳ olan / Bende ḳalmadı ne ʿār u ne ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 2). [nām ü nengi, -i]*

Nām u nengi terk idüp ʿālemde abdāl olmışuz / Vāḥid olup ikilikden fāriġu’l-bāl olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 1). [nām ü nengi, -i]*

Ey Murādī şābirüz her ne gelürse yārden / **Nām u nengi** terk idüp ʿālemde abdāl olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 5). [nām ü nengi, -i]*

nām u nişan [6] *Ün, şan, şöhret. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İster iseñ kemālüñi iste hemān hüdā hüdā / **Nām u nişānı** tārik ol tā bulasın kemālüñi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 3). [nām u nişānı,]*

nām-ver [1] *Meşhur, ünlü.*

Ġayb-ı ʿayn-ı Mā hüve’l-vāḳiʿdedür aṣl-ı şuhūd / Biri isneyn ile ʿāmil biri vāḥid **nām-ver** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 3). [nām-ver,]*

na‘mā [19] *İhsan, nimet. İnsanı refaha kavuşturan şey. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kitāb-ı ʿışḳ oḳıyaldan nedür dil māżī müstaḳbel / Telāş ile rubāʿı gözlemez şol kim diler **naʿmā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 2). [naʿmā,]*

naʿma-i ġayr [1] *Başka nimet, ihsan.*

Ḥikmet şarābın isteyen **naʿma-i ġayra** baḳmadı / Buldı devāsın şübhesiz sözin ṭutan ḫāzıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 4). [naʿma-i ġayra, -a]*

naʿmā-i kübrā [1] *Büyük nimet, ihsan.*

Lisān-ı bī-ʿayānuñdur kelāmuñ müntehāsında / Murāda luṭf-ı fażluñdur viren **naʿmā-i kübrādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 5). [naʿmā-i kübrādan, -dan]*

naʿmā virmek [1] *İhsan, nimet vermek, bağışlamak.*

Ḫafī ḳılduñ velīkin ḥikmetüñdendür yine esrār / Bu mübhem şerḥini bildi kime **virdüñ** ise **naʿmā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 2). [naʿmā virdüñ,]*

naʿmā-yı devran [1] *Zamanın, dünyanın nimeti.*

Gel Murāduñ ḳavlini ezberle ḥırz-ı cān içün / ʿĀşıḳ olan kimseyi **naʿmā-yı devrān** eglemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 5). [naʿmā-yı devrān,]*

naʿmā-yı ʿulyā [1] *Yüce, büyük nimet, lütuf.*

Cemīʿ-i kārumuz tefvīż idüp ol yüce dergāha / Tevekkül eyledükçe feyż ider **naʿmā-yı ʿulyādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 2). [naʿmā-yı ʿulyādan, -dan]*

nā-mahrem [1] *Mahrem olmayan, yabancı.*

Ey Murādī sen ḫalāṣ olmaḳ dilerseñ dem-be-dem / K’ey ṣaḳın **nā-maḥreme** keşf eyleme esrāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 5). [nā-maḥreme, -e]*

naʿmāt [1] *Nimetler, ihsanlar.*

Leẕẕātı terk idenler leẕẕāta irdi el-ḥaḳ / Ālāyı terk idenler **naʿmāta** irdi el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 1). [naʿmāta, -a]*

namaz [2] *Beş vakitte icrası müminîne farz olan ibadet, salât.*

Ṭāʿatüm ṣubḥ u mesāda istedüm cehd ile tā / Bulmayınca ḳomadum buldum **namāz** ehlindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 3). [namāz,]*

Rūy-i ʿaczi ḳo zemīne bī-niyāza ḳıl niyāz / Cān ile tekbīr iderseñ bu **namāz** olur ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 4). [namāz,]*

namāz-ı dest [1] *Namaz abdesti.*

Mūr u māhī ẕevḳ ider ālāyı ādem neylesün / Pes **namāz-ı dest** içün ʿuṣṣāḳ ile ḳan eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 3). [namāz-ı dest,]*

namāz ḳılmak [2] *Namaz kılmak.*

Ḥaṭar irmeye diyü ḥüsnüñe serv ile çenār / **Ḳılayor** biri **namāz** ve ideyor biri duʿā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 4). [namāz ḳılayor, -a, -yor]*

Ey ṭavāfın isteyen ṣıdḳ ile gel **ḳılġıl namāz** / Recm ḳıl şeyṭān-ı nefsi ḳalmaya tā mekr ü āl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 5). [namāz ḳılġıl, -gıl]*

nāme [1] *Mektup.*

Gel ṣorma baña sen bunı ṣorġıl yüri sırra / Sırrum didi kim sırr ile çek **nāme** midādı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 4). [nāme,]*

nāme-i taḳdīr [1] *Kader, yazgı mektubu.*

Nāme-i taḳdīri taḥḳīḳ itmeyen ʿallāmeler / Mülzem olmazlardı gūş itse şüyūʿın ʿāḳibet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 2). [nāme-i taḳdīri, -i]*

nāmūs [7] *Ar, edep, haya. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Göñülde yir ṭutar ṣanma ḥabībüm ʿışḳ ile ʿārı / Dime ol ʿāṣıḳa ʿāṣıḳ ki **nāmūs** ile ʿār ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 2). [nāmūs,]*

nāmūs-ı ekber [1] *Dört büyük melekten biri olan Cebrâil aleyhisselâm, Cibril.*

Āyāt-ı ʿayn-ı lafẓı **nāmūs-ı ekbere** ṣor / Bī-ṣavt u bī-ḥurūfı gel añla cān ü dilden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 4). [nāmūs-ı ekbere, -e]*

nāmūs ile ʿār [1] *İffet ve utanma duyguları.*

Ger Murāduñ manṭıḳından añlayam dirseñ suḫan / Gel berü meydāna gir terk eyle **nāmūs ile ʿār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 5). [nāmūs ile ʿār,]*

nāmūs ü ʻār [1] *İffet ve namus.*

ʿĀṣıḳ olan kimsede **nāmūs ü ʻār** itmez ḳarār / Dökseler bir ḳaṭre ābı maḥv olur nār üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 3). [nāmūs ü ʻār,]*

nān [2] *Ekmek.*

Bir tāc ile bir ḫırḳa vü bir **nān** bize kāfī / Bir bizcileyin kimse ḳanāʿat idemezler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 3). [nān,]*

II Gam, keder azığı.

Cemīlü'l-vaṣf olan evvel erer ḳor **nāndan** ey dil / Cemālü'l-vech olan ḥüsnin alır andan cemālince *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 2). [nāndan, -dan]*

nā-peydā [2] *Zahir olmayan, gizli, nihan.*

Şeb-i hicrānda **nā-peydāyam** ey meh rū ʿināyet ḳıl / Bu ẕerre ḳadre pertev ṣal ḥabībüm āfitāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 5). [nā-peydāyam, -(y)am]*

Ṣuʿāʿ-ı mihre ḳarşu cümle-i seyyāre **nā-peydā** / Fe-emmā bedr-i tābānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 2). [nā-peydā,]*

nā-peydā ḳılmak [1] *Yok etmek.*

Kendüñi gün içre **nā-peydā ḳılup** / Özüñi peydāda peydā eylegil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 2). [nā-peydā ḳılup, -up]*

nā-peydā olmak [1] *Yok olmak, ortadan kaybolmak.*

Baḥr-ı bī-pāyāna enhār irse **nā-peydā olur** / Her ne deñlü çaġlayup aḳarsa nā-gūyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 1). [nā-peydā olur, -ur]*

nār [27] *1. Ateş, od.*

Ḳamu **nārı** muṭfī olup ḳalmadı ẕerre tāb / Teraşşuḥ ḳılaldan inā'ı vücūdumdan āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 1). [nārı, -ı]*

ʿIşḳ ile bir yirde ʿār olmaz ḥabībüm bilmiş ol / Āb ile bir kāsede tev'ām olımaz **nār** güc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 2). [nār,]*

Ey Murādī çün iki ḫāne yapubdur taḳdīr / Kimi nūrın gözedüpdür kimi **nārında** geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 5). [nārında, -ı, -n, -da]*

Nūr oldı çu **nārında** ʿayn oldı bu varında / Leyl ile nehārında ʿayn ile mükerremdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 3). [nārında, -ı, -n, -da]*

Eser ḳoma vücūduñdan yüri var / Vücūduñı senüñ tā yaḳmaya **nār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 1). [nār,]*

Nār-ı ġayretdür cehennem **nār** ile memlū olan / Ḥüsn-i dilberdür cinānda ḥūr u ġılmān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 4). [nār,]*

Şems-i enverden münevverdür bu mir'āt-ı ezel / **Nārumı** biñ biñ meh-i tābāne beẕl itsem gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 4). [nārumı, -um, -ı]*

Maḥabbet şemʿini yandur göñül pervānesi yansun / Şerārından o **nāruñ** her dilüñ dīvānesi yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 1). [nāruñ, -uñ]*

Lemʿa-i nūr-ı hüdādan iḳtibās itduñse ger / **Nāruñı** maḥv eyledüñse saña oldur nūr olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 4). [nāruñı, -u, -ñ, -ı]*

ʿĀlem iki ʿāleme vāṣıṭadur gerçi kim / Ḳalma vasaṭda ṣaḳın gel berü giç **nārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 4). [nārdan, -dan]*

Berd olur mıydı ol Ḫalīle **nār** / Dimese lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 6). [nār,]*

Ẓāhir ü bāṭında maʿmūr ol budur devlet saña / Ol mücāhid girmeyesin tā ki dūzaḫ **nārına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 4). [nārına, -a, -, -ı]*

Ol rıżāsında ḥabībüñ dā'imā sen ṣubḥ u şām / Eyleye gül-zār-ı İbrāhīm-veş tā **nāruñı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 4). [nāruñı, -u, -ñ, -ı]*

Murādī maḥv ider bir lemʿasında ʿālemüñ **nārın** / Ne bilsün berḳ-i envāruñ şular kim nāra yüz ṭutdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 5). [nārın, -ın]*

Şerār-ı nāra doymaz āb irerse **nār** olur sākin / Eger tāb-ı dile irerse vaṣl-ı yār olur sākin *(Murâdî Dîvânı, Müfret 35, Beyit 1). [nār,]*

II Acı, elem, aşk ateşi.

Bir ḥarāret sende ger yoġ ise gel ey müddeʿī / ʿĀṣıḳ-ı hicrān-keşüñ ḳalbinde yanan **nārı** gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 3). [nārı, -ı]*

Firāḳ ile kebābāsā ciger yanmış idi **nāra** / Bi-ḥamdi'llāh ṣusamışdur yine vaṣlı zülālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 2). [nāra, -a]*

ʿĀṣıḳ olan kimsede nāmūs ü ʻār itmez ḳarār / Dökseler bir ḳaṭre ābı maḥv olur **nār** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 3). [nār,]*

Çün kim irişdi cānuma bu **nār** / Yoġ ile varum atdum yabana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 2). [nār,]*

Miyān-ı ʿarṣa-i ḳudretde miḥnet mancılıgıyla / Atıldıḳda ebed berd-i selām oldı aña **nārı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 4). [nārı, -ı]*

2. Cehennem.

Gel berü inṣāfa gel gūş it Murāduñ mantıḳın / Münkir-i Ḥaḳ olanuñ elbette cāyı **nārdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 5). [nārdur, -dur]*

Bizi ḳorḳutma bugün āteş-i dūzaḫla yüri / **Nār** bundan alınur alduñ ise cā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 2). [nār,]*

Rütbe-i ʿulyāya meyl itme bu dār-ı fānīde / Aṣlaḥ-ı kāra durış ḳurtılasın tā **nārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 3). [nārdan, -dan]*

ʿĀlem iki ʿāleme vāsıṭadur gerçi kim / Kalma vusṭada ṣaḳın gel berü geç **nārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 4). [nārdan, -dan]*

Nār-ı dūzaḫdan özüñ cehd idüben ḥıfẓa durış / **Nārdan** ḳurtıla mı ṣol ki günāhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 3). [nārdan, -dan]*

Nār-ı dūzaḫdan özüñ cehd idüben ḥıfẓa durış / **Nārdan** ḳurtıla mı ṣol ki günāhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 3). [nārdan, -dan]*

Murādī maḥv ider bir lemʿasında ʿālemüñ nārın / Ne bilsün berḳ-i envāruñ ṣular kim **nāra** yüz ṭutdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 5). [nāra, -a]*

nāra atmaḳ [1] (Deyim) *Ateşe atmak. II Kendini feda etmek.*

Degmenüñ kārı degildür **nāra atmaḳ** kendözin / Ḥāṣıl olmaz her ṣadefde degme dürdāne geñez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 4). [nāra atmaḳ, -mak]*

nār eylemek [1] *Ateşe çevirmek, ateşte yakmak, yakıp kül etmek.*

Ḥalḳ olındı gerçi ḳahruñdan cehīmün ḫānesi / Ehl-i tevḥīd olanuñ sen şeh yerin **nār eylemez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 4). [nār eylemez, -mez]*

nār-ı cehennem [1] *Cehennem ateşi.*

Eylegil ẕikr-i Ḫudāyı her zamān / Bulasın **nār-ı cehennemden** amān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 36, Beyit 2). [nār-ı cehennemden, -den]*

nār-ı celāliyyet [1] *Allah'ın "kahhar, cebbar, mütekebbir" gibi sertlik ve büyüklük ifade eden sıfatlarının tecellisinin ateşi.*

Nār-ı celāliyyet ola şuʿle-ver / Düşmenüñ olmaya ḳulūbında āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 2). [nār-ı celāliyyet,]*

nār-ı duzaḫ [6] *Cehennem ateşi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kim ki münkirdür Murāduñ ḳavline ḳılma gümān / Bū Lehebdür **nār-ı dūzaḫda** yanar hem çün ḫaṭab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 5). [nār-ı dūzaḫda, -da]*

nār-ı duzaḫa yaḳılmak [1] *Cehennem ateşinde yakılmak.*

Murāda feṭḥ-i ʿulūm eyler ise reyb itme / Kim ola münkir aña **nār-ı duzaḫa yaḳıla** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 5). [nār-ı duzaḫa yaḳıla, -a]*

nār-ı firāḳ [3] *Ayrılık ateşi.*

İñler bu sīnem ʿışḳuñ ile şan rebābdur / **Nār-ı firāḳuñ** ile bu baġrum kebābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 1). [nār-ı firāḳuñ, -un]*

Nice ṣabūr ola dil **nār-ı firāḳa** ya Rab / Eyle ḫalās anı gel bu piç ü tāb içinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 2). [nār-ı firāḳa, -a]*

Nār-ı firāḳ yaḳalı ey cān bu göñlümi / Ṣanur mısın ki eglene bir an bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 1). [nār-ı firāḳ,]*

nār-ı fürḳat [2] *Ayrılık ateşi.*

Nār-ı fürḳatle nice bir yana dil / Bir naẓar göster cemālüñi baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 3). [nār-ı fürḳatle, -le]*

Nice bir **nār-ı fürḳatden** yana ʿāṣıḳlaruñ cānā / Demidür kim fenālar teşneler āb-ı zülālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 2). [nār-ı fürḳatden, -den]*

nār-ı ġayret [1] *Kıskançlık ateşi.*

Nār-ı ġayretdür cehennem nār ile memlū olan / Ḥüsn-i dilberdür cinānda ḥūr u ġılmān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 4). [nār-ı ġayretdür, -dür]*

nār-ı hicr [1] *Ayrılık ateşi.*

Dil **nār-ı hicr** içinde nice bir kebāb ola / İnṣāf yoḳ mı dil nice çeksün bu kürbeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 3). [nār-ı hicr,]*

nār-ı ʿışḳ [5] *Aşk ateşi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben **nār-ı ʿışḳa** yanarum ammā ʿaceb durur / Kim iki şīşesi gözümüñ ṭolu ābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 4). [nār-ı ʿışḳa, -a]*

nār-ı maḥabbet [1] *Sevgi, muhabbet ateşi.*

ʿİzzet u devlet ol durur dīg-i ḥayātı ḳaynada / **Nār-ı maḥabbet** ile kim ḳalmaya ḳaṭre deñlü āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 3). [nār-ı maḥabbet,]*

nār-ı mūsā [1] *Musa'nın ateşi; Musa Peygamberin Tur Dağı'nda Allah'ın tecellisine mazhar olması.*

Ṣubḥ-dem berḳ-i cemālüñ dilde sevdā gösterür / **Nār-ı Mūsāya** beden nār-ı tecellā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 1). [nār-ı mūsāya, -(y)a]*

nār-ı nīrān [1] *Cehennem ateşi.*

Ḫudāyā derde düş olduk irişdür bizi dermāna / Vücūdumuz ʿināyet eyle yaḳma **nār-ı nīrāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 1). [nār-ı nīrāna, -a]*

nār-ı sūzān [1] *Yakıcı ateş. II Aşk ateşi.*

Ol **nār-ı sūzān** kimi yaḳarsa / İki cihānı saymaz ṣamana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 3). [nār-ı sūzān,]*

nār-ı tecellā [1] *Allah'ın lutfuna erme ateşi, tecelli ateşi.*

Ṣubḥ-dem berḳ-i cemālüñ dilde sevdā gösterür / Nār-ı Mūsāya beden **nār-ı tecellā** gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 1). [nār-ı tecellā,]*

nār-ı vādī [1] *Eymen Vadisinin ateşi. Eymen vadisi, Musa Peygamberin Tur Dağı'nda Allah'ın tecellisine mazhar olduğu yer.*

ʿĀlem-i vaḥdetde kesret ʿilmini ḳılma ṭaleb / **Nār-ı vādīyi** gözetme dest-i Mūsā üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 3). [nār-ı vādīyi, -(y)i]*

nār itmek [1] *Ateş, cehennem haline getirmek.*

Niçün bir iki günlük ʿömre ey yār / Olup maġrūr **idesin** yirüñi **nār** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 3). [nār idesin, -e, -sin]*

nār olmak [1] *Ateş olmak.*

Yā ceḥīme **nār olan** yā ravżada ḥʿūrā nedür / Yā nedendür yā nedür bu ʿurve-i vüsḳā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 4). [nār olan, -an]*

nār u āb [1] *Ateş ve su.*

Hümā-yı gül-şen-i ḳudsem mekānum ʿarş-ı aʿlādur / Şikāyet eylerem ammā vücūdum **nār u ābından** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 2). [nār u ābından, -ın, -dan]*

naʿra itmek [1] *Yüksek sesle bağırmak.*

Cemālüñ gülşenin ʿarż it **ide** tā **naʿra** bülbüller / Yaḳalar çāk ide güller gireler raḳṣa sünbüller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 1). [naʿra ide, -e]*

nās [3] *Insanlar.*

Nās iẕʿān idemez ḥālümi ḥaḳḳ ile benüm / Kimisi ḥāle çekerler kimisi ḳāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 4). [nās,]*

Ey Murādī seni fehm itmede ʿācizdür **nās** / Līk her şey'de envār olan dildür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 5). [nās,]*

Seḥerden bir seḥer gördüm aña bir rūz beñzer yoḳ / Muṭāf oldum ḳamu **nāsa** nitekim Kaʿbe ażḥāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 2). [nāsa, -a]*

naṣab [1] *Bir memurluğa tayin.*

Çün semʿ-i cāna geldi nidā anı diñledüm / Luṭf-ı Ḫudāyı gözle ki cümle **naṣab** geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 3). [naṣab,]*

naṣb eylemek [2] *Dikme, saplama.*

ʿAlem **naṣb eylemişlerdür** egerçi ḥall ü ḥālince / ʿAlem dikdüm ki rumḥum farḳına perr ile bāl irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 4). [naṣb eylemişlerdür, -miş, -ler, -dür]*

Murādī mebde'i külden nişāna ḥācet yoḳ / Nişānı ilerü **naṣb eyle** olasın eżʿāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 5). [naṣb eyle,]*

naṣb itmek [1] *Dikmek, saplamak.*

Ben ḫurūcumda vülūcum ʿālemin **naṣb itdüm** / ʿĀlemüm rāfiʿini görmege bir dāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 3). [naṣb itdüm, -dü, -m]*

naṣb olmak [1] *Dikmek, saplamak.*

ʿİlm-i ḥikmetden ḫaberdār ol yüri ey muḫterem / Tā ki maʿnānüñ ḥiṣārı üzre **naṣb ola** ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 1). [naṣb ola, -a]*

nā-sezā [1] *Münasib olmayan, layık olmayan.*

Ḳıl mücerred kendüñi ḳalbüñ sarāyın pāk ḳıl / Yārdan ġayrı tavaṭṭun ḳılmaya her **nā-sezā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 3). [nā-sezā,]*

nāṣıḥ [1] *Nasihat eden, öğüt veren.*

Ben ḫāṣıl-ı ʿömrüm bilürem söyleme **nāṣıḥ** / Vaʿẓuñ olara söyle ki ṭullāb-ı cināndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 4). [nāṣıḥ,]*

nāsıḫ [1] İstinsah eden, kopyasını çıkaran.

Eyleye çünki şerḥini **nāsıḫ** anı kim olısar / Nesḫine kim ki ḥükm ide vechi olur anuñ ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 3). [nāsiḫ,]*

nāṣır-ı muṭlaḳ [1] *Kayıtsız şartsız yardım eden; Allah.*

Nāṣır-ı muṭlaḳa ṣordum yine nuṣret ḫaberin / Didi kim müjde hemān diñle saʿādet ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 1). [nāṣır-ı muṭlaḳa, -a]*

nāṣır-ı vehhāb [1] *Çok veren, çok bağışlayan, yardım eden Allah.*

Nāṣır-ı vehhāb virdi çünki nuṣret ser-be-ser / Münhezimdür ḫamdu li'llāh cümle aʿdā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 2). [nāṣır-ı vehhāb,]*

nāṣır olmak [1] *Yardım etmek, yardımcı olmak.*

Nuṣret isterseñ eger ḫażret-i Ḥaḳdan dā'im / Ey Murādī ḳamu düşmişlere **nāṣır olıgör** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 5). [nāṣır olıgör, -ıgör]*

naṣīb [5] *Kısmete düşen şey, pay, hisse. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün tecellī eyledi ʿayn-ı cemālinden ḫabīb / Ḥamd u minnet kim **naṣībe** bu düşüpdür yā naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 1). [naṣībe, -e]*

naṣīb bulmak [1] *Kısmet bulmak.*

Şanma kim bir gül içün eyler fiġān / İster anı kim **bula** Ḫaḳdan **naṣīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 2). [naṣīb bula, -a]*

naṣīb eylemek [6] *Nasib, kısmet etmek, payına düşmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yā ilāhī bi-ḥaḳḳ-ı nūr-ı ḥabīb / Rū'yet-i vechüñ **eyle** bize **naṣīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 1). [naṣīb eyle,]*

naṣīb olmak [4] *Kısmet olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vücūdum ẓāhir olmadın **naṣīb olmışdı** baña ʿışḳ / Çü ẓāhir olmışam ṣanma beni bīgāne-i ʿışḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 6). [naṣīb olmışdı, -mış, -dı]*

naṣīḥat [5] *Öğüt, tavsiye. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Naṣīḥāṭ gūş ḳıl ey dil saña bī-ḥad fevāyid var / Naṣīḥāt gūş idenler görmediler tā ebed ḫüsrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 4). [naṣīḥāṭ,]*

naṣīḥat itmek [2] *Öğüt vermek, nasihat etmek.*

Merḥabā eyleyelüm anda melā'ikler ile / Çıḳuben menbere anlara **naṣīḥat idelüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 3). [naṣīḥat idelüm, -elü, -m]*

Beni cevr ü cefā-yı yārden yüz döndürür ṣanma / **Naṣīḥat iderem** göñlüm deli olduḳça uṣlanma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 1). [naṣīḥat iderem, -er, -em]*

naṣīhat ḳılmak [1] *Nasihat etmek, öğüt vermek.*

Ey Murādī saña bir ḫôşça **naṣīhat ḳıluram** / Degmeye açma ṣaḳın rāz-ı dili eyle ḥaẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 5). [naṣīhat ḳıluram, -ur, --am]*

naṣīr [5] *1. Yardımcı, yardım eden. 2. Yardım eden, imdâda yetişen Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün **naṣīrüñ** ḥażret-i fettāḥdur / Her umūruñda saña virdi ẓafer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 2). [naṣīrüñ, -ün]*

nāṣiyet [2] *Alın. II Alına yazılan kader.*

Böyle olmışdur muḳadder böyledür pes **nāṣiyet** / Maʿrifet mihrindedür żav'-ı hidāyet maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 1). [nāṣiyet,]*

'İlmi bir noḳṭa ḳılup 'ilm ile 'ilminde ḫafī / Nāṣiyet ḳıldı ḥavāle ḥikemin **nāṣiyete** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 3). [nāṣiyete, -e]*

nāṣiyet ḳılmak [1] *Alın, alna yazılan kaderi tayin etmek.*

'İlmi bir noḳṭa ḳılup 'ilm ile 'ilminde ḫafī / **Nāṣiyet ḳıldı** ḥavāle ḥikemin nāṣiyete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 3). [nāṣiyet ḳıldı, -dı]*

naṣr [2] *Yardım.*

Ḥaḳdan olur cümleden **naṣr** ile fetḥ u fütūḥ / Ṣanma Murādī bular maḫż-ı ṣecāʿatdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 5). [naṣr,]*

Dikdi çün **naṣr** ile dil mavṭın-ı aʿlāda ʿalem / Ḥarem-i menzil-i ʿulyāya durur aṣl-ı himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 1). [naṣr,]*

naṣri iẕā-cā [1] *Allah'ın yardımı ve zaferi geldiği zaman (110/Nasr 1).*

İrişdi **naṣri iẕā-cādan** idüp fettāḥ-ı fetḥ-i bāb / Virildi nıḳmet aʿdāya idüp pes tebbet ile şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 3). [naṣri iẕā-cādan, -dan]*

naṣrun mina'llah [1] *Yardım Allah'tan gelir. Saf suresi,13. ayet.*

Çün melekler oḳıdı **naṣrun mina'llah** āyetin / Kāruña müstaʿcil ol her kāruñ olmışdur yaḳīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 1). [naṣrun mina'llah,]*

naṣṣ [2] *Herhangi bir konuda Kur'an'da veya hadislerde bulunan ve üzerinde tartışılması dînen câiz olmayan delil hükmündeki kesin ifâde.*

"Ṭā-Hā" didi çün **naṣṣ** ile bürhān ile münzil / "Ṭā-Hā"da bulındı yine "Ṭā- Hā" ile "esrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 4). [naṣṣ,]*

Emr olındı pes beşīre eyledi tebşīrini / Aña da oldı ḫaber **naṣṣ** ile bālādan fütūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 3). [naṣṣ,]*

naṣṣ-ı bürhān [1] *Açık, kesin delil.*

Ve'n-Necmden geçmeyince ḥāle vāḳıf olımaz / Münkirüñ ʿaynına gelmez **naṣṣ-ı bürhān** eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 6). [naṣṣ-ı bürhān,]*

naṣṣ-ı kāṭıʿ [6] *Manası sarîh, açık olan Kur'ân ayetlerinden delil olarak gösterilen ayet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müsemmā ism ile mersūm olan **naṣṣ-ı ḳāṭıʿdur** / Gözetdi maverāsından ʿaceb ḫarc eyledi varın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 3). [naṣṣ-ı ḳāṭıʿdur, -dur]*

naṣṣ-ı kitāb [1] *Kuran ayetleri.*

ʿİlm-i ezelde **naṣṣ-ı kitābı** varaḳ varaḳ / Menşūr-ı ʿālem oldı velīkin maḳardadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 2). [naṣṣ-ı kitābı, -ı]*

naṣṣ-ı tenha [1] *Yalnızlığın kesinliği, açıklığı.*

Şol seḥer kim ḫalvet oldı ḫāne-i dil ġayrdan / Kesreti terk itmek içün **naṣṣ-ı tenhā** gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 3). [naṣṣ-ı tenhā,]*

nāsūt [3] *İnsanlık, insanlık âlemi, ecsâm ve maddiyat âlemi.*

Nāsūtı terk idüben lāhūta ṭut yüzüñi / 'Işḳ ile ey Murādī sekrān olam dir iseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 5). [nāsūtı, -ı]*

Didi lāhūtı isterseñ niçün **nāsūta** mā'ilsin / Didüm kim oldı maṭlūbuñ diyen her demde sübḥānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 4). [nāsūta, -a]*

N'idersin sen bu **nāsūtı** ṭaleb ḳıl rāh-ı lāhūtı / Çü ẕikr oldı göñül ḳutı dem-ā-dem ẕākir ol her gāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 2). [nāṣūtı, -ı]*

nāşī [2] *İleri gelen, neşet eden.*

Kemāl-i lemʿadan **nāşī** durur ażvā-yı baḥr ü ber / Kemālüñden kemāl iste ne söyler diñleme eşḫāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 3). [nāşī,]*

Ḫāme-i taḳdīr naḳş itdi ne var ise ḳamu / Pes su'āl oldı neden **nāşī** durur ṭūl-ı emel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 2). [nāşī,]*

nāşir olmak [1] *Yayılmak.*

ʿArş üzre **olmış nāşir** çü raḥmet / Kevn ü mekāndan oldur beri hem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 974, Beyit 3). [nāşir olmış, -mış]*

nāşire-i āb-ı zülāl olmak [1] *Berrak suyu yaymak, akıtmak.*

Sen Muḥammed ḳadrini aṭşān iken mi añladuñ / **Olduġı** dem parmaġı **nāşire-i āb-ı zülāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 4). [nāşire-i āb-ı zülāl olduġı, -duk, -ı]*

nāşir-i ẕerre [1] *Zerreler saçan, yayan.*

Lemʿa-i nūr-ı hüdā virdi żiyā ʿāleme çün / **Nāşir-i ẕerre** durur ʿāleme pes leyl ü nehār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 2). [nāşir-i ẕerre,]*

nāşiṭāt [1] *Şen, neşeli.*

Ammā ki imtiḥān içün eyledi bu işi / "Ve'l-ʿādiyāt"la oḳudı bunda **nāşiṭāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 4). [nāşiṭāt,]*

naṭʿ [1] *1. Sofra bezi. 2. Meşinden yapılan döşek.*

Utar seni olur iseñ de fenn ile leclāc / Bu luʿb-ı ʿāleme aldanma **naṭʿuñı** ḳaldur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 4). [natʿuñı, -un, -ı]*

na'ت [1] *Bir şeyi methederek anlatma, vasıflandırma.*

Güftār-ı ḥüsn-i dildār gūşumda güş-vāre / Aldum ḳulaġa cümle **na'tini** her milelden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 2). [na'tini, -i, -(n)i]*

naʿt-ı cemal [1] *Güzelliğin övgüsü.*

Açaldan gülşen evrāḳın oḳur bülbül kitābından / Senüñ **naʿt-ı cemālüñi** anuñ evrāḳ u bābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 1). [naʿt-ı cemālüñi, -ün, -i]*

naʿt-ı ḥabīb [1] *Sevgilinin, Hz. Muhammed'in naatı, övgüsü.*

ʿArş u ferş oldı ṭolu **naʿt-ı ḥabīb** ile ḳamu / Sende var ise maḥabbet bulasın sen daḫı cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 4). [naʿt-ı ḥabīb,]*

naṭaḳ [1] *Söz. II Şiir.*

Güş-ı hūşa ki Murāduñ kelimātın alasın / Göresin her **naṭaḳında** nice biñ defʿada sūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 5). [naṭaḳında, -ın, -da]*

nāṭıḳ [2] *Konuşma yeteneği; fesahat ve belâgatle söyleme kudreti.*

Nāṭıḳum nuṭḳuma virmedi benüm ẕerre ḫalel / Her ne kim ʿaḳla gelürse anı bilgil mevcūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 3). [nāṭıḳum, -um]*

Maʿrifet bābın açar çün ʿāleme ʿilm-i ezel / ʿAḳl-ı evvel **nāṭıḳa** ilḳā ider peydā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 2). [nāṭıḳa, -a]*

nātuvān [1] *Zayıf, güçsüz, çaresiz.*

Rāḥat-ı dildür yüzüñ ey mihrbān-ı ʿāşıḳān / Ḳıl küşāde tā ki ġamdan ḳurtıla her **nātüvān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 1). [nātüvān,]*

nā-ümīd [1] *Ümitsiz.*

Var eyledüñ beni ḳoma saʿyümde **nā-ümīd** / Derdüm seni diler yine dermān seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1537, Beyit 3). [nā-ümīd,]*

nāyāb [3] *Bulunmaz, nadir.*

Ḳurş-ı şemsüñ tābına tāb-ı cemālüñ tābdur / Līk ḥüsnüñden eser tābun gibi **nāyābdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 1). [nāyābdur, -dur]*

Ey Murādī olmasun kibr ile sende iftiḫār / Sencileyin cümle-i ʿālemde **nāyāb** añlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 5). [nāyāb,]*

Aḳıdup yaşını deryālar gibi ḳıldı ṣadef / Düşdügi içün cüdā **nā-yāb** bir dürdāneden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 2). [nā-yāb,]*

nāz [6] *Kendini beğendirmek maksadıyla yapılan hareket, cilve, şive, işve. II Maşukun âşığa aşk kuvveti vermesi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿIşḳı bilmezsen eger bilgil niyāz ehlindedür / Añlamazsañ yāri sen fehm eyle **nāz** ehlindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 1). [nāz,]*

nāz itmek [1] *Naz etmek; nazlanmak.*

Çün kim 'azīz-i cānsan 'izz ile ibtidāda / Dā'im mükerrem eyle **nāz itme** intihāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 1). [nāz itme, -me]*

nāz u ġınā [1] *Naz ve usanç, bıkkınlık.*

ʿIşḳumı bileli ol meh baña muḥkem acıdı / Didi kim **nāz u ġınā** vech-i ḥısāna yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 4). [nāz u ġınā,]*

nāz u niyaz [4] *Yalvarıp yakarmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rū-be-rū yāre niḳāb açduralı **nāz u niyāz** / Farḳ olımaz saña ol cāyda sācid mescūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 2). [nāz u niyāz,]*

nāz u niyāz olmak [1] *Yalvarıp yakarmak.*

Eyledüm aḥvālümi yāre beyān / Ara yirde **oldı** çoḳ **nāz u niyāz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 2). [nāz u niyāz oldı, -dı]*

nazar [73] *Bakmak, bakış.*

Yaraya merhem urup yārüm naẓar ḳıldı baña / Bir **naẓar** yegdür baña dünyāyı ḳılmaḳdan ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 1). [naẓar,]*

Nār-ı fürḳatle nice bir yana dil / Bir **naẓar** göster cemālüñi baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 3). [naẓar,]*

Minnet-i ʿuzmā durur senden bize ey kān-ı cūd / Gösteresin bir **naẓar** açup cemālüñden niḳāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 4). [naẓar,]*

Faḫrumuzdur bizüm ol yāra **naẓar** rūz ile şeb / Ol naẓardan irişür bize eser rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 1). [naẓar,]*

Faḫrumuzdur bizüm ol yāra naẓar rūz ile şeb / Ol **naẓardan** irişür bize eser rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 1). [naẓardan, -dan]*

Mihmān olalı ḫāne-i dilde maḥabbetüñ / Ġayra **naẓardan** eylemişem tevbe-i naṣūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 2). [naẓardan, -dan]*

Bir **naẓar** çün biñ belā çekdüñ yoluñda dostum / Ġam cefāsın çekmeyenler bilmedi ṣādān nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 3). [naẓar,]*

Olalı ḥürmeti iḥrām ile bu ten muḥrim / Cānı ażḫāya getürmiş **naẓarın** sāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 3). [naẓarın, -ın]*

Naẓaruñdan **naẓarın** añlayugör ey ṭālib / Müntehīsin saña kimdür bula pāyān didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 2). [naẓarın, -ın]*

Naẓaruñdan naẓarın añlayugör ey ṭālib / Müntehīsin saña kimdür bula pāyān didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 2). [naẓaruñdan, -uñ, -dan]*

Āyīnemüz cemāl-i ḥabībe **naẓardadur** / Her dem misālümüz yine rūy-i eserdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 1). [naẓardadur, -da, -dur]*

Çü ʿaynı göstere çeşme **naẓarda** bir daḫı dir / Mesel durur dil-i teşne olur zülāle ḥarīṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 3). [naẓarda, -da]*

Gören rūy-i ḥabībi āyinemde / Bu vech ile **naẓarda** oldı ḳāniʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 3). [naẓarda, -da]*

Yārdan ġayrı **naẓar** oldı ḥarām ʿāşıḳlara / Ṣādıḳ olmaz şol kişi kim yāri efkārı degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 4). [naẓar,]*

Eserümden eser isterseñ eger bī-eser ol / **Naẓarumdan** naẓar isterseñ eger bī-naẓar ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 1). [naẓarumdan, -um, -dan]*

Cemālüñ āyinesini **naẓarda** göstergil / Telaṭṭuf ile bu ḥüsnüñ eśerde göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 1). [naẓarda, -da]*

Gezdüm cihānı sū-be-sū ḳavlüñe bulmadum **naẓar** / Didüm Murādī görmedüm ḳavlüñ gibi kim bābda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 5). [naẓar,]*

Bir yirde ḳarār eyleme ey dil güẓer eyle / Ġayra **naẓaruñ** olmaya aṣlā ḥaẓer eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 1). [naẓaruñ, -uñ]*

Ḥüsn ü cemālüñe **naẓarum** dūş olalı āh / Cānum seni arar yine saña ḳılur nigāh *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 30, Beyit 1). [naẓarum, -um]*

II Basiret, hakkı arayış.

Sebāt-ı ʿārifān ey dil **naẓar** bir rūy-i dilberdür / Bunı fehm eyleyen her ṣāḥib-i ʿirfāna rehberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 1). [naẓar,]*

Cihānı var mübeyyinler didüm n'eyler beyānı dil / Didi ʿayn ile ʿayn-ı Ḥaḳḳı dā'im her **naẓar** göster *(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 4). [naẓar,]*

ʿUlūm-ı enbiyādur yoluña vāris velīler pes / **Naẓardan** ẓāhir-i manẓūr merātibdür muṭabbaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 4). [naẓardan, -dan]*

Bu **naẓardan** ʿayn idüp mir'āti urduñsa yire / Maḥż-ı feyże elyaḳ olduñ feyż-i maḥża ḳıl naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 2). [naẓardan, -dan]*

Her **naẓarda** çün nümūdār-ı ṣuverdür āyine / Āyine ṣūretle memlū līk ṣūret bir eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 2). [naẓarda, -da]*

Maʿnā yüzine dil ki ḳaçan çekse niḳābı / Ġāyet **naẓarumla** benüm imʿān arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 4). [naẓarumla, -um, -la]*

Cemāle ʿāşıḳ oḳurlar benüm çün ādemdür / Kemāl-i Bārī **naẓarda** kemāl-i zādümdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 1). [naẓarda, -da]*

Cān gözini ḳıl küşād ʿibret ile ḳıl naẓar / ʿĀḳil olan dā'imā her **naẓar** ʿibretdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 2). [naẓar,]*

Kim durur saña **naẓarda** bula ḳudret yüz-be-yüz / Olmaz ol illā meger ola hidāyet yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 1). [naẓarda, -da]*

Eserdür sırr-ı ekberden **naẓardur** rükn-i evvelden / Muʿammādur başīretden beyān u dāstān olmaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 2). [naẓardur, -dur]*

Vücūd-ı bāṭını irdi vücūd-ı ẓāhir içün / **Naẓarda** manẓar-ı nāẓır ḳademdedür feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 2). [naẓarda, -da]*

Ben cemālüñe naẓar ḳılduġumı gördi cemāl / Ey kemālum **naẓarumla** ṭolu her cā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 3). [naẓarumla, -um, -la]*

Bir **naẓarda** nice biñ manẓūrı naẓẓar eyleyüp / Niʿmetüñden nice ālādur ʿayān olan senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 724, Beyit 2). [naẓarda, -da]*

ʿAkl iremez kemālin müstefsir olma gel / ʿAyn-ı maʿānīye **naẓar** aʿlādadur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 4). [naẓar,]*

Dönmeg ile ġā'ib oldum çün **naẓardan** ansuzın / Ayaġum başmadum ʿarşa özge cevlān istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 874, Beyit 5). [naẓardan, -dan]*

Çün naẓar ḳıldum naẓīrümde **naẓardur** işlerüm / Yolına ʿışḳında anuñ ser virendür serverüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 1). [naẓardur, -dur]*

Naẓar oldı çü başardan bir mubaṣṣırdur dil / Ġā'ibi ḥāżır ü yoġı ide var ol **naẓarum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 3). [naẓarum, -um]*

Bir **naẓardur** biñ naẓar yüz biñ naẓardur bir naẓar / Parmaġuñ yum lafẓatu'llāh oldı insān ayasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 3). [naẓardur, -dur]*

Bir naẓardur biñ **naẓar** yüz biñ naẓardur bir naẓar / Parmaġuñ yum lafẓatu'llāh oldı insān ayasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 3). [naẓar,]*

Bir naẓardur biñ naẓar yüz biñ naẓardur bir **naẓar** / Parmaġuñ yum lafẓatu'llāh oldı insān ayasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 3). [naẓar,]*

Bir naẓardur biñ naẓar yüz biñ **naẓardur** bir naẓar / Parmaġuñ yum lafẓatu'llāh oldı insān ayasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 3). [naẓardur, -dur]*

Beḳā dilerseñ eger iste gel Ḫudā naẓarın / **Naẓarda** tā bulasın luṭf ile ʿaṭā eserin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1140, Beyit 1). [naẓarda, -da]*

Naḳş-ı bī-ālet durur ger sende var ise **naẓar** / Nāẓır-ı naḳḳāş ol ḳılma naẓar ālātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 3). [naẓar,]*

Çār eṭrāfum yine memlū olupdur ser-te-ser / Her **naẓarda** bir vücūda irmişem peydā ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 2). [naẓarda, -da]*

Naẓardan ol nedür bilse velī yoḳdur başīretden / Mubaṣṣardur mubaṣṣardur gezer pes girü pāyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 4). [naẓardan, -dan]*

Rūy-i dildāra naẓar ṣaldı gözüm āyinede / Oldı ġā'ib **naẓarum** ġā'ibedür āyinede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 1). [naẓarum, -um]*

Keşf ideli Murādī bu emṣār ḳavmini / Ḥayret başar ḳamuyı **naẓardan** bu aġuma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 5). [naẓardan, -dan]*

Her cānibe **naẓarda** ḥabībüñ cemāline / Aldanmaġıl ḥaḳīḳat ile gör cemāli ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 1). [naẓarda, -da]*

Rüsūm-ı ehl-i ḥaḳīḳat budur ki her demde / **Naẓarda** dikkat-i çeşm ide ola maḥż-ı penāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 3). [naẓarda, -da]*

Kitāb-ı ḥarfe ne maʿnā dimiş durur ʿulemā / Ki ʿārifüñ **naẓarı** ḥarfi cümlesine güvāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 4). [naẓarı, -ı]*

Naẓarda bir naẓar gördi naẓīrin bulmadı hergiz / Eline aldı cām-ı ʿışḳı başa aldı sevdāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 3). [naẓarda, -da]*

Kitābında didi iḳrā oḳındı ezber-i manẓūr / **Naẓar** mir'āta urmaḳdur hünerdür añla dermānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 3). [naẓar,]*

II Lutüf, ihsan.

Dem-beste ḳalur cümle-i insān ü melā'ik / Çün kim bu kelāma **naẓar** imʿān iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 6). [naẓar,]*

ʿĀṣıḳlaruñ ʿilācı durur ṣabr ü yā sefer / Ṣabrum senüñ cemālüñ oluben baña **naẓar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 467, Beyit 1). [naẓar,]*

ʿÖmr-i ṣafā egerçi teleẕẕüẕ **naẓardadur** / Maʿnī serīʿ-tuḥfe ile mā-ḥażardadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 1). [naẓardadur, -da, -dur]*

Ḳadīm ʿuṣṣāḳa ʿādet terk-i serdür / Aña zīrā ki ser virmek **naẓardur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 518, Beyit 1). [naẓardur, -dur]*

Naẓar bir kīmyādur kim ider ḫākı zer-i ḫāliṣ / Egerçi seng-i ḫārādur ider ol dem güher feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 3). [naẓar,]*

Murādī fiʿl ile faʿʿālı aramaḳ müşkil / Vücūd-ı pür-hünerüñde **naẓardadur** feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 5). [naẓardadur, -da, -dur]*

Yek **naẓar** biñ naẓraya cā virdi istidlālden / Baḳmaġa mir'āta olmışdur ṣafā-yı sırr-ı ṣarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 3). [naẓar,]*

Eserümden eser isterseñ eger bī-eser ol / Naẓarumdan **naẓar** isterseñ eger bī-naẓar ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 1). [naẓar,]*

Her neye nāẓır ola ʿayn ile cān dīdeleri / Cümleyi baña **naẓar** birle muvāfıḳ bilürem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 916, Beyit 3). [naẓar,]*

Naẓar gevher durur zinhār o edeb ḳılmaġıl żāyiʿ / Bunuñ ḳadrin bilürseñ yeg durur dünyā ṭolu zerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 3). [naẓar,]*

ʿAḳl ile eger nāẓır iseñ fiʿl-i Murāda / İḫyādan ola cümle-i mevtā **naẓarından** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 5). [naẓarından, -ı, -n, -dan]*

Beḳā dilerseñ eger iste gel Ḫudā **naẓarın** / Naẓarda tā bulasın luṭf ile ʿaṭā eserin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1140, Beyit 1). [naẓarın, -ın]*

Şerḥe gelmez bu beyān ile nihānum līkin / **Naẓaruñdan** naẓar eyle nice peydādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 2). [naẓaruñdan, -uñ, -dan]*

Merḥamet saña ḳalupdur ḳıl ʿināyet **naẓarın** / Buriyā gibi olupdur bedenüm ṣad-pāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 4). [naẓarın, -ın]*

Naẓar-ı ehl-i naẓardur **naẓaruñ** sulṭānı / Her kişi bir naẓar ḳıla mı cām-ı Cemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 3). [naẓaruñ, -uñ]*

Rū-be-rū oldı yine ẓāhir u bāṭın **naẓara** / Naẓar irişdi hemān şarḳa vü ġarba esere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1360, Beyit 1). [naẓara, -a]*

Eser durur görinen çeşm-i nāẓıra dā'im / **Naẓar** irişür ise saña iresin naẓara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 2). [naẓar,]*

Eser durur görinen çeşm-i nāẓıra dā'im / Naẓar irişür ise saña iresin **naẓara** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 2). [naẓara, -a]*

Naẓarda bir **naẓar** gördi naẓīrin bulmadı hergiz / Eline aldı cām-ı ʿışḳı başa aldı sevdāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 3). [naẓar,]*

Gel bir **naẓar** ile yine bu ʿarṣada şimdi / Naẓm itdi Murādī nice yāḳūt laʿāli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 5). [naẓar,]*

Cemāl-i bā-kemālüñden irerse bir **naẓar** laḥẓa / Bu ḥükm ile olur ḳā'im mesīredür aña her cā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 32, Beyit 2). [naẓar,]*

Gözümde nūrınuñ tābı eserdür / **Naẓardan** ḳıl naẓar ẕerre ḫaberdür *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 2). [naẓardan, -dan]*

naẓara'l-ʿaynü bi-ʿaynin feriḥa'l-ḳalbü bi-ḥubb ey murādī eğer āyī bi-kesel ez-dünyā [1] *Ey Muradi, dünyadan yorgun gelirsen göz gözü gördüğünde kalp sevinçle ferahlar.*

> **Naẓara'l-ʿaynü bi-ʿaynin feriḥa'l-ḳalbü bi-ḥubb / Ey Murādī eğer āyī bi-kesel ez-dünyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 45, Beyit 5). [naẓara'l-ʿaynü bi-ʿaynin feriḥa'l-ḳalbü bi-ḥubb ey murādī eğer āyī bi-kesel ez-dünyā,]*

naẓar eylemek [21] *Bakmak. II Lütufta bulunmak.*

Düşdi göñlüm cemālüñe cānā / **Naẓar eyle** ḳuluña aḫyānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 1). [naẓar eyle,]*

Ben Murādī ḳuluña **eyle** ʿināyetle **naẓar** / İki dünyāda felāḥ eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 5). [naẓar eyle,]*

Nāḳil-i ḳudsī işitdüm dir idi bu ḫaberi / Şāhidīne **naẓar eyle** biline tā meşhūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 2). [naẓar eyle,]*

Ġıll u ġışdan ey Murādī ḳalbüñi pāk idegör / Revzen-i dilden dilerseñ **eyleye** şāhuñ **naẓar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 5). [naẓar eyleye, -(y)e]*

Aḳıtdı gözi yaşını çün yār işiginde / Raḥmet **naẓarın eyledi** bārāna berāber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 3). [naẓarın eyledi, -di]*

II İlgilenmek, değer vermek.

O kim şıdḳ ile ʿāşıḳ oldı aña / **Naẓar eylemez** ġayre bir laḥẓa bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 3). [naẓar eylemez, -mez]*

Baḥr-ı ʿışḳa salan sefīnesini / **Naẓar eyler** mi ḳış ile yaza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 3). [naẓar eyler, -r]*

Ṭayf-ı ḫayāl-i ḫāleti añlamışam ḫāl / **Eylemezem naẓar** velī ʿayn-ı ḫayāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 3). [naẓar eylemezem, -mez, -em]*

II Hakikati anlamaya çalışmak.

Sen seni çün ārzū ḳıldun saña meyl idigör / Ṭālib ü maṭlabı añlar **eyleyen** ṭoġru **naẓar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 1). [naẓar eyleyen, -(y)en]*

ʿAyn-ı başīret ile **naẓar eyle** ey Murād / Bu kār-bān-ı ʿömr ü zamāne ʿaceb geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 5). [naẓar eyle,]*

Naẓare eyleyeli revzen-i kemāle gözüm / Görünmedi göze noḳṣān hep görindi kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 2). [naẓare eyleyeli, -(y)eli]*

Ger ʿaḳıl iseñ **eyle naẓar** ʿibret-i Ḥaḳḳa / Cān ü dil ile ol yüri sen ḳulluġa muḳdim *(Murâdî Dîvânı, Gazel 960, Beyit 2). [naẓar eyle,]*

Añlaġıl ālā-yı Ḥaḳḳı **eyle** naʿmāya **naẓar** / Furṣatı fevt eyleme v'Allāhi bu ḳavle inan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1031, Beyit 4). [naẓar eyle,]*

Şerḥe gelmez bu beyān ile nihānum līkin / Naẓaruñdan **naẓar eyle** nice peydādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 2). [naẓar eyle,]*

Ḳalbine **eyle naẓar** her kime nāẓır olasın / Baḳma ḫūb ola eger çeşmine rūy u ḳaşına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 3). [naẓar eyle,]*

Evc-i aʿlāda olan **eyledi** süflīye naẓar / Cānibeynini berāberdedür iẕʿān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 2). [naẓar eyledi, -di]*

Baḳdum bu kāra çünki fehm içün işbu bābı / Pes **eyledüm naẓar** ben el uruben kitāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 3). [naẓar eyledüm, -dü, -m]*

Āyīneñi gel eyle mücellā vü şafā-baḫş / Her söze inanma aña her dem **naẓar eyle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 2). [naẓar eyle,]*

Göñül mir'ātına **eyle naẓar** gör nūr-ı iclāli / Göresin tā ki ol nūr ile sen nūr-ı tecellāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 1). [naẓar eyle,]*

ʿĀlemüñ revnaḳı hep sendedür ehl-i baṣar / Gözüñ ac **eyle naẓar** nice temāşāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 37, Beyit 2). [naẓar eyle,]*

II Dikkat etmek, ders almak.

Gel Murādīnüñ sözine **eyle** merdāne **naẓar** / Merd-i ḥaḳḳ iseñ eger terk eyle ġayrı Ḥaḳḳa ḳaç *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 5). [naẓar eyle,]*

Gel Murāduñ bu kelāmına **naẓar eyle** yine / Genc-i pinhān durur degmez aña degme eli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 5). [naẓar eyle,]*

naẓar-gāh-ı ʿayān [1] *Gözlerimin baktığı yer.*

Seḥerde dīde olduḳda küşāde / **Naẓar-gāh-ı ʿayānumdur** maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 18). [naẓar-gāh-ı ʿayānumdur, -um, -dur]*

naẓar-gāh-ı ḥabīb olmak [2] *Sevgilinin nazar ettiği, baktığı yer. II Tecelli edilen yer.*

Dil **naẓar-gāh-ı ḥabīb olalı** ben fāriġ-dilem / Ḥamdu li'llāh sıḳlet-i hicrān içün ḳalmadı ġam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 1). [naẓar-gāh-ı ḥabīb olalı, -alı]*

ʿArş-ı aʿlādur göñül **oldı naẓar-gāh-ı ḥabīb** / ʿArşa nāẓır olmayınca göremedüm yārümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 2). [naẓar-gāh-ı ḥabīb oldı, -dı]*

naẓar-gāh-ı ḫudā [1] *Allah'ın baktığı, tecelli ettiği yer.*

Refīḳ-i dil-nüvāzumdur dutar destinde mir'ātı / **Naẓar-gāh-ı Ḫudādur** bu durur dā'im kenārumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 3). [naẓar-gāh-ı ḫudādur, -dur]*

naẓar-ı ehl-i naẓar [1] *Bakış ehlinin; ariflerin bakışı, nazarı.*

Naẓar-ı ehl-i naẓardur naẓaruñ sulṭānı / Her kişi bir naẓar ḳıla mı cām-ı Cemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 3). [naẓar-ı ehl-i naẓardur, -dur]*

naẓar-ı ʿibret [2] *İbret nazarı ile bakmak, ders çıkarmak.*

Bir kez Murāda bir **naẓar-ı ʿibret** ile ger / Ḳalb-i cihānı ḳalb-i dünyāda seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 5). [naẓar-ı ʿibret,]*

Genc-i ʻuzlet gibi genc olmaya bu ʻālemde / **Naẓar-ı ʻibret** ile ʻālemi gör ādemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 1). [naẓar-ı ʻibret,]*

naẓar-ı ʿibret eylemek [1] *İbret nazarı ile bakmak, ders çıkarmak.*

Naẓar-ı ʿibret eyle eşyāya / Añla her ʿilmi olasın merġūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 3). [naẓar-ı ʿibret eyle,]*

naẓar-ı vaḳt [1] *Bir bakışlık zaman.*

Gördükde rūyuñı **naẓar-ı vaḳt** isterüz / Yaş ile pür olup bu iki çeşm-i nem-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 3). [naẓar-ı vaḳt,]*

naẓar itmek [13] *Bakmak.*

Boyuñı añaram **itsem** eger **naẓar** serve / Yüzüñi fikr iderem beslesem gül-i raʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 3). [naẓar itsem, -se, -m]*

Yūsuf-ı sānīsin ey māh-liḳā ʿālemde / Kim **naẓar itse** saña günde ider biñ ṣalavāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 4). [naẓar itse, -se]*

Rūy-i dildāra **naẓar ideli** bu dīde-i ter / Her neye nāẓır olursam ḳomaz anlara eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 1). [naẓar ideli, -eli]*

II Kalp gözü açık olmak, basiret.

Līkin **iden** aña **naẓar** çeşmini eyleye ṣavāb / Āyineyi her āyine āyinedār gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 3). [naẓar iden, -en]*

ʿİbret ile **naẓar it** ʿāleme ʿibret demidür / Ḳāniʿ-i nān-ı cevin ol ki ḳanāʿat demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 1). [naẓar it,]*

Her ḳaçan kim **naẓar idem** bu dil-i mir'āta / Baḳduġumca aña her dem baña sevdā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 5). [naẓar idem, -em]*

Oldı mir'āt-ı Ḫudā güster ü bihterdür dil / Gel berü bir **naẓar it** kim nice serverdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 2). [naẓar it,]*

Cümleten her ne ki vardur aña maḥżardur dil / Ey Murādī **naẓar it** Kaʿbeden ekberdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 5). [naẓar it,]*

Yārdan ġayrı muḥib olanı tekfīn itdüm / Ey Murādī **naẓar it** nice müsülmānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 5). [naẓar it,]*

Biz zamānı n'iderüz cümle zamān bizde durur / Ṣubḥ u şāma **naẓar it** sā'at u ānumdur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 3). [naẓar it,]*

Yā Rabbi 'ināyet ḳıl bu dīde-i giryāna / Dā'im **naẓar itsün** tā ol vech-i kemā-kāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 1). [naẓar itsün, -sün]*

II Lütufta bulunmak.

Murādī bil bu deryānuñ kerānın bulmadı kimse / **Naẓar iderse** saña bil ki baḥr-ı bī-kerānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 5). [naẓar iderse, -er, -se]*

Naẓar iderse saña bil ki baḥr-ı bī-kerānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 13). [naẓar iderse, -er, -se]*

naẓar ḳılmak [99] *Bakmak.*

Yaraya merhem urup yārüm **naẓar ḳıldı** baña / Bir naẓar yegdür baña dünyāyı ḳılmaḳdan ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 1). [naẓar ḳıldı, -dı]*

Bu Murādī nice sen dilbere virmeye göñül / Rūyuna her ki **naẓar ḳıla** bulur cānı ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 5). [naẓar ḳıla, -a]*

Her ḳanda kim **naẓar ḳıla** bu dīde-i baṣīr / Her cānibüñ nidāsını güş itdi yā mucīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 2). [naẓar ḳıla, -a]*

Vürūd-ı cümle-i aḫbāra ḳılmışdur eser ilhāḥ / Nitek'āyīne-i ruḫsāra **ḳılmışdur naẓar** ilhāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 1). [naẓar ḳılmışdur, -mış, -dur]*

Gül ü şehlāya vü serve bu gözüm **ḳılsa naẓar** / Ol yüzi gül boyı serv ü gözi şehlā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 2). [naẓar ḳılsa, -sa]*

Ṣaḥn-ı çemende **ḳılma naẓar** gül-ʿiẕārına / Bir iki günde cümle fenā vü hebā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 2). [naẓar ḳılma, -ma]*

Āyīne-i cemālüñ şām-ı cihān-nümādur / Her kim **naẓar ḳılursa** gönli gözi ṣafādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 1). [naẓar ḳılursa, -ur, -sa]*

Ey gözleri mestüm dil-i bīmāra **naẓar ḳıl** / Hicrüñ odına sīne kebāb oldı yaşum mül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 6). [naẓar ḳıl,]*

Minnetüm evrāḳına yazdum murādum ḫaṭṭını / Gel berü bir **naẓar ḳıl** nice inşā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 2). [naẓar ḳıl,]*

Seḥerde rūy-i dildāra **naẓar ḳılan** kemālince / Kemāle irmedi v'Allāhi gördi kendü ḫālince *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 1). [naẓar ḳılan, -an]*

Bulsa idi ʿandelīb bir eser-i şemmeden / **Ḳılmaz** idi bir **naẓar** ravżada gül-zārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1395, Beyit 2). [naẓar ḳılmaz, -maz]*

Naẓar ḳıldı dil çü dilārāsına / Baḳup ḳaldı ḥüsni temāşāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1416, Beyit 1). [naẓar ḳıldı, -dı]*

Beni ġayretde ḳodı ḥüsn-i dilārā-yı ḥabīb / **Ḳıldığınca naẓarın** dīde-i cān oldı celī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 2). [naẓarın ḳıldığınca, -dık, -ınca]*

Her neye **ḳılsam naẓar** ol yārdur / Dilde bi'llāhi odur ġayrı degül *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 25, Beyit 2). [naẓar ḳılsam, -sa, -m]*

II Lütufta bulunmak.

Naẓar ḳıl ḫāk-ı bī-ḳadram ümīdüm sensin ey Ḥannān / Vücūdum külliyā maḥv oldı ḳaldum cümleten tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 4). [naẓar ḳıl,]*

Ṭūṭī-i cān çünki mir'āt-ı dile **ḳıldı naẓar** / Açdı güftār-ı dürer-bārını pes virdi ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 1). [naẓar ḳıldı, -dı]*

Ḳıl ʿināyetle **naẓar** ey pādişāh-ı ẕü'l-kemāl / Bu Murādī ḳuluña kim her zamān emrüñdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 5). [naẓar ḳıl,]*

ʿAyn-ı ʿināyetinde **ḳıldı naẓar** çü şerḥe / Mihrüñ ṣuʿāʿı cānı māhında kār idüpdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 4). [naẓar ḳıldı, -dı]*

Çün kemālüñden niḳāb açup baña **ḳılduñ naẓar** / Her fünūnuñ ekmeli ṣāḥib-kemāl itdüñ beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 5). [naẓar ḳılduñ, -du, -n]*

Cemālin açdı ḥabibüm baña **naẓar ḳıldı** / Cemāl-i ḥüsni baña ser-te-ser eser ḳıldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 1). [naẓar ḳıldı, -dı]*

II Hakikat gözüyle bakmak, basiret.

Māverāya varuben dīde-i dil **ḳıldı naẓar** / ʿĀlemüñ revnaḳıdur geldi gider rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 2). [naẓar ḳıldı, -dı]*

Cümleten ʿālemi seyr eyledi dil bād-ı ṣıfat / Her neye **ḳıldı naẓar** gördi ġam u şād-ı ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 1). [naẓar ḳıldı, -dı]*

Naẓar ḳıldı naẓīrinde naẓīrinden emān ister / Virüp varluġı yaġmaya ḥayāt-ı cāvidān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 1). [naẓar ḳıldı, -dı]*

Ne şey'e kim **naẓar ḳılsam** anuñ vechi hüveydādur / Çü ire feyżi feyyāżuñ dile ʿarş-ı muʿallādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 1). [naẓar ḳılsam, -sa, -m]*

ʿĀlemüñ kārın ki gördüm ʿilmi peydāsındadur / Her neye **ḳıldum naẓar** anuñ temennāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 1). [naẓar ḳıldum, -du, -m]*

Evvel ü uḫrāya çün kim ser-be-ser **ḳıldum naẓar** / Cümleden vaz gelmeyince bilmedüm devlet nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 2). [naẓar ḳıldum, -du, -m]*

ʿĀlemüñ maḥż-ı ḫayāl olduġı şundan añla kim / Her neye **ḳılsañ naẓar** şekl ile elvān oldılar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 2). [naẓar ḳılsañ, -sa, -n]*

Bu naẓardan ʿayn idüp mir'āti urduñsa yire / Maḥż-ı feyże elyaḳ olduñ feyż-i maḥża **ḳıl naẓar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 2). [naẓar ḳıl,]*

Ḳıl naẓar her dem cihān biñ dürlü ḥālet gösterür / Kimine şādī kimisine melālet gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 1). [naẓar ḳıl,]*

ʿİbret isterseñ **naẓar** ābā vü ecdāduña **ḳıl** / Var mezārına olaruñ baḳ hemān ʿibret yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 3). [naẓar ḳıl,]*

Ṭarzını efkāra almaḳdur muḥāl-ender muḥāl / **Ḳıl naẓar** güftāra ḳılma kim igen raʿnā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 2). [naẓar ḳıl,]*

Her ḳaçan kim ol cemāle bir **naẓar ḳılsa** bu göz / Ḥayret-i kübrāda mebhūt oldı fürḳat ṭaġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 4). [naẓar ḳılsa, -sa]*

Cān gözini ḳıl küşād ʿibret ile **ḳıl naẓar** / ʿĀḳil olan dā'imā her naẓar ʿibretdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 2). [naẓar ḳıl,]*

Fāʿil- muḫtārına **ḳılalı** dide **naẓar** / Her neye ḳılsa naẓar ʿayn-ı baṣīretdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 2). [naẓar ḳılalı, -alı]*

Fāʿil- muḫtārına ḳılalı dide naẓar / Her neye **ḳılsa naẓar** ʿayn-ı baṣīretdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 2). [naẓar ḳılsa, -sa]*

Naẓar ḳılan kelāmına Murāduñ / Didi kim maḥv olur cürm ü kebā'ir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 516, Beyit 5). [naẓar ḳılan, -an]*

Vech-i dildāra **ḳıl naẓar** didiler / ʿİlm-i sırrīden al ḫaber didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 529, Beyit 1). [naẓar ḳıl,]*

Ṣubḥ-dem levḥ-i fu'āda ser-be-ser **ḳıldum naẓar** / Evvelīn u āḫirīn hep cümle peydā söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 4). [naẓar ḳıldum, -du, -m]*

Ṣuʿāʿ-ı mihrüme ʿaks oldı ʿaksedür rāciʿ / Burūḳ-ı aṣlā **naẓar ḳıl** biline tā feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 4). [naẓar ḳıl,]*

Elā yā ey göñüller maʿrifet ister iseñ her dem / **Naẓar ḳıl** bu kelāma kim bilimez bunı bir ʿarrāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 4). [naẓar ḳıl,]*

Ṣafḥa-i ḳalbümde menḳūş oldı çün esrār-ı Ḥaḳ / Ḳande kim **ḳılsam naẓar** ẓāhir durur envār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 1). [naẓar ḳılsam, -sa, -m]*

Ben cemālüñe **naẓar ḳılduġumı** gördi cemāl / Ey kemālum naẓarumla ṭolu her cā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 3). [naẓar ḳılduġumı, -duğ, -um, -ı]*

Çerḫ-i dü-tāya **ḳıl naẓar** ḳudret-i ẕi'l-celāl baḳ / Pertev-i mihr ü māhı ḳo şaʿşaʿa-i cemāle baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 1). [naẓar ḳıl,]*

Açdı niḳābı çün ḥabīb ḳanı **naẓar ḳılıcı** göz / Ḥaḳḳı muʿayyen istegil saña dimem ḫayāle baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 2). [naẓar ḳılıcı, -ıcı]*

Şemme-i ẕevḳ ü ṣafādan ey göñül gel leẕẕet al / Her neye kim sen **naẓar ḳılursañ** andan ḥālet al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 1). [naẓar ḳılursañ, -ur, -sa, -n]*

Ey varaḳdan naḳl iden āyāt-ı kübrā ḥarfini / Levḥ-i maḥfūẓa **naẓar ḳıl** tā ʿayān ola delīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 3). [naẓar ḳıl,]*

Nice **naẓar ḳılur** idi bu ʿāleme Murād / Ger çekmeseydi çeşmine kuḫl-i vücūdı ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 5). [naẓar ḳılur, -ur]*

Göñül mir'ātını çün kim mücellā ḳıldı elṭāfı / Cihān içre **naẓar ḳıldum** nice yüz biñ cihān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 4). [naẓar ḳıldum, -du, -m]*

Çün **naẓar ḳıldum** naẓīrümde naẓardur işlerüm / Yolına ʿışḳında anuñ ser virendür serverüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 1). [naẓar ḳıldum, -du, -m]*

Cümlenüñ eṭvārına **ḳıldum naẓar** ben ser-te-ser / Küllü şey'in ḥādiśinde ibtidāsın gözledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 2). [naẓar ḳıldum, -du, -m]*

Ben ki ḳıldum kendümi erkān ile **ḳıldum naẓar** / Baḳmadum ʿālemlere pes māverāsın gözledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 3). [naẓar ḳıldum, -du, -m]*

Ḫāne-i dilde olursam hem-nişīn ol yār ile / Çār rüknine **naẓar ḳılduḳda** ebvāb anlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 3). [naẓar ḳılduḳda, -dukda]*

Rüsūm-ı ṣūret ü maʿnā ʿayān olsa ʿaceb midür / **Naẓar ḳılsañ** baña āyīne-i ʿibret-nümāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 3). [naẓar ḳılsañ, -sa, -n]*

Çeşm-i ʿibretle **naẓar ḳıl** kā'inātuñ ḥāline / ʿĀlemüñ bilgil fenāsın girdiş-i devrāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 4). [naẓar ḳıl,]*

ʿĀlem-i ʿaynumda ʿaynumdur vücūdum ḫāfıẓı / Ġayb-ı ġayba **ḳıl naẓar** şerḥ-i nihānumdur gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 2). [naẓar ḳıl,]*

Çıḳ muʿallā ʿarşa ḫānum **ḳıl naẓar** āfāḳa gel / Ān-ı vāḥiddür saña her manẓar u her bir kemīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 4). [naẓar ḳıl,]*

Ey Murādī çeşm-i 'ibret birle **ḳıl** dā'im **naẓar** / Ḥikmet-i ḥayy-ı ḳadīmi gözle gel emvātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 5). [naẓar ḳıl,]*

Her yaña **ḳılsam naẓar** sensin 'ayān / Bī-nişān ü bī-nişān ü bī-nişān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1169, Beyit 1). [naẓar ḳılsam, -sa, -m]*

Her kime **ḳılsam naẓar** eyler sirāyet aña da / Ḫoş 'acā'ib cevher oldı ḫoş 'aceb iksīr bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 4). [naẓar ḳılsam, -sa, -m]*

Māverā-yı 'ayn-ı idrāküñde bulduñsa baṣar / **Ḳıl** baṣīretle **naẓar** var ḥāl-i āḫirden dile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 4). [naẓar ḳıl,]*

'İbret isterseñ yüri çeşm-i 'iberle **ḳıl naẓar** / Heb Murādī ile memlū cümlenüñ dil-ḫānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 5). [naẓar ḳıl,]*

Ḳalb-i mir'ātına pes **ḳılup naẓar** virdüm cevāb / Bu su'ālüñüz sizüñ ḥall olımaz iẕ'ān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 2). [naẓar ḳılup, -up]*

Ey Murādī 'ārif iseñ 'ārifāne cünbiş it / **Ḳıl naẓar** her nesnenüñ sā'at ile evḳātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 5). [naẓar ḳıl,]*

Beḳādan diledüm ibḳā muḥaḳḳaḳ maḥż-ı bāḳīdür / Eyitdi **ḳıl naẓar** baña naẓar ḳılma fenāñ üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 4). [naẓar ḳıl,]*

Ḫudā şun'ını fikr eyle **naẓar ḳıl** ṭāk-ı mīnāya / Aña meyl eylegil meyl eyleme aʿlāya ednāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 1). [naẓar ḳıl,]*

Murādī 'ayn-ı vāḥiddür ne 'ayn ile **naẓar ḳılsañ** / Ḫudā ḥaḳḳı Ḫudādan ġayrı yoḳdur ferd yanumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 5). [naẓar ḳılsañ, -sa, -n]*

Naẓar-ı ehl-i naẓardur naẓaruñ sulṭānı / Her kişi bir **naẓar ḳıla** mı cām-ı Cemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 3). [naẓar ḳıla, -a]*

Murād olursa saña ger murādını bilesin / **Naẓar** mü'essire **ḳıl** baḳmaġıl ṣaḳın esere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 5). [naẓar ḳıl,]*

Cām-ı cihāna **ḳıl naẓar** cāmı gözet cihān yine / Günde ne ṭavr u ṭarz ider arż ile āsumān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 1). [naẓar ḳıl,]*

Ṣaḥn-ı sarāy-ı 'āleme çeşm-i 'iberle **ḳıl naẓar** / Kimisi ẓāhir olmada kimisidür nihān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 2). [naẓar ḳıl,]*

Ey Murādī **ḳıl naẓar** çün manẓaruñdur her vücūd / 'Ayn-ı feyżüñde küşādedür 'avālim revzeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 5). [naẓar ḳıl,]*

Baḥr-ı ḥayret çār yanumı iḥāṭa eyledi / Ḳande kim **ḳılsam naẓar** dīdār gördüm kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 2). [naẓar ḳılsam, -sa, -m]*

'İbret isterseñ yine sen de 'iberle **ḳıl naẓar** / Hep Murādī ile memlū cümlenüñ dil-ḫānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 5). [naẓar ḳıl,]*

Yatanlar zīr-i cāda ṣanma mürde / **Naẓar ḳıl** anların iḥyāsı var mı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 2). [naẓar ḳıl,]*

Gözümde nūrınuñ tābı eserdür / Naẓardan **ḳıl naẓar** ẕerre ḫaberdür *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 2). [naẓar ḳıl,]*

Ḫayme-i eflāki gör kim gösterür ẓıll-ı ḫayāl / Gel ḫayāle aldanup ḳalma ḥikemden **ḳıl naẓar** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 33, Beyit 1). [naẓar ḳıl,]*

II Değer vermek, ilgilenmek.

'Ālemde yüri **ḳılma naẓar** aza vü çoġa / Ta kim bulasın cennet ü ni'metde ḫalāvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 4). [naẓar ḳılma, -ma]*

Ḳılmadum ġayra **naẓar** ḳaldum rıżā-yı yār ile / Añlar iseñ ḳā'ilem ḳavlinden olmışdur şehīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 2). [naẓar ḳılmadum, -ma, -du, -m]*

'Āḳilem **ḳılmadum naẓar** aña ben / Ol benüm şemsüme olupdur reş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 4). [naẓar ḳılmadum, -ma, -du, -m]*

Tārik-i ġayr oluben ġayrıya **ḳılmaz naẓarı** / Dü cihānda bu Murāda hemān ol yār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 5). [naẓarı ḳılmaz, -maz]*

Naẓar ḳılma bu dünyāya oturġıl vāḥid ü tenhā / Dilüñden eksük olmasun anuñ ẓikrini ḳıl her dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 4). [naẓar ḳılma, -ma]*

Seni çoḳ imtiḥān eyler ṭalebde ṣādıḳ ol muḥkem / Ṣaḳın ġayra **naẓar ḳılma** temennā ḳıl liḳāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 4). [naẓar ḳılma, -ma]*

'Āḳil oldur kimsenüñ 'aybına **ḳılmaya naẓar** / Kendü 'aybın gözlemege dā'imā dike gözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 3). [naẓar ḳılmaya, -ma, -(y)a]*

Naḳş-ı bī-ālet durur ger sende var ise naẓar / Nāẓır-ı naḳḳāş ol **ḳılma naẓar** ālātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 3). [naẓar ḳılma, -ma]*

Beḳādan diledüm ibḳā muḥaḳḳaḳ maḥż-ı bāḳīdür / Eyitdi ḳıl naẓar baña **naẓar ḳılma** fenāñ üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 4). [naẓar ḳılma, -ma]*

Senüñ bu ḥüsn-i zībānı görelden bülbül-i cānum / **Naẓar ḳılmaḳ** ne mümkin derde yāhūd reng ile būya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 2). [naẓar ḳılmaḳ, -mak]*

Merd ol durur kim bu Murāduñ fehm ide güftārını / **Ḳılmañ** 'uyūbına **naẓar** bī-iḫtiyār oldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 5). [naẓar ḳılmañ, -ma, -n]*

Giderdi göñlümden keder dünyāya **ḳılmazduñ naẓar** / Bu ben Murādīye eger raḥm itse Yezdānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 9). [naẓar ḳılmazduñ, -maz, -du, -n]*

II Bir şeye yönelmek, onu yansıtmak.

Bu cihān mülki Murādī **ḳılur** 'uḳbāya **naẓar** / Gel berü añla bunı kim nice dünyādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 5). [naẓar ḳılur, -ur]*

naẓarnā naẓreten fī-naẓr-i vāḥid [1] *Bir bakışla bir kere baktık.*

Naẓarnā naẓreten fī-naẓr-i vāḥid / Seḳayna külle yevmün elfe vāḥid *(Murâdî Dîvânı, Gazel 268, Beyit 1). [naẓarnā naẓreten fī-naẓr-i vāḥid,]*

naẓar olmak [3] *Bakmak. II Hakikati anlamaya çalışmak, idrak etmek.*

Naẓar oldı çü başardan bir mubaşşırdur dil / Ġā'ibi ḥāżır ü yoġı ide var ol naẓarum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 3). [naẓar oldı, -dı]*

II Yansımak, tecelli etmek.

'Arż olsa ger cān ü cihān **olsa** miyān-ı ḥaḳ **naẓar** / Ṣāḥib-'uḳūl olduñsa ger 'aḳluñ ebed bulmaz ḫaṭar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 1). [naẓar olsa, -sa]*

II Değer görmek, itibar edilmek.

'Ulūm-ı evvel ü uḫrāya 'ālim iseñ eger / Hüner getür bu miyāna **olur naẓar** hünere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 4). [naẓar olur, -ur]*

naẓar ṣalmak [3] *Nazar etmek; dikkatlice bakmak, idrak etmek.*

Naẓar ṣal kīmyā-yı vaṣl ile ben ḫāk-ı bī-ḳadre / Niçe bir ḫāk-ı zilletde olam yārā türāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 4). [naẓar ṣal,]*

Cān **naẓar** mir'āta **ṣaldı** bu cemālüñ vechidür / Vech-i ma'nāda dimezven bu kemālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 1). [naẓar ṣaldı, -dı]*

Rūy-i dildāra **naẓar şaldı** gözüm āyinede / Oldı ġā'ib naẓarum ġā'ibedür āyinede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 1). [naẓar şaldı, -dı]*

naẓarsız pīr [1] *Nazarı, himmeti olmayan şeyh, derviş.*

Benüm rāzum nihāndur rāz-dānın bulmadı kimse / **Naẓarsız pīrden** dermān-ı cānın bulmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 11). [naẓarsız pīrden, -den]*

nāzenīn [1] *Narin.*

Nice bir **nāzenīn** ʿömrüñ giçe ġafletde sevdāda / Saçuñ aġarmada ḳalbüñ ḳararmaḳ üzredür her an *(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 3). [nāzenīn,]*

nāẓır [28] *Bakan, nazar eden.*

Dostum bilmem ne ḥāletler ider vechüñ baña / Her ki **nāẓırdur** baña nev nev mühennā didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 2). [nāẓırdur, -dur]*

Ḳamu ḥālüñe **nāẓırdur** çü Ḫālıḳ / Bilür aḥvālüñi cümle o sulṭān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 3). [nāẓırdur, -dur]*

Revzen-i çeşmümde manẓūr oldı **nāẓır** yār yine / Ḥamdu li'llāh furṣatı yevmi ḳomadı yārine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 1). [nāẓır,]*

Ḫafīdür rūy-i dildārum egerçi çeşm-i aġyare / Velīkin vechine **nāẓır** durur yārüñ bu her bāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 1). [nāẓır,]*

Setr eyleme cemālüñi görsün bu dīdemüz / **Nāẓır** özüñ görür yine ḫānum seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 3). [nāẓır,]*

Bu çeşm-i nūr-ı baḫşam çün cemāl-i yāre **nāẓırdur** / Ḳamuyı ʿaynına almadı çün mecmūʿ-ı ḫāṭırdur *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 38, Beyit 1). [nāẓırdur, -dur]*

Evvel ü āḫirde **nāẓırdur** żiyā / Leyse li'l-insāni illā mā seʿā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 11). [nāẓırdur, -dur]*

II İdrak etmeye çalışan, hakikati arayan.

Muntaẓır **nāẓırdan** oldı cümleye manẓūr-ı ʿayn / Ol cemāl-i lā-naẓīrüñden müyesserdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 4). [nāẓırdan, -dan]*

Her ḳaçan kim idesin luṭf-ı himāyetlerüñi / Beyne beyni görinür manẓaradan **nāẓıra** cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 2). [nāẓıra, -a]*

Naẓar ḳıldı **naẓīrinde** naẓīrinden emān ister / Virüp varluġı yaġmaya ḥayāt-ı cāvidān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 1). [naẓīrinde, -in, -de]*

Naẓar ḳıldı naẓīrinde **naẓīrinden** emān ister / Virüp varluġı yaġmaya ḥayāt-ı cāvidān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 1). [naẓīrinden, -in, -den]*

Murāduñ maḥż-ı ḥikmetdür kelāmı ey cihān-ārā / Eger ḥaḳ üzre **nāẓırsañ** derūnuñ ṭola ḥikmetler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 5). [nāẓırsañ, -sa, -n]*

Ne bāhir sırr-ı aḫfāsın ḥafīsin kim **naẓīr** irmez / Ne bāṭın ʿayn-ı bāhirsin ki ẓāhir ḳudretüñ ḳādir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 3). [naẓīr,]*

Lemʿa vü sevdāyı ḳo kim olmaya sūduñ ziyān / Ey Murādī **nāẓır** iseñ ḳande ḥālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 5). [nāẓır,]*

Her neye kim **nāẓır** iseñ cāmdur ʿibret-nümā / ʿİbret ile gör ki bir ṣūretde her eşyā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 4). [nāẓır,]*

Her neden **nāẓir** isem vechüñe aʿlā görinür / Revnaḳuñ memleket-i dilde muʿammā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 1). [nāẓir,]*

Biri birine olar **nāẓır** ü müvellādur / Maḥabbet-i ezelī ḥubb-ı Ḥaḳḳı yār itmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 2). [nāẓır,]*

Dil serā perdesindedür ḥāżır / Dīdesi rūy-i yāredür **nāẓır** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 532, Beyit 1). [nāẓır,]*

Ger ḥaḳīḳatle baña **nāẓır** iseñ sulṭānum / Cānuma cān dime cānuma cānum cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 1). [nāẓır,]*

ʿAyn-ı ḥaḳīḳate yine ʿayn ile **nāẓır** āyine / Cümle başīret ehline vāḥid olur ḳamu ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 2). [nāẓır,]*

Cān ile cemāle **nāẓıram** çün / Dīvāne geẓerken ʿāḳil oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 4). [nāẓıram, -am]*

Baḳamaz kimse ruḥı mihrine ol cānānuñ / Çünki **nāẓırven** aña Şems-i dıraḫşānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 4). [nāẓırven, -ven]*

Ġayrı şıġmadı cihāna bunı bil ġayretden / Her neye **nāẓır** iseñ ṭaşra ḳoma ḥikmetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 1). [nāẓır,]*

'Aḳl ile eger **nāẓır** iseñ fi'l-i Murāda / İḫyādan ola cümle-i mevtā naẓarından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 5). [nāẓır,]*

'İbret ile **nāẓır** ise kim ki görsin ḳavlini / Bu Murādī kendüyi kendinde ḥāl eyler yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 5). [nāẓır,]*

'Ālemi bir noḳṭa gördüm cümleten āyīnede / **Nāẓıram** ben lā-mekānī 'ālemüñ devrānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 3). [nāẓıram, -am]*

'İzzetdedür muʿazzez virdi rıżā çü ḥükme / Başın yire ḳoyuben **nāẓır** durur ḥiṭāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 2). [nāẓır,]*

II Lütufta bulunmak.

Ey Murādī Ḫudā saña **nāẓır** / Cehd ḳıl ḳo zamānede eyü ad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 5). [nāẓır,]*

nāẓır-ı ʿibret olmak [1] *İbret nazarlı olmak.*

Lāyıḳ olan ʿāḳıla bu durur ey ḥôş ḥışāl / **Nāẓır-ı ʿibret olup** diñlese feḥvā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 4). [nāẓır-ı ʿibret olup, -up]*

nāẓır-ı naḳḳāş olmak [1] *Nakş edene, yaratana bakan, Allah'ı tefekkür eden olmak.*

Naḳş-ı bī-ālet durur ger sende var ise naẓar / **Nāẓır-ı naḳḳāş ol** ḳılma naẓar ālātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 3). [nāẓır-ı naḳḳāş ol,]*

nāẓır-ı ṣūret [1] *Dışa, görünüşe bakan.*

Nāẓır-ı ṣūret degül Mevlā çü sīret gözledi / Biz riyādan ḳaçmışuz ʿilm ile ʿirfān isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 4). [nāẓır-ı ṣūret,]*

nāẓır-ı vāḥid [1] *Tek olana, Allah'a yüzünü çeviren, bakan, gözleyen.*

İkilükden beriiz **nāẓır-ı vāḥid** çü bizüz / Bir görinür gözümüze iki dünyāda ne var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 4). [nāẓır-ı vāḥid,]*

nāẓır itmek [1] *Bakan, bekleyen, gözleyen etmek.*

Bir naẓarda **nāẓır itdi** nice manẓūrı yine / Bilmek içün bunları eyledi ey dil yaḫşı dān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 2). [nāẓır itdi, -di]*

nāẓır olmak [23] *1. Bakmak.*

Beni ḥayāt-ı beḳāda mü'ebbed eyledi çün / Velī bu ṣūreti bir ḥôşca **nāẓır ol** gözüñ ac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 4). [nāẓır ol,]*

Yāre hem-dem olalı dil ʿışḳı ġavġāsındadur / Ġayre **nāẓır olmadı** vaṣlı temennāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 1). [nāẓır olmadı, -ma, -dı]*

Dīde-i bīnā ḳılursañ nūr-ı iẕʿān ile ger / **Nāẓır olduḳda** ḳamuda çehre-i dildārı gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 4). [nāẓır olduḳda, -dukda]*

Ṣaġ u ṣola **nāẓır olmaz** ʿāṣıḳān-ı müstaḳīm / Rūy-i dildār oldı ancaḳ añlara cāy-ı naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 3). [nāẓır olmaz, -maz]*

Rūy-i dildāra naẓar ideli bu dīde-i ter / Her neye **nāẓır olursam** ḳomaz anlara eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 1). [nāẓır olursam, -ur, -sa, -m]*

Kārını bildi göñül ʿışḳına virdi dil ü cān / **Nāẓır olmamaġ** içün ġayrıya eyledi yasaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 3). [nāẓır olmamaġ, -ma, -mağ]*

Yā Rab nedür bu ḥikmet ḳudretdedür kemālüñ / Her ḳande **nāẓır olsam** manẓar baña cemālüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 1). [nāẓır olsam, -sa, -m]*

Nāẓır olma kimsenüñ ʿaybına zinhār ey ulu / Ġayrı kimse daḫı tā ki bulmaya sende ḫalel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 2). [nāẓır olma, -ma]*

Her neye **nāẓır ola** ʿayn ile cān dīdeleri / Cümleyi baña naẓar birle muvāfıḳ bilürem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 916, Beyit 3). [nāẓır ola, -a]*

Her neye kim **nāẓır olsam** gözlerem Mevlāyı ben / Müntehā-yı ʿarş-ı aʿlādan görem ferdāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 1). [nāẓır olsam, -sa, -m]*

Ḳalbine eyle naẓar her kime **nāẓır olasın** / Baḳma ḫūb ola eger çeşmine rūy u ḳaşına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 3). [nāẓır olasın, -a, -sın]*

Nāẓır olalı vechüñe ʿayn ile ʿaynüm dīdesi / Her nāmuñı ezber oḳur rūhum lisānı ʿışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 2). [nāẓır olalı, -alı]*

2. Beklemek, gözlemek.

Ṣabr ile rıżāya **nāẓır olmaḳ** / Bundan daḫı yoḳ ṭarīḳ-i aḥsen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 3). [nāẓır olmaḳ, -mak]*

II İdrak etmek, kavramak.

ʿArṣa-i kübrāda **nāẓır olasın** tevfīḳ ile / Bu Murādī göresin kim ʿarşa kılmış istinād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 5). [nāẓır olasın, -a, -sın]*

Ṣūrete baḳma ṣaḳın sīrete **nāẓır olıgör** / Ḫāṭırı yıḳma ṣaḳın cābir-i ḫāṭır olıgör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 1). [nāẓır olıgör, -ıgör]*

Mir'āt-ı ḥāl **nāẓır olalı** göñül gözi / Ṣanma ki ḳāl ile ṭuta dā'im ḫayāle göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 2). [nāẓır olalı, -alı]*

Mir'āt-ı ġayba **nāẓır olan** seyr ider ʿuyūn / Āyīnesin ḳapar ḫaṭ ü ḫālüñ gören senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 3). [nāẓır olan, -an]*

Ber-ḳarār olmaz fenādur ʿömrü dünya māl ü cāh / Küll-i şey'e **nāẓır olġıl** her birinden ʿibret al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 3). [nāẓır olġıl, -gıl]*

Ey Murādī ḳalb mir'ātında **nāẓır olmaġa** / Geldi cümle evliyā tā min ʿAcem ez ḥadd-ı Rūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 5). [nāẓır olmaġa, -mak, -a]*

Nāẓır olalı beni ṭarafda / Ḳorḳutdı beni o verheminden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 2). [nāẓır olalı, -alı]*

Rüsūm-ı ʿāleme ʿaḳl ile **nāẓır olduñ** ise / Ġam ehlin aġlayuben gülme şād-mān olana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 3). [nāẓır olduñ, -du, -n]*

ʿArş-ı aʿlādur göñül oldı naẓar-gāh-ı ḥabīb / ʿArşa **nāẓır olmayınca** göremedüm yārümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 2). [nāẓır olmayınca, -ma, -(y)ınca]*

Ġam degül mir'āt-ı ḳalbe **nāẓır olsa** ger ʿuyūn / Añladur cān ü göñül ḳadrin anuñ baḫşāyişi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 3). [nāẓır olsa, -sa]*

nāziʿāt [1] *Andolsun (kâfirlerin ruhlarını) şiddetle çekip çıkaranlara, Nâziat Suresi, 1.*

Şerḥ itmek içün emr-i ʿamelde ḥikāyetin / Taḳdīr ḳıldı ḥükm ile gönderdi **nāziʿāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 3). [nāziʿāt,]*

nazil [1] *Inen, inmiş.*

Ebrden bir ḳaṭre emrüñsüz yire **nāzil** degül / Cümleten deryā vü enhār-ı revān emrüñdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 4). [nāzil,]*

nāzil-i ḳudsī [1] *Kutsal şekilde inen. II Kur'an-ı Kerim.*

Nāzil-i ḳudsīde mesṭūr oldı menzil maʿnāsı / İktibas itdüm çü nurın oldı her niʿmet ḥalāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 3). [nāzil-i ḳudsīde, -de]*

nāzil itmek [1] *İndirmek, nüzul etmek.*

Ṣalmışuz dil zevraḳın deryā-yı bī-pāyāna çün / Āḫırı bir cāy-ı nā-hemvāre **nāzil itme** gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 4). [nāzil itme, -me]*

nāzil olmak [2] *İnmek. II Kur'an'ın inmesi, vahyedilmesi.*

Nāzil olmaḳ neden oldı bu ḥaḳāyıḳ ḫaberi / Ola tā ṣıdḳ-ı Muḥammed dü-cihānda peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 3). [nāzil olmaḳ, -mak]*

Mü'minem ben saña vü cümle resūl u melege / Daḫı **nāzil** ne kim **oldıysa** kitābuñ ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 3). [nāzil oldıysa, -dı(y), -sa]*

nāẓīr [6] *Eş, misl, benzer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kemāl-i lā-naẓīrümdür **naẓīrüm** / Kemālümden ḫabībüm oldı merġūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 2). [naẓīrüm, -üm]*

naẓīr olmak [2] *Benzeri, eşi olmak.*

Miśāl görmedi aṣlā **olur** mı saña **naẓīr** / Cihānda rūy-i siyāh oldı ol ki didi bedel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 3). [naẓīr olur, -ur]*

Misāl-i ḥikmet-i fıṭrat çü peydā oldı inşāda / **Naẓīr olmadı** misl olmaz müberrādur muʿallāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 1). [naẓīr olmadı, -ma, -dı]*

naẓm [3] *Şiir, nazım.*

Āferīn ḥablü'l verīdüñ **naẓmına** maʿnā viren / Naḫnü aḳreb āyeti tefsīrine olmaz yaṣaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 3). [naẓmına, -ına]*

Ḥayāt-ı cāvidānı ister iseñ gel berü ʿāṣıḳ / Murāduñ **naẓmıdur** ehl-i semūma ser-be-ser tiryāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 5). [naẓmıdur, -ı, -dur]*

Ey Murādī baḥr-ı ḥikmetde olan ġavvāṣlar / Ḳaṭre alsunlar senüñ **naẓmuñdan** ey deryā-misāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 6). [naẓmuñdan, -uñ, -dan]*

naẓm-ı güftār [1] *Şiirin sözleri.*

Ṭutarlar elde ʿārifler Murāduñ **naẓm-ı güftārın** / ʿIyān-ı ehldür nā-ehle ammā kim nihān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 5). [naẓm-ı güftārın, -ın]*

naẓm-ı pür-sūz [1] *Ateş dolu, yakıcı söz.*

Naẓm-ı pür-sūzını her kim ki Murāduñ göriser / Ḳıluben āhına her demde temāşā iñler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 5). [naẓm-ı pür-sūzını, -ı, -(n)ı]*

naẓm itmek [1] *Dizmek, şiir söylemek.*

Gel bir naẓar ile yine bu ʿarṣada şimdi / **Naẓm itdi** Murādī nice yāḳūt laʿāli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 5). [naẓm itdi, -di]*

naẓra [1] *Bir tek bakış.*

Yek naẓar biñ **naẓraya** cā virdi istidlālden / Baḳmaġa mir'āta olmışdur ṣafā-yı sırr-ı şarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 3). [naẓraya,]*

naẓra-i vāḥid [1] *Bir olan Allah'ın nazarı, tecellisi.*

Ḥikmetle virdi **naẓra-i vāḥidde** ḫāke rūḥ / Ḥikmetde līk irmedi kimse misāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 3). [naẓra-i vāḥidde, -de]*

naẓẓar [2] *Bakan.*

Cāmiʿ oldı bu kelāmum aña benven **naẓẓar** / Ben ḳarārumı yirümde çü bulurven tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 1). [naẓẓar,]*

Bir naẓarda nice biñ manẓūrı **naẓẓar** eyleyüp / Niʿmetüñden nice ālādur ʿayān olan senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 724, Beyit 2). [naẓẓar,]*

naẓẓār olmak [1] *Bakan, nazar eden olmak.*

Çü ebrūñ oldı miḥrāb-ı mesācid / Aña **naẓẓār olupdur** cümle sācid *(Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 1). [naẓẓār olupdur, -up, -dur]*

ne [296] *1. Hangi şey.*

Gel Murādīnüñ kelāmın gūş ḳılġıl cān ile / Ki **ne** taḥṣīl idesin sen olasın mihmān aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 5). [ne,]*

Sābıḳı fikr eyle kim sābıḳda **neydi** sābıḳūn / Sebḳat eyle kim bulınmaya berāber tā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 4). [neydi, -(y)di]*

Cihān levḥinde gördüñ mi **ne** taṣvīr eyledi naḳḳāş / Kemāl-i ʿaḳl ile olġıl baṣīr ü olmaġıl aʿmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 4). [ne,]*

Ḳıyāmetde sevābuñ **ne** ḳıyāmetde ʿiḳābuñ **ne** / Ḳıyāmet güni ḫālüñ **ne** ola var fikr ḳıl yārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 4). [ne,]*

Ḳıyāmetde sevābuñ **ne** ḳıyāmetde ʿiḳābuñ **ne** / Ḳıyāmet güni ḫālüñ **ne** ola var fikr ḳıl yārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 4). [ne,]*

Merd-i mülhem bi'ṣ-ṣevāb oldı kelimu'llāh çün / Yā **ne** dirsin sen kelām-ı bī-ḥicāba mā-keẓeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 4). [ne,]*

Gūş nedür semāʿ **ne** müstemiʿ-i istimāʿ ne / Añlar iseñ bu ḳavli ger añlayasın nedür ḥiṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 4). [ne,]*

Gūş nedür semāʿ ne müstemiʿ-i istimāʿ **ne** / Añlar iseñ bu ḳavli ger añlayasın nedür ḥiṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 4). [ne,]*

Ey Murādī nice ḫôş ḫāṭırādur bu ḫāṭır / Ḫāṭıruñdan **ne** geçerse virür ol Rabb-i elest *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 5). [ne,]*

Eger dirseñ ki müstaḫric **ne** ḥāṣıl ḳıldı müstaḫrec / Ne deñlü kim ḳıla iḫrāc ṭolu ṣubḥ u mesā maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 3). [ne,]*

Ger Murādī ṣorar iseñ kim **nenüñ** kārındadur / Ehl-i ʿışḳa ḳāḍī olmış ḥüccet imżāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 6). [nenüñ, -nüñ]*

Dek ṭurursa ger zebān bil ser daḫı ṭutar ḳarār / **Ne** gelürse nīk ü bed her kişiye dilden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 2). [ne,]*

Şāhbāz-ı ḳudsdür cāna fu'ād-ı ehl-i dil / Münkir olma ehl-i ḥāle **ne** dise cānā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 4). [ne,]*

Rāzıḳuñ merzūḳ içün ḥālince vardur mevhibi / Ḥālüñi keşf itmez iseñ gör **neler** inṭā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 4). [neler, -ler]*

Gülsitān içre ʿaceb bülbüllerüñ feryādı **ne** / Gūş-ı hūşı ṭutsañ añlarduñ **ne** müşkil kārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 3). [ne,]*

Yūsuf-ı meh çehreme her gice mihr eyler sücūd / Ey muʿabbir añlamazsın kim **ne** ru'yā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 2). [ne,]*

Ben **ne** dirsem sen ḳabul itmek senüñ şānuñdadur / Cevher-i dürr-i la'āli hep senüñ yanuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 1). [ne,]*

Bize mestūr **ne** ḳalmış durur ʿālemde ʿaceb / Sākit ol ḥażret-i Ḫaḳ cümlesin itdi iẓhār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 3). [ne,]*

Ḫālümi kimse añlamaz ancaḳ Ḫudā bilür / Ḳalbinde herkesüñ **ne** var ol pādişā bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 462, Beyit 1). [ne,]*

Murādī añladı çün kim **ne** imiş aṣl-ı murād / Murādı üzre murādı igen murādumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 5). [ne,]*

Murādī ḳalmadı maʿnā bilenler / **Ne** görseñ ṣūret-i dīvāra beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 5). [ne,]*

Ġayrı n'ider **ne** var ise illā'ki sendedür / Cān dile ʿaṭā diledi sende buldı pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 614, Beyit 2). [ne,]*

Her **ne** Murādī k'oldı olur mā-ḫalaḳ ḳamu / Cām-ı cihān-nümā diledi sende buldı pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 614, Beyit 5). [ne,]*

Fikr iderdüm kim **ne** ḥikmet ḳılmadum hergiz ḳarār / Bilmedüm kim cāy-ı āḫerde ṭuraġum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 3). [ne,]*

Kemāl-i lemʿadan nāṣī durur aẓvā-yı baḫr ü ber / Kemālüñden kemāl iste **ne** söyler diñleme eṣḫāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 3). [ne,]*

Niçün unudasın ʿahd saña virmedi mi faẓlı / Cihāna ḳılmaġıl meyli unutma **ne** didi sābıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 4). [ne,]*

Şerḥ-i dilden geçmek içün ṭālibüm şerḥ-i ʿaceb / Ben **ne** söylersem anı şerḥ itmez illā işṭiyāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 4). [ne,]*

Çāk itdi yed-i ḥayret bu sabr-ı girībānın / Bilmem **ne** ola ḥikmet aġlamaġa ṭāḳat yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 2). [ne,]*

Elā yā eyyühe'l-mānīʿ **ne** menʿ eyler vücūhuñdan / Elüñde ḳudretüñ yapış nedendür böyle eṭvāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 4). [ne,]*

Derd-i ʿışḳı bilmeyenler bilmediler ḥāl **ne** / Derd ile hem-derd olanlar buldılar dermāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 2). [ne,]*

Ben **ne** bildüm ki bizüm bilmegümüz bilmededür / Bu bilişle ḳamu bilmekleri ḳıldum ḥāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 3). [ne,]*

Şem'-i bezm-i ezelīden yine pervāne-i dil / **Ne** ṣanursın anı sen olmadı mı ol kāmil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 1). [ne,]*

Cān oldı gerçi arada ammā sebeb **ne** kim / Olsa cüdā olur yine rūḥ olmaġa maḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 4). [ne,]*

Baṣīret çeşmine kuḥl-ı ḥaḳīḳat çekmeyen aʿmā / Murādī varumı bilmez **ne** varum belki eṭvārum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 5). [ne,]*

Bu dünyāya **ne** ḳıldum ben baña cevr ü cefā eyler / Baña bu cevr u bu miḥnet nedendür bilmezem bilsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 3). [ne,]*

Senüñ **ne** ise maḳṣuduñ Murāduñ ol murādıdur / Hemān nāmuñ durur ẕikrüm benüm ġayrı degül fikrüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 5). [ne,]*

Men **ne** ānem kim olam ānumda lāyıḳ ānuma / Yegrek oldur bihterümde çun kim her dem bihterüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 5). [ne,]*

ʿĀrif olup beni añlamadı deyyār **neyem** / Yār bilmez nice bilsün beni aġyār neyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 1). [neyem, -y, -em]*

ʿĀrif olup beni añlamadı deyyār neyem / Yār bilmez nice bilsün beni aġyār **neyem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 1). [neyem, -y, -em]*

Varlıḳ ʿilmin eger ögrede ʿālimlere Ḫaḳ / Cemʿ olup ʿilm ile añlamayalar var **neyem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 2). [neyem, -y, -em]*

Çün ezel bilmediler fehm ile idrāk idüben / Nice mümkin ola fehm itmege tekrār **neyem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 3). [neyem, -y, -em]*

Tıfl-ı nā-reste sıfīd eyleye rīşin nice dem / Ger dütā ola ḳadi bilmeye her bār **neyem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 4). [neyem, -y, -em]*

Ey Murādī seni bilmekde ʿuḳūl ʿācizdür / Kimse bilmez bilür ancaḳ beni settār **neyem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 5). [neyem, -y, -em]*

Ṣafālar olmaya mı bundan özge **ne** ṣafā vardur / Mesīḥ-āsā Murādī mürdeler ḥaydür me'ālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 5). [ne,]*

Maḥż-ı ḥikmetden murādum ḥiṣṣedār olmaḳ durur / Ḥāme-i ḳudret **ne** taḳdīr itd'anı eyler beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 3). [ne,]*

ʿĀkıbet dünyā geçer çün kim bilürsin ey göñül / **Ne** umarsın iki günlük manṣıb ile cāhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 3). [ne,]*

ʿÖmr-i sermedden **ne** lāzım kim ḫabīr ide ḫaber / Maʿrifet bezminde taḳrīr eylesün ʿirfān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 4). [ne,]*

Çün adīm-i arżdansın yā nedendür bu ġurūr / Çün türāba rāciʿ oldun ḫāksın pes yā **nesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 3). [nesin, -sin]*

Ne beyān eyledi gör bunda yine ḳavl-i Murād / Ṣıḥḥat-ı dil diler iseñ dile ṣıḥḥat ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 5). [ne,]*

Ey Murādī bu ʻulūm-ı ṣuverīden maʻnā / Gözedürseñ **ne** dimekdür diyeler pes Yā-Sīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 5). [ne,]*

Gel berü diñle Murādī **ne** didi şimdi yine / Sende inṣāf idesin nice muʻammādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 5). [ne,]*

ʻArrāf-ı ehl-i Ḥaḳḳa su'al eyledüm ḳamu / Didüm ki bildürüñ **ne** durur muḳteżā-yı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 3). [ne,]*

Bilmek isterseñ Murādīden beyān-ı maʻnevī / Gel bu mirṣāda ḳadem baṣ bilesin evrādı **ne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 5). [ne,]*

Ehl-i ʻışḳ olan bilür ʻışḳ ehlinüñ ḥālin yine / Ten ḥicābında ḳalanlar bilmediler ḥāl **ne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 1). [ne,]*

Dil cemâl-i yāre mir'āt oldı çün mir'ātı **ne** / Āyine ṭutdı göñül mir'āt olup mir'ātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 1). [ne,]*

Ḫoş-ḥışāl ol baḳmaġıl sen herkesüñ güftārına / Ḳalbüñi ḳıl baḥr-āsā gözle kim her kārı **ne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 1). [ne,]*

ʻĀlem-i ʻulvīde şems-i neyyir itmese ṭulū' / Kim bilür ide **ne** vardur bu yoġ ile varda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 3). [ne,]*

İlāhi senden ayırma dili senden beni senden / Şu māhī çıḳa deryādan anuñ ḥāli **neye** vara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 5). [neye, -ye]*

Murādī **ne** idügini murād almaġ içün aldı / Murādī eylemedi meyl anuñ çün ḫarḳ-ı ʻādāta *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 5). [ne,]*

Murāduñ ārzūsı dā'imā ḫüsn-i rıżāñ olmış / Saña lāyıḳ **ne** ise anuñ ile ber-murād eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 5). [ne,]*

Baḥr-ı muḥīṭe girdi yine ʻaḳl zevraḳı / Ṣol deñlü gezdi bulmadı yolı kenārı **ne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 2). [ne,]*

Cām ile cānı bulmaġa cān atdı cān ü ten / Cān virmeyince bilmedi aṣlā şikārı **ne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 3). [ne,]*

Farḳ itmek içün eyledi farḳında çeşm-i dü / Tā kim ḳarār ile bile ḥadd ü ḳarārı **ne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 4). [ne,]*

Baḥr-ı muḥīṭe girdi yine ʻaḳl zevraḳı / Ṣol deñlü gezdi bulmadı yolı kenārı **ne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 2). [ne,]*

Cām ile cānı bulmaġa cān atdı cān ü ten / Cān virmeyince bilmedi aṣlā şikārı **ne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 3). [ne,]*

Farḳ itmek içün eyledi farḳında çeşm-i dü / Tā kim ḳarār ile bile ḥadd ü ḳarārı **ne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 4). [ne,]*

Her cānibe naẓarda ḫabībüñ cemāline / Aldanmaġıl ḥaḳīḳat ile gör cemāli **ne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 1). [ne,]*

Murād-ı Ḥaḳ **ne** durur ey Murād añla yine / Murādıdur yine merdānelik ki ḳurbet-i rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 5). [ne,]*

Benüm ḥayātum içün ḫāmidūn-ı ins ü melek / Eger maḳāmumu aḥmūd iderse yā **ne** ḳala *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 3). [ne,]*

Ḳazā **ne** ḥükm ider ise rıżādadur çāre / Baḳ imdi var ise ʻaḳluñ ḳażā ile ḳadere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 3). [ne,]*

Sende durur necātum ey mefḫar-ı yegāne / Lāzım olan sebeb **ne** bu ḥükm-i iḳtiżāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 2). [ne,]*

Evvelde liyāḳat **ne** āḫirde yine oldur / Vāḥid ne beyān eyler irmez ise mihmāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 5). [ne,]*

Evvelde liyāḳat ne āḫirde yine oldur / Vāḥid **ne** beyān eyler irmez ise mihmāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 5). [ne,]*

Çünki Murādī añladı **neymiş** ʻalāḳa / Geçdi kemāl-i ekmeli irdi kemāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 5). [neymiş, -ymiş]*

Yā Rab **ne** ḳılmışam ben ol ḳaşları kemāna / Her demde cevr oḳına cānum ḳılur nişāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 1). [ne,]*

Yā Rab **ne** devā ḳılsam ben bu dil-i şeydāya / Ṣaldı beni ol cānān bugün yine ferdāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 1). [ne,]*

ʿİtābuñ **neydi** maʿnāsı göñül çün āşinā oldı / Ne cevr itdüñse cevr olmaz bize ẕevḳ u ṣafā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 1). [neydi, -y, -di]*

Muʿammā bilmeyen bilmez **nedür** maʿnā-yı bismi'llāh / Bilen Raḥmānı erḥamdan Raḥīm oldı

żiyā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 2). [nedür, -dür]*

Yaḳīnen ṣādıḳan ḳavlen **nedür** bilgil sen aḫbārı / Serīr-i ʿizzet isterseñ göñül sen ṣaḳla esrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 1). [nedür, -dür]*

Güneşüñ nūrı çü tābında ḳılurmış ḳameri / Gice gündüz **ne** ararsın meded ey-vāy seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 3). [ne,]*

Ehl-i baṣīret olġıl yolda **ne** var ḳıl iʿtibār / Pāyuña ḳıl ḥaẕer kim ṭoḳunmaya senüñ ṭaş *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 2, Beyit 2). [ne,]*

Gel berü ey ṭālib-i ʿilme'l-yaḳīn / Diñle kim **ne** didi Rabbü'l-ʿālemīn *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 2, Beyit 1). [ne,]*

Günāhum çoḳ durur yā Rab bağışla / Saña **ne** lāyıḳ ise anı işle *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 2). [ne,]*

Ecel açup durur nice ḳafadan / Bilinmez **ne** yaġar ebr-i ḳażādan *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 2). [ne,]*

Çü böyledür Ḫudāya **ne** ḳılalum / Dem-ā-dem aġlayalum yā ḳılalum *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 13). [ne,]*

Ḳuluñam pādişāhum saña geldüm / **Ne** iḥsān eyledüñse anı buldum *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 21). [ne,]*

2. Şaşma veya abartı bildiren söz.

Yā Rab **ne** ḥikmet oldı kim ʿuṣṣāḳ arar seni / Ammā ki hiç degilsin olardan cüdā cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 5). [ne,]*

İki dünyāyı terk idüp mezīd olur aña sevdā / **Ne** ġarrāsın ne zībāsın seni añduḳça dil her-dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 2). [ne,]*

İki dünyāyı terk idüp mezīd olur aña sevdā / Ne ġarrāsın **ne** zībāsın seni añduḳça dil her-dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 2). [ne,]*

Mekānuñdur senüñ bāb-ı fu'ādı ʿāṣıḳuñ cümle / **Ne** ʿālemdür ki bu ʿālem seni cümle arar cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 4). [ne,]*

Simʿā-ı ṣavtı çün bildi ceres-āsā olur peydā / **Ne** ẓāhirdür bu peydā kim ẓuhūrında durur eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 1). [ne,]*

Eyā yā eyyühe'l-aḥbāb gelüñ size açam bir bāb / Ne kim dirsem hemān deryāb **ne** maʿnā kim ola her cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 3). [ne,]*

Simʿā-ı ṣavtı çün bildi ceres-āsā olur peydā / **Ne** ẓāhirdür bu peydā kim ẓuhūrında durur eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 1). [ne,]*

Eyā yā eyyühe'l-aḥbāb gelüñ size açam bir bāb / Ne kim dirsem hemān deryāb **ne** maʿnā kim ola her cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). [ne,]*

Ḫayāli ḫaylīdür her rūz u şeb ẓıll-ı ḫayālinde / Zemīn üzre **ne** ṣūret gösterür bu ḫayme-i ḫażrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 3). [ne,]*

Sebāt-ı ʿömr olurdı ger sebāt olsa ḳulūb üzre / **Ne** ḳalb oldı bu ḳālıblar ʿacebdür ḥikmet-i kübrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 4). [ne,]*

Temevvüc eylese deryā **ne** ṭākat gösterür cānā / Çü doymaz mevcine anuñ **ne** ḥôd ṭaġa **ne** ḥôd saḥrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 1). [ne,]*

Elā ey ṭālib-i ʿirfān gel imdi eylegil iʿẓām / Eger kim ḳılasın seyrān **ne** cevherler ḳılam ifşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 4). [ne,]*

Ben **ne** ḫākam ṭapuña lāyıḳ olam / Luṭfuña ḳalmışam eyā Mevlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 4). [ne,]*

Ṣanāyiʿden el çekmeyen bilmedi ṣāniʿi / **Ne** ṣanʿat durur ṣanʿata ide ṣāniʿi ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 3). [ne,]*

Vaḥdet-i dildür **ne** kesret kesret oldı çün ẕehāb / Ẕāhib oldı çünki bir şey bağlanılmaz dilde bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 1). [ne,]*

Eger maʿnī dilerseñ sen muʿayyen añla maʿnādan / **Ne** maʿna bil ki bī-maʿnā olupdur hep "ulü'l-elbāb" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 4). [ne,]*

Semāvāt içre ʿarż oldı melā'ik içre bir ḥālet / **Ne** ḥāletdür bu ḥālet kim ʿacā'ib ḳıṣṣadur nev-yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 5). [ne,]*

Ne ḥikmetdür ne ḳudretdür bunı ben daḫı bilmezven / Murāduñ ḳalbini her dem-be-dem ʿummān ider yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 5). [ne,]*

Ne ḥikmetdür **ne** ḳudretdür bunı ben daḫı bilmezven / Murāduñ ḳalbini her dem-be-dem ʿummān ider yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 5). [ne,]*

Rūz u şeb oldı çü ārāyişde sitt-i cihāt / **Ne** müferriḥ yir olur ravża-i bāġ-ı cennāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 1). [ne,]*

Milk-i ūlā ile uḫrāyı bilürseñ ʿilmi / **Ne** ṭarīḳatle ḳazanduñ berü gel ḳıl isbāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 3). [ne,]*

Ṣalāḥ-ı kāra ṣūret virse dil tābındadur mir'āt / Eger jeng olsa rūyında **ne** ṣūret göstere heyhāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 1). [ne,]*

Gerek aṣlında her demde ḳıla ʿāḳil ʿaṭā ilḫāḥ / ʿAlā'imden **ne** maʿnādur ki ibrām idesin maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 2). [ne,]*

Yā Rab **ne** āteşīn olur imiş firāḳ odı / Gösterme anı kimseye luṭf eyle ey ṣamed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 3). [ne,]*

Olupdur müctemiʿ çün kim ʿulūm-ı evvel ü āḫir / **Ne** tenhādur bu tenhālıḳ himāyetdür himāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 4). [ne,]*

Ḳalemler olsa ger eşcār mürekkeb olsa deryālar / Yazılmaz idi aḥvālüm **ne** peydādur bu peydālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 1). [ne,]*

Ne ġamda oldı ġayrılar bulınca rāhuma bir yol / Bu yol bir yol durur el-ḥaḳ muʿallādur muʿallālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 4). [ne,]*

Benüm rāz-ı nihānumdan ḫaber bilmez melā'ikler / Melā'ik ʿāciz olmışdur **ne** bilsünler ḫalāyıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 1). [ne,]*

ʿAcebdür luʿbı dildāruñ **ne** oyunlar geçer her gün / Anı gözler dem-ā-dem sanma kim hercādur ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 4). [ne,]*

Ne tedbīr oldı senden cümleten ʿuşşāḳa ey ḫānum / Ḳamu bend itdüñ anları maḥabbetden urub zencīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 2). [ne,]*

Ḫafā vü zevk-i dünyāya ṭayanma kim o ḥırmāndur / **Ne** cemʿiyyet k'olur bunda ṣonı āḫir perīşāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 1). [ne]*

Ne ġam ġayrı ġamından çekmezüz bir laḥẓada bir ġam / Ḳulına luṭf idici bir yüce sulṭānumuz vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 4). [ne,]*

Dime demdür ki olmaz ġam dem olur demdeme ġamdan / Çü demden ādem oldı dem **ne** demdür belki demdemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 4). [ne,]*

Heyūlā ḥükmini maẓhar velīkin ẕāhib olmışdur / **Ne** maʿnādür bu maʿnāyı bilürseñ olasun tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 3). [ne,]*

Muḥaḳḳiḳ ʿālime ṣordum **ne** ḥikmetdür bu māfihā / Ki ḥaḳḳānī kelāmuñdan bula dil ḫālet-i ebrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 4). [ne,]*

Murādī sırr-ı ekberden **ne** ḫālet eyledüñ taḥṣīl / Ḫalāyıḳ bir muʿammādur ʿiberdür ʿibret-i abṣār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 5). [ne,]*

Ne tenhādur bu tenhālık bilinmez aṣl-i tenhā mı / **Ne** kesretdür bu kesret ibtidā mı intihā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 2). [ne,]*

Ne tenhādur bu tenhālık bilinmez aṣl-i tenhā mı / **Ne** kesretdür bu kesret ibtidā mı intihā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 2). [ne,]*

Ruḫ-ı dildārı ger baḳsa aña ḥasret çeküp derdi / **Ne** ḳutludur ol ʿāşıḳlar ruḫ-ı cānānda ḫāl ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 2). [ne,]*

Maḳām-ı ʿışḳ u maʿşūḳı **ne** bilsün degme bir kimse / Anı bilen zebānında kitāb-ı ʿışḳ-ı ezberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 4). [ne,]*

Çeşm-i cānı ḳıl küşāde ister iseñ maʿrifet / Gör Murādī manṭıḳın kendin **ne** zībā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 5). [ne,]*

Nice bir ġafletde aʿmā olasın dir ʿaḳluñı / Baḳ göñül mir'ātine gör kim **ne** ṣūret gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 3). [ne,]*

ʿArş-ı aʿlādan irince mümkināt-ı ferşe tā / Ḳudret-i Ḥaḳla ide bizden **ne** peydālar ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 3). [ne,]*

Ey Murādī şākir olduḳça Ḫudā-yı ʿāleme / Gözle kim senden idiserdür **ne** naʿmālar ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 5). [ne,]*

Dostum bilmem **ne** ḫāletler ider vechüñ baña / Her ki nāẓırdur baña nev nev mühennā didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 2). [ne,]*

Gülsitān içre ʿaceb bülbüllerüñ feryādı **ne** / Güş-ı hūşı ṭutsañ añlarduñ **ne** müşkil kārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 3). [ne,]*

Her ṭaraf baḳduḳça nev nev bir temāşā gösterür / Rūyuñı cānā ʿaceb bilsem **ne** ebhā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 1). [ne,]*

Dil beni yāre virince **ne** bela çekmişdür / Yār ile hem-dem olınca **ne** cefā çekmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 1). [ne,]*

Dil beni yāre virince **ne** bela çekmişdür / Yār ile hem-dem olınca **ne** cefā çekmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 1). [ne,]*

Yāre yār olduġumuz şanma dilā meccāna / Hāy aġyāruñ elinden **ne** eẕā çekmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 2). [ne,]*

Kişi çekdügini bilür bu meseldür dirler / Bu tenüm yāri bulınca **ne** ḳażā çekmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 3). [ne,]*

Ey ki mir'āt-ı ruḫuñ āyine-i ʿibretdür / Sen vaḥīd ise bu kāruñda **ne** cemʿiyyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 1). [ne,]*

Ben senüñ raḥmetüñi gözlerüm olmam çü ḳanūṭ / Ki resūlüñ **ne** ki bildürdi peyāmuñ ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 2). [ne,]*

Yār-ı ṣāduḳ **ne** revādur ki bizi tārik ola / Ḫāṣa kim ʿabdi ferāmūş idüben ide güẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 4). [ne,]*

Güş-ı hūşum saña ṭutdum **ne** ḫitābuñ vardur / Didi fehm idebilürseñ **ne** cevābuñ vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 1). [ne,]*

Diñle Murādīnüñ bu kelāmı **ne** şerḥ ider / Açduḳça ʿışḳ muṣḥafını ḫūb fālı var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 465, Beyit 5). [ne,]*

Ya Rabbi **ne** ʿālemdür ismüm benüm ādemdür / Bu yirde nice biñ dem bir laḥẓa vü bir demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 1). [ne,]*

Sen **ne** ḳādirsin Murādī kim diyesin / Līk her müşkil olupdur luṭf-ı Rahmāna geñez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 5). [ne,]*

Ne dilbersin ki ḥüsnüñe bulınmaz ibtidā hergiz / Nitekim ʿışḳ-ı ʿuşşāḳuña yoḳdur intihā hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 1). [ne,]*

Ne peydā ḳıldı peydāda gör ol ḫallāḳ-ı ʿālem kim / Ḫakīm-i muṭlaḳ oldur kim nuḳūşın ʿarż ider naḳḳāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 3). [ne,]*

ʿĀşıḳuñ baġrında her dem dāġ-ı dilber var imiş / Bilmedüm hicr-i ḥabībümde **ne** ġamlar var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 1). [ne,]*

Çün beni oldı müşāhid yaşuma ḥayrān olup / Allāh Allāh didi ʿālemde **ne** sırlar var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 3). [ne,]*

Vaṣf-ı dem ḳılmaḳda dem vardur bilür ehl-i kemāl / Bir demüm dem ḳılmaġa lākin **ne** demler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 3). [ne,]*

Rumūz-ı ʿilm-i esmāda muḥaḳḳiḳler **ne** şerḥ itmiş / Eger ana muḳırr iseñ yüri cemʿüñde ol cāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 3). [ne,]*

Cān ü dil müştāḳ saña pes **ne** ḥikmetdür yine / Laḥẓaten laḥẓa dil ü cān senden olmadı ırağ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 3). [ne,]*

Maḳālin pür-zülāl itdi yine ʿayn-ı kemālinden / Kemāl-i bā-kemāinden **ne** ḥikmet neşr ider vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 2). [ne,]*

Cān-ı şaḳīye uġrasa ḫānum saʿīd ider / Gör kim **ne** gevher oldı bugün kīmyā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 2). [ne,]*

Pākı muḥibb ider daḫı pākı sever özi / Billāhi gör **ne** ḫūb durur bu ṣafā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 4). [ne,]*

Muḳaddessin senün maḥbūbun oldı senden aḳdes bes / **Ne** cevhersin ki ġayrıda bulınmaz dürr-i nā-yābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 4). [ne,]*

Ṭaleb ile bulınur maṭlab olan ey ʿāḳil / **Ne** ṭaleb kim ḳıla ṭālib bu mesel bulsa gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 3). [ne,]*

Gūş idenler kelimātum didiler kim şaddaḳ / Ey Murādī **ne** ʿaceb ḥikmet olupdur süḫanuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 5). [ne,]*

Bu Murāduñ kelimātını urup iẕʿāna / Añlar iseñ **ne** güherler ḳılasın sen ḥāsıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 5). [ne,]*

Ne derc eylemiş ṣāḥib-i ʿilm o nüktedān / Biliş virmege aña gerek bir ehl-i kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 2). [ne,]*

Ẕāt-ı ḳadīmi görmege cānlar virür cān-ı żaʿīf / Līkin **ne** tedbīr eylesüñ bāḳīde fānīdür ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2). [ne,]*

Ol ḥabībüñ vaṣlı ṣavḳından yine / Ey Murādī gör **ne** dürler ṣaçmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 5). [ne,]*

Ne bilsün ḳuru ġavġādur ṣanurlar / Ṭarīḳat yolını her kejle ebkem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 4). [ne,]*

Ne ḫākem ẕikr ide Ḥaḳḳı lisānum / Doyımaz çün celāline bu cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 1). [ne,]*

Nümāyan oldı naʿmāsı özi yine temennāsı / **Ne** leẕẕetlidür aʿlası bilür nūş eyleyen cāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 3). [ne,]*

ʿAcebdür kim aranursın velīkin olmaduñ ayru / **Ne** ḥikmet ṭaşra olınmaz cemāl ile celālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 4). [ne,]*

Seni senden **ne** aʿlemdür yine dānā olan sensin / Cemāl-i bā-kemālüñi yine bīnā olan sensin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 1). [ne,]*

Ne ḥikmetdür bu sır ey dil ḥicāb-ı kibriyā dutmış / Cemālin zeyn idüp girü mülāḳīde likāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 4). [ne,]*

Elā ey ʿāşıḳ-ı şūrīde gel keşf-i ḥicāb oldı / Yüri var ḥüsne ḳarşu gör **ne** şīve ḳılur ol fettān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 3). [ne,]*

Ben **ne** ḫākam ʿarż-ı ḥāl idem saña ey ẕü'l-minen / Cümle ḥālüm pādişāhum ḥażretüñe hep ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 3). [ne,]*

Ḳabż u başt oldı çü ḥaḳḳuñ pes bu **ne** tedbīrler / Ḥaḳḳa baġlar cümle kārın ey göñül bīnā olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 2). [ne,]*

ʿÖmr-i sermedden **ne** leẕẕet kim geçerse hicr ile / Şādīsi ān oldı biñ ġamla geçen sāʿātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 4). [ne,]*

Bu **ne** ḥikmet ki bugün bāyiʿ ü hem müşterīsin / Yine ḫānūt-ı ʿavālimdeki bāzār olasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 2). [ne,]*

Āşināsın bize her laḥẓada ey yār-ı güzīn / Bu **ne** ḥikmet göze mestūr oluben kār olasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 4). [ne,]*

Seni arar ḳamu ʿālem yā bu **ne** ḥikmetdür / Irağ olmaduñ aṣlā bu cümleden bir an *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1139, Beyit 2). [ne,]*

Ziyāde itmese ger ʿömr içinde naʿmāsın / **Ne** ḳādir idi ki artura dil temennāsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 1). [ne,]*

Hest ü hūşyāra ṣorarlarsa benüm aḥvālüm / Ḳādir olmaya cevāba **ne** temāşādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 3). [ne,]*

Muntaẓır oldı cevāba çü semāʿ itdi semīʿ / ʿĀşıḳ-ı ʿārif iseñ añla **ne** zībādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 4). [ne,]*

Saʿd-ı ekberle beni çünki saʿīd itmişsin / Senüñ ile beni ḳılduñ **ne** saʿādetdür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 2). [ne,]*

Seyyid-i ādem iderseñ beni olmaya ʿaceb / Ulularam seni her dem **ne** siyādetdür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 3). [ne,]*

Ne ṣūret gösterür gözle bugün mir'āt-ı ḳalbi gör / **Ne** kim vardur ḳażā ḥükmin muḳadder ḳılmaz illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 2). [ne,]*

Eger var ise inṣāfuñ gör imdi ʿayn-ı ḥaḳḳ ile / **Ne** cevherler mübeyyendür Murādīnüñ maḳālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 5). [ne,]*

Nidā-yı fāliḳu'l-ışbāḥ irişe çünki mevtāya / **Ne** ḳutludur o dem cānān ṣalar ʿuṣṣāḳına sāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 1). [ne,]*

Cemāl-i bī-misālüñ baña peydā oldı gitdükce / **Ne** aʿẕamdur saʿādetdür hüveydā oldı gitdükce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1329, Beyit 1). [ne,]*

Seḥerde refʿ ide çün kim niḳābın ẕü'l-celāl Allāh / **Ne** ʿālem gösterür ʿuṣṣāḳa ol dem ẕü'l-kemāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 1). [ne,]*

Ne leẕẕetdür bu leẕẕet kim cihān vaṣfında lāl olmış / **Ne** ʿizzetdür bu ʿizzet kim vire vuṣlatla ḥāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 4). [ne,]*

Ne leẕẕetdür bu leẕẕet kim cihān vaṣfında lāl olmış / **Ne** ʿizzetdür bu ʿizzet kim vire vuṣlatla ḥāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 4). [ne,]*

Ẕākir olduḳca Murādī anı meẕkūr idinür / Gör **ne** cevher görinür verd-i güher-pāşumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 5). [ne,]*

Müşterī var ise ger maʿrifetüñ gevherine / Ey Murādī **ne** cevāhir bulınur kāmında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 5). [ne,]*

Beni ḥayrān ideli cümle cihān ḥayrānam / **Ne** ṣafādur dil-i ʿuṣṣāḳa ki dildār ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 3). [ne,]*

Ġāfil olma seni olmış çü mücerreb dildār / İrişince **ne** mücerrebler ola īḳāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 3). [ne,]*

Bārek-Allāh zihī luṭf ü mürüvvetdür kim / **Ne** ʿināyetler ider ʿizzet ile insāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 4). [ne,]*

ʿAḳlumuñ ḳāfilesin eyledi yaġma gerçi / **Ne** ġanā'imlere irdüm yine bu yaġmāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 4). [ne,]*

Cām-ı cihāna ḳıl naẕar cāmı gözet cihān yine / Günde **ne** ṭavr u ṭarz ider arż ile āsumān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 1). [ne,]*

Tefekkür eylemiş fikr ile fikret / **Ne** fikret fikr ide inkār içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 4). [ne,]*

Yā Rab **ne** āteşdür irdi cāna / Kül oldı bu cānum yana yana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 1). [ne,]*

ʿİtābuñ neydi maʿnāsı göñül çün āşinā oldı / **Ne** cevr itdüñse cevr olmaz bize ẕevḳ u ṣafā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 1). [ne,]*

Ne yazdı levḥe gör naḳḳāş-ı dehr naḳşı sen egme baş / İki gözden döküben yaş gözetme zīr ü bālāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 3). [ne,]*

Yā Rab **ne** ḥikmet oldı yāḥūd sırr-ı ber-kemāl / Benden ṣorar ḥabīb yine kendü ḥālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1531, Beyit 2). [ne,]*

ʿAceb bilsem dilüñ tenḥası var mı / **Ne** bāṭındur bunuñ peydāsı var mı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 1). [ne,]*

Allāh Allāh **ne** ʿaceb ḳudret-i kübrādur bu / Ḫākı insān ide yā Rabb **ne** peydādur bu *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 33, Beyit 1). [ne,]*

Bize aḳreb oluben çeşmümüzüñ ağından / Biz araruz anı ammā **ne** temāşādur bu *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 33, Beyit 2). [ne,]*

Kitāb-ı ʿizzet-i cānāndan cāna gelür leẕẕet / **Ne** ḥāletdür o ḥālet kim leẕā'iẕden virür ḥālet *(Murâdî Dîvânı, Müfret 32, Beyit 1). [ne,]*

3. Edât-ı sebeb ve inkâr, değil, yok.

Çü ḥükmin eyledi ẓāhir **ne** ẓāhir eẕher-i bāhir / Velīkin ẓāhire bāṭın olupdur rāzda sırrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 4). [ne,]*

Murādī ger saña raḥm itse dil-dār / Saña ġavġā-yı ʿālemden **ne** pervā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 5). [ne,]*

Kā'ināt olmasa aña **ne** ziyān / Ẕikr içün ḳıldı bunları maḥżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 5). [ne,]*

Murādīnüñ nedür sırrı Ḫudādan ġayrısı bilmez / Ḫudādur çün anuñ yāri **ne** ġam ger ġayr ola aġyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 5). [ne,]*

Ne bāhir sırr-ı aḫfāsın ḫafīsin kim naẕīr irmez / **Ne** bāṭın ʿayn-ı bāhirsin ki ẓāhir ḳudretüñ ḳādir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 3). [ne,]*

Ne bāhir sırr-ı aḫfāsın ḫafīsin kim naẕīr irmez / Ne bāṭın ʿayn-ı bāhirsin ki ẓāhir ḳudretüñ ḳādir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 3). [ne,]*

Bu ʿaceb sırdur çü tenhādur **ne** peydādur gezen / Bārek-Allāh ḫoş ʿaceb serrā vü żarrā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 4). [ne,]*

Dilüm ḥabīb-i nihāndur sözüm cihāna deger / Cihān **ne** ḳıymet aña ʿömr-i cāvidāna deger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 1). [ne,]*

Ne yirde kim gezer nāḳış olurdum / Gider gizlü yire ʿayyāra beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 2). [ne,]*

Ne ġam cānum giderse ger bu tenden / Viṣālüñ baña çün kim cān olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 5). [ne,]*

Rāġıb-ı baḫtuz **ne** taḫtuz n'eylerüz tāc ü kemer / Bendeyiz ol ṣāḥlar ṣāḥını sulṭān isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 2). [ne,]*

Keşf-i ḥucb itse **ne** ġam kāşif-i muṭlaḳdur bu / Perde-dār āyinesi aña beḳādur yine bes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 2). [ne,]*

Ṣalup esb oldı pür-himmet **ne** himmet belki pür-heybet / Belī dimiş durur meydānda ṣāḥib-ḳırān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 3). [ne,]*

Temennā bir temennādur bu remzi añlamazsañ ger / **Ne** zaḥmet saña ṣanmaz cehd-i esnān ile mermer ṭaş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 4). [ne,]*

Bir Süleymān olsa kim alsa zebānumdan ḫaber / Sen gemi ḫālin **ne** bildüñ Nūḥa hem-rāh olmaduñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 2). [ne,]*

Sen mukīm olup meşaḳḳat çekmedün bir ẕerrece / Belde-i yāri **ne** bildüñ ʿābid-i rāh olmaduñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 4). [ne,]*

Göñül sevdā-yı şerḥ-i cāna düşmiş / **Ne** cāna bir yem-i ʿummāna düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 1). [ne,]*

Ene'l-Ḥaḳdan hüveydādur yine ḥaḳḳiyyet-i kübrā / **Ne** ḥaḳḳiyyet ne keyfiyyet ne eczā kibriyā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 3). [ne,]*

Ene'l-Ḥaḳdan hüveydādur yine ḥaḳḳiyyet-i kübrā / Ne ḥaḳḳiyyet **ne** keyfiyyet ne eczā kibriyā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 3). [ne,]*

Ene'l-Ḥaḳdan hüveydādur yine ḥaḳḳiyyet-i kübrā / Ne ḥaḳḳiyyet ne keyfiyyet **ne** eczā kibriyā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 3). [ne,]*

Ne revādur saña kim ḥüsnüni yād ide ʻuḳūl / Ḥāşa li'llāh ki senüñ künhüñe rāy ide vüṣūl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 797, Beyit 1). [ne,]*

Çü aldum ḳavli ḳā'ilden **ne** ḳavlüm belki ḳā'ilven / Ne ḳā'il belki ḳavlüm ḳavl ile ṣāḥib-maḳāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 4). [ne,]*

Çü aldum ḳavli ḳā'ilden ne ḳavlüm belki ḳā'ilven / **Ne** ḳā'il belki ḳavlüm ḳavl ile ṣāḥib-maḳāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 4). [ne,]*

Beni ḳılma maḥrūm sen varlıġuñ ḥaḳḳı çün / **Ne** eksile cūduñdan ey ferd-i berr-i ḳadīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 3). [ne,]*

Ne ḳaṭre eksilür deryā-yı iḥsānuñdan ey ḳayyūm / Eger bir ẕerre inʿāmuñ irerse baña yā Ḥannān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 3). [ne,]*

Ey cihān-ārāyişin seyr eyleyen ġāfil-mebāş / Seyr-i naḳş itmekde **ne** ʿā'id saña dīdārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 3). [ne,]*

Ey Murādī bunda gör maṭlūbuñı idüp ṭaleb / Yoḫsa **ne** aṣṣı saña ol vaʿde-i heyhātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 5). [ne,]*

Refʿ-i ḥicāb içün **ne** teḳāżā ider göñül / Çün kibriyāsıdur oḳuyan Küllü mende fān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 2). [ne,]*

Ne aṣṣı saña dünyāda fenādur ʻaḳibet el-ḥaḳ / Durış kim dār-ı uḫrāda olasın sen de ferḫunde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 4). [ne,]*

Beni öldür didüm öldürmedi yār / **Ne** borcumuz bizüm bu intizāra *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 2). [ne,]*

Ḫayāl-i kevni terk eyle **ne** ṣūret ẓāhir ü bāṭın / Ne mümkin ola bī-çāre aña kim çāre yüz ṭutdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 2). [ne,]*

ʿAceb aḥvāl olur cāna eger cān añlaya ẕihnüñ / **Ne** cānı var ki cāna cān diye ey cānumuñ cānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 4). [ne,]*

Seni senden **ne** cüdā eyleye bi'llah Murād / Çünki eyler saña her demde ḥabībüñ yāri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 6). [ne,]*

Ṣuʿāʿ-ı şems-i neyyirden **ne** maʿzi añlasun maʿnā / Eger çeşmüñde revnaḳ var ise gör sen de ṣanʿatdan *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 14, Beyit 2). [ne,]*

Ne bağlarsın göñül dār-ı fenāya / Ṣafāsı degmedi renc ü ʿanāya *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 42, Beyit 2). [ne,]*

4. Hangi.

Ey Murādī **ne** murād üzre durur keşf-i ḥicāb / Vaṣf u taḳrīr idemez hiç seni bir vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 5). [ne,]*

Seni var eyledi çün kim ʿibādet idesin aña / Senüñ **ne** işüñe yarar Murādī bunca ġavġalar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 5). [ne,]*

Fezā-yı ḳudret içinde çü ṭayr itdi göñül ṭayrı / **Ne** meslekler sülūk itdi dimedi bu nihāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 3). [ne,]*

Muntaẓırdur ḫabere meyl ile meyyāle çeker / Iżṭıcāʿ itdi ḥaṭīm içre **ne** vaḳt ire peyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 4). [ne,]*

İḳtibās eyledi çün nūr-ı tecellādan dil / **Ne** ṭarīḳi ki ṭutam baña ḥaḳīḳat görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 3). [ne,]*

Gūş-ı hūşum saña ṭutdum **ne** ḫitābuñ vardur / Didi fehm idebilürseñ **ne** cevābuñ vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 1). [ne,]*

Ve'l-fecri leyālīde virildi ḫaber-i yār / Dil şefʿ ile vetri **ne** ḥisāb eyleye tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 1). [ne,]*

Meşrūḥ-ı ezelden **ne** temennā ḳıla ṭālib / İblāġ-ı ʿilim remz ile ʿālemde revān ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 3). [ne,]*

Ey dostum **ne** ḥikmet her şey'e raḥm idersin / Bize gelince ammā işüñ gücüñ cefādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 2). [ne,]*

Ne rāḥat olacaḳ yirdür bu me'vā / Çün āḫır yolumuz rāh-ı ʿademdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 2). [ne,]*

Oldı çün bir defʿada yirüñ yüzinde kārumuz / Yā **ne** ḥikmetdür Murādī kārda tekrārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 5). [ne,]*

Miyān-ı ʿışḳ-ı ʿāşıḳda neler olmış neler olmış / İkisinüñde yanında **ne** sırlardan ḫaber olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 1). [ne,]*

ʿAceb bu ḥikmet-i ʿuẓmā **ne** sırr-ı ekberdür / Muḳīm ẓann olınur ḳalb līk rātiʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 4). [ne,]*

Ne nihān ide dilüm cümle ʿayānuñda senüñ / Her ne kim geldi gelür bu dile peydā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 2). [ne,]*

Saña **ne** aṣṣı ḳılısar ʿizz ü ḫaşmet cāh u māl / ʿIşḳ-ı Mevlādan berüsin sen yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 3). [ne,]*

Rūy-ı müveccehüñ **ne** ḫaṭā eylemiş ʿaceb / Rāz-ı derūn derūnına ḥucbındadur muḥil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 2). [ne,]*

Murāduñ şerḥe gelmez bu beyān-ı bī-beyāndur çün / Beyān-ı bī-beyānuñdan beyān eyler **ne** ḥālsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 5). [ne,]*

Dilde sen pinhān u dil müştāḳ u cūyādur seni / Sen benümlesin **ne** ḥikmetdür gezem ārāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 4). [ne,]*

Ḥāl-i istiġrāḳı ʿāşıḳlar **ne** ḥāl añlar bu gün / Yār-i bī-hemtādan ayrılmaḳ muḫāl añlar bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 1). [ne,]*

Fātiḥ-i feyż-i ezel eyledi fettāḥ seni / **Ne** yire uġrar iseñ söyle şecā'at ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 2). [ne,]*

Ne demdür bu demüñ kim aġladur dem 'āşıḳa hicrüñ / Velīkin bir dem-i vaṣlüñ ṭutar biñ dem yirin demde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 3). [ne,]*

Mu'azzezdür mükerremdür şu kim ola rıżāsında / Ki ehl-i ḥāl ile n'eyler bilür misin **ne** ḥāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 4). [ne,]*

Murādī 'ayn-ı vāḥiddür **ne** 'ayn ile naẓar ḳılsañ / Ḫudā ḥaḳḳı Ḫudādan ġayrı yoḳdur ferd yanumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 5). [ne,]*

Ḥaḳḳ-ı sābıḳda **ne** miḳdār ise ḥaḳḳiyyetümüz / Pes anuñ cünbişidür emr ile fermān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 3). [ne,]*

Kitāb-ı ḥarfe **ne** ma'nā dimiş durur 'ulemā / Ki 'ārifüñ naẓarı ḥarfi cümlesine güvāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 4). [ne,]*

Kenār mı bulınur baḥr-ı bi-kerān olana / İki cihānda **ne** ḳıymet bulına cān olana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 1). [ne,]*

Ne varluḳdan ki var olmaz olan var oldı yoġ içre / Miyānında miyān olmaz fenā oldı beḳā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 4). [ne,]*

Ey mihter-i ebrār muḳarreb **ne** bahādur / Şerḥ eyleyeler ḫālüñi bu maḥż-ı ḫaṭādur *(Murâdî Dîvânı, Müfret 12, Beyit 1). [ne,]*

5. Birçok şey.

Telāṭum eyledi baḥr-ı maḥabbet bād ile tenhā / **Neler** peydā durur andan ki tenhāda durur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 1). [neler,]*

Bu Murādī çü kelāmında durur mīr-ı kelām / Göreler daḫı kelāmuñda **neler** rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 5). [neler,]*

İrişdürdi yine dildāruma ey dil ḫaber furṣat / Bu çākerden o sulṭāna **neler** dimiş neler furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 1). [neler,]*

İrişdürdi yine dildāruma ey dil ḫaber furṣat / Bu çākerden o sulṭāna neler dimiş **neler** furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 1). [neler,]*

Egerçi vird ile nāmın ḳılur elfāẓ ile taḳdīs / Velī esrār ile maʿnā bize eyler **neler** ilḫāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 4). [neler,]*

Sil ġubār-ı ġayrıyı mir'āt-i dilden dem-be-dem / Çeşm-i cān ile **neler** seyr idesin andan neler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 4). [neler, -ler]*

Sil ġubār-ı ġayrıyı mir'āt-i dilden dem-be-dem / Çeşm-i cān ile neler seyr idesin andan **neler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 4). [neler, -ler]*

Heft deryāyı geçerseñ daḫı var bunda **neler** / Sebʿa-i eṭvārı seyrān eyle ey ṣāḥib-kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 3). [neler, -ler]*

Meclis-i ʿizzetde vaḥdet sırrını söyleşdiler / Vaḥdetüm añlamadılar diyeler daḫı **neler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 1). [neler, -ler]*

Nem-i ʿaynüm ʿaceb deryā olupdur / O deryāda **neler** peydā olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 1). [neler,]*

Cümleyi ḫayret alur idi Murād / Söyleseñ ger saña **neler** didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 529, Beyit 5). [neler, -ler]*

Ġūş eyle Murādīnüñ suḫānın / Ḳudretinden **neler** ḳılur ḳādir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 532, Beyit 5). [neler, -ler]*

Miyān-ı ʿışḳ-ı ʿāşıḳda **neler** olmış neler olmış / İkisinüñde yanında ne sırlardan ḫaber olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 1). [neler, -ler]*

Miyān-ı ʿışḳ-ı ʿāşıḳda neler olmış **neler** olmış / İkisinüñde yanında ne sırlardan ḫaber olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 1). [neler, -ler]*

Rūḥum benüm içün o nigāra **neler** dimiş / Esdi ṣavurdı virmedi yoluñda ser dimiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 1). [neler,]*

Beyān eyler kemālātın ʿayān eyler delālātın / Pes andan medḥ ider ẕātın **neler** söyler neler iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 4). [neler, -ler]*

Beyān eyler kemālātın ʿayān eyler delālātın / Pes andan medḥ ider ẕātın neler söyler **neler** iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 4). [neler, -ler]*

Muʿammādur ki maʿnāsın bilimezler ẕevī'l-maʿnā / Murādīnüñ lisānından ki feyż eyler **neler** feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 5). [neler, -ler]*

Çü ḫüsninden eser buldı gelüp virdi ḫaber vaṣṣāf / **Neler** didi beyān olmaz neler didi neler vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 1). [neler, -ler]*

Çü ḫüsninden eser buldı gelüp virdi ḫaber vaṣṣāf / Neler didi beyān olmaz **neler** didi neler vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 1). [neler, -ler]*

Çü ḫüsninden eser buldı gelüp virdi ḫaber vaṣṣāf / Neler didi beyān olmaz neler didi **neler** vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 1). [neler, -ler]*

Çü düşdüm derd-i ʿışḳa şanma kendümden eśer buldum / Düşelden ʿışḳına anuñ **neler** buldum neler buldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 1). [neler, -ler]*

Çü düşdüm derd-i ʿışḳa şanma kendümden eśer buldum / Düşelden ʿışḳına anuñ neler buldum **neler** buldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 1). [neler, -ler]*

Güş ḳıl ḳavl-i Murādī eyleme zinhār ıbā / Kim **neler** var maḥv olur bir ḳavlin iẕʿān ʿışḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 6). [neler,]*

Ey Murādī bu ḳadar neşr-i cevāhir ḳılduñ / Kim bilür şimdi ḥazīneñde **neler** var yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 5). [neler, -ler]*

Murāduñ ḥāli aʿcebdür ʿacebden / **Neler** taḥṣīl ider ġavġā içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 5). [neler,]*

Ṣabā kūy-ı nigāra ger geçerseñ / **Neler** çekdügümüz söyle o yāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 3). [neler,]*

Bu ḥüsn-i bī-nihāyetden bize çün kim ḫaber geldi / Bu başa anuñ ʿışḳından **neler** geldi neler geldi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 1). [neler, -ler]*

Bu ḥüsn-i bī-nihāyetden bize çün kim ḫaber geldi / Bu başa anuñ ʿışḳından neler geldi **neler** geldi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 1). [neler, -ler]*

6. Niçin.

Ne baḳarsın bu cihān milkine yā sīm ü zere / Ḫāk ile bir gün ola kāse-i ser ṭolsa gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 4). [ne,]*

İḳtibās-ı ḥüsnüñi gördüm ḳamu ʿālemde ben / Kendü kendüñi sevüp pes yā **ne** feryād idesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 4). [ne,]*

ne ʿacā'ib [1] *Ne şaşırtıcı, çok güzel.*

Bārek-Allah **ne ʿacā'ib** ruḫ-ı zībādur bu / Yā ezel tā ebed eksilmez anuñ envārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 3). [ne ʿacā'ib,]*

ne ʻaceb [14] *1. Ne garip, ne ilginç.*

Ne ʿ**aceb** ḥālet olur ḥālet-i vuṣlat yā Rab / Bir daḫı el vire mi bize o devlet yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 1). [ne ʿaceb,]*

Naʿam-ı lā **ne** ʿ**acebdür** nedür isbāt-ı nehy / Görinür gizlü bir ola mı ola çün meh-tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 4). [ne ʿacebdür,]*

Ey Murādī senüñ aḥvāl ile ḥālüñ **ne** ʿ**aceb** / ʿAceb oldur görince sende bu aḥvāl-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 5). [ne ʿaceb,]*

Ne ʿ**aceb** ḥālet olur ḥāletümüz ey ḥālet / Gāh şevḳ u gehī ḥüzn ü gehī fürḳat devlet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 1). [ne ʿaceb,]*

Allāh Allāh **ne** ʿ**aceb** ḥāl durur ḥāl-i vücūd / ʿİlm-i ẕāt-ı eḥadiyyetde durur aṣl-ı şühūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 1). [ne ʿaceb,]*

Ey Murādī **ne** ʿ**aceb** saña nihāyet olmaz / Bir senüñ gibi daḫı görmedük ʿummān didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 5). [ne ʿaceb,]*

ʿĀlemde fārıġam **ne** ʿ**aceb** ḳıṣṣadur bu kim / Ben ʿilm içindeyin beni ʿirfān araşdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 4). [ne ʿaceb,]*

Aşdı vechine niḳābın ḥucub-ı iḫfādan / **Ne ʻaceb** ʻarż-ı cemāl ide yine iḫfādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 1). [ne ʻaceb,]*

Meded olduñ yetişürsin ḳamu dermānde / **Ne ʻacebdür** kimine hicr ile bīdār olasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 3). [ne ʻacebdür, -dür]*

Rāḥil oldı bu vücūd erci bugün rāḥilde / **Ne ʻacebdür** yine rāhın viresin rāḥatda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 3). [ne ʻacebdür, -dür]*

Ey Murādī **ne ʻaceb** ḥādisedür emr-i ġarīb / Her ne kim olsa kelāmuñ görinür elsinede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 5). [ne ʻaceb,]*

Allāh Allāh **ne ʿaceb** ḳudret-i kübrādur bu / Ḫākı insān ide yā Rabb ne peydādur bu *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 33, Beyit 1). [ne ʿaceb,]*

Allāh Allāh **ne ʿaceb** ḥālet olur ḥālet-i ʿışḳ / Şāh-ı dü-ʿālem olur kime irer devlet-i ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Müfret 16, Beyit 1). [ne ʿaceb,]*

2. Ne olmuş, şaşılacak ne var.

ʻİlm-i uḫrā ile ūlāyı bilürse **ne ʻaceb** / ʻĀmil-i ʻilm ola çün ʻilm ile aʻlemdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 3). [ne ʻaceb,]*

ne aşşısı var [1] *Ne faydası var; hiçbir faydası yok.*

Çün giresin ḳara ḫāke kimse ḳılmaz fā'ide / Milk ü māluñ ol zamānda saña **ne aşşısı var** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 4). [ne aşşısı var,]*

ne bilmek [17] *Nasıl bilebili; bilemez. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir vaḥīd olsa bugün iki cihānı ṭolanur / **Ne bilür** şol ki özin bilmeye ol peydāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 575, Beyit 4). [ne bilür, -ür]*

ne bir [1] *Olumsuzluk bildiren bağlaç.*

Benüm bir mūnisüm yoḳdur yanumda sāyeden özge / **Ne bir** eglencemüz vardur fiġān ü zārdan ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 4). [ne bir,]*

ne deñlü [28] *Ne kadar, ne ölçüde. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ne deñlü saḳlayam dir isem ʿışḳuñ / Ḳılur çeşmüm beni her demde rüsvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 4). [ne deñlü,]*

ne deñlü var ise [2] *Her ne varsa, her şey.*

Eger ki maʿnā ile faẕl olursa saña ḳarīn / **Ne deñlü var ise** ṣūret olur ḥicāb-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 3). [ne deñlü var ise,]*

Ne deñlü var ise ey dil cihān içinde ḥulviyyāt / Baña sem oldı cümle ol şeker güftārdan ġayrı

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 5). [ne deñlü var ise,]

ne durur [2] *Nedir.*

Ben fikr iderem dā'im ḥikmet **ne durur** bilsem / Sen dilde nihān olduñ göñlüm senidür gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 2). [ne durur,]*

Gel Murāduñ sözini añla murād ile yine / Bī-vücūd ol ki bilesin **ne durur** ṭayy-ı vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 5). [ne durur,]*

ne eksük ola [1] *Ne eksik olur, hiçbir şey eksilmez.*

Ne eksük ola cūduñdan iderseñ ger bize raḥmet / Yüzümüz sürüyü çün gelmişüz dergāh-ı sulṭāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 2). [ne eksük ola, -a]*

ne fā'ide [8] *Faydası, yararı yok anlamında yakınma, üzülme bildiren söz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳābil vücūda kā'il olur himmet-i ricāl / Nā-ḳābile **ne fā'ide** ger görse beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 3). [ne fā'ide,]*

ne farḳ itmek [1] *İki şey arsındaki fark nedir.*

Miyān-ı cāh ile çāhı **ne farḳ ider** farḳa / Şu kimse farḳ ider anı ḫaber bile cādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 3). [ne farḳ ider, -er]*

ne ġam [7] *Gam değil, dert değil. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ne ġam ġam görmedi kimse ṣafā kesb eyleyiler hep / Cefālar çekdiler şunlar kim oldı münkir ü ḳallāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 2). [ne ġam,]*

ne ḫācet [5] *Gereksiz, lüzumlu değil. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Göñül levḥa-i ḳudret olduḳda naḳşın bilür / **Ne ḫācet** ki naḳş eyleye ḫāẕıḳ-ı dil-fırīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 3). [ne ḫācet,]*

ne ḥadd [1] *"Ne haddime" manasında acizlik belirtme.*

ʿArṣa-i levḥi gezmişem ḥadd-i ḥudūda almışam / Ḫāzini olmışam anuñ ʿayn ide mi aña **ne ḥadd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 2). [ne ḥadd,]*

ne ḥāl olmak [1] *Ne hâlde, hangi vaziyette olmak.*

Āşık-ı ḫasta ḥālüñe maḥmaṣadan **ne ḥāl ola** / Ḫāṣa ki senden özge bir ġayrı aña me'āl ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 1). [ne ḥāl ola, -a]*

ne ḥāṣıl [1] *Ne elde edilebilir.*

Elā ey ʿömrine maġrūr olan dil / Bu maġrūr olmadan saña **ne ḥāṣıl** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 1). [ne ḥāṣıl,]*

ne ḥikmet oldı kim [1] *Nasıl bir şey oldu ki. II Sebebi nedir ki.*

Yā Rab **ne ḥikmet oldı** bu sırr-ı ʿacīb **kim** / Yād oldı kā'ināta velī cümle āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 3). [ne ḥikmet oldı kim,]*

ne ḫôd [2] *Ne de.*

Ḳubbelerde bizi mektūm iden esrār durur / Lāḫıḳ olmaz ve **ne ḫôd** munfaṣıl ey yār-ı güzīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 3). [ne ḫôd,]*

Ḳarāra ḳalmadı ṭāḳat **ne ḫôd** mecālum var / Ṣorar isen ġam-ı hicr ile özge ḫālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 1). [ne ḫôd,]*

ne ḫoş [1] *Çok, ne kadar güzel.*

ʻUşşāḳa **ne ḫoş** demdür yanında ola cānān / Görmekle cemālini ġam-gīn dil ola şādān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 1). [ne ḫoş,]*

ne idügin [1] *Ne olduğu.*

Murādī ʻayn-ı saʻādetdür özüñ dā'imā / Murādı **ne idügin** añlaġıl maḳālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 5). [ne idügin, -gin]*

ne ise [1] *Ne varsa.*

Bu Murāduñ bir murādı yoḳ durur illā ki ol / **Ne ise** anuñ murādı pes bunuñ oldur hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 5). [ne ise,]*

ne ḳābil [1] *Mümkün değil.*

Ẓafer peykerdedür himmet çü himmet ḳābiliyyetdür / **Ne ḳābil** muḳbil-i maḳbūl olursa ulu devletdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 1). [ne ḳābil,]*

ne ḳadar [7] *Ne ölçüde.*

Ġınā dilerseñ eger ḳāniʿ ol olana hemān / Muḳadderüñ **ne ḳadarsa** odur hemān ḳardaş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 4). [ne ḳadarsa, -sa]*

II Aşırılık anlatır, çok, aşırı derecede.

Ser-mest oluben añlamadı ān u zamānı / Gelmez o beyāna **ne ḳadar** buldı siyādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 4). [ne ḳadar,]*

Ārzū eyledügümce baña ikrāmın ider / **Ne ḳadar** ʿulvī olursam daḫı aʿlā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 2). [ne ḳadar,]*

Varalum ʿarşa çıḳup anda ʿibādet idelüm / Ehl-i cürme **ne ḳadar** varsa şefāʿat idelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 1). [ne ḳadar,]*

Ne ḳadar merd-i maʻārif özini ketm ide ol / Miski ḥıfẓ eyledügince yine ẓāhirdür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 4). [ne ḳadar,]*

Ne ḳadar ḳılsa teḳaṭur yem-i vaḥdet ābı / Her ne kim gelse beyāna yine rāciʻ bu yeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 4). [ne ḳadar,]*

Ey Murādī **ne ḳadar** geldi cihān hem geliser / Ṣıġmadı ṣıġmayısar ḳubbe-i devvārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 5). [ne ḳadar,]*

ne ḳadar var ise [1] *Her ne kadar varsa, hepsi, tamamı.*

Ne ḳadar var ise enhār ḳamu oldı ḥāmūş / Oldı bir yirde mülāḳat iki deryā bu gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 3). [ne ḳadar var ise,]*

ne ḳılmak [4] *Ne etmek, ne yapmak; gerekmez. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣımāḥ olmadı aṣvāta semīʿ-i ḥarf bī-ḥarfin / **Ne ḳılsun** sāmiʿi her dem semiʿ oldı semiʿ nādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 4). [ne ḳılsun, -sun]*

ne ki [3] *1. Her ne.*

Şerḥ itmedi bu ḥāli kime eylerem su'āl / Virmez cevābını **ne ki** didüm baña didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 4). [ne ki,]*

2. Öyle bir.

Yaşumı ḳılma revān ẕātuñı keşf eye baña / **Ne ki** ḥālüm ki ola cümlesi mekşūf saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 1). [ne ki,]*

Kün didi şerḥe gelür mi 'acabā **ne ki** murād / Terk iderseñ bu murādı ire maḳsūduña yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 797, Beyit 3). [ne ki,]*

ne kim [25] *Her ne, her şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Senden durur **ne kim** ola ʿālemde cümle kār / Herkes velīk vāsıṭaya eyler iltičā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 2). [ne kim,]*

ne kim var [18] *Ne kim varsa, her şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Netāyic ḳapladı iki cihānı ḳabż ü basṭ ile / Heyūlāda hüveydādur **ne kim var** cümleten maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 3). [ne kim var,]*

ne lazım [2] *Ne gerek var.*

Ġayr-ı vāḳiʿ çün **ne lāzım** çekmege derd ü elem / ʿĀşıḳ oldur hicr-i yār içün çeke her laḥẓa ġam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 1). [ne lāzım,]*

Ġayr-ı vāḳiʿ çün **ne lāzım** çekmege derd ü elem / ʿĀşıḳ oldur hicr-i yār içün çeke derd ü elem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 1). [ne lāzım,]*

ne mümkin [15] *Mümkün değil, mümkün mü?. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ezelden çün dil-i mecnūnı saña āşinā ḳılduñ / **Ne mümkindür** ki sizden yād ola ol āşinā hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 3). [ne mümkindür, -dür]*

ne ne [26] *Bağlaç olarak ve tekrar edilerek cümlede yer alan aynı değerdeki öğelerin başına getirildiğinde bunları red ve inkâr etmek için kullanılır. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İḳtirān eylemese bendesini bilmez idi / **Ne** cefā añlanur idi **ne** daḫı mihr ü vefā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 4). [ne ne,]*

ne ola [6] *Nedir. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳıyāmetde sevābuñ ne ḳıyāmetde ʿiḳābuñ ne / Ḳıyāmet güni ḥālüñ **ne ola** var fikr ḳıl yārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 4). [ne ola,]*

ne resm [1] *Nasıl, ne tarz.*

Kārı ol yārüñ nedür pes cünbüşi **ne resmedür** / Bir cevāb alġıl hemān dildār küyından bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 3). [ne resmedür, -dür]*

ne reva [5] *Layık, uygun değil. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ne revādur ḳılasın sen beni ġayra muḥtāc / Ḥāşa li'llāh ḳılasın baña bu kārı maḥẓā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 4). [ne revādur, -dur]*

ne sebeb [1] *Hangi nedenle.*

Ṭālibem gerçi saña sende ṭaleb bes **ne sebeb** / Sen misin sen yine a'lem bu vidād ülfetde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 4). [ne sebeb,]*

ne şūret [1] *Ne yüz. Ne şekil.*

Rāki'-i sācidde aṣl olmaz **ne şūret** ḥāceti / İster iseñ gözle ma'nāyı ḳamu efʿāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 3). [ne şūret,]*

ne şey' [1] *Hangi şey, her ne.*

Ne şey'e kim naẓar ḳılsam anuñ vechi hüveydādur / Çü ire feyżi feyyāżuñ dile ʿarş-ı muʿallādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 1). [ne şey'e, -e]*

ne vaḳt [1] *Ne zaman.*

Zülf-i leylāñ idüp beni Mecnūn / Bilmezem **ne vaḳt** ola viṣāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 2). [ne vaḳt,]*

ne var [22] *1. Ne, hangi şey var.*

Bil ve āgāh ol göñül taḳdīr-i Ḥaḳdur cümle kār / Ey kemālüm gözleyen kārumda gözle kim **ne var** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 1). [ne var,]*

2. Her ne varsa, bütün her şey.

İkilükden beriiz nāẓır-ı vāḥid çü bizüz / Bir görinür gözümüze iki dünyāda **ne var** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 4). [ne var,]*

Ne varsa maʿrifetüm mübtelāyadur maʿrūf / Muḥaḳḳiḳ-i ezelīdür fünūnuma ʿarrāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 3). [ne varsa, -sa]*

Ḥāme-i taḳdīr naḳş itdi **ne var** ise ḳamu / Pes su'āl oldı neden nāṣī durur ṭūl-ı emel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 2). [ne var ise,]*

Eyle Murādī sen ṭaleb **ne var** ise çün sende hep / Sırr-ı Ḫudā sırr-ı ʿaceb tevḫīde gel tevḫīde gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 5). [ne var ise,]*

ʻÖmr-i ʻālemde **ne var** ʻömr ile ādem dile kim / Tā kim insān oluben ʻömr ire şām u seḥere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1360, Beyit 4). [ne var,]*

3. Şaşılır mı, tuhaf mı.

Çün ezel yazdı ena'llāh āyetin şaḳḳu'l-ḳalem / Muʿcize olsa Muḥammedden **ne var** şaḳḳu'l-ḳamer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 4). [ne var,]*

Cān ü ten arayışın ṣūretde seyr itseñ **ne var** / ʿĀrif-i yektāya maʿnāsın hüveydā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 4). [ne var,]*

Seḥer bād-ı ṣabāyile vücūdum zevraḳı ṭayyār / **Ne var** çün himmetüm elde ki olmaz bādbān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 4). [ne var,]*

Nücūm-ı ġayb-ı mihr-i ʿayn ile ḳılsa **ne var** ḫullet / Saʿādet āsumānından ṭoġar çün kim seḥer elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 2). [ne var,]*

Ey Murādī sen murād olsañ **ne var** ʿālemlere / Ḥaḳḳ ile olanuñ oldı Ḥaḳ didi muḫtār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 5). [ne var,]*

Muʿayyen oldı vücūda vücūd-ı lā-yuḥṣā / Bu fiʿālümüzde **ne var** ser-te-ser görinse fiʿāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 2). [ne var,]*

Murāduñ żamīrinde olsa **ne var** her vücūd / Vücūdına oldı vücūd-ı muḳaddes çü dāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 5). [ne var,]*

Ber-kemāl oldı yine ḳalbüm benüm ekmelde pes / Muḳtedāluḳda **ne var** geçdüm ḳamu ebrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 3). [ne var,]*

Defʿ-i żarr itse **ne vardur** hey'etin meslūb iden / Dāfiʻüñ ḥükminde kārın añlayan defʿāt ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 4). [ne vardur, -dur]*

Ne var ḥaşr-i iḥyā da olsa kefīl / Kimüñ cāyı mesvā kimüñ ḥāviye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 3). [ne var,]*

Ḳamer sevdā ḥicābından **ne var** ger zīr-i men olsa / Çü tāb-ı şems-i nūrānī cihān içre ʿayān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 2). [ne var,]*

4. "Ne olur" anlamına gelen aşırı istek ve arzu bildiren ısrar sözü.

Ger ṭulū‘ ide **ne var** çehre-i dildārına / Söyleşe ‘āşıḳ ile bir nice güftārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 1). [ne var,]*

Ger ṭulū‘ ide **ne var** çehre-i dildār yine / Söyleşe ‘āşıḳ ile bir nice güftār yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 1). [ne var,]*

5. Ne olur, ne çıkar.

Ey Murādī beni kendümi ḳomazlar ʿālem / Çekerem cevri **ne vardur** bu geñiş ḥavṣaladur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 6). [ne vardur, -dur]*

Muḥāşemetde **ne var** sendedür çü ḥüsn-i ezel / Cenāna rāġıb olup yā nedür bu ṭūl-ı emel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 1). [ne var,]*

Viṣālüñ āb-ı ḥayvānın bu hicr ile olan mürde / Ḳuluña eyleseñ şāhum **ne vardur** luṭf ile iḥsān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 4). [ne vardur, -dur]*

ne yüz [3] *1. Hangi nedenle.*

Müberrādur cemālüñ çün ḥayātına ʿuḳūl irmez / Muḳaddersin **ne yüzden** kim iderlerse seni taḳrīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 2). [ne yüzden,]*

2. Hangi yüzle, hangi cesaretle, hiç utanmadan, sıkılmadan.

Ne yüz ile saña varam ḳılmadum saña ʿamel / Saña ḳalmışdur Ḫudāya cümleten kārum hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 2). [ne yüz,]*

Ne yüzle varası der-gāh-ı Ḥaḳḳa / Çü varmaduñ bugün sen rāh-ı Ḥaḳḳa *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 12). [ne yüzle,]*

ne zaman [1] *Hangi vakit.*

Didüm ol dār-ı visāle **ne zamān** ola duḫūl / Didi kim gözle ṭarīḳüñ aña bābuñ vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 3). [ne zamān,]*

nebā [1] *Resul.*

Ben enbiyāya **nebā** şormışam ḫaber virmez / Pes evliyāya ne mümkin ḫaber getüre dile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 4). [nebā,]*

ne-bāşedet ki resīden be-ġūr u heyhat [1] *Yazıklar olsun ki sonu kabirdir.*

Be-güft hātifī ender kelām mā bendā / **Ne-bāşedet ki resīden be-ġūr u heyhāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 216, Beyit 2). [ne-bāşedet ki resīden be-ġūr u heyhāt,]*

nebat [3] *Bitki.*

Levāzım gerçi ḥāżırdur “Fe-emmā” ruḫṣatı elzem / Bu rūşen olmasa bārān **nebāt** olmaya nit ez-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 4). [nebāt,]*

Sāḥa-i ḳudretde oldı çün **nebātuñ** ḥāṣılı / Kiminüñ arżında bitmişdür semer kiminde ʿūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 2). [nebātuñ, -un]*

Ey Murādī gel ḫaberdār ol bu remzümden benüm / Ḥaşr u neşre ġālib ol bilgil **nebātuñ** evvelin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 5). [nebātuñ, -uñ]*

nebatat [1] *Nebâtlar, bitkiler.*

Eyledi ḳalbüm seḥābında maṭar çün benüm / Līk **nebātāt** içün eyledi saḥrā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 4). [nebātāt,]*

nebi [1] *Peygamber.*

Māverā-yı ʿışḳa irmez ger **nebīdür** ger velī / Baḥr içinde ḳalmışuz anuñ içün āvāre biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 3). [nebīdür, -dür]*

nebiyy ü velī [1] *Peygamber ve ermiş kimse.*

Ḥicāb-ı mecde yaḳīn olsa ger **nebiyy ü velī** / Vücūddan ḫaber almaz olur türāb-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 2). [nebiyy ü velī,]*

nebt [1] *Yerden çıkma, bitme.*

Nebt ile revnaḳ-ı küllī vire enbāt-ı ḫüsn / Bitüre her işini kār ile kārında ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 3). [nebt,]*

necā [2] *Kurtuluş.*

Oḳuna çünki defterüñ anda senüñ varaḳ varaḳ / Ṣāliḥ iden ʿamellerin añla anı **necā** necā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 4). [necā,]*

Oḳuna çünki defterüñ anda senüñ varaḳ varaḳ / Ṣāliḥ iden ʿamellerin añla anı necā **necā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 4). [necā,]*

necā min şuġlihi ḫaḳḳen bi-ḫaḳḳi'l-ḫaḳḳi taḫḳīḳā ve ʿazzeznāhu terfīʿan lehü'l-mennü hüve'l-mennān [1] *Hakk'ın hakkı için meşguliyetten kurtulduk, onu yücelterek taziz ettik, Mennan odur, minnet onadır.*

Necā min şuġlihi ḫaḳḳen bi-ḫaḳḳi'l-ḫaḳḳi taḫḳīḳā / Ve ʿazzeznāhu terfīʿan lehü'l-mennü hüve'l-mennān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 982, Beyit 3). [necā min şuġlihi ḫaḳḳen bi-ḫaḳḳi'l-ḫaḳḳi taḫḳīḳā ve ʿazzeznāhu terfīʿan lehü'l-mennü hüve'l-mennān,]*

necāḥ bulmak [2] *Kurtuluşa ermek; isteğine kavuşmak.*

Dirildi cümle nuḳaṭlar derūn-ı dā'ireye / Şular ki ṭaşrada ḳaldı **bulur** mı hiç **necāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 4). [necāḥ bulur, -ur]*

Çü yaḳdı ʿışḳ ile şevḳi göñülde bir mişbāḥ / Ṭutup elinde anı her dücāda **buldı necāḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 1). [necāḥ buldı, -dı]*

necat [13] *1. Kurtulma, halâs olma. 2. Kurtuluş, selâmet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ehl-i diller dāmenin ṭut ister iseñ ger **necāt** / Zīrā Ḥaḳ anlara virmişdür ne kim var ṭayyibāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 1). [necāt,]*

necāt bulmak [6] *Kurtuluş yolu bulmak, çözüme kavuşmak, derman bulmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥālet isterseñ eger ey ṭālib-i ʿilm-i ledün / ʿĀlem-i ṣūretden iḫrāc eyle murġuñ **bul necāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 4). [necāt bul,]*

necāt-ı cāvidān [1] *Ebedi kurtuluş.*

Sāmiʿ-i ṣavt olan kişi buldı **necāt-ı cāvidān** / Aġlayu ḳıldı tā ebed oldı evrāda şol k'aṣem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 4). [necāt-ı cāvidān,]*

necāt-ı dil [1] *Gönlün kurtuluşu.*

Necāt-ı dil muḥaḳḳaḳdur senüñ ʿaynüñ ẓuhūrında / Şu çeşm ebrū muḳābil saña baḳmaz çeşm ü ebrūya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 3). [necāt-ı dil,]*

necāt-ı ehl-i dil [1] *Gönül ehlinin kurtuluşu.*

Necāt-ı ehl-i dil her dem olur maṭlūbdan ḥāṣıl / Ḳamu yirde o maṭlūb anlara nāṣır durur el-ḫaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 3). [necāt-ı ehl-i dil,]*

necāt-ı lā-yezāl [1] *Tükenmeyen kurtuluş.*

Baḥr-ı ḫayretde nice bir ġavṭa ḳılsun fülk-i dil / Ḥamdü li'llāh virdi ol andan **necāt-ı lā-yezāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 3). [necāt-ı lā-yezāl,]*

necāt-ı lā-yu'ad [1] *Sayısız, hesapsız, çok kurtuluş, esenlik.*

Bil imdi buldı ebed ol **necāt-ı lā-yu'ad** / Bu resme söyledi rāh ehli bize bu ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1140, Beyit 4). [necāt-ı lā-yu'ad,]*

necāt-ı münteha [1] *Sonsuz, dâimî kurtuluş.*

Necāt-ı müntehā şunlarda ẓāhir / Yüzinde nūr-ı īmān ola bāhir *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 7, Beyit 1). [necāt-ı müntehā,]*

necāt irgürmek [1] *Kurtulmak.*

Ey ṣafā-baḫş-ı dil ü cānum baña sensin ʿazīz / Gel bu taġyīr-i mizācumdan **necāt irgür** baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 4). [necāt irgür, -gür]*

necāt ḳılmak [1] *Kurtuluşa ermek, felâh bulmak.*

Ey Murādī çün tefekkür eyledüm **ḳıldum necāt** / Yirde gökde bulmadum bir ẕerrece ḫā'il saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 5). [necāt ḳıldum, -du, -m]*

necāt olmak [1] *Kurtulmak.*

Necāt oldı taḥiyyāta sebeb aṣlında bi'l-esbāb / Anuñ içün sebebdür bu sebebden ʿavn-ı ġufrānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 3). [necāt oldı, -dı]*

necm-i hüdā [1] *Hidayet yıldızı, kutup yıldızı.*

Necm-i hüdā ṭarīḳine āyīne reh-nümā / Gözler dikerler aña ki aña bulına rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 3). [necm-i hüdā,]*

necm-i vücūd [1] *Varlık yıldızı.*

Şems-i hidāyet ṭoġup māh-ı münīr oldı dil / **Necm-i vücūdı** gözet burc-ı saʿādetdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 3). [necm-i vücūdı, -ı]*

necm ü ḳamer [1] *Ay ve yıldız.*

Egerçi **necm ü ḳamer** oldılar mużī-i semā / Ṭulūʿ ide çü güneş ḳalmaya sitāre vü āy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 2). [necm ü ḳamer,]*

necm ü meh u sāle [1] *Yıldız, ay ve yıl.*

Açılup ḳaṣr-ı vücūduñ nice yir revzenesi / Ḳıldı sūrāḫī anuñ **necm u meh u sāle** ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 3). [necm u meh u sāle, -e]*

necm ü mihr ü māh [1] *Yıldız, güneş ve ay.*

Ey Murādī ḳıl tefekkür ḫālıḳuñ ʿibretlerin / ʿİbret alġıl nüh felekden **necm ü mihr ü māhdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 5). [necm ü mihr ü māhdan, -dan]*

nedamet [1] *Pişmanlık.*

Ey Murādī nice ḫālāt olur inṣāf saña / Şu ki ṭutmaya sözüñ aña **nedāmet** görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 5). [nedāmet,]*

nedāmet çekmek [3] *Pişmanlık duymak.*

Beni yandurma cefā āteşine eyle ḥaẕer / Çoḳ **nedāmet çekesin** ṣoñra peşīmānuñ içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 3). [nedāmet çekesin, -e, -sin]*

İste göñül ʿalāmeti tā bulasın selāmeti / **Çekmeyesin nedāmeti** çünki işüñ hemān ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1448, Beyit 3). [nedāmeti çekmeyesin, -me, -(y)e, -sin]*

Ḫıred ehli olan **çekmez nedāmet** hiç kārında / Tefekkür ehlidür fikr eyler ol yoġında varında *(Murâdî Dîvânı, Müfret 31, Beyit 1). [nedāmet çekmez, -mez]*

neden [71] *Niçin, hangi sebepten. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nedendür ġāfil olmışsın ḳamu fikrüñ hevā ancaḳ / Anı bilmez misin yevm-i ḳıyāmet olısar peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 3). [nedendür, -dür]*

neden kim [1] *Neden ki, niçin, hangi sebepten.*

Cenāb-ı milk-i evlādan irişdi emr-i ḳāṭıʿ çün / **Neden kim** oldı maḳṣūdı ol iş anda hemān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 4). [neden kim,]*

neden olmak [1] *Sebep olmak.*

Nāzil olmaḳ **neden oldı** bu ḥaḳāyıḳ ḫaberi / Ola tā ṣıdḳ-ı Muḥammed dü-cihānda peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 3). [neden oldı, -dı]*

nedür [217] *1. Nedir, hangi şeydir. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Geldi Murādī ʿāleme ādem ḳanı başīr / Anı bilen bilür ki **nedür** sırr-ı kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 5). [nedür,]*

nefʿ [5] *Yarar, fayda, kazanç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mürtefiʿ oldı laḥẓada **nefʿini** buldı ʿarṣada / Tābını gördi laḥẓada irdi ḥayāt-ı iftiḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 2). [nefʿini, -+i, -+ni]*

nefʿ-i küllī [1] *Bütünü faydalı, çok yararlı.*

Daʿvetüm ḥaḳdur necāta sāʿīyem min külli vech / Bu beḳāya **nefʿ-i küllīdür** beḳā-yı sırr-ı şarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 4). [nefʿ-i küllīdür, -dür]*

nefʿ ü żarar [4] *Fayda ve zarar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dest-i vehhābuñ durur çün kim bu taḳsīmāt hep / Ey Murādī yā neden gözler gözüñ **nefʿ ü żarar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 5). [nefʿ ü żarar,]*

nefād irmek [1] *Bitme, tükenme.*

Nefād irmedi gelmedi kimseye bir ḫiṭāb / Muʿāf oldılar cümleten feṭḥ olındı çü bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 2). [nefād irmedi, -me, -di]*

nefād itmek [1] *Bitmek, tükenmek.*

Çün kelāmına Murādīnüñ nihāyet olmadı / Yedi deryāya **nefād iderdi** gelse rū-be-rū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 5). [nefād iderdi, -er, -di]*

nefādī olmak [1] *Bitmek, tükenmek.*

Nefādī olmadı aṣlā bu ḫüsn-i ḫalḳuñ ey ʿāṣıḳ / Miyān-ı ʿāṣıḳ u maʿşūḳ ʿacā'ib cāy-ı ṣoḥbetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 4). [nefādī olmadı, -ma, -dı]*

nefaḫnā [3] *Mahrem yerini koruyan Meryem'e ruhumuzdan üflemiş, onu ve oğlunu, ālemler için bir mucize kılmıştık (21/Enbiya 91, 66/Tahrim 12).*

Nefaḫnānuñ nidāsı çün türāba irdi luṭfından / Vücūdına vücūd içün işi her dem temennādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 3). [nefaḫnānuñ, -nun]*

Bilinmişdür ḥakemnā sırrı anuñ çün **nefeḫnādan** / Anuñ çün oldı zāhir maẕharı anuñ heyūlādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 1). [nefeḫnādan, -dan]*

Nefaḫnādan nidā geldi pes oldı şaḳ iki fırḳa / İşitmeyen bulup naḳmet işiden irdi naʿmāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 2). [nefaḫnādan, -dan]*

nefaḫtü [1] *"Onu tamamlayıp , içine de ruhumdan üfürdüğüm zaman, derhal ona secdeye kapanın." (Sad 38/72) ayetinden iktibastır.*

Ḳarīn-i maḥż-ı ezeldür vücūd-ı ʿayn-ı ḥikem / **Nefaḥtü** sırrına ḥükm eyledi delālātı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 2). [nefaḥtü,]*

nefāẕ bulmak [1] *İşlenip öteye geçme, geçiş.*

Ey Murādī Ḥaḳ Teʿālā niʿmeti **bulmaz nefāẕ** / Yaḫşı seyrān eyle gör kim ḫôşça me'vādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 5). [nefāẕ bulmaz, -maz]*

nefeḥat [7] *Esinti, güzel koku. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kürs-i ekberde bulındı yine ʿarş-ı aʿẓam / Derc olupdur nefeḥatında nice biñ **nefeḥat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 3). [nefeḥat,]*

nefeḥāt eylemek [1] *Güzel kokular yaymak.*

Mürde iḥyāsına sā'ī vü mücidd oldı hemān / Ḳıldı taḳdīs-i Ḫudāyı **nefeḥāt eyledi** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 4). [nefeḥāt eyledi, -dı]*

nefes [7] *1. Soluk.*

Çün keşf idesin baña cemālüñ keremüñden / Şükrāne içün bir de ḳılam biñ **nefes** iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 3). [nefes,]*

Bir **nefes** virsem velīkin ʿālemüñ eşyāsına / Mürde ḳalmayup cihānda cümleten iḥyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 2). [nefes,]*

ʿÖmrümüz ḫarc eyledük sāʿat ile her bir **nefes** / Ḥamdu li'llāh kim Mesḥ-āsāyuz iḥyā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 4). [nefes,]*

Nefḫ olındı çün ḥayāt-ı cāvidānumdan **nefes** / Pes ḥayātum murġıne yapıldı ḥikmetden ḳafes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 1). [nefes,]*

Çün tarīḳ olmışdur Allāha **nefesler** ṣaġışı / Ey Murādī her ṭarīḳe rāhı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 5). [nefesler, -ler]*

Nefesi olsa ḥayāt irgürici mürdelere / Bir kelāmı nice biñ yaraya merhem olsa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 3). [nefesi, -i]*

2. An.

Murtażā vü müctebā vü muḳtedā vü Muṣṭafā / Her **nefesde** Ḥaḳḳ ile taḥḳīḳ īḳān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 4). [nefesde, -de]*

nefḫ-ı ḥayāt [1] *Hayatın kokusu, yeli.*

Nefeḥatümde görindi yine çün **nefḫ-ı ḥayāt** / Eylediler bu kelāmumda nice biñ kelimāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 1). [nefḫ-ı ḥayāt,]*

nefḫ itmek [2] *Üflemek, bedene ruh vermek.*

Münteşir olduḳda emrüñ bu vücūdum milkine / **Nefḫ ider** ʿālemlere rūḥını īḳānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 914, Beyit 4). [nefḫ ider, -er]*

Rūḥumı **nefḫ ideli** ʿāleme rūḥ oldı tenüm / Cānuma cān olalı pes baña ol cān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 2). [nefḫ ideli, -eli]*

nefḫ olmak [1] *Üflemek.*

Nefḫ olındı çün ḥayāt-ı cāvidānumdan nefes / Pes ḥayātum murġıne yapıldı ḥikmetden ḳafes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 1). [nefḫ olındı, -ın, -dı]*

nefḫa [2] *Nefes üfürme.*

Cān ḥükmini virelden **nefḫadan** bilmezlenür / Anuñ içün evvelīni ʿadd ider tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 2). [nefḫadan, -dan]*

Alupdur **nefḫadan** behre ʿaṭā bulmaḳ bulunmaḳda / Olup dā'ire ḳudretde devir ire müdārāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 3). [nefḫadan, -dan]*

nefḫa-i evvel [1] *İlk üfleme. II İlk kez okunan şiirin anlaşılması.*

Murādī **nefḫa-i evvel** degül sānide sālisde / Hemān bir vech-i maʿnādur ʿayān oldı ʿayān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 5). [nefḫa-i evvel,]*

nefḫa-i kübrā [1] *Büyük nefes üfürme. II İsrafil'in kıyamet sebebiyle sûra üfürmesi.*

Nefḫa-i kübrāda çün ser ḳaldura ḫāṣ ile ʿām / Biñ ayaḳ bir ayaḳ üstinde ṭurup ṭuta ḳıyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 1). [nefḫa-i kübrāda, -da]*

nefḫa-i nükhet-i dilber [1] *Sevgilinin güzel kokusu.*

Ḥaḳ budur cümle ṭarīḳ ehline rehberdür dil / **Nefḫa-i nükhet-i dilberle** muʿanberdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 4). [nefḫa-i nükhet-i dilberle, -le]*

nefḫa-i rūḥ [3] *Ruhun nefesi, canın soluğu.*

Nefḫa-i rūḥı kim ṭuyar ādem odur ḥaḳīḳīde / Nefsini tārik idüp ol eyler ol ilticā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 4). [nefḫa-i rūḥı, -ı]*

Baḥr-ı ḥayretde n'ola ġavṣ ide bu geşti-i dil / **Nefḫa-i rūḥ** iledür cevher-i 'aḳla mā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 1). [nefḫa-i rūḥ,]*

Nefḫa-i rūḥ egerçi görinür arada rāy / Bir sebeb oldı velīkin demi aṣlā bir dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 2). [nefḫa-i rūḥ,]*

nefīr [1] *Boru, sur.*

Ṣoñra uruldı emr ile anda **nefīr** yā ṣadā / Yirlü yirine vardılar böyle çekildi çün ḳalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 5). [nefīr,]*

nefis [1] *Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği.*

Berü gel **nefsüñe** bilmek dilerseñ / Eger esrārına irmek dilerseñ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 7). [nefsüñe, -i, -ne]*

nefs [26] *1. Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği.*

Nefḫa-i rūḥı kim ṭuyar ādem odur ḥaḳīḳīde / **Nefsini** tārik idüp ol eyler ol ilticā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 4). [nefsini, -i, -(n)i]*

İster iseñ Murādīnüñ bilmege bu rumūzını / ʿUcb ile kibri terk idüp **nefsüñi** eyle çün türāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 5). [nefsüñi, -ün, -i]*

Ḥāsib ol **nefsüñi** her demde vü her sāʿat ü ān / Ḥaḳ ḥisāb eyleyiser ol deme ḥāżır olıgör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 2). [nefsüñi, -üñ, -i]*

Manṭıḳum ezber iderseñ biline saña kelām / Behredār olmaz iseñ **nefsüñi** bil ʿā'iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 4). [nefsüñi, -üñ, -i]*

Āyine-i ḳalbüñi eyle muṣayḳal ki tā / Añlayasın **nefsüñi** kim nice ḥāletdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 3). [nefsüñi, -üñ, -i]*

Buluben Rabbümüzi añlayalum **nefsümüzi** / Şāh olalum ḳamu ʿālemlere ol şāh ile biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 3). [nefsümüzi, -ümüz, -i]*

Ey maḳām-ı vuṣlata vāṣıl bilen öz **nefsini** / Ḥadd ü pāyān olımaz buʿd ile ḳurbiyyet ıraḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 2). [nefsini, -i, -n, -i]*

Bu kelāmında Murādīnüñ eser bulduñ ise / ʿĀlim olġıl yüri var **nefsüñi** olma cāhil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 5). [nefsüñi, -üñ, -i]*

Yiyüp içüp yatup uyuma behāyim gibi sen / Ṭāʿat-i Ḥaḳda durış **nefsüñi** ḳaplasın ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 4). [nefsüñi, -üñ, -i]*

Oldı müsellem çün Murād teslīm idelden **nefsini** / Ḳulnā ileyk ente's-selām minke's-selām fīke's-selām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 5). [nefsini, -i, -n, -i]*

Ḥaḳ seni anuñ içün itmedi ḫalḳ / **Nefsüñe** uyup olasın bed-nām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 3). [nefsüñe, -ü, -n, -e]*

Bizi şerḥ eylemez şāriḥ ḫaber bilmez bu maʿnādan / Çü kendi **nefsini** bilmez ne bilsün sırr-ı esrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 1). [nefsini, -i, -n, -i]*

Men necā ʿan nefsihi mā eżceret fīhi ebed / Şol ki **nefsin** oldı tārik ġam yimez evḳātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 3). [nefsin, -i, -n]*

Ger **nefsi** ḳul idüp özüñe çāger idesin / Gör imdi nice neşr idiser nūr-ı ḥikmetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1135, Beyit 4). [nefsi, -i]*

Nefsümi bilmege muḳayyedven / Ḳaydum anuñ ile durur her gāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1220, Beyit 2). [nefsümi, -ü, -m, -i]*

Ger ġınāya mālik iseñ eyle ḳāniʿ **nefsüñi** / İki çeşmüñ olmasun hergiz gedā vü şāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 3). [nefsüñi, -üñ, -i]*

Bu **nefsi** bende çeküp geç aña eyü pā-bend / Elinden anuñ özüñ dāmenin rehā eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 2). [nefsi, -i]*

Şol demde ki **nefsī** vü nefsī diye maḫlūḳ / Ḥavlüñle o demde bizi ḳurtarmadı ey şāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 2). [nefsī, -i]*

Şol demde ki nefsī vü **nefsī** diye maḫlūḳ / Ḥavlüñle o demde bizi ḳurtarmadı ey şāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 2). [nefsī, -i]*

Şöyle ḳıl **nefsüñi** kim cümle saña diye belī / Düşüp aġzına cihān ḫalḳınuñ aş olma yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 4). [nefsüñi, -üñ, -i]*

Ḥarīm-i kaʿbeñe vardum elümde ḫalḳa-i ümmīd / Bu **nefsi** ḫ∨āb-ı ġafletden ʿināyet eyle uyandur *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 19, Beyit 2). [nefsi, -i]*

2. İnsanı kabâyihe sevk eden kuvvet.

Bu **nefs** elinden eyle beni ey Ḫudā ḫalāṣ / Eyle ʿaṭā ki ol saña lāyıḳ ʿaṭā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 5). [nefs,]*

ʿAyn-ı beḳā meskenin bulmaġ içün her zamān / **Nefsi** fenā eylerüz böyle durur kārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 3). [nefsi, -i]*

Ṭaḳa gör **nefsüñe** zencīr elüñde tā zebūn olsun / Bu gün sen aña ṭaḳmazsan daḳısarlar saña erḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 7). [nefsüñe, -ü, -ñ, -e]*

Oldı müsellem çün Murād teslīm idelden **nefsini** / Ḳulnā ileyk ente's-selām minke's-selām fīke's-selām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 5). [nefsini, -i, -(n)i]*

Nefsüñe meyl eyleme Ḥaḳḳuñ rıżāsın ḳıl ṭaleb / Ṣubḥ ile şām olma ḫālī ṭāʿat eyle ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 3). [nefsüñe, -üñ, -e].*

nefs-i ʻadū [1] *Düşman nefis.*

Eyle muḥkem göñül hişārın ey yār / Bulmasun yol aña bu **nefs-i ʻadū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 5). [nefs-i ʻadū,]*

nefs-i bed-ḫū [1] *Kötü huylu nefis.*

Her kime ṭuş olasın ülfet ile ünsiyet it / **Nefs-i bed-ḫūya** uyup ehl-i ṣavaş olma yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 2). [nefs-i bed-ḫūya, -(y)a]*

nefs-i emmāre [1] *Nefsin yedi mertebesinden en alt derecesi.*

Nefs-i emmāre zebūn eylemesin yā Rab beni / Ṣıġınuram saña andan dem-be-dem yā müsteʿān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 4). [nefs-i emmāre,]*

nefs-i emmāre elinden[1] *İnsanı kötülüğe sürükleyen nefis.*

Nefs-i emmāre elinden cehd idüp olġıl ḫalāṣ / Münkirāt-ı dünyā vü ʿuḳbādan eyle gel ḥaẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 3). [nefs-i emmāre elinden,]*

nefs-i gūsfend [1] *Koyun olan nefis. II Nefsi değersiz, hor görme.*

Ten çerā-gāhında otlar çün bu **nefs-i gūsfend** / Ey ḫalīlüm niʿmetüñ yir gelmez andan ḫāṣa kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 4). [nefs-i gūsfend,]*

nefs-i kāfir-kīş [1] *Merhametsiz nefis.*

Ey Murādī nuṣret ü furṣat viren Mevlā durur / **Nefs-i kāfir-kīş** ile her demde eyle kār-zār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 5). [nefs-i kāfir-kīş,]*

Çün mücāhidsin vücūduñ ḳalʿasın fetḥ itmege / **Nefs-i kāfir-kīş** ile her dem ġazā ḳılmaḳ gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 2). [nefs-i kāfir-kīş,]*

nefs-i kāfir [1] *Kâfir nefis.*

Uluya giciye ḳıl eylügi furṣat demidür / **Nefs-i kāfirle** cidāl eyle şecāʿat demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 3). [nefs-i kāfirle, -le]*

nefs-i maḫṣūṣ [1] *Kendi nefsi.*

Kemāl-i ehl-i ḥaḳdur görinen bu cümle eşyāda / Velīkin **nefs-i maḫṣūṣum** olupdur aṣl-ı maʿnāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 1). [nefs-i maḫṣūṣum, -um]*

nefs-i murādī [1] *Muradi'nin nefsi.*

Nefs-i Murādī devlet-i ʿuzmā dü-ʿāleme / Terk-i sivā ile bulunur ġālibā ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 5). [nefs-i murādī,]*

nefs-i şeyṭān [1] *Şeytanî nefis.*

Bu Murādī ḳavlüñe luṭf ü ʿināyet eylegil / **Nefs-i şeyṭānuñ** elinden vir aña yā Rab rehān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 5). [nefs-i şeyṭānuñ, -un]*

nefs-i şūm [1] *Uğursuz nefis, benlik.*

Gel imdi pīr-i maʿnā ol cihāndan cümleten el yu / Bu **nefs-i şūma** hergizde ṣaḳın sen virmegil ruḫṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 5). [nefs-i şūma, -a]*

nefs-i ẓālim [1] *Zulmeden, kötülüğü emreden nefs.*

Elā ey ġayreti yoḳ **nefs-i ẓālim** / Senüñle n'olısar āḫır bu ḥālüm *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 23, Beyit 1). [nefs-i ẓālim,]*

nefs-i ẓalūm [1] *Zalim, kötülüğü, günahı emreden nefis.*

Şeb-rev olmışdur ḥicāb altında çün **nefs-i ẓalūm** / ʿAḳl ile cān oldı şāhid cürm-i iḳrārındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 2). [nefs-i ẓalūm,]*

nefs u rūḥ [1] *Nefis ve ruh.*

Ṭarḥ idelden berü ʿaks oldı dile sit-cihāt / **Nefs u rūḥum** biri ḳā'il birisi ḳā'iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 3). [nefs u rūḥum, -um]*

nefs ü şeyṭān [2] *Nefis ve şeytan, ruh ve şeytan.*

Çāresüz ḳaldum Ḫudāyā çāre ḳıl yā Rab baña / **Nefs ü şeyṭāndan** ḫalāṣ eyle beni ey pādişā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 1). [nefs ü şeyṭāndan, -dan]*

Ġaflet uyḫusından uyandur beni yā müsteʿān / **Nefs ü şeyṭāndan** ḫalāṣ eyle Ḫudāyā el-amān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 1). [nefs ü şeyṭāndan, -dan]*

nefy ile isbāt [2] *İspat ederek inkar etmek. II Allah'ın varlığına iman edip küfrü inkar etmek.*

ʿĀlemüñ **nefy ile isbātını** bilmişdür tamām / Kenz-i maḫfīdür velīkin özge peydādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 2). [nefy ile isbātını, -ı, -(n)ı]*

ʿĀrif-i küll-i rumūza şormışam āyātdan / Didi olmışdur şüyūʿı **nefy ile isbātdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 1). [nefy ile isbātdan, -dan]*

nefy-i isbāt [1] *İspat ederek inkar etmek. II Allah'ın varlığına iman edip küfrü inkar etmek.*

Birledi bu dil ü cānum çün olupdur āgāh / **Nefy-i isbāt** ile maḥv eyledi didi Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 1). [nefy-i isbāt,]*

nefy olmak [1] *İnkar edilmek.*

Ḥaḳḳında hüveydādur **nefy olmadı** bu isbāt / Birbirine żıdd oldı ṣubḥ ile mesā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 4). [nefy olmadı, -ma, -dı]*

neḥavnā ve ḳulnā kelāmen nidā'en [1] *Yüksek bir kelamla övündük.*

Neḥavnā ve ḳulnā kelāmen nidā'en / Murādī Murādī Murādī yeḳūl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 5). [neḥavnā ve ḳulnā kelāmen nidā'en,]*

nehc [1] *Yol, minhâc, tarîk, râh.*

Fāʿilüñ fiʿline merbūṭ olalı fiʿl-i ḳadīm / Fiʿlimüñ **nehcini** añlamaġa efʿāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 2). [nehcini, -i, -(n)i]*

nehc-i hüdā [2] *Hidayet yolu, Hakk'ın yolu.*

Nehc-i hüdādur añla cümle kelāmı el-ḥaḳ / Diñle Murādī ḳavlin başuñda varsa devlet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 5). [nehc-i hüdādur, -dur]*

Nehc-i hüdāda buldı yolum çün ṭarīḳini / Milk-i ferāġa irdi bulup bī-riyā ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 3). [nehc-i hüdāda, -da]*

nehc-i rāh-ı eḥadiyyet [1] *Birlik, tevhid yolu.*

Ser- serā-perde-i vuṣlat görinür āhumdan / **Nehc-i rāh-ı eḥadiyyet** bulınur rāhumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 1). [nehc-i rāh-ı eḥadiyyet,]*

nehc-i rāh-ı müstaḳīm [1] *Doğruluk yolu.*

Nehc-i rāh-ı müstaḳīme ṭoġrılup āgāz idüp / Ġāyet-i ʿulyāda buldı ʿizzet ile iḳtirān *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 3). [nehc-i rāh-ı müstaḳīme, -e]

nehc-i sedād [3] *Doğru yol.*

Gel ṭarīḳi gözle ḳalma rāhdan / İster iseñ bulasın **nehc-i sedād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 4). [nehc-i sedād,]*

Nehc-i sedād üzre hemān sür gel semend-i nefsüñi / Aldanma ṣol u ṣaġa tā ṭoġrı ola bir reh-güẕār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 3). [nehc-i sedād,]*

Ḳurdı bir **nehc-i sedādı** ḳodı pes nāmını şer‘ / Anuñ ile irişür kim ki irer pāyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 2). [nehc-i sedādı, -ı]*

nehr olmak [1] *Nehir olup akmak, çok akmak.*

Bu meseldür **nehr ola** çün baḥr-ı ʿummān aġlamaz / Sen ruḥ-ı dil-cūyı cānā göreli bu dīdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 2). [nehr ola, -a]*

nehy [2] *Yasak etmek, men.*

Göñül emr ile **nehyüñ** sırrına açdı ḳader elfāẕ / Anuñ çün ġayrıdan bir ẕerre ḳılmadı ḥazer elfāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 1). [nehyüñ, -üñ]*

Ḳıṣṣa-i māzī nedür müstaḳbelüñ emrin gözet / **Nehyini** bildüñse ḥāżır muḳteżāsın añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 4). [nehyini, -i, -, -i]*

nehy eylemek [1] *Yasaklamak.*

Ḳamu her ne ki vardur terkin urġıl / Ne kim **nehy eyledi** andan firār it *(Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 5). [nehy eyledi, -di]*

nehy itmek [1] *Emir ve yasakları bildirmek.*

Murādī **nehy ideli** ol sivādan oldı beri / Sivāyı añladı çün müntehāyı n’eyler dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 5). [nehy ideli, -eli]*

nekhet-i ḫūb [1] *Güzel koku.*

Çün Murādī başlaya bir dem kelāmuñ ḳāline / **Nekhet-i ḫūb** ʿālemi ḳaplar feraḥ bulur dimāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 5). [nekhet-i ḫūb,]*

nem [11] *Nem. II Gözyaşı. (Bu kelime Dîvan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dem durur kim gözümde nem demdür / Ṣanma çeşmümden aḳanı **nemdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 531, Beyit 1). [nemdür, -dür]*

nem-gīn [1] *Nemli.*

Göñül ġam-gīn gözüm **nem-gīn** yaşum ḳana boyanmışdur / Ḳıluram āh ile zārı güzel ben mübtelā senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 6). [nem-gīn,]*

nem-i ‘ayn [2] *Gözün yaşı, gözyaşı.*

Nem-i ʿaynüm ʿaceb deryā olupdur / O deryāda neler peydā olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 1). [nem-i ʿaynüm, -üm]*

Nem-i ‘aynüm bilür bu mācerāyı evvel ü āḫir / Fe-emmā ṭarz-ı āḫerle ‘ayān itse bu şānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 4). [nem-i ‘aynüm, -üm]*

nem-i eşk [1] *Gözyaşı.*

Dimezler añа ʿāşıḳ kim gözinde / **Nem-i eşki** yirine dem degüldür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 523, Beyit 4). [nem-i eşki, -i]*

ne’m olmak [1] *Neyim vardır ki.*

Bir tecellīsine ol şāh-ı cihānuñ ben żaʿīf / Cānumı ḳurbān iderem ondan özge **ne’m ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 3). [ne’m ola,]*

nemed [1] *Keçe, kaba.*

Maḥcūb olur mı āyīne-i dil **nemedle** pes / İkrāh ile ḥicābını ḳılmasa perde-dān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 4). [nemedle, -le]*

Nemrūd [1] *Hz. İbrahim’i ateşe attıran Bâbil'in kurucu hükümdarı.*

Ḳanı İskender ḳanı Dārā ḳanı Ḫusrevle Cem / Ḳanı Ṣeddād ile **Nemrūd** buldılar küllī zevāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 3). [nemrūd,]*

neng [1] *Şan, şöhret, ün.*

Nām ile **nengi** terk idüp ṭutdı yolın dīvānenüñ / Kār ile bārın terk idüp pes tār-u-mār oldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 4). [nengi, -i]*

neng ü nām [1] *Şan ve şöhret.*

Nāmdan nām itdi nāmın **neng ü nāmın** terk idüp / Pes gelüp aġ u ḳarayı ḳıldı ḳara ile aġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 3). [neng ü nāmın, -ın]*

nercū ʿani’s-siḳāti şefaʿati muṣṭafā [1] *Mustafa’nın (asm.) şefaat güvencesini ümit ederiz.*

Yā men lehü’l ʿināyetü fī külli mā ʿaṭā / **Nercū ʿani’s-siḳāti şefaʿati Muṣṭafā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 1). [nercū ʿani’s-siḳāti şefaʿati muṣṭafā,]*

nerdüben olmak [1] *Merdiven olmak.*

Bir cür‘adan mest oldı dil cevlān-gehīdür lā-mekān / Bir ‘arş-ı aʿlā oldı kim ‘arş **oldı** añа **nerdüben** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 1). [nerdüben oldı, -dı]*

nergis [1] *İri papatya biçiminde ortası yeşil veya sarı, yaprakları gri ve sarı çiçek. II Sevgilinin gözü, bakışı; mahmur bakışlı sevgili.*

Çeşmüñe beñzedi diyü şehlā vü **nergisi** / Başa ḳoyup iderler olara riʿāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 2). [nergisi, -i]*

nerm itmek [1] *Yumuşatmak. II Kalbi merhametli kılmak.*

Ḥasb-i ḥālüm gözeden ʿāleme fāş olma yüri / Ḳalbüñi **nerm idegör** muḥkem ü ṭaş olma yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 1). [nerm idegör, -e gör]*

nesḫ [1] *İptal etmek, hükümsüz bırakmak.*

Eyleye çünki şerḥini nāsiḫ anı kim olısar / **Nesḫine** kim ki ḥükm ide vechi olur anuñ ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 3). [nesḫine, -i, -(n)e]*

nesīm [1] *Meltem, esinti, tan yeli, seher yeli.*

Ḳalmasun zār-ı firāḳ ile diyü luṭf idüben / Ḥabbeẕā irdi **nesīm** ile yine būy-ı ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 4). [nesīm,]*

nesīm-i gülşen-i cennet [1] *Cennet bahçesinin hafif esen rüzgarı.*

Miyān-ı āb ü āteşdür **nesīm-i gülşen-i cennet** / Biri āb u biri nār u biri bād u birisi ḫāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 2). [nesīm-i gülşen-i cennet,]*

nesīm-i luṭf [1] *Lütuf rüzgarı. II İyiliğin, yardımın güçlü etkisi.*

Çün kim **nesīm-i luṭf** ese göñlüm dü-ʿālemden kese / Bir ḳatreyem līkin dilerven baḥr gibi cūş idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 3). [nesīm-i luṭf,]*

nesīm-i luṭf esmek [1] *Lütuf, iyilik rüzgarının esmesi, ortaya çıkması.*

Nesīm-i luṭf eser çün kim muʿaṭṭardur meşām-ı dil / Aḳar mā-ı leẕīẕi feyż alup ḳand-i zülālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 3). [nesīm-i luṭf eser, -er]*

nesīm-i ṣubḥ [1] *Sabah rüzgarı.*

Nesīm-i ṣubḥ ireli cān ile cihānam ben / Kimine fikr-i ḫafī kimine ʿayānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 1). [nesīm-i ṣubḥ,]*

nesīm-i ṣubḥ-ı sādıḳ [1] *Tan yerinin kalıcı olarak ağardığı sabahın rüzgarı.*

Nesīm-i ṣubḥ-ı sādıḳdan ḫayāldür cān-baḫş ammā / Beni ḫayrān ider ḥüsnüñ żamīrümdür ḫayālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 4). [nesīm-i ṣubḥ-ı sādıḳdan, -dan]*

nesne [27] *Şey, herhangi bir şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cāmiʿ durur Murādī sözi ḳıldı çün ḳabūl / Şol **nesneyi** ḳılmadılar arż ile semā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 5). [nesneyi, -yi]*

nesr itmek [1] *1. Yaymak. 2. Manzum olmayan söz.*

Müntericdür bes kelāmı çün kelāmıdur ezel / Kime **nesr idise** nūrın ol ider iḳrār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 2). [nesr idise, -ise]*

neşāṭ [1] *Sevinç, ferah, şâdlık.*

Ṭutdı eṭrāfı çün sürūr u **neşāṭ** / Didiler Ḥaḳla toġrıdur mirṣād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 2). [neşāṭ,]*

neşāṭ-ı dehr [1] *Dünyanın, zamanın neşesi, sevinci.*

Neşāṭ-ı dehre aldanma fenādur āḫırı elbet / Ne kim emr ide emmāre ḫaṭādur āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 1). [neşāṭ-ı dehre, -e]*

neş'e-i ḥüsn ü cemal [1] *Güzelliğin verdiği mutluluk, neşe.*

Ṣüret-i zībā nedür bir **neş'e-i ḥüsn ü cemāl** / Rūḥ u ʿakl u ʿilm ü dāniş ḳaṭre-i baḥr-ı kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 1). [neş'e-i ḥüsn ü cemāl,]*

neş'e-i kübrā [1] *Büyük neşe.*

Ey Murādī **neş'e-i kübrāda** bulduñ ʿālemi / Her duʿā kim eyleseñ maḳbūl ider çün ol mucīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 5). [neş'e-i kübrāda, -da]*

neşerna'l-ḥükme ke'n-neşri alāyī [1] *Mahlukatın yayılışı gibi hükmü yaydık.*

Ve nestaḥyī bi-ʿilmi min ḥayā'ī / **Neşerna'l-ḥükme ke'n-neşri alāyī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1562, Beyit 3). [neşerna'l-ḥükme ke'n-neşri alāyī,]*

neşr [1] *Dağıtma, saçma.*

Raḥmetüñ deryāsına ḥadd ü kenār olmadı hiç / Ḳaṭresinden **neşr** ḳıl biz ḳullara yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 4). [neşr,]*

neşr eylemek [4] *Yaymak, dağıtmak.*

Cān ü dil milkini yaġma eyledi sulṭān-ı ʿışḳ / ʿĀleme **neşr eyledi** nuʿmāsını sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 1). [neşr eyledi, -di]*

Ey dil yine Murādī **neşr eylemiş** la'āli / Tezyīn-i güş-ı cān ḳıl kim iresin beḳāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 5). [neşr eylemiş, -miş]*

Ḫudāvendā kemāl-i ʿizzetüñden / Bize **neşr eyle** baḥr-ı raḥmetüñden *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 1). [neşr eyle,]*

II Herkese duyurmak.

Muḳaddemāt-ı ʿulūmın bilürdi ʿilm-i ʿalīm / ʿAceb mi hey'ete **neşr eyler** ise ḥālātı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 4). [neşr eyler, -r]*

neşr-i āsārı itmek [1] *İzlerin, alâmetlerin dağılması.*

Sücūdumda benüm hep sācidün sācid durur cemʿā / Ḳıyāmumda rükūʿumda **iderven neşr-i āsārı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 2). [neşr-i āsārı iderven, -er, -ven]*

neşr-i berḳ eylemek [1] *Şimşeğin yayılması, ışığın her yana dolması.*

Maẓhar-ı nūr-ı ḥaḳā'iḳdür ḥaḳīḳat serveri / **Neşr-i berḳ eyler** velīkin ʿāleme iḫfā ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 3). [neşr-i berḳ eyler, -r]*

neşr-i cevāhir ḳılmak [1] *Cevherler saçmak.*

Ey Murādī bu ḳadar **neşr-i cevāhir ḳılduñ** / Kim bilür şimdi ḫazīneñde neler var yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 5). [neşr-i cevāhir ḳılduñ, -du, -n]*

neşr-i nüşūr [1] *Kıyamette insanların dirilmesi.*

Neşr-i nüşūra ʿarṣa-i heybetde kā'im ol / Elvān levm eyledi ḳudretde beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 2). [neşr-i nüşūra,]*

neşr-i nuşūr-ı ḥaşr [1] *Dağılıp yayılanların toplanması. II Kıyamette ruhların kabirlerinden dağılması ve sonra bir araya gelişi.*

Neşr-i nuşūr-ı ḥaşr içün cemʿ eyledi ḫalḳı niçün / Geldi Murādī ʿāleme ḫôşdur rıżā-yı ẕī'n-naʿam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 5). [neşr-i nuşūr-ı ḥaşr,]*

neşr itmek [12] *Yaymak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel kemālüñ lemʿasından ʿāleme **neşr it** żiyā / ʿĀlem ü ādemde ʿālem ādem olsun muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 1). [neşr it,]*

neşr olmak [6] *Yaymak, dağıtmak, saçmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kibriyā-yı ʿizzetüñdendür vücūd-ı tābver / Tābdan bir lemʿadur **neşr oldı** ʿālemde eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 1). [neşr oldı, -dı]*

neşv ü nemā bulmaḳ [1] *Gelişip büyümek.*

Çün vücūdum devḥası **neşv ü nemā bulmaḳdadur** / Ki anı gördi aña bir vech ile düşdi ḳamu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 4). [neşv ü nemā bulmaḳdadur, -mak, -da, -dur]*

neşv ü nemā virmek [1] *Yetişip büyümek, canlılık.*

Āyet-i kübrā **virür** ʿālemlere **neşv ü nemā** / Āyet-i büşrā ile ins ile cinn eyler maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 4). [neşv ü nemā virür, -ür]*

netāyic [1] *Sonuç.*

Netāyic ḳapladı iki cihānı ḳabż ü basṭ ile / Heyūlāda hüveydādur ne kim var cümleten maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 3). [netāyic,]*

netice [1] *Sonuç.*

Bir ẕerre irdi verde cemālüñ **netīcesi** / Rūyına ḳarşu medhüñ oḳur aña ʿandelīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 4). [netīcesi, -si]*

nevʿ [1] *Türlü, çeşit, cins.*

Ḳalemüm reşḥaları her biri bir deryādur / Ol deñizlerde nice **nevʿ** deñiz peydādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 1). [nevʿ,]*

nev'-i beşer [1] *Insan soyu, insanlar.*

Cümleten **nev'-i beşerdün** muḫtelif ḫilḳatde çün / Olmadı herkes berāber ey Murād īmānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 5). [nev'-i beşerdün, -dü, -n]*

nevʿ-i eşya [1] *Eşyanın, varlığın türü, niteliği.*

ʿArş-ı aʿlā ferş-i esfel bu zemīn ü āsumān / Ḥaḳ u bāṭıl nevʿ-i ẕātī **nevʿ-i eşyā** ḥükm-i ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 1). [nevʿ-i eşyā,]*

nevʿ-i insān [1] *İnsan cinsi, insan sınıfı.*

Nevʿ-i insānı ẕevī'l-iḥsāna iḥsān itdi Ḥaḳ / Māḥaṣal iḥsān içün anları insān itdi Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 1). [nevʿ-i insānı, -ı]*

nevʿ-i nevʿ [1] *Cinsin, çeşidin türü.*

Lāmiʿ ol nūr oldı ʿālemlerde ādemlerde hep / Līkin olmış ṭarz-ı āḫer **nevʿ-i nevʿin** ile yād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 2). [nevʿ-i nevʿin,]*

nevʿ-i ẕātī [1] *Kendi türü ile ilgili, kendi türüne has.*

ʿArş-ı aʿlā ferş-i esfel bu zemīn ü āsumān / Ḥaḳ u bāṭıl **nevʿ-i ẕātī** nevʿ-i eşyā ḥükm-i ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 1). [nevʿ-i ẕātī,]*

nev nev [2] *Yeni yeni.*

Dostum bilmem ne ḥāletler ider vechüñ baña / Her ki nāẓırdur baña **nev nev** mühennā didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 2). [nev nev,]*

Her ṭaraf baḳduḳça **nev nev** bir temāşā gösterür / Rūyuñı cānā ʿaceb bilsem ne ebhā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 1). [nev nev,]*

nev-rev [1] *Yeni bir yol, tarz.*

Saña 'azm eyleyüp terk eyleyen ġayruñı her demde / Senüñ iḥsān-ı bī-pāyānuñ irişür aña **nev-rev** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 3). [nev-rev,]*

nev-yāb [1] *Yeni bulunan. II Tuhaf, ilginç.*

Semāvāt içre ʿarż oldı melā'ik içre bir ḥālet / Ne ḥāletdür bu ḥālet kim ʿacā'ib ḳıṣṣadur **nev-yāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 5). [nev-yāb,]*

nevʿ nevʿ olmak [1] *Tür tür, çeşit çeşit olmak.*

Nevʿ nevʿ olup bu envāʿ-ı beşer cinn ile cān / Mevc uralar nitekim bir baḥr-ı aʿẓam bi't-tamām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 2). [nevʿ nevʿ olup, -up]*

neva [1] *Ezgi, ses, sada.*

ʿĀlemlere hidāyet ammā bilen **nevādur** / Geldi Murādī çün kim elfāz-ı ṭābʿ-ı pāküñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 5). [nevādur, -dur]*

nevā ḳılmak [1] *Söylemek, ses çıkarmak.*

ʿUşşāḳa ṣıfāhān ile ʿuzzālı **nevā ḳıl** / Ey muṭrib-i ḫôş-naġme-serā ṭurmaya ḳulḳul *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 3). [nevā ḳıl,]*

nevāl [1] *Bağış, ihsan.*

Rāh-ı ʿışḳında anuñ ben sālike / Derd ü ġamından ġayrı olmadı **nevāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 4). [nevāl,]*

nevāl-i luṭf [1] *Lütuf bağışı.*

Cemāl-i lā-yezālüñ ḥayretinde ʿaḳl-ı küll ebkem / Cihāna ḫ∨ān-ı faẕluñdan **nevāl-i luṭf** ire her dem *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 4). [nevāl-i luṭf,]*

nevale [1]*1. Gerekli yiyecek ve içecek şeyler, azık: 2. Tâlih, kısmet, nasip.*

Baña ʿışḳı yolında olmadı hiç / Cefā vü cevrden ġayr **nevāle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 2). [nevāle,]*

nevbet [1] *Sıra, devir.*

ʿĀlem fenā durur çün añla Murādī ḥāli / Her kişi **nevbetinde** ṣurnā-yı mevti çaldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 5). [nevbetinde, -in, -de]*

nevm [1] *Uyku. II Gaflet uykusu.*

Bir ʿayn-ı zülāl olduñ sen yine Murādī kim / Ġāfil kim açа anı **nevminden** uyandurdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 5). [nevminden, -in, -den]*

nevm-i ġaflet [1] *Gaflet uykusu.*

ʿÖmr ü cāna ḳıymayınca kim bulur cānānesin / Çeşm-i bīdār ile **nevm-i ġaflet** ile ḳılma ḫ∨āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 4). [nevm-i ġaflet,]*

nevve'rnī yānūreẕ'-ẓulem efhemtü min fehmi't-tamām [1] *Ey karanlıkları aydınlatan beni aydınlat. Seni tam anlamıyla anladım.*

Mecdüñde buldum mācidüm lā-buʿdehu lā-ḳurbehu / **Nevve'rnī yānūreẕ'-ẓulem efhemtü min fehmi't-tamām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 4). [nevve'rnī yānūreẕ'-ẓulem efhemtü min fehmi't-tamām,]*

ney [1] *Nedir.*

Bu sırr-ı ʿaceb **ney** ki buña dil müteḥayyir / Her laḥẓa ḳarīb oldı velī dil anı arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 3). [ney,]*

neyā sāyed dilim bī-rūy-ı ū cihān mīreved ez-ten ki mī-dāne ki bī reviş ne-şüd dünyā vü māfīhā [1] *Kalbim onun görünmeyen yüzü ile sakin değil. Biliyorum ki görmedikçe dünya ve ben sakin olmayacağız.*

Neyā sāyed dilim bī-rūy-ı ū cihān mīreved ez-ten / Ki mī-dāne ki bī reviş ne-şüd dünyā vü māfīhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 72, Beyit 2). [neyā sāyed dilim bī-rūy-ı ū cihān mīreved ez-ten ki mī-dāne ki bī reviş ne-şüd dünyā vü māfīhā,]*

ne'ydi [2] *Nasıldı.*

Lā vü len terkin uranlar buldılar rāh-ı hüdā / Kendü zuʿmın gözleyenler **ne'ydi** īmān bilmedi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 3). [ne'ydi,]*

Bir mürşide ṣordum ki anuñ ʿāḳildi adı / Manṣūruñ ene'l-Ḥaḳ didügi **ne'ydi** baña di *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 1). [ne'ydi,]*

ne'ydügi [8] *Ne olduğu, ettiği. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir ʿaṭiyyedür Ḫudādan bende-i ẕi'd-devlete / **Neydügin** añlar ḥabībüm ehl-i ʿirfān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 2). [neydügin,]*

neye [1] *Niçin, ne diye.*

Ey Murādī bilürem vaʿdesi yārüñ ḥaḳdur / Bārī bilmem **neye** ʿācil bu dil-i ʿācil-i mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 5). [neye,]*

neye benzer [1] *Neye, hangi varlığa veya mefhuma benziyor.*

Ey Murādī **neye beñzer** kişi kim ʿışḳa düşe / Añla kim āteşe bir penbe düşüpdür meselā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 5). [neye beñzer,]*

neyem ki [1] *Ben kimim, neyim ki.*

Benven żaʿīf ḥāṭī ve mücrim günāhkār / Ḳādir **neyem ki** niʿmete şükrüm bahā idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 2). [neyem ki,]*

ne'yle [1] Ne ile.

Ey Murādī işbu elfāẕuñ beyānı **ne'yledür** / Bir beyānsın kim seni bir ẕü'l-beyān şerḥ eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 549, Beyit 5). [ne'yledür, -dür]*

nʿeylemek [89] *Ne eylemek, ne yapmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Biz reh-nümāyı **n'eyleyelüm** rāh ṭoġrıdur / Yiter bize Ḫudā ola her demde reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 2). [n'eyleyelüm, -yelüm]*

neysān-ı maḥabbet [1] *Sevginin nisan ayı.*

Çü **neysān-ı maḥabbetden** gelüp oldı ṣadef dünyā / Bu deryā-yı şühūd içre şehā dürdāne-i ʿışḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 3). [neysān-ı maḥabbetden, -den]*

neyyir-i aʿẓam [2] *En büyük nurlandırıcı.*

Vücūduñ āsumānında ṭoġupdur **neyyir-i aʿẓam** / İderler muḳtebes olmaġ içün şems ü ḳamer ilḫāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 2). [neyyir-i aʿẓam,]*

ʿAceb budur özi bir **neyyir-i aʿẓam** kemālince / Düşüben pāyına sācid aña şems ü ḳamer olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 4). [neyyir-i aʿẓam,]*

nez' [1] *Can çekişme, ihtizar.*

Senüñ luṭfuña ṣıġınduḳ yüzi dergāhuña dutduḳ / İlāhi **nez'** ḥālinde hidāyet eylegil cāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 4). [nez',]*

nezdīk-i murādī [1] *Muradî'nin yakını.*

Taḳdīs ideli nām-ı Ḥudāyı ḳamu eşyā / **Nezdīk-i Murādīde** ider cümle şehādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 5). [nezdīk-i murādīde, -de]*

neẕīr [2] *Gözdağı vererek korkutma.*

Ezelde ḥükmi beşīr üzre oldı çün ḳāṭıʿ / Beşīr irişdi neẕīre **neẕīrdür** ḳāmıʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 1). [neẕīrdür, -dür]*

Ezelde ḥükmi beşīr üzre oldı çün ḳāṭıʿ / Beşīr irişdi **neẕīre** neẕīrdür ḳāmıʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 1). [neẕīre, -e]*

nıḳmet [2] *Azab, ceza.*

Ḥālıḳ-ı arż u semā çün itdi fıṭrat iftitāḥ / Kimine ʿizzet ḳılupdur kime **nıḳmet** iftitāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 1). [nıḳmet,]*

Baña derd ü belā miḥnet nedendür bilmezem bilsem / Nedendür baña bu **nikmet** nedendür bilmezem bilsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 1). [nikmet,]*

nıḳmet virmek [1] *Azap vermek.*

İrişdi naṣri iẕā-cādan idüp fettāḥ-ı feṯḥ-i bāb / **Virildi nıḳmet** aʿdāya idüp pes tebbet ile şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 3). [nıḳmet virildi, -di-il, -di]*

nışf [2] *Yarı, yarım.*

Nişān-ı māverāsından hüveydā bir yem-i aʿẓam / Anuñ **nışfı** cemālīden vü nışfıdur celāliden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 2). [nışfı, -ı]*

Nişān-ı māverāsından hüveydā bir yem-i aʿẓam / Anuñ nışfı cemālīden vü **nışfıdur** celāliden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 2). [nışfıdur, -dur]*

niʾām [1] *Nimet, lütuf.*

Avunmaduñ ne deñlü saña virdiler **niʾām** / Avunduran nedür bilürem ey nihān seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 3). [niʾām,]*

niʿam [4] *Nimetler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yā ḫafīyye'l-luṭf luṭfuñ ʿāmdur maḫlūḳuña / Senden istidʿā iderler faẕl u iḥsān u **niʿam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 2). [niʿam,]*

niʿam-ı ʿuẓmā [1] *En büyük nimetler.*

Gel berü Ḥūt oluben çıḳma deñiz kaʿrından / Tā ḥayāta iresin ol **niʿam-ı ʿuẓmādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 2). [niʿam-ı ʿuẓmādur, -dur]*

nice [265] *1. Pek çok.*

Çün işittüm bu nidāyı kesb idüp **nice** feraḥ / Ḳalmadı aṣlā ḳusūrum eyledüm ḥamd ü senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 4). [nice,]*

Ḥücre-i ḳalbüm ṭolı ḳıl ṣuʿle-i envār ile / **Nice** bir cürm ü ḫaṭāyile ola göñlüm ḳara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 3). [nice,]*

Ey Murādī merd olup merdāne depret kendüñi / **Nice** biñ biñ merdi alasın elüñ ardına tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 5). [nice,]*

Ben sebātum istedüm virdi ḥayātın cümleten / Ben bu niʿmet şükrini **nice** ḳılam yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 2). [nice,]*

Şaḳın aldanma dünyāya ribāṭ-ı köhnedür ey dil / **Niceler** ḳonuben göçdi göçersin sen daḫı ferdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 2). [niceler, -ler]*

İde mi Murādī yaluñuz ḥamdüñi yā Rab / Her kūşede ẕikrüñle ṭoludur **nice** gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 7). [nice,]*

Nice ẕikr ide seni ʿabd-i żaʿīf / Oldı esmāñ ẕātuña meclā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 8). [nice,]*

Mā'il ḳılınca kendüye Bārī / Dil eylemişdür **nice** müdārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 3). [nice,]*

ʿAllām-ı ʿışḳa vardum Murādī / Virdi bu ḳavle **nice** fetāvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 5). [nice,]*

Ey cemāl-i lā-yezāli isteyen ʿārif ḳanı / Oḳımaduñ maʿrifet dersinde ḳaldı **nice** bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 3). [nice,]*

Levḥ-i dilde çün yazıldı āyet-i ümmü'l-kitāb" / Her ḥurūfına virilmüşdür **nice** biñ biñ cevāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 1). [nice, -, -, -]*

Emr ile çün remy ola müştī türāb / **Nice** ʿadū ola ḫarāb u yebāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 1). [nice,]*

Gel Murāduñ ḳavline ḳavl ol ki sulṭān olasın / Ḳılasın bu salṭanatla **nice** biñ biñ şāhı tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 5). [nice,]*

Gel Murādīnüñ kelāmın müstemiʿ ol cān ile / ʿArż ola pes ān-ı vāḥid saña **nice** beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 5). [nice,]*

Ḳavl-i ḳā'ilde dinildi **nice** ḳavl-i efʿāl / Ḳavlümüz bunda durur kim ola aḳval-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 3). [nice,]*

Ber-ḳarār üzre ḳurılmadı çü rükn-i ʿālem / **Nice** erkān gözedürsin görüben ey millet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 2). [nice,]*

Ey Murādī **nice** ḫôş ḫāṭırādur bu ḫāṭır / Ḫāṭıruñdan ne geçerse virür ol Rabb-i elest *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 5). [nice,]*

Vaṣl-ı ḥabīb içün dil çekdi **nice** felāket / Ḳayırmazam ben anı ʿuṣṣāḳa budur ʿādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 1). [nice,]*

Cānuñ maḳarrı olalı bu milket-i vücūd / Żabṭında her dem oldı **nice** şāh u memleket *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 2). [nice,]*

Çü ṣubḥ-ı ṣādıḳı gördüm ki maḥv ider ẓulümāt / Oḳurdı Fāliḳu'l-ışbāḥ ile **nice** āyāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 1). [nice,]*

Vücūduñ cevherin bildüm **nice** yıldur vücūdum ḫarc / Vücūda irdüm anuñla olupdur reh-nümā maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 4). [nice,]*

Müzeyyen eylemiş anı **nice** dürlü cevāhirden / Şu resme baġlamış zīnet görenler kesb ider efrāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 2). [nice,]*

Añlar isen Murādī maḳālında nükteyi / Sulṭān ider seni **nice** sultāna insilāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 5). [nice,]*

Ḫāzin-i ḳudretde miftāḥ-ı ezel ābād bād / Bārekallāh **nice** kenzi dā'imā eyler küşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 1). [nice,]*

Güş-ı hūşa ki Murāduñ kelimātın alasın / Göresin her naṭaḳında **nice** biñ defʿada sūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 5). [nice,]*

Murāduñ sözinüñ her birisidür mürşid-i kāmil / **Nice** ẓulmet ḥicābında ḳalanları ider irşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 5). [nice,]*

Murāduñ sözlerin ger ḳılasın güş / Begüm kesb idesin **nice** fevā'id *(Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 5). [nice,]*

Umaruz Ḥaḳdan ola **nice** fütūḥ / Çün müyesser durur o Rabb-i ʿibād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 4). [nice,]*

ʿUrūc eyler **nice** ervāḥ egerçi evc-i bālāya / Bir avuc ḫāke almazlar oları añla ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 4). [nice,]*

Nice kerrāt ile oldum mücerrib cümle aḥvāli / Miyān-ı vaḥdet ü kesretden oldı bu kerāmetler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 3). [nice,]*

Anı remy itmedüñ sen bil ki benven rāmi-i taḥkīḳ / Bu ḳavl içre Murādī ḳıl tecessüs **nice** ḥāletler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 5). [nice,]*

Eger var ise göñülde ṣafā ol müstemiʿ dā'im / Murādī her nefesle **nice** biñ biñ **nice** ḳālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 5). [nice,]*

Nice müddetdür çekerdüñ hicr ü fürḳatden belā / Şükr-i Yezdān eyle ʿāşıḳ şimdi cānān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 4). [nice,]*

Ḫasta idüñ **nice** demdür derde dermān bulmaduñ / Eylegil ʿīş u ṭarab kim şimdi dermān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 5). [nice,]*

Nice bir ġafletde aʿmā olasın dir ʿaḳluñı / Baḳ göñül mir'ātine gör kim ne ṣūret gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 3). [nice,]*

Ben ṣanurdum yaluñuz Mūsādadur beyżā-i dest / **Nice** Firʿavnīlere şimdi yed-i beyżā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 2). [nice,]*

Ḫāne-i dilden geçüp seyr eyledüm **nice** buyūt / Ġayrılar dāḫil degül ebvāb içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 4). [nice,]*

Berzaḫ-ı ḥaşrüñ tecellāsında tāb olmaz baña / Pes remīm itdi ʿızāmın **nice** gün fersūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 3). [nice,]*

Bu vücūdum ʿarşasında merd-i meydān olmışam / **Nice** eşcāʿlar başıldı ḳıldı ġavġālar ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 2). [nice,]*

Ḳavl-i dilberüñ kelīm oldı Murādī her nefes / **Nice** firʿavnīlere ol dest-i beyżā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 5). [nice,]*

Yolı ile ṭutalı her işi başdan ayaġa / Āh bu yolda **nice** renc ü ʿanā çekmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 4). [nice,]*

Ger Murāduñ bileyin dir iseñ ey dil ḥālin / Yār yolında **nice** sūd u ḫaṭā çekmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 5). [nice,]*

Göñül aldanma bu dünyā ḳatı ġaddār durur / **Nicenüñ** ḳanın içüpdür ḳatı ḫūn-ḫvār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 1). [nicenüñ, -n, -üñ]*

Niceyi ḳıldı zebūn ü nicenüñ baġrı ḫūn / Nicenüñ şimdi işi nāle ile zār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 2). [niceyi, -y, -i]*

Niceyi ḳıldı zebūn ü **nicenüñ** baġrı ḫūn / Nicenüñ şimdi işi nāle ile zār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 2). [nicenüñ, -n, -üñ]*

Niceyi ḳıldı zebūn ü nicenüñ baġrı ḫūn / **Nicenüñ** şimdi işi nāle ile zār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 2). [nicenüñ, -n, -üñ]*

Açılup ḳaṣr-ı vücūduñ **nice** yir revzenesi / Ḳıldı sūrāḫī anuñ necm u meh u sāle ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 3). [nice,]*

Ḳalemüm reşḥaları her biri bir deryādur / Ol deñizlerde **nice** nevʿ deñiz peydādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 1). [nice,]*

Baḥr-ı vaḥdetde şināver olalı işbu Murād / **Nice** dürler çıḳarur al ḳulaġa raʿnādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 5). [nice,]*

Ṭūr-ı Sīnā olalı ʿarş-ı muʿallā ey dil / **Nice** Mūsāda bize dest-i temennā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 3). [nice,]*

Ey Murādī yem-i ʿirfānuña olmadı verāy / Her ḥurūfı kelimātuñ **nice** deryā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 5). [nice,]*

Ey Murādī **nice** ḥālāt olur inṣāf saña / Şu ki ṭutmaya sözüñ aña nedāmet görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 5). [nice,]*

Nice demdür seni cānā bu dil ü cānum arar / Şulayup ʿālemi bu dīde-i giryānum arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 1). [nice,]*

ʿAks-i tābuñ uralı ʿāleme ey nūr-ı mübīn / Lemʿa-i berḳ-i cemālüñ **nice** peydā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 2). [nice,]*

Diler iseñ bu Murādī göresin vaḥdetde / Yoḫsa kesretde **nice** cism ile yektā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 5). [nice,]*

Berzaḫ ḳodılar ʿāşıḳ içün **nice** maḥalde / Evvel ḳademi terk-i ser olmaḳda durur kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 3). [nice,]*

Dünyāyı tekye ḳılma ki bir bī-vefā durur / Her günde **nice** ādemi yir ejderhā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 1). [nice,]*

Uçmaḳda cenneti dilemem vaṣluñ isterüm / Uçmaġ içün dilüñ **nice** perr ile bālı var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 465, Beyit 3). [nice,]*

Āyine-i ḳalbüñi eyle muṣayḳal ki tā / Añlayasın nefsüñi kim **nice** ḥāletdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 3). [nice,]*

Ya Rabbi ne ʿālemdür ismüm benüm ādemdür / Bu yirde **nice** biñ dem bir laḥẓa vü bir demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 1). [nice,]*

Çün iẓhār eyledi ẓahrında ḳudret / Gelüp ḳudret **nice** āsār olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 2). [nice,]*

Nice meh-pāreler var bu cihānda / Senüñ gün yüzüñe ḥayrān olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 3). [nice,]*

Niceler bunda rāhı gün ḳıldı / Oldılar pes muḥalled-i fi'n-nār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 527, Beyit 6). [niceler,]*

Nice yüzler ẓāhir ü her birisi bir yüzden ol / Ey Murādī terk idendür ġayrısın merd-ānemüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 5). [nice,]*

Dāniş isterseñ eger gel berü zānū çöküben / Gūş ḳıl gör ki **nice** ʿilm ile ʿirfān bilürüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 578, Beyit 4). [nice,]*

Ṭālib olsa ele girse n'idelüm n'eyleyelüm / Cevher olmaġa Murādī **nice** ʿummān bilürüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 578, Beyit 5). [nice,]*

Cürʿa nūş olalı ḫum-ḫāne-i vaḥdetden biz / **Nice** dem fāriġuz ez-ġayr ve kesretden biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 1). [nice,]*

Ḳuvvet-i ḥavl-ı Ḫudā-yı lā-yezāl ile yine / Bu Murādī ḳavlini gör **nice** aʿlā söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 5). [nice,]*

Ḫarf-i noḳṭamdan ger istiḫrāc iderseñ bir kelām / Noḳṭamı ḳandurmaġa **nice** ḳalemler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 5). [nice,]*

Ey Murādī merd olandur añlayan güftāruñı / Yāra varınca **nice** cāy-ı ʿademler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 6). [nice,]*

Ṣaḳın binā-yı şerʿden ḳoparmaġıl bir ṭaş / Ḳoparsa taş eger yarılur **nice** biñ baş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 1). [nice,]*

Gör Murāduñ ʿayn-ı ḥālini yine / ʿAyn-ı ḥikmet **nice** aḳar çaġ çaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 5). [nice,]*

ʿArş-ı aʿlāda **nice** ḥucb aşılu nūr-ı ẓūlm / Açdı pes perdesini rūy-i zemīne keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 3). [nice,]*

Ey Murādī sözlerüñde **nice** biñ biñ sırr var / Ḳādir olımaz anı aʿlā vü ednā añlamaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 5). [nice,]*

Sāḥa-i ʿizzetde gördüm kim ider cevlān-ı ʿışḳ / **Nice** perr ü bāl ile gördüm ḳılur ṭayrān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 1). [nice,]*

Oldı anuñ **nice** biñ şāhān-ı ʿālem bendesi / Çünki keşf itdi cemālin ʿāleme sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 2). [nice,]*

Yemm-i muḥīṭe fülk-i dil girdi çü bād-bān açup / Laḥẓada **nice** rāh alur gel berü sen bu ḥāle baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 4). [nice,]*

Her derdüm içün buldum biñ dürli devā el-ḥaḳ / Her bir marażum çün vardur **nice** şifā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 1). [nice,]*

Dem-ā-dem kām-rān olġıl kemālüñ ber-kemāl el-ḥaḳ / Kemālüñden **nice** kāmilleri mest eyledi cāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 4). [nice,]*

Bir naẓarda **nice** biñ manẓūrı naẓẓar eyleyüp / Niʿmetüñden **nice** ālādur ʿayān olan senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 724, Beyit 2). [nice,]*

Cāna ḳalmaz ʿāşıḳam cānān sen cān iste tek / **Nice** bürhān irgürem daʿvāya bürhān iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 1). [nice,]*

Ḥaḳdur Murādī her bir işi işleyen gözet / **Nice** ider saña gör ʿināyet bölük bölük *(Murâdî Dîvânı, Gazel 745, Beyit 5). [nice,]*

Ben ki ʿışḳuñda **nice** çoḳ dürlü zaḥmet çekmişem / Bulmadum tā ṭaḳmayınca sen baña biñ perr ü bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 4). [nice,]*

ʿArż-ı defter eylese bir bir ḫaber virdügini / Anı olmışdur muḥāsib **nice** yevm ü ay u yıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 3). [nice,]*

Rū'yet-i dildāre gerçi ḳurdılar **nice** ṭarīḳ / Rāh-rev olmaḳ dilerseñ gel ṭarīḳi bizden al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 3). [nice,]*

Niceler yārem diyü iẓhār-ı ṣıdḳ eyler saña / Līk bulınmaz olar içre ṣadāḳat vaz gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 3). [niceler, -ler]*

Tekye ḳılma bu cihāna ey şeh-i ferḫunde-fāl / **Nicesine** ḳıldı bu mekkāre ʿömrüm ḫīle al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 1). [nicesine, -+si, -+ne]*

Cān-ı şīrīnden **nice** şāh u gedāyı ayırup / Eylemişdür ḳara yir altında şāhum pāy-māl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 2). [nice,]*

Oldı mir'āt-ı Ḫudā güster ü bihterdür dil / Gel berü bir naẓar it kim **nice** serverdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 2). [nice,]*

Ger dilerseñ bulasın sen daḫı küllīde kemāl / Dilüñi cehd idüben eyleyesin sen **nice** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 2). [nice,]*

Bildi çün nūr-ı yaḳīni bu Murādī enver / Lem‘a ile **nice** baḥrı ḳaṭarāt eyledi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 5). [nice,]*

Revnaḳ-ı ‘umr-ı men āverde zi-‘umreş en yār / Ben **nice** şükrin anuñ ḳılmayayın mālā māl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 801, Beyit 4). [nice,]*

Hem-dem-i yār olalı cümleden ekremdür dil / Yārı ta‘ẓīm ideli **nice** mu‘aẓẓamdur dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 1). [nice,]*

Cümleden el yudı çün yāre muṭī‘ oldı muṭī‘ / Kerem-i yār ile gör **nice** mükerremdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 2). [nice,]*

Ḳamu ögrendi eyü yavuzını dünyānuñ / Gör Murādī gözüñ aç **nice** mu‘allamdur dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 5). [nice,]*

Cihānda **niceler** vardur ṭabīb adına cāhiller / Ṭabīb-i ḥāzıḳ olduñsa baña dermānı göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 4). [niceler, -ler]*

Gördüm çü ʿaynumı iki ṣūretde bir miśāl / Āyīne gösterür **nice** yüzden nice cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 1). [nice,]*

Gördüm çü ʿaynumı iki ṣūretde bir miśāl / Āyīne gösterür nice yüzden **nice** cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 1). [nice,]*

Rūḥum vücūhını yine ʿayn ile görmişem / Rūḥum mesābesinde görindi **nice** ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 2). [nice,]*

Nice naẓar ḳılur idi bu ʿāleme Murād / Ger çekmeseydi çeşmine kuḫl-i vücūdı ḫāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 5). [nice,]*

Nāḳil ü menḳūlı bir naḳl itdiler / Pes olur el’ān **nice** ḳīl u ḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 838, Beyit 2). [nice,]*

İderüz biz ʿināyet istidʿa / Çekerüz vaṣl içün **nice** āmāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 3). [nice,]*

Murādī cihānda murāda vüṣūl olmadı / **Nice** ḫāller var ki diller olur anda lāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 5). [nice,]*

Ḳamu bāb u fuṣūlın ḥarf ḥarfin görmişem cümle / Anuñ ebvābın açduḳda **nice** biñ biñ cinān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 2). [nice,]*

Çü ʿallām-ı ʿulūm ile yine ʿayn-ı kemāl oldum / **Nice** ḥā mīm u dāl ile elifden dāla dāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 1). [nice,]*

Göñül mir’ātını çün kim mücellā ḳıldı elṭāfı / Cihān içre naẓar ḳıldum **nice** yüz biñ cihān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 4). [nice,]*

Murādīnüñ kelāmın añlayam dirseñ murādī ol / Murādını bulınca ben **nice** ʿarrāf-ı cān oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 5). [nice,]*

Gel Murāduñ bu kelāmın diñle cān ile yine / Ḥaḳ teʿāla ʿavnı ile **nicedür** gör ḳudretüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 5). [nicedür, -dür]*

Ārzū-yı vuṣlat eyler bu dil-i bī-çāremüz / Aḳıdur hicrüñle gözler yaş yirine **nice** dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 3). [nice,]*

Minnetüm evrāḳına yazdum murādum ḫaṭṭını / Gel berü bir naẓar ḳıl **nice** inşā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 2). [nice,]*

Ey Murādī gel tefekkür eyle maʿnā remzini / Şimdi bu maʿnāda gör **nice** muʿammā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 5). [nice,]*

Diñle ḳavlini Murāduñ kesb-i ḥālet eylegil / Añlayasın şoñra **nice** merd-i meydān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 5). [nice,]*

Levn ile rengi ḳoyup cümleyi dil oldı muḥīṭ / Ey Murādī beni gör kim **nice** muʿtād oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 5). [nice,]*

Cān ṭā’ir ola çün kim bu ḳafesden çıḳuben / Ḫāk altında yatursın **nice** ān u **nice** dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 2). [nice,]*

Cān ṭā’ir ola çün kim bu ḳafesden çıḳuben / Ḫāk altında yatursın **nice** ān u **nice** dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 2). [nice,]*

Bulsa idi ger Murād kendüye bir hem-zebān / **Nice** maʿārif diye idi dehānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 5). [nice,]*

ʿArṣa-i fehm derkümi ṭayy ideli cenāḥ ile / Mürġ-i vücūduma **nice** yirde irişdi pes himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 2). [nice,]*

Murādīnüñ bu vechinden **nice** vech eylemiş ẓāhir / Velīkin şol kişi ḳanmış durur k’içe zülālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 5). [nice,]*

Nice saḳy-ı ṣafādur kim ṣafā-yı pür-ṣafā sende / Muṣaffā olsa āyīne ʿayān olur ʿayānumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 2). [nice,]*

Añlar iseñ ger bu remzi kāmilü’l-ʿilm olasın / **Nice** ḫasta saña gele bir nefes dermān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 4). [nice,]*

Gel berü ac gözüñi ḳaldur ḥicābuñ ser-te-ser / Baḳ göñül mir’ātına gör **nice** naḳş oldı cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1031, Beyit 3). [nice,]*

ʿĀlemüm emrinde gerçi oldı **nice** ʿālemīn / Ādem oldı ṣunʿ-ı ekber ʿāleme ol virdi şān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 2). [nice,]*

Cümle-i ẕerrātda bāhir durur ḥükm-i ezel / Gel tefekkür eyle ḫānum **nice** ḫāṣiʿdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 3). [nice,]*

ʿĀlemüñ ʿilmin bilelden eyledüm ʿarż-ıʿulūm / Bu ʿulūmuñ manṭıḳından **nice** ṣāniʿdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 4). [nice,]*

Bir naẓarda nāẓır itdi **nice** manẓūrı yine / Bilmek içün bunları eyledi ey dil yaḫşı dān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 2). [nice,]*

Güş ḳıl ḳavl-i Murādı bulasın tā **nice** sūd / Her ne gelse manṭıḳından bil naṣīḥatdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 5). [nice,]*

Şerḥe gelmez ḥālümüz şerḥ ü beyānum var iken / Fehme gelmez ḳālümüz **nice** ʿayānum var iken *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1095, Beyit 1). [nice,]*

Cānı ḳoydum yoluña bulmaġa sen cānānı / Kamu cān içre gör imdi **nice** cānānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 3). [nice,]*

Çāger-i ʻışḳ olalı ʻāleme sulṭānam ben / Gör ḥabībüm beni sen kim **nice** bürhānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 1). [nice,]*

Seni maḥbūb ideli terk-i hevā ḳıldum kim / Bilesin ḥüsn ü cemāle **nice** ḥayrānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 4). [nice,]*

Tā'ir-i gülşen-i ḳuds oldı yine bülbül-i cān / Ḳalbüm ezhārına baḳ **nice** gülistānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 3). [nice,]*

Mü'min oldı **nice** İslām ile īmān getürüp / Göreli dā'irede devr idişin nūr-ı mübīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 3). [nice,]*

Rehber-i ṭurḳ olana **nice** ṭarīḳ ola küşād / Līk bir noḳṭādur ʻayn-ı nihān maḥż -ı nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 4). [nice,]*

Yārdan ġayrı muḥib olanı tekfīn itdüm / Ey Murādī naẓar it **nice** müsülmānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 5). [nice,]*

Bu meseldür ki dinür żarb-ı ḥabīb oldı zīb / Bundan ötri **nice** mālumı nisār itdüm ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 4). [nice,]*

Ger nefsi ḳul idüp özüñe çāger idesin / Gör imdi **nice** neşr idiser nūr-ı ḥikmetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1135, Beyit 4). [nice,]*

Murādī lücce-i deryādan aldı bir gevher / Eridi şu oluben ḳapladı **nice** ʻummān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 5). [nice,]*

Nice derk-i baḥr ide bir ḳaṭre-i nā-bedīd / Bu maʻnāyı bilmezseñ olduñ mine'ẕ-ẕālimīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 2). [nice,]*

Nice gündür ʻalīl-i fürḳat idüñ / Şimdi derd-i ṭabīb ile eglen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 2). [nice,]*

Gel diñle Murādīnüñ kelāmın / Kim **nice** çıḳar güher feminden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 5). [nice,]*

Baḥre şalındı fülk-i dil bulmadı ḥadd ile kenār / Eyledi **nice** kerredür ʻaḳl ile fehmi bād-bān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 3). [nice,]*

Ṭā'ir-i gülşen-i ḳudsem baña me'vādur bu / Bir naẓar eyle ḥabībüm **nice** ālādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 1). [nice,]*

Şerḥe gelmez bu beyān ile nihānum līkin / Naẓaruñdan naẓar eyle **nice** peydādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 2). [nice,]*

Per açup murġ-i dil çü pervāza / Başladı geçdi **nice** dervāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 1). [nice,]*

Cān ü başa ḳalmaz ol kim merd ola meydānda / Sāye şalar merd olanlar **nice** merdān ʻışḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 2). [nice,]*

Olmadı hergiz baña luṭfından özge nesnesi / Ben **nice** şükr eyleyem bu niʻmetüñ rezzāḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1227, Beyit 4). [nice,]*

Ḥālüm istifsār iderseñ gelmez ol hergiz dile / **Niceler** ḥayrān olur bilmekde anı kim bile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 1). [niceler, -ler]*

Ey Murādī ḳalbüñe ebr-i maḥabbet sepdi şu / Gel teferrüc eyle gör kim **nice** bostānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 5). [nice,]*

Ṭayy idüp gezdüm **nice** yıllar mesā'il illerin / Eyledüm güftār-ı āḫir ṣāḥib-i ʻirfān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 3). [nice,]*

Ḳā'il-i muṭlaḳda oldı çünki mervī ḳavl-i cūd / Bu seḫādan oldı pes **nice** seḫā peydā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 3). [nice,]*

Men ʻaref sırrında baḥs oldı yine ʻirfān ile / Her birisi bir kelām itdi **nice** bürhān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 1). [nice,]*

Münderic oldı pes anda **nice** elvān-ı varaḳ / Ḳadd-i bālā çekdi pes ebdān ebdān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 3). [nice,]*

Geldi üstine **nice** biñ biñ ṭuyūr-ı muḫtelif / Kimi sālim kimisi ḳıldı **nice** ḳan üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 5). [nice,]*

Ālā-yı nāẓır-ı hey'et küşāde-çeşm olup gözle / Güneşden **nice** nūr olur ṭoḳındığınca bedr aya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 4). [nice,]*

Murāduñ ʻayn-ı vaḥdetde iki yanı berāberdür / **Nice** yüz kerre yüz biñ fülk ola gezmiş biḥārumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 5). [nice,]*

Bi-ḥamdi'llāh ki minnetdür **nice** aḫbār-ı esrāra / Gelüp gūş urdılar her dem velī fāş olmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 3). [nice,]*

Ey göñül aldanuben ḳalma cihān cünbüşine / **Nice** duş olduñ anuñ sen eyü yavuz işine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 1). [nice,]*

Nefesi olsa ḥayāt irgürici mürdelere / Bir kelāmı **nice** biñ yaraya merhem olsa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 3). [nice,]*

Ne revādur ki saña ʻāşıḳ olan zār ḳıla / Lāyıḳ oldur ki **nice** mürdeleri var ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 1). [nice,]*

ʻÖmr-i sermedde egerçi olınur **nice** biḥās / Ṭıynet-i pāküñi pāk eyle hemān dünyāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 2). [nice,]*

Her kelāmında Murāduñ **nice** ḥikmet dāḫil / Sırr-ı Ḥaḳḳ oldı hüveydā yine el'ān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 5). [nice,]*

Bu anca mürüvvet **nice** luṭf ü nice iḥsān / Sensin yine muḥsin sebeb olduḳ biz arada *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1412, Beyit 4). [nice,]*

Bu anca mürüvvet nice luṭf ü **nice** iḥsān / Sensin yine muḥsin sebeb olduḳ biz arada *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1412, Beyit 4). [nice,]*

Ey Ḫālıḳ-ı maʿbūd ve yā sāmie'l-aṣvāt / Çoḳdur çü günāhum iderem demde **nice** āh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 4). [nice,]*

Nice dillerle medḥ eyler Ḫudāyı / Gül oldı arada ancaḳ bahāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 3). [nice,]*

Bu çerḫ-i ser-nigūndan çekdüm **nice** meşaḳḳat / Şimden girü bu ʿāşıḳ ḳanına şalla ḳana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 8). [nice,]*

Çün Murādī oldı tābiʿ oldı metbūʿ-ı cihān / **Nice** ḳılmışdur iḥāṭa her ṭaraf illā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 7). [nice,]*

Pīr-i ḥikmetden su'āl itdüm bu remzüñ sırların / Lemʿa-i bir laḥẓasına **nice** cān ḳurbān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 2). [nice,]*

Buldı miʿrācını çün ḳıldı ʿurūc-ender ʿurūc / **Nice** yüz biñ kerre yüz biñ feṭḥ-i ebvāb eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 3). [nice,]*

ʿAyn-ı vaḥdetden içüpdür **nice** aḳdāḥ ile mā / Bir şarāb-ı lā-yezālī mest u ḥayrān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 3). [nice,]*

Gezmişem **nice** ʿavālim tutmadum aṣlā ḳarar / Ber-ḳarār idüm yine ḥālümde buldum ḥālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 2). [nice,]*

Gezmişem **nice** ʿavālim tutmadum aṣlā ḳarar / Ber-ḳarār idüm yine ḥālümde buldum ḥālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 2). [nice,]*

Bu Murādīnüñ kelāmından bulur mürde ḥayāt / Bende oldı bir sözine **nice** şāh-ı Edhemī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 5). [nice,]*

Göñül mir'āt-ı Ḫaḳdur gösterür **nice** tecellāyı / Cemāl-i yāre hem-demdür bulur me'vāda me'vāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 1). [nice,]*

Ṭabīb-i ḥāẕıḳı bulduñ mı var mı derdüñe çāre / ʿİlāc odı mı bu kāra **nice** dermāna irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 3). [nice,]*

Nice bir meyli var mıdur saña ol dil-rübā yārüñ / Ṭolanup ḫāne vü bābın yine iḥsāna irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 4). [nice,]*

Ṭarīḳ-i ʿışḳa meyl itdüm okudum **nice** fetvāyı / Ṭuyupdur ol fetāvīde **nice** dürlü muʿammāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 1). [nice,]*

Kenz-i maʿnāyı bulup yolına terk-i ser idüp / Ḳalbüñ āyīnesini **nice** ṣafā gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 3). [nice,]*

Merd iseñ baḳma cihān milkine bir laḥẓa Murād / **Niceyi** aldayuben ḳıldı hebā gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 5). [niceyi, -yi]*

Nice yıllardur olupdur ruḥ-ı yāre müştāḳ / ʿĀşıḳuñ irdi hele āḫire ṭūl-ı emeli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 3). [nice,]*

Leylī-veş zülfin anuñ ṣanma sen ey dil ḫālī / Ḳıldı mecnūn cihānuñ **nice** ʿāḳillerini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 2). [nice,]*

Baḥr-ı maḥabbet içre senādur bu fülk-i dil / Bulmaḳda **nice** cevheri ol āşinā ḥaḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 3). [nice,]*

Ṣalındı ʿarṣa-i vicde **nice** muvaḫḫidler / Velī berātına çekdi ʿālem ile ṭuġrāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 3). [nice,]*

Ṣaḳın özüñi özüñden özüñ özüñe ʿadū / Çıḳup ayaḳ ile başdan ṭayandılar **nice** pāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 4). [nice,]*

Dil ḳıldı te'emmü **nice** eyyām ü leyāli / Eyledi ḫayāl ile ḫayālinde ḫayāli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 1). [nice,]*

Gel bir naẓar ile yine bu ʿarṣada şimdi / Naẓm itdi Murādī **nice** yāḳūt laʿāli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 5). [nice,]*

Ẓāhir ü bāṭın olalı elyāḳ olur kemāle dil / İşbu cihānı n'eylesün anda **nice** cihān gibi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 3). [nice,]*

ʿĀlemüñ revnaḳı hep sendedür ehl-i baṣar / Gözüñ ac eyle naẓar **nice** temāşāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 37, Beyit 2). [nice,]*

Bu kelāmından Murāduñ ʿālemīn / **Nice** ʿilm añlar ki bilmez cāhilīn *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 5). [nice,]*

Göñül levḥine yazdum bir **nice** söz / Birini almaġ içün vir **nice** yüz *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 1). [nice,]*

Ṣaḳınġıl ṭālib olma māl u cāha / **Nice** cāh ehli gördüm düşdi çāha *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 4). [nice,]*

Sendedür kürs-i ʿaẓīm ʿarş-ı muʿallāsın sen / Ey Murādī berü gel gör **nice** peydāsın sen *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 18, Beyit 3). [nice,]*

Nedür dirseñ eger ʿālem me'āli / **Nice** oynar gözet ẓıll-ı ḫayāli *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 2). [nice,]*

Ecel açup durur **nice** ḳafadan / Bilinmez ne yaġar ebr-i ḳażādan *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 2). [nice,]*

2. Nasıl.

Olsa mübrim dil **nice** taḥṣīl ide ol mā-ḥaṣal / "Ceẕbetün min ceẕb" Raḥman virmeyince tā ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 2). [nice,]*

Ey Murādī ḥaḳḳı ḥaḳīḳatde bulmak **nicedür** / Bu żemāyirdür żamīrüñden mükerrerdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 5). [nicedür, -dür]*

Bezm-i ʿışḳ-ı ezelīden **nice** dil ayıḳ ola / Bir ḳadeḥ cürʿası mest eyledi cānı cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 1). [nice,]*

Bu Murādī **nice** sen dilbere virmeye göñül / Rūyuna her ki naẕar ḳıla bulur cānı ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 5). [nice,]*

Niḳābuñ refʿ idüp cāna cemālüñ āşikār eyle / **Nice** bir muntaẕır olsun emān göster bir ān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 2). [nice,]*

Cefāya yoḳ mı oranuñ **nice** çeksün dil ü cānım / Teraḥḥum eyle kim cellād-ı cevrüñden emān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 3). [nice,]*

Nice şerḥ ola muʿayyen göremez derk-i naẕar / Şol vücūdı ki vücūdında olupdur mevcūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 3). [nice,]*

Nice olam cüdā senden ḥayātuñ çün ḥayātumdur / Senüñle sābitüm her dem sebātuñ çün sebātumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 1). [nice,]*

Ḫayālüñ ḫaylī ḳapladı dil aña eylemez meyli / **Nice** ḳılsun aña meyli aña ayru temāşādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 4). [nice,]*

Didi gördüm anda bir ʿālem ki vaṣf olmaz aña / **Nice** ʿālemdür ki yoḳdur anda ādemden eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 2). [nice,]*

Pāre pāre oldı Sīnā ʿaks-i nūr-ı yārden / **Nice** ṭāḳat göstere ṣol k'aña peydā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 2). [nice,]*

Müfteḫir ben **nice** olmayam ki ey ṣāhib-cemāl / Her ne ẓāhir ola benden aḥsen-i taḳvīm ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 2). [nice,]*

Nice saña virmesün dil bu gedā-yı derdmend / Dostum çün leblerüñden çeşme-i ḥayvān aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 4). [nice,]*

Ey muʿarrif **nice** taʿrif eyleyesin şānumuz / Çünki doymaz gözlerüñ baḳmaġa pür-envārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 4). [nice,]*

Ḳavl ile fiʿl-i Murādī **nice** fehm ide ʿuḳūl / İrişür ḥubb-ı ezelden dil-i meyyāle ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 5). [nice,]*

Ḥırz-ı cān oldı çü nāmuñ yā nişānı **nicedür** / Bī-nişān ol göresin tā ki nihānı nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 1). [nicedür, -dür]*

Ḥırz-ı cān oldı çü nāmuñ yā nişānı nicedür / Bī-nişān ol göresin tā ki nihānı **nicedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 1). [nicedür, -dür]*

Dīde-i ʿaḳl çü bīnā olmaz rāzında / Ceẕbe-i yāri gözet gör ki edānī **nicedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 2). [nicedür, -dür]*

Ḥüsn-i Yūsufda eger ḳıldı ise ḫāl ẓuhūr / Ḥāl-i Yaʿḳūbda gör ʿışḳ ile cānı **nicedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 3). [nicedür, -dür]*

Rāh-rev oldı göñül āteşe ḥarḳ olsa n'ola / ʿĀşıḳın öldüre maʿşūḳ yā ḳanı **nicedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 4). [nicedür, -dür]*

Ey Murādī seni dā'im gözedür çünki ḥabīb / Sā'ir ezmān ile yā şimdi zamānı **nicedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 5). [nicedür, -dür]*

Bunca firāḳa **nice** ṣabūr ola ʿāşıḳīn / ʿAhdüñe eyle ey güzelüm gel vefā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 2). [nice,]*

Ġarḳ olalum mı hemān bu dīde-i ḫūn-bāra biz / **Nice** ṭāḳat virevüz cānā bu āh ü zāra biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 1). [nice,]*

Ben **nice** ṣabir olam cānānsuz / Bir beden gördün mi ṭura cānsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 1). [nice,]*

ʿÖmrümüzüñ añlamayan aşlını / **Nice** bilür ṭūl ile tekrārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 3). [nice,]*

Yā Rab Murāda luṭfuñı sen eyle bī-şümār / Ġaffār olan **nice** ṭuta ġufrānını dirīġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 5). [nice,]*

Ḥicāb-ı nefs ü şehvetden bu çeşm olmayıcaḳ açıḳ / Cenāb-ı ḫażrete ey dil **nice** olısar ol lāyıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 1). [nice,]*

Murādī ol mehüñ ḥüsnini medḥ itmek degil imkān / **Nice** bir söyleyesin sen hele bir müntehā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 5). [nice,]*

Nice meşrūḥ ola ol ṣanma anı şerḥe ḳā'ildür / Anı şerḥ itmeye ḫalḳ-ı cihān olsa zebān el-ḫaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 2). [nice,]*

Fikret-i kesret **nice** ḳalsun dil-i ʿuşşāḳda / Dem-be-dem yir eyledi ḳalbinde çün efkār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 4). [nice,]*

Ben senüñ ālāna şükrümi **nice** ḳılam edā / Sen baña iḥsānuñı bi-ḥadd ü pāyān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 2). [nice,]*

Nice te'vīl ideyin ben bu cevābuñı senüñ / Ki didüñ ben yuyayın ḳan ile ābuñı senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 1). [nice,]*

Menzil-i yāre **nice** ṭāyir ola mürġ-i fu'ād / Uçmaġa anda aña bil ki iki bāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 3). [nice,]*

Cism ile rūḥumuz **nice** şād olmasun bizüm / İḥsān ider ṣıfāt ile rāḥat bölük bölük *(Murâdî Dîvânı, Gazel 745, Beyit 4). [nice,]*

Baḫr-ı ḫayretde **nice** bir ġavṭa ḳılsun fülk-i dil / Ḫamdü li'llāh virdi ol andan necāt-ı lā-yezāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 3). [nice,]*

Nice bir ʿummān-ı ḫayretde gezüp bu fülk-i dil / Ḫāṣılın taḥmīl ḳıl bī-berr ü sāḥil itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 2). [nice,]*

Ey Murādī çü bilürsin bu cihān fānīdür / **Nice** bir eyleyesin herkese ʻarż-ı aḥvāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 5). [nice,]*

Ġam-ı sevdāyile yaġun erimeyince müdām / Vaṣl-ı yāri **nice** sen idebilürsin ḫāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 3). [nice,]*

Lāḥıḳ olmasa eger ẓerre-i pertev cāna / **Nice** imkān olur idi bulına vech-i sebīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 4). [nice,]*

Ey dil **nice** ġafletdesin tevḥīde gel tevḥīde gel / Bildüm seni ʿuzletdesin tevḥīde gel tevḥīde gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 1). [nice,]*

ʿĀşıḳ **nice** saġ ola çü senden ola ayru / El-ʿāşıḳu min hicrike fānin ve ʿalīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 815, Beyit 4). [nice,]*

Bir dem yüzine gül bu Murādīnüñ eyā gül / Hicr āteşine **nice** yanup ola tenüm kül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 7). [nice,]*

Niçe devān olup ḳılasın ser-te-ser güẕer / İnṣāf şimdiden girü gel bir ḳarāra gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 2). [niçe,]*

Nice bir maḫlūḳa baş indüresin / Gel berü gel ḥażret-i Mevlāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 2). [nice,]*

Yüri var ʿālim olmaġı ṭaleb ḳıl / **Nice** bir olasın cehl ile erzel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 2). [nice,]*

Şād olur her kim saña ṣıdḳ ile ḳılsa ünsini / **Nice** ben şād olmayam çün her nefes yā Rab diyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 2). [nice,]*

Ġāyıb-āne **nice** ḥükm oluna bu aṣl-ı şühūd / Bir şehādet ider isem daḫı dünyāda ne ġam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 3). [nice,]*

Nice kim ʿaklumı pervāze ḳodum rāz oldum / **Nice** maʿlūm idinem rāzumı pervāz oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 1). [nice,]*

ʿĀrif olup beni añlamadı deyyār neyem / Yār bilmez **nice** bilsün beni aġyār neyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 1). [nice,]*

Çün ezel bilmediler fehm ile idrāk idüben / **Nice** mümkin ola fehm itmege tekrār neyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 3). [nice,]*

Seni mihmān ideli dilde benüm cānānum / Her ḳulūb içre beni gör **nice** mihmānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 2). [nice,]*

Lāḥıḳ olmasa eger ʻaks-i güneş ẕerresine / **Nice** teşḫīṣ ide żav-ı nücūm ü ḳamerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 3). [nice,]*

Nūr-ı muṭlaḳ **nice** şerḥ oluna ey vāʻıẓ-ı dehr / Anuñ içün iki dünyā ṭolu vāveylādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 3). [nice,]*

Nice ṣabūr ola dil nār-ı firāḳa ya Rab / Eyle ḫalās anı gel bu piç ü tāb içinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 2). [nice,]*

Külli şey'in hālikün sırrın bilüp ser virmişüz / Anuñ içün bilmişüzdür **nicedür** bāzār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 4). [nicedür, -dür]*

Gel berü diñle Murādī ne didi şimdi yine / Sende inṣāf idesin **nice** muʻammādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 5). [nice,]*

Bu cihān mülki Murādī ḳılur ʻuḳbāya naẓar / Gel berü añla bunı kim **nice** dünyādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 5). [nice,]*

Yāre ḳarşu göz **nice** doysun cemāle baḳmaġa / Nāḳış olan gözümi bulur kemāle bakmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 1). [nice,]*

Nice nuṭḳa gelürdi bu Murādī bī-ser ü sāmān / Eger virmese ḳudretle aña ḫoş-ter maḳāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 5). [nice,]*

Künhini cümle umuruñ **nice** idrāk itsün / Kār fehmini irişdürmeyen efkārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 3). [nice,]*

Ḥāl-i ʻuşşāḳı **nice** fehm ide her bī-dil ü cān / Şemʻe yansa olara mażḥek olur pervāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 2). [nice,]*

Sırr-ı ʻışḳı ne bilür gözlemeyen ḥüsn-i rehā / ʻAyn-ı aʻmā **nice** iḳrār ide bürhānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 4). [nice,]*

Ḫayret-i kübrāda **nice** ḳalsun ol / Ḳılmaya fikr illā bī-efkārihi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1424, Beyit 4). [nice,]*

Varlıḳdan geçmeyince varlıḳ gelmez ele / Açmayınca ʿaynı **nice** göre nā-bīnā seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 2). [nice,]*

Ḥicābuñdan münevverdür zemīn ü āsumān el-ḥaḳ / **Nice** ṭāḳat vire ʿuşşāḳ açarsañ rūy-i maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 3). [nice,]*

Nice teşḫīṣ ide yārüñ cemāl-i bā-kemālinden / Muḥīṭ oldı żiyā-ı vech o kim envāra yüz ṭutdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 3). [nice, -um]*

Biz başīretle **nice** fikr idelüm ḳadr-ı ḳader / Yine ḳudretle gerekdür başar-ı nūrānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 2). [nice, -um]*

Dil nār-ı hicr içinde **nice** bir kebāb ola / İnṣāf yoḳ mı dil **nice** çeksün bu kürbeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 3). [nice, -um]*

Sensiz eyā melek **nice** ẓan idesin baña / Eglendürür mi ravża-i Rıżvān bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 5). [nice,]*

Ey kā'ināta pādişāh ey cümle maḫlūḳa ilah / **Nice** ḳılam hicrüñle āh bitmez mi hicrānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 8). [nice,]*

Maṭlabumdur ṭalebüm ṭālib-i aʻlāyam ben / Varlıḳ ʻilmini bildüm **nice** peydāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 37, Beyit 1). [nice,]*

nice biñ [20] *Binlerce. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gelüp ḫvāce-i ḥikmet eyledi ders-i ḥakīm / Şu resme ki ḫayrān olupdur **nice biñ** lebīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 4). [nice biñ,]*

nice biñ biñ [4] *Binlerce, pek çok. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAcā'ib baḥr-ı ḳaʿrında ṣalupdur bīḫler tā kim / Ki her bergi ṣalup sāye **nice biñ biñ** ḳadar ṭūmār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 3). [nice biñ biñ,]*

nice biñ dürler [1] *Bin türlü, pek çok.*

Murādīnüñ murādıdur temennāda temennāsı / Çıḳarur **nice biñ dürler** olupdur baḫra çün ġavvāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 5). [nice biñ dürler,]*

nice biñ dürlü [1] *Çok, pek çok.*

Ḥayrete vardı Murādī buña ḫalḳ-ı ʿālem / Ḥāṣıl oldı **nice biñ dürlü** temennā bu gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 5). [nice biñ dürlü,]*

nice bir [29] *Daha ne kadar, ne vakte kadar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nice bir ʿāṣıḳlaruñ āhiyle zār içre ḳala / Aç niḳābuñ göreler yüzüñ bulalar tā ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 4). [nice,]*

nice defʿa [1] *Pek çok defa.*

Zā'ir ola ḳamular yirlü yirin ser-tā-ser / Nice kerre ola ḫālī **nice defʿa** ṭola cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 2). [nice defʿa,]*

nice dem [1] *Nicedir, nice zamandır.*

Ṭıfl-ı nā-reste sıfīd eyleye rīşin **nice dem** / Ger dü-tā ola ḳadi bilmeye her bār neyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 4). [nice dem,]*

nice demdür ki [1] *Pek çok zamandır ki.*

Nice demdür ki çeşm-i ḫūn-feşānum anı gözlerdi / Görindi ḥamd u minnet sırrı ile sır kemālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 3). [nice demdür ki,]*

nice dürlü [8] *Çok çeşitli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ol fenn ile bulmışdur işiginde liyāḳat / Dil eyledi dildāra **nice dürlü** ẕerāfet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 1). [nice dürlü,]*

nice gün [1] *Günlerce, birçok gün.*

Muntaẓır olduḳ saña bir nice demdür **nice gün** / Bir kelām eyle yine dildār kūyından bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 2). [nice gün,]*

nice kerre [3] *Pek çok kez.*

Zā'ir ola ḳamular yirlü yirin ser-tā-ser / **Nice kerre** ola ḫālī nice defʿa ṭola cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 2). [nice kerre,]*

Nice kerre mücerrib oldum anı / Tecribe ḳılmışam bugün yine de *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 2). [nice kerre,]*

Tedḫīḳini arturdı **nice kerre** müdaḫḫiḳ / İẕʿān ile zu'm eyledi bulmadı mecāli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 3). [nice kerre,]*

nice kez [1] *Çok kere, pekçok defa.*

Elifüñ maʿnīsini itmek içün dil iẕʿān / Cehd ḳıldı **nice kez** ḳaddi anuñ nūn oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 2). [nice kez,]*

nice kim [5] *Ne zaman ki. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nice kim ḫamdüme bir laḫẓa nihāyet yoḳdur / Yoḳ durur luṭfa nihāyet nice kim ḳıla ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 3). [nice kim,]*

nice nice [15] *Çok, birçok, hayli, çok kere. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gördigi dem anı didüm oldı dil ḫayrān aña / **Nice nice** saʿy ḳıldı bulmadı pāyān aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 1). [nice nice,]*

nice ola [2] *Nasıl olur, olamaz.*

Nice ola baña rāz-ı nihān cāna ʿayān sensüz / Niḳābuñ acmayınca olmadı ġavrüñ nihān sensüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 1). [nice ola,]*

Nice ola andan ayru çünki ayru olmadı / Geşt idüp iki cihānı bulmadı aña bedel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 2). [nice ola, -a]*

nice yüz biñ [3] *Binlerce.*

Nümāyān oldı ʿışḳından **nice yüz biñ** kemālatı / Ki her bir sırrına anuñ nice biñ tercemān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 3). [nice yüz biñ,]*

Pes Murādī sıçradı bir laḫẓada biñ menzile / Her ḳademde **nice yüz biñ** menzil-i ʿulyādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 5). [nice yüz biñ,]*

Olsalar ʿallāmelerde **nice yüz biñ** elsine / İdemez taḳrīr-i güftārum zebānum var iken *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1095, Beyit 2). [nice yüz biñ,]*

nice yüz kerre [1] *Pek çok kez, yüzlerce.*

Gezdi bu arada **nice yüz kerre** be-tekrār / Bir laḫẓa bulımadı özin laḫẓada ḫālī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 4). [nice yüz kerre,]*

nic'olmak [15] *Nasıl olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Eger kāzım degilmişseñ **nic'olurdı** ʿaceb aḥvāl / Ḳamu kāruñ çü ḥikmetdür ḳılınmaz ḥikmetün ifṣā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 3). [nic'olurdı, -ur, -dı]*

niçün [22] *Neden, niçin. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir ʿaceb ḫālüm işitdüm kendü kendümden yine / Didi kim **niçün** durur ḫālüñden öz ḫālüñ ḫafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 5). [niçün,]*

n'idmek [18] *Ne etmek, ne yapmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Maʿānī gencine miftāḥ ʿaḳl-ı evvel evveldür / Bu evvel evvele evvel **n'idersin** āḫır uḫrādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 2). [n'idersin, -er, -sin]*

> **nidā [25]** *Çağırma, ses etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün işittüm bu **nidāyı** kesb idüp nice feraḥ / Ḳalmadı aṣlā ḳusūrum eyledüm ḥamd ü senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 4). [nidāyı, -yı]*

nidā eylemek [1] *Seslenmek, bağırmak.*

Muʿammerdür göñül şehri binā-yı lā-yezālīden / **Nidā eyler** anuñ ehli nidā-yı ẕü't-teʿālīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 1). [nidā eyler, -r]*

nidā gelmek [6] *Bir sesin ulaşması. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün ene'l-Ḥaḳdan **nidā geldi** bize / İnnenī Rabbün didi her ʿużv ad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 2). [nidā geldi, -di]*

nidā irmek [2] *Ses, seda erişmek.*

Semʿine **irdi** çün **nidā** oldı nidā aña ġıdā / Ḳaldı elifle dāl ü ḫā kendüye oldı pes o dāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 3). [nidā irdi, -di]*

Semʿüme **irdi nidā** çün cāna cān irdi yine / Baḳmaġ içün rūyuma bir āyine virdi yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 1). [nidā irdi, -di]*

nidā itmek [3] *Seslenmek, söylemek.*

Ṭülūʿ ider çü semā-i vücūda şems-i ṣabāḥ / **Nidā idüp** ḳamu emlāk Fāliḳu'l-ışbāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 1). [nidā idüp, -üp]*

Ṣuʿūdı ile ḳuʿūdın bir itdi ānīde / **Nidā idüp** oḳudı didi Fāliḳu'l-ışbāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 3). [nidā idüp, -üp]*

Çaġıruben ṭarafeyne bu lisān **itse nidā** / Pā vü ser ola bürehne ṭola her cā muḫliş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 3). [nidā itse, -se]*

nidā ḳılmak [4] *Seslenmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün açdı ḥicābın oldı peydā / Pes **ḳıldı nidā** didi "Keşefnā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 1). [nidā ḳıldı, -dı]*

nidā olmak [1] *Seslenmek, çağrıda bulunmak.*

Ḥucbuñ evrāḳında maḥcūb oldı mekşūf-ı ezel / **Oldı** pes mekşūf ile maḥcūb ile ol dem **nidā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 3). [nidā oldı, -dı]*

nidā-yı edeb [1] *Edebin sesi.*

Yayıldı cümle cihān içre çün ṣadā-yı edeb / İḫāṭa ḳıldı ḳamu kūşeyi **nidā-yı edeb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 1). [nidā-yı edeb,]*

nidā-yı ezel [1] *Ezelden gelen ses.*

Ger işitdüñ ise **nidā-yı ezel** / Var ebed baḥr-ı rūḥa ol ġavvāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 2). [nidā-yı ezel,]*

nidā-yı fāliḳu'l-ışbāḥ [1] *Tan yerini ağartmak... [6/Enam 96 (Tanyerini ağartan, geceyi dinlenme zamanı... kılandır...) 6/Enam 96)] ayetinin nidası.*

Nidā-yı fāliḳu'l-ışbāḥ irişe çünki mevtāya / Ne ḳutludur o dem cānān ṣalar ʿuṣṣāḳına sāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 1). [nidā-yı fāliḳu'l-ışbāḥ,]*

nidā-yı hū [1] *Allah'ı zikr etme sesleri.*

Semʿ-i ḳabūl-i cāna gelür çün **nidā-yı hū** / Milk-i vücūda irdi ser-ā-pā ṣafā-yı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 1). [nidā-yı hū,]*

nidā-yı ḫūb-ter [1] *En güzel ses.*

Ṣamāḫ-ı cāna irdi bir **nidā-yı ḫūb-ter** ey dil / Didi kim ben seni iki cihāna cümle cān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 4). [nidā-yı ḫūb-ter,]*

nidā-yı kāf u nūn [1] *Kaf ve nun nidası. II "Ol, olsun." Allah'ın "kün" emrinin nidası.*

Çün irdi bir seḥer vaḳtin **nidā-yı kāf u nūn** bize / Cevābın virmişüz anuñ çü ḳoduḳ başı ortaya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 4). [nidā-yı kāf u nūn,]*

nidā-yı ḳum fe-erselnāk [1] *Biz seni ancak ālemlere rahmet olarak gönderdik (21/Enbiya 107) nidası.*

İrişdi cism-i ḫākīye **nidā-yı ḳum fe-erselnāk** / Gelüp seyr itdi cismi rūḥ çü gitdi kibr oldı ḫāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 1). [nidā-yı ḳum fe-erselnāk,]*

nidā-yı limen [1] *"Kimin için" nidası.*

Buldı **nidā-yı limene** destres / Milk-i ebed içre şu k'ola vaḥīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 4). [nidā-yı limene, -e]*

nidā-yı maʿrifet [1] *Marifetin sesi.*

Ḳılmaz idi enbiyā vü evliyā ʿarż-ı hüner / Gūş-ı cāna gelmeseydi ger **nidā-yı maʿrifet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 2). [nidā-yı maʿrifet,]*

nidā-yı seḥer [1] *Seher vaktinin sesi.*

Ḳulaġa çü geldi **nidā-yı seḥer** / ʿAcā'ib eserdür ġarā'ib ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 1). [nidā-yı seḥer,]*

nidā-yı ẕe'l-kerem [1] *Kerem, cömertlik sahibinin sesi. II Lütuf, ihsan varlığı.*

Faṣl-ı ʿaṭā ile ḳaçan ola **nidā-yı ẕe'l-kerem** / Pes dutuben misālini levḥ-i dile yazar ḳalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 1). [nidā-yı ẕe'l-kerem,]*

nidā-yı ẕi'l-ikrām [1] *İkram sahibinin sesi.*

Ṣımāḫı cāna gelürse **nidā-yı ẕi'l-ikrām** / Muḥaḳḳaḳ olduñ ise sırrını muḥaḳḳaḳ bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 3). [nidā-yı ẕi'l-ikrām,]*

nidā-yı ẕü'l-feraḥ [1] *Ferahlık sahibi, ferahlık veren ses.*

Semʿ-i cāna irdi çün kim bir **nidā-yı ẕü'l-feraḥ** / Her ne ki ola ḳamu iḥsāndur yoḳdur ʿamel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 4). [nidā-yı ẕü'l-feraḥ,]*

nidā-yı ẕü't-teʿālā [1] *Yüce Allah'ın gâibten gelen sesi, nidâsı.*

Nidā-yı ẕü't-teʿālādan alupdur gūş-ı cān leẕẕet / Açıldı dīde-i bīnā o leẕẕetden zehī devlet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 1). [nidā-yı ẕü't-teʿālādan, -dan]*

nidā-yı ẕü't-teʿālī [1] *Yücelik sahibinin nidası, sesi.*

Muʿammerdür göñül şehri binā-yı lā-yezālīden / Nidā eyler anuñ ehli **nidā-yı ẕü't-teʿālīden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 1). [nidā-yı ẕü't-teʿālīden, -den]*

nigāh ḳılmak [1] *Bakmak.*

Ḥüsn ü cemālüñe naẓarum dūş olalı āh / Cānum seni arar yine saña **ḳılur nigāh** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 30, Beyit 1). [nigāh ḳılur, -ur]*

nigār [14] *Tasvir gibi güzel, mahbûbe. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Firāḳı āteşine ḥarḳ ider beni o **nigār** / Raḳīb-i bed-siyerüñ sözine uyar ḥayfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 2). [nigār,]*

nigārā [2] *Ey resim gibi güzel sevgili.*

Muṣḥaf durur cemālüñ ey mihr-i rūḥ-efzā / Saṭr-ı ḳaşuñ **nigārā** bil āyet-i Ḫudādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 4). [nigārā,]*

ʿĀşıḳuñ n'eyler **nigārā** bu cihānuñ ʿizzetin / Āstānun beklemek yiter aña ʿizzetle cāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 3). [nigārā,]*

nigeh-bān-ı ḫudā [1] *Allah'ın gözcüsü, bekçisi.*

Vārid-i Ḥaḳḳa **nigeh-bān-ı Ḫudādur** yine bes / Vāridāt ile bu mevrūda ʿaṭādur yine bes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 1). [nigeh-bān-ı ḫudādur, -dur]*

nigehbān olmak [1] *Bekçi, gözcü olmak.*

Gezüben cümle cihānı yine ānī gelelüm / Ehl-i dünyā olanı yine **nigehbān olalum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 4). [nigehbān olalum, -alu, -m]*

nigehdār olmak [1] *Koruyucu, gözetici olmak.*

Ġam ḫānemüzi ḳıldı müşerref yine dildār / Cān ü dili luṭf ile yine **oldı nigehdār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 1). [nigehdār oldı, -dı]*

nigerān [1] *Bakan, seyreden, gözetleyen.*

Ger bende iseñ sen kelimātına Murāduñ / Cānuña senüñ cümle murāduñ **nigerāndur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 5). [nigerāndur, -dur]*

nigerān olmak [2] *Bakan, seyreden kimse olmak.*

Ḳalbüñ itdüm muṣayḳal āyinesin / Virdüm aña ki **ola** ol **nigerān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 4). [nigerān ola, -a]*

ʿIşḳa ṭuş ola çün dil-i nālān / Yārden ġayra **olmadı nigerān** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 48, Beyit 1). [nigerān olmadı, -ma, -dı]*

nigū [1] *İyi, hoş, güzel.*

Ey şāh-ı milk **nīgū** ḳıl ʿāṣıḳa ʿaṭālar / Sulṭān olan kişinüñ dā'im işi ʿaṭādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 3). [nīgū,]*

nihan [46] *Saklı, gizli, mahfi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murādīnüñ **nihānından** ʿayāna rāġıb ol / ʿAyna gelme bī-ʿayān ol ister iseñ müntehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 5). [nihānından, -ın, -dan]*

nihān-dār [1] *Gizli.*

Tāb urdı cemāl āyinede berḳ-ı muṣavver / Bu ṣūret-i dil-keş yine rāz ile **nihān-dār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 4). [nihān-dār,]*

nihān-ender nihān [1] *Sır içinde sır.*

Cümleten bir kenz-i maḫfīdür **nihān-ender nihān** / Pes nihān olġıl ki bu remzi ʿayān şerḥ eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 549, Beyit 3). [nihān-ender nihān,]*

nihān-ender nihān olmak [1] *Sır içinde sır olmak; çok gizli.*

Benüm bu sırr-ı pinhānum **nihān-ender nihān olmış** / Göñül ʿışḳ-ı ḥabīb ile anuñ çün lā-mekān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 1). [nihān-ender nihān olmış, -mış]*

nihān eylemek [1] *Gizlemek.*

ʿIşḳuñı dilde **nihān eyleyeli** ebrāruñ / Māla vü milk-i cihāna ḳamuya virdi ṭalāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 2). [nihān eyleyeli, -(y)eli]*

nihān-ı bā-ʿayān [1] *Görünenin, ortada olanın sırrı.*

Nihān-ı bā-ʿayān ile ʿayān-ı bā-nihān olmış / Murādı dilberüñ ʿarż ide cāy-ı müntehādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 2). [nihān-ı bā-ʿayān,]*

nihān-ı bā-nihān [1] *Giz, sır.*

Kemāl- ḥażret-i vāḥid ʿayān olmış zebānumda / Cemāl-i bā-kemālīdür **nihān-ı bā-nihānumda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 1). [nihān-ı bā-nihānumda, -um, -da]*

nihān-ı bī- nihān [2] *Gizem içinde gizem.*

Nihān-ı bī- nihān el-ḥaḳ ʿayān-ı bī-ʿayān olmış / Murādīnüñ żamīrinde ider feyeżān ālāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 5). [nihān-ı bī- nihān,]*

Nihān-ı bī-nihān el-ḥaḳ ʿayān-ı bī-ʿayān olmış / Murādīnüñ żamīrinden ider feyeżān ālāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 5). [nihān-ı bī-nihān,]*

nihānī [6] *Gizlilik, sır. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sırr-ı ev-ednāda aʿlā olmaġa aʿlem gerek / Āşikāre yā **nihānī** bilmege kim vire tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 4). [nihānī,]*

nihānī şūret [1] *Gizli suret, yüz.*

Gösterdi dil çün kim ʻalā'imle **nihānī şūretin** / Pes āşkāre oldı dil añlar iseñ merdānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 3). [nihānī şūretin, -in]*

nihān itmek [4] *Gizlemek, saklamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ne **nihān ide** dilüm cümle ʿayānuñda senüñ / Her ne kim geldi gelür bu dile peydā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 2). [nihān ide, -e]*

nihān ḳılmak [1] *Gizlemek, saklamak.*

Ḳıldı Murādī ʿilm içün sırrını ʿuḳbada **nihān** / Lā-mislühü lā-ʿaynühü el-emrühü bel-muḳtedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 5). [nihān ḳıldı, -dı]*

nihān olmak [24] *Gizlenmek, saklanmak; görünmez olmak, görememek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Oldı Murādī aʿyūn-ı nāsa **nihān** çün / Bu ʿālem-i ṣuverde gözet n'eyler iḳtiżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 5). [nihān oldı, -dı]*

nihāye [1] *Evc, son, gayet.*

Nihāye ola mı hergiz nihāna yā ʿālim / Çü ʿilm-i ẓāhiri sırr-ı nihāna īmādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 4). [nihāye,]*

nihayet [26] *Evc, son, gayet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nice kim ḥamdüme bir laḥża **nihāyet** yoḳdur / Yoḳ durur luṭfa **nihāyet** nice kim ḳıla ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 3). [nihāyet,]*

nihāyet bulmak [5] *Son bulmak, neticeye ulaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Benüm yemm-i ḥaḳīḳat kim ḥaḳā'iḳ cevheri bende / **Nihāyetler bulınmaz** dürr-i meknūna ebed aşlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 3). [nihāyetler bulınmaz, -ler, -(ı)n, -maz]*

nihāyete gelmek [1] *Sonu, sınırı olmak.*

Ḥaḳḳā budur ki **gelmedi** ḥüsnüñ **nihāyete** / Bir kimse irmedi o cemālüñde ġāyete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 1). [nihāyete gelmedi, -me, -di]*

nihayetle [1] *Son derece, oldukça fazla.*

ʿUḳūl irmez **nihāyetle** Murādīnüñ kelāmına / Velī ʿaḳlınca her bir kimseye bir dāstān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 5). [nihāyetle,]*

nihāyet olmak [5] *Sonu, sınırı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Olmadı iḥsānına hiç **nihāyet** anuñ / Hergiz olımaz muḥīṭ anı bu ẓann-ı fu'ād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 4). [nihāyet olmadı, -ma, -dı]*

nihāyetsüz [2] *Sonsuz, sınırsız.*

Ḳamusı cāmiʻe yüz ṭutdılar **nihāyetsüz** / Eḥad ilāh ile vācidde vāḥid oldı hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 4). [nihāyetsüz,]*

Nihāyetsüzde pinhānum nihāyet olmadı bende / Kemāl-i lā-naẓīrümdür cihānda şems-i tābında *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 1). [nihāyetsüzde, -de]*

nihāyet ü pāyān [1] *Son ve sınır.*

Şevḳüñde çün **nihāyet ü pāyān** bulunmadı / Pāyānı bulmışam daḥı pāyānı n'eylerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 2). [nihāyet ü pāyān,]*

nihāyet yoḳ [1] *Sonu, nihayeti olmamak.*

Nice kim ḥamdüme bir laḥża **nihāyet yoḳdur** / Yoḳ durur luṭfa nihāyet nice kim ḳıla ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 3). [nihāyet yoḳdur, -dur]*

nīk [1] *İyi, güzel, olumlu.*

Dilerseñ **nīki** ḳalbi ṭaş olma / Vefāsızla ṣaḳın yoldaş olma *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 2). [nīki, -i]*

nīk ḥāl [1] *İyi hal, durum.*

Nedür ṭarḥ iden ikiden birlügi yā fetā / Maḳālüñi ṭarḥ eyle tā bulasın sen **nīk ḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 4). [nīk ḥāl,]*

nīk-ḫulū olmak [1] *İyi huylu olmak.*

Cehd ḳıl cehd ḳıl ey müdrik-i rāz / **Olasın** tā cihānda **nīk-ḫulū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 6). [nīk-ḫulū olasın, -a, -sın]*

nīk-siyer [1] *İyi ahlâklı.*

Bu Murādī ola mı bende bir ayruḳ şāha / Var iken sencüleyin **nīk-siyer** Dārāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 7). [nīk-siyer,]*

nīk ü bed [6] *Iyi ve kötü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dek ṭurursa ger zebān bil ser daḥı ṭutar ḳarār / Ne gelürse **nīk ü bed** her kişiye dilden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 2). [nīk ü bed,]*

nīk ü bed u var [1] *Var olan iyi ve kötü. II Her şey.*

İster iseñ ey göñül vuṣlat-ı dildārdan / Çek elüñi gel berü **nīk ü bed u vardan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 1). [nīk ü bed u vardan, -dan]*

niḳāb [32] *Yüz örtüsü, peçe, yaşmak. II Sevgiliye ulaşmaya engel olan şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥabīb-i mūnis-i cān ü dilümden būy-ı vuṣlatdur / **Niḳābın** keşf idüp rūyından olmış cā-be-cā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 2). [niḳābın, -ın]*

niḳāb açmak [26] *Yüz örtüsü, peçe açmak, kaldırmak. II Sevgiliye ulaşmada engeli ortadan kaldırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nice bir ʿāşıḳlaruñ āhiyle zār içre ḳala / **Aç niḳābuñ** göreler yüzüñ bulalar tā ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 4). [niḳābuñ, -un]*

niḳāb çekmek [1] *Örtü çekmek, örtmek. II Sevgiliye engel koymak.*

Çün süleymā rūyına **çekdi** celālinden **niḳāb** / Eyledi ʿuşşāḳını ser-mest ü şeydā añlamaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 3). [niḳāb çekdi, -di]*

niḳāb eylemek [1] *Örtmek, perdelemek. II Sevgiliye engel koymak.*

Eyledi rūyına özinden **niḳāb** / Sırrına didi ki bi-esrārihi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1424, Beyit 2). [niḳāb eyledi, -di]*

niḳāb-ı bā-ʿayān [1] *Açık, âşikâr yüz örtüsü.*

Niḳāb-ı bā-ʿayān altında maḥcūb / ʿIyān-ı bā-nihān vechinde ʿaynum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 3). [niḳāb-ı bā-ʿayān,]*

niḳāb-ı ġaflet [1] *Gaflet örtüsü, engeli.*

Aç **niḳāb-ı ġafleti** ḳaldur gözüñden perdeyi / Tā müşāhid olasın rūy-i ḥabībi ser-te-ser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 3). [niḳāb-ı ġafleti, -i]*

niḳāb-ı ḫūb olmak [1] *Güzel örtü, peçe olmak.*

Ẕātuñ çü perde-i ʿaẕametde nihāndur / Maḥbūbsın cemālüñe **oldı niḳāb-ı ḫūb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 2). [niḳāb-ı ḫūb oldı, -dı]*

niḳābın keşf itmek [1] *Örtüyü yüzünden kaldırmak. II Sevgiliye ulaşmada engelin kalkması.*

Çün **niḳābın keşf idüp** ḳıldı tecellā-yı cemāl / Cümleyi bir lemʿa ile deng ü ḥayrān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 3). [niḳābın keşf idüp, -üp]*

niḳāb-ı vech [1] *Yüzün örtüsü .*

Aç **niḳāb-ı vechüñi** ḳılsun temāşā ʿāşıḳīn / Kimi dīvāne kimi ḥayretde ḳalsun cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 4). [niḳāb-ı vechüñi, -ün, -i]*

niḳāb itmek [1] *Örtmek, perde etmek. II Sevgiliye engel koymak.*

Muʿarrāda muʿallādur **niḳāb iden** özin veche / Vücūhından ḫaber bilen ider bī-kām her kāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 4). [niḳāb iden, -en]*

niḳāb ḳılmak [1] *Örtü çekmek. II Sevgiliye engel koymak.*

Rūy-i bī-hemtāya **ḳılmış** çün celālinden **niḳāb** / Bī-misālin kibriyasıdur ḳılan yine ḥicāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 1). [niḳāb ḳılmış, -mış]*

niḳāb-zede olmak [1] *Örtülü olmak. II Engelin bulunması.*

Şuʿā'-ı şems-i vücūd oldı çünki tāb-zede / Ḫarāb olurdı cihān **olmasa niḳāb-zede** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 1). [niḳāb-zede olmasa, -ma, -sa]*

nīl [1] *Nil nehri.*

Nīldür çün ḥikmetine ārzū / Ṭalmaġa ʿummāna olmadı yaṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 3). [nīldür, -dür]*

nīl-i aṣġar [1] *En küçük Nil .*

Nīl-i ekberden bugün pes **nīl-i aṣġardur** ʿayān / Ḳıl tecessüs aṣġar u ekberde ṣubḥ ile mesā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 4). [nīl-i aṣġardur, -dur]*

nīl-i ekber [1] *En büyük Nil .*

Nīl-i ekberden bugün pes nīl-i aṣġardur ʿayān / Ḳıl tecessüs aṣġar u ekberde ṣubḥ ile mesā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 4). [nīl-i ekberden, -den]*

nīl ile ceyḥūn [1] *Nil ve Ceyhun nehri. II Gözyaşında mübalağa.*

Leyliyā zencīr-i ẓülfüñ baġla dil Mecnūndur / Fürḳatüñden iki ʿaynum **Nīl ile Ceyḥūndur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 1). [nīl ile ceyḥūndur, -dur]*

nīl itmek [1] *Nil nehri gibi etmek. II Çokluk, abartı.*

Nīl idüp mürġ-i ḥayātum āşiyān-ı ʿaynına / Devḥa-i ʿizzetde buldum ġayret içre hem-demin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 2). [nīl idüp, -üp]*

nīme-i ḳīrāṭ [1] *Yarım kırat; miskalin yirmi dörtte birinin yarısı.*

Ḳo bu ġavġā-yı dünyāyı gözet gel ẕuḫr-ı uḫrāyı / Be-v'Allāhi ḥisāb eyler ḳomaz bir **nīme-i ḳīrāṭ**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 4). [nīme-i ḳīrāṭ,]

niʻmet [21] *İyilik, lütuf, ihsan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben sebātum istedüm virdi ḥayātın cümleten / Ben bu **niʿmet** şükrini nice ḳılam yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 2). [niʿmet,]*

niʻmet babı [1] *İyilik,lütuf, ihsan kapısı.*

Cemʿ idüp fehm-i ḫıred bir yirde **niʻmet bābını** / Çünki ālāsı çekildi āb-ı kevserdür sebīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 4). [niʿmet bābını, -(n)ı]*

niʻmet eylemek [1] *Nimet vermek, ihsanda bulunmak.*

Dem-ā-dem ẕākir ol ẕākir ziyāde **niʻmet eyler** ḥamd / Ki dillerde gönüllerde mükerrer ḳılmaz illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 4). [niʻmet eyler, -r]*

niʿmet-i dildār [1] *Sevgilinin sunduğu nimet, lütuf.*

Zeyn olalı **niʿmet-i dildār** ile dil ḫānesi / İki dünyādan ḳabūl itmem anuñ çün zīnetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 4). [niʿmet-i dildār,]*

niʻmet-i dünya [1] *Dünyanın nimeti.*

Niʻmet-i dünyāyı ey dil zehr-i ḳātil añlaġıl / Ẕū-fünūn-ı kāmil iseñ ṭurma bu ālāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 4). [niʻmet-i dünyāyı, -(y)ı]*

niʻmet-i kübrā [2] *En büyük lütuf.*

Niʻmet-i kübrādadur elḥamdu lī'llāh ẕātumuz / Maʿnīmüz ʿirfān ile memlū daḫı şükr ol deme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 2). [niʻmet-i kübrādadur, -da, -dur]*

ʿĪş -ı ḥayāt-ı ebed **niʻmet-i kübrā** bize / Rūyı vü ruḫ dil-nüvāz seyr ü temāşā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 1). [niʻmet-i kübrā,]*

niʻmet-i ʻulyā [1] *Yüce nimet.*

Müteraḳḳib idiler vuṣlata bir nice zamān / Virdi çoḳ ʿāşıḳa pes **niʻmet-i ʻulyā** bu gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 4). [niʻmet-i ʻulyā,]*

niʿmet-i ʿuẓmā [3] *En büyük lütuf, ihsan.*

Ṣıḥḥata şükr eyleyüp ʿömrüñi ṣarf eyleme / **Niʿmet-i ʿuẓmā** ki var cümlesi ṣıḥḥatdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 4). [niʿmet-i ʿuẓmā,]*

Şerḥe gelmez vaḥdetüm ammā ki bilmem kesretüm / **Niʿmet-i ʿuẓmāda** buldum yine kendü niʿmetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 1). [niʿmet-i ʿuẓmāda, -da]*

Ḥavl ile ḥāl ey ʿazīz **niʻmet-i ʻuẓmā** durur / Ḥavl ile ey cān-ı men ḳalʿ ola cümle cibāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 23, Beyit 2). [niʻmet-i ʻuẓmā,]*

niʿmet-i vaṣl [1] *Kavuşma lütfu, iyiliği.*

Dilde me'vā ṭutdı ʿışḳuñ n'eyleyem me'vāyı ben / **Niʿmet-i vaṣluñ** yiterdür n'eyleyem ālāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 1). [niʿmet-i vaṣluñ, -un]*

niʿmet virmek [1] *Nimet vermek, iyilikte bulunmak.*

Ḳıldı beni mużāʿaf naʿmāsıdur çü aʿlā / Her cümleden çekildüm **niʿmet virelden** ol Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 4). [niʿmet virelden, -elden]*

nīrān [1] *Ateş; cehennem.*

Ḳanı ḫaşyet ḳanı ḫavf ü ḳanı ʻār / Ki mü'min olana lāyıḳ mı **nīrān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 4). [nīrān,]*

nire [1] *Nere, nereye.*

İrişür İnnā fetaḥnā müjdesi / Ey Murādī **nireye** ḳılsañ sefer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 5). [nireye, -ye]*

nīsān-ı ʿışḳ [1] *Aşkın nisanı; nisan yağmuru.*

Nīsān-ı ʿışḳuñdan düşüp oldı baña dünyā ṣadef / Baḥr-ı şühūd içre şehā dür-dāneyem ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 4). [nīsān-ı ʿışḳuñdan, -un, -dan]*

nisār [1] *Saçmak, serpmek.*

Ḳatlu fālümde görüp ṭā'ir-i ḳudsīde **nisār** / Ḳademü'l-ḫayr duyup kendümi var itdüm ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 3). [nisār,]*

nisār eylemek [1] *Saçmak. II Bir şeyin yoluna feda etmek.*

Senüñ ʻışḳuñ hevāsından şu kim cānın **nisār eyler** / İki ʻālem musaḫḫar olsa degmez yek ser-i mūya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 4). [nisār eyler, -r]*

nisār-ı ṭayyibāt [1] *Güzelliğin saçılması, serpilmesi.*

ʿAceb ḥikmet degül midür göñül yoġ içre var ister / Velī maḥv eyleyen ḥucbı **nisār-ı ṭayyibātumdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 3). [nisār-ı ṭayyibātumdan, -um, -dan]*

nisār-ı ṭayyibāt itmek [1] *Güzelliğin saçılması, serpilmesi.*

Nisār-ı ṭayyibāt itse eger ebr-i ṣafā vücūd / Benüm arż-ı vücūdumda ne kim eşyā biter ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 3). [nisār-ı ṭayyibāt itse, -se]*

nisār itmek [1] *Saçmak. II Feda etmek.*

Bu meseldür ki dinür żarb-ı ḥabīb oldı zīb / Bundan ötri nice mālumı **nisār itdüm** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 4). [nisār itdüm, -dü, -m]*

nisbet [1] *Kıyaslama, karşılaştırma.*

Meh-pāreler olursa eger cümle bu cihān / Mihr-i yüzüñe **nisbet** efendüm şihābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 5). [nisbet,]*

nisbeten [1] *Göre, yanında.*

Cümle ʿulūm ḳaṭredür ʿilm-i Ḫudāya **nisbeten** / ʿİlmi ʿilim oḳumışam ġayrı ʿulūmadur sened *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 4). [nisbeten,]*

nisyan [1] *Unutma.*

Beni insān iderseñ itme gel **nisyān** ile hergiz / Vücūdum beytine çün kim yine aẕvā olan sensin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 3). [nisyān,]*

nişan [20] *1. Iz, işaret, belirti.*

Bes durur ʿāşıḳlara maʿnā yüzinden bir **nişān** / Ten ḥicābın keşf idüp olsa nümāyān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 4). [nişān,]*

Ḥicāb urmış cemāline hevāyı virmiş ʿuşşāḳa / Eger ʿışḳa **nişān** ister iseñ āh u fiġāndan ṣor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 4). [nişān,]*

Ṭā'ir-i ḳudsī cenāḥ açdı **nişān** besmeledür / Dār-ı Ḥaḳdur bu hemān aṣl-ı hüner ḥavṣaladur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 1). [nişān,]*

Ḥırz-ı cān oldı çü nāmuñ yā **nişānı** nicedür / Bī-nişān ol göresin tā ki nihānı nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 1). [nişānı, -ı]*

Ülfetümden çün maḥabbetdür **nişān** / Ülfetüñden şerḥ olındı ülfetüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 752, Beyit 4). [nişān,]*

Nişānıdur vücūdumda görinen bu eserler heb / Cüyūşumdur ʿavālimden olan ẓāhir ʿālemlerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 3). [nişānıdur, -ı, -dur]*

Ebed dirlik dilerseñ ger yüri ölmezden evvel öl / Selāmet dārına Manṣūrveş var ḳıl **nişān** terkin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 6). [nişān,]*

Ḥicāb-ı ġayret-i kübrā muḥīṭ olmasa dünyāyı / Ḳarar itmez mi cān ü ten **nişāndur** cān ü ten tenden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 3). [nişāndur, -dur]*

Dilde ḫaylī dem durur vardur maḥabbetden **nişān** / Bu ʿacebdür dil seni cūyān u sen dilde nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 1). [nişān,]*

ʻIşḳı ṣafā añlayan ġayrıyı maṭrūd ider / ʻIşḳa **nişān** iste gel dīde-i ḫūn-bārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 3). [nişān,]*

ʻIşḳı ṣafā añlayan maṭrūd eyler ol / ʻIşḳa **nişān** iste gel dīde-i ḫūn-bārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 3). [nişān,]*

Murādī bilmedi nām ü nişānı / Ki geçmeyince nām ile **nişāndan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 5). [nişāndan, -dan]*

Didi kim var mı icāzet ṣāḥibinden yā **nişān** / Tā muṭīʻ olam anuñla ben daḫı fermānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 2). [nişān,]*

Pes didüm semʻen ve ṭāʻe ol **nişānuñ** gösterüp / Feṭḥ-i bāb idüp varup çıḳdum anuñ dīvānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 3). [nişānuñ, -uñ]*

Buldı ḥaḳḳında ḥaḳīḳatle ḥaḳā'iḳden **nişān** / Ḥaḳḳı īḳānında ḥaḳḳ ile ḥaḳīḳatdür yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 3). [nişān,]*

Ẕāt-ı aḫfādur **nişānı** çün baṣīret ehlinüñ / Pes ʿayān-ı bī-beyānīdür yine ġam-ḫ∨āresi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 2). [nişānı, -ı]*

Nişānuñdur cihān naḳşı velīkin bī-nişānsın sen / ʻIyān iken ḥicāb-ı nūr-ı ẕātīde nihānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 1). [nişānuñdur, -un, -dur]*

2. Hedef, nişangâh.

Murādī mebde'i külden **nişāna** ḥācet yoḳ / Nişānı ilerü naṣb eyle olasın eżʿāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 5). [nişāna, -a]*

Murādī mebde'i külden nişāna ḥācet yoḳ / **Nişānı** ilerü naṣb eyle olasın eżʿāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 5). [nişānı, -ı]*

Ḳābe ḳavseynüñ nedür sırrını şoldur añlayan / Oḳ gibi ṭayy itdi pes urdı **nişānın** bir ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 4). [nişānın, -ın]*

nişān eylemek [1] *İz, belirti gibi değerlendirmek.*

Cürʿadan mest oldı baʿżı baʿżı oldı ḍāllden / Gel bu maʿnāyı **nişānuñ eyle** ḳıl ḫāṭır-nişān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 4). [nişānuñ eyle,]*

nişān-ı bī-nişān [2] *Belirsiz iz, emare.*

Muṣṭafā sırrı Muḥammedden nişān oldı velī / Ey **nişān-ı bī-nişānı** isteyen meydāna gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 3). [nişān-ı bī-nişānı,]*

Bī-nişān ol ger dilerseñ kim olasın bā-nişān / Ey **nişān-ı bī-nişānı** añla efnādur hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 1). [nişān-ı bī-nişānı, -ı]*

nişān-ı mavera [1] *Bir şeyin ötesinde, gerisinde bulunan iz, işaret.*

Nişān-ı māverāsından hüveydā bir yem-i aʿẓam / Anuñ nışfı cemālīden vü nışfıdur celāliden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 2). [nişān-ı māverāsından, -sın, -dan]*

nişān irmek [1] *İzin, işaretin oluşması.*

Bi-ḥamdi'llāhi ve'l-minne maḥabbetden **nişān irdi** / Muḥibb olan ṣadāḳatde maḥabbet aña elyaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 2). [nişān irdi, -di]*

nişān olmak [2] *İşaret, belirti, iz, alamet olması.*

Muṣṭafā sırrı Muḥammedden **nişān oldı** velī / Ey nişān-ı bī-nişānı isteyen meydāna gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 3). [nişān oldı, -dı]*

ʿİlm-i bī-maʿnāyı ḳo gel ʿilm-i bā-maʿnā dile / Kī ʿulūm-ı evvelīn ü āḫirīn **ola nişān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 3). [nişān ola, -a]*

nişān virmek [2] *İşaret bırakmak.*

Kimde kim var ise **virmez** benlüginden ol **nişān** / Ḳande olsa misk-i ezfer būyı eṭrāfı ṭutar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 4). [nişān virmez, -mez]*

Seyr içün murġ-ı göñül ʿālemde çün her cā gezer / Kimsene **virmez nişānın** sırr ile tenhā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 1). [nişānın virmez, -mez]*

nişane [1] *Eser, iz.*

Yoġ eyle kendüñ tā olasın var / Bulmaya senden kimse **nişāne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 4). [nişāne,]*

nişāne ḳılmak [1] *Hedef olarak belirlemek.*

Yā Rab ne ḳılmışam ben ol ḳaşları kemāna / Her demde cevr oḳına cānum **ḳılur nişāne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 1). [nişāne ḳılur, -ur]*

nişāne virmek [1] *İz, belirti, göstermek.*

Nişāne virmedüg içün cemāl-i rūyuñdan / Ḳamu ʿuyūna ḥicāb oldı ġaflet ile sebel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 2). [nişāne virmedüg, -me, -dük]*

nite [1] *Hakikaten, gerçekten.*

Her anda **nite** diyeler Ḥudā saña yaraşur / O vech ile diyeler kim gedā baña yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 482, Beyit 3). [nite,]*

nitek'āyīne-i ruḫsār [1] *Nitekim yüzün aynası.*

Vürūd-ı cümle-i aḫbāra ḳılmışdur eser ilḥāḥ / **Nitek'āyīne-i ruḫsāra** ḳılmışdur naẓar ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 1). [nitek'āyīne-i ruḫsāra, -a]*

niteki / nitekim [19] *Bunun gibi, burada olduğu şekilde. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vaḳt-i seḥerde cānumı cānān araşdurur / **Niteki** gicelerde anı cān araşdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 1). [niteki,]*

n'itmek [43] *Ne etmek, ne yapmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān-ı ʿazīzi **n'itsün** cān-ı ʿazīzi buldı / Ḳodı iki cihānı ʿışḳ ile oldı ʿāḳil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 812, Beyit 4). [n'itsün, -sün]*

niyaz [11] *Yalvarma, rica, istirham. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ya Rab saña her dem bu durur dilde **niyāzum** / Her laḥẓada şükrüñle lisānum ola gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 2). [niyāzum, -um]*

niyāz eylemek [4] *Yalvarmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Furṣatuñ elde durur şimdi çü ġayret demidür / El açup Ḥaḳḳa **niyāz eyle** icābet demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 4). [niyāz eyle,]*

niyāz itmek [2] *Yalvarmak, yakarmak.*

Her kim ki **ide** saña **niyāzı** / Destinde durur cihān u ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 4). [niyāzı ide, -e]*

Cümle **niyāz idüp** didiler kim bi-ḥaḳḳı ān / Keşf it maḥabbetüñ bize bir iki bābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 2). [niyāz idüp, -üp]*

niyāz ḳılmak [2] *Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma, ricâ.*

Rūy-i mālīde ḳılup **ḳıldı** taẓarruʿla **niyāz** / Pes cevāb eyledi lā ben yine men var didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 2). [niyāz ḳıldı, -dı]*

Rūy-i ʿaczi ḳo zemīne bī-niyāza **ḳıl niyāz** / Cān ile tekbīr iderseñ bu namāz olur ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 4). [niyāz ḳıl,]*

niyyet [2] *Bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, maksat.*

Ḫayr-ı ḫayr itdi özi ḫayr ile yād itdi özin / Ey Murādī ḫayradur anuñ içün her **niyyetüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 5). [niyyetüm, -üm]*

Geldi ol **niyyete** çün ʿavn-ı Murād ile ʿuyūn / Ādem añla bu cihānı daḫı ʿālem ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 5). [niyyete, -e]*

niẓām [2] *Dirlik, tertip, düzen.*

Muḳtedā-yı evvelīn ü āḫirīn olduḳda dil / Sāye şaldı ʿāleme buldı **niẓāmın** hep ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 2). [niẓāmın, -ın]*

Semʿ-i cānı açıḳ it diñle kelām / Diler iseñ bulasın ḫôşça **niẓām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 1). [niẓām,]*

niẓām-ı milk-i dīn olmak [1] *Din ülkesinin düzeninin oluşması.*

Teḳāżā-yı muʿārıżdan **niẓām-ı milk-i dīn oldı** / Şühūdın ẓāhir itdi çün vaḥīd oldı varup bī-bāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 2). [niẓām-ı milk-i dīn oldı, -dı]*

niẓām virmek [1] *Düzeltmek, düzene sokmak.*

Murādī çünki kelāmına **virdi** ḫūb **niẓām** / Kemāl ile kelimātındadur bu ḥāl evżaḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 5). [niẓām virdi, -di]*

nizār olmak [1] *Zayıflamak. II Güçsüzleşmek.*

Tenüm **nizār olalı** bilmedüm ḳarār nedür / Bilmeyince beni bilmedüm ki yār nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 1). [nizār olalı, -alı]*

noḳṣān [3] *Eksiklik, kusurluluk.*

Murādī şöyle ḳāl oldum ki yoḳdur ẕerrece **noḳṣān** / Ebed ḳalmadı ġıl u ġış ʿaceb ṣāḥib-ʿıyār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 6). [noḳṣān,]*

Naẕare eyleyeli revzen-i kemāle gözüm / Görünmedi göze **noḳṣān** hep görindi kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 2). [noḳṣān,]*

Luṭfı bī-ḥaddur anuñ oldum müşāhid ḳat ḳat / Gelmedi bir ẕerrece **noḳṣān** anuñ elṭāfına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1227, Beyit 2). [noḳṣān,]*

noḳsān gelmek [1] (Deyim) *Eksilmek, azalmak; yetersiz kalmak.*

Yā Rab nedür bilsem benüm ʻışḳuñ celālüñden midür / **Noḳsān** aña **gelmez** ebed olur mezīd ol her zamān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 4). [noḳsān gelmez, -mez]*

noḳṣāna virmek [1] *Noksan etmek, azaltmak.*

Murādī şuġl-ı dünyāyı yüri arduña at zinhār / Vücūduñ ḫırmān-ı ġavġāyile sen **virme noḳṣāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 5). [noḳṣāna virme, -me]*

noḳṭa [35] *1. Nokta.*

Gel añla Murādīnüñ kelāmın / Bir **noḳṭada** gizlü biñ muʿammā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 5). [noḳṭada, -da]*

Şerḥ oldı baña maʿnī şāriḥdür anı ʿālem / Bir **noḳṭayı** ḥall eyler her kim ki bile maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 4). [noḳṭayı, -(y)ı]*

ʿĀlim-i ʿilm-i Ḥaḳ gerek sözlerüñi ol añlaya / Çünki Murādī her sözüñ **noḳṭası** oldı bir kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 5). [noḳṭası, -sı]*

Murāduñ merd olan añlar kelāmı **noḳṭası** remzin / Ki bir **noḳṭası** añlanmaġa ʿömr-i cāvidān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 5). [noḳṭası, -sı]*

Cemʿ ola küttāb-ı ʿālem yazmayalar ḥālümi / Sırrumuñ bir **noḳṭasından** virmeye kimse ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 2). [noḳṭasından, -sı, -n, -dan]*

Ey ders-i mecāzī oḳuyan ṭıfl düşüñ kim / ʿİlm-i ezelüñ **noḳṭasıdur** sendeki güftār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 4). [noḳṭasıdur, -s, -ı, -dur]*

ʿĀlemüñ ʿilmini bilem dir iseñ / İste bir **noḳṭadan** ḫaber didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 529, Beyit 4). [noḳṭadan, -dan]*

Cümle-i vechümde gördüm bir misāl / ʿĀlemüñ ʿilmini bir **noḳṭamda** yaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 4). [noḳṭamda, -m, -da]*

Baḳuben āyine-i ḥüsnüñe yazdum ḳat ḳat / Bulmadum ġayrıyı bir **noḳṭa** misālüñde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 4). [noḳṭa,]*

ʿİlm-i ʿālem cemʿ ola bilmeyeler sırr-ı nuḳaṭ / **Noḳṭadandur** añlar iseñ kā'inātuñ evvelin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 2). [noḳṭadandur, -dan, -dur]*

Rehber-i ṭurḳ olana nice ṭarīḳ ola küşād / Līk bir **noḳṭādur** ʿayn-ı nihān maḥż -ı nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 4). [noḳṭādur, -dur]*

Bir ʻacā'ib maʿnā iẓhār eyledi yine Murād / **Noḳṭasın** şerḥ eylemez cemʿ olsalar dünyā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 5). [noḳṭasın, -sın]*

V'Allāhi ḳalsa vāḥid eger **noḳṭadur** ʻadem / Destūr virdi līk n'idem ismi adına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 4). [noḳṭadur, -dur]*

ʿİlm-i ḥikmet aṣlını ʿilminde ḥıfẓ eyler yine / Ol kitābuñ **noḳṭasını** aña bürhān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 4). [noḳṭasını, -s, -ı, -n, -ı]*

II Merkez, başlangıç yeri, cevher, öz.

ʿIşḳı ḳapladı Murādīyi ḳomaz ʿaḳla gele / Çıḳmaz ol **noḳṭa** ki dā'ire-i pergāle düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 5). [noḳṭa,]*

Oldı çün dā'ire-i merkezinüñ **noḳṭa** ḳamu / Ḫalḳaya al bu cihānı ele girsün naḫcīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 3). [noḳṭa,]*

Noḳṭayam pergār içinde devr iderler hep beni / Yıllar aylardur geçer bu māh u sāla beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 2). [noḳṭayam, -(y)am]*

Fā ḥarfi ḳaf olursa ne ġam bir nuḳaṭla bes / Pergāra **noḳṭa** oldı göñül men necā ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 4). [noḳṭa,]*

Dönerseñ **noḳṭa** üzre dā'ireveş / Bilürsin kendözün devrān iderseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 754, Beyit 4). [noḳṭa,]*

Kendüyi gördi kendüde kendüyi buldı kendüde / Kendüde oldı kendüde bulmadı **noḳṭa** pes maḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 4). [noḳṭa,]*

Ben ḥuṣūle rāġıbem oldı ḥuṣūlum mā-ḥaṣal / Devrümi bir **noḳṭadan** fehm iyle biñ pergār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 3). [noḳṭadan, -dan]*

Noḳṭayam pergār içinde devr ider durmaz beni / Ey Murādī maḥv iderven günde bin deryāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 5). [noḳṭayam, -(y)am]*

Evvelīn ü āḫirīnüñ ʿilmi çün bir **noḳṭadur** / Noḳṭa-i devr eyle ögren sanʿatı pergārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 4). [noḳṭadur,]*

Her cevābın ʿarżasında ʿarżadur ins ü melek / Sen vücūdum **noḳṭasında** ḳıl ṭaleb pīrāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 4). [noḳṭasında, -sın, -da]*

Dā'ireden çıḳmadı her biri pergār-vār / **Noḳṭa** gibi ḳaldılar dā'irede ins ü cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1151, Beyit 4). [noḳṭa,]*

Dā'ireyem **noḳṭayam** sābit-i devvār men / Devr iderin oluben ʻālemi pergār men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 1). [noḳṭayam, -(y)am]*

Dā'ireden çıḳmadı her biri pergār-vār / **Noḳta** gibi ḳıldılar dā'irede ins ü cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1175, Beyit 4). [noḳta,]*

Merkezin buldı **noḳṭa** dā'ireden / Ḥavż-ı kevserde ṣanki dürdāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 3). [noḳṭa,]*

2. Bazı harflerin üstüne, ortasına, altına konulan (.) işaret.

Cemīʿ-i ʿālemüñ ʿilmi olur bir noḳṭadan ẓāhir / Cemālüñ cīmidür **noḳṭa** nedür saña elif bā tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 4). [noḳṭa,]*

Kāf u nūnuñ remzini bir **noḳṭadur** fāş eyleyen / Başmaġıl pergārdan ṭaşra ḳadem eyle ḥaẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 3). [noḳṭadur, -dur]*

Murādī Besmele'nüñ **noḳṭası** vücūduñdur / Ḫudāya oldı ʿayān ancaḳ ol ki yana deger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 5). [noḳṭası, -sı]*

Ḥarf-i noḳṭamdan ger istiḫrāc iderseñ bir kelām / **Noḳṭamı** ḳandurmaġa nice ḳalemler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 5). [noḳṭamı, -m, -ı]*

ʿĀlemüñ ʿilm-i ḥisābın ebcedümden ögrenür / **Noḳṭama** baş indürüp bir dem olan hem-ṣoḥbetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 3). [noḳṭama, -m, -a]*

Gerçi kim ḳavl-i Murādīye dinilür aḳvāl / Yazmaya **noḳṭasını** olsa mürekkeb ḳamu yem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 5). [noḳṭasını, -s, -ı, -n, -ı]*

Ḥarfdür **noḳṭadan** kelime lüġat / Mütekellimde bā-i bismillāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 2). [noḳṭadan, -dan]*

noḳṭa-be-noḳṭa [1] *Nokta nokta. II Her yer.*

Devr eyledi erkānı ḳamu **noḳṭa-be-noḳṭa** / Bulmadı gezüp saṭḥ-ı dü-ʿālemde misāli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 2). [noḳṭa-be-noḳṭa,]*

noḳṭa-i dā'im [1] *Sabit bir nokta. II Devir nazariyesi.*

Yazalı ḫaṭṭı levḥ üzre ḥabībüm dest-i ḳudretle / Ṭolanduñ **noḳṭa-i dā'im** ʿaceb pergār imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 4). [noḳṭa-i dā'im,]*

noḳṭa-i devr eylemek [2] *Noktaya göre dönmek, pergelin nokta çevresinde dönüşü. II II Devir nazariyesi.*

Evvelīn ü āḫirīnüñ ʿilmi çün bir noḳṭadur / **Noḳṭa-i devr eyle** ögren sanʿatı pergārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 4). [noḳṭa-i devr eyle,]*

Ṭaşra çıḳma **noḳṭa-i devr eyle** ey ṣāḥib-kemāl / Dest-i ḳudretdür ḥavāle çünki pergār üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 4). [noḳṭa-i devr eyle,]*

noḳṭa-i īmān [1] *Allah'a inancın en küçük zerresi, noktası.*

Ḫalḳ olalı bu vücūdum ḳudret-i sulṭān ile / ʿİlmümi ḳıldı müzeyyen **noḳṭa-i īmān** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 1). [noḳṭa-i īmān,]*

noḳṭa-i kelam [1] *Sözün noktası.*

Maḥż-ı ḥaḳīḳat oldı maḥfūẓ-ı levḥ-i ḳalbüñ / Her **noḳṭa-i kelāma** biñ dürlü ḥikmetüñ var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 2). [noḳṭa-i kelāma, -a]*

noḳṭa-i ḳudret [1] *Kudretin, gücün noktası; en ufak parçası.*

Dā'iremüz **noḳṭa-i ḳudretdedür** / ʿAyn-ı ġınā maḥż-ı ferāġatdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 1). [noḳṭa-i ḳudretdedür, -de, -dür]*

noḳṭa-i naḳd [*Sermaye olan nokta. II Hiçbir şeye sahip olmayış.*

Ey ḥabībüm ḥażretüñde **noḳṭa-i naḳdüm** görüp / Ol baḫāya görmedüm bir ġayrı bulmadum eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 3). [noḳṭa-i naḳdüm, -üm]*

noḳṭa-i nuṭḳ [2] *Sözün noktası.*

Şerḥ-i miḳdārındadur her kişinüñ ʿayn-ı kelām / Bu Murāduñ **noḳṭa-i nuṭḳında** maʿnā söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 5). [noḳṭa-i nuṭḳında, -ın, -da]*

Cihān ḫalḳ olalı bir sencileyin gelmedi gelmez / Murādī **noḳṭa-i nuṭḳuñ** ki raʻnā oldı gitdükce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1329, Beyit 5). [noḳṭa-i nuṭḳuñ, -un]*

noḳṭa-i pergār olmak [1] *Pergelin noktası olmak. II Devir nazariyesi.*

Murādī **noḳṭa-i pergār olupdur** iki ʿālemde / Ḫüsūfından selāmetdür ḳamer eyyāmı görmez salḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 5). [noḳṭa-i pergār olupdur, -up, -dur]*

noḳṭa-i pergār-ı devvār-ı eḥad [1] *Birliğin sürekli dönen pergelinin noktası, merkezi. II Devir nazariyesi, başlangıç yeri, asıl, öz.*

Noḳṭa-i pergār-ı devvār-ı eḥad / Şerḥ-i lā-yuḥṣā durur hem lā-eḥad *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 7). [noḳṭa-i pergār-ı devvār-ı eḥad,]*

noḳṭa ḳılmak [1] *Nokta haline getirmek.*

ʻİlmi bir **noḳṭa ḳılup** ʻilm ile ʻilminde ḫafī / Nāṣiyet ḳıldı ḥavāle ḥikemin nāṣiyete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 3). [noḳṭa ḳılup, -up]*

noḳṭa noḳṭa [1] *Nokta nokta.*

Müttefiḳ ism ile müsemmāsı / ʿİlmdür **noḳṭa noḳṭa** elf ile heb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 3). [noḳṭa noḳṭa,]*

noḳṭa olmak [2] *Nokta olmak. II Merkez, başlangıç yeri, cevher, öz olmak.*

Devrinde devre geldi çü devr ile dāire / Devvār **noḳṭa oldı** hemān olmadı cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 4). [noḳṭa oldı, -dı]*

Dā'ir olmış vücūdı çün pergār / ʻİlm bir **noḳṭa oldı** añla vü dān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 4). [noḳṭa oldı, -dı]*

noḳṭa vü ḥarf [1] *Nokta ve harf.*

Murāduñ bunca güftārın mecāz añlamaġıl zinhār / Çü her bir **noḳṭa vü ḥarfi** nice biñ tercemān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 5). [noḳṭa vü ḥarfî, -i]*

n'oldı [2] *Ne oldu, nereye gittiler.*

Ḳanı gün görmez güzeller **n'oldı** ol zībā cemāl / Ẕerre ẕerre şerḥa şerḥa infikāk olmış yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 4). [n'oldı,]*

Ḳanı Cem ü ḳanı Ḳubād toprakların ṣavurdı bād / İşitmedün mi **n'oldılar** Dārāyile İskenderi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 4). [n'oldılar,]*

n'olı [3] *Ne olacak.*

Ḳapuña yüz süri geldüm ḳamu eksüklügüm bildüm / ʿAceb **n'olısar** aḥvālüm benüm maḥşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 2). [n'olısar, -sar]*

Su'āl eyleyesin çün kim baña cümle fiʿālümden / ʿAceb **n'olısar** aḳvālüm benüm maḥşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 3). [n'olısar, -sar]*

Bilen sensin ḳılan sensin alan sensin viren sensin / Ya **n'olısar** ʿaceb ḳālüm benüm maḥşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 4). [n'olısar, -sar]*

n'olısar [2] *Ne olacak, nasıl olacak.*

Yā Rab bu dil-i ġam-gīn ḥāli **n'olısar** āḫır / İrmez mi viṣālüñe dā'im çeke mi hicrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 3). [n'olısar,]*

Elā ey ġayreti yoḳ nefs-i ẓālim / Senüñle **n'olısar** āḫır bu ḥālüm *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 23, Beyit 1). [n'olısar,]*

n'olmak [47] *1. Ne olur, nasıl olur.*

N'olduġumı bilmedüm ḳalmadı benlikden eser / Pes irdi semʿüme bir ḫoş nidā-yı cān-fezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 2). [n'olduġumı, -ı]*

N'ola ḥālüm pādişāhum baña ḳılmazsañ ʿaṭā / Çün işüm cürm ü ḫaṭā her āndur yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 3). [n'ola,]*

ʿAceb bilsen **n'ola** ḥālüm benüm maḥşerde yā Rab / ʿAceb ṣāliḥ mi aʿmālüm benüm maḥşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 1). [n'ola,]*

Ḥālet-i dilde durur her n'ola aḥvāl-i ʿulūm / Ḥālümüz maḥv olur elbette **n'olursa** ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 2). [n'olursa, -ur, -sa]*

Ey ʿaceb ḥālüm **n'ola** yā Rabbenā senden meded / Baḳma cürme ḳıl ʿaṭā yā Rabbenā senden meded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 1). [n'ola,]*

Kün fekānuñ evvelin bilen bilür āḫır **n'ola** / Āḫırın āḫırda büşrā bilmek olmışdur ḳader *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 3). [n'ola, -a]*

Burc-ı rıfʿatda ṭulūʿ eyledi çün māh-ı münīr / Ey benüm şems-i cihānum **n'ola** buña tedbīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 1). [n'ola,]*

Mihr ü vefā nedür yā bu cevr ü cefā **n'ola** / Ya ara yirde ʿahd ile peymān olan nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 4). [n'ola,]*

Gel berü ol yevmü yād it ḳıl yaraġuñ şimdiden / Āh ol dem **n'ola** ḥālüñ fikr ider misin müdām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 4). [n'ola,]*

Taḥayyür ḳapladı cānı anuñ yā **n'ola** dermānı / Devā senden yine aña ṭalebdür cān ile dilden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 2). [n'ola,]*

Āh ʿaceb ḥālüm **n'ola** ol demde tedbīrüm **n'ola** / Anuñ içün gözlerümden yaş olur her dem revān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 3). [n'ola,]*

Āh ʿaceb ḥālüm **n'ola** ol demde tedbīrüm **n'ola** / Anuñ içün gözlerümden yaş olur her dem revān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 3). [n'ola,]*

Gelüp pīr-i maʿnādan itdi su'āl / Didi **n'ola** ḥāl bu muʿammāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1416, Beyit 3). [n'ola,]*

ʿÖmre maġdūr olma bāzār oldı tiz / Ḥālümüz **n'ola** gele çün rüst-e-ḫīz *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 24, Beyit 1). [n'ola,]*

Kesret-i ʿişyān ile yā Rab ʿaceb ḥālüm **n'ola** / Tevbeler olsun günāha tevbeler yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Müfret 17, Beyit 1). [n'ola,]*

2. Şaşılır mı, şaşılmaz.

ʿİlm-i ḥikmetden Murādī yine ḳıldı bir beyān / Ol beyān ile beyānında beyān itse **n'ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 5). [n'ola,]*

N'ola bu ʿāciz Murāda raḥmetüñ ḳılsañ ḳarīn / Çün senüñ dā'im işüñ ġufrāndur yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 5). [n'ola,]*

Cürm ile ḫaṭāma **n'ola** baḳmasañ eyā şāh / Luṭf ü keremüñ ḳapladı dünyāyı ser-ā-pā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 4). [n'ola,]*

Murādī merd-i ezeldür özinde merdāne / Ḳoparsa himmet-i merdān **n'ola** cibāl zecā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 5). [n'ola,]*

Tāb-ı naʿlüm **n'ola** ger tāb urur ise ʿarṣa / Tāb-ı saṭḥında anuñ eyle ḫaẕer rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 4). [n'ola,]*

Ḥālet-i dilde durur her **n'ola** aḥvāl-i ʿulūm / Ḥālümüz maḥv olur elbette n'olursa ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 2). [n'ola,]*

Baḥr-ı ḥakīḳat içre bu fülk-i dil şināver / **N'ola** iḥāṭa ḳılsa her yanını anuñ ẕāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 2). [n'ola,]*

İsm-i ḥayyīden müsellemdür selāmında selām / Pes selāmetden ẓuhūr itse **n'ola** başında tāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 3). [n'ola,]*

Çü ʿayn-ı raḥmetimiş bilmişem fünūn-ı kemāl / Bu ʿaynumuzda aḳarsa **n'ola** zülāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 3). [n'ola,]*

Rāh-rev oldı göñül āteşe ḥarḳ olsa **n'ola** / ʿĀşıḳın öldüre maʿşūḳ yā ḳanı nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 4). [n'ola,]*

ʿAceb neden bu cihān ile sen muḳayyedsin / Bilür misin **n'ola** ḥālüñ ḳaçan ezā olıser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 3). [n'ola,]*

Ḥicāb-ı dil **n'ola** olsa māsivā neyler / Niḳābı berḳ-i ḥabībüñ ḳamu cināna deger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 4). [n'ola,]*

Nūr olsa **n'ola** ḳamu ʿavālim / Ḳındīl-i hüdā durur muʿallaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 3). [n'ola,]*

Ḥayret-i kübrāda ḳalmışlar velī her mā-ḥalaḳ / **N'ola** insān-ı hüveydāya ṭoḳınsa re'fetüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 4). [n'ola,]*

Baḥr-ı ḥayretde **n'ola** ġavṣ ide bu geşti-i dil / Nefḫa-i rūḥ iledür cevher-i ʻaḳla mā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 1). [n'ola,]*

Mūnis olduḳda irerse **n'ola** insāna ʿaṭā / Ger kemāle irişilürse dinilür ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 2). [n'ola,]*

N'ola mişkāt-ı ezelden yanar ise bu çerāġ / Ol żiyā ile görinür baña nefʿ ü żarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 4). [n'ola,]*

Murāduñ mürdeyi itse **n'ola** ḥay ey cihān-ārā / Ḳamu enfās ü aḳvāli yine aʿlā olan sensin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 5). [n'ola,]*

ʿAlā'im gerçi eẕherdür velī ẓāhir degül zinhār / **N'ola** ẓāhir eger bāṭın ʿayān ola su'ālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 4). [n'ola,]*

Taḥayyüre **n'ola** ġarḳ itse ḳalbi istiġrāḳ / Ne deñlü ḳatre olursa bilür o deryāsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 3). [n'ola,]*

ʻĀlem-i ġayba **n'ola** muṭṭaliʻ oldıysa müdām / Cümle-i ḥalḳda muḫtār olan dildür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 4). [n'ola,]*

Ey Murādī ʻālemüñ ḳalbindedür ʻışḳuñ senüñ / Ṭavf iderlerse **n'ola** Kaʻbesini Baṭḥā ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 5). [n'ola,]*

İftitāḥ ile küşāde oldı bāb-ı maġribīn / Dest-i ḳudret maşrıḳeyne şalsa **n'ola** demdeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 3). [n'ola,]*

Beni īḳāna irişdürse **n'ola** Ḥaḳ ḥaḳḳum / Çünki ḥaḳḳ ile oluşdurdı ḥaḳīḳümi Ḥaḳa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 2). [n'ola,]*

N'ola mir'āt-ı zamān göstere levn ile ḥayāl / Sen ḥayāl ile revā mı düşesin maʻşiyete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 4). [n'ola,]*

Şerḥ ü tibyān n'idügin fehm itmeyen bürhān ile / Añlaġıl sen anı kim ol **n'ola** bürhān bilmedi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 4). [n'ola,]*

N'ola ger fāʿil-i muḫtār ider ise muḫtār / Genc-i maʿnāsı anuñ ser-be-ser efzūn oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 3). [n'ola, -a]*

Ebed ḥükmin itmiş ḥabīb-i ezel / **N'ola** olsa dil ḥākimüñ maḥremi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 4). [n'ola, -a]*

Cānum seni diler **n'ola** rūḥ olsa baña cān / Her dem gice gözümde gözüm günde gündüzüm *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 11, Beyit 2). [n'ola,]*

3. "Ne olur" anlamında yalvarma sözü.

N'olaydı pāyuña yüzüm süreydüm ben rikāb-āsā / Semend-i ḥüsnümi sürdükce meydān-ı ẓarāfetde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 6). [n'olaydı,]*

Genc-i maḫzūnuñı ẓāhir idesin **n'ola** didüm / Bāṭınum baṭna ḳodum ẓāhirümi ẓahr iderin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 4). [n'ola,]*

Burḳaʻ-ı rūyuñ **n'ola** keşf eyleseñ ey dil-rübā / Pertev-i ʻaksüñ ṭoḳınsa cümleye tenhā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 2). [n'ola,]*

Kerānı yoḳ yem-i ʿafvuñ Ḫudāya / **N'ola** ḳılsan beni luṭf ile iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 20). [n'ola,]*

Nūḥ [4] *Hz. Nuh; kendisine inananları yaptığı gemiyle tufandan kurtaran kişi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġarḳ oldı baḥr-ı vaḥdete şöyle bu fülk-i dil / Andan ḥalāṣ olmaya gelse hezār **Nūḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 3). [nūḥ,]*

nuḳaṭ [5] *Noktalar.*

Gel Murādīnüñ kelāmın diñle gūş-ı cān ile / Oldı anda her **nuḳaṭ** taʿbīr olınsa bir kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 5). [nuḳaṭ,]*

Didüm beyāna gelürse telaffuẓ-ı ezelüm / Ki bir **nuḳaṭla** beyānuñ ḳamu nihāna deger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 3). [nuḳaṭla, -la]*

Ḥarf ile **nuḳaṭ** geldi bir yire kelām oldı / Bu ʿilm ile bu maʿnā peydā neden olmışdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 4). [nuḳaṭ,]*

Fā ḥarfi ḳaf olursa ne ġam bir **nuḳaṭla** bes / Pergāra noḳṭa oldı göñül men necā ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 4). [nuḳaṭla, -la]*

II Dairenin merkezi, bir şeyin özü.

Dirildi cümle **nuḳaṭlar** derūn-ı dā'ireye / Şular ki ṭaşrada ḳaldı bulur mı hiç necāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 4). [nuḳaṭlar, -lar]*

nuḳat eylemek [1] *Noktalar gibi kılmak, pergelin dayandığı nokta olmak. II Devir nazariyesi, başlangıç yeri, asıl, öz.*

ʿĀlemüñ girdini gezdüm yine pergār-ṣıfat / **Eylesün** anı **nuḳat** gibi miyān ʿummānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 3). [nuḳat eylesün, -sün]*

nuḳaṭ ḳılmak [1] *Nokta haline getirmek. II Bir şeyin özüne inmek.*

Ḥarf-i maʿnāsını **ḳıldum** bir **nuḳaṭ** / Cümle ḥalḳı aña küttāb añladum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 4). [nuḳaṭ ḳıldum, -du, -m]*

nuḳebā [2] *Bir kavim ya da kabilenin reisleri veya vekilleri.*

Umenāyuz **nuḳebāyuz** budelāyuz nücebā / Ḳuṭb-ı aḳṭāba ṣorarsañ yine ġavs oldı ḫiṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 3). [nuḳebāyuz, -(y)uz]*

Ẕāt-ı pāka bu Murādī yine medhūş el-ḥaḳ / Budelā vü **nuḳebā** ġavs ile evtād-ı ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 5). [nuḳebā,]*

nuḳl ü şarāb [1] *Meze ve şarap.*

Nuḳl ü şarāb ü çeng ü ney ü def ile rebāb / Dār-ı beḳāda cümlesi saña ḥaṭā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 3). [nuḳl ü şarāb,]*

nuḳūş [6] *Nakışlar, resimler. II Eserler, izler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Aḥvālini **nuḳūşuñ** eger kim ṣorar iseñ / Ṣorġıl aña ki gözgü-yi ṣūret-nümā bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 462, Beyit 3). [nuḳūşuñ, -un]*

nuʿmā [1] *İhsan, nimet.*

Cān ü dil milkini yaġma eyledi sulṭān-ı ʿışḳ / ʿĀleme neşr eyledi **nuʿmāsını** sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 1). [nuʿmāsını, -sı, -(n)ı]*

nūn [8] *1. "Nun" harfi.*

Ey Murādī gör Ḫudānuñ ṣunʿını maḥbūbda / Ḳaşları hem çün ḳalemdür gözleri çün **nūndur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 9). [nūndur, -dur]*

Emr-i Ḥaḳdur görinen ʿālem ü ādemde kamu / Bunı fehm itmek içün **nūn** ile bir ḳāf gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 4). [nūn,]*

Elf ü **nūn** ū yā vü elf ü nūn u elf u elf u lām / Hādan añlaġıl hüviyyet maʿnīde imʿān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 2). [nūn,]*

Elf ü nūn ū yā vü elf ü **nūn** u elf u elf u lām / Hādan añlaġıl hüviyyet maʿnīde imʿān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 2). [nūn,]*

Naḳş-ı mir'ātumda gördüm ṣormışam naḳḳāşdan / Yedi yā vü **nūn** ü yānun resmin aldum ḳaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 1). [nūn,]*

Çün ena'llāh āyetin yazdı ḳalem **nūn** üstine / Anuñ içün ḥükmi cārīdür bu ḳānūn üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 1). [nūn,]*

Emrini taḳdīrine ḳılmış ḥavāle ser-te-ser / Cümleten ʿālemleri taḥmīl idüp **nūn** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 3). [nūn,]*

2. Kalem ve onunla yazılanlara and olsun (68/Kalem 1).

Yazup defterde kilk-i ḳudret ile ḫaṭṭ çün kim ad / Didi **Nūn** ile Ṣād Yā-Sīn Ḥā-Mīm Elif-Lām-Mīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 1). [nūn,]*

nūn eylemek [1] *Dimdik ve uzun boyu nun harfi şekline getirmek.*

Ḳaşuñ ḳalemi çekdi başa ḫaṭṭ-ı maḥabbet / **Eyledi** gözüñ hicri miyānumı benüm **nūn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 2). [nūn eyledi, -di]*

nūn olmak [1] *Nun harfi gibi olmak II Aşığın iki büklüm boyu, bedeni.*

Elifüñ maʿnīsini itmek içün dil iẕʿān / Cehd ḳıldı nice kez ḳaddi anuñ **nūn oldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 2). [nūn oldı, -dı]*

nūr [55] *Işık, ziya, aydınlık, nur. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tāb-ı nūruñ ʿaynuma oldı cilā-yı nūr-ı tāb / Līk çeşmüm nūrı **nūrından** münevverdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 2). [nūrından, -ın, -dan]*

nūrānī olmak [1] *Parlak olmak.*

Şuʿāʿ-ı mihr-i feyżinden eger neşr olmasa ẕerre / Olurdı mużmaḥil aḳmār şems **olmazdı nūrānī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 4). [nūrānī olmazdı, -maz, -dı]*

nūrāniyet [2] *Parlaklık, nurluluk.*

Müntehā-yı muḳteżāyı añlayan şunlar durur / Her ẓulümden ḳurtılup taḥṣīl ide **nūrāniyet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 4). [nūrāniyet,]*

Āb u āteşden ḫalāṣ olduḳda cismüm ʿunṣurı / Pür-żiyā ḳıldı iki dünyāyı **nurāniyyetüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 4). [nurāniyyetüm, -üm]*

nūrı aġ olmak [1] *Nurlu ve temiz olmak.*

Açdı çeşm-i cānı ol dem baḳdı dil mir'ātına / Ḳıldı taḥṣīl-i tebehhüc oldı yüzi nūrı aġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 3). [nūrı aġ oldı, -dı]*

nūr-ı ʿaks [1] *Aksinin, yansımasının ışığı.*

Nūr-ı ʿaksidür viren revnaḳ cihānuñ vechine / Lemʿasınuñ lemʿasıdur āfitāb altındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 2). [nūr-ı ʿaksidür, -i, -dür]*

nūr-ı ʻayān olmak [1] *Nurun ortaya çıkması, nurlanmak.*

Düşdi pervāne-i dil ʻışḳ odına / Maḥv olup **oldı** anda **nūr-ı ʻayān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 2). [nūr-ı ʻayān oldı, -dı]*

nūr-ı ʿayn [2] *Göz nuru, göz parıltısı.*

Gördüm çü ḫüsn-i dilberi mir'āt-ı ḳalb ile / İletdi **nūr-ı ʿayna** beni bir dücāda ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 2). [nūr-ı ʿayna, -a]*

Nūr-ı ʿaynüm gel eriş berḳ ura tā fevḳu'l-cebel / Ġār-ı vaḥdetde ḥarāret birledür dil pāymāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 3). [nūr-ı ʿaynüm, -üm]*

nūr-ı aʿẓam [1] *Allah'ın nuru, ilahi ışık.*

Oldı Murādī efḥam ʿışḳ iledür mufaḫḫam / Gel iste **nūr-ı aʿẓam** aʿẓamdadur muʿallā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 5). [nūr-ı aʿẓam,]*

nūr-ı aẓher [1] *Parlak, beyaz nur.*

Çü vaʿż itdüm melā'ikde bir āvāz irdi minberden / Mübārek bir bād indi saña **nūr-ı aẓherden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 1). [nūr-ı aẓherden, -den]*

nūr-ı başīret [1] *Basiret nuru.*

Ufuḳdan ṭāliʿ oldı şems-i devlet / Yayıldı ʿāleme **nūr-ı başīret** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 3). [nūr-ı başīret,]*

nūr-ı berrāḳ [1] *Berrak, saf nur.*

Cefāsından ḫafī ḳılmış virüp bir **nūr-ı berrāḳı** / Münevver ḳıldı dünyāyı żiyāsı şems-i ġarrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 3). [nūr-ı berrāḳı, -ı]*

nūr-ı cemal [8] *Güzelliğin nuru. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yārüñ ḫayāli dīdede tenhā gelüp geçer / **Nūr-ı cemāli** bāṭın u peydā gelüp geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 1). [nūr-ı cemāli, -i]*

nūr-ı cemāl der-dilem āvered tāb-ı ʿışḳ [1] *Cemalin nuru gönlüme aşk ışıltısı getirdi.*

Nūr-ı cemāl der-dilem āvered tāb-ı ʿışḳ / Yā Rab zamān bedeh ki berāred niḳāb-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 5, Beyit 1). [nūr-ı cemāl der-dilem āvered tāb-ı ʿışḳ,]*

nūr-ı cemāl-i dil-peẕīr [1] *Gönlün beğendiği güzelliğin nuru.*

Tāb ura ger ʿāşıḳa **nūr-ı cemāl-i dil-peẕīr** / Nūr olur ʿālemlere bu genc olur dünyāya bāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 3). [nūr-ı cemāl-i dil-peẕīr,]*

nūr-ı cemāl-i tāb-ver [1] *Işık sahibi güzelliğin nuru.*

ʿĀrifüñ ʿaynındadur **nūr-ı cemāl-i tāb-ver** / Cānı ḳurbān eylemekdür ʿāşıḳa ednā hüner *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 1). [nūr-ı cemāl-i tāb-ver,]*

nūr-ı ebhā [1] *En güzel nur.*

Perde-i ġayb içre pinhān oldı sırr-ı āşikār / **Nūr-ı ebhā** lāmiʿ olmışdur ider leyl ü nehār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 1). [nūr-ı ebhā,]*

nūr-ı eclā [1] *Parlak nur.*

Murādīnüñ murādıdur hemān maḳṣūdı ol şāhuñ / Bilür kim **nūr-ı eclāsın** mubaṣṣır ḳılmaz illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 5). [nūr-ı eclāsın, -sın]*

nūr-ı eḥad [1] *Allah'ın birlik nuru.*

ʿAyn-ı vaḥdetden hüveydādur didüm **nūr-ı eḥad** / Bir ḳılup ʿaynumla ʿaynuña hüveydā ol didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 3). [nūr-ı eḥad,]*

nūr-ı enver [1] *Parlak nur.*

Ḳalbümüñ ḳalbinde bildüm sırr-ı sürūr var imiş / Zeyn ider ʿālemleri bir **nūr-ı enver** var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 1). [nūr-ı enver,]*

nūr-ı ezher [1] *Parlak nur.*

Ġıdā-yı rūḥum olalı ḥabībüñ nām-ı dil-cūyı / Ṭulūʿ iden lisānum maşrıḳından **nūr-ı ezherdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 2). [nūr-ı ezherdür, -dür]*

nūr-ı ḥaḳ [1] *Allah'ın nuru.*

Nuṣḥ u pendin bu Murāduñ er iseñ eyle ḳabūl / **Nūr-ı Ḥaḳdur** edebī tāc ider ʿāḳil başına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 5). [nūr-ı ḥaḳdur, -dur]*

nūr-ı heybet [1] *Saygı ve korku duygularının ışığı.*

Nūr-ı heybetde ḳoyup hey'eti ibḳāda beḳā / Āsumān nūr-ı ḳıdemden ola tābān didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 3). [nūr-ı heybetde, -de]*

nūr-ı ḥikmet [1] *Bilgelik ışığı.*

Ger nefsi ḳul idüp özüñe çāger idesin / Gör imdi nice neşr idiser **nūr-ı ḥikmetin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1135, Beyit 4). [nūr-ı ḥikmetin, -in]*

nūr-ı hüdā [6] *Allah'ın nuru.*

"Fāliḳu'l-ışbāḥı min ʿaksi żiyā'ü'l-kibriyā" / Ḳalbümüz eyler münevver dā'imā **nūr-ı Ḫudā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 1). [nūr-ı ḫudā,]*

Cā-be-cā **nūr-ı hüdādur** görinen her laḥẓada / Her kimüñ başında lāmiʿ ḳurtulupdur ʿan-ʿaẕāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 4). [nūr-ı hüdādur, -dur]*

Bilmek içün geldi bu **nūr-ı hüdā** / Anuñ ile zā'il olur her kelām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 2). [nūr-ı hüdā,]*

İki dünyāyı münevver eyledi **nūr-ı hüdā** / Ey Murādī her n'ola ḫayra 'alāmetdür yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 5). [nūr-ı hüdā,]*

'Ömr-i 'azīze şāhum 'ömr oldı yine mir'āt / Āyīne dutdı ḳudret **nūr-ı hüdā** öñinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 4). [nūr-ı hüdā,]*

II Kur'ân'ın nuru.

Keyfenüñ emrinde bī-keyf oldı çün sırr-ı Ḫudā / Emrini "kün" ḳıldı künden oldı pes **nūr-ı hüdā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 1). [nūr-ı hüdā,]*

nūr-ı ʿışḳ [1] *Aşkın nuru.*

Nūr-ı ʿışḳuñ lemʿasından irse ḳalbine eser / Olur idi bu Murād āyīne-i ʿibret-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 5). [nūr-ı ʿışḳuñ, -un]*

nūr-ı ibhā [1] *Kesilen nur; nur parçası.*

Elā yā eyyühe'l-aḥbāb lenā min-şerbetin ke'sā / Anı her kim ki nūş ide vücūdı **nūr-ı ibhādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 4). [nūr-ı ibhādur, -dur]*

nūr-ı iclā [1] *Parlak nur, ışık.*

Ḳalbümi mir'āt idelden muntaẕırdan ẕāhire / **Nūr-ı iclā** maṭla'ından ola çün kim bāhire *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 1). [nūr-ı iclā,]*

nūr-ı iclāl [1] *Büyüklük, ululuk, azamet, kudret nuru.*

Göñül mir'ātına eyle naẕar gör **nūr-ı iclāli** / Göresin tā ki ol nūr ile sen nūr-ı tecellāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 1). [nūr-ı iclāli, -i]*

nūr-ı ilahī [1] *İlahi nur, Allah'ın ihsan ettiği manevi aydınlık, ilim.*

İdüp **nūr-ı ilahīdür** Murāduñ tāc-ı ser eyle / Mükemmel oldı īmān şunda kim ola ḥayā ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 5). [nūr-ı ilahīdür, -dür]*

nūr-ı īmān [3] *İman nuru.*

Ey Murādī sırr-ı pinhānī olalı yār ile / Sırr-ı ʿirfān **nūr-ı īmān** tev'emāndur dā'imā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 5). [nūr-ı īmān,]*

Nūr-ı īmānuña kiẕb ile meded virme ḥalel / Eyle ṣıdḳ ile ziyāde anı bāhir olıgör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 4). [nūr-ı īmānuña, -un, -a]*

Necāt-ı müntehā şunlarda ẕāhir / Yüzinde **nūr-ı īmān** ola bāhir *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 7, Beyit 1). [nūr-ı īmān,]*

nūr-ı iẕʿān [1] *Anlayış, kavrayış ışığı.*

Dīde-i bīnā ḳılursañ **nūr-ı iẕʿān** ile ger / Nāẕır olduḳda ḳamuda çehre-i dildārı gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 4). [nūr-ı iẕʿān,]*

nūr-ı ḳıdem [1] *Allah'ın nuru.*

Nūr-ı heybetde ḳoyup hey'eti ibḳāda beḳā / Āsumān **nūr-ı ḳıdemden** ola tābān dідiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 3). [nūr-ı ḳıdemden, -den]*

nūr-ı lāmiʿ [3] *Parlak nur.*

Ey Murādī ʿārife her bir kelāmuñ rūḥdur / **Nūr-ı lāmiʿ** mīm ü ḥā vü mīmle dāl isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 5). [nūr-ı lāmiʿ,]*

Faẕl-ı ḥaḳdur ḥamd-i bī-ḥad naṣṣ-ı ḳāṭıʿdur gelen / Ḳalbümi mesrūr iden ol **nūr-ı lāmiʿdür** gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 1). [nūr-ı lāmiʿdür, -dür]*

Nūr-ı lāmiʿden oldı çün ẕerre / Kendüye göre aldılar behre *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 2). [nūr-ı lāmiʿden, -den]*

nūr-ı lemʿān [2] *Parlak nur.*

ʿĀṣıḳ oldur ura dā'im sīne-i mecrūḥa dāġ / Refʿ ḳılmadın ḥicābı **nūr-ı lemʿān** bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 3). [nūr-ı lemʿān,]*

Nūr-ı lemeʿān oldı ṭaraflarda hüveydā / Teşḫīṣ idemez anı şu kim bī-baṣar oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 3). [nūr-ı lemeʿān,]*

nūr-ı maḫż odı [1] *Katıksız nurun, pür-nurun ateşi, koru.*

Nūr-ı maḫż odı ezelden lemʿa-i dīdār-ı Ḥaḳ / Emri ile her dü ʿālem buldılar andan żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 4). [nūr-ı maḫż odı, -ı]*

nūr-ı meh [1] *Ay ışığı.*

Rūy-ı zībāsı ḥabībüñ çün niḳāb altındadur / Leyle-i ẓulmīde **nūr-ı meh** sehāb altındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 1). [nūr-ı meh,]*

nūr-ı mübīn [4] *Parlak nur. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAlīmüñ ʿilmidür el-ḥaḳ beyān-ı ḳudsī enfāsum / Bu ʿilmüñ kā'ināta ẕerresi **nūr-ı mübīn** olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 3). [nūr-ı mübīn,]*

nūr-ı Muḥammed [1] *Hz. Muhammed'in nuru.*

Nūr-ı muṭlaḳda görür **nūr-ı Muḥammed** 'ilmin / Kendü iḥsāna irüp mefḫar olur insāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 3). [nūr-ı muḥammed,]*

nūr-ı muṭlaḳ [2] *Mutlak nur. II Allah'ın nuru.*

Nūr-ı muṭlaḳ nice şerḥ oluna ey vā'ıẕ-ı dehr / Anuñ içün iki dünyā ṭolu vāveylādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 3). [nūr-ı muṭlaḳ,]*

Nūr-ı muṭlaḳda görür nūr-ı Muḥammed 'ilmin / Kendü iḥsāna irüp mefḫar olur insāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 3). [nūr-ı muṭlaḳda, -da]*

nur-ı naʿl [1] *Nalın nuru.*

ʿArşa baḳarsa dīde-i seyr ide **nur-ı naʿlümüz** / Tāb ura vech-i arża ol olmaya nūrına ʿaded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 2). [nur-ı naʿlümüz, -ümüz]*

nūr-ı nūr [1] *Allah'ın nuru.*

Levn ü rengi terk idüp bī-reng ü levn oldı Murād / **Nūr-ı nūrında** umūrımda berātum gözlerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 5). [nūr-ı nūrında, -ın, -da]*

nūr-ı pür-tāb [1] *Işık dolu nur.*

Şuʿāʿı **nūr-ı pür-tābuñ** doḳındı lemʿa-ber lemʿa / Levāmiʿden muʿarrādur bu kevn ile mekān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 4). [nūr-ı pür-tābuñ, -un]*

nūr-ı ruḫsār [1] *Yanağın parıltısı.*

Görelden **nūr-ı ruḫsāruñ** cemāl-i bā-kemāl oldum / ʿIyān-ı ʿayn olalıdan ʿuyūn içre ḫayāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 1). [nūr-ı ruḫsāruñ, -un]*

nūr-ı ṣamed [1] *Her şey kendisine muhtaç, kendisi hiçbir şeye muhtaç olmayan, mutlak malik olan Allah'ın nuru.*

Saʿd-ı ekber ṭülūʿı tābında / Oldı tābende anda **nūr-ı ṣamed** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 3). [nūr-ı ṣamed,]*

nūr-ı şems [1] *Güneş ışığı.*

Nūr-ı şemsüm şöyle ṭutmışdur cihānı ser-te-ser / Cümle ʻālemde ne kim var oldı ażvā ẕerrece *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 4). [nūr-ı şemsüm, -üm]*

nūr-ı şemʿ [1] *Mumun nuru.*

Şimdi bildüm şemʿ-i vech-i nūr olan tāb-ı cemāl / **Nūr-ı şemʿe** baḳ ḥicāb ardında gör ẓıll-ı ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 1). [nūr-ı şemʿe, -e]*

nūr-ı tāb [1] *Işığın nuru.*

Żaḥve-i kübrāda şems-i aʿẓam olmışdur bedīd / Cümle afāḳa ve māfihāya ṣalmış **nūr-ı tāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 2). [nūr-ı tāb,]*

nūr-ı tābān [1] *Parlak nur, ışık.*

Vücūduñ żav-ı nūrından eger mihr ola ey meh-rū / Virürsin **nūr-ı tābānı** ḳamu seyyāre vü aya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 4). [nūr-ı tābānı, -ı]*

nūr-ı tecellā [3] *Tecelli nuru. II Sâlikin kalbinde gayp âlemine ait nurun belirmesi; manevi bakımdan aydınlanma.*

İḳtibās eyledi çün **nūr-ı tecellādan** dil / Ne ṭarīḳi ki ṭutam baña ḥaḳīḳat görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 3). [nūr-ı tecellādan, -dan]*

Rāh-ı maʿmūr-ı ẕevī'l-ʻaḳla başīret ehli / Özi Mūsā vü velī **nūr-ı tecellādur** bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 3). [nūr-ı tecellādur, -dur]*

Göñül mir'ātına eyle naẓar gör nūr-ı iclāli / Göresin tā ki ol nūr ile sen **nūr-ı tecellāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 1). [nūr-ı tecellāyı, -(y)ı]*

nūr-ı var [1] *Varlık, beden nuru.*

Cebhe-i ebrārda berḳ urdı **nūr-ı varumuz** / Anuñ içün oldı vech-i ḳurb ile āsārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553]*

nūr-ı vech [2] *Yüz nuru, yüz güzelliği.*

Nūrı ger mekşūf iderse daḥı zībā gösterür / Leyle-i ẓulmīde **nūr-ı vechin** aʿlā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 1). [nūr-ı vechin, -in]*

II Allah'ın nuru.

Münʿakis oldı cemālüñden göñül mir'ātına / **Nūr-ı vechüñ** ʿayn-ı żavʿuñ ḳalmadı hergiz ẓulām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 3). [nūr-ı vechüñ, -ün]*

Beyit 1). [nūr-ı varumuz, -umuz]

nūr-ı vech-i yār [1] *Yârin, Allah'ın, yüzünün nûru.*

ʿAzīzüm **nūr-ı vech-i yāre** ṭāḳat kimse göstermez / Nedür bu ʿışḳ-ı dil k'andan ferāġat kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 1). [nūr-ı vech-i yāre, -e]*

nūr-ı yaḳīn [1] *Marifet, bilgelik nuru.*

Bildi çün **nūr-ı yaḳīni** bu Murādī enver / Lemʻa ile nice baḥrı ḳaṭarāt eyledi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 5). [nūr-ı yaḳīni, -i]*

nūr-ı ẓūlm [1] *Karanlık aydınlatan nur.*

ʿArş-ı aʿlāda nice ḥucb aşılu **nūr-ı ẓūlm** / Açdı pes perdesini rūy-i zemīne keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 3). [nūr-ı ẓūlm,]*

nūr-ı ẓulmet [1] *Karanlığın, gecenin ışığı.*

Ḥicābuñ perdesin ḳaldur bulasın **nūr-ı ẓulmetde** / Dimişlerdür mesel ẓulmetdedür bil āb-ı ḥayvānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 5). [nūr-ı ẓulmetde, -de]*

nūr olmak [10] *Nurlu olma, aydınlık, parlak olma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Lāmiʿ ol **nūr oldı** ʿālemlerde ādemlerde hep / Lîkin olmış ṭarz-ı āḫer nevʿ-i nevʿin ile yād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 2). [nūr oldı, -dı]*

nūrveş [1] *Nurlu, ışıklı.*

Heybetinden maġrib ü maşrıḳda düşdi zelzele / Yā nedendür **nūrveş** żaʿf ile nālān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 6). [nūrveş,]*

nuṣḥ [4] *Nasîhat, öğüt. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bize gel söyleme biz **nuṣḥ** ḳabūl eylemezüz / Vāʿiẓā cennet ü nārı yiter itdüñ tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 2). [nuṣḥ,]*

nuṣḥ-ı ḥadīs [1] *Nasihat sözü.*

Mevrūs olalı **nuṣḥ-ı ḥadīsi** ḳulaġuma / Ġavvāṣ-ı baḥr olalı irişdüm yataġuma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 1). [nuṣḥ-ı ḥadīsi, -i]*

nuṣḥ itmek [1] *Öğüt vermek, nasihatta bulunmak.*

Şol ki ḳabūl ḳılmaya ġayrıya **nuṣḥ ide** / Dünyāda āhiretde odur eẕlām-ı ẓulūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 4). [nuṣḥ ide, -e]*

nuṣḥ u pend [1] *Nasihat, öğüt.*

Nuṣḥ u pendin bu Murāduñ er iseñ eyle ḳabūl / Nūr-ı Ḥaḳdur edebī tāc ider ʿāḳil başına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 5). [nuṣḥ u pendin, -in]*

nusḫa-i erbāb-ı dil [1] *Gönül erbabının, aşıkların sûreti, yüzü.*

Nusḫa-i erbāb-ı dildür cümlesi / Lemʿa-i mihr-i vücūduñ cümlesi *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 4). [nusḫa-i erbāb-ı dildür, -dür]*

nuṣret [9] *1. Yardım. 2. Zafer. 1. Yardım. 2. Zafer.*

Nuṣretini bildi Ḫudānuñ Murād / Bendesidür cümle anuñ şeyḫ u şāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 5). [nuṣretini, -i, -(n)i]*

nuṣret-i ālā [1] *İhsanların yardımı, üstünlüğü.*

Ġālib-i cümle ḥudūd olup bi-emr-i z̲ü'l-celāl / Ḳaṣd-ı maḳṣūd eyleyüben **nuṣret-i ālādayuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 3). [nuṣret-i ālādayuz, -da, -(y)uz]*

nuṣret-i fettāḥ [1] *Kullarının kapalı işlerini açanın, Allah'ın yardımı.*

Nuṣret-i fettāḥ çü mü'mindedür / Dīde-i küffārdadur ḫūn-ı ḫ∨āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 3). [nuṣret-i fettāḥ,]*

nuṣret ü furṣat [1] *Yardım ve fırsat.*

Ey Murādī **nuṣret ü furṣat** viren Mevlā durur / Nefs-i kāfir-kīş ile her demde eyle kār-zār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 5). [nuṣret ü furṣat,]*

nūş eylemek [14] *İçmek.*

Cānān ile şimdi yine cānānelügüm var / **Nūş eylemişem** cürʿa-i mestānelügüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 1). [nūş eylemişem, -miş, -em]*

Çün cürʿayı **nūş eyledüm** hāte'ş-ṣabūḥ yā ʿāṣıḳīn / Bu sekrümüz dā'im ola eylemesün ferzāneler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 3). [nūş eyledüm, -dü, -m]*

II Hissetmek, manevi duygular yaşamak.

Cām-ı ʿışḳuñ cürʿasından **eyleyen** bir ḳaṭre **nūş** / Kendüzin küllī fenā eyler bulur dā'im beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 3). [nūş eyleyen, -(y)en]*

Müstedām olmaḳ dilerseñ maʿrifet kesb eylegil / Maʿrifet bezminde gel **nūş eylegil** āb-ı ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 2). [nūş eylegil, -gil]*

Cürʿayı **nūş eyleyüp** mest-i ebed olmışam / Līk yine gözlerüm ḥayret-i ṣaḥbādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 4). [nūş eyleyüp, -(y)üp]*

Añlar Murādī ḳavlüñ remzini ehl-i ʿirfān / **Nūş eyle** cām-ı ʿışḳı maḳṣūd-ı müntehādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 5). [nūş eyle,]*

Ḫum-ḫāne-i vaḥdetde biz **nūş eyledük** peymāneler / Pervāneler pervāneler şemʿ-i cemāle yanalar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 1). [nūş eyledük, -dü, -k]*

Nūş eyle cām-ı ʿışḳı cān eyle cān ü dilden / Ṣevvāḳ olmayanlar ḫum-ḫāneye iremez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 596, Beyit 3). [nūş eyle,]*

Ḫum-ḫānesinden vaḥdetüñ **nūş eyleyenler** bādeyi / Mest olanuñdur bu maḳām olımadı ayıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 3). [nūş eyleyenler, -(y)en, -ler]*

Nümāyan oldı naʿması özi yine temennāsı / Ne le̲zzetlidür aʿlası bilür **nūş eyleyen** cāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 3). [nūş eyleyen, -(y)en]*

Ṣarāb-ı ṣevḳüñi **nūş eyleyen** içmez mi nābını / Cihānda her ne var ise meyüñ meyḫānesi yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 3). [nūş eyleyen, -(y)en]*

Dilden giderme şerḥini ṭarḥ eyle dilden ġayrıyı / Dil cürʿasından ey Murād **nūş eyle** gel peymānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 5). [nūş eyle,]*

Bāde-i ʿışḳından ol şeh toldurupdur bir ḳadeḥ / Cürʿasın **nūş eyleyen** bī-hūş olur esrār ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 4). [nūş eyleyen, -(y)en]*

Murādīnüñ kelāmın gūş eyle / Ṣarāb-ı ʿışḳı gel gel **nūş eyle** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 8). [nūş eyle,]*

nūş-ı cān eylemek [1] *Can şarabı içmek. II Cana can katmak.*

Āb-ı ḥayāta irdi dil **eyledi** çünki **nūş-ı cān** / Başuma ʿaḳlı cemʿ idüp şimdi hemān ḥayādayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 3). [nūş-ı cān eyledi, -di]*

nūş itmek [23] *İçmek, yudumlamak.*

Bu Murādı **nūş idenler** cürʿasından ḳaṭresin / Yatdılar ser-mest olup bī-hūş tā rūz-ı cezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 5). [nūş idenler, -en, -ler]*

Elā yā eyyühe'l-aḥbāb lenā min-şerbetin ke'sā / Anı her kim ki **nūş ide** vücūdı nūr-ı ibhādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 4). [nūş ide, -e]*

Oldı Murādī yine sāḳī-i ʿayn-ı zülāl / **Nūş ide** bu şerbeti her kim olursa ʿalīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 5). [nūş ide, -e]*

Ser çeşmeden evvel çün kıldum ḳadehüm memlū / Her demde **iderven nūş** bir ḳaṭre degüldür kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2). [nūş iderven, -er, -ven]*

Ser çeşmeden evvel çün kıldum ḳadehüm memlū / Her demde **iderven nūş** bir ḳaṭre degüldür kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 2). [nūş iderven, -er, -ven]*

Ezelden çünki **nūş itdi** bu cānum cām-ı ṣaḥbādan / Anuñ z̲evḳ-i zülālinden geçüpdür cümle naʿmādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 1). [nūş itdi, -di]*

Cür‘a **nūş itdükde** aḳdāḥı şıdum / Bāde-i nūş eylerem esrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 4). [nūş itdükde, -dü, -k, -de]*

Cür‘a-i destüñden ey dilber çü **nūş itdüm** yine / Evvelīn ü āḫirīni nakşına ṭutdum yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 1). [nūş itdüm, -dü, -m]*

Kendüzüm bilmem dirīġa hep ferāmuş itmişem / Cürʿasını **nūş idüp** ser-mest ü ḫayrān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 2). [nūş idüp, -üp]*

II Hissetmek, manevi duygular yaşamak.

Senüñ ʿışḳuñ şarābın **nūş idenler** ey ḥabīb-i dil / Ḳılurlar şübhe mi var bāde-i ḥamrādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 4). [nūş idenler, -en, -ler]*

Luṭf-ı ḥikmet kāsesinden **nūş iden** āb-ı ḥayāt / ʿİlm-i ūlā ile uḫrādan bilüpdür beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 1). [nūş iden, -en]*

Ḳıṣṣa-i ʿışḳum işiden cümle ḫayrān oldılar / Cām-ı ḥubbum **nūş idenler** mest ü sekrān oldılar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 1). [nūş idenler, -en, -ler]*

Çün belī bezminde **nūş itdüm** bu cām-ı ʿışḳı ben / Her belāya pes belā didüm ki ʿışḳ içinde var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 4). [nūş itdüm, -dü, -m]*

Nūş idelden bāde-i ʿışḳı ebed maḥmūr olup / ʿĀşıḳīn oldı bu keyfiyyetde hūn-ālūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 4). [nūş idelden, -elden]*

Yenbūʿ-ı ḥikmet oldı aḳıtdı dil zülālin / Kim **nūş iderse** anı bilgil ki var idüpdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 3). [nūş iderse, -er, -se]*

Şu kim **nūş itmedi** cām-ı ḥaḳīḳatden mey-i ʿışḳı / Murādī añla anı añlamaz esrārdan hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 5). [nūş itmedi, -me, -di]*

Nūş idelden cām-ı ʿışḳı mest ü ḫayrān olmışam / Cürʿasından ḳaṭresin ẕevk ile sekrān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 1). [nūş idelden, -elden]*

Virdüm fenāya cismümi cān-ı fenāyı **nūş idem** / Ḳıldum hebā kendözümi kim hāṭırumı ḫôş idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 1). [nūş idem, -em]*

Şarāb-ı ʿışḳı **nūş iden** geçüpdür cām-ı ṣaḥbādan / Maḥabbet eyleyen saña geçüpdür her dilārādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 1). [nūş iden, -en]*

Nūş idelden cām-ı hestīden göñül āb-ı ḥayāt / Refʿ olındı ḳande kim vardur meyüñ mey-ḫānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 2). [nūş idelden, -elden]*

Bir cür‘a virdüñ līk lā-iḥsān illā bi’t-temām / Virgil Murāda cümlesin **nūş itsün** anı ‘ışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 5). [nūş itsün, -sün]*

Nūş idelden cām-ı hestīden göñül āb-ı ḥayāt / Refʿ olındı ḳande kim vardur meyüñ mey-ḫānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 2). [nūş idelden, -elden]*

Ezelden **nūş idenler** cām-ı ʿışḳı / Açup göz baḳmadı başa ayaġa *(Murâdî Dîvânı, Müfret 7, Beyit 1). [nūş idenler, -en, -ler]*

nūş ḳılmak [2] *İçmek. II Hissetmek, manevi duygular yaşamak.*

Kendüñi bilesin Murād Rabbüñi ʿārif olasın / Cürʿa-i ʿışḳı **nūş ḳıl** tā olasın beḳā şıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 5). [nūş ḳıl,]*

İste Murādīde peyām ḫatm olur anda her kelām / Kāse-i ‘ışḳı **nūş ḳıl** baḳma cihān sifāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 6). [nūş ḳıl,]*

nūş olmak [7] *İçmek.*

Cürʿa **nūş olduḳda** buldı devlet-i ʿuzmā yine / Her zamān ʿaynına gelmez anuñ içün seyr-ı bāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 2). [nūş olduḳda, -du, -k, -da]*

Cür‘a **nūş oldum** yine cānān elinden bir gice / Bende iḥsān aldı yaʿni ḫān elinden bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 1). [nūş oldum, -du, -m]*

Cürʿa **nūş olduñsa** bu mey-ḫānede / Ol mücerred gel berü bu ḫānede *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 31, Beyit 3). [nūş olduñsa, -du, -n, -sa]*

II Hissetmek, manevi duygular yaşamak.

Cürʿa **nūş olalı** ḫum-ḫāne-i vaḥdetden biz / Nice dem fāriġuz ez-ġayr ve kesretden biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 1). [nūş olalı, -alı]*

Cür‘a **nūş oldum** ezelden ta ebed gitmez ḫumār / Dil açup nāmını ẕikr eyler tenümde cümle mū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 3). [nūş oldum, -du, -m]*

Cür‘a **nūş olduḳda** ṭolmışdı ezel mey-ḫānesi / Biz anı beẕl eyledük ‘āşıḳlara iḥsān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 4). [nūş olduḳda, -dukda]*

Cür‘a **nūş oldı** yine ‘āşıḳ-ı şeydā bu gice / Eyledi şevḳ ile dildārı temāşā bu gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 1). [nūş oldı, -dı]*

nuṭḳ [6] *Söz, kelâm. 1. Yardım. 2. Zafer.*

Manṭıḳda bulındı bu Murāduñ çü kelāmı / **Nuṭḳ** ile bilinmedi bilür ḥāli süleymā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 5). [nuṭḳ,]*

nuṭḳa gelmek [1] (Deyim) *Dile gelmek, konuşmak, konuşmaya başlamak.*

Nice **nuṭḳa gelürdi** bu Murādī bī-ser ü sāmān / Eger virmese ḳudretle aña ḫoş-ter maḳāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 5). [nuṭḳa gelürdi, -ür, -di]*

nuṭḳ-ı elfāẓ [1] *Kelimelerin konuşmaları, dile getirilmeleri.*

ʿĀlem-i nuṭḳumı ẓann eyleme nuṭḳ-ı insān / **Nuṭḳ-ı elfāẓumı** sen añla keremden ekrem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 4). [nuṭḳ-ı elfāẓumı, -um, -ı]*

nuṭḳ-ı insān [1] *İnsan sözü.*

ʿĀlem-i nuṭḳumı ẓann eyleme **nuṭḳ-ı insān** / Nuṭḳ-ı elfāẓumı sen añla keremden ekrem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 4). [nuṭḳ-ı insān,]*

nübüvvet [2] *Nebilik, peygamberlik.*

Nübüvvet maḳāmı mekān-ı ʿulā / Maḳām-ı vilāyet nübüvvet eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 2). [nübüvvet,]*

Nübüvvet maḳāmı mekān-ı ʿulā / Maḳām-ı vilāyet **nübüvvet** eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 2). [nübüvvet,]*

nücebā [1] *Nesli, soyu sopu temiz ve pâk olan kişiler.*

Umenāyuz nuḳebāyuz budelāyuz **nücebā** / Ḳuṭb-ı aḳṭāba ṣorarsañ yine ġavs oldı ḫiṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 3). [nücebā, -(y)uz]*

nücūm [4] *Yıldızlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭaġıtdı şaʿşaʿasın ʿāleme ṭaraf-be-ṭaraf / **Nücūmı** māhı ider cümleten ḳamu ışlāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 3). [nücūmı, -ı]*

nücūm-ı ġayb-ı mihr-i ʿayn [1] *Güneş kaynağının bilinmeyen yıldızları.*

Nücūm-ı ġayb-ı mihr-i ʿayn ile ḳılsa ne var ḫullet / Saʿādet āsumānından ṭoġar çün kim seḥer elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 2). [nücūm-ı ġayb-ı mihr-i ʿayn,]*

nüfus [1] *Can; ruh.*

Murāduñ rūz-ı maḥşerde **nüfūsı** olmaya żāyiʿ / Bunı añla muḥaḳḳaḳ kim ġażabdan raḥmet esbaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 5). [nüfūsı, -ı]*

nüh felek [2] *Dokuz gök, dokuz gezegen.*

Āh-ı seḥer okı geçer **nüh feleküñ** siperlerin / Biz bilürüz me'ālümüz nāle vü āhı n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 3). [nüh feleküñ, -ün]*

Ey Murādī ḳıl tefekkür ḫālıḳuñ ʿibretlerin / ʿİbret alġıl **nüh felekden** necm ü mihr ü māhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 5). [nüh felekden, -den]*

nüh ṭıbāḳ [1] *Dokuz tabaka; göğün dokuz katı.*

Münʿakis oldı żiyāsından cemālüñ **nüh ṭıbāḳ** / Ol żiyānuñ lemʿasından şems-i raḫşānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 4). [nüh ṭıbāḳ,]*

nükhet [3] *Güzel koku, rayiha.*

Ṭoġdı yine çün şems-i hüdā şarḳ-ı ṣafāda / Ḫoş **nükhet** irişdi yine bād-i seḥerinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 4). [nükhet,]*

Muʿammā oldı ismüñ **nükhetinden** çün gül-i aḥmer / Anuñ çün ʿandelīb aġlar añа ḳarşu çıḳup yaza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 2). [nükhetinden, -in, -den]*

Oldı çün āsārdan āsār-ı verd-i ʿāşıḳīn / Şemm iderler **nükhetin** añla mü'essir māyesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 3). [nükhetin, -in]*

nükhet-i nīgū [1] *Güzel, hoş koku.*

Şemmeden bir şemme meşmūm **nükhet-i nīgū** müdām / Muḳteżādan Murtażāya bī-eserdür bādda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 3). [nükhet-i nīgū,]*

nükhet-i vuṣlat [1] *Kavuşmanın güzel kokusu.*

Hümā-yı devlet irişmişdür āşiyānumuza / Gelür çü **nükhet-i vuṣlat** meşām-ı cānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 1). [nükhet-i vuṣlat,]*

nükhet-i yār [1] *Sevgilinin kokusu.*

Nükhet-i yāri getürdi yine bād-ı seḥeri / Cümle āfāḳı muḥīṭ oldı o büyük eseri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 1). [nükhet-i yāri, -i]*

nükte [6] *Ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Añlar isen Murādī maḳālında **nükteyi** / Sulṭān ider seni nice sultāna insilāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 5). [nükteyi, -(y)i]*

nükte-dān [3] *Nükte bilen, ince ve zarif kimse.*

Ne derc eylemiş ṣāḥib-i ʿilm o **nüktedān** / Biliş virmege añа gerek bir ehl-i kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 2). [nüktedān,]*

Nüktededür **nüktedān** diñle bu ḳavli hemān / İster iseñ ṣāni'i baḳma heyūlāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 3). [nüktedān,]*

Mesā'il şerḥinüñdür **nükte-dānı** / Maʿānī ʿarṣasınuñ pehlevānı *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 7, Beyit 4). [nükte-dānı, -ı]*

nükte-i muṭlaḳ [1] *Kesin, belli ince anlam.*

Muʿammādur bu bir kenz-i ḫafīdür **nükte-i muṭlaḳ** / Murādīnüñ kelāmın kim durur gelsün iden tefsīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 5). [nükte-i muṭlaḳ,]*

nümā [2] *Görünen, meydanda olan, ayan, âşikâr.*

Ṭutar āyīneler ṣaf ṣaf görinür yir yirin ṣūret / Bu ṣūret ṣūret-i vāḥid-nümāyişde **nümā** mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 3). [nümā,]*

Şol kimse ki ḳalbinde her laḥẓa şafā vardur / Āyīne-i ẕihninde her vechi **nümā** vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 1). [nümā,]*

nümāyān olmak [1] *Görünmek.*

Murādī ḥaḳḳı taḥḳīḳ eyledüñse ʿilm-i ezberde / **Nümāyān ola** her fiʿli bugün sen ḥaḳ-nümāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 5). [nümāyān ola, -a]*

nümāyān olmak [6] *Görünmek, açığa çıkmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Seḥer vaḳt-i ṭulūʿında **nümāyān olsa** her sāʿat / Daḳīḳa ḳalmaz imʿānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 4). [nümāyān olsa, -sa]*

nümayiş [2] *Gösteriş, görünüş.*

Cām-ı cihān-nümādadur cām-ı cihān-nümā bu dem / Rāz u şebinde gösterür işbu **nümāyişi** himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 1). [nümāyişi, -i]*

Cām-ı cihān-nümādadur cām-ı cihān-nümā bu dem / Gösterişinde gösterür işbu **nümāyişi** himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 1). [nümāyişi, -i]*

nümūdār-ı şuver [1] *Sûretleri gösteren.*

Her naẓarda çün **nümūdār-ı şuverdür** āyine / Āyine ṣūretle memlū līk ṣūret bir eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 2). [nümūdār-ı şuverdür, -dür]*

nümūde [1] *Görünmüş; gösterilmiş.*

Mir'āt-ı 'ayn-ı taḥḳīḳ gösterdi 'aks-i ruḫ-sār / Ey cümlenüñ cemāli sensin yine **numūde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 2). [numūde,]*

nümūne [1] *Örnek, misal.*

Muḳtebisdür dil ḥayāt-ı cāvidānuñ ṣuʿlesin / Lemʿasındadur ḥabībüm görinen **nümūneler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 4). [nümūneler, -ler]*

nüzūl itmek [1] *Aşağı inmek, düşmek. II Gönle düşmek.*

Murādī taḫt-ı dile şāh-ı ʿışḳ **itdi nüzūl** / Ṭaġıtdı ʿasker-i ġayrı oturdı buldı felāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 5). [nüzūl itdi, -di]*

nüzūl ḳılmak [1] *Inmek.*

Cāna ḳıysaydı eger 'Īsī-i Meryem ey dil / Āsmānda ḳalur idi yine **ḳılmazdı nüzūl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 797, Beyit 4). [nüzūl ḳılmazdı, -maz, -dı]*

2.2.17. O

od [1] *Ateş. II Ayrılık ateşi.*

Ey gözleri mestüm dil-i bīmāra naẓar ḳıl / Hicrüñ **odına** sīne kebāb oldı yaşum mül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 6). [odına, -ı, -na]*

oda yanmak [3] *Ateşte yanmak.*

Celāl-i hey'et olmışdur ḫayāl ile Murādī bu / Yanardı **oda** ʿālemler şerer çıḳsa zebānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 5). [oda, -a]*

Müberrādur muʿarrādur cihān u cānı terk itmiş / Atupdur cismini **oda yanupdur** hem çü pervāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 3). [oda yanupdur, -up, -dur]*

Çü aḳrebdür mine'l-ḳurbi ile'l-ḳurb / Nedendür āb içinde yanar **oda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1426, Beyit 2). [oda, -a]*

od ile şu [1] *Ateş ve su.*

Bir yanum āteş olupdur bir yanumda oldı şu / **Od ile şu** arasından sen beni eyle rehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 2). [od ile şu,]*

oḳ [4] *Ok.*

Āh-ı seḥer **oḳı** geçer nüh feleküñ siperlerin / Biz bilürüz me'ālümüz nāle vü āhı n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 3). [oḳı, -ı]*

Ḳābe ḳavseynüñ nedür sırrını şoldur añlayan / **Oḳ** gibi ṭayy itdi pes urdı nişānın bir ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 4). [oḳ,]*

II Kader oku, kaderin gerçekleşmesi.

Yed-i mü'eyyed ile aldı ḳabża-i ḥükme / Ḳader **oḳını** atar her ṭarafda ḳavs-ı ḳażā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 2). [oḳını,]*

II Ayrılık acısı.

Hicrün **oḳı** bu cānumı eyledi pür-şürūḥ / Ḳalmadı ṭāḳatüm meded it vaṣl ile baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 4). [oḳı, -ı]*

oḳ atmak [1] *Ok atmak II Atmak.*

Atar oḳ gibi beni yabana / Dem-be-dem nideyin o ḳaşları ya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 4). [oḳ atar, -ar]*

oḳımak [56] *1. Bir metni seslendirmek, kırâat etmek.*

"Küllü men min ḥıfẓıhi" sırruñ fühūmın bilmeyen / Ḥak durur her dem **oḳursam** nām ile ʿāṣıḳ aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 3). [oḳursam, -r, -sa, -m]*

Kitāb-ı ʿışḳ **oḳıyaldan** nedür dil māżī müstaḳbel / Telāş ile rubāʿı gözlemez şol kim diler naʿmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 2). [oḳıyaldan, -(y)aldan]*

Murādī vird-i ezberdür **oḳur** subḥ ile şām el-ḥaḳ / Muḳaddesdür dil-i aṣfā ne serrā aña ne żarrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 5). [oḳur, -r]*

Oḳuna çünki defterüñ anda senüñ varaḳ varaḳ / Ṣāliḥ iden ʿamellerin añla anı necā necā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 4). [oḳuna, -n, -a]*

Bir ẕerre irdi verde cemālüñ netīcesi / Rūyına ḳarşu medhüñ **oḳur** aña ʿandelīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 4). [oḳur, -r]*

Oḳındı kelām-ı mümeyyiz menābirde çün / Bilindi şühūd ile maʿnā-yı ümmü'l-kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 4). [oḳındı, -n, -dı]*

Ammā ki imtiḥān içün eyledi bu işi / "Ve'l-ʿādiyāt"la **oḳudı** bunda nāşiṭāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 4). [oḳudı, -dı]*

Çü ṣubḥ-ı ṣādıḳı gördüm ki maḥv ider ẓulümāt / **Oḳurdı** Fāliḳu'l-ışbāḥ ile nice āyāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 1). [oḳurdı, -r, -dı]*

Ṣuʿūdı ile ḳuʿūdın bir itdi ānīde / Nidā idüp **oḳudı** didi Fāliḳu'l-ışbāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 3). [oḳudı, -dı]*

Cümle ʿulūm ḳaṭredür ʿilm-i Ḫudāya nisbeten / ʿİlmi ʿilim **oḳumışam** ġayrı ʿulūmadur sened *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 4). [oḳumışam, -mış, -am]*

Oḳudı çünki ve'n-Necmden olmadı nuṭḳı / Bilüp vaḥyı çü yūḥādan idüp fettāḥ-ı feṯḥ-i bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 2). [oḳudı, -dı]*

Gözin açmış durur şehlā cemālüñe olup ḥayrān / **Oḳur** ḥüsnüñ kitābını saña meddāḥ olup güller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 3). [oḳur, -r]*

Cemāle ʿāşıḳ **oḳurlar** benüm çün ādemdür / Kemāl-i Bārī naẓarda kemāl-i zādümdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 1). [oḳurlar,]*

Murādī **oḳı** iḫlāṣı seni dā'im ider ṣāfī / Bir oḳuyana üç ḫatme sevābın feyż ider iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 5). [oḳı,]*

Murādī oḳı iḫlāṣı seni dā'im ider ṣāfī / Bir **oḳuyana** üç ḫatme sevābın feyż ider iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 5). [oḳuyana, -(y)an, -a]*

Vaḥdet ḫazīnesinden her kim ki aldı gevher / Āyāt-ı ʿışḳ **oḳudı** āyāta irdi el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 2). [oḳudı, -dı]*

Ger begendüñse berātuñ yazalar menşūrını / **Oḳusunlar** gör ġalaṭ var mı arada sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 2). [oḳusunlar, -sun , -lar]*

İster iseñ bilmege ḳavl-i Murādīden beyān / **Oḳusunlar** āsitān-ı Muṣṭafāda sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 5). [oḳusunlar, -sun , -lar]*

Oḳudı āyetini göñlüm eyledi ḫatmi / Muḥaḳḳaḳ oldı maḳālümde bu maḳāl-i ezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 2). [oḳudı, -dı]*

Kitāb-ı ʿışḳı ezberden **oḳıyup** şaymaz evrāḳı / Kütüb evrāḳını cemʿ eyleyenden ol durur aʿlem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 3). [oḳıyup, -y, -up]*

Çün berātum **oḳudum** yazmış ḳul huva'llāhu'l-ʿaẓīm / İsm-i Raḥmānı hüveydā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 2). [oḳudum, -du, -m]*

Varalum defterimüz **oḳıyalum** sulṭāna / İẕn-i sulṭān ile manşūr-ı saʿādet idelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 4). [oḳıyalum, -y, -alum]*

Naʿīmüñ niʿmetin añdum **oḳıdum** çün cinān vaṣfın / Kerimüñ añladum ikrām oḳudum çün cinān vaṣfın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 1). [oḳıdum, -dum]*

Naʿīmüñ niʿmetin añdum oḳıdum çün cinān vaṣfın / Kerimüñ añladum ikrām **oḳudum** çün cinān vaṣfın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 1). [oḳudum, --du, --m]*

Kitāb-ı ʿışḳı ezberden **oḳıdum** bāb-ender bāb / Ḳamu mevcūd imiş ezberledüm īn ile ān vaṣfın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 3). [oḳıdum, -dum]*

Murādīnüñ kelāmınuñ hevāsında nihāyet yoḳ / En ednā görmeye füc'et **oḳıyan** bunı ezberden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 5). [oḳıyan, -y, -an]*

Murādī server olmışdur ʿulūmına nihāyet yoḳ / Kitābın ezber itmiş **oḳımaz** aġ u ḳarasından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 5). [oḳımaz, -maz]*

Seni meddāḥ olalıdan **oḳur** kevser lisānumdan / İrişdüm bir beyāna kim geçilmişdür beyānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 1). [oḳur, -r]*

Açaldan gülşen evrāḳın **oḳur** bülbül kitābından / Senüñ naʿt-ı cemālüñi anuñ evrāḳ u bābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 1). [oḳur, -r]*

Çün melekler **oḳıdı** naşrun mina'llah āyetin / Kāruña müstaʿcil ol her kāruñ olmışdur yaḳīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 1). [oḳıdı, -dı]*

Gülşen-i cennetde gördüm vech-i sübḥān āyetin / Bülbül-i ḳudsī **oḳurdı** cümle Raḥmān āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 1). [oḳurdı, -rdı]*

Cümleten ʾuşşāḳuñ oldı dāstānı muẓmaḥil / Kim **okur** diñler anı bu dāstānum var iken *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1095, Beyit 4). [okur, -r]*

Ḳalbüñ İbrāhīmi çün suḥf-ı maḥabbet **oḳudı** / İsmini buldı Ḫalīl olmış anuñ yābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 2). [oḳudı, -dı]*

Lām elifden geleli ḫāyile mīm ü daḫı dāl / Çü ben el-ḥamd **oḳuyam** cümle melek dir āmīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 4). [oḳuyam, -yam]*

Oḳudı çünki nām-ı bī-nişānı / O ḫays ile ki geçdi ad ü şāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 4). [oḳudı, -dı]*

Didi yaḫteşşu limen şā'e āyetini ḳārī ol / **Oḳuduḳda** didi tekrār eyle bu virdi yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 2). [oḳuduḳda, -duk, -da]*

ʿİlmi ezber **oḳuyan** kimseye ʿālim dime sen / ʿĀlim oldur ki ḳarar eylemeye sevdāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 3). [oḳuyan, -(y)an]*

Ḫilḳatde ādem eyledi ḥallāḳ çün beni / İnsān **oḳur** bu ismümi pes iḳtiżāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 3). [oḳur, -r]*

Nāẓır olalı vechüñe ʿayn ile ʿaynüm dīdesi / Her nāmuñı ezber **oḳur** rūhum lisānı ʿışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 2). [oḳur, -r]*

Ḳālu belā bezminde çün ʿahd eyledüm cānān ile / Ḫikmet kitābın **oḳuyup** ferzāne-i ʿışḳam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 3). [oḳuyup, -y, -up]*

Murādī şiʿrin **oḳur** ehl-i ʿirfān / Biri birbirinden ey cān ala ala *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 5). [oḳur, -r]*

Kitābında didi iḳrā **oḳındı** ezber-i manẓūr / Naẓar mir'āta urmaḳdur hünerdür añla dermānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 3). [oḳındı, -n, -dı]*

Murāduñ ʿāleme ḥükmi şu deñlü nāfiẕ olmışdur / Ki yirde yir yir **oḳındı** berāt-ı nām-ı ṭuġrāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 5). [oḳındı, -dı]*

Ṭarīḳ-i ʿışḳa meyl itdüm **okudum** nice fetvāyı / Ṭuyupdur ol fetāvīde nice dürlü muʿammāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 1). [okudum, -du, -m]*

Oḳuyam çünki ben sebʿa'l-mesānī ism-i Ḫaḳḳ ile / Sekizdür acılan yedi ḳapanur ḳılmaz āzārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 4). [oḳuyam, -(y)am]*

Emr ile kürse çıḳdum **oḳudum** kitābını / Emlāk ü ins ü cinne ʿibādet sevābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 1). [oḳudum, -du, -m]*

ʿİlm-i ezelīdür **oḳınan** cümle kütübde / İẓhār idemez līk cihān bī-hüner oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 4). [oḳınan, -n, -an]*

2. Tahsil etmek, talim görmek.

Ey cemāl-i lā-yezāli isteyen ʿārif ḳanı / **Oḳımaduñ** maʿrifet dersinde ḳaldı nice bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 3). [oḳımaduñ, -ma, -du, -n]*

Göñül bir ʿilme dūş oldı ne dersi var ne fetvāsı / **Oḳumazven** ben ol ʿilmi ki her dem imtiḥān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 4). [oḳumazven, -maz, -ven]*

Senden şu kişi kim **oḳuya** ders-i ḥaḳīḳi / ʿAllāmelere ʿālim-i devrān iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 3). [oḳuya, -(y)a]*

Ben **oḳumışam** ders-i ʿulūmı ezelīden / Bu ilmi yazup ortaya küttāb getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 4). [oḳumışam, -mış, --am]*

Ey Murādī **oḳuram** bunca ʿulūm-ı aḫbār / Sırruñı bilmedüm açdum çü kitābuñı senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 5). [oḳuram, -ram]*

Cümle ʿulūmı oḳuyuben aʿlem olasın / Ḳılmaz iseñ ʿamel **oḳumaḳdan** ne fā'ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1369, Beyit 2). [oḳumaḳdan, -mak, -dan]*

Cümle ʿulūmı **oḳuyuben** aʿlem olasın / Ḳılmaz iseñ ʿamel oḳumaḳdan ne fā'ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1369, Beyit 2). [oḳuyuben, -(y)uben]*

3. Zikretmek, anmak.

Müberrā ḳıl sivādan özüñi ʿaḳluñ müzekkī ḳıl / Ḫudā adın **oḳı** tā ki saña mekr itmeye ġāsıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 3). [oḳı,]*

Refʿ-i ḥicāb içün ne teḳāżā ider göñül / Çün kibriyāsıdur **oḳuyan** Küllü mende fān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 2). [oḳuyan, --(y)an]*

ol [551] *O; zamir, sıfat. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Līkin bizümle oldı yine **ol** bize enīs / Arada bir bahāne olupdur bu kāruma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 4). [ol,]*

olar [22] *Onlar. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yā Rab ne ḥikmet oldı kim ʿuṣṣāḳ arar seni / Ammā ki hiç degilsin **olardan** cüdā cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 5). [olardan, -dan]*

olmak [696] *Vuku bulmak, meydana gelmek. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yā Rab ne ḥikmet **oldı** kim ʿuṣṣāḳ arar seni / Ammā ki hiç degilsin olardan cüdā cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 5). [oldı, -dı]*

oñ [1] *On sayısı.*

Ḳaṭredür ṣūretde oldı līk deryā bu Murād / Her ne kim ḳılmış durur ḳıldı bedel **on** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 5). [on,]*

oñat [4] *Doğru, layıkıyla, iyi, mükemmel. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bilgil ki beḳāsı yoḳ zamānuñ / Gelsün dilüñe **oñatca** ḥālet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 4). [oñatca, -ca]*

ondan özge [1] *Ondan başka, ondan gayrı.*

Bir tecellīsine ol şāh-ı cihānuñ ben żaʿīf / Cānumı ḳurbān iderem **ondan özge** ne'm ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 3). [ondan özge,]*

on sekiz biñ ʿālem [2] *Kainatın tamamı, yaratılmışların hepsi.*

İḳtiran itdükde māhum şems ile bir laḥẓada / **On sekiz biñ** ʿ**ālemüñ** ʿilmin hüveydā söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 2). [on sekiz biñ ʿālemüñ, -ün]*

Menzilüm menzilde buldum buldı çün menzil beni / **On sekiz biñ** ʿ**ālem** olmışdur cihānumda cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 4). [on sekiz biñ ʿālem,]*

oñulmak [2] *Iyileştirmek.*

Līkin yine arḳamı şıġayup / Yaramı **oñultdı** merheminden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 3). [oñultdı, -dı]*

ʿĀşıḳuñ yarası **oñulmaz** hiç / Her nefesde çün olur ol tāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 4). [oñulmaz, -ul, -maz]*

oran [2] *Ölçü, miktar.*

Cefāya yoḳ mı **oranuñ** nice çeksün dil ü cānım / Teraḥḥum eyle kim cellād-ı cevrüñden emān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 3). [oranuñ, -un]*

Pençe-i ʿışḳ ile kimdür tutuşan / Bir bahādırdur ʿaceb **oransuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 4). [oransuz, -suz]*

orta [8] *Orta, ara, iç.*

Fiʿlüñ **ortasına** girmez ne fuhūm u ne ʿuḳūl / Oldı evḳāt ile her fāʿil-i muʿtād-ı ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 3). [ortasına, -sı, -(n)a]*

Cān ü cānān **ortasından** ten ḥicābın refʿ iden / Ṭuymaġa bu sırrı hergiz virmediler cāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 3). [ortasından, -sından]*

Ḥayātum terk idüp çün kim ḥayāt-ı cāvidān oldı / Ḳamu maḫlūḳuñ **ortasında** ḳavl ile maḳāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 3). [ortasında,]*

Muḥīṭ oldı yem-i ḳudret iḥāṭa ḳıldı ser-tā-pā / O deryā **ortasında** bir melek-ṣūret püser buldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 2). [ortasında,]*

Gördi deryā **ortasında** bir ḥişār / Ḳaplamış cümle burūcın dil ü cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 2). [ortasında, -sı, -n, -da]*

II Mevcut bulunan, meydanda.

Diñle Murādīnüñ bu kelāmını cān ile / Var ise sen daḥı getür **ortaya** bir hüner *(Murâdî Dîvânı, Gazel 467, Beyit 5). [ortaya, -ya]*

Ḫavf ider mi cāndan her kim ḳoya baş **ortaya** / Çeşmümüzden ḳan aḳarsa ol deme baḳmaz gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 4). [ortaya, -ya]*

Yā Rab murādını bu Murāduñ müyesser it / **Ortada** ḥażretüñle olan mācerā ḥaḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 5). [ortada, -da]*

ortalıġ [2] *Ortalık.*

Nīk ü bed **ortalıġını** ḳılmaḳ içün imtiyāz / Ḳurdı pes mīzān-ı ʿaḳlı ara yirde tercemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 3). [ortalıġını, -ı, -(n)ı]*

Āb-ı ʿışḳ ile muḥammer olalıdan ṭıynetüm / Ḳālıb-i insānda oldum rūḥ-ı cān **ortalıġı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 3). [ortalıġı, -ı]*

ortaluḳ [1] *Ortalık yer.*

Sensin iden ey ḥabīb ḥubb ile ʿāşıḳ seni / Līk yine ġayr ile **ortaluḳ** aradadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 3). [ortaluḳ,]*

ortaya gelmek [2] *Ortaya, araya gelmek.*

Semʿ-i cānı ḳıl küşāde ey piser / Ṭārik-i dü-ʿalem ol **ortaya gel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 4). [ortaya gel,]*

II Meydana gelmek, ortaya çıkmak, oluşmak.

Ḳuruldı ḫayme-i ʿadli ki ḥāşā ẓūlm ola meyli / Dilerseñ ḥamd ḳıl ḫaylī **gele** tā işüñ **ortaya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 4). [ortaya gele, -e]*

ortaya getürmek [1]*Meydana getirmek.*

Ben oḳumışam ders-i ʿulūmı ezelīden / Bu ilmi yazup **ortaya** küttāb **getürmez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 4). [ortaya getürmez, -mez]*

ot [1] *Ot.*

Ḳaçan fānī ola ḳuyruḳ **otından** / Biter bir daḥı rengi ḳara beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 3). [otından, -ı, -n, -dan]*

otaġ [1] *Büyük çadır, büyüklere mahsus yüksek etekli geniş ve süslü çadır.*

Dikdi **otaġ** cennetüñ bābına ḥikmetüm ʿalem / Ṭabl-ı maʿārifi çalup ḳıldı nidā gele ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 1). [otaġ,]*

otlamak [1] *Dolaşarak yerden ot yemek.*

Ten çerā-gāhında **otlar** çün bu nefs-i gūsfend / Ey ḫalīlüm niʿmetüñ yir gelmez andan ḫāşa kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 4). [otlar, -r]*

oturmak [5] *Oturmak, kurulmak. II Bulunmak.*

Oturmış bāb-ı genc içre anuñ ḳarşusına ṣaf ṣaf / Ṭururlar elleri baġlu melā'ikle ḳamu ervāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 4). [oturmış, -mış]*

Naẓar ḳılma bu dünyāya **oturġıl** vāḥid ü tenhā / Dilüñden eksük olmasun anuñ ẓikrini ḳıl her dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 4). [oturġıl, -gıl]*

Açılmış ʿışḳ meydānı **oturmış** manẓar içre ḫūb / Ḳanı ṭop itmege başın bugün merdāneler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 2). [oturmış, -mış]*

ʿĀḳil-i kāmil iseñ eyle Murādī bu işi / İḫtiyār eyle ferāġat **oturup** vaḥdetde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 5). [oturup, -up]*

II Tahta oturmak, hükmetmek.

Murādī taḫt-ı dile şāh-ı ʿışḳ itdi nüzūl / Ṭaġıtdı ʿasker-i ġayrı **oturdı** buldı felāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 5). [oturdı, -dı]*

oyalamak [1] *Meşgul etmek.*

Müştāḳ olalı saña āşüfte göñlüm ey Ḥaḳ / Geçdüm ḳamudan el-ḥaḳ ʿışḳuñ beni **oyalar** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 26, Beyit 2). [oyalar, -r]*

oynamak [2] *1. Oynamak.*

Mihr-i ṭarīḳatde biz elde çerāġ **oynaruz** / Anuñ içün ḳalmadı yolda bir ibn-i sebīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 3). [oynaruz, -r, -uz]*

2. Bir kararda durmamak, değişiklik göstermek.

Nedür dirseñ eger ʿālem me'āli / Nice **oynar** gözet ẕıll-ı ḥayāli *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 2). [oynar, -r]*

oyunlar geçmek [1] *Hileler düzenlemek.*

ʿAcebdür luʿbı dildāruñ ne **oyunlar geçer** her gün / Anı gözler dem-ā-dem sanma kim hercādur ʿāşıḳlar *(Murâdî*

2.2.18. Ö

ögmek [1] *Övmek, yüceltmek.*

Senüñ luṭfuñla fażluñ bī-nihāye / **Ögüpdür** ḳullaruñ maḥż-ı ʿaṭāya *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 37, Beyit 2). [ögüpdür, -üp, -dür]*

ögredmek [2] *Öğretmek.*

ʿİlm-i ḥaḳīḳati ki ḥakāyıḳda gösterür / Ger **ögredürse** anı sezā cāna insilāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 3). [ögredürse, -ür, -se]*

Varlıḳ ʿilmin eger **ögrede** ʿālimlere Ḥaḳ / Cemʿ olup ʿilm ile añlamayalar var neyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 2). [ögrede, -e]*

öğrenmek [19] *Bilgi edinmek, bilgi sahibi olmak; anlamak, idrak etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥaḳā'ik ʿilmin **ögrenmek** degüldür herkesüñ şānı / Cemīʿi cemʿ olan yirde ne ẓāhirdür ne ḫôd peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 2). [ögrenmek,]*

öğretmek [2] *Bir konuda bilgi sahibi olunmasını sağlamak, tâlim, tedris etmek.*

Ey Murādī saña her kimse mürebbī olımaz / Saña ʿilm **ögreden** ol Aḥmed-i Muḫtār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 5). [ögreden, -en]*

Geldi Murādī ʿālem-i ġayb-ı şehādete / **Ögretdi** cümle ʿāşıḳa ser-dādelik sözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 5). [ögretdi, -di]*

öküş [1] *Çok, fazla, hadsiz.*

Ḥamd ü senā añadur luṭf ü seḫası **öküş** / Şükrini ḳıl dā'imā nāmını ẕikr eyle yād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 3). [öküş,]*

ölmek [12] *Ölmek, can vermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Beni **öldür** didüm öldürmedi yār / Ne borcumuz bizüm bu intizāra *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 2). [öldür, -dür]Dîvânı, Gazel 283, Beyit 4). [oyunlar geçer, -er]*

ölmezden evvel ölmek [1] *Dünyada iken nefsî arzuları bırakarak Allah'ın varlığına rücu etmek.*

Ebed dirlik dilerseñ ger yüri **ölmezden evvel öl** / Selāmet dārına Manṣūrveş var ḳıl nişān terkin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 6). [ölmezden evvel öl,]*

ʿÖmer [1] *İslam'ın ikinci halifesi Hz. Ömer.*

Gerek peyġamber ol gerek velī sen / Gerek **ʿÖmer** gerekse ol ʿAlī sen *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 5). [ʿömer,]*

ʿömr [43] *Ömür, hayat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cānumun sermāyesi ʿ**ömrüñde** ḥāṣıldur senüñ / Ḥāẕıḳ-ı bī-misl olup sen cāna sensin cān-fezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 2). [ʿömrüñde, -ün, -de]*

ʿömr-i ʿālem [1] *Dünyanın ömrü.*

ʿÖmr-i ʿālemde ne var ʿömr ile ādem dile kim / Tā kim insān oluben ʿömr ire şām u seḥere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1360, Beyit 4). [ʿömr-i ʿālemde, -de]*

ʿömr-i ʿazīz [6]] *Saygın, aziz ömür. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥāṣılı ʿ**ömr-i** ʿ**azīzüñ** ḳudret iẓhārındadur / Ḥāṣılı rūḥ-ı ḫafīnüñ sırr-ı esrārındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 1). [ʿömr-i ʿazīzüñ, -ün]*

ʿ**ömr-i bāḳī [2]** *Sonsuz hayat.*

Rāḥat-ı dildür viṣālüñ dôstum her dem senüñ / ʿ**Ömr-i bāḳīdür** cemālüñ dôstum her dem senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 1). [ʿömr-i bāḳīdür, -dür]*

ʿ**Ömr-i bāḳīdür** vücūduñ ey vücūdum rāḥatı / Kā'im olmışdur vücūduñla vücūdum bi't-tamām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 4). [ʿömr-i bāḳīdür, -dür]*

ʿ**ömr-i beḳā [1]** *Kalıcı ömür, ölümsüzlük.*

Ḥaber ʿ**ömr-i beḳādan** isteyen rūḥ-ı revāndan ṣor / Şehīd-i ʿışḳ olan her dem ḥayāt-ı cāvidān buldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 3). [ʿömr-i beḳādan, -dan]*

ʿ**ömr-i bünyād [1]** *Ömür binası. II Hayat.*

ʿ**Ömr-i bünyādın** ʿimāret ḳılmaġı bilmez ṣuver / Ger muʿammā ister iseñ añla maʿnīdārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 4). [ʿömr-i bünyādın, -ın]*

ʻömr-i cān [4] *Canın ömrü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿ**Ömr-i cāna** baḳmadı çeşmüm görelden rūy-ı yār / Sözini gūş ideli geçdüm ḳamudan her ne var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 1). [ʿömr-i cāna, -a]*

ʿ**ömr-i cān-ı rūḥ-ı maʿnā [1]** *Anlamın ruhunun hayatı.*

ʿ**Ömr-i cān-ı rūḥ-ı maʿnādur** ḥaḳīḳat ārzū / Ey ʿazīzüm ʿizzet isterseñ hemān imʿāndadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 374, Beyit 3). [ʿömr-i cān-ı rūḥ-ı maʿnādur, -dur]*

ʿ**ömr-i cān-ı sermed [1]** *Dâimî canın ömrü.*

Bu ʿ**ömr-i cān-ı sermed** ʿışḳuñladur muḳayyed / Ġayrüñden eyle ebʿad ḳıl gel kerem ʿināyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 4). [ʿömr-i cān-ı sermed,]*

ömr-i cāvidān [8] *Sonsuz ömür, ebedî hayat, ölümsüzlük. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu ʿ**ömr-i cāvidānı** ḳılduñ çü sen müheyyā / Ey ferʿe aṣl-ı sābit rūḥ-ı cesedde maḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 1). [ʿömr-i cāvidānı, -ı]*

ʿömr-i dünya [1] *Bir insanın yaşayacağı hayat süresi.*

ʿÖmr-i dünyāya ġarrā olma ṣaḳın / Ġarrā olanda olmaz ʿilm-i yaḳīn *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 28, Beyit 1). [ʿömr-i dünyāya, -(y)a]*

ʿ**ömr-i ebed [1]** *Ebedi hayat.*

ʿ**Ömr-i ebeddedür** ol kim saña āṣināsdur / Cān-ı ʿazīzi anuñ her yirdedür muʿallā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 4). [ʿömr-i ebeddedür, -de, -dür]*

ʻömri ḫarc eylemek [5] *Ömür tüketmek, hayatını vermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿ**Ömrümüz ḫarc eyledük** sāʿat ile her bir nefes / Ḥamdu li'llāh kim Mesḥ-āsāyuz iḥyā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 4). [ʿömrümüz, -ümüz harç eyledük]*

ʿömr-i ḥayy-ı lā-yenām [1] *Uyumayan, diri, var olanın ömrü.*

Ziyāde **ʿömr-i ḥayy-ı lā-yenāmuñ** vech-i aḥsenden / ʿAṭāsıdur ʿaṭāya eyle ṭurma şükr-i sübḥāni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 2). [ʿömr-i ḥayy-ı lā-yenāmuñ, -un]*

ʻömr-i ḳadīm [2] *Uzun ömür, hayat.*

ʻÖmr-i ḳadīme ṣordum ʻayn-ı ḥayātdan çün / Māhī bulur mı ṭāḳat ger çıḳsa āb içinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 4). [ʻömr-i ḳadīme, -e]*

ʻÖmr-i ḳadīme ṣordum bu ʻömrümüñ ḥisābın / Didi nihāyeti yoḳ aldum bu kez cevābın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 1). [ʻömr-i ḳadīme, -e]*

ʿ**ömr-i ḳaṣīr [1]** *Kısa ömür.*

ʿÖmr-i medīd içinde nedür fikr-i rāsiḫūñ / ʿ**Ömr-i ḳaṣīr** içinde ḥayāt-ı ziyādedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 5). [ʿömr-i ḳaṣīr,]*

ʿ**ömr-i medīd [1]** *Uzun ömür.*

ʿ**Ömr-i medīd** içinde nedür fikr-i rāsiḫūñ / ʿÖmr-i ḳaṣīr içinde ḥayāt-ı ziyādedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 5). [ʿömr-i medīd,]*

ʻömr-i murādī [1] *Muradî'nin ömrü.*

ʻÖmr-i Murādī sermed oldı sivādan ebʻad / Ḳılduñ anı muḳayyed ʻışḳ ile ibtilāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 5). [ʻömr-i murādī,]*

ʿ**ömr-i revan [1]** *Geçen ömür.*

Añla bu sırrı ʿ**ömr-i revān** oldı hem çü bād / Ṣanur mısın Murādī ki dünyā gelüp geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 5). [ʿömr-i revān,]*

ʿ**ömr-i ṣafā [1]** *Kedersiz, neşeli ömür.*

ʿ**Ömr-i ṣafā** egerçi teleẕẕüẕ naẕardadur / Maʿnī serīʿ-tuḥfe ile mā-ḥażardadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 1). [ʿömr-i ṣafā,]*

ʿ**ömr-i sermed [11]** *Sonsuz, ebedi ömür, hayat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Olurdı ʿ**ömr-i sermedde** ḥaḳīḳat-āşinā olmaḳ / Eger olmasa vech-i fānīye rūy-ı beḳā ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 4). [ʿömr-i sermedde, -de]*

ʿömr-i zaman [1] *Hayat, yaşam süresi.*

Ser-be-ser cümle fenādur çü bilürsen bu cihān / Sende ġafletle revā mı geçe bu **ʿömr-i zamān** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 4). [ʿömr-i zamān,]*

ʿ**ömr ü cān [2]** *Ömür ve can.*

ʿ**Ömr ü cānı** n'eylesün senden şu kim ola cüdā / Luṭf idüp ḳılma cüdā saña olalı āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 1). [ʿömr ü cānı, -ı]*

ʿ**Ömr ü cāna** ḳıymayınca kim bulur cānānesin / Çeşm-i bīdār ile nevm-i ġaflet ile ḳılma ḫ∨āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 4). [ʿömr ü cāna, -a]*

ʻömr ü ʻizzet [1] *Ömür ve büyüklük, yücelik.*

ʻÖmr ü ʻizzetden gelür bir fā'ide aʻmāl ile / Ḳurı ġavġāyı n'idersin zinde olġıl ḥāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 1). [ʻömr ü ʻizzetden, -den]*

ʿ**ömrüñ geçmek [2]** *Yaşamak, hayat sürmek.*

Ḳoġıl benlügi ey ġāfil felekde yoḳ ḳarār el-ḥaḳ / Gice gündüz **geçer** ʿ**ömrüñ** felek döner ṭolāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 4). [ʿömrüñ geçer, -ün, -er]*

Dīde ābından göñül şehrini gel maʿmūr ḳıl / Yil gibi ʿ**ömrüñ geçer** sen ṣanma kim yilden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 3). [ʿömrüñ geçer, -er]*

öñ [8] *1. Bir kimse veya yerin yüzünün baktığı tarafta olan yakın yer. II Kat, huzur, eşik.*

Ben ḳılmadum sefer ḳamu ʿālem sürūrda / Bir bir geçer **öñümde** bu seyrüm ḥażardadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 3). [öñümde, -üm, -de]*

Her kim ki cān virürse sen pādişāh **öñinde** / ʿAyn-ı beḳāya irer ol ibtidā öñinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 1). [öñinde, -in, -de]*

Her kim ki cān virürse sen pādişāh öñinde / ʿAyn-ı beḳāya irer ol ibtidā **öñinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 1). [öñinde, -in, -de]*

Bu çetr-i bī-sütūnı çün ḳurdı ol müdebbir / Seyr ide şems-i seyyār ol meh-liḳā **öñinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 2). [öñinde, -in, -de]*

Çün virdi mihr-i enver māha şuʿāʿı ʿaksin / Māh oldı geldi sācid şems-i ḍuḥā **öñinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 3). [öñinde, -in, -de]*

ʿÖmr-i ʿazīze şāhum ʿömr oldı yine mir'āt / Āyīne dutdı ḳudret nūr-ı hüdā **öñinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 4). [öñinde, -in, -de]*

Ḥamd ile şükr ilāha ḥalḳ olalı Murādī / Ṣaf ṣaf olup dururlar hep evliyā **öñinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 5). [öñinde, -in, -de]*

2. Daha önce, evvela.

Yuḫricü'l-ḥayye mine'l-meyyitüñ añlar sırrın / Ṣol ki ölmezden **öñ** ol öldi vü medfūn oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 4). [öñ,]*

ötmek [1] *Değişik tonlarda nağmeli sesler çıkarmak. II İnlemek.*

Gülistān-ı vücūdumda biter güller kemālinden / **Öter** cān bülbüli her dem beyān eyler maḳālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 1). [öter, -er]*

ötri [1] *Dolayı.*

Belā deştindesin Leylādan **ötri** / Benem Mecnūn-ı bī-ārām ü şeydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 3). [ötri,]*

öz [119] *Bir şeyin temel unsuru, aslı ve maksadı olan ana nokta, esas, zübde. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baña ṣundılar ezel bezminde çün cām-ı ṣafā / Pür-ṣafā olup **özümden** geçmişem ben muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 1). [özümden, -üm, -den]*

özge [54] *Başka, diğer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Minnetüm sen şāhadur ġayrıya yoḳdur minnetüm / Senden **özge** mesnedüm yoḳ yā ilahī ẕi'l-beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 2). [özge,]*

özge olmak [1] *Özge, başka olmak.*

Pīr oldı çü ʿışḳumuzla dil-dār / Yār oldı pes özge yoḳ arada *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1434, Beyit 2). [özge oldı, -dı]*

özgi [1] *Başka, gayrı.*

İḳtiran itmez ḥabībüm senden **özgiye** göñül / Eyledi āşüfte ḥālüñ dôstum her dem senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 4). [özgiye, -(y)e]*

özlemek [1] *Arzulamak, hasret duymak.*

Ṭā'ir-i gülşen olalıdan dilā ṭayr-ı vücūd / Anı **özler** ḳılmaz anuñ çün bu ḫāşāka heves *(Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 3). [özler, -r]*

ʿ**özr itmek [1]** *Özrünü sunmak.*

Āyāt-ı fetḥ ezberledüm ki ṣubḥ-ı ṣādıḳdur bu gün / Aṣl-ı müsebbebdür viren ʿ**özr itmezüz** esbābda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 2). [ʿözr itmezüz, -mez, -üz]*

2.2.19. P

pā [1] *Ayak.*

Beni peydā ḳılalı ʿarż iderem arża vücūd / Gele tā kim bir ayaġ üstine biñ **pā** muḫliṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 2). [pā,]*

pā-bend [1] *Ayağı bağlı kimse, esir, giriftar.*

Bu nefsi bende çeküp geç aña eyü **pā-bend** / Elinden anuñ özüñ dāmenin rehā eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 2). [pā-bend,]*

pā-būs itmek [1] *Ayağını öpmek.*

Enīs-i ʿışḳ olalıdan gözüm ġayrıya baḳmaz hiç / Ṭavāf eyler gelüp **pā-būs idüp** payende merżālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 3). [pā-būs idüp, -üp]*

pā vü ser [1] *Baş ve ayak. II Baştan ayağa.*

Çaġıruben ṭarafeyne bu lisān itse nidā / **Pā vü ser** ola bürehne ṭola her cā muḫliṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 3). [pā vü ser,]*

pāyuñı çekmek [1] (Deyim) *Ayağını çekmek, giyinmek. II Uzaklaşmak, uzak durmak.*

Dāmenüñe **pāyuñı çek** gel berü hem çün ḥabl / Ger ululuk ister iseñ işle gel yaḫşı ʿamel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 1). [pāyuñı çek,]*

pādişā [5] *Padişah, hükümdar.*

Saña yüz ṭutan iki dünyāyı pā-māl eyler ol / Bir gedā-yı kemterüñ iki cihāna **pādişā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 4). [pādişā,]*

Sulṭān-ı ʿışḳ olanlar maʿnāda **pādişādur** / Ġavvāṣ-ı baḥr olanlar ḥikmetle āşinādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 1). [pādişādur, -dur]*

Her kim ki ḳanāʿat ide pīşe / Bil iki cihāna **pādişādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 542, Beyit 4). [pādişādur, -dur]*

Bi-ḥamdi'llāhi ve'l-minne kemāle āşināyam ben / Ne deñlü var ise ʿālem ḳamuya **pādişāyam** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 1). [pādişāyam, -y, -(a)m]*

II Allah.

Ḥālümi kimse añlamaz ancaḳ Ḫudā bilür / Ḳalbinde herkesüñ ne var ol **pādişā** bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 462, Beyit 1). [pādişā,]*

pādişā olmak [1] *Hükümdar olmak.*

Āsitānuñ baña yegdür beklemek / **Olmadan** milk-i cihāna **pādişā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 2). [pādişā olmadan, -madan]*

pādişāh [15] *Büyük hükümdar, sultan.*

Cihānı ḳalʿ u ḳamʿ eyler erenlerdür velī sīret / Vilāyet **pādişāhında** ulu maḫzen çü himmetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 3). [pādişāhında, -ı, -n, -da]*

Bizi ṣūretde gördüñ **pādişāyuz** / Velī maʿnāda bir kemter gedāyuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 605, Beyit 1). [pādişāyuz, -uz]*

II Allah.

Saña yüz ṭutdum Ḫudāyā sen hidāyet eylegil / Senden özge kime ḳılam **pādişāhum** ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 4). [pādişāhum, -um]*

N'ola ḥālüm **pādişāhum** baña ḳılmazsañ ʿaṭā / Çün işüm cürm ü ḫaṭā her āndur yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 3). [pādişāhum, -um]*

Segān-ı kūyun ayaḳ başduġı yire viren būse / Ḳılupdur **pādişāhum** zīr ile bālādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 3). [pādişāhum, -um]*

Birlerem ol **pādişāhı** kim vücūdıdur vaḥīd / Cümle esmā vü ṣıfātına olınmadı ʿaded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 3). [pādişāhı, -ı]*

Yüzüñi ṭut Murādī sen ol ulu **pādişāhuña** / Her ki ṣıġına Rabbine bil ki penāh içindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 5). [pādişāhuña, -un, -a]*

Faʿʿālsın işüñde yoḳdur saña muʿārız / Muḫtārsın ḳamuda ey yüce **pādişāhum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 2). [pādişāhum, -um]*

Ben ne ḫākam ʿarż-ı ḥāl idem saña ey ẕü'l-minen / Cümle ḥālüm **pādişāhum** ḥażretüñe hep ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 3). [pādişāhum, -um]*

Sen **pādişāha** bende durur cümle kün-fekān / Cümle muṭīʿdür senüñ emrüñe ins ü cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1134, Beyit 1). [pādişāha, -a]*

ʿĀlemi terk eyle ey dil ḫıdmete baġla kemer / **Pādişāha** ḳulluḳ idüp ḳurbet eyle ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 2). [pādişāha, -a]*

Pādişāhum ʿināyet eyle baña / Ẕikrüñ eyle küşādedür efvāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1220, Beyit 5). [pādişāhum, -um]*

Her kim ki cān virürse sen **pādişāh** öñinde / ʿAyn-ı beḳāya irer ol ibtidā öñinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 1). [pādişāh,]*

Pādişāhuñ çünki marżīsi budur / Ol rıżāda olasın tā marżiye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 4). [pādişāhuñ, -uñ]*

Ḳuluñam **pādişāhum** saña geldüm / Ne iḥsān eyledüñse anı buldum *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 21). [pādişāhum, -um]*

pādişāhā [2] *Ey ulu Padişah. II Allah.*

Ḳamu ʿālem saña ḳuldur Ḫudāyā / Kerīmā **pādişāhā** reh-nümāyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 1). [pādişāhā,]*

Pādişāhā luṭfuñ el virürse eger bendeñe / Yā ʿazīz ü yā velīdür yā nebī ṣāḥib-ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 3). [pādişāhā,]*

pādşāh-ı cümle cihān u ilāh [1] *Bütün dünyanın padişahı ve ilahı.*

İy heme kes rā-tūyī püşt ü penāh / **Pādşāh-ı cümle cihān u ilāh** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 26, Beyit 1). [pādşāh-ı cümle cihān u ilāh,]*

pādişāh-ı dehr [1] *Cihan padişahı.*

Pādişāh-ı dehrem oldum yār işiginde gedā / Çün gedāyam ʿālem içre rütbe-i vālā menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 2). [pādişāh-ı dehrem, -em]*

pādişāh-ı ferd-i muṭlaḳ [1] *Tek, yalnız hükümdar. II Allah.*

Murādī ḳuluña luṭf eyle yā Ḥaḳ / Ki sensin **pādişāh-ı ferd-i muṭlaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 5). [pādişāh-ı ferd-i muṭlaḳ,]*

pādişah-ı ḫālıḳ-ı ẕī'l-iḥsān [1] *İhsan sahibi yaratıcı hükümdar, Allah.*

Minnet ol **pādişeh-i ḫālıḳ-ı ẕī'l-iḥsāna** / Bendeler ḫalḳ idüben virdi ṭarīḳ ʿirfāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 1). [pādişeh-i ḫālıḳ-ı ẕī'l-iḥsāna, -a]*

pādişāh-ı ʿışḳ [1] *Aşk sultanı.*

Çün gelüben yanına tolsa sivānuñ ʿaskeri / **Pādişāh-ı ʿışḳ** irüp ṭaġıtdı vü ḳıldı yaṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 4). [pādişāh-ı ʿışḳ,]*

pādişāhlar padişahı [1] *Padişahların en yücesi; Allah.*

Murādī bendene luṭf it ilāhi / Ki sensin **pādişāhlar pādişāhı** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 22). [pādişāhlar pādişāhı,]*

pādişāh olmak [1] *Padişah olmak.*

Ey Murādī ṭālib-i ʻizzet olursañ bilmiş ol / Ḳıl ḳanāʻat kim ḳanāʻat ehli **oldı pādişāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 5). [pādişāh oldı, -dı]*

pāk [5] *Temiz, saf. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gösterür her dürlüden ol āyet-i kübrā ṣuver / Līk āyet ol ṣuverden **pāk** bāzū pāk-ver *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 1). [pāk,]*

pāk-bāz [1] *Temiz oynayıcılık. II Yürekten bağlı aşık.*

Pāk-bāza ṣormışam ehl-i ṭarīḳat yolların / Didi irersen Murāda ʿömrüñ cāvidān olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 5). [pāk-bāza, -a]*

pāk-dāmeni dutmak [1] *Temiz eteği tutmak. II Manevi himmet sağlamak, yardım almak.*

Sulṭān olan bu yirde eli bağlu bendedür / Ḳul olmayınca **dutmadı ol pāk-dāmeni** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 4). [pāk-dāmeni dutmadı, -ma, -dı]*

pāk-dāmen olmak [1] *Eteği temiz olmak. II Namuslu olmak.*

Pāk-dāmen oluben dut ḳoma bir pāk etegin / Cāmiʻü'l-ʻaḳl oluben ṭut ḳoma idrāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 1). [pāk-dāmen oluben, -uben]*

pāk-ender pāk itmek [1] *Saflık, temizlik içinde temizlik etmek.*

Miyān-ı ḥayy u meyyitde gelüp yuḥyī yümīt aḫrāb / Cidāl idüp miyānını **ider** pes **pāk-ender pāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 4). [pāk-ender pāk ider, -er]*

pāk eylemek [4] *Temizlemek, arındırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Pāk eyle ki ṣāha lāyıḳ ola / Kişver-i ḳalbi ser-te-ser didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 529, Beyit 3). [pāk eyle,]*

pāk-ı dāmen olmak [1] *Eteği temiz olmak. II Manevi kirlerden uzak olmak.*

Pāk-ı dāmen olalum cümle hevādan geçelüm / Yād ile yek-dil olup beyż ü dücādan geçelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 1). [pāk-ı dāmen olalum, -alu, -m]*

pāk-ver [1] *Temizlik, mübareklik sahibi.*

Gösterür her dürlüden ol āyet-i kübrā ṣuver / Līk āyet ol ṣuverden pāk bāzū **pāk-ver** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 1). [pāk-ver,]*

pāk itmek [3] *Temizlemek, arındırmak.*

Cān ü dil āyinesin jeng-i sivādan **pāk it** / Ṣūfīyā ṣoñra gözet anı ki zībā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 4). [pāk it,]*

Gūş-ı hūşuña alursañ bu Murāduñ sözlerin / Ṣöyle **pāk ide** seni pīrāheni āb eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 5). [pāk ide, -e]*

Ḥaş ü ḫāşākdan **pāk it** sarāyını fu'āduñ sen / Sarāyuñ tāhir olmayınca olmaz her işüñ ḫāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 2). [pāk it,]*

pāk ḳılmak [1] *Temizlemek.*

Ḳıl mücerred kendüñi ḳalbüñ sarāyın **pāk ḳıl** / Yārdan ġayrı tavaṭṭun ḳılmaya her nā-sezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 3). [pāk ḳıl,]*

pāk olmak [3] *Temizlenmek, arınmak.*

Kim ola bile taḥḳīḳin nedür bu vaḥy-i erselnāk / Bilen oldur anı ey dil **ola** cān ü göñülden **pāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 1). [pāk ola, -a]*

Gel berü kūh-ı ḳanāʻat içre ʿanḳā ol bugün / Ḳonma her bir cīfeye **pāk ol** sözümi diñle gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 3). [pāk ol,]*

Aḳıtġıl eşki çeşmüñden **olasın** maʿṣiyetden **pāk** / ʿİbādāt it ḳıl istiġfar ola tā kim günāhuñ kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 2). [pāk olasın, -a, -sın]*

pāk ü mücellā eylemek [1] *Parlatmak, arındırmak.*

Ey Murādī ḳalbüñüñ āyinesin / ʿIşḳ ile **pāk ü mücellā eylegil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 5). [pāk ü mücellā eylegil, -gil]*

palas [1] *Aba ve çul gibi kaba yünden dokunan şeyler ve özellikle bunların eskileri.*

Ḫvār baḳma şāhlar vardur ki taḫt-ı ḳubbede / Kimi aṭlas pūşlardur kimisi daḫı **palāş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 3). [palāş,]*

pā-māl [1] *Ayak altında kalmış, çiğnenmiş, muhakkar.*

Ey cemāl-i dil-sitānuñ ʿışḳına **pā-māldür** / Enbiyā vü evliyā vü aṣfiyā vü atḳiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 2). [pā-māldür, -dür]*

pā-māl eylemek [2] *Ayaklar altına almak.*

Ṭuymadın gel Murādī seni raḳīb / Yoḫsa **eyler** bu dem seni **pā-māl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 9). [pā-māl eyler, -r]*

ll Kontrolü altına almak.

Saña yüz ṭutan iki dünyāyı **pā-māl eyler** ol / Bir gedā-yı kemterüñ iki cihāna pādişā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 4). [pā-māl eyler, -r]*

pā-māl itmek [1] *Ayak altında almak, çiğnemek. II Hor ve hakir görmek.*

Kimisin ayaḳlar altında ḳoyup **pā-māl ider** / Kimisini ḳara yirden elin alup ḳaldurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 4). [pā-māl ider, -er]*

pare [3] *Parça, ayrılmış, bölünmüş.*

Rāygān mı irişür vuṣlat-ı dildāra kişi / Tīġ-i cevri dil-i pür-yarayı ḳaç **pāre** diler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 3). [pāre,]*

Bu Murādīnüñ kelāmından ḫaberdār olmaġa / Gel berü eyle hezārān **pāre** ḳalbüñ yarasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 5). [pāre,]*

Ḳalem şaḳḳ olup dörd **pāre** hemān / Yazar tā ḳıyāmet rumūz-ı nihān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 34, Beyit 2). [pāre,]*

pāre eylemek [1] *Parçalara ayırmak, paramparça etmek.*

Şu kim bilmeye vuṣlat ʻālemin dünyā seve ey dil / Serini ṭaşa ursun sīnesini **eylesün pāre** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 4). [pāre eylesün, -sün]*

pāre-i mużġa [1] *Et parçası. II Beden.*

Çü ṭaşt-ı ʻizzete girdi o **pāre-i mużġa** / Yunuldı mā-i reşād ile ḳalmadı kine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 3). [pāre-i mużġa,]*

pāre pare [1] *Parça parça.*

Çün vücūduñ ṭavrına ʿarrāc ola Mūsī-i ʿışḳ / **Pāre pāre** rīze rīze ola duymaya cibāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 2). [pāre pāre,]*

pāre pāre olmak [2] *Parça parça olmak, parçalanmak.*

Pāre pāre oldı Sīnā ʿaks-i nūr-ı yārden / Nice ṭāḳat göstere şol k'aña peydā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 2). [pāre pāre oldı, -dı]*

Murādī çekdügini ger çekeydi / **Olurdı** seng-i ḫāra **pāre pāre** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 5). [pāre pāre olurdı, -ur, -dı]*

parmaġ [2] *Parmak.*

Sen Muḥammed ḳadrini aṭşān iken mi añladuñ / Olduġı dem **parmaġı** nāşire-i āb-ı zülāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 4). [parmaġı, -ı]*

Bir naẓardur biñ naẓar yüz biñ naẓardur bir naẓar / **Parmaġuñ** yum lafẓatu'llāh oldı insān ayasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 3). [parmaġuñ, -un]*

parmaġı ucın eylemek [1] *Parmak ucuyla dokunmak. II Ucu ucuna yakalamak.*

Rāḥat-ı maḥż-ı şafā kesb ider ol ʿāşıḳ-ı zār / Dāme-i vaṣl ucına **parmaġı ucın** kim **eyler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 2). [parmaġı ucın eyler, -r]*

pās [1] *Kir, pas, leke.*

Dilerseñ görmege vech-i cemāli / Göñül mir'ātınuñ gör **pāsı** var mı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 4). [pāsı, -ı]*

pās-bān [1] *Bekçi, gece bekçisi, gözcü.*

Muʿīnüm olalı mihrüñ benüm ey revnaḳ-ı ḳalbüm / Ne deñlü var ise ḫalḳuñ benüm hep **pās-bānumdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 4). [pās-bānumdur, -um, -dur]*

pāy [6] *Ayak, kadem. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben ol pervāz urıcıyam cihān **pāyumda** bir ẕerre / Ferāġumdur delīlüm şanma bir yirden me'ālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 2). [pāyumda, -um, -da]*

pāy başmak [1] *Ayak basmak. II Bir yere varmak, ulaşmak; girmek, gelmek, uğramak; mesleğe girmek; bir yere bağlanmak.*

Tāʿallūḳ-ı ezelīden ebed durur ḫāṣıl / Ki mebde' oldı ebedle **başıldı** muḥkem **pāy** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 4). [pāy başıldı, -ıl, -dı]*

pāy-bend itmek [1] *Ayağını bağlamak. II Engel olmak.*

Pāy-bend itme ġayrıyı özge / Bir gün ola ki gelmeye gözüñe *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 3). [pāy-bend itme, -me]*

pāy-bend olmak [2] *Ayak bağı olmak. II Engel olmak.*

Ben şanurdum iki ʿālem baña **oldı pāy-bend** / Ḥamdu li'llāh iki dünyādan ferāġum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 2). [pāy-bend oldı, -dı]*

Ẕāhib-i rāh-ı hüdāya nesne **olmaz pāy-bend** / Menzilin her dem müsehhel oldı eshel gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 3). [pāy-bend olmaz, -maz]*

pāy-ber olmak [1] *Adım atmak, uzaklaşmak.*

Gösterür īcād idüp ʿālemde ṣūretden eser / Vāḳıf-ı maʿnā olan **oldı** ṣuverden **pāy-ber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 1). [pāy-ber oldı, -dı]*

pāy çekmek [1] (Deyim) *Ayak çekmek. II Vazgeçmek, bırakmak.*

Himemden **çekmezem pāyı** ṭurup meydān-ı ʿışḳından / Burāḳa berḳ irüp durdı hemān żavʿ-ı dücā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 3). [pāyı çekmezem, -mez, -em]*

pāyına düşmek [1] *Ayağına düşmek. II Secde etmek.*

ʿAceb budur özi bir neyyir-i aʿẓam kemālince / **Düşüben pāyına** sācid aña şems ü ḳamer olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 4). [pāyına düşüben, -üben]*

pāyına yüz urmak [1] (Deyim) *Ayağına yüz vurmak, yüzünü sürmek.*

Leyle-i ẓūlmāda gördüm bir ḳamer olmış 'ayān / Cümleten seyyāreler **yüz urmış** anuñ **pāyına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 2). [pāyına yüz urmış, -mış]*

pāyına yüzüñi sürmek [1] (Deyim) *Ayaklarına kapanmak, sevgi ve hürmet gösterisinde bulunmak.*

Sür pāyına Murādī **yüzüñi** Muḥammedüñ / Sensin anı bilen viren oldur seni aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 5). [pāyına yüzüñi sür, -ün, -i]*

pāyında eylemek [1] *Eşiğinde tutmak. II Himayesinde bulundurmak.*

Beşer didi saña ḫallāḳ velī oldum muṣavverven / Beni ol münseliḥ ḳılmaz ebed **eyledi pāyında** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 3). [pāyında eyledi, -di]*

pāyını muḥkem yirine başmak [1] (Deyim) *Ayağını sağlam yere basmak. II Dikkatli ve tehlikeden uzak davranmak.*

Er olur şol ki **başa pāyını muḥkem yirine** / İrmeye pāyını yolından anuñ degme biri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 4). [pāyını muḥkem yirine başa, -a]*

pāy-ı ṣadāḳat [1] *Doğruluk ayağı. II Doğruluğun esası, temeli.*

Pāy-ı ṣadāḳat dā'imā muḥkem olup sābit ola / Ayırmaya yirden seni her yaña dest olsa kemer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 4). [pāy-ı ṣadāḳat,]*

pāymāl [1] *Ayaklar altında kalmış, çiğnenmiş. II Hakir düşürülmüş, perişan edilmiş.*

Nūr-ı ʿaynüm gel eriş berḳ ura tā fevḳu'l-cebel / Ġār-ı vaḥdetde ḥarāret birledür dil **pāymāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 3). [pāymāl,]*

pāy-māl eylemek [2] *Ayak altında ezmek, mahvetmek.*

Cān-ı şīrīnden nice şāh u gedāyı ayırup / **Eylemişdür** ḳara yir altında şāhum **pāy-māl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 2). [pāy-māl eylemişdür, -miş, -dür]*

II Perişan etmek; sıkıntı içinde bırakmak, mahvetmek.

Ekmeyen ṭuḫm-ı ezel almaz fevā'id ḫırmanın / Kendü ʿırżı kendüsinde **pāy-māl eyler** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 4). [pāy-māl eyler, -r]*

pāymāl-i ḥüsn-i rūy u zülf ü ḫāl olmaḳ [1] *Saçının ve yüzünün güzelliğinin perişan, hakir hâlde olması.*

Gāh ü bī-gāh ey gönül şūrīde ḫāl olmaḳ neden / **Pāymāl-i ḥüsn-i rūy u zülf ü ḫāl olmaḳ** neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 1). [pāymāl-i ḥüsn-i rūy u zülf ü ḫāl olmaḳ, -mak]*

pāy-māl itmek [1] *Ayak altına almak, ezmek. II Rezil etmek, çok acı, sıkıntı vermek.*

Ḫüdāvendā baña luṭfuñ irişdür gel ʿināyetden / Beni sen **pāy-māl itme** müyesser ḳıl dirāyetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 1). [pāy-māl itme, -me]*

pāymāl olmak [2] *Ayaklar altında kalmak, çiğnenmek, yok olmak, ortadan kalkmak.*

Vaṣl-ı dildāra eger teşvīḳ iderseñ ey gönül / Ẕerre ẕerre **pāymāl olġıl** cefā ḳıl iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 4). [pāymāl olġıl, -gıl]*

Evc-i istiġnāda murġ-i dil uçarken nāz ile / Ṣayd-ı dām-ı zülf oluben **pāymāl olmaḳ** neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 3). [pāymāl olmaḳ, -mak]*

pāya düşmek [1] (Deyim) *Payına, hissesine düşmek.*

Bize ʿışḳuñ ʿaceb sermāye düşmiş / Anuñ her bir rumūzı **pāya düşmiş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 1). [pāya düşmiş, -miş]*

pāy itmek [1] *Bölüştürmek.*

Rāh-ı ḥaḳīḳatüñe varan kimsene senüñ / Farḳ-ı serini **pāy ider** eyler serini ṭob *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 4). [pāy ider, -er]*

pāyān [16] *Nihayet, son. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Āḫirde ʿilm-i evveli añladı kim nedür / İrmekdedür ʿulūm ile **pāyāna** insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 2). [pāyāna, -a]*

pāyān bulmak [3] *Son bulmak, bitmek, tükenmek.*

Gördigi dem anı didüm oldı dil ḥayrān aña / Nice nice saʿy ḳıldı **bulmadı pāyān** aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 1). [pāyān bulmadı, -ma, -dı]*

Baḥr-ı tevḥīde giren kimsene **pāyān bulımaz** / Ḳul ki olmaya ṣadāḳatde o sulṭān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 1). [pāyān bulımaz, -ı, -maz]*

Ṭag u saḥrāda yüri Mecnūnveş / Fürḳat-i Leylī bulur pāyān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 4). [pāyān bulur, -ur]*

pāyān olmak [2] *Sonlanmak, sonu gelmek.*

Müdām olsun bu iḥsānuñ ki **pāyān olmaz** iḥsāna / Kimin peydādan eylersin idersin kimin iḫfādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 4). [pāyān olmaz, -maz]*

Baḥr-ı ʿışḳuñ mevcine **pāyān olmaz** bilmiş ol / İbtidā-yı mevcdür cismüñ muḫīṭ olan velī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 4). [pāyān olmaz, -maz]*

pāyānsuz [1] *Sonsuz, sonu olmayan.*

Muḫīṭ oldı taḥayyürle bu aḳlum n'eyleyem bilmem / Yine dil zevraḳı **pāyānsuz** düşdi bir ʿummāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 4). [pāyānsuz,]*

pāy-dār [1] *Kalıcı, sürekli.*

Ey ḥakīm-i lā-yezālī ey ilāh-ı ber kemāl / Ey ʿalīm-i bī-zevālī bī-zevāl ü **pāy-dār** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 7, Beyit 2). [pāy-dār,]*

pāye [10] *1. Makam, rütbe, derece.*

Ey Murādī hele feyyāżda buḫl olmadı çün / Arada ayaḳ ayaḳ ʿarż olunan **pāye** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 5). [pāye,]*

Māye-i ḥikmetdedür taḳdīr-i ḥükmüñ **pāyesi** / Dürr-i beyżā olmasaydı ebr-i nīsān aġlamaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 3). [pāyesi, -si]*

Murāduñ saña te'sīr eylemezse ḳavl-i pür-sūzı / Efendüm saña bu ʿālemde ayruḳ **pāyeler** gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 5). [pāyeler, -ler]*

Her ḳaçan ḳılsam hüveydā ʿömrümüñ sermāyesin / Ol zamān her mā-ḥalaḳ ʿömrinde bulur **pāyesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 1). [pāyesin, -si, -n]*

ʿÖmrümüñ şerḥinde buldum ẕātumuñ sermāyesin / Her nefesde ẕātumuñ ḥāliyle bildüm **pāyesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 1). [pāyesin, -si, -n]*

Enfüs-i āfāḳda buldı çü dil **pāyesin** / Şimdi ziyāde ḳılur renc ile sermāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 1). [pāyesin, -si, -n]*

Ḥicābdur rūḥdur ʻālem velī rūḥ añadur perde / Fürūʻı aşlā degişmez şular ki gözledi **pāye** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 3). [pāye,]*

Taʻalluḳ ḥükmidür ey dil ḥicāb olan dilārāya / İkilükden geçerseñ ger bulasın sen daḥı **pāye** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 1). [pāye,]*

Maṭlab-ı aʿlādadur ʿāşıḳlaruñ ser-māyesi / Şerḥe ṣıġmaz bunlaruñ yārüñ ḳatında **pāyesi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 1). [pāyesi, -si]*

2.İlmiyenin, sarıklıların bir rütbesi.

Gün yüzünsüz cihān baña ẕerre / Fürḳatüñ **pāyem** üzredür bir şāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 6). [pāyem, -m]*

pāye-i ḳudret [1] *Kudret derecesi, mertebesi.*

Pāye-i ḳudretde ḳılduñ ḳadrini dā'im bülend / Yā neden ʿışḳuñla anuñ kārın efġān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 3). [pāye-i ḳudretde, -de]*

pāye inmek [1] *Derece, rütbe verilmesi.*

Merātib-i ezelīdür çü baḫş olan evvel / Dime ki ṣāḥib-i ʻaḳl olana **ine pāye** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 2). [pāye ine, -e]*

pāye olmak [1] *Rütbe, mertebe, derece.*

Cümle erkān **oldı pāye** çünki rükn-i evvele / Evvel ü āḫir çü menzildür erişgil menzile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 1). [pāye oldı, -dı]*

payende [1] *Kalıcı, sürekli, daim.*

Enīs-i ʿışḳ olalıdan gözüm ġayrıya baḳmaz hiç / Ṭavāf eyler gelüp pā-būs idüp **payende** merżālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 3). [payende,]*

pāyende olmak [1] *Kalıcı ve daimi olmak.*

Ḳamu ʻālimlerüñ kārı ṭutar bir ṭarz ile rāhı / Benüm rāhum budur ʻışḳuñ **ola** ḳalbümde **pāyende** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 4). [pāyende ola, -a]*

pāyidār olmak [1] *Kalıcı olmak.*

Teraḥḥum ḳıl iki mīzāb-ı çeşmümden aḳan yaşa / Güzellük **pāyidār olmaz** cihāndur āsiyāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 3). [pāyidār olmaz, -maz]*

pehlivān-ı ṣaf-şikenler [1] *Safları kıran pehlivan.*

Ey nice şāhān-ı ʿālem zīr-i ḫāk olmış yatur / **Pehlivān-ı ṣaf-şikenler** hep helāk olmış yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 1). [pehlivān-ı ṣaf-şikenler, -ler]*

pelīd [1] *Pis, rezil, alçak.*

Yazmayan medḥüñ cihānda ey ḳamer-ṭalʿat senüñ / Ḫāme gibi ol **pelīdüñ** başı olsun iki şaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 5). [pelīdüñ, -üñ]*

penāh [9] *Sığınma, sığınacak yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Senden özge bir **penāhum** var mıdur / Varuben aña idem tā iltićā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 4). [penāhum, -um]*

penāhında olmak [1] *Sığınağında olmak, himayesi altında olmak.*

Dime sulṭān aña kim taḫt ile cāhında ola / Belki sulṭān o durur cümle **penāhında ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 1). [penāhında ola, -a]*

penāh idinmek [1] *Sığınmak.*

Şol kim **idine penāh** İlāhī / Her demde ol aña reh-nümādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 542, Beyit 2). [penāh idine, -in, -e]*

penāh ḳılmak [1] *Sığınılacak yer bellemek.*

ʿĀḳil iseñ Ḥaḳdan özge kimseyi **ḳılma penāh** / Ḥükmi iledür anuñ ednā olan aʿlā olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 4). [penāh ḳılma, -ma]*

penbe [1] *Pamuk.*

Ey Murādī neye beñzer kişi kim ʿışḳa düşe / Añla kim āteşe bir **penbe** düşüpdür meselā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 5). [penbe,]*

pençe-i ʿışḳ tutmak [1] *Aslan gibi zorlayıcı, güçlü olan aşkın pençesiyle tutuşmak, mücadele etmek.*

Pençe-i ʿışḳ ile kimdür **tutuşan** / Bir bahādırdur ʿaceb oransuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 4). [pençe-i ʿışḳ tutuşan, -an]*

pend [3] *Nasihat, öğüt.*

Ey Murādī bu durur **pendüm** saña her laḥẓada / Cümleyi terk eyleyüp gelgil Cenāb-ı Ḥaḳḳa kaç

(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 5). [pendüm, -üm]

Ḳoma ḥayretde özüñ mihr-i dıraḫşān olġıl / Ġūş ḳıl **pendümi** gel mīr-i suḥandān olġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 2). [pendümi, -üm, -i]*

Gel Murāduñ cān ile **pendini** eylerseñ ḳabūl / Bulasın naʿmā vü hem ālā-yı ʿuẓmā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1197, Beyit 5). [pendini, -i, -ni]*

pend eylemek [1] *Nasihat etmek.*

Vāʿıẓā sen baña **pend eyleme** kār eyleyemez / Cānı terk eylemeyen kimsene cānān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 3). [pend eyleme, -me]*

per [4] *Kanat.*

Resūl-ı rāhber oldı bu yolda rūḥü'l-emīn / **Per** ile şeh-per ile ḳalb-i ḳālıb olmış bāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 2). [per,]*

ʿArş-ı ʿalānuñ üstine çıḳmadı **per** ile melek / Ādem iseñ bu ḥiss ile ʿarş-ı ʿalāya ḳo ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 4). [per,]*

Bir mekes oldum yine **per** ile perrüm ḳalmayup / Oldı dil Mecnūn çün kim eyledi şeydā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 4). [per,]*

II Koruma, himaye etme.

Göñül yār oldı yāre **per** içinde / Bilüpdür nāmını tekrār içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 1). [per,]*

per açmak [1] *Kanat açmak. II Başlamak.*

Per açup murġ-i dil çü pervāza / Başladı geçdi nice dervāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 1). [per açup, -up]*

perākende eylemek [1] *Dağınık etmek, dağıtmak.*

Cemʿ-i bezmi ṭaġıdup **eyler perākende** şu kim / İḳtirān idüp maḥabbetle ola hem-kār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 3). [perākende eyler, -r]*

perde [30] *Hicap, örtü.*

Şāhidem bedr-i cemāline seḥāb aṣdı niḳāb / Zülfi bir **perde** gelür şa'şa'ası tābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 3). [perde,]*

II Hak ile kul arasındaki engel.

Cemālüñ **perdesin** ḳaldur cemālüñ nice bir mestūr / Bilürven cümle fiʿlüñdür eger serrā eger żarrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 2). [perdesin, -sin]*

Murāduñ ʿayn-ı ḥaḳḳını hüviyyetdür ḳılan bāhir / Cemālüñ **perdesi** ṭursun helāk olmaya māfihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 5). [perdesi, -si]*

Ḥicābı gerçi ḳılursın cemālüñe **perde** / Ne **perde** var ne cemālüñ ġanī özüñ ḥāşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 2). [perde,]*

Ḥā'il olmaz ʿārife kevn ü mekānuñ **perdesi** / Perdeyi refʿ eyler iseñ sen de buldun yā naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 3). [perdesi, -si]*

Ḥā'il olmaz ʿārife kevn ü mekānuñ perdesi / **Perdeyi** refʿ eyler iseñ sen de buldun yā naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 3). [perdeyi, -(y)i]*

Cürʿa-nūş itmek dilerseñ gel berü dīvāne ol / Gel bu varlıḳ **perdesin** keşf eyle bulasın sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 3). [perdesin, -sin]*

Ḥicāb-ı kibriyādur **perdesi** rūy-ı müberrānuñ / İki perde arasında heman bu fehm-i ḳāṣırdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 3). [perdesi, -si]*

Ḥicāb-ı kibriyādur perdesi rūy-ı müberrānuñ / İki **perde** arasında heman bu fehm-i ḳāṣırdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 3). [perde,]*

Perdesinde böyle dür keşf olsa nic'olurdı kār / Ḫôş ʿaceb ḥesnā imiş bi'llāhi ol ḳūtü'l-ḳulūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 3). [perdesinde, -s, -i, -n, -de]*

Perdeden çıḳduḳda çün vechinde imʿān itdiler / Virilüp taḫt-ı şehādet üzre sulṭān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 1). [perdeden, -den]*

Celāli **perdesin** açsa cemālidür mekşūf / Celāli ile cemāli ġam ile şādumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 4). [perdesin, --sin]*

Tā ezelden **perdeyi** cevher yüzinden refʿ içün / Salṭanat terkin urup biz ṣāḥib-i ṣāl olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 2). [perdeyi, -y, -i]*

Cemālüñ **perdesin** ḳaldur ki görsün ibtidādan yüz / Ḳamer bedri nite kim her gice açar dücādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 1). [perdesin, -si, -n]*

Ben ṣanurdum **perdemün** taḫtında ġayrum var imiş / Şimdi bildüm ʿaynümüñ ʿaynında ʿaynüm var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 1). [perdemün, -m, -ün]*

Kāşif-i ġayb-ı ezel refʿ ide çün cümle ḥicāb / **Perde** açılsa eger bil ki yirine keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 4). [perde,]*

ʿArş-ı aʿlāda nice ḥucb aşılu nūr-ı ẓūlm / Açdı pes **perdesini** rūy-i zemīne keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 3). [perdesini, -si, -n, -i]*

Sen bu varlıḳ **perdesin** ḳaldurmayınca aradan / Pes ebed ḳalduñ dücāda gitmedi senden ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 2). [perdesin, --sin]*

Perde-dār oldı perde-i ġayba / **Perde** ardına vardı pinhāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 5). [perde,]*

Eyledüm çünki i'āde eyledi ḥāl ile ḥāl / Gördi çünki bu ḥicābum **perdeye** girdi yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 3). [perdeye, -ye]*

Ḥicābdur rūḥdur ʻālem velī rūḥ añadur **perde** / Fürūʻı aṣlā degişmez şular ki gözledi pāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 3). [perde,]*

Ḳaṣd idersem seni bulmaġa kemālüñ **perde** / Arasam cümle kemālini cemālüñ perde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 1). [perde,]*

Ḳaṣd idersem seni bulmaġa kemālüñ perde / Arasam cümle kemālini cemālüñ **perde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 1). [perde,]*

Kūşe-i çeşme gelürse şafaḳ-ı rūz-ı viṣāl / Leyl-i edʻac ḳoyu virmez göze ḫālüñ **perde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 2). [perde,]*

Reh-rev-i ʻayn-ı ḥaḳā'iḳde cemīl oldı cemāl / Göz açurmaz o cemāline celālüñ **perde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 3). [perde,]*

Ḳavl ile maḥż-ı ḳıyās oldı semāʻı cāna / Ḥaḳḳuñı görmegedür semʻ ile ḳālüñ **perde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 4). [perde,]*

Ey Murādī ikilik birlige yol virmez imiş / Baḳmaġa āyineye saña misālüñ **perde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 5). [perde,]*

Ḥicābuñ **perdesin** ḳaldur bulasın nūr-ı ẓulmetde / Dimişlerdür mesel ẓulmetdedür bil āb-ı ḥayvānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 5). [perdesin, -si, -n]*

ʻIşḳ bāzārına çün girdi metāʻ-ı dil ü cān / Nice biñ **perde** yapıldı çü beden dükkānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 2). [perde,]*

ʻÖmr ü cānı neylesün ey dostum ʻāşıḳ olan / Gel cemālüñ **perdesin** keşf eyle sulṭānum hemān *(Murâdî Dîvânı, Müfret 10, Beyit 1). [perdesin, -si, -n]*

perde aşmak [4] *Perdelemek, kapatmak. II Engel koymak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Perdeyi aşmaḳda bildüñ mi nedür maʿnāya rāh / İnkişāfından berü cānibde ḳılmaz iʿtibār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 2). [perdeyi, -yi]*

perde-dān ḳılmak [1] *Perde, örtü kılmak. II Engel oluşturmak.*

Maḥcūb olur mı āyīne-i dil nemedle pes / İkrāh ile ḥicābını **ḳılmasa perde-dān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 4). [perde-dān ḳılmasa, -ma, -sa]*

perdedar [2] *Perdeci, perde arkasında bekleyen, hâcib.*

Ey cemāl-i bā-kemālüñ kibriyāsı **perdedār** / ʿĀlem ü ādemde mevcūd oldı nūruñ her ne var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 1). [perdedār,]*

Keşf-i ḥucb itse ne ġam kāṣif-i muṭlaḳdur bu / **Perde-dār** āyinesi aña beḳādur yine bes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 2). [perde-dār,]*

perde-dār olmak [1] *Bir şeyin görünmesine ve bilinmesine mâni olmak; perdeci olmak.*

Perde-dār oldı perde-i ġayba / Perde ardına vardı pinhāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 5). [perde-dār oldı, -dı]*

perde-i ʿayn [2] *Gözün perdesi. II Hakikati görmeyi engelleyen şey .*

Ḥaḳḳı taḥḳīḳ itmede gerçi başāyir bī-l-başar / Līk ḳaldur **perde-i ʿaynuñda** ẓāhir māverā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 3). [perde-i ʿaynuñda, -un, -da]*

Ḥayātum **perde-i ʿayna** ḥicāb-ı āferīn olmış / Vefā-yı serverüm tā ser ḳabā-yı āhenīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 1). [perde-i ʿayna, -a]*

perde-i ʿaẓamet [1] *Büyüklük, ululuk perdesi, örtüsü.*

Ẕātuñ çü **perde-i ʿaẓametde** nihāndur / Maḥbūbsın cemālüñe oldı niḳāb-ı ḫūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 2). [perde-i ʿaẓametde, -de]*

perde-i ġayb [2] *Görünmeyi engelleyen perde, görünmezlik perdesi.*

Perde-i ġayb içre pinhān oldı sırr-ı āşikār / Nūr-ı ebhā lāmiʿ olmışdur ider leyl ü nehār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 1). [perde-i ġayb,]*

Perde-dār oldı **perde-i ġayba** / Perde ardına vardı pinhāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 5). [perde-i ġayba, -a]*

perde-i ġayb-ı cemal [1] *Allah'ın cemal, güzel, isminin gizli perdesi, örtüsü. II Cemal isminin dolaylı şekilde tecelli etmesi.*

Yaraşur her dem celālüñ **perde-i ġayb-ı cemāl** / Reh-nümūn-ı ġayrüñ olsa ḥażretüñe sal sal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 1). [perde-i ġayb-ı cemāl,]*

perde-i ḥayret [*Şaşkınlık perdesi. II Engel.*

Varalum **perde-i ḥayretlerimüz** refʿ idelim / Gelüben bunda yine şāḥib-i ʿirfān olalum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 3). [perde-i ḥayretlerimüz, -ler, -imüz]*

perde-i hicr [1] *Ayrılık perdesi; engeli.*

Nār-ı dūzaḫdan şanurdum ʻālemüñ ẓülmātını / **Perde-i hicrüñden** olmış eyledüm ışġā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 2). [perde-i hicrüñden, -ün, -den]*

perde-i maḥbūb [1] *Sevgilinin perdesi; engeli.*

Ser-te-ser **perde-i maḥbūbda** meknūn oldı / Anuñ içün göñül o Leylīye Mecnūn oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 1). [perde-i maḥbūbda, -da]*

perde-i mūsā-yı bī-ḳarār [1] *Hz.Musa'nın gözüne çekilen perde, örtü. II Tur Dağı'na tecelli eden İlahi nura dayanamayışı.*

Ḳarāra yaḳdı ise ṭūrı ger celāl-i vücūd / Cemāli **perde-i Mūsā-yı bī-ḳarāra** çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 3). [perde-i mūsā-yı bī-ḳarāra, -a]*

perde-i pindār [1] *Gurur perdesi; engeli.*

Perde-i pindārı ḳaldur aradan tā kim saña / Ol cemālüñ nūrı tābān ola bir an yaḥtemil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 2). [perde-i pindārı, -ı]*

perde-i rūy [1] *Yüzün örtüsü.*

Didüm ac **perde-i rūyuñ** göre tā dīdelerüm / Didi sil çeşmüñi kim dīdede ābuñ vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 2). [perde-i rūyuñ, -un]*

perde-i ẓulmet [*Karanlık perdesi, örtüsü; engeli.*

Her seḥer tāb urdı ʿayna lemʿa-i mihr-i ezel / **Perde-i ẓulmet** küşāde oldı olup ʿukde-ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 1). [perde-i ẓulmet,]*

perde ḳaldurmak [1] *Perdeyi kaldırmak. II Engeli kandırmak.*

Aç niḳāb-ı ġafleti **ḳaldur** gözüñden **perdeyi** / Tā müşāhid olasın rūy-i ḥabībi ser-te-ser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 3). [perdeyi ḳaldur,]*

perde ḳılmak [1] *Perde yapmak II Örtmek, gizlemek.*

Ḥicābı gerçi **ḳılursın** cemālüñe **perde** / Ne perde var ne cemālüñ ġanī özüñ ḥāşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 2). [perde ḳılursın, -ur, -sın]*

perde olmak [2] *Örtmek.*

Yaḳa çāk itmegi benden görüp ögrendi sabāḥ / **Perde olan** ṣoruñ ol kākül-i sevdāya nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 4). [perde olan, -an]*

II Engel olmak.

Ruḥsārını niḳābına çün kim çeker o şāh / Mir'āt-ı ḳalbe **perde olur** bizde dūd-ı āh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 1). [perde olur, -ur]*

perdeyi açmak [2] *Örtüyü kaldırmak. II Engelleri kaldırmak.*

Seḥer çaġında **açmış perdeyi** dilber cemālinden / Mürüvvetler ḳılup ʿuşşāḳa ṣordı kendü ḥālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 1). [perdeyi açmış, -mış]*

Açıcaḳ perdeyi yüzden gözi bīdār eyle / Līkin anuñ ile bir yirde görürler mi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 2). [perdeyi açıcaḳ, -ıcak]*

pergār [13] *Pergel denilen daire çizecek maruf alet. II Hak yolu, seyr-i sülük. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kāf u nūnuñ remzini bir noḳṭadur fāş eyleyen / Başmaġıl **pergārdan** ṭaşra ḳadem eyle ḥaẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 3). [pergārdan, -dan]*

pergār-ı devvār [1] *Çok dönen pergel. II Doğru yolu arayış.*

Olup **pergār-ı devvār** ol ʿamelde / Heyūlādur heyūlādur heyūlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 73, Beyit 2). [pergār-ı devvār,]*

pergār ḳılmak [1] *Pergel şeklini almak. II Hak yolu.*

ʿAyn-ı ḥaḳḳ ile ġuyūb-ı dü-cihāndur ḥāṣıl / Dā'iren bekle gözet kim anı **pergār ḳıla** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 4). [pergār ḳıla, -a]*

pergār-ṣıfat [1] *Pergel gibi.*

ʿĀlemüñ girdini gezdüm yine **pergār-ṣıfat** / Eylesün anı nuḳat gibi miyān ʿummānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 3). [pergār-ṣıfat,]*

pergār-vār [2] *Perger gibi.*

Dā'ireden çıḳmadı her biri **pergār-vār** / Noḳṭa gibi ḳaldılar dā'irede ins ü cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1151, Beyit 4). [pergār-vār,]*

Dā'ireden çıḳmadı her biri **pergār-vār** / Noḳta gibi ḳıldılar dā'irede ins ü cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1175, Beyit 4). [pergār-vār,]*

peri [1] *Peri gibi çok güzel olan sevgili.*

Sen melek-rū **perīden** ayrılalı / Ẕerre gelmez gözüme cennet u ḥūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 3). [perīden, -den]*

perī yüzlü [1] *Peri yüzlü. II Sevgili.*

Diñleyüp sözin raḳībüñ uyma ol mekkāre gel / Hā ṣaḳın andan **perī yüzlüm** igen melʿūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 5). [perī yüzlüm, -m]*

perişan [3] *Dağınınk, karışık, kötü durum.*

Ḫafā vü ẕevk-i dünyāya ṭayanma kim o ḥırmāndur / Ne cemʿiyyet k'olur bunda ṣonı āḫir **perīşāndur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 1). [perīşāndur, -dur]*

Ḳurtılan cümle **perīşānından** iki ʿālemüñ / Oldur añlar isem añlayan benüm cemʿiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 880, Beyit 2). [perīşānından, -ın, -dan]*

perīşān eylemek [1] *Dağıtmak, düzenini bozmak, acınacak duruma getirmek.*

ʿAḳlumı yaġmaladı göñlüm **perīşān eyledi** / Gösterüp bir dem cemālin yine pinhān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 1). [perīşān eyledi, -di]*

perişān olmak [2] *Altüst olmak, üzülmek.*

Perişān olalı göñlüm taʿassür çekmezem hergiz / Bilürem bir belā ardınca Ḫaḳdan biñ ʿaṭā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 2). [perişān olalı, -alı]*

Müşevveş olmaġıl ey dil seni her laḥẓa yār ister / **Perişān olmaġıl** ġamdan seni ol ġam-güsār ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 1). [perişān olmaġıl, -ma, -gıl]*

perr [2] *Kanat.*

Baḥr-ı fenāda āşinā oldı bu geştī-i vücūd / Ṭurfetü'l-ʿayn olup durur **perr** ile perr u bālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 4). [perr,]*

Bir mekes oldum yine per ile **perrüm** ḳalmayup / Oldı dil Mecnūn çün kim eyledi şeydā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 4). [perrüm, -üm]*

perr-i hidāyet mürġ [1] *Hidayet kuşunun kanadı.*

Ẓıll-ı memdūd oldı çün **perr-i hidāyet mürġınüñ** / Tāc-ı devlet giydi her kime toḳındı sāyesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 2). [perr-i hidāyet mürġınüñ, -nun]*

perr ile bāl [2] *Kanat.*

Uçmaḳda cenneti dilemem vaṣluñ isterüm / Uçmaġ içün dilüñ nice **perr ile bālı** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 465, Beyit 3). [perr ile bālı, -ı]*

ʿAlem naṣb eylemişlerdür egerçi ḥall ü ḥālince / ʿAlem dikdüm ki rumḥum farḳına **perr ile bāl** irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 4). [perr ile bāl,]*

perr ile bāl eylemek [1] *Kol, kanat çırpmak, uçmak. II Bir şeyden uzaklaşmak.*

Ten ḥicābın refʿ iden maḳṣūda bulmış dest-i res / Bir hümādur uçmaġa **perr ile bāl eyler** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 2). [perr ile bāl eyler, -r]*

perri pervane [1] *Işık etrafında dönen kelebeğin kanadı.*

Żāḥike oldı göñül meşʿalesi pertev ile / **Perri pervāne** yaḳup tārik ola cān ü serin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 4). [perri pervāne,]*

perr ü bāl [8] *Kanat ve kol. II Manevi yardım, himmet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gezer ʿavālimi çün oldı **perr ü bāl** evżaḥ / Çü murġ-ı cāna ṭaḳıldı cenāḥ-ı erbaʿası *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 2). [perr ü bāl,]*

perr ü bāl açmak [2] *Kol ve kanat açmak. II Bir durumun başlaması.*

Ben muḥarrik fiʿlini ṣandum muḥarrik fiʿlidür / İmtiyāz itdüm ikisinden çü **açdum perr ü bāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 2). [perr ü bāl açdum, -du, -m]*

Mihr-i maḥabbetüñ çü ṣuʿāʿı ṭulūʿ ide / Her murġ-i bā cenāḥ **açısar perr ü bālini** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1531, Beyit 4). [perr ü bālini açısar, -ısar]*

perr ü bāl-i ezel [1] *Çok eskiden beri var olan kol ve kanat.*

İder mi mürġ-ı ʿaḳıl evc-i ḥikmete pervāż / Ṭaḳılmasaydı eger aña **perr ü bāl-i ezel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 3). [perr ü bāl-i ezel,]*

perr ü bālin dökmek [1] *Kolunu kanadını dökmek, kırmak.*

Güftārı bu Murāduñ fehm olmaḳ oldı müşkil / Tāvus-ı ḳudsī bilse **dökerdi perr ü bālin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1124, Beyit 5). [perr ü bālin dökerdi, -er, -di]*

perr ü bāl itmek [1] *Kol kanat etmek. II Aracı, yardımcı etmek.*

ʿAḳlumı bildüm ki mümkin eylemişdür ṣanʿatın / Fehm ü ʿilmi **perr ü bāl itdüm** ben ol ṭayyār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 4). [perr ü bāl itdüm, -dü, -m]*

perr ü bāl olmak [1] *Kanat ve kol olmak. II Yardım etmek, korumak, himaye etmek.*

Encümler oldı leyle-i deycūra meşʿale / Ṣaġ u ṣolumda ṣems ü ḳamer **oldı perr ü bāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 3). [perr ü bāl oldı, -dı]*

perrān [1] *Uçan, uçucu.*

ʿİlm ile ḥikmet olupdur iki yanında cenāḥ / Ṭayr-ı dil ʿarş-ı beḳāda yine **perrān** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 4). [perrān,]*

per-tāb eylemek [1] *Atmak, bırakmak.*

Sehm-i emri ehl-i dil her yaña **per-tāb eylemez** / Ḳabża-i ḳudretde muḥkem olmasa ḳavs-i ḳażā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 4). [per-tāb eylemez, -mez]*

per-tāb itmek [1] *Atılmak, sıçramak.*

Murāduñ sözleri ʿayn-ı ḥaḳīḳat maḥż-ı ʿibretdür / Bu güftāra ḳulaġ ur ġayrı **per-tāb it** aḳar ṣuya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 5). [per-tāb it,]*

pertab ḳılmak [3] *Atmak.*

Kelāmuñ bir kelām el-ḥaḳ getürmez gūş idenler tāb / Kimisi oldılar medhūş kimi **ḳıldı** özin **per-tāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 1). [per-tāb ḳıldı, -dı]*

Murādī baḥr-ı aḥżardur aña ḥadd ü kenār olmaz / Kenār olmaz kenār olmaz ṣaḳın **ḳılma** özüñ **per-tāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 6). [per-tāb ḳılma, -ma]*

Ḳavs-ı ḳudretden **ḳılan pertab** çun sehm-i kader / Bulmışuz ḳavvāsını menʿ iderüz bir tīr ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 3). [pertab ḳılan, -an]*

pertāv oları [1] *Uzağa düşmüş olan ok.*

Tīr-i ḥikmet dest-i ḳudret üzre çün devrān ider / Pes ḳılur **pertāv oları** her ṭaraf ḳavs-ı ḳażā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 3). [pertāv oları, -an]*

pertev [15] *Işık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemālüñ **pertevinden** ḫurrem oldı cümleten dünyā / Ḥabībüm ẕerre yanuñda olur şems-i cihān-ārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 1). [pertevinden, -in, -den]*

pertev-i ʿaks [2] *Yansıyan ışık.*

Cemālüñ **pertev-i ʿaksi** düşürmiş mihr ile māha / Cihāna zīnet içün ol türāb-ı āba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 3). [pertev-i ʿaksi, -i]*

Burḳaʻ-ı rūyuñ n'ola keşf eyleseñ ey dil-rübā / **Pertev-i ʻaksüñ** ṭoḳınsa cümleye tenhā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 2). [pertev-i ʻaksüñ, -ün]*

pertev-i hidayet [1] *Hidayet ışığı.*

Lāmiʿ yüzinde ey meh çün **pertev-i hidāyet** / Zülfüñledür münevver her rūz ü leyl-i ʿāşıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 4). [pertev-i hidāyet,]*

pertev-i mihr [1] *Güneş ışıltısı.*

Ey ḥicāb-ı tende ḳılmış **pertev-i mihrüñ** ḳanı / Āsmānuñdan seḥābı refʿ ḳıl ol baḫtlu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 2). [pertev-i mihrüñ, -ün]*

pertev-i mihr ü māh [1] *Ay ve güneşin ışığı.*

Çerḫ-i dü-tāya ḳıl naẓar ḳudret-i ẕi'l-celāl baḳ / **Pertev-i mihr ü māhı** ḳo şaʿşaʿa-i cemāle baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 1). [pertev-i mihr ü māhı, -ı]*

pertev-i nūr-ı cemal [1 *Yüzünün nurunun parlaklığı II Sevgilinin yüzünün nurunun parlaklığı.*

Pertev-i nūr-ı cemālinden münevverdür cemāl / Berḳ urup andan ẓuhūr itdi bu eşyādan fütūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 2). [pertev-i nūr-ı cemālinden, -in, -den]*

pertev-i vech [1] *Yüzün ışığı.*

Şems inʿikāsı **pertev-i vechinden** oldı çün / Sevdā-yı ḥüsni devr ile devr-i ḳamerdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 2). [pertev-i vechinden, -in, -den]*

pertev şalmak [4] *Işık salmak, aydınlatmak. II Sevgilinin cemalini göstermesi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şeb-i hicrānda nā-peydāyam ey meh rū ʿināyet ḳıl / Bu ẕerre ḳadre **pertev şal** ḥabībüm āfitāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 5). [pertev şal,]*

pertev virmek [1] *Işık saçmak.*

Pertev virür Murādī ḳamu kā'ināta çün / Māh-ı münīr-i şems-i dıraḫşānı n'eylerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 5). [pertev virür, -ür]*

perva [1] *Korku, çekinme.*

Murādī ger saña raḥm itse dil-dār / Saña ġavġā-yı ʿālemden ne **pervā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 5). [pervā,]*

pervā olmak [1] *Korkusuz olmak.*

ʿIşḳuñ bu Murādīye şehā şöyle müyesser / Ḳıl kim iki ʿālemden aña **olmaya pervā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 5). [pervā olmaya, -ma, -(y)a]*

pervane [18] *Işığın etrafında dönmeyi seven gece kelebeği.*

Şemʿ-i lāmiʿ olsa her **pervāneye** oldur muṭāf / Mihr-i ʿālemdür velīkin cümleye cāy-ı naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 4). [pervāneye, -y, -e]*

Ḥāl-i ʻuṣṣāḳı nice fehm ide her bī-dil ü cān / Şemʻe yansa olara mażḥek olur **pervāne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 2). [pervāne,]*

II Aşık.

Cānum anuñ şükrānesi göñlüm anuñ dīvānesi / Ḳalbüm żiyā **pervānesi** "Min-ibtidā fī-l-intihā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 2). [pervānesi, -si]*

Şemʿ-i ruḫsāruña cān ile göñül **pervānedür** / Yoluña cānın viren ʿāşıḳ degül mi yā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 1). [pervānedür, -dür]*

Meyl-i dildār ideli vaṣlı temennāsındayum / Yār yār olsun benümle ġayrıdan **pervānedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 4). [pervānedür, -dür]*

Şemʿ-i cemālüñe şehā **pervāneyem** ben kim bilür / Her dem mey-i ʿışḳuñ ile mestāneyem ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 1). [pervāneyem, -(ye)m]*

Ḫum-ḫāne-i vaḥdetde biz nūş eyledük peymāneler / **Pervāneler** pervāneler şemʿ-i cemāle yanalar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 1). [pervāneler, -ler]*

Ḫum-ḫāne-i vaḥdetde biz nūş eyledük peymāneler / Pervāneler **pervāneler** şemʿ-i cemāle yanalar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 1). [pervāneler, -ler]*

Şemʿ-i ʿışḳa cān virelden bu dil-i **pervānemüz** / Bir beḳā bulduḳ fenāda ġayrıdan **pervānemüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 1). [pervānemüz, -müz]*

Saña kim āşinā oldı ḥabībā aña **pervāne** / Dil ü cān ʿışḳuña yana budur ġayrı degül fikrüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 3). [pervāne,]*

Şemʿ-i ruḫuñ çü tābına **pervānedür** vücūd / Bir vaṣl içün vücūda ṣalā-yı hebā didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 3). [pervānedür, -dür]*

Maḥabbet şemʿini yaḳdum ḳanı **pervāneler** gelsün / Küşād olmış yine dārü'ş-şifā dīvāneler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 1). [pervāneler, -ler]*

Şemʿ-i tābına ʿaceb **pervānedür** dīvāne dil / Yanmaġ içün meclis-i eyvānı kimden istesün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 4). [pervānedür, -dür]*

Nice bir fürḳatle yansun baġrı ben **pervānenüñ** / Şemʿ-i ruḥsāruñı cānā görmeyem mi ben bir an *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 3). [pervānenüñ, -nüñ]*

Dil fülki ʻummān-ı ḥaḳīḳatde olupdur āşinā / Dildür gezen her ʻālemi dil şemʻine **pervānesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 4). [pervānesin, -sin]*

Ne ḳılsun ġayrı ġavġāyı ya sevdāyı temāşāyı / Çü bildi gizlü maʻnāyı ḳamudan aña **pervāne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 2). [pervāne,]*

Müberrādur muʻarrādur cihān u cānı terk itmiş / Atupdur cismini oda yanupdur hem çü **pervāne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 3). [pervāne,]*

Yā Rab naṣīb eyle şemʻ-i ruḫına ḳarşu / Ben ʻāşıḳ-ı dil-efgār **pervāne** gibi yana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 5). [pervāne,]*

pervāne-i dil [2] *Gönül pervanesi.*

Şemʻ-i bezm-i ezelīden yine **pervāne-i dil** / Ne ṣanursın anı sen olmadı mı ol kāmil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 1). [pervāne-i dil,]*

Düşdi **pervāne-i dil** ʻışḳ odına / Maḥv olup oldı anda nūr-ı ʻayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 2). [pervāne-i dil,]*

pervāne-i ʻışḳ [2] *Aşk kelebeği. II Aşık.*

Bu nār-ı ʿışḳ ile her dem-be-dem ben ʿāşıḳ-ı şeydā / Yanar iseñ ʿaceb midür çü ben **pervāne-i ʿışḳam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 4). [pervāne-i ʿışḳam, --am]*

Her dem murād olan Murāda dilberüñ maḳṣūdıdur / ʻIşḳ āteşinde maḥv olup **pervāne-i ʻışḳam** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 5). [pervāne-i ʻışḳam, --am]*

pervāne olmak [1] *Pervane olmak, etrafında dolanmak.*

Şemʿ-i cemāl-i yāre **pervāne oldı** bu dil / Anuñ içün olupdur bu fenn-i ʿışḳa mā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 812, Beyit 1). [pervāne oldı, -dı]*

pervâneveş [2] *Gece vaktinde ışığın etrafında dönen kelebek gibi.*

Maʻrifet şemʻinden ey dil isteyen bir lemʻayı / Cümleten **pervāneveş** gelsün Murāduñ yanına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 5). [pervāneveş,]*

Şemʻ-i ruḫ-sār-ı nigārı fikr idüp / Ol yüri **pervāneveş** sūzān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 5). [pervāneveş,]*

pervaz [5] *Uçma, tayeran, havaya ağma. II Manevi coşkunluk hali. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nice kim ʿaklumı **pervāze** ḳodum rāz oldum / Nice maʿlūm idinem rāzumı pervāz oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 1). [pervāze, -e]*

pervāz eylemek [3] *Uçmak, kanat açmak. II Yönelmek, bir fikri harekete geçirmek bağlamında.*

ʿĀlem-i ʿulviye **pervāz eylesün** murġ-ı vücūd / ʿĀşıḳuñ maʿşūḳ ile anda olan bāzārı gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 2). [pervāz eylesün, -sün]*

ʿĀlem-i ʿulyāya **pervāz eyledi** ḳudsī göñül / Levḥ-i maḥfūẓ ʿArş u Kürsī cümle cevlān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 3). [pervāz eyledi, -di]*

Ḫakdān-ı ʿālemi ḳo veche **pervāz eyle** var / Ol fenā süflīyi n'eylersin berü aʻlāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 2). [pervāz eyle,]*

pervāż itmek [2] *Uçmak, uçuş. II Yönelmek, bir fikri harekete geçirmek bağlamında.*

İder mi mürġ-ı ʿaḳıl evc-i ḥikmete **pervāż** / Ṭaḳılmasaydı eger aña perr ü bāl-i ezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 3). [pervāż ider, -er]*

ʿĀlem-i ʿışḳa çü mürġ-i dil **idüpdür pervāz** / Başdı her laḥẓada biñ biñ nice bālāya ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 3). [pervāz idüpdür, -üp, -dür]*

pervāz olmak [1] *Uçmak. II Ortadan kaybolmak.*

Nice kim ʿaklumı pervāze ḳodum rāz oldum / Nice maʿlūm idinem rāzumı **pervāz oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 1). [pervāz oldum, -du, -m]*

pervāz urmak [1] *Uçmak, kanat açmak. II Manevi coşkunluk hali.*

Ben ol **pervāz urıcıyam** cihān pāyumda bir ẕerre / Ferāġumdur delīlüm ṣanma bir yirden me'ālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 2). [pervāz urıcıyam, -ıcı, -(y)ım]*

perverdgārā [1] *Ey besleyici, terbiye edici, rızıklandırıcı; Allah.*

Duruş gel ṭāʿat it **perverdgāra** / Śevāb-ı dü-cihānı eyle ḥāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 2). [perverdgāra,]*

pes [324] *İmdi, öyle ise. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Minnetle anda baḳdı yemīn ü yesārına / **Pes** "ʿusri yüsr"e eyledi raġbetde ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 2). [pes,]*

pesendìde [1] *Beğenmek, seçilmek.*

Mevt iḫtiyārı ile **pesendīdedür** velī / Muẓṭarr olınca n'eyleyelüm ṭavʻdur hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 3). [pesendīdedür, -dür]*

pes-i perde [1] *Perde arkası.*

Ki ḥicāb ile **pes-i perdededür** gāhī ʿayān / Ḳande varsañ seni izler Yemene var yā Ḥicāz *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 9, Beyit 2). [pes-i perdededür, -de, -dür]*

pest [1] *Alçak, aşağı.*

İki ʿālemdür ḳurıldı biri ʿālī biri **pest** / Kendü ʿilminden bilür ʿilmini yine müntehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 4). [pest,]*

pest ile aʿlā [1] *Aşağı ile yukarı.*

ʿIşḳı pinhān ideli tende dil-i sūzānum / Cümle sūzān oluben **pest ile aʿlā** iñler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 4). [pest ile aʿlā,]*

pest olmak [1] *Hor görülmek, gözden düşmek.*

Meydāna gelmişdür Murād merdāneler ḥāżır mıdur / ʿAvn ile cümle **pest olur** ger āsumāna çekseler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 5). [pest olur, -ur]*

peşīmān [2] *Pişman.*

Dilüñ ṭut kim zebānuñdur ziyānuñ / **Peşīmāndur** ṣu kim epsem degüldür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 523, Beyit 2). [peşīmāndur, -dur]*

Beni yandurma cefā āteşine eyle ḥaẕer / Çoḳ nedāmet çekesin ṣoñra **peşīmānuñ** içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 3). [peşīmānuñ, -un]*

peyām [7] *Haber. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muntaẕırdur ḫabere meyl ile meyyāle çeker / Iżṭıcāʿ itdi ḥaṭīm içre ne vaḳt ire **peyām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 4). [peyām,]*

peyām eylemek [1] *Haber etmek, bir bilgiyi iletmek.*

Buldı çün intihā bu dil eyledi yine ibtidā / Münderic oldı külliyā maʿnāyı **eyledi peyām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 4). [peyām eyledi, -di]*

peyām olmak [1] *Haber olmak.*

Maʿşer-i ḫullāna maḫfī olmaya işbu kelām / Çün kelāmıdur kelāmı pes kelām **oldı peyām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 1). [peyām oldı, -dı]*

peyda [82] *1. Açık, belli olan.*

Özin **peydāda** peydā ḳıldı peydā / Hüveydāda hüveydādur hüveydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 73, Beyit 1). [peydāda, -da]*

Oldıġınca dil aña müştāḳ müştāḳ oldı ol / Anuñ içün ḥüsnüñi **peydā** o pinhān arturur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 2). [peydā,]*

Añlar iseñ ʿālimü'd-dehr olduñ ey ṣūrīde ḫāl / Bu Murāduñ manṭıḳından görenler **peydā** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 5). [peydā,]*

Ben eger yāre varam ʿaḳlumda yaġma gösterür / Yārdan çün bāz olam kendümde **peydā** gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 1). [peydā,]*

Maḫż-ı ḥikmetden cemāli nūrını ol bī-bedel / Kimine pinhān ider kimine **peydā** gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 4). [peydā,]*

Āyet-i kübrādadur ʿilm-i ezel ʿaynü'l-ḫalāṣ / Ḳalb-i ḳalbüm ʿayn-ı ʿaynum sırrı **peydā** söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 3). [peydā,]*

Pāre pāre oldı Sīnā ʿaks-i nūr-ı yārden / Nice ṭāḳat göstere ṣol k'aña **peydā** gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 2). [peydā,]*

Cān ṣuʿā-ı ḥüsnüñi çün gördi tenhā gizlenür / Ṣanma kim ecsāmdur dünyāda **peydā** gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 1). [peydā,]*

Ben ṣanurdum furṣat içün ḳıldı ẓāhir ḳālıbum / Şimdi bildüm bu muʿammādan ki **peydā** gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 3). [peydā,]*

Ābumı ḳan itmeyince bilmedüm **peydā** nedür / Müşkil işdür bil bunı aʿley nedür aʿlā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 1). [peydā,]*

Ḳalemüm reşḥaları her biri bir deryādur / Ol deñizlerde nice nevʿ deñiz **peydādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 1). [peydādur, -dur]*

Her ne ʿālem var ise anda o **peydā** görinür / Dikeli küngüre-i ḳurba maḥabbet ʿalemin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 4). [peydā,]*

ʿAks-i tābuñ uralı ʿāleme ey nūr-ı mübīn / Lemʿa-i berḳ-i cemālüñ nice **peydā** görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 2). [peydā,]*

Peydā çü sensin ʿāleme ey ẓāhirül-vücūd / Biñ dürlü gösterüp yā bu peydā neden gelür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 4). [peydā,]*

Peydā çü sensin ʿāleme ey ẓāhirül-vücūd / Biñ dürlü gösterüp yā bu **peydā** neden gelür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 4). [peydā,]*

Ṣubḥ-dem levḥ-i fu'āda ser-be-ser ḳıldum naẕar / Evvelīn u āḫirīn hep cümle **peydā** söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 4). [peydā,]*

Ġavṣ-ı ʿummān ideli oldı çü deryā muḫliṣ / Ṣad hezārān o deñizden çıḳa **peydā** muḫliṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 1). [peydā,]*

Ne nihān ide dilüm cümle ʿayānuñda senüñ / Her ne kim geldi gelür bu dile **peydā** ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 2). [peydā,]*

Fıṭratuñdan dürlü **peydādur** ʿayān olan senüñ / Ḥikmetüñden ḫôş temāşādur ʿayān olan senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 724, Beyit 1). [peydādur, -dur]*

Ṣādıḳ olmayan ṭalebde bulmadı maʿnāya yol / Olmayan maʿmūr-ı peydā bulmadı **peydāya** yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 1). [peydāya, -y, -a]*

Nāmuñı vird eyledüm peydāda **peydā** bulmışam / Ẕātuñı ḳıldum ṭaleb tenhāda tenhā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 1). [peydā,]*

Ḳā’im olmaġ içün irdi yine bir ṣavt-ı ‘acīb / Añladum anı ki söyler bańa **peydā** ḥaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 2). [peydā,]*

Beni iẓhār ideli cūd-ı ḥabīb ile vücūd / Ġayrı vech üzre o **peydā** sever añlama ṣaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 4). [peydā,]*

Ṣūret-i eşyā durur mir’ātda **peydā** yine / Çünki ẓāhir olasın anlar olur iḫfā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 1). [peydā,]*

Çār eṭrāfum yine memlū olupdur ser-te-ser / Her naẓarda bir vücūda irmişem **peydā** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 2). [peydā,]*

Ey vücūdum şerḥini şerḥ eyleyen kāmillere / Sen cemāle olma ṣāriḥ gel bu **peydā** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 2). [peydā,]*

Göñül deryā durur deryā içinde / ‘Aceb **peydā** durur peydā içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 1). [peydā,]*

Göñül deryā durur deryā içinde / ‘Aceb peydā durur **peydā** içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 1). [peydā,]*

Terk olınmayınca ġayruñ kim bilür tenhā beni / Kendü pinhān olmayınca göremez **peydā** seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 1). [peydā,]*

ʿAceb bilsem dilüñ tenḥası var mı / Ne bāṭındur bunuñ **peydāsı** var mı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 1). [peydāsı, -sı]*

Ḳıldı rennānī-ṣıfat kendüyi **peydā** yine / Rāz-ı nihān üstine rāzını peydā didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 4). [peydā,]*

Ḳıldı rennānī-ṣıfat kendüyi peydā yine / Rāz-ı nihān üstine rāzını **peydā** didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 4). [peydā,]*

Ḳıyās-ı ehldür bu bī-muḥābā / Ki mübdiʿde bilür aʿlāda **peydā** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 7, Beyit 2). [peydā,]*

2. Ortaya çıkmak.

Ḫurrem ol dil ki olaʿışḳ-ı ḥabīb ile ʿulā / Nice nice gele ervāḥ-ı saʿādet **peydā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 1). [peydā,]*

Dümūʿumdan çü ẓāhir oldı bir yemm-i mehīb-āsā / O deryādan müheyyā oldı **peydāda** olub peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 1). [peydāda, -da]*

Telāṭum eyledi baḥr-ı maḥabbet bād ile tenhā / Neler **peydā** durur andan ki tenhāda durur **peydā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 1). [peydā,]*

Vücūdum gülşeninde cānumdan ṣadā **peydā** / Muʿayyendür mübeyyendür derūnumda nidā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 1). [peydā,]*

Vücūdum gülşeninde cānumdan ṣadā peydā / Muʿayyendür mübeyyendür derūnumda nidā **peydā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 1). [peydā,]*

Muʿarrādur libāsından görinen vech-i bā-maʿnā / Vücūh ile müberrādur eserdendür ʿaṭā **peydā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 3). [peydā,]*

Burūḳın neşr ider āfāka nūra ġarḳ encümler / Maʿānīdür olan aṣdāf ḳamerdendür żiyā **peydā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 4). [peydā,]*

Simʿā-ı ṣavtı çün bildi ceres-āsā olur **peydā** / Ne ẓāhirdür bu peydā kim ẓuhūrında durur eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 1). [peydā,]*

Simʿā-ı ṣavtı çün bildi ceres-āsā olur peydā / Ne ẓāhirdür bu **peydā** kim ẓuhūrında durur eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 1). [peydā,]*

Ḥaḳḳā’ik ʿilmin ögrenmek degüldür herkesüñ şānı / Cemīʿi cemʿ olan yirde ne ẓāhirdür ne ḫôd **peydā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 2). [peydā,]*

Özin peydāda peydā ḳıldı **peydā** / Hüveydāda hüveydādur hüveydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 73, Beyit 1). [peydā,]*

Girdi deryā içine deryālar / Oldı **peydāda** ser-be-ser peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 3). [peydāda, -da]*

Sulṭān-ı cihān oldı şol kim ṭuta yüz saña / Pes bil o nihān olmaz ʿālemde odur **peydā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 1). [peydā,]*

ʿAcā’ib-i ezelīdür ġarā’ib-i esrār / Göñül seni mütefaḫḫıṣ velīk sen **peydā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 3). [peydā,]*

Sendedür ey dil yine maʿnāda maʿna münderic / Sende peydādur yine peydāda **peydā** münderic *(Murâdî Dîvânı, Gazel 220, Beyit 1). [peydā,]*

Sendedür ey dil yine maʿnāda maʿna münderic / Sende peydādur yine **peydāda** peydā münderic *(Murâdî Dîvânı, Gazel 220, Beyit 1). [peydāda, -da]*

Sendedür ey dil yine maʿnāda maʿna münderic / Sende **peydādur** yine peydāda peydā münderic *(Murâdî Dîvânı, Gazel 220, Beyit 1). [peydādur, -dur]*

Ḳalemler olsa ger eşcār mürekkeb olsa deryālar / Yazılmaz idi aḥvālüm ne **peydādur** bu peydālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 1). [peydādur, -dur]*

Ḳalemler olsa ger eşcār mürekkeb olsa deryālar / Yazılmaz idi aḥvālüm ne peydādur bu **peydālar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 1). [peydālar, -lar]*

Arada mest ü lā-yaʿḳıl olupdur bilemez çāre / Yine yoġ içre varından bugün **peydādur** ʿāṣıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 3). [peydādur, -dur]*

Rumūz-ı ʿalleme’l-esmā çü inşāsında **peydādur** / Muʿammādan ḫaber ey dil bu inşāda hüveydādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 1). [peydādur, -dur]*

ʿĀlemüñ kārın ki gördüm ʿilmi **peydāsındadur** / Her neye ḳıldum naẓar anuñ temennāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 1). [peydāsındadur, -sın, -da, -dur]*

Ḥażret-i ḫallāḳ-ı ʿālem ḳudretin inşādadur / Her ne kim ẓāhirdedür bāṭında ol **peydādadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 1). [peydādadur, -da, -dur]*

ʿArş-ı aʿlādan irince mümkināt-ı ferşe tā / Ḳudret-i Ḥaḳla ide bizden ne **peydālar** ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 3). [peydālar, -lar]*

Bu ʿaceb sırdur çü tenhādur ne **peydādur** gezen / Bārek-Allāh ḫoş ʿaceb serrā vü żarrā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 4). [peydādur, -dur]*

Dildārdan çü ruḫsatı buldı kemāl ile / Sābit-dil oldı sırr ile **peydāda** seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 4). [peydāda, -da]*

ʿIşḳuñ ṭuyaldan cān ü dil cān ü cihān gelmez göze / Her cānda kim ʿışḳuñ ola ʿālemde ol **peydālanur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 2). [peydālanur, -la, -n, -ur]*

Maʿnāda ġayb ile añla yār ile tenhādayuz / Gerçi kim cānā görürsin ʿayn ile **peydādayuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 1). [peydādayuz, -da, -(y)uz]*

Bir vaḥīd olsa bugün iki cihānı ṭolanur / Ne bilür şol ki özin bilmeye ol **peydāmuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 575, Beyit 4). [peydāmuz, -muz]*

Ne peydā ḳıldı **peydāda** gör ol ḫallāḳ-ı ʿālem kim / Ḥakīm-i muṭlaḳ oldur kim nuḳūşın ʿarż ider naḳḳāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 3). [peydāda, -da]*

Göñül **peydāda** peydā oldı el-ḥaḳ / Ulu deryāda deryā oldı el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 1). [peydāda, -da]*

Her ne kim **peydādadur** ḥükm-i ʿulāsın añlaġıl / Ḳabż ü basṭ u ḳudret ü ʿilm- ü ḳażāsın añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 1). [peydādadur, -da, -dur]*

Dutalı mir'ātı rūya oldı rū āyīnedār / Birbirine ger muḳābil ola **peydādur** cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 2). [peydādur, -dur]*

ʿĀlemüñ nefy ile isbātını bilmişdür tamām / Kenz-i maḫfīdür velīkin özge **peydādur** göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 2). [peydādur, -dur]*

Ey ḳulūbı seyr iden **peydāya** gel / Ḳaṣdı terk it maḳṣad-ı aḳṣāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 1). [peydāya, -y, -a]*

Kendüñi gün içre nā-peydā ḳılup / Özüñi **peydāda** peydā eylegil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 2). [peydāda, -da]*

Nāmuñı vird eyledüm **peydāda** peydā bulmışam / Ẕātuñı ḳıldum ṭaleb tenhāda tenhā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 1). [peydāda, -da]*

ʿAyānuñdur saña cümle dilüm **peydāsı** pinhānı / Delālātını iẓhār eylegil yine delāletden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 4). [peydāsı, -sı]*

Müdām olsun bu iḥsānuñ ki pāyān olmaz iḥsāna / Kimin **peydādan** eylersin idersin kimin iḫfādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 4). [peydādan, -dan]*

Cān u dildendür vücūdum çün didi **peydāda** hū / Anuñ içün kim görürsin dir beni dünyāda hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 1). [peydāda, -da]*

Şerḥe gelmez bu beyān ile nihānum līkin / Naẓaruñdan naẓar eyle nice **peydādur** bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 2). [peydādur, -dur]*

Rüsūm-ı ẓāhir ü bāṭın egerçi girdi eşkāle / Mu'ayyen olmaz idi bu mu'īn olmasa **peydāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 2). [peydāda, -da]*

Ḫaber-i ferruḫ ḫayr oldı yine **peydāda** / Ġaflet eyleme göñül 'aḳluñı dir aṣfāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 1). [peydāda, -da]*

Varlıġum **peydāda** buldum intihādan ibtidā / Gelmedin milk-i ʿademden bulmışam peydālıġı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 2). [peydāda, -da]*

Varlıġum peydāda buldum intihādan ibtidā / Gelmedin milk-i ʿademden bulmışam **peydālıġı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 2). [peydālıġı, -lık, -ı]*

Ḳalbümüñ mişbāḥıdur ʿālemlere viren ziyā / Şems-i neyyir eyleyen bir dürlü **peydādur** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 3). [peydādur, -dur]*

Allāh Allāh ne ʿaceb ḳudret-i kübrādur bu / Ḫākı insān ide yā Rabb ne **peydādur** bu *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 33, Beyit 1). [peydādur, -dur]*

Maṭlabumdur ṭalebüm ṭālib-i aʿlāyam ben / Varlıḳ ʿilmini bildüm nice **peydāyam** ben *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 37, Beyit 1). [peydāyam, -(y)am]*

Sendedür kürs-i ʿaẓīm ʿarş-ı muʿallāsın sen / Ey Murādī berü gel gör nice **peydāsın** sen *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 18, Beyit 3). [peydāsın, -sın]*

peydā durur [1] *Vardır, mevcuttur.*

Telāṭum eyledi baḫr-ı maḥabbet bād ile tenhā / Neler **peydā durur** andan ki tenhāda durur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 1). [peydā durur,]*

peydā eylemek [9] *Ortaya çıkarmak, aşikar etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şems-i münīre irmek cān eyler ārzūyı / Ey cānumuñ kemāli gel cānı **eyle peydā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 2). [peydā eyle,]*

peydā itmek [1] *Ortaya çıkarmak, edinmek.*

Bir ḳavl-i bī-bedel yine **peydā idüp** Murād / Gel semʿ-i cān ile işit imdi maḳālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 5). [peydā idüp, -üp]*

peydā ḳılmak [6] *Ortaya çıkarmak, meydana getirmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Maḥabbetdür viren revnaḳ eger maʿşūḳ-ı ʿāşıḳda / Mürebbī olmasa **ḳılmaz** şecer esmārını **peydā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 3). [peydā ḳılmaz, -maz]*

peydā olmak [40] *Ortaya çıkmak, meydana gelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nāzil olmaḳ neden oldı bu ḥaḳāyıḳ ḥaberi / **Ola** tā ṣıdḳ-ı Muḥammed dü-cihānda **peydā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 3). [peydā ola, -a]*

peygamber [2] *Allah tarafından insanları doğruya yöneltmek için gönderilen elçi.*

Ey Murādī vire bunuñ ḫaberin **peyġamber** / Minbere idüp ʿurūc eyleye cennetde beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 5). [peyġamber,]*

II Hz. Muhammed.

Murādī sırrı fāş itmez serin virmek muḳarrerdür / Zebān-ı māʿarefnādur velī olsun mı **peyġamber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 5). [peyġamber,]*

peyġamber-i dānā [1] *Bilgin peygamber.*

Mehbiṭ-i Cibrīl olan **peyġamber-i dānā** nedür / Ya Ḫudādan münzel olan āyet-i kübrā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 1). [peyġamber-i dānā,]*

peyġamber olmak [1] *Peygamber olmak.*

Gerek **peyġamber ol** gerek velī sen / Gerek ʿÖmer gerekse ol ʿAlī sen *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 5). [peyġamber ol,]*

peyġām-ı aʿlā [1] *En yüksek, ulu haber.*

Ey baña **peyġām-ı aʿlādan** ḫaber viren ulu / Bārek-Allāh her ne kim didüñ odur ṣıdḳu'l-maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 2). [peyġām-ı a'lādan, -dan]*

peyk [1] *Haber ve mektup taşıyan kimse, haberci.*

Peyki gelüben didi ki müjde / Ḳurtardı seni cihān ġamından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 4). [peyki, -i]*

peyk-i ecel [1] *Ecel habercisi. II Azrail.*

Ḳafada oldı çü **peyk-i ecel** saña cellād / Ḫalāṣa çāre çü yoḳ emre iḳtidā eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 4). [peyk-i ecel,]*

peyker [1] *Yüz, surat, çehre.*

Ẓafer **peykerdedür** himmet çü himmet ḳābiliyyetdür / Ne ḳābil muḳbil-i maḳbūl olursa ulu devletdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 1). [peykerdedür, -de, -dür]*

peymān [4] *Ahd, yemin, söz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tārik-i dünyā olupdur dil daḫı hem āḫiret / Sırr ile **peymānumuz** var anı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 4). [peymānumuz, -umuz]*

peymāne [4] *Büyük kadeh, şarap bardağı.*

Ṭutar destinde tā ṣuna hezāra / Şarāb ile ṭolu **peymāne** ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 4). [peymāne,]*

II Manevi hâl, şevk.

Ḫum-ḫāne-i vaḥdetde biz nūş eyledük **peymāneler** / Pervāneler pervāneler şemʿ-i cemāle yanalar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 1). [peymāneler, -ler]*

Dilden giderme şerḥini ṭarḥ eyle dilden ġayrıyı / Dil cürʿasından ey Murād nūş eyle gel **peymānesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 5). [peymānesin, -si, -n]*

Ḫayāt-ı cāvidānumdur ḫumār-ı şevḳüñ ey dilber / Ebed ayılmazam ṣunduñ ezelde çünki **peymāne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 2). [peymāne,]*

peymāne-keş [1] *İçki içen.*

Dest-i luṭfuñ yār elindendür bize **peymāne-keş** / Mest olup ʿuşşāḳı bī-ārām tā rūz-ı cezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 4). [peymāne-keş,]*

peyrev [1] *Ardı sıra giden, tâbi olan, izinden giden, uyan.*

ʿAḳl-ı küll olalı hem-rāh aña dildür **peyrev** / Taḫtumı ṣanma Süleymān gibi sen bād iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 4). [peyrev,]*

piç ü tāb [1] *Telâş, endişe, sıkıntı.*

Nice ṣabūr ola dil nār-ı firāḳa ya Rab / Eyle ḫalās anı gel bu **piç ü tāb** içinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 2). [piç ü tāb,]*

pinhan [11] *Saklı, gizli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Maḫzen-i ʿayn-ı ḥaḳāyıḳde durur **pinhānum** / Beni pinhān idemez sırr-ı vücūdum aṣlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 5). [pinhānum, -um]*

pinhān eylemek [5] *Saklamak, gizlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥaḳḳ-ı maʿbūdumda buldum çün ʿibādet leẕẕetin / Ben de buldum ḳurbeti ammā ki **pinhān eylemiş**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 2). [pinhān eylemiş, -miş]

pinhān itmek [7] *Saklamak, gizlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Maḫzen-i ʿayn-ı ḥaḳāyıḳde durur pinhānum / Beni **pinhān idemez** sırr-ı vücūdum aṣlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 5). [pinhān idemez, -e, -mez]*

pinhān olmak [5] *Gizli, saklı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Perde-i ġayb içre **pinhān oldı** sırr-ı āşikār / Nūr-ı ebhā lāmiʿ olmışdur ider leyl ü nehār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 1). [pinhān oldı, -dı]*

pinhān u peyda [1] *Gizli ve açık.*

Manẓaruñdan her ne kim ḳalbe ʻubūr-ı ehl-i dil / Şerḥi vardur anlaruñ **pinhān u peydā** gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1197, Beyit 4). [pinhān u peydā,]*

pīr [3] *İhtiyar, yaşlı.*

Çü bildüñ kim vücūduñ olısar ḫāk / Yüri eyle tevāżuʻ gence **pīre** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 3). [pīre, -e]*

II Mürşit.

Murādī yār ile yār ol ḳamu cümleye aġyār ol / İşükde ṭurma tekrār ol al imdi **pīrden** himmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 6). [pīrden, -den]*

Cān ü göñül şerḥ içün **pīrüme** ḳıldum su'āl / Virdi cevāb-ı ʿaẕīm didi ki fīhā'l-maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 23, Beyit 1). [pīrüme, -üm, -e]*

pīr-i ḥikmet [1] *Bilgeliğin üstadı.*

Pīr-i ḥikmetden su'āl itdüm bu remzüñ sırların / Lemʻa-i bir laḥẓasına nice cān ḳurbān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 2). [pīr-i ḥikmetden, -den]*

pīr-i kemal [1] *Olgunluğa, mükemmelliğe erişen kişi.*

Cevābın virüp aña **pīr-i kemāl** / Didi şākir olġıl sen ālāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1416, Beyit 4). [pīr-i kemāl,]*

pīr-i kemāl olmak [1] *Olgunluğa, mükemmelliğe erişmek.*

Kemāl-i ʿışḳa ṭutdum yüz aña **pīr-i kemāl oldum** / Benüm ḥālümi bilmekde ẕevī'l-ʿaḳla ḫayāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 1). [pīr-i kemāl oldum, -du, -m]*

pīr-i maʻnā [2] *Mananın üstadı.*

Gelüp **pīr-i maʻnādan** itdi su'āl / Didi n'ola ḥāl bu muʻammāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1416, Beyit 3). [pīr-i maʻnādan, -dan]*

Cihān-ı cān içün şerḥ istedüm ben **pīr-i maʿnādan** / Didi ʿaynüñdedür ʿayn ile ġaybuñdan ʿayān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 4). [pīr-i maʿnādan, -dan]*

pīr-i maʿnā-baḫş [1] *Mânâ, iç âlem bahşeden yaşlı kişi; şeyh.*

Tefekkür şehrine vardum didi bir **pīr-i maʿnā-baḫş** / Sebeb ʿizzet dilerseñ bil ḳanāʿatdür ḳanāʿatdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 4). [pīr-i maʿnā-baḫş,]*

pīr-i maʿnā olmak [1] *Mananın üstadı olmak.*

Gel imdi **pīr-i maʿnā ol** cihāndan cümleten el yu / Bu nefs-i şūma hergizde şaḳın sen virmegil ruḫṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 5). [pīr-i maʿnā ol,]*

pīr-i rāh [2] *Yolun yaşlısı. II Allah yolunun yaşlısı; şeyh.*

Murādī kendü fikrüñe uyuben ḳılmaġıl bir kār / Ṭuta gör **pīr-i rāhuñ** dāmenin kim ḥal ider müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 5). [pīr-i rāhuñ, -un]*

pīr-i vaḳār [1] *Ağırbaşlı ihtiyar.*

Leyse fī'd-dāri ġayruhu deyyār / Didi bir gün bize o **pīr-i vaḳār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 527, Beyit 1). [pīr-i vaḳār,]*

pīr-i ẕevi'l-ʿaḳl [1] *Akıl sahibi yaşlı.*

Şormışam **pīr-i ẕevi'l-ʿaḳla** bu rü'yā ḫaberin / Didi te'vīl ideyin ḫayr ile ḫ∨ābuñı senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 2). [pīr-i ẕevi'l-ʿaḳla, -a]*

pīr olmak [1] *Yaşlanmak. II Üstad olmak.*

Pīr oldı çü ʻışḳumuzla dil-dār / Yār oldı pes özge yoḳ arada *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1434, Beyit 2). [pīr oldı, -dı]*

pir ü cüvān [1] *Yaşlı ve genç; herkes.*

Ṣubḥ-dem çün ḳalḳa yirden baş açuḳ ḫalḳ-ı cihān / Yaluñ ayaḳ oluben ʿüryān ola **pir ü cüvān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 1). [pir ü cüvān,]*

pīrāhen [1] *Gömlek.*

Güş-ı hūşuña alursañ bu Murāduñ sözlerin / Şöyle pāk ide seni **pīrāheni** āb eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 5). [pīrāheni, -i]*

pīrāmen [1] *Çevre, etraf, havali.*

Men ʿaref sırrı ʿArāfāt-ı vücūdumdan ʿayān / Ḥācī-yi dil eylesün **pīrāmeni** bes bī-cidāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 4). [pīrāmeni, -i]*

pīrāye [1] *Süs, zinet.*

Her cevābın ʿarżasında ʿarżadur ins ü melek / Sen vücūdum noḳṭasında ḳıl ṭaleb **pīrāyesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 4). [pīrāyesin, -sin]*

pīşe [3] *Huy, tabiat, âdet, alışkanlık.*

Murādī ṣabr ḳıl **pīşe** tebehhüc ister iseñ ger / Cefā ardınca cānāndan hezārān merḥabā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 5). [pīşe,]*

Her kim ki ḳanāʿat ide **pīşe** / Bil iki cihāna pādişādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 542, Beyit 4). [pīşe,]*

Ey Murādī raḥmet-i Raḥmāna isterseñ vüṣūl / Merḥamet ḳıl **pīşe** dā'im merḥamet ḳıl ber-devām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 5). [pīşe,]*

pīşe eylemek [1] *Huy edinmek.*

Gel imdi ṣāliḥ-i aʿmāli **eylegil pīşe** / Özüñden ola o dāfiʿ cehennemüñ şererin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 4). [pīşe eylegil, -gil]*

pīşe idinmek [1] *Huy, alışkanlık haline getirmek.*

Benlügi terk idüben eylügi var **pīşe idin** / Ġarrā olma bu cihāna saña gelmeye melāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 2). [pīşe idin, -in]*

pīşe ḳılmak [1] *Huy edinmek.*

Ey Murādī ẕikr-i Ḥaḳḳı kendözüñe **pīşe ḳıl** / Tā bula göñlüñ senüñ her dem viṣāl-ender viṣāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 5). [pīşe ḳıl,]*

pīş-i süleymān [1] *Hz. Süleyman'ın huzuru.*

Cānı ḳurbān içün ey dil yine cānāna getür / Mūr-ı pāy-ı meleḥi **pīş-i Süleymāna** getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 1). [pīş-i süleymāna, -a]*

pīş ü peş [1] *Ön ve arka.*

Aldānanuñ cihāna ʿaynında var ḥicābı / **Pīş ü peşinde** anuñ yaḫşı belāsı vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 2). [pīş ü peşinde, -i, -n, -de]*

piyāde olmak [1] *Yaya kalmak.*

Yoluña varum virür **olsam piyāde** ṭañ mıdur / Ruḫlaruñ şevḳine cānā bende oldı cümle şāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 6). [piyāde olsam, -sa, -m]*

piyale [1] *Kadeh, şarap bardağı.*

Hem-ṣoḥbetüm ḫayālüñ olupdur şehā benüm / Bu gözlerüm **piyāleleri** pür-şarābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 2). [piyāleleri, -ler, -i]*

puḫte-dil [1] *Kamil gönle sahip kimseler.*

Sırr-ı niḳāba ṭāḳati keşf eylemezse dil / Ḫām-ı bürehnedür daḫı ol **puḫte-dil** degil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 1). [puḫte-dil,]*

pūş [1] *Örtü.*

Ḫvār baḳma şāhlar vardur ki taḫt-ı ḳubbede / Kimi aṭlas **pūşlardur** kimisi daḫı palās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 3). [pūşlardur, -lar, -dur]*

pūte-i çeşm [1] *Gözün maden eritilen tavası. II Göz çukuru.*

Pūte-i çeşmümde sīm-i eşkümi / Āteş-i ʿışḳ ile ol yār itdi ḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 5). [pūte-i çeşmümde, -üm, -de]*

pür-aḥsen [1] *Güzelliklerle dolu.*

Hey'etüm hey'etde **pür-aḥsen** bulupdur ṣūreti / Hiçde ḳodı her ne yirde kim ṣanemler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 4). [pür-aḥsen,]*

pür ʿaṭā [1] *Çokça bağış, ihsan.*

Ḥaḳīḳat baḥrine ṭalmak dilerseñ gel Murādīden / Murādāta murād iste görülsün **pür ʿaṭā** mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 5). [pür ʿaṭā,]*

pür-āsār [1] *İzlerle, etkisiyle dolu olmak.*

ʿIşḳ-ı yār olalı yārā yār gördüm kendümi / İki ʿālem içre **pür-āsār** gördüm kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 1). [pür-āsār,]*

pür-āyet [2] *Âyet, delil dolu.*

Pür-āyet olupdur tek baḳsam ḳamu āyāta / Her ne ki gelür ʿayna görindi baña el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 2). [pür-āyet,]*

pür-derd ü ġam [1] *Sıkıntı ve kederle dolu olan.*

Ṣol cemālüñ kaʿbesi ḥaḳḳı bu ben **pür-derd ü ġam** / ʿÎd-i vaṣlüñe ḳomışam cānumı ḳurbān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 3). [pür-derd ü ġam,]*

pür-ekmel olmak [1] *Çok mükemmel olmak.*

ʿUrūc-ı muḫtaṣardan oldı çün miʿrāc-ı külliyet / **Pür-ekmel oldı** o kim kāmilīne virdi ʿunvānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 2). [pür-ekmel oldı, -dı]*

pür-elem [1] *Kederli, keder dolu.*

Göñül virme cihāna **pür-elemdür** / İşi geh şādīdür geh derd ü ġamdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 1). [pür-elemdür, -dür]*

pür-envār [1] *Parıl parıl parlayan, nur dolu.*

Ey muʿarrif nice taʿrif eyleyesin şānumuz / Çünki doymaz gözlerüñ baḳmaġa **pür-envārdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 4). [pür-envārdur, -dur]*

pür-envār olmak [1] *Nur dolu olma. II Hakk'ın feyiz ve ihsanıyla dolu olma.*

Mekānı ṭarfetü'l-ʿayn içre aldı **oldı pür-envār** / Dücā ḳıldı anuñ nūrı żiyā-yı şems ile ayı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 4). [pür-envār oldı, -dı]*

pür-eser [1] *Âşikâr.*

Dil saña müştāḳ iken buldı seni / Ey cemāl-i lā-naẕīrüñ **pür-eser** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 10, Beyit 2). [pür-eser,]*

pür-eṭnāb [1] *Çadır ipleri ile dolu, çokça çadır ipleri.*

Kemāl ile kemāl el-ḥaḳ kemālidür kemālinde / Miyān-ı şems ile ẕerre ḳurılmış ḫayme **pür-eṭnāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 3). [pür-eṭnāb,]*

pür-eẕkār [1] *Çok hatırlama, anma.*

Ḥabbeẕā vuṣlat demin yād eyledi ārām-ı dil / Kim zebān-ı ḥālümüz nām ile **pür-eẕkārdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 2). [pür-eẕkārdur, -dur]*

pür-ġām [1] *Çok dertli.*

Firāḳa aġlayan oldur ḥarām eyleyüben ḫ∨ābı / Göñülle bile **pür-ġamdur** cemāli gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 4). [pür-ġamdur, -dur]*

pür-ḫār [1] *Diken dolu. II Sıkıntılı, eziyet içinde.*

Ruḫ u rüyını ḳoḳmayaldan anuñ / Oldı bülbüllerin yiri **pür-ḫār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 5). [pür-ḫār,]*

pür-ḥarāret olmak [1] *Aşk, ayrılık, hasret, azap, hiddet, öfke vb. duyguların yakıcı etkisiyle dolu olmak.*

Ey Murādī dileyen ol viren oldur seven ol / **Pür-ḥarāret ola** bu dil yā ne ḥikmetdür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 5). [pür-ḥarāret ola, -a]*

pür-ḫaṭar [1] *Tehlike dolu.*

Bi'llāhi ol ḫaṭā dir imiş kārı bilmemiş / Añlamamış rumūzı sözin **pür-ḫaṭār** dimiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 2). [pür-ḫaṭār,]*

pür-ḫayret itmek [1] *Hayretle dolu etmek.*

Beni **pür-ḫayret idüp** maḫż-ı ḫayātum sebebi / Felimen ḫayye ḫayātün ve-limen māte memāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 4). [pür-ḫayret idüp, -üp]*

pür-heves olmak [1] *Hevesle, arzuyla dolu olmak.*

Ey Murādī sanma **oldum** seyr-i bāġa **pür-heves** / Aramuzda yār ile sırr-ı nihān añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 5). [pür-heves oldum, -du, -m]*

pür-heybet [1] *Heybet dolu; korku ile saygı uyandıran hâl.*

Ṣalup esb oldı pür-himmet ne himmet belki **pür-heybet** / Belī dimiş durur meydānda ṣāḥib-ḳırān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 3). [pür-heybet,]*

pür-himmet [1] *Çok çabalama.*

Ṣalup esb oldı **pür-himmet** ne himmet belki pür-heybet / Belī dimiş durur meydānda ṣāḥib-ḳırān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 3). [pür-himmet,]*

pür-ḫūn [1] *Kanlı, kan dolu.*

Her seḥer bülbülleyin āl ile zār oldı işüm / Gel teraḥḥum eyle baġrum ġonceveş **pür-ḫūndur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 2). [pür-ḫūndur, -dur]*

pür-ḫūn olmak [1] *Kan içinde kalmak. II Kan ağlamak.*

Bu Murāduñ sözini degme kişi fehm idemez / Añlaya ṣol ki meger ʿışḳ ile **pür-ḫūn oldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 5). [pür-ḫūn oldı, -dı]*

pür-hüner ḳılmak [1] *Hünerli olmak, hünerlerle dolu olmak.*

Ṣıfāt-ı ḥüsnini ezberledüm çü ẕātında / Özi sıfātını ẕātumda **pür-hüner ḳıldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 3). [pür-hüner ḳıldı, -dı]*

pür-melāl olmaḳ [1] *Gamla, kederle dolu olmak; fazlasıyla bıkmak, usanmak.*

Ṣād ü ġamdan çıḳmaduñ mı ey dil-i ṣūrīde āh / Gāh ṣād ü gāh ġamdan **pür-melāl olmaḳ** neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 4). [pür-melāl olmaḳ, -mak]*

pür-nem [1] *Nemli, yaş dolu.*

Anuñ kim gözleri **pür-nem** degüldür / Ḥaḳīḳat bil kim ol ādem degüldür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 523, Beyit 1). [pür-nem,]*

pür-nem olmak [1] *Yaşla dolu olmak.*

Göñlümüñ istedügi baña bir ādem olsa / Ḫavf-ı Mevlādan iki dīdesi **pür-nem olsa** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 1). [pür-nem olsa, -sa]*

pür-nūr eylemek [1] *Nurlandırmak.*

Seḥerüm ḫayr idüben **eyle** mesāmı **pür-nūr** / Dem-be-dem ḳutlu ṣabāḥ eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 2). [pür-nūr eyle,]*

pür-nūr itmek [1] *Nurlandırmak, aydınlatmak.*

Eger seyyāresin **pür-nūr iderse** cidd ü cehd ile / İrişür mihr ü feyżinden ider anı ḳamer feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 2). [pür-nūr iderse, -er, -se]*

pür-nūr ḳılmak [1] *Aydınlatmak, ışık vermek, nur ile doldurmak.*

Nice bir ḳalayın günc-i dücāda ey şeh-i ʿālem / Ḳarañu ḳalbümi **pür-nūr ḳıl** luṭf eyle yā sulṭān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 4). [pür-nūr ḳıl,]*

pür-nūr olmak [2] *Nur ile dolmak.*

Tevāżuʿ eylegil ey dil tevāżuʿdur çü kār aṣlı / Tevāzuʿ ḳıl dilerseñ ger derūnuñı **ola pür-nūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 6). [pür-nūr ola, -a]*

Miḥnet-i dünyāya ṣabr it āḫirüñ maʿmūr ola / Leẕẕetin terk eyle tā kim yatduġuñ **pür-nūr ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 1). [pür-nūr ola, -a]*

pür olmak [3] *Dolmak, dolu olmak, kaplanmak.*

Çünki cihān **oldı** Murād ile **pür** / Pes kimedür yā bu ʿiḳāb ü sevāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 5). [pür oldı, -dı]*

Bu çeşmüm **pür olaldan** baḳmadı bu ins ile cāna / Ḥabib ile göñül berḳ itdi ʿahd için çü peymāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 1). [pür olaldan, -aldan]*

Gördükde rūyuñı naẓar-ı vaḳt isterüz / Yaş ile **pür olup** bu iki çeşm-i nem-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 3). [pür olup, -up]*

pür-revnaḳ olmak [1] *Çok parlak olmak.*

Revnaḳumdan cümleten **pür-revnaḳ oldı** kā'inât / ʿAklum ile naḳlümi ṭobṭolu bürhān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 4). [pür-revnaḳ oldı, -dı]*

pür-ṣafā olmak [1] *Gönlü huzur dolu olmak.*

Baña ṣundılar ezel bezminde çün cām-ı ṣafā / **Pür-ṣafā olup** özümden geçmişem ben muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 1). [pür-ṣafā olup, -up]*

pür-sūz ü güdāz [1] *Yanıp erimek.*

Ey cemālüñ pertevi āfāḳı lemʿān eylemiş / Ol żiyā ḳarşusına cān oldı **pür-sūz ü güdāz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 2). [pür-sūz ü güdāz,]*

pür-şarāb [1] *Şarap dolu.*

Hem-ṣoḥbetüm ḫayālüñ olupdur şehā benüm / Bu gözlerüm piyāleleri **pür-şarābdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 2). [pür-şarābdur, -dur]*

pür-şürūḥ eylemek [1] *Şerha şerha yaralar açmak.*

Hicrün oḳı bu cānumı eyledi pür-şürūḥ / Ḳalmadı ṭāḳatüm meded it vaṣl ile baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 4). [pür-şürūḥ eyledi, -di]*

pür-tāb eylemek [1] *Aydınlatmak, ışıklarla doldurmak.*

Ẕerre-i nāçizi çün kim şems **pür-tāb eyledi** / Cümle-i seyyāreyi ol şemse meh-tāb eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 1). [pür-tāb eyledi, -di]*

pür-tāb-ı enver olmak [1] *Nurlu ışıklarla dolmak.*

Müfevveż eyledi feyyāża ḥükmin tā ola cārī / **Olup pür-tāb-ı enver** pes aradan ṣıçradı çālāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 4). [pür-tāb-ı enver olup, -up]*

pür-tāb itmek [1] *Işık ile doldurmak.*

Şuʿāʿ-ı ḥüsninin **pür-tāb idince** ʿaks-i ḳamer / İrişdürür aña şems-i ezel ḫarārātı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 3). [pür-tāb idince, -ince]*

pür-tecellā [1] *Hak nurunun tesiriyle makbul kulların kalbinde ilahi sırların ayan olması hali.*

Cān ü dil menzil olalı ʿışḳa şeydādur göñül / Lemʿa-i nūr-ı hüdādan **pür-tecellādur** göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 1). [pür-tecellādur, -dur]*

pür-vefā [1] *Çok vefalı, sözünde duran.*

ʿAceb ḫāl oldı ʿuşşāḳa yine açmış ḥicābın yār / Yine iḥyā ḳılupdur anları ol **pür-vefā** dildār *(Murâdî Dîvânı, Müfret 18, Beyit 1). [pür-vefā,]*

pür-zār [1] *Üzüntü, ağlama dolu.*

Teraḥḥum ḳıl baña dildār ki ben bir ḫastayam **pür-zār** / Baña dünyāda sensin vār ṭabībüm gel devā senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 4). [pür-zār,]*

pür-żiyā ḳılmak [1] *Işıkla doldurmak, aydınlatmak.*

Āb u āteşden ḫalāṣ olduḳda cismüm ʿunṣurı / **Pür-żiyā ḳıldı** iki dünyāyı nurāniyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 4). [pür-żiyā ḳıldı, -dı]*

pür-żiyā olmak [1] *Aydınlanmak. II Manevi olarak aydınlanmak.*

Himemdendür ālā velī himmetüm sendedür / Çü luṭfuñdan iḥsān ola **oluram pür-żiyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 3). [pür-żiyā oluram, -ur, -am]*

pür-zülāl itmek [1] *Tatlı su gibi etmek.*

Maḳālin **pür-zülāl itdi** yine ʿayn-ı kemālinden / Kemāl-i bā-kemāinden ne ḥikmet neşr ider vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 2). [pür-zülāl itdi, -di]*

püser [1] *Oğul, erkek çocuk.*

Muḥīṭ oldı yem-i ḳudret iḫāṭa ḳıldı ser-tā-pā / O deryā ortasında bir melek-ṣūret **püser** buldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 2). [püser,]*

püşt-i pā urmak [1] *Ayak tabanı vurmak.*

Kesretde vaḥdet gözlegil **urġıl** cihāna **püşt-i pā** / Yā-hū ve yā men-hū diyü derd ile giryān ol yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 2). [püşt-i pā urġıl, -gıl]*

püşt ü penāh [1] *Koruyucu.*

Ḳudretüñdür ḳamuya **püşt ü penāh** / Eşhed'en lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1221, Beyit 2). [püşt ü penāh,]*

2.2.20. R

Rabb [24] *Cümle yaratılmışları besleyen, terbiye eden, Cenabıhak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yā **Rabb** ne ḥikmet oldı kim ʿuşşāḳ arar seni / Ammā ki hiç degilsin olardan cüdā cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 5). [rab,]*

Rabbenā etmim lenā taḳṣīrenā taḳṣīrenā [1] *Rabb'imiz, sen eksiklerimizi tamamla! Rabbena etmim lena nurdna vağfirlena inneke ala külli seyin kadir: Ey Rabbimiz! Nurumuzu tamamla, bizi bağışla, gerçek ki, sen her seye kadirsin (66/Tahrim 8).*

Gel Murādī bendeñe luṭfuñ irişdür ey saḫī / **Rabbenā etmim lenā taḳṣīrenā taḳṣīrenā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 5). [rabbenā etmim lenā taḳṣīrenā taḳṣīrenā,]*

Rabbenā etmim lenā ve enʿamnā [1] *Rabbimiz! Nurumuzu bizim için tamamla (66/Tahrim 8).*

Rabbenā etmim lenā ve enʿamnā / Ġāyet-i vaṣl olan vücūdīdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 2). [rabbenā etmim lenā ve enʿamnā,]*

Rabbenā nevvirlenā yevme'l-ḥisāb [1] *Rabbimiz! Hesap günü bizi nurlandır.*

Secde ḳılmışdur melā'ik ʿarż-ı ḥācāt eyleyüp / Sözleri bu **"Rabbenā nevvirlenā yevme'l-ḥisāb"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 3). ["rabbenā nevvirlenā yevme'l-ḥisāb",]*

Rabbenā rabbenā ve yā rabbi [1] *Rabbimiz, Rabbimiz, ve ey Rabbim.*

Rabbenā Rabbenā ve yā Rabbī / Kün merā mağfiret bi-ḥaḳḳın nebī *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 16, Beyit 1). [rabbenā rabbenā ve yā rabbī,]*

Rabbenā yessirlenā mimmā yekūnu bi'r-recā [1] *Rabbimiz, isteklerimizi bize kolaylaştır.*

Dil tenūrında yanar çün āteş-i ʿışḳ-ı Ḫudā / **Rabbenā yessirlenā mimmā yekūnu bi'r-recā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 1). [rabbenā yessirlenā mimmā yekūnu bi'r-recā,]*

Rabbena'l-ekrem [1] *Cömertlik sahibi Allah.*

Vücūduñla zamān memlū velīkin bī-zamānsın sen / Ḳadīm ü vāḥid ü ferd ü ṣamedsin **Rabbena'l-ekrem** *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 3). [rabbena'l-ekrem,]*

Rabbena'şreḥ ṣadrenā min niʿmetin yā ẕe'n-niʿam [1] *Ey nimetler sahibi Rabb'imiz nimetinle göğsümü aç.*

Rabbena'şreḥ ṣadrenā min niʿmetin yā ẕe'n-niʿam / Vaṣfu ʿannā seyyi'ātinā minke yā ẕe'l-kerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 1). [rabbena'şreḥ ṣadrenā min niʿmetin yā ẕe'n-niʿam,]*

Rabb-i aʿlā [2] *Bütün mahlûkātı yetiştiren, kayıran, besleyen, terbiye eden yüce Allah.*

Murādī menbaʿ-ı ʿilm-i ledün olmaġa ṣol ḳābil / Olur kim **Rabb-i aʿlāsın** dili her demde ẕākirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 5). [rabb-i aʿlāsın, -sın]*

Muṣṭafā buldı **Rabb-i a'lāyı** / Didi çün lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 17). [rabb-i a'lāyı, -(y)ı]*

Rabb-i elest [1] *Elest meclisinin Rabbi. Kur'an-ı Kerim'de bildirildiği üzere Allah'ın ruhları yarattıktan sonra sorduğu, "Elestü bi-rabbiküm" Ben sizin Rabbiniz değil miyim, sorusunun kısaltılmış şekli.*

Ey Murādī nice ḥôş ḫāṭırādur bu ḫāṭır / Ḫāṭıruñdan ne geçerse virür ol **Rabb-i elest** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 5). [rabb-i elest,]*

Rabbi enzilnī [1] *Rabbim! Beni mübarek bir yere indir (23/Müminun 29).*

Rabbi enzilnī duʿāsıyla duʿāsın isteyen / Āyetin münzelde buldı eyledi ol dem ḳuʿūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 4). [rabbi enzilnī,]*

Rabb-i ʿibād [1] *Kulların Rabbi, Allah.*

Umaruz Ḥaḳdan ola nice fütūḥ / Çün müyesser durur o **Rabb-i ʿibād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 4). [rabb-i ʿibād,]*

Rabbi innī ẓalemtü faġfirlī [1] *Allahım ben zulmettim beni bağışla.*

Rabbi innī ẓalemtü faġfirlī / Le ilā ġayrü ente ḥüsnü me'āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 3). [rabbi innī ẓalemtü faġfirlī,]*

Rabbī rahīmün bi'l-ʿaṭā yā ẕe'l-ʿaṭā yā ẕe'l-ʿaṭā [1] *Benim Rabb'im ikramlarıyla Rahim'dir. Ey ihsan sahibi, ey ihsan sahibi.*

Ente murādun ʿabduhu fa'ṣbir li-ḥükmi Rabbike / **Rabbī rahīmün bi'l-ʿaṭā yā ẕe'l-ʿaṭā yā ẕe'l-ʿaṭā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 5). [rabbī rahīmün bi'l-ʿaṭā yā ẕe'l-ʿaṭā yā ẕe'l-ʿaṭā,]*

Rabbi temmim bi'l-hayır [1] *Rabbim hayırla sonuçlandır. [Allah (cc.) size kolaylık ister, zorluk istemez (2/Bakara 185'le ilintili dua.)].*

Rabbi yessir lā-tüʿassir varṭasından cān atup / **Rabbi temmim bi'l-hayır** virdine meyyāl olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 4). [rabbi temmim bi'l-hayır,]*

Rabb-i vaḥdet [1] *Bir olan Allah.*

Muʿayyen **Rabb-i vaḥdetde** hüviyyetdür olan maḫfī / Velīkin āşkār olmış hüve's-sulṭānu ve'r-Raḥmān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 2). [rabb-i vaḥdetde, -de]*

Rabbiye'l-aʿlā [1] *En yüce olan Rabb'im.*

Ey Murādī ʿarż iderseñ ḥālüñi ger fi's-sücūd / **Rabbiye'l-aʿlāda** ḥācet ḥācet-i Mevlā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 5). [rabbiye'l-aʿlāda, -da]*

Rabbi yessir ʿani'l-cemāli naṣīb [1] *Rabbim cemalinden nasiplenmeyi kolaylaştır.*

Cānuma rūḥ-baḫş vaṣl-ı ḥabīb / **Rabbi yessir ʿani'l-cemāli naṣīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 1). [rabbi yessir ʿani'l-cemāli naṣīb,]*

Rabbi yessir lā-tüʿassir [1] *Rabb'im! Kolaylaştır zorlaştırma.[Allah (cc.) size kolaylık ister, zorluk istemez (2/Bakara 185'le ilintili dua.)].*

Rabbi yessir lā-tüʿassir varṭasından cān atup / Rabbi temmim bi'l-hayır virdine meyyāl olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 4). [rabbi yessir lā-tüʿassir,]*

Rabbi zidnī ve min ledünke ʿilmā [1] *Allah'ım kendi katından bir ilimle ilmimi artır […min ledünnā ʿilmā: … Yine ana tarafımızdan bir ilim öğretmiştik (18/Kehf 65); Rabbim! İlmimi artır" de (20/Ta, Ha 114)].*

ʿİlm ü faẓlum görüp senāda didüm / **Rabbi zidnī ve min ledünke ʿilmā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 4). [rabbi zidnī ve min ledünke ʿilmā,]*

Rabbü'l-ʿālemīn [4] *Alemlerin rabbi, var olan her şeyin yaratıcısı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿĀlim-i sırr-ı ḫafiyyāt oldı **Rabbü'l-ʿālemin** / Ḳānit olġıl ol Kerīm'e luṭfı ālāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 4). [rabbü'l-ʿālemin,]*

Rabbü'l-enām [1] *Bütün mahlukatın Rabbi.*

Diñledüm līkin bilemem düş midür yāḫūd ḫayāl / Ey Murādī rāżī olsun isterem **Rabbü'l-enām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 5). [rabbü'l-enām,]*

Rabbü'l-erbāb [1] *Allah (c.c.).*

Kimseden olmadı aña eylemez minnet daḫı / Her ne kim oldı Murāda **Rabbü'l-erbāb** eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 5). [rabbü'l-erbāb,]*

Rabb ü rabbi [1] *Allah.*

Ḳulaġa hergiz alma ḳavl-i ġayrı / Sözüñ olsun dem-ā-dem **Rabb ü Rabbī** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 3, Beyit 3). [rabb ü rabbī,]*

rābıṭ [2] *Bağlayan şey, bağ, ilişki II Dervişin şeyhine suret-i mahsusada teveccühü. Şeyhin suret ve şeklini zihinde tahayyül ve tasavvurla kalbe feyz geleceğine inanmak.*

ʿUlūm-ı ʿilm ile bildürdi gerçi bize ʿalīm / Bū ʿilm-i sābıḳı **rābıṭ** durur velī feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 3). [rābıṭ,]*

Muʿīn olalı müsemmāyı ismi **rābıṭdur** / Baña muʿāvenetüñ her ḫaṭarda göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 5). [rābıṭdur, -dur]*

rābiʿ [1] *Dördüncü.*

Mürūr-ı vāḥid ü ḫāmis çü sādisden olur sābiʿ / Beyān-ı bī-nihāyetdür ne sālisdür ne ḥôd **rābiʿ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 1). [rābiʿ,]*

rāci' [10] *1. Dönen.*

Şuʿāʿ-ı mihrüme ʿaks oldı ʿaksedür **rāciʿ** / Burūḳ-ı aṣlā naẓar ḳıl biline tā feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 4). [rāciʿ,]*

II Asıl kaynağa, köke kavuşmak.

Menfeẓ-i küll-i vücūd aṣlı çün **rāciʿdedür** / İster iseñ ṣıḥḥatin ṣor yine tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 2). [rāciʿdedür, -de, -dür]*

2. ... ile münâsebeti olan, ilgili, âit, dâir.

Maḳām-ı ülfeti gördüm kemāle **rāciʿ** imiş / Ne kim ḫuṭūr ide ḫāṭırda cümle vāḳiʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 1). [rāciʿ,]*

Senā-yı bī-misāl olmış ṭolanur mislüm āfāḳa / Ṣaḳın āfāḳı ʿālemden gözetme enfüsi **rāciʿ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 4). [rāciʿ,]*

ʿİlm-i ḫaḳīḳi yā fetā sırrına **rāciʿ** añlaġıl / Sırrına rāciʿüñ yine ʿilmini vāsiʿ añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 1). [rāciʿ,]*

ʿİlm-i ḫaḳīḳi yā fetā sırrına rāciʿ añlaġıl / Sırrına **rāciʿüñ** yine ʿilmini vāsiʿ añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 1). [rāciʿüñ, -ün]*

Murāduñ vech-i taḥḳīḳi kemāl-i Ḥaḳḳa **rāciʿdür** / Kelāmı cümleten ḫaḳdur mecāz alma maḳālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 5). [rāciʿdür, -dür]*

Kemāl-i her dü-cihānda kemāle **rāci'dür** / Çün oldı laḥẓada her laḥẓa müsteşār hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 4). [rāci'dür, -dür]*

Münfed-i küll-i vücūd aṣlā çü **rāci'** durur / İster iseñ ṣıḥḥatin ṣūrına tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 2). [rāci',]*

Ne ḳadar ḳılsa teḳaṭur yem-i vaḥdet ābı / Her ne kim gelse beyāna yine **rāci'** bu yeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 4). [rāci',]*

rāciʿ olmak [2] *1. Dönmek, geri gitmek.*

Çün adīm-i arżdansın yā nedendür bu ġurūr / Çün türāba **rāciʿ oldun** ḫāksın pes yā nesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 3). [rāciʿ oldun, -du, -n]*

2. Münasebeti, ilgisi olmak.

Rāciʿ oldum ḳomadum bu günki ḳavli yarına / Ṣanma kim ben bunda geldüm ad ü şān u ʿār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 4). [rāciʿ oldum, -du, -m]*

rāciḥ [1] *Daha üstün, değerli olma.*

Ḥayāt-ı rūḥdur ve ammā sā'ati **rāciḥ** / Beḳādur ravżа-i 'adni hemīn ibkā ider cümle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 3). [rāciḥ,]*

rāciʿun [1] *Dönmek.*

Mübdiʿ-i külden bilindi çün mü'eyyed **rāciʿūn** / Bilmek içün remz-i esrārı varam bir yaña ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 4). [rāciʿūn,]*

raḍiya'llāhu rabbünā ebedā [1] *Rabbimiz ebediyen razı olsun.*

Kim ki bildi kemāl ögrendi / **Raḍiya'llāhu Rabbünā ebedā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 4). [raḍiya'llāhu rabbünā ebedā,]*

rāfiʿ [1] *1. Kaldıran, yükselten. 2. Allah'ın adlarındandır.*

Ben ḫurūcumda vülūcum ʿālemin naṣb itdüm / ʿĀlemüm **rāfiʿini** görmege bir dāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 3). [rāfiʿini, -i, -(n)i]*

rāfiʿ-i ʿani'l-merfūʿ [1] *Hükümsüz bırakılmış olanı kaldıran, yükselten; Allah.*

Ẓalām-ı ḫucb aradan **rāfiʿ-i ʿani'l-merfūʿ** / ʿAceb budur ki ola ʿışḳ ile göñül behhāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 2). [rāfiʿ-i ʿani'l-merfūʿ,]*

rāfiʿ-i evtād olmak [1] *Direkleri kaldırmak, yükseltmek. II İlmin direklerini kaldırmak, ilimde mühim mertebe elde etmek.*

Kim teḫallüf ide bu vaʿdeye vaʿdemde benüm / ʿİlmi ile büriyüp **rāfiʿ-i evtād oldum** *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 923, Beyit 4). [rāfiʿ-i evtād oldum, -du, -m]

rāfiʿ-i ḥucb olmak [2] *Örtüyü, engeli kaldırmak.*

Rāfiʿ-i ḥucb olsa maḳṣūd eylese keşf-i cemāl / Ey mubaṣṣır her ne deñlü görseñ ol zîbā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 3). [rāfiʿ-i ḥucb olsa, -sa]*

Rāfiʿ-i ḥucb olur iseñ her an / Aç ḥicābı gözüñe ġayrıya aṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 4). [rāfiʿ-i ḥucb olur, -ur]*

rāfi‘ olmak [3] *Yükseltmek, yukarıya doğru kalkmak.*

ʿUyūnı **rāfiʿ olursa** diler ʿuyūnı hemān / Cemāle mūnis olan olımaz ḫayāle ḫarīṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 4). [rāfiʿ olursa, -ur, -sa]*

II Kaldırmak, yok etmek.

Çerāġ-ı ehl-i dil oldur ki aldanmaya leẕẕāta / Niḳābın her nuḳūṣun refʿ idüp **rāfiʿ ola** bī-bāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 2). [rāfiʿ ola, -a]*

Bu eṭvār ile āsāruñ ḥicābın **rāfi‘ ol** her dem / Muḥaḳḳaḳ revzeninden gel cemāl-i yāri seyr eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 2). [rāfi‘ ol,]*

rağbet [5] *Arzu, meyil, teveccüh. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Minnetüm şol ḫāledür kim bilmeye aġyār anı / **Raġbetüm** şol ḳāledür kim ibtidā olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 2). [raġbetüm, -üm]*

raġbetde bulınmak [1] *İstekte bulunmak, teveccüh etmek.*

Ey Murādī seni ‘ālemde nedür muḳabil iden / Ḥaḳḳa **raġbetde bulındı** yine bu yanumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 5). [raġbetde bulındı, -ın, -dı]*

raġbet eylemek [1] *İstekle karşılamak, yönelmek, arzulamak.*

Mübeddel oldı ‘usri yüsre **raġbet eyledi** Rabbe / Velīkin fārıġ oldı ḳatlanup pes yevm-i mī‘āda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 3). [raġbet eyledi, -di]*

raġbet olmak [2] *İstek, alâka göstermek, beğenilip istenilmek.*

Yücede istedüm anı yüce ḳıldum dil ü cānı / Velīkin **oldı** kim **raġbet** ḥaḳīḳatle idem īḳān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 982, Beyit 2). [raġbet oldı, -dı]*

Ġālib olmazdı maḥabbet dil-i ġam-dīdem / **Raġbet olmasa** eger şevḳ ile cānānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 2). [raġbet olmasa, -ma, -sa]*

rāġıb [14] *Rağbet eden, istekli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şol kemāle **rāġıbum** kim intihā olmaz aña / Şol cemāle ʿāşıḳum hergiz bahā olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 1). [rāġıbum, -um]*

rāġıbān-ı dergeh [1] *Kapının, huzurunun isteklileri, heveslileri.*

Rāġıbān-ı dergehüñden ḳılma istikrāh kim / Tūtīyā itmek murādıdur ġubārını hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 2). [rāġıbān-ı dergehüñden, -ün, -den]*

rāġıbān-ı rūyuñ olmak [1] *Yüzün isteklisi, arzulayıcısı olmak.*

Rāġıbān-ı rūyuñ olmışlar ḳamu ḫayrān u zār / Çeşm-i giryānlar dökerler ḳaṭreler hem çün seḥāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 3). [rāġıbān-ı rūyuñ olmışlar, -un, -mış, -lar]*

rāġıb-ı baḫt [1] *Bahtına, kaderine istekli; razı.*

Rāġıb-ı baḫtuz ne taḫtuz n'eylerüz tāc ü kemer / Bendeyiz ol şāhlar şāhını sulṭān isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 2). [rāġıb-ı baḫtuz, -uz]*

rāġıb-ı dīdār [1] *Güzel yüze istekli, meyilli olan kişi.*

Rāġıb-ı dīdāra şordum bir ḫaber dīdārdan / Ṣumt ile virdi cevābın ʿārif oldum yārden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 1). [rāġıb-ı dīdāra, -a]*

rāġıb-ı ‘ışḳ [1] *Aşkın isteklisi, heveslisi.*

Rāġıb-ı ‘ışḳa su'āl itdüm göñül āyīnesin / Söyledi bir vech ile kim tev'emān itmiş yüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 2). [rāġıb-ı ‘ışḳa, -a]*

rāġıb-ı nehc-i hüdā [1] *Doğruluk, hidayet yolunu isteyen kişi.*

Rāġıb-ı nehc-i hüdāya yolını gösterürüz / İstinād ile ṭarīḳin bulur evrād ḳılan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 4). [rāġıb-ı nehc-i hüdāya, -(y)a]*

rāġıb-ı rāh olmak [1] *Aşk yolunun heveslisi, isteklisi olmak.*

Rāġıb-ı rāh oluben rāhı bize gösteren ol / Kim girürdi yola ger virmese me'vā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 3). [rāġıb-ı rāh oluben, -uben]*

rāġıb-ı rāh-ı ḥaḳīḳat olmak [1] *Hakikat yolunun isteklisi, heveslisi olmak.*

Rāġıb-ı rāh-ı ḥaḳīḳat olduñ ise ey fetā / Bu ṭarīḳ-i kām-baḫşa bil varılmaz rāygān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 3). [rāġıb-ı rāh-ı ḥaḳīḳat olduñ, -du, -n]*

rāġıb-ı rāh-ı kemāl olmak [1] *Olgunluk, kâmillik yolunun isteklisi, heveslisi olmak.*

Rāġıb-ı rāh-ı kemāl olduñ ise kibri gider / Ḫāżı‘ olġıl yüri her demde ḳoma ḫāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 2). [rāġıb-ı rāh-ı kemāl olduñ, -du, -n]*

rāġıb-ı rāh-ı necat [1] *Kurtuluş yolunun isteklisi olmak.*

Rāġıb-ı rāh-ı necāta yol bulınmaz ẕerrece / Tā meger her kāruñı göre me'ālüñ seyr ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 4). [rāġıb-ı rāh-ı necāta, -a]*

rāġıb-ı sırr [1] *Sırra istekli.*

Rāġıb-ı sırra bir ḫaber ṣordum / Pes cevābında didi "Kāne ḍuḥā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 2). [rāġıb-ı sırra, -a]*

rāġıb-ı yār olmak [1] *Sevgiliye rağbet edici, sevgiliyi arzulayıcı olmak.*

Murādī ʿizzet-i ʿuẓmā dilerseñ **rāġıb-ı yār ol** / Ne deñlü kim irer ʿizzet irişüşdür saña andan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 5). [rāġıb-ı yār ol,]*

rāġıb olmak [9] *İstekli olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murādīnüñ nihānından ʿayāna **rāġıb ol** / ʿAyna gelme bī-ʿayān ol ister iseñ müntehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 5). [rāġıb ol,]*

rāh [44] *Yol, tarik. II İstikamet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Biz reh-nümāyı n'eyleyelüm **rāh** ṭoġrıdur / Yiter bize Ḫudā ola her demde reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 2). [rāh,]*

rāh almak [1] (Deyim) *Yol almak, ilerlemek.*

Yemm-i muḥīṭe fülk-i dil girdi çü bād-bān açup / Laḥẓada nice **rāh alur** gel berü sen bu ḥāle baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 4). [rāh alur, -ur]*

rāh-ber [1] *Rehber, yol gösteren.*

ʿAyn-ı ġayb üzre velī ġayb ile ʿayna **rāh-ber** / İsteyen rāh-ı temennāyı temennādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 4). [rāh-ber,]*

rāh-ber olmak [1] *Yol gösterici olmak.*

Rāh-ber olduñsa ey dil sen seni rāhuñda yol / Dersin istiḫrāc iderseñ iste maʿlūmātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 2). [rāhber olduñsa, -du, -n, -sa]*

rāh bulmak [1] *Yol bulmak. II Hidayete erişmek.*

Necm-i hüdā ṭarīḳine āyīne reh-nümā / Gözler dikerler aña ki aña **bulına rāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 3). [rāh bulına, -ın, -a]*

rāhda ḳalmak [3] (Deyim) *Gittiği yolda ilerleyememek. II İstikametine varamamak.*

Ḳalmaġıl rāhda rāh ehline hem-rāh ol / Göñül Allāha ṭutup bendeyi bu der-gāh ol *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 18, Beyit 1). [rāhda ḳalmaġıl, -ma, -gıl]*

Ḳalmaġıl rāhda rāh ehline hem-rāh ol / Göñül Allāha ṭutup bendeyi bu der-gāh ol *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 18, Beyit 4). [rāhda ḳalmaġıl, -ma, -gıl]*

Ḳalmaġıl rāhda rāh ehline gel hem-rāh ol / Göñül Allāha dönüp bendeyi bu dergāh ol *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 3). [rāhda ḳalmaġıl, -ma, -gıl]*

rāhda olmak [1] *Yolda olmak. II Amaç edinmek.*

Ey Murādī ḥāmid ü maḥmūdı farḳ itmek nedür / Ḳādir ü maḳdūrı farḳ itmekde **oldı rāhda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 5). [rāhda oldı, -dı]*

rāh ehli [4] *Belli bir yolda, amaçta ilerleyen kişi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bil imdi buldı ebed ol necāt-ı lā-yuʿad / Bu resme söyledi **rāh ehli** bize bu ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1140, Beyit 4). [rāh ehli,]*

rāh-ı ʿadem [1] *Yokluk yolu.*

Ne rāḥat olacaḳ yirdür bu me'vā / Çün āḫır yolumuz **rāh-ı ʿademdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 2). [rāh-ı ʿademdür, -dür]*

rāh-ı aʿlā [3] *En yüce yol.*

Rāh-ı aʿlāda görindi yine ḥadd ile ḥudūd / Bu ṭarīḳ ibn-i sebīl olana bī-ʿusretdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 3). [rāh-ı aʿlāda, -da]*

Rāh-ı aʿlādan çevürme rūyuñı / ʿİzzet isterseñ eger ʿizzetde sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1170, Beyit 2). [rāh-ı aʿlādan, -dan]*

ʿUmūmen millet olmışdur bu dünyā gerçi ser-tā-pā / Velīkin vāḥid olmaḳdur bula dil **rāh-ı aʿlāya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 2). [rāh-ı aʿlāya, -(y)a]*

rāh-ı bī-pāyān olmak [1] *Bitmez, tükenmez yol olmak.*

Rāh-ı ʿışḳı ser-te-ser seyrān idüp gezdüm ḳamu / Bu yolumda **rāh-ı bī-pāyān olan** kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 4). [rāh-ı bī-pāyān olan, -an]*

rāh-ı cemāʿat [1] *Topluluğun, cemaatin yolu.*

Secde idüp olduñ imām-ı sübül / Himmetümüz **rāh-ı cemāʿatdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 4). [rāh-ı cemāʿatdedür, -de, -dür]*

rāh-ı fena [1] *Yokluk yolu. II Aşk yolunda her şyden vazgeçme.*

Bu kār u bārı terk idüp **rāh-ı fenāyı** gözleyüp / ʿUmmān-ı ʿirfāna ṭalup dürdāne-i ʿışḳam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 2). [rāh-ı fenāyı, -(y)ı]*

rāh-ı ḥaḳiḳat [11] *Doğruluk yolu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rāh-ı ḥaḳīḳatüñe varan kimsene senüñ / Farḳ-ı serini pāy ider eyler serini ṭob *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 4). [rāh-ı ḥaḳīḳatüñe, -ün, -e]*

rāh-ı ḥaḳḳ [2] *Allah yolu.*

Rāh-ı Ḥaḳḳı didüm beyān eyle / Didi "Lā taṭlubü's-sivā ebedā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 4). [rāh-ı ḥaḳḳı, -ı]*

Ne yüzle varası der-gāh-ı Ḥaḳḳa / Çü varmaduñ bugün sen **rāh-ı Ḥaḳḳa** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 12). [rāh-ı ḥaḳḳa, -a]*

rāh-ı haḳḳiyyet [1] *Doğru yol, Hakk'a varan yol, istikamet.*

Rāh-ı haḳḳiyyete ḥaḳḳ ile olur cümle vuṣūl / Ḥaḳḳ ile eyle sen ünsi olasın ḥaḳḳānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 4). [rāh-ı haḳḳiyyete, -e]*

rāh-ı hidayet [1] *Kurtuluş yolu.*

Rāh-ı hidāyet olmasa meslek egerçi kim / Ṭoġrı ṭarīḳe varmaġa olmazdı ittiṣāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 3). [rāh-ı hidāyet,]*

rāh-ı Ḫudā [2] *Allah'ın yolu.*

Her ne ki bulıser ẕuhūr iden Ḫudādur bilmiş ol / Her birisi **rāh-ı Ḫudāya** reh-nümādur bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 806, Beyit 1). [rāh-ı ḫudāya, -(y)a]*

Kevn ü mekānuñ rehbere **rāh-ı Ḫudāya** vir delīl / Ḳālū selāmen ḳavlünā ente's-selām minke's-selām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 3). [rāh-ı ḫudāya, -(y)a]*

rāh-ı ḫudā-yı celil [1] *Yüce Allah'ın yolu.*

Meslek olalı bize **rāh-ı Ḫudā-yı celīl** / Baḳmadı ʻālemlerüñ aġ ile ḳarasına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 4). [rāh-ı ḫudā-yı celīl,]*

rāh-ı hüdā [3] *Allah yolu; hidayet yolu, doğru yol.*

Anlamaġ ile buldılar **rāh-ı hüdāya** yol bulan / Şol kişiye ki istedi virdi aña ʿaṭā ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 2). [rāh-ı hüdāya, -(y)a]*

Anlamaġ ile buldılar **rāh-ı hüdāya** yol bulan / Şol kişiyi kim istedi virdi aña ʿaṭā ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 116, Beyit 2). [rāh-ı hüdāya, -(y)a]*

Lā vü len terkin uranlar buldılar **rāh-ı hüdā** / Kendü zu'mın gözleyenler ne'ydi īmān bilmedi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 3). [rāh-ı hüdā,]*

rāh-ı 'ışḳ [13] *Aşk yolu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rāh-ı ʿışḳı ser-te-ser seyrān idüp gezdüm ḳamu / Bu yolumda rāh-ı bī-pāyān olan kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 4). [rāh-ı ʿışḳı, -ı]*

rāh-ı lāhūt [1] *İlâhî âlemin yolu.*

N'idersin sen bu nāṣūtı ṭaleb ḳıl **rāh-ı lāhūtı** / Çü ẕikr oldı göñül ḳutı dem-ā-dem ẕākir ol her gāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 2). [rāh-ı lāhūtı, -ı]*

rāh-ı maḥabbet [2] *Aşk yolu.*

Rāh-ı maḥabbetde dil ẕāhib-i āzādedür / Anuñ içün ʿışḳ ile ser-te-ser üftādedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 1). [rāh-ı maḥabbetde, -de]*

Rāh-ı maḥabbetde şu kim cānın şaḳındılar saña / Anlar cenābuña senüñ olmadılar lāyıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 2). [rāh-ı maḥabbetde, -de]*

rāh-ı ma'mūr-ı ẕevī'l-'aḳl [1] *Akıl sahiplerini mamur, şen eden yol; uyulan düzen.*

Rāh-ı ma'mūr-ı ẕevī'l-'aḳla başīret ehli / Özi Mūsā vü velī nūr-ı tecellādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 3). [rāh-ı ma'mūr-ı ẕevī'l-'aḳla, -a]*

rāh-ı maṭlūb [1] *İstenilen, amaçlanan yol, istikamet.*

Rāy-ı irādātı ḳoyuben **rāh-ı maṭlūba** / Gezdüm cihānı Kaʿbe vü Merve Ṣafā ḥaḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 2). [rāh-ı maṭlūba, -a]*

rāh-ı me'vā [1] *1. Yurdun, sığınılacak yerin yolu. 2. Cennet yolu.*

Rāh-ı me'vāya şu kim tūşe diler ey kāmil / Bu fenā-dārda zühd ile ferāġat gözedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 3). [rāh-ı me'vāya, -(y)a]*

rāhına girmek [1] (Deyim) *Yoluna girmek. II Gönül vermek.*

Cān ile **girdüñ** ise **rāhına** cānānuñ eger / Yolına ʿaḳl ü dil ü cān ü ten īsār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 2). [rāhına girdüñ, -dü, -n]*

rāhında olmak [1] *Yolunda olmak. II Edep yoluna girmek, terbiyeli davranmak.*

ʿAklı gel başuña cemʿ eyle eger ʿāḳil iseñ / ʿĀḳil oldur edeb ile vara **rāhında ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 2). [rāhında ola, -a]*

rāhını güm itmek [1] (Deyim) *Yolunu kaybetmek. II Doğru yoldan sapmak.*

Gel ey zāhid ḳoġıl ṭaʿnı yüri ḥālüñe ol meşġūl / **Güm itmez rāhını** ol kim hidāyet aña rehberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 4). [rāhını güm itmez, -mez]*

rāh-ı revan [1] *Canların yolu. II Canın istikameti.*

Ezelde söyledi cāna çün ol **rāh-ı revān** elfāẕ / Anuñ çün neşr olup ṭoldı zemīn ile zamān elfāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 1). [rāh-ı revān,]*

rāh-ı rıżā bulmak [1] *Rızâ yolunu bulmak, ona erişmek.*

"Lā vü len"den geçmişüz sensin bilen aḥvālümüz / Başumuz ḳılduḳ ḳadem tā **bulavuz rāh-ı rıżā**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 2). [rāh-ı rıżā bulavuz, -a, -vuz]

rāh-ı ṣavāb [1] *Doğru yol, takip edilmesi gereken yol.*

İsm-i maḥzūnuñ içün sırr ile vir bize cevāb / Ketm-i sırr etmek içün bizde durur **rāh-ı ṣavāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 1). [rāh-ı ṣavāb,]*

rāh-ı şerʿ [1] *Şeriat yolu.*

Rıżā-yı Ḥaḳḳı elden ḳoma **rāh-ı şerʿi** ṭut dā'im / Murādī işbu maʿnāyı bilenler kāmil insāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 5). [rāh-ı şerʿi, -i]*

rāh-ı şerīʿatdan [1] *Şeriat yolu.*

Edeb-i ʿaḳla uyup ġayr-ı kelām eylemezüz / Başmazuz ṭaşra ayaḳ **rāh-ı şerīʿatdan** biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 3). [rāh-ı şerīʿatdan, -dan]*

rāh-ı ṭarīḳat [1] *Tarikat yolu.*

Rāh-ı ṭarīḳat içre bulduñsa behre cānā / Cehd eyle imdi cānum ḳalmaya sende ṣūret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 2). [rāh-ı ṭarīḳat,]*

rāh-ı temennā [4] *Temenni edilen, istenilen yol. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭaġı gezme ey dil-i Mecnūn ki Leylā sendedür / Ḥācetüñ kendüñde gör **rāh-ı temennā** sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 1). [rāh-ı temennā,]*

rāh-ı vaṣl [1] *Vuslat yolu.*

Muḳarrer eylemiş ḥüsnin egerçi **rāh-ı vaṣlından** / Vücūh ile müberrādur ḳamudan bī-misāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 3). [rāh-ı vaṣlından, -ın, -dan]*

rāh-ı vüṣūl [1] *Kavuşma yolu.*

Rāh-ı vüṣūla encüm oldı hüdā-yı hādī / Künc-i dücāda sākin teşḫīṣ ider mi evḳāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 4). [rāh-ı vüṣūla, -a]*

rāh ḳılmak [1] *Yol yapmak, yol açmak. II İstikametini belirlemek.*

Ten fāriġ olımaz ʿaceb ol cāndan niçün / İllā meger ki sen seni **ḳılsañ** cüdāya **rāh** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 30, Beyit 2). [rāh ḳılsañ, -sa, -n]*

rāh olmak [1] *Yol göstermek, kılavuzluk etmek.*

ʿĀlemüñ mübdīʿi çü cüz ile kül / Elif ü hā **olupdur** ʿāşıḳa **rāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 4). [rāh olupdur, -up, -dur]*

rāh-rev [1] *Yolcu.*

Rāh-revdür gerçi bu cānı beden bā-ṣūreti / Cāna minnetdārdur çekdürmedi cāna elem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 3). [rāh-revdür, -dür]*

rāh-rev olmak [2] *Yolculuk yapan kişi.*

Rāh-rev oldı göñül āteşe ḥarḳ olsa n'ola / ʿĀşıḳın öldüre maʿşūḳ yā ḳanı nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 4). [rāh-rev oldı, -dı]*

Rū'yet-i dildāre gerçi ḳurdılar nice ṭarīḳ / **Rāh-rev olmaḳ** dilerseñ gel ṭarīḳi bizden al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 3). [rāh-rev olmaḳ, -mak]*

rāh tutmak [4] (Deyim) *Bir yere doğru gitmeye başlamak. II İstikametini belirlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭālib-i rāh-ı hüdā oluben iḳdām idelüm / Ṭoġrı yola varalum **tutduġumuz rāh** ile biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 2). [rāh tutduġumuz, -duġ, -umuz]*

rāh urmak [1] *Yol kesmek, eşkıyalık etmek.*

Ḳabl ü ba'düñden ṣaḳın **urmaya rāhuñ** rāh-zen / Ṭālib ol tā bulına bir hem-reh-i kāmil saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 4). [rāhuñ urmaya, -un, -ma, -(y)a]*

rāh virmek [1] (Deyim) *Yol vermek; geçit vermek.*

Mā'il-i ʿışḳ olalıdan **virmedüm** ġayrıya **rāh** / Ġayba ġayb u ʿayn oldı benüm ʿayniyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 2). [rāh virmedüm, -me, -dü, -m]*

rāh-zen [1 *Yol kesen, eşkıya. II Nefis.*

Ḳabl ü ba'düñden ṣaḳın urmaya rāhuñ **rāh-zen** / Ṭālib ol tā bulına bir hem-reh-i kāmil saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 4). [rāh-zen,]*

rāḥat [16] *İç huzuru, gönül ferahlığı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu cismüm **rāḥatı** cānum çü gitdi / Anun çün ḳaldı bu ten ferd ü tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 4). [rāḥatı, -ı]*

rāhat-ı cān [1] *Gönül huzuru; manevi huzur.*

Beni ḥayretde ḳoyan rūḥ-ı revānumdur bu / Cānuma rūḥ viren **rāhat-i cānumdur** bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 1). [rāhat-i cānumdur, -um, -dur]*

rāḥat-ı cāvidān [1] *Daimi rahat.*

Ḥayāt-ı ebed oldı çün **rāḥat-ı cāvidān** / Fenā-yı miśāl oldı rūḥ-ı revāna miśāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 3). [rāḥat-ı cāvidān,]*

rāḥat-ı dil [7] *Gönül rahatlığı, huzur. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rāḥat-ı dil oldı çün mihr ü vefā-yı dil-firīb / Her ne kim eylerse eylesün bize her dem ḥabīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 1). [rāḥat-ı dil,]*

rāḥat-ı kübrā [1] *Büyük rahatlık, huzur.*

ʿĀlem-i milk-i vücūda çünki şāh-ı rūḥsın / **Rāḥat-ı kübrā** içün ġayrı fenā ḳılmaḳ gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 4). [rāḥat-ı kübrā,]*

rāḥat-ı maḥż-ı şafā [1] *Gönül huzurunun kaynağı, kendisi.*

Rāḥat-ı maḥż-ı şafā kesb ider ol ʿāşıḳ-ı zār / Dāme-i vaṣl ucına parmaġı ucın kim eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 2). [rāḥat-ı maḥż-ı ṣafā,]*

rāḥat olmak [2] *Mutlu ve huzurlu olmak.*

Ne **rāḥat olacaḳ** yirdür bu me'vā / Çün āḫır yolumuz rāh-ı ʿademdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 2). [rāḥat olacaḳ, -acak]*

Rāḥat olmazsın gönül sen görmeyince yārüñi / Bilürem gördükde anı terk idersin varuñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 1). [rāḥat olmazsın, -maz, -sın]*

rāḥat virmek [1] (Deyim) *Huzur vermek.*

Cemʿiyyetüm bulaldan ṭaġıtmadum bu cismüm / Ben kendözümi bildüm **rāḥat virelden** ol Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 3). [rāḥat virelden, -elden]*

raḥīḳ [1] *Cennetteki ırmaklardan biri.*

Çün āb-ı ḥayāt oldum kevserle **raḥīḳam** ben / Āb olmışam ey ʿāşıḳ her bir dil-i ʿaṭşāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 4). [raḥīḳam, --am]*

raḥīl [2] *Göçme, göç. II Ölüm, kıyamet.*

ʿĀrlanma gel Murādīnüñ kelāmın gūş ḳıl / Añsuzın bir gün **raḥīl** içün ider āvāz-ı ṣūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 6). [raḥīl,]*

Rāḥil oldı bu vücūd erci bugün **rāḥilde** / Ne ʿacebdür yine rāhın viresin rāḥatda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 3). [rāḥilde, -de]*

rāḥil olmak [1] *Yolcu olmak, yolculuk yapmak.*

Rāḥil oldı bu vücūd erci bugün rāḥilde / Ne ʿacebdür yine rāhın viresin rāḥatda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 3). [rāḥil oldı, -dı]*

Rahīm [7] *Koruyan ve esirgeyen Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yaluñuzdur baña vāḥid ʿazīmümdür baña kübrā / Semīʿümdür sözüm sāmiʿ **rahīmümdür** baña müşfiḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). [rahīmümdür, -üm, -dür]*

raḥimnā [1] *Bize merhamet etmezsen biz kaybedenlerden oluruz (23/Müminun 75, 67/Mülk 28).*

Berḳ urdı żiyā çü sācid oldı / Bir daḫı didi nidā **"Raḥimnā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 2). ["raḥimnā",]*

raḥm [1] *Merhamet.*

Āhumı gūş eyledükce **raḥmuñ** artar dilberā / Lāki her dem āh u efġān itdigüm senden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 415, Beyit 4). [raḥmuñ, -uñ]*

raḥm eylemek [3] *Merhamet etmek, acımak.*

Yaşuñı görüben saña **raḥm eyler** ise ger / Yaşuñ yirine gözlerinüñ ābını dem ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 4). [raḥm eyler, -r]*

Baña **raḥm eyle** ey rūḥ-i revānum / ʿİnāyet eyle ey serv-i revānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 1). [raḥm eyle,]*

Cümle günāha estaġfiru'llah / **Raḥm eyle** āha estaġfiru'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1439, Beyit 2). [raḥm eyle,]*

raḥm itmek [11] *Acımak, merhamet göstermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī ger saña **raḥm itse** dil-dār / Saña ġavġā-yı ʿālemden ne pervā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 5). [raḥm itse, -se]*

raḥm ḳılmak [1] *Merhamet etmek, acımak.*

Baḳmaġıl yā Rabb günāhuma benüm / **Raḥm ḳılġıl** dūd-ı āhuma benüm *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 30, Beyit 2). [raḥm ḳılġıl, -gıl]*

raḥm u luṭf eylemek [1] *Merhamet ve yardımda bulunmak.*

Yūsuf-ı ḥüsn ü cemāl **eyledi** mi **raḥm u luṭf** / Yāhū Yaʿḳūb-ṣıfat ḥüzn ü belā gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 2). [raḥm u lutf eyledi, -di]*

raḥm u şefḳat olmak [2] *Rahmet ve şefkatin meydana gelmesi, var olması.*

Raḥm u şefḳat oldı çün kim kāmil-i īmāndan / Ḥalḳa raḥm it kim bulasın maġfiret Raḥmāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 1). [raḥm u şefḳat oldı, -dı]*

Raḥm u şefḳat oldı çün kim kāmil-i īmāndan / Ḥalḳa raḥm it kim bulasın maġfiret Raḥmāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 1). [raḥm u şefḳat oldı, -dı]*

Raḥman [15] *1. Bütün canlılara merhamet eden Allah.*

Olsa mübrim dil nice taḥṣīl ide ol mā-ḥaṣal / "Cezbetün min cezb" **Raḥman** virmeyince tā ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 2). [raḥman,]*

Seni çün var idüpdür ol **Raḥman** / Żikrini dā'im eylegil inşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 2). [raḥman,]*

Müsteḥaḳ olduñsa **Raḥmānuñ** eger elṭāfına / Gel teferrüc eylegil dünyā nedür ʿuḳbā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 3). [raḥmānuñ, -uñ]*

Bendümi ḥall eylemiş ḥamd olsun ol **rahmānuma** / Her cevābında şanurdum bend ü bāġum var imiş

(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 4). [rahmānuma, -um, -a]

Ḳarār eylememiş sevdāda hergiz / Yüzin aġ eylemiş **Raḥmāna** düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 2). [raḥmāna, -a]*

Lā vü lenden geçmeyince ḥāl-i dil gelmez ele / Ey Murādī degme kimse bulımaz **Raḥmāna** yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 5). [raḥmāna, -a]*

Raḥm u şefḳat oldı çün kim kāmil-i īmāndan / Ḫalḳa raḥm it kim bulasın maġfiret **Raḥmāndan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 1). [raḥmāndan, -dan]*

Raḥm u şefḳat oldı çün kim kāmil-i īmāndan / Ḫalḳa raḥm it kim bulasın maġfiret **Raḥmāndan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 1). [raḥmāndan, -dan]*

Yā Rabbi **Raḥmān** yā ḥayy-ı Mennān / Yā ferd-i sübḥān ẕe'l-cūd-ı iḥsān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1179, Beyit 1). [raḥmān,]*

Yā Rabbi Ḥannān sensin çü rāḥim / Her demde yā Rab sensin çü **Raḥmān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1179, Beyit 3). [raḥmān,]*

Muʿammā bilmeyen bilmez nedür maʿnā-yı bismi'llāh / Bilen **Raḥmānı** erḥamdan Raḥīm oldı żiyā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 2). [raḥmānı, -ı]*

Levḥ-i maḥfūẓı ṭaleb eyler iseñ iste nihān / ʿĀrifüñ ḳalbini ʿarş eyledi **Raḥmān** didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 4). [raḥmān,]*

Sensin bize **Raḥmān** olan sensin bize ġufrān olan / Her demde ẕü'l-iḥsān olan göster bize dīdāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 4). [raḥmān,]*

2. Kur'an'ın elli beşinci suresi.

Gülşen-i cennetde gördüm vech-i sübḥān āyetin / Bülbül-i ḳudsī oḳurdı cümle **Raḥmān** āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 1). [raḥmān,]*

raḥmet [19] *Esirgeme, kollama, merhamet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Raḥmetüñ deryāsına ḥadd ü kenār olmadı hiç / Ḳaṭresinden neşr ḳıl biz ḳullara yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 4). [raḥmetüñ, -ün]*

raḥmet eylemek [1] *Merhamet etmek, bağışlamak.*

Ḳıl ʿināyet ben ġarīb-i bī-dile / **Raḥmet eyle** bu gedāya ḫusrevā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 3). [raḥmet eyle,]*

raḥmet-i cānān [1] *Sevgilinin yardımı, merhameti.*

Ṣabr ile eglen dil-i nālān yine / Ṣāyed ire **raḥmet-i cānān** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 1). [raḥmet-i cānān,]*

raḥmet-i kibriyā [1] *Yüce, büyük Allah'ın rahmeti, merhameti.*

Raḥmet-i kibriyā dilerseñ eger / Söyle gel lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 3). [raḥmet-i kibriyā,]*

raḥmet-i mevlā [1] *Allah'ın rahmeti.*

Dilerüz **raḥmet-i Mevlā** iderüz cehdi eger / Biz rıżāsı çün anuñ eylügi her ān iderüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 3). [raḥmet-i mevlā,]*

raḥmet-i raḥmān [2] *Allah'ın merhameti, acıma ve esirgemesi.*

Ey Murādī **raḥmet-i Raḥmāna** isterseñ vüṣūl / Merḥamet ḳıl pīşe dā'im merḥamet ḳıl ber-devām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 5). [raḥmet-i raḥmāna, -a]*

Rast itdüm çün vücūdum ḳāmetin / Pes irişdüm **raḥmet-i Raḥmāna** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1168, Beyit 3). [raḥmet-i raḥmāna, -a]*

raḥmet itmek [2] *Merhamet etmek, acımak.*

Eylik eyle saña yavuz ṣanana / Diler iseñ ki **raḥmet ide** ʿafū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 2). [raḥmet ide, -e]*

Ne eksük ola cūduñdan **iderseñ** ger bize **raḥmet** / Yüzümüz sürüyü çün gelmişüz dergāh-ı sulṭāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 2). [raḥmet iderseñ, -er, -se, -n]*

raḥmetu'llāhi 'alā 'arrefenī bi'l-īmān [1] *Bana imanı bildirene Allah rahmet etsin.*

Rażiya'llāhu limen 'allemenī bi'l-iḥsān / **Raḥmetu'llāhi 'alā 'arrefenī bi'l-īmān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 1). [raḥmetu'llāhi 'alā 'arrefenī bi'l-īmān,]*

raḫşān olmak [1] *Parlamak.*

Ser-te-ser eyvān ile ekvānı geşt itdüm ḳamu / Manẓarından mihr-i tābān ola raḫşān yaḥtemil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 3). [raḫşān ola, -a]*

raḳam [1] *Yazı ve sayı karakterleri, yazı, sayı .*

Ḳodılar ṣafḥa-i kemāle **raḳam** / Ḳalem almadı hergiz anlar anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit 2). [raḳam,]*

raḳam-ı vaḥdet [1] *Vahdet, birlik rakamı; ifadesi.*

Bu ḥisābı ikiye varmaya dil defterinüñ / Tā ki mefhūmın ala ol **raḳam-ı vaḥdetden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 2). [raḳam-ı vaḥdetden, -den]*

raḳam ḳılmak [2] *Yazı yazmak.*

Ḫāme-i ʿilm-i ezel levḥe çü **ḳıldı raḳam** / Besmeleden ṣoñra bes yazdı bu aḫbārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 4). [raḳam ḳıldı, -dı]*

Raḳam ḳılmayalar ḥālüm eger küttāb ola ʿālem / Beyāna gelmez aḥvālüm midād ola eger her yem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 1). [raḳam ḳılmayalar, -ma, -(y)a, -lar]*

raḳīb [4] *Bir işte birbirinden üstün olmaya çalışanlardan her biri. II Sevgili ile âşığın görüşmesini engelleyen canlı cansız her şey.* Ḳabl ü ba'düñden şaḳın urmaya rāhuñ **rāh-zen** / Ṭālib ol tā bulına bir hem-reh-i kāmil saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 4). [rāh-zen,]*

Diñleyüp sözin **raḳībüñ** uyma ol mekkāre gel / Hā şaḳın andan perī yüzlüm igen melʿūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 5). [raḳībüñ, -üñ]*

raḳīb-i bed-ʿamel [1] *Kötü işli rakip.*

Ol **raḳīb-i bed-ʿamel** cānum dimiş ol dilbere / Yā İlāhī cānın al ol kāfiri ṭamuda yaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 6). [raḳīb-i bed-ʿamel,]*

raḳīb-i bed-siyer [1] *Kötü sîretli, fıtratlı rakip.*

Firāḳı āteşine ḥarḳ ider beni o nigār / **Raḳīb-i bed-siyerüñ** sözine uyar ḥayfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 2). [raḳīb-i bed-siyerüñ, -ün]*

rākib-i esb-i hevā olmak [1] *Heves, arzu atının binicisi olmak.*

Rākib-i esb-i hevā olma şaḳın ġafletle / Kim ki rākib ola āḫir aña merkūb ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 3). [rākib-i esb-i hevā olma, -ma]*

rākib olmak [1] *Binmek.*

Rākib-i esb-i hevā olma şaḳın ġafletle / Kim ki **rākib ola** āḫir aña merkūb ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 3). [rākib ola, -a]*

rāki'-i sācid [1] *Secde edenin rükûsu, eğilişi.*

Rāki'-i sācidde aṣl olmaz ne ṣūret ḥāceti / İster iseñ gözle maʿnāyı ḳamu efʿāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 3). [rāki'-i sācidde, -de]*

raḳḳāṣ [1] *Oynayan, dans eden.*

Ne deñlü ḳıldı istiġnā muʿammāsını ḥıfẓ idüp / İdüp feth ol muʿammāyı ṣalındı şanasın **raḳḳāṣ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 2). [raḳḳāṣ,]*

raḳṣa girmek [1] *Dans etmek, coşku ve heyecan ile çeşitli hareketlerde bulunmak.*

Cemālüñ gülşenin ʿarż it ide tā naʿra bülbüller / Yaḳalar çāk ide güller **gireler raḳṣa** sünbüller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 1). [raḳṣa gireler, -e, -ler]*

raḳṣ urmak [1] (Deyim) *Dönmek, devir etmek.*

Vāḥid ol vāḥid dilerseñ bunda ṣıġmaz ikilik / **Raḳṣ uruben** dāra varsun kime kim cānān gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 4). [raḳṣ uruben, -uben]*

ramaḳ ḳalmak [1] (Deyim) *Bir şeyin olmasına çok az kalmak.*

Gel berü ey dūstum ben ʿāṣıḳuñ ḥāline baḳ / Görmeyeldeñ gül yüzüñ **ḳaldı** bu cānumdan **ramaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 1). [ramaḳ ḳaldı, -dı]*

rameynā nūrenā min ḥucibin ḥālī [1] *Hāl perdelerinden nurumuzu attık.*

Rameynā nūrenā min ḥucibin ḥālī / Ve kellemnā maʿan ʿayne'l-maḳālī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1562, Beyit 1). [rameynā nūrenā min ḥucibin ḥālī,]*

rāmi-i taḥkīḳ [1] *Gerçek atan, atıcı (mermi, ok).*

Anı remy itmedüñ sen bil ki benven **rāmi-i taḥkīḳ** / Bu ḳavl içre Murādī ḳıl tecessüs nice ḥāletler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 5). [rāmi-i taḥkīḳ,]*

rām olmak [1] *Boyun eğmek, itaat etmek.*

Cāʿil-i muḫtār olaldan iḫtiyāruñ sendedür / Fāʿil-i muṭlaḳ olaldan **oldı** ḳalbüm saña **rām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 2). [rām oldı, -dı]*

ra'nā [5] *Güzel, hoş, latif.* Ḳabl ü ba'düñden şaḳın urmaya rāhuñ **rāh-zen** / Ṭālib ol tā bulına bir hem-reh-i kāmil saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 4). [rāh-zen,]*

Ey Murādī ṭālib-i sırr-ı ḥaḳāyıḳdan kerem / Menʿ olınmaz zīrā ki mir'āti **raʿnā** gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 5). [raʿnā,]*

raʿnā ḳılmak [1] *Güzelleştirmek.*

Maʿnī-i bürhāna bürhān itdi bürhānın ḳarīn / Cilve-i ḥüsn ü cemāli **ḳıldı raʿnā** añlamak *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 2). [raʿnā ḳıldı, -dı]*

raʿnā olmak [5] *Güzel, hoş, latif olmak.* Ḳabl ü ba'düñden şaḳın urmaya rāhuñ **rāh-zen** / Ṭālib ol tā bulına bir hem-reh-i kāmil saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 4). [rāh-zen,]*

Muḳaddesdür ezel çün kim gör imdi kibriyā kimdür / Eger kibr ü riyāyı terk iderseñ **olasın raʿnā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 4). [raʿnā olasın, -a, -sın]*

rāsiḫ [1] *Bilgisi, bilhassa dinî bilgileri çok geniş olan.*

Bu ʿilimde çoḳ durur pes **rāsiḫuñ** / Ey Murādī bu maḳāl-i özgedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 538, Beyit 5). [rāsiḫuñ, -un]*

rāsiḫ-i erseḫ olmak [1] *Özelikle dinî ilimler alanında en bilgililerin bilgilisi olmak.*

Miyān-ı mā-i ve'ṭ-ṭınüñ miyānıdur miyān olan / Miyānuñdan geçerseñ ger **olasın rāsiḫ-i erseḫ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 2). [rāsiḫ-i erseḫ olasın, -a, -sın]*

rāsiḫ olmak [1] *Bilgisi çok geniş olmak.*

Belki kelām-ı Ḥaḳ durur her ne k'ola maḳālümüz / Añla Murādī ḳavlini ʿilm ile **rāsiḫ olasın**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 5). [rāsiḫ olasın, -a, -sın]

rast itmek [1] *Doğru yola iletmek, hizaya getirmek.*

Rast itdüm çün vücūdum ḳāmetin / Pes irişdüm raḥmet-i Raḥmāna ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1168, Beyit 3). [rast itdüm, -dü, -m]*

rāst olmak [1] *Doğru olmak.*

ʿUlūm-ı künde kāfuñ elfi misli **rāst olduñsa** / Gelür milk-i hüviyyetden saña ḳudret ve hem heybet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 4). [rāst olduñsa, -du, -n, -sa]*

rāstī [4] *1. Doğrusu.*

Rāstīdür ḥikmet-i ʿirfāna ʿālemde sebeb / Ṭoġruluġı ḳoma elden ʿizzet ide tā ki Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 1). [rāstīdür, -dür]*

Rāstīdür ḳanda kim var nīk ü bed her bir ʿamel / ʿĀmilüm ben ol ʿamelle añla bürhānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 914, Beyit 2). [rāstīdür, -dür]*

2. Doğruluk, sedâd.

Ḳālıbı ḳalb itmeyince ḳılmayınca **rāstī** / Her nefes şükr itmeyince bulmadı bir an aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 2). [rāstī,]*

Dil tenūrı āteş-i ʿışḳ ile oldı tāb-nāk / **Rāstī** bu āb-ı vaṣla teşnedür ey nūr-ı pāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 1). [rāstī,]*

rāsti bu ki [1] *Doğrusu bu ki. II Güzelin uzun boyu.*

Rāsti bu ki şehādātı nedür beyyinenüñ / Añlamazsın meger añlatdura sırr-ı meşhūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 4). [rāsti bu ki,]*

rātiʿ **[1]** *Düşkün olmak.*

ʿAceb bu ḥikmet-i ʿuẕmā ne sırr-ı ekberdür / Muḳīm ẓann olınur ḳalb līk **rāti**ʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 4). [rātiʿ,]*

ra'ūf [1] *Çok esirgeyen, acıyan, merhamet eden (Allah).*

Ra'ūf geldi ṣorar ḥālini muḥibbüñ pes / Muḥib irişdi ḥabībe virildi didi amān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 2). [ra'ūf,]*

rā vü bā vü hā' [1] *Arap alfabesindeki ra, be ve ha harfi.*

Men ʿaref tefsīrini bilmez şu kendin bilmeyen / **Rā vü bā vü hā'yı** taʿlīm itmez ʿilm-i bī-ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 3). [rā vü bā vü hā'yı, -(y)ı]*

ravża [5] *Bahçe.*

Murādīdür murādı ile olup **ravżāda** ḫāzin / Ḥavālisinde ḳaplamış taḥayyür ġayr-ı ḥālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 5). [ravżāda, --da]*

Lābeler ḳıldum varup ol **ravżanuñ** rıżvānına / Bābını feṯḥ ide tā ḥayrān olam seyrānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 1). [ravżanuñ, -n, -uñ]*

Bulsa idi ʿandelīb bir eser-i şemmeden / Ḳılmaz idi bir naẕar **ravżada** gül-zārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1395, Beyit 2). [ravżada, --da]*

II Cennet.

Yā ceḥīme nār olan yā **ravżada** ḥʿūrā nedür / Yā nedendür yā nedür bu ʿurve-i vüsḳā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 4). [ravżada, -da]*

Murādī ravża-i cennetde var mıdur ḥūrā / Ne **ravża** var ne melek cümle gülistānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 5). [ravża,]*

ravża-i 'adn [1] *Adn cennetinin bahçesi.*

Ḥayāt-ı rūḥdur ve ammā sā'ati rāciḥ / Beḳādur **ravża-i 'adni** hemīn ibkā ider cümle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 3). [ravża-i 'adni, -i]*

ravża-i bāġ-ı cennāt [1] *Cennet bağının bahçesi.*

Rūz u şeb oldı çü ārāyişde sitt-i cihāt / Ne müferriḥ yir olur **ravża-i bāġ-ı cennāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 1). [ravża-i bāġ-ı cennāt,]*

ravża-i cennet [2] *Cennet bahçesi.*

Añlama leẕẕātı kim **ravża-i cennetdedür** / Her ne ki vardur göñül ʿālem-i vaḥdetdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 1). [ravża-i cennetdedür, -de, -dür]*

Murādī **ravża-i cennetde** var mıdur ḥūrā / Ne ravża var ne melek cümle gülistānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 5). [ravża-i cennetde, -de]*

ravża-i cennet olmak [1] *Cennet bahçesi haline gelmek.*

Miyān-ı minber ü mescid **olupdur ravża-i cennet** / Bulupdur cennet-i aşlı geçüpdür her temāşādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 4). [ravża-i cennet olupdur, -up, -dur]*

ravża-i dildār [1] *Sevgilinin bahçesi.*

Açılmış **ravża-i dildār** dirilmiş cümle ʿāşıḳlar / Murādī ʿayn-ı ʿāşıḳ girmesün muḥkem yaşaġum var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 5). [ravża-i dildār,]*

ravża-i ḥüsn [1] *Güzellik bahçesi.*

Dehenüñ ġoncesine meyl ideli bülbül-i dil / Dôstum **ravża-i ḥüsnüñde** benüm naġme-serā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 2). [ravża-i ḥüsnüñde, -ün, -de]*

ravża-i ḳudsī [1] *Kutsal bahçe.*

Ravża-i ḳudsīde çoḳdur ẕü'l-cenāḥ / Bizde olan bāl bāl-i özgedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 538, Beyit 2). [ravża-i ḳudsīde, -de]*

ravża-i rıḍvān [3] *Cennet bahçesi.*

Bir dilde vaṭan dutmuş ola ʿışḳuñ o dil hiç / Meyl eyleye mi **ravża-i Rıḍvāna** Ḥudāyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 5). [ravża-i rıḍvāna, -a]*

Kūşe-i vaḥdet bu cāna **ravża-i rıḍvāndur** / Güncʿuzlet baña olmışdur ḥabībüm bāġ u rāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 3). [ravża-i rıḍvāndur, -dur]*

Sensiz eyā melek nice ẕan idesin baña / Eglendürür mi **ravża-i Rıżvān** bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 5). [ravża-i rıżvān,]*

ravżatün min riyāżeti'l-cennāt [1] *Cennet bahçelerinden bir bahçedir.*

Virdi zīnetle zeyne ol zīnet / **Ravżatün min riyāżeti'l-cennāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 203, Beyit 4). [ravżatün min riyāżeti'l-cennāt,]*

ravż-i cennet [1] *Cennet bahçesi.*

ʿĀlemi **ravż-i cennetde** müşāhid oluben / Ḥūr u ġılmānı derilüp ḳıldılar efʿāle ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 4). [ravż-i cennetde, -de]*

rāy [6] *Fikir, düşünce.* Ḳabl ü ba'düñden ṣaḳın urmaya rāhuñ **rāh-zen** / Ṭālib ol tā bulına bir hem-reh-i kāmil saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 4). [rāh-zen,]*

Nefḫa-i rūḥ egerçi görinür arada **rāy** / Bir sebeb oldı velīkin demi aşlā bir dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 2). [rāy,]*

rāy-ı irādāt [1] *Düşünceler, iradeler.*

Rāy-ı irādātı ḳoyuben rāh-ı maṭlūba / Gezdüm cihānı Kaʿbe vü Merve Ṣafā ḥaḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 2). [rāy-ı irādātı, -ı]*

rāyına uymak [1] *Yoluna uymak. II Bir şeye benzemeye, onun gibi olmaya çalışmak.*

Rūz-ı rūşen oldı çün kim geldi mihr-i tāb-ver / Cemʿ olup māh ile encüm **uydı** anuñ **rāyına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 3). [rāyına uydı, -dı]*

rāyī [1] *Rey, fikir sahibi.*

İbtidāda intihāyuz intihāda ibtidā / Her ne fehm ile ṣorarsañ biz o **rāyīlerdenüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 2). [rāyīlerdenüz, -ler, -den, -üz]*

rāy itmek [1] *Düşünmek.*

Ne revādur saña kim ḥüsnüni yād ide ʻuḳūl / Ḥāşa li'llāh ki senüñ künhüñe **rāy ide** vüṣūl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 797, Beyit 1). [rāy ide, -e]*

rāyegān / rāygān [4] *1. Karşılıksız, bedelsiz, bedava.*

Murādī **rāyegān** ayrılmamışdur vaṣl-ı dildāra / Olursañ müntehī bilgil senādur āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 5). [rāyegān,]*

Rāygān mı irişür vuṣlat-ı dildāra kişi / Tīġ-i cevri dil-i pür-yarayı ḳaç pāre diler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 3). [rāygān,]*

Rāġıb-ı rāh-ı ḥaḳīḳat olduñ ise ey fetā / Bu ṭarīḳ-i kām-baḫşa bil varılmaz **rāygān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 3). [rāygān,]*

2. Pek çok, pek bol.

Murādī çekdügini kimse bilmez illā Ḥaḳ / Ṣanur mısın eline girdi **rāyegāna** ḥużūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 5). [rāyegāna, -a]*

rāyegān olmak [2] *Karşılıksız, bedelsiz, bedava olmak.*

Ey Murādī **rāyegān olmaz** çü maḳṣūda vüṣūl / Gevheri şoldur alan kim cān ile bāzār ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 5). [rāyegān olmaz, -maz]*

Bezm-i ʿışḳı ṣanmaġıl kim **rāyegān ola** saña / Tāb-ı dil var ise sende gūş idersin bir maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 4). [rāyegān ola, -a]*

rāz [18] *Sır.* Ḳabl ü ba'düñden ṣaḳın urmaya rāhuñ **rāh-zen** / Ṭālib ol tā bulına bir hem-reh-i kāmil saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 4). [rāh-zen,]*

Çü ḥükmin eyledi ẓāhir ne ẓāhir eẕher-i bāhir / Velīkin ẓāhire bāṭın olupdur **rāzda** sırrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 4). [rāzda, -da]*

rāz açmak [1] (Deyim) *Sırrını paylaşmak.*

Ṣaḳın **rāz açmaġıl** nā-ehl olana / Eyüyi gözle baḳma ad u sana *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 3). [rāz açmaġıl, -ma, -gıl]*

rāz-dān [1] *Sırrı bilen.*

Benüm rāzum nihāndur **rāz-dānın** bulmadı kimse / Naẓarsız pīrden dermān-ı cānın bulmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 11). [rāz-dānın, -ın]*

rāz ehli [1] *Sır ehli, sır saklamayı bilenler.*

Cānumı rūḥa çü cān eyledi ol cān-ı güzīn / Ṣanma **rāz ehline** sen milk-i cihān ḥā'il olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 4). [rāz ehline, -n, -e]*

rāz eylemek [1] *Gizlemek, saklamak.*

Rāzını ṣaḳladum çün rāzında rāza irdüm / Pes rāzum içre yārüm **rāz eyledi** ḫayālin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1124, Beyit 3). [rāz eyledi, -di]*

rāz-ı derun [1] *Gönlün sırrı.*

Rūy-ı müveccehüñ ne ḫaṭā eylemiş ʿaceb / **Rāz-ı derūn** derūnına ḥucbındadur muḥil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 2). [rāz-ı derūn,]*

rāz-ı dil [3] *Gönül sırrı.*

Rāz-ı dil şerḥin virürsem bu göñül rüsvā olur / Söylemezsem derdümi eşyā beni gūyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 1). [rāz-ı dil,]*

Ey Murādī saña bir ḫôşça naṣīhat ḳıluram / Degmeye açma ṣaḳın **rāz-ı dili** eyle ḥaẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 5). [rāz-ı dili, -i]*

Rāz-ı dildendür ḳamu kevn ü mekān ey pāk-bāz / Sırrı fāş eylerse ʿāşıḳ ḫūnīdür dest-i namāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 1). [rāz-ı dildendür, -den, -dür]*

rāz-ı dil ḫ∨āste ez rāz-ı ṭaleb kerde niyaz [1] *Yüreğinin sırrını istemiş, o talebin sırrından niyaz etmiş.*

Rāz-ı dil ḫ∨āste ez rāz-ı ṭaleb kerde niyāz / Nāzını añlayalı ḳıldı niyāz ile maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 801, Beyit 2). [rāz-ı dil ḫ∨āste ez rāz-ı ṭaleb kerde niyāz,]*

rāz-ı mektūm olmak [1] *Gizli sır olmak.*

Rāz-ı mektūm olduġın yaḫşı sadāḳat añladum / Bildi kim lāyıḳ durur mihmāna mihmān olduġum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 3). [rāz-ı mektūm olduġın, -duk, -ın]*

rāz-ı nihan [9] *Gizli tutulan sır.* Ḳabl ü ba'düñden ṣaḳın urmaya rāhuñ **rāh-zen** / Ṭālib ol tā bulına bir hem-reh-i kāmil saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 4). [rāh-zen,]*

Benüm **rāz-ı nihānumdan** ḫaber bilmez melā'ikler / Melā'ik ʿāciz olmışdur ne bilsünler ḫalāyıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 1). [rāz-ı nihānumdan, -um, -dan]*

rāz-ı nihāna irmek [1] *Gizli sırra erişmek.*

Bildi Murādī çünki senüñ ʿışḳuñı ezel / **Rāz-ı nihāna irdi** diler baḥr içinde çūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 5). [rāz-ı nihāna irdi, -di]*

rāz-ı nihānī [1] *Gizli tutulan sır.*

Varup ʿarż eyledüm yāre didüm bu derde ḳıl çāre / Didi çāre buña ʿāşıḳ olur **rāz-ı nihānīden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 3). [rāz-ı nihānīden, -den]*

rāz-ı pinhan [3] *Gizli tutulan sır.*

Rāz-ı pinhānum ṣorarsañ bilmedi ins ü melek / Gencüme hergiz kimesne urmadı bir ẕerre el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 2). [rāz-ı pinhānum, -um]*

İrmedi rāz-ı nihānuma ʻuḳūl-ı kāmilin / **Rāz-ı pinhānum** ṣorarsañ sor ḫayālinden yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 2). [rāz-ı pinhānum, -um]*

Kemāl-i ekmel oldı fī'l-ḥaḳīḳa **rāz-ı pinhānı** / Eger merd iseñ ey dil kātim olġıl sırr-ı īmānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 1). [rāz-ı pinhānı, -ı]*

rāz-ı pinhān olmak [1] *Gizli tutulan sır olmak.*

Rāz-ı pinhān olalı yār ile yārem kime ne / Ḥadd ü ḫaşra gelemez hiç olan inṭā iʿṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 2). [rāz-ı pinhān olalı, -alı]*

rāz keşf olmak [1] *Sırrın açığa çıkması.*

Çoḳ tefekkür eyledüm ḳıldum su'āl / İstedüm dildārdan **keşf oldı rāz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 3). [rāz keşf oldı, -dı]*

rāz olmak [1] *Sır olmak.*

Nice kim ʿaklumı pervāze ḳodum **rāz oldum** / Nice maʿlūm idinem rāzumı pervāz oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 1). [rāz oldum, -du, -m]*

rāz u şeb [1] *Sır ve gece, karanlık.*

Cām-ı cihān-nümādadur cām-ı cihān-nümā bu dem / **Rāz u şebinde** gösterür işbu nümāyişi himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 1). [rāz u şebinde, -in, -de]*

rāżı [1] *Hoşnut, memnun, rıza gösteren.*

Rāżıyam her ne gelürse yār içün aġyārden / Çekmezem hergiz elem ben dāmen-i dildārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 1). [rāżıyam, -y, -am]*

rāżī olmak [5] *Kabul etmek, razı olmak.* Ḳabl ü ba'düñden ṣaḳın urmaya rāhuñ **rāh-zen** / Ṭālib ol tā bulına bir hem-reh-i kāmil saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 4). [rāh-zen,]*

Men be-kā min miḥnetin lā-ʿaḳluhu lā-fehmühü / Ey Murādī **rāżī olan** Ḥaḳḳa bir an aġlamaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 5). [rāżī olan, -an]*

razıya'llāhu limen 'allemenī bi'l-iḥsān [1] *Bana ihsanı öğretenden Allah razı olsun.*

Razıya'llāhu limen 'allemenī bi'l-iḥsān / Raḥmetu'llāhi 'alā 'arrefenī bi'l-īmān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 1). [razıya'llāhu limen 'allemenī bi'l-iḥsān,]*

rāżıye [1]*Kabul eden, rıza gösteren, boyun eğen.*

Ḥażret-i ḫallāḳa ṭā'at ḳıl müdām / Ola ta emmāre ey dil **rāżiye** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 3). [rāżiye,]*

rāzıḳ [3] *Rızık veren Allah.*

Rāzıḳuñ merzūḳ içün ḫālince vardur mevhibi / Ḥālüñi keşf itmez iseñ gör neler inṭā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 4). [rāzıḳuñ, -un]*

Bi'llāhi zāhidā baña ṭa'n itme ʿışḳ ile / Rızḳ itdi ʿışḳı baña ḳamu ḫalḳ **rāzıḳı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 4). [rāzıḳı, -ı]*

Ol durur **rāzıḳ** u ferd ü mübīn / Cümle-i ḳalmışlara oldur muʿīn *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 3). [rāzıḳ,]*

rāzıḳ-ı 'ilm-i ber-ezel güft ezel ezel ezel kāne murādī lem yezel hüve hevā hüve vü hū [1] *Ezelde ilmi veren söyledi: Ezel, ezel; ezel; benim isteyim yok olmadı o onu istedi.*

Rāziḳ-ı 'ilm-i ber-ezel güft ezel ezel ezel / Kāne Murādī lem yezel hüve hevā hüve vü hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1205, Beyit 5). [rāziḳ-ı*

ʿilm-i ber-ezel güft ezel ezel ezel kāne murādī lem yezel hüve hevā hüve vü hū,]

rāzıḳ-ı maḫlūḳ [1] *Yaratılmışların rızkını veren, Allah.*

Ḥamdü lā-yuḥṣā aña kim **rāzıḳ-ı maḫlūḳdur** / Cümle-i dermānda yā andan durur her dem meded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 4). [rāzıḳ-ı maḫlūḳdur, -dur]*

rebāb [2] *Kemençeye benzer eski bir saz.*

İñler bu sīnem ʿışḳuñ ile şan **rebābdur** / Nār-ı firāḳuñ ile bu bağrum kebābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 1). [rebābdur, -dur]*

Nuḳl ü şarāb ü çeng ü ney ü def ile **rebāb** / Dār-ı beḳāda cümlesi saña ḫaṭā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 3). [rebāb,]*

recā [5] *1. Ümit, umut.*

N'eyleyem kim n'eyledügümi bilüpdür ol ḥabīb / N'eyledi ise ben itdüm baña hem oldur **recā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 4). [recā,]*

Müstecāb olmaḳdan olmışdur **recālar** mültemes / Daʿvet oldı bir bahāne cūd-ı iḥsāna sebeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 3). [recālar, -lar]*

Behre durur Murādīde behre anuñ murādıdur / Cümle murādı ʿışḳ ile şimdi hemān **recādayam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 5). [recādayam, -da, -(y)am]*

Recāda ṭurmışuz el bağlayup ḳarşu o Mevlāya / Yücede isteyüp anı baḳup sevdā vü beyżāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 1). [recāda, -da]*

2. İstek, dilek.

Ben temennā bābını feṯḥ eyledüm evvel ḳadem / Bir **recāma** şimdi yüz dürlü temennā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 2). [recāma, -m, -a]*

recā eylemek [1] *Dilemek, istemek, ümit etmek.*

Saṯḥ-ı buyūt-ı ḳaṣr-ı dil ʿarşa berāberdür didüm / Bir kaʿbe-i maḳṣūddur **eyle recā** ḳullābda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 4). [recā eyle,]*

recā itmek [2] *İstemek, talep etmek; ummak, ümit etmek.*

Didüñ çünki Lā-taḳneṭū olmazam ben ḳanūṭ / **İderven** bu şükrümle zīrā ziyāde **recā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 2). [recā iderven, -er, -ven]*

Ey Ḫālıḳ-ı arż u semā göster bize dīdāruñı / Senden **iderüz** biz **recā** göster bize dīdāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 1). [recā iderüz, -er, -üz]*

recā min fażlihi fażlen ʿalimnā min fütūḥātih tefeccer ente fī ḳalbi'l-murādi ḥikmeti'l-im'ān [1] *O, benim fethilerimden bildiğimiz bir fazilet ümit etti, sen murad edilenin kalbinden, hikmetin kaynağından doğdun.*

Recā min fażlihi fażlen ʿalimnā min fütūḥātih / Tefeccer ente fī ḳalbi'l-murādi ḥikmeti'l-im'ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 982, Beyit 5). [recā min fażlihi fażlen ʿalimnā min fütūḥātih tefeccer ente fī ḳalbi'l-murādi ḥikmeti'l-im'ān,]*

reca'nā [1] *Ona döneceklerini umanlar ve huşu duyanlardan başkasına namaz elbette ağır gelir. (2/Bakara 46, 156; 21/Enbiya 93; 23/Müminun 60).*

Didiler çün **reca'nādan** nidāyı / Revān olup aḳarlar çün aḳar şu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1212, Beyit 3). [reca'nādan, -dan]*

recm ḳılmak [1] *Taşlamak.*

Ey ṭavāfın isteyen şıdḳ ile gel ḳılġıl namāz / **Recm ḳıl** şeyṭān-ı nefsi ḳalmaya tā mekr ü āl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 5). [recm ḳıl,]*

redd [2] *Kabul etmemek, edilmemek.*

Münfaʿil olma çü sözüñ **reddi** yoḳ / Diñle ne kim naḳl ide ehl-i kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 4). [reddi, -i]*

Ger murād ister iseñ terk-i murād eyle hemān / Her ki ġayrı diledi **redd** ile maġżūb ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 2). [redd,]*

red eylemek [2] *Reddetmek, kabul etmemek.*

Taḥiyyat-ı ezelīdür viren özine selām / Selāmet olmaġ içündür selāmın **eyler red** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 3). [red eyler, -r]*

Gel Murādī ḳuluñı eyleme **red eyle** kerem / Ḳoyuben seni varup ġayre kime yalvara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 5). [red eyleme, -me]*

redd itmek [2] *Kabul etmemek, geri çevirmek.*

Kesreti anuñ içün tārik olup **redd itdüm** / Añladum ẕevḳini her kūşede bir tenhānuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 738, Beyit 3). [redd itdüm, -dü, -m]*

Eyle bu Murādī ḳuluñı luṭfuña maẓhar / **Redd itme** anı ey şeh-i ferḫunde-hümāyūn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 5). [redd itme, -me]*

refʿ [1] *Kaldırma, yükseltme, yukarıya çıkarma.*

Tā ezelden perdeyi cevher yüzinden **refʿ** içün / Salṭanat terkin urup biz şāḥib-i şāl olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 2). [refʿ,]*

refʿ eylemek [10] *Kaldırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Semʿ-i ḳabūle irdi cevāb-ı ra'yet içün / **Refʿ eyledi** ġıṭāsını ḥucbında muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 3). [refʿ eyledi, -di]*

refʿ-i ḥicāb [1] *Örtüyü kaldırmak; engelleri kaldırmak.*

Refʿ-i ḥicāb içün ne teḳāżā ider göñül / Çün kibriyāsıdur oḳuyan Küllü mende fān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 2). [refʿ-i ḥicāb,]*

refʿ-i ḥucb eylemek [1] *Örtüyü, engeli ortadan kaldırmak.*

Gitmeyince bu göñül āyinesinden jengüñ / **Refʿ-i ḥucb eyleyimezsin** anı sen bellü bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 4). [refʿ-i ḥucb eyleyimezsin, -(y)imez, -sin]*

refʿ itmek [22] *Kaldırmak.*

Ten ḥicābın **refʿ iderseñ** olasın ṣāḥib-kemāl / Ey kemālüm sen kemālümden beni ḳıl rūşenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 4). [refʿ iderseñ, -er, -se, -n]*

Ṣafā vü ẕevke bāʿisdür cemāl-i yār-ı rūḥ-efzā / Ruḫından ger niḳābın **refʿ ide** olmaz ḫaber peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 1). [refʿ ide, -e]*

Ḥicābı **refʿ ider** ammā hüner ḳarārdadur / İn-isteḳarre fe-sevfe terānī lā-maḥcūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 3). [refʿ ider, -er]*

Niḳābuñ **refʿ idüp** cāna cemālüñ āşikār eyle / Nice bir muntaẓır olsun emān göster bir ān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 2). [refʿ idüp, -üp]*

Niḳābın ey Murādī **refʿ idelden** Yūsuf-ı maʿnā / Cemīʿ-i ʿālem ʿışḳuñdan gedā-yı der-beder olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 5). [refʿ idelden, -elden]*

Kāşif-i ġayb-ı ezel **refʿ ide** çün cümle ḥicāb / Perde açılsa eger bil ki yirine keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 4). [refʿ ide, -e]*

Çerāġ-ı ehl-i dil oldur ki aldanmaya leẕẕāta / Niḳābın her nuḳūşun **refʿ idüp** rāfiʿ ola bī-bāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 2). [refʿ idüp, -üp]*

Cān ü cānān ortasından ten ḥicābın **refʿ iden** / Ṭuymaġa bu sırrı hergiz virmediler cāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 3). [refʿ iden, -en]*

Ṭarf-ı ʿulyāda memātum **refʿ idüp** ṭarh eyledüm / Gebş-i mevti ẕābıḥ oldum pes cihānum gözlerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 4). [refʿ idüp, -üp]*

Refʿ ider çünki ḥicābı aña maḥbūb-ı ezel / Andan özge daḫı raʿnā sever añlama ṣaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 3). [refʿ ider, -er]*

Seḥāb-ı dücāsını mihrinden **itdüm** çü **refʿ** / Giderdüm ḳamerden ḳamu maḥv idüp ẓulmetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 3). [refʿ itdüm, -dü, -m]*

Refʿ iderse ger ḥicābuñ gözle gel / Bī-ḥicāb ü bī-niḳāb olduñsa ḫānum gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 2). [refʿ iderse, -er, -se]*

Ten ḥicābın **refʿ iden** maḳṣūda bulmış dest-i res / Bir hümādur uçmaġa perr ile bāl eyler yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 2). [refʿ iden, -en]*

Cān ile cānān arasında ḥicābın **refʿ iden** / Meyl idüp aldanmadılar māsivānuñ alına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 4). [refʿ iden, -en]*

Murādī dest-i zārın **refʿ ider** ol yüce dergāha / Cemālinden diler keşf ide ẕātın ẕü'l-cemāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 5). [refʿ ider, -er]*

Seḥerde **refʿ ide** çün kim niḳābın ẕü'l-celāl Allāh / Ne ʿālem gösterür ʿuşşāḳa ol dem ẕü'l-kemāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 1). [refʿ ide, -e]*

Çün ḥicābın **refʾ ide** dildār doymaz aña göz / Tā meger sābit olup dil gözleye iḳrārını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1482, Beyit 2). [refʾ ide, -e]*

Cehd ḳıl bu ḥicābı **refʾ idesin** / Nūr olup ẓūlmetüñi refʾ idesin *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 2). [refʾ idesin, -e, -sin]*

Cehd ḳıl bu ḥicābı refʾ idesin / Nūr olup ẓūlmetüñi **refʾ idesin** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 2). [refʾ idesin, -e, -sin]*

II Lağvetme, kaldırma, hükümsüz bırakma.

Varalum perde-i ḫayretlerimüz **refʿ idelim** / Gelüben bunda yine ṣāḥib-i ʿirfān olalum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 3). [refʿ idelim, -eli, -m]*

Refʿ idelden ġam-ı dildārı yine şād oldum / Cümle bildüm olanı ġuṣṣadan āzād oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 1). [refʿ idelden, -elden]*

Refʿ idüp her şübhesin ḳılan ziyāde ʿilmini / Müntehā-yı ʿilminüñ şerḥinde dāl eyler yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 3). [refʿ idüp, -üp]*

refʿ ḳılmak [5]*1. Kaldırmak, yükseltmek.*

Refʿ ḳıldı evc-i eflāke ḥaẕīẕ-i ḫākden / Bir faḳīr idüm baña odur viren bī-ḥad ġınā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 3). [refʿ ḳıldı, -dı]*

2. Kaldırmak, gidermek.

ʿĀşıḳ oldur ura dā'im sīne-i mecrūḥa dāġ / **Refʿ ḳılmadın** ḥicābı nūr-ı lemʿān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 3). [refʿ ḳılmadın, -ma, -dı, -n]*

Yā nedendür bilemedüm bendesinüñ ḥüccetüñ / Gel ḥicābı **refʿ ḳıl** göster bize māhiyyetüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 1). [refʿ ḳıl,]*

Ṣuretüñ āyīnesi mir'āta sūretdür yine / İsteme mīnāda şeklüñ **refʿ ḳıl** gitsün ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 4). [refʿ ḳıl,]*

Ey ḥicāb-ı tende ḳılmış pertev-i mihrüñ ḳanı / Āsmānuñdan seḥābı **refʿ ḳıl** ol baḫtlu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 2). [refʿ ḳıl,]*

refʿ olmak [2] *Yükselme. II Mertebe yükseltici olma.*

Nūş idelden cām-ı hestīden göñül āb-ı ḥayāt / **Refʿ olındı** ḳande kim vardur meyüñ mey-ḫānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 2). [refʿ olındı, -ın, -dı]*

Nūş idelden cām-ı hestīden göñül āb-ı ḥayāt / **Refʿ olındı** ḳande kim vardur meyüñ mey-ḫānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 2). [refʿ olındı, -ın, -dı]*

refeʿallāhu ḳadrehu ebedā [1] *Allah onun kadrini ebediyen yüceltsin.*

Her ki virdi derūn-ı ḳalbe ṣafā / **Refeʿallāhu ḳadrehu ebedā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 90, Beyit 1). [refeʿallāhu ḳadrehu ebedā,]*

re'fet [2] *Merhamet etme, acıma, esirgeme.*

Ḥayret-i kübrāda ḳalmışlar velī her mā-ḥalaḳ / N'ola insān-ı hüveydāya ṭoḳınsa **re'fetüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 4). [re'fetüñ, -ün]*

Geldüm cenābuña senüñ luṭfuñ umarven raḥmetüñ / Vardur ḳuluna **re'fetüñ** estaġfiru'llāh el-ʿaẕīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 940, Beyit 4). [re'fetüñ, -ün]*

re'fet ü ḳudret [1] *Merhamet ve güç.*

Re'fet ü ḳudretde celāl ü cemāl / Oldı bidāyetde nihāyet bedīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 2). [re'fet ü ḳudretde, -de]*

re'fet ü raḥmet [1] *Merhamet ve rahmet; esirgeme.*

Re'fet ü raḥmetde gördüm merḥamet emrin tamām / ʿAfv-ı Raḥmān ile uçmaġa girürler ḫāṣ u ʿām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 1). [re'fet ü raḥmetde, -de]*

refīʿ [1] *Yüksek, yüce.*

ʿĀrif ile ʿāṣıḳuñ mābeyni olmışdur **refīʿ** / Birisi āteşdedür biri żiyā içre gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 2). [refīʿ,]*

refīʿ ḳılmak [1] *Yüksek, yüce kılmak.*

Çün ol Ḫudā bizi **ḳıldı refīʿ** bi'd-derecāt / Bizi ḳarīb ider aña bizüm ṣerīʿatümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 608, Beyit 3). [refīʿ ḳıldı, -dı]*

refīʿ olmak [1] *Yücelmek, yükseklere çıkmak.*

Ḳarīnümdür ḳarīnüm çün **refīʿ oldum** ḳarābette / Vücūdum ḥadde ṣıġmadı aña çün kim ḳarīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 5). [refīʿ oldum, -du, -m]*

refīḳ [4] *Arkadaş, yoldaş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAzīzümdür **refīḳ** u mūnisümdür / Benüm ẕikr-i lisānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 11). [refīḳ,]*

refīk eylemek [1] *Arkadaş, yoldaş etmek.*

Refīk eyle bu ḳullarıña tevfīküñ meded yā Rab / Çü sensin ḳādir ü mennān senüñdür cümle-i ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 8). [refīk eyle,]*

refīḳ-i dil-nüvāz [1] *Gönül okşayan arkadaş.*

Refīḳ-i dil-nüvāzumdur dutar destinde mir'ātı / Naẓar-gāh-ı Ḫudādur bu durur dā'im kenārumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 3). [refīḳ-i dil-nüvāzumdur, -um, -dur]*

refīḳ-i 'ışḳ [1] *Aşk dostu, aşk ehli.*

Refīḳ-i 'ışḳa su'āl itmişem dilārādan / Cevāb virdi 'aceb cevher irdi kānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 2). [refīḳ-i 'ışḳa, -a]*

refīḳ-i ṣāḥib-i enẓār [1] *Bakışların sahibi dost.*

Ḥayāt-ı mürde olmışdur **refīḳ-i ṣāḥib-i enẓār** / Ḳamu yaraya merhemdür cemāli gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 2). [refīḳ-i ṣāḥib-i enẓār,]*

refīḳ olmak [3] *Arkadaş olmak.*

Refīḳ olalı baña ʿışḳuñ ey ferīd-i cihān / İki cihānı ḳoyup özgece ḫayālūm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 3). [refīḳ olalı, -alı]*

Refīḳüm oldı yanumca enīn-i nāle vü āh / Şefīʿüm oldılar anda ḳaddüm çü dāl itdüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 2). [refīḳüm oldı, -dı]*

Her ne iş kim **olmaya** tevfīḳ-i Ḥaḳ aña **refīḳ** / Ṣad hezārān saʿy ile cehd ile kāmil olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 2). [refīḳ olmaya, -ma, -(y)a]*

reftār itmek [1] *Yürümek, gitmek.*

Reftār idince fülk-i göñül baḥr-ı vaḥdete / Ḥadd ü kenār bulmadı tā ḳıla ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 4). [reftār idince, -ince]*

reh [2] *1. Yol. II Sevgilinin yolu, onun uğrunda.*

Cemāl-i lā-naẓīrüñdür ṣuʿāʿı mihr-i pür-tābuñ / Çü şemse ṭāḳatüñ yoḳdur **rehüñe** ola mı tābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 1). [rehüñe, -ün, -e]*

2. Yol, usûl, tarz.

Şürūʿum şerʿedür rehber anuñla **reh** muʿammerdür / Benüm ḳavl-i ḥaḳīḳüm ʿāleme islām ü dīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 4). [reh,]*

rehan [1] *Yollar.*

Bu Murādī ḳavlüñe luṭf ü ʿināyet eylegil / Nefs-i şeyṭānuñ elinden vir aña yā Rab **rehān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 5). [rehān,]*

reh-i dildār [1] *Gönül alan sevgilinin yolu.*

Cāna ḳalmaz şol ki sādıḳ oldı 'ışḳ-ı yārde / Cān ile baş ile virmişdür **reh-i dildārda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 1). [reh-i dildārda, -da]*

reh-i ʿışḳ [1] *Aşk yolu.*

Beyānın buldı anlar kim müsebbib oldılar ẓāhir / ʿIyānın oldı anlar kim **reh-i ʿışḳındadur** çālāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 4). [reh-i ʿışḳındadur, -ı, -n, -da, -dur]*

reh-i ṣadāḳat [1] *Doğruluk yolu.*

Reh-i ṣadāḳate ṣıdḳ ile yüz ṭutan ādem / Vücūduñ itmese ifnā ṭuyar mı ḥālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 3). [reh-i ṣadāḳate, -e]*

reha [3] *Kurtulma, kurtuluş.*

Ṣaḥv-ı kübrāya düşerse yine maḫlas mevcūd / Geştī girdāba düşer kendü **rehādur** yine bes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 3). [rehādur, -dur]*

Murādī merd-i kāmilseñ bu kār u bārı terk eyle / Vücūduñ ġarḳ-ı ʿışḳ eyle sivādan gel **rehā** iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 5). [rehā,]*

Murādī ister iseñ ger bulasın sırr-ı esrārı / Rehā-i nefsüñi terk it **reḫāsın** vire tā ol şāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 5). [reḫāsın, -sın]*

rehā eylemek [1] *Kurtarmak.*

Bir yanum āteş olupdur bir yanumda oldı şu / Od ile şu arasından sen beni **eyle rehā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 2). [rehā eyle,]*

rehā-i nefs [1] *Nefisten kurtuluş.*

Murādī ister iseñ ger bulasın sırr-ı esrārı / **Rehā-i nefsüñi** terk it reḫāsın vire tā ol şāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 5). [rehā-i nefsüñi, -ün, -i]*

rehā ḳılmak [1] *Kurtulmak, kurtuluş.*

Bu ne ḥikmet bu ne ḳudret bu ne elṭāf ola kim / Yār her demde bizi **ḳıla** tefaḥḥuṣla **rehā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 3). [rehā ḳıla, -a]*

rehā olmak [1] *Kurtulmak.*

Murādīnüñ bu kelāmını cān ile diñle / Ḳabūl-ı naṣḥ ideni añla kim **rehā olıser** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 5). [rehā olıser, -ıser]*

rehber [9] *Kılavuz, yol gösterici. II Mürşit. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her ne kim gelse bize sālim olur biz sıḳayuz / Bizüm efkār ile kārımuza **rehber** tevvāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 2). [rehber,]*

reh-ber eylemek [1] *Kılavuzluk etmek, doğru yolu göstermek.*

Rāhına **reh-ber eylemiş** bedraḳe-i hidāyeti / Bilmegi bilmemek dimiş şārih-i ders ü faṣl u bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 2). [reh-ber eylemiş, -miş]*

reh-ber olmak [1] *Kılavuzluk etmek, doğru yolu göstermek.*

Yaḳīn oldı yaḳīne oldı reh-ber / Müberrādur yoġ ile var içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 3). [reh-ber oldı, -dı]*

rehber-i lā-ilāhe illā'llah [1] *Kelime-i tevhidin rehberliği.*

Gösterür ādeme ṭarīḳ-i sedād / **Rehber-i lā-ilāhe illā'llah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 4). [rehber-i lā-ilāhe illā'llah,]*

rehber-i ṭurḳ olmak [1] *Yolların rehberi olmak.*

Rehber-i ṭurḳ olana nice ṭarīḳ ola küşād / Līk bir noḳṭādur ʿayn-ı nihān maḥż -ı nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 4). [rehber-i ṭurḳ olana, -an, -a]*

rehber ü cüyān olmak [1] *Yol gösteren ve isteyen, araştıran olmak.*

Rāh-ı ʿışḳı ṭutalum **rehber ü cüyān olalum** / Ḳaṣd-ı dildār idelüm rüyına ḥayrān olalum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 1). [rehber ü cüyān olalum, -alu, -m]*

reh-güẕār [2] *Geçilen yol, geçit.*

Vücūduñ **reh-güẕārında** eger var ise yol cāna / Ḥabībüm küy-ı cānāna ki ol menzil ferāġatdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 2). [reh-güẕārında, -ında]*

Nehc-i sedād üzre hemān sür gel semend-i nefsüñi / Aldanma şol u şaġa tā ṭoġrı ola bir **reh-güẕār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 3). [reh-güẕār,]*

reh-güẕer olmak [1] *Geçit, yol olmak, uğranılan mekan olmak.*

Beni ırżāʿ idelden murżıʿa şīrīn şarāb ile / Benüm mehdüm muṭāf oldı ḳamuya **reh-güẕer oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 2). [reh-güẕer oldum, -du, -m]*

reh-nümā [13] *Yol gösteren, rehber. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Biz **reh-nümāyı** n'eyleyelüm rāh ṭoġrıdur / Yiter bize Ḫudā ola her demde reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 2). [reh-nümāyı, -yı]*

reh-nümā olmak [10] *Yol gösterici olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İki cihānı birbirine şıġduran nedür / İki kelām **oldı** ḳamu şey'e **reh-nümā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 4). [reh-nümā oldı, -dı]*

reh-nümā-yı ʿārifīn [1] *Âriflerin yol göstereni.*

Reh-nümā-yı ʿārifīn oldı çü ʿışḳ-ı lā-yezāl / Ḳande kim ḳılsam tecessüs ol ḳadar iḫfādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 2). [reh-nümā-yı ʿārifīn,]*

reh-nümūn-ı ġayr [1] *Başka, yabancı kılavuz.*

Yaraşur her dem celālüñ perde-i ġayb-ı cemāl / **Reh-nümūn-ı ġayrüñ** olsa ḥażretüñe sal sal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 1). [reh-nümūn-ı ġayrüñ, -ün]*

reh-revān-ı ṭarīḳat-i ezelī [1] *Ezelden beri var olan yolun, ezel yolunun yolcusu. II Allah yolunun yolcusu.*

Reh-revān-ı ṭarīḳat-i ezelī / ʿĀlimān-ı ʿulūm-ı lem-yezelī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit 1). [reh-revān-ı ṭarīḳat-i ezelī,]*

reh-rev-i ʻayn-ı ḥaḳā'iḳ [1] *Hakikat kaynağının yolcusu.*

Reh-rev-i ʻayn-ı ḥaḳā'iḳde cemīl oldı cemāl / Göz açurmaz o cemāline celālüñ perde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 3). [reh-rev-i ʻayn-ı ḥaḳā'iḳde, -de]*

rehrev-i dil [1] *Gönül yolcusu.*

Bāb-ı ʿışḳı çün küşāde ḳılmışam ibrām ile / **Rehrev-i dil** milk-i vaṣlı ide seyrān yaḥtemil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 4). [rehrev-i dil,]*

reh-rev-i ʿışḳ [1] *Aşk yolunda giden.*

Reh-rev-i ʿışḳa ṭarīḳ oldı menāzil ḳademi / Pes ḫalās oldı mevāniʿden idüp ʿışḳı siper *(Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 3). [reh-rev-i ʿışḳa, -a]*

reh-rev-i rāh-ı ḥaḳiḳat olmak [1] *Hakikat yolunun yolcusu olmak.*

Reh-rev-i rāh-ı ḥaḳiḳat olalı biz cāna / Cān ile rūḥumuzı cān ilerüz cānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 3). [reh-rev-i rāh-ı ḥaḳiḳat olalı, -alı]*

re'īs [1] *Reis, amir, başkan.*

Ey Murādī baḥr-ı ʿirfānuñ **re'īsisin** hemān / Her ne dürlü mevc ururs sende ġā'ib cümleyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 5). [re'īsisin, -i, -sin]*

remīm itmek [1] *Çürümek.*

Berzaḫ-ı ḥaşrüñ tecellāsında tāb olmaz baña / Pes **remīm itdi** ʿızāmın nice gün fersūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 3). [remīm itdi, -di]*

reml [1] *Kum, rîk.*

Ey Murādī ben bilürven menbaʿ-ı ʿirfān nedür / Bendesine dostum **reml** ile heykel gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 5). [reml,]*

remy [1] *Atma, fırlatma.*

Emr ile çün **remy** ola müştī türāb / Nice ʿadū ola ḫarāb u yebāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 1). [remy,]*

remy itmek [1] *Atma, tüfek atma.*

Anı **remy itmedüñ** sen bil ki benven rāmi-i taḥkīḳ / Bu ḳavl içre Murādī ḳıl tecessüs nice ḥāletler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 5). [remy itmedüñ,]*

remy ḳılmak [1] *Atmak, fırlatmak.*

Remy ḳılındı dest-i ḳudret çeşm-i aʻdāya türāb / Virdi Ḥaḳ saña Murādī cümle ālā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 5). [remy ḳılındı, -ın, -dı]*

remz [44] *Gizli işaret, sembol; ima. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

"Len tenālü'l-birr" **remzin** bilmeyen şol cāhile / Eylemez bi'llahi añla maġfiret ġufrān aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 4). [remzin, -in]*

remz eylemek [1] *İşaret etmek.*

Cevāb eylerseñ ey rūḥum ṣımāḫ-ı cāna **remz eyle** / Leẕīẕ olmaz velīkin bī-ḥicāb ile durur leẕẕāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 2). [remz eyle,]*

remz-i dervīşān [1] *Dervişlerin işareti, alâmeti.*

Cevherüñ var ise ṣūfī gel berü meydāna pes / **Remz-i dervīşānı** tāc u ḫırḳalar ḥall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 3). [remz-i dervīşānı, -ı]*

remz-i esrar [1] *Sırların işareti, belirtisi.*

Mübdiʿ-i külden bilindi çün mü'eyyed rāciʿūn / Bilmek içün **remz-i esrārı** varam bir yaña ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 4). [remz-i esrārı, -ı]*

remz-i ḥicāb [1] *Perde, örtünün gizli işareti.*

Ṭarz-ı istiġnāda gerçi gösterür dürlü ṣuver / Kendi kendüm añladum **remz-i ḥicābından** ṭarab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 4). [remz-i ḥicābından, -ın, -dan]*

remz-i meclā [1] *Görünme yerinin gizli işareti.*

Ṣuʿāʿ-ı ʿayn-ı envāra revādur **remz-i meclāsın** / Celīdür bā-nihān el-ḥaḳ buña bir tercemān olmaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 3). [remz-i meclāsın, -sın]*

remz-i mūsā [1] *Hz. Musa'ya işaret eden, onu ima eden.*

Āyet-i kübrāda gördüm **remz-i Mūsā** āyetin / Cümle Firʿavn olsa ʿālem ben ʿasādan geçmezem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 4). [remz-i mūsā,]*

remz-i muʻammā [1] *Gizli olan, bilinmeyen işaret, iz.*

Müctemiʿ oldı göñül ʿışḳ ile maʿnā didi / Her ne ki maʿnā didi **remz-i muʻammā** didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 1). [remz-i muʻammā,]*

remz itmek [2] *İşaret etmek.*

Remz ü maʿnādan gözet kim saña maʿnā **remz ider** / Yoḫsa bu aḥvāl ü eṭvārı lisān şerḥ eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 549, Beyit 4). [remz ider, -er]*

Fehm ü dāniş remzini **remz itmedi** ʿallāmeler / Gerçi yazmış baʿżı ʿilmin ẓāhirā defterde Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 2). [remz itmedi, -me, -di]*

remz olmak [1] *Gizli işaret, sembol; ima olmak.*

Miyān-ı mā'-i ve'ṭ-ṭīn miyānında miyān oldı / Taġayyür ḳalmadı aṣlā hemān bir **remz olupdur** āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 2). [remz olupdur, -up, -dur]*

renc [1] *Acı, sızı, sıkıntı.*

Enfüs-i āfāḳda buldı çü dil pāyesin / Şimdi ziyāde ḳılur **renc** ile sermāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 1). [renc,]*

renc-i çāh çekmek [1] *Kuyunun sıkıntısını çekmek. II Hz. Yusuf'un kuyuda kalışı.*

Ey ʻazīz-i mıṣr-ı dil her ʻusri yüsr oldı ḥisāb / Bulmaz idi ʻizz-i Yūsuf **çekmeseydi renc-i çāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 3). [renc-i çāh çekmeseydi, -me, -se, -(y)di]*

renc ü ʿanā [4] *Dert ve sıkıntı. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dilā bu dār-ı dünyādā ṣanur mısın vefā vardur / Vefāsı yirine bi'llāhi biñ **renc ü ʿanā** vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 1). [renc ü ʿanā,]*

rencide [1] *İncinmiş, incitilmiş.*

Kimse **rencīde** senüñ dest ü zebānuñdan āh / Olmasun cehd idüben bu işe ḳādir olıgör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 3). [rencīde,]*

rencīde itmek [1] *İncitmek, zarar vermek.*

Ey Murādī ḳamuya eylüge cehd eyle hemān / **İtme rencīde** ṣaḳın ḳalb-i ḫırāş olma yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 5). [rencīde itme, -me]*

rencīde olmak [1] *İncinmek, kırılmak.*

Kimse **rencīde olmasun** senden / Cehd idüp eyle gel ḫaṣāyil-i ḫūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 4). [rencīde olmasun, -ma, -sun]*

reng [6] *1. Renk.*

Olub māhīler anda her biri bir şekl-i āḫerde / Kiminüñ **rengi** sevdādur kiminüñ levnidür beyżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 2). [rengi, -i]*

Ḳaçan fānī ola ḳuyruḳ otından / Biter bir daḫı **rengi** ḳara beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 3). [rengi, -i]*

Senüñ bu ḥüsn-i zībānı görelden bülbül-i cānum / Naẓar ḳılmaḳ ne mümkin derde yāhūd **reng** ile būya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 2). [reng,]*

II Şekil, görünüş.

Levn ile **rengi** ḳoyup cümleyi dil oldı muḥīṭ / Ey Murādī beni gör kim nice muʿtād oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 5). [rengi, -i]*

Seni aldar bu çerḫ-i şuʻbede bāz / Gösterür dürlü dürlü **reng** ile bū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 4). [reng,]*

2. Oyun, hile.

Gel berū **rengi** gider āyine ṣayḳal eyle / Bilesin sende nedür ḥāṣıl olan bu ṣūret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 4). [rengi, -i]*

Fenā dünyādan iʿrāż eyle ey dil / Cihān **rengine** aldanmadı ʿāḳil *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 1). [rengine, -i, -ne]*

reng ü bāl [1] *Renk ve tat, letafet.*

Kibriyā-yı ḥażret-i vācib vücūd iẓhārına / Gülşen-i iẓhāra milketle virimez **reng ü bāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 4). [reng ü bāl,]*

reng ü bū [2] *Renk ve koku. II Cazibe.*

Ey Murādī **reng-i būya** aldanup ḳalma ṣaḳın / Ṭutmayan sözin ṭabībüñ derde dermān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 5). [reng-i būya, -(y)a]*

Bu **reng ü būyı** sen görinürsin ki bende var / Cümle anuñ durur bu eser ḳo cehāleti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 3). [reng ü būyı, -ı]*

reng ü bū almak [1] *Renk ve koku almak.*

Rāh-ı ḥaḳīḳatde ġayrüm ḳalmadı illā ki ben / Ẕāhib oldum bāġ-ı ḥüsnüñden **alalı reng ü bū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 2). [reng ü bū alalı, -alı]*

rennānī-ṣıfat ḳılmak [2] *Çok ses çıkarmak, gürültü etmek.*

Ḳıldı rennānī-ṣıfat kendüyi peydā yine / Rāz-ı nihān üstine rāzını peydā didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 4). [rennānī-ṣıfat ḳıldı, -dı]*

resen [1] *İp.*

Şerʿ ile ṭutdı benüm iki elüm ḥabl-i metīn / Gel ṭarīḳatda ucın ṭut ḳoyu virme **resenüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 3). [resenüñ, -ü, -ñ]*

resm [15] *1. Resim, şekil.*

Ḫayme-i eflāk içinde seyr ider cümle ṣuver / Cā-be-cā naḳş ile ṣūret **resmine** baḳ añla ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 3). [resmine, -i, -ne]*

2. Eser, iz.

Gelüp ḫvāce-i ḥikmet eyledi ders-i ḥakīm / Şu **resme** ki ḥayrān olupdur nice biñ lebīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 4). [resme, -e]*

Müzeyyen eylemiş anı nice dürlü cevāhirden / Şu **resme** baġlamış zīnet görenler kesb ider efrāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 2). [resme, -e]*

Anuñ bir ḫāzini var kim yoḳ anuñ hergiz aḳrānı / Güzellükde şu **resmedür** anı medḥ idemez meddāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 3). [resmedür, -dür]*

Resmi oldur ʿāṣıḳīnuñ bu ṭarīḳ-i rāhda / Eyleye evvel ḳademde cān u dilden terk-i ser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 2). [resmi, -i]*

Ḫāme-i ḳudret çü saṭr itdi ṣudūrın remzini / Her birin bir fiʿl ile bir **resme** bürhān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 4). [resme, -e]*

Muʿizz oldı çün iʿzāz ile buldı devlet ü ʿizzet / ʿAzīz oldı ʿalīm oldı bu **resme** eyledi ḳaṣṣāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 3). [resme, -e]*

Her dem ġıṭāsını eger açsaydı ol cemāl / Ḳalmaz idi cihānda ne **resm** ü ne ḫôd ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 1). [resm,]*

Ḳalbi ḳalb iden durur ṣāḥib-hüner / Vuṣlat isterseñ eger bu **resme** ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 3). [resme,]*

Yetişdi bir daḫı ʿālem ḳocaldum rīşüm aġardı / Tenüm inceldi ṣol **resme** ṣanasın ince tār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 4). [resme,]*

Buldı çün kim ʿavn-i yāri yāri ḳıldı ʿavn-ı yār / Ḫayberüñ bābını ḳalʿ itdi bu **resme** ḫaydarum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 4). [resme,]*

Naḳş-ı mir'ātumda gördüm ṣormışam naḳḳāşdan / Yedi yā vü nūn ü yānun **resmin** aldum ḳaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 1). [resmin, -in]*

Bil imdi buldı ebed ol necāt-ı lā-yuʿad / Bu **resme** söyledi rāh ehli bize bu ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1140, Beyit 4). [resme,]*

Bu Murādī anlaruñ çün emrini ḳıldı tamām / Pes ṣurūʿ itdi yine bu **resme** bir devrān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 5). [resme,]*

Resm ile ṣūret nedür añlar iseñ ey ʿazīz / Ḥikmet-i ʿulyādadur ʿayn-ı ḥaḳā'ik hemāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 23, Beyit 3). [resm,]*

resm-i fu'ād [1] *Gönül resmi.*

Muḥīṭ-i ġarḳa-i nūr olalı bu **resm-i fu'ād** / Cihān sūd u ziyānından oldı ol āzād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 1). [resm-i fu'ād,]*

resm itmek [1] *Nakşetmek, resmetmek.*

Resm ider ressām egerçi naḳş ile ṣūretleri / ʿĀrif olursın bilürsen ger nedür naḳşiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 4). [resm ider, -er]*

ressām [1] *Resim, suret yapan kimse; Allah.*

Resm ider **ressām** egerçi naḳş ile ṣūretleri / ʿĀrif olursın bilürsen ger nedür naḳşiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 4). [ressām,]*

resul [3] *Elçi, peygamber.*

Miyān-ı mā'-ı ve'ṭ-ṭīn iken ādem / **Resūl** idi özi dini mü'eyyed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 3). [resūl,]*

Ben senüñ raḥmetüñi gözlerüm olmam çü ḳanūṭ / Ki **resūlüñ** ne ki bildürdi peyāmuñ ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 2). [resūlüñ, -üñ]*

Ḳalem şaḳḳ oldı yazdı çün / Muḥammeddür **Resūlüm** oluñ āgāh *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 1). [resūlüm, -üm]*

resūl u meleg [1] *Peygamber ve melek.*

Mü'minem ben saña vü cümle **resūl u melege** / Daḫı nāzil ne kim oldıysa kitābuñ ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 3). [resūl u melege, -e]*

resūl-ı rāhber [1] *(Hidayet) yolu getiren elçi.*

Resūl-ı rāhber oldı bu yolda rūḥü'l-emīn / Per ile ṣeh-per ile ḳalb-i ḳālıb olmış bāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 2). [resūl-ı rāhber,]*

reş olmak [1] *Çisenti, ince yağmur tanesi olmak.*

ʿĀḳilem ḳılmadum naẓar aña ben / Ol benüm ṣemsüme **olupdur reş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 4). [reş olupdur, -up, -dur]*

reşād [2] *Manevî doğru yolu bulup o yola girme, hak yolunda yürüme.*

Ḳabūl-i ḫüsn idüp ol dilrübā-yı ṣāḥib-i rāz / Muḳarrer-i kerem idüp mükerrer itdi **reşād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 2). [reşād,]*

Dil irse murādına bir eylese adına / Ṣād olsa **reşādına** vaḥdet nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 7). [reşādına, -ı, -(n)a]*

reşḥa [4] *Damla. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳamu **reşḥalar** çün muʿayyen ʿuyūnuñdadur / Virürsin ḳamuya velī ṭāḳati üzre mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 2). [reşḥalar, -lar]*

reşḥa-i ʿayn [2] *Gözün sızıntısı, damlası. II Gözyaşı.*

Reşḥa-i ʿaynumda eyler çünki deryālar ẓuhūr / Ol deñizler ḳaṭresini ḳıldı dünyālar ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 1). [reşḥa-i ʿaynumda, -um, -da]*

Reşḥa-i ʿaynümde seyr itdüm ḥaḳīḳat ʿālemin / ʿĀlem-i kesretde gördüm maḥż-ı ṣūret ādemin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 1). [reşḥa-i ʿaynümde, -üm, -de]*

reşḥa-i ʿayn-ı ḳader [1] *Kader kaynağının sızıntısı, damlası.*

Reşḥa-i ʿayn-ı ḳader dünyāyı ʿummān eylemiş / Ġayb-ı ḥikmet mihri her şey'i dıraḫşān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 1). [reşḥa-i ʿayn-ı ḳader,]*

reşḥa-i ḳudret [1] *Kudretten sızıntı, damla.*

Murādī **reşḥa-i ḳudretdedür** egerçi vücūd / Vücūd kāsesini eyleme kemiśli sifāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 5). [reşḥa-i ḳudretdedür, -de, -dür]*

reşk itmek [1] *Kıskanmak.*

Reşk iderse yaraşur ḳaddüñe ṭūbā serverā / Bārek-Allāh ḫôş ʿacā'ib ḫūbdur mevzūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 6). [reşk iderse, -er, -se]*

revā [14] *Lâyık, uygun, münasip. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Revā oldur saña cānā ḳılasın şefḳat ʿuṣṣāḳa / Saña cān vireni cānum sen eylegil anı iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 3). [revā,]*

revā olmak [1] *Lâyık, uygun, yerinde, münâsip olmak.*

Rū-be-rū olmaḳ senüñle kimseye **olmaz revā** / Senden irişür ḥabîbüm derd-i ʿuşşāḳa devā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 1). [revā olmaz, -maz]*

revā-yı kibriyā [1] *Yüceliğe uygun, yaraşır.*

Eger kūyına olmasa **revā-yı kibriyā** ġālib / Olurdı fi'l-ḥaḳîḳat cümle mevcūda fenā ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 1). [revā-yı kibriyā,]*

revāc [1] *İtibar, değer, kıymet.*

Ḥākim-i emr-i ezel ḥükmine buldurdı **revāc** / Kimine bir şal ve kiminüñ virür başına tāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 1). [revāc,]*

revāc bulmak [1] *Değer bulma, rağbet görme.*

Çün **bulur** ḳatuñda yā Rabb cümle maḳsūdum **revāc** / ʿİzzetüñ ḥaḳḳı beni sen ġayra ḳılma iḥtiyāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 1). [revāc bulur, -ur]*

revāc-ı derc-i saʿy [1] *Sıkı çalışmanın değeri.*

Elā yā eyyühe'l-bāṭın **revāc-ı derc-i saʿyüñ** var / Fe-emmā vech-i āḫerden olupdur vech-i āsāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 2). [revāc-ı derc-i saʿyüñ, -ün]*

revāc virmek [1] *İtibar, değer, kıymet vermek.*

ʿIşḳ-ı dilberden bulupdur cān ü dil çün ibtihāc / **Virdi** anuñ çün kelāmında kelāmına **revāc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 1). [revāc virdi, -di]*

revan [10] *1. Yürüyen, giden, akan. II Su gibi akıp giden, akıcı.*

Bunı añlamaġa şāhā gerek bir meşreb-i ʿālī / Murādīnüñ **revānından** aḳar dā'im revān elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 5). [revānından, -ı, -dan]*

Bunı añlamaġa şāhā gerek bir meşreb-i ʿālī / Murādīnüñ revānından aḳar dā'im **revān** elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 5). [revān,]*

Böylece naḳl eylemiş bunı **revān** / Bu Murādī ẕerre bilmez ḳara aḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 5). [revān,]*

Āh ʿaceb ḥālüm n'ola ol demde tedbīrüm n'ola / Anuñ içün gözlerümden yaş olur her dem **revān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 3). [revān,]*

2. Ruh, can.

Düşüpdür ʿışḳuña rūḥum **revānum** cān ü dilden çün / Ḥarām olsın aña sensiz eger bāġ-ı cinān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 4). [revānum, -um]*

Revānı cān ile ḳıldum didüm cāna muḥammer ben / Didi kim faẓl-ı pür-āsār-ı ẕātı bī-ḫaber göster *(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 2). [revānı, -ı]*

Āb ile ḫākı ḳoyup ṣūreti terk eyledüm / Anuñ içün bilemez kimse **revānum** benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 3). [revānum, -um]*

Murādī kārını kār itmeyince kār olmaz / **Revān** içinde revān olduġum neden maʿlūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 5). [revān,]*

Vücūdı maḫż-ı ḳudretdür meẓāhirde olan ẓāhīr / Benüm rūḥum muḳarrer añlaġıl cānum **revānumda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 2). [revānumda, -um, -da]*

Biz bulduḳ ezelde bir ʿibādet / Anuñladur elsine **revānı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 8). [revānı, -ı]*

revān-ı cān [1] *Canın ruhu, canlar canı.*

Revān-ı cān fidā ḳıldum yolına çün o cānānuñ / Zevālüm istemez ḫāṣā benüm ol bī-zevāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 2). [revān-ı cān,]*

revān-ı ins ü cān olmak [1] *Cin ve insan taifesinin dağılması.*

Taḥayyür ḳapladı ʿaḳlum velī kārum revān oldı / Ṭaġıldı ser-te-ser fikrüm **revān-ı ins ü cān oldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 1). [revān-ı ins ü cān oldı, -dı]*

revān itmek [1] *Akıtmak, dökmek.*

Eşk-i çeşm ile bizüm çoḳ mācerāmuz vardur / Seyl-i eşkümüz **revān iden** bizüm ol yārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 1). [revān iden, -en]*

revān ḳılmak [1] *Akıtmak, dökmek.*

Yaşumı **ḳılma revān** ẕātuñı keşf eye baña / Ne ki ḫālüm ki ola cümlesi mekşūf saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 1). [revān ḳılma, -ma]*

revān olmak [9] *Gitmek, akmak.*

Zevraḳ-ı dil açdı çün kim bād-bān / Bī-kerān bir baḥre **olmışdur revān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 1). [revān olmışdur, -mış, -dur]*

Dünyāda her ne kim var ʿayn u bihār u enhār / Gözüm yaşıdur **olmış** yir yüzine **revāne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 6). [revāne olmış, -mış]*

II Kaplamak, hakim olmak.

Meşrūḥ-ı ezelden ne temennā ḳıla ṭālib / İblāġ-ı ʿilim remz ile ʿālemde **revān ol** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 3). [revān ol,]*

Revānum olalı tende tenümde ʿālemüñ cānı / Revā mı bī-revān olmış benüm cismümde cān sensüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 2). [revānum olalı, -alı]*

Murādī kārını kār itmeyince kār olmaz / Revān içinde **revān olduġum** neden maʿlūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 5). [revān olduġum, -duk, -um]*

Ḫayretümden bilmezem tende **revānum oldıġın** / Her kelāmı şerḥ iden bilmem dehānum oldıġın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 1). [revānum oldıġın, -dık, -ın]*

Rūḥuma ṣordum bu cānum teşnesinden bir ḫaber / Didi kim cānumda ẓan itmem **revānum oldıġın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 3). [revānum oldıġın, -dık, -ın]*

Cemī‘ şey’e **revān oldı** ḥükm-i nāfiẕ-i Ḥaḳ / Cemī‘ elsineye añla tercemānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 4). [revān oldı, -dı]*

Taḫayyür ḳapladı ʿaḳlum velī kārum **revān oldı** / Ṭaġıldı ser-te-ser fikrüm revān-ı ins ü cān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 1). [revān oldı, -dı]*

revān olup aḳmak [1] *Gitmek, akmak.*

Didiler çün reca‘nādan nidāyı / **Revān olup aḳarlar** çün aḳar ṣu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1212, Beyit 3). [revān olup aḳarlar, -ar, -lar]*

revende [1] *Gidici, giden.*

Beyān-ı sırr-ı mā-evḥā hevādan olmadı ḳaṭ‘a / Egerçi ḳavl-i bī-ḥadde **revende** ile āyende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 2). [revende,]*

revḥ-i rūḥ [1] *Rahatlamış, huzur bulmuş nefes.*

Revḥ-i rūḥa irmedi ṣol kim ḥayātın istedi / Bu beḳā el virmez illā kim meger ifnā ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 4). [revḥ-i rūḥa, -a]*

revḥ-i rūḥ-ı enbiya [1] *Peygamberlerin ruhunun huzuru.*

Menba‘-ı ‘ilm-i hüdādur mefḫar-ı insān olan / **Revḥ-i rūḥ-ı enbiyādur** menba‘-ı ‘irfān olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 1). [revḥ-i rūḥ-ı enbiyādur, -dur]*

revḥ-i rūḥ-ı ‘ilim-i āyet-i kübrā [1] *Büyük ayet, mucize ilminin ruha verdiği rahatlık, huzur.*

Yem-i ‘ummāna ṭalan cevher-i a‘lādur bu / **Revḥ-i rūḥ-ı ‘ilim-i āyet-i kübrādur** bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 1). [revḥ-i rūḥ-ı ‘ilim-i āyet-i kübrādur, -dur]*

revnaḳ [14] *Parlaklık, letafet. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Māverāya varuben dīde-i dil ḳıldı naẓar / ʿĀlemüñ **revnaḳıdur** geldi gider rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 2). [revnaḳıdur, -ı, -dur]*

revnaḳ-ı ‘ahd [1] *Sözün güzelliği, parlaklığı.*

Revnaḳ-ı ‘ahdı ḳabūl eyle ulu ni‘metdür / Ni‘metüñ şükrini ḳıl olmaya kāruñ müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 3). [revnaḳ-ı ‘ahdı, -i]*

revnaḳ-ı ʿālem [1] *Dünyanın letafeti, çekiciliği.*

Revnaḳ-ı ʿālemden ey cān ḳaçmışam marżīsine / Bildüm anı bir ḫayāl imiş temāşā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 4). [revnaḳ-ı ʿālemden, -den]*

revnaḳ-ı bāzār-ı ʿişmet [1] *Masumluk, temizlik pazarının parlaklığı.*

Revnaḳ-ı bāzār-ı ʿişmetde bugün ṣāḥib-vuḳūf / Her ne deñlü ḳılsa sermāye me’ālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 2). [revnaḳ-ı bāzār-ı ʿişmetde, -de]*

revnaḳ-ı ḫüsn [2] *Güzelliğin parıltısı, letafeti.*

Revnaḳ-ı ḫüsnin gözedür çün ḫayāl / Dīde gerek gözleye ebṣārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 2). [revnaḳ-ı ḫüsnin, -in]*

Revnaḳ-ı ḫüsnüñ görelden ṭurfe-ḫāl oldum yine / Līk hicrüñden ḫabībüm bir ḫayāl oldum yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 1). [revnaḳ-ı ḫüsnüñ, -ün]*

revnaḳ-ı ḫüsn-i rūy-i yār [1] *Sevgilinin yüzünün güzelliğinin parlaklığı.*

Revnaḳ-ı ḫüsn-i rūy-i yār dīdeye virse ferr ü tāb / Gelmez idi bu ʿāleme ẕerrece deñlü inḳılāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 1). [revnaḳ-ı ḫüsn-i rūy-i yār,]*

revnaḳ-ı ḫüsn ü cemal [1] *Güzelliğin parıltısı, letafeti.*

Revnaḳ-ı ḫüsn ü cemālüñ ḳıldı şeydā ʿālemi / Her vücūd eyler senüñ ḫüsnüñi ʿilmince beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 2). [revnaḳ-ı ḫüsn ü cemālüñ, -ün]*

revnaḳ-ı külli [1] *Bütün parlaklık, güzellik.*

Nebt ile **revnaḳ-ı küllī** vire enbāt-ı ḫüsn / Bitüre her işini kār ile kārında ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 3). [revnaḳ-ı küllī,]*

revnaḳ-ı milk-i vücūd [1] *Varlık ülkesinin parıltısı, letafeti.*

Mübdi‘-i küll-i bedī‘ **revnaḳ-ı milk-i vücūd** / Merkez-i maḳṣūd-ı hū mavṭın-ı envār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 3). [revnaḳ-ı milk-i vücūd,]*

revnaḳ-ı ‘umr-ı men āverde zi-‘umreş en yār [1] *O yār kendi hayatından benim hayatıma güzellik kattı.*

Revnaḳ-ı ‘umr-ı men āverde zi-‘umreş en yār / Ben nice şükrin anuñ ḳılmayayın mālā māl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 801, Beyit 4). [revnaḳ-ı ‘umr-ı men āverde zi-‘umreş en yār,]*

revnaḳ virmek [10] *Güzellik, parlaklık, tazelik vermek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Maḥabbetdür **viren revnaḳ** eger maʿşūḳ-ı ʿāşıḳda / Mürebbī olmasa ḳılmaz şecer esmārını peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 3). [revnaḳ viren, -en]*

revzen [1] *Pencere.*

Açılup ḳaṣr-ı vücūduñ nice yir **revzenesi** / Ḳıldı sürāḫī anuñ necm u meh u sāle ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 3). [revzenesi, -s, -i]*

revzen-i ʿayn [1] *Gözün penceresi, gözün gördüğü şey.*

Tāb-ı ruḫsārı cemālüñ manẓarından gösterür / **Revzen-i ʿaynumda** ṭurmadı ḫayāli hem çü bād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 2). [revzen-i ʿaynumda, -um, -da]*

revzen-i çeşm [3] *Gözün penceresi, bakış alanı.*

Revzen-i çeşmümde ḥaḳḳiyet görür eşyā ṣıfat / Anuñ içün bildi dil dünyā vü māfīhā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 1). [revzen-i çeşmümde, -üm, -de]*

Revzen-i çeşmümde manẓūr oldı nāẓır yār yine / Ḥamdu li'llāh furṣatı yevmi ḳomadı yārine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 1). [revzen-i çeşmümde, -üm, -de]*

Revzen-i çeşmümde her dem çün cemāl-i yār ola / Siz ʿaceb ḳalmañ dilümde nāmı ger tekrār ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 1). [revzen-i çeşmümde, -üm, -de]*

revzen-i dil [1] *Gönül penceresi.*

Ġıll u ġışdan ey Murādī ḳalbüñi pāk idegör / **Revzen-i dilden** dilerseñ eyleye şāhuñ naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 5). [revzen-i dilden, -den]*

revzen-i ehl-i baṣīret [1] *Ön görüsü, sezgisi kuvvetli olanların penceresi. II Göz.*

Revzen-i ehl-i baṣīretdür cihān ārāyişi / Her birisin ḳıldılar āviḫte-i fikr-i me'āl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 3). [revzen-i ehl-i baṣīretdür, -dür]*

revzen-i ḳalb [1] *Kalbin penceresi. II Gönüldeki istekler.*

Ey Murādī **revzen-i ḳalb** olmayınca tāb-nāk / Mihr-i rūy-i yār neşr itmez añа envārını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1482, Beyit 5). [revzen-i ḳalb,]*

revzen-i kemal [1] *Olgunluk, mükemmellik penceresi.*

Naẓare eyleyeli **revzen-i kemāle** gözüm / Görünmedi göze noḳṣān hep görindi kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 2). [revzen-i kemāle, -e]*

reyb [1] *Şüphe.*

Ey Murādī ḳalmadı **reybüñ** senüñ reyb eyleme / Bilmedüm ben añlamadum özge ḳālüñ var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 5). [reybüñ, -ün]*

reyb eylemek [1] *Şüphelenmek.*

Ey Murādī ḳalmadı reybüñ senüñ **reyb eyleme** / Bilmedüm ben añlamadum özge ḳālüñ var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 5). [reyb eyleme, -me]*

reyb itmek [1] *Şüphe etmek, kuşkuya kapılmak.*

Murāda feṯḥ-i ʿulūm eyler ise **reyb itme** / Kim ola münkir añа nār-ı duzaḫa yaḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 5). [reyb itme, -me]*

reyb ḳılmak [1] *Şüphelenmek.*

Çünki kitmān-ı ḫafādur muḳteżā-yı emr-i ġayb / Ẓāhir ü bāṭında cevlānın görürseñ **ḳılma reyb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 1). [reyb ḳılma, -ma]*

rezaka'n-niʿmetehu min niʿmetihi fī naʿamā [1] *Nimetinden nimetleriyle rızıklandırdı.*

Zādehu'llāhu teʿālā bi-ziyādi ebedā / **Rezaka'n-niʿmetehu min niʿmetihi fī naʿamā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 124, Beyit 1). [rezaka'n-niʿmetehu min niʿmetihi fī naʿamā,]*

rezeḳa'r-rabbü niʿmeten cemʿā [1] *Rab herkesi nimetle rızıklandırdı.*

Rezeḳa'r-Rabbü niʿmeten cemʿā / Münyetü'l-ʿabdi innehü mahżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 1). [rezeḳa'r-rabbü niʿmeten cemʿā,]*

rezzāḳ [3] *Cümlenin rızkını veren Allah.*

Çünki sen **rezzāḳsın** cümle senüñdür kā'ināt / Yā ilahī eyleme kullaruñı muḥtāc u ac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 2). [rezzāḳsın, -sın]*

Rezzāḳ oldı baḫş iden erzāñı cümleye / Kimine ġam kimisine dem ṣād-mān virür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 4). [rezzāḳ,]*

Olmadı hergiz baña luṭfından özge nesnesi / Ben nice şükr eyleyem bu niʿmetüñ **rezzāḳına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1227, Beyit 4). [rezzāḳına, -ı, -(n)a]*

.

rıʿāyā olmak [1] *Bir hükümdar idaresi altında olmak.*

Ḥaḳīḳat ʿālemin gezdüm Murād anda emīr olmış / **Rıʿāyā olanuñ** ḫālin hemān şāh-ı cihāndan ṣor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 5). [rıʿāyā olanuñ, -an, -un]*

rıḍvān [1] *... tertemiz eşler ve Allah'ın rızası vardır (3/Āli İmran 15, 162, 174, 5/Māide 2,16, 9/Tövbe 21, 72, 109, 47/ Muhammed 8, 48/Feth 29, 57/Hadid 20, 27, 59/Haşir 8).*

Bir ṭarafda ṣavt ide ṭūbā ki ṭūbā men daḫel / Bir ṭarafda medḥ ider ḥūr ile **Rıḍvān** āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 3). [rıḍvān,]*

rıfḳ-ı gönül [1] *Gönül yumuşaklığı, tatlılığı.*

Ḳalbini yumşadana söyle ki erfaḳ nedür / **Rıfḳ-ı göñülde** murād tesliye-i rūḥdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 3). [rıfḳ-ı göñülde,]*

rıżā [45] *Razı olma, razılık, istek, hoşnutluk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥażret-i Ḥakdan temennā dā'imā oldı **rıżā** / Ey ḳażāsında rıżāsı ey rıżāsında ḳażā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 1). [rıżā,]*

rıżāda olmak [2] *Razı olmak.*

Pādişāhuñ çünki marżīsi budur / **Ol rıżāda** olasın tā marżiye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 4). [rıżāda ol,]*

Ol rıżāsında ḥabībüñ dā'imā sen ṣubḥ u şām / Eyleye gül-zār-ı İbrāhīm-veş tā nāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 4). [rıżāsında ol,]*

rıżā itmek [1] *Razı olma, razılık, istek, hoşnutluk.*

Geldi Murādī ʻālem-i milk-i şehādete / Efʿālini **rıżāda ide** ol yüce ilāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 5). [rıżāda ide, -e]*

rıżā virmek [2] *Razı olmak, izin vermek.*

Şol kimse kim **rıżā vire** Rabbüñ ḳażāsında / Mir'āt-i ḳalbi ẕerrece anuñ ẓulüm degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 4). [rıżā vire, -e]*

ʻİzzetdedür muʻazzez **virdi rıżā** çü ḥükme / Başın yire ḳoyuben nāẓır durur ḫiṭāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 2). [rıżā virdi, -di]*

rıżā-yı ḥaḳḳ [2] *Allah'ın rızası.*

Rıżā-yı Ḥaḳḳı elden ḳoma rāh-ı şerʿi ṭut dā'im / Murādī işbu maʿnāyı bilenler kāmil insāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 5). [rıżā-yı ḥaḳḳı, -ı]*

Murādī devlet-i ʿuẓmā dilerseñ / Yüri gözle **rıżā-yı Ḥaḳḳı** her bār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 5). [rıżā-yı ḥaḳḳı, -ı]*

rıżā-yı ḥażret [1] *Yüce Allah'ın rızası.*

Gel temennā idelüm dā'im **rıżā-yı ḥażreti** / Kim ola anuñ rıżāsında ebed olmaz tebāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 4). [rıżā-yı ḥażreti, -i]*

rıżā-yı yār ile ḳalmak [1] *Sevgilinin rızası ile kalmak, onun rızasına erişmek.*

Ḳılmadum ġayra naẓar **ḳaldum rıżā-yı yār ile** / Añlar iseñ ḳā'ilem ḳavlinden olmışdur şehīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 2). [rıżā-yı yār ile ḳaldum, -du, -m]*

rıżā-yı ẕī'n-niʿam [1] *Nimet sahibinin rızası. II Allah'ın rızası.*

Neşr-i nuşūr-ı ḥaşr içün cemʿ eyledi ḫalḳı niçün / Geldi Murādī ʿāleme ḫôşdur **rıżā-yı ẕī'n-niʿam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 5). [rıżā-yı ẕī'n-naʿam,]*

rızk [1] *Allah'ın bütün yarattıklarına verdiği nimet.*

Ser-be-ser beyhūde gezme ḳıl ḳanāʿat **rızḳ** içün / Andan efzūn olmaz ol ḳassām kim taḳsīm ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 4). [rızḳ,]*

rızḳ itmek [1] *Rızık, kısmet olarak vermek.*

Bi'llāhi zāhidā baña ṭaʿn itme ʿışḳ ile / **Rızḳ itdi** ʿışḳı baña ḳamu ḫalḳ rāzıḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 4). [rızḳ itdi, -di]*

rıżvān [4] *Cennetin kapıcısı olan büyük melek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gördüm cemālüñi geçüben her cemīlden / **Rıżvān** u cennet ü ġam-ı ġılmānı n'eylerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 3). [rıżvān,]*

riʿāyet [2] *Sayma, saygı.*

Ḥamd olsun ol kerīme ki ekrem ḳamudan ol / Luṭf iledür ziyāde **riʿāyet** bölük bölük *(Murâdî Dîvânı, Gazel 745, Beyit 3). [riʿāyet,]*

Maʿnī cemāline niḳāb urdı gelüp celāl ile / Ḳıldı çoġını bī-ʿaḳıl vech ile bu **riʿāyeti** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 3). [riʿāyeti, -i]*

riʿāyet itmek [1] *İtaat etmek, sözünü dinlemek.*

Çeşmüñe beñzedi diyü şehlā vü nergisi / Başa ḳoyup **iderler** olara **riʿāyeti** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 2). [riʿāyeti iderler, -er, -ler]*

ribāṭ-ı köhne [2] *Eski han.*

Ṣaḳın aldanma dünyāya **ribāṭ-ı köhnedür** ey dil / Niceler ḳonuben göçdi göçersin sen daḫı ferdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 2). [ribāṭ-ı köhnedür, -dür]*

II Dünya.

Cāy-ı süknā olmadı pes bir **rıbāṭ-ı köhnedür** / Bu cihānuñ her ki geldi kendi göçdi dārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 3). [rıbāṭ-ı köhnedür, -dür]*

rica [4] *Umma, ümit etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gele çün kim ẓuhūra yevm-i maḥşer / Murāda pes **ricāsı** oldı mesned *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 5). [ricāsı, -sı]*

ricā eylemek [2] *Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, dilemek.*

Allāhı seven ḳullar Allāha senā eyler / Her demde rıżāsını isminde **ricā eyler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 1). [ricā eyler, -r]*

Eyledi biñ biñ **ricā** ḥāl-i ḫayālinden ḫayāl / Muḳteżāyīden çekildi ḫasta iken oldı ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 2). [ricā eyledi, -di]*

ricā-i vāsıḳ [1] *Güvenilir, inanılır ümit.*

Ey zübde-i ḥaḳā'iḳ sırruñ **ricā-i vāsıḳ** / Ey ṣādıḳ-ı güzīde ṣıdkuñ çü ṣubḥ-ı ṣādıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 1). [ricā-i vāsıḳ,]*

rifʿat [8] *Yücelik, değer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu*

nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rifʿatüm sensin benüm ey mihr-i nūr-efşān kim / Rūḥum oldı sen mehüñ dil-dādesi Allāhu ʿafāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 2). [rifʿatüm, -üm]*

rīḥ-i ʿāṣıf [1] *Sert, şiddetli rüzgar.*

Eserse **rīḥ-i ʿāṣıf** ger temevvüc baḥr ider el-ḥaḳ / Eger olmasa fülke bād-bān seyr eylemez deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 2). [rīḥ-i ʿāṣıf,]*

rikāb [1] *Üzengi, eyerin iki yanında asılı bulunan ve hayvana binildiğinde ayakların basılmasına yarayan, altı düz demir halka.*

Cümlesi secde eyledi ḫallāḳ-ı ʿāleme / Teslīm idüp ḳamu yire ḳodı **riḳābını** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 4). [riḳābını, -ı, -n, -ı]*

rikāb-āsā [1] *Üzengi gibi.*

N'olaydı pāyuña yüzüm süreydüm ben **rikāb-āsā** / Semend-i ḥüsnümi sürdükce meydān-ı ẓarāfetde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 6). [rikāb-āsā,]*

riḳḳat kılmak [1] *İncelik, merhamet etmek.*

Ben ʿāṣıḳa **riḳḳat kılup** ey dôst sürāhī / Ḳan aġlayuben meclisi ḳıldı ṭolu ġulġul *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 4). [riḳḳat kılup, -up]*

riḳḳat-i ḳalb [1] *Kalbin merhameti, yufka yüreklilik.*

Biz ḳamu esrāra maḥrem ṣāhib-i ḥāl isterüz / **Riḳḳat-i ḳalb** ile her dem çeşm-i seyyāl isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 1). [riḳḳat-i ḳalb,]*

rimāl-ı sāʿāt [1] *Saatin kumları.*

Bu Murādīde murād üzre ḥaḳā'iḳ ṭoludur / Añla kim oldı ḥisāb ile **rimāl-ı sāʿāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 5). [rimāl-ı sāʿāt,]*

rindane [1] *Dünya işlerini hoş görerek, keyfekeder yaşayan, aldırışsız, kalender kimse.*

Gel ḥaḳīḳat yemine ġavṣ idelüm merdāne / Merd odur başını meydāna ḳoya **rindāne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 1). [rindāne,]*

rīş [2] *Sakal, tüy.*

Yetişdi bir daḫı ʿālem ḳocaldum **rīşüm** aġardı / Tenüm inceldi şol resme şanasın ince tār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 4). [rīşüm, -üm]*

Ṭıfl-ı nā-reste sıfīd eyleye **rīşin** nice dem / Ger dü-tā ola ḳadi bilmeye her bār neyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 4). [rīşin, -i, -n]*

rişte [1] *İp, bağ.*

Mümkinātuñ **rištesinden** bağladum bir ḫoş kemend / Ḳalʿa-i vaḥdetde oldum vuṣlat-ı cānān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 4). [rištesinden, -si, -n, -den]*

rişte-i ḥubb [1] *Muhabbet ipliği.*

Aşıldı levḥ-i dil ṣalınur cā-be-cā müdām / Baġlandı çünki **rişte-i ḥubb** ile āl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 3). [rişte-i ḥubb,]*

rişte-i murād [1] *İstek ipi, III. Murat'ın ipi, usûlü.*

Ḳudret yirindedür çü ḳamu **rişte-i Murād** / Olġıl Murādī ḥażret-i Ḥaḳḳun senā-geri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 5). [rişte-i murād,]*

rişteye el ḳoymak [1] *İpe el koymak, ipi tutmak. II Yaptığı işi hakkını vererek gerçekleştirmek.*

ʿĀrif oldur ʿārifāne **ḳoya** bir **rişteye el** / ʿĀrif olmaz şol kişi kim kāşif-i esrār ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 4). [rişteye el ḳoya, -a]*

rivāyāt [1] *Rivayetler, nakledilen sözler.*

Tābiʿ-i tebeʿde gerçi **rivāyātdur** saḥīḥ / Mażmūn-ı noḳṭa sırr ile sırrı eserdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 3). [rivāyātdur, -dur]*

rivāyeti itmek [1] *Nakletmek, aktarmak.*

Gülşende ḳıldı bülbül-i gūyā ḥikāyeti / Aġzından **itdi** ġoncenüñ işbu **rivāyeti** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 1). [rivāyeti itdi, -di]*

riya [2] *Bir ibadet veya iyiliğin Allah rızası için değil gösteriş için yapılması.*

Nāẓır-ı ṣūret degül Mevlā çü sīret gözledi / Biz **riyādan** ḳaçmışuz ʿilm ile ʿirfān isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 4). [riyādan, -dan]*

Līk şarṭ oldı ʿibādet ḳoma elden zinhār / Ol daḫı ḫāliṣ olup ola **riyā** andan kim *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 34, Beyit 2). [riyā,]*

riyāḥ [1] *Rüzgarlar.*

Bedenüm tāze vü ter eyle viṣāl ile benüm / Būy-ı vaṣl ile **riyāḥ** eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 3). [riyāḥ,]*

riyaset [1] *Reislik, başkanlık.*

Elā ey mihter-i ṣāḥib-ferāset / Bu dilerseñ bulasın ʿizz **riyāset** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 48, Beyit 1). [riyāset,]*

riyāżat itmek [1] *Az yiyip içme, az uyuma, çok ibâdet etme, nefsin arzuladığı şeylerin aksini yapma, dünya lezzetlerinden sakınmak sûretiyle nefsi terbiye etme, ahlâkı güzelleştirme.*

Ṭoldurdı Murādī şikemin ḫalḳ-ı cihān gör / V'Allāhi bizüm gibi **riyāżat idemezler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 5). [riyāżat idemezler, -emez, -ler]*

riyāż-ı cinān [1] *Cennet bahçeleri.*

Bir yanında durur **riyāż-ı cinān** / Bir yanında ceḥīm-i pür-āteş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 3). [riyāż-ı cinān,]*

riyāż-ı ḥikmet [1] *Hikmet bahçesi.*

Gel Murāduñ manṭıḳından faẕl-ı Ḥaḳḳı diñlegil / Seyr ḳılġıl bu **riyāż-ı ḥikmeti** terk eyle bāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 5). [riyāż-ı ḥikmeti, -i]*

riyāż u gülşen [1] *Çimenlik yerler ile gül bahçesi.*

Riyāż u gülşen açılsa ḳamu murġ ider elḥānı / Yaluñuz verd içün bir bülbül-i nālān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 2). [riyāż u gülşen,]*

rīze rīze olmak [1] *Parça parça olmak.*

Çün vücūduñ ṭavrına ʿarrāc ola Mūsī-i ʿışḳ / Pāre pāre **rīze rīze ola** duymaya cibāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 2). [rīze rīze ola, -a]*

rū [4] *Yüz, çehre, satıh. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rūyum cemāle ḳarşu cānum kemālin ister / Birbirine yaḳışdı ülfet virelden ol Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 2). [rūyum, -yum]*

rū ḥicābı [1] *Yüz örtüsü, peçe.*

Rū ḥicābını eger ḳaldura ol ḥüsn ü cemāl / Ṭāḳat itmez bilürem aña dil-i sā'il-i mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 4). [rū ḥicābını, -(n)ı]*

rū ṭutmak [1] *Yönelmek, yüz tutmak.*

Ġam degül senden ḥabībüm her ne **ṭutsa** baña **rū** / Cümlesinden vaṣluñ olmışdur bu ḳalbe ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 1). [rū ṭutsa, -sa]*

rubʿ [1] *Dörtte bir, çeyrek.*

Münfaʿil oldı cümleten muḳtebis oldı çün göñül / **Rubʿını** virdi çārına oldı ṭalebde müntehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 3). [rubʿını, -ı, -(n)ı]*

rubʿ olmak [1] *Dörtte bir, çeyrek olmak.*

Çār yanum çār olur ise ger murabbaʿ **rubʿ ola** / Terk idüp sādis ü ḫāmis olmışam bir yaña ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 2). [rubʿ ola, -a]*

rubā' [2] *1. Dörtte bir, çeyrek.*

Sülāse **rubā'** vü mutabbak cenaḥ / Rüsüldür kimi 'arş içün sāmine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 2). [rubā',]*

2. Kökünde dört tane harf bulunan Arapça mastar.

Kitāb-ı ʿışḳ oḳıyaldan nedür dil māżī müstaḳbel / Telāş ile **rubāʿı** gözlemez şol kim diler naʿmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 2). [rubāʿı,]*

rubāʿ ile sülās [1] *Dört ile üç.*

ʿİlmi ile ʿāmil olan n'eylesün eşkālden / ʿĀlim oldı şol ki terk itdi **rubāʿ ile sülās** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 2). [rübāʿ ile sülās,]*

rū-be-rū [1] *Yüz yüze, karşı karşıya.*

Rū-be-rū yāre niḳāb açduralı nāz u niyāz / Farḳ olımaz saña ol cāyda sācid mescūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 2). [rū-be-rū,]*

rū-be-rū gelmek [1] *Yüz yüze, karşı karşıya gelmek.*

Çün kelāmına Murādīnüñ nihāyet olmadı / Yedi deryāya nefād iderdi **gelse rū-be-rū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 5). [rū-be-rū gelse, -se]*

rū-be-rū ḳılmak [2] *Yüz yüze göstermek, aynısını yansıtmak.*

Çün cemālüñ 'aksini mir'āta **ḳıldı rū-be-rū** / Bu sebebden biri birine vefā ḳıldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 4). [rū-be-rū ḳıldı, -dı]*

Ṣubḥ-dem 'aks-i ruḫından şemse nūr itmiş 'aṭā / Māha **ḳılmış rū-be-rū** anı zamān itmiş yüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 3). [rū-be-rū ḳılmış, -mış]*

rū-be-rū olmak [9] *Yüz yüze olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rū-be-rū olmaḳ senüñle kimseye olmaz revā / Senden irişür ḥabībüm derd-i ʿuşşāḳa devā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 1). [rū-be-rū olmaḳ, -mak]*

rūḫ [8] *Yanak, yüz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣafā vü ẕevke bāʿisdür cemāl-i yār-ı rūḫ-efzā / **Ruḫından** ger niḳābın refʿ ide olmaz ḫaber peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 1). [ruḫından, -ın, -dan]*

ruḫ-ı āl [1] *Pembe yanak.*

Ḳanı şeftālū didüm ey dilber / **Ruḫ-ı ālı** didi ki baña gel al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 4). [ruḫ-ı ālı, -ı]*

ruḫ-ı cānān [4] *Sevgilinin yanağı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Serā-perde küşād olsa **ruḫ-ı cānān** olur peydā / Açılsa bāb-ı cennet ḥūr ile ġılmān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 1). [ruḫ-ı cānān,]*

ruḫ-ı dil-cūy [1] *Gönlü cezbeden yüz.*

Bu meseldür nehr ola çün baḥr-ı ʿummān aġlamaz / Sen **ruḫ-ı dil-cūyı** cānā göreli bu dīdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 2). [ruḫ-ı dil-cūyı, -(y)ı]*

ruḫ-ı dildār [5] *Sevgilinin yüzü, yanağı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müşāhidsin **ruḫ-ı dil-dārı** mir'āt-ı żamīrüñde / İdüp maḥv-ı küdūret ger ola her dem ṣafā ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 2). [ruḫ-ı dil-dārı, -ı]*

ruḫı mihr [1] *Güneş gibi parlayan yanak.*

Baḳamaz kimse **ruḫı mihrine** ol cānānuñ / Çünki nāẕırven aña Şems-i dıraḫşānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 4). [ruḫı mihrine, -(n)e]*

ruḫ-ı tābende [1] *Parlak yüz, parlak yanak.*

Ruḫ-ı tābendesinden çün niḳābın keşf ide dildār / Bulınmaz bende nesne bu yoġ ile yārdan hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 4). [ruḫ-ı tābendesinden, -si, -n, -den]*

ruḫ-ı yār [2] *Sevgilinin yanağı.*

Bir żiyā virdi **ruḫ-ı yār** iki dīdeye kim / Tāb-baḫş oldı olar encüm-i şems ü ḳamere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1360, Beyit 3). [ruḫ-ı yār,]*

Nice yıllardur olupdur **ruḫ-ı yāre** müştāḳ / ʿĀşıḳuñ irdi hele āḫire ṭūl-ı emeli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 3). [ruḫ-ı yāre, -e]*

ruḫ-ı zībā [5] *Süslü, güzel yüz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu gün açdı cemālüñden niḳābın ol **ruḫ-ı zībā** / Vücūdum tāb-nāk olsa ʿaceb midür serā-tā-pā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 1). [ruḫ-ı zībā,]*

ruḫ-ı zībā-yı dilārā [1] *Sevgilinin güzel yüzü.*

Ruḫ-ı zībā-yı dilārāda cemāl istedi dil / **'**İlm-i ūlā ile uḫrāda kemāl istedi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 1). [ruḫ-ı zībā-yı dilārāda, -da]*

ruḫuñ mir'ātı [1] *(Sevgilinin) yüzünün aynası.*

Ruḫuñ mir'ātına ḥayrān olaldan ṭūṭī-i cānum / Zebānı ditrer aġzında ḳaçan ol olısar epsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 4). [ruḫuñ mir'ātına, -(n)a]*

> **rūḥ [47]** *Can. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu rumūzı ezelī bilmedi Şeyḫ-i Baṣrī / Bunı añlayan odur kim ide **rūḥın** iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 2). [rūḥın, -ın]*

rūḥ-baḫş [1] *Ruh veren, ruh bahşeden.*

Cānuma **rūḥ-baḫş** vaṣl-ı ḥabīb / Rabbi yessir ʿani'l-cemāli naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 1). [rūḥ-baḫş,]*

rūḥ-ı aʿẓam [1] *En büyük, yüce can.*

Rūḥ-ı aʿẓamdan murādum rūḥ-ı rāḥat olmasa / Heybetümden cümle ʿālem olur idi ḳat ḳat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 4). [rūḥ-ı aʿẓamdan, -dan]*

rūḥ-ı bī-bedel [1] *Eşi benzeri olmayan ruh, can.*

Libāsdur beşeriyyet çü **rūḥ-ı bī-bedele** / Sebeb o rūḥum olupdur viṣāl-i cān ü dile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 1). [rūḥ-ı bī-bedele, -e]*

rūḥ-ı cān [1] *Bedenin ruhu.*

Āb-ı ʿışḳ ile muḥammer olalıdan ṭıynetüm / Ḳālıb-i insānda oldum **rūḥ-ı cān** ortalıġı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 3). [rūḥ-ı cān,]*

rūḥ-ı cebrā'il [1] *Hz. Cebrâil.*

Ṣāfīʿ-i āyet-i ẕelīl bendesi **rūḥ-ı Cebrā'il** / Cümle-i rāhadur delīl maṭlaʿ-ı nūr-ı kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 4). [rūḥ-ı cebrā'il,]*

rūḥ-ı cesed [1] *Bedenin rûhu, canı.*

Bu ʿömr-i cāvidānı ḳılduñ çü sen müheyyā / Ey ferʿe aṣl-ı sābit **rūḥ-ı cesedde** maḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 1). [rūḥ-ı cesedde, -de]*

rūḥ-ı ḥabīb [1] *Sevgilinin ruhu, canı.*

Çün 'imādidür anuñ şer' ḳoyam ey bihter / Söyleşür **rūḥ-ı ḥabīb** anda ḥaḳīḳat ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 3). [rūḥ-ı ḥabīb,]*

rūḥ-ı ḫafī [1] *Gizli ruh.*

Ḫāṣılı ʿömr-i ʿazīzüñ ḳudret iẕhārındadur / Ḫāṣılı **rūḥ-ı ḫafīnüñ** sırr-ı esrārındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 1). [rūḥ-ı ḫafīnüñ, -nün]*

rūḥ-ı ḳuds [1] *Kutsal ruh; Cebrail.*

Rūḥ-ı ḳudse ṣorar iseñ ḫāberi ey ʿārif / Ey Murādī seni İsrāfile ṣūr cān iderüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 5). [rūḥ-ı ḳudse, -e]*

rūh-ı ḳudüs [1] *Kutsal ruh; Cebrail.*

Rūh-ı ḳudüs ḳamu melek dā'ir-i ʿālem oldı çün / ʿArş ile ferşi ḳaplayan cümle-i perr ü bāle bak *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 3). [rūh-ı ḳudüs,]*

rūḥ-ı muṣavver [1] *Cisimleşmiş, suret, verilmiş ruh. II Çocuk.*

Şebābum ʿāleminde pes vücūdumdan zen aldum ben / Müvelled oldı bir **rūḥ-ı muṣavver** maḥż-ı kār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 3). [rūḥ-ı muṣavver,]*

rūḥ-ı muṣavver olmak [2] *Cisimleşmiş, suret, verilmiş ruh olmak.*

Oldı Murādī ʿālem-i ṣūretde ʿayn-ı rūḥ / **Rūḥ-ı muṣavver oldı** ise olmadı ʿacīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 5). [rūḥ-ı muṣavver oldı, -dı]*

Rūḥ-ı muṣavver olsa ger kim añadur ki diye cān / Cān-ı 'azīz-i cān-ı men cān iledür bu cān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 4). [rūḥ-ı muṣavver olsa, -sa]*

rūḥ-ı mü'ebbed [1] *Sonsuza dek var olacak ruh, can.*

Nefeḫātumda durur **rūḥ-ı mü'ebbed** ḫaberi / Ḳodı İsrāfili 'Azrā'ili Ḥaḳ didi lisān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 3). [rūḥ-ı mü'ebbed,]*

rūḥ-ı pür-fütūḥ [1] *Fetihlerle dolu can.*

Haḳīḳat baḥrine ḫūt oldı **rūḥ-ı pür-fütūḥum** çün / Şināv itsem o yem içre yine peydā olan sensin

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 4). [rūḥ-ı pür-fütūḥum, -um]

rūḥ-ı rāḥat olmak [1] *Ruhu huzur bulmak.*

Rūḥ-ı aʿẓamdan murādum **rūḥ-ı rāḥat olmasa** / Heybetümden cümle ʿālem olur idi ḳat ḳat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 4). [rūḥ-ı rāḥat olmasa, -ma, -sa]*

rūḥ-ı revan [7] *Hayat kaynağı.*

Senüñ ḥüsnüñ temāşāsı ḥayāt-ı cāvidānumdur / Senüñ vaṣlın temennāsı benüm **rūḥ-ı revānumdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 1). [rūḥ-ı revānumdur, -um, -dur]*

Ḫaber ʿömr-i beḳādan isteyen **rūḥ-ı revāndan** ṣor / Şehīd-i ʿışḳ olan her dem ḥayāt-ı cāvidān buldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 3). [rūḥ-ı revāndan, -dan]*

Ḥayāt-ı ebed oldı çün rāḥat-ı cāvidān / Fenā-yı miśāl oldı **rūḥ-ı revāna** miśāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 3). [rūḥ-ı revāna, -a]*

Aṣma ḥicābı rūyuña ʻāṣıḳlaruñ zār itmesün / Yoluña virsünler fidā **rūh-ı revānı** ʻışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 3). [rūh-ı revānı, -ı]*

II Sevgili.

Cān ü tenden gelici **rūḥ-ı revānum** sensin / Yoluña cismi fenā eyleyeli buldı beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 4). [rūḥ-ı revānum, -um]*

ʿĀlem seḥeri bād gibi çün güẕerāndur / Ol **rūḥ-ı revān** anuñ içün cāna nihāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 1). [rūḥ-ı revān,]*

Beni ḥayretde ḳoyan **rūḥ-ı revānumdur** bu / Cānuma rūḥ viren rāhat-i cānumdur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 1). [rūḥ-ı revānumdur, -um, -dur]*

rūḥ-ı revān olmak [1] *Hayat kaynağı olmak.*

Bizüm esrārumuz ʿālemde cān gibi nihān oldı / ʿIyān-ı bī-nihānīdür ʿaceb **rūḥ-ı revān oldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 1). [rūḥ-ı revān oldı, -dı]*

rūḥ-ı rūḥ olmak [1] *Ruha ruh vermek, cana can katmak.*

Rūḥ-ı rūḥ oldı çünki rūḥa ḳarīn / Pes ṭabīb oldı cümle dermāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 2). [rūḥ-ı rūḥ oldı, -dı]*

rūḥ-ı sānī [1] *Kırmızı şarap, erguvan şarabı.*

Rūḥ-ı sānī eyledi iḥyā bu erkānı ḳamu / İkilikdendür müberrā bu ḥayātuñ evveli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 3). [rūḥ-ı sānī,]*

rūḥ-ı ṭayyib [1] *Güzel ruh, can.*

Cān ü ten milkin viren yaġmaya buldı devleti / **Rūḥ-ı ṭayyib** ʿArş u Kürsī cümle devrān oldılar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 3). [rūḥ-ı ṭayyib,]*

rūḥ olmak [2] *1. Can olmak; tazelenmek, yeniden hayat bulmak.*

Eger ki cümle olduñsa cemāl-i feyż-i insāna / Celāl-i ḳālıbı terk eyleyüp **rūḥ ol** budur millet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 2). [rūḥ ol,]*

2. Soluk, nefes olmak.

Rūḥumı nefḫ ideli ʿāleme **rūḥ oldı** tenüm / Cānuma cān olalı pes baña ol cān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 2). [rūḥ oldı, -dı]*

rūḥ u cān [1] *Can.*

Şāh-ı ʿışḳ olalı dil milk-i cihāna baḳmazam / Cānını buldı tenüm çün **rūḥ u cāna** baḳmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 1). [rūḥ u cāna, -a]*

rūḥ u cisim [1] *Ruh ve beden.*

Menber-i ʿarş üzre çıḳup ḥamd ider / **Rūḥ u cisim** ḫālıḳ-ı midḥatdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 2). [rūḥ u cisim,]*

rūḥ virmek [2] *Can vermek, ruh üfürmek; canlandırmak, hayat bahşetmek.*

Beni ḥayretde ḳoyan rūḥ-ı revānumdur bu / Cānuma **rūḥ viren** rāhat-i cānumdur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 1). [rūḥ viren, -en]*

Ḥikmetle **virdi** naẓra-i vāḥidde ḫāke **rūḥ** / Ḥikmetde līk irmedi kimse misāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 3). [rūḥ virdi, -di]*

> **ruḫ-sār [4]** *Yanak, yüz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ruḫ-sārı bize olmış çü ʿaṭā-yı tābān / Meh-i mihrüm ḫaṭāvāt ile gezer rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 3). [ruḫ-sārı, -ı]*

ruḫ-sār-ı cānān [1] *Sevgilinin yanağı.*

Görinür āyīnede **ruḫ-sār-ı cānān** yüz-be-yüz / Āşkāra görsem anı āh bir an yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 1). [ruḫ-sār-ı cānān,]*

ruḫ-sār-ı şems [1] *Güneş gibi parlak yanak, yüz.*

Ruḫ-sār-ı şemsüñi güzelüm görmeyeli ben / Aldı ḳarañu ey meh-i tābān bu gönlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 4). [ruḫ-sār-ı şemsüñi, -ün, -i]*

> **ruḫṣat [4]** *İzin, müsade. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Levāzım gerçi ḥāżırdur "Fe-emmā" **ruḫṣatı** elzem / Bu rūşen olmasa bārān nebāt olmaya nit ez-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 4). [ruḫṣatı, -ı]*

ruḫṣat bulmak [1] *İzin almak, fırsat bulmak.*

Cāna tenin degişdi cān ü tenin virenler / Kārında fāʿil oldı her kim ki **buldı ruḫṣat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 4). [ruḫṣat buldı, -dı]*

ruḫṣat olmak [1] *İzin, müsaade olması.*

Bilmekde bilmek olmaz ḳalmaġa **ruḫṣat olmaz** / Ey dil baḳ dilerseñ eyle özüñi ifnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 4). [ruḫṣat olmaz, -maz]*

ruḫṣat virmek [4] *İzin vermek, müsaade etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel imdi pīr-i maʿnā ol cihāndan cümleten el yu / Bu nefs-i şūma hergizde ṣaḳın sen **virmegil ruḫṣat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 5). [ruḫṣat virmegil, -me, -gil]*

rūḥu'l-emīn [1] *Dört büyük melekten biri olan Cebrail.*

Resūl-ı rāhber oldı bu yolda **rūḥü'l-emīn** / Per ile şeh-per ile ḳalb-i ḳālıb olmış bāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 2). [rūḥü'l-emīn,]*

rūḥü'l-ḳuds [1] *Cebrail.*

ʻArş-ı aʻlā oldı **rūḥü'l-ḳudse** çün cevlān-geh / Ben cenāb-ı yārde ṭāvūs-ı cevlānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 3). [rūḥü'l-ḳudse, -e]*

rumḥ [1] *Mızraklar, süngüler, kargılar.*

ʿAlem naṣb eylemişlerdür egerçi ḥall ü ḥālince / ʿAlem dikdüm ki **rumḥum** farḳına perr ile bāl irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 4). [rumḥum, -um]*

rumḥ-ı muvaḥḥid [1] *Allah'ın birliğine inananın mızrağı.*

İrdi ʿadū başına seyf-i ḳażā / **Rumḥ-ı muvaḥḥidde** cigerler kebāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 4). [rumḥ-ı muvaḥḥidde, -de]*

rumūḥ [1] *Kargı, mızrak, süngü.*

Göster gözüme ṣaʿṣaʿa-i nūruñı şehā / Anuñ fırāḳı urmaya tā sīneme **rumūḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 6). [rumūḥ,]*

rumuz [25] *Remizler, işaretler; manası gizli olan sözler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

"ʿAlleme'l-esmā" **rumūzın** fehm iden ʿāriflere / Ḫuṭbede ādem görinmez secde ḳılmazlar aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 4). [rumūzın, -ın]*

rumūz-ı ʿalleme'l-esmā [1] *"Allah Adem'e bütün isimleri öğretti. Sonra onları önce meleklere arz edip: Eğer siz sözünüzde sadık iseniz, şunların isinlerini bana bildirin, dedi." (Bakara 2/31) ayetinden iktibastır.*

Rumūz-ı ʿalleme'l-esmā çü inşāsında peydādur / Muʿammādan ḫaber ey dil bu inşāda hüveydādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 1). [rumūz-ı ʿalleme'l-esmā,]*

rumūz-ı evvelīn ü āhirīn [1] *İlk ve son işaretler, semboller, gizli anlamlar.*

Rumūz-ı evvelīn ü āhirīni eyleyüp taʿlīm / Ḫudā bana muʿallimdür anuñ çün müntehāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 2). [rumūz-ı evvelīn ü āhirīni, -i]*

rumūz-ı fıṭrat [1] *Yaradılışın gizli işaretleri.*

Merd oldı gelüp çü merd-i merdān / Bildürdi nedür **rumūz-ı fıṭrat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 3). [rumūz-ı fıṭrat,]*

rumūz-ı ġayb u ʿayn [1] *Görünen ve görünmeyenin gizli işaretleri, emaresi.*

Menzil-i ʿulyāda lāmiʿdür **rumūz-ı ġayb u ʿayn** / Fikr-i bī-ḥad oldı menḳūlāt u maʿḳūlātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 2). [rumūz-ı ġayb u ʿayn,]*

rumūz-ı genc-i maʿnā [2] *Mana hazinesinin gizli anlamı.*

Rumūz-ı genc-i maʿnāyı dilerseñ / Senüñ süʿbānuñı ḳatl eyle her dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 3). [rümūz-ı genc-i maʿnāyı, -(y)ı]*

rumūz-ı ġuyūb [1] *Gizli işaretler, imâlar.*

Eger vuḳūf diler iseñ ḳamudan ol gel vāz / Murādīnüñ kelimātındadur **rumūz-ı ġuyūb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 5). [rumūz-ı ġuyūb,]*

rumūz-ı ḫāl-i ʿışḳ [2] *Aşk halinin gizli anlamı.*

Ey Murādī sırr-ı ekberdür **rumūz-ı ḫāl-i ʿışḳ** / İnneme'l-eşvāḳu bi'l-eşvāḳı illā iştiyāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 5). [rumūz-ı ḫāl-i ʿışḳ,]*

rumūz-ı ḫilḳat [1] *Yaradılışın gizemi, gizli anlamı.*

Atyeb ol ey cān-ı men çün verd-i tāze dem-be-dem / Bil **rumūz-ı ḫilḳatüñde** ṭayyibātuñ evvelin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 4). [rumūz-ı ḫilḳatüñde, -ün, -de]*

rumūz-ı ʿilm-i esma [1] *İsimlerin gizli anlamlarının ilmi.*

Rumūz-ı ʿilm-i esmāda muḥaḳḳiḳler ne şerḥ itmiş / Eger ana muḳırr iseñ yüri cemʿüñde ol cāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 3). [rumūz-ı ʿilm-i esmāda, -da]*

rumūz-ı nihan [1] *Gizli mânâ.*

Ḳalem şaḳḳ olup dörd pāre hemān / Yazar tā ḳıyāmet **rumūz-ı nihān** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 34, Beyit 2). [rumūz-ı nihān,]*

rū-nümā [1] *Yüz gösterici zahir olucu.*

Ġayra yakışmaz dil-i Mecnūn ey Leylī-ḥicāb / Sende bulmışdur seni mir'āt-ı dildür **rū-nümā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 2). [rū-nümā,]*

rūşen [3] *Aydınlık, parlak.*

Levāzım gerçi ḥāżırdur "Fe-emmā" ruḫṣatı elzem / Bu **rūşen** olmasa bārān nebāt olmaya nit ez-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 4). [rūşen,]*

Mihr-i cemāl-i dil-rübā **rūşen** durur çün tābda / Devvārdur mihri anuñ çün ḳalb-i şeyḫ u şābda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 1). [rūşen,]*

Gel Murāduñ manṭıḳından ʿārif iseñ ey ḫabīr / Ḫāne-i ḳalbüñde ḥāṣıl ola tā kim **rūşeni** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 5). [rūşeni, -i]*

rūşen eylemek [3] *Aydınlatmak.*

Ḳalbümi **rūşen eyle** ʿışḳuñla / Olmayam tā ki ayru ḳılmayam āh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1220, Beyit 4). [rūşen eyle,]*

Ṭāʿatüm olmadı saña lāyıḳ / **Rūşen eyle** bu ḳalbi yā ḫālıḳ *(Murâdî Dîvânı, Müfret 41, Beyit 1). [rūşen eyle,]*

Aç niḳābuñ ey dil-ārā **rūşen eyle** ʿālemi / Cānumı vaṣluñla ḫandān eyle kim giryān benem *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 35, Beyit 2). [rūşen eyle,]*

rūşen itmek [2] *Aydınlatmak.*

İlāhī Murāduñ dil ü dīdesin **rūşen it** / Ki bābuñdan özge aña olmaya hiç cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 5). [rūşen it,]*

Şems ü ḳamerde olan ẕerre-i ażvāsıdur / **İdene rūşen** özin söyle ki ebraḳ nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 4). [rūşen idene, -en, -e]*

rūşen ḳılmak [1] *Aydınlatmak.*

Yā Rab cemālüñ pertevi **rūşen ḳılur** dil ḫānesin / Murġ-ı göñül cennetden almışdur çü āb u dānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 1). [rūşen ḳılur, -ur]*

rūşen olmak [3] *Aydınlanmak, nurlanmak.*

Nūr vir āfāḳa sende tā münevver olalar / Māh **rūşen olmaz** olsa mihr-i enverden iraġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 4). [rūşen olmaz, -maz]*

Gel ḥicāb-ı ẓulmeti refʿ eyle **rūşen olasın** / Ḳalmaya mir'āt-ı ḳalbüñde senüñ ẕerre nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 2). [rūşen olasın, -a, -sın]*

Rūşen oldı bu ʿālem-i fānī / Geldi milk-i dilüñ çü sulṭānı *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 3, Beyit 1). [rūşen oldı, -dı]*

rūşen ü bīnā ḳılmak [1] *Aydın, parlak ve gören, görücü kıl, eyle.*

Ḳıl dīde-i ʿaḳlumı benüm **rūşen ü bīnā** / Ṭutdum yüzümi kapuña luṭf issi Ḫudāyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 1). [rūşen ü bīnā ḳıl,]*

rūşenā [1] *Aydınlık, parlaklık.*

Anuñ çün yüz sürerler cümle ʿālem ḫāk-i pāyüñe / Bilürler olısardur gözlerine **rūşenā** senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 2). [rūşenā,]*

rūşenā ḳılmak [2] *Aydınlatmak.*

Ten ḥicābın refʿ iderseñ olasın ṣāḥib-kemāl / Ey kemālüm sen kemālümden beni **ḳıl rūşenā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 4). [rūşenā ḳıl,]*

ʿAyn-ı ʿibret dīde-i cānı **ḳılursa rūşenā** / Āşinā-yı ʿışḳ olur dil āşınādur āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 1). [rūşenā ḳılursa, -ur, -sa]*

rūşenī [1] *Dede Ömer Rûşenî 15. yüzyıl mutasavvıf divan şairi.*

Muḫtār olan bu yirde Murāduñ kelāmıdur / Kimdür bu yirde **Rūşenī** vü yāḫū Gülşenī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 5). [rūşenī,]*

rūşenlüg [1] *Işık, aydınlık.*

Söyle āmennā ve ṣaddeḳnā kelāmın dā'imā / Tā ziyāde eyleye **rūşenlügi** ol lem-yezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 3). [rūşenlügi, -i]*

rūşinā-yı çeşm-i dildār [1] *Sevgilinin gözünün parlaklığı, ışıltısı.*

Cān ü dildür āşinā çün iştiyāḳ-ı āşna / Yād olmaz **rūşinā-yı çeşm-i dildār** ol hemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 4). [rūşinā-yı çeşm-i dildār,]*

rūy [28] *Yüz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu Murādī nice sen dilbere virmeye göñül / **Rūyuna** her ki naẓar ḳıla bulur cānı ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 5). [rūyuna, -un, -a]*

rūy çevürmek [1] *Yüzünü çevirmek. II İlgisini kesmek.*

Rāh-ı a'lādan **çevürme rūyuñı** / 'İzzet isterseñ eger 'izzetde sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1170, Beyit 2). [rūyuñı çevürme, -me]*

rūy-i ʿacz [1] *Acizlik, kuvvetsizlik yüzü.*

Rūy-i ʿaczi ḳo zemīne bī-niyāza ḳıl niyāz / Cān ile tekbīr iderseñ bu namāz olur ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 4). [rūy-i ʿaczi, -i]*

rūy-ı beḳā [1] *Sonsuz yüz. II İlahi cemal.*

Olurdı ʿömr-i sermedde ḥaḳīḳat-āşinā olmaḳ / Eger olmasa vech-i fānīye **rūy-ı beḳā** ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 4). [rūy-ı beḳā,]*

rūy-i bī-hemtā [2] *Eşi benzeri olmayan yüz.*

Ḥicāb-ı perde baña ḳılma ġayrı yā Rabbī / Ki ola ʿaynuma mekşūf **rūy-i bī-hemtā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 2). [rūy-i bī-hemtā,]*

Rūy-i bī-hemtāya ḳılmış çün celālinden niḳāb / Bī-misālin kibriyasıdur ḳılan yine ḥicāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 1). [rūy-i bī-hemtāya, -(y)a]*

rūy-i cahilin [1] *Cahillerin yüzü.*

Ne ġam ḥicāb aṣa ger **rūy-i cāhilīne** kelām / Murādī sözleri mekşūf ehl-i 'irfāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 5). [rūy-i cāhilīne, -e]*

rūy-i celal [1] *Yüce yüz.*

ʿAṭā-yı bī-nihāyetden yine keşf-i ʿaṭā ḳıldı / ʿAceb fen eyledi sırr eyledi **rūy-i celālinden** *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 988, Beyit 2). [rūy-i celālinden, -in, -den]

rūy-i cemal [1] *Güzel yüz.*

Ḥüsn-i cemāli eẕher ola diyü her zamān / **Rūy-i cemāle** perde aṣar bu celālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 4). [rūy-i cemāle, -e]*

rūy-i cemil [1] *Güzel yüz.*

Ḳaçan kim niḳāb açsa **rūy-i cemīl** / İder ṭālibīn aña cānın sebīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 1). [rūy-i cemīl,]*

rūy-i derya [1] *Denizin yüzü, yüzeyi.*

Murādī ġarḳ-ı deryā-yı maḥabbet olmasaydı ger / Ne mümkin idi bir zevraḳ gezeydi **rūy-i deryāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 5). [rūy-i deryāda, -da]*

rūy-i dīlārā [2] *Gönlü süsleyen sevgilinin yüzü.*

Vā'ıẓā bize dime cennet ü na'mā ḫaberin / Söyle gel ḳādir iseñ **rūy-i dīlārā** ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 1). [rūy-i dīlārā,]*

'Ömrümüzde eylerüz **rūy-i dilārā** ārzū / Līk her demde bizi eyler o peydā ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1189, Beyit 1). [rūy-i dilārā,]*

rūy-i dilber [3] *Sevgilinin yüzü.*

Sebāt-ı ʿārifān ey dil naẓar bir **rūy-i dilberdür** / Bunı fehm eyleyen her ṣāḥib-i ʿirfāna rehberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 1). [rūy-i dilberdür, -dür]*

Her vech ile bu vechümüze virdiler vücūh / Gösterdi **rūy-i dilberi** arż u semāda ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 3). [rūy-i dilberi, -i]*

Rūy-i dilber çün niḳāb açsa fidādur cān didi / Cān fidā ḳılmak olupdur 'āşıḳa bürhān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 1). [rūy-i dilber,]*

rūy-i dil-cū [1] *Sevgilinin gönül arayan yüzü.*

Niḳāb aşma ḥabībüm eyle luṭfuñ **rūy-i dil-cūya** / Ḳo düşsün cümle 'uşşāḳuñ ṣadāsı hāy ile hūya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 1). [rūy-i dil-cūya, -a]*

rūy-i dildār [6] *Sevgilinin yüzü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣaġ u ṣola nāẓır olmaz ʿāşıḳān-ı müstaḳīm / **Rūy-i dildār** oldı ancaḳ añlara cāy-ı naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 3). [rūy-i dildār,]*

rūy-i eser [1] *Eserin, izin yüzü.*

Āyīnemüz cemāl-i ḥabībe naẓardadur / Her dem misālümüz yine **rūy-i eserdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 1). [rūy-i eserdedür, -de, -dür]*

rūy-i firdevs [1] *Firdevs cenneti gibi güzel yüz.*

Rūy-i firdevsüñi seyr iden senüñ / Dilberā bir özge seyrānı n'ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 2). [rūy-i firdevsüñi, -ün, -i]*

rūy-i ḥabīb [4] *Sevgilinin yüzü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Aç niḳāb-ı ġafleti ḳaldur gözüñden perdeyi / Tā müşāhid olasın **rūy-i ḥabībi** ser-te-ser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 3). [rūy-i ḥabībi, -i]*

rūy-i ḥaḳīḳat [1] *Hakikat yüzü.*

Kendü çün aña keşf ide **rūy-i ḥaḳīḳatin** / Bi'ẕ-ẕāt n'ide vāsıṭayı ol ġınādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 3). [rūy-i ḥaḳīḳatin, -in]*

rūy-i ḫālıḳ [1] *Yaratan'ın yüzü. II İlahi tecelli.*

Fānūs-veş içünde yüri şemʿ-i ʿışḳı yaḳ / Tā cān gözi ile göresin **rūy-i ḫālıḳı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 3). [rūy-i ḫālıḳı, -ı]*

rūy-ı ḫūn-ḫ∨āh [1] *Aşığın kanını arzulayan, kan dökmek isteyen yüz.*

Eşk-i çeşmüm aḳdı çün bu **rūy-ı ḫūn-ḫ∨āh** üstine / Dilde ṭāḳat ḳalmadı tāb irdi çün tāb üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 1). [rūy-ı ḫūn-ḫ∨āh,]*

rūy-ı hüveyda [1] *Açık, âşikar yüz.*

Lāyıḳ-ı ʿayn oldı şol kim egmedi ġayrıya baş / Anuñ içün anlara **rūy-ı hüveydā** gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 4). [rūy-ı hüveydā,]*

rūy-i māh [1] *Ay yüzlü.*

Gīsūların nigārum ḳılmış yüzine mā'il / Ṣan **rūy-i māha** ey dil olmış sehāb hā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 1). [rūy-i māha, -a]*

rūy-i mālīde ḳılmak [1] *Yüz sürmek.*

Rūy-i mālīde ḳılup ḳıldı taẕarruʿla niyāz / Pes cevāb eyledi lā ben yine men var didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 2). [rūy-i mālīde ḳılup, -up]*

rūy-i maʿnā [1] *Anlam yüzü. II Açıkça bilinemeyen anlam derinliği.*

Ḥicābuñdan münevverdür zemīn ü āsumān el-ḥaḳ / Nice ṭāḳat vire ʿuşşāḳ açarsañ **rūy-i maʿnāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 3). [rūy-i maʿnāyı, -(y)ı]*

rūy-ı müberrā [1] *Temiz yüz.*

Ḥicāb-ı kibriyādur perdesi **rūy-ı müberrānuñ** / İki perde arasında heman bu fehm-i ḳāṣırdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 3). [rūy-ı müberrānuñ, -nun]*

rūy-ı müvecceh [1] *Teveccüh edilen, makbul görülen yüz.*

Rūy-ı müveccehüñ ne ḫaṭā eylemiş ʿaceb / Rāz-ı derūn derūnına ḥucbındadur muḥil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 2). [rūy-ı müveccehüñ, -ün]*

rūy-i nigār [1] *Sevgilinin yüzü.*

Mā re'eynāhü kāne emrün ʿacīb / Burḳaʿın kāşif ola **rūy-i nigār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 2). [rūy-i nigār,]*

rūy-i niyaz [1] *Rica için yüzünü yere koymak, saygı ile istemek.*

ʿĀlem-i ġayba ṭutup ʿacz ile gel **rūy-i niyāz** / Dāmen-i pīr-i ṭarīḳat ṭutalum döne döne *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 4, Beyit 2). [rūy-i niyāz,]*

rūy-i şafā [1] *Gönle huzur veren yüz.*

Beni ḫayrān iden ol **rūy-i şafādur** dā'im / Beni bīdār iden ol dīde-i ebṣār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 2). [rūy-i ṣafādur, -dur]*

rūy-i siyah [1] *Kara yüz. II İşlenen günah.*

Ḳapuña niçün sürmeyeyin **rūy-i siyāhum** / Her şāh u gedā saña açar dest-i temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 3). [rūy-i siyāhum, -um]*

rūy-i siyāh olmak [1] *Yüzü kararmak. II Utanmak, mahcup olmak (Ayva tüylerinin çıkması ile sevgilinin utanması).*

Miśāl görmedi aşlā olur mı saña naẓīr / Cihānda **rūy-i siyāh oldı** ol ki didi bedel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 3). [rūy-i siyāh oldı, -dı]*

rūy-ı yār [5] *Sevgilinin yüzü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rūy-i yāre dīde-i dildür küşād / ʿÖmrümüz anuñ içün oldı ziyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 1). [rūy-i yāre, -e]*

rūy-i zemin [1] *Yeryüzü.*

ʿArş-ı aʿlāda nice ḥucb aşılu nūr-ı ẓūlm / Açdı pes perdesini **rūy-i zemīne** keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 3). [rūy-i zemīne, -e]*

rūy-i zībā [4] *Güzel yüz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rūy-ı zībāsı ḥabībüñ çün niḳāb altındadur / Leyle-i ẓulmīde nūr-ı meh sehāb altındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 1). [rūy-ı zībāsı, -sı]*

rūy-ı zībā-yı ḥabīb [1] *Sevgilinin güzel yüzü.*

Levḥ-i dilde naḳş olaldan **rūy-i zībā-yı ḥabīb** / Cümle-i ʿālemlerüñ derdine ben oldum ṭabīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 1). [rūy-i zībā-yı ḥabīb,]*

rūy ṭutmak [2] *Yüz tutmak. II İlgi göstermek, arzulamak.*

Rūyımu ṭutarven ol cenāba / Oldı çü ġażabdan esbaḳ esbaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 2). [rūyımu ṭutarven, -ar, -ven]*

Ey Murādī sendedür çün her murād / Ḥāşıluñdur **ṭut** hemān her kāra **rūy** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 5). [rūy ṭut,]*

ru'yet [5] *Görme, görülme. II İlâhî tecellîleri bu dünyâda veya ruh âleminde kalp gözü ile temâşâ etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir eylese envār-ı dil eylese iḳrārı / Keşf eylese bīdārı **ru'yet** nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 2). [ru'yet,]*

rūʿyet-i çeşm [1] *Gözün görülmesi.*

Rūʿyet-i çeşmi tefaḥḥuş eyledüm ebrārdan / Bir başardur birisidür lemʿa-i nūr-ı ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 2). [rūʿyet-i çeşmi, -i]*

rū'yet-i dildār [2] *Sevgilinin yüzünü görmek.*

Rū'yet-i dildāre gerçi ḳurdılar nice ṭarīḳ / Rāh-rev olmaḳ dilerseñ gel ṭarīḳi bizden al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 3). [rū'yet-i dildāre, -e]*

Cān ile müştāḳ olan **ru'yet-i dildārına** / Baḳmadı ol özgenüñ yoġı ile varına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1395, Beyit 1). [ru'yet-i dildārına, -ı, -(n)a]*

rū'yet-i vech [1] *Yüzün görünmesi. II Tecelli olması.*

Yā ilāhī bi-ḥaḳḳ-ı nūr-ı ḥabīb / **Rū'yet-i vechüñ** eyle bize naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 1). [rū'yet-i vechüñ, -ün]*

ru'yet-i ʿuẓmā [1] *Yüce tecelli.*

Ru'yet-i ʿuẓmādadur aḳṣā maḳām / Mantıḳ-ı aʿlādadur aʿlā peyām *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 32, Beyit 1). [ru'yet-i 'uẓmādadur, -da, -dur]*

rūz [5] *Gün, gündüz.*

Ey celālüñde bir cemāl iḫfā / Hem çü **rūz** vü leyle-i daʿcā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 1). [rūz,]*

Rūz nedür rūze nedür şeb nedür / ʿĀşıḳ iseñ ʿışḳ ile var iste ṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 2). [rūz,]*

Ey Murādī ẓūlmet-i hicrān ile şeb dīdeye / **Rūzda** kim ḳor anı ʻayn-ı viṣāle baḳmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 5). [rūzda, -da]*

Seḥerden bir seḥer gördüm aña bir **rūz** beñzer yoḳ / Muṭāf oldum ḳamu nāsa nitekim Kaʻbe aẓḥāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 2). [rūz,]*

II Aydınlık.

Sūd ile sevdā menem **rūz** ile beyżā menem / Cümle menem ey Murād ḳā'il-i güftār men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 5). [rūz,]*

rūz eylemek [1] *Gündüz etmek, gündüze çevirmek, aydınlık etmek.*

Sen şebüñ **rūz eyledüñse** baḳmaġıl rūz u şebe / Saña vaḳt olmaz żiyāyile dücāda sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 4). [rūz eyledüñse, -dü, -n, -se]*

rūz-ı ceza [2] *Kıyamet günü.*

Bu Murādı nūş idenler cürʿasından ḳaṭresin / Yatdılar ser-mest olup bī-hūş tā **rūz-ı cezā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 5). [rūz-ı cezā,]*

Dest-i luṭfuñ yār elindendür bize peymāne-keş / Mest olup ʿuşşāḳı bī-ārām tā **rūz-ı cezā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 4). [rūz-ı cezā,]*

rūz-ı ezel [2] *Ezel günü, ruhların yaratılıp da herkesin kısmetinin tayin edildiği gün.*

Curʿa peymāy oldı çün ʿāşıḳlara **rūz-ı ezel** / Cümlesinden almışuzdur cürʿayı olduḳda ʿīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 3). [rūz-ı ezel,]*

Ġam degül cānı fidā ḳılsa yoluñda ʿuşşāḳ / Senüñ ile bu durur **rūz-ı ezel** çün müştāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 1). [rūz-ı ezel,]*

rūz-ı furṣat [2] *Fırsat günü.*

ʿĀḳil iseñ Murādī sözin diñle ʿaḳl ile / Şimdi ki **rūz-ı furṣatı** gel ḳoma yarına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 5). [rūz-ı furṣatı, -ı]*

ʿĀḳil iseñ Murādī sözin diñle ʿaḳl ile / Şimdi ki **rūz-ı furṣatı** gel ḳoma yarına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 5). [rūz-ı furṣatı, -ı]*

rūz-ı ḥaşr [1] *Kıyamet günü.*

Sāḳī-i ḳudret ki ṣunmışdur baña bir cāmı kim / Cürʿasından **rūz-ı ḥaşre** deñlü sekrān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 5). [rūz-ı ḥaşre, -e]*

rūz-ı ʿīd olmak [1] *Bayram günü olması. II Sevgiliye kavuşma günü.*

Rūz-ı ʿīd olduḳda tāb-ı şemse gözler mi doyar / Anca ḳādir derk ile şebde hilāle baḳmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 2). [rūz-ı ʿīd olduḳda, -du, -k, -da]*

rūz-ı ḳıyām [1] *Kıyamet günü.*

Düşdi bir derde bu dil kim aña tā **rūz-ı ḳıyām** / Cemʿ olur ise eṭıbbā ḳamu dermān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 2). [rūz-ı ḳıyām,]*

rūz-ı maḥşer [2] *Mahşer günü.*

Ḳıl ḥabibüñe bizi hem-sāye / **Rūz-ı maḥşerde** ḳoma bizi ġarīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 4). [rūz-ı maḥşerde, -de]*

Murāduñ **rūz-ı maḥşerde** nüfūsı olmaya żāyiʿ / Bunı añla muḥaḳḳaḳ kim ġażabdan raḥmet esbaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 5). [rūz-ı maḥşerde, -de]*

rūz-ı rūşen olmak [1] *Aydınlık gün olmak, gündüz gibi olmak.*

Rūz-ı rūşen oldı çün kim geldi mihr-i tāb-ver / Cemʿ olup māh ile encüm uydı anuñ rāyına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 3). [rūz-ı rūşen oldı, -dı]*

rūzī ḳılmak [1] *Kısmet, nasip etmek.*

Murādī bendeñe **rūzī ḳılup** luṭf eyle sen yā Rab / Anuñ işini kim her demde kendüye melāl ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 5). [rūzī ḳılup, -up]*

rūz ile şeb [8] *Gündüz ve gece. II Daima. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳaldur bu ḥicābuñı gözüm nūr ile ṭolsun / Senden bu durur **rūz ile şeb** dilde temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 2). [rūz ile şeb,]*

rūz u leyl-i ʿāşıḳ [1] *Aşığın gündüzü ve gecesi.*

Lāmiʿ yüzinde ey meh çün pertev-i hidāyet / Zülfüñledür münevver her **rūz ü leyl-i ʿāşıḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 4). [rūz ü leyl-i ʿāşıḳ,]*

rūz u şeb [11] *Gündüz ve gece. II Daima. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müheyyā ḳıl özüñ ey merd-i dānā / Ola **rūz u şebüñ** "ʿıyden ve ḳadrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 1). [rūz u şebüñ, -ün]*

rūze [1] *Günlük.*

Rūz nedür **rūze** nedür şeb nedür / ʿĀşıḳ iseñ ʿışḳ ile var iste ṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 2). [rūze,]*

rükn [6] *Esas, temel. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tefāḫur ḳıluram çü **rükn** ile ben / Ḳoyup cümle erkānı bulduḳ vuṣūl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 2). [rükn,]*

rükn-i ʿālem [1] *Âlemin, dünyanın direği, dayanağı.*

Ber-ḳarār üzre ḳurılmadı çü **rükn-i ʿālem** / Nice erkān gözedürsin görüben ey millet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 2). [rükn-i ʿālem,]*

rükn-i aʿẓam [3] *En büyük unsur.*

Murādī **rükn-i aʿẓam** ʿışḳdur cümle bu erkāna / Eger fehm itmek isterseñ degül sırr u nihān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 6). [rükn-i aʿẓam,]*

Rükn-i a'ẓamdan murād olduñsa cāna gel berü / Sende añla sendedür cümle temāşā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1197, Beyit 1). [rükn-i a'ẓamdan, -dan]*

Rükn-i a'ẓam fehmin isterseñ eyā ṭālib bu gün / Müfredātuñ defter eyle gel berü iḳrārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 3). [rükn-i a'ẓam,]*

rükn-i evvel [4] *İlk esas, temel, dayanak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rükn-i evvel sābiʿ olsa ṭañ degül ey hūşmend / Ḥarf-i elf olmasa vāḥid bulımazdı izdiyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 3). [rükn-i evvel,]*

rükn-i sülāsi [1] *Üç rükûn, unsur.*

Üçünci ise ḳayırma bil anı vāḥiddür / Çün irdi **rükn-i sülāsiyle** sitt-i şād-ı vülūc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 4). [rükn-i sülāsiyle, -(y)le]*

rükn-i yaman [1] *Kabe'nin Yemen tarafına düşen köşesi.*

Yemīnüm eyledüm **rükn-i yamānı** / Ḥacer esvedle ḳıldum merḥābalar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 4). [rükn-i yamānı, -ı]*

rükūʿ [2] *Namazda dizlere tutunarak vücudun belden yukarısı yere gelecek şekilde eğilmek.*

Çün temennā ḳıldı dil sırrında iẓhār-ı sücūd / Pes ḳıyām ile **rükūʿ** oldı aña aṣl-ı şühūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 1). [rükūʿ,]*

Sücūdumda benüm hep sācidūn sācid durur cemʿā / Ḳıyāmumda **rükūʿumda** iderven neşr-i āsārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 2). [rükūʿumda, -um, -da]*

rükūʿ olmak [1] *Namazda dizlere tutunarak vücudun belden yukarısı yere müvâzî gelecek şekilde eğilmek.*

Ḥubb-ı ezeldedür vücūd **oldı rükūʿ** hem sücūd / Ẓāhir ü bāṭınumda ben yāri nihānī bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 957, Beyit 3). [rükūʿ oldı, -dı]*

rüst-e-ḫīz [1] *Kıyamet günü.*

ʿÖmre maġdūr olma bāzār oldı tiz / Ḥālümüz n'ola gele çün **rüst-e-ḫīz** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 24, Beyit 1). [rüst-e-ḫīz,]*

rüsūl [2] *Peygamberler.*

Muḳtedādur **rüsūl** imāmıdur / Cümleden şerʿi ḥikmet eyledi sed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 4). [rüsūl,]*

Sülāse rubāʿ vü mutabbak cenaḥ / **Rüsüldür** kimi ʿarş içün sāmine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 2). [rüsüldür, -dür]*

rüsum [2] *Resimler, şekiller.*

Baḥs eylesün mesā'il-i fetvāda ḳo anı / Ẓāhir ḥaberlerine çeke saṭr ile **rüsūm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 2). [rüsūm,]*

II Usul, metot, kural.

Ārzū-yı vaḥdet-i ʿuẓmādadur ʿayn-ı ʿulūm / Ger bu ʿilmi ister iseñ gözleme hergiz **rüsūm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 1). [rüsūm,]*

rüsūm-ı ʿālem [1] *Alem suretleri.*

Rüsūm-ı ʿāleme ʿaḳl ile nāẓır olduñ ise / Ġam ehlin aġlayuben gülme şād-mān olana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 3). [rüsūm-ı ʿāleme, -e]*

rüsūm-ı ehl-i ḥaḳīḳat [1] *Hakikat ehlinin usûlü, tarzı.*

Rüsūm-ı ehl-i ḥaḳīḳat budur ki her demde / Naẓarda dikkat-i çeşm ide ola maḥż-ı penāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 3). [rüsūm-ı ehl-i ḥaḳīḳat,]*

rüsūm-ı şūret ü maʿnā [1] *İç ve dış alemin resimleri. II Ruh ve bedenin niteliği.*

Rüsūm-ı şūret ü maʿnā ʿayān olsa ʿaceb midür / Naẓar ḳılsañ baña āyīne-i ʿibret-nümāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 3). [rüsūm-ı şūret ü maʿnā,]*

rüsūm-ı ẓāhir ü bāṭın [1] *İç ve dış, görünen ve görünmeyen şekil.*

Rüsūm-ı ẓāhir ü bāṭın egerçi girdi eşkāle / Muʿayyen olmaz idi bu muʿīn olmasa peydāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 2). [rüsūm-ı ẓāhir ü bāṭın,]*

rüsva [2] *Rezil.*

Şüyūʿ-ı nām-ı dilberden yine şeydādur ʿāşıḳlar / Düşüp ser-pā bürehne ʿāleme **rüsvādur** ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 1). [rüsvādur, -dur]*

Tāb-ı cemālüñ ʿaksini göz görse dil şeydālanur / Keşf-i ḥicāb itseñ eger cān ü cihān **rüsvālanur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 1). [rüsvālanur, -la, -n, -ur]*

rüsvā eylemek [1] *Rezil etmek, utanılacak, ayıplanacak duruma düşürmek.*

ʿĀlim oldum ʿilm ile ʿālimleri ilzām içün / Līk kendüm bilmezem ʿışḳ **eyledi rüsvā** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 2). [rüsvā eyledi, -di]*

rüsvā itmek [1] *Rezil etmek.*

ʿIşḳı ṣaḳlardı bu Murādī żaʿīf / N'eylesün çeşm **ider** anı **rüsvā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 5). [rüsvā ider, -er]*

rüsvā ḳılmak [1] *Rezil etmek.*

Ne deñlü saḳlayam dir isem ʿışḳuñ / **Ḳılur** çeşmüm beni her demde **rüsvā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 4). [rüsvā ḳılur, -ur]*

rüsvā olmak [1] *Rezil olmak.*

Rāz-ı dil şerḥin virürsem bu göñül **rüsvā olur** / Söylemezsem derdümi eşyā beni gūyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 1). [rüsvā olur, -ur]*

rüşd [1] *Doğru yol bulup bağlanmak.*

Murādī ḳavlinüñ her ḥarfidür bir mürşid-i kāmil / Dilerseñ bulasın **rüşdi** ḳo her birine biñ biñ baş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 5). [rüşdi, -i]*

rüşd-i iḫlāṣ [1] *Doğruluğun, samimiyetin mükemmel olması, kemale ermesi.*

Rüşd-i iḫlāṣında gördüm mürşidüñ irşādını / Yazmış ammā kim ḥabībüm ismüm ile adını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 1). [rüşd-i iḫlāṣında, -ın, -da]*

rütbe [2] *Basamak, derece, mertebe.*

Ṣunʿ-ı Ḥaḳḳa ḥā'il olmaz ḳudrete inkārı ḳo / Münkir olmayan kişinüñ **rütbesi** aʿlā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 3). [rütbesi, -si]*

Ḳum fe-enẕir ḳavlini ḳavlinden iẕʿān eylemiş / Anuñ içün **rütbe** vü faẕl ile sulṭān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 1). [rütbe,]*

rütbe-i aʿlā [2] *Yüce makam, yüksek makam.*

Rütbe-i aʿlāda oldur kim ola bī-vāsıṭa / Dāʿī-yi Ḥaḳ oluben bir kimseden ḳılmaya bāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 4). [rütbe-i aʿlāda, -da]*

Ḳudret-i ḥayy-ı ḳadīm eyledi iḥyā beni / **Rütbe-i aʿlā** içün eyledi inşā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 1). [rütbe-i aʿlā,]*

rütbe-i aʿlām-ı ʿuẓma olmak [1] *En bilgin, yüce âlimlerin derecesinde olmak.*

Mekānum lā-mekānīdür beyānum bī-beyān olmış / Dem-ā-dem **rütbe-i aʿlām-ı ʿuẓma oldı** gitdükce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1329, Beyit 2). [rütbe-i aʿlām-ı ʿuẓma oldı, -dı]*

rütbe-i ʿulyā [1] *En yüksek derece.*

Rütbe-i ʿulyāya meyl itme bu dār-ı fānīde / Aṣlaḥ-ı kāra durış ḳurtılasın tā nārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 3). [rütbe-i ʿulyāya, -(y)a]*

rütbe-i vālā [1] *Yüce rütbe; yüce makam.*

Pādişāh-ı dehrem oldum yār işiginde gedā / Çün gedāyam ʿālem içre **rütbe-i vālā** menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 2). [rütbe-i vālā,]*

rütbet [6] *Rütbe, derece. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Düşelden ʿışḳ-ı dildāra bulupdur dil ulu **rütbet** / Viṣāle irmemişdür ḳılmayınca tā özin ḫalvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 1). [rütbet,]*

rüvāt-ı iftiḫār [1] *Öğünmeyi rivayet edenler.*

Cümle cihāna müjdedür gūş-ı göñül ḫaberdedür / Añla maḳāl eserdedür didi **rüvāt-ı iftiḫār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 3). [rüvāt-ı iftiḫār,]*

rü'yā [7] *Uyku içinde görülen düş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī gördi menāmında yāre vaṣl olmış / Umar ki ola bu **rü'yāsı** ṣādıḳu'r-rü'yā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 5). [ru'yāsı, -sı]*

rüzgâr [1] *Devir, zaman.*

Ey Murādī murāda saʿy eyle / Ṣaḳın eyler bu **rūzgār** mürūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 5). [rūzgār,]*

2.2.21. S

sa'ādet [31] *Mutluluk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey dil gel añla ḥāli bir ḥāl durur maḥabbet / Bilgil müyesser olmaz degmeye bu **saʿādet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 1). [saʿādet,]*

saʿādet bulmak [1] *Mutlu olmak, arzusuna kavuşmak; sevgiliye yakın olmak.*

Varlıḳ diler iseñ alġıl ʿışḳı / ʿIşḳ ile **bulındı** her **saʿādet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 209, Beyit 2). [saʿādet bulındı, -ın, -dı]*

saʿādet güneşi [1] *Mutluluk güneşi.*

Ṭāliʿ-i saʿda ḳarīn oldı **saʿādet güneşi** / Şems-i tābāna yaḳīn oldı bu dil māh-veşi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 1). [saʿādet güneşi,]*

saʿādet-i uḫrā [1] *Ahiret mutluluğu.*

Dayanma maḥż-ı fenāya beḳāya rāġıb ol / Dile **saʿādet-i uḫrā** ki ol beḳā olıser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 2). [saʿādet-i uḫrā,]*

saʿādet virmek [1] *Mutluluk nasip etmek, mutluluk bahşetmek.*

Oldı saña Murādī cān ü dil ile bende / Luṭf eyle añа sen de **virgil** ebed **saʿādet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 5). [saʿādet virgil, -gil]*

sāʿāt [11] *Zaman, vakit, an. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī feyż-i subḥāniye olmaz degmeler vāṣıl / Hidāyetden hüveydādur tedāḫül eyleyen **sāʿāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 5). [sāʿāt,]*

sāʿāt geçmek [2] *Vaktin ilerlemesi.*

ʿĀlem durur Murādī andan cihāndur ʿaks / Kā'im durur dem-ā-dem gerçi **geçer** bu **sāʿāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 5). [sāʿāt geçer, -er]*

ʿÖmr-i sermedden ne leẕẕet kim geçerse hicr ile / Ṣādīsi ān oldı biñ ġamla geçen **sāʿātdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 4). [sāʿātdan, -dan]*

sāʿaten sāʿat [1] *Saat saat; her zaman.*

Murādī ḥamdüñi eyle ziyāde **sāʿaten sāʿat** / İki vech üzre feṭḥ u nuṣret ile olur eyyāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 5). [sāʿaten sāʿat,]*

ṣabā [4] *Gün doğusundan esen lâtif rüzgâr.*

Ṣabāyile ṣalınursa ʿaceb mi / Kim olmışdur şehā mestāne ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 5). [ṣabāyile, -yile]*

II Haberci; sevgiliden haber getiren.

Bir ḫaber virgil **ṣabā** dil-dār kūyından bize / Gel berü vir bir eser dildār kūyından bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 1). [ṣabā,]*

Açdı mı rūyını yoḫsa var mı vechinde niḳāb / Ṭoġrısın söyle **ṣabā** dildār kūyından bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 4). [ṣabā,]*

Ṣabā kūy-ı nigāra ger geçerseñ / Neler çekdügümüz söyle o yāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 3). [ṣabā,]*

ṣabāḥ [2] *Sabah.*

Seḥerüm ḫayr idüben eyle mesāmı pür-nūr / Dem-be-dem ḳutlu **ṣabāḥ** eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 2). [ṣabāḥ,]*

Yaḳa çāk itmegi benden görüp ögrendi **sabāḥ** / Perde olan ṣoruñ ol kākül-i sevdāya nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 4). [sabāḥ,]*

sābāş [1] *Takdir ve beğenme ifâde eder; âferin, bravo.*

Niḳāb açdı yüzinden gösterüp maḥbūb çeşm u ḳaş / Ḳamu ʿuşşāḳ olup ḫayrān mesācid didiler **sābāş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 1). [sābāş,]*

sābıḳ [7] *Zaman bakımından geride kalan, geçen, geçmiş, önceki, evvelki. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sābıḳı fikr eyle kim **sābıḳda** neydi sābıḳūn / Sebḳat eyle kim bulınmaya berāber tā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 4). [sābıḳda, -da]*

sābıḳūn [1] *Öncekiler, önden gelip geçmiş olanlar.*

Sābıḳı fikr eyle kim sābıḳda neydi **sābıḳūn** / Sebḳat eyle kim bulınmaya berāber tā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 4). [sābıḳūn,]*

sābiʿ [3] *Yedinci.*

Rükn-i evvel **sābiʿ** olsa ṭañ degül ey hūşmend / Ḥarf-i elf olmasa vāḥid bulımazdı izdiyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 3). [sābiʿ,]*

Tamunuñ āteşini nār-ı duzaḫ itdi yine / Ḳamusı birde ḳarār itdi līk **sābiʿ** imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 3). [sābiʿ,]*

Mürūr-ı vāḥid ü ḫāmis çü sādisden olur **sābiʿ** / Beyān-ı bī-nihāyetdür ne sālisdür ne ḫôd rābiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 1). [sābiʿ,]*

ṣabī olmak [1] *Üç yaşını tamamlamamış erkek çocuk olmak.*

Yine şeyb oldı ḳıldı iʿāde meselā / Çün **ṣabī oldı** Murādī yine şāb oldı hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 5). [ṣabī oldı, -dı]*

ṣābir [3] *Sabreden, sabırlı.*

Ey Murādī **ṣābirüz** her ne gelürse yārden / Nām ü nengi terk idüp ʿālemde abdāl olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 5). [ṣābirüz, -üz]*

Murādī cevr ü cefā-yı ünāsa **ṣābirdür** / Baña cefā idene cān ile celāl itdüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 5). [ṣābirdür, -dür]*

Ben anuñ çün her ne kim gelse belāya **ṣābirem** / Verd-i raʿnā isteyen hergiz ḳocınmaz ḫārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 4). [ṣābirem, -em]*

ṣabir olmak [3] *Sabreden olmak.*

Ġam degüldür baña senden her ne gelse yār güc / **Ṣābir olur** çevre çekmez ʿāṣıḳ-ı muḫtār güc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 1). [ṣābir olur, -ur]*

Ben nice **ṣabir olam** cānānsuz / Bir beden gördün mi ṭura cānsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 1). [ṣabir olam, -a, -m]*

Ḳażāma **ṣābir olanlar** belāma / İrişürler olar aʿlā maḳāma *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 2). [ṣābir olanlar, -an, -lar]*

sabit [3] *1. Yerinde duran; kalıcı.*

Nice olam cüdā senden ḫayātuñ çün ḫayātumdur / Senüñle **sābitüm** her dem sebātuñ çün sebātumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 1). [sābitüm, -üm]*

2. Açık, belli, değişmeyen; ispat edilmiş.

Memlū vü mündericdür her güne gerçi ḥākim / Ey cümleden müberrā **sābit** sözüñde illā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 4). [sābit,]*

Murādī **sābit** iseñ ger ṭarīḳ-i müstaḳīm üzre / Zebānuñ dem-be-dem illā ile ḳılsun hemān vaṣfın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 5). [sābit,]*

sābit-dil olmak [1] *Gönlü sabit olmak. II Huzurlu olmak.*

Dildārdan çü ruḫsatı buldı kemāl ile / **Sābit-dil oldı** sırr ile peydāda seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 4). [sābit-dil oldı, -dı]*

sābit eylemek [3] *Yerinde durmak; kalıcı olmak; değişmeyen.*

Sābit eyle beni ḳavlümde ki ḳavlüñ ḥaḳdur / Ṣādıḳ oldı senüñ ʿahdüñle kelāmuñ ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 1). [sābit eyle,]*

Cemāl ile cemāli **sābit eyler** / Mübeyyendür beyānı sābit eyler *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 5, Beyit 5). [sābit eyler, -r]*

Cemāl ile cemāli sābit eyler / Mübeyyendür beyānı **sābit eyler** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 5, Beyit 5). [sābit eyler, -r]*

sābit-i devvār [1] *Sabit bir şekilde, sürekli dönmek, devretmek.*

Dā'ireyem noḳṭayam **sābit-i devvār** men / Devr iderin oluben 'ālemi pergār men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 1). [sābit-i devvār,]*

sābit-i maḫż-ı naẓar [1] *Hâlis, saf bakışın değişmeyişi; bozulmayışı.*

Sābit-i maḫż-ı naẓardur fıṭrat-ı ʿayn-ı vücūd / Līk ferd-i muḳtedādur kim muʿallā söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 4). [sābit-i maḫż-ı naẓardur, -dur]*

sābit itmek [1] *İspat etmek.*

Ḥaḳā'iḳden ḥuḳūḳın **sābit itdi** / Muʿarrāda muʿarrā oldı el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 4). [sābit itdi, -di]*

sābit ḳılmak [2] *1. Yerinde durdurmak, hareket ettirmemek. II Değişmemek.*

Beni evvel idüp evvel beni **sābit ḳılur** āḫir / Murādī bunı fehm eyler iseñ diyem daḫı aʿlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 5). [sābit ḳılur, -ur]*

2. Bir şeyin varlığını, gerçekliğini kesinleştirmek.

Şerʿini **sābit ḳılup** sübḥān ilā yevmi'l-ḳıyām / Kendüye maḥbūb idüp ġayrıya cānān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 5). [sābit ḳılup, -up]*

sābit olmak [7] *1. Sürekli aynı durumda olmak; değişmemek.*

Esās-ı şerʿe ḥalel virme **olasın sābit** / Ezel mühendisi bu ṭarzı ḳurdı ḥāżır baş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 2). [sābit olasın, -a, -sın]*

Ey Murādī dem demüñdür **sābit olsun** dā'imā / Ente baḥrün ente baḥrün inneme'l-enhār ḳal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 5). [sābit olsun, -sun]*

Sābit olduḳda kelām itdi sebātum gözlerüm / Ben ḥayāt ile sebātumda sebātum gözlerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 3). [sābit olduḳda, -duk, -da]*

İki gözümi iki yüze baḳmadan menʿ eyledüm / Birlükde **sābit olmışam** dildārumı āgūş idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 2). [sābit olmışam, -mış, --am]*

Çün ḥicābın refʿ ide dildār doymaz aña göz / Tā meger **sābit olup** dil gözleye iḳrārını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1482, Beyit 2). [sābit olup, -up]*

2. Kesinleşmek, ispatlanmak.

Sābit oldı çü sebātında durur aṣl-ı ẓuhūr / Pes ẓuhūrın yine maẓharla ḳılupdur isbāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 2). [sābit oldı, -dı]*

Pāy-ı ṣadāḳat dā'imā muḥkem olup **sābit ola** / Ayırmaya yirden seni her yaña dest olsa kemer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 4). [sābit ola, -a]*

sābitü'l-ḳavl olmak [1] *Sözünde durmak, sadık olmak.*

Muḥkem itmiş ʿahdini anda vefāsın gözledi / **Sābitü'l-ḳavl oldı** eyleyüp vefā iḳrārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 2). [sābitü'l-ḳavl oldı, -dı]*

şabr [10] *Sabır, dayanma, katlanma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣabra ṭāḳat ḳomadı hicr-i ḥabīb-i dil-figār / Ṣabr iden her dem cefā-yı yāre yüzi aġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 2). [ṣabra, -a]*

sabr-ı girībān [1] *Sabrın yakası.*

Çāk itdi yed-i ḥayret bu **sabr-ı girībānın** / Bilmem ne ola ḥikmet aġlamaġa ṭāḳat yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 2). [sabr-ı girībānın, -ın]*

ṣabr-ı ḳażā ḳılmak [1] *Sabretmek.*

Ṣabr-ı ḳażā ḳıl ey göñül didi yuḥibbu'ṣ-ṣābirīn / Her ne ki gelse nīk ü bed Ḥaḳdan ʿaṭādur bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 806, Beyit 2). [ṣabr-ı ḳażā ḳıl,]*

ṣabr itmek [7] *Tahammül etmek, dayanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣabra ṭāḳat ḳomadı hicr-i ḥabīb-i dil-figār / **Ṣabr iden** her dem cefā-yı yāre yüzi aġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 2). [ṣabr iden, -en]*

ṣabr ḳılmak [1] *Sabretmek, tahammül etmek.*

Murādī **ṣabr ḳıl** pīşe tebehhüc ister iseñ ger / Cefā ardınca cānāndan hezārān merḥabā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 5). [ṣabr ḳıl,]*

ṣabr u ḳarār [1] *Sabır ve tahammül.*

Ṣabr u ḳarāra ṭāḳat ʿuṣṣāḳa oldı ʿādet / Luṭf eyle ey ḥabībüm ḳıl anları himāyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 1). [ṣabr u ḳarāra, -a]*

ṣabr u ḳarār ḳalmak [1] *Sabır ve tahammülü kalmamak.*

Dilde **ḳalmadı** yine **ṣabr u ḳarār** / Çün ḳoyup bendesini gitdi yār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 1). [ṣabr u ḳarār ḳalmadı, -ma, -dı]*

ṣabr yaḳasın çāk itmek [1] (Deyim) *Sabır yakasını yırtmak. II Sabrı, dayanacak gücü kalmamak.*

Ṣabrum yaḳasın her an **çāk itdi** gam u endūh / Virdi o mehüñ 'ışḳı genc-i dili yaġmaya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 3). [ṣabrum yaḳasın çāk itdi, -di]*

ṣabūr [2] *Sabrı çok olan.*

Bunca firāḳa nice **ṣabūr** ola ʿāṣıḳīn / ʿAhdüñe eyle ey güzelüm gel vefā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 2). [ṣabūr,]*

Ey Murādī bu ḥāl böyle durur / Ol yüri fürḳat-i nigāra **ṣabūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 5). [ṣabūr,]*

ṣabūr olmak [2] *Çok sabreden olmak, çok sabretmek.*

Murāduñ añla kelāmını diñle cān ile / **Ṣabūr olup** saña söylerse çatma igen ḳaş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 5). [ṣabūr olup, -up]*

Nice **ṣabūr ola** dil nār-ı firāḳa ya Rab / Eyle ḫalās anı gel bu piç ü tāb içinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 2). [ṣabūr ola, -a]*

sācid [8] *Secde eden. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫālıḳuñ ṣunʿını ẕann eylemişem ʿarż-ı vücūd / Bildüm aṣlın biline **sācid** ile tā mescūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 1). [sācid,]*

sācid olmak [3] *Secde eden olmak.*

Berḳ urdı żiyā çü **sācid oldı** / Bir daḫı didi nidā "Raḥimnā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 2). [sācid oldı, -dı]*

Ḫaber virdi çü ḥüsninden o maḥbūbuñ gelüp vaṣṣāf / Dirilüp ṭavf idüp beytini **sācid oldılar** eṣnāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 1). [sācid oldılar, -dı, -lar]*

Çün virdi mihr-i enver māha ṣuʿāʿı ʿaksin / Māh **oldı** geldi **sācid** ṣems-i ḍuḥā öñinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 3). [sācid oldı, -dı]*

saç [6] *Saç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Benefşe fikre varmış kim ʿaceb var mıdur ʿālemde / Gözüñ gibi ḳara gözler **şaçuñ** gibi siyeh teller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 4). [şaçuñ, -uñ]*

şaçılmak [2] *Saçılmak, dağılmak, yayılmak.*

Misāl-i ʿaks-i mā ancaḳ temevvüc ḳıldı deryādan / **Şaçılmasın** burūḳın ḳaṭreden ḳılmış durur taḳdīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 4). [şaçılmasın, -ma, -sın]*

Çün ʿurūc eyler buraḳ-ı ʿaḳl-ı kāmil berḳ-vār / **Şaçılan** bir reşḥadur eşkāle bālından yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 4). [şaçılan, -an]*

saçmak [7] *Saçmak, dağıtmak, yaymak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭulūʿ-ı şems-i her millet **saçar** nūrın çü āfāḳa / Virüpdür mihre ol nūrı "ve nevvernāhü tenvīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 4). [saçar, -ar]*

şād [1] *Öğüt veren Kuran'a and olsun (38/Sad 1).*

Yazup defterde kilk-i ḳudret ile ḫaṭṭ çün kim ad / Didi Nūn ile **Şād** Yā-Sīn Ḥā-Mīm Elif-Lām-Mīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 1). [şād,]*

saʿd [3] *Kutluluk, uğur.*

Her ḳaçan kim irişe ʿilm-i żiyā maṭlaʿına / Ṭāliʿ-i saʿd ile **saʿdumda** görünmez ḫā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 4). [saʿdumda, -um, -da]*

Baḫt-ı ṭāliʿ **saʿdinüñ** te'sīridür ey cān-ı men / Āsmān-ı ḳurbda seyr eyleyen seyyāresi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 4). [saʿdinüñ, -i, -nün]*

Āfitāb-ı ezelüñ **saʿd** ile ḳılmışsa ṭulūʿ / Ḳamere olsa muḳābil ola aʿlā güẕeri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 2). [saʿd,]*

şad āferīn [3] *Yüzlerce kez aferin, tebrik ederim.*

Āferīn **şad āferīn** anuñ kemālātına kim / Ġavṣ idüp baḫr-ı ḥaḳīḳatden ʿaceb dürdānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 3). [şad āferīn,]*

Āferīn **şad āferīn** ẕihn-i Murāda āferīn / Vaḥdeti bu kesret-i aṣḥāb içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 5). [şad āferīn,]*

Murādī āferīn **şad-āferīn** ṣol tāb-ı pāküñe / Cihānı arasañ böyle leṭāfet kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 5). [şad-āferīn,]*

şad bār [2] *Yüz kez.*

Ferd oldı maḥabbetde bedel çün kim / Pes kendüye ʿāşıḳ idinür ʿālemi **şad-bār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 2). [şad-bār,]*

Ṣad hezārān isterem şevḳümde şevḳüm şevḳini / Her birinde bulmışam biñ biñde **şad bār** istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 2). [şad bār,]*

şad-dāne [1] *Yüzlük tespih.*

Mesīḥ olsa eger sübḥasında **şad-dāne** / Le'ālī-i ezelīdür olan bu māfī'l-bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 4). [şad-dāne,]*

şad hezār [3] *Yüz bin. II Pek çok.*

Kim diye yār fürḳatine **şad hezār** aña / Ol taş baġırlı oldı ḥacerden daḫı eşed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 4). [şad hezār,]*

Yüzüm vücūduma sürdüm ḥayāt idüp ʿilmüm / Bu elf cehd ile bildüm ki **şad hezār** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 3). [şad hezār,]*

Miśl-i Murād ister iseñ ḳıl tecessüsi / Bulmayasın ger ʿömrüñ ola **şad hezār** yıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 5). [şad hezār,]*

şad hezārān [6] *Yüz binlerce. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī bārek-Allāh **şad hezārān** āferīn / Yoḳ tevekkülde naẕīrüñ sende ḥikmet var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 5). [şad hezārān,]*

şād-ı vülūc [1] *(Hâle, duruma) Girişin yüzlercesi.*

Teḳāṭür eyledi baḫr-ı muḥīṭe ġaysün ʿaẕab / Bil anı lü'lü-i insān ider bu **şād-ı vülūc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 2). [şād-ı vülūc,]*

şad pare [2] *Yüz parça, paramparça.*

Her rūz u şeb ġam ile dil gitdi elden eyvāh / Bir daḫı bu gam ile **sad-pāre** var mı yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 4). [sad-pāre,]*

ʿIşḳ ile āvāredür derd ile dil **şad pāredür** / ʿĀşıḳ-ı bī-çāredür cānānı kimden istesün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 2). [şad pāredür, -dür]*

şad-pāre olmak [2] *Yüz parça, paramparça olmak.*

Ḳādir olmaz mı seni seyr eyleye dil bī-ḥicāb / Mihribānum ġayret ile **oluruz şad-pāre** biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 4). [şad-pāre oluruz, -ur, -uz]*

Merḥamet saña ḳalupdur ḳıl ʿināyet naẕarın / Buriyā gibi **olupdur** bedenüm **şad-pāre** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 4). [şad-pāre olupdur, -up, -dur]*

şadā [6] *Ses, avaz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vücūdum gülşeninde cānumdan **şadā** peydā / Muʿayyendür mübeyyendür derūnumda nidā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 1). [şadā,]*

şadāsı düşmek [1] *Sadası, sesi düşmek. II Herkesin dilinde olmak, hep ondan konuşulmak.*

Niḳāb aşma ḥabībüm eyle luṭfuñ rūy-i dil-cūya / Ḳo düşsün cümle ʿuşşāḳuñ ṣadāsı hāy ile hūya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 1). [ṣadāsı düşsün, -sün]*

şadā-yı edeb [1] *Edebin sesi.*

Yayıldı cümle cihān içre çün **şadā-yı edeb** / İḫāṭa ḳıldı ḳamu kūşeyi nidā-yı edeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 1). [şadā-yı edeb,]*

şadā-yı ḥüsn [1] *Güzel ses.*

Ne deñlü ḫāne-i dilde dilerse vuṣlatı dil / **Ṣadā-yı ḥüsni** yine anı bir diyāra çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 2). [şadā-yı ḥüsni, -i]*

şadā-yı maʿrifet [1] *Marifetin sesi.*

Evvelīn ü āḫirīn bulmaz idi aṣla vücūd / İrmeseydi mümkināta ger **şadā-yı maʿrifet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 3). [şadā-yı maʿrifet,]*

şadā-yı nida [1] *Ses, seda.*

Semʿ-i dilüm ṭolı çü **şadā-yı nidāyile** / Bir eylemişem āḫırumı ibtidāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 1). [şadā-yı nidāyile, -(y)ile]*

sadakat [12] *Doğruluk, içten bağlılık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şerḥ u beyāna gelmez derd-i derūn-ı ʿāşıḳ / ʿIşḳ olmadı müyesser kimde ki yoḳ **sadākat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 3). [sadākat,]*

sādātdan olmak [1] *Seyyitlerden, ululardan olmak.*

Ey Murādī ġam yime ġamdur saña bil kim günāh / Ḥaḳ rıżāsın ḳoma elden **olasın sādātdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 5). [sādātdan olasın, -a, -sın]*

şaddaḳ [1] *Doğrulayan, gerçeği bildiren, tasdik eden.*

Gūş idenler kelimātum didiler kim **şaddaḳ** / Ey Murādī ne ʿaceb ḥikmet olupdur süḫanuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 5). [şaddaḳ,]*

şaddeḳnā [1] *Biz doğru olduğuna inandık.*

Söyle āmennā ve **şaddeḳnā** kelāmın dā'imā / Tā ziyāde eyleye rūşenlügi ol lem-yezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 3). [şaddeḳnā,]*

sāde [1] *Saf, süsten arınmış, basit.*

Oldı muʿayyen aña ḥāl-i cemāl-i ḥabīb / Şol ki anuñ ḳalbinüñ āyinesi **sādedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 2). [sādedür, -dür]*

sāde olmak [1] *Arınmak.*

Çün ḳalbümüz **oldı** yār **sāde** / Yār eyledi luṭfını ziyāde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1434, Beyit 1). [sāde oldı, -dı]*

şadef [5] *İnci kabuğu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī baḥr-ı cūduñ dāne-i yektāsısın / Her **şadef** bilmez seni yıllarc'ola memdūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 5). [şadef,]*

şadef ḳılmak [1] *Sedefler oluşturmak. II Gözyaşı dökmek.*

Aḳıdup yaşını deryālar gibi **ḳıldı şadef** / Düşdügi içün cüdā nā-yāb bir dürdāneden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 2). [şadef ḳıldı, -dı]*

saʿd-ı ekber [4] *Jüpiter, Müşteri gezegeni. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Saʿd-ı ekberden ṭulūʿ itmekdedür ʿayn-ı necāt / Mümkināt-ı ḳālüme ʿarż oldı ġayb-ı beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 1). [saʿd-ı ekberden, -den]*

saʿd-ı ekber ṭülūʿ [1] *Jüpiter, Müşteri yıldızının doğuşu.*

Saʿd-ı ekber ṭülūʿı tābında / Oldı tābende anda nūr-ı ṣamed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 3). [saʿd-ı ekber ṭülūʿı, -ın, -da]*

sādıḳ [22] *Içten bağlılığı olan, sadakatli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şerḥa şerḥa olmayınca dil dime ʿāşıḳ aña / Ḥayretinden virmeyince cān dimem **sādıḳ** aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 1). [sādıḳ,]*

şādıḳān [1] *Sadakatli, içten bağlılığı olan kimseler.*

Yaḳīnen **şādıḳan** isterseñ eger / Ḳayırma ġayrıya urma yaḳīn el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 3). [şādıḳan,]*

şādıḳan [1] *Samimiyetle, sadakatle.*

Yaḳīnen **şādıḳan** ḳavlen nedür bilgil sen aḫbārı / Serīr-i ʿizzet isterseñ göñül sen ṣaḳla esrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 1). [şādıḳan,]*

şadīḳ eylemek [1] *Sadakat sahibi etmek.*

Bu Murāda çü didüñ mīm-i Muḥammedle Murād / Bizi ṣıdḳ ile **ṣadīḳ eyle** besāret yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 5). [ṣadīḳ eyle,]*

ṣādıḳ-ı güzide [1] *Seçkin sadakatli.*

Ey zübde-i ḥaḳā'iḳ sırruñ ricā-i vāsıḳ / Ey **ṣādıḳ-ı güzīde** ṣıdkuñ çü ṣubḥ-ı ṣādıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 1). [ṣādıḳ-ı güzīde,]*

ṣādıḳīn [1] *Sâdıklar, gönülden bağlı olanlar.*

Bir kelām ile kemālin buldılar şol **ṣādıḳīn** / Bir yañaya ḳılmadılar ānīde semʿ u başar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 4). [ṣādıḳīn,]*

ṣādıḳlug [1] *Sadakat, doğruluk.*

Ṣādıḳluga ʿalāmet olan bu durur Murād / Yārini bile sevmeye yāri murād içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 5). [ṣādıḳluga, -a]*

ṣādıḳ olmak [10] *Sadakatli, içten bağlı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sābit eyle beni ḳavlümde ki ḳavlüñ ḥaḳdur / **Ṣādıḳ oldı** senüñ ʿahdüñle kelāmuñ ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 1). [ṣādıḳ oldı, -dı]*

ṣādıḳu'r-rü'yā [1] *Sadık rüya, gerçekleşen düş.*

Murādī gördi menāmında yāre vaṣl olmış / Umar ki ola bu ru'yāsı **ṣādıḳu'r-rü'yā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 5). [ṣādıḳu'r-rü'yā,]*

ṣādır [2] *Çıkan, meydana gelen.*

Fevc maṣdardan çü **ṣādırdur** ṣüdürın ṣadr ider / Kimisi ṣadrında ḳaldı kimisi muḥtāc u ac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 4). [ṣādırdur, -dur]*

Ey Murādī seni senden kim ola kim bile yeg / Her ne **ṣādır** ki ola sende ḥükm-i ḥikmetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 5). [ṣādır,]*

ṣādır-ı maṣdūr [1] *Yollanmış, gönderilmiş olanın çıkması.*

Açıldı ḥadāyıḳda nice biñ gül ezhār / Şerḥe gele mi **ṣādır-ı maṣdūr** ile maṣdar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 4). [ṣādır-ı maṣdūr,]*

sādis [1] *Altıncı olarak.*

Mürūr-ı vāḥid ü ḫāmis çü **sādisden** olur sābiʿ / Beyān-ı bī-nihāyetdür ne sālisdür ne ḫôd rābiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 1). [sādisden, -den]*

sādis ü ḫāmis olmak [1] *Altıncı ve beşinci olmak.*

Çār yanum çār olur ise ger murabbaʿ rubʿ ola / Terk idüp **sādis ü ḫāmis olmışam** bir yaña ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 2). [sādis ü ḫāmis olmışam, -mış, --am]*

ṣadr [3] *Gönül.*

Ṣudūr-ı mümkinātı çünki **ṣadrumdan** ṣudūr itdi / Çü hādī ḳodı ismini bize yaḫşı hidāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 2). [ṣadrumdan, -um, -dan]*

Cān ü tenüm arası ṭobṭolıdur ʿışḳ ile / Ṣorar isen **ṣadrümi** ʿilm ile baḥr-ı ʿazīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 2). [ṣadrümi, -üm, -i]*

Çü ṣadrek **ṣadrına** geçdi maʿānī milkinüñ şāhı / Anuñ çün vażʿ olındı vizri andan bu heyūlāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 2). [ṣadrına, -ı, -n, -a]*

ṣadrında ḳalmak [1] *Sadrazamlığa, başkanlığa devam etmek.*

Fevc maṣdardan çü ṣādırdur ṣüdürın ṣadr ider / Kimisi **ṣadrında ḳaldı** kimisi muḥtāc u ac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 4). [ṣadrında ḳaldı, -dı]*

ṣadr itmek [1] *Baş, başkan, sadrazam etmek.*

Fevc maṣdardan çü ṣādırdur ṣüdürın **ṣadr ider** / Kimisi ṣadrında ḳaldı kimisi muḥtāc u ac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 4). [ṣadr ider, -er]*

ṣadr olmak [1] *Başkan, reis olmak; sadrazam olmak II Gözde olmak. Benzerleri arasında nitelikleri sebebiyle üstün tutulan, beğenilen, önem verilen bir kimse olmak.*

Cā-be-cā cāh ü saʿādet gerçi **ṣadr olmış** velī / Tāliʿümdür ʿizzet itdi ʿizzete irdi maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 4). [ṣadr olmış, -mış]*

ṣadrek [1] *"Senin için bağrını açmadık mı?" (İnşirah Suresinin birinci ayeti).*

Çü **ṣadrek** ṣadrına geçdi maʿānī milkinüñ şāhı / Anuñ çün vażʿ olındı vizri andan bu heyūlāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 2). [ṣadrek,]*

ṣaf [3] *Sıra, düzen, nizam.*

Ḳuṣadupdur her **ṣafı** ṣaffında yetmiş biñ ṣufūf / Birbirine beñzemez eşkāli bil ey muʿteber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 4). [ṣafı, -ı]*

Ḳuṣadupdur her ṣafı **ṣaffında** yetmiş biñ ṣufūf / Birbirine beñzemez eşkāli bil ey muʿteber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 4). [ṣaffında, -ı, -n, -da]*

Cümleten anda melā'ik ṭurmış idi ṣāf ṣāf / Her **ṣafuñ** ṭūl ile ʿarżı oldı yetmiş biñ ḳadar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 3). [ṣafuñ, -uñ]*

ṣāf-ender ṣāf [1] *Saflar, bölükler hâlinde, içinde.*

Ḳurıldı menber-i ḳudret Murād oldı ḫaṭīb anda / Anı dinlemege eṣnāf dirildi **ṣāf-ender ṣāf** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 5). [ṣāf-ender ṣāf,]*

ṣaf ṣaf [1] *Yan yana.*

Oturmış bāb-ı genc içre anuñ ḳarşusına **ṣaf ṣaf** / Ṭururlar elleri bağlu melā'ikle ḳamu ervāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 4). [ṣaf ṣaf,]*

ṣaf ṣaf olup durmak [1] *Bölük bölük olup bir yerde durmak, beklemek.*

Ḥamd ile şükr ilāha ḫalḳ olalı Murādī / **Ṣaf ṣaf olup dururlar** hep evliyā öñinde *(Murâdî Dîvânı,*

Gazel 1405, Beyit 5). [ṣaf ṣaf olup dururlar, -ur, -lar]

ṣāf ṣāf ṭurmak [1] *Yan yana dizilmek.*

Cümleten anda melā'ik ṭurmış idi **ṣāf ṣāf** / Her ṣafuñ ṭūl ile ʿarżı oldı yetmiş biñ ḳadar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 3). [ṣāf ṣāf ṭurmış, -mış]*

ṣaf [1] *Halis, temiz.*

Ġıl u ġışdan eridüp ḳalbi muṣaffā eyle / Daʿvā-yı vech idenüñ āyinesi **ṣāf** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 2). [ṣāf,]*

ṣāf ḳılmak [2] *Saflaştırmak, temizlemek, kalbi kötülüklerden arındırarak iyi niyetli hâle getirmek.*

Ḳıl Murādī özüñi zer gibi **ṣāf** / Dür olup pes ṭal imdi ʿummāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit 5). [ṣāf ḳıl,]*

Ḳıl Murādī özüñi zer gibi **ṣāf** / Dür alup pes ṭal imdi ʿummāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit 5). [ṣāf ḳıl,]*

ṣāf olmak [1] *Temiz olmak. II Günahtan arınmak.*

Maḫzen-i sırr-ı ʿışḳ olan buldı ḫalāṣ-ı cāvidān / **Ṣāf ola** ẕikr ile göñül cürm ü günāhı n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 5). [ṣāf ola, -a]*

ṣaf ṣaf [1] *Temiz, tertemiz.*

Ṭutar āyīneler **ṣaf ṣaf** görinür yir yirin ṣūret / Bu ṣūret ṣūret-i vāḥid-nümāyişde nümā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 3). [ṣaf ṣaf,]*

ṣafā [40] *Kedersizlik, endişesizlik, gönül şenliği.*

Müşāhidsin ruḫ-ı dil-dārı mir'āt-ı żamīrüñde / İdüp maḥv-ı küdüret ger ola her dem **ṣafā** ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 2). [ṣafā,]*

Senüñ ḫüsnüñ **ṣafāsından** olur ẕevḳüm kemālince / Kemālinden mükemmel eylemek ḫüsn ü ẕerāfetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 3). [ṣafāsından, -sın, -dan]*

Bilürsin çünki fānīdür bu māl u cāh u ʿizzetler / İki günlük **ṣafā** içün nedendür olasın maġrūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 2). [ṣafā,]*

Ṣafā oldur ebed ola fenā olanı n'idersin / Zebānuñdan Ḫudā ẕikrini sen bir laḥẓa ḳılma dūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 3). [ṣafā,]*

Ḳo ġavġā-yı cihānı gel serüñde varsa idrāküñ / Yapış zeyline anuñ kim vücūdında **ṣafā** vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 3). [ṣafā,]*

Her kim ki ʿışḳuñ ile ḥabībüm **ṣafādadur** / Dā'im rıżāñı gözleyüben iḳtiżādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 1). [ṣafādadur, -da, -dur]*

Cehd eyle eylüge bulasın cümle eylügi / Ṣanma ki kemlüge bedel olan **ṣafā** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 4). [ṣafā,]*

Bu leẕẕet-i fenāyı n'idersin ṭaleb ḳılup / Ẕikr eyle Ḥaḳḳı kim dil u cāna **ṣafā** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 2). [ṣafā,]*

Āyīne-i cemālüñ şām-ı cihān-nümādur / Her kim naẓar ḳılursa göñli gözi **ṣafādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 1). [ṣafādur, -dur]*

Abdāl gelse bunda uṣlu olur hem abdāl / Gelsün żiyā virilsün kimüñ **ṣafāsı** vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 4). [ṣafāsı, -sı]*

Aldanma vefāsına aṣlā denī dünyānuñ / Bir laḥẓa **ṣafāsında** yüz dürlü cefā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 3). [ṣafāsında, -sı, -n, -da]*

Mir'āt-ı dili kimüñ **ṣafādur** / Bil iki cihāna ol ziyādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 542, Beyit 1). [ṣafādur, -dur]*

Cemālüñ burḳaʿın refʿ eyledüñ bir defʿa evvel çün / Ḳamu dillerden anuñ çün ebed gitmez **ṣafā** hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 2). [ṣafā,]*

Ẕevk u ṣafā-yı ʿāleme virdi göñül ṭalāḳ / Dā'im ki dil **ṣafā** diledi sende buldı pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 614, Beyit 4). [ṣafā,]*

Ne ġam ġam görmedi kimse **ṣafā** kesb eylediler hep / Cefālar çekdiler şunlar kim oldı münkir ü ḳallāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 2). [ṣafā,]*

Cebhesinde żiyā durur lāmiʿ / Rūḥuma eyledi **ṣafālar** baḫş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 2). [ṣafālar, --lar]*

ʿIşḳumı çünki añladı sırr-ı **ṣafāda** ʿışḳ / Gāhī cefāda seyr olunur ki **ṣafāda** ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 1). [ṣafāda, -da]*

Āyīnem açalı görürem cümle ʿālemi / Her ne ki buldum anda olupdur **ṣafā** senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 4). [ṣafā,]*

ʿĀṣıḳda her ne deñlü ola ṣıdḳ ile **ṣafā** / Yārinden özge maṣlaḥat aña ehem degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 2). [ṣafā,]*

Ṣafāñ ile muṣaffā olalıdan / Olupdur ʿibret-i ʿālem-nümā dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 844, Beyit 3). [ṣafāñ, -n]*

Ṣafā ẕevḳini istedüm buldum ānīde / Meẕāḳ-ı revān oldı ʿışḳında aḳan zülāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 2). [ṣafā,]*

Ḫayālāt-ı vaḳāyiʿden ulü'l-ʿayn oldı ebṣārum / Ulü'l-ʿazmüñ **ṣafāsına** ṣafā-baḫş oldı muḫtārum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 1). [ṣafāsına, -sı, -na]*

Ṣafālar olmaya mı bundan özge ne **ṣafā** vardur / Mesīḥ-āsā Murādī mürdeler ḥaydür me'ālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 5). [ṣafā,]*

Semīʿ olalı elfāẕ-ı ḥabībi gūş-ı hūş eyle / **Ṣafālar** kesb idüpdür kim anı eylemedi bir cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 2). [ṣafālar, --lar]*

'Işḳı **ṣafā** añlayan ġayrıyı maṭrūd ider / 'Işḳa nişān iste gel dīde-i ḫūn-bārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 3). [ṣafā,]*

ʿIşḳı **şafā** añlayan maṭrūd eyler ol / ʿIşḳa nişān iste gel dīde-i ḫūn-bārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 3). [şafā,]*

Āşinā-yı ʿışḳ olalı bilmişem māhiyyetüm / Baña ẕevḳ ile **şafādur** ḳande miḥnet var ise *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 3). [şafādur, -dur]*

Beni ḥayrān ideli cümle cihān ḥayrānam / Ne **şafādur** dil-i ʿuşşāḳa ki dildār ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 3). [şafādur, -dur]*

ʿIşḳuña düşdi çünki bu gönlüm **şafāyile** / Dīdāra ṭutdı āyine ol dem liḳāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1365, Beyit 1). [şafāyile, -y, -ile]*

Lā-reybe fīh çün ümmü'l-kitāb şānı / İḫlāṣa irgürürseñ ʿālem durur **şafāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 4). [şafāda, -da]*

Ey Murādī her ne kim gelse baña andan **şafā** / Her ne itdiyse baña bil ʿışḳ-ı sübḥān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 5). [şafā,]*

Ne bağlarsın göñül dār-ı fenāya / **Şafāsı** degmedi renc ü ʿanāya *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 42, Beyit 2). [şafāsı, -sı]*

1. Saflık, berraklık. 2. Huzur, kedersizlik.

Eger var ise göñülde **şafā** ol müstemiʿ dā'im / Murādī her nefesle nice biñ biñ nice ḳālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 5). [şafā,]*

Şol kimse ki ḳalbinde her laḥẓa **şafā** vardur / Āyīne-i ẕihninde her vechi nümā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 1). [şafā,]*

Şafā mir'ātını gördüm celālüñdür ṭutan elde / Cemālüñe muḳābildür müşāhid olmış ebrāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 3). [şafā,]*

Rıżāñı isterüz yā Rab bizi ḳılma cüdā andan / Bize her demde rūz u şeb irişmişdür **şafā** andan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 1). [şafā,]*

Kenz-i maʿnāyı bulup yolına terk-i ser idüp / Ḳalbüñ āyīnesini nice **şafā** gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 3). [şafā,]*

Bulmaḳ dilerseñ ger **şafā** elden ḳoma ṣıdḳı ṣaḳın / Gerçek iseñ ʿışḳuñda ger dildāra ḳurbān ol yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 3). [şafā,]*

Müstemiʿ olġıl yine var ise sende **şafā** / Ḳavl-i Murādīye baḳ manṭıḳ-ı ʿulyā didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 5). [şafā,]*

3. Mekke dolaylarında hac ibadetinin yapıldığı yerlerden biri olup hacıların burası ile Merve adı verilen yer arasında Hz. Hacer'in o dönemde yapmış olduğu gidiş ve geliş hareketini dört gidiş, üç geliş olarak aynen uygulanan yer.

Varalum Kaʿbe-i dildārı ṭavāf eyleyüben / Merve ḥaḳḳı varalum cümle **şafādan** geçelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 2). [şafādan, -dan]*

şafā-baḫş [1] *Huzur veren.*

Āyīneñi gel eyle mücellā vü **şafā-baḫş** / Her söze inanma aña her dem naẕar eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 2). [şafā-baḫş,]*

şafā-baḫş olmak [1] *Mutluluk vermek.*

Ḫayālāt-ı vaḳāyiʿden ulü'l-ʿayn oldı ebṣārum / Ulü'l-ʿazmüñ şafāsına **şafā-baḫş oldı** muḫtārum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 1). [şafā-baḫş oldı, -dı]*

şafā bulmak [2] *Mutlu olmak, sevinmek.*

Nice bir ʿāşıḳlaruñ āhiyle zār içre ḳala / Aç niḳābuñ göreler yüzüñ **bulalar** tā **şafā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 4). [şafā bulalar, -a, -lar]*

Bu Murādī nice sen dilbere virmeye göñül / Rūyuna her ki naẕar ḳıla **bulur** cānı **şafā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 5). [şafā bulur, -ur]*

şafā cāmın [1] *1. Berrak kadeh. 2. Sefa, huzur kadehi.*

Şafā cāmın ger isterseñ muṣaffā eyle mir'ātuñ / Gözetme ġayrıdan ẕerre gözetgil vech-i dildārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 2). [şafā cāmın,]*

şafā olmak [2] *Mutlu ve huzurlu olmak.*

Oldı ẕikr-i ḥabīb-i ḳalbe **şafā** / Ẕākire geldi ḥükm-i "kerremnā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 1). [şafā oldı, -dı]*

Şafālar olmaya mı bundan özge ne ṣafā vardur / Mesīḥ-āsā Murādī mürdeler ḥaydür me'ālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 5). [şafālar olmaya, -ma, -(y)a]*

şafāsın sürmek [1] (Deyim) *İlgi, sevgi görmek, hoşça vakit geçirmek.*

Taḥayyürdür velī miftāḥ kilīdi açmaġıl zinhār / **Şafāsın sürmek** isterseñ çevürme yüz belāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 3). [şafāsın sürmek, -mek]*

şafā virmek [2] (Deyim) *Neşelendirmek, gönül ferahlığı vermek.*

Olsa mübrim dil nice taḥṣīl ide ol mā-ḥaṣal / "Ceẕbetün min ceẕb" Raḥman **virmeyince** tā **şafā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 2). [şafā virmeyince, -me , -(y)ince]*

Her ki **virdi** derūn-ı ḳalbe **şafā** / Refeʿallāhu ḳadrehu ebedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 90, Beyit 1). [şafā virdi, -di]*

şafā vü ẕevk [2] *Eğlence ve zevk.*

Şafā vü ẕevke bāʿisdür cemāl-i yār-ı rūḥ-efzā / Ruḫından ger niḳābın refʿ ide olmaz ḫaber peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 1). [şafā vü ẕevke, -e]*

Bu devrānuñ ʿacebdür ḥāli ey yār / Ki her biri **şafā vü ẕevḳe** mā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 3). [şafā vü ẕevḳe, -e]*

şafā-yı hū [1] *Allah zikrinin huzuru.*

Sem‘-i ḳabūl-i cāna gelür çün nidā-yı hū / Milk-i vücūda irdi ser-ā-pā **şafā-yı hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 1). [şafā-yı hū,]*

şafā-yı ʿışḳ [1] *Aşkın mutluluğu.*

Pākı muḥibb ider daḫı pākı sever özi / Billāhi gör ne ḫūb durur bu **şafā-yı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 4). [şafā-yı ʿışḳ,]*

şafā-yı maʿrifet [1] *Marifetin gönül huzuru.*

Maḫż-ı sırr-ı evliyādur ibtidā-yı maʿrifet / ʿĀşıḳuñ ẕevḳ u ṣafāsıdur **şafā-yı maʿrifet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 1). [şafā-yı maʿrifet,]*

şafā-yı pür-şafā [1] *Gönül huzuruyla dolmak.*

Nice saḳy-ı ṣafādur kim **şafā-yı pür-şafā** sende / Muṣaffā olsa āyīne ʿayān olur ʿayānumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 2). [şafā-yı pür-şafā,]*

şafā-yı sırr [1] *Gönül huzurunun sırrı.*

Elā yā eyyühe’l-aḥbāb açıldı cümleten ebvāb / **Ṣafā-yı sırrunuz** varsa gezelüm cümle ārāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 2). [şafā-yı sırrunuz, -unuz]*

şafā-yı sırr-ı şarṭ [1] *Gönül huzuru sırrının şartı.*

Yek naẕar biñ naẕraya cā virdi istidlālden / Baḳmaġa mir’āta olmışdur **şafā-yı sırr-ı şarṭ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 3). [şafā-yı sırr-ı şarṭ,]*

şafḥa [3] *Sayfa, levha.*

Ḥabbeẕā gülşen-i vuṣlatdan ire būy-ı laṭīf / Vāridüñ **şafḥasına** nakş ide nāmuñ mevrūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 4). [şafḥasına, -sı, -(n)a]*

Ṣafḥa-i dilde cemālüñ āyeti imlā olur / Her ne defter yazıla ol **şafḥadan** inşā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 1). [şafḥadan, -dan]*

Ṣürū‘ olduḳda levḥüñ **şafḥasına** ‘ilmüñ imlāsı / Bilinmiş idi maʿnāsı kitāb-ı ḳalb-i inşāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 3). [şafḥasına, -sı, -n, -a]*

şafḥa-i ʿālem [1] *Cihan sayfası; kâinat.*

Ey kemālüñ **şafḥa-i ʿālemde** ḥāl / Her kişi ṭutar egerçi bir ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 838, Beyit 1). [şafḥa-i ʿālemde, -de]*

şafḥa-i dil [1] *Gönül sayfası, levhası.*

Ṣafḥa-i dilde cemālüñ āyeti imlā olur / Her ne defter yazıla ol ṣafḥadan inşā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 1). [şafḥa-i dilde, -de]*

şafḥa-i ḳalb [1] *Gönül sayfası.*

Ṣafḥa-i ḳalbümde menḳūş oldı çün esrār-ı Ḥaḳ / Ḳande kim ḳılsam naẕar ẕāhir durur envār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 1). [şafḥa-i ḳalbümde, -üm, -de]*

şafḥa-i kemal [1] *Mükemmellik yüzü, şekli, sayfası.*

Ḳodılar **şafḥa-i kemāle** raḳam / Ḳalem almadı hergiz anlar anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit 2). [şafḥa-i kemāle, -e]*

şafḥa-i kübrā [1] *Büyük sayfa, levha.*

Şafḥa-i kübrāyı gördüm bir münaḳḳaş levḥdür / Kilk-i ḳudret yazmış anda her ne kim var cümle kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 4). [şafḥa-i kübrāyı, -(y)ı]*

şafḥa-i levḥ [1] *Sayfanın yüzü.*

Şafḥa-i levḥ üzre yazmış çünki mīsāk āyetin / Ara yirde anuñ içün oldı muḥkem iltiẕāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 3). [şafḥa-i levḥ,]*

şafḥa-i rükn-i kitāb [1] *Kitabın sağlam, temel sayfası.*

Şafḥa-i rükn-i kitāb cedvel-i zerle ṭolu / Yazdı anı kā’ināt söyledi imlā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 3). [şafḥa-i rükn-i kitāb,]*

şāfī itmek [1] *Saflaştırmak, berraklaştırmak.*

Murādī oḳı iḫlāṣı seni dā’im **ider şāfī** / Bir oḳuyana üç ḫatme sevābın feyż ider iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 5). [şāfī ider, -er]*

şāfī olmak [1] *Duru, temiz olmak.*

Gūş ḳıl ḳavl-i Murādī **olasın** tā **şāfī** / Ḳalbüñi lemʿa-i nūr ile idüp āyīne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 5). [şāfī olasın, -a, -sın]*

şaġ [3] *Sağ, hayatta.*

Dāġ-ı dilde gördigüñ dünyāyı ṣanma dāġdur / Yār yolında viren cānını her dem **şaġdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 1). [şaġdur, -dur]*

Şaġı ṣayru añla ey dil ṣayruyı ṣaġ añlaġıl / İster iseñ ger bu maʿnādan ḳılasın ʿuḳde-ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 3). [şaġı,]*

Ṣaġı ṣayru añla ey dil ṣayruyı **şaġ** añlaġıl / İster iseñ ger bu maʿnādan ḳılasın ʿuḳde-ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 3). [şaġ,]*

şaġ itmek [2] *Yaşatmak, hayatta kalmasını sağlamak.*

İşlerin **şaġ itmeyenler** dā’imā ṣayru durur / Şebpere kör olduġı çün mihr-i raḫşān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 2). [şaġ itmeyenler, -me, -(y)en, -ler]*

Cāna bir derd uġrayupdur kim devā ḳılmaz ṭabīb / Ey ṭabīb-i dil sen ancaḳ **idisersin** anı **şaġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 4). [şaġ idisersin, -iser, -sin]*

saġ olmak [4] *Yaşamak, hayat sürmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben temāşā ḳılmasam bir dem cemālüñi eger / Pāk nāmuñ Ḥaḳḳ içün **olmazdı** cānum ẕerre **şaġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 4). [şaġ olmazdı, -maz, -dı]*

şaġ u şol [4] *Sağ ve sol.*

Ṣaġa vü ṣola baş ṣaluben serv-i ḫırāmān / Tevḥīdüñ ider ṣevḳ ile ṣāhā senüñ aʿlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 3). [ṣaġa vü ṣola, -a, -a]*

Encümler oldı leyle-i deycūra meşʿale / **Ṣaġ u ṣolumda** ṣems ü ḳamer oldı perr ü bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 3). [ṣaġ u ṣolumda, -um, -da]*

II Her taraf, her şey.

Ṣaġ u ṣola nāẓır olmaz ʿāṣıḳān-ı müstaḳīm / Rūy-i dildār oldı ancaḳ añlara cāy-ı naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 3). [ṣaġ u ṣola, -a]*

İster iseñ bulmaġa ḥāletde ḥāl / Baḳmaġıl zinhār imdi **ṣaġ u ṣol** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 5). [ṣaġ u ṣol,]*

ṣaġā'ir [1] *Sagireler, küçük günahlar.*

Kebā'irden **ṣaġā'irden** ḳaçar pes / Özine bāb-ı firdevsi açar bes *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 4). [ṣaġā'irden, -den]*

sāġar-ı ʿışḳ [1] *Aşk kadehi, şarabı.*

Bu Murāda **sāġar-ı ʿışḳı** ṣunaldan dest-i yār / Ḳopar ise başına biñ demdeme baḳmaz gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 5). [sāġar-ı ʿışḳı, -ı]*

ṣaġış [1] *Hesap.*

Çün tarīḳ olmışdur Allāha nefesler **ṣaġışı** / Ey Murādī her ṭarīḳe rāhı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 5). [ṣaġışı, -ı]*

sāḥa-i ʿarş [1] *Gökyüzü meydanı.*

Sāḥa-i ʿarşa başaldan ḳadem-i nevʿ-i beşer / Didi tesbīḥi melā'ikle daḥı ʿarş-ı vedūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 4). [sāḥa-i ʿarşa, -a]*

sāḥa-i arż u sema [1] *Yeryüzü ve gökyüzü.*

Sāḥa-i arż u semāyı gezmişem bir anda / Cānib-i Ḥaḳdan virilmişdür bu cāh u ʿizzetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 3). [sāḥa-i arż u semāyı, -(y)ı]*

sāḥa-i devlet [1] *Devlet, saadet, iktidar meydanı.*

Sāḥa-i devletde esb-i himmeti cevlān ider / Ṭarfatü'l-ʿayn içre anı anı bir eyler hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 4). [sāḥa-i devletde, -de]*

sāḥa-i fana [1] *Kulun benliğinin Allah'ın varlığında yok olması, eşyânın nazarından silinmesi, kendi fiilini göremez olması, kesret âleminin kayıtlarından sıyrılıp Hakk'ın tasarrufu altına girmesi hâli, fenâfillâh.*

Sāḥa-i fāna gelmişem lāki beḳā durur yirüm / Gerçi beden türābdur oldı türāba aṣl-ı cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel1183, Beyit 2). [sāḥa-i fāna, -a]*

sāḥa-i ʿizzet [2] *Değer, hürmet, yücelik yeri.*

Gel temennā eyle külliyet geçüp bāb-ı düden / **Sāḥa-i ʿizzetde** tā kim vireler saña maḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 4). [sāḥa-i ʿizzetde, -de]*

Sāḥa-i ʿizzetde gördüm kim ider cevlān-ı ʿışḳ / Nice perr ü bāl ile gördüm ḳılur ṭayrān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 1). [sāḥa-i ʿizzetde, -de]*

sāḥa-i ḳudret [6] *Kudret sahası, alanı; kudretin tecelli yeri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sāḥa-i ḳudretde oldı çün nebātuñ ḥāṣılı / Kiminüñ arżında bitmişdür semer kiminde ʿūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 2). [sāḥa-i ḳudretde, -de]*

ṣāḥa-i sīmā [1] *Yüzün, cemalin tecelli yeri.*

Ṣāḥa-i sīmāda gördüm ḳudret ile bir vücūd / Cemʿ olup cümle ḫalāyıḳ ʿarż ider aña ʿamel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 3). [ṣāḥa-i sīmāda, -da]*

saḥāyif [2] *Sayfalar.*

Saḥāyifden müberrādur fu'ād-ı ṣafḥa-i merḳūm / Degüldür lafẓu ḥarfe mā'il aña bu kerāmetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 4). [saḥāyifden, -den]*

Ṣaḥayifinde yazıldı viṣāl içün menşūr / Şu vech ile ebedā yoḳdur anda ḳara vü aġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 2). [ṣaḥayifinde, -i, -n, -den]*

ṣahbā [3] *Şarap.*

Cür'a-nūş oldı yine dest-i Mesīḥādan dil / Mest-i la-ya'ḳıl olupdur yine **ṣahbādan** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 1). [ṣahbādan, -dan]*

Kemālinden mükemmeldür şular kim içdi **ṣahbādan** / Ḫaberden bī-ḫaber oldı ḫaber bilen muʿammādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 1). [ṣahbādan, -dan]*

Ṣıġar ṣanma iki dünyāya ṣol kim içdi **ṣahbādan** / Ne bilsün gice gündüzden ḫaber bilen o Leylādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 1). [ṣahbādan, -dan]*

ṣāḥib [3] *Sahip, malik.*

Ṣanma keşşāf didigüm ṣanma kitāba **ṣāḥib** / İrmeyeyd'añla Murādī bu yaḳīne keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 5). [ṣāḥib,]*

Didi kim var mı icāzet **ṣāḥibinden** yā nişān / Tā muṭīʿ olam anuñla ben daḥı fermānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 2). [ṣāḥibinden, -iñ, -den]*

Bu kitābuñ **ṣāḥibine** her zamān / Sen ʿināyet eylegil yā Müsteʿān *(Murâdî Dîvânı, Müfret 47, Beyit 1). [ṣāḥibine, -i, -n, -e]*

ṣāḥib-ʿalem [1] *Alem, sancak sahibi.*

Pādişāhā luṭfuñ el virürse eger bendeñe / Yā ʿazīz ü yā velīdür yā nebī **ṣāḥib-ʿalem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 3). [ṣāḥib-ʿalem,]*

ṣāḥib-başar [1] *Görüşü kuvvetli. II İbret gözü açık olmak.*

Muḥib olalı dildāre didüm kim tārik-i ġayrem / Didi kim cümle aʿmādur seni **ṣāḥib-başar** buldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 4). [ṣāḥib-başar,]*

ṣāhib-celāl olmak [2] *Celal, büyüklük sahibi olmak.*

Cemāl-i cümleden geçdüm cemīlünven hevāsından / Hevāya olmadum tābiʿ yine **ṣāhib-celāl oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 4). [ṣāhib-celāl oldum, -du, -m]*

ʿĀlemüñ ṭavrında çün ṭavr-ı ḫayālin añladum / Pes ḥicāb-ı ġayb ile **ṣāhib-celāl oldum** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 4). [ṣāhib-celāl oldum, -du, -m]*

ṣāḥib-cemāl [1] *Cemal sahibi; Allah.*

Baḳmazam ṭolsa dü-ʿālem cümle zībālarla heb / Misli yoḳ ʿālemde bir **ṣāḥib-cemāl** añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 3). [ṣāḥib-cemāl,]*

ṣāḥib-cemāl itmek [1] *Güzellik sahibi olmak.*

Şems-i tābānuñ görelden ṭāliʿüm mesʿūddur / Cümleden anuñ içün **ṣāḥib-cemāl itdüñ** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 2). [ṣāḥib-cemāl itdüñ, -dü, -n]*

ṣāḥib-cemāl olmak [1] *Güzel yüzlü olmak.*

Murādīye murād oldı ḳamu ʿālem mürīdidür / Serīr-i ḥüsne geçdüm ʿizz ile **ṣāḥib-cemāl oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 5). [ṣāhib-cemāl oldum, -du, -m]*

ṣāḥib-dil [1] *Gönül sahibi.*

Ḥikmeti ser añlar iseñ sen bu ʿaynuñda nedür / ʿĀlemüñ esrārınuñ sensin bugün **ṣāḥib-dili** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 3). [ṣāḥib-dili, -i]*

ṣāḥib-himem [1] *Cömertlik, iyilik sahibi.*

Manṭıḳ-ı ʿulyādadur güftāra viren revnaḳı / Her sözüñ aşlın dilerseñ iste bir **ṣāḥib-himem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 3). [ṣāḥib-himem,]*

ṣāḥib-ḫulefā [1] *Halifelerin sahibi.*

Meftūḥ-ı ġıṭādur bu mekşūf-ı ʿaṭādur bu / **Ṣāḥib-ḫulefādur** bu her yaraya merhemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 4). [ṣāḥib-ḫulefādur, -dur]*

ṣāḥib-hüner [1] *Hüner sahibi, maharetli.*

Ḳalbi ḳalb iden durur **ṣāḥib-hüner** / Vuṣlat isterseñ eger bu resme ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 3). [ṣāḥib-hüner,]*

ṣāḥib-ʿıyār olmak [1] *Saadet sahibi olmak.*

Murādī şöyle ḳāl oldum ki yoḳdur ẕerrece noḳṣān / Ebed ḳalmadı ġıl u ġış ʿaceb **ṣāḥib-ʿıyār oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 6). [ṣāḥib-ʿıyār oldum, -du, -m]*

ṣāḥib-i āh olmak [1] *Âh, dert sahibi olmak.*

Ḫıżra yoldaş olmayan bilmez ledünnīden eser / ʿIşḳı sen ḳanden bilürsin **ṣāḥib-i āh olmaduñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 3). [ṣāḥib-i āh olmaduñ, -ma, -du, -n]*

ṣāḥib-i ʻaḳl olmak [1] *Akıl sahibi olmak.*

Merātib-i ezelīdür çü baḫş olan evvel / Dime ki **ṣāḥib-i ʻaḳl olana** ine pāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 2). [ṣāḥib-i ʻaḳl olana, -an, -a]*

ṣāḥib-i aḳvāl [1] *Sözlerin sahibi.*

Ben beni bilmez iken kim beni bildürdi baña / Bunı ḳılmaġa beyān **ṣāḥib-i aḳvāl** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 2). [ṣāḥib-i aḳvāl,]*

ṣāḥib-i emr [1] *Emir sahibi olan, emir verme yetisine sahip olan. II Allah.*

Nā'il olmaz cehd-i cidd ile mücerred kimsene / Muntaẓırdur **ṣāḥib-i emrüñ** ḳamu fermānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 4). [ṣāḥib-i emrüñ, -ün]*

ṣāḥib-i feyż-i kemal [1] *En mükemmel ilim, irfan sahibi.*

ʿAcze olduñsa maḳar ey **ṣāḥib-i feyż-i kemāl** / Şol ḳadar ola ziyāde şaymayasın hiç ʿad *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 20, Beyit 3). [ṣāḥib-i feyż-i kemāl,]*

ṣāḥib-i ḥāl [1] *Hakikat ehli; bildiğini, inandığını tatbik eden, kendinden geçme sırrına eren kimseler.*

Biz ḳamu esrāra maḥrem **ṣāhib-i ḥāl** isterüz / Riḳḳat-i ḳalb ile her dem çeşm-i seyyāl isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 1). [ṣāhib-i ḥāl,]*

ṣāḥib-i ḥālāt [1] *Hâllere, durumlara sahip, vâkıf olan. II Allah.*

Ḳavl ü ḳuvvet gerçi ḥaḳdandur müsebbebdür velī / Destüñi çekme şaḳın sen **ṣāḥib-i ḥālātdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 4). [ṣāḥib-i ḥālātdan, -dan]*

ṣāḥib-i ḥikem [1] *Hikmet, ilim sahibi. II Allah.*

Añla Murādī sözlerin ġaflete varma ʿaḳıl ol / Böyle muḳadder eylemiş çünki o **ṣāḥib-i ḥikem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 6). [ṣāḥib-i ḥikem,]*

ṣāḥib-i īcād olmak [1] *İcad sahibi olmak.*

Ezelī oldı ezel bu ebed-i lā-yūʿad / Ṣāḥib-i mūcib olup **ṣāḥib-i īcād oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 3). [ṣāḥib-i īcād oldum, -du, -m]*

ṣāḥib-i īḳān [1] *Bir konuda sağlam, iyi bilgi sahibi olan.*

Maḳṣad-ı aḳṣāya ṭālibdür göñül ey pür-hüner / Bu ʿacebdür bunda bu dil **ṣāḥib-i īḳān** igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 4). [ṣāḥib-i īḳān,]*

ṣāḥib-i ʿilm [2] *İlim sahibi.*

Şerḥe olmadı bizüm ḳavlümüzi **ṣāḥib-i ʿilm** / Ḳavlümüz şerḥ ideni ʿālim-i devrān bilürüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 578, Beyit 3). [ṣāḥib-i ʿilm,]*

Ne derc eylemiş **ṣāḥib-i ʿilm** o nüktedān / Biliş virmege añа gerek bir ehl-i kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 2). [ṣāḥib-i ʿilm,]*

ṣāḥib-i ʿilm ü sebaḳ [1] *Ders ve ilim sahibi.*

Ḥikmetüñ fikrindedür arż ü semāda mā-ḥalaḳ / ʿİlmüñi derk itmedi bir **ṣāḥib-i ʿilm ü sebaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 1). [ṣāḥib-i ʿilm ü sebaḳ,]*

ṣāḥib-i ʻirfān [2] *İrfan sahibi, kültürlü kimseler.*

Sebāt-ı ʿārifān ey dil naẕar bir rūy-i dilberdür / Bunı fehm eyleyen her **ṣāḥib-i ʿirfāna** rehberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 1). [ṣāḥib-i ʿirfāna, -a]*

Ṭayy idüp gezdüm nice yıllar mesā'il illerin / Eyledüm güftār-ı āḫir **ṣāḥib-i ʻirfān** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 3). [ṣāḥib-i ʻirfān,]*

ṣāḥib-i ʿirfān olmak [2] *Bilen, anlayan, sezen kişi.*

Ḫāk-ı rāh-ı ḳadem-i server-i insān olġıl / Dal maʻāni yemmine **ṣāḥib-i ʻirfān olġıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 1). [ṣāḥib-i ʻirfān olġıl, -gıl]*

Varalum perde-i ḫayretlerimüz refʿ idelim / Gelüben bunda yine **ṣāḥib-i ʿirfān olalum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 3). [ṣāḥib-i ʿirfān olalum, -alu, -m]*

ṣāḥib-i iẕʻān olmak [1] *Anlayış, idrak sahibi olmak.*

Ṭut Murāduñ sözini cābük-i meydān olġıl / Bu muʻammāyı bilüp **ṣāḥib-i iẕʻān olġıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 5). [ṣāḥib-i iẕʻān olġıl, -gıl]*

ṣāḥib-i ḳavl ü ʻirfān [1] *Kültür sahibi ve söz erbabı olmak.*

Her ḳaçan ḳavl eylesem ḳavlüm baña biñ ḳavl ider / Bu sebepden **ṣāḥib-i ḳavl ü** hem **ʻirfānam** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 4). [ṣāḥib-i ḳavl ü ʻirfānam, --am]*

ṣāḥib-i mūcib olmak [1 *Dilekleri yerine getiren, icabet eden olmak.*

Ezelī oldı ezel bu ebed-i lā-yūʿad / **Ṣāḥib-i mūcib olup** ṣāḥib-i īcād oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 3). [ṣāḥib-i mūcib olup, -up]*

ṣāḥib-i nāz olmak [1] *Naz sahibi olmak, nazlanmak.*

Ey Murādī varalum yāre niyāz eyleyelüm / **Ṣāḥib-i nāz oluben** bunda ḫırāman olalum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 5). [ṣāḥib-i nāz oluben, -uben]*

ṣāḥib-i nuṭḳ [1] *Söz sahibi, söz söylemede yetkin kişi.*

Ṣāḥib-i nuṭḳa mecāl olmadı bu maʻnāda / Cümleten nāmı eger ḳılsa daḫı vird-i zebān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 2). [ṣāḥib-i nuṭḳa, -a]*

ṣāḥib-i perr ile bāl olmak [1] *Kol kanat sahibi olmak.*

Zamān ile yoġ ile varuñ olmışdum miyānında / Cenāheyn ile ṭā'ir **ṣāḥib-i perr ile bāl oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 2). [ṣāḥib-i perr ile bāl oldum, -du, -m]*

ṣāḥib-i ṣūr [1] *Sûr borusu sahibi; HZ. İsrafîl.*

Eyledüm pes **ṣāḥib-i ṣūra** suʿāl ey ẕū-fünūn / Didi añla bunları her demde bu ġavġādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 4). [ṣāḥib-i ṣūra, -a]*

ṣāḥib-i ṣāl olmak [1] *Şal sahibi; derviş olmak.*

Tā ezelden perdeyi cevher yüzinden refʿ içün / Salṭanat terkin urup biz **ṣāḥib-i ṣāl olmışuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 2). [ṣāḥib-i ṣāl olmışuz, -mış, -uz]*

ṣāḥib-i ʿummān [1] *Büyük deniz. II Gönlü geniş olan.*

Ṭolaşup ser-te-ser āfāḳı gezdün başdan ayaġa / Murādī gibi sen bir **ṣāḥib-i ʿummāna** irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 5). [ṣāḥib-i ʿummāna, -a]*

ṣāḥib-i żalāl itmek [1] *Dalalet sahibi etmek, doğru yoldan çıkarmak.*

Ṣımāḫ-ı cāna nidā geldi didi yā ʿāṣıḳ / Seni ṣu kim dilemez **ṣāḥib-i żalāl itdüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 4). [ṣāḥib-i żalāl itdüm, -dü, -m]*

ṣāḥib-ʿirfān olmak [1] *İrfan sahibi olmak.*

Gūş idenler bu Murāduñ manṭıḳ-ı ʿulyāsını / Her biri ḫālince ey dil **ṣāḥib-ʿirfān oldılar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 5). [ṣāḥib-ʿirfān oldılar, -dı, -lar]*

ṣāḥib-iẕʻān [1] *Anlayış, fikir sahibi bilgili insan.*

Lā-ḫaṭā fī fırḳatin illā lisānin min lisān / Bu kelāmı fehm idelden **ṣāḥib-iẕʻānam** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 3). [ṣāḥib-iẕʻānam, --am]*

ṣāḥib-kemāl [2] *Fazilet, olgunluk sahibi kişi.*

Mübtedīden bir ḫaber almış yine **ṣāḥib-kemāl** / Anı taḥḳīḳ itmek içün ʿilm-i sevdāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 2). [ṣāḥib-kemāl,]*

Maʻrifet kesb eyleyem dirseñ eyā **ṣāḥib-kemāl** / Gel Murāduñ manṭıḳın gūş eylegil iẕʻān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 5). [ṣāḥib-kemāl,]*

ṣāḥib-kemāl itmek [1] *Olgunluk, kemal sahibi olmak.*

Çün kemālüñden niḳāb açup baña ḳılduñ naẕar / Her fünūnuñ ekmeli **ṣāḥib-kemāl itdüñ** beni

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 5). [ṣāḥib-kemāl itdüñ, -dü, -n]

ṣāḥib-kemāl olmak [1] *Olgunluk, kemal sahibi olmak.*

Ten ḥicābın refʿ iderseñ **olasın ṣāḥib-kemāl** / Ey kemālüm sen kemālümden beni ḳıl rūşenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 4). [ṣāḥib-kemāl olasın, -a, -sın]*

ṣāḥib-kerem [1] *İyilik ve bağış sahibi.*

İḥsān idüp daḫı girü minnet iden kişi / Bilgil Murādī sen anı **ṣaḥib-kerem** degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 5). [ṣaḥib-kerem,]*

ṣāḥib-ḳırān olmak [1] *Her zaman üstünlük, başarı kazanan olmak.*

Ṣalup esb oldı pür-himmet ne himmet belki pür-heybet / Belī dimiş durur meydānda **ṣāḥib-ḳırān olmış** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 3). [ṣāḥib-ḳırān olmış, -mış]*

ṣāḥib-maḳāl olmak [3] *Söz, söyleyiş sahibi olmak.*

Çü aldum ḳavli ḳā'ilden ne ḳavlüm belki ḳā'ilven / Ne ḳā'il belki ḳavlüm ḳavl ile **ṣāḥib-maḳāl oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 4). [ṣāḥib-maḳāl oldum, -du, -m]*

Murādī terk-i ḳavl idüp anuñ ḳavlini güş eyler / Anuñ içün maḳāli terk idüp **ṣāḥib-maḳāl oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 5). [ṣāḥib-maḳāl oldum, -du, -m]*

İḳtibās itdüm çü ḥüsnüñden bu ḥüsnüm gülşenin / Bülbül-i gūyā olup **ṣāḥib-maḳāl oldum** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 2). [ṣāḥib-maḳāl oldum, -du, -m]*

ṣāḥib-naẓar [3] *Basiretle bakan.*

Her kim ki ey Murādī sözüñ güş eyledi / Taḥsīn idüp saña seni **ṣāḥib-naẓar** dimiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 5). [ṣāḥib-naẓar,]*

Kelāmın güş idüp anuñ didüm dil saña meyl itmez / Didi kim āferīn bi'llah seni **ṣāḥib-naẓar** buldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 3). [ṣāḥib-naẓar,]*

Ṣāḥib-naẓar iseñ ey Murādī / Gör ḳande yazıldı nām-ı Ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 5). [ṣāḥib-naẓar,]*

ṣāḥib-nisār itmek [1] *Saçma, serpme sahibi; cömert.*

Ḳıldı çü ḥüsn-i iḥsān vehhāb-ı zü'l ʿaṭāya / Anuñ içün Murādī **ṣāḥib-nisār idüpdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 5). [ṣāḥib-nisār idüpdür, -üp, -dür]*

ṣāḥib olmaḳ [1] *Elinde bulundurmak, mâliki olmak.*

Mübdiʿ-i küllü'l-bedāyiʿden hüveydā olmayan / **Ṣāḥib olmaḳ** bir şeye ben dimezem lāyıḳ aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 2). [ṣāḥib olmaḳ, -mak]*

ṣāhib-temīz [1] *Temizlik, saflık sahibi.*

Maʿrifet bābında bir **ṣāhib-temīzi** isterüz / Biz bizi bizde girü bulmaḳda eylerüz şitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 2). [ṣāhib-temīzi, -i]*

ṣāḥib-ʿuḳūl olmak [1] *Akıl sahibi olmak.*

ʿArż olsa ger cān ü cihān olsa miyān-ı ḥaḳ naẓar / **Ṣāḥib-ʿuḳūl olduñsa** ger ʿaḳluñ ebed bulmaz ḫaṭar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 1). [ṣāḥib-ʿuḳūl olduñsa, -du, -n, -sa]*

ṣāḥib-vaḳār itmek [1] *Vakar sahibi, ağırbaşlı olmak.*

Yār ile yār olaldan dil ġayra oldı aġyār / Ġayrıyı terk idelden **ṣāḥib-vaḳār idüpdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 2). [ṣāḥib-vaḳār idüpdür, -üp, -dür]*

ṣāḥib-vuḳūf [1] *Bilgi sahibi.*

Revnaḳ-ı bāzār-ı ʿişmetde bugün **ṣāḥib-vuḳūf** / Her ne deñlü ḳılsa sermāye me'ālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 2). [ṣāḥib-vuḳūf,]*

ṣāhib-vüṣūl [1] *Hakikate kavuşmuş, ermiş.*

Çoḳ durur ʿālemde bil ehl-i ṣuver / Añlama her gördigüñ **ṣāhib-vüṣūl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 6). [ṣāhib-vüṣūl,]*

ṣāḥib-zamān olmak [1] *Zamanın sahibi, hükümdarı olmak.*

Seḥāb-ı luṭfı yaġdurdı yine bārān-ı aḥkāmı / Ḳamu mevcūd-ı ʿālem başına **ṣāḥib-zamān oldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 2). [ṣāḥib-zamān oldı, -dı]*

ṣaḥīḥ [2] *Gerçek, doğru.*

Tābiʿ-i tebeʿde gerçi rivāyātdur **saḥīḥ** / Mażmūn-ı noḳṭa sırr ile sırrı eserdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 3). [saḥīḥ,]*

Ṭāleb maṭlūba maṭlūbdan ḫaberdür añla bu kārı / **Ṣaḥīḥ** añlar iseñ bil ṭālibe maṭlūb bāzārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 1). [ṣaḥīḥ,]*

sahil [5] *Deniz kenarı. II Vahdete, ilahi aşka erişememe durumu.*

Muntaẓır ʿışḳ içre gördüm bir nice maʿnā şıfat / Kimisi **sāḥilde** seyr eyler kimi deryādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 2). [sāḥilde, -de]*

Ṣalan baḥr-ı maḥabbetde vücūdı fülkine bir dem / Bulup **sāḥil** çıḳar añlama sen anı o deryādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 2). [sāḥil,]*

Didiler ḥaḳā'iḳ-şināsān-ı 'ilme'l-yaḳīn / Çü mevc ura deryā görünmez ṣudan **ṣāḥilīn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 1). [ṣāḥilīn, -i, -n]*

II Varlık alemi, masiva.

Sāḥilin terk ideli sāḥile ṭutmadı yüzin / ʿİlm-i deryāda mahāretle olupdur kāmil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 2). [sāḥilin, -in]*

Sāḥilin terk ideli **sāḥile** ṭutmadı yüzin / ʿİlm-i deryāda mahāretle olupdur kāmil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 2). [sāḥile, -e]*

sāḥil-i derya [1] *Denizin kıyısı.*

Ey Murādī **sāḥil-i deryāda** gül-geşt eyleyen / Baḥr içinde bulmadı Ḫıżrı daḫı hem-sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 5). [sāḥil-i deryāda, -da]*

sāḥil-i deryā-yı ʿışḳ [1] *Aşk deryasının sahili.*

Sāḥil-i deryā-yı ʿışḳı fülk-i dil eyler güẕār / Çün gire ummāna hergiz bulımaz ḥadd ü kenār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 1). [sāḥil-i deryā-yı ʿışḳı, -ı]*

sāḥir [1] *Büyü yapan, efsun ve sihirle uğraşan kimse, büyücü, sihirbaz.*

Ḥaḳ durur ḥaḳḳ-ı ḥaḳiḳatde ḳomaz buṭlānı / Ḥaḳ ḳatında bulımaz **sāḥir** ile siḥr-i sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 3). [sāḥir,]*

sāḥir olmak [1] *Sihir yapan, büyücü olmak.*

Ṭās-bāz u **sāḥir olmışdur** felek aldanmaġıl / Sevmegil dünyāyı cāyuñ tā ḳuṣūr u ḫūr ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 2). [sāḥir olmışdur, -mış, -dur]*

şaḥn-ı çemen [1] *Bahçe, çimenlik yer.*

Ṣaḥn-ı çemende ḳılma naẓar gül-ʿiẕārına / Bir iki günde cümle fenā vü hebā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 2). [şaḥn-ı çemende, -de]*

şaḥn-ı fena [1] *Yokluk alanı. II Fena-fi'llah makamı.*

Ṣaḥn-ı fenāya vardı çün buldu beḳā-ı lem-yezel / Oldı ebed aña ezel buldı ḥayāt-ı cāvidān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 2). [şaḥn-ı fenāya, -(y)a]*

şaḥn-ı ḳudsī [1] *Kutsal alan.*

Ṣaḥn-ı ḳudsīde vücūdum yine ṭūbā ancaḳ / Bāġ-ı vaḥdetde göñül bir gül-i raʿnā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 1). [şaḥn-ı ḳudsīde, -de]*

şaḥn-ı şaḥrā-yı vücūd [1] *Beden çölünün ortası II Gönül.*

Ṣaḥn-ı şaḥrā-yı vücūdumda mekān itdi çü ʿışḳ / Evvelinden āḫırından çekmezem hergiz ḳayu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 2). [şaḥn-ı şaḥrā-yı vücūdumda, -um, -da]*

şaḥn-ı sarāy-ı ʿālem [2] *Dünya sarayı.*

Ṣaḥn-ı sarāy-ı ʿāleme çeşm-i ʿiberle ḳıl naẓar / Kimisi ẓāhir olmada kimisidür nihān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 2). [şaḥn-ı sarāy-ı ʿāleme, -e]*

Ṣaḥn-ı sarāy-ı ʿāleme her ki ḳonar göçer yine / Kimse ḳarār eylemez merḥaledür bu rāh ile *(Murâdî Dîvânı, Müfret 27, Beyit 1). [şaḥn-ı sarāy-ı ʿāleme, -e]*

şaḥn-ı sarāy-ı vaṣl [1] *(Sevgiliye) kavuşma sarayının avlusu.*

Ṣaḥn-ı sarāy-ı vaṣla başmaġ içün ḳadem ben / Vardur benüm yanumda bir nice biñ ḳanadum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 2). [şaḥn-ı sarāy-ı vaṣla, -a]*

saḥrā [7] *Çöl, kır, ova.*

Temevvüc eylese deryā ne ṭākat gösterür cānā / Çü doymaz mevcine anuñ ne ḫôd ṭaġa ne ḫôd **saḥrā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 1). [saḥrā,]*

Baña sen benden yaḳınsın līk ben bī-çāre dil / Ḳılıuram her dem seni **şaḥrāda** deryāda ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 2). [şaḥrāda, -da]*

Mecnūn olup göñül gene **şaḥrāda** seyr ider / ʿIşḳ ile fikr-i vuṣlat Leylāda seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 1). [şaḥrāda, -da]*

II Varlık âlemi.

İñleyen oldı bu ṣaḥrāda ʻaceb zār u ḥazīn / Ḳāṭı‘-ı menzil olalı giçerem **şaḥrādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 3). [şaḥrādan, -dan]*

İñleyen oldı bu **şaḥrāda** ʻaceb zār u ḥazīn / Ḳāṭı‘-ı menzil olalı giçerem ṣaḥrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 3). [şaḥrāda, -da]*

Fülk-i dil deryāda ṭayr u rūhumuz ṣaḥrādadur / Anuñ içün söylenür deryāda vü **şaḥrāda** hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 2). [şaḥrāda, -da]*

Fülk-i dil deryāda ṭayr u rūhumuz **şaḥrādadur** / Anuñ içün söylenür deryāda vü ṣaḥrāda hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 2). [şaḥrādadur, -da, -dur]*

saḥrā eylemek [1] *Çöl gibi kılmak.*

Eyledi ḳalbüm seḥābında maṭar çün benüm / Līk nebātāt içün **eyledi saḥrā** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 4). [saḥrā eyledi, -di]*

şaḥrā-yı ʻışḳ [1] *Aşk çölü.*

Ṣaḥrā-yı ʻışḳa çün kim başdum ḳadem ezelden / Ẕeyl-i rıżā-yı selmā gitmez anuñ çün elden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 1). [şaḥrā-yı ʻışḳa, -a]*

şaḥrā-yı vücūd [3] *Beden, varlık çölü.*

Çün geldi ʿademden yine **şaḥrā-yı vücūda** / Mevcūd olanı ḳıldı vücūd ile tesellā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 3). [şaḥrā-yı vücūda, -a]*

Ṣaḥrā-yı vücūda gelmişem ben / Cūd ile muḥammer oldı bu ten *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 1). [şaḥrā-yı vücūda, -a]*

Seḥerde çünki **saḥrā-yı vücūda** / Gelüben olmışuz maẓhar sücūda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1426, Beyit 1). [saḥrā-yı vücūda, -a]*

şaḥv-ı ġarḳ [1] *Uyanıklığın; gaflette olmayışın derinliği.*

Çün celāl-i kibriyāda perde aşmış bi't-temām / **Şaḥv-ı ġarḳı** ḳıl temennā ʿarş-ı aʿlā üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 4). [ṣaḥv-ı ġarḳı, -ı]*

şaḥv-ı kübrāya düşmek [1] *Kendinden geçme hâlinden his âlemine geri dönme.*

Şaḥv-ı kübrāya düşerse yine maḫlas mevcūd / Geştī girdāba düşer kendü rehādur yine bes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 3). [ṣaḥv-ı kübrāya düşerse, -er, -se]*

sāʿī [1] *Çalışan.*

Daʿvetüm ḥaḳdur necāta **sāʿīyem** min külli vech / Bu beḳāya nefʿ-i küllīdür beḳā-yı sırr-ı şarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 4). [sāʿīyem, -(y)em]*

sāʿī vü mücidd olmak [1] *Ciddiyetle çalışmak.*

Mürde iḥyāsına **sāʿī vü mücidd oldı** hemān / Ḳıldı taḳdīs-i Ḫudāyı nefeḫāt eyledi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 4). [sāʿī vü mücidd oldı, -dı]*

saʿīd [1] *Kutlu, uğurlu.*

ʿĀlem-i kesretde gezdüm maṭlabum vecd ü vaḥīd / Vaḥdetün oldı muʿayyen oldı ṭāliʿ pes **saʿīd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 1). [saʿīd,]*

saʿīd eylemek [1] *Saadetli, mutlu kılmak.*

Murāduñ maẓharı sensin ẓuhūruñ çünki eẓherdür / **Saʿīd eyle** anı her dem saʿādetle saʿādetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 5). [saʿīd eyle,]*

saʿīd itmek [2] *Saadetli kılmak, mutlu etmek.*

Cān-ı şaḳīye uġrasa ḫānum **saʿīd ider** / Gör kim ne gevher oldı bugün kīmyā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 2). [saʿīd ider, -er]*

Saʿd-ı ekberle beni çünki **sa'īd itmişsin** / Senüñ ile beni ḳılduñ ne saʿādetdür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 2). [sa'īd itmişsin, -miş, -sin]*

sa'īd olmak [2] *Kutlu, uğurlu olmak.*

ʿĀlem-i ġayb ile şehādet nedür / **Oldı** murād ile Murādī **saʿīd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 5). [saʿīd oldı, -dı]*

Her ki oldı cihānda **oldı sa'īd** / Hem-dem-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 8). [sa'īd oldı, -dı]*

saʿīd ü lebīb olmak [1] *Akıllı, zeki ve kutlu, uğurlu olmak.*

Bu Murāduñ sözini eyle ḳabūl / **Ola** ḳatuñda ol **saʿīd ü lebīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 5). [saʿīd ü lebīb ola, -a]*

sā'il olmak [2] *Dilenci olmak.*

Yem-i ʿummāna ṭalan ḳaṭreye mi mā'il olur / Şems-i tābāna iren ẕerreye mi **sā'il olur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 1). [sā'il olur, -ur]*

İlāhī ḳıl Murādīye ʿaṭālar / Ḳapuñda **ola** ol her laḥẓa **sā'il** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 5). [sā'il ola, -a]*

sā'ir [2] *Başka, gayrı.*

Teşḫīş-i ibn-i ādem pes cümledendür aʿzam / **Sā'irde** gerçi vardur olmadı līk ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 3). [sā'irde, -de]*

Ey Murādī seni dā'im gözedür çünki ḥabīb / **Sā'ir** ezmān ile yā şimdi zamānı nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 5). [sā'ir,]*

saʿīrü bi'd-dücā lā-şems ü aḳmār [1] *Güneş ve kamerin değil karanlığın alevi (derecesi) arttıkça arttı.*

Saʿīrü bi'd-dücā lā-şems ü aḳmār / İḥāṭa eylemiş devvār içün ṭob *(Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 4). [saʿīrü bi'd-dücā lā-şems ü aḳmār,]*

sāḳ [3] *1. Baldır, incik. II Ayak.*

Gülşen-i cennetde gezmiş bir buraḳ / Berḳveş geldi uruben sāḳa **sāḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 1). [sāḳ,]*

Gülşen-i cennetde gezmiş bir buraḳ / Berḳveş geldi uruben **sāḳa** sāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 1). [sāḳa, -a]*

2. Kenar.

Mürġ-i pervāz ideliden ʿarş-ı aʿẓam **sāḳına** / Ḳalb ḳālıbda olur emlāk ile cemʿiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 2). [sāḳına, -a]*

saḳā min ḥāmihi selmā ve ke'si dürre'i beyżā' [1] *Selma onun özünden ve beyaz incinin bardağından su içti.*

Saḳā min ḥāmihi selmā ve ke'si dürre'i beyżā' / Şu kim içmeye bu cāmı ne bilsün aġı ḳaradan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 4). [saḳā min ḥāmihi selmā ve ke'si dürre'i beyżā',]*

saḳayhüm [1] *Sakiler, şarap sunucular.*

Saḳayhüm şerbetin biñ kerre virse ḳanamaz ʿāṣıḳ / Eger olmasa āb-ı nuṭfı ḳılurdı helākeyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 3). [saḳayhüm,]*

sakın [96] *Asla, hiçbir zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳabl ü ba'düñden **şaḳın** urmaya rāhuñ rāh-zen / Ṭālib ol tā bulına bir hem-reh-i kāmil saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 4). [şaḳın,]*

sakınmak [8] *Çekinmek, kendini gözetmek, korumak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İʿtimād-ı māl ü cāh itme **şaḳınġıl** sen sen ol / Çün bilürsin zīr-i ḫāk olur saña āḫır maḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 2). [şaḳınġıl, -ġıl]*

şaḳın şaḳın [1] *Sakın sakın, çekin çekin.*

Allāh ẕikrini ḳoma dilden **şaḳın şaḳın** / Oldur seni Ḫudāya ḳılan dem-be-dem yaḳīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1135, Beyit 1). [şaḳın şaḳın,]*

sākī [1] *İçki meclisinde içki sunan, dağıtan kimse. II Mürşit.*

Bir **sāḳīden** içmişem ben bāde-i ʿışḳı kim / Kevn ile mekān içre yoḳ durur aña sānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 2). [sāḳīden, -den]*

sāḳī-i ʿayn-ı zülāl olmak [1] *Saf, berrak kaynağın su dağıtıcısı olmak. II Şiirde duru anlatıma sahip olmak.*

Oldı Murādī yine **sāḳī-i ʿayn-ı zülāl** / Nūş ide bu şerbeti her kim olursa ʿalīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 5). [sāḳī-i ʿayn-ı zülāl oldı, -dı]*

sāḳī-i ḳudret [3] *Kudret kadehini sunan kişi. II Sevgili.*

Sāḳī-i ḳudret ki şunmışdur baña bir cāmı kim / Cürʿasından rūz-ı ḥaşre deñlü sekrān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 5). [sāḳī-i ḳudret,]*

Bize **sāḳī-i ḳudret** şunalı bu bāde-i ʿışḳı / Belī bezminde daḥı urmışız biz ad ü şān terkin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 5). [sāḳī-i ḳudret,]*

Şundı çün **sāḳī-i ḳudret** bize cām-ı eceli / Her ne emr oldı ise cān ü göñül didi belī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 1). [sāḳī-i ḳudret,]*

sāḳī-yi ḫūb girifte be-dereş peymāne [1] *Güzel saki kadeh elinde tutmuştu.*

Dūş kerdem güẕerī çün be-der-i mey-ḫāne / **Sāḳī-yi ḫūb girifte be-dereş peymāne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1442, Beyit 1). [sāḳī-yi ḫūb girifte be-dereş peymāne,]*

sāḳiyā [1] *Ey saki.*

Vuṣlat şarābını baña şun **sāḳiyā** meded / Hicr ile oldı ḫūn-ı dilüm bāde-i ṣabūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 5). [sāḳiyā,]*

saḳīl olmak [1] *Ağır olmak.*

Cehd ḳıl tā **ola** mīzānuñ **saḳīl** / Āḫire aḥvālini endīşe ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 4). [saḳīl ola, -a]*

sakin [1] *İkâmet eden, oturucu, oturan, mukim, mütemekkin.*

Rāh-ı vüṣūla encüm oldı hüdā-yı hādī / Künc-i dücāda **sākin** teşḫīṣ ider mi evḳāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 4). [sākin,]*

sākin olmak [4] *Yatışmak, durulmak, rahat olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳaçan mevc ursa ol deryā ṭolar şarḳ ile ġarb aṣvāt / Zemīn ü āsumān ditrer yine **sākin olur** ḥālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 4). [sākin olur, -ur]*

sākit olmak [3] *Sessiz olmak.*

Ey Murādī **sākit ol** eyler hüner kendin ʿayān / Bil ki sākit olmayan ṭabl-ı tehīdür kim utar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 5). [sākit ol,]*

Ey Murādī sākit ol eyler hüner kendin ʿayān / Bil ki **sākit olmayan** ṭabl-ı tehīdür kim utar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 5). [sākit olmayan, -ma, -(y)an]*

Bize mestūr ne ḳalmış durur ʿālemde ʿaceb / **Sākit ol** ḥażret-i Ḥaḳ cümlesin itdi iẓhār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 3). [sākit ol,]*

saḳlamak [14] *1. Muhafaza etmek, korumak.*

Eʿūẕu bi'llāhi min şerri ḫalḳihi ebedā / Ṣığındum aña beni **şaḳlaya** sivādan tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 1). [şaḳlaya, -(y)a]*

Tāc-ı ʿişmet olsa başuñda saña ʿizzet yiter / Ḥürmetüñi **şaḳlar** iseñ ol saña ḥürmet yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 1). [şaḳlar, -r]*

2. Gizlemek.

Beni ḫayretde ḳoduñ līk cihān ḫayrānum / Ẓāhirā **şaḳla** bu ʿişmetle velī ḳıl ifşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 45, Beyit 4). [şaḳla,]*

Ne deñlü **saḳlayam** dir isem ʿışḳuñ / Ḳılur çeşmüm beni her demde rüsvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 4). [saḳlayam, -(y)am]*

ʿIşḳı **şaḳlardı** bu Murādī żaʿīf / N'eylesün çeşm ider anı rüsvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 5). [şaḳlardı, -r, -dı]*

Şaḳlarum sīnemde ʿışḳı sırr-ı pinhānum gibi / Fāş ider yaşum velīkin eylemek inkār güc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 4). [şaḳlarum, -r, -um]*

Ey Murādī şöyle **saḳlañ** ṭuymasun cānuñ seni / Yoḫsa dünyāda vü uḫrā ser-te-ser ġavġā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 5). [saḳlañ, -ñ]*

İẓhār u **şaḳlamaḳ** bu Murāduñ işi degül / Kimisine nihān u kimine ʿayān virür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 5). [şaḳlamaḳ, -mak]*

Murādī her ne ḳadar kendözini **şaḳlar** ise / ʿAceb budur ider anı benüm maḳālüm fāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 5). [şaḳlar, -r]*

Derd ü ġam-ı cānānı derd ehline keşf eyle / Sır **şaḳlamada** cānā herkesde liyāḳat yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 4). [şaḳlamada, -ma, -da]*

Elden ele düşürüp sünbül şaçuñ daġıtma / **Şaḳla** sen anı ʿömrüm olmaz yabanda ḫāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 4). [şaḳla,]*

Rāzını **şaḳladum** çün rāzında rāza irdüm / Pes rāzum içre yārüm rāz eyledi ḫayālin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1124, Beyit 3). [şaḳladum, -du, -m]*

Bāb-ı muġlaḳdan duḫūl itdüñse ey sāḥib-kemāl / **Şaḳla** miftāḥı oñatca lāzım ola kim bile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 2). [şaḳla,]*

Yaḳīnen ṣādıḳan ḳavlen nedür bilgil sen aḫbārı / Serīr-i ʿizzet isterseñ göñül sen **ṣaḳla** esrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 1). [ṣaḳla,]*

saḳy-ı ṣafā [1] *Safa, huzur suyu.*

Nice **saḳy-ı ṣafādur** kim ṣafā-yı pür-ṣafā sende / Muṣaffā olsa āyīne ʿayān olur ʿayānumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 2). [saḳy-ı ṣafādur, -dur]*

ṣal [1] *Yıl, sene.*

Olalı ḥürmeti iḥrām ile bu ten muḥrim / Cānı ażḥāya getürmiş naẓarın **sāle** çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 3). [sāle, -e]*

sāl ile māh [1] *Yıl ve ay.*

Devr ile çerḫ-i bī-sütūn **sāl ile māh** irüşdürür / Māh ile sāl gice gün bir dem olur hemān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 3). [sāl ile māh,]*

ṣalā [1] *Çağrı, davet, cuma ve cenaze namazına çağırmak için minarelerden okunan salavat.*

Güş-ı hūşa bir **ṣalā** didi ṣadāyile hemān / Eyledi cānı ḳatı medhūş u ḥayrān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 2). [ṣalā,]*

ṣalā-yı heba [1] *Yok olmanın, zevale ermenin belirtisi, habercisi.*

Şemʿ-i ruḫuñ çü tābına pervānedür vücūd / Bir vaṣl içün vücūda **ṣalā-yı hebā** didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 3). [ṣalā-yı hebā,]*

ṣalābet [1] *Katılık, peklik; metanet, kuvvet, dayanma.*

Çü menşūrında yazdı nām ile nām eyledi nāmın / Bu ʿunvān ü **ṣalābetle** geçürdi dehr-i eyyāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 1). [ṣalābetle, -le]*

ṣalāḥ-ı kār [1] *Amellerin, fiillerin düzgün olması, iyi hâl.*

Ṣalāḥ-ı kāra ṣūret virse dil tābındadur mir'āt / Eger jeng olsa rūyında ne ṣūret göstere heyhāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 1). [ṣalāḥ-ı kāra, -a]*

sālār [1] *Baş, başkan, reis, kumandan.*

Ḥayātum revnaḳın buldum cemāl-i lā-yezālīden / Müsebbebsin müsebbebden ʿaceb **sālār** imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 3). [sālār,]*

salât [1] *Dua, Hz. Peygamber'e edilen dua.*

Ben şurūṭın bilürem dirseñ ol olmadı **ṣalat** / Bu ṣalāt-ı ṣalavāta dil-i meyyāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 4). [ṣalat,]*

ṣalāt-ı ṣalavāt [1] *Hz. Muhammed'e ve Onun soyundan gelenlere okunan dua.*

Ben şurūṭın bilürem dirseñ ol olmadı ṣalat / Bu **ṣalāt-ı ṣalavāta** dil-i meyyāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 4). [ṣalāt-ı ṣalavāta, -a]*

ṣalāt ile selam [1] *Hz. Muhammed'e sevgi ve saygı göstermek, onu övmek, şefâatine erişmek amacıyle okunan duâ.*

Çün ḳıldı edā cümle **ṣalāt ile selāmı** / Ḳaldurdı cenābına hemān dest-i temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 2). [ṣalāt ile selāmı, -ı]*

ṣalavāt eylemek [1] *Hz. Muhammed'e sevgi ve saygı göstermek, onu övmek, şefâatine erişmek amacıyle duâ okuma.*

Gördi çün yār yüzin çoḳ **ṣalavāt eyledi** dil / Kelimāt eyleyirek kesb-i ḥayāt eyledi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 1). [ṣalavāt eyledi, -di]*

ṣalavāt itmek [1] *Salatlar, dualar etmek.*

Yūsuf-ı sānīsin ey māh-liḳā ʿālemde / Kim naẓar itse saña günde **ider** biñ **ṣalavāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 4). [ṣalavāt ider, -er]*

ṣalavāt virmek [1] *Hz. Muhammed'e sevgi ve saygı göstermek, onu övmek, şefâatine erişmek amacıyle duâ okuma.*

Yaḳīnüm arasını bilmezem ırağ u yaḳın / Ve naḫnü aḳrebu sırrınadur **viren ṣalavāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 4). [ṣalavāt viren, -en]*

salḫ eyyāmı görmez: *Her arabî ayının son gününü görmek, o güne erişmek.*

Murādī noḳṭa-i pergār olupdur iki ʿālemde / Ḫüsūfından selāmetdür ḳamer eyyāmı görmez salḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 5). [salḫ eyyāmı görmez, -mez]*

ṣalınmak [11] *Naz ve eda ile yürümek, hıraman olmak.*

Ne deñlü ḳıldı istiġnā muʿammāsını ḥıfẓ idüp / İdüp feth ol muʿammāyı **ṣalındı** ṣanasın raḳḳāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 2). [ṣalındı, -dı, -]*

Arıtġıl bāṭınuñ ḥıḳd u ḥasedden her yaramazdan / Benüm diyü **ṣalınmaġıl** ṣonı cümle hebā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 3). [ṣalınmaġıl, -ma, -gıl]*

II Belli bir istikâmette, amaçta ilerlemek.

Lücce-i baḥra **ṣalındı** yine geştī-i gönül / Ṣanmañuz siz anı ḥavf ile kenārında geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 4). [ṣalındı, -dı]*

Baḥre **ṣalındı** fülk-i dil bulmadı ḥadd ile kenār / Eyledi nice kerredür ʻaḳl ile fehmi bād-bān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 3). [ṣalındı, -dı]*

Seyf-i ḳudret çün **ṣalındı** kesdi düşmen gerdenin / Āyet-i naṣrun min'Allāh indi her cā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 4). [ṣalındı, -dı]*

Fülk-i dil çün **şalındı** ʿummāna / Fülk-i yem oldı yem-i ʿummāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 1). [şalındı, -dı]*

Aşıldı levḥ-i dil **şalınur** cā-be-cā müdām / Baġlandı çünki rişte-i ḥubb ile āl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 3). [şalınur, -ur]*

Şalındı ʿarṣa-i vicde nice muvaḥḥidler / Velī berātına çekdi ʿālem ile ṭuġrāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 3). [şalındı, -dı]*

II Dalgalanmak.

Ḥaḳḳ-ı vücūdumı mecāz üstine dikmişem ʿalem / **Şalınur** ol ṭaraf ṭaraf bād ura ḳaçan himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 1). [şalınur, -ur]*

Ṣabāyile **şalınursa** ʿaceb mi / Kim olmışdur şehā mestāne ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 5). [şalınursa, -ur, -sa]*

II Yayılmak.

Serādan tā süreyyāya **şalınmış** ġulġul-i ḥüsni / Diler kim ʿarż ide süflī ile ʿayn-ı ʿalādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 3). [şalınmış, -ın, -mış]*

şāliḥ [3] *Dini emirlere uygun hareket eden kimse.*

ʿAceb bilsen n'ola ḥālüm benüm maḥşerde yā Rab / ʿAceb **şāliḥ** mi aʿmālüm benüm maḥşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 1). [şāliḥ,]*

Dileyen bilmege ʿilm-i ezelī / Ṣāliḥ olup ide ol **şāliḥ** ʿamel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 4). [şāliḥ,]*

İlāhī bende bir **şāliḥ** ʿamel yoḳ / Şehā ʿişyān ile ḥüsrānumuz çoḳ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 14). [şāliḥ,]*

şāliḥ ʿamel [1] *Güzel davranış.*

Pes niçün **şāliḥ ʿamel** yoḳ sende ey ġāfil kişi / Sen ṣanur mısın ki virildi elüñe iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 2). [şāliḥ ʿamel,]*

şāliḥ-i a'māl [1] *Güzel ahlak, iyi davranış.*

Gel imdi **şāliḥ-i a'māli** eylegil pīşe / Özüñden ola o dāfiʿ cehennemüñ şererin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 4). [şāliḥ-i aʿmāli, -i]*

şāliḥ itmek [1] *Salih hale getirme; dini emirlere uygun hareket eder hale sokmak.*

Oḳuna çünki defterüñ anda senüñ varaḳ varaḳ / **Şāliḥ iden** ʿamellerin añla anı necā necā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 4). [şāliḥ iden, -en]*

şāliḥ olmak [1] *Dinî emirlere uygun olmak.*

Dileyen bilmege ʿilm-i ezelī / **Ṣāliḥ olup** ide ol ṣāliḥ ʿamel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 4). [şāliḥ olup, -up]*

salik [1] *Bir yol takip eden; tarikatte şeyhin yolundan giden, mürit.*

Rāh-ı ʿışḳında anuñ ben **sālike** / Derd ü ġamından ġayrı olmadı nevāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 4). [sālike, -e]*

sālik-i nehc-i hidayet [1] *Hidayet yolunun yolcusu.*

Sālik-i nehc-i hidāyet olana ey ẕü-fünūn / Maʿrifetden defter olmışdur aña her bir varaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 4). [sālik-i nehc-i hidāyet,]*

sālik-i nehc-i şerīʿat olmak [1] *Şeriat yolunun yolcusu olmak.*

Ṭaleb-i rāh-ı ḥaḳīḳat ḳılalum döne döne / **Sālik-i nehc-i şerīʿat olalum** döne döne *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 4, Beyit 1). [sālik-i nehc-i şerīʿat olalum, -alu, -m]*

sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳat [1] *Hakikat yolunun yolcusu.*

Sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳatde eger varsa ḳuṣūr / Bu Murāduñ manṭıḳından sırr ile alsun ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 5). [sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳatde, -de]*

sālik olmak [1] *Bir yola girmek, bir yol tutup onu takip etmek.*

Rāh-ı ʿışḳa bu Murādī şanma **sālik olmadı** / Başını terk eyledi bu yolda sen sulṭān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 7). [sālik olmadı, -ma, -dı]*

sālim [1] *Korku, endîşe ve sıkıntıdan uzak, güvenli kimse.*

Geldi üstine nice biñ biñ ṭuyūr-ı muḫtelif / Kimi **sālim** kimisi ḳıldı nice ḳan üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 5). [sālim,]*

sālim olmak [1] *Güvende olmak.*

Her ne kim gelse bize **sālim olur** biz sıḳayuz / Bizüm efkār ile kārımuza rehber tevvāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 2). [sālim olur, -ur]*

sālis [3] *Üçüncü, üçüncü derecede, üçüncü olarak.*

Mürūr-ı vāḥid ü ḫāmis çü sādisden olur sābiʿ / Beyān-ı bī-nihāyetdür ne **sālisdür** ne ḫôd rābiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 1). [sālisdür, -dür]*

Melā'ik durur çün ülī ecniha / Kimisine de mesnā kimi **sālise** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 1). [sālise,]*

Murādī nefḫa-i evvel degül sānide **sālisde** / Hemān bir vech-i maʿnādur ʿayān oldı ʿayān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 5). [sālisde, -de]*

şalli ʿalā muḥammedin kāne resūle müctebā [1] *Seçkin Resul Muhammed'e salat eyle.*

Ṣalli ʿalā Muḥammedin kāne Resūle müctebā / Seyyidenā şefīʿanā sırri fu'ādi enbiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 1). [ṣalli ʿalā muḥammedin kāne resūle müctebā,]*

şalmak [36] *1. Göndermek, sevketmek.*

Fülk-i vücūdı **saldı** biḥār-ı ferāġata / Lü'lüdür añlaġıl yem-i ʿirfāna insilāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 4). [saldı, -dı]*

Baḥr-ı belāya **şalma** gel ʿāşıḳuñı meded meded / Cān ikiligi terk idüp anuñ içün didi eḥad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 1). [şalma, -ma]*

Murāduñ baḥr-ı vaḥdānī yine mevc urdı ʿālemde / **Şalan** dil fülkini bu baḥre ādemdür muḳarrerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 5). [şalan, -an]*

Ey Murādī baḥr-ı ʿilmüñe senüñ olmaz kenār / Fülkini her kim ki **şaldı** bilmedi pāyān nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 5). [şaldı, -dı]*

Gel berü fülk-i dili **şal** yem-i ʿummāna yine / Bādbān ac ki bu āb üzre hemān ber-pādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 4). [şal,]*

Şalımaz her kişi geştī bu ʿulūmuñ baḥrına / Ġark-ı fülk itmek gelüpdür mevc-i ʿummāna geñez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 3). [şalımaz, -ı, -maz]*

Şalup esb oldı pür-himmet ne himmet belki pür-heybet / Belī dimiş durur meydānda ṣāḥib-ḳırān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 3). [şalup, -up]*

Semīʿ olsa olur sāmiʿ ṣımāḫ-ı cān ü dil dā'im / Vücūduñ baḥre **şal** dürr içün ol ġavvāṣ ol ġavvāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 4). [şal,]*

Baş der-dāmen bu rāha gelmişem yoḳdur döniş / Esb-i himmet **şalmaġa** menzil ü meydān iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 4). [şalmaġa, -ġa]*

Baḥr-ı ʿışḳa degme bir kes **şalımaz** dil zevraḳın / Ṭavr u ṭarzın fehm idemez zīre eṭvārı degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 2). [şalımaz, -ı, -maz]*

Gel Murādī ḳıl temāşā muḳteżā-yı ʿādeti / Āb-ı rūyı ister iseñ cümle naḳşı āba **şal** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 5). [şal,]*

Şalmışuz dil zevraḳın deryā-yı bī-pāyāna çün / Āḫırı bir cāy-ı nā-hemvāre nāzil itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 4). [şalmışuz, -mış, -uz]*

Şalan baḥr-ı maḥabbetde vücūdı fülkine bir dem / Bulup sāḥil çıḳar añlama sen anı o deryādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 2). [şalan, -an]*

Şalmışam ʿışḳı deñizine fu'ādum zevraḳın / Eylerem her demde ben deryāda deryā ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 3). [şalmışam, -mış, -am]*

Yemm-i mahabbet içre dil fülkini **şalarsañ** / Yoḳdur anuñ kenārı bulınmaz aña pāyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 2). [şalarsañ, -ar, -sa, -n]*

Baḥr-ı ʿışḳa **salan** sefīnesini / Naẓar eyler mi ḳış ile yaza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 3). [salan, -an]*

Cür'a-i aḳdāḥdan cem' oldı bir deryā yine / **Şaldılar** ʿuşşāḳ zevraḳ zīr ile bālā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 1). [şaldılar, -dı, -lar]*

Şal vücūduñ fülkini geşt eyle baṭn-ı ʿālemi / Bu Murādīnüñ dilinden aḳdı bu deryā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 5). [şal,]*

Özinden eyledi himmet miyāna / **Şalup** sevdāları sevdā içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 3). [şalup, -up]*

Göñül fülki çıḳam dirken kenāra / **Şalar** ġam mevci anı bir diyāra *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 1). [şalar, -ar]*

2. Bırakmak, salıvermek, terketmek.

Cānlar eritdi ʿāşıḳuñ ey meh saña yiter / Ferdāya **şalma** gel bizi ey dil-rübā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 1). [şalma, -ma]*

Şalduñ beni çü derdüñe dermānı n'eylerem / Buldum bu baḥr-ı ʿışḳuñı ʿummānı n'eylerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 1). [şalduñ, -duñ]*

Yā Rab ne devā ḳılsam ben bu dil-i şeydāya / **Şaldı** beni ol cānān bugün yine ferdāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 1). [şaldı, -dı]*

3. Sermek, saçmak, yaymak.

Ālemde ḳıldı ʿālemi kenz-i ḫafī yine / **Şaldı** ʿuyūna ġayret ile ḥucb-ı kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 2). [şaldı, -dı]*

Żaḥve-i kübrāda şems-i aʿẓam olmışdur bedīd / Cümle afāḳa ve māfihāya **şalmış** nūr-ı tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 2). [şalmış, -mış]*

Bādbān-ı zevḳini açdı hevā-yı şevḳ ile / **Şaldı** cismi cismini ʿummāna ʿummān insilāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 4). [şaldı, -dı]*

Meyli olduñda **şalar** sāyesini lā-şekk ü reyb / Dime kim sen aña kim her dil-i meyyāle güyer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 4). [şalar, -ar]*

Cemāli ʿaksini **şaldı** irişdi tā ebedā / Münaḳḳaş eyledi ṣūretleri ḫayāldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 4). [şaldı, -di]*

Kendümi ḫāka **şalsam** ʿayb itmeñ / ʿÖmrümüñ ḫāṣılından oldum dür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 5). [şalsam, -sam]*

Emr-i künle şems-i ʿālemdür **şalar** çün pertevi / Nice nice zerreler iḥyā ider sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 3). [şalar, -ar]*

Müstedām olup yine devletde buldum devletüm / Anuñ içün **şalmışam** etrāfa bāl-i himmetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 880, Beyit 1). [şalmışam, -mış, -am]*

İftitāḥ ile küşāde oldı bāb-ı maġribīn / Dest-i ḳudret maşrıḳeyne **şalsa** n'ola demdeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 3). [şalsa, -sa]*

Cemālüñ ʻaksidür pertev **şalan** āfāḳa her demde / Anuñ çün ʻālemüm vardur benüm her demde ʻālemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 1). [şalan, -an]*

ʻIşḳdur **şalan** cihāna demdeme / ʻIşḳı olmayanlara ādem dime *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1421, Beyit 1). [şalan, -an]*

Mā hüve'l-vāḳiʿ olmadı vuḳūʿ-ı naşş-ı ḳāl / Ẕerre **şaldı** lemʿadan bir nūr lemʿān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 3). [şaldı, -dı]*

Burc-ı hidāyet üzre ṭoġdı çü şems-i neyyir / Āfāḳa pertev irdi dünyāya nūr **şaldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 2). [şaldı, -dı]*

sal sal [1] *Bırak, vazgeç.*

Yaraşur her dem celālüñ perde-i ġayb-ı cemāl / Reh-nümūn-ı ġayrüñ olsa ḥażretüñe **sal sal** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 1). [sal sal,]*

salṭanat [4] *Hükümdarlık, sultanlık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murāduñ ḳavline ḳavl ol ki sulṭān olasın / Ḳılasın bu **salṭanatla** nice biñ biñ şāhı tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 5). [salṭanatla, -la]*

salṭanat taḫtına geçmek [1] *Hükümdarlık tahtını elde etmek.*

Saṭvet ü ʿizzetle **geçdi salṭanat taḫtına** çün / Kā'inātuñ cemʿine luṭf ile iḥsān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 2). [salṭanat taḫtına geçdi, -di]*

şamāḫ-ı cān [1] *Can kulağı.*

Şamāḫ-ı cāna irdi bir nidā-yı ḫūb-ter ey dil / Didi kim ben seni iki cihāna cümle cān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 4). [şamāḫ-ı cāna, -a]*

şaman [1] *Servet, zenginlik.*

Ol nār-ı sūzān kimi yaḳarsa / İki cihānı saymaz **şamana** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 3). [şamana,]*

şamed [4] *Her türlü istek ve ihtiyâcı karşılayacak güce sâhip bulunan, hiç kimseye veya hiçbir şeye muhtaç olmayan anlamında Allah'ın isimlerinden. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rabbi bilürse lem yelid kimseyi beñdeş itmez ol / Şuġlı ziyāde ger ḳıla arturuben didi **şamed** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 4). [şamed,]*

şāmıt olmak [1] *Sessiz, sakin olmak.*

Dil ḳaçan kim yāre ḥālin ʿarż ider virmez cevāb / **Şāmıt olsa** her ḳaçan ol demde eyler feṯḥ-i bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 1). [şāmıt olsa, -sa]*

sāmiʿ [3] *Dinleyen, dinleyici.*

Yaluñuzdur baña vāḥid ʿazīmümdür baña kübrā / Semīʿümdür sözüm **sāmiʿ** rahīmümdür baña müşfiḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). [sāmiʿ,]*

Gelüp āfāḳa şerḥ itmiş zemīn ile zamān söyler / Murādīnüñ kelām-ı dil-pezīrin gūş iden **sāmiʿ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 5). [sāmiʿ,]*

Şımāḥ olmadı aṣvāta semīʿ-i ḥarf bī-ḥarfin / Ne ḳılsun **sāmiʿi** her dem semiʿ oldı semiʿ nādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 4). [sāmiʿi, -i]*

sāmiʿ-i şavt olmak [1] *Sesi dinlemek. II Söz dinlemek, itaat etmek.*

Sāmiʿ-i şavt olan kişi buldı necāt-ı cāvidān / Aġlayu ḳıldı tā ebed oldı evrāda şol k'aşem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 4). [sāmiʿ-i şavt olan, -an]*

sāmiʿ olmak [11] *İşiten, dinleyen olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Semīʿ olsa **olur sāmiʿ** ṣımāḫ-ı cān ü dil dā'im / Vücūduñ baḥre ṣal dürr içün ol ġavvāṣ ol ġavvāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 4). [sāmiʿ olur, -ur]*

sāmiʿü'l-ḳavl olmak [1] *Söz işiten, dinleyen olmak.*

Sāmiʿü'l-ḳavl ol yüri kendüñden iş itme ṣaḳın / Gel Murāduñ manṭıḳından sen ʿaṭāsın añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 5). [sāmiʿü'l-ḳavl ol,]*

sāmin [2] *Sekizinci.*

Meḥābādan ibā ḳıldı bilürdi ferʿ ile aṣlı / Ḥisāba aldı her demde demidür **sāmin** ü tāsiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 2). [sāmin,]*

Sülāse rubāʿ vü mutabbak cenaḥ / Rüsüldür kimi ʻarş içün **sāmine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 2). [sāmine,]*

şamt [1] *Sükût, hamûşî.*

Fāriġu'l-bāl olmışuz ʿālemde ḳīl u ḳālden / Biz edeb ṭarzın bilüp **şamt** ile iḥsān isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 3). [şamt,]*

şan [2] *İtibar, nam, şöhret, şan, ün.*

Fa'ide eylemez bu ad ile **şan** / Başuñ ola türābda çü kedū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 9). [şan,]*

Şaḳın rāz açmaġıl nā-ehl olana / Eyüyi gözle baḳma ad u **şana** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 3). [sana, -a]*

saña [434] *Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi. (Bu kelime Divan'ın tamamında*

belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Eşkümi gördükde deryā āferin itdi baña / Benden artuḳdur yaşuñ v'Allāhi ḥayrānum **saña** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 1). [saña,]*

ṣanʿat [12] *Marifet, hüner, ustalık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣanʿata olmışdur yemīn ile yesāruñ zümresi / Birine ḥikmet birine töhmet oldı iḳtiżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 2). [ṣanʿata, -a]*

ṣanʿat itmek [1] *Hüner, marifet edinmek.*

İster iseñ ġınā eger **ṣanʿat idin** ḳanāʿati / Diler iseñ ʿazīzi ger sen anı ḳāniʿ añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 4). [ṣanʿat idin, -in]*

ṣanāyiʿ [1] *San'atlar, zanaatlar.*

Ṣanāyiʿden el çekmeyen bilmedi ṣāniʿi / Ne ṣanʿat durur ṣanʿata ide ṣāniʿi ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 3). [ṣanāyiʿden, -den]*

sanem [2] *Put.*

Hey'etüm hey'etde pür-aḥsen bulupdur ṣūreti / Hiçde ḳodı her ne yirde kim **ṣanemler** var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 4). [ṣanemler, -ler]*

Bi-ḥamdi'llāhi ve'l-minne gelüben āyet-i kübrā / Vücūdum ka'besi aṣlā eser görmez **ṣanemlerden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 4). [ṣanemlerden, -ler, -den]*

sānī [4] *İkinci.*

Geldi Murādī evvel oldı marādı **sānī** / Her kim muḥīṭ olursa ḳādir durur cevāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 5). [sānī,]*

Murādī nefḫa-i evvel degül **sānide** sālisde / Hemān bir vech-i maʿnādur ʿayān oldı ʿayān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 5). [sānide, -de]*

Bir sāḳīden içmişem ben bāde-i ʿışḳı kim / Kevn ile mekān içre yoḳ durur aña **sānī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 2). [sānī,]*

II Aklın ilk önce anlaşılmaması, daha sonra, zamanla anlaşılması.

Şaḳḳ-ı evvelde degül **sānīdedür** ʿaḳl hemān / Evvelüñ evveline vardı girü pinhānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 4). [sānīdedür, -de, -dür]*

ṣānī olmak [1] *Ikinci olmak.*

Evliyāya ʿayn-ı mülhem enbiyāya vaḥy-ı Ḥaḳ / Vāḥid-i muṭlaḳ olupdur **sānī olmadı** inan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 4). [ṣānī olmadı, -ma, -dı]*

sāniyā [1] *İkinci olarak.*

Murāduñ istemege ibtidā baña yaraşur / Murāda virmege pes **sāniyā** saña yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 482, Beyit 5). [sāniyā,]*

ṣāniʿ [6] *1. Sanatkar.*

ʿĀlemüñ ʿilmin bilelden eyledüm ʿarż-ıʿulūm / Bu ʿulūmuñ manṭıḳından nice **ṣāniʿdür** gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 4). [ṣāniʿdür, -dür]*

2. Yaratan, halkeden; Allah.

ʿAceb varṭaya düşdi bī-ʿaḳl olan cāhilūn / Ki maṣnūʿa **ṣāniʿ** diyü eyleye ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 4). [ṣāniʿ,]*

Ṣanāyiʿden el çekmeyen bilmedi **ṣāniʿi** / Ne ṣanʿat durur ṣanʿata ide ṣāniʿi ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 3). [ṣāniʿi, -i]*

Ṣanāyiʿden el çekmeyen bilmedi ṣāniʿi / Ne ṣanʿat durur ṣanʿata ide **ṣāniʿi** ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 3). [ṣāniʿi, -i]*

Ṣāniʿüñ ṣunʿında tekrārın gözetdüm bir seḥer / Pes lisānı ṣunʿ ile tekrārını aldum ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 1). [ṣāniʿüñ, -ün]*

Nüktededür nüktedān diñle bu ḳavli hemān / İster iseñ **ṣāni'i** baḳma heyūlāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 3). [ṣāni'i,]*

ṣanīʿ-i bedīʿ eylemek [1] *Eşsiz güzellikte yaratan (Allah).*

Çünki **ṣanīʿ-i bedīʿ eyledi** īcād-ı sır / Sırr ile esrārına sırr ile sanʿatdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 4). [ṣanīʿ-i bedīʿ eyledi, -di]*

ṣāniʿ-i ekber [1] *Büyük yaratıcı.*

Egerçi **ṣāniʿ-i ekber** beni var itdi ṣunʿından / Feemmā olmadın ġayrı daḫı ehl-i senāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 5). [ṣāniʿ-i ekber,]*

ṣāniʿ-i verd [1] *Gülün yaratıcısı.*

Būy-ı güldendür ḫużūrı bülbül-i şūrīdenüñ / **Ṣāniʿ-i verdüñ** cemāli ārzūsı dīdenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 1). [ṣāniʿ-i verdüñ, -ün]*

sanki [1] *Âdeta, farz edelim ki, güya.*

Merkezin buldı noḳṭa dā'ireden / Ḥavż-ı kevserde **ṣanki** dürdāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 3). [ṣanki,]*

ṣanmak [125] *Zannetmek, farz etmek; olduğunu düşünmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben **ṣanurdum** kim cihānda añladı ʿālem seni / Şimdi bildüm cümlesi ẓann eylemiş bāṭıl saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 2). [ṣanurdum, -ur, -du, -m]*

saray [2] *Saray. II Gönül.*

Ḫaṣ ü ḫāṣākdan pāk it **sarāyını** fu'āduñ sen / Sarāyuñ tāhir olmayınca olmaz her işüñ ḥāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 2). [sarāyını, -ı, -n, -ı]*

Ḫaṣ ü ḫāṣākdan pāk it sarāyını fu'āduñ sen / **Sarāyuñ** tāhir olmayınca olmaz her işüñ ḥāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 2). [sarāyuñ, -un]*

sarāy-ı ḥaḳīḳat [1] *Hakikat sarayı.*

Seḥer **sarāy-ı ḥaḳīḳatde** hem-nişīnüm o şāh / Zehī ʿaṭā vü kerem lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 1). [sarāy-ı ḥaḳīḳatde, -de]*

şarf eylemek [4] *Harcamak; kullanmak, tüketmek. II Feda etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣıḥḥata şükr eyleyüp ʿömrüñi **şarf eyleme** / Niʿmet-i ʿuẓmā ki var cümlesi ṣıḥḥatdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 4). [ṣarf eyleme, -me]*

şarf-ı maḳdūruñ itmek [1] *Elden gelen tüm gücünü harcamak.*

İdüben şarf-ı maḳdūruñ bu günde ḫıdmet-i yāre / Oluben cān ile bende ʿaceb sulṭāna irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 2). [ṣarf-ı maḳdūruñ idüben, -üben]*

şarf itmek [1] *Sarf etmek, kullanmak, harcamak, tüketmek.*

Gözledi her ki gözle pes sen de gözle gözle / Evḳātı **şarf idenler** evḳāta irdi el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 4). [ṣarf idenler, -en, -ler]*

şarrāf [2] *1. Altın, mâdenî ve kâğıt paraları birbiriyle değiştirmeyi, bozmayı, tahvil alış verişi yapmayı meslek edinmiş kimse. 2. Bir şeyden iyi anlayan, o şeyin ehli olan kimse.*

ʿAceb olmaya ey rāh-ı ḥaḳīḳat isteyen ʿārif / Seni bilmekde ol **şarrāf** ʿulūmuñ sende ẕāhirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 4). [ṣarrāf,]*

Cevherüñ ḳıymetin añlamaġa **şarrāf** gerek / Her ʿulūmuñ ḥikemin bilmege ʿarrāf gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 1). [ṣarrāf,]*

şarrāf-ı dehr [1] *Zaman sarrafı.*

Mis misin yā sīm ü zer bilmezlenüp görme seni / Gel berü **şarrāf-ı dehrüz** cevherüñ ḥakkākiyüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 3). [ṣarrāf-ı dehrüz, -üz]*

saṭḥ [3] *Bir şeyin dışta olan, dıştan görünen tarafı, yüzü.*

Her ḳaçan kim menzil-i aʿlāyı ḳılsam ben ṭaleb / **Saṭḥ** ider küllī cenāḥın her melā'ik cümle heb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 1). [saṭḥ,]*

Levḥ-i dilde naḳş olalı ḥikmetüñ / ʿİzzetüm **saṭḥında** buldum ʿizzetüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 752, Beyit 1). [saṭḥında, -ı, -n, -da]*

Ḫalvetüm **saṭḥında** berḳ urmış ḳamer / Selb-i ṭāḳat ḳılduġum tāb añladum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 3). [saṭḥında, -ı, -n, -da]*

saṭḥ-ı buyūt-ı ḳaṣr-ı dil [1] *Gönül köşkünün görünen yüzü, dışı.*

Saṭḥ-ı buyūt-ı ḳaṣr-ı dil ʿarṣa berāberdür didüm / Bir kaʿbe-i maḳṣūddur eyle recā ḳullābda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 4). [saṭḥ-ı buyūt-ı ḳaṣr-ı dil,]*

saṭḥ-ı çemen [1] *Bahçenin etrafı, civarı.*

Fiġān eyler idi **saṭḥ-ı çemende** / Anuñ dilinde āh ü vāyı gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 2). [saṭḥ-ı çemende, -de]*

saṭḥ-ı dü-ʿālem [1] *Dünya ve ahiretin üstü.*

Devr eyledi erkānı ḳamu noḳṭa-be-noḳṭa / Bulmadı gezüp **saṭḥ-ı dü-ʿālemde** misāli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 2). [saṭḥ-ı dü-ʿālemde, -de]*

satir [1] *Kusurları, günahları örten.*

Ġafūrumdur beni ġaffār beni **sātir** daḫı settār / Beni var eyleyen ḫālıḳ idübdür ẓāhirüm inşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 4). [sātir,]*

sātir olmak [1] *Örtmek, kapatmak.*

Çün **sātir ola** sen seni cümle ʿayāndan / Dillerde nāmuñı ḳoyup ifşā neden gelür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 2). [sātir ola, -a]*

şatmak [3] *Bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek.*

Cāndan yār olmayan bāzār-ı ʿışḳı bilmedi / Bī-ḥamiyyetdür hemān taḳlīd ile alur **şatar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 3). [şatar, -ar]*

II Feda etmek.

Şatdum iki cihānı senüñ ẕerre luṭfuña / Mihrüm iki cihāna anuñ çün durur eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 467, Beyit 2). [şatdum, -du, -m]*

Şatan ʿışḳuñı ġayrüñ ʿışḳına cānā aña ḥaḳdur / Serin ṭaşlara ursun bilmedi bāzārını bunda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 2). [şatan, -an]*

şatun almak [2] *Karşılığında bir bedel, değer vererek elde etmek.*

Cān virüp **alursañ** ʿışḳı **şatun** / Ersin dü-cihānda bī-melāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 209, Beyit 3). [şatun alursañ, -ur, -sa, -n]*

Ger sen Murādī isteseñ bilmege sırr-ı maʿnāyı / ʿIşḳ ile ʿaḳlı cemʿ idüp ʿaḳlı ḳo ʿışḳı **şatun al** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 5). [şatun al,]*

saṭr [3] *Satır, yazı sırası.*

Gel Murādīnüñ kelāmın istimāʿ eyle yine / **Saṭrınuñ** her arasını añla bir uçmaġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 5). [saṭrınuñ, -ı, -nun]*

Münderic-i kelām olup **saṭra** yazar çü besmele / Nāmın ider beyān ezel ismini soñradan yazar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 2). [saṭra, -a]*

Kātib-i ḳudret yazaldan bu evāmir **saṭrını** / Bir debīrem çekmişem her ḥükme bir tuġrāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 3). [saṭrını, -ı, -(n)ı]*

saṭr çekmek [1] *Deftere satır, dize çizgisi çekmek.*

Baḥs eylesün mesā'il-i fetvāda ḳo anı / Ẓāhir ḥaberlerine **çeke saṭr** ile rüsūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 2). [saṭr çeke, -e]*

saṭr-ı ḳaş [1] *Kaşının satırı.*

Muṣḥaf durur cemālüñ ey mihr-i rūḥ-efzā / **Saṭr-ı ḳaşuñ** nigārā bil āyet-i Ḥudādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 4). [saṭr-ı ḳaşuñ, -un]*

saṭr itmek [1] *Satır etmek, yazı dizisi oluşturmak.*

Ḥāme-i ḳudret çü **saṭr itdi** ṣudūrın remzini / Her birin bir fiʿl ile bir resme bürhān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 4). [saṭr itdi, -di]*

saṭvet [2] *Güç, kuvvet.*

Müheyyā oldı çün ḥayy ile iḥyā / İrişdi ʿilm içün mevt ile **saṭvet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 3). [saṭvet,]*

ʿIyān olduḳça nūruñ ʿayna müstevlī olur ḥayret / Senüñdür ḳudret ü **saṭvet** senüñdür ʿizzet ü rifʿat *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 7). [saṭvet,]*

saṭvet ü behcet [1] *Güç ve güzellik.*

Elfdür evvel ḥurūfa ibtidā ey merd-i rāh / Oldı ʿaḳl-ı evvele **saṭvet ü behcet** iftitāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 3). [saṭvet ü behcet,]*

saṭvet ü ʿizzet [1] *Kuvvet ve değer, yücelik.*

Saṭvet ü ʿizzetle geçdi salṭanat taḫtına çün / Kā'inātuñ cemʿine luṭf ile iḥsān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 2). [saṭvet ü ʿizzetle, -le]*

ṣavāb eylemek [1] *Doğru etmek. II Yanlışa, harama bakmamak.*

Līkin iden añа naẓar çeşmini **eyleye ṣavāb** / Āyineyi her āyine āyinedār gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 3). [ṣavāb eyleye,]*

ṣavm itmek [1] *Oruç tutmak.*

Ḥaḳ seni anuñ içün eyledi var / Gündüzin **ṣavm idesin** gice ḳıyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 2). [ṣavm idesin, -e, -sin]*

ṣavmü'l-ġarīb [1] *Garibin, kimsesizin orucu.*

Gel tamāmiyyet dilerseñ bī-nizāʿ ol cümleden / Nā'il-i ḳadr olmaḳ isterseñ gözet **ṣavmü'l-ġarīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 4). [ṣavmü'l-ġarīb,]*

savt [3] *Ses, seda.*

Ḳabl ü ba'dı bu'd u ḳurb añlarsa maḥcūb oldı māh / Her cihet **ṣavtın** münādī bil maḳālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 4). [ṣavtın, -ın]*

Maḥż-ı netāyicindedür kām ile ḥarf ile suḫan / Ḥarf ile **ṣavtı** tārik ol añlaya tā ki her kilem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 3). [ṣavtı, -ı]*

Maḥż-ı netāyicindedür kām ile ḥarf ile suḫan / Ḥarf ile **ṣavtı** evvel añlaya niteki her kilem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 3). [ṣavtı,]*

ṣavt-ı 'acīb [1] *Acayip, tuhaf ses.*

Ḳā'im olmaġ içün irdi yine bir **ṣavt-ı 'acīb** / Añladum anı ki söyler baña peydā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 2). [ṣavt-ı 'acīb,]*

ṣavt-ı ḥarf [1] *Harfin sesi.*

Ḥarf-i ṣavtın bilmedüm ammā bilürven **ṣavt-ı ḥarf** / Kārumı ferḫunde bildüm ʿaḳla iẕʿān oldığın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 3). [ṣavt-ı ḥarf,]*

ṣavt-ı muhīb [1] *Heybetli, korkunç ses.*

Nice bir ġafletde sen bīdād ol / Ṣūrdan bir gün çıḳar **ṣavt-ı muhīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 4). [ṣavt-ı muhīb,]*

ṣavt-ı raʿnā [1] *Güzel, hoş ses.*

Muʿanber ḳıldı zülfeynin yüzin bedr-i dücā ḳıldı / Terennüm ʿandelīb-i ḳudret itdi **ṣavt-ı raʿnādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 2). [ṣavt-ı raʿnādan, -dan]*

ṣavt itmek [1] *Konuşmak, dile gelmek.*

Bir ṭarafda **ṣavt ide** ṭūbā ki ṭūbā men daḫel / Bir ṭarafda medḥ ider ḥūr ile Rıḍvān āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 3). [ṣavt ide, -e]*

savurmak [1] *(Rüzgâr; zaman) Önüne gelen bir şeyi havaya kaldırıp sağa sola uçurmak.*

Ḳanı Cem ü ḳanı Ḳubād toprakların **ṣavurdı** bād / İşitmedün mi n'oldılar Dārāyile İskenderi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 4). [ṣavurdı, -dı]*

saʿy [7] *Çalışmak, çabalamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿIşḳı sermeddür cihāna ḥükm iden min ḥākimin / **Saʿyün** artur Leyse li'l-insāni illā mā seʿā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 4). [saʿyün, -ün]*

saʿy eylemek [6] *Çalışmak, çabalamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ser-firāz olmaḳda çoḳ **saʿy eyledüm** minnet aña / Ẕilleti terk itmişem gördüm ki az ehlindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 4). [saʿy eyledüm, -dü, -m]*

saʿy-ı belīġ eylemek [1] *Güzel çalışıp çabalama. II Gerekli gayreti gösterme.*

Saʿy-ı belīġ eyledi sırr-ı ʿacīb ʿışḳına / Her sözi kim söyledi sırr ile tenhā didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 3). [saʿy-ı belīġ eyledi, -di]*

saʿy-ı liyāḳat [1] *İktidarın, marifetin çalışması.*

Her ne kim iḥsan olur muḥsinüñ inʿāmıdur / Ṣanma ki olan saña **saʿy-ı liyāḳatdadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 3). [saʿy-ı liyāḳatdadur, -da, -dur]*

saʿy-ı men der-ʿilm āmed der nihād-ı cān-ı mā [1] *İlimde benim çabam canımın yaratılışında.*

Saʿy-ı men der-ʿilm āmed der nihād-ı cān-ı mā / Men çi dānem der-beyān-ı ẕāt-ı pāk-ı kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 21, Beyit 1). [saʿy-ı men der-ʿilm āmed der nihād-ı cān-ı mā,]*

saʿy itmek [3] *Gayret etmek, çabalamak.*

Saʿy idegör virmek Allāhuñ durur tevfīḳ u ḫayr / Kim dimişler "Leyse li'l-insāni illā mā seʿā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 8). [saʿy idegör, -e, -]*

Ey Murādī āhīlük (bil) degmenüñ kārı degül / Lāki **sa'y it** "Leyse li'l-insāni illā mā seʿā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 5). [saʿy it,]*

Rāġıb iken raġbeti insāna **sa'y itmiş** meger / Pes niçün cürm ʿadd ider ḳan olmadı çün üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 4). [saʿy itmiş, -miş]*

saʿy ḳılmak [2] *Çalışmak, çaba sarf etmek.*

Gördigi dem anı didüm oldı dil ḫayrān aña / Nice nice **saʿy ḳıldı** bulmadı pāyān aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 1). [saʿy ḳıldı, -dı]*

Ey Murādī Leyse li'l-insāni illā mā seʿā / **Saʿy ḳıl** her kāra saʿyüñde tekāsül itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 5). [saʿy ḳıl,]*

şaymak [4] *1. Saymak, hesaplamak.*

Ey Murādī saña virdügini vehhāb-ı ezel / **Sayamaz** cümleten eşyā ger olur ise şühūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 5). [sayamaz, -a, -maz]*

Kitāb-ı ʿışḳı ezberden oḳıyup **şaymaz** evrāḳı / Kütüb evrāḳını cemʿ eyleyenden ol durur aʿlem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 3). [şaymaz, -maz]*

ʿAcze olduñsa maḳar ey şāḥib-i feyż-i kemāl / Şol ḳadar ola ziyāde **şaymayasın** hiç ʿad *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 20, Beyit 3). [şaymayasın, -ma, -(y)a, -sın]*

2. Kabul etmek, değer vermek.

Ol nār-ı sūzān kimi yaḳarsa / İki cihānı **saymaz** şamana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 3). [saymaz, -maz]*

şayd itmek [2] *Avlamak.*

ʿAlemüñ vaḥş-ı ṭuyūrın **şayd ider** ṣubḥ ile şām / Kimsenüñ girmez eline kendüsi vaḥş ibn-i vaḥş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 3). [şayd ider, -er]*

II Canını almak.

Şu cān ṭūṭīsi şimdi kim ḳafesde söyleşür güftār / Ecel ṣayyādı bir gün **şayd idiser** olmaġıl ġāfil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 4). [şayd idiser, -iser]*

şayd-ı dām-ı zülf olmak [1] *Saç tuzağına av olmak.*

Evc-i istiġnāda murġ-i dil uçarken nāz ile / **Şayd-ı dām-ı zülf oluben** pāymāl olmaḳ neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 3). [şayd-ı dām-ı zülf oluben, -uben]*

şayd olmak [2] *Av olmak. II Aşık olmak.*

Murādī ʿışḳ-ı yārine çü **şayd oldı** göñül mürġı / Velī murġ ile bāz oldı özi aʿlā zamānīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 5). [şayd oldı, -dı]*

Göñül **şayd oldı** bir çeşm-i ġazāle / Çü ḳıldı ġamzesi tīġin havāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 1). [şayd oldı, -dı]*

saye [6] *Gölge.*

Ger müyesser ola görmek ben cemāl / Gökdeki aya virür **sāyem** żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 2). [sāyem, -m]*

ʿUlyādadur hümā çün **sāyem** hümāya devlet / Ben devlete hümāyam devlet cenāḥa bādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 3). [sāyem, -m]*

Açmayınca dil niḳābın gösterür mi yüz cemāl / Ey cemālüm ibtidāsından görürseñ **sāyesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 3). [sāyesin, -si, -n]*

Benüm bir mūnisüm yoḳdur yanumda **sāyeden** özge / Ne bir eglencemüz vardur fiġān ü zārdan ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 4). [sāyeden, -den]*

2. Himaye, koruyup gözetme.

Ḳurdum ṭınāb-ı cūd ile çün ḫayme-i vücūd / **Sāyemde** kimi ḳonar ider kimi irtiḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 4). [sāyemde, -m, -de]*

Ẓıll-ı memdūd oldı çün perr-i hidāyet mürġınüñ / Tāc-ı devlet giydi her kime toḳındı **sāyesi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 2). [sāyesi, -s, -i]*

sāye şalmak [10] (Deyim) *1. Gölge yapmak, gölgelendirmek.*

ʿAcā'ib baḫr-ı ḳaʿrında şalupdur bīḫler tā kim / Ki her bergi **şalup sāye** nice biñ biñ ḳadar ṭūmār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 3). [sāye şalup, -up]*

2. Koruyup gözetmek, himâyesi altına almak.

Meyli olduñda şalar **sāyesini** lā-şekk ü reyb / Dime kim sen aña kim her dil-i meyyāle güyer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 4). [sāyesini, -si, -n, -i]*

Muḳtedā-yı evvelīn ü āḫirīn olduḳda dil / **Sāye şaldı** ʿāleme buldı niẓāmın hep ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 2). [sāye şaldı, -dı]*

Evce çıḳar çün hümā ṭayr ider eflākda / Devlet-i ʿuẓmā bilür kime **şalar sāyesin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 4). [sāyesin ṣalar, -ar]*

Cān ü başa ḳalmaz ol kim merd ola meydānda / **Sāye şalar** merd olanlar nice merdān ʿışḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 2). [sāye ṣalar, -ar]*

Ḥitām-ı cümleden vaz ol cihān u cāndan el çek / Ḥicāb-ı ġayrıdan geç kim **şalasın** cümleye **sāye** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 3). [sāye ṣalasın, -a, -sın]*

Nidā-yı fāliḳu'l-ışbāḥ irişe çünki mevtāya / Ne ḳutludur o dem cānān **şalar** ʿuşşāḳına **sāye** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 1). [sāye ṣalar, -ar]*

Hümā-yı devlet eger başuña **şala sāye** / ʿAṭā vü luṭf-ı Ḫudā saña ola hem-sāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 1). [sāye ṣala, -a]*

Cemāl-iʿaksi **şalar** gerçi **sāye** her ṭarafa / Velīk degmede bulınmaz ʿışḳ-ı rūḥānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 4). [sāye ṣalar, -ar]*

II Görünürlüğü, varlığı hissedilir olmak.

Göñül oldı temennāda bulupdur tende tenhāyı / Bulup tenhāda çün ḫalī **şalupdur** ʿāleme **sāye** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 3). [sāye ṣalupdur, -up, -dur]*

şayḳal eylemek [1] *Parlatmak, tozdan arındırmak. II Kalbi nefsânî kirden temizlemek.*

Gel berū rengi gider āyine **şayḳal eyle** / Bilesin sende nedür ḥāṣıl olan bu ṣūret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 4). [ṣayḳal eyle,]*

şayḳal-i tevḥīd [1] *Birlik cilası; nuru.*

Pes andan **şayḳal-i tevḥīdi** ur sen āhen-i ḳalbe / Ola āyīne-i aṣfāleyin daḫı çü cām-ı Cem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 3). [ṣayḳal-i tevḥīdi, -i]*

şayru [3] *Sayrı, hasta.*

İşlerin ṣaġ itmeyenler dā'imā **şayru** durur / Ṣebpere kör olduġı çün mihr-i raḫşān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 2). [ṣayru,]*

Ṣaġı **şayru** añla ey dil ṣayruyı ṣaġ añlaġıl / İster iseñ ger bu maʿnādan ḳılasın ʿuḳde-ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 3). [ṣayru,]*

Ṣaġı şayru añla ey dil **şayruyı** ṣaġ añlaġıl / İster iseñ ger bu maʿnādan ḳılasın ʿuḳde-ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 3). [ṣayruyı, -yı]*

sāz-kār olmak [1] *Yakışmak, elverişli olmak, bir iş içinde yeterli ve uygun olmak.*

Sāz-kār olmaġ için anuñla / Her çoġı biz degişmezüz aza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 6). [sāz-kār olmaġ, -maġ]*

sebʿa semā [1] *Yedi kat gök.*

Semʿ-i dili küşād idüp bildi melekle ins ü cān / **Sebʿa semāyı** geşt idüp şimdi ben istivādayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 4). [sebʿa semāyı, -(y)ı]*

seb'a-i ebḥar [1] *Yedi deniz; okyanuslar.*

Ey Murādī **seb'a-i ebḥar** olursa ger midād / Biñde bir ḳavlüñi yazmaya senüñ aḳvāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 5). [seb'a-i ebḥar,]*

sebʿa-i eṭvār [1] *Yedi mertebe, nefsin olgunlaşma basamakları.*

Heft deryāyı geçerseñ daḫı var bunda neler / **Sebʿa-i eṭvārı** seyrān eyle ey ṣāḥib-kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 3). [sebʿa-i eṭvārı, -ı]*

sebʿa-i seyyāre [1] *Yedi seyyar yıldız. II Yedi gezegen.*

Ḳamu ʿālemlere ḥükm itmek içün / Murāduñ **sebʿa-i seyyāresi** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 5). [sebʿa-i seyyāresi, -si]*

sebaḳ [1] *Ders, talim.*

Murāduñ her sözi Ḥaḳdan **sebaḳdur** / Anuñ içün dutar yüzin aña dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 844, Beyit 5). [sebaḳdur, -dur]*

sebaḳ almak [7] (Deyim) *Ders çıkarmak, ibret almak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baḥr-ı ʿulūm içre ṣol kimse ola bī-mesel / Çün **ala** bundan **sebaḳ** ecmel olur bī-riyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 4). [sebaḳ ala, -a]*

sebaḳ-daş olmak [1] *Ders arkadaşı olmak.*

Çü ḳudret mektebinde ders-i ḥikmet ḳılmışuz ezber / Bize bu ʿilm-i ḥikmetde **sebaḳ-daş olmadı** kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 4). [sebaḳ-daş olmadı, -ma, -dı]*

seb'a'l-mesān [2] *Fatiha Suresi.*

Çün oldı münderic **seb'a'l-mesān** / İdüp beyżāsını beyżā içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 4). [seb'a'l-mesān,]*

Oḳuyam çünki ben **seb'a'l-mesānī** ism-i Ḥaḳḳ ile / Sekizdür acılan yedi ḳapanur ḳılmaz āzārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 4). [seb'a'l-mesānī,]*

sebat [13] *Yerinde durma, kımıldamama, sözünden, kararından vazgeçmeme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben **sebātum** istedüm virdi ḥayātın cümleten / Ben bu niʿmet şükrini nice ḳılam yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 2). [sebātum, -um]*

sebāt bulmak [1] *Sebat bulmak; sözünden veya kararlarından dönmeme, bir işi sonuna değin sürdürme.*

Cürʿa-nūş itmek dilerseñ gel berü dīvāne ol / Gel bu varlıḳ perdesin keşf eyle **bulasın sebāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 3). [sebāt bulasın, -a, -sın]*

sebāt-ı ʿārifān [1] *Âriflerin sebâtı, sözünden vazgeçmemesi.*

Sebāt-ı ʿārifān ey dil naẓar bir rūy-i dilberdür / Bunı fehm eyleyen her ṣāḥib-i ʿirfāna rehberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 1). [sebāt-ı ʿārifān,]*

sebāt-ı ḥayret-i şāhid [1] *Sevgilinin hayret ettirmedeki kararlılığı.*

Ḥayāt-ı cāvidāndur kim **sebāt-ı ḥayret-i şāhid** / Fu'ād-ı ʿaşıḳīn içre ḳarār itse ḳarār eṭvār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 2). [sebāt-ı ḥayret-i şāhid,]*

sebāt-ı iftiḫār eylemek [1] *Öğünme, şânda kararlılık göstermek.*

Levḥ-i dile ḳalem çeküp yazdı berāt-ı iftiḫār / **Eyledi** emr-i sābıḳı buldı **sebāt-ı iftiḫār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 1). [sebāt-ı iftiḫār eyledi, -di]*

sebāt-ı neyyir-i aʿẓam [1] *Güneşin yerinde durması.*

Sebāt-ı neyyir-i aʿẓam eger olmasa ʿālemde / Nücūm ile ḳamer bī-nūr ola böyle didi ḳaṣṣāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 2). [sebāt-ı neyyir-i aʿẓam,]*

sebāt-ı ʿömr olmak [1] *Hayatın sabit olması, değişmemesi.*

Sebāt-ı ʿömr olurdı ger sebāt olsa ḳulūb üzre / Ne ḳalb oldı bu ḳālıblar ʿacebdür ḥikmet-i kübrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 4). [sebāt-ı ʿömr olurdı, -ur, -dı]*

sebāt olmak [4] *Karârından ve sözünden dönmemek, azim ve karârında devam etmek, dayanmak, yılmamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sebāt-ı ʿömr olurdı ger **sebāt olsa** ḳulūb üzre / Ne ḳalb oldı bu ḳālıblar ʿacebdür ḥikmet-i kübrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 4). [sebāt olsa,]*

sebeb [29] *Neden, gerekçe. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mehde ger girme(ye) bā-ʿaḳl ola mı ṭıfl-ı ʿaceb / **Sebebinden** ṣorar iseñ gel anı ḳıl inhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 4). [sebebinden, -in, -den]*

sebeb olmak [8] *Vesile olmak, yol açmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müstecāb olmaḳdan olmışdur recālar mültemes / Daʿvet **oldı** bir bahāne cūd-ı iḥsāna **sebeb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 3). [sebeb oldı, -dı]*

sebel [2] *Gözdeki perde.*

Nişāne virmedüg içün cemāl-i rūyuñdan / Ḳamu ʿuyūna ḥicāb oldı ġaflet ile **sebel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 2). [sebel,]*

Gel berü maʿnā yüzinden al niḳāb / Gözlerüñde ger **sebel** var ise sil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 4). [sebel,]*

sebʿ-i ṭıbāḳ [1] *Yedi kat. II Yedi kat gökler.*

Sebʿ-i ṭıbāḳı seyr ider ḥücre-i dildedür velī / Ḥāşa k'ola mekān aña belki ider senā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 3). [sebʿ-i ṭıbāḳı, -ı]*

sebil [1] *Hayrat olarak, parasız dağıtılan su.*

Cemʿ idüp fehm-i ḫıred bir yirde niʿmet bābını / Çünki ālāsı çekildi āb-ı kevserdür **sebīl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 4). [sebīl,]*

sebīl itmek [1] *Çeşme gibi akıtmak. II Çokça harcamak, feda etmek.*

Ḳaçan kim niḳāb açsa rūy-i cemīl / **İder** ṭālibīn aña cānın **sebīl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 1). [sebīl ider, -er]*

sebḳat eylemek [1] *Önceden geçmiş olmak, geçmek.*

Sābıḳı fikr eyle kim sābıḳda neydi sābıḳūn / **Sebḳat eyle** kim bulınmaya berāber tā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 4). [sebḳat eyle,]*

sebz [1] *Yeşil.*

Ġāfil olma serverā bu bāġ-ı ḥüsnüñ **sebzine** / Esdürür bād-ı ḫazānı çerḫ-i gerdūn dündur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 4). [sebzine, -i, -(n)e]*

seccade [1] *Üzerinde bir kişinin namaz kılacağı büyüklükte, halı, kilim, kumaş, hasır vb. inden yapılmış, daha çok dikdörtgen biçimindeki yaygı, namazlık.*

Tevekkül ehli odur kim Murādī her demde / Görürsin anı ki **seccādesin** ber-āb-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 5). [seccādesin, -si, -n]*

secde [6] *Allah'ın büyüklüğünü göstermek için yere kapanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Żaḫve-i kübrāda gördüm cümle eşyā **secdede** / Āşinā olmaḳ durur aṣl-ı murād ey āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 3). [secdede, -de]*

secde eylemek [1] *Secde etmek.*

Cümlesi **secde eyledi** ḫallāḳ-ı ʿāleme / Teslīm idüp ḳamu yire ḳodı riḳābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 4). [secde eyledi, -di]*

secde-gāh eylemek [1] *Secde edilen yer yapmak, yüzünü sürmek.*

İki dünyāda Murādī bulmaḳ isterseñ murād / Āstānın **eyle** ol şāhuñ hemīşe **secde-gāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 7). [secde-gāh eyle,]*

secdegāh ḳılmak [1] *Secde edilecek yer kabul etmek.*

Miḥrāb-ı ḳaşların sen **ḳıl secdegāh** yāruñ / İster iseñ Murādī bulmaḳ yüce menāzil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 7). [secdegāh ḳıl,]*

secde-i sehv [2] *Hata secdesi, namazda yapılan bir yanlış için namazın sonunda tekrar secde etme.*

Baş urup çün **secde-i sehv** içün istiġfāra biz / Zār ile yalvaravuz ol ḥażret-i ġaffāra biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 1). [secde-i sehv,]*

Secde-i sehv olsa lāzım enbiyāya secdesi / Enbiyānuñ secdesidür oldı mescūd ol zamān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 3). [secde-i sehv,]*

secde itmek [4] *Secde durumuna gelmek, önünde eğilmek, saygı göstermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭoġdı çü şemsüm bir seḥer **secde idüp** şems ü ḳamer / İn lem-yekūn nūren minhü lā-żā'e yebḳā fī'd-dücā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 2). [secde idüp, -üp]*

secde ḳılmak [3] *Secde etmek.*

"ʿAlleme'l-esmā" rumūzın fehm iden ʿāriflere / Ḥuṭbede ādem görinmez **secde ḳılmazlar** aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 4). [secde ḳılmazlar, -maz, -lar]*

Secde ḳılmışdur melā'ik ʿarż-ı ḥācāt eyleyüp / Sözleri bu "Rabbenā nevvirlenā yevme'l-ḥisāb" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 3). [secde ḳılmışdur, -mış, -dur]*

Şemsüm çü ṭoġdı **secde ḳılur** gökde mihr ü meh / Yüz yüze olmışam ben o şems-i żuḥāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1365, Beyit 3). [secde ḳılur, -ur]*

secednā secdeten bi'l-ḫayri kellā [1] *Biz hayırlı bir secdeye gittik.*

Secednā secdeten bi'l-ḫayri kellā / Vemā emmā sācideyni fī'l-mesācid *(Murâdî Dîvânı, Gazel 268, Beyit 4). [secednā secdeten bi'l-ḫayri kellā,]*

seçilmek [1] *Seçilmek.*

Mümessel oldı vücūd ile çün ʿadem naḳşı / **Seçildi** ayru olup cā-be-cā ḥayāt ü memāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 2). [seçildi, -di]*

seçmek [8] *İki veya daha fazla şeyden, kimseden birinin daha üstün, daha iyi olduğuna karar vermek, onu tercih etmek.*

Ḥaḳḳı bāṭıldan **seçenler** buldılar sırdan eser / ʿIşḳ ile hem-rāz olanlar terk iderler cān ü ser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 1). [seçenler, -en, -ler]*

Ḥaḳḳ ile bāṭıl **seçer** kim ki Murādī göre / Bilmez iseñ ḳavlüñi ḳavlüme şor ḥaḳ nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 5). [seçer, -er]*

Ḥaḳḳı bāṭıldan **seçenlerdür** bilen eṭvārumı / Bir me'ālüm var kim ġayri me'āle beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 3). [seçenlerdür, -en, -ler, -dür]*

Murādī ḥaḳḳı bāṭıldan **seçersin** / Kimi şād ü kimi giryān iderseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 754, Beyit 5). [seçersin, -e, -r, -sin]*

Ḥaḳḳı bāṭıldan **seçersen** pes ḥaḳīḳīsin bu gün / Añlamayan işbu remzi bulmadı ʿirfāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 4). [seçersen, -er, -se, -n]*

Mekān-ı lā-mekānīden beyānın ṭarḥ ider her dem / Çü bi-vaḳt oldı vaḳtinden **seçer** mi ān ile ānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 4). [seçer, -er]*

2. Ne olduğunu anlamak, fark etmek.

Dīdeme ferrüñden urdı çünki fer / Lemʿa-i nūr-i cemālüñ **seçmişem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 4). [seçmişem, -miş, -em]*

Yaramuñ ḳalbinde buldum çün maḥabbet çāresin / Anuñ içün **seçmişem** maʿşūḳ u ʿāşıḳ arasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 1). [seçmişem, -miş, -em]*

sed [1] *Engel. II Perde.*

Müvāneset çü enīs eyledi ʿayānı nihān / Nihān ʿayānına oldı ʿayān nihānına **sed** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 2). [sed,]*

sed eylemek [1] *Set çekmek, engellemek.*

Muḳtedādur rüsūl imāmıdur / Cümleden şerʿi ḥikmet **eyledi sed** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 4). [sed eyledi, -di]*

sedeme urmak [1] *Dik fışkıran su vurmak; tazyikli suya maruz kalmak. II Zorluklarla karşılaşmak.*

'Işḳ ile ger dutayın dir iseñ ey dil geştī / Ḳıl taḥammül **ura** ger günde saña biñ **sedeme** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 3). [sedeme ura, -a]*

sefer [6] *1. Yolculuk.*

ʿĀşıḳlaruñ ʿilācı durur şabr ü yā **sefer** / Ṣabrum senüñ cemālüñ oluben baña naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 467, Beyit 1). [sefer,]*

Beyānuñ ile ʿayānun ḫarfī nihānīdür / Müsāfirem baña ʿavnüñ **seferde** göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 2). [seferde, -de]*

Kendümi terk itmeyince bulmadum cānāne yol / Anca geçdüm bu **seferden** dūzaḫ u ḫuld-ı berīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 3). [seferden, -den]*

2. Savaş.

Ġarḳ-ı şühūd-ı baḥr ola çün kim nedür rıżā / ʿAyn-ı müvāneset yā ḥażar yā **seferdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 4). [seferdedür, -de, -dür]*

Ḥażarda **sefer** oldı fī'l-ibtidā / Seferde ḥażardur ḥażarda **sefer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 3). [sefer,]*

Ḥażarda sefer oldı fī'l-ibtidā / **Seferde** ḥażardur ḥażarda sefer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 3). [seferde, -de]*

sefer-i iḳtiżā [1] *Lazım gelen, gerekli yolculuk.*

ʿAyn-ı ḥażarda bu **sefer-i iḳtiżā** nedür / Olma ḥabīb-i dil bu su'ālumda münfaʿil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 3). [sefer-i iḳtiżā,]*

sefer ḳılmak [2] *Yolculuğa çıkmak.*

Ben **ḳılmadum sefer** ḳamu ʿālem sürürda / Bir bir geçer öñümde bu seyrüm ḥażardadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 3). [sefer ḳılmadum, -ma, -du, -m]*

İrişür İnnā fetaḥnā müjdesi / Ey Murādī nireye **ḳılsañ sefer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 5). [sefer ḳılsañ, -sa, -n]*

sefer olmak [1] *Savaşın olması.*

Ḥażarda **sefer oldı** fī'l-ibtidā / Seferde ḥażardur ḥażarda sefer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 3). [sefer oldı, -dı]*

sefīd ü ḳara [1] *Beyaz ve siyah.*

Ser-te-ser ʿışḳuñ şüyūʿın diñledüm aḫbār ile / Görmedüm bir kimse kim añlar **sefīd ü ḳarasın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 2). [sefīd ü ḳarasın, -sın]*

sefin [1] *Gemi, keştî.*

Musaḫḫar olsa deryālar ʻaceb olmaya ḳalbüñde / Dümen tarzında māhirdür **sefinüm** bād-bānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 4). [sefinüm, -üm]*

sefine [2] *Gemi, kayık. II Gönül.*

Māfī'ż-żamīri ḳılma göñül āşkāre gel / Ḳalbüñ **sefīnesin** atagör bir kenāra gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 1). [sefīnesin, -sin]*

Baḥr-ı ʻışḳa salan **sefīnesini** / Naẓar eyler mi ḳış ile yaza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 3). [sefīnesini, -si, -n, -i]*

sefk-i dimā ḳılmak [1] *Kan dökme.*

Süfehādan oluben **ḳılma** ṣaḳın **sefk-i dimā** / Tā fażīletle melekler ḳılalar saña sücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 3). [sefk-i dimā ḳılma, -ma]*

segān-ı kūy [1] *Sevgilinin mahallesinin köpekleri.*

Segān-ı kūyun ayaḳ başduġı yire viren būse / Ḳılupdur pādişāhum zīr ile bālādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 3). [segān-ı kūyun, -un]*

segirdmek [1] *Çabuk çabuk veya sıçrayarak bir yere doğru koşar gibi yürümek, hızlı hızlı gitmek.*

Vuṣlat ṭobını almaġa çevgān-ı cān ile / Şöyle **segirdürem** gehī kim āna ṣıġmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 3). [segirdürem, -ür, -em]*

sehā [4] *Cömertlik, el açıklığı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Biz temennā eylerüz virmek saña erzānīdür / Çun cevad oldun **sehadan** oldı ʿālem şād-mān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 3). [sehadan, -dan]*

seḫā vü cūd-ı rabbe [1] *Cömertlik sahibi Allah.*

Seḫā vü cūd-ı Rabbe zār ile yüz ṭuta çün bende / Muḥaḳḳaḳdur ser-efrāz ider anı ḳılmaz efkende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 1). [seḫā vü cūd-ı rabbe, -e]*

seḫāb [8] *Bulut.*

Buḫār-ı ʿışḳ ider bu dīde-i giryānı āb-ālūd / **Seḫāb** inse cebel üstine pes bārān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 3). [seḫāb,]*

Rāġıbān-ı rūyuñ olmışlar ḳamu ḥayrān u zār / Çeşm-i giryānlar dökerler ḳaṭreler hem çün **seḫāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 3). [seḫāb,]*

Rūy-ı zībāsı ḥabībüñ çün niḳāb altındadur / Leyle-i ẓulmīde nūr-ı meh **sehāb** altındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 1). [sehāb,]*

Cümle nücūm ile ḳamer olurdı bī-żiyā / Şems-i cemāl dutsa eger kim **seḫāba** yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 3). [seḫāba, -a]*

Gīsūların nigārum ḳılmış yüzine mā'il / Şan rūy-i māha ey dil olmış **sehāb** hā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 1). [sehāb,]*

Şāhidem bedr-i cemāline **seḫāb** aṣdı niḳāb / Zülfi bir perde gelür ṣa'ṣa'ası tābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 3). [seḫāb,]*

'Arż eylemiş cemālin dilber niḳāb içinden / Ṣan mihr oldı ṭāīi' ol dem **seḫāb** içinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 1). [seḫāb,]*

II Perde, engel.

Ey ḥicāb-ı tende ḳılmış pertev-i mihrüñ ḳanı / Āsmānuñdan **seḫābı** ref' ḳıl ol baḫtlu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 2). [seḫābı, -ı]*

seḫāb-ı dücā [1] *Kara bulut.*

Seḫāb-ı dücāsını mihrinden itdüm çü ref' / Giderdüm ḳamerden ḳamu maḥv idüp ẓulmetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 3). [seḫāb-ı dücāsını, -sı, -(n)ı]*

seḥāb-ı luṭfı yaġdurmak [1] *Lütuf yağmurunun yağdırılması. II İhsanın çokça gösterilmesi.*

Seḥāb-ı luṭfı yaġdurdı yine bārān-ı aḥkāmı / Ḳamu mevcūd-ı ʿālem başına ṣāḥib-zamān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 2). [seḥāb-ı luṭfı yaġdurdı, -dur, -dı]*

seḥāb-zede ḳılmak [1] *Bulutlu kılmak. II Bir durumun oluşmasına engel koymak.*

Görem dir iseñ eger mihr ü māh ü necm-i hüdā / Semā-ı ḳalbüñi **ḳılma** ṣaḳın **seḥāb-zede** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 4). [seḥāb-zede ḳılma, -ma]*

seḫāvet [1] *Cömertlik, el açıklığı.*

Bāb-ı ʿadni açayın diyü temennāda olan / Şimdiden bunda mürüvvetle **seḫavet** gözedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 4). [seḫavet,]*

seḥer [51] *Güneş doğmadan hemen önceki zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳānit olmaya şu kim emrüñe cāna im-rūz / Ḳayd u bend ile **seḥerden** anı divāne getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 3). [seḥerden, -den]*

seḥer çaġı [1] *Seher vakti.*

Seḥer çaġında açmış perdeyi dilber cemālinden / Mürüvvetler ḳılup ʿuṣṣāḳa ṣordı kendü ḥālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 1). [seḥer çaġında, -n, -da]*

seher-geh [1] *Seher vakti.*

Temennā eyledüm bir gün **seḥer-gehden** niyāz ile / İrişdi ḳuvvet ü ferrüm dükenmezdür temāşāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 4). [seḥer-gehden, -den]*

seheri [2] *Sabah vaktinde, sehere ait.*

Gūş ḳıldum **seḥerī** ʻilm-i muʻammā ḥaberin / Ṣordılar baña didi mi saña inşā ḥaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 1). [seḥerī,]*

Seḥerī yāre varup seyri cemāl eyleyelüm / Açalum dīde-i ʿaynumuzı ḥāl eyleyelüm *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 18, Beyit 1). [seḥerī,]*

seḥer-i lā-ilāhe illā'llah [1] *Kelime-i tevhidin sabah vakti.*

Tāb virdi bu ḫāne-i ḳalbe / **Seḥer-i lā-ilāhe illā'llah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 2). [seḥer-i lā-ilāhe illā'llah,]*

seḥer-i nāle-i bülbül [1] *Seher bülbülünün feryadı.*

Seḥer-i nāle-i bülbül irişüp gūş-ı dile / Didi kim ola benüm gibi ki yana yaḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1342, Beyit 1). [seḥer-i nāle-i bülbül,]*

seḫḥartü fī'ş-şükri naʿmā'ih bi'l-lisān [1] *Dil ile nimetlerine şükrederek sabahladım.*

Seḫḥartü fī'ş-şükri naʿmā'ih bi'l-lisān / Ve ḳaṣṣartü fī'z̲-z̲ikri alāih muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 2). [seḫḥartü fī'ş-şükri naʿmā'ih bi'l-lisān,]*

sehm-i emr [1] *Emir oku.*

Sehm-i emri ehl-i dil her yaña per-tāb eylemez / Ḳabża-i ḳudretde muḥkem olmasa ḳavs-i ḳażā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 4). [sehm-i emri, -i]*

sehm-i kader [2] *Kader oku. II Kader.*

Ḳavs-ı ḳudretden ḳılan pertab çun **sehm-i kader** / Bulmışuz ḳavvāsını menʻ iderüz bir tīr ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 3). [sehm-i kader,]*

Murādī ḳabża-i ḳudretdedür çü ḳavs-i ḳażā / Ṭurur mı **sehm-i ḳader** çün çekilse muḥkem yāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 5). [sehm-i ḳader,]*

seḳayna külle yevmün elfe vāḥid [1] *Her gün bin tanesini suladık.*

Naẓarnā naẓreten fī-naẓr-i vāḥid / **Seḳayna külle yevmün elfe vāḥid** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 268, Beyit 1). [seḳayna külle yevmün elfe vāḥid,]*

sekiz [1] *Sekiz tane.*

Oḳuyam çünki ben sebʻa'l-mesānī ism-i Ḥaḳḳ ile / **Sekizdür** acılan yedi ḳapanur ḳılmaz āzārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 4). [sekizdür,]*

sekr [1] *Sarhoşluk, mestî.*

Çün cürʿayı nūş eyledüm hāte'ş-şabūḥ yā ʿāşıḳīn / Bu **sekrümüz** dā'im ola eylemesün ferzāneler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 3). [sekrümüz, -ümüz]*

sekrān [1] *Mest, sarhoş.*

Cürʿa-i cām-ı maḥabbetden çü dil **sekrāndur** / Anuñ içün her seḥer cān bülbüli nālāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 374, Beyit 1). [sekrāndur, -dur]*

sekrān eylemek [2] *Sarhoş etmek.*

Çün ezelden cān ile cānuñda cānān eyledüñ / Yā nedür bir cürʿadan āḫırda **sekrān eyledüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 1). [sekrān eyledüñ, -dü, -n]*

Tāb uraldan ʿaynuma nūruñ ḳomadı bende tāb / Ḳalbi ḥayrān çeşmi giryān ʿaḳlı **sekrān eyledi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 3). [sekrān eyledi, -di]*

sekrān itmek [2] *Mest, sarhoş etmek.*

Mey-i şevḳuñ durur her dem beni **sekrān ider** yā Rab / Senüñ ʿışḳuñ durur her dem beni ḥayrān ider yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 1). [sekrān ider, -er]*

Aña ḥayrān itdürüp cümle melā'ik cündini / Kendüsin bir cürʿa-i şevḳ ile **sekrān itdiler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 3). [sekrān itdiler, -di, -ler]*

sekrān olmak [6] *Mest, sarhoş olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ser-mest ü ḥayrān olduġum zībā cemālüñden midür / Şevḳ ile **sekrān olduġum** zībā cemālüñden midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 1). [sekrān olduġum, -duġ, -um]*

selam [4] *Esenlik dileme sözü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İsm-i ḥayyīden müsellemdür selāmında **selām** / Pes selāmetden ẓuhūr itse n'ola başında tāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 3). [selām,]*

selāmın ḳılmak [1] *Selam etmek.*

Ol **selāmın ḳılmasa** dil virmez idi hiç selām / Eyledi ol dem şehādetde teḥiyyāt ile cūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 2). [selāmın ḳılmasa, -ın, -ma, -sa]*

selām itmek [2] *Selam vermek.*

Selām idüp selāmında beşāret virdi ḳavlinde / Yemīn ile yesārında hümāyun itdi encāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 2). [selām idüp, -üp]*

Diyem iḫlāṣ ile iḫlāṣ dinür tebbet pes iʿdāma / **Selām iden** selāmetdür Murādī añla esrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 5). [selām iden, -en]*

selāmün fe'd-ḫulūhā ḫālidīn [1] *Selam size, hoş geldiniz! Temelli olarak buraya girin, derler (39/Zümer 73).*

Selāmün fe'd-ḫulūhā ḫālidīn oldı cevāb el-ḥaḳ / Muʿammerdür bu ʿömr-i cāvidāna cā ider cümle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 4). [selāmün fe'd-ḫulūhā ḫālidīn,]*

selāmün ḳavl [1] *Merhametli olan Rab katından onlara selam vardır (36/Ya-Sin 58).*

Selāmün ḳavl nedür cennet-i muʿallāda / Muġayyebāt-ı ezeldür yine bunda mirṣād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 4). [selāmün ḳavl,]*

selām virmek [2] *Selam vermek, selamlamak.*

Ol selāmın ḳılmasa dil **virmez** idi hiç **selām** / Eyledi ol dem şehādetde teḥiyyāt ile cūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 2). [selām virmez, -mez]*

Taḥiyyat-ı ezelīdür **viren** özine **selām** / Selāmet olmaġ içündür selāmın eyler red *(Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 3). [selām viren, -en]*

selamet [5] *Esenliğe kavuşma, huzura erme, her türlü korku, tasa ve tehlikeden uzak, güvende olma durumu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İsm-i ḥayyīden müsellemdür selāmında selām / Pes **selāmetden** ẓuhūr itse n'ola başında tāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 3). [selāmetden, -den]*

selāmet bulmak [2] *Esenlik bulmak, gönlü huzura ermek, mutlu olmak; sıkıntılardan kurtulmak.*

ʿIşḳ ile derūnı yaḳsa ʿuşşāḳ / Bulurlar anuñ ile selāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 209, Beyit 4). [selāmet bulurlar, -ur, -lar]*

İste göñül ʿalāmeti tā **bulasın selāmeti** / Çekmeyesin nedāmeti çünki işüñ hemān ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1448, Beyit 3). [selāmeti, -i bulasın]*

selāmet dārı [1] *Esenlik, kurtuluş dar ağacı.*

Ebed dirlik dilerseñ ger yüri ölmezden evvel öl / **Selāmet dārına** Manṣūrveş var ḳıl nişān terkin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 6). [selāmet dārına, -(n)a]*

selāmet-i ezelī [1] *Çok eski zamandan beri huzura erme.*

Selāmet-i ezelīden müsellemüz cānā / ʿUlūm-ı lem-yezelīden muʿallemüz cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 1). [selāmet-i ezelīden, -den]*

selāmet olmak [2] *Esenliğe kavuşmak, kurtulmak.*

Miḳrāz-ı şerʿ aḳvā iken biçer mecāzı / Gel derz-i şerʿe vālic oluben **ol selāmet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 4). [selāmet ol,]*

Taḥiyyat-ı ezelīdür viren özine selām / **Selāmet olmaġ** içündür selāmın eyler red *(Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 3). [selāmet olmaġ, -mağ]*

selāse [1] *Üç.*

Añla Murāduñ sözin ister iseñ ger fütūḥ / Oldı **selāse** süḫan ḥarf-i elif dāl u hā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 5). [selāse,]*

selāsil [1] *Zincirler.*

Dimiş raḳīb yāre ḳulunam eli bağlu / Bend olsun aña yā Rab aġlal ile **selāsil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 6). [selāsil,]*

selāṭīn-i cihān-bān [1] *Dünyayı idare eden sultanlar.*

Ḳul oldı aña cümle **selāṭīn-i cihān-bān** / El bağlayuben ṭurdı çü sulṭāna berāber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 2). [selāṭīn-i cihān-bān,]*

selb-i ṭāḳat ḳılmak [1] *Gücü, kuvveti ortadan kaldırmak, yok etmek.*

Ḫalvetüm saṭḥında berḳ urmış ḳamer / **Selb-i ṭāḳat ḳılduġum** tāb añladum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 3). [selb-i ṭāḳat ḳılduġum, -duk, -um]*

selb olmak [6] *Yok olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çü gitdi **selb olub** ʿaḳlum n'ider ʿaḳlı olan ʿaḳlı / Şunuñ kim yoḳdur idrāki özinden ʿaḳl u cān ister

(Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 2). [selb olub, -ub]

selmī [1] *Korkusuz, emin.*

ʿArż-ı ḥācet ḳılmaġa ḳaṣd eyledüm **selmīye** çün / Didi kim ṣanma maḥabbet dīde-i bīnādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 3). [selmīye, -(y)e]*

selsebīl [1] *Cennette bir çeşme.*

Selsebil ırmaġınun yanında ḥūr olmış muḥīt / Bir ṭarafda söyleşür ġılman u ġufrān āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 2). [selsebil,]*

sem [2] *Zehir, ağu.*

Yār **sem** virse bizedür tiryāk / Luṭf-ı aġyār irerse ol semdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 531, Beyit 4). [sem,]*

Yār sem virse bizedür tiryāk / Luṭf-ı aġyār irerse ol **semdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 531, Beyit 4). [semdür, -dür]*

sem olmak [1] *Zehir olmak.*

Ne deñlü var ise ey dil cihān içinde ḥulviyyāt / Baña **sem oldı** cümle ol şeker güftārdan ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 5). [sem oldı, -dı]*

semʿ [5] *Kulak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu **semʿüñ** gūşunı aç kim olasın müstemiʿ ḳavli / Bu ʿaynuñ çeşmini eyle küşāde olasın bīnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 3). [semʿüñ,]*

semʿe almak [1] *Sözü kulağına almak. II Söz dinlemek.*

Her kelām-ı nā-kesi **semʿüñe alma** zinhār / Gel berü deryā dil ol sensin çü baḥr-i bī-kerān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 2). [semʿüñe alma, -ma]*

semʿe gelmek [2] *Kulağa gelmek, duymak.*

Semʿüme geldi bir ṣadā "hāẕe'n-nidā hāẕe'n-nidā" / Kāne'l-ʿaṭā'ü'l-muṭlaḳā hāẕe'l-ʿaṭā niʿme'l-ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 1). [semʿüme, -üm, -e geldi]*

Semʿümüze gelmiş durur çün kim bizüm ihbār-ı dôst / Ḳapladı başdan ayaġa cismümüzi envār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 1). [semʿümüze gelmiş, -miş]*

semʿe girmek [1] (Deyim) *Kulağına girmek, duymak.*

Semʿine girsün fiġānum bir teraḥḥum eylesün / Bu hevāyile geçer kārüm fiġān ü zārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 2). [semʿine girsün, -sün]*

semʿe irmek [4] *Kulağa erişmek, işitmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

N'olduġumı bilmedüm ḳalmadı benlikden eser / Pes **irdi semʿüme** bir ḫoş nidā-yı cān-fezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 2). [semʿüme, -üm, -e irdi]*

semʿ-i cān [12] *Can kulağı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Semʿ-i cāna geldi ḥikmetden cevāb / Aldı dil pes ol ṣadādan iltiẕāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 2). [semʿ-i cāna, -a]*

semʿ-i cāna almak [1] *Can kulağına almak; dikkatle dinlemek.*

Gel Murāduñ gör kelāmın **semʿ-i cāna al** hemān / Naṣṣ-ı ḳātıʿdur kelāmı cümle gūyā üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 5). [semʿ-i cāna al,]*

semʿ-i cāna irmek [1] *Candan dinlemek, dikkatlice dinleme.*

Semʿ-i cāna irdi çün kim bir nidā-yı ẕü'l-feraḥ / Her ne ki ola ḳamu iḥsāndur yoḳdur ʿamel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 4). [semʿ-i cāna irdi, -di]*

semʿ-i cānı açıḳ itmek [1] *Can kulağını açık etmek. II Gönülden, hevesle dinlemek.*

Semʿ-i cānı açıḳ it diñle kelām / Diler iseñ bulasın ḫôşça niẓām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 1). [semʿ-i cānı açıḳ it, -ı]*

semʿ-i dil [2] *Gönül kulağı.*

Semʿ-i dili küşād idüp bildi melekle ins ü cān / Sebʿa semāyı geşt idüp şimdi ben istivādayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 4). [semʿ-i dili, -i]*

Semʿ-i dilüm ṭolı çü ṣadā-yı nidāyile / Bir eylemişem āḫırumı ibtidāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 1). [semʿ-i dilüm, -üm]*

semʿ-i ḳabūle irmek [3] *Onaylama, beğenme kulağına erişilmesi. II Kulağa hoş gelmek.*

Semʿ-i ḳabūle irdi cevāb-ı ra'yet içün / Refʿ eyledi ġıṭāsını ḥucbında muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 3). [semʿ-i ḳabūle irdi, -di]*

Ḫaberin naḳl ideli **semʿ-i ḳabūle irişür** / Bu ḳabūl ile olur her kişi bir kāruñ eri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 3). [semʿ-i ḳabūle, -e irişür]*

Semʿi ḳabūle irgüre çün kim nidāsını / Lāyıḳsa ibtidāya virür intihāsını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 1). [semʿi ḳabūle, -e irgüre]*

semʿ-i ḳabūl-i cān [1] *Canın razılıkla, hoşnutlukla dinlemesi, kulak vermesi.*

Semʿ-i ḳabūl-i cāna gelür çün nidā-yı hū / Milk-i vücūda irdi ser-ā-pā ṣafā-yı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 1). [semʿ-i ḳabūl-i cāna, -a]*

semʿ-i luṭf [1] *Lütfun işitilmesi.*

Nāliş-i dermānda āh ile semāya ger çıḳa / **Semaʿ-i luṭfuñ** gūş ider andan dönüp ʿār eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 3). [semaʿ-i luṭfuñ, -un]*

semaʿ olmak [1] *İşitmek, duymak.*

Ben ḥaḳiḳat sırrını sırr ile mekşūf eyledüm / Müstemiʿ olmaġ içün güftārı her ʿuẕv **oldı semaʿ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 3). [semaʿ oldı, -dı]*

semaʿ u baṣar ḳılmak [1] *İşitme ve görme.*

Bir kelām ile kemālin buldılar şol ṣādıḳīn / Bir yañaya **ḳılmadılar** ānīde **semaʿ u baṣar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 4). [semaʿ u baṣar ḳılmadılar, -ma, -dı, -lar]*

sema [8] *Gök. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İnbiʿāc itse ḳaçan şarḳ ile ġarb ola dü-tā / Mihr ile meh ola hābıṭ bu felek ġayrı **semā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 1). [semā,]*

sema-ı ġarrā [1] *Parlak gökyüzü. II Sevgilinin ışıldayan yüzü.*

Meclis-i ʻışḳ içre gördüm ol yüzi bedr ayı çün / **Sema-ı ġarrāsı** muḳābil ḳıldı dīdārı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 4). [sema-ı ġarrāsı, -sı]*

semā-ı ḳalb [1] *Kalbin gökyüzü.*

Görem dir iseñ eger mihr ü māh ü necm-i hüdā / **Semā-ı ḳalbüñi** ḳılma ṣaḳın seḥāb-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 4). [semā-ı ḳalbüñi, -ün, -i]*

semā-i vücūd [1] *Varlık, beden seması, göğü.*

Ṭülūʿ ider çü **semā-i vücūda** şems-i ṣabāḥ / Nidā idüp ḳamu emlāk Fāliḳu'l-ışbāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 1). [semā-i vücūda, -a]*

semā vü arż [1] *Gök ve yer.*

Velīkin dil murād itmez diler bir kūşe-i tenhā / **Semā vü arżuñ** ʿırżınca egerçi cāy-ı cennetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 4). [semā vü arżuñ,]*

semāʿ [2] *1. İşitme, duyma.*

Gūş nedür **semāʿ** ne müstemiʿ-i istimāʿ ne / Añlar iseñ bu ḳavli ger añlayasın nedür ḫiṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 4). [semāʿ,]*

2.Mevlevi ayinlerinde cezbe haliyle ayakta dönme, zikretme.

Şevḳ ile didüm ki ḳalbüm bir **semāʿ** ister yine / Ṣıġmazam bu ʿarṣaya ben ʿarş-ı meydān istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 874, Beyit 4). [semāʿ,]*

semāʿ itmek [2] *1. İşitmek.*

Muntaẓır oldı cevāba çü **semāʻ itdi** semīʻ / ʻĀşıḳ-ı ʻārif iseñ añla ne zībādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 4). [semāʻ itdi, -di]*

2. Dönmek, Mevlevi dervişleri gibi dönmek.

Çün ezelden ṭutdı cānum ḳavl-i cānāna ḳulaġ / Pes **semāʿ idüp** sürūrından ṭolandı ṣol u ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 1). [semāʿ idüp, -üp]*

semāʻ ḳıldı [1] *Sema etmek, Mevlevi dervişleri gibi dönmek.*

Semāʻ ḳıldı ṭarabdan velī televvünde / Buyurdı vaʻde ḫilāf olmaz iste şād ideyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 2). [semāʻ ḳıldı, -dı]*

semāʿa gelmek [1] *Semâda, ayinde bulunmak; vecd ile dönmek.*

Āvāze-i maḥabbet eṭrāfı ḳıldı memlū / Bu ʿışḳ ile **semāʿa geldi** cihānda ẕerrāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 2). [semāʿa geldi, -di]*

semāʿ eylemek [1] *Mevlevî dervişlerin bazı çalgılar ve okunan ilahiler eşliğinde icra ettikleri âyin.*

Bu Murāduñ kelimātın işiden ʿārifler / Şevḳ ile **eyle semāʿı** diyem ʿişret-bādā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 5). [semāʿı eyle, -ı]*

semāʻı cān [1] *Gönül kulağı.*

Ḳavl ile maḥż-ı ḳıyās oldı **semāʻı cāna** / Ḥaḳḳuñı görmegedür semʻ ile ḳālüñ perde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 4). [semāʻı cāna, -a]*

semāʿ-ı manṭıḳ-ı ḥikmet [1] *Hikmetli söz dinlemek.*

Ṣımāḫ-ı cān ü dildendür **semāʿ-ı manṭıḳ-ı ḥikmet** / Müberrādur muʿarrādur ʿaẓīm oldı senā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 4). [semāʿ-ı manṭıḳ-ı ḥikmet,]*

semāʿ-ı ṣavt [1] *Sesin işitilmesi, duyulması.*

Semāʿ-ı ṣavt içün bī-ṣavt u ḥarf olmaḳ levāzımdan / Ḥurūf ezberle iḫvānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 3). [semāʿ-ı ṣavt,]*

semāʻ-ı ṣavt olmak [1] *Sesin işitilmesi, duyulması.*

Semāʻ-ı ṣavt olupdur çün ṣuheyl-i bād-ı pāsından / Mirārendür bu tekrārı gelüp beyżāda sevdāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 2). [semāʻ-ı ṣavt olupdur, -up, -dur]*

semāvāt [2] *Gökler.*

Semāvāt içre ʿarż oldı melā'ik içre bir ḥālet / Ne ḥāletdür bu ḥālet kim ʿacā'ib ḳıṣṣadur nev-yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 5). [semāvāt,]*

Bu dūd-ı āhumdan şerer ṭoġrı **semāvāta** çıḳar / Dil nice bir hicrān çeker vaṣluñ baña cānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 3). [semāvāta, -a]*

semen [1] *Baha, kıymet, değer.*

Metāʿ-ı ḥüsni ḳılur ʿarż-ı yār gün-ā-gün / Hemān bu cān **semenin** eyle ittiṣāle ṭarīḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 3). [semenin, -in]*

semend-i himmet [1] *Gayret, çabalama atı.*

Bu Murādī çün **semend-i himmete** oldı süvār / Ḳılmaġa cevlān içün meydānı kimden istesün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 5). [semend-i himmete, -e]*

semend-i nefs [1] *Nefis atı.*

Nehc-i sedād üzre hemān sür gel **semend-i nefsüñi** / Aldanma ṣol u ṣaġa tā ṭoġrı ola bir reh-güẕār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 3). [semend-i nefsüñi, -ün, -i]*

semen-sīmā [*Yasemin çiçeği sûretli. II Sevgili.*

Sen **semen-sīmāya** cānın virse ʿāşıḳ ṭañ mıdur / ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳ olanlar ġam yemezler cān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 2). [semen-sīmāya, -(y)a]*

sem‘en ve ṭā‘e [1] *İşitmek ve itaat etmek.*

Pes didüm **sem‘en ve ṭā‘e** ol nişānuñ gösterüp / Feṯḥ-i bāb idüp varup çıḳdum anuñ dīvānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 3). [sem‘en ve ṭā‘e,]*

semer bitmek [2] *Meyve çıkması, oluşması.*

Sāḥa-i ḳudretde oldı çün nebātuñ ḥāṣılı / Kiminüñ arżında **bitmişdür semer** kiminde ʿūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 2). [semer bitmişdür, -miş, -dür]*

Battīḫ ola mı zer‘ idicek tuḫm-ı ḥanẕalı / Bitdükde pes saña o **semerden** ne fā’ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1369, Beyit 4). [semerden, -den]*

semer virmek [1] *Mahsül, meyve vermek.*

Kenār-ı ḥavż-ı rütbetde bitüpdür veche-i ʿişmet / **Semer virdi** nice dürlü beyāż ü ḥażr ü ālından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 4). [semer virdi, -di]*

semī‘ [3] *1. İşiten, işitme kuvveti olan. II Kulak.*

Başīr vardı başīre ʿalīm-i ʿallāma / Müdebbir oldı müşāvir **semī‘** aña bürhān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 3). [semī‘,]*

Muntaẕır oldı cevāba çü semā‘ itdi **semī‘** / ‘Āşıḳ-ı ‘ārif iseñ añla ne zībādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 4). [semī‘,]*

2. İşiten, duyan Allah.

Yaluñuzdur baña vāḥid ʿazīmümdür baña kübrā / **Semīʿümdür** sözüm sāmiʿ rahīmümdür baña müşfiḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). [semīʿümdür, -üm, -dür]*

semīʿ-i ḥarf [1] *Harfin, sesin işitilmesi.*

Ṣımāḥ olmadı aṣvāta **semīʿ-i ḥarf** bī-ḥarfin / Ne ḳılsun sāmiʿi her dem semiʿ oldı semiʿ nādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 4). [semīʿ-i ḥarf,]*

semīʿ-i naʿt olmak [1] *Övgü dolu şiiri dinlemek.*

Semīʿ-i naʿt olalı ol cemāl-i bā-kemālüñ dil / Lisān-ı ḥāl ü ḳāl ile ider bir bir zebān vaṣfın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 4). [semīʿ-i naʿt olalı, -alı]*

semīʿ-i ṣavt olmak [1] *Sesi işiten olmak.*

Semīʿ-i ṣavt olalıdan ḳamu aṣvāta meyl itmez / Beyānından muʿarrādur beyān ile beyān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 4). [semīʿ-i ṣavt olalıdan, -alı, -dan]*

semīʿ olmak [5] *Dinlemek, işitmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Semīʿ olalı güftāruñ muʿammāsını feṯḥ itdüm / Biz anı feṯḥ idince bir daḫı lafẓ-ı beyān söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 2). [semīʿ olalı, -alı]*

semiʿnā [1] *İşittik.*

Ṣımāḥ olmadı aṣvāta semīʿ-i ḥarf bī-ḥarfin / Ne ḳılsun sāmiʿi her dem semiʿ oldı **semiʿ nādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 4). [semiʿnādan, -dan]*

semiʿtu aṭaʿtü ilā emrüke yā kerim [1] *Ey kerim Allah işittim ve emrine itaat ettim.*

Semiʿtu aṭaʿtü ilā emrüke yā kerīm / Ve fevveżtü emrī leke yā ḥakīmü raḥīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 1). [semiʿtu aṭaʿtü ilā emrüke yā kerīm,]*

semīʿtü nidā’en bi-semʿi ḳabūl [1] *Makbul bir nida işittim.*

Semīʿtü nidā’en bi-semʿi ḳabūl / Ve ṣırtü ḳarīben bi-aṣli’l-uṣūl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 1). [semīʿtü nidā’en bi-semʿi ḳabūl,]*

semt-i āḫer [1] *Başka yer, semt. II Sevgilinin bulunmadığı yer.*

Semt-i āḫer görinür her ne ḳadar ḳılsa ṭaleb / Ṭālib-i rūz-ı ḥaḳīḳat giçemez sevdādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 4). [semt-i āḫer,]*

sen [1286] *Sen; ikinci teklik şahıs zamiri. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yā mü’minü’l-müheymin ü yā Rabbi ẕi’l-celāl / **Sensin** ḥakīm ü ḳādir ü sulṭān-ı ẕi’l-beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 2). [sensin, -sin]*

sencileyin / sencüleyin [6] *Senin gibi, sana benzer. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sencileyin şāh-ı ʿālem var iken / ʿĀşıḳun bir ġayrı sulṭānı n’ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 3). [sencileyin, -cileyin]*

seni senden almak [1] *Enaniyetten kurtulmak, nefsani unsurlardan arınmak.*

Al seni senden yüri tā kim bulasın sen seni / Tā ki virsünler seni tā kim ʿaṭāya iresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 4). [seni senden al, -i]*

senlüg / senlük [4] *Seninle olma, bir olma.*

Seni **senlükdeyem** ṭālib ṭaleb benden ya senden mi / Beni bildürmegüñ baña yine saña senā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 4). [senlükdeyem, -de, -(y)em]*

II Nefis, enâniyet.

Ṭurmaġıl kendözüñi ḫāk ile yeksān idegör / Ṭarḥ idüp **senlügi** senden ḳoma kendüñde ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 2). [senlügi, -i]*

Ṭarḥ iderseñ **senlügi** senlük senüñdür bī-gümān / Sen seni cehd eyle tā kim bulasın bir bāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 4). [senlügi, -i]*

Benlügümde bulmaduñ cānā çü sen tenhā beni / Bulmışam ben **senlügüñde** līk ben aʿlā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 1). [senlügüñde, -ün, -de]*

sen seni bulmak [1] *Kendini bul. II Nefsini tanımak.*

Al seni senden yüri tā kim **bulasın sen seni** / Tā ki virsünler seni tā kim ʿaṭāya iresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 4). [sen seni bulasın, -a, -sın]*

sen sen ol [2] *Aklını başına al.*

İʿtimād-ı māl ü cāh itme ṣaḳınġıl **sen sen ol** / Çün bilürsin zīr-i ḫāk olur saña āḫır maḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 2). [sen sen ol,]*

ʻAynuña alma nihānı ʻāḳil iseñ **sen sen ol** / Baḫtludur ol kişi kim bu cihāndan dūr ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 4). [sen sen ol,]*

sena [14] *Övme, övgü, medh. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿİlm ü faẕlum görüp **senāda** didüm / Rabbi zidnī ve min ledünke ʿilmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 4). [senāda, -da]*

senā eylemek [2] *Methetmek, övmek.*

Allāhı seven ḳullar Allāha **senā eyler** / Her demde rıżāsını isminde ricā eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 1). [senā eyler, -r]*

Murādī ḳavlini gūş eyle ʻaḳlı dir başa / Ḫudāyı ẕākir olup rūz u şeb **senā eyle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 5). [senā eyle,]*

senā-geri olmak [1] *Övücü, methedeni olmak.*

Ḳudret yirindedür çü ḳamu rişte-i Murād / **Olġıl** Murādī ḥażret-i Ḥaḳḳun **senā-geri** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 5). [senā-geri olġıl, -gıl-i]*

senā-ḫ∨ānı olmak [1] *Birini öven kimse olmak.*

Besī āfāḳı geşt itdüm görüp bu levn-i ḥaḍrāda / **Senā-ḫ∨ānı olupdur** dil aña ḳarada deryāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 1). [senā-ḫ∨ānı olupdur, -up, -dur]*

senā itmek [3] *Övmek.*

Sebʿ-i ṭıbāḳı seyr ider ḥücre-i dildedür velī / Ḥāşa k'ola mekān aña belki **ider senā** ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 3). [senā ider, -er]*

Ḥaddüm degül benüm ki Ḫudāya duʿā idem / Lāyıḳ degül benüm dilüme kim **senā idem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 1). [senā idem, -em]*

Derdüme devā itse ẕikrini ġıdā itse / Dil aña **senā itse** şefḳat nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 5). [senā itse, -se]*

senā' kerdem murādī be-yāmed ez-'ummān [1] *Dua ettim ki muradım o ummandan gelsin.*

Senā' kerdem murādī be-yāmed ez-'ummān / Ki u muḫīṭ dü ʿālem şude est zi-cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 216, Beyit 5). [senā' kerdem murādī be-yāmed ez-'ummān,]*

senā ḳılmak [1] *Övmek.*

.

Ḳanġı bāba varup sürem rūyum / Senden özge **ḳılam** yā kime **senā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 4). [senā ḳılam, -a, -m]*

senālar olmak [1] *Övgülerde bulunma.*

Yā Rab saña sezādur her ne **ola senālar** / Sensin cihāna sulṭān saña durur duʿālar *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 26, Beyit 1). [senālar ola, -a]*

senā senā eylemek [1] *Çokça övgüde bulunmak.*

Eyle Murādī Ḥażret-i Ḥaḳḳa **senā senā** / Tā kim müyesser eyleye saña ḥaḳīḳatin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1135, Beyit 5). [senā senā eyle,]*

senā senā itmek [1] *Çokça övmek, methetmek.*

Mevc uralı yem-i vücūd cümle saña ḳılur sücūd / Niʿmetüñi bilen senüñ dā'im **ider senā senā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 3). [senā senā ider, -er]*

senā senā ḳılmak [1] *Çokça övme, övgüde bulunma.*

Çünki dilüm **ḳılur** saña ṣubḥ u mesā **senā senā** / Sen daḫı luṭf ile añla eyle şehā ʿaṭā ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 1). [senā senā ḳılur, -ur]*

senā vü medḥini ḳılmak [1] *Övme ve takdir etme.*

Muḳarrer eyledi ʿışḳı baña muḳırven ben / **Senā vü medḥini ḳılduḳca** ol ḳılur beni şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 2). [senā vü medḥini ḳılduḳca, -dukca]*

senā vü şükr [2] *Övgü ve şükür.*

Senā vü şükr saña kim seni arar dil ü cān / Senüñ bu 'ışḳuña yā Rabb yoḳ ḥadd ü pāyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1139, Beyit 1). [senā vü şükr,]*

Senā vü şükrümi ister ki ben ziyād ideyin / Didi ziyāde iderseñ ben izdiyād ideyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 1). [senā vü şükrümi, -üm, -i]*

senāyī [1] *Övgüde bulunmak.*

Ḥamdümüzde ḥamdümüz mektūmdur minnet bize / Ey Murādī Ḥaḳḳa şükr olsun **senāyīlerdenüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 5). [senāyīlerdenüz, -ler, -den, -üz]*

senā-yı bī-misāl olmak [1] *Benzersiz övgü olmak.*

Senā-yı bī-misāl olmış ṭolanur mislüm āfāḳa / Ṣaḳın āfāḳı ʿālemden gözetme enfüsi rāciʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 4). [senā-yı bī-misāl olmış, -mış]*

sen'ārzūla [1] *Seni arzulamak.*

Sen'ārzūlar dil ü cānum ḥayāt-ı cāvidānumsın / Olur mürde ten ü cānum ger ayrulam bir an senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 3). [sen'ārzūlar, -r]*

sened [3] *Dayanak, dayanılacak şey.*

Yā ḫafiyye'l-luṭf luṭfuñdur senüñ bize **sened** / Luṭfuñ içün eylerüz her demde saña iltică *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 2). [sened,]*

Cümle ʿulūm ḳaṭredür ʿilm-i Ḫudāya nisbeten / ʿİlmi ʿilim oḳumışam ġayrı ʿulūmadur **sened** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 4). [sened,]*

Ḳapuñdan özge yoḳ durur ey Ḥaḳ baña **sened** / Dergāhuña senüñ iderem bu duʿā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 6). [sened,]*

sened eylemek [1] *Dayanak yapmak.*

Rāhümi ṭoġrı ḳılalı **eylemişem** anı **sened** / Ḥażretine cenābına ṣubḥ u mesā duʿādayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 2). [sened eylemişem, -miş, -em]*

sened ḳılmak [1] *Delil kılmak.*

Ḳılduḳ ṭapuñı biz **sened** yā Rab bize senden meded / İḥsānuña yoḳdur ʿaded göster bize dīdāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 2). [sened ḳılduḳ, -du, -k]*

sened olmak [3] *Dayanak. II Manevi yardımcı olmak.*

Ey Murādī ẕākir ü şākirden ol her ṣubḥ u şām / Andan özge **olmadı** ḳalmışlara hergiz **sened** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 5). [sened olmadı, -ma, -dı]*

Ḳanṭaradur ṣırāṭı çün şarṭ ile başdı dil ḳadem / Kā'im olursañ ʿarṣada ʿışḳı **ola** saña **sened** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 3). [sened ola, -a]*

Hemān cihāna nidādur ġaraz cihān degül / İkiyi terk iden **oldı** iki cihāna **sened** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 4). [sened oldı, -dı]*

seng-i ḫārā [2] *Mermer taşı, pek sert taş.*

Naẓar bir kīmyādur kim ider ḫākı zer-i ḫāliş / Egerçi **seng-i ḫārādur** ider ol dem güher feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 3). [seng-i ḫārādur, -dur]*

Murādī çekdügini ger çekeydi / Olurdı **seng-i ḫāra** pāre pāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 5). [seng-i ḫāra,]*

seng-i hicran [1] *Ayrılık taşı.*

Göñül fülkin ṣıdı çün **seng-i hicrān** / ʿAceb mi çeşmüm aḳıdursa deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 2). [seng-i hicrān,]*

sepmek [1] *Serpmek, dökmek.*

Ey Murādī ḳalbüñe ebr-i maḥabbet **sepdi** ṣu / Gel teferrüc eyle gör kim nice bostānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 5). [sepdi, -di]*

ser [17] *Baş, kafa.*

Rāh-ı ḥaḳīḳatüñe varan kimsene senüñ / Farḳ-ı serini pāy ider eyler **serini** ṭob *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 4). [serini, -i, -ni]*

Murādī merd-i ḥaḳīḳat olupdur ol kimse / Ki ḫāk-i pāyı ola çeşme ṭūṭīya **sere** tāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 5). [sere, -e]*

Ḳo ġavġā-yı cihānı gel **serüñde** varsa idrāküñ / Yapış zeyline anuñ kim vücūdında ṣafā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 3). [serüñde, -üñ, -de]*

Sen aña dime server kim ola anuñ **serinde** tāc / Serīr ü tācı serden terk idenler belki serverdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 2). [serinde, -i, -n, -de]*

Sen aña dime server kim ola anuñ serinde tāc / Serīr ü tācı **serden** terk idenler belki serverdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 2). [serden, -den]*

Dek ṭurursa ger zebān bil **ser** daḥı ṭutar ḳarār / Ne gelürse nīk ü bed her kişiye dilden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 2). [ser,]*

Serüñ meydān-ı ʻışḳ içre idüp ser-i kūyuñ ġalṭān / Virüp yolına cān ü baş yüri her demde ḳıl sen āh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 3). [serüñ, -üñ]*

II Kişinin kendisi.

Bāliş-i rāḥatda bir **ser** görmemişem bā-ḫuṣūṣ / Her kimi gördüm benüm gibi ġamı tekrārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 2). [ser,]*

Ḳurtaramadı **serin** şol kişi ġafletdedür / Añla bu maʿnāları olmayasın ḍāllden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 493, Beyit 3). [serin, -i, -n]*

Ḥayātum perde-i ʿayna ḥicāb-ı āferīn olmış / Vefā-yı serverüm tā **ser** ḳabā-yı āhenīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 1). [ser,]*

Ḳaldur niḳābuñ dilberā görsün yüzüñ ʿāṣıḳlaruñ / Ṣavḳ ile yoluñda senüñ **serler** viren ṣādıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 1). [serler, -ler]*

İḫtirāz itmem ḳonulsa ṭaşra Yaḥyā gibi **ser** / Vuṣlat-ı cānān cān ile eger bāzār ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 2). [ser,]*

II Gönül.

Yā bu ʿuşşāḳuñ **serinde** tā ebed sevdā nedür / Yā bu ʿālem ḫalḳınuñ ḳılduḳları ġavġā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 3). [serinde, -i, -n, -de]*

Cān ü serden vaz olandur dāmen-i yāri ṭutan / Dāmenin çün ṭutmışam biñ şad hezārāndur **serüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 3). [serüm, -üm]*

II Düşünce, fikir.

Murādī merd-i ʿaybından hüner degil ḫaber almaḳ / **Serüñde** sırr-ı aʿlā gör diye tā çeşm-i ter elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 5). [serüñde, -üñ, -de]*

Ḳılupdur Murādīde devlet ʻaṭā iḳtirān / **Serine** göre her kişi pes görür devletin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 5). [serine, -i, -(n)e]*

Ḥikmeti **ser** añlar iseñ sen bu ʿaynuñda nedür / ʿĀlemüñ esrārınuñ sensin bugün ṣāḥib-dili *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 3). [ser,]*

ser çekmek [1] *Çok yükselmek, yücelmek.*

Nedür bu devḥa-i kübrā ki **çekmiş** āsumān **ser** / Ġuṣūnında olup memlū biter her bir ṭaraf esmār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 2). [ser çekmiş, -miş]*

serden çıḳmak [1] (Deyim) *Baştan çıkarmak, doğru yoldan saptırmak.*

Çeker mi idi taʿab bil çıḳar idi **serden** / Dem-ā-dem olmasa idi eger ʿatā-yı edeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 4). [serden çıḳar, -er]*

serden geçmek [4] (Deyim) *Canını feda etmek, ölümü göze almak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yāre **serden geçmeyince** bilmedüm vuṣlat nedür / ʿİzzeti terk itmeyince bilmedüm ʿizzet nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 1). [serden geçmeyince, -me, -(y)ince]*

ser eğmek [1] (Deyim) *Baş eğmek. II İtaat etmek.*

ʻİlm-i ḥikmet dād-ı Ḥaḳdur pes virilmez degmeye / Ḥaḳḳa minnet anuñ içün **egmedüm ser** kimseye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 1). [ser egmedüm, -me, -dü, -m]*

ser fidā eylemek [1] (Deyim) *Başını feda etmek, ölümü göze almak.*

Ser fidā eyleyen evvelde girür ʻışḳ iline / Cānı terk eyle ki evvel iresin āḫırına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 1). [ser fidā eyleyen, -(y)en]*

ser fidā ḳılmak [2] *Başını, canını feda etmek.*

Ser fidā ḳılmaḳ olupdur cāna cānāna geñez / Cān virmek nitekim oldı dilīrāna geñez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 1). [ser fidā ḳılmaḳ, -mak]*

Ey ʻayānın isteyen bu güft ü gūdan vaz gel / **Ser fidā ḳıl** virme sırr olsañ ser ü pā elsine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 2). [ser fidā ḳıl,]*

seri ḳurtarmak [1] *Başını kurtarmak.*

Māl ile cāna ġarra olma tiz gecicidür bular / Aña durış kim bu **seri ḳurtarasın** döküp deri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 3). [seri ḳurtarasın, -a, -sın, -]*

ser-i kūy [2] *Sokak başı. II Sevgilinin bulunduğu yer.*

Gerekmez yārdan ġayrı baña aġyārdur cümle / **Ser-i kūyuñdan** özge ṣanma bir yirde ḳarār ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 3). [ser-i kūyuñdan, -un, -dan]*

Serüñ meydān-ı ʻışḳ içre idüp **ser-i kūyuñ** ġalṭān / Virüp yolına cān ü baş yüri her demde ḳıl sen āh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 3). [ser-i kūyuñ, -un]*

ser-i mūy [1] *Kıl ucu, saç kılı.*

Senüñ ʻışḳuñ hevāsından şu kim cānın nisār eyler / İki ʻālem musaḫḫar olsa degmez yek **ser-i müya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 4). [ser-i müya, -(y)a]*

serine perr-i hümā-sāye şalmak [1] *Başına hüma kanadının gölgesinin düşmesi. II Talihli olmak.*

Şol kim anuñ **serine perr-i hümā-sāye şalar** / Arayup devleti neyler anı devlet gözedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 2). [serine perr-i hümā-sāye şalar, -ar]*

serini ṭob itmek [1] *Başını top etmek. II Kafanın bedenden ayrılması, canını feda etmek.*

ʻĀşıḳ oldur vire ʻışḳ ile vücūdın ʻademe / Ṣādıḳ oldur **serini ṭob ide** evvel ḳademe *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 1). [serini ṭob ide, -e]*

serin ṭaşlara urmak [2] (Deyim) *Başını taşlara vurmak. II Çok pişman olmak.*

Şu kim bilmeye vuṣlat ʻālemin dünyā seve ey dil / **Serini ṭaşa ursun** sīnesini eylesün pāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 4). [serini ṭaşa ursun, -sun]*

Şatan ʻışḳuñı ġayrüñ ʻışḳına cānā aña ḥaḳdur / **Serin ṭaşlara ursun** bilmedi bāzārını bunda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 2). [serin ṭaşlara ursun, -sun]*

ser ḳaldurmak [1] (Deyim) *Baş kaldırmak. II Mezardan kalkmak, kıyamet sebebiyle dirilmek.*

Nefḫa-i kübrāda çün **ser ḳaldura** ḫāṣ ile ʿām / Biñ ayaḳ bir ayaḳ üstinde ṭurup ṭuta ḳıyām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 1). [ser ḳaldura, -a]*

ser virmek [8] (Deyim) *Baş vermek. II Canını feda etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī sırrı fāş itmez **serin virmek** muḳarrerdür / Zebān-ı māʿarefnādur velī olsun mı peyġamber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 5). [serin virmek, -mek]*

serā [1] *Toprak.*

Serādan tā süreyyāya şalınmış ġulġul-i ḥüsni / Diler kim ʿarż ide süflī ile ʿayn-ı ʿalādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 3). [serādan, -dan]*

serā [1] *Saray. ll Dünya.*

Raḥm itse Murādīye bir demde ger ol dilber / Ḳalḳardı **serādan** ol irerdi süreyyāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 5). [serādan, -dan]*

serā perde [4] *Otağ, padişah çadırı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Serā-perde küşād olsa ruḥ-ı cānān olur peydā / Açılsa bāb-ı cennet ḥūr ile ġılmān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 1). [serā-perde,]*

serā perde-i dil-dār [1] *Sevgilinin otağı.*

Dil buldı **serā perde-i dil-dārına** vuṣlat / El virdi aña anda o sulṭan-ı melāḥat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 1). [serā perde-i dil-dārına, -ı, -(n)a]*

serā-perde-i ġayb [1] *Gayb sarayının perdesi. II Ulvi alem.*

Serā-perde-i ġaybdan çün görindi cemāl / Cemāl-i celāli celāl-i cemāl-i celāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 1). [serā-perde-i ġaybdan, -dan]*

ser-ā-pā [4] *Baştan ayağa, tamamen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cürm ile ḫaṭāma n'ola baḳmasañ eyā şāh / Luṭf ü keremüñ ḳapladı dünyāyı **ser-ā-pā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 4). [ser-ā-pā,]*

ser-ā-ser [3] *Baştan başa, tamamen.*

Bezendi ḫ∨ān-ı luṭf ile **ser-ā-ser** cümleten eknāf / Varup mihmān olup mihmāna ḳarşu anda mihmānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 857, Beyit 2). [ser-ā-ser,]*

Ser-ā-ser ʿaḳlı yād itdüm çü oldum āşinā ʿışḳa / Muʿarrā olmadum tā geçmeyince zīr ü bālādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 2). [ser-ā-ser,]*

Sırruñı pinhān iderseñ sırr ile ey müttaḳī / Cümleten ʻālem **ser-ā-ser** berḳ-i nūruñdan ṭola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 4). [ser-ā-ser,]*

ser-ā-tā-pā [2] *Baştan ayağa kadar.*

Bu gün açdı cemālüñden niḳābın ol ruḫ-ı zībā / Vücūdum tāb-nāk olsa ʿaceb midür **serā-tā-pā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 1). [serā-tā-pā,]*

Ser-ā-tā-pā muḥīṭ oldı vücūdum ḥavżı ābına / Olupdur meşreb-i ṣāfī içer andan ḳamu millet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 4). [ser-ā-tā-pā,]*

ser-be-ser [28] *Baştan başa. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey ʿaceb bilsem nedür bu ʿışḳuñuñ sermāyesi / **Ser-be-ser** ʿālemlere ʿışḳuñ olupdur muḳtedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 2). [ser-be-ser,]*

ser-cümle [2] *Hepsi, tamamı, bütün.*

Cihānı varını **ser-cümle** cemʿ itseñ bahā olmaz / Ararsañ iki dünyāyı ele girmez o kān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 3). [ser-cümle,]*

İşüm **ser-cümle** ʿiṣyan u ḫaṭādur / Saña lāyıḳ olan ʿafv u ʿaṭādur *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 3). [ser-cümle,]*

ser çeşme [3] *Çeşme başı. II Kaynak, menba'.*

Murādī yümn-i himmetde Muḥammed mīmi **ser-çeşmeñ** / Ḳamu ʿaṭşānı ḳandurduñ dehānuñ ġaym-ı māṭardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 5). [ser-çeşmeñ, -n]*

II Aşk şarabının doldurulduğu, aşkın tecelli ettiği yer.

Ser çeşmeden evvel çün kıldum ḳadehüm memlū / Her demde iderven nūş bir ḳaṭre degüldür kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2). [ser çeşmeden, -den]*

Ser çeşmeden evvel çün kıldum ḳadehüm memlū / Her demde iderven nūş bir ḳaṭre degüldür kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 2). [ser çeşmeden, -den]*

ser-çeşme-i āb-ı ḥayāt olmak [1] *Ölümsüzlük suyunun pınarı olmak.*

Murādī sözleri **ser-çeşme-i āb-ı ḥayāt oldı** / Ḥayāt-ı cāvidānī kesb ider andan olan sīrāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 7). [ser-çeşme-i āb-ı ḥayāt oldı, -dı]*

ser-dāde [1] *Baş vermiş, baş koymuş.*

Geldi Murādī 'ālem-i ġayb-ı şehādete / Ögretdi cümle 'āşıḳa **ser-dādelik** sözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 5). [ser-dādelik, -lik]*

ser-dar [1] *Baş komutan, en yetkili kimse.*

Cān ü tenden cān ü tenle cāvidān oldı vücūd / Ḥayy ile iḥyāya **serdāram** ḥayātum gözlerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 2). [serdāram, --am]*

ser-dār olmak [1] *Komutan olmak. II Aşıkların, aşıklar ordusunun lideri olmak.*

Ser virelden yāre **ser-dār olmışam** 'āşıḳlara / Şerḥe gelmez ger ṣorarsañ yār ile güftārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 3). [ser-dār olmışam, -mış, --am]*

ser-efrāz itmek [1] *Yüceltmek, yükseltmek.*

Seḫā vü cūd-ı Rabbe zār ile yüz ṭuta çün bende / Muḥaḳḳaḳdur **ser-efrāz ider** anı ḳılmaz efkende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 1). [ser-efrāz ider, -er]*

ser-firāzān-ı ḥaḳīḳat [4] *Hakikatin başını yukarı kaldırması; hakim olması. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ser-firāzān-ı ḥaḳīḳatdür vücūd-ı ʿayn-ı ḥaḳ / Andan ayrusı mürebbīdür maḥallī mā-ḥażar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 2). [ser-firāzān-ı ḥaḳīḳatdür, -dür]*

ser-firāz olmaḳ [2] *Başını yukarı kaldırmak, yükseltmek, benzerinden üstün olmak.*

Ser-firāz olmaḳda çoḳ saʿy eyledüm minnet aña / Ẕilleti terk itmişem gördüm ki az ehlindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 4). [ser-firāz olmaḳda, -mak, -da]*

Ser-firāz olsam ʿaceb mi kārumun kārında ben / Çābükem kārumda aṣlā ḳalmazam yoldaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 3). [ser-firāz olsam, -sa, -m]*

ser-gerdān [2] *Başı dönmüş, şaşkın.*

Beşer bilmekdedür ḥayrān melekler bunda **ser-gerdān** / Benüm ol yār ile her an ʿacā'ib gizlü ḥālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 4). [ser-gerdān,]*

Rūy-i zībāñı görelden vālih ü ḥayrān benem / Müstetir ḳılma cemālüñ çünki **ser-gerdān** benem *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 35, Beyit 1). [ser-gerdān,]*

ser-gerdān eylemek [1] *Başını döndürmek, şaşırtmak.*

Bu ḳadar ḥikmetine irmedi ʻaḳl-ı ḥayrān / Gene ẕātında beni **eyle** velī **ser-gerdān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 1). [ser-gerdān eyle,]*

ser-gerdān olmak [1] *Başı dönmek, sersemlemek.*

Māh u ḫūrşīd ü sitāre cümle **sergerdān olup** / Çerḫ ururlar cümleten heft āsumān emrüñdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 2). [sergerdān olup, -up]*

sergüzeşt [1] *Macera, baştan geçen haller.*

Yāre ḥalüñ ʿarż idüp bir bir ḥikāyet eylegil / **Sergüzeştüñ** söyle aña şimdi çün ān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 3). [sergüzeştüñ, -üñ]*

ser serā-yı perde [1] *Padişah çadırının başı. II Ulvi âlem.*

Ser serā-yı perdede buldı ḥicāb ile maḳar / Urdı maʿşūḳ ile ʿāşıḳ yarasına merhemin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 3). [ser serā-yı perdede, -de]*

serīr [3] *Taht.*

Ḳaçan kim sırr-ı seyrānum cevāb-ı cemʿ-i aʿlādur / **Serīrüm** kürsī ev-ednā mekānum ʿarş-ı bālādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 1). [serīrüm, -üm]*

Ḥayālāt-ı cihāndan ḳalbüñi pāk eyle ey ʿāḳıl / Ki tā göñlüñ **serīrinde** ṭuta şāh-ı cihān menzil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 1). [serīrinde, -i, -(n)de]*

Müheyyā idelden vücūdum sarāyın ḳamu / Niḳāb açdı gördüm **serīrinde** māhiyyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 4). [serīrinde, -i, -(n)de]*

serīr-i ḥüsn [1] *Güzellik tahtı.*

Murādīye murād oldı ḳamu ʿālem mürīdidür / **Serīr-i ḥüsne** geçdüm ʿizz ile ṣāhib-cemāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 5). [serīr-i ḥüsne, -e]*

serīr-i ʿizzet [1] *Yücelik tahtı.*

Yaḳīnen ṣādıḳan ḳavlen nedür bilgil sen aḫbārı / **Serīr-i ʿizzet** isterseñ göñül sen ṣaḳla esrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 1). [serīr-i ʿizzet,]*

serīr-i saṭvet [1] *Güç, kudret tahtı.*

Serīr-i saṭvete sulṭān olan gedā bunda / Cihān içinde cihān olduġum neden maʿlūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 3). [serīr-i saṭvete, -e]*

serīr ü tāc [1] *Taht ve tâc.*

Sen aña dime server kim ola anuñ serinde tāc / **Serīr ü tācı** serden terk idenler belki serverdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 2). [serīr ü tācı, -ı]*

serīʿ-tuḥfe [1] *Çabuk, hızlı hediye. II Hemen tükenen, biten hediye.*

ʿÖmr-i ṣafā egerçi teleẕẕüẕ naẕardadur / Maʿnī **serīʿ-tuḥfe** ile mā-ḥażardadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 1). [serīʿ-tuḥfe,]*

ser-keş olmak [1] *Dik başlı ve itaatsiz olmak.*

Bu Murādī dimiş bunı līkin / ʿAḳluña urġıl **olmaġıl ser-keş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 5). [ser-keş olmaġıl, -ma, -gıl]*

ser-māye [9] *Servet, varlık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAdd ü vezn olduḳda iki cānibüñ **sermāyesi** / Her ne meksebden alındıysa virildi pes edā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 3). [sermāyesi, -si]*

sermāye itmek [1] *Sermaye etmek. II Bedel, karşılık.*

Māye-i cümle vücūda beni **sermāye idüp** / Ḳodı bu devleti dīhimi benüm başımda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 3). [sermāye idüp, -üp]*

sermāye ḳılmak [1] *Ana para, mal haline getirmek. II Bedel, karşılık.*

Revnaḳ-ı bāzār-ı ʿişmetde bugün şāḥib-vuḳūf / Her ne deñlü **ḳılsa sermāye** me'ālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 2). [sermāye ḳılsa, -sa]*

sermāyesi olmak [1] *Sermaye olmak. II Bedel, karşılık.*

Oldı Murāda mihr içün mihr-i ruḫuñ **sermāyesi** / Anuñ içün oldı 'ayān anuñ içün oldı nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 5). [sermāyesi oldı, -dı]*

sermed [1] *Dâimî, ebedî.*

ʿIşḳı **sermeddür** cihāna ḥükm iden min ḥākimin / Saʿyün artur Leyse li'l-insāni illā mā seʿā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 4). [sermeddür, -dür]*

sermed itmek [1] *Ebedî kılmak.*

ʿÖmr-i ʿazīzi **sermed idüp** medd-i ẓıll ile / Maḳbūl-ı ḥażret oldı mücāb-ı duʿā ḥaḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 4). [sermed idüp, -üp]*

sermed olmak [1] *Devamlı, sonsuz, baki olmak.*

'Ömr-i Murādī **sermed oldı** sivādan eb'ad / Ḳılduñ anı muḳayyed 'ışḳ ile ibtilāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 5). [sermed oldı, -dı]*

ser-mest olmak [2] *Sarhoş olmak, kendinden geçmek.*

Bu Murādı nūş idenler cürʿasından ḳaṭresin / Yatdılar **ser-mest olup** bī-hūş tā rūz-ı cezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 5). [ser-mest olup, -up]*

Ser-mest oluben añlamadı ān u zamānı / Gelmez o beyāna ne ḳadar buldı siyādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 4). [ser-mest oluben, -uben]*

ser-mest ü ḥayrān eylemek [1] *Sarhoş ve hayran etmek.*

Kendüzüm bilmem dirīġa hep ferāmuş itmişem / Cürʿasını nūş idüp **ser-mest ü ḥayrān eyledi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 2). [ser-mest ü ḥayrān eyledi, -di]*

ser-mest ü ḥayrān olmak [2] *Kendinden geçmek ve hayran olmak.*

Ser-mest ü ḥayrān olduġum zībā cemālüñden midür / Şevḳ ile sekrān olduġum zībā cemālüñden midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 1). [ser-mest hayran oldugum,]*

Olmışam ser-mest ü ḥayrān bilmezem kim n'ideyin / Eylemiş düzd-i taḥayyür cümleten yaġma beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 6). [ser-mest ü ḥayrān olmışam, -mış, --am]*

ser-mest ü şeydā eylemek [1] *Sarhoş ve coşkun hale getirmek.*

Çün süleymā rūyına çekdi celālinden niḳāb / **Eyledi** ʿuşşāḳını **ser-mest ü şeydā** añlamaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 3). [ser-mest ü şeydā eyledi, -di]*

ser-pā bürehne [1] *Başı açık, ayağı çıplak.*

Şüyūʿ-ı nām-ı dilberden yine şeydādur ʿāşıḳlar / Düşüp **ser-pā bürehne** ʿāleme rüsvādur ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 1). [ser-pā bürehne,]*

serrā [4] *Kolay, kolaylık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemālüñ perdesin ḳaldur cemālüñ nice bir mestūr / Bilürven cümle fiʿlüñdür eger **serrā** eger żarrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 2). [serrā,]*

serrā vü żarrā [1] *Genişlik ve darlık.*

Bu ʿaceb sırdur çü tenhādur ne peydādur gezen / Bārek-Allāh ḫoş ʿaceb **serrā vü żarrā** gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 4). [serrā vü żarrā,]*

ser-serā-perde-i vuṣlat [1] *Vuslat, kavuşma çadırının tepesi.*

Ser- serā-perde-i vuṣlat görinür āhumdan / Nehc-i rāh-ı eḥadiyyet bulınur rāhumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 1). [ser-serā-perde-i vuṣlat,]*

serseri [3] *Serseri, başıboş.*

Serseri ṣanma maḥabbet özge ḥāletdür göñül / Añlama her hāy u hūy idende tāb-ı ʿışḳ var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 2). [serseri,]*

Ġayrıya varma gel gezüben **serseri** yire / ʿĀlemde her ne kim ola ḳalb-i ṣafādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 2). [serseri,]*

Lüccī-i deryāda gezer **serserī** / Gāhī nihān gāhī hemān itdi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 842, Beyit 3). [serserī,]*

ser-tāc olmak [2] *Baş tacı olmak.*

Diler iseñ **olasın** sen dü-ʿāleme **ser-tāc** / Derūnı baġla sivādan cenāb-ı ḥażrete ac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 1). [ser-tāc olasın, -a, -sın]*

Fażīlet baḥri ʿumḳından çıḳardı dürr-i nā-yābı / Cemīʿ-i ʿāleme **ser-tāc olup** olmadı ol ġam-nāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 3). [ser-tāc olup, -up]*

ser-tā-pā [2] *Baştan aşağı. ll Tamamen.*

Muḥīṭ oldı yem-i ḳudret iḥāṭa ḳıldı **ser-tā-pā** / O deryā ortasında bir melek-ṣūret püser buldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 2). [ser-tā-pā,]*

'Umūmen millet olmışdur bu dünyā gerçi **ser-tā-pā** / Velīkin vāḥid olmaḳdur bula dil rāh-ı a'lāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 2). [ser-tā-pā,]*

ser-tā-ser 43][*Baştan başa, tamamen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rāh-ı ʿışḳı **ser-te-ser** seyrān idüp gezdüm ḳamu / Bu yolumda rāh-ı bī-pāyān olan kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 4). [ser-te-ser,]*

serv [3] *Servi, selvi.*

Boyuñı añaram itsem eger naẓar **serve** / Yüzüñi fikr iderem beslesem gül-i raʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 3). [serve, -e]*

Gül ü şehlāya vü **serve** bu gözüm ḳılsa naẓar / Ol yüzi gül boyı serv ü gözi şehlā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 2). [serve, -e]*

Gül ü şehlāya vü serve bu gözüm ḳılsa naẓar / Ol yüzi gül boyı **serv** ü gözi şehlā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 2). [serv,]*

serv-i ḫırāmān [1] *Salınan servi. II Uzun boylu sevgili.*

Ṣaġa vü ṣola baş şaluben **serv-i ḫırāmān** / Tevḥīdüñ ider şevḳ ile şāhā senüñ aʿlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 3). [serv-i ḫırāmān,]*

serv ile çenār [1] *Servi ile çınar.*

Ḥaṭar irmeye diyü ḥüsnüñe **serv ile çenār** / Ḳılayor biri namāz ve ideyor biri duʿā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 4). [serv ile çenār,]*

serv-i revan [1] *Salınan servi II Uzun boylu sevgili.*

Sen **serv-i revānı** görüben dīde-i bīnā / Miḥrāb-ı ḫam-ı ebrūña ism itdi muṣallā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 1). [serv-i revānı, -ı]*

serv-ḳad [1] *(Sevgilinin) selvi gibi olan uzun boyu.*

Cihān bāġında gerçi **serv-ḳadler** çoḳdur ammā kim / Görünmez gözüme aṣlā o ḫoş-reftārdan ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 6). [serv-ḳadler, -ler]*

serv ü şemşād [1] *Selvi ağacı, uzun boylu ve koyu yeşil yapraklı şimşir ağacı.*

-i bālānı añup ey meh-i burc-ı şeref / **Serv ü şemşādı** ḳaçan ḳılsam temāşā aġlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 3). [serv ü şemşādı, -ı]*

server [11] *Bir topluluğun en ileri geleni, başkan, reis.*

Bu Murāduñ sözlerin añlamaġa k'ey er gerek / K'ey ḳatı **server** gerek kim ḳıla bunda cān fedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 5). [server,]*

Sen aña dime server kim ola anuñ serinde tāc / Serīr ü tācı serden terk idenler belki **serverdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 2). [serverdür, -dür]*

Sen aña dime **server** kim ola anuñ serinde tāc / Serīr ü tācı serden terk idenler belki serverdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 2). [server,]*

Oldı mir'āt-ı Ḫudā güster ü bihterdür dil / Gel berü bir naẓar it kim nice **serverdür** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 2). [serverdür, -dür]*

Sırrumı buldum ben ol **serverde** bu sırr-ı ʿaceb / Bir ʿacā'ib ḳışṣa olmışdur benüm bu ṭıynetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 3). [serverde, -de]*

Maẓhar-ı nūr-ı ḥaḳā'iḳdür ḥaḳīḳat **serveri** / Neşr-i berḳ eyler velīkin ʿāleme iḫfā ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 3). [serveri, -i]*

II Sevgili.

Ser virdüñ ise **serverüm** server olursın ʿarṣada / İllā ki sensin bu zamān içre sifāl-i bī-bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 5). [serverüm, -üm]*

Serverüñ mālā kelāmın şerḥ iden eṭvārda / Āşinā-yı sırra emr-i ḥāl ile destūrdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 2). [serverüñ, -(ü)ñ]*

İdelden **serverüm** keşf-i berāḳıʿ / Gelür şems ü ḳamer gibi levāmıʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 1). [serverüm, -üm]*

Yine bir **servere** yandum bu göñlüm mübtelā ancaḳ / Baña işi güci anuñ hemān cevr ü cefā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 1). [servere, -e]*

Çün naẓar ḳıldum naẓīrümde naẓardur işlerüm / Yolına ʿışḳında anuñ ser virendür **serverüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 1). [serverüm, -üm]*

serverā [2] *Ey hühümdar! Ey Sultan!*

Ġāfil olma **serverā** bu bāġ-ı ḥüsnüñ sebzine / Esdürür bād-ı ḫazānı çerḫ-i gerdūn dündur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 4). [serverā,]*

Reşk iderse yaraşur ḳaddüñe ṭūbā **serverā** / Bārek-Allāh ḫôş ʿacā'ib ḫūbdur mevzūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 6). [serverā,]*

server-i efrād olmak [1] *İnsanların önderi, lideri olmak.*

Ferd-i muṭlaḳ görinür vāḥidi ʿaynümde vaḥīd / Cümleden el çeküben **server-i efrād oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 2). [server-i efrād oldum, -du, -m]*

server olmak [2] *Başkan, hükümdar olmak.*

Murādī **server olmışdur** ʿulūmına nihāyet yoḳ / Kitābın ezber itmiş oḳımaz aġ u ḳarasından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 5). [server olmışdur, -mış, -dur]*

Didüm kim anda yā hādī hidāyet eyle her rāha / Dinildi **server olduñ** bihter olduñ cümle bihterden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 3). [server olduñ, -du, -n]*

setr [1] *Örtme, kapama.*

Ol arada her ne kim ẓāhir ḳıla ol bizler / Ġayrıdan **setrin** temennā eylerüz settāra biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 2). [setrin, -i, -n]*

setr eylemek [2] *Kapatmak, örtmek, saklamak.*

Ḥaḳḳumı **setr eylemez** ḥaḳḳā ki ḥaḳḳum bendedür / Her ne kim isterseñ ey ādem heman ādemdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 1). [setr eylemez, -mez]*

Setr eyleme cemālüñi görsün bu dīdemüz / Nāẓır özüñ görür yine ḫānum seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 3). [setr eyleme, -me]*

settār [6] *Ayıpları örten Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġafūrumdur beni ġaffār beni sātir daḫı **settār** / Beni var eyleyen ḫālıḳ idübdür ẓāhirüm inşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 4). [settār,]*

settār olmak [1] *Örtmek, kapatmak.*

Ne revādur ki cemālüñ bize **settār olasın** / Dilerüz bize kemālüñde hemīn yār olasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 1). [settār olasın, -a, -sın]*

sevā [1] *Denk, müsavi.*

Ey Murādī ḳırar **sevā** çerisin / Leşker-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 6). [sevā,]*

sevāb [7] *Sevap, doğruluk ve iyiliğin karşılığı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳıyāmetde **sevābuñ** ne ḳıyāmetde ʿiḳābuñ ne / Ḳıyāmet güni ḫālüñ ne ola var fikr ḳıl yārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 4). [sevābuñ, -un]*

śevāb-ı dü-cihān [1] *İki dünyanın; dünya ve ahiretin mükafatı.*

Duruş gel ṭāʿat it perverdgāra / **Śevāb-ı dü-cihānı** eyle ḫāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 2). [śevāb-ı dü-cihānı, -ı]*

sevāb-ı ḥacc-ı ekber [1] *Büyük hac yapmanın sevabı.*

Yāra ḳurban olmaġı gel baña taʿlīm eyle kim / Şimdi bildüm kim **sevāb-ı ḥacc-ı ekber** var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 4). [sevāb-ı ḥacc-ı ekber,]*

sevāb u ʿiḳāb virmek [1] *Sevap, ecir ve eza, cefa, eziyet vermek.*

Murādī bilindi murādından aṣl-ı murād / **Virildi** maḥalline cümle **sevāb u ʿiḳāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 5). [sevāb u ʿiḳāb virildi, -il, -di]*

sevābit [1] *Gezegenler dışında kalan ve yerinde durur gibi görünen yıldızlar.*

Maḥż-ı felek çü devvār ʻayn-ı semā **sevābit** / Cān iledür muḳayyed düş midür irdi ḥvāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 3). [sevābit,]*

sevād [1] *Siyah, kara.*

Eger mir'āt-ı dilde ʿaks-i ruḫdan / Ne andan var **sevād** ey dil ne beyżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 4). [sevād,]*

sevda [32] *Heves, arzu, şiddetli eğilim, aşk.*

İki dünyāyı terk idüp mezīd olur aña **sevdā** / Ne ġarrāsın ne zībāsın seni añduḳça dil her-dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 2). [sevdā,]*

Yā bu ʿuṣṣāḳuñ serinde tā ebed **sevdā** nedür / Yā bu ʿālem ḫalḳınuñ ḳılduḳları ġavġā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 3). [sevdā,]*

Ṣubḥ-dem berḳ-i cemālüñ dilde **sevdā** gösterür / Nār-ı Mūsāya beden nār-ı tecellā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 1). [sevdā,]*

ʿIşḳuñ çü sende cāna bu **sevdā** neden gelür / Dilde ẓuhūruñ ola yā iḫfā neden gelür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 1). [sevdā,]*

Başuma **sevdā** virüp Mecnūn iden kimdür beni / Bilmez idüm bu gice bildüm ki ol Leylā imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 2). [sevdā,]*

Ḳarār eylememiş **sevdāda** hergiz / Yüzin aġ eylemiş Raḥmāna düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 2). [sevdāda, -da]*

Fikr-i heyhāt ile **sevdālarda** yilmek nice bir / Fāʿil-i zencīr-i tūl olup müselsel itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 3). [sevdālarda, -lar, -da]*

Sen beni ẓāhirde dünyā içre gördüñse şaḳın / Ey Murādī sen taṣavvur ḳılma **sevdāsındayam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 5). [sevdāsındayam, -sı, -n, -da, -(y)am]*

Beni **sevdāda** terk itme cemāl-i bā-kemāl içün / Mükāfāt eyle ḫaḳḳumdan cemāl-i bā-kemāl içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 1). [sevdāda, -da]*

Nice bir nāzenīn ʿömrüñ giçe ġafletde **sevdāda** / Saçuñ aġarmada ḳalbüñ ḳararmaḳ üzredür her an *(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 3). [sevdāda, -da]*

Żiyādandur rıżā ẓāhir sivādı maḥv ider elbet / Velīkin gözle **sevdāyı** muḥaḳḳaḳdur rıżā andan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 3). [sevdāyı, -y, -ı]*

Semt-i āḫer görinür her ne ḳadar ḳılsa ṭaleb / Ṭālib-i rūz-ı ḥaḳīḳat giçemez **sevdādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 4). [sevdādan, -dan]*

Sūd ile **sevdā** menem rūz ile beyżā menem / Cümle menem ey Murād ḳā'il-i güftār men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 5). [sevdā,]*

Bir seḥer gördüm ḥabībüm nūrdur ażvāyile / ʻAyn ile buldum yaḳīnüm mihrini **sevdāyile** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 1). [sevdāyile, -y, -ile]*

Ne ḳılsun ġayrı ġavġāyı ya **sevdāyı** temāşāyı / Çü bildi gizlü maʻnāyı ḳamudan aña pervāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 2). [sevdāyı, -y, -ı]*

ʻİlmi ezber oḳuyan kimseye ʻālim dime sen / ʻĀlim oldur ki ḳarar eylemeye **sevdāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 3). [sevdāda, -da]*

Özinden eyledi himmet miyāna / Ṣalup sevdāları **sevdā** içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 3). [sevdā,]*

Özinden eyledi himmet miyāna / Ṣalup **sevdāları** sevdā içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 3). [sevdāları, -ları]*

Naẓarda bir naẓar gördi naẓīrin bulmadı hergiz / Eline aldı cām-ı ʿışḳı başa aldı **sevdāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 3). [sevdāyı, -y, -ı]*

Ḳuṣūr-ı cennetin gördüm göñül mā'il degül līkin / Cenābuñ ister ol yārüñ dutar başda bu **sevdāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 3). [sevdāyı, -y, -ı]*

1. Aşk. 2. Kara, siyah.

Ezelīdür senüñ ʿışḳuñla çü ʿışḳum cānā / Beni **sevdāda** ḳara ḳılmaduñ itdüñ beyżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 1). [sevdāda, -da]*

Olub māhīler anda her biri bir şekl-i āḫerde / Kiminüñ rengi **sevdādur** kiminüñ levnidür beyżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 2). [sevdādur, -dur]*

Ḳara zülfüñ ḳoyaldan başa **sevdā** / Ḳararı ḳalmadı bu göñlüm aṣlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 1). [sevdā,]*

İki yüzden durur ḳarşu iki yüzlü bir āyīne / Ki serrāyile żarrāda o **sevdāyile** beyżādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 2). [sevdāyile, -(y)ile]*

Lemʿa vü **sevdāyı** ḳo kim olmaya sūduñ ziyān / Ey Murādī nāẓır iseñ ḳande ḫālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 5). [sevdāyı, -yı]*

Sil ġubār-ı ġayrıdan āyine-i ḳalbüñ Murād / Rūy göstermez şu mir'āt üzre kim **sevdā** gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 5). [sevdā,]*

Her ḳaçan kim naẓar idem bu dil-i mir'āta / Baḳduġumca aña her dem baña **sevdā** görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 5). [sevdā,]*

Cūş eyledüm deryāleyin berḳ ururam ażvāleyin / Beyżādayın **sevdāleyin** zībā cemālüñden midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 4). [sevdāleyin, -leyin]*

Semā'-ı şavt olupdur çün ṣuheyl-i bād-ı pāsından / Mirārendür bu tekrārı gelüp beyżāda **sevdāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 2). [sevdāda, -da]*

Berrāḳdur sıfīd-i da'cā sivāda merbūṭ / Anuñ içün bulındı **sevdā** bu cān içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 3). [sevdā,]*

Cemāl-i yāre meyl iden ne ḳılsun ġayrı ālāyı / Yüz aḳlıġı dilerseñ ger gider **sevdāda** sevdāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 1). [sevdāda, -da]*

Cemāl-i yāre meyl iden ne ḳılsun ġayrı ālāyı / Yüz aḳlıġı dilerseñ ger gider sevdāda **sevdāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 1). [sevdāyı, -yı]*

sevdā ḥicābı [1] *Kara örtü, siyah leke. II Aşk mahcubiyeti.*

Ḳamer **sevdā ḥicābından** ne var ger zīr-i men olsa / Çü tāb-ı şems-i nūrānī cihān içre ʿayān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 2). [sevdā ḥicābından, -dan]*

sevdalı [1] *Sevdaya düşmüş, aşık.*

Zülf-i şebdīzüñ hevāsından başum **sevdālıdur** / Ey leb-i şīrīn teraḥḥum ḳıl yaşum gülgündur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 7). [sevdālıdur, -dur]*

sevdā vü beyżā [2] *Siyah ve beyaz.*

Ḳara vü aġı farḳ itmez açan **sevdā vü beyżāyı** / Bulan sırr-ı ev-ednā geçer ol aġ u ḳaradan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 3). [sevdā vü beyżāyı, -(y)ı]*

Recāda ṭurmışuz el baġlayup ḳarşu o Mevlāya / Yücede isteyüp anı baḳup **sevdā vü beyżāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 1). [sevdā vü beyżāda, -da]*

sevdā vü sefīd [1] *Siyah ve beyaz.*

Çün şürūʿ itdüm didi şerʿ ile meşrūʿ añlaġıl / Tā ki maʿlūm ola saña cümle **sevdā vü sefīd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 5). [sevdā vü sefīd,]*

sevdāya düşmek [1] *Sevmek, aşık olmak.*

Sevdāya düşdi cānum dil añladı kemālin / Āyīne ṭutdı dilber göstermege cemālin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1124, Beyit 1). [sevdāya düşdi, -di]*

sevdā-yı fenn-i āḫer [1] *Başka, diğer ilimlerin sevdası, isteği.*

Lāzım nedür dilā kim elzemde ʿaḳl-ı mebhūt / **Sevdā-yı fenn-i āḫer** zehrine durdı ḳaldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 4). [sevdā-yı fenn-i āḫer,]*

sevdā-yı ḫudā [1] *Allah'ın sevgisi.*

Devlet ü cihānda saña **sevdā-yı Ḫudādur** / Sen eyleme ʿāşıḳ yüri bu göñlüñi her cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 6). [sevdā-yı ḫudādur, -dur]*

sevdā-yı ḥüsn [1] *Güzelliğin sevdası, aşkı.*

Şems inʿikāsı pertev-i vechinden oldı çün / **Sevdā-yı ḥüsni** devr ile devr-i ḳamerdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 2). [sevdā-yı ḥüsni, -i]*

sevdā-yı ser-i ʿışḳ [1] *Aşkın başlangıcındaki sevda, ilk duygular.*

Sevdā-yı ser-i ʿışḳuñ evvelde inandurdı / Hicrüñ odı ammā kim cān ü teni yandurdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 1). [sevdā-yı ser-i ʿışḳuñ, -un]*

sevdā-yı şerḥ-i cāna düşmek [1] *Gönlün içindekileri açıklamanın sevdasına düşmek.*

Göñül **sevdā-yı şerḥ-i cāna düşmiş** / Ne cāna bir yem-i ʿummāna düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 1). [sevdā-yı şerḥ-i cāna düşmiş, -miş]*

sevdā-yı zülf [*1. Saçın sevdası. 2. Siyah saç.*

Sevdā-yı zülfüñ ey cān ḳıldı beni çü Mecnūn / Ḥırz olsun eyle leylüm ḳoluñ baña ḥamā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 5). [sevdā-yı zülfüñ, -ün]*

sevgend [1] *Yemin, and.*

Ey ṭabīb-i ḥāzıḳ olsun saña **sevgendüm** bu kim / Eyle dermān var ise dil derdine ḳılma ʿināد *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 3). [sevgendüm, -üm]*

sevgilü [1] *Sevgi ve bağlılık duyulan, sevilen.*

Ḫarc var itmededür yolına yāre **sevgilü** / Cān u ten ārāyişin terk eyle olasın ulu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 1). [sevgilü,]*

sevgü [1] *Bir kimseye veya şeye karşı duyulan yakınlık hissinden dolayı bağlılık uyandıran duygu.*

Her seḥer ẕikr-i Ḫudādur bu lisānumda benüm / Ḫalḳ olınmadın daḫı **sevgüsi** cānumda benüm *(Murâdî Dîvânı, Müfret 26, Beyit 1). [sevgüsi, -si]*

sevinmek [1] *Sevinç duymak, memnun ve hoşnut olmak.*

İl virdügine **sevinme** zinhār / Ḥaḳ virdügidür hemān virilmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 2). [sevinme, -me]*

sevmek [49] *(Bir şey veya kimseye) Sevgi duymak, gönlünde (ona karşı) bir muhabbet beslemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Seveliden seni her dem dil ü cānum cānā / Sırrı sırruñda senüñ eylememişdür tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 1). [seveliden, -eli, -den]*

sevmek ṭarīḳin [1] *Sevme yolu, sevgiye giden yol.*

Ben seni **sevmek ṭarīḳin** bilmişemdür tā ezel / Oldı çün ʿahd-ı ezelde ʿışḳ-ı rūḥum hem-demi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 3). [sevmek ṭarīḳin,]*

seyāḥat [1] *Şehirden şehire, ülkeden ülkeye yapılan yolculuk, uzak yerlere yapılan gezi. II Aşık olmak.*

ʿIşḳa muḥibb oldum idüp ārzū / Cān ü beden şimdi **seyāḥatdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 3). [seyāḥatdedür, -de, -dür]*

seyāḥat itmek [2] *Seyahat etmek, gezmek. II Bir âlemden başka âleme gitmek.*

Beni mest eyledi ʿışḳı ḳarāra ḳalmadı çāre / **Seyāḥat itmegi** ʿālemde çün āb-ı revān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 3). [seyāḥat itmegi, -meg, -i]*

Bu yolda bizüm çekdügümüz tāb-ı taʿab çoḳ / Ġayrı kişiler böyle **seyāḥat idemezler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 2). [seyāḥat idemezler, -emez, -ler]*

seyf-i ḳażā irmek [1] *Kazanın, Allah'ın takdiri kılıcının erişmesi.*

İrdi ʿadū başına **seyf-i ḳażā** / Rumḥ-ı muvaḥḥidde cigerler kebāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 4). [seyf-i ḳażā irdi, -di]*

seyf-i ḳudret [1] *Allah'ın kudretinin kılıcı.*

Seyf-i ḳudret çün ṣalındı kesdi düşmen gerdenin / Āyet-i naṣrun min'Allāh indi her cā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 4). [seyf-i ḳudret,]*

seyf-i mübrim [1] *Zorlayıcı, zorlayan kılıç.*

Ḫāṭır-ı ʿāṭıra her ne ki geçer olsa gerek / **Seyf-i mübrim** bu süḫan her ne ki dir bulsa gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 1). [seyf-i mübrim,]*

seyl [1] *Sel. II Gözyaşı.*

Çü eşküñden döke ḳaṭre firāḳ-ı hicr-i yār içün / Olur her biri bir deryā cihānı ġarḳ ider **seyli** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 3). [seyli, -i]*

seyl-i eşk [1] *Gözyaşı seli.*

Eşk-i çeşm ile bizüm çoḳ mācerāmuz vardur / **Seyl-i eşkümüz** revān iden bizüm ol yārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 1). [seyl-i eşkümüz, -ümüz]*

seyl ḳılmak [1] *Selin oluşması. II Gözyaşının çokluğu.*

Zemzem-i eşküm firāḳuñda cihānı **ḳıldı seyl** / Zemzeme ḳıl nāḳa-i dil ḳaldı yolda bi-mecāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 2). [seyl ḳıldı, -dı]*

seyr [13] *1. Gezinme, gezme.*

N'idem ben cennetüñ **seyrini** ey şāh / Baña bāġ-ı ruḫuñ seyrān olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 4). [seyrini, -i, -n, -i]*

ʿĀlemüñ ḥālini her laḥẓa temāşā ḳıldum / Gezüben **seyrini** her zīr ile bālā ḳıldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 1). [seyrini, -i, -(n)i]*

2. Bakma, temaşa etme.

Cihānuñ varını hergiz gözüm ʿaynına almaz hiç / Cemāl-i yāri **seyr** içün muʿayyen bir yaraġum var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 4). [seyr,]*

Seyrümi sırrında gördüm sırrumı sırrumda ben / Sırr-ı seyri cemʿ idüp seyr ile sırr oldı eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 2). [seyrümi, -üm, -i]*

Seyrümi sırrında gördüm sırrumı sırrumda ben / Sırr-ı seyri cemʿ idüp **seyr** ile sırr oldı eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 2). [seyr,]*

Beyyināt ından muʿarrādur müberrā sırları / Sırr-ı esrā **seyrin** itmişdür velī ʿamye'l-baṣar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 4). [seyrin, -in]*

Seyr içün murġ-ı göñül ʿālemde çün her cā gezer / Kimsene virmez nişānın sırr ile tenhā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 1). [seyr,]*

Seyre gel ey ẕulmet-i inkār içinde tīre-dil / Baḳ gözüñle gör nider bizden temāşālar ẕuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 4). [seyre, -e]*

Ben ḳılmadum sefer ḳamu ʿālem sürūrda / Bir bir geçer öñümde bu **seyrüm** ḥażardadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 3). [seyrüm, -üm]*

Dünyāya mā'il olma vü ḥayrān **seyrine** / Ẓıll-ı ḥayāldur bu temāşā gelüp geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 3). [seyrine, -i, -n, -e]*

Ey **seyri** sırrumda ḳılan sensin yine seyri ḳılan / Gören seni görmezlenür var çeşmi līk aʿmālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 3). [seyri, -i]*

Ey seyri sırrumda ḳılan sensin yine **seyri** ḳılan / Gören seni görmezlenür var çeşmi līk aʿmālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 3). [seyri, -i]*

Bāṭın çü eẓherdür Murād ẓāhirde bāṭın **seyridür** / Bāṭında ve ẓāhirdedür yā pes neden iḫfālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 5). [seyridür, -i, -dür]*

seyr eylemek [30] *1. Gezme, gezinme.*

Eserse rīḥ-i ʿāṣıf ger temevvüc baḥr ider el-ḥaḳ / Eger olmasa fülke bād-bān **seyr eylemez** deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 2). [seyr eylemez, -mez]*

Muntaẓır ʿışḳ içre gördüm bir nice maʿnā ṣıfat / Kimisi sāḥilde **seyr eyler** kimi deryādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 2). [seyr eyler, -r]*

Ġarḳa-i baḥr-ı hüviyyet olalı fülk-i göñül / Evvel ü āḫirde **seyr eyler** daḥı bulmaz kenār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 3). [seyr eyler, -r]*

2. Bakmak, temaşa etmek.

Cemālüñ bir naẓar **seyr eyleyen** ey şāh-ı ʿuşşāḳān / Muḥaḳḳaḳdur ḳılur dünyādan ü ʿuḳbādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 2). [seyr eyleyen, -(y)en]*

Cümleten ʿālemi **seyr eyledi** dil bād-ı ṣıfat / Her neye ḳıldı naẓar gördi ġam u şād-ı ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 1). [seyr eyledi, -di]*

Benüm āh ile feryādum ve çeşmüm yaşın isterseñ / Bisāṭında varup **seyr eyle** kim ṭôlāba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 2). [seyr eyle,]*

Ḫāne-i dilden geçüp **seyr eyledüm** nice buyūt / Ġayrılar dāḫil degül ebvāb içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 4). [seyr eyledüm, -dü, -m]*

Ṭurfetü'l-ʿaynumda gördüm ḫayl-i ʿışḳuñ ʿaskerin / Manẓarum **seyr eyleyen** cā-yı temāşā dідiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 3). [seyr eyleyen, -(y)en]*

Başdan başa ḳamu ʿālemi **seyr eyleyüben** / Yirde gökde ḳomayup āb ile efġānum arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 2). [seyr eyleyüben, -(y)üben]*

Ḳādir olmaz mı seni **seyr eyleye** dil bī-ḥicāb / Mihribānum ġayret ile oluruz ṣad-pāre biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 4). [seyr eyleye, -(y)e]*

ʿĀlem-i encümi **seyr eyleme** bir māha iriş / Anlara żavʿ viren şems-i żuḥādur yine bes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 4). [seyr eyleme, -me]*

Ṭutdı mir'āti Murādī çü ʿavālim yüzine / Nakşı naḳḳāş ile **seyr eylemiş** īmā muḫliş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 5). [seyr eylemiş, -miş]*

Kitāb-ı ʿışḳı açdum çün ʿacā'ib dāstān gördüm / Ki her bir ʿālemin **seyr eyledüm** bir gülsitān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 1). [seyr eyledüm, -dü, -m]*

Ḳādir-i muṭlaḳda buldum her ʿulūmun sırrını / Sırr-ı esrārında **seyr eyler** benüm bu ṭāḳatüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 4). [seyr eyler, -r]*

Burḳaʿ-ı vechüñ gider **seyr eyleyem** zībā yüzüñ / İki dünyāyile māfīhāyı ben sensiz n'idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 4). [seyr eyleyem, -(y)em]*

Ey cihān-ārāyişin **seyr eyleyen** ġāfil-mebāş / Seyr-i naḳş itmekde ne ʿā'id saña dīdārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 3). [seyr eyleyen, -(y)en]*

Bu vücūdum fülki **seyr eyler** muʿallāḳdur hevā / ʿAyna almaz mevc ururs a cümle deryā ẕerrece *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 3). [seyr eyler, -r]*

Lāle-zāruñ **seyrin eyler** bāġ-ı dehre aldanan / Bize seyr itdür cemālüñ şems-i ḫūn-bār üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 2). [seyrin eyler, -r]*

Taʿallüḳ perdesin ḳaldur olan eṭvārı **seyr eyle** / Ol eṭvāruñ cihānıñda olan āsārı seyr eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 1). [seyr eyle,]*

Taʿallüḳ perdesin ḳaldur olan eṭvārı seyr eyle / Ol eṭvāruñ cihānıñda olan āsārı **seyr eyle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 1). [seyr eyle,]*

Bu eṭvār ile āsāruñ ḥicābın rāfiʿ ol her dem / Muḥaḳḳaḳ revzeninden gel cemāl-i yāri **seyr eyle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 2). [seyr eyle,]*

Dilerseñ yār ile yār olmaġa terk eyle aġyārı / Bırakḳ nāmūs ile ʿārı hemān dīdārı **seyr eyle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 3). [seyr eyle,]*

Yemīn ile yesārına baḳanlar olmadı ṣādıḳ / Bu ara yirde olan ʿahd ile iḳrārı **seyr eyle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 4). [seyr eyle,]*

Ḳulaġ ur ʿaḳl ile her dem açıḳ ṭut çeşm-i cānuñ gel / Murādīden görinen sırr ile güftārı **seyr eyle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 5). [seyr eyle,]*

Baḫt-ı ṭāliʿ saʿdinüñ te'sīridür ey cān-ı men / Āsmān-ı ḳurbda **seyr eyleyen** seyyāresi *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 4). [seyr eyleyen, -(y)en]

Ḥayāt-ı cāvidān iste n'idersin bu fenā milkin / Cemāl-i yāri **seyr eyle** n'idersin aġ u ḳarayı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 3). [seyr eyle,]*

Çü geldüm ʿāleme **seyr eyleyüp** gezdüm her ārāyı / Ne cā ḳaldı ne kūşe görmişem her kūşe vü cāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 1). [seyr eyleyüp, -(y)üp]*

Ṭamaʿı terk idüben gözle ḳanāʿat yolını / Gözi **seyr eylemez** illā ki bir avuc ṭoprak *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 28, Beyit 2). [seyr eylemez, -mez]*

Ḥaḳ Teʿālā ḳudretin **seyr eyle** ey ṣāḥib-kemāl / ʿĀşıḳ iseñ Ḥaḳdan özge sevmegil ġayri cemāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 36, Beyit 1). [seyr eyle,]*

seyr-i ʿālem [1] *Dünyanın seyri, gezintisi.*

ʿĀlemi vardur Murāduñ ʿālem olmaz aña kes / Terk idüpdür ol sebebden işbu **seyr-i ʿālemi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 5). [seyr-i ʿālemi, -i]*

seyr-i bāġ [3] *Bağ, bahçe gezintisi.*

Cürʿa nūş olduḳda buldı devlet-i ʿuzmā yine / Her zamān ʿaynına gelmez anuñ içün **seyr-ı bāġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 2). [seyr-ı bāġ,]*

Ẕerrece gelmez benüm ʿaynuma seyrān-ı behişt / Baña seyrān-geh cemālüñ bes n'idem ben **seyr-i bāġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 2). [seyr-i bāġ,]*

Ey Murādī sanma oldum **seyr-i bāġa** pür-heves / Aramuzda yār ile sırr-ı nihān añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 5). [seyr-i bāġa, -a]*

seyri cemāl eylemek [1] *Sevgilinin güzelliğini temaşa etmek.*

Seḥerī yāre varup **seyri cemāl eyleyelüm** / Açalum dīde-i ʿaynumuzı ḥāl eyleyelüm *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 18, Beyit 1). [seyri cemāl eyleyelüm, -(y)elü, -m]*

seyr-i deryā ḳılmak [1] *Denizi seyretmek, dolaşmak. II Şiirleri anlamak.*

Gel Murādīnüñ kelāmın dinle gūş-ı cān ile / **Seyr-i deryā ḳıl** muḳīm-i sāḥil olma bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 5). [seyr-i deryā ḳıl,]*

seyr-i fi'llāh itmek [1] *Allah'ı; Allah'ın eserlerini temaşa etmek.*

Seyr-i fi'llāh idelüm sırr-ı maʿa'llāh ile biz / Ḳılalum her ne ḳılursañ dil-i āgāh ile biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 1). [seyr-i fi'llāh idelüm, -elü, -m]*

seyr-i gülşen [1] *Gül bahçesi gezintisi.*

Nāle-i bülbül nedür yā gül nedür bülbül nedür / Bu rumūzı bilmeyen n'eyler o **seyr-i gülşeni** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 4). [seyr-i gülşeni, -i]*

seyr-i gülşen-i ṣaḥrā [1] *Gül bahçesinin seyri, gezintisi.*

Ġam-ḫānemüzde yār ile tenhādadur göñül / Ẕan itme **seyr-i gülşen-i ṣaḥrādadur** göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 1). [seyr-i gülşen-i ṣaḥrādadur, -da, -dur]*

seyr-i naḳş itmek [1] *Süsün, güzelliğin seyredilmesi.*

Ey cihān-ārāyişin seyr eyleyen ġāfil-mebāş / **Seyr-i naḳş itmekde** ne ʿā'id saña dīdārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 3). [seyr-i naḳş itmekde, -mek, -de]*

seyr-i ruḫ-ı dil-rübā [1] *Gönül alan sevgilinin yanağını syretmek.*

Bize yiter **seyr-i ruḫ-ı dil-rübā** / Ola küşāde gözümüz revzeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1565, Beyit 4). [seyr-i ruḫ-ı dil-rübā,]*

seyr itmek [41] *Bakmak, temaşa etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿArṣa-i ḥikmetde seyrān eyledi esb-i vücūd / **Seyr ider** bir yirde kim bir yirde cān olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 3). [seyr ider, -er]*

seyr-i temāşā [1] *Gezerek bakmak; düşünmek.*

Şeref-i ḳurb-ı ʻaṭāda diledi menzilini / Geçdi pes anuñ içün **seyr-i temāşādan** dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 4). [seyr-i temāşādan, -dan]*

seyr-i ʿummān [1] *Büyük denizin gezintisi, temaşası.*

Müntehā-yı baḥr-ı ḳalbüñ fülki olmış kāf u nūn / İşbu ḳalbi anuñ içün **seyr-i ʿummān** eglemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 4). [seyr-i ʿummān,]*

seyr ḳılmak [3] *Bakmak, temaşa etmek.*

Lücce-i baḥra düşdi pes zevraḳ-ı dil mücidd olup / Bulmadı ḥadd ile kenār **seyrini ḳıldı** cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 4). [seyrini ḳıldı, -i, -(n)i, -dı]*

Gel Murāduñ manṭıḳından fażl-ı Ḥaḳḳı diñlegil / **Seyr ḳılġıl** bu riyāż-ı ḥikmeti terk eyle bāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 5). [seyr ḳılġıl, -gıl]*

İmtiyāz itdüñ ḳamuyı eyledüñ bī-ḥad ḥisāb / Ḥāsib olduñ gel ḥisābı **seyr ḳıl** ya ẕe'n-nevāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 2). [seyr ḳıl,]*

seyr olmak [1] *Görünmek.*

ʿIşḳumı çünki añladı sırr-ı şafāda ʿışḳ / Gāhī cefāda **seyr olunur** ki ṣafāda ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 1). [seyr olunur, -un, -ur]*

seyr ü temāşā [2] *Görme, temaşa etme.*

Saña **seyr ü temāşādan** olur mı fā'ide ḥāṣıl / Niçündür ḳulluḳ itmezsin sen ol dergāh-ı aʻlāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 3). [seyr ü temāşādan, -dan]*

ʿĪş -ı ḥayāt-ı ebed niʿmet-i kübrā bize / Rūyı vü ruḫ dil-nüvāz **seyr ü temāşā** bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 1). [seyr ü temāşā,]*

seyr ü temāşā eylemek [1] *Dolaşıp gezinme, bakma.*

Bülbülā ḳıl naġmeler çün ki gülistān eldedür / **Eylegil seyr ü temāşā** çünki būstān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 1). [seyr ü temāşā eylegil, -gil]*

seyran [8] *1. Gezme, gezinme.*

Ḳamu **seyrānı** terk itdük eger cennet daḫı olsa / Gözükmez ʿayna ġayrı özge bir seyrānumuz vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 3). [seyrānı, -ı]*

2. Bakma, temâşâ etme.

ʿAvālim gerçi **seyrānum** ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt / Ḥużūra çekdi izʿānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 1). [seyrānum, -um]*

Ḳamu seyrānı terk itdük eger cennet daḫı olsa / Gözükmez ʿayna ġayrı özge bir **seyrānumuz** vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 3). [seyrānumuz, -umuz]*

Rūy-i firdevsüñi seyr iden senüñ / Dilberā bir özge **seyrānı** n'ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 2). [seyrānı, -ı]*

Cümle ʿālem cennet olsa Ādem oġlanı melek / ʿUzlet oldı aña cennet ayru **seyrān** istemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 4). [seyrān,]*

Çün görmez oldı bāġ-ı cemālüñi ey perī / Eglendürür mi bir daḫı **seyrān** bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 2). [seyrān,]*

Lābeler ḳıldum varup ol ravżanuñ rıżvānına / Bābını feṯḥ ide tā ḥayrān olam **seyrānına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 1). [seyrānına, -ın, -a]*

Çün mekān oldı vücūdum rāhumuñ sulṭānına / Anuñ içün gelmişüzdür ʿālemüñ **seyrānına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 1). [seyrānına, -ın, -a]*

seyrān eylemek [3] *Bakma, temâşâ etme.*

ʿArṣa-i ḥikmetde **seyrān eyledi** esb-i vücūd / Seyr ider bir yirde kim bir yirde cān olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 3). [seyrān eyledi, -di]*

Heft deryāyı geçerseñ daḫı var bunda neler / Sebʿa-i eṭvārı **seyrān eyle** ey ṣāḥib-kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 3). [seyrān eyle,]*

Ey Murādī Ḥaḳ Teʿālā niʿmeti bulmaz nefāẕ / Yaḫşı **seyrān eyle** gör kim ḥôşça me'vādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 5). [seyrān eyle,]*

seyrān-ı behişt [1] *Cennetin seyri, gezintisi.*

Ẕerrece gelmez benüm ʿaynuma **seyrān-ı behişt** / Baña seyrān-geh cemālüñ bes n'idem ben seyr-i bāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 2). [seyrān-ı behişt,]*

seyrān itmek [5] *Bakma, temâşâ etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.*

Rāh-ı ʿışḳı ser-te-ser **seyrān idüp** gezdüm ḳamu / Bu yolumda rāh-ı bī-pāyān olan kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 4). [seyrān idüp, -üp]*

seyrān-geh [2] *Gezme, seyir yeri.*

Sırrında ʿışḳ-ı ʿāşıḳadur çün mürācaʿat / **Seyrāngeh** esb-i fikre bu hāmūn-ı ʿāṭıfet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 1). [seyrāngeh,]*

Ẕerrece gelmez benüm ʿaynuma seyrān-ı behişt / Baña **seyrān-geh** cemālüñ bes n'idem ben seyr-i bāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 2). [seyrān-geh,]*

seyrān ḳılmak [1] *Bakma, temâşâ etme.*

Elā ey ṭālib-i ʿirfān gel imdi eylegil iʿẕām / Eger kim **ḳılasın seyrān** ne cevherler ḳılam ifşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 4). [seyrān ḳılasın, -a, -sın]*

seyrān olmak [1] *Temaşa etmek, izlemek.*

N'idem ben cennetüñ seyrini ey şāh / Baña bāġ-ı ruḫuñ **seyrān olupdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 4). [seyrān olupdur, -up, -dur]*

seyyāḥ-ı gönül [1] *Gönül seyyahı.*

Ser-te-ser ʿālemleri geşt itdi **seyyāḥ-ı göñül** / Ey vücūdum baḫrına ġavvāṣ olan gör hem-demi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 2). [seyyāḥ-ı göñül,]*

seyyar [1] *Gezici, gezen, dolaşan.*

Gerçi menem ẓāhira ḳāʿid-i kūşe-nişīn / Arż u semāvātda maʿnīde **seyyār** men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 2). [seyyār,]*

seyyār olmak [1] *Gezici, gezen.*

Ey Murādī fāʿiliyyet ḫālıḳuñ żabtındadur / **Oldı seyyār** ʿalleme'l-esmā rumūzı hem çü bād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 5). [seyyār oldı, -dı]*

seyyare [8] *Yürüyen, sabit olmayan yıldız, gezegen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Eger **seyyāresin** pür-nūr iderse cidd ü cehd ile / İrişür mihr ü feyżinden ider anı ḳamer feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 2). [seyyāresin, -sin]*

seyyāre-i saʿādāt [1] *Mutluluk yıldızı.*

Fecrüñ çü maṭlaʿından ṭāliʿ bu şems-i vaḥdāt / Her yañeden belürmiş **seyyāre-i saʿādāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 1). [seyyāre-i saʿādāt,]*

seyyāre vü ay [1] *Yıldızlar ve ay.*

Vücūduñ żav-ı nūrından eger mihr ola ey meh-rū / Virürsin nūr-ı tābānı ḳamu **seyyāre vü aya**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 4). [seyyāre vü aya, -a]

seyyāre vü mehtāb-ı nūr [2] *Gezegen ve nurlu ay ışığı.*

İḳtibās eyler ḳamu **seyyāre vü meh-tāb-ı nūr** / Mihr-i enver añladum kim şems-i raḫşānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 4). [seyyāre vü meh-tāb-ı nūr,]*

İḳtibās eyler ḳamu **seyyāre vü mehtāb-ı nūr** / Mihr-i enver añladum kim şems-i raḫşānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 4). [seyyāre vü mehtāb-ı nūr,]*

seyyi'āt [1] *Fenalıklar, kötülükler.*

Cāy-ı maḳarra varmaġa ʿālī gerek himem / Ḳande bulur himem şu ki derc ide **seyyi'āt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 2). [seyyi'āt,]*

seyyidenā şefīʿanā sırri fu'ādi enbiya [1] *Efendimiz, şefaatçimiz, peygamberler kalbinin sırrıdır.*

Ṣalli ʿalā Muḥammedin kāne Resūle müctebā / **Seyyidenā şefīʿanā sırri fu'ādi enbiyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 1). [seyyidenā şefīʿanā sırri fu'ādi enbiyā,]*

seyyid-i ādem itmek [1] *İnsanların efendisi, önderi olmak.*

Seyyid-i ādem iderseñ beni olmaya ʻaceb / Ulularam seni her dem ne siyādetdür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 3). [seyyid-i ādem iderseñ, -er, -se, -n]*

seyyid-i evlād-ı insān olmak [1] *İnsan evladının efendisi olmak.*

Ey Murādī **seyyid-i evlād-ı insān olmadı** / Olmayan ḫānum muvaḥḥid ḫālini ḳıldı tebāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 5). [seyyid-i evlād-ı insān olmadı, -ma, -dı]*

seza [6] *Lâyık, uygun. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿİlm-i ḥaḳīḳati ki ḥakāyıḳda gösterür / Ger ögredürse anı **sezā** cāna insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 3). [sezā,]*

sıçramak [2] *Sıçramak. II Mertebe atlamak.*

Pes Murādī **sıçradı** bir laḥzada biñ menzile / Her ḳademde nice yüz biñ menzil-i ʿulyādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 5). [sıçradı,]*

II Yayılmak.

Müfevveż eyledi feyyāża ḥükmin tā ola cārī / Olup pür-tāb-ı enver pes aradan **şıçradı** çālāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 4). [şıçradı, -dı]*

şıdḳ [26] *Sadâkat, doğruluk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu Murāda çü didüñ mīm-i Muḥammedle Murād / Bizi **şıdḳ** ile ṣadīḳ eyle besāret yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 5). [şıdḳ,]*

şıdḳ eylemek [1] *Doğru olmak.*

Nūr-ı īmānuña kiẕb ile meded virme ḫalel / **Eyle şıdḳ** ile ziyāde anı bāhir olıgör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 4). [şıdḳ eyle,]*

şıdḳ-ı ekber [1] *En büyük doğruluk, yürek temizliği.*

ʿAceb ṣadīḳ durur her ki ola saña ḫalīl / Ṣadāḳatüme benüm **şıdḳ-ı ekber** oldı delīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 1). [şıdḳ-ı ekber,]*

şıdḳ-ı muḥammed [1] *Hz. Muhammed'in doğruluğu.*

Nāzil olmaḳ neden oldı bu ḥaḳāyıḳ ḫaberi / Ola tā **şıdḳ-ı Muḥammed** dü-cihānda peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 3). [şıdḳ-ı muḥammed,]*

şıdḳu'l-maḳāl [1] *Doğru sözlü.*

Ey baña peyġām-ı aʿlādan ḫaber viren ulu / Bārek-Allāh her ne kim didüñ odur **şıdḳu'l-maḳāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 2). [şıdḳu'l-maḳāl,]*

şıfāhan [1] *Türk musikisinde bir makam.*

ʿUṣṣāḳa **şıfāhān** ile ʿuzzālı nevā ḳıl / Ey muṭrib-i ḫôş-naġme-serā ṭurmaya ḳulḳul *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 3). [şıfāhān,]*

şıfāt [18] *Bir kimse veya şeyin sâhip olduğu nitelik, ona âit olan özellik, hal ve vasıf.*

Revzen-i çeşmümde ḥaḳḳiyet görür eşyā **şıfat** / Anuñ içün bildi dil dünyā vü māfīhā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 1). [şıfat,]*

Revzen-i çeşmümde ḥaḳḳiyet görür eşyā ṣıfat / Anuñ içün bildi dil dünyā vü māfīhā **şıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 1). [şıfat,]*

Baḥr-ı bī-pāyānı kimdür kim iḥāṭa eyleye / Zevraḳ-ı dil bildi ancaḳ mevcdür deryā **şıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 3). [şıfat,]*

Laḥẓanuñ künhindedür ʿayn-ı başīret ḥāżır ol / Nāḳid ol maḥż-ı ulūhiyyetdür istiġnā **şıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 4). [şıfat,]*

ʿArṣa-i tevḥīde ḳurduñ çünki ʿaḳluñ ḫaymesin / Añlaġıl ednā vü aʿlā zīr ile bālā **şıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 5). [şıfat,]*

Cāna beḳā virüp durur oldı çün ibtidā **şıfat** / ʿİzzet ile ʿulādadur tā ebed intihā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 1). [şıfat,]*

Cāna beḳā virüp durur oldı çün ibtidā ṣıfat / ʿİzzet ile ʿulādadur tā ebed intihā **şıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 1). [şıfat,]*

Sebʿ-i ṭıbāḳı seyr ider ḥücre-i dildedür velī / Ḥāşa k'ola mekān aña belki ider senā **şıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 3). [şıfat,]*

Muntaẓır ʿışḳ içre gördüm bir nice maʿnā **ṣıfat** / Kimisi sāḥilde seyr eyler kimi deryādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 2). [ṣıfat,]*

Cism ile rūḥumuz nice şād olmasun bizüm / İḥsān ider **ṣıfāt** ile rāḥat bölük bölük *(Murâdî Dîvânı, Gazel 745, Beyit 4). [ṣıfāt,]*

Bir naẓarda ġaybümün ġaybında ẕātüm gözlerüm / Bir naẓarda ʿayn-ı ʿaynumda **ṣıfātum** gözlerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 1). [ṣıfātum, -um]*

II Allah'ın insanlarca tanınabilmesi için zatına nispet edilen mana ve mefhumlar.

Ben eyledüm temāşāyı ṭurur ʿālem temāşāda / Dinildi ikisi daḫı **ṣıfātum** ile ẕātumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 4). [ṣıfātum, -um]*

Anuñ içündür **ṣıfat** esmā bizüm hem-ḫānemüz / ʿAyn-ı ġaybı bulmaġ içün ġā'ib olduḳ ārādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 3). [ṣıfat,]*

Çün Ḫudāya erḥamü rāḥim dinildi ism ile / Bu **sıfatla** muttaṣıf ol ola rāḥim sende nām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 4). [sıfatla, -la]*

Ḳıldı **ṣıfātını** dil ezber tamām / Anuñ içün ẕātınadur ihtimām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 1). [ṣıfātını, -ı, -n, -ı]*

Levḥ-i dilde çün yazıldı ism-i ẕātuñ evveli / Evvel ü āḫirde derc oldı **ṣıfātuñ** evveli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 1). [ṣıfātuñ, -uñ]*

Ṣıfāt-ı ḥüsnini ezberledüm çü ẕātında / Özi **sıfātını** ẕātumda pür-hüner ḳıldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 3). [sıfātını, -ı, -nı]*

Ḥaḳḳuñı ḥüsnüñ temāşāsında teşḫīş itmezem / Ẕātuñı cümle **ṣıfātuñ** birle teşḫīş itmezem *(Murâdî Dîvânı, Müfret 29, Beyit 1). [ṣıfātuñ, -uñ]*

ṣıfat eylemek [2] *Kendine vasıf edinmek.*

Ṭā'ir-i gülşen-i ḳudüs ḥ∨āce-i Rūḥ-ı Ḳudsdür / Cümlenüñ oldı aḳdesi **eyledi** çün ḥayā **ṣıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 2). [ṣıfat eyledi, -di]*

Ḥāṭırı idelüm zemīn el vire tā zamānumuz / Ẕāta muḳayyed olalum **eyleyelüm** fenā **ṣıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 4). [ṣıfat eyleyelüm, -(y)elü, -m]*

ṣıfāt-ı beyan [1] *Açıklanan vasıf, nitelik.*

Müstecmiʿ olalı bu **ṣıfāt-ı beyānumuz** / Zuʿmınca ḳaldı her birisi bir beyānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 2). [ṣıfāt-ı beyānumuz, -umuz]*

ṣıfāt-ı eḥad [1] *Birlik sıfatı, vasfı.*

Müctemiʿ oldı çün **ṣıfāt-ı eḥad** / Ḳodılar gökde ismini Aḥmed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 1). [ṣıfāt-ı eḥad,]*

ṣıfat-ı emr-i ʿālem [1] *Âlemin emir vasfı. II Kainatın Allah'ın emriyle yaratılışı.*

Oldı müstecmiʿ **ṣıfat-ı emr-i ʿālem** kāf u nūn / Ḳavlühü'l-ḥakku lehü'l-ḥükm ile geldi ḳāṭıʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 2). [ṣıfat-ı emr-i ʿālem,]*

ṣıfāt-ı ḥüsn [1] *Güzelliğinin vasfı.*

Ṣıfāt-ı ḥüsnini ezberledüm çü ẕātında / Özi sıfātını ẕātumda pür-hüner ḳıldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 3). [ṣıfāt-ı ḥüsnini, -i, -(n)i]*

ṣıfāt-ı iftiḫār [1] *Öğünme vasfı.*

Cāna buluşdı aṣl-ı cān bildi beni didi hemān / Diñle benüm sözüm inan geldi **ṣıfāt-ı iftiḫār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 4). [ṣıfāt-ı iftiḫār,]*

ṣıfat-ı lem-yezelī [1] *Başlangıcı ve sonu olmayan vasıf.*

Çü ẕāt-ı pākını tevḥīd-i vecd ile bilürüz / **Ṣıfat-ı lem-yezelīdür** bizüm ḥaḳīḳatümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 608, Beyit 2). [ṣıfat-ı lem-yezelīdür, -dür]*

ṣıfat olmak [3] *Niteleyici, belirtici olmak.*

Ẕāt vaṣf olmaz lisān-ı ḳāṣır ile zīnhār / Fehm-i ʿaḳla her ne kim olsa **olur** eşyā **ṣıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 2). [ṣıfat olsa, -sa]*

Kendüñi bilesin Murād Rabbüñi ʿārif olasın / Cürʿa-i ʿışḳı nūş ḳıl tā **olasın** beḳā **ṣıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 5). [ṣıfat olasın, -a, -sın]*

Çü 'ilm-i nāṭıḳadan geldi bu 'ulūm-ı siyer / Siyer bu ẕāta **ṣıfat oldı** ẕātı ḳıl īḳān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 2). [ṣıfat oldı, -dı]*

sıfat ṭutmak [1] *Vasıfları, özellikleri taşımak.*

Baḥr u berri eger itmege dilerseñ seyrān / Ḫıżr u İlyās **sıfat ṭut** ḳoma çālāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 4). [sıfat ṭut,]*

sıfīd eylemek [1] *Beyaz hale getirmek, saçın sakalın beyazlaması.*

Ṭıfl-ı nā-reste **sıfīd eyleye** rīşin nice dem / Ger dütā ola ḳadi bilmeye her bār neyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 4). [sıfīd eyleye, -(y)e]*

sıfīd-i da'cā [1] *Siyahtaki beyazlık, karanlıktaki ak.*

Berrāḳdur **sıfīd-i da'cā** sivāda merbūṭ / Anuñ içün bulındı sevdā bu cān içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 3). [sıfīd-i da'cā,]*

ṣıġamak [1] *Okşamak.*

Līkin yine arḳamı **ṣıġayup** / Yaramı oñultdı merheminden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 3). [ṣıġayup, -yup]*

sığınmak [9] *Birinin veya bir makamın himâyesine, kolu kanadı altına girmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Eʿūẕu bi’llāhi min şerri ḫalḳihi ebedā / **Şıġındum** aña beni ṣaḳlaya sivādan tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 1). [ṣıġındum, -du, -m]*

şığmak [29] *Bir şeyin sınırları içine girebilmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İki cihānı birbirine **şığduran** nedür / İki kelām oldı ḳamu şey'e reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 4). [ṣığduran, -an]*

şıḥḥat [6] *Sağlık, afiyet.*

Ṣıḥḥata şükr eyleyüp ʿömrüñi ṣarf eyleme / Niʿmet-i ʿuẕmā ki var cümlesi **şıḥḥatdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 4). [ṣıḥḥatdedür, -de, -dür]*

Ṣıḥḥata şükr eyleyüp ʿömrüñi ṣarf eyleme / Niʿmet-i ʿuẕmā ki var cümlesi ṣıḥḥatdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 4). [ṣıḥḥata, -a]*

Cihānda **şıḥḥatüm** sensin ümīdüm rāḥatüm sensin / Ne mümkindür olam bir an efendüm ben cüdā senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 5). [ṣıḥḥatüm, -üm]*

Ne beyān eyledi gör bunda yine ḳavl-i Murād / Ṣıḥḥat-ı dil diler iseñ dile **şıḥḥat** ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 5). [ṣıḥḥat,]*

Menfeẕ-i küll-i vücūd aṣlı çün rāciʿdedür / İster iseñ **şıḥḥatin** ṣor yine tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 2). [ṣıḥḥatin, -in]*

II Doğru, gerçeğe uygun, sağlam, sağlıklı.

Ḫāṭırın eyle küşāde bu Murāduñ gel berü / **Ṣıḥḥat** üzre bir ḫaber dildār kūyından bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 5). [ṣıḥḥat,]*

şıḥḥat-ı āzāde [1] *Özgür sıhhat. II Hiçbir kayda, şarta bağlı olmayan sağlık, esenlik.*

ʿÖmrümüz cāvid olaldan **şıḥḥat-ı āzādeyüz** / Lāzımü'l-ḥāl olmaġ içün ʿişmet-i ibḳādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 1). [ṣıḥḥat-ı āzādeyüz, -(y)üz]*

şıḥḥat-ı dil [1] *Gönül sağlığı, huzuru.*

Ne beyān eyledi gör bunda yine ḳavl-i Murād / **Ṣıḥḥat-ı dil** diler iseñ dile ṣıḥḥat ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 5). [ṣıḥḥat-ı dil,]*

şıḥḥatin şūrı [1] *Sağlık sûru, borusu.*

Münfed-i küll-i vücūd aṣlā çü rāciʿ durur / İster iseñ **şıḥḥatin şūrına** tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 2). [ṣıḥḥatin ṣūrına, -(n)a]*

sıḳa [1] *İnanılır, güvenilir kimse.*

Her ne kim gelse bize sālim olur biz **sıḳayuz** / Bizüm efkār ile kārımuza rehber tevvāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 2). [sıḳayuz, -(y)uz]*

şımak [2] *Kırmak, kesmek, bozmak.*

Göñül fülkin **şıdı** çün seng-i hicrān / ʿAceb mi çeşmüm aḳıdursa deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 2). [şıdı,]*

Cürʿa nūş itdükde aḳdāḥı **şıdum** / Bāde-i nūş eylerem esrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 4). [şıdum, -du, -m]*

sıḳlet-i hicran [1] *Ayrılığın ağırlığı. II Ayrılığın sıkıntısı.*

Dil naẓar-gāh-ı ḥabīb olalı ben fāriġ-dilem / Ḥamdu li'llāh **sıḳlet-i hicrān** içün ḳalmadı ġam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 1). [sıḳlet-i hicrān,]*

şımāḫ [1] *Kulak.*

Şımāḫı cāna gelürse nidā-yı ẕi'l-ikrām / Muḥaḳḳaḳ olduñ ise sırrını muḥaḳḳaḳ bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 3). [şımāḫı, -ı]*

şımāḫ-ı cān [6] *Can kulağı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cevāb eylerseñ ey rūḥum **şımāḫ-ı cāna** remz eyle / Leẕīẕ olmaz velīkin bī-ḥicāb ile durur leẕẕāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 2). [şımāḫ-ı cāna, -a]*

şımāḫ-ı cān ü dil [2] *Can ve gönül kulağı.*

Semīʿ olsa olur sāmiʿ **şımāḫ-ı cān ü dil** dā'im / Vücūduñ baḥre ṣal dürr içün ol ġavvāṣ ol ġavvāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 4). [şımāḫ-ı cān ü dil,]*

Şımāḫ-ı cān ü dildendür semāʿ-ı manṭıḳ-ı ḥikmet / Müberrādur muʿarrādur ʿaẕīm oldı senā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 4). [şımāḫ-ı cān ü dildendür, -den, -dür]*

şımāḫ olmak [1] *Kulak vermek, dinlemek.*

Şımāḫ olmadı aṣvāta semīʿ-i ḥarf bī-ḥarfin / Ne ḳılsun sāmiʿi her dem semiʿ oldı semiʿ nādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 4). [şımāḫ olmadı, -ma, -dı]*

şınaʿat idinmek [1] *Zanâat, meslek, ustalık, mahâret edinmek..*

Dā'imā tevbeyi **şınaʿat idin** / Seni dā'im ġafūr ide maġfūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 4). [şınaʿat idin, -in]*

sınamak [1] *Denemek, tecrübe etmek.*

Şınadı cümle vücūdı denedi her rāyı / Andan özge özine bildi kim olmaya penāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 4). [şınadı, -dı]*

şınmak [2] *Kırılmak, zayıf düşmek, aciz kalmak.*

Atdı avcından çü bir müşt-i türāb / **Şındı** aʿdā ḳalmadı ḳalbinde tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 1). [şındı, -dı]*

Lemʿanuñ ʿaksine evvel tutdı mir'āt ehl-i ʿışḳ / Tāb urdı şems-i enver **şındı** yandı āyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 2). [şındı, -dı]*

şınmak [1] *Sunmak, arz etmek.*

Ḥüsn-i bāġına ḥazān irmesün anuñ diyü ben / Bārgāh-ı Ḥaḳḳa ḳaldurdı **şınar** ellerini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 4). [şınar, -ar]*

sır / sırr [147] *1. Gizli tutulan; kimseye söylenmeyen şey.*

Ḳıldı Murādī ʿilm için **sırrını** ʿuḳbada nihān / Lāmislühü lā-ʿaynühü el-emrühü bel-muḳtedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 5). [sırrını, -ı, -(n)ı]*

N'idersin vāv-ı nāsūtı yapışġıl hā-i lāhūta / Bilür bu **sırrı** şol kimse ki çeşminde żiyā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 4). [sırrı, -ı]*

Ey Murādī merd olan meydān-ı ʿışḳa cān atar / Küntü kenzen sırrını **sırr** ile maʿnāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 5). [sırr,]*

Seyrümi sırrında gördüm **sırrumı** sırrumda ben / Sırr-ı seyri cemʿ idüp seyr ile sırr oldı eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 2). [sırrumı, -um, -ı]*

Ey Murādī kimse añlamaz bu **sırruñ** maʿnīsin / Ḳul huva'llahu eḥad men ḳāle maʿnā sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 5). [sırruñ, -un]*

Ey Murādī her kelāmuñda nice biñ **sırr** var / Her ḥurūfı ṭālibīne cümle feṭḥ-i bābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 5). [sırr,]*

Cemʿ ola küttāb-ı ʿālem yazmayalar ḥālümi / **Sırrumuñ** bir noḳṭasından virmeye kimse ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 2). [sırrumuñ, -um, -un]*

ʿIşḳumı **sırrumda** pinhān itdigüm senden durur / Çeşmümi vechüñde ḥayrān itdigüm senden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 415, Beyit 1). [sırrumda, -um, -da]*

Sırrumı ḫüdʿa ile ḥīleme yār itdüm çün / Duymasun kimse diyü ṭanz ile ʿārında geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 3). [sırrumı, -um, -ı]*

Tābiʿ-i tebeʿde gerçi rivāyātdur saḥīḥ / Maẓmūn-ı noḳṭa **sırr** ile sırrı eserdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 3). [sırr,]*

Ey seyri **sırrumda** ḳılan sensin yine seyri ḳılan / Gören seni görmezlenür var çeşmi līk aʿmālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 3). [sırrumda, -um, -da]*

İns ü cin emlāk ü eşyā bilmediler **sırrumuz** / Enbiyā vü evliyādan daḫı ḫôş-ter ḥālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 3). [sırrumuz, -(u)muz]*

Gel Murāduñ gūş ḳıl **sırr** ile ḥikmet sözlerin / Cehd idegör fehmine tā kim olasın faḫr-ı nās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 5). [sırr,]*

Sırr-ı esrārı ṭuyaldan terk-i esrār eyledüm / **Sırrumı** sırr eyleyüp bildüm ki sırrum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 2). [sırrumı, -um, -ı]*

Sırr-ı esrārı ṭuyaldan terk-i esrār eyledüm / Sırrumı sırr eyleyüp bildüm ki **sırrum** var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 2). [sırrum, -(u)m]*

Añlamak emrinde ḥayrān oldılar cemm-i ġafīr / ʿĀrifüñ **sırrındadur** sırr ile tenhā añlamaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 4). [sırrındadur, -ı, -n, -da, -dur]*

Ey Murādī sözlerüñde nice biñ biñ **sırr** var / Ḳādir olımaz anı aʿlā vü ednā añlamaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 5). [sırr,]*

Ey Murādī oḳuram bunca ʿulūm-ı aḫbār / **Sırruñı** bilmedüm açdum çü kitābuñı senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 5). [sırruñı, -uñ, -ı]*

Sır añla Murāduñ bu kelāmı eserinden / Mürsellere ḫātem olan ol şāhı severseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 5). [sır,]*

Sırrumı buldum ben ol serverde bu sırr-ı ʿaceb / Bir ʿacā'ib ḳıṣṣa olmışdur benüm bu tıynetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 3). [sırrumı, -um, -ı]*

Sırrumı sırrumda seyr itdüm Murādī kārdan / Ḥamdu li'llāh eyledi tenhā beni sırdaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 5). [sırrumı, -um, -ı]*

Sırrumı **sırrumda** seyr itdüm Murādī kārdan / Ḥamdu li'llāh eyledi tenhā beni sırdaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 5). [sırrumda, -umda]*

Furṣatı fevt eyleme bī-maʿrifet olma yüri / Bir gün ola kim **sıruñ** ola türāb içre kedū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 3). [sıruñ, -un]*

Sırrumı sende ḳodum saña emānetdür bu / Anı sensin gözeden çün baña devletdür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 1). [sırrumı, -um, -ı]*

İster iseñ bilmek ey dil ḳalb-i maʿnādan ḫaber / Remzini añla Murāduñ **sırr** ile güftārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 5). [sırr,]*

Sırruñı pinhān iderseñ sırr ile ey müttaḳī / Cümleten ʿālem ser-ā-ser berḳ-i nūruñdan ṭola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 4). [sırruñı, -uñ, -ı]*

Ḳulaġ ur ʿaḳl ile her dem açıḳ ṭut çeşm-i cānuñ gel / Murādīden görinen **sırr** ile güftārı seyr eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 5). [sırr,]*

Sırrımuñ sırrında çün **sırrum** gelüp ḳıldı cülūs / Ey Murādī andan aldı cümleten zībālıġı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 5). [sırrum, -(u)m]*

Sırrımuñ sırrında çün sırrum gelüp ḳıldı cülūs / Ey Murādī andan aldı cümleten zībālıġı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 5). [sırrımuñ, -ım, -un]*

Sırrımuñ **sırrında** çün sırrum gelüp ḳıldı cülūs / Ey Murādī andan aldı cümleten zībālıġı *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 5). [sırrında, -ı, -n, -da]

Eserdür gerçi bu ʿālem mü'essirden kināyetdür / İki dünyāya ammā kim bu **sırrumdan** eser geldi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 4). [sırrumdan, -um, -dan]*

Gel ṣorma baña sen bunı ṣorġıl yüri sırra / Sırrum didi kim **sırr** ile çek nāme midādı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 4). [sırr,]*

Gel ṣorma baña sen bunı ṣorġıl yüri sırra / **Sırrum** didi kim sırr ile çek nāme midādı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 4). [sırrum, -(u)m]*

Saʿy-ı belīġ eyledi sırr-ı ʿacīb ʿışḳına / Her sözi kim söyledi **sırr** ile tenhā didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 3). [sırr,]*

2. Allah'ın akıl ermeyen hikmeti.

"Faṣbir li-ḥükmi Rabbike"nüñ **sırrın** añladı / Işmarladı şu kim dükeli kārını aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 4). [sırrın, -ın]*

"Küllü men min ḥıfẓıhi" **sırruñ** fühūmın bilmeyen / Ḥak durur her dem oḳursam nām ile ʿāşıḳ aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 3). [sırruñ, -un]*

Seveliden seni her dem dil ü cānum cānā / **Sırrı** sırruñda senüñ eylememişdür tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 1). [sırrı, -ı]*

Seveliden seni her dem dil ü cānum cānā / Sırrı **sırruñda** senüñ eylememişdür tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 1). [sırruñda, -un, -da]*

Çü ḥükmin eyledi ẓāhir ne ẓāhir eẕher-i bāhir / Velīkin ẓāhire bāṭın olupdur rāzda **sırrā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 4). [sırrā, -a]*

Ḳānūn-ı ezeldedür şifā çün / Bu **sırrı** velīler itmiş iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 4). [sırrı, -ı]*

Sırr-ı ḥaḳīḳatüñ odur maẓharı fī'l-ezel ebed / **Sırrına** ṭutdı āyine sırrı beḳā-yı evliyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 2). [sırrına, -ı, -(n)a]*

Sırr-ı ḥaḳīḳatüñ odur maẓharı fī'l-ezel ebed / Sırrına ṭutdı āyine **sırrı** beḳā-yı evliyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 2). [sırrı, -ı]*

Ẕāt-ı ḳadīmi gerçi olmaz muḥīṭ ḥādis / **Sırr** ile sırra ḥākim ḥükmindedür çü imżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 4). [sırr,]*

Ẕāt-ı ḳadīmi gerçi olmaz muḥīṭ ḥādis / Sırr ile **sırra** ḥākim ḥükmindedür çü imżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 4). [sırra, -a]*

ʿAyn-ı istiġnādadur el-ḥamdü-li'llah ḳalb-i pāk / Sen bu **sırrı** ʿāşıḳ-ı ṣādıḳdan añlama ʿaceb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 3). [sırrı, -ı]*

Cānib-i mekşūfını keşf eyledi iẕʿan içün / Vāride mevrūdını **sırr** ile ḳılmışdur ḫiṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 2). [sırr,]*

İsm-i maḥẓūnuñ içün **sırr** ile vir bize cevāb / Ketm-i **sırr** etmek içün bizde durur rāh-ı ṣavāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 1). [sırr,]*

Añla ʿāḳilseñ bu **sırdan** bir ḫaber / Ṣūrete baḳma lebīb olġıl lebīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 3). [sırdan, -dan]*

ʿIşḳuñda dili eyledi çün **sırra** ʿalāmet / Sırrında ʿalāmetde bulur yine nihāyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 1). [sırra, -a]*

ʿIşḳuñda dili eyledi çün sırra ʿalāmet / **Sırrında** ʿalāmetde bulur yine nihāyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 1). [sırrında, -ın, -da]*

Sırrında ʿışḳ-ı ʿāşıḳadur çün mürācaʿat / Seyrāngeh esb-i fikre bu hāmūn-ı ʿāṭıfet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 1). [sırrında, -ın, -da]*

Yaḳīnüm arasını bilmezem ırağ u yaḳın / Ve naḫnü aḳrebu **sırrınadur** viren ṣalavāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 4). [sırrınadur, -ı, -(n)a, -dur]*

Tefaḫḫuş eyle **sırruñda** ki var mı maʿni-i ẓāhir / Pes andan ẓāhir-i sırra ḳılasın iḳtiżā ilḫāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 3). [sırruñda, -un, -da]*

Nümāyān oldı ʿışḳından nice yüz biñ kemālatı / Ki her bir **sırrına** anuñ nice biñ tercemān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 3). [sırrına, -ı, -(n)a]*

Murādīnüñ nedür **sırrı** Ḫudādan ġayrısı bilmez / Ḫudādur çün anuñ yāri ne ġam ger ġayr ola aġyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 5). [sırrı, -ı]*

Ey Murādī merd olan meydān-ı ʿışḳa cān atar / Küntü kenzen **sırrını** sırr ile maʿnāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 5). [sırrını, -ı, -n, -ı]*

Seyrümi **sırrında** gördüm sırrumı sırrumda ben / Sırr-ı seyri cemʿ idüp seyr ile sırr oldı eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 2). [sırrında, -ı, -n, -da]*

Seyrümi sırrında gördüm sırrumı **sırrumda** ben / Sırr-ı seyri cemʿ idüp seyr ile sırr oldı eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 2). [sırrumda, -um, -da]*

Seyrümi sırrında gördüm sırrumı sırrumda ben / Sırr-ı seyri cemʿ idüp seyr ile **sırr** oldı eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 2). [sırr,]*

Āyet-i kübrādadur ʿilm-i ezel ʿaynü'l-ḥalāṣ / Ḳalb-i ḳalbüm ʿayn-ı ʿaynum **sırrı** peydā söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 3). [sırrı, -ı]*

Sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳatde eger varsa ḳuṣūr / Bu Murāduñ manṭıḳından **sırr** ile alsun ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 5). [sırr,]*

Beyyināt ından muʿarrādur müberrā **sırları** / Sırr-ı esrā seyrin itmişdür velī ʿamye'l-baṣar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 4). [sırları, -lar, -ı]*

Ḥaḳḳı bāṭıldan seçenler buldılar **sırdan** eser / ʿIşḳ ile hem-rāz olanlar terk iderler cān ü ser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 1). [sırdan, -dan]*

Arayup her birinüñ gözle mü'eddā **sırların** / Aña aldanma ki zerḳ ile ʿibādet gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 2). [sırların, -lar, -ın]*

ʿAyn-ı ġayrından müberrādur nedür bu **sırr** kim / Ḫubb-ı ʿışḳı pes żamīr-i cümle şeyḫ u şābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 4). [sırr,]*

Meclis-i ʿizzetde vaḥdet **sırrını** söyleşdiler / Vaḥdetüm añlamadılar diyeler daḫı neler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 1). [sırrını, -ı, -n, -ı]*

Seyr içün murġ-ı göñül ʿālemde çün her cā gezer / Kimsene virmez nişānın **sırr** ile tenhā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 1). [sırr,]*

Bu ʿaceb **sırdur** çü tenhādur ne peydādur gezen / Bārek-Allāh ḫoş ʿaceb serrā vü żarrā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 4). [sırdur, -dur]*

ʿArṣa-i ʿışḳı ṭolandum cāy-ı maḳṣūd isteyüp / **Sırr** ile şimdi anı ṭuydum ki rāz ehlindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 2). [sırr,]*

Añla bu **sırrı** ʿömr-i revān oldı hem çü bād / Ṣanur mısın Murādī ki dünyā gelüp geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 5). [sırrı, -ı]*

Tābiʿ-i tebeʿde gerçi rivāyātdur saḥīḥ / Mażmūn-ı noḳṭa sırr ile **sırrı** eserdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 3). [sırrı, -ı]*

ʿİzzetde çün Murādīyi ʿizzetledi ʿazīz / Her māḫalaḳda sırr ile **sırrı** ḫaberdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 5). [sırrı, -ı]*

ʿİzzetde çün Murādīyi ʿizzetledi ʿazīz / Her māḫalaḳda **sırr** ile sırrı ḫaberdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 5). [sırr,]*

Dildārdan çü ruḫsatı buldı kemāl ile / Sābit-dil oldı **sırr** ile peydāda seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 4). [sırr,]*

Çünki ṣanīʿŞuʿā-ʿı mihri çü tāb urdı her ṭaraf-beṭaraf / İḫāṭa eyledi **sırrı** gelüp ʿayāna ḥużūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 2). [sırrı, -ı]*

Çünki ṣanīʿ-i bedīʿ eyledi īcād-ı sır / **Sırr** ile esrārına sırr ile sanʿatdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 4). [sırr,]*

Çünki ṣanīʿ -i bedīʿ eyledi īcād-ı sır / Sırr ile esrārına **sırr** ile sanʿatdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 4). [sırr,]*

Ey Murādī ser virüp **sırrı** ʿayān itme şaḳın / Kāşif olma ḳıl ḥaẕer zinhār ḳılma keşf-i rāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 5). [sırrı, -ı]*

Vücūduñ burḳaʿın ḳaldur cemāl-i yāri gör nʿeyler / Bunı fehm eyle kim bu **sırra** ʿilm ile kemāl irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 2). [sırra, -a]*

Ḥā'il olur mı arada yār ola bizümle çün / Añla bu **sırrı** ey fetā tā bilesin vişālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 598, Beyit 4). [sırrı, -ı]*

İşini beñzedüp kāra görüpdür kār ile kārın / Muʿammā **sırrını** bilmiş hem ʿallām-ı zamān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 2). [sırrını, -ı, -n, -ı]*

Miyān-ı ʿışḳ-ı ʿāşıḳda neler olmış neler olmış / İkisinüñde yanında ne **sırlardan** ḫaber olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 1). [sırlardan, -lar, -dan]*

Çün beni oldı müşāhid yaşuma ḥayrān olup / Allāh Allāh didi ʿālemde ne **sırlar** var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 3). [sırlar, -lar]*

Dil müşābih olsa Cibrīle ṣaḳın ḳılma ʿaceb / Ṭarfetü'l-ʿaynında **sırrın** gördi bālın söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 4). [sırrın, -ı, -n]*

Kitābda didi cennāt-ı sāmin oldı hemān / Velīk **sırr** ile bildürdi cümle tāsiʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 2). [sırr,]*

Müzeyyendür muʿayyendür mübeyyendür muḳannendür / Velī **sırr** ile hem-tendür ẓuhūr itdi hemān elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 3). [sırr,]*

Göñül emr ile nehyüñ **sırrına** açdı ḳader elfāẓ / Anuñ çün ġayrıdan bir ẕerre ḳılmadı ḥazer elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 1). [sırrına, -ı, -na]*

Ben ḥaḳiḳat **sırrını** sırr ile mekşūf eyledüm / Müstemiʿ olmaġ içün güftārı her ʿużv oldı semʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 3). [sırrını, -ı, -n, -ı]*

Ben ḥaḳiḳat sırrını **sırr** ile mekşūf eyledüm / Müstemiʿ olmaġ içün güftārı her ʿużv oldı semʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 3). [sırr,]*

Mesīḥā-dem olan fāżıl bilür iḥyā iden **sırrı** / Ḳaçan cān ire ebdāna virür her āşinā revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 3). [sırrı, -ı]*

Men lehü'l-emrük nedür emrinde maʿna añlamaḳ / Ḥāzin-i ḳudretde pes **sırr** ile ifşā añlamaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 1). [sırr,]*

Añlamak emrinde ḥayrān oldılar cemm-i ġafīr / ʿĀrifüñ sırrındadur **sırr** ile tenhā añlamaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 4). [sırr,]*

Ey zübde-i ḥaḳā'iḳ **sırruñ** ricā-i vāsıḳ / Ey ṣādıḳ-ı güzīde ṣıdkuñ çü ṣubḥ-ı ṣādıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 1). [sırruñ, -uñ]*

Derd ü ġam-ı cānānı derd ehline keşf eyle / **Sır** ṣaḳlamada cānā herkesde liyāḳat yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 4). [sır,]*

Ḫafīdür **sırruñ** iḫfāda celīdür līk her kāruñ / Cemālüñ pertevi ḥayrānı oldı cümleten varuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 1). [sırruñ, -uñ]*

Men ʿaref **sırrın** dilerseñ bilesin īḳān ile / Ḳanuñı ṭarḥ eyleyüp bu ḳanı mā ḳılmaḳ gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 3). [sırrın, -ı, -n]*

ʿĀlemde nedür añla rıżā **sırrını** bir dem / Ger yürüdigüñ ʿışḳ ile bu rāhı severseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 2). [sırrını, -ın, -ı]*

Sır ile ıtlāḳ bildüñse Murādī gel berü / Şimdiden girü senüñle kimsene ḳılmaz cidāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 5). [sır,]*

Kem lebistük bilmeyen maʿnā vü **sırrından** ḫaber / Ḫvāb-ı ġafletde ḳalupdur bulmadı me'vāya yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 3). [sırrından, -ın, -dan]*

Yā eyyühe'l-müdessir kum fe-enẕīr **sırrını** / Añlamayup bilmeyenler bulmadı ālāya yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 4). [sırrını, -rını]*

Cān ü cānān ortasından ten ḥicābın refʿ iden / Ṭuymaġa bu **sırrı** hergiz virmediler cāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 3). [sırrı, -ı]*

Muṣṭafā **sırrı** Muḥammedden nişān oldı velī / Ey nişān-ı bī-nişānı isteyen meydāna gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 3). [sırrı, -ı]*

Sırrı ifşā eylemez ʿilm ile dānādur göñül / Baş egmez kimseye ḫānum tüvānādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 1). [sırrı, -ı]*

Men ʿaref **sırrı** ʿArāfāt-ı vücūdumdan ʿayān / Ḥācī-yi dil eylesün pīrāmeni bes bī-cidāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 4). [sırrı, -ı]*

ʿİlm-i ḥaḳīḳi yā fetā **sırrına** rāciʿ añlaġıl / Sırrına rāciʿüñ yine ʿilmini vāsiʿ añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 1). [sırrına, -ı, -na]*

ʿİlm-i ḥaḳīḳi yā fetā sırrına rāciʿ añlaġıl / **Sırrına** rāciʿüñ yine ʿilmini vāsiʿ añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 1). [sırrına, -ı, -na]*

Bildi Murādī **sırrını** şerḥindedür ḫafī / Ẓāhir gözet anı igen iḫfādadur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 5). [sırrını, -rını]*

Ṣımāḫı cāna gelürse nidā-yı ẕi'l-ikrām / Muḥaḳḳaḳ olduñ ise **sırrını** muḥaḳḳaḳ bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 3). [sırrını, -ı, -n, -ı]*

Ḳādir-i muṭlaḳda buldum her ʿulūmun **sırrını** / Sırr-ı esrārında seyr eyler benüm bu ṭāḳatüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 4). [sırrını, -rını]*

Añladum arż u semānuñ cümleten **sırrın** yaḳīn / Ben maḥabbet māʿadāsın cümle etrāb añlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 4). [sırrın,]*

Tārik-i dünyā olupdur dil daḫı hem āḫiret / **Sırr** ile peymānumuz var anı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 4). [sırr,]*

Ser-be-ser leẕẕet olupdur dil fenā-fī'llāhda / Ḥayy-ı bāḳī **sırrını** ḫaḳ ile raʿnā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 3). [sırrını, -ı, -n, -ı]*

ʿArş-ı ʿulāmuñ üstine çıḳmadı **sırr** ile melek / Ādem iseñ bu ḫüsn ile ʿarş-ı ʿulāya ḳo ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 4). [sırr,]*

Ḳo ṣūret ʿālemin ey pīr-i ʿālem / Yüri gözle hemān **sırr** ile ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 1). [sırr,]*

Bilinmişdür ḥakemnā **sırrı** anuñ çün nefeḫnādan / Anuñ çün oldı zāhir maẓharı anuñ heyūlādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 1). [sırrı, -ı]*

Çü rāzum **sırrını** bildi ʿayān-ı bī-ʿayān oldı / ʿIyānını muḫīṭ oldı nihān oldı ʿayānīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 4). [sırrını, -ı, -n, -ı]*

Nice demdür ki çeşm-i ḫūn-feşānum anı gözlerdi / Görindi ḥamd u minnet **sırrı** ile sır kemālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 3). [sırrı, -ı]*

Nice demdür ki çeşm-i ḫūn-feşānum anı gözlerdi / Görindi ḥamd u minnet sırrı ile **sır** kemālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 3). [sır,]*

Ne ḥikmetdür bu **sır** ey dil ḥicāb-ı kibriyā dutmış / Cemālin zeyn idüp girü mülāḳīde likāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 4). [sır,]*

Men ʿaref **sırrında** ḥayran oldı dil ḥayrān igen / Ṭaldı bir ʿumman-ı bī-pāyāna dil ʿumman igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 1). [sırrında, -ı, -n, -da]*

Eyle ifnā bu vücūd-ı ʿārıżı ey rūz ten / Men ʿaref **sırrın** dilerseñ keşf ḳıl bu kārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 2). [sırrın, -ın]*

Men ʿaref **sırrında** ehl-i ser idüp cevlānlara / Keşf olınmaz yār ile sırr-ı nihānum var iken *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1095, Beyit 3). [sırrında, -ın, -da]*

Men ʿaref **sırrında** ḥayrān oldılar ehl-i ṭarīḳ / Sırr-ı taḥḳīḳ añlayandur ʿālem-i devrān olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 3). [sırrında, -ın, -da]*

ʿAyn-ı vaḥdet görinür **sırr** ile pinhānumdan / Bir ḫaber ister iseñ ṣor yüri var cāmından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 1). [sırr,]*

Ḥażret-i muṭlaḳa ṣordum yine **sırruñ** ḫaberin / Fāʿile ḳıldı ḥavāle diyü fīʿlüñ eserin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 1). [sırruñ, -uñ]*

Külli şey'in hālikün **sırrın** bilüp ser virmişüz / Anuñ içün bilmişüzdür nicedür bāzār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 4). [sırrın, -ın]*

İster iseñ bulmaġa ʿayn-ı hüviyyet **sırrını** / Gel Murāduñ manṭıḳından diñle gel āvāda hu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 5). [sırrını, -ı, -n, -ı]*

Ḳum fe-enẕirden ḫaber alduñsa iẕʿān üstine / **Sırrını** sırrında añla ḥarf-i Ḳur'ān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 1). [sırrını, -ı, -n, -ı]*

Ḳum fe-enẕirden ḫaber alduñsa iẕʿān üstine / Sırrını **sırrında** añla ḥarf-i Ḳur'ān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 1). [sırrında, -ı, -n, -da]*

Sırruñı pinhān iderseñ **sırr** ile ey müttaḳī / Cümleten ʿālem ser-ā-ser berḳ-i nūruñdan ṭola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 4). [sırr,]*

Men ʿaref **sırrında** baḥs oldı yine ʿirfān ile / Her birisi bir kelām itdi nice bürhān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 1). [sırrında, -ın, -da]*

Ḳābe ḳavseynüñ nedür **sırrını** şoldur añlayan / Oḳ gibi ṭayy itdi pes urdı nişānın bir ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 4). [sırrını, -ı, -n, -ı]*

Fāş ḳılmadı ‘aceb ḥikmetde **sırruñ** gözleyen / Ḥāl-i vaṣf olmaz şu kim ḥālinde ḥālüñ seyr ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 3). [sırruñ, -uñ]*

Felāḥ ü fevzi isterseñ göñülde **sırrı** isterseñ / Muṭī‘ olġıl ne kim emr eyledi tenzīl ü āyāta *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 2). [sırrı, -ı]*

‘Işḳ **sırrın** ne bilürsin sen āyā murġ-i seḥer / ‘Işḳ oldur yaḳasın ḳalbüñi sen ḳālıbla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1342, Beyit 4). [sırrın, -ın]*

Sırr-ı Ḥabībi ḳıldı hikāye fu’āda **sır** / Ṭayr itdi evce çıḳdı hemān iki bāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 3). [sır,]*

Murādī **sırrı** ḳoya kim ki fehmidür eb‘ad / Kim ola şimdi ki ma‘nā vire beyānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 5). [sırrı, -ı]*

Cānumı cāna virmişem rūḥı cemāle / ‘Aynümi ḥāle virmişem **sırrı** viṣāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 1). [sırrı, -ı]*

Eyledi rūyına özinden niḳāb / **Sırrına** didi ki bi-esrārihi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1424, Beyit 2). [sırrına, -ı, -na]*

Pīr-i ḥikmetden su’āl itdüm bu remzüñ **sırların** / Lem‘a-i bir laḥẓasına nice cān ḳurbān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 2). [sırların, -lar, -ın]*

Yuḫricü’l-ḥayye mine’l-meyyitüñ añlar **sırrın** / Şol ki ölmezden öñ ol öldi vü medfūn oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 4). [sırrın, -ın]*

Bilmez cihānda **sırrını** kimse Ḫudā ḥaḳı / Ḥaḳdur benüm ḥaḳīḳatüm ol kibriyā ḥaḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 1). [sırrını, -rını]*

Ḳarīn-i maḥż-ı ezeldür vücūd-ı ʿayn-ı ḥikem / Nefaḥtü **sırrına** ḥükm eyledi delālātı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 2). [sırrına, -ı, -na]*

Gel ṣorma baña sen bunı ṣorġıl yüri **sırra** / Sırrum didi kim sırr ile çek nāme midādı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 4). [sırra, -a]*

Bu vücūduñ şehrine sulṭān olaldan sırr-ı dil / **Sırr** ile ḥaḳḳiyetüm iḥyā iden ḥādur beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 4). [sırr,]*

Muḥayyer ḳılındı bu yirde Murādī yine / Didi **sır** meyiyle bilürsin bu esrāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1572, Beyit 5). [sır,]*

Bize yār olmaġa k’ey er gerekdür / Bu **sırrı** bimege hem-ser gerekdür *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 13, Beyit 4). [sırrı, -ı]*

sırr eylemek [3] *Gizlemek.*

Sırr eyle cevābında nedür nükteyi ṭuydum / Ġayrıya nihān oldı ise baña ʿayāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 2). [sırr eyle,]*

Sırr-ı esrārı ṭuyaldan terk-i esrār eyledüm / Sırrumı **sırr eyleyüp** bildüm ki sırrum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 2). [sırr eyleyüp, -(y)üp]*

ʿAṭā-yı bī-nihāyetden yine keşf-i ʿaṭā ḳıldı / ʿAceb fen eyledi **sırr eyledi** rūy-i celālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 2). [sırr eyledi, -di]*

sırr-ı ʿaceb [6] *Acayip, şaşırtıcı sır. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir **sırr-ı ʿaceb** sırr-ı ʿacīb-i müteḥammil / Eyledi yine ʿilmi ile ʿilmini ifşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 4). [sırr-ı ʿaceb,]*

sırr-ı ʿacīb [3] *Tuhaf, anlaşılması güç sır.*

Yā Rab ne ḥikmet oldı bu **sırr-ı ʿacīb** kim / Yād oldı kā’ināta velī cümle āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 3). [sırr-ı ʿacīb,]*

Vāṣıl-ı muṭlaḳa ṣordum ki nedür **sırr-ı ʿacīb** / Didi kim sırr-ı nihān ol ki saña ol didi ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 797, Beyit 2). [sırr-ı ʿacīb,]*

Saʿy-ı belīġ eyledi **sırr-ı ʿacīb** ʿışḳına / Her sözi kim söyledi sırr ile tenhā didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 3). [sırr-ı ʿacīb,]*

sırr-ı ʿacīb-i müteḥammil [1] *Taşınabilen, açıklanmayan sır.*

Bir sırr-ı ʿaceb **sırr-ı ʿacīb-i müteḥammil** / Eyledi yine ʿilmi ile ʿilmini ifşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 4). [sırr-ı ʿacīb-i müteḥammil,]*

sırr-ı aḫfā [*Çok gizli sır.*

Ne bāhir **sırr-ı aḫfāsın** ḫafīsin kim naẓīr irmez / Ne bāṭın ʿayn-ı bāhirsin ki ẓāhir ḳudretüñ ḳādir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 3). [sırr-ı aḫfāsın, -sın]*

Ḥayāt-ı rūḥ-ı cismānī fenā-yı maḥv-ı ẕātīdür / Beḳāda oldı ẓāhir añla bu bir **sırr-ı aḫfādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 3). [sırr-ı aḫfādur, -dur]*

sırr-ı aḥmed [1] *Hz. Muhammed'in sırrı.*

Bu Murādī buldı çün ʿışḳuñda **sırr-ı Aḥmedi** / Cümle ʿālem bende olmış anı sulṭān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 5). [sırr-ı aḥmedi, -i]*

sırr-ı aʿlā [2] *Yüce sır.*

Murāduñ sırr-ı ednāsı cihānuñ **sırr-ı aʿlāsı** / Temennāda temennāsı hemān ḥabl-i metīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 6). [sırr-ı aʿlāsı, -sı]*

Murādī merd-i ʿaybından hüner degil ḫaber almaḳ / Serüñde **sırr-ı aʿlā** gör diye tā çeşm-i ter elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 5). [sırr-ı aʿlā,]*

sırr-ı ʿāşıḳ [1] *Aşığın sırrı.*

Hüve’l-maḥbūbü maḥbūbün lehü’l-aḫfā mine’l-maḫfī / Hemān bir **sırr-ı ʿāşıḳdur** viren māʿnāda maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 4). [sırr-ı ʿāşıḳdur, -dur]*

sırr-ı āşikār [1] *Açık olan, bilinen sır.*

Perde-i ġayb içre pinhān oldı **sırr-ı āşikār** / Nūr-ı ebhā lāmiʿ olmışdur ider leyl ü nehār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 1). [sırr-ı āşikār,]*

sırr-ı ʿayān [1] *Açığa çıkan sır.*

Şerḥe ṣıġar añlama şerḥ ü beyānum benüm / Ḥaḳ bilür ancaḳ hemān **sırr-ı ʿayānum** benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 1). [sırr-ı ʿayānum, -um]*

sırr-ı ber-kemāl [1] *Mükemmelliğe erişmiş sır, gizem.*

Yā Rab ne ḥikmet oldı yāḥūd **sırr-ı ber-kemāl** / Benden ṣorar ḥabīb yine kendü ḥālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1531, Beyit 2). [sırr-ı ber-kemāl,]*

sırr-ı cān [1] *Can, gönül sırrı.*

Çün ḥayāt-ı bī-zevāl ile müheyyādur vücūd / **Sırr-ı cān** ile dem-ā-dem devlet-i inşādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 2). [sırr-ı cān,]*

sırr-ı deḳāyıḳ [1] *Anlaşılması güç olan sır.*

Ḥaḳḳ-ı ḥaḳḳiyyetümi **sırr-ı deḳāyıḳ** bilürem / Her ne kim ẓāhir ola cümle ḥaḳā'iḳ bilürem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 916, Beyit 1). [sırr-ı deḳāyıḳ,]*

sırr-ı devlet [1] *Devlet sırrı.*

Ben ṣanurdum kā'ināt emrinde kāfidür cevāb / Ara yirde şimdi bildüm **sırr-ı devlet** var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 2). [sırr-ı devlet,]*

sırr-ı dil [1] *Gönül sırrı.*

Bu vücūduñ şehrine sulṭān olaldan **sırr-ı dil** / Sırr ile ḥaḳḳiyetüm iḥyā iden ḥādur beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 4). [sırr-ı dil,]*

sırr-ı ebrār [1] *Hayır sahiplerinin sırrı.*

Murādī **sırr-ı ebrārı** gözet vaṣl-ı muḳarrebden / Yoluñda ṣādıḳ ol kim eksük olmaz merḥabā hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 5). [sırr-ı ebrārı, -ı]*

sırr-ı edna [1] *En bayağı sır.*

Murāduñ **sırr-ı ednāsı** cihānuñ sırr-ı aʿlāsı / Temennāda temennāsı hemān ḥabl-i metīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 6). [sırr-ı ednāsı, -sı]*

sırr-ı ekber [8] *En büyük sır. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī **sırr-ı ekberdür** ʿacā'ibdür bu güftāruñ / Eger kim ṭaġa arż itseñ eriyüb ola cümle mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 5). [sırr-ı ekberdür, -dür]*

sırr-ı ekber ḳılmak [*En büyük, yüce sır.*

Yā Rab ne oldı ḥādis ola ḳademle eẕher / **Ḳılmakda sırr-ı ekber** kibri yüzine çaldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 3). [sırr-ı ekber ḳılmakda, -mak, -da]*

sırr-ı ene'l-ḥaḳ [2] *Ben Hakk'ım sırrı; Hallâc-ı Mansur'un vecd hâlinde söylediği ve dâra çekilmesine sebep olan söz.*

Sen belā meydānı içre dik melāmet dārını / Diler iseñ bilmege **sırr-ı ene'l-Ḥaḳdan** ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 2). [sırr-ı ene'l-ḥaḳdan, -dan]*

Degme bir can bilemez **sırr-ı ene'l-hak'dan** ḫaber / Anı ṣol añlar ki ʿışḳ ile irādet gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 4). [sırr-ı ene'l-hak'dan, -dan]*

sırr-ı envār [1] *Nurların sırrı.*

Sırr-ı envār ḥicāb eyledi eṣnāf-ı ḫayāl / Mübdiʿ-i küll-i bedāyiʿdedür īḳān didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 4). [sırr-ı envār,]*

sırr-ı esma [1] *İsimlerin sırrı.*

Kişilik terk iden kimse bulur ol devlet ü ʿizzet / Dilerseñ devlet ü rifʿat ṭaleb ḳıl **sırr-ı esmādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 4). [sırr-ı esmādan, -dan]*

sırr-ı esrā [2] *Gecenin sırrı. II "Sübhanellezi esra" yani Miraç hadisesi. Kur'an-ı Kerim'de İsra suresinin ilk ayetinde "O Allah ki, kulunu gecenin bir yerinde, Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya yürüttü" buyrulmuştur.*

Beyyinātından muʿarrādur müberrā sırları / **Sırr-ı esrā** seyrin itmişdür velī ʿamye'l-baṣar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 4). [sırr-ı esrā,]*

Bizi şerḥ eylemez şāriḥ ḫaber bilmez bu maʿnādan / Çü kendi nefsini bilmez ne bilsün **sırr-ı esrādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 1). [sırr-ı esrādan, -dan]*

sırr-ı esrar [6] *Sırların sırrı II. Tarikatta herkese aşikar olmayan gizli sırlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Didüm sıġmaz mı ism içre müsemmānuñ merāmı pes / Didi kim **sırr-ı esrārı** Murādī sen hüner göster *(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 5). [sırr-ı esrārı, -ı]*

sırr-ı esrār-ı ilāhī [1] *İlahi sırlar.*

Sırr-ı esrār-ı İlāhī ile hem-serdür dil / Āb-ı şevḳ āteş-i derd ile muḥammerdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 3). [sırr-ı esrār-ı ilāhī,]*

sırr-ı ev-ednā [3] *Ev-edna sırrı. Necm Suresi 9. ayette geçen " Kabe kavseyn ev edna/ iki yayın beraberliği gibi, belki ondan da yakın." ibaresi.*

Sırr-ı ev-ednāda aʿlā olmaġa aʿlem gerek / Āşikāre yā nihānī bilmege kim vire tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 4). [sırr-ı ev-ednāda, -da]*

Ḳara vü aġı farḳ itmez açan sevdā vü beyżāyı / Bulan **sırr-ı ev-ednā** geçer ol aġ u ḳaradan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 3). [sırr-ı ev-ednā,]*

Ṭurmayup iki cihānda dutmaduḳ hergiz ḳarār / **Sırr-ı ev-ednā** bildük ne'ydügin āsār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 3). [sırr-ı ev-ednā,]*

sırr-ı evliya [1] *Veli kişilerin sırları.*

İster iseñ isteme sivādan / Gözle k'anı **sırr-ı evliyādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 542, Beyit 5). [sırr-ı evliyādur, -dur]*

sırrı fāş eylemek [2] *Sırrı açığa vurmak.*

Çün ʿışḳ geldi **sırrını fāş eyledi** baña / Dil oldı kendü kendüsine yine reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 1). [sırrını fāş eyledi, -di]*

Rāz-ı dildendür ḳamu kevn ü mekān ey pāk-bāz / **Sırrı fāş eylerse** ʿāşıḳ ḫūnīdür dest-i namāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 1). [sırrı fāş eylerse, -r, -se]*

sırrı fāş itmek [2] *Sırrı ortaya çıkarmak.*

Murādī **sırrı fāş itmez** serin virmek muḳarrerdür / Zebān-ı māʿarefnādur velī olsun mı peyġamber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 5). [sırrı fāş itmez, -mez]*

Ey nihānī **sırruñı fāş itme** āfet vaz gel / Degme kesde şimdi bulınmaz emānet vaz gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 1). [sırruñı, -uñ, -ı fāş itme]*

sırr-ı ġāyet [1] *Varılacak son yerin sırrı.*

Ġāyetde **sırr-ı ġāyet** illādadur mübeyyen / 'İlm içre kāmil iseñ ṭarf eyledüñ ḥicābın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 4). [sırr-ı ġāyet,]*

sırr-ı ḥabīb [1] *Sevgilinin, dostun sırrı.*

Sırr-ı Ḥabībi ḳıldı hikāye fu'āda sır / Ṭayr itdi evce çıḳdı hemān iki bāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 3). [sırr-ı ḥabībi, -i]*

sırr-ı ḥabīb-i cān-fezā [1] *Cana ferahlık veren sevgilinin sırrı.*

Sırr-ı ʿacebdedür yine **sırr-ı ḥabīb-i cān-fezā** / Cāna ḳıyar iseñ eger cānuña baḫş ola beḳā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 13, Beyit 1). [sırr-ı ḥabīb-i cān-fezā,]*

sırr-ı Ḥaḳ [2] *İlahi sır.*

Ey Murādī **sırr-ı Ḥaḳdur** çün "ene'l-Ḥaḳ" söyleyen / Yā nedür Manṣūr-ı Ḫallāca olan ẓulm ü eẕā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 5). [sırr-ı ḥaḳdur, -dur]*

Her kelāmında Murāduñ nice ḥikmet dāḫil / **Sırr-ı Ḥaḳḳ** oldı hüveydā yine el'ān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 5). [sırr-ı ḥaḳḳ,]*

sırr-ı ḥaḳīḳat [1] *Hakikatin sırrı.*

Sırr-ı ḥaḳīḳatüñ odur maẕharı fī'l-ezel ebed / Sırrına ṭutdı āyine sırrı beḳā-yı evliyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 2). [sırr-ı ḥaḳīḳatüñ, -ün]*

sırr-ı ḥikmet [1] *Bilgelik sırrı.*

Murādī **sırr-ı ḥikmetden** eger kim inkişāf itse / Beḳā bulaydı ḥükm-i Ḥaḳḳ ile bu ʿālem-i fānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 5). [sırr-ı ḥikmetden, -den]*

sırr-ı ḫudā [3] *Allah'ın hikmeti. II İlahî sır.*

Keyfenüñ emrinde bī-keyf oldı çün **sırr-ı Ḫudā** / Emrini "kün" ḳıldı künden oldı pes nūr-ı hüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 1). [sırr-ı ḫudā,]*

Eyle Murādī sen ṭaleb ne var ise çün sende hep / **Sırr-ı Ḫudā** sırr-ı ʿaceb tevḥīde gel tevḥīde gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 5). [sırr-ı ḫudā,]*

Sırr-ı Ḫudāda a'lem olan ism-i aʿẓamı / Oldur bilen Murādī fenāda beḳā-yı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 5). [sırr-ı ḫudāda, -da]*

sırr-ı 'ışḳ [8] *Aşkın sırrı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī **sırr-ı ʿışḳı** degme kimse bilemez / ʿĀrif iseñ ʿāşıḳ iseñ gel biyā vü merḥabā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 5). [sırr-ı ʿışḳı, -ı]*

sırr-ı iḫfāsı olmak [1] *Gizli sırrı olmak.*

Olupdur sırr-ı iḫfāsı girü oldur temennāsı / Nedür añla dil-ārāsı eger kim dir iseñ Allah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 4). [sırr-ı iḫfāsı olupdur, -up, -dur]*

sırr-ı īmān [1] *İman, Allah'a inanç sırrı.*

Kemāl-i ekmel oldı fī'l-ḥaḳīḳa rāz-ı pinhānı / Eger merd iseñ ey dil kātim olġıl **sırr-ı īmānı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 1). [sırr-ı īmānı, -ı]*

sırr-ı ʿirfān [1] *Bilginin, bilmenin sırrı.*

Ey Murādī sırr-ı pinhānī olalı yār ile / **Sırr-ı ʿirfān** nūr-ı īmān tev'emāndur dā'imā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 5). [sırr-ı ʿirfān,]*

sırr-ı kibriyā [1] *Allah'ın sırrı.*

Geldi Murādī ʿāleme ādem ḳanı baṣīr / Anı bilen bilür ki nedür **sırr-ı kibriyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 5). [sırr-ı kibriyā,]*

sırr-ı ḳudret [1] *Iktidiar, gücün sırrı.*

Ey Murādī ʿārif olduñ ʿışḳı añlarsañ hemān / Sırr-ı ekber **sırr-ı ḳudret** oldı bu sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 5). [sırr-ı ḳudret,]*

sırr-ı lā-yuḥṣā [1] *Hesapsız; çok sır.*

Ey Murādī **sırr-ı lā-yuḥṣā** durur sırr-ı velī / Tāc u taḫtı ʿārif iseñ tārik ol çün Edhemī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 5). [sırr-ı lā-yuḥṣā,]*

sırr-ı maʿa'llāh [1] *Allah'ın sırrı.*

Seyr-i fi'llāh idelüm **sırr-ı maʿa'llāh** ile biz / Ḳılalum her ne ḳılursañ dil-i āgāh ile biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 1). [sırr-ı maʿa'llāh,]*

sırr-ı maʿnā [3] *Anlamın, derin anlamın sırrı.*

Sırr-ı maʿnādan Murādī ister iseñ ger ḫaber / Gel enīsüñ hem celīsüñ dā'imā Ḳur'ān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 5). [sırr-ı maʿnādan, -dan]*

Ger sen Murādī isteseñ bilmege **sırr-ı maʿnāyı** / ʿIşḳ ile ʿaḳlı cemʿ idüp ʿaḳlı ḳo ʿışḳı şatun al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 5). [sırr-ı maʿnāyı, -(y)ı]*

Murādī **sırr-ı maʿnādan** ḫaberdār olayım degme / Meger Manṣūrveş meydān-ı ʿışḳ içre dike dārın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 5). [sırr-ı maʿnādan, -dan]*

sırr-ı meknūn [1] *Gizli sır.*

Ebkemün minhü ʿālimün ve lebīb / **Sırr-ı meknūndur** kelām-ı Murād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 5). [sırr-ı meknūndur, -dur]*

sırr-ı men ʻaref [1] *"Men 'aref" sırrı; nefsini bilen, kendini tanıyan. "Men arefe nefsehu fekad arefe rabbehu; kendini bilen Rabbini bilir" hadisinden.*

Cāvidānī maʿrifetdür añla **sırr-ı men ʻaref** / Āgāh olam dir iseñ vaḳtüñ geçür āgāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 2). [sırr-ı men ʻaref,]*

sırr-ı meşhūd [1] *Görülen sır.*

Rāsti bu ki şehādātı nedür beyyinenüñ / Añlamazsın meger añlatdura **sırr-ı meşhūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 4). [sırr-ı meşhūd,]*

sırr-ı Muḥammed [1] *Hz. Muhammed'in sırrı.*

Her kime kim olmaya **sırr-ı Muḥammedden** naṣīb / Sözlerüñi ey Murādī ḳīl u ḳāl añlar bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 5). [sırr-ı muḥammedden, -den]*

sırr-ı mübhem [1] *Bilinmez sır.*

Muʿīn olsa muʿayyendür beyānında mübeyyendür / Velīkin **sırr-ı mübhemdür** eger olmasa īḳānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 857, Beyit 3). [sırr-ı mübhemdür, -dür]*

sırr-ı müctebā [1] *Seçkin sır.*

Men lehü'l-emrük umūrın gözleyen / Aldı **sırr-ı müctebādan** iltiẕāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 4). [sırr-ı müctebādan, -dan]*

sırr-ı nihan [8] *Gizlenen sır. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemāl-i lā-yezāle rehberümdür / Benüm **sırr-ı nihānumdur** maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 2). [sırr-ı nihānumdur, -um, -dur]*

sırr-ı nihān-ı cāvidān [1] *Ebedi sır.*

Ey Murādī merd-i ḥaḳ oldur ki dā'im ẕikr ide / Ẕākir ü şākirdedür **sırr-ı nihān-ı cāvidān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 5). [sırr-ı nihān-ı cāvidān,]*

sırr-ı nihān-ı maʿrifet [1] *Marifetin gizli sırrı.*

ʿĀrifüñ ḳavlindedür şerḥ ü beyān-ı maʿrifet / ʿĀşıḳuñ ḳalbindedür **sırr-ı nihān-ı maʿrifet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 1). [sırr-ı nihān-ı maʿrifet,]*

sırr-ı nihānī [1] *Gizli sır.*

Ḳalbümüñ ḳalbine bir **sırr-ı nihānīdür** gelen / Milket-i ʿayn-ı şühūda lā-mekānīdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 1). [sırr-ı nihānīdür, -dür]*

sırr-ı nihān olmak [1] *Gizli, sırlı olmak.*

Vāṣıl-ı muṭlaḳa ṣordum ki nedür sırr-ı 'acīb / Didi kim **sırr-ı nihān ol** ki saña ol didi ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 797, Beyit 2). [sırr-ı nihān ol,]*

sırr-ı niḳāb [1] *Örtünün sırrı.*

Sırr-ı niḳāba ṭāḳati keşf eylemezse dil / Ḫām-ı bürehnedür daḫı ol puḫte-dil degil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 824, 1]Beyit 1). [sırr-ı niḳāba, -a]*

sırr-ı nuḳaṭ [1] *Noktanın, zerrenin sırrı.*

ʿİlm-i ʿālem cemʿ ola bilmeyeler **sırr-ı nuḳaṭ** / Noḳṭadandur añlar iseñ kā'inātuñ evvelin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 2). [sırr-ı nuḳaṭ,]*

sırr-ı pinhānī [3] *Gizli sır.*

Ey Murādī **sırr-ı pinhānī** olalı yār ile / Sırr-ı ʿirfān nūr-ı īmān tev'emāndur dā'imā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 5). [sırr-ı pinhānī,]*

Ṣaḳlarum sīnemde ʿışḳı **sırr-ı pinhānum** gibi / Fāş ider yaşum velīkin eylemek inkār güc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 4). [sırr-ı pinhānum, -um]*

Benüm bu **sırr-ı pinhānum** nihān-ender nihān olmış / Göñül ʿışḳ-ı ḥabīb ile anuñ çün lā-mekān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 1). [sırr-ı pinhānum, -um]*

sırr-ı ṣafā [1] *Mutluluk sırrı.*

ʿIşḳumı çünki añladı **sırr-ı ṣafāda** ʿışḳ / Gāhī cefāda seyr olunur ki ṣafāda ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 1). [sırr-ı ṣafāda, -da]*

sırr-ı seyran [1] *Gezinmenin, bakıp seyretmenin sırrı.*

Ḳaçan kim **sırr-ı seyrānum** cevāb-ı cemʿ-i aʿlādur / Serīrüm kürsī ev-ednā mekānum ʿarş-ı bālādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 1). [sırr-ı seyrānum, -um]*

sırr-ı seyr [1] *Gezinmenin, bakıp seyretmenin sırrı.*

Seyrümi sırrında gördüm sırrumı sırrumda ben / **Sırr-ı seyri** cemʿ idüp seyr ile sırr oldı eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 2). [sırr-ı seyri, -i]*

sırr-ı sırr-ı evliya [1] *Evliyanın sırrının sırrı.*

Muḳarrerdür ki esrār-ı nebīdür enbiyā el-ḥaḳ / Yine sırr-ı velīdür **sırr-ı sırr-ı evliyā** el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 1). [sırr-ı sırr-ı evliyā,]*

sırr-ı sübḥānī [1] *Her türlü noksanlıktan uzak olan Allah'a ait sır.*

Sırr-ı sübḥānī hüveydā ḳıldı ḳalb-i enbiyā / Evliyāya muḳtebis efvāh düşdi femlere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 3). [sırr-ı sübḥānī,]*

sırr-ı sürūr [1] *Mutluluk sırrı.*

Ḳalbümüñ ḳalbinde bildüm **sırr-ı sürūr** var imiş / Zeyn ider ʿālemleri bir nūr-ı enver var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 1). [sırr-ı sürūr,]*

sırr-ı taḥḳīḳ [1] *Hakikatin sırrı.*

Men ʻaref sırrında ḥayrān oldılar ehl-i ṭarīḳ / **Sırr-ı taḥḳīḳ** añlayandur ʻālem-i devrān olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 3). [sırr-ı taḥḳīḳ,]*

sırr-ı vaḥdet [4] *Vahdet, birlik sırrı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sırr-ı vaḥdet gencine yol ister iseñ ey Murād / Naḳd-i cānı ḳomayana eylegil bāzār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 5). [sırr-ı vaḥdet,]*

sırr-ı vaḥdet şerḥi [1] *Vahdet sırrının açıklaması.*

Sırr-ı vaḥdet şerḥini ẓan eyleme ebrārdan / Her ne kim himmet iderseñ istegil muḫtārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 1). [sırr-ı vaḥdet şerḥini, -(n)i]*

sırr-ı velī [2] *Velilik sırrı.*

Muḳarrerdür ki esrār-ı nebīdür enbiyā el-ḥaḳ / Yine **sırr-ı velīdür** sırr-ı sırr-ı evliyā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 1). [sırr-ı velīdür, -dür]*

Ey Murādī sırr-ı lā-yuḥṣā durur **sırr-ı velī** / Tāc u taḫtı ʿārif iseñ tārik ol çün Edhemī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 5). [sırr-ı velī,]*

sırr-ı vücūd [1] *Varlığın hikmeti, gizemi.*

Maḫzen-i ʿayn-ı ḥaḳāyıḳde durur pinhānum / Beni pinhān idemez **sırr-ı vücūdum** aşlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 5). [sırr-ı vücūdum, -um]*

sırr-ı yezdān [1] *Allah'ın sırrı.*

ʿĀrif olan olmadı maʿrūf fehm-i nāsda / ʿĀrifüñ ḳalbinde her dem **sırr-ı Yezdān** eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 5). [sırr-ı yezdān,]*

sırr ifşā ḳılmak [2] *Sırrı âşikâr kılmak, açıklamak.*

Murāduñ merd olan bildi nedür ḥal ile eṭvārı / Er oldur kim er oldur kim ebed **ḳılmaya sırr ifşā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 5). [sırr ifşā ḳılmaya, -ma, -(y)a]*

Murāduñ merd olan bildi nedür ḥal ile eṭvārı / Er oldur kim er oldur kim ebed **ḳılmaya sırr ifşā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 5). [sırr ifşā ḳılmaya, -ma, -(y)a]*

sırr itmek [1] *Gizlemek.*

Ey ṣadā-yı ʿışḳı ʿālemde ḳılan ṣıyt u ṣadā / Āşkāre ḫoşça **sırr itdüñ** hüveydā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 2). [sırr itdüñ, -dü, -n]*

sırr olmak [2] *Sır haline gelmek, gizlenmek.*

Ḳudretinden ol Ḫudānuñ āşikāre her ne var / Ẓulmet-i beyżāsına **sırr oldı** bu leyl ü nehār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 1). [sırr oldı, -dı]*

Beyżā vü sevdāda geẕer ʿaynüm benüm ġaybüm benüm / Yā Rab ʿacebden aʿcebem **sırr oldı** bu ḥālüm benüm *(Murâdî Dîvânı, Müfret 25, Beyit 1). [sırr oldı, -dı]*

sırr u nihan [1] *Çok gizli.*

Murādī rükn-i aʿẓam ʿışḳdur cümle bu erkāna / Eger fehm itmek isterseñ degül **sırr u nihān** el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 6). [sırr u nihān,]*

sırr virmek [2] *Gizli bilgileri açıklamak.*

Lāyıḳ-ı esrār odur kim ser vire **virmeye sırr** / Sırr-ı vaḥdetdür sirāyet eyleyen āsārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 4). [sırr virmeye, -me, -(y)e]*

Ey ʻayānın isteyen bu güft ü gūdan vaz gel / Ser fidā ḳıl **virme sırr** olsañ ser ü pā elsine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 2). [sırr virme, -me]*

sırdaş [2] *Birbirinin sırlarını bilen ve saklayan kimselerden her biri, sır ortağı.*

Gezüben cümle āfāḳı aradum kendüme **sırdaş** / Aradum ġayrı yoḳdur dīde-i ḫun-bārdan hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 3). [sır-daş,]*

Sırrumı sırrumda seyr itdüm Murādī kārdan / Ḥamdu li'llāh eyledi tenhā beni **sırdaşdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 5). [sırdaşdan, -dan]*

sırdaş olmak [1] *Sırdaş olmak.*

İki ʻālemde ey dil saña **sırdaş olmadı** kimse / Senüñle rāha varmaḳda ayaḳ-daş olmadı kimse *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 1). [sır-daş olmadı, -ma, -dı]*

sırran [1] *Gizlice, gizli olarak.*

İḥāṭa eyledi cemʿen gehī cūʿ u gehī naʿmā / Gehī **sırran** gehī żarren gehī māt ü gehī derrāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 3). [sırran,]*

sırru'llāh [1] *Allah'ın sırrı.*

Ḳulaġuñ ḳıl küşāde ister iseñ olasın āgāh / Vücūduñ eyle ifnā tā ẓuhūr eyleye **sırru'llah** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 1). [sırru'llah,]*

ṣırāṭ [2] *Cehennem üzerine kurulmuş ve bütün insanların geçmek zorunda oldukları köprü.*

Rāh-ı ḥaḳiḳat üzre ḳurdı **ṣırāṭı** çün yār / Ṭogrulalum aña biz ḳılmayalum ḥacālet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 2). [ṣırāṭı, -ı]*

Ḳanṭaradur **ṣırāṭı** çün şarṭ ile başdı dil ḳadem / Kā'im olursañ ʿarṣada ʿışḳı ola saña sened *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 3). [ṣırāṭı, -ı]*

ṣıraṭ-ı müstaḳīm [9] *En doğru yol. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger **ṣırāṭ-ı müstaḳīm** üzre yürürseñ ey ḥākim / Rāhuñı ṭoġrı bulursın olmaya müşkil saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 3). ["ṣırāṭ-ı müstaḳīm",]*

sızmak [1] *Sızmak, sıvının akıp gitmesi. II Bir durumun tesiri altına girmek.*

Getürdüm ḳālümi ḥāle yine baḳmadum aḥvāle / Eritdüm cānumı ʿışḳ ile **ṣızdum** ʿayn-ı ḳāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 2). [ṣızdum, -du, -m]*

sicn-i bela [1] *Bela zindanı.*

ʿİsmet-i ṣıdḳı hemān yirden ḳılma ḳalbden / Mekr ile **sicn-i belā** dāmına düşseñ gāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 4). [sicn-i belā,]*

sicn-i ẓulem [1] *Karanlık hapishane.*

Ṭayr-ı vücūd-ı ʿāşıḳān ṭayr itmek içün rāh arar / Cism-i ḳafesdür anlaruñ ervāḥına **sicn-i ẓulem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 4). [sicn-i ẓulem,]*

sidre-i aʿlā [1] *En yüksek makam.*

Çekilür **sidre-i aʿlāya** ya ʿadn uçmağına / Ḳanġı ʿāşıḳ ki işigüñde bulur ise memāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 3). [sidre-i aʿlāya, -(y)a]*

sifāl [2] *Çanak, çömlek.*

Fānī dünyā benüm oldı diyüben daʻvī ḳılan / Kellesi ṭoprağun altında yatur hem çü **sifāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 4). [sifāl,]*

İste Murādīde peyām ḥatm olur anda her kelām / Kāse-i ʻışḳı nūş ḳıl baḳma cihān **sifāline** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 6). [sifāline, -ine]*

sifāl eylemek [1] *Çanak çömlek eylemek.*

Murādī reşḥa-i ḳudretdedür egerçi vücūd / Vücūd kāsesini **eyleme** kemiśli **sifāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 5). [sifāl eyleme, -me]*

sifāl-i bī-bahā [1] *Değer biçilemeyecek kadar kıymetli kadeh.*

Ser virdüñ ise serverüm server olursın ʿarşada / İllā ki sensin bu zamān içre **sifāl-i bī-bahā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 5). [sifāl-i bī-bahā,]*

siḥr-i sebat [1] *Kararlı şekilde her zaman yapılan sihir.*

Ḥaḳ durur ḥaḳḳ-ı ḥaḳiḳatde ḳomaz buṭlānı / Ḥaḳ ḳatında bulımaz sāḥir ile **siḥr-i sebāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 3). [siḥr-i sebāt,]*

sikke ḳomak [1] *İz bırakmak II Hayırlı bir iş yapmak.*

Gel ʿāşıḳ iseñ yār ile gel bir demi dem ḳıl / Bir **sikke ḳo** ʿāşıḳlar arasında ʿilim ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 1). [sikke ḳo,]*

silmek [8] *1. Silmek, temizlemek, gidermek.*

Sil ġubār-ı ġayrıyı mir'āt-i dilden dem-be-dem / Çeşm-i cān ile neler seyr idesin andan neler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 4). [sil,]*

Sil ġubār-ı ġayrıdan āyine-i ḳalbüñ Murād / Rūy göstermez şu mir'āt üzre kim sevdā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 5). [sil,]*

Jeng-i ġayrıdan göñül āyinesin **sil** didi yār / Āyine bilmez misin sildükçe aʿlā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 2). [sil,]*

Jeng-i ġayrıdan göñül āyinesin sil didi yār / Āyine bilmez misin **sildükçe** aʿlā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 2). [sildükçe, -dükçe]*

Gel berü maʿnā yüzinden al niḳāb / Gözlerüñde ger sebel var ise **sil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 4). [sil,]*

Murāduñ kelāmın bilem dir iseñ / Dil āyīnesinden gider jengi **sil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 5). [sil,]*

2. Gözyaşı silmek.

Gülşen-i ḳudsde çün bülbül-i ḳudsī iñler / Gül-i baḫtı açılur yaşını ol demde **siler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 1). [siler, -er]*

Didüm ac perde-i rūyuñ göre tā dīdelerüm / Didi **sil** çeşmüñi kim dīdede ābuñ vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 2). [sil,]*

simʿā-ı ṣavt [2] *Sesin işitilmesi, dinlenmesi.*

Simʿā-ı ṣavtı çün bildi ceres-āsā olur peydā / Ne ẓāhirdür bu peydā kim ẓuhūrında durur eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 1). [simʿā-ı ṣavtı, -ı]*

Simʿā-ı ṣavtı çün bildi ceres-āsā olur peydā / Ne ẓāhirdür bu peydā kim ẓuhūrında durur eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 1). [simʿā-ı ṣavtı, -ı]*

sīm-i eşk [1] *Gözyaşı gümüşü.*

Pūte-i çeşmümde **sīm-i eşkümi** / Āteş-i ʿışḳ ile ol yār itdi ḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 5). [sīm-i eşkümi, -üm, -i]*

sīm ü zer [3] *Gümüş ve altın.*

Mis misin yā **sīm ü zer** bilmezlenüp görme seni / Gel berü ṣarrāf-ı dehrüz cevherüñ ḥakkākiyüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 3). [sīm ü zer,]*

Ne baḳarsın bu cihān milkine yā **sīm ü zere** / Ḫāk ile bir gün ola kāse-i ser ṭolsa gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 4). [sīm ü zere, -e]*

Bir gence irüpdür aña pāyān bulınmaz / Çün geçdi Murādī bu cihān **sīm ü zerinden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 5). [sīm ü zerinden, -in, -den]*

ṣin [1] *Sin harfi.*

Çü emr oldı dinildi ḳatılup ʿayn ile **sīn** iẓhār / Tevaḳḳuf eyleyüp el-ḥamd yüridi çün bād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 4). [sīn,]*

sīnā [1] *Musâ Peygamberin Allah kelâmına nâil olduğu yer.*

Pāre pāre oldı **Sīnā** ʿaks-i nūr-ı yārden / Nice ṭāḳat göstere ṣol k'aña peydā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 2). [sīnā,]*

sīne [12] *Göğüs, sadr.*

Cāmdur bu iki çeşmüm bāde-i ḥamrā ṭolu / Ḳāmetüm çeng oldı **sīnem** dilberā ḳānūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 3). [sīnem, -m]*

II İç, derinlik.

Fiġān u nāleme āheng ider gülşende bülbüller / İder **sīnem** benüm naġme begüm çeng ü rebāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 2). [sīnem, -m]*

Ṣaḳlarum **sīnemde** ʿışḳı sırr-ı pinhānum gibi / Fāş ider yaşum velīkin eylemek inkār güc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 4). [sīnemde, -m, -de]*

Göster gözüme ṣaʿṣaʿa-i nūruñı şehā / Anuñ firāḳı urmaya tā **sīneme** rumūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 6). [sīneme, -m, -e]*

Sīnemi ḳıldı delük delük efendüm göz yaşum / Ṣanasın kim ḫāk üstine begüm bārān aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 2). [sīnemi, -m, -i]*

İñler bu **sīnem** ʿışḳuñ ile ṣan rebābdur / Nār-ı firāḳuñ ile bu baġrum kebābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 1). [sīnem, -m]*

Hicr ile **sīne** çāk olup çü ölem / Gelesin ḳabrüm üstine ey nūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 4). [sīne,]*

Tīġ-i ġamla dem-be-dem bu **sīnemi** çāk eyledi / Yaḳdı yandırdı bu baġrum ey dirīġā nār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 2). [sīnemi, -m, -i]*

Şu kim bilmeye vuṣlat ʿālemin dünyā seve ey dil / Serini ṭaşa ursun **sīnesini** eylesün pāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 4). [sīnesini, -sin, -i]*

Çü çeşm-i bed-naẓar ide ḥafīẓdur ḫāfıẓ / Ḥamā'il-i ḥikem ile tolu durur **sīne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 2). [sīne,]*

ʿAḳl ü dānişden mücellā oldı dil āyīnesi / Ḳanlu oldur kim maḥabbetden bir ola **sīnesi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 1). [sīnesi, -si]*

Her ḳaçan ḫalḳ-ı cihān ola cevāb ile ʿadū / ʿĀḳil olan kimsenüñ **sīnede** olmaz kīnesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 3). [sīnede, -de]*

sīne-çāk olmak [2] *Sinesi, bağrı paramparça olmak. II Çok acı çekmek.*

Ġarrā olma bu cihānuñ bir iki gün ʿömrine / Mālik-i ḫayl ü ḥaşemler **sīne-çāk olmış** yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 2). [sīne-çāk olmış,]*

Baş çıḳardı ceyb-i ẕilletden şu kim sevdi seni / ʿĀlemüñ sulṭānıdur şevḳuñla **olan sīne-çāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 4). [sīne-çāk olan, -an]*

sīne-i mecrūḥ [4] *Yaralı göğüs. II Çok acı çekmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿĀşıḳ oldur ura dā'im **sīne-i mecrūḥa** dāġ / Refʿ ḳılmadın ḥicābı nūr-ı lemʿān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 3). [sīne-i mecrūḥa,]*

sīne kebāb olmak [1] Deyim *Göğsün yanması. II Çok üzülmek.*

Ey gözleri mestüm dil-i bīmāra naẓar ḳıl / Hicrüñ odına **sīne kebāb oldı** yaşum mül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 6). [sīne kebāb oldı, -dı]*

sipāriş itmek [1] *Ismarlamak.*

Çü Rabbü'l-ʿālemīne ṭuta yüzini bende / Aña **sipāriş ide** nefʿ ile ḳamu żarārın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1140, Beyit 3). [sipāriş ide, -e]*

sipās [1] *Hamd, şükür, sena, mahmidet.*

Cān ile cān eylesün Ḥaḳḳa senāyile **sipās** / Kim binā-yı cisme urmış maḥż-ı ḥikmetle esās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 1). [sipās,]*

siper [1] *Koruyucu engel.*

Āh-ı seḥer oḳı geçer nüh feleküñ **siperlerin** / Biz bilürüz me'ālümüz nāle vü āhı n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 3). [siperlerin, -ler, -in]*

siper itmek [1] *Korunmak veya gizlenmek için bir şeyi kullanmak.*

Reh-rev-i ʿışḳa ṭarīḳ oldı menāzil ḳademi / Pes ḫalās oldı mevāniʿden **idüp** ʿışḳı **siper** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 3). [siper idüp, -üp]*

sīrāb olmak [1] *Susuzluğu gidermek, suya kanmak.*

Murādī sözleri ser-çeşme-i āb-ı ḥayāt oldı / Ḥayāt-ı cāvidānī kesb ider andan **olan sīrāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 7). [sīrāb olan, -an]*

sirāc [2] *Kandil, mum, meş'ale gibi aydınlatma aracı, ışık.*

İki dünyā naʿīminden müberrā oldı şunlar kim / Fu'ādınuñ **sirācında** Ḫudānuñ nūrı ezherdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 3). [sirācında, -ı, -n, -da]*

Münevver ḳıldı ẓāhir meclis-i taḥḳīḳ-i nūrānī / Yüri ḳıl nālişi tā yana ḳalbüñde **sirāceyin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 2). [sirāceyin,]*

sirāyet eylemek [2] *Yayılmak, yaygın duruma gelip etkisi altına almak.*

Her kime ḳılsam naẓar eyler sirāyet aña da / Ḫoş ʻacā'ib cevher oldı ḫoş ʻaceb iksīr bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 4). [sirāyet eyler, -r]*

Lāyıḳ-ı esrār odur kim ser vire virmeye sırr / Sırr-ı vaḥdetdür **sirāyet eyleyen** āsārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 4). [sirāyet eyleyen, -(y)en]*

sīret [5] *Bir kimsenin ahlakı, karakteri, kişiliği, davranışı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cihānı ḳalʻ u ḳamʻ eyler erenlerdür velī **sīret** / Vilāyet pādişāhında ulu maḫzen çü himmetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 3). [sīret,]*

sīret olmak [1] *Huy, karakter halini almak.*

Oldı maḥabbet-i yār cān ü dile çü **sīret** / Bildi ḥabīb-i ṣıdḳın luṭf ile ṣordı ḥālin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1124, Beyit 2). [sīret oldı, -dı]*

şīt [1] *Çatırtı, patırtı; ün, şöhret.*

İçmiş idi şehd-i şīr oldıġı vaḳtin **şītı** / Şimdi Murādī çeker terbiyeye dāyesın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 5). [şītı, -ı]*

sitāre [1] *Yıldız. II Talih, baht.*

Dil milkine cülūs ideli ʻışḳ-ı kām-yāb / Buldı saʻādetin yüce ḳıldı **sitāresin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 2). [sitāresin, -sin]*

sitāre-i seyyar [1] *Gezen yıldız.*

Virdi cevābını ki ḳaçan şems ide ṭulūʻ / Olmaz mı her **sitāre-i seyyāra** mużmaḥil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 4). [sitāre-i seyyāra,]*

sitāre vü āy [1] *Yıldız ve ay.*

Egerçi necm ü ḳamer oldılar mużī-i semā / Ṭulūʻ ide çü güneş ḳalmaya **sitāre vü āy** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 2). [sitāre vü āy,]*

sit-cihāt [1] *Altı yön; sağ-sol, yukarı-aşağı, ön-arka. II Her taraf.*

Ṭarḥ idelden berü ʻaks oldı dile **sit-cihāt** / Nefs u rūḥum biri ḳā'il birisi ḳā'iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 3). [sit-cihāt,]*

sitem [3] *Cefa, eziyet.*

Senden baña ne kim gele cānā **sitem** degül / Cevr ü cefāñ bu dile aṣlā elem degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 1). [sitem,]*

Cevr-i hicr-i yārden her kim ki çekdi ẓulmini / Bu Murāduñ ḳatına gelsün ki görmeye **sitem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 5). [sitem,]*

Cevr-i hicr-i yārdan her kim ki çekdi ẓulmini / Bu Murāduñ ḳatına gelsün ki görmeye **sitem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 5). [sitem,]*

sitem-kār olmak [1] *Sitem eden kimse olmak.*

Gel berü mürşid idin gel bu Murāduñ suḫanın / Diñlemezseñ saña ẓulm ile **sitem-kār olasın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 5). [sitem-kār olasın, -a, -sın]*

sitt-i cihat [1] *Altı yön, taraf.*

Rūz u şeb oldı çü ārāyişde **sitt-i cihāt** / Ne müferriḥ yir olur ravża-i bāġ-ı cennāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 1). [sitt-i cihāt,]*

sitt-i şād-ı vülūc [1] *Giriş sevincinin altıncısı. II Manevi mertebe aşma.*

Üçünci ise ḳayırma bil anı vāḥiddür / Çün irdi rükn-i sülāsiyle **sitt-i şād-ı vülūc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 4). [sitt-i şād-ı vülūc,]*

sivā [18] *Özge, başka, gayrı. II Allah'tan başka her şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sivādan ḳıl muṣaffā ey Murādī ḳalbüñi her dem / Hidāyetler ḳıla saña dilerseñ dem-be-dem Mevlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 5). [sivādan, -dan]*

siyādet [4] *Ululuk, büyüklük. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ser-mest oluben añlamadı ān u zamānı / Gelmez o beyāna ne ḳadar buldı **siyādet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 4). [siyādet,]*

siyāḥat [1] *Yolculuk.*

Murādī terk-i var eyle hemān terk-i diyār eyle / **Siyāḥat** iḫtiyār eyle ḳarār itme heman irtaʻ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 5). [siyāḥat,]*

siyeh [2] *Siyah.*

Benefşe fikre varmış kim ʻaceb var mıdur ʻālemde / Gözüñ gibi ḳara gözler şaçuñ gibi **siyeh** teller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 4). [siyeh,]*

II Lalenin ortasındaki siyah benek. II Talihsiz olmak.

Dırāz itmiş zebān sūsen senüñ ḫüsnüñi medḥ eyler / Cemīʻ-i lāleler hicrüñden olmışdur **siyeh** diller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 2). [siyeh,]*

siyeh-pūş olmak [1] *Siyah örtü, elbise giyinmek.*

Çün **siyeh-pūş olasın** ey meh-i tābān-ı cihān / Ḳaplamışdur ṣanasın āb-ı ḥayātı ẓulümāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 2). [siyeh-pūş olasın, -a, -sın]*

siyer [1] *Hz. Muhammed'in hayatı, ahlakı, yaşayışından bahseden ilim.*

Çü ʻilm-i nāṭıḳadan geldi bu ʻulūm-ı siyer / **Siyer** bu ẕāta ṣıfat oldı ẕātı ḳıl īḳān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 2). [siyer,]*

siz [14] *Çokluk ikinci kişi zamiri, siz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Eyā yā eyyühe'l-aḥbāb gelüñ **size** açam bir bāb / Ne kim dirsem hemān deryāb ne maʿnā kim ola her cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 3). [size, -e]*

şoḥbet [12] *Görüşüp konuşma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī terk idüp ẕevḳ ile ālā **soḥbetin** / Her ne yirde kim varam anuñ rıżāsın gözledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 5). [soḥbetin, -in]*

şoḥbet eylemek [2] *Sohbet etmek, karşılıklı konuşmak.*

Ṣalmışam ʿışḳı deñizine fu'ādum zevraḳın / **Eylerem** her demde ben deryāda deryā **şoḥbetin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 3). [şoḥbetin eylerem, -r, -em]*

Ṣohbet-i ḫāṣ eylerem ḫāṣe'l-ḫavāṣa baḳmazam / Ṣanma kim ben **eylerem** dünyā vü ʿuḳbā **şoḥbetin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 4). [şoḥbetin eylerem, -r, -em]*

şoḥbet-i dār-ı ḥabīb [2] *Sevgilinin diyarıyla sohbet.*

Şoḥbet-i dār-ı ḥabībe vardı dil pervānesi / Ṣemʿine yanmaḳ dilerseñ bi'llāh ol dīvānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 1). [şoḥbet-i dār-ı ḥabībe, -e]*

Şoḥbet-i dār-ı ḥabībe vardı dil pervānesi / Ṣemʿine yanmaḳ diler bi'llāh ol divānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 1). [şoḥbet-i dār-ı ḥabībe, -e]*

şoḥbet-i ebrār [1] *Doğru olanların, hayır sahiplerinin sohbeti.*

Şoḥbet-i ebrār ile bulan cilā ey ẕū-fünūn / Münderic olsa maʿānīde nidāsın añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 3). [şoḥbet-i ebrār,]*

şohbet-i ḫāṣ eylemek [1] *Seçkinlerin bir araya gelerek oluşturdukları sohbet ortamı.*

Ṣohbet-i ḫāṣ eylerem ḫāṣe'l-ḫavāṣa baḳmazam / Ṣanma kim ben eylerem dünyā vü ʿuḳbā ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 4). [şohbet-i ḫāṣ eylerem, -r, -em]*

şoḥbet-i rūy-i ḥabīb [1] *Sevgilinin yüzünün sohbeti.*

Şoḥbet-i rūy-i ḥabīb oldı dilā çün ṣoḥbetüm / Ṭāḳatümden isterem ben yine tāb-ı ṭāḳatüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 1). [şoḥbet-i rūy-i ḥabīb,]*

şoḥbet itmek [1] *Konuşmak, sohbet etmek.*

Ḥamdü li'llāh olup aġyardan ʿālem ḫālī / **Şoḥbet itdi** iki deryā yine tenhā bu gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 2). [şoḥbet itdi, -di]*

şoḥbet-i yār [2] *Sevgili ile konuşmak.*

Şoḥbet-i yāre ṭaleb-kār olan dildür bu / Añla gencīne-i esrār olan dildür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 1). [şoḥbet-i yāre, -e]*

Şoḥbet-i yāre ṭaleb-kār olan dildür bu / Dā'imā vāḳıf-ı esrār olan dildür bu *(Murâdî Dîvânı, Müfret 21, Beyit 1). [şoḥbet-i yāre, -e]*

şoḥbet ḳılmak [3] *Sohbet etmek, konuşmak.*

Dilerseñ ehl-i ḥālüñ ẕevḳini bir ẕerrece ṭatmak / Teġāfül eyleme var imdi ebrār ile **ḳıl şoḥbet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 2). [şoḥbet ḳıl,]*

Ser-be-ser serrā vü ġarrā **şoḥbetin ḳıldum** ḳamu / Ẕü'l-cenāḥ olup hemān bāl ile bāl oldum yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 3). [şoḥbetin ḳıldum, -du, -m]*

Ṭarḥ eyledi çün fiṭratın ḳıldı ḥisāb-ı ebcedi / **Ḳıldı** ʿulūmın **soḥbetin** yoġ ile var oldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 3). [soḥbetin ḳıldı, -dı]*

şol ile şaġ [1] *Sol ve sağ.*

ʿAceb mülāḥaẓadur fikr-i ʿāṣıḳ-ı dil-rīş / Özinde ḥāẓırı gözler velīk **şol ile şaġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 4). [şol ile şaġ,]*

şol u şaġ [2] *Sol ve sağ.*

Nehc-i sedād üzre hemān sür gel semend-i nefsüñi / Aldanma **şol u şaġa** tā ṭoġrı ola bir reh-güẕār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 3). [şol u şaġa, -a]*

Çün ezelden ṭutdı cānum ḳavl-i cānāna ḳulaġ / Pes semāʿ idüp sürürından ṭolandı **şol u şaġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 1). [şol u şaġ,]*

şolmak [2] *Tazeliğini, diriliğini, rengini yitirmek.*

Ṣāḥsārından ḳoparma ġonceyi ġafletle sen / **Şolmayup** tā kim devām üzre dura ay ile yıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 2). [şolmayup, -ma, -(y)up]*

II Sona ermek, yok olmak.

Ġūş-ı hūşuña alup diñle Murāduñ süḫanın / Bāġ-ı dehrüñ güline baḳma ki ol **şolsa** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 5). [şolsa, -sa]*

şon [3] *Nihayet.*

Ḫafā vü ẕevk-i dünyāya ṭayanma kim o ḥırmāndur / Ne cemʿiyyet k'olur bunda **şonı** āḫir perīşāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 1). [şonı, -ı]*

Dünyāya ṭālib olma ki **şoñı** fenā durur / ʿĪş ü ṣafāsı miḥnet u renc u ʿanā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 1). [şoñı, -ı]*

Arıtġıl bāṭınuñ ḥıḳd u ḥasedden her yaramazdan / Benüm diyü ṣalınmaġıl **şonı** cümle hebā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 3). [şonı, -ı]*

şoñ ucı [2] *Sonuç, netice, nihayet.*

Gözüñ aç fānīdür fānī bu devrān / **Şoñ** ucı olısardur cümle vīrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 1). [şoñ,]*

Güş eyleyen kelāmumı terk itdi ʿaḳlını / Virür fenāya **şoñ ucı** cān ü dil ü teni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 1). [şoñ ucı,]*

> **sonra [15]** *Sonra, daha ileri bir zamanda, müteakiben. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Revnaḳ vireli devr ile devrāna irerler / Ḫāmūş olup **soñra** virür derdi dile dā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 3). [soñra,]*

> **şormak [94]** *Sormak, sual etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mehde ger girme(ye) bā-ʿaḳl ola mı ṭıfl-ı ʿaceb / Sebebinden **şorar** iseñ gel anı ḳıl inhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 4). [şorar, -ar]*

> **şoyınmak / söyünmek [3]** *Sönmek, yanmaz olmak.*

Çü bildi kārumızı aña göre ḳıldı ʿaṭā / Ki āb-ı raḥm **şoyundurdı** āteşin meselā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 1). [şoyundurdı, -dur, -dı]*

Gel āb-ı vaṣluñ ile **söyündür** ḥarāretüm / Luṭf ile gel nihāyete irgür bu fürḳati *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 2). [söyündür, -dür]*

Dūzaḫa irdi çünki ḳaṭre-i eşk / Berd oluben **şoyındı** yidi ṭamu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 3). [şoyındı, -dı]*

> **söylemek [93]** *Anlatmak, demek, ifade etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī sırr-ı Ḥaḳdur çün "ene'l-Ḥaḳ" **söyleyen** / Yā nedür Manṣūr-ı Ḥallāca olan ẓulm ü eẕā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 5). [söyleyen, -(y)en]*

> **söylenmek [10]** *Anılmak, anlatılmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Hem-rehüm olmaġa her dillerde güyā **söylenür** / Manẓarum olmaġa ḥüsn ile tecellā söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 1). [söylenür, -ür]*

> **söyleşmek [7]** *Konuşmak, karşılıklı sohbet etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Meclis-i ʿizzetde vaḥdet sırrını **söyleşdiler** / Vaḥdetüm añlamadılar diyeler daḫı neler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 1). [söyleşdiler, -di, -ler]*

> **söyletmek [7]** *Söyletmek, konuşturmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī gerçi ki söyler velī **söyletdüren** Ḥaḳdur / Er iseñ söylegil illā aradan kes ki gitsün lā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 5). [söyletdüren, -t, -dür, -en]*

> **söz [145]** *Söz, kelam.*

Ne revādur revā dimek bu **söze** / Laḥẓatan laḥẓadur hemān maḥżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 4). [söze, -e]*

Memlū vü müntericdür her güne gerçi ḥākim / Ey cümleden müberrā sābit **sözüñde** illā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 4). [sözüñde, -ün, -de]*

Mübeşşirden işit beşāret **sözin** / Nihāyetde sen müntehā ḳıl ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 160, Beyit 2). [sözin, -in]*

Secde ḳılmışdur melā'ik ʿarż-ı ḥācāt eyleyüp / **Sözleri** bu "Rabbenā nevvirlenā yevme'l-ḥisāb" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 3). [sözleri, -ler, -i]*

Münfaʿil olma çü **sözüñ** reddi yoḳ / Diñle ne kim naḳl ide ehl-i kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 4). [sözüñ, -ün]*

Saña bir **söz** diyem güş eyle ġāyet yaḫşı iẕʿāndur / Elā ey ʿārif ü ʿāḳil mudaḳḳiḳseñ berü gelgil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 4). [söz,]*

ʿÖmr-i cāna baḳmadı çeşmüm görelden rūy-ı yār / **Sözini** güş ideli geçdüm ḳamudan her ne var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 1). [sözini, -i, -(n)i]*

Rāzumı fāş itmezem ʿālemlere mevtā olur / Yoḳ ḫilāfum bu **söze** v'allāhi hep ifnā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 1). [söze, -e]*

Cān atdı çü cān ʿışḳ ile cānāna berāber / Bir **söz** didi cānān aña kim cāna berāber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 1). [söz,]*

Diler iseñ **sözüñ** ola maḳbūl / Ẓāhir ü bāṭınuñı ḳıl taṭhīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 2). [sözüñ, -üñ]*

Bi'llāhi ol ḫaṭā dir imiş kārı bilmemiş / Añlamamış rumūzı **sözin** pür-ḫaṭār dimiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 2). [sözin, -in]*

Virdi cevābını didi kim bilmişem seni / Añladum anı kim **sözini** bī-eser dimiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 4). [sözini, -i, -(n)i]*

Bir eser geldi o **sözden** cāna kim gelmez dile / Güş idelden anı ḳıldı iki ʿālemden ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 2). [sözden, -den]*

Ḳaşı yayına ḳurbān olduġum anuñ ʿaceb midür / **Sözi** şīrīn lebi şekker ʿaceb ḫôş dil-rübā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 2). [sözi, -i]*

Bugün bezm-i ʿulāda meclis itdüñ ḥucbı kaldurduñ / Saña bir **söz** direm zinhār ṣaḳın olmasun aḥcābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 5). [söz,]*

ʿİlm ü ḥikmet **sözlerinden** behre-dār olduñsa ger / Ḥadd ile pāyānı yoḳdur mā gibi ʿālemde bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 4). [sözlerinden, -ler, -i, -(n)den]*

Bilmegi terk eyle var tā kim olasın ʿalīm / Ṣoñra bilesin bizi **söz** bu durur bellü bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 4). [söz,]*

Manṭıḳ-ı ʿulyādadur güftāra viren revnaḳı / Her **sözüñ** aṣlın dilerseñ iste bir ṣāḥib-himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 3). [sözüñ, -üñ]*

Ey ṣabā-yı maḥż-ı ḳudret maḥż-ı ḥikmetdür **sözüñ** / Bir ḫaber vir bize ʿışḳında gel ey ḫayrü'l-ḳudūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 4). [sözüñ, --üñ]*

Didi ol müstemiʿ ḳavlüm saña bir **söz** diyem el-ḥaḳ / Buña çāre budur ʿarż it ḥabībüñe beyānīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 2). [söz,]*

İster iseñ bulmaġa dā'im ṭarīḳ-i müstaḳīm / Her **söze** ḳılma ʿamel kim ol çıḳar efvāhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 3). [söze, -e]*

Ey baña ʿarż-ı ʿulūm eyleyen ʿālem ḳanısın / Saña bir **söz** diyeyin ʿilm ile ʿirfānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 3). [söz,]*

Bi'llāhi söylemeñ baña bī-çārelik **sözin** / Añmañ yanumda bir nefes āvārelik sözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 1). [sözin, -i, -n]*

Bi'llāhi söylemeñ baña bī-çārelik sözin / Añmañ yanumda bir nefes āvārelik **sözin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 1). [sözin, -i, -n]*

ʿArş-ı ʿulāda virdi ḫaber çün meleklere / Yār oldı söyleyen yine āzādelik **sözin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 2). [sözin, -i, -n]*

Miftāḥ-ı genc ġayb durur himmet-i ricāl / Anlara söyle ʿışḳ ile dil-dādelik **sözin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 3). [sözin, -i, -n]*

Yem-i ḥaḳāyıḳ üzre göñül fülkini ḳoma / Tā bilmeyince ʿilm ile der-yādelik **sözin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 4). [sözin, -i, -n]*

Geldi Murādī ʿālem-i ġayb-ı şehādete / Ögretdi cümle ʿāṣıḳa ser-dādelik **sözin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 5). [sözin, -i, -n]*

Bu Murādī eż'āf u aḥḳār olupdur cümleden / Ḥāṣa kim ḥadden ziyāde bunda bir **söz** söyleme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 5). [söz,]*

Bildüm özümi ʿilm ile ʿaḳlum özümdedür / Aldanma her **söze** çoġ olur söz miyānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 4). [söze, -e]*

Bildüm özümi ʿilm ile ʿaḳlum özümdedür / Aldanma her söze çoġ olur **söz** miyānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 4). [söz,]*

Cāna ġıdādur **sözüñ** murġ-i seḥer gel berü / Eyle beyān bir cevāb ʿışḳ-ı muʿammāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 2). [sözüñ, -üñ]*

Āyīneñi gel eyle mücellā vü ṣafā-baḫş / Her **söze** inanma aña her dem naẓar eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 2). [söze, -e]*

Çünki sözinde bildi güftārı / Bildi kendüyi söyledi **sözini** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 3). [sözini, -in, -i]*

Çünki **sözinde** bildi güftārı / Bildi kendüyi söyledi sözini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 3). [sözinde, -in, -de]*

Ḳulaġa hergiz alma ḳavl-i ġayrı / **Sözüñ** olsun dem-ā-dem Rabb ü Rabbī *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 3, Beyit 3). [sözüñ, -üñ]*

Yalan **söz** gelmesün aṣlā dilüñden / Yaman iş gelmesün hergiz elüñden *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 48, Beyit 2). [söz,]*

II Şiir.

İşbu Murādī **sözlerin** añlayan er durur / Her kim görürse ḫayrete varur ḳılar ṭaña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 3). [sözlerin, -ler, -i, -n]*

Cāmiʿ durur Murādī **sözi** ḳıldı çün ḳabūl / Ṣol nesneyi ḳılmadılar arż ile semā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 5). [sözi, -i]*

Añlar degül Murādī kimesne bu **sözlerüñ** / İllā meger şu kim ḳıla ʿışḳ ile cān fidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 5). [sözlerüñ, -ler, -ün]*

İşbu Murādī **sözlerin** añlayan azdur / Her kim görürse ḫayrete varur ḳalur ṭanā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -ün]*

Bu Murāduñ **sözlerin** añlamaġa k'ey er gerek / K'ey ḳatı server gerek kim ḳıla bunda cān fedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 5). [sözlerin, -ler , -i, -n]*

Er iseñ ʿārif iseñ añla Murāduñ **sözini** / Eyledi şimdi beyānātı saña icmālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 5). [sözini, -i, -(n)i]*

Yaluñuzdur baña vāḥid ʿazīmümdür baña kübrā / Semīʿümdür **sözüm** sāmiʿ rahīmümdür baña müşfiḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). [sözüm, -üm]*

Gūş idenler Murādīnüñ **sözini** / Cān ü dilden didiler āmennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 5). [sözini, -i, -(n)i]*

Añla **sözin** Murādīnüñ çeşmüñi eylegil küşā / Kimsene ḳavline anuñ bulımadı bahā bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 5). [sözin, -in]*

Diñle Murādī **sözlerin** tā bilesin rumūzını / Añlar iseñ rumūzını remzini añla müntehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 116, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -i, -n]*

Añla Murāduñ **sözin** ister iseñ ger fütūḥ / Oldı selāse süḫan ḥarf-i elif dāl u ḫā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 5). [sözin, -in]*

Murādī **sözleri** ser-çeşme-i āb-ı ḥayāt oldı / Ḥayāt-ı cāvidānī kesb ider andan olan sīrāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 7). [sözleri, -ler, -i]*

ʿĀlim-i ʿilm-i Ḥaḳ gerek **sözlerüñi** ol añlaya / Çünki Murādī her sözüñ noḳṭası oldı bir kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 5). [sözlerüñi, -ler, -ün, -i]*

ʿĀlim-i ʿilm-i Ḥaḳ gerek sözlerüñi ol añlaya / Çünki Murādī her **sözüñ** noḳṭası oldı bir kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 5). [sözüñ, -ün]*

Bu Murāduñ **sözini** eyle ḳabūl / Ola ḳatuñda ol saʿīd ü lebīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 5). [sözini, -i, -(n)i]*

Ey Murādī **sözüñüñ** her biri bin cāna deger / Līk kanı bularun kadrini bilen heyhāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 5). [sözüñüñ, -ün, -ün]*

Gel al bu Murādī **sözine** eyleme inkār / Tā görmeyesin iki cihān içre meẕellet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 5). [sözine, -i, -(n)e]*

Ḳalbinde ḳulūb ʿilmini ḳalb eyledi maġlūb / İsbāta dutup eyledi **sözinde** belāġat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 2). [sözinde, -in, -de]*

Ger yazarsañ sen Murāduñ **sözlerin** / Eyleye bir noḳṭası biñ ḳavli māt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -in, -]*

Bu Murāduñ **sözleri** her biri biñ cāna deger / Aña mānend ister iseñ yoḳdur aña inbisās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 5). [sözleri, -ler, -i]*

Gel Murādīnüñ **sözine** eyle merdāne naẓar / Merd-i ḥaḳḳ iseñ eger terk eyle ġayrı Ḥaḳḳa ḳaç *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 5). [sözine, -i, -(n)e]*

Ger Murāduñ **sözlerin** fehm itmek olursa murād / İste Ḥaḳdan isteme aʿla vü ednādan fütūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -in]*

İster iseñ ʿilm ü ḥikmetden olasın behredār / Gel berü diñle Murādīnüñ **sözin** olma ʿanūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 5). [sözin, -in]*

Gel Murāduñ **sözini** añla murād ile yine / Bī-vücūd ol ki bilesin ne durur ṭayy-ı vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 5). [sözini, -i, -(n)i]*

Añla Murādīnüñ **sözin** ister iseñ eger ʿilim / Sen daḫı ḥālüñ istegil yoḫsa ʿulūma yoḳ ʿaded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 5). [sözin, -in, -]*

Diñle Murādī **sözüm** añla anı cān ile / Kim ki ʿadūdur aña oldı ke-misli'r-remād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 5). [sözüm, -üm]*

Murāduñ **sözinüñ** her birisidür mürşid-i kāmil / Nice ẓulmet ḥicābında ḳalanları ider irşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 5). [sözinüñ, -i, -nün]*

Murāduñ **sözlerin** ger ḳılasın gūş / Begüm kesb idesin nice fevā'id *(Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -in]*

Bunı fehm itmege cāna gerekdür meşreb-i ʿālī / Murādīnüñ **sözi** añlanmaġa vird-i zebān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 5). [sözi, -i]*

Murādī **sözlerüñ** her biri bir dürlü muʿammādur / Anı añlamayanlar dimesün iẕʿānumuz vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 5). [sözlerüñ, -ler, -ün]*

Elā ey mihr-i ʿālem gel saña bir **söz** diyem añla / Kitāb-ı ḳalbüñ içinde bunı dā'im idüp ezber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 4). [söz,]*

Gūş ḳılduḳça Murādīnüñ ḥaḳāyıḳ **sözlerin** / Ehl-i ʿirfāna dem-ā-dem ẕihn-i ʿirfān arturur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -iñ]*

Ṭoġrısın diyem kelāmuñ saña ey ṣāḥib-hüner / Bu Murāduñ añlar iseñ her **sözi** biñ cānadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 5). [sözi, -i]*

Bilmedi kimse Murāduñ **sözleri** maʿnāsını / Her kişi zuʿmınca bir vech ile bürhan itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 5). [sözleri, -leri]*

Ey Murādī **sözlerüñ** ḥaḳdur senüñ hem ḥaḳ budur / Muʿciz-āsādur kelāmuñ mürdeler iḥyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 5). [sözlerüñ, -ler, -üñ]*

Ey Murādī çü **sözüñ** oldı senüñ ġayb-ı lisān / Bunı fehm eylemek aʿyāne igen müşkil olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 5). [sözüñ, -üñ]*

Ḳulaġa al **sözümi** yime kimsenüñ ḥaḳḳın / Tefekkür eyle anı ḳāżi çün Ḫudā olıser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 4). [sözümi, -ü, -m, -i]*

Dilüm ḥabīb-i nihāndur **sözüm** cihāna deger / Cihān ne ḳıymet aña ʿömr-i cāvidāna deger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 1). [sözüm, -üm]*

Añla Murādī **sözin** diñle anı cān ile / İster iseñ ger necāt gel berü ʿuzletdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 493, Beyit 5). [sözin, -i, -n]*

Gūş-ı hūşuña alursañ bu Murāduñ **sözlerin** / Şöyle pāk ide seni pīrāheni āb eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -iñ]*

Gel Murāduñ gūş ḳıl sırr ile ḥikmet **sözlerin** / Cehd idegör fehmine tā kim olasın faḫr-ı nās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -iñ]*

Ey Murādī **sözlerüñ** v'Allāhi ḥaḳdur bilmiş ol / Ḥaḳdan ayrudan bi-ḥamdi'llāh ırağum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 5). [sözlerüñ, -ler, -üñ]*

Her kim ki ey Murādī **sözüñ** gūş eyledi / Taḥsīn idüp saña seni ṣāḥib-naẓar dimiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 5). [sözüñ, -ün]*

Ḳamudan bī-misāl el-ḥaḳ **sözüm** budur hemān ancaḳ / Murādī her ki ḫālifdür hemān anları ol ḳāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 5). [sözüm, -üm]*

Cemīʿ-i ʿālemi cemʿ eyledüm **sözüm** yine bu / Murādīnüñ süḫanı gibi görmedüm cāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 5). [sözüm, -üm]*

Ey Murādī **sözlerüñde** nice biñ biñ sırr var / Ḳādir olımaz anı aʿlā vü ednā añlamaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 5). [sözlerüñde, -lerüñde]*

Sen maʿārif baḥrine ṭalmaḳ dilerseñ ʿārifā / Cān göziyle bu Murāduñ **sözlerine** yaḫşı baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 5). [sözlerine, -ler, -in, -e]*

Bī-nihāyet ulu deryādur Murādī **sözleri** / Ḥayy-ı mevtā eylemez tā ölmeyince teff-i sāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 5). [sözleri, -ler, -i]*

Añla Murāduñ **sözin** ey meh-i pür-ferr ü tāb / Şems-i hüdā vire nūr ṭola bu dünyā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 5). [sözin, -in]*

Murāduñ **sözlerine** ḳılma inkār / İder ḫışm-ı Ḫudā v'Allāh iki şaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 5). [sözlerine, -ler, -i, -n, -e]*

Çün belāya Murādī didi belī / Her **sözi** ʿadne virdi biñ revnaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 5). [sözi, -i]*

Ġūşuna alġıl Murāduñ **sözlerin** / Ehl-i dil yanına var destüñle il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -i, -n]*

Gel Murāduñ **sözini** al ġūşa / Eylegil ḫaṣlet-i zenbūr-ı ʿasel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 5). [sözini, -i, -n, -i]*

Murāduñ her **sözi** Ḥaḳdan sebaḳdur / Anuñ içün dutar yüzin aña dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 844, Beyit 5). [sözi, -i]*

Ḫaber bilmez idüm aṣla zemīn ü āsumāndan ben / Murāduñ **sözlerinüñ** her birinde biñ ḫaber buldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 5). [sözlerinüñ, -lerinüñ]*

Ey Murādī rāḥat-ı dildür **sözüñ** ʿirfāne çün / Vird olınmaḳ lāzım oldı ḳavlüñüz fī'ṣ-ṣubh ve'ṣ-ṣām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 5). [sözüñ, -üñ]*

Gel er iseñ bu Murādīnüñ **sözinden** leẕẕet al / Rāġıb olmam kimseye ʿışḳ ehlinedür raġbetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 5). [sözinden, -inden]*

Gūş itmeyince **sözlerin** ey dil Murādīnüñ / Aḥvāle muṭṭāliʿ oluben ḫāli bilmedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -i, -n]*

Ḫaḳ oldı cevāb el-ḥaḳ mürsel **sözüme** aṣdaḳ / Cāndur bilene mülḥaḳ cān oldı tenüm cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 4). [sözüme, -ü, -m, -e]*

Añla Murādī **sözlerin** ġaflete varma ʿaḳıl ol / Böyle muḳadder eylemiş çünki o ṣāḥib-i ḥikem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 6). [sözlerin, -ler, -i, -n]*

Murāduñ ḳavli ḥaḳdur her **sözinde** / Anı ʿilminde aʿlem itdi iʿlem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 5). [sözinde, -i, -n, -de]*

Murādī ṭarf-ı āḫirdür bugün temsīl āḫirden / Hemān bir **söz** durur şerḥ-i maḳālīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 5). [söz,]*

Murāduñ **sözlerin** añlayayım ger dirseñ ey ʿāḳil / Bu efʿāl ile aḳvāli getür kendüñe ḫāleyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -i, -n]*

Bu Murāduñ **sözlerinde** şol bilür iẕʿān kim / Bir kelām ile iki dünyāyı bir ide hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 5). [sözlerinde, -lerinde]*

Her kime kim olmaya sırr-ı Muḥammedden naṣīb / **Sözlerüñi** ey Murādī ḳīl u ḳāl añlar bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 5). [sözlerüñi, -ler, -üñ, -i]*

Her kime mesmūʿ olursa ey Murādī **sözlerüñ** / Ḥaḳ budur şek yoḳ durur kim ögrenür īmān u dīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 5). [sözlerüñ, -ler, -üñ]*

Bu Murāduñ **sözlerin** şerḥ itmeye biñde birin / Nice biñ gelse ulü'l-elbāb elbāb üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -i, -n]*

Gūş-ı hūşuñ ṭutar iseñ **sözüme** ey ṣādıḳ / Bu Murādī diye pes remz ile īmā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 5). [sözüme, -ü, -m, -e]*

Añlamaz iseñ eger kim bu Murāduñ **sözini** / Dime kim kendüñe sen kāmil-i insānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 5). [sözini, -i, -n, -i]*

Murāduñ añlamadı **sözlerini** ʿallāme / Meger şol añladı kim içdi cām-ı sahbādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 5). [sözlerini, -ler, -i, -(n)i]*

Murādī maḥż-ı beḳāda görür celāl ü cemāl / **Sözini** söyler anuñ çün maḳālin isteyüben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 5). [sözini, -i, -n, -i]*

Ger bu Murāduñ **sözin** ʿışḳ ile ey muttaḳī / Diñler iseñ olasın sen daḫı dānā cüvān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1151, Beyit 5). [sözin, -i, -n]*

Gel berü ḳıl iʿtirāf diñle Murādī **sözin** / Yoḫsa seni kerh ile ḳurtarur inkārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 5). [sözin, -i, -n]*

Saña bir beyān oldı bu ʿilm-i maʿnā yine / Murāduñ **sözin** añla olma mine'l-cāhilīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 5). [sözin, -i, -n]*

Gel Murāduñ **sözini** gūş eyle / Vaḳti bir demde eylegil bir ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 5). [sözini, -i, -n, -i]*

Gel kelām-ı Murādı gūş eyle / Her **sözinde** naṣīḥat añla bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1164, Beyit 5). [sözinde, -i, -n, -de]*

Baḳ Murādī Murāduñ özge **sözi** / Ki murādı dile bağışlar ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 5). [sözi, -i]*

Ṭoġrulıḳ ile bulur bulan ṭarīḳ / Añla bu remzi **sözüm** budur hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 4). [sözüm, -(ü)m]*

Añla Murāduñ **sözini** ser-te-ser / ʻAdnüñ içinde olasın cāvidān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1173, Beyit 5). [sözini, -i, -n, -i]*

Gel bu Murāduñ **sözin** ʿışḳ ile ey muttaḳī / Diñler iseñ olasın sen daḥi dānā cüvān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1175, Beyit 5). [sözin, -in]*

Añla Murādī **sözini** ʻārif iseñ eger ki sen / ʻĀrif olan kimesneler bellü bilür bunı ʻayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 5). [sözini, -i, -n, -i]*

Kim ki fehm itmedi Murādī **sözin** / Olımaz maʻrifetde merdāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 7). [sözin, -i, -n]*

Bilse idüñ eger Murādī **sözin** / Ḳā'il olur idüñ bu āyinede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 5). [sözin, -i, -n]*

Feyż-i muṭlaḳdur ḥaḳīḳat bu Murāduñ **sözleri** / Didi sübḥāne'lleẕī esrā bugün esrārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1231, Beyit 5). [sözleri, -ler, -i]*

Ey Murādī **sözlerüñ** cevher durur yā kīmyā / Anuñ içün oldı güftāruñ ḳamu efvāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 5). [sözlerüñ, -ler, -üñ]*

Murādī **sözlerin** ʻāḳil iseñ cāna ḥamā'il ḳıl / Bunı bil bellü degme kimse maḥrem olımaz rāza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -i, -n]*

Murāduñ **sözleri** ʻayn-ı ḥaḳīḳat maḥż-ı ʻibretdür / Bu güftāra ḳulaġ ur ġayrı per-tāb it aḳar ṣuya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 5). [sözleri, -ler, -i]*

ʻĀrif olan bu Murāduñ **sözini** fehm eyler / Şu ki ʻārif degül ey dil bu kelāmı ne bile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1342, Beyit 5). [sözini, -i, -n, -i]*

Ey Murādī **sözi** ḳo sūz-ı derūnun ele al / Şāyed ola ki taraḥḥüm ḳıla yaş ile deme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 5). [sözi, -i]*

ʻĀḳil iseñ Murādī **sözin** diñle ʻaḳl ile / Şimdi ki rūz-ı furṣatı gel ḳoma yarına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 5). [sözin, -i, -n]*

Ne ġam ḥicāb aṣa ger rūy-i cāhilīne kelām / Murādī **sözleri** mekşūf ehl-i ʻirfāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 5). [sözleri, -ler, -i]*

Her kim ki Murāduñ **sözin** almaya ḳulaġa / Ḥālini eger bilmeye daḫı beter eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 5). [sözin, -in]*

Gūş-ı cāna al Murāduñ **sözlerin** / Gel berü ey nefs olma ġāfile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -i, -n]*

Her ki gördi işbu ḳavli birbirine söyleyüp / Sen Murāduñ **sözlerinde** eylegil imʻān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 5). [sözlerinde, -ler, -i, -n, -de]*

Bu Murādīnüñ kelāmından bulur mürde ḥayāt / Bende oldı bir **sözine** nice şāh-ı Edhemī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 5). [sözine, -i-n-e]*

Murāduñ bu kelāmı fehm olınmaz cehd-i vāfirle / Velī her bir **sözi** iki cihāna merḥabā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 5). [sözi, -i]*

Murādī kimse fehm itmez **sözüñi** līk kāmiller / Kemāl ile olan kāmil ne ḳılsun aḳ u ḳarayı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 5). [sözüñi, -üñi]*

Bu Murāduñ **sözini** degme kişi fehm idemez / Añlaya şol ki meger ʿışḳ ile pür-ḫūn oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 5). [sözini, -i, -n, -i]*

Ḳıl küşāde bu Murāduñ **sözine** cān ḳulaġın / Tenüñi ḫidmete ṣarf eyle bulasın cānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 5). [sözine, -i, -n, -e]*

Bu Murāduñ **sözine** münkir olan kimselere / ʿĀrifīn añlar içün dāḫil-il nīrān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 5). [sözine, -i-n-e]*

Sözi ḥaḳdur çü Murāduñ berü gel bāṭılı ḳo / Kendüñi görme ḳo gitsün aradan mā vü meni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 5). [sözi, -i]*

Eyler Murādī çün duʻā ḥażretüñe dā'im senā / Budur **sözümüz** dā'imā göster bize dīdāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 5). [sözümüz, -ümüz]*

Murādīnüñ **sözin** gūş eyle gel var / Ṭayanma bu cihāna zerre miḳdār *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 5). [sözin, -i, -n]*

Meşrebindedür ḳamunuñ şerbi bes / Gözüñe göre görürsin **sözi** kes *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 3). [sözi, -i]*

Göñül levḥine yazdum bir nice **söz** / Birini almaġ içün vir nice yüz *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 1). [söz,]*

Murādīnüñ **sözidür** cümle maḳbūl / Ḳabūl eyler anı şāh u eger ḳul *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 5). [sözidür, -i, -dür]*

Yaḳanı dest-i ecel ṭutar olursan nālān / Oldı v'allāhi **sözüm** ḥaḳ bu cevāba sen inan *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 5). [sözüm, -üm]*

Gūş-ı cānı küşāde ḳıl cānā / Saña bir **söz** diyem bugün tenhā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 29, Beyit 1). [söz,]*

söz diñlemek [21] (Deyim) *Söylenen bir sözü, verilen bir öğüdü benimsemek, davranışlarını bunlara uydurmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dinle Murādī **sözlerin** tā bilesin rumūzını / Añlar iseñ rumūzını remzini añla müntehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -in dinle]*

sözine uymak [1] *Söze itimat etmek; sözüne kanmak.*

Firāḳı āteşine ḥarḳ ider beni o nigār / Raḳīb-i bedsiyerüñ **sözine uyar** ḥayfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 2). [sözine uyar, -ar]*

söz söylemek [2] *Bir şeyler anlatmak, konuşmak.*

Saʿy-ı belīġ eyledi sırr-ı ʿacīb ʿışḳına / Her **sözi** kim **söyledi** sırr ile tenhā didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 3). [sözi, -i söyledi]*

II Şiir söylemek.

Saña bir **söz söyleyem** kim kilk-i zerle naḳş kıl / Kim ulu cevher durur ḳılġıl anı başuñda tāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 4). [söz söyleyem, -(y)em]*

söz ṭutmak [8] (Deyim) *Söz dinlemek; uymak; itaat etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī söylediğüñ **sözleri** ol **ṭutmak** ardınca / Dilerseñ olmayasın bāb-ı raḥmetden ebed mehcūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 7). [sözleri ṭutmak, -mak]*

şu [7] *Su.*

Bilmezem ben kendümi ʿayb eylemeñ yārān baña / Ḳan **şudan** aʿlā durur bunda neme baḳmaz gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 3). [şudan, -dan]*

Didiler ḥaḳā'iḳ-şināsān-ı 'ilme'l-yaḳīn / Çü mevc ura deryā görünmez **şudan** şāḥilīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 1). [şudan, -dan]*

Eşk-i çeşmümden oldı 'ālem **şu** / Ġarḳa-i āb oldı cümle **şu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 1). [şu,]*

Şerḥe gelmez bu vücuduñ baḥrı bī-pāyāndur / Ḫātemüñ deryāya atma cehd ḳıl ḳalmaya **şu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 3). [şu,]*

Ey Murādī ḳalbüñe ebr-i maḥabbet sepdi **şu** / Gel teferrüc eyle gör kim nice bostānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 5). [şu,]*

II Gözyaşı.

Bir yanum āteş olupdur bir yanumda oldı şu / Od ile **şu** arasından sen beni eyle rehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 2). [şu,]*

Aṣl u fer'ūm müctemi' olduḳda āb-ı luṭf ile / Ben beni taḫmīr iderdüm arada 'ışḳ idi **şu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 3). [şu,]*

şu olmak [2] *Su olmak, suya dönüşmek.*

Murādī lücce-i deryādan aldı bir gevher / Eridi **şu oluben** ḳapladı nice 'ummān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 5). [şu oluben, -uben]*

Eşk-i çeşmümden oldı 'ālem şu / Ġarḳa-i āb **oldı** cümle **şu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 1). [şu oldı, -dı]*

su'āl [12] *Soru. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī ʿışḳa düşen añlar ʿāşıḳ aḥvālin / Ḳapusına gelüp ol yārden **su'ālüm** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 5). [su'ālüm, -üm]*

su'āl eylemek [7] *Soru sormak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Su'āl eyleyesin çün kim baña cümle fiʿālümden / ʿAceb n'olısar aḳvālüm benüm maḥşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 3). [su'āl eyleyesin, -(y)e, -sin]*

su'āl-i taḥḳīḳ [1] *Gerçek, asıl soru.*

Şerḥ itdi çünki vaṣṣāf 'ilm ü tarīḳatüñden / Geldi **su'āl-i taḥḳīḳ** ol dem cevāb içinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 3). [su'āl-i taḥḳīḳ,]*

su'āl itmek [11] *Soru sormak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Maʿrifetden **su'āl iderse** Murād / Hüve bāḳin ve sirrühü ebḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 5). [su'āl iderse, -er, -se]*

su'āl-i vücūd [1] *Varlığın, bedenin sorusu.*

Muḳārenetle bilinmiş çün iḳtiżā-yı ezel / Ebedle oldı cevābında bu **su'āl-i vücūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 2). [su'āl-i vücūd,]*

su'āl ḳılmak [3] *Soru sormak.*

Çoḳ tefekkür eyledüm **ḳıldum su'āl** / İstedüm dildārdan keşf oldı rāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 3). [su'āl ḳıldum, -du, -m]*

Çün seni gördi saña **ḳıldı su'āl** / Ol daḫı didi seni saña maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 833, Beyit 1). [su'āl ḳıldı, -dı]*

Cān ü göñül şerḥ içün pīrüme **ḳıldum su'āl** / Virdi cevāb-ı ʿaẓīm didi ki fīhā'l-maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 23, Beyit 1). [su'āl ḳıldum, -du, -m]*

su'āl olmak [2] *Soru sormak.*

Ḫāme-i taḳdīr naḳş itdi ne var ise ḳamu / Pes **su'āl oldı** neden nāşī durur ṭūl-ı emel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 2). [su'āl oldı, -dı]*

Hem ḳıdemden hem ʿademden pes girü **oldı su'āl** / Didi ḥikmet ol durur olmazsa olmaz ʿukde-ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 4). [su'āl oldı, -dı]*

suʿbān [1] *Büyük yılan, ejderha.*

Rümūz-ı genc-i maʿnāyı dilerseñ / Senüñ **süʿbānuñı** ḳatl eyle her dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 3). [süʿbānuñı, -un, -ı]*

su'bān olmak [1] *Büyük yılan, ejderha olmak. II Hz. Musa'nın mucizelerinden biri.*

Ol 'aṣāsı **olur** mıydı **su'bān** / Dimese lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 15). [su'bān olur, -ur]*

sū-be-sū [1] *Her taraf, her yan.*

Gezdüm cihānı **sū-be-sū** ḳavlüñe bulmadum naẓar / Didüm Murādī görmedüm ḳavlüñ gibi kim bābda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 5). [sū-be-sū,]*

ṣubḥ [1] *Günün başlangıcı, gündüzün ilk saatleri, sabah vakti.*

Her gicede tā **ṣubḥa** degin ḳā'im-i leyl ol / Ġafletde yatup ḳalma ṣaḳın hem çü behāyim *(Murâdî Dîvânı, Gazel 960, Beyit 3). [ṣubḥa, -a]*

ṣubḥ-ı bā-mesā [1] *Sabah akşam; daima.*

Ger ẕākir olasın anı sen **ṣubḥ-ı bā-mesā** / Eyler raḥīm ʿaṭā dil ile cāna şefḳatin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1135, Beyit 2). [ṣubḥ-ı bā-mesā,]*

ṣubḥ-ı ṣādıḳ [6] *Tan yerinin ağarması, gerçek sabah aydınlığı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çü **ṣubḥ-ı ṣādıḳı** gördüm ki maḥv ider ẓulümāt / Oḳurdı Fāliḳu'l-ışbāḥ ile nice āyāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 1). [ṣubḥ-ı ṣādıḳı, -ı]*

ṣubḥ-ı saʿādet [1] *Mutluluk sabahı.*

Ṣubḥ-ı saʿādet ki ṭulūʿ eyleye / Ṣāriḥimüz şerḥe ṣurūʿ eyleye *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 32, Beyit 3). [ṣubḥ-ı sa'ādet,]*

ṣubḥ ile mesā [2] *Sabah ile akşam.*

Nīl-i ekberden bugün pes nīl-i aṣġardur ʿayān / Ḳıl tecessüs aṣġar u ekberde **ṣubḥ ile mesā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 4). [ṣubḥ ile mesā,]*

Ḥaḳḳında hüveydādur nefy olmadı bu isbāt / Birbirine żıdd oldı **ṣubḥ ile mesā** el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 4). [ṣubḥ ile mesā,]*

subḥ ile şām [4] *Sabah akşam. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī vird-i ezberdür oḳur **subḥ ile şām** el-ḥaḳ / Muḳaddesdür dil-i aṣfā ne serrā aña ne żarrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 5). [subḥ ile şām,]*

ṣubḥ olmak [1] *Günün aydınlanması.*

Ṣubḥ oldı ḳalmadı eser-i ẓūlmet-i dücā / Nūr oldı beyt-i ḫānenüñ ebvābı hem deri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 2). [ṣubḥ oldı, -dı]*

ṣubḥ u mesā [11] *Gündüz ve gece. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Seni senden dilerem sen seni vir baña yiter / Nāmuñı vird idinür dil nice kim **ṣubḥ u mesā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 3). [ṣubḥ u mesā,]*

ṣubḥ u şām [9] *Sabah ve akşam. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAẕīmi ulularuz **ṣubḥ u şām** her sāʿat / Cemīʿ-i ʿālem içinde muʿaẓẓamuz cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 3). [ṣubḥ u şām,]*

subḥa [2] *Çekilen tesbih, tesbih tânesi.*

Yā Ḫudāyā bize sen īmān it / **Subḥa'dan** ḳılma ḳalbümüz tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 3). [subḥa'dan, -dan]*

Mesīḥ olsa eger **sübḥasında** ṣad-dāne / Le'ālī-i ezelīdür olan bu māfī'l-bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 4). [sübḥasında, -sı, -n, -da]*

ṣubḥa-i 'ubbād-ı 'ālem [1] *Âlemin ibadet edenlerinin tespihleri.*

Menem ol murġ-i himmet 'ilm-i 'ālemdür me'ālümde / Aşılmış **ṣubḥa-i 'ubbād-ı 'ālem** perr ü bālümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 1). [ṣubḥa-i 'ubbād-ı 'ālem,]*

ṣubḥ-dem [8] *Sabah vakti. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣubḥ-dem berḳ-i cemālüñ dilde sevdā gösterür / Nār-ı Mūsāya beden nār-ı tecellā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 1). [ṣubḥ-dem,]*

ṣuç [1] *Kabahat, günah.*

Günāhumı bildür baña ben daḫı bileyüm / **Ṣuçum** bildürüp dek güzel soñradan varuñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1572, Beyit 3). [ṣuçum, -um]*

sūd [7] *Fayda, kâr. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bilmeyenler ey Murādī bilmediler bilmegi / Bil bilenler bilmediler arayup bilmekde **sūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 5). [sūd,]*

sūd-ter olmak [1] *Daha kârlı olmak.*

Kemāl-i lā-yezālīden kemālinde ziyād ister / Bi-ḥamdi'llāh murādından ziyāde **sūd-ter olmış** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 3). [sūd-ter olmış, -mış]*

sūd u ḫaṭā [1] *Kâr, fayda ve hata.*

Ger Murāduñ bileyin dir iseñ ey dil ḥālin / Yār yolında nice **sūd u ḫaṭā** çekmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 5). [sūd u ḫaṭā,]*

sūduñ ziyān olmak [1] *Kârın zarara uğraması.*

Lemʿa vü sevdāyı ḳo kim **olmaya sūduñ ziyān** / Ey Murādī nāẓır iseñ ḳande ḥālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 5). [sūduñ ziyān olmaya, -ma, -(y)a]*

sūd u ziyan [1] *Fayda ve zarar.*

Muḫīṭ-i ġarḳa-i nūr olalı bu resm-i fu'ād / Cihān **sūd u ziyānından** oldı ol āzād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 1). [sūd u ziyānından, -ın, -dan]*

sūd [1] *Sevdalar.*

Sūd ile sevdā menem rūz ile beyżā menem / Cümle menem ey Murād ḳā'il-i güftār men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 5). [sūd,]*

ṣudūr [2] *Göğüsler, sadırlar.*

Ḫāme-i ḳudret çü saṭr itdi **ṣudūrın** remzini / Her birin bir fiʿl ile bir resme bürhān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 4). [ṣudūrın, -ın]*

2. Sadrazamlar, ileri gelenler.

Fevc maṣdardan çü ṣādırdur **ṣudūrın** ṣadr ider / Kimisi ṣadrında ḳaldı kimisi muḥtāc u ac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 4). [ṣüdūrın, -ın]*

ṣudūr-ı mümkināt [1] *Var olanın meydana çıkması, ortaya çıkması.*

Ṣudūr-ı mümkinātı çünki ṣadrumdan ṣudūr itdi / Çü hādī ḳodı ismini bize yaḫşı hidāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 2). [ṣudūr-ı mümkinātı, -ı]*

ṣudūr itmek [1] *Meydana gelmek, ortaya çıkmak.*

Ṣudūr-ı mümkinātı çünki ṣadrumdan **ṣudūr itdi** / Çü hādī ḳodı ismini bize yaḫşı hidāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 2). [ṣudūr itdi, -di]*

sūfi [2] *Dinin emir ve yasaklarına sıkı sıkıya bağlı olan, zahit.*

Ṣūfī eger ṭarīḳ bilür iseñ kemāl ile / Bi'llāhi vir ḫaber ki bu īmān olan nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 2). [ṣūfī,]*

Cevherüñ var ise **ṣūfī** gel berü meydāna pes / Remz-i dervīşāni tāc u ḫırḳalar ḫall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 3). [ṣūfī,]*

ṣūfiyā [1] *Ey sofi.*

Cān ü dil āyinesin jeng-i sivādan pāk it / **Ṣūfiyā** soñra gözet anı ki zībā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 4). [ṣūfiyā,]*

ṣufūf [1] *Saflar, sıralar, diziler.*

Ḳuşadupdur her ṣafı ṣaffında yetmiş biñ **ṣufūf** / Birbirine beñzemez eşkāli bil ey muʿteber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 4). [ṣufūf,]*

ṣuġrā [2] *Pek küçük, küçük.*

Ben vücūdum ʻālemin eyledüm ʻālem güneşin / Cümlesi aldı edeb izini bu **ṣuġrādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 4). [ṣuġrādan, -dan]*

Ṭaġılup cemʻiyyet olındı zamāna vaʻdeler / Cemʻ olup mīʻādda **ṣuġrāyile** kübrā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 4). [ṣuġrāyile, -(y)ile]*

suġrā olmak [1] *Küçük olmak, küçük olan şey.*

Ey Murādī ḳıl tevekkül Ḫażret-i Mevlāya sen / Çün anuñ emrindedür kübrā olan **suġrā olan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 5). [suġrā olan, -an]*

suḫan /süḫan / suḫen [16] *Söz, kelâm.*

Añla Murāduñ sözin ister iseñ ger fütūḥ / Oldı selāse **süḫan** ḥarf-i elif dāl u ḥā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 5). [süḫan,]*

Ḫāṭır-ı ʿāṭıra her ne ki geçer olsa gerek / Seyf-i mübrim bu **süḫan** her ne ki dir bulsa gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 1). [süḫan,]*

Maḫż-ı netāyicindedür kām ile ḥarf ile **suḫan** / Ḥarf ile ṣavtı tārik ol añlaya tā ki her kilem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 3). [suḫan,]*

Maḫż-ı netāyicindedür kām ile ḥarf ile **suḫan** / Ḥarf ile ṣavtı evvel añlaya niteki her kilem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 3). [suḫan,]*

II Şiir.

Murādī bu **suḫanuñ** ḳuvvet-i cāndur el-ḥaḳ / İder demi ile vīrāne dilleri ābād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 5). [suḫanuñ, -un]*

Ger Murāduñ manṭıḳından añlayam dirseñ **suḫan** / Gel berü meydāna gir terk eyle nāmūs ile ʿār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 5). [suḫan,]*

Añladuñ mı yine bu yirde Murāduñ **suḫenin** / Yine luṭf ile maʿārifden aḳıtdı enhār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 5). [suḫenin, -in]*

Añlamaz iseñ eger işbu Murāduñ **suḫanın** / Yāda varma berū gel ḥikmeti Loḳmāna getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 5). [suḫanın, -ın]*

Ġūş eyle Murādīnüñ **suḫānın** / Ḳudretinden neler ḳılur ḳādir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 532, Beyit 5). [suḫānın, -ıñ]*

Cemīʿ-i ʿālemi cemʿ eyledüm sözüm yine bu / Murādīnüñ **süḫanı** gibi görmedüm cāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 5). [süḫanı, -+ı]*

Ġūş-ı hūşuña alup diñle Murāduñ **süḫanın** / Bāġ-ı dehrüñ güline baḳma ki ol ṣolsa gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 5). [süḫanın, -ın]*

Gūş idenler kelimātum didiler kim ṣaddaḳ / Ey Murādī ne ʿaceb ḥikmet olupdur **süḫanuñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 5). [süḫanuñ, -üñ]*

Gel Murādī **süḫanın** cān ile olġıl sāmiʿ / Ehl-i ḥāl añlamaġiçün bunı inşā ḳıldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 5). [süḫanın, -ı, -n]*

Gūş iderseñ bu Murādī **suḫanın** / ʿĀḳibet ḳalmayasın sen nā-kām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 5). [suḫanın, -ı, -n]*

Gel berü mürşid idin gel bu Murāduñ **suḫanın** / Diñlemezseñ saña ẕulm ile sitem-kār olasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 5). [suḫanın, -ın]*

Merd olan añlar efendüm bu Murāduñ **suḫanın** / Merd olmaḳ dileyen kārın ider merd-ānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 5). [suḫanın, -ı, -n]*

suḫan-ı ẕū'r-reşād [1] *Doğru yol sahibi söz.*

Şol dem ḳulaġ uram **suḫan-ı ẕū'r-reşādına** / Ḫayrüñ ʻalā'imidür irer dil murādına *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 1). [suḫan-ı ẕū'r-reşādına, -ı, -(n)a]

şuheyl-i bād-ı pās [1] *Rüzgar gibi hızlı olan Süheyl yıldızı.*

Semāʿ-ı ṣavt olupdur çün **şuheyl-i bād-ı pāsından** / Mirārendür bu tekrārı gelüp beyżāda sevdāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 2). [ṣuheyl-i bād-ı pāsından, -sın, -dan]*

suḥf-ı maḥabbet [1] *Sevgi sayfaları, kitabı.*

Ḳalbüñ İbrāhīmi çün **suḥf-ı maḥabbet** oḳudı / İsmini buldı Ḫalīl olmış anuñ yābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 2). [suḥf-ı maḥabbet,]*

şulamak [2] *Sulamak, su vermek.*

Nice demdür seni cānā bu dil ü cānum arar / **Şulayup** ʿālemi bu dīde-i giryānum arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 1). [şulayup, -(y)up]*

Mā-ı ʿavn ile **şulandı** yine tā mīveleri / Oldı her bārı anuñ fülk-i vücūda bir yem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 2). [şulandı, -n, -dı]*

şulḥ olmak [1] *Barışmak, uzlaşmak.*

Āh kim oldı ḥabīb içün bugün ġavġā yine / **Şulḥ olınmadı** didiler pes gelüñ ferdā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 1). [şulḥ olınmadı, -ın, -ma, -dı]*

sulṭān [48] *Padişah, hükümdar.*

Milk-i tende oldı çün daʿvāya bürhān insilāḫ / Ḥükm ḳıldı aña pes ol demde **sulṭān** insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 1). [sulṭān,]*

Añlar isen Murādī maḳālında nükteyi / Sulṭān ider seni nice **sultāna** insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 5). [sultāna, -a]*

Baş çıḳardı ceyb-i ẕilletden şu kim sevdi seni / ʿĀlemüñ **sulṭānıdur** şevḳuñla olan sīne-çāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 4). [sulṭānıdur, -ıdur]*

Çāger-i ʻışḳ olalı ʻāleme **sulṭānam** ben / Gör ḥabībüm beni sen kim nice bürhānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 1). [sulṭānam, -am]*

Murādī çün saña yüz ṭutdı senden ġayrısın bilmez / Gedā vü cümle hem **sulṭān** anuñ çündür aña bende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 5). [sulṭān,]*

Dime **sulṭān** aña kim taḫt ile cāhında ola / Belki sulṭān o durur cümle penāhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 1). [sulṭān,]*

Dime sulṭān aña kim taḫt ile cāhında ola / Belki **sulṭān** o durur cümle penāhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 1). [sulṭān,]*

Dime **sulṭān** aña kim taḫt ile cāhında ola / Belki sulṭān o durur cümle penāhında ola. *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 1). [sulṭān,]*

Dime sulṭān aña kim taḫt ile cāhında ola / Belki **sulṭān** o durur cümle penāhında ola. *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 1). [sulṭān,]*

Cān ü ten terk ideli ol baña cānān didi / Bābına ḳul olalı adumı **sulṭān** didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 1). [sulṭān,]*

II Sevgili; Allah.

İrişdürdi yine dildāruma ey dil ḫaber furṣat / Bu çāḳerden o **sulṭāna** neler dimiş neler furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 1). [sulṭāna, -a]*

Bende iseñ ger Ḫudāya ey Murādī sen daḫı / Gice gündüz eyle ḫıdmet çünki **sulṭān** eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 7). [sulṭān,]*

Bulmadum ṣıdḳ ile bir kişi ki vire ḫaberüñ / Ḳamu ʿālemleri gördüm seni **sulṭānum** arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 3). [sulṭānum, -um]*

Ḳul oldı aña cümle selāṭīn-i cihān-bān / El baġlayuben ṭurdı çü **sulṭāna** berāber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 2). [sulṭāna, -a]*

Ḳul olup eli baġlu işigüñe gelenler / ʿİzzet olınup ʿāleme **sulṭān** iledürler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 2). [sulṭān,]*

Derdümde benüm derd ile dermān arasunlar / Ḥükmümde hemān emr ile **sulṭān** arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 1). [sulṭān,]*

Devlet degül mi iki cihānda saña Murād / Her demde sen ḳavlini o **sulṭān** araşdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 5). [sulṭān,]*

Sencileyin şāh-ı ʿālem var iken / ʿĀşıḳun bir ġayrı **sulṭānı** n'ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 3). [sulṭānı, -ı]*

ʿĀşıḳ olan kimsenüñ milk-i dili virān olur / Anuñ içün milk-i virānına **sulṭān** istemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 3). [sulṭān,]*

Rāġıb-ı baḫtuz ne taḫtuz n'eylerüz tāc ü kemer / Bendeyiz ol şāhlar şāhını **sulṭān** isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 2). [sulṭān,]*

Baḥr-ı tevḥīde giren kimsene pāyān bulımaz / Ḳul ki olmaya ṣadāḳatde o **sulṭān** bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 1). [sulṭān,]*

Seni biz cümle-i ʿālemlere **sulṭān** bilürüz / Ḫāne-i dilde muḳīm olıcı mihmān bilürüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 578, Beyit 1). [sulṭān,]*

Cānı cānān ʿışḳına cānāne beẕl itsem gerek / Ḳadr-ı ṭāḳat ḫidmetüm **sulṭāna** beẕl itsem gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 1). [sulṭāna, -a]*

Bu Murādīnüñ ḥaḳīḳat çünki sen **sulṭānısın** / Gönlini alġıl ele gel bu dil-i āzürdenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 5). [sulṭānısın, -ı, -sın]*

Bāb-ı ġayrı yaṣdananlar bilmedi ādābdan / Ehl-i ādāb olmayanlar bulmadı **sulṭāna** yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 3). [sulṭāna, -a]*

Cān ü başın terk idenler buldılar cānāna yol / Ṣıdḳ ile ṣādıḳ olanlar buldular **sulṭāna** yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 1). [sulṭāna, -a]*

Īmānumuz tevḥīddür **sulṭānumuz** tevḥīddür / Cānānumuz tevḥīddür tevḥīde gel tevḥīde gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 4). [sulṭānumuz, -umuz]*

Eger ḳulluḳda ṣādıḳsañ baña **sulṭānı** göstergil / Muvaḥḥid mü'min iseñ gel baña imānı göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 1). [sulṭānı, -ı]*

Didi yārüm senüñle ḳande gitdi ʿahd ü peymānum / Didüm kim ʿahd u peymānuñ henüz yirinde **sulṭānum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 1). [sulṭānum, -um]*

Varalum defterimüz oḳıyalum **sulṭāna** / İẕn-i sulṭān ile manṣūr-ı saʿādet idelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 4). [sulṭāna, -a]*

Ger ḥaḳīḳatle baña nāẕır iseñ **sulṭānum** / Cānuma cān dime cānuma cānum cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 1). [sulṭānum, -um]*

Derde düşdi bu göñül dermānı kimden istesün / Bende oldı cān ile **sulṭānı** kimden istesün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 1). [sulṭānı, -ı]*

ʿIşḳ-ı dildārı görüp buldı eserden pes eser / Bende-i ʿışḳ oldı dil bu ʿāleme **sulṭān** igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 2). [sulṭān,]*

Rāh-ı ʿışḳa bu Murādī ṣanma sālik olmadı / Başını terk eyledi bu yolda sen **sulṭān** için *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 7). [sulṭān,]*

Bilmez idüm ʿālemüñ ʿilmini olmasa vücūd / Cehd idüben bildüre ekberde **sulṭān** āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 4). [sulṭān,]*

Cān ile cān virmişem cānāna ben / Bendeyem ḳul olmışam **sulṭāna** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1168, Beyit 1). [sulṭāna, -a]*

Ḳamu ḥālüñe nāẕırdur çü Ḥālıḳ / Bilür aḥvālüñi cümle o **sulṭān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 3). [sulṭān,]*

Çün mekān oldı vücūdum rāhumuñ **sulṭānına** / Anuñ içün gelmişüzdür ʿālemüñ seyrānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 1). [sulṭānına, -ı, -n, -a]*

Ser-fırāzānı ḥaḳīḳatden işitdüm bir ḫaber / Her ne kim **sulṭāndan** gelse mübārekdür ḳula *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 3). [sulṭāndan, -dan]*

Ḥāzır olmışdı göñül ġam-ḫānesi ġam-ḫānede / Ey Murādī yaʿnī **sulṭān** oldı mihmān bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 5). [sulṭān,]*

Naẕar-ı ehl-i naẕardur naẕaruñ **sulṭānı** / Her kişi bir naẕar ḳıla mı cām-ı Cemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 3). [sulṭānı, -ı]*

İdüben ṣarf-ı maḳdūruñ bu günde ḥıdmet-i yāre / Oluben cān ile bende ʿaceb **sulṭāna** irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 2). [sulṭāna, -a]*

Yār ile yārānum ḳanı gül yüzlü **sulṭānum** ḳanı / Ol mihr-i tābānum ḳanı ol māh-ı raḫşānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 1). [sulṭānum, -um]*

Ḥaḳ ʿışḳı ile tevʿām aldı bu Murādī çün / Ḳodı başın ortaya bulunca o **sulṭānı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 7). [sulṭānı, -ı]*

Mā ile menden geçenler buldılar merdāne yol / Cānı cānāna virenler buldılar **sulṭāna** yol *(Murâdî Dîvânı, Müfret 6, Beyit 1). [sulṭāna, -a]*

ʿÖmr ü cānı neylesün ey dostum ʿāşıḳ olan / Gel cemālüñ perdesin keşf eyle **sulṭānum** hemān *(Murâdî Dîvânı, Müfret 10, Beyit 1). [sulṭānum, -um]*

Rūşen oldı bu ʿālem-i fānī / Geldi milk-i dilüñ çü **sulṭānı** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 3, Beyit 1). [sulṭānı, -ı]*

Yā Rab saña sezādur her ne ola senālar / Sensin cihāna **sulṭān** saña durur duʿālar *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 26, Beyit 1). [sulṭān,]*

sultānā [1] *Padişah ll Sevgili.*

 Bu Murādī ḳuluñı ḳul iken itdüñ sulṭān / Saña pes lāyıḳ olan yine budur **sultānā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 5). [sultānā,]*

sulṭān eylemek [4] *Hükümdar etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

 Ḳum fe-enẕir ḳavlini ḳavlinden iẕʿān eylemiş / Anuñ içün rütbe vü faẕl ile **sulṭān eylemiş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 1). [sulṭān eylemiş, -miş]*

sulṭān-ı aʿlā [2] *Yüce sultan. II Allah.*

 Emr ol **sulṭān-ı aʿlānuñ** durur hem ḥükm anuñ / Ḳahr u luṭfından durur ifnā olan ihyā olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 3). [sulṭān-ı aʿlānuñ, -nun]*

 Fenādur bu cihān-ı bī-vefā umma vefā bundan / Fenā-ender fenā ol mā'il ol **sulṭân-ı a'lāya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 4). [sulṭân-ı a'lāya, -(y)a]*

sulṭān-ı ʿālem [3] *Âlemin sultanı. II Allah.*

 Sen ol **sulṭān-ı ʿālemsin** ṭoyar naʿmañ ile ʿālem / Cihanı var iden sensin velikin bi-cihansın sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 2). [sulṭān-ı ʿālemsin, -sin]*

 Sen ol **sulṭān-ı ʿālemsin** ṭoyar naʿmā gele ʿālem / Cihānı var iden sensin velīkin bī-cihānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 5). [sulṭān-ı 'ālemsin, -sin]*

 Sen ol **sulṭān-ı ʿālemsin** Ḫudāyā / Senüñ feyżüñdedür mecmūʿ-ı eşyā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 44, Beyit 4). [sulṭān-ı 'ālemsin, -sin]*

sulṭān-ı a'ẓam [1] *Yüce sultan. II Allah.*

 Sensin ol **sulṭān-ı a'ẓam** bī-vezīr ü bī-naẕīr / Bī-misāl ü bī-cidāl ü bī-ra'iyyet bī-sipāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 4). [sulṭān-ı a'ẓam,]*

sulṭān-ı cihān olmak [2] *Cihanın sultanın olmak.*

 Sulṭān-ı cihān oldı şol kim ṭuta yüz saña / Pes bil o nihān olmaz ʿālemde odur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 1). [sulṭān-ı cihān, oldı]*

 Sulṭān-ı cihān oldı şu kim kıldı kanāʿat / Şol kim ola ḳāniʿ o durur ehl-i saʿādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 1). [sulṭān-ı cihān oldı, -dı]*

sultān-ı dil [1] *Gönül sultanı. II Sevgili.*

 Cāy-gāh oldı göñül taḫtı çü **sultān-ı dile** / ʿĀrıżiyyet ḳalmadı ḫāṣiyyet-i ẕāt oldı dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 2). [sultān-ı dile, -e]*

sulṭān-ı evvel [1] *İlk hükümdar. II Allah.*

 Cemālüñ pertevi dünyā vü māfihādadur ẓāhir / Sen ol **sulṭān-ı evvelsin** ezelsin āḫir ü āḫir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 1). [sulṭān-ı evvelsin, -sin]*

sulṭān-ı gönül [1] *Gönül sultanı.*

 Çün ḥaḳīḳat iline geldi bu **sulṭān-ı göñül** / Ġayrı yirlerde varup cā sever añlama ṣaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 2). [sulṭān-ı göñül,]*

sulṭān-ı ʿışḳ [9] *Aşkın hükümdarı; sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

 Ey Murādī çün gele taḫt-ı dile **sulṭān-ı ʿışḳ** / Ber-murād olur anuñla gelse bir an insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 5). [sulṭān-ı ʿışḳ,]*

sulṭān-ı ʿışḳ olmak [2] *Aşkın hükümdarı olmak.*

 Sulṭān-ı ʿışḳ olanlar maʿnāda pādişādur / Ġavvāṣ-ı baḥr olanlar ḥikmetle āşinādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 1). [sulṭān-ı ʿışḳ olanlar, -an, -lar]*

 Bende ḳılmışdur ḳamu ʿālemleri bir laḥẓada / Çün vürüduñ taḫtına çıḳdı **olup sulṭān-ı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 2). [sulṭān-ı ʿışḳ olup, -up]*

sulṭān-ı ʿizzet [1] *Ululuk, yücelik sultanı; Allah.*

 Murāduñ fehm olınmaz bu kelāmı / Meger yāver ola **sulṭān-ı ʿizzet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 5). [sulṭān-ı ʿizzet,]*

sulṭān-ı mācid [1] *Şeref ve şan sahibi hükümdar. II Allah.*

 Bağışlağıl bizi ey ferd-i vāḥid / Ki sensin ḳādir ü **sulṭān-ı mācid** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 27, Beyit 2). [sulṭān-ı mācid,]*

sulṭan-ı melāḥat [1] *Güzellik sultanı.*

 Dil buldı serā perde-i dil-dārına vuṣlat / El virdi aña anda o **sulṭan-ı melāḥat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 1). [sulṭan-ı melāḥat,]*

sulṭān-ı men [1] *Benim sultanım, sevgilim.*

 Ey vücūdum şehrinüñ sulṭānı gel milküñ gözet / Sensüz olmasun bu milküñ bir nefes **sulṭān-ı men** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 3). [sulṭān-ı men,]*

sulṭān-ı zaman [1] *Zamanın sultanı.*

 Bildüm seni ben ḥüsn ile **sulṭān-ı zamānsın** / Ġayrılara ger gizlü iseñ baña ʿayānsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 1). [sulṭān-ı zamānsın, -sın]*

sulṭān-ı ẕi'l-beḳā [1] *Bâkîlik, ebedilik sahibi hükümdar; Allah.*

 Yā mü'minü'l-müheymin ü yā Rabbi ẕi'l-celāl / Sensin ḥakīm ü ḳādir ü **sulṭān-ı ẕi'l-beḳā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 2). [sulṭān-ı ẕi'l-beḳā,]*

sulṭān itmek [4] *Hükümdar etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

 Bu Murādī ḳuluñı ḳul iken **itdüñ sulṭān** / Saña pes lāyıḳ olan yine budur sultānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 5). [sulṭān itdüñ, -dü, -n]*

sulṭān olmak [15] *Sultan olmak, hükmetmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

 Ey ḥabīb-i cān ü dil cānān olan kimdür baña / Taḫt-ı dilde vir ḥaber **sulṭān olan** kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 1). [sulṭān olan, -an]*

sulṭān u geda [1] *Sultan ve köle.*

 Bende ḳıldı ise **sulṭān u gedāyı** ġam degül / Ḥükm iderse ʿāleme cānā eger hünkār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 5). [sulṭān u gedāyı, -(y)ı]*

ṣūret ʿālemi [2] Dünya, görünen âlem.

Bu **ṣūret ʿāleminde** cāhilüz biz / Velīkin müctebā vü murtażāyuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 605, Beyit 3). [ʿāleminde, -i, -n, -de]*

Ḳo **ṣūret ʿālemin** ey pīr-i ʿālem / Yüri gözle hemān sırr ile ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 1). [ʿālemin, -iñ]*

ṣumt [1] *Sükût, sessizlik.*
Rāġıb-ı dīdāra ṣordum bir ḫaber dīdārdan / **Ṣumt** ile virdi cevābın ʿārif oldum yārden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 1). [ṣumt,]*

ṣun‘ [13] *Yapma, yaratma, kudret. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫālıḳuñ **ṣunʿını** ẕann eylemişem ʿarż-ı vücūd / Bildüm aṣlın biline sācid ile tā mescūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 1). [ṣunʿını, -(n)ı]*

ṣunʿ-ı ekber [1] *En büyük iş, eser.*

ʿĀlemüm emrinde gerçi oldı nice ʿālemīn / Ādem oldı **ṣunʿ-ı ekber** ʿāleme ol virdi şān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 2). [ṣunʿ-ı ekber,]*

ṣunʿı eẕher [1] *Beyaz, güzel ve parlak yapış.*

Benüm ṣunʿumdan oldı **ṣunʿı eẕher** / Bu ṣanʿatda bilindi ṣunʿ-ı ṣāniʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 4). [ṣunʿı eẕher,]*

ṣunʿ-ı ḥaḳḳ [1] *Allah'ın sanatı, eseri.*

Ṣunʿ-ı Ḥaḳḳa ḫā'il olmaz ḳudrete inkārı ḳo / Münkir olmayan kişinüñ rütbesi aʿlā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 3). [ṣunʿ-ı ḥaḳḳa, -a]*

ṣunʿ-ı ṣāniʿ [1] *Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratıp varlığa çıkaran, yaratan.*

Benüm ṣunʿumdan oldı ṣunʿı ezher / Bu ṣanʿatda bilindi **ṣunʿ-ı ṣāniʿ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 4). [ṣunʿ-ı ṣāniʿ,]*

ṣunmak [13] *Vermek, uzatmak, takdim etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baña **ṣundılar** ezel bezminde çün cām-ı ṣafā / Pür-ṣafā olup özümden geçmişem ben muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 1). [ṣundılar, -dı, -lar]*

ṣunʿullāh [1] *Allah'ın yarattığı, Allah'ın eseri.*

Gel temāşā eyle **ṣunʿullāhı** ey merd-i kemāl / Altı günde yaradıldı ʿālem ü sensin dü-şeş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 4). [ṣunʿullāhı, -ı]*

ṣūr [3] *Kıyamette, Hz. İsrafil'in üfleyeceği boru.*

Nice bir ġafletde sen bīdād ol / **Ṣūrdan** bir gün çıḳar ṣavt-ı muhīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 4). [ṣūrdan, -dan]*

Eyledi çünki Murādī özini heşt behişt / İmtiyāz itmek içün **ṣūrı** ḳaçan çala güyer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 5). [ṣūrı, -ı]*

Rūḥ-ı ḳudse ṣorar iseñ ḫāberi ey ʿārif / Ey Murādī seni İsrāfile **ṣūr** cān iderüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 5). [ṣūr,]*

sur [2] *Kale duvarı, şehir duvarı, şehir suru.*

Muḥīṭ olmışdur ol deryā o şehri dil-küşāyı pes / İḥāṭa eylemiş bir **sūr** anı şāhā cemālīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 3). [sūr,]*

O **sūruñ** gelmedi aṣlā bināsı fehm u idrāke / Anuñla kā'im oldı māʿada añla ḫayālīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 4). [sūruñ, -un]*

ṣurāhi [2] *Sürahi, içine içki koyulan uzun boyunlu kap.*

Ben ʿāṣıḳa riḳḳat kılup ey dôst **sürāhī** / Ḳan aġlayuben meclisi ḳıldı ṭolu ġulġul *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 4). [sürāhī,]*

II Sevgilinin ağzı.

Açılup ḳaṣr-ı vücūduñ nice yir revzenesi / Ḳıldı **sūrāḫī** anuñ necm u meh u sāle ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 3). [sūrāḫī,]*

sūre [1] *Kur'an'da ayetlerin oluşturduğu bölümlerin her biri.*

Menzilde çü münzil oldı **sūre** / Furḳān ile farḳ idem cihānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 6). [sūre,]*

ṣūret [55] *Şekil, biçim, görünüş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nidādur maḥż-ı ḳudretden "ve ḳaddernāhü taḳdīrā / Misāle geldi çün **ṣūret** "ve ṣavvernāhü taṣvīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 1). [ṣūret,]*

ṣūretā [1] *Dış görünüşe göre, görünüşte, zahiren.*

Cān ü cānānuñ arasın ḥall ider mi iftirāḳ / **Ṣūretā** iẓhār iden maʿnāda olmaz yaḫşı baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 1). [ṣūretā,]*

ṣūret ʿālemi [1] *Kesret alemi, evren, kainat.*

Çün bu **ṣūret ʿālemine** gelmişem bir kār içün / Ḫasta-i ʿayn-ı vücūdı dā'irem pergār var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 2). [ṣūret ʿālemine, -(n)e]*

ṣūret göstermek [4] *Suret göstermek; şekil almak, vücut bulmak, hâsıl olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫayāli ḫaylīdür her rūz u şeb ẓıll-ı ḫayālinde / Zemīn üzre ne **ṣūret gösterür** bu ḫayme-i ḫażrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 3). [ṣūret, gösterür]*

ṣūret-i 'aḳl-ı ḫayāl [1] *Hayâlin akıldaki şekli.*

Ṣūret-i 'aḳl-ı ḫayālüm maḥv idelden bu ḫumār / Buldı bir keyfiyyeti 'aḳlum ki gelmez rāyına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 2). [ṣūret-i 'aḳl-ı ḫayālüm, -üm]*

ṣūret-i beşer [1] *Insan şekli.*

Geldi Murādī ʿāleme bir **ṣūret-i beşer** / Bilmedi anı bilmeyiser ʿilm ile me'āl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 5). [ṣūret-i beşer,]*

ṣūret-i cān [1] *Canın, ruhun görünüşü.*

Ṣūret-i cān oldı çün vech-i kemānuñ arası / Aradan ḳaldur vücūduñ oldur anuñ çāresi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 1). [ṣūret-i cān,]*

ṣūret-i dil-keş [1] *Gönül cezbedici suret.*

Tāb urdı cemāl āyinede berḳ-ı muṣavver / Bu **ṣūret-i dil-keş** yine rāz ile nihān-dār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 4). [ṣūret-i dil-keş,]*

ṣūret-i dīvār [1] *Duvar sureti, şekli.*

Murādī ḳalmadı maʿnā bilenler / Ne görseñ **ṣūret-i dīvāra** beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 5). [ṣūret-i dīvāra, -a]*

ṣūret-i dünya [1] *Dünyanın hali, vaziyeti.*

Ṣūret-i dünyāda ẓāhirdür cemāli ʿaks-i yār / Leyse fi'l-ḫalki cemālün leyse ʿan ġayrin ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 1). [ṣūret-i dünyāda, -da]*

ṣūret-i eşya [1] *Varlıkların görünüşü.*

Ṣūret-i eşyā durur mir'ātda peydā yine / Çünki ẓāhir olasın anlar olur iḫfā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 1). [ṣūret-i eşyā,]*

ṣūret-i ḫükm [1] *Hükmün, iradenin görünüşü, şekli.*

Ey zebānın depreden elfāẓa maʿnā bilmedüñ / **Ṣūret-i ḥükmüñde** gör yazmış mı tuġrā elsine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 3). [ṣūret-i ḥükmüñde, -ün, -de]*

ṣūret-i kelam [1] *Şekle, biçime dâir söz, şiir.*

V'allāhi söylemezdi bu fem **ṣūret-i kelām** / Virmese maʿnā ruḫṣat ile mācerāsını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 3). [ṣūret-i kelām,]*

ṣūret-i menḳūş olmak [1] *Nakşedilen, çizilen suret olmak.*

Āferīn ol naḳṣa naḳḳāş-ı ezel taṣvīridür / **Ṣūret-i menḳūş olupdur** naḳş-ı evvel bellü bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 2). [ṣūret-i menḳūş olupdur, -up, -dur]*

ṣūret-i mir'āt [2] *Aynanın yüzü, parlak kısmı.*

Ṣūret-i mir'āta ḳarşu çün muḳābil eyledi / Rūy-i zībā her ṭarafda bā-revān olmaḳdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 2). [ṣūret-i mir'āta, -a]*

Ṣūret-i mir'āta baḳdum kim cemālin açmış o / Neşr ider maḥż-ı vücūda lemʿa-i dildār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 1). [ṣūret-i mir'āta, -a]*

ṣūret-i mūsā [1] *Hz. Musa'ya görünen, tecelli eden.*

Ṣūret-i Mūsāya gelmiş çün cevāb-ı len terānī / Ṭūra ʿarż olan celālini cibāl añlar bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 3). [ṣūret-i mūsāya, -(y)a]*

ṣūret-i vāḥid-nümāyiş [1] *Allah'ın birliğini gösteren sûret, yüz.*

Ṭutar āyīneler ṣaf ṣaf görinür yir yirin ṣūret / Bu ṣūret **ṣūret-i vāḥid-nümāyişde** nümā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 3). [ṣūret-i vāḥid-nümāyişde, -de]*

ṣūret-i zībā [1] *Güzel yüz.*

Ṣūret-i zībā nedür bir neş'e-i ḥüsn ü cemāl / Rūḥ u ʿakl u ʿilm ü dāniş ḳaṭre-i baḥr-ı kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 1). [ṣūret-i zībā,]*

ṣūret olmak [1] *Görüntü olmak, görünüşünde olmak.*

Eger ki maʿnā ile faẓl olursa saña ḳarīn / Ne deñlü var ise **ṣūret olur** ḥicāb-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 3). [ṣūret olur, -ur]*

ṣūret-perest olmak [1] *Dış görünüşe değer verip görüntünün ardındaki gerçekliğe değer vermemek.*

Şerāyiṭ ʿilm-i ẓāhirdür velī **ṣūret-perest olma** / O ẓāhirdür maʿānī gör murād olan odur maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 4). [ṣūret-perest olma, -ma]*

ṣūret virmek [1] *Suret, şekil vermek.*

Ṣalāḥ-ı kāra **ṣūret virse** dil tābındadur mir'āt / Eger jeng olsa rūyında ne ṣūret göstere heyhāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 1). [ṣūret virse, -se]*

ṣurnā-yı mevti çalmak [1] *Ölüm zurnasını çalmak. II Ölmek.*

ʿĀlem fenā durur çün añla Murādī ḥāli / Her kişi nevbetinde **ṣurnā-yı mevti çaldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 5). [ṣurnā-yı mevti çaldı, -dı]*

ṣuṣamak [2] *Susamak. II Bir şeyi çok istemek.*

Ẓulmet içre istedüm āb-ı ḥayāt / Eşk-i çeşmi **ṣuṣadum** āb añladum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 2). [ṣuṣadum, -du, -m]*

Firāḳ ile kebābāsā ciger yanmış idi nāra / Bi-ḥamdi'llāh **ṣusamışdur** yine vaṣlı zülālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 2). [ṣusamışdur, -mış, -dur]*

sūsen [1] *Susam denilen çiçek.*

Dırāz itmiş zebān **sūsen** senüñ ḥüsnüñi medḥ eyler / Cemīʿ-i lāleler hicrüñden olmışdur siyeh diller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 2). [sūsen,]*

ṣuʿūd [1] *Yukarı çıkma, yükselme.*

Ṣuʿūdı ile ḳuʿūdın bir itdi ānīde / Nidā idüp oḳudı didi Fāliḳu'l-ışbāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 3). [ṣuʿūdı, -ı]*

suʿūd kılmak [1] *Yukarı çıkma, yükselme.*

Minber-i evc-i kerāmāt üzre çün **kıldı suʿūd** / Oḳuyup ḥamd ile ḫuṭbe didi ālādan fütūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 4). [suʿūd kıldı, -dı]*

ṣuver [7] *Suretler, şekiller. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭarz-ı istiġnāda gerçi gösterür dürlü **ṣuver** / Kendi kendüm añladum remz-i ḥicābından ṭarab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 4). [ṣuver,]*

ṣuver-perver olmak [1] *Suretleri seven olmak.*

Elümüz çekmişüz bu ʿālem-i kevn ü fesād içre / **Ṣuver-perver olanlarla** hem-esrār olmazuz hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 2). [ṣuver-perver olanlarla, -an, -lar, -la]*

ṣuver [2] *Sure kelimesinin çoğuludur. Kuran'daki sureler.*

Gösterür her dürlüden ol āyet-i kübrā **ṣuver** / Līk āyet ol ṣuverden pāk bāzū pāk-ver *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 1). [ṣuver,]*

Gösterür her dürlüden ol āyet-i kübrā ṣuver / Līk āyet ol **ṣuverden** pāk bāzū pāk-ver *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 1). [ṣuverden, -den]*

sūzān [1] *Yanan, yanıcı.*

Şemʿ-i ruḫ-sār-ı nigārı fikr idüp / Ol yüri pervāneveş **sūzān** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 5). [sūzān,]*

sūzān eylemek [1] *Yakmak.*

Aġladuġumca derd ile ben mübtelā Murād / ʿIşḳ odı **eyledi** daḫı **sūzān** bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 7). [sūzān eyledi, -di]*

sūzān olmak [1] *Yanmak.*

ʿIşḳı pinhān ideli tende dil-i sūzānum / Cümle **sūzān oluben** pest ile aʿlā iñler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 4). [sūzān oluben, -uben]*

sūz-ı āh ḳılmak [1] *Ah ateşi kılmak; çok üzülmek.*

Āşiyānından cüdā oldı maḥabbet ṭurrası / **Sūz-ı āh** ile kelāmın anuñ içün **ḳıldı** pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 2). [sūz-ı āh ḳıldı, -dı]*

sūz-ı derun [1] *Gönül yangını.*

Ey Murādī sözi ḳo **sūz-ı derūnun** ele al / Şāyed ola ki taraḥḥüm ḳıla yaş ile deme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 5). [sūz-ı derūnun, -un]*

sūz-nāk [1] *Yakıcı, ateşli.*

Bārek-Allāh ey Murādī kimse yoḳ saña bedel / Ṭabʿ-ı pāk olduñ ki ḳavlüñ ʿışḳ iledür **sūz-nāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 5). [sūz-nāk,]*

sūz-nāk eylemek [1] *Yakıcı hale getirmek.*

Sūz-nāk eyleyelüm āteş-i ʿışḳ ile ciger / Bu maḥabbet odına ḥarḳ ile ḳāl eyleyelüm *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 18, Beyit 2). [sūz-nāk eyleyelüm, -(y)elü, -m]*

sūz-nāk olmak [1] *Yakıcı, yakan olmak. II Etkili olmak.*

Murāduñ **oldı** güftārı ʿacā'ib **sūz-nāk** el-ḥaḳ / Melā'ik ġayrete vardı benüm āh ü fiġānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 5). [sūz-nāk oldı, -dı]*

sūz u güdāz [1] *Yanma ve erime.*

Ey Murādī ḳurb-ı yāre meslek isterdüm hemān / Ḥamdü li'llāh añladum **sūz u güdāz** ehlindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 5). [sūz u güdāz,]*

sübḥān [6] *Her türlü kusurdan, noksandan, beşerî nitelik ve zaaflardan uzak olan Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şerʿini sābit ḳılup **sübḥān** ilā yevmi'l-ḳıyām / Kendüye maḥbūb idüp ġayrıya cānān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 5). [sübḥān,]*

sübḥāne'llezī esrā [2] *"Bir gece, kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Harâm'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; O, gerçekten işitendir, görendir." (Kur'an-ı Kerim, İsra Suresi 17/1) ayetinden iktibastır.*

Çün getürdi beyyinātı ʿālim-i ʿilm oldı pes / Oldı **sübḥāne'llezī esrāda** bir esrā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 4). [sübḥāne'llezī esrāda, -da]*

Feyż-i muṭlaḳdur ḥaḳīḳat bu Murāduñ sözleri / Didi **sübḥāne'llezī esrā** bugün esrārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1231, Beyit 5). [sübḥāne'llezī esrā,]*

sübḥāne men nihāyete lā-yürdirkü ve'l-ḫayāl [1] *Nihayeti hayal ve idrak edilemeyeni tenzih ederim.*

Ḥādiśdür ayrusı velī oldur ḳadīm pes / **Sübḥāne men nihāyete lā-yürdirkü ve'l-ḫayāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 821, Beyit 3). [sübḥāne men nihāyete lā-yürdirkü ve'l-ḫayāl,]*

sübḥāne men teʿazzeze bi'l-luṭfi ve'l-cemāl [1] *Cemal ve lütfuyla şerefli olanı tenzih ederim.*

Sübḥāne men teferrede bi'l-ʿizzi ve'l-celāl / **Sübḥāne men teʿazzeze bi'l-luṭfi ve'l-cemāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 821, Beyit 1). [sübḥāne men teʿazzeze bi'l-luṭfi ve'l-cemāl,]*

sübḥāne men teferrede bi'l-ʿizzi ve'l-celāl [1] *İzzet ve celaliyle eşsiz olanı tenzih ederim.*

Sübḥāne men teferrede bi'l-ʿizzi ve'l-celāl / Sübḥāne men teʿazzeze bi'l-luṭfi ve'l-cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 821, Beyit 1). [sübḥāne men teferrede bi'l-ʿizzi ve'l-celāl,]*

sübḥāne men tenezzehe şibhi ve'l-miśāl [1] *Zat ve sıfatında emsal ve benzerlikten münezzeh olanı tenzih ederim.*

Miḳdāra göredür ḳamu eşyāya feyż-i Ḥaḳ / **Sübḥāne men tenezzehe şibhi ve'l-miśāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 821, Beyit 4). [sübḥāne men tenezzehe şibhi ve'l-miśāl,]*

sübḥāne men tevaḥḥade bi'l-ʿizzi ve'l-kemāl [1] *Cemal ve lütfuyla şerefli olanı tenzih ederim.*

Oldı ḳadīm-i ẕāta çü şāhid vücūd-ı pāk / **Sübḥāne men tevaḥḥade bi'l-ʿizzi ve'l-kemāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 821, Beyit 2). [sübḥāne men tevaḥḥade bi'l-ʿizzi ve'l-kemāl,]*

sübḥāne men yüsebbaḥu fī'l-ḥāl ve'l-maḳāl [1] *Hāl ve söz ile tespih edileni tenzih ederim.*

Oldı Murādīnüñ çü kelām-ı ḥaḳīḳi bu / **Sübḥāne men yüsebbaḥu fī'l-ḥāl ve'l-maḳāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 821, Beyit 5). [sübḥāne men yüsebbaḥu fī'l-ḥāl ve'l-maḳāl,]*

sübḥāne rabbiye'l-aʿlā [1] *En yüce olan Rabb'im her türlü kusurdan uzaktır (Secdede yapılan dua).*

Eksük itme dilüñde ẕikr-i Ḫudā / Söyle **"Sübḥāne Rabbiye'l-aʿlā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 1). ["sübḥāne rabbiye'l-aʿlā",]*

sübḥāne vāḥidün eḥade'ẕ-ẕāte bi'ṣ-ṣıfāt [1] *Ölüm ve hayatı yaratan, sıfat ve zatında bir olanı tenzih ederim.*

Sübḥāne vāḥidün eḥade'ẕ-ẕāte bi'ṣ-ṣıfāt / El-ḥāliḳu'lleẕī ḥalaḳa'l-mevte ve'l-ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 1). [sübḥāne vāḥidün eḥade'ẕ-ẕāte bi'ṣ-ṣıfāt,]*

sübḥānün ʿaẕīmün ve celīlün ve cemālā [1] *Sübhan, azim, celil ve cemal sahibidir.*

Sübḥānün ʿaẕīmün ve celīlün ve cemālā / Lā-tüdrikühü'l-ʿaynu bi-ʿaynin ve ḥayālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 4). [sübḥānün ʿaẕīmün ve celīlün ve cemālā,]*

sübut [2] *Varlığı, gerçekliği kesin olarak ortaya çıkma, gerçekleşme, tahakkuk etme.*

Mefḫarumdur çün senüñ faḫruñ benüm / Pes **sübūtuñla** durur her dem sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 2). [sübūtuñla, -un, -la]*

Çün şāhidem ṭaḳarrüb içün eyledi yemīn / Ṭutdum ḳasem **sübūtı** içün iki beyyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 2). [sübūtı, -ı]*

sücūd [8] *Namaz esnasında ya da tevazu ve kulluk ifadesi için yüzü yere sürme, secde etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mescide vardı **sücūd** için idüp ʿarż-ı niyāz / Eyledi mescid ü miḥrāb aña ol laḥẓa **sücūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 3). [sücūd,]*

sücūd eylemek [3] *Secde etmek.*

Mescide vardı sücūd için idüp ʿarż-ı niyāz / **Eyledi** mescid ü miḥrāb aña ol laḥẓa **sücūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 3). [sücūd eyledi, -di]*

Olalı ʿışḳ-ı ḥabīb ile muḥammer bu vücūd / **Eyledi** cümle melā'ik aña ʿışḳ ile **sücūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 1). [sücūd eyledi, -di]*

Yūsuf-ı meh çehreme her gice mihr **eyler sücūd** / Ey muʿabbir añlamazsın kim ne ru'yā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 2). [sücūd eyler, -r]*

sücūd ḳılmak [5] *Secde etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mevc uralı yem-i vücūd cümle saña **ḳılur sücūd** / Niʿmetüñi bilen senüñ dā'im ider senā senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 3). [sücūd ḳılur, -ur]*

süfehā [1] *Sefihler; adi, bayağı kişiler.*

Süfehādan oluben ḳılma şaḳın sefk-i dimā / Tā faẕīletle melekler ḳılalar saña sücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 3). [süfehādan, -dan]*

süfli [5] *Alçak, pek aşağı olan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAlā'im oldı ʿalāya ʿalāyile **süflī** / Birisidür derecāt u birisidür derekāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 4). [süflī,]*

sühā [1] *Büyükayı yıldız kümesindeki en küçük yıldız.*

Güzeller gerçi cihān içre vardur ey meh-rū / Velīk şems-i cemālüñe cümle oldı **sühā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 4). [sühā,]*

sükkān [1] *Bir yerde oturanla, ikâmet edenler.*

Yarasına göre her bir yaraya merhem urup / Sākin oldılar varup her birisi **sükkān** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 4). [sükkān, -dı, -lar]*

sülāse [1] *Üçlü, üç.*

Sülāse rubā' vü mutabbak cenaḥ / Rüsüldür kimi 'arş içün sāmine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 2). [sülāse,]*

süleymā [2] *1. Hz. Süleyman.*

Manṭıḳda bulındı bu Murāduñ çü kelāmı / Nuṭḳ ile bilinmedi bilür ḥāli **süleymā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 5). [süleymā,]*

2. Kusursuz, doğru.

Çün **süleymā** rūyına çekdi celālinden niḳāb / Eyledi ʿuṣṣāḳını ser-mest ü şeydā añlamaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 3). [süleymā,]*

Süleymān [2] *Hz. Süleyman.*

ʿAḳl-ı küll olalı hem-rāh aña dildür peyrev / Taḫtumı şanma **Süleymān** gibi sen bād iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 4). [süleymān,]*

Bir **Süleymān** olsa kim alsa zebānumdan ḫaber / Sen gemi ḫālin ne bildüñ Nūḥa hem-rāh olmaduñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 2). [süleymān,]*

Süleymān olmak [2] *Süleyman peygamber gibi olmak.*

Süleymān olmadın kūyında mūr olduġumuz yegdür / Anuñ çün ḳılmışuz külāh-ı ḫusrevān terkin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 3). [süleymān olmadın, -ma, -dın]*

Süleymān olmadın kūyında mūr olduġumuz yegdür / Anuñ çün ḳılmışuzdur bir zemīn ü āsumān terkin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 4). [süleymān olmadın, -ma, -dın]*

süllem [1] *Merdiven.*

ʿArṣa-i ḥikmetde gördüm kāḫ-ı tevḥīdi bülend / **Süllem** olmış iki cānib ʿayn-ı ġayb esrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 2). [süllem,]*

süllem-i hidayet [1] *Hidayet merdiveni.*

Çün **süllem-i hidāyet** ile kāḫ-ı ʿizzete / Çıḳdum ayaġ ayaḳ ʿaceb aʿlā gelüp geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 2). [süllem-i hidāyet,]*

süllem-i şerʿ-i şerif [1] *İslam şeriatının merdiveni.*

Murādī **süllem-i şerʿ-i şerīfe** oldı çün ʿarıc / ʿUrūc imiş o miʿrāca sen añla iḳtiżā maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 5). [süllem-i şerʿ-i şerīfe, -e]*

sülük [1] *Yola girmek, yol tutmak.*

Şemme-i ʿışḳı añlayan cān ile başa ḳalmadı / Belki **sülūkı** anlaruñ bir ulu rāh içindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 4). [sülūkı, -ı]*

sülūk-ı enbiya [1] *Peygamberlerin yolları.*

Ḥaḳā'iḳden ʿulūm-ı enbiyā ẓāhir durur el-ḥaḳ / **Sülūk-ı enbiyāda** evliyā bāhir durur el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 1). [sülūk-ı enbiyāda, -da]*

sülūk itmek [1] *Intisap etmek, bir yolda yürümek.*

Fezā-yı ḳudret içinde çü ṭayr itdi göñül ṭayrı / Ne meslekler **sülūk itdi** dimedi bu nihāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 3). [sülūk itdi, -di]*

sümūm [1] *Zehirler.*

Bi'llāhi ṣanʿatüñde mücerreb ol ey ṭabīb / Derd ehline devā diyü virmeyesin **sümūm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 3). [sümūm,]*

sünbül [3] *Sümbül; sevgilinin saçına benzetilen çiçek.*

Yine ṭaġıtdı gibi **sünbülin** o māh-liḳā / Ki şemme eyledi iblāġ baña bād-ı ṣabā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 1). [sünbülin, -in]*

Cemālüñ gülşenin ʿarż it ide tā naʿra bülbüller / Yaḳalar çāk ide güller gireler raḳṣa **sünbüller** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 1). [sünbüller, -ler]*

Sünbüle ḳarşu ger aġlar isem ʿayb itme baña / Baḳduġumca aña ol zülfi muṭarrā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 3). [sünbüle, -e]*

sünbül-i ġarrā [1] *Parlak, güzel sümbül. II sevgilinin saçı bağlamında.*

Laʿlüñden aldı al ile ġonce ṭarāveti / Zülfüñden aldı **sünbül-i ġarrā** leṭāfeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 1). [sünbül-i ġarrā,]*

sünbül şaç [1] *Sünbüle benzeyen saç.*

Elden ele düşürüp **sünbül şaçuñ** dağıtma / Şaḳla sen anı ʿömrüm olmaz yabanda ḥāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 4). [sünbül şaçuñ, -un]*

sünnet olmak [1] *Hz. Muhammed'in ehl-i İslam için örnek olan veya ders alınan sözleri ve davranışlarına uymak.*

ʿİlm-i ledün durur yine ʿilm-i ezel ebed hemān / Farż ile **sünnet oldı** bu ʿāleme maḥż-ı bā-vefā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 13, Beyit 2). [sünnet oldı, -dı]*

sürmek [9] *1. İleri doğru gitmek, götürmek.*

N'olaydı pāyuña yüzüm süreydüm ben rikāb-āsā / Semend-i ḥüsnümi **sürdükce** meydān-ı ẓarāfetde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 6). [sürdükce, -dükce]*

Gezerler anda keştīler içi maḫlūḳ ile memlū / **Sürer** bād-ı mehīb anları açmış bād-bān cemʿā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 3). [sürer, -er]*

Nehc-i sedād üzre hemān **sür** gel semend-i nefsüñi / Aldanma ṣol u ṣaġa tā ṭoġrı ola bir reh-güẕār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 3). [sür,]*

Keştī-i ḳalbi her dem **sür** baḥr-ı bī-kerāna / Ger āb ile havādan ʿummān olam dir iseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 3). [sür,]*

2. Kovmak, uzaklaştırmak.

Ḳarşuña biñ niyāz ile ṭuram / **Süre** misin cenābdan ḥāşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 3). [süre, -e]*

Āşinā olmamı çün istemedi ġayrı ile / **Sürdi** ḳaldurdı ḳomadı ḳamuyı yanumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 3). [sürdi, -di]*

3. Değdirmek, dokundurmak.

Ḳapuña niçün **sürmeyeyin** rūy-i siyāhum / Her şāh u gedā saña açar dest-i temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 3). [sürmeyeyin, -me, -(y)e, -(y)in]*

Ḳanġı bāba varup **sürem** rūyum / Senden özge ḳılam yā kime senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 4). [sürem, -e, -m]*

Yüzüm vücūduma **sürdüm** ḥayāt idüp ʿilmüm / Bu elf cehd ile bildüm ki ṣad hezār nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 3). [sürdüm, -dü, -m]*

süreyyā [2] *Ülker denilen top yıldızlar.*

Serādan tā **süreyyāya** ṣalınmış ġulġul-i ḥüsni / Diler kim ʿarż ide süflī ile ʿayn-ı ʿalādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 3). [süreyyāya, -y, -a]*

Raḥm itse Murādīye bir demde ger ol dilber / Ḳalḳardı serādan ol irerdi **süreyyāya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 5). [süreyyāya, -y, -a]*

sürme [1] *Sürme, göze çekilen boya.*

Şebpere añlar mı tāb-ı āfītābuñ leẕẕetin / Bī-başarlar müşkilini **sürmeler** ḥall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 2). [sürmeler, -lerr, -r, -]*

sürme-i ebrār [1] *En hayırlı, faziletli sürme.*

Baḥr-ı ḥaḳḳānīde her kim ki şināverlik ide / Ayaġı ṭopraġını **sürme-i ebrār** didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 4). [sürme-i ebrār,]*

sürūr [5] *Sevinç, mutluluk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İbtihāc-ı dil odur kim göre çeşmüm yüze yüz / Bu **sürūrı** dile baḫş eyle meserret yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 3). [sürūrı, -ı]*

sürūr bulmak [3] *Mutlu olmak.*

Dār-ı fānī durur bu dār-ı ġurūr / Kimse bulmadı **bunda** hiç **sürūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 1). [sürūr,]*

Bunı bilgil Murādī Mevlānuñ / Ser virenler yolına **buldı sürūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 5). [sürūr buldı, -dı]*

Dār-ı fānī durur bu dār-ı ġurūr / Kimse **bulmadı** bunda hiç **sürūr** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 1). [sürūr,]*

sürūr-ı şevḳ [1] *Sevinç arzusu.*

Seḥer bülbül ḫurūşından dü-çeşme gelmemişdür ḫ∨āb / **Sürūr-ı şevḳ** ile eylerdi medḥ-i dilber-i nā-yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 1). [sürūr-ı şevḳ,]*

sürūr u zīnet [1] *Sevinç ve süs.*

Aldanma yüze güldügine bu zamānenüñ / Cümle **sürūr u zīneti** ʿayn-ı belā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 2). [sürūr u zīneti, -i]*

süvār olmak [1] *Binmek.*

Bu Murādī çün semend-i himmete **oldı süvār** / Ḳılmaġa cevlān içün meydānı kimden istesün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 5). [süvār oldı, -dı]*

2.2.22. Ş

şab [1] *Çetin, güç, zor.*

ʿAlemde daḫı bencüleyin ʿışḳ eri gelmez / Bir bencüleyin Zāl-ı cihān **şāb** getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 3). [şāb,]*

şāb olmak [1] *Genç, delikanlı olmak.*

Yine şeyb oldı ḳıldı iʿāde meselā / Çün şabī oldı Murādī yine **şāb oldı** hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 5). [şāb oldı,]*

şād [13] *Mutlu, huzrlu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müstedām-ı ʿömr olanlar ḫavf ider mi dāmdan / Ben murādum bulmışam dā'imle dā'im bende **şād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 4). [şād,]*

şād eylemek [2] *Mutlu etmek.*

İlāhī ġonce-i ümmīdümi dā'im küşād eyle / Dil-i maḥzūnumı vaṣl-ı cemālüñ birle **şād eyle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 1). [şād eyle,]*

Dil ü cān milkini ābād idüp maʿmūr ḳıl yā Rab / Senüñ ġayrüñden āzād eyle gel luṭf eyle **şād eyle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 4). [şād eyle,]*

şād itmek [4] *Mutlu etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İrişdi naṣri iẕā-cādan idüp fettāḥ-ı feṯḥ-i bāb / Virildi nıḳmet aʿdāya **idüp** pes tebbet ile **şād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 3). [şād idüp, -üp]*

şād ḳılmak [2] *Sevindirmek, mutlu etmek.*

Muḳarrer eyledi ʿışḳı baña muḳırven ben / Senā vü medḥini ḳılduḳca ol **ḳılur** beni **şād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 2). [şād ḳılur, -ur]*

ʻAvn-ı Ḥaḳdur dil-i āgāhumuzı **şād ḳılan** / Ḳomayup ġamdan eser ġuṣṣadan āzād ḳılan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 1). [şād ḳılan, -an]*

şād olmak [12] *Mutlu olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey göñül ister iseñ kesb idesin ger ḥālāt / **Şād olma** sana ger ʿarż ola biñ biñ derecāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 1). [şād olma, -ma]*

şād ü ġam [3] *Sevinç ve keder.*

N'eyleyem me'vāyı ḳıldı beni me'vā ʿışḳ-ı yār / Yoġ ile var içreyem **şād ü ġama** baḳmaz gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 2). [şād ü ġama, -a]*

Şād ü ġamdan çıḳmaduñ mı ey dil-i şūrīde āh / Gāh şād ü gāh ġamdan pür-melāl olmaḳ neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 4). [şād ü ġamdan, -dan]*

Şād ü ġamdan çıḳmaduñ mı ey dil-i şūrīde āh / Gāh **şād ü** gāh **ġamdan** pür-melāl olmaḳ neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 4). [şād ü ġamdan, -dan]*

şādān [1] *Sevinçli, mutlu.*

Bir naẓar çün biñ belā çekdüñ yoluñda dostum / Ġam cefāsın çekmeyenler bilmedi **şādān** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 3). [şādān,]*

şādān itmek [1] *Mutlu etmek.*

ʿAzmümüz ḫayra durur ḫayr ile iḥsān iderüz / Herkesüñ ḳalbini mesrūr ve **şādān iderüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 1). [şādān iderüz, -er, -üz]*

şādān olmak [2] *Mutlu olmak.*

Ey dil ṭayanma cāha **şādān olam** dir iseñ / Dā'im ḳanāʿat eyle sulṭān olam dir iseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 1). [şādān olam, -a, -m]*

ʻUşşāḳa ne ḫoş demdür yanında ola cānān / Görmekle cemālini ġam-gīn dil **ola şādān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 1). [şādān ola, -a]*

şādī [7] *Mutlu, huzurlu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳıl naẓar her dem cihān biñ dürlü ḥālet gösterür / Kimine **şādī** kimisine melālet gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 1). [şādī,]*

şādī-i ḳalb [1] *Kalp, gönül mutluluğu.*

Bu Murādī sensüzin olmaz taḥammül eylemez / **Şādī-i ḳalbisin** anuñ senden ayru aña ġam

(Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 5). [şādī-i ḳalbisin, -i, -sin]

şād-mān [2] *Memnun, mesrur, sevinçli.*

Rezzāḳ oldı baḫş iden erzāñı cümleye / Kimine ġam kimisine dem **şād-mān** virür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 4). [şād-mān,]*

Ben her ne bilürsem andan oldı / Her ġamda bilürdi **şād-mānı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 7). [şād-mānı, -ı]*

şād-mān olmak [7] *Mutlu, bahtiyar olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vücūdum ibtidāsın añlamışam intihāsından / Ne mümkindür ki **ola** bu dil ü cān **şād-mān** sensüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 3). [şād-mān ola, -a]*

şafaḳ olmak [1] *Şafak gibi olmak, şafak görüntüsü vermek.*

Ol leb-i laʿlüñ havāsından bu ben üftādenüñ / Dūstum ḳan aġlamaḳdan gözleri **oldı şafaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 3). [şafaḳ oldı, -dı]*

şafaḳ-ı rūz-ı viṣāl [1] *Kavuşma gününün şafağı.*

Kūşe-i çeşme gelürse **şafaḳ-ı rūz-ı viṣāl** / Leyl-i ed'ac ḳoyu virmez göze ḫālüñ perde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 2). [şafaḳ-ı rūz-ı viṣāl,]*

şāfi' [2] *Şifa verici, veren.*

Gel Murāduñ sözini diñle saña **şāfi'dür** / ʿĀṣıḳ ol kimse durur nāle vü āhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 5). [şāfi'dür, -dür]*

Gel Murādun sözini diñle saña **şāfi'dür** / ʿĀṣıḳ ol kimse durur nāle vü āhında ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 5). [şāfi'dür, -dür]*

şāfiʿ-i āyet-i ẕelīl [1] *Hor, hakîr eserlerin, izlerin şifa vericisi.*

Ṣāfiʿ-i āyet-i ẕelīl bendesi rūḥ-ı Cebrā'il / Cümle-i rāhadur delīl maṭlaʿ-ı nūr-ı kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 4). [şāfiʿ-i āyet-i ẕelīl,]*

şāh [29] *Padişah, hükümdar.*

Gel Murāduñ ḳavline ḳavl ol ki sulṭān olasın / Ḳılasın bu salṭanatla nice biñ biñ **şāhı** tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 5). [şāhı, -ı]*

Ḫvār baḳma **şāhlar** vardur ki taḫt-ı ḳubbede / Kimi aṭlas pūşlardur kimisi daḫı palās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 3). [şāhlar, -lar]*

Cān-ı şīrīnden nice şāh u gedāyı ayırup / Eylemişdür ḳara yir altında **şāhum** pāy-māl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 2). [şāhum, -um]*

Yoluña varum virür olsam piyāde ṭañ mıdur / Ruḫlaruñ şevḳine cānā bende oldı cümle **şāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 6). [şāh,]*

ʿÖmr-i ʿazīze **şāhum** ʿömr oldı yine mir'āt / Āyīne dutdı ḳudret nūr-ı hüdā öñinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 4). [şāhum, -(u)m]*

Murādīnüñ sözidür cümle maḳbūl / Ḳabūl eyler anı **şāh** u eger ḳul *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 5). [şāh,]*

II Sevgili; Allah.

Minnetüm sen **şāhadur** ġayrıya yoḳdur minnetüm / Senden özge mesnedüm yoḳ yā ilahī ẕi'l-beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 2). [şāhadur, -a, -dur]*

Bir **şāhsın** ey şāh ki sen şāh-ı cihānuñ / Medḥ ile ṭoludur döneli günbed-i ḫaḍrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 2). [şāhsın, -sın]*

Ġıll u ġışdan ey Murādī ḳalbüñi pāk idegör / Revzen-i dilden dilerseñ eyleye **şāhuñ** naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 5). [şāhuñ, -u, -ñ]*

Pāk eyle ki **şāha** lāyıḳ ola / Kişver-i ḳalbi ser-te-ser didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 529, Beyit 3). [şāha, -a]*

ʿAmelüm yoḳ durur Allāha yarar / Āh yoḳ bir işüm ol **şāha** yarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 1). [şāha, -a]*

Buluben Rabbümüzi añlayalum nefsümüzi / Şāh olalum ḳamu ʿālemlere ol **şāh** ile biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 3). [şāh,]*

Bu Murādī ola mı bende bir ayruḳ **şāha** / Var iken sencüleyin nīk-siyer Dārāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 7). [şāha, -a]*

Hüner bilür ʿuyūbuñ yimegil ġam / Degil ey dil senüñ **şāhuñ** keremsüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 604, Beyit 4). [şāhuñ, -uñ]*

Peyāmuñ gūş idelden semʿ-i cānum / Ḳamuya oldı **şāhum** reh-nümā dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 844, Beyit 2). [şāhum, -(u)m]*

Ola kim merḥamet ḳılup günāhuñ ʿafv ide ol **şāh** / Ḳabūl ola senüñ tevbeñ nitekim tevbe-i ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 5). [şāh,]*

Seni sevmekde maʿmūr itmeyen vīrāne-i ḳalbin / Düşüp āteşlere **şāhum** dil-i vīrānesi yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 4). [şāhum, -(u)m]*

Ḫaṭā-pūş u ʿaṭā-baḫş olalı **şāhum** keremlerden / Ziyāde ḫaẓẓ idüpdür bu dil ü cānum bu demlerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 1). [şāhum, -um]*

Viṣālüñ āb-ı ḥayvānın bu hicr ile olan mürde / Ḳuluña eyleseñ **şāhum** ne vardur luṭf ile iḥsān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 4). [şāhum, -(u)m]*

Her ne kim biz ister isek isterüz Allāhdan / Her murādımuz ki vardur dilerüz ol **şāhdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 1). [şāhdan, -dan]*

Şāhum ḳapuña gelmişem aṣl-ı murād içün / Ḳıldum taẕallümi saña ‘adl ile dād içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 1). [şāhum, -(u)m]*

Dek ṭurma Murādī sen ḳıl ẕikrini ol **şāhuñ** / Derd ile çıġır her dem raḥm it baña yā Raḥmān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 7). [şāhuñ, -uñ]*

Murādīnüñ murādıdur hemān maḳṣūdı ol **şāhuñ** / Bilür kim nūr-ı eclāsın mubaṣṣır ḳılmaz illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 5). [şāhuñ, -uñ]*

Sensin iki cihānda ḳullara **şāh** / Eşhed’en lā-ilāhe illā’llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1221, Beyit 3). [şāh,]*

İki dünyāda Murādī bulmaḳ isterseñ murād / Āstānın eyle ol **şāhuñ** hemīşe secde-gāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 7). [şāhuñ, -u, -ñ]*

Murādī ister iseñ ger bulasın sırr-ı esrārı / Rehā-i nefsüñi terk it reḫāsın vire tā ol **şāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 5). [şāh,]*

Ruḫsārını niḳābına çün kim çeker o **şāh** / Mir’āt-ı ḳalbe perde olur bizde dūd-ı āh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 1). [şāh,]*

Seḥer sarāy-ı ḥaḳīḳatde hem-nişīnüm o **şāh** / Zehī ʿaṭā vü kerem lā-ilāhe illā’llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 1). [şāh,]*

II Hz. Peygamber.

Sır añla Murāduñ bu kelāmı eserinden / Mürsellere ḫātem olan ol **şāhı** severseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 5). [şāhı, -ı]*

şāhā [10] *Ey hükümdar. II Ey sevgili. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu murād üzre Murādīye sen iḥsān eyle / Senüñ iḥsānuñı gördi nice nice **şāhā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 5). [şāhā,]*

şāh-ı ʿālem [2] *Alemin hükümdarı. II Sevgili.*

Sensin çü **şāh-ı ʿālem** biz bende-i gedāyuz / Biz saña āşināyuz kılġıl bize ʿināyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 3). [şāh-ı ʿālem,]*

Sencileyin **şāh-ı ʿālem** var iken / ʿĀşıḳun bir ġayrı sulṭānı n’ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 3). [şāh-ı ʿālem,]*

şāh-i bende-baḫşā [1] *Kul, köle bağışlayan hükümdar.*

Murādī ḫāk-i rāhı ol o **şāh-i bende-baḫşānuñ** / Ḳılasın sen daḫı tā cümleten eşyādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 5). [şāh-i bende-baḫşānuñ, -nun]*

şāh-ı cemal [1] *Güzellik hükümdarı.*

Şāh-ı cemāle ḳarşu ḥüsn illeri açılmış / Her kāra bāʿis ancaḳ birbir zamāndur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 4). [şāh-ı cemāle, -e]*

şāh-ı cihān [6] *Cihan hükümdarı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir tecellīsine ol **şāh-ı cihānuñ** ben żaʿīf / Cānumı ḳurbān iderem ondan özge ne’m ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 3). [şāh-ı cihānuñ, -un]*

şāh-ı dehr [1] *Zamanın, dünyanın hükümdarı.*

Āb-ı rūyı her dü-ʿālemdür olan ʿāşıḳ saña / **Şāh-ı dehr** odur ki ola āsitānuñda gedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 1). [şāh-ı dehr,]*

şāh-ı devran [1] *Devrin padişahı.*

Belī didüm belī bezminde çün sen **şāh-ı devrāna** / Ḳabūl itdüm anuñ içün belāyı bu ten ü cāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 1). [şāh-ı devrāna, -a]*

şāh-ı dil-ārā [3] *Gönül süsleyen sultan.*

ʿIşḳuñ bu göñülde olalıdan berü peydā / Ṭutdum yüzümi saña ben **şāh-ı dil-ārā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 1). [şāh-ı dil-ārā,]*

Müşfiḳ olalı mihr ile ol **şāh-ı dil-ārā** / ʿUşşāḳ anuñ çün işigin eyledi me’vā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 1). [şāh-ı dil-ārā,]*

Vaṣl olmaġı isterseñ ol **şāh-ı dil-ārāya** / Artur yüri eksiltme sen āh ile efġānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 6). [şāh-ı dil-ārāya, -(y)a]*

şāh-ı dü-ʿālem olmak [1] *İki cihanın; dünya ve ahiretin hükümdarı olmak.*

Allāh Allāh ne ʿaceb ḥālet olur ḥālet-i ʿışḳ / **Şāh-ı dü-ʿālem olur** kime irer devlet-i ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Müfret 16, Beyit 1). [şāh-ı dü-ʿālem olur, -ur]*

şāh-ı edhemī [1] *Hz. Edhem’in hükümdarlığı.*

Bu Murādīnüñ kelāmından bulur mürde ḥayāt / Bende oldı bir sözine nice **şāh-ı Edhemī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 5). [şāh-ı edhemī,]*

şāh-ı ʿışḳ [1] *Aşk sultanı.*

Murādī taḫt-ı dile **şāh-ı ʿışḳ** itdi nüzūl / Ṭaġıtdı ʿasker-i ġayrı oturdı buldı felāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 5). [şāh-ı ʿışḳ,]*

şāh-ı ʿışḳ olmak [1] *Aşk sultanı olmak.*

Şāh-ı ʿışḳ olalı dil milk-i cihāna baḳmazam / Cānını buldı tenüm çün rūḥ u cāna baḳmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 1). [şāh-ı ʿışḳ olalı, -alı]*

şāh-ı kām-yāb olmak [1] *Muradına ermiş padişah olmak.*

Lāyıḳ-ı dīdār olur mı her göze mālik olan / Herkes **olur** mı cihān içinde **şāh-ı kām-yāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 3). [şāh-ı kām-yāb olur, -ur]*

şāh-ı kerem [1] *Cömertlik hükümdarı. II Allah.*

Keremin gösterip ol **şāh-ı kerem** her demde / Kerem ü ʿizzete oldur bizi muʿtād ḳılan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 3). [şāh-ı kerem,]*

şāh-ı nīk-ḫıṣāl [1] *İyi yaratılışlı, iyi huylu hükümdar.*

ʿAcabā var mı ola cihān içre / Bir senüñ gibi **şāh-ı nīk-ḫıṣāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 7). [şāh-ı nīk-ḫıṣāl,]*

şāh-ı rūḥ [1] *Canın hükümdarı.*

ʿĀlem-i milk-i vücūda çünki **şāh-ı rūḥsın** / Rāḥat-ı kübrā içün ġayrı fenā ḳılmaḳ gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 4). [şāh-ı rūḥsın, -sın]*

şāh ḳılmak [1] *Şah, hükümdar olmasını sağlamak.*

Didi çün kāf u nūn-ı feyekūn / Lafẓ-ı kündür **ḳılan** gedāları **şāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 4). [şāh ḳılan, -an]*

şāhlar şāhı [1] *Şahlar şahı, en üstün hükümdar.*

Rāġıb-ı baḫtuz ne taḫtuz n'eylerüz tāc ü kemer / Bendeyiz ol **şāhlar şāhını** sulṭān isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 2). [şāhlar şāhını, -ı, -(n)ı]*

şāh olmak [6] *Hükümdar olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Buluben Rabbümüzi añlayalum nefsümüzi / **Şāh olalum** ḳamu ʿālemlere ol şāh ile biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 3). [şāh olalum, -alu, -m]*

şāh u geda [5] *Padişah ve dilenci. II Herkes. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳapuña niçün sürmeyeyin rūy-i siyāhum / Her **şāh u gedā** saña açar dest-i temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 3). [şāh u gedā,]*

şāh u gedā vü mīr [1] *Padişah, yoksul, bey. II Herkes.*

Murāduñ gūş bu ḳavl-i sürūr-efzūnın itdükce / İderler cümleten taḥsīn eger **şāh u gedā vü mīr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 5). [şāh u gedā vü mīr,]*

şāh u memleket [1] *Hükümdar ve ülke.*

Cānuñ maḳarrı olalı bu milket-i vücūd / Żabṭında her dem oldı nice **şāh u memleket** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 2). [şāh u memleket,]*

şāhāne [1] *Harika, çok güzel.*

Çemen bezminde şāh olsa yaraşur / Ṭutar çün cünbüşi **şāhāne** ġonca *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 6). [şāhāne,]*

şāhān-ı ʿālem [2] *Dünyanın sultanları.*

Oldı anuñ nice biñ **şāhān-ı ʿālem** bendesi / Çünki keşf itdi cemālin ʿāleme sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 2). [şāhān-ı ʿālem,]*

Virmezem ben ẕevḳümi **şāhān-ı ʿālem** ẕevḳine / Men gedā-yı kūy-ı yār olalı buldum devletüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 2). [şāhān-ı ʿālem,]*

şāh-bāz-ı dil [1] *Gönül doğanı(kuşu).*

Şāh-bāz-ı dil uçarken gördi anı dide-bān / Dām ḳurmaḳ istedi bir evc-i aʿlā didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 4). [şāh-bāz-ı dil,]*

şāhbāz-ı ḳuds [1] *Kutsal saygın doğan kuşu.*

Şāhbāz-ı ḳudsdür cāna fu'ād-ı ehl-i dil / Münkir olma ehl-i ḥāle ne dise cānā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 4). [şāhbāz-ı ḳudsdür, -dür]*

şāh-bāz olmak [1] *Doğan kuşu gibi olmak.*

Şāh-bāz olmaġa ey dil hevesüñ var ise gel / Mihr ü māhı iki per ḳıl ḳoma eflāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 3). [şāh-bāz olmaġa, -mak, -a]*

şāhid [13] *Bir şeyin olduğu yerde hazır bulunup olanları gören kimse.*

Şāhidem ben şāhidem ʿaynındadur aṣl-ı şühūd / Zīr-i dest-i muṭlaḳ olmışdur bugün miftāḥ-ı cūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 1). [şāhidem, -em]*

Şāhidem ben **şāhidem** ʿaynındadur aṣl-ı şühūd / Zīr-i dest-i muṭlaḳ olmışdur bugün miftāḥ-ı cūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 1). [şāhidem, -em]*

Ey Murādī ʿilmüñe her ẕerre **şāhiddür** senüñ / Ḥaḳḳı ḥaḳ itmekde ehl-i ḥaḳ olan eyler mi ʿār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 5). [şāhiddür, -dur]*

Şeb-rev olmışdur ḥicāb altında çün nefs-i ẓalūm / ʿAḳl ile cān oldı şāhid cürm-i iḳrārındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 2). [şāhid oldı, -dı]*

Şāhidümdür ʿusri yüsrā kim cemālümdür celāl / Ḳande olduġuñ dilerseñ istemegil ḳandedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 4). [şāhidümdür, -üm, -dür]*

Cemāl āyinesin **şāhid** oldı çün kāṣif / Lisān-ı ḳāli ḳoyup özge ḥāle rāġıbdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 3). [şāhid,]*

Bilmek içün bu ṣıdḳumuz daʿvīye ḳaṣdımuz nedür / Ḳāżī vü **şāhid** ol ḥabīb ġayrı güvāhı n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 4). [şāhid,]*

Ḳābe ḳavseyn üzre iki **şāhid oldı** iki ḳāf / İkisi daḫı olur ism-i Muḥammedde dü-mīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 2). [şāhid oldı, -dı]*

Şāhidem bedr-i cemāline seḥāb aṣdı niḳāb / Zülfi bir perde gelür ṣaʿṣaʿası tābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 3). [şāhidem, -em]*

Ḫalḳ olındı çünki ḳudretden umūr-ı dü-cihān / Pes ḳamunuñ varluġına **şāhid** emr-i kün-fekān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 1). [şāhid,]*

Fi‘l fi‘l-i ezelīdür yed-i ḳudretde dürüst / **Şāhid** isterseñ eger ḥāżır iki beyyinede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 2). [şāhid,]*

Çün **şāhidem** ṭaḳarrüb içün eyledi yemīn / Ṭutdum ḳasem sübūtı içün iki beyyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 2). [şāhidem, -em]*

II Delil, hüccet.

ʿĀlemüñ taḳdīrine **şāhid** durur / Bir beyān-ı lāzım u ʿā’id durur *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 2). [şāhid,]*

şāhid vücūd-ı pāk olmak [1] *Temiz bedenin, varlığın şahidi, görüneni olmak.*

Oldı ḳadīm-i ẕāta çü **şāhid vücūd-ı pāk** / Sübḥāne men tevaḥḥade bi’l-ʿizzi ve’l-kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 821, Beyit 2). [şāhid vücūd-ı pāk oldı, -dı]*

şāhid olmak [2] *Hazır bulunmak, tanık olmak.*

Dāʿī-yi ḥikmet olalı ṣādıḳuz daʿvāmuza / **Şāhid olmışdur** bizüm daʿvāmuza her kārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 3). [şāhid olmışdur, -mış, -dur]*

Ḥākim oldı ol ḥabībüm ḥükm idüpdür ṣıdḳuma / **Şāhid oldı** yine ḥākim ḳılduġum iḳrārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1231, Beyit 2). [şāhid oldı, -dı]*

şāhid-i ḳudret [1] *Kudretin güzeli.*

Seḥerde açdı ẕülmānī niḳābın **şāhid-i ḳudret** / Gelüp envār-ı berḳından cihāna ʿālem-i fıṭrat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 1). [şāhid-i ḳudret,]*

şāhid-i maʿnā [1] *Ma'na güzeli.*

Şāhid-i maʿnā çü ṭutar āyine / Her yañadan göstere dīdārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 4). [şāhid-i maʿnā,]*

şāhidīn [2] *Şahitler.*

Şühedā oldı çü meşhedde nedür aṣl-ı şühūd / **Şāhidīn** olmaġ içün oldı pes aṣl-ı meşhūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 1). [şāhidīn,]*

Nāḳil-i ḳudsī işitdüm dir idi bu ḫaberi / **Şāhidīne** naẕar eyle biline tā meşhūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 2). [şāhidīne, -e]*

şāh-rāh-ı ʿışḳa düşmek [1] *Aşkın yoluna düşmek. II Aşık olmak.*

Şāh-rāh-ı ʿışḳa düşen aña pāyān istemez / Bir ulu deryā durur bī-ḥadd u pāyān yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 4). [şāh-rāh-ı ʿışḳa düşen, -en]*

şaḫş [1] *Kimse, kişi.*

Murādī günbed-i eflāk döner zāyir olup **şaḫşuñ** / Eger olmaz ise olmaz zemīn ü āsumān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 5). [şaḫşuñ, -uñ]*

şāḫsār [3] *Dal, budak.*

Şāḫ-sārından çü ṭūbānuñ gelür bir ṭayr-ı ḫôş / Şöyle tāb urur cihāna maḥv olur ḳurṣ-ı güneş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 1). [şāḫ-sārından, -ı, -n, -dan]*

Bir **şāḫ-sār** zevraḳa döndi bu fülk-i dil / Deryāda ḥadde irse bulur zīr-i pā ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 2). [şāḫ-sār,]*

Şāḫsārından ḳoparma ġonceyi ġafletle sen / Şolmayup tā kim devām üzre dura ay ile yıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 2). [şāḫsārından, -ı, -n, -dan]*

şāḫ-sār-ı eḥadiyyet [1] *Vahdetin, Allah'a yakınlığın dalı.*

Şāḫ-sār-ı eḥadiyyetde ḳonup murġ-ı göñül / Vara mı devḥa-i fānīye daḫı ol heyhāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 4). [şāḫ-sār-ı eḥadiyyetde, -de]*

şākir [1] *Şükreden, şükredici.*

ʿIyān -ı bī-beyān olmaḳ beyan-ı bī-ʿayāndur pes / N’idersin cemʿ idüp cemʿi çü vāhid birde **şākirdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 4). [şākirdür, -dür]*

şākiren min ni‘amin kāne ‘aẕīmen min ḥāl [1] *Nimetlere şükür büyük bir durumdur.*

Cān fidā ḳılalı cānāna ‘aceb rūḥda dil / **Şākiren min ni‘amin kāne ‘aẕīmen min ḥāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 801, Beyit 3). [şākiren min ni‘amin kāne ‘aẕīmen min ḥāl,]*

şākir olmak [4] *Şükreden olmak, şükretmek.*

Ey Murādī **şākir olduḳça** Ḫudā-yı ʿāleme / Gözle kim senden idiserdür ne naʿmālar ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 5). [şākir olduḳça, -dukça]*

Ḥamd-ı vāḥiddür zebān-ı şükr içinde çün ʿayān / **Şākir ol** meşkūra saʿy eyle amān oldur hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 1). [şākir ol,]*

Cevābın virüp aña pīr-i kemāl / Didi **şākir olġıl** sen ālāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1416, Beyit 4). [şākir olġıl, -gıl]*

Ger Murāduñ bu kelāmın añladuñsa **şākir ol** / Añlamayan bu maḳāli bil ol iẕ‘ān bilmedi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 5). [şākir ol,]*

şaḳḳ [2] *Yarmak, yarılmak.*

Ey Murādī ḳalemüñ **şaḳḳını** şaḳḳu’l-ḳamer al / İʿtiḳād eyledi nuṣretde saña cümle cünūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 5). [şaḳḳını, -ı, -(n)ı]*

Defteri taṭbīḳ iderseñ defteri ġayrıdadur / Sen mürekkebden durış tā kim ḳalem **şaḳḳı** ṭola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 3). [şaḳḳı, -ı]*

şaḳḳ eylemek [1] *İkiye bölmek.*

Gel ḥicāb-ı hicrüni **şaḳḳ eyle** ey ṣāḥib-cemāl / Mihr-i vaṣluñ lemʿasınuñ ẕerresi biñ cānadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 2). [şaḳḳ eyle,]*

şaḳḳ-ı evvel [1] *İlk önce yarılan. II İlk önce anlaşılmak, ortaya çıkmak.*

Şaḳḳ-ı evvelde degül sānīdedür ʿaḳl hemān / Evvelüñ evveline vardı girü pinhānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 4). [şaḳḳ-ı evvelde, -de]*

şaḳḳ-ı ḳamer [1] *Hz. Muhammed'in ayı ortadan ikiye bölme mucizesi.*

Sāʿat olmasa yaḳīn olmaz idi **şaḳḳ-ı ḳamer** / Oldı çün var idi anuñ barmaġında āyesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 4). [şaḳḳ-ı ḳamer,]*

şaḳḳ itmek [2] *Yarılmak, çatlamak, ikiye ayırmak.*

Bir seḥer gördüm niḳābın **şaḳḳ idüp** yüz gösterür / Bir cevāb idüp didi "Fe'nẓurlenā niʿme'l-me'āb" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 2). [şaḳḳ idüp, -üp]*

Dil geçse ḥicābından **şaḳḳ itse** niḳābından / Ḳurtarsa ʿaẕābından raḥmet nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 9). [şaḳḳ itse, -se]*

şaḳ ḳılmak [1] *Yarmak, ikiye ayırmak.*

Cān ü dil ol ḥicābı **ḳıldı** çü **şaḳ** / Fülk-i ʿaḳl oldı yemm-i ḥayrete ġarḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 1). [şaḳ ḳıldı, -dı]*

şaḳḳ olmak [3] *İkiye ayrılmak, yarılmak.*

Nefaḥnādan nidā geldi pes **oldı şaḳ** iki fırḳa / İşitmeyen bulup naḳmet işiden irdi naʿmāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 2). [şaḳ oldı, -dı]*

Çünki **şaḳḳ oldı** işāretle semānuñ ḳameri / Mihr-i enver meh ü encüm benüm içün ḥademe *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 3). [şaḳḳ oldı, -dı]*

Ḳalem **şaḳḳ olup** dörd pāre hemān / Yazar tā ḳıyāmet rumūz-ı nihān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 34, Beyit 2). [şaḳḳ olup, -up]*

şaḳḳu'l-ḳalem [1] *Kalemin yarılması.*

Çün ezel yazdı ena'llāh āyetin **şaḳḳu'l-ḳalem** / Muʿcize olsa Muḥammedden ne var şaḳḳu'l-ḳamer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 4). [şaḳḳu'l-ḳalem,]*

şaḳḳu'l-ḳamer [2] *Hz. Muhammed'in parmak işaretiyle ayı ikiye bölmesi şeklinde gösterdiği mucize.*

Ey Murādī ḳalemüñ şaḳḳını **şaḳḳu'l-ḳamer** al / İʿtiḳād eyledi nuṣretde saña cümle cünūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 5). [şaḳḳu'l-ḳamer,]*

Çün ezel yazdı ena'llāh āyetin şaḳḳu'l-ḳalem / Muʿcize olsa Muḥammedden ne var **şaḳḳu'l-ḳamer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 4). [şaḳḳu'l-ḳamer,]*

şal [3] *Omza atılan veya boyna sarılan yün kumaş, örtü, atkı.*

Ḥākim-i emr-i ezel ḥükmine buldurdı revāc / Kimine bir **şal** ve kiminüñ virür başına tāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 1). [şal,]*

Ey Murādī ḳo bu ġavġāyı hemān arduña at / Tārik-i salṭanat olġıl saña bir **şāl** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 5). [şāl,]*

Gün yüzünsüz cihān baña ẕerre / Fürḳatüñ pāyem üzredür bir **şāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 6). [şāl,]*

şalla [2] *İnşallah, Allah nasip ederse.*

Ḫayra maḳdem görinür milk-i ḥabībe yolumuz / Vaṣl ile ḫurrem ola **ṣa'lla(h)** dil-i mā'il-i mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 2). [ṣa'lla(h),]*

Bu çerḫ-i ser-nigūndan çekdüm nice meşaḳḳat / Şimden girü bu ʿāşıḳ ḳanına **şalla** ḳana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 8). [şalla,]*

şām u seḥer [4] *Gece gündüz. II Daima. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murāduñ mantıḳından diñleyen ʿilm-i ledün / ʿĀlem-i maʿnā vü ṣūretdür hemān **şām u seḥer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 5). [şām u seḥer,]*

şām u ṣubḥ-dem [1] *Akşam ve sabah vakti. II Her zaman.*

ʿAyn-ı Murāda irmege n'eyler zamānı dil / Çün kim Murādī elde durur **şām u ṣubḥ-dem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 5). [şām u ṣubḥ-dem,]*

şām-ı cihān-nümā [1] *Cihanı gösteren akşam.*

Āyīne-i cemālüñ **şām-ı cihān-nümādur** / Her kim naẓar ḳılursa gönli gözi ṣafādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 1). [şām-ı cihān-nümādur, -dur]*

şan [16] *1. İyi bir nitelikle tanınmış olma durumu, ün, şöhret, itibar.*

Murāda her ki münkirdür kelāmın eylemez isẖā / Anuñ **şānındadur** münzel "ve demmernāhü tedmīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 5). [şānındadur, -ın, -da, -dur]*

Ḫaḳā'ik ʿilmin ögrenmek degüldür herkesüñ **şānı** / Cemīʿi cemʿ olan yirde ne ẓāhirdür ne ḫôd peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 2). [şānı, -ı]*

Çün ʿaṭā-yı bī-nihāyetdür senüñ **şānuñda** cūd / Ḳāsım oldı senden oldı cümleten maḳsūm heb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 2). [şānuñda, -un, -da]*

Ben virürsem sen ḳabūl itmek senüñ **şānuñdadur** / Cevher ü dürr ü le'ālī hep senüñ yanuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 1). [şānuñdadur, -uñ, -da, -dur]*

Mürşidüñ **şānında** ḳomışdur çü ḥall-i müşkilāt / Līk maʿnāda kelāmı manṭıḳ-ı esrādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 2). [şānında, -ı, -n, -da]*

Ey muʿarrif nice taʿrif eyleyesin **şānumuz** / Çünki doymaz gözlerüñ baḳmaġa pür-envārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 4). [şānumuz, -umuz]*

Kemāl iẕhārıdur kāmillerün gerçi kemāl ile / Kemālüñden kemālāt ögrenüpdür cümle **şān** el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 3). [şān,]*

Ey Murādī ber-murād olmaḳ anuñ **şānındadur** / Himmetüñden bir temennādur ʿayān olan senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 724, Beyit 5). [şānındadur, -ında, -dur]*

Nem-i ʿaynüm bilür bu mācerāyı evvel ü āḫir / Fe-emmā ṭarz-ı āḫerle ʿayān itse bu **şānumda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 4). [şānumda, -um, -da]*

2. Azamet, büyüklük, ululuk.

Bu ḳudret ḳudret-i ʿuzmā senüñ **şānuñ** ʿaẕīminde / Ki ẕātuñ aʿẓam ez-cümle Hüve'l-ḥayyü'lleẕi fāṭır *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 4). [şānuñ, -uñ]*

ʿİlm-i ūlā ile uḫrā çün senüñ **şānuñdadur** / Müslim iseñ iste gel Allāhı īmānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 1). [şānuñdadur, -uñ, -da, -dur]*

Ben ne dirsem sen ḳabul itmek senüñ **şānuñdadur** / Cevher-i dürr-i la'āli hep senüñ yanuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 1). [şānuñdadur, -uñ, -da, -dur]*

Gördüm senüñ çü **şānuñı** ġāyetde muḫterem / Cān ü dil ile dil saña tolandı lā-cerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 1). [şānuñı, -uñ, -ı]*

Yaraşur cānā saña ʿāşıḳlaruñ şād idesin / **Şānuña** ḥāşa düşer mi ẓulme bünyād idesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 1). [şānuña, -uñ, -a]*

Lā-reybe fīh çün ümmü'l-kitāb **şānı** / İḫlāṣa irgürürseñ ʿālem durur ṣafāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 4). [şānı, -ı]*

ʿİlmümüz maʿlūm idinmez hiç kes / **Şānuñ** olmazsa buña ḳılma heves *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 2). [şānuñ, -uñ]*

şān olmak [1] *İyi bir nitelikle tanınmış olma durumu; ün, şöhret, itibar.*

Ġayb-ı hüviyyet ile ezeldür ebedde ān / Cān ü teni gider aradan **olmaz** aña **şān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 1). [şān olmaz, -maz]*

şān virmek [1] Deyim *Ünü her yere yayılmak, herkes tarafından bilinir duruma gelmek.*

ʿĀlemüm emrinde gerçi oldı nice ʿālemīn / Ādem oldı şunʿ-ı ekber ʿāleme ol **virdi şān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 2). [şān virdi, -di]*

şarāb [7] *Şarap. II Aşk şarabı.*

Senüñ ʿışḳuñ **şarābın** nūş idenler ey ḥabīb-i dil / Ḳılurlar şübhe mi var bāde-i ḥamrādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 4). [şarābın, -ın]*

ʿİlm-i edyān ile ebdān arasında cism-i ḫāk / ʿİlm ile eyler ʿilāc aña ṭabīb iltür **şarāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 3). [şarāb,]*

Ḥikmet **şarābın** isteyen naʿma-i ġayra baḳmadı / Buldı devāsın şübhesiz sözin ṭutan ḫāẕıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 4). [şarābın, -ı, -n]*

Beni ırżāʿ idelden murżıʿa şīrīn **şarāb** ile / Benüm mehdüm muṭāf oldı ḳamuya reh-güẕer oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 2). [şarāb,]*

Cürʿadan mestem ʿineb ābı nedür / Bu **şarābuñ** bilmezem tābı nedür *(Murâdî Dîvânı, Müfret 39, Beyit 1). [şarābuñ, -uñ]*

II Kanlı gözyaşı.

Eşk-i çeşmümdür **şarāb** vü mużġa-i baġrum kebāb / Dil müheyyādur velī mihmānı kimden istesün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 3). [şarāb,]*

II Kırmızı renk.

Ṭutar destinde tā şuna hezāra / **Şarāb** ile ṭolu peymāne ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 4). [şarāb,]*

şarāb-ı elest itmek [1] *Elest meclisinin (ruhlar alemi) şarabı olmak.*

Ebed ḫumārı **iderdi** ebed **şarāb-ı elest** / Meded irişmese ger cürʿa-i zülāl-i ezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 4). [şarāb-ı elest iderdi, -er, -di]*

şarāb-ı ʿışḳ [4] *Aşk şarabı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şarāb-ı ʿışḳı bir ḳaṭre virüpdür cümleye ẕevḳi / Anuñ çün çağrışurlar cümleten ins ile cān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 5). [şarāb-ı ʿışḳı, -ı]*

şarāb-ı lā-yezālī [1] *Sonsuz şarap. II İlahi aşk.*

ʿAyn-ı vaḥdetden içüpdür nice aḳdāḥ ile mā / Bir **şarāb-ı lā-yezālī** mest u ḫayrān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 3). [şarāb-ı lā-yezālī,]*

şarāb-ı şevḳ [1] *Arzu, istek şarabı.*

Şarāb-ı şevḳüñi nūş eyleyen içmez mi nābını / Cihānda her ne var ise meyüñ meyḫānesi yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 3). [şarāb-ı şevḳüñi, -ün, -i]*

şarāb-ı vuṣlat [1] *Kavuşma şarabı.*

Şarāb-ı vuṣlatuñ bir cürʿasın ẕevk eyleyen ʿāşıḳ / Eger cāmuñ ṭolusın saña virürlerse ḳanma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 3). [şarāb-ı vuṣlatuñ, -un]*

şāriḥ [4] *Şerh eden, açıklayan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şerḥ oldı baña maʿnī **şāriḥdür** anı ʿālem / Bir noḳṭayı ḫall eyler her kim ki bile maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 4). [şāriḥdür, -dür]*

şāriḥ-i ders ü faṣl u bāb [1] *Bölüm, kısım ve dersi açıklayan, anlatan.*

Rāhına reh-ber eylemiş bedraḳe-i hidāyeti / Bilmegi bilmemek dimiş **şāriḥ-i ders ü faṣl u bāb**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 2). [şāriḥ-i ders ü faṣl u bāb,]

şāriḥīn-i ʿālem [1] *Âlemin şerh edicileri, açıklayıcıları.*

Şāriḥīn-i ʿālem aṣlā şerḥe olmazlar ḳadīr / Ey Murādī baḥr-ı ʿilmüñden alalar ḳaṭre āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 5). [şāriḥīn-i ʿālem,]*

şāriḥ olmak [2] *Aydınlatmak, açıklamak.*

Didüm ʿālem şürūḥumdur beni kim **şāriḥ olmışdur** / Didi ʿibret-nümā olduñ beyān-ı muʿteber göster *(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 3). [şāriḥ olmışdur, -mış, -dur]*

Ey vücūdum şerḥini şerḥ eyleyen kāmillere / Sen cemāle **olma şāriḥ** gel bu peydā üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 2). [şāriḥ olma, -ma]*

şarḳ-ı şafā [1] *Huzurun doğusu, doğduğu yer.*

Ṭoġdı yine çün şems-i hüdā **şarḳ-ı şafāda** / Ḫoş nükhet irişdi yine bād-i seḥerinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 4). [şarḳ-ı şafāda, -da]*

şarḳ ile ġarb [2] *Doğu ile Batı.*

İnbiʿāc itse ḳaçan **şarḳ ile ġarb** ola dü-tā / Mihr ile meh ola hābıṭ bu felek ġayrı semā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 1). [şarḳ ile ġarb,]*

Ḳaçan mevc ursa ol deryā ṭolar **şarḳ ile ġarb** aṣvāt / Zemīn ü āsumān ditrer yine sākin olur ḥālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 4). [şarḳ ile ġarb,]*

şarḳ u ġarb [4] *Doğu ve batı II Tüm dünya, herkes. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭolaşuben ʿālemi tā **şarḳ u ġarb** / Külbe-i aḥzānumı gördüñ mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 3). [şarḳ u ġarb,]*

şarṭ [2] *Olması başka durumların gerçekleşmesini gerektiren şey, koşul, vaziyet.*

Ḳanṭaradur ṣırāṭı çün **şarṭ** ile başdı dil ḳadem / Kā'im olursañ ʿarṣada ʿışḳı ola saña sened *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 3). [şarṭ,]*

Çün beni eşyāya bürhān içün insān eyledi / Mūnis olmaḳ **şarṭını** bildürdi mihmān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 1). [şarṭını, -ı, -nı]*

şarṭ-ı ʿāşıḳ [1] *Aşıklığın şartı.*

Şarṭ-ı ʿāşıḳ ol durur yārine her dem baş ege / ʿĀşıḳ-ı dildādeye ṭaġ üsti ḫānum bāġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 3). [şarṭ-ı ʿāşıḳ,]*

şart-ı dād-ı ḥaḳ olmak [1] *Allah'ın adaletinin şartı, koşulu olmak.*

Ey Murādī ḳābiliyyet **oldı şart-ı dād-ı Ḥaḳ** / Lemʿa-i nūr-ı tecellīdür baḳan envārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 5). [şart-ı dād-ı ḥaḳ oldı, -dı]*

şarṭ-ı edeb [1] *İnsanın hatâya düşüp utanılacak şeyler yapmasını önleyen, yerinde ve ölçülü davranmasını sağlayan meleke, söz ve davranışlardaki ölçülülük, her hususta haddini bilip sınırı aşmama, terbiye, nezâket, zarâfet kuralları.*

Elā ey ṭālib-i vāḥid dilerseñ olasın maḥrem / Cenāb-ı kibriyāya sen budur **şarṭ-ı edeb** bil hem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 1). [şarṭ-ı edeb,]*

şarṭ-ı ḳābiliyyet [1] *Anlama durumu.*

Ḳābiliyyet kesb ider dil gerçi her bir fennde / Līk **şarṭ-ı ḳābiliyyet** dād-ı Ḥaḳdandur me'āl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 2). [şarṭ-ı ḳābiliyyet,]*

şarṭ olmak [1] *Kural olmak.*

Līk **şarṭ oldı** ʿibādet ḳoma elden zinhār / Ol daḫı ḫāliṣ olup ola riyā andan kim *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 34, Beyit 2). [şarṭ oldı, -dı]*

şa'şa'a [3] *1. Parıltı, ışıltı. 2. Gösteriş.*

Ṭaġıtdı **şaʿşaʿasın** ʿāleme ṭaraf-be-ṭaraf / Nücūmı māhı ider cümleten ḳamu ışlāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 3). [şaʿşaʿasın, -sın]*

Şāhidem bedr-i cemāline seḥāb aṣdı niḳāb / Zülfi bir perde gelür **şa'şa'ası** tābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 3). [şa'şa'ası, -sı]*

1. Parlaklık.

Münteşir ola vücūdumdan cihāna **şaʿşaʿa** / Benlügüm terk eyleyüp şems-i ḍuḥādan geçmezem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 3). [şaʿşaʿa,]*

şaʿşaʿa-i cemal [1] *Cemalin, güzelliğin parlaklığı.*

Çerḫ-i dü-tāya ḳıl naẓar ḳudret-i ẕi'l-celāl baḳ / Pertev-i mihr ü māhı ḳo **şaʿşaʿa-i cemāle** baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 1). [şaʿşaʿa-i cemāle, -e]*

şaʿşaʿa-i nūr [1] *Nurun parlaklığı.*

Göster gözüme **şaʿşaʿa-i nūruñı** şehā / Anuñ firāḳı urmaya tā sīneme rumūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 6). [şaʿşaʿa-i nūruñı, -un, -ı]*

şaʿşaʿa-i nūr-ı cemal [1] *Nurlu, aydınlık yüzün, güzelliğin parlaklığı, gösterişi.*

Ṣubḥ-dem tāb urdı **şaʿşaʿa-i nūr-ı cemāl** / Dīde-i cāndadur ʿaynıyile āsārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 2). [şaʿşaʿa-i nūr-ı cemāl,]*

şavḳ [4] *Işık, parıltı, şule. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳaldur niḳābuñ dilberā görsün yüzüñ ʿāşıḳlaruñ / **Şavḳ** ile yoluñda senüñ serler viren şādıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 1). [şavḳ,]*

şavḳ-ı gönül [1] *Gönül ışıltısı.*

Faḫruma faḫr içün dil-i gūyā senā yiter / Kūy-ı ḥabībe **şavḳ-ı göñül** reh-nümā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 1). [şavḳ-ı göñül,]*

şāyed / şāyet [2] *Belki.*

Çerḫ devvār olmasa **şāyet** eger / Şems-i neyyir aña başmazdı ayaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 4). [şāyet,]*

Ṣabr ile eglen dil-i nālān yine / **Şāyed** ire raḥmet-i cānān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 1). [şāyed,]*

şāyed ola ki [1] *Şayet olursa.*

Ey Murādī sözi ḳo sūz-ı derūnun ele al / **Şāyed ola ki** taraḥḥüm ḳıla yaş ile deme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 5). [şāyed ola ki,]*

şāyeste olmak [1] *Yakışmak, uygun olmak.*

Muḥsin levāzımın ider iḥżār n'eylesün / **Şāyeste olmayınca** kimüñ ola vāridāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 4). [şāyeste olmayınca, -ma, -(y)ınca]*

şāyiʿ [1] *Duyulmuş, herkesçe bilinmiş.*

Şol kimse ki ḳāniʿdür her vech ile **şāyiʿdür** / Görmez yüzini faḳruñ şunda ki ġınā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 2). [şāyiʿdür, -dür]*

şāyiʿ olmak [1] *Duyulmuş, herkesçe bilinen, yayılmış olmak.*

Ṣubḥ-dem ʿarş-ı muʿallāda işitdüm ḫaberüm / **Şāyiʿ oldı** çü ḫaberüñde de buldum ḫaberüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 1). [şāyiʿ oldı, -dı]*

şeb [7] *Gece. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rūz nedür rūze nedür **şeb** nedür / ʿĀşıḳ iseñ ʿışḳ ile var iste ṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 2). [şeb,]*

şeb-dīz şaç [1] *Gece renkli, siyah saç. II Hüsrev'in atının adı.*

Ey ḫüsrevüm olalı lebüñ Şīrīne Ferhād / **Şeb-dīz şaçuñ** hicri yaşum eyledi gül-gūn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 4). [şeb-dīz şaçuñ, -un]*

şeb-i deycūr [1] *Karanlık gece.*

Şeb-i deycūr içinde ḳalmış idüm zār-ı ser-gerdān / Gelüben tāze cān bağışlamışdur bir seḥer vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 3). [şeb-i deycūr,]*

şeb-i firḳat [1] *Ayrılık gecesi.*

Şeb-i firḳatde mi şanduñ beni sen ey meh-rū / Giderem mihr-i hidāyetle yolum tāb iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 5). [şeb-i firḳatde, -de]*

şeb-i hicr [1] *Ayrılık gecesi.*

Ben ẕerre o ḫūrşīde dil vireli her demde / Ḳaldum **şeb-i hicr** içre irmedüm o bedr-aya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 2). [şeb-i hicr,]*

şeb-i hicran [1] *Ayrılık gecesi.*

Şeb-i hicrānda nā-peydāyam ey meh rū ʿināyet ḳıl / Bu ẕerre ḳadre pertev ṣal ḥabībüm āfitāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 5). [şeb-i hicrānda,]*

şebī mübāḥase kerdem bedel ze-ecell-i ḥayāt [1] *Bir gece hayat nedir, diye düşündüm.*

Şebī mübāḥase kerdem bedel ze-ecell-i ḥayāt / Güzeşte şud kelimātī hezār ber kelimāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 216, Beyit 1). [şebī mübāḥase kerdem bedel ze-ecell-i ḥayāt,]*

şeb-i rūz [2] *Gece gündüz.*

Gice gündüz tefekkür eyler idüm ẓulmet ü nūrı / **Şeb ile rūzı** tārik olmayınca bulmadum furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 2). [şeb ile rūzı, -ı]*

Şeb-i rūzumda ʿaceb ʿışḳ ile ḥayrānam ben / Mihr ü mehveş beden ü cānumı gerdānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 1). [şeb-i rūzumda, -um, -da]*

şeb ü rūz [1] *Gece ve gündüz.*

Ḫayālumdür dü-çeşmümde **şeb ü rūz** / Mükerrer dīde-bānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 16). [şeb ü rūz,]*

şeb ü rūz u meh u sāl [1] *Gece gündüz ve ay yıl. II Her zaman.*

Ān ile ān oluben her işi bir demde olan / Sanmaġıl anı **şeb ü rūz u meh u sāle** güyer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 2). [şeb ü rūz u meh u sāle,]*

şebāb [1] *Gençlik.*

Şebābum ʿāleminde pes vücūdumdan zen aldum ben / Müvelled oldı bir rūḥ-ı muṣavver maḥż-ı kār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 3). [şebābum, -um]*

şeb-pere [4] *Yarasa. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭāḳat olmaz **şeb-pere** çeşminde çün kim nūr içün / Māh-tābum ḫāṭır içün ṭoġmasun mı āfitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 2). [şeb-pere,]*

şeb-rev olmak [1] *Karanlıkta yürüyen olmak, karanlıkta yürümek.*

Şeb-rev olmışdur ḥicāb altında çün nefs-i ẓalūm / ʿAḳl ile cān oldı şāhid cürm-i iḳrārındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 2). [şeb-rev olmışdur, -mış, -dur]*

şecā'at [2] *Cesaret, yiğitlik.*

Uluya giciye ḳıl eylügi furṣat demidür / Nefs-i kāfirle cidāl eyle **şecāʿat** demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 3). [şecāʿat,]*

Fātiḥ-i feyż-i ezel eyledi fettāḥ seni / Ne yire uġrar iseñ söyle **şecā'at** ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 2). [şecāʿat,]*

şecer [5] *Ağaç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Maḥabbetdür viren revnaḳ eger maʿṣūḳ-ı ʿāṣıḳda / Mürebbī olmasa ḳılmaz **şecer** esmārını peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 3). [şecer,]*

şecer-i ẕikr [1] *Zikir ağacı.*

Şecer-i ẕikri diküp ʿarṣa-i vaḥdetde bu dem / Ol şecer berki baña her birisi bir ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 1). [şecer-i ẕikri, -i]*

şeddād [1] *Şeddad, Yemen'deki Ad kavmi hükümdarlarından. Zalimliği ile ün yapmıştır.*

Ḳanı İskender ḳanı Dārā ḳanı Ḫusrevle Cem / Ḳanı **Şeddād** ile Nemrūd buldılar küllī zevāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 3). [şeddād,]*

şefāʿat [1] *Suçlu veya muhtaç olan için af veya ihsan ricası.*

Ey Murādī kim bulur idi cehennemden necāt / Olmasaydı raḥmet ile ger **şefāʿat** yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 5). [şefāʿat,]*

şefāʿat itmek [1] *Birinin suçunun bağışlanması veya dileğinin yerine getirilmesi için aracılık etmek.*

Varalum ʿarṣa çıḳup anda ʿibādet idelüm / Ehl-i cürme ne ḳadar varsa **şefāʿat idelüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 1). [şefāʿat idelüm, -elü, -m]*

şefāʿat ḳılmak [1] *Suçlu veya muhtaç olan için af veya ihsan ricası etmek.*

Şemʿ oldı hemān mihre münevver gibi enver / Ṭarḥ eyledi bes ẕulmeti **ḳılmadı şefāʿat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 4). [şefāʿat ḳılmadı, -ma, -dı]*

şefīʿ [1] *Şefaatçi.*

Ol ḥabīb ü ol **şefīʿ** ü ol cemāli bedr-i tām / Eylesün derde şifā yā Rabbenā senden meded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 4). [şefīʿ,]*

şefīʿ olmak [1] *Şefaat eden olmak.*

Refīḳüm oldı yanumca enīn-i nāle vü āh / **Şefīʿüm oldılar** anda ḳaddüm çü dāl itdüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 2). [şefīʿüm oldılar, -dı, -lar]*

şefīʿü'l-müẕnibīn [1] *Günahkarların şefaatçisi..*

Şefiʿü'l-müẕnibīn olmaḳ geñezdür / Olursañ luṭf-ı sulṭān ile elyaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 3). [şefiʿü'l-müẕnibīn,]*

şefīḳ-i mihribān [1] *Merhametli şefkat eden.*

Baña rāhumda her dem reh-nümādur / **Şefīḳ-i mihribānumdur** maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 14). [şefīḳ-i mihribānumdur, -um, -dur]*

şefḳat [3] *Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi.*

"Eşfaḳtü" didi **şefḳat** ile oldı çü müşfiḳ / Pes didi "ḥasebnāhü ḥisāben ve yesīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 3). [şefḳat,]*

Derdüme devā itse ẕikrini ġıdā itse / Dil aña senā itse **şefḳat** nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 5). [şefḳat,]*

Ger ẕākir olasın anı sen ṣubḥ-ı bā-mesā / Eyler raḥīm ʿaṭā dil ile cāna **şefḳatin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1135, Beyit 2). [şefḳatin, -in]*

şefḳat ḳılmak [2] *Acımak, merhamet etmek.*

Revā oldur saña cānā **ḳılasın şefḳat** ʿuṣṣāḳa / Saña cān vireni cānum sen eylegil anı iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 3). [şefḳat ḳılasın, -a, -sın]*

Benüm senden ümīdüm ʿafv u raḥmet / Kerīmā ḳādirā **ḳıl** baña **şefḳat** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 44, Beyit 6). [şefḳat ḳıl,]*

şeftālu [1] *Şeftali. II Dudak; öpücük.*

Ḳanı **şeftālū** didüm ey dilber / Ruḥ-ı ālı didi ki baña gel al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 4). [şeftālū,]*

şefʿ vetr [2] *Herşeyin çiftine de, tekine de and olsun (89/Fecir 3).*

Ve'l-fecri leyālīde virildi ḫaber-i yār / Dil **şefʿ** ile **vetri** ne ḥisāb eyleye tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 1). [şefʿ vetri, -i]*

Şefʿü vetrüñ gel ḥisābın istegil ebrārdan / Vāḥidiyyet ister iseñ ḳıl ṭaleb muḫtārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 1). [şefʿü vetrüñ, -ün]*

şeh [6] *Sultan, hükümdar.*

Ḳapuñda cümle **şehler** olupdur ḳamu gedā / Ey ḳādir-i vāḥid senüñ emrüñde bu cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1134, Beyit 2). [şehler, -ler]*

Amānı bulmadı kimse ecelden / Bulurdı cümle **şehler** gelse elden *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 5). [şehler, -ler]*

II Sevgili; Allah.

Cümle dünyāda her ne var mevcūd / Sen **şehüñ** ẕikri iledür gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 4). [şehüñ, -ün]*

Ḫalḳ olındı gerçi ḳahruñdan cehīmün ḫānesi / Ehl-i tevḥīd olanuñ sen **şeh** yerin nār eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 4). [şeh,]*

Bāde-i ʿışḳından ol **şeh** toldurupdur bir ḳadeḥ / Cür'asın nūş eyleyen bī-hūş olur esrār ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 4). [şeh,]*

Çünki o **şehüñ** ʿışḳı eyledi beni iḥya / Ortaya ḳodum başı bulınca ben ol ḫānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 4). [şehüñ, -üñ]*

şeh-i ʿālī-cenāb [1] *Hürmet edilen yüce pâdişah.*

Yoḳdur Murādī bendeñe dünyāda bir murād / Anuñ murādı sen **şeh-i ʿālī-cenābdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 7). [şeh-i ʿālī-cenābdur, -dur]*

şeh-i cihān [1] *Cihan padişahı.*

Ṣanma ki döndürem yüz ben ol **şeh-i cihāndan** / Bu rāh-ı ʿışḳ içinde başım ḳodum miyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 7). [şeh-i cihāndan, -dan]*

şeh-i edhem [1] *Hükümdar Hz. İbrahim Ethem.*

Murād itdi kesretde vaḥdet-hüner / Göñül ġayb ider ol **şeh-i Edhemi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 5). [şeh-i edhemi, -i]*

şeh-i ḫūbān [1] *Güzeller padişahı.*

ʿAcebdür bu güzellükde Murādī / Ṣunulmazsa **şeh-i ḫūbāna** ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 7). [şeh-i ḫūbāna, -a]*

şehā [20] *Ey padişah. II Ey sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şöyle ḳalmışdur taḥayyürde Murādī kim **şehā** / Külliyen maḥv oldı cān ü ten hemān varsın Ḫudā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 9). [şehā,]*

şehādāt [1] *Delâletler, alâmetler, işaretler.*

Rāsti bu ki **şehādātı** nedür beyyinenüñ / Añlamazsın meger añlatdura sırr-ı meşhūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 4). [şehādātı, -ı]*

şehadet [3] *1. Görülen ve bilinen bir durum veya iş hakkında şâhitlik etme, tanıklık yapma.*

Şerḥ-i ālā ide mi her fem-i nādān ey dil / ʿĀlim iseñ eger ʿilm ile **şehādetde** şühūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 3). [şehādetde, -de]*

2. Kelime-yi şehadet getirerek Allah'ın varlığına, birliğine iman etme.

Ol selāmın ḳılmasa dil virmez idi hiç selām / Eyledi ol dem **şehādetde** teḥiyyāt ile cūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 2). [şehādetde, -de]*

3. Gözle görülen şeyler, varlıklar, dünya.

ʿĀlem-i ġayb ile **şehādet** nedür / Oldı murād ile Murādī saʿīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 5). [şehādet,]*

şehādet itmek [3] *Doğruluğunu tasdik etmek, desteklemek, tanıklık etmek.*

Taḳdīs ideli nām-ı Ḫudāyı ḳamu eşyā / Nezdīk-i Murādīde **ider** cümle **şehādet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 5). [şehādet ider, -er]*

Çün ḫulūṣiyyet ile geldi ele kūy-ı şühūd / Ben **şehādet iderem** kim ola aʿla muḫliṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 4). [şehādet iderem, -er, -em]*

Ġāyıb-āne nice ḥükm oluna bu aṣl-ı şühūd / Bir **şehādet ider** isem daḫı dünyāda ne ġam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 3). [şehādet ider, -er]*

şehādet ḳılmak [1] *Şehadet getirmek.*

Ḳıl şehādet Murādī bul yüce cāh / Eşhed'en lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1221, Beyit 5). [şehādet ḳıl,]*

şeh-bāz olmak [1] *İri ve beyaz bir doğan cinsi gibi heybetli, gösterişli olmak.*

Bu Murādīyi eger ister iseñ bilmege sen / Cümleten ṭayra beni añla ki **şeh-bāz oldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 5). [şeh-bāz oldum, -du, -m]*

şehd ü şeker [1] *Bal ve şeker.*

Yārdan **şehd ü şekerdür** her ne kim geldi cefā / Cān ile durdum yolında dönmezem iḳrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 3). [şehd ü şekerdür, -dür]*

şehd-i şīr [1] *Ballı süt.*

İçmiş idi **şehd-i şīr** oldıġı vaḳtin ṣītı / Ṣimdi Murādī çeker terbiyeye dāyesın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 5). [şehd-i şīr,]*

şehen-şāh [1] *Padişahlar padişahı. II Sevgili.*

Ülfetin anduruben ḳıldı Ḫalīl-i ezelī / Pes ḥabīb-i ebedī ḳıldı **şehen-şāhumdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 4). [şehen-şāhumdan, -um, -dan]*

şehida'llāhü [1] *"Şehidallâhu ennehû lâ ilâhe illâ huve, vel melâiketu ve ulûl ilmi kâimen bil kıstı, lâ ilâhe illâ huvel azîzul hakîm." (Allah, melekler ve ilim sahipleri, ondan başka ilâh olmadığına adaletle şâhitlik ettiler. O'ndan başka ilâh yoktur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.) (Âli İmran/18) ayetinden iktibastır.*

Gizlü kenz oldı ḳalb-i ʿārif āh / **Şehida'llāhü** lā-ilāhe sivāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 1). [şehida'llāhü,]*

şehīd-i ʿışḳ olmak [1] *Aşk şehidi olmak.*

Ḫaber ʿömr-i beḳādan isteyen rūḥ-ı revāndan ṣor / **Şehīd-i ʿışḳ olan** her dem ḥayāt-ı cāvidān buldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 3). [şehīd-i ʿışḳ olan,]*

şehīd olmak [1] *Şehit olmak.*

Ḳılmadum ġayra naẓar ḳaldum rıżā-yı yār ile / Añlar iseñ ḳā'ilem ḳavlinden **olmışdur şehīd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 2). [şehīd olmışdur, -mış, -dur]*

şehirden şehre [1] *Şehir şehir, diyar diyar.*

İster iseñ iki ʿālemden alasın behre / Gel Murādīye yaḳın gezme **şehirden şehre** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 3, Beyit 1). [şehirden şehre,]*

şehla [5] *Hafif şaşı göz, elā göz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gözin açmış durur **şehlā** cemālüñe olup ḥayrān / Oḳur ḥüsnüñ kitābını saña meddāḥ olup güller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 3). [şehlā,]*

şeh-per [1] *Kuşun kanadındaki en uzun tüy.*

Resūl-ı rāhber oldı bu yolda rūḥü'l-emīn / Per ile **şeh-per** ile ḳalb-i ḳālıb olmış bāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 2). [şeh-per,]*

şehr [3] *Şehirli, şehir.*

ʿĀlemi ben n'eylerem kevn ü mekān bendedür / **Şehrī** menem bāyiʿem müşterī bāzār men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 4). [şehrī, -i]*

II Gönül şehri, kalp.

Muḥīṭ olmışdur ol deryā o **şehri** dil-küşāyı pes / İḥāṭa eylemiş bir sūr anı şāhā cemālīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 3). [şehri, -i]*

II Duyguları barındıran merkez.

Tefekkür **şehrine** vardum didi bir pīr-i maʿnā-baḫş / Sebeb ʿizzet dilerseñ bil ḳanāʿatdür ḳanāʿatdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 4). [şehrine, -ine]*

şehr-i dil [2] *Gönül şehri.*

Ḥilye-i envāʿ ile oldı müzeyyen **şehr-i dil** / Kā'ināta çün ziyā-baḫş oldı bu envārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 2). [şehr-i dil,]*

İnḳitaʿ itmez muvaḥḥid bir nefes tevḥīdden / Anuñ içün **şehr-i dilde** buldı dil hem-sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 4). [şehr-i dilde, -de]*

şek [1] *Şüphe, gümân.*

Her kime mesmūʿ olursa ey Murādī sözlerüñ / Ḥaḳ budur **şek** yoḳ durur kim ögrenür īmān u dīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 5). [şek,]*

şeker güftār [1] *Tatlı söz.*

Ne deñlü var ise ey dil cihān içinde ḥulviyyāt / Baña sem oldı cümle ol **şeker güftārdan** ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 5). [şeker güftārdan, -dan]*

şekker [1] *1. Şeker. II Sevgilinin dudağı.*

Ḳaşı yayına ḳurbān olduġum anuñ ʿaceb midür / Sözi şīrīn lebi **şekker** ʿaceb ḫôş dil-rübā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 2). [şekker,]*

şekl [4] *Şekil, biçim, görünüş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣuretüñ āyīnesi mir'āta sūretdür yine / İsteme mīnāda **şeklüñ** refʿ ḳıl gitsün ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 4). [şeklüñ, -üñ]*

şekl-i āḫer [1] *Başka bir şekil.*

Olub māhīler anda her biri bir **şekl-i āḫerde** / Kiminüñ rengi sevdādur kiminüñ levnidür beyżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 2). [şekl-i āḫerde, -de]*

şekl-i insān [1] *Insan suretinde olmak.*

Müşkilin ḥall idüp müşekkil olup / Şekli ile girdi **şekl-i insāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 6). [şekl-i insāna, -a]*

şekl ile elvān olmak [1] *Şekiller ile renklerden oluşmak, belli bir sûrette görünmek.*

ʿĀlemüñ maḥż-ı ḫayāl olduġı şundan añla kim / Her neye ḳılsañ naẓar **şekl ile elvān oldılar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 2). [şekl ile elvān oldılar, -dı, -lar]*

şeksiz [1] *Şüphesiz.*

İderven cānumı ḳurbān **şeksiz** / Anuñ yañaġı üstindeki ḫāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 3). [şeksiz,]*

şekūr olmak [1] *Çok şükretmek.*

Muḳırr olduḳça elṭāfa virürsin tāze elṭāfı / **Şekūr olduḳça** naʿmāya virilen tāze devletdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 2). [şekūr olduḳça, -dukça]*

şem' [5] *Mum.*

Şemʿ oldı hemān mihre münevver gibi enver / Ṭarḥ eyledi bes ẓulmeti ḳılmadı şefāʿat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 4). [şemʿ,]*

ʿArża ḳıldum ḥālümi dildāra bir şeb hem çü **şem**ʿ / Āteş-i ʿışḳ ile çeşmüm ṭolmış idi āb-ı demʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 1). [şemʿ,]*

II Aşk.

Dil fülki 'ummān-ı ḥaḳīḳatde olupdur āşinā / Dildür gezen her 'ālemi dil **şem'ine** pervānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 4). [şem'ine, -i, -(n)e]*

Ṣoḥbet-i dār-ı ḥabībe vardı dil pervānesi / **Şem'ine** yanmaḳ dilerseñ bi'llāh ol dīvānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 1). [şem'ine, -i, -(n)e]*

Ḥāl-i 'uṣṣāḳı nice fehm ide her bī-dil ü cān / **Şem'e** yansa olara mażḥek olur pervāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 2). [şem'e, -e]*

şemʿ**-i** ʿ**aḳl [1]** *Akıl mumu.*

Şemʿ**-i** ʿ**aḳlı** yaḳmışam bezmümde yārüñ dün gice / Şuʿle ḳapdum çün añı mihr-i hüveydā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 3). [şemʿ-i ʿaḳlı, -ı]*

şem'-i bezm-i ezelī [2] *Ezel meclisinin mumu.*

Şemʿ-i bezm-i ezelīden çü münevverdür dil / Mihr-i pür-sūzdan anun içün enverdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 1). [şemʿ-i bezm-i ezelīden, -den]*

Şem‘-i bezm-i ezelīden yine pervāne-i dil / Ne şanursın anı sen olmadı mı ol kāmil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 1). [şem‘-i bezm-i ezelīden, -den]*

şemʿ-i cemal [2] *Güzelliğin mumu.*

Şemʿ-i cemālüñe şehā pervāneyem ben kim bilür / Her dem mey-i ʿışḳuñ ile mestāneyem ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 1). [şemʿ-i cemālüñe, -ün, -e]*

Ḫum-ḫāne-i vaḥdetde biz nūş eyledük peymāneler / Pervāneler pervāneler **şemʿ-i cemāle** yanalar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 1). [şemʿ-i cemāle, -e]*

şemʿ-i cemāl-i yār [1] *Sevgilinin güzelliğinin mumu; ışığı.*

Şemʿ-i cemāl-i yāre pervāne oldı bu dil / Anuñ içün olupdur bu fenn-i ʿışḳa mā’il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 812, Beyit 1). [şemʿ-i cemāl-i yāre, -e]*

şemʿ-i cihān olmak [1] *Dünyanın güneşi gibi olmak.*

Gel berü **şemʿ-i cihān ol** çevre alsunlar seni / Şuʿle vir fānūs-ı dehre görine ẓıll-ı ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 36, Beyit 2). [şemʿ-i cihān ol,]*

şemʿ-i deycūr olmak [1] *Karanlığın mumu olmak.*

Şemʿ-i deycūr olalı ḫurşīd-i dünyādur gönül / Müntehā-yı ʿaḳla irgürdüm yine cān ü teni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 3). [şemʿ-i deycūr olalı, -alı]*

şemʿ-i ʿışḳ [2] *Aşk mumu.*

Şemʿ-i ʿışḳa cān virelden bu dil-i pervānemüz / Bir beḳā bulduḳ fenāda ġayrıdan pervānemüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 1). [şemʿ-i ʿışḳa, -a]*

Şemʿ-i ʿışḳa dün gice ḫarḳ oldı dil pervānesi / Rūḥına cān virmek içün ḳıldı ifnā ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 2). [şemʿ-i ʿışḳa, -a]*

şemʿ-i ʿışḳı yaḳmak [1] *Aşk mumunu yakmak.*

Fānūs-veş içünde yüri **şemʿ-i ʿışḳı yaḳ** / Tā cān gözi ile göresin rūy-i ḫālıḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 3). [şemʿ-i ʿışḳı yaḳ,]*

şemʿ-i lāmiʿ olmak [1] *Parlayan mum olmak.*

Şemʿ-i lāmiʿ olsa her pervāneye oldur muṭāf / Mihr-i ʿālemdür velīkin cümleye cāy-ı naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 4). [şemʿ-i lāmiʿ olsa, -sa]*

şemʿ-i luṭf [1] *Lütuf mumu.*

Çü yanmışdur bu **şemʿ-i luṭf** her dem / Anı yaḳan hidāyetdür hidāyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 2). [şemʿ-i luṭf,]*

şem‘-i ruḫ [3] *Yanağının mumu; sevgilinin parlayan, ışıldayan yanağı.*

Şemʿ-i ruḫuñ çü tābına pervānedür vücūd / Bir vaṣl içün vücūda ṣalā-yı hebā didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 3). [şemʿ-i ruḫuñ, -un]*

Şem‘-i ruḫuñ tābı yine yandurdı cānı ‘ışḳ ile / Medḥüñde her dem deprenür ḳalbüm zebānı ‘ışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 1). [şem‘-i ruḫuñ, -un]*

Yā Rab naṣīb eyle **şem‘-i ruḫına** ḳarşu / Ben ‘āşıḳ-ı dil-efgār pervāne gibi yana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 5). [şem‘-i ruḫına, -ı, -(n)a]*

şemʿ-i ruḫsār [2] *Yanağın mumu; sevgilinin yanağının ışıltısı.*

Şemʿ-i ruḫsāruña cān ile göñül pervānedür / Yoluña cānın viren ʿāşıḳ degül mi yā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 1). [şemʿ-i ruḫsāruña, -un, -a]*

Nice bir fürḳatle yansun baġrı ben pervānenüñ / **Şemʿ-i ruḫsāruñı** cānā görmeyem mi ben bir an *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 3). [şemʿ-i ruḫsāruñı, -un, -ı]*

şem‘-i ruḫ-sār-ı nigār [1] *Sevgilinin yanağının mumu.*

Şem‘-i ruḫ-sār-ı nigārı fikr idüp / Ol yüri pervāneveş sūzān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 5). [şem‘-i ruḫ-sār-ı nigārı, -ı]*

şem‘-i şebistān olmak [1] *Yatak odası mumu olmak.*

Ḳoma ayıḳda özüñ ‘ilm ile bürhān olġıl / Her cihet bezmine gel **şem‘-i şebistān olġıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 3). [şem‘-i şebistān olġıl, -gıl]*

şemʿ-i tāb [1] *Yanan, parlayan mum. II Sevgili.*

Şemʿ-i tābına ʿaceb pervānedür dīvāne dil / Yanmaġ içün meclis-i eyvānı kimden istesün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 4). [şemʿ-i tābına, -ı, -(n)a]*

şemʿ-i vech-i nūr olmak [1] *Mum gibi nur yüzlü olmak.*

Şimdi bildüm **şemʿ-i vech-i nūr olan** tāb-ı cemāl / Nūr-ı şemʿe baḳ ḥicāb ardında gör ẓıll-ı ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 1). [şemʿ-i vech-i nūr olan, -an]*

şemā’il [1] *Güzelliğin ve büyüklüğün bir araya gelmesi.*

Şemā’il bezmine geldi biri ṣūret biri sīret / Birisi ʿayn-ı bihterdür birisi ʿayn-ı ebterdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 3). [şemā’il,]*

şemim [1] *Güzel koku.*

Enīs-i mūnis olalı **şemīmin** şemmeden ṭutdı / Virüp cānı o meşmūma maʿānīden beyān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 2). [şemīmin, -in]*

şemīm-i verd-i aḥmer [1] *Kırmızı gülün güzel kokusu.*

Şemīm-i verd-i aḥmer ister iseñ būstān gözle / Fiġān-ı bülbül-i şeydā dilerseñ gülsitāndan şor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 2). [şemīm-i verd-i aḥmer,]*

şemme [7] *1. Koklama, koku.*

Yine ṭaġıtdı gibi sünbülin o māh-liḳā / Ki **şemme** eyledi iblāġ baña bād-ı ṣabā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 1). [şemme,]*

Enīs-i mūnis olalı şemīmin **şemmeden** ṭutdı / Virüp cānı o meşmūma maʿānīden beyān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 2). [şemmeden, -den]*

Bir **şemme** duydı bāġ-ı gül gül-ʿiẕārdan / ʿĀrum yāsını ḳodı ʿulyāda seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 3). [şemme,]*

Şemmeden bir şemme meşmūm nükhet-i nīgū müdām / Muḳteżādan Murtażāya bī-eserdür bādda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 3). [şemmeden, -den]*

Şemmeden bir **şemme** meşmūm nükhet-i nīgū müdām / Muḳteżādan Murtażāya bī-eserdür bādda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 3). [şemme,]*

ʿAceb ey dil ḫayālüñde ruḫ-ı cānāna irdüñ mi / Gül ü ʿabherde bir **şemme** bulup bostāna irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 1). [şemme,]*

2. Az miktar; zerre.

Şemme durur gösterür cümleten erkān ile / Kimisi ẕilletdedür kimi saʿādetdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 493, Beyit 2). [şemme,]*

şemme-i ʿışḳ [*Aşkın zerresi.*

Şemme-i ʿışḳı añlayan cān ile başa ḳalmadı / Belki sülūkı anlaruñ bir ulu rāh içindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 4). [şemme-i ʿışḳı, -ı]*

şemme-i ẕevḳ ü ṣafā [1] *Zevk ve safa kokusu.*

Şemme-i ẕevḳ ü ṣafādan ey göñül gel lezzet al / Her neye kim sen naẓar ḳılursañ andan ḥālet al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 1). [şemme-i ẕevḳ ü ṣafādan, -dan]*

şemm itmek [1] *Koklamak.*

Oldı çün āsārdan āsār-ı verd-i ʿāşıḳīn / **Şemm iderler** nükhetin añla mü'essir māyesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 3). [şemm iderler, -er, -ler]*

şems [21] *Güneş.*

"Vaʿfü ʿannā" virdini vird itmeseydi ger türāb / **Şemsden** envār olur mıydı virür miydi ziyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 3). [şemsden, -den]*

Ṭoġdı çü **şemsüm** bir seḥer secde idüp şems ü ḳamer / İn lem-yekūn nūren minhü lā-żā'e yebḳā fī'd-dücā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 2). [şemsüm, -üm]*

Ẕerre-i nāçize pertev ṣalsa tāb-ı āfitāb / Āb içinde ʿaks-i tāba **şems** urulmaz aña ad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 3). [şems,]*

Şuʿāʿ-ı mihr ü māha şuʿle virür şol kesüñ **şemsi** / Çerāġ-ı enveri maḥż-ı hidāyetden münevverdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 4). [şemsi, -i]*

Şems inʿikāsı pertev-i vechinden oldı çün / Sevdā-yı ḥüsni devr ile devr-i ḳamerdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 2). [şems,]*

Nūruñ durur çü ʿāleme dā'im żiyā viren / Yā bu felekde **şems** ile ażvā neden gelür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 3). [şems,]*

Görmeyelden berü ben ẕerre cemālüñ **şemsin** / Oldı ey māh ḳarañu dil-i nā-peydāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 2). [şemsin, -iñ]*

İḳtiran itdükde māhum **şems** ile bir laḥẓada / On sekiz biñ ʿālemüñ ʿilmin hüveydā söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 2). [şems,]*

Güneşden eẕher oldı żav-ı vechüñ / Żiyā virmek ile **şems** aya düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 3). [şems,]*

ʿĀḳilem ḳılmadum naẓar aña ben / Ol benüm **şemsüme** olupdur reş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 4). [şemsüme, -üm, -e]*

Cemāl-i lā-naẓīrüñdür şuʿāʿı mihr-i pür-tābuñ / Çü **şemse** ṭāḳatüñ yoḳdur rehüñe ola mı tābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 1). [şemse, -e]*

Virdi cevābını ki ḳaçan **şems** ide ṭulūʿ / Olmaz mı her sitāre-i seyyāra mużmaḥil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 4). [şems,]*

Ṣubḥ-dem ʿaks-i ruḫından **şemse** nūr itmiş ʿaṭā / Māha ḳılmış rū-be-rū anı zamān itmiş yüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 3). [şemse, -e]*

Ẕerre-i nāçizi çün kim **şems** pür-tāb eyledi / Cümle-i seyyāreyi ol şemse meh-tāb eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 1). [şems,]*

Ẕerre-i nāçizi çün kim şems pür-tāb eyledi / Cümle-i seyyāreyi ol **şemse** meh-tāb eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 1). [şemse, -e]*

Şuʿāʿ-ı mihr-i feyżinden eger neşr olmasa ẕerre / Olurdı mużmaḥil aḳmār **şems** olmazdı nūrānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 4). [şems,]*

II Sevgili.

Ḳamer-i bedre baḳarsam beni **şemsüm** gözedür / Şemsüm envārı ile her yanum ażvā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 4). [şemsüm, -üm]*

Ḳamer-i bedre baḳarsam beni şemsüm gözedür / **Şemsüm** envārı ile her yanum ażvā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 4). [şemsüm, -üm]*

Şemsüm çü ṭoġdı secde ḳılur gökde mihr ü meh / Yüz yüze olmışam ben o şems-i żuḥāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1365, Beyit 3). [şemsüm, -üm]*

İnʿikās olalı **şemsümden** cihānuñ mihrine / Ser-be-ser nūruma virildi cihān aralığı *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 4). [şemsümden, -üm, -den]

Ṣoḥbet-i dār-ı ḥabībe vardı dil pervānesi / **Şem'ine** yanmaḳ diler bi'llāh ol divānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 1). [şem'ine, -i, -(n)e]*

şems-i aḥmed [1] *Hz.Muhammed'in güneşi, sevgisi.*

Tā ki kalbüñ maṭlaʿından berḳ ura / **Şems-i Aḥmed** mā-i Maḥmūd ey fetā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 4). [şems-i aḥmed,]*

şems-i ʿālem [1] *Dünyanın güneşi.*

Emr-i künle **şems-i ʿālemdür** ṣalar çün pertevi / Nice nice ẕerreler iḥyā ider sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 3). [şems-i ʿālemdür, -dür]*

şems-i ʿālem muḳtebes ez- nūr-ı pür-ażvā-yı men [1] *Benim sevgilimin azâlarından güneş, dünyanın mumu, çalmıştır.*

İḳtibāz ez şem'-i encüm-i māh-ı men bī ʿār nīst / **Şems-i ʿālem muḳtebes ez- nūr-ı pür-ażvā-yı men** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1093, Beyit 4). [şems-i ʿālem muḳtebes ez- nūr-ı pür-ażvā-yı men,]*

şems-i aʿẓam [1] *Âlimlerin en büyüğü, ulu Şems.*

Żaḥve-i kübrāda **şems-i aʿẓam** olmışdur bedīd / Cümle afāḳa ve māfihāya ṣalmış nūr-ı tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 2). [şems-i aʿẓam,]*

şems-i bedr [1] *Dolunay güneşi. II Ay'ın en parlak, ışıklı hali.*

Āḫiret mā'ili dünyā sever añlama ṣaḳın / **Şems-i bedre** iren ażvā sever añlama ṣaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 1). [şems-i bedre, -e]*

şems-i cemal [3] *Güzel yüzünün güneşi.*

Güzeller gerçi cihān içre vardur ey meh-rū / Velīk **şems-i cemālüñe** cümle oldı sühā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 4). [şems-i cemālüñe, -ün, -e]*

Cümle nücūm ile ḳamer olurdı bī-ziyā / **Şems-i cemāl** dutsa eger kim seḥāba yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 3). [şems-i cemāl,]*

Eger ki **şems-i cemālini** inkişaf idesin / Anuñ ṣuʿāʿını devr-i ḳamerde göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 4). [şems-i cemālini, -i, -(n)i]*

şems-i cihān [2] *Cihan güneşi.*

Lemʿa-i nūruñı gören **şems-i cihāna** baḳmadı / Żavʿuñı fehm iden kişi bulmadı bir żiyā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 2). [şems-i cihāna, -a]*

Zībā yüzüñdendür münevver bu zemīn ü āsumān / Pes arada oldı bahāne māh ile **şems-i cihān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 1). [şems-i cihān,]*

şems-i cihān-ārā [2] *Cihanı, dünyayı süsleyen güneş.*

Cemālüñ pertevinden ḫurrem oldı cümleten dünyā / Ḥabībüm ẕerre yanuñda olur **şems-i cihān-ārā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 1). [şems-i cihān-ārā,]*

Āhum şererindendür bu **şems-i cihān-ārā** / Oldıġı felek üzre ey şāh-ı cihān tābān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 4). [şems-i cihān-ārā,]*

şems-i devlet [1] *Mutluluk güneşi.*

Ufuḳdan ṭāliʿ oldı **şems-i devlet** / Yayıldı ʿāleme nūr-ı başīret *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 3). [şems-i devlet,]*

şems-i dıraḫşān [2] *Parlak güneş.*

Baḳamaz kimse ruḫı mihrine ol cānānuñ / Çünki nāẓırven aña **şems-i dıraḫşānam** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 4). [şems-i dıraḫşānam, --am]*

II Sevgili.

Açıldı yine **şems-i dıraḫşān** ḥicābı / Berḳ urdı nücūmı yine żav'-ı ḳamerinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 2). [şems-i dıraḫşān,]*

şems-i ḍuḥā [2] *Kuşluk vaktinin güneşi; güneşin en parlak ve dünyayı en iyi aydınlattığı zaman.*

Münteşir ola vücūdumdan cihāna şaʿşaʿa / Benlügüm terk eyleyüp **şems-i ḍuḥādan** geçmezem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 3). [şems-i ḍuḥādan, -dan]*

Çün virdi mihr-i enver māha şu'ā'ı 'aksin / Māh oldı geldi sācid **şems-i ḍuḥā** öñinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 3). [şems-i ḍuḥā,]*

şems-i envār-ı hüdā [1] *Hidayet nurlarının güneşi.*

Şems-i envār-ı hüdādur menbaʿ-ı ṣıdḳ u ṣafā / Cürʿa-i cām-ı maḥabbetden velī mestānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 2). [şems-i envār-ı hüdādur, -dur]*

şems-i enver [5] *Çok parlak olan güneş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şuʿāʿ oldı velīkin cümleten bir **şems-i enverdür** / Bu ṭarfuñ ṭurfedür ḥāli velīkin ṭarz-ı āḫerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 4). [şems-i enverdür, -dür]*

şems-i ezel [2] *Ezelden beri var olan güneş.*

Şems-i ezel çü ṭoġdı 'avālim semāsına / Eṭrāfa oldı münteşir ey dil żiyā-yı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 2). [şems-i ezel,]*

Şuʿāʿ-ı ḥüsninin pür-tāb idince ʿaks-i ḳamer / İrişdürür aña **şems-i ezel** ḥarārātı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 3). [şems-i ezel,]*

şems-i ġarrā [1] *Parlak güneş.*

Cefāsından ḫafī ḳılmış virüp bir nūr-ı berrāḳı / Münevver ḳıldı dünyāyı żiyāsı **şems-i ġarrādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 3). [şems-i ġarrādan, -dan]*

şems-i hidayet [1] *Hidayet güneşi. II. Doğru yol, hak yolu, Müslümanlık.*

Şems-i hidāyet ṭoġup māh-ı münīr oldı dil / Necm-i vücūdı gözet burc-ı saʿādetdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 3). [şems-i hidāyet,]*

şems-i ḫūn-bār [1] *Kan saçan, döken güneş. II Sevgilinin aşıklara kanlı gözyaşı döktüren parlak yüzü.*

Lāle-zāruñ seyrin eyler bāġ-ı dehre aldanan / Bize seyr itdür cemālüñ **şems-i ḫūn-bār** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 2). [şems-i ḫūn-bār,]*

şems-i hüdā [3] *Hidayet güneşi.*

Şems-i hüdā ṭulūʿ ide maṭlaʿ-ı kūh-ı ġaybdan / Ẕerreler ide mi ḳarār cümle ḳılur aña şitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 2). [şems-i hüdā,]*

Añla Murāduñ sözin ey meh-i pür-ferr ü tāb / **Şems-i hüdā** vire nūr ṭola bu dünyā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 5). [şems-i hüdā,]*

Ṭoġdı yine çün **şems-i hüdā** şarḳ-ı şafāda / Ḫoş nükhet irişdi yine bād-i seḥerinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 4). [şems-i hüdā,]*

şems-i münīr [2] *Nurlu, parlak, aydınlık güneş.*

Şems-i münīre irmek cān eyler ārzūyı / Ey cānumuñ kemāli gel cānı eyle peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 2). [şems-i münīre, -e]*

Murādī **şems-i münīri** baṣar degül müdrik / Meger ki göstere tābınuñ ʿaksini ṭuġrāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 5). [şems-i münīri, -i]*

şems-i neyyir [3] *Parlak güneş.*

Çerḫ devvār olmasa şāyet eger / **Şems-i neyyir** aña başmazdı ayaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 4). [şems-i neyyir,]*

ʿĀlem-i ʿulvīde **şems-i neyyir** itmese ṭulūʿ / Kim bilür ide ne vardur bu yoġ ile varda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 3). [şems-i neyyir,]*

Burc-ı hidāyet üzre ṭoġdı çü **şems-i neyyir** / Āfāḳa pertev irdi dünyāya nūr ṣaldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 2). [şems-i neyyir,]*

şems-i neyyir eylemek [1] *Parlak güneş haline getirmek.*

Ḳalbümüñ miṣbāḥıdur ʿālemlere viren ziyā / **Şems-i neyyir eyleyen** bir dürlü peydādur beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 3). [şems-i neyyir eyleyen, -(y)en]*

şems-i raḫşān [3] *Parlak güneş.*

İḳtibās eyler ḳamu seyyāre vü meh-tāb-ı nūr / Mihr-i enver añladum kim **şems-i raḫşānuñdadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 4). [şems-i raḫşānuñdadur, -un, -da, -dur]*

İḳtibās eyler ḳamu seyyāre vü mehtāb-ı nūr / Mihr-i enver añladum kim **şems-i raḫşānuñdadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 4). [şems-i raḫşānuñdadur, -un, -da, -dur]*

Mün'akis oldı żiyāsından cemālüñ nüh ṭıbāḳ / Ol żiyānuñ lem'asından **şems-i raḫşānam** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 4). [şems-i raḫşānam, --am]*

şems-i saʿādet [1] *Mutluluk güneşi.*

Ṭoġdı çün **şems-i saʿādet** müşterī cismümde pes / Bu vücūdum milkine envār gördüm kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 4). [şems-i saʿādet,]*

şems-i ṣabāḥ [1] *Sabah güneşi.*

Ṭulūʿ ider çü semā-i vücūda **şems-i ṣabāḥ** / Nidā idüp ḳamu emlāk Fāliḳu'l-ışbāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 1). [şems-i ṣabāḥ,]*

şems-i seyyar [1] *Dönen, devreden güneş.*

Bu çetr-i bī-sütūnı çün ḳurdı ol müdebbir / Seyr ide **şems-i seyyār** ol meh-liḳā öñinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 2). [şems-i seyyār,]*

şems-i tāb [2] *Parıldayan güneş.*

Maʿrifet şerḥinde bir bāb añladum / **Şems-i tābı** ʿayn-ı meh-tāb añladum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 1). [şems-i tābı, -ı]*

Nihāyetsüzde pinhānum nihāyet olmadı bende / Kemāl-i lā-naẓīrümdür cihānda **şems-i tābında** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 1). [şems-i tābında, -ın, -da]*

şems-i tābān [8] *Parıldayan güneş.*

Menbaʿ-ı cūd u seḫāya oldı bürhān insilāḫ / Maşrıḳ-ı tende olupdur **şems-i tābān** insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 1). [şems-i tābān,]*

Ṭoġar çün **şems-i tābānum** biri birinden enver çün / Ebed ẓulmet yüzin görmez ḳamerler maḥv olur çün yaḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 4). [şems-i tābānum, -um]*

Çerḫi var idendür iẓhār-ı ene'l-Ḥaḳ eyleyen / Lāzım ıẓhārı degül çün **şems-i tābānuñdadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 4). [şems-i tābānuñdadur, -un, -da, -dur]*

Nūrdan ezher cemālüñ var iken / Dūstum dil **şems-i tābānı** n'ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 5). [şems-i tābānı, -ı]*

II Sevgili.

Yem-i ʿummāna ṭalan ḳaṭreye mi mā'il olur / **Şems-i tābāna** iren ẕerreye mi sā'il olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 1). [şems-i tābāna, -a]*

Şems-i tābānuñ görelden ṭāliʿüm mesʿūddur / Cümleden anuñ içün şāḥib-cemāl itdüñ beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 2). [şems-i tābānuñ, -un]*

Ṭāliʿ-i saʿda ḳarīn oldı saʿādet güneşi / **Şems-i tābāna** yaḳīn oldı bu dil māh-veşi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 1). [şems-i tābāna, -a]*

Sensiz cihānı n'eylerem bu ʿömr-i cānı n'eylerem / Māh āsmānı n'eylerem sen **şems-i tābānum** ḳanı

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 7). [şems-i tābānum, -um]

şems-i tābān olmak [1] *Parıldayan güneş olmak.*

Şems-i tābān oldı çün kim ʿaks-i mihrüm ʿāleme / Ey Murādī ben degülven mihribānumdur gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 5). [şems-i tābān oldı, -dı]*

şems-i vaḥdāt [1] *Vahdet güneşi.*

Fecrüñ çü maṭlaʿından ṭāliʿ bu **şems-i vaḥdāt** / Her yañeden belürmiş seyyāre-i saʿādāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 1). [şems-i vaḥdāt,]*

şems-i vücūd [2] *Varlık, vücut güneşi.*

Lemʿası **şems-i vücūduñ** virdi āfāḳa żiyā / O żiyādan şevḳ irüp eşyā didi yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 1). [şems-i vücūduñ, -un]*

Şems-i vücūdumuz bugün virdi ḳamerlere ziyā / Ẕerrece ger ola cüdā cümlesi oldı fi'l-ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 4). [şems-i vücūdumuz, -umuz]*

şems-i yār [1] *Sevgilinin güneşi, aydınlığı, ışıltısı.*

İḳtibās itdüm çü **şems-i yārden** / Berḳ olan ol lemʿa-i envārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 1). [şems-i yārden, -den]*

şems-i żuḥā [3] *Kuşluk vakti güneşi.*

Murādī vech-i dil-dārı müşāhid olayın dirseñ / Cemāli lemʿasındandur olan **şems-i żuḥā** peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 5). [şems-i żuḥā,]*

ʿĀlem-i encümi seyr eyleme bir māha iriş / Anlara żavʿ viren **şems-i żuḥādur** yine bes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 4). [şems-i żuḥādur, -dur]*

Şemsüm çü ṭoġdı secde ḳılur gökde mihr ü meh / Yüz yüze olmışam ben o **şems-i żuḥāyile** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1365, Beyit 3). [şems-i żuḥāyile, -(y)ile]*

şems u māh [1] *Güneş ve Ay.*

Felekle **şems u māh** u Zühre Behram / Züḥāl Keyvān ḳamusı saña fercām *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 9). [şems u māh,]*

şems ü ḳamer [7] *Güneş ve ay. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭoġdı çü şemsüm bir seḥer secde idüp **şems ü ḳamer** / İn lem-yekūn nūren minhü lā-żā'e yebḳā fī'd-dücā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 2). [şems ü ḳamer,]*

şems ü ḳamer olmak [1] *Güneş ve ay olmak.*

ʿAceb budur özi bir neyyir-i aʿẓam kemālince / Düşüben pāyına sācid aña **şems ü ḳamer olmış** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 4). [şems ü ḳamer olmış, -mış]*

şems ü māh-veş [1] *Güneş ve ay gibi.*

Ger Murāduñ bu kelāmın fehm iderseñ sen tamām / Neşr ola āfāḳa nūrun tā ki **şems ü māh-veş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 5). [şems ü māh-veş,]*

şemsün żuḥahā ḳamerün telāḥe [1] *Güneş parlıyor ay da onu takip ediyor.*

Şemsün żuḥahā ḳamerün telāḥe / Fe's'el ʿaṭānā lā yüs'el ʿannī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1571, Beyit 3). [şemsün żuḥahā ḳamerün telāḥe,]*

şenāʿat eylemek [1] *Kötülük, fenâlık etmek.*

Ger diler iseñ yüzüñ ola aḳ / **Eyleme** Murādī var **şenāʿat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 7). [şenāʿat eyleme, -me]*

şerʿ [10] *Şeriat, şer'i kanun. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿİmādü'd-dīn olur şol kim ṭuta **şerʿüñ** ʿamūdından / Binā muḥkem ola dirseñ esās olsun aña ṭāʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 4). [şerʿüñ, -ün]*

şerʿi ḥikmet [1] *Hikmetli şeriat.*

Muḳtedādur rüsūl imāmıdur / Cümleden **şerʿi ḥikmet** eyledi sed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 4). [şerʿi ḥikmet,]*

şerʿi icra [1] *Allah'ın emrinin yerine getirilmesi.*

Ey Murādī merd-i meydān ol durur ʿālemde kim / Ḥükm-i Ḥaḳḳuñ Muṣṭafānuñ **şerʿi icrāsındadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 5). [şerʿi icrāsındadur, -sı, -n, -da, -dur]*

şerʿ-i ḳalb itmek [1] *Kalbi dini hükümlere uygun hâle getirmek.*

Çü **şerʿ-i ḳalb idesen** ʿarş olur sen añla bunı / Gel ʿarş-ı ḳalbe ʿurūc eyle olasın ḥāl-daş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 3). [şerʿ-i ḳalb idesen, -e, -sen]*

şerʿ-i mekān-ı maʿrifet [1] *Marifet mekanının, yurdunun şeriatı, dini hükümleri.*

ʿİlm ile buldı bulanlar genc-i maʿnāya ṭarīḳ / ʿĀlemüñ ʿilmindedür **şerʿ-i mekān-ı maʿrifet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 3). [şerʿ-i mekān-ı maʿrifet,]*

şerʿ-i muṣṭafā [1] *Hz. Muhammed Mustafa'nın tuttuğu yol.*

Mevtüñi ẕikr eylegil gel dā'imā / Eyle **şerʿ-i Muṣṭafāya** iḳtidā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 36, Beyit 3). [şerʿ-i muṣṭafāya, -(y)a]*

şerʿ-i ẓāhir [1] *Görünürdeki şeriat, dini hüküm.*

ʿAlleme'l-esmādadur ʿayn-ı göñül inhādadur / **Şerʿ-i ẓāhirde** görindi emrini icrādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 1). [şerʿ-i ẓāhirde, -de]*

şerā'iṭ / şerāyiṭ [2] *Şartlar.*

Şerāyiṭ ʿilm-i ẓāhirdür velī ṣūret-perest olma / O ẓāhirdür maʿānī gör murād olan odur maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 4). [şerāyiṭ,]*

Şerā'iṭinde durur līk ittiṣāl-i vücūd / Mufaṣṣal eyledi tafṣīli ism-i lā-yūʿad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 3). [şerā'iṭinde, -in, -de]*

şerār [1] *Kıvılcım. II Aşk ateşinin kıvılcımı.*

Maḥabbet şemʿini yandur göñül pervānesi yansun / **Şerārından** o nāruñ her dilüñ dīvānesi yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 1). [şerārından, -ı, -n, -dan]*

şerār-ı nār [1] *Ateşin kıvılcımı.*

Şerār-ı nāra doymaz āb irerse nār olur sākin / Eger tāb-ı dile irerse vaṣl-ı yār olur sākin *(Murâdî Dîvânı, Müfret 35, Beyit 1). [şerār-ı nāra, -a]*

şerār-ı nār-ı āh [1] *Ah ateşinin kıvılcımları.*

Şerār-ı nār-ı āhumdan ṭutışdı ḫayme-i eflāk / Ḥabībüñ çāresidür çāre-i ṣabrum ḳılan çāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 1). [şerār-ı nār-ı āhumdan, -um, -dan]*

şerāyiʿ [1] *Şeriatler.*

Şerāyiʿden ḫaberdār ol tecāhül eyleme zinhār / Bilürsin ʿālemi ḫānum şerīʿat eyleyen cünbiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 621, Beyit 2). [şerāyiʿden, -den]*

şerb [1] *Yaratılış, tabiat.*

Meşrebindedür ḳamunuñ **şerbi** bes / Gözüñe göre görürsin sözi kes *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 3). [şerbi, -i]*

şerbet [2] *1. İlaç. II İlahi aşk, aşk şarabı, feyz.*

Saḳayhüm **şerbetin** biñ kerre virse ḳanamaz ʿāṣıḳ / Eger olmasa āb-ı nuṭfı ḳılurdı helākeyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 3). [şerbetin, -i, -n]*

2. ilaç.

Oldı Murādī yine sāḳī-i ʿayn-ı zülāl / Nūş ide bu **şerbeti** her kim olursa ʿalīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 5). [şerbeti, -i]*

şeref-i ḳurb-ı ʻaṭā [1] *Bağışlamanın yakınlığının şerefi, övüncü.*

Şeref-i ḳurb-ı ʻaṭāda diledi menzilini / Geçdi pes anuñ içün seyr-i temāşādan dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 4). [şeref-i ḳurb-ı ʻaṭāda, -da]*

şeref virmek [2] *Şereflendirmek, yüceltmek, onurlandırmak.*

Semʿ-i cāna çün nidā geldi **şeref virdi** bize / Cümleten keşf eyledi bu sırr-ı esrārı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 3). [şeref virdi, -di]*

ʿİmāret eyledi cūd ile ḳudret maḫż-ı ḥikmetden / **Şeref virdi** vücūda yükselüp bāb-ı muʿallāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 3). [şeref virdi, -di]*

şerer [3] *Kıvılcım.*

Celāl-i hey'et olmışdur ḫayāl ile Murādī bu / Yanardı oda ʿālemler **şerer** çıḳsa zebānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 5). [şerer,]*

Gel imdi ṣāliḥ-i aʻmāli eylegil pīşe / Özüñden ola o dāfiʻ cehennemüñ **şererin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 4). [şererin, -i, -n]*

II Gönül ateşinin kıvılcımları.

Bu dūd-ı āhumdan **şerer** ṭoġrı semāvāta çıḳar / Dil nice bir hicrān çeker vaṣluñ baña cānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 3). [şerer,]*

şerh [47] *Açıklamak, etraflıca anlatmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫafī ḳılduñ velīkin ḥikmetüñdendür yine esrār / Bu mübhem **şerḥini** bildi kime virdüñ ise naʿmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 2). [şerḥini, -i, -(n)i]*

şerḥe gelmek [20] Deyim *Açıklanmak, dile gelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şerḥe gelmez bu derūnum ḥāli ey dānā-yı ḥāl / Ḥālümüñ ḥavlindedür ḥālüñ senüñ ey meh-liḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 2). [şerḥe gelmez, -mez]*

şerḥe şıġmak [4] Deyim *Açıklanabilir olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şerḥe şıġar añlama şerḥ ü beyānum benüm / Ḥaḳ bilür ancaḳ hemān sırr-ı ʿayānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 1). [şerḥe, -e]*

şerḥ eylemek [18] *Açıklamak, anlatmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şerḥ eylemez bu ḥālümi v'Allāhi kā'ināt / Deryā mürekkeb olsa zemīn āsumān devāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 1). [şerḥ eylemez, -mez]*

şerḥ-i ʿaceb [1] *Tuhaf, şaşılacak açıklama.*

Şerḥ-i dilden geçmek içün ṭālibüm **şerḥ-i ʿaceb** / Ben ne söylersem anı şerḥ itmez illā iştiyāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 4). [şerḥ-i ʿaceb,]*

şerḥ-i āḫir [1] *Son açıklama.*

Murādī **şerḥ-i āḫirdür** ne mümkindür ola meşrūḥ / Kim anı bilmeye lākin dilinde ola vāveylā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 5). [şerḥ-i āḫirdür, -dür]*

şerḥ-i ālā itmek [1] *Güzel şerh etmek.*

Şerḥ-i ālā ide mi her fem-i nādān ey dil / ʿĀlim iseñ eger ʿilm ile şehādetde şühūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 3). [şerḥ-i ālā ide, -e]*

şerḥ-i beyān-ı leẕẕet-i vaṣl [1] *Kavuşmanın hazzını ifade edip açıklama.*

ʿIyān olmaḳdadur **şerḥ-i beyān-ı leẕẕet-i vaṣluñ** / Beyān olmaḳdadur temsīl-i ḳudret her me'ālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 2). [şerḥ-i beyān-ı leẕẕet-i vaṣluñ, -un]*

şerḥ-i bī-nihāyet [1] *Sonu olmayan açıklama.*

Bu ʿizz ü devletüm hergiz beyān olmaz beyān olmaz / Bu **şerḥ-i bī-nihāyetdür** nihāyetdür ʿayān olmaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 1). [şerḥ-i bī-nihāyetdür, -dür]*

şerḥ-i bünyān [3] *Delilin açıklaması, izahı.*

Şerḥ-i bünyān ile geldi çünki cümle beyyināt / Ben beni farḳ idüben pes müntehāsın gözledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 4). [şerḥ-i bünyān,]*

Kimsene bu remzi bilmekde muḥāl-ender muḥāl / Pes bunuñ şerḥin meger kim **şerḥ-i bürhānum** ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 2). [şerḥ-i bürhānum, -um]*

Āh kim şerḥ itmek içün ḥālümüz gelmez dile / Şerḥini anuñ yine bu **şerḥ-i bürhānum** ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 1). [şerḥ-i bürhānum, -um]*

şerḥ-i dil [1] *Gönlün açılması. II Sıkıntının, kederin yok olması.*

Şerḥ-i dilden geçmek içün ṭālibüm şerḥ-i ʿaceb / Ben ne söylersem anı şerḥ itmez illā iştiyāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 4). [şerḥ-i dilden, -den]*

şerḥ-i ekmel [1] *En mükemmel açıklama, açma.*

Birisi **şerḥ-i ekmeldür** birisi ʿışḳa hem-serdür / Ḥaḳā'iḳda iki vech oldı mestūr ü muʿayyende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 2). [şerḥ-i ekmeldür, -dür]*

şerḥ-i fem-i ḳā'il-i mā [1] *Bizim konuşan, söyleyen ağzımızın şerhi, açıklaması.*

İdemez biñde birin **şerḥ-i fem-i ḳā'il-i mā** / Laḥaẓāt ile göreydi bize ikrām-ı niʿam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 3). [şerḥ-i fem-i ḳā'il-i mā,]*

şerḥ-i istiġrāḳ [1] *Kendinden geçip dünyayı unutmanın açıklaması.*

Şerḥ-i istiġrāḳuma yoḳdur nihāyetden ḫaber / Ẕerre miḳdārınca her aʿlā vü ednā söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 3). [şerḥ-i istiġrāḳuma, -um, -a]*

şerḥ-i lā-yuḥṣā [1] *Sayısız açıklama.*

Noḳṭa-i pergār-ı devvār-ı eḥad / **Şerḥ-i lā-yuḥṣā** durur hem lā-eḥad *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 7). [şerḥ-i lā-yuḥṣā,]*

şerḥ-i maḳāl [2] *Sözün açıklaması.*

Murādī ṭarf-ı āḫirdür bugün temsīl āḫirden / Hemān bir söz durur **şerḥ-i maḳālīden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 5). [şerḥ-i maḳālīden, -den]*

Bir vecd ü ḥāl virdi Murād ehl-i vecde kim / Şerḥ ü beyāna gelmez o **şerḥ-i maḳāl** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 5). [şerḥ-i maḳāl,]*

şerḥ-i maḳsūd [1] *Amacın, niyetin ifadesi, açıklanması.*

Şerḥ-i maḳsūd oldı çün aṣl-ı murād / Bī-beyān ü bī-beyān ü bī-beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1169, Beyit 2). [şerḥ-i maḳsūd,]*

şerḥ-i maʿlūm [1] *Bilinen, belli açıklama.*

Dile ʿālemde kim olur dem-sāz / **Şerḥ-i maʿlūma** eylese āġāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 1). [şerḥ-i maʿlūma, -a]*

şerḥ-i maʿnā [2] *Mânânın açıklaması.*

Şerḥ-i maʿnā ḫaberin bildi şu kim virdi Ḫudā / Yoksa maʿnā ḫaberin kim bile ey dil heyhāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 4). [şerḥ-i maʿnā,]*

Murāduñ **şerḥ-i ma'nāsı** beyān-ı bī-'ayān oldı / Bunı fehm eyleyem dirseñ gözet ma'nāyı elḥamda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 5). [şerḥ-i ma'nāsı, -sı]*

şerḥ-i miḳdār [2] *Kıymetinin, değerinin açıklaması.*

Şerḥ-i miḳdārındadur her kişinüñ ʿayn-ı kelām / Bu Murāduñ noḳṭa-i nuṭḳında maʿnā söylenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 5). [şerḥ-i miḳdārındadur, -ın, -da, -dur]*

Şerḥ-i miḳdār ile her şey'üñ olur ḥāli beyān / Gel tefekkür eyle bir dem gerdiş-i eṭvārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 4). [şerḥ-i miḳdār,]*

şerḥ-i mīnū [1] *Cennetin anlatılması, açıklanması.*

İder şevḳ ile şevḳin āşkāre / Anuñ içün döner bu **şerḥ-i mīnū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1212, Beyit 2). [şerḥ-i mīnū,]*

şerḥ-i müşerreḥ olmak [1] *Açıklanmış olmak, şerh edilmek.*

Metn olmaġıl şerḥ olıgör **şerḥ-i müşerreḥ olıgör** / Giryān olursa yolına gözüñ sezādur bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 806, Beyit 3). [şerḥ-i müşerreḥ olıgör, -ıgör]*

şerḥ-i nihan [1] *Gizliliği açıklaması, anlatılması.*

ʿĀlem-i ʿaynumda ʿaynumdur vücūdum ḫāfızı / Ġayb-ı ġayba ḳıl naẓar **şerḥ-i nihānumdur** gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 2). [şerḥ-i nihānumdur, -um, -dur]*

şerḥ-i rāz [1] *Sırrın açıklanması.*

Ḥaḳk-ı maʿlūmumdan oldı **şerḥ-i rāz** / Maḳdemüm meymündur hem çāre-sāz *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 1). [şerḥ-i rāz,]*

şerḥī tebāreke lā-şerḥa ḥātī [1] *Benim açıklamamla değildir, mübarek kıldı hayatımın bir açıklaması yoktu.*

> Tā-Hā ve Yā-Sīn Ḥā-Mīm ʿAyın-Sīn / **Şerḥī tebāreke lā-şerḥa ḥātī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1571, Beyit 4). [şerḥī tebāreke lā-şerḥa ḥātī,]*

şerḥ itmek [23] *Açıklamak, izah etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

> **Şerḥ itmek** içün emr-i ʿamelde ḥikāyetin / Taḳdīr ḳıldı ḥükm ile gönderdi nāziʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 3). [şerḥ itmek, -mek]*

şerḥ ḳılmak [3] *Açıklamak, izah etmek.*

> Aḥvālümi ḳaçan **ḳıla şerḥ** ʿālim-i ʿulūm / Kendüyi bilmek evvel aña elzem-i lüzūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 1). [şerḥ ḳıla, -a]*
>
> Kimsene bu remzi bilmekde muḥāl-ender muḥāl / Pes bunuñ **şerḥin** meger kim şerḥ-i bürhānum **ḳıla** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 2). [şerḥin ḳıla, -a]*
>
> Āh kim şerḥ itmek içün ḥālümüz gelmez dile / **Şerḥini** anuñ yine bu şerḥ-i bürhānum **ḳıla** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 1). [şerḥini ḳıla, -a]*

şerḥ olmak [12] *Açıklamak, izah etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

> **Şerḥ oldı** baña maʿnī şāriḥdür anı ʿālem / Bir noḳṭayı ḥall eyler her kim ki bile maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 4). [şerḥ oldı, -dı]*

şerḥ ü beyan [11] *Açıklama, anlatma, izah etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

> **Şerḥ ü beyāna** sıġmaz bu ʿilm-i mümkinātuñ / Şol nesne mümteniʿdür eshel ḳatuñda ḥālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 2). [şerḥ ü beyāna, -a]*

şerḥ ü beyāna gelmek [3] *Açıklamak, ifade etmek.*

> **Şerḥ ü beyāna gelmez** derd-i derūn-ı ʿāşıḳ / ʿIşḳ olmadı müyesser kimde ki yoḳ sadākat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 3). [şerḥ u beyāna gelmez, -mez]*
>
> Ey dil Murādī ḳavli **şerḥ ü beyāna gelmez** / Deryā durur bu deryā 'ummān durur bu 'ummān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 5). [şerḥ ü beyāna gelmez, -mez]*
>
> Bir vecd ü ḥāl virdi Murād ehl-i vecde kim / **Şerḥ ü beyāna gelmez** o şerḥ-i maḳāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 5). [şerḥ ü beyāna gelmez, -mez]*

şerḥ ü beyāna gitmek [1] *Açıklanabilir olmak.*

> **Şerḥ ü beyāna gitmedi** andan olan mülāṭafat / Her kime irdi buldı yol bulmayan oldı ẕü'l-elem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 3). [şerḥ ü beyāna gitmedi, -me, -di]*

şerḥ ü beyān-ı maʿrifet [1] *Marifetin ifadesi ve açıklaması.*

> ʿĀrifüñ ḳavlindedür **şerḥ ü beyān-ı maʿrifet** / ʿĀşıḳuñ ḳalbindedür sırr-ı nihān-ı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 1). [şerḥ ü beyān-ı maʿrifet,]*

şerḥ ü beyānum olmak [1] *Açıklama, anlatma, izah etme.*

> Hep beyānumdur Murādī cümleten şerḥ ü beyān / Şerḥ ü maʿnā añlamam **şerḥ ü beyānum oldıġın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 5). [şerḥ ü beyānum oldıġın, -dık, -ın]*

şerḥ ü tibyān [1] *Açıklama ve beyan etme.*

> **Şerḥ ü tibyān** n'idügin fehm itmeyen bürhān ile / Añlaġıl sen anı kim ol n'ola bürhān bilmedi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 4). [şerḥ ü tibyān,]*

şerḥ virmek [2] *Açıklamak, yorumlamak.*

> Rāz-ı dil **şerḥin virürsem** bu göñül rüsvā olur / Söylemezsem derdümi eşyā beni gūyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 1). [şerḥin virürsem, -ür, -se, -m]*
>
> Maʿānī **şerḥini virdi** beyān aldı beyānından / Delālātını ʿarż itdi gelüp bunda ʿayān elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 4). [şerḥini virdi, -di]*
>
> **şerḥa eylemek [1]** *Dilim dilim etmek, parça parça etmek.*
>
> Senüñ ol tīr-i ġamzeñle begüm ebrū kemānuñdur / Ḥamīde eyleyen ḳaddüm dilümi **eyleyen şerḥa** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 2). [şerḥa eyleyen, -(y)en]*
>
> **şerḥa şerḥa [1]** *Yarık yarık.*
>
> Ḳanı gün görmez güzeller n'oldı ol zībā cemāl / Ẕerre ẕerre **şerḥa şerḥa** infikāk olmış yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 4). [şerḥa şerḥa,]*

şerḥa şerḥa olmak [1] *Parça parça olmak.*

> **Şerḥa şerḥa olmayınca** dil dime ʿāşıḳ aña / Ḥayretinden virmeyince cān dimem sādıḳ aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 1). [şerḥa şerḥa olmayınca, -ma, -(y)ınca]*
>
> **şerīʿat [7]** *Doğru yol, Hak yolu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*
>
> İsterseñ ey Murādī ʿilmüñde ekmel olmaḳ / Bil sendedür **şerīʿat** bil sendedür ṭarīḳat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 5). [şerīʿat,]*
>
> **şerif [1]** *Şerefli, mübarek.*
>
> Ol Ḫudānuñ **şerīf** ismi ile / Cümleten ṭolu günbed-i ḫaḍrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 3). [şerīf,]*

şerik [1] *Ortak, benzer.*

Ḫudā vāhiddür añla pes **şerīki** yoḳ naẕīri yoḳ / Bu maʿnayı oñat fehm it ḥaḳīḳat ʿilm-i īmāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 3). [şerīki, -i]*

şerm [1] *Utanç, mahcubiyet.*

Şerḥ eyledüm ḥayātum maşrıḳda āfitāba / **Şerminden** oldı aḫmer düşdi varup ḥicāba *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 1). [şerminden, -i, -n, -den]*

şerm eylemek [1] *Utanmak.*

Fenā içün nedür bunca te'emmül / Niçün **şerm eylemezsin** Ḫaḳdan el'ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 2). [şerm eylemezsin, -mez, -sin]*

şerr ü şūr [1] *Fitne ve fenalık.*

Ḳanı ḫavf ol Ḫudādan ey ḥayāsız / Nedür bu **şerr ü şūruñ** intihāsız *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 23, Beyit 2). [şerr ü şūruñ, -un]*

şerr-i mā-ḫalaḳ [1] *Yaratılmışların şerri, kötülüğü.*

Bu Murādīnüñ murādı budur ey perverdigār / Gelmesün ol dilbere dünyāda **şerr-i mā-ḫalaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 7). [şerr-i mā-ḫalaḳ,]*

şeş cihat [1] *Altı cihet, altı yön, her yön, her taraf, dünya.*

Bir ẕerresinden oldı münevver bu **şeş cihāt** / Ger mihri ṭāliʿ olsa cihān doymaya aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 4). [şeş cihāt,]*

şevḳ [32] *Gönül meyli, arzu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu Murāduñ kelimātın işiden ʿārifler / **Şevḳ** ile eyle semāʿı diyem ʿişret-bādā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 5). [şevḳ,]*

şevḳe gelmek [2] *Coşkuya kapılmak.*

Dümūʿ-ı ʿaynın aḳıtdı semā çün ṭurdı arż üzre / **Gelüp şevḳe** ʿayān oldı ne kim var kendüde iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 2). [şevḳe gelüp, -üp]*

Dümūʿ-ı ʿaynın aḳıtdı semā çün ṭurdı arż üzre / **Gelüp şevḳe** ʿayān oldı ne kim var kendüde iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 2). [şevḳe gelüp, -üp]*

şevḳ-i cemāl-i tāb [1] *Güzel yüzün ışığına duyulan arzu, istek.*

ʿĀşıḳ odur Murādī ḳomaya vücūdı var / **Şevḳ-i cemāl-i tābına** yana niteki mūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 5). [şevḳ-i cemāl-i tābına, -ı, -(n)a]*

şevḳ-i dildār [1] *Sevgiliyi arzulama, özleme.*

Küntü kenzenden ḫaber bilmez şu kim / **Şevḳ-i dildār** ile yek-sān olmaya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1422, Beyit 4). [şevḳ-i dildār,]*

şevḳ irmek [1] *Işığın, parıltının erişmesi; etrafın aydınlanması.*

Lemʿası şems-i vücūduñ virdi āfāḳa żiyā / O żiyādan **şevḳ irüp** eşyā didi yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 1). [şevḳ irüp, -üp]*

şevḳ itmek [1] *Arzu, heves etmek.*

İder şevḳ ile şevḳin āşkāre / Anuñ içün döner bu şerḥ-i mīnū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1212, Beyit 2). [şevḳ ider, -er]*

şevḳ-i zülf [1] *Saçının hevesi. II Aşığın sevgilinin saçına olan meyil.*

Mū gibi inceldi cismüm **şevḳ-i zülfüñden** senüñ / Yāvī ḳıldum kendümi zerd oldı beñzüm hem çü gāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 2). [şevḳ-i zülfüñden, -ün, -den]*

şevḳ ḳılmak [1] *Aşk ile; canı gönülden arzulamak.*

Dil Murādī ḥāl ile hūda **ḳıla şevḳ** ile hū / Dilde eksük olmasun her dem-be-dem efkār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 5). [şevḳ ḳıla, -a]*

şevḳ u maḥabbet [1] *Arzu ve sevgi.*

Cān ü göñülde ḫānum ʿışḳuñ maḳarr idüpdür / **Şevḳ u maḥabbetündür** bu cism ü cāna rāḥat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 2). [şevḳ u maḥabbetündür, -ün, -dür]*

şevvāḳ olmak [1] *İstekli, arzulu olmak.*

Nūş eyle cām-ı ʿışḳı cān eyle cān ü dilden / **Şevvāḳ olmayanlar** ḫum-ḫāneye iremez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 596, Beyit 3). [şevvāḳ olmayanlar, -ma, -(y)an, -lar]*

şey' [3] *Şey, herhangi bir şey.*

Murāda vech-i ḥaḳīḳī tecellīsi ẓāhir / Kimsene aña muʿārıż degül bugün **şey'ā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 5). [şey'ā,]*

Yā murād-ı külli şey'in **şeydedür** aṣl-ı murād / Fecr-i ṣādıḳ lemʿası ʿışḳı ziyād eyler ziyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 1). [şeydedür, -de, -dür]*

Cemī' **şey'e** revān oldı ḥükm-i nāfiẕ-i Ḫaḳ / Cemī' elsineye añla tercemānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 4). [şey'e, -e]*

şeyb olmak [1] *İhtiyar olmak.*

Yine **şeyb oldı** ḳıldı iʿāde meselā / Çün ṣabī oldı Murādī yine ṣāb oldı hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 5). [şeyb oldı, -dı]*

şeydā [9] *Divane, müptelâ. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şüyūʿ-ı nām-ı dilberden yine **şeydādur** ʿāşıḳlar / Düşüp ser-pā bürehne ʿāleme rüsvādur ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 1). [şeydādur, -dur]*

şeydā eylemek [1] *Çılgına çevirmek.*

Bir mekes oldum yine per ile perrüm ḳalmayup / Oldı dil Mecnūn çün kim **eyledi şeydā** beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 4). [şeydā eyledi, -di]*

şeydā gönül [1] *Deli gönül.*

Şeydā göñül dolandura mı ins ü cān seni / Eglendüremedi seni ḥūr-ı cinān seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 1). [şeydā göñül,]*

şeydā itmek [1] *Delirtmek, çıldırtmak.*

Cemāl-i dil-rübāsıdur dili **şeydā iden** yārüñ / ʿAceb olmaz eger bir dem urasın yarama merhem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 4). [şeydā iden, -en]*

şeydā ḳılmak [4] *Divane, mübtela hale getirmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Maḥabbetdür beni **şeydā ḳılan** āh / Tenümde maḥż-ı cānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 5). [şeydā ḳılan, -an]*

şeydālıġ [1] *Aşk ile kendinden geçmişlik.*

Bilmezem ya Rab nedendür ʿaḳlumuñ yaġmalıġı / Yā nedendür bilmedüñ bu göñlümüñ **şeydālığı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 1). [şeydālığı, -ı]*

şeydā olmak [2] *Aşktan aklını kaybetmiş, divane, düşkün, şaşkın olmak.*

Murāduñ her ki gūş itdi kelāmın / ʿAceb şūride vü **şeydā olupdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 5). [şeydā olupdur, -up, -dur]*

Göñül **şeydā olaldan** görmedi hergiz vefā senden / Revā mıdur saña ʿömrüm çeke ʿāşıḳ cefā senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 1). [şeydā olaldan, -aldan]*

şeyḫ u şab [4] *İhtiyar ve genç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAcā'ib baḥre ṭaldı dil aña ḥadd u kenār olmaz / Ġarā'ib ḫayret-i kübrāda gördüm cümle **şeyḫ u şab** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 3). [şeyḫ u şab,]*

şeyḫ-i başrī [1] *728 yılları arasında yaşamış tâbiundan olan Sünni alim ve sufi.*

Bu rumūzı ezelī bilmedi **Şeyḫ-i Başrī** / Bunı añlayan odur kim ide rūḥın iḫyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 2). [şeyḫ-i başrī,]*

şeyḫü'l-enām [1] *Kainatın şeyhi.*

Viremez bu mes'ele fetvāsını **şeyḫu'l-enām** / Çün bu yirde ḳan iledür ʿāşıḳa dest-i namāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 3). [şeyḫu'l-enām,]*

şeyṭān [3] *Şeytan.*

Secde itmedügi içün aña / Ebedi laʿnet oldı **şeyṭāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit 3). [şeyṭāna,]*

Kerīmā kird-gārā raḥmetüñden eyleme maḥrūm / Ḥabībüñ ḫürmeti ḳaṣd itmesün **şeyṭān** īmāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 3). [şeyṭān,]*

Secde itmedügi içün aña / Ebedī laʿnet oldı **şeyṭāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit 3). [şeyṭāna, -a]*

şeytān-ı laʿīn [1] *Lanetlenmiş, Allah'ın rahmetinden mahrum bırakılmış şeytan.*

Uyma vesvāsına **şeytān-ı laʿīnüñ** zīnhār / Dūr ḳılma ḳalbüñi bir laḥẓa doġrı rāhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 4). [şeytān-ı laʿīnüñ, -ün]*

şeyṭān-ı nefs [1] *Nefis şeytanı.*

Ey ṭavāfın isteyen ṣıdḳ ile gel ḳılġıl namāz / Recm ḳıl **şeyṭān-ı nefsi** ḳalmaya tā mekr ü āl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 5). [şeyṭān-ı nefsi, -i]*

şifa [5] *İyileştirici, çare olan şey. II Aşığın gönlündeki tasa ve kederi gideren şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳānūn-ı ezeldedür **şifā** çün / Bu sırrı velīler itmiş iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 4). [şifā,]*

şifā eylemek [2] *Şifa vermek.*

Dest-i luṭfuñla elüm al ayaġa ḳaldur beni / Çün keremdür saña ḳānūn **eylegil** ḫāṣıl **şifā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 3). [şifā eylegil, -gil]*

Ol ḥabīb ü ol şefīʿ ü ol cemāli bedr-i tām / **Eylesün** derde **şifā** yā Rabbenā senden meded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 4). [şifā eylesün, -sün]*

şifā ḳılmak [1] *Şifa vermek.*

Lāzım oldı çün baña **ḳıldı** şifāsından **şifā** / Yoġ ile var arasında var idüpdür varda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1231, Beyit 3). [şifā ḳıldı, -dı]*

şifā virmek [1] *Sağlıklı duruma getirmek. II Gönüldeki tasa ve kederi gideren şey.*

Cümleten yaraya **şifā virmiş** / Merhem-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 4). [şifā virmiş, -miş]*

şihāb [1] *Gökyüzünde bazen akıp gittiği görülen ateş parçası.*

Meh-pāreler olursa eger cümle bu cihān / Mihr-i yüzüñe nisbet efendüm **şihābdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 5). [şihābdur, -dur]*

şikâr [2] *Av. II Aşığın canı.*

Cām ile cānı bulmaġa cān atdı cān ü ten / Cān virmeyince bilmedi aṣlā **şikārı** ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 3). [şikārı, -+ı]*

Cām ile cānı bulmaġa cān atdı cān ü ten / Cān virmeyince bilmedi aṣlā **şikārı** ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 3). [şikārı, -+ı]*

şikār olmak [1] *Avlanmak.*

Cümleten dünyā vü uḫrā hep **şikār oldı** dile / Dutalı bāzū-yı ʿizzet üzre devlet bāzını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 3). [şikār oldı, -dı]*

şikāyet eylemek [1] *Yakınmak, söylenmek, memnuniyetsizliğini ifade etmek.*

Hümā-yı gül-şen-i ḳudsem mekānum ʿarş-ı aʿlādur / **Şikāyet eylerem** ammā vücūdum nār u ābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 2). [şikāyet eylerem, -r, -em]*

şikem [1] *Karın, mide.*

Ṭoldurdı Murādī **şikemin** ḫalḳ-ı cihān gör / V'Allāhi bizüm gibi riyāżat idemezler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 5). [şikemin, -in]*

şimden girü [7] *Artık, bundan sonra. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bī-naẓīr buldı Murādī şübheden oldı ḫalāṣ / Dimesün **şimden girü** hergiz naẓīrüm var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 5). [şimden girü,]*

şimdi [72] *Şimdi, bundan böyle.*

Ben ṣanurdum kim cihānda añladı ʿālem seni / **Şimdi** bildüm cümlesi ẓann eylemiş bāṭıl saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 2). [şimdi,]*

şimdiden şoñra [1] *Bundan sonra, bundan böyle.*

Ḥāmidüm Maḥmūd olaldan bilmişem māhiyyetüm / Munṭaẓırven **şimdiden şoñra** daḫı pes n'ideler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 2). [şimdiden şoñra,]*

şināsā olmaḳ [1] *Anlayan, tanıyan, bilen olmak.*

Eger rāh-ı ḫaḳīḳatde **şināsā olmaḳ** isterseñ / Murādīnüñ kelāmın levḥüñe ḳıldur yüri tasṭīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 5). [şināsā olmaḳ, -mak]*

şināver [3] *Yüzücü. II Hakikat denizinde yüzen.*

Deryā-yı ḫayret üzre fülk-i göñül **şināver** / Varmaġa kūy-ı yāre bir ara var mı yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 2). [şināver,]*

Baḥr-ı ḫakīḳat içre bu fülk-i dil **şināver** / N'ola iḥāṭa ḳılsa her yanını anuñ ẕāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 2). [şināver,]*

Murādī baḥr-ı ḫaḳīḳatdedür **şināver** çün / Dirīg kimse bu ʿālemde bilmedi anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 5). [şināver,]*

şināverlik itmek [1] *Yüzücülük etmek. II Hakikat denizinde yüzen.*

Baḥr-ı ḫaḳḳānīde her kim ki **şināverlik ide** / Ayaġı ṭopraġını sürme-i ebrār didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 4). [şināverlik ide, -e]*

şināver olmak [1] *Yüzücü olmak. II Hakikat denizinde yüzen.*

Baḥr-ı vaḥdetde **şināver olalı** işbu Murād / Nice dürler çıḳarur al ḳulaġa raʿnādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 5). [şināver olalı, -alı]*

şināv eylemek [1] *Yüzmek, içine dalmak.*

Baḥr-ı ḫayretde **şināv eyleyeli** fülk-i göñül / Bir kenārın bulımaz ṭarf u ṭarafdur mā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 1). [şināv eyleyeli, -(y)eli]*

şināv-ı baḥr-ı vaḥdet ḳılmak [1] *Vahdet, Allah'a yakınlık denizinde yüzücü olmak.*

Şināv-ı baḥr-ı vaḥdet ḳıl Murādī kesret içinde / Bu bir aʿlā zerāfetdür nihān itdüñ hemān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 5). [şināv-ı baḥr-ı vaḥdet ḳıl,]*

şināv itmek [3] *Yüzmek.*

Yem-i ʿışḳ içre bir laḥẓa **şināv itdüñse** ey ʿāşıḳ / Ziyāde varmaġa himmet ḳıluben eylegil ġayret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 3). [şināv itdüñse, -dü, -n, -se]*

Haḳīḳat baḥrine ḫūt oldı rūḥ-ı pür-fütūḥum çün / **Şināv itsem** o yem içre yine peydā olan sensin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 4). [şināv itsem, -se, -m]*

Ey Murādī baḥr-ı ḥikmetde **şināv iden** kişi / Senden alur her nefes bir ḳaṭreden sermāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 5). [şināv iden, -en]*

şīr [2] *Arslan.*

Ey Murādī ezelī vaḥdeti gör kesreti ḳo / **Şīr** iseñ ara ḳamu bīşeyi bul bir daḫı şīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 5). [şīr,]*

Ey Murādī ezelī vaḥdeti gör kesreti ḳo / Şīr iseñ ara ḳamu bīşeyi bul bir daḫı **şīr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 5). [şīr,]*

şi'r: *Edebi değeri olan nazımlı ve kafiyeli söz.*

Her kim ki **şi**ʿ**r** diye Murāduñ kelāmına / İki cihānda laʿnetin itsün añа Ḫudā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 5). [şiʿr,]*

Murādī **şi'rin** oḳur ehl-i 'irfān / Biri birbirinden ey cān ala ala *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 5). [şiʿrin, -in]*

şīr-i ḥikmet virmek [1] *Hikmet, bilgelik sütünün verilmesi.*

Şimdi maʿnā ṭıflı toġmazdı fu'āduñdan Murād / **Şīr-i ḥikmet virmese** idi hidāyet dāyesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 5). [şīr-i ḥikmet virmese, -me, -se]*

şīrīn [4] *1. Tatlı, şirin.*

Ḳaşı yayına ḳurbān olduġum anuñ ʿaceb midür / Sözi **şīrīn** lebi şekker ʿaceb ḫôş dil-rübā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 2). [şīrīn,]*

Beni ırżāʿ idelden murżıʿa **şīrīn** şarāb ile / Benüm mehdüm muṭāf oldı ḳamuya reh-güẕer oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 2). [şīrīn,]*

1. Tatlı. 2. Ferhad ile Şirin hikayesinin kadın kahramanı.

Beni ʿālemde Ferhād eyleyen **Şīrīn** zebānuñdur / Beni bülbülleyin zār eyleyen ġonce dehānuñdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 1). [şīrīn,]*

Ey ḫüsrevüm olalı lebüñ **Şīrīne** Ferhād / Şeb-dīz ṣaçuñ hicri yaşum eyledi gül-gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 4). [şīrīne, -e]*

şīrīn-i ʿışḳ [1] *Aşkın tatlılığı.*

ʿÖmr-i sermeddür baña **şīrīn-i ʿışḳuñdur** leẕīẕ / Āh-ı āb-ı çeşmüm ammā hicr ile gülgündur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 4). [şīrīn-i ʿışḳuñdur, -un, -dur]*

şīrīn-maḳāl [1] *Tatlı sözü.*

Murādīnüñ yine **şīrīn-maḳāli** / Yayılmış ser-be-ser dünyāya düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 5). [şīrīn-maḳāli, -i]*

şirret [1] *Huysuz, kavgacı, geçimsiz, yaygaracı, edepsiz.*

Beyāżı ḳalmadı nāmumda bir cā / Ḳamu **şirretle** ṭolmışdur ser-ā-pā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 15). [şirretle, -le]*

şīşe-i dīde [1] *Göz, gözün parlak kısmı.*

Ḳumlar şaġışı **şīşe-i dīdemden** aḳdı yaş / Raḥm itmedüñ didüm didi kim varsa ġanī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 3). [şīşe-i dīdemden, -m, -den]*

şita [1] *Kış mevsimi. II Zor, sıkıntılı zamanlar.*

Cān ü göñül virelden ol çeşm-i rūşenāya / Deryā-yı ʿışḳa girdi dil zevraḳı **şitāya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 1). [şitāya, -y, -a]*

şitāb [1] *Acele, çabuk.*

Çeşmümde nem dilümde ḥarāret **şitābda** / Ḥayretde cān diler yine ḥayrān seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1537, Beyit 4). [şitābda, -da]*

şitāb eylemek [1] *Acele etmek, çabuk davranmak.*

Maʿrifet bābında bir ṣāhib-temīzi isterüz / Biz bizi bizde girü bulmaḳda **eylerüz şitāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 2). [şitāb eylerüz, -r, -üz]*

şitāb itmek [1] *Acele etmek, elini çabuk tutmak.*

ʻÖmr i ḥarc eyler yolunda ʻāşıḳ-ı dildāde āh / Her ne deñlü kim **şitāb itse** görinür özge rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 1). [şitāb itse, -se]*

şitāb ḳılmak [1] *Acele etmek.*

Şems-i hüdā ṭulūʿ ide maṭlaʿ-ı kūh-ı ġaybdan / Ẕerreler ide mi ḳarār cümle **ḳılur** aña **şitāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 2). [şitāb ḳılur, -ur]*

şive [1] *Eda, naz.*

Bu ḫūd ʿaṭā-yı ġınādur ya **şīvedür** yaḫū nāz / Ḥużūr-ı meskenet olmaġa faḳr-ı faḫri yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 3). [şīvedür, -dür]*

şīve ḳılmak [1] *Nazlanmak.*

Elā ey ʿāşıḳ-ı şūride gel keşf-i ḥicāb oldı / Yüri var ḫüsne ḳarşu gör ne **şīve ḳılur** ol fettān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 3). [şīve ḳılur, -ur]*

şīve vü nāz [1] *Işve, cilve, eda ve naz.*

Ḥabībüñ ʻişve vü nāzı be-ġāyet bī-nihāyetdür / Başuña ʻaḳlı cemʻ it **şīve vü nāzına** ṭayanma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 4). [şīve vü nāzına, -ı, -(n)a]*

şöyle [40] *Şöyle, şu şekilde.*

Şöyle ḥall olsun gidüp teşvīş-i dil ey zū-fünūn / Sen yüri var ṭārik ol tā kim bilesin māverā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 2). [şöyle,]*

şu / şular [101] *Şu; varlıkları işaret yoluyla niteleme, belirtme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şol kişi kim ġavş ide ol yem-i bī-sāḥile / Buldı **şu** cevherleri k'olmadı aña bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 2). [şu,]*

şuʿā [6] *Işın, güneşten veya başka bir ışık kaynağından uzanan tel tel ışıklar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Māh-ı neyyirdür **şuʿāʿuñ** leyle-i ẓulmāda çün / Māh ü encüm mihr-i enver ẕerre-i bī-tābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 2). [şuʿāʿuñ, -un]*

şuʿāʿ-ı āfitāb-ı ʿışḳ [1] *Aşk güneşinin ışığı.*

Şuʿāʿ-ı āfitāb-ı ʿışḳuñ oldı ser-te-ser tābān / Cihāt-ı sitti terk itdüm senüñ kūyuñ cihānumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 3). [şuʿāʿ-ı āfitāb-ı ʿışḳuñ, -un]*

şu'ā'ı 'aks [1] *Yansıyan ışık, parıltı.*

Çün virdi mihr-i enver māha **şu‘ā‘ı ‘aksin** / Māh oldı geldi sācid şems-i ḍuḥā öñinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 3). [şu‘ā‘ı ‘aksin, -in]*

şuʿāʿ-ı ʿayn-ı envār [1] *Nurların kaynağının ışını.*

Şuʿāʿ-ı ʿayn-ı envāra revādur remz-i meclāsın / Celīdür bā-nihān el-ḥaḳ buña bir tercemān olmaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 3). [şuʿāʿ-ı ʿayn-ı envāra, -a]*

şuʿā-ı ḥüsn [2] *Güzelliğin parıltısı, ışını.*

Cān **şuʿā-ı ḥüsnüñi** çün gördi tenhā gizlenür / Ṣanma kim ecsāmdur dünyāda peydā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 1). [şuʿā-ı ḥüsnüñi, -ün, -i]*

Şuʿāʿ-ı ḥüsninin pür-tāb idince ʿaks-i ḳamer / İrişdürür aña şems-i ezel ḥarārātı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 3). [şuʿāʿ-ı ḥüsninin, -i, -nin]*

şuʿāʿ-ı mihr [4] *Güneş ışınları. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şuʿāʿ-ı mihre ḳarşu cümle-i seyyāre nā-peydā / Fe-emmā bedr-i tābānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 2). [şuʿāʿ-ı mihre, -e]*

şuʿāʿ-ı mihr-i feyz [1] *İhsan, lütuf güneşinin ışığı, parıltısı.*

Şuʿāʿ-ı mihr-i feyżinden eger neşr olmasa ẕerre / Olurdı mużmaḥil aḳmār şems olmazdı nūrānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 4). [şuʿāʿ-ı mihr-i feyżinden, -in, -den]*

şuʿāʿı mihr-i pür-tāb [1] *Çok parlak güneşin ışığı.*

Cemāl-i lā-naẓīrüñdür **şuʿāʿı mihr-i pür-tābuñ** / Çü şemse ṭāḳatüñ yoḳdur rehüñe ola mı tābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 1). [şuʿāʿı mihr-i pür-tābuñ, -un]*

şuʿāʿ-ı mihr-i tāb [1] *Parlak güneşin ışığı.*

Şuʿāʿ-ı mihr-i tābı mümkin olmazdı ala meh-tāb / Arada virmese bir ẕerre cānum al eger furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 2). [şuʿāʿ-ı mihr-i tābı, -ı, -]*

şuʿāʿ-ı mihr ü māh [1] *Güneş ve ayın ışığı.*

Şuʿāʿ-ı mihr ü māha şuʿle virür şol kesüñ şemsi / Çerāġ-ı enveri maḥż-ı hidāyetden münevverdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 4). [şuʿāʿ-ı mihr ü māha, -a]*

şuʿāʿ-ı şems-i enver [1] *Parlak güneşin ışıkları.*

Şuʿāʿ-ı şems-i enver ẕerredür mihr-i dilārāña / Muḳarrerdür bu ḥükm üzre ki ḳudret ḥükm-i ḳādirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 2). [şuʿāʿ-ı şems-i enver,]*

şuʿāʿ-ı şems-i ḥaḳḳānī [1] *Hakikat güneşinin ışığı.*

Şuʿāʿ-ı şems-i ḥaḳḳānī olupdur herkese lāmiʿ / Kimine luṭfıdur esbaḳ kimin ḳāhir durur el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 4). [şuʿāʿ-ı şems-i ḥaḳḳānī,]*

şuʿāʿ-ı şems-i neyyir [1] *Parlak güneşin ışıltısı.*

Şuʿāʿ-ı şems-i neyyirden ne maʿzi añlasun maʿnā / Eger çeşmüñde revnaḳ var ise gör sen de ṣanʿatdan *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 14, Beyit 2). [şuʿāʿ-ı şems-i neyyirden, -den]*

şu‘ā‘-ı şems-i vücūd [1] *Varlık güneşinin ışığı.*

Şu‘ā‘-ı şems-i vücūd oldı çünki tāb-zede / Ḫarāb olurdı cihān olmasa niḳāb-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 1). [şu‘ā‘-ı şems-i vücūd,]*

şuʿāʿ olmak [1] *Işık olması.*

Şuʿāʿ oldı velīkin cümleten bir şems-i enverdür / Bu ṭarfuñ ṭurfedür ḥāli velīkin ṭarz-ı āḫerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 4). [şuʿāʿ oldı, -dı]*

şu‘ayb [1] *Medyen ve Eyke halkına gönderilen peygamber.*

Bulımaz idi **Şu‘ayb** daḫı necāt / Dimese lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 11). [şu‘ayb,]*

şuġl [2] *İş, uğraş.*

Rabbi bilürse lem yelid kimseyi beñdeş itmez ol / **Şuġlı** ziyāde ger ḳıla arturuben didi ṣamed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 4). [şuġlı,]*

Murāduñ kim ola güftārını fehm eyleye cānā / Beyān ister iseñ ḳo kesreti **şuġl** ile tenhāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 5). [şuġl,]*

şuġl-ı dünya [1] *Dünya gailesi.*

Murādī **şuġl-ı dünyāyı** yüri arduña at zinhār / Vücūduñ ḥırmān-ı ġavġāyile sen virme noḳṣāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 5). [şuġl-ı dünyāyı, -(y)ı]*

şuʿle [3] *Alev.*

Muḳtebisdür dil ḥayāt-ı cāvidānuñ **şuʿlesin** / Lemʿasındadur ḥabībüm görinen nümüneler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 4). [şuʿlesin, -sin]*

Şemʿ-i ʿaḳlı yaḳmışam bezmümde yārüñ dün gice / **Şuʿle** ḳapdum çün añı mihr-i hüveydā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 3). [şuʿle,]*

Şu‘lesidür mihr-i ‘ışḳuñ berḳ uran dünyāda āh / Tāb-ı şemsi berḳ uran ṣanma bu māhuñ üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 2). [şu‘lesidür, -dür]*

şuʿle-i āh [1] *Ah ateşi, ahın kıvılcımları.*

Şuʿle-i āhum benüm olmış durur başımda tāc / Milk-i ʿışḳ içre ben ʿāşıḳ şimdi sulṭān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 3). [şuʿle-i āhum, -um]*

şuʿle-i berḳ-i cemal [1] *Güzelliğin şimşeğinin alevi. II Yanağın parlayışı.*

Şuʿle-i berḳ-i cemāli şöyle ḥayrān itdi kim / Bu zebānumdan cevāb içün çıḳarmadum ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 2). [şuʿle-i berḳ-i cemāli, -i]*

şuʿle-i deycūr olmak [1] *Karanlığın alevi, ışığı olmak.*

Ḫāne-i ḳalbüñde tevḥīd ile yaḳ bir ḫoş çerāġ / İki ʿālemde odur çün **şuʿle-i deycūr olan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 3). [şuʿle-i deycūr olan, -an]*

şuʿle-i envār [1] *Nurların ışığı, parıltısı.*

Ḥücre-i ḳalbüm ṭolı ḳıl **şuʿle-i envār** ile / Nice bir cürm ü ḫaṭāyile ola göñlüm ḳara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 3). [şuʿle-i envār,]*

şuʿle-i mihr [1] *Güneşin alevi.*

Ser-te-ser eşkāl-i ʿālem oldı fānūs-ı ḫayāl / **Şuʿle-i mihrüm** bilürven anda tābān oldığın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 2). [şuʿle-i mihrüm, -üm]*

şu'le-i tābān [1] *Parlak alev.*

ʿAḳlumı yaġmaya virdüm **şu'le-i tābān** ile / Selb olup idrāk-i fehmüm lemʿa-i raḫşān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 1). [şuʿle-i tābān,]*

şuʿle-ver olmak [1] *Alevli olmak.*

Nār-ı celāliyyet **ola şuʿle-ver** / Düşmenüñ olmaya ḳulūbında āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 2). [şuʿle-ver ola, -a]*

şuʿle virmek [2] *Işık, parıltı vermek; aydınlatmak.*

Şuʿāʿ-ı mihr ü māha **şuʿle virür** şol kesüñ şemsi / Çerāġ-ı enveri maḫż-ı hidāyetden münevverdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 4). [şuʿle virür, -ür]*

Gel berü şemʿ-i cihān ol çevre alsunlar seni / **Şu'le vir** fānūs-ı dehre görine ẓıll-ı ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 36, Beyit 2). [şu'le vir,]*

şūrīde [3] *Çılgın, perişan, tutkun, düşkün.*

Ben şanurdum ʿālem-i ḫayretde ḳaldı dīdeler / Şimdi bildüm cāmiʿü'l-ʿaḳl oldı ol **şūrīdeler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 1). [şūrīdeler, -ler]*

İḳtiran itmez göñül bir ġayr ile **şūridedür** / Yār ister yār ister yār ile bi-ʿārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 4). [şūridedür, -dür]*

Murāduñ her ki gūş itdi kelāmın / ʿAceb **şūride** vü şeydā olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 5). [şūride,]*

şūrīde ḥāl olmaḳ [1] *Perişan halde olmak.*

Gāh ü bī-gāh ey göñül **şūrīde ḥāl olmaḳ** neden / Pāymāl-i ḥüsn-i rūy u zülf ü ḫāl olmaḳ neden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 1). [şūrīde ḥāl olmaḳ, -mak]*

şūrīde-i ʿışḳ [1] *Aşık.*

Himāyet ḳılmasa dildār eger **şūrīde-i ʿışḳa** / İki dünyāyı bir ḳılsañ himāyet kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 2). [şūrīde-i ʿışḳa, -a]*

şūr u ġavġā [1] *Gürültü patırtılı.*

Şūr u ġavġāsın cihānuñ terk idüben fāriġ ol / Cāy-ı ġavġāda n'idersin cāy-ı bī-hemtāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 3). [şūr u ġavġāsın, -sın]*

şūr u ġavġādan geçmek [1] *Gürültü ve kavgayı bırakmak, terk etmek.*

Geçüp biz **şūr u ġavġādan** n'iderüz īn ile ānı / Bizüm ḫôş vaḳtimüz vardur bizüm bir ānımuz vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 2). [şūr u ġavġādan geçüp, -üp]*

şurūṭ [1] *Şartlar, gereklilikler.*

Ben **şurūṭın** bilürem dirseñ ol olmadı ṣalat / Bu ṣalāt-ı ṣalavāta dil-i meyyāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 4). [şurūṭın, -ın]*

şu'ūd [1] *Yukarı çıkma, yükselme.*

Çü çıḳmaḳ olmadı ḫācet enişde / Niçündür māniʿi nedür **şu'ūda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1426, Beyit 3). [şu'ūda, -a]*

şuʿūr [1] *Akıl, bilinç, anlayış, idrak.*

Kibriyā-yı ʿaẓmetüñ ḳaldur ġıṭāsın lā-cerem / İmtiyāż olmaḳ **şuʿūruñdan** mübeşşerdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 3). [şuʿūruñdan, -un, -dan]*

şübhe [4] *Şüphe, kuşku. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bī-naẓīr buldı Murādī **şübheden** oldı ḫalāṣ / Dimesün şimden girü hergiz naẓīrüm var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 5). [şübheden, -den]*

şübhe mi var [1] *Şüphesiz, muhakkak.*

Senüñ ʿışḳuñ şarābın nūş idenler ey ḥabīb-i dil / Ḳılurlar **şübhe mi var** bāde-i ḫamrādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 4). [şübhe mi var,]*

şübhesiz [1] *Kuşkusuz, şüphe uyandırmaz.*

Ḥikmet şarābın isteyen naʿma-i ġayra baḳmadı / Buldı devāsın **şübhesiz** sözin ṭutan ḫāẓıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 4). [şübhesiz,]*

şüheda [1] *Şehitler.*

Şühedā oldı çü meşhedde nedür aṣl-ı şühūd / Şāhidīn olmaġ içün oldı pes aṣl-ı meşhūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 1). [şühedā,]*

şühūd [3] *Vücut bulma, mevcut olma, meydana gelme, göze görünme.*

Oḳındı kelām-ı mümeyyiz menābirde çün / Bilindi **şühūd** ile maʿnā-yı ümmü'l-kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 4). [şühūd,]*

Şerḥ-i ālā ide mi her fem-i nādān ey dil / ʿĀlim iseñ eger ʿilm ile şehādetde **şühūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 3). [şühūd,]*

Teḳāżā-yı muʿārıżdan niẕām-ı milk-i dīn oldı / **Şühūdın** ẕāhir itdi çün vaḥīd oldı varup bī-bāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 2). [şühūdın, -ın]*

şühūd-ı ẕāt [1] *İlâhî tecellîlere şâhit olma, mânâ âlemini seyretme.*

Şühūd-ı ẕātunuñ müstaġraḳı oldı ulü'l-ebṣār / ʿIyānsın çün beyān lāzım degüldür kim ide inkār *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 9). [şühūd-ı ẕātunuñ, -un, -un]*

şühūd olmak [1] *Var, mevcut olmak.*

Ey Murādī saña virdügini vehhāb-ı ezel / Sayamaz cümleten eşyā ger **olur** ise **şühūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 5). [şühūd olur, -ur]*

şükr [13] *Şükür, Allah'a duyulan minneti dile getirme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben sebātum istedüm virdi ḥayātın cümleten / Ben bu niʿmet **şükrini** nice ḳılam yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 2). [şükrini, -i, -(n)i]*

şükr eylemek [7] *Allah'a duyulan minneti dile getirmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣıḥḥata **şükr eyleyüp** ʿömrüñi ṣarf eyleme / Niʿmet-i ʿuẓmā ki var cümlesi ṣıḥḥatdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 4). [şükr eyleyüp, -(y)üp]*

şükr-i ālā [1] *İhsanların şükrü.*

Bildi ol maʿnāyı çün kim ġayra ister ıṭṭılāʿ / Her neye kim muṭṭaliʿdür **şükr-i ālāsındadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 4). [şükr-i ālāsındadur, -sı, -n, -da, -dur]*

şükr-i lā-yu'ad [1] *Sayısız şükürler olsun.*

Feṭḥ idüpdür bendesine nice biñ remz ü künūz / Ḥamd-ı bī-ḥad **şükr-i lā-yu'ad** işüm fettāḥına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1227, Beyit 3). [şükr-i lā-yu'ad,]*

şükr-i sübḥāni eylemek [1] *Her türlü noksandan münezzeh olan Allah'a şükretmek.*

Ziyāde ʿömr-i ḥayy-ı lā-yenāmuñ vech-i aḥsenden / ʿAṭāsıdur ʿaṭāya **eyle** ṭurma **şükr-i sübḥāni** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 2). [şükr-i sübḥāni eyle,]*

şükr itmek [4] *Şükretmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳālıbı ḳalb itmeyince ḳılmayınca rāstī / Her nefes **şükr itmeyince** bulmadı bir an aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 2). [şükr itmeyince, -me, -(y)ince]*

şükr-i yezdān eylemek [1] *Allah'a şükretmek.*

Nice müddetdür çekerdüñ hicr ü fürḳatden belā / **Şükr-i Yezdān eyle** ʿāṣıḳ şimdi cānān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 4). [şükr-i yezdān eyle,]*

şükr ḳılmak [3] *Şükretmek.*

Ḥamd ü senā añadur luṭf ü seḫası öküş / **Şükrini ḳıl** dā'imā nāmını ẕikr eyle yād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 3). [şükrini ḳıl,]*

Revnaḳ-ı 'ahdı ḳabūl eyle ulu ni'metdür / Ni'metüñ **şükrini ḳıl** olmaya kāruñ müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 3). [şükrini ḳıl,]*

Revnaḳ-ı 'umr-ı men āverde zi-'umreş en yār / Ben nice **şükrin** anuñ **ḳılmayayın** mālā māl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 801, Beyit 4). [şükrin ḳılmayayın, -ma, -(y)a, -yın]*

şükr olmak [2] *Allah'a şükretmek.*

Ḥamdümüzde ḥamdümüz mektūmdur minnet bize / Ey Murādī Ḥaḳḳa **şükr olsun** senāyīlerdenüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 5). [şükr olsun, -sun]*

Bildüñ çü ḥāl-i ʿālem n'eydügini tamāmı / Bir ẕerre baḳma aña **şükrān olam** dir iseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 4). [şükrān olam, -a, -m]*

şükr ü minnet [2] *Verdiği nîmetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme ve yapılan bir iyiliğin yükü, ağırlığı altında ezilme, iyilik yapana karşı kendini dâima borçlu hissetme.*

Şükr ü minnet Ḥudā-yı sübḥāna / Eyledi luṭf ü 'izzet insāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit 1). [şükr ü minnet,]*

Şükr ü minnet Ḥudā-yı sübḥāna / Eyledi luṭf u ʿizzet insāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit 1). [şükr ü minnet,]*

şükrāne [2] *Gönül borcu, gönül borcu karşılığı.*

Çün keşf idesin baña cemālüñ keremüñden / **Şükrāne** içün bir de ḳılam biñ nefes iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 3). [şükrāne,]*

Cānum anuñ **şükrānesi** gönlüm anuñ dīvānesi / Ḳalbüm żiyā pervānesi "Min-ibtidā fī-l-intihā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 2). [şükrānesi, -si]*

şümār ḳılmak [1] *Hesap etmek.*

Bir vaḳt olur özini Murādī **ḳılur şümār** / Bir vaḳt olur ki ḥadd ile imkāna ṣıġmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 5). [şümār ḳılur, -ur]*

şürūʿ [1] *Başlamak.*

Şürūʿum şerʿedür rehber anuñla reh muʿammerdür / Benüm ḳavl-i ḥaḳīḳüm ʿāleme islām ü dīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 4). [şürūʿum, -um]*

şürūʿ eylemek [1] *Başlamak.*

Ṣubḥ-ı saʿādet ki ṭulūʿ eyleye / Şāriḥimüz şerḥe **şürūʿ eyleye** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 32, Beyit 3). [şurūʿ eyleye, -(y)e]*

şürūʿ itmek [2] *Başlamak.*

Çün **şürūʿ itdüm** didi şerʿ ile meşrūʿ añlaġıl / Tā ki maʿlūm ola saña cümle sevdā vü sefīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 5). [şürūʿ itdüm, -dü, -m]*

Bu Murādī anlaruñ çün emrini ḳıldı tamām / Pes **şürūʿ itdi** yine bu resme bir devrān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 5). [şurūʿ itdi, -di]*

şürūʿ olmak [1] *Başlamak.*

Şürūʿ olduḳda levḥüñ ṣafḥasına ʿilmüñ imlāsı / Bilinmiş idi maʿnāsı kitāb-ı ḳalb-i inşāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 3). [şürūʿ olduḳda, -duk, -da]*

şürūḥ [3] *Şerhler, izahlar, açıklamalar.*

Didüm ʿālem **şürūḥumdur** beni kim şāriḥ olmışdur / Didi ʿibret-nümā olduñ beyān-ı muʿteber göster *(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 3). [şürūḥumdur, -um, -dur]*

ʿAzīzüm senden isterven benüm ʿizz ile temkīnüm / Müberrā ola dā'imde **şurūḥumdur** nihān olmaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 4). [şurūḥumdur, -um, -dur]*

Şürūḥum maḳālini açdum çü kāmillere / Bu şerḥ ile vaṣfumda ebkem maḳālüm yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 3). [şürūḥum, -um]*

şürūr [1] *Şerler, kötülükler.*

Żamīrüm żikrüñe maḥrem olalı ey enīs-i dil / Senüñ ġayruñ **şürūrından** benüm kehf-i emānumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 2). [şürūrından, -ın, -dan]*

şüyūʿ [4] *Duyulma, yayılma, bilinme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nāme-i taḳdīri taḥḳīḳ itmeyen ʿallāmeler / Mülzem olmazlardı gūş itse **şüyūʿın** ʿāḳibet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 2). [şüyūʿın, -ın]*

şüyūʿ-ı nām-ı dilber [1] *Sevgilinin namının duyulması.*

Şüyūʿ-ı nām-ı dilberden yine şeydādur ʿāṣıḳlar / Düşüp ser-pā bürehne ʿāleme rüsvādur ʿāṣıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 1). [şüyūʿ-ı nām-ı dilberden, -den]*

2.2.23. T

ṭā- hā [3] *Ta-Ha (20/Ta-Ha 1).*

"Ṭā-Hā" didi çün naṣṣ ile bürhān ile münzil / "Ṭā-Hā"da bulındı yine "Ṭā- Hā" ile "esrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 4). ["ṭā-hā",]*

"Ṭā-Hā" didi çün naṣṣ ile bürhān ile münzil / "Ṭā-Hā"da bulındı yine **"Ṭā- Hā"** ile "esrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 4). ["ṭā- hā",]*

"Ṭā-Hā" didi çün naṣṣ ile bürhān ile münzil / **"Ṭā-Hā"da** bulındı yine "Ṭā- Hā" ile "esrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 4). ["ṭā- hā"da, -da]*

taʿab [1] *Zahmet, meşakkat.*

Ḳalbe didüm ki yāre di dermānuñ eylesün / Ḳatlan didi cefāya ki cümle **taʿab** geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 2). [taʿab,]*

taʿab çekmek [2] *Sıkıntı, yorgunluk çekmek.*

ʿĀlem-i lāhūta vardı murġ-i dil bir ānda / ʿĀlem-i nāsūtı terk idüp daḥı **çekmez taʿab** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 2). [taʿab çekmez, -mez]*

Çeker mi idi **taʿab** bil çıḳar idi serden / Dem-ādem olmasa idi eger ʿatā-yı edeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 4). [taʿab çeker, -er]*

taʿaccüb ḳılmak [1] *Şaşmak, hayret etmek.*

Ben **taʿaccüb ḳılmışam** āsār ile eṭvār içün / Bir nidā irdi ʿaceb olmaz bular muḫtār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 1). [taʿaccüb ḳılmışam, -mış, --am]*

taʿaḳḳul eylemek [1] *Anlamak.*

Ben **taʿaḳḳul eylesem** olmaz ʿaceb bu rāḥati / Kimsene ʿaḳl eylemez miḥnetde ʿayn-ı rāḥatüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 2). [taʿaḳḳul eylesem, -se, -m]*

taʿalluḳ [1] *İlgisi olma, ait olma.*

Taʿalluḳ ḥükmidür ey dil ḥicāb olan dilārāya / İkilükden geçerseñ ger bulasın sen daḥı pāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 1). [taʿalluḳ,]*

tāʿallūḳ-ı ezelī [1] *Ezelden beri var olan ilişki, bağ.*

Tāʿallūḳ-ı ezelīden ebed durur ḥāṣıl / Ki mebde' oldı ebedle başıldı muḥkem pāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 4). [tāʿallūḳ-ı ezelīden, -den]*

taʿallüḳ perdesin [1] *Dünyâya karşı duyulan ilginin, bağın engeli.*

Taʿallüḳ perdesin ḳaldur olan eṭvārı seyr eyle / Ol eṭvāruñ cihānıñda olan āsārı seyr eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 1). [taʿallüḳ perdesin,]*

ṭaʿām [1] *Yemek, aş.*

Münkir olma bu kelāmına Murādī zinhār / ʿĀḳil olur mı **ṭaʿāmına** kişi zehri ḳata *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 5). [ṭaʿāmına, -ı, -(n)a]*

ta‘aṣṣub ḳılmak [1] *Taraftar olmak, sıkı sıkıya bağlı olmak.*

Ta‘aṣṣub ḳılma her bāy ü faḳīre / Tekebbür eyleme ḫor u ḥaḳīre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 1). [ta‘aṣṣub ḳılma, -ma]*

taʿassür çekmek [1] *Güçlük çekmek, zorluk çekmek.*

Perişān olalı göñlüm **taʿassür çekmezem** hergiz / Bilürem bir belā ardınca Ḥaḳdan biñ ʿaṭā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 2). [taʿassür çekmezem, -mez, -em]*

ṭā‘at [13] *Allah’ın emirlerine uyma, emredileni yapma. (Bu kelime Dîvan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿİmādü’d-dīn olur şol kim ṭuta şerʿüñ ʿamūdından / Binā muḥkem ola dirseñ esās olsun aña **ṭāʿāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 4). [ṭāʿāt,]*

ṭā‘atda olmak [1] *İtaatte bulunmak, kulluk etmek.*

Sen daḫı ‘āḳil iseñ kendüñi beẕl eyle yüri / Dā’imā ẕikr ile tesbīḥ ile **ol ṭā‘atda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 4). [ṭā‘atda ol,]*

ṭāʿat eylemek [3] *Boyun eğme, alınan emre göre davranma.*

Ey Murādī sen eger ister iseñ ʿizzet ü cāh / **Ṭāʿat eyle** aña kim ʿālim-i esrār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 5). [ṭāʿat eyle,]*

Mevlāya **ṭāʿat eylegil** dā’im ʿibādet eylegil / Emre iṭāʿat eylegil tevḫīde gel tevḫīde gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 2). [ṭāʿat eylegil, -gil]*

ʿİbret alġıl ḳamu bu mevtādan / **Ṭāʿat eyle** olasın aʿlādan *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 6). [ṭāʿat eyle,]*

ṭāʿat-i ḥaḳ [1] *Allah'a ibadet, itaat.*

Yiyüp içüp yatup uyuma behāyim gibi sen / **Ṭāʿat-i Ḥaḳda** durış nefsüñi ḳaplasın ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 4). [ṭāʿat-i ḥaḳda, -da]*

ṭāʿat-i mevlā [1] *Allah'ın emirlerini yerine getirme.*

Ṭāʿat-ı Mevlāya bel baġla ṭurup ṣubḥ ile şām / Cāmid ü ḥayvān gibi bāṭıl olma bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 3). [ṭāʿat-ı mevlāya, -(y)a]*

ṭā‘at itmek [2]*Allah’ın emirlerine uyma, emredileni yapma.*

Duruş gel **ṭāʿat it** perverdgāra / Śevāb-ı dü-cihānı eyle ḥāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 2). [ṭāʿat it,]*

Göñül terk eyle bu milk-i fenāyı gel beḳā iste / Ḫudā-yı lā-yezāle **ṭā‘at it** andan ʿaṭā iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 1). [ṭāʿat it,]*

ṭā‘at ḳılmak [1] *Allah’ın emirlerine uyma, emredileni yapma.*

Ḥażret-i ḥallāḳa **ṭā‘at ḳıl** müdām / Ola ta emmāre ey dil rāżiye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 3). [ṭā‘at ḳıl,]*

ta‘ayyün [1] *Meydana çıkma, âşikâr olma, belirme.*

Ta‘ayyün ile ne mümkin cenābuña pervāz / Muḳaddes-i ezelīden geçer mi bālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 4). [ta‘ayyün,]*

ta‘ayyün itmek [1] *Meydana çıkmak, aşikar olmak, belirmek.*

Ta‘ayyün itmedi ‘aynı mübeyyen itdi lisān / Müzeyyen oldı bu arż u semā heyūlādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 4). [ta‘ayyün itmedi, -me, -di]*

tāb [32] *1.Takat, mecal, güç, kuvvet.*

Telāṭum eyleyüp baḥr-ı maḥabbet **tāba** düşmişdür / Kenārın bulmayıp geştī-i dil girdāba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 1). [tāba, -a]*

Yāre ḳalbüm meyl idelden ġayrıyı ḥ∨āb añlaram / Selb olaldan ṭāḳatüm ṭāḳatde bir **tāb** añlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 1). [tāb,]*

2. Işık, parıltı.

Rūz nedür rūze nedür şeb nedür / ʿĀşıḳ iseñ ʿışḳ ile var iste **ṭāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 2). [ṭāb,]*

Ṣalāḥ-ı kāra ṣūret virse dil **tābındadur** mir’āt / Eger jeng olsa rūyında ne ṣūret göstere heyhāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 1). [tābındadur, -ın, -da, -dur]*

Saʿd-ı ekber ṭūlūʿı **tābında** / Oldı tābende anda nūr-ı ṣamed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 3). [tābında, -ın, -da]*

Kibriyā-yı ʿizzetüñendür vücūd-ı tābver / **Tābdan** bir lemʿadur neşr oldı ʿālemde eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 1). [tābdan, -dan]*

Ḳurş-ı şemsüñ tābına tāb-ı cemālüñ **tābdur** / Līk ḥüsnüñden eser tābun gibi nāyābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 1). [tābdur, -dur]*

Ḳurş-ı şemsüñ tābına tāb-ı cemālüñ tābdur / Līk ḥüsnüñden eser **tābun** gibi nāyābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 1). [tābun, -uñ]*

Ḳurş-ı şemsüñ **tābına** tāb-ı cemālüñ tābdur / Līk ḥüsnüñden eser tābun gibi nāyābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 1). [tābına, -ı, -n, -a]*

Vech-i tābānuñı dīde **tāb** içinde seyr ider / ʿAks-i mihri nitekim mehtāb içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 1). [tāb,]*

Şeb-pere olmaz muḳābil āfitābuñ **tābına** / Bir degül nā-būd olanlar ile maḥrem būdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 2). [tābına, -ı, -n, -a]*

Şeb-i firḳatde mi ṣanduñ beni sen ey meh-rū / Giderem mihr-i hidāyetle yolum **tāb** iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 5). [tāb,]*

Mürtefiʿ oldı laḥẓada nefʿini buldı ʿarṣada / **Tābını** gördi laḥẓada irdi ḥayāt-ı iftiḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 2). [tābını, -ını]*

Cemāl-i lā-naẓīrüñdür ṣuʿāʿı mihr-i pür-tābuñ / Çü ṣemse ṭāḳatüñ yoḳdur rehüñe ola mı **tābuñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 1). [tābuñ, -uñ]*

Mihr-i rūyuñ **tābına** ṭāḳat virürse dôstum / Yanumı encümler alsa cümle meh-tāb añlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 2). [tābına, -ı, -n, -a]*

Ṣemʿ-i ruḫuñ çü **tābına** pervānedür vücūd / Bir vaṣl içün vücūda ṣalā-yı hebā didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 3). [tābına, -ı, -n, -a]*

Ḫalvetüm saṭḥında berḳ urmış ḳamer / Selb-i ṭāḳat ḳılduġum **tāb** añladum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 3). [tāb,]*

Murādī baḥredür zevraḳ velī baḥr añadur zevraḳ / Benüm **tābum** durur ʿālem benüm çün nūrı tābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 5). [tābum, -um]*

Murādī baḥredür zevraḳ velī baḥr añadur zevraḳ / Benüm tābum durur ʿālem benüm çün nūrı **tābından** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 5). [tābından, -ı, -n, -dan]*

Tābverdür çün cemālüñ **tāb** kim virür aña / Dilde tāb-ı ʿışḳ vardur n'eyleyem olmaz nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 3). [tāb,]*

Eşk-i çeşmüm aḳdı çün bu rūy-ı ḫūn-ḫ∨āh üstine / Dilde ṭāḳat ḳalmadı **tāb** irdi çün tāb üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 1). [tāb,]*

Eşk-i çeşmüm aḳdı çün bu rūy-ı ḫūn-ḫ∨āh üstine / Dilde ṭāḳat ḳalmadı tāb irdi çün **tāb** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 1). [tāb,]*

Ṣubḥ-ı ṣādıḳ görinür mihr-i ruḫuñ **tābından** / Baḥr-ı ʿışḳuñ bu cihān ḳaṭre durur ābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 1). [tābından, -ı, -n, -dan]*

Ṣāhidem bedr-i cemāline seḥāb aṣdı niḳāb / Zülfi bir perde gelür ṣaʿṣaʿası **tābından** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 3). [tābından, -ı, -n, -dan]*

Tāb uraldan ʻaks-i rūyuñ **tābdur** ʻālemlere / Dem-be-dem dil ārzūsı irmegedür demlere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 1). [tābdur, -dur]*

Ṣemʻ-i ruḫuñ **tābı** yine yandurdı cānı ʻışḳ ile / Medḥüñde her dem deprenür ḳalbüm zebānı ʻışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 1). [tābı, -ı]*

Çün maṭlaʻ-ı mihrinden ol meh āşkār oldı yine / Ṭāḳati ḳalur **tābına** dil bī-ḳarār oldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 1). [tābına, -ı, -n, -a]*

Mihr-i cemāl-i dil-rübā rūşen durur çün **tābda** / Devvārdur mihri anuñ çün ḳalb-i şeyḫ u şābda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 1). [tābda, -da]*

Tāb uraldan ʿaynuma nūruñ ḳomadı bende **tāb** / Ḳalbi ḥayrān çeşmi giryān ʿaḳlı sekrān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 3). [tāb,]*

Murādī şems-i münīri başar degül müdrik / Meger ki göstere **tābınuñ** ʿaksini ṭuġrāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 5). [tābınuñ, -ı, -nun]*

Gözümde nūrınuñ **tābı** eserdür / Naẓardan ḳıl naẓar ẕerre ḫaberdür *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 2). [tābı, -ı]*

Cürʿadan mestem ʿineb ābı nedür / Bu şarābuñ bilmezem **tābı** nedür *(Murâdî Dîvânı, Müfret 39, Beyit 1). [tābı, -ı]*

tāb-baḫş [1] *Aydınlık bahşeden.*

Āfitāb-ı neyyir oldum **tāb-baḫşam** ʿāleme / Pertevümle bildüm ayru nesne yoḳ dildārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 2). [tāb-baḫşam, --am]*

tāb-baḫş olmak [1] *Işık vermek, aydınlatmak.*

Bir żiyā virdi ruḫ-ı yār iki dīdeye kim / **Tāb-baḫş oldı** olar encüm-i şems ü ḳamere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1360, Beyit 3). [tāb-baḫş oldı, -dı]*

tāb getürmek [3] *Güç, kudret bulmak.*

Kelāmuñ bir kelām el-ḥaḳ **getürmez** gūş idenler **tāb** / Kimisi oldılar medhūş kimi ḳıldı özin per-tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 1). [tāb getürmez, -mez]*

Baḥr çü mevci cūş ide kim **getüriser** ama **tāb** / Fülk-i vücūda irmese cūd olur idi ol ḫarāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 1). [tāb getüriser, -iser]*

II Işık bulmak, aydınlanmak.

Tāb-ı ruḫ-ı dildāra gözüm **tāb getürmez** / ʿAynum gibi bir göz daḥı ḫūn-āb getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 1). [tāb getürmez, -mez]*

tāb-ı āfitāb [2] *Güneşin parlaklığı.*

Ẕerre-i nāçize pertev ṣalsa **tāb-ı āfitāb** / Āb içinde ʿaks-i tāba şems urulmaz aña ad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 3). [tāb-ı āfitāb,]*

Şebpere añlar mı **tāb-ı āfitābuñ** leẕẕetin / Bī-başarlar müşkilini sürmeler ḥall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 2). [tāb-ı āfitābuñ, -un]*

tāb-ı cemal [5] *Yüzünün parlaklığı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳurṣ-ı şemsüñ tābına **tāb-ı cemālüñ** tābdur / Līk ḥüsnüñden eser tābun gibi nāyābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 1). [tāb-ı cemālüñ, -ün]*

tāb-ı cihān-tāb [1] *Dünyayı aydınlatan ışık.*

Yā Rabbi nedür bilsem bu **tāb-ı cihān-tābum** / Her ʿāleme mihrümden ṭob urdı meh-i tābum

(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 1). [tāb-ı cihān-tābum, -um]

tāb-ı dil [2] *Gönül ateşi.*

Bezm-i ʿışḳı ṣanmaġıl kim rāyegān ola saña / **Tāb-ı dil** var ise sende gūş idersin bir maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 4). [tāb-ı dil,]*

Şerār-ı nāra doymaz āb irerse nār olur sākin / Eger **tāb-ı dile** irerse vaṣl-ı yār olur sākin *(Murâdî Dîvânı, Müfret 35, Beyit 1). [tāb-ı dile, -e]*

tāb-ı firāḳ [1] *Ayrılık ateşi.*

Yanarsa **tāb-ı firāḳa** çeker ḥicāb-ı celāl / ʿAceb degüldür olursa eger celāle ḥarīṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 2). [tāb-ı firāḳa, -a]*

tāb-ı ʿışḳ [2] *Aşk ateşi.*

Serseri ṣanma maḥabbet özge ḥāletdür göñül / Añlama her hāy u hūy idende **tāb-ı ʿışḳ** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 2). [tāb-ı ʿışḳ,]*

Tābverdür çün cemālüñ tāb kim virür aña / Dilde **tāb-ı ʿışḳ** vardur n'eyleyem olmaz nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 3). [tāb-ı 'ışḳ,]*

tāb-ı naʿl [1] *Nalımın kuvveti, ışığı.*

Tāb-ı naʿlüm n'ola ger tāb urur ise ʿarşa / Tāb-ı saṭḥında anuñ eyle ḥaẕer rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 4). [tāb-ı naʿlüm, -üm]*

tāb-ı nūr [2] *Nûrun ışığı, parlaklığı.*

Tāb-ı nūruñ ʿaynuma oldı cilā-yı nūr-ı tāb / Līk çeşmüm nūrı nūrından münevverdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 2). [tāb-ı nūruñ, -un]*

Yefʿalu'llāhu mā-yeşādan çün görindi **tāb-ı nūr** / Ḥükm ider her ne dilerse ider ezmān pes mürūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 1). [tāb-ı nūr,]*

tāb-ı ruḫ-ı dildār [1] *Sevgilinin yanağının parlaklığı.*

Tāb-ı ruḫ-ı dildāra gözüm tāb getürmez / ʿAynum gibi bir göz daḫı ḫūn-āb getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 1). [tāb-ı ruḫ-ı dildāra, -a]*

tāb-ı ruḫsār [1] *Yanağın parlaklığı.*

Tāb-ı ruḫsārı cemālüñ manẓarından gösterür / Revzen-i ʿaynumda ṭurmadı ḫayāli hem çü bād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 2). [tāb-ı ruḫsārı, -ı]*

tāb-ı saṭḥ [1] *Görünen tarafın, dış yüzün kuvveti, ışığı.*

Tāb-ı naʿlüm n'ola ger tāb urur ise ʿarşa / **Tāb-ı saṭḥında** anuñ eyle ḥaẕer rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 4). [tāb-ı saṭḥında, -ın, -da]*

tāb-ı şems [2] *Güneşin ışığı, parıltısı.*

Şuʿlesidür mihr-i ʿışḳuñ berḳ uran dünyāda āh / **Tāb-ı şemsi** berḳ uran ṣanma bu māhuñ üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 2). [tāb-ı şemsi, -i]*

Rūz-ı ʿīd olduḳda **tāb-ı şemse** gözler mi doyar / Anca ḳādir derk ile şebde hilāle baḳmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 2). [tāb-ı şemse, -e]*

tāb-ı şems-i nūrānī [1] *Nurlu güneşin parlaklığı.*

Ḳamer sevdā ḥicābından ne var ger zīr-i men olsa / Çü **tāb-ı şems-i nūrānī** cihān içre ʿayān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 2). [tāb-ı şems-i nūrānī,]*

tāb-ı taʿab [1] *Sıkıntının gücü.*

Bu yolda bizüm çekdügümüz **tāb-ı taʿab** çoḳ / Ġayrı kişiler böyle seyāḥat idemezler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 2). [tāb-ı taʿab,]*

tāb-ı ṭāḳat [1] *Güç, kuvvet, dayanma, tahammül.*

Ṣoḥbet-i rūy-i ḥabīb oldı dilā çün ṣoḥbetüm / Ṭāḳatümden isterem ben yine **tāb-ı ṭāḳatüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 1). [tāb-ı ṭāḳatüm, -üm]*

tāb ḳalmamak [2] *Takati, mecali kalmamak.*

Atdı avcından çü bir müşt-i türāb / Şındı aʿdā **ḳalmadı** ḳalbinde **tāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 1). [tāb ḳalmadı, -ma, -dı]*

Ḳamu nārı muṭfī olup **ḳalmadı** ẓerre **tāb** / Teraşşuḥ ḳılaldan inā'ı vücūdumdan āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 1). [tāb ḳalmadı, -ma, -dı]*

tāb ḳılmak [3] *1. Gücün, kuvvetin oluşması.*

Diler iseñ bulasın vaṣl-ı ḥabīb / **Ḳıl** cigerde **tāb** hem ʿaynuñda āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 4). [tāb ḳıl,]*

Gel Murāduñ ḳavline ḳavl ol ki sulṭān olasın / **Ḳılasın** bu salṭanatla nice biñ biñ şāhı **tāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 5). [tāb ḳılasın, -a, -sın]*

2. Parlak, ışıklı kılmak.

Güneşüñ nūrı çü **tābında ḳılurmış** ḳameri / Gice gündüz ne ararsın meded ey-vāy seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 3). [tābında ḳılurmış, -ur, -mış]*

tāb-nāk olmak [5] *Parlamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu gün açdı cemālüñden niḳābın ol ruḫ-ı zībā / Vücūdum **tāb-nāk olsa** ʿaceb midür serā-tā-pā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 1). [tāb-nāk olsa, -sa]*

tāb olmak [3] *Işıklı, aydınlık olmak.*

Berzaḫ-ı ḥaşrüñ tecellāsında **tāb olmaz** baña / Pes remīm itdi ʿıẕāmın nice gün fersūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 3). [tāb olmaz, -maz]*

Seyyārelerde māh olan gelsün berü meydāna pes / Tāb-ende mihrüñ nūrına **tāb olmaya** anda hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 3). [tāb olmaya, -ma, -(y)a]*

Ḥüsn ile meydāna gelseñ **tāb olur** ḫūbān-ı dehr / Zen-cihānuñ hudʿasına uyma ol Allāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 3). [tāb olur, -ur]*

tāb urmak [18] *Aydınlatmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tāb-ı naʿlüm n'ola ger **tāb urur** ise ʿarşa / Tāb-ı saṭḥında anuñ eyle ḥaẕer rūz ile şeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 4). [tāb urur, -ur]*

tāb-ver [2] *Işık sahibi, ışıklı.*

Tābverdür çün cemālüñ tāb kim virür aña / Dilde tāb-ı ʿışḳ vardur n'eyleyem olmaz nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 3). [tābverdür, -dür]*

Her seḥer mihr-i ruḫuñdan **tāb-ver** / Ey ṭabībüm ḳalb-i pāküm her seḥer *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 10, Beyit 1). [tāb-ver,]*

tāb-ver ḳılmak [1] *Işıklı olmak, parlamak.*

Şuʿāʿ-ı mihri çü berḳ oldı tāb-nāk oluben / Ḳamer żiyāsına żamm oldı **tāb-ver ḳıldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 4). [tāb-ver ḳıldı, -dı]*

tāb-ver olmak [1] *Işık sahibi olmak.*

Ey Murādī gel vücūduñ ẕerreveş nāçīz ḳıl / İki dünyāya güneş gibi **olasın tāb-ver** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 5). [tāb-ver olasın, -a, -sın]*

tāb virmek [3] *Nurlandırmak.*

Sırr-ı ev-ednāda aʿlā olmaġa aʿlem gerek / Āşikāre yā nihānī bilmege kim **vire tāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 4). [tāb vire, -e]*

Burkaʿı refʿ eyle vechüñden göre ʿāşıḳlarun / İştiyāḳ ile nice bir **vireler** bu cāna **tāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 2). [tāb vireler, -e, -ler]*

Tāb virdi bu ḫāne-i ḳalbe / Seḥer-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 2). [tāb virdi, -di]*

tāb-zede olmak [1] *Parlak olmak.*

Şuʿāʿ-ı şems-i vücūd **oldı** çünki **tāb-zede** / Ḫarāb olurdı cihān olmasa niḳāb-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 1). [tāb-zede oldı, -dı]*

tābān [1] *Parlak, ışıklı.*

Bir cānı ki gördüñ oldur ʿāşıḳ / ʿUşşāḳ durur **tābān** ḳurılmuş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 4). [tābān,]*

tābān olmak [5] *Parlamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şuʿāʿ-ı āfitāb-ı ʿışḳuñ **oldı** ser-te-ser **tābān** / Cihāt-ı sitti terk itdüm senüñ kūyuñ cihānumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 3). [tābān oldı, -dı]*

ṭabāyi' [1] *Mizaçlar, huylar, tabiatler, karakterler, yaratılışlar.*

Ṭabāyi'den çü maṭbūʿ oldılar hep / Anuñ çün birbirine gösterür rū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1212, Beyit 4). [ṭabāyi'den, -den]*

tābende [2] *Parlayan, ışık veren.*

Seyyārelerde māh olan gelsün berü meydāna pes / **Tābende** mihrüñ nūrına tāb olmaya anda hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 3). [tāb-ende,]*

Ḳamu ʿālemlerüñ vaṣfını ṣordum çerḫ-i devvāra / Benüm **tābende** māhuma ḫaber virdi ḳarārumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 2). [tāb-ende,]*

tābende ḳılmak [1] *Parlak yapmak, parlamasını sağlamak.*

Cemālüñ ʿaksidür her dem **ḳılan** āfākı **tābende** / Vücūdı gerçi sendendür velī sen ḳande ol ḳande *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 1). [tāb-ende ḳılan, -an]*

tābende olmak [3] *Parıldamak.*

Saʿd-ı ekber ṭūlūʿı tābında / **Oldı tābende** anda nūr-ı ṣamed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 3). [tābende oldı, -dı]*

Senüñ ḥüsnüñ şuʿāʿı **olalı** ʿālemde **ṭābende** / Meh-i mihrüñ vücūdı ḳalmadı bir ẕerre ʿālemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 1). [ṭābende olalı, -alı]*

İkilikden muʿarrā ol gider gitsün göñül paşı / Mücellā eyle mir'ātuñ **ola** gün gibi **tābende** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 2). [tāb-ende ola, -a]*

ṭabʿ-ı meyyal [1] *Âşık tabiatlı.*

Ṭabʿ-ı meyyāle gelür fikr-i viṣāl / Beni āşüfte ḳılur līk cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit 1). [ṭabʿ-ı meyyāle, -e]*

ṭābʿ-ı münḳād [1]*Boyun eğen huy, yaradılış.*

İnḳiyād-ı ehl-i dil ādemleri merdüm ḳılur / **Ṭābʿ-ı münḳāduñ** içün tedbīrüñi eyle vaḳār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 2). [ṭābʿ-ı münḳāduñ, -un]*

ṭābʿ-ı pāk [1] *Temiz, saf yaradılış.*

Murādī āferīn ṣad-āferīn şol **tāb-ı pāküñe** / Cihānı arasañ böyle leṭāfet kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 5). [tāb-ı pāküñe, -ün, -e]*

ṭabʿ-ı pāk olmak [1] *Temiz yaradılışlı, huylu.*

Bārek-Allāh ey Murādī kimse yoḳ saña bedel / **Ṭabʿ-ı pāk olduñ** ki ḳavlüñ ʿışḳ iledür sūz-nāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 5). [ṭabʿ-ı pāk olduñ, -du, -n]*

tābi' [1] *Bir topluluğun, bir yönetimin ya da kimsenin yönetimi, denetimi veya egemenliği altında bulunan, bağımlı.*

Ulü'l-emre **tābi‘** bu ecnās bes / Velī bilmedüñ anları cāmiʿa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 4). [tābi‘,]*

tābiʿ-i tebeʿ [1] *Tâbi olanlar, uyanlar, boyun eğenler.*

Tābiʿ-i tebeʿde gerçi rivāyātdur saḥīḥ / Mażmūn-ı noḳṭa sırr ile sırrı eserdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 3). [tābiʿ-i tebeʿde, -de]*

tābi‘ olmak [2] *Bir şey veya kimseye uymak, onun şartlarına göre hareket etmek; birinin emri veya hâkimiyeti altında olmak.*

Cemāl-i cümleden geçdüm cemīlünven hevāsından / Hevāya **olmadum tābi**ʿ yine ṣāhib-celāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 4). [tābiʿ olmadum, -ma, -du, -m]*

Çün Murādī oldı **tābi‘ oldı** metbūʿ-ı cihān / Nice ḳılmışdur iḥāṭa her ṭaraf illā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 7). [tābi‘ oldı, -dı]*

ṭabīb [9] *Hekim doktor.*

Derd ehlinüñ bulımadı dermānını **ṭabīb** / Derd ehli ḳande var beni dermān araşdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 3). [ṭabīb,]*

Ey Murādī reng-i būya aldanup ḳalma ṣaḳın / Ṭutmayan sözin **ṭabībüñ** derde dermān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 5). [ṭabībüñ, -(ü)ñ]*

II Sevgili.

Ḥadden aşdı derd-i dil gel **ṭabībüm** ḳıl devā / İntiẓār ile saña bu ḳaddüm olmışdur dü-tā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 1). [ṭabībüm, -üm]*

ʿİlm-i edyān ile ebdān arasında cism-i ḫāk / ʿİlm ile eyler ʿilāc aña **ṭabīb** iltür ṣarāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 3). [ṭabīb,]*

Ḫaste-dilsin bu fenāda yoḳ saña hergiz **ṭabīb** / Gel cenāb-ı ḥażret-i vehhābdan iste ʿilāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 2). [ṭabīb,]*

Cāna bir derd uġrayupdur kim devā ḳılmaz **ṭabīb** / Ey ṭabīb-i dil sen ancaḳ idisersin anı ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 4). [ṭabīb,]*

Cihānda niceler vardur **ṭabīb** adına cāhiller / Ṭabīb-i ḥāẕıḳ olduñsa baña dermānı göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 4). [ṭabīb,]*

Mennānsın ḥabībüm settārsın **ṭabībüm** / Bildüm senüñ murāduñ yoḳdur hiç iştibāhum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 3). [ṭabībüm, -üm]*

Teraḥḥum ḳıl baña dildār ki ben bir ḥastayam pür-zār / Baña dünyāda sensin vār **ṭabībüm** gel devā senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 4). [ṭabībüm, -üm]*

ṭabīb-i cāndan [1] *Gönül doktoru; sevgili.*

Çün ezelden yārden oldı derūnum yarası / Ol **ṭabīb-i cāndandur** girü anuñ çāresi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 1). [ṭabīb-i cāndandur, -dan, -dur]*

ṭabīb-i dil [1] *Gönül doktoru; sevgili.*

Benümle ʿahd u peymānın ḳılupdur ol **ṭabīb-i dil** / Geçerven cān ü serden geçmezem iḳrārdan hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 2). [ṭabīb-i dil,]*

ṭabīb-i ḥāẕıḳ [2] *İşinin ehli olan doktor.*

Bilmezem bu derdümüñ dermānını kimden bilem / Bir **ṭabīb-i ḥāẕıḳa** olmadı imkān yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 3). [ṭabīb-i ḥāẕıḳa, -a]*

Ṭabīb-i ḥāẕıḳı bulduñ mı var mı derdüñe çāre / ʿİlāc odı mı bu kāra nice dermāna irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 3). [ṭabīb-i ḥāẕıḳı, -ı]*

ṭabīb-i ḥāẕıḳ olmak [1] *İşinin ehli doktor olmak.*

Cihānda niceler vardur ṭabīb adına cāhiller / **Ṭabīb-i ḥāẕıḳ olduñsa** baña dermānı göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 4). [ṭabīb-i ḥāẕıḳ olduñsa, -du , -n, -sa]*

ṭabīb olmak [2] *Doktor olmak; tedavi etmek.*

Levḥ-i dilde naḳş olaldan rūy-i zībā-yı ḥabīb / Cümle-i ʿālemlerüñ derdine ben **oldum ṭabīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 1). [ṭabīb oldum, -du, -m]*

Rūḥ-ı rūḥ oldı çünki rūḥa ḳarīn / Pes **ṭabīb oldı** cümle dermāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 2). [ṭabīb oldı, -dı]*

ṭabībā [1] *Ey doktor. II Ey sevgili.*

Derūn-ı dilde yāruñ yarası var / **Ṭabībā** sende anuñ çāresi var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 1). [ṭabībā,]*

ta‘bir [1] *Yorumlama, ifade etme, yorum.*

Ey ʿazīz-i Mışr-ı dil ru'yāña **ta‘bīr** isteme / Kim ḥased ḳılmaya iḥvānum saña bu rāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 2). [ta‘bīr,]*

tāʿbīr-i ḥüsn itmek [1] *Güzelliği tabir etmek, vasıflarıyla anlatmak.*

Tāʿbīr-i ḥüsn ider mi cemālüñ gören senüñ / Taḳrīr-i ḥāl ide mi yā ḥālüñ gören senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 1). [tāʿbīr-i ḥüsn ider, -er]*

taʿbīr itmek [1] *Rüyayı yormak, yorumlamak.*

Çü ḫ∨ābumda görem zībā cemālin ol dilārāmuñ / Yine ḫ∨ābumda ḫ∨ābum ḥüsn-i vech ile **ide taʿbīr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 4). [taʿbīr ide, -e]*

ta‘bīr olmak [4] *Yorumlanmak, açıklanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemāl-i ḥüsn ile **taʿbīr olur** egerçi saña / Vücūdında müberrā vücūduñ āmennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 1). [taʿbīr olur, -ur]*

tabʿiyyet [1] *Tâbi olma, uyma.*

Ḳademi ḳutludur anun kişi **tabʿiyyetdür** / Murtażā oldı īżāda şu kim iḳdām eyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 2). [tabʿiyyetdür, -dür]*

ṭabl-ı maʿārifi çalmak [1] *Bilgelik davulunu çalmak. II İlme sahip olmak.*

Dikdi otaġ cennetüñ bābına ḥikmetüm ʿalem / **Ṭabl-ı maʿārifi çalup** ḳıldı nidā gele ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 1). [ṭabl-ı maʿārifi çalup, -up]*

ṭabl-ı tehi [1] *Boş davul.*

Ey Murādī sākit ol eyler hüner kendin ʿayān / Bil ki sākit olmayan **ṭabl-ı tehīdür** kim utar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 5). [ṭabl-ı tehīdür, -dür]*

tāc [6] *1. Hükümdarlık tacı; mücevher taşlarla işlenmiş baş kisvesi.*

İsm-i ḥayyīden müsellemdür selāmında selām / Pes selāmetden ẓuhūr itse n'ola başında **tāc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 3). [tāc,]*

Ḥākim-i emr-i ezel ḥükmine buldurdı revāc / Kimine bir şal ve kiminüñ virür başına **tāc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 1). [tāc,]*

Murādī merd-i ḥaḳīḳat olupdur ol kimse / Ki ḫāk-i pāyı ola çeşme ṭūṭīya sere **tāc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 5). [tāc,]*

Sen aña dime server kim ola anuñ serinde **tāc** / Serīr ü tācı serden terk idenler belki serverdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 2). [tāc,]*

Şuʿle-i āhum benüm olmış durur başımda **tāc** / Milk-i ʿışḳ içre ben ʿāşıḳ şimdi sulṭān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 3). [tāc,]*

2. Tarikat ehli şeyhlerin giydiği başlık.

Bir **tāc** ile bir ḫırḳa vü bir nān bize kāfī / Bir bizcileyin kimse ḳanāʿat idemezler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 3). [tāc,]*

tāc-ı devlet giymek [1] *Devlet, hükümranlık, saadet tacı takmak.*

Ẕıll-ı memdūd oldı çün perr-i hidāyet mürġınüñ / **Tāc-ı devlet giydi** her kime toḳındı sāyesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 2). [tāc-ı devlet giydi, -di]*

tāc-ı 'izzet [2] *Değerli, yüce tac.*

Tāc-ı 'izzetdür kerāmet gerçi kim insānda / Līk devlet var ziyāde vuṣlat-ı cānānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 1). [tāc-ı 'izzetdür, -dür]*

Tāc-ı 'izzetdür edeb ḥıfẓ eyle var / Ḥikmet ile işlenür dünyāda kār *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 35, Beyit 2). [tāc-ı 'izzetdür, -dür]*

tāc-ı ser eylemek [1]Deyim *Baş tacı yapmak. II Bir şey ya da kimseye çok değer vermek, saygı göstermek.*

Ādāb gevherini alup **eyle tāc-ı ser** / Evvelce gör ki ṣoñra zamān-ı edeb geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 4). [tāc-ı ser eyle,]*

tāc-ı ser itmek [1] Deyim *Baş tacı etmek.*

İdüp nūr-ı ilahīdür Murāduñ **tāc-ı ser** eyle / Mükemmel oldı īmān şunda kim ola ḥayā ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 5). [tāc-ı ser idüp, -üp]*

tāc-ı ser olmak [1] Deyim *Baş tacı olmak. II Çok değer görmek.*

İreyüm dirseñ eger sen de murāda ey dil / Ṭut Murāduñ sözüñi cümleye var **tāc-ı ser ol** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 5). [tāc-ı ser ol,]*

tāc u ḫırḳa [1] *Taç ve hırka.*

Cevherüñ var ise ṣūfī gel berü meydāna pes / Remz-i dervīşānı **tāc u ḫırḳalar** ḥall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 3). [tāc u ḫırḳalar, -lar]*

tāc u ḳabā [1] *Saltanat tacı ve kaftan.*

Ey dil eger ʿāḳıl iseñ ʿışḳ ile mihmān ol yüri / **Tāc u ḳabā** terkin ḳılup her demde ʿüryān ol yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 1). [tāc u ḳabā,]*

tāc ü kemer [3] *Hükümdarlık alametinden taç ve kemer.*

Ey zāhid-i zīnet-perest taʿn itme bu ʿāşıḳlara / Ṭurma dile **tāc ü kemer** yiter bize didār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 3). [tāc ü kemer,]*

Devlet anuñ ki terk ide māl ile cāhını / Ṣanma Murādī devleti **tāc ü kemerdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 5). [tāc ü kemerdedür, -de, -dür]*

Rāġıb-ı baḫtuz ne taḫtuz n'eylerüz **tāc ü kemer** / Bendeyiz ol şāhlar şāhını sulṭān isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 2). [tāc ü kemer,]*

tāc ü külāh [2] *Taç ve takke.*

Ẕikr ile fikri kim müdām maʿşūḳı oldı ʿāşıḳuñ / Ṣanma anuñ ḥayālini **tāc ü külāh** içindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 3). [tāc ü külāh,]*

ʿIşḳ ile hem-serüz bugün māl ile cāhı n'eylerüz / Tārik-i iki ʿālemüz **tāc u külāhı** n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 1). [tāc u külāhı, -ı]*

tāc ü taḫt [2] *Taç ve taht; hükümdarlık.*

Tāc ü taḫt u māl ü mülk ü iki dünyāyı bile / Kim ḳabūl itmezse anuñ müntehāsın añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 2). [tāc ü taḫt,]*

Ey Murādī sırr-ı lā-yuḥṣā durur sırr-ı velī / **Tāc u taḫtı** ʿārif iseñ tārik ol çün Edhemī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 5). [tāc u taḫtı, -ı]*

tacir [1] *Alım satım işleriyle uğraşan, tüccar.*

Metāʿ-ı lā-bahādur bu bulardan çek elüñ **tācir** / Alup bir gevher-i nā-yābı fāriġ ol olup bī-bāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 3). [tācir,]*

tafṣīl [1] *Açıklamak, şerh ve beyan etmek. İzah etmek.*

Şerā'iṭinde durur līk ittiṣāl-i vücūd / Mufaṣṣal eyledi **tafṣīli** ism-i lā-yūʿad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 3). [tafṣīli, -i]*

ṭaġ [7] *Dağ.*

Murādī sırr-ı ekberdür ʿacā'ibdür bu güftāruñ / Eger kim **ṭaġa** arż itseñ eriyüb ola cümle mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 5). [ṭaġa, -a]*

Temevvüc eylese deryā ne ṭākat gösterür cānā / Çü doymaz mevcine anuñ ne ḫôd **ṭaġa** ne ḫôd saḥrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 1). [ṭaġa, -a]*

Ṭaġı gezme ey dil-i Mecnūn ki Leylā sendedür / Ḥācetüñ kendüñde gör rāh-ı temennā sendedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 1). [ṭaġı, -ı]*

Ṭaġlar mesken baña divāneyem hicrān ile / Leylī-yi şebgīrüñi kaldur ki dil Mecnūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 2). [ṭaġlar, -lar]*

Nālişümden **ṭaġlar** āheng ider āvāzuma / Derdümüñ pāyānı yoḳ gelmekde hicrān yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 2). [ṭaġlar, -lar]*

Eserdür çün kim eserle mü'essirdür bu istidlāl / Ṭuramaz **ṭaġlar** ḳarşu eser iderse cānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 4). [ṭaġlar, -lar]*

II Aşılması güç engel.

Her ḳaçan kim ol cemāle bir naẓar ḳılsa bu göz / Ḥayret-i kübrāda mebhūt oldı fürḳat **ṭaġdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 4). [ṭaġdur, -dur]*

ṭaġ ile ṣaḥrā [2] *Dağ ve çöl. II Yeryüzü.*

Eger Dāvudveş ḳılsam bu elḥānum Zebūrumda / Ṭolardı cümle maḥlūḳātdan **ṭaġ ile saḥrālar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 2). [ṭaġ ile saḥrālar, -lar]*

Āhumı gūş ideli bülbül-i gūyā iñler / Nālemi añlayalı **ṭaġ ile ṣaḥrā** iñler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 1). [ṭaġ ile ṣaḥrā,]*

taġ u ṣaḥrā [6] *Dağ ve sahra. II. Her taraf, her yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ururam deşt-i sīnem üzre dāġı / Dolaşduḳça o dil-ber **taġ u ṣaḥrā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 3). [taġ u ṣaḥrā,]*

ṭaġ üsti bāġ [1] Deyim *Dağ üzeri bağ olmak; kara bir yerde güllük gülistanlık olmak.*

Şarṭ-ı ʿāşıḳ ol durur yārine her dem baş ege / ʿĀşıḳ-ı dildādeye **ṭaġ üsti** ḫānum **bāġdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 3). [ṭaġ üsti bāġdur, -dur]*

taġayyür eylemek [1] *Değişme, bozulma, başkalaşma.*

Taġayyür eylemedi eyledi çü kār-gehi / Kimisi bendeden oldı kimisi mevlādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 2). [taġayyür eylemedi, -me, -di]*

taġayyür ḳalmak [1] *Bozulmak, değişmek.*

Miyān-ı mā'-i ve'ṭ-ṭīn miyānında miyān oldı / **Taġayyür ḳalmadı** aṣlā hemān bir remz olupdur āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 2). [taġayyür ḳalmadı, -ma, -dı]*

tagıdmak [3] *Dağıtmak II Feda etmek, harcamak.*

Ṭaġıdursañ kār u bāruñ gel Murāduñ yanına / Cemʿ iderseñ kendüñi añlayasın cemʿiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 5). [ṭaġıdursañ, -ur, -sa, -n]*

Şöyle ġālib oldı ʿışḳuñ ben Murādīye senüñ / Kār u bārum **ṭaġıdup** yoluñda ʿüryān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 7). [ṭaġıdup, -up]*

II Varlığına son vermek, düzenini bozup yıkmak.

Cemʿ-i bezmi **ṭaġıdup** eyler perākende şu kim / İḳtirān idüp maḥabbetle ola hem-kār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 3). [ṭaġıdup, -up]*

ṭaġılmak [5] *Dağılmak. II Savrulmak.*

Emvāc-ı yem **ṭaġıldı** çü her kūşeden yaña / Her ḳaṭresi bir āyine oldı cihān-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 1). [ṭaġıldı, -dı]*

II Yok olmak, bitmek, sona ermek.

Senüñ hicrāna çün ṭoḳındı begüm / Üşenüp **ṭaġıluben** oldı hebā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 3). [ṭaġıluben, -uben]*

Ṭaġılup cemʿiyyet olındı zamāna vaʿdeler / Cemʿ olup mīʿādda ṣuġrāyile kübrā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 4). [ṭaġılup, -up]*

Ḫayālüñ ḫaylī **ṭaġıldı** ḫayāl aldum çü ʿaynüñden / Yā bu ḥikmet nedür kim ġayb-ı ʿaynün ṣıġmadı aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 3). [ṭaġıldı, -dı]*

Taḫayyür ḳapladı ʿaḳlum velī kārum revān oldı / **Ṭaġıldı** ser-te-ser fikrüm revān-ı ins ü cān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 1). [ṭaġıldı, -dı]*

ṭaġıtmak [7] *Savurmak. II Saçın dalgalanması.*

Yine **ṭaġıtdı** gibi sünbülin o māh-liḳā / Ki şemme eyledi iblāġ baña bād-ı ṣabā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 1). [ṭaġıtdı, -dı]*

2. Ortadan kaldırmak, son vermek.

Murādī taḫt-ı dile şāh-ı ʿışḳ itdi nüzūl / **Ṭaġıtdı** ʿasker-i ġayrı oturdı buldı felāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 5). [ṭaġıtdı, -dı]*

Çün gelüben yanına tolsa sivānuñ ʿaskeri / Pādişāh-ı ʿışḳ irüp **ṭaġıtdı** vü ḳıldı yaṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 4). [ṭaġıtdı, -dı]*

Cāmiʿü'l-esrār olaldan bu Murādī ẕū-fünūn / Şol ki **ṭaġıtmadı** kendin bilmedi cemʿiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 5). [ṭaġıtmadı, -ma, -dı, -]*

Cemʿ olanlar oldılar dünyā vü ʿuḳbāyile hep / Cemʿ olalı yar ile **ṭaġıtmışam** cemʿiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 3). [ṭaġıtmışam, -mış, --am]*

3. Saçmak, yaymak.

Ṭaġıtdı şaʿşaʿasın ʿāleme ṭaraf-be-ṭaraf / Nücūmı māhı ider cümleten ḳamu ışlāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 3). [ṭaġıtdı, -dı]*

II Zor durumlara sokmak, perişan etmek.

Cemʿiyyetüm bulaldan **ṭaġıtmadum** bu cismüm / Ben kendözümi bildüm rāḥat virelden ol Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 3). [ṭaġıtmadum, -ma, -du, -m]*

taġyir [1] *Değiştirme, başkalaştırma.*

ʿAyn-ı ḳader egerçi **taġyire** ḳābil olmaz / Līkin ḳażā-yı ḥükmüñ āyende bir bahāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 2). [taġyire, -e]*

taġyīr-i mizāc [1] *Mîzac, huy değiştirme.*

Ey ṣafā-baḫş-ı dil ü cānum baña sensin ʿazīz / Gel bu **taġyīr-i mizācumdan** necāt irgür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 4). [taġyīr-i mizācumdan, -um, -dan]*

tā-hā ve yā-sīn ḥā-mīm ʿayın-sīn [1] *Tā-Hā ve Yā-Sīn Ḥā-Mīm ʿAyın-Sīn.*

Tā-Hā ve Yā-Sīn Ḥā-Mīm ʿAyın-Sīn / Şerḥī tebāreke lā-şerḥa ḥātī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1571, Beyit 4). [tā-hā ve yā-sīn ḥā-mīm ʿayın-sīn,]*

taḫallüf ḳılmak [1] *Geciktirmek.*

Merd-i ḥaḳḳānī degüldür şol kişi kim ey Murād / Vaʿdeye **ḳıla taḫallüf** ṭurmaya iḳrārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 5). [taḫallüf ḳıla, -a]*

taḥammül eylemek [1] *Dayanmak, katlanmak, sabretmek.*

Bu Murādī sensüzin olmaz **taḥammül eylemez** / Ṣādī-i ḳalbisin anuñ senden ayru aña ġam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 5). [taḥammül eylemez, -mez]*

taḥammül itmek [1] *Tahammül etmek, dayanmak.*

Derdini şol kişi görüp **ide taḥammüli** / Dermānını bulur ʿaḳabince bu ġam degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 3). [taḥammüli ide, -e]*

taḥammül ḳılmak [1] *Dayanmak, katlanmak.*

ʿIşḳ ile ger dutayın dir iseñ ey dil geştī / **Ḳıl taḥammül** ura ger günde saña biñ sedeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 3). [taḥammül ḳıl,]*

taḥayyernā bi-ʿilmin fī-ṣıfātih [1] *Sıfatlarında ve ilminde hayrette kaldık.*

Taḥayyernā bi-ʿilmin fī-ṣıfātih / Ġaniyyü'ẕ-ẕāti lā-misle verāhu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1433, Beyit 3). [taḥayyernā bi-ʿilmin fī-ṣıfātih,]*

taḥayyertü fī ṣavtihi min li-ecli'l-mehīb [1] *Onun heybetli sesiyle hayrette kaldım. Rabbenā innenā semi'nā munādiyen yunādī...: Ey Rabbimiz! Gerçek şu ki biz, "Rabbinize inanın!" diye imana çağıran bir davetçiyi (Peygamber'i, Kur'an'ı) işittik, hemen iman ettik. Artık bizim günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört, ruhumuzu iyilerle beraber al, ey Rabbimiz! (3/Āli İmran 193).*

Yünādī münādin lenā min mekānin ḳarīb / **Taḥayyertü fī ṣavtihi min li-ecli'l-mehīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 1). [taḥayyertü fī ṣavtihi min li-ecli'l-mehīb,]*

taḥayyür [5] *Hayran olmak, hayrete düşmek, şaşırmak, şaşırıp kalmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Taḥayyürdür velī miftāḥ kilīdi açmaġıl zinhār / Ṣafāsın sürmek isterseñ çevürme yüz belāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 3). [taḥayyürdür, -dür]*

taḥayyürde ḳalmak [3] *Hayran ve şaşkın bir şekilde kalakalmak.*

Şöyle **ḳalmışdur taḥayyürde** Murādī kim şehā / Külliyen maḥv oldı cān ü ten hemān varsın Ḫudā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 9). [taḥayyürde ḳalmışdur, -mış, -dur]*

Murādī şimdi bir fenn itdi iẓhār / **Taḥayyürde ḳalupdur** ehl-i ʿirfān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1182, Beyit 5). [taḥayyürde ḳalupdur, -up, -dur]*

Taḥayyürde ḳaldum nedür bilmedüm kāruñı / Neden incidürsin senüñ ṭoġruca yārüñi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1572, Beyit 1). [taḥayyürde ḳaldum, -du, -m]*

taḥayyür ḳaplamak [7] *Şaşırmak, hayrete düşmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Taḥayyür ḳapladı ʿālemleri ḥüsn-i cemālüñden / Anuñ çün zindeler bī-ʿaḳl mevt-i ḫ∨āba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 4). [taḥayyür, kapladı]*

tāhir olmak [1] *Temiz olmak.*

Ḫaş ü ḫāşākdan pāk it sarāyını fu'āduñ sen / Sarāyuñ **tāhir olmayınca** olmaz her işüñ ḥāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 2). [tāhir olmayınca, -ma, -(y)ınca]*

taḥiyyāt [1] *"Allah ömürler versin!" demeler; selâmlar, hayır dualar.*

Necāt oldı **taḥiyyāta** sebeb aṣlında bi'l-esbāb / Anuñ içün sebebdür bu sebebden ʿavn-ı ġufrānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 3). [taḥiyyāta, -a]*

taḥiyyat-ı ezelī [1] *Ezelî ömür.*

Taḥiyyat-ı ezelīdür viren özine selām / Selāmet olmaġ içündür selāmın eyler red *(Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 3). [taḥiyyat-ı ezelīdür, -dür]*

taḥḳīḳ [7] *1. Hakikatını arayıp meydana çıkarmak, hakikat aranılıp meydana çıkarılmak.*

İsm ile olsam müsemmā ol ʿaceb olmaz baña / Bu ʿacebdür ẕāt olasın bulasın **taḥḳīḳe** cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 1). [taḥḳīḳe, -e]*

Murtażā vü müctebā vü muḳtedā vü Muṣṭafā / Her nefesde Ḥaḳḳ ile **taḥḳīḳ** īḳān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 4). [taḥḳīḳ,]*

Kim ola bile **taḥḳīḳin** nedür bu vaḥy-i erselnāk / Bilen oldur anı ey dil ola cān ü göñülden pāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 1). [taḥḳīḳin, -in]*

Ḥaḳḳı ḥaḳ eyledigüñ çün beni **taḥḳīḳe** ḳodı / Baña nuṣret irişür her taraf Allāhumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 2). [taḥḳīḳe, -e]*

Ehl-i başīret olġıl **taḥḳīḳ** kārı iste / Aldanma ey Murād zinhār bu ḫayāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 5). [taḥḳīḳ,]*

2. Kesin, şüphesiz, doğru.

Murādī añla **taḥḳīḳi** gözet her işde tedḳīḳi / Beliñi ḳılmaġıl igen biline evṣatü'l-evsāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 5). [taḥḳīḳi, -i]*

Murādī ḥā'il olmaz çün saña kevn ü mekān **taḥḳīḳ** / Ne kim senden gelür dünyā ile uḳbā ider cümle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 5). [taḥḳīḳ,]*

taḥḳīḳ eylemek [*Hakikati arayıp meydana çıkarma.*

Rabbine yolını **taḥḳīḳ eyleyen** oldur k'ana / Emr-i ṭahr ile muṭahhar ḳılup iḥsān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 2). [taḥḳīḳ eyleyen, -(y)en]*

Murādī ḥaḳḳı **taḥḳīḳ eyledüñse** ʿilm-i ezberde / Nümāyān ola her fiʿli bugün sen ḥaḳ-nümāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 5). [taḥḳīḳ eyledüñse, -dü, -n, -se]*

taḥḳīḳ itmek [4] *Araştırmak, soruşturmak, doğruyu bulup çıkarmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥaḳḳı **taḥḳīḳ itmede** gerçi başāyir bī-l-baṣar / Līk ḳaldur perde-i ʿaynuñda ẓāhir māverā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 3). [taḥḳīḳ itmede, -de]*

taḥmīl itmek [1] *Yüklemek.*

Emrini taḳdīrine ḳılmış ḥavāle ser-te-ser / Cümleten ʿālemleri **taḥmīl idüp** nūn üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 3). [taḥmīl idüp, -üp]*

taḫmīl ḳılmak [1] *Yüklenmek, taşımak.*

Nice bir ʿummān-ı ḥayretde gezüp bu fülk-i dil / Ḥāṣılın **taḫmīl ḳıl** bī-berr ü sāḥil itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 2). [taḫmīl ḳıl,]*

taḫmīr [1] *Yoğurma, hamur durumuna getirme.*

Ḥamdü li'llāh āb ü āteşden necātı bulmışuz / Cümle ecsādı muḫammer olmışuz **taḫmīr** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 2). [taḫmīr,]*

taḫmīr eylemek [1] *Yoğrulmak, birbirine karışmak.*

Āteş-i ʿışḳ ile **taḫmīr eylediler** ṭıynetin / Gönderüp şevḳ ile ẕevkin ḳalbe mihmān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 2). [taḫmīr eylediler, -di, -ler]*

taḫmīr itmek [1] *Yoğurmak, birbirine karışmak..*

Aṣl u fer'ūm müctemi' olduḳda āb-ı luṭf ile / Ben beni **taḫmīr iderdüm** arada 'ışḳ idi ṣu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 3). [taḫmīr iderdüm, -er, -dü, -m]*

taḫmīr ḳılmak [1] *Yoğurma, birbirine karışmak..*

Ezelden āteş-i ʿışḳuñ **ḳılupdur** ṭıynetüm **taḫmīr** / Kemendüñe olupdur anuñ içün murġ-ı dil naḫcīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 1). [taḫmīr ḳılupdur, -up, -dur]*

taḫmīr olmak [4] *Yoğrulmak, birbirine karışmak.. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün ṭıynetüm İlāhi ʿışḳuñla **oldı taḫmīr** / Ḳarnında anenüñ ben bilmiş idüm bu ḥālüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 2). [taḫmīr oldı, -dı]*

taḫrīk [1] *Kışkırtma.*

Lisānın kim ider **taḫrīke** cür'et / İder yek-sān ile nuṭḳını her ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1182, Beyit 4). [taḫrīke, -e]*

taḫrīr [1] *Yazı.*

Bu Murāduñ beyyinâtı ḥadd ü 'adde ṣıġmadı / Ḳande ḳaldı kim beyāna ol gele **taḫrīr** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 5). [taḫrīr,]*

taḫsīl [2] *Elde etme, kazanç; bilgi edinme, haber alma.*

ʿÖmrümüz ẕātuñda gördük ey ḥabīb olmış ziyād / Mā-ḥaṣal **taḫsīline** bunuñ iderdük ictihād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 1). [taḫsīline, -i, -(n)e]*

Ey baña müştāḳ olan ʿāṣıḳlıġum fehm itmege / Iṭṭılāʿ itmez aña **taḫṣīl** illā iştiyāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 3). [taḫṣīl,]*

taḫṣīl eylemek [1] *Öğrenim görmek, bir konu hakkında bilgi sahibi olmak.*

Murādī sırr-ı ekberden ne ḥālet **eyledüñ taḥṣīl** / Ḫalāyıḳ bir muʿammādur ʿiberdür ʿibret-i abṣār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 5). [taḥṣīl eyledüñ, -dü, -n]*

taḥṣīl itmek [6] *Elde etmek, kazanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murādīnüñ kelāmın güş ḳılġıl cān ile / Ki ne **taḥṣīl idesin** sen olasın mihmān aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 5). [taḥṣīl idesin, -e, -sin]*

taḥṣīl-i tebehhüc ḳılmak [1] *Güzellik, güler yüzlülük elde etmek.*

Açdı çeşm-i cānı ol dem baḳdı dil mir'ātına / **Ḳıldı taḥṣīl-i tebehhüc** oldı yüzi nūrı aġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 3). [taḥṣīl-i tebehhüc ḳıldı, -dı]*

taḥṣīl ḳılmak [2] *Elde etmek, kazanmak.*

Ẕevḳ eyleyelden ʿışḳuñı kendümi bilmem kendümi / **Taḥṣīl ḳıldum** zevḳüñi zībā cemālüñden midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 2). [taḥṣīl ḳıldum, -du, -m]*

Cehli terk eyleyüben ʿilm ü edeb **ḳıl taḥṣīl** / Kendüsin bilmez ile cāh ile baş olma yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 3). [taḥṣīl ḳıl,]*

taḥsīn eylemek [1] *Güzelliğini, iyiliğini övmek.*

Çünki yayıldı bu kelām ʿāleme / **Eyledi taḥsīn** Murāda enām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 5). [taḥsīn eyledi, -di]*

taḥsīn itmek [3] *Beğenmek, takdir etmek.*

Murāduñ güş bu ḳavl-i sürūr-efzūnın itdükce / **İderler** cümleten **taḥsīn** eger şāh u gedā vü mīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 5). [taḥsīn iderler, -er, -ler]*

Taḥsīn idüp bu ḳavl ile maʿnāya cümlesi / Açdı Murādī ḥāl ile ḥaḳḳ-ı maḳāle göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 5). [taḥsīn idüp, -üp]*

Her kim ki ey Murādī sözüñ güş eyledi / **Taḥsīn idüp** saña seni ṣāḥib-naẓar dimiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 5). [taḥsīn idüp, -üp]*

taḫt [6] *Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk, hükümdarlık makamı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAḳl-ı küll olalı hem-rāh aña dildür peyrev / **Taḫtumı** şanma Süleymān gibi sen bād iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 4). [taḫtumı, -um, -ı]*

taḫt-ı dil [3] *Gönül tahtı.*

Ey ḥabīb-i cān ü dil cānān olan kimdür baña / **Taḫt-ı dilde** vir ḫaber sulṭān olan kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 1). [taḫt-ı dilde, -de]*

Murādī **taḫt-ı dile** şāh-ı ʿışḳ itdi nüzūl / Ṭaġıtdı ʿasker-i ġayrı oturdı buldı felāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 5). [taḫt-ı dile, -e]*

Ey Murādī çün gele **taḫt-ı dile** sulṭān-ı ʿışḳ / Bermurād olur anuñla gelse bir an insilāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 5). [taḫt-ı dile, -e]*

taḫt-ı ḥükūmet [1] *Hükûmet tahtı, makamı.*

İki cihān ser-te-ser **taḫt-ı ḥükūmetdedür** / Ḳabża-i kudretde ol içse eger ayasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 2). [taḫt-ı ḥükūmetdedür, -de, -dür]*

taḫt-ı 'ışḳ [1] *Aşk tahtı.*

Ġayrīyı terk itmeyince ey Murād / **Taḫt-ı 'ışḳa** kimse sulṭan olmaya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1422, Beyit 5). [taḫt-ı 'ışḳa, -a]*

taḫt-ı ḳubbe [1] *Kubbenin tahtı.*

Ḫvār baḳma şāhlar vardur ki **taḫt-ı ḳubbede** / Kimi aṭlas pūşlardur kimisi daḫı palāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 3). [taḫt-ı ḳubbede, -de]*

taḫt-ı şehadet [1] *Şehitlik tahtı, mertebesi.*

Perdeden çıḳduḳda çün vechinde imʿān itdiler / Virilüp **taḫt-ı şehādet** üzre sulṭān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 1). [taḫt-ı şehādet,]*

taḫt [1] *Alt, aşağı taraf.*

Ben ṣanurdum perdemün **taḫtında** ġayrum var imiş / Şimdi bildüm ʿaynümüñ ʿaynında ʿaynüm var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 1). [taḫtında, -ı, -n, -da]*

tā-i maḥabbet [1] *Muhabbet kelimesinin sonundaki "te" harfi.*

Ḳaldurdı ḥicābın idüben keşf-i cemāli / Ṭarḥ oldı aradan gidüben **tā-i maḥabbet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 4). [tā-i maḥabbet,]*

tā'ib olmak [1] *Tövbe etmek.*

Gel **tā'ib olup** cümle günāha gice gündüz / ʿİṣmet gözedüp ʿişmet ile olıgör ʿāṣım *(Murâdî Dîvânı, Gazel 960, Beyit 4). [tā'ib olup, -up]*

ṭāīi' [1] *Doğmak güneşin doğması. II Yüzün güneş gibi doğması, parlaması.*

'Arż eylemiş cemālin dilber niḳāb içinden / Ṣan mihr oldı **ṭāīi'** ol dem seḥāb içinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 1). [ṭāīi',]*

ṭā'ir [1] *Uçan, uçucu, kuş.*

Zamān ile yoġ ile varuñ olmışdum miyānında / Cenāheyn ile **ṭā'ir** ṣāḥib-i perr ile bāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 2). [ṭā'ir,]*

ṭā'ir-i gülşen-i ḳuds [2] *Kutsal gül bahçesinin, cennetin kuşu olmak; orada uçmak.*

Ṭā'ir-i gülşen-i ḳudüs ḫvāce-i Rūḥ-ı Ḳudsdür / Cümlenüñ oldı aḳdesi eyledi çün ḥayā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 2). [ṭā'ir-i gülşen-i ḳudüs,]*

Ṭā’ir-i gülşen-i ḳudsem baña me’vādur bu / Bir naẓar eyle ḥabībüm nice ālādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 1). [ṭā’ir-i gülşen-i ḳudsem, -em]*

tā’ir-i gülşen-i ḳuds olmak [1] *Kutsal gül bahçesinin, cennetin kuşu olmak; orada uçmak.*

Tā’ir-i gülşen-i ḳuds oldı yine bülbül-i cān / Ḳalbüm ezhārına baḳ nice gülistānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 3). [tā’ir-i gülşen-i ḳuds oldı, -dı]*

ṭā’ir-i gülşen olmak [1] *Gül bahçesinin kuşu olmak.*

Ṭā’ir-i gülşen olalıdan dilā ṭayr-ı vücūd / Anı özler ḳılmaz anuñ çün bu ḫāşāka heves *(Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 3). [ṭā’ir-i gülşen olalıdan, -alı, -dan]*

ṭā’ir-i ḳuds [6] *1. Kutsal kuş.*

Ṭā’ir-i ḳudsam çü men bülbül-i ḳudsī menem / Ecniḥadur bī-hisāb her yaña ṭayyār men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 3). [ṭā’ir-i ḳudsam, --am]*

2. Cebrail.

Her ne deñlü **tā’ir-i ḳudsī** ide cevlānlar / İrmeye künh-i ḥaḳīḳat olmaya ʿuḳde küşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 2). [tā’ir-i ḳudsī,]*

Ṭā’ir-i ḳudsī görelden ʿışḳ oldı bālver / Şöyle ṭayr eyler ki ḳalbi ʿarş-ı aʿlāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 2). [ṭā’ir-i ḳudsī,]*

Ṭā’ir-i ḳudsī cenāḥ açdı nişān besmeledür / Dār-ı Ḥaḳdur bu hemān aṣl-ı hüner ḥavṣaladur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 1). [ṭā’ir-i ḳudsī,]*

Ḳatlu fālümde görüp **ṭā’ir-i ḳudsīde** nisār / Ḳademü’l-ḫayr duyup kendümi var itdüm ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 3). [ṭā’ir-i ḳudsīde, -de]*

Varlıḳ ‘ilminde çün baḥs eyledüm yārān ile / **Ṭā’ir-i ḳudsī** durur dil ‘arṣada ṭayrān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 1). [ṭā’ir-i ḳudsī,]*

ṭā’ir olmak [1] *Kuş olmak.*

Cān **ṭā’ir ola** çün kim bu ḳafesden çıḳuben / Ḥāk altında yatursın nice ān u nice dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 2). [ṭā’ir ola, -a]*

ṭaḳmak [8] *Asmak, iliştirmek. II Bir durumun etkisi altında kalmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿIşḳ zencīri **ṭaḳıldı** çünki dil ḳandīline / Yir ile gökde vü māfīhāya virdi ol żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 4). [ṭaḳıldı, -ıl, -dı]*

taḳarrüb [1] *Birbirine yakın olma durumu, birbirine yaklaşma, yakın gelme.*

Çün şāhidem **ṭaḳarrüb** içün eyledi yemīn / Ṭutdum ḳasem sübūtı içün iki beyyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 2). [ṭaḳarrüb,]*

taḳarrüb bulmak [1] *Yakınlaşmak.*

Dem-i vaṣlına duḫūl eyleyen ey ʿārif-i dil / Bārgāhında **taḳarrüb bulam** ebrār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 4). [taḳarrüb bulam, --am]*

ṭāḳat [17] *Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet, derman. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel berü baş u cānı vir var ise ʿışḳa **ṭāḳatüñ** / Aydın iden derūnını olmadı ol dücā dücā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 3). [ṭāḳatüñ, -ün]*

ṭāḳat bulmak [1] *Güç, kuvvet bulmak.*

‘Ömr-i ḳadīme ṣordum ‘ayn-ı ḥayātdan çün / Māhī **bulur** mı **ṭāḳat** ger çıḳsa āb içinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 4). [ṭāḳat bulur, -ur]*

ṭākat çekmek [1] *Dayanabilmek, tahammül etmek.*

Hicr-i yāri **çekmege ṭākat** getürmez dīdeler / Baḳup aḥvālin anuñ fehm idemez āsūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 1). [ṭākat çekmege, -meg, -e]*

ṭāḳat getürmek [1] *Dayanmak, katlanmak.*

Bir ḥarfüñ istimāʿına **ṭāḳat getürmeyüp** / Mebhūt olup aḳıtdılar ʿaynından ābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 3). [ṭāḳat getürmeyüp, -me, -(y)üp]*

ṭāḳat göstermek [3] *Gücünü ortaya koymak, göstermek.*

Temevvüc eylese deryā ne **ṭākat gösterür** cānā / Çü doymaz mevcine anuñ ne ḫôd ṭaġa ne ḫôd saḥrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 1). [ṭākat gösterür, -ür]*

Pāre pāre oldı Sīnā ʿaks-i nūr-ı yārden / Nice **ṭāḳat göstere** ṣol k’aña peydā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 2). [ṭāḳat göstere, -e]*

ʿAzīzüm nūr-ı vech-i yāre **ṭāḳat** kimse **göstermez** / Nedür bu ʿışḳ-ı dil k’andan ferāġat kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 1). [ṭāḳat göstermez, -mez]*

ṭāḳati ḳalmak [1] *Gücü yerinde, kuvvetli olmak.*

Çün maṭla‘-ı mihrinden ol meh āşkār oldı yine / **Ṭāḳati ḳalur** tābına dil bī-ḳarār oldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 1). [ṭāḳati ḳalur, -ur]*

ṭāḳat itmek [1] *Güç yetirmek, kuvvetli durmak.*

Rū ḥicābını eger ḳaldura ol ḫüsn ü cemāl / **Ṭāḳat itmez** bilürem aña dil-i sā’il-i mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 4). [ṭāḳat itmez, -mez]*

ṭāḳat ḳalmamak [4] *Gücü yetmemek, gücü azalmak, bitmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Hicrün oḳı bu cānumı eyledi pür-şürūḥ / **Ḳalmadı ṭāḳatüm** meded it vaṣl ile baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 4). [ṭāḳatüm, -üm kalmadı]*

ṭāḳat ḳılmak [1] *Güç göstermek, dayanmak.*

Ṭāḳatüñ ḳılmaz idi ẕerre ḳadar gūş itseñ / Ḥayret alurdı seni laḥẓa ḳadar gūş itseñ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 47, Beyit 2). [ṭāḳatüñ ḳılmaz, -maz]*

ṭāḳat ḳomak [1] *Dayanılacak güç bırakmamak.*

Ṣabra **ṭāḳat ḳomadı** hicr-i ḥabīb-i dil-figār / Ṣabr iden her dem cefā-yı yāre yüzi aġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 2). [ṭāḳat ḳomadı, -dı, -]*

ṭāḳat olmak [3] *Gücü yetmek, gücü olmak.*

Ṭāḳat olmaz şeb-pere çeşminde çün kim nūr içün / Māh-tābum ḫāṭır içün ṭoġmasun mı āfitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 2). [ṭāḳat olmaz, -maz]*

Sen benümle olmasañ ger ey ḥabīb-i cān ü dil / **Ṭāḳat olmazdı** kelāma ḳālıb-ı fersūdenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 4). [ṭāḳat,olmaz]*

Güftāra **ṭāḳat olmaz** ger ola rū-be-rū yār / Cān ile añlar iseñ bir bī-nişāndur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 2). [ṭāḳat olmaz, -maz]*

ṭāḳat u ṣabr itmez [1] *Dayanma gücü ve sabır göstermek.*

Yāra hem-rāh olalı bu dil-i āteş-tābum / **Ṭāḳat u ṣabr idemez** kendüyi aḥvāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 3). [ṭāḳat u ṣabr idemez, -emez]*

ṭāḳat virmek [5] *Güç göstermek, dayanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳamu reşḥalar çün muʿayyen ʿuyūnuñdadur / **Virürsin** ḳamuya velī **ṭāḳati** üzre mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 2). [ṭāḳati, -i virürsin]*

taḳayyüd [1] *Bağlanma, bağlı olma.*

Taḳayyüddeyem bu maḥabbet kemālinde ben / Velīkin hemīn izdiyād oldı ḳurb-ı viṣāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 4). [taḳayyüddeyem, -de, -(y)em]*

takdir [8] *1.Beğenme, beğenip belirtme, değer verme.*

ʿĀlemüñ **taḳdīrine** şāhid durur / Bir beyān-ı lāzım u ʿā'id durur *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 2). [taḳdīrine, -i, -n, -e]*

2. Allah'ın takdir ve tayini, kader.

Miḳdāra ṭutdı ʿilm ile **taḳdīri** ḳadr içün / Fiʿlinde ḳodı ḥikmetin işler kemā-yeşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 3). [taḳdīri, -i]*

Ey Murādī çün iki ḫāne yapubdur **taḳdīr** / Kimi nūrın gözedüpdür kimi nārında geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 5). [taḳdīr,]*

Āferīn ḳudretine Mevlānuñ / Yirlü yirinde oldı her **taḳdīr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 4). [taḳdīr,]*

Nedür bu ḳudret ü ḳadrüñ ki ḳaṭredür **taḳdīr** / Muḥaddiśān-ı ʿuḳūl eylemişdür anda cedel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 4). [taḳdīr,]*

Eyledi taḳdīrini **taḳdīrde** / Her bir işde yā nedendür bu cidāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 838, Beyit 3). [taḳdīrde, -de]*

Eyledi **taḳdīrini** taḳdīrde / Her bir işde yā nedendür bu cidāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 838, Beyit 3). [taḳdīrini, -i, -ni]*

Emrini **taḳdīrine** ḳılmış ḥavāle ser-te-ser / Cümleten ʿālemleri taḫmīl idüp nūn üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 3). [taḳdīrine, -in, -e]*

taḳdīr eylemek [1] *Takdir eylemek, Allah'ın takdiri, yazgı.*

Bu ne ḥikmetdür ki **taḳdīr eylemiş** / Eyledi ol dem ḫiṭāb-ı müsteṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 2). [taḳdīr eylemiş, -miş]*

taḳdīr-i ezel [1] *Ezelden verilen karar. II Takdir-i ilahi.*

ʿArṣa-i ḳudretde düşmiş çünki **taḳdīr-i ezel** / Pes müberrādur bedelden bī-bedeldür bī-bedel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 1). [taḳdīr-i ezel,]*

taḳdīr-i ḥaḳ [1] *Allah'ın takdiri, yazgısı.*

Bil ve āgāh ol göñül **taḳdīr-i Ḥaḳdur** cümle kār / Ey kemālüm gözleyen kārumda gözle kim ne var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 1). [taḳdīr-i ḥaḳdur, -dur]*

taḳdīr-i ḥükm [1] *Kaderin hükmü.*

Māye-i ḥikmetdedür **taḳdīr-i ḥükmüñ** pāyesi / Dürr-i beyżā olmasaydı ebr-i nīsān aġlamaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 3). [taḳdīr-i ḥükmüñ, -ün]*

taḳdīr itd'anı [1] *Takdir etmek, irade tayin etmek. (Takdir etti anı).*

Maḥż-ı ḥikmetden murādum ḥiṣṣedār olmaḳ durur / Ḫāme-i ḳudret ne **taḳdīr itd'anı** eyler beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 3). [taḳdīr itd'anı,]*

taḳdīr itmek [1] *Değerlendirmek, hüküm vermek.*

Çün ḥavżа-i ḳudretdedür kevn ü mekānı cümlenüñ / Tedbīre baş indürmezem **taḳdīr ider** dā'im ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 2). [taḳdīr ider, -er]*

taḳdīr ḳılmak [2] *Takdir etmek, onaylamak, değerlendirmek.*

Şerḥ itmek için emr-i ʿamelde ḥikāyetin / **Taḳdīr ḳıldı** ḥükm ile gönderdi nāziʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 3). [taḳdīr ḳıldı, -dı]*

Misāl-i ʿaks-i mā ancaḳ temevvüc ḳıldı deryādan / Ṣaçılmasın burūḳın ḳaṭreden **ḳılmış** durur **taḳdīr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 4). [taḳdīr ḳılmış, -mış]*

taḳdīr olmak [1] *Ezelde Cenâb-ı Hakk'ın olmasını dilediği şeyler, her şey hakkında vermiş olduğu ezelî karar, alın yazısı, kader.*

Ḳālıbum ḳıldı muḥammer çün ezel tedbīr ile / Anuñ içün **oldı** bu tedbīrümüz **taḳdīr** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 1). [taḳdīr oldı, -dı]*

taḳdīs-i ḫudāyı ḳılmak [1] *Allah'a şükretmek.*

Mürde iḥyāsına sā'ī vü mücidd oldı hemān / **Ḳıldı taḳdīs-i Ḫudāyı** nefeḫāt eyledi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 4). [taḳdīs-i ḫudāyı ḳıldı, -dı]*

taḳdīs itmek [2] *Allah'a şükretme, Allah'ı mukaddes bilme, büyük saygı gösterme.*

Taḳdīs ideli nām-ı Ḫudāyı ḳamu eşyā / Nezdīk-i Murādīde ider cümle şehādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 5). [taḳdīs ideli, -eli]*

Müsebbiḥler seni tesbīḥ iderler / Muḳaddisler seni **taḳdīs iderler** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 40, Beyit 2). [taḳdīs iderler, -er, -ler]*

taḳdīs ḳılmak [1] *Allah'a şükretme, mukaddes bilme, büyük saygı gösterme.*

Egerçi vird ile nāmın **ḳılur** elfāẓ ile **taḳdīs** / Velī esrār ile maʿnā bize eyler neler ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 4). [taḳdīs ḳılur, -ur]*

tāḳ-ı cān [1] *Can kemeri, yapısı.*

ʿIşḳı āsān ṣanma ey dil ʿāṣıḳa bürhān gerek / İbtidā ʿışḳa ḳadem başduḳda **tāḳ-ı cān** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 1). [tāḳ-ı cān,]*

ṭāk-ı mīnā [1] *Mavi, billur gökyüzü.*

Ḫudā ṣun'ını fikr eyle naẓar ḳıl **ṭāk-ı mīnāya** / Aña meyl eylegil meyl eyleme a'lāya ednāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 1). [ṭāk-ı mīnāya, -(y)a]*

ṭāḳ-ı mīnā-yı sipihr [1] *Gökyüzü.*

Ṭāḳ-ı mīnā-yı sipihri gezelüm döne döne / Gün gibi berḳ uralum ʿāleme bir māh ile biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 4). [ṭāḳ-ı mīnā-yı sipihri, -i]*

ṭāḳ-ı vaḥdet [1] *Birlik, vahdet kubbesi.*

Mürūr ḳıldı göñül mürġı **ṭāḳ-ı vaḥdete** pes / Murādı buldı yetişdi murād-ı ʿizzete pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 1). [ṭāḳ-ı vaḥdete, -e]*

ṭaḳılmak [5] *Bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde tutturmak, iliştirmek, geçirmek. II Bağlanmak, etkisi altında kalmak. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gezer ʿavālimi çün oldı perr ü bāl evżaḥ / Çü murġ-ı cāna **ṭaḳıldı** cenāḥ-ı erbaʿası *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 2). [ṭaḳıldı, -dı]*

ṭaḳınmak [1] *Takmak; kuşanmak.*

Murādī merd olan oldur cebel ḳalʿ ide himmetle / **Ṭaḳındıḳca** ḥabībüm kūh-ı ṭūra nūruñ envārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 5). [ṭaḳındıḳca, -dıkca]*

taḳlīd [1] *Bir şeyin sahtesini, benzerini yapmaya çalışmak.*

Cāndan yār olmayan bāzār-ı ʿışḳı bilmedi / Bī-ḥamiyyetdür hemān **taḳlīd** ile alur ṣatar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 3). [taḳlīd,]*

taḳrīr [1] *Anlatma, anlatış, ders verme.*

Murāduñ diñle **taḳrīrin** gel imdi ʿāṣıḳ ol sende / Ḳamu ednā vü aʿlādan igen aʿlādur ʿāṣıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 5). [taḳrīrin, -in]*

taḳrīr eylemek [1] *Anlatmak.*

ʿÖmr-i sermedden ne lāzım kim ḫabīr ide ḫaber / Maʿrifet bezminde **taḳrīr eylesün** ʿirfān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 4). [taḳrīr eylesün, -sün]*

taḳrīr-i güftār [1] *Sözün ifade edilişi.*

Olsalar ʿallāmelerde nice yüz biñ elsine / İdemez **taḳrīr-i güftārum** zebānum var iken *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1095, Beyit 2). [taḳrīr-i güftārum, -um]*

taḳrīr-i ḥāl itmek [1] *Durumu anlatmak.*

Tāʿbīr-i ḥüsn ider mi cemālüñ gören senüñ / **Taḳrīr-i ḥāl ide** mi yā ḥālüñ gören senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 1). [taḳrīr-i ḥāl ide, -e]*

taḳrīr itmek [2] *İfade etmek, söylemek.*

Müberrādur cemālüñ çün ḥayātına ʿuḳūl irmez / Muḳaddersin ne yüzden kim **iderlerse** seni **taḳrīr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 2). [taḳrīr iderlerse, -er, -ler, -se]*

Ḳamu ḥācetde ḥācet oldı ẓāhir / İdüp taḳrīr ḥālin yāre bir bir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 516, Beyit 1). [taḳrīr idüp, -üp]*

taḳrīr ḳılmak [1] *Sözle anlatmak, ifade ve beyan etmek.*

Maʿānī buldı anlar kim ʿulūmın **ḳıldılar taḳrīr** / Nihānı buldı şol k'oldı Murādī lafẓını derrāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 5). [taḳrīr ḳıldılar, -dı, -lar]*

taḳsīmāt [1] *Taksimler, bölmeler.*

Dest-i vehhābuñ durur çün kim bu **taḳsīmāt** hep / Ey Murādī yā neden gözler gözüñ nefʿ ü żarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 5). [taḳsīmāt,]*

taḳsīm itmek [1] *Bölmek, bölüştürmek, pay etmek.*

Ser-be-ser beyhūde gezme ḳıl ḳanāʿat rızḳ içün / Andan efzūn olmaz ol ḳassām kim **taḳsīm ider** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 4). [taḳsīm ider, -er]*

taḳṣīr eylemek [1] *Kabahat işlemek, suç işlemek, hata yapmak.*

Ey ʿaṭāyı isteyen ḫıdmetde **taḳṣīr eyleme** / Mā hüve'l-vāḳiʿ budur ʿār ile olmaz vaṣl-ı yār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 4). [taḳṣīr eyleme, -me]*

taḳvā [1] *Allah'dan korkma, Allah korkusuyla dînin yasak ettiği şeylerden kaçınma.*

ʿAmel-i zühd ile **taḳvāyı** ḳılam elde iken / Ḥażrete artuben āh u fiġānum şimdi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 3). [taḳvāyı, -y, -ı]*

ṭalaʿat aṭṭaliʿu'l-ʿarşu ve kürsü cemʿā [1] *Arş ve Kürsü'yü tamamen ortaya çıktı.*

Bi-nevādī bi-ḥicābi ve bede'i min-ḥucebin / **Ṭalaʿat aṭṭaliʿu'l-ʿarşu ve kürsü cemʿā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 124, Beyit 4). [ṭalaʿat aṭṭaliʿu'l-ʿarşu ve kürsü cemʿā,]*

ṭalāḳ virmek [2] *İlişkisini kesmek.*

Ẕevk u ṣafā-yı ʿāleme **virdi ṭalāḳ** / Dā'im ki dil ṣafā diledi sende buldı pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 614, Beyit 4). [ṭalāḳ virdi, -di]*

ʿIşḳuñı dilde nihān eyleyeli ebrāruñ / Māla vü milk-i cihāna ḳamuya **virdi ṭalāḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 2). [ṭalāḳ virdi, -di]*

tālān itmek [1] *Dağıtmak, saçmak.*

Ġayrı biz ḳayıruruz ḳayura Ḥaḳ daḫı bizi / Virüben mālumuzı yolına **tālān iderüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 4). [tālān iderüz, -er, -üz]*

ṭalʿat [1] *Güzellik.*

Yaraşur ḫüsnüñ temāşāsına ḥayrān olsalar / Yaradılmışlar ḳamu müştāḳı olmış **ṭalʿatüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 3). [ṭalʿatüñ, -uñ]*

ṭaleb [20] *İsteme, istek, dileme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭaleb gerçi murādumdur mürüvvetdür murād āncā / Maḥall-i ḳudret olmışdur eger ancā vü ger īncā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 1). [taleb,]*

ṭalebde olmak [1] *Talepte bulunmak, istemek.*

Ḳavl-i ḥabībi ʻāşıḳ ger eyledüñse iẕʻān / Kesme ümīd-i vaṣlı **olġıl ṭalebde** her an *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 1). [ṭalebde olġıl, -gıl]*

ṭaleb eylemek [8] *İstemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bī-taḥammül olma deryā-dil olup ol bā-verā / Ḥaḳ Teʿālādan hidāyet **eylegil** dā'im **ṭaleb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 2). [ṭaleb eylegil, -gil]*

ṭaleb-i himmet itmek [1] *Gayreti, çabalamayı istemek; ermişlerin manevi yardımını talep etmek.*

Ṭaleb-i himmet idersem baña ġayret görinür / Eger ikrām ider isem baña ʿizzet görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 1). [ṭaleb-i himmet idersem, -er, -se, -m]*

ṭaleb-i rāh-ı ḥaḳīḳat ḳılmak [1] *Hakikat yolunu istemek.*

Ṭaleb-i rāh-ı ḥaḳīḳat ḳılalum döne döne / Sālik-i nehc-i şerīʿat olalum döne döne *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 4, Beyit 1). [ṭaleb-i rāh-ı ḥaḳīḳat ḳılalum, -alu, -m]*

ṭaleb itmek [2] *İstemek.*

Kimsene mesned idinüp dilemezven bir murād / Her ne olursa **iderven** bāb-ı Mevlāda **ṭaleb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 4). [ṭaleb iderven, -er, -ven]*

Ey Murādī bunda gör maṭlūbuñı **idüp ṭaleb** / Yoḫsa ne aṣṣı saña ol vaʿde-i heyhātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 5). [ṭaleb idüp, -üp]*

ṭaleb-kār olmak [2] *Talep etmek, istemek.*

Ṣoḥbet-i yāre **ṭaleb-kār olan** dildür bu / Añla gencīne-i esrār olan dildür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 1). [ṭaleb-kār olan, -an]*

Ṣoḥbet-i yāre **ṭaleb-kār olan** dildür bu / Dā'imā vāḳıf-ı esrār olan dildür bu *(Murâdî Dîvânı, Müfret 21, Beyit 1). [ṭaleb-kār olan, -an]*

ṭaleb ḳılmak [40] *İstemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Günc-i ḫalvet ʿālemin gör kesreti **ḳılma ṭaleb** / Ṭālib-i taḥḳīḳ iseñ ol "kable mevtin" sen fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 4). [ṭaleb ḳılma, -ma]*

ṭaleb olınmak [1] *İstemek.*

Müttefiḳ oldı yine ehl-i rumūz ile göñül / Her ne mevżiʿde **ṭaleb olına** ḫāżır biledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 2). [ṭaleb olına, -ın, -a]*

ṭalebtü minhü ricā'en ve liḳā'en keşefet men neyāreste emmā bi-künem pāy-ı recā [1] *Ondan cemalini açmasını istedim. Olmadı ama isteğimden vaz geçmedim.*

Ṭalebtü minhü ricā'en ve liḳā'en keşefet / Men neyāreste em emmā bi-künem pāy-ı recā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 45, Beyit 3). [ṭalebtü minhü ricā'en ve liḳā'en keşefet men neyāreste emmā bi-künem pāy-ı recā,]*

ṭaleb vermek [1] *İstekte bulunmak.*

Ṭaleb verdi açılduḳça olur cān bülbüli ḫandān / Meʿānī nev-bahārınuñ olupdur boyına ḥayrān

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 1). [ṭaleb verdi, -di]

ṭāletü'ş-şevḳü süleymā eşfeḳat li'l-ʿāşıḳ [1] *İştiyak uzadı, süleymā āşıka merhamet et.*

Ṭāletü'ş-şevḳü süleymā eşfeḳat li'l-ʿāşıḳ / Velehü ʿaşḳ-ı ḥaḳīkun ve nehen'n-nefse hevā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 124, Beyit 2). [ṭāletü'ş-şevḳü süleymā eşfeḳat li'l-ʿāşıḳ,]*

ṭāli' [7] *1. Tulû' eden, doğan.*

Fecrüñ çü maṭlaʿından **ṭāliʿ** bu şems-i vaḥdāt / Her yañeden belürmiş seyyāre-i saʿādāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 1). [ṭāliʿ,]*

Mekān-ı müntehādandur egerçi maṭlabum **ṭāliʿ** / Velīkin müntehādan müntehāya oldı tekrārum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 2). [ṭāliʿ,]*

2. Kısmet, baht.

Muʿazzez oldı dil yāruñ ḳatında / Bi-ḥamdi'llāh ki **ṭāliʿdür** müsāʿid *(Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 4). [ṭāliʿdür, -dür]*

Cā-be-cā cāh ü saʿādet gerçi ṣadr olmış velī / **Tāliʿümdür** ʿizzet itdi ʿizzete irdi maḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 4). [tāliʿümdür, -üm, -dür]*

Oldı aḳreb vaʿde-i Ḥaḳ ola peydā gel berü / Esʿad oldı **ṭāliʿüñ** ʿulyāda ʿulyā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 1). [ṭāliʿüñ, -ün]*

Şems-i tābānuñ görelden **ṭāliʿüm** mesʿūddur / Cümleden anuñ içün ṣāḥib-cemāl itdüñ beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 2). [ṭāliʿüm, -üm]*

Ṭāliʿ midür nedür ki bu ḫūrşīd-i enveri / Nūrı iḥāṭa ḳıldı ḳamu baḥr ile beri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 1). [ṭāliʿ,]*

ṭāliʿ-i saʿd [2] *Kutlu, uğurlu talih.*

Her ḳaçan kim irişe ʿilm-i żiyā maṭlaʿına / **Ṭāliʿ-i saʿd** ile saʿdumda görünmez ḫā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 4). [ṭāliʿ-i saʿd,]*

Ṭāliʿ-i saʿda ḳarīn oldı saʿādet güneşi / Şems-i tābāna yaḳīn oldı bu dil māh-veşi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 1). [ṭāliʿ-i saʿda, -a]*

ṭāliʿin görmek [1] *Bahtını, kaderini yaşamak.*

Ṭāliʿin gördi iḳtirān-ı saʿd / Gözledi yüce yirde yılduzını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 4). [ṭāliʿin gördi, -di]*

ṭāli' olmak [11] *Doğmak, ortaya çıkmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir ẕerresinden oldı münevver bu şeş cihāt / Ger mihri **ṭāliʿ olsa** cihān doymaya aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 4). [ṭāliʿ olsa, -sa]*

ṭālib [26] *Talep eden, bekleyen, isteyen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫasta-i ʿışḳ oldıġumca ben devāya **ṭālibüm** / Ey ṭabībüm söyle kim dermān olan kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 3). [ṭālibüm, -üm]*

ṭālib-i aʿlā [1] *En yüce istek, arzu.*

Maṭlabumdur ṭalebüm **ṭālib-i aʿlāyam** ben / Varlıḳ ʿilmini bildüm nice peydāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 37, Beyit 1). [ṭālib-i a'lāyam, -(y)am]*

ṭālib-i ʿışḳ olmak [1] *Aşkı isteyen olmak.*

Arayup dürr-i maʿānī **olalum ṭālib-i ʿışḳ** / Baḥr-ı vaḥdetde vücūda ṭolalum döne döne *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 4, Beyit 3). [ṭālib-i 'ışḳ olalum, -alu, -m]*

ṭālib-i ʿizzet olmak [1] *İzzet, itibar isteyen olmak.*

Ey Murādī **ṭālib-i ʿizzet olursañ** bilmiş ol / Ḳıl ḳanāʿat kim ḳanāʿat ehli oldı pādişāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 5). [ṭālib-i 'izzet olursañ, -ur, -sa, -n]*

ṭālib-i maḳṣūd [1] *Amaçlananı isteyen.*

Gel temennādan geçer olsañ ṭaleb eyler dime / **Ṭālib-i maḳṣūdı** ṭālibdür ṭaleb leyl ü nehār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 4). [ṭālib-i maḳṣūdı, -ı]*

ṭālib-i maṭlūb [1] *Sevgiliyi isteyen kişi, aşık.*

Ey Murādī bu bedīhīdür ola ʿilmüñ ziyād / **Ṭālib-i maṭlūbdadur** añla dā'im ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 5). [ṭālib-i maṭlūbdadur, -da, -dur]*

ṭālib-i ʿömr-i leẕīẕ [1] *Lezzetli hayatın isteyeni, arzulayanı.*

Ṭālib-i ʿömr-i leẕīẕi añladum bürhān ile / Mümkināt iẓhārına açdum bu ḳudret ayasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 2). [ṭālib-i ʿömr-i leẕīẕi, -i]*

ṭālib-i rāh-ı hüdā olmak [1] *Hidayet yolunun isteklisi olmak.*

Ṭālib-i rāh-ı hüdā oluben iḳdām idelüm / Ṭoġrı yola varalum tutduġumuz rāh ile biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 2). [ṭālib-i rāh-ı hüdā oluben, -uben]*

ṭālib-i rūz-ı ḥaḳīḳat [1] *Hakikat gününü isteyen.*

Semt-i āḫer görinür her ne ḳadar ḳılsa ṭaleb / **Ṭālib-i rūz-ı ḥaḳīḳat** giçemez sevdādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 4). [ṭālib-i rūz-ı ḥaḳīḳat,]*

ṭālib-i sırr-ı ḥaḳāyıḳ [1] *Gerçeklerin sırrını isteyen.*

Ey Murādī **ṭālib-i sırr-ı ḥaḳāyıḳdan** kerem / Menʿ olınmaz zīrā ki mir'āti raʿnā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 5). [ṭālib-i sırr-ı ḥaḳāyıḳdan, -dan]*

ṭālib-i taḥḳīḳ [1] *Gerçeği bulmak isteyen.*

Günc-i ḫalvet ʿālemin gör kesreti ḳılma ṭaleb / **Ṭālib-i taḥḳīḳ** iseñ ol “kable mevtin” sen fenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 4). [ṭālib-i taḥḳīḳ,]*

ṭālibīn [1] *Talep eden, bekleyen, isteyen. II Aşık.*

Ḳaçan kim niḳāb açsa rūy-i cemīl / İder **ṭālibīn** aña cānın sebīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 1). [ṭālibīn, -in]*

ṭālib olmak [13] *İstemek, talep etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳabl ü ba'düñden şaḳın urmaya rāhuñ rāh-zen / **Ṭālib ol** tā bulına bir hem-reh-i kāmil saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 4). [ṭālib ol,]*

ṭālib ü maṭlab [1] *İsteyen ve istenilen.*

Sen seni çün ārzū ḳıldun saña meyl idigör / **Ṭālib ü maṭlabı** añlar eyleyen ṭoġru naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 1). [ṭālib ü maṭlabı, -ı]*

taʿlīm [1] *Öğretmek.*

Ṭūṭī-yi cāna virür **taʿlīm** içün bir āyine / Anuñ içün ʿilmini şevḳ ile her an arturur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 3). [taʿlīm,]*

taʿlīm eylemek [3] *Öğrenmek, öğrenmeye vesile olmak.*

Yāra ḳurban olmaġı gel baña **taʿlīm eyle** kim / Şimdi bildüm kim sevāb-ı ḥacc-ı ekber var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 4). [taʿlīm eyle,]*

Bugün ḫumḫāne-i vaḥdetde ben mestāne-i ʿışḳam / Baña kim **eyleye taʿlīm** çü ben ferzāne-i ʿışḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 1). [taʿlīm eyleye, -(y)e]*

Rumūz-ı evvelīn ü āhirīni **eyleyüp taʿlīm** / Ḫudā baña muʿallimdür anuñ çün müntehāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 2). [taʿlīm eyleyüp, -(y)üp]*

taʿlīm itmek [3] *Öğretmek, bilgilendirmek.*

Fu'ādında kitāb-ı ʿışḳ anuñ her demde ezberdür / Murāda ders-i ʿışḳı kimse **taʿlīm idemez** el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 5). [taʿlīm idemez,]*

Men ʿaref tefsīrini bilmez şu kendin bilmeyen / Rā vü bā vü hā'yı **taʿlīm itmez** ʿilm-i bī-ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 3). [taʿlīm itmez, -mez]*

Tefsīr-i ʿışḳı bu Murāda kimse **taʿlīm idemez** / Bu ʿilm-i ʿışḳ içre şehā ferzāneyem ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 7). [taʿlīm idemez, -e, -mez]*

t'allāhi [1] *Vallahi ve Billahi'den sonra kullanılan yemin sözü.*

Ne kim ḳılduñ ise ẕerre miḳdār / Ki **t'Allāhi** ḥisāb olına bir bir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 4). [t'allāhi,]*

ṭalmak [15] *Suyun içine bütün vücuduyla ve hızla girmek. II Bir durumun, hâlin etkisi altında kalmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī **ṭalduġınca** çıḳduġınca baḫr-ı ʿummāna / Anuñ her ḳaṭresinden kāmil-i insān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 5). [ṭalduġınca, -du(ğ), -ınca]*

tām [1] *Tam, noksansız.*

Maḥabbet çün çalındı evvel aḳlām / Velī her kişiye virilmedi **tām** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 2). [tām,]*

ṭamaʿ [2] *Aç gözlülük, doymazlık.*

ʿĀlem-i fānī bilürseñ pes nedendür bu **ṭamaʿ** / Cümle mālı ḳor gidersin ol saña ḥasret yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 4). [ṭamaʿ,]*

Ṭamaʿı terk idüben gözle ḳanāʿat yolını / Gözi seyr eylemez illā ki bir avuc ṭoprak *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 28, Beyit 2). [ṭamaʿı,]*

tamam [8] *Tam olarak, noksansız. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tamāmın bildi dil çün kim muʿammādan ṭaleb ḳıldı / Hidāyet eyler iseñ sen anı iẕʿān ider yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 4). [tamāmın, -ın]*

tamāmen [1] *Bütünüyle, tümüyle.*

Tenhāda ḳılup işlerini cümle **tamāmen** / Ḳılmadı meşālıḥda işi ḳıldı ferāġat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 3). [tamāmen,]*

tamām itmek [1] *Tamamlanmış, bitmiş.*

Kāruñı sen **tamām iderseñ** eger / Her işüñ işde devlet añla bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1164, Beyit 3). [tamām iderseñ, -er, -se, -n]*

tamāmiyyet [1] *Bütünlük.*

Gel **tamāmiyyet** dilerseñ bī-nizāʿ ol cümleden / Nā'il-i ḳadr olmaḳ isterseñ gözet ṣavmü'l-ġarīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 4). [tamāmiyyet,]*

tamām ḳılmak [1] *Tamamlamak, bitirmek.*

Bu Murādī anlaruñ çün emrini **ḳıldı tamām** / Pes şurū' itdi yine bu resme bir devrān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 5). [tamām ḳıldı, -dı]*

tamām olmak [3] *Eksiksiz, tam olmak, tamamlanmak.*

Olsun Murād ʿışḳuñ senüñ dā'im devām ü ber-devām / ʿAḳluñ **olur** ise **tamām** güş eyleme

efsāneler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 5). [tamām olur, -ur]*

Beni rūyında gördi āyīne / Didi **olmış** işüñ **tamām** el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 2). [tamām olmış, -mış]*

Tamām oldı kitāb el-ḥamdü li'llāh / Hümām oldı kitāb el-ḥamdü li'llāh *(Murâdî Dîvânı, Müfret 46, Beyit 1). [tamām oldı, -dı]*

ṭaʿm-ı eşvāḳ-ı ʿazīz [1] *Değerli isteklerin tadı, zevki.*

Murteżā olmaz eger olmazsa ādem iltiẕāẕ / Çāşnīdür leẕẕetinden **ṭaʿm-ı eşvāḳ-ı ʿazīz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 2). [ṭaʿm-ı eşvāḳ-ı ʿazīz,]*

ṭamlamak [1] *Damlamak.*

Ġaym olmasa semāda yire **ṭamlamaz** maṭar / Her dīdede ki eşk ola ol 'ışḳdadur güvāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 2). [ṭamlamaz, -maz]*

ṭamu [2] *Cehennem.*

Tamunuñ āteşini nār-ı duzaḫ itdi yine / Ḳamusı birde ḳarār itdi līk sābiʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 3). [tamunuñ, -n, -uñ]*

Ol raḳīb-i bed-ʿamel cānum dimiş ol dilbere / Yā İlāhī cānın al ol kāfiri **ṭamuda** yaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 6). [ṭamuda, -da]*

ṭamzurmak [2] *Damlatmak.*

Ebr-i ḥikmet reşḥasın **ṭamzurdı** çün kim 'āleme / Kimini emlāka virdi kimisini ādeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 1). [ṭamzurdı, -dı]*

Āb-ı rūyuñ **ṭamzurur** çün ḳıbleye āb-ı ḥayāt / Ḳaṭresinden kā'ināt üzre 'aṭā ḳıldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 3). [ṭamzurur, -ur]*

ṭaʿn [1] *Ayıplama, kınama, yerme.*

Gel ey zāhid ḳoġıl **ṭaʿnı** yüri ḥālüñe ol meşġūl / Güm itmez rāhını ol kim hidāyet aña rehberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 4). [ṭaʿnı, -ı]*

ṭaʿn eylemek [1] *Kınamak, ayıplamak, hor görmek.*

Saña me'vā yiter me'vā yüri **ṭaʿn eyleme** zāhid / Bize iki cihāndan dāmeni kütāh olan gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 4). [ṭaʿn eyleme, -me]*

taʿn-ı sipāh [1] *Ordunun ayıplaması.*

Çünki murādıdur Murād virdi murādını murād / Bizde çü fātiḥ-i bilād **taʿn-ı sipāhı** n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 6). [taʿn-ı sipāhı, -ı]*

taʿn itmek [4] *Kınamak, yermek, ayıplamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey zāhid-i zīnet-perest **taʿn itme** bu ʿāṣıḳlara / Ṭurma dile tāc ü kemer yiter bize didār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 3). [taʿn itme, -me]*

ṭañ [5] *Şaşılacak, hayret, tuhaf. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İşbu Murādī sözlerin añlayan er durur / Her kim görürse ḥayrete varur ḳılar **ṭaña** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 3). [ṭaña, -a]*

ṭanā ḳalmak [2] *Şaşırıp kalmak, hayrete düşmek.*

İstedügümi bilmege ʿālim gerek baña / Ḥaḳḳā budur bilürse **ḳalısar** durur **ṭanā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 1). [ṭanā ḳalısar, -ısar]*

İşbu Murādī sözlerin añlayan azdur / Her kim görürse ḥayrete varur **ḳalur ṭanā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 5). [ṭanā ḳalur, -ur]*

ṭanlamak [2] *Şaşmak, şaşırmak, garip bulmak.*

Ḳıṣṣa-i pür-ẕevkümi gūşlar eyleyenler **ṭañladı** / Cāhil olanlar ṭañladı ʿāḳiller ammā añladı *(Murâdî Dîvânı, Müfret 44, Beyit 1). [ṭañladı, -dı]*

Ḳıṣṣa-i pür-ẕevkümi gūşlar eyleyenler ṭañladı / Cāhil olanlar **ṭañladı** ʿāḳiller ammā añladı *(Murâdî Dîvânı, Müfret 44, Beyit 1). [ṭañladı, -dı]*

tañrı [1] *Allah.*

Mürde iḥyā eylemek muʿciz olur ʿĪsā içün / **Tāñrı** çün anuñ gibi her laḥẓa cān olmaḳdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 3). [tāñrı,]*

ṭanz [1] *Alay ve dalga yollu konuşma.*

Sırrumı ḫüdʿa ile ḫīleme yār itdüm çün / Duymasun kimse diyü **ṭanz** ile ʿārında geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 3). [ṭanz,]*

ṭapu [3] *Huzur, nezd, makam, kat.*

Ben ne ḫākam **ṭapuña** lāyıḳ olam / Luṭfuña ḳalmışam eyā Mevlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 4). [ṭapuña, -n, -a]*

Yüzümüz dutmışuz yüce **ṭapuña** / Luṭf u iḥsānuñ eyle bize ḳarīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 3). [ṭapuña, -n, -a]*

Ḳılduḳ **ṭapuñı** biz sened yā Rab bize senden meded / İḥsānuña yoḳdur ʿaded göster bize dīdāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 2). [ṭapuñı, -ñ, -ı]*

tār [1] *İplik. II Saç teli.*

Ṭınāb-ı himmet ile ḫaymem oldı ber-eflāk / Urındı ḥabl-ı yaḳīn añladum ki **tār** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 4). [tār,]*

tār u mār eylemek [1] Deyim *Karmakarışık etmek; perişan eylemek.*

Bu Murādīdür vücūd-ı maḫż-ı sırr-ı kā'ināt / Sen kemāl isterseñ **eyle** ʿaḳl u fehmi **tār u mār**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 5). [tār u mār eyle,]

tār ü mār ü tār ü mār itmek [1] *Karmaşık, perişan etmek.*

Bu Murāda ʿayb ḳılmañ ger ide divānelik / ʿIşḳ-ı yār **idüpdür** anı **tār ü mār ü tār ü mār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 5). [tār ü mār ü tār ü mār idüpdür, -üp, -dür]*

ṭarab [2] *Şenlik, sevinçlilik.*

Ṭarz-ı istiġnāda gerçi gösterür dürlü ṣuver / Kendi kendüm añladum remz-i ḥicābından **ṭarab** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 4). [ṭarab,]*

Semāʿ ḳıldı **ṭarabdan** velī televvünde / Buyurdı vaʿde ḫilāf olmaz iste ṣād ideyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 2). [ṭarabdan, -dan]*

ṭaraf [8] *Cihet, canip, semt, yan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ārzū-yı gūş olup ḳavlinden itdüñ iltimās / Ḳā'ilüm ḳā'il degüldür bir **ṭaraf** ola vaḳār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 4). [ṭaraf,]*

ṭaraf-be-ṭaraf [2] *Yer yer.*

Ṭaġıtdı ṣaʿṣaʿasın ʿāleme **ṭaraf-be-ṭaraf** / Nücūmı māhı ider cümleten ḳamu ıṣlāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 3). [ṭaraf-be-ṭaraf,]*

Ṣuʿāʿ-ı mihri çü tāb urdı her **ṭaraf-be-ṭaraf** / İḥāṭa eyledi sırrı gelüp ʿayāna ḥużūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 2). [ṭaraf-be-ṭaraf,]*

ṭarafeyn [1] *İki taraf, iki yan.*

Çaġıruben **ṭarafeyne** bu lisān itse nidā / Pā vü ser ola bürehne ṭola her cā muḫliṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 3). [ṭarafeyne, -e]*

ṭaraf-ı āḫer [2] *Başka taraf.*

Dostum ʿışḳ-ı cemālüñ ideli göñlüm cā / Bu düçeşmüm **ṭaraf-ı āḫere** olmadı küşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 1). [ṭaraf-ı āḫere, -e]*

Ṭaraf-ı āḫere meyl itmedi bu dīde-i ter / Añlamışdur anı ol āyet-i kübrā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 3). [ṭaraf-ı āḫere, -e]*

ṭaraf ṭaraf [3] *Her taraftan.*

Baḥr-ı muḥīṭ itdi iḥāṭa **ṭaraf ṭaraf** / Fülk-i dile kenār ḳanı ḳıla ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 4). [ṭaraf ṭaraf,]*

Ḥaḳḳ-ı vücūdumı mecāz üstine dikmişem ʿalem / Ṣalınur ol **ṭaraf ṭaraf** bād ura ḳaçan himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 1). [ṭaraf ṭaraf,]*

Menşūr-ı ḥükm neşr olalı her **ṭaraf ṭaraf** / Ṣāh u gedā ḳulaġın urupdur yaṣaġuma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 3). [ṭaraf ṭaraf,]*

ṭaraġ [1] *Tarak.*

Gerekmez bil ki baña gülşen-i bāġuñ temāşāsı / Benüm kūy-ı ḥabībümde ʿaceb aʿlā **ṭaraġum** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 3). [ṭaraġum, -um]*

taraḥḥüm ḳılmak [1] *Merhamet etmek, acımak.*

Ey Murādī sözi ḳo sūz-ı derūnun ele al / Şāyed ola ki **taraḥḥüm ḳıla** yaş ile deme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 5). [taraḥḥüm ḳıla, -a]*

ṭarāvet [1] *Tazelik.*

Laʿlüñden aldı al ile ġonce **ṭarāveti** / Zülfüñden aldı sünbül-i ġarrā leṭāfeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 1). [ṭarāveti, -i]*

ṭarf [1] *Bakış.*

Ṣuʿāʿ oldı velīkin cümleten bir şems-i enverdür / Bu **ṭarfuñ** ṭurfedür ḥāli velīkin ṭarz-ı āḫerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 4). [ṭarfuñ, -un]*

ṭarfetu'l-ʿayn [6] *Göz kapağının bir kere açılıp kapanması kadar geçen kısa an. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī **ṭarfetü'l-ʿayn** oldı aḥvāl-ı cihān / Kimse ḳalbin münkesir ḳılma göñüldür çün zücāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 5). [ṭarfetü'l-ʿayn,]*

ṭarfetü'l-ʿayn olmak [1] *Göz kapağının bir kere açılıp kapanması kadar geçen kısa anda olmak.*

Ṭarfetü'l-ʿayn oldı ʿaynüm ġaybüm içre ʿayn ile / Ḳılmaġa biñ dā'ire pergārı devvār istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 4). [ṭarfatü'l-ʿayn oldı, -dı]*

ṭarf eylemek [1] *Kenara koymak, kaldırmak.*

Ġāyetde sırr-ı ġāyet illādadur mübeyyen / 'İlm içre kāmil iseñ **ṭarf eyledüñ** ḥicābın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 4). [ṭarf eyledüñ, -dü, -n]*

ṭarf-ı āḫir [1] *Son kenar, kısım.*

Murādī **ṭarf-ı āḫirdür** bugün temsīl āḫirden / Hemān bir söz durur şerḥ-i maḳālīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 5). [ṭarf-ı āḫirdür, -dür]*

ṭarfı min ṭarfin [1] *Bakıştan bakışa, nazarın içinde.*

Murādī ṭarfı min ṭarfin olupdur **ṭarfı min ṭarfin** / Kemāl-i bā-kemālüñden tenüñde ġayr-ı cān olmaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 5). [ṭarfi min ṭarfin,]*

ṭarfı min ṭarfin olmak [1] *Bakıştan bakışa, nazarın içinde olmak.*

Murādī **ṭarfı min ṭarfin olupdur** ṭarfi min ṭarfin / Kemāl-i bā-kemālüñden tenüñde ġayr-ı cān olmaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 5). [ṭarfi min ṭarfin olupdur, -up, -dur-up, -dur.]*

ṭarf-ı ʿulyā [1] *Yüce taraf. II Ahiret.*

Ṭarf-ı ʿulyāda memātum refʿ idüp ṭarh eyledüm / Gebş-i mevti ẕābıḥ oldum pes cihānum gözlerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 4). [ṭarf-ı ʿulyāda, -da]*

ṭarf u ṭaraf [1] *Kenar, kıyı.*

Baḥr-ı ḥayretde şināv eyleyeli fülk-i göñül / Bir kenārın bulımaz **ṭarf u ṭarafdur** mā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 1). [ṭarf u ṭarafdur, -dur]*

ṭarḥ eylemek [10] *1. Atmak, komak, bırakmak.*

Ġayrumuzdan bizi **ṭarḥ eyledi** ʿaynuñ līkin / Ġayr-ı ʿaynuñda senüñ ʿayn ile ġayruñ iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 45, Beyit 2). [ṭarḥ eyledi, -di]*

Ey Murādī ṣādıḳ iseñ ger bu ḥubb-ı yārde / Ḫāne-i dilden hemān ġayrıyı **eyle ṭarḥ** u ḳamʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 5). [ṭarḥ eyle,]*

Men ʿaref sırrın dilerseñ bilesin īḳān ile / Ḳanuñı **ṭarḥ eyleyüp** bu ḳanı mā ḳılmaḳ gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 3). [ṭarḥ eyleyüp, -(y)üp]*

Ṭarf-ı ʿulyāda memātum refʿ idüp **ṭarh eyledüm** / Gebş-i mevti ẕābıḥ oldum pes cihānum gözlerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 4). [ṭarh eyledüm, -dü, -m]*

Dilden giderme şerḥini **ṭarḥ eyle** dilden ġayrıyı / Dil cürʿasından ey Murād nūş eyle gel peymānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 5). [ṭarḥ eyle,]*

Her ḳaçan **ṭarḥ eylesem** dil-ḫānesinden ġayrıyı / Yār ile mā-beynümüzde ḳālimüz ḳīl arası *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 3). [ṭarḥ eylesem, -se, -m]*

2. Düzenlemek, tertip etmek. II Meydana getirmek, ortaya koymak.

Şemʿ oldı hemān mihre münevver gibi enver / **Ṭarḥ eyledi** bes ẓulmeti ḳılmadı şefāʿat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 4). [ṭarḥ eyledi, -di]*

Nedür ṭarḥ iden ikiden birlügi yā fetā / Maḳālüñi **ṭarḥ eyle** tā bulasın sen nīk ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 4). [ṭarḥ eyle,]*

Ṭāḳatüm **tarḥ eyledi** mekşūf olalı mihr-bān / Ḳaplamasa mīġ-i luṭfı ḳalmaz idüm cān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 2). [tarḥ eyledi, -di]*

Ṭarḥ eyledi çün fıṭratın ḳıldı ḥisāb-ı ebcedi / Ḳıldı ʿulūmın soḫbetin yoġ ile var oldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 3). [ṭarḥ eyledi, -di]*

ṭarḥ itmek [9] *1. Uzaklaştırmak.*

Ṭurmaġıl kendözüñi ḫāk ile yeksān idegör / **Ṭarḥ idüp** senlügi senden ḳoma kendüñde ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 2). [ṭarḥ idüp, -üp]*

Ṭarḥ idüp ġayrısın direm her gāh / Ḥasbiya'llāhü lā-ilāhe sivāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 1). [ṭarḥ idüp, -üp]*

Ṭarḥ iderseñ senlügi senlük senüñdür bī-gümān / Sen seni cehd eyle tā kim bulasın bir bāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 4). [ṭarḥ iderseñ, -er, -se, -n]*

2. Tanzim etmek, düzenlemek.

Ḥayāli **ṭarḥ ideli** oldı "Mā hüve'l-vāḳiʿ" / Vuḳūʿını yine ʿilm ile eyledi inşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 4). [ṭarḥ ideli, -eli]*

Ṭarḥ idelden berü ʿaks oldı dile sit-cihāt / Nefs u rūḥum biri ḳā'il birisi ḳā'iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 3). [ṭarḥ idelden, -elden]*

Nedür **ṭarḥ iden** ikiden birlügi yā fetā / Maḳālüñi ṭarḥ eyle tā bulasın sen nīk ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 4). [ṭarḥ iden, -en]*

Ṭarḥ ideli ḥisābı çekdi ḥisābdan el / Ebcedden añladı hep ḥamd ile ḳıldı iḥsān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 4). [ṭarḥ ideli, -eli]*

Mekān-ı lā-mekānīden beyānın **ṭarḥ ider** her dem / Çü bi-vaḳt oldı vaḳtinden seçer mi ān ile ānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 4). [ṭarḥ ider, -er]*

Ṭarḥ itdi ʿadd u vezn ḥisābın berāberin / Her şey'üñ anda añladı ḥis ile ḥālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 3). [ṭarḥ itdi, -di]*

ṭarḥ olmak [1] *Atılmak, bırakılmak.*

Ḳaldurdı ḥicābın idüben keşf-i cemāli / **Ṭarḥ oldı** aradan gidüben tā-i maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 4). [ṭarḥ oldı, -dı]*

tārīf eylemek [2] *Ayrıntılı olarak açıklamak.*

Ey muʿarrif nice **taʿrif eyleyesin** şānumuz / Çünki doymaz gözlerüñ baḳmaġa pür-envārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 4). [taʿrif eyleyesin, -(y)e, -sin]*

Zāhidā vird ü duʿāyı bize **tāʿrīf eyleme** / ʿĀṣıkuñ vird ü duʿāsı āh ile efgān gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 2). [tārīf eyleme, -me]*

taʿrīf ḳılmak [1] *Anlatmak, açıklamak.*

Yüri sen vāʿızā cennet maḳāmın **ḳılmaġıl taʿrīf** / Baña me'vā gerekmez āstān-ı yārden ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 2). [taʿrīf ḳılmaġıl, -ma, -gıl]*

tārīḫ [1] *Bir olayın meydana geldiği gün ve yıl.*

Murādī ʿizz-i ḥużūrında çün murād oldı / Müverriḫ-i ezelīdür ḳoyan bu **tārīḫe** ḥad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 5). [tārīḫe, -e]*

ṭarīḳ [4] *Terk edici, bırakıcı, fâriğ. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yalıñuz ḳaldum vaḥīdem **tārikem** ġayrıları / Vuṣlata ḥāżır-dilem ey dôstum ān iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 3). [tārikem, -em]*

tārik-i dü-ʿalem olmak [1] *İki cihanı, dünya ve ahireti terk etmek; kalben ilgiyi kesmek.*

Semʿ-i cānı ḳıl küşāde ey piser / **Tārik-i dü-ʿalem ol** ortaya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 4). [ṭārik-i dü-ʿalem ol,]*

tārik-i dünyā olmak [1] *Dünyayı terk etmek.*

Tārik-i dünyā olupdur dil daḫı hem āḫiret / Sırr ile peymānumuz var anı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 4). [tārik-i dünyā olupdur, -up, -dur]*

tārik-i ġayr [1] *(Sevgiliden) başka şeyleri terk eden olmak.*

Muḥib olalı dildāre didüm kim **tārik-i ġayrem** / Didi kim cümle aʿmādur seni ṣāḥib-baṣar buldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 4). [tārik-i ġayrem, -em]*

tārik-i ġayr olmak [4] *(Sevgiliden) başka şeyleri terk eden olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tārik-i ġayr ol eger ʿışḳuñda ṣādıḳsañ Murād / Yārdan ġayrı ne kim vardur ḳamu efsānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 5). [tārik-i ġayr ol,]*

tārik-i iki [1] *İkiyi, çokluğu terk eden; vahdeti isteyen.*

ʿIşḳ ile hem-serüz bugün māl ile cāhı n'eylerüz / **Tārik-i iki** ʿālemüz tāc u külāhı n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 1). [tārik-i iki,]*

tārik-i salṭanat olmak [1] *Saltanatı terk eden olmak.*

Ey Murādī ḳo bu ġavġāyı hemān arduña at / **Tārik-i salṭanat olġıl** saña bir ṣāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 5). [tārik-i salṭanat olġıl,]*

tārik-i ser [1] *Başını ortaya koymak, canından vazgeçmek.*

Miyān-ı ʿāṣıḳ u maʿşūḳ ʿaceb bir cāy-ı ekberdür / O cāya varmaz illā ṣol kişi kim **tārik-i serdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 1). [tārik-i serdür, -dür]*

tārik itmek [1] *Terk etmek.*

Nefḥa-i rūḥı kim ṭuyar ādem odur ḥaḳīḳīde / Nefsini **tārik idüp** ol eyler ol ilticā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 4). [tārik idüp, -üp]*

ṭārik olmak [24] *Terk eden, bırakan, vazgeçen olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şöyle ḥall olsun gidüp teşvīş-i dil ey zū-fünūn / Sen yüri var **tārik ol** tā kim bilesin māverā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 2). [ṭārik ol,]*

tārikü'l-fehm olmak [1] *İdraki, akıl yoluyla kavramayı terk etmek.*

Sen tefekkür eyleme kim bilesin māhiyyetin / Bu Murādī **tārikü'l-fehm oldı** yanīldun yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 5). [tārikü'l-fehm oldı, -dı]*

ṭarīḳ [35] *1. Yol. II Mânevî olgunluğa ulaşmak için katedilen rûhî mesafe.*

Cān ile yol ṭutan kişi başa çıḳar **ṭarīḳde** / Şol ki bu yoldadur fenā buldı ebed beḳā beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 2). [ṭarīḳde, -de]*

Gel **ṭarīḳi** gözle ḳalma rāhdan / İster iseñ bulasın nehc-i sedād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 4). [ṭarīḳi, -i]*

Rāh-ı aʿlāda görindi yine ḥadd ile ḥudūd / Bu **ṭarīḳ** ibn-i sebīl olana bī-ʿusretdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 3). [ṭarīḳ,]*

Bilmek dileyen ʿışḳ **ṭarīḳinde** muʿammā / Cānumda benüm pes telef-i cān arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 3). [ṭarīḳinde, -in, -de]*

Ṣūfī eger **ṭarīḳ** bilür iseñ kemāl ile / Bi'llāhi vir ḫaber ki bu īmān olan nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 2). [ṭarīḳ,]*

Ḥürmet ṭarīḳin añlayan añlar **ṭarīḳi** ol / Fehm eylemege bunı edeb ibtidā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 4). [ṭarīḳi, -i]*

Ḥürmet **ṭarīḳin** añlayan añlar ṭarīḳi ol / Fehm eylemege bunı edeb ibtidā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 4). [ṭarīḳin, -iñ]*

Bu ʿışḳuñ bī-nihāyetdür **ṭarīḳi** / Ṭarīḳi geç geçer ṣol bāresi var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 4). [ṭarīḳi, -i]*

Bu ʿışḳuñ bī-nihāyetdür ṭarīḳi / **Ṭarīḳi** geç geçer ṣol bāresi var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 4). [ṭarīḳi, -i]*

Ġayra biz baş egmezüz her bir **ṭarīḳi** n'eylerüz / Aḥmed-i Muḫtār ol başduġı izi isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 4). [ṭarīḳi, -i]*

Cihānda ʿışḳa bedel görmedüm cemāle **ṭarīḳ** / Eger ki ʿāṣıḳ iseñ ʿışḳı bil viṣāle ṭarīḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 1). [ṭarīḳ,]*

Cihānda ʿışḳa bedel görmedüm cemāle ṭarīḳ / Eger ki ʿāṣıḳ iseñ ʿışḳı bil viṣāle **ṭarīḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 1). [ṭarīḳ,]*

Ḫayāl-i fikr ile ẕikr oldı ʿāṣıḳuñ kārı / Velīk añla ḫayāl olımaz ḫayāle **ṭarīḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 2). [ṭarīḳ,]*

Ḳamu ʿavālimi geşt eyledüm çü ser-tā-ser / Murādī añlamışam ʿışḳ her kemāle **ṭarīḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 5). [ṭarīḳ,]*

Çün Murādī añlamaduñ añlamazsın ḫālini / Ey **tarīḳe** ṭoġrulan bilgil ki güm-rāh olmaduñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 5). [tarīḳe, -e]*

Cānı cānānun **ṭarīḳinde** fidā ḳılmaḳ gerek / Her ḳadem başduḳda ʿışḳa ibtidā ḳılmaḳ gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 1). [ṭarīḳinde, -in, -de]*

Rū'yet-i dildāre gerçi ḳurdılar nice ṭarīḳ / Rāh-rev olmaḳ dilerseñ gel **ṭarīḳi** bizden al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 3). [ṭarīḳi, -i]*

Çün **ṭarīḳüñdür** ṣırāṭ-ı müstakīm / Bundan özge bulmadum bir ṭoġrı yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 2). [ṭarīḳüñdür, -ün, -dür]*

ʿÖmrinde ḫarc iderse kemālin kemāl ile / Kāmil ḳomaya ẕerre **ṭarīḳüñde** bir ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 4). [ṭarīḳüñde, -ü, -ñ, -de]*

Murādī emri bi'l-maʿrūf idenler ḳalmadı yolda / Ki her kişi **ṭarīḳince** bulur ālā vü naʿmādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 5). [ṭarīḳince, -in, -ce]*

Rehber-i ṭurḳ olana nice **ṭarīḳ** ola küşād / Līk bir noḳṭādur ʿayn-ı nihān maḥż -ı nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 4). [ṭarīḳ,]*

Rāġıb-ı nehc-i hüdāya yolını gösterürüz / İstinād ile **ṭarīḳin** bulur evrād ḳılan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 4). [ṭarīḳin, -in]*

Ṭoġrulıḳ ile bulur bulan **ṭarīḳ** / Añla bu remzi sözüm budur hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 4). [ṭarīḳ,]*

Rıżāñı gözleyen her dem olur marżī-i millet pes / **Ṭarīḳüñde** olan kāmil odur her rāhda hoş-rev *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 2). [ṭarīḳüñde, -ü, -ñ, -de]*

Söyledüm ʿışḳı **ṭarīḳin** baʿżı ehl-i zāra ben / Bir kelāmı virdiler biñ cān ḳurbān ʿışḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 5). [ṭarīḳin, -in]*

Dilerseñ bulasın vuṣlat **ṭarīḳin** evvelā gözle / Budur evvel ḳadem meyl eyleme naʿmā vü cennāta *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 3). [ṭarīḳin, -in]*

Bulmada ʿışḳ-ı be-rāhumı bulalı **ṭarīḳ** / Hāmūn-ı mihri gezmişem ol reh-nümāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1365, Beyit 4). [ṭarīḳ,]*

Necm-i hüdā **ṭarīḳine** āyīne reh-nümā / Gözler dikerler aña ki aña bulına rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 3). [ṭarīḳine, -i, -n, -e]*

2. Usûl, yöntem.

Ḥarīm-i ḥażretüñe varmaġa **ṭarīḳ** nedür / Didüm didi ki ḳonaġı berüdedür illā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 4). [ṭarīḳ,]*

Cān ü başa ger ḳıyarsañ vuṣlata bulduñ **ṭarīḳ** / ʿIşḳdan ġayrı saña dünyāda olmaya edīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 4). [ṭarīḳ,]*

ʿİlm ile buldı bulanlar genc-i maʿnāya **ṭarīḳ** / ʿĀlemüñ ʿilmindedür şerʿ-i mekān-ı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 3). [ṭarīḳ,]*

Didüm ol dār-ı visāle ne zamān ola duḫūl / Didi kim gözle **ṭarīḳüñ** aña bābuñ vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 3). [ṭarīḳüñ, -(u)ñ]*

Nehc-i hüdāda buldı yolum çün **ṭarīḳini** / Milk-i ferāġa irdi bulup bī-riyā ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 3). [ṭarīḳini, -i, -n, -i]*

Çün tarīḳ olmışdur Allāha nefesler ṣaġışı / Ey Murādī her **ṭarīḳe** rāhı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 5). [ṭarīḳe, -e]*

Bu vücūd iḳlīmine başdı bu elvān-ı ḥudūd / Bu **tarīḳi** ḳurdı kendin bunda iẕʿān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 2). [tarīḳi, -i]*

ṭarīḳ ehli [1] *Yol halkı. II Mürid, aşıklar.*

Ḥaḳ budur cümle **ṭarīḳ ehline** rehberdür dil / Nefḫa-i nükhet-i dilberle muʿanberdür dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 4). [ṭarīḳ ehline, -(n)e]*

ṭarīḳ eylemek [1] *Tâkip edilen yol eylemek. II Mânevî olgunluğa ulaşmak için katedilen rûhî mesafe.*

Metāʿ-ı ḥüsni ḳılur ʿarż-ı yār gün-ā-gün / Hemān bu cān semenin **eyle** ittiṣāle **ṭarīḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 3). [ṭarīḳ eyle,]*

tarīḳ gözlemek [1] *Yol gözlemek, başa gelebilecekleri düşünmek.*

Ey Murādī ʿāḳibet endīş olup **gözle tarīḳ** / Ḳul olanlar ḥażret-i sulṭānadur fermān-ber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 5). [tarīḳ gözle,]*

ṭarīḳ-i aḥsen [1] *En güzel, doğru yol.*

Ṣabr ile rıżāya nāẓır olmaḳ / Bundan daḥı yoḳ **ṭarīḳ-i aḥsen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 3). [ṭarīḳ-i aḥsen,]*

ṭarīḳ-i bir [1] *Birlik, vahdet yolu.*

İkilükden geçüp bu dil **ṭarīḳ-i bire** bir ḳıldı / Bir olduġı içün cümle didi ẕāt u ṣıfātumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 2). [ṭarīḳ-i bire, -e]*

ṭarīḳ-i ʿışḳ [2] *Aşk yolu.*

Ey Murādī bu **ṭarīḳ-i ʿışḳı** bilmez degme kes / ʿĀṣıḳ oldur kim beri olmaya zār ü āhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 5). [ṭarīḳ-i ʿışḳı, -ı]*

Ṭarīḳ-i ʿışḳa meyl itdüm okudum nice fetvāyı / Ṭuyupdur ol fetāvīde nice dürlü muʿammāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 1). [ṭarīḳ-i ʿışḳa, -a]*

ṭarīḳ-i kām-baḫş [1] *Mutluluk bahşeden yol.*

Rāġıb-ı rāh-ı ḥaḳīḳat olduñ ise ey fetā / Bu **ṭarīḳ-i kām-baḫşa** bil varılmaz rāygān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 3). [ṭarīḳ-i kām-baḫşa, -a]*

ṭarīḳ-i müstaḳīm [2] *Dosdoğru yol. II İslam esasları üzere olan.*

Murādī sābit iseñ ger **ṭarīḳ-i müstaḳīm** üzre / Zebānuñ dem-be-dem illā ile ḳılsun hemān vaṣfın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 5). [ṭarīḳ-i müstaḳīm,]*

İster iseñ bulmaġa dā'im **ṭarīḳ-i müstaḳīm** / Her söze ḳılma ʿamel kim ol çıḳar efvāhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 3). [ṭarīḳ-i müstaḳīm,]*

ṭarīḳ-i rāh [1] *Yol. II Mânevî olgunluğa ulaşmak için katedilen rûhî mesafe.*

Resmi oldur ʿāṣıḳīnuñ bu **ṭarīḳ-i rāhda** / Eyleye evvel ḳademde cān u dilden terk-i ser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 2). [ṭarīḳ-i rāhda, -da]*

ṭarīḳ-i rāh-ı hüdā [1] *Hidayet yolunun usûlü.*

Maḥabbet-i ezelīdür bizüm maḥabbetümüz / **Ṭarīḳ-i rāh-ı hüdādur** bizüm ṭarīḳatümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 608, Beyit 1). [ṭarīḳ-i rāh-ı hüdādur, -dur]*

ṭarīḳ-i sedād [1] *Doğruluk yolu.*

Gösterür ādeme **ṭarīḳ-i sedād** / Rehber-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 4). [ṭarīḳ-i sedād,]*

ṭarīḳ ḳılmak [1] *Takip edilen yol eylemek.*

Cemīʿ mümkini cāmiʿ olursañ ey ʿāḳil / Sivā maḥabbetini **ḳılma** infiṣāle **ṭarīḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 4). [ṭarīḳ ḳılma, -ma]*

ṭarīḳ ḳurmak [1] *Yol hazırlamak, oluşturmak; yöntem, usul belirlemek.*

Rū'yet-i dildāre gerçi **ḳurdılar** nice **ṭarīḳ** / Rāh-rev olmaḳ dilerseñ gel ṭarīḳi bizden al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 3). [ṭarīḳ ḳurdılar, -dı, -lar]*

ṭarīḳ olmak [3] *Yol olmak. II Mânevî olgunluğa ulaşmak için katedilen rûhî mesafe.*

Kesreti terk eyledüm ki vaḥdete **ola ṭarīḳ** / Ḳalbi tenhā ḳılmayınca bilmedüm vaḥdet nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 4). [ṭarīḳ ola, -a]*

Reh-rev-i ʿışḳa **ṭarīḳ oldı** menāzil ḳademi / Pes ḥalās oldı mevāniʿden idüp ʿışḳı siper *(Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 3). [ṭarīḳ oldı, -dı]*

Çün **tarīḳ olmışdur** Allāha nefesler ṣaġışı / Ey Murādī her ṭarīḳe rāhı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 5). [tarīḳ olmışdur, -mış, -dur]*

ṭarīḳ ṭutmak [1] Deyim *Yol tutmak. II Belli bir gayede ilerlemek.*

İḳtibās eyledi çün nūr-ı tecellādan dil / Ne **ṭarīḳi** ki **ṭutam** baña ḥaḳīḳat görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 3). [ṭarīḳi ṭutam, --am]*

ṭarīḳ virmek [1] Deyim *Yol vermek. II İmkan sunmak.*

Minnet ol pādişeh-i ḫālıḳ-ı ẕī'l-iḥsāna / Bendeler ḫalḳ idüben **virdi ṭarīḳ** ʿirfāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 1). [ṭarīḳ virdi, -di]*

ṭarīḳat [12] *Allah'a ulaşmak amacıyla tutulan yol, İlâhî yol. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Milk-i ūlā ile uḫrāyı bilürseñ ʿilmi / Ne **ṭarīḳatle** ḳazanduñ berü gel ḳıl isbāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 3). [ṭarīḳatle, -le]*

ṭarīḳat dâmeni [1] *Allah'a ulaşmak için tutulan yolun eteği.*

Güş eyle gel Murādīnüñ kelāmın ey ulu / Tā **ṭarīḳat dâmenine** dest-i ṭırnaġuñ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 6). [ṭarīḳat dâmenine, -(n)e]*

ṭarīḳat ṭutmak [1] *Yol tutmak. II Bir yol, amaç edinmek.*

Rāh-ı ḥaḳīḳat içre dil **ṭutalı ṭarīḳat** / Aḳṣā-yı cismi gezdi irmedi intihāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 2). [ṭarīḳat ṭutalı, -alı]*

ṭarḳ olmak [1] *Yol, usûl olmak.*

Ṭarḳ olupdur ʿaded-i bī-ʿaded ol ḫallāḳa / Her ne kim var ise bildük o ṭarīḳatdan biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 4). [ṭarḳ olupdur, -up, -dur]*

tār-u-mār olmak [1] Deyim *Darmadağın olmak.*

Nām ile nengi terk idüp ṭutdı yolın dīvānenüñ / Kār ile bārın terk idüp pes **tār-u-mār oldı** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 4). [tār-u-mār oldı, -dı]*

ṭarz [9] *Biçim, şekil, sûret, üslûp.*

Esās-ı şerʿe ḫalel virme olasın sābit / Ezel mühendisi bu **ṭarzı** ḳurdı ḥāżır baş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 2). [ṭarzı, -ı]*

Ḥālümi ḫālümde gördüm **ṭarz** ile eṭvārdan / Ḥālümi sen baña ṣorġıl ṣormaġıl ḫāldaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 4). [ṭarz,]*

Ḳamu ʻālimlerüñ kārı ṭutar bir **ṭarz** ile rāhı / Benüm rāhum budur ʻışḳuñ ola ḳalbümde pāyende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 4). [ṭarz,]*

Musaḫḫar olsa deryālar ʻaceb olmaya ḳalbüñde / Dümen **tarzında** māhirdür sefinüm bād-bānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 4). [tarzında, -ı, -n, -da]*

2. Üslup, edâ.

İfhām ider çü **ṭarzın** fehm eyle añlaġıl pes / Sensin ḳılan ṭaleb çün pes ġayra yā ne ḥācet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 3). [ṭarzın, -ın]*

Ṭarzını efkāra almaḳdur muḥāl-ender muḥāl / Ḳıl naẓar güftāra ḳılma kim igen raʿnā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 2). [ṭarzını, -ını]*

Fāriġu'l-bāl olmışuz ʿālemde ḳīl u ḳālden / Biz edeb **ṭarzın** bilüp ṣamt ile iḥsān isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 3). [ṭarzın, -ın]*

Elā yā eyyühe'l-mübdiʿ olup elvān ile maḫlūḳ / Bu vech ile bedāyiʿden gezer **ṭarz** ile envāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 3). [ṭarz,]*

Beni vezn eyledi çün vezn ile vezzān yine / İki cānibde ṭutar **ṭarz** ile mīzān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 1). [ṭarz,]*

ṭarz-ı ʿacā'ib [1] *Acayip tarz, şekil.*

Ben bilmedüm bu **ṭarz-ı ʿacā'ib** ʿaceb nedür / Leylümde bir seḥer didi leyl ü seḥerdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 4). [ṭarz-ı ʿacā'ib,]*

ṭarz-ı ʿaceb [1] *Hayret edilecek, ilginç şekil.*

Kaʿbe beyt ismin edā itmekdedür **ṭarz-ı ʿaceb** / Ey muṣallī ḳutbü'l-aḳṭāb ile ṣor efrāda farż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 4). [ṭarz-ı ʿaceb,]*

ṭarz-ı āḫer [4] *Başka tarz. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Lāmiʿ ol nūr oldı ʿālemlerde ādemlerde hep / Līkin olmış **ṭarz-ı āḫer** nevʿ-i nevʿin ile yād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 2). [ṭarz-ı āḫer,]*

ṭarz-ı aḥvāl [1] *Hallerinin şekli, durumu.*

Murāduñ **ṭarz-ı aḥvālin** ne bilsün bilmeyen kendin / Bilem dirsen bu aḥvāli demüñden ḥāṣıl eyle dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 5). [ṭarz-ı aḥvālin, -in]*

ṭarz-ı hūb [1] *Güzel tarz, edâ.*

Aʿceb olmışdur bu **ṭarz-ı hūb** ehl-i sāḥile / Ehl-i deryāya Murādī olmadı hergiz ʿaceb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 5). [ṭarz-ı hūb,]*

ṭarz-ı ḥüsn [1] *Güzel biçim, yol.*

Ḥoş aʿẕeb oldı ḥoş aʿceb bu **ṭarz-ı ḥüsn** velī / Diler ise ola bir laḥẓada nice biñ bāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 3). [ṭarz-ı ḥüsn,]*

ṭarz-ı istiġna [1] *Hiçbir şeye muhtaç olmama hâli.*

Ṭarz-ı istiġnāda gerçi gösterür dürlü ṣuver / Kendi kendüm añladum remz-i ḥicābından ṭarab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 4). [ṭarz-ı istiġnāda, -da]*

taṣarruf [2] *Bir şeyi dilediği gibi kullanma yetkisi, kullanım.*

Virdi Murādī yāre her ne ki var **taṣarruf** / İḥsānına o daḫı ḳomadı hergiz evḳāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 5). [taṣarruf,]*

Muḫtār olana virdi **taṣarruf** keremlerüñ / Söyler yine bu ḥāl-i zebānum seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 4). [taṣarruf,]*

taṣavvur eylemek [1] *Düşünmek, hayal etmek.*

Fikre gelmezsin seni her kim **taṣavvur eylese** / Her ne deñlü kim ḳarīb olan saña ol dūr imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 2). [taṣavvur eylese, -se]*

taṣavvur ḳılmak [1] *Zihinde canlandırmak, tahayyül etmek.*

Sen beni ẓāhirde dünyā içre gördüñse ṣaḳın / Ey Murādī sen **taṣavvur ḳılma** sevdāsındayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 5). [taṣavvur ḳılma, -ma]*

taṣavvur mī-küned mī-yāftem men velī yāve bā-cehl-i ez men [1] *Anladığımı düşünüyordu fakat cehaletle konuşulan abestir.*

Taṣavvur mī-küned mī-yāftem men / Velī yāve bā-cehl-i ez men *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 8, Beyit 5). [taṣavvur mī-küned mī-yāftem men velī yāve bā-cehl-i ez men,]*

ṭās-bāz [1] *Taslarla türlü oyunlar yapan.*

Ṭās-bāz u sāḥir olmışdur felek aldanmaġıl / Sevmegil dünyāyı cāyuñ tā ḳuṣūr u ḥūr ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 2). [ṭās-bāz,]*

ṭās-bāz-ı dehr [1] *Dünya tasını oynatmak.*

Ṭās-ı mihri oynadur her gün felek barmaġ ile / **Ṭās-bāz-ı dehre** baḳ her dem temāşā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 3). [ṭās-bāz-ı dehre, -e]*

taṣdīḳ [1] *Onaylamak.*

Fiʿlümüz ḳavline uydurmak durur efʿālümüz / Fiʿlini her rūz u şeb **taṣdīḳdür** aḳvālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 1). [taṣdīḳdür, -dür]*

ṭās-ı mihr [1] *Güneş tası.*

Ṭās-ı mihri oynadur her gün felek barmaġ ile / Ṭās-bāz-ı dehre baḳ her dem temāşā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 3). [ṭās-ı mihri, -i]*

tāsiʿ [2] *Dokuzuncu.*

Kitābda didi cennāt-ı sāmin oldı hemān / Velīk sırr ile bildürdi cümle **tāsiʿ** imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 2). [tāsiʿ,]*

Meḥābādan ibā ḳıldı bilürdi ferʿ ile aṣlı / Ḥisāba aldı her demde demidür sāmin ü **tāsiʿ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 2). [tāsiʿ,]*

taṣṭīr ḳılmak [1] *Satır dizme, yazı yazma, yazılma.*

Eger rāh-ı ḥaḳīḳatde şināsā olmaḳ isterseñ / Murādīnüñ kelāmın levḥüñe **ḳıldur** yüri **taṣṭīr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 5). [taṣṭīr ḳıldur, -dur]*

taṣvīr [3] *Çizmek, resmini yapmak.*

Muʿayyen-i ezelīdür celāl-ı ṣunʿ-ı ebed / Ḳalem nuḳūşını **taṣvīr** içün misāldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 3). [taṣvīr,]*

Āferīn ol naḳṣa naḳḳāş-ı ezel **taṣvīridür** / Ṣūret-i menḳūş olupdur naḳş-ı evvel bellü bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 2). [taṣvīridür, -idür]*

Çün musavver eyledi **taşvīrini** her ṣūretüñ / Kimi bī-cān eylemiş kimini cān itmiş yüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 4). [taṣvīrini, -i, -n, -i]*

taşvīr eylemek [1] *Tasvir etmek, şekil ve suret vermek.*

Cihān levḥinde gördüñ mi ne **taşvīr eyledi** naḳḳāş / Kemāl-i ʿaḳl ile olġıl baṣīr ü olmaġıl aʿmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 4). [taşvīr eyledi, -di]*

taşvīr itmek [2] *Çizmek, resmini yapmak.*

Senüñ ḥüsnüñ cemālüñdür cihānı eyleyen tenvīr / Ḳamu luṭfuñ kemālüñdür **ider** eşkāl ile **taşvīr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 1). [taşvīr ider, -er]*

Ṣūretüm āyine olmış görinür ṣūretde / Beni **taşvīr ideli** bende durur ṣūretde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 1). [taşvīr ideli, -eli]*

ṭaş [1] *İnsanın dış görünüşü, suret.*

İki vech itdi beni ʿayn-ı celāl ile cemāl / Bir yüzüm oldı içümde birisi **ṭaşumda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 2). [ṭaşumda, -um, -da]*

ṭaş [4] *Taş, kaya.*

Temennā bir temennādur bu remzi añlamazsañ ger / Ne zaḥmet saña ṣanmaz cehd-i esnān ile mermer **ṭaş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 4). [ṭaş,]*

II Şer'i hükümlerin her biri.

Ṣaḳın binā-yı şerʿden ḳoparmaġıl bir **ṭaş** / Ḳoparsa taş eger yarılur nice biñ baş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 1). [ṭaş,]*

Ṣaḳın binā-yı şerʿden ḳoparmaġıl bir ṭaş / Ḳoparsa **taş** eger yarılur nice biñ baş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 1). [taş,]*

II Engel.

Ehl-i baṣīret olġıl yolda ne var ḳıl iẕʿān / Pāyuña ḳıl ḥaẕer kim ṭoḳunmaya senüñ **ṭaş** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 2, Beyit 2). [taş,]*

taş bağırlı [1] *Taş bağırlı, taş kalpli, acımasız.*

Kim diye yār fürḳatine ṣad hezār aña / Ol **taş bağırlı** oldı ḥacerden daḫı eşed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 4). [taş bağırlı,]*

ṭaş olmak [1] *Sertleşmek, taş olmak. II Acımasız olmak.*

Dilerseñ nīki ḳalbi **ṭaş olma** / Vefāsızla ṣaḳın yoldaş olma *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 2). [ṭaş olma, -ma]*

ṭaşmak [1] *Taşmak, coşmak.*

ʿAyb eylemeñüz dôstlar bī-hūde söylerse Murād / Çün kim **ṭaşa** deryā-yı ʿışḳ ṣanmañ ki fikr u hūş idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 5). [ṭaşa, -a]*

ṭaşra [7] *Dış, dışarı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ayaġı **ṭaşra** başuben edebden itme ḫurūc / Ne deñlü aḳreb ola gözle müntehā-yı edeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 2). [ṭaşra,]*

ṭaşra ayaḳ başmak [1] *Uzaklaşmak.*

Edeb-i ʿaḳla uyup ġayr-ı kelām eylemezüz / **Başmazuz ṭaşra ayaḳ** rāh-ı şerīʿatdan biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 3). [ṭaşra ayaḳ başmazuz, -maz, -uz]*

ṭaşrada ḳalmak [1] *Dışarıda kalmak. II "Dışlanmak; yalnız, kimsesiz kalmak".*

Dirildi cümle nuḳaṭlar derūn-ı dā'ireye / Şular ki **ṭaşrada ḳaldı** bulur mı hiç necāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 4). [ṭaşrada ḳaldı, -dı]*

ṭaşra olmak [1] *Bir şeyin, durumun dışında, haricinde olmak.*

ʿAcebdür kim aranursın velīkin olmaduñ ayru / Ne ḥikmet **ṭaşra olınmaz** cemāl ile celālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 4). [ṭaşra olınmaz, -ın, -maz]*

ṭaşt-ı 'izzet [1] *İzzet, yücelik leğeni.*

Çü **ṭaşt-ı 'izzete** girdi o pāre-i mużġa / Yunuldı mā-i reşād ile ḳalmadı kine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 3). [ṭaşt-ı 'izzete, -e]*

taṭbīḳ itmek [1] *Uygulamak.*

Defteri **taṭbīḳ iderseñ** defteri ġayrıdadur / Sen mürekkebden durış tā kim ḳalem ṣaḳḳı ṭola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 3). [taṭbīḳ iderseñ, -er, -se, -n]*

taṭhīr ḳılmak [1] *Temizlemek. II Manevi arındırmak.*

Diler iseñ sözüñ ola maḳbūl / Ẓāhir ü bāṭınuñı **ḳıl taṭhīr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 2). [taṭhīr ḳıl,]*

ṭatlu cān [1] *Tatlı; kıymetli can.*

Muḳaddes ḳıldı cānum çün cihāndan / Aña bir nesne geldi **ṭatlu cāndan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 1). [ṭatlu cāndan, -dan]*

ṭatlu elfāẓ [1] *Tatlı sözler.*

Ḥayāt-efzā durur her ḫasta-i cān üstine dā'im / Murāduñ **ṭatlu elfāẓı** hemān ḳand-ı mükerrerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 5). [ṭatlu elfāẓı, -ı]*

ṭatluraḳ [1] *Tatlımsı.*

Reng-i būyına cihānuñ cehd idüp aldanmaġıl / Evveli bir **ṭatluraḳdur** āḫırı ammā belā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 4). [ṭatluraḳdur, -dur]*

ṭatmak [1] *Tatmak. II Hissetmek.*

Dilerseñ ehl-i ḫālüñ ẕevḳini bir ẕerrece **ṭatmak** / Teġāfül eyleme var imdi ebrār ile ḳıl ṣoḥbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 2). [ṭatmak, -mak]*

ṭav' [2] *Itaat etme, dinleme.*

Mevt iḫtiyārı ile pesendīdedür velī / Muẓṭarr olınca n'eyleyelüm **ṭav'dur** hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 3). [ṭavʿdur, -dur]*

Bildi kendümden bedīʿüm eyledi ibdāʿ pes / Farḳ idüben çünki ḳıldı **ṭavʿ** ile īcādını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 2). [ṭavʿ,]*

ṭavāf [3] *1. Etrafını dolaşmak.*

Bir delīle danışup kūyı **ṭavāf** içün anuñ / Didi kim anı anuñ yevm ü meh ü sāle düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 4). [ṭavāf,]*

2. Kabe'nin etrafını dolaşarak ziyaret etmek.

Ey **ṭavāfın** isteyen ṣıdḳ ile gel ḳılġıl namāz / Recm ḳıl şeyṭān-ı nefsi ḳalmaya tā mekr ü āl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 5). [ṭavāfın, -ı, -n]*

Ṭavāf içün ḳonuldı żāhirā beyte'l-ḥarām el-ḥaḳ / Velīkin ḳalb-i insānl muṭāf ʿarş-ı muʿallāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 2). [ṭavāf,]*

ṭavāf eylemek [6] *Kutsal sayıp çevresini dolaşmak, ziyaret etmek.*

Enīs-i ʿışḳ olalıdan gözüm ġayrıya baḳmaz hiç / **Ṭavāf eyler** gelüp pā-būs idüp payende merżālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 3). [ṭavāf eyler, -r]*

2. Kabe'nin etrafında dönmek.

Ṭavaf eyledüm anuñ çar rüknin / Olupdur ḥacc-ı ekber pes müyesser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 2). [ṭavaf eyledüm, -dü, -m]*

Ṭavāf eyledüm beytümi ḳaṣd ile / Ki ḥacc oldı kim ḥacca olmadı yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 4). [ṭavāf eyledüm, -dü, -m]*

Ey ḥalīlüm Kaʿbe ḳaṣdın eyleyüp çekme elem / Gel **ṭavāf eyle** beni kim Kaʿbe-i ʿulya menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 4). [ṭavāf eyle,]*

Varalum Kaʿbe-i dildārı **ṭavāf eyleyüben** / Merve ḥaḳḳı varalum cümle ṣafādan geçelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 2). [ṭavāf eyleyüben, -(y)üben]*

Ser-be-ser āfāḳı **ṭavāf eyler** ol / Andan alur behreyi ḫās ile ʿām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 3). [ṭavāf eyler, -r]*

ṭavāf-ı ṭurfa [1] *Yeni, tuhaf tavaf, dolaşma.*

Ṭavāf-ı ṭurfadan çün kim dil-i maḥrem muvaḳḳatdür / Muvaḳḳatler ḳonuldı kim ṭavāf olına eyvānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 857, Beyit 4). [ṭavāf-ı ṭurfadan, -dan]*

ṭavāf itmek [1] *Kutsal sayıp çevresini dolaşmak, ziyaret etmek.*

Āsitānuñı şehā her ki **ṭavāf ide** senüñ / Beyt-i maʿmur ile ol Kaʿbeye mi ḳā'il durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 2). [ṭavāf ide, -e]*

tavāf ḳılmak [2] *Kutsal sayıp çevresini dolaşmak, ziyaret etmek.*

Ḥarīm-i Kaʿbe-i vuṣlat **ṭavāfın ḳıldı** şunlar kim / Dem-ā-dem ẕikr-i dildār ile lebbeyk aña ezberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 2). [ṭavāfın ḳıldı, -dı]*

Ḥarīm-i Kaʿbe-i ʿulyā mı şanduñ ḫāk ile ḫıştı / Bu gün kūy-ı ḥabībi **ḳıl tavāf** ol ḥācī-i çālāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 4). [tavāf ḳıl,]*

ṭavāf olınmak [2] *Bir şeyin ya da yerin kutsal sayılarak etrafının dolaşılması.*

Ṭavāf-ı ṭurfadan çün kim dil-i maḥrem muvaḳḳatdür / Muvaḳḳatler ḳonuldı kim **ṭavāf olına** eyvānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 857, Beyit 4). [ṭavāf olına, -ın, -a]*

Murādînüñ temennāsı girü andan temennā pes / **Ṭavaf olındı** beyt-i ḳalbi yine Kaʿbeażḥāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 5). [ṭavaf olındı, -ın, -dı]*

ṭavāli' [1] *Kısmetler, talihler.*

Lemʿasından ẓāhire geldi **ṭavāli'le** burūḳ / Neşr ider ʿālemde anı cümle esbāb eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 2). [ṭavāliʿle, -le]*

ṭavʿan [1] *İsteyerek, kendi rızasıyla.*

Ey Murādī bize her kim gele **ṭavʿan** dilerüz / Ẓulm u ḥayf eylemezüz kimseye ikrāh ile biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 5). [ṭavʿan,]*

tavaṭṭun ḳılmak [1] *Yerleşmek, yer edinmek.*

Ḳıl mücerred kendüñi ḳalbüñ sarāyın pāk ḳıl / Yārdan ġayrı **tavaṭṭun ḳılmaya** her nā-sezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 3). [tavaṭṭun ḳılmaya, -ma, -(y)a]*

ṭavf-ı kaʿbe [1] *Kabe'yi tavaf, dönme, dolaşma.*

Ṭavḳ eyledi ʿışḳı **ṭavf-ı kaʿbem** / Mescid görürem bu ins cānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 5). [ṭavf-ı kaʿbem, -m]*

ṭavf itmek [2] *Tavaf etmek, kutsal sayıp etrâfını dolaşmak, ziyâret etmek.*

Ḫaber virdi çü ḫüsninden o maḥbūbuñ gelüp vaṣṣāf / Dirilüp **ṭavf idüp** beytini sācid oldılar eṣnāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 1). [ṭavf idüp, -üp]*

Ey Murādī ʿālemüñ ḳalbindedür ʿışḳuñ senüñ / **Ṭavf iderlerse** n'ola Kaʿbesini Baṭḥā ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 5). [ṭavf iderlerse, -er, -ler, -se]*

ṭavḳ eylemek [1] *(Boynuna) Gerdanlık gibi takmak.*

Ṭavḳ eyledi ʿışḳı ṭavf-ı kaʿbem / Mescid görürem bu ins cānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 5). [ṭavḳ eyledi, -di]*

ṭavḳ itmek [1] *Gerdanlık etmek, gerdanlık hâline getirmek.*

Ṭavḳ idelden berü zencīr-i ḳażā gerdenümi / Bir yaña ḥāle çeker bir yañadan ḳāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 2). [ṭavḳ idelden, -elden]*

ṭavr [8] *Eda, hareket, davranış, hâl. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün vücūduñ **ṭavrına** ʿarrāc ola Mūsī-i ʿışḳ / Pāre pāre rīze rīze ola duymaya cibāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 2). [ṭavrına, -ı, -n, -a]*

ṭavr-ı ḫayāl [1] *Hayalin hâli.*

ʿĀlemüñ ṭavrında çün **ṭavr-ı ḫayālin** añladum / Pes ḥicāb-ı ġayb ile ṣāḥib-celāl oldum yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 4). [ṭavr-ı ḫayālin, -in]*

ṭavr ḳılmak [1] *Davranış haline getirmek.*

ʿĀleme sen ṣıġmaduñ pes iki ʿālem sendedür / Ṭavruñı fehm eyler isen **ṭavr ḳıl** etvārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 4). [ṭavr ḳıl,]*

ṭavr u ṭarz [2] *Hâl ve hareket.*

Baḥr-ı ʿışḳa degme bir kes ṣalımaz dil zevraḳın / **Ṭavr u ṭarzın** fehm idemez zīre eṭvārı degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 2). [ṭavr u ṭarzın, -ın]*

Ṭavr u ṭarzın bildi pes ṭavrından itmedi ḫurūc / Anuñ içün eylemiş ʿulyāda ʿulyā ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 4). [ṭavr u ṭarzın, -ın]*

ṭavr u ṭarz itmek [1] *Hal ve harekette bulunmak.*

Cām-ı cihāna ḳıl naẓar cāmı gözet cihān yine / Günde ne **ṭavr u ṭarz ider** arż ile āsumān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 1). [ṭavr u ṭarz ider, -er]*

ṭāvūs-ı cevlān [1] *(Şam'da bir dağ olan) Cevlan tavusu.*

ʿArş-ı aʿlā oldı rūḥü'l-ḳudse çün cevlān-geh / Ben cenāb-ı yārde **ṭāvūs-ı cevlānam** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 3). [ṭāvūs-ı cevlānam, --am]*

tāvus-ı ḳudsī [2] *Kutsal tavus kuşu.*

Güftārı bu Murāduñ fehm olmaḳ oldı müşkil / **Tāvus-ı ḳudsī** bilse dökerdi perr ü bālin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1124, Beyit 5). [tāvus-ı ḳudsī,]*

Benven ol **ṭāvus-ı ḳudsī** kim uçam bir laḥẓada / Ṭurfetü'l-ʿayn içre bulur cümle berḳāsā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 5). [ṭāvus-ı ḳudsī,]*

ṭayanmak [9] *1. Birinden, bir şeyden güç almak, güvenmek, istinat etmek.*

Elā bu ʿizzet ü cāha **ṭayanub** olmaġıl maġrūr / Çü ḳalmadı kimesneye bil olmaz saña da ibḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 3). [ṭayanub, -ub]*

Ḥafā vü ẕevk-i dünyāya **ṭayanma** kim o ḥırmāndur / Ne cemʿiyyet k'olur bunda ṣonı āḫir perīşāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 1). [ṭayanma, -ma]*

ʿUluvv-ı himmete aṣlā **ṭayanmaz** bil cibāl el-ḥaḳ / Bu maʿnā üzredür cümle ḳabūlı ḫāṣ ile ʿāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 2). [ṭayanmaz, -maz]*

Ey dil **ṭayanma** cāha ṣādān olam dir iseñ / Dā'im ḳanāʿat eyle sulṭān olam dir iseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 1). [ṭayanma, -ma]*

Ḥabībüñ 'işve vü nāzı be-ġāyet bī-nihāyetdür / Başuña 'aḳlı cem' it şīve vü nāzına **ṭayanma** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 4). [ṭayanma, -ma]*

Ṣaḳın özüñi özüñden özüñ özüñe ʿadū / Çıḳup ayaḳ ile başdan **ṭayandılar** nice pāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 4). [ṭayandılar, -dı, -lar]*

Ṣaḳın aldanma dünyāya **ṭayanma** / Anuñ iḥsānına hergiz inanma *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 2). [ṭayanma, -ma]*

Murādīnüñ sözin gūş eyle gel var / **Ṭayanma** bu cihāna ẕerre miḳdār *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 5). [ṭayanma, -ma]*

2. Güç bir duruma katlanmak, sabretmek.

Terk eyler idüm cānı didüñ ki senüñven ben / Ol laḥẓa güher-bāruñdur cānı **ṭayandurdı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 4). [ṭayandurdı, -dı]*

ṭayf-ı ḫayāl-i ḫālet [1] *Durumun kâbusu, kötü düşüncesi.*

Ṭayf-ı ḫayāl-i ḫāleti añlamışam ḥāl / Eylemezem naẓar velī 'ayn-ı ḫayāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 3). [ṭayf-ı ḫayāl-i ḫāleti, -i]*

ṭāyif-i beyt-i ḫaḳīḳat olmak [1] *Gerçek evi tavaf eden olmak. II Kalpteki duyguları hep gözden geçirmek.*

Ey Murādī **ṭāyif-i beyt-i ḫaḳīḳat olalı** / Bu vücūdum kaʿbesin her demde ʿulyā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 5). [ṭāyif-i beyt-i ḫaḳīḳat olalı, -alı]*

ṭāyir olmak [1] *Uçmak.*

Menzil-i yāre nice **ṭāyir ola** mürġ-i fu'ād / Uçmaġa anda aña bil ki iki bāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 3). [ṭāyir ola, -a]*

ṭāyir-i ḳudsī [1] *Kutsal kuş.*

Benüm çün **ṭāyir-i ḳudsī** iki yanumda bālüm var / Birisi ceẕbe-i yār u biri ʿışḳī kemālüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 1). [ṭāyir-i ḳudsī,]*

ṭayr [1] *Kuş.*

Bu Murādīyi eger ister iseñ bilmege sen / Cümleten **ṭayra** beni añla ki şeh-bāz oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 5). [ṭayra, -a]*

ṭayr eylemek [1] *Kuş eylemek. II Gayret neticesinde yükselmek.*

Ṭā'ir-i ḳudsī görelden ʿışḳ oldı bālver / Şöyle **ṭayr eyler** ki ḳalbi ʿarş-ı aʿlāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 2). [ṭayr eyler, -r]*

ṭayr-ı dil [1] *Gönül kuşu.*

ʿİlm ile ḥikmet olupdur iki yanında cenāḥ / **Ṭayr-ı dil** ʿarş-ı beḳāda yine perrān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 4). [ṭayr-ı dil,]*

ṭayr-ı ḫôş [1] *Hoş kuş.*

Ṣāḫ-sārından çü ṭūbānuñ gelür bir **ṭayr-ı ḫôş** / Şöyle tāb urur cihāna maḥv olur ḳurş-ı güneş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 1). [ṭayr-ı ḫôş,]*

ṭayr-ı vücūd [2] *Beden, varlık kuşu.*

Ṭā'ir-i gülşen olalıdan dilā **ṭayr-ı vücūd** / Anı özler ḳılmaz anuñ çün bu ḫāṣāka heves *(Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 3). [ṭayr-ı vücūd,]*

Çün ḥaḳīḳat milkine başdı ḳadem **ṭayr-ı vücūd** / Bu vücūdumda vücūdum buldı pes āsār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 3). [ṭayr-ı vücūd,]*

ṭayr-ı vücūd-ı ʿāşıḳān [1] *Aşıkların can, varlık kuşları.*

Ṭayr-ı vücūd-ı ʿāşıḳān ṭayr itmek için rāh arar / Cism-i ḳafesdür anlaruñ ervāḥına sicn-i ẓulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 4). [ṭayr-ı vücūd-ı ʿāşıḳān,]*

ṭayr-ı ẕü'l-cenāḥ [1] *Kanat sahibi kuş. II Aşık.*

ʿArş-ı ʿalāda itdi güẕer **ṭayr-ı ẕü'l-cenāḥ** / Heft āsumānda ḳor mı bizi perr ü bālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 3). [ṭayr-ı ẕü'l-cenāḥ,]*

ṭayr itmek [8] *Uçmak. II Yücelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Fezā-yı ḳudret içinde çü **ṭayr itdi** göñül ṭayrı / Ne meslekler sülūk itdi dimedi bu nihāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 3). [ṭayr itdi, -di]*

ṭayr u rūh [1] *Uçan; yüce ruh, can.*

Fülk-i dil deryāda **ṭayr u rūhumuz** ṣaḥrādadur / Anuñ içün söylenür deryāda vü ṣaḥrāda hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 2). [ṭayr u rūhumuz, -umuz]*

ṭayr u vaḥş [1] *Kuşlar ve vahşi hayvanlar.*

ʿArṣa-i kevne ṭoldılar cinn ile ins ü **ṭayr u vaḥş** / Ḥāline göre her birinüñ virilüp durur niʿam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 2). [ṭayr u vaḥş,]*

ṭayrān [1] *Kuş.*

Varlıḳ 'ilminde çün baḥs eyledüm yārān ile / Ṭā'ir-i ḳudsī durur dil 'arṣada **ṭayrān** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 1). [ṭayrān,]*

ṭayrān-ı ʿışḳ ḳılmak [1] *Aşkın uçması, kanatlanışı. II Aşık derinden hissedilmesi.*

Sāḥa-i ʿizzetde gördüm kim ider cevlān-ı ʿışḳ / Nice perr ü bāl ile gördüm **ḳılur ṭayrān-ı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 1). [ṭayrān-ı ʿışḳ ḳılur, -ur]*

ṭayyār [4] *Uçan, uçucu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Seḥer bād-ı ṣabāyile vücūdum zevraḳı **ṭayyār** / Ne var çün himmetüm elde ki olmaz bādbān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 4). [ṭayyār,]*

ṭayy-ı mekān itmek [1] *Mekânı, mesafeyi, zamanı atlarcasına geçmek. II Mesafenin kısaltılması yoluyla gerçekleştirilen keramet.*

ʿAvn-ı bād-ı himem ile **ider** ol **ṭayy-ı mekān** / Olmadı bu yürüyişde kesel olup kāhil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 3). [ṭayy-ı mekān ider, -er]*

ṭayy-ı vücūd [1] *Varlığı, nefsi yok etme.*

Gel Murāduñ sözini añla murād ile yine / Bī-vücūd ol ki bilesin ne durur **ṭayy-ı vücūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 5). [ṭayy-ı vücūd,]*

ṭayy itmek [7] *Aşmak, üzerinden geçmek, katetme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Eyledi şevḳ ile ẕevḳini nihānından ʿayān / **Ṭayy ider** ān ile ānı demde bir ān insilāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 3). [ṭayy ider, -er]*

ṭayyibāt [4] *İyi ve güzel işler ve hareketler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ehl-i diller dāmenin ṭut ister iseñ ger necāt / Zīrā Ḥaḳ anlara virmişdür ne kim var **ṭayyibāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 1). [ṭayyibāt,]*

ṭayyibin ü ṭayyibāt [1] *İyiler ve güzeller.*

Kāse-i ʿibretde āb-ı rūy-i ʿālim buldı bes / Oldılar ol ābdan her **ṭayyibin ü ṭayyibāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 2). [ṭayyibin ü ṭayyibāt,]*

taẕallümi ḳılmak [1] *Bir haksızlıktan sızlanmak, mazlum olmak.*

Şāhum ḳapuña gelmişem aṣl-ı murād içün / **Ḳıldum taẕallümi** saña 'adl ile dād içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 1). [taẕallümi ḳıldum, -du, -m]*

taẕarruʿ [1] *Yalvarıp yakarma.*

Rūy-i mālīde ḳılup ḳıldı **taẕarruʿla** niyāz / Pes cevāb eyledi lā ben yine men var didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 2). [taẕarruʿla, -la]*

taẕarruʿ itmek [1] *Yalvarmak.*

Taẕarruʿ idüben yāre didüm kim bir eser göster / Cevāb idüp ḥabībüm didi kim medd-i başar göster

(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 1). [tażarruʿ idüben, -üben]

tāze [4] *Yeni.*

Şeb-i deycūr içinde ḳalmış idüm zār-ı ser-gerdān / Gelüben **tāze** cān bağışlamışdur bir seḥer vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 3). [tāze,]*

II Daha önce söylenmemiş, düşünülmemiş, değişik, orijinal.

Muḳırr olduḳça elṭāfa virürsin **tāze** elṭāfı / Şekūr olduḳça naʿmāya virilen tāze devletdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 2). [tāze,]*

Muḳırr olduḳça elṭāfa virürsin tāze elṭāfı / Şekūr olduḳça naʿmāya virilen **tāze** devletdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 2). [tāze,]*

Aḫbār-ı ḥüsni ʿāleme yayıldı ser-te-ser / Günden güne şüyūʿ ile **tāze** ḫaberdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 3). [tāze,]*

tāze ḳılmak [1] *Yenilemek, tazelemek, canlandırmak; mutlu etmek, feraha kavuşturmak.*

Cemālüñ revnaḳıdur ʿālemi cānā **ḳılan tāze** / Senüñ ḥüsnüñ olupdur maşrıḳ u maġribde āvāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 1). [tāze ḳılan, -an]*

tāze olmak [1] *Tazelenmek, yinelenmek.*

ʿĀşıḳuñ yarası oñulmaz hiç / Her nefesde çün **olur** ol **tāze** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 4). [tāze olur, -ur]*

tāze vü ter eylemek [1] *Yenilemek ve canlandırmak.*

Bedenüm **tāze vü ter eyle** viṣāl ile benüm / Būy-ı vaṣl ile riyāḥ eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 3). [tāze vü ter eyle,]*

tazelenmek [1] *Canlanmak; yenilenmek.*

Yaġdurupdur ebr-i himmet luṭf ile tedrīc ile / **Tāzelendi** yaġdı çün bārān bārān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 2). [tāzelendi, -di]*

taʿẓīm itmek [2] *Saygı ve hürmette bulunmak.*

Lāyıḳ-ı ʿizzet odur kim yārini **taʿẓīm ider** / Şol durur ikrāma elyaḳ kim anı tekrīm ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 1). [taʿẓīm ider, -er]*

Hem-dem-i yār olalı cümleden ekremdür dil / Yārı **taʿẓīm ideli** nice muʿaẓẓamdur dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 1). [taʿẓīm ideli, -eli]*

teāla'llāhu ʿammā ḳāle ḳā'il [1] *Allah'ın şanı ne yücedir dedi.*

Teāla'llāhu ʿammā ḳāle ḳā'il / Ve fehhemnā li-külli min mesā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 843, Beyit 1). [teāla'llāhu ʿammā ḳāle ḳā'il,]*

teʿayyünī be-muʿayyen ne-dāred ez-ḥālī [1] *Dünya gibi değildir.*

Teʿayyünī be-muʿayyen ne-dāred ez-ḥālī / Muʿayyenest velīkin ki żıdd-ı ust memāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 216, Beyit 4). [teʿayyünī be-muʿayyen ne-dāred ez-ḥālī,]*

tebāh ḳılmak [1] *Bozmak, mahvetmek.*

Ey Murādī seyyid-i evlād-ı insān olmadı / Olmayan ḫānum muvaḥḥid ḥālini **ḳıldı tebāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 5). [tebāh ḳıldı, -dı]*

tebāh olmak [4] *Harap olmak, yıkılmak, yok olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baḥr-ı raḥmet temevvüc üzre durur / Reşḥaya irmeyenler **oldı tebāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 3). [tebāh oldı, -dı]*

tebāreka'llāhu ʿalā maġfireti's-sübḥānī [1] *Mağfiret sahibi Allah ne yücedir ve ben onu tesbih ederim.*

Tebāreka'llāhu ʿalā maġfireti's-sübḥānī / Çün hidāyetle bulur her ki bula vicdānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 1). [tebāreka'llāhu 'alā maġfireti's-sübḥānī,]*

tebāreke ismü mevlāyī teʿālā şānühü cemʿā [1] *Mevla'mın bütün ismleri ve şanı ne yücedir.*

Tebāreke ismü Mevlāyī Teʿālā şānühü cemʿā / Hüve'l-ḥayyü'lleẕī lā-hū ve illā hū ve Mevlānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 1). [tebāreke ismü mevlāyī teʿālā şānühü cemʿā,]*

tebārekte teʿālā [1] *Allahu Teala seni mübarek kılsın! (7/Araf 54 ...Ālemlerin Rabbi olan Allah Yüce'dir.).*

"Men kāne lehü kāne lehü" dindi hüveydā / Pes virdi cevābını **"tebārekte teʿālā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 1). ["tebārekte teʿālā",]*

tebāyiʿ [1] *Tabi olma, uyma.*

Muḳarnas ṭaḳ u atyebdür **tebāyiʿ** / Ve kem min ḳā'ilin ḳavlen ḫayālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 73, Beyit 3). [tebāyiʿ,]*

tebbet [2] *Tebbet suresi. (Tebbet yedâ ebî lehebin ve tebb; "Ebû Leheb'in elleri kurusun; kurudu da!").*

İrişdi naṣri iẕā-cādan idüp fettāḥ-ı feṯḥ-i bāb / Virildi nıḳmet aʿdāya idüp pes **tebbet** ile şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 3). [tebbet,]*

Diyem iḫlāṣ ile iḫlāṣ dinür **tebbet** pes iʿdāma / Selām iden selāmetdür Murādī añla esrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 5). [tebbet,]*

tebdīl eylemek [1] *Değiştirmek II İyileştirmek, güzelleştirmek; çevirmek, döndürmek.*

Anı tebdīl-i ʿışḳ itdi dile her demde yār ister / Murādī cümle maḥsūsātı **tebdīl eyledi** ʿaḳla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 5). [tebdīl eyledi, -di]*

tebdīl-i ʿışḳ itmek [1] *Aşka dönüştürmek.*

Anı **tebdīl-i ʿışḳ itdi** dile her demde yār ister / Murādī cümle maḥsūsātı tebdīl eyledi ʿaḳla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 5). [tebdīl-i ʿışḳ itdi, -di]*

tebdīl ḳılmak [2] *Dönüştürmek, başka bir şekle sokmak.*

Fiʿli fiʿle **ḳıldı tebdīl** ʿayn-ı vāḥidde Murād / ʿAynı ʿayna ḳavli ḳavle evvel āḫır aç başar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 5). [tebdīl ḳıldı, -dı]*

Sivā terkin urup ey dil hevā-yı hūya **ḳıl tebdīl** / Yüri muḥyī'l-mumīti ẕikr ḳıl baḳuben eşyāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 2). [tebdīl ḳıl,]*

tebehhüc [2] *Güzellik, güler yüzlülük.*

Ṭoldı cümle **tebehhüc** ile zemān / Ḳalmadı yiryüzinde hiç fesād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 3). [tebehhüc,]*

Murādī ṣabr ḳıl pīşe **tebehhüc** ister iseñ ger / Cefā ardınca cānāndan hezārān merḥabā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 5). [tebehhüc,]*

teberrā ḳılmak [1] *Uzak durmak, beraat etmek.*

Müberrādan **teberrā ḳıl** vücūduñ bī-ser ü pā ḳıl / Çün iḥyā oldı iḥyā ḳıl ṣaḳın aldanma ālāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 3). [teberrā ḳıl,]*

tebessüm [1] *Tebessüm, gülümsemek.*

Müştāḳ-ı ʿayna ġayrüñ ʿayn-ı hüviyyetüñ hā / Żāḥikdedür **tebessüm** maġmūm gerçi giryān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 3). [tebessüm,]*

ṭebḫ [1] *Tabak.*

Murāduñ ʿışḳıdur ʿışḳa ḫaber viren bu ʿışḳından / Bunı fehm itmeyen kimse varup **ṭebḫ** eylesün cāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 5). [ṭebḫ,]*

tebşir [2] *Müjdeleme.*

Emr olındı pes beşīre eyledi **tebşīrini** / Aña da oldı ḫaber naṣṣ ile bālādan fütūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 3). [tebşīrini, -i, -(n)i]*

Çün mübeşşir eyledi **tebşīrini** iblāġ-ı tām / Pes Murādī iki dünyāda olupdur şād-mān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 5). [tebşīrini, -i, -(n)i]*

tecāhül eylemek [1] *Bilmezlikten, görmezlikten gelme.*

Şerāyiʿden ḫaberdār ol **tecāhül eyleme** zinhār / Bilürsin ʿālemi ḫānum şerīʿat eyleyen cünbiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 621, Beyit 2). [tecāhül eyleme, -me]*

tecdīd itmek [1] *Yenilemek, tazelemek.*

Muʿammerdür fürūʿından ne aṣl u ne fürūʿ oldı / Bināsın her zamān **tecdīd ider** çün bildi miʿmārın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 4). [tecdīd ider, -er]*

tecdīd-kār [1] *Yenileme işi.*

Lā-ilāhe illā lenā ṭuruḳun ilā ʿilmin cedīd / Oldı ḳā'im pes gelür ḳayyūmdan **tecdīd-kār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 3). [tecdīd-kār,]*

tecellā [6] *Tecelli, görünme, belirme, ortaya çıkma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Berzaḫ-ı ḫaşrüñ **tecellāsında** tāb olmaz baña / Pes remīm itdi ʿıẕāmın nice gün fersūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 3). [tecellāsında, -sı, -n, -da]*

tecellā eylemek [1] *Görünme, belirme, ortaya çıkma.*

Tecellā eylemiş Mūsī-i ḳalbe vaḥdet-i ẕātı / Ene'l-ḥaḳ söylemiş kesretde gördüm ṭaġ u ṣaḥrāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 2). [tecellā eylemiş, -miş]*

tecellā itmek [1] *Belirmek, görünmek, ortaya çıkmak.*

Cān iste temennāyı ẕevk eylese ālāyı / Yār **itse tecellāyı** ḳurbet nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 3). [tecellāyı itse, -se]*

tecellā-yı cemal [1] *Güzelliğin görünmesi, ortaya çıkması.*

Ferec-i dil görinür gerçi **tecellā-yı cemāl** / Ol celālinden anuñ līk ṭoludur mādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 2). [tecellā-i cemāl,]*

tecellā-yı cemāl ḳılmak [1] *Yüz güzelliğinin görünmesi.*

Çün niḳābın keşf idüp **ḳıldı tecellā-yı cemāl** / Cümleyi bir lemʿa ile deng ü ḫayrān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 3). [tecellā-yı cemāl ḳıldı, -dı]*

tecelli [6] *1. Görünme, zahir olma.*

Murāda vech-i ḫaḳīḳī **tecellīsi** ẓāhir / Kimsene aña muʿārıż degül bugün şey'ā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 5). [tecellīsi, -si]*

Didi lā-şerḥa ʿani'l-ḥāli maḳālün ʿulyā / Ben **tecellī** bulup ol ḳavline iḳrār didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 3). [tecellī,]*

2. Kudret ve ilahi sırrın varlıklarda görünmesi.

Bir **tecellīsine** ol şāh-ı cihānuñ ben żaʿīf / Cānumı ḳurbān iderem ondan özge ne'm ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 3). [tecellīsine, -si, -(n)e]*

Viṣālüñ virgil ʿuşşāḳa **tecellī** māverāsından / Cemālüñ ehl-i rāha kāṣif olġıl ibtidāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 1). [tecellī,]*

Tecellīden ḳarār itmez göñül ister tecellāyı / **Tecellī** ʿaynına gelmez diler keşf ide maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 1). [tecellī,]*

Tecellīden ḳarār itmez göñül ister tecellāyı / Tecellī ʿaynına gelmez diler keşf ide maʿnāyı

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 1). [tecellīden, -den]

tecellī eylemek [1] *Görünmek, zuhur etmek.*

Çün **tecellī eyledi** ʿayn-ı cemālinden ḥabīb / Ḥamd u minnet kim naṣībe bu düşüpdür yā naṣīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 1). [tecellī eyledi, -di]*

tecellī-i ẕāt [1] *Allah'ın zatının tecelli etmesi.*

Diler iseñ eger **tecellī-i ẕāt** / Diyegör lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 2). [tecellī-i ẕāt,]*

tecellī ḳılmak [3] *Görünmek, ortaya çıkmak, belirmek; aydınlatmak.*

Ruḥı **ḳıldı tecellī** ʿālemine / ʿAvālimden geçüp ezmāna düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 4). [tecellī ḳıldı, -dı]*

Cemāl **ḳılsa tecellī** celāli maẕhardur / Arada ḳaldı çü ṣubḥ u mesāyı n'eyler dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 4). [tecellī ḳılsa, -sa]*

Ḥabībā eyle ʿuṣṣāḳa tesellī gel viṣālüñden / Ḥicāb-ı refʿ idüp bir dem **tecellī ḳıl** cemālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 1). [tecellī ḳıl,]*

tecemmülāt [1] *Süs.*

Murāduñ oldı cihān cümleten yanında giyāh / **Tecemmülātı** ḳoyup bir ʿabāya ḳāniʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 5). [tecemmülātı, -ı]*

tecerrüd ehli [1] *Dünya ile bağlarını koparıp maneviyata yönelen dervişler.*

Tecerrüd ehline vardum fenā aḥvālini ṣordum / Didiler ʿayn-ı vāḥiddür görürsin sen beḳān üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 3). [tecerrüd ehline, -(n)e]*

tecessüs eylemek [1] *Araştırmak, soruşturmak.*

ʿAyn-ı hüdā küşāde olup gözledi ṭaraf / Buldı **tecessüs eyleyüben** mīr-i serveri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 3). [tecessüs eyleyüben, -(y)uben]*

tecessüs ḳılmak [8] *Bir şeyin iç yüzünü araştırıp sırrını çözmeye çalışma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nīl-i ekberden bugün pes nīl-i aṣġardur ʿayān / **Ḳıl tecessüs** aṣġar u ekberde ṣubḥ ile mesā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 4). [tecessüs ḳıl,]*

tecribe [2] *Tecrübe, deneyim.*

Ey Murādī nice nice **tecribem** vardur benüm / Her kime yārem diseñ eyler ihānet vaz gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 5). [tecribem, -m]*

ʿAynuñ mücerreb oldı ġayruñ mücerreb ammā / Yā **tecribe** ne ḥācet şol ki ola azmūde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 3). [tecribe,]*

tecribe ḳılmak [2] *Denemek, tecrübe etmek.*

Nice kerre mücerrib oldum anı / **Tecribe ḳılmışam** bugün yine de *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 2). [tecribe ḳılmışam, -mış, --am]*

Tecribe ḳıldum ḥabībüñ ḳālini / Didi ḳālümde bilürven ḥālini *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 1, Beyit 1). [tecribe ḳıldum, -du, -m]*

tedāḫül eylemek [1] *İçine girmek, karışmak.*

Murādī feyż-i subḥāniye olmaz degmeler vāṣıl / Hidāyetden hüveydādur **tedāḫül eyleyen** sāʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 5). [tedāḫül eyleyen, -(y)en]*

tedārük ḳılmak [1] *Ele geçirmek, edinmek, hazırlamak.*

ʿĀḳil oldur **ḳıla** kārında **tedārük** her dem / Kim bilür kimseye ḳalmaz çü fenādur ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 1). [tedārük ḳıla, -a]*

tedbir [10] *Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, baş vurulan çare, önlem. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün ḥavża-i ḳudretdedür kevn ü mekānı cümlenüñ / **Tedbīre** baş indürmezem taḳdīr ider dā'im ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 2). [tedbīre, -e]*

tedbīr eylemek [2] *Yol, yöntem belirlemek; çare bulmak.*

Ẕāt-ı ḳadīmi görmege cānlar virür cān-ı żaʿīf / Līkin ne **tedbīr eylesüñ** bāḳīde fānīdür ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2). [tedbīr eylesüñ, -sün]*

Beni senden cüdā ḳılmaġa her kim **eyleye tedbīr** / Ayır ḳıymetlüden anı dilerven ben hemān senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 2). [tedbīr eyleye, -(y)e]*

tedbir itmek [2] *Tedbir almak, önlem almak, çare bulmak.*

ʿĀḳıbet-endīş olan dünyāda ġāfil olmadı / Kārını **tedbir iden** ʿālemde cāhil olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 1). [tedbir iden, -en]*

İştiyāḳın ʿarż içün **tedbīr idüpdür** mev'ize / Līk ʿaẕāb-ı münkir olmışdur memātuñ evveli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 4). [tedbīr idüpdür, -üp, -dür]*

tedbīr-i esbāb eylemek [1] *Sebepleri temin etmek.*

Bir müsebbibden müsebbeb olalıdan ehl-i ḥāl / Cümleten oldur sebeb **tedbīr-i esbāb eylemez** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 3). [tedbīr-i esbāb eylemez, -mez]*

tedbīr ḳılmak [1] *Tedbir almak; bir işi önlemek veya yapılmasını sağlamak için gereken hazırlıkları yapmak, gerekli çârelere başvurmak.*

Seni sevmekde şol ḥadde varupdur bu dil-i şeydā / Anı ayırmaya ger cümle ʿālem **ḳılalar tedbīr**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 3). [tedbīr ḳılalar, -a, -lar]

tedbīr olmak [1] *Önlem alma.*

Ne **tedbīr oldı** senden cümleten ʿuṣṣāḳa ey ḫānum / Ḳamu bend itdüñ anları maḥabbetden urub zencīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 2). [tedbīr oldı, -dı]*

tedḳīḳ [2] *İnceleme, araştırma.*

Murādī añla taḥḳīḳi gözet her işde **tedḳīḳi** / Beliñi ḳılmaġıl igen biline evṣatü'l-evsāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 5). [tedḳīḳi, -i]*

Tedḳīḳini arturdı nice kerre müdaḳḳiḳ / İẕʿān ile zu'm eyledi bulmadı mecāli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 3). [tedḳīḳini, -i, -(n)i]*

tedḳīḳ-i īḍān itmek [1] *Çok incelemede bulunmak, araştırmak.*

Muḥaḳḳaḳdur ider aʿlādan iʿlān / Mudaḳḳiḳdür **iden tedḳīḳ-i īḍān** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 7, Beyit 3). [tedḳīḳ-i īḍān iden, -en]*

tedriç [1] *Derece derece, basamak basamak.*

Yaġdurupdur ebr-i himmet luṭf ile **tedrīc** ile / Tāzelendi yaġdı çün bārān bārān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 2). [tedrīc,]*

te'emmül [2] *İyice, etraflıca düşünme.*

Gel **te'emmülle** su'āluña cevābuñ ala gör / ʿAcele ḳılma ʿacūlüñ olısar ʿaḳlı ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 4). [te'emmülle, -le]*

Fenā içün nedür bunca **te'emmül** / Niçün şerm eylemezsin Ḥaḳdan el'ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 2). [te'emmül,]*

te'emmül ḳılmak [1] *Derin derin düşünme.*

Dil **ḳıldı te'emmül** nice eyyām ü leyāli / Eyledi ḫayāl ile ḫayālinde ḫayāli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 1). [te'emmü ḳıldı, -dı]*

te'ennī eylemek [1] *İhtiyatlı ve akıllıca davranma, bir işte acele etmeyip bir düşünce dairesinde hareket etme.*

Temevvüc eylese deryā-yı dil ʿālem olur ġarḳ-āb / Velī **eyler te'ennī** her işinde gözler endāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 4). [te'ennī eyler, -r]*

tefaḥḥuṣ [1] *İnceden inceye araştırma.*

Bu ne ḥikmet bu ne ḳudret bu ne elṭāf ola kim / Yār her demde bizi ḳıla **tefaḥḥuṣla** rehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 3). [tefaḥḥuṣla, -la]*

tefaḥḥuṣ eylemek [3] *Araştırıp sormak.*

Tefaḥḥuṣ eyle sırruñda ki var mı maʿni-i ẓāhir / Pes andan ẓāhir-i sırra ḳılasın iḳtiżā ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 3). [tefaḥḥuṣ eyle,]*

Rūʿyet-i çeşmi **tefaḥḥuṣ eyledüm** ebrārdan / Bir başardur birisidür lemʿa-i nūr-ı ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 2). [tefaḥḥuṣ eyledüm, -dü, -m]*

Tefaḥḥuṣ eyledüm dā'im seni dünyāda ʿuḳbāda / ʿAceb budur seni bir laḥẓa bulmam ayru yanumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 4). [tefaḥḥuṣ eyledüm, -dü, -m]*

tefāḫur ḳılmak [1] *Övünmek.*

Tefāḫur ḳıluram çü rükn ile ben / Ḳoyup cümle erkānı bulduḳ vuṣūl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 2). [tefāḫur ḳıluram, -ur, --am]*

tefażżul itmek [1] *Iyilik yapmak.*

Tefażżul itsem 'aceb mi melā'ike ḫānum / Aña ki ben bilürem olmadı olar āgāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 2). [tefażżul itsem, -se, -m]*

tefekkür [*Düşünme, zihin yorma.*

Tefekkür şehrine vardum didi bir pīr-i maʿnā-baḫş / Sebeb ʿizzet dilerseñ bil ḳanāʿatdür ḳanāʿatdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 4). [tefekkür,]*

tefekkür ehli [1] *Düşünenler, fikir sahibi olanlar.*

Ḫıred ehli olan çekmez nedāmet hiç kārında / **Tefekkür ehlidür** fikr eyler ol yoġında varında *(Murâdî Dîvânı, Müfret 31, Beyit 1). [tefekkür ehlidür, -dür]*

tefekkür eylemek [13] *Düşünmek, fikre getirmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī çün **tefekkür eyledüm** ḳıldum necāt / Yirde gökde bulmadum bir ẕerrece ḫā'il saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 5). [tefekkür eyledüm, -dü, -m]*

tefekkür ḳılmak [7] *Düşünmek, fikir yürütmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vażʿı sābıḳ añlama bu ḳubbe-i devvārı sen / Sen fenā remzin **tefekkür ḳıl** ḫabāb altındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 4). [tefekkür ḳıl,]*

teferrüç [1] *Açılmak, ferahlamak.*

Çü āyine ṭutuşurlar misāl ile maʿnī / **Teferrüc** arada bir ḫūb-ter temāşādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 3). [teferrüc,]*

teferrüc eylemek [3] *İçini rahatlatmak, ferahlatmak.*

Teferrüc eyle ālāyı gider dünya vü ʿuḳbāyı / Bilürseñ işbu maʿnāyı başuñda var imiş devlet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 4). [teferrüc eyle,]*

II Seyretmek, izlemek, bakmak.

Müsteḥaḳ olduñsa Raḥmānuñ eger elṭāfına / Gel **teferrüc eylegil** dünyā nedür ʿuḳbā nedür *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 414, Beyit 3). [teferrüc eylegil, -gil]

Ey Murādī ḳalbüñe ebr-i maḥabbet sepdi ṣu / Gel **teferrüc eyle** gör kim nice bostānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 5). [teferrüc eyle,]*

teferrüc itmek [1] *Açılma, ferahlama. II Seyretmek, izlemek, bakmak.*

Görelden ser-be-ser cemālin / **Teferrüc ideli** ḫaṭṭ ile ḫālin *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 1). [teferrüc ideli, -eli]*

teferrüc ḳılmak [1] *Açılma, ferahlama. II Bakmak, seyretmek.*

Teferrüc ḳıldum ārāyī cemālini nihān gördüm / Çü terk itdüm temāşāyı nihānını ʿayān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 1). [teferrüc ḳıldum, -du, -m]*

tefe'ül eylemek [1] *Fal açmak, hayra yormak.*

Gel **tefe'ül eyle** ḫālüñ imtiḥān-ı ʿışḳ ile / Yoḫsa bu aḥvāli fāl-ı ḳurʿalar ḫall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 4). [tefe'ül eyle,]*

teff-i sāḳ [1] *Baldırın sıcaklığı.*

Bī-nihāyet ulu deryādur Murādī sözleri / Ḥayy-ı mevtā eylemez tā ölmeyince **teff-i sāḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 5). [teff-i sāḳ,]*

tefhim [1] *Bildirmek, anlatmak.*

Miyān olmadı ḫāṣā bu miyān ıṭlāḳıdur **tefhīm** / Bu ʿilm-i enbiyādur vāʿiẓīnüñ naḳli menberden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 4). [tefhīm,]*

tefhīm-i ʿaḳl [1] *Aklın anlaşılması, bilinmesi.*

Tefhīm-i ʿaḳl içün bunı tıbyān ile bilen / Ḥānum seni senüñ ile bildi iʿādedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 4). [tefhīm-i ʿaḳl,]*

tefrīḳ bulmak [1] *Birbirinden ayırmak, seçmek, ayırdetmek, ayrı kılmak.*

Pes aʿlā ile ednā **buldı tefrīḳ** / Biri ehl-i ʿiḳāb ve biri rütbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 4). [tefrīḳ buldı, -dı]*

tefrīḳ itmek [1] *Ayırma, ayırt etme.*

Ḳalbüñi cemʿ eyle **tefrīḳ itme** gel ey ẕū-fünūn / Merd olandan merde bilgil kim ḫaḳīḳatdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 4). [tefrīḳ itme, -me]*

tefsir [3] *Açıklamak, yorumlamak.*

Men ʿaref **tefsīrini** bilmez şu kendin bilmeyen / Rā vü bā vü hā'yı taʿlīm itmez ʿilm-i bī-ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 3). [tefsīrini, -i, -ni]*

Āferīn ḫablü'l verīdüñ naẓmına maʿnā viren / Naḫnü aḳreb āyeti **tefsīrine** olmaz yaşaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 3). [tefsīrine, -i, -n, -e]*

Leyse fī'd-dāreyni illā hū kelāmın ẕikr idüp / Terk idüp anuñ **tefsīri** imlāsındayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 2). [tefsīri, -i]*

tefsīr-i ʿışḳ [1] *Aşkın tefsiri, yorumu.*

Tefsīr-i ʿışḳı bu Murāda kimse taʿlīm idemez / Bu ʿilm-i ʿışḳ içre şehā ferzāneyem ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 7). [tefsīr-i ʿışḳı, -ı]*

tefsīr itmek [2] *Açıklamak, yorumlamak.*

Muʿammādur bu bir kenz-i ḫafīdür nükte-i muṭlaḳ / Murādīnüñ kelāmın kim durur gelsün **iden tefsīr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 5). [tefsīr iden, -en]*

Ey Murādī kim durur kim ḳavlüñi **tefsīr ide** / Çün lisān-ı ġayb olupdur her ne kim var ḳālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 5). [tefsīr ide, -e]*

teftīş itmek [1] *Araştırmak.*

Ne deñlü aḳrebüz aña sen **itme** gel **teftīş** / Yiter saña olur ise bizüm hidāyetümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 608, Beyit 4). [teftīş itme, -me]*

tefvīż itmek [4] *Birine bırakmak, havâle etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Be-küllī kār u bārumdan geçüp **tefvīż idüp** yāre / Ṭaḳaldan bāl-ı himmet ben cemīle maḥbūb-ı bāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 4). [tefvīż idüp, -üp]*

teġāfül eylemek [2] *Anlamamazlıktan gelmek, bir şeyi anladığı hâlde anlamamış gibi davranmak.*

Dilerseñ ehl-i ḫālüñ ẕevḳini bir ẕerrece ṭatmak / **Teġāfül eyleme** var imdi ebrār ile ḳıl ṣoḥbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 2). [teġāfül eyleme, -me]*

Ṣıraṭ-ı müstaḳīm üzre ḳanāṭırın ḳurar berzaḫ / **Teġāfül eyleyimezseñ** geçersin cennet ü dūzaḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 1). [teġāfül eyleyimezseñ, -(y)i, -mez, -se, -n]*

teḫallüf itmek [1] *Değişmek.*

Kim **teḫallüf ide** bu vaʿdeye vaʿdemde benüm / ʿİlmi ile büriyüp rāfiʿ-i evtād oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 4). [teḫallüf ide, -e]*

teḫayyernā velā min emri mācid [1] *Şerefli emirleri karşısında hayrete düştük.*

Ve inne'r-Rabbe Rabbün lā-sivāh / **Teḫayyernā velā min emri mācid** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 268, Beyit 3). [teḫayyernā velā min emri mācid,]*

teḫiyyāt [2] *Allah'ın senası.*

Ol selāmın ḳılmasa dil virmez idi hiç selām / Eyledi ol dem şehādetde **teḫiyyāt** ile cūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 2). [teḫiyyāt,]*

Münācāt ile ḥācātum sañadur / Senā ile **teḥiyyātum** sañadur *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 43, Beyit 2). [teḥiyyātum, -um]*

tek [10] *Sadece, bir tek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cümle cihān aġyār olursa ʿaynuma gelmez benüm / Ben ʿāṣıḳ-ı bī-çāreye olsun hemān **tek** yār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 5). [tek,]*

tek ü tenḥā olmak [1] *Yalnız olmak.*

Murādī çünki ismini dehānına ṭolu ḳıldı / **Tek ü tenḥā olup** ʿālemden iki fırḳaya ol şāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 5). [tek ü tenḥā olup, -up]*

teḳabbelnā duʿānā ente maḳṣūd [1] *Dualarımızı kabul et, maksudumuz sensin.*

Ene'l-müẕnib ve ente'r-Rabbü maʿbūd / **Teḳabbelnā duʿānā ente maḳṣūd** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 27, Beyit 3). [teḳabbelnā duʿānā ente maḳṣūd,]*

tekāsül eylemek [1] *Tembellik etmek.*

Fānī durur ey sāḳī geçer çünki bu eyyām / Gel ʿīş idelüm eyleme luṭf **eyle tekāsül** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 2). [tekāsül eyle,]*

tekāsül itmek [1] *Üşenmek, tembelce davranmak.*

Ey Murādī Leyse li'l-insāni illā mā seʿā / Saʿy ḳıl her kāra saʿyüñde **tekāsül itme** gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 5). [tekāsül itme, -me]*

teḳāṭür eylemek [1] *Damlamak, akmak.*

Teḳāṭür eyledi baḥr-ı muḥīṭe ġaysün ʿaẕab / Bil anı lü'lü-i insān ider bu şād-ı vülūc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 2). [teḳāṭür eyledi, -di]*

teḳaṭur ḳılmak [1] *Damlamak, akmak.*

Ne ḳadar **ḳılsa teḳaṭur** yem-i vaḥdet ābı / Her ne kim gelse beyāna yine rāciʿ bu yeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 4). [teḳaṭur ḳılsa, -sa]*

teḳāżā itmek [1] *Sıkışarak söz söyleme.*

Refʿ-i ḥicāb içün ne **teḳāżā ider** göñül / Çün kibriyāsıdur oḳuyan Küllü mende fān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 2). [teḳāżā ider, -er]*

teḳāżā-yı muʿārıż [1] *Karşı gelen sıkıştırma, sıkıştırarak söz söylemek.*

Teḳāżā-yı muʿārıżdan niẓām-ı milk-i dīn oldı / Şühūdın ẓāhir itdi çün vaḥīd oldı varup bī-bāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 2). [teḳāżā-yı muʿārıżdan, -dan]*

tekbir [1] *Allah büyüklüğünü hatırlama ve "Allahu ekber" deme.*

İftitāḥ oldı bu **tekbīri** didi Allāh içün / Feṭḥ-i bāb içün ḳonuldı menzil-i Aḳṣāda farż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 3). [tekbīri, -i]*

tekbīr itmek [1] *Tekbir getirmek, "Allâhu ekber" demek.*

Rūy-i ʿaczi ḳo zemīne bī-niyāza ḳıl niyāz / Cān ile **tekbīr iderseñ** bu namāz olur ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 4). [tekbīr iderseñ, -er, -se, -n]*

tekebbür [2] *Kendini üstün görme, kibirlenme.*

Ger **tekebbürden** ıraġ olduñsa ey ṣāḥib-ḥışāl / Alçaḳ eyleme özüñi var ʿulāda sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 3). [tekebbürden, -den]*

Revā mıdur aña ʿāṣī olasın / **Tekebbür** birle içün ṭoldurasın *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 11). [tekebbür,]*

tekebbür eylemek [1] *Kibirlenmek.*

Taʿaṣṣub ḳılma her bāy ü faḳīre / **Tekebbür eyleme** ḫor u ḥaḳīre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 1). [tekebbür eyleme, -me]*

tekellüm [3] *Konuşmak, söylemek.*

Ġayb-ı ʿaynı māverasından **tekellüm** bir daḫı / Murteżā destindedür tīr ü kemān-ı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 4). [tekellüm,]*

Nāḳil-i aḫbār iḫbār itdügin añlar mısın / Her ne ḳıldıysa **tekellümden** me'ālin söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 3). [tekellümden, -den]*

Bu lafẓ-ı maʿnī durur gerçi ara yirde bir ẓāhir / Kelām olmaz **tekellümden** olupdur bī-eser elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 4). [tekellümden, -den]*

tekellüm itmek [1] *Konuşma, söyleme.*

Kāf u nūn **itdi tekellüm** bu kelām oldı kelīm / Bu kelām-ı mütekellim yine her bār hezār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 3). [tekellüm itdi, -di]*

tekfīn itmek [1] *Kefenlemek. II Gönlünden çıkarmak.*

Yārdan ġayrı muḥib olanı **tekfīn itdüm** / Ey Murādī naẓar it nice müsülmānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 5). [tekfīn itdüm, -dü, -m]*

teklīf-i 'ibādet [1] *Allah'a itaatte önerilen şey.*

Ḫıredden ḫāric olanlar mükellef olmadı aṣlā / Bu **teklīf-i 'ibādetdür** ḫıred evḳāt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 4). [teklīf-i 'ibādetdür, -dür]*

tekrar [35] *Yine, bir daha, yeniden, mükerrer olarak.*

Murādī yār ile yār ol ḳamu cümleye aġyār ol / İşükde ṭurma **tekrār** ol al imdi pīrden himmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 6). [tekrār,]*

Heyūlā ḥükmini maẓhar velīkin ẓāhib olmışdur / Ne maʿnādür bu maʿnāyı bilürseñ olasun **tekrār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 3). [tekrār,]*

Ṣāniʿüñ ṣunʿında **tekrārın** gözetdüm bir seḥer / Pes lisānı ṣunʿ ile tekrārını aldum ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 1). [tekrārın, -ın]*

Ṣāniʿüñ ṣunʿında tekrārın gözetdüm bir seḥer / Pes lisānı ṣunʿ ile **tekrārını** aldum ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 1). [tekrārını, -ı, -(n)ı]*

Gel bu varlıḳ perdesin ḳaldur cemāl-i yāri gör / Dīde-i cānı küşāde eyle gel **tekrārı** gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 1). [tekrārı, -ı]*

Bāliş-i rāḥatda bir ser görmemişem bā-ḫuṣūṣ / Her kimi gördüm benüm gibi ġamı **tekrārdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 2). [tekrārdur, -dur]*

Cāmiʿ oldı bu kelāmum aña benven naẓẓar / Ben ḳarārumı yirümde çü bulurven **tekrār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 1). [tekrār,]*

Ve'l-fecri leyālīde virildi ḫaber-i yār / Dil ṣefʿ ile vetri ne ḥisāb eyleye **tekrār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 1). [tekrār,]*

Hem-rāz olımazsañ bu Murād ile eger sen / Söyletme beni luṭf idüben bir daḫı **tekrār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 5). [tekrār,]*

Ġam-ı dünyāyile ʿömrüñ geçürme / Giden ʿömrüñ gelür mi saña **tekrār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 2). [tekrār,]*

Oldı çün bir defʿada yirüñ yüzinde kārumuz / Yā ne ḥikmetdür Murādī kārda **tekrārumuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 5). [tekrārumuz, -umuz]*

ʿÖmrümüzüñ añlamayan aṣlını / Nice bilür ṭūl ile **tekrārumuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 3). [tekrārumuz, -umuz]*

Elā yā eyyühe'ẕ-ẕāhir senüñ maẓhardadur kāruñ / Vaḳāyiʿden muʿarrādur vuḳūʿa irdi **tekrāruñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 1). [tekrāruñ, -un]*

Mekān-ı müntehādandur egerçi maṭlabum ṭāliʿ / Velīkin müntehādan müntehāya oldı **tekrārum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 2). [tekrārum, -um]*

Yalvarup ol dilrübādan keşf-i dīdār istedüm / Yāvī kıldum kendözüm kendümde **tekrār** istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 1). [tekrār,]*

Şerḥe ḳābil mi ʿaceb ḥüsn-i ruḫuñ yār didüm / Virmedi baña cevābı yine **tekrār** didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 1). [tekrār,]*

Çün ezel bilmediler fehm ile idrāk idüben / Nice mümkin ola fehm itmege **tekrār** neyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 3). [tekrār,]*

Dil yār ile yār olsa cānumda ḳarār olsa / **Tekrār** ile var olsa vuṣlat nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 1). [tekrār,]*

Ḫalʿ idüp egnümden el-ḫaḳ bu libās-ı mümkini / Mümteniʿden vaz olup ḳaṣd eyledüm **tekrār** içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 2). [tekrār,]*

Cān ḥükmini virelden nefḫadan bilmezlenür / Anuñ içün evvelīni ʿadd ider **tekrārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 2). [tekrārdan, -dan]*

Ey Murādī ẕāhib-i rāh-ı ḥaḳāyıḳsın bu gün / Ḳā'il olduġun cevābı söyleme **tekrārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 5). [tekrārdan, -dan]*

Bu defʿa ḥamdüme **tekrār** ḥamd ḥamd itdüm / Buyurdı ḥāmidi maḥmūd ber-murād ideyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 3). [tekrār,]*

Münfed-i küll-i vücūd aṣlā çü rāciʿ durur / İster iseñ ṣıḥḥatin ṣūrına **tekrārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 2). [tekrārdan, -dan]*

Vuṣlat umar ʿāşıḳ-ı nālān didüm / Didi ki ṭut ʿışḳuñı **tekrārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1172, Beyit 2). [tekrārdan, -dan]*

Menfeẕ-i küll-i vücūd aṣlı çün rāciʿdedür / İster iseñ ṣıḥḥatin ṣor yine **tekrārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 2). [tekrārdan, -dan]*

Bizdedür ālām-ı ʿışḳ ammā devāsı yārde / ʿIşḳ iledür ḥāl-i dil tekrārdur **tekrārda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 1). [tekrārda, -da]*

Bizdedür ālām-ı ʿışḳ ammā devāsı yārde / ʿIşḳ iledür ḥāl-i dil **tekrārdur** tekrārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 1). [tekrārdur, -dur]*

Semāʿ-ı ṣavt olupdur çün ṣuheyl-i bād-ı pāsından / Mirārendür bu **tekrārı** gelüp beyżāda sevdāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 2). [tekrārı, -ı]*

Mīġ-i luṭfı bize çün yaġdura iḥsān maṭarın / Biterüz şöyle ki ʿaḳl irmeye **tekrārumuza** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 2). [tekrārumuza, -umuz, -a]*

Cān-fezā oldı yine ʿışḳ-ı ḥaḳā'iḳ nā-gāh / Vāḥid iseñ gele bir kerre bu **tekrārumuza** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 2). [tekrārumuza, -umuz, -a]*

Bilmeyen ʿışḳı dilā añlamadı ġayrıdan / Olmadı aṣlā muḳır ʿarṣada **tekrārına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1395, Beyit 3). [tekrārına, -ın, -a]*

Beḳā bulmaz o bi'llāhi beḳāsın ḳılmayan ifnā / Beḳā-ender beḳā oldı şu kim **tekrāra** yüz ṭutdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 4). [tekrāra, -a]*

Benüm çü ḫalḳ ile **tekrār** mā-ḫalaḳdur kim / Delā'il-i ʿaceb ile mükerrer itdi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 4). [tekrār,]*

II Kesret, çokluk, masiva.

Ġā'ib oldı dil yine ġayrıdan ey ḫoş-ter ḫışāl / Ḥamdü li'llāh vāḥid oldı dil geçüp **tekrārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 4). [tekrārdan, -dan]*

Göñül yār oldı yāre per içinde / Bilüpdür nāmını **tekrār** içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 1). [tekrār,]*

tekrār eylemek [4] *Yeniden yapmak veya söylemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her ki dilinde göñül **eyleye tekrār** hū / Luṭf ile iḥsānını feyż ide cebbār hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 1). [tekrār eyleye, -(y)e]*

tekrār-ı hū itmek [1] *Allah'ı yeniden, daima zikretmek.*

Hūya düşdükde hevā terkin urupdur cān ü dil / Her neye baḳsañ anuñ çün **iderüz tekrār-ı hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 2). [tekrār-ı hū iderüz, -er, -üz]*

tekrār-ı ʿışḳ olmak [1] *Aşkın yeniden yaşanması.*

Ḫāne-i dilde çü berḳ urdı yine envār-ı ʿışḳ / Şems-i enver ṭāliʿ olduḳça **olur tekrār-ı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 1). [tekrār-ı ʿışḳ olur, -ur]*

tekrārı ḳılmak [1] *Tekrarlamak.*

Diyem Allāh eger kim baña Allāh eyleye yāri / Çü tekrār eyleyem ismin **ḳıla** cennetde **tekrārı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 1). [tekrārı ḳıla, -a]*

tekrār itmek [1] *Yinelemek.*

Bize gel söyleme biz nuṣḥ ḳabūl eylemezüz / Vāʿiẓā cennet ü nārı yiter **itdüñ tekrār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 2). [tekrār itdüñ, -dü, -n]*

tekrār olmak [2] *Tekrarlamak, tekrar etmek.*

Revzen-i çeşmümde her dem çün cemāl-i yār ola / Siz ʿaceb ḳalmañ dilümde nāmı ger **tekrār ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 1). [tekrār ola, -a]*

Ḫamiyyet ḳılmaġ içün himmeti bālā dutar her dem / Belī didi anuñ içün ḳaçan kim **oldı tekrārı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 2). [tekrārı oldı, -dı]*

tekrār tekrar [1] *Tekrar tekrar, yeniden.*

Kelāmın ehl-i Ḫaḳkuñ diñle gel var / Ḳulaġa al anı **tekrār tekrār** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 1). [tekrār tekrār,]*

tekrīm itmek [1] *Cömertlik göstermek.*

Lāyıḳ-ı ʿizzet odur kim yārini taʿẓīm ider / Şol durur ikrāma elyaḳ kim anı **tekrīm ider** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 1). [tekrīm ider, -er]*

tekye ḳılmak [2] *Dayanmak, güvenmek.*

Dünyāyı **tekye ḳılma** ki bir bī-vefā durur / Her günde nice ādemi yir ejderhā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 1). [tekye ḳılma, -ma]*

Tekye ḳılma bu cihāna ey şeh-i ferḫunde-fāl / Nicesine ḳıldı bu mekkāre ʿömrüm ḥīle al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 1). [tekye ḳılma, -ma]*

tel [1] *Saç teli.*

Benefşe fikre varmış kim ʿaceb var mıdur ʿālemde / Gözüñ gibi ḳara gözler ṣaçuñ gibi siyeh **teller** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 4). [teller, -ler]*

telaffuẓ-ı ezel [1] *Ezelden söyleyiş.*

Didüm beyāna gelürse **telaffuẓ-ı ezelüm** / Ki bir nuḳaṭla beyānuñ ḳamu nihāna deger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 3). [telaffuẓ-ı ezelüm, -üm]*

telaş [1] *Telaş, kaygı.*

Kitāb-ı ʿışḳ oḳıyaldan nedür dil māżī müstaḳbel / **Telāş** ile rubāʿı gözlemez şol kim diler naʿmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 2). [telāş,]*

telaṭṭuf [2] *Yumuşak davranmak, yumuşaklık, iltifat.*

Telaṭṭuf gösterüp ġāyetde ġāyet / Olup āsār ile inʿām bāhir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 516, Beyit 4). [telaṭṭuf,]*

Cemālüñ āyinesini naẓarda göstergil / **Telaṭṭuf** ile bu ḥüsnüñ eśerde göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 1). [telaṭṭuf,]*

telaṭṭuf itmek [1] *Yumuşak davranmak, yumuşaklık, iltifat etmek.*

İdüp bu Murādīye beşāretle **telaṭṭuf** / Pes ḳıldı işāretle anı mürşid-i raʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 5). [telaṭṭuf idüp, -üp]*

telaṭṭuf ḳılmak [1] *Nâzik davranma, lutuf ve incelikle muâmele etme.*

ʿAcebdür ḳılmışam **ḳıldı telaṭṭuf** / Neden aṣdı yine vech-i ḥicābı *(Murâdî Dîvânı, Müfret 4, Beyit 1). [telaṭṭüf ḳıldı, -dı]*

telāṭum [3] *Dalgalanma. II Aşkta yaşanan coşkunluk, derinlik.*

Muḥīṭ oldı yem-i ḳudret **telāṭumde** telāṭümde / Hevā terkin ḳılup fülk-i göñül deryāda ṭutdı rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 4). [telāṭümde, -de]*

Muḥīṭ oldı yem-i ḳudret telāṭümde **telāṭumde** / Hevā terkin ḳılup fülk-i göñül deryāda ṭutdı rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 4). [telāṭümde, -de]*

Cemʿ-i baḥrin ile dil fülki **telāṭumda** geçer / İbtidā baḥr idi baḥr oldı vücūdum yine de *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 3). [tilāṭumda, -da]*

telāṭum eylemek [3] *Dalgalanmak. II Aşkta yaşanan coşkunluk, derinlik.*

Telāṭum eyledi baḥr-ı maḥabbet bād ile tenhā / Neler peydā durur andan ki tenhāda durur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 1). [telāṭum eyle, -di]*

Telāṭum eyledi baḥr-ı maḥabbet mevc-ender mevc / O deryāda vücūdum zevraḳı devrān ider yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 3). [telāṭum eyledi, -di]*

Telāṭum eyleyüp baḥr-ı maḥabbet tāba düşmişdür / Kenārın bulmayıp geştī-i dil girdāba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 1). [telāṭum eyleyüp, -(y)üp]*

telāṭum olmak [1] *Dalgalanmak. II Aşkta yaşanan coşkunluk, derinlik.*

Murādī baḥr-ı bī-pāyān olupdur mevcidür ebḥār / **Telāṭum oldı** ʿirfānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 5). [telāṭum oldı, -dı]*

telef-i cān [1] *Canın yok edilmesi, uğruna feda edilmesi.*

Bilmek dileyen ʿışḳ ṭarīḳinde muʿammā / Cānumda benüm pes **telef-i cān** arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 3). [telef-i cān,]*

televvün [1] *Renkten renge girme, renk değiştirme.*

Semāʿ ḳıldı ṭarabdan velī **televvünde** / Buyurdı vaʿde ḫilāf olmaz iste şād ideyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 2). [televvünde, -de]*

teleẕẕüẕ [1] *Lezzet, tat almak.*

ʿÖmr-i şafā egerçi **teleẕẕüẕ** naẕardadur / Maʿnī serīʿ-tuḥfe ile mā-ḥażardadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 1). [teleẕẕüẕ,]*

teleẕẕüẕ eylemek [1] *Lezzet almak, zevk duymak. II İlahi aşkın aşığı hoşnut etmesi.*

Müberrā ol sivādan gel muʿarrā ol muṣaffā ol / **Teleẕẕüẕ eyle** ġayr ile olasın muḳbil-i dergāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 3). [teleẕẕüẕ eyle,]*

telḫīṣ itmek [1] *Uzun bir şeyi özetlemek, hulâsa etmek.*

Ḳālden fehm itmedüm aḳvālüñi bir ẕerrece / Fiʿli **telḫīṣ itmeyince** bir nefes ānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 914, Beyit 3). [telḫīṣ itmeyince, -me, -(y)ince]*

telmīẕ [2] *Öğrenci.*

Didi benden sensin efżal bende **telmīẕem** saña / Pes cevābında didüm kim senden imʿān istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 874, Beyit 3). [telmīẕem, -em]*

Ḥāẕık itmiş çünki **telmīẕin** fünūnında edīb / Şöyle māhir oldı kim söyletmedi üstādını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 3). [telmīẕin, -in]*

temāşā [28] *Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Pes ḳıldı ḳamu mürdeleri luṭfı ile ḥay / Ḥayy itdi ḥayāt ile yine luṭfı **temāşā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 2). [temāşā,]*

temāşā eylemek [11] *Seyretmek, bakmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İşigüñ yaṣdanan şāhā ider me'vādan istiġnā / **Temāşā eyleyen** ḳaddüñ ider ṭūbādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 1). [temāşā eyleyen, -(y)en]*

temāşā ḳılmak [7] *Bakıp seyretme, izleme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Aç niḳāb-ı vechüñi **ḳılsun temāşā** ʿāşıḳīn / Kimi dīvāne kimi ḥayretde ḳalsun cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 4). [temāşā ḳılsun, -sun]*

temāşā olmak [1] *Seyredilen olmak, seyredilmek.*

Ey Murādī gel berū bi'llāhi inṣāf eyle kim / Gözgü-yi ʿibret-nümāyuz bir **temāşā olmışuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 5). [temāşā olmışuz, -mış, -uz]*

temāşāda ṭurmak [1] *Bakmak, nazar etmek.*

Ben eyledüm temāşāyı **ṭurur** ʿālem **temāşāda** / Dinildi ikisi daḫı ṣıfātum ile ẕātumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 4). [temāşāda ṭurur, -ur]*

temāşā-yı cemāl ḳılmak [1] *Güzelliği seyretmek.*

Ḥayretüm efzūn olur **ḳılsam temāşā-yı cemāl** / Kibriyā-yı ʿayn-ı vaḥdetdür bu dem celle celāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 1). [temāşā-yı cemāl ḳılsam, -sa, -m]*

temelluḳ [1] *Yaltaklanma, dalkavukluk.*

Ḳaçan kim ʿışḳ-ı nāzından yanar dil-dādenüñ ḳalbi / Ḥabīb-i dil-nüvāz oldum **temelluḳ** gösterür ḫaylī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 1). [temelluḳ,]*

temelluḳ eylemek [1] *Dalkavukluk etmek, yaltaklanmak.*

Temelluḳ eyleyü dildār nihānını beyān içün / Beyān içün ne kim vardur cihānda tercemān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 2). [temelluḳ eyleyü, -(y)u]*

temenna [38] *1. Dileme, dilek, istek.*

Ḥażret-i Ḥakdan **temennā** dā'imā oldı rıżā / Ey ḳażāsında rıżāsı ey rıżāsında ḳażā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 1). [temennā,]*

Ḳaldur bu ḥicābuñı gözüm nūr ile ṭolsun / Senden bu durur rūz ile şeb dilde **temennā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 2). [temennā,]*

Ey temennā eyleyen ġayrı **temennāyı** ḳoġıl / Gözle ʿışḳı ʿışḳ ile feryād ḳıl çün ʿandelīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 3). [temennāyı, -(y)ı]*

Her ne kim vardur kulūb içre **temennā** münderic / Sendedür v'Allāhi her maḳṣūd-ı aḳṣā münderic *(Murâdî Dîvânı, Gazel 220, Beyit 3). [temennā,]*

Senüñ ḥüsnüñ temāşası ḥayāt-ı cāvidānumdur / Senüñ vaṣlın **temennāsı** benüm rūḥ-ı revānumdur

(Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 1). [temennāsı, -sı]

ʿĀlemüñ kārın ki gördüm ʿilmi peydāsındadur / Her neye ḳıldum naẓar anuñ **temennāsındadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 1). [temennāsındadur, -sın, -da, -dur]*

Yāre hem-dem olalı dil ʿışḳı ġavġāsındadur / Ġayre nāẓır olmadı vaṣlı **temennāsındadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 1). [temennāsındadur, -sın, -da, -dur]*

Ben **temennā** bābını feṯḥ eyledüm evvel ḳadem / Bir recāma şimdi yüz dürlü temennā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 2). [temennā,]*

Meyl-i dildār ideli vaṣlı **temennāsındayum** / Yār yār olsun benümle ġayrıdan pervānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 4). [temennāsındayum, -sı, -n, -da, -(y)um]*

Gel **temennādan** geçer olsañ ṭaleb eyler dime / Ṭālib-i maḳṣūdı ṭālibdür ṭaleb leyl ü nehār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 4). [temennādan, -dan]*

Bu Murādī ṣordı vaṣl-ı yār içün ṭāliblere / Andan istiġnā vü hem senden **temennā** didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 5). [temennā,]*

Bāb-ı ʿadni açayın diyü **temennāda** olan / Şimdiden bunda mürüvvetle seḫavet gözedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 4). [temennāda, -da]*

Temennā bir temennādur bu remzi añlamazsañ ger / Ne zaḥmet saña ṣanmaz cehd-i esnān ile mermer ṭaş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 4). [temennā,]*

Temennā bir **temennādur** bu remzi añlamazsañ ger / Ne zaḥmet saña ṣanmaz cehd-i esnān ile mermer ṭaş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 4). [temennādur, -dur]*

Murāduñ sırr-ı ednāsı cihānuñ sırr-ı aʿlāsı / **Temennāda** temennāsı hemān ḥabl-i metīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 6). [temennāda, -da]*

Murāduñ sırr-ı ednāsı cihānuñ sırr-ı aʿlāsı / Temennāda **temennāsı** hemān ḥabl-i metīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 6). [temennāsı, -s, -ı]*

Murādīnüñ murādıdur **temennāda** temennāsı / Çıḳarur nice biñ dürler olupdur baḥra çün ġavvāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 5). [temennāda, -da]*

Murādīnüñ murādıdur temennāda **temennāsı** / Çıḳarur nice biñ dürler olupdur baḥra çün ġavvāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 5). [temennāsı, -sı]*

Ger **temennāda** ḥużūrum ḥāżır olsa bī-mekān / Lemʿalar maḥv ola mekşūf olsa ger bir ẕerre lemʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 4). [temennāda, -da]*

Ey Murādī ber-murād olmaḳ anuñ şānındadur / Himmetüñden bir **temennādur** ʿayān olan senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 724, Beyit 5). [temennādur, -dur]*

Rāḥatüm vaṣluñdadur vaṣluñ **temennāsındayam** / Dil ḥayālüñ ḥükmini ʿarż itdi īmāsındayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 1). [temennāsındayam, -sı, -n, -da, -(y)ım]*

Ben temennā ḳılduġum anuñ **temennāsındadur** / ʿAvnı ile kendümi rāh-ı temennā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 5). [temennāsındadur, -sın, -da, -dur]*

Cān iste **temennāyı** ẕevk eylese ālāyı / Yār itse tecellāyı ḳurbet nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 3). [temennāyı, -y, -ı]*

Nümāyan oldı naʿmāsı özi yine **temennāsı** / Ne leẕẕetlidür aʿlası bilür nūş eyleyen cāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 3). [temennāsı, -s, -ı]*

Temennā vaṣluñ olmışdur baña ey yār-i pinhānī / Murādum bu durur senden ayırma bu temennādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 3). [temennā,]*

Temennā vaṣluñ olmışdur baña ey yār-i pinhānī / Murādum bu durur senden ayırma bu **temennādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 3). [temennādan, -dan]*

Necātum çün **temennāda** muʿammer eylemiş kārın / Bu ḥaysiyyetden almışdur ḥabīb aġzından iḳrārın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 1). [temennāda, -da]*

Ziyāde itmese ger ʻömr içinde naʻmāsın / Ne ḳādir idi ki artura dil **temennāsın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 1). [temennāsın, -sın]*

ʻAyn-ı ġayb üzre velī ġayb ile ʻayna rāh-ber / İsteyen rāh-ı temennāyı **temennādur** bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 4). [temennādur, -dur]*

Murādīnüñ temennāsı girü andan **temennā** pes / Ṭavaf olındı beyt-i ḳalbi yine Kaʻbe aẓḥāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 5). [temennā,]*

Murādīnüñ **temennāsı** girü andan temennā pes / Ṭavaf olındı beyt-i ḳalbi yine Kaʻbe aẓḥāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 5). [temennāsı, -sı]*

Olupdur sırr-ı iḫfāsı girü oldur **temennāsı** / Nedür añla dil-ārāsı eger kim dir iseñ Allah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 4). [temennāsı, -sı]*

Ḥayrete vardı Murādī buña ḫalḳ-ı ʻālem / Ḥāṣıl oldı nice biñ dürlü **temennā** bu gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 5). [temennā,]*

Niḳāb açmış yüzinden çün cemāl-i ʿālem-ārāsı / Gören ʿāṣıḳlaruñ varduḳça artupdur **temennāsı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 1). [temennāsı, -sı]*

Ṣorarsañ ger Murādīye niçün fāriġdür ʿālemden / Rıżāsın gözleyüp buldı **temennāda** temennāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 5). [temennāda, -da]*

Ṣorarsañ ger Murādīye niçün fārigḍür ʿālemden / Rıżāsın gözleyüp buldı temennāda **temennāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 5). [temennāyı, -yı]*

Saña inṣāfuñı virsüñ umula / Senüñ ḥaḳḳuñda bu durur **temennā** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 23, Beyit 4). [temennā,]*

2. Hürmet ve âşinâlık göstermek veya teşekkür bildirmek için sağ eli dizden aşağıya indirip sonra yukarı doğru kaldırarak ağıza ve başa götürmek sûretiyle verilen bir selâm.

Nefaḫnānuñ nidāsı çün türāba irdi luṭfından / Vücūdına vücūd içün işi her dem **temennādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 3). [temennādur, -dur]*

temennāda olmak [1] *Dilemek, rica etmek..*

Göñül **oldı temennāda** bulupdur tende tenhāyı / Bulup tenhāda çün ḫalī ṣalupdur ʿāleme sāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 3). [temennāda oldı, -dı]*

temennā eylemek [12] *Dilemek, istemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel **temennā eyle** külliyet geçüp bāb-ı düden / Sāḥa-i ʿizzetde tā kim vireler saña maḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 4). [temennā eyle,]*

temennā göstermek [1] Deyim *Eli başa götürerek selam vermek.*

Ben temennā bābını feṭḥ eyledüm evvel ḳadem / Bir recāma şimdi yüz dürlü **temennā gösterür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 2). [temennā gösterür, -ür]*

temennā itmek [3] *İstemek, dilemek, talep etmek.*

Daʿvī-i ʿışḳ itdiler vaṣlın **temennā itmege** / Pes ṭaleb ḳıldı ḥabīb anlardan iki beyyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 3). [temennā itmege, -mek, -e]*

Gel **temennā idelüm** dā'im rıżā-yı ḥażreti / Kim ola anuñ rıżāsında ebed olmaz tebāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 4). [temennā idelüm, -e, -lüm]*

ʿUruc eyler iseñ evce ḳoma ṭoġruluġı elden / Temennī eyler iseñ ger ṣaḳın **itme temennāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 2). [temennāyı itme, -me-y, -ı]*

temennā ḳılmak [11] *Istemek, arzulamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣol deñlü seni vaṣl ile dil **ḳıldı temennā** / El-ḥāṣıl anuñ vaṣlını vuṣlat idüp iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 1). [temennā ḳıldı, -dı]*

temennāsı olmak [1] *Arzusu, isteği olmak.*

Olupdur sırr-ı iḫfāsı girü oldı **temennāsı** / Nedür añla dil-ārāsı eger kim dir iseñ Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 4). [temennāsı oldı, -dı]*

temennī eylemek [1] *Dilemek, istemek.*

ʿUruc eyler iseñ evce ḳoma ṭoġruluġı elden / **Temennī eyler** iseñ ger ṣaḳın itme temennāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 2). [temennī eyler, -r]*

temevvüc [2] *Dalgalanma.*

Ebḥār **temevvücde** eşcār teselsülde / Deryāb yedi deryā peydā neden olmışdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 3). [temevvücde, -de]*

II Bir durumun, vasfın yoğun olma hâli.

Baḥr-ı raḥmet **temevvüc** üzre durur / Reşḥaya irmeyenler oldı tebāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 3). [temevvüc,]*

temevvüc eylemek [2] *Dalgalanmak. II Bir durumun, vasfın yoğun olma hâli.*

Temevvüc eylese deryā ne ṭākat gösterür cānā / Çü doymaz mevcine anuñ ne ḫôd ṭaġa ne ḫôd saḥrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 1). [temevvüc eylese, -se]*

Temevvüc eylese deryā-yı dil ʿālem olur ġarḳ-āb / Velī eyler te'ennī her işinde gözler endāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 4). [temevvüc eylese, -se]*

temevvüc-i derya [1] *Denizin dalgalanması. II Bir durumun, vasfın yoğun olma hâli.*

Vuḳūʿ-ı ḥāṣıl ider mi şu kimsene ol ġarḳ / Meger **temevvüc-i deryā** ide anı üstād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 4). [temevvüc-i deryā,]*

temevvüc itmek [2] *Dalgalanmak, coşmak.*

Temevvüc ide cihān cümleten ola ġarḳ-āb / Eger düşerse kelāmuñ Murādī deryāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 5). [temevvüc ide, -e]*

II Bir durumun, vasfın yoğun olma hâli.

Eserse rīḥ-i ʿāṣıf ger **temevvüc** baḥr **ider** el-ḥaḳ / Eger olmasa fülke bād-bān seyr eylemez deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 2). [temevvüc ider, -er]*

temevvüc ḳılmak [2] *Dalgalanmak.*

Misāl-i ʿaks-i mā ancaḳ **temevvüc ḳıldı** deryādan / Ṣaçılmasın burūḳın ḳaṭreden ḳılmış durur taḳdīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 4). [temevvüc ḳıldı, -dı]*

II Bir durumun, vasfın yoğun olma hâli.

Bir seḥer gördüm **temevvüc ḳıldı** baḥr-ı iḳtiżā / Fülk-i hestīye ṭaḳılmış bād-bānumdur gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 4). [temevvüc ḳıldı, -dı]*

temīz itmek [1] *Ayırt etmek, seçmek.*

Anuñ çün heft ü heşt aṣḥābını **temīz ider** feyyāż / Çü mebde'den bedāyiʿdür hevā hūdan hüveydādur

(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 4). [temīz ider, -er]

temkin [1] *İhtiyatlı ve tedbirli olma, ağırbaşlı ve düşünceli davranma, ağırbaşlılık.*

ʿAzīzüm senden isterven benüm ʿizz ile **temkīnüm** / Müberrā ola dā'imde şurūḥumdur nihān olmaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 4). [temkīnüm, -üm]*

temsil [1] *Örnek.*

Murādī ṭarf-ı āḫirdür bugün **temsīl** āḫirden / Hemān bir söz durur şerḥ-i maḳālīden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 5). [temsīl,]*

temsīl-i ḳudret [1] *Kudretin, gücün ortaya konuluşu, tezahürü.*

ʿIyān olmaḳdadur şerḥ-i beyān-ı lezzet-i vaṣluñ / Beyān olmaḳdadur **temsīl-i ḳudret** her me'ālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 2). [temsīl-i ḳudret,]*

temyīz itmek [1] *Ayırmak, seçmek.*

Mümeyyizdür **ider temyīz** fī'l-ḥāl / Cemīʿ-i kā'ināt emrindedür çāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 4). [temyīz ider, -er]*

temyīz-i ḥikmetle eylemek [1] *Hikmetin başka şeylerden ayrılması, varoluş sırrının diğer unsurlardan ayrılışı.*

Münteḳış ḳıldı nuḳūşın ḳıldı iẓhār-ı hüner / Eyledi temyīz-i ḥikmetle nuḳūşuñ ārāsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 2). [temyīz-i ḥikmetle eyledi, -di]*

ten [30] *Beden, cisim, varlık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yetişdi bir daḫı ʿālem ḳocaldum rīşüm aġardı / **Tenüm** inceldi şol resme şanasın ince tār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 4). [tenüm, -üm]*

ten ḥicābın [6] *Beden örtüsü, engeli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ten ḥicābın refʿ iderseñ olasın ṣāḥib-kemāl / Ey kemālüm sen kemālümden beni ḳıl rūşenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 4). [ten, ḥicābın]*

ten ü cān [7] *Beden ve can. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Saña dil viren **ten ü cānı** n'ider / Dostum bir özge cānānı n'ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 1). [ten ü cānı, -ı]*

teneg olmak [1] *Denk olmak.*

İster iseñ alasın ʿilm-i ledünnīde sebāḳ / Ehl-i Ḥaḳḳuñ **teneg** ayaġına cārūb **ola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 4). [teneg ola, -a]*

tenhâ [34] *1. Hâli, insandan hâli, ıssız.*

Cān şuʿā-ı ḥüsnüñi çün gördi **tenhā** gizlenür / Şanma kim ecsāmdur dünyāda peydā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 1). [tenhā,]*

Nāmuñı vird eyledüm peydāda peydā bulmışam / Ẕātuñı ḳıldum ṭaleb **tenhāda** tenhā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 1). [tenhāda, -da]*

Burḳaʿ-ı rūyuñ n'ola keşf eyleseñ ey dil-rübā / Pertev-i ʿaksüñ ṭoḳınsa cümleye **tenhā** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 2). [tenhā,]*

Göñül oldı temennāda bulupdur tende **tenhāyı** / Bulup tenhāda çün ḫalī ṣalupdur ʿāleme sāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 3). [tenhāyı, -y, -ı]*

Güş-ı cānı küşāde ḳıl cānā / Saña bir söz diyem bugün **tenhā** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 29, Beyit 1). [tenhā,]*

2. Yalnız, tek başına.

Ben Murādī ile ey meh olalı senden cüdā / Ṭaġ u ṣaḥrā bile aġlar şanma **tenhā** aġlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 5). [tenhā,]*

II Allah'la yakın olma hâli, kesretten uzaklaşma.

Telāṭum eyledi baḫr-ı maḥabbet bād ile **tenhā** / Neler peydā durur andan ki tenhāda durur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 1). [tenhā,]*

Telāṭum eyledi baḫr-ı maḥabbet bād ile tenhā / Neler peydā durur andan ki **tenhāda** durur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 1). [tenhāda,]*

Olupdur müctemiʿ çün kim ʿulūm-ı evvel ü āḫir / Ne **tenhādur** bu tenhālıḳ himāyetdür himāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 4). [tenhādur, -dur]*

Ḫaber geldi dilārādan ḫaberden bī-ḫaberlerdur / Cihān u cāndan şimdi yine **tenhādur** ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 2). [tenhādur, -dur]*

Ne **tenhādur** bu tenhālık bilinmez aṣl-i tenhā mı / Ne kesretdür bu kesret ibtidā mı intihā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 2). [tenhādur, -dur]*

Nāḳil-i esrār-ı ġaybü'l-ġayb olan vicdān ile / Sen anuñ kesretde bilme şerḥi **tenḫāsındadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 3). [tenḫāsındadur, -sı, -n, -da, -dur]*

Seyr içün murġ-ı göñül ʿālemde çün her cā gezer / Kimsene virmez nişānın sırr ile **tenhā** gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 1). [tenhā,]*

Bu ʿaceb sırdur çü **tenhādur** ne peydādur gezen / Bārek-Allāh ḫoş ʿaceb serrā vü żarrā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 4). [tenhādur, -dur]*

Yārüñ ḫayāli dīdede **tenhā** gelüp geçer / Nūr-ı cemāli bāṭın u peydā gelüp geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 1). [tenhā,]*

Yād eylemiş ber-ḳaddi ḳamu āşināları / Terk itdi cümle kesret **tenhāda** seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 2). [tenhāda, -da]*

Maʿnāda ġayb ile añla yār ile **tenhādayuz** / Gerçi kim cānā görürsin ʿayn ile peydādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 1). [tenhādayuz, -da, -(y)uz]*

Bir ʿayān olsa olur ʿarṣa-i ʿālemde nihān / Ol nihāyetümi bulur kim ki bile **tenhāmuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 575, Beyit 3). [tenhāmuz, -muz]*

Añlamak emrinde ḥayrān oldılar cemm-i ġafīr / ʿĀrifüñ sırrındadur sırr ile **tenhā** añlamaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 4). [tenhā,]*

Kesreti anuñ içün tārik olup redd itdüm / Añladum ẕevḳini her kūşede bir **tenhānuñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 738, Beyit 3). [tenhānuñ, -nun]*

ʿĀḳıl iseñ ḳamu ġavġāyı Murādī terk it / Yüri **tenhāya** ki yoḳ aṣṣısı bu ġavġānuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 738, Beyit 5). [tenhāya, -(y)a]*

Ġam-ḫānemüzde yār ile **tenhādadur** göñül / Ẕan itme seyr-i gülşen-i ṣaḥrādadur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 1). [tenhādadur, -da, -dur]*

Kesret ü vaḥdet rumūzın fehm idüpdür cān ü dil / Fāriġu'l-bāl olmışam kesretde **tenhāsındayam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 3). [tenhāsındayam, -sı, -, -da, -(y)am]*

Nāmuñı vird eyledüm peydāda peydā bulmışam / Ẕātuñı ḳıldum ṭaleb tenhāda **tenhā** bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 1). [tenhā,]*

Bulmaġ içün vuṣlatuñ **tenhāda** ben / Cümle ġayrüñden ḥabībüm ḳaçmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 3). [tenhāda, -da]*

Ṣorar iseñ bize ger mes'eleden ey ṣofī / Kesret-i vecd ile bulduḳ biz o **tenhā** ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 4). [tenhā,]*

Murāduñ kim ola güftārını fehm eyleye cānā / Beyān ister iseñ ḳo kesreti ṣuġl ile **tenhāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 5). [tenhāda, -da]*

Göñül oldı temennāda bulupdur tende tenhāyı / Bulup **tenhāda** çün ḥalī ṣalupdur ʻāleme sāye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 3). [tenhāda, -da]*

Ḥamdü li'llāh olup aġyardan ʻālem ḫālī / Ṣoḥbet itdi iki deryā yine **tenhā** bu gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 2). [tenhā,]*

Hem-dem olan yār ile baḳmadı ālāsına / Kesreti terk eyleyüp yol bula **tenhāsına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 1). [tenhāsına, -sı, -n, -a]*

Terk olınmayınca ġayruñ kim bilür **tenhā** beni / Kendü pinhān olmayınca göremez peydā seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 1). [tenhā,]*

Benlügümde bulmaduñ cānā çü sen **tenhā** beni / Bulmışam ben senlügüñde līk ben aʿlā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 1). [tenhā,]*

Çerāġını açup ʿayn ile ʿayn aldı ġaybından / Ḳoyup tenhāda bir kesret idüp kesretde **tenhāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 2). [tenhāyı, -(y)ı]*

Saʿy-ı belīġ eyledi sırr-ı ʿacīb ʿışḳına / Her sözi kim söyledi sırr ile **tenhā** didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 3). [tenhā,]*

tenhāda ḳılmak [1] *İnsanlardan uzakta yapmak. II Allah'la yakın olma hâli, kesretten uzaklaşma.*

Tenhāda ḳılup işlerini cümle tamāmen / Ḳılmadı meṣālıḥda işi ḳıldı ferāġat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 3). [tenhāda ḳılup, -up]*

tenhāda ḳoymak [1] *Issız yerde bırakmak. II Allah'la yakın olma hâli, kesretten uzaklaşma.*

Çerāġını açup ʿayn ile ʿayn aldı ġaybından / **Ḳoyup tenhāda** bir kesret idüp kesretde tenhāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 2). [tenhāda ḳoyup, -(y)up]*

tenhā eylemek [4] *Yalnız, tek başına olmak.*

Seveliden seni her dem dil ü cānum cānā / Sırrı sırruñda senüñ **eylememişdür tenhā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 1). [tenhā eylememişdür, -me, -miş, -dür]*

II Allah'la yakın olma hâli, kesretten uzaklaşma.

Ey cemāle rāġıb olan **eyle tenhā** dīdeñi / Kesreti manẓūr idinme ḳılasın vaḥdetde cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 3). [tenhā eyle,]*

Bunca müddetdür saña ʿarż-ı temennā eylerem / Pes gelüp cān olasın ḳalbümi **tenhā eyledüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 1). [tenhā eyledüm, -dü, -m]*

Sırrumı sırrumda seyr itdüm Murādī kārdan / Ḥamdu li'llāh **eyledi tenhā** beni sırdaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 5). [tenhā eyledi, -di]*

tenhā itmek [1] *Yalnız bırakmak.*

Ḳaçan kim yāre ṭūş olsam beni **tenhā ider** cümle / Ḳaçan kim görmesem kendin baña imlā ider cümle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 1). [tenhā ider, -er]*

tenhā ḳalmak [1] *Yalnız kalmak. II Allah'la yakın olma hâli, kesretten uzaklaşma.*

Naẓar ḳıl ḫāk-ı bī-ḳadram ümīdüm sensin ey Ḥannān / Vücūdum külliyā maḥv oldı **ḳaldum** cümleten **tenhā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 4). [tenhā ḳaldum, -du, -m]*

tenha ḳılmak [5] *Yalnız bırakmak.*

Yā Ḫudāyā bize sen īmān it / Subḥa'dan **ḳılma** ḳalbümüz **tenhā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 3). [tenhā ḳılma, -ma]*

II Allah'la yakın olma hâli, kesretten uzaklaşma.

Kesreti terk eyledüm ki vaḥdete ola ṭarīḳ / Ḳalbi **tenhā ḳılmayınca** bilmedüm vaḥdet nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 4). [tenhā ḳılmayınca, -ma, -(y)ınca]*

Görmedüm hiç muvāfıḳ birisin birbirine / Bu sebebden özümi ʿışḳ ile **tenhā ḳıldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 2). [tenhā ḳıldum, -du, -m]*

Anuñ içün tārik olmışam aḥibbā ṣoḥbetin / Ḫalvet-i dilde **ḳılam** yār ile **tenha** ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 1). [tenha ḳılam, --am]*

Cān ile **ḳıldı** göñül ʻışḳ ile çün **tenhā** beni / Bāṭın iken eyledi ṣevḳi yine peydā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 1). [tenhā ḳıldı, -dı]*

tenhālıḳ [2] *Yalnızlık. II Allah'la yakın olma hâli, kesretten uzaklaşma.*

Olupdur müctemiʿ çün kim ʿulūm-ı evvel ü āḫir / Ne tenhādur bu **tenhālıḳ** himāyetdür himāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 4). [tenhālıḳ,]*

Ne tenhādur bu **tenhālık** bilinmez aṣl-i tenhā mı / Ne kesretdür bu kesret ibtidā mı intihā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 2). [tenhālık,]*

tenhā olmak [3] *Yalnız kalmak. II Allah'la yakın olma hâli, kesretten uzaklaşma.*

Sen baḳma Murādī bu iki yüzli cihāna / Yār ile hemān iste ki ḳalbüñ **ola tenhā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 5). [tenhā ola, -a]*

Dil **oldı** çün dil-dār ile **tenhā** / Meyl itmemişdür ġayrıya aṣlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 1). [tenhā oldı, -dı]*

Ḫalvet-i dil **oldı tenhā** yine ʻışḳ-ı yār ile / Vāṣıl iden ʻışḳ olupdur ʻāṣıḳ-ı dildār ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 1). [tenhā oldı, -dı]*

tenūr [3] *Tandır. II Aşk acısı.*

Dil **tenūrında** yanar çün āteş-i ʿışḳ-ı Ḫudā / Rabbenā yessirlenā mimmā yekūnu bi'r-recā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 1). [tenūrında, -ın, -da]*

Dil **tenūrında** yanar āteş-i ʿışḳ-ı dildār / Gözyaşın ḳaynadur ol āteş ile ʿāṣıḳ-ı zār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 1). [tenūrında, -ın, -da]*

Dil **tenūrı** āteş-i ʿışḳ ile oldı tāb-nāk / Rāstī bu āb-ı vaṣla teşnedür ey nūr-ı pāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 1). [tenūrı, -ı]*

tenvīr eylemek [2] *Aydınlatmak.*

Senüñ ḥüsnüñ cemālüñdür cihānı **eyleyen tenvīr** / Ḳamu luṭfuñ kemālüñdür ider eşkāl ile taṣvīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 1). [tenvīr eyleyen, -(y)en]*

Luṭf eylegil Murāda luṭfun senüñ ziyāde / Oldum saña fitāde **tenvīr eyle** māhum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 5). [tenvīr eyle,]*

tenvīr ḳılmak [1] *Işıklandırma, aydınlatma.*

Nümāyān olalı vechüñ benüm mir'āt-ı ḳalbümde / Nice biñ māh-ı tābānı **ḳılur** hūrşīdveş **tenvīr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 3). [tenvīr ḳılur, -ur]*

tenzīh eylemek [1] *Allah'ı her çeşit kusur, noksan, şerik gibi hallerden uzak bilip söylemek.*

Çü **tenzīh eyledi** ġayrından ʿaynın / Velī ḳudretle rütbet oldı fiṭrat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 2). [tenzīh eyledi, -di]*

tenzīh itmek [1] *Allah'ın her türlü eksik ve noksandan uzak bulunduğuna ve insan vasfında olmadığına inanma.*

Didi evvel eḥad Allāh ṣameddür lem yelid ciddā / Lem yelid didi andan anı **tenzīh ider** iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 2). [tenzīh ider, -er]*

tenzil [1] *I. İndirme, azaltma, aşağı düşürme. II. Kur'ân-ı Kerîm.*

Felāḥ ü fevzi isterseñ göñülde sırrı isterseñ / Muṭīʿ olġıl ne kim emr eyledi **tenzīl** ü āyāta *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 2). [tenzīl,]*

teraḥḥum eylemek [5] *Merhamet etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cefāya yoḳ mı oranuñ nice çeksün dil ü cānım / **Teraḥḥum eyle** kim cellād-ı cevrüñden emān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 3). [teraḥḥum eyle,]*

teraḥḥum itmek [1] *Acımak, merhamet etmek.*

Ey göñül ṣabr ile ola vaṣla dermān yaḥtemil / Ola kim bir gün **teraḥḥum ide** cānān yaḥtemil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 1). [teraḥḥum ide, -e]*

teraḥḥum ḳılmak [3] *Merhamet etmek.*

Teraḥḥum ḳıl iki mīzāb-ı çeşmümden aḳan yaşa / Güzellük pāyidār olmaz cihāndur āsiyāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 3). [teraḥḥum ḳıl,]*

Zülf-i şebdīzüñ hevāsından başum sevdālıdur / Ey leb-i şīrīn **teraḥḥum ḳıl** yaşum gülgündur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 7). [teraḥḥum ḳıl,]*

Teraḥḥum ḳıl baña dildār ki ben bir ḫastayam pür-zār / Baña dünyāda sensin vār ṭabībüm gel devā senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 4). [teraḥḥum ḳıl,]*

terāne eylemek [1] *Terennüm etmek, nağme etmek, özel bir ezgiyle söylemek.*

Çün terānīden **terāne eyleye** erbāb-ı dil / Pes yerāhu min yerānīden varam bir yaña ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 3). [terāne eyleye, -(y)e]*

terānī [1] *Allah'u Teala'nın Hz.Musa'ya Tur dağında verdiği "Len Terânî (Sen beni göremezsin)" cevabına karşılık olarak "Terânî (Görebilirsin)" demek.*

Çün **terānīden** terāne eyleye erbāb-ı dil / Pes yerāhu min yerānīden varam bir yaña ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 3). [terānīden, -den]*

teraşşuḥ itmek [1] *Terlemek, sızmak. II Anlaşılmak; duyulmak, çevreye yayılmak.*

İrişdi emr-i ezelde ebed me'āl-i vücūd / **Teraşşuḥ itdi** inā-ı vücūda ḥāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 1). [teraşşuḥ itdi, -di]*

teraşşuḥ ḳılmak [1] *Sızmak, akmak; terlemek. II Acı çekmek.*

Ḳamu nārı muṭfī olup ḳalmadı ẕerre tāb / **Teraşşuḥ ḳılaldan** inā'ı vücūdumdan āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 1). [teraşşuḥ ḳılaldan,]*

terbiye eylemek [1] *Eğitmek; yola getirmek.*

Eyledi terbiye Rabbüm beni iẕ'ānumda / Diledi kim daḫı a'lem olam īḳānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 1). [terbiye eyledi, -di]*

terbiyet [2] *İstenilen şekilde yetişmesini sağlamak için gerekli bilgi ve nitelikleri kazandırma, eğitme.*

Murādī çünki buldı **terbiyet** ʿilm-i ledünnīden / Mürebbī oldı anuñ çün ḳamu insāna insānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 857, Beyit 5). [terbiyet,]*

Ṭıynet-i pākindedür her kişinüñ olmaḳ ferīd / **Terbiyet** nā-ehl olana hiç ḳābil olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 4). [terbiyet,]*

terbiyeye çekmek [1] *Terbiye vermek, eğitmek.*

İçmiş idi şehd-i şīr oldıġı vaḳtin şītı / Şimdi Murādī **çeker terbiyeye** dāyesın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 5). [terbiyeye çeker, -er]*

terbiyyet [1] *İstenilen şekilde yetişmesini sağlamak için bir kimseye gerekli bilgi ve nitelikleri kazandırma, eğitme.*

Ben sanurdum kim bilür ʿālem nedür **terbiyyeti** / Tārik olmayınca Rabbüm bilmedüm ālāyişi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 2). [terbiyyeti, -i]*

tercemān [9] *Birinin maksadını anlatmaya, bir şeyi tasvir ve ifadeye vasıta olan kişi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murāduñ bunca güftārın mecāz añlamaġıl zinhār / Çü her bir noḳṭa vü ḥarfi nice biñ **tercemān** ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 5). [tercemān,]*

tercemānī [1] *Birisinin veya bir şeyin maksadını anlatmaya, bir şeyi tasvir ve ifadeye vasıta olan.*

Maḳālātum lisānumdan degüldür **tercemānīdür** / Lisān-ı ʿayn-ı vāḥid ol viresin lerze tā dehre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 4). [tercemānīdür, -dür]*

tercemān ḳılmak [1] *Bir şeyi anlatmaya yardımcı olma, tercümanlık etme.*

Ḳıldı hüveydāda hüveydā beni / **Ḳıldı** lisānına beni **tercemān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1173, Beyit 3). [tercemān ḳıldı, -dı]*

tercemān olmak [1] *Bir şeyi anlatmaya yardımcı olma, tercümanlık etme.*

Şuʿāʿ-ı ʿayn-ı envāra revādur remz-i meclāsın / Celīdür bā-nihān el-ḥaḳ buña bir **tercemān olmaz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 3). [tercemān olmaz, -maz]*

tercīḥ itmek [1] *Yeğlemek, üstün tutmak.*

Ḫaberdür gerçi güftārum ḫaber añlama sen andan / Bu ḳavlüm kendözin **tercīḥ idüp** evṣāfını söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 2). [tercīḥ idüp, -üp]*

tereddüd [1] *Kararsızlık, duraksama.*

Ey Murādī seni bilmekde **tereddüdde** cihān / Ey cihānuñ güneşi iste beni ażvāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 5). [tereddüdde, -de]*

terennüm itmek [1] *Şarkı söylemek. II İfade etmek.*

Muʿanber ḳıldı zülfeynin yüzin bedr-i dücā ḳıldı / **Terennüm** ʿandelīb-i ḳudret **itdi** ṣavt-ı raʿnādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 2). [terennüm itdi, -di]*

ter eylemek [1] *Islatmak. II Ağlamak.*

Cān içre eger ister iseñ vuṣlat-ı dildār / ʿAyneynüñi çeşm ābıyile durma **ter eyle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 3). [ter eyle,]*

terġīb [1] *İsteklendirme, arzu ettirme, istek verme.*

Nedür ḥikmetde **terġībüñ** beyān eyle baña didüm / Didi kim iḳtibās eyle irişem dir iseñ ḳadre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 3). [terġībüñ, -ün]*

terk [3] *Vazgeçmek, bırakmak.*

Lā vü len **terkindedür** cümle ʿulūm-ı enbiyā / Dil özin terk eylemiş merdānedür merdānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 4). [terkindedür, -in, -de, -dür]*

Şorar iseñ bize sen eger **terkin** ʿālemüñ / ʿĀḳil degül bu kim yiye ġam maḥż-ı ad içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 3). [terkin, -in]*

II Dünyevî unsurlardan uzaklaşma.

Yār içün terk eyledüm iki cihānun varını / Çünki bildüm **terk** ile buldı bulanlar yārini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1482, Beyit 1). [terk,]*

terk eylemek [69] *Bırakmak, vazgeçmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı*

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murādī gel ḥicāb-ı benlügi **terk eyle** var / Sen anuñsın ol senüñ bi'l-ibtidā fī'l-intihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 5). [terk eyle,]*

terk-i ān u cān itmek [1] *Canını ve bunları; nefsanî unsurları terk itmek.*

Terk-i ān u cān iden ʿışḳında ʿāşıḳ añlama / Sırr-ı aʿceb ol durur yārinde bulup yarasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 3). [terk-i ān u cān iden, -en]*

terk-i 'ār itmek [1] *Utanmayı, mahcup olmayı bırakmak.*

İster iseñ görmege vech-i ḥabīb / **Terk-i 'ār it** olma nām u 'ārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 2). [terk-i 'ār it,]*

terk-i benlikle itmek [1] *Benliği terk etmek.*

Ey Murādī olmaz idüm yār ile bir demde yār / **İtmeseydüm terk-i benlikle** eger bu ʾārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 5). [terk-i benlikle itmeseydüm, -me, -se, -(y)dü, -m]*

terk-i cān [1] *Ölmek.*

ʿAlā'imden ʿalāmātı bilüp ʿilm ile ʿāmildür / Velī anuñ beyānına ʿadedsüz **terk-i cān** ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 4). [terk-i cān,]*

terk-i cān eylemek [1] *Canı terk etmek, canından vazgeçmek.*

Ḳavlini hergiz Murāduñ kimsene bilmez yaḳīn / **Terk-i cān eyler** şular kim anı iẕʿān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 5). [terk-i cān eyler, -r]*

terk-i cān itmek [1] *Canını terk etmek, bir şey uğruna canından vazgeçmek.*

Terk-i cān iden bu yolda ol urur maḳṣūda dest / Ḥamd u minnet kim yine cānāna mihmān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 3). [terk-i cān iden, -en]*

terk-i diyār eylemek [2] *Yerinden yurdundan ayrılmak.*

Murādī terk-i var eyle hemān **terk-i diyār eyle** / Siyāḥat iḫtiyār eyle ḳarār itme heman irtaʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 5). [terk-i diyār eyle,]*

Çoḳdan **eylerdüm** bu yirden dostum **terk-i diyār** / Līk her demde rıżāñ ile me'āl añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 2). [terk-i diyār eylerdüm, -r, -dü, -m]*

terk-i diyār itmek [1] *Yerinden yurdundan ayrılmak.*

Ṭīb-ı ḫāṭır oluben 'azm-i kenār itdüm ben / Cümle-i tārik olup **terk-i diyār itdüm** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 1). [terk-i diyār itdüm, -dü, -m]*

terk-i dünyā eylemek [1] *Bütün dünya nimetlerinden vazgeçme.*

Ey Murādī bī-vefādur bu cihān-ı bī-ḳarār / **Terk-i dünyā eyle** tā ḳalbüñ ebed mesrūr ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 5). [terk-i dünyā eyle,]*

terk-i dünyā ḳılmak [1] *Bütün dünya nimetlerinden vazgeçme.*

Murādī **terk-i dünyā ḳıl** hemān ḳalbi muṣaffā ḳıl / Hemān ḳaṣd-ı temennā ḳıl ḳalanın añla cümle ḫ∨āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 5). [terk-i dünyā ḳıl,]*

terk-i edeb itmek [1] *Hürmetsizlik etmek, saygısızlık göstermek.*

Terk-i edeb itme göñül Allāhı severseñ / Luṭf eyle sözüm ṭut yüce dergāhı severseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 1). [terk-i edeb itme, -me]*

terk-i esrār eylemek [1] *Sırları terk etmek.*

Sırr-ı esrārı ṭuyaldan **terk-i esrār eyledüm** / Sırrumı sırr eyleyüp bildüm ki sırrum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 2). [terk-i esrār eyledüm, -dü, -m]*

terk-i ġayr [1] *Başkalarının, Allah dışında olan şeylerin terki.*

Cān ü göñülden eyledi çün **terk-i ġayrüñi** / Anuñ içün aña yine keşf-i liḳādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 2). [terk-i ġayrüñi, -ün, -i]*

terk-i ḥayāt eylemek [1] *Hayatı terk etmek.*

Terk-i ḥayāt eylemez ʿışḳuña kim cān virür / Vaṣl aluruz cān ile oldı bu bāzārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 2). [terk-i ḥayāt eylemez, -mez]*

terk-i hevā ḳılmak [2] *Hevesleri, gelip geçici istekleri terk etmek.*

Didi **terk-i hevā ḳıldum** hevāyile nedür derdüñ / Didüm ʿışḳuñ hevāsından irişdi derde dermānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 3). [terk-i hevā ḳıldum, -du, -m]*

Seni maḥbūb ideli **terk-i hevā ḳıldum** kim / Bilesin ḥüsn ü cemāle nice ḥayrānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 4). [terk-i hevā ḳıldum, -du, -m]*

terk-i īn ü ān ḳılmak [1] *Bu ve onu, her şeyi terk etmek.*

Çü **terk-i īn ü ān ḳıldum** zamānumdur muḫayyer pes / Zamānum bī-zamān itdüm baña olmaz zamān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 2). [terk-i īn ü ān ḳıldum, -du, -m]*

terk-i istifsār itmek [1] *Sormayı, araştırmayı terk etmek.*

Terk-i istifsār idüp gūş it Murāduñ ḳavlini / Añlayup her ḥāli tā kim düşmeyesin müşkile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 5). [terk-i istifsār idüp, -üp]*

terk-i kār u bār itmek [1] *İş gücü, hüneri terk etmek.*

Ḥużur ister iseñ ʿazm-i kenār it / Bırak dünyayı **terk-i kār u bār it** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 1). [terk-i kār u bār it,]*

terk-i ḳavl itmek [1] *Sözü terk etmek.*

Murādī **terk-i ḳavl idüp** anuñ ḳavlini gūş eyler / Anuñ içün maḳāli terk idüp ṣāḥib-maḳāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 5). [terk-i ḳavl idüp, -üp]*

terk-i kesret eylemek [1] *Allah'ın dışındaki her şeyi bırakmak.*

Terk-i kesret eyle ey dil vaḥdet eyle ārzū / Ḳo bu ġavġa ʻālemin var ʻuzlet eyle ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 1). [terk-i kesret eyle,]*

terk-i maḳṣūd eylemek [1] *Maksadı, amacı terk etmek.*

Terk-i maḳṣūd eyleyüp urmaḳ gerek maḳṣūda dest / Tārik olmayan bulur mı maḳṣad-ı aḳṣāya yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 2). [terk-i maḳṣūd eyleyüp, -(y)üp]*

terk-i murād eylemek [1] *İstemeyi terk etmek.*

Ger murād ister iseñ **terk-i murād eyle** hemān / Her ki ġayrı diledi redd ile maġżūb ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 2). [terk-i murād eyle,]*

terk-i nişān itmek [1] *İzleri, nişanları, tuğrayı terk etmek.*

Terk-i nişān idenler bu ʿālem-i ṣuverden / Döndürdi ḳāli ḥāle ḥālāta irdi el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 3). [terk-i nişān idenler, -en, -ler]*

terkin urmak [13] *Terk etmek, bırakmak, vazgeçmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān ü ten **terkin uranlar** buldılar maʿnāya yol / Ey Murādī tārik olandur cihān-ı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 5). [terkin uranlar, -an, -lar]*

terk-i revan [1] *Gidip terketmek.*

Dimezven aña ʿāṣıḳ kim senüñ yoluñda cān ister / Odur ʿışḳuñda ṣādıḳ kim hemān **terk-i revān** ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 1). [terk-i revān,]*

terk-i ser [2] *Canından vazgeçmek.*

Āşüfte oldı cān ile bāzārı vardur / Ḳurbān içün yolında bugün **terk-i serdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 4). [terk-i serdedür, -de, -dür]*

Ḳadīm ʿuṣṣāḳa ʿādet **terk-i serdür** / Aña zīrā ki ser virmek naẕardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 518, Beyit 1). [terk-i serdür, -dür]*

terk-i ser eyleyemek [1] *Canından vazgeçmek.*

Resmi oldur ʿāṣıḳīnuñ bu ṭarīḳ-i rāhda / **Eyleye** evvel ḳademde cān u dilden **terk-i ser** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 2). [terk-i ser eyleye, -(y)e]*

terk-i ser itmek [1] *Canından vazgeçmek.*

Kenz-i maʿnāyı bulup yolına **terk-i ser idüp** / Ḳalbüñ āyīnesini nice ṣafā gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 3). [terk-i ser idüp, -üp]*

terk-i ser ḳılmak [2] *Canından vazgeçmek.*

Terk-i ser ḳılan Murādī ol bulur cānāna yol / Ṣol ki naḳdı cāna ḳıymaz merd-i bāzārı degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 5). [terk-i ser ḳılan, -an]*

Sen ṣanur mısın bu rāh-ı ʻışḳı kim ola geñez / **Terk-i ser ḳılmak** gerek evvel ḳadem o anda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 4). [terk-i ser ḳılmak, -mak]*

terk-i ser olmaḳ [1] *Canından vazgeçmek.*

Berzaḫ ḳodılar ʿāṣıḳ içün nice maḥalde / Evvel ḳademi **terk-i ser olmaḳda** durur kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 3). [terk-i ser olmaḳda, -mak, -da]*

terk-i sivā [1] *Allah'tan başka her şeyi terk etmek.*

Nefs-i Murādī devlet-i ʿuzmā dü-ʿāleme / **Terk-i sivā** ile bulunur ġālibā ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 5). [terk-i sivā,]*

terk itmek [109] *Bırakmak, vazgeçmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baḥr-ı ʿışḳuñda göñül fülki olalı āşinā / Māsivāyı cümle **terk itdi** yüzin ṭutdı saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 1). [terk itdi, -di]*

terk-i var eylemek [1] *Varlığı, maddeyi terk etmek.*

Murādī **terk-i var eyle** hemān terk-i diyār eyle / Siyāḥat iḫtiyār eyle ḳarār itme heman irtaʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 5). [terk-i var eyle,]*

terk-i varın itmek [1] *Varını, varlığını terk etmek.*

Bāde-i bezm-i belādan bulmayanlar çāşnī / **Terk-i varın itmeyenler** vaṣl-ı cānān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 4). [terk-i varın itmeyenler, -me, -(y)en, -ler]*

terk ḳılmak [10] *Terk etmek, vazgeçmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān ü tenden geçmeyince kim bulur cānāna yol / Cān ü ser **terkin ḳılanlar** ṭutdılar merdāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 1). [terkin ḳılanlar, -an, -lar]*

terk olmak [2] *Bırakılmak, vazgeçilmek.*

Bir cürʿa mest idelden dil geçdi bu cihāndan / Bir lezzete irişdi **terk oldı** cümle lezzāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 3). [terk oldı, -dı]*

Terk olınmayınca ġayruñ kim bilür tenhā beni / Kendü pinhān olmayınca göremez peydā seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 1). [terk olınmayınca, -ma, -(y)ınca]*

terk u der nezd-i ʿāḳil şüde bend [1] *Akıllıların hepsi onu terk etti.*

Çün resul-i Ḥaḳḳ u rā-melʿūn güft / **Terk u der nezd-i ʿāḳil şüde bend** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 6, Beyit 2). [terk-i u der nezd-i ʾāḳil şüde bend,]*

termīm itmek [1] *Tamir etme, onarma.*

Eyledi maʿmūr-ı ḳudret ibtidā baña esās / Münhedim olmaz o kim ḳādir anı **termīm ider** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 3). [termīm ider, -er]*

tertīb [1] *Düzen, intizam.*

Tertīb nedür cümle bilürsin bu rumūzı / Āgāhuña baḳ ger dil-i āgāhı severseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 3). [tertīb,]*

tertīb-i ʿışḳ [1] *Aşkın düzeni.*

Tertīb-i ʿışḳı bilmege ister gehī göñül / Cismüm içindeki gehī bu cāna ṣıġmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 4). [tertīb-i ʿışḳı, -ı]*

terziḳi men teşā'i ġayri ḥisāb [1] *Ey dilediğine hesaba gelmez rızık veren.*

İftetaḥ yā müfettiḥe'l-ebvāb / **Terziḳi men teşā'i ġayri ḥisāb** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 16, Beyit 5). [terziḳi men teşā'i ġayri ḥisāb,]*

tesbīḥ [6] *Allah'ı takdis ve tenzih etme, Allah'ın her türlü kusurdan ve noksandan uzak olduğunu dile getirme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sāḥa-i ʿarşa başaldan ḳadem-i nevʿ-i beşer / Didi **tesbīḥi** melā'ikle daḥı ʿarş-ı vedūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 4). [tesbīḥi, -i]*

tesbīḥe çekmek [1] *Tespihe çekmek, sürekli diline dolamak. II Değer vermek, ilgilenmek.*

Nām-ı sebbūḥuñ olupdur saña çün kim tesbīḥ / Ey Murādī beni **tesbīḥe çeker** sübḥānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 5). [tesbīḥe çeker, -er]*

tesbīḥ itmek [2] *Allah'ı takdis ve tenzih etme.*

Murādī mūrdan kim bir ḳuluñdur aż̇ʿafü'l-maḫlūḳ / Müyesser ḳıl seni **tesbīḥ ide** her laḥza yā sübḥān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 5). [tesbīḥ ide, -e]*

Müsebbiḥler seni **tesbīḥ iderler** / Muḳaddisler seni taḳdīs iderler *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 40, Beyit 2). [tesbīḥ iderler, -er, -ler]*

tesbīḥ-i vecd [1] *Kendinden geçercesine yapılan zikir.*

Añla Murādī ḳavlini ḳavl-i ṣaḥīḥdür / **Tesbīḥ-i vecd** ile bulınur bu muḳaddemāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 5). [tesbīḥ-i vecd,]*

tesellā [2] *Tesellî.*

Gel ey maḥbūb-ı dil-bendüm cemālüñden niḳāb açġıl / Ki tā bir demde ʿuşşāḳuñ bula biñ biñ **tesellāyı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 2). [tesellāyı, -yı]*

Tesellādan ḳarār itmez göñül ister tecellāyı / Tecellā ʿaynına gelmez diler keşf ide maʿnāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 1). [tesellādan, -dan]*

tesellā ḳılmak [1] *Tesellî etmek.*

Çün geldi ʿademden yine ṣaḥrā-yı vücūda / Mevcūd olanı **ḳıldı** vücūd ile **tesellā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 3). [tesellā ḳıldı, -dı]*

tesellī eylemek [1] *Teselli etmek.*

Ḥabībā **eyle** ʿuşşāḳa **tesellī** gel viṣālüñden / Ḥicāb-ı refʿ idüp bir dem tecellī ḳıl cemālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 1). [tesellī eyle,]*

teselsül [1] *Kesintisiz olarak birbirini tâkip etme, zincirleme devam etme.*

Ebḥār temevvücde eşcār **teselsülde** / Deryāb yedi deryā peydā neden olmışdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 3). [teselsülde, -de]*

te'sir [2] *Alâmet, nişan bırakma.*

Murādī didügi ḥaḳdur eger dünyā vü uḫrāda / Velī **te'sīri** anuñ emr ile esbāba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 5). [te'sīri, -i]*

Eserden ḳıldı istidlāl **te'sīr** / Eser ile gezer āsār içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 2). [te'sīr,]*

Baḫt-ı ṭāliʿ saʿdinüñ **te'sīridür** ey cān-ı men / Āsmān-ı ḳurbda seyr eyleyen seyyāresi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 4). [te'sīridür, -i, -dür]*

te'sīr eylemek [1] *Tesir etmek, etkilemek.*

Murāduñ saña **te'sīr eylemezse** ḳavl-i pür-sūzı / Efendüm saña bu ʿālemde ayruḳ pāyeler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 5). [te'sīr eylemezse, -mez, -se]*

te'sīr ḳılmak [2] *Tesir etmek, etki yapmak, etkilemek.*

Naḳlümi ḳāl itmeyince cümle menḳūlātdan / Kimseye **te'sīr ḳılmadı** bu ḳavl ü şoḥbetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 3). [te'sīr ḳılmadı, -me, -dı]*

Ṭuydı bu ḳulaġum yine yārüñ ḫaberinden / **Te'sīr ḳılup** oldı bu ḳalbüñ eserinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 1). [te'sīr ḳılup, -up]*

teslīm eylemek [2] *Verilmesi gereken yere vermek, teslim etmek.*

Murtażāsından durur her kim ki **teslīm eyledi** / Oldı Mūsāveş yaḳīn kūh-ı vücūdın ḳıldı ṭūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 4). [teslīm eyledi, -di]*

Necāta irdi bu kim **eyledi** özin **teslīm** / Dem-ādem ide ziyāde o nāle-i seḥerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1140, Beyit 2). [teslīm eyledi, -di]*

teslīm itmek [2] *Boyun eğmek, kabul etmek.*

Oldı müsellem çün Murād **teslīm idelden** nefsini / Ḳulnā ileyk ente's-selām minke's-selām fīke's-selām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 5). [teslīm idelden, -elden]*

Cümlesi secde eyledi ḫallāḳ-ı ʿāleme / **Teslīm idüp** ḳamu yire ḳodı riḳābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 4). [teslīm idüp, -üp]*

tesliye-i rūḥ [1] *Ruha teselli vermek, avutmak.*

Ḳalbini yumşadana söyle ki erfaḳ nedür / Rıfḳ-ı göñülde murād **tesliye-i rūḥdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 3). [tesliye-i rūḥdur, -dur]*

teşḫīş [1] *Ayırma, seçme, fark etme, tanıma.*

Ben Murādīden murāduñ istedüm **teşḫīşini** / Didi kim sen ʿarşum ol ben seni devrānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 5). [teşḫīşini, -i, -(n)i]*

teşḫīş-i ibn-i ādem [1] *İnsanı tanımak, anlamaya çalışmak.*

Teşḫīş-i ibn-i ādem pes cümledendür aʿzam / Sā'irde gerçi vardur olmadı līk ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 3). [teşḫīş-i ibn-i ādem,]*

teşḫīş itmek [11] *Ne olduğunu anlamak, tanımak, seçmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥaḳḳuñı ḥüsnüñ temāşāsında teşḫīş itmezem / Ẕātuñı cümle ṣıfātuñ birle **teşḫīş itmezem** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 29, Beyit 1). [teşḫīş itmezem, -mez, -em]*

teşne [3] *Susamış. II Çok hevesli, arzulu.*

Dil tenūrı āteş-i ʿışḳ ile oldı tāb-nāk / Rāstī bu āb-ı vaṣla **teşnedür** ey nūr-ı pāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 1). [teşnedür, -dür]*

Nice bir nār-ı fürḳatden yana ʿāşıḳlaruñ cānā / Demidür kim fenālar **teşneler** āb-ı zülālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 2). [teşneler, -ler]*

Rūḥuma ṣordum bu cānum **teşnesinden** bir ḫaber / Didi kim cānumda ẕan itmem revānum oldıġın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 3). [teşnesinden, -sin, -den]*

teşvīḳ itmek [1] *Özendirmek, isteklendirmek.*

Vaṣl-ı dildāra eger **teşvīḳ iderseñ** ey göñül / Ẕerre ẕerre pāymāl olġıl cefā ḳıl iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 4). [teşvīḳ iderseñ, -er, -se, -n]*

teşvīş-i dil [1] *Gönül karmaşıklığı .*

Şöyle ḫall olsun gidüp **teşvīş-i dil** ey zū-fünūn / Sen yüri var ṭārik ol tā kim bilesin māverā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 2). [teşvīş-i dil,]*

tevaḳḳuf eylemek [1] *Durmak, kalmak.*

Çü emr oldı dinildi ḳatılup ʿayn ile sīn iẓhār / **Tevaḳḳuf eyleyüp** el-ḥamd yüridi çün bād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 4). [tevaḳḳuf eyleyüp, -(y)üp]*

tevaḳḳuf ḳılmak [2] *Duraklamak.*

Ḳıl ḫayāl-ı yāri yār ey dil saña / **Ḳıl tevaḳḳuf** bir dem ey dil olma zār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 4). [tevaḳḳuf ḳıl,]*

Tevaḳḳuf ḳılmadı her kim iver her dürlü kārında / Ne ismin fehm ider ey dil ne ḫod bilür müsemmādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 3). [tevaḳḳuf ḳılmadı, -ma, -dı]*

tevʿām almak [1] *İkiz olmak, benzeri, aynısı olmak.*

Ḫaḳ ʿışḳı ile **tevʿām aldı** bu Murādī çün / Ḳodı başın ortaya bulunca o sulṭānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 7). [tevʿām aldı, -dı]*

tev'ām olmak [1] *İkiz olmak; eş, benzer olmak.*

ʿIşḳ ile bir yirde ʿār olmaz ḥabībüm bilmiş ol / Āb ile bir kāsede **tev'ām olımaz** nār güc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 2). [tev'ām olımaz, -ı, -maz]*

tevāṭur [1] *İş.*

Her ṣubḥ u şām içinde ṭolar maʿārif el-ḥaḳ / Īlāc-ı yevm-i fi'l-leyl meṣtūr olur **tevāṭur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 4). [tevāṭur,]*

tevāṭür [2] *Bir haberin ağızdan ağıza geçerek yayılması, söylenti.*

Ḥüsn-i rivāyeti irişelden **tevātüre** / Kimisi ʿayn-ı rāvī kimisi ḫayāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 2). [tevātüre, -e]*

Feyyāż-ḳādir oldı feyż itmege **tevātür** / Āyīne ṭutdı 'akse her dem bir ān içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 2). [tevātür,]*

tevāżuʿ [2] *Alçak gönüllülük.*

Tevāżuʿ eylegil ey dil **tevāżuʿdur** çü kār aṣlı / Tevāzuʿ ḳıl dilerseñ ger derūnuñı ola pür-nūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 6). [tevāżuʿdur, -dur]*

ʿArş-ı aʿlā pāyümüz būs itmege nālişdeyüz / Biz **tevāzuʿ** ehliyüz yirinde ṣūret ḫākiyüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 4). [tevāzuʿ,]*

tevāżu' eylemek [2] *Alçak gönüllü davranmak.*

Tevāżuʿ eylegil ey dil tevāżuʿdur çü kār aṣlı / Tevāzuʿ ḳıl dilerseñ ger derūnuñı ola pür-nūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 6). [tevāżuʿ eylegil, -gil]*

Çü bildüñ kim vücūduñ olısar ḫāk / Yüri **eyle tevāżu'** gence pīre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 3). [tevāżu' eyle,]*

tevāzuʿ ḳılmak [2] *Alçak gönüllü olma.*

Tevāżuʿ eylegil ey dil tevāżuʿdur çü kār aṣlı / **Tevāzuʿ ḳıl** dilerseñ ger derūnuñı ola pür-nūr

(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 6). [tevāzuʿ ḳıl,]

Ey Murādī merd iseñ bi'llāhi merd ol dā'imā / **Ḳıl tevāżuñ** dā'imūn üzre özüñe ʿizzet al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 5). [tevāżuñ ḳıl,]*

tevāżuʿ pāyesin eylemek [1] *Alçakgönüllülük mertebesinde bulunmak.*

Kibri terk idüp dilā **eyle tevāżuʿ pāyesin** / Çün bilürsin kim bināsı ḫaymenüñ gülden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 4). [tevāżuʿ pāyesin eyle,]*

tevbe [3] *Tövbe; günah ve kabahatten Allah'a sığınmak.*

Tevbeye gel **tevbeye** her demde biñ biñ tevbe ḳıl / Añ ḫaṭāñı gözlerüñ yaşını yaġdur çün maṭar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 4). [tevbeye, -y, -e]*

Dā'imā **tevbeyi** ṣınaʿat idin / Seni dā'im ġafūr ide maġfūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 4). [tevbeyi, -y, -i]*

Ola kim merḥamet ḳılup günāhuñ ʿafv ide ol şāh / Ḳabūl ola senüñ **tevbeñ** nitekim tevbe-i ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 5). [tevbeñ, -n]*

tevbe eylemek [1] *Tövbe etmek.*

Tevbe eyle yüri günāha ḳamu / İşüñ ışmarlaġıl ilāha ḳamu *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 7). [tevbe eyle,]*

tevbe-i ādem [2] *Hz Adem'in tevbesi; Hz. Adem'in yasak meyveyi yemesi sonrası yaptığı tövbe.*

Ola kim merḥamet ḳılup günāhuñ ʿafv ide ol şāh / Ḳabūl ola senüñ tevbeñ nitekim **tevbe-i ādem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 5). [tevbe-i ādem,]*

Tevbe-i ādem ol dem oldı ḳabūl / Didi çün lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 4). [tevbe-i ādem,]*

tevbe-i naṣūḥ eylemek [1] *Bozulması imkansız samimi ve hakiki tövbe etmek.*

Mihmān olalı ḫāne-i dilde maḥabbetüñ / Ġayra naẓardan **eylemişem tevbe-i naṣūḥ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 2). [tevbe-i naṣūḥ eylemişem, -miş, -em]*

tevbe ḳılmak [3] *Tövbe etmek.*

Ḳılmaġa ḫaṭāña **tevbe** iy dil / Mevt oldı saña eyü ʿalāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 5). [tevbe ḳılmaġa, -mag, -a]*

Tevbeye gel tevbeye her demde biñ biñ **tevbe ḳıl** / Añ ḫaṭāñı gözlerüñ yaşını yaġdur çün maṭar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 4). [tevbe ḳıl,]*

Geldüm günāhum bilmişem estaġfiru'llāh el-ʿaẓīm / Cürmüme **tevbe ḳılmışam** estaġfiru'llāh el-ʿaẓīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 940, Beyit 1). [tevbe ḳılmışam, -mış, --am]*

tevbeler [1] *"Tövbeler olsun" anlamında kullanılıp işlenilen bir günah veya suçtan pişman olarak bir daha yapmamaya karar verme.*

Kesret-i ʿişyān ile yā Rab ʿaceb ḥālüm n'ola / Tevbeler olsun günāha **tevbeler** yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Müfret 17, Beyit 1). [tevbeler,]*

tevbeler eylemek [1] *Tövbe etmek, çok pişman olmak.*

Tevbeler eyledüm eyā Mevlā / Kerem u luṭfuñ ile aç baña bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 2). [tevbeler eyledüm, -dü, -m]*

tevbeler ḳılmak [1] *Tövbe etmek.*

Tevbeler ḳıldum günāha yā ilāh / Yaraşur saña ʿaṭā ey pādişāh *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 30, Beyit 1). [tevbeler ḳıldum, -du, -m]*

tevbeler olsun [1] *Yaptığı bir şeyden büyük bir pişmanlık duyan kimsenin bu eylemi bir daha yapmayacağına dair söz verirken söylediği ibare.*

Kesret-i ʿişyān ile yā Rab ʿaceb ḥālüm n'ola / **Tevbeler olsun** günāha tevbeler yā Rabbenā *(Murâdî Dîvânı, Müfret 17, Beyit 1). [tevbeler olsun,]*

tevbeye gelmek [2] *Tövbe etmek.*

Tevbeye gel tevbeye her demde biñ biñ tevbe ḳıl / Añ ḫaṭāñı gözlerüñ yaşını yaġdur çün maṭar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 4). [tevbeye gel,]*

Çün bilürsin ʿāḳıbet ḫāk olısar cismüñ senüñ / **Tevbeye gel** ḫālī olmaġıl fiġān ü āhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 2). [tevbeye gel,]*

teveccüh [1] *Sevgi ve yakınlık göstermek, ilgilenmek, iltifat etmek.*

Ḳaldur ḥicābı yüzden ey ʿālemüñ ḫayātı / Dā'im **teveccühüñden** olsun bu dil muṣaffā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 3). [teveccühüñden, -ün, -den]*

tevekkül [1] *Allah'tan gelene razı olmak. Kendine ait vazifeyi yaptıktan sonra neticelerini Allah'dan istemek.*

Ey Murādī bārek-Allāh ṣad hezārān āferīn / Yoḳ **tevekkülde** naẓīrüñ sende ḥikmet var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 5). [tevekkülde, -de]*

tevekkül ehli [1] *İşleri Allah'ın iradesine terk ederek kadere razı olan, her hâlükârda Allah'a güvenen.*

Tevekkül ehli odur kim Murādī her demde / Görürsin anı ki seccādesin ber-āb-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 5). [tevekkül ehli,]*

tevekkül eylemek [1] *İşi Allah'a bırakıp kadere razı gelme.*

Cemīʿ-i kārumuz tefvīż idüp ol yüce dergāha / **Tevekkül eyledükçe** feyż ider naʿmā-yı ʿulyādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 2). [tevekkül eyledükçe, -dükçe]*

tevekkül ḳılmak [1] *Tevekkül etmek, Allah'a güvenmek.*

Ey Murādī **ḳıl tevekkül** Ḥażret-i Mevlāya sen / Çün anuñ emrindedür kübrā olan suġrā olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 5). [tevekkül ḳıl,]*

tev'emān [2] *İki ikiz çocuk, ikiz olan iki velet.*

Ey Murādī sırr-ı pinhānī olalı yār ile / Sırr-ı ʿirfān nūr-ı īmān **tev'emāndur** dā'imā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 5). [tev'emāndur, -dur]*

1. İkizler. 2. Bir yazı sitili.

Lisānumdur dehānumdur zebānum / Dil ile **tev'emānumdur** maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 17). [tev'emānumdur, -um, -dur]*

tev'emān itmek [1] *İkiz etmek. II Aynada görüntünün yansıması ve asıl görünen.*

Rāġıb-ı 'ışḳa su'āl itdüm göñül āyīnesin / Söyledi bir vech ile kim **tev'emān itmiş** yüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 2). [tev'emān itmiş, -miş]*

tev'emān olmak [3] *İkiz olmak. II Birlikte olmak.*

Añlaġıl ḳavl-i Murādī bilesin tā ḥikmeti / Ḥikmet-i ḳudretde yine ḥikmet **olmış tev'emān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 5). [tev'emān olmış, -mış]*

Murādī kesreti terk eyle vaḥdet ister iseñ / Müyesser olmadı kesretle **tev'emān olana** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 5). [tev'emān olana, -an, -a]*

Muḳārindür egerçi ḥikmet ü ḳudret berāberde / Velīkin hey'et u heybet ikisi **tev'emān oldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 3). [tev'amān oldı, -dı]*

tevfīḳ [2] *Başarı, muvaffakiyet.*

ʿArṣa-i kübrāda nāẓır olasın **tevfīḳ** ile / Bu Murādī göresin kim ʿarṣa kılmış istinād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 5). [tevfīḳ,]*

Refīk eyle bu ḳullaruña **tevfīküñ** meded yā Rab / Çü sensin ḳādir ü mennān senüñdür cümle-i ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 8). [tevfīküñ, -un]*

tevfīḳ-i ḥaḳ [1] *Allah'ın yardımı.*

Her ne iş kim olmaya **tevfīḳ-i Ḥaḳ** aña refīḳ / Ṣad hezārān saʿy ile cehd ile kāmil olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 2). [tevfīḳ-i ḥaḳ,]*

tevfīḳ u ḫayr [1] *Başarı ve iyilik.*

Saʿy idegör virmek Allāhuñ durur **tevfīḳ u ḫayr** / Kim dimişler "Leyse li'l-insāni illā mā seʿā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 8). [tevfīḳ u ḫayr,]*

tevḥīd [20] *Allah'ın birliğine inanma, bir ve tek olduğunu kabul edip söyleme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣaġa vü ṣola baş ṣaluben serv-i ḫırāmān / **Tevḥīdüñ** ider ṣevḳ ile ṣāhā senüñ aʿlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 3). [tevḥīdüñ, -ün]*

tevḥīd-i ḥaḳīḳī [1] *İnkar edilemeyecek birlik.*

Tevḥīd-i ḥaḳīḳīdür baña kār / Ḥamd olsun aña ki vaṣla ṣādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 4). [tevḥīd-i ḥaḳīḳīdür, -dür]*

tevḥīd-i ḥaḳḳ [1] *Hakk'ın birliği; Allah'ın zât, sıfat, isim ve fiilleriyle birliği.*

Durış **tevḥīd-i Ḥaḳḳı** dā'im eyle / ʿİbādetle vücūduñ ḳā'im eyle *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 1). [tevḥīd-i ḥaḳḳı, -ı]*

tevḥīd-i hū [1] *Hakk'ın birliği.*

Tevḥīd-i hū hergiz dilüñden eksük olmasun Murād / Ger dilerseñ göstere dīdārını her bār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 7). [tevḥīd-i hū,]*

tevḥīd-i lā-ilāhe illā hū [1] *Bir olan Allah'tan başka ilah yoktur.*

Eksük itme gele zebānuñdan / **Tevḥīd-i lā-ilāhe illā hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 19). [tevḥīd-i lā-ilāhe illā hū,]*

tevḥīd-i vecd [1] *Kendini kaybedercesine ilahi aşka dalmanın birliği, birleştiriciliği.*

Çü ẕāt-ı pākını **tevḥīd-i vecd** ile bilürüz / Ṣıfat-ı lem-yezelīdür bizüm ḥaḳīḳatümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 608, Beyit 2). [tevḥīd-i vecd,]*

te'vīl [1] *I Bir sözü veya davranışı görünür anlamından başka bir anlamda kabul etme, çevri. II Yorum, yorumlama.*

Murādī merd-i ezeldür ezeldedür ẓāhir / Müdāvemet görinür isteme yüri **te'vīl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 5). [te'vīl,]*

te'vīl itmek [2] *Sözü çevirmek, söze ayrı anlam vermeye çalışmak.*

Nice **te'vīl ideyin** ben bu cevābuñı senüñ / Ki didüñ ben yuyayın ḳan ile ābuñı senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 1). [te'vīl ideyin, -e, -(y)in]*

Ṣormışam pīr-i ẕevi'l-ʿaḳla bu rü'yā ḫaberin / Didi **te'vīl ideyin** ḫayr ile ḫ∨ābuñı senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 2). [te'vīl ideyin, -e, -(y)in]*

tevḳīʿ-i ḳudret çekmek [1] *Kudret padişahının, Allah, buyruklarına nişan çekme.*

Çeker tevḳīʿ-i ḳudret ḥükmini aḥkāmına dā'im / Virürüz yirlü yirine günehkār olmazuz hergiz

(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 4). [tevḳīʿ-i ḳudret çeker, -er]

tevvāb [2] *1. Kullarının tövbesini kabul eden Allah.*

Her ne kim gelse bize sālim olur biz sıḳayuz / Bizüm efkār ile kārımuza rehber **tevvāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 2). [tevvāb,]*

2. Çok tövbe eden.

Dilinde vaḥş u ṭayruñ cümleten ẕikr-i ḥabīb el-ḥaḳ / Kimi ṭālib kimi rāġıb kimisi ḥāl ile **tevvāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 2). [tevvāb,]*

tevzī'-i ḳader ḳılmak [1] *Her insana kendi kaderinin dağıtılması, kaderin pay edilmesi.*

Ḥükm-i kübrāda **ḳılup** herkese **tevzī'-i ḳader** / Ḥamd-ı bī-ḥad ki bize virdi ʿināyet ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 3). [tevzī'-i ḳader ḳılup, -up]*

teẕekkür ḳılmak [1] *Anmak, zikretmek, söz ile tekrarlamak.*

Eceli dā'imā tefekkür ḳıl / Olacak ḥāli var **teẕekkür ḳıl** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 28, Beyit 3). [teẕekkür ḳıl,]*

tezyīn-i gūş-ı cān ḳılmak [1] *Can kulağını süslendirmek. II Dinlemek.*

Ey dil yine Murādī neşr eylemiş la'āli / **Tezyīn-i gūş-ı cān ḳıl** kim iresin beḳāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 5). [tezyīn-i gūş-ı cān ḳıl,]*

ṭıbāḳ [*1. Uygunluk, uyma. 2. Kat, tabaka.*

Muʿammer olsa bünyāduñ irerse ḳubbe-i çerḫe / **Ṭıbāḳ** eṭbāḳa yüz ṭutma hebādur āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 2). [ṭıbāḳ,]*

ṭīb-ı ḫāṭır olmak [1] *Akla, gönle güzel kokunun gelmesi, güzel kokunun hatırlanması.*

Ṭīb-ı ḫāṭır oluben ʿazm-i kenār itdüm ben / Cümle-i tārik olup terk-i diyār itdüm ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 1). [ṭīb-ı ḫāṭır oluben, -uben]*

tıbyān [1] *Açık ifade ile beyan etme. Açıklama. Meşhur bir Kur'ân tefsirinin adı.*

Tefhīm-i ʿaḳl içün bunı **tıbyān** ile bilen / Ḫānum seni senüñ ile bildi iʿādedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 4). [tıbyān,]*

ṭıfl-ı ʿaceb [1] *Hayret, gariplik çocuğu.*

Mehde ger girme(ye) bā-ʿaḳl ola mı **ṭıfl-ı ʿaceb** / Sebebinden ṣorar iseñ gel anı ḳıl inhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 4). [ṭıfl-ı ʿaceb,]*

ṭıfl-ı ʿacīb [1] *Şaşılacak, garip çocuk.*

Lā-fetā illā ʿAlī ḥabīb-i dildedür **ṭıfl-ı ʿacīb** / Leyse fī'd-dāreyni illā hūdadur ism ile nām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 4). [ṭıfl-ı ʿacīb,]*

ṭıfl-ı bī-me'vā olmak [1] *Yersiz, yurtsuz çocuk olmak.*

Lā'übāli meşrebüz biz bizde istiġnā nedür / **Ṭıfl-ı bī-me'vā olana** olmışuz gehvāre biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 4). [ṭıfl-ı bī-me'vā olana, -an, -a]*

ṭıfl-ı nā-reste [1] *Olgunluğa erişmemiş çocuk.*

Ṭıfl-ı nā-reste sıfīd eyleye rīşin nice dem / Ger dütā ola ḳadi bilmeye her bār neyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 4). [ṭıfl-ı nā-reste,]*

tīġ [3] *Kılıç. II Sevgilinin kılıç gibi yaralayıcı, öldürücü yan bakışı.*

Göñül ṣayd oldı bir çeşm-i ġazāle / Çü ḳıldı ġamzesi **tīġin** havāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 1). [tīġin, -in]*

Ṭuymadum **tīgüñden** olan yaranuña acısını / Zīre kim tīguñ durur bu yaramuñ öz merhemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 2). [tīgüñden, -(ü)ñ, -den]*

Ṭuymadum tīgüñden olan yaranuña acısını / Zīre kim **tīġuñ** durur bu yaramuñ öz merhemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 2). [tīġuñ, -(u)ñ]*

tīġ-i bela [1] *Bela, azap kılıcı; keder, ızdırap veren söz veya davranış.*

Tīġ-i belāya ṭut ḳarşu cismüñ / Acısı geçsün tā üstüḫ∨āna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 6). [tīġ-i belāya, -(y)a]*

tīġ-i cevr [1] *Cefa kılıcı.*

Rāygān mı irişür vuṣlat-ı dildāra kişi / **Tīġ-i cevri** dil-i pür-yarayı ḳaç pāre diler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 3). [tīġ-i cevri, -i]*

tīġ-i ġam [1] *Keder kılıcı.*

Tīġ-i ġamla dem-be-dem bu sīnemi çāk eyledi / Yaḳdı yandırdı bu baġrum ey dirīġā nār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 2). [tīġ-i ġamla, -la]*

tīġ-i hicr [1] *Ayrılık kılıcı.*

Nice bir āh u fiġān nāle vü zār eyleyeyin / **Tīġ-i hicrüñ** dil-i nālānuma urdı yara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 2). [tīġ-i hicrüñ, -ün]*

ṭılısım [1] *Tılısın.*

Ḥükmi ile çü ḳuruldı bu **ṭılısım** bedenüm / Ḥikmeti benden işit çün aña Loḳmānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 2). [ṭılısım,]*

ṭınāb [1] *Çadır ipi, ip.*

Mihter-i ʿaḳl ḳurar çünki ḥikem ḫaymelerin / Her **ṭınābı** virür āfāḳa ṭarīḳat ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 2). [ṭınābı, -ı]*

ṭınāb-ı cūd [1] *Cömertlik direği.*

Ḳurdum **ṭınāb-ı cūd** ile çün ḫayme-i vücūd / Sāyemde kimi ḳonar ider kimi irtiḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 4). [ṭınāb-ı cūd,]*

ṭınāb-ı himmet [1] *Gayret çadırının ipi.*

Ṭınāb-ı himmet ile ḫaymem oldı ber-eflāk / Urındı ḥabl-ı yaḳīn añladum ki tār nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 4). [ṭınāb-ı himmet,]*

ṭınmak [1] *Dinlemek, umursamak, önemsemek.*

ʿIşḳ oldı Murādīye çün bende-i fermān-ber / Çün ḥālini bilmezsin pes **ṭınma** yüri epsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 5). [ṭınma, -ma]*

ṭıynet [6] *Yaratılış, huy, mizaç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ezelden āteş-i ʿışḳuñ ḳılupdur **ṭıynetüm** taḫmīr / Kemenduñe olupdur anuñ içün murġ-ı dil naḫcīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 1). [ṭıynetüm, -üm]*

ṭıynet-i arż [1] *Toprağın tabiatı, yaratılış özelliği.*

Ser-fırāzān-ı ḥaḳīḳatde görindi ʿālem / ʿĀlemüñ **ṭıynet-i arżından** olupdur ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 1). [ṭıynet-i arżından, -ın, -dan]*

ṭıynet-i pāk [2] *Temiz yaradılış, güzel huy.*

ʿÖmr-i sermedde egerçi olınur nice biḥās / **Ṭıynet-i pāküñi** pāk eyle hemān dünyāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 2). [ṭıynet-i pāküñi, -ün, -i]*

Ṭıynet-i pākindedür her kişinüñ olmaḳ ferīd / Terbiyet nā-ehl olana hiç ḳābil olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 4). [ṭıynet-i pākindedür, -in, -de, -dür]*

tīmār [1] *Tedavi, iyileştirme.*

Varlıġumdan geçmeyince bilmedüm dildārumı / Ḫasta-i ʿışḳ olmayınca bulmadum **tīmārumı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 1). [tīmārumı, -um, -ı]*

tīmār eylemek [1] *Deva ihsan etmek, tedavi sunmak, iyileşme yolu göstermek.*

Milkin aldı dil ḳo arżīn ġayrī **tīmār eylesün** / Buldı dil icmāli virdi āḫire ifrāzını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 4). [tīmār eylesün, -sün]*

tīmār itmek [2] *1. Tedavi, iyileştirme.*

Ẓāhirā manẓūr-ı enẓār oldı ʿayn-ı yaralar / Kendüsin yara urur **tīmār ider** pes yarasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 3). [tīmār ider, -er]*

2. Ağaç bakımı yapmak. II Düzenlemek, iyileştirmek.

Vücūdum būstānın görmişemdür çün ṭolu ezhār / ʿAcebdür bāġbān-ı ḳudret **itmişdür** ʿaceb **tīmār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 1). [tīmār itmişdür, -miş, -dür]*

tîr [1] *Ok.*

Ḳavs-ı ḳudretden ḳılan pertab çun sehm-i kader / Bulmışuz ḳavvāsını men‘ iderüz bir **tīr** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 3). [tīr,]*

tīr-i ġamze [1] *Gamze oku.*

Senüñ ol **tīr-i ġamzeñle** begüm ebrū kemānuñdur / Ḫamīde eyleyen ḳaddüm dilümi eyleyen şerḥa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 2). [tīr-i ġamzeñle, -n, -le]*

tīr-i ḥikmet [1] *Hikmet oku.*

Tīr-i ḥikmet dest-i ḳudret üzre çün devrān ider / Pes ḳılur pertāv oları her ṭaraf ḳavs-ı ḳażā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 3). [tīr-i ḥikmet,]*

tīr ü kemān [1] *Ok ve yay. II Sevgilinin delici bakışları ve kaşları.*

Alınur şanma ḳamu memleketi ‘asker ile / Cümle eṭrāfa giden **tīr ü kemānumdur** bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 4). [tīr ü kemānumdur, -um, -dur]*

tīr ü kemān-ı maʿrifet [1] *Marifetin yayı ve oku.*

Ġayb-ı ʿaynı māverasından tekellüm bir daḫı / Murteżā destindedür **tīr ü kemān-ı maʿrifet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 4). [tīr ü kemān-ı maʿrifet,]*

tiryak [2] *İlaç, panzehir.*

Yār sem virse bizedür **tiryāk** / Luṭf-ı aġyār irerse ol semdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 531, Beyit 4). [tiryāk,]*

Ḥayāt-ı cāvidānı ister iseñ gel berü ʿāşıḳ / Murāduñ naẓmıdur ehl-i semūma ser-be-ser **tiryāk** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 5). [tiryāk,]*

tiryāk eteğin [1] *İlaç eteği, ilaç.*

Ḫasta-i cehl oluben ḳalma cehāletden ‘alīl / Ṭut Murāduñ sözini gel ḳoma **tiryāk etegin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 5). [tiryāk etegin, -n]*

tīz [1] *Beklenenden daha erken sürede, tez, çabuk.*

Māl ile cāna ġarra olma **tiz** gecicidür bular / Aña durış kim bu seri ḳurtarasın döküp deri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 3). [tiz,]*

tiz olmak [1] *Çabuk olmak, tez olmak.*

ʿÖmre maġdür olma bāzār **oldı tiz** / Ḥālümüz n'ola gele çün rüst-e-ḫīz *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 24, Beyit 1). [tiz oldı, -dı]*

ṭob [1] *Top. II Dünya.*

Saʿīrü bi'd-dücā lā-şems ü aḳmār / İḫāṭa eylemiş devvār içün **ṭob** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 4). [ṭob,]*

ṭob eylemek [2] *Top etmek.*

Rāh-ı ḥaḳīḳatüñe varan kimsene senüñ / Farḳ-ı serini pāy ider **eyler** serini **ṭob** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 4). [ṭob eyler, -r]*

Başumı **ṭob eylerüm** bulsam nigārı dir idüñ / Furṣatı fevt eyleme şimdi çü meydān eldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 6). [ṭob eylerüm, -r, -üm]*

ṭob urmak [1] *Top, gülle ve şarapnel atan ateşli silahın patlaması. II Sevgilinin ışığının etrafı aydınlatması.*

Yā Rabbi nedür bilsem bu tāb-ı cihān-tābum / Her ʿāleme mihrümden **ṭob urdı** meh-i tābum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 1). [ṭob urdı, -dı]*

ṭobṭolı / ṭobṭolu [3] *Dopdolu.*

Cān ü tenüm arası **ṭobṭolıdur** ʿışḳ ile / Ṣorar isen ṣadrümi ʿilm ile baḥr-ı ʿaẕīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 2). [ṭobṭolıdur, -dur]*

Ṭobṭoludur ʿarş u ferş ey kām-rān / Nām-ı Ḥaḳḳ ile zemīn ü hem-zamān *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 31, Beyit 1). [ṭobṭoludur, -dur]*

II Çok.

Revnaḳumdan cümleten pür-revnaḳ oldı kā'ināt / ʿAklum ile naḳlümi **ṭobṭolu** bürhān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 4). [ṭobṭolu,]*

ṭoġmak [18] *Doğmak, ortaya çıkmak. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭoġdı çü şemsüm bir seḥer secde idüp şems ü ḳamer / İn lem-yekūn nūren minhü lā-żā'e yebḳā fī'd-dücā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 2). [ṭoġdı, -dı]*

ṭoġrı [8] *1. Doğru, eğri olmayan. II Yanlışı, eksiği olmayan.*

Biz reh-nümāyı n'eyleyelüm rāh **ṭoġrıdur** / Yiter bize Ḥudā ola her demde reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 2). [ṭoġrıdur, -dur]*

Ger "ṣırāṭ-ı müstaḳīm" üzre yürürseñ ey ḥākim / Rāhuñı **ṭoġrı** bulursın olmaya müşkil saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 3). [ṭoġrı,]*

Ṭutdı eṭrāfı çün sürür u neşāṭ / Didiler Ḥaḳla **toġrıdur** mirṣād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 2). [toġrıdur, -dur]*

Ḳalb-i enverde görindi yine 'işmet eseri / İşümüz **ṭoġrı** gelüpdür bu bizüm kārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 3). [ṭoġrı,]*

2. Doğru, dürüst.

Söyle Murādī baña **ṭoġrı** ḫaber / Derdüme dermānumı gördüñ mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 5). [ṭoġrı,]*

Ṭoġrısın diyem kelāmuñ saña ey ṣāḥib-hüner / Bu Murāduñ añlar iseñ her sözi biñ cānadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 5). [ṭoġrısın, -sın]*

Açdı mı rūyını yoḫsa var mı vechinde niḳāb / **Ṭoġrısın** söyle ṣabā dildār kūyından bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 4). [ṭoġrısın, -sın]*

3. ...a/e doğru.

Bu dūd-ı āhumdan şerer **ṭoġrı** semāvāta çıḳar / Dil nice bir hicrān çeker vaṣluñ baña cānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 3). [ṭoġrı,*

ṭoġrıdan ayırmak [1] *Doğrudan, doğru yoldan ayrılmak.*

Nice nice yirde olur ol vücūdundan biḫās / Bu vücūdumı **ayırma ṭoġrıdan** yā müsteġās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 1). [ṭoġrıdan ayırma, -ma]*

ṭoġrı ḳılmak [1] *Doğru etmek, doğru hale getirmek.*

Rāhümi **ṭoġrı ḳılalı** eylemişem anı sened / Ḥażretine cenābına ṣubḥ u mesā duʿādayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 2). [ṭoġrı ḳılalı, -alı]*

ṭoġrı olmak [2] *Doğru olmak.*

Nehc-i sedād üzre hemān sür gel semend-i nefsüñi / Aldanma ṣol u ṣaġa tā **ṭoġrı ola** bir reh-güẕār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 3). [ṭoġrı ola, -a]*

Murādīnüñ ḳabūli **oldı** ancaḳ bir naẕar **ṭoġrı** / Ḳabul itmez aña ʿarż olına cümle cihān sensüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 5). [ṭoġrı oldı, -dı]*

ṭoġrı ṭarīḳ [2] *Hak yol.*

Rāh-ı hidāyet olmasa meslek egerçi kim / **Ṭoġrı ṭarīḳe** varmaġa olmazdı ittiṣāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 3). [ṭoġrı ṭarīḳe, -e]*

Ger necāt ister iseñ **ṭoġrı tarīḳi** gözle / Ḫāric-i rāha varup ḳoma ṣaḳın egri ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 34, Beyit 3). [ṭoġrı tarīḳi, -i]*

ṭoġrı yol [1] *Hak yolu, en doğru yol.*

Ḥamd it Ḥudāya **ṭoġrı yolı** eyle sen ṭaleb / Bil ki Murādī cümleye Ḥaḳ reh-nümā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 5). [ṭoġrı yolı, -ı]*

ṭoġrı yola varmak [1] *Hak yola, en doğru yola ulaşmak.*

Ṭālib-i rāh-ı hüdā oluben iḳdām idelüm / **Ṭoġrı yola varalum** tutduġumuz rāh ile biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 2). [ṭoġrı yola varalum, -alu, -m]*

ṭoġrı yol bulmak [1] Deyim *Hak yola, en doğru yola ulaşmak.*

Çün ṭarīḳüñdür ṣırāṭ-ı müstakīm / Bundan özge **bulmadum** bir **ṭoġrı yol** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 2). [ṭoġrı yol bulmadum, -ma, -du, -m]*

ṭoġrıdmak [1] *Yalan veya yanlış olmayan, gerçeğe uygun, gerçek II hak ölçülerine uygun olan şey, gerçek, hakîkat.*

Ṣırāṭ-ı müstaḳīmi **ṭoġrıdup** rāh-ı ḥaḳīḳatde / İdüp ḳatʿ-ı menāzil ol yüce dergāha yüz tutduḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 2). [ṭoġrıdup, -up]*

ṭoġrıluḳ / ṭoġrulıḳ [4] *Dürüstlük. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rāstīdür ḥikmet-i ʿirfāna ʿālemde sebeb / **Ṭoġruluġı** ḳoma elden ʿizzet ide tā ki Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 1). [ṭoġrulugı, -ı]*

ṭoġrılık olmak [1] *Doğruluğun gerçekleşmesi, olması.*

Mümteniʿdür ṣādıḳa baş ile cānuñ ḳayusı / **Ṭoġrılık** zīrā **olupdur** ser-be-ser īmāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 2). [ṭoġrılık olupdur, -up, -dur]*

togrılmak / ṭogrulmak [4] *Doğrulmak, yönelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rāh-ı ḥaḳiḳat üzre ḳurdı ṣırāṭı çün yār / **Ṭogrulalum** aña biz ḳılmayalum ḫacālet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 2). [ṭogrulalum, -alu, -m]*

ṭoġru [2] *Doğru.*

Sen seni çün ārzū ḳıldun saña meyl idigör / Ṭālib ü maṭlabı añlar eyleyen **ṭoġru** naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 1). [ṭoġru,]*

Bi'llāhi gel Murādī bize **ṭoġrusın** di kim / Bu sende görinen yem-i ʿummān olan nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 5). [ṭoġrusın, -(s)ı(n)]*

ṭoġruca [1] *Doğru olan; sözü özü doğru olan kişi.*

Taḥayyürde ḳaldum nedür bilmedüm kāruñı / Neden incidürsin senüñ **ṭoġruca** yārüñi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1572, Beyit 1). [ṭoġruca,]*

toḫm-ı ḥikmet [1] *Hikmet, bilgelik tohumu.*

Bu mezraʿ-ı fenāda zerʿ eyle **toḫm-ı ḥikmet** / Tā ḫırmen-i maʿārif el irgüre bahāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 3). [toḫm-ı ḥikmet,]*

ṭoḳınmak [7] *1. Dokunmak, temas etmek.*

Ehl-i baṣīret olġıl yolda ne var ḳıl ıẕʿān / Pāyuña ḳıl ḥaẓer kim **ṭoḳunmaya** senüñ ṭaş *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 2, Beyit 2). [ṭoḳunmaya, -ma, -, -a]*

II Erişmek, ulaşmak.

Ḥayret-i kübrāda ḳalmışlar velī her mā-ḫalaḳ / N'ola insān-ı hüveydāya **ṭoḳınsa** re'fetüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 4). [ṭoḳınsa, -sa]*

Her kime kim **ṭoḳındı** eşk-i Murād / Didiler lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 5). [ṭoḳındı, -dı]*

Burḳaʿ-ı rūyuñ n'ola keşf eyleseñ ey dil-rübā / Pertev-i ʿaksüñ **ṭoḳınsa** cümleye tenhā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 2). [ṭoḳınsa, -sa]*

Ālā-yı nāẓır-ı hey'et küşāde-çeşm olup gözle / Güneşden nice nūr olur **ṭoḳındıġınca** bedr aya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 4). [ṭoḳındıġınca, -dık, -ınca]*

Ẓıll-ı memdūd oldı çün perr-i hidāyet mürġınüñ / Tāc-ı devlet giydi her kime **toḳındı** sāyesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 2). [toḳındı, -dı]*

2. İncitmek, rahatsız etmek.

Senüñ hicrāna çün **ṭoḳındı** begüm / Üşenüp ṭaġıluben oldı hebā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 3). [ṭoḳındı, -dı]*

ṭolāb [2] *Su değirmeni.*

Ḳoġıl benlügi ey ġāfil felekde yoḳ ḳarār el-ḫaḳ / Gice gündüz geçer ʿömrüñ felek döner **ṭolāb-āsā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 4). [ṭolāb-āsā, -asa]*

Būstān-ı cihān ġarḳa-i āb oldı yaşumdan / Şol deñlü gelür kim anı **ṭôlāb** getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 2). [ṭôlāb,]*

ṭolanmak [11] *Bir şeyin çevresinde dönmek, gezmek, dolaşmak.*

Şarḳ u ġarbı **ṭolanup** gün yüzüñi görmek içün / Günde mihr ü gicelerde meh-i tābānum arar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 4). [ṭolanup, -up]*

Nice bir meyli var mıdur saña ol dil-rübā yārüñ / **Ṭolanup** ḫāne vü bābın yine iḫsāna irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 4). [ṭolanup, -n, -up]*

II Etkisi altında kalmak, bağlanmak.

Murādī iste feyżüñden senüñ feyżüñ kemālīdür / Degül ḫācet **ṭolanuben** ḳılasın derbeder ilḫāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 5). [ṭolanuben, -uben]*

Ṭūr-ı Mūsāda **ṭolandum** nice māh u nice sāl / Ṭūr-ı cisme aġmayınca bilmedüm ḳurbet nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 3). [ṭolandum, -du, -m]*

ʿArṣa-i ʿışḳı **ṭolandum** cāy-ı maḳṣūd isteyüp / Sırr ile şimdi anı ṭuydum ki rāz ehlindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 2). [ṭolandum, -du, -m]*

Bir vaḥīd olsa bugün iki cihānı **ṭolanur** / Ne bilür şol ki özin bilmeye ol peydāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 575, Beyit 4). [ṭolanur, -u, -r]*

Senā-yı bī-misāl olmış **ṭolanur** mislüm āfāḳa / Şaḳın āfāḳı ʿālemden gözetme enfüsi rāciʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 4). [ṭolanur, -u, -r]*

Çün ezelden ṭutdı cānum ḳavl-i cānāna ḳulaġ / Pes semāʿ idüp sürürından **ṭolandı** şol u şaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 1). [ṭolandı, -dı]*

Gördüm senüñ çü şānuñı ġāyetde muḥterem / Cān ü dil ile dil saña **tolandı** lā-cerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 1). [tolandı, -dı]*

Yazalı ḫaṭṭı levḥ üzre ḥabībüm dest-i ḳudretle / **Ṭolanduñ** noḳṭa-i dā'im ʿaceb pergār imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 4). [ṭolanduñ, -du, -ñ]*

Baḥr-ı maʿārif içre geştī-i dil **ṭolanur** / Kendüde ʿayn-ı pinhān şeydā gezer arada *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 3). [ṭolanur, -ur]*

ṭolmak [34] *1. Dolmak, dolu duruma gelmek.*

Zā'ır ola ḳamular yirlü yirin ser-tā-ser / Nice kerre ola ḫālī nice defʿa **ṭola** cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 2). [ṭola, -a]*

Eger Dāvudveş ḳılsam bu elḥānum Zebūrumda / **Ṭolardı** cümle maḥlūḳātdan ṭaġ ile saḥrālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 2). [ṭolardı, -ar, -dı]*

Ne baḳarsın bu cihān milkine yā sīm ü zere / Ḫāk ile bir gün ola kāse-i ser **ṭolsa** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 4). [ṭolsa, -sa]*

Dünyā **ṭolarsa** Nūḥ ile ẓabt eylemek muḥāl / Keştī-miśāl ʿaceb ulu deryādadur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 2). [ṭolarsa, -r, -sa]*

Defteri taṭbīḳ iderseñ defteri ġayrıdadur / Sen mürekkebden durış tā kim ḳalem şaḳḳı **ṭola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 3). [ṭola, -a]*

Ġavvāṣ-ı baḥr-ı ḥikmet envāʿ-ı gevher aldı / Her gevher oldı bir baḥr ebḥār anda **ṭoldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 1). [ṭoldı, -dı]*

II Bir şeyin çok fazla olması.

Ḳaçan mevc ursa ol deryā **ṭolar** şarḳ ile ġarb aṣvāt / Zemīn ü āsumān ditrer yine sākin olur ḫālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 4). [ṭolar, -ar]*

ʿIşḳ meyinden bu Murādī şöyle maḫmur oldı kim / **Ṭolsa** dünyā ol ḫumarı cürʿalar ḥall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 5). [ṭolsa, -sa]*

Çaġıruben ṭarafeyne bu lisān itse nidā / Pā vü ser ola bürehne **ṭola** her cā muḫliş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 3). [ṭola, -a]*

Ezelde söyledi cāna çün ol rāh-ı revān elfāẕ / Anuñ çün neşr olup **ṭoldı** zemīn ile zamān elfāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 1). [ṭoldı, -+dı]*

ʿArża ḳıldum ḫālümi dildāra bir şeb hem çü şemʿ / Āteş-i ʿışḳ ile çeşmüm **ṭolmış** idi āb-ı demʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 1). [ṭolmış, -mış]*

Çün gelüben yanına **tolsa** sivānuñ ʿaskeri / Pādişāh-ı ʿışḳ irüp ṭaġıtdı vü ḳıldı yaşaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 4). [tolsa, -sa]*

Ṭoldı ʿālemde cümle kevn ü mekān / Ġulġuledür ḳamu peyām el-ḫaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 4). [ṭoldı, -dı]*

Beni ḫayret iḫāṭa eylemişdür ser-te-ser ḫānum / Ġam-ı dildār ile dā'im iki ʿaynüm **ṭolupdur** nem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 2). [ṭolupdur, -up, -dur]*

ʿArṣa-i kevne **ṭoldılar** cinn ile ins ü ṭayr u vaḥş / Ḥāline göre her birinüñ virilüp durur niʿam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 2). [ṭoldılar, -dı, -lar]*

Baḳmazam **ṭolsa** dü-ʿālem cümle zībālarla heb / Misli yoḳ ʿālemde bir ṣāḥib-cemāl añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 3). [ṭolsa, -sa]*

Beyāżı ḳalmadı nāmumda bir cā / Ḳamu şirretle **ṭolmışdur** ser-ā-pā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 15). [ṭolmışdur, -mış, -dur]*

2. Bir yere iyice yayılmak, kaplamak.

Ṭoldı cümle tebehhüc ile zemān / Ḳalmadı yiryüzinde hiç fesād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 3). [ṭoldı, -dı]*

Her ṣubḥ u şām içinde **ṭolar** maʿārif el-ḫaḳ / Īlāc-ı yevm-i fi'l-leyl mesṭūr olur tevāṭur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 4). [ṭolar, -ar]*

Sırruñı pinhān iderseñ sırr ile ey müttaḳī / Cümleten ʿālem ser-ā-ser berḳ-i nūruñdan **ṭola** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 4). [ṭola, -a]*

3. Bir duygu insanın içini, gönlünü kaplaması, sarması.

Ḳaldur bu ḥicābuñı gözüm nūr ile **ṭolsun** / Senden bu durur rūz ile şeb dilde temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 2). [ṭolsun, -sun]*

Murāduñ maḥż-ı ḥikmetdür kelāmı ey cihān-ārā / Eger ḫaḳ üzre nāẓırsañ derūnuñ **ṭola** ḥikmetler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 5). [ṭola, -a]*

Münderic oldı yine cevher-i maʿnā-yı sır / Ḥoḳḳa-i ebdānuma **ṭoldı** çü kālā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 2). [ṭoldı, -dı]*

Añla Murāduñ sözin ey meh-i pür-ferr ü tāb / Şems-i hüdā vire nūr **ṭola** bu dünyā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 5). [ṭola, -a]*

Ḳalb-i Murādī ʿışḳ ile **ṭolsa** ʿaceb degül / Böyle görindi şimdi yine muḳteżā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 5). [ṭolsa, -sa]*

Ṭoldı ḥüsnüñ ġulġulından āsumān ile zemīn / Anuñ içün saña müştāḳ oldı cümle ʿālemīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 1). [ṭoldı, -dı]*

Ṭolalı bu ḳalbümüzde dem-be-dem envār-ı hū / Ṭurmaz artar mevc urur deryālayım esrār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 1). [ṭolalı, -alı]*

Cürʿa nūş olduḳda **ṭolmışdı** ezel mey-ḫānesi / Biz anı beẕl eyledük ʿāşıḳlara iḥsān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 4). [ṭolmışdı, -mış, -dı]*

Ey dil diler iseñ **ṭola** ḳalbüñ kemāl ile / Dünyāda dirlik eyle hemān yaḫşī ḥāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 1). [ṭola, -a]*

Sem‘-i dilüm **ṭolı** çü ṣadā-yı nidāyile / Bir eylemişem āḫırumı ibtidāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 1). [ṭolı, -ı]*

Çü çeşm-i bed-naẓar ide ḥafīẓdur ḥāfıẓ / Ḥamā’il-i ḥikem ile **tolu** durur sīne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 2). [tolu, -u]*

Çünki Ṭūr-ı ʿışḳda erīnī didüm / **Ṭoldı** vādī ʿarṣa vü küh-sāra rūy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 2). [ṭoldı, -dı]*

Arayup dürr-i maʿānī olalum ṭālib-i ʿışḳ / Baḥr-ı vaḥdetde vücūda **ṭolalum** döne döne *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 4, Beyit 3). [ṭolalum, -alu, -m]*

Revā mıdur aña ʿāṣī olasın / Tekebbür birle içün **ṭoldurasın** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 11). [ṭoldurasın, -dur, -a, -sın]*

ṭolaşmak [4] *1. Dolaşmak, gezinmek, dolanmak.*

Ṭolaşuben ʿālemi tā şarḳ u ġarb / Külbe-i aḥzānumı gördüñ mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 3). [ṭolaşuben, -uben]*

Maḥabbet şemʿine bu ḥücre-i ḳalbi ḳılup mişkāt / Göñül pervānesi dā’im **tolaşur** olmayup epsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 3). [tolaşur, -ur]*

Ṭolaşup ser-te-ser āfāḳı gezdün başdan ayaġa / Murādī gibi sen bir ṣāḥib-i ʿummāna irdüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 5). [ṭolaşup, -up]*

2. Birleşmek, bir araya gelmek.

Buluram ben ebed ʿömrüm ḥayātı / **Ṭolaşsa** ger miyānuña miyānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 5). [ṭolaşsa, -sa]*

ṭoldurmak [7] *1. Doldurmak.*

Ṭoldurdı Murādī şikemin ḥalḳ-ı cihān gör / V’Allāhi bizüm gibi riyāżat idemezler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 5). [ṭoldurdı, -dı, -]*

Māha ḳarşu ẕevraḳ-ı dil gezdi bir baḥır üzre âh / Lü’lü vü mercân ile **toldurdı** ‘ummān bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 2). [toldurdı, -dı, -]*

II Bir hâli, duyguyu hâkim kılmak.

Kimisini ḳor ḳarañuda ebed mehcūr idüp / Kiminüñ göñlin dem-ā-dem ʿışḳı ile **ṭoldurur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 3). [ṭoldurur, -ur]*

Baḥr-ı maḥabbet içre ġarḳ oldı zevraḳ-ı dil / **Ṭoldurdı** anuñ için çoḳ cevher itdi ḥāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 812, Beyit 2). [ṭoldurdı, -dı]*

Cemālin ider her dem ārāyide / Ki **ṭoldura** tā ʿāleme ḳāl u ḳīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 4). [ṭoldura, -a]*

Tesbiḥüñ ile yā Rab **ṭoldur** içümi her dem / Çaġıra bu cān ü dil her dem saña yā sübḥān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 5). [ṭoldur,]*

Bāde-i ‘ışḳından ol şeh **toldurupdur** bir ḳadeḥ / Cür‘asın nūş eyleyen bī-hūş olur esrār ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 4). [toldurupdur, -up]*

ṭolu [28] *Bir şey ile dolmuş olma.*

Cāmdur bu iki çeşmüm bāde-i ḥamrā **ṭolu** / Ḳāmetüm çeng oldı sīnem dilberā ḳānūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 3). [ṭolu,]*

Ben nār-ı ʿışḳa yanarum ammā ʿaceb durur / Kim iki şīşesi gözümüñ **ṭolu** ābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 4). [ṭolu,]*

Murād oldı ḥayātuñdan senüñ ḥayy / Murādīden **ṭolu** mescid cevāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 5). [ṭolu,]*

Ben cemālüñe naẓar ḳılduġumı gördi cemāl / Ey kemālum naẓarumla **ṭolu** her cā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 3). [ṭolu,]*

Ṭutar destinde tā ṣuna hezāra / Şarāb ile **ṭolu** peymāne ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 4). [ṭolu,]*

2. Pek çok, fazla.

Bir şāhsın ey şāh ki sen şāh-ı cihānuñ / Medḥ ile **ṭoludur** döneli günbed-i ḫaḍrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 2). [ṭoludur, -dur]*

İde mi Murādī yaluñuz ḥamdüñi yā Rab / Her kūşede ẕikrüñle **ṭoludur** nice gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 7). [ṭoludur, -dur]*

Ol Ḫudānuñ şerīf ismi ile / Cümleten **ṭolu** günbed-i ḫaḍrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 3). [ṭolu,]*

Bu Murādīde murād üzre ḥaḳā’iḳ **ṭoludur** / Añla kim oldı ḥisāb ile rimāl-ı sāʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 5). [ṭoludur, -dur]*

Dünyā **ṭolu** ṭalebde her nice olsa eṣvāt / Ġavs oldı çünki ġavvāṣ ḳuṭb oldı aña ṭālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 4). [ṭolu,]*

Eger dirseñ ki müstaḫric ne ḥāṣıl ḳıldı müstaḫrec / Ne deñlü kim ḳıla iḫrāc **ṭolu** ṣubḥ u mesā maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 3). [ṭolu,]*

Vücūdum būstānın görmişemdür çün **ṭolu** ezhār / ʿAcebdür bāġbān-ı ḳudret itmişdür ʿaceb tīmār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 1). [ṭolu,]*

Ḫavf-ı Ḥaḳdan ḳalbi dā’im **ṭolu** bāk olmış yatar / Milk-i dünyāya göñül virmez Murādī ʿāḳilīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 5). [ṭolu,]*

Ṣafḥa-i rükn-i kitāb cedvel-i zerle **ṭolu** / Yazdı anı kā’ināt söyledi imlā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 3). [ṭolu,]*

Bu ḳadar ḳavl-i ʿaẓm ile **ṭoludur** bu cihān / Bulınur ḳavl-i ʿaẓīmümde velīkin aʿẓam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 3). [ṭoludur, -dur]*

Anı fikr eyle ki çün ire ecel / Vire dünyā saña zehrin **ṭolu** cām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 4). [ṭolu,]*

Naẕar gevher durur zinhār o edeb ḳılmaġıl żāyiʿ / Bunuñ ḳadrin bilürseñ yeg durur dünyā **ṭolu** zerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 3). [ṭolu,]*

Sen kerīmü'ş-şānsın maʿbūdsın yā ẕe'l-celāl / Cūd u iḥsānuñla **toludur** şehā kevn ü mekān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 4). [toludur, -dur]*

Nūr-ı muṭlaḳ nice şerḥ oluna ey vā'ıẕ-ı dehr / Anuñ içün iki dünyā **ṭolu** vāveylādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 3). [ṭolu,]*

Gösterdi cemālin yine 'ışḳı eserinden / 'Ālem **ṭoludur** medḥ ile ḥüsni ḫaberinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 1). [ṭoludur, -dur]*

Kevn içre cüz' ü kül ḳamu aduñ müsebbiḥūn / Tesbīḥüñ ile cümle **ṭolu** arż ü āsumān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1134, Beyit 4). [ṭolu,]*

Ṭolu ḥikmet 'ulūmında 'ilimdür her kemālātı / Müyesserden cemī'-i ṭavrıdur rükn ile ālāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 4). [ṭolu,]*

Şarāb-ı vuṣlatuñ bir cür'asın ẕevk eyleyen 'āşıḳ / Eger cāmuñ **ṭolusın** saña virürlerse ḳanma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 3). [ṭolusın, -sın]*

Bir şecer olsa **ṭolu** esmārdan / Cümle Murād aña ṭutar dāmeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1565, Beyit 5). [ṭolu,]*

1. Bir şey ile dolu olan. 2. Pek çok, fazla.

Ben ʿāşıḳa riḳḳat kılup ey dôst sürāhī / Ḳan aġlayuben meclisi ḳıldı **ṭolu** ġulġul *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 4). [ṭolu,]*

Ferec-i dil görinür gerçi tecellā-i cemāl / Ol celālinden anuñ līk **ṭoludur** mādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 2). [ṭoludur, -dur]*

3. Bir duygunun güçlü etkisinde olmak.

Mekān senden **ṭolu** yā Rab velīkin bī-mekānsın sen / Vücūduñla zamān memlū velīkīn bī-zamānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 1). [ṭolu,]*

Zamān ile mekānuñ ḫālıḳı bī-īn ü ānsın sen / Mekān senden **ṭolu** yā Rab velīkin bī-mekānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 2). [ṭolu,]*

ṭolu ḳılmak [2] *Doldurmak. II Sürekli onun ismini anmak.*

Murādī çünki ismini dehānına **ṭolu ḳıldı** / Tek ü tenḥā olup 'ālemden iki fırḳaya ol şāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 5). [ṭolu ḳıldı, -dı]*

II Bir hâli, duyguyu hâkim kılmak.

Ḥücre-i ḳalbüm **ṭolı ḳıl** şuʿle-i envār ile / Nice bir cürm ü ḫaṭāyile ola göñlüm ḳara *(Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 3). [ṭolı ḳıl,]*

ṭolu olmak [4] *Pek çok olmak.*

ʿArş u ferş **oldı ṭolu** naʿt-ı ḥabīb ile ḳamu / Sende var ise maḥabbet bulasın sen daḫı cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 4). [ṭolu oldı, -dı]*

II Bir duygunun güçlü etkisinde olmak.

ʿIşḳuñı başuma virdüñ beni dīvāne idüp / Ḳalb-i ḥubbuñla **ṭolu** ḳālıbum **olmış** gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 2). [ṭolu olmış, -mış]*

Çoḳdan ferāġat eyledük cümle cihānı cāndan / **Olalı ṭolu** göñlümüz her dem-be-dem efkār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 4). [ṭolu olalı, -alı]*

Ḳanı ʿālem içinde bir er kim / **Ṭolu olmaya** ḳalbi ḥırş ile az *(Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 3). [ṭolu olmaya, -ma, -(y)a]*

ṭop ile çevgān [1] *Top ve çevgan.*

Murādī merd-i meydāndur elinde **ṭop ile çevgān** / Eger daʿvā-yı merd eyler iseñ cevlānı göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 5). [ṭop ile çevgān,]*

topraġ / toprak [2] *Toprak.*

Fānī dünyā benüm oldı diyüben daʿvī ḳılan / Kellesi **ṭopraġun** altında yatur hem çü sifāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 4). [ṭopraġun, -uñ]*

Ḳanı Cem ü ḳanı Ḳubād **toprakların** ṣavurdı bād / İşitmedün mi n'oldılar Dārāyile İskenderi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 4). [toprakların, -lar, -ın]*

ṭoymak [2] *Bir gereksinimini yeteri kadar karşılamak; tatmin olmak.*

Sen ol sulṭān-ı ʿālemsin **ṭoyar** naʿmañ ile ʿālem / Cihanı var iden sensin velikin bi-cihansın sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 2). [ṭoyar, -ar]*

Sen ol sulṭān-ı ʿālemsin **ṭoyar** naʿmā gele ʿālem / Cihānı var iden sensin velīkin bī-cihānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 5). [ṭoyar, -ar]*

töhmet [1] *Suç, kabahat.*

Ṣanʿata olmışdur yemīn ile yesāruñ zümresi / Birine ḥikmet birine **töhmet** oldı iḳtiżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 2). [töhmet,]*

ṭūbā [6] *Cennette bir ağaç.*

İşigüñ yaṣdanan ṣāhā ider me'vādan istiġnā / Temāṣā eyleyen ḳaddüñ ider **ṭūbādan** istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 1). [ṭūbādan, -dan]*

Ṣaḥn-ı ḳudsīde vücūdum yine **ṭūbā** ancaḳ / Bāġ-ı vaḥdetde göñül bir gül-i raʿnā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 1). [ṭūbā,]*

Bir ṭarafda ṣavt ide **ṭūbā** ki ṭūbā men daḫel / Bir ṭarafda medḥ ider ḫūr ile Rıḍvān āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 3). [ṭūbā,]*

Bir ṭarafda ṣavt ide ṭūbā ki **ṭūbā** men daḫel / Bir ṭarafda medḥ ider ḥūr ile Rıḍvān āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 3). [ṭūbā,]*

II Sevgilinin boyu.

Reşk iderse yaraşur ḳaddüñe **ṭūbā** serverā / Bārek-Allāh ḫôş ʿacā'ib ḫūbdur mevzūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 6). [ṭūbā,]*

Ṣāḫ-sārından çü **ṭūbānuñ** gelür bir ṭayr-ı ḫôş / Şöyle tāb urur cihāna maḥv olur ḳurş-ı güneş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 1). [ṭūbānuñ, -nuñ]*

ṭūfān [2] *Her yeri kaplayan çok su, pek ziyade yağan yağmur.*

Nūḥ buldı necāt **ṭūfāndan** / Didi çün lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 5). [ṭūfāndan, -dan]*

II Bir duygunun etkisinde ziyadesiyle kalmak.

Fülk-i dil ġarḳ oldı şöyle vaḥdetün deryāsına / Şöyle **ṭūfāndur** içüm kim baḥr-ı ʿummān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 4). [ṭūfāndur, -dur]*

ṭūfān-ı şer [1] *Kötülük tufanı.*

Oldılar maḳhūr-ı aʿdā cümleten / Ḳoydı başlarına pes **ṭūfān-ı şer** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 27, Beyit 4). [ṭūfān-ı şer,]*

ṭūfān-ı şer ḳopmak [1] *Kötülük tufanının kopması.*

Oldılar maḳhūr aʿdā cümleten / **Ḳopdı** başlarına pes **ṭūfān-ı şer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 4). [ṭūfān-ı şer ḳopdı, -dı]*

ṭuġrā / ṭuġray [4] *Fermanlarda imza yerine kullanılan işaret.*

Ey zebānın depreden elfāẓa maʿnā bilmedüñ / Ṣūret-i ḥükmüñde gör yazmış mı **tuġrā** elsine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 3). [tuġrā,]*

Murādī şems-i münīri başar degül müdrik / Meger ki göstere tābınuñ ʿaksini **ṭuġrāy** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 5). [ṭuġrāy,]*

II Sevgilinin kaşları.

Baḳduġumca güneşe ol meh-i ġarrā görinür / Māha baḳduḳça gözüm ol ḳaşı **ṭuġrā** görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 1). [ṭuġrā,]*

Yā Rab inṣāf vir ol Aḥmed-i muḫtār ḥaḳḳı / Nice bir aġlada biz o ḳaşı **ṭuġrāmuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 5). [ṭuġrāmuz, -muz]*

ṭuġrā çekmek [2] Deyim *Tuğra çakmak, mühür vurmak.*

Kātib-i ḳudret yazaldan bu evāmir saṭrını / Bir debīrem **çekmişem** her ḥükme bir **tuġrāyı** ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 3). [tuġrāyı çekmişem, -miş, -em]*

Ṣalındı ʿarṣa-i vicde nice muvaḥḥidler / Velī berātına **çekdi** ʿālem ile **ṭuġrāy** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 3). [ṭuġrāy çekdi, -di]*

ṭuġrā-yı ʿışḳ [1] *Aşkın tuğrası.*

Cān ü göñül arasın aldı çü deryā-yı ʿışḳ / Yazdı berāt-ı ezel çekdi çü **ṭuġrā-yı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 1). [ṭuġrā-yı ʿışḳ,]*

ṭuḫm-ı ezel [1] *Ezel, ölümsüzlük tohumu.*

Ekmeyen **ṭuḫm-ı ezel** almaz fevā'id ḫırmanın / Kendü ʿırżı kendüsinde pāy-māl eyler yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 4). [ṭuḫm-ı ezel,]*

tuḫm-ı ḥanẓal [1] *Ebûcehil karpuzu veya acı hıyar denen bitkinin tohumu.*

Battīḫ ola mı zerʿ idicek **tuḫm-ı ḥanẓalı** / Bitdükde pes saña o semerden ne fā'ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1369, Beyit 4). [tuḫm-ı ḥanẓalı, -ı]*

tūl [3] *1. Uzunluk, boy.*

Cümleten anda melā'ik ṭurmış idi ṣāf ṣāf / Her ṣafuñ **ṭūl** ile ʿarżı oldı yetmiş biñ ḳadar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 3). [ṭūl,]*

2. Uzun müddet.

Benüm çün ʿömr-i cāvīdüm aña ʿarż olmadı hem **ṭūl** / Vücūdum cūdıdur olmaz bu ömr-i cāvidān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 3). [ṭūl,]*

ʿÖmrümüzüñ añlamayan aşlını / Nice bilür **ṭūl** ile tekrārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 3). [ṭūl,]*

ṭūl-ı emel [4] *Hırs, tamah, tükenmez arzu.*

Ḫāme-i taḳdīr naḳş itdi ne var ise ḳamu / Pes su'āl oldı neden nāṣī durur **ṭūl-ı emel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 2). [ṭūl-ı emel,]*

Muḫāṣemetde ne var sendedür çü ḥüsn-i ezel / Cenāna rāġıb olup yā nedür bu **ṭūl-ı emel** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 1). [ṭūl-ı emel,]*

Bilmem saña bu **ṭūl-ı emelden** ne fā'ide / Kimse ḫalāṣ olımaz ecelden ne fā'ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1369, Beyit 1). [ṭūl-ı emelden, -den]*

Nice yıllardur olupdur ruḥ-ı yāre müştāḳ / ʿĀṣıḳuñ irdi hele āḫire **ṭūl-ı emeli** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 3). [ṭūl-ı emeli, -i]*

ṭullāb-ı cinān [1] *Cennetleri isteyenler.*

Ben ḫāṣıl-ı ʿömrüm bilürem söyleme nāṣıḥ / Vaʿẓuñ olara söyle ki **ṭullāb-ı cināndur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 4). [ṭullāb-ı cināndur, -dur]*

ṭulū' [3] *Doğmak, doğuş. II Manevi aydınlık.*

Küşāde-ṭāliʿ oldur kim **ṭuluʿın** añlaya ḳande / İki çeşmi mücellā iki ʿaynı anuñ ʿumyādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 4). [ṭuluʿın, -ın]*

Mū-be-mū şerḥinde mevcūd-ı vücūd-ı lā-mesel / Şol mümessil kim **ṭulūʿın** bilmeyen mehcūrdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 4). [ṭulūʿın, -ın]*

Mihr-i ḥaḳīḳat oldı çü ṭāliʿ **ṭulūʿda** / Başdan ayaġa ġarḳ-ı żiyāyam żiyāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 2). [ṭulūʿda, -da]*

ṭulūʿ eylemek [4] *Doğmak, ortaya çıkmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭulūʿ eylerse bu mihr-i münīr aña cihān ẕerre / Elā yā eyyühe'l-aḥbāb gelüñ kim ṭoġdı māh-tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 4). [ṭulūʿ eylerse, -r, -se]*

ṭulūʿ-ı āfitāb-ı ʿizzet [1] *İzzet, yücelik güneşinin doğması.*

ʿAyānsın cümleye şāhā velīkin bī-ʿayānsın sen / **Ṭulūʿ-ı āfitāb-ı ʿizzetüñle** ḫayradur efkār *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 8). [ṭulūʿ-ı āfitāb-ı ʿizzetüñle, -ün, -le]*

ṭulūʿ-ı mihr [1] *Güneşin, aşkın doğuşu.*

Ṭulūʿ-ı mihre himmetdür viren ʿālemlere revnaḳ / Ḳarār itmez ḥabībüm cümleten kevn ü mekān sensüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 4). [ṭulūʿ-ı mihre, -e]*

ṭulūʿ-ı mihr-i mihr [1] *Muhabbet güneşinin doğması.*

Ṭulūʿ-ı mihr-i mihrüñle żiyā vir ḫāne-i ḳalbe / Bu minvāl üzre iḥsānuñ ziyād u ber-ziyād eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 2). [ṭulūʿ-ı mihr-i mihrüñle, -ün, -le]*

ṭulūʿ-ı şems-i her millet [1] *Her milletin güneşinin doğuşu.*

Ṭulūʿ-ı şems-i her millet saçar nūrın çü āfāḳa / Virüpdür mihre ol nūrı "ve nevvernāhü tenvīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 4). [ṭulūʿ-ı şems-i her millet,]*

ṭulūʿ itmek [10] *Doğmak, ortaya çıkmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şems-i hüdā **ṭulūʿ ide** maṭlaʿ-ı kūh-ı ġaybdan / Ẕerreler ide mi ḳarār cümle ḳılur aña şitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 2). [ṭulūʿ ide, -e]*

ṭulūʿ ḳılmak [1] *Doğmak, ortaya çıkmak.*

Āfitāb-ı ezelüñ saʿd ile **ḳılmışsa ṭulūʿ** / Ḳamere olsa muḳābil ola aʿlā güẕeri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 2). [ṭulūʿ ḳılmışsa, -mış, -sa]*

tuʿmā [1] *Azık, yiyecek.*

Āşinā her laḥẓada buldı ḳamudan iştihār / Oldı murġān-ı ʿayāna **tuʿmā** anun dānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 4). [tuʿmā,]*

tu'ma olmak [1] *Azık, yiyecek olmak.*

Āşinā her laḥẓada buldı ḳamudan iştihār / **Oldı** murġān-ı ʿayāna **tu'ma** anuñ dānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 4). [tu'ma oldı, -dı]*

ṭūmār [1] *Dürülüp yuvarlak yapılmış şey, tomar.*

ʿAcā'ib baḥr-ı ḳaʿrında ṣalupdur bīḥler tā kim / Ki her bergi ṣalup sāye nice biñ biñ ḳadar **ṭūmār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 3). [ṭūmār,]*

tū meres ez an nihāyet ez nihāyet ʾārīst [1] *Nihayetinde bana sorarsan, sonunda bu utanmadır.*

Tū meres ez an nihāyet ez nihāyet ʾārīst / Ger porsi ez-nihāyet pürs ez tenhā-yı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1093, Beyit 3). [tū meres ez an nihāyet ez nihāyet ʾārīst,]*

tumṭurāḳ [1] *Gösteriş, ihtişam.*

ʿArṣada mānendi yoḳdur ẕerrece / Ḫoş ʿaceb kesb eylemişdür **ṭumṭurāḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 4). [ṭumṭurāḳ,]*

tū nüh murġī ki murādī ḫūrī āb u dāne [1] *Sen bir tavuk değilsin ki isteğin su ve dane olsun.*

Merd bāşī tū eger mī-güẕerī ez-ḫaşyet / **Tū nüh murġī ki murādī ḫūrī āb u dāne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1442, Beyit 5). [tū nüh murġī ki murādī ḫūrī āb u dāne,]*

ṭur [5] *Tur dağı; Hazreti Musa'ya tecelli olan dağ. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳarāra yaḳdı ise **ṭūrı** ger celāl-i vücūd / Cemāli perde-i Mūsā-yı bī-ḳarāra çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 3). [ṭūrı, -ı]*

ṭūr-ı cism [2] *Bedenin Tur Dağı.*

Ṭūr-ı Mūsāda ṭolandum nice māh u nice sāl / **Ṭūr-ı cisme** aġmayınca bilmedüm ḳurbet nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 3). [ṭūr-ı cisme, -e]*

İḳtibāsa **ṭūr-ı cisme** vardı Mūsī-i vücūd / Nūr virdiler çerāġ-ı ḳalbine bürhān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 3). [ṭūr-ı cisme, -e]*

tūr-ı ḥaḳīḳat [1] *Hakikatin tecelli ettiği Tur Dağı.*

Gösteren **tūr-ı ḥaḳīḳatde** tecellādur beni / Eyleyen Mūsī-i ḳudret dest-i beyżādur beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 1). [tūr-ı ḥaḳīḳatde, -de]*

ṭūr-ı ʿışḳ [1] *Aşkın Tur Dağı; aşkın tecelli ettiği yer.*

Çünki **Ṭūr-ı ʿışḳda** erīnī didüm / Ṭoldı vādī ʿarṣa vü küh-sāra rūy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 2). [ṭūr-ı ʿışḳda, -da]*

ṭūr-ı maḥabbet [1] *Muhabbetin, aşkın Tûr Dağı.*

İḳtibās-ı her-milel **Ṭūr-ı maḥabbetden** velī / Olabilmez her kişi Mūsā-kelām itmez aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 3). [ṭūr-ı maḥabbetden, -den]*

ṭūr-ı mūsā [1] *Sina çölünde Hz. Musa peygamberin Tanrı'yla konuştuğu dağ.*

Ṭūr-ı Mūsāda ṭolandum nice māh u nice sāl / Ṭūr-ı cisme aġmayınca bilmedüm ḳurbet nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 3). [ṭūr-ı mūsāda, -da]*

ṭūr-ı muṭlaḳ [1] *Varlığı kesin olan Tur Dağı.*

Benüm Ṭūr-ı tecellāda vücūdum **Ṭūr-ı muṭlaḳdur** / Sebebdür Mūsā bin ʿUmrān sebebsin var mı esbābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 2). [ṭūr-ı muṭlaḳdur, -dur]*

ṭūr-ı sīnā [1] *Musâ Peygamberin (A.S.) Allah (C.C.) kelâmına nâil olduğu dağ ismi.*

Ṭūr-ı Sīnā olalı ʿarş-ı muʿallā ey dil / Nice Mūsāda bize dest-i temennā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 3). [ṭūr-ı sīnā,]*

ṭūr-ı tecellā [1] *Tecelli edilen Tûr dağı.*

Benüm **Ṭūr-ı tecellāda** vücūdum Ṭūr-ı muṭlaḳdur / Sebebdür Mūsā bin ʿUmrān sebebsin var mı esbābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 2). [ṭūr-ı tecellāda, -da]*

ṭūr-ı tecelli [1] *Tecelli edilen Tûr dağı.*

Ṭūr-ı tecellīyi ṣudur añlayan / Eyleye ṭavrını bi-eṭvārihi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1424, Beyit 3). [ṭūr-ı tecellīyi, -(y)i]*

ṭūr ḳılmak [1] *Tur dağı gibi olmak. II Tecellî yeri eylemek.*

Murtażāsından durur her kim ki teslīm eyledi / Oldı Mūsāveş yaḳīn kūh-ı vücūdın **ḳıldı ṭūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 4). [ṭūr ḳıldı, -dı]*

ṭuraġ [1] *Durak, kalınan yer.*

Fikr iderdüm kim ne ḥikmet ḳılmadum hergiz ḳarār / Bilmedüm kim cāy-ı āḫerde **ṭuraġum** var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 3). [ṭuraġum, -um]*

ṭurfe [2] *Garip, tuhaf.*

Ṣuʿāʿ oldı velīkin cümleten bir şems-i enverdür / Bu ṭarfuñ **ṭurfedür** ḥāli velīkin ṭarz-ı āḫerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 4). [ṭurfedür, -dür]*

Bāṭın u zāhirde ālā gözledi / ʿAvn ile ḳıldı özin bir **ṭurfe** ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 833, Beyit 3). [ṭurfa,]*

ṭurfe-ḥāl olmak [1] *Garip, tuhaf olmak.*

Revnaḳ-ı ḥüsnüñ görelden **ṭurfe-ḥāl oldum** yine / Līk hicrüñden ḥabībüm bir ḫayāl oldum yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 1). [ṭurfe-ḥāl oldum, -du, -m]*

ṭurfe-i vāḥid [1] *Görülmemiş yakınlık, bir olma hali.*

Şükri ziyād itmişüz şükrümüz içinde biz / **Ṭurfe-i vāḥid** durur cümle-i naʿmā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 3). [ṭurfe-i vāḥid,]*

ṭurfetü'l-ʿayn [2] *Bir kere göz açıp kapayıncaya kadar olan zaman.*

Ṭurfetü'l-ʿaynumda gördüm ḫayl-i ʿışḳuñ ʿaskerin / Manẓarum seyr eyleyen cā-yı temāşā didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 3). [ṭurfetü'l-ʿaynumda, -um, -da]*

Benven ol ṭāvus-ı ḳudsī kim uçam bir laḥẓada / **Ṭurfetü'l-'ayn** içre bulur cümle berḳāsā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 5). [ṭurfetü'l-'ayn,]*

ṭurfetü'l-ʿayn olmak [1] *Bir kere göz açıp kapayıncaya kadar olan zaman.*

Baḥr-ı fenāda āşinā oldı bu geştī-i vücūd / **Ṭurfetü'l-ʿayn olup** durur perr ile perr u bālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 4). [ṭurfetü'l-ʿayn olup, -up]*

ṭurmak [39] *1. Durmak, beklemek.*

Ṭurmaġıl kendözüñi ḫāk ile yeksān idegör / Ṭarḥ idüp senlügi senden ḳoma kendüñde ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 2). [ṭurmaġıl, -ma, -gıl]*

Murādī yār ile yār ol ḳamu cümleye aġyār ol / İşükde **ṭurma** tekrār ol al imdi pīrden himmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 6). [ṭurma, -ma]*

Seni sana gerek ise seni sen eyle hemān / Özini bilmeyenüñ **ṭurmaġıl** yanından ḳaç *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 2). [ṭurmaġıl, -ma, -gıl]*

Tāb-ı ruḫsārı cemālüñ manẓarından gösterür / Revzen-i ʿaynumda **ṭurmadı** ḫayāli hem çü bād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 2). [ṭurmadı, -ma, -dı]*

Bu sırr-ı ʿışḳı ey ġāfil ḥakīm-i sırr-ı dāndan şor / Cevāhir maʿdenini **ṭurma** bahr-ı bī-kenārdan şor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 1). [ṭurma, -ma]*

Ey Murādī bu fenā-dāra göñül virme şaḳın / **Ṭurıcaḳ** cāy degül belki hemān merḥaledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 5). [ṭurıcaḳ, -ıcaḳ]*

Ṭurma saʿy eyle rūz u şeb aña kim / Olmayasın Cenāb-ı Ḥaḳdan dūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 4). [ṭurma, -ma]*

Niʿmet-i dünyāyı ey dil zehr-i ḳātil añlaġıl / Ẕū-fünūn-ı kāmil iseñ **ṭurma** bu ālāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 4). [ṭurma, -ma]*

Gördigüñ her birini Ḫıżr añla ʿālem ḫalḳınuñ / Ḥasb-i ḥālüñden ḳamunuñ **ṭurma** dā'im ḥikmet al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 2). [ṭurma, -ma]*

Ṭurma çıḳ dār-ı ene'l-Ḥaḳḳa yüri Manṣūrveş / Tā ki ol miʿrāc dāruñda beḳāya iresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 2). [ṭurma, -ma]*

Dek **ṭurma** Murādī sen ḳıl ẕikrini ol şāhuñ / Derd ile çıġır her dem raḥm it baña yā Raḥmān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 7). [ṭurma, -ma]*

Ṭurmayup iki cihānda dutmaduḳ hergiz ḳarār / Sırr-ı ev-ednā bildük ne'ydügin āsār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 3). [ṭurmayup, -ma, -y, -up]*

Terk eyle ḳāli ḥāle durış **ṭurma** ey göñül / Ḥālī durur bu ḥāl bil olmadı ḳāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 2). [ṭurma, -ma]*

Murādī bilmek olmışdur bu güftāruñ güherden yeg / Hemān ʿarż eylegil **ṭurma** bulursañ ger ḥarīdārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 5). [ṭurma, -ma]*

Ziyāde ʿömr-i ḥayy-ı lā-yenāmuñ vech-i aḥsenden / ʿAṭāsıdur ʿaṭāya eyle **ṭurma** şükr-i sübḥāni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 2). [ṭurma, -ma]*

Bilgil Murādī bu cihān bir kimseye virmez amān / Virgil Ḥudānuñ yolına **ṭurma** hemān cān ü seri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 5). [ṭurma, -ma]*

2. Bir yerde olmak veya bulunmak.

Dümūʿ-ı ʿaynın aḳıtdı semā çün **ṭurdı** arż üzre / Gelüp şevḳe ʿayān oldı ne kim var kendüde iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 2). [ṭurdı, -dı]*

Ser-te-ser gezdüm ḳamu āfāḳ u enfüs ʿālemin / Bulmadum kūyından özge **turmaġ** içün bir maḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 3). [turmaġ, -maġ]*

3. Ara vermek, tükenmek.

ʿUşşāḳa şıfāhān ile ʿuzzālı nevā ḳıl / Ey muṭrib-i ḫôş-naġme-serā **ṭurmaya** ḳulḳul *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 3). [ṭurmaya, -ma, -y, -a]*

Ṭolalı bu ḳalbümüzde dem-be-dem envār-ı hū / **Ṭurmaz** artar mevc urur deryālayım esrār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 1). [ṭurmaz, -maz]*

Menbaʿ-ı ṣıdḳ u ṣafā ol ki ṭutan dāmen-i yār / Gözedür **turmaya** arada olan iḳrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 5). [turmaya, -ma, -y, -a]*

4. Belli bir durumda, görevde bulunmak.

Dümūʿ-ı ʿaynın aḳıtdı semā çün **ṭurdı** arż üzre / Gelüp şevḳe ʿayān oldı ne kim var kendüde iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 2). [ṭurdı, -dı]*

Murāduñ ʿayn-ı ḥaḳḳını hüviyyetdür ḳılan bāhir / Cemālüñ perdesi **ṭursun** helāk olmaya māfihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 5). [ṭursun, -sun]*

Ḳarşuña biñ niyāz ile **ṭuram** / Süre misin cenābdan ḫāṣā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 3). [ṭuram, -a, -m]*

Ey zāhid-i zīnet-perest taʿn itme bu ʿāṣıḳlara / **Ṭurma** dile tāc ü kemer yiter bize didār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 3). [ṭurma, -ma]*

Varup çü burc-ı şerefde mekān idüp **ṭurdı** / Ḥicāba girmedi aṣla vü buldı fevz u felāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 2). [ṭurdı, -dı]*

Çü **ṭurdum** kaʿbe-i yāre berāber / Didüm pes ʿışḳ ile Allāhu ekber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 1). [ṭurdum, -du, -m]*

Bu durur buña maʿnī-i aṣlī / Emri ile **ṭurur** ḳamu ne ki var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 527, Beyit 3). [ṭurur, -ur]*

Ben nice ṣabir olam cānānsuz / Bir beden gördün mi **ṭura** cānsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 1). [ṭura, -a]*

Ṣubḥ-ı ṣādıḳda ṭoġdı çünki güneş / Ḳarşuma geldi **ṭurdı** bir meh-veş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 1). [ṭurdı, -dı]*

Ṭāʿat-ı Mevlāya bel bağla **ṭurup** ṣubḥ ile şām / Cāmid ü ḥayvān gibi bāṭıl olma bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 3). [ṭurup, -up]*

Eger biñ yıl **ṭurursan** bu fenāda / Senüñ müşkillerüñ olmayısar ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 3). [ṭurursan, -ur, -sa, -n]*

Fenāda **ṭurma** sen iste beḳāyı / Beḳā uman fenā olur dem-ā-dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 2). [ṭurma, -ma]*

Çün başuma evvelden çekdi ḳalem-i ḳudret / ʿIşḳını o cānānuñ gözüm **ṭura** mı bir an *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 2). [ṭura, -a]*

Ḳaldur ḥicāb-ı ʿaynuñı ʿaḳluñ münevver it / Ġayrīda **ṭurma** iste elif hā vü dāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 4). [ṭurma, -ma]*

Himemden çekmezem pāyı **ṭurup** meydān-ı ʿışḳından / Burāḳa berḳ irüp durdı hemān żavʿ-ı dücā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 3). [ṭurup, -up]*

Murādī ḳabża-i ḳudretdedür çü ḳavs-i ḳażā / **Ṭurur** mı sehm-i ḳader çün çekilse muḥkem yāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 5). [ṭurur, -ur]*

II Dayanmak.

Senüñ bu aṣbaʿ-ı sebbābene **ṭurmaz** iki dünyā / Yine ḳalʿ-ı cibāl eyler Murādī himmet-i merdān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 5). [ṭurmaz, -maz]*

Eserdür çün kim eserle mü'essirdür bu istidlāl / **Ṭuramaz** ṭaġlar ḳarşu eser iderse cānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 4). [ṭuramaz, -a, -maz]*

ṭurra [1] *Alın saçı, kakül.*

Āşiyānından cüdā oldı maḥabbet **ṭurrası** / Sūz-ı āh ile kelāmın anuñ içün ḳıldı pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 2). [ṭurrası, -sı]*

tūşe [1] *Azık, ölmeyecek kadar yenecek şey.*

Rāh-ı me'vāya şu kim **tūşe** diler ey kāmil / Bu fenā-dārda zühd ile ferāġat gözedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 3). [tūşe,]*

ṭuş olmak [4] *Müptelâ olma, tutulma; rastlama.*

Lem'a-i berḳ-ı nūra **ṭuş oldı** / Lem'ası oldı kendüye bürhān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 4). [ṭuş oldı, -dı]*

Ḳaçan kim yāre **ṭūş olsam** beni tenhā ider cümle / Ḳaçan kim görmesem kendin baña imlā ider cümle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 1). [ṭūş olsam, -sa, -m]*

Her kime **ṭuş olasın** ülfet ile ünsiyet it / Nefs-i bed-ḫūya uyup ehl-i şavaş olma yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 2). [ṭuş olasın, -a, -sın]*

ʿIşḳa **ṭuş ola** çün dil-i nālān / Yārden ġayra olmadı nigerān *(Murâdî Dîvânı, Müfret 48, Beyit 1). [ṭuş ola, -a]*

ṭutışmak [1] *Alevlenmeye, yanmaya başlamak, alev almak. II Aşk ateşiyle tutuşup yanmak.*

Şerār-ı nār-ı āhumdan **ṭutışdı** ḫayme-i eflāk / Ḥabībüñ çāresidür çāre-i ṣabrum ḳılan çāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 1). [ṭutışdı, -dı]*

ṭūṭī-i cān [5] *Can papağanı; dile gelmiş gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭūṭī-yi cāna virür taʿlīm içün bir āyine / Anuñ içün ʿilmini şevḳ ile her an arturur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 3). [ṭūṭī-yi cāna, -a]*

ṭūṭī-i dil [1] *Gönül papağanı, gönül tutisi.*

ʿİlm-i muṭlaḳ şerḥine **ṭūṭī-i dil** didi kelām / Gūş ḳıldı her biri miḳdār-ı ʿilm iẕʿān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 2). [ṭūṭī-i dil,]*

ṭūṭī-i ervāḥ [1] *Canlar kuşu, papağanı.*

Kemāl-i ehl-i ʿirfāna kemālüm oldı çün mir'āt / Baḳuben **ṭūṭī-i ervāḥ** anuñla dāstān söyler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 4). [ṭūṭī-i ervāḥ,]*

ṭūṭi-i sebz-i revan [1] *Yeşil renkli giden, uçan, papağan.*

Manṭıḳ-ı aʿlā bulupdur **ṭūṭi-i sebz-i revān** / Çünki ol āb ile ḫalt idüp içer ḳand-ı nebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 3). [ṭūṭi-i sebz-i revān,]*

tūtīyā itmek [1] *Sürme çekmek, yapmak.*

Rāġıbān-ı dergehüñden ḳılma istikrāh kim / **Tūtīyā itmek** murādıdur ġubārını hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 2). [tūtīyā itmek, -mek]*

tūtiyā ḳılmak [1] *Sürme çekmek.*

Ey Murādī hergizin ʿālemde aʿmā olmadı / Ḫāk-i pāy-ı evliyāyı çeşme **ḳılan tūtiyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 5). [tūtiyā ḳılan, -an]*

ṭutmak [41] *1. Elle kavramak, elde bulundurmak, eline almak.*

Güneş żiyāsına mir'ātı **tutmak** oldı devā / Ki tā ki hücre-i deycūra nūr ola lāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 3). [tutmak, -maḳ]*

Çün sende durur bu ʿilm-i ʿirfān / Mūm ola Murādī **tutsañ** āhen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 5). [tutsañ, -sañ]*

Ṭutarlarsa baş üstinde yiri var / Ki çün beñzer leb-i cānāna ġonce *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 2). [ṭutarlarsa, -ar, -lar, -sa]*

II Ayrılmamak, bağlanmak.

Çıḳuben ḥalḳasın bābında **ṭutdum** / Derūnında Murād itdüm duʿālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 5). [ṭutdum, -du, -m]*

Pāk-dāmen oluben dut ḳoma bir pāk etegin / Cāmiʿü'l-ʿaḳl oluben **ṭut** ḳoma idrāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 1). [ṭut,]*

II Bağlanmak.

Çü yaḳdı ʿışḳ ile şevḳi göñülde bir mişbāḥ / **Ṭutup** elinde anı her dücāda buldı necāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 1). [ṭutup, -up]*

II Görülmesini sağlamak.

Ṭutdı mir'āti Murādī çü ʿavālim yüzine / Naḳşı naḳḳāş ile seyr eylemiş īmā muḫliş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 5). [ṭutdı, -dı]*

II Tecelli olmak.

Tuṭar mir'āt-ı dilde çün cemāl ʿaksine āyīne / Beyān-ı beyyinātuñdan saña bürhān ider yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 2). [tuṭar, -ar]*

Ṭutar āyīneler ṣaf ṣaf görinür yir yirin ṣūret / Bu ṣūret ṣūret-i vāḥid-nümāyişde nümā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 3). [ṭutar, -ar]*

Çü āyine **ṭutuşurlar** misāl ile maʿnī / Teferrüc arada bir ḫūb-ter temāşādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 3). [ṭutuşurlar, -uş, -ur, -lar]*

Ṭutar çün gözgü-yi ʿibret-nümā ʿaynümüze dildār / Baṣīr olduḳ anı pes ġayrı dīdār olmazuz hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 3). [ṭutar, -ar]*

ʿAcebdür ḥubb-ı yār ey dil ki vāḥiddür bu vaḥdetde / **Ṭutarlar** her ṭaraf āyīne ṣūret kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 3). [ṭutarlar, -ar, -lar]*

Murādī ʿayn-ı ḥaḳḳiyyetdedür maḥż-ı baṣar çün kim / **Ṭutup** elde cemāl āyīnesini rāha yüz tutduḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 5). [ṭutup, -up]*

Cür'a-i destüñden ey dilber çü nūş itdüm yine / Evvelīn ü āḫirīni naḳşına **ṭutdum** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 1). [ṭutdum, -du, -m]*

2. Uymak, rehber edinmek.

ʿİmādü'd-dīn olur şol kim **ṭuta** şerʿüñ ʿamūdından / Binā muḥkem ola dirseñ esās olsun aña ṭāʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 4). [ṭuta, -a]*

Yolı ile **ṭutalı** her işi başdan ayaġa / Āh bu yolda nice renc ü ʿanā çekmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 4). [ṭutalı, -alı]*

Rāh-ı ʿışḳı **ṭutalum** rehber ü cūyān olalum / Ḳaṣd-ı dildār idelüm rūyına ḥayrān olalum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 1). [ṭutalum, -alum]*

3. Sarmak, kaplamak.

Ṭutdı eṭrāfı çün sürūr u neşāṭ / Didiler Ḥaḳla toġrıdur mirṣād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 2). [ṭutdı, -dı]*

Ṭutdı göñlüm ḳarañuluḳ cānā / Çün güẕer ḳıldı yanumuzdan o nūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 4). [ṭutdı, -dı]*

Nūr-ı şemsüm şöyle **ṭutmışdur** cihānı ser-te-ser / Cümle ʿālemde ne kim var oldı aẕvā ẕerrece *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 4). [ṭutmışdur, -mış, -dur]*

4. Yönelmek.

Ḳıl dīde-i ʿaḳlumı benüm rūşen ü bīnā / **Ṭutdum** yüzümi kapuña luṭf issi Ḥudāyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 1). [ṭutdum, -du, -m]*

Rıżā-yı Ḥaḳḳı elden ḳoma rāh-ı şerʿi **ṭut** dā'im / Murādī işbu maʿnāyı bilenler kāmil insāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 5). [ṭut,]*

Her himemden **ṭutmışumdur** ey Murādī añlaġıl / Kendözümi bilmeyince bilmedüm himmet nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 5). [ṭutmışumdur, -mış, -um, -dur]*

ʿĀḳil iseñ yüri her milleti bir ḥikmet **ṭut** / Şanma devlet bulınur her külah-ı Edhemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 4). [ṭut,]*

Ḳalmaġıl rāhda rāh ehline hem-rāh ol / Göñül Allāha **ṭutup** bendeyi bu der-gāh ol *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 18, Beyit 1). [ṭutup, -up]*

Ḳalmaġıl rāhda rāh ehline gel hem-rāh ol / Göñül Allāha **ṭutup** bendeyi bu der-gāh ol *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 18, Beyit 4). [ṭutup, -up]*

ʿĀlem-i ġayba **ṭutup** ʿacz ile gel rūy-i niyāz / Dāmen-i pīr-i ṭarīḳat ṭutalum döne döne *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 4, Beyit 2). [ṭutup, -up]*

5. Bir durumda kalmak.

Enīs-i mūnis olalı şemīmin şemmeden **ṭutdı** / Virüp cānı o meşmūma maʿānīden beyān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 2). [ṭutdı, -dı]*

ʿAceb **ṭutar** mısın ey dil żamīr-aḥvālin / Muṣallat oldı żamīre ʿaceb ma'āldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 2). [ṭutar, -ar]*

Yā Rab Murāda luṭfuñı sen eyle bī-şümār / Ġaffār olan nice **ṭuta** ġufrānını dirīġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 5). [ṭuta, -a]*

Fā'ide görmez cihāndan kimse cānā hergizin / ʿĀḳil oldur kim bu dünyādan **ṭuta** fāriġ özin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 1). [ṭuta, -a]*

ʿAzīmet eylemedin luṭfı eyler istiḳbāl / Şu kim ki ʿālī **ṭutar** bulan oldur a'lāsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 2). [ṭutar, -ar]*

Vuṣlat umar ʿāşıḳ-ı nālān didüm / Didi ki **ṭut** ʿışḳuñı tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1172, Beyit 2). [ṭut,]*

Beni vezn eyledi çün vezn ile vezzān yine / İki cānibde **ṭutar** ṭarz ile mīzān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 1). [ṭutar, -ar]*

Āteş-i dūzaḫa ṭāḳat mi **tutar** cism-i żaʿīf / Eylesem zārī ile Ḥaḳdan imānum şimdi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 2). [tutar, -ar]*

Beni luṭf ile **ṭutar** cān ile sevdüm ben anı / Rāh-ı ʿışḳında yol üzre ḳomışam cān ü teni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 1). [ṭutar, -ar]*

6. Yakalamak.

Ḥaḳlu ḥaḳḳın isteyüp her kişi ḥaşmını **ṭuta** / Ḳāżī ola ḥażret-i sulṭān-ı ḥayy-ı lā-yenām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 3). [ṭuta, -a]*

7. Uyumlu olmak, denk düşmek.

Bu senüñ **ṭutmadı** ḥālüñ ne beyān ü ne ḥisāb / Kim ola ḳādir ola vire ḥisābuñı senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 4). [ṭutmadı, -madı]*

8. Yer etmek, yerleşmek.

Dilde me'vā **ṭutdı** ʿışḳuñ n'eyleyem me'vāyı ben / Niʿmet-i vaṣluñ yiterdür n'eyleyem ālāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 1). [ṭutdı, -dı]*

Mavṭın-ı a'lāda **ṭutdum** çünki cāy-ı menzilet / Anuñ içün didiler süflīde vü a'lāda hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 3). [ṭutdum, -du, -m]*

9. Değer vermek, itibar etmek.

Muḳarrerdür cemāl-i bā-kemālinden alur pertev / Şular kim iki dünyāyı ḳatında **ṭutmadı** bir cev *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 1). [ṭutmadı, -ma, -dı]*

ṭuymak [16] *1. Duymak, işitmek.*

Ey Murādī şöyle saḳlañ **ṭuymasun** cānuñ seni / Yoḫsa dünyāda vü uḫrā ser-te-ser ġavġā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 5). [ṭuymasun, -ma, -sun]*

Ṭuymadın gel Murādī seni raḳīb / Yoḫsa eyler bu dem seni pā-māl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 9). [ṭuymadın, -madın]*

Ṭuydı bu ḳulaġum yine yārüñ ḫaberinden / Te'sīr ḳılup oldı bu ḳalbüñ eserinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 1). [ṭuydı, -dı]*

Ṭuyan gelsün bizüm meydānumuzda / Anı bilen ḳo ḳılsun yanumuza *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 13, Beyit 2). [ṭuyan, -an]*

2. Sezmek, hissetmek, anlamak.

Nefḫa-i rūḥı kim **ṭuyar** ādem odur ḥaḳīḳīde / Nefsini tārik idüp ol eyler ol ilticā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 4). [ṭuyar, -ar]*

ʿArṣa-i ʿışḳı ṭolandum cāy-ı maḳṣūd isteyüp / Sırr ile şimdi anı **ṭuydum** ki rāz ehlindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 2). [ṭuydum, -du, -m]*

Sırr eyle cevābında nedür nükteyi **ṭuydum** / Ġayrıya nihān oldı ise baña ʿayāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 2). [ṭuydum, -du, -m]*

ʿIşḳuñ **ṭuyaldan** cān ü dil cān ü cihān gelmez göze / Her cānda kim ʿışḳuñ ola ʿālemde ol peydālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 2). [ṭuyaldan, -alı, -dan]*

Sırr-ı esrārı **ṭuyaldan** terk-i esrār eyledüm / Sırrumı sırr eyleyüp bildüm ki sırrum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 2). [ṭuyaldan, -alı, -dan]*

Cān ü cānān ortasından ten ḥicābın refʿ iden / **Ṭuymaġa** bu sırrı hergiz virmediler cāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 3). [ṭuymaġa, -ma, -ġa]*

Bu Murādī vaḥdet içre ferd ü vāḥiddür göñül / Ben göñül nedür **ṭuyaldan** rūḥum oldı cān ü dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 1). [ṭuyaldan, -alı, -dan]*

Terk idelden ġayrıyı ʿaynında buldum ʿaynümi / Ġayb-ı ḥaḳḳum şerḥini **ṭuydum** ḳamu eṭvārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 2). [ṭuydum, -du, -m]*

Reh-i ṣadāḳate ṣıdḳ ile yüz ṭutan ādem / Vücūduñ itmese ifnā **ṭuyar** mı ḥālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 3). [ṭuyar, -ar]*

Bāde-i ʿışḳ ile taḫmīr oldı bu ḫākī vücūd / Kimsene **ṭuymaz** benüm keyfiyyet-i esrārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 3). [ṭuymaz, -maz]*

Ṭuymadum tīgüñden olan yaranuña acısını / Zīre kim tīġuñ durur bu yaramuñ öz merhemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 2). [ṭuymadum, -ma, -du, -m]*

Ṭarīḳ-i ʿışḳa meyl itdüm okudum nice fetvāyı / **Ṭuyupdur** ol fetāvīde nice dürlü muʿammāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 1). [ṭuyupdur, -up, -dur]*

ṭuyūr-ı muḫtelif [1] *Çeşitli kuşlar.*

Geldi üstine nice biñ biñ **ṭuyūr-ı muḫtelif** / Kimi sālim kimisi ḳıldı nice ḳan üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 5). [ṭuyūr-ı muḫtelif,]*

türāb [12] *Toprak, hâk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

"Vaʿfü ʿannā" virdini vird itmeseydi ger **türāb** / Şemsden envār olur mıydı virür miydi ziyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 3). [türāb,]*

türāb-āsā [1] *Toprak gibi.*

Naẓar ṣal kīmyā-yı vaṣl ile ben ḫāk-ı bī-ḳadre / Niçe bir ḫāk-ı ẕilletde olam yārā **türāb-āsā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 4). [türāb-āsā,]*

türāba yüz urmak [1] *Toprağa yüz sürmek; secde etmek.*

Ger behredār olam dir iseñ dem-be-dem Murād / Eyle duʿā cenābına **urġıl türāba yüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 5). [türāba yüz urġıl, -gıl]*

türāb-ender türābest [1] *Toprak içinde toprak olmak. II Mezarda çürüyüp toprak olmak.*

Yine āḫir **türāb-ender türābest** / Cihān āḫir ḫarāb-ender ḫarābest *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 6). [türāb-ender türābest,]*

türāb eylemek [1] *Toprak gibi olmak. II Mütevazı olmak.*

İster iseñ Murādīnüñ bilmege bu rumūzını / ʿUcb ile kibri terk idüp nefsüñi **eyle** çün **türāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 5). [türāb eyle,]*

türāb-ı āb [1] *Suyun toprağı.*

Cemālüñ pertev-i ʿaksi düşürmiş mihr ile māha / Cihāna zīnet içün ol **türāb-ı āba** düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 3). [türāb-ı āba, -a]*

türāb-zede [1] *Toprak, yeryüzü.*

Ḥicāb-ı mecde yaḳīn olsa ger nebiyy ü velī / Vücūddan ḫaber almaz olur **türāb-zede** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 2). [türāb-zede,]*

tüvana [1] *Güçlü, kuvvetli.*

Sırrı ifşā eylemez ʿilm ile dānādur göñül / Baş egmez kimseye ḫānum **tüvānādur** göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 1). [tüvānādur, -dur]*

2.2.24. U

ʿ**ubbād-ı cihān [1]** *Cihanın ibadet edenleri.*

ʿ**Ubbād-ı cihān** gelse ʿibādet idemezler / Mābeynümüzi faṣl-ı şehādet idemezler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 1). [ʿubbād-ı cihān,]*

ʿ**ubūr [1]** *Bir taraftan öbür tarafa geçme, karşı yakaya geçme, geçiş.*

Gel Murādīnüñ kelāmından iderseñ iḳtibās / Baḥr ola saña ʿ**ubūr** içün ḫabībüm hem çü ber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 5). [ʿubūr,]*

ʿ**ubūr eylemek [1]** *Geçmek.*

Añlaġıl bi'llahi furṣat virmiş iken al saña / Pes bu ʿālem maʿberinden bir gün **eylersin** ʿ**ubūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 5). [ʿubūr eylersin, -r, -sin]*

'ubūr-ı ehl-i dil [1] *Gönül ehlinden geçen, gönül ehlinin kalbinden geçen.*

Manẓaruñdan her ne kim ḳalbe **'ubūr-ı ehl-i dil** / Şerḥi vardur anlaruñ pinhān u peydā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1197, Beyit 4). ['ubūr-ı ehl-i dil,]*

ʿ**ucb [1]** *Kendini beğenmişlik, kibir.*

İster iseñ Murādīnüñ bilmege bu rumūzını / ʿ**Ucb** ile kibri terk idüp nefsüñi eyle çün türāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 5). [ʿucb,]*

uç [1] *Bir şeyin kenarı, kıyısı, son noktası.*

Gözüñ aç fānīdür fānī bu devrān / Ṣoñ **ucı** olısardur cümle vīrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 1). [ucı, -ı]*

ucın ṭutmak [1] Deyim *Ucunu tutmak. II Bir şeye dayanmak, manevi yardım almak.*

Şerʿ ile ṭutdı benüm iki elüm ḥabl-i metīn / Gel ṭarīḳatda **ucın ṭut** ḳoyu virme resenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 3). [ucın ṭut,]*

uçmaġ [3] *Cennet.*

Gel Murādīnüñ kelāmın istimāʿ eyle yine / Satrınuñ her arasını añla bir **uçmaġdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 5). [uçmaġdur, -dur]*

Murādī rāżī olur mı bu ʿahd-ı ferdāya / Senüñ murāduñ olursa cihān olur **uçmaġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 5). [uçmaġ,]*

Re'fet ü raḥmetde gördüm merḥamet emrin tamām / ʿAfv-ı Raḥmān ile **uçmaġa** girürler ḫāṣ u ʿām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 1). [uçmaġa, -a]*

uçmak [10] *Uçmak, havalanmak. II Bir duyguyu derinden hissetmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şāh-bāz-ı dil **uçarken** gördi anı dide-bān / Dām ḳurmaḳ istedi bir evc-i aʿlā didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 4). [uçarken, -ar, -ken]*

ʿ**ūd [1]** *Ağaç, odun; öd ağacı; Hint'ten gelen ve yakılınca güzel koku veren bir tür kıymetli ağaç.*

Sāḥa-i ḳudretde oldı çün nebātuñ ḫāṣılı / Kiminüñ arżında bitmişdür semer kiminde ʿ**ūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 2). [ʿūd,]*

ʿ**udūl itmek [2]** *Yoldan çıkmak, sapmak.*

Ey Murādī vaʿde-i Ḥaḳdan ʿ**udūl itme** ṣaḳın / Cehd idüp incitme ḳalbi kim göñül ḳıldan durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 5). [ʿudūl itme, -me]*

Rāhı buldum rāh ile yoldan ʿ**udūl itmek** muḥāl / Reh-nümā oldı baña rāhumda çün kim rehberüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 2). [ʿudūl itmek, -mek]*

ʿudūl olmak [1] *Yoldan çıkmış olmak.*

Er iseñ **olmasun** Ḥaḳdan **ʿudūlüñ** / Senüñ kiẕb olmasun hergiz ḳabūlüñ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 3, Beyit 2). [ʿudūlüñ olmasun, -ma, -sun]*

ufuḳ [2] *Gökyüzünün yerle birleşmiş gibi göründüğü yer.*

Ufuḳdan ṭāliʿ oldum çün benüm mescūd emlāka / Ḳamu ebdāna rūḥum ben benümle oldılar zinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 2). [ufuḳdan, -dan]*

Ufuḳdan ṭāliʿ oldı şems-i devlet / Yayıldı ʿāleme nūr-ı baṣīret *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 3). [ufuḳdan, -dan]*

uğramak [6] *1. Bir yerin yanından, yakınından, içinden geçmek. II Maruz kalmak.*

Fātiḥ-i feyż-i ezel eyledi fettāḥ seni / Ne yire **uġrar** iseñ söyle şecāʿat ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 2). [uġrar, -r]*

2. Yaklaşmak.

Cān-ı şaḳīye **uġrasa** ḫānum saʿīd ider / Gör kim ne gevher oldı bugün kīmyā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 2). [uġrasa, -sa]*

3. Kötü duruma konu olmak.

Ḳaçan derd ü firāḳa **uġrasa** dil / Ḫayālüñ derdüme dermān olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 6). [uġrasa, -sa]*

Cāna bir derd **uġrayupdur** kim devā ḳılmaz ṭabīb / Ey ṭabīb-i dil sen ancaḳ idisersin anı ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 4). [uġrayupdur, -(y)up, -dur]*

Eger ister iseñ **uġramayasın** bir ḫaṭara / Kimseye ḳılma ḫaṭā ḳaṣdını sen bī-ḳarār ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 4). [uġramayasın, -ma , -(y)a, -sın]*

Gel Murāduñ manṭıḳından diñle ḥikmet sözlerin / Ṣād olasın **uġramaya** bir nefes ḳalbüñ ġama *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 5). [uġramaya, -ma, -y, -a]*

uḥibbu aşlu'l-ḥubbi fe-inne'l-aşlu min cismi [1] *Sevginin aslını, kaynağını seviyorum çünkü sevgi cismimin aslıdır, temelidir.*

Uḥibbu aşlu'l-ḥubbi fe-inne'l-aşlu min cismi / Ḥabīb ile ḥabīb olmış n'ider bes özge ġavġāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 4). [uḥibbu aşlu'l-ḥubbi fe-inne'l-aşlu min cismi,]*

uḫrā [14] *1. Son, sonraki.*

Murādīye murādın vir murāda irgür anı sen / Murādı sensin ey sulṭān eger ūlā eger **uḫrā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 5). [uḫrā,]*

Muḥaḳḳaḳ ʿilm-i ūlā ile **uḫrā** cāmiʿi dildür / Bir ʿilme cehd idüp cūş it ne ders ola ne ḫôd fetvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 3). [uḫrā,]*

Maʿānī gencine miftāḥ ʿaḳl-ı evvel evveldür / Bu evvel evvele evvel n'idersin āḫır **uḫrādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 2). [uḫrādur, -dur]*

Gel berü ey müddeʿī bi'llāhi vaṣf eyle bize / Kün-fekānuñ şerḥini ūlā nedür **uḫra** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 4). [uḫra,]*

Yine bir ḥāle düşüpdür dil-i pür-sevdāmuz / Bilmeyen evvelümüz bilemedi **uḫrāmuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 575, Beyit 1). [uḫrāmuz, -muz]*

Anuñdur ġayb ile ʻaynı hem ülādur hem **uḫrādur** / Velī her kişiye virmiş durur özge ḫayāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 2). [uḫrādur, -dur]*

2. Ahiret.

Zebānuñ degmesün cehd eylegil bir kimseye hergiz / ʿİḳāb olınur **uḫrāda** egerçi ola ol bir mūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 4). [uḫrāda, -da]*

Şol ki içmez ḳadeh-i dilberden āb-ı ḥayāt / Dār-ı dünyāda hem **uḫrāda** ʿani'l-mevtādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 3). [uḫrāda, -da]*

Bu fenā dünyāyı n'eylersin göñül **uḫrāya** gel / Māsivāyı terk idüben ol yüce Mevlāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 1). [uḫrāya, -(y)a]*

ʿİzzet-i dünyāyile **uḫrāyı** terk iden kişi / Añlar isem ol bilür iki cihānda ʿizzetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 4). [uḫrāyı, -(y)ı]*

ʻAyn-ı ḥikmetde görindi ḥükm-i Ḥayy-ı lā-yenām / Anuñ içün söylenür dünyāda vü **uḫrāda** hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 4). [uḫrāda, -da]*

Aʻmāl-i ṣāliḥātuñ eger olmaya senüñ / **Uḫrāda** saña ḳubḥ-ı ʻamelden ne fā'ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1369, Beyit 3). [uḫrāda, -da]*

Kim virür ṣoñra baña fā'ideyi **uḫrāda** / Elde iken göreyim devr ile ānum şimdi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 4). [uḫrāda, -da]*

Ey Murādī ḳıl duʿā ile enīn / Olasın **uḫrāda** tā min sālimīn *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 5). [uḫrāda, -da]*

> ʿ**uḳbā [15]** *Ahiret. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cenāb-ı Ḥaḳdan özge ʿāḳil iseñ isteme me'vā / Aña ḳurbān ḳıl cānuñ nedür dünyā nedür ʿ**uḳbā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 1). [ʿuḳbā,]*

ʿ**uḳbāyile dünya [1]** *Ahiret ile dünya.*

ʿĀlemde beni añlayamaz ġayr-ı nuḳūṣuñ / Sensiz n'ideyin olmasun ʿ**uḳbāyile dünyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 4). [ʿuḳbāyile dünyā,]*

ʿ**uḳde [2]** *Zor, karışık iş.*

Bu Murāduñ ʿ**uḳdesin** ger ḥal iderseñ ʿilm ile / Senüñ içün de yazalar tā ḳıyāmet menḳıbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 5). [ʿuḳdesin, -sin]*

Her ne deñlü tā'ir-i ḳudsī ide cevlānlar / İrmeye künh-i ḥaḳīḳat olmaya ʿ**uḳde** küşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 2). [ʿuḳde,]*

ʿ**uḳde ḥalli [1]** *Güç bir durumun çözüme kavuşması.*

Bu ʿ**uḳde ḥalline** bir kamil-i mükemmel gör / Ḥażer ve el-ḥażer olma beri ʻani'l-īmān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 3). [ʿuḳde ḥalline, -, -(n)e]*

ʻuḳde-i ḥall itmek [1] *Güç bir durumun çözüme kavuşması.*

ʻUḳde-i ḥall itmege acgıl başīret dīdesin / Tā niḳābuñ keşf ide Rabbüñ senüñ īḳān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 4). [ʻuḳde-i ḥall itmege, -mek, -e]*

ʻuḳde-ḥal ḳılmak [1] *Güç bir durumun çözüme kavuşması.*

Ṣaġı ṣayru añla ey dil ṣayruyı ṣaġ añlaġıl / İster iseñ ger bu maʿnādan **ḳılasın ʻuḳde-ḥal** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 3). [ʻuḳde-ḥal ḳılasın, -a, -sın]*

ʻuḳde-ḥal olmak [5] *Güç bir durumun çözüme kavuşması. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kāf u nūnı ẓāhirā ḳıldı sebeb bi'l-ittifāḳ / Līk maʿnā añlanılmayınca **olmaz ʻuḳde ḥal** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 2). [ʻuḳde, hal olmaz]*

> **ʻukūl [6]** *Akıllar; akıl sahibi kişiler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Fiʿlüñ ortasına girmez ne fuhūm u ne ʿ**uḳūl** / Oldı evḳāt ile her fāʿil-i muʿtād-ı ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 3). [ʿuḳūl,]*

ʿ**uḳūl-ı aşfiyā [1]** *Yüreği saf, temiz olanların akılları.*

Künhini derk itmede ʿāciz ʿ**uḳūl-ı aşfiyā** / Enbiyā vü evliyāda mā-ʿarefnādur nidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 1). [ʿuḳūl-ı aşfiyā,]*

ʻuḳūl-ı evvelin [1] *Yaratılan ilk akıl, evvelden var olan akıl.*

Maʿrifet bābında baḥs itdi **ʻuḳūl-ı evvelīn** / Āḫirīnüñ ʻaḳlı olmışdur ziyāde lā dime *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 2). [ʻuḳūl-ı evvelīn,]*

ʻuḳūl-ı ḫavāṣ [1] *Seçkin, okumuş kimselerin akılları.*

Vuḳū'-ı tāma irer mi didüm **ʻuḳūl-ı ḫavāṣ** / Didi ki ḥikmetimi añla cezbe ḥālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 4). [ʻuḳūl-ı ḫavāṣ,]*

ʻuḳūl-ı kâmil [1] *Kemâle ermiş olanların akılları.*

İrmedi rāz-ı nihānuma **ʻuḳūl-ı kāmilin** / Rāz-ı pinhānum ṣorarsañ sor ḥayālinden yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 2). [ʻuḳūl-ı kāmilin, -in]*

ʿ**uḳūl irmek [2]** *Aklın ermesi; anlamak, çözmek.*

Müberrādur cemālüñ çün ḥayātına ʿ**uḳūl irmez** / Muḳaddersin ne yüzden kim iderlerse seni taḳrīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 2). [ʿuḳūl irmez, -mez]*

ʿ**Uḳūl irmez** nihāyetle Murādīnüñ kelāmına / Velī ʿaḳlınca her bir kimseye bir dāstān olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 5). [ʿuḳūl, irmez]*

ʿ**uḳūl ü fehme gelmek [1]** *Akıl ve idrake gelmek, anlaşılır olmak.*

Añlar iseñ ḥālümüz **gelmez** ʿ**uḳūl ü fehme** hiç / Ger beḳāya rāġıb iseñ bil sebātı bizdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 2). [ʿuḳūl ü fehme gelmez, -mez]*

ʿ**ulā [3]** *Şan ve şeref sahibi kimse.*

Cāna beḳā virüp durur oldı çün ibtidā ṣıfat / ʿİzzet ile ʿ**ulādadur** tā ebed intihā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 1). [ʿulādadur, -da, -dur]*

Vücūdı mürtefiʿ olmış ʿ**ulāda** / Anuñ çün ism-i resmīdür mü'ebbed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 2). [ʿulāda, -da]*

Ger tekebbürden ırağ olduñsa ey ṣāḥib-ḫıṣāl / Alçaḳ eyleme özüñi var **ʿulāda** sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 3). [ʿulāda, -da]*

ʿ**ulā olmak [1]** *Şan ve şeref sahibi olmak.*

Ḫurrem ol dil ki **ola** ʿışḳ-ı ḥabīb ile ʿ**ulā** / Nice nice gele ervāḥ-ı saʿādet peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 1). [ʿulā ola, -a]*

ūlā [4] *Birinci, ilk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādīye murādın vir murāda irgür anı sen / Murādı sensin ey sulṭān eger **ūlā** eger uḫrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 5). [ūlā,]*

ūlā vü uḫrā [3] *İlk ve son.*

Ey ṣafḥa-i kitābuñ ʿunvānı ʿilm-i ūlā / Ey ẓāhir-i ḥaḳīḳat **ūlā vü** sende **uḫrā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 1). [ūlā vü uḫrā,]*

Ey Murādī biñde bir evṣāfuñ olmaya beyān / Olsalar **ūlā vü uḫrā** cümle dünyā elsine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 5). [ūlā vü uḫrā,]*

Bu Murādī añladı 'ışḳuñda çün küllī ḫaber / Añladı bildi hemān ūlā vü hem uḫrā seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 5). [ūlā vü uḫrā,]*

'ulemā [4] *Alimler, bilginler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün nihān oldı gelüp meclis-i hey'etde ʿilm / Pes muʿayyen ʿ**ulemāyile** durur daʿvāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 575, Beyit 2). [ʿulemāyile, -(y)ile]*

ūlī [1] *Efendiler, sahipler.*

Melā'ik durur çün **ülī** ecniha / Kimisine de mesnā kimi sālise *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 1). [ülī,]*

uli'l-elbāb [1] *Akıl sahipleri.*

Mültemis oldı çü saña vaṣl-ı yār / Eyle **uli'l-elbāb** yüri daḳḳ-ı bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 3). [uli'l-elbāb,]*

ulu'-l ebṣār [3] *Basiret sahipleri; anlayışı keskin olup ibret nazarıyla bakan kişiler.*

Eyleyüp her yirde cāyı hep baṣīr oldı baṣar / Bu rumūzumda **ulu'l-ebṣāra** ḳıldum ālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 3). [ulū'l-ebṣāra, -a]*

Eyleyüp her yirde cāyı hep baṣīr oldı baṣar / Bu rumūzumda **ulu'-l ebṣāra** ḳıldum ālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 3). [ulū'-l ebṣāra, -a]*

Şühūd-ı ẕātunuñ müstaġraḳı oldı **ulu'l-ebṣār** / ʿIyānsın çün beyān lāzım degüldür kim ide inkār *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 9). [ulü'l-ebṣār,]*

ulü'l-ʿayn olmak [1] *Göz sahibi olmak, görüş kabiliyetine sahip olmak. II Kalp gözü açık olmak.*

Ḫayālāt-ı vaḳāyiʿden **ulü'l-ʿayn oldı** ebṣārum / Ulü'l-ʿazmüñ ṣafāsına ṣafā-baḫş oldı muḫtārum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 1). [ulü'l-ʿayn oldı, -dı]*

ulü'l-ʿazm [1] *Azim, niyet sahipleri.*

Ḫayālāt-ı vaḳāyiʿden ulü'l-ʿayn oldı ebṣārum / **Ulü'l-ʿazmüñ** ṣafāsına ṣafā-baḫş oldı muḫtārum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 1). [ulü'l-ʿazmüñ, -un]*

ulü'l-elbāb [2] *Akıl sahipleri.*

Eger maʿnī dilerseñ sen muʿayyen añla maʿnādan / Ne maʿna bil ki bī-maʿnā olupdur hep **"ulü'l-elbāb"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 4). ["ulü'l-elbāb",]*

Bu Murāduñ sözlerin şerḥ itmeye biñde birin / Nice biñ gelse **ulü'l-elbāb** elbāb üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 5). [ulü'l-elbāb,]*

ulü'l-emr [2] *İslâm toplumunda üst yöneticileri ve toplumsal otorite sahibi kimseleri anlatan tabir.*

Ulü'l-emrüñ düzildi emri ile çünki bu enmāṭ / Sen anı şanmaġıl ḳā'im ḳoyuben göçdi çün füṣṭāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 1). [ulü'l-emrüñ, -ün]*

Ulü'l-emre tābiʿ bu ecnās bes / Velī bilmedüñ anları cāmiʿa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 4). [ulü'l-emre, -e]*

ulu [27] *Büyük, yüce. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAẕīmi **ulularuz** ṣubḥ u şām her sāʿat / Cemīʿ-i ʿālem içinde muʿaẓẓamuz cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 3). [ulularuz, -lar, -uz]*

ulu bāb [1] *Yüce kapı, huzur, makam.*

Dilerseñ maʿrifet meydānı gözle / **Ulu bābına** var ʿirfānı gözle *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 33, Beyit 2). [ulu bābına, -ı, -(n)a]*

ulu olmak [2] *Ulu, değerli olmak.*

Ḫarc var itmededür yolına yāre sevgilü / Cān u ten ārāyişin terk eyle **olasın ulu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 1). [ulu olasın, -a, -sın]*

Erşed oldur ki bile āḫır-ı dünyāyı ḳamu / Ey göñül ma'rifet olmasa kişi **olmaz ulu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 1). [ulu olmaz, -maz]*

ululamak [1] *Yüceltmek.*

Seyyid-i ādem iderseñ beni olmaya ʻaceb / **Ulularam** seni her dem ne siyādetdür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 3). [ulularam, -r, --am]*

ululuġ / ululuḳ [5] *Büyüklük, yücelik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger **ululuḳ** ister iseñ ol rıżāsında hemān / Bildügin yañıldı her kim ki kerāmet gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 5). [ululuḳ,]*

ʿ**ulūm [22]** *Ilimler, bilimler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Oldı çü ʿ**ulūmında** ezel ʿilm ile aʿlem / ʿĀlem kim ola ʿilmine oldur yine aʿlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 5). [ʿulūmında, -ın, -da]*

ʿ**ulūm-ı aḫbār [1]** *Haberlerin ilimleri.*

Ey Murādī oḳuram bunca ʿ**ulūm-ı aḫbār** / Sırruñı bilmedüm açdum çü kitābuñı senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 5). [ʿulūm-ı aḫbār,]*

ʿ**ulūm-ı** ʿ**alleme'l-esmā [1]** *İsimleri bilenin; Allah'ın ilimleri.*

Murādīnüñ kelām-ı dil-küşāsından olur ẓāhir / ʿ**Ulūm-ı** ʿ**alleme'l-esmā** ki ādemden muḳadderdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 5). [ʿulūm-ı ʿalleme'l-esmā,]*

ʿ**ulūm-ı baḫtiyār [1]** *Bahtlı, talihli ilimler.*

Aṣl oldur kim biline aṣl-ı şerḥ-i kün fekān / Mā hüve'l-vāḳiʿde çoḳ olur ʿ**ulūm-ı baḫtiyār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 2). [ʿulūm-ı baḫtiyār,]*

ʿ**ulūm-ı dilārā [1]** *Gönül alan, gönlü dinlendiren ilimler.*

Muvānesetle görindi ʿuyūna māfī'l-bāl / Zihī ʿ**ulūm-ı dilārā** zihī ʿacā'ib ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 1). [ʿulūm-ı dilārā,]*

ʿ**ulūm-ı enbiya [3]** *Peygamberlerin ilimleri.*

ʿ**Ulūm-ı enbiyādur** yoluña vāris velīler pes / Naẓardan ẓāhir-i manẓūr merātibdür muṭabbaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 4). [ʿulūm-ı enbiyādur, -dur]*

Lā vü len terkindedür cümle ʿ**ulūm-ı enbiyā** / Dil özin terk eylemiş merdānedür merdānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 4). [ʿulūm-ı enbiyā,]*

Ḥaḳā'iḳden ʿ**ulūm-ı enbiyā** ẓāhir durur el-ḥaḳ / Sülūk-ı enbiyāda evliyā bāhir durur el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 1). [ʿulūm-ı enbiyā,]*

ʿ**ulūm-ı enbiyā vü evliyā vü aṣfiyā [1]** *Yüreği temiz olanların, velilerin, nebilerin ilimleri.*

Murādī mündericdür bu kelām-ı pür-beyānuñda / ʿ**Ulūm-ı enbiyā vü evliyā vü aṣfiyā** el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 5). [ʿulūm-ı enbiyā vü evliyā vü aṣfiyā,]*

ʻulūm-ı evvel [1] *İlk ilimler.*

Ẓamīr āyinesin ẓikr ile cilā eyle / **ʻUlūm-ı evvele** āḫirde ibtidā eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 1). [ʻulūm-ı evvele, -e]*

ʻulūm-ı evvelīn ü āḫirīn [4] *Öncekilerin ve sonrakilerin ilimleri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿİlm-i bī-maʿnāyı ḳo gel ʿilm-i bā-maʿnā dile / Kī ʿ**ulūm-ı evvelīn ü āḫirīn** ola nişān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 3). [ʿulūm-ı evvelīn ü āḫirīn,]*

ʿ**ulūm-ı evvel ü āḫir [1]** *İlk ve son ilimler.*

Olupdur müctemiʿ çün kim ʿ**ulūm-ı evvel ü āḫir** / Ne tenhādur bu tenhālıḳ himāyetdür himāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 4). [ʿulūm-ı evvel ü āḫir,]*

ʻulūm-ı evvel ü uḫrā [1] *İlk ve son ilimler; tüm ilimler.*

ʻUlūm-ı evvel ü uḫrāya ʻālim iseñ eger / Hüner getür bu miyāna olur naẓar hünere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 4). [ʻulūm-ı evvel ü uḫrāya, -(y)a]*

ʿ**ulūm-ı ḥikmet [1]** *Bilgelerin ilimleri.*

ʿ**Ulūm-ı ḥikmeti** ögrendi ʿāṣıḳ-ı ṣādıḳ / Velīk şerḥ ü beyānına yār ḳıldı yaṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 3). [ʿulūm-ı ḥikmeti, -i]*

ʿ**ulūm-ı** ʿ**ilm [1]** *İlmin ilimleri.*

ʿ**Ulūm-ı** ʿ**ilm** ile bildürdi gerçi bize ʿalīm / Bū ʿilm-i sābıḳı rābıṭ durur velī feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 3). [ʿulūm-ı ʿilm,]*

ʻulūm-ı kemal [1] *Tam, mükemmel ilimler.*

ʿĀlemde faḫr iden bu **ʻulūm-ı kemāl** ile / Kimdür kemāl diye kemālüñ gören senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 2). [ʻulūm-ı kemāl,]*

ʿ**ulūm-ı kün [1]** *Kün ilmi. "Ol, olsun!" Ezelde sâdır olan kün emr-i ilâhisi üzerine bu kainat halk olundu.*

ʿ**Ulūm-ı künde** kāfuñ elfi misli rāst olduñsa / Gelür milk-i hüviyyetden saña ḳudret ve hem heybet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 4). [ʿulūm-ı künde, -de]*

ʿ**ulūm-ı lem-yezelī [1]** *Yok olmaz, kalıcı ilimler.*

Selāmet-i ezelīden müsellemüz cānā / ʿ**Ulūm-ı lem-yezelīden** muʿallemüz cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 1). [ʿulūm-ı lem-yezelīden, -den]*

ʻulūm-ı siyer [1] *Hadis ilmi.*

Çü ʻilm-i nāṭıḳadan geldi bu **ʻulūm-ı siyer** / Siyer bu ẕāta ṣıfat oldı ẕātı ḳıl īḳān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 2). [ʿulūm-ı siyer,]*

ʻulūm-ı şuverī [1] *Suretlere, biçimlere dâir ilimler.*

Ey Murādī bu **ʻulūm-ı şuverīden** maʿnā / Gözedürseñ ne dimekdür diyeler pes Yā-Sīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 5). [ʿulūm-ı ṣuverīden, -den]*

ʿ**ulūm-ı ẓāhir [2]** *Görünen, bilinen ilimler.*

Murādī ʿilm-i ezelde ʿ**ulūm-ı ẓāhirdür** / Velīk bāṭın u ẓāhirde gösterür ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 5). [ʿulūm-ı ẓāhirdür, -dür]*

ʻUlūm-ı ẓāhire bāṭın yine bu bāṭına ẓāhir / Ẕuhūr-ı ʻAlleme'l-esmā benüm āyāt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 2). [ʿulūm-ı ẓāhire, -e]*

ʿ**uluvv-ı himmet [2]** *Gayret, emek ve keremlerin en yücesi.*

ʿ**Uluvv-ı himmete** aṣlā ṭayanmaz bil cibāl el-ḥaḳ / Bu maʿnā üzredür cümle ḳabūlı ḫāṣ ile ʿāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 2). [ʿuluvv-ı himmete, -e]*

Gerçi kim dirler **ʻuluvv-ı himmeti** īmāndan / Saña tefvīż itmişem sen eylegil aʻlā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 3). [ʿuluvv-ı himmeti, -i]*

ʿ**ulvī olmak [1]** *Yüksek, yüce olmak.*

Ārzū eyledügümce baña ikrāmın ider / Ne ḳadar ʿ**ulvī olursam** daḫı aʿlā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 2). [ʿulvī olursam, -sa, -m]*

ʿ**ulyā [11]** *Çok yüce. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nām u nişānı neylesün insān olan ey bī-nişān / Nuṭḳ oldı ʿ**ulyāda** eser oldı maḥabbet müntehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 4). [ʿulyāda, -da]*

ʿ**ulyā eylemek [1]** *Yüce, ulu eylemek.*

Ṭavr u ṭarzın bildi pes ṭavrından itmedi ḫurūc / Anuñ içün **eylemiş** ʿulyāda ʿ**ulyā** ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 4). [ʿulyā eylemiş, -miş]*

umenā [1] *Emin kimseler. Eminler. Emniyet sahipleri.*

Umenāyuz nuḳebāyuz budelāyuz nücebā / Ḳuṭb-ı aḳṭāba ṣorarsañ yine ġavs oldı ḫiṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 3). [umenāyuz, -(y)uz]*

ʿ**umḳ [1]** *Derinlik.*

Fażīlet baḥri ʿ**umḳından** çıḳardı dürr-i nā-yābı / Cemīʿ-i ʿāleme ser-tāc olup olmadı ol ġam-nāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 3). [ʿumḳından, -ı, -n, -dan]*

ummak [16] *Istemek, beklemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī gördi menāmında yāre vaṣl olmış / **Umar** ki ola bu ru'yāsı ṣādıḳu'r-rü'yā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 5). [umar, -ar]*

ʿ**ummān [34]** *Okyanus.*

Eşk-i çeşmüm yirine cānā gözümden ḳan aḳar / Şöyle cūş ile gelür kim sanasın ʿ**ummān** aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 1). [ʿummān,]*

Ṣalduñ beni çü derdüñe dermānı n'eylerem / Buldum bu baḥr-ı ʿışḳuñı ʿ**ummānı** n'eylerem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 1). [ʿummānı, -ı]*

II İlahi aşk.

Bādbān-ı ẕevḳini açdı hevā-yı şevḳ ile / Ṣaldı cismi cismini ʿummāna ʿ**ummān** insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 4). [ʿummān,]*

Bādbān-ı ẕevḳini açdı hevā-yı şevḳ ile / Ṣaldı cismi cismini ʿ**ummāna** ʿummān insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 4). [ʿummāna, -a]*

Sāḥil-i deryā-yı ʿışḳı fülk-i dil eyler güẕār / Çün gire **ummāna** hergiz bulımaz ḥadd ü kenār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 1). [ummāna, -a]*

Bir baḥre düşüpdür yine ġavvāṣ-ı göñül kim / ʿ**Ummāna** deger ḳaṭre-i dürdānelügüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 2). [ʿummāna, -a]*

Bir cevher oldı dil anı devrān arar müdām / Bir gevher oldı ḳalb anı ʿ**ummān** araşdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 2). [ʿummān,]*

Ey Murādī ḳaṭre çün deryādan olmadı baʿīd / Çünk'ezelden ulu deryā idük ʿ**ummān** isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 5). [ʿummān,]*

Ġavvās-ı ʿışḳ olanlar cān terkini uruben / ʿ**Ummāna** ṭalmayınca dür-dāneye iremez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 596, Beyit 2). [ʿummāna, -a]*

Nīldür çün ḥikmetine ārzū / Ṭalmaġa ʿ**ummāna** olmadı yaṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 3). [ʿummāna, -a]*

Baḥr-ı ʿummān olmışam ʿummān-ı ʿālem bendedür / Cümleten gevherlerüm ʿ**ummāna** beẕl itsem gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 2). [ʿummāna, -a]*

Ḳaṭre deryā olmayınca gevhere el iremez / ʿĀṣıḳuñ her ḳaṭresi bu yolda bir ʿ**ummān** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 3). [ʿummān,]*

Rāh-ı ʿışḳı bilmedi şol kim ḥicāb-ı tendedür / Baḥr-ı ʿışḳa ġavs idenler ṭutdılar **ʿummāna** yol

(Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 2). [ʾummāna, -a]

Cūy-ı eşküm dīdelerden şevḳine yārüñ yine / Şöyle aḳdı kim Murādī virmedi **ʿummāna** yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 5). [ʾummāna, -a]*

Men ʿaref sırrında ḥayran oldı dil ḥayrān igen / Ṭaldı bir ʿumman-ı bī-pāyāna dil ʿ**umman** igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 1). [ʿumman,]*

Girmedüñ ʿ**ummāna** bilmezsin bu baḥrüñ ḥālini / Baḥre ṭalmayınca şanma kendüñi dürdānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 2). [ʿummāna, -a]*

Murādī lücce-i deryādan aldı bir gevher / Eridi şu oluben ḳapladı nice **ʿummān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 5). [ʿummān,]*

Bu Murāduñ yanına gel sen berü / Zevraḳın şalmaġa **ʿummān** isteyen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 5). [ʿummān,]*

Fülk-i dil çün şalındı **ʿummāna** / Fülk-i yem oldı yem-i **ʿummāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 1). [ʿummāna, -a]*

Ḳıl Murādī özüñi zer gibi ṣāf / Dür olup pes ṭal imdi **ʿummāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit 5). [ʿummāna, -a]*

Çāre-sāzuñ çāresinden çāre-sāz oldı göñül / Baḥr-ı vaḥdet içre ṭaldum özge **ʿummānam** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 2). [ʿummānam, --am]*

Sāḥa-i ḳudretde gördüm bu ẓuhūrın kesretin / Līkin olunmış iḥāṭa bir muhīb **ʿummān** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 2). [ʿummān,]*

Māha ḳarşu ẓevraḳ-ı dil gezdi bir baḥır üzre âh / Lü'lü vü mercân ile toldurdı **ʿummān** bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 2). [ʿummān,]*

Muḥīṭ oldı taḥayyürle bu aḳlum n'eyleyem bilmem / Yine dil zevraḳı pāyānsuz düşdi bir **ʿummāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 4). [ʿummāna, -a]*

ʿAmelde ʿömr vefāsın ḳayurma kāmil iseñ / Bu ḥutı ḥayy idüben ölmedin at **ʿummāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 4). [ʿummāna, -a]*

Bir ḳaṭre iken yā Rab ḳılduñ beni bir deryā / Deryāyı ḳarışdurduñ ʿummān ile **ʿummāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 2). [ʿummāna, -a]*

Bir ḳaṭre iken yā Rab ḳılduñ beni bir deryā / Deryāyı ḳarışdurduñ **ʿummān** ile ʿummāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 2). [ʿummān,]*

Ḳıl Murādī özüñi zer gibi ṣāf / Dür alup pes ṭal imdi **ʿummāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit 5). [ʾummāna, -a]*

Naḳş-ı miṣṭārı n'idersin bula gör naḳḳāşı / Māhī olduñsa taleb eyle hemān **ʿummānı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 4). [ʾummānı, -ı]*

ʿĀlemüñ girdini gezdüm yine pergār-ṣıfat / Eylesün anı nuḳat gibi miyān **ʿummānı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 3). [ʾummānı, -ı]*

II Şiir yazma gücü.

Ey Murādī ne ʿaceb saña nihāyet olmaz / Bir senüñ gibi daḥı görmedük ʿ**ummān** didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 5). [ʿummān,]*

Ṭālib olsa ele girse n'idelüm n'eyleyelüm / Cevher olmaġa Murādī nice ʿ**ummān** bilürüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 578, Beyit 5). [ʿummān,]*

Ey dil Murādī ḳavli şerḥ ü beyāna gelmez / Deryā durur bu deryā **ʿummān** durur bu ʿummān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 5). [ʿummān,]*

Ey dil Murādī ḳavli şerḥ ü beyāna gelmez / Deryā durur bu deryā ʿummān durur bu **ʿummān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 5). [ʿummān,]*

ʿ**ummān eylemek [1]** *Okyanus gibi çok olmak. II İlahi aşkla dolmak.*

Reşḥa-i ʿayn-ı ḳader dünyāyı ʿ**ummān eylemiş** / Ġayb-ı ḥikmet mihri her şey'i dıraḫşān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 1). [ʿummān,]*

ʿ**ummān-ı ʿālem [1]** *Cihanın okyanusu.*

Baḥr-ı ʿummān olmışam ʿ**ummān-ı ʿālem** bendedür / Cümleten gevherlerüm ʿummāna beẕl itsem gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 2). [ʿummān-ı ʿālem,]*

ʿ**umman-ı bī-pāyān [1]** *Sonu olmayan deniz. II İlahi aşk.*

Men ʿaref sırrında ḥayran oldı dil ḥayrān igen / Ṭaldı bir ʿ**umman-ı bī-pāyāna** dil ʿumman igen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 1). [ʿumman-ı bī-pāyāna, -a]*

ʿummān-ı bī-pāyān olmak [1] *Sonu olmayan deniz olmak. II Geniş gönül.*

ʿUmmān-ı bī-pāyān olup ʿilm ile bu baḥr-ı fu'ād / ʿArş-ı muʿallādan geçüp olsun maḳām aʿlā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 2). [ʿummān-ı bī-pāyān olup, -up]*

ʿummān-ı ḥaḳīḳat [1] *Hakikat okyanusu.*

Dil fülki **ʿummān-ı ḥaḳīḳatde** olupdur āşinā / Dildür gezen her ʿālemi dil şemʿine pervānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 4). [ʿummān-ı ḥaḳīḳatde, -de]*

ʿ**ummān-ı ḥayret [1]** *Hayret denizi; İlahi aşkla dolma, cezbe hali.*

Nice bir ʿ**ummān-ı ḥayretde** gezüp bu fülk-i dil / Ḥāṣılın taḥmīl ḳıl bī-berr ü sāḥil itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 2). [ʿummān-ı ḥayretde, -de]*

ʿummān-ı ʿirfān [1] *Marifet, ilim denizi.*

Bu kār u bārı terk idüp rāh-ı fenāyı gözleyüp / **ʿUmmān-ı ʿirfāna** ṭalup dürdāne-i ʿışḳam yine

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 2). [ʻummān-ı ʻirfāna, -a]

ʿ**ummān itmek [1]** *Deniz hâline getirmek. II Genişletmek, açmak.*

Ne ḥikmetdür ne ḳudretdür bunı ben daḫı bilmezven / Murāduñ ḳalbini her dem-be-dem ʿ**ummān ider** yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 5). [ʿummān ider, -er]*

ʿ**ummān olmak [2]** *Okyanus gibi olmak. II Engin manevi yücelik.*

Zevraḳ-ı dil āşinā olalı baḥr-ı vaḥdete / Bād-bān olup girü ʿ**ummān olan** kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 2). [ʿummān olan, -an]*

II İlahi aşkla dolmak.

Keştī-i ḳalbi her dem sür baḥr-ı bī-kerāna / Ger āb ile havādan **ʻummān olam** dir iseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 3). [ʻummān olam, -a, -m]*

ʻumūmen [1] *Bütün, tamamen.*

ʻUmūmen millet olmışdur bu dünyā gerçi ser-tā-pā / Velīkin vāḥid olmaḳdur bula dil rāh-ı aʻlāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 2). [ʻumūmen,]*

umūr [6] *İşler, hususlar, maddeler, şeyler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müyesser çün ḳolay itmiş **umūrın** ẓāhir ü bāṭın / ʿAlāmāt-ı ʿaṭāyādur "ve yessernāhü teysīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 3). [umūrın, -ın]*

umūr-ı dīde [1] *Gözün, nazarın, İlahi tecellinin hususları.*

Umūr-ı dīde durur cümleten evāmir çün / İder olar da yirinde bir āhen-i bürhān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 3). [umūr-ı dīde,]*

umūr-ı dü-cihān [1] *İki cihanın, dünya ve ahiretin işleri.*

Ḫalḳ olındı çünki ḳudretden **umūr-ı dü-cihān** / Pes ḳamunuñ varluġına şāhid emr-i kün-fekān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 1). [umūr-ı dü-cihān,]*

umūr-ı ḳāṭıʿāt [1] *Kesin emirler.*

Ey Murādī merd oldur kim bizi iẕʿān ide / Cümle maḳdūruñ **umūr-ı ḳāṭıʿātı** bizdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 5). [umūr-ı ḳāṭıʿātı, -ı]*

umūr-ı muʻżama [1] *Yüce, büyük işler.*

Umūr-ı muʻżamadan oldı emr-i vāḥid pes / Ki oldı münteşir andan evāmir-i erkān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 2). [umūr-ı muʻżamadan, -dan]*

ʿ**umyā [1]** *Kör.*

Küşāde-ṭāliʿ oldur kim ṭuluʿın añlaya ḳande / İki çeşmi mücellā iki ʿaynı anuñ ʿ**umyādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 4). [ʿumyādur, -dur]*

ʿ**unṣur [1]** *Öz, ruh, madde, esas, cevher, kök.*

Āb u āteşden ḫalāṣ olduḳda cismüm ʿ**unṣurı** / Pür-żiyā ḳıldı iki dünyāyı nurāniyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 4). [ʿunṣurı, -ı]*

unutmak [5] *Hatırlamamak, akıldan çıkarmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Niçün **unudasın** ʿahd saña virmedi mi faẕlı / Cihāna ḳılmaġıl meyli unutma ne didi sābıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 4). [unudasın, -an, -sın]*

urınmak [1] *Takınmak, geçirmek.*

Ṭınāb-ı himmet ile ḫaymem oldı ber-eflāk / **Urındı** ḫabl-ı yaḳīn añladum ki tār nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 4). [urındı, -dı]*

ʻurḳ [1] *Kök, damar.*

ʿĀrifüñ **ʻurḳında** demdür çün maḥabbet demleri / Laḥmeke laḥmi varup maʿnāsına el urdı el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 4). [ʻurḳında, -ı, -, -da, -]*

urmak [10] *1. Vurmak, yaralamak. II Olumsuz yönde etkilemek.*

Göster gözüme ṣaʿṣaʿa-i nūruñı şehā / Anuñ firāḳı **urmaya** tā sīneme rumūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 6). [urmaya, -ma, -(y)a]*

Enīs olalı ʻışḳuñla dilüm bir leẕẕet almışdur / Baña aġudan acıdur lisānum ger **uram** ḳande *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 4). [uram, -am]*

2. Yansımak, aydınlatmak.

Ẕerre-i nāçize pertev ṣalsa tāb-ı āfītāb / Āb içinde ʿaks-i tāba şems **urulmaz** aña ad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 3). [urulmaz, -ul, -maz]*

ʿAks-i tābuñ **uralı** ʿāleme ey nūr-ı mübīn / Lemʿa-i berḳ-i cemālüñ nice peydā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 2). [uralı, -alı]*

3. Hızla değmek, çarpmak. II Etkisinin derinden hissedilmesi.

Mevc **uralı** yem-i vücūd cümle saña ḳılur sücūd / Niʿmetüñi bilen senüñ dā'im ider senā senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 3). [uralı, -alı]*

Ser-be-ser emvāc **uraldan** dilde deryā-yı şühūd / Anuñ içün ḳaplamışdur ʿālemi bu āb-ı cūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 1). [uraldan, -aldan]*

Gülşen-i cennetde gezmiş bir buraḳ / Berḳveş geldi **uruben** sāḳa sāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 1). [uruben, -uben]*

4. Yüzüne yerleştirmek.

Maʿnī cemāline niḳāb **urdı** gelüp celāl ile / Ḳıldı çoġını bī-ʿaḳıl vech ile bu riʿāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 3). [urdı, -dı]*

5. Kurmak, inşa etmek.

Pes andan ṣayḳal-i tevḥīdi **ur** sen āhen-i ḳalbe / Ola āyīne-i aṣfāleyin daḫı çü cām-ı Cem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 3). [ur,]*

6. Silah, kılıç vb. için urmak, sokmak, batırmak, delmek; yaralamak. II Tesiri altına almak.

Ḳābe ḳavseynüñ nedür sırrını şoldur añlayan / Oḳ gibi ṭayy itdi pes **urdı** nişānın bir ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 4). [urdı, -dı]*

ʿurūc [3] *Yukarı çıkmak, yükselmek. II Manevi yol katetmek.*

Murādī süllem-i şerʿ-i şerīfe oldı çün ʿarıc / **ʿUrūc** imiş o miʿrāca sen añla iḳtiżā maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 5). [ʿurūc,]*

Bu gün menāzil-i Ḥaḳḳa yine **ʿurūcum** içün / Şerīʿat ile ṭarīḳat iki ḳanadumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 3). [ʿurūcum, -um]*

Ṭayr itdi kürsī ile Murādī hemān o dem / ʿArş eyledi **ʿurūc** ile ʿizzet me'ābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 5). [ʿurūc,]*

ʿurūc eylemek [6] *Yukarı çıkmak, yükselmek. II Yücelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿUrūc eyler nice ervāḥ egerçi evc-i bālāya / Bir avuc ḫāke almazlar oları añla ʿāṣıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 4). [ʿurūc eyler, -r]*

ʿurūc-ı muḫtaṣar [1] *Kısa bir yükseliş.*

ʿUrūc-ı muḫtaṣardan oldı çün miʿrāc-ı külliyet / Pür-ekmel oldı o kim kāmilīne virdi ʿunvānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 2). [ʿurūc-ı muḫtaṣardan, -dan]*

ʿurūc itmek [1] *Yükselmek, yukarı çıkmak.*

Ey Murādī vire bunuñ ḫaberin peyġamber / Minbere **idüp ʿurūc** eyleye cennetde beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 5). [ʿurūc idüp, -üp]*

ʿurūc ḳılmak [1] *Yükselmek. II Yücelmek.*

Baḳdı o bām-ı dārdan gördi ḳamu ʿavālimi / **Ḳıldı** o bāmdan **ʿurūc** ġayr ile hem-dem oldı dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 4). [ʿurūc ḳıldı, -dı]*

ʿurūc ʿurūc-ender ḳılmak [1] *Sürekli yükselişte olmak, yücelmek.*

Buldı miʿrācını çün **ḳıldı ʿurūc-ender ʿurūc** / Nice yüz biñ kerre yüz biñ feṭḥ-i ebvāb eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 3). [ʿurūc ʿurūc-ender ḳıldı, -dı]*

urulmak [1] *Çalınmak.*

Şoñra **uruldı** emr ile anda nefīr yā ṣadā / Yirlü yirine vardılar böyle çekildi çün ḳalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 5). [uruldı,]*

ʿurve-i vüṣḳā [3] *"Kopmayan sağlam bir kulp", Kur'ân-ı Kerîm, Bakara (2)/256.*

Yā ceḥīme nār olan yā ravżada ḥʿūrā nedür / Yā nedendür yā nedür bu **ʿurve-i vüṣḳā** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 4). [ʿurve-i vüṣḳā,]*

ʿUrve-i vüṣḳāyı bildüm ġāyet-i memāt imiş / Cān ile cānānı sevmek maḳṣad-ı aḳṣā imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 1). [ʿurve-i vüṣḳāyı, -(y)ı]*

ʿUrve-i vüṣḳāda ḫatm itdüñse ḫavf-ı vaḥşeti / Kūyı meydāndan çıḳarduñ ʿuḳde oldı saña ḥal *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 4). [ʿurve-i vüṣḳāda, -da]*

ʿuryān [1] *Çıplak.*

Gāh olur kim ḫalʿ iderven üc libāsı ser-te-ser / Gāh **ʿuryān** ü mülebbes ḥāmīyem hercāyī ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 2). [ʿüryān,]*

ʿuryān olmak [4] *Soyunmak.*

Ġāfil ṣaḳın olma sen bir gün ecel irişür / **ʿUryān olursın** sen hem zīr ve hem bālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 2). [ʿüryān olursın, -ur, -sın]*

II Dünya bağlarını kesmek.

Şöyle ġālib oldı ʿışḳuñ ben Murādīye senüñ / Kār u bārum ṭaġıdup yoluñda **ʿuryān olmışam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 7). [ʿüryān olmışam, -mış, --am]*

Ṣubḥ-dem çün ḳalḳa yirden baş açuḳ ḫalḳ-ı cihān / Yaluñ ayaḳ oluben **ʿuryān ola** pir ü cüvān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 1). [ʿüryān ola, -a]*

Ey dil eger ʿāḳıl iseñ ʿışḳ ile mihmān ol yüri / Tāc u ḳabā terkin ḳılup her demde **ʿuryān ol** yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 1). [ʿüryān ol,]*

usanmak [1] *Bıkmak, bezmek.*

Göñlüm düşeli saña ey şāh-ı cihān-ārā / Dünyādan vü ʿuḳbādan cānumı **uşandurdı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 2). [uşandurdı, -dur, -dı]*

uşlanmak [1] *Akıllanmak. II Aşk yerine aklı tercih etmek.*

Beni cevr ü cefā-yı yārden yüz döndürür ṣanma / Naṣīḥat iderem göñlüm deli olduḳça **uşlanma** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 1). [uşlanma, -ma]*

uşlu olmak [2] *Akıllı olmak.*

Abdāl gelse bunda **uşlu olur** hem abdāl / Gelsün żiyā virilsün kimüñ ṣafāsı vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 4). [uşlu olur, -ur]*

Bu Murāduñ bu kelāmında eser bulmaz iseñ / Saña yazıḳ ki cihānda **olımaduñ uşlu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 5). [uşlu olımaduñ, -ı, -ma, -du, -n]*

ʿusret [1] *Güçlük zorluk, zahmet.*

Āḫiret-endīş ol ḳo ġafleti / ʿİbret-i fikr eyle dā'im **ʿusreti** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 38, Beyit 2). [ʿusreti, -i]*

ʿ**usre yüsr [2]** *Zorluk kolaylık.*

Çün ʿusre yüsr ile olmışdur iḳtiżā-yı cihān / Bu ʿ**usre yüsr** ḳayurma olana ol ḳānīʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 2). [ʿusre yüsr,]*

Mübeddel oldı **'usri yüsre** raġbet eyledi Rabbe / Velīkin fārıġ oldı ḳatlanup pes yevm-i mīʿāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 3). ['usri yüsre, -e]*

'usri yüsr [5] *Zorlukla kolaylık. İnşirah suresi 5. 6. Ayet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Minnetle anda baḳdı yemīn ü yesārına / Pes **"'usri yüsr"e** eyledi raġbetde iltićā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 2). ["'usri yüsr"e,]*

'usri yüsr olmak [1] *Şüphesiz güçlükle beraber bir kolaylık vardır. Gerçekten, güçlükle beraber bir kolaylık vardır.*

Ey ʿazīz-i mışr-ı dil her **'usri yüsr oldı** ḥisāb / Bulmaz idi ʿizz-i Yūsuf çekmeseydi renc-i çāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 3). ['usri yüsr oldı, -dı]*

usūl [1] *Bir amaca erişmek için tutulan yol, yöntem; takip edilen metot.*

ʿİlm-i insānī nedür bildür **uṣūlī** fehmini / Ḥayy idüp ʿālemleri ünsümle iḥyā ol didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 4). [uṣūlī, -i]*

uṣūl-ı intiha [1] *Son usûl, bir şeyin ilerleyebileceği son nokta.*

Menbāʿ-ı ʿilm ü ḥilm olan buldı işinde ibtidā / Müdrik olan fuhūm ile buldı **uṣūl-ı intihā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 116, Beyit 1). [uṣūl-ı intihā,]*

uṣūl-ı intihā bulmak [1] *Son usûl bulma, bir işin ilerleyebileceği son noktaya ulaşma.*

Müdrik olan fühūm ile **buldı uṣūl-ı intihā** / Müdrik-i ʿilm ü ḥilm olan buldı işinde ibtidā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 1). [uṣūl-ı intihā buldı, -dı]*

uş [1] *Bu, işte bu.*

Ḳuluñ Murādī yā Rab 'işyān içinde ḳaldı / Raḥmet umup ḳatuña **uş** geldi yana yana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 5). [uş,]*

ʿ**uṣṣāḳ [40]** *Aşıklar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yā Rab ne ḥikmet oldı kim ʿ**uṣṣāḳ** arar seni / Ammā ki hiç degilsin olardan cüdā cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 5). [ʿuṣṣāḳ,]*

ʿ**uṣṣāḳ-ı nālān [1]** *İnleyen, feryat eden âşıklar.*

Münʿakis oldı cemāl-i yārden bir ḥüsn ü ān / Şevḳini her dem-be-dem ʿ**uṣṣāḳ-ı nālān** arturur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 4). [ʿuṣṣāḳ-ı nālān,]*

uṭlubü'l-ʿafve min ʿafvi murād [1] *Sen affı Murad et.*

Uṭlubü'l-ʿafve min ʿafvi murād / Kāne Rabbüke mesebbibe'l-esbāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 5). [uṭlubü'l-ʿafve min ʿafvi murād,]*

utmak [2] *Ütmek, utmak; oyunda kazanmak.*

Utar seni olur iseñ de fenn ile leclāc / Bu luʿb-ı ʿāleme aldanma natʿuñı ḳaldur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 4). [utar, -ar]*

Ey Murādī sākit ol eyler hüner kendin ʿayān / Bil ki sākit olmayan ṭabl-ı tehīdür kim **utar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 5). [utar, -ar]*

uyanmak [3] *Gaflet içinde olup bitenden habersiz durumda iken gerçeklerin farkına varmaya başlamak, hakîkati görmek, gözü açılmak.*

Ḫ∨ābuñdan **uyan** ġafletüñi dīdeden ezber / Aldanma ḫayālāta var āh-ı seḥer eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 4). [uyan,]*

Bir ʿayn-ı zülāl olduñ sen yine Murādī kim / Ġāfil kim aça anı nevminden **uyandurdı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 5). [uyandurdı, -dı]*

Ḫarīm-i kaʿbeñe vardum elümde ḫalḳa-i ümmīd / Bu nefsi ḫ∨āb-ı ġafletden ʿināyet eyle **uyandur** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 19, Beyit 2). [uyandur, -dur]*

uyarmak [2] *Uyandırmak, uyanmak. II Hakikatlerin anlaşılmasını sağlamak.*

Milk-i vücūda çün seni gönderdi lā-yenām / Terk eyle ġafleti dil ü cānuñ **uyara** gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 4). [uyara, -a]*

Özüñi ḳoma ġafletde **uyarġıl** ḫ∨ābdan cānuñ / Elüñden geldügi miḳdār durış gel ḫıdmete sende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 3). [uyarġıl, -gıl]*

uydurmak [1] *Uymasını sağlamak, uygun düşürmek, ayarlayıp denk getirmek.*

Fiʿlümüz ḳavline **uydurmak** durur efʿālümüz / Fiʿlini her rūz u şeb taṣdīḳdür aḳvālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 1). [uydurmak, -mak]*

uymak [15] *Birine veya bir şeye tabi olmak, bağlanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Diñleyüp sözin raḳîbüñ **uyma** ol mekkāre gel / Hā ṣaḳın andan perī yüzlüm igen melʿūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 5). [uyma, -ma]*

ʿ**uyūb [2]** *Ayıplar, kusurlar.*

Hüner bilür ʿ**uyūbuñ** yimegil ġam / Degil ey dil senüñ şāhuñ keremsüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 604, Beyit 4). [ʿuyūbuñ, -u, -n]*

Merd ol durur kim bu Murāduñ fehm ide güftārını / Ḳılmañ **ʻuyūbına** naẓar bī-iḫtiyār oldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 5). [ʻuyūbına, -ı, -(n)a]*

ʻuyun [13] *1. Gözler. II Hakikati sezme, basiret; kalp gözü.*

Ālemde ḳıldı ʿālemi kenz-i ḫafī yine / Ṣaldı ʿ**uyūna** ġayret ile ḥucb-ı kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 2). [ʿuyūna, -a]*

Görindi ġayb ile ʿaynumda çün kemāl-i vücūd / Cihānuñ añla ʿ**uyūnına** bu ḫayāl-i vücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 1). [ʿuyūnına, -ı, -(n)a]*

Mündericdür ʿ**uyūnı** ḥālinde / Şerḥ ider kendü ḥālini bir bir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 532, Beyit 4). [ʿuyūnı, -ı]*

ʿ**Uyūnı** rāfiʿ olursa diler ʿuyūnı hemān / Cemāle mūnis olan olımaz ḫayāle ḫarīṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 4). [ʿuyūnı, -ı]*

ʿUyūnı rāfiʿ olursa diler ʿ**uyūnı** hemān / Cemāle mūnis olan olımaz ḫayāle ḫarīṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 4). [ʿuyūnı, -ı]*

Mir’āt-ı ġayba nāẓır olan seyr ider **ʻuyūn** / Āyînesin ḳapar ḫaṭ ü ḫālüñ gören senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 3). [ʿuyūn,]*

Muvānesetle görindi ʿ**uyūna** māfī’l-bāl / Zihī ʿulūm-ı dilārā zihī ʿacā’ib ḫāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 1). [ʿuyūna, -a]*

Nişāne virmedüg içün cemāl-i rūyuñdan / Ḳamu ʿ**uyūna** ḥicāb oldı ġaflet ile sebel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 2). [ʿuyūna, -a]*

Görelden nūr-ı ruḫsāruñ cemāl-i bā-kemāl oldum / ʿIyān-ı ʿayn olalıdan ʿ**uyūn** içre ḫayāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 1). [ʿuyūn,]*

Didi kim ‘ilme’l-yaḳīnüñden **ʻuyunuñ** gözle kim / Tā ḥaḳīḳatle ḥuḳūḳuñ bilesin īḳān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 4). [ʻuyunuñ, -un]*

Ġam degül mir’āt-ı ḳalbe nāẓır olsa ger **ʻuyūn** / Añladur cān ü göñül ḳadrin anuñ baḫṣāyişi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 3). [ʻuyūn,]*

2. Pınarlar, kaynaklar.

Ḳamu reşḥalar çün muʿayyen ʿ**uyūnuñdadur** / Virürsin ḳamuya velī ṭāḳati üzre mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 2). [ʿuyūnuñdadur, -un, -da, -dur]*

Her ne kim vardur ʿ**uyūn** ile biḥār enhārdan / Bendedür bu cümle evlādum bi-kārı başdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 2). [ʿuyūn,]*

ʿ**uyūn gelmek [1]** *Göze gelmek. II Görünür, belirgin olmak.*

Geldi ol niyyete çün ʿavn-ı Murād ile ʿ**uyūn** / Ādem añla bu cihānı daḥı ʿālem ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 5). [ʿuyūn geldi, -di]*

ʿ**uyūn-ı bā-ʿayān [1]** *Açık olan gözler. II Hakikati görmek, basiret, kalp gözü.*

ʿ**Uyūn-ı bā-ʿayān** ile egerçi gördiler ẕerre / Velākin olmadı ʿāşıḳ ilen sensin girü tedbīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 3). [ʿuyūn-ı bā-ʿayān,]*

uzaḳ [1] *Gidilmesi çok süren, çok ötelerde bulunan, ırak, yakının karşıtı.*

Yol **uzaḳ** zād u zevādum yoḳdur / Bir refīḳ alımadum rāha yarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 2). [uzaḳ,]*

uzatmak [2] *Eli bir yere yöneltmek.*

Uzatma elüñ genc-i leb-i yāre ṣaḳın kim / Baġlamaya destüñi senüñ zincīre kākül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 5). [uzatma, -ma]*

Uzadup ellerin yemīn ü yesār / İki destinde oldı iki cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 3). [uzadup, -up]*

ʿ**uzlet [13]** *Yalnızlık, inziva; görünürde halkın içinde olup kalben onlardan ayrı olma. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Añla Murādī sözin diñle anı cān ile / İster iseñ ger necāt gel berü ʿ**uzletdedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 493, Beyit 5). [ʿuzletdedür, -de, -dür]*

ʿ**użv [3]** *Organ, vücudun müstakil parçası.*

Çün ene’l-Ḥaḳdan nidā geldi bize / İnnenī Rabbün didi her ʿ**użv** ad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 2). [ʿużv,]*

Ben ḥaḳiḳat sırrını sırr ile mekşūf eyledüm / Müstemiʿ olmaġ içün güftārı her ʿ**użv** oldı semʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 3). [ʿużv,]*

Senden oldıysa münāsib ya tenāsüb **ʻużvda** / Maʿnī gözle şūreti ḳo geç bu menşūbātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 3). [ʻużvda, -da]*

ʿ**uzzāl [1]** *Mûsikîmizde hicaz beşlisine uşşak dörtlüsü ilâvesiyle meydana gelen, hicaz makāmına çok yakın ve dügâh (la) perdesinde karar kılan basit makam.*

ʿUşşāḳa ṣıfāhān ile ʿ**uzzālı** nevā ḳıl / Ey muṭrib-i ḫôş-naġme-serā ṭurmaya ḳulḳul *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 3). [ʿuzzālı, -ı]*

2.2.25. Ü

üç [3] *İkiden sonra, dörtten önce gelen sayı, üç.*

Murādī oḳı iḫlāṣı seni dā'im ider ṣāfī / Bir oḳuyana **üç** ḫatme sevābın feyż ider iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 5). [üç,]*

Gāh olur kim ḫalʿ iderven **üc** libāsı ser-te-ser / Gāh ʿüryān ü mülebbes ḥāmīyem hercāyī ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 2). [üc,]*

II Kesret.

İkide **ücde** gördi ʿālemi çün / Anuñ içün bir eyledi yüzini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 2). [ücde, -de]*

üçünci [1] *Üç sayısının sıra sıfatı.*

Üçünci ise ḳayırma bil anı vāḥiddür / Çün irdi rükn-i sülāsiyle sitt-i şād-ı vülūc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 4). [üçünci,]*

üftāde [4] *Düşkün, düşmüş; aşık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rāh-ı maḥabbetde dil ẕāhib-i āzādedür / Anuñ içün ʿışḳ ile ser-te-ser **üftādedür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 1). [üftādedür, -dür]*

ülfet [13] *Dostluk kurmak, yakınlaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ülfetümden çün maḥabbetdür nişān / Ülfetüñden şerḥ olındı **ülfetüñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 752, Beyit 4). [ülfetüñ, -üñ]*

ülfet ile ünsiyet itmek [1] *Yakınlık kurmak, ahbaplık etmek.*

Her kime ṭuş olasın **ülfet ile ünsiyet it** / Nefs-i bed-ḫūya uyup ehl-i ṣavaş olma yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 2). [ülfet ile ünsiyet it,]*

ülfet ḳılmak [1] *Yakınlık kurmak, ahbaplık etmek.*

Çoḳdur çü belāsı yoḳ vefāsı / Niçün **ḳılasın** bunuñla **ülfet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 2). [ülfet ḳılasın, -a, -sın]*

ülfet virmek [1] *Yakınlık kurmak, ahbaplık etmek.*

Rūyum cemāle ḳarşu cānum kemālin ister / Birbirine yaḳışdı **ülfet virelden** ol Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 2). [ülfet virelden, -elden]*

ümem [6] *Ümmetler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḳtedā-yı evvelīn ü āḫirīn olduḳda dil / Sāye şaldı ʿāleme buldı niẓāmın hep **ümem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 2). [ümem,]*

ümīd [7] *Arzu edilen bir iyiliği bekleme, umma, umut. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Saña yüz tutmışam yā Ḥaḳ çü sensin ḫālıḳu'l-eşyā / **Ümīdüm** sañadur her dem çü sensin ḳādir ü dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 1). [ümīdüm, -üm]*

ümīd-i vaşlı kesmek [1] *Kavuşma ümidini kaybetmek.*

Ḳavl-i ḥabībi ʻāşıḳ ger eyledüñse iẕʻān / **Kesme ümīd-i vaşlı** olġıl ṭalebde her an *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 1). [ümīd-i vaşlı kesme, -me]*

ümmet [1] *Bir peygambere inanan topluluk.*

Mīm-i Aḥmedden eger alduñsa **ümmet** mīmini / Añlaġıl mīm-i Murādī olasın ḫayrü'l-ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 5). [ümmet,]*

ümmīd [2] *Ümit, umut.*

Zerre-i nāçīze döndi dil diler **ümmīdümi** / Ḥayrete varıp yıḳıldı üşdi aḥbāb üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 3). [ümmīdümi, -ümi]*

Yüri ḫāk olıgör yār işiginde / Eger var ise **ümmīdüñ** viṣāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 4). [ümmīdüñ, -üñ]*

ümmīd-i viṣāl-i yār [1] *Sevgiliye kavuşma ümidi.*

Dilde **ümmīd-i viṣāl-i yār** olupdur münderic / Bu beşāretle hümā-yı şāḥibü'l-bāl olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 3). [ümmīd-i viṣāl-i yār,]*

ümmīdi kesmek [2] (Deyim) *Beklentisi, umudu olmamak.*

Kesme ümmīdi ṣaḳın Allāhdan / Ḥaddi yoḳdur luṭfınuñ ġāyetde bol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 4). [ümmīdi kesme, -me]*

Müntehā-yı raḥmetüñden **kesmezüz ümmidümüz** / Ente ʿallāmü'l-ġuyūbi inneke şāḥib ḥikem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 4). [ümmidümüz kesmezüz, -mez, -üz]*

ümmü'l-kitāb [2] *Ana kitap. II Kur'an-ı Kerim.*

Eger **ümmü'l-kitāb** içre bilürseñ maʿnā-yı iḫlāṣ / Eger ḥıfẓ-ı ʿulūm itdüñse gel Ḳur'ānı göstergil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 3). [ümmü'l-kitāb,]*

Lā-reybe fīh çün **ümmü'l-kitāb** şānı / İḫlāṣa irgürürseñ ʻālem durur ṣafāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 4). [ümmü'l-kitāb,]*

ünin geçürmek [1] *Sesini geçirmek, sadanın duyulması, söylenmesi.*

ʿArş-ı aʿlāda **geçürdüñ** çünki lebbeyküm **ünin** / ʿĀlem-i ʿulvīde pervāz ile bāl itdüñ beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 3). [ünin geçürdüñ, -dü, -n]*

üns [3] *Yakınlık, ahbaplık, ülfet.*

Dutalı ʿışḳını başdan bilmediler **ünsini** / Ḥasretinden fürḳatinden āh u efġān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 4). [ünsini, -i, -(n)i]*

Şād olur her kim saña ṣıdḳ ile ḳılsa **ünsini** / Nice ben şād olmayam çün her nefes yā Rab diyem

(Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 2). [ünsini, -i, -(n)i]

ʿİlm-i insānī nedür bildür uṣūlī fehmini / Ḥayy idüp ʿālemleri **ünsümle** iḥyā ol didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 4). [ünsümle, -üm, -le]*

üns eylemek [1] *Dost, yakın olmak.*

Rāh-ı ḥaḳḳiyyete ḥaḳḳ ile olur cümle vuṣūl / Ḥaḳḳ ile **eyle** sen **ünsi** olasın ḥaḳḳānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 4). [ünsi eyle,]*

üns-i ülfet [1] *Alışkanlık hâline getirmek.*

Baḳup çün bende-i fermānına bildüm kemālātuñ / Velīkin **üns-i ülfet** çün geçer fikrüm ḫayālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 4). [üns-i ülfet,]*

üns ṭutmak [1] *Dostluk, arkadaşlık kurmak.*

Ṭutalı üns o dilārāyile bu şeydā dil / Mūnisi yoḳdur anuñ çün bu dil-i şeydānuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 738, Beyit 2). [üns ṭutalı, -alı]*

ünsiyyet [1] *Dostluk, yakınlık.*

ʿĀlem-i ṣadra geçelden nefeḫāt ile yürür / Her ne kim ḳılsa Murād añlaġıl **ünsiyyetden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 5). [ünsiyyetden, -den]*

ünsiyyet eylemek [1] *Dostluk kurmak.*

Yār ile **ünsiyyet eyledi** gönül insān-vār / Anuñ içün īn ü āna ins ü cāna baḳmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 3). [ünsiyyet eyledi, -di]*

ʿünvān [2] *İsim, vasıf; şan, şöhret; bir kitabın veya bir bölümünün, makale, mektup vb.nin başına yazılan yazı veya kelime.*

Çü menşūrında yazdı nām ile nām eyledi nāmın / Bu ʿ**ünvān** ü ṣalābetle geçürdi dehr-i eyyāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 1). [ʿunvān,]*

Ḳāniʿ ol bir loḳmaya aldanma dürlü niʿmete / Ey Murādī k'ey muraḳḳaʿ el çekup ʿ**ünvāndan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 5). [ʿunvāndan, -dan]*

ʿünvān olmak [1] *İsim, nam olmak.*

Ḳāniʿ ol bir loḳmaya aldanma dürlü niʿmete / Ey Murādī k'ey muraḳḳaʿ el çekup **ʿünvān ol** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 5). [ʿunvān ol,]*

ʿünvān virmek [1] *Unvan, ad vermek, belli bir konuda nam salmak.*

ʿUrūc-ı muḫtaṣardan oldı çün miʿrāc-ı külliyet / Pür-ekmel oldı o kim kāmilīne **virdi ʿünvānı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 2). [ʿunvānı virdi, -di]*

üslūb [1] *Tarz, yol, biçim.*

Ḥabībe ḫālümi ʿarż itmegedür iḳdāmum / Velā maḳāl ile olmaz o vaṣf-ı ḥāl **üslūb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 2). [üslūb,]*

üst [*1. Yukarı, bir şeyin yukarı kısmı, üzeri.*

Buḫār-ı ʿışḳ ider bu dīde-i giryānı āb-ālūd / Seḥāb inse cebel **üstine** pes bārān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 3). [üstine, -i, -(n)e]*

Sīnemi ḳıldı delük delük efendüm göz yaşum / Ṣanasın kim ḫāk **üstine** begüm bārān aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 2). [üstine, -i, -n, -e]*

Hicr ile sīne çāk olup çü ölem / Gelesin ḳabrüm **üstine** ey nūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 4). [üstine, -i, -n, -e]*

Aṣdı çü miftāḥını bāb-ı riyāż **üstine** / Oldı bu maʿnāya bes ins ile cān muṭṭaliʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 4). [üstine, -i, -n, -e]*

Ḥikmetin teşḫīṣ idendür ʿālem-i muṭlaḳ bu gün / Ḥaşr içinde bir ayaḳ **üstinde** olmaḳ biñ ayaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 4). [üstinde, -i, -(n)de]*

Bāġ-ı felek içre begüm açıldı mı bir gül / Kim **üstine** anuñ varup aġlamaya bülbül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 1). [üstine,]*

Bir ḥarāret virdi ḥicrān bu dil-i şeydāya kim / Lākin olmaz dökse ger biñ yemm-i pür-āb **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 2). [üstine, -i, -n, -e]*

ʿĀşıḳ olan kimsede nāmūs ü ʿār itmez ḳarār / Dökseler bir ḳaṭre ābı maḥv olur nār **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 3). [üstine, -ine]*

İderven cānumı ḳurbān şeksiz / Anuñ yañaġı **üstindeki** ḫāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 3). [üstindeki, -i, -n, -de, -ki]*

II Bir şeyin üzerinde hakimiyet kurma.

Açup gencin ṣaçar çün ʿāleme her dem güher iḫlāṣ / ʿAvālim **üstine** dürr-i maʿāni neşr ider iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 1). [üstine,]*

Ḫāme-i ḳudret çekildi levḥ-i maḥfūẓ **üstine** / Her ne kim var sende ḫatm olmışdur ey ʿālī-maḳām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 3). [üstine,]*

Ḥaḳḳ-ı vücūdumı mecāz **üstine** dikmişem ʿalem / Ṣalınur ol ṭaraf ṭaraf bād ura ḳaçan himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 1). [üstine,]*

Ṭaşra çıḳma noḳṭa-i devr eyle ey ṣāḥib-kemāl / Dest-i ḳudretdür ḥavāle çünki pergār **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 4). [üstine, -in, -e]*

2. İlişkin, üzeri, karşı.

Ḥayāt-efzā durur her ḫasta-i cān **üstine** dā'im / Murāduñ ṭatlu elfāẓı hemān ḳand-ı mükerrerdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 5). [üstine,]*

Beni peydā ḳılalı ʿarż iderem arża vücūd / Gele tā kim bir ayaġ **üstine** biñ pā muḫliṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 2). [üstine,]*

ʿArş-ı ʿulāmuñ **üstine** çıḳmadı sırr ile melek / Ādem iseñ bu ḥüsn ile ʿarş-ı ʿulāya ḳo ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 4). [üstine, -i, -n, -e]*

ʿArş-ı ʿalānuñ **üstine** çıḳmadı per ile melek / Ādem iseñ bu ḥiss ile ʿarş-ı ʿalāya ḳo ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 4). [üstine, -i, -n, -e]*

Zerre-i nāçīze döndi dil diler ümmīdümi / Ḥayrete varıp yıḳıldı üşdi aḥbāb **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 3). [üstine, -i, -(n)e]*

Buldı ol ḥayretde bir ẕevḳ u ṣafā kim şerhi yoḳ / Luṭf idüp maḥbūb ona feṯḥ itdi biñ bāb **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 4). [üstine,]*

Bu Murāduñ sözlerin şerḥ itmeye biñde birin / Nice biñ gelse ulü'l-elbāb elbāb **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 5). [üstine,]*

Ey Murādī sen murāduñı murād **üstinde** bil / Eylegil her dem niyāzuñ ʿālemüñ vehhābına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1227, Beyit 5). [üstinde, -nde]*

Ḳum fe-enẓirden ḫaber alduñsa iẕʿān üstine / Sırrını sırrında añla ḥarf-i Ḳur'ān **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 1). [üstine,]*

Ḳum fe-enẓirden ḫaber alduñsa iẕʿān **üstine** / Sırrını sırrında añla ḥarf-i Ḳur'ān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 1). [üstine,]*

Her kişi dünyāda meşġūl oldı bir kār **üstine** / Saña meşġūl olmışuz biz kār ber-kār üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 1). [üstine,]*

Lāle-zāruñ seyrin eyler bāġ-ı dehre aldanan / Bize seyr itdür cemālüñ şems-i ḫūn-bār **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 2). [üstine,]*

Ey Murādī oldı her ẕī-ʿilmüñ üstinde ʿalīm / Anuñ içündür muḳarreb geçdi ebrār **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 5). [üstine, -i, -(n), -e]*

Encüm-i saʿd oldı ṭāliʿ baḥr-ı deryā **üstine** / Ṣanasın kim mihr-i ʿālem ṭoġdı dünyā üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 1). [üstine, -i, -(n), -e]*

Encüm-i saʿd oldı ṭāliʿ baḥr-ı deryā üstine / Ṣanasın kim mihr-i ʿālem ṭoġdı dünyā **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 1). [üstine, -i, -(n), -e]*

Ey vücūdum şerḥini şerḥ eyleyen kāmillere / Sen cemāle olma ṣāriḥ gel bu peydā **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 2). [üstine, -i, -(n), -e]*

ʿĀlem-i vaḥdetde kesret ʿilmini ḳılma ṭaleb / Nār-ı vādīyi gözetme dest-i Mūsā **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 3). [üstine, -i, -(n), -e]*

Çün celāl-i kibriyāda perde aşmış bi't-temām / Ṣaḥv-ı ġarḳı ḳıl temennā ʿarş-ı aʿlā **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 4). [üstine, -i, -(n), -e]*

Gel Murāduñ gör kelāmın semʿ-i cāna al hemān / Naṣṣ-ı ḳātıʿdur kelāmı cümle gūyā **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 5). [üstine, -i, -(n), -e]*

Çün ena'llāh āyetin yazdı ḳalem nūn **üstine** / Anuñ içün ḥükmi cārīdür bu ḳānūn üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 1). [üstine, -i, -(n), -e]*

Çün ena'llāh āyetin yazdı ḳalem nūn üstine / Anuñ içün ḥükmi cārīdür bu ḳānūn **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 1). [üstine, -i, -(n), -e]*

Şuʿlesidür mihr-i ʿışḳuñ berḳ uran dünyāda āh / Tāb-ı şemsi berḳ uran şanma bu māhuñ **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 2). [üstine, -i, -(n), -e]*

Emrini taḳdīrine ḳılmış ḥavāle ser-te-ser / Cümleten ʿālemleri taḥmīl idüp nūn **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 3). [üstine, -i, -(n), -e]*

Rāġıb iken raġbeti insāna saʿy itmiş meger / Pes niçün cürm ʿadd ider ḳan olmadı çün **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 4). [üstine, -i, -(n), -e]*

Ḳaṭredür ṣūretde oldı līk deryā bu Murād / Her ne kim ḳılmış durur ḳıldı bedel on **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 5). [üstine, -i, -(n), -e]*

Devḥa-i tevḥīdi zikrüm arż-ı iẕʿān **üstine** / Virdi esmārını pes elvān elvān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 1). [üstine, -i, -(n), -e]*

Devḥa-i tevḥīdi zikrüm arż-ı iẕʿān üstine / Virdi esmārını pes elvān elvān **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 1). [üstine, -i, -(n), -e]*

Yaġdurupdur ebr-i himmet luṭf ile tedrīc ile / Tāzelendi yaġdı çün bārān bārān **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 2). [üstine, -i, -(n), -e]*

Münderic oldı pes anda nice elvān-ı varaḳ / Ḳadd-i bālā çekdi pes ebdān ebdān **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 3). [üstine, -i, -(n), -e]*

Yinciler yayıldı ḥavl-i ḳuvvet aḥvāl **üstine** / Himmet ile baġladı meydān meydān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 4). [üstine, -i, -(n), -e]*

Yinciler yayıldı ḥavl-i ḳuvvet aḥvāl üstine / Himmet ile baġladı meydān meydān **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 4). [üstine, -i, -(n), -e]*

Geldi üstine nice biñ biñ ṭuyūr-ı muḫtelif / Kimi sālim kimisi ḳıldı nice ḳan **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 5). [üstine, -i, -(n), -e]*

Bād-ı bürhān istedükce virdi āvāz-ı bülend / Baş ṣalup ḳıldı tesbīḥini iṫgān **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 6). [üstine, -i, -(n), -e]*

Naṣṣ-ı ḳāṭıʿdur Murāduñ her cevābınuñ biri / Aña geldi nice biñ bürhān bürhān **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 7). [üstine, -i, -(n), -e]*

Ey Murādī olma hicrāna melūl / İnḳılāb **üstindedür** devrān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 7). [üstindedür, -dür]*

Ḳıldı rennānī-ṣıfat kendüyi peydā yine / Rāz-ı nihān **üstine** rāzını peydā didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 4). [üstine, -i, -(n), -e]*

3. Üzeri, daha üst makamda, mevkide bulunma.

Ey Murādī oldı her ẕī-ʿilmüñ **üstinde** ʿalīm / Anuñ içündür muḳarreb geçdi ebrār üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 5). [üstinde, -i, -n, -de]*

4. Kendinden önce gelen sözün ikileme biçiminde anlamını pekiştirmek ve sıklığını ifade etmek için kullanılan söz.

Eşk-i çeşmüm aḳdı çün bu rūy-ı ḫūn-ḫ∨āh üstine / Dilde ṭāḳat ḳalmadı tāb irdi çün tāb **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 1). [üstine, -i, -n, -e]*

Fāʿil-i muḫtārdur olmadı muḫtārı ḫilāf / Görnür her laḥẓada bürhān bürhān **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 2). [üstine,]*

Men lehü'l-emrük durur ḥükminde ẓāhirle nihān / Ḥikmetin gel gözle gel imʿān imʿān **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 3). [üstine,]*

Ger tefekkür eyler iseñ eylegil fehmüñ ḳavī / Olmaya ḳalbüñde tā buṭlān buṭlān **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 4). [üstine,]*

Diñler iseñ ger Murādīnüñ muʿammā sözlerin / Olasın fehminde sen ḫayrān ḫayrān **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 5). [üstine,]*

Her kişi dünyāda meşġūl oldı bir kār üstine / Saña meşġūl olmışuz biz kār ber-kār **üstine** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 1). [üstine,]*

Geldi **üstine** nice biñ biñ ṭuyūr-ı muḫtelif / Kimi sālim kimisi ḳıldı nice ḳan üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 5). [üstine,]*

üstād [1] *Öğretici, usta, hoca.*

Ḥāẕık itmiş çünki telmīẕin fünūnında edīb / Şöyle māhir oldı kim söyletmedi **üstādını** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 3). [üstādını, -ı, -n, -ı]*

üstād itmek [1] *Üstad etmek, bir konuda uzmanlaşmak.*

Vuḳūʿ-ı ḥāṣıl ider mi şu kimsene ol ġarḳ / Meger temevvüc-i deryā ide anı üstād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 4). [üstād ide, -e]*

üstād ḳılmak [1] *Usta, uzman yapmak.*

Ey Murādī seni ḥaḳdan yine Ḥaḳdur gözeden / Ol durur ʿilm-i ledünne seni **üstād ḳılan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 5). [üstād ḳılan, -an]*

üstüḫ∨ān [1] *Kemik.*

Tīġ-i belāya ṭut ḳarşu cismüñ / Acısı geçsün tā **üstüḫ∨āna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 6). [üstüḫ∨āna, -a]*

üşenmek [1] *Üşenmek, bezmek.*

Senüñ hicrāna çün ṭoḳındı begüm / **Üşenüp** ṭaġıluben oldı hebā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 3). [üşenüp, -üp]*

üşmek [1] *Hep birden bir yerde toplanmak, çevresine yığılmak, üşüşmek.*

Zerre-i nāçīze döndi dil diler ümmīdümi / Ḥayrete varıp yıḳıldı **üşdi** aḥbāb üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 3). [üşdi, -di]*

üzerine [1] *-a/e göre, -a/e uygun olarak.*

Hikmet ü ḳudretini añladı ol vehhābuñ / Eyledi ʿaḳl-ı selīmi **üzerine** hem-rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 3). [üzerine,]*

üzre [103] *1. Üstünde, üzerinde.*

Ger "ṣırāṭ-ı müstaḳīm" **üzre** yürürseñ ey ḥākim / Rāhuñı ṭoġrı bulursın olmaya müşkil saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 3). [üzre,]*

Dümūʿ-ı ʿaynın aḳıtdı semā çün ṭurdı arż **üzre** / Gelüp şevḳe ʿayān oldı ne kim var kendüde iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 2). [üzre,]*

Dümūʿ-ı ʿaynın aḳıtdı semā çün ṭurdı arż **üzre** / Gelüp şevḳe ʿayān oldı ne kim var kendüde iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 2). [üzre,]*

Ḫayāli ḫaylīdür her rūz u şeb ẓıll-ı ḫayālinde / Zemīn **üzre** ne ṣūret gösterür bu ḫayme-i ḫażrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 3). [üzre,]*

Sebāt-ı ʿömr olurdı ger sebāt olsa ḳulūb **üzre** / Ne ḳalb oldı bu ḳālıblar ʿacebdür ḥikmet-i kübrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 4). [üzre,]*

Ururam deşt-i sīnem **üzre** dāġı / Dolaşduḳça o dil-ber taġ u ṣaḥrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 3). [üzre,]*

Deryā-yı ḫayret **üzre** fülk-i göñül şināver / Varmaġa kūy-ı yāre bir ara var mı yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 2). [üzre,]*

Kemāl-i hem-nişīn itmiş eser çün / Anuñ çün oldı her nevʿ **üzre** ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 3). [üzre,]*

Müheyyādur ʿayāna fi'l-ḳıyāma / Anuñ çün oldı defter **üzre** ḥāsib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 4). [üzre,]*

Minber-i evc-i kerāmāt **üzre** çün kıldı suʿūd / Oḳuyup ḫamd ile ḫuṭbe didi ālādan fütūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 4). [üzre,]*

Murādī cümle cihān **üzre** kā'ināt olmış / Bu ḳavli fehm iden elbette kesb ider efrāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 5). [üzre,]*

Muʿayyen ile mübeyyen iki yanında olup / Ṭaḳıldı himmeti bāzūsı **üzre** iki cenāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 2). [üzre,]*

Ṣıraṭ-ı müstaḳīm **üzre** ḳanāṭırın ḳurar berzaḫ / Teġāfül eyleyimezseñ geçersin cennet ü dūzaḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 1). [üzre,]*

Ṣafḥa-i levḥ **üzre** yazmış çünki mīsāk āyetin / Ara yirde anuñ içün oldı muḥkem iltiẕāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 3). [üzre,]*

Eger görse yañaġı ḫālini olmazdı ḳāniʿ ol / Münāsib girü ol ḫāla ruḫı **üzre** bir al ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 3). [üzre,]*

Perdeden çıḳduḳda çün vechinde imʿān itdiler / Virilüp taḫt-ı şehādet **üzre** sulṭān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 1). [üzre,]*

Sil ġubār-ı ġayrıdan āyine-i ḳalbüñ Murād / Rūy göstermez şu mir'āt **üzre** kim sevdā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 5). [üzre,]*

Gel berü fülk-i dili ṣal yem-i ʿummāna yine / Bād-bān ac ki bu āb **üzre** hemān ber-pādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 4). [üzre,]*

Nehc-i sedād **üzre** hemān sür gel semend-i nefsüñi / Aldanma ṣol u ṣaġa tā ṭoġrı ola bir reh-güẕār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 3). [üzre,]*

Velī mūẕī durur ġāyet ziyān-kār / Gezer baş **üzre** ammā yāre beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 5). [üzre,]*

Menber-i ʿarş **üzre** çıḳup ḥamd ider / Rūḥ u cisim ḫālıḳ-ı midḥatdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 2). [üzre,]*

Yazdı levḥ **üzre** kilk-i ḳudret pes / Nāmını nām ile hümām el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 3). [üzre,]*

Şöyle ṭayy itdi vücūd illerini / Başmadı hergiz ayaġ **üzre** ayaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 3). [üzre,]*

Ẓaferdür her zamān her dem ḳarīni ehl-i İslāmuñ / Livā-i nuṣret **üzre** çün yazıldı ism ile nāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 1). [üzre,]*

Gün yüzünsüz cihān baña ẕerre / Fürḳatüñ pāyem **üzredür** bir şāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 6). [üzredür, -dür]*

ʿİlm-i ḥikmetden ḫaberdār ol yüri ey muḥterem / Tā ki maʿnānüñ ḥişārı **üzre** naṣb ola ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 1). [üzre,]*

Cāy eyledüm çü kūşe-i ʿarş **üzre** ben gedā / Uçurmayınca bālümi ben bālı bilmedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 3). [üzre,]*

Levḥ **üzre** ḫāme naḳşı mükerrem / Allāhu aʿlem Allāhu aʿẓam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 974, Beyit 1). [üzre,]*

ʿArş **üzre** olmış nāşir çü raḥmet / Kevn ü mekāndan oldur beri hem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 974, Beyit 3). [üzre,]*

Yazalı ḫaṭṭı levḥ **üzre** ḥabībüm dest-i ḳudretle / Ṭolanduñ noḳṭa-i dā'im ʿaceb pergār imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 4). [üzre,]*

Ey Murādī levḥ-i maḥfūẓ **üzre** nāmuñ naḳş olup / Yazdı nāmuñ yanına ḫalḳ eyledüm dīdār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 5). [üzre,]*

'Arş **üzre** mihr ṭoġmış seyyāre cümle 'ālem / Māh-ı münīre ḳarşu keşf eylemiş niḳābın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 2). [üzre,]*

Çün iftitāḥ ḳıldı 'arş **üzre** ḥıfẓ-ı levḥe / Pes başladum ḥabībüm ben daḥı her 'amelden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 3). [üzre,]*

Yem-i ḥaḳāyıḳ **üzre** göñül fülkini ḳoma / Tā bilmeyince 'ilm ile der-yādelik sözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 4). [üzre,]*

Āhum şererindendür bu şems-i cihān-ārā / Oldıġı felek **üzre** ey şāh-ı cihān tābān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 4). [üzre,]*

Māha ḳarşu ẕevraḳ-ı dil gezdi bir baḥır **üzre** âh / Lü'lü vü mercân ile toldurdı 'ummān bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 2). [üzre,]*

Āb-ı rūyuñ ṭamzurur çün ḳıbleye āb-ı ḥayāt / Ḳaṭresinden kā'ināt **üzre** 'aṭā ḳıldı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 3). [üzre,]*

'Aynumda ġaybuñ eyledi iẓhār ġaybuñı / Levḥ **üzre** çünki başladı kilki kitābete *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 4). [üzre,]*

Seḥerde cūş ider bülbül fiġāna / Gül **üzre** āh ider ol yana yana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 1). [üzre,]*

Musḥafum keşf eyledüm pes geldi elf **üzre** elif / Ḥamdu li'llāh ġāyet-i 'izzetde buldum fālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 4). [üzre,]*

Musḥafum keşf eyledüm pes geldi elf **üzre** elif / Ḥamdu li'llāh ġāyet-i 'izzetde buldum fālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 4). [üzre,]*

Menzil alup varup itdüñ mi maḳāmuña ḥuẓūr / Yoḫsa rāh **üzre** varup renc ü 'anā gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 4). [üzre,]*

Beni luṭf ile ṭutar cān ile sevdüm ben anı / Rāh-ı 'ışḳında yol **üzre** ḳomışam cān ü teni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 1). [üzre,]*

2. Hâlinde, durumunda.

Ḥikmetde gördi ʿibreti ʿibretdedür ḥikem / Ḥayretde ḥayret **üzre** durur yād ü āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 2). [üzre,]*

Sāḥa-i ḳudretde cevlān **üzredür** aṣl-ı şuhūd / Münkirīni ġāfilīni eylemişdür bī-ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 2). [üzredür, -dür]*

Elā ey nüktedān-ı pāk idrāk / Ḥaberdār ol bu mübhem **üzre** çālāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 1). [üzre,]*

Ey Murādī merd iseñ bi'llāhi merd ol dā'imā / Ḳıl tevāžuñ dā'imūn **üzre** özüñe 'izzet al *(Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 5). [üzre,]*

Nice bir nāzenīn ʿömrüñ giçe ġafletde sevdāda / Saçuñ aġarmada ḳalbüñ ḳararmaḳ **üzredür** her an *(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 3). [üzredür, -dür]*

Gelse ḥaḳ bir yirde buṭlān **üzredür** bāṭıl hemān / Her kime kim olsa ḫāfıẓ me'men olur hem emīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 2). [üzredür, -dür]*

Pes eyledüm yine şükrüm ziyāde **üzre** ziyād / Buyurdı kim saña her laḥẓa inḳiyād ideyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 4). [üzre,]*

Baḥr-ı raḥmet temevvüc **üzre** durur / Reşḥaya irmeyenler oldı tebāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 3). [üzre,]*

3. Göre, uygun olarak.

Tīr-i ḥikmet dest-i ḳudret **üzre** çün devrān ider / Pes ḳılur pertāv oları her ṭaraf ḳavs-ı ḳażā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 3). [üzre,]*

Bu murād **üzre** Murādīye sen iḥsān eyle / Senüñ iḥsānuñı gördi nice nice şāhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 5). [üzre,]*

Ḳamu reşḥalar çün muʿayyen ʿuyūnuñdadur / Virürsin ḳamuya velī ṭāḳati **üzre** mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 2). [üzre,]*

Ey Murādī ne murād **üzre** durur keşf-i ḥicāb / Vaṣf u taḳrīr idemez hiç seni bir vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 5). [üzre,]*

Bu Murādīde murād **üzre** ḥaḳā'iḳ ṭoludur / Añla kim oldı ḥisāb ile rimāl-ı sāʿāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 5). [üzre,]*

Ber-ḳarār **üzre** ḳurılmadı çü rükn-i ʿālem / Nice erkān gözedürsin görüben ey millet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 2). [üzre,]*

Rāh-ı ḥaḳiḳat **üzre** ḳurdı ṣırāṭı çün yār / Ṭogrulalum aña biz ḳılmayalum ḫacālet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 2). [üzre,]*

Cemʿ olmadı başına bir laḥẓada ʿaḳlı / Eylemedi ḥāl **üzre** irişmiş idi ḥālet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 3). [üzre,]*

Añla Murādīde vücūh olmadı ḥadd-i bā-ḥisāb / Cāhil-i muṭlaḳ ol durur ḳoya ʿulūmı **üzre** ḥad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 5). [üzre,]*

Murāduñ maḥż-ı ḥikmetdür kelāmı ey cihān-ārā / Eger ḥaḳ **üzre** nāẓırsañ derūnuñ ṭola ḥikmetler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 5). [üzre,]*

Ṣuʿāʿ-ı şems-i enver ẕerredür mihr-i dilārāña / Muḳarrerdür bu ḥükm **üzre** ki ḳudret ḥükm-i ḳādirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 2). [üzre,]*

Ger ʿāşıḳ iseñ eyle ḫaberdār luṭf ḳıl / Maʿşūḳ u ʿāşıḳ **üzre** bu bürhān olan nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 3). [üzre,]*

Murādī añladı çün kim ne imiş aṣl-ı murād / Murādı **üzre** murādı igen murādumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 5). [üzre,]*

Ḥamd u minnet ol ilāh-ı lā-yezāle ola kim / Birbiri **üzre** idüpdür bu ʿināyet yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 2). [üzre,]*

Ebr-i himmet yaġduraldan kaṭresin her bir yire / Oldı iḫfā **üzre** her mümkinde bu esrārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 4). [üzre,]*

Ezelde ḥükmi beşīr **üzre** oldı çün ḳāṭıʿ / Beşīr irişdi neẕīre neẕīrdür ḳāmıʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 1). [üzre,]*

Muḳaddem ger mu'aḫḫardur olupdur cān fidā-yı ʿışḳ / Kemāl **üzre** kemāli ibtidā vü intihā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 2). [üzre,]*

ʿAceb vech **üzredür** aḥvālümüz olmaz beyān el-ḥaḳ / O kār-ı mümteniʿdendür anı bilmez lisān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 1). [üzredür, -dür]*

ʿUluvv-ı himmete aṣlā ṭayanmaz bil cibāl el-ḥaḳ / Bu maʿnā **üzredür** cümle ḳabūlı ḫāṣ ile ʿāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 2). [üzredür, -dür]*

Murādı ḥażret-i nāṣır murāduñ **üzredür** dā'im / Anuñ çün kām-bīn ü kām-baḫş olmış durur kāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 3). [üzredür, -dür]*

Murādī ḥamdüñi eyle ziyāde sāʿaten sāʿat / İki vech **üzre** feṭḥ u nuṣret ile olur eyyāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 5). [üzre,]*

Dönerseñ noḳṭa **üzre** dā'ireveş / Bilürsin kendözün devrān iderseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 754, Beyit 4). [üzre,]*

Gel Murāduñ münderic lafẓın temāşā eylegil / Tā murāduñ **üzre** ola olmaya ceng ü cidāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 5). [üzre,]*

Murādī aḥsen-i vech **üzredür** egerçi vücūh / Velī bu vech ile olmış durur ḳamu aḥvāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 5). [üzredür, -dür]*

Ḳābe ḳavseyn **üzre** iki şāhid oldı iki ḳāf / İkisi daḫı olur ism-i Muḥammedde dü-mīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 2). [üzre,]*

Senden ayru olmasun cismümde bu cānum benüm / Sende mümkindür vücūdum **üzre** imkānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 914, Beyit 1). [üzre,]*

Ālūde-i maḥabbete ṣordum ḥikāyetüm / Maʿlūmı **üzre** söyledi aṣl-ı rivāyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 934, Beyit 1). [üzre,]*

Maḳāl-i dil-küşādur bu hemān bir vech-i maʿnāsı / Eger ʿaḳluñ kemāl **üzre** ise ṣaḳın ḫaṭarlardan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 2). [üzre,]*

Muḳābil añladum ḳalbe bugün mir'āt ile vechüñ / İki vech **üzre** bilmişem ʿayān ile nihān vaṣfın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 2). [üzre,]*

Murādī sābit iseñ ger ṭarīḳ-i müstaḳīm **üzre** / Zebānuñ dem-be-dem illā ile ḳılsun hemān vaṣfın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 5). [üzre,]*

Beni iẓhār ideli cūd-ı ḥabīb ile vücūd / Ġayrı vech **üzre** o peydā sever añlama ṣaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 4). [üzre,]*

ʻAyn-ı ġayb **üzre** velī ġayb ile ʻayna rāh-ber / İsteyen rāh-ı temennāyı temennādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 4). [üzre,]*

Ḫāṭırın eyle küşāde bu Murāduñ gel berü / Ṣıḥḥat **üzre** bir ḫaber dildār kūyından bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 5). [üzre,]*

Ḥażret-i Mevlā cemālin ber-kemāl eyler yine / İḳtiżāsı **üzre** herkes bir me'āl eyler yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 1). [üzre,]*

Maḫzen-i ʻilm-i maʻānī oldı meşrūḥ **üzre** şerḥ / Geh cell ü geh cemāl oldum ġam ile şādda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 2). [üzre,]*

Ḳıvam-ı ʻizzetüñ buldum senüñ ḥüsn-i rıżāñ **üzre** / Rıżāñı ḳullaruñda bulmışam ḥüsn ü ʻaṭāñ üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 1). [üzre,]*

Ḳıvam-ı ʻizzetüñ buldum senüñ ḥüsn-i rıżāñ üzre / Rıżāñı ḳullaruñda bulmışam ḥüsn ü ʻaṭāñ **üzre** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 1). [üzre,]*

Müheyyā itmişem ben ālet-i ẕevḳüm kemālince / Velīkin isterem olsun senüñ ʻayn-ı ṣafān **üzre** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 2). [üzre,]*

Tecerrüd ehline vardum fenā aḥvālini ṣordum / Didiler ʻayn-ı vāḥiddür görürsin sen beḳān **üzre** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 3). [üzre,]*

Beḳādan diledüm ibḳā muḥaḳḳaḳ maḥż-ı bāḳīdür / Eyitdi ḳıl naẓar baña naẓar ḳılma fenāñ **üzre** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 4). [üzre,]*

Murāduñ yemm-i ʻummānı ʻaceb emvāc ider ẓāhir / Saña cevherler ʻarż ide ḳılursañ merḥabāñ **üzre** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 5). [üzre,]*

Murādī buldı ʻaynü'l-ḥaḳ ki ḥaḳḳu'l-ḥaḳ olup ẓāhir / Anuñ çündür bu vech **üzre** ana virmiş makāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 5). [üzre,]*

Ṭulūʻ-ı mihr-i mihrüñle żiyā vir ḫāne-i ḳalbe / Bu minvāl **üzre** iḥsānuñ ziyād u ber-ziyād eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 2). [üzre,]*

Vücūd-ı cūdı ḫaber virmek **üzre** yārāna / Mücerred ābını gönderdi ʻālem-i fāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 1). [üzre,]*

Ṭayy idüp milk-i vücūdı ʻālem-i ru'yā-ṣıfat / ʻArş-ı ʻalā levḥ-i maḥfūẓ **üzre** cevlān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 2). [üzre,]*

Cümleten dünyā vü uḫrā hep şikār oldı dile / Dutalı bāzū-yı ʻizzet **üzre** devlet bāzını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 3). [üzre,]*

Kāmil itdüm çünki ġaybümde özüm efʻālümi / ʻAyna geldüm ḥüsn-i vech **üzre** bulup eşkālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 1). [üzre,]*

Kāmil itdüm çünki ġaybümde özüm efʻālümi / ʻAyna geldüm ḥüsn-i vech **üzre** bulup eşkālümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 1). [üzre,]*

Mubaşşarda mubaşşarsañ başīret **üzre** ol dā'im / Başīret terkin itgil sen daḫı nāmūs ile ʻārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 4). [üzre,]*

Meʻānī ile ʻalā'im vücūdı ẓāhirdür / Muġayyebāt-ı vücūd **üzredür** vücūd-ārāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 2). [üzredür, -dür]*

İrgür bu murād ile murāduñı murāda / Ger ister iseñ anı murād **üzre** Murādī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 5). [üzre,]*

Burc-ı hidāyet **üzre** ṭoġdı çü şems-i neyyir / Āfāḳa pertev irdi dünyāya nūr ṣaldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 2). [üzre,]*

2.2.26. V

vācib-i sünnet [1] *Sünnetin gerekliliği.*

ʻĀḳilüñ ʻilmindedür çün ʻalleme'l-esmāda farż / **Vācib-i sünnetdedür** bu müstecāb aʻlāda farż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 1). [vācib-i sünnetdedür, -de, -dür]*

vācid [1] *Vücuda getiren, var eden; varlık, buluş, zenginlik kudret ve ilim sahibi Allah.*

Ḳamusı cāmiʻe yüz ṭutdılar nihāyetsüz / Eḥad ilāh ile **vācidde** vāḥid oldı hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 4). [vācidde, -de]*

vaʻde [7] *Bir iş için önceden belirtilen zaman, süre.*

Ey Murādī bilürem **vaʻdesi** yārüñ ḥaḳdur / Bārī bilmem neye ʻācil bu dil-i ʻācil-i mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 5). [vaʻdesi, -si]*

Kim teḫallüf ide bu vaʻdeye **vaʻdemde** benüm / ʻİlmi ile büriyüp rāfiʻ-i evtād oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 4). [vaʻdemde, -m, -de]*

Kim teḫallüf ide bu **vaʻdeye** vaʻdemde benüm / ʻİlmi ile büriyüp rāfiʻ-i evtād oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 4). [vaʻdeye, -y, -e]*

Ṭaġılup cemʻiyyet olındı zamāna **vaʻdeler** / Cemʻ olup mīʻādda ṣuġrāyile kübrā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 4). [vaʻdeler, -ler]*

2. Söz verme.

Semāʻ ḳıldı ṭarabdan velī televvünde / Buyurdı **vaʻde** ḫilāf olmaz iste şād ideyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 2). [vaʻde,]*

Merd-i ḥaḳḳānī degüldür şol kişi kim ey Murād / **Vaʻdeye** ḳıla taḫallüf ṭurmaya iḳrārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 5). [vaʻdeye, -y, -e]*

İlāhī oldı **vaʻdeñ** ḥaḳḳ-ı muṭlaḳ / Ġażabdan raḥmetüñ olmışdur esbaḳ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 37, Beyit 1). [vaʻdeñ, -n]*

vaʻde-i ferda [1] *Yarın için verilmiş olan söz.*

Ġam-ı endūhı ḳoyup **vaʻde-i ferdā** olmaz / Dūrı terk itdi dem-i laḫzada ḥāl istedi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 4). [vaʻde-i ferdā,]*

vaʻde-i ḫaḳ [2] *Allah'ın tayin ettiği zaman, ecel.*

Ey Murādī **vaʻde-i Ḫaḳdan** ʻudūl itme ṣaḳın / Cehd idüp incitme ḳalbi kim göñül ḳıldan durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 5). [vaʻde-i ḫaḳdan, -dan]*

Oldı aḳreb **vaʻde-i Ḫaḳ** ola peydā gel berü / Esʻad oldı ṭāliʻüñ ʻulyāda ʻulyā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 1). [vaʻde-i ḫaḳ,]*

vaʻde-i heyhat [1] *Eseflenme, keder zamanı.*

Ey Murādī bunda gör maṭlūbuñı idüp ṭaleb / Yoḫsa ne aşşı saña ol **vaʻde-i heyhātdan** *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 5). [va'de-i heyhātdan, -dan]

vādī [1] *Alan. II Aşk vadisi.*

Çünki Ṭūr-ı ʿışḳda erīnī didüm / Ṭoldı **vādī** ʿarşa vü küh-sāra rūy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 2). [vādī,]*

vādī-i ḥayret [1] *Hayret vadisi. II Aşk ile kendinden geçilen yer.*

Vādī-i ḥayretde ḳoyup bī-nevā / Eyledi zülfi gibi āşüfte ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 2). [vādī-i ḥayretde, -de]*

vādi-i ẓūlmet [1] *Karanlık vadi.*

Vücūduñdan vücūdı ḳo bulasın tā ki sen cūdı / Nice bir **vādi-i ẓūlmetde** ey dil ḳılasın biñ āh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 4). [vādi-i ẓūlmetde, -de]*

va'd-i ferda [1] *Bir şeyi yarın gerçekleştirmek üzere söz verme.*

Murādī sen murāda ḳāṣıd ol tā bulasın maḳṣūd / Bu günki furṣatı gözle ne ḥācet **va'd-i ferdāya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 5). [va'd-i ferdāya, -(y)a]*

vaʿfü ʿannā [1] *Bizi affet (Bakara 286)* .

"Vaʿfü ʿannā" virdini vird itmeseydi ger türāb / Şemsden envār olur mıydı virür miydi żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 3). ["vaʿfü ʿannā",]*

vaḥdāniyyet [1] *Birlik. II Allah'la çok yakın olmak.*

Ferd-i ferdāniyyetinde kendüsi oldı vaḥīd / Ġayrı ne bilsün anuñ ḳatında **vaḥdāniyyetüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 3). [vaḥdāniyyetüm, -üm]*

vaḥdet [40] *Birlik, teklik.*

Ey Murādī ezelī **vaḥdeti** gör kesreti ḳo / Ṣīr iseñ ara ḳamu bīşeyi bul bir daḫı şīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 5). [vaḥdeti, -i]*

Oldı müstaġrak göñül ḥayretde ḥayretdür yine / Kesretinden vecd olup **vaḥdetde** vaḥdetdür yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 1). [vaḥdetde, -de]*

II Allah'ın varlıktaki birliğini anlama, Allah'a yakın olma.

Ey cemāle rāġıb olan eyle tenhā dīdeñi / Kesreti manẓūr idinme ḳılasın **vaḥdetde** cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 3). [vaḥdetde, -de]*

Bıraḳ dünyāyı terk-i kār u bār it / Ḳo kesret milkini **vaḥdet** gözetgil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 2). [vaḥdet,]*

Murādī ister iseñ ger ḳarārı / Ḳarār eyleme tā bulınca **vaḥdet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 5). [vaḥdet,]*

ʿĀlem-i kesretde gezdüm maṭlabum vecd ü vaḥīd / **Vaḥdetün** oldı muʿayyen oldı ṭāliʿ pes saʿīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 1). [vaḥdetün, -ün]*

Kesret ü vaḥdet nedür kesretde **vaḥdetdür** ḳamu / Vaḥd u vaḥdāniyyet iẓhār içün oldı hemm ü şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 4). [vaḥdetdür, -dür]*

Murādī ʿayn-ı kesretde çü **vaḥdet** meclisin gördüm / Aña sen ḫīn-i vaḥdetde ʿināyāt eyle ey ġāfir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 5). [vaḥdet,]*

Kesreti terk eyledüm ki vaḥdete ola ṭarīḳ / Ḳalbi tenhā ḳılmayınca bilmedüm **vaḥdet** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 4). [vaḥdet,]*

Kesreti terk eyledüm ki **vaḥdete** ola ṭarīḳ / Ḳalbi tenhā ḳılmayınca bilmedüm vaḥdet nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 4). [vaḥdete, -e]*

Milk-i ʿizzetde durur **vaḥdet** şırāṭ-ı mustaḳīm / ʿĀḳil oldur kesret ü vaḥdetden eyleye firār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 4). [vaḥdet,]*

Meclis-i ʿizzetde **vaḥdet** sırrını söyleşdiler / Vaḥdetüm añlamadılar diyeler daḫı neler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 1). [vaḥdet,]*

Meclis-i ʿizzetde vaḥdet sırrını söyleşdiler / **Vaḥdetüm** añlamadılar diyeler daḫı neler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 1). [vaḥdetüm, -üm]*

Āferīn ṣad āferīn żihn-i Murāda āferīn / **Vaḥdeti** bu kesret-i aṣḥāb içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 5). [vaḥdeti, -i]*

ʿAvn-ı yār ile ziyān itmedi kesret baña hiç / Melā-ı kesrete baḳsam baña **vaḥdet** görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 2). [vaḥdet,]*

Diler iseñ bu Murādī göresin **vaḥdetde** / Yoḫsa kesretde nice cism ile yektā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 5). [vaḥdetde, -de]*

Ne kesret ḳaldı ne **vaḥdet** göñül bir ʿāleme düşdi / Vaḥīd oldı bi-ḥamdi'llāh ki kesret kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 4). [vaḥdet,]*

ʿAcebdür ḥubb-ı yār ey dil ki vāḥiddür bu **vaḥdetde** / Ṭutarlar her ṭaraf āyīne ṣūret kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 3). [vaḥdetde, -de]*

Bu deñlü **vaḥdete** aşlā biz olmazuz ḳāniʿ / Murādī himmet-i ʿālī bizüm maʿīşetümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 608, Beyit 5). [vaḥdete, -e]*

ʿÖmrümüz ḫarc itmezüz zā'id yire ey rūḥ-ı mā / Anladuñ her kesretüñ yanında **vaḥdet** var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 3). [vaḥdet,]*

Vaḥdet ḫazīnesinden her kim ki aldı gevher / Āyāt-ı ʿışḳ oḳudı āyāta irdi el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 2). [vaḥdet,]*

Ḫum-ḫānesinden **vaḥdetüñ** nūş eyleyenler bādeyi / Mest olanuñdur bu maḳām olımadı ayıḳlaruñ

(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 3). [vaḥdetüñ, -ün]

Bu Murādī **vaḥdet** içre ferd ü vāḥiddür göñül / Ben göñül nedür ṭuyaldan rūḥum oldı cān ü dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 1). [vaḥdet,]*

Fülk-i dil ġarḳ oldı şöyle **vaḥdetün** deryāsına / Şöyle ṭūfāndur içüm kim baḥr-ı ʿummān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 4). [vaḥdetün, -üñ]*

Şerḥe gelmez **vaḥdetüm** ammā ki bilmem kesretüm / Niʿmet-i ʿuẓmāda buldum yine kendü niʿmetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 1). [vaḥdetüm, -üm]*

Ẓāhir ü bātında eẕher oldı bātın ẓāhiri / Maẓhar oldum maẓharum **vaḥdetde** ʿulyā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 4). [vaḥdetde, -de]*

Dil irse murādına bir eylese adına / Şād olsa reşādına **vaḥdet** nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 7). [vaḥdet,]*

Terk-i kesret eyle ey dil **vaḥdet** eyle ārzū / Ḳo bu ġavġa ʻālemin var ʻuzlet eyle ārzū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 1). [vaḥdet,]*

İrişdür **vaḥdete** kendüñ ḳoma kesretde yarım dem / Ḥayāt ister iseñ her dem di lā-mevcūde illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 2). [vaḥdete, -e]*

Oldı müstaġrak göñül ḥayretde ḥayretdür yine / Kesretinden vecd olup vaḥdetde **vaḥdetdür** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 1). [vaḥdetdür,]*

Ḫāne-i vaḥdetde tevḥīdümde **vaḥdet** bulmışam / Vaḥdetüm şerḥinde ben kesretle bürhānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 2). [vaḥdet,]*

Ḫāne-i vaḥdetde tevḥīdümde vaḥdet bulmışam / **Vaḥdetüm** şerḥinde ben kesretle bürhānam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 2). [vaḥdetüm, -üm]*

Ḥamd ü minnet bu Murādī ḫalḳ idüp ḳul eyledüñ / **Vahdetüñde** ḫidmetin yegdür gerekmez milk ü cāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 5). [vahdetüñde, -ün, -de]*

ʻĀḳil-i kāmil iseñ eyle Murādī bu işi / İḫtiyār eyle ferāġat oturup **vaḥdetde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 5). [vaḥdetde, -de]*

Eger ʻaḳluñ saña yār ise Murādī zinhār / Kesreti terk idüben vāḥidi bul **vaḥdetde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 5). [vaḥdetde, -de]*

Murādī kesreti terk eyle **vaḥdet** ister iseñ / Müyesser olmadı kesretle tev'emān olana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 5). [vaḥdet,]*

Yā Rab cemālüñ gösterüp vir devlet-i kübrā bize / **Vaḥdetde** ḫoş-ḥāl eyleyüp ġayrıdan istiġnā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 1). [vaḥdetde, -de]*

ʿĀlem-i hicretdedür çün kā'inātuñ ʿālemi / Ādem oldur kim anuñ **vaḥdet** ola dā'im demi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 1). [vaḥdet,]*

Geldi Murādī kesrete yümn ile gerçi kim / **Vaḥdetde** ḳıldı ẕikr-i dehānum seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 5). [vaḥdetde, -de]*

Kesretde **vaḥdet** gözlegil urġıl cihāna püşt-i pā / Yā-hū ve yā men-hū diyü derd ile giryān ol yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 2). [vaḥdet,]*

vaḥdet-hüner itmek [1] *Allah'a yakın olma meziyetine, hünerine sahip olmak.*

Murād **itdi** kesretde **vaḥdet-hüner** / Göñül ġayb ider ol şeh-i Edhemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 5). [vaḥdet-hüner itdi, -di]*

vaḥdet-i dil [1] *Gönül vahdeti, birliği. II Kalbin tek bir şeye bağlılığı.*

Vaḥdet-i dildür ne kesret kesret oldı çün ẕehāb / Ẕāhib oldı çünki bir şey bağlanılmaz dilde bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 1). [vaḥdet-i dildür, -dür]*

vaḥdet-i kübrā [1] *Büyük, yüce yakınlık, birlik.*

Murādī **vaḥdet-i kübrāda** bulduñ ise vücūd / Gel imdi vaḥdet-i ṣuġrāda iste cennātı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 5). [vaḥdet-i kübrāda, -da]*

vaḥdet-i ṣuġrā [1] *Küçük olan yakınlık. II Cennet arzusu.*

Murādī vaḥdet-i kübrāda bulduñ ise vücūd / Gel imdi **vaḥdet-i ṣuġrāda** iste cennātı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 5). [vaḥdet-i ṣuġrāda, -da]*

vaḥdet-i ẕāt [1] *Allah'ın zatının vahdeti. II Tevhid-i zat fenafillah mertebelerinin üçüncüsü.*

Tecellā eylemiş Mūsī-i ḳalbe **vaḥdet-i ẕātı** / Ene'l-ḥaḳ söylemiş kesretde gördüm ṭaġ u şaḫrāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 2). [vaḥdet-i ẕātı, -ı]*

vaḥdet ü kesret [1] *Teklik ve çokluk.*

ʿĀlemüñ cemʿiyyetin günc-i dücāda gördiler / **Vaḥdet ü kesret** maḳāmını şular kim ḳıldı farḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 3). [vaḥdet ü kesret,]*

vaḥd u vaḥdāniyyet [1] *Birlik, teklik.*

Kesret ü vaḥdet nedür kesretde vaḥdetdür ḳamu / **Vaḥd u vaḥdāniyyet** iẓhār içün oldı hemm ü şād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 4). [vaḥd u vaḥdāniyyet,]*

vāhib [1] *İstekleri gerçekleştiren, Allah.*

Ḳamuya **vāhib** olan sen ʿaṭā saña yaraşur / Cemīʿ işde saña ilticā baña yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 482, Beyit 2). [vāhib,]*

vāhib-i muṭlaḳ [1] *Yalnız, tek bağışlayan, hibe eden; Allah.*

Vāhib-i muṭlaḳdadur gerçi ʿaṭā-yı bī-ḥisāb / Leyse li'l-insāni illā mā seʿā ḥükmin ḳovar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 3). [vāhib-i muṭlaḳdadur, -da, -dur]*

vaḥīd [7] *Yalnız ve tek olan Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ferdinde ferd olalı cihān içredür **vaḥīd** / Bir kimse yoḳ ki bulmaya yanında menzilet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 3). [vaḥīd,]*

vaḥīd-dil olmak [1] *Tek olan Allah'a yakın gönül.*

Ṭaldum çü baḥr-ı ʿışḳuña **oldı vaḥīd-dil** / Başdan ayaġa cān ü tenüm bañadur başar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 467, Beyit 3). [vaḥīd-dil oldı, -dı]*

vaḥīd olmak [6] *Tek olmak.*

Ferd-i ferdāniyyetinde kendüsi **oldı vaḥīd** / Ġayrı ne bilsün anuñ ḳatında vaḥdāniyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 3). [vaḥīd oldı, -dı]*

II Allah'ın varlıktaki birliğini anlama, Allah'a yakın olma.

Ne kesret ḳaldı ne vaḥdet göñül bir ʿāleme düşdi / **Vaḥīd oldı** bi-ḥamdi'llāh ki kesret kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 4). [vaḥīd oldı, -dı]*

Bir **vaḥīd olsa** bugün iki cihānı ṭolanur / Ne bilür şol ki özin bilmeye ol peydāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 575, Beyit 4). [vaḥīd olsa, -sa]*

Teḳāżā-yı muʿārıżdan niẓām-ı milk-i dīn oldı / Şühūdın ẓāhir itdi çün **vaḥīd oldı** varup bī-bāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 2). [vaḥīd oldı, -dı]*

Dilerseñ bulasın cemʿi ṣaḳın ḳalbüñde lā-tecmaʿ / İkilükden müberrā ol **vaḥīd ol** ḳavlümi ismaʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 1). [vaḥīd ol,]*

Vāḥid olmayınca kesretden **vahīd olmaz** fu'ād / Ḥaḳ bulınmaz ḳılmayınca ẕikr-i inşā elsine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 4). [vahīd olmaz, -maz]*

vāḥid [26] *Yalnız ve tek olan Allah.*

Yaluñuzdur baña **vāḥid** ʿazīmümdür baña kübrā / Semīʿümdür sözüm sāmiʿ rahīmümdür baña müşfiḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). [vāḥid,]*

Ya Rab nedür bu ḥikmet ʿaynumda Ḥaḳḳ isbāt / **Vāḥid** durur fu'ādum ḳudretde oldı kerrāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 1). [vāḥid,]*

Üçünci ise ḳayırma bil anı **vāḥiddür** / Çün irdi rükn-i sülāsiyle sitt-i şād-ı vülūc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 4). [vāḥiddür, -dür]*

Rükn-i evvel sābiʿ olsa ṭañ degül ey hūşmend / Ḥarf-i elf olmasa **vāḥid** bulımazdı izdiyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 3). [vāḥid,]*

Ḥālümüzüñ ḥaḳīḳatin bilmedi kimsene ebed / Lākī şol añladı k'aña bildüre **vāḥid** eḥad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 1). [vāḥid,]*

ʿAceb cemāl-i kemālüñde mi vücūd-ı eḥad / Ya **vāḥidüñ** eḥadında kemāl-i lā-yūʿad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 1). [vāḥidüñ, -ün]*

Ḫudā **vāhiddür** añla pes şerīki yoḳ naẓīri yoḳ / Bu maʿnayı oñat fehm it ḥaḳīḳat ʿilm-i īmāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 3). [vāhiddür, -dür]*

ʿIyān -ı bī-beyān olmaḳ beyan-ı bī-ʿayāndur pes / N'idersin cemʿ idüp cemʿi çü **vāhid** birde şākirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 4). [vāhid,]*

Ferd-i muṭlaḳ **vāḥidüñ** nūrında çün mestūrdur / Kün fekān emrin ḳılan cārī hemān ol nūrdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 1). [vāḥidüñ, -ün]*

Ġayb-ı ʿayn-ı Mā hüve'l-vāḳiʿdedür aṣl-ı şuhūd / Biri isneyn ile ʿāmil biri **vāḥid** nām-ver *(Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 3). [vāḥid,]*

ʿAcebdür ḥubb-ı yār ey dil ki **vāḥiddür** bu vaḥdetde / Ṭutarlar her ṭaraf āyīne ṣūret kimse göstermez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 3). [vāḥiddür, -dür]*

Vāḥid ol **vāḥid** dilerseñ bunda ṣıġmaz ikilik / Raḳṣ uruben dāra varsun kime kim cānān gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 4). [vāḥid,]*

Ey Murādī seni 'ālem ne bilür a'mādur / **Vāḥidi** iki görür olsa eger dīdede ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 5). [vāḥidi, -i]*

Didi çün ıṭṭılāʿ itdüñ nedendür olmaduñ vāḥid / Didüm ʿışḳa düşelden **vāḥidem** terk itdi ten cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 2). [vāḥidem, -em]*

Ferd-i muṭlaḳ görinür **vāḥidi** ʿaynümde vaḥīd / Cümleden el çeküben server-i efrād oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 2). [vāḥidi, -i]*

ʿAyn-ı ḥaḳīḳate yine ʿayn ile nāẓır āyine / Cümle başīret ehline **vāḥid** ulu ḳamu ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 2). [vāḥid,]*

Ḫamse-i devr idicek **vāhide** yüz urdı yine / Ġayb-ı 'aynumla didi ġayb ile 'aynuñ severin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 3). [vāhide, -e]*

Ey Murādī iki cihān sende / Bizi **vāḥidden** eylegil āgāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 5). [vāḥidden, -den]*

Eger 'aḳluñ saña yār ise Murādī zinhār / Kesreti terk idüben **vāḥidi** bul vaḥdetde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 5). [vāḥidi, -i]*

V'Allāhi ḳalsa **vāḥid** eger noḳṭadur 'adem / Destūr virdi līk n'idem ismi adına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 4). [vāḥid,]*

Evvelde liyāḳat ne āḫirde yine oldur / **Vāḥid** ne beyān eyler irmez ise mihmāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 5). [vāḥid,]*

Ḥaḳḳ-ı ḥaḳīḳīdür gözüm bildi yaḳīni / **Vāḥidi** gördi birde bir irdi çü ḥāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 2). [vāḥidi, -i]*

Ey Murādī ezel ile ebed olmadı cüdā / İki vech ile ṣorarsañ yine **vāḥid** anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 5). [vāḥid,]*

Vücūduñla zamān memlū velīkin bī-zamānsın sen / Ḳadīm ü **vāḥid** ü ferd ü ṣamedsin Rabbena'l-ekrem *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 3). [vāḥid,]*

II Allah'ın varlıktaki birliğini anlama, Allah'a yakın olma.

Vāḥidüz Ḥaḳḳ u Muḥammedle eḥaddür görinen / Rūḥ iseñ bunda Murād añla Mesīḥā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 5). [vāḥidüz, -üz]*

Cān-fezā oldı yine 'ışḳ-ı ḥaḳā'iḳ nā-gāh / **Vāḥid** iseñ gele bir kerre bu tekrārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 2). [vāḥid,]*

vāḥid-i muṭlaḳ [1] *Tek olan Allah.*

Vāḥid-i muṭlaḳsın isbāt eylerem ḥaḳḳ ile ben / Ṣıdḳ ile bir bilürem īmānı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 2). [vāḥid-i muṭlaḳsın, -sın]*

vāḥid-i muṭlaḳ olmak [1] *Allah'ın birliğinin kesinliği.*

Evliyāya ʿayn-ı mülhem enbiyāya vaḥy-ı Ḥaḳ / **Vāḥid-i muṭlaḳ olupdur** ṣānī olmadı inan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 4). [vāḥid-i muṭlaḳ olupdur, -up, -dur]*

vāḥid-i vaḥdet [1] *Tek olanın, Allah'ın birliği.*

Bu Murādī ḳurb-ı vaḥdetden diler aṣl-ı ṣühūd / **Vāḥid-i vaḥdet** nedür fehm eylegil bu kārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 5). [vāḥid-i vaḥdet,]*

vāḥid olmak [12] *Tek olmak. II Allah'ın varlıktaki birliğini anlama, Allah'a yakın olma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yār ile **vāḥid olmaḳ** isterseñ / İkilükden ḳoma eser didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 529, Beyit 2). [vāḥid olmaḳ, -mak]*

vāḥid ü tenha [1] *Yapayalnız, kimsesiz.*

Naẓar ḳılma bu dünyāya oturġıl **vāḥid ü tenhā** / Dilüñden eksük olmasun anuñ ẕikrini ḳıl her dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 4). [vāḥid ü tenhā,]*

vāḥidiyyet [3] *Birlik, teklik, bir olma. II Allah'ın varlıktaki birliğini anlama, Allah'a yakın olma.*

Ey Murādī **vāḥidiyyetden** ḫaberdār olmayan / Pes ḥarām-ender ḥarām oldı anuñla keşf-i rāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 5). [vāḥidiyyetden, -den]*

Şefʿü vetrüñ gel ḥisābın istegil ebrārdan / **Vāḥidiyyet** ister iseñ ḳıl ṭaleb muḫtārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 1). [vāḥidiyyet,]*

Ey Murādī maẓhar-ı esmā olan ṣūret nedür / **Vāḥidiyyetden** ḫaber sen isteme aḫbārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 5). [vāḥidiyyetden, -den]*

vāhidiyyet bezmi [1] *Allah'a yakın olma hali.*

Ḳulzüm-i vaḥdetde dil fülki egerçi seyr ider / **Vāhidiyyet bezmine** varduḳda girdāb oldı ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 3). [vāhidiyyet bezmine, -(n)e]*

vāḥidün bi's-sebāti fī'l-isbāt [1] *Sebat ve isbatta tektir.*

Çün eḥaddür eḥadda buldı eḥad / **Vāḥidün bi's-sebāti fī'l-isbāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 203, Beyit 3). [vāḥidün bi's-sebāti fī'l-isbāt,]*

vaḥş [1] *İnsandan kaçan, ehlî olmayan, yabânî (hayvan).*

ʿAlemüñ vaḥş-ı ṭuyūrın ṣayd ider ṣubḥ ile ṣām / Kimsenüñ girmez eline kendüsi **vaḥş** ibn-i **vaḥş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 3). [vaḥş,]*

vaḥş-ı ṭuyūr [1] *Kuşların vahşisi, yabanisi.*

ʿAlemüñ **vaḥş-ı ṭuyūrın** ṣayd ider ṣubḥ ile ṣām / Kimsenüñ girmez eline kendüsi vaḥş ibn-i vaḥş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 3). [vaḥş-ı ṭuyūrın, -ın]*

vaḥş u ṭayr [1] *Yabani hayvanlar ve kuşlar.*

Dilinde **vaḥş u ṭayruñ** cümleten ẕikr-i ḥabīb el-ḥaḳ / Kimi ṭālib kimi rāġıb kimisi ḥāl ile tevvāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 2). [vaḥş u ṭayruñ, -un]*

vaḥşet [1] *Korku, ürküntü.*

Buldı ẓūlmet sāḥasında çün ḥayāt-ı cāvidān / **Vaḥşeti** terk eyledi ülfetde ülfetdür yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 2). [vaḥşeti, -i]*

vaḥşet eylemek [1] *Ürkmek, uzaklaşmak.*

Vaḥşet eyledi göñül cümleyi terk itdi ḳamu / Ey Murādī varuben yāre firār itdüm ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 5). [vaḥşet eyledi, -di]*

vaḥy [1] *Allah'ın emirlerini ve yasaklarını, peygamberlerine melek vasıtasıyla veya vasıtasız olarak bildirmesi.*

Oḳudı çünki ve'n-Necmden olmadı nuṭḳı / Bilüp **vaḥyı** çü yūḥādan idüp fettāḥ-ı feṭḥ-i bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 2). [vaḥyı, -ı]*

vaḥy-i erselnāk [1] *"Erselnak" sözünün vahyi; "Ve mâ erselnâke illâ rahmeten lil âlemîn" Biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik. (Enbiya suresi/107.ayet).*

Kim ola bile taḥḳīḳin nedür bu **vaḥy-i erselnāk** / Bilen oldur anı ey dil ola cān ü göñülden pāk

(Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 1). [vaḥy-i erselnāk,]

vaḥy-ı ḥaḳ [1] *Allah'tan gelen vahiy.*

Evliyāya ʿayn-ı mülhem enbiyāya **vaḥy-ı Ḥaḳ** / Vāḥid-i muṭlaḳ olupdur ṣānī olmadı inan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 4). [vaḥy-ı ḥaḳ,]*

vāʿız [2] *Vaaz eden, nâsıh.*

Vāʿız sen eger bulduñ ise çāre ḫalāṣa / Gel ḫālümüze ḳo bizi luṭf eyle kerem ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 2). [vāʿız,]*

Miyān olmadı ḥāṣā bu miyān ıṭlāḳıdur tefhīm / Bu ʿilm-i enbiyādur **vāʿiẓīnüñ** naḳli menberden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 4). [vāʿiẓīnüñ, -i, -nün]*

vā'ıẓā [4] *Ey vaiz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bize gel söyleme biz nuṣḥ ḳabūl eylemezüz / **Vāʿiẓā** cennet ü nārı yiter itdüñ tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 2). [vāʿiẓā,]*

vaḳār [2] *Ağırbaşlılık, haysiyetli ve şerefli olma, temkin.*

Edīb-i ʿişmet ile çün edebdedür bu Murād / Kelāmın añlamayan bilmedi **vaḳār** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 5). [veḳār,]*

Ḥāfıẓam ḥükmindedür gerçi kemāl-i ḥikmetüm / Līk olmışdur sebeb ʿizz ü **vaḳār** u ʿişmetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 1). [veḳār,]*

vaḳār eylemek [1] *Ağırbaşlılık, temkinli davranma.*

İnḳiyād-ı ehl-i dil ādemleri merdüm ḳılur / Ṭābʿ-ı münḳāduñ içün tedbīrüñi **eyle vaḳār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 2). [vaḳār eyle,]*

vaḳār olmak [1] *Vakarlı, ağırbaşlı olmak.*

Ārzū-yı gūş olup ḳavlinden itdüñ iltimās / Ḳā'ilüm ḳā'il degüldür bir ṭaraf **ola vaḳār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 4). [vaḳār ola, -a]*

vaḳāyiʿ [3] *Vakalar, hadiseler, olaylar.*

Semʿe irse bī-ḥurūf ey merd-i dānā aṣl-ı ḥarf / Her **vaḳāyiʿ** kim ẓuhūr eyler muʿammāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 4). [vaḳāyiʿ,]*

Vaḳāyiʿ ġamın ḫāric it ez-fu'ād / Murabbaʿ müselles müseddes żarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 4). [vaḳāyiʿ,]*

Elā yā eyyühe'ẕ-ẓāhir senüñ maẕhardadur kāruñ / **Vaḳāyiʿden** muʿarrādur vuḳūʿa irdi tekrāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 1). [vaḳāyiʿden, -den]*

vāḳıʿ [1] *Gerçek.*

Maḳām-ı ülfeti gördüm kemāle rāciʿ imiş / Ne kim ḫuṭūr ide ḫāṭırda cümle **vāḳıʿ** imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 1). [vāḳiʿ,]*

vāḳı' a [2] *Olmuş olan şey, geri çevrilmesi mümkün olmayan olay, olgu.*

Dür-i yetīm... iy ḫān cümleden ifrāz / Ġarīb **vāḳiʿa** ḫānum ʿacīb ḥādisedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 4). [vāḳiʿa,]*

Ġarīb **vāḳı' a** ancaḳ 'acīb ḥadīse bu / Bilür iken yine benden ṣorar mu'ammāsın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 4). [vāḳı' a,]*

vāḳı'ā [1] *Gerçek, gerçi, her ne kadar.*

Vāḳı'ā 'ayna mecāz oldı muḳalled bu mecāz / Ḳarañuda müteferriḳ sañ ki ḳaṣr-ı dırāz *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 9, Beyit 1). [vāḳı'ā,]*

vāḳıʿāt [1] *Olaylar.*

Biz ḥayāt-ı ḥaḳdayuz ġayruñ ḥayātı bizdedür / Fāʿilüz emr ile eşyā **vāḳıʿātı** bizdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 1). [vāḳıʿātı, -ı]*

vāḳıʿāt-ı ġam-ı hicran [1] *Ayrılık gamının başa gelmesi.*

Vāḳıʿāt-ı ġam-ı hicrānı görüp dīdelerüm / Āhumuñ āteşini çeşme-i seyyāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 2). [vāḳıʿāt-ı ġam-ı hicrānı, -ı]*

vāḳıf [2] *Bilen, anlayan.*

Ḥicābın eyledi ḥikmete muḳteżā-yı edeb / Egerçi ḳaṣd-ı vuḳūʿ oldı **vāḳıfa** lā-reyb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 3). [vāḳıfa, -a]*

Sen Murāduñ ḫāline **vāḳıf** degülsin ẕerrece / Geçmeyince tā ki ʿālemde yoġ ile vardan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 5). [vāḳıf,]*

vāḳıf-ı esrar [1] *Sırlara vakıf olan.*

Rāzumuz fikr-i ḥabībe çün muvāfıḳ kārdur / Anuñ içün her rumūza **vāḳıf-ı esrārdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 1). [vāḳıf-ı esrārdur, -dur]*

vāḳıf-ı esrār-ı ḥaḳ [1] *Allah'ın sırlarından haberdar.*

Vāḳıf-ı esrār-ı Ḥaḳdur ʿālim-i ʿilm-i ezel / Lem-yezeldür mebde'i ʿilm-i ezeldür lem-yezel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 1). [vāḳıf-ı esrār-ı ḥaḳdur, -dur]*

vāḳıf-ı esrār olmak [2] *Sırlara vakıf olabilmek, öğrenebilmek; gizli sırlardan haberdar olmak.*

ʿAyb-ı hüviyyetde çün oldı zamān muṭṭaliʿ / **Vāḳıf-ı esrār olup** oldı nihān muṭṭaliʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 1). [vāḳıf-ı esrār olup, -up]*

Ṣoḥbet-i yāre ṭaleb-kār olan dildür bu / Dā'imā **vāḳıf-ı esrār olan** dildür bu *(Murâdî Dîvânı, Müfret 21, Beyit 1). [vāḳıf-ı esrār olan, -an]*

vāḳıf-ı ḥāl olmak [2] *Ne halde, nasıl olduğunu bilmek.*

Ehl-i ḥāl olmaḳ dilerseñ **vāḳıf-ı ḥāl ol** yüri / Vāḳıf-ı ḥāl olmayan her işde kāmil olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 3). [vāḳıf-ı ḥāl ol,]*

Ehl-i ḥāl olmaḳ dilerseñ vāḳıf-ı ḥāl ol yüri / **Vāḳıf-ı ḥāl olmayan** her işde kāmil olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 3). [vāḳıf-ı ḥāl olmayan, -ma, -(y)an]*

vāḳıf-ı maʿnā olmak [1] *Mana, derin anlam sahibi olmak.*

Gösterür īcād idüp ʿālemde şūretden eser / **Vāḳıf-ı maʿnā olan** oldı ṣuverden pāy-ber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 1). [vāḳıf-ı maʿnā olan, -an]*

vāḳıf olmak [4] *İdrak etmek, kavramak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ve'n-Necmden geçmeyince ḥāle **vāḳıf olımaz** / Münkirüñ ʿaynına gelmez naṣṣ-ı bürhān eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 6). [vāḳıf olımaz, -ı, -maz]*

vaḳt [14] *Çağ, zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Geçüp biz şūr u ġavġādan n'iderüz īn ile ānı / Bizüm ḫôş **vaḳtimüz** vardur bizüm bir ānımuz vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 2). [vaḳtimüz, -(i)müz]*

vaḳt-i ḫamse-i nevbet [1] *Sıralı bir şekilde beş vakit (beş vakitte okunan ezan).*

Şām u seḥerde iẕn idi ḥayye 'ale'l-felāḥ / Pes virdi **vaḳt-i ḫamse-i nevbet** mü'eẕẕine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 3). [vaḳt-i ḫamse-i nevbet,]*

vaḳt-i seḥer [1] *Seher vakti.*

Vaḳt-i seḥerde cānumı cānān araşdurur / Niteki gicelerde anı cān araşdurur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 1). [vaḳt-i seḥerde, -de]*

vaḳt-i ṭulūʿ [1] *Doğuş vakti.*

Seḥer **vaḳt-i ṭulūʿında** nümāyān olsa her sāʿat / Daḳīḳa ḳalmaz imʿānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 4). [vaḳt-i ṭulūʿında, -ın, -da]*

vaḳt-i vefat [1] *Ölüm zamanı.*

Bulur elbetde ḥayāt-ı ebedī ol ʿāşıḳ / Ki vefāñ olsa anuñ mūnisi ger **vaḳt-i vefāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 5). [vaḳt-i vefāt,]*

vaḳt olmak [1] *Vakti, zamanı olmak.*

Sen şebüñ rūz eyledüñse baḳmaġıl rūz u şebe / Saña **vaḳt olmaz** żiyāyile dücāda sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 4). [vaḳt olmaz, -maz]*

vālic olmak [1] *Giren, sokulan kişi olmak.*

Miḳrāz-ı şerʿ aḳvā iken biçer mecāzı / Gel derz-i şerʿe **vālic oluben** ol selāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 4). [vālic oluben, -uben]*

vālih [1] *Şaşa kalmış, şaşırmış, şaşkın.*

Himmet-i bālāyile başdı ḳadem me'vāsına / Pes nedendür **vālih** ü şeydā vü ḥayrān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 2). [vālih,]*

vālih ü ḥayrān [1] *Aklı başından gitmiş ve şaşkın.*

Rūy-i zībāñı görelden **vālih ü ḥayrān** benem / Müstetir ḳılma cemālüñ çünki ser-gerdān benem *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 35, Beyit 1). [vālih ü ḥayrān,]*

vālih ü rüsvāyī [1] *Şaşkın ve rezil.*

Didüm bu giryeler saña nedendür / Seni ben **vālih ü rüsvāyī** gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 3). [vālih ü rüsvāyī, -(y)i]*

vālih ü şeydā [1] *Şaşkın ve aklını kaybetmiş.*

Gülistān-ı ʿışḳa girdüm bülbül-i gūyā menem / Yārümüñ gördüm cemālin **vālih ü şeydā** menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 1). [vālih ü şeydā,]*

v'allah [25] *Allah'a yemin olsun ki. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murāduñ sözlerine ḳılma inkār / İder ḫışm-ı Ḫudā **v'Allāh** iki şaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 5). [v'allāh,]*

v'allāhu yüḳaddir [1] *Allah takdir eder (10/Yunus 3, 31; 13/Ra'd 2; 32/Secde, 5; 73/Müzzemmil 20.*

"El-ʿabdü yüdebbir" didi **"v'Allāhu yüḳaddir"** / Men kāne mürīdün ve bihi yaʿlemü maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 2). ["v'allāhu yüḳaddir",]*

vāmıḳ [1] *Meşhur Arap aşk hikayesinin erkek karakteri.*

Geçüpdür devri Mecnūnuñ daḫı **Vāmıḳla** Ferhāduñ / Murādī sen fiġānı eyle kim şimdi zamānuñdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 5). [vāmıḳla, -la]*

var [354] *Bulunma durumu, mevcut. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Senden özge bir penāhum **var mıdur** / Varuben aña idem tā iltıcā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 4). [var mıdur, -mı, -dur]*

var eylemek [7] *Meydana getirmek, yaratmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġafūrumdur beni ġaffār beni sātir daḫı settār / Beni **var eyleyen** ḫālıḳ idübdür ẕāhirüm inşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 4). [var eyleyen, -(y)en]*

var itmek [10] *Mevcut kılmak; yaratmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Seni çün **var idüpdür** ol Raḥman / Ẕikrini dā'im eylegil inşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 2). [var idüpdür, -üp, -dür]*

var ḳılmak [2] *Var etmek, yaratmak.*

Ne revādur ki saña ʿāşıḳ olan zār ḳıla / Lāyıḳ oldur ki nice mürdeleri **var ḳıla** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 1). [var ḳıla, -a]*

Buları saña ḫıdmet-kār ḳıldı / Saña luṭfından ol Ḥaḳ **var ḳıldı** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 10). [var ḳıldı, -dı]*

var olmak [11] *Bulunmak, mevcut olmak.*

Ġayret-i vaḥdet çü cūş ide ḳalur mı nesneden / Her ne deñlü **var ola** kesret olur zīr ü zeber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 2). [var ola, -a]*

Dil yār ile yār olsa cānumda ḳarār olsa / Tekrār ile **var olsa** vuṣlat nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 1). [var olsa, -sa]*

Milk-i ṣūretde egerçi yiridür ḫāne-i ṣadr / Cümle ʿālemde velī **var olan** dildür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 2). [var olan, -an]*

Ṭarḥ eyledi çün fiṭratın ḳıldı ḥisāb-ı ebcedi / Ḳıldı ʿulūmın soḫbetin yoġ ile **var oldı** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 3). [var oldı, -dı]*

Cān ü dilden geçmeyince **var olur** mı cān ü dil / Cümle ʿālem cismine bir defʿa bir cān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 4). [var olur, -ur, -]*

Ne varluḳdan ki **var olmaz** olan var oldı yoġ içre / Miyānında miyān olmaz fenā oldı beḳā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 4). [var olmaz, -maz]*

Ne varluḳdan ki var olmaz **olan var** oldı yoġ içre / Miyānında miyān olmaz fenā oldı beḳā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 4). [var olan, -an]*

Murādī yāre yüz tutdı ferāġat ḳıldı varından / Şu kim **var ola** varlıḳdan n'ider aʿlā vü ednāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 5). [var ola, -a]*

II Tasavvufta fena makamına ulaşmak.

Maʿnāyı añladı şu ki maʿnādan el yudı / **Var oldı** ṣol ki ḳıldı vücūdın ʿadem ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 3). [var oldı, -dı]*

Yoġ eyle kendüñ tā **olasın var** / Bulmaya senden kimse nişāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 4). [var olasın, -a, -sın]*

II Yaşamak.

Hicr ile **var olmadan** ey dil saña biñ kerre yeg / Ol ḥabībüñ rāh-ı ʿışḳında fenā ḳıl iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 3). [var olmadan, -madan, -]*

varaḳ [3] *Tek yaprak, kağıt.*

Sālik-i nehc-i hidāyet olana ey ẕü-fünūn / Maʿrifetden defter olmışdur aña her bir **varaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 4). [varaḳ,]*

Ḳameri bir işāret itdi iki / İki dünyāyı ḳıldı bir **varaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 4). [varaḳ,]*

Ey **varaḳdan** naḳl iden āyāt-ı kübrā ḥarfini / Levḥ-i maḥfūẓa naẓar ḳıl tā ʿayān ola delīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 3). [varaḳdan, -dan]*

varaḳ varaḳ [2] *Yaprak yaprak, sayfa sayfa.*

Oḳuna çünki defterüñ anda senüñ **varaḳ varaḳ** / Ṣāliḥ iden ʿamellerin añla anı necā necā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 4). [varaḳ varaḳ,]*

ʿİlm-i ezelde naṣṣ-ı kitābı **varaḳ varaḳ** / Menşūr-ı ʿālem oldı velīkin maḳardadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 2). [varaḳ varaḳ,]*

vārid [3] *Gelen, ulaşan, erişen.*

Cānib-i mekşūfını keşf eyledi iẕʿan içün / **Vāride** mevrūdını sırr ile ḳılmışdur ḫiṭāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 2). [vāride, -e]*

Ḥabbeẕā gülşen-i vuṣlatdan ire būy-ı laṭīf / **Vāridüñ** ṣafḥasına naḳş ide nāmuñ mevrūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 4). [vāridüñ, -ün]*

Eger var ise virdüñ pes saña **vārid** durur fāṣıl / Murādī bildügin bildi hüve't-tevvābü ve'l-ġufrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 5). [vārid,]*

vārid-i ḥaḳḳ [1] *Allah'tan gelen, erişen.*

Vārid-i Ḥaḳḳa nigeh-bān-ı Ḥudādur yine bes / Vāridāt ile bu mevrūda ʿaṭādur yine bes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 1). [vārid-i ḥaḳḳa, -a]*

vārid-i seḥerī [1] *Seherde gelen, ulaşan.*

Murādī ʿizz-i beḳā oldı çün fenā-yı muḥīṭ / Fenā beḳā seni żābıṭ bu **vārid-i seḥerī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 5). [vārid-i seḥerī, -i]*

vārid olmak [1] *Gelme, ulaşma. II Tasavvufta Hak'tan kalbe ilhâm ve feyzin gelmesi.*

Çün Murādī **vārid oldı** ʿālemüñ mevrūdıdur / Kimse bilmedi duʿāyile nedür evrādını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 5). [vārid oldı, -dı]*

varidat [5] *Kalbe gelen ilhamlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḥsin levāzımın ider iḫżār n'eylesün / Şāyeste olmayınca kimüñ ola **vāridāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 4). [vāridāt,]*

vāris [1] *Mirasçı.*

ʿUlūm-ı enbiyādur yoluña **vāris** velīler pes / Naẓardan ẓāhir-i manẓūr merātibdür muṭabbaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 4). [vāris,]*

varlıḳ / varluġına [23] *1. Mevcudiyet, vücut, var olma.*

Lā vü lenden geçmeyince **varlıḳ** gelmez ele / Ḳıl fenāsın bu vücūduñ bulasın tā ʿayn-ı ẕāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 4). [varlıḳ,]*

Bezm-i elest-i mestī oldur cihān-ı hestī / Gel **varluḳ** ʿālemine bī'l-külliyen beḳādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 3). [varluḳ,]*

Ey murāduñ isteyen faẕl-ı Murādında merām / Gel berü bu **varlıġa** budur ṣırāṭ-ı müstaḳīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 5). [varlıġa, -a]*

Varlıḳ ʿilmin eger ögrede ʿālimlere Ḥaḳ / Cemʿ olup ʿilm ile añlamayalar var neyem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 2). [varlıḳ,]*

Beni ḳılma maḥrūm sen **varlıġuñ** ḥaḳḳı çün / Ne eksile cūduñdan ey ferd-i berr-i ḳadīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 3). [varlıġuñ, -uñ]*

Ḫalḳ olındı çünki ḳudretden umūr-ı dü-cihān / Pes ḳamunuñ **varluġına** şāhid emr-i kün-fekān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 1). [varluġına, -ı, -(n)a]*

Küllī **varlıḳdan** hüveydādur vücūduñ lemʿası / Bir vücuduñ varıyam bilmem bu cānum oldıġın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 2). [varlıḳdan, -dan]*

Vücūdın **varlıġa** ḳıldı mübeddel / Anuñ çün geçdi cümle ḫānmāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 2). [varlıġa, -a]*

Varlıḳ ʻilminde çün baḥs eyledüm yārān ile / Ṭā'ir-i ḳudsī durur dil ʻarṣada ṭayrān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 1). [varlıḳ,]*

Varlıḳ leẕẕetini dilden iderseñ iḫrāc / Pes vesīle bulasın **varlıġuñı** varumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 4). [varlıġuñı, -u, -ñı]*

Varlıḳdan geçmeyince **varlıḳ** gelmez ele / Açmayınca ʻaynı nice göre nā-bīnā seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 2). [varlıḳ,]*

Varlıġumdan geçmeyince bilmedüm dildārumı / Ḫasta-i ʻışḳ olmayınca bulmadum tīmārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 1). [varlıġumdan, -um, -dan]*

Varlıġum peydāda buldum intihādan ibtidā / Gelmedin milk-i ʿademden bulmışam peydālıġı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 2). [varlıġum, -um]*

Ne **varluḳdan** ki var olmaz olan var oldı yoġ içre / Miyānında miyān olmaz fenā oldı beḳā oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 4). [varluḳdan, -dan]*

Murādī yāre yüz tutdı ferāġat ḳıldı varından / Şu kim var ola **varlıḳdan** n'ider aʿlā vü ednāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 5). [varlıḳdan, -dan]*

Maṭlabumdur ṭalebüm ṭālib-i aʿlāyam ben / **Varlıḳ** ʿilmini bildüm nice peydāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 37, Beyit 1). [varlıḳ,]*

II Hayat, ömür.

Naẕar ḳıldı naẕīrinde naẕīrinden emān ister / Virüp **varluġı** yaġmaya ḥayāt-ı cāvidān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 1). [varluġı, -ı]*

ʿĀḳil iseñ sen bu **varlıḳdan** hebā ḳıl iḫtiyār / Zer-keş ü dībāyı terk eyle ʿabā ḳıl iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 1). [varlıḳdan, -dan]*

Añladı çünki beni ʿışḳ ile kārında geçer / ʿĀṣıḳuñ **varlıġı** maʿşūḳ ile varında geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 1). [varlıġı, -ı, -]*

2. Servet, zenginlik.

Varlıḳ diler iseñ alġıl ʿışḳı / ʿIşḳ ile bulındı her saʿādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 209, Beyit 2). [varlıḳ,]*

Varlıḳ diler iseñ ey Murādī / ʿIşḳ oldı aña yüce ʿalāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 209, Beyit 5). [varlıḳ,]*

II Nefis.

Varlıḳ leẕẕetini dilden iderseñ iḫrāc / Pes vesīle bulasın varlıġuñı varumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 4). [varlıḳ,]*

Varlıḳdan geçmeyince varlıḳ gelmez ele / Açmayınca ʻaynı nice göre nā-bīnā seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 2). [varlıḳdan, -dan]*

varlıḳ milki [1] *Varlık ülkesi; dünya hayatı.*

Tā ki **varlıḳ milkine** yollar bulan / Olasın tā anda evṭān isteyen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 3). [varlıḳ milkine, -(n)e]*

varlıḳ perdesin [3] *Varlık perdesi. II Varlığın asıl gayesi, özü.*

Cürʿa-nūş itmek dilerseñ gel berü dīvāne ol / Gel bu **varlıḳ perdesin** keşf eyle bulasın sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 3). [varlıḳ perdesin,]*

Gel bu **varlıḳ perdesin** keşf eyle tā kim göresin / Bir ʿayān ile mübeyyen bī-beyān ü bi-ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 4). [varlıḳ perdesin,]*

II Masiva.

Çıḳ bu **varlıḳ perdesinden** āşkār / Gel ʻademde olmaġıl cān isteyen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 2). [varlıḳ perdesinden, -n, -den]*

varlıḳ perdesin ḳaldurmak [3] *Varlık perdesini kaldırmak. II Mâsivâdan kurtulmak.*

Gel bu **varlıḳ perdesin ḳaldur** cemāl-i yāri gör / Dīde-i cānı küşāde eyle gel tekrārı gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 1). [varlıḳ perdesin ḳaldur,]*

Sen bu **varlıḳ perdesin ḳaldurmayınca** aradan / Pes ebed ḳalduñ dücāda gitmedi senden ẕulem

(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 2). [varlıḳ perdesin ḳaldurmayınca,]

Sen bu **varlıḳ perdesin** ḳaldurmayınca aradan / Pes ebed ḳalduñ dücāda gitmedi senden ẕulem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 2). [varlıḳ perdesin,]*

varmak [139] *Erişilmek istenen yere ulaşmak, vasıl olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şöyle ḳalmışdur taḥayyürde Murādī kim şehā / Külliyen maḥv oldı cān ü ten hemān **varsın** Ḫudā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 9). [varsın, -sın]*

varṭa [2] *Uçurum. II Tehlikeli durum.*

ʿAceb **varṭaya** düşdi bī-ʿaḳl olan cāhilūn / Ki maṣnūʿa ṣāniʿ diyü eyleye ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 4). [varṭaya, -(y)a]*

Rabbi yessir lā-tüʿassir **varṭasından** cān atup / Rabbi temmim bi'l-hayır virdine meyyāl olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 4). [varṭasından, -(s))ı, -(n)dan]*

vasaṭ [1] *Orta.*

ʻĀlem iki ʻāleme vāṣıṭadur gerçi kim / Ḳalma **vasaṭda** ṣaḳın gel berü giç nārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 4). [vasaṭda, -da]*

vaṣf [17] *Bir kimse veya şeyin taşıdığı hal, sıfat, nitelik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫurūcum aṣlın isterseñ ben andan olmadum ḫāric / Vülūcumda ḫurūcum **vaṣfını** añla maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 2). [vaṣfını, -ı, -(n)ı]*

vaṣf eylemek [1] *Niteliklerini dile getirmek.*

Gel berü ey müddeʿī bi'llāhi **vaṣf eyle** bize / Künfekānuñ şerḥini ūlā nedür uḫra nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 4). [vaṣf eyle,]*

vaṣf-ı dem ḳılmaḳ [1] *Zamanı, ânı anlatmak, vasfetmek.*

Vaṣf-ı dem ḳılmaḳda dem vardur bilür ehl-i kemāl / Bir demüm dem ḳılmaġa lākin ne demler var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 3). [vaṣf-ı dem ḳılmaḳda, -mak, -da]*

vaṣf-ı ḥāl [1] *Hâlin, durumun niteliği, vasfı.*

Ḫabībe ḥālümi ʿarż itmegedür iḳdāmum / Velā maḳāl ile olmaz o **vaṣf-ı ḥāl** üslūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 2). [vaṣf-ı ḥāl,]*

vaṣf-ı ḥüsn [1] *Güzelliğin dile getirilmesi.*

Mir'āt-ı ʻālem şerḥ ider çün **vaṣf-ı ḥüsnüñ** ẕerresin / Lākin bu ʻālemden geçen ḥüsnüñe oldur tercemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 2). [vaṣf-ı ḥüsnüñ, -ün]*

vaṣf-ı ḳāl [1] *Sözün niteliği, özelliği.*

Açıldıḳda cenāheynüm muḥīṭ-i nār ü cennetdür / Birisi **vaṣf-ı ḳālümdür** biri mevṣūf-ı ḥālümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 2). [vaṣf-ı ḳālümdür, -üm, -dür]*

vaṣf-ı kemal [1] *Yüce vasıf, özellik.*

Ziyād u naḳṣdan çün kim müberrādur müberrādur / Anuñ **vaṣf-ı kemālin** söyleşür diller maḳālince *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 3). [vaṣf-ı kemālin, -in]*

vaṣf-ı mevṣūf [1] *Vasfolunmuş, belirtilmiş hâl, sıfat.*

Çün ezelden ezelde pes ẓāhir / **Vaṣf-ı mevṣūf** evvel ü āḫir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 1). [vaṣf-ı mevṣūf,]*

vaṣfın ḳılmak [1] *Övmek.*

Murādī sābit iseñ ger ṭarīḳ-i müstaḳīm üzre / Zebānuñ dem-be-dem illā ile **ḳılsun** hemān **vaṣfın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 5). [vaṣfın ḳılsun, -sun]*

vaṣf itmek [1] *Bir şey veya kimsenin durumunu, sıfatlarını ve niteliklerini sayarak tarif etmek.*

Çü vaṣfın **vaṣf idem** didi velī lāl oldı vaṣṣāfı / Celālinden ḥicāb urdı cemāle ẕü'l-celāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 4). [vaṣf idem, -em]*

vaṣf olmak [2] *Anlatılmak, betimlenemek.*

Ẕāt **vaṣf olmaz** lisān-ı ḳāṣır ile zīnhār / Fehm-i ʿaḳla her ne kim olsa olur eşyā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 2). [vaṣf olmaz, -maz]*

Didi gördüm anda bir ʿālem ki **vaṣf olmaz** aña / Nice ʿālemdür ki yoḳdur anda ādemden eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 2). [vaṣf olmaz, -maz]*

vaṣfu ʿannā seyyi'ātinā minke yā ẕe'l-kerem [1] *Ey kerem sahibi kötülüklerimizi bağışla.*

Rabbena'şreḥ ṣadrenā min niʿmetin yā ẕe'n-niʿam / **Vaṣfu ʿannā seyyi'ātinā minke yā ẕe'l-kerem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 1). [vaṣfu ʿannā seyyi'ātinā minke yā ẕe'l-kerem,]*

vaṣf u taḳrīr itmek [1] *Niteliklerini anlatmak, övmek.*

Ey Murādī ne murād üzre durur keşf-i ḥicāb / **Vaṣf u taḳrīr idemez** hiç seni bir vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 5). [vaṣf u taḳrīr idemez,]*

vāṣıl [3] *Vusul bulan, erişen, kavuşan, ulaşan.*

Murādī vuṣlat-ı mīm-i murāda **vāṣıldır** / Anuñ içün gice gündüz olur viṣāle ḥarīṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 5). [vāṣıldır, -dır]*

Ey maḳām-ı vuṣlata **vāṣıl** bilen öz nefsini / Ḥadd ü pāyān olımaz buʿd ile ḳurbiyyet ıraḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 2). [vāṣıl,]*

Lā-mekān oldı mekānı verde **vāṣıl** ʿandelīb / Yār ile ḥālüm nedür iki cihānda kim bile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 2). [vāṣıl,]*

vāṣıl-ı muṭlaḳ [1] *Kayıtsız, şartsız şekilde kavuşmuş olan. II Hakk'a eren kişi.*

Vāṣıl-ı muṭlaḳa ṣordum ki nedür sırr-ı ʿacīb / Didi kim sırr-ı nihān ol ki saña ol didi ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 797, Beyit 2). [vāṣıl-ı muṭlaḳa, -a]*

vāṣıl itmek [1] *Kavuşturmak.*

Ḫalvet-i dil oldı tenhā yine ʿışḳ-ı yār ile / **Vāṣıl iden** ʿışḳ olupdur ʿāṣıḳ-ı dildār ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 1). [vāṣıl iden, -en]*

vāṣıl olmak [4] *Ulaşmak, birleşmek; kavuşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī vaṣl-ı dildāra ḳaçan **olur** idi **vāṣıl** / Miyān-ı yāre ḳollarını ḳılmasa kemer furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 5). [vāṣıl olur, -ur]*

vāsıṭa [4] *Vesile, araç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Senden durur ne kim ola ʿālemde cümle kār / Herkes velīk **vāsıṭaya** eyler iltiçā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 2). [vāsıṭaya, -ya]*

vāsiʿ [1] *Geniş alana sahip, büyük.*

ʿİlm-i ḥaḳīḳi yā fetā sırrına rāciʿ añlaġıl / Sırrına rāciʿüñ yine ʿilmini **vāsiʿ** añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 1). [vāsiʿ,]*

vaṣl [29] *Kavuşma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey beşīrüm çün baña muştuladuñ **vaṣlın** yine / Müjde içün vireyin dünyā vü ʿuḳbāyı saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 4). [vaṣlın, -ın]*

vaṣl almak [1] *Kavuşmak.*

Terk-i ḥayāt eylemez ʿışḳuña kim cān virür / **Vaṣl aluruz** cān ile oldı bu bāzārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 2). [vaṣl aluruz, -ur, -uz]*

vaṣl-ı cānān [2] *Sevgiliye kavuşma.*

Bāde-i bezm-i belādan bulmayanlar çāşnī / Terk-i varın itmeyenler **vaṣl-ı cānān** bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 4). [vaṣl-ı cānān,]*

Derd-i ʿışḳı bilmeyen ʿālemde dermān bilmedi / Hicr-i yāri çekmeyenler **vaṣl-ı cānān** bilmedi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 1). [vaṣl-ı cānān,]*

vaṣl-ı cemal [1] *Sevgilinin güzel yüzüne kavuşma.*

İlāhī ġonce-i ümmīdümi dā'im küşād eyle / Dil-i maḥzūnumı **vaṣl-ı cemālüñ** birle şād eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 1). [vaṣl-ı cemālüñ, -ün]*

vaṣl-ı dilber [1] *Gönül alan sevgiliye kavuşma.*

Çün görindi **vaṣl-ı dilber** menʿ ile isbātdan / Dürlü maʿnālar virildi manṭıḳ-ı ḥālātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 1). [vaṣl-ı dilber,]*

vaṣl-ı dildār [3] *Sevgiliye kavuşma.*

Murādī **vaṣl-ı dildāra** ḳaçan olur idi vāṣıl / Miyān-ı yāre ḳollarını ḳılmasa kemer furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 5). [vaṣl-ı dildāra, -a]*

Murādī rāyegān ayrılmamışdur **vaṣl-ı dildāra** / Olursañ müntehī bilgil senādur āḫırı elbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 5). [vaṣl-ı dildāra, -a]*

Vaṣl-ı dildāra eger teşvīḳ iderseñ ey göñül / Ẕerre ẕerre pāymāl olġıl cefā ḳıl iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 4). [vaṣl-ı dildāra, -a]*

vaṣl-ı ḥabīb [8] *Sevgiliye kavuşma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün ezelden ʿışḳa düşdüm pes ḥalāṣa çāre ne / Çāresi **vaṣl-ı ḥabīb** oldı anuñ pes dā'imā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 2). [vaṣl-ı ḥabīb,]*

vaṣl-ı ḥaḳ [1] *Allah'a kavuşma.*

Vaṣl-ı Ḫaḳḳı diler iseñ ey fetā / Cism ü cānı ḳıl yolına var hebā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 1). [vaṣl-ı ḥaḳḳı, -ı]*

vaṣl-ı ḥażret [1] *Hazrete, sevgiliye kavuşmak.*

Maḥrem olam dir iseñ eger **vaṣl-ı ḥażrete** / Fikr-i Ḫudāda ol girü ḳo bu ḥalāyıḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 2). [vaṣl-ı ḥażrete, -e]*

vaṣl-ı ḫudā [2] *Allah'a kavuşma.*

Vaṣl-ı Ḫudānuñ ola mı bir kişi lāyıḳı / Bir şanma sen bu dünyāda mest ile ayıḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 1). [vaṣl-ı ḫudānuñ, -nun]*

Şanma Murādī ʿışḳ ola her kişiye naṣīb / **Vaṣl-ı Ḫudānuñ** ola mı her kişi lāyıḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 5). [vaṣl-ı ḫudānuñ, -nun]*

vaṣl-ı muḳarreb [1] *Yakın olan kavuşma.*

Murādī sırr-ı ebrārı gözet **vaṣl-ı muḳarrebden** / Yoluñda ṣādıḳ ol kim eksük olmaz merḥabā hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 5). [vaṣl-ı muḳarrebden, -den]*

vaṣl-ı nigār eylemek [1] *Sevgiliye kavuşma.*

ʿAyn-ı Murādī ḳan aḳıdur hicr-i yārdan / **Vaṣl-ı nigār** bir dem anı eyle yā eḥad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 5). [vaṣl-ı nigār eyle,]*

vaṣl-ı şīrīn [1] *Şirin'in kavuşması.*

ʿIşḳ-ı Ferhādı yine başdan ṭutup / **Vaṣl-ı Şīrīn** fikri ile cān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 3). [vaṣl-ı şīrīn,]*

vaṣl-ı yār [7] *Sevgiliye kavuşma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mültemis oldı çü saña **vaṣl-ı yār** / Eyle uli'l-elbāb yüri daḳḳ-ı bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 3). [vaṣl-ı yār,]*

vaṣlı zülal [1] *Saf, berrak, tatlı suyun vuslatı.*

Firāḳ ile kebābāsā ciger yanmış idi nāra / Bi-ḥamdi'llāh ṣusamışdur yine **vaṣlı zülālinden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 2). [vaṣlı zülālinden, -n, -den]*

vaṣl olmak [5] *Kavuşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī gördi menāmında yāre **vaṣl olmış** / Umar ki ola bu ru'yāsı ṣādıḳu'r-rü'yā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 5). [vaṣl olmış, -mış]*

vaṣluñ ābı [1] *Kavuşma suyu.*

Meded ḳıl **vaṣluñ ābından** nigārum / Nice bir yaḳa hicr odı bu cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 3). [vaṣluñ ābından, -n, -dan]*

vaṣluñ ṣarabın [1] *Kavuşma şarabı.*

Vaṣluñ ṣarābın ey yār ṣun baña ḳana ḳana / Hicrān elinde baġrum ġarḳ oldı ḳana ḳana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 1). [vaṣluñ ṣarābın,]*

vaṣṣāf [14] *Vasıflarını sayarak metheden, öven. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī ne murād üzre durur keşf-i ḥicāb / Vaṣf u taḳrīr idemez hiç seni bir **vaṣṣāf** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 5). [vaṣṣāf,]*

vaṣṣāf-ı cemil [1] *Güzel vasıfları anlatan, öven.*

Çoḳ durur ʿālemde **vaṣṣāf-ı cemīl** / Vaṣfumuz bizüm cemāl-i özgedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 538, Beyit 4). [vaṣṣāf-ı cemīl,]*

vaṭan dutmak [1] *Yurt edinmek.*

Bir dilde **vaṭan dutmuş** ola ʿışḳuñ o dil hiç / Meyl eyleye mi ravża-i Rıḍvāna Ḫudāyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 5). [vaṭan dutmuş, -muş]*

vaveyla [2] *Çığlık, feryat, yaygara.*

Nūr-ı muṭlaḳ nice şerḥ oluna ey vā'ıẓ-ı dehr / Anuñ içün iki dünyā ṭolu **vāveylādan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 3). [vāveylādan, -dan]*

Murādī şerḥ-i āḫirdür ne mümkindür ola meşrūḥ / Kim anı bilmeye lākin dilinde ola **vāveylā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 5). [vāveylā,]*

vāv-ı nāsūt [1] *Nâsût (insanlık) kelimesindeki vav harfi.*

N'idersin **vāv-ı nāsūtı** yapışġıl hā-i lāhūta / Bilür bu sırrı şol kimse ki çeşminde żiyā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 4). [vāv-ı nāsūtı, -ı]*

vây [3] *Acı, üzüntü, şaşma duygusu ifade eden bir ünlem.*

Cānını terk iden kişi genc-i murādın isteyüp / Ṣādıḳ olur ṭalebde şol **vāy** ile āh içindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 2). [vāy,]*

Müberrā olmayan ey dil berīlerden berīdür ol / Berī olma berī olġıl düşürme kendüñi **vāya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 2). [vāya, -ya]*

Ḫayret-i kübrāda ḳaldı bulmayan yolında rāh / **Vāy** saña ister iseñ dünyāda ʿizz ile cāh *(Murâdî Dîvânı, Müfret 45, Beyit 1). [vāy,]*

vāye [1] *Nasib, kısmet.*

Yalvarup yāra didüm ʿāṣıḳa sermāye nedür / Luṭf idüp virdi cevābın didi kim **vāye** nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 1). [vāye,]*

vaz [1] *Bırakma, terk.*

Bildi Murādī özin geçdi ḳamu **vazdan** / Kāmil-i insān olan oldı hemān muṭṭaliʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 5). [vazdan, -dan]*

vāz gelmek [13] *Vaz geçmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Evvel ü uḫrāya çün kim ser-be-ser ḳıldum naẓar / Cümleden **vaz gelmeyince** bilmedüm devlet nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 2). [vaz gelmeyince, -me, -(y)ince]*

vaz olmak [9] *Bırakmak, terk etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳāl u ḳıldan **vaz olursan** sen daḫı / Māżī vü müstaḳbeli terk eyle hā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 3). [vaz olursan, -ur, -sa, -n]*

vaż' [1] *Duruş, tavır, hareket.*

Münteşirdür cümle-i āfāka medḥ-i ḥüsn-i yār / Aḥsen-i vech ile bildüm **vaż'umı** cānān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 3). [vaż'umı, -um, -ı]*

vażʿ-ı hey'et [1] *Durumun, hâlin meydana gelmesi.*

Vażʿ-ı hey'etden Murādī vażʿ-ı ḥikmetdür hemān / Ḥikmet-i hey'etde buldı ʿilm ile ḥikmet sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 5). [vażʿ-ı hey'etden, -den]*

vażʿ-ı ḥikmet [1] *Hikmetle yaratma, meydana getirme.*

Vażʿ-ı hey'etden Murādī **vażʿ-ı ḥikmetdür** hemān / Ḥikmet-i hey'etde buldı ʿilm ile ḥikmet sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 5). [vażʿ-ı ḥikmetdür, -dür]*

vażʿı sābıḳ [1] *Geçmişte meydana getirilmiş, tayin edilmiş.*

Vażʿı sābıḳ añlama bu ḳubbe-i devvārı sen / Sen fenā remzin tefekkür ḳıl ḥabāb altındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 4). [vażʿı sābıḳ,]*

vaż‘ olınmak [2] *Belirlenmek, tespit edilmek, ortaya konulmak.*

Ḫālıḳ-ı kevn ü mekān eyledi bu ḥükmi çün / Her birine ḥikmeten **vażʿ olınup** yaḫşı ad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 2). [vażʿ olınup, -(ı)n, -up]*

Çü ṣadrek ṣadrına geçdi maʻānī milkinüñ şāhı / Anuñ çün **vaż‘ olındı** vizri andan bu heyūlāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 2). [vaż‘ olındı, -ın, -dı]*

vaż‘ u ṭarz [1] *Durum, hareket, tavır.*

Bu **vaż‘ u ṭarzumı** gözle başīret ehli iseñ / Muʻarref ol müteşerriʻ gözet ḥakīmāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 2). [vaż‘ u ṭarzumı, -um, -ı]*

vaʿẕ [1] *Bir kimseye, kalbini yumuşatacak, kendisini iyiliğe sevk edecek surette söz söyleme; dini öğüt.*

Ben ḥāṣıl-ı ʿömrüm bilürem söyleme nāṣıḥ / **Vaʿẓuñ** olara söyle ki ṭullāb-ı cināndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 4). [vaʿẓuñ, -un]*

vaʿẓ itmek [2] *Vaaz vermek, öğüt vermek..*

İşitdüm bir kemāl ehlin **iderdi vaʿẓ** minberde / Kelāmında ʿayān olmış ne kim vardur nihān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 4). [vaʿẓ iderdi, -er, -di]*

Çü **vaʿż itdüm** melā’ikde bir āvāz irdi minberden / Mübārek bir bād indi saña nūr-ı aẕherden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 1). [vaʿż itdüm, -dü, -m]*

vāżıḥ [1] *Açık, meydanda.*

Murādī naṣṣ-ı ḳātıʻla maḳālātuñ durur efṣaḥ / Bu **vāżıḥdur** eger olsañ müfessir dīde-bānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 5). [vāżıḥdur, -dur]*

vāżıḥ eylemek [1] *Açık, anlaşılır hale getirmek.*

Ṣanmaġıl ḳavl-i Murādīyi ṣaḳın ḥüsniyyāt / **Vāżıḥ eyledi** kelāmın senüñ iẕʻānuñ içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 5). [vāżıḥ eyledi, -di]*

vāżıḥ olmak [1] *Açık durumda bulunmak, anlaşılır biçimde görünmek.*

Mükāfāt eyledi el-ḥaḳ vefā-dār oldı ʿahdine / Ki zīrā **vāżıḥ olmışdur** anuñ ḳavli lisānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 3). [vāżıḥ olmışdur, -mış, -dur]*

ve amma [1] *Bununla birlikte, tabii bir de.*

Ḥayāt-ı rūḥdur **ve ammā** sāʻati rāciḥ / Beḳādur ravża-i ʻadni hemīn ibkā ider cümle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 3). [ve ammā,]*

ve beşşernā bi-fażli bi’l-meʿāfī [1] *Af fazlı ile müjdele.*

İlāhī neccinā mimmā necā fī / **Ve beşşernā bi-fażli bi’l-meʿāfī** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 27, Beyit 1). [ve beşşernā bi-fażli bi’l-meʿāfī,]*

ve debbernāhü tedbīrā [1] *Onu biz bir ölçüye göre düzenledik.*

Vücūda vecd olup mihmān ziyāfetde fidādur cān / Müdebbirden olur dermān **“ve debbernāhü tedbīrā”** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 2). [“ve debbernāhü tedbīrā”,]*

ve demmernāhü tedmīrā [1] *Mahvolmuş olarak onu yok ettik (bk. 17/İsra 16: Biz de onu yerle bir ederiz).*

Murāda her ki münkirdür kelāmın eylemez isġā / Anuñ şānındadur münzel **“ve demmernāhü tedmīrā”** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 5). [“ve demmernāhü tedmīrā”,]*

ve emmā fażżelnā fażlen ʿaẓīmen [1] *Biz büyük bir faziletle faziletlendirdik.*

Ve emmā fażżelnā fażlen ʿaẓīmen / Vecednā vāḥiden min külli vāḥid *(Murâdî Dîvânı, Gazel 268, Beyit 2). [ve emmā fażżelnā fażlen ʿaẓīmen,]*

ve emmā li-rabbi fażlin vemā ẕā-tilke da‘vāhīm [1] *Onların davaları nedir? Fazilet sahibi Rab’dır.*

Ve emmā li-Rabbi fażlin vemā ẕā-tilke da‘vāhīm / Ve fażżelnāhü tafżīlā buyurmışdur yine anda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 5). [ve emmā li-rabbi fażlin vemā ẕā-tilke da‘vāhīm,]*

ve emmā’l-‘umri min sirr ve lemā’s-sirri min-‘umr [1] *Sır ömürden olursa ömür de sırdandır.*

Ve emmā’l-‘umri min sirr ve lemā’s-sirri min-‘umr / Muʻammer oluben dirseñ muʻammer ol yüri sen de *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 4). [ve emmā’l-‘umri min sirr ve lemā’s-sirri min-‘umr,]*

ve fażżelnāhü tafżīlā [1] *Üstün tutarak onu yeğledik (Onları birbirlerinden nasıl üstün kıldığımıza bir bak! Doğrusu ahirette daha büyük dereceler ve daha büyük üstünlükler vardır: 17/İsra 21; And olsun ki, biz insanoğullarını şerefli kıldık, onların karada ve denizde gezmesini sağladık, temiz şeylerle onları rızıklandırdık, yaratıklarımızın pek çoğundan üstün kıldık: 17/İsra 70).*

Ve emmā li-Rabbi fażlin vemā ẕā-tilke da‘vāhīm / **Ve fażżelnāhü tafżīlā** buyurmışdur yine anda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 5). [ve fażżelnāhü tafżīlā,]*

ve fehhemnā li-külli min mesā’il [1] *Bütün misallerden öğrendiğimiz.*

Teāla’llāhu ʿammā ḳāle ḳā’il / **Ve fehhemnā li-külli min mesā’il** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 843, Beyit 1). [ve fehhemnā li-külli min mesā’il,]*

ve fevvażtü emrī ile’l-ḳadīmi’lleẕī [1] *İşlerimi kadim olan Allah’a (cc.) bıraktım.*

Ve fevvażtü emrī ile’l-ḳadīmi’lleẕī / ʿAlīmün ḥakīmün kerīmün ẕevi’l-kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 3). [ve fevvażtü emrī ile’l-ḳadīmi’lleẕī,]*

ve fevveżtü emrī leke yā ḥakīmü raḥīm [1] *Ey Rahim ve Hakim olan Allah’ım işimi sana havale ettim.*

Semiʿtu aṭaʿtü ilā emrüke yā kerīm / **Ve fevveżtü emrī leke yā ḫakīmü raḥīm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 1). [ve fevveżtü emrī leke yā ḫakīmü raḥīm,]*

ve hem [2] *Ve de; buna ek olarak.*

ʿUlūm-ı künde kāfuñ elfi misli rāst olduñsa / Gelür milk-i hüviyyetden saña ḳudret **ve hem** heybet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 4). [ve hem,]*

Bulmadum mislüñ **ve hem** ayru kişi / ʿĀlemi ḳıldum tecessüs ḳat ḳat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 3). [ve hem,]*

ve inne'r-rabbe rabbün lā-sivāh [1] *Rabb odur ki ondan başka Rabb yoktur.*

Ve inne'r-Rabbe Rabbün lā-sivāh / Teḥayyernā velā min emri mācid *(Murâdî Dîvânı, Gazel 268, Beyit 3). [ve inne'r-rabbe rabbün lā-sivāh,]*

ve innī mu'ammerün bi-'imāreti'l-maḥrūsi bi-'işemihi [1] *Ben onun korumasıyla ömür sahibi oldum.*

İnnī münevverün bi-żiyāi'l-ḥabībi bi-ḳurbihi / **Ve innī mu'ammerün bi-'imāreti'l-maḥrūsi bi-'işemihi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1443, Beyit 1). [ve innī mu'ammerün bi-'imāreti'l-maḥrūsi bi-'işemihi,]*

ve ḳaddernāhü taḳdīrā [1] *Onu ölçülü yaptık. (bk. 25/Furkan 2).*

Nidādur maḥż-ı ḳudretden **"ve ḳaddernāhü taḳdīrā** / Misāle geldi çün şūret "ve ṣavvernāhü taṣvīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 1). ["ve ḳaddernāhü taḳdīrā,]*

ve kāne kāşifen minnā cemālī [1] *Bizden cemali keşfedendir.*

Kelāmen müntehen lā min kelām / **Ve kāne kāşifen minnā cemālī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1562, Beyit 2). [ve kāne kāşifen minnā cemālī,]*

ve kāne mir'ātün ke-bedri'l-ḳameri mużīun [1] *Aynalar kamer gibi ışık saçmaktadır.*

Ve kāne mir'ātün ke-bedri'l-ḳameri mużīun / İnne'l-ḥalāyıḳa nāżırun ve inne ileyhi naẕīreh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1443, Beyit 5). [ve kāne mir'ātün ke-bedri'l-ḳameri mużīun,]*

ve ḳaṣṣartü fī'ẕ-ẕikri alāih muṭlaḳā [1] *Ayeti zikretmeyi aksattım.*

Seḥḥartü fī'ş-şükri naʿmā'ih bi'l-lisān / **Ve ḳaṣṣartü fī'ẕ-ẕikri alāih muṭlaḳā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 2). [ve ḳaṣṣartü fī'ẕ-ẕikri alāih muṭlaḳā,]*

ve kellemnā maʿan ʿayne'l-maḳālī [1] *Onunla aynı sözü konuştuk.*

Rameynā nūrenā min ḥucibin ḥālī / **Ve kellemnā maʿan ʿayne'l-maḳālī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1562, Beyit 1). [ve kellemnā maʿan ʿayne'l-maḳālī,]*

ve kem min ḳā'ilin ḳavlen ḥayālā [1] *Nice hayâlî söz söyleyen vardır.*

Muḳarnas ṭaḳ u aṭyebdür tebāyiʿ / **Ve kem min ḳā'ilin ḳavlen ḥayālā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 73, Beyit 3). [ve kem min ḳā'ilin ḳavlen ḥayālā,]*

ve len [1] *Asla.*

Lā **ve len** terkiñ eylegil ʿāşıḳ / Ol ḥasīb-i nesīb ile eglen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 4). [ve len,]*

ve mevlānā [1] *Bizim Mevla'mızdır.*

Tebāreke ismü Mevlāyī Teʿālā şānühü cemʿā / Hüve'l-ḥayyü'lleẕī lā-hū ve illā hū **ve Mevlānā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 1). [ve mevlānā,]*

ve naḥnü aḳrebu [1] *Biz ona şah damarından daha yakınız (50/Kaf 16).*

Yaḳīnüm arasını bilmezem ırağ u yaḳın / **Ve naḥnü aḳrebu** sırrınadur viren ṣalavāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 4). [ve naḥnü aḳrebu,]*

ve nestaḥyī bi-'ilmi min ḥayā'ī [1] *İlim ile haya ederiz.*

Ve nestaḥyī bi-'ilmi min ḥayā'ī / Neşerna'l-ḥükme ke'n-neşri alāyī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1562, Beyit 3). [ve nestaḥyī bi-'ilmi min ḥayā'ī,]*

ve nevvernāhü tenvīrā [1] *Onu aydınlattık.*

Ṭulūʿ-ı şems-i her millet saçar nūrın çü āfāḳa / Virüpdür mihre ol nūrı **"ve nevvernāhü tenvīrā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 4). ["ve nevvernāhü tenvīrā",]*

ve ṣavvernāhü taṣvīrā [1] *Onu suretlendirdik.*

Nidādur maḥż-ı ḳudretden "ve ḳaddernāhü taḳdīrā / Misāle geldi çün şūret **"ve ṣavvernāhü taṣvīrā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 1). ["ve ṣavvernāhü taṣvīrā",]*

ve ṣırtü ḳarīben bi-aṣli'l-uṣūl [1] *Her şeyin aslına yakın oldum.*

Semīʿtü nidā'en bi-semʿi ḳabūl / **Ve ṣırtü ḳarīben bi-aṣli'l-uṣūl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 1). [ve ṣırtü ḳarīben bi-aṣli'l-uṣūl,]*

ve yebḳā veccehü nufiye sivāhü [1] *Baki ancak odur onun dışındakiler nefyedildi.*

Hüve's-sulṭān 'aẕumet kibriyāhu / **Ve yebḳā veccehü nufiye sivāhü** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1433, Beyit 1). [ve yebḳā veccehü nufiye sivāhü,]*

ve yessernāhü teysīrā [1] *Onu kolaylaştırdık (bk. 20/Ta-Ha 97).*

Müyesser çün ḳolay itmiş umūrın ẓāhir ü bāṭın / ʿAlāmāt-ı ʿaṭāyādur **"ve yessernāhü teysīrā"** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 3). ["ve yessernāhü teysīrā",]*

ve yeżummü'l-ḳamerü bi'l-kamerā kāne ḍuḥā [1] *Ay Ay'la birleşince sabah olur.*

Lemaʿat bedrü mine'ş-şemsi lehā iḳtimārü / **Ve yeżummü'l-ḳamerü bi'l-kamerā kāne ḍuḥā**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 124, Beyit 3). [ve yeżummü'l-ḳamerü bi'l-kamerā kāne ḍuḥā,]

vecd [4] *1. İlahi aşkla kendinden geçme.*

Ṭaldı **vecdi** yine vecdi deñizine keşşāf / Virdi bī-ḥad feraḥ-ı ḳalb ḫazīne keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 1). [vecdi, -i]*

Ṭaldı vecdi yine **vecdi** deñizine keşşāf / Virdi bī-ḥad feraḥ-ı ḳalb ḫazīne keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 1). [vecdi, -i]*

Müstecābü'd-da've olmaḳdan ıbā eyler mi dil / Cümleten pes ān-ı vāḥid bildi **vecd** u ān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 3). [vicd,]*

2. Coşkunluk.

Bir **vecd** ü ḥāl virdi Murād ehl-i vecde kim / Şerḥ ü beyāna gelmez o şerḥ-i maḳāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 5). [vecd,]*

vecde gelmek [2] Deyim *İlahi aşkla kendinden geçme.*

Vecde gelüp cümlesi ġayrete ġarḳ oldılar / Cümleten unutdılar ḳalmadı cān ü cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1151, Beyit 3). [vecde gelüp, -üp]*

Vecde gelüp cümlesi ḥayrete ġarḳ oldılar / Cümleten unutdılar ḳılmadı cān u cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1175, Beyit 3). [vecde gelüp, -üp]*

vecd olmak [2] *Bir şey karşısında duyulan hayranlık veya sevgiden dolayı kendinden geçmek.*

Vücūda **vecd olup** mihmān ziyāfetde fidādur cān / Müdebbirden olur dermān "ve debbernāhü tedbīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 2). [vecd olup, -up]*

Oldı müstaġrak göñül ḥayretde ḥayretdür yine / Kesretinden **vecd olup** vaḥdetde vaḥdetdür yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 1). [vecd olup, -up]*

vecd ü ḥālet [1] *Coşkulu haller, vecde gelme durumu.*

Ẕevḳ u şevḳ-i dil-rübāya **vecd ü ḥāletdür** iren / Olsa ara yirde illā iştiyāḳu'l-iştiyāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 2). [vecd ü ḥāletdür, -dür]*

vecd ü vaḥīd [1] *İlahi aşkla kendinden geçme ve bir olan Allah.*

ʿĀlem-i kesretde gezdüm maṭlabum **vecd ü vaḥīd** / Vaḥdetün oldı muʿayyen oldı ṭālıʿ pes saʿīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 1). [vecd ü vaḥīd,]*

vecednā vāḥiden min külli vāḥid [1] *Her birinden birini bulduk.*

Ve emmā fażżelnā faẓlen ʿaẓīmen / **Vecednā vāḥiden min külli vāḥid** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 268, Beyit 2). [vecednā vāḥiden min külli vāḥid,]*

vech [*1. Çehre, yüz.*

Dostum her demde **vechüñden** ḫayāl añlar beni / Ṣanma kim bu salṭanatla milk ü māl añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 1). [vechüñden, -üñ, -den]*

Rū-be-rū olduḳda **vechüm** yār ile / Yüz yüz ile oldı pes yek-pāre rūy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 3). [vechüm, -üm]*

II Allah'ın isimlerinin tecellisi.

ʿArz eyleme ḥabībüm **vechüñ** niḳāb içinde / Nice bir olsa her dem bu ʿayna rūyuñ iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 3). [vechüñ, -ün]*

Burkaʿı refʿ eyle **vechüñden** göre ʿāşıḳlarun / İştiyāḳ ile nice bir vireler bu cāna tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 2). [vechüñden, -ün, -den]*

Niḳāb-ı bā-ʿayān altında maḥcūb / ʿIyān-ı bā-nihān **vechinde** ʿaynum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 3). [vechinde, -in, -de]*

Nümāyān olalı **vechüñ** benüm mir'āt-ı ḳalbümde / Nice biñ māh-ı tābānı ḳılur hūrşīdveş tenvīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 3). [vechüñ, -ün]*

Nūr-ı ʿaksidür viren revnaḳ cihānuñ **vechine** / Lemʿasınuñ lemʿasıdur āfitāb altındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 2). [vechine, -i, -n, -e]*

Perdeden çıḳduḳda çün **vechinde** imʿān itdiler / Virilüp taḫt-ı şehādet üzre sulṭān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 1). [vechinde, -i, -n, -de]*

Cān naẓar mir'āta ṣaldı bu cemālüñ **vechidür** / Vech-i maʿnāda dimezven bu kemālüñ vechidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 1). [vechidür, -i, -dür]*

Cān naẓar mir'āta ṣaldı bu cemālüñ vechidür / Vech-i maʿnāda dimezven bu kemālüñ **vechidür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 1). [vechidür, -i, -dür]*

Revnaḳ-ı bāzār-ı ʿişmetde bugün şāḥib-vuḳūf / Her ne deñlü ḳılsa sermāye me'ālüñ **vechidür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 2). [vechidür, -i, -dür]*

ʿAyn-ı vaḥdet bir görünmez arada olsa ḥicāb / Arada refʿ eyle anı kim celālüñ **vechidür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 3). [vechidür, -i, -dür]*

Ḳabl ü ba'dı bu'd u ḳurb añlarsa maḥcūb oldı māh / Her cihet ṣavtın münādī bil maḳālüñ **vechidür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 4). [vechidür, -i, -dür]*

Lemʿa vü sevdāyı ḳo kim olmaya sūduñ ziyān / Ey Murādī nāẓır iseñ ḳande ḥālüñ **vechidür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 5). [vechidür, -i, -dür]*

Muḥtecib olmasa **vechüñ** ey ḥabīb-i dilsitān / Arż u eflāk ve māfīhāda olmazdı ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 2). [vechüñ, -üñ]*

Dostum bilmem ne ḥāletler ider **vechüñ** baña / Her ki nāẓırdur baña nev nev mühennā didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 2). [vechüñ, -üñ]*

ʿIşḳumı sırrumda pinhān itdigüm senden durur / Çeşmümi **vechüñde** ḥayrān itdigüm senden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 415, Beyit 1). [vechüñde, -ü, -ñ, -de]*

Her neden nāẓir isem **vechüñe** aʿlā görinür / Revnaḳuñ memleket-i dilde muʿammā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 1). [vechüñe, -üñ, -e]*

Gören rūy-i ḥabībi āyinemde / Bu **vech** ile naẓarda oldı ḳāniʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 3). [vech,]*

Her vech ile bu **vechümüze** virdiler vücūh / Gösterdi rūy-i dilberi arż u semāda ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 3). [vechümüze, -ümüz, -e]*

Vücūdından beri olalı **vechi** / Heyūlāda heyūlā oldı el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 3). [vechi, -i]*

Arasında iki **vechüñ** ḳıluben mest-i bī-dermān / Birisine baḳar şād ü birisine baḳar ġam-nāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 2). [vechüñ, -üñ]*

Ḫakdān-ı ʿālemi ḳo **veche** pervāz eyle var / Ol fenā süflīyi n'eylersin berü aʿlāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 2). [veche,]*

Çeşm-i nāẓır gözedür **vechini** cehd ile tamām / Līk her laḥẓada fikriyle ḫayāl istedi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 3). [vechini, -i, -n, -i]*

Seḥer çün niḳāb açdı **vechüñ** bu ʿālemlere / Niḳābuñ niḳābındadur ẕerre cümle-miśāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 2). [vechüñ, -üñ]*

Vechümüñ āyinesinde vech ile gördüm vücūh / Ol cemīl oldı cemāl oldı benüm māhiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 2). [vechümüñ, -üm, -ün]*

Muʿarrāda muʿallādur niḳāb iden özin **veche** / Vücūhından ḫaber bilen ider bī-kām her kāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 4). [veche, -e]*

Muḳābil añladum ḳalbe bugün mir'āt ile **vechüñ** / İki vech üzre bilmişem ʿayān ile nihān vaṣfın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 2). [vechüñ, -üñ]*

Nice nice bu **vechüñe** muḳābil oldı āyīne / Murādī ḥüsnüñi gördi ʿaceb dīdār imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 5). [vechüñe, -üñe]*

Aṣdı **vechine** niḳābın ḥucub-ı iḫfādan / Ne ʿaceb ʿarż-ı cemāl ide yine iḫfādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 1). [vechine, -i, -n, -e]*

ʿĀlem-i ʿulvīde çün oldı göñül şād-mān / Açdı niḳābın ḥabīb eyledi **vechin** ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1151, Beyit 1). [vechin, -in]*

ʿĀlem-i ʿulvīde çün oldı göñül şād-mān / Açdı niḳābın ḥabīb eyledi **vechin** ʿayān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1175, Beyit 1). [vechin, -in]*

Açdı mı rūyını yoḫsa var mı **vechinde** niḳāb / Ṭoġrısın söyle ṣabā dildār kūyından bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 4). [vechinde, -i, -n, -de]*

Rāġıb-ı ʿışḳa su'āl itdüm göñül āyīnesin / Söyledi bir **vech** ile kim tev'emān itmiş yüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 2). [vech,]*

Ḫafīdür rūy-i dildārum egerçi çeşm-i aġyare / Velīkin **vechine** nāẓır durur yārüñ bu her bāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 1). [vechine, -i, -n, -e]*

Ḥicāb-ı ʿayn-ı taḳsīrüñ saña göstermedi **vechüñ** / Benüm meknūnumı keşf eyleme olsun ʿayānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 3). [vechüñ, -üñ]*

Ḥayāt-ı cāvidānīdür velīkin kibriyā dursun / Ki tā **vechini** görmekde virem bir dem mecāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 3). [vechini, -i, -n, -i]*

Nāẓır olalı **vechüñe** ʿayn ile ʿaynüm dīdesi / Her nāmuñı ezber oḳur rūhum lisānı ʿışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 2). [vechüñe, -üñe]*

Ey münevver **vechüñe** ben ʿālem-i kübrā didüm / Lem yeliddür naṣṣ-ı kāṭı añla olmadı ʿaded *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 20, Beyit 2). [vechüñe, -üñe]*

Naḳş içün naḳḳāşumı naḳşumda naḳḳāş eyledüm / Ṣanʿatı iẓhārını **vechüñde** ḳıldı iḫtiżā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 15, Beyit 2). [vechüñde, -ün, -de]*

2. Tarz, biçim, yol.

Ne şey'e kim naẓar ḳılsam anuñ **vechi** hüveydādur / Çü ire feyżi feyyāżuñ dile ʿarş-ı muʿallādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 1). [vechi, -i]*

Bilmedi kimse Murāduñ sözleri maʿnāsını / Her kişi zuʿmınca bir **vech** ile bürhan itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 5). [vech,]*

Her anda nite diyeler Ḫudā saña yaraşur / O **vech** ile diyeler kim gedā baña yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 482, Beyit 3). [vech,]*

Şol kimse ki ḳalbinde her laḥẓa şafā vardur / Āyīne-i ẕihninde her **vechi** nümā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 1). [vechi, -i]*

Şol kimse ki ḳāniʿdür her **vech** ile şāyiʿdür / Görmez yüzini faḳruñ şunda ki ġınā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 2). [vech,]*

Ṣaḥayifinde yazıldı viṣāl içün menşūr / Şu **vech** ile ebedā yoḳdur anda ḳara vü aġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 2). [vech,]*

ʿAceb **vech** üzredür aḥvālümüz olmaz beyān el-ḥaḳ / O kār-ı mümteniʿdendür anı bilmez lisān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 1). [vech,]*

Her **vech** ile bu vechümüze virdiler vücūh / Gösterdi rūy-i dilberi arż u semāda ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 3). [vech,]*

Murādī ḥamdüñi eyle ziyāde sāʿaten sāʿat / İki **vech** üzre feṯḥ u nuṣret ile olur eyyāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 5). [vech,]*

Elā yā eyyühe'l-mübdiʿ olup elvān ile maḫlūḳ / Bu **vech** ile bedāyiʿden gezer ṭarz ile envāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 3). [vech,]*

Didi kim oldı mü'ebbed saña bu ḳurbiyyet / Aldı emrini bu **vech** ile berāt eyledi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 2). [vech,]*

Murādī aḥsen-i **vech** üzredür egerçi vücūh / Velī bu **vech** ile olmış durur ḳamu aḥvāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 5). [vech,]*

Vechümüñ āyinesinde **vech** ile gördüm vücūh / Ol cemīl oldı cemāl oldı benüm māhiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 2). [vech,]*

Murādīnüñ bu vechinden nice **vech** eylemiş ẓāhir / Velīkin şol kişi ḳanmış durur k'içe zülālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 5). [vech,]*

Murādīnüñ bu **vechinden** nice vech eylemiş ẓāhir / Velīkin şol kişi ḳanmış durur k'içe zülālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 5). [vechinden, -i, -(n)den]*

Beni iẓhār ideli cūd-ı ḥabīb ile vücūd / Ġayrı **vech** üzre o peydā sever añlama ṣaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 4). [vech,]*

Murādī buldı 'aynü'l-ḥaḳ ki ḥaḳḳu'l-ḥaḳ olup ẓāhir / Anuñ çündür bu **vech** üzre ana virmiş makāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 5). [vech,]*

Aḥsen-i vech ile bildürdi kemālinden eser / Neşr olur ʿāleme ol **vech** ile ḥüsn-i ḫaberi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 2). [vech,]*

Maʿnī cemāline niḳāb urdı gelüp celāl ile / Ḳıldı çoġını bī-ʿaḳıl **vech** ile bu riʿāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 3). [vech,]*

3. Sebep.

Bilmezem farḳ itmezem kim giceden gündüz nedür / İşbu **vech** ile beni giryān u nālān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 4). [vech,]*

vech-i ādem [1] *Insanın yüzü.*

Vech-i ādemde var vücūh-ı kesīr / Birisidür ḥitāb-ı "kerremnā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 2). [vech-i ādemde, -de]*

vech-i āḫer [2] *Başka, diğer sebep.*

Elā yā eyyühe'l-bāṭın revāc-ı derc-i saʿyüñ var / Fe-emmā **vech-i āḫerden** olupdur vech-i āsāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 2). [vech-i āḫerden, -den]*

Kemāle ben gümān itmem fe-emmā **vech-i āḫer** var / Gelüpdür evvel āḫirden hem evvel āḫir efkārum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 3). [vech-i āḫer,]*

vech-i aḥsen [2] *1. En güzel yüz.*

Ḳalbi idüpdür āyine çün **vech-i aḥsenüñ** / Ḥüsnüñ durur ḳılan yine mir'āt-ı bā-ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 3). [vech-i aḥsenüñ, -ün]*

2. En iyi ve düzgün yol.

Ziyāde ʿömr-i ḥayy-ı lā-yenāmuñ **vech-i aḥsenden** / ʿAṭāsıdur ʿaṭāya eyle ṭurma şükr-i sübḥāni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 2). [vech-i aḥsenden, -den]*

vech-i arż [1] *Yeryüzü.*

ʿArşa baḳarsa dīde-i seyr ide nur-ı naʿlümüz / Tāb ura **vech-i arża** ol olmaya nūrına ʿaded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 2). [vech-i arża,]*

vech-i āsār [1] *İzlerin, eserlerin sebepleri.*

Elā yā eyyühe'l-bāṭın revāc-ı derc-i saʿyüñ var / Fe-emmā vech-i āḫerden olupdur **vech-i āsāruñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 2). [vech-i āsāruñ, -un]*

vech-i 'ayn [1] *Yüzünün gözü, yüzdeki göz.*

Mir'āt-ı ḥüsnüñ içre görindi çü **vech-i 'ayn** / 'Aynuñ ne ġam defʿātire olsa ḳalem-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 2). [vech-i 'ayn,]*

vech-i bā-maʿnā [1] *Mânâ biçimi, yüzü.*

Muʿarrādur libāsından görinen **vech-i bā-maʿnā** / Vücūh ile müberrādur eserdendür ʿaṭā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 3). [vech-i bā-maʿnā,]*

vech-i cānān [1] *Sevgilinin yüzü.*

Ḥamdu li'llāh kim teraḥḥum eylemişdür ḥālüme / Oldı bu mir'āt-ı rūyum **vech-i cānān** ile cemʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 2). [vech-i cānān,]*

vech-i cemal [1] *Güzel yüz, yüz güzelliği.*

Dilerseñ görmege **vech-i cemāli** / Göñül mir'ātınuñ gör pāsı var mı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 4). [vech-i cemāli, -i]*

vech-i dildār [3] *Gönül alan sevgilinin yüzü.*

Murādī **vech-i dildārı** müşāhid olayın dirseñ / Cemāli lemʿasındandur olan şems-i żuḥā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 5). [vech-i dil-dārı, -ı]*

Vech-i dildāra ḳıl naẓar didiler / ʿİlm-i sırrīden al ḫaber didiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 529, Beyit 1). [vech-i dildāra, -a]*

Ṣafā cāmın ger isterseñ muṣaffā eyle mir'ātuñ / Gözetme ġayrıdan ẕerre gözetgil **vech-i dildārı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 2). [vech-i dildārı, -ı]*

vech-i fānī [1] *Yokluk yüzü.*

Olurdı ʿömr-i sermedde ḥaḳīḳat-āşinā olmaḳ / Eger olmasa **vech-i fānīye** rūy-ı beḳā ġālib *(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 4). [vech-i fānīye, -(y)e]*

vech-i ḥabīb [1] *Sevgilinin, dostun yüzü.*

İster iseñ görmege **vech-i ḥabīb** / Terk-i ʻār it olma nām u ʻārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 2). [vech-i ḥabīb,]*

vech-i ḥaḳīḳī [1] *Gerçek yüz.*

Murāda **vech-i ḥaḳīḳī** tecellīsi ẓāhir / Kimsene aña muʿārıż degül bugün şey'ā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 5). [vech-i ḥaḳīḳī,]*

vech-i ḥısān [1] *Güzel yüz.*

ʿIşḳumı bileli ol meh baña muḥkem acıdı / Didi kim nāz u ġınā **vech-i ḥısāna** yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 4). [vech-i ḥısāna, -a]*

vech-i ḥicābı aşmak [1] *Yüze perde, örtü asmak, takmak. II Aşığın engelle karşılaşması.*

ʿAcebdür ḳılmışam ḳıldı telaṭṭüf / Neden **aşdı** yine **vech-i ḥicābı** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 4, Beyit 1). [vech-i ḥicābı aşdı, -dı]*

vech-i kemā-kān [1] *Kan gibi kırmızı yüz. II Kan ağlamaktan kızaran yüz.*

Yā Rabbi ʻināyet ḳıl bu dīde-i giryāna / Dā'im naẓar itsün tā ol **vech-i kemā-kāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 1). [vech-i kemā-kāna, -a]*

vech-i kemāl olmak [1] *Mükemmelliğin yüzü, sureti olmak.*

Ḥüsn-i cemālüñe dil ʿaḳl ile ḥayretdedür / **Vech-i kemāl olsa** ger cān ile dehşetdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 1). [vech-i kemāl olsa, -sa]*

vech-i keman [1] *Kaşın görünüşü, biçimi, yüzdeki kaş.*

Ṣūret-i cān oldı çün **vech-i kemānuñ** arası / Aradan ḳaldur vücūduñ oldur anuñ çāresi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 1). [vech-i kemānuñ, -un]*

vech-i ḳurb [1] *Yakınlık vesilesi.*

Cebhe-i ebrārda berḳ urdı nūr-ı varumuz / Anuñ içün oldı **vech-i ḳurb** ile āsārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 1). [vech-i ḳurb,]*

vech-i kübrā [1] *Yüce şekil, sûret.*

Nihān olmañ ne mümkindür ʻayān-ı bā-beyānuñ āh / Fe-emmā **vech-i kübrādur** misāl olmaz misālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 3). [vech-i kübrādur, -dur]*

vech-i maʿmūr [1] *Ülkenin, şehrin yüzü; sûreti.*

Māverādandur vücūhuñ **vech-i maʿmūrı** yine / Ḫaymede efʿāl u eşkāli ḥicāb altındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 3). [vech-i maʿmūrı, -ı]*

vech-i maʿnā [6] *Anlamın görünüşü, görünen yüzü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yine maʿnāda bilinmiş durur maʿnāsı icmālā / Murāduñ mümkin olmaz kim bilime **vech-i maʿnāsı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 5). [vech-i maʿnāsı, -sı]*

vech-i min vech [1] *Suretler içinde suret.*

Yücedür **vech-i min vechin** velīkin mest ü ḥayrānuz / Cihān u cānı terk itdük ne bilsün anı cān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 583, Beyit 4). [vech-i min vechin, -in]*

vech-i sebil [1] *Tarz, biçim, yol.*

Lāḥıḳ olmasa eger ẕerre-i pertev cāna / Nice imkān olur idi bulına **vech-i sebīl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 4). [vech-i sebīl,]*

vech-i sübḥān āyetin [1] *"Sen münezzehsin, öğrettiğinden başka bizim bir bilgimiz yoktur" ayetinintezahürü. (2/Bakara 32, 116; Āli İmran 191; 4/Nisa 171; 5/Maide 116; 6/Enam 100; 7/Araf 143; 9/Tevbe 31; 10/Yunus 10, 18, 68; 12/Yusuf 108; 16/Nahl 1, 57; 17/İsra 1, 43, 93, 108;19/Meryem 35; 21/Enbiya 22, 26, 87; 23/Müminun 91; 24/Nur 16; 25/Furkan 18; 27/Neml 8; 28/Kasas 68; 30/Rum 17; 30/Rum 40; 34/Sebe 41; 36/Ya-Sin 36, 83; 37/Saffat 159, 180; 39/Zümer 4, 67; 43/Zuhruf 13, 82; 52/Tur 43; 59/Haşr 23; 68/Kalem 29).*

Gülşen-i cennetde gördüm **vech-i sübḥān āyetin** / Bülbül-i ḳudsī oḳurdı cümle Raḥmān āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 1). [vech-i sübḥān āyetin,]*

vech-i tābān [1] *Parlak yüz.*

Vech-i tābānuñı dīde tāb içinde seyr ider / ʿAks-i mihri nitekim mehtāb içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 1). [vech-i tābānuñı, -un, -ı]*

vech-i taḥḳīḳ [2] *Gerçek yüz.*

Murāduñ **vech-i taḥḳīḳi** yine ʿayn-ı kināyetdür / Diler kim açа ʿışḳ ile cemāl-i dil-rübādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 5). [vech-i taḥḳīḳi, -i]*

Murāduñ **vech-i taḥḳīḳi** kemāl-i Ḥaḳḳa rāciʿdür / Kelāmı cümleten ḥaḳdur mecāz alma maḳālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 5). [vech-i taḥḳīḳi, -i]*

vech-i tāze [1] *Taze biçim, yeni görünüş.*

Ger muṭābıḳ olmasa mir'āta **vech-i tāze** rūy / Bir yüzinden gösterişdür anı echel gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 2). [vech-i tāze,]*

vechi ẓulem olmak [1] *Yüzü kara olmak. II Utanılacak, yanlış iş yapmak.*

Eyleye çünki şerḥini nāsiḥ anı kim olısar / Nesḫine kim ki ḥükm ide **vechi olur** anuñ **ẓulem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 3). [vechi ẓulem olur, -ur]*

vech olmak [1] *Sûretin, şeklin olması.*

Birisi şerḥ-i ekmeldür birisi ʿışḳa hem-serdür / Ḥaḳā'iḳda iki **vech oldı** mestūr ü muʿayyende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 2). [vech oldı,]*

veche-i ʿişmet [1] *Temizlik, günahsızlık yanı. II Masumiyet.*

Kenār-ı ḥavż-ı rütbetde bitüpdür **veche-i ʿişmet** / Semer virdi nice dürlü beyāż ü ḥażr ü ālından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 4). [veche-i ʿişmet,]*

ved-dekera külle yevmin bi'l-leyālī [1] *Gece ve gündüz hatırda tut.*

Murādu'l-ḥaḳḳi fāʿilün ente ʿabd / **Ved-dekera külle yevmin bi'l-leyālī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1562, Beyit 5). [ved-dekera külle yevmin bi'l-leyālī,]*

vedūd [3] *Çok şefkatli Allah.*

İlāhumdur baña ʿAlīm **vedūdumdur** muḥibbüm pes / Ḥabībümdür baña maḥbūb başīrümdür beni bīnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 2). [vedūdumdur, -um, -dur]*

Çün vidād irdi ezelden tā ebed devvārdur / Müşterekdür bu zebān-ı ḥāl u ḳāl ile **vedūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 4). [vedūd,]*

Cümleden aʿẓam ü hem ekremsin / Ey Kerīm ü Raḥīm ü Rabb u **Vedūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 271, Beyit 2). [vedūd,]*

vefa [18] *Sözünde durma; bağlılık, sadakat gösterme*

Rabbüme ḳıldum duʿā ol dem ʿaṭāsın gözledüm / ʿAhd ü peymānın gözetdüm hem **vefāsın** gözledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 1). [vefāsın, -sın]*

Muḥkem itmiş 'ahdini anda **vefāsın** gözledi / Sābitü'l-ḳavl oldı eyleyüp vefā iḳrārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 2). [vefāsın, -sın]*

2. Dostlukta sebat gösterme, dostluğu devam ettirme.

Bulur elbetde ḥayāt-ı ebedī ol ʿāşıḳ / Ki **vefāñ** olsa anuñ mūnisi ger vaḳt-i vefāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 5). [vefāñ, -n]*

Çoḳdur çü belāsı yoḳ **vefāsı** / Niçün ḳılasın bunuñla ülfet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 2). [vefāsı, -sı]*

Dilā bu dār-ı dünyādā şanur mısın **vefā** vardur / Vefāsı yirine bi'llāhi biñ renc ü ʿanā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 1). [vefā,]*

Dilā bu dār-ı dünyādā şanur mısın vefā vardur / **Vefāsı** yirine bi'llāhi biñ renc ü ʿanā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 1). [vefāsı, -sı]*

Aldanma **vefāsına** aşlā denī dünyānuñ / Bir laḥẓa şafāsında yüz dürlü cefā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 3). [vefāsına, -s, -ı, -n, -a]*

Göñül senden **vefā** ister ḥabībüm / Anı şanma cefā ister ḥabībüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 967, Beyit 1). [vefā,]*

Murādīnüñ hemān sensin murādı / Göñül senden **vefā** ister ḥabībüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 967, Beyit 5). [vefā,]*

Çek cefāyı ey göñül olma melūl Eyyūbveş / Bunda çoḳ cevr ü cefā anda **vefāya** iresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 3). [vefāya, -(y)a]*

Kimseye ḳılmaz **vefāsız** dehr içinde cāvidān / ʿAḳluñı başuna devşür ḫ∨āb-ı ġafletden uyan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 2). [vefāsız,]*

Fenāya mā'il olmaġıl **vefā** bulmadı bir kimse / Fenā olan ümemden gözgü-yi 'ibret-nümā iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 4). [vefā,]*

Fenādur bu cihān-ı bī-vefā umma **vefā** bundan / Fenā-ender fenā ol mā'il ol sulṭân-ı a'lāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 4). [vefā,]*

'Amelde 'ömr **vefāsın** ḳayurma kāmil iseñ / Bu ḥutı ḥayy idüben ölmedin at 'ummāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 4). [vefāsın, -sın]*

Dilerseñ nīki ḳalbi ṭaş olma / **Vefāsızla** şaḳın yoldaş olma *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 2). [vefāsızla, -la]*

Zamānuñ yoḳ durur aşlā **vefāsı** / Fenādur ibtidāsı intihāsı *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 42, Beyit 3). [vefāsı,]*

Şanur mısın bu dünyāda **vefā** var / Vefāsı yirine cevr ü cefā var *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 42, Beyit 4). [vefā,]*

Şanur mısın bu dünyāda vefā var / **Vefāsı** yirine cevr ü cefā var *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 42, Beyit 4). [vefāsı, -sı, -ı]*

vefādār [3] *Dostluk ve muhabbette sebat etme*

Faḫrı degül mi ʿāşıḳ-ı dil-dādenüñ bu kim / Hicr ile ḳomaya o **vefādār** anı ġarīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 3). [vefādār,]*

Sekrān olalı ʿaklum ʿışḳ ile **vefādāram** / Ol yār ile ben yārem kimde daḫı vardur nem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 3). [vefādāram, -am]*

Sekrān olalı ʿaklum ʿışḳ ile **vefādāram** / Ol yār ile ben yārem kimde daḫı vardur nem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 3). [vefādāram, -am]*

vefādār olmak [1] *Sözünde durmak.*

Mükāfāt eyledi el-ḥaḳ **vefādār oldı** 'ahdine / Ki zīrā vāżıḥ olmışdur anuñ ḳavli lisānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 3). [vefā-dār oldı, -dı]*

vefā eylemek [3] *1. Verilen sözü tutmak.*

Bunca firāḳa nice şabūr ola ʿāşıḳīn / ʿAhdüñe **eyle** ey güzelüm gel **vefā** yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 2). [vefā eyle,]*

Muḥkem itmiş 'ahdini anda vefāsın gözledi / Sābitü'l-ḳavl oldı **eyleyüp vefā** iḳrārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 2). [vefā eyleyüp, -(y)üp]*

2. Sevgiyi, dostluğu sürdürmek.

Gel gel berū ey nefsüm inṣāf ide bi'llāhi / Bu fānī cihānı gör kim kime **vefā eyler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 4). [vefā eyler, -r]*

vefā görmek [1] *Bir kimseden iyilik, lütuf görmek.*

Göñül şeydā olaldan **görmedi** hergiz **vefā** senden / Revā mıdur saña ʿömrüm çeke ʿāṣıḳ cefā senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 1). [vefā görmedi, -me, -di]*

vefā ḳılmak [6] *1. Sözünde durmak.*

ʿAhde **ḳılduñ** çün **vefāyı** eyledüñ iḳrāruñı / Kim nedendür keşf ḳılduñ yine pinhān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 4). [vefāyı ḳılduñ, -du, -n]*

2. Sevgi ve dostlukta sebat göstermek.

Miyān-ı cevr ü cefāda çeker **vefā ḳılmaz** / ʿAceb bu yine baña eyler ʿarż-ı ḥālüm fāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 2). [vefā ḳılmaz, -maz]*

Çün cemālüñ ʿaksini mir'āta ḳıldı rū-be-rū / Bu sebebden biri birine **vefā ḳıldı** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 4). [vefā ḳıldı, -dı]*

ʿĀṣıḳlara **ḳılan vefā** dil derdine ḳılan devā / Gel ey ṭabīb-i pür-ṣafā derdüme dermānum ḳanı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 2). [vefā ḳılan, -an]*

Kime **ḳıldı vefā** bu çarḫ-ı ġaddār / Kime cevr itmemişdür bu cefā-kār *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 4). [vefā ḳıldı, -dı]*

Gör bu dünyā-yı denī kimseye **ḳılmadı vefā** / Cümle ʿālem bulısar cām-ı memāt ile fenā *(Murâdî Dîvânı, Müfret 38, Beyit 1). [vefā ḳılmadı, -ma, -dı]*

vefālar itmek [1] *Sevgi göstermek.*

Cānā Murādīye ḳo cefāyı **vefālar it** / Cānında eyledi seni cānān seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1537, Beyit 5). [vefālar it,]*

vefā-yı ʿışḳ [1] *Aşkın vefası.*

ʿİlm-i ledünne irgürür ʿuşşāḳı ser-be-ser / Ġāyete çoḳ olup durur ey dil **vefā-yı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 3). [vefā-yı ʿışḳ,]*

vefā-yı server [1] *Başta bulunan, ileri gelen vefa, bağlılık.*

Ḥayātum perde-i ʿayna ḥicāb-ı āferīn olmış / **Vefā-yı serverüm** tā ser ḳabā-yı āhenīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 1). [vefā-yı serverüm, -üm]*

vehhāb [5] *Çok veren, çok bağışlayan Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ẕerre-i ḫāric degül her ne ki var ḳalbden / Nāmı çü **vehhābdur** ḳıldı keremler kerīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 4). [vehhābdur, -dur]*

vehhāb-ı ezel [1] *Geçmişten beri veren.*

Ey Murādī saña virdügini **vehhāb-ı ezel** / Sayamaz cümleten eşyā ger olur ise şühūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 5). [vehhāb-ı ezel,]*

vehhāb-ı ẕü'l ʿaṭā [1] *Çok bağış sahibi.*

Ḳıldı çü ḥüsn-i iḥsān **vehhāb-ı ẕü'l ʿaṭāya** / Anuñ içün Murādī ṣāḥib-nisār idüpdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 5). [vehhāb-ı ẕü'l ʿaṭāya, -(y)a]*

veḳāyi' [1] *Olaylar, hadiseler, vak'alar.*

Lām elifde **veḳāyi'** oldı bedīd / Ebced olmış sebebde cedd ile eb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 4). [veḳāyi',]*

velā [1] *Yakınlık, sahiplik.*

Ḥabībe ḥālümi ʿarż itmegedür iḳdāmum / **Velā** maḳāl ile olmaz o vaṣf-ı ḥāl üslūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 2). [velā,]*

velā ya'lā [1] *Yüksek değil.*

Maḥabbet himmet-i aʿlā ki **velā ya'lā** / Mücerred zīr ile bālā ḥabībüm bir cihān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 4). [velā ya'lā,]*

ve'l-ʿādiyāt [1] *100. sure.*

Ammā ki imtiḥān içün eyledi bu işi / **"Ve'l-ʿādiyāt"la** oḳudı bunda nāṣiṭāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 4). ["ve'l-ʿādiyāt"la, -la]*

velākin [2] *Ama, fakat, ancak, lakin.*

ʿUyūn-ı bā-ʿayān ile egerçi gördiler ẕerre / **Velākin** olmadı ʿāṣıḳ ilen sensin girü tedbīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 3). [velākin,]*

Cemāle ḥüsn revnaḳdur görinen gerçi ṣūretde / **Velākin** ru'yet olursa ḫafī olsa olur senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 2). [velākin,]*

ve'l-ʿaḳlu minnā ve'r-rūḥu minnī [1] *Akıl bizden ruh bendendir.*

Allāhu ferdün ve'l-ḥaḳku Rabbī / **Ve'l-ʿaḳlu minnā ve'r-rūḥu minnī** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1571, Beyit 1). [ve'l-'aḳlu minnā ve'r-rūḥu minnī,]*

velehü ʿaşḳ-ı ḥaḳīkun ve nehen'n-nefse hevā [1] *Nefsini kötülükten alıkoyan gerçek bir āşıktır.*

Ṭāletü'ṣ-ṣevḳü süleymā eşfeḳat li'l-ʿāṣıḳ / **Velehü ʿaşḳ-ı ḥaḳīkun ve nehen'n-nefse hevā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 124, Beyit 2). [velehü ʿaşḳ-ı ḥaḳīkun ve nehen'n-nefse hevā,]*

ve-lem-yekūn lehü küfven eḥad [1] *Hiç kimse ona denk değildir.*

Ve-lem-yekūn lehü küfven eḥad buyurdı ardınca / Bunuñ mefhūmın añlarsañ bilürsin kim nedür iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 3). [ve-lem-yekūn lehü küfven eḥad,]*

ve'l-fecri leyālī [1] *Tanyerinin ağarmasına and olsun! Zilhicce ayının ilk on gecesine and olsun! (89/Fecir 1, 2.*

Ve’l-fecri leyālīde virildi ḫaber-i yār / Dil şefʿ ile vetri ne ḥisāb eyleye tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 1). [ve’l-fecri leyālīde, -de]*

velī / velik / velikin [162] *Ama, fakat; şöyle ki. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yā Rab ne ḥikmet oldı bu sırr-ı ʿacīb kim / Yād oldı kā’ināta **velī** cümle āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 3). [velī,]*

velī ki fehm be-yār erceh ṭālib ānī [1] *Daha iyi anlamak istersen.*

Velī ki fehm be-yār erceh ṭālib ānī / Ki u zi-ʿālem emrest medde ẓıll-i ṣıfāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 216, Beyit 3). [velī ki fehm be-yār erceh ṭālib ānī,]*

velī min külli veçhin [1] *Ama her vecihten.*

ʿAvālimden murād insān-ı ʿālemdür muḥaḳḳaḳda / **Velī min külli vechin** ʿālem ādem ʿālem ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 2). [velī min külli vechin,]*

velī [5] *Veli, ermiş kişi. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳānūn-ı ezeldedür şifā çün / Bu sırrı **velīler** itmiş iḫfā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 4). [velīler, -ler]*

ve’l-kerem [1] *Cömertlik ile.*

İẓhār-ı ḳudret ḳılmaġ içün rūḥı mir’āt eylemiş / Tā göstere ʿayn-ı kemālin bi’l-kemāl **ve’l-kerem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 3). [ve’l-kerem,]*

vemā edrī siva’l-maḥbūb mā-ʿindī siva’l-merġūb [1] *Sevgiliden başkasını bilmem, arzulanandan başkası yanımda yoktur.*

Vemā edrī siva’l-maḥbūb mā-ʿindī siva’l-merġūb / Benüm yanumda andan ġayrısın şanmañ ki ḫāżırdur *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 38, Beyit 2). [vemā edrī siva’l-maḥbūb mā-’indī siva’l-merġūb,]*

vemā emmā sācideyni fī’l-mesācid [1] *Mescitlerdekiler gibi secdeye gitmedik.*

Secednā secdeten bi’l-ḫayri kellā / **Vemā emmā sācideyni fī’l-mesācid** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 268, Beyit 4). [vemā emmā sācideyni fī’l-mesācid,]*

vemā min ḫāceten min külli sācid [1] *Her secde edenin ihtiyacı.*

Murādu’llāhi ḫayri leyse ġayr / **Vemā min ḫāceten min külli sācid** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 268, Beyit 5). [vemā min ḫāceten min külli sācid,]*

ve’n-necm [3] *Batmakta olan yıldıza and olsun ki… (53/Necm 1).*

Pes didi aña “Ḳāf” daḫı “Ḳur’ānun mecīdün” / **“Ve’n-Necm”den** didiler āyet-i kübrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 3). [“ve’n-necm”den, -den]*

Oḳudı çünki **ve’n-Necmden** olmadı nuṭḳı / Bilüp vaḥyı çü yūḥādan idüp fettāḥ-ı feṭḥ-i bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 2). [ve’n-necmden, -den]*

Ve’n-Necmden geçmeyince ḫāle vāḳıf olımaz / Münkirüñ ʿaynına gelmez naṣṣ-ı bürhān eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 6). [ve’n-necmden, -den]*

verâ [1] *Haramdan kaçınmak.*

Ḳalb-i tābān içre olmışdur ʿayān-ı māverā / Ey **verāsın** işitenler Ḥaḳḳa eyleñ ilticā *(Murâdî Dîvânı, Müfret 14, Beyit 1). [verāsın, -s, -ın]*

veraʿ u zühd [1] *Kötülüklerden sakınma, dînî buyrukları titizlikle yerine getirme; takvâ.*

Veraʿ u zühdi libās eyle ki ḥürmet demidür / Edebi başuña tāc eyle ki devlet demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 2). [veraʿ u zühdi, -i]*

verāy olmak [1] *Arka, geri, öte, başka, gayrı olmak.*

Ey Murādī yem-i ʿirfānuña **olmadı verāy** / Her ḥurūfı kelimātuñ nice deryā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 5). [verāy olmadı, -ma, -dı]*

verd [5] *Gül.*

Bir ẕerre irdi **verde** cemālüñ netīcesi / Rūyına ḳarşu medhüñ oḳur aña ʿandelīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 4). [verde, -e]*

Mübtelā eyleme yā Rab bizi ġayrı güzele / Var iken ol yañaġı **verd** gözi şehlāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 6). [verd,]*

Gülşen-i ḥüsnüñde nālān oldı bülbüldür göñül / Ey cemālüñ **verdine** ḫayrāndur cān ile dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 1). [verdine, -i, -ne]*

II Sevgili.

Riyāż u gülşen açılsa ḳamu murġ ider elḥānı / Yaluñuz **verd** içün bir bülbül-i nālān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 2). [verd,]*

Lā-mekān oldı mekānı **verde** vāṣıl ‘andelīb / Yār ile ḥālüm nedür iki cihānda kim bile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 2). [verde, -e]*

verd-i aḫmer [1] *Kırmızı gül.*

Bülbül-i nālāna ḳarşu **verd-i aḫmerdür** küşād / Ya‘ni ‘ālem ‘ālem içre buldı ezmān bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 4). [verd-i aḫmerdür, -dür]*

verd-i būstān [1] *Bostanın, bahçenin gülü.*

Maḥabbetden beni ayırma yā Rab / Çü **verd-i būstānumdur** maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 19). [verd-i būstānumdur, -um, -dur]*

verd-i güher-pāş [1] *İnci saçan gül. II Sevgili.*

Ẕākir olduḳca Murādī anı meẕkūr idinür / Gör ne cevher görinür **verd-i güher-pāşumda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 5). [verd-i güher-pāşumda, -um, -da]*

verd-i ḫandān [1] *Gülen gül. II Sevgilinin gülen gül gibi yeni açılmış, tazeyüzü.*

Ruḫlaruñ var iken ey şāh-ı cihān / Bülbül-i dil **verd-i ḫandānı** n'ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 6). [verd-i ḫandānı, -ı]*

verd-i raʿnā [1] *Hoş, parlak gül.*

Ben anuñ çün her ne kim gelse belāya ṣābirem / **Verd-i raʿnā** isteyen hergiz ḳocınmaz ḫārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 4). [verd-i raʿnā,]*

verd-i tāze [1] *Taze gül.*

Aṭyeb ol ey cān-ı men çün **verd-i tāze** dem-bedem / Bil rumūz-ı ḫilḳatüñde ṭayyibātuñ evvelin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 4). [verd-i tāze,]*

verhem [2] *Kötü söz, azarlamak.*

Nāẕır olalı beni ṭarafda / Ḳorḳutdı beni o **verheminden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 2). [verheminden, -in, -den]*

Yārdan her dem eger biñ ġam u **verhem** çekesin / Yār bilsün seni zinhār ṣaḳın ġayre dime *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 4). [verhem,]*

vesile [1] *Vesile, sebep.*

Varlıḳ leẕẕetini dilden iderseñ iḫrāc / Pes **vesīle** bulasın varlıġuñı varumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 4). [vesīle,]*

vesvās [1] *Vesvese veren (şeytan).*

Uyma **vesvāsına** şeytān-ı laʿīnüñ zīnhār / Dūr ḳılma ḳalbüñi bir laḥẓa doġrı rāhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 4). [vesvāsına, -ı, -(n)a]*

ve'ş-şükrü li'llāhi'lleẕī niʿme's-senā niʿme's-senā [1] *Allah'a şükür ne güzel övgüdür, ne güzel övgüdür.*

El-ḥamdü li'llāhi'lleẕī niʿme'l-ʿulā niʿme'l-ʿulā / **Ve'ş-şükrü li'llāhi'lleẕī niʿme's-senā niʿme's-senā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 1). [ve'ş-şükrü li'llāhi'lleẕī niʿme's-senā niʿme's-senā,]*

ve-taṭlüb lā'lāhü buʿden ve ḳurbā [1] *Uzak ve yakın kendisinden başka ilah olmayandan iste.*

Murādī gözleme merdi başardan / **Ve-taṭlüb lā'lāhü buʿden ve ḳurbā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 5). [ve-taṭlüb lā'lāhü buʿden ve ḳurbā,]*

vezn [1] *Tartma, terazi ile bir şeyin ağırlığını tahkik etme.*

Beni vezn eyledi çün **vezn** ile vezzān yine / İki cānibde ṭutar ṭarz ile mīzān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 1). [vezn,]*

vezn eylemek [1] *Tartmak, mukayese etmek.*

Beni **vezn eyledi** çün vezn ile vezzān yine / İki cānibde ṭutar ṭarz ile mīzān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 1). [vezn eyledi, -di]*

vezzān [1] *Vezn eden, kantarcı.*

Beni vezn eyledi çün vezn ile **vezzān** yine / İki cānibde ṭutar ṭarz ile mīzān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 1). [vezzān,]*

vicdan [3] *İnsanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his.*

Nāḳil-i esrār-ı ġaybü'l-ġayb olan **vicdān** ile / Sen anuñ kesretde bilme şerḥi tenḥāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 3). [vicdān,]*

Müntehā-yı ʿaḳl irüben bilimez bir ẕerresin / Bu rumūzuñ maʿnīsin bilen bilür **vicdān** ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 3). [vicdān,]*

Tebāreka'llāhu ʿalā maġfireti's-sübḥānī / Çün hidāyetle bulur her ki bula **vicdānı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 1). [vicdānı, -ı]*

vidād [1] *Sevgi, muhabbet, dostluk.*

Ṭālibem gerçi saña sende ṭaleb bes ne sebeb / Sen misin sen yine aʿlem bu **vidād** ülfetde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 4). [vidād,]*

vidād-ı vülūc [1] *Sokulan sevgi. II Kalpteki sevgi.*

Ḥabīb-i dilde göründi yine **vidād-ı vülūc** / Ḥurūc-ı mihr-i ḳamerde bu ittiḥād-ı vülūc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 1). [vidād-ı vülūc,]*

vidād irmek [1] *Sevginin ortaya çıkması, meydana gelmesi.*

Çün **vidād irdi** ezelden tā ebed devvārdur / Müşterekdür bu zebān-ı ḥāl u ḳāl ile vedūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 4). [vidād irdi, -di]*

vilayet [4] *Kulun Hakk'a yakınlığı ve Hakk'ın kulu, kulun Hakk'ı dost edinmesi durumu, veli olma, velilik, ermişlik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vilāyetde müvellādur **vilāyet** ʿilmin ezberle / Heyūlādan mı añlarsın görinen bu vilāyetler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 4). [vilāyet,]*

vīrān [1] *Yıkık, yıkılmış, harap. II Perişan, dertli aşığın gönlü.*

Ruḫ-ı zībāsın açar fetḥ-i cemāl eyleyüben / Ol durur vaṣl ile **virānumuz** ābād ḳılan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 2). [virānumuz, -umuz]*

vīrān olmak [3] *Harap olmak.*

ʿĀşıḳ olan kimsenüñ milk-i dili **virān olur** / Anuñ içün milk-i virānına sulṭān istemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 3). [virān olur, -ur]*

ʿÖmrümüz sermāyesin cān içre pinhān isterüz / Yaʿnī **virān olmasun** dil milkine ḫān isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 1). [virān olmasun, -ma, -sun]*

Gözüñ aç fānīdür fānī bu devrān / Ṣoñ ucı **olısardur** cümle **vīrān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 1). [vīrān olısardur, -ısar, -dur]*

virane [1] *Harap, harap olmuş mahal.*

Murādī bu suḫanuñ ḳuvvet-i cāndur el-ḥaḳ / İder demi ile **vīrāne** dilleri ābād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 5). [vīrāne,]*

vīrāne-i ḳalb [1] *Harap olmuş gönül evi.*

Seni sevmekde maʿmūr itmeyen **vīrāne-i ḳalbin** / Düşüp āteşlere şāhum dil-i vīrānesi yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 4). [vīrāne-i ḳalbin, -in]*

vird [11] *Sık sık ve devamlı okunan dua. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

"Vaʿfü ʿannā" **virdini** vird itmeseydi ger türāb / Şemsden envār olur mıydı virür miydi żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 3). [virdini, -i, -(n)i]*

vird eylemek [2] *Diline dolamak, sürekli tekrar etmek.*

Nāmını **vird eylesem** her subḥ u şām / Ḳarşuma yüzin ṭutar yüz devletüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 752, Beyit 2). [vird eylesem, -se, -m]*

Nāmuñı **vird eyledüm** peydāda peydā bulmışam / Ẕātuñı ḳıldum ṭaleb tenhāda tenhā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 1). [vird eyledüm, -dü, -m]*

vird-i ezber [1] *Ezberden okunan duâ, zikir.*

Murādī **vird-i ezberdür** oḳur subḥ ile şām el-ḥaḳ / Muḳaddesdür dil-i aṣfā ne serrā aña ne żarrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 5). [vird-i ezberdür, -dür]*

vird-i mevcūdı olmak [1] *Var olan her şeyin dilinde anılmak, zikredilen olmak.*

O bir maʿbūd-ı ʿālemdür ki yoḳdur ġayrı illā hū / Ḳamunuñ **vird-i mevcūdı olupdur** cümle ismu'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 3). [vird-i mevcūdı olupdur, -up, -dur]*

vird-i mevrūdı olmak [1] *Belirli zamanlarda okunan zikir, dua olmak.*

O bir maʿbūd-ı ʿālemdür ki yoḳdur ġayrı illā hū / Ḳamunun **vird-i mevrūdı olupdur** cümle ismu'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 3). [vird-i mevrūdı olupdur, -up, -dur]*

vird-i nām [1] *Nâmını, ismini sürekli anmak, dilinde tekrarlamak.*

Vird-i nāmında müsemmāsı durur ẕikr-i ezel / İsm-i nāmına durur ẕākir-i evrād-ı şıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 4). [vird-i nāmında, -ın, -da]*

vird itmek [4] *Diline dolamak, sürekli tekrar etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

"Vaʿfü ʿannā" virdini **vird itmeseydi** ger türāb / Şemsden envār olur mıydı virür miydi żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 3). [vird itmeseydi, -me, -se, -(y)di]*

vird-i zeban [5] *Tekrar tekrar söylemek, dilinden düşürmemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Benüm **vird-i zebānum** nām-ı maḥbūb / Benüm fikr-i ḫayālūm oldı ol ḫūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 1). [vird-i zebānum, -um]*

vird-i zebān ḳılmak [1] *Tekrar tekrar söylemek.*

Ṣāḥib-i nuṭḳa mecāl olmadı bu maʿnāda / Cümleten nāmı eger **ḳılsa** daḫı **vird-i zebān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 2). [vird-i zebān ḳılsa, -sa]*

vird olmak [2] *Diline dolamak, sürekli tekrar etmek, zikir etmek.*

Ḳamu dillerde nāmuñ **vird olup** her dem seni gūyā / Eger sen ḳılmasañ olmaz idi hergiz ḫafī peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 1). [vird olup, -up]*

Ey Murādī rāḥat-ı dildür sözüñ ʿirfāne çün / **Vird olınmaḳ** lāzım oldı ḳavlüñüz fī'ṣ-ṣubh ve'ṣ-ṣām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 5). [vird olınmaḳ, -ın, -mak]*

vird ü duʿā [2] *Sürekli yapılan zikir ve dua.*

Zāhidā vird ü duʿāyı bize tārīf eyleme / ʿĀşıḳuñ **vird ü duʿāsı** āh ile efgān gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 2). [vird ü duʿāsı, -sı]*

Zāhidā **vird ü duʿāyı** bize tārīf eyleme / ʿĀşıḳuñ vird ü duʿāsı āh ile efgān gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 2). [vird ü duʿāyı, -(y)ı]*

virgü [1] *1.Vergi, bağış. 2. Doğuştan sahip olunan iyi nitelik,.*

Ey Murādī Ḥaḳ Teʿālā virgüsidür **virgü** çün / Her ne kim vardur murāduñ iste ol settārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 5). [virgü,]*

virmek [186] *1. Vermek, eriştirmek.*

Ṭūṭī-yi cāna **virür** taʿlīm içün bir āyine / Anuñ içün ʿilmini şevḳ ile her an arturur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 3). [virür,]*

Pes cevābın aldı ḳāṣıd aldugın **virdi** hemān / Pes Murādī urdı ol dem bāb-ı āmennāya el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 5). [virdi, -di]*

2. İhsan etmek, bağışlamak.

Virgil baña ḥayāt-ı ebed luṭfuñ işlegil / Iġmāż-ı ʿayn eyleme gel eyle merḥabā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 4). [virgil, -gil]*

Sür pāyına Murādī yüzüñi Muḥammedüñ / Sensin anı bilen **viren** oldur seni aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 5). [viren, -en]*

Saʿy idegör **virmek** Allāhuñ durur tevfīḳ u ḫayr / Kim dimişler "Leyse li'l-insāni illā mā seʿā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 8). [virmek, -mek]*

Sen seni saña virelden beni **virdüñ** baña sen / Seni senden bilüben sen beni ḳılduñ iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 3). [virdüñ, -dü, -n]*

Sen seni saña **virelden** beni virdüñ baña sen / Seni senden bilüben sen beni ḳılduñ iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 3). [virelden, -el, -den]*

ʿIşḳuñı başuma **virdüñ** beni dīvāne idüp / Ḳalb-i ḥubbuñla ṭolu ḳālıbum olmış gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 2). [virdüñ, -dü, -n]*

Seni senden dilerem sen seni **vir** baña yiter / Nāmuñı vird idinür dil nice kim ṣubḥ u mesā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 3). [vir,]*

Nebt ile revnaḳ-ı küllī **vire** enbāt-ı ḥüsn / Bitüre her işini kār ile kārında ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 3). [vire, -e]*

Murādīye murādın **vir** murāda irgür anı sen / Murādı sensin ey sulṭān eger ūlā eger uḫrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 5). [vir,]*

Ṭulūʿ-ı şems-i her millet saçar nūrın çü āfāḳa / **Virüpdür** mihre ol nūrı "ve nevvernāhü tenvīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 4). [virüpdür, -üp, -dür]*

Münfaʿil oldı cümleten muḳtebis oldı çün göñül / Rubʿını **virdi** çārına oldı ṭalebde müntehā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 3). [virdi, -di]*

Gel ister iseñ ey dil bilmege bu aḥvāli / **Vir** ḳaṭre Murādīye tā kim olasın deryā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 5). [vir,]*

Çü ʿayna almadı ḥükmine **virdi** ikisini / Yed-i yemīnine ʿuḳba yesārına dünyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 4). [virdi, -di]*

Anlamaġ ile buldılar rāh-ı hüdāya yol bulan / Şol kişiyi kim istedi **virdi** aña ʿaṭā ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 116, Beyit 2). [virdi, -di]*

Ḳamu reşḥalar çün muʿayyen ʿuyūnuñdadur / **Virürsin** ḳamuya velī ṭāḳati üzre mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 2). [virürsin, -ür, -sin]*

Ḥaḳ Teālā şöyle **virmiş** ḥamdü-li'llah saña kim / Ey Murādī kimsenüñ güftārı yoḳ senden ʿacīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 5). [virmiş, -miş]*

Bilen sensin ḳılan sensin alan sensin **viren** sensin / Ya n'olısar ʿaceb ḳālüm benüm maḥşerde yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 4). [viren, -en]*

Ehl-i diller dāmenin ṭut ister iseñ ger necāt / Zīrā Ḥaḳ anlara **virmişdür** ne kim var ṭayyibāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 1). [virmişdür, -miş, -dür]*

Şerḥ-i maʿnā ḫaberin bildi şu kim **virdi** Ḫudā / Yoksa maʿnā ḫaberin kim bile ey dil heyhāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 4). [virdi, -di]*

Ṣādıḳum ṣıdḳ ile Ḥaḳ ṣıdḳuma **virsün** berekāt / Berekāt ile virür her ne virürse derecāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 1). [virsün, -sün]*

Ṣādıḳum ṣıdḳ ile Ḥaḳ ṣıdḳuma virsün berekāt / Berekāt ile **virür** her ne virürse derecāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 1). [virür, -ür]*

Ṣādıḳum ṣıdḳ ile Ḥaḳ ṣıdḳuma virsün berekāt / Berekāt ile virür her ne **virürse** derecāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 1). [virürse, -ür, -se]*

Ey Murādī nice ḫôş ḫātırādur bu ḫātır / Ḫāṭıruñdan ne geçerse **virür** ol Rabb-i elest *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 5). [virür, -ür]*

Yār ile yār olup çün geldi aradan aġyār / Olmadı cümle nāḳış **virildi** her kerāmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 3). [virildi, -il, -di]*

Virdi Murādī yāre her ne ki var taṣarruf / İḫsānına o daḫı ḳomadı hergiz evḳāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 5). [virdi, -di]*

Açmazdı Murādī kelimāt içre maʿāni / **Virilmese** idi aña bürhān-ı hidāyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 5). [virilmese, -il, -me, -se]*

Virdi zīnetle zeyne ol zīnet / Ravżatün min riyāżeti'l-cennāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 203, Beyit 4). [virdi, -di]*

Terk eyle cihānda cāh u manṣıb / Tā **virile** saña ulu rütbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 3). [virile, -e]*

İḫbār-ı şerḥe **virmege** ḳādir midür kişi / Her noḳṭasında gözlemeyince bir ʿāḳıbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 4). [virmege, -meg, -e]*

Çün ziyāde istedüm **virdi** ziyād umdum yine / Pes cevābını virüp didi baña hel min mezīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 4). [virdi, -di]*

Gel Murāduñ diñlegil ʿilm ile maʿnā sözlerin / Tā ki **vire** añlamaġuñ saña ḫallāḳ-ı mecīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 6). [vire, -e]*

Ey Murādī saña **virdügini** vehhāb-ı ezel / Sayamaz cümleten eşyā ger olur ise şühūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 5). [virdügini, -düg, -i, -(n)i]*

Muḳırr olduḳça elṭāfa virürsin tāze elṭāfı / Şekūr olduḳça naʿmāya **virilen** tāze devletdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 2). [virilen, -il, -en]*

Muḳırr olduḳça elṭāfa **virürsin** tāze elṭāfı / Şekūr olduḳça naʿmāya virilen tāze devletdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 2). [virürsin, -ür, -sin]*

Ḥicāb urmış cemāline hevāyı **virmiş** ʿuşşāḳa / Eger ʿışḳa nişān ister iseñ āh u fiġāndan şor

(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 4). [virmiş, -miş]

Laḥẓa laḥẓa eyledügümce küşāde dīdemi / Dīdeme biñ dīde **virdi** devr ider ṭutmaz ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 3). [virdi, -di]*

Perdeden çıḳduḳda çün vechinde imʿān itdiler / **Virilüp** taḫt-ı şehādet üzre sulṭān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 1). [virilüp, -il, -üp]*

Nice saña **virmesün** dil bu gedā-yı derdmend / Dostum çün leblerüñden çeşme-i ḥayvān aḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 4). [virmesün, -me, -sün]*

Ey Murādī nuṣret ü furṣat **viren** Mevlā durur / Nefs-i kāfir-kīş ile her demde eyle kār-zār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 5). [viren, -en]*

Ḥak saña **virdi** kerāmātı saʿādet demidür / Ḥamdü li'llāh ki Murādī demüñ ʿizzet demidür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 5). [virdi, -di]*

Ve'l-fecri leyālīde **virildi** ḫaber-i yār / Dil şefʿ ile vetri ne ḥisāb eyleye tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 1). [virildi, -+il, -+di]*

Şol kārı **vir** baña ki o sende rıżā durur / Yā Rab ṣıġınmışam kerem u fażluña senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 4). [vir,]*

Şükr ol Ḫudāya kim dile rāz-ı nihān **virür** / Ḳul her ne kim murād ider andan hemān virür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 1). [virür, -ür]*

İẓhār u ṣaḳlamaḳ bu Murāduñ işi degül / Kimisine nihān u kimine ʿayān **virür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 5). [virür, -ür]*

Murāduñ istemege ibtidā baña yaraşur / Murāda **virmege** pes sāniyā saña yaraşur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 482, Beyit 5). [virmege, -me, -ge]*

Alındı hem **virildi** cümle maḳṣūd / Kimi ġā'ib kimisi oldı ḥāżır *(Murâdî Dîvânı, Gazel 516, Beyit 3). [virildi, -il, -di]*

Çün naṣīrüñ ḥażret-i fettāḥdur / Her umūruñda saña **virdi** ẓafer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 2). [virdi, -di]*Cümleyi terk eyleyüben dāmenin çekdi çü kūh / **Virseler** ger aña cümle ḫūr u ġılmān istemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 2). [virseler, -se, -ler]*

Yā Rab inṣāf **vir** ol Aḥmed-i muḫtār ḥaḳḳı / Nice bir aġlada biz o ḳaşı ṭuġrāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 5). [vir,]*

Lemʿa-i nūr-ı vech çün keşf-i niḳāb idüp durur / ʿĀleme **virdi** ḥüsnini anuñ içün cemālümüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 598, Beyit 3). [virdi, -di]*

Başuma sevdā **virüp** Mecnūn iden kimdür beni / Bilmez idüm bu gice bildüm ki ol Leylā imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 2). [virüp, -üp]*

İl virdügine sevinme zinhār / Ḥaḳ **virdügidür** hemān virilmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 2). [virdügidür, -düg, -i, -dür]*

İl virdügine sevinme zinhār / Ḥaḳ virdügidür hemān **virilmiş** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 2). [virilmiş, -il, -miş]*

İl **virdügine** sevinme zinhār / Ḥaḳ virdügidür hemān virilmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 2). [virdügine, -dük, -i, -n, -e]*

Çü feyżinden cihāna virdi feyżi ser-be-ser feyyāż / Ne deñlü ise istiʿdād **virür** pes ol ḳadar feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 1). [virür, -ür]*

Çü feyżinden cihāna **virdi** feyżi ser-be-ser feyyāż / Ne deñlü ise istiʿdād virür pes ol ḳadar feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 1). [virdi, -di]*

Yek naẓar biñ naẓraya cā **virdi** istidlālden / Baḳmaġa mir'āta olmışdur ṣafā-yı sırr-ı şarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 3). [virdi, -di]*

Nūr **vir** āfāḳa sende tā münevver olalar / Māh rūşen olmaz olsa mihr-i enverden iraġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 4). [vir,]*

Ṭaldı vecdi yine vecdi deñizine keşşāf / **Virdi** bī-ḥad feraḥ-ı ḳalb ḫazīne keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 1). [virdi, -di]*

Şarāb-ı ʿışḳı bir ḳaṭre **virüpdür** cümleye ẕevḳi / Anuñ çün çaġrışurlar cümleten ins ile cān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 5). [virüpdür, -üpdür]*

Niçün unudasın ʿahd saña **virmedi** mi fażlı / Cihāna ḳılmaġıl meyli unutma ne didi sābıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 4). [virmedi, -me, -di]*

Almazam ey Murādī iki cihānı ʿayna / Terk eyledüm ḳamuyı ʿuzlet **virelden** ol Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 5). [virelden, -el, -den]*

Her vech ile bu vechümüze **virdiler** vücūh / Gösterdi rūy-i dilberi arż u semāda ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 3). [virdiler, -di, -ler]*

Añla Murāduñ sözin ey meh-i pür-ferr ü tāb / Şems-i hüdā **vire** nūr ṭola bu dünyā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 5). [vire, -e]*

Virdüñ Murāda ʿizzeti sen bir ʿazīzsin / Ḳapuñda bende oldı ḳamu māsivā senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 5). [virdüñ, -düñ]*

Beẕl-i maḳdūr eylegil **virmek** yaraşur ḫālıḳa / Leyse li'l-insāni illā mā seʿādur saʿy gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 4). [virmek, -mek]*

Baḥr-ı ḥayretde nice bir ġavṭa ḳılsun fülk-i dil / Ḥamdü li'llāh **virdi** ol andan necāt-ı lā-yezāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 3). [virdi, -di]*

ʿIşḳ ile yoḳladı özin gördi özinde çün kemāl / **Virdi** göñül murġına pes uçmaġa iki perr ü bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 1). [virdi, -di]*

Ne derc eylemiş ṣāḥib-i ʿilm o nüktedān / Biliş **virmege** aña gerek bir ehl-i kemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 2). [virmege, -me, -ge]*

Çekdi ḳudret ḫāmesin levḥ-i dile arḳām içün / **Virdi** ḳadrin istedi ʿallām-ı devrān olduġum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 4). [virdi, -di]*

Manṭıḳ-ı ʿulyādadur güftāra **viren** revnaḳı / Her sözüñ aṣlın dilerseñ iste bir ṣāḥib-himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 3). [viren,]*

Sāḥa-i arż u semāyı gezmişem bir anda / Cānib-i Ḥaḳdan **virilmişdür** bu cāh u ʿizzetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 3). [virilmişdür, -miş, -dür]*

Añlar iseñ ey Murād saña **virilen** niʿam / Ḥikmeti sende ḳomış ḥikmet ile ol ḥakīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 5). [virilen, -il, -en]*

Oldı ḳader çü kendüde **virdi** büker celālini / Virdi cemālini büker ḳadr ile eldedür himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 4). [virdi, -di]*

Oldı ḳader çü kendüde virdi büker celālini / **Virdi** cemālini büker ḳadr ile eldedür himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 4). [virdi, -di]*

ʿArṣa-i kevne ṭoldılar cinn ile ins ü ṭayr u vaḥş / Ḥāline göre her birinüñ **virilüp** durur niʿam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 2). [virilüp, -il, -üp]*

Ḳul olupdur Murādī saña ey māh / Viṣālüñ **vir** aña ey mihrbānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 7). [vir,]*

Cefāsından ḫafī ḳılmış **virüp** bir nūr-ı berrāḳı / Münevver ḳıldı dünyāyı żiyāsı şems-i ġarrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 3). [virüp, -üp]*

Lisān-ı bī-ʿayānuñdur kelāmuñ müntehāsında / Murāda luṭf-ı fażluñdur **viren** naʿmā-i kübrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 5). [viren, -en]*

Çü bildüm bir kerāmet **virdi** Ḥaḳ kim ḥadde gelmez ol / Melā'ik cümle āmennā diyü çaġırdı her yirden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 2). [virdi, -di]*

Viṣālüñ **virgil** ʿuṣṣāḳa tecellī māverāsından / Cemālüñ ehl-i rāha kāṣif olġıl ibtidāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 1). [virgil, -gil]*

Cennetüñ miftāḥı **virildi** Murāduñ destine / Bābunı feṭḥ eylemişdür Fe'dḫulūhā ḫālidīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 5). [virildi, -il, -di]*

Al seni senden yüri tā kim bulasın sen seni / Tā ki **virsünler** seni tā kim ʿaṭāya iresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 4). [virsünler, -sünler]*

Bu Murādī ḳavlüñe luṭf ü ʿināyet eylegil / Nefs-i şeyṭānuñ elinden **vir** aña yā Rab rehān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 5). [vir,]*

Bu Murāda **vir** murādın kim murādıdur murād / Ḫatmümi ḫayr ile eyle ḫālümi ḳılma yaman *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 5). [vir,]*

Lāyiḥ olsa ey kemālüm dil **virür** çeşme baṣar / Ger baṣīretle baḳarsañ gör bizi ebṣārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 4). [virür, -ür]*

Sen Murādī derdmendüñe **virürsin** her murād / Nāmını anuñ murād idüp neden ad idesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 5). [virürsin, -ür, -sin]*

Tābverdür çün cemālüñ tāb kim **virür** aña / Dilde tāb-ı ʿışḳ vardur n'eyleyem olmaz nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 3). [virür, -ür]*

Biz temennā eylerüz **virmek** saña erzānīdür / Çun cevad oldun sehadan oldı ʾālem şād-mān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 3). [virmek, -mek]*

Ḥālini ḫāl idinmek **virdi** bu cāna 'izzet / Ḥavlini ḳıldı ḫā'il añlanmaġa me'ālin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1124, Beyit 4). [virdi, -di]*

Çün 'aḳl-ı evveldür ezel virdi murādın ol ezel / Oldı Murādī pes ezel Ḥaḳdur **viren** ḳılma gümān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 5). [viren, -en]*

Ḳalbüñ itdüm muṣayḳal āyinesin / **Virdüm** aña ki ola ol nigerān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 4). [virdüm, -dü, -m]*

Kibriyā-yı ḫażret-i vācib vücūd iẓhārına / Gülşen-i iẓhāra milketle **virimez** reng ü bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 4). [virimez, -imez]*

Nāṣır-ı vehhāb **virdi** çünki nuṣret ser-be-ser / Münhezimdür ḥamdu li'llāh cümle a'dā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 2). [virdi, -di]*

Virdi çün bāzūya ḳuvvet ol kerimü'l-ekremīn / Yazdı menşūr-ı berāt innā feteḥnā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 3). [virdi, -di]*

Remy ḳılındı dest-i ḳudret çeşm-i a'dāya türāb / **Virdi** Ḥaḳ saña Murādī cümle ālā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 5). [virdi, -di]*

Ey Murādī dileyen ol **viren** oldur seven ol / Pür-ḫarāret ola bu dil yā ne ḥikmetdür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 5). [viren, -en]*

'Āleme **virdi** ferr ile zīnet / Ḳadem-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 5). [virdi, -di]*

'Āleme esdi **virdi** yaḫşı ḥayāt / Ḫoş dem-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 6). [virdi, -di]*

Sem'üme irdi nidā çün cāna cān irdi yine / Baḳmaġ içün rūyuma bir āyine **virdi** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 1). [virdi, -di]*

Söyledüm 'ışḳı ṭarīḳin ba'żı ehl-i zāra ben / Bir kelāmı **virdiler** biñ cān ḳurbān 'ışḳına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 5). [virdiler, -di, -ler]*

Bir ḫaber virgil ṣabā dil-dār kūyından bize / Gel berü **vir** bir eser dildār kūyından bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 1). [vir,]*

Dāmen-i yāri ṭutup terk eyler iseñ ġayrı sen / Bir daḳīḳa ḳomaya cümle **vire** iḫsānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 2). [vire, -e]*

Rūḥa rāḥatlar **virür** cennetde gerçi būy-ı gül / Būy-ı vuṣlat müjdesi rāḥat yiter bu cānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 3). [virür, -ü, -r]*

ʿİlm-i ʿālim ḳandedür echel durur bu maʿnīde / Mihr-bānum mihrini **virdüm** bu yaḫşı adına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 4). [virdüm, -dü, -m]*

Ol müsebbibdür sebebler maẕhar-ı Ḫallāḳdur / Oldı maḫlūḳāt **virdi** anlara ḥālince cāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 3). [virdi, -di]*

ʿİlm-i ḥikmet dād-ı Ḥaḳdur pes **virilmez** degmeye / Ḥaḳḳa minnet anuñ içün egmedüm ser kimseye *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 1). [virilmez, -il, -me, -z]*

Ḥüsnini aḥsen ḳılupdur çün didüm aḥsen aña / **Virdi** anı yevm-i evvelde daḫı mīʿādda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 4). [virdi, -di]*

Devḥa-i tevḥīdi zikrüm arż-ı iẕʿān üstine / **Virdi** esmārını pes elvān elvān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 1). [virdi, -di]*

Bād-ı bürhān istedükce **virdi** āvāz-ı bülend / Baş ṣalup ḳıldı tesbīḥini itġān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 6). [virdi, -di]*

Vücūduñ żav-ı nūrından eger mihr ola ey meh-rū / **Virürsin** nūr-ı tābānı ḳamu seyyāre vü aya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 4). [virürsin, -ür, -sin]*

Kemāl-i ehl-i ʿirfāna kemālidür **viren** revnaḳ / Kemāl-i bī-nihāyetdür benüm isbāt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 3). [viren, -en]*

Çü ġaybından **virür** ʿuṣṣāḳına bir özge ḥāl Allāh / İder ẓāhir o ḥāletden nice dürlü maḳāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 1). [virür, -ür]*

Anuñdur ġayb ile ʿaynı hem ūlādur hem uḫrādur / Velī her kişiye **virmiş** durur özge ḫayāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 2). [virmiş, -miş]*

Murādī ister iseñ ger bulasın sırr-ı esrārı / Rehā-i nefsüñi terk it reḫāsın **vire** tā ol ṣāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 5). [vire, -e]*

Çü ẕātından ḫabīr olmaġı ḳılmışdur muḥāl Allāh / Velīkin herkese ḥālince **virmiş** bir ḫayāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 1). [virmiş, -miş]*

Nice nuṭḳa gelürdi bu Murādī bī-ser ü sāmān / Eger **virmese** ḳudretle aña ḫoş-ter maḳāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 5). [virmese, -me, -se]*

Ne leẕẕetdür bu leẕẕet kim cihān vaṣfında lāl olmış / Ne ʿizzetdür bu ʿizzet kim **vire** vuṣlatla ḥāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 4). [vire, -e]*

Murādī buldı ʿaynü'l-ḥaḳ ki ḥaḳḳu'l-ḥaḳ olup ẓāhir / Anuñ çündür bu vech üzre ana **virmiş** makāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 5). [virmiş, -miş]*

Müteraḳḳib idiler vuṣlata bir nice zamān / **Virdi** çoḳ ʿāṣıḳa pes niʿmet-i ʿulyā bu gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 4). [virdi, -di]*

Ḥaḳ seni aḥsen-i taḳvīm ḳılup ḫilḳatde / Ḥüsn ile ḫulḳı saña **virdi** bugün devletde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 1). [virdi, -di]*

Merḥamet **virdi** senüñ ḳalbüñe ḫallāḳ-ı cihān / Cümle ʿālem senüñ ile ebedī ülfetde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 2). [virdi, -di]*

Virdi ziyādeyi kereminden ziyādede / Cehdi budur irişe ziyāde ziyādına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 4). [virdi, -di]*

Bir vecd ü ḥāl **virdi** Murād ehl-i vecde kim / Şerḥ ü beyāna gelmez o şerḥ-i maḳāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 5). [virdi, -di]*

Şām u seḥerde iẕn idi ḫayye ʿale'l-felāḥ / Pes **virdi** vaḳt-i ḫamse-i nevbet mü'eẕẕine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 3). [virdi, -di]*

Bir cürʿa **virdüñ** līk lā-iḥsān illā bi't-temām / Virgil Murāda cümlesin nūş itsün anı ʿışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 5). [virdüñ, -dü, -ñ]*

Āyāt-ı feth ezberledüm ki ṣubḥ-ı ṣādıḳdur bu gün / Aṣl-ı müsebbebdür **viren** ʿöẕr itmezüz esbābda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 2). [viren, -en]*

Yā Rab cemālüñ gösterüp **vir** devlet-i kübrā bize / Vaḥdetde ḫoş-ḥāl eyleyüp ġayrıdan istiġnā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 1). [vir,]*

ʿAdn-ı selāmı n'eylerüz **virgil** anı ṭāliblere / Me'vā-yı vuṣlat isterüz virgil anı me'vā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 3). [virgil, -gil]*

ʿAdn-ı selāmı n'eylerüz virgil anı ṭāliblere / Me'vā-yı vuṣlat isterüz **virgil** anı me'vā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 3). [virgil, -gil]*

Çün **virdi** mihr-i enver māha ṣuʿāʿı ʿaksin / Māh oldı geldi sācid ṣems-i ḍuḥā öñinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 3). [virdi, -di]*

Luṭfını bize **virdi** Ḥudā çünki ʿaṭāda / Şükr eyleyelüm anı ide tā ki ziyāde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1412, Beyit 1). [virdi, -di]*

Nice bir hicr odıyla yaḳma göñlüm / İlāhi **vir** sen inṣāfın nigāra *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 4). [vir,]*

İḳtibāsa ṭūr-ı cisme vardı Mūsī-i vücūd / Nūr **virdiler** çerāġ-ı ḳalbine bürhān didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 3). [virdiler, -di, -ler]*

İnʿikās olalı şemsümden cihānuñ mihrine / Ser-be-ser nūruma **virildi** cihān aralığı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 4). [virildi, -di]*

Avunmaduñ ne deñlü saña **virdiler** niʿām / Avunduran nedür bilürem ey nihān seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 3). [virdiler, -di, -ler]*

Muḫtār olana **virdi** taṣarruf keremlerüñ / Söyler yine bu ḥāl-i zebānum seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 4). [virdi, -di]*

Semʿi ḳabūle irgüre çün kim nidāsını / Lāyıḳsa ibtidāya **virür** intihāsını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 1). [virür, -ür]*

Ḳalbümüñ miṣbāḥıdur ʿālemlere **viren** ziyā / Ṣems-i neyyir eyleyen bir dürlü peydādur beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 3). [viren, -en]*

Eylüge irmez kişi sen bellü bil / **Virmez** ise sevdügin bī-ḳāl u ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 2, Beyit 3). [virmez, -mez]*

Kime **virdüñ** cinān u ġılmānı / Kime **virdüñ** ʿaẕāb-ı nīrānı *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 29, Beyit 4). [virdüñ, -düñ]*

Elā ey ʿāḳil ü ehl-i baṣīret / Ḫudānun **virdügin** bilgil ġanīmet *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 8). [virdügin, -dü, -gin]*

Ḳadr-i ṭāḳat her kişiye Ḥaḳ **virür** naʿmāsını / Ṭāḳatince her kişi bilmek gerek mevlāsını *(Murâdî Dîvânı, Müfret 13, Beyit 1). [virür, -ür]*

Kitāb-ı ʿizzet-i cānāndan cāna gelür leẕẕet / Ne ḥāletdür o ḥālet kim leẕā'iẕden **virür** ḥālet *(Murâdî Dîvânı, Müfret 32, Beyit 1). [virür, -ü, -r]*

Ḥamd-i lā-yuʿad Ḫudā-yı lā-yezāl-i ber-kemāl / Müşt-i ḫākīden yaratdı **virdi** insāna cemāl *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 12, Beyit 1). [virdi, -di]*

3. Hayat vermek, can katmak.

Bir nefes **virsem** velīkin ʿālemüñ eşyāsına / Mürde ḳalmayup cihānda cümleten iḥyā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 2). [virsem, -se, -m]*

4. Feda etmek.

Cāna tenin degişdi cān ü tenin **virenler** / Kārında fāʿil oldı her kim ki buldı ruḫṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 4). [virenler, -en, -ler]*

Ḳamudan geçmişüz ey dil bizüm cānānumuz vardur / O cānānuñ yolında **virmege** bir cānumuz vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 1). [virmege, -me, -ge]*

Dil beni yāre **virince** ne bela çekmişdür / Yār ile hem-dem olınca ne cefā çekmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 1). [virince, -ince]*

Milk-i ezel bizüm durur maḥż-ı ebed bizüm durur / ʿAyn-ı eḥad bizüm durur naḳdı çü bunda **virmişüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 3). [virmişüz, -miş, -üz]*

Ḳaldur niḳābuñ dilberā görsün yüzüñ ʿāşıḳlaruñ / Ṣavḳ ile yoluñda senüñ serler **viren** ṣādıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 1). [viren, -(e)n]*

Baş viren evvel ḳademde ol bulur cānāna yol / Yoḫsa **virmek** yolına bu yoġ ile varı degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 3). [virmek, -mek]*

Virdüm fenāya cismümi cān-ı fenāyı nūş idem / Ḳıldum hebā kendözümi kim hāṭırumı ḫôş idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 1). [virdüm, -düm]*

Yoluña varum **virür** olsam piyāde ṭañ mıdur / Ruḫlaruñ şevḳine cānā bende oldı cümle şāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 6). [virür, -ür]*

İrişdi muḳteżā çünki bulındı iḳtiżāsından / Fenāsından fenāsını fenāya **virdi** ifnāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 4). [virdi, -di]*

ʿĀşıḳ oldur **vire** ʿışḳ ile vücūdın ʿademe / Ṣādıḳ oldur serini ṭob ide evvel ḳademe *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 1). [vire, -e]*

Rāḥil oldı bu vücūd erci bugün rāḥilde / Ne ʿacebdür yine rāhın **viresin** rāḥatda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 3). [viresin, -esin]*

Cānumı cāna **virmişem** rūḥı cemāle / ʿAynümi ḥāle virmişem sırrı viṣāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 1). [virmişem, -miş, -em]*

Cānumı cāna virmişem rūḥı cemāle / ʿAynümi ḥāle **virmişem** sırrı viṣāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 1). [virmişem, -miş, -em]*

Şerḥine bu gevherüñ ey ẕū-fünūn / Bir kelāma **vir** cihānuñ mālını *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 1, Beyit 3). [vir,]*

Kār u bārın şol ki **virmez** yār içün / Aña ben ʿāşıḳ dimem cebbār içün *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 8, Beyit 1). [virmez, -mez]*

Ḥaḳ yolına sevdügin **virmek** gerek / Sevdügin virmek ile irmek gerek *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 2, Beyit 4). [virmek, -mek]*

Ḥaḳ yolına sevdügin virmek gerek / Sevdügin **virmek** ile irmek gerek *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 2, Beyit 4). [virmek, -mek]*

5.Değişmek.

Virmezem ben ẕevḳümi şāhān-ı ʿālem ẕevḳine / Men gedā-yı kūy-ı yār olalı buldum devletüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 2). [virmezem, -mez, -em]*

6. Sunmak.

Çün ziyāde istedüm virdi ziyād umdum yine / Pes cevābını **virüp** didi baña hel min mezīd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 4). [virüp, -üp]*

Ben **virürsem** sen ḳabūl itmek senüñ şānuñdadur / Cevher ü dürr ü le'ālī hep senüñ yanuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 1). [virürsem, -ür, -se, -m]*

Yār sem **virse** bizedür tiryāk / Luṭf-ı aġyār irerse ol semdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 531, Beyit 4). [virse, -se]*

Bi'llāhi şanʿatüñde mücerreb ol ey ṭabīb / Derd ehline devā diyü **virmeyesin** sümüm *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 936, Beyit 3). [virmeyesin, -me, -y, -e, -sin]

Kevn ü mekānuñ rehbere rāh-ı Ḫudāya **vir** delīl / Ḳālū selāmen ḳavlünā ente's-selām minke's-selām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 3). [vir,]*

Anı fikr eyle ki çün ire ecel / **Vire** dünyā saña zehrin ṭolu cām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 4). [vire, -e]*

Saḳayhüm şerbetin biñ kerre **virse** ḳanamaz ʿāşıḳ / Eger olmasa āb-ı nuṭfı ḳılurdı helākeyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 3). [virse, -se]*

Şarāb-ı vuṣlatuñ bir cürʻasın ẕevk eyleyen ʻāşıḳ / Eger cāmuñ ṭolusın saña **virürlerse** ḳanma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 3). [virürlerse, -ür, -ler, -se]*

Vire bir cürʻa yine cām-ı ḥaḳīḳīsinden / Gāh mest ide bizi geh ide hüşyār yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 4). [vire, -e]*

Şevḳümüz ġālib olalı ruḫ-ı cānānumuza / **Virmedi** naḳş-ı ḫayāl ʻahd ile peymānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 1). [virmedi, -me, -di]*

Bir cürʻa virdüñ līk lā-iḥsān illā bi't-temām / **Virgil** Murāda cümlesin nūş itsün anı ʻışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 5). [virgil, -gil]*

Virdi Murādī estaġfiru'llah / Dā'im niyāzı estaġfiru'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1439, Beyit 5). [virdi, -di]*

Milkin aldı dil ḳo arżīn ġayrī tīmār eylesün / Buldı dil icmāli **virdi** āḫire ifrāzını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 4). [virdi, -di]*

7. Takdir edilmek, uygun görülmek.

Ḥākim-i emr-i ezel ḥükmine buldurdı revāc / Kimine bir şal ve kiminüñ **virür** başına tāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 1). [virür, -ür]*

Dost ayrılıġını ḳıl ʿināyetler ey Ḫudā / **Virme** kimesne başına gösterme gel ebed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 2). [virme, -me]*

Şükr ol Ḫudāya kim dile rāz-ı nihān virür / Ḳul her ne kim murād ider andan hemān **virür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 1). [virür, -ür]*

Rezzāḳ oldı baḫş iden erzāñı cümleye / Kimine ġam kimisine dem şād-mān **virür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 4). [virür, -ür]*

Ebr-i ḥikmet reşḥasın ṭamzurdı çün kim ʻāleme / Kimini emlāka **virdi** kimisini ādeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 1). [virdi, -di]*

Maḥabbet çün çalındı evvel aḳlām / Velī her kişiye **virilmedi** tām *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 2). [virilmedi, -il, -me, -di]*

İki fırḳa olup bes cümle ervāḥ / Kime ġuṣṣa **virildi** kime efrāḥ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 5). [virildi, -il, -di]*

Kime **virdüñ** cinān u ġılmānı / Kime **virdüñ** ʿaẕāb-ı nīrānı *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 29, Beyit 4). [virdüñ, -dü, -ñ]*

vişāl [25] *Ulaşmak, kavuşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bedenüm tāze vü ter eyle **vişāl** ile benüm / Būy-ı vaṣl ile riyāḥ eyle müyesser yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 3). [viṣāl,]*

vişāl ābı [1] *Kavuşma suyu. II Aşığın gönül ateşini teskin eden kavuşma suyu.*

Ṣorarsañ ger ġam u endūhumı hicrüñden olmışdur / **Viṣālüñ ābını** gönder dime kāşānesi yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 2). [viṣālüñ ābını, -(n)ı]*

vişāl-ender vişāl [1] *Kavuşmak.*

Ey Murādī ẕikr-i Ḥaḳḳı kendözüñe pīşe ḳıl / Tā bula göñlüñ senüñ her dem **vişāl-ender vişāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 5). [viṣāl-ender viṣāl,]*

vişāle irmek [1] *Kavuşmak.*

Düşelden ʿışḳ-ı dildāra bulupdur dil ulu rütbet / **Viṣāle irmemişdür** ḳılmayınca tā özin ḫalvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 1). [viṣāle irmemişdür, -me, -miş, -dür]*

vişāl-i cān ü dil [1] *Gönül ve canın kavuşması.*

Libāsdur beşeriyyet çü rūḥ-ı bī-bedele / Sebeb o rūḥum olupdur **vişāl-i cān ü dile** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 1). [viṣāl-i cān ü dile, -e]*

vişāl-i cāvidān [1] *Ebedi vuslat.*

Viṣālüñ rūḥuma cāndur benüm ey ʿālemüñ cānı / Ümīdüm bu durur bulam **vişāl-i cāvidān** senden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 4). [viṣāl-i cāvidān,]*

vişāl-i dildār [1] *Sevgilinin vuslatı.*

Ger diler iseñ **vişāl-i dildār** / Olmaya emirde lā ile len *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 2). [viṣāl-i dildār,]*

vişāl-i yār [1] *Sevgiliye kavuşma.*

Müberrā olmayan iki cihāndan / **Viṣāl-i yār** ile hem-dem degüldür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 523, Beyit 3). [viṣāl-i yār,]*

vişāl olmak [2] *Kavuşmak.*

Zülf-i leylāñ idüp beni Mecnūn / Bilmezem ne vaḳt **ola viṣāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 2). [viṣāl ola, -a]*

ʿAnḳarīb **oldı viṣāl** ol ẕī-kerem keşf ide rū / Ol ḥabīb ü ol kerīm-i mihr-bān añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 3). [viṣāl oldı, -dı]*

vizr [1] *Belini büken yükünü üzerinden almadık mı? (94/İnşirah 2.*

Çü ṣadrek ṣadrına geçdi maʿānī milkinüñ ṣāhı / Anuñ çün vaż‘ olındı **vizri** andan bu heyūlāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 2). [vizri, -i]*

vuḳūʿ [2] *Olma, meydana gelme.*

Ḫayāli ṭarḥ ideli oldı “Mā hüve’l-vāḳiʿ” / **Vuḳūʿını** yine ʿilm ile eyledi inşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 4). [vuḳūʿını, -ı, -(n)ı]*

Elā yā eyyühe’ẕ-ẕāhir senüñ maẓhardadur kāruñ / Vaḳāyiʿden muʿarrādur **vuḳūʿa** irdi tekrāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 1). [vuḳūʿa, -a]*

vuḳūʿ-ı ḥāṣıl itmek [1] *Ortaya çıkma.*

Vuḳūʿ-ı ḥāṣıl ider mi ṣu kimsene ol ġarḳ / Meger temevvüc-i deryā ide anı üstād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 4). [vuḳūʿ-ı ḥāṣıl ider, -er]*

vuḳūʿ-ı naṣṣ-ı ḳāl olmak [1] *Sözün, ayetin açıklığını, delil oluşunu ortaya koymak.*

Mā hüve’l-vāḳiʿ **olmadı vuḳūʿ-ı naṣṣ-ı ḳāl** / Ẕerre ṣaldı lemʿadan bir nūr lemʿān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 3). [vuḳūʿ-ı naṣṣ-ı ḳāl olmadı, -ma, -dı]*

vuḳū‘-ı tām [2] *Bütün olay.*

Mā hüve’l-vāḳiʿ durur gerçi **vuḳūʿ-ı tāmda** / Min ṭarafin ḫafiyyin āḫirinde dūrdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 3). [vuḳūʿ-ı tāmda, -da]*

Vuḳū‘-ı tāma irer mi didüm ‘uḳūl-ı ḫavāṣ / Didi ki ḥikmetimi añla ceẕbe ḥālinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 4). [vuḳū‘-ı tāma, -a]*

vuḳūf [2] *Anlama, idrak etmek.*

Gel Murāduñ **vuḳūfın** it taḥṣīl / Olasın sen de āyet-i kübrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 6). [vuḳūfın, -ın]*

Eger **vuḳūf** diler iseñ ḳamudan ol gel vāz / Murādīnüñ kelimātındadur rumūz-ı ġuyūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 5). [vuḳūf,]*

vuṣlat [27] *Kavuşmak, ulaşmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣol deñlü seni vaṣl ile dil ḳıldı temennā / El-ḥāṣıl anuñ vaṣlını **vuṣlat** idüp iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 1). [vuṣlat,]*

vuṣlat ‘ālemin [1] *Kavuşma âlemi.*

Ṣu kim bilmeye **vuṣlat ‘ālemin** dünyā seve ey dil / Serini ṭaşa ursun sīnesini eylesün pāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 4). [vuṣlat ‘ālemin, -in]*

vuṣlat bulmak [1] *Kavuşmak.*

Dil **buldı** serā perde-i dil-dārına **vuṣlat** / El virdi aña anda o sulṭan-ı melāḥat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 1). [vuṣlat buldı, -dı]*

vuṣlat demin [1] *Kavuşma vakti.*

Āh kim **vuṣlat demin** andukça her an aġladur / Vuṣlatuñ fehm itmeyenler bilmedi hicrān nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 2). [vuṣlat demin, -n]*

vuṣlat-ı cānān [4] *Sevgilinin vuslatı, sevgiliye kavuşma. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

‘Işḳ ile ‘āṣıḳ-ı ser-mest olalı dānāyam / Her gice **vuṣlat-ı cānānuma** mihmānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 4). [vuṣlat-ı cānānuma, -um, -a]*

vuṣlat-ı dildār [5] *Sevgiliye kavuşma. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rāygān mı irişür **vuṣlat-ı dildāra** kişi / Tīġ-i cevri dil-i pür-yarayı ḳaç pāre diler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 3). [vuṣlat-ı dildāra, -a]*

vuṣlat-ı mīm-i murād [1] *Murat kelimesinin ilk harfi olan mim'e, isteğe kavuşmak.*

Murādī **vuṣlat-ı mīm-i murāda** vāṣıldır / Anuñ içün gice gündüz olur viṣāle ḥarīṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 5). [vuṣlat-ı mīm-i murāda, -a]*

vuṣlat-ı yār [1] *Sevgiliye kavuşma.*

Vuṣlat-ı yāre göñül meyl ideli divānedür / Münderic her dürlü maʿnā līk bir ferzānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 1). [vuṣlat-ı yāre, -e]*

vuṣlat olmak [1] *Ulaşmak, vasıl olmak.*

Fürḳatde vü hicrānda ḳalur mı dil-i maḥzūn / Yoḫsa **ola** mı **vuṣlat** göre mi gözüm anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 3). [vuṣlat ola, -a]*

vuṣlat şarabı [1] *Kavuşma şarabı.*

Vuṣlat şarābını baña ṣun sāḳiyā meded / Hicr ile oldı ḫūn-ı dilüm bāde-i ṣabūḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 5). [vuṣlat şarābını, -ı, -(n)ı]*

vuṣlat ṭobı [1] *Sevgiliye kavuşma topu. II Kavuşmak; çevgan oyunu metaforu.*

Vuṣlat ṭobını almaġa çevgān-ı cān ile / Şöyle segirdürem gehī kim āna ṣıġmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 3). [vuṣlat ṭobını, -(n)ı]*

vusṭada kalmak [1] *Ortada, arada kalmak.*

ʿĀlem iki ʿāleme vāsıṭadur gerçi kim / **Kalma vusṭada** ṣaḳın gel berü geç nārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 4). [vusṭada kalma, -da-ma]*

vuṣūl [4] *Kavuşma. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī rāyegān olmaz çü maḳṣūda **vuṣūl** / Gevheri ṣoldur alan kim cān ile bāzār ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 5). [vüṣūl,]*

vuṣūl-ı lā-yuḥṣa [1] *Sayısız, çok kavuşma.*

Murādī buldı murāda **vuṣūl-ı lā-yuhṣa** / Didi ki cān ile kimdür ki istinād ideyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 5). [vüṣūl-ı lā-yuhṣa,]*

vuṣūl olmak [2] *Erişmek, ulaşmak.*

Murādī cihānda murāda **vuṣūl olmadı** / Nice ḫāller var ki diller olur anda lāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 5). [vüṣūl olmadı, -ma, -dı]*

Rāh-ı ḥaḳḳiyyete ḥaḳḳ ile **olur** cümle **vuṣūl** / Ḥaḳḳ ile eyle sen ünsi olasın ḥaḳḳānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 4). [vuṣūl olur, -ur]*

vücūd [199] *Beden, cisim.*

Vücūdum gülşeninde cānumdan ṣadā peydā / Muʿayyendür mübeyyendür derūnumda nidā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 1). [vücūdum, -um]*

Naẓar ḳıl ḫāk-ı bī-ḳadram ümīdüm sensin ey Ḥannān / **Vücūdum** külliyā maḥv oldı ḳaldum cümleten tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 4). [vücūdum, -um]*

Bu gün açdı cemālüñden niḳābın ol ruḫ-ı zībā / **Vücūdum** tāb-nāk olsa ʿaceb midür serā-tā-pā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 1). [vücūdum, -um]*

Çün geldi ʿademden yine ṣaḥrā-yı vücūda / Mevcūd olanı ḳıldı **vücūd** ile tesellā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 3). [vücūd,]*

Telāṭum eyledi baḥr-ı maḥabbet mevc-ender mevc / O deryāda **vücūdum** zevraḳı devrān ider yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 3). [vücūdum, -um]*

Ḳamu nārı muṭfī olup ḳalmadı ẕerre tāb / Teraşşuḥ ḳılaldan inā'ı **vücūdumdan** āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 1). [vücūdumdan, -um, -dan]*

Lā vü lenden geçmeyince varlıḳ gelmez ele / Ḳıl fenāsın bu **vücūduñ** bulasın tā ʿayn-ı ẕāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 4). [vücūduñ, -un]*

Ḥāṣıl olsun diyü ʿuşşāḳına feyż ile **vücūd** / Ḳad benā ecli ḥayātin ġurefen fī'l-cennāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 3). [vücūd,]*

Ser-ā-tā-pā muḥīṭ oldı **vücūdum** ḥavżı ābına / Olupdur meşreb-i ṣāfi içer andan ḳamu millet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 4). [vücūdum, -um]*

Ḳābil **vücūda** kā'il olur himmet-i ricāl / Nā-ḳābile ne fā'ide ger görse beyyināt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 3). [vücūda, -a]*

Mümessel oldı **vücūd** ile çün ʿadem naḳşı / Seçildi ayru olup cā-be-cā ḥayāt ü memāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 2). [vücūd,]*

Kemāl ehl-i vücūda **vücūd** olınca kemāl / Benüm kemāl-i vücūdumdadur bu ḥüsn-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 3). [vücūd,]*

ʿIyān olalı **vücūdum** vücūda bürhānum / Nihān olalı ʿayānumdadur yine bu sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 2). [vücūdum, -um]*

Nice nice yirde olur ol vücūdundan biḥās / Bu **vücūdumı** ayırma ṭoġrıdan yā müsteġās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 1). [vücūdumı, -um, -ı]*

Vücūduñ cevherin bildüm nice yıldur vücūdum ḫarc / **Vücūda** irdüm anuñla olupdur reh-nümā maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 4). [vücūda, -a]*

Vücūduñ cevherin bildüm nice yıldur **vücūdum** ḫarc / Vücūda irdüm anuñla olupdur reh-nümā maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 4). [vücūdum, -um]*

Olalı ʿışḳ-ı ḥabīb ile muḥammer bu **vücūd** / Eyledi cümle melā'ik aña ʿışḳ ile sücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 1). [vücūd,]*

Nice şerḥ ola muʿayyen göremez derk-i naẓar / Şol **vücūdı** ki vücūdında olupdur mevcūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 3). [vücūdı, -ı]*

Nice şerḥ ola muʿayyen göremez derk-i naẓar / Şol vücūdı ki **vücūdında** olupdur mevcūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 3). [vücūdında, -ın, -da]*

Vücūdı mürtefiʿ olmış ʿulāda / Anuñ çün ism-i resmīdür mü'ebbed *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 2). [vücūdı, -ı]*

Vücūdumdan beyān almaḳ beyān-ı bī-nihāyetdür / Hemān aḥvāl-i pür-maʿnā ʿināyetdür ʿināyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 1). [vücūdumdan, -um, -dan]*

Ḳo ġavġā-yı cihānı gel serüñde varsa idrāküñ / Yapış zeyline anuñ kim **vücūdında** ṣafā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 3). [vücūdında, -ı, -n, -da]*

Nefaḫnānuñ nidāsı çün türāba irdi luṭfından / Vücūdına **vücūd** içün işi her dem temennādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 3). [vücūd,]*

Nefaḫnānuñ nidāsı çün türāba irdi luṭfından / **Vücūdına** vücūd içün işi her dem temennādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 3). [vücūdına, -ı, -n, -a]*

Vücūdum būstānın görmişemdür çün ṭolu ezhār / ʿAcebdür bāġbān-ı ḳudret itmişdür ʿaceb tīmār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 1). [vücūdum, -um]*

Vücūdum pertevinden çün ene'l-Ḥaḳ lafẓı ẕāhirdür / Anuñ çün Küllü şey maṣrūf olup ḳadrümde bāhirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 1). [vücūdum, -um]*

Vücūduñ reh-güẕārında eger var ise yol cāna / Ḥabībüm kūy-ı cānāna ki ol menzil ferāġatdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 2). [vücūduñ, -uñ]*

Elā yā eyyühe'l-aḥbāb lenā min-şerbetin ke'sā / Anı her kim ki nūş ide **vücūdı** nūr-ı ibhādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 4). [vücūdı, -ı]*

Ol ḥabīb-i cān u dilden ister iseñ bir ḫaber / Gel berü bir laḫẓada ḳoma **vücūduñdan** eser *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 346, Beyit 1). [vücūduñdan, -un, -dan]

Ey Murādī gel **vücūduñ** ẕerreveş nāçīz ḳıl / İki dünyāya güneş gibi olasın tāb-ver *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 5). [vücūduñ, -uñ]*

ʿĀlem-i ʿulyādadur añla **vücūda** muʿteber / Maḫzen-i esrār olaldan günc-i dil kāşānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 2). [vücūda, -a]*

ʿÖmr-i sermeddür vücūdum ey vücūdum zindesi / Bir **vücūd** iḥyāsıyam her küll ü cüz' andan eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 3). [vücūd,]*

ʿÖmr-i sermeddür **vücūdum** ey vücūdum zindesi / Bir vücūd iḥyāsıyam her küll ü cüz' andan eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 3). [vücūdum, -um]*

Bu **vücūdum** ʿarşasında merd-i meydān olmışam / Nice eşcāʿlar başıldı ḳıldı ġavġālar ẓuhūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 2). [vücūdum, -um]*

Bī-vücūdam gerçi yanında velī benven **vücūd** / Ṣıġmadum ʿālemlere kendümde bulmadum ṣıġar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 4). [vücūd,]*

Ey Murādī ṭāyif-i beyt-i ḥaḳīḳat olalı / Bu **vücūdum** kaʿbesin her demde ʿulyā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 5). [vücūdum, -um]*

Yüzüm **vücūduma** sürdüm ḥayāt idüp ʿilmüm / Bu elf cehd ile bildüm ki ṣad hezār nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 3). [vücūduma, -um, -a]*

Murādī Besmele'nüñ noḳtası **vücūduñdur** / Ḫudāya oldı ʿayān ancaḳ ol ki yana deger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 5). [vücūduñdur, -un, -dur]*

Çeşm-i cihān-bīnüñ eger ʿayn oldı ise ḥaḳ ile / Başdan ayaġa ey püser cümle **vücūduñdur** başar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 2). [vücūduñdur, -un, -dur]*

Eser ḳoma **vücūduñdan** yüri var / Vücūduñı senüñ tā yaḳmaya nār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 1). [vücūduñdan, -u, -n, -dan]*

Eser ḳoma vücūduñdan yüri var / **Vücūduñı** senüñ tā yaḳmaya nār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 1). [vücūduñı, -u, -ñ, -ı]*

Çün ḥayāt-ı bī-zevāl ile müheyyādur **vücūd** / Sırr-ı cān ile dem-ā-dem devlet-i inşādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 2). [vücūd,]*

Benüm çün ʿömr-i cāvīdüm añla ʿarż olmadı hem ṭūl / **Vücūdum** cūdıdur olmaz bu ömr-i cāvidān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 3). [vücūdum, -um]*

Seḥer bād-ı ṣabāyile **vücūdum** zevraḳı ṭayyār / Ne var çün himmetüm elde ki olmaz bādbān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 4). [vücūdum, -um]*

Vücūduñ burḳaʿın ḳaldur cemāl-i yāri gör nʿeyler / Bunı fehm eyle kim bu sırra ʿilm ile kemāl irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 2). [vücūduñ, -uñ]*

Vücūdum ibtidāsın añlamışam intihāsından / Ne mümkindür ki ola bu dil ü cān şād-mān sensüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 3). [vücūdum, -um]*

Bir laḥẓa ġālib olsa eger kim niḳāba yüz / Külli **vücūd** ururdı fenāyile ḥ∨āba yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 1). [vücūd,]*

Ḳarīnümdür ḳarīnüm çün refīʿ oldum ḳarābette / **Vücūdum** ḥadde ṣıġmadı aña çün kim ḳarīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 5). [vücūdum, -um]*

Murādī bu ʿavālim bir ṣadefdür / **Vücūduñ** cümleye dürdāne düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 5). [vücūduñ, -uñ]*

Semīʿ olsa olur sāmiʿ ṣımāḫ-ı cān ü dil dā'im / **Vücūduñ** baḥre ṣal dürr içün ol ġavvāṣ ol ġavvāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 4). [vücūduñ, -uñ]*

Ger dilerseñ vücūdı bi'l-iḫlāṣ / Sen **vücūduñdan** it özüñi ḫalāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 1). [vücūduñdan, -(u)ñ, -dan, -]*

Ger dilerseñ **vücūdı** bi'l-iḫlāṣ / Sen vücūduñdan it özüñi ḫalāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 1). [vücūdı, -ı]*

Beni peydā ḳılalı ʿarż iderem arża **vücūd** / Gele tā kim bir ayaġ üstine biñ pā muḫliṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 2). [vücūd,]*

Beni vücūda getürdi **vücūd** ile feyyāż / O cūd ile bu vücūdum olup durur feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 1). [vücūd,]*

Beni vücūda getürdi vücūd ile feyyāż / O cūd ile bu **vücūdum** olup durur feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 1). [vücūdum, -um]*

Muʿammā oldı evvelde **vücūd** ile olup mevcūd / Özini āşikārından ʿayān itdi nihān elfāẓ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 2). [vücūd,]*

Miyān-ı beyne vü beyni **vücūdudur** berzaḫ / Miyān-ı cennet ü nārı sen añlama aʿrāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 4). [vücūdudur, -u, -dur]*

Çün ḥaḳīḳat milkine başdı ḳadem ṭayr-ı vücūd / Bu vücūdumda **vücūdum** buldı pes āsār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 3). [vücūdum, -um]*

Çün ḥaḳīḳat milkine başdı ḳadem ṭayr-ı vücūd / Bu **vücūdumda** vücūdum buldı pes āsār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 3). [vücūdumda, -umda]*

Ṣaḥn-ı ḳudsīde **vücūdum** yine ṭūbā ancaḳ / Bāġ-ı vaḥdetde göñül bir gül-i raʿnā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 1). [vücūdum, -um]*

Vücūdından beri olalı vechi / Heyūlāda heyūlā oldı el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 3). [vücūdından, -ından]*

Şöyle ṭayy itdi **vücūd** illerini / Başmadı hergiz ayaġ üzre ayaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 3). [vücūd,]*

Benüm Ṭūr-ı tecellāda **vücūdum** Ṭūr-ı muṭlaḳdur / Sebebdür Mūsā bin ʿUmrān sebebsin var mı esbābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 2). [vücūdum, -um]*

Çün mücāhidsin **vücūduñ** ḳalʿasın fetḥ itmege / Nefs-i kāfir-kīş ile her dem ġazā ḳılmaḳ gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 2). [vücūduñ, -(u)ñ]*

Bu Murādīnüñ **vücūdı** cemʿdür / Cümleden cemʿ eyledüm cemʿiyyetüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 752, Beyit 5). [vücūdı, -ı]*

Ḳaṭrede deryā muʿayyen oldı yemde ḳaṭre kim / Müntehā-yı ṭāḳat olmışdur **vücūda** aṣl-ı fāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 4). [vücūda, -a]*

Muʿayyen oldı **vücūda** vücūd-ı lā-yuḥṣā / Bu fiʿālümüzde ne var ser-te-ser görinse fiʿāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 2). [vücūda, -a]*

Muḥaddisānı **vücūda** ḫaber virür çü vücūd / Ḫaber virürse bedīʿa nidāyı n'eyler dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 2). [vücūda, -a]*

Ḳarārına mümkin ḳadīm olmaya çün **vücūd** / Vücūd-ı beḳādur yine bāḳī-i ẕü'l-celāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 4). [vücūd,]*

Vücūdum ʿarṣasında çün bürāderle kenār oldum / Eb ü ümme mülāḳat oluben pes āşkār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 1). [vücūdum, -(u)m]*

Şebābum ʿāleminde pes **vücūdumdan** zen aldum ben / Müvelled oldı bir rūḥ-ı muṣavver maḥż-ı kār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 3). [vücūdumdan, -um, -dan]*

Vücūdum ẓāhir olmadın naṣīb olmışdı baña ʿışḳ / Çü ẓāhir olmışam ṣanma beni bīgāne-i ʿışḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 6). [vücūdum, -um]*

Vücūdı n'eyleyem sensiz ḥaram olsun baña sensiz / Beni sen ḳılmaġıl sensiz budur ġayrı degül fikrüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 2). [vücūdı, -ı]*

Manẓar olalı **vücūdum** cümle erbāb-ı naẓar / Evvel āḫir baḳdılar bilmediler māhiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 2). [vücūdum, -(u)m]*

Münteşir ola **vücūdumdan** cihāna ṣaʿṣaʿa / Benlügüm terk eyleyüp ṣems-i ḍuḥādan geçmezem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 3). [vücūdumdan, -um, -dan]*

Cān ü tenden cān ü tenle cāvidān oldı **vücūd** / Ḥayy ile iḥyāya serdāram ḥayātum gözlerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 2). [vücūd,]*

Çün vücūdı ẓāhir oldı ḳalmadı bende **vücūd** / Çünki ẓāhir oldı ol ben cümle pinhān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 2). [vücūd,]*

Rāh-ı ḥaḳīḳatde ifnā eyler iseñ ger **vücūd** / Ādem eyle ṭıynetüñ tā olmayasın min ẓalūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 2). [vücūd,]*

ʿÖmr-i bāḳīdür vücūduñ ey **vücūdum** rāḥatı / Kā'im olmışdur vücūduñla **vücūdum** bi't-tamām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 4). [vücūdum, -um]*

Senden ayru olmasun cismümde bu cānum benüm / Sende mümkindür **vücūdum** üzre imkānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 914, Beyit 1). [vücūdum, -um]*

Münteşir olduḳda emrüñ bu **vücūdum** milkine / Nefḫ ider ʿālemlere rūḥını īḳānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 914, Beyit 4). [vücūdum, -um]*

Maʿnāyı añladı şu ki maʿnādan el yudı / Var oldı şol ki ḳıldı **vücūdın** ʿadem ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 3). [vücūdın, -ı, -n]*

Lāġar olup **vücūdum** olur gāhī çün mekes / Bir vaḳt olur ki bu iki dīvāna ṣıġmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 2). [vücūdum, -um]*

ʿĀşıḳ odur Murādī ḳomaya **vücūdı** var / Şevḳ-i cemāl-i tābına yana niteki mūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 5). [vücūdı, -ı]*

Şemʿ-i ruḫuñ çü tābına pervānedür vücūd / Bir vaṣl içün **vücūda** ṣalā-yı hebā didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 3). [vücūda, -a]*

Şemʿ-i ruḫuñ çü tābına pervānedür **vücūd** / Bir vaṣl içün vücūda ṣalā-yı hebā didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 3). [vücūd,]*

Rūyuñ niḳābını gele refʿ eyle bir nefes / Tā kim kemālüñ ile **vücūda** ire ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 2). [vücūda, -a]*

Nişānıdur **vücūdumda** görinen bu eserler heb / Cüyūşumdur ʿavālimden olan ẓāhir ʿālemlerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 3). [vücūdumda, -umda]*

Şalan baḫr-ı maḥabbetde **vücūdı** fülkine bir dem / Bulup sāḥil çıḳar añlama sen anı o deryādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 2). [vücūdı, -ı]*

Hümā-yı gül-şen-i ḳudsem mekānum ʿarş-ı aʿlādur / Şikāyet eylerem ammā **vücūdum** nār u ābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 2). [vücūdum, -um]*

ʿĀlem-i ʿaynumda ʿaynumdur **vücūdum** ḫāfızı / Ġayb-ı ġayba ḳıl naẓar şerḥ-i nihānumdur gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 2). [vücūdum, -um]*

Müntehā-yı cūda vardı çün **vücūdum** menbaʿı / Evvel ü āḫirde ʿömr-i cāvidānumdur gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 3). [vücūdum, -um]*

ʿİlm-i sābıḳdur **vücūdum** lemʿa-i envār içün / Her ṭaraf ḳıldum küşāde ʿaynumı dīdār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 1). [vücūdum, -um]*

İster iseñ bu Murādīden eger ẕerre ḫaber / ʿİlm-i sābıḳdur **vücūdum** lemʿa-i envār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 5). [vücūdum, -um]*

Gel **vücūduñ** ḳıl fenā tā kim beḳāya iresin / Ol beḳā-yı lā-yezālīden fenāya iresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 1). [vücūduñ, -uñ]*

Bu **vücūdum** bī-vücūd olmasa bulmazdum vücūd / Bu vücūdum faẕl u cūd olduḳda buldum ben amān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 3). [vücūdum, -um]*

Bu vücūdum bī-vücūd olmasa bulmazdum vücūd / Bu **vücūdum** faẕl u cūd olduḳda buldum ben amān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 3). [vücūdum, -um]*

Her cevābın ʿarżasında ʿarżadur ins ü melek / Sen **vücūdum** noḳṭasında ḳıl ṭaleb pīrāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 4). [vücūdum, -um]*

Ey ḥayāt-ı cāvidānum eyle gel iḥyā beni / Çünki ḳā'imdür **vücūdum** ey ḥayāt-ı cāvidān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 4). [vücūdum, -um]*

Ben **vücūdum** ʻālemin eyledüm ʻālem güneşin / Cümlesi aldı edeb izini bu ṣuġrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 4). [vücūdum, -um]*

Beni iẓhār ideli cūd-ı ḥabīb ile **vücūd** / Ġayrı vech üzre o peydā sever añlama ṣaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 4). [vücūd,]*

Küşāde ḳılmaġa cehd eyle dīde-i cānı / **Vücūduñ** añlayasın tā ki nefʿ ile żararın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 2). [vücūduñ, -uñ]*

Reh-i ṣadāḳate ṣıdḳ ile yüz ṭutan ādem / **Vücūduñ** itmese ifnā ṭuyar mı ḫālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 3). [vücūduñ, -uñ]*

Rast itdüm çün **vücūdum** ḳāmetin / Pes irişdüm raḥmet-i Raḥmāna ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1168, Beyit 3). [vücūdum, -um]*

ʻĀlemüñ bildüm **vücūdın** ʻilm ile / ʻAyn-ı vāḥid ḳılmışam merdāne ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1168, Beyit 4). [vücūdın, -ı, -n]*

Geldüm çü ġuyūb ʻāleminden / İrdüm bu **vücūda** ol deminden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 1). [vücūda, -a]*

Cān u dildendür **vücūdum** çün didi peydāda hū / Anuñ içün kim görürsin dir beni dünyāda hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 1). [vücūdum, -um]*

Kibriyā-yı ḥażret-i vācib **vücūd** iẓhārına / Gülşen-i iẓhāra milketle virimez reng ü bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 4). [vücūd,]*

Maʻrifet lemʻasınuñ lemʻasıdur aṣl-ı vücūd / Bu **vücūd** ile vücūd arasına düşdi ḳayu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 2). [vücūd,]*

Ḫalḳ olalı bu **vücūdum** ḳudret-i sulṭān ile / ʻİlmümi ḳıldı müzeyyen noḳṭa-i īmān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 1). [vücūdum, -um]*

Çün mekān oldı **vücūdum** rāhumuñ sulṭānına / Anuñ içün gelmişüzdür ʻālemüñ seyrānına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 1). [vücūdum, -um]*

Bu **vücūdum** ʻālem içre ḳat ḳat-ender ḳat ḳıl / Tā ki maʻnā-yı ḥaḳīḳatden ḫaber ḳalbüñ ala *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 5). [vücūdum, -um]*

Ey **vücūdum** şerḥini şerḥ eyleyen kāmillere / Sen cemāle olma şāriḥ gel bu peydā üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 2). [vücūdum, -um]*

Murādīnüñ **vücūdında** cihānuñ cānıdur ẓāhir / Fe-emmā n'eylesün ismi muʻammādur bu dünyāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 5). [vücūdında, -ı, -n, -da]*

Cemālüñ ʻaksidür her dem ḳılan āfāḳı tāb-ende / **Vücūdı** gerçi sendendür velī sen ḳande ol ḳande *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 1). [vücūdı, -ı]*

Murādī merd-i kāmilseñ bu kār u bārı terk eyle / **Vücūduñ** ġarḳ-ı ʻışḳ eyle sivādan gel rehā iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 5). [vücūduñ, -uñ]*

Ḫudāyā derde düş olduk irişdür bizi dermāna / **Vücūdumuz** ʻināyet eyle yaḳma nār-ı nīrāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 1). [vücūdumuz, -umuz]*

Murādī şuġl-ı dünyāyı yüri arduña at zinhār / **Vücūduñ** ḫırmān-ı ġavġāyile sen virme noḳṣāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 5). [vücūduñ, -uñ]*

Müberrādan teberrā ḳıl **vücūduñ** bī-ser ü pā ḳıl / Çün iḥyā oldı iḥyā ḳıl ṣaḳın aldanma ālāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 3). [vücūduñ, -uñ]*

Ḳulaġuñ ḳıl küşāde ister iseñ olasın āgāh / **Vücūduñ** eyle ifnā tā ẓuhūr eyleye sırru'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 1). [vücūduñ, -uñ]*

Vücūduñdan **vücūdı** ḳo bulasın tā ki sen cūdı / Nice bir vādi-i ẓūlmetde ey dil ḳılasın biñ āh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 4). [vücūdı, -ı]*

Vücūduñdan vücūdı ḳo bulasın tā ki sen cūdı / Nice bir vādi-i ẓūlmetde ey dil ḳılasın biñ āh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 4). [vücūduñdan, -un, -dan]*

Ṣınadı cümle **vücūdı** denedi her rāyı / Andan özge özine bildi kim olmaya penāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 4). [vücūdı, -ı]*

ʻĀşıḳ oldur vire ʻışḳ ile **vücūdın** ʻademe / Ṣādıḳ oldur serini ṭob ide evvel ḳademe *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 1). [vücūdın, -ın]*

Rāḥil oldı bu **vücūd** erci bugün rāḥilde / Ne ʿacebdür yine rāhın viresin rāḥatda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 3). [vücūd,]*

Cemʿ-i baḥrin ile dil fülki tilāṭumda geçer / İbtidā baḥr idi baḥr oldı **vücūdum** yine de *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 3). [vücūdum, -um]*

Ḥicāb-ı mecde yaḳīn olsa ger nebiyy ü velī / **Vücūddan** ḫaber almaz olur türāb-zede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 2). [vücūddan, -dan]*

Çü bildüñ kim **vücūduñ** olısar ḫāk / Yüri eyle tevāżuʿ gence pīre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 3). [vücūduñ, -uñ]*

Ḫarḳ ḳılan **vücūdını** n'eyleye ḫarḳ u ʿādeti / Kim bula bu saʿādeti ekmel-i bī'l-kemāl ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 3). [vücūdını, -ı, -n, -ı]*

Remz ü maʿnāsın diyüp eltāfını beẕl eyleyüp / Pes ḥayāsından **vücūdın** ġarḳa-i āb eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 4). [vücūdın, -ı, -n]*

Bāde-i ʿışḳ ile taḫmīr oldı bu ḫākī **vücūd** / Kimsene ṭuymaz benüm keyfiyyet-i esrārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 3). [vücūd,]*

Ḫayra maḳdemdür **vücūdum** ey vücūdum gül-şeni / Ben seni ḳıldum ṭaleb ammā ki sen daḫı beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 1). [vücūdum, -(u)m]*

Kendü ḥükmümden geçüp gördi rıżāsın gözlerüm / Bu **vücūdumla** vücūduñ eyle ibḳā ol didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 2). [vücūdumla, -um, -la]*

Ṣūret-i cān oldı çün vech-i kemānuñ arası / Aradan ḳaldur **vücūduñ** oldur anuñ çāresi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 1). [vücūduñ, -uñ]*

Kim muʿarrādur **vücūdından** bulan oldur özin / Ḫāṣa li'llāh kim ola dilber anuñ bī-gānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 3). [vücūdından, -ı, -n, -dan]*

Kemāl-i bī-nihāyetdür hüveydā bu **vücūdumda** / Żiyāsıdur anuñ bu ʿāleme żav-ı ḳamer geldi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 3). [vücūdumda, -umda]*

ʿİmāret eyledi cūd ile ḳudret maḫż-ı ḥikmetden / Şeref virdi **vücūda** yükselüp bāb-ı muʿallāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 3). [vücūda, -a]*

Cān mir'ātına baḳ gözle ruḫ-ı dildārı / Tā ki terk eyleyesin cümle **vücūd** u varı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 1). [vücūd,]*

Vücūda irdi **vücūdum** çün irdi dildāra / Ḥayāt virdi baña līk bī-ḫaber ḳıldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 2). [vücūdum, -um]*

Żiyā-yı vech ile mihrüm münevver itdi beni / Meremmet itdi **vücūdum** muʿammer itdi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 1). [vücūdum, -um]*

Vücūdum oldı benüm ṣanma āb ile taḫmīr / Kelām-ı luṭf ile yārüm muḥammer itdi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 2). [vücūdum, -um]*

Her kim göz açup baḳdı ise ʿayn-ı cemāle / Maḥv oldı **vücūdını** ḳoyup bī-eser oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 2). [vücūdını, -ı, -n, -ı]*

Durış tevḫīd-i Ḥaḳḳı dā'im eyle / ʿİbādetle **vücūduñ** ḳā'im eyle *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 1). [vücūduñ, -uñ]*

Göcdedür her **vücūd** u her ẕerrāt / Çağırur mevt-i ḫādimü'l-leẕẕāt *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 4). [vücūd,]*

Ḥażret-i ḫallāḳ-ı Rabb-ı ẕü'l-celāl / Her **vücūda** baḫş idüpdür bir kemāl *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 31, Beyit 1). [vücūda, -a]*

2. Varlık, var olma.

Vücūda vecd olup mihmān ziyāfetde fidādur cān / Müdebbirden olur dermān "ve debbernāhü tedbīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 2). [vücūda, -a]*

Cemāl-i ḥüsn ile taʿbīr olur egerçi saña / **Vücūdında** müberrā vücūduñ āmennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 1). [vücūdında, -ın, -da]*

Cemāl-i ḥüsn ile taʿbīr olur egerçi saña / Vücūdında müberrā **vücūduñ** āmennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 1). [vücūduñ, -un]*

İsm ile ḳapladı ʿālemleri nām ile **vücūd** / Anuñ içün didiler ʿilm iledür ad-ı ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 2). [vücūd,]*

ʿIyān olalı vücūdum **vücūda** bürhānum / Nihān olalı ʿayānumdadur yine bu sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 2). [vücūda, -a]*

Nice nice yirde olur ol **vücūdundan** biḥās / Bu vücūdumı ayırma ṭoġrıdan yā müsteġās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 1). [vücūdundan, -un, -dan]*

Vücūduñ cevherin bildüm nice yıldur vücūdum ḫarc / Vücūda irdüm anuñla olupdur reh-nümā maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 4). [vücūduñ, -un]*

Vücūduñ āsumānında ṭoġupdur neyyir-i aʿẓam / İderler muḳtebes olmaġ içün şems ü ḳamer ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 2). [vücūduñ, -un]*

Çün vücūd irdi **vücūdından** türāba feyż ile / Sen ʿaceb eyler misin emlāk ḳıldıysa sücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 2). [vücūdından, -ın, -dan]*

Birlerem ol pādişāhı kim **vücūdıdur** vaḥīd / Cümle esmā vü ṣıfātına olınmadı ʿaded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 3). [vücūdıdur, -ı, -dur]*

Mihr-i luṭfuñ ṭoġalı ʿālem-i enverde **vücūd** / Cümle insān ü melā'ik ḳamu eşyāda sücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 1). [vücūd,]*

Nisār-ı ṭayyibāt itse eger ebr-i ṣafā **vücūd** / Benüm arż-ı vücūdumda ne kim eşyā biter ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 3). [vücūd,]*

Maḥż-ı ḥikmetdür **vücūdı** hem lisānı ẕü'l-beyān / Erşed ü a'ẓam durur ġāyetde hem aʿlā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 4). [vücūdı, -ı]*

Rūḥumuz ervāḥ-ı ʿālemdür fenāyı bilmezüz / Ger **vücūdumuzdan** añlarsañ beḳāyīlerdenüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 4). [vücūdumuzdan, -umuz, -dan]*

Çün **vücūduñ** ṭavrına ʿarrāc ola Mūsī-i ʿışḳ / Pāre pāre rīze rīze ola duymaya cibāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 2). [vücūduñ, -uñ]*

Cümleten oldı münevver bu **vücūduñ** ʿālemi / Her nice olsa ʿavālim olmaya aña bedel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 2). [vücūduñ, -uñ]*

Murādī reşḥa-i ḳudretdedür egerçi **vücūd** / Vücūd kāsesini eyleme kemiśli sifāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 5). [vücūd,]*

Muḥaddisānı vücūda ḫaber virür çü **vücūd** / Ḫaber virürse bedīʿa nidāyı n'eyler dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 2). [vücūd,]*

Murāduñ żamīrinde olsa ne var her **vücūd** / Vücūdına oldı vücūd-ı muḳaddes çü dāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 5). [vücūd,]*

Murāduñ żamīrinde olsa ne var her vücūd / **Vücūdına** oldı vücūd-ı muḳaddes çü dāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 5). [vücūdına, -ı, -n, -a]*

ʿİlm-i ḥikmetden muʿammerdür **vücūduñ** yapusı / Līk ḳanı bir dilāver kim dike aña ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 4). [vücūduñ, -uñ]*

Çün **vücūdı** ẓāhir oldı ḳalmadı bende vücūd / Çünki ẓāhir oldı ol ben cümle pinhān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 2). [vücūdı, -ı]*

Āyet-i kübrāya baḳdum andadur küllī **vücūd** / Bu vücūduñ hey'etin bildüm odur luṭf-ı ʿamīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 3). [vücūd,]*

Āyet-i kübrāya baḳdum andadur küllī vücūd / Bu **vücūduñ** hey'etin bildüm odur luṭf-ı ʿamīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 3). [vücūduñ, -uñ]*

ʿÖmr-i bāḳīdür **vücūduñ** ey vücūdum rāḥatı / Kā'im olmışdur vücūduñla vücūdum bi't-tamām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 4). [vücūduñ, -un]*

ʿÖmr-i bāḳīdür vücūduñ ey vücūdum rāḥatı / Kā'im olmışdur **vücūduñla** vücūdum bi't-tamām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 4). [vücūduñla, -uñ, -la]*

ʿİlm ü ḥikmetden muʿammerdür **vücūduñ** yapusı / Līk ḳanı bir dilāver kim dike aña ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 4). [vücūduñ, -uñ]*

Ne mekān buldı mekāna ne zamānına zamān / ʿAlemin dikdi **vücūdında** cihān oldı ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 4). [vücūdında, -ı, -n, -da]*

Ḥubb-ı ezeldedür **vücūd** oldı rükūʿ hem sücūd / Ẓāhir ü bāṭınumda ben yāri nihānī bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 957, Beyit 3). [vücūd,]*

Murādī çün **vücūdında** murād-ı bī-bahā oldı / Mürīd olmış durur aña ḳamu aʿla vü ednādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 5). [vücūdında, -ı, -n, -da]*

Mekān senden ṭolu yā Rab velīkin bī-mekānsın sen / **Vücūduñla** zamān memlū velīkīn bī-zamānsın sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 1). [vücūduñla, -uñ, -la]*

Küllī varlıḳdan hüveydādur **vücūduñ** lemʿası / Bir vücuduñ varıyam bilmem bu cānum oldıġın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 2). [vücūduñ, -uñ]*

Küllī varlıḳdan hüveydādur vücūduñ lemʿası / Bir **vücuduñ** varıyam bilmem bu cānum oldıġın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 2). [vücuduñ, -uñ]*

Revnaḳ-ı ḥüsn ü cemālüñ ḳıldı şeydā ʿālemi / Her **vücūd** eyler senüñ ḥüsnüñi ʿilmince beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 2). [vücūd,]*

Didi kim gel maḥż-ı ḥikmetdür **vücūduñ** ser-be-ser / Bilesin tā ḥikmetüm iẕʿān ile īḳāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 4). [vücūduñ, -uñ]*

Dā'ir olmış **vücūdı** çün pergār / 'İlm bir noḳṭa oldı añla vü dān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 4). [vücūdı, -ı]*

Maḥż-ı devletdür eger kim ʿarż ola saña **vücūd** / Ecmel ü ekmelde gördüm dil geçer mi vardan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 3). [vücūd,]*

Vücūdın varlıġa ḳıldı mübeddel / Anuñ çün geçdi cümle ḫānmāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 2). [vücūdın, -ın]*

Maʿrifet lemʿasınuñ lemʿasıdur aṣl-ı vücūd / Bu vücūd ile **vücūd** arasına düşdi ḳayu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 2). [vücūd,]*

Kim muʿarrādur **vücūdından** bulan oldur özin / Ḫāṣa li'llāh kim ola dilber anuñ bī-gānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 3). [vücūdından, -ından]*

Çār eṭrāfum yine memlū olupdur ser-te-ser / Her naẕarda bir **vücūda** irmişem peydā ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 2). [vücūda, -a]*

Vücūduñ żav-ı nūrından eger mihr ola ey meh-rū / Virürsin nūr-ı tābānı ḳamu seyyāre vü aya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 4). [vücūduñ, -uñ]*

Senüñ ḥüsnüñ şuʿāʿı olalı 'ālemde ṭābende / Meh-i mihrüñ **vücūdı** ḳalmadı bir ẕerre 'ālemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 1). [vücūdı, -ı]*

Vücūdı maḥż-ı ḳudretdür mezāhirde olan ẓāhīr / Benüm rūḥum muḳarrer añlaġıl cānum revānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 2). [vücūdı, -ı]*

Milk-i ebeddedür **vücūd** ile vücūda gel sücūd / Secde durur çü aṣl-ı cūd ṭut bu ḳulaġı ḳāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 2). [vücūd,]*

Maḥżarında ḥāżır olmaḳ devlet-i ʿuẓmā durur / Şöyle kim aḥżar çün manẓaruñdur her **vücūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 4). [vücūd,]*

Ey Murādī ḳıl naẓar çün manẓaruñdur her **vücūd** / ʿAyn-ı feyżüñde küşādedür ʿavālim revzeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 5). [vücūd,]*

Kendü ḥükmümden geçüp gördi rıżāsın gözlerüm / Bu vücūdumla **vücūduñ** eyle ibḳā ol didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 2). [vücūduñ, -uñ]*

Murādī vaḥdet-i kübrāda bulduñ ise **vücūd** / Gel imdi vaḥdet-i ṣuġrāda iste cennātı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 5). [vücūd,]*

Meʿānī ile ʿalā'im **vücūdı** ẓāhirdür / Muġayyebāt-ı vücūd üzredür vücūd-ārāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 2). [vücūdı, -ı]*

Vücūd-ı maḥż-ı ezel çün **vücūdıdur** żābıṭ / Murābıṭ oldı anı cümleten cihān ḫaberi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 4). [vücūdıdur, -ıdur]*

Arayup dürr-i maʿānī olalum ṭālib-i ʿışḳ / Baḥr-ı vaḥdetde **vücūda** ṭolalum döne döne *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 4, Beyit 3). [vücūda, -a]*

Ey **vücūduñdur** aṣl-ı her mevcūd / Ġayrüñ ʿābid saña vü sen maʿbūd *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 29, Beyit 1). [vücūduñdur, -un, -dur]*

Vücūduñla zamān memlū velīkin bī-zamānsın sen / Ḳadīm ü vāḥid ü ferd ü ṣamedsin Rabbena'l-ekrem *(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 3). [vücūduñla, -un, -la]*

vücūda gelmek [1] *Yaratılma, var edilme, vücuda getirilme.*

Milk-i ebeddedür vücūd ile **vücūda gel** sücūd / Secde durur çü aṣl-ı cūd ṭut bu ḳulaġı ḳāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 2). [vücūda gel,]*

vücūda getürmek [1] *Yaratmak, var etmek.*

Beni **vücūda getürdi** vücūd ile feyyāż / O cūd ile bu vücūdum olup durur feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 1). [vücūda getürdi, -di]*

vücūd-ārāy [1] *Varlığı süslü, güzel.*

Meʿānī ile ʿalā'im vücūdı ẓāhirdür / Muġayyebāt-ı vücūd üzredür **vücūd-ārāy** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 2). [vücūd-ārāy,]*

vücūd āyinesi [1] *Beden, cisim, varlık aynası.*

ʿĀlem-i ṣūrete düşdi bu **vücūd āyinesi** / Emrini ṭutdı ḥabībüñ gelüben ṭāʿatde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 2). [vücūd āyinesi,]*

vücūd baḥrı [2] *Beden, varlık denizi.*

Şerḥe gelmez bu **vücuduñ baḥrı** bī-pāyāndur / Ḫātemüñ deryāya atma cehd ḳıl ḳalmaya şu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 3). [vücuduñ baḥrı,]*

Ser-te-ser ʿālemleri geşt itdi seyyāḥ-ı göñül / Ey **vücūdum baḥrına** ġavvāṣ olan gör hem-demi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 2). [vücūdum baḥrına, -(n)a]*

vücūd bulmak [3] *Var olmak.*

Evvelīn ü āḫirīn **bulmaz** idi aṣla **vücūd** / İrmeseydi mümkināta ger ṣadā-yı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 3). [vücūd bulmaz, -maz]*

Ḫalvet-i ʿışḳda çün muʿtekif olmış ʿāşıḳ / Erbaʿīn ile muḫammer oluben **buldı vücūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 2). [vücūd buldı, -dı]*

Bu vücūdum bī-vücūd olmasa **bulmazdum vücūd** / Bu vücūdum faż̇l u cūd olduḳda buldum ben amān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 3). [vücūd bulmazdum, -maz, -du, -m]*

vücūd fülki [2] *Beden, vücut, varlık gemisi.*

Ṣal **vücūduñ fülkini** geşt eyle baṭn-ı ʿālemi / Bu Murādīnüñ dilinden aḳdı bu deryā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 5). [vücūduñ fülkini, -(n)i]*

Bu **vücūdum fülki** seyr eyler muʿallāḳdur hevā / ʿAyna almaz mevc ururs̱a cümle deryā ẕerrece *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 3). [vücūdum fülki,]*

vücūd-ı ʿārıż [1] *Gelip geçici varlık, fanilik.*

Eyle ifnā bu **vücūd-ı ʿārıżı** ey rūz ten / Men ʿaref sırrın dilerseñ keşf ḳıl bu kārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 2). [vücūd-ı ʿārıżı, -ı]*

vücūd-ı ʿārifīn [1] *Ariflerin bedeni, varlığı.*

Baḥr-ı aʿẓamdur **vücūd-ı ʿārifīn** ey ẕü'l-ʿaḳıl / ʿAḳl u idrāk ister iseñ çekme ʿālemden ġamı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 3). [vücūd-ı ʿārifīn,]*

vücūd-ı aṣl-ı cūd [1] *Cömertliğin asıl varlığı, kaynağı.*

Menbaʿ-ı luṭfından irmiş çün **vücūd-ı aṣl-ı cūd** / Hiç ḳayırmaz her ne deñlü olsa maḫlūḳātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 4). [vücūd-ı aṣl-ı cūd,]*

vücūd-ı ʿayn-ı ḥaḳ [1] *Doğrunun kaynağının varlığı.*

Ser-firāzān-ı ḥaḳīḳatdür **vücūd-ı ʿayn-ı ḥaḳ** / Andan ayrusı mürebbīdür maḥallī mā-ḥażar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 2). [vücūd-ı ʿayn-ı ḥaḳ,]*

vücūd-ı ʿayn-ı ḥikem [1] *Hikmetin kendisinin, kaynağının varlığı.*

Ḳarīn-i maḥż-ı ezeldür **vücūd-ı ʿayn-ı ḥikem** / Nefaḥtü sırrına ḥükm eyledi delālātı *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 2). [vücūd-ı ʾayn-ı ḥikem,]

vücūd-ı bāṭın [1] *Ruh, can.*

Vücūd-ı bāṭını irdi vücūd-ı ẓāhir içün / Naẓarda manẓar-ı nāẓır ḳademdedür feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 2). [vücūd-ı bāṭını, -ı]*

vücūd-ı beḳā [1] *Ölümsüz varlık.*

Ḳarārına mümkin ḳadīm olmaya çün vücūd / **Vücūd-ı beḳādur** yine bāḳī-i ẕü'l-celāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 4). [vücūd-ı beḳādur, -dur]*

vücūd-ı cūd [1] *Cömertliğin varlığı, cömertlik.*

Vücūd-ı cūdı ḫaber virmek üzre yārāna / Mücerred ābını gönderdi ʿālem-i fāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 1). [vücūd-ı cūdı, -ı]*

vücūd-ı cümle [1] *Bütün vücut, varlık.*

Muḳarrerdür ḥabīb-i dil kemālin eylese iẓhār / **Vücūd-ı cümle** nā-būd olur idi arż u nüh devvār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 1). [vücūd-ı cümle,]*

vücūd-ı eḥad [1] *Birliğin mevcudiyeti.*

ʿAceb cemāl-i kemālüñde mi **vücūd-ı eḥad** / Ya vāḥidüñ eḥadında kemāl-i lā-yūʿad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 1). [vücūd-ı eḥad,]*

vücūd-ı ġāyet [1] *Varlığın sonu, nihayeti.*

Ġāyet oldı **vücūd-ı ġāyetde** / Murteżā oldı çün nihāyetde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 1). [vücūd-ı ġāyetde, -de]*

vücūd-ı ḫām [1] *Olgunlaşmamış, mükemmelliğe erişememiş varlık, vücut, insan.*

ʿĀşıḳ-ı şūrīde dinmez ol **vücūd-ı ḫāma** tā / Cismi pūlādını nār-ı ʿışḳ ile ḳılmaya mūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 3). [vücūd-ı ḫāma, -a]*

vücūd-ı insānī [1] *İnsan bedeni, varlığı.*

ʿİmāret-i ezelīdür **vücūd-ı insānī** / Ḥikāyet-i ebedī oldı anuñ īḳānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 1). [vücūd-ı insānī,]*

vücūd-ı kā'ināt [1] *Kainatın varlığı.*

ʿAyn-ı ḥikmetdür **vücūd-ı kā'ināt** ey muʿteber / ʿĀḳil iseñ her hüveydādan alagör bir ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 1). [vücūd-ı kā'ināt,]*

vücūd-ı lā-yuḥṣā [1] *Sayısız varlık.*

Muʿayyen oldı vücūda **vücūd-ı lā-yuḥṣā** / Bu fiʿālümüzde ne var ser-te-ser görinse fiʿāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 2). [vücūd-ı lā-yuḥṣā,]*

vücūd-ı maḫż-ı ezel [1] *Ezel kaynağının varlığı.*

Vücūd-ı maḫż-ı ezel çün vücūdıdur żābıṭ / Murābıṭ oldı anı cümleten cihān ḫaberi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 4). [vücūd-ı maḫż-ı ezel,]*

vücūd-ı maḫż-ı sırr-ı kā'ināt [1] *Kâinatın sırrının gerçek varlığı.*

Bu Murādīdür **vücūd-ı maḫż-ı sırr-ı kā'ināt** / Sen kemāl isterseñ eyle ʿaḳl u fehmi tār u mār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 5). [vücūd-ı maḫż-ı sırr-ı kā'ināt,]*

vücūd-ı muḳaddes [1] *Mübarek, temiz varlık.*

Murāduñ żamīrinde olsa ne var her vücūd / Vücūdına oldı **vücūd-ı muḳaddes** çü dāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 5). [vücūd-ı muḳaddes,]*

vücūd-ı neş'esi [1] *Bedenin, varlığın neşesi.*

Vücūd-ı neş'esi geldi çü ḳālıb u cāna / Gelüp görindi heyūlāda bu ḫayāl evżaḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 3). [vücūd-ı neş'esi, -si]*

vücūd-ı pür-hüner [1] *Hünerle dolu beden, varlık.*

Murādī fiʿl ile faʿʿālı aramaḳ müşkil / **Vücūd-ı pür-hünerüñde** naẓardadur feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 5). [vücūd-ı pür-hünerüñde, -ün, -de]*

vücūd-ı şekl [1] *Bedenin, varlığın şekli.*

Vücūd-ı şekli terk eyle olasın cümleden ʿārī / Senüñ çün ẓāhir ola çünki eşkāl olasın efḫam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 4). [vücūd-ı şekli, -i]*

vücūd-ı tābver [1] *Işık, parlaklık sahibi varlık.*

Kibriyā-yı ʿizzetüñdendür **vücūd-ı tābver** / Tābdan bir lemʿadur neşr oldı ʿālemde eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 1). [vücūd-ı tābver,]*

vücūd-ı ẓāhir [1] *Görünen vücut, varlık.*

Vücūd-ı bāṭını irdi **vücūd-ı ẓāhir** içün / Naẓarda manẓar-ı nāẓır ḳademdedür feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 2). [vücūd-ı ẓāhir,]*

vücūdī [1] *Varlık, bedenle ilgili olan.*

Rabbenā etmim lenā ve enʿamnā / Ġāyet-i vaṣl olan **vücūdīdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 2). [vücūdīdür, -dür]*

vücūd iḳlīmi [1] *Vücud, varlık ülkesi.*

Bu **vücūd iḳlīmine** başdı bu elvān-ı ḥudūd / Bu tarīḳi ḳurdı kendin bunda iẕʿān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 2). [vücūd iḳlīmine, -(n)e]*

vücūd irmek [2] *Varlığın, bedenin ortaya çıkması.*

Çün **vücūd irdi** vücūdından türāba feyż ile / Sen ʿaceb eyler misin emlāk ḳıldıysa sücūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 2). [vücūd irdi, -di]*

Vücūda irdi vücūdum çün irdi dildāra / Ḥayāt virdi baña līk bī-ḫaber ḳıldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 2). [vücūda irdi, -di]*

vücūd kâsesi [1] *Beden, varlık kasesi.*

Murādī reşha-i ḳudretdedür egerçi vücūd / **Vücūd kāsesini** eyleme kemişli sifāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 5). [vücūd kāsesini, -(n)i]*

vücūd olmak [1] *Var, mevcut olmak.*

Bilmez idüm ʿālemüñ ʿilmini **olmasa vücūd** / Cehd idüben bildüre ekberde sulṭān āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 4). [vücūd olmasa, -ma, -sa]*

vücūd virmek [1] *Vücuda getirmek.*

Göz yumup açınca feyż-i fażl irişürse eger / Kā'ināta ḳādir olur ḫāk **virmege vücūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 3). [vücūd virmege, -meg, -e]*

vücūdum beyti [1] *Beden evi. II İnsan bedeni, vücudu.*

Beni insān iderseñ itme gel nisyān ile hergiz / **Vücūdum beytine** çün kim yine ażvā olan sensin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 3). [vücūdum beytine, -(n)e]*

vücūdum devḥası [1] *Beden, varlık ağacı.*

Çün **vücūdum devḥası** neşv ü nemā bulmaḳdadur / Ki anı gördi aña bir vech ile düşdi ḳamu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 4). [vücūdum devḥası,]*

vücūdum gülşeni [1] *Vücut, varlık gül bahçesi.*

Vāridātumdan münevverdür **vücūdum gülşeni** / Mümkinātumdan müzeyyendür dü-ʿālem gülşeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 1). [vücūdum gülşeni,]*

vücūdum ka'besi [1] *Beden kabesi, kabe gibi olan beden; gönül.*

Bi-ḥamdi'llāhi ve'l-minne gelüben āyet-i kübrā / **Vücūdum ka'besi** aṣlā eser görmez ṣanemlerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 4). [vücūdum ka'besi,]*

vücūdum milki [2] *Beden, varlık ülkesi.*

Cemīʿ-i ʿālemi şerḥ itdi kāmil / **Vücūdum milkini** şerḥ eylemiş bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 848, Beyit 1). [vücūdum milkini, -(n)i]*

Toġdı çün şems-i saʿādet müşterī cismümde pes / Bu **vücūdum milkine** envār gördüm kendümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 4). [vücūdum milkine, -(n)e]*

vücūdum sarayın [1] *Vücut, varlık sarayı.*

Müheyyā idelden **vücūdum sarāyın** ḳamu / Niḳāb açdı gördüm serīrinde māhiyyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 4). [vücūdum sarāyın,]*

vücūdum şehrinüñ sulṭānı [1] *Beden, varlık şehrinin sultanı, hükümdarı.*

Ey **vücūdum şehrinüñ sulṭānı** gel milküñ gözet / Sensüz olmasun bu milküñ bir nefes sulṭān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 3). [vücūdum şehrinüñ sulṭānı,]*

vücūdum terāzūsın [1] *Beden, varlık terazisi, ölçüsü.*

Çün beyn beyn ḳıldı **vücūdum terāzūsın** / Ḳıldı mübeyyen anda cemāl ü celālini *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 2). [vücūdum terāzūsın,]*

vücūduñ şehri [1] *Beden, varlık şehri.*

Bu **vücūduñ şehrine** sulṭān olaldan sırr-ı dil / Sırr ile ḥaḳḳiyetüm iḥyā iden ḥādur beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 4). [vücūduñ şehrine, -(n)e]*

vücūdün ḥāṭanī misle'l-ḥamā'il [1] *Hamail gibi beni ihata eden (koruyan) bir vücuttur.*

Muḥīṭ-i çār-ender çār olandur / **Vücūdün ḥāṭanī misle'l-ḥamā'il** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 843, Beyit 3). [vücūdün ḥāṭanī misle'l-ḥamā'il,]*

vücūh [11] *Yüzler, çehreler.*

Muʿarrādur libāsından görinen vech-i bā-maʿnā / **Vücūh** ile müberrādur eserdendür ʿaṭā peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 3). [vücūh,]*

Māverādandur **vücūhuñ** vech-i maʿmūrı yine / Ḫaymede efʿāl u eşkāli ḥicāb altındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 3). [vücūhuñ, -un]*

Her vech ile bu vechümüze virdiler **vücūh** / Gösterdi rūy-i dilberi arż u semāda ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 3). [vücūh,]*

Rūḥum **vücūhını** yine ʿayn ile görmişem / Rūḥum mesābesinde görindi nice ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 2). [vücūhını, -ı, -(n)ı]*

Vechümüñ āyinesinde vech ile gördüm **vücūh** / Ol cemīl oldı cemāl oldı benüm māhiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 2). [vücūh,]*

Muʿarrāda muʿallādur niḳāb iden özin veche / **Vücūhından** ḫaber bilen ider bī-kām her kāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 4). [vücūhından, -ın, -dan]*

2. İmkanlar, şekiller.

Añla Murādīde **vücūh** olmadı ḥadd-i bā-ḥisāb / Cāhil-i muṭlaḳ ol durur ḳoya ʿulūmı üzre ḥad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 5). [vücūh,]*

Elā yā eyyühe'l-mānīʿ ne menʿ eyler **vücūhuñdan** / Elüñde ḳudretüñ yapış nedendür böyle eṭvāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 4). [vücūhuñdan, -un, -dan]*

Benlügi terk eyleyen buldı **vücūh** ile hemān / Bī-başardur çeşm-i bīnā diller oldı bunda lāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 3). [vücūh,]*

Murādī aḥsen-i vech üzredür egerçi **vücūh** / Velī bu vech ile olmış durur ḳamu aḥvāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 5). [vücūh,]*

Muḳarrer eylemiş ḫüsnin egerçi rāh-ı vaṣlından / **Vücūh** ile müberrādur ḳamudan bī-misāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 3). [vücūh,]*

vücūh-ı ḫayāl olmak [1] *Hayalin yüzü, şekli olmak.*

ʿAceb menzil-i bü'l-ʿacebdür bu zīr-i ḫıyām / Ḫayāl-i zilāl **oldı** cümle **vücūh-ı ḫayāl** *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 854, Beyit 3). [vücūh-ı ḫayāl oldı, -dı]

vücūh-ı kesir [1] *Çok yüzler, sûretler.*

Vech-i ādemde var **vücūh-ı kesīr** / Birisidür ḫıtāb-ı "kerremnā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 2). [vücūh-ı kesīr,]*

vülūc [2] *Girme, sokulma.*

Ḫurūcum aşlın isterseñ ben andan olmadum ḫāric / **Vülūcumda** ḫurūcum vaşfını añla maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 2). [vülūcumda, -um, -da]*

Ben ḫurūcumda **vülūcum** ʿālemin naşb itdüm / ʿĀlemüm rāfiʿini görmege bir dāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 3). [vülūcum, -um]*

vürūd [3] *Gelme, ulaşma.*

Maşnūʿını şunʿında bedīʿ eyledi ibdāʿ / Eyledi vürūdını **vürūd** ile muʿammer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 3). [vürūd,]*

Maşnūʿını şunʿında bedīʿ eyledi ibdāʿ / Eyledi **vürūdını** vürūd ile muʿammer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 3). [vürūdını, -ı, -(n)ı]*

Bende ḳılmışdur ḳamu ʿālemleri bir laḫẓada / Çün **vürūduñ** taḫtına çıḳdı olup sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 2). [vürūduñ, -uñ]*

vürūd-ı cümle-i aḫbār [1] *Haberlerin, sözlerin tümünün gelişi, ulaşması.*

Vürūd-ı cümle-i aḫbāra ḳılmışdur eser ilḥāḥ / Nitek'āyīne-i ruḫsāra ḳılmışdur naẓar ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 1). [vürūd-ı cümle-i aḫbāra, -a]*

vü yāḫū [1] *Yahut, veya.*

Muḫtār olan bu yirde Murāduñ kelāmıdur / Kimdür bu yirde Rūşenī **vü yāḫū** Gülşenī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 5). [vü yāḫū,]*

vüżū' almak [1] *Abdest almak.*

Ḳan ile almak **vüżū' oldı** çü ʿādet ʿāşıḳa / Bize ḥācet olmadı bu kār içün bir ḳaṭre mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 3). [vüżū' almak,]*

2.2.27. Y

yā [3] *Arap alfabesindeki "Ye" harfi.*

Elf ü nūn ū **yā** vü elf ü nūn u elf u elf u lām / Hādan añlaġıl hüviyyet maʿnīde imʿān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 2). [yā,]*

Naḳş-ı mir'ātumda gördüm ṣormışam naḳḳāşdan / Yedi **yā** vü nūn ü yānun resmin aldum ḳaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 1). [yā,]*

Naḳş-ı mir'ātumda gördüm ṣormışam naḳḳāşdan / Yedi yā vü nūn ü **yānun** resmin aldum ḳaşdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 1). [yānun, -n, -uñ]*

yā [9] *Nida, ey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yā mālike'l-mülūk ve **yā** ʿālime'l-ḫafā / Yā kāşife'l-kürūbı leke'l-ḥamdü ve's-senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 1). [yā,]*

yā ʿālim [2] *Ey her şeyi bilen, Allah.*

Nihāye ola mı hergiz nihāna **yā ʿālim** / Çü ʿilm-i ẓāhiri sırr-ı nihāna īmādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 4). [yā ʿālim,]*

Başīret gözin ben ḳuluñ ḳıl küşāde müdām / Bile ʿilm ile ʿilmüñi dem-be-dem **yā ʿalīm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 4). [yā ʿalīm,]*

yā ʿāşıḳ [1] *Ey aşık.*

Şımāḫ-ı cāna nidā geldi didi **yā ʿāşıḳ** / Seni şu kim dilemez şāḥib-i żalāl itdüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 4). [yā ʿāşıḳ,]*

yā ʿāşıḳīn [1] *Ey aşıklar.*

Çün cürʿayı nūş eyledüm hāte'ş-şabūḥ **yā ʿāşıḳīn** / Bu sekrümüz dā'im ola eylemesün ferzāneler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 3). [yā ʿāşıḳīn,]*

yā 'aẕīme'l-emri faḥküm beynenā ente ilāh [1] *Ey emri azim olan (Allah) aramızda hükmet; ilah sensin.*

Yā 'aẕīme'l-emri faḥküm beynenā ente ilāh / İnnenā künnā muṭīʿan kāne fī erżin cibāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 1). [yā 'aẕīme'l-emri faḥküm beynenā ente ilāh,]*

yā ʾaẕīme'l-fażl [1] *Ey lûtfu büyük olan.*

Yā ʾaẕīme'l-fażl-ı yā ẕü'l-minne minnetdür saña / Kim ʾaṭā-yı bī-nihāyetden irişe bī-gümān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 4). [yā ʾaẕīme'l-fażl-ı, -ı]*

yā ʿaẕīme'l-luṭfi ente ḳādirün mimmā teşā [1] *Ey lütfu çok; sen istediğini yapmaya kadirsin.*

Yā kerīme'l-ʿafvi yā ẕe'l-menni yā bedre'ẓ-ẓulem / **Yā ʿaẕīme'l-luṭfi ente ḳādirün mimmā teşā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 3). [yā ʿaẕīme'l-lutfî ente ḳādirün mimmā teşā,]*

yā 'aẕīme'l-menni ḫāl [1] *Ey büyük minnet sahibi.*

Yā veliyye'l-ḥükmi faḥküm **yā 'aẕīme'l-menni ḫāl** / Ente maʿbūdü'l-berāyā ḳāle faḥküm ḳāle ḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 1). [yā 'aẕīme'l-menni ḫāl,]*

yā ʿazīz ü yā velī [1] *Ey yüce ve Allah'ın dostu olan.*

Pādişāhā luṭfuñ el virürse eger bendeñe / **Yā ʿazīz ü yā velīdür** yā nebī ṣāḥib-ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 3). [yā ʿazīz ü yā velīdür, -dür]*

yā 'azīzā ḳādirā [1] *Ey yüce ve kudret sahibi Allah.*

Yā 'azīzā ḳādirā 'izzet yaraşur saña kim / Kim saña baş egmeye ḫāli anuñ oldı tebāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 3). [yā 'azīzā ḳādirā,]*

yā bülbül [1] *Ey bülbül.*

Virüben ana cevābını didüm **yā bülbül** / Ger ṣorarsañ bu benüm ḥālümı gelmez o dile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1342, Beyit 2). [yā bülbül,]*

yā delile'l-ʿācizīn [1] *Ey ihtiyaç sahiplerine yol gösteren.*

Yā şefīʿe'l-müẕnibīn ü **yā delile'l-ʿācizīn** / Yā resula'llah ayırmaġıl cemālüñden beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 2). [yā delile'l-ʿācizīn,]*

yā eḥad [2] *Ey tek olan Allah'ım.*

ʿİnāyet senündür hidāyet senün **yā eḥad** / Umarven senüñ faẕluñı dem-be-dem dā'imā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 120, Beyit 2). [yā eḥad,]*

ʿAyn-ı Murādī ḳan aḳıdur hicr-i yārdan / Vaṣl-ı nigār bir dem anı eyle **yā eḥad** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 5). [yā eḥad,]*

yā esleṭa's-selātīn yā kāşife'l-kürūb [1] *Ey sultanların sultanı, ey bütün sıkıntıları gideren.*

Yā rāḥime'l-mesākin yā ʿālime'l-ġuyūb / **Yā esleṭa's-selātīn yā kāşife'l-kürūb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 1). [yā esleṭa's-selātīn yā kāşife'l-kürūb,]*

yā eyyühe'l-aḥbāb [3] *Ey dostlar.*

Eyā **yā eyyühe'l-aḥbāb** gelüñ size açam bir bāb / Ne kim dirsem hemān deryāb ne maʿnā kim ola her cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 3). [yā eyyühe'l-aḥbāb,]*

Eyā **yā eyyühe'l-aḥbāb** gelüñ size açam bir bāb / Ne kim dirsem hemān deryāb ne maʿnā kim ola her cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). [yā eyyühe'l-aḥbāb,]*

Elā **yā eyyühe'l-aḥbāb** dıraḫtuñ altıdur kevser / Kim içerse zülālinden olup mest olmadı hüşyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 4). [yā eyyühe'l-aḥbāb,]*

yā eyyühe'l-bāṭın [1] *Ey görünmeyen, gizli olan.*

Elā **yā eyyühe'l-bāṭın** revāc-ı derc-i saʿyüñ var / Fe-emmā vech-i āḫerden olupdur vech-i āsāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 2). [yā eyyühe'l-bāṭın,]*

ya eyyühe'l-cāmiʿ [1] *Ey İçine alan, içinde bulunduran.*

Elā **ya eyyühe'l-cāmiʿ** Murādī cemʿi maḳṣūduñ / Nedendür ḥikmeti devr eyler anı cümleten varuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 5). [ya eyyühe'l-cāmiʿ,]*

yā eyyühe'l-mānīʿ [1] *Ey alıkoyan, engel olan.*

Elā **yā eyyühe'l-mānīʿ** ne menʿ eyler vücūhuñdan / Elüñde ḳudretüñ yapış nedendür böyle eṭvāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 4). [yā eyyühe'l-mānīʿ,]*

yā eyyühe'l-mübdiʿ [1] *Ey yeni şeyler bulan, söyleyen.*

Elā **yā eyyühe'l-mübdiʿ** olup elvān ile maḫlūḳ / Bu vech ile bedāyiʿden gezer ṭarz ile envāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 3). [yā eyyühe'l-mübdiʿ,]*

yā eyyühe'l-müdessir [1] *Ey örtüye bürünen! (74/Müddessir 1).*

Yā eyyühe'l-müdessir kum fe-enẕīr sırrını / Añlamayup bilmeyenler bulmadı ālāya yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 4). [yā eyyühe'l-müdessir,]*

yā eyyühe'l-ʿuşşāk [1] *Ey aşıklar.*

Elā **yā eyyühe'l-ʿuşşāk** nedür maʿşūḳı bildüñ mi / Beridür cümleden el-ḥaḳ hüve'r-Rabbü hüve'l-Ḥannān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 3). [yā eyyühe'l-ʿuşşāk,]*

yā eyyühe'ẓ-ẓāhir [1] *Ey görünen; açık, belli olan.*

Elā **yā eyyühe'ẓ-ẓāhir** senüñ maẓhardadur kāruñ / Vaḳāyiʿden muʿarrādur vuḳūʿa irdi tekrāruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 1). [yā eyyühe'ẓ-ẓāhir,]*

yā ferd-i sübḥān [2] *Ey eksik ve noksanlardan münezzeh olan, tek, eşsiz Allah'ım.*

Yā Rabbi Raḥmān yā ḥayy-ı Mennān / **Yā ferd-i sübḥān** ẕe'l-cūd-ı iḥsān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1179, Beyit 1). [yā ferd-i sübḥān,]*

Yā Rabbi Yezdān sensin çü erḥam / Sensin çü ekrem **yā ferd-i sübḥān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1179, Beyit 4). [yā ferd-i sübḥān,]*

yā fetā [3] *Ey delikanlı, yiğit.*

Evvelīn ü āḫirīn olsa eger bir yirde cemʿ / Añlamayalar bu remzi bilmeyeler **yā fetā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 4). [yā fetā,]*

ʿİlm-i ḥaḳīḳi **yā fetā** sırrına rāciʿ añlaġıl / Sırrına rāciʿüñ yine ʿilmini vāsiʿ añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 1). [yā fetā,]*

Nedür ṭarḥ iden ikiden birlügi **yā fetā** / Maḳālüñi ṭarḥ eyle tā bulasın sen nīk ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 4). [yā fetā,]*

yā ġanī [1] *Ey vermesi bol Allah.*

Ḳulum ḳapuña yüz sürüp gelmişem **yā ġanī** / Sana yaraşur ʿizzet-i salṭanat kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 120, Beyit 3). [yā ġanī,]*

yā ġāyete eşvāḳī fe'şrebinī müdāmeten ente aʿlem mā-fu'ādī cemīʿan muḥaşşalā [1] *Son derece arzuladığım, sürekli benim susuzluğumu gider. Kalbimde olan her şeyi en iyi bilen sensin.*

Yā ġāyete eşvāḳī fe'şrebinī müdāmeten / Ente aʿlem mā-fu'ādī cemīʿan muḥaşşalā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 123, Beyit 3). [yā ġāyete eşvāḳī fe'şrebinī müdāmeten ente aʿlem mā-fu'ādī cemīʿan muḥaşşalā,]*

yā ġufrān [1] *Ey affeden, bağışlayan.*

Zaʿīfem mesnedüm sensin benüm her demde yā Raḥmān / Bana luṭf eyle luṭfuñdan ʿināyet eyle **yā ġufrān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 1). [yā ġufrān,]*

yā ḥabībā [1] *Ey sevgili.*

ʿIşḳıñı dutdı gönülde cümle maḫlūḳ-ı cihān / **Yā ḥabībā** çıġrışurlar baş açuḳ kāşāneden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 3). [yā ḥabībā,]*

yā ḥabiba'llah [1] *Ey Allah'ın sevdiği, resûlü.*

Yā ḥabiba'llah ayırmaġıl cemālüñden beni / Yā resula'llah ayırmaġıl cemālüñden beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 1). [yā ḥabiba'llah,]*

yā ḥabībe'l-ḳalbi ercūke vemā nercū sivāk [1] *Ey kalplerin sevgilisi senden başkasından değil senden istiyorum.*

Yā ḥabībe'l-ḳalbi ercūke vemā nercū sivāk / Ente maḥbūbun ileynā lā terdü ʿanna'ʿaṭāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 1). [yā ḥabībe'l-ḳalbi ercūke vemā nercū sivāk,]*

yā ḥabībe'l-ḳalbi fa'ḥküm beynenā fa'şliḥ lenā [1] *Ey kalplerin sevgilisi, aramızda hükmet, aramızı düzelt. fahküm beynena: O hâlde aramızda Hak ile hükmet! (38/Sad 22).*

Yā ḥabībe'l-ḳalbi fa'ḥküm beynenā fa'şliḥ lenā / Ente sulṭānün ʿaleynā cārin emrüke ʿindenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 1). [yā ḥabībe'l-ḳalbi fa'ḥküm beynenā fa'şliḥ lenā,]*

yā ḥabībe'l-vaḳt ḳad zelzeltenī bi'l-ʿışḳı tām [1] *Ey vaktin sevgilisi aşk beni sarstı.*

Yā ḥabībe'l-vaḳt ḳad zelzeltenī bi'l-ʿışḳı tām / Yā ṭabībe'l-ḳalbi ḳad enzeltenī aʿle'l-maḳām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 1). [yā ḥabībe'l-vaḳt ḳad zelzeltenī bi'l-ʿışḳı tām,]*

yā ḥabīb-i cān ü dil [1] *Ey gönül ve cânın sevgilisi.*

Yā ḥabīb-i cān ü dil sensin münezzeh cümleden / Līk esrār-ı ḥafiyyüñdür viren eşvāḳa cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 3). [yā ḥabīb-i cān ü dil,]*

yā ḥabībī saʿyinā mimmen nidā'ü'l-ḳāṭıʿā [1] *Ey sevgili çabamız o keskin sesten olsun.*

Āmede der-rūz-ı rūşen semʿ-i nādir ibtidā / **Yā ḥabībī saʿyinā mimmen nidā'ü'l-ḳāṭıʿā** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 21, Beyit 2). [yā ḥabībī sa'yinā mimmen nidā'ü'l-ḳāṭı'ā,]*

yā hādī [1] *Ey hidayet veren Allah.*

Didüm kim anda **yā hādī** hidāyet eyle her rāha / Dinildi server olduñ bihter olduñ cümle bihterden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 3). [yā hādī,]*

yā ḫafiyye'l-luṭf [2] *Ey lutfun, iyiliğin gizlisi.*

Yā ḫafiyye'l-luṭf luṭfuñdur senüñ bize sened / Luṭfuñ içün eylerüz her demde saña ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 2). [yā ḫafiyye'l-luṭf,]*

Yā ḫafiyye'l-luṭf luṭfuñ ʿāmdur maḫlūḳuña / Senden istidʿā iderler faʾzl u iḥsān u niʿam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 2). [yā ḫafiyye'l-luṭf,]*

yā ḫafiyyü'l-ḥāl [1] *Ey hâlin, durumun gizlisi.*

Yā ḫafiyyü'l-ḥāl iḫfā ḳılmaġa maḫfīce gel / Ben beni bilmekde sensin yine baña reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 3). [yā ḫafiyyü'l-ḥāl,]*

yā ḫafiyyü'l-luṭf ʿulṭufnā bi-envāʿi'l-kerem [1] *Ey lütfu gizli olan (Allah'ım) keremin enva'iyle bize lütfeyle.*

Yā ḫafiyyü'l-luṭf ʿulṭufnā bi-envāʿi'l-kerem / Çün kerem senden bulurlar iki dünyāda ümem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 1). [yā ḫafiyyü'l-luṭf ʿulṭufnā bi-envāʿi'l-kerem,]*

yā ḥaḳ [2] *Ey Allahım.*

Saña yüz tutmışam **yā Ḥaḳ** çü sensin ḫālıḳu'l-eşyā / Ümīdüm sañadur her dem çü sensin ḳādir ü dānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 1). [yā ḥaḳ,]*

Murādī ḳuluña luṭf eyle **yā Ḥaḳ** / Ki sensin pādişāh-ı ferd-i muṭlaḳ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 5). [yā ḥaḳ,]*

yā ḥakīm [1] *Ey her şeyi bilen Allah'ım.*

Murādī ḳuluñuñ murādı hemān sendedür / Yine ḥikmetin sen bilürsin anuñ **yā ḥakīm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 5). [yā ḥakīm,]*

yā ḫālıḳ [1] *Ey yaratan, Allah.*

Ṭāʿatüm olmadı saña lāyıḳ / Rūşen eyle bu ḳalbi **yā ḫālıḳ** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 41, Beyit 1). [yā ḫālıḳ,]*

yā ḥannān [1] *Çok acıyan, çok acıyıcı; Allah.*

Ne ḳaṭre eksilür deryā-yı iḥsānuñdan ey ḳayyüm / Eger bir ẕerre inʿāmuñ irerse baña **yā Ḥannān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 3). [yā ḥannān,]*

yā ḥayy [1] *Ey dirilten ve can veren Allah.*

Rıżāñı dilerem yā Rab naṣīb eyle anı baña / Müyesser eyle dīdāruñ baña **yā ḥayyı** yā mennān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 2). [yā ḥayyı,]*

yā ḥayy-ı mennān [1] *Ey dirilten ve can veren, ihsanı bol Allah'ım.*

Yā Rabbi Raḥmān **yā ḥayy-ı Mennān** / Yā ferd-i sübḥān ẕe'l-cūd-ı iḥsān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1179, Beyit 1). [yā ḥayy-ı mennān,]*

yā ḥayyü min ḥayātike ḥayyen ve ṭayyibā [1] *Ey Hayy! Hayat ve güzellik senin hayatındandır.*

Yā ḥayyü min ḥayātike ḥayyen ve ṭayyibā / Fe'l-bāḳiyātü minke lenā ve'l-mübārekā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 1). [yā ḥayyü min ḥayātike ḥayyen ve ṭayyibā,]*

yā ḫudā [1] *Ey Allah'ım.*

Dilerven **yā Ḫudā** senden ʿināyet ḳıl bu ʿāsīye / Senüñ ʿışḳuñ ile yā Rab dem-ā-dem yaḳılam

yanam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 10). [yā ḫudā,]*

yā ḫudāyā [1] *Ey Allah'ım.*

> **Yā Ḫudāyā** bize sen īmān it / Subḥa'dan ḳılma ḳalbümüz tenhā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 3). [yā ḫudāyā,]*

yā ilāh [2] *Ey Allah'ım.*

> Çoḳdur günāhum **yā ilāh** sensin baña her dem penāh / Her dem ḳılurven āh vāh estaġfiru'llāh el-ʿaẕīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 940, Beyit 5). [yā ilāh,]*
>
> Tevbeler ḳıldum günāha **yā ilāh** / Yaraşur saña ʿaṭā ey pādişāh *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 30, Beyit 1). [yā ilāh,]*

yā ilahī [6] *Ey Allah'ım. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

> Minnetüm sen şāhadur ġayrıya yoḳdur minnetüm / Senden özge mesnedüm yoḳ **yā ilahī** ẕi'l-beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 2). [yā ilahī,]*

yā ḳādir-i bī-hemtā [1] *Ey eşi benzeri olmayan kudretli Allah'ım.*

> **Yā ḳādir-i bī-hemtā** ʿışḳuñ dile ḳıl efzūn / Cānuma naṣīb eyle yoluña ola ḳurbāñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 6). [yā ḳādir-i bī-hemtā,]*

yā ḳalbī ente faṣbir fī-hicrihi cemīlā [1] *Ey kalbim, güzel ayrılığı sabret.*

> **Yā ḳalbī ente faṣbir fī-hicrihi cemīlā** / El-vāḥidü celālen el-vāḥidü cemālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 3). [yā ḳalbī ente faṣbir fī-hicrihi cemīlā,]*

yā kerīme'l-ʿafvi yā ẕe'l-menni yā bedre'ẕ-ẕulem [1] *Ey affı bol olan, ey karşılıksız veren, ey karanlıkları dağıtan.*

> **Yā kerīme'l-ʿafvi yā ẕe'l-menni yā bedre'ẕ-ẕulem /** Yā ʿaẕīme'l-luṭfi ente ḳādirün mimmā teşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 3). [yā kerīme'l-ʿafvi yā ẕe'l-menni yā bedre'ẕ-ẕulem,]*

yā lāyimi fī-ʿışḳī lem taʿrif aḥvāli [1] *Ahvalimi bilmeyip aşkımda beni ayıplayan.*

> **Yā lāyimi fī-ʿışḳī lem taʿrif aḥvāli** / Lā-tesmeʿu aḳvālī ente aṣamun ebkem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 4). [yā lāyimi fī-ʿışḳī lem taʿrif aḥvāli,]*

yā maḥbūb [1] *Ey sevgili.*

> Çaġırup didüm ki **yā maḥbūb** derdüm çoḳ benüm / Bir nidā irdi ki ben derdüñe dermān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 6). [yā maḥbūb,]*

yā men ʿalīmün fī'l-māl yā rabbenā yā rabbenā [1] *Maldaki tasarrufu bilen; ey Rabbimiz, ey Rabbimiz.*

> Yā men lehü ḥüsnü'l-cemāl yā men lehü ʿaynü'l-kemāl / **Yā men ʿalīmün fī'l-māl yā Rabbenā yā Rabbenā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 3). [yā men ʿalīmün fī'l-māl yā rabbenā yā rabbenā,]*

yā men bede'lā-yuʿīnu illā bi-ḥikmetihi ve kelimüke kāne fī ḥikmetike kenzen maḫfiyyā [1] *Yardımını hikmetle yapan! Ve senin kelamın hikmetinde gizli bir hazinedir.*

> **Yā men bede'lā-yuʿīnu illā bi-ḥikmetihi / Ve kelimüke kāne fī ḥikmetike kenzen maḫfiyyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 123, Beyit 5). [yā men bede'lā-yuʿīnu illā bi-ḥikmetihi ve kelimüke kāne fī ḥikmetike kenzen maḫfiyyā,]*

yā men lehü ḥüsnü'l-cemāl ḥüsnü'l-cemāl yā men lehü ʿaynü'l-kemāl [1] *Ey cemali güzel olan, ey zatında kemal sahibi.*

> **Yā men lehü ḥüsnü'l-cemāl yā men lehü ʿaynü'l-kemāl / Yā men ʿalīmün fī'l-māl yā Rabbenā yā Rabbenā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 3). [yā men lehü ḥüsnü'l-cemāl ḥüsnü'l-cemāl yā men lehü ʿaynü'l-kemāl,]*

yā men lehü'l ʿināyetü fī külli mā ʿaṭā [1] *Bütün ihsanlarında inayet kendisinin olan.*

> **Yā men lehü'l ʿināyetü fī külli mā ʿaṭā** / Nercū ʿani's-siḳāti şefaʿati Muṣṭafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 1). [yā men lehü'l ʿināyetü fī külli mā ʿaṭā,]*

yā men-hū [1] *Ey O; Allah.*

> Kesretde vaḥdet gözlegil urġıl cihāna püşt-i pā / Yā-hū ve **yā men-hū** diyü derd ile giryān ol yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 2). [yā men-hū,]*

yā mennān [1] *Ey kullarına hadsiz nimet veren.*

> Rıżāñı dilerem yā Rab naṣīb eyle anı baña / Müyesser eyle dīdāruñ baña yā ḥayyı **yā mennān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 2). [yā mennān,]*

yā mevlāye fenẕūr ilā ḥālī bi't-teraḥḥum ve innī lā-es'elü illā minke fevzen ʿaẕīmā [1] *Allah'ım benim hālime merhametle bak! Büyük kurtuluşu ben ancak senden istiyorum.*

> **Yā Mevlāye fenẕūr ilā ḥālī bi't-teraḥḥum / Ve innī lā-es'elü illā minke fevzen ʿaẕīmā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 123, Beyit 2). [yā mevlāye fenẕūr ilā ḥālī bi't-teraḥḥum ve innī lā-es'elü illā minke fevzen ʿaẕīmā,]*

yā mucīb [1] *Ey icâbet eden, isteyene karşılık veren; Allah.*

> Her ḳanda kim naẕar ḳıla bu dīde-i başīr / Her cānibüñ nidāsını gūş itdi **yā mucīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 2). [yā mucīb,]*

yā muḥsinün ileynā aḥsen lenā viṣālā [1] *Ey bizim muhsinimiz vuslatla bize ihsan buyur.*

> Yā nāẕiren ʿaleynā fe'kşif-lenā cemālā / **Yā muḥsinün ileynā aḥsen lenā viṣālā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 1). [yā muḥsinün ileynā aḥsen lenā viṣālā,]*

yā murādī fāʿbudu'llāhu muḫlişen ḥattā tenāl bi'r-rıżā'i'l-ḥaḳḳu mā-kāne murāden ḫālişen [1] *Ey Muradi, halis istek olan Hakk'ın rızasına nail oluncaya kadar Cenab-ı Hakk'a ibadet et.*

> **Yā Murādī fāʿbudu'llāhu muḫlişen ḥattā tenāl / Bi'r-rıżā'i'l-ḥaḳḳu mā-kāne murāden ḫālişen** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 5). [yā murādī fāʿbudu'llāhu muḫlişen ḥattā tenāl bi'r-rıżā'i'l-ḥaḳḳu mā-kāne murāden ḫālişen,]*

yā murād-ı külli şey'in [1] *Bütün her şeyin istediği, talep ettiği.*

> **Yā murād-ı külli şey'in** şeydedür aṣl-ı murād / Fecr-i ṣādıḳ lemʿası ʿışḳı ziyād eyler ziyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 1). [yā murād-ı külli şey'in,]*

yā müsteʿān [3] *Ey kendisinden yardım istenen, yardımı dilenen Allah.*

> Nefs-i emmāre zebūn eylemesin yā Rab beni / Ṣıġınuram saña andan dem-be-dem **yā müsteʿān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 4). [yā müsteʿān,]*
>
> Ġaflet uyḫusından uyandur beni **yā müsteʿān** / Nefs ü şeyṭāndan ḫalāṣ eyle Ḫudāyā el-amān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 1). [yā müsteʿān,]*
>
> Bu kitābuñ ṣāḥibine her zamān / Sen ʿināyet eylegil **yā Müsteʿān** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 47, Beyit 1). [yā müsteʿān,]*

yā müsteġās [1] *Ey istigâse edilen, kendisinden medet, yardım talep olunan; Allah.*

> Nice nice yirde olur ol vücūdundan biḥās / Bu vücūdumı ayırma ṭoġrıdan **yā müsteġās** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 1). [yā müsteġās,]*

yā naṣīb [3] *Neyin ne olacağını bilmeden konuşmamayı, başa neler geleceğini, zamanın neler göstereceğini beklemeyi öğütleyen kaderci yaklaşım yapısına sahip söz.*

> Gel Murādīnüñ kelāmın eyle bir bir istimāʿ / Her ne girürse elüñe al hemān sen **yā naṣīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 5). [yā naṣīb,]*
>
> Çün tecellī eyledi ʿayn-ı cemālinden ḥabīb / Ḥamd u minnet kim naṣībe bu düşüpdür **yā naṣīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 1). [yā naṣīb,]*
>
> Ḥā'il olmaz ʿārife kevn ü mekānuñ perdesi / Perdeyi refʿ eyler iseñ sen de buldun **yā naṣīb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 3). [yā naṣīb,]*

yā nāẓiren ʿaleynā fe'kşif-lenā cemālā [1] *Ey bizim nazırımız, cemalini göster.*

> **Yā nāẓiren ʿaleynā fe'kşif-lenā cemālā** / Yā muḥsinün ileynā aḥsen lenā viṣālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 1). [yā nāẓiren ʿaleynā fe'kşif-lenā cemālā,]*

yā nebi [1] *Ey Allah'ın peygamberi.*

> Pādişāhā luṭfuñ el virürse eger bendeñe / Yā ʿazīz ü yā velīdür **yā nebī** ṣāḥib-ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 3). [yā nebī,]*

yā Rab / Rabb [115] *Ey Rabbim. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

> **Yā Rab** ne ḥikmet oldı kim ʿuṣṣāḳ arar seni / Ammā ki hiç degilsin olardan cüdā cüdā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 5). [yā rab,]*

yā rabbenā [19] *Ey Rabbimiz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

> Raḥmetüñ deryāsına ḥadd ü kenār olmadı hiç / Ḳaṭresinden neşr ḳıl biz ḳullara **yā Rabbenā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 4). [yā rabbenā,]*

yā rabb-i kemal [1] *Ey kemal sahibi Allah'ım.*

> ʿÖmr ile eyledi iḥyā bizi **yā Rabb-i kemāl** / Bu ʿināyetle ebed eyle ʿināyet yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 4). [yā rabb-i kemāl,]*

yā rab zamān bedeh ki berāred niḳāb-ı ʿışḳ [1] *Ya Rab aşk örtüsünü götürünceye kadar zaman ver.*

> Nūr-ı cemāl der-dilem āvered tāb-ı ʿışḳ / **Yā Rab zamān bedeh ki berāred niḳāb-ı ʿışḳ** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 5, Beyit 1). [yā rab zamān bedeh ki berāred niḳāb-ı ʿışḳ,]*

yā rāḥime'l-mesākin yā ʿālime'l-ġuyūb [1] *Ey miskinlere merhamet eden, ey gaybı bilen.*

> **Yā rāḥime'l-mesākin yā ʿālime'l-ġuyūb** / Yā esleṭa's-selātīn yā kāşife'l-kürūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 1). [yā rāḥime'l-mesākin yā ʿālime'l-ġuyūb,]*

yā raḥmān [2] *Ey Allah'ım.*

> Zaʿīfem mesnedüm sensin benüm her demde **yā Raḥmān** / Bana luṭf eyle luṭfuñdan ʿināyet eyle yā ġufrān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 1). [yā raḥmān,]*
>
> Dek ṭurma Murādī sen ḳıl ẕikrini ol şāhuñ / Derd ile çıġır her dem raḥm it baña **yā Raḥmān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 7). [yā raḥmān,]*

yā resula'llah [5] *Ey Allah'ın Rasulü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

> Yā ḥabiba'llah ayırmaġıl cemālüñden beni / **Yā resula'llah** ayırmaġıl cemālüñden beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 1). [yā resula'llah,]*

yā sāki ıskınī bi-şarābī emeddemā [1] *Ey saki sürekli bir şarapla benim susuzluğumu gider.*

> Baḥren aḥāṭa innī taḥayyertü bi'l-ḥarā / **Yā sāki ıskınī bi-şarābī emeddemā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 1). [yā sāki ıskınī bi-şarābī emeddemā,]*

yā sāmie'l-aşvāt [1] *Ey tüm sesleri duyan, işiten; Allah.*

Ey Ḫālıḳ-ı maʿbūd ve **yā sāmie'l-aṣvāt** / Çoḳdur çü günāhum iderem demde nice āh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 4). [yā sāmie'l-aṣvāt,]*

yā sulṭān [1] *Ey hükümdarım.*

Nice bir ḳalayın günc-i dücāda ey şeh-i ʿālem / Ḳarañu ḳalbümi pür-nūr ḳıl luṭf eyle **yā sulṭān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 4). [yā sulṭān,]*

yā sübḥān [2] *Ey noksanlıklardan münezzeh olan Allah'ım.*

Murādī mūrdan kim bir ḳuluñdur aż̇ʿafü'l-maḫlūḳ / Müyesser ḳıl seni tesbīḥ ide her laḥẓa **yā sübḥān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 5). [yā sübḥān,]*

Tesbiḥüñ ile yā Rab ṭoldur içümi her dem / Çaġıra bu cān ü dil her dem saña **yā sübḥān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 5). [yā sübḥān,]*

yā şefīʿ [1] *Ey şefaat eden.*

Luṭf ü iḥsān u mürüvvet eyle baña **yā şefīʿ** / Yā resula'llah ayırmaġıl cemālüñden beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 3). [yā şefīʿ,]*

yā şefīʿe'l-müẕnibīn [1] *Ey günahkarların şefaat edeni.*

Yā şefīʿe'l-müẕnibīn ü yā delile'l-ʿācizīn / Yā resula'llah ayırmaġıl cemālüñden beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 2). [yā şefīʿe'l-müẕnibīn,]*

yā ṭabībe'l-ḳalbi ḳad enzeltenī aʿle'l-maḳām [1] *Ey kalbin tabibi (aşk) beni yüce makamdan indirdi.*

Yā ḥabībe'l-vaḳt ḳad zelzeltenī bi'l-ʿışḳı tām / **Yā ṭabībe'l-ḳalbi ḳad enzeltenī aʿle'l-maḳām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 1). [yā ṭabībe'l-ḳalbi ḳad enzeltenī aʿle'l-maḳām,]*

ya tenāsüb [1] *Ey her şeyi uygun, uyumlu olan.*

Senden oldıysa münāsib **ya tenāsüb** ʿużvda / Maʿnī gözle ṣūreti ḳo geç bu menṣūbātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 3). [ya tenāsüb,]*

yā veliyye'l-ḥükmi faḥküm [1] *Ey hüküm sahibi hükmet.*

Yā veliyye'l-ḥükmi faḥküm yā ʿaẓīme'l-menni ḥāl / Ente maʿbūdü'l-berāyā ḳāle faḥküm ḳāle ḳāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 1). [yā veliyye'l-ḥükmi faḥküm,]*

yā yüce sulṭān [1] *Ey yüce sultan.*

Yā Rabbi günāhum çün aşdı ḥadden / Sen luṭfuñ işle **yā yüce sulṭān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1179, Beyit 2). [yā yüce sulṭān,]*

yā ẕe'l-ʿaṭūfi mennān yā ġāfire'l-ḫaṭāyā [1] *Ey karşılıksız veren şefkat sahibi, ey hataları bağışlayan.*

Ey ḫālıḳa's-secāyā v'iy rāzıḳa'l-berāyā / **Yā ẕe'l-ʿaṭūfi Mennān yā ġāfire'l-ḫaṭāyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 1). [yā ẕe'l-ʿaṭūfi mennān yā ġāfire'l-ḫaṭāyā,]*

yā ẕe'l-celāl [1] *Ey celal sahibi olan Allah.*

Sen kerīmü'ş-şānsın maʿbūdsın **yā ẕe'l-celāl** / Cūd u iḥsānuñla toludur şehā kevn ü mekān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 4). [yā ẕe'l-celāl,]*

ya ẕe'n-nevāl [1] *Ey bağış sahibi.*

İmtiyāz itdüñ ḳamuyı eyledüñ bī-ḥad ḥisāb / Ḥāsib olduñ gel ḥisābı seyr ḳıl **ya ẕe'n-nevāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 2). [ya ẕe'n-nevāl,]*

yā ẕü'l-minne [1] *Ey şükür sahibi.*

Yā ʿaẓīme'l-fażl-ı **yā ẕü'l-minne** minnetdür saña / Kim ʿaṭā-yı bī-nihāyetden irişe bī-gümān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 4). [yā ẕü'l-minne,]*

yaban [4] *1. Kır, taşra.*

Elden ele düşürüp sünbül ṣaçuñ dağıtma / Ṣaḳla sen anı ʿömrüm olmaz **yabanda** ḥāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 4). [yabanda, -da]*

II Önem vermemek, önemsiz görmek.

Atar oḳ gibi beni **yabana** / Dem-be-dem nideyin o ḳaşları ya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 4). [yabana, -a]*

2. Yabancı.

Ḳulaġ ursañ bu güftāra bilürdüñ ḥāl-i ʿuṣṣāḳı / Kemāl-i ʿilm olup ʿilmüñ **yabana** açmaz idüñ göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 2). [yabana, -a]*

Diñle Murādī ḳavlümi mīzān-ı ʻaḳla ur / Kendüñde iste arama hergiz **yabanda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 5). [yabanda, -+da]*

yabana atmak [9] Deyim *Önem vermemek, dikkate almamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu fenā dünyāyı terk idüp **yabana at** gönül / Fā'ide ḳılmaz saña çün kim yabana at göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 1). [yabana at,]*

yāb yāb [4] *Yavaş yavaş, usul usul, sessizce. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī çünki başduñ ʿarṣa-i ʿışḳa ḳadem / İvme zinhār ivme zinhār ivme ivme **yāb yāb** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 5). [yāb yāb,]*

yad [6] *1. Hatırlama, anma.*

Ḥamd ü senā añadur luṭf ü seḫası öküş / Şükrini ḳıl dā'imā nāmını ẕikr eyle **yād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 3). [yād,]*

Pāk-ı dāmen olalum cümle hevādan geçelüm / **Yād** ile yek-dil olup beyż ü dücādan geçelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 1). [yād,]*

Dillerde yād olaldan nām oldı her lisānum / Yād itdügüm bilüpdür dillerde cümle **yādum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 4). [yādum, -um]*

2. Yabancı.

Añlamaz iseñ eger işbu Murāduñ suḫanın / **Yāda** varma berū gel ḥikmeti Loḳmāna getür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 5). [yāda, -a]*

Bizi yār işiginde añlama **yād** / Ḳamuya yād ü yāre āşināyuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 605, Beyit 2). [yād,]*

Altı günde cihānı var itdüñ / Kimi **yād** u kimini yār itdüñ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 29, Beyit 2). [yād,]*

yād eylemek [7] *1. Hatırlamak, anmak.*

Biz āşnāları ḳamu **yād eyledük** hemān / Deryā-yı ʿışḳda olalıdan biz āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 3). [yād eyledük, -dü, -k]*

Ḳamu āşināñı yüri **eyle yād** / Her işüñde ey dil Ḫudā ḳıl ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 160, Beyit 4). [yād eyle,]*

Ḥabbeẕā vuṣlat demin **yād eyledi** ārām-ı dil / Kim zebān-ı ḥālümüz nām ile pür-eẕkārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 2). [yād eyledi, -di]*

Yād eylemiş ber-ḳaddi ḳamu āşināları / Terk itdi cümle kesret tenhāda seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 2). [yād eylemiş, -miş]*

Her ḳaçan **yād eylese** ismüñi ey ḫūr-ı cinān / Dem-be-dem aḳar Murādī gözlerinden ḳara ḳan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 5). [yād eylese, -se]*

Yād itme raḳībi sen efendüm meded eyle / **Yād eyle** anı tā kim ola baġrı anuñ ḫūn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 3). [yād eyle,]*

2. Yabancı olarak değerlendirmek, dost görmemek.

Maḥabbet cürʿasından mest ü ḥayrān eylegil dā'im / Senüñle āşinā ḳıl ġayrılarla cāyı **yād eyle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 3). [yād eyle,]*

yād itmek [8] *1. Hatırlamak, anmak.*

Ne revādur saña kim ḥüsnüni **yād ide** ʿuḳūl / Ḥāşa li'llāh ki senüñ künhüñe rāy ide vüşūl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 797, Beyit 1). [yād ide, -e]*

Gel berü ol yevmü **yād it** ḳıl yaraġuñ şimdiden / Āh ol dem n'ola ḥālüñ fikr ider misin müdām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 4). [yād it,]*

Ḫayr-ı ḫayr itdi özi ḫayr ile **yād itdi** özin / Ey Murādī ḫayradur anuñ içün her niyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 5). [yād itdi, -di]*

Ser-ā-ser ʿaḳlı **yād itdüm** çü oldum āşinā ʿışḳa / Muʿarrā olmadum tā geçmeyince zīr ü bālādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 2). [yād itdüm, -dü, -m]*

Bu Murādī merd idelden āḫırın **yād itmedük** / Bī-kenār u bī-nihāye ulu deryā ol didi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 5). [yād itmedük, -me, -dü, -k]*

2. Bahsetmek.

Dillerde yād olaldan nām oldı her lisānum / **Yād itdügüm** bilüpdür dillerde cümle yādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 4). [yād itdügüm, -dük, -üm]*

Ḥāşa li'llāh ben taḥayyürden bunı **yād itmezem** / Şükr içün dirven ki zīrā ḥamd lāzım ādeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 3). [yād itmezem, -mez, -em]*

3. Uzaklaştırmak, ayırmak, ayrı düşürmek.

Yād itme raḳībi sen efendüm meded eyle / Yād eyle anı tā kim ola baġrı anuñ ḫūn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 3). [yād itme, -me]*

yād olmak [8] *1. Yabancı kalmak.*

Yā Rab ne ḥikmet oldı bu sırr-ı ʿacīb kim / **Yād oldı** kā'ināta velī cümle āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 3). [yād oldı, -dı]*

Yād olur isem iki cihāna ḳayurmazam / Her demde yār ola bizi tek āşinā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 4). [yād olur, -ur]*

Ezelden çün dil-i mecnūnı saña āşinā ḳılduñ / Ne mümkindür ki sizden **yād ola** ol āşinā hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 3). [yād ola, -a]*

Āşinā-yı ʿışḳ olalı cümleden **yād oldı** pes / Ol ḥabīb-i bī-misāl içün muʿarrādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 3). [yād oldı, -dı]*

Ḳamudan **yād olupdur** bu fu'ādum / Senüñle āşinā ister ḥabībüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 967, Beyit 2). [yād olupdur, -up, -dur]*

Cān ü dildür āşinā çün iştiyāḳ-ı āşna / **Yād olmaz** rūşinā-yı çeşm-i dildār ol hemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 4). [yād olmaz, -maz]*

2. Bahsedilmek, hatırlanmak.

Lāmiʿ ol nūr oldı ʿālemlerde ādemlerde hep / Līkin **olmış** ṭarz-ı āḫer nevʿ-i nevʿin ile **yād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 2). [yād olmış, -mış]*

Dillerde **yād olaldan** nām oldı her lisānum / Yād itdügüm bilüpdür dillerde cümle yādum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 4). [yād olaldan, -aldan]*

yād ü āşinā [2] *Yabancı ve tanıdık.*

Ḥikmetde gördi ʿibreti ʿibretdedür ḥikem / Ḥayretde ḫayret üzre durur **yād ü āşinā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 2). [yād ü āşinā,]*

Āşinā olalı ʿışḳuñla göñül / Düşmen oldı baña **yād u āşinā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 4). [yād u āşinā,]*

yād ü yār [1] *Yabancı ve dost.*

Bizi yār işiginde añlama yād / Ḳamuya **yād ü yāre** āşināyuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 605, Beyit 2). [yād ü yāre, -e]*

yaġ [1] *Yağ. II Güç, kuvvet.*

Ġam-ı sevdāyile **yaġun** erimeyince müdām / Vaṣl-ı yāri nice sen idebilürsin ḥāṣıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 3). [yaġun, -uñ]*

yağma [4] *Yağmalamak, talan etmek. II Aklını başından almak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben eger yāre varam ʿaḳlumda **yaġma** gösterür / Yārdan çün bāz olam kendümde peydā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 1). [yaġma,]*

yaġma eylemek [4] *Yağmalamak, talan etmek. II Aklını başından almak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Eylemişdür şehā ḥarāmī gözüñ / Cümleten naḳd-i ʿaḳlını **yaġma** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 2). [yaġma eylemişdür, -miş, -dür]*

yaġma itmek [2] *Yağmalamak, talan etmek. II Aklını başından almak.*

Cān ü tenden geçmeyince kimse cānān bulımaz / ʿAḳlı **yaġma itmeyenler** genc-i ʿirfān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 1). [yaġma itmeyenler, -me, -(y)en, -ler]*

ʿAḳlumı **ideli yaġma** ol iki ʿayn ile ġayb / İki ʿaynüm giceler ḳaldı ḥayālüñde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 2). [yaġma ideli, -eli]*

yaġma olmak [1] *Yağmalanmak, talan edilmek. II Aklın baştan alınması.*

Dil ü ʿaḳlumuz **oldı** yine **yaġma** / Yüzin döndürdi bizden o dil-ārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 1). [yaġma oldı, -dı]*

yaġmaya virmek [8] Deyim *Yağmalamak, talan etmek. II Hükümsüz bırakmak, bir durumun etkisini yitirmesi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Naẓar ḳıldı naẓīrinde naẓīrinden emān ister / **Virüp** varluġı **yaġmaya** ḥayāt-ı cāvidān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 1). [yaġmaya virüp, -üp]*

yağmak [7] *Yağmur, kar, dolu gökten yere düşmek.*

Yaġılsa ḳaṭre ḳaṭre āb-ı cism-i nehr olur ḥāṣıl / Eger cemʿ olalar enhār yem-i ʿummān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 4). [yaġılsa, -(ı)l, -sa]*

II Bir durumun çok hissedilmesi; mübalağa.

Ebr-i himmet **yaġduraldan** ḳaṭresin her bir yire / Oldı iḫfā üzre her mümkinde bu esrārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 4). [yaġduraldan, -dur, -aldan]*

Yaġdurupdur ebr-i himmet luṭf ile tedrīc ile / Tāzelendi yaġdı çün bārān bārān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 2). [yaġdurupdur, -up, -dur]*

Yaġdurupdur ebr-i himmet luṭf ile tedrīc ile / Tāzelendi **yaġdı** çün bārān bārān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 2). [yaġdı, -dı]*

Mīġ-i luṭfı bize çün **yaġdura** iḥsān maṭarın / Biterüz şöyle ki ʿaḳl irmeye tekrārumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 2). [yaġdura, -a]*

Yaġdurdı mīġ-ı luṭfı çü bārān-ı raḥmeti / Emr eyledi ki dā'im ese ʿavnı bādına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 2). [yaġdurdı, -dur, -dı]*

Ecel açup durur nice ḳafadan / Bilinmez ne **yaġar** ebr-i ḳażādan *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 2). [yaġar, -ar]*

yağmur [1] *Yağmur.*

Muḳaddimātı bilürseñ muḳaddimāt ile gör / Eger muḥīṭ iseñ ol ebr-i ḫuşke **yaġmur** ṣac *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 3). [yaġmur,]*

yaḫmak [1] *Yakmak; aydınlatmak.*

Ṭoġar çün şems-i tābānum biri birinden enver çün / Ebed ẓulmet yüzin görmez ḳamerler maḥv olur çün **yaḫ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 4). [yaḫ,]*

yaḫşı [17] *Güzel, iyi.*

Ṣaḳın aldanma fānīye beḳā iste ger ʿāḳilseñ / Gerekdür āḫiret milki ṭaleb ḳıl **yaḫşı** evṭāndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 2). [yaḫşı,]*

Saña bir söz diyem gūş eyle ġāyet **yaḫşı** iẕʿāndur / Elā ey ʿārif ü ʿāḳil mudaḳḳiḳseñ berü gelgil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 4). [yaḫşı,]*

Ṣudūr-ı mümkinātı çünki ṣadrumdan ṣudūr itdi / Çü hādī ḳodı ismini bize **yaḫşı** hidāyetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 2). [yaḫşı,]*

Evc-i ʿulāda gördüm çün lemʿa-i żiyāyı / Ey devletüm żiyāsı **yaḫşı** hidāyetüñ var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 3). [yaḫşı,]*

Sen maʿārif baḥrine ṭalmaḳ dilerseñ ʿārifā / Cān göziyle bu Murāduñ sözlerine **yaḫşı** baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 5). [yaḫşı,]*

Cān ü cānānuñ arasın ḥall ider mi iftirāḳ / Ṣūretā iẓhār iden maʿnāda olmaz **yaḫşı** baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 1). [yaḫşı,]*

Ey Murādī Ḥaḳ Teʿālā niʿmeti bulmaz nefāẕ / **Yaḫşı** seyrān eyle gör kim ḥôşça me'vādur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 5). [yaḫşı,]*

Dāmenüñe pāyuñı çek gel berü hem çün ḥabl / Ger ululuk ister iseñ işle gel **yaḫşı** ʿamel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 1). [yaḫşı,]*

Rāz-ı mektūm olduġın **yaḫşı** sadāḳat añladum / Bildi kim lāyıḳ durur mihmāna mihmān olduġum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 3). [yaḫşı,]*

Añla işbu ḳavli el-ḥaḳ saña **yaḫşıdur** beyān / Bu Murāduñ meclisine cümle żāyiʿdür gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 5). [yaḫşıdur, -dur]*

Muḫteliṭ olmaġıl aʿyān ile ger efḳar ile / Ḥürmeti ister iseñ **yaḫşı** dile ʿuzletden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 3). [yaḫşı,]*

ʿİlm-i ʿālim ḳandedür echel durur bu maʿnīde / Mihr-bānum mihrini virdüm bu **yaḫşı** adına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 4). [yaḫşı,]*

Ey dil diler iseñ ṭola ḳalbüñ kemāl ile / Dünyāda dirlik eyle hemān **yaḫşī** ḥāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 1). [yaḫşī,]*

Tārik olursam ʿaceb mi kā'inātı ser-te-ser / Ḥālüme hem-ḥāl olup bir **yaḫşı** ḥāl añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 4). [yaḫşı,]*

Bir naẓarda kā'ināt emrinde fermān eyledi / Pes bu fermānında bir bir **yaḫşī** imʿān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 1). [yaḫşī,]*

Pes ʿāşıḳ olmaġıl esere ol mü'essire / Tā sen de ʿışḳ ile bulasın **yaḫşı** ḥāleti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 4). [yaḫşı,]*

II Oldukça, çok.

Aldānanuñ cihāna ʿaynında var ḥicābı / Pīş ü peşinde anuñ **yaḫşı** belāsı vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 2). [yaḫşı,]*

yaḫşı ad [1] *Güzel ad.*

Ḫālıḳ-ı kevn ü mekān eyledi bu ḥükmi çün / Her birine ḥikmeten vażʿ olınup **yaḫşı ad** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 2). [yaḫşı ad,]*

yaḫşı bīn [1] *Güzel görmek, hoş görmek.*

ʿAcze lāyıḳdur egerçi bu ḳuṣūr ile dilüm / Ol mürüvvet issi līkin ʿāciz itmiş **yaḫşı bīn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 2). [yaḫşı bīn,]*

yaḫşı eylemek [1] *Güzel, iyi eylemek.*

Bir naẓarda nāẓır itdi nice manẓūrı yine / Bilmek içün bunları **eyledi** ey dil **yaḫşı** dān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 2). [yaḫşı eyledi, -di]*

yaḫşı ḥayāt [1] *Güzel hayat.*

ʿĀleme esdi virdi **yaḫşı ḥayāt** / Ḫoş dem-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 6). [yaḫşı ḥayāt,]*

yaḫşılıḳ [1] *Güzellik, iyilik.*

Ey Murādī ister iseñ **yaḫşılıḳ** / Kimseyi incitme var ḫālüñde ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 7). [yaḫşılıḳ,]*

yaḫşı olmak [1] *İyi, güzel olmak.*

Murāduñ diñle aḳvālin **ola** tā **yaḫşı** aḥvālüñ / Özüñ ḳullıḳda ḳıl kā'im nitekim cān ola tende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 5). [yaḫşı ola, -a]*

yaḫtassü limen şā'e ve yercū bi-recā'in er-raḥmeti ve'l-ʿişmeti ve'ş-şefḳati ḥālā [1] *Rahmet, ismet ve şefkatini dilediğine ve istediğine has kılar.*

Yaḫtassü limen şā'e ve yercū bi-recā'in / Er-raḥmeti ve'l-ʿişmeti ve'ş-şefḳati ḥālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 6). [yaḫtassü limen şā'e ve yercū bi-recā'in er-raḥmeti ve'l-ʿişmeti ve'ş-şefḳati ḥālā,]*

yaḫtemil [5] *İhtimal. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey göñül ṣabr ile ola vaṣla dermān **yaḫtemil** / Ola kim bir gün teraḥḥum ide cānān **yaḫtemil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 1). [yaḫtemil,]*

yaḫtemil olmak [1] *İhtimal, olasılık olması.*

Ey göñül ṣabr ile **ola** vaṣla dermān **yaḫtemil** / Ola kim bir gün teraḥḥum ide cānān yaḫtemil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 1). [yaḫtemil ola, -a]*

yaḫteşşu limen şā'e [1] *Kuran, ancak aranızda doğru yola girmeyi dileyene ve ālemlere bir öğüttür (81/Tekvir 28, 74/Müddessir 37.*

Didi **yaḫteşşu limen şā'e** āyetini ḳārī ol / Oḳuduḳda didi tekrār eyle bu virdi yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 2). [yaḫteşşu limen şā'e,]*

yā-hū [5] *1. Ya Allah.*

Olur cümle cihān bir gūne ʿālem / Murādī her ḳaçan kim diye **yā-hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1212, Beyit 5). [yā-hū,]*

Kesretde vaḥdet gözlegil urġıl cihāna püşt-i pā / **Yā-hū** ve yā men-hū diyü derd ile giryān ol yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 2). [yā-hū,]*

ʿĀlem-i nefs olıgör Rabbüñi bilmekdür bu / Rabbüñi şöyle ki bildüñ diyesin sen **yā-hū** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 28, Beyit 1). [yā-hū,]*

2. Söylenen söze dikkati çekmek ve anlamını güçlendirmek için kullanılır.

Ey benüm ḫālüm ṣoran bi'llāh sen bī-gānesin / **Yā ḫū** zincīre ṭaḳılmış bir delü dīvānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 1). [yāḫū,]*

Yūsuf-ı ḥüsn ü cemāl eyledi mi raḥm u luṭf / **Yāhū** Yaʿḳūb-ṣıfat ḥüzn ü belā gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 2). [yāhū,]*

yaḫūd [5] *Veya. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṣormaḳ ʿayb olmasun ey dilber-i şīrīn-ḥarekāt / Leblerüñ laʿl-i Bedeḫşān mı **yaḫūd** āb-ı ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 1). [yaḫūd,]*

yaḥyā [1] *Özel İsim.*

İḫtirāz itmem ḳonulsa ṭaşra **Yaḥyā** gibi ser / Vuṣlat-ı cānān cān ile eger bāzār ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 2). [yaḥyā,]*

yaḳa çāk itmek [2] Deyim *Yaka parçalamak; yırtmak. II Gülün açılması.*

Cemālüñ gülşenin ʿarż it ide tā naʿra bülbüller / **Yaḳalar çāk ide** güller gireler raḳṣa sünbüller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 1). [yaḳalar, -lar* çāk ide *]*

II Karanlığın dağılması, sabah olması.

Yaḳa çāk itmegi benden görüp ögrendi sabāḥ / Perde olan şoruñ ol kākül-i sevdāya nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 4). [yaḳa çāk itmegi, -i]*

yaḳa ṭutmak [1] Deyim *Yakaya yapışmak. II İstenilen şeyi elde etmek.*

Yaḳanı dest-i ecel **ṭutar** olursan nālān / Oldı v'allāhi sözüm ḥaḳ bu cevāba sen inan *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 5). [yaḳanı ṭutar, -ar]*

yā ḳılmak [1] *Yay hâline getirmek. II Bedenin bükülmesine neden olmak.*

Çü böyledür Ḫudāya ne ḳılalum / Dem-ā-dem aġlayalum **yā ḳılalum** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 13). [yā ḳılalum, -alu, -m]*

yaḳın [3] *Yakın, uzak olmayan.*

Baña sen benden **yaḳınsın** līk ben bī-çāre dil / Ḳıluram her dem seni şaḥrāda deryāda ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 2). [yaḳınsın, -sın]*

Ḳo bu cihān-ārāyişin çün kim fenādur āḫırı / **Yaḳın** degül midür ecel nedür bu fikr-i serserī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 1). [yaḳın,]*

İster iseñ iki ʿālemden alasın behre / Gel Murādīye **yaḳın** gezme şehirden şehre *(Murâdî Dîvânı, Müfret 3, Beyit 1). [yaḳın,]*

yaḳın eylemek [1] *Yakınlaşmak.*

Mühimmi **eylegil** imkāna **yaḳın** / Eger ol vaḳtüñi bir an iderseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 754, Beyit 2). [yaḳın eylegil, -gil]*

yaḳın ırak [1] *Yakın uzak.*

Geldüginde açdı yetmiş bin cenāḥ / Olmaz aña her güzīn **yaḳın ırak** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 2). [yaḳın ırak,]*

yaḳın ḳılmak [1] *Yakınlaştırmak, yakın tutmak.*

Allāh ẕikrini ḳoma dilden şaḳın şaḳın / Oldur seni Ḫudāya ḳılan dem-be-dem **yaḳın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1135, Beyit 1). [yaḳīn ḳılan, -an]*

yaḳın olmak [6] *Yaklaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿĀlemde dilerseñ ki ḫużūruñ ola dā'im / Yanuña **yaḳın olmayalar** ehl-i şeḳāvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 2). [yaḳīn olmayalar, -ma, -(y)an, -lar]*

yakışmak [2] *Uygun, münasip olmak.*

Ġayra **yakışmaz** dil-i Mecnūn ey Leylī-ḥicāb / Sende bulmışdur seni mir'āt-ı dildür rū-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 2). [yakışmaz, -maz]*

Rūyum cemāle ḳarşu cānum kemālin ister / Birbirine **yaḳışdı** ülfet virelden ol Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 2). [yaḳışdı, -dı]*

yaḳīn [19] *1. Bir şeyi şüphesiz olarak tam ve doğru şekilde bilme.*

Yaḳīnüm arasını bilmezem ırağ u yaḳın / Ve naḫnü aḳrebu sırrınadur viren ṣalavāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 4). [yaḳīnüm, -üm]*

Ḥayāt-ı cāvidān buldı **yaḳīni** āşiyānında / Fenāsınuñ fenāsında şu kim mevt ile iḥyādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 3). [yaḳīni, -i]*

Ḳavlini hergiz Murāduñ kimsene bilmez **yaḳīn** / Terk-i cān eyler şular kim anı iẕʿān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 5). [yaḳīn,]*

Yol buluben eyvān-ı şerīʿatda yaḳīne / Her laḥẓa **yaḳīnüm** ile īḳān arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 5). [yaḳīnüm, -üm]*

Yol buluben eyvān-ı şerīʿatda **yaḳīne** / Her laḥẓa yaḳīnüm ile īḳān arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 5). [yaḳīne, -e]*

Şanma keşşāf didigüm şanma kitāba ṣāḥib / İrmeyeyd'añla Murādī bu **yaḳīne** keşşāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 5). [yaḳīne, -e]*

Seni diler çü muʿayyen żiyāyı n'eyler dil / Beyān olursa **yaḳīn** ibtidāyı n'eyler dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 1). [yaḳīn,]*

Yaḳīne ʿilm iledürse ẕevī'l-ʿ uḳūl n'ider / Çü ʿaḳlın aldura pes ilticāyı n'eyler dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 3). [yaḳīne, -e]*

Yaḳīnüñ gelmedin cehd it **yaḳīne** / Yaḳīne ol yaḳīn ḥall ola müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 2). [yaḳīne, -e]*

Yaḳīnüñ gelmedin cehd it yaḳīne / **Yaḳīne** ol yaḳīn ḥall ola müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 2). [yaḳīne, -e]*

Yaḳīnüñ gelmedin cehd it yaḳīne / Yaḳīne ol yaḳīn ḥall ola müşkil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 2). [yaḳīnüñ, -uñ]*

Añladum arż u semānuñ cümleten sırrın **yaḳīn** / Ben maḥabbet māʿadāsın cümle etrāb añlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 4). [yaḳīn,]*

Rāh-ı ḥaḳīḳate ẕāhib olalı cān ü göñül / Beni cān ile gören cān iledür cānı **yaḳīn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 2). [yaḳīn,]*

Bir seḥer gördüm ḥabībüm nūrdur ażvāyile / 'Ayn ile buldum **yaḳīnüm** mihrini sevdāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 1). [yaḳīnüm, -üm]*

Beyān-ı ḳā'ili fikr eyledüm şerḥ ü beyānumda / **Yaḳīnüm** ḥāṣılın buldum yine fehm-i 'ayānumda

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 1). [yaḳīnüm, -üm]

Ḥaḳḳ-ı ḥaḳīḳīdür gözüm bildi **yaḳīni** / Vāḥidi gördi birde bir irdi çü ḥāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 2). [yaḳīni, -i]*

Yaḳīn oldı **yaḳīne** oldı reh-ber / Müberrādur yoġ ile var içinde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 3). [yaḳīne, -e]*

Bildi Murādī yine aṣl ile ferʿi **yaḳīn** / ʿİlm-i ledün birle Ḥaḳ eyledi deryā beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 5). [yaḳīn,]*

2. Kat'î surette.

Yaḳīnen ṣādıḳan isterseñ eger / Ḳayırma ġayrıya urma **yaḳīn** el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 3). [yaḳīn,]*

yaḳīnen [3] *Hiç şüphesiz olarak, kat'i surette.*

Yaḳīnen ṣādıḳan isterseñ eger / Ḳayırma ġayrıya urma yaḳīn el *(Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 3). [yaḳīnen,]*

İʿāde eyledüm çün kim irişdi faẓl-ı sübḥānī / **Yaḳīnen** añladum kim irdi ʿavn-ı luṭf-ı Yezdānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 1). [yaḳīnen,]*

Yaḳīnen ṣādıḳan ḳavlen nedür bilgil sen aḫbārı / Serīr-i ʿizzet isterseñ göñül sen ṣaḳla esrārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 1). [yaḳīnen,]*

yaḳīn olmak [8] *Bir şeyi şüphesiz olarak tam ve doğru şekilde bilme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murtażāsından durur her kim ki teslīm eyledi / **Oldı** Mūsāveş **yaḳīn** kūh-ı vücūdın ḳıldı ṭūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 4). [yaḳīn oldı, -dı]*

yaḳmak [15] *Ateşe vermek.*

Eser ḳoma vücūduñdan yüri var / Vücūduñı senüñ tā **yaḳmaya** nār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 1). [yaḳmaya, -ma, -y, -a]*

Ol raḳīb-i bed-ʿamel cānum dimiş ol dilbere / Yā İlāhī cānın al ol kāfiri ṭamuda **yaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 6). [yaḳ,]*

Żāḥike oldı göñül meşʿalesi pertev ile / Perri pervāne **yaḳup** tārik ola cān ü serin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 4). [yaḳup, -up]*

Ḫudāyā derde düş olduk irişdür bizi dermāna / Vücūdumuz ʿināyet eyle **yaḳma** nār-ı nīrāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 1). [yaḳma, -ma]*

II Ayrılık sebebiyle acı çekmek.

Yaḳdı firāk odına göñlümi meded / Yok mı ilāhī fürkate pāyān ile ʿaded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 1). [yaḳdı, -dı]*

Meded ḳıl vaṣluñ ābından nigārum / Nice bir **yaḳa** hicr odı bu cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 3). [yaḳa, -a]*

Nice bir hicr odıyla **yaḳma** göñlüm / İlāhi vir sen inṣāfın nigāra *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 4). [yaḳma, -ma]*

Nār-ı firāḳ **yaḳalı** ey cān bu göñlümi / Ṣanur mısın ki eglene bir an bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 1). [yaḳalı, -alı]*

II Düşünmek.

Ṣemʿ-i ʿaḳlı **yaḳmışam** bezmümde yārüñ dün gice / Ṣuʿle ḳapdum çün añı mihr-i hüveydā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 3). [yaḳmışam, -mış, -am]*

II Bir düşüncenin, durumun oluşması.

Çü yanmışdur bu ṣemʿ-i luṭf her dem / Anı **yaḳan** hidāyetdür hidāyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 2). [yaḳan,]*

Ḳarāra **yaḳdı** ise ṭūrı ger celāl-i vücūd / Cemāli perde-i Mūsā-yı bī-ḳarāra çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 3). [yaḳdı, -dı]*

II Aşık olmak, derinden etkilenmek.

Tīġ-i ġamla dem-be-dem bu sīnemi çāk eyledi / **Yaḳdı** yandırdı bu baġrum ey dirīġā nār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 2). [yaḳdı, -dı]*

Dilerven yā Ḫudā senden ʿināyet ḳıl bu ʿāsīye / Senüñ ʿışḳuñ ile yā Rab dem-ā-dem **yaḳılam** yanam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 10). [yaḳılam, -am]*

'Işḳ sırrın ne bilürsin sen āyā murġ-i seḥer / 'Işḳ oldur **yaḳasın** ḳalbüñi sen ḳālıbla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1342, Beyit 4). [yaḳasın, -a, -sın]*

Ol nār-ı sūzān kimi **yaḳarsa** / İki cihānı saymaz ṣamana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 3). [yaḳarsa, -ar, -sa]*

yaʿḳūb [2] *Hz. Ya'kûb.*

Görmeyelden gözi ol Yūsufı ben **Yaʿḳūbuñ** / Dostlar ṣanmañuz ansız baña dünyā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 6). [yaʿḳūbuñ, -uñ]*

Yūsufın bulımazdı ol **Yaʿḳūb** / Dimese lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 12). [yaʿḳūb,]*

yaʿḳūb-ı dil [1] *Gönül Yakûb'u. II Hz. Yakûb gibi hüzünlü gönül.*

Mışr-ı ʿışḳuñ Yūsufın **Yaʿḳūb-ı dilden** ḳıl ṭaleb / Çāh-ı ẓulmetde ḳalanlar bilmedi Kenʿān nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 4). [yaʿḳūb-ı dilden, -den]*

yaʿḳūb-şıfat [1] *Yakup Peygamber gibi.*

Yūsuf-ı ḥüsn ü cemāl eyledi mi raḥm u luṭf / Yāhū **Yaʿḳūb-şıfat** ḥüzn ü belā gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 2). [yaʿḳūb-şıfat,]*

yāḳūt [1] *Kırmızı renkli değerli taş. II Değerli kelime.*

Gel bir naẓar ile yine bu ʿarṣada şimdi / Naẓm itdi Murādī nice **yāḳūt** laʿāli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 5). [yāḳūt,]*

yalan [1] *Aldatıcı, doğru olmayan.*

Yalan söz gelmesün aṣlā dilüñden / Yaman iş gelmesün hergiz elüñden *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 48, Beyit 2). [yalan,]*

yāleytenī küntü türāb [1] *Keşke toprak olaydım... 78/Nebe 40.*

Ol durur yarın diyen **"yāleytenī küntü türāb"** / Ey Murādī gūşına her kim ki almaz ḳavlüñi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 5). ["yāleytenī küntü türāb",]*

yalıñuz ḳalmak [1] *Bir başına kalmak.*

Yalıñuz ḳaldum vaḥīdem tārikem ġayrıları / Vuṣlata ḥāżır-dilem ey dôstum ān iste tek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 3). [yalıñuz ḳaldum, -du, -m]*

yaluñ ayaḳ olmak [1] *Yalın ayak olmak. II Dervişler gibi dünyayla bağını kesmek.*

Ṣubḥ-dem çün ḳalḳa yirden baş açuḳ ḥalḳ-ı cihān / **Yaluñ ayaḳ oluben** ʿüryān ola pir ü cüvān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 1). [yaluñ ayaḳ oluben, -uben]*

yaluñuz [4] *1. Yalnız, sadece.*

Riyāż u gülşen açılsa ḳamu murġ ider elḥānı / **Yaluñuz** verd içün bir bülbül-i nālān olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 2). [yaluñuz,]*

İde mi Murādī **yaluñuz** ḥamdüñi yā Rab / Her kūşede ẕikrüñle ṭoludur nice gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 7). [yaluñuz,]*

Ben ṣanurdum **yaluñuz** Mūsādadur beyżā-i dest / Nice Firʿavnīlere şimdi yed-i beyżā gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 2). [yaluñuz,]*

2. Yalnız, tek.

Yaluñuzdur baña vāḥid ʿazīmümdür baña kübrā / Semīʿümdür sözüm sāmiʿ rahīmümdür baña müşfiḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). [yaluñuzdur, -dur]*

yalvarmak [12] *Birinden ısrarlı bir biçimde, kendini acındıracak sözlerle bir şey istemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī dün ü gün **yalvar** Ḫudāya / Gine saña gele ol māh-sīmā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 5). [yalvar,]*

yaman [3] *Fena ve kötü olan.*

Terk eyle göñül varı fehm idesin ışrārı / İşleme **yaman** kārı v'Allāhi ḫaṭā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 4). [yaman,]*

Yalan söz gelmesün aṣlā dilüñden / **Yaman** iş gelmesün hergiz elüñden *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 48, Beyit 2). [yaman,]*

Efvāh-ı nāsa düşme olma **yamana** yoldaş / Zinhār erāzili sen kendüñe ḳılma yoldaş *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 2, Beyit 1). [yamana, -a]*

yaman ḳılmak [1] *Kötü, fena etmek.*

Bu Murāda vir murādın kim murādıdur murād / Ḫatmümi ḫayr ile eyle ḥālümi **ḳılma yaman** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 5). [yaman ḳılma, -ma]*

yan [*1. Taraf, cihet.*

Emvāc-ı yem ṭaġıldı çü her kūşeden **yaña** / Her ḳaṭresi bir āyine oldı cihān-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 1). [yaña,]*

Hiç meḳābirden **yaña** varduñ mı urduñ mı ḳulaġ / Āh idüp dest-i ecelden derdnāk olmış yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 3). [yaña,]*

Bir **yanında** durur riyāż-ı cinān / Bir yanında ceḥīm-i pür-āteş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 3). [yanında, -ın, -da]*

Bir yanında durur riyāż-ı cinān / Bir **yanında** ceḥīm-i pür-āteş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 3). [yanında, -ın, -da]*

2. Gözünde, nazarında.

Cemālüñ pertevinden ḫurrem oldı cümleten dünyā / Ḥabībüm ẕerre **yanuñda** olur şems-i cihān-ārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 1). [yanuñda, -un, -da]*

Şular **yanında** kim iki cihān ḫāke berāberdür / Olaruñ ʿayn-ı enẕārı hemān iksīr-i ekberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 1). [yanında, -ı, -(n)da]*

Çerāġ-ı āfitāb olmış durur **yanumda** bir ẕerre / Żiyā virür iki dünyāya bir ḫôş-ter çerāġum var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 2). [yanumda, -(u)m, -da]*

Bī-vücūdam gerçi **yanında** velī benven vücūd / Ṣıġmadum ʿālemlere kendümde bulmadum ṣıġar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 4). [yanında, -ın, -da]*

Yārdan ġayrı bizümdür **yanumuzda** ḫār ü ḫas / Ṣanmañuz iki cihānda manṣıb u māl isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 3). [yanumuzda, -(u)muz, -da, -]*

ʿIşḳ ile ḳan aġlayan bir eşk-rīzi isterüz / ʿĀşıḳ olmaz **yanumuzda** degme bir ḳallāşlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 3). [yanumuzda, -umuz, -da]*

Egerçi çevre **yanumda** muḥīṭ-i baḥr-ı bi-pāyān / Bulınmaz ḥadd ü pāyānum baña ḳavl ü maḳāl irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 3). [yanumda, -+(u)m, -+da]*

Murāduñ oldı cihān cümleten **yanında** giyāh / Tecemmülātı ḳoyup bir ʿabāya ḳāniʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 5). [yanında, -(ı)n, -da]*

Ey Murādī seni ʻālemde nedür muḳabil iden / Ḥaḳḳa raġbetde bulındı yine bu **yanumdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 5). [yanumdan, -(u)m, -dan]*

Murādī ʻayn-ı vāḥiddür ne ʻayn ile naẓar ḳılsañ / Ḫudā ḥaḳḳı Ḫudādan ġayrı yoḳdur ferd **yanumda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 5). [yanumda, -u, -m, -da]*

Vemā edrī siva'l-maḥbūb mā-ʿindī siva'l-merġūb / Benüm **yanumda** andan ġayrısın ṣanmañ ki ḥāżırdur *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 38, Beyit 2). [yanumda, -u, -m, -da]*

3. Yakında bulunan, yakın.

ʿĀlemde dilerseñ ki ḫużūruñ ola dā'im / **Yanuña** yaḳīn olmayalar ehl-i şeḳāvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 2). [yanuña, -un, -a]*

Ferdinde ferd olalı cihān içredür vaḥīd / Bir kimse yoḳ ki bulmaya **yanında** menzilet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 3). [yanında, -ın, -da]*

Seni sana gerek ise seni sen eyle hemān / Özini bilmeyenüñ ṭurmaġıl **yanından** ḳaç *(Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 2). [yanından, -ın, -dan]*

Ey Murādī her ne kim ḳılsañ ṭaleb **yanuñdadur** / Ser-te-ser ʿālemleri ḳılma tefaḫḫuṣ zaḫmeten *(Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 5). [yanuñdadur, -un, -da, -dur]*

Muʿcizātından ḥabībüñ buldı bulduġın Murād / Anuñ içün **yanına** cehhāl gelmez bīm ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 5). [yanına, -ı, -n, -a]*

Ṭutdı göñlüm ḳarañuluḳ cānā / Çün güẕer ḳıldı **yanumuzdan** o nūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 4). [yanumuzdan, -umuzdan]*

Miyān-ı ʿışḳ-ı ʿāşıḳda neler olmış neler olmış / İkisinüñde **yanında** ne sırlardan ḫaber olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 1). [yanında, -ın, -da]*

Çün gelüben **yanına** tolsa sivānuñ ʿaskeri / Pādişāh-ı ʿışḳ irüp ṭaġıtdı vü ḳıldı yaṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 4). [yanına, -ına]*

ʿIşḳı **yanında** ṭaleb eyler idüm cān ü tenüñ / Añladum kim ḫaberi yoḳ durur andan bedenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 1). [yanında, -ın, -da]*

Eger ḥayāt-ı ebed ister iseñ ey ʿāşıḳ / Ṣadāḳati ele al bu Murādī **yanına** gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 5). [yanına, -ı, -n, -a]*

Ġūşuna alġıl Murāduñ sözlerin / Ehl-i dil **yanına** var destüñle il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 5). [yanına, -ı, -n, -a]*

Ṭaġıdursañ kār u bāruñ gel Murāduñ **yanına** / Cemʿ iderseñ kendüñi añlayasın cemʿiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 5). [yanına, -ı, -n, -a]*

Mihr-i rūyuñ tābına ṭāḳat virürse dôstum / **Yanumı** encümler alsa cümle meh-tāb añlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 2). [yanumı, -umı]*

Refīḳüm oldı **yanumca** enīn-i nāle vü āh / Şefīʿüm oldılar anda ḳaddüm çü dāl itdüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 2). [yanumca, -(u)m, -ca]*

Seyr itse cinānında cāy eylese **yanında** / Fehm olsa beyānında fikret nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 11). [yanında, -ın, -da]*

Tefaḫḫuş eyledüm dā'im seni dünyāda ʿuḳbāda / ʿAceb budur seni bir laḥẓa bulmam ayru **yanumdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 4). [yanumdan, -umdan]*

Ey Murādī levḥ-i maḥfūẓ üzre nāmuñ nakş olup / Yazdı nāmuñ **yanına** ḫalḳ eyledüm dīdār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 5). [yanına, -ı, -(n), -a]*

Cān ü ten ārāyişin terk itmeyince cān-ı men / Açmadı ḥucb-ı cemālinden **yaña** cānān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 1). [yaña,]*

Selsebil ırmaġınun **yanında** ḥūr olmış muḥīt / Bir ṭarafda söyleşür ġılman u ġufrān āyetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 2). [yanında, -ın, -da]*

Bi'llāhi söylemeñ baña bī-çārelik sözin / Añmañ **yanumda** bir nefes āvārelik sözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 1). [yanumda, -+(u)m, -+da]*

ʻUşşāḳa ne ḫoş demdür **yanında** ola cānān / Görmekle cemālini ġam-gīn dil ola şādān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 1). [yanında, -ın, -da]*

Bu Murāduñ **yanına** gel sen berü / Zevraḳın ṣalmaġa ʻummān isteyen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 5). [yanına, -ı, -n, -a]*

Maʻrifet şemʻinden ey dil isteyen bir lemʻayı / Cümleten pervāneveş gelsün Murāduñ **yanına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 5). [yanına, -ı, -n, -a]*

Cenāb-ı ḥażrete ülfet bizi çün kim ḫalīl itdi / Muḥibb-i ṣādıḳum gördüm ḥabībüm iki **yanumda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 2). [yanumda, -um, -da]*

Āşinā olmamı çün istemedi ġayrı ile / Sürdi ḳaldurdı ḳomadı ḳamuyı **yanumda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 3). [yanumda, -da]*

İştiyāḳum ḥadde gelmez bī-mecāl itdüñ beni / **Yanuña** varınca her ḥālümde ḫāl itdüñ beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 1). [yanuña, -uñ, -a]*

Dirildi **yanına** geldi çü dilber / Ḥicābından velī dökdi ʿarḳlar *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 24, Beyit 2). [yanına, -ı, -n, -a]*

4. Beraberinde olma, sahiplik.

Ben virürsem sen ḳabūl itmek senüñ şānuñdadur / Cevher ü dürr ü le'ālī hep senüñ **yanuñdadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 1). [yanuñdadur, -uñ, -da, -dur]*

Ben ne dirsem sen ḳabul itmek senüñ şānuñdadur / Cevher-i dürr-i la'āli hep senüñ **yanuñdadur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 1). [yanuñdadur, -uñ, -da, -dur]*

Murādī ʿarż u semāvātı aṣdı **yanına** çün / Cidāli n'eylesün ol şimdi ʿayn-ı dāldadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 5). [yanına, -ı, -n, -a]*

Muʿammādan ḫaber olmış ʿulūmı ḳılmış istiḫrāc / Ledünnī ʿilminüñ faẓlıyla **yanında** eser olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 2). [yanında, -ın, -da]*

ʿÖmrümüz ḫarc itmezüz zā'id yire ey rūḥ-ı mā / Anladuñ her kesretüñ **yanında** vaḥdet var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 3). [yanında, -ın, -da]*

Ṣaḥn-ı sarāy-ı vaṣla başmaġ içün ḳadem ben / Vardur benüm **yanumda** bir nice biñ ḳanadum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 2). [yanumda, -u, -m, -da]*

'Alāmet-i ezelīdür senüñ **yanundaġı** rūḥ / 'Abes yire geçürürsin sebeb nedür güẕerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 3). [yanundaġı,]*

Benüm bir mūnisüm yoḳdur **yanumda** sāyeden özge / Ne bir eglencemüz vardur fiġān ü zārdan ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 4). [yanumda, -u, -m, -da]*

yanumuza ḳılsun [1] *Yanımıza gelsin, yaklaşsın.*

Ṭuyan gelsün bizüm meydānumuzda / Anı bilen ḳo **ḳılsun yanumuza** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 13, Beyit 2). [yanumuza ḳılsun, -sun]*

yañaġ [3] *Yanak.*

Eger görse **yañaġı** ḫālini olmazdı ḳāniʿ ol / Münāsib girü ol ḫāla ruḫı üzre bir al ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 3). [yañaġı, -ı]*

Mübtelā eyleme yā Rab bizi ġayrı güzele / Var iken ol **yañaġı** verd gözi şehlāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 6). [yañaġı, -ı]*

İderven cānumı ḳurbān şeksiz / Anuñ **yañaġı** üstindeki ḫāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 3). [yañaġı, -ı]*

yanāġuñ gülleri [1] *Gül gibi pembe yanak.*

Bu Murādī leb-i şlrīnüñe olmış Ferhād / Medḥ ider anuñ içün şol **yanāġuñ güllerini** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 5). [yanāġuñ güllerini, -(n)i]*

yanılmak [2] *Aldanmak, hatâ yapmak.*

Ger ululuḳ ister iseñ ol rıżāsında hemān / Bildügin **yañıldı** her kim ki kerāmet gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 5). [yañıldı, -dı]*

Sen tefekkür eyleme kim bilesin māhiyyetin / Bu Murādī tārikü'l-fehm oldı **yanīldun** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 5). [yanīldun, -du, -n]*

yañılmaz olmak [1] *Aldanmamak.*

Murādī merd-i kār oldur **yañılmaz ola** kārında / Dilinde ẕikri nāmı ḳalbinüñ ẕikrinde ẕikrādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 5). [yañılmaz ola, -a]*

ya'nī [6] *Sözün kısası, şöyle ki. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫiṭāb irerse eger cānı iftiḫāra çeker / Fürūġ-ı mihrini **yaʿni** ḳamer-ʿiẕāra çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 1). [yaʿni,]*

yanmak [43] *Alev halinde bulunmak.*

Kim ki münkirdür Murāduñ ḳavline ḳılma gümān / Bū Lehebdür nār-ı dūzaḫda **yanar** hem çün ḥaṭab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 5). [yanar, -ar]*

Celāl-i hey'et olmışdur ḫayāl ile Murādī bu / **Yanardı** oda ʿālemler şerer çıḳsa zebānumdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 5). [yanardı, -ar, -dı]*

II Çok elem, keder, aşk, hicran çekmek.

Dil tenūrında **yanar** çün āteş-i ʿışḳ-ı Ḫudā / Rabbenā yessirlenā mimmā yekūnu bi'r-recā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 1). [yanar, -ar]*

Nār-ı fürḳatle nice bir **yana** dil / Bir naẓar göster cemālüñi baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 3). [yana, -a]*

Āb u āteşden müberrā oldı bu āvāre dil / Bu ʿacebdür yine āb içinde āteşle **yanar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 4). [yanar, -ar]*

Bir ḥarāret sende ger yoġ ise gel ey müddeʿī / ʿĀşıḳ-ı hicrān-keşüñ ḳalbinde **yanan** nārı gör *(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 3). [yanan, -an]*

Dil tenūrında **yanar** āteş-i ʿışḳ-ı dildār / Gözyaşın ḳaynadur ol āteş ile ʿāşıḳ-ı zār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 1). [yanar, -ar]*

Ben nār-ı ʿışḳa **yanarum** ammā ʿaceb durur / Kim iki şīşesi gözümüñ ṭolu ābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 4). [yanarum, -ar, -um]*

Murādī Besmele'nüñ noḳṭası vücūduñdur / Ḫudāya oldı ʿayān ancaḳ ol ki **yana** deger *(Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 5). [yana, -a]*

ʿArż-ı cānān itmege ḫālin varur mı ʿışḳ eri / Āteş-i hicre **yananlar** ʿarża bī-pervā imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 4). [yananlar, -an, -lar]*

Yanarsa tāb-ı firāḳa çeker ḥicāb-ı celāl / ʿAceb degüldür olursa eger celāle ḫarīş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 2). [yanarsa, -sa]*

Tīġ-i ġamla dem-be-dem bu sīnemi çāk eyledi / Yaḳdı **yandırdı** bu baġrum ey dirīġā nār-ı ʿışḳ

(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 2). [yandırdı, -dır, -dı]

Yine bir servere **yandum** bu göñlüm mübtelā ancaḳ / Baña işi güci anuñ hemān cevr ü cefā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 1). [yandum, -du, -m]*

Ezelden çün **yanupdur** nār-ı ʿışḳa bu ten ü cānum / Cemāl-i yāre ḳarşu gösterür mir'āt-ı elvānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 857, Beyit 1). [yanupdur, -up, -dur]*

Bu nār-ı ʿışḳ ile her dem-be-dem ben ʿāşıḳ-ı şeydā / **Yanar** iseñ ʿaceb midür çü ben pervāne-i ʿışḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 4). [yanar, -r]*

Saña kim āşinā oldı ḥabībā aña pervāne / Dil ü cān ʿışḳuña **yana** budur ġayrı degül fikrüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 3). [yana, -a]*

Dilerven yā Ḫudā senden ʿināyet ḳıl bu ʿāsīye / Senüñ ʿışḳuñ ile yā Rab dem-ā-dem yaḳılam **yanam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 10). [yanam, -am]*

N'ola mişkāt-ı ezelden **yanar** ise bu çerāġ / Ol żiyā ile görinür baña nefʿ ü żarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 4). [yanar, -ar]*

ʿĀşıḳ odur Murādī ḳomaya vücūdı var / Şevḳ-i cemāl-i tābına **yana** niteki mūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 5). [yana, -a]*

Maḥabbet şemʿini yandur göñül pervānesi **yansun** / Şerārından o nāruñ her dilüñ dīvānesi yansun *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 1). [yansun, -sun]*

Maḥabbet şemʿini yandur göñül pervānesi yansun / Şerārından o nāruñ her dilüñ dīvānesi **yansun** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 1). [yansun, -sun]*

Ṣorarsañ ger ġam u endūhumı hicrüñden olmışdur / Viṣālüñ ābını gönder dime kāşānesi **yansun** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 2). [yansun, -sun]*

Ṣarāb-ı şevḳüñi nūş eyleyen içmez mi nābını / Cihānda her ne var ise meyüñ meyḫānesi **yansun** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 3). [yansun, -sun]*

Seni sevmekde maʿmūr itmeyen vīrāne-i ḳalbin / Düşüp āteşlere şāhum dil-i vīrānesi **yansun** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 4). [yansun, -sun]*

Murāduñ şerḥe gelmez ʿışḳ-ı yār ile olan kārı / Buña kim iʿtiḳād itmezse dār u ḫānesi **yansun** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 5). [yansun, -sun]*

Nice bir nār-ı fürḳatden **yana** ʿāşıḳlaruñ cānā / Demidür kim fenālar teşneler āb-ı zülālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 2). [yana, -a]*

Şu dem kim aldı mīsāḳı ḥabībüm senden ʿuşşāḳuñ / Pes andandur ki müştāḳuñ **yanar** ʿışḳ-ı ḫayālüñden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 3). [yanar, -ar]*

Münevver ḳıldı ẓāhir meclis-i taḥḳīḳ-i nūrānī / Yüri ḳıl nālişi tā **yana** ḳalbüñde sirāceyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 2). [yana, -a]*

Maḥabbet āteşi düşdi dil ü cānumı **yandurdı** / Velī beni uyandurdı gelüp ġaflet-menāmından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 3). [yandurdı, -dur, -dı]*

Şemʿ-i tābına ʿaceb pervānedür dīvāne dil / **Yanmaġ** içün meclis-i eyvānı kimden istesün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 4). [yanmaġ, -mag]*

Dem-be-dem ḳan aġlaşurlar gözlerüm hicrān içün / Kimsenüñ yanmadı göñli ben dili bir **yan** içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 1). [yan,]*

Ṣoḥbet-i dār-ı ḥabībe vardı dil pervānesi / Şem'ine **yanmaḳ** dilerseñ bi'llāh ol dīvānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 1). [yanmaḳ, -maḳ]*

Lem'anuñ 'aksine evvel tutdı mir'āt ehl-i 'ışḳ / Tāb urdı şems-i enver şındı **yandı** āyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 2). [yandı, -dı]*

Ḳanādil-i maḥabbetdür **yanan** hücrāt-ı ḳalbümde / Cemālidür hüveydā her seḥer mir'āt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 1). [yanan, -an]*

Ḥāl-i 'uşşāḳı nice fehm ide her bī-dil ü cān / Şem'e **yansa** olara maẕḥek olur pervāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 2). [yansa, -+sa]*

Şem'-i ruḫuñ tābı yine **yandurdı** cānı 'ışḳ ile / Medḫüñde her dem deprenür ḳalbüm zebānı 'ışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 1). [yandurdı, -dur, -dı]*

Çü aḳrebdür mine'l-ḳurbi ile'l-ḳurb / Nedendür āb içinde **yanar** oda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1426, Beyit 2). [yanar, -ar]*

Yā Rab naṣīb eyle şem'-i ruḫına ḳarşu / Ben 'āşıḳ-ı dil-efgār pervāne gibi **yana** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 5). [yana, -a]*

Ṣoḥbet-i dār-ı ḥabībe vardı dil pervānesi / Şemʿine **yanmaḳ** diler bi'llāh ol divānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 1). [yanmaḳ,]*

Ḳaçan kim ʿışḳ-ı nāzından **yanar** dil-dādenüñ ḳalbi / Ḥabīb-i dil-nüvāz oldum temelluḳ gösterür ḫaylī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 1). [yanar, -ar]*

Sevdā-yı ser-i ʿışḳuñ evvelde inandurdı / Hicrüñ odı ammā kim cān ü teni **yandurdı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 1). [yandurdı, -dur, -dı]*

II Bir durumun oluşması.

Çü **yanmışdur** bu şemʿ-i luṭf her dem / Anı yaḳan hidāyetdür hidāyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 2). [yanmışdur, -mış, -dur]*

II İlahi aşkın kudretiyle gönlü Allah'ın dışındakilerden arındırmak.

Ḫum-ḫāne-i vaḥdetde biz nūş eyledük peymāneler / Pervāneler pervāneler şemʿ-i cemāle **yanalar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 1). [yanalar, -a, -lar]*

yana yaḳıla olmak [1] Deyim *Aşk derdiyle yanmak, acı çekmek.*

Seḥer-i nāle-i bülbül irişüp gūş-ı dile / Didi kim **ola** benüm gibi ki **yana yaḳıla** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1342, Beyit 1). [yana yaḳıla ola, -a]*

yana yana [4] *Elem çekmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳuluñ Murādī yā Rab ʻişyān içinde ḳaldı / Raḥmet umup ḳatuña uş geldi **yana yana** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 5). [yana yana,]*

yapışmak [5] *Yapışmak; bağlanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳurtılur ḫavf u ḥazandan şu ki ḥaḳḳa **yapışa** / Ḥaḳḳ ile ḥaḳ olan elbet de bulur fevz u necāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 4). [yapışa, -a]*

yapmak [6] *1. İnşa etmek.*

Devḥa-i tevḥīdde **yapdı** Murādī āşiyān / Zīr-i bālına alupdur her ne kim var muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 5). [yapdı, -dı]*

Gördüm ḳubāb-ı ʻālemi cümle ḥübāb imiş / Ben **yapduġum** ḳubābuma yüz ṭutmışam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 3). [yapduġum, -duk, -um]*

2. Yaratmak.

Ey Murādī çün iki ḫāne **yapubdur** taḳdīr / Kimi nūrın gözedüpdür kimi nārında geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 5). [yapubdur, -ub, -dur]*

ʿĀlemde nedür Murādī bilsen / Pes añlar idüñ neden **yapıldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 6). [yapıldum, -du, -m]*

3. Hazırlanmak, meydana getirilmek.

Nefḫ olındı çün ḫayāt-ı cāvidānumdan nefes / Pes ḫayātum murġıne **yapıldı** ḥikmetden ḳafes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 1). [yapıldı, -dı]*

ʿIşḳ bāzārına çün girdi metāʿ-ı dil ü cān / Nice biñ perde **yapıldı** çü beden dükkānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 2). [yapıldı, -dı]*

yapu [2] *İnşa edilmiş, yapı olarak kurulmuş, yapılmış. II Yaratılış.*

ʿİlm-i ḥikmetden muʿammerdür vücūduñ **yapusı** / Līk ḳanı bir dilāver kim dike añaʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 4). [yapusı, -(s)ı]*

ʿİlm ü ḥikmetden muʿammerdür vücūduñ **yapusı** / Līk ḳanı bir dilāver kim dike añaʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 4). [yapusı, -(s)ı]*

yār [253] *Sevgili, dost. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳıl mücerred kendüñi ḳalbüñ sarāyın pāk ḳıl / **Yārdan** ġayrı tavaṭṭun ḳılmaya her nā-sezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 3). [yārdan, -dan]*

yārā [5] *Ey sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Naẓar ṣal kīmyā-yı vaṣl ile ben ḫāk-ı bī-ḳadre / Niçe bir ḫāk-ı ẕilletde olam **yārā** türāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 4). [yārā,]*

yārān [5] *Dostlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bilmezem ben kendümi ʿayb eylemeñ **yārān** baña / Ḳan ṣudan aʿlā durur bunda neme baḳmaz gözüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 3). [yārān,]*

yār eylemek [5] *Dost, sevgili edinmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī seni **yār eyledi** çün kim maḫṣūṣ / Zīri terk eyledi geçdi daḫı bālādan dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 5). [yār eyledi, -di]*

yār-ı dôst olmak [1] *Dostun sevgilisi olmak.*

Cümle cihān aġyār olursa ʿaynuma gelmez benüm / Ben ʿāṣıḳ-ı bī-çāreye **olsun** hemān tek **yār-ı dôst** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 5). [yār-ı dôst olsun, -sun]*

yār-ı güzīn [2] *Seçkin sevgili.*

Çün cevāb istermiş ol **yār-ı güzīn** ʻuṣṣāḳdan / İẕn virsün pes kitābından su'āle baḳmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 3). [yār-ı güzīn,]*

Ḥālümüzi bilür ancaḳ yine ol **yār-ı güzīn** / Ḳılduġı luṭfı bize eyleye tekrār yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 3). [yār-ı güzīn,]*

yār-ı men [1] *Benim yârim, sevgilim.*

Yār-ı men cānumda iẕʿān itdürür yārum baña / Lā-vefā illā-vefā illā-vefā illā-vefā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 15, Beyit 1). [yār-ı men,]*

yār-ı murād olmak [1] *Arzu edilen sevgili olmak.*

Benven Murādī **yār-ı murād oldı** pes saña / Her ne didümse evvel ü āḫir aña didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 5). [yār-ı murād oldı, -dı]*

yār-ı müstaġnī şeved ez ḥadd-i istiġnā-yı men [1] *Benim istiğna sınırımdan yar müstağnidir.*

Men bi-selmā mīrsem ez himmet-i bālā-yı men / **Yār-ı müstaġnī şeved ez ḥadd-i istiġnā-yı men** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1093, Beyit 1). [yār-ı müstaġnī şeved ez ḥadd-i istiġnā-yı men,]*

yār-ı ṣāduḳ: *Sadık, vefalı aşık.*

Yār-ı ṣāduḳ ne revādur ki bizi tārik ola / Ḥāşa kim ʿabdi ferāmūş idüben ide güẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 4). [yār-ı ṣāduḳ,]*

yār-i bī-hemtā [1] *Eşi benzeri olmayan sevgili, dost.*

Ḥāl-i istiġrāḳı ʿāşıḳlar ne ḥāl añlar bu gün / **Yār-i bī-hemtādan** ayrılmaḳ muḥāl añlar bu gün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 1). [yār-i bī-hemtādan, -dan]*

yārī-i yār: *Sevgilinin dostluğu.*

Bu Murādī **yārī-i yār** ile yāre yār olup / Kimsene bilmez anuñ içün benüm māhiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 5). [yārī-i yār,]*

yār-i men çün bi-niḳābī bi-neşīned be-pā-men [1] *Yārim örtü ile beni beklerken otursa.*

Yār-i men çün bi-niḳābī bi-neşīned be-pā-men / Men küşāde bi-künem ḥucb-i men dādyāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1442, Beyit 4). [yār-i men çün bi-niḳābī bi-neşīned be-pā-men,]*

yār işigi [1] *Sevgilinin eşiği, kapısı.*

Pādişāh-ı dehrem oldum **yār işiginde** gedā / Çün gedāyam ʿālem içre rütbe-i vālā menem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 2). [yār işiginde, -n, -de]*

yār itmek [5] *Dost edinmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī var hemān sen ʿışḳı **yār it** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 6). [yār it,]*

yār ḳılmak [2] *Dost etmek.*

Ḳıl ḫayāl-ı yāri **yār** ey dil saña / Ḳıl tevaḳḳuf bir dem ey dil olma zār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 4). [yār ḳıl,]*

Ḳamu **yārin ḳılupdur** cümle aġyār / Ümīdi bu ki yāri ola yāri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1560, Beyit 4). [yārin ḳılupdur, -up, -dur]*

yār olmak [27] *Sevgili, dost olmak.*

Murādī yār ile **yār ol** ḳamu cümleye aġyār ol / İşükde ṭurma tekrār ol al imdi pīrden himmet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 6). [yār ol,]*

yār yār [1] *Sevgili.*

Meyl-i dildār ideli vaṣlı temennāsındayum / **Yār yār** olsun benümle ġayrıdan pervānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 4). [yār yār,]*

yārā [20] *Yara, derin kesik; oyuk, yarık.*

Meftūḥ-ı ġıṭādur bu mekşūf-ı ʿaṭādur bu / Ṣāḥib-ḫulefādur bu her **yaraya** merhemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 4). [yaraya, -ya]*

Yarasına göre her bir yaraya merhem urup / Sākin oldılar varup her birisi sükkān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 4). [yarasına, -sı, -(n)a]*

II Gönül yarası.

Ḥayāt-ı mürde olmışdur refīḳ-i ṣāḥib-i enẕār / Ḳamu **yaraya** merhemdür cemāli gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 2). [yaraya, -y, -a]*

Derūn-ı dilde yāruñ **yarası** var / Ṭabībā sende anuñ çāresi var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 1). [yarası, -sı]*

Yār cevr ile kim urur yara / **Yara** olmaz baña o merhemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 531, Beyit 3). [yara,]*

Ḳamudan ẓāhir oldı ʿışḳ-ı yār ey mihter i ʿālem / Ḥakīmüñ ḥükmidür el-ḥaḳ eger **yara** eger merhem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 1). [yara,]*

Cemāl-i dil-rübāsıdur dili şeydā iden yārüñ / ʿAceb olmaz eger bir dem urasın **yarama** merhem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 4). [yarama, -m, -a]*

Ẓāhirā manẓūr-ı enẓār oldı ʿayn-ı yaralar / Kendüsin yara urur tīmār ider pes **yarasın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 3). [yarasın, -sın]*

Yaramuñ ḳalbinde buldum çün maḥabbet çāresin / Anuñ içün seçmişem maʿşūḳ u ʿāşıḳ arasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 1). [yaramuñ, -m, -uñ]*

Terk-i ān u cān iden ʿışḳında ʿāşıḳ añlama / Sırr-ı aʿceb ol durur yārinde bulup **yarasın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 3). [yarasın, -+sın]*

Bu Murādīnüñ kelāmından ḫaberdār olmaġa / Gel berü eyle hezārān pāre ḳalbüñ **yarasın** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 5). [yarasın, -+sın]*

Ser serā-yı perdede buldı ḥicāb ile maḳar / Urdı maʿşūḳ ile ʿāşıḳ **yarasına** merhemin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 3). [yarasına, -(s)ı, -(n)a]*

Līkin yine arḳamı ṣıġayup / **Yaramı** oñultdı merheminden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 3). [yaramı, -m, -ı]*

Cümleten **yaraya** şifā virmiş / Merhem-i lā-ilāhe illā'llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 4). [yaraya, -(y)a]*

'Āşıḳuñ **yarası** oñulmaz hiç / Her nefesde çün olur ol tāze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 4). [yarası, -s, -ı]*

'Iyān-ı bī-'ayānundur nihān olan nihān ancaḳ / Urur bu sīne-i mecrūḥa **yara** yara merhemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 4). [yara,]*

Nefesi olsa ḥayāt irgürici mürdelere / Bir kelāmı nice biñ **yaraya** merhem olsa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 3). [yaraya, -(y)a]*

Çün ezelden yārden oldı derūnum **yarası** / Ol ṭabīb-i cāndandur girü anuñ çāresi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 1). [yarası, -s, -ı]*

Ṭuymadum tīgüñden olan yaranuña acısını / Zīre kim tīġuñ durur bu **yaramuñ** öz merhemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 2). [yaramuñ, -m, -un]*

Ṭuymadum tīgüñden olan **yaranuña** acısını / Zīre kim tīġuñ durur bu yaramuñ öz merhemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 2). [yaranuña, -nun, -a]*

yara-i bağrum [1] *Kalp yarası.*

Gösterüp **yara-i bağrumı** bugün dildāra / Didüm ey merḥameti çoḳ baña ḳıl bir çāre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 1). [yara-i bağrumı, -um, -ı]*

yara urmak [5] Deyim *Yara açmak, yaralamak. II Aşk yarası. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yār cevr ile kim **urur yara** / Yara olmaz baña o merhemdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 531, Beyit 3). [yara urur, -ur]*

yaraya merhem urmak [2] *Yaraya ilaç sürmek, yarayı iyileştirmek. II Birini mutlu etmek, sevindirmek.*

Yaraya merhem urup yārüm naẓar ḳıldı baña / Bir naẓar yegdür baña dünyāyı ḳılmaḳdan ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 1). [yaraya merhem urup, -up]*

Yarasına göre her bir **yaraya merhem urup** / Sākin oldılar varup her birisi sükkān ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 4). [yaraya merhem urup, -up]*

yaraḳ [3] *Hazırlık, levazım, teçhizat.*

Cihānuñ varını hergiz gözüm ʿaynına almaz hiç / Cemāl-i yāri seyr içün muʿayyen bir **yaraġum** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 4). [yaraġum, -um]*

Fānī cihāndur bu cihān ḳıl **yaraġuñı** / Ḳalmaz kimesne āhır u bāḳī Ḥudā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 3). [yaraġuñı, -un, -ı]*

Aldanup ḳalma cihāna ḳıl **yaraġuñ** ey ʿamū / Āh kim irer ecel bir gün saña bil ansuzın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 4). [yaraġuñ, -uñ]*

yaraġın eylemek [1] *Hazırlık yapmak.*

Er olan **eyler** ʿuḳbānuñ **yaraġın** / Durışur eyleye cennet ṭuraġın *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 3). [yaraġın eyler, -r]*

yaraḳ ḳılmak [2] *Hazırlık yapmak.*

Gel berü ol yevmü yād it **ḳıl yaraġuñ** şimdiden / Āh ol dem n'ola ḥālüñ fikr ider misin müdām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 4). [yaraġuñ ḳıl,]*

Ḳutlu şol kimse durur kim olısar defter-i aḳ / ʿĀleme geldüñ anuñ çün **ḳılasın** göce **yaraḳ** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 28, Beyit 1). [yaraḳ ḳılasın, -a, -sın]*

yārāmak [7] *Bir iş için uygun olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAmelüm yoḳ durur Allāha **yarar** / Āh yoḳ bir işüm ol şāha yarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 1). [yarar, -r]*

yaramaz [1] *Yaramaz; kötü; çirkin.*

Arıtġıl bāṭınuñ ḥıḳd u ḥasedden her **yaramazdan** / Benüm diyü ṣalınmaġıl ṣonı cümle hebā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 3). [yaramazdan, -dan]*

yaraşmak [29] *Yakışmak, uygun düşmek, layık ve münasip olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳulum ḳapuña yüz sürüp gelmişem yā ġanī / Sana **yaraşur** ʿizzet-i salṭanat kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 120, Beyit 3). [yaraşur, -ur]*

yaratmak [5] *Yoktan var etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Anı luṭfından ol Allāh şöyle **yaradupdur** kim / Anuñ ḥüsnini medḥ itseñ Murādī doyamaz diller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 5). [yaradupdur, -up, -dur]*

yaradılmış [1] *Yaratılmış, canlı varlıklar.*

Yaraşur ḥüsnüñ temāşāsına ḥayrān olsalar / **Yaradılmışlar** ḳamu müştāḳı olmış ṭalʿatüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 3). [yaradılmışlar, -lar]*

yardumcı [1] *Yardım eden.*

Ḥamdu li'llāh baña **yardumcıya** ḥācet yoḳdur / Yarıcumdur benüm ol her dem u her ānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 2). [yardumcıya, -(y)a]*

yarıcı [2] *Yardımcı, muin, şefaatçi.*

Ḥıfẓ-ı amānındayam **yarıcı** baña kerīm / Luṭfına yüz dutmışam luṭfı anundur ʿamīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 1). [yarıcı,]*

Ḥamdu li'llāh baña yardumcıya ḥācet yoḳdur / **Yarıcumdur** benüm ol her dem u her ānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 2). [yarıcumdur, -m, -dur]*

yarılmak [1] *Parçalanmak, yarılmak.*

Ṣaḳın binā-yı şerʿden ḳoparmağıl bir ṭaş / Ḳoparsa taş eger **yarılur** nice biñ baş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 1). [yarılur, -ur]*

yarım dem [1] *Kısa bir süre.*

İrişdür vaḥdete kendüñ ḳoma kesretde **yarım dem** / Ḥayāt ister iseñ her dem di lā-mevcūde illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 2). [yarım dem,]*

yarın [5] *Ertesi gün. II Gelecek, gelecek zaman.*

Ol durur **yarın** diyen "yāleytenī küntü türāb" / Ey Murādī gūşına her kim ki almaz ḳavlüñi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 5). [yarın,]*

Çeke gör ḳahr-ı dünyāyı nitekim çekdi ol Eyyüb / Bu günki gün çeken kahrı **yarın** anda olur ḫurrem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 6). [yarın,]*

Rāciʿ oldum ḳomadum bu günki ḳavli **yarına** / Ṣanma kim ben bunda geldüm ad ü ṣān u ʿār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 4). [yarına, -a]*

ʿĀḳil iseñ Murādī sözin diñle ʿaḳl ile / Şimdi ki rūz-ı furṣatı gel ḳoma **yarına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 5). [yarına, -a]*

II Ahiret günü.

Ey Murādī bu cihān kesb içün oldı īcād / Anda **yarın** görimez bunda olan aʻmādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 5). [yarın,]*

yarına ḳomak [1] *Yarına bırakmak.*

ʻĀḳil iseñ Murādī sözin diñle ʻaḳl ile / Şimdi ki rūz-ı furṣatı gel **ḳoma yarına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 5). [yarına ḳoma, -ma]*

yaş [1] *Matem.*

Bir şemme duydı bāġ-ı gül gül-ʿiẕārdan / ʿĀrum **yāsını** ḳodı ʿulyāda seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 3). [yāsını, -ı, -n, -ı]*

yaşaḳ [3] *Yasak.*

Açılmış ravża-i dildār dirilmiş cümle ʿāşıḳlar / Murādī ʿayn-ı ʿāşıḳ girmesün muḥkem **yaşaġum** var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 5). [yaşaġum, -um]*

Dilde hicr-i yār ile biñ yirde dāġum var imiş / Añlaram ġayrıya baḳmaġa **yaşaġum** var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 1). [yaşaġum, -um]*

Menşūr-ı ḥükm neşr olalı her ṭaraf ṭaraf / Şāh u gedā ḳulaġın urupdur **yaşaġuma** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 3). [yaşaġuma, -um, -a]*

yasaḳ eylemek [1] *Yasaklamak.*

Kārını bildi göñül ʿışḳına virdi dil ü cān / Nāẓır olmamaġ içün ġayrıya **eyledi yasaḳ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 3). [yasaḳ eyledi, -di]*

yaşaġ ḳılmak [2] *Yasaklamak.*

Çün gelüben yanına tolsa sivānuñ ʿaskeri / Pādişāh-ı ʿışḳ irüp ṭaġıtdı vü **ḳıldı yaşaġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 4). [yaşaġ ḳıldı, -dı]*

ʿUlūm-ı ḥikmeti ögrendi ʿāşıḳ-ı şādıḳ / Velīk şerḥ ü beyānına yār **ḳıldı yaşaġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 3). [yaşaġ ḳıldı, -dı]*

yaşaġ olmak [4] *Engellenmek, bir yere veya bir şeye ulaşmasına izin verilmemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu Murādīnüñ beyānı şerḥe ṭutardı yüzin / Söyler idi cānı bil **olmasa** cānāndan **yaşaġ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 5). [yaşaġ olmasa, -ma, -sa]*

yaşdanmak [2] *Yaslanmak, dayanmak. II Güvenmek.*

İşigüñ **yaşdanan** şāhā ider me'vādan istiġnā / Temāşā eyleyen ḳaddüñ ider ṭūbādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 1). [yaşdanan, -an]*

Bāb-ı ġayrı **yaşdananlar** bilmedi ādābdan / Ehl-i ādāb olmayanlar bulmadı sulṭāna yol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 3). [yaşdananlar, -an, -lar]*

yā-sīn [2] *Yasin. Kur'an'ın 36. Suresi.*

Yazup defterde kilk-i ḳudret ile ḫaṭṭ çün kim ad / Didi Nūn ile Ṣād **Yā-Sīn** Ḥā-Mīm Elif-Lām-Mīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 1). [yā-sīn,]*

Ey Murādī bu ʻulūm-ı ṣuverīden maʻnā / Gözedürseñ ne dimekdür diyeler pes **Yā-Sīn** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 5). [yā-sīn,]*

yaş [25] *Gözyaşı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Eşkümi gördükde deryā āferin itdi baña / Benden artuḳdur **yaşuñ** v'Allāhi ḫayrānum saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 1). [yaşuñ, -un]*

yaş dökmek [1] Deyim *Ağlamak.*

Ne yazdı levḥe gör naḳḳāş-ı dehr naḳşı sen egme baş / İki gözden **döküben yaş** gözetme zīr ü bālāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 3). [yaş döküben, -üben]*

yaş olmak [1] *Gözyaşı dökmek.*

Āh ʿaceb ḥālüm n'ola ol demde tedbīrüm n'ola / Anuñ içün gözlerümden **yaş olur** her dem revān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 3). [yaş olur, -ur]*

yaşum gül-gün eylemek [1] *Gözyaşının kan renkli olması, çok kederlenmek. II Şirin'in gülgun isimli atı.*

Ey ḫüsrevüm olalı lebüñ Şīrīne Ferhād / Şeb-dīz ṣaçuñ hicri **yaşum eyledi gül-gün** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 4). [yaşum gül-gün eyledi, -di]*

yatmak [12] *1. Yatmak, uyumak. II Bir hâl üzere bulunmak.*

Bu Murādı nūş idenler cürʿasından ḳaṭresin / **Yatdılar** ser-mest olup bī-hūş tā rūz-ı cezā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 5). [yatdılar, -dı, -lar]*

Her gicede tā ṣubḥa degin ḳā'im-i leyl ol / Ġafletde **yatup** ḳalma ṣaḳın hem çü behāyim *(Murâdî Dîvânı, Gazel 960, Beyit 3). [yatup, -up]*

2. Mezarda boylu boyunca uzanmak.

Ḫavf-ı Ḥaḳdan ḳalbi dā'im ṭolu bāk olmış **yatar** / Milk-i dünyāya göñül virmez Murādī ʿāḳilīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 5). [yatar, -ur]*

Ey nice şāhān-ı ʿālem zīr-i ḫāk olmış **yatur** / Pehlivān-ı ṣaf-şikenler hep helāk olmış yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 1). [yatur, -(u)r]*

Ey nice şāhān-ı ʿālem zīr-i ḫāk olmış yatur / Pehlivān-ı ṣaf-şikenler hep helāk olmış **yatur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 1). [yatur, -(u)r]*

Ġarrā olma bu cihānuñ bir iki gün ʿömrine / Mālik-i ḫayl ü ḥaşemler sīne-çāk olmış **yatur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 2). [yatur, -(u)r]*

Hiç meḳābirden yaña varduñ mı urduñ mı ḳulaġ / Āh idüp dest-i ecelden derdnāk olmış **yatur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 3). [yatur, -(u)r]*

Ḳanı gün görmez güzeller n'oldı ol zībā cemāl / Ẕerre ẕerre şerḥa şerḥa infikāk olmış **yatur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 4). [yatur, -(u)r]*

Fānī dünyā benüm oldı diyüben da'vī ḳılan / Kellesi ṭopraġun altında **yatur** hem çü sifāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 4). [yatur, -(u)r]*

Cān ṭā'ir ola çün kim bu ḳafesden çıḳuben / Ḫāk altında **yatursın** nice ān u nice dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 2). [yatursın, -ur, -sın]*

Miḥnet-i dünyāya ṣabr it āḫirüñ ma'mūr ola / Leẕẕetin terk eyle tā kim **yatduġuñ** pür-nūr ola *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 1). [yatduġuñ, -un]*

Yatanlar zīr-i cāda ṣanma mürde / Naẓar ḳıl anların iḥyāsı var mı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 2). [yatanlar, -lar]*

yatup uyumak [1] *Yatıp uyumak.*

Yiyüp içüp **yatup uyuma** behāyim gibi sen / Ṭāʿat-i Ḥaḳda durış nefsüñi ḳaplasın ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 4). [yatup uyuma, -ma]*

yataġ [1] *Yatak II Asıl varılacak yer.*

Mevrūs olalı nuṣḥ-ı ḥadīsi ḳulaġuma / Ġavvāṣ-ı baḥr olalı irişdüm **yataġuma** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 1). [yataġuma, -um, -a]*

yāver olmak [1] *Yardımcı olmak.*

Murāduñ fehm olınmaz bu kelāmı / Meger **yāver ola** sulṭān-ı ʿizzet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 5). [yāver ola, -a]*

yāvī kılmak [2] *Kaybetmek.*

Yalvarup ol dilrübādan keşf-i dīdār istedüm / **Yāvī kıldum** kendözüm kendümde tekrār istedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 1). [yāvī kıldum, -du, -m]*

Mū gibi inceldi cismüm şevḳ-i zülfüñden senüñ / **Yāvī ḳıldum** kendümi zerd oldı beñzüm hem çü gāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 2). [yāvī ḳıldum, -du, -m]*

yavuz [3] *Kötü, fena.*

Ḳamu ögrendi eyü **yavuzını** dünyānuñ / Gör Murādī gözüñ aç nice mu'allamdur dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 5). [yavuzını, -ı, -(n) ı]*

Eylik eyle saña **yavuz** ṣanana / Diler iseñ ki raḥmet ide 'afū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 2). [yavuz,]*

Ey göñül aldanuben ḳalma cihān cünbüşine / Nice duş olduñ anuñ sen eyü **yavuz** işine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 1). [yavuz,]*

yay [2] *Yay. II Sevgilinin kavisli kaşı.*

Ḳaşuñ **yayına** ey serv-i revānum / Nice biñ ʿāşıḳuñ ḳurbān olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 2). [yayına, -ı, -n, -a]*

Ḳaşı **yayına** ḳurbān olduġum anuñ ʿaceb midür / Sözi şīrīn lebi şekker ʿaceb ḫôş dil-rübā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 2). [yayına, -ına]*

yāy çekmek [1] *Yay çekilmesi. II Kader okunun yaydan çıkması; kaderin gerçekleşmesi.*

Murādī ḳabża-i ḳudretdedür çü ḳavs-i ḳażā / Ṭurur mı sehm-i ḳader çün **çekilse** muḥkem **yāy** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 5). [yāy çekilse, -il, -se]*

yayılmak [7] *1. Herkes tarafından duyulmak.*

Yayıldı cümle cihān içre çün ṣadā-yı edeb / İḥāṭa ḳıldı ḳamu kūşeyi nidā-yı edeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 1). [yayıldı, -dı]*

Aḫbār-ı ḥüsni ʿāleme **yayıldı** ser-te-ser / Günden güne şüyūʿ ile tāze ḫaberdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 3). [yayıldı, -dı]*

Murādīnüñ yine şīrīn-maḳāli / **Yayılmış** ser-be-ser dünyāya düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 5). [yayılmış, -mış]*

Çünki **yayıldı** bu kelām ʿāleme / Eyledi taḥsīn Murāda enām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 5). [yayıldı, -dı]*

2. Işığın yayılması.

Āteşümden āsumān ile zemīn bulur fenā / ʿĀleme bir ẕerresi **yayılsa** ger bu dūdenüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 3). [yayılsa, -sa]*

Ufuḳdan ṭāliʿ oldı şems-i devlet / **Yayıldı** ʿāleme nūr-ı başīret *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 3). [yayıldı, -dı]*

3. Dağılmak.

Yinciler **yayıldı** ḥavl-i ḳuvvet aḥvāl üstine / Himmet ile baġladı meydān meydān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 4). [yayıldı, -dı]*

yazıḳ ki [1] *Ne yazık ki! Maalesef.*

Bu Murāduñ bu kelāmında eser bulmaz iseñ / Saña **yazıḳ ki** cihānda olımaduñ uşlu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 5). [yazıḳ ki,]*

yazmak [75] *1. Kaleme almak.*

Yazdı Murādī levḥe levḥ oldı aña levḥa / Ey ʿālem-i tüvānā sensin yine hüveydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 5). [yazdı, -dı]*

Aġ u ḳarası ʿaynuñuñ birbirine ḳarābeti / Ḫāṭıruña alup bunuñ remzini dilde **yaz** kitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 4). [yaz,]*

Bu Murāduñ ʿuḳdesin ger ḥal iderseñ ʿilm ile / Senüñ içün de **yazalar** tā ḳıyāmet menḳıbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 5). [yazalar, -a, -lar]*

Ger **yazarsañ** sen Murāduñ sözlerin / Eyleye bir noḳṭası biñ ḳavli māt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 5). [yazarsañ, -ar, -sa, -n]*

Murādīnüñ kelāmıdur kemāl-i ḳudret ü heybet / Anuñ bir ḥarfi şerḥ olmaz ḥalāyıḳ ger **yaza** elvāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 5). [yaza, -a]*

Ḳalemler olsa ger eşcār mürekkeb olsa deryālar / **Yazılmaz** idi aḥvālüm ne peydādur bu peydālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 1). [yazılmaz, -ıl, -maz]*

Şerḥini ʿāşıḳlaruñ şerḥ idemez ʿallāmeler / **Yazamazlar** mū-be-mū küttāb-ı devrān eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 4). [yazamazlar, -lar]*

Cemʿ ola küttāb-ı ʿālem **yazmayalar** ḥālümi / Sırrumuñ bir noḳṭasından virmeye kimse ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 2). [yazmayalar, -ma, -y, -a, -lar]*

Cümle-i vechümde gördüm bir misāl / ʿĀlemüñ ʿilmini bir noḳṭamda **yaz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 4). [yaz,]*

Ben oḳumışam ders-i ʿulūmı ezelīden / Bu ilmi **yazup** ortaya küttāb getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 4). [yazup, -up]*

Ṣaḥayifinde **yazıldı** viṣāl içün menşūr / Şu vech ile ebedā yoḳdur anda ḳara vü aġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 2). [yazıldı, -dı]*

Yazmayan medḥüñ cihānda ey ḳamer-ṭalʿat senüñ / Ḫāme gibi ol pelīdüñ başı olsun iki şaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 5). [yazmayan, -ma, -yan]*

Ḳavl-i cān-baḫşı Murādī gibi sen bulmayasın / Tā ḳıyāmet günine deñlü **yazarsañ** evrāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 5). [yazarsañ, -ar, -sa, -ñ]*

Ẓaferdür her zamān her dem ḳarīni ehl-i İslāmuñ / Livā-i nuṣret üzre çün **yazıldı** ism ile nāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 1). [yazıldı, -dı]*

Murādīnüñ ne mümkindür ki şerḥ ola bu güftārı / Bunı **yazmaġa** fi'l-cümle mecāl olmaya küttābuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 6). [yazmaġa, -maġ, -a]*

Ger begendüñse berātuñ **yazalar** menşūrını / Oḳusunlar gör ġalaṭ var mı arada sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 2). [yazalar, -a, -lar]*

Gerçi kim ḳavl-i Murādīye dinilür aḳvāl / **Yazmaya** noḳṭasını olsa mürekkeb ḳamu yem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 5). [yazmaya, -ma, -ya]*

Bir iḥsān eylemişdür kim saña luṭfından ol vehhāb / Dirilse ḫalḳ-ı ʿālem **yazmaya** ẕerre ʿaṭāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 2). [yazmaya, -ma, -ya]*

Ey Murādī sebʿa-i ebḥar olursa ger midād / Biñde bir ḳavlüñi **yazmaya** senüñ aḳvāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 5). [yazmaya, -ma, -ya]*

Muʿammā oldı ismüñ nükhetinden çün gül-i aḥmer / Anuñ çün ʿandelīb aġlar aña ḳarşu çıḳup **yaza** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 2). [yaza, -a]*

Yazılmaz defter-i şerḥüm mürekkeb olsa deryālar / Ḳamu mevcūd ʿācizler durur naḳş-ı misālümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 3). [yazılmaz, -maz]*

Kātib-i dehr urup destini levḥ u ḳaleme / Ḥalimüñ biñde birin **yazmadı** düşdi eleme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 1). [yazmadı, -ma, -dı]*

Deryā midād ola ger eşcār olursa aḳlām / Derdümi **yaza** ger ḫalḳ gelmeye ol beyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 3). [yaza, -a]*

Ḳalem şaḳḳ oldı **yazdı** çün / Muḥammeddür Resūlüm oluñ āgāh *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 1). [yazdı, -dı]*

Ḳalem şaḳḳ olup dörd pāre hemān / **Yazar** tā ḳıyāmet rumūz-ı nihān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 34, Beyit 2). [yazar, -ar]*

Yaraşur güftārumuñ şerḥinde nāfiẕ olsa ger / **Yazmaya** yir gök ola evrāḳ u aḳlāmı şecer *(Murâdî Dîvânı, Müfret 34, Beyit 1). [yazmaya, -ma, -ya]*

II İşlemek, tesir etmek.

Ṣafḥa-i dilde cemālüñ āyeti imlā olur / Her ne defter **yazıla** ol ṣafḥadan inşā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 1). [yazıla, -a]*

Maʿnā-yı dilde **yazdı** göñül levḥine ḳalem / Her kim ki ola fān añа ʿışḳ intihā yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 3). [yazdı, -dı]*

Çün ʿaḳl-ı evvelümde görindi fütūḥ-ı ġayb / Nāmumı levḥe kilk ile **yazdı** ʿalāda ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 4). [yazdı, -dı]*

Ṣafḥa-i rükn-i kitāb cedvel-i zerle ṭolu / **Yazdı** anı kā'ināt söyledi imlā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 3). [yazdı, -dı]*

Baḳuben āyine-i ḥüsnüñe **yazdum** ḳat ḳat / Bulmadum ġayrıyı bir noḳṭa misālüñde senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 4). [yazdum, -du, -m]*

Minnetüm evrāḳına **yazdum** murādum ḫaṭṭını / Gel berü bir naẕar ḳıl nice inşā eyledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 2). [yazdum, -du, -m]*

Çün berātum oḳudum **yazmış** ḳul huva'llāhu'l-ʿaẕīm / İsm-i Raḥmānı hüveydā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 2). [yazmış, -mış]*

Faṣl-ı ʿaṭā ile ḳaçan ola nidā-yı ẕe'l-kerem / Pes dutuben misālini levḥ-i dile **yazar** ḳalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 1). [yazar, -ar]*

Münderic-i kelām olup saṭra yazar çü besmele / Nāmın ider beyān ezel ismini soñradan **yazar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 2). [yazar, -ar]*

Çü menşūrında **yazdı** nām ile nām eyledi nāmın / Bu ʿunvān ü ṣalābetle geçürdi dehr-i eyyāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 1). [yazdı, -dı]*

Ey zebānın depreden elfāẓa maʿnā bilmedüñ / Ṣūret-i ḥükmüñde gör **yazmış** mı tuġrā elsine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 3). [yazmış, -mış]*

Dilerseñ levḥ-i dilde **yazmaġa** ger naḳş-ı bismi'llāh / Dem-ā-dem eksük olmasuñ dilüñde ẕikr-i illā'llāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 1). [yazmaġa, -maġ, -a]*

Göñül levḥine **yazdum** bir nice söz / Birini almaġ içün vir nice yüz *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 1). [yazdum, -+dum]*

2. Allah'ın kudret kalemi.

Ẓāhir ü bāṭında bāṭın ẓāhirin naḳş eylemiş / Şöyle **yazmış** levḥi elf ü bā vü tā olmaz añа *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 4). [yazmış, -mış]*

Levḥ-i dilde çün **yazıldı** āyet-i ümmü'l-kitāb" / Her ḥurūfına virilmüşdür nice biñ biñ cevāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 1). [yazıldı, -ıl, -dı]*

Yazdı çün evvel ḳalem İnni ena'llāhu eḥad / Ḳādir-i vāḥidde evvel oldı ḳudret iftitāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 2). [yazdı, -dı]*

Yazup defterde kilk-i ḳudret ile ḫaṭṭ çün kim ad / Didi Nūn ile Ṣād Yā-Sīn Ḥā-Mīm Elif-Lām-Mīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 1). [yazup, -up]*

Ṣafḥa-i levḥ üzre **yazmış** çünki mīsāk āyetin / Ara yirde anuñ içün oldı muḥkem iltiẕāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 3). [yazmış, -mış]*

Yazdı ḳudret kātibi ḳudret yediyle bir kelām / Ḫalvet oldı dil anuñ meşġūl maʿnāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 3). [yazdı, -dı]*

Çün ezel **yazdı** ena'llāh āyetin şaḳḳu'l-ḳalem / Muʿcize olsa Muḥammedden ne var şaḳḳu'l-ḳamer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 4). [yazdı, -dı]*

Ṣafḥa-i kübrāyı gördüm bir münaḳḳaş levḥdür / Kilk-i ḳudret **yazmış** anda her ne kim var cümle kār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 4). [yazmış, -mış]*

Levḥ-i dile ḳalem çeküp **yazdı** berāt-ı iftiḫār / Eyledi emr-i sābıkı buldı sebāt-ı iftiḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 1). [yazdı, -dı]*

Yazduñ muṣarraḥ ʿilmüñi bildüñ çü **yazmaḳ** yā neden / Bildüm nedür maḳṣūduñı fiʿlüñ durur inşālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 4). [yazmaḳ, -maḳ]*

Yazduñ muṣarraḥ ʿilmüñi bildüñ çü yazmaḳ yā neden / Bildüm nedür maḳṣūduñı fiʿlüñ durur inşālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 4). [yazduñ, -du, -ñ]*

Ḫāme-i ʿilm-i ezel levḥe çü ḳıldı raḳam / Besmeleden ṣoñra bes **yazdı** bu aḫbārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 4). [yazdı, -dı]*

Fehm ü dāniş remzini remz itmedi ʿallāmeler / Gerçi **yazmış** baʿżı ʿilmin ẓāhirā defterde Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 2). [yazmış, -mış]*

Cān ü göñül arasın aldı çü deryā-yı ʿışḳ / **Yazdı** berāt-ı ezel çekdi çü ṭuġrā-yı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 1). [yazdı, -dı]*

Yazdı levḥ üzre kilk-i ḳudret pes / Nāmını nām ile hümām el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 3). [yazdı, -dı]*

Münderic-i kelām olup saṭra **yazar** çü besmele / Nāmın ider beyān ezel ismini soñradan yazar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 2). [yazar, -ar]*

Ṣāḥib-naẕar iseñ ey Murādī / Gör ḳande **yazıldı** nām-ı Ādem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 5). [yazıldı, -dı]*

Yazalı ḫaṭṭı levḥ üzre ḫabībüm dest-i ḳudretle / Ṭolanduñ noḳṭa-i dā'im ʿaceb pergār imişsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 4). [yazalı, -+alı]*

Kātib-i ḳudret **yazaldan** bu evāmir saṭrını / Bir debīrem çekmişem her ḥükme bir tuġrāyı ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 3). [yazaldan, -al, -dan]*

Ey Murādī levḥ-i maḥfūẓ üzre nāmuñ naḳş olup / **Yazdı** nāmuñ yanına ḫalḳ eyledüm dīdār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 5). [yazdı, -dı]*

Nāmını **yazdı** ʿale'l-levḥ ḳalem ʿilm ile çün / Kişver-i maʿrifeti feth ider ebvābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 4). [yazdı, -dı]*

Muḥīṭ çünki enel-Ḥaḳda **yazdı** er-Raḥmān / Raḥīm ismini bildürdi luṭf ile mennān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 1). [yazdı, -dı]*

Virdi çün bāzūya ḳuvvet ol kerimü'l-ekremīn / **Yazdı** menşūr-ı berāt innā feteḥnā gel berü *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 3). [yazdı, -dı]*

Çün ena'llāh āyetin **yazdı** ḳalem nūn üstine / Anuñ içün ḥükmi cārīdür bu ḳānūn üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 1). [yazdı, -dı]*

Ḫāme-i ḳudreti gördüm yed-i naḳḳāşumda / Ḳābe ḳavseyni **yazar** idi zeber ḳaşumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 1). [yazar, -ar]*

Yazdı ḳalem ena'llāh sābıḳda bir cerīde / Sensin murād-ı ʿālem ey cān āferīde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 1). [yazdı, -dı]*

Rüşd-i iḫlāşında gördüm mürşidüñ irşādını / **Yazmış** ammā kim ḥabībüm ismüm ile adını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 1). [yazmış, -mış]*

Levḥ-i dilde çün **yazıldı** ism-i ẕātuñ evveli / Evvel ü āḫirde derc oldı ṣıfātuñ evveli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 1). [yazıldı, -dı]*

Ne **yazdı** levḥe gör naḳḳāş-ı dehr naḳşı sen egme baş / İki gözden döküben yaş gözetme zīr ü bālāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 3). [yazdı, -dı]*

Ḳalem çün ism-i levḥi levḥe **yazdı** levḥ-i levḥümdür / Anuñ çün oldı lāyiḥ ʿālemine cümle devrānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 2). [yazdı, -dı]*

Göñül levḥine çün naḳḳāş-ı ḳudret / **Yazupdur** evvelā maʿnā-yı ülfet *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 1). [yazupdur, -up, -dur]*

Kilk-i ḳudret çü **yazdı** bi'smi'llah / Evvelā lā-ilāhe illa'llah *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 16, Beyit 1). [yazdı, -dı]*

Çü **yazdı** bunları nūr oldı bāhir / Anuñ ardınca ẓūlmet oldı ẓāhir *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 4). [yazdı, -dı]*

Muṣarraḥ **yazılmış** yine beyyināt / Gel āyātı gör kim odur ḳāṭıʿat *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 34, Beyit 1). [yazılmış, -mış]*

3. Kaderin yazılması.

Ḳālū belāda başuma ʿışḳuñ **yazıldı** çün / Senden ider mi bu dil-i şeydā ferāġati *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 4). [yazıldı, -dı]*

Levḥ-i dile **yazup** durur kilk-i kader çün āyeti / Cemʿ oluben ḳamu cihān itmege tā dirāyeti *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 1). [yazup, -up]*

yed [1] *El. II Kudret eli.*

Yazdı ḳudret kātibi ḳudret **yediyle** bir kelām / Ḫalvet oldı dil anuñ meşġūl maʿnāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 3). [yediyle, -iyle]*

yed-i beyżā [2] *Hz. Musa'nın mucizelerinden olan gözleri kamaştıran beyaz el.*

Gösterdi yüzinden yine pes şimdi Murāduñ / Firʿavnīlere Mūsī-i ḳudret **yed-i beyżā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 7). [yed-i beyżā,]*

Ben şanurdum yaluñuz Mūsādadur beyżā-i dest / Nice Firʿavnīlere şimdi **yed-i beyżā** gezer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 2). [yed-i beyżā,]*

yed-i ġam [1] *Gam eli, gamlı el.*

Munfaʿil olmazam ben eşyādan / **Yed-i ġam** dāmenümdedür kütāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 3). [yed-i ġam,]*

yed-i ḫayret [1] *Hayret eli.*

Çāk itdi **yed-i ḫayret** bu sabr-ı girībānın / Bilmem ne ola ḥikmet aġlamaġa ṭāḳat yoḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 2). [yed-i ḫayret,]*

yed-i ʿışḳa esīr olmak [1] *Aşkın eline esir düşmek; aşka tutulmak.*

Olsun ḳamudan ol haḳīr igende bir köhne ḥasīr / **Olsun yed-i ʿışḳa esīr** terk eylesün me'vāyı ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 4). [yed-i ʿışḳa esīr olsun, -sun]*

yed-i ḳudret [2] *Kudret eli; Allah'ın her şeyi yapabilme gücü.*

Murāduñ **yed-i ḳudretüñde** olupdur senüñ / Anuñ çün Murāda bulınmaz ebed hiç bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 5). [yed-i ḳudretüñde, -ün, -de]*

Fiʿl fiʿl-i ezelīdür **yed-i ḳudretde** dürüst / Şāhid isterseñ eger ḥāżır iki beyyinede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 2). [yed-i ḳudretde, -de]*

yed-i mü'eyyed [1] *Güçlü, sağlam, kuvvetlendirilmiş el.*

Yed-i mü'eyyed ile aldı ḳabża-i ḥükme / Ḳader oḳını atar her ṭarafda ḳavs-ı ḳażā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 2). [yed-i mü'eyyed,]*

yed-i naḳḳāş [1] *Nakış yapan el.*

Ḫāme-i ḳudreti gördüm **yed-i naḳḳāşumda** / Ḳābe ḳavseyni yazar idi zeber ḳaşumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 1). [yed-i naḳḳāşumda, -um, -da]*

yed-i niyaz [1] *Yalvararak açılan el.*

Seni arar dil ü cānum cemālüñ isteyüben / **Yed-i niyāzı** semāda kemālüñ isteyüben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 1). [yed-i niyāzı, -ı]*

yed-i yemin [1] *Sağ el.*

Çü ʿayna almadı ḥükmine virdi ikisini / **Yed-i yemīnine** ʿuḳba yesārına dünyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 4). [yed-i yemīnine, -i, -(n)e]*

yed urmak [1] *El vurmak, dokunmak, incelemek.*

Derc olalı ḫazīneye cümleten olmış olacaḳ / Geçdi elümden ol ḳamu **urmadı** kimse aña **yed** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 3). [yed urmadı, -ma, -dı]*

yedi [1] *Yedi sayısı.*

Oḳuyam çünki ben sebʿa'l-mesānī ism-i Ḥaḳḳ ile / Sekizdür acılan **yedi** ḳapanur ḳılmaz āzārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 4). [yedi,]*

yedi derya [5] *Yedi deniz, dünyadaki tüm denizler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şol ḳadar aġlamışam ḫumret-i hicrān ile kim / Eşk-i çeşmümi görelden **yedi deryā** iñler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 2). [yedi deryā,]*

yedi ḳat dūzaḫ olmak [1] *Yedi katlı cehennem olmak.*

Ḥayfā Murādī ḳavlini gūş eylemez iseñ / **Dūzaḫ olur** yirüñ senüñ elbette **yedi ḳat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 5). [yedi ḳat dūzaḫ olur, -ur]*

yefʿalu'llāhu mā-yeşādan [1] *Allah dilediğini yapar (14/İbrahim 27).*

Yefʿalu'llāhu mā-yeşādan çün görindi tāb-ı nūr / Ḥükm ider her ne dilerse ider ezmān pes mürūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 1). [yefʿalu'llāhu mā-yeşādan, -dan]*

yeg [12] *Daha iyi, daha üstün. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yaraya merhem urup yārüm naẓar ḳıldı baña / Bir naẓar **yegdür** baña dünyāyı ḳılmaḳdan ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 1). [yegdür, -dür]*

yeğrek [1] *En iyi, daha iyi.*

Men ne ānem kim olam ānumda lāyıḳ ānuma / **Yegrek** oldur bihterümde çun kim her dem bihterüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 5). [yegrek,]*

yek [2] *Bir, tek.*

Yek naẓar biñ naẓraya cā virdi istidlālden / Baḳmaġa mir'āta olmışdur şafā-yı sırr-ı şarṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 3). [yek,]*

Senüñ ʿışḳuñ hevāsından şu kim cānın nisār eyler / İki ʿālem musaḫḫar olsa degmez **yek** ser-i mūya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 4). [yek,]*

yek-cihet olmak [1] *Tek vücut olmak; bütünleşmek.*

ʿAḳl ile **yek-cihet olursañ** eger / Ḳul olurlar saña bütün dünyā *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 29, Beyit 2). [yek-cihet olursañ, -ur, -sa, -n]*

yek-dil olmak [1] *Aynı duyguları paylaşmak.*

Pāk-ı dāmen olalum cümle hevādan geçelüm / Yād ile **yek-dil olup** beyż ü dücādan geçelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 1). [yek-dil olup, -up]*

yek-pāre olmak [1] *Tek parça olmak.*

Rū-be-rū olduḳda vechüm yār ile / Yüz yüz ile **oldı** pes **yek-pāre** rūy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 3). [yek-pāre oldı, -dı]*

yek-sān itmek [2] *Bir, eşit, aynı etmek.*

Lāzım oldur bize dā'im durışavuz ḫayra / Ḫayrumuz mü'min ile kāfire **yeksān iderüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 2). [yeksān iderüz, -er, -üz]*

2. Düz etmek.

Lisānın kim ider taḥrīke cür'et / **İder yek-sān** ile nuṭḳını her ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1182, Beyit 4). [yek-sān ider, -er]*

yek-sān olmak [2] *Yerle bir olmak; toprak olmak.*

Ben cemāl-i yāre cānā şöyle ḫayrān olmışam / Gitdi benden ikilük ben cümle **yek-sān olmışam** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 1). [yek-sān olmışam, -mış, --am]*

Küntü kenzenden ḫaber bilmez şu kim / Şevḳ-i dildār ile **yek-sān olmaya** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1422, Beyit 4). [yek-sān olmaya, -ma, -(y)a]*

yekta [1] *Tek.*

Diler iseñ bu Murādī göresin vaḥdetde / Yoḫsa kesretde nice cism ile **yektā** görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 5). [yektā,]*

yekūnü'l-hādī ba'żuhüm min ba'żin tecavüze [1] *Birbirlerini hidayete getirdiler, dinleyiciler geçti birbirlerinden ayrıldılar.*

Yekūnü'l-hādī ba'żuhüm min ba'żin tecāvüze / Es-sāmiʿvān yeteferreḳū innī farḳ bi-fırḳat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1443, Beyit 4). [yekūnü'l-hādī ba'żuhüm min ba'żin tecāvüze,]*

yel [1] *1. Rüzgar, bad. 2. Talih, yazgı, kader.*

Muġayyibātı ḳayurma muʿayyenāta düriş / Dilā **yelinde** gezerseñ delīldür eseri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 3). [yelinde, -in, -de]*

yelmek [1] *Bir işin, bir şeyin, bir kimsenin ardında, aceleyle, telaşla koşup durmak, koşuşturmak.*

Zaḥmet-i miḥnete ḳatlanmıyacaḳ dil-dāde / Çün ḫużūrın gözedür rāhı ʿabes yire **yeler** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 4). [yeler, -er]*

yemen [1] *Arap yarımadasının güneybatısındaki ülkenin adı.*

Ki ḥicāb ile pes-i perdededür gāhī ʿayān / Ḳande varsañ seni izler **Yemene** var yā Ḥicāz *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 9, Beyit 2). [yemene, -e]*

yemin [*Kasem, ant içme.*

Ben cān ile rūḥı n'eyler idüm / Virmese **yemīn** ile bu cānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 9). [yemīn,]*

yemīn-ender yemīn eylemek [1] *Yemin üstüne yemin etmek.*

İsmüñe ben **eylerem** cānā **yemīn-ender yemīn** / Dilde ġayrinüñ ḫayālidür muḥal-ender muḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 3). [yemīn-ender yemīn eylerem, -r, -em]*

yemīn eylemek [1] *Bir şeyin doğruluğunu belirtmek için Allah'ı veya mukaddes bir şeyi şahit tutmak, ant içmek.*

Çün şāhidem ṭaḳarrüb içün **eyledi yemin** / Ṭutdum ḳasem sübūtı içün iki beyyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 2). [yemīn eyledi, -di]*

yemin [*Sağ taraf.*

Yemīnüm eyledüm rükn-i yamānı / Ḥacer esvedle ḳıldum merḥābalar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 4). [yemīnüm, -üm]*

yemīn ile yesār [2] *Sağ ve sol.*

Selām idüp selāmında beşāret virdi ḳavlinde / **Yemīn ile yesārında** hümāyun itdi encāmın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 2). [yemīn ile yesārında, -ın, -da]*

Yemīn ile yesārına baḳanlar olmadı ṣādıḳ / Bu ara yirde olan ʿahd ile iḳrārı seyr eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 4). [yemīn ile yesārına, -ı, -(n)a]*

yemīn ile yesāruñ zümresi [1] *Sağ ile sol topluluk.*

Ṣanʿata olmışdur **yemīn ile yesāruñ zümresi** / Birine ḥikmet birine töhmet oldı iḳtiżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 2). [yemīn ile yesāruñ zümresi, -un, -si]*

yemīn ü yesār [2] *Sağ ve sol.*

Minnetle anda baḳdı **yemīn ü yesārına** / Pes "ʿusri yüsr"e eyledi raġbetde iltiçā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 2). [yemīn ü yesārına, -ın, -a]*

Uzadup ellerin **yemīn ü yesār** / İki destinde oldı iki cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 3). [yemīn ü yesār,]*

yemm [7] *Deniz.*

Raḳam ḳılmayalar ḥālüm eger küttāb ola ʿālem / Beyāna gelmez aḥvālüm midād ola eger her **yem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 1). [yem,]*

Murāduñ ḥasb-i ḥālini beyān eyliyemez aṣlā / Eger küttāb ola ʿālem midād ola eger her **yem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 5). [yem,]*

Gerçi kim ḳavl-i Murādīye dinilür aḳvāl / Yazmaya noḳṭasını olsa mürekkeb ḳamu **yem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 5). [yem,]*

II Vahdet.

Ḳaṭrede deryā muʿayyen oldı **yemde** ḳaṭre kim / Müntehā-yı ṭāḳat olmışdur vücūda aṣl-ı fāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 4). [yemde, -de]*

Mā-ı ʿavn ile ṣulandı yine tā mīveleri / Oldı her bārı anuñ fülk-i vücūda bir **yem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 2). [yem,]*

Haḳīḳat baḥrine ḥūt oldı rūḥ-ı pür-fütūḥum çün / Şināv itsem o **yem** içre yine peydā olan sensin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 4). [yem,]*

Ne ḳadar ḳılsa teḳaṭur yem-i vaḥdet ābı / Her ne kim gelse beyāna yine rāciʿ bu **yeme** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 4). [yeme, -e]*

yemm-i ʿafv [1] *Af denizi. II Allah'ın denizler kadar çok bağışlaması.*

Kerānı yoḳ **yem-i ʿafvuñ** Ḫudāya / N'ola ḳılsan beni luṭf ile iḥyā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 20). [yem-i ʿafvuñ, -un]*

yemm-i aʿẓam [1] *En büyük deniz. II Vahdet.*

Nişān-ı māverāsından hüveydā bir **yemm-i aʿẓam** / Anuñ nışfı cemālīden vü nışfıdur celāliden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 2). [yem-i aʿẓam,]*

yemm-i bī-sāḥil [1] *Sahilsiz deniz. II Vahdette enginlik.*

Şol kişi kim ġavṣ ide ol **yemm-i bī-sāḥile** / Buldı şu cevherleri k'olmadı añа bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 2). [yem-i bī-sāḥile, -e]*

yemm-i ḥaḳāyıḳ [1] *Hakikatlerin denizi.*

Yemm-i ḥaḳāyıḳ üzre göñül fülkini ḳoma / Tā bilmeyince ʿilm ile der-yādelik sözin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 4). [yem-i ḥaḳāyıḳ,]*

yemm-i ḥaḳīḳat [1] *Hakikat denizi.*

Benüm **yemm-i ḥaḳīḳat** kim ḥaḳā'iḳ cevheri bende / Nihāyetler bulınmaz dürr-i meknūna ebed aṣlā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 3). [yemm-i ḥaḳīḳat,]*

yemm-i ḥayret [1] *Hayret denizi. II Tasavvufta hayret makamı.*

Cān ü dil ol ḥicābı ḳıldı çü şaḳ / Fülk-i ʿaḳl oldı **yemm-i ḥayrete** ġarḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 1). [yemm-i ḥayrete, -e]*

yemm-i ʿışk [2] *Aşk denizi.*

Feraḥ ister iseñ müferriḥ gözet / **Yemm-i ʿışḳda** āşinā ḳıl taleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 160, Beyit 3). [yem-i ʿışḳda, -da]*

Yemm-i ʿışk içre bir laḥẓa şināv itdüñse ey ʿāşıḳ / Ziyāde varmaġa himmet ḳıluben eylegil ġayret *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 3). [yem-i ʿışk,]*

yemm-i ʿirfān [] *İrfan denizi.*

Fülk-i vücūdı saldı biḥār-ı ferāġata / Lü'lüdür añlaġıl **yemm-i ʿirfāna** insilāḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 4). [yem-i ʿirfāna, -a]*

Ey Murādī **yemm-i ʿirfānuña** olmadı verāy / Her ḥurūfı kelimātuñ nice deryā görinür *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 432, Beyit 5). [yem-i ʿirfānuña, -un, -a]

yemm-i ḳudret [2] *Kudretli deniz.*

Muḥīṭ oldı **yemm-i ḳudret** iḥāṭa ḳıldı ser-tā-pā / O deryā ortasında bir melek-ṣūret püser buldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 2). [yem-i ḳudret,]*

Muḥīṭ oldı **yemm-i ḳudret** telāṭümde telāṭümde / Hevā terkin ḳılup fülk-i göñül deryāda ṭutdı rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 4). [yem-i ḳudret,]*

yemm-i maḥabbet [2] *Aşk denizi.*

Yemm-i mahabbet içre dil fülkini ṣalarsañ / Yoḳdur anuñ kenārı bulınmaz aña pāyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 2). [yemm-i mahabbet,]*

Cūş eyledi çün **yemm-i maḥabbet** / Dil zevraḳı bulmadı nihāyet *(Murâdî Dîvânı, Müfret 8, Beyit 1). [yem-i maḥabbet,]*

yemm-i mehīb-āsā [1] *Heybetli deniz. II Vahdet.*

Dümūʿumdan çü ẓāhir oldı bir **yemm-i mehīb-āsā** / O deryādan müheyyā oldı peydāda olub peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 1). [yemm-i mehīb-āsā,]*

yemm-i muḥīṭ [1] *Her yanı kuşatan deniz. II Vahdet.*

Yemm-i muḥīṭe fülk-i dil girdi çü bād-bān açup / Laḥẓada nice rāh alur gel berü sen bu ḥāle baḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 4). [yemm-i muḥīṭe, -e]*

yemm-i pür-āb [1] *Su dolu deniz.*

Bir ḥarāret virdi ḥicrān bu dil-i şeydāya kim / Lākin olmaz dökse ger biñ **yemm-i pür-āb** üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 2). [yemm-i pür-āb,]*

yemm-i ʿummān [13] *Büyük deniz, okyanus.*

Yaġılsa ḳaṭre ḳaṭre āb-ı cism-i nehr olur ḥāṣıl / Eger cemʿ olalar enhār **yemm-i ʿummān** olur peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 4). [yem-i ʿummān,]*

II Şiir gücü.

Bi'llāhi gel Murādī bize ṭoġrusın di kim / Bu sende görinen **yemm-i ʿummān** olan nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 5). [yem-i ʿummān,]*

Gel Murādīye ġālib ise ʻaṭeş / Feyż ide tā saña **yemm-i ʻummān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1162, Beyit 5). [yem-i ʻummān,]*

Murāduñ **yemm-i ʻummānı** ʻaceb emvāc ider ẓāhir / Saña cevherler ʻarż ide ḳılursañ merḥabāñ üzre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 5). [yemm-i ʻummānı, -ı]*

II Vahdet

Yemm-i ʿummāna ṭalan ḳaṭreye mi mā'il olur / Şems-i tābāna iren ẕerreye mi sā'il olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 1). [yem-i ʿummāna, -a]*

Gel berü fülk-i dili ṣal **yemm-i ʿummāna** yine / Bād-bān ac ki bu āb üzre hemān ber-pādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 4). [yem-i ʿummāna, -a]*

Luṭfı çü nihāyetde degül özgedür elṭāf / Ḳaṭre gele mi bir **yemm-i ʿummāna** berāber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 4). [yem-i ʿummāna, -a]*

Göñül sevdā-yı şerḥ-i cāna düşmiş / Ne cāna bir **yemm-i ʿummāna** düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 1). [yem-i ʿummāna, -a]*

Baḥr oldı çün göñül **yemm-i ʿummāna** ṣıġmazam / Şerḥ eylesem bu ḥālümi divāna ṣıġmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 1). [yem-i ʿummāna, -a]*

Baḥr-ı ḫamrāda eger gördüñ ise ṣūretler / Ḳaṭredür añla anı sen **yemm-i ʻummānumdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 4). [yem-i ʻummānumdan, -um, -dan]*

Yemm-i ʻummāna ṭalan cevher-i aʻlādur bu / Revḥ-ı rūḥ-ı ʻilim-i āyet-i kübrādur bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 1). [yem-i ʻummāna, -a]*

Bir **yemm-i ʻummāndur** menbaʻ-ı iḥsāndur / Muṭfī-i Yezdāndur fāʻil-i muḫtār-ı hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 4). [yem-i ʻummāndur, -dur]*

Fülk-i dil çün şalındı ʻummāna / Fülk-i yem oldı **yemm-i ʻummāna** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 1). [yem-i ʻummāna, -a]*

yemm-i vaḥdet ābı [1] *Vahdet denizinin suyu.*

Ne ḳadar ḳılsa teḳaṭur **yemm-i vaḥdet ābı** / Her ne kim gelse beyāna yine rāciʻ bu yeme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 4). [yem-i vaḥdet ābı,]*

yemm-i vücūd [2] *Beden, varlık denizi.*

Mevc uralı **yemm-i vücūd** cümle saña ḳılur sücūd / Niʿmetüñi bilen senüñ dā'im ider senā senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 3). [yem-i vücūd,]*

Ġavvaṣ olalı **yemm-i vücūdına** fülk-i dil / Ānīde gördi mihrini açdı hilāle göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 4). [yemm-i vücūdına, -ı, -(n)a]*

yemm-i yemm [1] *Denizin denizi. II Vahdet.*

Oldı deryā ḳaṭre çün deryā olupdur ḳaṭreveş / **Yemm-i yemmdür** çünki baḥr-ı bī-kerāna baḳmazam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 2). [yemm-i yemdür, -dür]*

yenbūʿ-ı ḥikmet olmak [1] *Hikmetin, bilgeliğin kaynağı olmak.*

Yenbūʿ-ı ḥikmet oldı aḳıtdı dil zülālin / Kim nūş iderse anı bilgil ki var idüpdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 3). [yenbūʿ-ı ḥikmet oldı, -dı]*

yer [1] *Yer, makam.*

Ḫalḳ olındı gerçi ḳahruñdan cehīmün ḫānesi / Ehl-i tevḥīd olanuñ sen şeh **yerin** nār eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 4). [yerin, -in]*

yerāhu min yerānī [1] *Beni görmek istedi ve gördü. […terānī…: Musa: "Rabbim! Bana Kendini göster, Sana bakayım" dedi. Allah: "Sen Beni göremeyeceksin ama dağa bak, eğer o yerinde kalırsa sen de Beni göreceksin" buyurdu (7/Araf 143)].*

Çün terānīden terāne eyleye erbāb-ı dil / Pes **yerāhu min yerānīden** varam bir yaña ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 3). [yerāhu min yerānīden, -den]*

yerānī [1] *-Beni görmek istedi ve gördü. […terānī…: Musa: "Rabbim! Bana Kendini göster, Sana bakayım" dedi. Allah: "Sen Beni göremeyeceksin ama dağa bak, eğer o yerinde kalırsa sen de Beni göreceksin" buyurdu (7/Araf 143)].*

Şerḥe ṣıġmaz āyet-i kübrādadur kevn ü mekān / Men yerāhudan **yerānī** vaṣfını eyler beyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 1). [yerānī,]*

yesār [1] *Sol taraf.*

Çü ʿayna almadı ḥükmine virdi ikisini / Yed-i yemīnine ʿuḳba **yesārına** dünyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 4). [yesārına, -ı, -(n)a]*

yetişmek [4] 1. *Ulaşmak, ermek, varmak, vasıl olmak.*

Mürūr ḳıldı göñül mürġı ṭāḳ-ı vaḥdete pes / Murādı buldı **yetişdi** murād-ı ʿizzete pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 1). [yetişdi, -di]*

Ḥayy-ı ḳayyūma **yetişmiş** idi ḳayyūm ile ḥay / Mürdeye virdi yine remz ile ihyā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 3). [yetişmiş, -miş]*

Meded olduñ **yetişürsin** ḳamu dermānde / Ne ʿacebdür kimine hicr ile bīdār olasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 3). [yetişürsin, -ür, -sin]*

2. Büyümek, olgunlaşmak.

Yetişdi bir daḫı ʿālem ḳocaldum rīşüm aġardı / Tenüm inceldi şol resme ṣanasın ince tār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 4). [yetişdi, -di]*

yetmiş biñ [3] *Yetmiş bin. II Hesapsız ve azapsız cennete girecek yetmiş bin kişi. "Ümmetimden yetmiş bin kişi cennete sorgusuz girecektir." hadisine telmihte bulunulur.*

Cümleten anda melā'ik ṭurmış idi ṣāf ṣāf / Her ṣafuñ ṭūl ile ʿarżı oldı **yetmiş biñ** ḳadar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 3). [yetmiş biñ,]*

Ḳuṣadupdur her ṣafı ṣaffında **yetmiş biñ** ṣufūf / Birbirine beñzemez eşkāli bil ey muʿteber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 4). [yetmiş biñ,]*

Geldüginde açdı **yetmiş bin** cenāḥ / Olmaz aña her güzīn yaḳın ırak *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 2). [yetmiş bin,]*

yevm [2] *Gün. II Fırsat.*

Revzen-i çeşmümde manẓūr oldı nāẓır yār yine / Ḥamdu li'llāh furṣatı **yevmi** ḳomadı yārine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 1). [yevmi, -i]*

II Kıyamet günü.

Gel berü ol **yevmü** yād it ḳıl yaraġuñ şimdiden / Āh ol dem n'ola ḫālüñ fikr ider misin müdām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 4). [yevmü, -ü]*

yevm-i evvel [1] *En önceki gün. II Elest bezmi, ruhların yaradılıp toplandığı gün.*

Ḥüsnini aḥsen ḳılupdur çün didüm aḥsen aña / Virdi anı **yevm-i evvelde** daḫı mīʿādda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 4). [yevm-i evvelde, -de]*

yevm-i ḳıyāmet [1] *Kıyamet günü.*

Nedendür ġāfil olmışsın ḳamu fikrüñ hevā ancaḳ / Anı bilmez misin **yevm-i ḳıyāmet** olısar peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 3). [yevm-i ḳıyāmet,]*

yevm-i maḥşer [1] *Mahşer günü.*

Gele çün kim ẓuhūra **yevm-i maḥşer** / Murāda pes ricāsı oldı mesned *(Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 5). [yevm-i maḥşer,]*

yevm-i mevʿūd [1] *Önceden takdir olunmuş gün.*

Cennet u nāra muḳırven vü ḳażā ḫayr u şere / **Yevm-i mevʿūd** ile mīzān u ṣırāṭuñ ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 4). [yevm-i mevʿūd,]*

yevm-i mīʿād [1] *Vaat edilen, belirlenmiş olan gün. II Ecel vakti.*

Mübeddel oldı 'usri yüsre raġbet eyledi Rabbe / Velīkin fārıġ oldı ḳatlanup pes **yevm-i mīʿāda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 3). [yevm-i mīʿāda, -a]*

yevm ü ay u yıl [1] *Gün, ay ve yıl.*

ʿArż-ı defter eylese bir bir ḫaber virdügini / Anı olmışdur muḥāsib nice **yevm ü ay u yıl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 3). [yevm ü ay u yıl,]*

yevmü'l-ḳıyām [1] *Kıyamet günü.*

ʿAfv u ġufrān oldı Ḥaḳḳuñ kārı çün ġāfirlere / Maġfiretler bulasın ġāfir iseñ **yevmü'l-ḳıyām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 3). [yevmü'l-ḳıyām,]*

yevm ü meh ü sāl [1] *Gün, ay ve yıl.*

Bir delīle danışup kūyı ṭavāf içün anuñ / Didi kim anı anuñ **yevm ü meh ü sāle** düşer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 4). [yevm ü meh ü sāle, -e]*

yevmü't-tenād [1] *Kıyamet günü.*

Ey ḥayāt-ı bī-fenāya rāġıb olan ḫurdedān / Ḥall-i ʿuḳde eyler iseñ bulasın **yevmü't-tenād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 4). [yevmü't-tenād,]*

yezdān [4] *Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Seni var eyledi çün ol **Yezdān** / Sen daḫı eyle aña ḥamd ü senā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 6). [yezdān,]*

yıḳılmak [2] *Yıkılmak, devrilmek.*

Ey Murādī dökeli derde devā Ḥaḳdandur / ʿAynuña gelmeye hergiz **yıḳılursa** ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 5). [yıḳılursa, -ur, -sa]*

Zerre-i nāçīze döndi dil diler ümmīdümi / Ḥayrete varıp **yıḳıldı** üşdi aḥbāb üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 3). [yıḳıldı, -dı]*

yıl [9] *Sene, yıl. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vücūduñ cevherin bildüm nice **yıldur** vücūdum ḫarc / Vücūda irdüm anuñla olupdur reh-nümā maḫrec *(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 4). [yıldur, -dur]*

yıllarc'ola [1] *Yıllarca olmak.*

Ey Murādī baḫr-ı cūduñ dāne-i yektāsısın / Her ṣadef bilmez seni **yıllarc'ola** memdūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 5). [yıllarc'ola,]*

yılduz [1] *Işıklı ve sabit bir nokta halinde görülen gök cisimlerinden her biri, yıldız. II Şans, talih, baht .*

Ṭāliʿin gördi iḳtirān-ı saʿd / Gözledi yüce yirde **yılduzını** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 4). [yılduzını, -ı, -(n)ı]*

yidi ṭamu [1] *Cehennemin yedi tabakası.*

Dūzaḫa irdi çünki ḳaṭre-i eşk / Berd oluben ṣoyındı **yidi ṭamu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 3). [yidi ṭamu,]*

yig [1] *Daha iyi, daha güzel, daha değerli, daha üstün.*

Leb-i la'line dildāruñ bahā isterse ger cānuñ / Murādī dünyāda **yig** var mı bu bāzārdan ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 7). [yig,]*

yil [2] *Rüzgar.*

Dīde ābından göñül şehrini gel maʿmūr ḳıl / **Yil** gibi ʿömrüñ geçer sen ṣanma kim yilden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 3). [yil,]*

Dīde ābından göñül şehrini gel maʿmūr ḳıl / Yil gibi ʿömrüñ geçer sen ṣanma kim **yilden** durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 3). [yilden, -den]*

yilmek [1] *Koşmak, seğirtmek.*

Fikr-i heyhāt ile sevdālarda **yilmek** nice bir / Fāʿil-i zencīr-i tūl olup müselsel itme gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 3). [yilmek, -mek]*

yimek [2] *Ağzında çiğnemek; yemek.*

Ten çerā-gāhında otlar çün bu nefs-i gūsfend / Ey ḫalīlüm niʿmetüñ **yir** gelmez andan ḫāṣa kem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 4). [yir, -r]*

II Tüketmek, öldürmek.

Dünyāyı tekye ḳılma ki bir bī-vefā durur / Her günde nice ādemi **yir** ejderhā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 1). [yir,]*

yimek içmek [2] *Yiyip içmek. II Rahat yaşamak.*

Gülşen-i vaṣluñ duyaldan ʿandelīb-i cānumuz / **Yimez içmez** ẕikr ü fikrüñ aña āb u dānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 3). [yimez içmez,]*

Yiyüp içüp yatup uyuma behāyim gibi sen / Ṭāʿat-i Ḥaḳda durış nefsüñi ḳaplasın ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 4). [yiyüp içüp, -üp]*

yinci [1] *Yiyici; talan eden, düşman.*

Yinciler yayıldı ḫavl-i ḳuvvet aḥvāl üstine / Himmet ile baġladı meydān meydān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 4). [yinciler, -ler]*

yine [490] *Bir daha, tekrar, gene. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳalbi idüpdür āyine çün vech-i aḥsenüñ / Ḥüsnüñ durur ḳılan **yine** mir'āt-ı bā-ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 3). [yine,]*

yiñiden [1] *Yeniden, sürekli.*

Bu Murādī eyledi bir ḳavl-i nev-peydā yine / Düşdi yine **yiñiden** iki cihāna ġulġule *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 5). [yiñiden,]*

yir [70] *1. Yer, mekan.*

ʿArṣa-i ḥikmetde seyrān eyledi esb-i vücūd / Seyr ider bir **yirde** kim bir yirde cān olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 3). [yirde, -de]*

ʿArṣa-i ḥikmetde seyrān eyledi esb-i vücūd / Seyr ider bir yirde kim bir **yirde** cān olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 3). [yirde, -de]*

Ḥaḳā'ik ʿilmin ögrenmek degüldür herkesüñ şānı / Cemīʿi cemʿ olan **yirde** ne ẕāhirdür ne ḫôd peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 2). [yirde, -de]*

Ḥayfā Murādī ḳavlini gūş eylemez iseñ / Dūzaḫ olur **yirüñ** senüñ elbette yedi ḳat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 5). [yirüñ, -ün]*

Nice nice **yirde** olur ol vücūdundan biḥās / Bu vücūdumı ayırma ṭoġrıdan yā müsteġās *(Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 1). [yirde, -de]*

Her ne **yirde** ki Murādī ola maʿbeddür ol / ʿAbd-i ḫāliṣ olana gizlü degüldür maʿbūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 5). [yirde, -de]*

Gerekmez yārdan ġayrı baña aġyārdur cümle / Ser-i kūyuñdan özge şanma bir **yirde** ḳarār ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 3). [yirde, -de]*

ʿĀşıḳ oldur şıdḳı elden ḳomayup cānın vire / Yārdan bir özge **yirde** ṭutmaya hergiz ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 3). [yirde, -de]*

Şanmaġıl kim ġayrı **yirde** bulına dürr ü güher / Ey Murādī her ne varsa yoḳla dükkānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 5). [yirde, -de]*

Sanmaġıl kim ġayrı **yirde** bulına dürr ü güher / Ey Murādī her ne varsa yoḳla dükkānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 5). [yirde, -de]*

Ne yirde kim gezer nāḳış olurdum / Gider gizlü **yire** ʿayyāra beñzer *(Murâdî Dîvânı , Gazel 517, Beyit 2). [yire, -e]*

Ne rāḥat olacaḳ **yirdür** bu me'vā / Çün āḫır yolumuz rāh-ı ʿademdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 2). [yirdür, -dür]*

ʿĀḳıbet **yirüñ** olacaḳdur ġūr / Kör olma gözüñi ac gör kim *(Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 3). [yirüñ, -üñ]*

Eylegil dā'imā ʿibādet-i Ḥak / Ẓulumāt olmaya **yirüñ** nūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 3). [yirüñ, -üñ]*

Ruḥ u rūyını ḳoḳmayaldan anuñ / Oldı bülbüllerin **yiri** pür-ḫār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 5). [yiri, -i]*

Ayrulalı bu çeşm ü dil andan / Anlaruñ **yirleridür** āb ile nār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 6). [yirleridür, -ler, -i, -dür]*

Dilde hicr-i yār ile biñ **yirde** dāġum var imiş / Añlaram ġayrıya baḳmaġa yaşaġum var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 1). [yirde, -de]*

Murāduñ bu kelāmına kim ola diye maʿnāyı / Bu **yirdedür** ki bunda cümle aʿlem oldılar echel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 5). [yirdedür, -de, -dür]*

Ṭayr ider iki cenāḥ ile fu'ād / **Yirine** irmek anuñ kimse muḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit 3). [yirine, -i, -(n)e]*

Fātiḥ-i feyż-i ezel eyledi fettāḥ seni / Ne **yire** uġrar iseñ söyle şecā'at ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 2). [yire, -e]*

Milk-i şūretde egerçi **yiridür** ḫāne-i ṣadr / Cümle ʿālemde velī var olan dildür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 2). [yiridür, -i, -dür]*

Niçün bir iki günlük ʿömre ey yār / Olup maġrūr idesin **yirüñi** nār *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 3). [yirüñi, -ü, -n, -i]*

II Makam, mevki.

Ḳudret **yirindedür** çü ḳamu rişte-i Murād / Olġıl Murādī ḥażret-i Ḥaḳḳun senā-geri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 5). [yirindedür, -in, -de, -dür]*

Ṭāliʿin gördi iḳtirān-ı saʿd / Gözledi yüce **yirde** yılduzını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 4). [yirde, -de]*

II Dünya.

Ya Rabbi ne ʿālemdür ismüm benüm ādemdür / Bu **yirde** nice biñ dem bir laḥẓa vü bir demdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 1). [yirde, -de]*

Çoḳdan eylerdüm bu **yirden** dostum terk-i diyār / Līk her demde rıżāñ ile me'āl añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 2). [yirden, -den]*

Murāduñ ʿāleme ḥükmi şu deñlü nāfiẕ olmışdur / Ki **yirde** yir yir oḳındı berāt-ı nām-ı ṭuġrāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 5). [yirde, -de]*

Sulṭān olan bu **yirde** eli baġlu bendedür / Ḳul olmayınca dutmadı ol pāk-dāmeni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 4). [yirde, -de]*

II Mezar.

Niçün kendüñi görürsin ʿaceb ne / Bil anı şoñra ḳorlar seni **yire** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 2). [yire, -e]*

II Durum, konum, vaziyet.

Murādī bu muʿammādan ḫaber bilmek durur düşvār / Dutan ebkem zebānını ḳamu **yirde** selāmetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 5). [yirde, -de]*

ʿIşḳ ile bir **yirde** ʿār itmez ḳarār ey cān-ı men / ʿĀşıḳ olmaz şol kişi kim kārını bā-ʿār ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 3). [yirde, -de]*

Ey Murādī ẕātumuzdan kim durur vire ḫaber / Her ne **yirden** söylenürse andan istiġnā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 5). [yirden, -den]*

Semʿ-i cānı eyleyen her dem küşāde bir **yire** / Eyler ol her cāya da her cāya ḳılmaḳdan ḫaẕer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 2). [yire, -e]*

Açılup ḳaṣr-ı vücūduñ nice **yir** revzenesi / Ḳıldı sūrāḫī anuñ necm u meh u sāle ḫaber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 3). [yir,]*

Cāmiʿ oldı bu kelāmum aña benven naẓẓar / Ben ḳarārumı **yirümde** çü bulurven tekrār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 1). [yirümde, -ü, -m, -de]*

Añladuñ mı yine bu **yirde** Murāduñ suḫenin / Yine luṭf ile maʿārifden aḳıtdı enhār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 5). [yirde, -de]*

Ġayrıya varma gel gezüben serseri **yire** / ʿĀlemde her ne kim ola ḳalb-i ṣafādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 2). [yire, -e]*

Ḥarf ile nuḳaṭ geldi bir **yire** kelām oldı / Bu ʿilm ile bu maʿnā peydā neden olmışdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 4). [yire, -e]*

Pāy-ı ṣadāḳat dā'imā muḥkem olup sābit ola / Ayırmaya **yirden** seni her yaña dest olsa kemer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 4). [yirden, -den]*

Viremez bu mes'ele fetvāsını şeyḫu'l-enām / Çün bu **yirde** ḳan iledür ʿāṣıḳa dest-i namāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 3). [yirde, -de]*

Almışuzdur biz zemīn ü āsumānı cümleten / Ḳanḳı **yirde** kim dilerseñ biz o cāyīlerdenüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 3). [yirde, -de]*

V'Allāhi senden özgede yoḳdur baña murād / Her **yirde** ilticā diledi sende buldı pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 614, Beyit 3). [yirde, -de]*

Necāt-ı ehl-i dil her dem olur maṭlūbdan ḥāṣıl / Ḳamu **yirde** o maṭlūb anlara nāṣır durur el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 3). [yirde, -de]*

Murādī işbu maʿnā fehmini bilmediler kimse / Bu **yirde** cümle ʿaḳl-ı ʿālemin ḳāṣır durur el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 5). [yirde, -de]*

Ey Murādī şerḥe gelmez bu maḳāl ile beyān / ʿĀḳıl olan eylesün ḥālince bir **yirden** su'āl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 5). [yirden, -den]*

Ey Murādī terk idüp ẕevḳ ile ālā soḥbetin / Her ne **yirde** kim varam anuñ rıżāsın gözledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 5). [yirde, -de]*

ʿÖmr-i sermeddür baña ʿışḳuñ dü-ʿālemde ne ġam / Ḫāṣa li'llāh kim zebānum ġayrı **yirden** ura dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 1). [yirden, -den]*

ʿArṣa-i fehm derkümi ṭayy ideli cenāḥ ile / Mürġ-i vücūduma nice **yirde** irişdi pes himem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 2). [yirde, -de]*

Gelse ḥaḳ bir **yirde** buṭlān üzredür bāṭıl hemān / Her kime kim olsa ḥāfıẓ me'men olur hem emīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 2). [yirde, -de]*

Çün ḥaḳīḳat iline geldi bu sulṭān-ı göñül / Ġayrı **yirlerde** varup cā sever añlama şaḳın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 2). [yirlerde, -ler, -de]*

Sāḥa-i fāna gelmişem lāki beḳā durur **yirüm** / Gerçi beden türābdur oldı türāba aṣl-ı cān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 2). [yirüm, -üm]*

Bu **yirde** bir olmaġ içün ikilik itmem iḫtiyār / Aġyār oluben ġayrıya cānāne-i ʻışḳam yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 4). [yirde,]*

Merd-i ḥaḳīḳat oldur ḳıla **yirinde** kārın / Ġayra mülāḳī olmaz irem diyen liḳāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 4). [yirinde, -i, -n, -de]*

Ayrulalı o gülden oldı **yirüm** benüm ḫār / Gelsem ʻaceb midür ben bülbül gibi fiġāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 3). [yirüm, -üm]*

Muḫtār olan bu **yirde** Murāduñ kelāmıdur / Kimdür bu yirde Rūşenī vü yāḫū Gülşenī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 5). [yirde, -de]*

Muḫtār olan bu yirde Murāduñ kelāmıdur / Kimdür bu **yirde** Rūşenī vü yāḫū Gülşenī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 5). [yirde, -de]*

Ḳarār ü ṣabrı gitmişdür elinden / Nice bir **yirde** ḳılsun ol ḳarārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1560, Beyit 2). [yirde, -de]*

Muḥayyer ḳılındı bu **yirde** Murādī yine / Didi sır meyiyle bilürsin bu esrāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1572, Beyit 5). [yirde, -de]*

2. Toprak, yeryüzü.

Segān-ı kūyun ayaḳ başduġı **yire** viren būse / Ḳılupdur pādişāhum zīr ile bālādan istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 3). [yire, -e]*

Bir milki ḳo ki bitmedi ibrām ile ber-kār / Başuñ **yire** ḳo ḳalduruben dest-i temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 4). [yire, -e]*

ʿĀlem-i aṣġarı kübrāda gören ʿayn-ı yaḳīn / Bu fenā ʿālem içün ḳor mı **yire** cāy-ı sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 2). [yire, -e]*

Murādī behre isterseñ ḳoma kendüñde sen ẕerre / Bu **yirde** çāk olur zehre bu maʿnā gizlü maʿnādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 5). [yirde, -de]*

Ebrden bir ḳaṭre emrüñsüz **yire** nāzil degül / Cümleten deryā vü enhār-ı revān emrüñdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 4). [yire, -e]*

Bu sebebdür eyleyen ḫalḳ-ı cihānı bā-cidāl / Anuñ içün **yirde** hem göklerde ḳan olmaḳdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 4). [yirde, -de]*

Ne **yirde** kim gezer nāḳış olurdum / Gider gizlü yire ʿayyāra beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 2). [yirde, -de]*

Dil ʿanāda oldı çün kim ġayrdan dildār içün / Gökde vü **yirde** olandan cümle istiġnādayuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 3). [yirde, -de]*

Ebr-i himmet yaġduraldan kaṭresin her bir **yire** / Oldı iḫfā üzre her mümkinde bu esrārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 4). [yire, -e]*

Ṣubḥ-dem çün ḳalḳa **yirden** baş açuḳ ḫalḳ-ı cihān / Yaluñ ayaḳ oluben ʿüryān ola pir ü cüvān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 1). [yirden, -den]*

Ġaym olmasa semāda **yire** ṭamlamaz maṭar / Her dīdede ki eşk ola ol ʻışḳdadur güvāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 2). [yire, -e]*

Ṭarfete'l-ʻayn içreyüz cümle-i me'vāda biz / Olmaġa **yir** cehd ider cümle-i me'vā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 4). [yir,]*

yirde gökde bulmadum [1] *Yerde gökte bul(a)mamak. II Hiçbir yerde olmamak.*

Ey Murādī çün tefekkür eyledüm ḳıldum necāt / **Yirde gökde bulmadum** bir ẕerrece ḫā'il saña

(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 5). [yirde gökde bulmadum, -ma, -du, -m]

yirden ḳılmak [1] *Bir durumun, hâlin sona ermesi, terki.*

ʿİsmet-i ṣıdḳı hemān **yirden ḳılma** ḳalbden / Mekr ile sicn-i belā dāmına düşseñ gāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 4). [yirden ḳılma, -ma]*

yir dutmak [1] Deyim *Yer tutmak, yer edinmek.*

Ḳalbüñde **yir dutarsan** eger kim ḫayāline / V'Allāhi ḫôş ḥużūr ile göñlüñ ḫayāli var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 465, Beyit 2). [yir dutarsan, -ar, -sa, -n]*

yire ḳomak [1] *Yere bırakmak.*

Cümlesi secde eyledi ḫallāḳ-ı ʿāleme / Teslīm idüp ḳamu **yire ḳodı** riḳābını *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 4). [yire ḳodı, -dı]*

yire urmak [1] *Yere atmak.*

Bu naẓardan ʿayn idüp mir'āti **urduñsa yire** / Maḥż-ı feyże elyaḳ olduñ feyż-i maḥża ḳıl naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 2). [yire urduñsa, -du, -n, -sa]*

yir eylemek [1] *Yerleşip kalmak, iz bırakmak.*

Fikret-i kesret nice ḳalsun dil-i ʿuṣṣāḳda / Dem-be-dem **yir eyledi** ḳalbinde çün efkār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 4). [yir eyledi, -di]*

yir gök [4] *Yer gök. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿIşḳ zencīri ṭaḳıldı çünki dil ḳandīline / **Yir ile gökde** vü māfīhāya virdi ol żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 4). [yir ile gökde, -de]*

yiridür [1] *"Layıktır, uygundur, münasiptir" anlamında kullanılan bir söz.*

Beni çün kehf-i amān içre ḳodı baña ne ġam / **Yiridür** alur isem cümle ʻadūdan kīne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 4). [yiridür,]*

yirinde [3] *Bulunulan yere, durumu uygun şekilde, durma göre.*

ʿArş-ı aʿlā pāyümüz būs itmege nālişdeyüz / Biz tevāzuʿ ehliyüz **yirinde** ṣūret ḫākiyüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 4). [yirinde,]*

Umūr-ı dīde durur cümleten evāmir çün / İder olar da **yirinde** bir āhen-i bürhān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 3). [yirinde,]*

II Bir durumda kalmak, değişiklik olmamak.

Didi yārüm senüñle ḳande gitdi ʿahd ü peymānum / Didüm kim ʿahd u peymānuñ henüz **yirinde** sulṭānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 1). [yirinde,]*

yirine [12] *Bir şey veya kimsenin yerini tutmak üzere, onun yerine. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dilā bu dār-ı dünyādā ṣanur mısın vefā vardur / Vefāsı **yirine** bi'llāhi biñ renc ü ʿanā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 1). [yirine,]*

yirini bilmek [1] *Yerini, durumunu bilmek.*

Hā-i vāv oldı ẓāhir oldı hū / **Yirini bildi** aṣl-ı himmetde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 3). [yirini bildi, -di]*

yirin ṭutmak [1] *Yerini tutmak, yerine geçmek.*

Ne demdür bu demüñ kim aġladur dem ʻāṣıḳa hicrüñ / Velīkin bir dem-i vaṣlüñ **ṭutar** biñ dem **yirin** demde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 3). [yirin ṭutar, -ar]*

yir ḳılmak [1] *Yer, yurt edinmek, bir yerde karar kılmak.*

Her mekānı aradum yir yir ki bir **yir ḳılmadı** / Dünyāda ʿuḳbāda gördüm zīr ü bālā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 3). [yir ḳılmadı, -ma, -dı]*

yirlü yirin [2] *Asıl yerinde, yerli yerinde.*

Zā'ir ola ḳamular **yirlü yirin** ser-tā-ser / Nice kerre ola ḫālī nice defʿa ṭola cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 2). [yirlü yirin,]*

Bārānını yaġdurdı yine ebr-i maḥabbet / Ezhār-ı maʻārif açılur **yirlü yirinden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 3). [yirlü yirinden,]*

yirlü yirinde olmak [1] Deyim *Uygun yerde olmak.*

Āferīn ḳudretine Mevlānuñ / **Yirlü yirinde oldı** her taḳdīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 4). [yirlü yirinde oldı, -dı]*

yirlü yirine varmak [1] *Asıl yerine varmak.*

Ṣoñra uruldı emr ile anda nefīr yā ṣadā / **Yirlü yirine vardılar** böyle çekildi çün ḳalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 5). [yirlü yirine vardılar, -dı, -lar]*

yirlü yirine virmek [1] *Yerli yerine vermek, işi uygun şekilde gerçekleştirmek.*

Çeker tevḳīʿ-i ḳudret ḥükmini aḥkāmına dā'im / **Virürüz yirlü yirine** günehkār olmazuz hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 4). [yirlü yirine virürüz, -ür, -üz]*

yir olmak [1] *Yer, barınak olmak.*

Rūz u şeb oldı çü ārāyişde sitt-i cihāt / Ne müferriḥ **yir olur** ravża-i bāġ-ı cennāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 1). [yir olur, -ur]*

yir ṭutmak [1] *Yer tutmak, bulunmak.*

Göñülde **yir ṭutar** ṣanma ḥabībüm ʿışḳ ile ʿārı / Dime ol ʿāṣıḳa ʿāṣıḳ ki nāmūs ile ʿār ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 2). [yir ṭutar, -ar]*

yirüñi ṭamu itmek [1] *Yerini cehennem etmek, cehennemlik olmak.*

Alma maẓlūmun āhın ey bed-ḫū / **İder** āḫır senün **yirüñi ṭamu** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 1). [yirüñi ṭamu ider, -er]*

yir yir [2] *Yer yer, taraf taraf.*

Ṭutar āyīneler ṣaf ṣaf görinür **yir yirin** ṣūret / Bu ṣūret ṣūret-i vāḥid-nümāyişde nümā mıdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 3). [yir yirin, -in]*

Murāduñ ʿāleme ḥükmi şu deñlü nāfiẕ olmışdur / Ki yirde **yir yir** oḳındı berāt-ı nām-ı ṭuġrāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 5). [yir yir,]*

yir yir aramak [1] *Yer yer; her yeri aramak.*

Her mekānı **aradum yir yir** ki bir yir ḳılmadı / Dünyāda ʿuḳbāda gördüm zīr ü bālā gizlenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 3). [yir yir aradum, -du, -m]*

yiryüzi [3] *Yeryüzü.*

Ṭoldı cümle tebehhüc ile zemān / Ḳalmadı **yiryüzinde** hiç fesād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 3). [yiryüzinde, -de]*

Oldı çün bir defʿada **yirüñ yüzinde** kārumuz / Yā ne ḥikmetdür Murādī kārda tekrārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 5). [yirüñ yüzinde, -n, -de]*

Dünyāda her ne kim var ʻayn u bihār u enhār / Gözüm yaşıdur olmış **yir yüzine** revāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 6). [yir yüzine, -(n)e]*

yitmek [37] *Yetişecek miktarda veya derecede olmak, elvermek, kâfi gelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Biz reh-nümāyı n'eyleyelüm rāh ṭoġrıdur / **Yiter** bize Ḫudā ola her demde reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 2). [yiter, -er]*

yoġ [10] *Bulunmayan, mevcut olmayan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Arada mest ü lā-yaʿḳıl olupdur bilemez çāre / Yine **yoġ** içre varından bugün peydādur ʿāşıḳlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 3). [yoġ,]*

yoġ eylemek [1] *Yok etmek. II Nefisten uzaklaşmak.*

Yoġ eyle kendüñ tā olasın var / Bulmaya senden kimse nişāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 4). [yoġ eyle,]*

yoġında varında [1] *Varlık ve yokluk hâli; her durumda.*

Ḫıred ehli olan çekmez nedāmet hiç kārında / Tefekkür ehlidür fikr eyler ol **yoġında varında** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 31, Beyit 1). [yoġında varında,]*

yoġ ile var [14] *Yok ve var, varlık ve yokluk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müberrā oldı dil her nesneden cümle elin çekdi / **Yoġ ile var** olupdur ol yine yoġ ile var ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 4). [yoġ ile var,]*

yoġ olmak [1] *Ortadan kalkmak, varlığı sona ermek.*

İḳtirān itmez dil-i şūrīde bir dem ġayr ile / Eylemez aṣlā ḳabūl ü **yoġ olmaz** varsuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 2). [yoġ olmaz, -maz]*

yoġ u var [2] *Var yok, valık ve yokluk.*

Hemān dildāre baḳ ġayrı gözetme / Ḳamunuñ kārı **yoġ u vara** beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 4). [yoġ u vara, -a]*

Zīn-i ġayret baġla himmet esbine / Ey Murādī ḳalma **yoġ u varda** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 5). [yoġ u varda, -da]*

yoḫsa [15] *1. Aksi takdirde anlamında kullanılan bir söz, yoksa.*

Añla Murādīnüñ sözin ister iseñ eger ʿilim / Sen daḥı ḥālüñ istegil **yoḫsa** ʿulūma yoḳ ʿaded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 5). [yoḫsa,]*

Ey Murādī şöyle saḳlañ ṭuymasun cānuñ seni / **Yoḫsa** dünyāda vü uḫrā ser-te-ser ġavġā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 5). [yoḫsa,]*

Diler iseñ bu Murādī göresin vaḥdetde / **Yoḫsa** kesretde nice cism ile yektā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 5). [yoḫsa,]*

Remz ü maʿnādan gözet kim saña maʿnā remz ider / **Yoḫsa** bu aḥvāl ü eṭvārı lisān şerḥ eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 549, Beyit 4). [yoḫsa,]*

Gel tefe'ül eyle ḥālüñ imtiḥān-ı ʿışḳ ile / **Yoḫsa** bu aḥvāli fāl-ı ḳurʿalar ḥall eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 4). [yoḫsa,]*

Muḳtedā-yı ʿālem oldur kim sebaḳ senden ala / **Yoḫsa** anı n'eylerüz bī-hūde ḳıla ceyb-i çāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 3). [yoḫsa,]*

Baş viren evvel ḳademde ol bulur cānāna yol / **Yoḫsa** virmek yolına bu yoġ ile varı degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 3). [yoḫsa,]*

Ṭuymadın gel Murādī seni raḳīb / **Yoḫsa** eyler bu dem seni pā-māl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 9). [yoḫsa,]*

Ey Murādī bunda gör maṭlūbuñı idüp ṭaleb / **Yoḫsa** ne aṣṣı saña ol vaʿde-i heyhātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 5). [yoḫsa,]*

Gel berü ḳıl iʿtirāf diñle Murādī sözin / **Yoḫsa** seni kerh ile ḳurtarur inkārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 5). [yoḫsa,]*

Açdı mı rūyını **yoḫsa** var mı vechinde niḳāb / Ṭoġrısın söyle ṣabā dildār kūyından bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 4). [yoḫsa,]*

Ber-kemāl oldı şu kim senden kemālin ögrene / **Yoḫsa** olmaz ḥāṣılı ġayrıde ḥālin ögrene *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 1). [yoḫsa,]*

Menzil alup varup itdüñ mi maḳāmuña ḥużūr / **Yoḫsa** rāh üzre varup renc ü ʿanā gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 4). [yoḫsa,]*

Fürḳatde vü hicrānda ḳalur mı dil-i maḥzūn / **Yoḫsa** ola mı vuṣlat göre mi gözüm anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 3). [yoḫsa,]*

2. Çünkü, zira.

Gel berü ḳıl iʻtirāf diñle Murādī sözin / **Yoḫsa** seni kerh ile ḳurtarur inkārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 5). [yoḫsa,]*

yoḳ [136] *Bulunmama, mevcut olmama. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir ʿacā'ib baḥra düşdüm **yoḳ** durur ḥadd ü kenār / Pes kenārından kenārına iderven ilticā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 3). [yoḳ,]*

yoḳ ara [1] *Çok kısa bir zaman.*

Pīr oldı çü ʻışḳumuzla dil-dār / Yār oldı pes özge **yoḳ arada** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1434, Beyit 2). [yoḳ arada, -da]*

yok mı [1] *Anlatıma vurgu katmak amacıyla kullanılan bir sözde soru ifadesi; yok mu.*

Yaḳdı fırāk odına gönlümi meded / **Yok mı** ilāhī fürkate pāyān ile ʿaded *(Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 1). [yok mı,]*

yoḳlamak [4] *Aramak, araştırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şanmaġıl kim ġayrı yirde bulına dürr ü güher / Ey Murādī her ne varsa **yoḳla** dükkānuñdadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 5). [yoḳla,]*

yoksa [1] *Aksi takdirde.*

Şerḥ-i maʿnā ḫaberin bildi şu kim virdi Ḥudā / **Yoksa** maʿnā ḫaberin kim bile ey dil heyhāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 4). [yoksa,]*

yol [82] *1. Bir yerden bir yere gitmek için aşılan uzaklık. II Aşk yolu*

Rāh-ı ʿışḳı ser-te-ser seyrān idüp gezdüm ḳamu / Bu **yolumda** rāh-ı bī-pāyān olan kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 4). [yolumda, -um, -da]*

Ḫayra maḳdem görinür milk-i ḥabībe **yolumuz** / Vaṣl ile ḫurrem ola ṣa'lla(ḥ) dil-i mā'il-i mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 2). [yolumuz, -(u)muz]*

Vücūduñ reh-güẕārında eger var ise **yol** cāna / Ḥabībüm kūy-ı cānāna ki ol menzil ferāġatdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 2). [yol,]*

Yola ḳulaġuz olmayıcañ yürime şaḳın / Rāhuñ ḥatarlarını yine reh-nümā bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 462, Beyit 4). [yola, -a]*

Milk-i ḥabībe ṭoġrılup buldı ṣıraṭ-ı müstaḳīm / **Yolumuz** ol durur bizüm bir daḫı rāhı n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 2). [yolumuz, -(u)muz]*

Ḳaṭre deryā olmayınca gevhere el iremez / ʿĀṣıḳuñ her ḳaṭresi bu **yolda** bir ʿummān gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 3). [yolda, -da]*

Baña ʻışḳı **yolında** olmadı hiç / Cefā vü cevrden ġayr nevāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 2). [yolında, -ı, -(n)da]*

Beni luṭf ile ṭutar cān ile sevdüm ben anı / Rāh-ı ʿışḳında **yol** üzre ḳomışam cān ü teni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 1). [yol,]*

2. Gaye, uğur, maksat.

Vaṣl-ı Ḥaḳḳı diler iseñ ey fetā / Cism ü cānı ḳıl **yolına** var hebā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 1). [yolına, -ı, -(n)a]*

Cān ü tenden gelici rūḥ-ı revānum sensin / **Yoluña** cismi fenā eyleyeli buldı beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 4). [yoluña, -un, -a]*

Cān ile yol ṭutan kişi başa çıḳar ṭarīḳde / Şol ki bu **yoldadur** fenā buldı ebed beḳā beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 2). [yoldadur, -da, -dur]*

Al gevher-i vaṣlı **yolına** vir bugün cān naḳdini / Çün germ olupdur ʿāşıḳa ġāyet bugün bāzār-ı dôst *(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 6). [yolına, -ı, -(n)a]*

Dimezven aña ʿāşıḳ kim senüñ **yoluñda** cān ister / Odur ʿışḳuñda ṣādıḳ kim hemān terk-i revān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 1). [yoluñda, -un, -da]*

Ne ġamda oldı ġayrılar bulınca rāhuma bir **yol** / Bu yol bir **yol** durur el-ḥaḳ muʿallādur muʿallālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 4). [yol,]*

Ne ġamda oldı ġayrılar bulınca rāhuma bir yol / Bu **yol** bir **yol** durur el-ḥaḳ muʿallādur muʿallālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 4). [yol,]*

Ḳamudan geçmişüz ey dil bizüm cānānumuz vardur / O cānānuñ **yolında** virmege bir cānumuz vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 1). [yolında,]*

ʿUlūm-ı enbiyādur **yoluña** vāris velīler pes / Naẓardan ẓāhir-i manẓūr merātibdür muṭabbaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 4). [yoluña, -uñ, -a]*

Şemʿ-i ruḫsāruña cān ile göñül pervānedür / **Yoluña** cānın viren ʿāşıḳ degül mi yā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 1). [yoluña, -uñ, -a]*

Bir naẓar çün biñ belā çekdüñ **yoluñda** dostum / Ġam cefāsın çekmeyenler bilmedi şādān nedür

(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 3). [yoluñda, -uñ, -da]

Ger Murāduñ bileyin dir iseñ ey dil ḥālin / Yār **yolında** nice sūd u ḫaṭā çekmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 5). [yolında, -ı, -(n)da]*

Bu **yolda** bizüm çekdügümüz tāb-ı taʿab çoḳ / Ġayrı kişiler böyle seyāḥat idemezler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 2). [yolda, -da]*

Āşüfte oldı cān ile bāzārı vardur / Ḳurbān içün **yolında** bugün terk-i serdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 4). [yolında, -ı, -(n)da]*

Rūḥum benüm içün o nigāra neler dimiş / Esdi ṣavurdı virmedi **yoluñda** ser dimiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 1). [yoluñda, -uñ, -da]*

Muḳaddem olımaz muḳdim meded irmezse ḥażretden / Bu **yolda** cānı atupdur nice mest ü nice ayıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 2). [yolda, -da]*

Ne deñlü **yolına** anuñ virürsem cānumı ḳurbān / Anuñ yolına bu saʿyüm benüm cümle hebā ancak *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 4). [yolına, -ıña]*

Ne deñlü yolına anuñ virürsem cānumı ḳurbān / Anuñ **yolına** bu saʿyüm benüm cümle hebā ancak *(Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 4). [yolına, -ıña]*

Ġam degül cānı fidā ḳılsa **yoluñda** ʿuṣṣāḳ / Senüñ ile bu durur rūz-ı ezel çün müştāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 1). [yoluñda, -uñ, -da]*

Cān ile girdüñ ise rāhına cānānuñ eger / **Yolına** ʿaḳl ü dil ü cān ü ten īsār gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 2). [yolına, -ıña]*

Ḳaldur niḳābuñ dilberā görsün yüzüñ ʿāşıḳlaruñ / Ṣavḳ ile **yoluñda** senüñ serler viren ṣādıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 1). [yoluñda, -uñ, -da]*

Baş viren evvel ḳademde ol bulur cānāna yol / Yoḫsa virmek **yolına** bu yoġ ile varı degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 3). [yolına, -ı, -(n)a]*

Naḳd-ı cān ü ʿömri ṣarf eyle bu cevher **yolına** / Bir daḫı girmez ele bu anı gel biñ ān ḳıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 3). [yolına, -ı, -(n)a]*

Metn olmaġıl şerḥ olıgör şerḥ-i müşerreḥ olıgör / Giryān olursa **yolına** gözüñ sezādur bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 806, Beyit 3). [yolına,]*

Cānı ḳurban eyle cānān **yolına** / Böyle olmayınca olmaz bellü bil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 2). [yolına, -ıña]*

Hebā ḳılur isem **yolına** cism ü cānı ʿayb itme / Çü meydān-ı maḥabbetde bugün merdāne-i ʿışḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 5). [yolına, -ıña]*

Çün naẓar ḳıldum naẓīrümde naẓardur işlerüm / **Yolına** ʿışḳında anuñ ser virendür serverüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 1). [yolına, -ı, -n, -a]*

Baş ile cān oynaduġım bildi **yolında** Murād / Şübhesi ḳalmadı anuñ merd-i meydān olduġum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 5). [yolında, -ı, -(n)da]*

Şöyle ġālib oldı ʿışḳuñ ben Murādīye senüñ / Kār u bārum ṭaġıdup **yoluñda** ʿüryān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 7). [yoluñda, -uñ, -da]*

Ölmedüm **yolına** sen cānānenüñ ḳurban diyü / Gelse cānā her ḳaçan kim ʿīd-i aż̧ḥā aġlaram *(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 4). [yolına, -ıña]*

Cān ü tenden geçmeyince bulmadum sen cānı āh / Çün fenā oldum **yolunda** cānı senden isterem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 3). [yolunda, -uñ, -da]*

Terk-i cān iden bu **yolda** ol urur maḳṣūda dest / Ḥamd u minnet kim yine cānāna mihmān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 3). [yolda, -da]*

Yolına ol nigāruñ urmışuz biz baş u cān terkin / İkilikden geçüben ḳılmışuz iki cihān terkin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 1). [yolına, -ıña]*

Rāh-ı ʾışḳa bu Murādī ṣanma sālik olmadı / Başını terk eyledi bu **yolda** sen sulṭān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 7). [yolda, -da]*

Cān virdüm çü anuñ **yolına** ṣıdḳ ile bu gün / ʿĀşıḳ olalı aña cümleye cānānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 2). [yolına, -ıña]*

ʿÖmr i ḫarc eyler **yolunda** ʿāşıḳ-ı dildāde āh / Her ne deñlü kim şitāb itse görinür özge rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 1). [yolunda, --(u)ñ, --da]*

Yoluña varum virür olsam piyāde ṭañ mıdur / Ruḫlaruñ şevḳine cānā bende oldı cümle şāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 6). [yoluña, -uña]*

Cānı cānāna fidā ḳılmaġa niʿmet bilüben / İde ḳurbān **yolına** şükr ide her dem bu deme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 2). [yolına, -ıña]*

Aşma ḥicābı rūyuña ʿāşıḳlaruñ zār itmesün / **Yoluña** virsünler fidā rūh-ı revānı ʿışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 3). [yoluña, -uña]*

Kenz-i maʿnāyı bulup **yolına** terk-i ser idüp / Ḳalbüñ āyīnesini nice ṣafā gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 3). [yolına, -ıña]*

Zinde olayın dirseñ ʿāşıḳ ebedü'l-ābād / Var yüri hebā eyle **yolında** ten ü cānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 5). [yolında, -ı, -(n)da]*

3. Bir amaca ulaşılması için başvurulması gereken çare, yöntem.

Ḳo dār-ı fenāyı beḳā ḳıl ṭaleb / **Yoluñ** bulmaġa reh-nümā ḳıl ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 160, Beyit 1). [yoluñ, -un]*

Merd olup merdāne ḳıl sen ey Murādī kendüñi / Zaḥmetin bilmez meseldür **yollaruñ** āsūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 5). [yollaruñ, -lar, -(u)ñ]*

Yolı ile ṭutalı her işi başdan ayaġa / Āh bu **yolda** nice renc ü ʿanā çekmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 4). [yolda, -da]*

Yolı ile ṭutalı her işi başdan ayaġa / Āh bu yolda nice renc ü ʿanā çekmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 4). [yolı, -ı]*

Şeb-i firḳatde mi ṣanduñ beni sen ey meh-rū / Giderem mihr-i hidāyetle **yolum** tāb iledür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 5). [yolum, -um]*

Yol buluben eyvān-ı şerīʿatda yaḳīne / Her laḥẓa yaḳīnüm ile īḳān arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 5). [yol,]*

Ne rāḥat olacaḳ yirdür bu me'vā / Çün āḫır **yolumuz** rāh-ı ʿademdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 2). [yolumuz, -umuz]*

Yol uzaḳ zād u zevādum yoḳdur / Bir refīḳ alımadum rāha yarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 2). [yol,]*

Murādī sırr-ı ebrārı gözet vaṣl-ı muḳarrebden / **Yoluñda** ṣādıḳ ol kim eksük olmaz merḥabā hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 5). [yoluñda, -uñ, -da]*

Resūl-ı rāhber oldı bu **yolda** rūḥü'l-emīn / Per ile şeh-per ile ḳalb-i ḳālıb olmış bāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 2). [yolda, -da]*

Rabbine **yolını** taḥḳīḳ eyleyen oldur k'ana / Emr-i ṭahr ile muṭahhar ḳılup iḥsān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 2). [yolını, -ı, -(n)ı]*

Nehc-i hüdāda buldı **yolum** çün ṭarīḳini / Milk-i ferāġa irdi bulup bī-riyā ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 3). [yolum, -um]*

Sırr-ı vaḥdet gencine **yol** ister iseñ ey Murād / Naḳd-i cānı ḳomayana eylegil bāzār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 5). [yol,]*

Baş viren evvel ḳademde ol bulur cānāna **yol** / Yoḫsa virmek yolına bu yoġ ile varı degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 3). [yol,]*

Terk-i ser ḳılan Murādī ol bulur cānāna **yol** / Şol ki naḳdı cāna ḳıymaz merd-i bāzārı degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 5). [yol,]*

Rāhı buldum rāh ile **yoldan** ʿudūl itmek muḥāl / Reh-nümā oldı baña rāhumda çün kim rehberüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 2). [yoldan, -dan]*

Ne bilsün ḳuru ġavġādur ṣanurlar / Ṭarīḳat **yolını** her kejle ebkem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 4). [yolını, -ını]*

İki dünyāyı terk iden bu **yola** baş açıḳ giden / İşi dildār şevḳinden dem-ā-dem āh olan gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 2). [yola, -a]*

Pāk-bāza ṣormışam ehl-i ṭarīḳat **yolların** / Didi irersen Murāda ʿömrüñ cāvidān olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 5). [yolların, -lar, -ın]*

Kendümi terk itmeyince bulmadum cānāne **yol** / Anca geçdüm bu seferden dūzaḫ u ḫuld-ı berīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 3). [yol,]*

Rāhber olduñsa ey dil sen seni rāhuñda **yol** / Dersin istiḫrāc iderseñ iste maʿlūmātdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 2). [yol,]*

Rāġıb-ı nehc-i hüdāya **yolını** gösterürüz / İstinād ile ṭarīḳin bulur evrād ḳılan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 4). [yolını, -ı, -(n)ı]*

Tā ki varlıḳ milkine **yollar** bulan / Olasın tā anda evṭān isteyen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 3). [yollar, -lar]*

Eyle muḥkem göñül hişārın ey yār / Bulmasun **yol** aña bu nefs-i ʿadū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 5). [yol,]*

Beni ḳurtar ilāhi ẓulmetden / Olmayam tā **yolumda** ben güm-rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1220, Beyit 3). [yolumda, -um, -da]*

Rāġıb-ı rāh-ı necāta **yol** bulınmaz ẕerrece / Tā meger her kāruñı göre me'ālüñ seyr ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 4). [yol,]*

Baḥr-ı muḫīṭe girdi yine ʿaḳl zevraḳı / Şol deñlü gezdi bulmadı **yolı** kenārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 2). [yolı, -ı]*

Baḥr-ı muḫīṭe girdi yine ʿaḳl zevraḳı / Şol deñlü gezdi bulmadı **yolı** kenārı ne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 2). [yolı,]*

Ḫāk ol **yolında** başuñ yire ḳo / Kibr ile kimse gelmez miyāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 5). [yolında, -ı, -(n)da]*

Er olur şol ki başa pāyını muḥkem yirine / İrmeye pāyını **yolından** anuñ degme biri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 4). [yolından, -ı, -(n)dan]*

Ehl-i başīret olġıl **yolda** ne var ḳıl iẕʿān / Pāyuña ḳıl ḥaẕer kim ṭoḳunmaya senüñ ṭaş *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 2, Beyit 2). [yolda, -da]*

Mā ile menden geçenler buldılar merdāne **yol** / Cānı cānāna virenler buldılar sulṭāna **yol** *(Murâdî Dîvânı, Müfret 6, Beyit 1). [yol,]*

Ḥayret-i kübrāda ḳaldı bulmayan **yolında** rāh / Vāy saña ister iseñ dünyāda ʿizz ile cāh *(Murâdî Dîvânı, Müfret 45, Beyit 1). [yolında, -ı, -(n)da]*

yola girmek [1] *Yola çıkmak. II Bir amaç doğrultusunda olmak.*

Rāġıb-ı rāh oluben rāhı bize gösteren ol / Kim **girürdi yola** ger virmese me'vā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 3). [yola girürdi, -ür, -di]*

yol bilmek [1] *Gideceği yolu ve yeri bilen kişi.*

Sen bizi **yol bilmez** añlayuben olma bed-gümān / Ḳanġı rāha dir iseñ biz dönmezüz bi-bākīyüz

(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 2). [yol bilmez, -mez]

yol bulmak [20] *Bir amaca ulaşmak için uygun yolu, yöntemi bulmak; vesile, araç bulmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Anlamaġ ile buldılar rāh-ı hüdāya **yol bulan** / Şol kişiye ki istedi virdi aña ʿaṭā ʿaṭā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 2). [yol bulan, -an]*

yolda ḳalmak [5] Deyim *Gidilmek istenen yere gidememek. II Amaca ulaşamamk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Zemzem-i eşküm firāḳuñda cihānı ḳıldı seyl / Zemzeme ḳıl nāḳa-i dil **ḳaldı yolda** bi-mecāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 2). [yolda ḳaldı, -dı]*

yoldaş [1] *Yol arkadaşı. II Sevgili.*

Ser-firāz olsam ʿaceb mi kārumun kārında ben / Çābükem kārumda aşlā ḳalmazam **yoldaşdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 3). [yoldaşdan, -dan]*

yoldaş eylemek [1] *Arkadaş, dost etmek; yardımcı etmek.*

Yā ilāhi sen **eylegil yoldaş** / Her zamān lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 21). [yoldaş eylegil, -gil]*

yoldaş ḳılmak [1] *Yol arkadaşı olmak.*

Efvāh-ı nāsa düşme **olma** yamana **yoldaş** / Zinhār erāzili sen kendüñe ḳılma yoldaş *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 2, Beyit 1). [yoldaş ḳılma, -ma]*

yoldaş olmak [7] *Yoldaş, arkadaş olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳālū Belāda çünki **yoldaş oldı** baña ʿışḳ-ı dost / Meydān-ı ʿışḳ içre şehā merdāneyem ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 6). [yoldaş oldı, -dı]*

yol göstermek [2] Deyim *Kılavuzluk, rehberlik etmek.*

Kehkeşān-ı dehre baḳdum herkese **yol gösterür** / Hāy ẓālim bī-vefādur āh bu kevn-i fesād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 4). [yol gösterür, -ür]*

Dürr-i meknūn oldı güftārı Murāduñ ḥarf ḥarf / Gūş iderseñ **gösterür** her birisi Mevlāya **yol** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 5). [yol gösterür, -ür]*

yolına baş ḳomak [1] Deyim *Yoluna, uğruna canını feda etmek.*

Rūḥumı ḫalḳ eyleyelden ol ilāh-ı ins ü cān / **Başumı** anuñ **yolına ḳomışamdur** der-miyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 1). [yolına başumı ḳomışamdur, -mış, --am, -dur]*

yolına cān ü baş virmek [1] *Yoluna, uğruna canını, başını feda etmek, kurban etmek.*

Serüñ meydān-ı ʿışḳ içre idüp ser-i kūyuñ ġalṭān / **Virüp yolına cān ü baş** yüri her demde ḳıl sen āh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 3). [yolına cān ü baş virüp, -üp]*

yolına fidā ḳılmak [2] Deyim *Uğruna feda etmek.*

Ger dilerseñ ol cemāl-i lā-nazīri görmege / Yüri var **ḳıl** cümle cism ü cānı **yolında fidā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 5). [yolında fidā ḳıl,]*

Revān-ı cān **fidā ḳıldum yolına** çün o cānānuñ / Zevālüm istemez ḫāşā benüm ol bī-zevāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 2). [yolına fidā ḳıldum, -du, -m]*

yolına ḫarc var itmek [1] *Yoluna, uğruna harcamak.*

Ḫarc var itmededür yolına yāre sevgilü / Cān u ten ārāyişin terk eyle olasın ulu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 1). [yolına ḫarc var itmededür, -me, -de, -dür]*

yolına ser virmek [2] Deyim *Yoluna, uğruna canını feda etmek.*

Bunı bilgil Murādī Mevlānuñ / **Ser virenler yolına** buldı sürūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 5). [yolına ser virenler, -en, -ler]*

ʿIyān -ı bī-nihānuñdan ʿayānuñ bī-nihān olmış / **Yoluñda ser viren** anuñ içün olmaz fenā hergiz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 4). [yoluñda ser viren, -en]*

yolına virmek [1] *Uğruna feda etmek.*

Ġayrı biz ḳayıruruz ḳayura Ḥaḳ daḫı bizi / **Virüben** mālumuzı **yolına** tālān iderüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 4). [yolına virüben, -üben]*

yolında cānını virmek [1] Deyim *Uğrunda canını feda etmek.*

Dāġ-ı dilde gördigüñ dünyāyı şanma dāġdur / Yār **yolında viren cānını** her dem şaġdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 1). [yolında cānını viren, -en]*

yolında durmak [1] *Yolu üzerinde bulunmak. II Sebat etmek.*

Yārdan şehd ü şekerdür her ne kim geldi cefā / Cān ile **durdum yolında** dönmezem iḳrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 3). [yolında durdum, -du, -m]*

yol olmak [1] *Bir yere ulaşmaya fırsat ve imkan olması.*

Ṭavāf eyledüm beytümi ḳaṣd ile / Ki ḥacc oldı kim ḥacca **olmadı yol** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 4). [yol olmadı, -ma, -dı]*

yol ṭutmak [4] Deyim *Yola çıkmak. II Bir amaç doğrultusunda hareket etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān ile **yol ṭutan** kişi başa çıḳar ṭarīḳde / Şol ki bu yoldadur fenā buldı ebed beḳā beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 2). [yol ṭutan, -an]*

yoluña cān ḳomak [1] Deyim *Yoluna canını feda etmek.*

Cānā beni ʿışḳuñ senüñ çoḳdan ḳılup durur fenā / **Cānum ḳomışam yoluña** cānāneyem ben kim bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 5). [yoluña cānum ḳomışam, -mış, --am]*

yoluña ḳurbāñ olmak [1] Deyim *Uğrunda ölmek, her şeye katlanmak.*

Yā ḳādir-i bī-hemtā ʿışḳuñ dile ḳıl efzūn / Cānuma naṣīb eyle **yoluña ola ḳurbāñ** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 6). [yoluña ḳurbāñ ola, -a]*

yoluñı yāvī ḳılmak [1] *Yolunu kaybetmek. II Doğru yoldan ayrılmak.*

Gel Murāduñ bu kelāmını işit āgāh ol / **Yāvī ḳılma yoluñı** gel berü olma güm-rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 5). [yoluñı yāvī ḳılma, -ma]*

yol virmek [3] Deyim *Yolunu açmak. II İzin vermek, imkan sağlamak.*

Cān ü cānān ortasından ten ḥicābın refʿ iden / Ṭuymaġa bu sırrı hergiz **virmediler** cāna **yol** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 3). [yol virmediler, -me, -di, -ler]*

Cūy-ı eşküm dīdelerden şevḳine yārüñ yine / Şöyle aḳdı kim Murādī **virmedi** ʿummāna **yol** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 5). [yol virmedi, -me, -di]*

Ey Murādī ikilik birlige **yol virmez** imiş / Baḳmaġa āyineye saña misālüñ perde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 5). [yol virmez, -mez]*

yūḥā [1] *Onun konuşması ancak, bildirilen bir vahy iledir (53/Necm 4).*

Oḳudı çünki ve'n-Necmden olmadı nuṭḳı / Bilüp vaḥyı çü **yūḥādan** idüp fettāḥ-ı feṭḥ-i bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 2). [yūḥādan, -dan]*

yuḥibbu'ş-şābirīn [1] *Allah (cc.) sabredenleri sever (3/Āli İmran 146).*

Ṣabr-ı ḳażā ḳıl ey göñül didi **yuḥibbu'ş-şābirīn** / Her ne ki gelse nīk ü bed Ḥaḳdan ʿaṭādur bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 806, Beyit 2). [yuḥibbu'ş-şābirīn,]*

yuḫricü'l-ḥayye mine'l-meyyitüñ [1] *Ölüden diri, diriden ölü çıkarır (6/Enam 95, 10/Yunus 31, 30/Rum 19).*

Yuḫricü'l-ḥayye mine'l-meyyitüñ añlar sırrın / Ṣol ki ölmezden öñ ol öldi vü medfūn oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 4). [yuḫricü'l-ḥayye mine'l-meyyitüñ,]*

yuḥyī yümīt [1] *Dirilten de öldüren de Allah'tır (3/Āli İmran 156, 2/Bakara 260, 7/Araf 158, 9/Tevbe 116, 10/Yunus 56, 23/Müminun 80, 40/Mümin 68, 44/Duhan 8, 57Hadid 2).*

Miyān-ı ḥayy u meyyitde gelüp **yuḥyī yümīt** aḫrāb / Cidāl idüp miyānını ider pes pāk-ender pāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 4). [yuḥyī yümīt,]*

yumak [1] *Temizlemek, yıkamak.*

Nice te'vīl ideyin ben bu cevābuñı senüñ / Ki didüñ ben **yuyayın** ḳan ile ābuñı senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 1). [yuyayın, -y, -ayın]*

yummak [1] *Kısarak kapamak, sıkarak kapalı duruma getirmek.*

Bir naẓardur biñ naẓar yüz biñ naẓardur bir naẓar / Parmaġuñ **yum** lafẓatu'llāh oldı insān ayasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 3). [yum,]*

yumşadmak [1] *Yumuşatmak. II Merhametli kılmak.*

Ḳalbini **yumşadana** söyle ki erfaḳ nedür / Rıfḳ-ı göñülde murād tesliye-i rūḥdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 3). [yumşadana, -an, -a]*

yunulmak [1] *Temizlenmek, yıkanmak.*

Çü ṭaşt-ı ʿizzete girdi o pāre-i mużġa / **Yunuldı** mā-i reşād ile ḳalmadı kine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 3). [yunuldı, -dı]*

Yūnus [1] *Kendisini balığın yuttuğu Hz Yunus Aleyhisselam.*

Balıġuñ ḳarnı oldı **Yūnusa** bāġ / Didi çün lā-ilāhe illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 9). [yūnusa, -a]*

Yūsuf [6] *Hz. Yakup'un oğlu, İsrailoğulları'na gönderilen bir peygamber. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mışr-ı ʿışḳuñ **Yūsufın** Yaʿḳūb-ı dilden ḳıl ṭaleb / Çāh-ı ẓulmetde ḳalanlar bilmedi Kenʿān nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 4). [yūsufın, -ın]*

yūsuf-ı dehr [1] *Zamânın Yûsuf'u.*

Yūsuf-ı dehrüm baña ṣorma su'āli çāhda / Ḥāl-i Yaʿḳūbı su'āl eyle firāḳ u āhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 1). [yūsuf-ı dehrüm, -üm]*

yūsuf-ı ḥüsn ü cemal [1] *Güzellik sahibi Yusuf. II Sevgili.*

Yūsuf-ı ḥüsn ü cemāl eyledi mi raḥm u luṭf / Yāhū Yaʿḳūb-ṣıfat ḥüzn ü belā gördüñ mi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 2). [yūsuf-ı ḥüsn ü cemāl,]*

yūsuf-ı kenʿān [1] *Kenan ilinin Yusuf'u.*

Āteş-i hicr ile yaḳan baġrumı / **Yūsuf-ı Kenʿānumı** gördüñ mi hīc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 2). [yūsuf-ı kenʿānumı, -um, -ı]*

yūsuf-ı maʿnā [1] *Mânâ Yusuf'u. II İç derinlikte Yusuf'un güzelliği gibi zirvede olmak.*

Niḳābın ey Murādī refʿ idelden **Yūsuf-ı maʿnā** / Cemīʿ-i ʿālem ʿışḳuñdan gedā-yı der-beder olmış

(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 5). [yūsuf-ı maʿnā,]

yūsuf-ı meh [1] *Ay yüzlü Yusuf. II Sevgili.*

Yūsuf-ı meh çehreme her gice mihr eyler sücūd / Ey muʿabbir añlamazsın kim ne ruʾyā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 2). [yūsuf-ı meh,]*

yūsuf-ı sānī [1] *İkinci Yusuf. II Güzellikte Yusufʾtan sonra gelmek, onun kadar güzel olmak.*

Yūsuf-ı sānīsin ey māh-liḳā ʿālemde / Kim naẓar itse saña günde ider biñ ṣalavāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 4). [yūsuf-ı sānīsin, -sin]*

yutmak [2] *Yutmak. II İçine almak.*

Cihān ḫalḳını **yutmaḳda** zemīn bir ejdehā ancaḳ / Bu dünyānuñ içi ṭaşı ḳamu derd ü belā ancaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 1). [yutmaḳda, -mak, -da]*

Bir ʿaceb deryā olupdur dil ki yoḳ aña kenār / Günde biñ deryā **yudar** aṣlā yimez gam ān içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 3). [yudar, -ar]*

yüce [22] *Yüce, ulu. (Bu kelime Dîvanʾın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu bir **yüce** dergāhdur aʿla durur ḳadri ʿaẓīm / Bunda berāberdür Murādī cümleten şāh u gedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 6). [yüce,]*

yüce ḳılmak [3] *Ulu, büyük kılmak.*

Dil milkine cülūs ideli ʻışḳ-ı kām-yāb / Buldı saʿādetin **yüce ḳıldı** sitāresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 2). [yüce ḳıldı, -dı]*

Yücede istedüm anı **yüce ḳıldum** dil ü cānı / Velīkin oldı kim raġbet ḫaḳīḳatle idem īḳān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 982, Beyit 2). [yüce ḳıldum, -du, -m]*

Çerḫ-i aʿlādan binā-i cismümi **ḳıldı yüce** / Çün muʿammer eyledi bildüm nedür miʿmārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 4). [yüce ḳıldı, -dı]*

yüce sulṭān [1] *Yüce Sultan; Allah.*

Ne ġam ġayrı ġamından çekmezüz bir laḥẓada bir ġam / Ḳulına luṭf idici bir **yüce sulṭānumuz** vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 4). [yüce sulṭānumuz, -(u)muz]*

yügrük olmak [1] *Güçlü, çevik, çalışkan, eline ayağına çabuk olmak.*

Her nice **yügrük ola** ẕevīʾl-ʻaḳluñ ʻaḳl atı / Yolda ḳala irişmeye eser ayaġuma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 4). [yügrük ola, -a]*

yükselmek [1] *Yüksek bir düzeye getirmek, yüceltmek.*

ʿİmāret eyledi cūd ile ḳudret maḥż-ı ḥikmetden / Şeref virdi vücūda **yükselüp** bāb-ı muʿallāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 3). [yükselüp, -üp]*

yümn [1] *Uğur, bereket.*

Geldi Murādī kesrete **yümn** ile gerçi kim / Vaḥdetde ḳıldı ẕikr-i dehānum seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 5). [yümn,]*

yümn-i himmet [1] *İhsanının uğuru, bereketi.*

Murādī **yümn-i himmetde** Muḥammed mīmi serçeşmeñ / Ḳamu ʿaṭşānı ḳandurduñ dehānuñ ġaymı māṭardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 5). [yümn-i himmetde, -de]*

yünādī münādin lenā min mekānin ḳarīb [1] *Yakın bir yerden bir çağırıcı çağırdı.*

Yünādī münādin lenā min mekānin ḳarīb / Taḥayyertü fī ṣavtihi min li-ecli'l-mehīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 1). [yünādī münādin lenā min mekānin ḳarīb,]*

yürimek [88] **1.** *Yürümek, gitmek. II Yaşamak.*

Yürür iken cihānda āzāde / ʿIşḳıña şimdi olmışam meʾmūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 6). [yürür, -r]*

ʿĀlemde nedür añla rıżā sırrını bir dem / Ger **yürüdigüñ** ʿışḳ ile bu rāhı severseñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 2). [yürüdigüñ, -dik, -ün]*

II Bir amaç doğrultusunda hareket etmek.

Ger "ṣırāṭ-ı müstaḳīm" üzre **yürürseñ** ey ḥākim / Rāhuñı ṭoġrı bulursın olmaya müşkil saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 3). [yürürseñ, -r, -se, -n]*

Dāʾim **yüri** gözle Ḥaḳ rıżāsın / Muḥkemce bu işde eyle ḳuvvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 6). [yüri,]*

Çü emr oldı dinildi ḳatılup ʿayn ile sīn iẓhār / Tevaḳḳuf eyleyüp el-ḥamd **yüridi** çün bād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 4). [yüridi, -di]*

Emrini iden evāmir nefeḥāt ile **yürür** / Cümle ḳāl itdi özin añlama kim ḳāle güyer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 3). [yürür, -ür]*

Yola ḳulaġuz olmayıcañ **yürime** ṣaḳın / Rāhuñ ḫatarlarını yine reh-nümā bilür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 462, Beyit 4). [yürime, -me]*

İstegil Ḥaḳdan bir ʿilmi olmaya cehli anuñ / Kendü zuʿmuñca **yürüyüp** cāhil olma bilmiş ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 2). [yürüyüp, -y, -üp]*

ʿAvn-ı bād-ı himem ile ider ol ṭayy-ı mekān / Olmadı bu **yürüyişde** kesel olup kāhil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 3). [yürüyişde, -(y)iş, -de, -, -]*

Ṭag u saḥrāda **yüri** Mecnūnveş / Fürḳat-i Leylī bulur pāyān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 4). [yüri,]*

II Geçerli olmak, sözü geçmek.

Cemīʿ-i ʿāleme ḥükmüñ **yürür** ey ʿālemüñ şāhı / Kim ola bir daḫı sulṭān çü sensin ḫākim ü aḥkem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 12). [yürür, -r]*

ʿĀlem-i ṣadra geçelden nefeḫāt ile **yürür** / Her ne kim ḳılsa Murād añlaġıl ünsiyyetden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 5). [yürür, -r]*

2. Haydi durma, ilerle.

Ḳamu āşināñı **yüri** eyle yād / Her işüñde ey dil Ḫudā ḳıl ṭaleb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 160, Beyit 4). [yüri,]*

Mültemis oldı çü saña vaṣl-ı yār / Eyle uli'l-elbāb **yüri** daḳḳ-ı bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 3). [yüri,]*

Eger rāh-ı ḥaḳīḳatde şināsā olmaḳ isterseñ / Murādīnüñ kelāmın levḥüñe ḳıldur **yüri** tasṭīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 5). [yüri,]*

ʿİbret alġıl **yüri** Mevlādan eger ʿāḳil iseñ / Devr bir gün döniser saña bu pergār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 3). [yüri,]*

Cihān u cānı yüri tārik ol eger er iseñ / Belā-keş ol **yüri** tā kim gele miyāna ḥużūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 4). [yüri,]*

Murādī devlet-i ʿuẓmā dilerseñ / **Yüri** gözle rıżā-yı Ḥaḳḳı her bār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 5). [yüri,]*

Çünki gitdüñ cihānı seyr iderek / Ḥālümüzi **yüri** çemenlere ṣor *(Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 3). [yüri,]*

Ey Murādī bu ḥāl böyle durur / Ol **yüri** fürḳat-i nigāra ṣabūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 5). [yüri,]*

Ġūş ḳıl her dem kelāmını Murādīnüñ **yüri** / Bir maḳāli vardur ġayrı maḳāle beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 5). [yüri,]*

Rumūz-ı ʿilm-i esmāda muḥaḳḳiḳler ne şerḥ itmiş / Eger ana muḳırr iseñ **yüri** cemʿüñde ol cāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 3). [yüri,]*

Müberrā ol müberrā ol **yüri** şükr eyle ālāya / Ziyāde ister iseñ ger ġanī ol niʿmete iḳnaʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 3). [yüri,]*

ʿĀḳıl iseñ ḳamu ġavġāyı Murādī terk it / **Yüri** tenhāya ki yoḳ aṣṣısı bu ġavġānuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 738, Beyit 5). [yüri,]*

Sāmiʿü'l-ḳavl ol **yüri** kendüñden iş itme ṣaḳın / Gel Murāduñ mantıḳından sen ʿaṭāsın añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 5). [yüri,]*

Mekān ile zamānı tārik ol vaḳt ister iseñ ger / Muvaḳḳat ol **yüri** ḳatlin ṣaḳın olmayasın esfel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 3). [yüri,]*

Bul ehl-i ḥāli ehl-i ḥāl olasın / **Yüri** aʿlāyı bul terk eyle esfel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 4). [yüri,]*

ʿİlm-i ḥikmetden ḫaberdār ol **yüri** ey muḥterem / Tā ki maʿnānüñ ḥiṣārı üzre naṣb ola ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 1). [yüri,]*

Muḳtedā-yı evvelīn ü āḫirīn olduñ **yüri** / Cümle mevcūdāta ḳılduḳ ser-te-ser seni imām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 2). [yüri,]*

ʿIşḳ oldı Murādīye çün bende-i fermān-ber / Çün ḥālini bilmezsin pes ṭınma **yüri** epsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 5). [yüri,]*

Ger ʿaḳıl iseñ eyle naẓar ʿibret-i Ḥaḳḳa / Cān ü dil ile ol **yüri** sen ḳulluġa muḳdim *(Murâdî Dîvânı, Gazel 960, Beyit 2). [yüri,]*

Ḳo ṣūret ʿālemin ey pīr-i ʿālem / **Yüri** gözle hemān sırr ile ʿālem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 1). [yüri,]*

Eger merd olayın dirseñ **yüri** merdāne kār eyle / Murādī merd olur mı geçmeyeydi zīr ü bālādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 5). [yüri,]*

Ebed dirlik dilerseñ ger **yüri** ölmezden evvel öl / Selāmet dārına Manṣūrveş var ḳıl nişān terkin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 6). [yüri,]*

Saña me'vā yiter me'vā **yüri** ṭaʿn eyleme zāhid / Bize iki cihāndan dāmeni kütāh olan gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 4). [yüri,]*

Münevver ḳıldı ẓāhir meclis-i taḥḳīḳ-i nūrānī / **Yüri** ḳıl nālişi tā yana ḳalbüñde sirāceyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 2). [yüri,]*

Ṭurma çıḳ dār-ı ene'l-Ḥaḳḳa **yüri** Manṣūrveş / Tā ki ol miʿrāc dāruñda beḳāya iresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 2). [yüri,]*

Al seni senden **yüri** tā kim bulasın sen seni / Tā ki virsünler seni tā kim ʿaṭāya iresin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 4). [yüri,]*

Rāġıb-ı rāh-ı kemāl olduñ ise kibri gider / Ḥāżı' olġıl **yüri** her demde ḳoma ḫāk etegin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 2). [yüri,]*

Furṣatı fevt eyleme bī-ma'rifet olma **yüri** / Bir gün ola kim sıruñ ola türāb içre kedū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 3). [yüri,]*

Ẕākir-i hū ol **yüri** dem-be-dem iḳrār ile / Eyleye 'avnı Murād pes saña her bār hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 5). [yüri,]*

'İbret isterseñ **yüri** çeşm-i 'iberle ḳıl naẓar / Heb Murādī ile memlū cümlenüñ dil-ḫānesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 5). [yüri,]*

Gice gündüz tefekkür ḳıl **yüri** ḥālüñi her demde / Murādī ġāfil olup mā'il olma ṣaḳın eşyāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 5). [yüri,]*

Sivā terkin urup ey dil hevā-yı hūya ḳıl tebdīl / **Yüri** muḥyī'l-mumīti ẕikr ḳıl baḳuben eşyāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 2). [yüri,]*

Serüñ meydān-ı 'ışḳ içre idüp ser-i kūyuñ ġalṭān / Virüp yolına cān ü baş **yüri** her demde ḳıl sen āh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 3). [yüri,]*

Ve emmā'l-ʿumri min sirr ve lemā's-sirri min-ʿumr / Muʿammer oluben dirseñ muʿammer ol **yüri** sen de *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 4). [yüri,]*

Sen daḫı ʿāḳil iseñ kendüñi beẕl eyle **yüri** / Dā'imā ẕikr ile tesbīḥ ile ol ṭāʿatda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 4). [yüri,]*

ʿĀḳil iseñ **yüri** her milleti bir ḥikmet ṭut / Şanma devlet bulınur her külah-ı Edhemde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 4). [yüri,]*

Nām-ı ḥabībi añlamaḳ olmış durur ʿasīr / Ammā mücāhid ol **yüri** ḥüsn-i fiʿāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 4). [yüri,]*

Ḥaḳḳ ile ol Murādī **yüri** ḥaḳ çü sendedür / Urma ḳulaġı ġayrılaruñ ḳīl u ḳāline *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 5). [yüri,]*

Şemʿ-i ruḫ-sār-ı nigārı fikr idüp / Ol **yüri** pervāneveş sūzān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 5). [yüri,]*

Şimdi var hicrān ile eglen **yüri** / ʿĀşıḳā hicrāna var bir ān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 6). [yüri,]*

Çü bildüñ kim vücūduñ olısar ḫāk / **Yüri** eyle tevāżuʿ gence pīre *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 3). [yüri,]*

Yüri ḫāk olıgör yār işiginde / Eger var ise ümmīdüñ viṣāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 4). [yüri,]*

Ehl-i ḥāl olmaḳ dilerseñ vāḳıf-ı ḥāl ol **yüri** / Vāḳıf-ı ḥāl olmayan her işde kāmil olmadı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 3). [yüri,]*

İster iseñ bulmaġa vaṣl-ı ḥabībi cān ile / Cānı terk eyle **yüri** Manṣūr-veş dik dāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 2). [yüri,]*

ʿAḳl u fehm ile **yüri** ʿilm ile tutġıl mirṣād / ʿĀḳil oldur ki Murādī bile nefʿ ü żarārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 5). [yüri,]*

Ḥasb-i ḥālüm gözeden ʿāleme fāş olma **yüri** / Ḳalbüñi nerm idegör muḥkem ü ṭaş olma yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 1). [yüri,]*

Ḥasb-i ḥālüm gözeden ʿāleme fāş olma yüri / Ḳalbüñi nerm idegör muḥkem ü ṭaş olma **yüri** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 1). [yüri,]*

Her kime ṭuş olasın ülfet ile ünsiyet it / Nefs-i bed-ḫūya uyup ehl-i ṣavaş olma **yüri** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 2). [yüri,]*

Cehli terk eyleyüben ʿilm ü edeb ḳıl taḥṣīl / Kendüsin bilmez ile cāh ile baş olma **yüri** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 3). [yüri,]*

Şöyle ḳıl nefsüñi kim cümle saña diye belī / Düşüp aġzına cihān ḫalḳınuñ aş olma **yüri** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 4). [yüri,]*

Ey Murādī ḳamuya eylüge cehd eyle hemān / İtme rencīde ṣaḳın ḳalb-i ḫırāş olma **yüri** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 5). [yüri,]*

Fānūs-veş içünde **yüri** şemʿ-i ʿışḳı yaḳ / Tā cān gözi ile göresin rūy-i ḥālıḳı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 3). [yüri,]*

Gel ṣorma baña sen bunı ṣorġıl **yüri** sırra / Sırrum didi kim sırr ile çek nāme midādı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 4). [yüri,]*

Ey dil eger ʿāḳıl iseñ ʿışḳ ile mihmān ol **yüri** / Tāc u ḳabā terkin ḳılup her demde ʿüryān ol yüri *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 1). [yüri,]*

Ey dil eger ʿāḳıl iseñ ʿışḳ ile mihmān ol yüri / Tāc u ḳabā terkin ḳılup her demde ʿüryān ol **yüri** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 1). [yüri,]*

Kesretde vaḥdet gözlegil urġıl cihāna püşt-i pā / Yā-hū ve yā men-hū diyü derd ile giryān ol **yüri** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 2). [yüri,]*

Bulmaḳ dilerseñ ger ṣafā elden ḳoma ṣıdḳı ṣaḳın / Gerçek iseñ ʿışḳuñda ger dildāra ḳurbān ol **yüri** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 3). [yüri,]*

Ḳılma maḥabbet ġayrıya miḥnet durur çün ġayrısı / ʿIşḳ odına döne döne her laḥẓa bürhān ol **yüri** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 4). [yüri,]*

Bulmaḳ dilerseñ ger beḳā özüñi var eyle fenā / Baḳma Murādī ġayrīya cānāna cānān ol **yüri** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 5). [yüri,]*

Zinde olayın dirseñ ʿāṣıḳ ebedü'l-ābād / Var **yüri** hebā eyle yolında ten ü cānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 5). [yüri,]*

Vaṣl olmaġı isterseñ ol ṣāh-ı dil-ārāya / Artur **yüri** eksiltme sen āh ile efġānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 6). [yüri,]*

Başuña al **yüri** edeb tācın / Alasın cümle tā cihān bācın *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 25, Beyit 2). [yüri,]*

3. Bırakmak, vazgeçmek.

Devlet ü cihānda saña sevdā-yı Ḫudādur / Sen eyleme ʿāṣıḳ **yüri** bu göñlüñi her cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 6). [yüri,]*

Sen olma denīlerle muṣāḥib **yüri** zinhār / Her dem araġıl ḳande ki var ehl-i siyādet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 3). [yüri,]*

ʿĀlemde **yüri** ḳılma naẓar aza vü çoġa / Ta kim bulasın cennet ü niʿmetde ḥalāvet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 4). [yüri,]*

Gel ey zāhid ḳoġıl ṭaʿnı **yüri** ḥālüñe ol meşġūl / Güm itmez rāhını ol kim hidāyet aña rehberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 4). [yüri,]*

Ey Murādī benlügi terk eyle gel senden **yüri** / Ḳo bu kesret milkini genc-i dücā ḳıl iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 5). [yüri,]*

Cihān u cānı **yüri** tārik ol eger er iseñ / Belā-keş ol yüri tā kim gele miyāna ḥużūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 4). [yüri,]*

Ey Murādī **yüri** sen degmeye baş indürme / Bu zamānlarda kişi kāmil-i insān bulımaz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 5). [yüri,]*

Eger ʿāḳil iseñ ey dil **yüri** ġavġāyı terk eyle / Murāduñ ḥāli añlanmaz aña baḥs ü cidāl irmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 5). [yüri,]*

Ey Murādī bu cihān milkini terk eyle **yüri** / Maʻrifet bābını keşf eyleye tā kim saña ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 797, Beyit 5). [yüri,]*

Murādī merd-i ezeldür ezeldedür ẓāhir / Müdāvemet görinür isteme **yüri** teʼvīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 5). [yüri,]*

Bizi ḳorḳutma bugün āteş-i dūzaḫla **yüri** / Nār bundan alınur alduñ ise cā ḫaberin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 2). [yüri,]*

Murādī şuġl-ı dünyāyı **yüri** arduña at zinhār / Vücūduñ ḫırmān-ı ġavġāyile sen virme noḳṣāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 5). [yüri,]*

Yüri sen vāʿıẓā cennet maḳāmın ḳılmaġıl taʿrīf / Baña meʼvā gerekmez āstān-ı yārden ġayrı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 2). [yüri,]*

Tevbe eyle **yüri** günāha ḳamu / İşüñ ışmarlaġıl ilāha ḳamu *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 7). [yüri,]*

yüri var [9] *Haydi git. II Bir amaç doğrultusunda ilerlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şöyle ḥall olsun gidüp teşvīş-i dil ey zū-fünūn / Sen **yüri var** ṭārik ol tā kim bilesin māverā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 2). [yüri var,]*

yüsri ʿusrā [1] *Allah, güçlükten sonra kolaylık verir (65/Talak 7); Elbette güçlükle beraber şüphesiz bir kolaylık vardır, gerçekten, güçlükle beraber bir kolaylık vardır (94/İnşirah 5, 6).*

Cemāl-i küllü min küllin eger keşf-i niḳāb ide / Mükerrer olmadı aṣlā müyesser **yüsri ʿusrādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 2). [yüsri ʿusrādur, -dur]*

yüz [67] *1. Yüz, suret, çehre.*

Nice bir ʿāṣıḳlaruñ āhiyle zār içre ḳala / Aç niḳābuñ göreler **yüzüñ** bulalar tā ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 4). [yüzüñ, -ün]*

Dil ü ʿaḳlumuz oldı yine yaġma / **Yüzin** döndürdi bizden o dil-ārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 1). [yüzin, -in]*

Ḳıl dīde-i ʿaḳlumı benüm rūşen ü bīnā / Ṭutdum **yüzümi** kapuña luṭf issi Ḫudāyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 1). [yüzümi, -üm, -i]*

Gösterdi **yüzinden** yine pes şimdi Murāduñ / Firʿavnīlere Mūsī-i ḳudret yed-i beyżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 7). [yüzinden, -in, -den]*

Ḳaldur ḥicābı **yüzden** ey ʿālemüñ ḥayātı / Dā'im teveccühüñden olsun bu dil muṣaffā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 3). [yüzden, -den]*

Boyuñı añaram itsem eger naẓar serve / **Yüzüñi** fikr iderem beslesem gül-i raʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 3). [yüzüñi, -ün, -i]*

Mir'āta baḳdum gördüm yüzüñi / Çün kim **yüzümden** ḳıldum temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 4). [yüzümden, -üm, -den]*

Mir'āta baḳdum gördüm **yüzüñi** / Çün kim yüzümden ḳıldum temennā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 4). [yüzüñi, -ün, -i]*

ʿArż-ı ḥācāt itmek içün yāre vardum bir seḥer / **Yüzine** baḳduḳda aṣlā bende bulmadum eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 1). [yüzine, -i, -ne]*

Gül ü şehlāya vü serve bu gözüm ḳılsa naẓar / Ol **yüzi** gül boyı serv ü gözi şehlā görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 2). [yüzi, -+i]*

Çün ḳıldı Ḫudā **yüzin** anuñ cümleden enver / Ḳaldurdı duʿāya elini ʿarşa berāber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 1). [yüzin, -in]*

Buldum **yüzümde** ben eserin ḥüsn-i vechüñüñ / Her ʿayn ile iḫāṭası medd-i başardadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 2). [yüzümde, -üm, -de]*

Yüzüm vücūduma sürdüm ḥayāt idüp ʿilmüm / Bu elf cehd ile bildüm ki ṣad hezār nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 3). [yüzüm, -üm]*

Görmeyelden gözüm **yüzüñ** güneşin / Oldı cümle cihān baña deycūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 2). [yüzüñ, -üñ]*

Gül **yüzinsüz** bu bülbül-i cāna / Birdür iki cihānda yoġ ile var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 3). [yüzinsüz, -i, -n, -süz]*

Nice **yüzler** ẓāhir ü her birisi bir yüzden ol / Ey Murādī terk idendür ġayrısın merd-ānemüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 5). [yüzler, -ler]*

Tā ezelden perdeyi cevher **yüzinden** refʿ içün / Salṭanat terkin urup biz ṣāḥib-i şāl olmışuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 2). [yüzinden, -i, -n, -den]*

Cemālüñ perdesin ḳaldur ki görsün ibtidādan **yüz** / Ḳamer bedri nite kim her gice açar dücādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 1). [yüz,]*

Nihān-ı bā-ʿayān ile ʿayān-ı bā-nihān olmış / Murādı dilberüñ ʿarż ide cāy-ı müntehādan **yüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 2). [yüz,]*

Serādan tā süreyyāya ṣalınmış ġulġul-i ḥüsni / Diler kim ʿarż ide süflī ile ʿayn-ı ʿalādan **yüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 3). [yüz,]*

Maʿānī gencinüñ miftāḥını tutmış elinde yār / Diler kim göstere her dem kemāl ile ʿaṭādan **yüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 4). [yüz,]*

Murāduñ vech-i taḥḳīḳi yine ʿayn-ı kināyetdür / Diler kim açа ʿışḳ ile cemāl-i dil-rübādan **yüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 5). [yüz,]*

Bir laḥẓa ġālib olsa eger kim niḳāba **yüz** / Külli vücūd ururdı fenāyile ḫ∨āba **yüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 1). [yüz,]*

Yüzini ḳıldı muḳābil zücāce-i ḳurba / **Yüzini** Ḥaḳḳ ile gördi irüp ḥaḳīḳata pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 4). [yüzini, -i, -(n)i]*

Yüzini ḳıldı muḳābil zücāce-i ḳurba / Yüzini Ḥaḳḳ ile gördi irüp ḥaḳīḳata pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 4). [yüzini, -i, -(n)i]*

Niḳāb açdı **yüzinden** gösterüp maḥbūb çeşm u ḳaş / Ḳamu ʿuşşāḳ olup ḥayrān mesācid didiler sābāş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 1). [yüzinden, -i, -n, -den]*

Açdı çeşm-i cānı ol dem baḳdı dil mir'ātına / Ḳıldı taḥṣīl-i tebehhüc oldı **yüzi** nūrı aġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 3). [yüzi, -i]*

Gel berü ey dūstum ben ʿāşıḳuñ ḥāline baḳ / Görmeyeldeñ gül **yüzüñ** ḳaldı bu cānumdan ramaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 1). [yüzüñ, -(ü)ñ]*

Lāmiʿ **yüzinde** ey meh çün pertev-i hidāyet / Zülfüñledür münevver her rūz ü leyl-i ʿāşıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 4). [yüzinde, -in, -de]*

Ḳaldur niḳābuñ dilberā görsün **yüzüñ** ʿāşıḳlaruñ / Ṣavḳ ile yoluñda senüñ serler viren ṣādıḳlaruñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 1). [yüzüñ, -üñ]*

Yārdan bulmaġa isterseñ eger keşf-i cemāl / Gözüñi yāre diküp ġayrı **yüze** bī-baṣar ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 2). [yüze, -e]*

Gördi çün yār **yüzin** çoḳ ṣalavāt eyledi dil / Kelimāt eyleyirek kesb-i ḥayāt eyledi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 1). [yüzin, -in]*

Gīsūların nigārum ḳılmış **yüzine** mā'il / Ṣan rūy-i māha ey dil olmış sehāb hā'il *(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 1). [yüzine, -i, -(n)e]*

Burḳaʿ-ı vechüñ gider seyr eyleyem zībā **yüzüñ** / İki dünyāyile māfīhāyı ben sensiz n'idem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 4). [yüzüñ, -üñ]*

Kemāl-i merḥameti ẓāhir oldı ol demde / **Yüzüme** baḳduġını ʿayn ile ḥayāl itdüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 3). [yüzüme, -(ü)m, -e]*

Muʿanber ḳıldı zülfeynin **yüzin** bedr-i dücā ḳıldı / Terennüm ʿandelīb-i ḳudret itdi ṣavt-ı raʿnādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 2). [yüzin, -in]*

Açmayınca dil niḳābın gösterür mi **yüz** cemāl / Ey cemālüm ibtidāsından görürseñ sāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 3). [yüz,]*

Rāḥat-ı dildür **yüzüñ** ey mihrbān-ı ʿāşıḳān / Ḳıl küşāde tā ki ġamdan ḳurtıla her nātüvān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 1). [yüzüñ, -üñ]*

Gösterür yār **yüzin** āyinede / Ḥikmet oldur ʿacebde āyinede *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 1). [yüzin, -in]*

Zībā **yüzüñdendür** münevver bu zemīn ü āsumān / Pes arada oldı bahāne māh ile şems-i cihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 1). [yüzüñdendür, -ün, -den, -dür]*

Meclis-i ʻışḳ içre gördüm ol **yüzi** bedr ayı çün / Sema-ı ġarrāsı muḳābil ḳıldı dīdārı yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 4). [yüzi, -i]*

Gözlerem mir'ātını çün dīde-bān itmiş **yüze** / Gözleyüp ammā temāşāsın nihān itmiş yüze *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 1). [yüze, -e]*

Gözlerem mir'ātını çün dīde-bān itmiş yüze / Gözleyüp ammā temāşāsın nihān itmiş **yüze** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 1). [yüze, -e]*

Rāġıb-ı ʻışḳa su'āl itdüm göñül āyīnesin / Söyledi bir vech ile kim tev'emān itmiş **yüze** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 2). [yüze, -e]*

Ṣubḥ-dem ʻaks-i ruḫından şemse nūr itmiş ʻaṭā / Māha ḳılmış rū-be-rū anı zamān itmiş **yüze** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 3). [yüze, -e]*

Çün musavver eyledi taṣvīrini her ṣūretüñ / Kimi bī-cān eylemiş kimini cān itmiş **yüze** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 4). [yüze, -e]*

Ey Murād bu kemāle degme irmez kimsene / İrişür illā şu kim senden ʻayān itmiş **yüze** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 5). [yüze, -e]*

İki vech itdi beni ʻayn-ı celāl ile cemāl / Bir **yüzüm** oldı içümde birisi ṭaşumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 2). [yüzüm, -üm]*

Ẓāhir u bāṭını maʻmūr **yüzi** nūr-ı mübīn / Tā ebed ẓāhir olanlar aña ḫurrem olsa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 4). [yüzi, -i]*

Niḳāb açmış **yüzinden** çün cemāl-i ʿālem-ārāsı / Gören ʿāşıḳlaruñ varduḳça artupdur temennāsı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 1). [yüzinden, -i, -n, -den]*

Açıcaḳ perdeyi **yüzden** gözi bīdār eyle / Līkin anuñ ile bir yirde görürler mi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 2). [yüzden, -den]*

Rū-be-rū olduḳda vechüm yār ile / **Yüz** yüz ile oldı pes yek-pāre rūy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 3). [yüz,]*

Rū-be-rū olduḳda vechüm yār ile / Yüz **yüz** ile oldı pes yek-pāre rūy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 3). [yüz,]*

Ḥaḳḳā budur ki ḫüsnüñi dā'im görür gözü / Çeşm-i ʿayān ile ola çün rū-be-rū **yüzüm** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 11, Beyit 1). [yüzüm, -üm]*

Necāt-ı müntehā şunlarda ẓāhir / **Yüzinde** nūr-ı īmān ola bāhir *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 7, Beyit 1). [yüzinde, -i, -n, -de]*

II Bir şeyin kendisi.

Bes durur ʿāşıḳlara maʿnā **yüzinden** bir nişān / Ten ḥicābın keşf idüp olsa nümāyān insilāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 4). [yüzinden,]*

Maʿnā **yüzine** dil ki ḳaçan çekse niḳābı / Ġāyet naẓarumla benüm imʿān arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 4). [yüzine, -i, -n, -e]*

Ḳalb-i gedā-yı ʿāşıḳ ʿarş-ı Ḫudādur el-ḥaḳ / İki cihān **yüzinde** mir'āt-ı rū-nümādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 2). [yüzinde, -n, -de]*

Şol kimse ki ḳāniʿdür her vech ile şāyiʿdür / Görmez **yüzini** faḳruñ şunda ki ġınā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 2). [yüzini, -ini]*

Ṭutdı mir'āti Murādī çü ʿavālim **yüzine** / Naḳşı naḳḳāş ile seyr eylemiş īmā muḫliş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 5). [yüzine, -in, -e]*

Gel berü maʿnā **yüzinden** al niḳāb / Gözlerüñde ger sebel var ise sil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 4). [yüzinden,]*

İkide ücde gördi ʿālemi çün / Anuñ içün bir eyledi **yüzini** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 2). [yüzini, -in, -i]*

2. Taraf, kısım.

İki **yüzden** durur ḳarşu iki yüzlü bir āyīne / Ki serrāyile żarrāda o sevdāyile beyżādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 2). [yüzden,]*

Nice yüzler ẓāhir ü her birisi bir **yüzden** ol / Ey Murādī terk idendür ġayrısın merd-ānemüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 5). [yüzden,]*

Gördüm çü ʿaynumı iki ṣūretde bir miśāl / Āyīne gösterür nice **yüzden** nice cemāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 1). [yüzden, -den]*

Ger muṭābıḳ olmasa mir'āta vech-i tāze rūy / Bir **yüzinden** gösterişdür anı echel gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 2). [yüzinden, -in, -den]*

3. Dış görünüş.

Gösterür her veche **yüzden** bize ṣūret āyine / Cümlenüñ naḳş-ı ḥayālin dil ḳomışdur āyine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 1). [yüzden, -den]*

yüz aḳlıġı [1] Deyim *İftihar edilecek, onurlanacak durum.*

Cemāl-i yāre meyl iden ne ḳılsun ġayrı ālāyı / **Yüz aḳlıġı** dilerseñ ger gider sevdāda sevdāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 1). [yüz aḳlıġı,]*

yüz-be-yüz [12] *Yüz yüze. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kim durur saña naẓarda bula ḳudret **yüz-be-yüz** / Olmaz ol illā meger ola hidāyet yüz-be-yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 1). [yüz-be-yüz,]*

yüz çevürmek [1] Deyim *Önceden gösterdiği ilgiyi, alakayı kesmek, uzaklaşmak.*

Taḥayyürdür velī miftāḥ kilīdi açmaġıl zinhār / Ṣafāsın sürmek isterseñ **çevürme yüz** belāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 3). [yüz çevürme, -me]*

yüz dönmek [4] Deyim *Yüz çevirmek, ilgiyi, alakayı kesmek, uzaklaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şol muḥaḳḳikler ki taḥḳīḳ itdiler maṭlūbını / **Döndürüp yüz** ġayra bir dem meyl-i aḥbāb eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 2). [yüz döndürüp, -üp]*

yüz dutmak [10] Deyim *Yönelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yüzümüz dutmışuz yüce ṭapuña / Luṭf u iḥsānuñ eyle bize ḳarīb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 3). [yüzümüz dutmışuz, -ümüz, -mış, -uz]*

yüze gülmek [2] Deyim *Iltifat etmek, lütufta buunmak.*

Aldanma **yüze güldügine** bu zamānenüñ / Cümle sürūr u zīneti ʿayn-ı belā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 2). [yüze güldügine, -düg, -i, -(n)e]*

Bir dem **yüzine gül** bu Murādīnüñ eyā gül / Hicr āteşine nice yanup ola tenüm kül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 7). [yüzine gül,]*

yüz görmek [1] Deyim *Yüz bulmak, ilgi ve yakınlık görmek.*

Cemālüñ perdesin ḳaldur ki **görsün** ibtidādan **yüz** / Ḳamer bedri nite kim her gice açar dücādan yüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 1). [yüz görsün, -sün]*

yüz göstermek [3] *Belirmek, görünmek, kendini göstermek.*

Bir seḥer gördüm niḳābın şaḳḳ idüp **yüz gösterür** / Bir cevāb idüp didi "Fe'nẓurlenā niʿme'l-me'āb" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 2). [yüz gösterür, -ür]*

Seni ḫallāḳ-ı cihān āyine ḳılmış özine / **Yüzini göstere** tā kim bula ḳalbüñ behcet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 3). [yüzini göstere, -e]*

Gelgil **yüzüñi göster** aldanma bu kemāle / Āyīne tutmışam ben nice nice cemāle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 1). [yüzüñi göster,]*

yüzi aġ [1] Deyim *Utanılacak hiçbir işi olmayan, dürüst ve tertemiz kimse.*

Ṣabra ṭāḳat ḳomadı hicr-i ḥabīb-i dil-figār / Ṣabr iden her dem cefā-yı yāre **yüzi aġdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 2). [yüzi aġdur, -dur]*

yüzin aġ eylemek [1] Deyim *Yanlış bir iş yapmamak, övünç duyulacak meziyete sahip olmak.*

Ḳarār eylememiş sevdāda hergiz / **Yüzin aġ eylemiş** Raḥmāna düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 2). [yüzin aġ eylemiş, -miş]*

yüzine çalmak [1] Deyim *Yüzüne vurmak.*

Yā Rab ne oldı ḥādis ola ḳademle eẕher / Ḳılmakda sırr-ı ekber kibri **yüzine çaldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 3). [yüzine çaldı, -dı]*

yüziñe ḫande ḳılmak [1] *Yüzüne gülmek, lütufta bulunmak.*

Bir iki gün **yüziñe ḫande ḳılur** şimdi cihān / Saña düşmenlügi var ṣanma saña yār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 4). [yüziñe ḫande ḳılur, -ur]*

yüz sürmek [4] Deyim *Kutsal veya saygın birinin huzuruna çıkarken ayağına doğru eğilmek, saygı göstermek; aşırı sevgiyi ve bağlılığı göstermek için yere eğilmek, yere kapanmak. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳulum ḳapuña **yüz sürüp** gelmişem yā ġanī / Sana yaraşur ʿizzet-i salṭanat kibriyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 120, Beyit 3). [yüz sürüp, -üp]*

yüz ṭutmak [48] Deyim *Yönelmek, meyletmek. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baḥr-ı ʿışḳuñda göñül fülki olalı āşinā / Māsivāyı cümle terk itdi **yüzin ṭutdı** saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 1). [yüzin ṭutdı, -dı]*

yüz urmak [3] Deyim *1. Yere kapanmak, secde.*

Yüz urup didüm baña ġayruñdan irişdür necāt / Kim necātumdan ḥayātum irişe her āndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 3). [yüz urup, -up]*

Ḫamse-i devr idicek vāhide **yüz urdı** yine / Ġayb-ı ʿaynumla didi ġayb ile ʿaynuñ severin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 3). [yüz urdı, -dı]*

2. Yönelmek.

Bir laḥẓa ġālib olsa eger kim niḳāba yüz / Külli vücūd **ururdı** fenāyile ḫ∨āba **yüz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 1). [yüz,]*

yüzüñ aḳ olmak [1] Deyim *Saf ve temiz olmak.*

Ger diler iseñ **yüzüñ ola aḳ** / Eyleme Murādī var ṣenāʿat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 7). [yüzüñ aḳ ola, -a]*

yüz virmek [1] Deyim *İtibar etmek, önemsemek.*

Göñül levḥine yazdum bir nice söz / Birini almaġ içün **vir** nice **yüz** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 1). [yüz vir,]*

yüz yüze [1] *Yüz yüze, karşı karşıya.*

İbtihāc-ı dil odur kim göre çeşmüm **yüze yüz** / Bu sürūrı dile baḫş eyle meserret yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 3). [yüze yüz,]*

yüz yüze olmak [1] *Yüz yüze, karşı karşıya gelmek.*

Şemsüm çü ṭoġdı secde ḳılur gökde mihr ü meh / **Yüz yüze olmışam** ben o şems-i żuḥāyile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1365, Beyit 3). [yüz yüze olmışam, -mış, --am]*

yüz biñ [4] *Yüz bin; pek çok. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Göñül mir'ātını çün kim mücellā ḳıldı elṭāfı / Cihān içre naẓar ḳıldum nice **yüz biñ** cihān gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 4). [yüz biñ,]*

yüz biñ kerre [1] *Yüz bin defa, çok kez.*

Buldı miʿrācını çün ḳıldı ʿurūc-ender ʿurūc / Nice **yüz biñ kerre** yüz biñ feṯḥ-i ebvāb eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 3). [yüz biñ kerre,]*

yüz dürlü [2] *Yüzlerce, pek çok.*

Ben temennā bābını feṯḥ eyledüm evvel ḳadem / Bir recāma şimdi **yüz dürlü** temennā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 2). [yüz dürlü,]*

Aldanma vefāsına aṣlā denī dünyānuñ / Bir laḥẓa ṣafāsında **yüz dürlü** cefā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 3). [yüz dürlü,]*

yüz kerre [1] *Yüz defa; pek çok.*

Murāduñ ʿayn-ı vaḥdetde iki yanı berāberdür / Nice **yüz kerre** yüz biñ fülk ola gezmiş biḥārumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 5). [yüz kerre,]*

2.2.28. Z

ẕābıḥ olmak [1] *Hayvan kesen kişi olmak.*

Ṭarf-ı ʿulyāda memātum refʿ idüp ṭarh eyledüm / Gebş-i mevti **ẕābıḥ oldum** pes cihānum gözlerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 4). [ẕābıḥ oldum, -du, -m]*

żabıṭ [2] *Sıkı tutma, idaresi altına alma. II Sevgilinin âşığa hükmetmesi, himayesi altına alması.*

Vücūd-ı maḥż-ı ezel çün vücūdıdur **żābıṭ** / Murābıṭ oldı anı cümleten cihān ḫaberi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 4). [żābıṭ,]*

Murādī ʿizz-i beḳā oldı çün fenā-yı muḥīṭ / Fenā beḳā seni **żābıṭ** bu vārid-i seḥerī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 5). [żābıṭ,]*

żabt [3] *Zabt etmek, idâresi altına almak.*

Ey Murādī fāʿiliyyet ḫālıḳuñ **żabtındadur** / Oldı seyyār ʿalleme'l-esmā rumūzı hem çü bād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 5). [żabtındadur, -ın, -da, -dur]*

Dünyā ṭolarsa Nūḥ ile **ẕabt eylemek** muḥāl / Keştī-miśāl ʿaceb ulu deryādadur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 2). [ẕabt eylemek, -mek]*

Revnaḳ bulurdı her kişi miḳdārına göre / **Żabṭ itse** ʿaḳlı ḳalmasa idi kemānda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 3). [żabṭ itse, -se]*

żabṭında olmak [1] *Zabt etmek, idâresi altında olmak.*

Cānuñ maḳarrı olalı bu milket-i vücūd / **Żabṭında** her dem **oldı** nice şāh u memleket *(Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 2). [żabṭında oldı, -dı]*

zādehu'llāhu teʿālā bi-ziyādi ebedā [1] *Allahu Teala ebediyen onu artırsın.*

Zādehu'llāhu teʿālā bi-ziyādi ebedā / Rezaka'n-niʿmetehu min niʿmetihi fī naʿamā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 124, Beyit 1). [zādehu'llāhu teʿālā bi-ziyādi ebedā,]*

żād-ı vülūc [1] *Girişin karşısına, zıddına gelen, denk düşen.*

Ẓamīr āyinesine gelen ḥaḳīḳīdür / Ḳonuldı dā'ire-i noḳṭadan bu **żād-ı vülūc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 3). [żād-ı vülūc,]*

zād u zevād [1] *Yiyecek ve azık.*

Yol uzaḳ **zād u zevādum** yoḳdur / Bir refīḳ alımadum rāha yarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 2). [zād u zevādum, -um]*

żaʿf [1] *Arıklık, zayıflık, dermansızlık, kuvvetsizlik.*

Heybetinden maġrib ü maşrıḳda düşdi zelzele / Yā nedendür nūrveş **żaʿf** ile nālān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 6). [żaʿf,]*

żaʿfun ileynā birrün seḫānā [1] *Zayıfız, iyilik cömertliğimizdendir.*

Żaʿfun ileynā birrün seḫānā / Lā şefʿa vitra fecre'l-leyālī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1571, Beyit 2). [żaʿfun ileynā birrün seḫānā,]*

ẓafer [3] *Galibiyet.*

Ẓafer peykerdedür himmet çü himmet ḳābiliyyetdür / Ne ḳābil muḳbil-i maḳbūl olursa ulu devletdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 1). [ẓafer,]*

Çün naṣīrüñ ḥażret-i fettāḥdur / Her umūruñda saña virdi **ẓafer** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 2). [ẓafer,]*

Ẓaferdür her zamān her dem ḳarīni ehl-i İslāmuñ / Livā-i nuṣret üzre çün yazıldı ism ile nāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 1). [ẓaferdür, -dür]*

ẓafer virmek [1] *Galibiyet elde etmek.*

Çün naṣīrüñ ḥażret-i fettāḥdur / Her umūruñda saña **virdi ẓafer** *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 27, Beyit 2). [ẓafer virdi, -di]*

ẓahere'l-ḥikmetü ve'n-niʿmetü men fī'l-ḥālāt [1] *Hikmet ve nimet muhtaç olan kimseye zahir oldu.*

Ḥażret-i vāhibe çün ẕātdan irdi nefeḥāt / **Ẓahere'l-ḥikmetü ve'n-niʿmetü men fī'l-ḥālāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 1). [ẓahere'l-ḥikmetü ve'n-niʿmetü men fī'l-ḥālāt,]*

ẓāhib-i āzāde [1] *Özgürce giden.*

Rāh-ı maḥabbetde dil **ẓāhib-i āzādedür** / Anuñ içün ʿışḳ ile ser-te-ser üftādedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 1). [ẓāhib-i āzādedür, -dür]*

ẓāhib-i rāh-ı ḥaḳ olmak [1] *Allah yolunda giden olmak.*

Ẓāhib-i rāh-ı Ḥaḳ olup żayf gelüp bu ʿāleme / Her ne ki var ise ʿaṭā ġayrlara getürmişüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 4). [ẓāhib-i rāh-ı ḥaḳ olup, -up]*

ẓāhib-i rāh-ı ḥaḳāyıḳ [1] *Hakikatler yolunun gideni, yolcusu.*

Ey Murādī **ẓāhib-i rāh-ı ḥaḳāyıḳsın** bu gün / Ḳā'il olduġun cevābı söyleme tekrārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 5). [ẓāhib-i rāh-ı ḥaḳāyıḳsın, -sın]*

ẓāhib-i rāh-ı ḥaḳīḳat olmak [1] *Hakikat yolunun yolcusu olmak.*

Ẓāhib-i rāh-ı ḥaḳīḳat olmaġa budur delīl / Müstaḳīm ola fu'ādı gelmeye inkārdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 3). [ẓāhib-i rāh-ı ḥaḳīḳat olmaġa, -mak, -a]*

ẓāhib-i rāh-ı hüdā [1] *Hidayet yoluna giden, o yolun yolcusu olan.*

Ẓāhib-i rāh-ı hüdāya nesne olmaz pāy-bend / Menzilin her dem müsehhel oldı eshel gösteren *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 3). [ẓāhib-i rāh-ı hüdāya, -(y)a]*

ẓāhib-i rāh olmak [1] *Yolda gidici olmak. II Fikre, zanna sahip olmak.*

Ẓāhib-i rāh olalı ibn-i sebīl-i dil-i mā / Ḥall ider bedraḳa-i ʿışḳ hemān müşkil-i mā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 1). [ẓāhib-i rāh olalı, -alı]*

ẓāhib olmak [4] *Bir fikir veya zanna uymak, kapılmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vaḥdet-i dildür ne kesret kesret oldı çün ẕehāb / **Ẓāhib oldı** çünki bir şey bağlanılmaz dilde bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 1). [ẓāhib oldı, -dı]*

ẓāhid [3] *Kaba, ham sofu.*

Ẓāhidüñ ḳalbinde cennet ʿāṣıḳuñ mā'il saña / Ḳālıb-ı ḳalbümi sensin eyleyen nā'il saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 1). [ẓāhidüñ, -ün]*

Murādīye ṣaḳın ṭaʿn itme **zāhid** / Ḥudāya senden artuḳdur inanum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 5). [zāhid,]*

Saña me'vā yiter me'vā yüri ṭaʿn eyleme **zāhid** / Bize iki cihāndan dāmeni kütāh olan gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 4). [zāhid,]*

zāhidā [4] *Ey kuru sofu. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mest-i lā-yaʿḳıl gezersek **zāhidā** ʿayb eyleme / Tā belī bezminden açıḳdur bizüm mey-ḫānemüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 2). [zāhidā,]*

zāhid ü ʿābid [1] *Sofu, çok ibadet eden.*

Zāhid ü ʿābid maḥabbet ẕevḳini duymadılar / Cān eridürler hemān zāyid yire fersūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 3). [zāhid ü ʿābid,]*

żāḥik [1] *Gülen, gülücü.*

Müştāḳ-ı ʿayna ġayrüñ ʿayn-ı hüviyyetüñ hā / **Żāḥikdedür** tebessüm maġmūm gerçi giryān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 3). [żāḥikdedür, -de, -dür]*

żāḥike olmak [1] *Gülen, gülücü olmak. II Aydınlanmak, mutlu olmak.*

Żāḥike oldı göñül meş'alesi pertev ile / Perri pervāne yaḳup tārik ola cān ü serin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 4). [żāḥike oldı, -dı]*

ẓahīr [1] *Yardımcı, destekleyici, dayanak, arka çıkan.*

Ḫudāvendüm **ẓahīrümdür** benüm her dürlü kārumda / Cemāl-i lā-misālidür ki var eyledi varumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 1). [ẓahīrümdür, -üm, -dür]*

ẓāhir [59] *1. Aşikâr, görünür durumda, ortaya çıkan.*

Ḥaḳḳı taḥḳīḳ itmede gerçi baṣāyir bī-l-baṣar / Līk ḳaldur perde-i ʿaynuñda **ẓāhir** māverā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 3). [ẓāhir,]*

Çü ḥükmin eyledi ẓāhir ne ẓāhir eẕher-i bāhir / Velīkin **ẓāhire** bāṭın olupdur rāzda sırrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 4). [ẓāhire, -e]*

Çü ḥükmin eyledi **ẓāhir** ne **ẓāhir** eẕher-i bāhir / Velīkin ẓāhire bāṭın olupdur rāzda sırrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 4). [ẓāhir,]*

Simʿā-ı ṣavtı çün bildi ceres-āsā olur peydā / Ne **ẓāhirdür** bu peydā kim ẓuhūrında durur eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 1). [ẓāhirdür, -dür]*

Simʿā-ı ṣavtı çün bildi ceres-āsā olur peydā / Ne **ẓāhirdür** bu peydā kim ẓuhūrında durur eşyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 1). [ẓāhirdür, -dür]*

Ḥaḳā'ik ʿilmin ögrenmek degüldür herkesüñ şānı / Cemīʿi cemʿ olan yirde ne **ẓāhirdür** ne ḫôd peydā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 2). [ẓāhirdür, -dür]*

Murāda vech-i ḥaḳīḳī tecellīsi **ẓāhir** / Kimsene aña muʿārıż degül bugün şey'ā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 5). [ẓāhir,]*

Ẓāhirīdür ḫafī ḫafī **ẓāhir** / Bāṭınīdür ẓuhūra ʿayn-ı sebeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 2). [ẓāhir,]*

Vücūdum pertevinden çün ene'l-Ḥaḳ lafẓı **ẓāhirdür** / Anuñ çün Küllü şey maṣrūf olup ḳadrümde bāhirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 1). [ẓāhirdür, -dür]*

Cemālüñ revnaḳı dünyā vü māfīhāda **ẓāhirdür** / Velīkin ḫüsn-i insānīde eẕher belki bāhirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 1). [ẓāhirdür, -dür]*

ʿAceb olmaya ey rāh-ı ḥaḳīḳat isteyen ʿārif / Seni bilmekde ol ṣarrāf ʿulūmuñ sende **ẓāhirdür** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 4). [ẓāhirdür, -dür]*

Cemālüñ pertevi dünyā vü māfīhādadur **ẓāhir** / Sen ol sulṭān-ı evvelsin ezelsin āḫir ü āḫir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 1). [ẓāhir,]*

Ne bāhir sırr-ı aḫfāsın ḫafīsin kim naẕīr irmez / Ne bāṭın ʿayn-ı bāhirsin ki **ẓāhir** ḳudretüñ ḳādir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 3). [ẓāhir,]*

Ḥayāt-ı rūḥ-ı cismānī fenā-yı maḥv-ı ẕātīdür / Beḳāda oldı **ẓāhir** añla bu bir sırr-ı aḫfādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 3). [ẓāhir,]*

Ṣūret-i dünyāda **ẓāhirdür** cemāli ʿaks-i yār / Leyse fī'l-ḫalki cemālün leyse ʿan ġayrin ḳarār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 1). [ẓāhirdür, -dür]*

Sen baña maḥbūbsın **ẓāhirde** gerçi dostum / Maʿnāda şevḳuñı iẕʿān itdigüm senden durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 415, Beyit 2). [ẓāhirde, -de]*

Ẓāhir gözetme her bār ger ẓāhir ola bir kār / Her bir işüñ eyā dil bir muḳteżāsı vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 3). [ẓāhir,]*

Ey pertev-i celālüñ her maẕharuñda **ẓāhir** / Ey müẕhire'l ʿacā'ib ey ḳudretinde ḳādir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 1). [ẓāhir,]*

Bāṭın çü eẕherdür Murād **ẓāhirde** bāṭın seyridür / Bāṭında ve ẓāhirdedür yā pes neden iḫfālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 5). [ẓāhirde, -de]*

Çün ezelden ezelde pes **ẓāhir** / Vaṣf-ı mevṣūf evvel ü āḫir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 1). [ẓāhir,]*

Nice yüzler **ẓāhir** ü her birisi bir yüzden ol / Ey Murādī terk idendür ġayrısın merd-ānemüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 5). [ẓāhir,]*

Murādī nesne yoḳ **ẓāhir** ʿamelden / Velī āyīne-i ʿibret-nümāyuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 605, Beyit 5). [ẓāhir,]*

Bu lafẕ-ı maʿnī durur gerçi ara yirde bir **ẓāhir** / Kelām olmaz tekellümden olupdur bī-eser elfāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 4). [ẓāhir,]*

Ḥaḳā'iḳden ʿulūm-ı enbiyā **ẓāhir** durur el-ḥaḳ / Sülūk-ı enbiyāda evliyā bāhir durur el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 1). [ẓāhir,]*

Fürūġ-ı ʿilm-i ūlādan olupdur muḳtebes cümle / Müferriḥdür bu maʿnālar bilen **ẓāhir** durur el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 2). [ẓāhir,]*

Ṣafḥa-i ḳalbümde menḳūş oldı çün esrār-ı Ḥaḳ / Ḳande kim ḳılsam naẓar **ẓāhir** durur envār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 1). [ẓāhir,]*

Beyānın buldı anlar kim müsebbib oldılar **ẓāhir** / ʿIyānın oldı anlar kim reh-i ʿışḳındadur çālāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 4). [ẓāhir,]*

Bildi Murādī sırrını şerḥindedür ḫafī / **Ẓāhir** gözet anı igen iḫfādadur göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 5). [ẓāhir,]*

Murādī merd-i ezeldür ezeldedür **ẓāhir** / Müdāvemet görinür isteme yüri te'vīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 5). [ẓāhir,]*

Vech-i maʿnā **ẓāhirīn** bāṭından añlar çünki dil / ʿİlm-i lāḥıḳdur ḳoyan bu cümle mevcūda ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 2). [ẓāhirīn, -in]*

Sen beni **ẓāhirde** dünyā içre gördüñse ṣaḳın / Ey Murādī sen taṣavvur ḳılma sevdāsındayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 5). [ẓāhirde, -de]*

Ẓāhir ü bātında eẓher oldı bātın **ẓāhiri** / Maẓhar oldum maẓharum vaḥdetde ʿulyā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 4). [ẓāhiri, -i]*

Baḥs eylesün mesā'il-i fetvāda ḳo anı / **Ẓāhir** ḫaberlerine çeke saṭr ile rüsūm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 2). [ẓāhir,]*

Murādī gördi maḳṣūdın yine ḳaṣdında ol aẓher / Anuñ çün her ṭaraf **ẓāhir** gelür bāṭın himemlerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 5). [ẓāhir,]*

Münevver ḳıldı **ẓāhir** meclis-i taḥḳīḳ-i nūrānī / Yüri ḳıl nālişi tā yana ḳalbüñde sirāceyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 2). [ẓāhir,]*

Żiyādandur rıżā **ẓāhir** sivādı maḥv ider elbet / Velīkin gözle sevdāyı muḥaḳḳaḳdur rıżā andan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 3). [ẓāhir,]*

ʿAlā'im gerçi eẓherdür velī **ẓāhir** degül zinhār / N'ola ẓāhir eger bāṭın ʿayān ola su'ālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 4). [ẓāhir,]*

ʿAlā'im gerçi eẓherdür velī ẓāhir degül zinhār / N'ola **ẓāhir** eger bāṭın ʿayān ola su'ālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 4). [ẓāhir,]*

Ġarḳa-i baḥr-ı fenāyam gerçi **ẓāhirde** velī / Cümleden efḍal durur maʿnāda bu iẕʿān-ı men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 2). [ẓāhirde, -de]*

Ḳādir-şināş olalı bāṭınum durur ẓāhir / Bu **ẓāhirüm** yine bāṭın 'aceb beyānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 3). [ẓāhirüm, -üm]*

Ḳādir-şināş olalı bāṭınum durur **ẓāhir** / Bu ẓāhirüm yine bāṭın 'aceb beyānam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 3). [ẓāhir,]*

Gerçi menem **ẓāhira** ḳā'id-i kūşe-nişīn / Arż u semāvātda ma'nīde seyyār men *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 2). [ẓāhira, -ā]*

Ne ḳadar merd-i ma'ārif özini ketm ide ol / Miski ḫıfẓ eyledügince yine **ẓāhirdür** bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 4). [ẓāhirdür, -dür]*

Men lehü'l-emrük durur ḥükminde **ẓāhirle** nihān / Ḥikmetin gel gözle gel im'ān im'ān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 3). [ẓāhirle, -le]*

Ḳalbümi mir'āt idelden muntaẓırdan **ẓāhire** / Nūr-ı iclā maṭla'ından ola çün kim bāhire *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 1). [ẓāhire, -e]*

Murādīnüñ vücūdında cihānuñ cānıdur **ẓāhir** / Fe-emmā n'eylesün ismi mu'ammādur bu dünyāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 5). [ẓāhir,]*

'Ulūm-ı ẓāhire bāṭına **ẓāhir** / Ẓuhūr-ı 'Alleme'l-esmā benüm āyāt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 2). [ẓāhir,]*

Murādī buldı 'aynü'l-ḥaḳ ki ḥaḳḳu'l-ḥaḳ olup **ẓāhir** / Anuñ çündür bu vech üzre ana virmiş makāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 5). [ẓāhir,]*

Me'ānī ile ʿalā'im vücūdı **ẓāhirdür** / Muġayyebāt-ı vücūd üzredür vücūd-ārāy *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 2). [ẓāhirdür, -dür]*

Necāt-ı müntehā şunlarda **ẓāhir** / Yüzinde nūr-ı īmān ola bāhir *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 7, Beyit 1). [ẓāhir,]*

Ẓāhirin çünki ẓāhir eyledi Ḥaḳ / Var idüpdür ḳamuyı ol muṭlaḳ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 1). [ẓāhirin, -in]*

2. Bir şeyin görünen tarafı, dış yüzü, dış görünüşü.

Ẓāhir ü bāṭında bāṭın **ẓāhirin** naḳş eylemiş / Şöyle yazmış levḥi elf ü bā vü tā olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 4). [ẓāhirin, -in]*

Ġafūrumdur beni ġaffār beni sātir daḫı settār / Beni var eyleyen ḫālıḳ idübdür **ẓāhirüm** inşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 4). [ẓāhirüm, -üm]*

Şerāyiṭ ʿilm-i **ẓāhirdür** velī ṣūret-perest olma / O **ẓāhirdür** maʿānī gör murād olan odur maʿnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 4). [ẓāhirdür, -dür]*

Ḥażret-i ḫallāḳ-ı ʿālem ḳudretin inşādadur / Her ne kim **ẓāhirdedür** bāṭında ol peydādadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 1). [ẓāhirdedür, -de, -dür]*

Bāṭın çü eẓherdür Murād ẓāhirde bāṭın seyridür / Bāṭında ve **ẓāhirdedür** yā pes neden iḫfālanur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 5). [ẓāhirdedür, -de, -dür]*

Bunı bize beyān eyle didüm / Didi kim olma **ẓāhire** zinhār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 527, Beyit 2). [ẓāhire, -e]*

Ẓāhirüm mes'elesin bilmege aḳvāl gerek / Bāṭınum ḥālini fehm itmege bir ḥāl gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 1). [ẓāhirüm, -üm]*

Genc-i maḫzūnuñı ẓāhir idesin n'ola didüm / Bāṭınum baṭna ḳodum **ẓāhirümi** ẓahr iderin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 4). [ẓāhirümi, -üm, -i]*

ẓāhirā [5] *Açık, net, herkes tarafından farkedilmiş olan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Beni ḥayretde ḳoduñ lîk cihān ḥayrānum / **Ẓāhirā** ṣaḳla bu ʿişmetle velī ḳıl ifṣā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 45, Beyit 4). [ẓāhirā,]*

ẓāhire gelmek [1] *Ortaya çıkmak, görünmek.*

Lemʿasından **ẓāhire geldi** ṭavāliʿle burūḳ / Neşr ider ʿālemde anı cümle esbāb eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 2). [ẓāhire geldi, -di]*

ẓāhir eylemek [3] *Meydana çıkarmak, görünür kılmak, ifşa etmek.*

Çü ḥükmin **eyledi ẓāhir** ne ẓāhir eẕher-i bāhir / Velīkin ẓāhire bāṭın olupdur rāzda sırrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 4). [ẓāhir eyledi, -di]*

Murādīnüñ bu vechinden nice vech **eylemiş ẓāhir** / Velīkin şol kişi ḳanmış durur k'içe zülālinden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 5). [ẓāhir eylemiş, -miş]*

Ẓāhirin çünki **ẓāhir eyledi** Ḥaḳ / Var idüpdür ḳamuyı ol muṭlaḳ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 1). [ẓāhir eyledi, -di]*

ẓāhirī [1] *Görünen, görünürde olan.*

Ẓāhirīdür ḫafī ḫafī ẓāhir / Bāṭınīdür ẓuhūra ʿayn-ı sebeb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 2). [ẓāhirīdür, -dür]*

ẓāhir-i manẓūr [1] *Bakılan, görünenin belli oluşu.*

ʿUlūm-ı enbiyādur yoluña vāris velīler pes / Naẓardan **ẓāhir-i manẓūr** merātibdür muṭabbaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 4). [ẓāhir-i manẓūr,]*

ẓāhir-i sır [1] *Sırrın görünürlüğü, bilinirliği.*

Tefaḥḥuş eyle sırruñda ki var mı maʿni-i ẓāhir / Pes andan **ẓāhir-i sırra** ḳılasın iḳtiżā ilḥāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 3). [ẓāhir-i sırra, -a]*

ẓāhir itmek [5] *Zahir etmek; görünür kılmak; göstermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Teḳāżā-yı muʿārıżdan niẓām-ı milk-i dīn oldı / Şühūdın **ẓāhir itdi** çün vaḥīd oldı varup bī-bāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 2). [ẓāhir itdi, -di]*

ẓāhir ḳılmak [3] *Açığa vurmak; gizli bir şeyi belli etmek, meydana çıkarmak, ifşâ etmek.*

Eger mir'āta yüz ṭutsam benüm ʿaksüm **ḳılur ẓāhir** / Fe-emmā aṣlumı bildüm ʿaraż bilmem daḫı cevher *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 2). [ẓāhir ḳılur, -ur]*

Ben ṣanurdum furṣat içün **ḳıldı ẓāhir** ḳālıbum / Şimdi bildüm bu muʿammādan ki peydā gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 3). [ẓāhir ḳıldı, -dı]*

Ol arada her ne kim **ẓāhir ḳıla** ol bizler / Ġayrıdan setrin temennā eylerüz settāra biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 2). [ẓāhir ḳıla, -a]*

ẓāhir olmak [31] *Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿAvnı **ẓahīr olalı** dil ü cāna her nefes / Cümle cihāt oldı mehābetle muḳtedā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 2). [ẓahīr olalı, -alı]*

ẓāhir ü bāṭın [15] *1. Açık ve gizli, görünen ve görünmeyen.*

Çünki kitmān-ı ḫafādur muḳteżā-yı emr-i ġayb / **Ẓāhir ü bāṭında** cevlānın görürseñ ḳılma reyb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 1). [ẓāhir ü bāṭında, -da]*

Çü sensin **ẓāhir ü bāṭın** senüñdür evvel ü āḫir / Cemālüñ bī-nişān ammā ʿacā'ib ẕi'l-cemālsin sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 3). [ẓāhir ü bāṭın,]*

Ẓāhir ü bāṭında maʿmūr ol budur devlet saña / Ol mücāhid girmeyesin tā ki dūzaḫ nārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 4). [ẓāhir ü bāṭında, -da]*

Ey Murādī **ẓāhir ü bāṭında** vardur cünbüşüñ / Mümkināt-ı cümle ʿālemdür saña iḳrārda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 5). [ẓāhir ü bāṭında, -da]*

Ḫayāl-i kevni terk eyle ne ṣūret **ẓāhir ü bāṭın** / Ne mümkin ola bī-çāre aña kim çāre yüz ṭutdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 2). [ẓāhir ü bāṭın,]*

2. Dış ve iç.

Müyesser çün ḳolay itmiş umūrın **ẓāhir ü bāṭın** / ʿAlāmāt-ı ʿaṭāyādur "ve yessernāhü teysīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 3). [ẓāhir ü bāṭın,]*

II Sûret ve sîret.

Ẓāhir ü bāṭında bāṭın ẓāhirin nakş eylemiş / Şöyle yazmış levḥi elf ü bā vü tā olmaz aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 4). [ẓāhir ü bāṭında, -da]*

Ẓāhir ü bāṭında fiʿlüm fāʿilün fiʿlinde pes / İḫtiyārī fāʿilüñ fiʿlinedür aṣl-ı naẓar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 3). [ẓāhir ü bāṭında, -da]*

Diler iseñ sözüñ ola maḳbūl / **Ẓāhir ü bāṭınuñı** ḳıl taṭhīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 2). [ẓāhir ü bāṭınuñı, -un, -ı]*

Ẓāhir ü bāṭındadur çün sırr-ı vaḥdet lemʿası / Eyledi ġavvās-ı vaḥdet baḥrine dīdār-ı Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 2). [ẓāhir ü bāṭındadur, -da, -dur]*

Ẓāhir ü bātında eẓher oldı bātın ẓāhiri / Maẓhar oldum maẓharum vaḥdetde ʿulyā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 4). [ẓāhir ü bātında, -da]*

Ḥubb-ı ezeldedür vücūd oldı rükūʿ hem sücūd / **Ẓāhir ü bāṭınumda** ben yāri nihānī bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 957, Beyit 3). [ẓāhir ü bāṭınumda, -um, -da]*

Ẓāhir ü bāṭını maʿmūr yüzi nūr-ı mübīn / Tā ebed ẓāhir olanlar añа ḫurrem olsa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 4). [ẓāhir u bāṭını, -ı]*

Rū-be-rū oldı yine **ẓāhir u bāṭın** naẓara / Naẓar irişdi hemān şarḳa vü ġarba esere *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1360, Beyit 1). [ẓāhir u bāṭın,]*

Ey cemālüñ āyetinden ḳul huva'llāhu eḥad / **Zahir ü batındadur** çünki ḳul huva'llāhu'ṣ-ṣamed *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 20, Beyit 1). [zahir ü batındadur, -da, -dur]*

ẓāhir ü bāṭın olmak [1] *Görünen ve görünmeyen, açık ve gizli olmak.*

Ẓāhir ü bāṭın olalı elyāḳ olur kemāle dil / İşbu cihānı n'eylesün anda nice cihān gibi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 3). [ẓāhir ü bāṭın olalı, -alı]*

zaḥmet [3] *Sıkıntı, eziyet, güçlük, zorluk.*

Merd olup merdāne ḳıl sen ey Murādī kendüñi / **Zaḥmetin** bilmez meseldür yollaruñ āsūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 5). [zaḥmetin, -i, -n]*

Ey Murādī her ne kim ḳılsañ ṭaleb yanuñdadur / Ser-te-ser ʿālemleri ḳılma tefaḥḥuṣ **zaḥmeten** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 5). [zaḥmeten,]*

Temennā bir temennādur bu remzi añlamazsañ ger / Ne **zaḥmet** saña ṣanmaz cehd-i esnān ile mermer ṭaş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 4). [zaḥmet,]*

zaḥmet çekmek [2] Deyim *Sıkıntı yaşamak, zorluklara katlanmak.*

Ben ki ʿışḳuñda nice çoḳ dürlü **zaḥmet çekmişem** / Bulmadum tā ṭaḳmayınca sen baña biñ perr ü bāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 4). [zaḥmet çekmişem, -miş, -em]*

Tecessüs ḳılma ġayrıdan **çeküben** bir ḳuru **zaḥmet** / Murādī her ne kim var ise bilgil sendedür sende *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 6). [zaḥmet çeküben, -üben]*

zaḥmet-i miḥnete ḳatlanmak [1] *Mihnet zahmetine katlanmak, birinin iyiliği altında ezilmek.*

Zaḥmet-i miḥnete ḳatlanmıyacaḳ dil-dāde / Çün ḥużūrın gözedür rāhı ʿabes yire yeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 4). [zaḥmet-i miḥnete ḳatlanmıyacaḳ, -mı, -(y)acak]*

ẓahr [1] *Ortaya çıkarmak*

Çün iẓhār eyledi **ẓahrında** ḳudret / Gelüp ḳudret nice āsār olupdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 2). [ẓahrında, -ı, -n, -da]*

ẓahr itmek [1] *Ortaya çıkarmak, açığa vurmak.*

Genc-i maḫzūnuñı ẓāhir idesin n'ola didüm / Bāṭınum baṭna ḳodum ẓāhirümi **ẓahr iderin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 4). [ẓahr iderin, -er, -in]*

ẓahr ile baṭn [1] *Görünen ve görünmeyen, açık ve gizli.*

ʿĀlemi geşt eyledüm **ẓahr ile baṭnın** ḳamu / Bulımadum bir bilür rāz-ı nihānum benüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 2). [ẓahr ile baṭnın, -ın]*

żaḥve-i kübrā [2] *Kaba kuşluk.*

Żaḥve-i kübrāda gördüm cümle eşyā secdede / Āşinā olmaḳ durur aṣl-ı murād ey āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 3). [żaḥve-i kübrāda, -da]*

Żaḥve-i kübrāda şems-i aʿẓam olmışdur bedīd / Cümle afāḳa ve māfihāya ṣalmış nūr-ı tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 2). [żaḥve-i kübrāda, -da]*

zā'id yire [1] *Boş, gereksiz yere.*

ʿÖmrümüz ḫarc itmezüz **zā'id yire** ey rūḥ-ı mā / Anladuñ her kesretüñ yanında vaḥdet var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 3). [zā'id yire,]*

zā'idü'l-vaṣf olmak [1] *Vasfedilemez, anlatılamaz şekilde olmak.*

Zā'idü'l-vaṣf olmadı vaṣf ile bulmışdur ziyād / Bu ziyād ile ziyād içün ebed çekmedi ġam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 4). [zā'idü'l-vaṣf olmadı, -ma, -dı]*

żaʿīf [4] *Zayıf. II Âciz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿIşḳı ṣaḳlardı bu Murādī **żaʿīf** / N'eylesün çeşm ider anı rüsvā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 5). [żaʿīf,]*

żaʿīf-i hār [1] *Yıkılmış zayıf.*

Nedür ol kim **żaʿīf-i hāra** beñzer / Var anuñ ḳuyruġı ṣan māra beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 1). [żaʿīf-i hāra, -a]*

zā'il olmak [1] *Yok olmak, ortadan kalkmak.*

Bilmek içün geldi bu nūr-ı hüdā / Anuñ ile **zā'il olur** her kelām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 2). [zā'il olur, -ur]*

zā'ir olmak [2] *Ziyaret etmek.*

Zā'ir ola ḳamular yirlü yirin ser-tā-ser / Nice kerre ola ḥālī nice defʿa ṭola cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 2). [zā'ir ola, -a]*

Murādī günbed-i eflāk döner **zā'ir olup** şaḥṣuñ / Eger olmaz ise olmaz zemīn ü āsumān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 5). [zāyir olup, -up]*

zā'ir-i kaʿbe olmak 1] *Kabe'nin ziyaretçisi olmak.*

Zā'ir-i Kaʿbe olaldan bu göñül nāle çeker / Çün nidāda didi lebbeyk anı bir ḥāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 1). [zā'ir-i kaʿbe olaldan, -aldan]*

zā'ir-i kūy-ı ḥabīb [1] *Sevgilinin diyarını ziyaret eden.*

Zā'ir-i kūy-ı ḥabīb oldı ḳurbiyyet / Ceẕbe-i ʻışḳ-ı cemīl-i müteʻāl istedi dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 2). [zā'ir-i kūy-ı ḥabīb,]*

zā'ir-i kūy-ı ḥabīb olmak [1] *Sevgilinin diyarını ziyaret eden olmak.*

Zā'ir-i kūy-ı ḥabīb olalı ḥacdan geçmişem / Hacc-ı ekber ḳılmışam ben eyleyüp iḳrārumı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 4). [zā'ir-i kūy-ı ḥabīb olalı, -alı]*

ẕākir [4] *Zikreden, zikredici, anan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Oldı ẕikr-i ḥabīb-i ḳalbe ṣafā / **Ẕākire** geldi ḥükm-i "kerremnā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 1). [ẕākire, -e]*

ẕākir-i evrād-ı ṣıfat [1] *Vasfı, niteliği dilinde dâima tekrarlayan, vird edinen.*

Vird-i nāmında müsemmāsı durur ẕikr-i ezel / İsm-i nāmına durur **ẕākir-i evrād-ı ṣıfat** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 4). [ẕākir-i evrād-ı ṣıfat,]*

ẕākir-i hū ol [1] *Allah'ı zikreden olmak.*

Ẕākir-i hū ol yüri dem-be-dem iḳrār ile / Eyleye ʻavnı Murād pes saña her bār hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 5). [ẕākir-i hū ol,]*

ẕākir olmak [8] *Zikredici olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cānumuz cān içinde oldı nihān / **Ẕākir oldı** anuñ çün olmadı lāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 2). [ẕākir oldı, -dı]*

ẕākir ü şākir [1] *Zikreden ve şükreden olmak.*

Ey Murādī merd-i ḥaḳ oldur ki dā'im ẕikr ide / **Ẕākir ü şākirdedür** sırr-ı nihān-ı cāvidān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 5). [ẕākir ü şākirdedür, -de, -dür]*

ẕākir ü şākirden olmak [1] *Zikreden ve şükreden olmak.*

Ey Murādī **ẕākir ü şākirden ol** her ṣubḥ u şām / Andan özge olmadı ḳalmışlara hergiz sened *(Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 5). [ẕākir ü şākirden ol,]*

ẓalām-ı ḥucb [1] *Örten, kapatan karanlık.*

Ẓalām-ı ḥucb aradan rāfiʿ-i ʿani'l-merfūʿ / ʿAceb budur ki ola ʿışḳ ile göñül behhāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 2). [ẓalām-ı ḥucb,]*

zāl-ı cihān [1] *Cihanın Zal'i; gücüyle meşhur İran kahramanı.*

ʿAlemde daḫı bencüleyin ʿışḳ eri gelmez / Bir bencüleyin **Zāl-ı cihān** şāb getürmez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 3). [zāl-ı cihān,]*

ẓālim [1] *Zulm edici.*

Kehkeşān-ı dehre baḳdum herkese yol gösterür / Hāy **ẓālim** bī-vefādur āh bu kevn-i fesād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 4). [ẓālim,]*

ẓalūm olmak [1] *Zalim olmak.*

Rāh-ı ḥaḳīḳatde ifnā eyler iseñ ger vücūd / Ādem eyle ṭıynetüñ tā **olmayasın** min **ẓalūm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 2). [ẓalūm olmayasın, -ma, -(y)a, -sun]*

zaman [49] *Süre, vakit; devir. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ser virdüñ ise serverüm server olursın ʿarṣada / İllā ki sensin bu **zamān** içre sifāl-i bī-bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 5). [zamān,]*

zamane [2] *Küçümseme, yakınma ifâdesiyle içinde yaşanılan zaman.*

Aldanma yüze güldügine bu **zamānenüñ** / Cümle sürūr u zīneti ʿayn-ı belā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 2). [zamānenüñ, -nüñ]*

Bu ʻīş ü ʻişreti ḳo ḳıl Ḫālıḳa ʻibādet / Bil kim amān virmez bir kimseye **zamāne** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 2). [zamāne,]*

zamān-ı ʿālem [1] *Âlemin, evrenin zamanı.*

Bir **zamān-ı ʿālem** içre bir zamān añlar beni / Ol dem-i ḫoşda bu ḳalb-i şād-mān añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 1). [zamān-ı ʿālem,]*

zamān-ı cāvidānī [1] *Ebedî, sona ermeyen zaman.*

Ben beni añlar iki ʿālemde bulmadum henūz / Bir **zamān-ı cāvidānī** cāvidān anlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 4). [zamān-ı cāvidānī,]*

zamān-ı edeb [1] *Edebin zamanı, devri.*

Ādāb gevherini alup eyle tāc-ı ser / Evvelce gör ki soñra **zamān-ı edeb** geçer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 4). [zamān-ı edeb,]*

zamān-ı ezelī [1] *Başlangıcı olmayan, bilinemeyen geçmiş zaman, öncesizlik, ebet karşılığı. II Yaratılış zamanı.*

Biz **zamān-ı ezelīden** berü dervīşlerüz / ʿIşḳ-ı cānān ile üftāde vü dil-rīşlerüz *(Murâdî Dîvânı, Müfret 20, Beyit 1). [zamān-ı ezelīden, -den]*

zamānī [1] *Zaman, devir.*

Murādī ʿışḳ-ı yārine çü ṣayd oldı göñül mürġı / Velī murġ ile bāz oldı özi aʿlā **zamānīden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 5). [zamānīden, -den]*

żamīr [14] *Kalp, gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī ḥaḳḳı ḥaḳīḳatde bulmak nicedür / Bu żemāyirdür **żamīrüñden** mükerrerdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 5). [żamīrüñden, -ün, -den]*

ẓamīr ayinesi [1] *Gönül aynası.*

Ẓamīr āyinesin ẕikr ile cilā eyle / ʻUlūm-ı evvele āḫirde ibtidā eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 1). [ẓamīr āyinesin,]*

żamīr-aḥvāl [1] *Gizli durumlar, içte saklı hâller.*

ʿAceb ṭutar mısın ey dil **żamīr-aḥvālin** / Muṣallat oldı żamīre ʿaceb ma'āldedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 2). [żamīr-aḥvālin, -in]*

żamīr-i āfitāb-āsā [1] *Güneş gibi olan gönül.*

Żamīr-i āfitāb-āsāya her ẕerre ʿayān oldı / Beyān-ı küll-i mevcūd ile mevcūd ʿayān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 1). [żamīr-i āfitāb-āsāya, -(y)a]*

żamīr-i cümle [1] *Tüm gönüllerde.*

ʿAyn-ı ġayrından müberrādur nedür bu sırr kim / Ḫubb-ı ʿışḳı pes **żamīr-i cümle** şeyḫ u şābdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 4). [żamīr-i cümle,]*

żamm olmak [1] *Katlanmak, ilave olunmak, eklenmek.*

Şuʿāʿ-ı mihri çü berḳ oldı tāb-nāk oluben / Ḳamer żiyāsına **żamm oldı** tāb-ver ḳıldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 4). [żamm oldı, -dı]*

zann [4] *Sanma, zannetme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şol ki bilmeye seni **ẓann** ile ol ẓanna düşe / ʿĀlim ise dökeli ʿilme yine cāhil olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 3). [ẓann,]*

ẓanneylemek [5] *Sanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben şanurdum kim cihānda añladı ʿālem seni / Şimdi bildüm cümlesi **ẓann eylemiş** bāṭıl saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 2). [ẓann eylemiş, -miş]*

ẓann-ı fu'ād [1] *Kalbin sanması, ümit edişi.*

Olmadı iḥsānına hiç nihāyet anuñ / Hergiz olımaz muḫīṭ anı bu **ẓann-ı fu'ād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 4). [ẓann-ı fu'ād,]*

ẓannitmek [6] *Zannetmek, sanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫayālat-ı cihānı dāfiʿiz ʿayn-ı başardan biz / Anı **ẓann itme** sen kim māl ile biz cāha yüz tutduḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 4). [ẓann itme, -me]*

ẓannolmak [1] *Zannetmek, sanmak.*

ʿAceb bu ḥikmet-i ʿuẓmā ne sırr-ı ekberdür / Muḳīm **ẓann olınur** ḳalb līk rātiʿ imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 4). [ẓann olınur, -ın, -ur]*

zānū çökmek [1] *Diz çökmek; dizlerini yere koyarak oturmak.*

Dāniş isterseñ eger gel berü **zānū çöküben** / Güş ḳıl gör ki nice ʿilm ile ʿirfān bilürüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 578, Beyit 4). [zānū çöküben, -üben]*

zār [5] *Ağlama, inleme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her seḥer bülbülleyin āl ile **zār** oldı işüm / Gel terāḥḥum eyle baġrum ġonceveş pür-ḫūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 2). [zār,]*

zār eylemek [1] *Ağlamak, inlemek.*

Beni ʿālemde Ferhād eyleyen Şīrīn zebānuñdur / Beni bülbülleyin **zār eyleyen** ġonce dehānuñdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 1). [zār eyleyen, -(y)en]*

zār içre ḳalmak [1] *Ağlama, hüzün hâli içinde kalmak.*

Nice bir ʿāṣıḳlaruñ āhiyle **zār içre ḳala** / Aç niḳābuñ göreler yüzüñ bulalar tā ṣafā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 4). [zār içre ḳala, -a]*

zārī eylemek [1] *Ağlamak, ağlayıp inlemek.*

Āteş-i dūzaḫ ṭāḳat mi tutar cism-i żaʿīf / Eylesem zārī ile Ḫaḳdan imānum şimdi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 2). [zārī eylesem, -se, -m]*

zār-ı firāḳ ile ḳalmak [1] *Ayrılığın ağlayışı, inleyişi ile kalmak.*

Ḳalmasun zār-ı firāḳ ile diyü luṭf idüben / Ḥabbeẕā irdi nesīm ile yine būy-ı ṣafā *(Murâdî*

Dîvânı, Gazel 47, Beyit 4). [zār-ı fırāḳ ile ḳalmasun, -ma, -sun]

zār-ı ḫayāl olmak [1] *(Sevgilinin) hayalinin ağlayanı, inleyeni olmak.*

ʿAyn-ı kemāl oldum yine ḥāl ile ḥāl oldum yine / **Zār-ı ḫayāl oldum** yine zībā cemālüñden midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 3). [zār-ı ḫayāl oldum, -du, -m]*

zār-ı ʿışḳ ḳılmak [1] *Aşkın elinden inlemek.*

Āh kim her dem **ḳılur** ben mübtelāyı **zār-ı ʿışḳ** / Bilmez idüm müşkil imiş dostlar bu kār-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 1). [zār-ı ʿışḳ ḳılur, -ur]*

zār-ı ser-gerdān [1] *Perişan ağlayan.*

Şeb-i deycūr içinde ḳalmış idüm **zār-ı ser-gerdān** / Gelüben tāze cān baġışlamışdur bir seḥer vaṣṣāf *(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 3). [zār-ı ser-gerdān,]*

zār itmek [1] *Ağlayıp inlemek.*

Aşma ḥicābı rūyuña ʻāşıḳlaruñ **zār itmesün** / Yoluña virsünler fidā rūh-ı revānı ʻışḳ ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 3). [zār itmesün, -me, -sün]*

zār ḳılmak [2] *Ağlamak.*

Nice bir **zārı ḳıla** bu dil-i pür-sevdāmuz / Dūstum hicr ile bitmez mi bizüm ġavġāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 1). [zārı ḳıla, -a]*

Ne revādur ki saña ʻāşıḳ olan **zār ḳıla** / Lāyıḳ oldur ki nice mürdeleri var ḳıla *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 1). [zār ḳıla, -a]*

zār olmak [1] *Ağlayıp inlemek.*

Ḳıl ḫayāl-ı yāri yār ey dil saña / Ḳıl tevaḳḳuf bir dem ey dil **olma zār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 4). [zār olma, -ma]*

zārsuz olmak [1] *Ağlamamak, inlememek.*

Gözlerüñ aḳıtduġı demdür bil anı nem degil / Şöyle bil ādem degil anı ki **oldı zārsuz** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 4). [zārsuz oldı, -dı]*

zār u āh [1] *Ağlamak ve ah etmek.*

Ey Murādī bu ṭarīḳ-i ʿışḳı bilmez degme kes / ʿĀşıḳ oldur kim beri olmaya **zār ü āhdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 5). [zār ü āhdan, -dan]*

zār u ḥazīn [1] *Inleyen ve hüzünlü.*

İñleyen oldı bu ṣaḥrāda ʻaceb **zār u ḥazīn** / Ḳāṭıʻ-ı menzil olalı giçerem ṣaḥrādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 3). [zār u ḥazīn,]*

zār u ḥazīn ḳılmak [1] *Dert ve iniltiye maruz kalmak.*

Çıḳ āb u āteş arasında **ḳılma zār u ḥazīn** / Celī olup açıla sende tā bu cān başarı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 2). [zār u ḥazīn ḳılma, -ma]*

żarar [5] *Bir şeyin, bir olayın yol açtığı çıkar kaybı veya olumsuz, kötü sonuç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vaḳāyiʿ ġamın ḫāric it ez-fu'ād / Murabbaʿ müselles müseddes **żarar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 4). [żarar,]*

żarar çekmek [2] *Zarar görmek.*

Ger dilerseñ **çekmeyesin** sen **żarar** / Ey Murādī ivme kāruñ yāb yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 5). [żarar çekmeyesin, -me, -(y)e, -sin]*

Ḥubb-ı taḥḳīḳi muḥaḳḳaḳ añlamış īmān ile / Ḥāşa li'llāh hāşa li'llāh çekmez ikiden żarar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 4). [żarar çekmez, -mez]*

żarar görmek [1] *Kötü sonuca uğramak.*

Vāṣıl oldıysa Murādīnüñ kelāmı semʿüñe / Levḥ-i dilde naḳş ḳıl v'allāhi **görmezsin żarar** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 5). [żarar görmezsin, -mez, -sin]*

żarār olmak [1] *Kötü bir sonuca maruz kalmak, kayba uğramak.*

Çāreden çāre ger gelürse eger / Her güzin kimsede **olur** mı **żarār** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 4). [żarār olur, -ur]*

żarb-ı ḫabīb [1] *Sevgilinin sözü, bahsi.*

Bu meseldür ki dinür **żarb-ı ḫabīb** oldı zīb / Bundan ötri nice mālumı nisār itdüm ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 4). [żarb-ı ḫabīb,]*

żarrā [3] *Sıkıntı, acı.*

Cemālüñ perdesin ḳaldur cemālüñ nice bir mestūr / Bilürven cümle fiʿlüñdür eger serrā eger **żarrā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 2). [żarrā,]*

Murādī vird-i ezberdür oḳur subḥ ile şām el-ḥaḳ / Muḳaddesdür dil-i aṣfā ne serrā aña ne **żarrā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 5). [żarrā,]*

İki yüzden durur ḳarşu iki yüzlü bir āyīne / Ki serrāyile **żarrāda** o sevdāyile beyżādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 2). [żarrāda, -da]*

żarren [1] *Zarara sebep olan.*

İḥāṭa eyledi cemʿen gehī cūʿ u gehī naʿmā / Gehī sırran gehī **żarren** gehī māt ü gehī derrāk *(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 3). [żarren,]*

ẕāt [36] *1. Kendi, bizzat kendi. II Allah'ın zatı.*

Nice ẕikr ide seni ʿabd-i żaʿīf / Oldı esmāñ **ẕātuña** meclā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 8). [ẕātuña, -un , -a]*

Ẕātuñ çü perde-i ʿaẓametde nihāndur / Maḥbūbsın cemālüñe oldı niḳāb-ı ḫūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 2). [ẕātuñ, -un]*

Ẕāt vaṣf olmaz lisān-ı ḳāṣır ile zīnhār / Fehm-i ʿaḳla her ne kim olsa olur eşyā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 2). [ẕāt,]*

Baḥr-ı ḥakīḳat içre bu fülk-i dil şināver / N'ola iḥāṭa ḳılsa her yanını anuñ **ẕāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 2). [ẕāt,]*

ʿÖmrümüz **ẕātuñda** gördük ey ḥabīb olmış ziyād / Mā-ḥaṣal taḥsīline bunuñ iderdük ictihād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 1). [ẕātuñda, -un, -da]*

Ben eyledüm temāşāyı ṭurur ʿālem temāşāda / Dinildi ikisi daḫı ṣıfātum ile **ẕātumdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 4). [ẕātumdur, -um, -dur]*

Bu ḳudret ḳudret-i ʿuzmā senüñ şānuñ ʿaẕīminde / Ki **ẕātuñ** aʿẓam ez-cümle Hüve'l-ḥayyü'lleẕi fāṭır *(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 4). [ẕātuñ, -un]*

Mümkinātı oldı mübdiʿ mümteniʿdür ġayrısı / **Ẕātuñı** mestūr ḳılmış līk ol her demdedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 2). [ẕātuñı, -uñ, -ı]*

Beyān eyler kemālātın ʿayān eyler delālātın / Pes andan medḥ ider **ẕātın** neler söyler neler iḫlāṣ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 4). [ẕātın, -ın]*

Nāmuñı vird eyledüm peydāda peydā bulmışam / **Ẕātuñı** ḳıldum ṭaleb tenhāda tenhā bulmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 1). [ẕātuñı, -un, -ı]*

Ḳıldı ṣıfātını dil ezber tamām / Anuñ içün **ẕātınadur** ihtimām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 1). [ẕātınadur, -ı, -(n)a, -dur]*

Maḥabbeti şevḳi sendendür senüñ **ẕātüñ** bilür anı / Ki zīrā lemʿası nūruñ irişdi ibtidā andan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 2). [ẕātüñ, -un]*

Bu ḳadar ḥikmetine irmedi ʿaḳl-ı ḥayrān / Gene **ẕātında** beni eyle velī ser-gerdān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 1). [ẕātında, -ı, -n, -da]*

Bu cümle **ẕāta** irişdi ki ol durur aʿẓam / Murādī eyle murāduñ ẓuhūrīdür her ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 5). [ẕāta, -a]*

Gösterür fiʿlümde efʿāl-i ṣaḥīḥīn **ẕāt** ile / Ḳılmadı ʿaynümde ġayrı ḥāl ile ḥālāt ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 1). [ẕāt,]*

Ẕātumı ḥayretde buldı mā ʿarefnā didi çün / Ḥaḳḳ meşrūt oldı **ẕātüm** ẕât idine ẕātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 2). [ẕātüm, -üm]*

Murādī dest-i zārın refʿ ider ol yüce dergāha / Cemālinden diler keşf ide **ẕātın** ẕü'l-cemāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 5). [ẕātın,]*

Çü **ẕātından** ḫabīr olmaġı ḳılmışdur muḥāl Allāh / Velīkin herkese ḥālince virmiş bir ḫayāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 1). [ẕātından,]*

Ṣıfāt-ı ḥüsnini ezberledüm çü **ẕātında** / Özi sıfātını ẕātumda pür-hüner ḳıldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 3). [ẕātında, -ı, -n, -da]*

Ḥaḳḳuñı ḥüsnüñ temāşāsında teşḫīş itmezem / **Ẕātuñı** cümle ṣıfātuñ birle teşḫīş itmezem *(Murâdî Dîvânı, Müfret 29, Beyit 1). [ẕātuñı, -uñ, -ı]*

2. Asıl, öz, cevher.

Yaşumı ḳılma revān **ẕātuñı** keşf eye baña / Ne ki ḥālüm ki ola cümlesi mekşūf saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 1). [ẕātuñı, -un, -ı]*

Ḥażret-i vāhibe çün **ẕātdan** irdi nefeḥāt / Ẓahere'l-ḥikmetü ve'n-niʿmetü men fī'l-ḥālāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 1). [ẕātdan, -dan]*

Ḫāṭırı idelüm zemīn el vire tā zamānumuz / **Ẕāta** muḳayyed olalum eyleyelüm fenā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 4). [ẕāta, -a]*

Ey Murādī **ẕātumuzdan** kim durur vire ḫaber / Her ne yirden söylenürse andan istiġnā olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 5). [ẕātumuzdan, -umuz, -dan]*

Evvelüñ fikr-i ḫayāli senden iḫbār eylemez / Seyr iden ḥüsn-i ṣıfātuñ **ẕātuñ** efkār eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 1). [ẕātuñ, -uñ]*

Bir naẓarda ġaybümün ġaybında **ẕātüm** gözlerüm / Bir naẓarda ʿayn-ı ʿaynumda ṣıfātum gözlerüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 1). [ẕātüm, -um]*

Enīs ü mūnis-i rūḥ-ı revāndur gerçi nām-ı yār / Velī **ẕātında** ḫayrānum beḳā oldı baña andan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 4). [ẕātında,]*

ʿÖmrümüñ şerḥinde buldum **ẕātumuñ** sermāyesin / Her nefesde ẕātumuñ ḥāliyle bildüm pāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 1). [ẕātumuñ, -uñ]*

ʿÖmrümüñ şerḥinde buldum ẕātumuñ sermāyesin / Her nefesde **ẕātumuñ** ḥāliyle bildüm pāyesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 1). [ẕātumuñ, -uñ]*

Çü ʿilm-i nāṭıḳadan geldi bu ʿulūm-ı siyer / Siyer bu **ẕāta** ṣıfat oldı ẕātı ḳıl īḳān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 2). [ẕāta, -a]*

Çü ʿilm-i nāṭıḳadan geldi bu ʿulūm-ı siyer / Siyer bu ẕāta ṣıfat oldı **ẕātı** ḳıl īḳān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 2). [ẕātı, -ı]*

Ẕātumı ḥayretde buldı mā ʿarefnā didi çün / Ḥaḳḳ meşrūt oldı ẕātüm ẕât idine ẕātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 2). [ẕātumı, -um, -ı]*

Ẕātumı ḥayretde buldı mā ʿarefnā didi çün / Ḥaḳḳ meşrūt oldı ẕātüm ẕât idine **ẕātına** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 2). [ẕātına, -ı, -n, -a]*

Ẕātumı ḥayretde buldı mā ʿarefnā didi çün / Ḥaḳḳ meşrūt oldı ẕātüm **ẕât** idine ẕātına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 2). [ẕât,]*

Niʿmet-i kübrādadur elḥamdu lī'llāh **ẕātumuz** / Maʿnīmüz ʿirfān ile memlū daḫı şükr ol deme *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 2). [ẕātumuz, -umuz]*

Ṣıfāt-ı ḥüsnini ezberledüm çü ẕātında / Özi sıfātını **ẕātumda** pür-hüner ḳıldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 3). [ẕātumda, -um, -da]*

ẕāt-ı aḫfā [1] *Gizli öz, cevher.*

Ẕāt-ı aḫfādur nişānı çün başīret ehlinüñ / Pes ʿayān-ı bī-beyānīdür yine ġam-ḫvāresi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 2). [ẕāt-ı aḫfādur, -dur]*

ẕāt-ı efʿāl olmak [1] *İşlerin sahibi olmak; iş yapmak.*

Kāne ḥayyen bi-ḥayāti velehü'l-ḥayyü ṣamed / Çün Murādīde anuñ **oldı** bu **ẕāt-ı efʿāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 801, Beyit 5). [ẕāt-ı efʿāl oldı, -dı]*

ẕāt-ı ḥaḳḳ [1] *Allah'ın varlığı, zâtı.*

Yā Rabb **ẕāt-ı Ḥaḳḳuñ** maḫfī çü kibriyāda / Olsaydı ger küşāde ḳalur cihān fenāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 1). [ẕāt-ı ḥaḳḳuñ, -un]*

ẕāt-ı iftiḫār [1] *Öğünmenin aslı, cevheri.*

İste murāduñı Murād geldi murāda her murād / Aṣl-ı Murādīdür murād buldı çü **ẕāt-ı iftiḫār** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 5). [ẕāt-ı iftiḫār,]*

ẕāt-ı ḳadīm [2] *Allah; kadim olan, ezeli olan.*

Ẕāt-ı ḳadīmi gerçi olmaz muḥīṭ ḥādis / Sırr ile sırra ḥākim ḥükmindedür çü imżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 4). [ẕāt-ı ḳadīmi, -i]*

Ẕāt-ı ḳadīmi görmege cānlar virür cān-ı żaʿīf / Līkin ne tedbīr eylesüñ bāḳīde fānīdür ʿalem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2). [ẕāt-ı ḳadīmi, -i]*

ẕāt-ı pāk [4] *Temiz, saf yaratılış. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ẕāt-ı pāküñ muḥtecibdür kibriyādur ber-niḳāb / Ente sulṭānün ʿaleynā Rabbenā ekşiflenā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 2). [ẕāt-ı pāküñ,]*

ẕāt-ı sabit [1] *Değişmeyen, kendini ispatlamış kişilik.*

Bu kelāmında Murādī yine bir ḥāl itmiş / **Ẕāt-ı sābit** bilinür kendüyi efʿāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 5). [ẕāt-ı sābit,]*

ẕāt-ı vāḥid [2] *Birliğin kendisi, Allah'ın birliğinin kendisi.*

Ẕāt-ı vāḥidde dinilmez ne cemāl ü ne celāl / Eḥadiyyetde durur cünbüş-i efʿāl-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 2). [ẕāt-ı vāḥidde, -de]*

ʿArş ü ferş-i kā'ināta ʿayn-ı mevcūda ʿalīm / Aʿlem-i evvelde ʿālem **ẕāt-ı vāḥiddür** muḳīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 1). [ẕāt-ı vāḥiddür, -dür]*

ẕāt-ı ẕi'l-beḳā [1] *Bekâ sahibi; Allah.*

Medḥ ile medḥin eyledi çün **ẕāt-ı ẕi'l-beḳā** / Mir'āt-ı ṣūret eyledi ʿaks-i siyer-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 1). [ẕāt-ı ẕi'l-beḳā,]*

ẕāt olmak [1] *Kişilik, şahsiyet sahibi olmak.*

İsm ile olsam müsemmā ol ʿaceb olmaz baña / Bu ʿacebdür **ẕāt olasın** bulasın taḫḳīḳe cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 1). [ẕāt olasın, -a, -sın]*

ẕāt u ṣıfāt [2] *Allah'ın zâtı ve sıfatları.*

İkilükden geçüp bu dil ṭarīḳ-i bire bir ḳıldı / Bir oldugı içün cümle didi **ẕāt u ṣıfātumdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 2). [ẕāt u ṣıfātumdur, -um, -dur]*

Her ne kim senden olur ḥaḳdur aña İslāmum / Ben Murādī bilürem **ẕāt u ṣıfatuñ** ḥaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 5). [ẕāt u ṣıfatuñ, -un]*

żātühü müstaġni ʿan şebhin ve emsālin ve şe'n [1] *Onun zatının ve şuunatının misli ve benzeri yoktur.*

Żātühü müstaġni ʿan şebhin ve emsālin ve şe'n / Lem yelid ve lem yūled ve-lem yekün lehü küfüven eḥad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 2). [żātühü müstaġni ʿan şebhin ve emsālin ve şe'n,]*

żavʿ [3] *Aydınlık.*

İḳtibās itdi çü dil lemʿa-i pür-tābuñdan / **Żavʿ** ile virdi żiyā ʿāleme ḳalmadı dücā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 3). [żavʿ,]*

Lemʿa-i nūruñı gören şems-i cihāna baḳmadı / **Żavʿuñı** fehm iden kişi bulmadı bir żiyā saña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 2). [żavʿuñı, -un, -ı]*

Ẕerre ẕerre münteşir oldı şuʿāʿum ʿāleme / Mihr ü māha nūr içün **żavʿumla** dāl itdüñ beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 4). [żavʿumla, -um, -la]*

żavʿ-ı dücā olmak [1] *Karanlık aydınlık oldu.*

Himemden çekmezem pāyı ṭurup meydān-ı ʿışḳından / Burāḳa berḳ irüp durdı hemān **żavʿ-ı dücā oldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 3). [żavʿ-ı dücā oldı, -dı]*

żav'-ı hidayet [1] *Hidayet ışığı.*

Böyle olmışdur muḳadder böyledür pes nāṣiyet / Maʿrifet mihrindedür **żav'-ı hidāyet** maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 1). [żav'-ı hidāyet,]*

żav-ı ḳamer [3] *Ayın parlaklığı, aydınlığı.*

Açıldı yine şems-i dıraḫşān ḥicābı / Berḳ urdı nücūmı yine **żav'-ı ḳamerinden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 2). [żav'-ı ḳamerinden, -in, -den]*

Çün müzeyyen eyledi encümleri **żav-ı ḳamer** / Mihr-i raḫşān oldı ḫānum māh-ı tābān bir gice *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 3). [żav-ı ḳamer,]*

Kemāl-i bī-nihāyetdür hüveydā bu vücūdumda / Żiyāsıdur anuñ bu ʿāleme **żav-ı ḳamer** geldi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 3). [żav-ı ḳamer,]*

żav-ı nūr [1] *Nurun aydınlığı.*

Vücūduñ **żav-ı nūrından** eger mihr ola ey meh-rū / Virürsin nūr-ı tābānı ḳamu seyyāre vü aya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 4). [żav-ı nūrından, -ın, -dan]*

żav-ı nücūm ü ḳamer [1] *Ay ve yıldızların aydınlığı.*

Lāḥıḳ olmasa eger ʿaks-i güneş ẕerresine / Nice teşḫīş ide **żav-ı nücūm ü ḳamerin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 3). [żav-ı nücūm ü ḳamerin, -in]*

żav-ı vech [1] *Yüzün ışığı.*

Güneşden eẕher oldı **żav-ı vechüñ** / Żiyā virmek ile şems aya düşmiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 3). [żav-ı vechüñ, -ün]*

żavʿ virmek [1] *Aydınlık vermek.*

ʿĀlem-i encümi seyr eyleme bir māha iriş / Anlara **żavʿ viren** şems-i żuḥādur yine bes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 4). [żavʿ viren, -en]*

żayf [1] *Misafir, mihman.*

Ẕāhib-i rāh-ı Ḥaḳ olup **żayf** gelüp bu ʿāleme / Her ne ki var ise ʿaṭā ġayrlara getürmişüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 4). [żayf,]*

żāyiʿ [1] *Zarar, ziyan, kayıp.*

Añla işbu ḳavli el-ḥaḳ saña yaḫşıdur beyān / Bu Murāduñ meclisine cümle **żāyiʿdür** gelen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 5). [żāyiʿdür, -dür]*

zāyi‘ eylemek [1] *Zayi etmek, ziyan etmek, kaybetmek.*

Misli yoḳ **zāyi‘ eyleme** zinhār / Güher-i lā-ilāhe illā’llah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 5). [zāyi‘ eyleme, -me]*

żāyiʿ ḳılmak [1] *Ziyan etmek, harcamak.*

Naẓar gevher durur zinhār o edeb **ḳılmaġıl żāyiʿ** / Bunuñ ḳadrin bilürseñ yeg durur dünyā ṭolu zerden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 3). [żāyiʿ ḳılmaġıl, -ma, -gıl]*

żāyiʿ olmak [1] *Ziyan olmak, yok olmak, heder olmak.*

Murāduñ rūz-ı maḥşerde nüfūsı **olmaya żāyiʿ** / Bunı añla muḥaḳḳaḳ kim ġażabdan raḥmet esbaḳdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 5). [żāyiʿ olmaya, -ma, -(y)a]*

zāyid yire [2] *Boş yere, gereksiz yere.*

Varup bir genc-i ʿuzletde ḳarār it / Nedür **zāyid yire** ġavġāya düşmek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 3). [zāyid yire, -e]*

Zāhid ü ʿābid maḥabbet ẕevḳini duymadılar / Cān eridürler hemān **zāyid yire** fersūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 3). [zāyid yire,]*

ẕebāb-āsā olmak [1] *Sinek gibi olmak. II Çok zayıf, güçsüz hâlde olmak.*

Murādī üstine gel sāye salġıl ey hümā-sāye/ Firākun bārını çekmeden **olmışdur ẕebāb-āsā** *[ẕebāb-āsā olmışdur, -mış, -dur]*

zeban [32] *Dil. II Söz, söylem. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Lisānumdur dehānumdur **zebānum** / Dil ile tev’emānumdur maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 17). [zebānum, -um]*

zebān dırāz itmek [1] *Dili uzun etmek. II Uzun uzun anlatmak.*

Dırāz itmiş zebān sūsen senüñ ḫüsnüñi medḥ eyler / Cemīʿ-i lāleler hicrüñden olmışdur siyeh diller *(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 2). [zebān dırāz itmiş, -miş]*

zebān-ı ʿārifīn ü atḳiyā [1] *Takvâ ve irfan sahiplerinin dili.*

Kim ḫaber-dār ise senden bī-ḫaberdür ol hemān / Lāldur bunda **zebān-ı ʿārifīn ü atḳiyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 2). [zebān-ı ʿārifīn ü atḳiyā,]*

zebān-ı ḥāl [1] *Hal dili.*

Ḥabbeẕā vuṣlat demin yād eyledi ārām-ı dil / Kim **zebān-ı ḥālümüz** nām ile pür-eẕkārdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 2). [zebān-ı ḥālümüz, -(ü)müz]*

zebān-ı ḥāl u ḳāl [1] *Hâl, durum ve sözün dili.*

Çün vidād irdi ezelden tā ebed devvārdur / Müşterekdür bu **zebān-ı ḥāl u ḳāl** ile vedūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 4). [zebān-ı ḥāl u ḳāl,]*

zebān-ı māʿarefnā [1] *Seni hakkıyla tanıyıp ibadet edemedim; Hz. Muhammed’in (as) vefatı öncesinde söylediği hadis-i şerifin dili, lisanı.*

Murādī sırrı fāş itmez serin virmek muḳarrerdür / **Zebān-ı māʿarefnādur** velī olsun mı peyġamber *(Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 5). [zebān-ı māʿarefnādur, -dur]*

zebānın depretmek [1] Deyim *Dilin oynaması, konuşmak.*

Ey **zebānın depreden** elfāẓa maʿnā bilmedüñ / Ṣūret-i ḥükmüñde gör yazmış mı tuġrā elsine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 3). [zebānın depreden, -en]*

zebānını dutmak [1] Deyim *Dilini tutmak, konuşmamak.*

Murādī bu muʿammādan ḫaber bilmek durur düşvār / **Dutan** ebkem **zebānını** ḳamu yirde selāmetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 5). [zebānını dutan, -an]*

zebān-ı şükr [1] *Şükreden dil olmak.*

Ḥamd-ı vāḥiddür **zebān-ı şükr** içinde çün ʿayān / Şākir ol meşkūra saʿy eyle amān oldur hemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 1). [zebān-ı şükr,]*

zebānuñ açmak [1] Deyim *Dilini açmak, konuşmak.*

Murādī bilmeyen ḥamd āyetinden / **Zebānuñ açmaġıl** sen aña epsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 5). [zebānuñ açmaġıl, -ma, -gıl]*

zebān olmak [2] *Dil olmak. II Anlatmak, açıklamak.*

Nice meşrūḥ ola ol şanma anı şerḥe ḳā'ildür / Anı şerḥ itmeye ḫalḳ-ı cihān **olsa zebān** el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 2). [zebān olsa, -sa]*

İtme kemlük ḥisāb ider çün Ḥaḳ / Bedenüñde **zebān olur** her mū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 7). [zebān olur, -ur]*

zeber [1] *Üst.*

Ḫāme-i ḳudreti gördüm yed-i naḳḳāşumda / Ḳābe ḳavseyni yazar idi **zeber** ḳaşumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 1). [zeber,]*

zebūn eylemek [1] *Güçsüz, zayıf, aciz etmek.*

Nefs-i emmāre **zebūn eylemesin** yā Rab beni / Ṣığınuram saña andan dem-be-dem yā müsteʿān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 4). [zebūn eylemesin, -me, -sin]*

zebūn olmak [1] *Güçsüzleşmek, çaresizleşmek.*

Ṭaḳa gör nefsüñe zencīr elüñde tā **zebūn olsun** / Bu gün sen aña ṭaḳmazsan daḳısarlar saña erḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 7). [zebūn olsun, -sun]*

zebūn ü baġrı ḫūn ḳılmak [1] *Âciz ve bağrı kanlı, acılı etmek.*

Niceyi **ḳıldı zebūn ü** nicenüñ **baġrı ḫūn** / Nicenüñ şimdi işi nāle ile zār durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 2). [zebūn ü baġrı ḫūn ḳıldı, -dı]*

zebūr [1] *1. Kitap, mektup 2. Hazret-i Davud Aleyhisselâm'a nazil olan kitab-ı semavî.*

Eger Dāvudveş ḳılsam bu elḥānum **Zebūrumda** / Ṭolardı cümle maḥlūḳātdan ṭaġ ile saḥrālar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 2). [zebūrumda, -um, -da]*

zecā [1] *Çubuk.*

Murādī merd-i ezeldür özinde merdāne / Ḳoparsa himmet-i merdān n'ola cibāl **zecā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 5). [zecā,]*

ẕehāb [1] *Bir fikre, düşünceye bağlanmak.*

Vaḥdet-i dildür ne kesret kesret oldı çün **ẕehāb** / Ẕāhib oldı çünki bir şey baġlanılmaz dilde bāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 1). [ẕehāb,]*

zehī [6] *Ne iyi, ne güzel. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī ṭālib oldı her ṭalebde / **Zehī** ṭālib zehī maḥcūb-ı maṭlūb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 5). [zehī,]*

zehr [3] *Zehir.*

Münkir olma bu kelāmına Murādī zinhār / ʻĀḳil olur mı ṭaʻāmına kişi **zehri** ḳata *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 5). [zehri, -i]*

IIAcı, helak edici ıztırap.

Anı fikr eyle ki çün ire ecel / Vire dünyā saña **zehrin** ṭolu cām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 4). [zehrin, -iñ]*

Lāzım nedür dilā kim elzemde ʿaḳl-ı mebhūt / Sevdā-yı fenn-i āḫer **zehrine** durdı ḳaldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 4). [zehrine, -i, -(n)e]*

zehr-i ḳātil [1] *Öldürücü zehir.*

Niʿmet-i dünyāyı ey dil **zehr-i ḳātil** añlaġıl / Ẕū-fünūn-ı kāmil iseñ ṭurma bu ālāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 4). [zehr-i ḳātil,]*

zehre [1] *Çiçek.*

Murādī behre isterseñ ḳoma kendüñde sen ẕerre / Bu yirde çāk olur **zehre** bu maʿnā gizlü maʿnādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 5). [zehre,]*

ẕeḳan [1] *Çene. II Çene çukuru.*

Şöyle ḥabs itdi seni ol **ẕeḳanı** çāhında / Olmaduñ iki cihānda meded āzād göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 3). [ẕeḳanı, -ı]*

ẕekernā ismehū bi-şevḳi ve ḳulnā dā'imen allah [1] *O'nun ismini şevkle andık ve daima Allah dedik.*

Ẕekernā ismehū bi-şevḳi ve ḳulnā dā'imen Allah / Ḫüva'llāhü'lleẕī rabbun raḥīmün ḳādirun Allah *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 1). [ẕekernā ismehū bi-şevḳi ve ḳulnā dā'imen allah,]*

ẕekernā ismehü bi'ş-şevḳi ve ḳulnā dāyimen allāh [1] *İsmini aşk ile zikrettik, her daim Allah dedik.*

Ẕekernā ismehü bi'ş-şevḳi ve ḳulnā dāyimen Allāh / Hüve'llāhü'lleẕī Rabbün Raḥīmün ḳādirün Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 1). [ẕekernā ismehü bi'ş-şevḳi ve ḳulnā dāyimen allāh,]*

ẕe'l-cūd-ı iḥsān [1] *İhsan ve cömertlik sahibi.*

Yā Rabbi Raḥmān yā ḥayy-ı Mennān / Yā ferd-i sübḥān **ẕe'l-cūd-ı iḥsān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1179, Beyit 1). [ẕe'l-cūd-ı iḥsān,]*

zelel [1] *Hata yapma, günah.*

Sensin Murādī çün kim iki cihāna mih-ter / ʻAvn-ı Ḫudādur el-ḥaḳ pāk eyleyen **ẕelelden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 5). [ẕelelden, -den]*

ẕelīl [1] *Alçak, hor, hakir.*

Maḥabbet ile çü aʿla durur ġam olmaz aña / Şol kimse bilmedi oldur iki cihānda **ẕelīl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 2). [ẕelīl,]*

ẕelīl olmak [2] *Hor ve hakir olmak, aşağılanmak.*

Bu ki dāll eyledi dāllinda durur yine delīl / Bil **ẕelīl oldı** şu kim añlamaya dāll-i ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 4). [ẕelīl oldı,]*

ʿAzīz olanlar ʿizzetde **ẕelīl olan** meẕelletde / Uçar mürġ-i ʿuḳūlı her birinüñ perr ü bālince *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 4). [ẕelīl olan, -an]*

zelzele düşmek [1] *Zelzele, sarsıntı olmak.*

Heybetinden maġrib ü maşrıḳda **düşdi zelzele** / Yā nedendür nūrveş żaʿf ile nālān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 6). [zelzele düşdi, -di]*

żemā'ir [1] *Zamirler, iç yüzler.*

Ey Murādī ḥaḳḳı ḥaḳīḳatde bulmak nicedür / Bu **żemāyirdür** żamīrüñden mükerrerdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 5). [żemāyirdür, -dür]*

żemā'ir milki [1] *Gizli, derûn diyarı. II Gönül âlemi.*

Żemā'ir milkine vardum ʿacā'ib ḳā'alar gördüm / Velīkin ḳalbüme lāyiḥ bir ulu āstān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 3). [żemā'ir milkine, -(n)e]*

zemin [6] *Yer, yeryüzü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫayāli ḫaylīdür her rūz u şeb ẓıll-ı ḫayālinde / **Zemīn** üzre ne ṣūret gösterür bu ḫayme-i ḫażrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 3). [zemīn,]*

zemīn ile zaman [2] *Yer ile zaman.*

Gelüp āfāḳa şerḥ itmiş **zemīn ile zamān** söyler / Murādīnüñ kelām-ı dil-pezīrin gūş iden sāmiʿ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 5). [zemīn ile zamān,]*

Velīkin ḫaṭṭı yoḳdur ol kitābuñ līk ḫālīdür / Benüm ḥālümde ḫāl olmış **zemīn ile zamān** gördüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 3). [zemīn ile zamān,]*

zemīn itmek [1] *Yer edinmek.*

Ḫāṭırı **idelüm zemīn** el vire tā zamānumuz / Ẕāta muḳayyed olalum eyleyelüm fenā ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 4). [zemīn idelüm, -elü, -m]*

zemīn ü āsumān [10] *Yer ve gök. II Her yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳaçan mevc ursa ol deryā ṭolar şarḳ ile ġarb aṣvāt / **Zemīn ü āsumān** ditrer yine sākin olur ḫālā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 4). [zemīn ü āsumān,]*

zemīn ü āsumān ü heft derya [1] *Yeryüzü ve gökyüzü ve yedi deniz.*

ʿĀlem senüñ cūduñla mevcūd / **Zemīn ü āsumān ü heft deryā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 4). [zemīn ü āsumān ü heft deryā,]*

zemīn ü sema [1]*Yeryüzü ve gökyüzü.*

İlāhi sen o Ḫudāsın ki ḳudretüñde senüñ / Olup durur bu **zemīn ü semā** vü kevn ü mekān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1139, Beyit 4). [zemīn ü semā,]*

zemīn ü zaman [1] *Mekan ve zaman.*

Bu iki dünyāyı alup çignüme / Miknetümi gördi **zemīn ü zamān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1173, Beyit 2). [zemīn ü zamān,]*

zemzem [2] *Ar. Kâ'be'de mübarek kuyunun suyu.*

Zemzeme vardı Murādī çeküben zemzemeyi / Çün delīl oldı delīlin yine ol dāla çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 5). [zemzeme, -e]*

Zemzem-i eşküm firāḳuñda cihānı ḳıldı seyl / **Zemzeme** ḳıl nāḳa-i dil ḳaldı yolda bi-mecāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 2). [zemzeme, -e]*

zemzeme [1] *Uğultu, gürültü, yüksek ses.*

Zemzeme vardı Murādī çeküben **zemzemeyi** / Çün delīl oldı delīlin yine ol dāla çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 5). [zemzemeyi, -(y)i]*

zemzem-i eşk [1] *Gözyaşı zemzemi.*

Zemzem-i eşküm firāḳuñda cihānı ḳıldı seyl / Zemzeme ḳıl nāḳa-i dil ḳaldı yolda bi-mecāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 2). [zemzem-i eşküm, -üm]*

zemzeme urmak [1] *Ezgi, şarkı söylemek. II Aşk derdiyle inlemek.*

ʿĀşıḳuñ ʿışḳında ḫāli bellüdür / ʿIşḳ ile ʿāşıḳ **ura** ger **zemzeme** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1421, Beyit 4). [zemzeme ura, -a]*

zen [2] *Kadın.*

Münḳaṭıʿ olmadı yine **zen** ṭuta merde āyine / İş bu durur her āyine oldılar iki reh-nümā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 2). [zen,]*

II Hayat, yaşam.

Şebābum ʿāleminde pes vücūdumdan **zen** aldum ben / Müvelled oldı bir rūḥ-ı muṣavver maḥż-ı kār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 3). [zen,]*

zen-cihān [1] *Dünyanın kadınları.*

Ḥüsn ile meydāna gelseñ tāb olur ḫūbān-ı dehr / **Zen-cihānuñ** hudʿasına uyma ol Allāhda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 3). [zen-cihānuñ, -un]*

zencīr [2] *Zincir, birbirine geçmiş demir halkalardan oluşan ip ve bağ, silsile.*

Ṭaḳa gör nefsüñe **zencīr** elüñde tā zebūn olsun / Bu gün sen aña ṭaḳmazsan daḳısarlar saña erḳam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 7). [zencīr,]*

II Sevgilinin saçı.

ʿIşḳa düşüp dīvāne-dil **zencīre** bağlanmaḳ diler / Zencīr-i zülfe gel berü bağlanalum dīvāneler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 2). [zencīre, -e]*

zencīr-i ḳażā [1] *Allah'ın takdirinin gerçekleşmesi zinciri, buyrukları.*

Ṭavḳ idelden berü **zencīr-i ḳażā** gerdenümi / Bir yaña ḥāle çeker bir yañadan ḳāle çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 2). [zencīr-i ḳażā,]*

zencīr-i ḳudret [1] *Kudret zinciri.*

Maʿānī gencini feṯḥ eyledi çün ḫālıḳ-ı fettāḥ / Aṣub **zencīr-i ḳudretle** anuñ bābında bir miṣbāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 1). [zencīr-i ḳudretle, -le]*

zencīr-i zülf [4] *Sevgilinin zincir gibi olan saçları. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Leyliyā **zencīr-i ẕülfüñ** baġla dil Mecnūndur / Fürḳatüñden iki ʿaynum Nīl ile Ceyḥūndur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 1). [zencīr-i ẕülfüñ, -ün]*

zencīr urmak [1] *Zincir vurmak, bağlamak.*

Ne tedbīr oldı senden cümleten ʿuşşāḳa ey ḫānum / Ḳamu bend itdüñ anları maḥabbetden **urub zencīr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 2). [zencīr urub, -ub]*

zeneḫdān [1] *Çene çukuru.*

Dil-ḫalīş olmaḳ ne mümkin ey şeh-i Yūsuf-cemāl / Çün anı bend itmege ḳılduñ **zeneḫdānuñda** çāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 4). [zeneḫdānuñda, -uñ, -da]*

zer [3] *Altın.*

Naẓar gevher durur zinhār o edeb ḳılmaġıl żāyiʿ / Bunuñ ḳadrin bilürseñ yeg durur dünyā ṭolu **zerden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 3). [zerden, -den]*

Ḳıl Murādī özüñi **zer** gibi ṣāf / Dür olup pes ṭal imdi ʿummāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit 5). [zer,]*

Ḳıl Murādī özüñi **zer** gibi ṣāf / Dür alup pes ṭal imdi ʿummāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit 5). [zer,]*

zer-i ḫāliṣ [2] *Halis, saf altın.*

Āb ü āteşden ḫalāṣ olmış **zer-i ḫāliṣ** gibi / Kīmyā-yı baḫş-ı Ḥaḳ ile meücellādur gönül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 2). [zer-i ḫāliṣ,]*

Ġılletden ayırup çü **zer-i ḫālişum** yine / Ḳāl itmeyince fıżżemi ben ḳāli bilmedüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 4). [zer-i ḫālişum, -um]*

zer-i ḫāliṣ itmek [1] *Saf altın etmek, altına dönüştürmek.*

Naẓar bir kīmyādur kim **ider** ḫākı **zer-i ḫāliṣ** / Egerçi seng-i ḫārādur ider ol dem güher feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 3). [zer-i ḫāliṣ ider, -er]*

zer-keş ü dībā [1] *Altın işlemeli ve lüks bir çeşit ipek kumaş.*

ʿĀḳil iseñ sen bu varlıḳdan hebā ḳıl iḫtiyār / **Zer-keş ü dībāyı** terk eyle ʿabā ḳıl iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 1). [zer-keş ü dībāyı, -(y)ı]*

zer‘ eylemek [2] *Tohum saçmak, ekmek.*

Bu mezraʿ-ı fenāda **zer‘ eyle** toḫm-ı ḥikmet / Tā ḫırmen-i maʿārif el irgüre bahāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 3). [zer‘ eyle,]*

II Davranışta bulunmak.

Çün fenādur ʿāḳıbet dünyā geçer / Her ne **zer‘ eyler** kişi anı biçer *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 3). [zer‘ eyler, -r]*

zer‘ itmek [1] *Tohum ekmek.*

Battīḫ ola mı **zer‘ idicek** tuḫm-ı ḥanẓalı / Bitdükde pes saña o semerden ne fā'ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1369, Beyit 4). [zer‘ idicek, -icek]*

ẕerāfet [1] *Zerâfet, incelik.*

Şināv-ı baḫr-ı vaḥdet ḳıl Murādī kesret içinde / Bu bir aʿlā **zerāfetdür** nihān itdüñ hemān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 5). [zerāfetdür, -dür]*

ẕerāfet eylemek [1] *İnce, zarif davranışlar sergilemek.*

Ol fenn ile bulmışdur işiginde liyāḳat / Dil **eyledi** dildāra nice dürlü **ẕerāfet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 1). [ẕerāfet eyledi, -di]*

zerd olmak [1] *Sarı olmak, sararmak.*

Mū gibi inceldi cismüm şevḳ-i zülfüñden senüñ / Yāvī ḳıldum kendümi **zerd oldı** beñzüm hem çü gāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 2). [zerd oldı, -dı]*

zerḳ [1] *1. İki yüzlülük, riyâ, hîle 2. Eskiden sûfîlerin giydiği mâvi hırka.*

Arayup her birinüñ gözle mü'eddā sırların / Aña aldanma ki **zerḳ** ile ʿibādet gösterür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 2). [zerḳ,]*

ẕerrāt [4] *Zerreler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Āvāze-i maḥabbet eṯrāfı ḳıldı memlū / Bu ʿışḳ ile semāʿa geldi cihānda **ẕerrāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 2). [ẕerrāt,]*

ẕerre [73] *Bir arpanın yüzde bir cüz'ü, pek ufak parça, şey. II Çok az.*

Şeb-i hicrānda nā-peydāyam ey meh rū ʿināyet ḳıl / Bu **ẕerre** ḳadre pertev ṣal ḥabībüm āfitāb-āsā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 5). [ẕerre,]*

Ẕerredür ol cemāl-i Mevlādan / ʿĀleme viren āfitāb żiyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 7). [ẕerredür, -dür]*

Çün münteşirdür ʿāleme bir **ẕerre** ʿilminden ḫaber / Kānet nidā'en dāyimen min-ʿilminā min-ʿilminā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 4). [ẕerre,]*

Kemāl ile kemāl el-ḥaḳ kemālidür kemālinde / Miyān-ı şems ile **ẕerre** ḳurılmış ḫayme pür-eṭnāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 3). [ẕerre,]*

Ṭulūʿ eylerse bu mihr-i münīr aña cihān **ẕerre** / Elā yā eyyühe'l-aḥbāb gelüñ kim ṭoġdı māh-tāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 4). [ẕerre,]*

Şems-i hüdā ṭulūʿ ide maṭlaʿ-ı kūh-ı ġaybdan / **Ẕerreler** ide mi ḳarār cümle ḳılur aña şitāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 2). [ẕerreler, -ler]*

Revnaḳ-ı ḥüsn-i rūy-i yār dīdeye virse ferr ü tāb / Gelmez idi bu ʿāleme **ẕerrece** deñlü inḳılāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 1). [ẕerrece,]*

Ḳamu nārı muṭfī olup ḳalmadı **ẕerre** tāb / Teraşşuḥ ḳılaldan inā'ı vücūdumdan āb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 1). [ẕerre,]*

Nāṭıḳum nuṭḳuma virmedi benüm **ẕerre** ḫalel / Her ne kim ʿaḳla gelürse anı bilgil mevcūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 3). [ẕerre,]*

Murādī behre isterseñ ḳoma kendüñde sen **ẕerre** / Bu yirde çāk olur zehre bu maʿnā gizlü maʿnādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 5). [ẕerre,]*

Şuʿāʿ-ı şems-i enver **ẕerredür** mihr-i dilārāña / Muḳarrerdür bu ḥükm üzre ki ḳudret ḥükm-i ḳādirdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 2). [ẕerredür, -dür]*

Çerāġ-ı āfītāb olmış durur yanumda bir **ẕerre** / Żiyā virür iki dünyāya bir ḫôş-ter çerāġum var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 2). [ẕerre,]*

ʿUyūn-ı bā-ʿayān ile egerçi gördiler **ẕerre** / Velākin olmadı ʿāşıḳ ilen sensin girü tedbīr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 3). [ẕerre,]*

Gel ḥicāb-ı hicrüni şaḳḳ eyle ey ṣāḥib-cemāl / Mihr-i vaṣluñ lemʿasınuñ **ẕerresi** biñ cānadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 2). [ẕerresi, -si]*

Ey Murādī ʿilmüñe her **ẕerre** şāhiddür senüñ / Ḥaḳḳı ḥaḳ itmekde ehl-i ḥaḳ olan eyler mi ʿār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 5). [ẕerre,]*

Çıḳma Mevlānuñ rıżāsından şaḳın bir **ẕerrece** / Ey Murādī bilmek isterseñ eger ālā nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 5). [ẕerrece, -ce]*

Yem-i ʿummāna ṭalan ḳaṭreye mi mā'il olur / Şems-i tābāna iren **ẕerreye** mi sā'il olur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 1). [ẕerreye, -ye]*

Ṣatdum iki cihānı senüñ **ẕerre** luṭfuña / Mihrüm iki cihāna anuñ çün durur eser *(Murâdî Dîvânı, Gazel 467, Beyit 2). [ẕerre,]*

İsteme kemlügini şaḳın **ẕerre** kimsenüñ / Ṣanma ki kimseye ecel ey dil amān virür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 3). [ẕerre,]*

Ne kim ḳılduñ ise **ẕerre** miḳdār / Ki t'Allāhi ḥisāb olına bir bir *(Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 4). [ẕerre,]*

Lemʿadan **ẕerreler** hüveydādur / Elsine bu maḳālde ḳāṣır *(Murâdî Dîvânı, Gazel 532, Beyit 3). [ẕerreler, -ler]*

Sen melek-rū perīden ayrılalı / **Ẕerre** gelmez gözüme cennet u ḥūr *(Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 3). [ẕerre,]*

Tāb uraldan dilde mihr-i ʿışḳ-ı yār / **Ẕerredür** ʿaynümde ġayrı ne ki var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 1). [ẕerredür, -dür]*

Şerḥ olınmaz ḥasb-ı ḥāli ʿāşıḳ-ı dil-ḫastanuñ / Ẕerreden bir **ẕerredür** ger ʿāleme düşse birāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 2). [ẕerredür, -dür]*

Şerḥ olınmaz ḥasb-ı ḥāli ʿāşıḳ-ı dil-ḫastanuñ / **Ẕerreden** bir ẕerredür ger ʿāleme düşse birāz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 2). [ẕerreden, -den]*

Görmeyelden berü ben **ẕerre** cemālüñ şemsin / Oldı ey māh ḳarañu dil-i nā-peydāmuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 2). [ẕerre,]*

ʿAlīmüñ ʿilmidür el-ḥaḳ beyān-ı ḳudsī enfāsum / Bu ʿilmüñ kā'ināta **ẕerresi** nūr-ı mübīn olmış *(Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 3). [ẕerresi, -si]*

Şerḥ-i istiġrāḳuma yoḳdur nihāyetden ḫaber / **Ẕerre** miḳdārınca her aʿlā vü ednā söylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 3). [ẕerre,]*

Ben temāşā ḳılmasam bir dem cemālüñi eger / Pāk nāmuñ Ḥaḳḳ içün olmazdı cānum **ẕerre** ṣaġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 4). [ẕerre,]*

Ẕerrece gelmez benüm ʿaynuma seyrān-ı behişt / Baña seyrān-geh cemālüñ bes n'idem ben seyr-i bāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 2). [ẕerrece, -ce]*

Emr-i künle şems-i ʿālemdür şalar çün pertevi / Nice nice **ẕerreler** iḥyā ider sulṭān-ı ʿışḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 3). [ẕerreler, -ler]*

Her **ẕerrede** çün vardur bir ẕerre kemālinden / Memlūdur anuñ içün arż ile semā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 3). [ẕerrede, -de]*

ʿArşada mānendi yoḳdur **ẕerrece** / Ḫoş ʿaceb kesb eylemişdür ṭumṭurāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 4). [ẕerrece, -ce]*

Böylece naḳl eylemiş bunı revān / Bu Murādī **ẕerre** bilmez ḳara aḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 5). [ẕerre,]*

Ẕerrece var ise eger ġayra ʿalāḳa-i fu'ād / Vaṣl-ı ḥabībe sen anı cümle-i mānīʿ añlaġıl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 2). [ẕerrece, -ce]*

Ṣol kimse kim rıżā vire Rabbüñ ḳażāsında / Mir'āt-i ḳalbi **ẕerrece** anuñ ẓulüm degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 4). [ẕerrece, -ce]*

Ẕerre iken mihr-i raḫşān olıgör / Ḳaṭre-i ʿışḳ ile deryā eylegil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 3). [ẕerre,]*

Seḥer çün niḳāb açdı vechüñ bu ʿālemlere / Niḳābuñ niḳābındadur **ẕerre** cümle-miśāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 2). [ẕerre,]*

Murādī şöyle ḳāl oldum ki yoḳdur **ẕerrece** noḳṣān / Ebed ḳalmadı ġıl u ġış ʿaceb şāḥib-ʿıyār oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 6). [ẕerrece, -ce]*

ʿÖmrinde ḫarc iderse kemālin kemāl ile / Kāmil ḳomaya **ẕerre** ṭarīḳüñde bir ḳadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 4). [ẕerre,]*

Şems-i vücūdumuz bugün virdi ḳamerlere ziyā / **Ẕerrece** ger ola cüdā cümlesi oldı fi'l-ʿadem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 4). [ẕerrece, -ce]*

Cemāli bedr-i enver **ẕerredür** aña muḳābilde / Żiyāsı cümle aẕvānun żiyāsında durur bürhān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 982, Beyit 4). [ẕerredür, -dür]*

Bir iḥsān eylemişdür kim saña luṭfından ol vehhāb / Dirilse ḫalḳ-ı ʿālem yazmaya **ẕerre** ʿaṭāsından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 2). [ẕerre,]*

Ḥabībüm mihr-i tābından ḳamu mehpāreler **ẕerre** / Ne deñlü var ise ʿālemde hep cānāneler gelsün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 4). [ẕerre,]*

İster iseñ bu Murādīden eger **ẕerre** ḫaber / ʿİlm-i sābıḳdur vücūdum lemʿa-i envār içün *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 5). [ẕerre,]*

Līk bildi bir beyānı bu dil-i şeydā k'aña / **Ẕerresin** ḳılmaz beyān olsa ḳamu eşyā ziyān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 3). [ẕerresin, -sin]*

Gel ḥicāb-ı ẓulmeti refʿ eyle rūşen olasın / Ḳalmaya mir'āt-ı ḳalbüñde senüñ **ẕerre** nihān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 2). [ẕerre,]*

Sen Murāduñ ḫāline vāḳıf degülsin **ẕerrece** / Geçmeyince tā ki ʿālemde yoġ ile vardan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 5). [ẕerrece, -ce]*

Lāḫıḳ olmasa eger 'aks-i güneş **ẕerresine** / Nice teşḫīş ide żav-ı nücūm ü ḳamerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 3). [ẕerresine, -si, -n, -e]*

Mir'āt-ı 'ālem şerḥ ider çün vaṣf-ı ḥüsnüñ **ẕerresin** / Lākin bu 'ālemden geçen ḥüsnüñe oldur tercemān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 2). [ẕerresin, -sin]*

Ḳalb-i mir'ātumda ḥāṣā gerd ola **ẕerrece** / İbtidā vü intihā bil oldı baña ẕerrece *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 1). [ẕerrece, -ce]*

Ḳalb-i mir'ātumda ḥāṣā gerd ola ẕerrece / İbtidā vü intihā bil oldı baña **ẕerrece** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 1). [ẕerrece, -ce]*

'İlm-i ḥikmetdür 'ulūm-ı evvelīn ü āḫirīn / Levḥ-i maḥfūẓum benüm olmaz müberrā **ẕerrece** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 2). [ẕerrece, -ce]*

Bu vücūdum fülki seyr eyler muʿallāḳdur hevā / 'Ayna almaz mevc ururs a cümle deryā **ẕerrece** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 3). [ẕerrece, -ce]*

Nūr-ı şemsüm şöyle ṭutmışdur cihānı ser-te-ser / Cümle 'ālemde ne kim var oldı aẕvā **ẕerrece** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 4). [ẕerrece, -ce]*

Bu Murāduñ bilmek isterseñ eger māhiyyetin / Olmasun 'aynuñda dünyā vü temāşā **ẕerrece** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 5). [ẕerrece, -ce]*

Rāġıb-ı rāh-ı necāta yol bulınmaz **ẕerrece** / Tā meger her kāruñı göre me'ālüñ seyr ide *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 4). [ẕerrece, -ce]*

Cemāl-i maḥż-ı ülfetden temennā eyledüm behre / Cevāb irdi anuñ bir lemʿasıdur mihrden **ẕerre** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 1). [ẕerre,]*

'Afv-ı ḫaṭā ḳıl ey Ḥaḳ eyle 'aṭāña lāyıḳ / İḥsān ile 'aṭāña **ẕerre** gerek bahāne *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 4). [ẕerre,]*

Fehm-i 'ılm olmaz senüñ 'ilmüñde bir ẕerre müfīd / **Ẕerrece** 'ilm ile kimse bilemez a'lā seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 3). [ẕerrece, -ce]*

Mā hüve'l-vāḳiʿ olmadı vuḳūʿ-ı naṣṣ-ı ḳāl / **Ẕerre** ṣaldı lemʿadan bir nūr lemʿān eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 3). [ẕerre,]*

Żamīr-i āfitāb-āsāya her **ẕerre** ʿayān oldı / Beyān-ı küll-i mevcūd ile mevcūd ʿayān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 1). [ẕerre,]*

Ṣafā cāmın ger isterseñ muṣaffā eyle mir'ātuñ / Gözetme ġayrıdan **ẕerre** gözetgil vech-i dildārı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 2). [ẕerre,]*

Ṣuʿāʿ-ı mihr-i feyżinden eger neşr olmasa **ẕerre** / Olurdı mużmaḥil aḳmār şems olmazdı nūrānī *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 4). [ẕerre,]*

Hem-dem olalı bize cānānumuz / Bilemezüz **ẕerrece** cān ü teni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1565, Beyit 2). [ẕerrece, -ce]*

Nūr-ı lāmiʿden oldı çün **ẕerre** / Kendüye göre aldılar behre *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 2). [ẕerre,]*

Kenz-i maḫfīden itdi keşf-i rumūz / Ẓāhir olmadı līk **ẕerre** henüz *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 16, Beyit 3). [ẕerre,]*

Gözümde nūrınuñ tābı eserdür / Naẓardan ḳıl naẓar **ẕerre** ḫaberdür *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 2). [ẕerre,]*

Ẕerreden ẕerresinün ẕerresini bilmez idüñ / Kendü idrāküñi sen ẕerre ḳadar bilmez idüñ *(Murâdî Dîvânı, Müfret 2, Beyit 1). [ẕerreden, -den]*

Ẕerreden ẕerresinün **ẕerresini** bilmez idüñ / Kendü idrāküñi sen ẕerre ḳadar bilmez idüñ *(Murâdî Dîvânı, Müfret 2, Beyit 1). [ẕerresini, -si, -n, -i]*

Ẕerreden **ẕerresinün** ẕerresini bilmez idüñ / Kendü idrāküñi sen ẕerre ḳadar bilmez idüñ *(Murâdî Dîvânı, Müfret 2, Beyit 1). [ẕerresinün, -üñ, -n, -si]*

2. Güneş ışığında parlayan küçük toz parçacığı, boyut ve güç olarak çok küçük.

Gün yüzünsüz cihān baña **ẕerre** / Fürḳatüñ pāyem üzredür bir şāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 6). [ẕerre,]*

II Aşık.

Ben **ẕerre** o ḫūrşīde dil vireli her demde / Ḳaldum şeb-i hicr içre irmedüm o bedr-aya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 2). [ẕerre,]*

ẕerre deñlü [1] *Zerre kadar.*

Meyyāl olalı yāre bu ḳalb-i nā-tüvānum / ʿAynümde **ẕerre deñlü** yoḳdur cihān ü cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 1). [ẕerre deñlü,]*

ẕerre-i ażvā [1] *Işıkların zerresi.*

Şems ü ḳamerde olan **ẕerre-i ażvāsıdur** / İdene rūşen özin söyle ki ebraḳ nedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 4). [ẕerre-i ażvāsıdur, -sı, -dur]*

ẕerre-i bī-tāb [1] *Takatsiz, güçsüz ufacık bir şey.*

Māh-ı neyyirdür ṣuʿāʿuñ leyle-i ẓulmāda çün / Māh ü encüm mihr-i enver **ẕerre-i bī-tābdur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 2). [ẕerre-i bī-tābdur, -dur]*

ẕerre-i ḫāric [1] *Zerre kadar dışarıda bulunan.*

Ẕerre-i ḫāric degül her ne ki var ḳalbden / Nāmı çü vehhābdur ḳıldı keremler kerīm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 4). [ẕerre-i ḫāric,]*

ẕerre-i naçiz [3] *Küçücük zerre.*

Zerre-i nāçīze döndi dil diler ümmīdümi / Ḥayrete varıp yıḳıldı üşdi aḫbāb üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 3). [zerre-i nāçīze, -e]*

II Zerre-güneş.

Ẕerre-i nāçize pertev ṣalsa tāb-ı āfitāb / Āb içinde ʿaks-i tāba şems urulmaz aña ad *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 3). [ẕerre-i nāçize, -e]*

Ẕerre-i nāçizi çün kim şems pür-tāb eyledi / Cümle-i seyyāreyi ol şemse meh-tāb eyledi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 1). [ẕerre-i nāçizi, -i]*

ẕerre-i nūr [1] *Nurun, ışığın en küçük parçası.*

Bu ne ḫüsn ü bu ne ḥikmetdür ki ey nūr-ı liḳā / **Ẕerre-i nūruñ** gören terk itdi cān ile serin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 2). [ẕerre-i nūruñ, -un]*

ẕerre-i Pertev [1] *Işığın en ufak parçası.*

Lāḥıḳ olmasa eger **ẕerre-i pertev** cāna / Nice imkān olur idi bulına vech-i sebīl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 4). [ẕerre-i pertev,]*

ẕerre-i ẓulem [2] *Karanlıktan bir zerre.*

Şol kim ki içdi cürʿa-i ehl-i ḥaḳā'iḳı / Nūr oldı anda ḳalmadı bir **ẕerre-i ẓulem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 2). [ẕerre-i ẓulem,]*

Lemʿa-i nūr-ı behcetüm berḳ ura ʿāleme ḳaçan / Selb ola cümle cāydan ḳalmaya **ẕerre-i ẓulem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 2). [ẕerre-i ẓulem,]*

ẕerre ḳadar [2] *Zerre kadar, azıcık.*

Ṭāḳatüñ ḳılmaz idi **ẕerre ḳadar** gūş itseñ / Ḥayret alurdı seni laḥẓa ḳadar gūş itseñ *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 47, Beyit 2). [ẕerre ḳadar,]*

Ẕerreden ẕerresinün ẕerresini bilmez idüñ / Kendü idrāküñi sen **ẕerre ḳadar** bilmez idüñ *(Murâdî Dîvânı, Müfret 2, Beyit 1). [ẕerre ḳadar,]*

ẕerre miḳdār [1] *Çok az miktar.*

Murādīnüñ sözin gūş eyle gel var / Ṭayanma bu cihāna **ẕerre miḳdār** *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 5). [ẕerre miḳdār,]*

ẕerre olmak [1] *Çok küçük olmak.*

Cemālüñ pertevinden ḫurrem oldı cümleten dünyā / Ḥabībüm **ẕerre** yanuñda **olur** şems-i cihān-ārā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 1). [ẕerre olur, -ur]*

ẕerreveş [1] *Zerre gibi.*

Ey Murādī gel vücūduñ **ẕerreveş** nāçīz ḳıl / İki dünyāya güneş gibi olasın tāb-ver *(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 5). [ẕerreveş,]*

ẕerre ẕerre [5] *En küçük parçasına varıncaya kadar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vaṣl-ı dildāra eger teşvīḳ iderseñ ey göñül / **Ẕerre ẕerre** pāymāl olġıl cefā ḳıl iḫtiyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 4). [ẕerre ẕerre,]*

zevād [1] *Erzak, azık, yiyecek.*

Dünyā niʿamına baḳmazam ben / Ẕikr oldı benüm hemān **zevādüm** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 3). [zevādüm, -um]*

zeval [2] *Yok olma, sona erme.*

Revān-ı cān fidā ḳıldum yolına çün o cānānuñ / **Zevālüm** istemez ḫāṣā benüm ol bī-zevāl Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 2). [zevālüm, -üm]*

Ḥādis olan ḳadīmini derk ide bile mi göñül / Her ki diye ki müdrikem destüñi sal **zevāline** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 5). [zevāline, -i, -n, -e]*

zevāl bulmak [1] Deyim *Yok olmak, ortadan kaybolmak.*

Ḳanı İskender ḳanı Dārā ḳanı Ḫusrevle Cem / Ḳanı Şeddād ile Nemrūd **buldılar** küllī **zevāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 3). [zevāl buldılar, -dı, -lar, -]*

zevāl görmek [1] *Yokluk yaşamak, yok olmak, batmak.*

Bulmaya aṣlā fenā vü **görmeye** hergiz **zevāl** / Aña kim bir laḥẓa el vire beḳā-yı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 4). [zevāl görmeye, -me, -(y)e]*

zevāl virmek [1] Deyim *Yok etmek, sonlandırmak.*

Ṭaḳdı ḳanadıdur aña ḳıldı bu niʾmeti ʿaṭā / Āyīne-i ʿālem-nümā eyledi **virmedi zevāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 2). [zevāl virmedi, -me , -di]*

ẕevī'l-ʿaḳl [2] *Akıl sahibi kişi.*

Kemāl-i ʿışḳa ṭutdum yüz aña pīr-i kemāl oldum / Benüm ḥālümi bilmekde **ẕevī'l-ʿaḳla** ḫayāl oldum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 1). [ẕevī'l-ʿaḳla, -a]*

Her nice yügrük ola **ẕevī'l-'aḳluñ** ʿaḳl atı / Yolda ḳala irişmeye eser ayaġuma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 4). [ẕevī'l-'aḳluñ, -un]*

ẕevi'l-ḥāl [1] *Hâl sahibi, belli bir duruma sahip olan.*

Dil-i nālānuma bir ḫāṭır-ı meyyāl gerek / Ḥālümi añlamaġa özge **ẕevi'l-ḥāl** gerek *(Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 1). [ẕevi'l-ḥāl,]*

ẕevī'l-iḥsān [1] *İhsan sahibi.*

Nevʿ-i insānı **ẕevī'l-iḥsāna** iḥsān itdi Ḥaḳ / Māḥaṣal iḥsān içün anları insān itdi Ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 1). [ẕevī'l-iḥsāna, -a]*

ẕevī'l-maʿnā [1] *Mânâ sahipleri.*

Muʿammādur ki maʿnāsın bilimezler **ẕevī'l-maʿnā** / Murādīnüñ lisānından ki feyż eyler neler feyyāż *(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 5). [ẕevī'l-maʿnā,]*

ẕevī'l-ʿuḳūl [2] *Akıl sahipleri.*

Lāyıḳ oldı **ẕevī'l-ʿuḳūla** sebeb / Pes müsebbeb müsebbibe fāṭır *(Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 3). [ẕevī'l-ʿuḳūla, -a]*

Yaḳīne ʿilm iledürse **ẕevī'l-ʿ uḳūl** n'ider / Çü ʿaḳlın aldura pes ilticāyı n'eyler dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 3). [ẕevī'l-ʿ uḳūl,]*

ẕevḳ [17] *Tat, beğeni, haz.*

Oldı Murādī ʿışḳ ile **ẕevḳüñi** ḥāṣıl itmede / Ferruḫ odur cihānda kim ola senüñle āşinā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 5). [ẕevḳüñi, -ün, -i]*

Ẕevḳ eyleyelden ʿışḳuñı kendümi bilmem kendümi / Taḥṣīl ḳıldum **zevḳüñi** zībā cemālüñden midür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 2). [zevḳüñi, -ün, -i]*

Ṣafā **ẕevḳini** istedüm buldum ānīde / Meẕāḳ-ı revān oldı ʿışḳında aḳan zülāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 2). [ẕevḳini, -i, -n, -i]*

Ey Murādī terk idüp **ẕevḳ** ile ālā soḥbetin / Her ne yirde kim varam anuñ rıżāsın gözledüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 5). [ẕevḳ,]*

Virmezem ben ẕevḳümi şāhān-ı ʿālem **ẕevḳine** / Men gedā-yı kūy-ı yār olalı buldum devletüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 2). [ẕevḳine, -i, -ne]*

Nūş idelden cām-ı ʿışḳı mest ü ḫayrān olmışam / Cürʿasından ḳatresin **ẕevk** ile sekrān olmışam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 1). [ẕevk,]*

Çünki gördüñ ki cihān **ẕevḳine** olmadı sebāt / ʿĀḳıbet isteyelüm ẕevḳ-i fenādan geçelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 4). [ẕevḳine, -i, -n, -e]*

Ferāġat eyledi cümle müberrā oldı kesretden / N'ider ol ġayrınuñ **ẕevḳin** çü ẕevḳ aldı dil-ārādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 3). [ẕevḳin, -in]*

Āşinā-yı 'ışḳ olalı bilmişem māhiyyetüm / Baña **ẕevḳ** ile ṣafādur ḳande miḥnet var ise *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 3). [ẕevḳ,]*

Ẕevḳ idelden **ẕevḳüñi** ey dil-rübā-yı bī-misil / Bulmadum mislümi gezdüm ser-te-ser her ʿālemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 4). [ẕevḳüñi, -ün, -i]*

II Manevi haz.

Dilerseñ ehl-i ḥālüñ **ẕevḳini** bir ẕerrece ṭatmak / Teġāfül eyleme var imdi ebrār ile ḳıl ṣoḥbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 2). [ẕevḳini, -i, -(n)i]*

Eyledi şevḳ ile **ẕevḳini** nihānından ʿayān / Ṭayy ider ān ile ānı demde bir ān insilāḥ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 3). [ẕevḳini, -i, -(n)i]*

Senüñ ḥüsnüñ ṣafāsından olur **ẕevḳüm** kemālince / Kemālinden mükemmel eylemek ḥüsn ü ẕerāfetdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 3). [ẕevḳüm, -üm]*

Āteş-i ʿışḳ ile taḫmīr eylediler ṭıynetin / Gönderüp şevḳ ile **ẕevkin** ḳalbe mihmān itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 2). [ẕevkin, -in]*

Şarāb-ı ʿışḳı bir ḳaṭre virüpdür cümleye **ẕevḳi** / Anuñ çün çağrışurlar cümleten ins ile cān el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 5). [ẕevḳi, -i]*

Kesreti anuñ içün tārik olup redd itdüm / Añladum **ẕevḳini** her kūşede bir tenhānuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 738, Beyit 3). [ẕevḳini, -i, -n, -i]*

Virmezem ben **ẕevḳümi** şāhān-ı ʿālem ẕevḳine / Men gedā-yı kūy-ı yār olalı buldum devletüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 2). [ẕevḳümi, -üm, -i]*

ẕevḳ almak [1] Deyim *Hoşlanmak, beğenmek.*

Ferāġat eyledi cümle müberrā oldı kesretden / N'ider ol ġayrınuñ ẕevḳin çü **ẕevḳ aldı** dil-ārādan

(Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 3). [ẕevḳ aldı, -dı]

ẕevḳ duymak [1] Deyim *Zevk duymak, haz almak.*

Zāhid ü ʿābid maḥabbet **ẕevḳini duymadılar** / Cān eridürler hemān zāyid yire fersūdeler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 3). [ẕevḳini duymadılar, -ma, -dı, -lar]*

ẕevk eylemek [5] *Zevk, safâ etmek, hoşlanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu göñlüm çün mekānından mekān-ı lā-mekān ister / Çü **ẕevk eyledi** ḥubbuñ ṣanma kim cān ü cihān ister *(Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 1). [ẕevk eyledi, -di]*

ẕevḳ-i dil [1] *Gönül eğlencesi.*

Ẕevḳ-i dilden ger geçerseñ ibtidāda sāmiʿ ol / Geçmez iseñ pes geçerseñ intihāda sāmiʿ ol *(Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 1). [ẕevḳ-i dilden, -den]*

ẕevḳ-i fena [1] *Gelip geçici olan zevk.*

Çünki gördüñ ki cihān ẕevḳine olmadı sebāt / ʿĀḳıbet isteyelüm **ẕevḳ-i fenādan** geçelüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 4). [ẕevḳ-i fenādan, -dan]*

ẕevḳ-i murādī [1] *Muradi'nin zevki, isteği.*

Ẕevḳ-i Murādī ḳıl ṭaleb tā görine cemāl-i Ḥaḳ / ʿİlm-i kemāle al sebaḳ ḥay iledür zamān yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 5). [ẕevḳ-i murādī,]*

ẕevḳ-i ṣaḥīḥ [1] *Gerçek zevk.*

Murādī merd odur ʿālemde kim dönmeye ḳavlinden / Şu kim **ẕevḳ-i ṣaḥīḥ** ister ḳomaz ḳalbinde īn ü ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 5). [ẕevḳ-i ṣaḥīḥ,]*

ẕevḳ itmek [2] *Eğlenmek, hoş vakit geçirmek.*

Mūr u māhī **ẕevḳ ider** ālāyı ādem neylesün / Pes namāz-ı dest içün ʿuṣṣāḳ ile ḳan eglenür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 3). [ẕevḳ ider, -er]*

Ẕevḳ idelden ẕevḳüñi ey dil-rübā-yı bī-misil / Bulmadum mislümi gezdüm ser-te-ser her ʿālemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 4). [ẕevḳ idelden, -elden]*

ẕevḳ-i vaḥdet [1] *Vahdetin, Allah'a yakınlığın zevki.*

Cānib-i vāḥidde olmaz cānibeyne ārzū / Ger dilerseñ **ẕevḳ-i vaḥdet** olma ey dil cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 4). [ẕevḳ-i vaḥdet,]*

ẕevḳ-i zülāl [1] *Safi, hafif, soğuk, güzel suyun zevki. II Elest bezminin zevki.*

Ezelden çünki nūş itdi bu cānum cām-ı ṣaḥbādan / Anuñ **ẕevḳ-i zülālinden** geçüpdür cümle naʿmādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 1). [ẕevḳ-i zülālinden, -in, -den, -]*

ẕevḳ u ḥużūr [1] *Zevk ve huzur.*

Bu cihānda ḥużūrı n'eylersin / Dār-ı cennetde iste **ẕevḳ u ḥużūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 2). [ẕevḳ u ḥużūr,]*

ẕevḳ u ṣafā [2] *Zevk ve mutluluk.*

Maḥż-ı sırr-ı evliyādur ibtidā-yı maʿrifet / ʿĀṣıḳuñ **ẕevḳ u ṣafāsıdur** ṣafā-yı maʿrifet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 1). [ẕevḳ u ṣafāsıdur, -sı, -dur]*

Buldı ol ḥayretde bir **ẕevḳ u ṣafā** kim şerhi yoḳ / Luṭf idüp maḥbūb ona feṭḥ itdi biñ bāb üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 4). [ẕevḳ u ṣafā,]*

ẕevḳ u ṣafā olmak [1] *Zevk ve eğlence içinde olmak.*

ʿİtābuñ neydi maʿnāsı göñül çün āşinā oldı / Ne cevr itdüñse cevr olmaz bize **ẕevḳ u ṣafā oldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 1). [ẕevḳ u ṣafā oldı, -dı]*

ẕevk u ṣafā-yı ʿālem [1] *Dünyanın zevk ve sefası, eğlencesi.*

Ẕevk u ṣafā-yı ʿāleme virdi göñül ṭalāḳ / Dā'im ki dil ṣafā diledi sende buldı pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 614, Beyit 4). [ẕevk u ṣafā-yı ʿāleme, -e]*

ẕevḳ u ṣevḳ-i dil-rübā [1] *Sevgilinin arzusu ve zevki.*

Ẕevḳ u ṣevḳ-i dil-rübāya vecd ü ḥāletdür iren / Olsa ara yirde illā iştiyāḳu'l-iştiyāḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 2). [ẕevḳ u ṣevḳ-i dil-rübāya, -(y)a]*

zevraḳ [9] *Sandal.*

Bir ṣāḥ-sār **zevraḳa** döndi bu fülk-i dil / Deryāda ḥadde irse bulur zīr-i pā ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 2). [zevraḳa, -a]*

II Gönül.

Telāṭum eyledi baḥr-ı maḥabbet mevc-ender mevc / O deryāda vücūdum **zevraḳı** devrān ider yā Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 3). [zevraḳı, -ı]*

Murādī baḥr-ı maʿārifde ġavṣ iden sensin / Şular ki müddeʿīdür **zevraḳın** kenāra çeker *(Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 5). [zevraḳın, -ı, -n]*

Seḥer bād-ı ṣabāyile vücūdum **zevraḳı** ṭayyār / Ne var çün himmetüm elde ki olmaz bādbān ansuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 4). [zevraḳı, -ı]*

Ḥālümi ṣorarsañ añla el-ḥaḳ / Deryā-yı muḥīṭe girdi **zevrak** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 1). [zevrak,]*

Murādī baḥredür **zevraḳ** velī baḥr añadur zevraḳ / Benüm tābum durur ʿālem benüm çün nūrı tābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 5). [zevraḳ,]*

Murādī baḥredür zevraḳ velī baḥr añadur **zevraḳ** / Benüm tābum durur ʿālem benüm çün nūrı

tābından *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 5). [zevraḳ,]*

Ṣalmışam ʿışḳı deñizine fu'ādum **zevraḳın** / Eylerem her demde ben deryāda deryā ṣoḥbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 3). [zevraḳın, -ı, -n]*

Murādī ġarḳ-ı deryā-yı maḥabbet olmasaydı ger / Ne mümkin idi bir **zevraḳ** gezeydi rūy-i deryāda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 5). [zevraḳ,]*

zevraḳ-ı dil [6] *Gönül sandalı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Zevraḳ-ı dil āşinā olalı baḥr-ı vaḥdete / Bād-bān olup girü ʿummān olan kimdür baña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 2). [zevraḳ-ı dil,]*

zevraḳ ṣalmak [3] *Kayığı denize bırakmak, kayıkla denize açılmak. II Aşk denizine, vahdete açılmak.*

Baḥre ger **zevraḳ ṣalarsa** ḥadd ü pāyān istemez / Menzili n'eyler çün oldı āşinäsı cā-be-cā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 2). [zevraḳ ṣalarsa, -ar, -sa]*

Bu Murāduñ yanına gel sen berü / **Zevraḳın ṣalmaġa** ʿummān isteyen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 5). [zevraḳın ṣalmaġa, -mak, -a]*

II Şarap kadehi.

Cürʿa-i aḳdāḥdan cemʿ oldı bir deryā yine / **Ṣaldılar** ʿuṣṣāḳ **zevraḳ** zīr ile bālā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 1). [zevraḳ,]*

zeyl [1] *Etek.*

Ḳo ġavġā-yı cihānı gel serüñde varsa idrāküñ / Yapış **zeyline** anuñ kim vücūdında ṣafā vardur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 3). [zeyline, -i, -n, -e]*

zeyl-i rıżā-yı selmā [1] *Huzurun hoşnutluğunun eteği.*

Ṣaḥrā-yı ʿışḳa çün kim başdum ḳadem ezelden / **Zeyl-i rıżā-yı selmā** gitmez anuñ çün elden *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 1). [zeyl-i rıżā-yı selmā,]*

zeyn [2] *Süs, bezek, ziynet.*

Virdi zīnetle **zeyne** ol zīnet / Ravżatün min riyāżeti'l-cennāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 203, Beyit 4). [zeyne, -e]*

ʿİlimdür ʿilmüme **zeynüm** ne bilsün zihnümi vaṣṣāf / Gelürsem aʿyun-ı näsa ḥayāl olmaz ḥayālümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 4). [zeynüm, -üm]*

zeyn-i cemal [1] *Güzellik veren süs.*

Āyine ṭutmaḳda maḳṣūd ṣunʿadur aṣl-ı naẓar / ʿĀḳil olmaz ḥüsn içün **zeyn-i cemālüñ** ögrene *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 2). [zeyn-i cemālüñ, -ün]*

zeyn itmek [2] *Süslemek.*

Ḳalbümüñ ḳalbinde bildüm sırr-ı sürūr var imiş / **Zeyn ider** ʿālemleri bir nūr-ı enver var imiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 1). [zeyn ider, -er]*

Ne ḥikmetdür bu sır ey dil ḥicāb-ı kibriyā dutmış / Cemālin **zeyn idüp** girü mülāḳīde likāyam ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 4). [zeyn idüp, -üp]*

zeyn olmak [1] *Süslenmek, bezenmek.*

Zeyn olalı niʿmet-i dildār ile dil ḫānesi / İki dünyādan ḳabūl itmem anuñ çün zīnetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 4). [zeyn olalı, -alı]*

zeyyentü'l-ḳalbe bi-envārihi [1] *Kalbimi nuruyla süsledim.*

Zeyyentü'l-ḳalbe bi-envārihi / Käne iẕā ṭāliʿan aḳmāruhu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1424, Beyit 1). [zeyyentü'l-ḳalbe bi-envārihi,]*

żıdd itmek [1] *Birbirinin tersi yapmak.*

Ġam ile şādīyi **żıdd itdi** ḫālıḳ-ı ezelī / Mücerreb oldı ḳamu fiʿle dīde-bān olana *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 2). [żıdd itdi, -di]*

żıdd olmak [1] *Zıt gitmek, karşı olmak, uymamak, itaat etmemek.*

Ḥaḳḳında hüveydādur nefy olmadı bu isbāt / Birbirine **żıdd oldı** ṣubḥ ile mesā el-ḥaḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 4). [żıdd oldı, -dı]*

ẓıll-ı ḫayāl [7] *Hayalin gölgesi, gölge oyunu. II Dünyanın aldatıcılığı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḫayāli ḫaylīdür her rūz u şeb **ẓıll-ı ḫayālinde** / Zemīn üzre ne ṣūret gösterür bu ḫayme-i ḫażrā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 3). [ẓıll-ı ḫayālinde, -in, -de]*

ẓıll-ı memdūd olmak [1] *Uzun gölge olmak. II Yardımın çok olması.*

Ẓıll-ı memdūd oldı çün perr-i hidāyet mürġınüñ / Tāc-ı devlet giydi her kime toḳındı sāyesi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 2). [ẓıll-ı memdūd oldı, -dı]*

zi-ʿaḳl-ı dāniş ü miknet-i dil ʿāşıḳ şeved tenhā [1] *Bilginin bilgeliği ile aşık olabilirsin.*

Çü be-küşād ez-ruḫ-ı niḳābeş ān cihān-ārā / **Zi-ʿaḳl-ı dāniş ü miknet-i dil ʿāşıḳ şeved tenhā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 72, Beyit 1). [zi-ʿaḳl-ı dāniş ü miknet-i dil ʿāşıḳ şeved tenhā,]*

zīb olmak [1] *Süslü olmak.*

Bu meseldür ki dinür żarb-ı ḥabīb **oldı zīb** / Bundan ötri nice mālumı nisār itdüm ben *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 4). [zīb oldı, -dı]*

zībā [20] *Güzel, hoş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu*

nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İki dünyāyı terk idüp mezīd olur aña sevdā / Ne ġarrāsın ne **zībāsın** seni añduḳça dil her-dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 2). [zībāsın, -sın]*

zībā cemāl [1] *Güzel yüz.*

Senüñ **zībā cemālüñ** görmeyelden / Ḥayālüñ añlar ancaḳ cānı cānā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 2). [zībā cemālüñ, -ün]*

zībā olmak [1] *Güzelleşmek.*

Rāfiʿ-i ḥucb olsa maḳṣūd eylese keşf-i cemāl / Ey mubaṣṣır her ne deñlü görseñ ol **zībā olur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 3). [zībā olur, -ur]*

zibil [1] *Zibil.*

Gel berü diñle sözüm bi'llāhi ḥayf olmaz saña / Çek Murāduñ küḥlini ʿaynuñda ḳalmasun **zibil** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 5). [zibil,]*

zihī [3] *Ne güzel, ne hoş.*

Muvānesetle görindi ʿuyūna māfī'l-bāl / **Zihī** ʿulūm-ı dilārā **zihī** ʿacā'ib ḥāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 1). [zihī zihī,]*

Bārek-Allāh **zihī** luṭf ü mürüvvetdür kim / Ne ʻināyetler ider ʻizzet ile insāna *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 4). [zihī,]*

zihn [4] *Zihin, anlama, bilme, unutmama kuvveti, hafıza. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳālıb-ı fersūdeye cān-baḫş olupdur bu kelām / Ey Murādī ḥażret-i Ḥaḳ **zihnüñe** virsün ziyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 5). [zihnüñe, -ün, -e]*

ẕihn-i ebed [1] *Sonsuz hafıza, akıl.*

Ey Murādī ezelī ḥikmetedür **ẕihn-i ebed** / Anuñ içün ne ki var ġayrıya bisyār didüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 5). [ẕihn-i ebed,]*

ẕihn-i ʿirfān [1] *Anlama, bilme kudreti.*

Gūş ḳılduḳça Murādīnüñ ḥaḳāyıḳ sözlerin / Ehl-i ʿirfāna dem-ā-dem **ẕihn-i ʿirfān** arturur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 5). [ẕihn-i ʿirfān,]*

ẕihn-i murād [1] *Sultan III. Murat'ın hafızası.*

Āferīn ṣad āferīn **ẕihn-i Murāda** āferīn / Vaḥdeti bu kesret-i aṣḥāb içinde seyr ider *(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 5). [ẕihn-i murāda, -a]*

ẕī-ʿilm [1] *İlim sahibi.*

Ey Murādī oldı her **ẕī-ʿilmüñ** üstinde ʻalīm / Anuñ içündür muḳarreb geçdi ebrār üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 5). [ẕī-ʿilmüñ, -ün]*

zī-kerem [1] *Kerem sahibi, cömert.*

ʿAnḳarīb oldı viṣāl ol **ẕī-kerem** keşf ide rū / Ol ḥabīb ü ol kerīm-i mihr-bān añlar beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 3). [ẕī-kerem,]*

ẕikr [20] *1. Zikretmek, anmak.*

Żamīrüm **ẕikrüñe** maḥrem olalı ey enīs-i dil / Senüñ ġayruñ şürūrından benüm kehf-i emānumdur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 2). [ẕikrüñe, -ün, -e]*

Ẕikr ile fikri kim müdām maʿṣūḳı oldı ʿāṣıḳuñ / Ṣanma anuñ ḥayālini tāc ü külāh içindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 3). [ẕikr,]*

ʿIşḳ-ı cānān ile dā'im ḥālümüz ḫôşdur bizüm / Vaṣfınuñ **ẕikrinden** özge ṣanmañuz ḳāl isterüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 2). [ẕikrinden, -inden]*

Senüñ ne ise maḳṣuduñ Murāduñ ol murādıdur / Hemān nāmuñ durur **ẕikrüm** benüm ġayrı degül fikrüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 5). [ẕikrüm, -üm]*

2. Allah'ın isimlerini söyleme, Allah'ı anma.

İde mi Murādī yaluñuz ḥamdüñi yā Rab / Her kūşede **ẕikrüñle** ṭoludur nice gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 7). [ẕikrüñle, -ün, -le]*

Kā'ināt olmasa aña ne ziyān / **Ẕikr** içün ḳıldı bunları maḥżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 5). [ẕikr,]*

Cümle dünyāda her ne var mevcūd / Sen şehüñ **ẕikri** iledür gūyā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 4). [ẕikri, -i]*

Seni çün var idüpdür ol Raḥman / **Ẕikrini** dā'im eylegil inşā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 2). [ẕikrini, -in, -i]*

Murādī merd-i kār oldur yañılmaz ola kārında / Dilinde **ẕikri** nāmı ḳalbinüñ ẕikrinde ẕikrādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 5). [ẕikri, -i]*

Murādī merd-i kār oldur yañılmaz ola kārında / Dilinde ẕikri nāmı ḳalbinüñ **ẕikrinde** ẕikrādur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 5). [ẕikrinde, -i, -n, -de]*

Maḫzen-i sırr-ı ʿışḳ olan buldı ḥalāṣ-ı cāvidān / Ṣāf ola **ẕikr** ile göñül cürm ü günāhı n'eylerüz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 5). [ẕikr,]*

ʿİnāyet eylegil şāhā ḥabībüñ Muṣṭafā ḥaḳḳı / Ki **ẕikrüñden** senüñ bir an İlāhi olmayam epsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 13). [ẕikrüñden, -ün, -den]*

Derdüme devā itse **ẕikrini** ġıdā itse / Dil aña senā itse şefḳat nic'olur görsem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 5). [ẕikrini, -i, -n, -i]*

Allāh **ẕikrini** ḳoma dilden ṣaḳın ṣaḳın / Oldur seni Ḫudāya ḳılan dem-be-dem yaḳīn *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1135, Beyit 1). [ẕikrini, -i, -n, -i]*

Bu Murāduñ ḥāli olmışdur ʻacā'ibden ʻaceb / Oldı **ẕikr** ile mekānı lā-ilāhe illā da hu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 5). [ẕikr,]*

Murādī **ẕikrüñ** olsun hū dem-ā-dem fikrüñ olsun hū / Dem-ā-dem virdüñ olsun hū di lā-mevrūde illā hū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 5). [ẕikrüñ, -üñ]*

Devḥa-i tevḥīdi **zikrüm** arż-ı iẕʿān üstine / Virdi esmārını pes elvān elvān üstine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 1). [zikrüm, -üm]*

Sen daḥı ʻāḳil iseñ kendüñi beẕl eyle yüri / Dā'imā **ẕikr** ile tesbīḥ ile ol ṭāʻatda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 4). [ẕikr,]*

Ẓamīr āyinesin **ẕikr** ile cilā eyle / ʻUlūm-ı evvele āḫirde ibtidā eyle *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 1). [ẕikr,]*

Murād aldı çün kim cevāb-ı ṣavāb / Varup **ẕikrin** arturdı Mevlāsına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1416, Beyit 5). [ẕikrin, -in]*

ẕikrā [1] *Gönülden anmak.*

Murādī merd-i kār oldur yañılmaz ola kārında / Dilinde ẕikri nāmı ḳalbinüñ ẕikrinde **ẕikrādur** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 5). [ẕikrādur, -dur]*

ẕikr eylemek [7] *1. Tekrarlamak, dilinden düşürmemek.*

Cürʻa nūş oldum ezelden ta ebed gitmez ḫumār / Dil açup nāmını **ẕikr eyler** tenümde cümle mū *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 3). [ẕikr eyler, -r]*

Mevtüñi **ẕikr eylegil** gel dā'imā / Eyle şerʿ-i Muṣṭafāya iḳtidā *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 36, Beyit 3). [ẕikr eylegil, -gil]*

2. Allah'ı (C.C.) çok çok anıp azametini düşünmek ve esmâ-i hüsnâsını okuyup tefekkür etmek.

Dem-ā-dem ḥaḳḳı **ẕikr eyle** çün oldur Ḳādir ü Mevlā / Elindedür anuñ ḳabż ile basṭ iḥyā ile ifnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 1). [ẕikr eyle,]*

Ḥamd ü senā añadur luṭf ü seḫası öküş / Şükrini ḳıl dā'imā nāmını **ẕikr eyle** yād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 3). [ẕikr eyle,]*

Bu lezẕet-i fenāyı n'idersin ṭaleb ḳılup / **Ẕikr eyle** Ḥaḳḳı kim dil u cāna ṣafā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 2). [ẕikr eyle,]*

Çü ʿışḳına giriftār oldı bu dil / Anı **ẕikr eylesün** dā'im zebānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 4). [ẕikr eylesün, -sün]*

Pādişāhum ʻināyet eyle baña / **Ẕikrüñ eyle** küşādedür efvāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1220, Beyit 5). [ẕikrüñ eyle,]*

ẕikr-i dehān ḳılmak [1] *Ağzın zikretmesi, anması; Allah'ı anmak, zikretmek.*

Geldi Murādī kesrete yümn ile gerçi kim / Vaḥdetde **ḳıldı ẕikr-i dehānum** seni seni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 5). [zikr-i dehānum ḳıldı, -dı]*

ẕikr-i dildār [1] *Sevgilinin zikri, sıkça hatırlanışı.*

Ḥarīm-i Kaʿbe-i vuṣlat ṭavāfın ḳıldı şunlar kim / Dem-ā-dem **ẕikr-i dildār** ile lebbeyk aña ezberdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 2). [zikr-i dildār,]*

ẕikr-i ezel [1] *Çok eskiden beri dilde tekrarı edilen, vird edinilmiş olan.*

Vird-i nāmında müsemmāsı durur **ẕikr-i ezel** / İsm-i nāmına durur ẕākir-i evrād-ı ṣıfat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 4). [zikr-i ezel,]*

ẕikr-i ḥabīb [1] *Sevgilinin zikri, sevgiliyi anma.*

Dilinde vaḥş u ṭayruñ cümleten **ẕikr-i ḥabīb** el-ḥaḳ / Kimi ṭālib kimi rāġıb kimisi ḥāl ile tevvāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 2). [zikr-i ḥabīb,]*

ẕikr-i ḥabīb-i ḳalb [1] *Kalbin sevgilisinin zikri, hatırlanışı, anılması.*

Oldı **ẕikr-i ḥabīb-i ḳalbe** ṣafā / Ẕākire geldi ḥükm-i "kerremnā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 1). [zikr-i ḥabīb-i ḳalbe, -e]*

ẕikr-i ḥaḳ [5] *Allah'ı zikretme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Devletüñ var ise çek fānī cihāndan destüñi / Künc-i ʿuzlet iḫtiyār it **ẕikr-i Ḥaḳ** devlet yiter *(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 2). [zikr-i ḥaḳ,]*

ẕikr-i ḫudā [3] *Allah'ı zikretmek.*

Eksük itme dilüñde **ẕikr-i Ḫudā** / Söyle "Sübḥāne Rabbiye'l-aʿlā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 1). [ẕikr-i ḫudā,]*

Ey Murādī dilerseñ aʿlā cāh / Eksük itme dilüñde **ẕikr-i Ḫudā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 9). [ẕikr-i ḫudā,]*

Her seḥer **ẕikr-i Ḫudādur** bu lisānumda benüm / Ḫalḳ olınmadın daḥı sevgüsi cānumda benüm *(Murâdî Dîvânı, Müfret 26, Beyit 1). [ẕikr-i ḫudādur, -dur]*

ẕikr-i ḫudāyı eylemek [1] *Allah'ı zikretmek.*

Eylegil ẕikr-i Ḫudāyı her zamān / Bulasın nār-ı cehennemden amān *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 36, Beyit 2). [ẕikr-i ḫudāyı eylegil, -gil]*

ẕikr-i illā'llāh [1] *İlla'llah zikri.*

Dilerseñ levḥ-i dilde yazmaġa ger naḳş-ı bismi'llāh / Dem-ā-dem eksük olmasuñ dilüñde **ẕikr-i illā'llāh** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 1). [ẕikr-i illā'llāh,]*

ẕikr-i inşā ḳılmak [1] *Allah'ı anmak, zikretmek.*

Vāḥid olmayınca kesretden vahīd olmaz fu'ād / Ḥaḳ bulınmaz **ḳılmayınca ẕikr-i inşā** elsine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 4). [ẕikr-i inşā ḳılmayınca, -ma, -(y)ınca]*

ẕikr-i lisan [1] *Dilin zikri, duâsı.*

ʿAzīzümdür refīḳ u mūnisümdür / Benüm **ẕikr-i lisānumdur** maḥabbet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 11). [ẕikr-i lisānumdur, -um, -dur]*

ẕikr-i saʿy [1] *Safa Merve arasında yapılan yürüyüşteki zikir, dua.*

Ẕikr-i saʿyüm çün benüm kūyuñda kaʿbemdür cemāl / Merve ḥaḳḳı çün ḫafādur ārzū her māh ü sāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 1). [ẕikr-i saʿyüm, -üm]*

ẕikr itmek [5] *1. Anmak, hatırlamak*

Nice **ẕikr ide** seni ʿabd-i żaʿīf / Oldı esmāñ ẕātuña meclā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 8). [ẕikr ide, -e]*

Leyse fi'd-dāreyni illā hū kelāmın **ẕikr idüp** / Terk idüp anuñ tefsīri imlāsındayam *(Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 2). [ẕikr idüp, -üp]*

Ḥaḳḳumı ḥaḳ itmede ḥaḳdur baña meşkūr olan / Nāmını **ẕikr itmede** oldur baña meẕkūr olan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 1). [ẕikr itmede, -me, -de]*

Ey Murādī merd-i ḥaḳ oldur ki dā'im **ẕikr ide** / Ẕākir ü şākirdedür sırr-ı nihān-ı cāvidān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 5). [ẕikr ide, -e]*

2. Allah'ı (C.C.) çok çok anıp azametini düşünmek ve esmâ-i hüsnâsını okuyup tefekkür etmek.

Ne ḥākem **ẕikr ide** Ḥaḳḳı lisānum / Doyımaz çün celāline bu cānum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 1). [ẕikr ide, -e]*

ẕikr ḳılmak [4] *Zikretmek, anmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī ol Ḫudā-yı bī-zevāli / Dem-ā-dem **ẕikr ḳıl** çün dem bu dem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 5). [ẕikr ḳıl,]*

ẕikr olmak [2] *Sözünü etmek, dile getirmek, anmak.*

Dünyā niʿamına baḳmazam ben / **Ẕikr oldı** benüm hemān zevādüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 3). [ẕikr oldı, -dı]*

N'idersin sen bu nāṣūtı ṭaleb ḳıl rāh-ı lāhūtı / Çü **ẕikr oldı** gönül ḳutı dem-ā-dem ẕākir ol her gāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 2). [ẕikr oldı, -dı]*

ẕikru'llāh [1] *Allah'ı zikretme, anma.*

Ġāfil itme bir nefes ḳalbüñi **ẕikru'llāhdan** / Her ne kim isterseñ ey dil istegil Allāhdan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 1). [ẕikru'llāhdan, -dan]*

ẕikr ü fikr [1] *Konuşulup düşünülen şey.*

Gülşen-i vaṣluñ duyaldan ʿandelīb-i cānumuz / Yimez içmez **ẕikr ü fikrüñ** aña āb u dānedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 3). [ẕikr ü fikrüñ, -ün]*

ẕi'l-beḳā [1] *Bekâ sahibi, Allah.*

Minnetüm sen şāhadur ġayrıya yoḳdur minnetüm / Senden özge mesnedüm yoḳ yā ilahī **ẕi'l-beḳā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 2). [ẕi'l-beḳā,]*

ẕi'l-celāl [1] *Büyüklük ve haşmet sahibi olan Allah.*

Yā mü'minü'l-müheymin ü yā Rabbi **ẕi'l-celāl** / Sensin ḥakīm ü ḳādir ü sulṭān-ı ẕi'l-beḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 2). [ẕi'l-celāl,]*

ẕi'l-cemāl [1] *Cemal, güzellik sahibi; Allah.*

Çü sensin ẓāhir ü bāṭın senüñdür evvel ü āḫir / Cemālüñ bī-nişān ammā ʿacā'ib **ẕi'l-cemālsin** sen *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 3). [ẕi'l-cemālsin, -sin]*

ẕillet [5] *Aşağı olma, hakirlik, horluk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ser-firāz olmaḳda çoḳ saʿy eyledüm minnet aña / **Ẕilleti** terk itmişem gördüm ki az ehlindedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 4). [ẕilleti, -i]*

zincir [2] *Birbirine geçmiş bir sıra metal halkadan oluşan bağ.*

Uzatma elüñ genc-i leb-i yāre şaḳın kim / Baġlamaya destüñi senüñ **zincīre** kākül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 5). [zincīre, -e]*

Ey benüm ḥālüm şoran bi'llāh sen bī-gānesin / Yā ḫū **zincīre** ṭaḳılmış bir delü dīvānesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 1). [zincīre, --e]*

zinde [1] *Canlı, diri.*

Taḥayyür ḳapladı ʿālemleri ḥüsn-i cemālüñden / Anuñ çün **zindeler** bī-ʿaḳl mevt-i ḫ∨āba düşmişdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 4). [zindeler, -ler]*

zinde olmak [3] *Canlı, diri olmak. II Sıkıntısız bir şekilde yaşamak.*

'Ömr ü 'izzetden gelür bir fā'ide aʿmāl ile / Ḳurı ġavġāyı n'idersin **zinde olġıl** ḫāl ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 1). [zinde olġıl, -gıl]*

Ufuḳdan ṭāli' oldum çün benüm mescūd emlāka / Ḳamu ebdāna rūḥum ben benümle **oldılar zinde** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 2). [zinde oldılar, -dı, -lar]*

Zinde olayın dirseñ ʿāṣıḳ ebedü'l-ābād / Var yüri hebā eyle yolında ten ü cānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 5). [zinde olayın, -ayın]*

zīnet [8] *Süs. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī aṣl ferʿ oldı egerçi aṣl-ı evveldür / Miyān-ı āb ü gildendür iren ezhār ile **zīnet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 5). [zīnet,]*

zīnet virmek [1] *Süslemek, güzelleştirmek.*

Añlaya şu kim Murādī ḳavlin / **Virür** iki ʿāleme o **zīnet** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 5). [zīnet virür, -ür]*

zinhar [35] *Sakın, aman, asla. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī çünki başduñ ʿarṣa-i ʿışḳa ḳadem / İvme **zinhār** ivme **zinhār** ivme ivme yāb yāb *(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 5). [zinhār,]*

zinhār ber-zinhār [1] *Sakın, aman.*

Eger el virse el virmek ḳarañudan çıḳar cānı / Velī **zinhār ber-zinhār** gözetme kār-ı aʿlāyı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 4). [zinhār ber-zinhār,]*

zīn-i ġayret [1] *Gayret, çabalama eyeri.*

Zīn-i ġayret bağla himmet esbine / Ey Murādī ḳalma yoġ u varda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 5). [zīn-i ġayret,]*

zīr [2] *Alt, aşağı.*

Maşrıḳ u maġrib iki bālında **zīr** olmış anuñ / Yedi deryā oldı minḳārında cānum ḳaṭre-veş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 2). [zīr,]*

Ey Murādī seni yār eyledi çün kim maḫṣūṣ / **Zīri** terk eyledi geçdi daḫı bālādan dil *(Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 5). [zīri, -i]*

zīr-i bālına almak [1] *Kanadı altına almak. II Himâye etmek.*

Devḥa-i tevḥīdde yapdı Murādī āşiyān / **Zīr-i bālına alupdur** her ne kim var muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 5). [zīr-i bālına alupdur, -up, -dur]*

zīr-i cā [1] *Yerin altı. II Mezar.*

Yatanlar **zīr-i cāda** şanma mürde / Naẓar ḳıl anların iḥyāsı var mı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 2). [zīr-i cāda, -da]*

zīr-i dest-i muṭlaḳ olmak [1] *Allah'ın elinin altında olmak II Allah'ın hükmü, kudreti altında olmak.*

Şāhidem ben şāhidem ʿaynındadur aṣl-ı şühūd / **Zīr-i dest-i muṭlaḳ olmışdur** bugün miftāḥ-ı cūd *(Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 1). [zīr-i dest-i muṭlaḳ olmışdur, -mış, -dur]*

zīr-i ḫāk [1] *Toprağın altı.*

İʿtimād-ı māl ü cāh itme ṣaḳınġıl sen sen ol / Çün bilürsin **zīr-i ḫāk** olur saña āḫır maḳar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 2). [zīr-i ḫāk,]*

zīr-i ḫāk olmak [1] *Toprak altında olmak, ölmek.*

Ey nice şāhān-ı ʿālem **zīr-i ḫāk olmış** yatur / Pehlivān-ı ṣaf-şikenler hep helāk olmış yatur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 1). [zīr-i ḫāk olmış, -mış]*

zīr-i ḫıyām [1] *Çadırın altı.*

ʿAceb menzil-i bü'l-ʿacebdür bu **zīr-i ḫıyām** / Ḫayāl-i zilāl oldı cümle vücūh-ı ḫayāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 3). [zīr-i ḫıyām,]*

zīr-i ḫucb [1] *Örtünün altı.*

Cemāl-i lā-naẓīrin keşf iderse **zīr-i ḫucbından** / Ziyāde ola ol demde ḳamu üftādenüñ meyli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 2). [zīr-i ḫucbından, -ın, -dan]*

zīr ile bālā [5] *Aşağı ve yukarı, alt ve üst. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Segān-ı kūyun ayaḳ başduġı yire viren būse / Ḳılupdur pādişāhum **zīr ile bālādan** istiġnā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 3). [zīr ile bālādan, -dan]*

zīr ile bālā ḳılmak [1] *Aşağı ve yukarı kılmak. II Tüm yönleriyle incelemek, değerlendirmek.*

ʿĀlemüñ ḥālini her laḥẓa temāşā ḳıldum / Gezüben seyrini her **zīr ile bālā ḳıldum** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 1). [zīr ile bālā ḳıldum, -du, -m]*

zīr-i men olmak [1] *Benim aşağımda olmak. II Aşkta alt pâyede olmak.*

Ḳamer sevdā ḥicābından ne var ger **zīr-i men olsa** / Çü tāb-ı şems-i nūrānī cihān içre ʿayān oldı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 2). [zīr-i men olsa, -sa]*

zīr-i pā [1] *Ayağın altı. II En aşağısı, aşağıdan daha aşağı.*

Bir şāḫ-sār zevraḳa döndi bu fülk-i dil / Deryāda ḥadde irse bulur **zīr-i pā** ferāġ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 2). [zīr-i pā,]*

zīr ü bālā [9] *Yer ve gök. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġāfil şaḳın olma sen bir gün ecel irişür / ʿÜryān olursın sen hem **zīr ü** hem **bālā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 2). [zīr ve bālā,]*

zīr ü zeber olmak [2] *Alt üst olmak.*

Ġayret-i vaḥdet çü cūş ide ḳalur mı nesneden / Her ne deñlü var ola kesret **olur zīr ü zeber** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 2). [zīr ü zeber olur, -ur]*

Çün iki cihānda bu Murād oldı müsellem / Kim aña muṭīʿ olmaya **zīr ü zeber oldı** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 5). [zīr ü zeber oldı, -dı]*

zīrā [11] *Çünkü, bundan dolayı.*

Didüñ çünki Lā-taḳneṭū olmazam ben ḳanūṭ / İderven bu şükrümle **zīrā** ziyāde recā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 2). [zīrā,]*

zire [2] *Zîrâ, çünkü, şundan dolayı.*

Baḥr-ı ʿışḳa degme bir kes şalımaz dil zevraḳın / Ṭavr u ṭarzın fehm idemez **zīre** eṭvārı degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 2). [zīre,]*

Ṭuymadum tīgüñden olan yaranuña acısını / **Zīre** kim tīġuñ durur bu yaramuñ öz merhemi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 2). [zīre,]*

żiyā [35] *Işık, parlaklık, aydınlık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel kemālüñ lemʿasından ʿāleme neşr it **żiyā** / ʿĀlem ü ādemde ʿālem ādem olsun muṭlaḳā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 1). [żiyā,]*

żiyā-baḫş olmak [1] *Aydınlık veren, ışık saçan.*

Ḥilye-i envāʿ ile oldı müzeyyen şehr-i dil / Kā'ināta çün **żiyā-baḫş oldı** bu envārumuz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 2). [żiyā-baḫş oldı, -dı]*

żiyā bulmak [1] *Aydınlanmak, ışıkla, nurla dolmak.*

Nūr-ı maḥż odı ezelden lemʿa-i dīdār-ı Ḥaḳ / Emri ile her dü ʿālem **buldılar** andan **żiyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 4). [żiyā buldılar, -dı, -lar]*

żiyā düşmek [1] *Aydınlık olmak, ışımak.*

Seḥer tāb-ı cemālüñden **żiyā düşdi** çü dünyāya / Mülāzım oldı insāna melā'ik düşdi ġavġāya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 1). [żiyā düşdi, -di]*

żiyā virmek [16] *Işık vermek, nurlandırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿIşḳ zencīri ṭaḳıldı çünki dil ḳandīline / Yir ile gökde vü māfīhāya **virdi** ol **żiyā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 4). [żiyā virdi, -di]*

żiyā-yı āferīniş [1] *Yaratılış ışığı, nuru.*

Żiyā-yı āferīnişden olupdur ʿālem-i sānī / Ben evvel ḫalḳ olundum çün baña devrāndur anı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 1). [żiyā-yı āferīnişden, -den]*

żiyā-yı ʿayn-ı ādem [1] *İnsanın gözünün ışığı.*

Çerāġ-ı çeşm-i ʿālemdür cemāli gözleyen gözler / **Żiyā-yı ʿayn-ı ādemdür** cemāli gözleyen gözler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 1). [żiyā-ı ʿayn-ı ādemdür, -dür]*

żiyā-yı hū [1] *Allah zikrinin nuru, ışığı.*

Şems-i ezel çü ṭoġdı 'avālim semāsına / Eṭrāfa oldı münteşir ey dil **żiyā-yı hū** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 2). [żiyā-yı hū,]*

żiyā-yı şems [1] *Güneşin parlaklığı, ışığı.*

Mekānı ṭarfetü'l-ʿayn içre aldı oldı pür-envār / Dücā ḳıldı anuñ nūrı **żiyā-yı şems** ile ayı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 4). [żiyā-yı şems,]*

żiyā-yı vech [2] *Yüzün ışığı, parlaklığı.*

Nice teşḫīş ide yārüñ cemāl-i bā-kemālinden / Muḥīṭ oldı **żiyā-yı vech** o kim envāra yüz ṭutdı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 3). [żiyā-ı vech,]*

Żiyā-yı vech ile mihrüm münevver itdi beni / Meremmet itdi vücūdum muʿammer itdi beni *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 1). [żiyā-yı vech,]*

żiyā-yı żavʿ [1] *Aydınlığın ışığı.*

Żiyā-yı żavʿı maḥv eyler eger ādemde ʿālemde / Miyān-ı beyn beyninden eger berḳ ura envārum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 4). [żiyā-ı żavʿı, -ı]*

ziyād [11] *Çok, fazla, artma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nihāyetde çün kim olupdur göñül müntehā / Velīkin **ziyādile** ister ola bī-bahā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 1). [ziyādile, -ile]*

ziyade [22] *Çok, fazla. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Didüñ çünki Lā-taḳneṭū olmazam ben ḳanūṭ / İderven bu şükrümle zīrā **ziyāde** recā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 2). [ziyāde,]*

ziyāde eylemek [5] *Fazlalaştırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī ḥamdüñi **eyle ziyāde** sāʿaten sāʿat / İki vech üzre feṯḥ u nuṣret ile olur eyyāmuñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 5). [ziyāde eyle,]*

ziyāde itmek [4] *Arttırmak, çoğaltmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Necāta irdi bu kim eyledi özin teslīm / Dem-ā-dem **ide ziyāde** o nāle-i seḥerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1140, Beyit 2). [ziyāde ide, -e]*

ziyāde ḳılmak [4] *Arttırmak, çoğaltmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī çü sendedür ḥikmet / Ḥikmetüñi **ziyāde ḳılsun** Rab *(Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 5). [ziyāde ḳılsun, -sun]*

ziyād-ender ziyād olmak [1] *Bereket, bolluk içinde olmak.*

Līk istiġnāda ol ḳılma bulara hiç meyl / Tā **ziyād-ender ziyād olup** bulasın iḥtişām *(Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 4). [ziyād-ender ziyād olup, -up]*

ziyāde olmak [3] *Fazla olmak.*

Maʿrifet bābında baḫs itdi 'uḳūl-ı evvelīn / Āḫirīnüñ 'aḳlı **olmışdur ziyāde** lā dime *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 2). [ziyāde olmışdur, -mış, -dur]*

Cemāl-i lā-naẓīrin keşf iderse zīr-i ḫucbından / **Ziyāde ola** ol demde ḳamu üftādenüñ meyli

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 2). [ziyāde ola, -a]

ʿAcze olduñsa maḳar ey ṣāḥib-i feyż-i kemāl / Ṣol ḳadar ola ziyāde ṣaymayasın hiç ʿad *(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 20, Beyit 3). [ziyāde ola, -a]*

ziyād eylemek [3] *Arttırmak, çoğaltmak.*

Yā murād-ı külli şey'in şeydedür aṣl-ı murād / Fecr-i ṣādıḳ lemʿası ʿışḳı **ziyād eyler** ziyād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 1). [ziyād eyler, -r]*

Pes **eyledüm** yine şükrüm ziyāde üzre **ziyād** / Buyurdı kim saña her laḥẓa inḳiyād ideyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 4). [ziyād eyledüm, -dü, -m]*

Şükr iderven saña yā Rabbi **ziyād eyle** baña / Ki ziyād olması maḳbūle ʿalāmetdür bu *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 4). [ziyād eyle,]*

ziyād itmek [2] *Arttırmak.*

Senā vü şükrümi ister ki ben **ziyād ideyin** / Didi ziyāde iderseñ ben izdiyād ideyin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 1). [ziyād ideyin, -e, -(y)in]*

Şükri **ziyād itmişüz** şükrümüz içinde biz / Ṭurfe-i vāḥid durur cümle-i naʿmā bize *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 3). [ziyād itmişüz, -miş, -üz]*

ziyād ḳılmak [2] *Arttırmak, çoğaltmak.*

Ḥamdümi ḥamd eyledükce **ḳılduñ** elṭāfuñ **ziyād** / Her neye el urdum ise baña āsān eyledüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 3). [ziyād ḳılduñ, -du, -n]*

Eylemiş idi bana merḥameti **ḳıldı ziyād** / Gördi ʿışḳını benüm dīde-i giryānumda *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 4). [ziyād ḳıldı, -dı]*

ziyād olmak [5] *Artmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ʿÖmrümüz ẕātuñda gördük ey ḥabīb **olmış ziyād** / Mā-ḥaṣal taḥsīline bunuñ iderdük ictihād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 1). [ziyād olmış, -mış]*

ziyād u ber-ziyād eylemek [1] *Fazlasıyla arttırmak.*

Ṭulūʿ-ı mihr-i mihrüñle żiyā vir ḫāne-i ḳalbe / Bu minvāl üzre iḥsānuñ **ziyād u ber-ziyād eyle** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 2). [ziyād u ber-ziyād eyle,]*

ziyād virmek [1] *Fazlalaştırmak, çoğaltmak.*

Ḳālıb-ı fersūdeye cān-baḫş olupdur bu kelām / Ey Murādī ḥażret-i Ḥaḳ zihnüñe **virsün ziyād** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 5). [ziyād virsün, -sün]*

ziyafet [1] *Misafiri yedirip içirme, şölen, davet.*

Vücūda vecd olup mihmān **ziyāfetde** fidādur cān / Müdebbirden olur dermān "ve debbernāhü tedbīrā" *(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 2). [ziyāfetde, -de]*

ziyan [6] *Bir şey veya kimsenin sebep olduğu çıkar kaybı, zarar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kā'ināt olmasa aña ne **ziyān** / Ẕikr içün ḳıldı bunları maḥżā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 5). [ziyān,]*

ziyān itmek [2] *Yersiz, boş yere harcamak; zarara uğratmak. II Kötü bir durumla karşılaşmak, kaybetmek.*

ʿAvn-ı yār ile **ziyān itmedi** kesret baña hiç / Melā-ı kesrete baḳsam baña vaḥdet görinür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 2). [ziyān itmedi, -me, -di]*

Zāhidā gel bize uy tā ki **ziyān itmeyesin** / Kendü īmānuñı gör baḳ bizüm īmānumuza *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 2). [ziyān itmeyesin, -me, -(y)e, -sin]*

ziyān-kār [1] *Zarar veren.*

Velī mūẕī durur ġāyet **ziyān-kār** / Gezer baş üzre ammā yāre beñzer *(Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 5). [ziyān-kār,]*

ziyān ḳılmak [1] *Zarar etmek.*

İşit kelām-ı Murādī **ziyān ḳılmayasın** / Ḳuşan miyānuña muḥkem maḥabbetin kemerin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 5). [ziyān ḳılmayasın, -ma, -(y)a, -sın]*

ziyān olmak [1] *Boşuna harcanmak, zarar görmek.*

Līk bildi bir beyānı bu dil-i şeydā k'aña / Ẕerresin ḳılmaz beyān **olsa** ḳamu eşyā **ziyān** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 3). [ziyān olsa, -sa]*

ziyāret itmek [1] *Bir yeri görmeye gitmek.*

Rāh-ı ḥaḳīḳatümde çün ḳalmadı cāy-ı muḥterem / Cümle **ziyāret itmişem** niteki Kaʿbe vü Ḥarem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 1). [ziyāret itmişem, -miş, -em]*

żucret [1] *İç sıkıntısı, yürek darlığı.*

Żucreti terk eyle yāruñdur Ḫudā / Laḥẓa laḥẓa ibtidā vü intihā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 1). [żucreti, -i]*

ẕuhr-ı uḫrā [2] *Ahiret için gerekli olan şey.*

Ḳo bu ġavġā-yı dünyāyı gözet gel **ẕuḫr-ı uḫrāyı** / Be-v'Allāhi ḥisāb eyler ḳomaz bir nīme-i ḫīrāṭ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 4). [ẕuḫr-ı uḫrāyı, -(y)ı]*

Mā'il-i cā vü ḥaşem olma sebāt olmaz aña / **Ẕuhr-ı uḫrā** ḳıl ṭaleb baḳma cihān eṭvārına *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 2). [ẕuhr-ı uḫrā,]*

ẓuhūr [11] *Zâhir olmak, meydana çıkmak, belli olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında*

belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mübdiʿ-i küll-i bedāyiʿden **ẓuhūrın** bilmedi / Ḳaldı maḥcūb-ı ebed Ḥaḳ virmedi dermān aña *(Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 3). [ẓuhūrın, -ın]*

ẓuhūr eylemek [7] *Ortaya çıkmak, görünmek, belirmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Semʿe irse bī-ḥurūf ey merd-i dānā aṣl-ı ḥarf / Her vaḳāyiʿ kim **ẓuhūr eyler** muʿammāsındadur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 4). [ẓuhūr eyler, -r]*

ẓuhūr-ı 'alleme'l-esmā [1] *"Allah Adem'e bütün isimleri öğretti. Sonra onları önce meleklere arz edip: Eğer siz sözünüzde sadık iseniz, şunların isinlerini bana bildirin, dedi." (Bakara 2/31) ayetinin ortaya çıkışı, varlığı.*

'Ulūm-ı ẓāhire bāṭın yine bu bāṭına ẓāhir / **Ẓuhūr-ı 'Alleme'l-esmā** benüm āyāt-ı ḳalbümde *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 2). [ẓuhūr-ı 'alleme'l-esmā,]*

ẓuhūrī [1] *İlâhî sıfat ve isimlerin bir surete bürünüp ortaya çıkması, varlık suretinde görünmesi.*

Bu cümle ẕāta irişdi ki ol durur a'ẓam / Murādī eyle murāduñ **ẓuhūrīdür** her ān *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 5). [ẓuhūrīdür, -dür]*

ẓuhūr itmek [6] *Meydana gelmek, görünmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İsm-i ḥayyīden müsellemdür selāmında selām / Pes selāmetden **ẓuhūr itse** n'ola başında tāc *(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 3). [ẓuhūr itse, -se]*

ẓuhūr ḳılmak [3] *Meydana gelmek, ortaya çıkmak.*

Reşḥa-i ʿaynumda eyler çünki deryālar ẓuhūr / Ol deñizler ḳaṭresini **ḳıldı** dünyālar **ẓuhūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 1). [ẓuhūr ḳıldı, -dı]*

Bu vücūdum ʿarṣasında merd-i meydān olmışam / Nice eşcāʿlar başıldı **ḳıldı** ġavġālar **ẓuhūr** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 2). [ẓuhūr ḳıldı, -dı]*

Ḥüsn-i Yūsufda eger **ḳıldı** ise ḥāl **ẓuhūr** / Ḥāl-i Yaʿḳūbda gör ʿışḳ ile cānı nicedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 3). [ẓuhūr ḳıldı, -dı]*

ẓulem [4] *Karanlıklar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sen Murāduñ ger kelāmiyle ḳılasın pes ʿamel / Ḳalmaya āyīne-i ḳalbüñde bir ẕerre **ẓulem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 5). [ẓulem,]*

ẓulm [3] *Haksızlık, eziyet, ceḍa.*

Yaraşur cānā saña ʿāşıḳlaruñ şād idesin / Şānuña ḥāşa düşer mi **ẓulme** bünyād idesin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 1). [ẓulme, -e]*

Gel berü mürşid idin gel bu Murāduñ suḫanın / Diñlemezseñ saña **ẓulm** ile sitem-kār olasın *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 5). [ẓulm,]*

Ḳuruldı ḫayme-i 'adli ki ḥāşā **ẓūlm** ola meyli / Dilerseñ ḥamd ḳıl ḫaylī gele tā işüñ ortaya *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 4). [ẓūlm,]*

ẓulmini çekmek [2] *Eziyet görmek.*

Cevr-i hicr-i yārden her kim ki **çekdi ẓulmini** / Bu Murāduñ ḳatına gelsün ki görmeye sitem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 5). [ẓulmini çekdi, -di]*

Cevr-i hicr-i yārdan her kim ki **çekdi ẓulmini** / Bu Murāduñ ḳatına gelsün ki görmeye sitem *(Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 5). [ẓulmini çekdi, -di]*

ẓūlm ü cevr [1] *Zulüm ve eziyet.*

Gel tefekkür eylegil bir dem ḳıyāmeṭ günlerin / **Ẓūlm ü cevri** terk idüp ḫavf eylegil sübḥāndan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 2). [ẓūlm ü cevri, -i]*

ẓulm ü eẕā olmak [1] *Zulüm ve ezâ etmek.*

Ey Murādī sırr-ı Ḥaḳdur çün "ene'l-Ḥaḳ" söyleyen / Yā nedür Manṣūr-ı Ḥallāca **olan ẓulm ü eẕā** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 5). [ẓulm ü eẕā olan, -an]*

ẓulm u ḫayf eylemek [1] *Eziyet ve haksızlık etmek.*

Ey Murādī bize her kim gele ṭavʿan dilerüz / **Ẓulm u ḫayf eylemezüz** kimseye ikrāh ile biz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 5). [ẓulm u ḫayf eylemezüz, -mez, -üz]*

ẓulmānī [1] *Karanlığa âit, karanlıkla ilgili, karanlık.*

Seḥerde açdı **ẓülmānī** niḳābın şāhid-i ḳudret / Gelüp envār-ı berḳınden cihāna ʿālem-i fiṭrat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 1). [ẓülmānī,]*

ẓūlmānī ḳafes [1] *Karanlık kafes. II Beden.*

Bu **ẓūlmānī ḳafesden** murġ-i cānı eyleyüp āzād / Ḥayāt-ı cāvidānī ibtidā vü intihā iste *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 3). [ẓūlmānī ḳafesden, -den]*

zulmāt [1] *Karanlıklar.*

Nār-ı dūzaḫdan ṣanurdum 'ālemüñ **ẓulmātını** / Perde-i hicrüñden olmış eyledüm ışġā yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 2). [ẓülmātını, -ı, -nı]*

ẓulmet [10] *Karanlık.*

Kāne sevdā'i bi'l-beyāżi mucīb / **Ẓulmet** içre bulınur āb-ı ḥayāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 4). [ẓulmet,]*

Şemʿ oldı hemān mihre münevver gibi enver / Ṭarḥ eyledi bes **ẓulmeti** ḳılmadı şefāʿat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 4). [ẓulmeti, -i]*

Dū-cihānı cāna ḳısmet eylemiş / Buldı **ẓulmetden** żiyādan iltiẕāẕ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 3). [ẓulmetden, -den]*

Ẓulmet içre istedüm āb-ı ḥayāt / Eşk-i çeşmi şuşadum āb añladum *(Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 2). [ẓulmet,]*

Seḥāb-ı dücāsını mihrinden itdüm çü refʿ / Giderdüm ḳamerden ḳamu maḥv idüp **ẓulmetin** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 3). [ẓulmetin, -in]*

Ḥicābuñ perdesin ḳaldur bulasın nūr-ı ẓulmetde / Dimişlerdür mesel **ẓulmetdedür** bil āb-ı ḥayvānı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 5). [ẓulmetdedür, -de, -dür]*

Cehd ḳıl bu ḥicābı refʿ idesin / Nūr olup **ẓūlmetüñi** refʿ idesin *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 2). [ẓūlmetüñi, -üñi]*

Çü yazdı bunları nūr oldı bāhir / Anuñ ardınca **ẓūlmet** oldı ẓāhir *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 4). [ẓūlmet,]*

II Gaflet.

Murāduñ sözinüñ her birisidür mürşid-i kāmil / Nice **ẓulmet** ḥicābında ḳalanları ider irşād *(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 5). [ẓulmet,]*

Beni ḳurtar ilāhi **ẓulmetden** / Olmayam tā yolumda ben güm-rāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1220, Beyit 3). [ẓulmetden, -den]*

ẓulmetde ḳalmak [1] *Karanlıkta kalmak. II Gaflete düşmek.*

Devlet saʿādet ister iseñ ey refīḳ ger / **Ẓulmetde ḳalma** gel berü bir baḫtiyāra gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 3). [ẓulmetde ḳalma, -ma]*

ẓulmet-i beyżā [1] *Çok beyaz karanlık. II Görünenin içindeki gayb.*

Ḳudretinden ol Ḥudānuñ āşikāre her ne var / **Ẓulmet-i beyżāsına** sırr oldı bu leyl ü nehār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 1). [ẓulmet-i beyżāsına, -sı, -(n)a]*

ẓūlmet-i hicran [1] *Ayrılık karanlığı.*

Ey Murādī **ẓūlmet-i hicrān** ile şebʿ dīdeye / Rūzda kim ḳor anı ʿayn-ı viṣāle baḳmaġa *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 5). [ẓūlmet-i hicrān,]*

ẓulmet-ı ḳahr-ı celal [1] *Hışmın helâk ediciliğinin karanlığı.*

Lemʿa ger nūr-ı cemālüñden cihāna irmese / **Ẓulmet-ı ḳahr-ı celālüñ** kimse bī-tār eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 2). [ẓulmet-ı ḳahr-ı celālüñ, -ün]*

ẓulmet-i ḳalb [1] *Kalbin karanlığ.ı II Günahlar.*

Leyse nūrun ʿani'r-recā'i ḳarīb / Açdı nūrı çü **ẓulmet-i ḳalbi** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 3). [ẓulmet-i ḳalbi, -i]*

ẓūlmet sāḥası [1] *Karanlıklar diyarı; ölümsüzlük suyunun bulunduğu yer.*

Buldı **ẓūlmet sāḥasında** çün ḥayāt-ı cāvidān / Vaḥşeti terk eyledi ülfetde ülfetdür yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 2). [ẓūlmet sāḥasında, -n, -da]*

ẓulmet ü nūr [1] *Nur ve zulmet, aydınlık ve karanlık.*

Gice gündüz tefekkür eyler idüm **ẓulmet ü nūrı** / Şeb ile rūzı tārik olmayınca bulmadum furṣat *(Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 2). [ẓulmet ü nūrı, -ı]*

ẓulmet yüzin görmek [1] *Karanlık yüzü görmek, karanlığa maruz kalmak.*

Ṭoġar çün şems-i tābānum biri birinden enver çün / Ebed **ẓulmet yüzin görmez** ḳamerler maḥv olur çün yaḫ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 4). [ẓulmet yüzin görmez, -mez]*

ẓulüm [2] *Karanlık.*

Müntehā-yı muḳteżāyı añlayan şunlar durur / Her **ẓulümden** ḳurtılup taḥṣīl ide nūrāniyet *(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 4). [ẓulümden, -den]*

Şol kimse kim rıżā vire Rabbüñ ḳażāsında / Mir'āt-i ḳalbi ẕerrece anuñ **ẓulüm** degül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 4). [ẓulüm,]*

ẓulümāt [4] *Karanlıklar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün siyeh-pūş olasın ey meh-i tābān-ı cihān / Ḳaplamışdur şanasın āb-ı ḥayātı **ẓulümāt** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 2). [ẓulümāt,]*

zu'm [7] *Zan, batıl zan, boş inanç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bilmedi kimse Murāduñ sözleri maʿnāsını / Her kişi **zuʿmınca** bir vech ile bürhan itdiler *(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 5). [zuʿmınca, -ınca]*

zu'm eylemek [2] *Şüphelenmek.*

Zuʿm eylemesün kimsene kim zuʿmı ḳavīdür / Zuʿmında hemān zuʿm ile iẕʿān arasunlar *(Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 2). [zuʿm eylemesün, -me, -sün]*

Tedḳīḳini arturdı nice kerre müdaḳḳiḳ / İẕʿān ile **zu'm eyledi** bulmadı mecāli *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 3). [zu'm eyledi, -di]*

zūr [1] *Güç, kuvvet.*

Hedm oldı yine **zūrum** ile kalʿa-i hestī / Meydān-ı fenāda yine merdānelügüm var *(Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 3). [zūrum, -um]*

zübde-i a'yān olmak [1] *En önde gelenlerin, şeref sahiplerinin özü, kaynağı olmak.*

ʿĀlem-i sırr-ı ḥafādur nāḳil-i ʿilme'l-yaḳīn / Muḳtedā-yı evliyādur **zübde-i aʿyān olan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 2). [zübde-i aʿyān olan, -an]*

zübde-i ḥaḳā'iḳ [1] *Hakikatler özü, merkezi.*

Ey **zübde-i ḥaḳā'iḳ** sırruñ ricā-i vāsıḳ / Ey ṣādıḳ-ı güzīde ṣıdkuñ çü ṣubḥ-ı ṣādıḳ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 1). [zübde-i ḥaḳā'iḳ,]*

zücāc [1] *Sırça, cam şişe.*

Ey Murādī ṭarfetü'l-ʿayn oldı aḥvāl-ı cihān / Kimse ḳalbin münkesir ḳılma gönüldür çün **zücāc** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 5). [zücāc,]*

zücāce-i ḳurba [1] *Yakınlık sırçası. II Allah'a yakınlık.*

Yüzini ḳıldı muḳābil **zücāce-i ḳurba** / Yüzini Ḥaḳḳ ile gördi irüp ḥaḳīḳata pes *(Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 4). [zücāce-i ḳurba, -a]*

ẕü-fünūn [2] *Bilgili kişi.*

Cāmiʿü'l-esrār olaldan bu Murādī **ẕū-fünūn** / Şol ki ṭaġıtmadı kendin bilmedi cemʿiyyetüm *(Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 5). [ẕū-fünūn,]*

Tārik-i ġayr olalıdan bu Murādī **ẕū-fünūn** / Vuṣlata ḳılmaz ḳanāʿat ḳıla mı güftār ile *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 5). [ẕū-fünūn,]*

ẕū-fünūn-ı kâmil [1] *Kemale, olgunluğa erişmiş ilim sahipleri.*

Niʿmet-i dünyāyı ey dil zehr-i ḳātil añlaġıl / **Ẕū-fünūn-ı kāmil** iseñ ṭurma bu ālāya gel *(Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 4). [ẕū-fünūn-ı kāmil,]*

züḥal [1] *Satürn gezegeni olup yedinci felekte yer alır.*

Felekle şems u māh u Zühre Behram / **Züḥāl** Keyvān ḳamusı saña fercām *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 9). [züḥāl,]*

zühd [1] *Dünyaya rağbet etmeme, kendini ibadete verme.*

Rāh-ı me'vāya şu kim tūşe diler ey kāmil / Bu fenā-dārda **zühd** ile ferāġat gözedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 3). [zühd,]*

zühre [1] *Üçüncü kat göğe hakim olduğu söylenilen Çoban yıldızı, Venüs olarak da bilinen çok parlak bir yıldız.*

Felekle şems u māh u **Zühre** Behram / Züḥāl Keyvān ḳamusı saña fercām *(Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 9). [zühre,]*

zülal [8] *Safi, hafif, soğuk, güzel su.*

Çü ʿaynı göstere çeşme naẓarda bir daḫı dir / Mesel durur dil-i teşne olur **zülāle** ḥarīş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 3). [zülāle, -e]*

II Hikmet.

Elā yā eyyühe'l-aḥbāb dıraḫtuñ altıdur kevser / Kim içerse **zülālinden** olup mest olmadı hüşyār *(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 4). [zülālinden, -in, -den]*

Yenbūʿ-ı ḥikmet oldı aḳıtdı dil **zülālin** / Kim nūş iderse anı bilgil ki var idüpdür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 3). [zülālin, --in]*

Ṣunalı āb-ı zülāli raḥm idüp yārüm baña / Bir zülālüm vardur özge **zülāle** beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 4). [zülāle, -e]*

Ṣunalı āb-ı zülāli raḥm idüp yārüm baña / Bir **zülālüm** vardur özge zülāle beñzemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 4). [zülālüm, -üm]*

Sende mihrüm tā ezelden mündericdür ey ḥabīb / Mest ider **zülālüñ** dôstum her dem senüñ *(Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 2). [zülālüñ, -ün]*

Ṣafā ẕevḳini istedüm buldum ānīde / Meẕāḳ-ı revān oldı ʿışḳında aḳan **zülāl** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 2). [zülāl,]*

Murādīnüñ bu vechinden nice vech eylemiş ẓāhir / Velīkin ṣol kişi ḳanmış durur k'içe **zülālinden** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 5). [zülālinden, -i, -n, -den]*

zülāl-i faẓl [1] *Lütfun tatlı suyu.*

Ḳum fe-enẕir ʿaynından aḳıdup **zülāl-i faẓlını** / Faḳr ile faḫr eyleyüb ḳavline bürhān eylemiş *(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 3). [zülāl-i faẓlını, -ı, -(n)ı]*

zülāl-i vücūd [1] *Varlığın tatlı suyu.*

Çü ʿayn-ı raḥmetimiş bilmişem fünūn-ı kemāl / Bu ʿaynumuzda aḳarsa n'ola **zülāl-i vücūd** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 3). [zülāl-i vücūd,]*

ẕülām [2] *Karanlık.*

Ẕülām ile çü żiyā birbirinden oldı cüdā / Birisi maḥż-ı fenā ve birisi maḥż-ı sebāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 3). [ẕülām,]*

Münʿakis oldı cemālüñden gönül mir'ātına / Nūr-ı vechüñ ʿayn-ı żavʿuñ ḳalmadı hergiz **ẕülām** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 3). [ẓulām,]*

ẕü'l-beyān [2] *Belâgat sahibi.*

Maḥż-ı ḥikmetdür vücūdı hem lisānı **ẕü'l-beyān** / Erşed ü a'ẓam durur ġāyetde hem aʿlā durur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 4). [ẕü'l-beyān,]*

Ey Murādī işbu elfāẓuñ beyānı ne'yledür / Bir beyānsın kim seni bir **ẕü'l-beyān** şerḥ eylemez *(Murâdî Dîvânı, Gazel 549, Beyit 5). [ẕü'l-beyān,]*

ẕü'l-celāl [5] *Celal sahibi Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ululuḳ isteyüp özini eyledi celīl / Her dem ṭutar anuñ içün ol **ẕü'l-celāle** göz *(Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 3). [ẕü'l-celāle, -e]*

ẕü’l-cemāl [1] *Güzellik sahibi; Allah.*

Murādī dest-i zārın refʿ ider ol yüce dergāha / Cemālinden diler keşf ide ẕātın **ẕü’l-cemāl** Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 5). [ẕü’l-cemāl,]*

ẕü’l-cemāl olmak [1] *Güzellik sahibi olmak.*

Ey Murādī çün murādında murādın gözledüm / Pes celālinden çıḳuben **ẕü’l-cemāl oldum** yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 5). [ẕü’l-cemāl oldum, -du, -m]*

zü’l-cenāḥ [1] *Iki kanat. II Yardım, lütuf.*

Ravża-i ḳudsīde çoḳdur **ẕü’l-cenāḥ** / Bizde olan bāl bāl-i özgedür *(Murâdî Dîvânı, Gazel 538, Beyit 2). [ẕü’l-cenāḥ,]*

ẕü’l-cenāḥ olmak [1] *İki kanat sahibi olmak. II İnayet görmek.*

Ser-be-ser serrā vü ġarrā ṣoḥbetin ḳıldum ḳamu / **Ẕü’l-cenāḥ olup** hemān bāl ile bāl oldum yine *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 3). [ẕü’l-cenāḥ olup, -up]*

ẕü’l-elem olmak [1] *Elem sahibi olmak.*

Şerḥ ü beyāna gitmedi andan olan mülāṭafat / Her kime irdi buldı yol bulmayan **oldı ẕü’l-elem** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 3). [ẕü’l-elem oldı, -dı]*

zülf [9] *Yüzün iki cihetinden sarkan saç, saç büklümü. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yapışuben dile ḥācet o mehüñ **zülfine** kim / Leyletü’l-ḳadrdur anuñ birisi biri berāt *(Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 6). [zülfine, -i, -(n)e]*

zülfeyn [1] *Yüzün iki yanından sarkan iki saç lülesi.*

Muʿanber ḳıldı **zülfeynin** yüzin bedr-i dücā ḳıldı / Terennüm ʿandelīb-i ḳudret itdi ṣavt-ı raʿnādan *(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 2). [zülfeynin, -in]*

zülf-i leyla [2] *Leyla’nın saçı, siyah saçlı.*

Zülf-i Leylāsı seni bende ḳodı çün Mecnūn / Leb-i şīrīni seni eyledi Ferhād göñül *(Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 4). [zülf-i leylāsı, -sı]*

Zülf-i leylāñ idüp beni Mecnūn / Bilmezem ne vaḳt ola viṣāl *(Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 2). [zülf-i leylāñ, -n]*

zülf-i muṭarrā [1] *Göz alıcı, parlak saç.*

Fāriġu’l-bāl oldı ġayrıdan göñül dīvānesi / Boynına zincīr idüp **zülf-i muṭarrā** ṣohbetin *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 2). [zülf-i muṭarrā,]*

zülf-i siyah [1] *Sevgilinin siyah saçı.*

Başuma çıḳdı **zülf-i siyāhuñ** maḥabbeti / Ḳıldı şehā lebüñ mey-i sekrān bu göñlümi *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 3). [zülf-i siyāhuñ, -un]*

zülf-i şebdīz [1] *Siyah saç. (Atın ismine telmihen)*

Zülf-i şebdīzüñ hevāsından başum sevdālıdur / Ey leb-i şīrīn teraḥḥum ḳıl yaşum gülgündur *(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 7). [zülf-i şebdīzüñ, -ün]*

ẕü’l-feraḥ olmak [1] *Ferahlık, rahat sahibi olmak.*

Ḥaḳ sevmedi **ẕü’l-feraḥ olanı** / Añ mevtüñi bī-melāmet olma *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1441, Beyit 3). [ẕü’l-feraḥ olanı, -an, -ı]*

ẕü’l-iḥsān olmak [1] *İhsan, lütuf sahibi; Allah.*

Sensin bize Raḥmān olan sensin bize ġufrān olan / Her demde **ẕü’l-iḥsān olan** göster bize dīdāruñı *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 4). [ẕü’l-iḥsān olan, -an]*

ẕü’l-kemāl [1] *Kemal sahibi.*

Seḥerde refʿ ide çün kim niḳābın ẕü’l-celāl Allāh / Ne ʿālem gösterür ʿuṣṣāḳa ol dem **ẕü’l-kemāl** Allāh *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 1). [ẕü’l-kemāl,]*

zümre-i ebrār [1] *Hayırlılar topluluğu.*

Gel kemāl-i lā-yezālīden maʿārif iste tā / ʿİlm ile maʿdūd olasın **zümre-i ebrārdan** *(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 4). [zümre-i ebrārdan, -dan]*

züyyine bi’l-cemālihi inkeşefet ġıṭā’uhā [1] *Güzelliği ile süslendi, örtüsü açıldı.*

Züyyine bi’l-cemālihi inkeşefet ġıṭā’uhā / Kāne lenā cevābühā ʿaynüke ʿayni hākeẕā *(Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 1). [züyyine bi’l-cemālihi inkeşefet ġıṭā’uhā,]*

SONUÇ

III. Murad Divanı'nın Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü isimli bu çalışma ile hem tarihte hem de Divan Edebiyatı'nda önemli bir yeri olan Sultan III. Murad'ın Türkçe Divanı'ndaki söz varlığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Murâdî Divanı'nın söz varlığını oluşturan kelimeler, tamlamalar, deyimler, atasözleri, ayetler, hadisler bağlamlı dizin yardımı ile belirlenerek alfabetik sıralanmış, kelime ve kelime gruplarının bağlama göre yüklendiği mecâzî anlamlar belirtilmiş, her madde başında tanıkların kullanım sıklıkları gösterilmiştir.

Bu somut verilerin hem Murâdî'nin üslûbunu belirlemeye hem de şairler ve dönemler üzerine yapılacak mukayeseli incelemelere imkan vereceği düşünülmektedir.

Şairin Türkçe Divan'ı Osmanlı hükümdarları içerisinde Muhibbi Divanı'ndan sonra en hacimli ikinci divandır. Muradî Divanı 8398 beyitten müteşekkildir. Sultan III. Murat Divanı'nın Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü çalışmasında 1572 gazel, 48 mesnevi, 48 müfret, 39 kıt'a ve 1 muhammes olmak üzere toplam 1708 şiir kelime kelime incelenmiştir.

Buna göre TEBDİZ sisteminden elde edilen veriler ışığında şairin Divan'ında 109. 856 kelime varlığı bulunmaktadır. Bu kelimelerin 24. 793'ü kelime grubundan oluşmaktadır. Sözlük çalışmamızda 5159 madde başı ve 9956 alt madde anlamlandırılmıştır.

Bu 109. 856 kelime varlığı içerisinde dikkati çeken bazı hususlar vardır. Şair tasavvuf ıstılahında mühim yeri olan kavramları sıkça kullanırken dönemin kelime kadrosunun ana kavramlarından olan beşerî nitelikli bazı sözcükleri çok az kullanmayı tercih etmiştir. Nitekim kelime gruplarıyla birlikte vahdet 46, vahid 42, bahr kelimesi deniz ve bir durumun çokluğu, mübalağa anlamlarının dışında vahdet anlamında 81, kesret 59, zikr 59 kez kullanılırken kadeh 5, kadd 10, mey 10, la'l 8, rakip 8, dehân-dehen 8 kez kullanılmıştır. Bu kavramları tasavvufî ıstılahta dahi kullanmayı pek tercih etmemiştir. Şairin Divan Edebiyatı'nın bu ana kavramlarını az kullanmayı tercih

etmesi, beşerî güzellik unsurları ve içkiyle anılmak istemeyişinden, sahip olduğu hükümdarlık ve halifelik makamının saygınlığını koruma hassasiyetinden, rüyalarında, bilinçaltında kendisini peygamber hatta peygamberden de yüce görmesinden kaynaklanmış olabilir.

Bir diğer husus ise şairin "şerh" kelimesini kelime gruplarıyla beraber 173 defa kullanmasıdır. Murâdî bu kelimeyi özellikle kendi kelamının, şiirlerinin güzelliğinden bahsederken kullanmıştır. Kelimenin kullanım sıklığı şairin kendi şiirlerinin açıklanması isteğinin tezahürü olabilir. Nitekim şairin Farsça gazellerinin şerhine yönelik Şemseddin-i Sivasî Şerhu Gazeliyyati's-Sultan Muradi's-Sâlis isimli eseri kaleme almıştır. Ayrıca Muradî'nin bazı şiirleri Bâkî, Haşimî, Subhî, Hoca Sadeddin, Zekeriya gibi dönemin önemli edipleri tarafından şerh edilmiştir.

Murâdî'nin bu "şerh" ilgisinde Halvetî tarikatına intisab etmesinin de rolü olduğu düşünülmektedir. Halvetî tarikatında rüyaların özel bir önemi vardır ve müridin rüyalarını şeyhe günlük bildirmesi, rapor etmesi gerekmektedir. Şair, Halvetî şeyhi Şücâ Dede'ye rüyalarını tabir ettirmiş ve bu durum onun üzerinde açma, açıklama, yorumlama anlamlarını karşılayan "şerh"e ilgi uyandırmış olabilir. Nitekim Kitâbü'l-Menâmat isimli eserde Sultan Murat'ın 330'un üzerinde rüyasına yer verilmiştir.

Muradî Divanı'nda kullanım sıklığıyla dikkat çeken diğer kelime ise kelime gruplarıyla birlikte "terk" (241 kez) sözcüğüdür. Şairin hayatına bakıldığında belli bir dönemden sonra cuma namazına çıkmayı terk ettiği sarayda ibadet etmeyi tercih ettiği, elçi kabulü gibi mühim hadiseler dışında Divan-ı Hümayun'a katılmadığı, yirmi yıllık hükümdarlığı süresinde hiçbir seferde yer almadığı görülmektedir. Tüm bu olaylar Osmanlı devlet geleneği içerisinde önemli "terk"lerdir.

Sultan III. Murad, Divan'ında deniz ve denizle ilgili kavramları sıkça kullanmıştır. Kelime gruplarıyla birlikte bâdbân 13, bahr 147, mevc 21, emvâc 6, temevvüc 9, fülk 40, yemm 40, telâtum 7, ebhâr 3, ummân 44, gark 37, gavvâs 16, geştî 10, deryâ 121, deniz 8, sahil 7, şinav 10, lü'lü 3, sadef 6, zevrak 18, kulzüm 2 kez yer almıştır. Şairin bu kavramları çok sık kullanmasında sözcüklerin sahip olduğu tasavvufî anlamlar ve bu tasavvufî mananın lirik değer taşıması en temel etkendir. Vahdet denizinde gönül gemisine binen aşık gavvasın inanç, aşk yelkenini açıp kesret

dalgalarında ilerlemesi ve sonunda hakikat, Hak incisine ulaşması tasavvufun lirik ifadesidir.

Toplam 568 kez yer alan bu kavramları şairin tercih etmesinde İstanbul'da inşa edilen büyük bir amiral gemisi de etkilemiş olabilir. Kanunî ve Selim zamanlarında inşâ edilen iki gemi ile rekabet edebilecek büyüklükteki geminin denize indirilişinde Sultan III. Murad ve devlet büyükleri hazır bulunmuş, büyük bir tören tertip edilmiştir. Saraydan dışarı çıkmayı pek tercih etmeyen hükümdarın bu törene katılması duruma önem verdiğinin bir göstergesidir. Şairin kavram dünyasında değer verdiği bir nesne, durum öne çıkmış olabilir.

Divan'da 659 deyim, 2 atasözü tespit edilmiştir. Deyim sayısındaki çokluk konuşma dilinin şair üzerindeki etkisinin tezahürüdür. En sık kullanılan deyimler ise yüz dutmak- tutmak (58), haber virmek (37), göz açmak (26 kez), haber almak (23), söz dinlemek (21), el çekmek (12 kez), kulak urmaktır (10 kez).

Murâdî Divanı'nda 199 ayet ve 28 hadis belirlenmiştir. Ayet ve hadislerin içeriği ise dinî hükümleri bildirmekten ziyade Allah'ın sıfatlarına, insanın nefsânî vasıflarına yöneliktir. Ayet, hadis kullanım sıklığı ve muhtevası Divan'ın tasavvufî nitelik taşıdığının bir diğer göstergesidir. En çok kullanılan ayetler "âyet-i kübrâ" (15 kez), "belî" (11 kez), "fe-emmâ" (13 kez), "leyse lil insânî illâ mâ se'â" (8 kez), "lâ vü len"dir (8 kez). "Men 'aref sırrın" (9 kez), "kenz-i mahfî" (6) en sık kullanılan hadislerdir.

Şairin kelime kadrosu ve bu kadronun kullanım sıklığı onun üslûbu hakkında önemli veriler içermektedir. Duygu ve düşüncelerin ifadesinde hangi isimlerin, eylemlerin kullanıldığı, kelimelerin anlamında meydana gelen genişlemeler, mecazlar Murâdî'nin hayata, olay ve nesnelere bakış açısı ve bunu dile getiriş şekli somut bilgilere dayandırılmaya çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

Ahmet Vefik Paşa (2000). *Lehçe-i Osmânî*. R. Toparlı (haz.). Ankara: TDK Yayınları.

Ahterî Mustafa bin Şemseddin (1310/ 1892). *Ahterî-i Kebîr*. İstanbul.

Aksan, D. (1999). *Anlambilim - Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*. Ankara: Engin Yayınevi.

Aksoy, Ö. A. (1995). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: İnkilap Kitabevi.

Alıcı, G. (2019). *Nef'î Divanı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük].* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Alvan, T. (2014). Devrinden Seyrine Sultan III. Murad'ın Kitabü'l-Menamat'taki Mektuplarına Dair Bazı Tespitler. *FSM İlmi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, İstanbul, S 3 27-60.

Alvan, T. (2021). *Sultan Murad-ı Salisin Dünyası*. İstanbul: İz Yayınları.

Bakkal A. (2009). "Kur'ân'ı Anlamada Siyak-Sibakın Önemi". B. Gökkır vd. (ed.), *Tarihten Günümüze Kur'an İlimleri ve Tefsir Usûlü* (ss. 11-48) İstanbul: İlim Yayma Vakfı Yay.

Başkan, Ö. (2003). *Bildirişim İnsan Dili ve Ötesi*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Bayram, A. (2017). *Firâkî ve Husrev ü Şirin'i (İnceleme-Metin-Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Boz, E. (2011). Yunus Emre Divanı'nın Bağlamsal Sözlüğü ve Dizini Üzerine Bir Deneme. *X. Uluslararası Yunus Emre Sevgi Bilgi Şöleni* (s. 91-97). Eskişehir: Eskişehir Valiliği.

Dağlar, A. (2015). Şemseddin-i Sivasî'nin Şerhleri. *Şemseddin Sivasi Sempozyumu Bildirileri* (s. 201-220). Sivas: Sivas Belediyesi.

Dağlar, A. (2018). Şerhin Şiir Hali Sultan Muradi Divanı'nda Şerh Nazariyatı. *Hikmet Dergisi*, Ali Nihat Tarlan Özel Sayısı, 508.

Dağlar, A. (2019). *Mir'atü'l-Gaybi'l-Hakani Sultan III. Murad'ın Şiirlerine Şerhler*. İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları.

Dankoff, R. (2004). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi Okuma Sözlüğü*. S. Tezcan (Çev). İstanbul: TDAD Yay.

Değer, M. B. (2018). *Mezâki Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Devellioğlu, F. (1997). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Dilçin, C. (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Eyüpoğlu, E. K. (1973). *Onüçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler-Tabirler*. İstanbul.

Felek, Ö. (2010). İslam Edebiyatını Yeniden Hikaye Etmek: Sultan III. Murat'ın Rüya Mektupları. *Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi*, C 2, 22-23.

Felek, Ö. (2014). *Kitabü'l-Menâmât: Sultan III. Murad'ın Rüya Mektupları.* İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Gök, S. (2017). *Hayretî Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük).* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gölpınarlı, A. (2004). *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*. İstanbul: İnkilap Kitabevi.

Hammer, J. V. (2011). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi 2*. İstanbul: İlgi Yayınevi.

http://tebdiz.com/index.php

İpekten, H. (1999). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergah Yay.

Kılıçarslan, O. (2016). *Hayali Bey Divanı'nın İncelemesi-Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Kırkkılıç, A. (1985). *Sultan Üçüncü Murat (Murâdî) Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Kırkkılıç, A. (1988). *Sultan III. Murad Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanı'ndan Seçmeler*. İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Kırkkılıç, A. (2015). *Muradi Divanı.* İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.

Koçu, R. E. (1996). *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*. İstanbul: Güncel Yayıncılık.

Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.

Korkmaz, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

Köksal, M. F. (2001). "'Divan Şiirinde Okçuluk Terimlerine Ekler". *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S 10, 234-253.

Kurnaz, C. (1996). *Hayâlî Bey Divanının Tahlili*. İstanbul: MEB Yayınları.

Kütükoğlu, B. (2020). Murad III. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (C 31, 172-176). Ankara: Türk Diyanet Vakfı.

Levend, A. S. (2015). *Divan Edebiyatı, Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar*. (4.bs.), İstanbul: Dergah Yay.

Lutfullah b. Ebu Yusuf el-Halimî (2013). *Lügat-i Halîmî*. A. Uzun (haz.). Ankara: TDK Yayınları.

Macit, M. (1996). *Divân Şiirinde Âhenk Unsurları*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Mehmet Esat Efendi (1999). *Lehçetü'l-Lugat*. A. Kırkkılıç (haz). Ankara: TDK.Yay.

Mengi, M. (2010). "Bağlam ya da Şiirde Sözün Gelişi Üzerine". *Divan Şiirinin Arka Bahçesi* (ss. 99-119). Ankara: Akçağ Yayınları.

Meninski, F. M. (2000). *Thesaurus Linuarum Orientalium Turcicae -Arabicae - Persicum*. İstanbul: Simurg Yay.

Mütercim Âsım Efendi. (2009). *Burhân-ı Katı*. M. Öztürk ve D. Örs (haz.). İstanbul: TDK Yayınları.

Onan, N. H. (1989). *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi*. İstanbul: MEB Yayınları.

Onay, A. T. (2000). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. C. Kurnaz (haz.). Ankara: Akçağ Yayınları.

Özkan, N. (2003). Bir İtalyan Arşiv Belgesine Göre Şehzade Mehmet'in Sünnet Düğünü. *UÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S 4, 90-99.

Özkat, M. (2020). Sultan III. Murat'ın Lugazları ve Bu Lugazlara Yazılan Cevaplar. *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, İstanbul. S.43 C 1, 209-288.

Özön, M. N. (1987). *Osmanlıca Türkçe Sözlük*. İstanbul: Anka Ofset Basımevi.

Öztürk, F. (2007). *Bakî Divanı Sözlüğü / Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük*. Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öztürk, U. ve Arı, O. S. (2020). Şiire Anlam Katmak: Sultan III. Murad'ın Şiirlerine Yapılan Şerhler ve Derviş Mehmed'in Tasavvufi Şerhi. *İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, İstanbul. Cemal Aksu Armağanı Özel Sayısı, 853.

Pakalın, M. Z. (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü (I-III)*. İstanbul: MEB Yayınları.

Paksoy, K. (2007). Şerhu Gazeliyyati's-Sultan Muradi's-Salis. *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları*, vol.2/3, 444.

Pala, İ. (1998). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Peçevi İbrahim Efendi (1982). *Peçevi Tarihi II.* B. S. Baykal (çev.). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Redhouse, J. W. (1992). *Turkish and English* (2.bs.). İstanbul: Çağrı Yay.

Redhouse, J. W. (2009). *Müntahabât-ı Lügât-ı Osmâniyye*. R. Toparlı, B. Eyövge Yılmaz, Y. Yılmaz (haz.). Ankara: TDK Yayınları.

Saraç, Y. (2007). *Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat*. İstanbul: 3F Yayınları.

Schweigger, S. (2004). *Sultanlar Kentine Yolculuk*, (1. bs.). İstanbul: Kitap Yayınevi.

Steingass, F. (1998). *A Comprehensive Persian-English Dictionary*. Beirut.

Sultan III. Murat. *Murâdî Divanı*. Süleymaniye Kütüphanesi, No: 3972.

Sultan III. Murat. *Murâdî Divanı*, Topkapı Sarayı Müzesi – Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, No: R. 740.

Süer, F. R. (2017). *Şerhu Gazeliyyati's-Sultan Muradi's-Salis,* Sivas: Sivas Belediyesi- Şemseddin-i Sivasi Külliyatı.

Şahin, N. (2019). *III. Murad'ın Şiirlerine Yazılan Şerhler Mecmuası: Şürûhu'l-Füyûzât (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme),* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şemseddin Sâmi. (1989). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Enderun Kitabevi.

Şenödeyici, Ö. (2011). *Naili Divanı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şenödeyici, Ö. (2017). "Üslûp Araştırmaları Açısından Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük Çalışmaları: Nâilî Örneği". *Journal of Turkish Language and Literature*, S 3, 282- 306.

Şentürk, A. A. (2009). *Osmanlı Şiiri Antolojisi*. İstanbul: YKY.

Şentürk, A. A. (2016). *Osmanlı Şiiri Kılavuzu*. C 1, İstanbul: OSEDAM

Şentürk, A. A. (2017). *Osmanlı Şiiri Kılavuzu*. C 2, İstanbul: OSEDAM

Tolasa, H. (2001). *Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası*. Ankara: Akçağ Yay.

Topaloğlu, A. (1978). *Kuran Tercümesi (Sözlük)*. İstanbul: Kültür Bakanlığı Yay.

Topçu, G. Ü. (2021). *Fasih Ahmed Dede Divanı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü*. İstanbul: Kriter Basım Yayın Dağıtım.

Tökel, D. A. (2000). *Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar Şahıslar Mitolojisi*. Ankara: Akçağ Yayınları

Tuğlacı, P. (1985). *Okyanus Ansiklopedik Sözlük*. C 1-10, 8. Baskı. İstanbul: Cem Yayınevi.

Turan, V. (2018). *Emrî Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri, "Bağlam", 2022, https://sozluk.gov.tr (erişim tarihi 19.03.2022).

Uludağ, S. (1991). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Marifet Yayınları.

Uyar, K. Y. (1995). *Sultan III. Murad'ın Futuhat-ı Ramazanı ve Farsça Divanı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uzunçarşılı, İ. H. (2003). *Osmanlı Tarihi*. (6. bs. C. 3). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Yazıcı, M. Y. (2017). III. Murad'ın Lugazına Hakîkî'nin Verdiği Cevaplar: Ma'rifetnâme. *Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, C. 4, S. 8, 142-181.

Yeşilyaprak, Y. (2017). *Adlî Dîvânı'nın Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisansa Tezi). Ardahan: Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, M. (1992). *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler [Ansiklopedik Sözlük]*. İstanbul: Enderun Kitabevi.

Ziya Şükün (1996). *Farsça-Türkçe Lugat, Gencîne-i Güftâr Ferheng-i Ziyâ*. İstanbul: MEB. Yay.